Bibeli Gusunɔn Gari

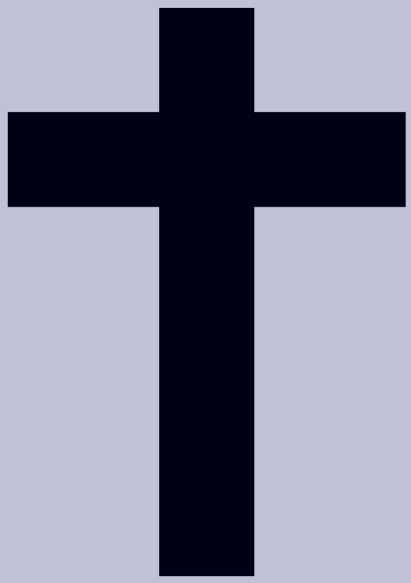

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

Bibeli Gusunɔn Gari

The Holy Bible in the Baatonum language of Benin, also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8

Contents

Torubu 1
Yaribu 56
Sãarun Wooda 103
Gbaburu 136
Sɔ̃ɔsiru 180
Yosue 220
Kparobu 247
Rutu 274
Samuɛli I 278
Samuɛli II 314
Sinambu I 346
Sinambu II 383
Bandun Gari I 418
Bandun Gari II 453
Ɛsidarasi 493
Nɛɛmi 505
Ɛsitɛɛ 522
Yoobu 531
Womusu 565
Mɔnnu 646
Waasu kowo 672
Womu Duro 681
Esai 687
Yeremi 754
Swĩi 822
Esekiɛli 829
Daniɛli 884
Osee 901
Yoɛli 912
Amɔsu 916
Abudiasi 925
Yonasi 927
Misee 930
Nahumu 937
Habakuku 940
Sofoni 943
Asee 947
Sakari 949
Malasi 960

NT

Mateu 963
Maaku 1004
Luku 1030
Yohanu 1072
Gɔrobun Kookoosu . . 1104
Romu 1143
Korinti I 1160
Korinti II 1176
Galati 1187
Efesu 1193
Filipi 1199
Kolose 1204
Tɛsalonika I 1209
Tɛsalonika II 1213
Timɔte I 1216
Timɔte II 1221
Titu 1225
Filemɔɔ 1228
Heberu 1230
Yakɔbu 1243
Piɛɛ I 1248
Piɛɛ II 1253
Yohanu I 1256
Yohanu II 1261
Yohanu III 1262
Yudu 1263
Kãsiru 1265

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokumɔ Handunian Torubu. Tera ta sun sɔ̃ɔsimɔ nge mɛ ba ka handunia ka tɔnu taka kua, ka nge mɛ durum ka wahala ya ka torua handunia sɔɔ. Tera ta maa sun Isireliban sikadoban gari sɔ̃ɔmɔ. Sikado ben gbiikoowa Aburahamu wi u yĩsiru yara win naanɛ dokebun sɔ̃ ka win mɛm nɔɔbun sɔ̃. Tera ta maa sun win bii Isakin gari sɔ̃ɔmɔ ka sere maa win debubu Yakɔbu wi u bibu wɔkura yiru mara.

Bibu wɔkura yiru yen turo u kua nɛnɛm. Win yĩsira Yosɛfu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win wɔnɔbu faaba kua Egibitiɔ gɔ̃ɔrun saa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburahamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yakɔbun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosɛfun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GÃANU KPURON TORE

Nge mɛ Gusunɔ u ka handunia taka kua

1 Sanam mɛ Gusunɔ u handunia torua, u wɔllu ka tem taka kua.

2 Tem daa wãawa bitam. Gãanu kun wãa mɛ sɔɔ. Mɛn temɔ wɔru bɔkɔwa ga wãa mi, ma yam wɔ̃kura gu wukiri. Ma nim mu tɛrie tem mɛn wɔllu gia. Nim mɛn wɔlləwa Gusunɔn Hunde ra n bɛllimɔ.

3 Yera Gusunɔ u nɛɛ, yam bururam mu kooro. Ye u gerua mɛ, ma mu koora.

4 Ma yam bururam mɛ, mu nùn wɛ̃re. Saa yera u mu wunana ka yam wɔ̃kuru.

5 Ma u yam bururam soka sɔ̃ɔ sɔɔ, yam wɔ̃kuru maa wɔ̃kuru. Ma sɔ̃ɔ sɔɔ ge ka wɔ̃ku te, n swĩina ma n kua tɔ̃ɔ gbiikiru.

6 Ma Gusunɔ u nɛɛ, gãanu nu tɛrio wɔllɔ nge gɔna kpa mu n nim bɔnu sãa.

7 Ye u gerua mɛ, ma wom mu tɛria mu nim mɛ bɔnu kua. Sukum wãa nim wɔllɔ, sukum maa wãa temɔ.

8 Ma u gãa ni soka wɔllu. Saa ye u yeba mɔ̀, sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru n swĩina ma n kua tɔ̃ru yiruse.

9 Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mɛ mu wãa wom dirum temɔ mu subenu koowo kpa tem gbebum mu tera.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

10 Ma u tem gbebum mɛ soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim wɔ̃ku. Ma n nùn wɛ̃re.

11 Yera u nɛɛ, tem mu gãa dabinu kpiiyo, ka yaka si su ko n binu marumɔ ka dãa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru mɔ nin marum sɔɔ.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

12 Tem mu gãa dabinu kpia, ka yaka bwese bweseka si su binu marumɔ, ka dãa binugii bwese bweseka ni nu bweseru mɔ nin marum sɔɔ. Ma n nùn wɛ̃re.

13 Ye u yeba mɔ̀, sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru n swĩina ma n kua tɔ̃ru itase.

14 Ma Gusunɔ u nɛɛ, fitilanu nu kooro wom dirum sɔɔ kpa nu sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru wunana, kpa nu n sɔ̃ɔsimɔ saa ye wɔ̃su ka tɔ̃ɔ bakanu koo tore.

15 Kpa nu n sãa fitilanu wom dirum sɔɔ nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

16 U fitila bakanu yiru kua, niya sɔ̃ɔ ka suru. U maa kperi kua. U sɔ̃ɔ kuawa u n ka bandu dii sɔ̃ɔ sɔɔ, ma u suru kua u n ka bandu dii wɔ̃kuru.

17 Ma u ni kpuro doke wɔllɔ nu n ka tem yam bururasie,

18 kpa nu n sãa sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kurun sunɔ, kpa nu n yam bururam ka yam wɔ̃kuru wunanɛ. Ma n nùn wɛ̃re.

19 Saa ye u yeba mɔ̀, sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru n swĩina ma n kua tɔ̃ru nnɛse.

20 Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu koora mɛ sɔɔ, kpa gunɔsu su n yɔ̃ɔmɔ wom dirum sɔɔ.

21 Yera u swɛ̃ɛ bɛkɛ taka kua ka yɛɛ kpuro yi yi sĩimɔ yi yiba nim mɛ sɔɔ bwese bweseka. U maa gunɔsu kua bwese bweseka. Ma n nùn wɛ̃re.

22 Yen biru u yi domaru kua u nɛɛ,
yi kɔwaro yi dabia yi yibu nim wɔ̃kun
nim sɔɔ kpa gunɔsu su dabia handunia
sɔɔ.
23 Saa ye u yeba mɔ̀, sɔ̃ɔ sɔɔ ka
wɔ̃kuru n swĩina ma n kua tɔ̃ru
nɔɔbuse.
24 Ma Gusunɔ u nɛɛ, yɛɛ bwese bwe-
seka yi maruro tem sɔɔ. Yiya kpaaku
yɛɛ ka gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri,
yi kpuro bwese bweseka.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

25 U gbeeku yɛɛ kua bwese bweseka
ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri. Ma
n nùn wɛ̃re.
26 Yen biru Gusunɔ u nɛɛ, kon tɔnu
taka ko u n sãa nɛn weenasii mam
mam, kpa u n sãa ye na taka kua
kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka
swɛ̃ɛ ka gunɔsu ka kpaaku yɛɛ ka yɛɛ yi
yi ra kabiri temɔ kpuro.

27 Ye u gerua mɛ,

ma u tɔnu taka kua
u ka nùn weenɛ mam mam.
U bu kuawa durɔ ka kurɔ.
28 Ma u bu domaru kua u nɛɛ, i maruro
i dabia i handunia yibu ya n sãa bɛɛgia
kpa i n yɛɛ kpuro nɔma sikerenɛ. Yiya
swɛ̃ɛ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi sĩimɔ temɔ
kpuro.

29 U maa nɛɛ, wee ye i ko n da
di. Yeya yakɔ bweseru baatere tem
sɔɔ kpuro te ta ra binu ma, ka dãa
binugiru baatere te ta ten bweseru mɔ
ten marum sɔɔ.
30 Ma u maa handunian yɛɛ kpuro yi
yi hunde mɔ yi sĩimɔ temɔ ka gunɔsu
kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na bɛɛ yakɔ beku
baagere wɛ̃ i n da di.

Ye u gerua mɛ, ma n koora.

31 Yera u mɛɛra kpuro ye u kua, ma n
nùn wɛ̃re gem gem. Saa ye u yeba mɔ̀,
sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru n swĩina ma n kua
tɔ̃ru nɔɔba tiase.

2

1 Nge mɛya Gusunɔ u ka wɔllu ka
tem ka kpuro ye ya wãa sɔɔ taka kua
u wiru go.
2 Tɔ̃ru nɔɔba tiase sɔɔra u win sɔma
ye u kua kpuro wiru go ma u wɛ̃ra tɔ̃ru
nɔɔba yiruse.
3 Ma u nɔɔba yiruse te yi nɛnɛm win
sɔ̃, u tu domaru kua yèn sɔ̃ te sɔɔra u
wɛ̃ra ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusunɔ u tɔnu doke gbaa te ba sokumɔ Edɛniɔ

4 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u wɔllu ka
tem taka kua,
5 dãru gara kun gina kpia tem sɔɔ,
yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni
Gusunɔ kun gina gura nɛɛsie sanam
mɛ. Tɔnu maa sari wi u koo tem mɛ
wuku.
6 Adama kakoru garu ta ra se tem di
tu tem mɛ nikererasia kpuro.
7 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u tɔnu
mɔma ka tem u nùn wãarun wom
wɛ̃sie win wɛ̃rɔ, ma tɔnu kua waso.
8 Ma Yinni Gusunɔ u gbaaru kua
Edɛniɔ sɔ̃ɔ yari yerun bera, ma u tɔnu
wi u kua mi sua u doke sɔɔ.
9 Ma u dãa bwese bweseka kpiisia
te sɔɔ, ni nu waabu wã ka ni nu dim
do, ka sere dãa tèn binu nu koo tɔnu
wãaru wɛ̃, ka maa tèn binu nu koo
tɔnu gea ka kɔ̃sa giasia. Dãnu yiru ye,
nu wãawa gbaa ten suunu sɔɔ.
10 Daaru gara wãa gbaa te sɔɔ, te ta tu
nike nikeru sãa. Min diya ta yara ma
ta kɛri kua nnɛ.
11 Gbiikaan yĩsira Pisoni. Yeya ya
tem mɛ ba mɔ̀ Hafila sikerenɛ.
12 Tem mɛ sɔɔra wura gea wãa.
Turare nubu durorugia maa wãa mi,
ka kpee gobiginu.
13 Kɛra yirusen yĩsira maa Gihoni.
Yeya ya tem mɛ ba mɔ̀ Kusi sikerenɛ.
14 Kɛra itasewa maa Tigiri. Yeya ya
kokumɔ tem mɛ ba mɔ̀ Asirin sɔ̃ɔ yari
yeru gia. Kɛra nnɛsewa maa Efarati.
15 Ye Yinni Gusunɔ u gbaa te sɔɔru
kua u kpa Edɛniɔ, yera u tɔnu wi sua u
doke sɔɔ u ka tu wuku kpa u n tu kɔ̃su.
16 Ma u nùn wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ,
kaa kpĩ a gbaa ten dãnu kpuron binu
di.
17 Adama dãa tèn binu nu koo tɔnu
gea ka kɔ̃sa giasia, a ku ra ten binu di,
domi dɔma te a nu di, kaa gbiwa.
18-20 Ka tema Yinni Gusunɔ u
gbeeku yɛɛ kpuro kua ka gunɔsu
kpuro, ma u ka ye kpuro na tɔnu win
mi, u ka wa mɛ u koo ye yĩsiru kɛ̃.
Ma tɔnu wi, u yaa sabenu kpuro ka

gunɔsu ka gbeeku yɛɛ kpuro yĩsa kã. Yĩsi te tɔnu wi, u maa yaa baayere kã teya ba ka ye sokumɔ. Adama ye kpuro sɔɔ, sari ye ya ka nùn weenɛ ye ya koo nùn somi. Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n ṅ wã tɔnu u n wãa wi turo. Kon nùn goo kua u n sãa nge wi, wi u koo nùn somi.

21 Yera Yinni Gusunɔ u tɔnu wi dom mɔn bakaru kpɛ̃ɛ u dweeya. Ma u win yɛ̃san kuku teeru wuna ma u yɛ̃sa ye kɔrua ka yaa baasi.

22 Ma u tɔn kurɔ taka kua ka tɔn durɔn kuku te, te u wuna. Ma u ka nùn na tɔn durɔ win mi.

23 Yera durɔ wi, u nɛɛ,
wee tɛ̃, wini u wasi mɔ nge nɛgii mam mam.
Ba koo nùn sokuwa tɔn kurɔ,
domi tɔn durɔn min diya u yara.

24 Yen sɔ̃na durɔ u koo win tundo ka win mɛro deri kpa wi ka win kurɔ ba n maninɛ, kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.

25 Saa ye sɔɔ, durɔ wi ka win kurɔ terera ba wãa. Sekura kun maa ben goo mɔ̀.

Gusunɔ u win taka koora kpuro bɔ̃rusi

3

1 N deema waa ya bwisi bo gbeeku yɛɛ kpuro sɔɔ yi Yinni Gusunɔ u taka kua. Yera ya na kurɔ win mi, ya nùn bikia ya nɛɛ, ka gem Gusunɔ u nɛɛ, i ku gbaa tenin dãa binu kpuro di?

2 Ma kurɔ wi, u ye wisa u nɛɛ, sa ra gbaa ten dãa binu di ni,

3 ma n kun mɔ te ta wãa suunu sɔɔ. Tera u nɛɛ, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbin sɔ̃.

4 Yera waa ye, ya kurɔ wi wisa ya nɛɛ, i ṅ gbimɔ pai!

5 Domi Gusunɔ u yɛ̃ dɔma te i ten binu di, bɛɛn nɔni koo wukiarawa kpa i n sãa nge win tii, i n gea ka kɔ̃sa yɛ̃.

6 Ma kurɔ wi, u wa dãa te, ta ka dii dobu weenɛ ta waabu wã, ta koo maa kpĩ tu nùn ko bwisigii. Ma u ten bii ni sɔra u di. U maa win durɔ wɛ̃ ka wi ba wãasinɛ, ma wi, u maa di.

7 Yera be yiru kpuron nɔni wukiara ba gia ma terera ba wãa. Ma ba da ba dãa te ba mɔ̀ figien wuru bakasu bura ba swɛɛna ba ka tii gandi.

8 Ye ba Yinni Gusunɔn nɔɔ nua u bɔsu gbaa te sɔɔ yoka, yera ba da ba nùn kukue gbaa ten dãnun suunu sɔɔ.

9 Adama Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka u nɛɛ, mana a wãa.

10 Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, ye na wunɛn nɔɔ nua gbaaru sɔɔ, bɛrum man mwa domi terera na wãa, ma na kukua.

11 Gusunɔ u nɛɛ, wara nun sɔ̃ɔwa ma terera a wãa. Nge a dãa ten binu diwa te na nɛɛ, a ku di.

12 Durɔ wi, u nɛɛ, kurɔ wi a man wɛ̃ u n ka man wãa wiya man dãa ten binu wɛ̃ ma na di.

13 Ma Yinni Gusunɔ u kurɔ wi bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ.

Ma u wisa u nɛɛ, waa ya man kɔkura na ka di.

14 Yinni Gusunɔ u waa ye sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yèn sɔ̃ a kua mɛ, a kua bɔ̃rura n yɛɛ kpuro kere.
Wunɛn nukura kaa n da ka kabiri.
Tema kaa n da di
sere ka wunɛn wãarun nɔrɔ.

15 Na kon maa yibɛrɛ tɛɛru doke
wunɛ ka kurɔ win baa sɔɔ,
ka maa wunɛn bweseru ka win bweserun baa sɔɔ.
Win bweserun goo u koo nun wiru kɔra,
kaa maa win naa tokuru mɛɛra ko.

16 Yera u maa kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
kon wunɛn guran wahala sosi.
Kaa n da mawa ka nɔni swãaru.
Wunɛn kĩru kpuro ta ko n wãawa wunɛn durɔ sɔɔ,
wiya ko n maa sãa wunɛn wirugii.

17-19 U maa durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yèn sɔ̃ a wunɛn kurɔn gari wura, ma a dãa ten binu di te na nɛɛ, a ku di,
na tem bɔ̃rusi wunɛn sɔ̃.
Sãkunu ka awĩiya mu koo nun kpiiya,
wunɛn wãaru kpuro sɔɔ,
nɔwiawa kaa n da ko
kpa a wɛnya a sere wunɛn dĩanu wa gberɔ.
Yen biru kaa gbi
kpa bu nun sike temɔ,
domi tema na ka nun kua.
Kaa maa wura a ko tem mɛ.

20 Ma Adamu u win kurɔ yĩsiru kã
Efa, domi wiya u sãa tɔmbu kpuron
mɛro.
21 Ma Yinni Gusunɔ u Adamu ka
win kurɔ yaa gɔnan yabenu kua u bu
sebusia.
22 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee tɔnu
wi, u kua nge mɛ na sãa, u gea ka kõsa
gia. Tẽ na ṅ kon de u dãa bii ni nu koo
nùn wãaru wẽ sɔri u di u n ka wãa ka
baadommaɔ.
23 Yera u nùn gira Edɛnin gbaa ten
min di u da u tem wuku mɛ u ka nùn
mɔma.
24 Nge mɛya u ka Adamu gira ma u
wɔllun kõsobu doke Edɛnin gbaa ten
kɔnnɔwɔ, ge ga wãa sõɔ yari yerun
bera gia. Ba takobi nɛni ba ye fĩamɔ
ma ya ballimɔ sõɔ sɔɔ nge dõɔ yara, ba
ka dãa tèn binu nu koo tɔnu wãaru wẽ
kõsu.

Kaɛni ka Abɛli

4

1 Yen biru Adamu ka win kurɔ Efa
ba mɛnna ma Efa u gura sua u Kaɛni
mara. Ma u nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn
somira na tɔnu taka kua.
2 Ma u maa gura sua u Abɛli, Kaɛnin
wɔnɔ mara.
Abɛli wiya u ra yãanu kpare, Kaɛni
maa kua gbee wuko.
3 Sõɔ mɛɛrun biru, Kaɛni u ka win
kẽru na Yinni Gusunɔn mi, te ta sãa
win gberun dĩanu.
4 Ma Abɛli maa ka wigiru na te u gɔsa
saa win yaa sabenun bii gbiikinun di
ni nu bɔɔru. Yinni Gusunɔ u ka Abɛli
nɔni geu mɛɛra ma u win kẽru mwa.
5 Adama u ṅ ka Kaɛni nɔnu geu
mɛɛra, u ṅ maa win kẽru mwɛ. Ma
Kaɛni u mɔru bara sere win wuswaa
burisina.
6 Yera Yinni Gusunɔ u Kaɛni bikia
u nɛɛ, mban sõna a mɔru bare, mban
sõna wunɛn wuswaa burisinɛ.
7 Geema, à n gea mò, wunɛn bwẽra
ko n kpĩ. N n maa kõsan na a mò,
durum ya kpĩ wunɛn dii kɔnnɔwɔ nge
yaa gɔba ya nun mara. Adama a de a
ye kamia.
8 Sõɔ teeru Kaɛni u win wɔnɔ Abɛli
sõɔwa u nɛɛ, su da gberɔ.
Sanam mɛ ba wãa mi, yera u win
wɔnɔ wi sẽre u go.
9 Ma Yinni Gusunɔ u da Kaɛnin mi,
u nùn bikia u nɛɛ, mana wunɛn wɔnɔ
Abɛli u wãa.
U wisa u nɛɛ, na yẽ ro? Nɛna na nɛn
wɔnɔn kõso?
10 Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ,
mba a kua mi. Wunɛn wɔnɔn yɛm mɛ
mu yari temɔ, mu nɛn laakari seeye.
11 Tẽ kaa ko bõruro n kere tem mɛ a
dera mu wunɛn wɔnɔ win yɛm nɔra.
12 À n tem mɛ wuka, mu ṅ maa nun
dĩanu kuammɛ sãa sãa. Kaa n sãawa
kpiko ka yaayaare kowo handunia sɔɔ.
13 Yera Kaɛni u Yinni Gusunɔ sõɔwa
u nɛɛ, wee, a man sɛɛyasiamɔ bi bu
man kere.
14 A man gire gisɔ tem mɛn di. Na
dɔɔ na n kukua mi n toma wunɛn min
di, kpa na n sãa kpiko na n yaayaare
mò handunia sɔɔ. Wi u man wa kpuro,
kpa u man go.
15 Adama Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa
u nɛɛ, aawo, n ṅ mɛ. Goo ù n nun
go, kon yẽro mɔru kɔsiawa tia tian nɔn
nɔɔba yiru.
Ma u Kaɛni yĩreru koosi, wi u nùn wa
u ku ka nùn gon sõ.
16 Ma Kaɛni u doona n toma Yinni
Gusunɔn min di, u da u sina Edɛnin
sõɔ yari yerun bera gia, Nɔduɔ. Yĩsi ten
tubusiana yaayaaren tem.

Kaɛnin bibun bweseru

17 Yen biru Kaɛni ka win kurɔ ba
mɛnna ma kurɔ wi, u gura sua u Enɔku
mara. Ma Kaɛni u wuu gagu bana u gu
soka Enɔku nge win biin yĩsiru.
18 Enɔku wi, u Iradi mara, Iradi
maa Mɛhuyaɛli mara. Mɛhuyaɛli
u Mɛtusaɛli mara ma Mɛtusaɛli u
Lemɛki mara.
19 Lemɛki wi, u kurɔbu yiru sua.
Turon yĩsira Ada, turogira maa Sila.
20 Ada u Yabali mara. Wiya u sãa be
ba wãa kunɔ ba yaa sabenu kparamɔn
baaba.
21 Win wɔnɔn yĩsira Yubali. Wiya
maa sãa be ba ra mɔrɔkunu ka guunu
so kpuron baaba.
22 Sila wi maa, u Tubali Kaɛni mara
wi u ra dendi yãnu kpuro seku ye n
sãa sisu ka sii gandu. Win sesun yĩsira
Naama.
23 Yera Lemɛki u win kurɔbu sõɔwa
u nɛɛ,

i man swaa dakio,
bɛɛ nɛn kurəbu, Ada ka Sila.
Na tənu go bɛɛn sõ
yèn sõ u man mɛɛra kua.
24 Bà n wi u Kaɛni go məru kəsia nən
nəəba yiru,
ba koo nɛ Lemɛki məru kəsia
nən wata ka wəkura nəəbu ka yiru.
25 Adamu ka win kurə Efa ba mɛnna
kpam, ma Efa u gura sua u bii tən
durə mara u nùn yĩsiru kã Sɛti. U nɛɛ,
domi Yinni Gusunə u kpam man bii
tən durə kã u kua Abɛlin kəsire, wi
Kaɛni u go.
26 Sɛtin tii, u bii tən durə mara ma
u nùn yĩsiru kã Enəsi. Sanam mɛ səəra
təmba Yinni Gusunə sãaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

1 Wee nge mɛ ba Adamun bweserun
yĩsa yorua. Dəma te Gusunə u tən durə
ka tən kurə taka kua u bu kuawa win
weenasibu.
2 U bu soka təmbu ma u bu domaru
kua.
3 Ye Adamu u kua wõə wunaa teeru
ka wəkuru (130) u bii tən durə mara
wi u ka nùn weenɛ mam mam. Ma u
nùn yĩsiru kã Sɛti.
4 Sɛtin marubun biru Adamu wi, u
bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə
sere n ka kua wõə nɛnɛ (800).
5 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunaa teeru
ka wəkuru (930) ma u kpuna u gu.
6 Ye Sɛti u kua wõə wunəbu ka nəəbu
(105), yera u Enəsi mara.
7 Enəsin marubun biru, Sɛti wi, u
bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə
sere n ka kua wõə nɛnɛ ka nəəba yiru
(807).
8 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunəbu ka
wəkura yiru (912) ma u kpuna u gu.
9 Ye Enəsi u kua wõə wɛnɛ ka
wəkuru, yera u Kenani mara.
10 Kenanin marubun biru Enəsi
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛnɛ ka
wəkura nəəbu (815).
11 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunəbu ka
nəəbu (905) ma u kpuna u gu.
12 Ye Kenani u kua wõə wata ka
wəkuru, yera u Mahalalɛɛli mara.
13 Mahalalɛɛlin marubun biru
Kenani wi, u bii tən durəbu ka tən
kurəbu marumə sere n ka kua wõə
nɛnɛ ka weeru (840).
14 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunəbu ka
wəkuru (910) ma u kpuna u gu.
15 Ye Mahalalɛɛli u kua wõə wata ka
nəəbu, yera u Yerɛdi mara.
16 Yerɛdin marubun biru Mahalalɛɛli
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛnɛ ka
tɛna (830).
17 U kuawa wõə nɛnɛ ka wɛnɛ ka
wəkura nəəbu (895) ma u kpuna u gu.
18 Ye Yerɛdi u kua wõə wunaa wata
ka yiru (162), yera u Enəku mara.
19 Enəkun marubun biru Yerɛdi
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛnɛ (800).
20 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunaa wata
ka yiru (962) ma u kpuna u gu.
21 Ye Enəku u kua wõə wata ka
nəəbu, yera u Mɛtusela mara.
22 Mɛtuselan marubun biru Enəku
wi, u ka Gusunə swĩina. U bii tən
durəbu ka tən kurəbu marumə sere n
ka kua wõə gooba wunəbu (300).
23 U kuawa wõə gooba wunəbu ka
wata ka nəəbu (365).
24 U ka Gusunə swĩina, yen biru
u doona wəllə, domi Gusunə u nùn
suawa wasiru.
25 Ye Mɛtusela u kua wõə wunaa
wɛnɛ ka nəəba yiru (187), yera u
Lemɛki mara.
26 Lemɛkin marubun biru Mɛtusela
wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nata ka
wunaa wɛnɛ ka yiru (782).
27 U kuawa wõə nɛnɛ ka wunaa wata
ka nəəba nnɛ (969) ma u kpuna u gu.
28 Ye Lemɛki u kua wõə wunaa wɛnɛ
ka yiru (182), u bii tən durə mara.
29 Ma u nùn yĩsiru kã Nəwɛ, u nɛɛ,
winiwa koo sun somi bɛsɛn wasiraru
ka bɛsɛn səm sẽsəgia səə ye sa mò yèn
sõ Yinni Gusunə u tem bõrusi.
30 Nəwɛn marubun biru Lemɛki wi,
u maa bii tən durəbu ka tən kurəbu
marumə sere n ka kua wõə nɛɛra
wunəbu ka wɛnɛ ka wəkura nəəbu
(595).
31 U kuawa wõə nata ka wunaa wata
ka wəkura nəəbu ka yiru (777) ma u
kpuna u gu.
32 Ye Nəwɛ u kua wõə nɛɛra wunəbu
(500), yera u Sɛmu ka Kamu ka Yafɛti
mara.

Təmbun daa kɔ̃sa

6

1 Sanam mɛ təmba kəwarabu torua handunia sɔɔ ma ba bii tən kurəbu marumə,
2 Wəllun təmbu * gaba na ba wa ma
təmbun bii tən kurəbu ba wã ma ba tii
kurəbu gəsia.
3-4 Ma ba ka bu mɛnna ba bibu
mara. Bii beya ba kua durə gbebunu
handunia sɔɔ, ni nu raa yĩsiru yara
yellu. Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, nɛn
hunde kun ko n wãa təmbu sɔɔ ka
baadommaə domi ba sãawa be ba koo
gbi. Ka mɛ, kon de ba n gina wãa wɔ̃ə
wunaa teeru.
5 Domi u wa təmbun daa kɔ̃sa kpɛ̃a
handunia sɔɔ. Ben gɔ̃run bwisikunu
nu ra n wãawa kɔ̃sa sɔə baadomma.
6 Ma win gɔ̃ru ga sankira yèn sɔ̃ u
təmbu taka kua handuniaə. Ya nùn
dua too sere win nukurə.
7 Ma u nɛɛ, wi, u koo kpuro
kpeerasiawa handunia sɔən di, saa
tənun min di n ka girari yɛɛyə yi yi ra sĩ
ka yi yi ra kabiri ka gunəsu. Domi win
nukura sankira yèn sɔ̃ u yeba kpuro
taka kua.

Ye Gusunə u Nəwɛ yiire

8 Adama Gusunə u ka Nəwɛ nənu
geu mɛɛra
9-10 domi u win woodaba mɛm
nəəwa. U ǹ taarɛ mə win waati ye sɔə,
ma u ka Gusunə swĩina. Bii tən durəbu
itawa u mara. Ben yĩsa wee, Sɛmu ka
Kamu ka Yafɛti.
11 Saa ye sɔə, handunian kɔ̃sa kpɛ̃a
Gusunən wuswaaə ma ya gəba banda.
12 Yera u handunia mɛɛrima u
wa yen kɔ̃sa kpɛ̃a domi hunde koni
baayere ya yen daa sanka.
13 Ma u Nəwɛ sɔ̃əwa u nɛɛ, na
gɔ̃ru doke n hunde koniba kpuro
kpeerasia, domi ba dera handunian
gəba banda. Kon bu kpeerasia, be ka
tem sannu.
14 Adama wunɛ Nəwɛ, a tii kpakoro
bakaru kuo ka dãa damgia, ta n dii
səsu mə, kpa a tu dãa fĩifĩinu tɛɛni ten
sɔəwə ka təəwə.
15 Amɛniwa kaa tu koosina. A de
ten dɛ̃ɛbu bu n sãa gəm soonu gooba
wunəbu (300) kpa ten yasum mu n
sãa gəm soonu weeraakuru, kpa ten
gunum mu n sãa gəm soonu tɛna.
16 A de ta n kpɛɛru mə wəllə. Kpɛɛ
te sɔə, kpa a fɛnɛnti ko yen dɛ̃ɛbu ka
yasum mu n sãa gəm soo teeru. Kpa a
kənnə yaba ten yɛ̃saə, a kɛnutiru doke.
A de ta n sãa gidambisa ita.
17 Wee, kon de nim yibu bakaru tu
na tem sɔə, tu hunde koni baayere
kpeerasia handunia sɔə. Ye ya wãa
tem sɔə kpuro ya koo gbiwa.
18 Adama wuna kon wure n ka nɛn
arukawani bəke. Kaa du kpakoro te
sɔə, wunɛ ka wunɛn kurə ka wunɛn
bibu ka ben kurəbu sannu.
19 Hunde koni baayere, yen yiruwa
kaa maa duusia dwaa ka nia kpakoro
te sɔə ka wunɛ sannu.
20 Gunəsu ka yɛɛ yi yi ra kabiri,
ye kpuron bwese bweseka sɔə, yiru
yiruwa ya koo na wunɛn mi, a ka ye
faaba ko.
21 A maa dĩa ni ba ra di kpuro mɛnnə
a yi kpa nu ko wunɛ ka yɛɛ yin dĩanu.
22 Ma Nəwɛ u kua kpuro ye Gusunə
u nùn yiire.

Nəwɛ u yəəwa u dua kpakoro te sɔə

7

1 Yen biruwa Yinni Gusunə u Nəwɛ
sɔ̃əwa u nɛɛ, wuna na wa a man mɛm
nəəwammɛ saa yenin təmbu sɔə. Yen
sɔ̃, i duo kpakoro te sɔə, wunɛ ka
wunɛn yɛnugibu kpuro.
2 Kpa a ka yɛɛ yi kaa ka yãkuru ko
du yiru yirun wasi nəəba yiru dwaa
ka nia, ka maa yɛɛ yi yi tien yiru yiru
dwaa ka nia,
3 ka maa gunəsu yiru yirun wasi
nəəba yiru dəə ka niu su ka wa su
bweseru tiara handunia sɔə.
4 Domi sɔ̃ə nəəba yirun biru kon de
gura yu nɛ sɔ̃ə sɔə weeru ka wɔ̃kuru
weeru kpa n hunde koni baayere kam
koosia ye na taka kua.
5 Ma Nəwɛ u kua kpuro ye Yinni
Gusunə u nùn yiire.

---

* **6:2** ***wəllun təmbu*** - Ka Heberum ba yorua, Gusunən bii tən durəbu. Gaba tamaa yen tubusiana wəllun təmbu. Gaba maa tamaa ba sãa Sɛtin bweseru. Gaba maa tamaa ba sãawa sina bibu.

Handunia gira ya nim diira

6 Sanam mɛ nim yibu bakara tunuma, Nɔwɛ u mɔwa wɔ̃ɔ nata (600).
7 Ma u dua kpakoro te sɔɔ ka win kurɔ ka win bibu ka ben kurɔbu bu ka wa bu nim yibu baka te suuri.
8 Yɛɛ yi ba koo ka yãkuru ko ka yi yi tie ka gunɔsu ka yɛɛ kpuro yi yi kabirimɔ temɔ,
9 yen baayere ya dua kpakoro te sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia ka Nɔwɛ sannu nge mɛ Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.
10 Sɔ̃ɔ nɔɔba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem sɔɔ.
11 Nɔwɛn wɔ̃ɔ natasen suru yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera n sãare nge ba wɔru bɔkɔ kɔria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nɛmɔ nge wɔlla gɛ̃ɛra.
12 Gura ye, ya nawa tem sɔɔ sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru.
13 Tɔ̃ɔ te sɔɔra Nɔwɛ dua kpakoro te sɔɔ, wi ka win kurɔ ka win bibu ita be, Sɛmu ka Kamu ka Yafɛti, ka maa ben kurɔbu ita,
14 be ka gbeeku yɛɛ ka yaa sabenu ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka gunɔsu ka sere ye ya kasa mɔ, ye kpuro bwese bweseka.
15-16 Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duawa ka Nɔwɛ sannu goo ge sɔɔ yiru yiru dwaa ka nia, nge mɛ Gusunɔ u Nɔwɛ sɔ̃ɔwa. Ma Yinni Gusunɔ u nùn kɛnusi.
17-18 Gura nɛmɔ ma nim mu kpɛ̃amɔ tem sɔɔ sere sɔ̃ɔ weeru, mu tɛriamɔ mu kpakoro te yĩiya ma ta seewa tem di ta gɛrua mɛn wɔllɔ.
19 Ma mu kpɛ̃amɔ mu sosimɔ sere mu guu bakanu kpuro mwɛ tem sɔɔ.
20 Mu kpam gunia guunun wɔllun di sere gɔm soonu wɔkura nɔɔbu.
21 Ma hunde koni baayere handunia sɔɔ ya gu, saa tɔmbu sere ka yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka ye ya kabirimɔ temɔ kpuro.
22 Ye ya wɛ̃siamɔ tem dira sɔɔ kpuro gesi ya guwa.
23 Hunde koniba kpuro handuniaɔ ba kam kuawa, saa tɔnu sere yɛɛ naasu nnɛgii ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu. Kpurowa n kam kua, ma n kun mɔ Nɔwɛ turo ka sere win tɔmbu ka yɛɛ yi yi wãa kpakoro te sɔɔ.

Nim bakam mɛ, mu gbera

24 Ma nim mɛ, mu tɛrie handunia sɔɔ sɔ̃ɔ wunaa weeru ka wɔkuru.

8

1 Adama Gusunɔ kun Nɔwɛ duari ka gbeeku yɛɛ kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka nùn wãa kpakoro te sɔɔ. Ma u dera woo ga kua tem sɔɔ ma nim mɛ, mu kaaram torua.
2 Nim mɛ mu kuramɔ tem di mu yɔ̃ra, wɔlla maa kɛnua, gura yɔ̃ra.
3 Nim mu doonamɔ fiiko fiiko. Sɔ̃ɔ wunaa weeru ka wɔkurun biru ma mu kaara.
4 Suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera kpakoro te, ta da ta yɔ̃ra guu te ba mɔ̀ Araratin wɔllɔ.
5 Nim mu kaaramɔ sere n ka kua suru wɔkuruse. Suru win tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra guunun wii wɔlla tera.
6 Ye n maa kua sɔ̃ɔ weeru, ma Nɔwɛ u kpakoro ten fɛnɛnti wukia.
7 U gbanamgbaaru yɔ̃su ta n ka yaayaare mɔ̀ ta n daamɔ ta n wuramamɔ sere nim mu ka gbera temɔ.
8 Yen biru u totobɛrɛru yɔ̃su u ka wa nim mù n kaara temɔ.
9 Adama totobɛrɛ te, ta ǹ ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te sɔɔ, yèn sɔ̃ nim gina tie tem sɔɔ kpuro. Ma Nɔwɛ u nɔmu dɛmia u tu mwa u doke kpakororu sɔɔ.
10 U maa mara n kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiru u sere maa totobɛrɛ te yɔ̃su.
11 Ta wurama win mi yoka ta dãa wuru beku nɔɔ bɛri. Ma Nɔwɛ u gia ma nim mu kaarawa temɔ.
12 Ma u maa mara sɔ̃ɔ nɔɔba yiru, u kpam totobɛrɛ te yɔ̃su. Ta ǹ maa wuramɛ win mi.
13 Yen dɔma tera n kua Nɔwɛn wɔ̃ɔ nata ka tiasen (601) suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru. Ma u kpakoro te kpɛɛya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama.
14 Ye n kua suru yirusen sɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.
15 Yera Gusunɔ u Nɔwɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
16 i yario kpakororun di wunɛ ka wunɛn kurɔ ka wunɛn bibu ka ben kurɔbu.

17 I ka yɛɛ bwese bweseka kpuro
yario saa gunɔsu sere yɛɛ naasu nnɛgii
ka yɛɛ yi yi ra kabiri temɔ, kpa yi
marura yi dabia kpa yi tɛria temɔ.
18 Ma Nɔwɛ u yara wi ka win kurɔ ka
win bibu ka ben kurɔbu.
19 Ma yɛɛ yi yi naasu nnɛ mɔ kpuro
ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu kpuro, yaa
baayere gesi ye ya wãa temɔ kpurowa
ya yara goon di, baayere ka yen bwe-
seru.
20 Saa yera Nɔwɛ u yãku yeru bana
mi u koo Yinni Gusunɔ sã. Ma u yɛɛ
ka gunɔsu gɔsa bweseru baatere sɔɔ
te ba ra ka yãkuru ko. Ma u ka yãku
dãɔ mwaararuginu kua yãku yee ten
wɔllɔ.
21 Ma Yinni Gusunɔ u yãku ni mwa
ma u tii sõɔwa u nɛɛ, na ǹ kon maa
tem bõrusi tɔnun sõ. Domi tɔnun
gõrun bwisikunu sãawa kõsunu saa
win birun di. Na ǹ maa hunde koniba
kpuro kpeerasiamɔ nge mɛ na kua.
22 Sere dunia yu ka kpe,
duurubu ka gẽɛbun saa
ka wooru ka yam susurun saa
ka sõɔ sãreru ka wuburun saa,
ka sere maa sõɔ sɔɔ ka wõkuru,
yen gaa kun kpeemɔ.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Nɔwɛ bɔkua

9

1 Yen biru Gusunɔ u Nɔwɛ ka win
bibu domaru kua u nɛɛ, i maruro i
dabia kpa i yibu tem sɔɔ.
2 Handunian yaa baayere ka gunɔ
baagere ka ye ya kabirimɔ temɔ ka
swãa baayere nim wõku sɔɔ ya ko n
bɛɛn bɛrum mɔ, domi na bɛɛ ye kpuro
nɔmu sɔndia.
3 Ye ya sĩimɔ ya wasi kpuro, ya ko n
sãawa bɛɛn dĩanu nge mɛ na raa bɛɛ
dãa binu ka yaka bii wẽ, mɛya na maa
bɛɛ ye kpuro wẽɛmɔ.
4 Adama i ku yaa tem ka yen yɛm
sannu, i kun ye sake, domi yen yɛma
mu dera ya wãa.
5 I n maa yẽ ma hunde koni baayere
ye ya tɔnu go, kon ye win yɛm kɔsire
bikia.
6 Wi u tɔnun yɛm yari,
tɔnuwa koo maa yẽron yɛm yari,
domi na tɔnu taka kuawa nɛn
weenasii.
7 Adama i n maruramɔ i n dabiamɔ kpa
i tɛria tem sɔɔ.
8 Gusunɔ u kpam Nɔwɛ ka win bibu
sõɔwa u nɛɛ,
9 wee, na wure na ka bɛɛ nɛn
arukawani bɔkumɔ ka bɛɛn bwese te
ta koo marura bɛɛn min di,
10 ka sere hunde koni baayere ye
ya ka bɛɛ wãa, saa gunɔsu sere yaa
sabenu ka gbeeku yɛɛ yi yi ka bɛɛ yara
kpakoro ten di kpuro gesi.
11 Arukawani yera, nim yiburu
ta ǹ maa hunde koniba kpuro kam
koosiamɔ, mɛya ta ǹ maa handunia
kpeesiamɔ.
12 Arukawani ye na wure na
bɔkumɔ ka bɛɛ ka hunde koni baayere
sere ka baadommaɔ, yen yĩreru wee.
13 Tera guru waa ye na dokemɔ
wɔllɔ.
14 Nà n guru winu doke wɔllɔ, guru
waa ye, ya koo sõɔsira ni sɔɔ,
15 kpa n nɛn arukawani yaaya ye na
ka bɛɛ bɔkua ka hunde koni baayere,
kpa nim mu ku maa yibu mu sere
baayere kam koosia ye ya wasi.
16 Guru waa ye, ya koo sõɔsira guru
wiru sɔɔ. Nà n ye mɛɛra kpa n
arukawani nɔru sarigia ye yaaya ye
ya wãa nɛ Gusunɔ ka hunde koni
baayeren baa sɔɔ.
17 Nɛn arukawani yen yĩrera mi.

Nɔwɛ ka win bibun gari

18 Nɔwɛn bibu ita be ba raa dua
kpakoro te sɔɔ ba yara, bera Sɛmu ka
Kamu ka Yafɛti. Kamu sãawa Kananin
tundo.
19 Be ita beya ba sãa Nɔwɛn bibu.
Ben min diya handuniagiba tɛriara
kpuro.
20 Sanam mɛya Nɔwɛ u wukubu
torua u dãa bii ni ba mɔ̀ resɛm duura.
21 Sõɔ teeru u nin tam nɔra ya nùn
goomɔ, ma u da win kurɔ u kpuna
tereru.
22 Ye Kamu Kananin tundo u win
baan tere te wa u da tɔɔwɔ u win mɔɔ
ka wɔnɔ, Sɛmu ka Yafɛti sõɔwa.
23 Yera ba na ba kumbooro sua ba
sɔndi ben senɔ ba ka birum birum sĩa
ba ben tundon tereru wukiri. Ba ǹ tu
wa yèn sõ ba ben wuswaa sĩiyɛ.

24 Sanam mɛ Nɔwɛn tam mu kpalla,
yera u nua ye win bii yiruse u nùn
kua.
25 Ma u nɛɛ,
kam koorewa Kanani.
U koo kowa win maabu ka win
wɔnɔbun yoo.
26 U maa nɛɛ,
bu Gusunɔ siaro wi u sãa Sɛmun
Yinni.
Wiya u koo Kanani ko Sɛmun yoo,
27 kpa u maa Yafɛti dukia sosia,
u de wi ka Sɛmu ba n wãa sannu,
kpa Kanani u ko ben yoo.
28 Nim yibu baka ten biru Nɔwɛ
u kua wɔ̃ɔ gooba wunɔbu ka
weeraakuru (350).
29 Win wɔ̃ɔ kpuro ga kuawa nɛnɛ ka
wunaa weeru ka wɔkuru (950) ma u
kpuna u gu.

10

Nɔwɛn bibun bweseru
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 1:5-23)

1 Nɔwɛn bibu Sɛmu ka Kamu ka
Yafɛti ben bweseru wee. Be ita kpuro
ba bibu mara nim yibu baka ten biru.
2 Be Yafɛti u mara be wee, Gomɛɛ ka
Magɔgu ka Madai ka Yafani ka Tubali
ka Mɛsɛki ka Tirasi.
3 Ma Gomɛɛ u seewa u maa
Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara.
4 Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka
Kitimu ka Dodanimu mara.
5 Yafɛtin bwese tera ta da ta sina nim
wɔ̃kun bɔkuɔ ka tem burenɔ. Miya ba
marura ma ben baawure u da u sina
yam tem ka win bwese kɛra, ba ben
barum gerumɔ.
6 Be ba maa sãa Kamun bibu, be
wee, Kusi ka Misiraimu ka Puti ka
Kanani.
7 Kusi u seewa ma u Saba ka
Hafila ka Sabuta mara ka Raema ka
Sabuteka. Raema u maa seewa u Seba
ka Dedani mara.
8 Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ
Nimurodu. Wiya u gbia u kua wɔrugɔ
damgii handunia sɔɔ.
9 Yinni Gusunɔ u dera u kua taaso
geon tii tii. Yen sɔ̃na ba ra mɔndu
garu ko bu nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nun ko
taaso geo nge Nimurodu.
10 Nimurodu wi, u gina gbia u
bandu di Babɛliɔ ka Erɛkiɔ ka Akadiɔ
ka Kalinɛɔ Sinɛan temɔ.
11 Tem min diya u yara u da Asirin
temɔ. Ma u wuu sini bana si ba mɔ̀
Ninifu ka Rehobɔtuhiro ka Kalasi,
12 ka maa Resɛni, Ninifu ka Kalasin
baa sɔɔ. Wuu si kpuro su kuawa wuu
bɔkɔ teu.
13 Misiraimu wiya u Ludiba mara ka
Ananiba ka Lehabuba ka Nafituba
14 ka Paturusigibu ka Kafitorigibu
ka Kasulugibu mìn di Filisitiban
bwesera yarima.
15 Kanani u maa Sidoni mara. Wiya
u sãa win bii gbiikoo. Ma u maa Hɛti
mara.
16 Win bibun gaba ba kua Yebusiba
ka Amɔreba ka Girigasiba
17 ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba
18 ka maa Aafadiba ka Semarigibu
ka Hamatiba. Yen biru Kananin
bwese kɛri yi, yi yarina.
19 Yi da da Sidoniɔ, Geran bera gia
sere ka Gasaɔ ka maa Sodomuɔ ka
Gomɔra gia ka Adima ka Seboimuɔ n
ka girari Lesaɔ.
20 Beya ba sãa Kamun bibu. Ma ben
baawure u da u sina yam tem ka win
bwese kɛra, ba ben barum gerumɔ.
21 Be ba maa sãa Sɛmu, Yafɛtin mɔɔn
bibun bweseru beya Heberuba.
22 Ben yĩsa wee, Elamu ka Asuri ka
Aapasadi ka Ludi ka Aramu.
23 Ma Aramu u seewa u maa Usi ka
Uli mara ka Getɛɛ ka Masi.
24 Aapasadi u maa Sela mara. Ma
Sela u maa Heberu mara.
25 Ma Heberu u bii tɔn durɔbu yiru
mara. Turowa ba sokumɔ Pelɛgi, yèn
sɔ̃ win waati sɔɔra duniagiba tem bɔnu
kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani.
26 Ma Yokutani wi, u maa Alimɔdadi
mara ka Selɛfu ka Hasamafɛti ka Yeraa
27 ka Hadoramu ka Usali ka Dikila
28 ka Obali ka Abimaɛli ka Saba
29 ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be
kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.
30 Ba sinawa saa Mɛsan di sere ka
guu te ta wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia te ba mɔ̀
Sefaa.
31 Be ba sãa Sɛmun bibu bera mi.
Ma ben baawure u da u sina yam tem
ka win bwese kɛra, ba ben barum
gerumɔ.
32 Nge mɛ Nɔwɛn bibun bweserun
kɛri yi sãa ka sere maa tem mi ba da
ba wãa wãa ka barum mɛ kɛra baayere

ya ra gere, mɛya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babɛliɔ

11

1 N deema yellu handunia kpuro sɔɔ, barum tema ba ra gere mam mam.
2 Ma ba seewa ba doona saa sɔ̃ɔ yari yerun di ba batuma deema Sinɛan temɔ ma ba sin yeru kua mi.
3 Yera ba geruna ba nɛɛ, too, i de su biriki mura su ye wɔ̃ yu gbera.
Ma ba ka biriki ye bana kua yèn sɔ̃ ba ǹ kpenu mɔ. Ma ba kɔntaa kua ben simaa.
4 Ba kpam nɛɛ, i de su wuu swĩi kpa su gidambisa bani yèn wii kpiira koo wɔllu girari, kpa su yĩsiru yari kpa su ku yarina handunia kpuro sɔɔ.
5 Yera Yinni Gusunɔ u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye mɛɛri ye tɔmba banimɔ mi.
6 Ma u nɛɛ, be wee, ba sãa bwese teeru ba maa barum tem gerumɔ ma ba bwisika bu yeni ko. Saa tɛ̃n di gãanu kun bu yinarimɔ bu ka ko ye ba bwisika kpuro.
7 Yen sɔ̃, kon sara n da n ben barum burisina kpa bu ku maa nɔɔsina.
8 Yera Yinni Gusunɔ u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem kpuro sɔɔ.
9 Yen sɔ̃na ba wuu ge soka Babɛli, domi miya Yinni Gusunɔ u barum burisina. Min diya u maa tɔmbu kpuro yarinasia ba pusa handunia kpuro sɔɔ.

Sɛmun bibun bweseru n ka Aburamu girari

10 Sɛmun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua wɔ̃ɔ yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye sɔɔra u mɔ wɔ̃ɔ wunɔbu (100).
11 Aapasadin marubun biru Sɛmu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛra wunɔbu (500).
12 Ye Aapasadi u kua wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbu ma u Sela mara.
13 Selan marubun biru Aapasadi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka ita (403).
14 Ye Sela u kua wɔ̃ɔ tɛna ma u Heberu mara.
15 Heberun marubun biru Sela u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka ita (403).
16 Heberu u kua wɔ̃ɔ tɛna ka nnɛ ma u Pelɛgi mara.
17 Pelɛgin marubun biru Heberu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka tɛna (430).
18 Pelɛgi u kua wɔ̃ɔ tɛna ma u Rehu mara.
19 Rehun marubun biru Pelɛgi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ goobu ka nɔɔba nnɛ (209).
20 Rehu u kua wɔ̃ɔ tɛna ka yiru ma u Serugu mara.
21 Serugun marubun biru Rehu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ goobu ka nɔɔba yiru (207).
22 Ye Serugu u kua wɔ̃ɔ tɛna ma u Nakori mara.
23 Nakorin marubun biru Serugu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ goobu (200).
24 Ye Nakori u kua wɔ̃ɔ tɛna tia sari ma u Tera mara.
25 Teran marubun biru Nakori u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔ̃ɔ wunaa teeru tia sari (119).
26 Tera u kua wɔ̃ɔ wata ka wɔkuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.
27 Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lɔtu mara.
28 Harani wi, u gu ben wuu Uru sɔɔ, Kaladen temɔ mi ba nùn mara, win tundo Tera u sɔ̃.
29 Aburamu ka Nakori ba kurɔbu sua. Aburamun kurɔn yĩsira Saarai, Nakorigiin yĩsira maa Milika. Wi ka Yisika ba sãawa Haranin bibu.
30 Saarai u sãawa wĩro, u ǹ bii mara.
31 Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saarai Aburamun kurɔ ka Lɔtu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temɔ ba dɔɔ Kananin

temɔ. Ye ba tura wuu ge ba mɔ̀ Karaniɔ
ma ba sina mi.
32 Ye Tera u kua wɔ̃ɔ goobu ka nɔɔbu
(205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunɔ u Aburamu gɔsa nɛnɛm

12

1 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u
Aburamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo wunɛn
tem di a wunɛn wuu deri ka wunɛn
tundon yɛnu a da tem gam mi kon nun
sɔ̃ɔsi.
2 Wunɛn min diya kon de bwese
bakaru tu yari. Kon nun domaru kua
kpa wunɛn yĩsiru tu kpɛ̃a kpa a ko
domarun nuuru.
3 Baawure wi u nun domaru kua,
kon maa yɛ̃ro domaru kua. Wi u maa
nun bɔ̃rusi, kon yɛ̃ro bɔ̃rusi. Wunɛn
min diya handunian tɔmbu kpuro ba
koo domaru wa.
4 Yera Aburamu u swaa wɔri nge
mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa ma ba
da sannu ka Lɔtu. Sanam mɛ ba yara
Haranin di, Aburamu u mɔwa wɔ̃ɔ
wata ka wɔkura nɔɔbu.
5 U win kurɔ Saarai sua ka Lɔtu win
wɔnɔn bii ka ben arumani ye ba mɔ
kpuro ka sɔm kowo be ba wa Haraniɔ.
Be kpurowa ba swaa wɔri ma ba tura
Kananin temɔ.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

6 Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem
mɛ bukiana sere u ka tura Sikɛmuɔ
mi dãa sɔ̃ɔ ga wãa ge ba mɔ̀ Mɔre.
Kananiba maa wãa tem mɛ sɔɔ, saa ye.
7 Sɔ̃ɔ teeru yera Yinni Gusunɔ u
Aburamu kure u nɛɛ, wunɛn bibun
bwesera kon tem mɛ wɛ̃.
Ma u yãku yeru bana u ka Yinni
Gusunɔ sã wi u nùn kure mi.
8 Yen biruwa u seewa min di u da
guuru garun bera gia Betɛlin sɔ̃ɔ yari
yerɔ u win dii bekuruginu gira. U
Betɛli mɛɛra sɔ̃ɔ kpee yeru gia, Ayi maa
sɔ̃ɔ yari yerɔ. Miya u maa yãku yeru
bana u Yinni Gusunɔ sãwa.
9 Ma u maa seewa u win sanum
wɔri u dɔɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia
Nɛgɛbuɔ.
10 Ye Aburamu u tura mi, yera gɔ̃ɔra
tunuma tem mɛ sɔɔ. Ma u seewa u da
Egibitin temɔ u sina mi, domi gɔ̃ɔ te, ta
kpɛ̃a win tem mi.
11 Sanam mɛ ba Egibitin tem tu-
ruku kua, Aburamu u win kurɔ Saarai
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee wunɛ kurɔ burɔwa.
12 Egibitigibu bà n nun wa ba koo
nɛɛ, a sãa nɛn kurɔ kpa bu man go bu
nun deri.
13 Na nun kanamɔ, a nɛɛ, wunɛ nɛn
sesuwa kpa bu ku man wahala ko
wunɛn sɔ̃, kpa a wa a nɛn wiru dwe.
14 Ye ba tura Egibitiɔ, Egibitigiba wa
ma kurɔ wi, u wã gem gem.
15 Egibiti sunɔn bwãaba nùn wa ma
ba na ba sunɔ kurɔ win buram gari
saaria, ma sunɔ u dera ba ka nùn na
win mi.
16 Ma u Aburamu gea kua gem gem
kurɔ win sɔ̃. U nùn yãanu kã ka nɛɛ ka
kɛtɛkunu ka kɛtɛku mɛrobu ka yooy-
oosu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.
17 Adama Yinni Gusunɔ u sunɔ wi
ka win yɛnugibu kpuro wahala baka
doke Saarai, Aburamun kurɔn sɔ̃.
18 Yera u Aburamu soka u nɛɛ, mban
sɔ̃na a man kua mɛ. Mban sɔ̃na a ṅ
man sɔ̃ɔwa ma wunɛn kurɔwa.
19 Ma a nɛɛ, wunɛn sesuwa, a dera
na nùn sua kurɔ. Tɛ̃ wunɛn kurɔ wee,
a nùn suo a ka doona.
20 Ma u wooda wɛ̃ bu de u doona ka
win kurɔ ka win ye u mɔ kpuro.

13

1 Ma Aburamu u seewa Egibitin di u
wura Nɛgɛbu gia wi ka win kurɔ ka ye
u mɔ kpuro ka Lɔtu sannu.

Aburamu ka Lɔtu ba karana

2 Aburamu u sãawa dukiagii. U yaa
sabenu mɔ ka sii geesu ka wura.
3 Ma u sanum so Nɛgɛbun di u da
Betɛli gia u tura mi u raa win dii
bekuruginu gira Betɛli ka Ayin baa
sɔɔ.
4 Miya u Yinni Gusunɔ sãwa mi u raa
yãku yeru bana.
5 N deema Lɔtu u maa yãanu mɔ ka
nɛɛ ka dii bekuruginu u ka Aburamu
swĩi.
6 Ben arumani ye, ya kpã sere yam
mi ba wãa mu ṅ tura ba n ka wãa mi
sannu.
7 Yen sɔ̃na sannɔ ga dua Aburamun
kparobu ka Lɔtugibun suunu sɔɔ. N

deema Kananiba ka Feresiba ba wãa tem mɛ sɔɔ sanam mɛ.
8 Yera Aburamu u Lɔtu sõɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a ku de sikirinɔ ga n wãa nɛ ka wunɛn suunu sɔɔ, ṅ kun mɛ nɛn kparobu ka wunɛgibun suunu sɔɔ. Domi bɛsɛ dusina.
9 A ṅ tem waamɔ kpuro wunɛn wuswaaɔ? A de su kabana. À n da nɔm dwarɔ, kon da nɔm geuɔ, ṅ n maa nɔm geu gian na a da, kon da nɔm dwarɔ.
10 Ma Lɔtu u nɔni seeya u Yuudɛnin daarun bera mɛɛra sere n ka da wuu ge ba mɔ̀ Soari. U wa tem mu gea sãa mu nike nikeru mɔ nge gbaa te Yinni Gusunɔ u kua Edɛniɔ, ṅ kun mɛ Egibitin tem. N deema Yinni Gusunɔ kun gina Sodomu ka Gomɔra kpeerasie.
11 Yera Lɔtu u Yuudɛnin wɔwa ye kpuro tii gɔsia ma u da sõɔ yari yeru gia. Mɛya n kua ba ka karana.
12 Aburamu u sina Kananin temɔ, Lɔtu u maa da u sina wɔwa yen wusun bɔkuɔ ma u ka win dii bekuruginu susimɔ sere ka Sodomuɔ.
13 Sodomugibu wee, tɔn kõsoba. Ba sãawa durumgibu mam mam Gusunɔn wuswaaɔ.
14 Ye Lɔtu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Aburamu sõɔwa u nɛɛ, a nɔni seeyo kpa a sõɔ yari yeru ka duu yeru mɛɛri n toma ka sõɔ yɛ̃si yɛ̃sika.
15 Domi tem mɛ a waamɔ mi kpuro, wunɛ ka wunɛn bibun bwesera kon mu wɛ̃ ka baadommaɔ.
16 Kon wunɛn bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kpĩ u yanim gari wiya u koo maa kpĩ u wunɛn bibun bweseru gari.
17 A seewo a tem mɛ bɔsu kpa a mɛn kpãaru wa nge mɛ mu nɛ. Domi wuna kon mu wɛ̃.
18 Ma Aburamu u win dii bekuruginu kparenu kua u da u sina Manden sõɔwɔ, wuu ge ba mɔ̀ Heboronin bɔkuɔ. Ma u yãku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ sã mi.

Aburamu u Lɔtu wɔra

14

1 Sanam mɛ Amurafɛli u sãa Sinɛan sunɔ, ma Ariɔku sãa Elasan sunɔ, ma Kedolamɛɛ sãa Elamun sunɔ, ma Tideali sãa Goyimun sunɔ,
2 sanam mɛya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun sunɔ, ka Birisa, Gomɔran sunɔ, ka Sinɛabu, Adiman sunɔ, ka Semɛbɛɛ, Seboimun sunɔ, ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari.
3 Beni kpurowa ba mɛnna nim wɔ̃ku bɔruguu ge ba maa sokumɔ Sidimu, gen wɔwaɔ.
4 N deema wõɔ wɔkura yiruwa ba Kedolamɛɛ yoru diiya, adama wõɔ wɔkura itase sɔɔ ba seewa ba ka tii yina.
5 Yera wõɔ wɔkura nnɛse, Kedolamɛɛ ka sinam be ba wãa ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiterɔtu Kaanaimuɔ, ma ba Susiba tabu di Hamuɔ, ma ba Emiba tabu di Safe Kiriataimuɔ.
6 Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba mɔ̀ Seiriɔ sere Paranin sõɔwɔ ge ga wãa gbaburun bera.
7 Yen biru ba gɔsirama ba da Eni Misipatiɔ, ye ba maa sokumɔ Kadɛsi. Miya ba Amalɛkiba tabu wɔri ba kamia ben tem kpuro sɔɔ ka Amɔreba be ba tɛrie Hasasɔntamaaɔ.
8 Yera Sodomun sunɔ seewa ka Gomɔran sunɔ ka Adiman sunɔ ka Seboimun sunɔ ka Belan sunɔ ye ba maa sokumɔ Soari, ba da ba ka sinam be tabu yinna Sidimun wɔwaɔ.
9 Sinam beya Kedolamɛɛ, Elamun sunɔ, ka Tideali, Goyimun sunɔ, ka Amurafɛli, Sinɛan sunɔ, ka Ariɔku, Elasan sunɔ. Sinambu nnɛ be, ba ka nɔɔbu be tabu mɔ̀.
10 Sidimun wɔwa miya kɔntaan wɔrusu wãa nge dɔkɔba. Yera Sodomun sunɔ ka Gomɔran sunɔ ba duki sua ba da ba wɔriki si sɔɔ. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia.
11 Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Gomɔragibun dukia gura ka ben dĩanu kpuro ba ka doona.
12 Ba maa Aburamun wɔnɔn bii Lɔtu mwa wi u wãa Sodomuɔ ka win dukia kpuro ba ka doona.
13 Yera durɔ goo wi u kpikiru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi sõɔwa. N deema Aburamu u sõ Manden sõɔwɔ. Mande sãawa Amɔren bweseru, Ɛsikoli ka Anɛɛn wɔnɔ, be ba arukawani bɔkua ka Aburamu.

14 Ye Aburamu u nua ma ba win
wənən bii yoru mwa, yera u win səm
kowo wərugəba gəsa gooba wunəbu
ka wəkura nəəbu ka ita (318) be ba
mara win yɛnuə u bu tabu yãnu wɛ̃.
Ma u ka sinam be naa gira sere Danuə.
15 Ma u win təmbu bənu kua u ka bu
wəri wɔ̃kuru, wi ka win səm kowobu.
U bu tabu di ma u bu naa swĩi sere
Kobaə, ye ya wãa Damasin sɔ̃ə yɛ̃san
nəm geu gia.
16 U dukia ye kpuro wərama ma u
win wənən bii Lətu wərama ka win ye
u mə ka sere maa tən be ba raa mwɛɛra
ka ben kurəbu.

Aburamu u ka Mɛɛkisidɛki ka Sodomun sunə yinna

17 Ye Aburamu u Kedolamɛɛ ka
sinam be ba wãa ka wi tabu diima u
wee, Sodomun sunə u nùn sennə da
Safen wəwaə ye ba maa sokumə sunən
wəwa.
18 Ma Mɛɛkisidɛki, Salɛmun sunə u
ka pɛ̃ɛ na mi ka tam. Durə wi sãawa
Wərukoon yãku kowo.
19 U Aburamu domaru kua u nɛɛ,
Gusunə, wi, wi u kpuro kere, u maa
wəllu ka tem taka kua, u koo nun
domaru kua.
20 Wigia siarabu domi u nun wunɛn
wɛrəbu nəmu bɛria.
Ma Aburamu u ye u waama kpuron
wəkuru baateren wəllə tia tia sua u
Mɛɛkisidɛki wi wɛ̃.
21 Yen biru Sodomun sunə u
Aburamu sɔ̃əwa u nɛɛ, a man təmbu
wɛ̃ɛyə kpa a dukia sua yu ko wunɛgia.
22 Aburamu u Sodomun sunə wisa
u nɛɛ, na nəmu sua wəllə na bɔ̃rua ka
Gusunən yĩsiru, wi, wi u kpuro kere u
maa wəllu ka tem taka kua,
23 ma na ɲ gãanu ganu suamə ni nu
sãa wunɛginu baa wɛ̃ɛ siira, baa bara
wɛ̃ru kpa a ku ra ka nɛɛ, wuna a man
kua dukiagii. Na ɲ gãanu ganu suamə,
24 ma n kun mə ye nɛn aluwaasiba
ba di. Adama a de Anɛɛ ka Ɛsikoli ka
Mande be ba ka man da bu ben bənu
sua.

Arukawani ye Gusunə u ka Aburamu bəkua

15

1 Yeniba kpuron biru Yinni Gusunə
u ka Aburamu gari kua kãsiru səə u
nɛɛ, Aburamu, a ku bɛrum ko, nɛna
na wunɛn tɛrɛru, wunɛn are ko n kpã
gem gem.
2 Aburamu nùn wisa u nɛɛ, Yinni
Gusunə, mba kaa maa man wɛ̃. Wee
na gəə dəə bii sari kpa Ɛliesɛɛ Damasigii
u ko nɛn tubi dio.
3 Yèn sɔ̃ a ɲ man bii kã, nɛn yoo
Ɛliesɛɛ wi ba mara nɛn yɛnuə wiya koo
nɛn tubi di.
4 Yera Yinni Gusunə u Aburamu
sɔ̃əwa u nɛɛ, n ɲ wi, u koo ko wunɛn
tubi dio. Wunɛn tii tiin biiwa u koo
wunɛn tubi di.
5 Ma Gusunə u ka nùn da təəwə u
nɛɛ, a wəllu mɛɛrio kpa a kperi gari, à
n kaa kpĩ. Nge mɛya wunɛn bwesera
koo dabiru nɛra.
6 Ma Aburamu u Yinni Gusunə
naanɛ kua. Yen sɔ̃na Gusunə u nùn
garisi gemgii.
7 Ma u kpam nùn sɔ̃əwa u nɛɛ,
nɛna na Yinni Gusunə, nɛ wi na nun
yarama saa Urun di Kaladen temə kpa
n ka nun tem mɛni wɛ̃.
8 Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunə,
amənа ko na n ka yɛ̃ ma tem mɛni mu
koo ko nɛgim.
9 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, a naa
gbiiba wɔ̃ə itagia tama ka boo niu wɔ̃ə
itaguu, ka yãa kinɛru wɔ̃ə itagiru ka
kparuko ka totobɛrɛ buu kpa a man ye
goowa a yi.
10 Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro
mɛnna u yi go u bɛrana yiru u yin bɛsi
yi u karinasia, adama u ɲ gunəsu bɛre
si.
11 Yaberekunu nu sarama yaa goo ni
səə, ma Aburamu u nu gira.
12 Ye sɔ̃ə duə, dom mən bakara
Aburamu wəri ma bɛrum nùn mwa
yam wɔ̃ku te səə.
13 Yera Yinni Gusunə u nùn sɔ̃əwa u
nɛɛ, a n yɛ̃ ma wunɛn bibun bwesera
ta koo tem tukumə sina mi ba koo bu
yoru diisia kpa bu bu nəni sɔ̃ sere wɔ̃ə
nɛɛru (400).
14-16 Adama kon tem mɛn təmbu
siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔ̃ə
dabirun biru ba koo yari tem min di
ka dukia baka kpa bu kpam gəsirama
mini, domi Aməreban durum kun
gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama
wunɛ kaa təkə kowa kɔ̃ə kɔ̃ə kpa a da
a wunɛn baababa deema ka alafia.

17 Ye sɔ̃ɔ kpa yam tĩra niki niki, yera
Gusunɔ u kurama yaa bɛsi yin kpoo
kpooka sɔɔ. U sãa nge dɔ̃ɔ bokon wiisu
ka dɔ̃ɔ yari.
18 Nge mɛya u ka Aburamu
arukawani bɔkua tɔ̃ɔ te sɔɔ u nɛɛ,
wunɛn bwesera kon tem mɛni wɛ̃ saa
daa piibu ge ga wãa Egibitin tem nɔɔ
bura yerun di sere daa baka ten mi, te
ba mɔ̀ Efarati.
19 Tem mɛ, mu sãawa Keniban tem
ka Kenisibagim ka Kadimɔnibagim
20 ka Hɛtibagim ka Feresibagim ka
Refaban tem,
21 ka Amɔreban tem ka Kananiban
tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban
tem.

Agaa u Aburamu Isimɛɛli marua

16

1 Aburamu ka win kurɔ Saarai ba ṅ
bii mara. Wee Saarai wi, u yoo tɔn
kurɔ goo mɔ wi u sãa Egibitigii. Win
yĩsira Agaa.
2 Ma Saarai u win durɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, Yinni Gusunɔ u man kua wĩro.
Na nun kanamɔ, a ka nɛn yoo duo.
Sɔrɔkudo kon bibu wa saa win min di.
M a Aburamu u win kurɔn gari
wura.
3 Saa ye sɔɔra Saarai u win yoo Agaa
wi sua u win durɔ kã kurɔ. N deema
ba wɔ̃ɔ wɔkuru kua kɔ Kananin temɔ.
4 Ma Aburamu u ka Agaa mɛnna ma
Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mɔ,
yera u win yinni Saarai gɛndu wɔri.
5 Ma Saarai u Aburamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
nɛn wɔmburu tu wɔri wunɛ sɔɔ. Na
nun nɛn yoo kã kurɔ, adama ye u wa
ma u gura mɔ, yera u man gɛndu wɔri.
Yinni Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka
wunɛ.
6 Aburamu u Saarai wisa u nɛɛ,
wuna a wunɛn yoo mɔ, a ka nùn
koowo nge mɛ a kĩ.

Saa yera u Agaa nɔni mɛni ma Agaa
u duka sua win min di.
7 Yinni Gusunɔn gɔrado * u nùn
wa gbaburɔ bwia gaan bɔkuɔ Surin
swaaɔ.
8 U nɛɛ, Agaa, Saarain yoo, man diya
a wee. Mana a dɔɔ.

Agaa u nɛɛ, na duka suɔwa nɛn yinni
Saarain min di.
9 Ma gɔrado wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a gɔsiro wunɛn yinnin mi, kpa a nùn
wiru kpĩiya.
10 Kon wunɛn bweseru dabiasia
sere goo kun kpɛ̃ u tu gari.
11 Wee a gura mɔ, kaa bii tɔn durɔ
ma kpa a nùn yĩsiru kɛ̃ Isimɛɛli. Domi
Yinni Gusunɔ u wunɛn nɔɔ nua nɔni
swãa te sɔɔ.
12 Bii wi, u ko n sãawa nge kɛtɛku
gbeeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ
gɔmunu mɔ̀. Tɔmbu kpuro ba koo
maa ka nùn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka
win dusibu tondinɛ.
13 Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi
kua u kpa, ma Agaa u nùn yĩsiru kã u
nɛɛ, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u
tii bikia u nɛɛ, ka gem na Gusunɔ wa
ka nɔni, ma na wãa na ṅ gu?
14 Yen sɔ̃na ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ
u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wãawa
Kadɛsi ka Barɛdin baa sɔɔ.
15 Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn
durɔ marua, ma Aburamu u bii wi
yĩsiru kã Isimɛɛli.
16 Aburamun wɔ̃ɔ ga sãawa wɛnɛ ka
nɔɔba tia sanam mɛ ba Isimɛɛli mara.

Bango sãawa Gusunɔn arukawani yen yĩreru

17

1 Ye Aburamu kua wɔ̃ɔ wunɔbu tia
sari yera Yinni Gusunɔ u nùn kure u
nɛɛ, nɛna na Gusunɔ Dam kpurogii. A
n sĩimɔ nɛn wuswaaɔ kpa a kun taarɛ
mɔ.
2 Kon ka nun arukawani bɔke kpa n
wunɛn bweseru dabiasia gem gem.
3 Yera Aburamu u yiira mii mii u
wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u
kpam ka nùn gari kua u nɛɛ,
4 nɛn arukawani wee, ye na ka
nun bɔkumɔ. Kon nun kowa bwese
dabinun baaba.
5 Ba ṅ koo maa nun soku Aburamu,
ba koo nun sokuwa Aburahamu, ye ya
gerumɔ bwese dabinun baaba.
6 Kon de wunɛn bibu bu marura bu
sosi sere ba ṅ garirɔ, kpa bwesenu ka
sinambu bu kɔwara wunɛn min di.

* **16:7** ***Yinni Gusunɔn gɔrado*** - Isireliba ba ku ra kã bu Gusunɔn yĩsiru sia. Yen sɔ̃na ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

7 Kon wure n ka bɛɛ nɛn arukawani
bɔke, wunɛ ka wunɛn bibu ka ben
bweseru kpuro kpa na n sãa wunɛn
Yinni ka wunɛn bweserun Yinni sere
ka baadommaɔ.
8 Kpa n wunɛ ka wunɛn bibun bwe-
seru Kananin tem mɛ wɛ̃, mɛ̀ sɔɔ a wãa
mi, a sɔru dimɔ. Mɛ kpuro mu koo ko
begim sere ka baadommaɔ kpa na n
sãa ben Yinni.
9 Ma u kpam Aburahamu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i nɛn arukawani nɛnuɔ, wunɛ ka
wunɛn bibun bweseru. A ku de bu ye
duari wunɛn bweserɔ.
10 Arukawani ye wee, ye na ka
bɛɛ bɔkumɔ, ye i ko nɛnɛ wunɛ ka
wunɛn bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ
baawure bango kua wi u wãa bɛɛn
suunu sɔɔ.
11 Kpa ya n sãa arukawani yen yĩreru
ye ya wãa nɛ ka bɛɛn suunu sɔɔ.
12 I n da bii tɔn durɔ baawure bango
kue ù n sɔ̃ɔ nɔɔba ita tura. N ǹ mɔ be
ba mara bɛɛn yɛnuɔ tɔna, ka maa be i
ka gobi dwawa tɔn tukobun mi.
13 I ko be kpuro bango kuawa kpa
nɛn arukawani yen yĩreru ta n wãa
bɛɛn wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ.
14 Tɔn durɔ wi ba ǹ bango kue, i ko
i nùn wunawa wigibun min di i go.
Domi u nɛn arukawani sanka.
15 Gusunɔ u kpam Aburahamu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku maa wunɛn kurɔ
soku Saarai. Saaraawa kaa n da nùn
soku.
16 Kon nùn domaru kua kpa u nun
bii tɔn durɔ marua. Nɛn doma ten
saabu bwese dabinu ka sinambu ba
koo kɔwara win min di.
17 Yera Aburahamu u Gusunɔ yiira
mii mii u siriru tem girari u yɛ̃ɛ ma
u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ, ba koo
maa tɔnu wɔ̃ɔ wunɔbugii bii marua?
Saaraa wi u kua wɔ̃ɔ wɛnɛ ka wɔkuru
mini, u koo bii ma?
18 Yera u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de
Isimɛɛlin sanu sanusu su nun wɛ̃re
kpa u nɛn tubi di.
19 Ma Gusunɔ u nɛɛ, aawo, wunɛn
kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ
marua kam kam, kpa a nùn yĩsiru
kɛ̃ Isaki. Wiya kon wure n ka nɛn
arukawani bɔke ye ya ǹ kpeemɔ win
bweserɔ.
20 Mɛya na wunɛn kanaru nua te
a kua Isimɛɛlin sɔ̃. Wee, kon maa
nùn domaru kua kpa u marura, win
bibu bu dabia sere ba ǹ garirɔ. U koo
bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu
ko bwese bakarun kɛri wɔkura yirun
nuuru.
21 Adama nɛn arukawani ye, ya ko n
wãawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun
marua gasɔku amadaare.
22 Ye Gusunɔ u ka Aburahamu gari
kua u kpa, u nùn deri u doona wɔllɔ.
23 Yen biru Aburahamu u Isimɛɛli
sua ka yobu kpuro be ba mara win
yɛnuɔ ka be u ka gobi dwa, tɔn durɔ be
ba wãa win yɛnuɔ kpuro gesi, ma u bu
bango kua dɔma te, nge mɛ Gusunɔ u
nùn sɔ̃ɔwa.
24 Aburahamu u mɔwa wɔ̃ɔ wunɔbu
tia sari sanam mɛ u bango kua.
25 Win bii Isimɛɛli u maa mɔwa wɔ̃ɔ
wɔkura ita.
26 Sɔ̃ɔ tee tera ba Aburahamu ka win
bii Isimɛɛli bango kua.
27 Tɔn durɔbu kpuro be ba mara
win yɛnuɔ ka be u dwa tɔn tukobun
mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburahamu biin nɔɔ mwɛɛru kua

18

1 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u
Aburahamu kure Manden sɔ̃ɔwɔ ye
u sɔ̃ win dii bekurugirun kɔnnɔwɔ sɔ̃ɔ
sɔɔ gbãara.
2 U nɔni seeya u mɛɛra. Wee tɔn
durɔbu ita ba yɔ̃ saruɔ. Ye u bu wa
yera u seewa u duka da ben mi, u yiira
ben wuswaaɔ.
3 Ma u ben tɔnwero sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Yinni, à n wura, a yɔ̃ro, a ku man
sarari a doona.
4 I de bu nim tama i ka bɛɛn kɔ̃ri
kpakia kpa i wɛ̃ra dãa saaru mini.
5 Kon da n dĩanu tama fiiko kpa i di
i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa
wɔri i doona. Bɛɛn naa te, ta bɛɛrɛ kua.
Yen sɔ̃, i de i nɛn yaarɛ di.
Ma ba nɛɛ, a koowo nge mɛ a gerua.
6 Yera Aburahamu u gɔsira ka
sɛndaru win dii bekurugirɔ Saaraan
mi. U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wasi suo a
som sakakun nɔɔ ita sua a buri kpa a
kiraru sɔmɛ.

7 Ma Aburahamu u duka da win naa
gɔ̃ɔwɔ u naa kinɛ kpɛmbu ge ga wã
mwa u win sɔm kowo turo wɛ̃. Ma u
gu go u sawa fuuku.
8 Aburahamu u naa bogum sua ka
bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tɔn
ben wuswaaɔ. Win tii u da u sina bee
tia dãa ten saarɔ sanam mɛ ba dimɔ
nge mɛ ben komaru.
9 Yera ba nùn bikia ba nɛɛ, mana
wunɛn kurɔ Saaraa u wãa.
Ma u nɛɛ, u wãa dirɔ.
10 Ma ben turon min di Gusunɔ u
nɛɛ, gasɔku amadaare kon wurama
wunɛn mi. Saa ye sɔɔ, wee, wunɛn
kurɔ Saaraa u koo bii tɔn durɔ ma.
N deema Saaraa u yõ u gari yi swaa
daki dii kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔɔ win
biruɔ.
11 Aburahamu ka Saaraa ba maa
bukura gem gem. Saaraa kun sãa wi
u koo bii ma.
12 Ma u tii yɛ̃ɛ u nɛɛ, tɛ̃ ye na tɔkɔ
kua na kpa, nɛn durɔn tii maa tɔkɔ kua,
yera sa ko maa kpĩ su mɛnnabun nuku
dobu wa?
13 Ma Yinni Gusunɔ u Aburahamu
sõɔwa u nɛɛ, mban sõna Saaraa u yɛ̃ɛ u
nɛɛ, u koo bii mawa mi ka gem? Wi,
wi u tɔkɔ kua u kpa?
14 Gãanu ganu wãa ni nu ka man sɛ̃?
Nge mɛ na yi, suru nɔɔba nnɛn biru
kon wurama kpa Saaraa u bii tɔn durɔ
ma.
15 Ma Saaraa u siki u nɛɛ, na ṅ yɛ̃ɛ.
Domi bɛrum nùn mwa.
Adama Yinni Gusunɔ u nɛɛ, weesa,
a yɛ̃ɛ.

Aburahamu u Gusunɔ suuru kana Sodomun sõ

16 Ma tɔn be, ba seewa ba doonɔ.
Ba wuswaa tĩi Sodomun bera gia. Ma
Aburahamu u bu swaa yõra.
17 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ye kon
ko, n weenɛ n ye Aburahamu berua?
18 N ṅ gãanun sõ, Aburahamun
bwesera koo kpɛ̃a kpa ta n dam mɔ.
Win min diya handunian bwesenu
kpuro nu koo domaru wa.
19 Domi wiya na gɔsa u ka win bibu
ka ben bweseru wooda wɛ̃ bu nɛn
swaa swĩi kpa ba n sĩimɔ dee dee ba
n nɛn kĩru mɔ̀, kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛnu
yibia ni na nùn kua.
20 Ma u nɛɛ, tɔmbun weeweenu
kpɛ̃a Sodomu ka Gomɔragibun daa
kõsan sõ. Ben durum ya banda.
21 Yen sõna kon sara kpa n wa bà n
mɔ̀ ka gem nge mɛ na nɔɔmɔ. N kun
mɛ, kpa na n yɛ̃.
22 Tɔn ben yiru ba ben swaa
wɔri ba doonɔ Sodomun bera gia.
Adama Yinni Gusunɔ u gina yõra ka
Aburahamu.
23 Ma Aburahamu u nùn susi u nɛɛ,
ka gem kaa tɔn geobu ka tɔn kõsobu go
sannu?
24 Sɔrɔkudo tɔn geobu weeraakuru
ba ko n wãa wuu ge sɔɔ, be ba wunɛn
kĩru mɔ̀. N n man na, kaa maa bu
gowa? A ṅ wuu gen tɔmbu suuru
kuammɛ tɔmbu weeraaku ten sõ?
25 N ṅ weenɛ a tɔn geobu ka tɔn
kõsobu kpeerasia sannu kpa be kpuro
bu are tee wa. Yen bwesera kun ka
nun weenɛ. Wunɛ wi kaa handunia
kpuro siri, a ṅ kaa ko ye n wã?
26 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nà n
tɔn geobu weeraakuru wa Sodomun
nukuru sɔɔ, kon wuu ge kpuro suuru
kua ben sõ.
27 Aburahamu u kpam gari sua u
nɛɛ, wee, na kãka na ka nɛn Yinni gari
kua, nɛ wi na sãa tua ka torom dirum.
28 Sɔrɔkudo tɔnu weeraaku te sɔɔ,
nɔɔbu koo kaara. Nɔɔbu yen sarirun
sõ kaa wuu ge kpeerasia?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ṅ gu
kpeerasiamɔ nà n tɔn geobu weeru ka
nɔɔbu wa ge sɔɔ.
29 Aburahamu u kpam nùn sõɔwa u
nɛɛ, sɔrɔkudo tɔn geobu weeruwa ba
ko n wãa mi.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon wuu ge
deri gen tɔnu weeru yen sõ.
30 Aburahamu u nɛɛ, a ku ka man
wasira. Kon kpam gari gere. N n tɔn
geobu tɛnan na ya wãa mi maa ni?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ṅ gu kam
koosiamɔ nà n tɛna ye wa mi.
31 Ma Aburahamu u nɛɛ, Yinni, wee
na kãka na ka nun gari mɔ̀. N n tɔn
geobu yɛndun na ta maa wãa mi ni?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ṅ gu
kpeerasiamɔ nà n yɛn te wa.

32 Aburahamu u kpam nɛɛ, a suuru
koowo, nɔn tee teniwa kon gari gere.
Baa ɲ̀ n wɔkurun na ta wãa mi ni?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na ɲ̀ gu
kpeerasiamɔ nà n wɔku te wa.
33 Yen biru Yinni Gusunɔ u doona
ye u ka Aburahamu gari kua u kpa.
Aburahamu u maa gɔsira u da win
yɛnuɔ.

Lɔtu u yara Sodomun di

19

1 Tɔmbu yiru be ba raa Sodomun
swaa wɔri ba tura mi yoka. N deema
ba sãawa Gusunɔn gɔradoba. Wee, saa
ye sɔɔ, Lɔtu u sõ wuun gbãra kɔnnɔwɔ
mi wuun wirugibu ba ra sinɛ. Ye u bu
wa u seewa
2 u bu sennɔ da u yiira ben wuswaaɔ
u nɛɛ, i dam kooma nɛn yinnibu, i de
su da nɛn yɛnuɔ i bɛɛn kõri kpakia i
kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i bɛɛn
swaa wɔri.
Ba nɛɛ, aawo, tɔɔwɔwa sa ko kpuna.
3 Adama Lɔtu u bu nɔɔ gɛ̃ɛ ba sere
wura ba dua win yɛnuɔ. U tõɔ baka
dim kua ka pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia
doke ma ba di.
4 Ba ɲ̀ gina kpunam kpa Sodomugibu
ba ka yɛnu ge tarusi saa bukurobun di
sere ka aluwaasi yãkaminɔ, wuu gen
tɔn durɔbu kpuro gesi.
5 Ma ba Lɔtu soka ba nɛɛ, mana durɔ
be, ba wãa be ba sɔbia wunɛn yɛnuɔ
yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna
nge tɔn kurɔbu.
6 Ma Lɔtu u yara u bu deema yɛnu
kɔnnɔwɔ, u gambo kɛnua birum
birum.
7 U nɛɛ, kpaasibu, i suuru koowo i
ku daa kõsa ko mɛ.
8 Wee, na bii wɔndiaba yiru mɔ be
ba kun gina durɔ yɛ̃. I de n bɛɛ bu
yarama kpa i ka bu ko nge mɛ n bɛɛ
wɛ̃re. Adama durɔ beni, i man bu
derio domi sɔba.
9 Ba nɛɛ, wunɛ sɔɔwa, ma a kĩ a sun
siri? A tii gawo min di, ɲ̀ kun mɛ, ye
sa ko nun kua ya koo begia kera.
Ma ba Lɔtu bɔrikia ka dam sere ba kĩ
bu win gambo kɔra.
10 Saa yera sɔɔ be, ba Lɔtu gawa ba
sure yɛnuɔ ba gambo kɛnua.
11 Ma ba tɔn be kpuro wõkoru
kpɛ̃ɛ be ba yõ yɛnu gen kɔnnɔwɔ
saa aluwaasi yãkaminun di sere ka
bukurobɔ. Yera ba babi babi ba ɲ̀
kɔnnɔ ge wa.
12 Sɔɔ be, ba Lɔtu bikia ba nɛɛ,
wara a mɔ mini maa. Wunɛn bi-
bun durɔbu ka wunɛn bii tɔn durɔbu
ka tɔn kurɔbu. Be ba sãa wunɛgibu
kpuro gesi, a bu mɛnnɔ i yari minin di.
13 Domi sa ko wuu ge kpeerasia
tɛ̃ yèn sõ tɔmbun weeweenu kpɛ̃a ni
ba Gusunɔ koosimɔ gen tɔmbun daa
kõsan sõ. Yen sõna u sun gɔrima su ka
gu kam koosia.
14 Ma Lɔtu u yara u da u win bibun
durɔ kɛ̃ɛrobu sõɔwa bu seewo bu yari
min di domi Yinni Gusunɔ u koo wuu
ge kam koosia.
Adama ba gari yi atafiiru kua.
15 Buru buru yam sãreru gɔrado
be, ba Lɔtu nɔɔ gɛ̃ɛ ba mò, a seewo
a wunɛn kurɔ sua ka wunɛn bii
wɔndiaba yiru be ba wãa mini kpa i ku
ra kam ko bà n wuu ge kpeerasiamɔ.
16 Ye ba wa ma Lɔtu u tɛɛmɔ, ba wi
ka win kurɔ ka win bii wɔndiaba yiru
yen nɔmu nɛnua ba gawa ba ka yara
sere wuun biruɔ, domi Yinni Gusunɔ
u ben wɔnwɔndu wa.
17 Ye ba bu yara ba kpa ben turo u
nɛɛ, a ka wunɛn hunde dukao, a ku ra
sĩira, a ku ra maa yõra batuma mi. A
duka doo guunun bera gia kpa a ku ra
kam ko.
18 Ma Lɔtu u nɛɛ, aawo, yinni.
19 Wee, a man durom kua, a maa
man wunɛn wɔnwɔndun kpãaru sõɔsi
ye a ka nɛn hunde faaba kua. Adama
na ɲ̀ kpɛ̃ n duka turi guu ten mi,
wahala ye, ya kun ka man babe kpa n
kam ko.
20 Wuu geni wee, ga wãa turuku, ga
ɲ̀ maa kpã. A de n da n kuke mi, kpa n
faaba wa. Ye u wa gɔrado wi, u ɲ̀ wisa,
ma u nɛɛ, nge ga ɲ̀ piibu sãa ro?
21 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kon kpam
nun durom kua. Wuu gèn gari a mò
mi, na ɲ̀ gu kpeerasiamɔ.
22 A hania koowo a da a kuke mi,
domi na ɲ̀ kpɛ̃ n gãanu ganu ko ma n
kun mɔ a tura mi.

Yen sɔ̃na ba wuu ge yĩsiru kã Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

23 N deema sɔ̃ɔ yarima Lɔtu u sere dua Soariɔ.
24 Yera Yinni Gusunɔ u sɔ̃ɔ bisu ka dɔ̃ɔ nɛɛsia saa wɔllun di Sodomu ka Gomɔra sɔɔ.
25 U wuu si kpeerasia ka sin tɔmbu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpia mi kpuro.
26 Adama suaru sɔɔ Lɔtun kurɔ u sĩira, ma u gɔsira bɔɔ kperu.
27 Ye n kua buru buru yellu, yera Aburahamu u da u yɔ̃ra mi u raa ka Yinni Gusunɔ gari kua.
28 Ye u mɛɛra Sodomu ka Gomɔran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, dɔ̃ɔ wiira seemɔ nge gbee burɔn dɔ̃ɔ wiiru.
29 Sanam mɛ Gusunɔ u batuma yen wusu kpeerasiamɔ, u Aburahamu yaaye ma u Lɔtu yara kam koo bin min di.

Mìn di Mɔabuba ka Amɔniban bwesera yara

30 Yen biru Lɔtu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee wɔru sɔɔ ka win bii wɔndiaba yiru ye sannu, domi u bɛrum bara u sina Soariɔ.
31 Yera win bii yeruma u win wɔnɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛsɛn tundo wee, u tɔkɔ kua. Tɔn durɔ goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge mɛ siba mɔ̀ tem baama.
32 A na su bɛsɛn tundo tam nɔrusia mu n kpã kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.
33 Wɔ̃ku te, ba ben tundo tam nɔrusia, ma yeruma u da u win tundo kpunɛ, adama Lɔtu kun yɛ̃ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.
34 Yen sisiru yeruma wi, u win wɔnɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, gĩa wɔ̃kuru na dera bɛsɛn tundo ka man kpuna. Su kpam nùn tam nɔrusia wɔ̃ku te, kpa wunɛ a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.
35 Ma ba wure ba ben tundo tam nɔrusia wɔ̃ku te, ma wɔnɔ da u nùn kpunɛ. Tundo kun yɛ̃ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.
36 Ma Lɔtun bii tɔn kurɔbu yiru ye, ba win guri sua.
37 Bii yeruma wi, u mara tɔn durɔ ma u nùn yĩsiru kã Mɔabu. Yen tubusiana nɛn tundon bii. Win min diya Mɔabuban bwesera yara.
38 Wɔnɔ wi, u maa mara tɔn durɔ, ma u nùn yĩsiru kã Bɛni Ami. Yen tubusiana nɛn dusin bii. Win min diya Amɔniban bwesera maa yara.

Aburahamu ka Abimɛlɛki

20

1 Yeniban biru Aburahamu u seewa Manden di, ma u da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia Nɛgɛbuɔ Kadɛsi ka Surin baa sɔɔ, u da u wãa wuu ge ba mɔ̀ Geraɔ.
2 Gera miya u ra n win kurɔ Saaraa sokumɔ win sesu. Ye Geran sunɔ Abimɛlɛki u nua mɛ, yera u Saaraa sua kurɔ u yɛnu doke.
3 Adama Yinni Gusunɔ u Abimɛlɛki sɔ̃ɔwa dosu sɔɔ wɔ̃kuru u nɛɛ, wee, kaa gbi tɛ̃ kurɔ win sɔ̃ wi a sua mi, domi wi ka win durɔwa ba wãa mi.
4 N deema Abimɛlɛki u ǹ gina ka Saaraa mɛnnare. Yera u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa tɔnu go wi u kun taarɛ gaa mɔ?
5 N ǹ win tiiwa u man sɔ̃ɔwa ma win sesuwa? Ma kurɔ win tii u maa gerua mɛ. N n mɛn na, na ǹ kɔ̃sa bwisika nɛn gɔ̃ruɔ n sere mam nɛɛ, na durum kua ka nɛn nɔma.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, geema na yɛ̃ ma a ǹ taarɛ gaa mɔ wunɛn gɔ̃ruɔ sanam mɛ a yeni kua. Yen sɔ̃na na ǹ dere a nùn baba kpa a ku ra durum ko.
7 N n mɛn na, a durɔ wi nùn win kurɔ wesio tɛ̃, domi nɛn sɔmɔwa u sãa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. À n maa yina a nùn kurɔ wi wesia, i ko gbiwa wunɛ ka wunɛn tɔmbu kpuro.
8 Yera Abimɛlɛki u seewa buru buru yellu u win bwãabu kpuro mɛnna u bu Yinni Gusunɔn gari yi saaria. Ma bɛrum bwãa be mwa gem gem.
9 Saa ye sɔɔra Abimɛlɛki u Aburahamu bikia u nɛɛ, amɔna a ka sun kua mɛ. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sɔbi nɛ ka nɛn tɔmbu. A man gãanu kua ni nu ǹ weenɛ bu tɔnu kua.

10 Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.
11 Ma Aburahamu u wisa u nɛɛ, na raa tamaa ba ɲ̀ Gusunɔn bɛrum mɔwa tem mini, kpa bu man go nɛn kurɔn sɔ̃.
12 Adama ka yen de kpuro u sãawa nɛn sesu tundo turosi, sa ɲ̀ sãa mɛro turo. Ma na nùn sua kurɔ.
13 Yen sɔ̃, saa mìn di Gusunɔ u man yara nɛn yɛnun di na bɔsu, na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n da nɛɛ, u sãawa nɛn sesu.
14 Yera Abimɛlɛki u nùn win kurɔ Saaraa wesia. Ma u maa nùn yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu wɛ̃ ka yãanu ka kɛtɛba.
15 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna na tem mɛ mɔ. A gɔsio mɛ sɔɔ, bera mi a kĩ a n wãa.
16 Ma u maa Saaraa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee wi a sokumɔ wunɛn sesu mi, na nùn sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) wɛ̃ɛmɔ. Yeni ya koo wunɛn tɔmbu sɔ̃ɔsi ma a dɛɛre, kpa ba n yɛ̃ ma a ɲ̀ kɔ̃sa gaa kue.
17-18 N deema Gusunɔ u raa Abimɛlɛki ka win kurɔ ka win yobu bararu kpɛ̃ɛ te ta ɲ̀ derimɔ bu ma, ye u ka Saaraa mwan sɔ̃. Yen sɔ̃na ye u Saaraa wesia, Aburahamu u Gusunɔ kana, ma u bu bɛkia bu ka kpĩ bu ma.

Isakin marubu

21

1 Yinni Gusunɔ u yaaye ye u raa Saaraa sɔ̃ɔwa. U maa win nɔɔ mwɛɛru yibia.
2 Saaraa u gura sua ma u Aburahamu bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, saa ye Gusunɔ u raa nùn bura.
3 Aburahamu u bii wi yĩsiru kã Isaki.
4 Ye Isaki kua sɔ̃ɔ nɔɔba ita u nùn bango kua nge mɛ Gusunɔ u raa nùn wooda wɛ̃.
5 Aburahamu mɔwa wɔ̃ɔ wunɔbu (100) sanam mɛ ba win bii Isaki mara.
6 Saa ye sɔɔra Saaraa nɛɛ, Gusunɔ u man yɛ̃ɛsu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man yɛ̃ɛwa.
7 U kpam nɛɛ, wara koo raa Aburahamu sɔ̃ ma nɛ Saaraa kon bii bɔm kɛ̃. Wee tɛ̃ na nùn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ.

Aburahamu u Agaa ka Isimɛɛli gira

8 Bii wi, u kpɛ̃a ma ba nùn bɔm kara. Yera Aburahamu u yaa dii bakabu kua dɔma te.
9 Ye Saaraa wa ma bii wi Agaa Egibitigii wi, u Aburahamu marua u Isaki yɛ̃ɛmɔ,
10 yera u Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dimɔ ka nɛn bii sannu.
11 Gari yi, yi Aburahamu dua gem gem win bii Isimɛɛlin sɔ̃.
12 Adama Gusunɔ u Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku gari yi gɔburu wa wunɛn yoo wi ka win biin sɔ̃. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka tèn nɔɔ mwɛɛru na nun kua ta koo yari.
13 Kon maa de wunɛn yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunɛn biiwa u sãa.
14 Ye n kua sisiru Aburahamu u seewa buru buru yellu u dĩanu ka nim bwãaru sua u Agaa wɛ̃. U maa nùn bii wi nɔmu bɛria u nɛɛ, bu doo. Ma ba doona ba da ba tora gbaburɔ te ba ra soku Beri Seba.
15 Ye bwãa ten nim mu kpa, yera u bii wi deri dãa piibu gagun saarɔ.
16 Ma u da u sina n dɛsire n tura mi bà n sɛ̃u toba ga koo wen saka. Domi u nɛɛ, u ɲ̀ kpɛ̃ u n win bii mɛɛra u n gbimɔ. Mi u sɔ̃ mi, ma u wura takana u swĩ.
17 Gusunɔ u bii win nɔɔ nua ma win gɔrado u Agaa soka wɔllun di u nɛɛ, mba n nun mɔ̀, Agaa. A ku nanda, domi Gusunɔ u bii win nɔɔ nua mi u wãa.
18 A seewo a da a nùn sua a kɔkiri domi kon nùn ko bwese bakarun nuuru.
19 Saa yera Gusunɔ u kurɔ win nɔni wukia ma u dɔkɔ gaa wa mi. U da u bwãa te nim yibia u bii wɛ̃ u nɔra.
20-21 Gusunɔ u wãa ka bii wi, sanam mɛ u kpɛ̃amɔ. U wãa gbaburɔ te ba mɔ̀ Parani, ma u kua tɛn towo. Win mɛro maa nùn kurɔ sua Egibitin tem di.

Aburahamu u ka Abimɛlɛki arukawani bɔkua

22 Saa ye sɔɔra Abimɛlɛki ka win tabu sunɔ wi ba mɔ̀ Pikoli ba na Aburahamun mi. Ba nùn sɔ̃ɔwa ba

nɛɛ, sa wa ma Gusunɔ u wãa ka wunɛ
ye a mɔ̀ kpuro sɔɔ.
23 Yen sɔ̃, a bɔ̃ruo ka win yĩsiru ma
a ṅ nɛ ka nɛn bibu ka nɛn debuminu
bɔrɔ kɔ̃ɔ kom kuammɛ, kpa a nɛ ka
nɛn tem mɛgibu durom kua nge mɛ na
nun kua.
24 Ma Aburahamu u nɛɛ, na wura,
kon bɔ̃re.
25 Adama u Abimɛlɛki gerusi dɔkɔ
gaan sɔ̃ ye Abimɛlɛkin yobu ba nùn
mwaari.
26 Abimɛlɛki u nɛɛ, na ṅ yɛ̃ wi u yen
bweseru kua. Mɛya wunɛn tii, a ṅ maa
man sɔ̃ɔre ma n kun mɔ gisɔ.
27 Ma Aburahamu u yãanu ka kɛtɛba
sua u Abimɛlɛki wɛ̃, be yiru ba ka
arukawani bɔkua.
28 Ma Aburahamu u maa yãa gbiibi
gɔsa nɔɔba yiru u yi nɛnɛm.
29 Yera Abimɛlɛki u nùn bikia u nɛɛ,
mba kaa ka yãa gbiibi nɔɔba yiru yeni
ko.
30 Aburahamu u nùn wisa u nɛɛ, a
nu mɔɔ kpa nu n sãa seeda ma nɛna na
dɔkɔ yeni gba.
31 Yen sɔ̃na ba yam mi soka Beri
Seba domi miya ba arukawani bɔkua
ka bɔ̃ri. Yĩsi ten tubusiana dɔkɔ yèn
nuurɔ ba bɔ̃rua.
32 Ye ba arukawani bɔkua ba kpa,
yera Abimɛlɛki ka win tabu sunɔ
Pikoli ba gɔsira ba wura ben wuuɔ
Filisitiban temɔ.
33 Yen biru Aburahamu u dãru garu
duura Beri Seba mi, ni nu ra saa
bakaru ko. Ma u Yinni Gusunɔ sãwa
mi. Yinni Gusunɔ wi, u ko n wãawa ka
baadommaɔ.
34 Aburahamu u sina Filisitiban tem
mi, u tɛ.

Gusunɔ u nɛɛ, Aburahamu s2 u ka Isaki yãkuru koowo

22

1 Yeniba kpuron biruwa Gusunɔ
u Aburahamun laakari mɛɛra u nùn
soka u nɛɛ, Aburahamu.
Ma Aburahamu u wura u nɛɛ, nɛ
wee, Yinni.
2 Ma u nɛɛ, a Isaki wunɛn bii teere te
suo wi a kĩ mi, a ka da Mɔriyan temɔ
kpa a ka nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
ko guuru garun wɔllɔ te kon nun sɔ̃ɔsi.
3 Yera Aburahamu u seewa buru
buru yellu u win kɛtɛku gaari bɔkua
ma u win sɔm kowo aluwaasiba yiru
sua ka win bii Isaki sannu. U yãku dãa
bɛsuka. Yen biru ba swaa wɔri ba dɔɔ
mi Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.
4 Ba sanum so sɔ̃ɔ yiru, yen itasera
Aburahamu u yam mi wa sarun di ye
u nɔni seeya.
5 Ma u win sɔm kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
i yɔ̃ro mini ka kɛtɛku. Nɛ ka nɛn bii sa
dɔɔ guu teɔnɔn mi, su sãaru ko kpa su
wurama su bɛɛ deema.
6 Ma Aburahamu u yãku dãa ye sua
u win bii Isaki sɔbi. Win tii u dɔ̃ɔ
ka woburu sua u nɛni ma be yiru ba
swĩinɛ.
7 Yera Isaki u nùn bikia u nɛɛ, baaba.
Aburahamu u nɛɛ, nɛ wee, nɛn bii.
Isaki nɛɛ, dɔ̃ɔ ka dãa wee, adama
mana yãku yãara wãa.
8 Aburahamu nùn wisa u nɛɛ, nɛn
bii, Gusunɔ u koo tii win yãku yãaru
waawa.
Ma be yiru ye, ba n dɔɔ.
9 Ye ba tura mi Gusunɔ u raa nùn
yĩreru kua, Aburahamu u yãku yeru
kua u yãku dãa ye tɛria ten wɔllɔ, ma
u win bii Isaki bɔkua u sɔndi mi.
10 Yen biru Aburahamu u woburu
sua u ka win bii Isaki saka.
11 Yera Yinni Gusunɔn gɔrado * u
nùn soka wɔllun di u nɛɛ, Aburahamu,
Aburahamu.
Ma u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.
12 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, a ku ra bii wi
baba, a ku nùn gãanu ganu kua. Domi
na gia tɛ̃ ma a man nasie, a ṅ maa ka
man wunɛn bii teere te yinari.
13 Yera Aburahamu u nɔni seeya u
sĩira u yãa kinɛru wa tèn kɔba tɔ̃ki tɛ̃ke
ta yɔ̃. Ma u da u tu mwa u ka yãku dɔ̃ɔ
mwaararugii te kua win biin ayerɔ.
14 Ma u yam mi yĩsiru kã, Yinni
Gusunɔ u koo bukata wunana. Yen
sɔ̃na ba ra mɔndu ko ka gisɔ bu nɛɛ,
Yinni Gusunɔn guurɔ bukata ya koo
wunanara.
15 Yinni Gusunɔ u kpam Aburahamu
soka nɔn mɛɛruse wɔllun di u nɛɛ,

* **22:11** ***Yinni Gusunɔn gɔrado*** - I wiru 16:7n tubusianu mɛɛrio.

16 yèn sɔ̃ a kua mɛ, ma a ṅ ka man
wunɛn bii teere te yinari, nɛ, Yinni
Gusunɔ na bɔ̃rumɔ ka nɛn tiin yĩsiru
17 kon nun domaru kua ka gem
kpa n wunɛn bweseru dabiasia nge
wɔllun kperi, ṅ kun mɛ nge yani sɛɛri
yi yi wãa nim wɔ̃kun goorɔ, kpa ba n
ben yibɛrɛba taare.
18 Bwesenu kpuro handunia sɔɔ nu
koo domaru wa saa wunɛn bweserun
min di, yèn sɔ̃ a nɛn gari mɛm nɔɔwa.
19 Ma Aburahamu u gɔsirama u na
u win sɔm kowo be deema ba wɔma
yɛnuɔ Beri Sebaɔ.

Nakorin bibun bweseru

20 Yeniban biruwa Aburahamu u
nua ma Milika u maa ka win wɔnɔ
Nakori bibu mara.
21 Win bii gbiikoon yĩsira Usi. Usin
wɔnɔba Busi ka Kemuɛli wi u sãa
Aramun tundo,
22 ka Kesɛdi ka Haso ka Pilidasi ka
Yidilafu ka Bɛtuɛli.
23 Bɛtuɛliwa u Rebeka mara. Bibu
nɔɔba ita ye Milika u Aburahamun
wɔnɔ Nakori marua, bera mi.
24 Nakorin kurɔ goo wi ba mɔ̀
Reuma u maa nùn bibu marua. Bera
Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka
Maaka.

Saaraa u gu. Aburahamu u tem dwa mi u koo nùn sike

23

1 Saaraa u kuawa wɔ̃ɔ wunaa teeru
ka nɔɔba yiru (127) u sere gu.
2 Heboroniɔwa u gu Kananin temɔ
ma Aburahamu u na u win gɔɔ swĩ.
3 N deema u ṅ win goo te sikum kpa.
Yera u seewa u da Hɛtiban mi, u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
4 bɛɛn tii i yɛ̃ ma nɛ sɔɔwa bɛɛn tem
mi. Yen sɔ̃, i man tem dɔreo mi ko na n
da nɛn tɔmbu sike kpa n da n nɛn kurɔ
sike mi tɛ̃, na kun win goru mɛɛra mɛ.
5 Ma Hɛti be, ba Aburahamu wisa ba
nɛɛ,
6 yinni, a bɛsɛn gari swaa dakio.
Gusunɔ u nun kuawa sina bii bɛsɛn
suunu sɔɔ. A wunɛn kurɔ sikuo bɛsɛn
wìn siki wɔru ga nun wɛ̃re sɔɔ. Goo
kun ka nun gu yinarimɔ.
7 Yera Aburahamu u tɔn be yiira u
bu bɛɛrɛ wɛ̃.
8 U nɛɛ, ì n kĩ n nɛn kurɔ sike kpa na
kun win goru mɛɛra, i Eforoni Sokaan
bii sɔ̃ɔwɔ yèn bukata na mɔ,
9 kpa u man Makpelan kpee wɔru ge
ga wãa win gbee goorɔ deria kpa n nùn
gobi kɔsia nge mèn nɔɔ u gerua, kpa gu
ko nɛn siku yeru bɛɛn suunu sɔɔ.
10 N deema Eforoni Hɛti wi, u sɔ̃ ka
wuun wirugibu gbãra kɔnnɔwɔ mi ba
ra sinɛ. Ma u Aburahamu wisa Hɛti be
ka be ba dumɔ min nɔni biru u nɛɛ,
11 aawo, nɛn yinni, na nun gbee te
kãwa ka kpee wɔru ge ga wãa mi. A
gu mɔɔ nɛn tɔmbu kpuron nɔni birɔ.
A doo a wunɛn kurɔ sike mi.
12 Ma Aburahamu u yiira tɔn ben
wuswaaɔ
13 u Eforoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a maa nɛgii
swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi
kɔsiawa. A yi mɔɔ kpa n nɛn kurɔ sike
mi.
14 Adama Eforoni u Aburahamu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
15 nɛn yinni, a swaa dakio a nɔ. Mba
sii geesun gobi nɛɛru (400) ya tura nɛ
ka wunɛn baa sɔɔ. A wunɛn kurɔ sikuo
kperu mi.
16 Aburahamu u Eforonin gari yi
wura, ma u sii geesun gobi nɛɛ te sua
u Eforoni wɛ̃ Hɛtiba kpuron nɔni biru.
Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka
kiaru dwe saa ye sɔɔ.
17 Nge mɛya Eforonin gbee te ka ten
kpee wɔru ge ka ten dãa ni nu wãa mi
kpuro
18 ya kua Aburahamugia Hɛtiba
kpuron nɔni biru ka sere be ba maa
dumɔ gbãra kɔnnɔn min di.
19 Yen biruwa Aburahamu u win
kurɔ Saaraa sikua Makpelan kpee
wɔru ge sɔɔ Manden deedeeru
Heboroniɔ Kananin temɔ.
20 Nge mɛya gbee te Aburahamu u
dwa Hɛti win mi, ka kpee wɔru ge, n
ka kua win tɔmbun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

1 Aburahamu wee, u tɔkɔ kua
gem gem. Yinni Gusunɔ u maa nùn
domaru kua yabu baayere kpuro sɔɔ.
2 Sɔ̃ɔ teeru u win yobun tɔnwero
wi u win yɛnun dukia kpuro nɔmu

sɔndia sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a
wunɛn nɔma dokeo nɛn tɔbuɔ,
3 kpa a bɔ̃re ka Yinni Gusunɔn yĩsiru
wi u sãa wɔllu ka tem Yinni, ma a ɲ̀ kaa
nɛn bii kurɔ sua Kananin bii wɔndiaba
sɔɔ bèn suunu sɔɔ sa wãa mini.
4 Adama kaa da nɛn temɔ sere nɛn
wuuɔ a nɛn bii Isaki kurɔ kasuama.
5 Yoo wi, u nùn wisa u nɛɛ, à ku tuba
kurɔ wi, u ɲ̀ ko n kĩ u man swĩima sere
tem mini. N weenɛ n ka wunɛn bii da
tem mìn di a yarima?
6 Aburahamu u nɛɛ, aawo, a laakari
ko a ku ra ka nɛn bii da mi.
7 Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man
yarama nɛn baan yɛnu ka nɛn tem
di, u ka man gari kua u bɔ̃rua u nɛɛ,
nɛn bibun bwesera u koo tem mɛ
wɛ̃. Wiya u koo de win gɔrado u nun
gbiiya kpa a ka nɛn bii kurɔ kasuama
min di.
8 Kurɔ wi, ù kun kĩ u nun swĩima a
dibu yara bɔ̃ri yin min di. Adama a ku
ra ka nɛn bii da tem mi.
9 Yera yoo wi, u win nɔma doke win
yinni Aburahamun tɔbuɔ u ka bɔ̃rua
ma u koo ye kpuro ko mam mam.
10 Yen biru u yooyoosu wɔkuru
wuna saa win yinnin yooyoosu sɔɔn
di, domi win yinnin arumani kpuro
wãawa win nɔmaɔ. Ma u seewa u
swaa wɔri u da Aburahamun wɔnɔ
Nakorin wuuɔ Mɛsopotamin temɔ.
11 Ye u tura wuu gen bɔkuɔ u win
yooyoosu yiirasia su ka wɛ̃ra dɔkɔ
gaan bɔkuɔ yoka, saa ye tɔn kurɔba ra
nim takam nɛ.
12 Yera u nɛɛ, Gusunɔ, wunɛ wi a sãa
nɛn yinni Aburahamu Yinni, na nun
kanamɔ, a Aburahamu durom kuo, a
de ye na kaso na n ye wa gisɔ.
13 Wee na wãa dɔkɔ yèn bɔkuɔ mi
wuu gen wɔndiaba ba koo yarima bu
nim takiri.
14 Ben wi kon nim nɔruram kana
n nɔ, kpa u win tooru sika u nɛɛ, n
nɔruo, kpa u maa nɛn yooyoosu kɛ̃, a
de wɔndia wi, u n sãa wi a wunɛn bɔ̃ɔ
Isaki gɔsia. À n kua mɛ, ko na n yɛ̃ ma
a nɛn yinni durom kuawa.
15 U ka gari yi gere u kpe, wee Re-
beka u yarima ka tooru. Rebeka wi,
win tundowa Bɛtuɛli, Nakorin bii wi
Milika u nùn marua.
16 Wɔndia wi, kurɔ burɔn tii tiiwa.
Mɛya u ɲ̀ durɔ yɛ̃. U dua bwiaɔ u nim
taka ma u kpam makama.
17 Yera yoo wi, u duka da u ka nùn
yinna u nùn bikia u nɛɛ, kaa wura a
man nim kɛ̃ n nɔ fiiko wunɛn tooru
min di?
18 U nɛɛ, oo.
Ma u too te sɔbia u nùn mu kã.
19 Sanam mɛ u durɔ wi nim mɛ kã u
kpa u nɛɛ, kon maa wunɛn yooyoosu
takiriama su nɔ su debu.
20 Yera u nim mɛ mu tie wisi ka
sɛndaru mi yɛɛ ra nim nɔ ma u duka
wura bwiaɔ u yooyoo si kpuro takiria.
21 Durɔ wi, u nùn mɛɛra ka biti,
adama u mari u ka wa Yinni Gusunɔ
ù n win sanum mɛ dorasiamɔn na.
22 Sanam mɛ yooyoo si, su nim
nɔra su kpa, durɔ wi, u wuran taabu
yarama ge ga gea * sãa ka wuran sum
bɛkɛ yiru yi yi bunu † u nùn wɛ̃.
23 Ma u nɛɛ, waran biiwa a sãa.
A gem mɔ, a man sɔ̃ɔwɔ, ayera wãa
wunɛn baan yɛnuɔ n ka sɔbia mi?
24 Rebeka u nùn wisa u nɛɛ, nɛn
baawa Bɛtuɛli wi Milika u Nakori
marua.
25 Bɛsɛn yɛnuɔ yakasu ka taka kpuro
yibawa, ayera maa wãa mi kaa sɔbia.
26 Ma durɔ wi, u yiira u Yinni
Gusunɔ siara u nɛɛ,
27 Gusunɔgia siarabu wi u sãa
nɛn yinni Aburahamun Yinni, wi
u kun dere win wɔnwɔndu ka win
bɔrɔkiniru tu nùn dɛsirari. Ma u
man kpara u ka da sere win wɔnɔbun
yɛnuɔ.
28 Ma Rebeka u duka da u win
mɛron yɛnugibu ye kpuro saaria.
29 N deema u sesu goo mɔ, win yĩsira
Labani.
30 Labani wi, u taabu ge ka sumi yi
wa win sesu Rebekan nɔmaɔ, u maa
win gere kpuro nua ye u nɛɛ, mɛsuma
durɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa. Yera u yara ka
duka u durɔ wi sennɔ da mi u wãa ka
win yooyoosu bwian bɔkuɔ.
31 Ye u tura mi, u nɛɛ, a seewo su
da yɛnuɔ, wunɛ wi Yinni Gusunɔ u

* **24:22** ***gea*** - Ka Heberum ba nɛɛ, taabu gen bunum mu sãawa sikilin bɔnu, ye ya sãa garamu nɔɔba ita.
† **24:22** ***bunu*** - Ka Heberum ba nɛɛ, sumi yin bunum mu sãawa sikili wɔkuru, ye ya sãa garamu wunaa wata ka nɔɔbu (165).

domaru kua. Mban sɔ̃na kaa n yɔ̃ tɔɔwɔ. Wɔɔ, na nun ayeru kua yɛnuɔ ka wunɛn yooyoosugiru kpuro.
32 Ye durɔ wi, u tura yɛnu mi, Labani u dera ba yooyoosun sɔmunu kusia ma u su yakasu ka taka wɛ̃ su di. Ma u nim tama mɛ durɔ wi ka wigibu ba koo ka kɔ̃ri kpakia.
33 Ma ba nùn dĩanu yiiya. Adama u nɛɛ, na ɲ̀ gina dimɔ ma n kun mɔ na gari yi na ka sĩimɔ gerua na kpa.
Ma Labani u nɛɛ, a geruo.
34 Yera u nɛɛ, na sãawa Aburahamun yoo.
35 Yinni Gusunɔ u nɛn yinni wi domaru kua gem gem ma u kua gobigii kpoko. U nùn yãanu kã ka kɛtɛba ka yooyoosu ka kɛtɛkunu ka sii geesu ka wura ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.
36 Win kurɔ Saaraa u maa nùn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, ma u bii wi ye u mɔ kpuro wɛ̃.
37 U maa man bɔ̃rusia sanam mɛ u nɛɛ, n ku ra win bii wi kurɔ sua Kananin wɔndiaba sɔɔ, bèn temɔ u wãa mi.
38 Adama n doo win dusibun mi, n nùn kurɔ kasua.
39 Na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, kurɔ wi, ù kun kĩ u man swĩima maa ni?
40 Ma u man wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ wi u sãamɔ u koo win gɔrado gɔrima u ka man da kpa u nɛn sanum dorasia kpa n win bii kurɔ suama win dusibun min di.
41 Nà n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nɛn bɔ̃rin di. Nà n maa tura mi, ma ba kun man goo wɛ̃, ka mɛ, na dibu yara nɛn bɔ̃rin di.
42 Ye na tunuma bwiaɔ gisɔ na nɛɛ, Gusunɔ, wunɛ wi a sãa nɛn yinni Aburahamun Yinni, a man nɛn sanum mɛ dorasio.
43 Wee, na wãa bwia yen bɔkuɔ. Bii wɔndia wi u koo nim takam na, ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ̃ n nɔ win toorun di,
44 kpa u man wisi u nɛɛ, n nɔruo kpa u maa nɛn yooyoosu taka, a de wɔndia wi, u n sãa kurɔ wi a nɛn yinnin bii gɔsia.
45 N ka nɛn gɔ̃ruɔ gari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaɔ u nim takama. Ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ̃ n nɔ.
46 U win tooru sɔbia fuuku u nɛɛ, n nɔruo. Yen biru u koo maa nɛn yooyoosu takiriama su nɔ. Na nɔra ma u maa su kã su nɔra.
47 Na nùn bikia na nɛɛ, waran biiwa u sãa. U wisa u nɛɛ, Bɛtuɛliwa u sãa win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na nùn taabu dokea wɛ̃rɔ. Ma na sumi doke win nɔmaɔ.
48 Yera na Yinni Gusunɔ kpuna wi u sãa nɛn yinni Aburahamun Yinni. Ma na nùn siara yèn sɔ̃ u man kpara ka bɔrɔkiniru n ka na n nɛn yinnin wɔnɔn debubu win bii sua.
49 Tɛ̃, ì n kĩ i nɛn yinni durom ka bɔrɔkiniru kua, i man sɔ̃ɔwɔ. I kun maa mɔ̀, i man sɔ̃ɔwɔ, kpa n da gam.
50 Labani ka Bɛtuɛli ba wisa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔn min diya yeni kpuro ya wee. Sa ɲ̀ kpɛ̃ su yen gea ɲ̀ kun mɛ yen kɔ̃sa gere.
51 Rebeka wee wunɛn wuswaaɔ. A nùn suo a ka da u n sãa wunɛn yinnin biin kurɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
52 Ye Aburahamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusunɔ kpuna.
53 Yen biru u sii geesu ka wuraba yarama ka beka u Rebeka kã. U maa win sesu ka win mɛro gãa geenu kã.
54 Yenin biru durɔ wi ka win tɔmbu ba di ba nɔra ma ba kpuna.
Ye ba seewa bururu, yoo wi, u nɛɛ, i de n gɔsira n wura nɛn yinnin mi.
55 Adama Rebekan sesu ka win mɛro ba nɛɛ, a de wɔndia wi, u ka sun sina saa fiiko nge sɔ̃ɔ wɔkurun saka kpa a sere doona.
56 U bu wisa u nɛɛ, i ku maa de n tɛ, domi Yinni Gusunɔ u nɛn sanum dorasia. Yen sɔ̃, i man karo n da nɛn yinnin mi.
57 Yera ba nɛɛ, su wɔndia win tii soku su nɔ ye u koo gere.
58 Ma ba Rebeka soka ba nùn bikia ba nɛɛ, a wura a ka durɔ wi da?
Ma u nɛɛ, oo, kon da.
59 Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u nùn nɔɔri win birun di nɔɔ kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka tɔn be ba nùn yɔ̃sirima.
60 Ba Rebeka domaru kua ba nɛɛ,

wuna bɛsɛn sesu, Gusunɔ u de a ko tɔn dabinun mɛro,
kpa wunɛn bibun bweseru tu ten yibɛrɛba taare
tu ben wusu mwɛɛri.
61 Rebeka ka win yoo tɔn kurɔbu ba seewa ba yooyoosu sɔni ba durɔ wi swĩi ba n doonɔ.
62 N deema Isaki u wurama dɔkɔn di ye ba mɔ̀ Gusunɔ u man waamɔ, ma u da u wãa gbaburɔ Nɛgɛbuɔ.
63 Sɔ̃ɔ teeru u yara yoka u swaa gawa u ka bwisiku. Yera u nɔni seeya u mɛɛra saruɔ u yooyoosu wa su wee.
64 Rebekan tii u maa nɔni seeya u mɛɛra u Isaki wa ma u sara yooyoon di
65 u yoo wi bikia u nɛɛ, durɔ wara u sisi yakasun di u ka sun yinna mini.

Yoo wi, u nɛɛ, nɛn yinniwa.

Yera Rebeka u sɔnditia sua u tii wukiri nge mɛ ben komaru.
66 Ye ba ka Isaki yinna, yoo wi, u nùn gari yi kpuro saaria ye u kua.
67 Ma Isaki u ka Rebeka da win mɛro Saaraan kuu bekurugirɔ. Ma u nùn sua win kurɔ. U nùn kĩa gem gem. Nge mɛya Isakin nukura ka yɛmia win mɛron gɔɔn biru.

Aburahamun bibu gabu

25

1 Saaraan gɔɔn biru Aburahamu u maa kurɔ sua. Kurɔ win yĩsira Ketura.
2 Kurɔ wi, u Aburahamu bibu nɔɔba tia marua. Bera Simurani ka Yokusani ka Mɛdani ka Madiani ka Yisibaku ka Sua.
3 Ma Yokusani u seewa u Seba ka Dedani mara. Dedanin bibun bwesera Asuriba ka Letusiba ka Lumiba.
4 Madiani u maa seewa u bibu mara. Bera Efa ka Efɛɛ ka Enɔku ka Abida ka Ɛlida. Beni kpurowa ba sãa Keturan bibu ka win nikurɔminu.
5 Adama ye Aburahamu u mɔ kpuro, Isaki turowa u wɛ̃.
6 Ma u win kurɔ be ba tien bibu kɛ̃nu kã kã. Yen biru u bu gira Isakin min di, ba da sɔ̃ɔ yari yerun bera gia.

Aburahamu u gu, ba nùn sikua

7-8 Aburahamu u tɔkɔ kua kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ, u kuawa wɔ̃ɔ wunaa wata ka wɔkura nɔɔbu (175) ma u kpuna u gu.
9 Yera win bibu Isaki ka Isimɛɛli ba na ba nùn sikua Makpelan kpee wɔruɔ Eforoni Sokaan biin gberɔ, Manden deedeeru. Eforoni wi, u sãawa Hɛti.
10 Aburahamun tiiwa u gbee te dwa Hɛtiban mi. N deema miya ba raa win kurɔ Saaraa sikua.
11 Aburahamun gɔɔn biru Gusunɔ u win bii Isaki domaru kua. Saa ye sɔɔ, u wãawa dɔkɔn bɔkuɔ ye ba mɔ̀ Gusunɔ u man waamɔ.

Isimɛɛlin bibun bweseru

12 Isimɛɛlin bibun bweseru wee. Isimɛɛli u sãawa Aburahamun bii wi u ka Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u sãawa Saaraan yoo wi u Aburahamu wɛ̃ kurɔ.
13 Isimɛɛli wiya u seewa u bibu mara. Ben yĩsa wee nge mɛ ba bɔm wɛ̃ɛna. Nɛbayɔtuwa u sãa win bii gbiikoo. Nɛbayɔtun wɔnɔba Kedaa ka Adibɛli ka Mibusamu
14 ka Mikima ka Duma ka Masa
15 ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka Nafisi ka Kɛdima.
16 Ma be wɔkura yiru yen baawure u kua win bwese kɛran wirugii. Ben tiin yĩsa ba ben wusu kã ka ben gberu kpaanɛba.
17 Isimɛɛli u kuawa wɔ̃ɔ wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbu ka yiru. Yen biru u kpuna u gu u win baababa deema gɔriɔ.
18 Win bibu ba wãawa nɛnɛm ba ka Aburahamun bii be ba tie tondinɛ. Ba da ba sina Hafila ka Surin tem baa sɔɔ Egibitin tem sɔ̃ɔ yari yeru gia, Asirin swaaɔ.

YAKƆBU

Esau ka Yakɔbu

19 Aburahamun bii Isakin bibun bweseru wee.
20 Ye Isaki u kua wɔ̃ɔ weeru yera u Rebeka sua kurɔ. Rebeka u sãawa Labanin sesu. Ben baawa Bɛtuɛli Aramugii. Ben wuuwa maa Padanaramu.
21 Isaki u Yinni Gusunɔ kana win kurɔn sɔ̃ domi u kua wĩro. Gusunɔ u win kanaru mwa, ma win kurɔ Rebeka u gura sua.

22 Yera biba kuru karanamɔ win
nukurɔ. Ma u nɛɛ, mban sɔ̃na yenin
bwesera man deema.
Ma u Gusunɔ bikia, mba yenin
tubusianu.
23 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
bwesenu yiruwa nu wãa wunɛn
nukurɔ.
Bwese ni, nu koo kabana
sanam mɛ nu yara wunɛn nukurun di.
Nin teera koo tensim dam kera.
Mɔɔ * wiya u koo win wɔnɔ wiru
kpĩiya.
24 Ye kurɔ win maru suru yiba, wee
sikabara ba wãa win nukurɔ.
25 Gbiikoo u yara ma win wasi sansu
yiba, ma ba nùn yĩsiru kã Esau †.
26 Yen biru yiruse maa yarima. Win
nɔma Esaun naa tokuru nɛni. Ma ba
nùn yĩsiru kã Yakɔbu ‡. Isaki u mɔwa
wɔ̃ɔ wata sanam mɛ ba bu mara.
27 Bii be, ba seewa ba kpɛ̃a. Esau u
kua taaso geo, u ra n wãawa yakasɔ.
Adama Yakɔbu u kuawa tɔn sɛ̃ɛ wi u ra
n wãa yɛnuɔ.
28 Isaki u Esau kĩru bo, domi u ra
win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u
maa Yakɔbu kĩru bo.
29 Sɔ̃ɔ teeru nge mɛ Yakɔbu u
agbaara ye ya swɛ̃ri mɔ̀, yera Esau u
wurama taaso gberun di ka wasira
bakaru.
30 Yera u Yakɔbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
man yabu swãa ye sɔko n nɔ, domi na
wasira too.
Yen sɔ̃na ba Esau soka Edɔmu. Yen
tubusiana tɔn swãɔ.
31 Ma Yakɔbu u nɛɛ, a gina man
wunɛn bii yerumarun tubi dɔreo.
32 Esau u nɛɛ, n wee na gɔɔ dɔɔ. Mba
nɛn yerumarun arufaani.
33 Ma Yakɔbu nɛɛ, a bɔ̃ruo gina.
Ma u bɔ̃rua ma u win yerumaru
Yakɔbu dɔre.
34 Saa yera Yakɔbu u pɛ̃ɛ ka agbaara
yè sɔɔ u swii doke sua u Esau wɛ̃. Esau
u di u nɔra ma u wigiru doona. Nge
mɛya n kua u ka win yerumaru gema.

Isaki u da u wãa Geraɔ

26

1 Gɔ̃ɔra kpam dua tem mɛ sɔɔ, nge
mɛ ta raa kua Aburahamun waati. Ma
Isaki u da u wãa Abimɛlɛki Filisitiban
sina bokon mi Geraɔ.
2 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u Isaki
kure u ka nùn gari kua u nɛɛ, a ku ra da
Egibitiɔ. A de a sina tem mɛ kon nun
sɔ̃ɔsi sɔɔ.
3 A ku doona tem minin di. Ko na
n wãa ka wunɛ kpa n nun domaru
kua. Domi wunɛn bibun bwesera
kon tem mɛ wɛ̃. Mɛsuma kon ka nɛn
nɔɔ mwɛɛru yibia te na wunɛn tundo
Aburahamu kua.
4 Kon de wunɛn bibun bweseru tu
dabia nge wɔllun kperi. Beya kon
maa tem mɛ kpuro wɛ̃. Ben min diya
handunian bwesenu nu koo domaru
wa.
5 Domi Aburahamu u nɛn gere mɛm
nɔɔwa, u maa nɛn woodaba swĩi ye na
nùn sɔ̃ɔwa kpuro.

6 Yera n dera Isaki u sina Geraɔ.
7 Ye u wãa mi, tɔmbu bà n nùn win
kurɔn gari bikia, u ra nɛɛ, win sesuwa
yèn sɔ̃ u bɛrum mɔ̀ bu ku raa nùn go
ù n nɛɛ win kurɔwa. Domi Rebeka u
sãawa kurɔ burɔ.
8 Nge mɛ u tɛɛmɔ wuu mi, yera sɔ̃ɔ
teeru Abimɛlɛki Filisitiban sunɔ wi, u
mɛɛrima saa win dirun fɛnɛntin di u
wa wee, Isaki ka Rebeka ba bɔnda mɔ̀.
9 Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u
nùn bikia u nɛɛ, ase wunɛn kurɔwa
Rebeka. Ma a sun weesu kua a nɛɛ,
wunɛn sesuwa?
Isaki u nùn wisa u nɛɛ, na ǹ kĩ bu
man gowa. Yen sɔ̃na na ka gerua mɛ.
10 Abimɛlɛki u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
mban bwesera a sun kua mɛ. Wee, n
daa tie fiiko goo u ka wunɛn kurɔ wi
kpuna, kpa a ra de sa n sãa taarɛgibu.
11 Saa yera u kpara u nɛɛ, wi u Isaki
ǹ kun mɛ win kurɔ baba ba koo yɛ̃ro
gowa.
12 Yeniba kpuron biru Isaki u gberu
kua tem mi. Ma win dĩanu gea kua
wɔ̃ɔ ge sɔɔ. Nu kuawa ye u duuran nɔn
wunɔbu (100) yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u
nùn domaru kua.

* **25:23** ***m**ɔɔ* - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya tɔnwero. † **25:25** ***Esau*** - Yĩsi ten tubusiana, wi u sansu mɔ. ‡ **25:26** ***Yakɔbu*** - Yĩsi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

13 Nge mɛya Isakin dukia ya ka
kuuramɔ ya dɔɔ. Ma u kua gobigii
kpoko.
14 U yãanu ka kɛtɛba mɔ ka yoo
dabinu.

Isaki u ka Abimɛlɛki arukawani bɔkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nùn nis-
inu seewa.
15 Ma ba dɔkɔ be win tundo
Aburahamun yoba raa gba kpuro
kɔrua ka tem.
16 Yera Abimɛlɛki u nɛɛ, a doonɔ
bɛsɛn min di, domi a sun dam kere.
17 Ma Isaki u doona ben min di u da
u wãa daru wɔwa gaan mi, Geran tem
mɛ sɔɔ.
18 U win tundo Aburahamun
dɔkɔba wia ye Filisitiba ba raa kɔrua
win gɔɔn biru. Ma u dɔkɔ be yĩsa kã kã
nge mɛ win tundo u ra raa bu soku.
19 Ma Isakin yoo be, ba dɔkɔ gba
wɔwa ye sɔɔ, ba nim gem kamɛ.
20 Ka mɛ, Geragibun naa kparoba
na ba Isakin naa kparobu sannɔ nɔɔ
kuura ba nɛɛ, ben dɔkɔwa.
Ma Isaki u dɔkɔ ye yĩsiru kã
Sikirinɔsu.
21 Yera Isakin yoo be, ba kpam dɔkɔ
gaa gba, ma Geragibun naa kparo be,
ba kpam na ba ka bu sanna dɔkɔ yen
sõ. Ma Isaki u dɔkɔ ye yĩsiru kã Yibɛrɛ.
22 Ma u win kuru wuka saa min di u
da u sina gam gia. Ma u kpam dɔkɔ gba
mi. Adama ba ǹ maa ka nùn sannɛ. Ma
u yam mi yĩsiru kã Tii mɔru.
23 Yen biru Isaki u doona saa min di
ma u da Beri Sebaɔ.
24 Yera Yinni Gusunɔ u nùn kure
wõku te, u nɛɛ, nɛna na Gusunɔ
wunɛn tundo Aburahamun Yinni. A
ku bɛrum ko. Ko na n wãa ka
wunɛ. Kon nun domaru kua kpa n
de wunɛn bweseru tu dabia nɛn bõɔ
Aburahamun sõ.
25 Ma Isaki u yãku yeru bana Beri
Seba mi, u Yinni Gusunɔ sãwa. U win
kuu bekuruginu gira, ma win yoba
dɔkɔ gba mi.
26 Saa yera Abimɛlɛki ka win bɔrɔ
Ahusati ka sere maa win tabu sunɔ
Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki
beram da.
27 Ye ba tura mi, yera u bu bikia u
nɛɛ, mban sõna i maa man naa swĩi.
Domi bɛɛya i man tusa i gira bɛɛn su-
unu sɔɔn di.
28 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, sa yẽ ma
Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ. Yen
sõna sa na a ka sun arukawani bɔke.
29 N n mɛn na, a bõruo ma a ǹ kaa
sun kõsa gaa kua nge mɛ sa nun gea
kua sa dera a doona ka bɔri yɛndu
bɛsɛn min di. Wee tẽ Yinni Gusunɔ u
nun domaru kua.
30 Ma Isaki u bu yaarɛ kua, ba di ba
nɔra ma ba kpuna mi.
31 Yera ba seewa buru buru yellu ba
arukawani ye bɔkua ka bõri. Ma Isaki
u dera ba doona ka alafia.
32 Yen tõɔ tera Isakin yobu ba na ba
nùn sõɔwa ba nɛɛ ba nim wa dɔkɔ ye ba
gba sɔɔ.
33 Ma u dɔkɔ ye yĩsiru kã Seba. Yen
tubusiana Nɔɔ mwɛɛru. Yen sõna ba
ka wuu ge sokumɔ Beri Seba sere
ka gisɔn gisɔ. Yen tubusiana nɔɔ
mwɛɛrun dɔkɔ.

Esau u bwese tukunu sua kurɔbu

34 Esau u mɔwa wõɔ weeru u ka
kurɔbu yiru sua. Bera Yuditi, Berin
bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro
ba sãawa Hɛtiba.
35 Adama kurɔ be, ba Isaki ka Re-
beka nuki sanka to.

Yakɔbu u Esaun domaru mwa

27

1 Sanam mɛ Isaki u tɔkɔ kua, win
nɔni dam dwiiya, u ǹ maa yam
waamɔ, ma u win bii yeruma soka u
nɛɛ, Esau.
Esau u nɛɛ, nɛ wee.
2 Ma Isaki u nɛɛ, wee na tɔkɔ kua, na
ǹ maa nɛn gɔɔn tõru yẽ.
3 Yen sõ, na nun kanamɔ tẽ, a seewo
a wunɛn sẽɛ bwãaru ka wunɛn tɛndu
sua a da yakasɔ a man yaa goowama.
4 Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge
mɛ na ra kã a ka man naawa n di kpa n
nun domaru kua n sere gbi.
5 Ma Esau u seewa u da yakasɔ u
ka gbeeku yaa ye gooma. N deema
Rebeka u nɔɔmɔ ye Isaki u win bii
Esau sõɔmɔ.
6 Yera u win bii Yakɔbu sõɔwa u nɛɛ,
wee na nua wunɛn baa u wunɛn mɔɔ
Esau sõɔwa u nɛɛ,
7 u doo u nùn yaa goowama kpa u
ka nùn ye yaa dibu kua u di kpa u nùn

domaru kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
u sere gbi.
8 Tɛ̃ nɛn bii, a nɛn gari nɔɔwɔ yi kon
nun sɔ̃.
9 A doo boo gɔ̃rɔ a man boo binu
yiru tama ni nu wã kpa n nu wunɛn
baaba kua nge mɛ u ra kã,
10 kpa a ka nùn daawa u di, kpa u
nun domaru kua u sere gbi.
11 Yakɔbu u win mɛro wisa u nɛɛ,
wee, nɛn mɔɔ u sansu mɔ adama nɛna
kun mɔ.
12 À ku tuba, nɛn baaba koo man
baba kpa n ko wee kowo win mi. Kpa
doma te na kĩ mi, tu ko bɔ̃ri.
13 Win mɛro nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn
bii, a de bɔ̃ri yi, yi wɔri nɛn wirɔ. A
gesi nɛn gari nɔɔwɔ kpa a man boo ni
tama.
14 Ma Yakɔbu u da u ka boo ni na u
win mɛro wɛ̃. U ka yaa dibu kua bi
Isaki u ra kã.
15 Yen biru u win bii gbiikoo Esaun
tɔ̃ɔ baka yãnu sua ni nu wãa dirɔ u nu
Yakɔbu sebusia.
16 Ma u nùn boo bii nin gɔni tɛ̃kusi
win nɔmaɔ ka win wĩirɔ, domi u ɲ
sansu mɔ.
17 Ma u dĩa duro ni ka pɛ̃ɛ ye u kua
win bii Yakɔbu nɔmu bɛria.
18 Saa yera Yakɔbu u ka nu da win
tundon mi, u nɛɛ, baaba.
Ma tundo u wura u nɛɛ, nɛ wee,
wuna were nɛn bii.
19 Yakɔbu u win tundo wisa u nɛɛ,
nɛna Esau, wunɛn bii yeruma. Wee,
na kua nge mɛ a gerua. A seewo a sina
a nɛn taasorun yaa tem, kpa a man
doma te kua.
20 Ma Isaki u nùn bikia u nɛɛ, amɔna
a ka ye wa fuuku mɛ, nɛn bii.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ
wunɛn Yinniwa u man ye gawama.
21 Ma Isaki u nɛɛ, ɲ n mɛn na, a
susima nɛn bii, n nun baba n wa à n
sãa Esaun na ka gem.
22 Yakɔbu u susi win baaba Isakin
mi, ma u nùn baba u nɛɛ, Yakɔbun
nɔɔwa na nɔɔmɔ, adama Esaun nɔma
na baba.
23 U ɲ nùn tuba yèn sɔ̃ win nɔma
sansu mɔ nge Esaugia. Adama ye u kĩ
u nùn domaru kua,
24 u gina nɛɛ, wuna nɛn bii Esau ka
gem?
U wisa u nɛɛ, oo, nɛna.
25 Isaki u nɛɛ, a ka susima n wunɛn
taasorun yaa tem kpa n nun domaru
kua.
Yakɔbu u ka susi win mi, ma u di. U
maa tam sua u nùn wɛ̃ ma u nɔra.
26 Yen biru Isaki u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a susima a man sɔ̃su, nɛn bii.
27 Yakɔbu u susi u nùn sɔ̃su. Isaki
u win yãnun nuburu nua ma u nùn
domaru kua u nɛɛ, wee nɛn biin
nubura ka gberun nuburu weenɛ te
Yinni Gusunɔ u domaru kua.
28 Gusunɔ u de gura ya n da nun nɛɛyɛ
tem barukagim sɔɔ,
kpa a alikama ka resɛm wa n kpɛ̃a n
banda.
29 Tɔn dabinu nu nun wiru kpĩiya,
kpa bwese dabinu nu nun yiira.
Kpa a ko wunɛn mɛro bisibun yinni,
kpa ben tii bu nun yiira.
Wi u nun bɔ̃rusi u koo bɔ̃ri wa.
Wi u maa nun domaru kua, yɛ̃ro koo
domaru wa.
30 Ye Isaki u Yakɔbu domaru kua
u kpa, sanam mɛ Yakɔbu u doona
kese, yera win mɔɔ Esau u wurama
taasorun di.
31 Ma u dĩanu kua u ka da win tun-
don mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baaba, a
seewo a nɛn taasorun yaa tem kpa a
man doma te kua.
32 Win tundo Isaki u nùn bikia u nɛɛ,
wuna were.
U nɛɛ, nɛna Esau wunɛn bii yeruma.
33 Ma Isaki u diira gem gem u nɛɛ,
ɲ n mɛn na, wara u man gbeeku
yaa tama na tema a sere tunuma, na
maa nùn domaru kua. Yɛ̃ro koo maa
baruka ko.
34 Ye Esau u gari yi nua win tun-
don nɔɔn di, yera u wura kua ka
nuku sankira bakanu, ma u win tundo
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baaba, a maa nɛn tii
domaru kuo.
35 Isaki u nɛɛ, wunɛn wɔnɔ u na u
wunɛn domaru mwa ka bwisi.
36 Esau u nɛɛ, wee u man taki di nɔn
yiru nge mɛ win yĩsiru. U man nɛn
yerumaru mwaari. Gisɔ u maa nɛn
domaru mwa. A ɲ maa domaru garu
mɔ a man kua?
37 Isaki u nùn wisa u nɛɛ, wee na
nùn kua wunɛn yinni, na maa nùn
win mɛro bisibu kpuro wɛ̃ bu ko win
yobu. Na maa sii dĩanu ka dãa bii ni ba

ra ka tam ko kpuron domaru kua. N n
mɛn na, mba kon kpĩ n maa nun kua,
nɛn bii.
38 Esau u nɛɛ, ṅ n mɛn na, doma
teni tɔnawa a mɔ, baaba? A maa man
domaru kuo.
Ma u wura nɔɔ kpɛ̃ɛ u swĩ.
39 Win tundo Isaki u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee ye kon nun sɔ̃.
Wunɛn tem kun baruka wasi.
Mɛya gura kun maa nɛmɔ wunɛn mi.
Wunɛn takobin areya kaa n dimɔ a n
ka wãa.
40 Kaa maa ko wunɛn wɔnɔn yoo.
Adama à n da ka tii yina,
kaa win yoru yari nge mɛ kɛtɛ ya ra
yen sugu fɛ̃re yu kɔ̃.

Yakɔbu u da Labanin mi

41 Saa dɔma ten diya Esau u Yakɔbu
tusa doma te ben tundo nùn kuan
sɔ̃. Ma u gerua win tii sɔɔ u nɛɛ,
nɛn baaban gɔɔ turuku kua. Win gɔɔ
gbabu sindun biruwa kon nɛn wɔnɔ
go.
42 Ba Rebeka gari yi dɔmɛya yi win
bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win
bii dãako Yakɔbu sokusia u nùn sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, n wee, wunɛn mɔɔ u kĩ u win
mɔru kɔsia u nun go.
43 Tɛ̃ nɛn bii, a nɛn gari swaa
dakio. A seewo a kpikiru da nɛn sesu
Labanin mi Haraniɔ.
44 Kpa a sina mi sɔ̃ɔ mɛɛru gaa sere
wunɛn mɔɔn bwɛ̃ra yà n kpuna.
45 Win mɔru yà n sara wunɛn min
di, u koo duari ye a nùn kua. Sanam
mɛya kon de a gɔsirama. Domi na ṅ kĩ
n bɛɛ yiru kpuro bia sɔ̃ɔ teeru.
46 Yera Rebeka u da u Isaki sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, na ka nɛn wãaru wasira Esaun
kurɔ benin daan sɔ̃, be ba sãa Hɛtiba.
Yakɔbu ù n maa kurɔ sua tem mini nge
be, mban wãara ko na n maa wãa.

28

1 Yera Isaki u Yakɔbu soka u nùn
domaru kua, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
ku ra ko a Kanani minin kurɔ sua.
2 Yen sɔ̃, a seewo a da Padanaramuɔ,
Bɛtuɛli wunɛn mɛron baaban yɛnuɔ
kpa a kurɔ sua mi, Labani wunɛn
dwaanin bibu sɔɔ.
3 Kpa Gusunɔ Dam kpurogii u nun
domaru kua, a marura a tɛria a ka ko
bwese dabinun nuuru.
4 Kpa u nun domaru kua wunɛ
ka wunɛn bibun bweseru nge mɛ u
Aburahamu kua, kpa tem mɛ, mu ko
wunɛgim mi a sɔru dimɔ, mɛ Gusunɔ
u Aburahamu kã.
5 Isaki u dera Yakɔbu u da
Padanaramu gia Labanin mi, wi u
sãa Bɛtuɛli Aramugiin bii, Yakɔbu ka
Esaun dwaani.
6 Esau u wa ma Isaki u Yakɔbu
domaru kua ma u nùn gɔra
Padanaramu gia u win kurɔ kasu. U
maa nua ma saa ye u nùn domaru
kuammɛ u nɛɛ, u ku raa kurɔ sue
Kananin bii tɔn kurɔbu sɔɔ.
7 U maa wa ma Yakɔbu u win baa
ka win mɛron gari nua ma u doona
Padanaramu gia.
8 Yera u gia ma Kananin bii tɔn
kurɔbun daa ya ṅ win baa wɛ̃remɔ.
9 Ma u seewa u da Isimɛɛlin mi, u
win bii Mahalati, Nɛbayɔtun sesu sua
kurɔ u doke kurɔ be u raa mɔ sɔɔ.
Isimɛɛli wi, u sãawa Aburahamun bii.

Yakɔbu u dosa Betɛliɔ

10 Yakɔbu u seewa saa Beri Seban di
u doona Harani gia.
11 U tura yam gam. Miya u sĩ domi
sɔ̃ɔ u dua. Ye u kpunamɔ u kperu garu
sua u tu wiru kpĩiri.
12 Yera u dosa u wa wee, sɛra gaa ya
yɔ̃ temɔ ma yen wira wɔllu girari, ma
u Gusunɔn gɔradoba wa ba yɔɔmɔ ba
saramamɔ ka sɛra ye.
13 Yinni Gusunɔn tii u yɔ̃ yen wɔllɔ
ma u ka nùn gari kua u nɛɛ, nɛna
Gusunɔ, Aburahamu wunɛn debun
Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpĩ
mi, wuna kon mu wɛ̃ ka sere maa
wunɛn bibun bweseru.
14 Wunɛn bibun bwese te, ta koo
kowa nge yani sɛɛri kpa tu tɛria tem
mɛn goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Wunɛ
ka wunɛn bibun bweserun min diya
handunian bwesenu kpuro nu koo
domaru wa.
15 Wee na wãa ka wunɛ, ko na n
maa nun kɔ̃su yam kpuro mi a dɔɔ kpa
n maa ka nun wurama tem mɛ sɔɔ.
Domi na ṅ nun derimɔ sere n ka ko
nge mɛ na nun sɔ̃ɔwa.

16 Yakɔbu u dom yanda ma u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u wãa mini ka gem. Na
ɲ daa maa yɛ̃ mɛ.
17 Yera bɛrum nùn mwa ma u nɛɛ,
n wã bu suunu mi nasia. Gusunɔn
yɛnuwa mini ka maa wɔllun duu
yeru.
18 Ma u seewa buru buru yellu u
kpee te sua te u wiru kpĩiri mi, u gira
temɔ tu ka ko yĩreru. Ma u ten wɔllɔ
gum wisi.
19 U yam mi yĩsiru kã Betɛli. Yen
tubusiana Gusunɔn wãa yeru. Adama
wuu ge ga wãa mi, ba ra raa gu sokuwa
Lusi.
20 Yen biru u nɔɔ mwɛɛru kara u nɛɛ,
Gusunɔ ù n ka man wãa, ma u man
kɔ̃su nɛn sanum mɛ sɔɔ, ma u man
dĩanu wɛ̃ ka yãa ni kon sebe,
21 kpa n gɔsira nɛn baaban yɛnuɔ ka
alafia, wiya ko n sãa nɛn Yinni.
22 Kpee te na gira mini, ta kua yĩreru
ma miya n ko n ko win wãa yeru.
Ye u maa man wɛ̃ kpuron wɔkuru
baateren wɔllɔ kon nùn tia tia wesia.

Yakɔbu u tura Labanin mi

29

1 Ma Yakɔbu u seewa u win sanum
wɔri u da sɔ̃ɔ yari yeru gia.
2 Ye u Harani turuku tia, yera u
mɛɛra u dɔkɔ gaa wa yakasɔ. U wa wee,
yãa gɔ̃su gasu ita ya kpĩ ya wɛ̃ramɔ
dɔkɔ yen bɔkuɔ, domi miya ba ra yaa
sabenu nim kɛ̃ nu nɔ. Kpee te ba maa
ka dɔkɔ yen nɔɔ wukiri ta kpã.
3 Miya yaa sabenu kpuro ra mɛnnɛ,
kpa bu kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di
bu nu nim kɛ̃, kpa bu kpam wure bu
dɔkɔ ye wukiri ka kpee te.
4 Yakɔbu u yãa nin kparobu bikia u
nɛɛ, kpaasibu, saa man diya i na.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ Haranigiba.
5 U bu bikia u nɛɛ, i Labani Nakorin
bii yɛ̃?
Ba nɛɛ, oo, sa nùn yɛ̃.
6 Ma u nɛɛ, u sere bwãa do?
Ba nɛɛ, oo, u alafia mɔ. A ɲ mam
win bii Rasɛli wa u wee mini ka win
yãanu?
7 Yakɔbu u nɛɛ, wee sɔ̃ɔ kpã, saa kun
tura gina i ka yaa sabenu mɛnna. I nu
nim kɛ̃ɛyɔ kpa i kpam da i nu kpara.
8 Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ɲ kpɛ̃ sere
yãa gɔ̃su kpuro sù n mɛnna. Sanam
mɛya sa ra kpee te swɛnyɛ dɔkɔn nɔɔn
di su sere yãanu nim kɛ̃.
9 Saa ye u ka bu gari mɔ̀ mi, yera
Rasɛli u tunuma ka win tundon
yãanu, domi wiya u sãa nin kparo.
10 Ye Yakɔbu u win dwaani Labanin
bii Rasɛli wa ka win yãa gɔ̃ɔ, u susi u
kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di ma u yãa
ni nim kã.
11 Ma u Rasɛli tɔbura u nùn sɔ̃su. Ma
durɔ wura nɔɔ kpɛ̃ɛ u swĩ nuku dobun
sɔ̃.
12 U Rasɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sa sãawa
dusinu. Domi nɛ Rebekan biiwa.
Ma Rasɛli u duka da u win tundo
gari yi sɔ̃ɔwa.
13 Ye Labani u win dwaanibu
Yakɔbun labaari nua, u duka na u nùn
senna. U nùn tɔbura u nùn bɔkasi
u sɔ̃su, ma u ka nùn da yɛnuɔ. Ma
Yakɔbu u Labani sɔ̃ɔwa kpuro ye u ka
sĩimɔ.
14 Yera Labani u nɛɛ, ka gem nɛ ka
wunɛ yɛm tema.
Ma Yakɔbu u sina Labanin mi suru
tia.

Yakɔbu u Labani sɔmburu kua Rasɛli ka Lean sɔ̃

15 Yen biru Labani u Yakɔbu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, kaa man sɔmburu kua kam yèn sɔ̃
a sãa nɛn dusi? A man sɔ̃ɔwɔ nyen na
kaa man mwaari.
16 N deema Labani u bii tɔn
kurɔbu yiru mɔ. Gbiikoon yĩsira Lea,
wɔnɔgira maa Rasɛli.
17 Lean nɔni kun dam mɔ, adama
Rasɛli kurɔ burɔwa, win wasi ka win
wuswaa ya girima mɔ.
18 Yakɔbu u Rasɛli kĩ. Ma u Labani
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon nun sɔmburu kua
sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru wunɛn bii Rasɛlin
sɔ̃.
19 Ma Labani u nɛɛ, ya wã. N buram
bo n nun wi kɛ̃, ye kon ka nùn durɔ goo
kɛ̃. N n mɛn na, a ka man sinɔ.
20 Yera n dera Yakɔbu u sɔmburu
kua wɔ̃ɔ nɔɔba yiru Labanin mi. Ma n
nùn kua nge sɔ̃ɔ yiru yèn sɔ̃ u Rasɛli kĩ.
21 Yen biru u Labani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
man nɛn kurɔ wɛ̃ɛyɔ kpa n nùn yɛnu
doke, domi nɛn tɔ̃ra yiba.
22 Yera Labani u win wɔɔ beran
tɔmbu mɛnna kpuro ma u tɔ̃ɔ baka
dim kua.

23 Ye n kua yoka, u win bii Lea sua u
Yakəbu duusia ma ba mɛnna.
24 Ma u win yoo tən kurə Silipa sua
u win bii Lea wɛ̃.
25 Sisiru bururu, wee Yakəbu
deema Leawa. Ma u Labani sõəwa u
nɛɛ, mban bwesera a man kua mɛni. N
ɲ̀ Rasɛlin sõna na nun sãwa ro? Mban
sõna a man weesu kua.
26 Labani u nɛɛ, n ɲ̀ bɛsɛn komaru
bu wənə kurə kpaaru sua kpa məə u n
wãa.
27 A gina kurə kpaarun sõə nəəba
yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko
maa nun wiənə wɛ̃. Kpa a kpam man
səmburu kua wõə nəəba yiru win sõ.
28 Ma Yakəbu u kua nge mɛ. U sõə
nəəba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru
Labani u nùn win bii Rasɛli kã kurə.
29 Ma u maa win yoo tən kurə Biliha
sua u win bii Rasɛli wɛ̃.
30 Yakəbu u ka Rasɛli mɛnna, u nùn
kĩa n kere Lea. Ma u kpam Labani
səmburu kua wõə nəəba yiru.

Yakəbun bibu

31 Ye Yinni Gusunə u wa ma Yakəbu
u ɲ̀ Lea kĩ, ma u dera Rasɛli u kua wĩro
ma u Lea kua bii mɛro.
32 U gura sua u bii tən durə mara ma
u nùn yĩsiru kã Rubɛni, u nɛɛ, Yinni
Gusunə u wa ma ba man gɛma. Tɛ̃ nɛn
durə u koo man kĩa.
33 Yen biru u maa gura sua u bii tən
durə mara ma u nɛɛ, Yinni Gusunə u
nua ma ba ɲ̀ man kĩ. Yera u ka kpam
man wini kã.
Yera ba nùn yĩsiru kã Simɛə.
34 Simɛən biru u maa gura sua u
bii tən durə mara, ma ba nùn yĩsiru
kã Lefi. Yera u nɛɛ, tɛ̃ra nɛn durə u
koo man tii gawe, domi na nùn bii tən
durəbu ita marua.
35 Lefin biru u maa gura sua u bii
tən durə mara, ma u nɛɛ, tɛ̃ kon Yinni
Gusunə siara. Yen sõna u bii wi yĩsiru
kã Yuda.
Yen biru u gina marubu yõra.

30

1 Ye Rasɛli u deema u ɲ̀ ka Yakəbu
marumə, yera u ka win məə nisinu
seewa. Ma u Yakəbu sõəwa u nɛɛ, a de
n ka nun ma. Ma n kun mɛ, kon gbi.
2 Yera Yakəbu u ka Rasɛli məru
bɛsira u nùn sõəwa u nɛɛ, nɛna Gusunə
n ka nun yinari a ma?
3 Rasɛli u nɛɛ, too, ya ɲ̀ taarɛ, nɛn yoo
Biliha wee, a ka duo kpa n bibu wa
saa win min di n taaru səndi, kpa sa n
wãasinɛ.
4 Ma u win yoo Biliha sua u Yakəbu
wɛ̃ kurə. Yakəbu u ka nùn mɛnna,
5 yera u gura sua u Yakəbu bii tən
durə marua.
6 Rasɛli u nɛɛ, Gusunə u nɛn kanaru
nua ma u man siria ma u man bii tən
durə kã.
Yen sõna u bii wi yĩsiru kã Danu.
7 Danun biru Biliha u maa gura sua
ma u Yakəbu bii tən durə marua.
8 Rasɛli u nɛɛ, na ka nɛn məə gabirina
gem gem na nùn kamia.
Ma u bii wi yĩsiru kã Nɛfitali.
9 Saa ye Lea u deema u marubu yõra,
yera u win yoo Silipa sua u Yakəbu wɛ̃
kurə.
10 Ma Silipa u gura sua u Yakəbu bii
tən durə marua.
11 Lea u nɛɛ, anna a nɛn wii dobu wa!
Ma u nùn yĩsiru kã Gadi.
12 Gadin biru Silipa u kpam gura sua
u Yakəbu bii tən durə marua.
13 Yera Lea u nɛɛ, doo nəərugiiwa na
sãa, domi tən kurəbu ba koo man soku
doo nəərugii.
Ma u nùn yĩsiru kã Asɛɛ.
14 Sõə teeru doo gɛ̃ɛrun saa səə, yera
Rubɛni u seewa u da yakasə u dãa
te ba sokumə mandaragoren * binu
sərima u ka win mɛro Lea wəma. Saa
yera Rasɛli u Lea sõəwa u nɛɛ, a suuru
koowo, a man wunɛn biin dãa bii ni
səko.
15 Lea u nùn wisa u nɛɛ, ye a man
nɛn durə mwaari n ɲ̀ nun tura? Yera
a kpam kĩ a man nɛn biin dãa binu
mwaari?
Rasɛli nɛɛ, a suuru koowo, kon de
bɛsɛn durə u ka nun du yoka ye,
wunɛn biin dãa bii nin sõ.
16 Ye n kua yoka Yakəbu u gberun di
wee, yera Lea u seewa u da u ka nùn
yinna ma u nɛɛ, nɛna kaa ka du gisə,
domi nɛn biin mandaragoren bina na
ka nun dwa.
Ma Yakəbu u ka nùn dua dəma te.

* **30:14** ***mandaragore*** - Ba nɛɛ, dãa ten binu nu koo kpĩ nu tən kurə ko bii mɛro.

17 Ma Gusunɔ u Lean kanaru mwa,
u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ
nɔɔbuse marua.
18 Yera u nɛɛ, Gusunɔ u man nɛn are
wɛ̃, yèn sõ na dera nɛn durɔ u nɛn yoo
sua kurɔ.
Ma u bii wi yĩsiru kã Isakari.
19 Isakarin biru Lea u kpam gura
sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔɔba tiase
marua.
20 Ma u nɛɛ, Gusunɔ u man kɛ̃ɛ geeru
kã. Tɛ̃ nɛn durɔ u koo man tii gawe u
man bɛɛrɛ doke yèn sõ na nùn bii tɔn
durɔbu nɔɔba tia marua.
Ma u bii wi yĩsiru kã Sabuloni.
21 Yen biru u bii tɔn kurɔ mara ma u
nùn soka Dina.
22 Gusunɔ u maa Rasɛlin tii yaaye
u win kanaru mwa ma u nùn kua bii
mɛro.
23 U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma
u nɛɛ, Gusunɔ u man sekuru yara.
24 Yera u bii wi yĩsiru kã Yosɛfu. U
nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ u kpam man bii
tɔn durɔ sosia.

Yakɔbu u kĩ Labani u nùn kara

25 Saa ye Rasɛli u Yosɛfu mara, yen
biruwa Yakɔbu u Labani sõɔwa u nɛɛ,
a den man karo mɛ, n we nɛn temɔ.
26 Kpa a de n ka nɛn kurɔbu ka nɛn
bibu da bèn sõ na nun sãwa. A maa yɛ̃
kɔ mèn nɔɔ na nun sɔmburu kua.
27 Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, a
suuru koowo, a de a yõra gina. Domi
na wa ma wunɛn sõna Gusunɔ u man
domaru kua.
28 Yen sõ, a man sõɔwɔ nyen na n
weenɛ n nun kɔsia, kpa n nun wɛ̃.
29 Yera Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ,
wunɛn tii a yɛ̃ nge mèn nɔɔ na nun
sãwa. A maa wa nge mèn nɔɔ wunɛn
yãa gõɔ ga kuura nɛn nɔmaɔ.
30 Domi yãa gõɔ piibuwa a raa mɔ n
sere tunuma wunɛn mi. Adama ye na
tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru
kua ma ga kpɛ̃a. N n mɛn na, saa yerà
kaa den man yõsu n nɛn tiin sɔmburu
ko.
31 Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, mba
kon nun wɛ̃.
Yakɔbu u nɛɛ, na ǹ kĩ a man gãanu
ganu wɛ̃. Ye kon nun sõ wee. À n
wura, a de n kpam wunɛn yãa gõɔ ge
sua n kpara.
32 Gisɔ kon du wunɛn sabenu sɔɔ n
mɛɛri mɛɛri n wa yãanu ka bonu ni nu
bausu mɔ ka yãa nìn sansu tĩri. Niya
kon gɔsi nɛnɛm nu n sãa nɛn kɔsiaru.
33 Siara gem mu koo sõɔsira sanam
mɛ a na a ka nɛn kɔsiaru wa. Domi boo
ni nu ǹ bausu mɔ ka yãa ni nu ǹ tĩri nù
n wãa nɛginu sɔɔ, a man garisio gbɛnɔ.
34 Labani u nùn wisa u nɛɛ, n kooro
nge mɛ a gerua.
35 Yen tõɔ te, Labani wi, u bonu ka
yãa ni nu bausu mɔ ka ni nu tĩri wuna
u yi nɛnɛm ma u nu win bibu nɔmu
bɛria.
36 Yen biru u dera ba ka sabe ni
tonda saa Yakɔbun min di nge sõɔ itan
sanum saka.
Ma Yakɔbu u ni nu tie kparamɔ.
37 Sanam mɛ u nu kparamɔ, yera
u dãnu ganun kãasi beki bura u yin
koro wɔrukisu yorua yorua nge mɛ ba
ra kaaru yore.
38 Ma u dãa kãasi yi sua u doke mi
sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n
yɔɔnamɔ.
39 Sanam mɛ, nù n yɔɔna dãa kãasi
yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu
bausu mɔ.
40 Yen biru Yakɔbu u ni nu tĩri ka ni
nu bausu mɔ wunamɔ nɛnɛm u yiimɔ
bee tia nu ko wiginu.
41 U n deema yãa damgina nu
yɔɔnamɔ, u ra dãa kãasi yi kõwa nin
wuswaaɔ.
42 Adama ù n wa ni nu ǹ gea sãa,
niya nu yɔɔnamɔ, u ra yi suewa min di
kpa ni, nu n sãa Labaniginu.

Yakɔbu u duka sua saa Labanin min di

43 Mɛya Yakɔbu u kua u ka dukia wa
ya kpã. U yãanu ka bonu ka yooyoosu
ka kɛtɛkunu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu mɔ.

31

1 Sõɔ teeru Yakɔbu u nua Labanin
bibu ba gerumɔ ba mɔ̀, Yakɔbu u bɛsɛn
tundon arumani kpuro gura ma u kua
dukiagii.
2 Yen biru u wa ma Labani kun maa
nùn mɛɛra nge yellu.
3 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yakɔbu
sõɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunɛn baaban

temɔ mi ba nùn mara. Ko na n ka nun
wãa.
4 Ma Yakɔbu u win kurɔbu Lea ka
Rasɛli sokusia bu na win mi kpara
gberɔ.
5 U bu sõɔwa u nɛɛ, na wa bɛɛn baaba
kun maa man mɛɛra nge yellu. Adama
Gusunɔ, nɛn baaban Yinni, u ka man
wãa.
6 Bɛɛn tii i maa wa nge mɛ na
bɛɛn baaba sɔmburu kua ka nɛn dam
kpuro.
7 Wee tẽ, u man kam mɛɛra, u nɛn
kɔsiarun gari kɔsa sere nɔn wɔkuru.
Adama Gusunɔ kun dere u man kõsa
kua.
8 Domi bɛɛn tundo wi, ù n nɛɛ, sabe
ni nu bau bakasu mɔ niya nu ko n sãa
nɛginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. U
n maa nɛɛ, ni nu bau piiminu mɔ, ni
kpurowa nu ra ko mɛ.
9 Nge mɛya Gusunɔ u ka bɛɛn tun-
don yãa gõɔ wɔra u man wẽ.
10 Saa ye sabe ni, nu yɔɔnamɔ na
dosa. Dosu ge sɔɔ, na nɔni seeya wɔllɔ
na wa nin dwanu kpuro bausu mɔwa.
11 Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u man
soka u nɛɛ, Yakɔbu! Yera na wura na
nɛɛ, nɛ wee.
12-13 Ma u nɛɛ, wiya Gusunɔ, wi, wi
u man kure Betɛliɔ mi na kperu gira
na gum wisi ta n ka sãa yĩreru. Miya na
maa nùn nɔɔ mwɛɛru kua. Tẽ, n nɔni
seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu
kpuro bausu mɔwa. Domi u wa ye
Labani u man kua. Kpa n se tem
minin di n wura tem mi ba man mara.
14 Rasɛli ka Lea ba nùn wisa ba nɛɛ,
sa ṅ maa bɔnu gaa mɔ bɛsɛn tundon
mi.
15 U sun mɛɛra nge sɔbu domi u sun
dɔra u bɛsɛn gobi di.
16 Arumani ye Gusunɔ u nùn wɔrari
ya maa kua bɛsɛ ka bɛsɛn bibugia. N
n mɛn na, a koowo ye Gusunɔ u nun
sõɔwa.
17 Yen biru Yakɔbu u seewa u win
kurɔbu ka win bibu yooyoosu sɔndi.
18 Ma u win dukia kpuro sua ka
win sabe ni u wa Padanaramuɔ. U
swaa wɔri u dɔɔ win tundo Isakin mi,
Kananin temɔ.
19 Ye ba doonɔ, yera Rasɛli u da
u win tundo Labanin bũu wi ba mò
Terafimu gbɛna. N deema saa ye sɔɔ,
Labani u win yãanun sansu bɔɔrimɔ.
20 Nge mɛya Yakɔbu u ka Labani
nɔni wõkua u doona, u ṅ maa nùn
gãanu sõɔwa.
21 U win ye u mɔ kpuro gura. Ma
u da u daa te ba mò Efarati tɔbura u
doona Galadin guunu gia.
22 Ye Yakɔbu u doona, yen sõɔ
itasera ba na ba Labani sõɔwa ma
Yakɔbu u duka sua.
23 Ma Labani u win tɔmbu sua ba
Yakɔbu naa gira. Sõɔ nɔɔba yiruwa
ba kua swaa sɔɔ ba sere nùn naamwɛ
Galadin guunɔ.
24 N deema Gusunɔ u Labani sõɔwa
dosu sɔɔ wõkuru u nɛɛ, a tii laakari ko,
a ku ra Yakɔbu gãanu ganu sõ.
25 Ye u Yakɔbu naamwɛ mɛ, u deema
wee, u win kuu bekuruginu gire
Galadin guu nin mi. Yera ba maa
beginu gira mi, wi ka win tɔmbu.
26 Yen biruwa u Yakɔbu bikia u nɛɛ,
mban sõna a man kua mɛ. A man kam
mɛɛra a ka nɛn bibu doonama nge yoo
be a mwɛɛrima tabu gberun di.
27 Mban sõna a duka sua asiri sɔɔ, a
ṅ man nɔɔ kanɛ. À n daa man sõɔwa,
kon de a doona ka nuku dobu ba n
womusu mò, kpa ba n mɔrɔkunu ka
gãasu soomɔ.
28 Wee, a yina n nɛn bibu ka nɛn
debuminu nɔɔ kana n bu bɔkasi a sere
doona. Anna a ka gari bakaru kua mɛ!
29 Na yiiko mɔ n ka nun kõsa kua,
adama Gusunɔ, wunɛn baaban Yinni,
u man sõɔwa gĩa u nɛɛ, n laakari ko n
ku ra nun gãanu ganu sõ.
30 Wee a doonɔ wunɛn baaban
yɛnuɔ gèn bɛkɛ a ra n mò, a ṅ maa wee
mini. Adama mban sõna a nɛn bũu
kpɛɛru gbɛna.
31 Ma Yakɔbu u Labani wisa u nɛɛ,
na ṅ yẽ à n kaa ra man wunɛn bibu
wɔrari. Yen sõna na kua mɛ.
32 Adama a bũurio bɛsɛn sɔmunu sɔɔ
tɔn beni kpuron wuswaaɔ. À n wunɛn
gãanu wa mi, kpa a sua. Wìn mi a
wunɛn bũu kpɛɛru wa, kpa bu yẽro go.
N deema Yakɔbu kun yẽ ma win
kurɔ Rasɛliwa u bũu kpɛɛ te gbɛna u
nɛni.
33 Ma Labani u dua Yakɔbun kuu
bekurugirɔ ka Bilihagirɔ ka Silipagirɔ

ka sere maa Leagirɔ, adama u ɲ̀ gãanu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligirɔ.

34 Ma u kuu te bũura u ɲ̀ gãanu wa. N deema Raseli u bũu kpee te sua u doke win yooyoon gaarin kɔkɔrɔ u sinari.

35 Yera u win tundo sõɔwa u nee, a ku ka man mɔru ko, na ɲ̀ kpẽ n se domi na nɔma neni.

Labani u win bũu kpee te kasu kuu te sɔɔ kpuro u ɲ̀ wa.

36 Saa yera Yakɔbu u mɔru besira ma u ka Labani sannɔ wɔri u nee, toraru mba na nun torari me, ɲ̀ kun me kõsa yerà na nun kua me, a ka man naa gire ka dam.

37 Sanam me a besen yãnu bũura mba a wa mi, ye ya sãa wunen yenun gãanu. A man ye sõɔsio nen tɔmbu ka wunegibun wuswaaɔ, kpa ba n sãa besen seeda.

38 Wee wõɔ yenda na kua wunen mi. Wunen yãanu ɲ̀ kun me wunen bonu yen gaa kun nukuru yarire nen nɔma sɔɔ. Meya na ɲ̀ maa wunen yãa gõɔn di yãa kineru garu suare n tem.

39 Gbeeku yaa yà n wunen saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawe. Nena na ra ten kɔsire wẽ. Ten te ba maa gbena wõkuru ɲ̀ kun me sõɔ sɔɔ, a ra man ten kɔsire bikiewa.

40 Meya na ra n sõɔ soore kpara gberɔ, kpa wõkuru na n wooru nɔrure, na ɲ̀ dweeyamɔ.

41 Nge meya na kua sere wõɔ yendu, na nun sɔmburu kuawa wõɔ wɔkura nne wunen bii tɔn kurɔbun sõ, ma na maa kua wõɔ nɔɔba tia yãa ni ka boo nin sõ. Ka me, a nen kɔsiarun gari gɔsiawa sere nɔn wɔkuru.

42 Gusunɔ, wi, wi Aburahamu ka nen baaba Isaki ba nasie ù kun daa ka man wãa, kaa man deriwa nɔm dira. Wee, u nen wɔnwɔndu wa ka nen wahala ye na kua. Yen sõna u man siria gĩa.

43 Yera Labani u nùn wisa u nee, wunen kurɔ be, ba sãawa nen bibu. Bii beni ba maa sãawa nen debuminu. Yãa gõɔ sini, su maa sãawa negisu. Ye a gesi wa mini kpuro negia. Adama na ɲ̀ kpẽ n nen bibu ka nen debumii ni nene.

44 Yen sõ tẽ, a de ne ka wune su arukawani bɔke kpa su yĩreru doke ta n sãa yen seeda.

45 Ma Yakɔbu u kperu sua u gira yam mi, ta n ka sãa yĩreru.

46 Ma u win tɔmbu sõɔwa u nee, i kpenu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin bɔkuɔ.

47-48 Labani u nee, kpee sube teni, ta sãawa besen seeda ne ka wune.

Yen sõna ben baawure u yam mi yĩsiru kã ka win barum, Seeda yeru.

49 Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakɔbu sõɔwa u nee, Gusunɔ u besen baawure gbara su ku ka wɔrina sà n yarina minin di.

50 À n nen bibu nɔni sõɔmɔ, ɲ̀ kun me à n kurɔ kpao sua, n ɲ̀ tɔnu koo sun siria, Gusunɔwa koo sun siria ne ka wune. Yen sõ, a laakari ko.

51-52 Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda ne ka wunen baa sɔɔ. Meya na ɲ̀ kpee ni saramɔ n nun wɔri. A ku ra maa nu sara a man wɔrima.

53 Sà n kua me, Gusunɔ, Aburahamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakɔbu u maa bõrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, wi, wi win tundo Isaki u nasie.

54 Saa yera u yãkuru kua guuru wɔllu mi, ma u win tɔmbu menna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi wõku te.

32

1 Ye n kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu nɔɔ kana u bu bɔkasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u gɔsira u wura win yenuɔ.

Yakɔbun sɔɔru bu sere yinna ka Esau

2 Yakɔbu u swaa mò u doonɔ, yera Gusunɔn gɔradoba ba ka nùn yinna.

3 Ye Yakɔbu u gɔrado be wa, yera u nee, Gusunɔn tabu kowoba beni.

Ma u yam mi yĩsiru kã Mahanaimu. Yĩsi ten tubusiana, sansani yiru.

4 Yera u sɔmɔbu gɔra win mɔɔ Esaun mi, Edɔmun temɔ me ba maa mò Seiri.

5 U bu wooda wẽ u nee, ameniwa i ko nen tɔnwero Esau sõ i nee, ne Yakɔbu win bõɔ, na da na sina Labanin mi sere n ka kua gisɔ.

6 Na nɛɛ mɔ ka kɛtɛkunu ka yãanu ka
yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Yera
na nùn nɔɔsiamɔ u ka man nɔnu geu
mɛɛri, wi, wi u sãa nɛn tɔnwero.
7 Sɔmɔ be, ba da ba wurama
Yakɔbun mi, ba nɛɛ, sa tura wunɛn
mɔɔ Esaun mi, u maa sun sennɔ sisi
ka tabu kowobu tɔmbu nɛɛru (400).
8 Yera bɛrum Yakɔbu mwa u nanda
gem gem. Ma u tɔn be ba wãa ka wi
bɔnu kua wuunu yiru ka win yãanu
ka kɛtɛba ka yooyoosu.
9 Ma u nɛɛ, baa Esau ù n na u sube
teeru wɔri u tu kamia, te ta tie ta koo
yari baani.
10 Ma u kanaru kua u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, nɛn baaba Aburahamu ka
nɛn tundo Isakin Yinni, a man sɔ̃ɔwa n
wuro nɛn temɔ mi ba man mara. Gea
tɔnawa kaa man kua.
11 Na ṅ tura n ka wunɛn durom
bakam ka wunɛn bɔrɔkiniru kpuro
wa te a man sɔ̃ɔsi, nɛ wi na sãa wunɛn
bɔ̃ɔ. Domi na Yuudɛni yeni tɔburawa
ka nɛn dɛka tɔna. Adama tɛ̃ nɛn tɔmbu
ka nɛn sabenu kua wuunu yiru.
12 Na nun kanamɔ a man wɔro saa
nɛn mɔɔ Esaun nɔmun di. Domi na
bɛrum mɔ̀ u ku raa sun wɔrima u go
ka nɛn kurɔbu ka bibu sannu.
13 Wuna a maa gerua kaa man
durom kua kpa a nɛn bibun bweseru
dabiasia nge nim wɔ̃kun yanim mɛ
goo kun kpɛ̃ u gari.
14 Yam miya Yakɔbu u sɔbia u
kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum
sua u ka win mɔɔ Esau kɛ̃.
15 Sabe niya boo ninu goobu (200)
ka boo kinɛnu yɛndu ka yãa ninu
goobu ka yãa kinɛnu yɛndu
16 ka naa mɛrobu weeru ka naa
kinɛnu wɔkuru ka kɛtɛku mɛrobu
yɛndu ka kɛtɛku dwanu wɔkuru, ka
mam yooyoo mɛrobu tɛna ka sin bii ni
nu bom nɔrumɔ.
17 U ye kpuro sua u win yobu nɔmu
bɛria gɔ̃ɔ ka gɔ̃ɔ nɛnnɛnka. Ma u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n gbia nɛn wuswaaɔ kpa
i de gɔ̃ɔ si, su n swĩinɛ dandankuru.
18 Ma u gbiikoo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Esau
nɛn mɔɔ ù n ka nun yinna, ù n nun
bikia weren min diya a wee, mana a
dɔɔ, weren sabena a gbiisie,
19 a nùn wisio a nɛɛ, win bɔ̃ɔ
Yakɔbugina. Nu sãawa kɛ̃ɛ te na wi,
nɛn tɔnwero mɔrisiama. Nɛn tii na
wee biruɔ.
20 Gari teeya u yiruse sɔ̃ɔwa ka itase.
Mɛya u be kpuro sɔ̃ɔwa be ba sabe ni
kpare gesi.
21 Ma Yakɔbu u maa nɛɛ, i geruo
i nɛɛ, wee, nɛ win bɔ̃ɔ na wee bɛɛn
biruɔ.
Domi u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ,
Esau ù n kɛ̃ɛ te na gbiisie wa, win mɔru
koo sure. Yen biru nɛ ka wi sa ko
waana nɔni ka nɔni. Sɔrɔkudo u koo
man dam koosia ka nuku dobu.
22 Kɛ̃ɛ te, ta gbia ma u yɔ̃ra u kpuna
mi, wɔ̃ku te.

Durɔ goo u ka Yakɔbu gabirina Peniɛliɔ

23 Yakɔbu u seewa wɔ̃ku te, u win
kurɔbu yiru ka win yoo tɔn kurɔbu
yiru ka win bibu wɔkura tia sua u da
u ka bu Yabɔkun daaru tɔbura.
24 Ye u bu tɔburasia u kpa, ma u
wura u maa ye u mɔ kpuro tɔburasia.
25 Yakɔbu u tia wi turo. Yera durɔ
goo u na u ka nùn gabirina sere yam
ka sãra.
26 Ye durɔ wi, u wa ma u ṅ kpɛ̃ u
Yakɔbu sura, ma u win gãa kpɔɔ so, ga
sɔsiara ye ba wɔri mɔ̀.
27 Yen biru durɔ wi, u nɛɛ, a de n
doona, domi yam sãrera wee.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na ṅ nun
derimɔ a doona ma n kun mɔ a man
domaru kua.
28 Yera durɔ wi, u bikia u nɛɛ, amɔna
wunɛn yĩsiru.
U wisa u nɛɛ, Yakɔbu.
29 Durɔ wi, u maa nɛɛ, ba ṅ maa nun
sokumɔ Yakɔbu. Isireliwa ba koo nun
soku yèn sɔ̃ a ka Gusunɔ gabirina ka
maa tɔnu, ma a kamia.
30 Yera Yakɔbu u nɛɛ, a gem mɔ, a
man wunɛn yĩsiru sɔ̃ɔwɔ.
U nùn wisa u nɛɛ, mban sɔ̃na a nɛn
yĩsiru bikiamɔ.
Ma u nùn domaru kua.
31 Yakɔbu u yam mi yĩsiru kã Peniɛli.
Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔn wuswaa.
U nɛɛ, na Gusunɔ wa nɔni ka nɔni, nɛn
hunde maa faaba waara.
32 Ye u Peniɛli tɔbura, ma sɔ̃ɔ u n
yarimɔ. Saa dɔma ten diya u killimɔ ka
gãa te.

33 Yen sɔ̃na sere ka gisɔ Isireliba ba
ku ra yaan sĩiru tem te ta ka gãaru
sɔrinɛ, yèn sɔ̃ sĩiru miya Gusunɔ u
Yakɔbu so u ka kua gãarugii.

Yakɔbu u ka Esau yinna

33

1 Yeniban biru Yakɔbu u nɔni seeya
u wa wee, Esau u wee ka win tabu
kowobu tɔnu nɛɛ te. Yera Yakɔbu u
win bibu bɔnu kua u Lea nùn wigibu
wɛ̃. Ma u maa Rasɛli wigii wɛ̃. Ma u
maa win yoo tɔn kurɔbu yiru begibu
wɛ̃.
2 Ma u win yoo tɔn kurɔ be gbiisia ka
ben bibu, ma u dera Lea ka win bibu
ba bu swĩi, yen biru Rasɛli ka win bii
Yosɛfu ba swĩi.
3 Ma Yakɔbu u besira u bu gbiiya u
da u yiira nɔn nɔɔba yiru win mɔɔn
wuswaaɔ.
4 Yera Esaun tii u maa duka na
u Yakɔbu gaba wĩirɔ ba bɔkasina ba
sɔ̃suna. Ma be yiru kpuro ba swĩ.
5 Ye Esau u nɔni seeya u Yakɔbun
kurɔ be ka bii be wa, yera u nɛɛ, berà
beni.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, bii be
Gusunɔ u man kã win durom saabu,
bera mi.
6 Yera yoo be, ba na Esaun wuswaaɔ
ba yiira.
7 Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira.
Yen biru Rasɛli ka Yosɛfu ba maa na ba
yiira.
8 Ma Esau u maa Yakɔbu bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na a tɔn be ka sabe ni
gbiisiama nɛn mi.
Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na nun ye
kpuro mɔrisiawa kpa a ka man nɔnu
geu mɛɛrin sɔ̃.
9 Ma Esau u nɛɛ, nɛn wɔnɔ, sabe ni
na mɔ nɛn tii nu man tura, a wunɛginu
nɛnuɔ.
10 Yera Yakɔbu u nɛɛ, aawo, à n ka
man nɔnu geu mɛɛra, a nɛn kɛ̃ɛ te mɔɔ.
Domi ye a man dam koosia ka nuku
dobu na wunɛn wuswaa waasinawa
nge Gusunɔgia.
11 N n mɛn na, a nɛn kɛ̃ɛ te mɔɔ.
Domi Gusunɔ u man durom kua u
man wɛ̃ kpuro yèn bukata na mɔ.
Ma u Esau suuru kana gem gem u
sere kɛ̃ɛ te mwa.
12 Ma u nɛɛ, a seewo su doona kpa na
n nun swaa gbiiye.
13 Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn
tɔnwero, a yɛ̃ ma na bibu mɔ be ba kun
gina dam mɔ, ka yãa binu ka kɛtɛ binu
ni nu bom nɔrumɔ. Yen sɔ̃, sà n dera
ba sĩa too baa sɔ̃ɔ teeru, sabe ni kpuro
nu koo gbisuku.
14 Yen sɔ̃, a n gbia, kpa nɛ ka bii be
ka sabe ni, sa n wunɛn yira swĩi kpurɛ
kpurɛ sere su ka tunuma Seiriɔ mi a
wãa.
15 Ma Esau u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, to,
kon nun nɛn tɔmbu gabu deria.
Yakɔbu u nɛɛ, aawo, tɔnwero, n de
gesi durom wa wunɛn min di.
16 Yen dɔma tera Esau u gɔsira u
doona Seiriɔ.
17 Adama Yakɔbu u da Sukɔtuɔ. Ye u
tura mi, u diru bana ma u win sabenu
kunu kua. Yen sɔ̃na ba yam mi soka
Sukɔtu. Yen tubusiana, kunu.

Yakɔbu u win sansani gira Sikɛmun bɔkuɔ

18 Yen biru u seewa min di u tura
ka alafia Kananin temɔ mìn di u raa
da Padanaramuɔ. Ma u win kunu gira
wuu ge ba mɔ̀ Sikɛmun bɔkuɔ.
19 Tem mi u nu gira mi, ma u mu
dwa ka sii geesun gobi wunɔbu (100)
Hamɔrin bibun mi. Ben turon yĩsira
Sikɛmu.
20 Yera u yãku yeru kua mi, u tu
yĩsiru kã u nɛɛ, Gusunɔwa u sãa Isire-
lin Yinni.

Sikɛmu u Dina gaba

34

1 Sanam mɛ ba wãa Sikɛmu mi, yera
Dina, Lean bii tɔn kurɔ, wi u Yakɔbu
marua, u da win wɔndia kpaasibun
mi, be ba sãa tem migibu.
2 Ma Sikɛmu wi u sãa Hamɔri, tem
min sunɔn bii u Dina wa. Ma u nùn
gaba u sɛ̃re u ka kpuna. N deema
Hamɔri wi, u sãawa Hefi.
3 Sikɛmu wi, u Dina kĩa gem gem
sere u ka nùn gari kua u wa u ka win
gɔ̃ru sĩiyɛ win mi.
4 Yen biruwa u win tundo sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a man wɔndia wini kasuo n sua
kurɔ.
5 Saa ye sɔɔra Yakɔbu u maa nua ma
ba ka win bii Dina kpuna ka dam. Yera

u mari u ɲ̀ gãanu gerua sere ye win
biba wəma kpara gberun di.
6-7 Ye ba gari yi nua, ma be kpuro
ba məru bɛsira ye Sikɛmu u ka Isirelin
bweserun yĩsiru sanka u ka ben sesu
Dina kpuna. Domi n ɲ̀ weenɛ bu yen
bweseru ko ben suunu sɔɔ.
Yen biru Haməri, Sikɛmun tundo
wi, u seewa u da Yakəbun mi, u ka nùn
gari yi ko.
8 Sanam mɛ u tunuma u nɛɛ, nɛn bii
Sikɛmu u wunɛn bii wəndia wi ba mò
Dinan gəə gbimə kĩrun sõ. Yen sõ, a
suuru koowo a nùn wəndia wi kɛ̃ɛyə u
sua kurə.
9 Domi bɛsɛn bibu bà n suana sa ko
ko tia bɛsɛ ka bɛɛ. Yen sõ, i sun bɛɛn
wəndiaba wɛ̃ɛma kpa su maa bɛsɛgibu
bɛɛ wɛ̃.
10 Yen biru i ko n wãa bɛsɛn tem mɛ
sɔɔ, i n mò ye i kĩ, i n tenkuru mò kpa i
dukia wa.
11 Yera Sikɛmun tii u maa Yakəbu ka
win bii be ba tie sõəwa u nɛɛ, kon ko
kpuro ye i man sõəwa kpa i ka man
nənu geu mɛɛri.
12 Yen sõ, i man dokiri gobi bɛkɛ
bureo ka kɛ̃ɛ dabinu nge mɛ̀n nəə i kĩ.
Kon ye kpuro wɛ̃ ì n ko gesi man bii wi
kɛ̃ n sua kurə.
13 Adama yèn sõ Sikɛmu u Dina
sanka, yen sõna Yakəbun bii be, ba wi
ka win tundo Haməri wisa ka bwisi ba
nɛɛ,
14 n ɲ̀ koorə su bɛsɛn sesu bango sari
wɛ̃, domi bɛsɛn mi, seku bakara.
15 Ye sa bikiamə təna, yera bɛɛn tən
durə baawure u bango ko nge bɛsɛ.
16 Saa yera sa ko bɛsɛn wəndiaba
bɛɛ kɛ̃ kurəbu kpa i maa sun bɛɛgibu
wɛ̃ kurəbu kpa sa n wãa sannu su ko
bwese teeru.
17 Adama ì n yina i bango ye ko, sa ko
bɛsɛn wəndia mwawa kpa su doona
minin di.
18 Gari yi, yi ka Sikɛmu ka win tundo
naawa.
19 N ɲ̀ maa tɛ Sikɛmu ka yi mɛm
nəəwa domi u Yakəbun bii wəndia wi
kĩ too. N deema wiya u bɛɛrɛ bo win
baaban yɛnuə.
20 Ma wi ka win tundo Haməri ba da
wuun gbãra kənnəwə mi bukurobu
ba ra siri, ba bu sõəwa ba nɛɛ,
21 tən beni ba ka sun do. Yen sõ, su
de ba n wãa bɛsɛn tem mɛ səə ba n
tenkuru mò. Domi tem mɛ, mu kpã.
Kpa su ben wəndiaba sua kurəbu, kpa
be, bu maa bɛsɛgibu sua kurəbu
22 kpa su ko bwese teeru. Yu
ka koora mɛ, sere bɛsɛn tən durə
baawure u bango ko nge mɛ ben tii ba
sãa.
23 Yà n koora mɛ, berà ba ben sabe
ni mə ka ben dukia. I de su ko mɛ kpa
bu wa bu sina ka bɛsɛ sannu.
24 Be ba wãa gbãra kənnəwə kpuro
ba Haməri ka win biin gari yi nəəmə,
ma tən durəbu be ba yi nua ba da ba
bango ye kua.
25 Ye tən be, ba bango ye kua ba wãa
wahala səə gina, ba tamaa goo kun bu
wərimə, yen sõə itasera Yakəbun bibu
Simɛə ka Lefi, Dinan sesubu, ba ben
takobiba sua ba wuu ge wəri ba gen
tən durəbu kpuro go.
26 Mɛya ba maa Haməri ka win bii
Sikɛmu go. Ma ba ben sesu Dina yara
Sikɛmun yɛnun di.
27 Ma Yakəbun bii be ba tie ba da ba
wuu ge wəri ba gen yãnu gurama yèn
sõ ba ben sesu sanka.
28 Ba ben yãanu ka kɛtɛba gura ka
ben kɛtɛkunu ka yaa sabe ni nu wãa
ben gberu kpaanɛə
29 ka ben arumani kpuro ka ben
bibu ka ben kurəbu. Ye tən be, ba mə
gesi yɛnusə kpuro ba gurawa.
30 Yera Yakəbu u win bibu Lefi ka
Simɛə sõəwa u nɛɛ, wahala baka i ka
man kasu mi. I dera nɛn bwɛ̃ra kun
kpĩ. Domi Kananiba ka Feresiba ba
koo man tusi. Yen biru bà n da nəə
tia kua ba man wərima ba koo sun
kpeerasiawa mam mam, domi nɛn
təmba kun dabi.
31 Ma ba Yakəbu wisa ba nɛɛ, sa ko
dewa ba n bɛsɛn sesu garisi kurə tanə?

Gusunə u Yakəbu domaru kua Betɛliə

35

1 Yeniban biru Gusunə u Yakəbu
sõəwa u nɛɛ, a seewo a da Betɛliə kpa a
n wãa mi, kpa a man yãku yeru kua mi
na raa nun kure sanam mɛ a wunɛn
məə duka suurimə.
2 Yakəbu u win təmbu sõəwa u nɛɛ,
bũu ni i raa mə, i nu wunə bɛɛn suunu

sɔɔn di, kpa i tii dɛɛrasia i bɛɛn yãnu teq.
3 Domi sa ko se su da Betɛliɔ. Miya
kon Gusunɔ yãku yeru kua domi wiya
u man somi sanam mɛ na wãa wahala
sɔɔ. Mɛya u maa ka man wãa nɛn
sanum kpuro sɔɔ.
4 Ma be kpuro ba ben bũu kpɛɛ ni
ba wa saa tɔn tukobun min di gura ba
Yakɔbu wɛ̃ ka maa ben swaa tonkunu.
Ma u ye kpuro sua u sikua dãa bakaru
garun nuurɔ Sikɛmu mi.
5 Yen biru ba seewa ba doona min
di. Ma Gusunɔ u dera tɔn be ba ka bu
sikerenɛ mi, ba bɛrum soora. Yen sɔ̃na
ba ǹ bu swaa naamwɛ.
6 Yakɔbu u tunuma, wi ka win tɔn
be, Lusiɔ ye ba maa sokumɔ Betɛli,
Kananin temɔ.
7 Yera u Yinni Gusunɔ yãku yee te
bania ma u tu yĩsiru kã Gusunɔ u wãa
Betɛliɔ. Domi miya u nùn kure sanam
mɛ u win mɔɔ duka suurimɔ.
8 Yam miya Debora wi u Rebeka
nɔɔri birun di u gu. Ma ba nùn sikua
Betɛlin guurun nuurɔ dãa bakaru
garun korɔ. Yen sɔ̃na ba dãa te soka
gɔɔ wurin dãru.
9 Yen biru Gusunɔ u kpam Yakɔbu
kure Betɛliɔ ma u nùn domaru kua,
sanam mɛ u wurama Padanaramun
di.
10 U nɛɛ, wunɛn yĩsira Yakɔbu,
adama ba ǹ koo maa ka nun tu soku.
Isireliwa ba ko n da nun soku.
11 U maa nɛɛ, nɛ Gusunɔ na sãawa
Dam kpurogii. A maruro kpa wunɛn
bibu bu kɔwara kpa bwese dabinu ka
sinambu bu marura wunɛn min di.
12 Wunɛ ka wunɛn bibun bwesera i
ko n tem mɛ mɔ mɛ na Aburahamu ka
Isaki wɛ̃.
13 Ye Gusunɔ u gari yi gerua u kpa, u
doona wɔllɔ u Yakɔbu deri.
14 Ma Yakɔbu u kperu sua u gira ba
n ka yaaye ma miya Yinni Gusunɔ u ka
nùn gari kua. Ma u tu tam ka gum wisi
kpa ta n ka sãa Gusunɔgiru.
15 Yera u yam mi soka Betɛli, domi
miya Gusunɔ u ka nùn gari kua.

Rasɛlin gɔɔ

16 Yen biru Yakɔbu ka win tɔmbu ba
seewa Betɛlin di ba dɔɔ Efarataɔ. Ye ba
Efarata turuku kua, yera Rasɛli u yiira
u mara swaa ye sɔɔ. Kurɔ wi, u wahala
kua win maru bi sɔɔ.
17 Sanam mɛ u wahala mɔ̀, yera
marusio u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku
nanda, bii tɔn durɔwa a maa wa.
18 Ye u mara u kpa u gɔɔ dɔɔ,
yera u win bii wi yĩsiru kã Bɛni Oni.
Yen tubusiana, bii wi na mara ka
wahala. Adama win tundo u nùn soka
Bɛnyamɛɛ. Yen tubusiana maa, nɛn
nɔm geun bii *.
19 Ma Rasɛli u kpuna u gu. Ba nùn
sika Efaratan swaaɔ ye ba maa sokumɔ
Bɛtelehɛmu.
20 Yera Yakɔbu u kperu garu sua u
gira Rasɛlin siki ten mi, ba n ka nùn
yaaye. Kpee te, ta wãa mi sere ka gisɔn
gisɔ.
21 Min diya u seewa u da u win kuu
bekurugiru gira Migidali Edɛɛɔ.
22 Sanam mɛ ba wãa Migidali Edɛɛ
mi, yera ben turo Rubɛni u da u ka
win tundon kurɔ Biliha kpuna. Ma
tundo wi, u ye nua.
Yakɔbun bii tɔn durɔbu ba sãawa
wɔkura yiru.
23 Bibu wɔkura yiru ye sɔɔ, Leagiba
Rubɛni wi, wi u sãa Yakɔbun bii
gbiikoo, ka Simɛɔ ka Lefi ka Yuda ka
Isakari ka Sabuloni.
24 Be ba maa sãa Rasɛligibu, bera
Yosɛfu ka Bɛnyamɛɛ.
25 Be ba sãa Biliha, Rasɛlin yoon
bibu, bera Danu ka Nɛfitali.
26 Silipa wi u sãa Lean yoo, wigiba
maa Gadi ka Asɛɛ. Bii be ba Yakɔbu
marua Padanaramuɔ bera mi.
27 Yen biru Yakɔbu u tura win tundo
Isakin mi, Mandeɔ, Kiriati Ariban
bɔkuɔ ye ba maa mɔ̀ Heboroni. Miya
Aburahamu ka Isaki ba sɔru di.
28-29 Isaki u tɔkɔ kua gem gem u
kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka wɛnɛ (180), ma
u kpuna u gu u da u win baababa
deema. Win bibu Esau ka Yakɔbu ba
na ba nùn sika.

Esau u sina Edɔmun temɔ

36

1 Esau wi ba maa sokumɔ Edɔmu
win bibun bweseru wee.

* **35:18** ***nɛn nɔm geun bii*** - Heberuban mi, ba nɔm geu garisiwa gãa geenu n kere nɔm dwaa.

2 U kurɔbu sua Kananiban bweseru sɔɔ. Kurɔ ben yĩsa wee, Ada, Eloni
Hɛtin bii, ka Oholibama, Anan bii,
Sibeoni Hefin debubu,
3 ka Basimati, Isimɛɛlin bii,
Nɛbayɔtun sesu.
4 Ada u Esau Elifasi marua. Ma
Basimati u Rewɛli mara.
5 Ma Oholibama u Yeusi mara ka
Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara
Kananin temɔ, bera mi.
6 Ma u win kurɔbu sua ka bii be
kpuro ka win tɔn be u mɔ kpuro, ka
win yaa sabenu ka win dukia ye u wa
Kananin tem mi kpuro, ma u seewa
u da tem gam u ka win wɔnɔ Yakɔbu
tonda.
7 Domi ben yaa sabenu dabi sere
ayera kun bu turi bu ka nu kpara. Yen
sõ, ba ǹ kpɛ̃ ba n wãa yam tem.
8 Ma Esau u da u wãa Seirin guunun
bera gia. Esau wiya ba ra maa soku
Edɔmu.

Esaun bibun bweseru

9 Bii be u mara, bera ba kua
Edɔmuba. Ma ba sina Seirin guunu
gia. Ben bweseru wee.
10-13 Elifasi, Adan bii u seewa u
Temani mara ka Omaa ka Sefo ka
Gatamu ka Kenasi.
Ma win kurɔ wi ba mɔ̀ Tinna u nùn
Amalɛki marua.
Rewɛli, Basimatin bii u maa seewa
u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa
mara. Bera ba kua Rewɛlin bweseru.
14 Be ba maa sãa Oholibaman bibu,
bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.
15 Be ba sãa Esaun bibun bweserun
tore, bera mini. Esaun bii gbiikoo
Elifasi wiya u sãa bwese ninin sikado,
Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu
ka Kenasigibu
16 ka Koreba ka Gatamugibu ka
Amalɛkiba. Bera ba sãa Adan bibu.
17 Rewɛliwa u maa sãa benin sikado,
Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu
ka Misagibu. Be kpurowa ba sãa
Basimatin bibun bweseru.
18 Be ba maa sãa Oholibaman bi-
bun bweserun nuuru, bera Yeusi ka
Yalamu ka Kore.
19 Saa Esaun min diya bwese ni
kpuro nu marura.
20 Seiri Horin bweserun diya tɔn
beni ba yara. Ma ba kua win bwese
ten kɛrin nuuru. Beya Lotani ka
Sobali ka Sibeoni ka Ana
21 ka Disoni ka Esɛɛ ka Disani. Bera
ba kua Horiban sikadoba be ba wãa
Edɔmun temɔ saa yellun di.
22 Ye Lotani u seewa ma u Hori mara
ka Hemamu. N deema Lotani wi, u
sesu goo mɔ wi ba mɔ̀ Tinna.
23 Ma Sobali u maa seewa u Alifani
mara ka Manahati ka Ebali ka Sefo ka
Onamu.
24 Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara,
Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa
yìn min di nim sum mu yarimɔ saa
ye u win tundon kɛtɛkunu kparamɔ
gbaburɔ.
25 Wiya u Disoni ka win sesu
Oholibama mara.
26 Be ba maa sãa Disonigibu, bera
Hɛmudani ka Ɛsibani ka Yitirani ka
Kerani.
27 Be ba maa sãa Esɛɛgibu, bera
Bilani ka Safani ka Akani.
28 Ma Disani u maa Usi ka Arani
mara.
29-30 Beniwa ba kua Horiban bwese
kɛrin wirugibu Edɔmun temɔ, Lotani
ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni
ka Esɛɛ ka Disani.
31 Sinam be ba bandu di di Edɔmuɔ
Isireliba bu sere maa bandu swĩi ben
temɔ, be wee.
32 Bela, Beorin bii, win wuun yĩsira
Dinaba.
33 Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin
bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua.
34 Ye Yobabu u gu ma Husamu
Temanigii u gɔna kɔsire kua.
35 Ye Husamu u gu ma Hadadi,
Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya
u Madianiba go Mɔabun baru kpaanɔ.
Win wuuwa Afiti.
36 Ye Hadadi u gu ma Samula
Masirekagii u gɔna kɔsire kua.
37 Ye Samula u gu ma Sɔɔlu u gɔna
kɔsire kua. Sɔɔlu wi, u sãawa Re-
hobɔtugii. Wuu ge, ga wãawa daa te ba
mɔ̀ Efaratin goorɔ.
38 Ye Sɔɔlu u gu ma Baali Hanani,
Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua.
39 Ye Baali Hanani u gu ma Hadari
Paugii u gɔna kɔsire kua. Win
kurɔn yĩsira Mɛhetabɛli, Matiredin
bii, Mɛsaabun debubu.

40 Be ba maa sãa Esaun bweserun
sikadoba ba ka wãa Edəmuə, be wee,
Tinna ka Alifa ka Yetɛti
41 ka Oholibama ka Ela ka Pinəni
42 ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa
43 ka Madiɛli ka Iramu. Tem mi ben
baawure u sina, win yĩsira ba ra ka mu
soku.
Be kpuro ba marurawa saa Esaun
min di.

YOSƐFU

Yosɛfu ka win maabu

37

1 Yakəbu u sina Kananin temə mi
win tundo u raa sina.
2 Win bibun gari wee. Ye Yosɛfu u
kua wõə wəkura nəəbu ka yiru, u yaa
sabenu kparamə ka win maabu. U ra n
wãawa ka win tundo turosibu, Biliha
ka Silipan bibu sannu. Yera u ra ben
tundo dəmɛyɛ daa kõsa ye win maa be,
ba mò.
3 N deema Yakəbu wi ba maa mò
Isireli u Yosɛfu kĩ n win bii be ba tie
kpuro kere, yèn sõ təkəru səəra u nùn
mara. Ma u nùn tako * nəni bwese
bwesekagia kua.
4 Ye win maaba wa ben tundo u nùn
kĩ n be kpuro kere, yera ba nùn tusiru
seewa. Ba ku ra kpĩ bu ka nùn kĩru gari
sõ.
5-7 Sõə teeru Yosɛfu u dosa. Yera
u win maabu dosu ge saaria. U bu
sõəwa u nɛɛ, i swaa dakio n bɛɛ nɛn
dosu sõ. Doo bəka sa bəkumə gberə,
yera nɛn doo bəkuru ta seewa ta yõra,
ma bɛɛginu na nu tu sikerena nu tu
kpunammɛ.
Ye ba win gari nua yera ba nùn
tusiru sosi
8 ba nɛɛ, wuna a tamaa kaa ko bɛsɛn
sunə kpa a n sun kpare?
Ma ba kpam nùn tusa ba sosi win
dosu ka win garin sõ.
9 Yen biru u kpam dosu gagu kua
u gu win maabu saaria u nɛɛ, wee na
kpam dosa na wa sõə ka suru ka kperi
wəkura tia man kpunammɛ.
10 U maa gu win tundo sõəwa. Ma
win tundo u nùn gerusi u nɛɛ, mba
wunɛn dosu genin tubusianu. Nɛ ka
wunɛn mɛro ka wunɛn maabu sa ko
na su nun kpunawa?
11 Win maaba ka nùn nisinu nɛni,
adama win tundo u ye kpuro lasabu
mò win gõruə.

Ba Yosɛfu dwa ba ka doona Egibitiə

12 Sõə teeru Yosɛfun maaba ka ben
tundon sabenu kəsəru da Sikɛmuə.
13 Ma Isireli u Yosɛfu sõəwa u nɛɛ, n
ǹ Sikɛmu gia wunɛn maaba kəsəru da?
A na n nun gəri ben mi.
Yosɛfu u nɛɛ, too.
14 Ma Isireli u nɛɛ, a doo a mɛɛri bà
n bwãa do kpa a wa sabenu nù n maa
alafia mə, kpa a wurama a man sõ.
Nge mɛya u ka Yosɛfu gəra Sikɛmuə
saa Heboronin di.
15 Sanam mɛ u sirenɛ gbabu te səə,
yera durə goo u ka nùn yinna u nùn
bikia u nɛɛ, mba a kasu.
16 Yosɛfu u nɛɛ, nɛn maaba na kasu.
A gem mə a man sõəwə mi ba ben
sabenu kparamə.
17 Durə wi, u nɛɛ, ba doona minin di.
Domi na nua ba nɛɛ, bu doona Dotani
gia.
Ma Yosɛfu u win maabu naa gira u
bu deema Dotaniə.
18 Ye ba nùn wa sarun di, u sere turi
ben mi, ba wesiana kə bu ka nùn go.
19 Ba sõəna ba nɛɛ, bɛsɛn dosusugii
wee u sisi.
20 I de su nùn go tẽ su kpẽɛ dəkə kpiri
ninin teeru səə, kpa su nɛɛ, yaa kõsa
gaa ya nùn tema, kpa su wa mɛ win
dosu si, su koo ka koora.
21 Ye Rubɛni u nua mɛ, u kasu u nùn
faaba ko. Ma u nɛɛ, i ku de su nùn go.
22 I nùn kpẽɛyə dəkə kpiri teni səə
gbaburu mi. Adama i ku nùn nəma
doke.
N deema Rubɛni u bwisikumə u
nùn wəra ben nəman di kpa u nùn
gəsia ben tundon mi.
23 Saa ye Yosɛfu u tunuma ben mi,
ba nùn win tako nəni bwese bwe-
sekagia ye potari.
24 Ma ba nùn sua ba kpẽɛ dəkə kpiri
te səə, te ta ǹ nim mə.
25 Yen biru ba sina ba dimə. Ye ba
nəni seeya ba tenku wuuru garu wa
be ba sãa Isimɛɛliba ba swĩinɛ ba wee

* **37:3** ***tako*** - Yabe te ba ka yã mini ta sãawa te sina bokon bibu ba ra doke.

Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim mɛ ba ra soku miru sɔbi ba ka dɔɔ Egibiti gia.
26 Ma Yuda u win maabu ka wɔnɔbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, arufaani yerà sa ko wa sà n bɛsɛn wɔnɔ go sa tii marisi.
27 I na su da su nùn Isimɛɛliba dɔre, su ku nùn nɔma doke. U sãawa bɛsɛn yɛm domi bɛsɛn wɔnɔwa.
Ma ba win gari wura.
28 Ye Isimɛɛli be, be ba sãa Madianin temgibu, ba sarɔ, yera Yosɛfun maaba nùn gawa ba yara dɔkɔ kpiri ten min di ba nùn Isimɛɛli be dɔre ka sii geesun gobi yɛndu, ma ba ka nùn doona Egibitiɔ.
29 Ma Rubɛni u wurama dɔkɔ kpiri ten mi, u deema wee, Yosɛfu kun maa wãa mi. Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃.
30 Ma u gɔsira u wigibu deema u nɛɛ, bii wi kun maa wãa mi ni! Nɛn wãaru! Mana kon du!
31 Sanam mɛya ba boo kinɛru go ma ba Yosɛfun yaberu sua ba ka tu boo gen yɛm tɛɛra.
32 Yera ba goo gɔra ben tundon mi ka tako nɔni bwese bwesekagia ye, u nùn sɔ̃ u nɛɛ, u mɛɛrio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n ṅ te.
33 Ye u tura mi, Yakɔbu u yabe te tuba. Ma u nɛɛ, nɛn biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nùn kasuka ya tema.
34 Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana ma u saaki sua u deewa nuku sankiranun sɔ̃. U win biin gɔɔ wooru sina sɔ̃ɔ dabi dabinu.
35 Win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu kpuro ba na bu ka nùn nukuru yɛmiasia, adama u yina u ben goon gari nɔ. U nɛɛ, u koo win biin gɔɔ swĩwa sere u ka nùn naamwɛ gɔriɔ. Ma u gɔɔ wi swĩ n ka tɛ.
36 Saa ye sɔɔ, Madiani be, ba tura Egibitiɔ, ma ba Yosɛfu Potifaa dore wi u sãa Egibiti sunɔn sina kpaa kɔ̃sobun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

1 Yen biru Yuda u win maabu ka wɔnɔbu deri u da Hiran mi, Adulamuɔ.
2 Miya u Kananin wɔndia bii goo wa wìn tundo ba mɔ̀ Sua. Ma u nùn sua kurɔ, ba mɛnna.
3 Kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba bii wi yĩsiru kã Eru.
4 U maa wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Onani.
5 Ye u Onani sarasia, u kpam wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Sela. Saa yè sɔɔ kurɔ wi, u Sela mara, Yuda u ṅ wãa mi. U da u wãawa Kisibuɔ.
6 Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kpɛ̃a ma win tundo u nùn kurɔ kasua. Kurɔ win yĩsira Tamaa.
7 Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Eri u sãa tɔn kɔ̃so, ma u dera u gu.
8 Saa ye sɔɔra Yuda u Onani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn mɔɔn kurɔ suo a yɛnu doke kpa a nùn bweseru kasua nge mɛ wooda ya gerumɔ.
9 Onani u wa ma kurɔ wi, ù n mara, bii be, ba ṅ ko n sãa wigibu. Yera ù n ka nùn mɛnnamɔ u ku ra wure u tii wa kurɔ wi sɔɔ, u ku ka win mɔɔ bibu maruan sɔ̃.
10 Ye Onani u mɔ̀ mi, ya ṅ Yinni Gusunɔ dore. Yen sɔ̃na u maa dera u gu.
11 Yera Yuda u Tamaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a gɔminiru di sere nɛn bii Sela ù n kpɛ̃a.
Domi u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.
Ma Tamaa u doona u da u wãa win tundon yɛnuɔ.
12 Sanam dɔɔ sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen gɔminiru di u kpa, win bwɛ̃ra wurama, yera ba da Tinnaɔ wi ka win bɔrɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yãanun sansu bɔɔrimɔ.
13 Yera goo u da u Tamaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee wunɛn dwaa tundo u dɔɔ Tinnaɔ u ka win yãanun sansu bɔɔri.
14 Ye u nua mɛ, yera u win gɔmini yãnu pota, ma u tii sɔnditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba mɔ̀ Enaimun kɔnnɔwɔ Tinnan swaaɔ. Domi u wa Sela u kpɛ̃a, ba ṅ maa nùn wi wɛ̃ durɔ.

15 Ye Yuda u sarɔ u nùn wa u sɔ̃ mi,
ma u nùn garisi kurɔ tanɔ yèn sɔ̃ u win
wuswaa sɔnditia wukiri.
16 Ma u susi win bɔkuɔ u ka nùn gari
kua u nɛɛ, su da wunɛn yɛnuɔ n ka nun
kpuna.
Domi u ɲ̀ yɛ̃ win biigii kurɔwa. Ma
kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, mba kaa
man kɛ̃ à n ka man kpuna.
17 Ma Yuda u nɛɛ, kon de bu ka nun
boo kpɛmu naawa.
Kurɔ wi, u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, a man
gãanu tɔruba yiiyo sere à n boo ge
mɔrisiama.
18-19 Yuda u nùn wisa u nɛɛ, mba a kĩ
n nun tɔruba yiiya.
Ma u nɛɛ, a man wunɛn taabu ge ga
wunɛn yĩreru mɔ ka gen wɛ̃ɛ ka dɛka ye
a nɛni wɛ̃ɛma.
Yera u ye kpuro kurɔ wi wɛ̃, ma u
da u ka nùn kpuna. Yen biru kurɔ
wi, u seewa u doona. U da u sɔnditia
ye wuna ma u maa win gɔmini yãa ni
doke. Amɛn biru u deema wee, u gura
mɔ.
20 Yuda u win bɔrɔ Hira Adulamugii
wi gɔra u ka boo ge kurɔ wi daawa, kpa
u win yãa ni u tɔruba yii mi mwaama.
Adama ye u tura mi, u ɲ̀ kurɔ wi wa.
21 Yera u yam min tɔmbu bikia u nɛɛ,
mana kurɔ tanɔ wi u raa wãa Enaimun
kɔnnɔwɔ swaa sɔɔ mini.
Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, kurɔ tanɔ goo
sari mini.
22 Yera u gɔsira Yudan mi, u nɛɛ, na
ɲ̀ kurɔ wi wa. Yam min tɔmbu ba maa
nɛɛ, kurɔ tanɔ goo sari ben wuu mi.
23 Yuda u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, u nɛnuɔ,
ye u wa kɔ. Wee, na ka nun boo kpɛmu
ge gɔra win mi, a ɲ̀ maa nùn wa. Yen
sɔ̃, su ku de bu sun yɛ̃ɛ.
24 Suru itan biru ba na ba Yuda
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wunɛn biigii kurɔ Tamaa
u kurɔ tanaru dimɔ sere u mam ten
gura sua.
Ma Yuda u nɛɛ, bu nùn yaro wuun
di bu dɔ̃ɔ mɛni.
25 Sanam mɛ ba ka nùn yariɔ wuun
di, yera u gɔra bu Yuda taabu ge ka gen
wɛ̃ɛ yi ka dɛka ye sɔ̃ɔsi, kpa bu nùn sɔ̃
ma wi u ye kpuro mɔ, yɛ̃ron gura u mɔ.
26 Ye ba ka yãa ni tura, Yuda u nu gia
ma u nɛɛ, kurɔ wi, u man gem kere,
domi na yina n nùn nɛn bii Sela wɛ̃
durɔ.
Yen biru Yuda kun maa ka nùn
mɛnnare.
27 Sanam mɛ kurɔ wi, u marubu tura
yera ba wa ma sikabara ba wãa win
nukurɔ.
28 Ye u yiire, yera bii ben turo u
nɔma yarama, ma marusio u nɔmu
ge sɔɔ wɛ̃ɛ wunɔmgii gbinisi u nɛɛ,
winiwa koo gbi u yarima.
29 Adama u nɔmu ge wesia, ma wi
u kun daa nɔma yare mi, u gbia u
yarima. Yera marusio u nɛɛ, anna a ka
tii swaa kɛnia mɛ!
Yen sɔ̃na ba nùn yĩsiru kã Perɛsi. Yen
tubusiana, swaa kɛniɔ.
30 Yen biruwa wi ba wɛ̃ɛ wunɔmgii
gbinisi mi, u yarima. Ma ba nùn yĩsiru
kã Seraki.

Yosɛfu u wãa Potifaan mi

39

1 Isimɛɛliba ba ka Yosɛfu da Egibitiɔ.
Ma Potifaa Egibitigii u nùn dwa ben
mi. Potifaa wi, u sãawa Egibiti sunɔn
sina kpaa kɔ̃sobun wirugii.
2 Yinni Gusunɔ u wãa ka Yosɛfu, ma
u nùn kua tɔn barukagii. U wãa win
yinni Egibitigiin yɛnuɔ.
3 Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunɔ
u ka nùn wãa, ma u maa nùn swaa
kusiammɛ yabu baayere sɔɔ ye u mɔ̀.
4 Yen sɔ̃, u ka nùn nɔnu geu mɛɛra
u nùn kua win yɛnun sɔm kowobu
kpuron wirugii, ma win ye u mɔ
kpuro u nùn nɔmu sɔndia.
5 Saa mìn di u Yosɛfu kua win yɛnun
sɔm kowobu kpuron wirugii ma u
nùn ye u mɔ kpuro nɔmu sɔndia,
Yinni Gusunɔ u win yɛnu ge domaru
kua ka ye u mɔ kpuro yɛnuɔ ka gberɔ.
6 Potifaa wi, u ye u mɔ kpuro deri
Yosɛfun nɔma sɔɔ. U ɲ̀ maa yen gaan
gari yɛ̃ ma n kun mɔ win dĩa ni u koo
doke nɔɔwɔ baasi.

Yosɛfu ka Potifaan kurɔ

N wee Yosɛfu durɔ burɔwa. Win
wasi ka win wuswaa girima mɔ.
7 Yera sɔ̃ɔ teeru win yinnin kurɔ u
nùn nɔni girari ma u nɛɛ, a de a ka man
kpuna.

8 Adama Yosɛfu u yina. U kurɔ wi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee, nɛn yinni u ɲ̀
yɛnun gãanun gari yɛ̃. Win ye u mɔ
kpuro, nɛna u nɔmu sɔndia.
9 U ɲ̀ man dam kere yɛnu ge sɔɔ,
u ɲ̀ maa man gãanu yinari ma n kun
mɔ wunɛ tɔna yèn sõ a sãa win kurɔ.
Yera kon gãa ninin bweseru ko kpa n
Gusunɔ torari?
10 Baadommawa kurɔ wi, u ra n ka
nùn gari yi mɔ̀. Ka mɛ, Yosɛfu u yina
u ka nùn kpuna. U ku ra mam kã ba n
wãa sannu.
11 Sõɔ teeru Yosɛfu u dua dirɔ u ka
win sɔmburu ko. N deema yɛnu gen
tɔnu goo sari turuku.
12 Yera kurɔ wi, u Yosɛfun bekuru
nɛnua u nɛɛ, a ka man kpunɔ.
Yosɛfu u nùn beku te deria u duka
yara tɔɔwɔ.
13 Ye kurɔ wi, u wa ma u nùn beku
te deria u duka yara tɔɔwɔ,
14 yera u win yɛnugibu soka u nɛɛ, i
na i wa. Heberu wi nɛn durɔ ka na u
sun kam mɛɛra. U kĩ u ka man kpuna
adama na wura kua tãa tãa.
15 Ye u nua na wura kua mɛ, u man
win bekuru deria u duka yara tɔɔwɔ.
16 Ma kurɔ wi, u beku te yii yeru kua
sere win yinni u ka wurama yɛnuɔ.
17 Sanam mɛ u wurama mi, kurɔ wi,
u nùn sõɔwa u nɛɛ, yoo Heberu wi a ka
sun naawa mi, u man duwi u ka man
sanku.
18 Ye na wura kua, yera u man win
bekuru deria u duka yara tɔɔwɔ.
19 Ye durɔ wi, u win kurɔn gari yi
nua, yera u mɔru bɛsira.
20 Ma u Yosɛfu sua u doke pirisɔm
dirɔ mi ba ra sunɔn pirisɔmba doke.

Ba Yosɛfu pirisɔm kpɛ̃ɛ

Miya u wãa.
21 Adama Yinni Gusunɔ u wãa ka wi.
U maa nùn domaru kua u dera u kĩi
geeru wa pirisɔm kõsobun wirugiin
mi.
22 Ma wirugii wi, u nùn pirisɔm be
ba wãa mi kpuro nɔmu sɔndia. Ye ba
koo ko kpuro, wiya ra yen wooda wɛ̃.
23 Wirugii wi, u ku ra mɛɛri ye
Yosɛfu u mɔ̀ domi Yinni Gusunɔ u wãa
ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro
ya wɛ̃ra.

40

1 Yeba kpuron biru Egibiti sunɔn
sɔm kowobun wirugibu yiru ba nùn
torari. Turo u sãa pɛ̃ɛ kowobun
wirugii, turo maa wi u ra nùn nɔra wɛ̃.
2 Ma u ka be yiru ye mɔru bara.
3 U bu doke pirisɔm kõsobun
wirugiin dirɔ mi ba Yosɛfu kɛnua.
4 Pirisɔm kõsobun wirugii wi, u bu
Yosɛfu nɔmu sɔndia u n bu sɔmburu
kuamme. Ma ba sõɔ mɛɛru kua
pirisɔm diru mi.

Yosɛfu u dosusu tubusia pirisɔm dirɔ

5 Yera wɔ̃kuru garu be yiru ye, ba
dosa pirisɔm diru mi. Ben baawure ka
wiguu ka gen tubusianu nɛnɛm.
6 Ye Yosɛfu u na ben mi bururu
u bu mɛɛra, yera u deema ben nuki
sankire.
7 Ma u bu bikia u nɛɛ, amɔna bɛɛn
wuswaa ka burisinɛ mɛ gisɔ.
8 Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa dosawa. Goo
maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.
Yosɛfu u bu sõɔwa u nɛɛ, n ɲ̀
Gusunɔwa u ra n gãanu kpuron
tubusianu yɛ̃? N n mɛn na, i man bɛɛn
dosu si saario.
9-10 Ma wi u ra Egibiti sunɔ tam nɔra
wɛ̃, u win dosu Yosɛfu saaria u nɛɛ,
nɛn dosu sɔɔ wee, na resɛm dãru wa
nɛn wuswaaɔ ta kpia. Dãa te, ta kãasi
ita mɔ. Ma ta wɛ̃su kua ta binu mara
nu ye.
11 N deema na Egibiti sunɔn nɔra
nɛni nɛn nɔmuɔ. Na resɛm ye wɔka na
gamɛ nɔra ye sɔɔ. Ma na ye sua na nùn
wɛ̃.
12 Ma Yosɛfu u nùn sõɔwa u nɛɛ, dosu
gen tubusianu wee. Kãasi ita ye, sõɔ
itawa mi.
13 N tie sõɔ ita sunɔ u ka nun yara
pirisɔm di kpa u nun wesia wunɛn
sɔmburu sɔɔ. Kaa kpam nùn win nɔra
wɛ̃ nge mɛ a ra raa ko sanam mɛ a sãa
win sɔm kowo.
14 Adama a n man yaaye sanam mɛ
a doo nɔɔru wɔri. Na nun kanamɔ, a
man durom kuo a sunɔ nɛn gari sõ kpa
a man yara dii tenin di.
15 Domi ba man gbɛnawa saa
Heberuban tem di, ba ka man na mini.
Yen biru na ɲ̀ maa gãanu kue ba ka
man kpɛ̃ɛma pirisɔm diru mi.

16 Ye pɛ̃ɛ kowobun wirugii wi, u wa
ma Yosɛfu u wiɔnɔn dosu ge tubusia
n dora, yera u nɛɛ, wee, nɛn dosu sɔɔ,
nɛna maa birenu ita sɔɔwa nì sɔɔ ba ra
pɛ̃ɛ doke.
17 Bire te ta wãa wɔllɔ, kira bwese
bwesekawa wãa mi, ye ba yeesia pɛ̃ɛ
doo sɔɔ. Ma gunɔsu kira ni dimɔ bire
te sɔɔ, nɛn wiru wɔllɔ.
18 Yosɛfu nùn wisa u nɛɛ, gen
tubusianu wee. Birenu ita ye, sõɔ
itawa mi.
19 N tie sõɔ ita sunɔ u ka wunɛn wiru
bura kpa bu nun sãarusia dãa wɔllɔ,
gunɔsu su wunɛn yaa di.
20 Ye n kua sõɔ ita ye, Egibiti sunɔ u
win marubun tõɔ bakaru kua. Ma u
sɔm kowobu yiru ye yara pirisɔm di,
u bu yõrasia win sɔm kowo be ba tien
wuswaaɔ.
21 Ma wi u ra nùn nɔra wɛ̃ mi, u nùn
wesia win sɔmburu sɔɔ.
22 Adama ba pɛ̃ɛ kowobun wirugii
wi sãarusia nge mɛ Yosɛfu u raa bu
tubusia.
23 Yen biru sunɔn nɔri wɛ̃ɔ wi, u
Yosɛfu duari.

Egibiti sunɔ u dosa

41

1 Wõɔ yirun biru Egibiti sunɔn tii u
dosa. Wee u yõ daru bõɔwɔ.
2 Yera naa mɛro burɛ nɔɔba yiru yi
yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ
daru bõɔwɔ.
3 Ma nɛɛ nɔɔba yiru gɛɛ maa yarima
daarun di yi yi woore yi ṅ waabu wã,
yi yõra yiɔnɔn bɔkuɔ daru bõɔ mi.
4 Ma yi nɛɛ burɛ yi yi bɔɔru mwɛ. Ma
u dom yanda.
5 U kpam dweeya ma u dosa nɔn
mɛɛruse. Wee, doo gãa teeru sɔɔ, u
doo wii geenu nɔɔba yiru wa ni nu
bɛm mɔ swɛɛ swɛɛ.
6 Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu
maa yara niɔnɔn temɔ, ni nu sakosu
sãa nu gbere sõɔ ka woon sõ.
7 Doo wii sako si, su doo wii geenu
mwɛ mwɛ. Ma u dom yanda u deema
u dosawa.
8 Ye n kua bururu win bwɛ̃ra kun
kpunɛ. U sɔrobu ka bwisigibu kpuro
soka be ba wãa Egibitiɔ. U bu win
dosu si kpuro saaria. Adama baa ben
turo kun kpĩa u nùn dosu si tubusie.
9 Saa ye sɔɔra win nɔri wɛ̃ɔ wi, u
nùn sõɔwa u nɛɛ, gisɔra na yaaya ma na
tora.
10 Sanam mɛ a mɔru kua ka bɛsɛ
wunɛn sɔm kowobu, ma a dera ba
sun kpɛ̃ɛ nɛ ka pɛ̃ɛ kowobun wirugii
pirisɔm kõsobun wirugiin dirɔ,
11 bɛsɛ yiru ye, sa dosa wõku teeru.
Ma bɛsɛn baawure u win dosun
tubusianu nua nge mɛ u dosa.
12 N deema bɛsɛ ka Heberu bii
goowa sa wãa mi, wi u sãa pirisɔm
kõsobun wirugiin yoo. Ye sa nùn
bɛsɛn dosu si saaria, yera u sun si
tubusia.
13 Ma n kua nge mɛ u baawure
tubusia. A man wesia nɛn sɔmburu
sɔɔ, ma a dera ba pɛ̃ɛ kowobun wirugii
wi sãarusia.

Yosɛfu u Egibiti sunɔn dosusu tubusia

14 Ye Egibiti sunɔ u nua mɛ, u Yosɛfu
sokusia. Mii mii ba nùn yarama
pirisɔm dirun di, u win toburu kɔna
ka win baa sansu u yãnu kɔsa, ma u
seewa u da sunɔ win mi.
15 Sunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, na dosa.
Goo kun kpĩa u man dosu ge tubusie.
Na maa nua a ra dosu tubusie bà n nun
gu sõɔwa.
16 Ma Yosɛfu u nùn wisa u nɛɛ, n ṅ
nɛ, Gusunɔwa u koo nun ge tubusia n
dora.
17 Ma sunɔ u nɛɛ, wee, nɛn dosu sɔɔ
na yõ daru bõɔwɔ.
18 Yera naa mɛro burɛ nɔɔba yiru yi
yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ
daru bõɔwɔ.
19 Ma nɛɛ nɔɔba yiru gɛɛ maa yarima
daarun di yi yi woore yi ṅ waabu wã.
Na ṅ naa kõsimii nin bweseru waare
Egibitin tem kpuro sɔɔ.
20 Nɛɛ yi, yi nɛɛ gbiikii nɔɔba yiru yi
yi bɔɔru mi mwɛ.
21 Adama ye yi yi mwɛ mɛ, a ṅ kaa n
mam yɛ̃ nge yi gãanu mwɛ. Domi mɛ
yi woore yellun di, mɛya yi woore mi.
Ma na dom yanda.
22 Yen biru na kpam dosa na doo gãa
teeru sɔɔ doo wii geenu nɔɔba yiru wa
ni nu bɛm mɔ swɛɛ swɛɛ.

23 Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu
maa yara niɔnɔn temɔ ni nu sakosu sãa
nu gbere sõɔ ka woon sõ.
24 Doo wii sako si, su doo wii gee
ni mwɛ mwɛ. Na dosu ge nɛn sɔrobu
saaria adama ben goo kun man gu
tubusie.
25 Yosɛfu u nùn sõɔwa u nɛɛ, gãa
teena a dosa. Gusunɔwa u nun sõɔsi ye
u koo ko.
26 Naa mɛro burɛ nɔɔba yiru ye,
ka doo wii geenu nɔɔba yiru ye, wõɔ
nɔɔba yiruwa. Ye kpuro ya sãawa
dosu teu.
27 Nɛɛ nɔɔba yiru yi yi woore yi ɲ̀
waabu wã mi, yi yi yara yiɔnɔn biruɔ,
ka doo wii sakosu nɔɔba yiru si su
gbere sõɔ ka woon sõ mi, nu sãawa wõɔ
nɔɔba yiru yè sɔɔ gõɔra ko n wãa.
28 Gusunɔwa nun sõɔsi ye u koo ko
nge mɛ na raa nun sõɔwa, sunɔ.
29 N wee, wõɔ nɔɔba yiru sɔɔ, debura
ko n wãa Egibitin tem kpuro sɔɔ.
30-31 Adama yen biru gõɔra koo tem
mɛ kpuro wɔri wõɔ nɔɔba yiru kpa tu
kpɛ̃a gem ka tia sere ba ɲ̀ koo maa
debu ten yira wa.
32 Ye a ka dosu ge kua nɔn mɛɛru,
Gusunɔ u kĩ a n yɛ̃ ma ya koo kooraWa
ya ɲ̀ maa tɛɛmɔ.
33 Tɛ̃, sunɔ, n weenɛ a bwisigii goo
kasu wi u lasabu mɔ, kpa a nùn ko
Egibitin wirugii.
34 Kpa a maa tɔmbu gabu wuna be
ba koo deburun saan dĩanu kpuro
bɔnu ko suba nɔɔbu kpa bu nin sube
teeru mwa baawuren mi.
35 Kpa bu dĩa ni kpuro mɛnna ka
wunɛn yiiko bu doo bɔkunu bere
biranu sɔɔ wuu baageren sõ kpa ba n
nu kõsu.
36 Niya nu ko n berua tɔmbun sõ ba
n ka gõɔrun wõɔ nɔɔba yiru ye mara ye
ya wee tem mɛ sɔɔ, kpa tu ku raa ka
tɔmbu kpuro go.

Ba Yosɛfu kua Egibitin wirugii

37 Ma Yosɛfun gari yi, yi Egibiti sunɔ
dore ka win sina asakpɔbu kpuro.
38 Yera u bu bikia u nɛɛ, mana sa ko
maa tɔnu wa wi u Gusunɔn Hunde mɔ
nge wini.
39 Ma u Yosɛfu sõɔwa u nɛɛ, nge mɛ
Gusunɔ u nun ye kpuro sõɔsi, goo maa
sari wi u bwisi ka lasabu mɔ nge wunɛ.
40 Kon nun ko nɛn yɛnu yɛ̃ro. Nɛn
tɔmbu kpuro ba koo wunɛn gari mɛm
nɔɔwa. Nɛn sina gɔna tɔnawa ko na n
ka nun kere.
41 U maa nɛɛ, wee, na nun kua
Egibitin tem kpuron wirugii.
42 Yera u win taabu ge ga win yĩreru
mɔ pota win nɔmun di u Yosɛfu dokea
win nɔmuɔ. Ma u nùn yãa buranu
sebusia. Yen biru u nùn yɔni wuragii
dokea wĩirɔ.
43 Ma u dera ba nùn yɔɔsia kɛkɛ sɔɔ
ye dumi gawe ya wigia swĩi. Gaba nùn
gbiiye ba mɔ̀, i yiiro i yiiro. Nge mɛya
Egibiti sunɔ u ka Yosɛfu kua tem mɛ
kpuron wirugii.
44 Ma u kpam nùn sõɔwa u nɛɛ, nɛ
Egibiti sunɔ, nɛna na gerua, Egibitin
tem kpuro sɔɔ, goo kun kpɛ̃ u gãanu ko
ma n kun mɔ ka wunɛn wooda.
45-46 Ma u Yosɛfu yĩsiru kã Safenati
Paniaki te ta sãa be Egibitigibun yĩsiru.
Ma u nùn Potiferan bii Asinati kã
kurɔ. Potifera wi, u sãawa wuu ge ba
mɔ̀ Onin yãku kowo. Yosɛfu u mɔwa
wõɔ tɛna sanam mɛ Egibiti sunɔ u nùn
kua wirugii.
Ma Yosɛfu u doona u da u Egibitin
tem kpuro bera.
47 Deburun wõɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ,
tem mu dĩanu kua gem gem.
48 Yera Yosɛfu u wuu baageren
gbean dĩanu mɛnna wõɔ nɔɔba yiru ye
sɔɔ, u nu berua wuu gen biranu sɔɔ.
49 Dĩa ni u mɛnna mi, nin kpãara
banda sere ba ɲ̀ kpɛ̃ bu nin geeru gia.
Nu sãawa nge yani sɛɛri.
50 Gõɔ ten saa yu sere na, Asinati,
Potiferan bii u Yosɛfu bii tɔn durɔbu
yiru marua.
51 Yen gbiikoowa Yosɛfu u yĩsiru kã
Manase, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na
nɛn wahala kpuro duari ka maa nɛn
baan yɛnu kpuro.
52 Ma u yiruse yĩsiru kã Efaraimu, u
nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na mara tem
mi na nɔni swãaru wa.
53 Sanam dɔɔ sanam wee, debu baka
ten wõɔ nɔɔba yiru yen baa doona
Egibitin temɔ.

54 Ma wɔ̃ɔ nɔɔba yiru gɔ̃ɔrugia ya
tunuma nge mɛ Yosɛfu u raa gerua.
Gɔ̃ɔ te, ta tem baama kpuro nɛnua,
ma n kun mɔ Egibitin tem tɔna sɔɔ mi
dĩanu wãa.
55 Adama ye gɔ̃ɔra ra dua mi, tɔmba
Egibiti sunɔ wuri koosimɔ bu ka
dĩanu wan sɔ̃. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu
doo Yosɛfun mi, kpa bu ko ye u koo bu
sɔ̃.
56 Ye Yosɛfu u wa gɔ̃ɔra tem mɛ
kpuro nɛnua, yera u bira ni kpuro
wukia u tɔmbu dĩanu dɔremɔ. Gɔ̃ɔ te,
ta kpɛ̃amɔ.
57 Ma tɔmba naamɔ Egibitiɔ tem
kpuron di bu ka dĩanu dwe Yosɛfun
mi, domi gɔ̃ɔ te, ta tem kpuro nɛni gem
gem.

Yosɛfun maaba dĩanu dwebu da Egibitiɔ

42

1 Ye Yakɔbu u nua dĩanu wãa
Egibitiɔ, yera u win bibu bikia u nɛɛ,
mban sɔ̃na i mɛɛrinɛ i ṅ gãanu mɔ̀.
2 Na nua ma Egibitiɔ dĩanu wãa. N n
mɛn na, i seewo i da i sun nu dwiama
kpa su wa sa n ka wãa.
3 Ma Yosɛfun maabu wɔkuru ba
seewa ba da Egibitiɔ bu ka dĩanu dwe.
4 Adama Yakɔbu kun wure Yosɛfun
wɔnɔ Bɛnyamɛɛ u ka bu da domi u nɛɛ,
wahala gaa ya koo ra nùn deema.
5 Ma ba dĩa ni dwem da Egibitiɔ
ka Kananiba gabu. Domi gɔ̃ɔra wãa
Kananin tem kpuro sɔɔ.

Yosɛfu u win maabu buku buku kua

6 Saa ye sɔɔ, Yosɛfuwa u Egibitin
tem kparamɔ. Wiya u tem min tɔmbu
dĩanu dɔrasiamɔ. Ye win maa be, ba
tura mi, ba nùn yiira ba wiru tem
girari.
7 Ye u bu wa u bu gia, adama u kua
nge u ṅ bu yɛ̃. Ma u bu gerusi ka dam
u nɛɛ, man diya i na.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, saa Kananin tem
diya sa na su ka dĩanu dwe.
8 Adama ka mɛ, ba ṅ nùn tuba.
9 Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua
ben sɔ̃. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nawa i
ka bɛsɛn tem saria mɛɛri kpa i wa mi
sa dam kɔmiɛ.
10 Ba nùn wisa ba nɛɛ, aawo, yinni,
sa nawa su ka dĩanu dwe.
11 Tɔn turowa u bɛsɛ kpuro mara.
Gema sa gerumɔ, sa ṅ sãa be ba tem
saria mɛɛrim na.
12 Adama Yosɛfu u bu wisa u nɛɛ,
weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kɔmiɛ.
13 Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni,
sa sãawa bɛsɛ tɔnu wɔkura yiru. Tɔn
turowa u sun mara Kananin temɔ.
Bɛsɛn wi u piiburu bo, wiya sa deri
yɛnuɔ ka bɛsɛn tundo, ma turo u
sariru kua.
14 Yosɛfu kpam bu wisa u nɛɛ, weesa
i mɔ̀. I nawa i ka bɛsɛn tem saria mɛɛri.
15 Wee nge mɛ kon ka bɛɛn laakari
mɛɛri. I kun ka bɛɛn wɔnɔ wi u wãa
yɛnuɔ mi nɛ, sere ka Egibiti sunɔn
yĩsiru i ṅ yariɔ minin di.
16 Yen sɔ̃, i bɛɛn turo gɔrio u da u
ka nùn na. Bɛɛ be i tie, bu bɛɛ doke
pirisɔm dirɔ. Saa ye sɔɔra sa ko wa ṅ
n gem na i gerumɔ. Ma n kun mɛ, sere
ka Egibiti sunɔn yĩsiru, i nawa i ka tem
saria mɛɛri.
17 Ma u bu kɛnusi pirisɔm dirɔ sɔ̃ɔ
ita.
18 Sɔ̃ɔ itase tera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
Gusunɔ nasie. Yen sɔ̃, i koowo mɛni
kpa i wa i n ka wãa.
19 I n sãan na tɔn geobu, i bɛɛn turo
derio diru mini. Bɛɛ be i tie kpa i ka
bɛɛn tɔmbu dĩanu daawa gɔ̃ɔ ten sɔ̃.
20 Kpa i ka man bɛɛn wɔnɔ dãako wi
naawa. Saa yera kon gia ma gema i
gerumɔ, kpa su bɛɛ deri i n wãa.
Ba wura mɛ,
21 ma ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ, kɔ̃sa ye
sa bɛsɛn wɔnɔ Yosɛfu kua yera ya
sun kɔsiemɔ tɛ̃, domi sa win nuku
sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa
ṅ wure.
22 Rubɛni u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ṅ daa
bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ku bii wi kɔ̃sa gaa
kua? Adama i ṅ nɛn gari wure. Wee,
tɛ̃ Gusunɔ u sun win yɛm bikiamɔ.
23 Sanam mɛ ba gari yi mɔ̀, ba ṅ yɛ̃
Yosɛfu u ben barum nɔɔmɔ. Domi
goowa u ra bu gari tusie.
24 Ma Yosɛfu u bu dɛsirari gina u da
u swĩ.

Yosɛfun maaba gɔsira Kananin temɔ

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be sɔɔ Simɛɔ gɔsa u dera ba ka nùn yɔni bɔkua be kpuron nɔni biru.
25 Yen biru u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu ben saakiba sɔɔ dĩanu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki sɔɔ, kpa bu be dĩanu kusenu kua ni ba koo di swaa sɔɔ. Ma ba kua mɛ.
26 Ma ba ben dĩa ni kɛtɛkunu sɔbi ba doona.
27 Swaa sɔɔ mi ba wɛ̃re, yera ben turo u win saaki kusia u ka win kɛtɛku dĩanu kɛ̃. Ma u deema gobi wee saaki ye sɔɔ.
28 Ma u be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba man nɛn gobi wesia. Yi wee nɛn saakiɔ.

Yera ba nanda ba geruna ba nɛɛ, mba Gusunɔ u sun kua yeni.
29 Ma ba wure ba swaa wɔri ba tura ben tundon mi Kananin temɔ. Ba nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye n bu deema.
30 Ba nɛɛ, durɔ wi u sãa Egibitigibun wirugii u sun gerusi u nɛɛ, sa nawa su ka ben tem saria mɛɛri.
31 Ma sa nùn wisa sa nɛɛ, sa sãawa tɔn geobu. Sa ṅ nɛ su ka ben tem saria mɛɛri.
32 Sa kpam nùn sɔ̃ɔwa sa nɛɛ, sa sãawa tɔn turon bibu, bɛsɛ wɔkura yiruwa a mara. Bɛsɛn turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa wãa yɛnuɔ ka wunɛ.
33 Yera u sun wisa u nɛɛ, su nùn bɛsɛn turo derio. Bɛsɛ be sa tie, kpa su ka bɛsɛn tɔmbu dĩanu naawa ni nu koo bu turi gɔ̃ɔ ten sɔ̃,
34 kpa su ka nùn bɛsɛn wɔnɔ wi u wãa yɛnuɔ mi naawa. Nge mɛya u koo be ka gia ma sa sãa tɔn geobu, sa ṅ weesu mɔ̀, sa ṅ maa sãa be ba ben tem saria mɛɛrim na. Kpa u sun bɛsɛn turo wi wesia. Mɛya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.
35 Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u kɔsia yi wãa win saakiɔ. Ma bɛrum be kpuro mwa.
36 Yera Yakɔbu u nɛɛ, i ko de n nɛn bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosɛfu u sariru kua, na maa Simɛɔ bia, tɛ̃ i kĩ i Bɛnyamɛɛ sua. Ye kpuro nɛ sɔɔra ya wɔrimɔ.
37 Rubɛni u ben tundo wisa u nɛɛ, a gesi man Bɛnyamɛɛ nɔmu sɔndio. Nà kun ka nùn wuramɛ, nɛn bibu yiru wee, a bu goowo.
38 Yakɔbu u bu wisa u nɛɛ, nɛn bii u ṅ ka bɛɛ dɔɔ. Domi win mɔɔ u gu, wi turowa u man tie. Yen sɔ̃, wahala gaa yà n seewa ya nùn deema gbaburu sɔɔ, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tɔkɔ kua.

Yosɛfun maabu ba ka Bɛnyamɛɛ da Egibitiɔ

43

1 Sanam dɔɔ sanam wee, gɔ̃ɔra dam mɔ̀ Kananin temɔ ta dɔɔ.
2 Ye Yakɔbu ka win bibu ba dĩa ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i maa wuro Egibiti mi, i sun dĩanu fiiko dwiama.
3 Yuda u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Egibitin wirugii wi, u sun sɔ̃ɔwa u sirewa u nɛɛ, su ku na win wuswaaɔ ma sa ṅ bɛsɛn wɔnɔ Bɛnyamɛɛ nɛni.
4 N n mɛn na, à n wura u sun swĩi, sa ko da su nun dĩanu dwiama.
5 À n maa yina, sa ṅ dɔɔ. Domi durɔ wi, u nɛɛ, su ku ra nɛ win wuswaaɔ ma n kun ka bɛsɛn wɔnɔ wi.
6 Ma Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gari kɔ̃si yiren bwesera i man kua mɛ, ye i nɛɛ, i maa wɔnɔ mɔ u bɛɛ tie.
7 Ba nùn wisa ba nɛɛ, durɔ wi, u sun bikia u sirewa u nɛɛ, amɔna sa sãa. Wara sun mara. Bɛsɛn tundo u wãa hunde sɔɔ? Sa maa wɔnɔ goo mɔ? Ma sa nùn wisa ye u sun bikia kpuro. Amɔna sa ko n ka yɛ̃ ma u koo nɛɛwa su ka bɛsɛn wɔnɔ na.
8 Yuda u win tundo Isireli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de bɛsɛn wɔnɔ wi, u ka man da kpa su doona kpa bɛsɛ kpuro su ku ra gbi, bɛsɛ ka wunɛ ka bɛsɛn bibu.
9 Ye n nùn deema kpuro nɛna kon ye sɔbe kpa na n sãa taaregii wunɛn mi, nà kun ka nùn wuramɛ.
10 Wunɛn tii a wa saa mìn di sa gari yi mɔ̀, sà n dɔɔn na, sa n gɔsiramɛ nɔn mɛɛruse.
11 Isireli u gerua u nɛɛ, ṅ n mɛn na, yà n kua tilasi, i gãa buranu suo ni nu sãa bɛsɛn tem miginu ni nu ṅ wãa Egibitiɔ i ka durɔ wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko

ka dãa marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru.
12 Kpa i n gobi nɛni nge mɛ i raa ka dan nɔn yiru. I n tura mi, kpa i bu yiɔnɔ wesia yi sa deema bɛɛn saakiba sɔɔ. À ku tuba, ba yi duariwa.
13 Yen biru i bɛɛn wɔnɔ wi suo kpa i da.
14 Gusunɔ Dam kpurogii u koo de durɔ wi, u bɛɛn wɔnwɔndu wa kpa u de i wurama ka Simɛɔ ka Bɛnyamɛɛ. Nà n kon maa bibu bian na, to, kpa n bia.

Yosɛfu u ka win maabu gari mɔ̀

15 Ma bii be, ba kɛ̃ɛ ni sua ka gobi yi ba raa ka dan nɔn yiru ka Bɛnyamɛɛ sannu. Ma ba seewa ba swaa wɔri ba da Egibitiɔ. Ye ba tura mi, ba da Yosɛfun mi.
16 Sanam mɛ Yosɛfu u bu wa ka Bɛnyamɛɛ sannu, u win sɔm kowobun wirugii sõɔwa u nɛɛ, a tɔn be duusio nɛn dirɔ. Yen biru a doo a yaa go. Domi sanna sa ko di sõɔ sɔɔ ge nɛ ka be.
17 Ma sɔm kowo wi, u kua nge mɛ Yosɛfu u nùn sõɔwa. U ka bu da diru mi.
18 Ye ba wãa diru mi, yera bɛrum bu mwa ba tii sõɔwa ba nɛɛ, gobi yi ba wesia bɛsɛn saakiba sɔɔ, yin sõna ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka bɛsɛn kɛtɛkunu, kpa su ko ben yobu.
19 Yera saa Yosɛfun dii kɔnnɔn di ba sɔm kowo wi sõɔwa ba nɛɛ,
20 yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dĩanu dwa,
21 saa ye sa ka nu dɔɔ yɛnuɔ, sa yõra swaaɔ su ka wɛ̃ra. Yera sa bɛsɛn saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa kɔsia kpuro wee, yi wãa bɛsɛn baawuren saaki sɔɔ. Yi wee, sa ka wurama.
22 Domi sa ǹ yɛ̃ wi u yi wesia bɛsɛn saakiba sɔɔ. Mɛya sa maa ka gobi na su ka wure su dĩanu dwe.
23 Sɔm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda, i ku wurura. Gusunɔ, bɛɛn baaban Yinniwa u bɛɛ yi kã. Na raa bɛɛn gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simɛɔ yarama.
24 Ma u bu duusia Yosɛfun yɛnuɔ u dera ba ben kõri kpakia, u maa ben kɛtɛkunu taka wɛ̃.
25 Ma Yosɛfun maa be, ba ben kɛ̃nu sɔɔru mɔ̀ sere u ka tunuma sõɔ sɔɔ, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi.
26 Ye Yosɛfu u tunuma yera ba da ba yiira ba nùn kɛ̃ɛ ni wɛ̃.
27 Ma u ben alafia bikia u nɛɛ, bɛɛn durɔ tɔkɔ wìn gari i gerua mi, u bwãa do? U wãa hunde sɔɔ sere ka tɛ̃?
28 Ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛn tundo, wunɛn bõɔ u wãa hunde sɔɔ, u bwãa do.
Ma ba kpam nùn yiira.
29 Ye Yosɛfu u nɔni seeya u win wɔnɔ Bɛnyamɛɛ wa, yera u bikia u nɛɛ, bɛɛn wɔnɔ wìn gari i man sõɔwa mi, wiya mini?
Ma u Bɛnyamɛɛ domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nun durom kua nɛn bii.
30 Ma u seewa fia u bu deri u da u swĩ dii sɔɔwɔ, domi win wɔnɔn kĩra nùn nɛnua too too.
31 Ye u swĩ u kpa, u wuba ma u yarima. Ka mɛ, u maa tii dam kãawa u ku ka swĩ ben wuswaaɔ. Ma u wooda wɛ̃ bu ka dĩa ni na.
32 Ma u sina nɛnɛm, win maabu ka wɔnɔ maa nɛnɛm, Egibitigii be ba ra maa ka nùn di, be maa nɛnɛm. Domi Egibitigibu ba ku ra kã bu ka Heberuba di sannu yèn sõ ba bu garisi disigibu.
33 Yosɛfu u win maa be sinasia nge mɛ ba ka keranɛ saa gbiikoon di sere ka dãakowɔ. Ma ba mɛɛrina ka biti ye u ka bu sinasia.
34 Ma ba bu dĩa ni wɛ̃ɛmɔ ni nu wãa Yosɛfun tabulu wɔllɔ, adama Bɛnyamɛɛginu nu sãawa beginun nɔn nɔɔbu. Ma ba di ba nɔra ba nuku dobu kua.

Yosɛfu u win maabu yina bɛria ka win nɔra

44

1 Yosɛfu u win yɛnun sɔm kowobun wirugii sõɔwa u nɛɛ, a tɔn ben saakiba yibio nge mɛ ben baawure u koo kpĩ u sɔbe, kpa a ben baawuren gobi wesia win saakiɔ.
2 Kpa a nɛn nɔra ye ba kua ka sii geesu doke ben yãkabun saakiɔ ka sere maa win dĩanun gobi.

Sɔm kowo wi, u kua kpuro nge mɛ
Yosɛfu u nùn sɔ̃ɔwa.
3 Bururu yam sãreru ba bu kara ba
doona ka ben kɛtɛkunu.
4 Ye ba swaa wɔri n ɲ̀ tɛ, yera Yosɛfu
u win sɔm kowo wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn
be naa swĩiyɔ kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, mban
sɔ̃na ba bu gea kua ma ba kɔ̃sa wesia.
5 Ba ɲ̀ yɛ̃ ma nɔra yera nɛ wunɛn
yinni na ra ka tam nɔ, kpa n ka wa ye
ya wee sia? Mban sɔ̃na ba kɔ̃sa yenin
bweseru kua.
6 Ma sɔm kowo wi, u bu naa swĩi. Ye
u bu naamwɛ, u bu gari yi sɔ̃ɔwa.
7 Ba nùn wisa ba nɛɛ, mban sɔ̃na
a gari yinin bweseru gerua. Sere ka
Gusunɔ wi sa sãamɔn yĩsiru, sa ɲ̀ yenin
bweseru kue.
8 Bɛsɛ be sa ka nun gobi yi a duari
bɛsɛn saakiba sɔɔ naawa saa Kananin
di, bɛsɛra sa ko maa sii geesu ɲ̀ kun mɛ
wura gbɛni wunɛn yinnin dirun di?
9 Yen sɔ̃, wìn mi a nɔra ye wa, yɛ̃ro
u gbi, kpa bɛsɛ be sa tie, su ko wunɛn
yobu.
10 Ma sɔm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ,
ya wã ye i gerua. Adama wìn mi na
nɔra ye wa, wi turowa u koo ko nɛn
yoo. Bɛɛ be i tie, kpa i doona.
11 Ma ben baawure u win saaki yi
temɔ ka sɛndaru u kusia.
12 Ma sɔm kowo wi, u na u saaki be
mɛɛra mɛɛra saa bukurogian min di n
ka girari ben yãkabugiaɔ. Ma u nɔra ye
wa Bɛnyamɛɛn saakiɔ.
13 Ma ba ben tiin yabenu nɛnua ba
kasuka nuku sankiranun sɔ̃. Yera ba
maa ben kɛtɛkunu sɔmunu sɔbi ba
wura wuuɔ.

Yuda u suuru kanamɔ Bɛnyamɛɛn sɔ̃

14 Yuda ka wigibu ba tunuma
Yosɛfun yɛnuɔ ba deema u ɲ̀ gina yara.
Ma ba yiira win wuswaaɔ.
15 Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban
bwesera i kua mɛ. I ɲ̀ yɛ̃ ma tɔnu nge
nɛ u koo kpĩ u wa ye ya wee sia?
16 Ma Yuda nùn wisa u nɛɛ, yinni,
yen yerà kon maa gere su ka yari
taarɛn di. Domi Gusunɔ u sun wa ma
sa sãa taarɛgibu. Tɛ̃ a sun mɔɔ su ko
wunɛn yobu, bɛsɛ ka wìn mi ba nɔra
ye wa.
17 Yera Yosɛfu u nɛɛ, su ku wa mɛ bu
nɛɛ, nɛna na yen bweseru kua. Adama
wìn mi ba nɔra ye wa, wiya u koo ko
nɛn yoo. N n mɛn na, bɛɛ be i tie,
i gɔsiro yɛnuɔ ka bɔri yɛndu i bɛɛn
tundo deema.
18 Ma Yuda u maa Yosɛfu susi u nɛɛ,
a suuru koowo yinni, nà n maa gãanu
gerua, a ku mɔru ko, domi a sãawa nge
Egibitin sunɔ.
19 Yinni, wuna a sun bikia a nɛɛ, sa
tundo mɔ? Sa wɔnɔ mɔ?
20 Ma sa nun wisa sa nɛɛ, sa tundo
mɔ u tɔkɔ kua, ka wɔnɔ turo wi ba
mara tɔkɔru sɔɔ. Bii win mɔɔ u gu,
wi turowa u tie win mɛron bera gia.
Bɛsɛn tundo wi, u maa nùn kĩ too.
21 Ye sa yeni gerua, yinni, ma a nɛɛ,
su ka nùn na wunɛn mi, a nùn wa ka
nɔni.
22 Ma sa wisa sa nɛɛ, n ɲ̀ koorɔ bii wi,
u bɛsɛn tundo deri, domi ù n nùn deri,
tundo wi, u koo gbi.
23 Ma a sun sɔ̃ɔwa a nɛɛ, sà kun ka
nùn sisi, su ku ra nɛ wunɛn mi.
24 Saa ye sa tura bɛsɛn tundon mi, sa
wunɛn gari yi nùn sɔ̃ɔwa.
25 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru ma u nɛɛ, su
gɔsirama mini su ka maa nùn dĩanu
dwia fiiko.
26 Yera sa nùn wisa sa nɛɛ, sa ɲ̀ dɔɔ
ma n kun mɔ ka bɛsɛn wɔnɔ sannu,
domi sa ɲ̀ kpɛ̃ su na wunɛn wuswaaɔ
n kun ka wi.
27 Ma bɛsɛn tundo u sun sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
sa yɛ̃ ma bibu yiruwa win kurɔ Rasɛli
u nùn marua.
28 Ben turo u yara yɛnun di, u ɲ̀ maa
nùn wa sere ka gisɔ. U yĩiyɔ ma gbeeku
yaa ya nùn sɛ̃re ya kasuka.
29 Yen sɔ̃, sà n maa nùn yiruse wi
suari, ù n nua wahala gaa ya nùn
deema, nuku sankiranu koo be nùn
go, domi u tɔkɔ kua.
30-31 Yen sɔ̃ tɛ̃, yinni, nà n wura bɛsɛn
tundon mi, bii wi sari, sa ko de durɔ
tɔkɔ te, tu gbi ka nuku sankiranu bii
win kĩrun sɔ̃.
32 Yen biru nɛ wi na gari mɔ̀ mini,
nɛna na tii bii wi sɔbi, domi na nɛɛ,
nà kun ka nùn wurame, n kua nɛn
sɔmunu sere ka baadommaɔ.
33 Yen sɔ̃ tɛ̃, na nun kanamɔ a man
koowo yoo bii win ayerɔ, kpa wi ka be

ba tie bu gəsira yɛnuɔ.
34 Domi na ɲ̀ yɛ̃ aməna kon bɛsɛn
tundo tusia nà n sĩa bii wi sari.
Gusunɔ u ku de nɛn nəni yi wa kɔ̃sa ye
ya koo durɔ tɔkɔ te deema.

Yosɛfu u tii win maabu tusia

45

1 Yosɛfu u den kpana u tii nɛnɛ
Egibitigii be ba wãa mi kpuron
wuswaaɔ. Yera u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu
yario min di.
Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi
ka win maabu u ka tii bu tusia.
2 U wura kua sere Egibitigii be ba
wãa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye
sunɔn yɛnugibu sɔ̃ɔwa.
3 Yosɛfu u win maabu ka wɔnɔ wi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Yosɛfu. Bɛsɛn baaba
u wãa hunde sɔɔ?
Adama ba kpana bu nùn wisi domi
bɛrum bu mwa win wuswaaɔ.
4 Ma u nɛɛ, i suuru koowo i susima
nɛn bɔkuɔ.
Ye ba nùn susi, yera u bu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, nɛna bɛɛn wɔnɔ Yosɛfu wi i dɔra
ba ka na Egibiti mini.
5 Tɛ̃, i ku nuki sankira, i ku maa
taarɛ wɛ̃ɛna ye i ka man dɔra. Domi
Gusunɔwa u dera na na mini n ka bɛɛ
faaba ko.
6 Wee, gɔ̃ɔ ten wɔ̃ɔ yirusewa sa dɔɔ
mini. N maa tie wɔ̃ɔ nɔɔbu yè sɔɔ goo
kun kpɛ̃ u duure u sere gɛ̃.
7 Gusunɔn sinara na ka na tem mini
n ka bɛɛ dĩanu berua kpa n bɛɛ yara gɔ̃ɔ
ten di n bɛɛn bweseru faaba ko.
8 N ɲ̀ bɛɛ i dera na na mini.
Gusunɔwa u dera na na, ma u man
kua Egibiti sunɔn yɛnu yɛ̃ro ka win ye
u mɔ kpuron wirugii ka sere maa tem
mɛn wirugii.
9 Yen sɔ̃, i gəsiro fuuku bɛsɛn tundon
mi, i nùn sɔ̃ i nɛɛ, amɛniwa nɛ win bii
Yosɛfu na gerua, Gusunɔ u man kua
Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku.
10 U n na kon de u sina Gosɛniɔ kpa
u n wãa nɛn bɔkuɔ, wi ka win bibu ka
win debuminu ka win yãanu ka win
kɛtɛba ka win ye u mɔ kpuro gesi.
11 Yèn bukata u mɔ kpuro kon nùn
wɛ̃, domi gɔ̃ɔra maa tie wɔ̃ɔ nɔɔbu. U
n wãa nɛn bɔkuɔ, gɔ̃ɔ te, ta ɲ̀ maa bu
goomɔ ka win yɛnugibu ka win ye u
mɔ kpuro.
12 Bɛɛ kpuro ka wunɛn tii Bɛnyamɛɛ,
i wa ka nəni ma nɛna Yosɛfu, nɛ wi na
ka bɛɛ gari mɔ̀ mini.
13 N n mɛn na, i doo i bɛsɛn tundo
sɔ̃ nge mɛ nɛn yiiko ya nɛ Egibitiɔ ka
ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nùn
tama.
14 Yen biru Yosɛfu u win wɔnɔ
Bɛnyamɛɛ nɛnua u bɔkasi wĩirɔ, ma u
swĩ. Bɛnyamɛɛn tii u maa swĩ mi ba
bɔkasinɛ.
15 Ye u Bɛnyamɛɛ yɔ̃su, yera u win
maa ben baawure bɔkasi u sɔ̃su u ka
swĩisimɔ. Yen biruwa ba ka nùn gari
kua.

Egibiti sunɔ u Yakɔbu sokusia u na Egibitiɔ

16 Ye Egibiti sunɔn yɛnugiba nua
ma Yosɛfun maaba tunuma, yera ya
sunɔn tii ka win tɔmbu dore.
17 Ma u Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wunɛn maa be sɔ̃ɔwɔ bu ben kɛtɛkunu
sɔmunu sɔbio bu da Kananin temɔ
18 bu ka bɛɛn tundo ka bɛɛn
yɛnugibu na nɛn turuku. Kon bu tem
gem wɛ̃ kpa ba n dĩa geenu mɔ ba n
dimɔ.
19 A maa bu sɔ̃ɔwɔ bu Egibitin
sarɛtiba suo bu ka da bu bɛɛn tundo ka
ben kurɔbu ka ben bibu suama.
20 Bu ku wurura ben ye ba koo de-
rin sɔ̃, domi gãa ni nu gea sãa Egibiti
mini, niya nu koo ko beginu.
21 Ma Isirelin bii be, ba kua mɛ.
Yosɛfu u bu sarɛtiba wɛ̃ ma u bu dĩanu
kusenu kua ni ba koo di swaaɔ nge mɛ
sunɔ u gerua.
22 U ben baawure yabe kpaaru
kã. Adama yabe kpaanu nɔɔbuwa u
Bɛnyamɛɛ kã ka sii geesun gobi gooba
wunɔbu (300).
23 Ma u ben tundo Egibitin gãa
geenu mərisia u nu kɛtɛkunu wɔkuru
sɔbi. U dĩanu sua u bu wɛ̃ ka kuse ni
ba koo di swaaɔ bà n wee Egibitiɔ. Ma
u maa ni kɛtɛku ninu wɔkuru sɔbi.
24 Yen biru u dera win maa be, ba
swaa wɔri. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
suuru koowo, i ku ra sanna swaaɔ.
25 Ma ba doonama saa Egibitin di ba
na ben tundo Yakɔbun mi Kananiɔ.

26 Ye ba tura, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
Yosɛfu kun gu, u wasi. Wiya u mam
Egibitin tem kpuro kpare.
Ye Yakɔbu u nua mɛ, u kpana u bu
wisi, domi u ɲ naanɛ kue ye ba nùn
sɔ̃ɔmɔ.
27 Adama ye ba nùn kpuro saaria ye
Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa, ma u sarɛti be wa
be u mɔrisiama bu ka nùn suama, yera
win bwɛ̃ra den yɛmia ma win dam
wurama.
28 Yera u nɛɛ, wee tɛ̃, nɛn bii Yosɛfu
u wãa hunde sɔɔ, nɛn bwɛ̃ra kpuna tɛ̃.
Kon da n nùn wa n sere gbi.

Yakɔbu ka win tɔmbu ba da Egibitiɔ

46

1 Yakɔbu wi ba mɔ̀ Isireli u seewa
u swaa wɔri ka ye u mɔ kpuro u tura
Beri Sebaɔ. Miya u Gusunɔ yãkuru
kua nge mɛ win tundo Isaki u ra raa
ko.
2 Yera wɔ̃kuru Gusunɔ u ka nùn gari
kua kãsiru sɔɔ u nɛɛ, Yakɔbu, Yakɔbu.
Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee.
3 Ma Gusunɔ u nɛɛ, nɛna Gusunɔ,
wunɛn tundon Yinni. A ku bɛrum ko,
a doo Egibiti mi, domi miya kon nun
ko bwese bakarun nuuru.
4 Nɛn tii kon ka nun da kpa n maa ka
nun wurama. Yosɛfun nɔmu sɔɔra kaa
gbi.
5-6 Yakɔbu ka win tɔmbu kpuro ba
seewa Beri Seban di, ma win biba nùn
doke sarɛti sɔɔ ka ben tiin bibu ka ben
kurɔbu. Sarɛti be, Egibiti sunɔwa u
bu mɔrisiama bu ka bu sua. Yen biru
ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia
ye ba wa Kananin temɔ. Ma ba doona
Egibitiɔ,
7 wi ka win bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu ka maa win debuminu, win
yɛnugibu kpuro gesi.

Yakɔbun tɔmbu

8 Be ba sãa Yakɔbun bweseru be ba
na Egibitiɔ, ben yĩsa wee.
Rubɛni, win bii gbiikoo,
9 ka win bibu Enɔku ka Paalu ka
Hɛsironi ka Kaami.
10 Simɛɔ ka win bibu Yɛmuɛli ka
Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka
sere Sɔɔlu wìn mɛro u sãa Kananigii.
11 Lefi maa ka wigibu Gɛɛsɔni ka
Kehati ka Mɛrari.
12 Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela
ka Perɛsi ka Seraki. Adama Eri ka
Onani ba gu Kananin temɔ. Ma ben
wɔnɔ Perɛsi wi, u Hɛsironi mara ka
Hamulu.
13 Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa
ka Yoobu ka Simuroni.
14 Sabuloni maa ka wigibu Serɛdi ka
Eloni ka Yalɛɛli.
15 Beni ka sere win bii tɔn kurɔ Dina
ba sãa Lean bibu be u Yakɔbu marua
Padanaramuɔ. Be ka ben bibu ba
sãawa mi tɔnu tɛna ka ita.
16 Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi
ka Suni ka Ɛsiboni ka Eri ka Arodi ka
Areli.
17 Asɛɛ ka maa wigibu Yimina ka Yisifa
ka Yisifi ka Beria ka ben sesu Seraki.
Ma Beria u Heberu mara ka Maakiɛli.
18 Bera ba sãa Yakɔbun bweseru be
ba maa marura Silipan min di. Be
kpuro ba sãawa tɔnu wɔkura nɔɔbu ka
tia. Silipa wi, u sãawa Lean yoo wi
Labani win tundo u nùn wɛ̃.
19 Yosɛfu ka Bɛnyamɛɛwa ba sãa
Rasɛlin bibu.
20 Yosɛfu u wãawa Egibitiɔ u ka
Manase ka Efaraimu mara. Bii ben
mɛron yĩsira Asinati. U sãawa Po-
tifera, Onin yãku kowon bii.
21 Ma Bɛnyamɛɛ u seewa u Bela
mara ka Bekɛɛ ka Asibɛli ka Gera ka
Namani ka Ehi ka Rɔsi ka Mupimu ka
Hupimu ka Aadu.
22 Be ba sãa Yakɔbun bweseru be ba
maa marura Rasɛlin min di, bera mi.
Be kpuro ba kuawa tɔnu wɔkura nnɛ.
23 Biliha u bibu yiru mara, beya Danu
ka Nɛfitali. Danu u seewa u Husimu
mara.
24 Nɛfitali u maa seewa u Yasɛɛli ka
Guni ka Yesɛɛ ka Silɛmu mara.
25 Bera ba sãa Yakɔbun bweseru be
ba maa marura Bilihan min di. Be
kpuro ba sãawa mi tɔmbu nɔɔba yiru.
Biliha wi, u sãawa Rasɛlin yoo wi
Labani win tundo u nùn wɛ̃.
26 Tɔn be ba ka Yakɔbu da Egibitiɔ
be ba sãa win tiin yɛm, ba sãawa tɔnu
wata ka nɔɔba tia, win bibun kurɔbu
baasi.
27 N deema Yosɛfu u maa bibu yiru
mara Egibiti mi. Ma Yakɔbun tɔmbu
be ba sãa win yɛm ba ka wãa Egibitiɔ,
ben geera kua tɔnu wata ka wɔkuru.

Yakɔbu ka win tɔmbu Egibitiɔ

28 Ye ba sisi mi, yera Yakəbu u Yuda
gəra u da u Yosɛfu sõ ma u dəə Gosɛni
gia.
29 Ma Yosɛfu u win kɛkɛ ye dumi
gawe dua u ka da Gosɛniə u ka win
tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nùn
gaba wĩirə u bəkasi ma u swĩisi n ka tɛ.
30 Ma Yakəbu wi ba maa sokumə
Isireli, u Yosɛfu sõəwa u nɛɛ, baa nà
n gu gisə, ya ǹ taarɛ, domi na wunɛn
wuswaa wa, na maa wa ma a wãa
hunde səə.
31 Yera Yosɛfu u win maabu ka
sere maa win tundon yɛnugii be ba
tie sõəwa u nɛɛ, na kon da n sunə
nəəsia ma bɛɛ nɛn tundon yɛnugibu
i tunuma, bɛɛ be i raa wãa Kananin
temə.
32 Kon nùn sõ ma yaa sabenun
səmbura i ra ko. I maa ka bɛɛn yãanu
ka bɛɛn kɛtɛba na, ka sere bɛɛn ye i mə
kpuro.
33 Yen sõ, ù n da bɛɛ bikia u nɛɛ,
34 səmbu terà i ra ko, i nùn wisio i
nɛɛ, yaa sabenun nəəriba bu sãa bɛɛn
səmburu saa bɛɛn birun di sere ka
gisə, bɛɛ ka bɛɛn baababa. Nge mɛya
i ko wa i ka sina Gosɛnin temə, domi
Egibitigiba ku ra sabe kparobu kã.

47

1-2 Yen biruwa Yosɛfu u win maa
ben nəəbu sua ba da Egibiti sunən
mi. Ma Yosɛfu u nùn sõəwa u nɛɛ,
nɛn maabu ka nɛn tundo ba na saa
Kananin tem di ka ben yãanu ka ben
kɛtɛba ka ben ye ba mə kpuro. Wee,
ba wãa Gosɛnin temə.
Ma u win maa be Egibiti sunə tusia.
3 Sunə wi, u bu bikia u nɛɛ, səmbu
terà i ra ko.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, yaa sabena sa
ra kpare, yinni. Mɛya maa bɛsɛn
baababan tii.
4 Ba maa nɛɛ, sa nawa su ka sina tem
mi, domi yaka bekusu sari si bɛsɛn
yaa sabenu koo di, yèn sõ gõə te, ta
Kananin tem nɛni. Yen sõna sa nun
kanamə a de su sina Gosɛnin temə.
5 Yera sunə wi, u Yosɛfu sõəwa u nɛɛ,
wee, wunɛn tundo ka wunɛn maabu
ba wəma wunɛn mi.
6 Egibitin tem kpuro wee wunɛn
nəmuə. A de bu sina Gosɛniə, domi
min tema mu gea sãa. À n maa yɛ̃ gaba
kparabun hania mə be səə, a bu nɛn
yaa sabenu nəmu səndio.
7 Yen biru Yosɛfu u ka win tundo
Yakəbu da Egibiti sunən mi, ba
təbirina. Ma Yakəbu u sunə wi
domaru kua.
8 Yera sunə u nùn bikia u nɛɛ, wunɛn
wõə nyewa mini.
9 Yakəbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn wõə
wunaa teeru ka wəkura mi, mìn di na
handunia dua, na maa sirenɛwa. Nɛn
wõə ga ǹ dabi, ga ǹ maa nuku dobu mə,
mɛya ga ǹ maa nɛn baababaguu tura
ge ba kua sanam mɛ ba wãa hunde səə.
10 Ma Yakəbu u kpam sunə domaru
kua ba sere yara win min di.
11 Yosɛfu u win tundo ka win maabu
sin yeru kua, u bu tem wɛ̃ Ramusɛsin
bera gia mi n gea bo Egibitin tem səə,
nge mɛ sunə u raa nùn sõəwa u ko.
12 Ma u win tundon yɛnugii be
kpuro dĩanu wɛ̃ nge mɛ ben geera nɛ.

Gõə bakaru

13 Sanam dəə sanam wee, gõəra kpɛ̃a
tem mɛ səə. Baa dĩa bura kun maa
wãa. Egibitigibu ka Kananiba ba wu-
ruraWa kpuro gõə ten sõ.
14 Ba ka ben gobi kpuro dĩanu dwa.
Ma Yosɛfu u gobi yi mɛnna u yi sunən
yɛnuə.
15 Sanam mɛ gobi kpa Egibitiə ka
Kananiə, Egibitigibu kpuro ba na ba
Yosɛfu deema ba nɛɛ, a sun dĩanu
wɛ̃ɛma. Mban sõna sa ko gbi a n sun
mɛɛra, domi bɛsɛn gobi kpa.
16 Yosɛfu u bu sõəwa u nɛɛ, ì kun
gobi mə, i man bɛɛn yaa sabenu
wɛ̃ɛma kpa n bɛɛ dĩanu wɛ̃.
17 Ba ka ben dumi ka yãanu ka bonu
ka nɛɛ ka kɛtɛkunu Yosɛfu naawa. Ma
u ka ye kpuro bu dĩanu kəsina. Nge
mɛya ba ka ben sabenu kpuro dĩanu
kəsina wõə ge.
18 Ye wõə ge, ga doona, ba kpam
na Yosɛfun mi, ba nɛɛ, yinni, sa ǹ
kpɛ̃ su nun gãanu berua. Bɛsɛn gobi
kpa, bɛsɛn yaa sabenu kpuro maa wãa
wunɛn mi. A yɛ̃ ma gãanu kun maa
sun tie ma n kun mə bɛsɛn wasi ka
bɛsɛn gbea.
19 Mban sõna kaa n sun mɛɛra sa n
gbiə, kpa bɛsɛn gbea yu kam ko. Yen
sõ, a ka sun dĩanu kəsinə kpa bɛsɛn

gbea yu ko sunəgia kpa su ko win yobu. A sun dĩa bweseru wɛ̃ɛyə su duure ni sa ko ra di sa n ka wãa, kpa gbea ye, yu ku ko gbee diinu.

20 Ma Yosɛfu u Egibitigibun gbea kpuro sunə dwia, domi gɔ̃ɔra dera ba nùn ye dɔre. Yera tem mɛ kpuro mu kua sunəgim.

21 Ma Yosɛfu u təmbu kpuro yarinasia u bu yoo səmburu koosia Egibitin tem kpuro sɔɔ.

22 Adama u ṅ yãku kowobun gbea dwa, domi Egibiti sunə u wooda gaa mə ye ya dera u ra bu dĩanu wɛ̃. Yen sɔ̃na ba ṅ ben gbea dɔre.

23 Ma Yosɛfu u təmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisə na bɛɛ dwa bɛɛ ka bɛɛn gbea i kua sunən yobu. Wee, na bɛɛ dĩa bweseru wɛ̃ɛmə i ka duure gbea ye sɔɔ.

24 Sanam mɛ dĩanu ra ye, i nu bənu koowo suba nɔɔbu, i sunə sube teeru wɛ̃ kpa i suba nnɛ tii yiiya. Mi sɔɔra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, bɛɛ ka bɛɛn təmbu.

25 Ma ba nɛɛ, wunɛn durom mɛ, mu sun faaba kua. Tɛ̃ sa ko ko sunən yobu.

26 Nge mɛya Yosɛfu u ka wooda yeni yi, ye ya nɛɛ, ba n da Egibitin gbean dĩanu bənu ko suba nɔɔbu kpa sube teeru tu ko sunəgiru. Wooda ye, ya wãa sere ka gisə. Yãku kowobun gbea tənawa ya ṅ kue wigia.

Ye Yakəbu u kĩ bu nùn kua ù n gu

27 Yakəbu wi ba maa sokumə Isireli ka wigibu ba sina Egibitin temə Gosɛnin bera gia. Ba dukia kpaasinamə mi, ba maruramə ba dabiamə.

28 Yakəbu u kua wɔ̃ə wəkura nɔɔbu ka yiru Egibitin temə. Ma win wãarun sanam kpuro mu kua wɔ̃ə wunaa weeru ka nɔɔba yiru.

29 Ye win gəə turuku kua, u win bii Yosɛfu soka u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nà n wunɛn kĩi geeru wa, na nun kanamə, a wunɛn nəmu dokeo nɛn təbuə a ka bɔ̃re ma a ṅ man sikumə Egibitin tem mini.

30 Sanam mɛ kon kpuna n gbi n nɛn baababa deema, a nɛn goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikaə.

Yosɛfu u nùn wisa u nɛɛ, kon ko nge mɛ a gerua.

31 Yakəbu nɛɛ, a bɔ̃ruo.

Ma Yosɛfu u bɔ̃rua. Yen biru Yakəbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunə siara.

Yakəbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

1 Yeniba kpuron biru ba na ba Yosɛfu sɔ̃ɔwa ma win tundo kun bwãa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi.

2 Ye ba Yakəbu nɔɔsia ma win bii Yosɛfu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wəllə.

3 Ma u Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunə Dam kpurogii u man kure Lusiə Kananin temə ma u man domaru kua.

4 U nɛɛ, kon marura n dabia kpa n ko bwese dabirun nuuru kpa u nɛn bibun bweseru tem mɛ wɛ̃ ba n mu mə sere ka baadommaə.

5 Tɛ̃, Yosɛfu, wunɛn bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n ka sere nun swĩima mi, ba kua nɛgibu. Na bu mɛɛra nge Rubɛni ka Simɛə.

6 Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n sãa wunɛgibu. Ben maabun yĩsa ba koo ka tubi di.

7 Na yeni mɔ̀wa yèn sɔ̃ na wunɛn mɛro Rasɛli kĩ. Ye sa wee Padanin di u man gbiiriwa swaaə Kananin temə ye n tie fiiko su ka Efarata du. Miya na nùn sika. Efarata yera ba mɔ̀ Bɛtelehɛmu.

8 Ma Isireli u Yosɛfun bibu mɛɛra u nɛɛ, berà mini.

9 Yosɛfu u win tundo wisa u nɛɛ, nɛn biba mi, be Gusunə u man kã.

Ma Isireli u nɛɛ, a de bu susima nɛn bəkuə kpa n bu domaru kua.

10 N deema Isirelin nəni dam dwiiya təkərun sɔ̃. U ṅ maa kpɛ̃ u yam wa sãa sãa. Yen sɔ̃na Yosɛfu u bu susisia win bəkuə. Ma Isireli u ben baawure bəkasi u sɔ̃su.

11 U Yosɛfu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ṅ daa maa yĩiyə n nun wa. N wee, sere ka wunɛn bibə Gusunə u dera na wa.

12 Ma Yosɛfu u bii be seeya saa win tundon taarun kəkərun di, ma win tii u yiira win wuswaaə u siriru tem tura.

13 Yen biru u Efaraimu yõrasia Isire-
lin nɔm dwarɔ, Manase maa win nɔm
geuɔ.
14 Adama Isireli u win nɔm geu
dɛmia u sɔndi Efaraimun wirɔ wi u
sãa yãkabu. Ma u win nɔm dwaru
sɔndi Manasen wirɔ. N deema Isireli
u yɛ̃ sãa sãa ye u mɔ̀. U yɛ̃ ma
Manasewa u sãa yeruma.
15 Ma u Yosɛfu domaru kua u nɛɛ,
Gusunɔ wìn wuswaaɔ nɛn baababa
Aburahamu ka Isaki ba ben
wãaru di,
wiya u man kpara saa nɛn marubun di
sere ka gisɔ.
16 Win gɔrado u maa man wɔra kõsa
kpuron di.
Gusunɔ wiya u koo wunɛn bii beni
domaru kua.
Nɛn yĩsiru ka nɛn baababa Aburahamu
ka Isakin yĩsina ba koo ka bu
soku,
kpa bu marura bu dabia.
17 Sanam mɛ Yosɛfu u wa ma
win tundo u win nɔm geu sɔndi
Efaraimun wirɔ, win nukura kun
dore, yera u nɔmu ge nɛnua u gawa
Efaraimun wirun di u sɔndi Manasen
wirɔ.
18 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, n ɲ̀ mɛ
baaba, domi winiwa u sãa yeruma. A
wunɛn nɔm geu sɔndio win wirɔ.
19 Adama u yina u nɛɛ, na yɛ̃ mɛ,
nɛn bii, na yɛ̃. Win tii u koo maa ko
bwese bakarun nuuru. Adama win
wɔnɔ koo nùn kera. Wiya u koo ko
bwese dabinun nuuru.
20 U bu domaru kua dɔma te, u nɛɛ,
Isireliba bà n domaru mɔ̀, bɛɛn yĩsa
ba koo ka ko bu nɛɛ, Gusunɔ u nun
koowo nge Efaraimu ka Manase.
Nge mɛya u ka Efaraimu gbiisia.
21 Ma Isireli u Yosɛfu sõɔwa u nɛɛ,
wee, na gɔɔ turuku kua. Adama
Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa kpa u ka bɛɛ
wura bɛɛn baababan temɔ.
22 Miya kon nun tem gam sosia
mɛ na ɲ̀ wunɛn maabu ka wɔnɔ
wɛ̃ɛmɔ. Tem mɛ, mu sãawa mɛ na
mwa Amɔreban nɔman di ka takobi
ka tɛndu.

Yakɔbun gari dãaki

49

1 Yen biru Yakɔbu u win bibu soka
u nɛɛ,
i mɛnnama kpa n bɛɛ sõ
ye n koo bɛɛ deema amɛn biru.
2 I na i nɔ nɛn bibu, i man swaa dakio.
3 Rubɛni, wunɛ nɛn bii yeruma, a
sãawa nɛn dam.
Wuna na mara nɛn aluwaasiru sɔɔ.
Wuna a yiiko ka dam bo nɛn bibu sɔɔ.
4 Adama a sãawa nge nim tora, a ɲ̀ gaya
mɔ.
Yen sõna a ɲ̀ kaa ko wunɛn wɔnɔbun
wirugii.
Domi a ka nɛn kurɔ Biliha kpuna,
a nɛn kpin yeru disi doke.
5 Wunɛ Simɛɔ ka Lefi, daa tia i mɔ.
I ra bɛɛn takobi suewa ka gbana i ka
kõsa ko.
6 Bɛɛn mɔrun sõ i tɔmbu go.
Bɛɛn nuku kõsurun sõ
i kɛtɛ kinɛnun naa sĩinu bɔɔra.
Yen sõ, nɛn gõru gu ku raa du
bɛɛn kankam wesianɔ sɔɔ.
Nɛn bwɛ̃ra yu ku raa ka bɛɛ mɛnnɛ.
7 Bɛɛn mɔru yu ko bõrura yèn sõ ya sãa
gbanagia.
Mɛya maa ka bɛɛn nuku gbisibu yèn sõ
bu ɲ̀ wɔnwɔndu mɔ.
I ko n yarinɛwa bɛɛn tem kpuro sɔɔ.
8 Wunɛ maa Yuda, wunɛn maabu ka
wɔnɔbu ba koo nun siara.
Kaa wunɛn yibɛrɛban wĩinu taare.
Wunɛn tundo bisibu ba koo nun
yiirawa.
9 Yuda nɛn bii, a sãawa nge gbee sunɔ
kpɛmbu,
ge ga yaa gooma ga wee,
kpa gu kpam wura gu yaa sãkiria.
A sɛ̃ nge gbee sunɔ mɛro.
Wara koo kãku u nun bɛsu.
10 Banda kun doonɔ wunɛn bweserun
di.
Sina bɔra kun kisiramɔ wunɛn nɔmun
di,
sere Silo ù n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu nùn mɛm
nɔɔwa.
11 Wunɛn resɛm ya koo kuura
sere a wunɛn kɛtɛku ka gen buu sɔri
mi.
Yen marum mu koo nun tam wɛ̃ mu n
kpã
sere a ka mu wunɛn yãnu tea nge nim.
12 Kpa wunɛn nɔni yi n sõri tam mɛn
sõ.

Kpa wunɛn donnu nu n buriri bom
bekum sɔ̃.
13 Wunɛ maa Sabuloni, kaa n wãawa
nim wɔ̃kun goorɔ mi goo
nimkusu ra yɔ̃re.
Wunɛn tem mu ko n tɛriewa sere
Sidoni gia.
14 Isakari, wunɛ a sãawa nge kɛtɛku
damguu.
A ra kã a n wãa tem nɔɔ bura yenun
baaba sɔɔ.
15 A wa ma mi a wɛ̃re n wã.
Tem mɛ, mu maa gea sãa.
Yen sɔ̃na a wura a sɔmunu sua kpa a
yoo sɔmburu ko.
16 Wunɛ maa Danu, wuna kaa n da
wunɛn bweserun gari wunanɛ
Isireliban suunu sɔɔ.
17 Kaa n sãawa nge surɔkɔru swaa sɔɔ,
te ta dumin naa sĩinu dwɛ̃ɛmɔ,
maasɔbu bu ka fukura yin wɔllun di.
18 Yinni Gusunɔ, na wunɛn faaba yĩiyɔ.
19 Wunɛ maa Gadi, wɛrɔ dabira ta koo
nun wɔri,
adama kaa bu kamia a gira.
20 Asɛɛ, wunɛ maa, wunɛn tem mu ko
n dĩa geenu mɔ.
Sina dima kaa n da di.
21 Wunɛ maa Nɛfitali, a sãawa nge gina
ye ya tii mɔru kĩ,
ya maa bii buranu marumɔ.
22 Wunɛ Yosɛfu, a sãawa nge kɛtɛku
gbeeku ge ga wãa bwian bɔkuɔ.
A sãawa nge kɛtɛku buu ge ga wãa
guurun gãarɔ.
23 Yibɛrɛba ba nun nɔɔ kuura,
ba nun wɔri ka mɔru,
ba nun sɛ̃ɛnu twee.
24 Adama wunɛn tɛnda kun wurure
yèn sɔ̃ nɛn Yinni, Gusunɔ Dam
kpurogii, u wunɛn nɔma dam
kãa.
Wi, wi u Isireliba kpare,
u bu ganua nge kpee bakaru,
25 wiya u koo nun somi u nun domaru
kua,
kpa gura yu nun nɛɛya,
kpa nim mu n yiba bwiiyɔ yi a mɔ
wunɛn tem sɔɔ.
U koo maa wunɛn kurɔbu ko bii
mɛrobu,
kpa wunɛn sabenu nu ma.
26 Wunɛn domaru ta koo wunɛn
baababagiru kera.
Ta kpã ta guunu kpuro kere.
Doma te, ta ko n nun wãasiwa, Yosɛfu,
wunɛ wi a sãa nɛnɛm wunɛn maabu
sɔɔ.
27 Wunɛ maa Bɛnyamɛɛ, a sãawa nge
dɛmaku
ge ga ra n yaa goomɔ bururu ka yoka
ga n temmɔ.
28 Nge mɛya Isireli u ka win bibu
domaru kua nɛnnɛnka. Ye u maa bu
sɔ̃ɔwa, yera mi. Bii beya ba kua win
bwese kɛri wɔkura yiru ye.

Yakɔbun gɔɔ

29 Yen biru Yakɔbu u win bibu yiire
u nɛɛ, na dɔɔ n nɛn tɔmbu deema gɔriɔ.
I man sikuo nɛn baababan sikirɔ, kpee
wɔru sɔɔ ge ga wãa Eforoni Hɛtin
gberɔ.
30 Kpee wɔru gera ga wãa Makpelan
gberɔ, Manden deedeeru Kananin
temɔ. Gbee tera Aburahamu u dwa
Eforoni Hɛtin mi, tu ka ko win
tɔmbun siku yeru.
31 Miya ba Aburahamu sikua ka win
kurɔ Saaraa, ka maa Isaki ka win kurɔ
Rebeka. Miya na maa Lea sikua.
32 Ba gbee te ka ten kpee wɔru ge
dwawa Hɛtiban mi.
33 Sanam mɛ Yakɔbu u win bibu gari
yi sɔ̃ɔwa u kpa, yera u win naasu sua u
sɔndi kpin yeru wɔllɔ ma u gu u da u
win baababa deema.

Yakɔbun sikubu

50

1 Yera Yosɛfu u da u win tundo sɛ̃re
u swĩisimɔ.
2 Ma u win tiin dokotoroba yiire bu
win tundon goru tim sawa tu ku ka
kɔ̃si. Ma ba tu tim mɛ sawamɔ
3 n ka kua sɔ̃ɔ weeru. Egibitigiba gɔɔ
wooru sina sere sɔ̃ɔ wata ka wɔkuru.
4 Sanam mɛ ba gɔɔ woo ten baa
kpa, Yosɛfu u Egibiti sunɔn yɛnugibu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i suuru koowo, nà n kĩi
geeru wa bɛɛn mi, na kĩ i man sunɔ
sɔ̃ɔwa i nɛɛ,
5 nɛn tundo u ka man arukawani
bɔkua u nɛɛ, wee, u koo gbi. Ma u man
bɔ̃rusia u nɛɛ, ù n gu, n ka nùn doo
n sike siki te u gba sɔɔ Kananin temɔ.
Yen sɔ̃na na kĩ n da mi, n nùn sike, kpa
n gɔsirama.

6 Yera sunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a
seewo a da a wunɛn tundo sike nge mɛ
u nun bɔ̃rusia.
7 Yosɛfu u seewa u da u ka win
tundo sike. Egibiti sunɔn sɔm
kowobu kpuro ba nùn swĩi ka win
yɛnun wirugibu ka Egibitin wirugibu
8 ka Yosɛfun yɛnugibu ka win
maabu ka wɔnɔ, win tundon
yɛnugibu kpuro gesi. Bibu ka yãanu
ka kɛtɛba tɔnawa ba deri Gosɛniɔ.
9 Kɛkɛ be dumi gawe ka maasɔbu ba
maa Yosɛfu swĩi sere tɔn wɔru ge, ga
kpɛ̃a n banda.
10 Ye ba tura doo soo yerɔ te ba ra
soku Atadi, Yuudɛnin daarun guruɔ,
miya ba nɔɔgiru sua tãa tãa ba gɔɔ
wuri mɔ̀. Ma Yosɛfu u win tundon gɔɔ
wooru sina mi, sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
11 Kananin temgibu ba gɔɔ woo te
wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba nɛɛ,
wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon
gɔɔ mɔ̀.
Yen sɔ̃na ba doo soo yee te soka
Abɛli Misiraimu ka ben barum. Ta
wãawa Yuudɛnin daarun guruɔ.
12 Nge mɛya Yakɔbun biba kua ye u
bu yiire.
13 Ba win goru sua ba ka da
Kananin temɔ ba sikua kpee wɔru
sɔɔ Makpelaɔ. Kpee wɔru ge, ga wãa
gberu garu sɔɔ Manden deedeeru te
Aburahamu u dwa Eforoni Hɛtin mi,
tu ka ko win tɔmbun siku yeru.
14 Ye Yosɛfu u win tundo sikua u
kpa, u gɔsirama Egibitiɔ ka win maabu
ka be ba ka nùn da kpuro.

Yosɛfu ka win maabu Yakɔbun gɔɔn biru

15 Ye Yosɛfun maaba wa ben tundo
u gu, yera ba nɛɛ, sɔrɔkudo Yosɛfu koo
sun tusi kpa u sun kɔ̃sa kpuro kɔsie ye
sa raa nùn kua.
16 Ma ba nùn gɔria ba nɛɛ, bɛsɛn
tundo u sere gbi u sun wooda yeni wɛ̃
17 u nɛɛ, su nun gari yini sɔ̃, a be
gem mɔ, a ka sun suuru koowo a bɛsɛn
durum ye kpuron gari wunɔ wunɛn
gɔ̃run di, domi sa nun torari. Yen sɔ̃,
a sun suuru kuo bɛsɛ be sa Gusunɔ,
wunɛn baaban Yinni sãamɔ.
Sanam mɛ Yosɛfu u gari yini nua u
swĩ.
18 Yera win maa ben tii ba da ba yiira
win wuswaaɔ ba nɛɛ, a sun garisio
wunɛn yobu.
19 Ma Yosɛfu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku
bɛrum ko, na ǹ Gusunɔ.
20 Kɔ̃sa i raa bwisika i man kua,
adama Gusunɔ u kɔ̃sa ye gɔsia gea u ka
tɔn dabinu faaba kua nge mɛ sa waamɔ
gisɔ.
21 N n mɛn na, i ku bɛrum ko, kon
bɛɛ ka bɛɛn bibu nɔɔri.
Ma u bu nukuru yɛmiasia ka gari
dori.
22 Yosɛfu u sina Egibitiɔ wi ka
win tundon yɛnugibu. Win wãarun
sanam kpuro kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka
wɔkuru (110).
23 U Efaraimun bibu wa sere ka win
debuminɔ. Mɛya u maa Manasen bii
Makirin bibu wa u sɔndi win taarɔ.
24 Yen biru u win maabu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, na kon gbi adama Gusunɔ u koo
na u bɛɛ yara tem mɛn di, kpa u ka
bɛɛ da tem mɛ sɔɔ, mèn nɔɔ mwɛɛru u
Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu kua.
25 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bɔ̃ruo ma
Gusunɔ ù n na u bɛɛ yara mi n toma
minin di, i ko nɛn kukunu sua i ka
doona.
26 Yosɛfu u kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka
wɔkuru u ka kpuna u gu. Yera ba win
goru tim sawa ba doke kpakororu sɔɔ
Egibitiɔ.

ISIRELIBAN YARIBU YORUN DI

Ba tire te soka Yaribu yèn sõ tera ta sun sõɔmɔ nge mɛ Gusunɔ u ka Isireliba yara Egibitin di mi ba yoru dimɔ. N deema gõɔra ta ka Isireliba da Egibiti mi. Gõɔ ten biru, ba sina mi, ba marura. Adama amɛn biru Egibitin sunɔ u bu yoru diisia, ma Gusunɔ u ben weeweenu nua. Yera u kparo goo gɔsa be sɔɔ, u ka bu yara yoo ten di. Kparo wiya Mɔwisi. Nɔni swãa dabira Yinni Gusunɔ u Egibitigibu kpẽɛ ba sere wura ba Isireli be yõsu. Ma ba yara Egibitin min di. Ba da ba wãa gbaburɔ. Miya u wure u geruа u sire ma ba ko n sãa win tɔmbu. Adama ba nùn mɛm nɔɔ sariru koosi nɔn dabinu. Sanam mɛ Mɔwisi u yɔɔwa Sinain guurɔ Yinni Gusunɔ u nùn woodaba wẽ ka sere maa win kuu bekurugirun kpunaa. Tire ten wii goberu ta ka kuu bekurugii ten sɔmburu yã.

Tire ten kpunaa

1. Mɔwisin marubu ka win sokuru Gusunɔn sɔmburu sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Gusunɔ u Isireliba yara yorun di, wiru 5n di sere wiru 18.
3. Gusunɔ u ka Isireliba arukawani bɔkua, wiru 19n di sere wiru 31.
4. Isireliba ba mɛm nɔɔbu sariru kua, wiru 32n di sere wiru 33:6.
5. Gusunɔ u wãa Isireliban suunu sɔɔ, wiru 33:7n di sere wiru 34.
6. Swaa ye Isireliba ba koo swĩi bu ka ben toranun suuru wa, wiru 35n di sere wiru 40.

GUSUNƆ U ISIRELIBA YARA EGIBITIN DI

Isireliba ba yoru dimɔ Egibitiɔ

1 Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli, win bibun yĩsa wee, be ba ka nùn na Egibitiɔ, ben baawure ka win kurɔ ka bibu.

2 Beya Rubɛni ka Simɛɔ ka Lefi ka Yuda

3 ka Isakari ka Sabuloni ka Bɛnyamɛɛ

4 ka Danu ka Nɛfitali ka Gadi ka Asɛɛ.

5 Yakɔbun bibu ka win debumii ni, ba sãawa tɔnu wata ka wɔkuru. N deema Yosɛfu, wi, u wãa Egibitiɔ sanam mɛ.

6 Sanam dɔɔ sanam wure Yosɛfu ka win maabu ka be ba wãa win waati sɔɔ kpuro ba gu.

7 Ma Isirelin bii be, ba marura ba dabia ba tɛria ba yiba tem mɛ sɔɔ ba kua damgibu.

8 Yen biru sunɔ kpao u bandu di wi u kun Yosɛfun wãarun gari gɛɛ yẽ.

9 Yera u win tɔmbu sõɔwa u nɛɛ, Isireliba wee, ba sun dabiru kere ba maa sun dam kere. N n mɛn na, kari baka sa tii derie.

10 Tabu bù n da seewa ba koo bɛsɛn wɛrɔbu somi bu ka sun tabu ko. Bà n kpa bu sere sun kisirari bu doona. Yen sõ, i de su bu bwisi gɛɛ kasua su ka ben marubu yõrasia kpa bu ku maa dabiru sosi.

11 Ma ba bu sɔman wirugibu gɔsia be ba koo bu yoo sɔm sẽsɔginu koosia. Nge mɛya ba kua ba ka wuu marosu bana si ba sokumɔ Pitomu ka Ramusɛsi, si su kua Egibiti sunɔn dukia beru yenu.

12 Adama nge mɛ ba bu nɔni sõɔmɔ, nge mɛya ba maa dabiamɔ ba sosimɔ. Ma Egibitigibu ba bu tusa n banda.

13 Ma ba bu yoo sɔmburu doke.

14 Ba birikiba muramɔ ka sɔndu, ba maa gbee sɔma baayere mɔ̀. Ma ben wãara sẽsia domi ka nuku kõsura ba ka bu sɔma ye kpuro koosiamɔ.

Egibiti sunɔ u Isireliba nɔni sõɔmɔ

15 Ma Egibiti sunɔ u Heberuban marusio beni, Sifira ka Pua sõɔwa u nɛɛ,

16 ì n Heberuban kurɔbu marusiamɔ, ì n wa bii tɔn durɔwa ba mara, i nùn goowo. N n tɔn kurɔn na, i nùn derio u n wãa.

17 Adama marusio be, ba Gusunɔ nasie. Yen sõna ba ṅ kue nge mɛ sunɔ wi, u bu yiire. Ba bii be kpuro deriwa.

18 Ma u bu soka u nɛɛ, mban sõna i ka kua mɛ, i dera bii be, ba wãa.

19 Marusio be, ba nùn wisa ba nɛɛ, Heberuban kurɔbu ba ṅ sãa nge Egibitigibu. Ben wasi yi sãu. Ba ra mawa su sere tunuma.

20-21 Ma Gusunɔ u marusio be durom kua u ben tii bibu kã yèn sõ

ba nùn nasie. Mɛya maa Heberu be, ba dabiamɔ ba dam sosimɔ.
22 Ma Egibiti sunɔ u win tɔmbu kpuro wooda wɛ̃ u nɛɛ, i Heberuban bii wɛ̃ɛ tɔn durɔbu kpuro kpɛ̃ɛyɔ daa baka te ba mɔ̀ Nilu sɔɔ, kpa i bii wɛ̃ɛ tɔn kurɔbu deri.

Mɔwisin marubu

2

1 Durɔ goo wãa Lefin bweseru sɔɔ, win kurɔ maa sãa win bwese te.
2 Yera saa ye sɔɔ, ye ba mɛnna ka kurɔ wi, ma kurɔ wi, u gura sua u mara bii tɔn durɔ. U wa ma bii wi, u wã, ma u nùn berua suru ita.
3 Saa ye bii wi kun maa berurɔ, u kpakoro bwĩigiru kua u tu kɔntaa ka dãa swĩi swĩinu tɛɛni, nim mu ku ka du mi, ma u bii wi sua u kpɛ̃ɛ sɔɔ. U da u tu yi naa yarin suunu sɔɔ daa baka ten goorɔ.
4 Ma bii win sesu u da mi, u yɔ̃ n dɛsire u ka mɛɛra u wa ye n koo bii wi deema.
5 Saa ye sɔɔra Egibiti sunɔn bii tɔn kurɔ u na daaru mi, u ka wobure. Ma win yoba bɔsu daa ten bɔ̃ɔwɔ. Ye u kpakoro bwĩigii te wa, ma u yoo ben turo gɔra u ka tu na.
6 Yera u tu wukia u deema bii wɛ̃ɛra ta wãa mi, tɔn durɔ, ta sumɔ. Ma wɔnwɔnda nùn mwa u nɛɛ, Heberuban biiwa.
7 Yera bii win sesu besirama u sunɔn bii wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kĩ n da n nun goo kasuama Heberuban kurɔbu sɔɔ wi u koo nun bii wi nɔɔria?
8 Ma sunɔn bii wi, u nɛɛ, oo, a doo.
Yera wɔndia wi, u da u bii wɛ̃ɛ ten mɛro sokuma.
9 Ye u na, yera sunɔn bii wi, u nɛɛ, a bii wi mɔɔ a man nɔɔria, kon da nun yen kɔsiaru wɛ̃.
Kurɔ wi, u bii wɛ̃ɛ te sua u ka da u nɔɔri.
10 Sanam mɛ bii wi, u bɔm karabu tura, yera u ka nùn wura, ma sunɔn bii wi, u nùn kua nge win tiin bii maruro. U tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nùn yaramawa nim di. Yen sɔ̃, win yĩsira Mɔwisi.

Mɔwisi u yakura u da Madianiɔ

11 Sanam dɔɔ sanam wure, Mɔwisi u kpɛ̃a. Yera u win mɛro bisibu Heberuba beram da, u wa ba sɔm sɛ̃sɔginu mɔ̀. Ma u mam Egibitigii goo wa u ben turo soomɔ u kĩ u go.
12 Yera Mɔwisi u mɛɛra gee ka giɔ, u ǹ goo wa. Ma u Egibitigii wi so u go. U nùn sikua yani sɛɛri sɔɔ.
13 Yen sisiru u kpam wura mi. Yera u deema Heberuba yiru ba sannamɔ. Ma u bu yakiana u wi u kun gem mɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a wunɛn beruse soomɔ.
14 Ma durɔ wi, u Mɔwisi wisa u nɛɛ, wara nun kua bɛsɛn wirugii a ka sun siri. A kĩ a man gowa nge mɛ a Egibitigii wi go?
Ye Mɔwisi u nua mɛ, bɛrum nùn mwa. U nɛɛ, ǹ n mɛn na, tɔmbu kpuro ba gari yi nua.
15 Saa ye Egibiti sunɔ u nua ye ya koora yera u swaa kasu u ka Mɔwisi go. Adama Mɔwisi u yakura u doona min di u da u wãa Madianin temɔ.
Sɔ̃ɔ teeru u da u sɔ̃ dɔkɔ gaan bɔkuɔ.
16 Yera Madianin yãku kowon bii wɔndiaba nɔɔba yiru ba nim takam na dɔkɔ mi, ma ba nim yibia sabenun nim nɔru yerɔ ben baaban sabenu nu ka nɔ.
17 Ma kparobu gaba na ba bu gire. Adama Mɔwisi u seewa u bu sanna u ben sabenu nim kã.
18 Saa ye ba gɔsira yɛnuɔ, ben tundo Rewɛlin mi, wi ba maa mɔ̀ Yetoro, u nɛɛ, amɔna i ka yellu wɔma mɛ gisɔ.
19 Ba nùn wisa ba nɛɛ, Egibitigii goowa u ka sun yina ye kparo be, ba sun gire, sere u mam sun nim taka u bɛsɛn sabenu kã.
20 Yera u win bii be bikia u nɛɛ, mana durɔ wi, u sere wãa. Mban sɔ̃na i ǹ ka nùn nɛ. I doo i nùn sokuma u na u di.
21 Ye Mɔwisi u na u di ma u wura u ka sina durɔ win mi. Ma u nùn bii ben turo kã kurɔ, wi ba mɔ̀ Sefora.
22 Kurɔ wi, u gura sua u Mɔwisi bii tɔn durɔ marua. Yera Mɔwisi u nùn yĩsiru kã ka win barum Gɛɛsɔmu, yen tubusiana, sɔɔ, domi u nɛɛ, u sãawa sɔɔ tem tukumɔ.

Gusunɔ u Mɔwisi soka u ka Isireliba wɔra

23 Sanam dɔɔ sanam wure, Egibiti sunɔ wi, u gu. Saa ye sɔɔ, Isireliba ba

weeweenu mɔ̀ ba wuri mɔ̀ ben yoo
sɔma yen sɔ̃. Ben wuri yi, yi Gusunɔ
girari,
24 ma u ben weeweenu nua. N
deema u ɲ win arukawani duari ye u
ka ben baababa Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbu bɔkua.
25 Yera u bu mɛɛrima u ben
wɔnwɔndu wa.

3

1 Saa ye sɔɔ, Mɔwisi u win dokiri
Yetoro, Madianin yãku kowon sabenu
kpare. U ka nu da yakasɔ sɔ̃ɔ duu
yeru gia. Ma u tura sere guu te ba
mɔ̀ Horɛbuɔ te ba maa sokumɔ Sinai te
Gusunɔ u tii gɔsia.
2 Yera Yinni Gusunɔn gɔrado * u ka
nùn gari kua dɔ̃ɔ yarin di yi yi wãa awĩi
gɛɛn suunuɔ. Mɔwisi u mɛɛra u wa
wee, awĩi yi kpuro yi dɔ̃ɔ mɔ̀, adama
yi ɲ dɔ̃ɔ mwaaramɔ.
3 Ma u nɛɛ, kon gɛra n kãsi baka te
wawa, kpa n wa yèn sɔ̃ awĩi yi, yi ɲ dɔ̃ɔ
mwaaramɔ.
4 Ye Yinni Gusunɔ u wa ma u gɛra
u ka wa, yera u nùn soka saa awĩi yin
suunu sɔɔn di u nɛɛ, Mɔwisi, Mɔwisi.
Ma Mɔwisi u wura u nɛɛ, nɛ wee.
5 Gusunɔ u nɛɛ, a ku susima mini. A
wunɛn salubata ye poto domi nɛna na
wãa mini,
6 nɛ wi na sãa wunɛn sikadoba
Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun
Yinni.
Ma Mɔwisi u win wuswaa berua
domi bɛrum nùn mɔ̀ u ka Gusunɔ
mɛɛri.
7 Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, na nɛn
tɔmbun nɔni swãaru wa be ba wãa
Egibitiɔ. Na maa ben weeweenu nua
dam mɛ ba bu dɔremɔn sɔ̃. Na ben
nuku sankiranu yɛ̃.
8 Yera na sarama n ka bu wɔra
Egibitigibun nɔman di, kpa n ka bu
da tem bakam gam sɔɔ mɛ mu gea
sãa mu tim ka bom yiba. Tem mɛ
sɔɔra Kananiba ka Hɛtiba ka Amɔreba
ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba ba
wãa.
9 Wee, na Isireliban weeweenu nua.
Na maa dam mɛ wa mɛ Egibitigiba bu
dɔremɔ.
10 A doo n nun gɔri tɛ̃ Egibiti sunɔn
mi, a nɛn tɔmbu Isireliba yarama win
tem di.

Gusunɔ u win yĩsiru Mɔwisi tubusia

11 Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, wara
ra n nɛ n ka da Egibiti sunɔn mi, n
Isireliba yara win tem di.
12 Gusunɔ u nɛɛ, ko na n ka nun wãa.
Sanam mɛ a tɔn be yarama Egibitin
di, guu tenin miya i ko na i man sã.
Yeniwa ya ko n sãa yĩreru a n ka yɛ̃ ma
nɛna na nun gɔra.
13 Mɔwisi u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ɲ
n mɛn na, kon da Isireliban mi, n bu
sɔ̃ n nɛɛ, bɛsɛn sikadoban Yinniwa u
man gɔrima ben mi. Adama bà n man
bikia, amɔna win yĩsiru, mba kon gere.
14 Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, nɛna wi
na ra n wãa. A Isireliba wisio a nɛɛ, wi
u tii sokumɔ Wi u ra n wãa, wiya u nun
gɔrima ben mi.
15 Mɛniwa nɛn yĩsiru sere ka
baadommaɔ. Mɛya ba ko n da man
soku sere ka ben bweserun bibɔ. Ma
u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa
kaa Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa
na sãa bɛɛn sikadoba Aburahamu ka
Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun
gɔrima ben mi.
16 A doo a Isireliban guro gurobu
mɛnna a bu sɔ̃ a nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa,
na sãa bɛɛn sikadoba Aburahamu ka
Isaki ka Yakɔbun Yinni, na maa nun
kure na ka nun gari kua na nɛɛ, na
bu wa, na maa wa ye ba bu kuammɛ
Egibitiɔ.
17 Ma na nɛɛ, kon bu yara Egibitin di
mi ba nɔni swãaru waamɔ. Kpa n ka
bu da Kananiba ka Hɛtiba ka Amɔreba
ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiban
temɔ mɛ mu tim ka bom yiba.
18 Ba koo wunɛn gari wura kpa
wunɛ ka Isireliban guro gurobu i da
Egibiti sunɔn mi, i nɛɛ, nɛ wi na ra n
wãa na sãa bɛɛ Heberuban Yinni, na
maa ka bɛɛ gari kua. U de i da gbaburɔ
i tonda nge sɔ̃ɔ itan sanum saka kpa i
nɛ bɛɛn Yinni yãkuru kua mi.
19 Na yɛ̃ ma Egibiti sunɔ ù n nua mɛ,
u ɲ wuramɔ i da ma n kun mɔ na nùn
nɛn dam sɔ̃ɔsi.

* **3:2** ***Yinni Gusunɔn gɔrado*** - Heberuba ba ku ra kã bu Gusunɔn yĩsiru soku. Yen sɔ̃na ba yorua Yinni Gusunɔn gɔrado. N deema Gusunɔn tii tiiwa u ka nùn gari kua.

20 Yen sɔ̃, kon nɛn nɔmu dɛmia
kpa n sɔm maamaaki bwese bweseka
dabinu ko Egibitiɔ. Yen biru ba koo
bɛɛ gira i doona.
21 Sanam mɛ ba koo doona ba ɲ̀
doonɔ nɔm dira. Domi kon de nɛn
tɔmbu bu kĩi geeru wa Egibitigibun
mi.
22 Bɛɛn tɔn kurɔ baawurewa u koo
win beruse ɲ̀ kun mɛ ka wi ba wãa
yɛnu teu sɔɔ bura yãa ni ba kua ka
wura ka sii geesu kana, ka maa beka
kpa bu ye kpuro ben bibu dokea. Nge
mɛya i ko ka Egibitigibun arumani
gura.

Mɔwisi u kĩ u Gusunɔn sokuru yina

4

1 Ma Mɔwisi u wisa u nɛɛ, na tɔn be
yɛ̃. Ba ɲ̀ koo man naanɛ ko. Ba ɲ̀ gari yi
swaa dakimɔ. Ba koo nɛɛ, wunɛ Yinni
Gusunɔ a ɲ̀ man kure a ka man gari
kue.
2 Yinni Gusunɔ u nùn bikia u nɛɛ,
mba a nɛni wunɛn nɔmuɔ mi.
Mɔwisi u nɛɛ, dɛka.
3 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ye kɔ̃ɔwɔ
temɔ. Ma u ye kɔ̃ temɔ, ma ya gɔsia
waa. Yera Mɔwisi u duka sua yen min
di.
4 Yinni Gusunɔ u kpam nùn sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn nɔmu dɛmiɔ kpa a yen
siru nɛnɛ a sua.
Ma u win nɔmu dɛmia u yen sii te
nɛnua u sua, ma ya kpam gɔsia dɛka
win nɔmuɔ.
5 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeniwa
kaa ko, kpa bu gia ma nɛ wi na ra n
wãa na ka nun gari kua, nɛ wi na sãa
ben baababa Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbun Yinni.
6 Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, a
wunɛn nɔmu dokeo wunɛn yaberun
sɔɔwɔ tororɔ.
Ma u doke, yen biru u wuna. Wee ga
burura nge wɛ̃su, ga bara disigiru wa.
7 Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, a maa
wunɛn nɔmu ge wesio mi.
U wesia, ma u ge wuna. Ma ga kpam
kua nge mɛ ga raa sãa.
8 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bà kun nun
naanɛ kue, bà kun yĩre gbiikiru wure,
ba koo yiruseru wura.
9 Bà kun maa wure baa mɛ ba yĩrenu
yiru ye wa, bà n wunɛn gari yina, a daa
baka ten nim sɔko a yari temɔ. Nim mɛ
a sɔka mi, mu koo gɔsiawa yɛm temɔ.

Gusunɔ u Aroni gɔsa u ka Mɔwisi somi

10 Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa
u nɛɛ, Yinni, gari gerubu bu ra n ka
man sɛ̃ yellun di, baa ka tɛ̃ ye a ka man
gari mɔ̀, domi nɛn yara bunu.
11 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wara tɔnun nɔɔ kua. Wara ra tɔnu
ko soso. Wara ra yam waasie. Wara ra
tɔnu ko wɔ̃ko. N ɲ̀ nɛ, Yinni Gusunɔ wi
ro?
12 N n mɛn na, a doo tɛ̃. Kon nun
somi. Kon nun sɔ̃ɔsi ye kaa gere.
13 Adama Mɔwisi u nɛɛ, aawo, a goo
gɔsio a gɔri.
14 Saa yera Yinni Gusunɔ u ka
Mɔwisi mɔru kua. Ma u nɛɛ, n ɲ̀ Aroni
Lefi u sãa wunɛn mɔɔ? Na yɛ̃ ma gari
gerubu kun ka nùn sɛ̃. Win tii wee,
u nun sennɔ sisi. U n nun wa, win
nukura koo dora.
15 A ka nùn gari koowo, kpa a nùn sɔ̃
ye u koo gere. Nɛna kon wunɛn nɔɔ ka
win nɔɔ dendi, kpa n bɛɛ sɔ̃ɔsi ye i ko
ko.
16 Wiya u koo tɔmbu wunɛn gari
tusia. U ko n sãa nge wunɛn nɔɔ, kpa
a n sãa nɛn kɔsire win sɔ̃.
17 Tɛ̃, a dɛka ye suo ye kaa ka yĩreru
ko, kpa a n ye nɛni wunɛn nɔmuɔ.

Mɔwisi u gɔsira Egibitiɔ

18 Yen biru Mɔwisi u doona min di.
U gɔsira u da win dokiri Yetoron mi.
Ye u tura mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de
n da n nɛn dusibu wa mɛ ba ka wãa
Egibitiɔ.
Ma Yetoro u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo
ka bɔri yɛndu.
19-20 Ma Mɔwisi u win kurɔ ka win
bibu sua u bu kɛtɛkunu yɔɔsia ba da
Egibitin temɔ. U maa dɛka ye sua
ye Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u n nɛni mi.
Domi Yinni Gusunɔ u raa nùn sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, be ba raa kasu bu nùn go, be
kpuro ba gu. Yen sɔ̃, u gɔsiro u da
Egibitiɔ.
21 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɛ̃, a doo Egibiti mi, kpa a
n yaaye yĩre ni na nun nɔmu bɛria, a ka

nu ko Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Adama kon win gɔ̃ru bɔbiasia. U ɲ̀ wuramɔ u tɔn be deri bu doona.
22 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua, Isirelin bweseru ta sãawa nge nɛn bii yeruma.
23 Yen sɔ̃, u de nɛn bii wi, u doona u ka man sã. Ũ n maa yina, kon win bii yeruma go.
24 Swaa sɔɔ mi Mɔwisi u yɔ̃ra u kpuna, miya Yinni Gusunɔ u nùn sɛ̃re, u kĩ u nùn go.
25 Ma Sefora u kpee nɔɔ durorugiru sua u win bii bango kua, ma u win sen sarusu sua u ka Mɔwisin tiin tɔn durɔru baba u nɛɛ, wee, na wunɛn woro yɛmgiru kua.
26 Bango yen sɔ̃na u gerua mɛ. Sanam mɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi deri.
27 N deema Yinni Gusunɔ u raa Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a Mɔwisi sennɔ da gbaburɔ.

Aroni u seewa u da ma u ka Mɔwisi yinna guu ten mi, te Gusunɔ u tii gɔsia. Ma ba gabana ba bɔkasina nuku dobun sɔ̃.
28 Yen biru Mɔwisi u Aroni saaria kpuro ye Yinni Gusunɔ u ka nùn gɔrima, ka yĩre ni u nùn sɔ̃ɔwa u ko.
29 Ma Mɔwisi ka Aroni ba gurena ba da Egibitiɔ, ba Isireliban guro gurobu mɛnna.
30 Ma Aroni u bu gari yi kpuro saaria yi Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa mi. Ma Mɔwisi u tɔn be yĩre ni kua.
31 Yera, ba naanɛ doke. Ba gia ma Yinni Gusunɔ u wa nge mɛ ba bu nɔni sɔ̃ɔmɔ. Tɛ̃ u kĩ u bu faaba ko. Ma ba yiira ba nùn sãwa.

Mɔwisi ka Aroni ba da Egibiti sunɔn mi

5

1 Yen biru Mɔwisi ka Aroni ba seewa ba da Egibiti sunɔn mi ba nɛɛ, amɛniwa Isireliban Yinni wi ba mɔ̀ Wi u ra n wãa, u gerua. U nɛɛ, a de win tɔmbu bu da gbaburɔ bu sãaru ko.
2 Ma Egibiti sunɔ u nɛɛ, wara ba mɔ̀ Wi u ra n wãa, n ka sere nùn mɛm nɔɔwa, n de bɛɛ Isireliba i doona. Na ɲ̀ nùn yɛ̃. Na ɲ̀ maa derimɔ i doona.
3 Yera ba nɛɛ, bɛsɛ Heberuban Yinniwa u sun kure u ka sun gari kua. Yen sɔ̃, a de su da gbaburɔ nge sɔ̃ɔ itan sanum saka su ka nùn yãkuru kua, kpa u ku raa sun bara bakaru kpɛ̃ɛ su gbi, ɲ̀ kun mɛ u de bu sun go tabu sɔɔ.
4 Ma Egibiti sunɔ u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ Mɔwisi ka Aroni, mban sɔ̃na i tɔn be sɔmburu yɔ̃rasia. I doo i bɛɛn sɔma ko.
5 Wee, ye tɔn be, ba marura ba dabia tɛ̃ tem mɛni sɔɔ, yera i kĩ i ben sɔmburu yɔ̃rasia?

Ba Isireliba sɔmburu sosia

6 Dɔma teya Egibiti sunɔ u wigii be ba tɔn be kpare sɔma ye sɔɔ, ka Isireliban swaa gbiobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
7 i ku ra maa tɔn be taka nɔɔ wɛ̃ nge yellu bu ka birikiba ko. I de ben tii bu da bu taka nɔɔ kasu.
8 Ka mɛ, i ku ben birikiban geeru kawa mɛ ba ra raa ko yellu. Domi yikura ta bu mɔ̀. Yen sɔ̃na ba weeweenu mɔ̀ ba mɔ̀, bu da bu ben Yinni yãkuru kua.
9 I de tɔn ben sɔmburu tu sɛ̃sɔ sosi, kpa ba n tu mɔ̀. Sanam mɛ, ba ɲ̀ koo maa weesu swaa daki.
10 Ma be ba tɔn be kpare sɔma ye sɔɔ mi, ka Isireliban swaa gbiobu ba na ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, amɛniwa Egibiti sunɔ u gerua. U nɛɛ, u ɲ̀ maa bɛɛ taka nɔɔ wɛ̃ɛmɔ.
11 N n mɛn na, i doo i bɛɛn taka nɔɔ kasu mi i ko wa. Adama ka mɛ, sa ɲ̀ gãanu kawamɔ bɛɛn sɔma sɔɔ.
12 Ma tɔn be, ba yarina baama Egibitin tem sɔɔ, ba yakasu kasu bu ka taka nɔɔ ko.
13 Be ba bu kpare sɔma ye sɔɔ, ba bu baasi ba mɔ̀, i bɛɛn sɔma yibio tɔ̃ru baatere nge mɛ i ra raa ko, sanam mɛ ba bɛɛ taka nɔɔ wɛ̃ɛmɔ.
14 Ma ba Isireliban swaa gbio be Egibiti sunɔn tɔmba wuna soomɔ ba bu bikiamɔ, mban sɔ̃na i ɲ̀ bɛɛn birikiban geeru yibie gĩa ka gisɔ nge mɛ i ra raa ko.
15 Sanam mɛ sɔɔra Isireliban swaa gbio be, ba da ba Egibiti sunɔ wuri koosimɔ ba mɔ̀, mba n kua, yinni, a ka sun yenin bweseru kuammɛ.

16 Ba ku ra maa sun taka nɔɔ wɛ̃. Kpa
ba n mɔ̀ su birikiba muro. Yen biru sà
kun kue, kpa ba n sun soomɔ. N sere
deema, wunɛn tɔmbun taarɛwa.
17 Ma Egibiti sunɔ u bu wisa u nɛɛ,
yikurobu bɛɛ, i ǹ garu kobu kĩ. Yen
sɔ̃na i gerumɔ, n de i da i Yinni Gusunɔ
yãkuru kua.
18 I doo tɛ̃n tɛ̃ ge i bɛɛn sɔmburu
ko. Goo kun maa bɛɛ taka nɔɔ wɛ̃ɛmɔ.
Adama birikiban gee tee tera i ko n
muramɔ mi.
19 Isireliban swaa gbio be, ba wa ma
ben wahala ya sosimɔwa domi ba nɛɛ,
bu ku raa ben birikiban geeru kawe.
Tɔ̃ru baatere ka ten sɔmbura.
20 Ye tɔn be, ba yarima Egibiti sunɔn
min di, ba Mɔwisi ka Aroni deema ba
yɔ̃ ba bu mara.
21 Yera ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u bɛɛ waamɔ. U koo maa bɛɛ
siri. Bɛɛya i sun tusiru kasua Egibiti
sunɔ ka win tɔmbun mi. Wee, i takobi
doke ben nɔmuɔ bu ka sun go.
22 Ma Mɔwisi u wura Yinni Gusunɔn
mi, u nɛɛ, Yinni, mba n dera a tɔn
be kɔ̃sa kuammɛ. Mban sɔ̃na a man
gɔrima ben mi.
23 Saa mìn di na da Egibiti sunɔn mi,
na ka wunɛn yĩsiru nùn gari sɔ̃ɔwa, u
wunɛn tɔmbu gɔba kuammɛwa, a ǹ
maa bu wɔre sere ka tɛ̃.

6

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tɛ̃ kaa wa ye kon Egibiti sunɔ kua.
Kon nùn tilasi ko u ka bu yɔ̃su bu
doona. U koo mam bu girawa win tem
di.

Gusunɔ u kpam ka Mɔwisi gari kua

2 Ma Gusunɔ u kpam ka Mɔwisi gari
kua u nɛɛ, nɛna Wi u ra n wãa.
3 Na Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu
kure na ka bu gari kua. Ba maa gia
ma nɛna na sãa Gusunɔ Dam kpurogii.
Adama ba ǹ tuba ma nɛn yĩsira Wi u ra
n wãa.
4 Na maa ka bu arukawani bɔkua ma
kon bu Kananin tem wɛ̃ mu ko begim
mɛ̀ sɔɔ ba sina nge sɔbu.
5 Na Isireliban weeweenu nua mi
ba yoru dimɔ Egibitigibun mi, na maa
nɛn arukawani ye yaaye.
6 Yen sɔ̃, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛna
Wi u ra n wãa, na kon maa bu wɔra saa
wahala ye Egibitigiba bu koosiamɔn
di. Kon bu yakia ben yorun di, kpa
n nɛn dam sɔ̃ɔsi n Egibitigibu wahala
doke, kpa n nɛn tɔmbu faaba ko.
7 Kon bu mwa bu ko nɛn tɔmbu, kpa
n ko ben Yinni, kpa bu gia ma nɛna Wi
u ra n wãa, na maa sãawa ben Yinni
nɛ wi na bu yakiamɔ ben yoo sɔma ye
Egibitigiba bu koosiamɔn di.
8 Na kon bu duusia tem mɛ sɔɔ, mɛ
na Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔɔ
mwɛɛru kua na nɛɛ, kon bu wɛ̃ ba n
mɔ. Nɛ wi na ra n wãa nɛna na gerua
mɛ.
9 Yera Mɔwisi u da u Isireliba gari
yi sɔ̃ɔwa. Adama ba ǹ nùn swaa daki,
domi ben yoo sɔm sɛ̃sɔgii ni, nu kpɛ̃a
sere ba mwia kpanamɔ.
10 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ,
11 a seewo a da a Egibiti sunɔ sɔ̃ u be
de Isireliba bu doona win tem di.
12 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u
nɛɛ, wee Isireliba ba ǹ nɛn gari swaa
daki. Amɔna Egibiti sunɔ u koo ka
man swaa daki. Na ǹ daa nun sɔ̃ɔwa
ma gari gerubu ra n ka man sɛ̃?
13 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
ka Aroni wooda wɛ̃ ye ba koo Isireliba
ka Egibiti sunɔ sɔ̃ kpa bu ka Isireliba
yara Egibitin di.

Mɔwisi ka Aronin bwese kɛra Isireliba sɔɔ

14 Isirelin bii gbiikoo wi ba mɔ̀
Rubɛni, win bibun yĩsa wee, Enɔku ka
Paalu ka Hɛsironi ka Kaami. Ben min
diya Rubɛnin bwese kɛri marura.
15 Be ba maa sãa Simɛɔba, beya
Yɛmuɛli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini
ka Sokaa ka Sɔɔlu wìn mɛro sãa
Kananigii. Ben min diya Simɛɔn
bwese kɛri marura.
16 Be ba maa sãa Lefin bibu, beya
Gɛɛsɔni ka Kehati ka Mɛrari. Ben min
diya Lefin bwese kɛri maa marura.
Ben baaba Lefi wi, u kuawa wɔ̃ɔ
wunaa weeru ita sari u sere gu.
17 Ma Gɛɛsɔni u seewa u bii tɔn
durɔbu yiru mara. Beya Libini ka
Simɛi. Ma ba marura ba kua Gɛɛsɔnin
bweseru.
18 Be ba maa sãa Kehatiba, beya
Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka

Usiɛli. Ma ben baaba Kehati wi, u kua
wɔ̃ɔ wunaa teeru ka wɔkura ita u sere
kpuna u gu.
19 Be ba maa sãa Mɛrariba, beya
Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua
Lefin bwese kɛri.
20 Amuramu u win tiɔ Yokebɛdi sua
kurɔ. Wiya u ka Aroni ka Mɔwisi
mara. Amuramu wi, u kuawa wɔ̃ɔ
wunaa weeru ita sari u sere kpuna u
gu.
21 Be ba maa sãa Yiseharin bibu,
beya Kore ka Nɛfɛgi ka Sikiri.
22 Be ba maa sãa Usiɛlin bibu, beya
Mikali ka Elisafani ka Sitiri.
23 Aroni u Eliseba, Abinadabun bii
sua kurɔ. Kurɔ wi, u sãawa Nasonin
sesu. Ma u ka Aroni bibu mara.
Bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka
Itamaa.
24 Be ba maa sãa Koren bibu, beya
Asiri ka Ɛlikana ka Abiasafu. Ben min
diya Koren bwesera marura.
25 Ma Eleasaa, Aronin bii wi, u
Putiɛlin bii wɔndia turo sua kurɔ. U ka
nùn bii tɔn durɔ mara. Bii win yĩsira
Finɛɛsi. Be sa wa mi kpuro, beya ba
sãa Lefin bwese kɛrin wirugibu.
26 Be sɔɔra Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
ka Aroni gɔsa bu ka Isireliba yara saa
Egibitin di. U nɛɛ, bà n yariɔ bu de ba n
swĩinɛ bweseru ka bweseru ba n sɔka
sãa swɛɛ swɛɛ.
27 Ma Mɔwisi wi ka Aroni wi, ba
wura ba da ba Egibitin sina boko wi
kana u de Isireliba bu yari win tem di.

Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru sire

28 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka
Mɔwisi gari kua Egibitiɔ,
29 u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Wi u ra n
wãa. A Egibiti sunɔ sɔ̃ɔwɔ kpuro ye na
nun sɔ̃ɔmɔ mini.
30 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u
nɛɛ, wee, gari gerubu ra n ka man sɛ̃.
Egibiti sunɔ u koo wura u man swaa
daki?

7

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee, na nun kua nɛn kɔsire
Egibiti sunɔn sɔ̃. Wunɛn mɔɔ Aroni u
ko n maa sãa wunɛn gari gero.
2 Wuna kaa nùn sɔ̃ ye na nun sɔ̃ɔmɔ
kpuro. Wiya u koo maa Egibiti sunɔ
sɔ̃, kpa u de Isireliba bu doona win
tem di.
3-4 Kon de Egibiti sunɔn gɔ̃ru gu
bɔbia sere u ṅ bɛɛ swaa dakimɔ, baa
mɛ kon yĩre nanumgii dabinu ko win
temɔ. Yen sɔ̃, na kon nùn nɛn dam
sɔ̃ɔsi n win tɔmbu wahala doke, kpa
n nɛn tɔmbu Isireliba yara win tem
di, ba n sɔka sãa swɛɛ swɛɛ nge tabu
kowobu.
5 Sanam mɛ na nɛn dam sɔ̃ɔsi tem
mi, ma na Isireliba yara min di, sanam
mɛya Egibitigiba koo gia ma nɛna
Yinni Gusunɔ.
6 Ma Mɔwisi ka Aroni ba kua mam
mam nge mɛ Yinni Gusunɔ u bu
sɔ̃ɔwa.
7 Sanam mɛ ba ka Egibiti sunɔ gari
yiba mɔ̀, Mɔwisi u mɔwa wɔ̃ɔ wɛnɛ, ma
Aroni u mɔ wɔ̃ɔ wɛnɛ ka ita.

Egibiti sunɔ u yina u Mɔwisi ka Aroni swaa daki

8 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
9 Egibiti sunɔ ù n bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
nùn yĩreru kuo te ta sɔ̃ɔsi ma nɛna na
bɛɛ gɔrima, saa ye sɔɔra wunɛ Mɔwisi
kaa Aroni sɔ̃ u win dɛka suo u ye kɔ̃
sunɔ win wuswaaɔ. Ya koo gɔsia waa.
10 Ma ba seewa ba da Egibiti sunɔn
mi, ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu
sɔ̃ɔwa. Aroni u win dɛka ye kɔ̃ sunɔ
wi ka win bwãabun wuswaaɔ. Ma ya
gɔsia waa.
11-12 Yera Egibiti sunɔ u win
bwisigibu ka win timgibu ka win
sɔrobu soka. Ben baawure u dobo
dobo kua, u win dɛka kɔ̃ ma ya
gɔsia waa. Adama Aronigia ya begii
mwɛɛki.
13 Ka mɛ, Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga
bɔbia, u ṅ maa Mɔwisi ka Aronin gere
swaa daki, nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa
gerua.

Wahala gbiikaa ye Gusunɔ u Egibitigibu doke, yɛm

14 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga
bɔbia. U yina tɔn be, bu doona.
15 Wee u koo da daarɔ buru buru
yellu. A doo a ka nùn yinna daarun
goorɔ kpa a n dɛka ye nɛni, ye ya raa
gɔsia waa mi.

16 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, nɛ Gusunɔ
Heberuban Yinniwa na nun gɔrima
win mi. U de nɛn tɔmbu bu da bu man
sã gbaburɔ. Na wa ma sere ka tɛ̃ u ǹ
gari yi swaa sue.
17 Yèn sɔ̃ u nɛɛ, u ǹ man yɛ̃, yen sɔ̃na
na nɛɛ, amɛniwa u koo ka man gia, nɛ
wi na ra n wãa. A daa ten nim soowo
ka dɛka ye a nɛni mi, kpa n nim mɛ
gɔsia yɛm.
18 Swɛ̃ɛ yi yi wãa daa te sɔɔ, kpa yi
gbi, kpa daa ten nim mu sankira sere
Egibitigibu bu kpana bu mu nɔ.
19 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Aroni sɔ̃ɔwɔ u win dɛka
suo u ye tĩi Egibitin nim kpuron wɔllɔ
mɛ mu wãa daanɔ ka yɛrusɔ ka sere
kotosɔ ka wekenɔ. Mi nim mu wãa
kpuro gesi mu koo gɔsiawa yɛm, kpa
yɛm mu n wãa Egibitin tem kpuro sɔɔ.
20 Ma Mɔwisi ka Aroni ba kua nge
mɛ Yinni Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa. Aroni
u win dɛka ye sua, ma u daa ten
nim so Egibiti sunɔ ka win bwãabun
wuswaaɔ. Ma mu gɔsia yɛm.
21 Swɛ̃ɛ yi yi wãa daa te sɔɔ, yi gu. Ma
daa ten nim mu sankira. Egibitigiba
kpana bu mu nɔ. Ma nim mɛ mu wãa
tem mɛ kpuro sɔɔ mu kua yɛm.
22 Adama Egibitin sɔrobu ba maa
kua mɛ ka ben dobo dobo. Ye Egibiti
sunɔ u wa mɛ, ma win gɔ̃ru ga bɔbia,
u ǹ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki
nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.
23 Egibiti sunɔ u gɔsira win yɛnuɔ.
Gari yi, yi ǹ mam nùn nande.
24 Ma Egibitigibu kpuro ba tem gba
gba daa ten goorɔ bu ka nim wa bu nɔ,
domi ba ǹ kpɛ̃ bu daa ten nim nɔ.
25 Ma daa ten nim mɛ, mu gɔsire
yɛm n ka kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiru saa dɔma
tèn di Yinni Gusunɔ u dera ba mu so.

Wahala yiruse, surenu

26 Yen biru Yinni Gusunɔ u kpam
Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo Egibiti
sunɔn mi, a nùn sɔ̃ a nɛɛ, nɛ Yinni
Gusunɔ na nɛɛ, u de nɛn tɔmbu bu da
bu man sã.
27 U n maa yina u bu kara bu doona,
kon de surenu yibu nu wahala doke
win tem sɔɔ kpuro.
28 Surenu koo marura daa baka ten
di, kpa nu gasirima sere win yɛnuɔ ka
win dii sɔɔwɔ ka win kpinu wɔllɔ n ka
da win bwãabu ka win tɔmbun diaɔ.
Nu koo mam du sere doo koo yenɔ ka
sonɔ.
29 Sure ni, nu ko nu n kabirimɔ
kpa nu win tii ka win tɔmbu ka win
bwãabu makiri.

8

1 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a Aroni sɔ̃ u doo u win nɔmu
dɛmia u dɛka ye tĩi daanu ka yɛrusun
wɔllɔ kpa surenu nu gasirima nu na
nu n wãa Egibitin tem sɔɔ.
2 Yera Aroni u win nɔma dɛmia
Egibitin daanu gia, ma surenu nu
gasirima nu Egibitin tem wukiri.
3 Adama Egibiti sunɔn sɔro be, ba
maa kua mɛ, ka ben dobo dobo.
Ba dera surenu nu gasirima Egibitin
temɔ.
4 Ma Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni
soka u nɛɛ, i Yinni Gusunɔ kanɔ u sure
ni doonasia nɛ ka nɛn tɔmbun min
di, kpa n de tɔn be, bu doona bu nùn
yãkuru kua.
5 Sanam mɛya Mɔwisi u Egibiti sunɔ
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wunɛn gere mara, a
man sɔ̃ saa yerà dim dim kon Yinni
Gusunɔ kana wunɛ ka wunɛn tɔmbu
ka wunɛn bwãabun sɔ̃, u ka de sure
ni, nu tonda bɛɛ ka bɛɛn yɛnusun di,
kpa nu kun maa tie ma n kun mɔ daa
bakaru sɔɔ.
6 U wisa u nɛɛ, sia.
Ma Mɔwisi u nɛɛ, n koo koora mɛ,
kpa a gia ma goo sari wi u sãa nge
Gusunɔ bɛsɛn Yinni.
7 Sure ni, nu koo ka nun tonda nu
gɛɛra wunɛn bwãabu ka wunɛn tɔmbu
ka bɛɛn yɛnusun di. Daa bakaru tɔna
sɔɔra nu ko nu n tie.
8 Yen biru Mɔwisi ka Aroni ba yara
Egibiti sunɔn min di. Ma Mɔwisi u
Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u sure ni
gira ni u Egibiti sunɔ wisi mi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ
Mɔwisi u bikia. Yera sure ni, nu
gbisuka diaɔ ka yɛnu yaariɔ ka gbeaɔ.
10 Ba nu gura ba mɛnna mɛnna. Ma
nin nubura yiba tem mɛ sɔɔ.
11 Ye Egibiti sunɔ u wa ma wahala ya
dwiiya yera u kpam win gɔ̃ru bɔbiasia.

U ɩ̀ maa Mɔwisi ka Aroni swaa daki, nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.

Wahala itase, gaanikunu

12 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u Aroni sɔ̃ɔwɔ u win dɛka suo u tem so, kpa tua yu gɔsia gaanikunu Egibitin tem kpuro sɔɔ.
13 Ma ba kua nge mɛ. Tua kpuro ya gɔsia gaanikunu tem mɛ kpuro sɔɔ. Gaanikuu ni, nu dua tɔmbu ka yaa sabenu sɔɔ.
14 Ma sɔrobu ba dobo dobo kua bu ka maa gaanikunu ko. Adama ba kpana. Gaanikuu ni, nu wãawa baama.
15 Yera sɔro be, ba Egibiti sunɔ sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Gusunɔn tiin dama mini.
Adama ka mɛ, Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga bɔɔbu. U ɩ̀ Mɔwisi ka Aronin gari swaa daki nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua.

Wahala nnɛse, gbabu swɛ̃ɛ

16 Yen biru Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo buru buru yellu a da a ka Egibiti sunɔ yinna sanam mɛ u dɔɔ daarɔ, kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerua. U de nɛn tɔmbu bu da bu man sã.
17 U n maa yina nɛn tɔmbu bu doona kon nùn gbabu swɛ̃ɛ surema yi yi koo wi ka win bwãabu ka win tɔmbu kuni. Egibitigibun yɛnusu kpurowa su ko n gbabu swɛ̃ɛ yiba kpa yi tem wukiri.
18 Adama dɔma te, na ɩ̀ derimɔ gbabu swɛ̃ɛ yi da Gosɛniɔ mi nɛn tɔmba wãa, kpa u gia ma nɛ, Yinni Gusunɔ na wãa tem mɛ sɔɔ.
19 Kon nɛn tɔmbu ka win tɔmbu wunana. Siawa yĩre te, ta koo sɔ̃ɔsira.
20 Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ. Gbabu swɛ̃ɛ wuuru ta Egibiti sunɔ ka win bwãabun yɛnusu wɔri. Ma Egibitin tem kpuro mu sankira gbabu swɛ̃ɛ yin saabu.
21 Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia u nɛɛ, i doo i bɛɛn Yinni yãku te kua tem mɛ sɔɔ, i ku yari.
22 Adama Mɔwisi u wisa u nɛɛ, n ɩ̀ koorɔ mɛ domi bɛsɛn yãkunu ko n sãa taarɛ Egibitigibun nɔni sɔɔ. Sà n maa yãku taarɛginu kua ben nɔni biru, ba ɩ̀ koo sun kpenu kasuku?
23 Yen sɔ̃, sa ko dawa gbaburɔ mi n toma nge sɔ̃ɔ itan sanum saka su ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãkuru kua, nge mɛ u sun sɔ̃ɔwa su ko.
24 Egibiti sunɔ u nɛɛ, kon de i da i Gusunɔ bɛɛn Yinni yãkuru kua gbaburɔ, adama i ku tonda. Yen sɔ̃, i kanaru koowo nɛn sɔ̃.
25 Ma Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, wee, na doonɔ wunɛn min di, n ka Yinni Gusunɔ kana wunɛn sɔ̃. Sia gbabu swɛ̃ɛ yi, yi koo doona wunɛ ka wunɛn bwãabu ka wunɛn tɔmbun min di. Adama a ku maa sun yaakoru ko a yina su da su Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãkuru kua.
26 Yera Mɔwisi u yara Egibiti sunɔn min di, u da u Yinni Gusunɔ suuru kana.
27 Ma Yinni Gusunɔ u kua nge mɛ Mɔwisi u nùn bikia. Gbabu swɛ̃ɛ yi, yi tonda Egibiti sunɔ ka win bwãabu ka win tɔmbun min di. Yi ɩ̀ maa tie mi, baa tia.
28 Adama ka mɛ kpuro, Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga bɔbia kpam maa, ma u yina tɔn be, bu doona.

Wahala nɔɔbuse, yaa sabenun gɔɔ

9

1 Yen biru kpam Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo Egibiti sunɔn mi kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Heberuban Yinni Wi u ra n wãa na gerua. Na nɛɛ, u de nɛn tɔmbu bu doona bu man sã.
2 Adama ù kun bu yɔ̃su, ma u yen yina yinaminu mɔ̀ kpam,
3 wee, kon nɛn nɔm damguu doke win dumi ka kɛtɛkunu ka yooyoosu ka kɛtɛba ka yãanu sɔɔ, win yaa sabenu kpuro gesi ni ba kparamɔ gberɔ. Adumgbɛku baka ya koo nu wɔri.
4 Saa ye sɔɔ, kon Isireliban sabenu ka Egibitiginu wunana. Ye ya sãa Isireliban sabenu, yen gaa kun gbimɔ.
5 Ma Yinni Gusunɔ u tɔ̃ru yi u nɛɛ, ù kun bu yɔ̃su, siawa kon yabu ye ko tem mɛ sɔɔ.
6 Yen sisiru Yinni Gusunɔ u kua mɛ. Egibitigibun sabenu gbisuka kpuro, adama Isireliban sabenu sɔɔ, baa teeru ta ɩ̀ gu.

7 Egibiti sunɔ u ye ya kooran labaari
bikia. U nua ma Isireliban sabenu sɔɔ
baa teeru ta ɲ̀ gu. Ka mɛ, win gɔ̃ru
ga kpam bɔbia, u ɲ̀ wure tɔn be, bu
doona.

Wahala nɔɔba tiase, bwisinu

8 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka
Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i torom sɔko doowɔ
i n nɛni, kpa Mɔwisi u mɛ yɛ̃ka wɔllɔ
Egibiti sunɔn wuswaaɔ.
9 Torom mɛ, mu koo gɔsia nge
tua, kpa mu Egibitin tem kpuro
wukiri. Mu koo bwisinu wisi tɔmbu
ka sabenu sɔɔ, kpa nu booboosu ko.
10 Yera ba torom mɛ sɔka ba da
Egibiti sunɔn wuswaaɔ. Ma Mɔwisi u
torom mɛ yɛ̃kana wɔllɔ, ma mu kua
bwisinu tɔmbu ka sabenun wasi sɔɔ.
11 Saa ye sɔɔ, sɔroba kpana bu
yarima Mɔwisin wuswaaɔ bwisi nin
sɔ̃. Domi nu ben tii wisiwa nge
Egibitigii be ba tie.
12 Egibiti sunɔ u ɲ̀ Mɔwisi ka Aronin
gari swaa daki. Yinni Gusunɔ u dera
win gɔ̃ru ga bɔbia ga sosi nge mɛ u raa
Mɔwisi sɔ̃ɔwa.

Wahala nɔɔba yiruse, guru kpenu

13 Yera Yinni Gusunɔ u kpam
Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo buru
buru yellu a da Egibiti sunɔn mi, kpa
a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Gusunɔ
Heberuban Yinni nɛ wi na ra n wãa
na gerua. U de nɛn tɔmbu bu doona
bu man sã.
14 Domi tɛ̃, n ɲ̀ mɔ win bwãabu ka
win tɔmbu tɔna kon wahala doke ye
ya koo nɛn dam bakam sɔ̃ɔsi. Ka win
tiiwa kpa u gia ma goo sari nge nɛ
handunia sɔɔ.
15 Nà n daa nɛn nɔm damguu dɛmia
na wi ka win tɔmbu bara kɔ̃suru kpɛ̃ɛ,
u ɲ̀ ko n daa maa wãa handuniaɔ.
16 Adama na dera u wãa u ka nɛn
dam wan sɔ̃, kpa nɛn yĩsiru tu ka nɔɔra
handunia kpuro sɔɔ.
17 Wee u ka nɛn tɔmbu seewa sere
ka tɛ̃. U ɲ̀ dere bu doona.
18 Yen sɔ̃, sia amadaare kon de guru
kpenu nu nɛɛra ka dam nìn bweseru
nu ɲ̀ koore Egibitin temɔ saa yen
toren di sere n ka gisɔ girari.
19 N n mɛn na, a de bu win yaa
sabenu kuku yeru kua, ka yabu ye u
mɔ kpuro gberɔ. Domi guru kpee ni,
nu koo tɔmbu kpuro so gbeaɔ ka yaa
sabenu kpuro ni nu ɲ̀ kuku yeru wa,
kpa sabe ni, ka tɔn be, bu kam ko.
20 Yera Egibiti sunɔn bwãabu gabu
be ba Yinni Gusunɔn gari nasie, ba
dera ben yobu ba ka ben sabenu
wɔma yɛnuɔ fuuku fuuku.
21 Be ba kun maa Yinni Gusunɔn
gari gara, ba ben yobu ka yaa sabenu
deri gbeaɔ.
22 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn nɔma suo wɔllɔ kpa
guru kpenu nu yɛ̃kama Egibitin tem
kpuro sɔɔ, tɔmbu ka sabenu ka ye ya
kpia gbeaɔ kpuron wɔllɔ.
23 Yera Mɔwisi u win dɛka sua u tĩi
wɔllɔ, ma Yinni Gusunɔ u dera guru
kpenu nɛmɔ. Guru maakinu mɔ̀ nu
girarimɔ sere temɔ.
24 Gura yen bwesera kun nɛɛre
Egibitin tem sɔɔ saa yen toren di.
25 Ma guru kpee ni, nu baayere
kpuro so nu go ye ya wãa gbeaɔ
Egibitin tem sɔɔ, saa tɔmbu sere ka
sabenu ka ye ya kpia kpuro. Ma dãnu
kpuro nu bɛsikira.
26 Gosɛnin bera mi Isireliba ba wãa
tɔnawa guru kpee ni, nu ɲ̀ na.
27 Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka
Aroni sokusia u nɛɛ, na wa ma nɛna na
tora. Gusunɔ wi u ra n wãa u gem mɔ.
Nɛ ka nɛn tɔmbu sa taarɛ kua.
28 A Yinni Gusunɔ kanɔ domi guru
gbãsuku ni, ka guru kpee ni, nu den
tura. Kon de i doona, na ɲ̀ maa bɛɛ
nɛnumɔ.
29 Ma Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, nà
n yara wuun di kon nɛn nɔma sua
wɔllɔ n Yinni Gusunɔ kana, kpa guru
gbãsukunu ka guru kpenu nu mari a
ka gia ma wiya handunia mɔ.
30 Adama na yɛ̃ ma wunɛ ka wunɛn
bwãabu i ɲ̀ Yinni Gusunɔ nasiam kpa.
31 Saa ye gura ye, ya na, wɛ̃su ka ɔɔsu
kam kua yèn sɔ̃ ɔɔsu ya nɔɔ kusia, wɛ̃su
maa wɛ̃su sãa.
32 Adama alikama ya ɲ̀ kam kue yèn
sɔ̃ ya ɲ̀ sanam mɛ kpã.
33 Yen biru Mɔwisi u yara Egibiti
sunɔn min di u da wuun biruɔ. Ma
u win nɔma sua wɔllɔ u Yinni Gusunɔ

kana, ma guru gbãsukunu ka guru kpee ni, nu mari. Gura kun maa nɛmɔ.
34 Ye Egibiti sunɔ u wa mɛ, u win toraru sosi. Wi ka win bwãaba ben gɔ̃rusu bɔbiasia.
35 U ṅ wure Isireliba bu doona nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua saa Mɔwisin nɔɔn di.

Wahala nɔɔba itase, twee

10

1-2 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na dera Egibiti sunɔ ka win bwãabun gɔ̃rusu bɔbia, kpa n ka nɛn yĩre ni sɔ̃ɔsi ben suunu sɔɔ. Kpa wunɛn tii a ka wunɛn bibu ka wunɛn debuminu sɔ̃ nge mɛ na ka Egibitigibu yaakoru kua, ka yĩre ni na sɔ̃ɔsi ben suunu sɔɔ kpa i n ka yɛ̃ ma nɛna Gusunɔ wi u ra n wãa. Ṅ n mɛn na, a doo Egibiti sunɔn mi.
3 Mɔwisi ka Aroni ba da sunɔ win mi, ba nɛɛ, amɛniwa bɛsɛ Heberuban Gusunɔ wi u ra n wãa u gerua. U nɛɛ, sere domma kaa n yinɛ a tii kawa win wuswaaɔ. A de win tɔmbu bu doona bu nùn sã.
4 À n maa yina a bu kara, wee, sia u koo de twee yi na wunɛn tem kpuro sɔɔ.
5 Yi koo tɛria yi tem wukiri. Baa tem bau ba ṅ wasi. Yi koo dĩa ni nu tie di ni guru kpenu kun sanka, kpa yi bɛɛn gbean dãa wurusu kpuro di.
6 Yi koo wunɛ ka wunɛn bwãabu ka Egibitigibu kpuron dia duuri yi yibu. Wunɛn baababa ka wunɛn sikadoba ba ṅ yen bweseru waare saa mìn di ba wãa handunia sɔɔ sere ka gisɔ.

Ma Mɔwisi u seewa u yara Egibiti sunɔn min di.
7 Yera Egibiti sunɔn bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, sere domma durɔ wini u ko n sun wahala mɔ̀. A de tɔn be, bu doona bu da bu Gusunɔ ben Yinni sã. A ṅ wa ma bɛsɛn tem mu kam kobu dɔɔ?
8 Ma ba dera Mɔwisi ka Aroni ba wurama Egibiti sunɔn mi. Ye ba tura mi, yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã, adama bɛɛ sɔɔ berà ba koo da.
9 Mɔwisi u wisa u nɛɛ, bɛsɛ kpurowa, bibu ka bukurobu ka bɛsɛn yaa sabenu. Sanna sa ko da. Domi tɔ̃ɔ bakara sa ko Yinni Gusunɔ kua.
10 Ma Egibiti sunɔ u bu yaakoru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ da baani, nà n dera i da ka bɛɛn kurɔbu ka bibu. Domi gãa kɔ̃suna i bwisikumɔ.
11 Adama bɛɛ tɔn durɔbu tɔnawa i ko da. Domi mɛya i bikia.

Yera u dera ba bu gira win min di.
12 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn dɛka suo a tĩi Egibitin tem sɔɔ kpa twee yi na yi tem mɛ wukiri, yi kpuro di ye ya kpia mi, ye guru kpenu nu deri.
13 Yera Mɔwisi u win dɛka ye sua u tĩi mi. Ma Yinni Gusunɔ u dera woo gaga seema saa sɔ̃ɔ yari yerun di tem mɛ sɔɔ. Woo ge, ga kuawa saa sɔ̃ɔ sɔɔn di sere ka wɔ̃kuru kpuro. Sisi bururu ba deema twee wee yam kpuro yi woo ge, ga ka na.
14 Twee yi, yi na wuunu ka wuunu yi pusa Egibitin tem baama. Yi dabia yi sara yi ba raa waare. Mɛya ba ṅ maa yin bweseru wasi.
15 Tem kpuro mu tĩra twee yin saabu. Ma yi yakasu ka dãa binu kpuro di, ni guru kpenu kun daa sanka. Wuru gaga kun maa tie Egibitin tem sɔɔ dãaɔ ka dãa kikisɔ.
16 Yera Egibiti sunɔ u Mɔwisi ka Aroni sokusia fuuku u nɛɛ, na Gusunɔ bɛɛn Yinni tora, mɛya, na maa bɛɛn tii tora.
17 Tɛ̃, i man suuru kuo nɔn tee teni kpa i Gusunɔ bɛɛn Yinni kana u man wahala gɔɔgia yeni wunari.
18 Ma Mɔwisi u yara min di u da u Yinni Gusunɔ suuru kana.
19 Yera Yinni Gusunɔ u dera woo damguu ga seema saa sɔ̃ɔ duu yerun di ga ka twee yi doona ga gure nim wɔ̃ku sɔɔ ge ba mɔ̀ Naa yari. Baa yin tia kun tiare tem mɛ kpuro sɔɔ.
20 Adama Yinni Gusunɔ u kpam dera Egibiti sunɔn gɔ̃ru ga bɔbia, u ṅ wure Isireliba bu doona.

Wahala nɔɔba nnɛse, yam wɔ̃kuru

21 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn dɛka tĩiyɔ wɔllɔ kpa yam wɔ̃ku sinumgiru tu Egibitin tem wukiri, sere bu tu baba.

22 Yera Məwisi u win dɛka ye tĩi
wəllə ma yam wɔ̃kura kua Egibitin
tem kpuro səə sɔ̃ə ita.
23 Egibitigiba kun waanamə, goo
kun seere win yɛnun di sere sɔ̃ə ita
ye. Adama mi Isireliba ba wãa kpuro,
yam bururam mu wãawa.
24 Egibiti sunə u Məwisi sokusia u
nɛɛ, i doo i Yinni Gusunə sã ka bɛɛn
kurəbu ka bibu sannu. Adama i ku ka
bɛɛn yaa sabenu da.
25 Məwisi u wisa u nɛɛ, ǹ n mɛn
na, a sun yaa sabenu wɛ̃ɛyə domi n ǹ
koo koora sa kun nu mə su ka Gusunə
bɛsɛn Yinni yãku dɔ̃ə mwaararuginu
ka yãkunu ganu kua.
26 Yen sɔ̃, sa ko ka bɛsɛn yaa sabenu
dawa, baa samu sa ǹ derimə. Domi
miya sa ko gəsi ye sa ko ka nùn sã. Sa ǹ
maa gina yen geeru yɛ̃ ka yen ye sa ko
gəsi sere sà n tura mi.
27 Adama Yinni Gusunə u dera
Egibiti sunən gɔ̃ru ga bəbia, u ǹ wure
bu doona.
28 Ma sunə wi, u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ,
a gɛsiro nɛn bəkun di. A ku ra maa na
nɛn wuswaaə, domi dəma te na maa
nun wa, a guwa.
29 Məwisi u nɛɛ, too, ya wã, a ǹ maa
man wasi.

Məwisi u wahala wəkurusen gari mə̀

11

1 N deema Yinni Gusunə u raa
Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, n tie wahala tia
ye kon Egibitigibu ka ben sunə doke.
Yera ya koo de u bɛɛ yɔ̃su. U koo mam
bɛɛ girawa minin di ka dam.
2 A tən durə ka tən kurə baawure
sɔ̃əwə u bura yãa wuraginu ka
sii geesuginu kana win beruse
Egibitigiin mi.
3 N deema Yinni Gusunə u dera
Egibitigibu ba ka Isireliba nənu geu
mɛɛra. Məwisi u maa sãa tən boko
sunən bwãabu ka Egibitigii be ba tien
nəni səə.
4 Məwisi u sere doona Egibiti sunən
min di, u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, amɛniwa
Yinni Gusunə u gerua. Wɔ̃kurun
bənun sakawa u koo Egibitin tem
bukiana.
5 Bii yerumaba kpuro ba koo gbi,
saa wunɛn bii yeruman di, wi u koo
wunɛn sina gəna tubi di sere ka yoo
tən kurən bii tən durə gbiikoowə. Yaa
sabenun bii gbiikii dwanu nu koo
maa gbi.
6 Wuri bɛkɛ yi ko n wãa Egibitin tem
kpuro səə dəma te, yìn bweseru yi ǹ
koore. Mɛya yi ǹ koo maa wure yi ko.
7 Adama bɛsɛ Isireliban mi, baa bɔ̃ə
ga ǹ sun worimə sere ka bɛsɛn yaa
sabenə, kpa i n ka yɛ̃ ma Yinni Gusunə
u sun wunanɛ ka bɛɛ Egibitigibu.
8 Ma Məwisi u kpam nɛɛ, wunɛn
bwãabu kpuro ba koo na bu kpuna
nɛn wuswaaə bu man sɔ̃ bu nɛɛ, n
yario ka nɛn təmbu kpuro be ba man
swĩi. Yen biru na kon den yari n
doona.
Ye u gari yi gerua u kpa, ma u yara
Egibiti sunən min di ka məru baka.
9 Yinni Gusunə u raa nùn sɔ̃əwa u
nɛɛ, Egibiti sunə kun wunɛn gari swaa
dakimə. Yera ya koo de n maa səm
maamaakiginu ganu ko Egibitin temə.
10 Məwisi ka Aroni ba səm
maamaakigii ni kpuro kua Egibiti
sunən wuswaaə adama Yinni Gusunə
dera win gɔ̃ru ga bəbia ma u ǹ wure
Isireliba bu doona win tem di.

Gəə sararibun tɔ̃ə bakaru

12

1 Məwisi ka Aroni bu sere yari
Egibitin di Yinni Gusunə u bu sɔ̃əwa u
nɛɛ,
2 suru winiwa u koo ko bɛɛn suru
gbiikoo wɔ̃ə səə.
3 I Isireliba kpuro sɔ̃əwə i nɛɛ, suru
winin sɔ̃ə wəkuru, ben yɛnu yɛ̃ro
baawure u yãa kinɛ kpɛndu gəsi win
yɛnun sɔ̃.
4 Yɛnu yɛ̃ro wìn təmba kun dabiru
tura bu ka yãa giriru tem, wi ka win
beruse bu yãaru gəsio te begiba koo
kpĩ bu tem bu kpe.
5 I ko kpĩ i yãaru ǹ kun mɛ boo gəsi,
adama i de ya n sãa kinɛru te ta wɔ̃ə tia
mə, kpa ta kun alebu mə.
6 I ko nu berewa sere suru win sɔ̃ə
wəkura nnɛ, kpa bɛɛ Isireliba kpuro i
nu go dəma ten yoka kpaa.
7 I ko nin yɛm sua i tɛɛniwa dinu mi
i ko nin yaa tem kənnəsun beri berika
ka sin wəllə.

8 Wɔ̃ku tera ba koo yaa ye wɔ̃ kpa bu
ye di ka pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia doke ka
kpee wuru si su sosu sannu.
9 I ku yen gɔma tem, ɲ kun mɛ ye ba
yikua. I ye wɔ̃ɔwɔ girum girum ka yen
wiru ka taanu ka bɔsɔ yãnu.
10 Yà n maa tiara i ko ye wisiwa dɔ̃ɔ
sɔɔ. I ku de yen gaa yu yam sãra.
11 Wee mɛ i ko i n sãa i ka ye di. I n
sɔɔru sãa i ka swaa wɔri, i n gbaburun
yãnu doke, i n bokunu nɛni, kpa i
di ka wasi kasanu, domi ya sãawa tɔ̃ɔ
bakaru te i ko man diiya Gɔɔ sararibun
sɔ̃.
12 Wɔ̃ku tera kon Egibitin tem
bukiana kpa n bii tɔn durɔ gbiikoo
baawure go, tɔmbun bibu ka yaa
sabenun binu. Mɛya kon ka sɔ̃ɔsi ma
Egibitigibun bũnu nu ɲ dam mɔ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa kon ye ko.
13 Yɛm mɛya mu koo ko yĩreru te ta
yɛnusu sɔ̃ɔsimɔ mi i wãa. Nà n yɛm mɛ
wa, kon bɛɛ sarariwa. Kɛ̃si te, ta ɲ bɛɛ
babamɔ te kon ka Egibitigibu wahala
ko.
14 I ko i n da tɔ̃ɔ te yaayewa wɔ̃ɔ
ka wɔ̃ɔ, kpa i man tɔ̃ɔ bakaru diiya.
Bɛɛn bibun bweseru ba ko n da maa
tu yaayewa sere ka baadommaɔ.

Pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, i ko
kowa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru i ku pɛ̃ɛ di ye ba
seeya. Tɔ̃ɔ gbiikiru i ko pɛ̃ɛ seeyatia
yara bɛɛn yɛnusun di. Domi bɛɛn goo
ù n gãanu di ni nu seeyatia mɔ sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru ye, yu sere yibu, ba koo
yɛ̃ro gowa.
16 Tɔ̃ɔ gbiikiru ka tɔ̃ru nɔɔba yiruse,
i ko mɛnnawa i man sã. I ku ra
sɔmburu garu ko tɔ̃nu yiru ye sɔɔ, ma
n kun mɔ bɛɛn dĩa ni i ko din kobu.
17 I ko n da pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia
doken tɔ̃ɔ bakaru di, domi tɔ̃ɔ te sɔɔra
na bɛɛn bweseru kpuro yara Egibitin
tem di. Yen sɔ̃, bɛɛn bibun bweseru ba
ko n da tɔ̃ɔ bakaru diwa tɔ̃ɔ te sɔɔ, sere
ka baadommaɔ.
18 Suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen
yokan di, pɛ̃ɛ ye ba ɲ seeyatia dokewa
i ko i n dimɔ sere ka win sɔ̃ɔ yɛnda
tiasen yokaɔ.
19 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen baa sɔɔ, bu ku
raa pɛ̃ɛ seeyatia wa bɛɛn yɛnusɔ. Domi
wi u gãanu di ni ba seeyatia doke, ba
koo yɛ̃ro gowa, baa ù n sɔɔn na.
20 N n mɛn na, bɛɛn yɛnusu kpuro
sɔɔ, i ku ra gãanu di ni ba seeyatia
doke.

Gɔɔ sararibun torubu

21 Yen biru Mɔwisi u Isireliban guro
gurobu sokusia u nɛɛ, i yãa kinɛ
kpɛnnu gɔsio nge mɛ bɛɛn yɛnusu nɛ,
kpa i nu go gɔɔ u ka bɛɛ sarari.
22 Kpa bɛɛn baawure u dãa kiku ge
ba mɔ̀ isɔpu sua u wasi yãa yɛm sɔɔ mɛ
mu ko n wãa gbɛ̃ɛrɔ, kpa u tɛɛni win
dii kɔnnɔn beri berikaɔ ka gen wɔllɔ.
Bɛɛn goo u ku raa yari dirun di ma n
kun mɔ yam sãra mam mam.
23 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo
tem mɛ bukiana u ka Egibitigibu go,
u koo yɛm mɛ wa bɛɛn dii kɔnnɔsun
beri berikaɔ ka sin wɔllɔ, kpa u bɛɛn
dia sarari. U ɲ wuramɔ gɔɔn gɔrado u
du u bɛɛ go.
24 Bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru, mɛya
i ko i n da tɔ̃ɔ baka te di sere ka
baadommaɔ.
25 Sanam mɛ i tem mɛ dua, mɛ Yinni
Gusunɔ u koo bɛɛ wɛ̃ nge mɛ u nɔɔ
mwɛɛru kua, i de tɔ̃ɔ baka te, tu ko
bɛɛn wororu.
26 Bɛɛn bibu bà n bɛɛ woro ten
tubusianu bikia,
27 i ko bu wisi i nɛɛ, Gɔɔ sararibun
yãkura te sa ka Yinni Gusunɔ sãamɔ,
domi u bɛsɛ Isireliban dia sarari, u ɲ
sun go sanam mɛ u Egibitigibu goomɔ.
Yen biru Isireliba ba yiira ba
Gusunɔ sãwa.
28 Ma ba da ba kua dee dee ye Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa.

Bii gbiikobun gɔɔ

29 Ye n kua wɔ̃kurun bɔnu, Yinni
Gusunɔ u bii gbiikobu kpuro go
Egibitin temɔ, saa Egibiti sunɔn tiin
bii gbiikoon di wi u koo win sina gɔna
tubi di, sere ka be ba wãa pirisɔm sɔɔn
bii gbiikobu, n ka da yaa sabenun bii
gbiikinɔ.
30 Egibiti sunɔ ka win bwãabu ka tɔn
be ba tie Egibiti ye sɔɔ kpuro, ba seewa
wɔ̃kuru ba wuri bɛkɛ kua domi yɛnu
gagu sari gèn mi tɔn tia tia kun gu.
31 Wɔ̃ku tee te sɔɔ, Egibiti sunɔ u
Mɔwisi ka Aroni soka, u nɛɛ, i seewo i

doona nɛn tɔmbun min di, bɛɛ ka bɛɛn
tɔmbu Isireliba. I doo i Yinni Gusunɔ
sã nge mɛ i gerua.
32 I ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn kɛtɛba doo
nge mɛ i gerua, kpa i maa man domaru
kana bɛɛn Yinnin mi.
33 Ma Egibitigiba Isireliba baasi bu
ka yari ben tem di fuuku, ba nɛɛ, domi
sa ko gbi su kpe.
34 Ma Isireli be, ba ben pɛ̃ɛ kpii te ta
ɲ̀ seeyatia mɔ sua gbɛ̃a sɔɔ ba tu beka
wukiri ba sɔɔwa.
35 N deema Isireliba ba raa kua nge
mɛ Mɔwisi u gerua, ba Egibitigibu
bura yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu
kana, ka maa beka.
36 Yinni Gusunɔ u maa dera tɔn be,
ba kĩi geeru wa Egibitigii ben mi. Ma
ba bu wɛ̃ ye ba bikia kpuro. Nge mɛya
ba ka Egibitigibun yãnu wa ba gura.

Isireliba ba yara Egibitin di

37 Isireliba ba swaa wɔri ka naasu
saa Ramusɛsin di ba dɔɔ Sukɔtuɔ. Ben
geera sãa nɔrɔbun suba natan saka
(600.000), tɔn kurɔbu ka bibu ka durɔ
tɔkɔnu baasi.
38 Ma ba ka ben yaa sabenu da dabi
dabinu, kɛtɛba ka yãanu ka bonu. Tɔn
tuko dabira maa bu swĩi.
39 Ba pɛ̃ɛ kua ka pɛ̃ɛ kpii te ba ɲ̀
seeyatia doke, domi ba bu girawa
Egibitin di ba yara ka sɛndaru. Ba ɲ̀
maa fɛɛ wa bu dĩa kusenu sua.
40-41 Gusunɔn tɔmbu Isireliba ba
kuawa Egibitiɔ wõɔ nɛɛru ka tɛna
(430). Dɔma te wõɔ nɛɛru ka tɛna ye,
ya yiba, yera be kpuro ba yara Egibitin
di.
42 Wɔ̃ku te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Isire-
liba kɔ̃su ba ka yara Egibitin di. Yen
sɔ̃na wõɔ ka wõɔ Isireliba ba ko n da
dom se wɔ̃ku te. Kpa bu Yinni Gusunɔ
tõɔ bakaru diiya, be ka ben bibun
bweseru sere ka baadommaɔ.

Gɔɔ sararibun tõɔ bakarun yaa dibun wooda

43 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni
sõɔwa u nɛɛ, wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ
Gɔɔ sararibun tõɔ bakarun sõ wee.
Sɔɔ goo u ku raa ten yaa dibu di.
44 Adama yoo tɔn tuko be i dwa ka
gobi, ma i bu bango kua, ba koo kpĩ bu
di.
45 Sɔɔ wi u sarɔ, ɲ̀ kun mɛ tɔn tuko
goo wi u sɔmburu mɔ̀ bɛɛn mi, u ka
gobi wa, be yiru yen goo kun yaa dii
bi dimɔ.
46 Dirɔwa i ko tõɔ baka ten yaa dibu di.
I ku ra ka yen yaa yari tɔɔwɔ.
Baa yen yaa kuku teeru i ku ra kɔra.
47 Isireliba kpurowa ba koo tõɔ baka te
di.
48 Sɔɔ goo ù n tem yarima u wãa bɛɛn
mi, ù n kĩ u tõɔ baka ten yaa dibu di,
i nùn bango koowo ka win yɛnun tɔn
durɔbu kpuro i sere yaa dii bi di ka wi
sannu. Domi u ɲ̀ ko n maa sãa nge sɔɔ.
Adama bango sarirugii goo kun bu
dimɔ.
49 Wooda tia ye, ya ka bɛɛ kpuro yã,
bɛɛ Isireliba ka sere sɔɔ be ba wãa bɛɛn
mi.
50 Ma Isireliba ba kua nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sõɔwa.
51 Yen tõɔ tera u maa Isireliba yara
Egibitin di bwese kɛra ka bwese kɛra.

Gɔɔ sararibun tõɔ bakarun woodaba

13

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a de Isireliba bu ben bii tɔn
durɔ gbiikobu ka ben yaa sabenun
bii gbiikii dwanu wuna nɛnɛm kpa ye
kpuro ya n sãa nɛgia.
3 Mɔwisi u Isireliba sõɔwa u nɛɛ,
i n da tõɔ te yaaye tè sɔɔ Gusunɔ u
bɛɛ yarama ka win dam bakam saa
Egibitin di, mi i yoru di. Yen sõ, ì n
tõɔ ten yaa dibu dimɔ, i ku ra pɛ̃ɛ ye ba
seeyatia doke di.
4 Suru wì sɔɔ ba ra gɛ̃ɛbu tore, wi
ba mɔ̀ Abibu, win tõɔ gbiikiru sɔɔra i
yara.
5 Yinni Gusunɔ u bɛɛn baababa nɔɔ
mwɛɛru kua ka bɔ̃ri sannu u nɛɛ, u
koo bu tem gem wɛ̃ mi tim ka bom
yiba. Tem miya Kananiba ka Hɛtiba
ka Amɔreba ka Hefiba ka Yebusiba ba
wãa. Ũ n ka bɛɛ tura tem mi, i n da tõɔ
baka teni di i ka nùn sã suru win tõɔ
gbiikiru sɔɔ.
6 Sõɔ nɔɔba yirun baa sɔɔra i ko pɛ̃ɛ
di ye ba ɲ̀ seeyatia doke. Yen nɔɔba
yirusen tii sɔɔra i ko Yinni Gusunɔ tõɔ
bakaru diiya.

7 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ku maa
de pɛ̃ɛ ye ya seeyatia mɔ ɲ̀ kun mɛ
seeyatia gaa ya n wãa bɛɛn suunu sɔɔ
tem mɛ kpuro sɔɔ.
8 Dɔma te i tɔ̃ɔ baka te mɔ̀, i bɛɛn bibu
sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, sa yeni mɔ̀wa su ka yaaya
ye Yinni Gusunɔ u sun kua sanam mɛ
sa yara Egibitin di.
9 Yeni ya ko n sãawa nge yĩre te ba
yorua nɔmaɔ, ɲ̀ kun mɛ sirikanaɔ, kpa
i n Yinni Gusunɔn woodaba yaayamɔ
bɛɛn faagi sɔɔ. Domi wiya u bɛɛ
yarama ka win dam bakam Egibitin
di.
10 Yen sɔ̃na n weenɛ i tɔ̃ɔ baka ten
wooda yibia wɔ̃ɔ baagere, ten saa yà n
tura.
11 Saa ye Yinni Gusunɔ u dera bɛɛ
Isireliba i dua Kananin temɔ, mɛ u bɛɛ
ka bɛɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka
bɔ̃ri ma u bɛɛ mu wɛ̃,
12 i ko nùn bɛɛn bii tɔn durɔ
gbiikobu ka bɛɛn yaa sabenun bii
gbiikii dwanu yiiyawa nɛnɛm n sãa
wigia.
13 Adama bɛɛn goo ù n kĩ u win
kɛtɛku buu gbiikuu nɛnɛ, u koo gu
yakiawa ka yãa buu. U kun maa kue
mɛ, u koo gen wĩi suma buawa u go.
I ko maa bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikoo
baawure yakiawa ka gobi.
14 Baa sia bɛɛn bibu bà n da bɛɛ bikia
ba nɛɛ, mba yenin tubusianu, kpa i bu
wisi i nɛɛ, tɔ̃ɔ te Yinni Gusunɔ u sun
yarama ka win dam bakam Egibitin
di, mi sa raa yoru di, tera sa yaayamɔ
mi.
15 Domi saa ye Egibiti sunɔ u yina
mam mam su yari tem min di, yera
Yinni Gusunɔ u dera tem min bii
tɔn durɔ gbiikoba gu gu ka maa yaa
sabenun bii gbiikii dwanu. Yen sɔ̃na
sa ra ka bɛsɛn yaa sabenun bii gbiikii
dwanu Yinni Gusunɔ yãkuru kue, kpa
su bɛsɛn bii tɔn durɔ gbiikobu yakia.
16 Yeni ya ko n sãawa nge yĩre te
ba yorua nɔmaɔ ka sirikanaɔ kpa ta n
sun yaayasie ma dam bakama Yinni
Gusunɔ u ka sun yara saa Egibitin di.

Yinni Gusunɔ u dera guru wii wurora Isireliba kpare

17 Sanam mɛ Egibiti sunɔ u dera
Isireliba ba doona, Yinni Gusunɔ u ɲ̀
wure bu kpe ka swaa ye ya dɔɔ Fil-
isitiban temɔ, baa mɛ ya turuku bo.
Domi u nɛɛ, u ɲ̀ kĩ bu gɔ̃ru gɔsia bu
wura Egibitiɔ sanam mɛ ba bu tabu
wɔri.
18 Yen sɔ̃na u ka bu gbaburun swaa
bɛɛri nim wɔ̃kun bera gia, ge ba mɔ̀
Naa yari. Tɔn be, ba yarawa Egibitin
di ka tabun sɔɔru.
19 Ma Mɔwisi u Yosɛfun goru sua ba
ka da, nge mɛ Yosɛfu u raa Isireliba
bɔ̃rusia bu ko. U nɛɛ, bu de bu ka win
goru yari sanam mɛ Yinni Gusunɔ u
koo bu yakia.
20 Isireliba ba doona Sukɔtun di ba
da ba ben sansani kua Etamuɔ gbabu
dirirun nɔɔwɔ.
21 Yinni Gusunɔ u bu swaa gbiiye
guru wii wuroru sɔɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka
wɔ̃kuru. Wɔ̃kuru kpa ta n sãa nge dɔ̃ɔ
yari bakaru ta n ka bu yam bururasie.
22 Sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru guru wii wuro
te, ta ku ra biare tɔn ben wuswaaɔ.

Ba nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari tɔbura

14

1 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu wuro Piha
Hirotun bera gia bu ben sansani gira
Migidoli ka nim wɔ̃kun baa sɔɔ, Baali
Sefonin deedeeru. Miya i ko gina yɔ̃ra
nim wɔ̃kun bɔkuɔ,
3 kpa Egibiti sunɔ u n tamaa bɛɛ
Isireliba i kɔ̃ɔrawa tem mɛ sɔɔ, mi
gbaburu ta bɛɛ sikerenɛ,
4 kpa n win gɔ̃ru bɔbiasia u bɛɛ naa
swĩi. Adama kon wi ka win tabu
kowobu dendi n ka nɛn yiiko sɔ̃ɔsi kpa
Egibitigibu bu ka gia ma nɛna Yinni
Gusunɔ.
Ma Isireliba ba kua mɛ.
5 Sanam mɛ ba Egibiti sunɔ sɔ̃ɔwa
ma tɔn be, ba yakurawa, yera wi ka
win bwãabu ba ben himba gɔsia. Ba
nɛɛ, mban bwesera sa kua mini. Domi
sa dera Isireliba ba bɛsɛn yoru yara ba
doona.
6 Ma Egibiti sunɔ u win tabu kɛkɛ
sɔɔru kua ka win tabu kowobu sannu.
7 U tabu kɛkɛ nata (600) sua yi yi
gia sãa ka sere Egibitin tabu kɛkɛba

kpuro, yen baayere ka yen tabu kowo
damgii.
8 Saa yera Yinni Gusunɔ u sunɔ win
gɔ̃ru bɔbiasia, ma u Isireliba naa gira
baa mɛ u yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u bu
yara.
9 Egibitigibun tabu kowobu ka ben
maasɔbu ka dumi, ka tabu kɛkɛba ba
bu naa gira ma ba bu naamwɛ mi ba
yɔ̃ra nim wɔ̃kun bɔkuɔ ba ben sansani
gira Piha Hirotun bera gia Baali Se-
fonin deedeeru.
10 Sanam mɛ Egibiti sunɔ u turuku
kua, Isireliba ba nɔni seeya ba wa
wee, Egibitigiba kɛkua ba wee. Ma
bɛrum bu mwa gem gem, ma ba Yinni
Gusunɔ nɔɔgiru sue.
11 Ba Mɔwisi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, siku yeru
sariwa Egibitiɔ? Yen sɔ̃na a ka sun na
su gbi gbaburu mini? A wa ye a ka sun
deema ye a sun yarama Egibitin di?
12 Sa ǹ daa nun sɔ̃ɔwa mɛ Egibitiɔ sa
nɛɛ, a sun derio su Egibitigibu yoru
diiya? Domi sa kĩru bo su bu yoru
diiya ka sere ye sa ko gbi gbaburu
mini.
13 Yera Mɔwisi u tɔn be wisa u nɛɛ, i
ku bɛrum ko, i yɔ̃ro sɛ̃ɛ, kpa i wa nge
mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ faaba ko
gisɔ. Domi Egibitigii be i waamɔ mini,
i ǹ maa bu wasi sere ka baadommaɔ.
14 I yɔ̃ro sɛ̃ɛ, Yinni Gusunɔwa u koo
bɛɛ sanna.

Yinni Gusunɔ u nim wɔ̃ku burana

15 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi bikia
u nɛɛ, mban sɔ̃na i man nɔɔgiru mɔ̀.
A Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu seewo bu da
wuswaaɔ.
16 Wunɛ maa, a wunɛn dɛka suo a tĩi
nim wɔ̃ku wɔllɔ kpa gu bɔnu ko yiru
Isireliba bu ka du bu tɔbura ge sɔɔ, ga
n tem gbere.
17 Nɛna kon Egibitigibun gɔ̃rusu
bɔbiasia bu ka bu swĩi mi. Kpa n ben
sunɔ kamia ka win tabu kowobu ka
win tabu kɛkɛba ka win maasɔbu, kpa
bu nɛn yiiko wa.
18 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na
Yinni Gusunɔ.
19 Sanam mɛ sɔɔ, Gusunɔn gɔrado
wi u Isireliba gbiiye u gɔsira ben biru
gia ma guru wii wuro te, te ta raa bu
gbiiye, ta maa wurama biruɔ.
20 Ma ta da Egibitigibu ka Isireliban
sansani yiru yen baa sɔɔ. Ta yam
tĩri Egibitigibun bera gia ma ta yam
buriri Isireliban mi gia. Ma Isireliba
ka Egibitigibu ba ǹ susinɛ wɔ̃ku te
kpuro.
21 Ye ba tura nim wɔ̃ku gen mi, yera
Mɔwisi u win dɛka tĩi gen wɔllɔ ma
Yinni Gusunɔ u woo damguu seeya
sɔ̃ɔ yari yerun di wɔ̃ku giriru sɔɔ, ga
dera nim wɔ̃ku gen nim mu bɔnu kua
yiru, ma gen suunu sɔɔ mi, n gbera.
22 Nim mu kpaasinɛ bera ka bera
ben nɔm geuɔ ka nɔm dwarɔ. Ma
Isireliba ba sĩa tem gbebum sɔɔ, ba
tɔbura.
23 Egibitigibu ba bu naa swĩi ba
dua nim wɔ̃ku gen suunu sɔɔ, ka ben
sunɔn dumi ka win tabu kɛkɛba ka
win maasɔbu.
24 Ye n kua buru buru yellu, ma
Yinni Gusunɔ u bu mɛɛrima saa
guru wii wuro ten min di, ma u bu
nandasia. Be kpuro ba yɔ̃suna.
25 U dera ben kɛkɛban naasu
wɔɔramɔ, ba kpana bu sĩ fuuku. Ma
ba nɛɛ, su duki gɔsira Isireliban min
di, domi Yinni Gusunɔ u ka sun
sannamɔwa ben sɔ̃.
26 Ma Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn dɛka tĩiyɔ nim
wɔ̃ku mi, kpa nim mɛ, mu wurama
mu Egibitigibu ka ben tabu kɛkɛba ka
maasɔbu wukiri.
27 Mɔwisi u win dɛka ye tĩi nim
wɔ̃ku gen mi. Ye n kua yam sãreru,
ma nim mɛ, mu wurama nge mɛ mu
raa sãa. Egibitigibu ba kĩ bu nim mɛ
suuri, adama Yinni Gusunɔ u bu sure
mɛn suunu sɔɔ.
28 Nim mɛ, mu wurama mu Egibiti
sunɔn tabu kɛkɛba ka win maasɔbu
ka tabu kowobu kpuro wukiri be ba
Isireliba naamwɛm da nim wɔ̃ku gen
suunu sɔɔ. Baa ben turo, u ǹ yara.
29 Adama Isireliba ba sĩa tem
gbebum sɔɔ nim wɔ̃ku gen suunuɔ.
Domi nim mu kpaasinɛwa bera ka
bera ben nɔm geuɔ ka nɔn dwarɔ.
30-31 Ye Isireliba ba sɔm damgiru wa
te Yinni Gusunɔ u Egibitigibu koosi
ma ba ben gonu wa nim wɔ̃kun goorɔ,
yera ba gia ma Yinni Gusunɔwa u bu

faaba kua dɔma te, saa Egibitigibun nɔman di. Ma ba nùn nasia ba sosi, ba nùn naanɛ kua ka maa win gɔro Mɔwisi.

Mɔwisi ka Isireliban womu

15

1 Saa yera Mɔwisi ka Isireliba ba Yinni Gusunɔ siarabun womu kua. Ba nɛɛ,
kon Yinni Gusunɔ tɔma ka womu
domi u win wɛrɔbu tabu di.
U dumi ka yin maasɔbu sure nim wɔ̃ku sɔɔ.
2 Yinni Gusunɔwa nɛn dam,
wiya na siaramɔ ka nɛn womu.
Wiya u man faaba kua.
Wiya nɛn Yinni, kon nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Wiya nɛn baaban Yinni, kon nùn wɔlle sua.
3 U sãawa tabu kowo ka gem.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ.
4 U Egibiti sunɔn tabu kɛkɛba ka win tabu kowo damgibu sure
nim wɔ̃ku sɔɔ ge ba mɔ̀ Naa yari.
Win tabu kowo gisonkoba ba nim diira.
5 Nim mɛ, mu bu wukiri,
ma ba numa temɔ nge kperu.
6 Yinni Gusunɔ, wunɛn nɔm geu ga dam yiikogim mɔ.
Geya ga wunɛn wɛrɔbu munka muku muku.
7 Wunɛn sinandun kpãaru ta ra wunɛn wɛrɔbu taare.
Wunɛn mɔru yà n seewa,
a ra de bu dɔ̃ɔ mwaarewa nge wĩi.
8 A wɛ̃ru wura ma nim mu kpaasina
mu sinum kua bera ka bera nge gbãraru.
9 Wɛrɔ u nɛɛ, u koo bu naa swĩi kpa u bu naamwɛ.
U koo mɔru kɔsia be sɔɔ nge mɛ u kĩ,
kpa u takobi woma u bu go ka win nɔma,
kpa u ben dukia bɔnu ko.
10 Adama a wunɛn wom wɛ̃sia,
ma nim mu bu wukiri.
Ba numa ba kpuna nge dɔ̃ɔ kpenu mi nim mu duku.
11 Yinni Gusunɔ, mba n ka nun weenɛ
ye tɔmba sãamɔ kpuro sɔɔ.
Mba n ka nun dɛɛraru nɛ, wunɛ wi a nanum mɔ.
Mba n ka nun weenɛ, wunɛ wi ba koo siara.
Mba n ka nun weenɛ, wunɛ wi a ra sɔm maamaakiginu ko.
12 Domi a wunɛn dam sɔ̃ɔsi, ma tem bu mwɛ.
13 Wunɛn wɔnwɔndu sɔɔra
a wunɛn tɔmbu swaa sɔ̃ɔsi be a yakia.
A maa bu kparama ka wunɛn dam
a ka dɔɔ sere wãa yee te a bu nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ.
14 Tɔn tukobu ba ye nua, ma ba di-irumɔ.
Filisitiba ba bɛrum soora.
15 Edɔmun sinambun toronu kara.
Ma Mɔabun tabu durɔbu ba diirumɔ.
Kananiba kpuro, ben wasi dwiiya.
16 Bɛrum ka nandabu koo bu deema subaru sɔɔ.
Wunɛn dam saabu ba koo mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ nge kperu.
Sere wunɛn tɔn be a yakia yorun di
bu ka nim wɔ̃ku tɔbura, Yinni Gusunɔ.
17 Kaa ka bu da kpa a bu tãsisia
wunɛn tiin guuru wɔllɔ,
mi a wunɛn wãa yeru sɔɔru kua.
Tera ta sãa wunɛn sãa yeru te a tii kua.
18 Wunɛ Yinni Gusunɔ, kaa n bandu diiwa ka baadommaɔ.
19 Sanam mɛ Egibiti sunɔn dumi ka win tabu kɛkɛba ka maasɔbu ba dua nim wɔ̃ku sɔɔ, Yinni Gusunɔ u dera nim mu wurama mu bu wukiri. Adama u dera tem mu gbera nim wɔ̃ku gen suunu sɔɔ, ma Isireliba ba tɔbura.
20 Yen biruwa Aronin sesu Mariamu wi u sãa Gusunɔn sɔmɔ, u bara kpãru sua ma tɔn kurɔbu kpuro ba nùn swĩi ba bara kpãnu soomɔ ba yaamɔ.
21 Mariamu u bu womu geni kua u nɛɛ,
i Yinni Gusunɔ tɔmɔ ka womu,
domi u nasara wa ka win yiiko.
Dumi ka yin maasɔbu u sure nim wɔ̃ku sɔɔ.

ISIRELIBAN SANUM GBABURƆ

Nim sosuram

22 Yen biru Mɔwisi u Isireliba kpara saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yarin di ba da gbaburɔ te ba mɔ̀ Suri. Sɔ̃ɔ itawa ba sĩa gbabu te sɔɔ ba ǹ nim wa.
23 Ma ba tura Maraɔ adama nim mɛ ba wa mi, mu sosu, ba ǹ kpĩa bu nɔ.

Yen sɔ̃na ba yam mi soka Mara. Yen tubusiana sosura.
24 Ma tɔn be, ba Mɔwisi wɔkisi ba nɛɛ, mba sa ko nɔ.
25 Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue. Ma Yinni Gusunɔ u nùn dɛka gaa sɔ̃ɔsi. Ye u dɛka ye sua u kare nim mɛ sɔɔ, ma mu dora.
Miya Yinni Gusunɔ u win tɔmbu woodaba wɛ̃ ka woronu. Miya u maa ben laakari mɛɛra.
26 U nɛɛ, ì n nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere nua sãa sãa, ma i mɔ̀ ye n man wɛ̃re ma i nɛn woodaba mɛm nɔɔwa, na ɲ̀ ka bɛɛ bara ni sɛɛyasiamɔ ni na Egibitigibu kpɛ̃ɛ. Nɛna Yinni Gusunɔ nɛ wi na ra n bɛɛ bɛkiamɔ.
27 Yen biru ba tura Elimuɔ mi nim bwii wɔkura yiru ya wãa ka kpakpa bɛ̃ɛ wata ka wɔkuru. Ma ba ben sansani gira bwii yin bɔkuɔ.

Manna ka kusunu

16

1 Ma Isireliban wuu te kpuro ta seewa Elimun di ta da gbaburɔ te ba mɔ̀ Sini te ta wãa Elimu ka Sinain baa sɔɔ. Saa dɔma tèn di ba doona Egibitin di, ba kuawa suru tia ka sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ba sere tura mi.
2 Ma be kpuro ba Mɔwisi ka Aroni wɔkisim wɔri gbaburu mi.
3 Ba nɛɛ, n daa sanɔ bo Yinni Gusunɔ u sun go Egibitiɔ mi sa ra raa sinɛ su dĩanu di ni sa kĩ ka yaa. Adama wee, i ka sun na gbabu teni sɔɔ gɔ̃ɔru tu ka sun go bɛsɛ kpuro.
4 Yen biru Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɛ̃ kon de dĩanu nu nɛɛra wɔllun di nge gura bɛɛ kpuron sɔ̃, kpa tɔmbu ba n da yari bu gure baadomma mèn bukata ba mɔ tɔ̃ɔ te. Nge mɛya kon ka ben laakari mɛɛri n wa bà n koo nɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
5 Sɔ̃ɔ nɔɔba tiase, mɛ ba ra guren nɔn yiruwa ba koo gura kpa bu yen sɔmburu ko.
6 Ma Mɔwisi ka Aroni ba Isireliba kpuro sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yoka ye, i ko gia ma Yinni Gusunɔwa u bɛɛ yarama Egibitin di.
7-8 Domi u koo bɛɛ yaa wɛ̃ i tem yèn sɔ̃ u nua i nùn wɔkisimɔ. I n yɛ̃ ma wiya i wɔkisimɔ, n ɲ̀ mɔ bɛsɛ. Sia bururu u koo maa bɛɛ dĩanu wɛ̃ i di i debu, kpa i win yiiko wa.
9 Ma Mɔwisi u Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Isireliban wuuru kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu susima Yinni Gusunɔ mi, yèn sɔ̃ u ben wɔkinu nua.
10 Saa ye Aroni u ka Isireliban wuu te gari mɔ̀, ba sĩira gbaburu gia ba wa wee, Yinni Gusunɔn yiikon girima sɔ̃ɔsira guru wii wuro te sɔɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
12 na Isireliban weeweenu nua. A bu sɔ̃ɔwɔ ma yoki yam bere berebu ba koo yaa tem kpa sia bururu bu dĩanu di bu debu kpa bu gia ma nɛna na Gusunɔ ben Yinni.
13 Ye n kua yoka yera kusu wuu bakara na ta tɛria sansani ye kpuro sɔɔ. Sisiru bururu ma tem kpuro mu kakoru sãa.
14 Saa ye kako te, ta gbera gãa piiminu tɛrie temɔ nge dĩa bimi. N sãa nge guru kpenu nu tem wukiri.
15 Ye Isireliba ba ye wa, ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ, mba yeni. Domi ba ɲ̀ ye yɛ̃.
Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeniwa dĩa ni Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃ɛma i di.
16 U nɛɛ, yɛnu yɛ̃ro baawure u koo gurawa mèn nɔɔ win yɛnugibu ba koo di sɔ̃ɔ teeru nge mɛ ben geera nɛ.
17 Ma Isireliba ba kua mɛ. Gaba gura n kpã n kere gabu.
18 Yen biru ba ye yĩira. Ma ba deema wi u gura n kpã u ɲ̀ saka sare. Wi u maa gura fiiko u ɲ̀ saka kɔmiɛ. Baawure u wa dee dee nge mèn nɔɔ u koo di.

Mannan wooda

19 Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn goo u ku de yu tiara sere sisiru bururu.
20 Adama ba ɲ̀ Mɔwisigia nua. Ben gaba dera ya tiara sere sisiru bururu ma ya kɔ̃sa ya kɔkɔnu kua. Yera Mɔwisi u ka bu mɔru bara.
21 Bururu baatere ba ra gurewa mèn nɔɔ ba koo di, adama sɔ̃ɔ ù n ye, ya ra yandewa.
22 Alusuman sɔ̃ɔ nɔɔba tiase, ben sɔ̃ɔ yirun dim sakawa ba gura. Ben guro gurobu kpuro ba na ba Mɔwisi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba kua mɛ.

23 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u gerua u nɛɛ, sia tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugira te sa ra nùn derie, i sɔnwɔ
ye i kĩ i sɔmɛ, kpa i yike ye i kĩ i yike.
Kpa i sukum yi sere sia bururu.
24 Ba ye yi sere sisiru bururu nge
mɛ Mɔwisi u gerua. Ya ǹ maa kɔ̃sa, yu
sere kɔkɔnu ko.
25 Mɔwisi u nɛɛ, i ye dio domi tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugira te i ko Yinni Gusunɔ deria.
Gisɔ i ǹ ye wasi temɔ.
26 Sɔ̃ɔ nɔɔba tia i ko n da ye
gure. Adama sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugira. Te sɔɔra i ǹ ko ye wa i
gura.
27 Ka mɛ, sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, tɔn ben
gaba yara bu wa bu ka gura adama ba
ǹ gãanu wa.
28 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere domma i ko i n nɛn
gere ka nɛn woodaba yinamɔ.
29 I yaayo ma nɛ, Yinni Gusunɔ na
bɛɛ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wɛ̃. Yen sɔ̃na na ra
bɛɛ sɔ̃ɔ yirun dĩanu wɛ̃ sɔ̃ɔ nɔɔba tiase.
I de bɛɛn baawure u sina u ku yari win
wãa yerun di u sɔmburu ko sɔ̃ɔ nɔɔba
yiruse te sɔɔ.
30 Ma tɔn be, ba wɛ̃ra tɔ̃ɔ te sɔɔ.
31 Isireliba ba dĩa ni soka ka ben
barum manna. Yen tubusiana, mba
yeni. Ya sãawa nge dĩa bima kpika
piibu. À n denda, ya dowa nge kira te
ba kua ka tim.
32 Sɔ̃ɔ teeru Mɔwisi u nɛɛ, wooda
wee ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
I manna beruo, sɔ̃ɔ teerun dim saka
bɛɛn bibun bweserun sɔ̃ bu ka wa dĩa
ni u bɛɛ wɛ̃ i di gbaburɔ sanam mɛ u
bɛɛ yarama Egibitin di.
33 Mɔwisi u maa Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a wekeru garu tama a manna doke
sɔ̃ɔ teerun dim saka, kpa a tu yi Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, kpa ya n berua bɛɛn
bibun bweserun sɔ̃.
34 Ma Aroni u ye sua u yi woodan
kpakororun wuswaaɔ kpa ya n berua
nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda
wɛ̃ u ko.
35 Isireliba ba manna ye diwa wɔ̃ɔ
weeru, sere ba ka tura Kananin tem
nɔɔ bura yerɔ, tem mɛ̀ sɔɔ ba koo du
ba n wãa.
36 Mannan sɔ̃ɔ teerun dim sakawa
ba ra soku omɛri. Omɛri ye, ya sãawa
ditiri nnɛn saka. Omɛri wɔkurun
sakawa ba ra soku efa.

Nim mu yara kperun di

17

1 Isireliban wuu te kpuro ta sĩima
saa gbaburun di te ba mɔ̀ Sini, ta ka
ten sanum dɔɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u
bu sɔ̃ɔwa. Ye ba tura Refidimuɔ ma ba
ben sansani gira, adama ba ǹ nim wa
mi, bu nɔ.
2 Miya ba Mɔwisi nɔɔ kuurim wɔri
ba nɛɛ, a sun nim wɛ̃ɛyɔ su nɔ.
Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na
i ka man nɔɔ kuurimɔ. Nge mba n kua
i ka Yinni Gusunɔn laakari mɛɛrimɔ.
3 Adama nim nɔru ga tɔn be baasi gia
ma ba Mɔwisi wɔkisimɔ ba mɔ̀, mban
sɔ̃na a sun yarama Egibitin di. Kaa ka
de nim nɔru gu sun go, bɛsɛ ka bɛsɛn
bibu ka bɛsɛn yaa sabenu.
4 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔ nɔɔgiru
sue u nɛɛ, mba kon tɔn beni kua. Wee,
ba kĩ bu man kpenu kasuku.
5 Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
saro i da i n tɔn be gbiiye wunɛ ka ben
guro gurobu sannu, kpa a n wunɛn
dɛka ye nɛni yè a ka daa ten nim so.
6 Wee, kon yɔ̃ra wunɛn wuswaaɔ
kperu garun wɔllɔ Horɛbun guurɔ, te
ba maa sokumɔ Sinai, kpa a kpee te so.
Nim mu koo yari min di tɔn be, bu ka
nɔ.
Ma Mɔwisi u kua mɛ, Isireliban
guro gurobun wuswaaɔ.
7 Yera u yam mi yĩsinu yiru kã Teera
Masa domi miya Isireliba ba nùn nɔɔ
kuura. Yiruse maa Mɛriba domi miya
ba Yinni Gusunɔn laakari mɛɛra ba
nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wãa bɛsɛn suunu
sɔɔ? Nge u sari.

Isireliba ba ka Amalɛkiba tabu kua

8 Sanam mɛ sɔɔra Amalɛkiba ba na
ba Isireliba tabu wɔri Refidimuɔ.
9 Yera Mɔwisi u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
durɔbu gabu gɔsio kpa i yari i da i ka
Amalɛkiba tabu ko sia. Nɛn tii kon da
n yɔ guuru wɔllɔ na n dɛka ye sue wɔllɔ
ye Gusunɔ u nɛɛ, na n nɛni.
10 Yosue u Amalɛkiba tabu wɔri nge
mɛ Mɔwisi u nùn sɔ̃ɔwa. Ma Mɔwisi ka
Aroni ka Huri ba da guu ten wɔllɔ.
11 Mɔwisi ù n win nɔma sue wɔllɔ,
Isireliba ba ra n kamiamɔwa, adama

ù n ye sura temə, Amalɛkibara ba ra n bu kamiamə.
12 Məwisin nəma ya mənya ma ba kperu garu sua ba yi win kəkərə ma u tu sinari. Ma Aroni ka Huri ba win nəma sue wəllə, turo nəm geuə, turo maa nəm dwarə. Ma win nəma suare wəllə dim dim sere sõə ka dua.
13 Ma Yosue u Amalɛki ka win təmbu kamia mam mam.
14 Ma Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u nɛɛ, a yeni yoruo tireru səə i ka ye yaaya, kpa a Yosue sõ ma kon de bu Amalɛkiba duari mam mam handunia səə.
15 Yen biru Məwisi u yãku yeru gira ma u tu yĩsiru kã Yinni Gusunəwa nɛn tuuta. Domi wiya u bu nasara wẽ.
16 U nɛɛ, yèn sõ Amalɛkiba ba Yinni Gusunə seesi, yen sõna u koo ka bu tabu ko sere ka baadommaə.

Yetoro u Məwisi beram da

18

1 Saa ye səə, Yetoro Madianiban yãku kowo, wi u sãa Məwisin dokiri, u nua kpuro ye Yinni Gusunə u Məwisi ka win təmbu Isireliba kua sanam mɛ u bu yarama Egibitin di.
2-3 Ma u seewa u da Məwisin mi ka Məwisin kurə Sefora ka win bibu yiru be u raa deri wi, Yetoron mi. N deema, ye Məwisi u bii be mara, u turo yĩsiru kã Gɛɛsəmu yèn sõ u wãa tem tukumə u ka nùn mara.
4 Ma u yiruse yĩsiru kã Ɛliesɛɛ yèn sõ Gusunə win baaban Yinniwa u nùn somi u nùn wəra Egibiti sunən nəmun di.
5 Ma Yetoro ka Məwisin kurə ka win bii be, ba tura mi Isireliba ba ben sansani gire guu te ba mò Sinaiə.
6 Saa yera Yetoro u Məwisi gəria u nɛɛ, bu nùn sõ wee, u ka nùn win kurə naawa ka win bibu yiru ye.
7 Ye Məwisi u nua mɛ, yera u yara u win dokiri sennə da. Ye u tura mi, ma u yiira win wuswaaə. Yen biru u seewa ba bəkasina ba təbirina. Ma Məwisi u ka nùn da win dii bekurugirə.
8 Ma u win dokiri wi saaria kpuro ye Yinni Gusunə u Egibitigibu ka ben sunə kua be Isireliban sõ, ka sere nəni swãa te ba wa swaa səə, ka nge mɛ Yinni Gusunə u bu yara te səən di.
9 Durom mɛ Yinni Gusunə u Isireliba kua mi, sanam mɛ u bu yara Egibitigibun nəman di, ya Yetoro dore.
10 Yera u nɛɛ, na Yinni Gusunə siara wi u bɛɛ wəra saa Egibiti sunə ka win təmbun yorun di.
11 Tẽ na gia ma wiya u bũnu kpuro kere. Domi u dera Egibitigibun nuku kõsura wəri ben tii səə.
12 Ma u Gusunə yãku dõə mwaararugiru kua ka yãkunu ganu. Yera Aroni ka Isireliban guro gurobu ba na ba di ka Məwisin dokiri wi sannu ba ka Gusunə sãwa.

Yetoro u Məwisi bwisi kã

13 Yen sisiru bururu yera Məwisi u sina u ka Isireliba siria, ma tən be, ba yõ win wuswaaə saa bururun di sere ka yokaə.
14 Ye Yetoro u wa mɛ, yera u Məwisi sõəwa u nɛɛ, mba a tən be kuammɛ mɛ. Mban sõna a sõ wunɛ turo a bu siriammɛ saa bururun di sere ka yokaə.
15 Ma Məwisi u nùn sõəwa u nɛɛ, tən be, ba naaməwa nɛn mi, n ka bu Gusunə bikia ye u kĩ bu ko.
16 Bà n maa gari gɛɛ mə ben tii tiinɛ səə kpa n bu siria n bu sõəsi ye Yinni Gusunə u kĩ.
17 Yera win dokiri wi, u nɛɛ, ye a mò mi, ya ǹ wã.
18 Kaa ra tii mɛɛra kowa mi, ka sere maa tən be ba nun sikerenɛ mini. Domi səmbu te, ta kpã. A ǹ kpẽ a tu ko wunɛ turo.
19 Tẽ a nɛn gari nəəwə, kpa Gusunə u nun somi. Bwisi yi kon nun kẽ wee. A koowo tən ben wirugii Gusunən wuswaaə, kpa a n da ka ben gari de win mi.
20 Kpa a bu Gusunən woodaba tubusia ka swaa ye ba koo swĩi, ka səma ye ba koo ko.
21 Kpa a gabu gəsi be səə, be ba koo kpĩ bu bu kpara kpa yɛ̃roba n sãa be ba Gusunə nasie, ba gem swĩi, ba ku ra nəm biran kẽnu mwɛ. Kpa a ben gabu ko təmbu nərəbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunəbun (100) wirugibu,

gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wɔkurun wirugibu.
22 Beya ba ko n da tɔn be sirie baadomma kpa ba n da ka gari yi yi sɛ̃ nɛ wunɛn mi. A de bu nun wunɛn sɔmunu kawa, kpa bu ka nun sɔbe.
23 À n kua mɛ, ma Gusunɔ u nun kpare swaa ye sɔɔ, kaa kura, kpa tɔn be, bu maa turi mi ba dɔɔ ka bɔri yɛndu.
24 Mɔwisi u win dokirin gere wura u kua kpuro nge mɛ u nùn sɔ̃ɔwa.
25 U tɔn be gɔsa Isireliba sɔɔ be ba koo sɔmbu te kpĩ. Ma u ben gabu kua tɔmbu nɔrɔbun (1.000) wirugibu, gabu maa wunɔbun (100) wirugibu, gabu weeraakurun wirugibu, gabu maa wɔkurun wirugibu.
26 Bera ba ra gari yi yi ǹ sɛ̃ siri. Yi yi sɛ̃ kpa bu ka Mɔwisi daawa.
27 Yen biru win dokiri u nùn nɔɔ kana ma u doona u da win temɔ.

GUSUNƆ U KA ISIRELIBA ARUKAWANI BƆKUA

Isireliba ba wãa Sinain guurun nuurɔ

19

1-2 Yen biru Isireliba ba doona Refidimun di. Ye n kua suru itasen tɔ̃ɔ gbiikiru saa mìn di ba yara Egibitin di, yera ba tura Sinain gbaburɔ. Ma ba ben sansani gira guu te ba mɔ̀ Sinain nuurɔ.
3 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka guu ten wɔllɔ u ka nùn gari ko.
Ye u yɔɔwa mi, yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, amɛniwa kaa Yakɔbun bibu Isireliban bwese kɛri sɔ̃ a nɛɛ,
4 i wa ye na Egibitigibu kua ka nge mɛ na bɛɛ tii gawe na sua ka nɛn nɔm damguu nge mɛ gunɔ bakeru ta ra ten binu sue.
5 Tɛ̃, ì n nɛn gere nua, ì kun nɛn arukawani kusie, i ko ko nɛn tiin tɔmbu n tɔmbu kpuro kere. Handunia kpuro sãawa nɛgia,
6 adama bɛɛ i ko n sãawa nɛn tɔn be na gɔsa na tii yiiye, kpa i n sãa nɛn yãku kowobu tɔn be ba tien sɔ̃. Gari yi kaa Isireliba sɔ̃wa mi.
7 Yen biru Mɔwisi u sarama u tɔn ben guro gurobu sokusia u bu sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ u bu sɔ̃.
8 Ma tɔn be kpuro ba wura ba nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u gerua kpuro, yeya sa ko ko.
Ma Mɔwisi u maa ka tɔn ben gere wura Yinni Gusunɔn mi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, kon na wunɛn mi guru wii wuro te ta sinum mɔ sɔɔ, kpa tɔn be, bu nɔ sanam mɛ na ka nun gari mɔ̀, kpa ba n da n nun naanɛ sãa.
Saa ye sɔɔra Mɔwisi u den Yinni Gusunɔ tɔn ben gari yi tusia.

Gusunɔ u ka Mɔwisi yinna Sinain guuru wɔllɔ

10 Yera Yinni Gusunɔ u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a tɔn be deema a bu sɔ̃ bu ben beka teo bu tii dɛɛrasia gisɔ ka sia,
11 kpa ba n sɔɔru sãa ba n ka sɔ̃ɔ itase mara. Domi sɔ̃ɔ itase te sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔ kon sarama Sinain guurɔ be kpuro bu ka man wa.
12 Kaa tɔn be yĩreru kua mi ba koo yɔ̃ra guu ten bɔkuɔ, kpa a bu sɔ̃ ba n tii sɛ bu ku raa guu te yɔ, bu ku mam susi ten gãarɔ bu tu bɛsu. Ben wi u tu bɛsu, yɛ̃ro koo gbiwa.
13 Ba ǹ nùn sɛ̃remɔ ka nɔma, kpena ba koo nùn kasuku, ǹ kun mɛ bu nùn sɛ̃ɛnu twee bu ka go. Baa ǹ n yaa saberun na, mɛya ba koo ka tu go. Kɔba yà n swĩwa ba koo susi guu ten bɔkuɔ.
14 Ma Mɔwisi u sarama guu ten min di, u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu tii dɛɛrasio bu ka Gusunɔ sã. Ma ba ben beka tea.
15 U kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku ra ka bɛɛn kurɔbu bakuna i n sɔɔru sãa i n ka sɔ̃ɔ itase te mara.
16 Sɔ̃ɔ itase ten bururu ba guru kukiribu nua, ma ba guru maakinu ka guru wii wuro te ta sinum mɔ wa guu ten wɔllɔ. Ma kɔba ya sumɔ tãa tãa sere tɔn be ba wãa sansani ye sɔɔ kpuro bɛrum bu mwa ba diira.
17 Yera Mɔwisi u tɔn be yarama ben sansanin di bu da bu ka Gusunɔ yinna, ma ba yɔ̃ra guu ten nuurɔ.
18 Wiisu Sinain guu te wukiri, domi Yinni Gusunɔ u sarama ka dɔ̃ɔ u wãa ten wɔllɔ. Wii si, su yɔɔmɔ nge dɔ̃ɔ bokon wiisu. Ma guu te, ta yĩirumɔ ka dam.

19 Kəba yen swĩi maa sosimə. Yera
Məwisi u gari gerua, ma Gusunə u
nùn wisa ka nəəgii te ta sãa nge guru
kukiribu.
20 Nge mɛya Yinni Gusunə u ka
sarama guu ten wəllə, ma u Məwisi
soka. Yera Məwisi u yəəwa u da mi.
21 Ma Yinni Gusunə u nùn sõəwa u
nɛɛ, a saro a tən be kirə ko gem gem bu
ku raa susima bu yĩre te sara bu man
mɛɛri, kpa ben dabiru tu ku raa kam
ko.
22 Mɛya yãku kowobun tii, be ba ra
man susi, bu de bu tii dɛɛrasia kpa n
ku ra ben gabu go.
23 Ma Məwisi u Yinni Gusunə sõəwa
u nɛɛ, tən be, ba ǹ yəəmə guuru wəllu
mi. Domi a sun kirə kua gem gem a nɛɛ
n bu yĩreru kuo guu ten bəkuə mi ba
koo yõra. Kpa su tu garisi guu te a tii
yiiye.
24 Yinni Gusunə u nɛɛ, a saro a da
kpa wunɛ ka Aroni i yəəma, adama
yãku kowobu ka tən be ba tie, bu ku
raa yĩre te sara bu man mɛɛri, kpa n ku
ra ben gabu go.
25 Ma Məwisi u sara u da u tən be
gari yi sõəwa.

20

Wooda wəku te Gusunə u Isireliba wɛ̃

(I maa mɛɛrio Wooda Yiruse 5:6-21)

1 Yen biru Gusunə u gari yini kpuro
gerua u nɛɛ.
2 Nɛna Gusunə bɛɛn Yinni wi u ra n
wãa nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin tem
di, na bɛɛ yakia saa yorun di.
3 Yen sõ, i ǹ ko i gãanu ganu sã nɛ
baasi.
4 I ku ra tii bwãarokunu kua ni
nu sãa gãanun weenasinu ni nu wãa
wəllə, ǹ kun mɛ temə, ǹ kun mɛ nim
səəwə.
5 I ku ra yiira i bwãaroku gagu sã,
domi nɛna bɛɛn Yinni wi u ra n wãa.
Nɛ, Yinni nisinugiiwa, nɛ wi na ra
baababan durum məəru mwɛ ben bi-
bun mi be ba man tusan suunu səə
sere ka ben sikadominun bibə.
6 Adama be ba man kĩ, ma ba
nɛn wooda nasie, na ra ben bibun
bweseru wənwəndu kue sere ka
baadommaə.
7 Nɛna bɛɛn Yinni wi u ra n wãa. I ku
ra nɛn yĩsiru soku kam. Wi u tu soka
kam, kon yɛ̃ro sɛɛyasia.
8 I wɛ̃ro tõə wɛ̃rarugiru səə, kpa i tu
garisi te na yi nɛnɛm nɛn sõ.
9 Sõə nəəba tia i ko n da bɛɛn səma
kpuro ko.
10 Adama sõə nəəba yirusera ta sãa
tõə wɛ̃rarugiru te i nɛ Gusunə bɛɛn
Yinni derie. Tõə te səə, i ku ra səmburu
garu ko, bɛɛ ka bɛɛn bibu, ǹ kun mɛ
bɛɛn yobu, ǹ kun mɛ bɛɛn yaa sabenu,
ǹ kun mɛ səə be ba wãa bɛɛn yɛnusə.
11 Domi sõə nəəba tian baa səəra na
ka wəllu ka tem ka nim wõku kua ka
baayere kpuro ye ya wãa mi səə. Ma
na wɛ̃ra sõə nəəba yiruse. Yen sõna na
sõə nəəba yiruse te domaru kua na tu
yi nɛnɛm nɛn sõ.
12 I bɛɛn tundo ka mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə
kpa bɛɛn hunde yu wa yu dakaa da
tem mɛ na bɛɛ wɛ̃ səə.
13 I ku ra tənu go.
14 I ku ra sakararu ko.
15 I ku ra gbɛni.
16 I ku ra goo gari mani.
17 I ku ra bɛɛn tənusin diru binɛ ko,
ǹ kun mɛ win kurə, ǹ kun mɛ win
yobu, ǹ kun mɛ win yaa sabenu, ye n
sãa wunɛn tənusin gãanu kpuro gesi.
18 Yen biru tən be kpuro ba guru
kukiribu ka kəban swĩi nua ma ba
guru maakinu wa guu ten wəllə te
wiisu wukiri. Yera ba diira ba da ba
yõra n dɛsire.
19 Ba Məwisi sõəwa ba nɛɛ, wunɛn
tii, à n ka sun gari kua, sa ko nun swaa
daki. Adama a ku de Gusunə u ka sun
gari ko, kpa su ku ra gbi.
20 Ma Məwisi u tən be sõəwa u nɛɛ i
ku bɛrum ko. Domi Yinni Gusunə u
nawa u ka bɛɛn laakari mɛɛri kpa i n
nùn nasie, i ku ra maa ka durum ko.
21 Ma tən be, ba yõ n dɛsire saa ye
Məwisi u guru wii sinumgii te susi mi
Gusunə u wãa.

Yãku yerun wooda

22 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ, a Isireliba sõəwə a nɛɛ, bɛɛn tii i wa
ma wəllun diya na ka bu gari kua.
23 Yen sõ, i ku ra maa tii bwãaroku
gagu kua ka wura, ǹ kun mɛ ka sii
geesu, kpa i gu ko bɛɛn bũu.

24 Adama i ko man yãku yeru bania
ka tem. Kpa i bɛɛn yaa sabenu gəsi
i ka man yãku dõɔ mwaararuginu ka
siarabun yãkunu kua ten wəllə. Yam
kpuro mi na gəsa i ka man sã, ko na n
wãa mi, kpa n bɛɛ domaru kua.
25 I n man yãku yeru baniammɛ
ka kpenu, i ku tu bani ka kpee ni i
dãka. Domi ì n kpee ni dãka, i nu disi
dokewa mi.
26 I ku ra de ta n yəətia mə, kpa bu ku
raa ka bɛɛn tereru wa ì n yəəmə mi.

Wooda ye Yinni Gusunə u Isireliba wɛ̃ yobun sõ

21

1 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ, a Isireliba wooda yeni wɛ̃ɛyə.
2 Ben goo ù n win Isirelisi dwa yoo,
yoo wi, u koo win yinni sãwa wõə
nəəba tia, nəəba yiruse u koo yariwa
yoo ten di u kun gãanu kəsie.
3 U kun kurə mə u ka dua yoo te səə,
wi turowa u koo yari. U n maa kurə
mə ba ka nùn dwa, sanna ba koo yari.
4 N n win yinnin na, u nùn kurə wɛ̃,
ma u ka kurə wi bibu mara, dəma te u
yariə yorun di, u koo kurə ka win bibu
win yinni deriawa kpa u yari wi turo.
5 Adama yoo wi, ù n gerua batuma
səə u nɛɛ, u win yinni kĩ ka maa win
kurə wi, ka win bibu, yen sõ, u ǹ yariə,
6 saa yera yinni wi, u koo ka nùn
da Yinni Gusunən sãa yerə. Miya u
koo nùn sɛririsia sãa yee ten gamboə,
u nùn swaa yaba ka səkura. Kpa n
sãa yĩreru ma yoo wi, u sãawa win yoo
sere ka baadommaə.
7 Goo ù n maa win bii tən kurə dəra
yoo, ba ǹ nùn yakiamə nge mɛ ba ra
yoo tən durəbu yakie.
8 Win yinni ù n nùn sua kurə, ma u
wa dãkuru ya ǹ ka nùn naawɛ u koo
kpĩ u nùn win təmbu yakie. Adama u
ku raa nùn tən tuko yakie. Domi durə
wi, u kua naanɛ sarirugii.
9 Goo ù n yoo tən kurə dwa u ka win
bii tən durə wɛ̃, u nùn kuo nge mɛ ba
ra bii wəndia kue bà n nùn suamə.
10 Goo ù n yoo sua kurə, yen biru ù
n maa kurə kpao sua, u ku raa yoo win
dĩanu ka win yãa ni u ra raa nùn wɛ̃
kawa. Mɛya maa ben wãasinaa səə, u
ku raa de gãanu ganu kəsi.
11 U kun maa nùn gãanu ita yenin
gaa kuammɛ, u de kurə wi, u yari
yorun di u kun gãanu kəsie.

Daa kõsa ye tənu ù n kua ba koo nùn go

12 Wi u tənu so u go, ba koo yɛ̃ron tii
gowa.
13 Adama wi u kun kĩ u ka tənu go
samba səə, nɛ Yinni Gusunə kon yam
gam gəsi mi u koo kpikiru da u kuke.
14 Wi u win winsim mwa u go nuku
kõsurun sõ ka bwisi, bu yɛ̃ro məə bu
go, baa ù n dua nɛn sãa yerə u yãku
yeru nɛnua u ka bõre.
15 Wi u win tundo so, ǹ kun mɛ win
mɛro, ba koo yɛ̃ro mwa bu gowa.
16 Wi u tənun tii gbɛna u dəra, ǹ kun
mɛ u nùn kua win yoo, ba koo yɛ̃ro
mwa bu gowa.
17 Wi u win mɛro, ǹ kun mɛ win
tundo kõsa gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa.

Wooda ye Gusunə u yi be ba təmbu mɛɛra kuan sõ

18 Saa ye təmbu yiru ba sannamə
ma ben turo u win winsim so ka nəm
kuseru, ǹ kun mɛ u nùn kara ka kperu
u mɛɛra kua, ma ya kun nùn go, ba ǹ
wi u nùn so mi goomə. Yà n nùn kpĩ,
19 ma u ra sanə kua u ka dɛka sĩimə,
wi u nùn mɛɛra kua mi, ba ǹ nùn
gãanu kuammɛ. Adama durə win
səmbu te u koo raa ko ù n bwãa do, wi
u nùn mɛɛra kua mi, wiya u koo tu ko,
kpa u maa mɛɛra yen nəəribun gobi
kəsia.
20 Goo ù n win yoo so ka bokuru u
go mii mii ba koo yɛ̃ro gowa.
21 Adama yoo wi, ù n kua tõə giriru
ǹ kun mɛ sõə gira yiru u sere gu, ba ǹ
maa win yinni gãanu kuammɛ, domi
yoo wi, u sãawa win gobi.
22 Tən durəbu gabu bà n sannamə,
ma ba guragii wəri sere win nukura ka
yara, ma win gam kun mɛɛra wa, yen
mɛ kurə win durə u tən be bure, mɛya
ba koo kəsia siri kowobun wuswaaə.
23 Adama kurə wi, ù n mɛɛra gaa wa,
mɛɛra yen bwesera ba koo maa bu ko.
U n maa gun na, ba koo bu gowa.

24 N n win nɔnin na ba wuna ba koo
maa begii wunawa. N n win dondun
na ba bua, ba koo maa beginu buawa.
N n win nɔman na ba bua, ba koo maa
begia buawa. N n win naasun na ba
bua, ba koo maa begisu buawa.
25 N n maa dɔ̃ɔn na ba nùn mɛni,
ba koo maa be dɔ̃ɔ mɛniwa. Mɛɛra
yèn bweseru ba nùn kua gesi, yen
bwesera ba koo maa bu ko.
26 Goo ù n win yoo tɔn durɔ, ɲ̀ kun
mɛ tɔn kurɔn nɔnu kɔra, u koo yoo wi
karawa u doona nɔnu gen sɔ̃.
27 N n maa win dondun na u wuna,
u koo nùn karawa u doona don ten sɔ̃.
28 Kɛtɛ yà n tɔnu kɔba so ya go, ba
koo yen tii kpenu kasuku bu gowa, ba
ɲ̀ yen yaa temmɔ. Yen biru ba ɲ̀ maa
yen yinni gãanu kuamme.
29 Adama kɛtɛ ye, yà n daa goo kɔba
sɔkure ma ba yen yinni sɔ̃ɔwa ma u ɲ̀
ka ye gãanu kue, ba koo win tii gowa
ka kɛtɛ ye sannu.
30 Bà n maa nùn gãanu buren na u
wa u ka win wãaru yakia, u koo ni
kpuro kɔsiawa nge mɛ ba gerua.
31 Kɛtɛ yen bweseru yà n bii goo
kɔba sɔka, siri tee biya ba koo ye kua
mi, ka yen yɛ̃ro.
32 Adama kɛtɛ ye, yà n goon yoo so
ya go, sii geesun gobi tɛna yen yinni u
koo yoo win yinni wɛ̃, kpa bu kɛtɛ ye
kpenu kasuku bu go.
33 Goo ù n dɔkɔ mɔ, ɲ̀ kun mɛ u wɔru
gagu gba u deri u ɲ̀ wukiri, ma goon
yaa sabera wɔri mi, ta gu,
34 wi u dɔkɔ ye mɔ ɲ̀ kun mɛ wɔru
ge, u koo sabe ten kɔsire wɛ̃wa kpa u
sabe goo te sua.
35 Goon kɛtɛ yà n googia mɛɛra kua
ya go, ba koo kɛtɛ wasa ye dɔrawa bu
yen gobi bɔnu ko. Kpa bu maa ye ya
gu min yaa bɔnu ko.
36 Kɛtɛ ye, yà n daa gɛɛ mɛɛra koore,
ma yen yɛ̃ro u yɛ̃ adama u ɲ̀ gãanu kue,
u koo ye ya gu min kɔsire wɛ̃wa kpa
wi, u goo te sua.

Yaa sabenun gbɛnan wooda

37 Goo ù n kɛtɛ gbɛna u go, ɲ̀ kun mɛ
u ye dɔra, kɛtɛ nɔɔbuwa u koo kɔsia tia
yen wɔllɔ. N n maa yãarun na, yãanu
nnɛwa u koo kɔsia tee ten wɔllɔ.

22

1-3 Ye u gbɛna mi, bà n ye wa win
nɔma sɔɔ, ɲ̀ n kɛtɛn na, ɲ̀ kun mɛ
kɛtɛku, ɲ̀ kun mɛ yãaru, ma ya gesi
wasi, yen yiruwa u koo wɛ̃. Ʊ kun maa
gãanu mɔ, ba koo win tii dɔrawa.

Goo ù n gbɛna da wɔ̃kuru, bà n nùn
mwa wɔ̃ku te, ba so ba go, ba ɲ̀ goo win
yɛm bikiamɔ. Adama yam mù n sãra
ba sere nùn go, be ba nùn go mi, ba koo
bu win yɛm bikia.

Goon gãa ni ba suan woodaba

4 Bɛɛn goo ù n win sabenu sure
win winsim gberɔ, ɲ̀ kun mɛ win dãa
gbaarɔ, ma nu dĩanu asɔrɔ kua, win
gberun dĩa geena u koo yɛ̃ro kɔsire
wɛ̃, ɲ̀ kun mɛ win dãa marum.
5 Goo ù n dɔ̃ɔ mɛnima, dɔ̃ɔ wi, ù
n dua goon gberɔ, ma yɛ̃ron dĩanu
kpuro dɔ̃ɔ mwaara, wi u dɔ̃ɔ mɛni mi,
u koo dĩa ni nu dɔ̃ɔ mwaaran kɔsire
wɛ̃wa.
6 Goo ù n win winsim gobi, ɲ̀ kun
mɛ gãanu berusia, ma ba nu gbɛna mi
u berua mi, bà n gbɛnɔ wi wa ye u sua
min nɔn yiruwa u koo kɔsia.
7 Bà kun maa nùn wa, wìn mi ba gãa
ni gbɛna u koo dawa Gusunɔn sãa yerɔ
u nɔma sua wɔllɔ u bɔ̃re u nɛɛ, u ɲ̀
gãanu ganu sue ni ba nùn berusia mi
sɔɔ.
8 Tɔmbu yiru bà n gãanu sikirinɛmɔ,
ɲ̀ n yaa saberun na, ɲ̀ kun mɛ yãnu, ɲ̀
kun mɛ gãa ni nu kɔ̃ɔra, be kpuro ba
koo dawa Gusunɔn sãa yerɔ u bu siria.
Ben wi u kun gem mɔ, ye ba sikirinɛ
min wasi yiruwa u koo kɔsia.
9 Goo ù n win winsim yaa saberu
garu sabusia, ma ta bɔɔra ɲ̀ kun mɛ ta
gu ɲ̀ kun mɛ ba tu sɛ̃re ba mwa goo
kun wa,
10 wi ba tu sabusia mi, u koo dawa
Gusunɔn sãa yerɔ u bɔ̃re u nɛɛ, u ɲ̀
tu babe. Sanam mɛya, wi u sabe te
mɔ mi, u koo durɔ win gere wura kpa
wi ba sabe te sabusia u ku maa gãanu
ganu kɔsia.
11 Adama bà n sabe te gbɛnan na win
yɛnuɔ, u koo ten kɔsire wɛ̃wa.
12 N n maa gbeeku yaan na ya tu
mwa ya kasuka, u ka ten seeda na

u sɔ̃ɔsi. Saa ye, u ɲ̀ maa ten kɔsire wɛ̃ɛmɔ.
13 Goo ù n maa win winsim yaa saberu bɔkura, ma ta bɔɔra ɲ̀ kun mɛ ta gu sanam mɛ wi u tu mɔ u ɲ̀ wãa mi, ba koo nùn ten kɔsire wɛ̃wa.
14 Adama ù n wãa mi, ba ɲ̀ maa nùn kɔsire wɛ̃ɛmɔ. Bà n maa tu due kuan na, ten due gobi yi, yi tura.

Tɔmbun wãasinaan wooda ka sãarugia

15 Goo ù n wɔndia kɔkura u nùn bekuru doke, ma ba ɲ̀ daa wɔndia wi durɔ kã, wi u nùn bekuru doke mi, u koo dokiriru kpuro kowa nge mɛ ba ra ko, kpa u wɔndia wi sua kurɔ.
16 Baa wɔndia win tundo ù n yina bu suana, ka mɛ, durɔ wi, u koo dokiriru kpuro kowa nge mɛ ba ra ko bu ka wɔndia sua.
17 Tɔn kurɔ sɔro ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, i nùn goowo.
18 Wi u maa ka yaa saberu kpuna, i yɛ̃ro goowo.
19 Nɛ, Yinni Gusunɔ turowa i ko sã. Wi u yina u bũu goo sãamɔ, i yɛ̃ro goowo.
20 I ku sɔɔ goo nɔni sõ. I ku maa nùn taki di. I yaayo ma bɛɛn tii i raa sɔru di Egibitin temɔ.
21 I ku gɔmini goo nɔni sõ, ɲ̀ kun mɛ gobeku goo.
22 Wi u bu nɔni sõɔmɔ ma ba man somiru kana, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, kon bu somi.
23 Kpa n de nɛn mɔru yu se bu bɛɛ go tabu gberɔ, bɛɛn kurɔbu bu maa ko gɔminibu kpa bɛɛn bibu bu maa ko gobekuba.
24 Bɛɛ Isireliba sɔɔ, bɛɛn wi u sãaro gobi bɔkura, u ku raa yi nim dokea nge mɛ bwese tukunu nu ra ko.
25 I n goon bekuru tɔruba mwa, i nùn tu wesia sõɔ u sere du.
26 Domi beku tee tera u mɔ mi, u ka win wasi wukiri. Yen sõ, à n tu nɛni mba u koo wukiri wɔ̃kuru. Sanam mɛ sɔɔ, ù n man wuri koosima, kon nùn wɔnwɔndu kua, n nùn swaa daki.
27 I ku ra man kõsa gerusi, i ku ra maa bɛɛn wirugii bõre.
28 I n bɛɛn dĩa gbiikinu gã i ku de n tɛ i sere ka nɛginu na.
I ku maa tɛ i ka bɛɛn bii tɔn durɔ gbiikobu yakia domi ba sãawa nɛgibu.
29 Mɛya i ko maa man bɛɛn yaa sabenun bii gbiikinu yiiya nɛnɛm adama i ko de nu gina bɔm nɔwa sõɔ nɔɔba yiru, nɔɔba itase i sere ka man nu yãkuru kua.
30 Bɛɛn tii maa, i ko n wãawa nɛnɛm nɛn sõ, i n dɛɛre. Yen sõ, i ku yaa gaa tem ye gbeeku yaa ya go ya deri. I ye bõnu wɛ̃ɛyɔ domi ba ɲ̀ ye sake.

I n da bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu sirie dee dee

23

1 I ku labaari weesugia kpara. I ku maa tɔn kõso seeda weesugia diiya u ka yari.
2 Bɛɛn goo u ku raa tɔn dabinun gere swĩi u ka kõsa ko. Mɛya u ku maa bu swĩi bà n gem sĩiyamɔ siribu sɔɔ.
3 I ku goo siri ka wɔnwɔndu baa ù n sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ.
4 I n bɛɛn wɛrɔbun saberu garu wa ta kõɔrɔ, kɛtɛwa? N kun mɛ kɛtɛku? I tu mɔɔ i ka nùn wurama.
5 I n maa win kɛtɛku wa ga wɔrumɛ ka sɔmunu, i ku doona i nùn deri. I nùn somiɔ i ka gu seeya.
6 Siribu sɔɔ, i ku wi u gem mɔ gem bira win bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛrun sõ.
7 I ku seeda weesugia wura. I ku maa goo go wi u kun taarɛ gaa kue. Domi wi u kua mɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon yɛ̃ro sɛɛyasia.
8 I ku nɔm biran kɛ̃nu mwa domi nu ra tɔnu nɔni wɔ̃kewa gem swaa sɔɔ kpa u kpana u mu gere.
9 I ku wi u sɔru dimɔ bɛɛn suunu sɔɔ nɔni sõ. Domi bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ u bwisikumɔ, yèn sõ i raa sɔru di Egibitiɔ.

Wõɔ wɛ̃raruguu ka tõɔ wɛ̃rarugiru

10 Wõɔ nɔɔba tian baa sɔɔra i ko i n da bɛɛn gberun dĩanu duure, kpa i nu gɛ̃.
11 Adama wõɔ nɔɔba yiruse, i ko i bɛɛn gbean tem kpuro deriwa mu wɛ̃ra, ka bɛɛn dãa gbaanɔ. Kpa i de be ba sãa sãarobu bu da bu dĩanu kunɔnu ko be ka yaa sabenu.
12 Mɛya maa sõɔ nɔɔba tian baa sɔɔra i ko i bɛɛn sɔma kpuro ko. Adama nɔɔba yiruse i ko wɛ̃rawa ka bɛɛn yobu ka sɔɔ be ba sɔmburu mɔ̀ bɛɛn

mi, ka sere bɛɛn yaa sabe ni i ra ka
sɔmburu ko.
13 Ye na bɛɛ sɔ̃ɔwa kpuro, i ye mɛm
nɔɔwɔ mam mam. Kpa i ku ra bũnu
ganun yĩsiru sia i sere nɛɛ, ko i nu sã.

Tɔ̃ɔ bakanu ita ni nu kpãaru bo

14 Wɔ̃ɔ baagere nɔn itawa i ko i n da
man tɔ̃ɔ bakaru kue.
15 Pɛ̃ɛ ye ba ɲ̀ seeyatia doken tɔ̃ɔ
bakara i ko gbi i ko. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa i
ko pɛ̃ɛ di ye ya kun seeyatia mɔ nge mɛ
na raa bɛɛ yen wooda wɛ̃, wɔ̃ɔn suru
gbiikoo wi ba mɔ̀ Abibu sɔɔ, domi saa
yera i yara Egibitin di. I n kanaru mɔ̀,
goo u ku raa na nɛn wuswaaɔ u kun
kɛ̃ru nɛni.
16 Yiruse kpa i maa bɛɛn gbean dĩa
gbiikinun yaa kpaabun tɔ̃ɔ bakaru di.
Yen biru ì n bɛɛn gberun dĩanu kpuro
gã kpa i maa yen tɔ̃ɔ bakaru di, i n wãa
kunu sɔɔ.
17 Nge mɛya wɔ̃ɔ baagere bɛɛ tɔn
durɔbu i ko i n da ka mɛnnɛ nɔn ita nɛn
sãa yerɔ.
18 I n man yãkuru kua, i ten yaa
gum dɔ̃ɔ mɛniɔ dɔma te. I n maa ten
yaa dimɔ, i ku ye mɛnna ka pɛ̃ɛ ye ba
seeyatia doke.
19 I n da ka man bɛɛn gberun dĩa
gbiikii ni nu gea sãa naawɛ nɛn sãa
yerɔ. Domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn
Yinni. I ku boo buu yike ka gen mɛron
bom.

Sɔ̃ɔsinu ganu ka nɔɔ mwɛɛnu

20 Yeniba kpuron biru Yinni
Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon
bɛɛ nɛn gɔrado gɔriama u ka bɛɛ kpara
kpa u n bɛɛ kɔ̃su bɛɛn sanum sɔɔ. U
koo ka bɛɛ da tem mɛ na bɛɛ sɔɔru kua
sɔɔ.
21 Yen sɔ̃, i de i n tii sɛ kpa i nùn mɛm
nɔɔwa, kpa i ku nùn nuki sanku. Domi
u ɲ̀ da bɛɛ suuru kuammɛ ì n tora, yèn
sɔ̃ nɛn yiiko ya wãa wi sɔɔ.
22 Adama ì n nùn mɛm nɔɔwa mam
mam, ma i mɔ̀ dee dee ye na bɛɛ yi-
ire, nɛna kon ka bɛɛn wɛrɔbu kpuro
sanna.
23 Nɛn gɔrado wi, u koo bɛɛ swaa
gbiiya u ka bɛɛ turi sere tem mi
Amɔreba ka Hɛtiba ka Feresiba ka
Kananiba ka Hefiba ka sere Yebusiba
ba wãa. Kpa n be kpuro go bɛɛn sɔ̃.
24 Adama ì n tura mi, i ku ra ben
bũnu sã, i ku maa ben komanu saari.
I ben bũu turanu suririo kpa i ben
bwãarokunu kɔsuku muku muku.
25 Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i ko i sã
kpa n bɛɛ domaru kua, i n dĩanu mɔ
ka nim. Mɛya na kon maa bɛɛ baranu
gbara.
26 Na ɲ̀ maa derimɔ tɔn kurɔ goon
nukuru tu yari, mɛya bɛɛn goo kun
maa mɔ̀ wĩro. Kon maa de bɛɛn hunde
yu dɛ̃ɛya.
27 Ye kon maa wure n ko wee. Be ba
nua i duɔ ben temɔ kpuro, kon de bu
nanda, kpa bu yari bu doona bɛɛn sɔ̃.
28 Kon Hefi be, ka Kanani be, ka
Hɛti be susunu kpare, kpa bu yari bu
doona tem min di.
29 Adama na ɲ̀ be kpuro giramɔ wɔ̃ɔ
tian baa sɔɔ, tem mɛ, mu ku raa ka ko
bansu, kpa gbeeku yɛɛ yi bɛɛ yibusi.
30 Fiiko fiikowa kon de ba n
doonamɔ min di, sere i ka dabia i tɛria
i sina tem mɛ kpuro sɔɔ.
31 Tem mɛ kon bɛɛ wɛ̃ mi, mɛn nɔɔ
bura yera ko n wãawa saa nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Naa yarin di sere n ka girari
Filisitiban nim wɔ̃kuɔ, ka maa saa
Sinain gbaburun di, sere n ka girari
daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ. Tɔn be ba
wãa tem mi kpuro, kon bɛɛ bu nɔmu
bɛriawa kpa i bu gira.
32 I ku ra ka bu arukawani gaa bɔke.
I ku maa ben bũu goo sã.
33 I n ben bũnu sãamɔ, nu ko n sãawa
bɛɛn yina. Yen sɔ̃, i ku de ben goo u n
wãa bɛɛn suunu sɔɔ kpa u ku raa bɛɛ
torasia nɛn swaa sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru sire

24

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i yɔɔma Sinain guuru mini, nɛn
mi, wunɛ ka Aroni ka Nadabu ka
Abihu ka Isireliban guro gurobu wata
ka wɔkuru, kpa i man kpuna sarun di.
2 Wunɛ Mɔwisi, kaa man susima
wunɛ turo. Be ba ka nun yɔɔma bu
yɔ̃ro mi ba wãa mi. Tɔn be ba maa tie,
bu ku raa yɔɔma mini.
3 Ma Mɔwisi u da u tɔn be Yinni
Gusunɔn gari ka win woodaba kpuro
sɔ̃ɔwa. Ma be kpuro ba wura ka gɔ̃ru

teu ba nɛɛ, sa ko ko ye Yinni Gusunɔ u
gerua kpuro.
4 Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gari yi
kpuro yorua ma u seewa buru buru
u yãku yeru bana guu ten nuurɔ. U
maa kpenu wɔkura yiru gira nge mɛ
Isireliban bwese kɛrin geera nɛ.
5 Ma u Isireliban aluwaasiba gabu
gɔra bu ka Yinni Gusunɔ yãku dõɔ
mwaararuginu kua kpa bu naa kinɛnu
go bu ka siarabun yãkunu ko.
6 Mɔwisi u yaa yɛm mɛn bɔnu sua u
doke gbẽa sɔɔ. Ma u sukum mɛ n tie
yẽka yãku yee ten wɔllɔ.
7 Ma u woodan tire te sua u tu gara
tɔn ben wuswaaɔ. Ma ba nɛɛ, sa ko
Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwa kpa su ko
kpuro ye u gerua.
8 Ma Mɔwisi u yɛm mɛ sua u yẽka tɔn
ben wɔllɔ u nɛɛ, yɛm mɛ wee, mɛ mu
Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru siremɔ
te u bɛɛ kua sanam mɛ u bɛɛ wooda
yeniba kpuro wẽ.
9 Ma Mɔwisi ka Aroni ka Nadabu ka
Abihu ka Isireliban guro gurobu wata
ka wɔku te, ba guu te yɔɔwa.
10 Ma ba Gusunɔ, be Isireliban Yinni
wi wa. N sãare nge u yõ turaru garun
wɔllɔ te ba kua ka kpee boogu ni nu
baalimɔ weenɛ. Nu dɛɛrewa nge wɔllu
te ta kun guru wiru mɔ.
11 Gusunɔ u ṅ Isireliban guro guro
be kõsa gaa kue. Ba nùn wa ma ba di
ba nɔra.

Mɔwisi u yɔɔwa Sinain guurɔ

12 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa
u nɛɛ, a yɔɔma a yõra guuru mini.
Kon nun kpee bɛsi wẽ mì sɔɔ na
wooda kpuro yorua, tɔn be ka ben
bibun bweseru ba n ka ye mɛɛrimɔ
baadomma.
13 Ma Mɔwisi u seewa ka win bõɔ
Yosue. Adama u sere guu te yɔ,
14 u guro guro be sõɔwa u nɛɛ, i yõro
mini, i sun ma sere su ka wurama
bɛɛn mi. Wee Aroni ka Huri ba wãa ka
bɛɛ. Bɛɛn goo ù n gari giri gɛɛ mɔ, u na
ben mi.
15 Yen biru u yɔɔwa guu ten wɔllɔ,
ma guru wii wurora tu wukiri.
16-17 Yera Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya sõɔsira mi. Isireliba ba ye
wa, ya sãa nge dõɔ boko. Ma guru wii
wuro te, ta Sinain guu te wukiri sere
sõɔ nɔɔba tia. Sõɔ nɔɔba yiruse Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi soka saa guru wii
wuro ten min di.
18 Yera Mɔwisi u dua guru wii ten
sɔɔwɔ ma u yɔɔwa guu ten wɔllɔ. Miya
u wãa sõɔ sɔɔ weeru ka wõkuru weeru.

YINNI GUSUNƆN KUU BEKURUGIRUN KPUNAA

Kẽɛ ni Isireliba ba koo wẽ bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru ko

25

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba sõɔwɔ bu ka man kẽnu
naawa. Ye ba wẽ ka nuku tia kpuro, a
mɔɔ.
3 Kẽɛ ni ba koo wẽ, niya, wura ka sii
geesu ka sii gandu,
4 ka ana bekunu ni ba wõkua
ka bura, ka maa gaadura ka ni ba
swẽrasia ka sẽɛsu, ka ni ba wesa ka wẽɛ
damgii ka yaa sansun beka,
5 ka yãa gɔni yi ba swẽrasia ka sẽɛsu,
ka gɔni sinumgii, ka dãa damgia,
6 ka gum mɛ ba ra ka fitila sõre ka
gum mɛ mu turare mɔ mɛ ba ra kpuro
tãre bu ka sõɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa
nɛnɛm, ka turare ye ba ra dõɔ doke,
7 ka kpee gobiginu nìn nɔni sãa bɛrɔ
wuru ka kpee gobiginu bwese bwe-
seka ka ni ba koo doke yãku kowo
tɔnweron yabe tarakpe sɔɔ ka sere
maa win bɔɔ baran wɔllɔ.
8 Yen biru i ka man ye kpuro kuu
bekurugiru kuo na n ka wãa bɛɛn su-
unu sɔɔ.
9 I ko tu kowa ka ten dendi yãnu
kpuro nge mɛ kon bɛɛ sõɔsi.

Yinni Gusunɔn woodan kpakororu

10 Ba koo kpakororu ko ka dãa
damgia. Ten dẽɛbu bu ko n sãawa
gɔm soonu yiru ka bɔnu. Ten yasum
mu ko n maa sãawa gɔm soo teeru ka
bɔnu kpa ten gunum mu n sãa gɔm soo
teeru ka bɔnu.
11 Kpa a tu wura pote ten sɔɔwɔ ka
tɔɔwɔ. Kpa a ten goonu nnɛ kpuro nɔɔ
bɔka kua ka wura.
12 Kpa a wuran sumi ko wasi nnɛ a
doke ten goo gookan yinna yenu sɔɔ,

yiru ya n mɛɛrinɛ bee tia, yiru yeni ya n maa mɛɛrinɛ bee tia.
13 Yen biru a dãa pɔɔsi kasu yiru a yi wura pote.
14 Kpa a yi wasi kpakoro ten sumi sɔɔ beri berika, yi n sãa ten nɛnutii.
15 Sumi yi sɔɔra dãa pɔɔsi yi, yi ko n da n wãa. Ba ǹ yi wunamɔ min di.
16 Yen biru kaa woodan kpee bɛsi yi kon nun wɛ̃ doke kpakoro te sɔɔ.
17 Kpa a kpakoro te wukiritia kua ka wura ya n ka tu saka nɛ.
18-19 Kpa a wɔllun kɔ̃sobu yirun weenasibu ko ka wura a mani wukiritia yen goo piiminun wɔllɔ gee ka gee.
20 Kpa yi n kpakoro ten wukiritia ye kasa wukiri mam mam. Yi ko n wuswaa kisinɛwa yi n mɛɛrinɛ.
21 Kaa woodan kpee bɛsi yi doke kpakoro te sɔɔ, a sere ten wukiritia ye doke.
22 Yen wɔllɔwa ko na n da ka nun yinnɛ kɔ̃sobu yiru yen baa sɔɔ, kpa n nun nɛn woodaba kpuro wɛ̃ Isireliban sɔ̃.

Tabulu yèn mi ba koo pɛ̃ɛ yi, ye ba ka Gusunɔ naawa

23 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa tabulu ko ka dãa damgia. Yen dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu yiru, yen yasum mu ko n maa sãa gɔm soo teeru, kpa yen gunum mu n sãa gɔm soo teeru ka bɔnu.
24 Kpa a ye kpuro wura pote, kpa a maa yen goo gooka nɔɔ bɔka kua ka wura.
25 Yen biru kpa a dãa bɛsi piiminu gore yen goo gooka mi, ni nu ka nɔm tararu yasum nɛ, a ka sikerena, kpa a nin tii wura pote.
26 Kpa a maa sumi nnɛ ko ka wura a doke tabulu yen goo gookaɔ mi yen naasu gire gire.
27 Mi ba dãa bɛsi piimii ni goren bɔku bɔkuka sɔɔra sumi yi, yi ko n wãa, kpa bu dãa pɔɔsi wasi yi sɔɔ, ba n da ka tabulu ye sue.
28 Dãa pɔɔsi yi, yi ko n sãawa dãa damgia kpa a yi wura pote.
29 Yen biru kaa gbɛ̃a ko ka nɔri ka pɛrɛntiba ka gbɛ̃ɛ yorukunu, ye kpuro ya n sãa wuragia kpa ba n da ka dendi ba n yãku tam wisimɔ.
30 Kpa a pɛ̃ɛ ye ba ka man naawa sɔndi tabulu yen wɔllɔ. A ku ra de pɛ̃ɛ ye, yu biara mi. A de ya n da n wãa nɛn wuswaaɔ baadomma.

Fitilan dabu

31-32 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa dabu ko ka wura gea, ga n kãasi mɔ nɔɔba tia, gen yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ita ita. Kpa gen yɔ̃ratia ka gen pɔtura ka gen kãasi ka gen bura te ta ka dãa marum ka biibii weenɛ, ye kpuro ya n sãa bɔri tia.
33 A de kãasi nɔɔba tia yen baayere ya n buranu ita ita mɔ ni nu ka biibii weenɛ.
34 Kpa dabu gen pɔturan tii ya n buranu nnɛ mɔ ni nu ka dãa marum weenɛ.
35 Mi kãasi yiru yiru yi gbinnɛ ka pɔtura, kaa nin temɔ buraru koosiwa te ta ka dãa marum weenɛ.
36 Bura te, ka kãasi yi, ye kpuro ya n sãa wuran bɔri tia.
37 Yen biru kaa fitilanu nɔɔba yiru ko, kpa a nu sɔndi sɔndi dabu gen wɔllɔ ka gen tiin wii kpiirɔ. Kpa ba n nu sɔ̃re nu n yam bururasie.
38 Baku piibu ge ba ko n da ka fitila nin dɔ̃ɔ sɔmɛ ka mì sɔɔ nin torom mu ko n da wɔriki, kaa ye kpuro kowa ka wura gea.
39 Dabu ge, ka gen dendi yãnu kpuro, wuran kilo tɛnan sakawa kaa ka ye ko.
40 Wunɛ Mɔwisi, a de a n sɔmbu te nɔni doke kpa a kuu te ko ta n sãa nge te na nun sɔ̃ɔsi guuru wɔllɔ.

Kuu bekurugii tèn mi ba ra ka Yinni Gusunɔ yinnɛ

26

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a bekunu wɔkuru wesio ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka maa wɛ̃ɛ wunɔmgii, kpa a beka ye buraru dokea ta n sãa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu. Kpa a ka man kuu bekurugiru kua.
2 Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu tɛna yiru sari. Yen yasum maa gɔm soonu nnɛ.
3 Beka yen nɔɔbu nɔɔbuwa ba koo sua bu swɛɛna.

4 Yen biru kpa a yen baayeren goo baka teerɔ wɛ̃ri doke ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɔrena.
5 Wɛ̃ri weeraakuukuubuwa kaa doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ yi n nɔɔ kisinɛ.
6 Yen biru kaa sɔretinu weeraakuru ko ka wura bu ka beka ye kpuro sɔrena, kpa yu ko beku teeru kuu ten sɔ̃.
7 Kpa a maa bekunu wɔkura tia wesi ka boo sansu ni ba koo kuu bekurugii te wukiri.
8 Beka ye kpuro ya ko n nɛwa. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu tɛna. Yen yasum maa gɔm soonu nnɛ.
9 Beka yen nɔɔbuwa ba koo gbi bu swɛɛna kpa bu maa nɔɔba tia yeni swɛɛna. Kpa bu nɔɔba tiase ten sukum bue kuu ten wɔllɔ wuswaa gia.
10 Kpa a wɛ̃ri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ.
11 Yen biru kaa sɔretinu weeraakuru ko ka sii gandu, kpa a nu doke beka yen wɛ̃ri yi sɔɔ, a ka ye sɔrena, yu ko beku teeru.
12 Bà n ka tu kuu te wukiri, beku te ta kuu te sare mi, a de ta n sãare kuu ten biruɔ.
13 Kuu ten yasum gia, beka ye ya maa tiara, a de ya n sãare beri berika gɔm soo teeru.
14 Kaa bekunu yiru ko bu ka kuu te wukiri, teeru ka yãa kinɛnun gɔni, yi ba swɛ̃rasia, teeru maa ka yaa gɔni sinumgii, te ta ko n wãa kpuron wɔllɔ.
15 Akasian dãa bɛsiya kaa gira a ka kuu te ko.
16-17 Dãa bɛsi yi, yi ko n nɛwa. Yin dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu wɔkuru kpa yin yasum mu n sãa gɔm soo teeru ka bɔnu. Kpa a yin baayere sɔretinu yiru dokea yi n ka sɔrenɛ.
18 Kuu ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia dãa bɛsi yɛnda kaa gira.
19 Kpa a yi yɔ̃ratii kua weeru ka sii geesu a doke yiru yiru, yin tia sɔɔ temɔ, yi n ka sɔretii ni nɛni.
20 Ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia bɛsi yɛnda kaa maa ko.
21 Kpa a maa yi yɔ̃ratii weeru kua ka sii geesu bu doke yiru yiru yin tia sɔɔ.
22 Ten sɔ̃ɔ duu yeru gia dãa bɛsi nɔɔba tia kaa gira.
23 Dãa bɛsi yiru yiruwa kaa doke ten goo gɔmkinu yiruɔ biru gia.
24 Dãa bɛsi yi, yi ko n maninɛwa yiru yiru saa tem di sere ka wɔllɔ. Kpa a sumi doke yi n ka sɔrenɛ wɔllɔ. Mɛsuma kaa goo gɔmkinu yiru yen dãa bɛsi yiru yiru ye kua.
25 Kpa yi kpuro yi n sãa dãa bɛsi nɔɔba ita. Kpa a yen baayere sɔɔ yɔ̃ratii doke yiru yiru yi ba kua ka sii geesu.
26-27 Yen biru kpa a ten yɛ̃si itaɔ akasian dãa nɔɔbu nɔɔbu kare.
28 Dãa karetia ye ya wãa yɛ̃sa baayeren suunu sɔɔ mi, yen nɔɔ ga koo yɔ̃rawa dãa gɔmkinɔ.
29 Kpa a maa dãa bɛsi yi ka dãa karetii yi wura pote. Kpa a maa wuran sumi ko yì sɔɔ ba koo dãa karetii yi wasi wasi.
30 À n yeniba kpuro mɛnna a kpa, saa yera kaa den kuu bekurugii te gira ta n sãa nge te na nun sɔ̃ɔsi guu te ba mɔ̀ Sinain wɔllɔ.
31 Kpa a maa beku kareru ko ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ ye ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii. Kpa a wɔllun kɔ̃sobun weenasibu ko beku te sɔɔ, kpa ya n sãa buraru.
32 Kaa akasian dãa bɛsi sinumgii nnɛ ko a wura pote kpa a sɔretii wuragii doke yi sɔɔ, yi ka beku kare te gaba. Kpa a dãa bɛsi yi yɔ̃ratii dokea yi ba kua ka sii geesu.
33-34 Kpa a beku kare te bwɛ̃ te ta ko n dii sɔɔ ge ga dɛɛre gem gem ka adɛrɔ ge ga dɛɛre bɔnu sãa.

À n beku kare te bwɛ̃ a kpa, ten sɔɔwɔwa kaa ka kpakoro te da a yi tè sɔɔ woodan kpee bɛsi yiru ye, ya wãa. Kpa a kpakoro te wukiritia dokea dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ mi.
35 Kaa tabulu ye yiwa nɔm geu gia adɛrɔ ge sɔɔ à n duɔ kuu ten mi, kpa a dabu ge yi nɔm dwaru gia, tabulu ye ka dabu ge, nu n mɛɛrinɛ.
36 A kuu ten beku kɛnutiru wesio ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka wɛ̃ɛ damgii, kpa a beku te sɔma dokea.

37 Kpa a akasian dãa bɛsi sinumgii nɔɔbu wura pote kpa a yin baayere yɔ̃ratia kua ka sii gandu. Yen biru kpa a sɔretii wuragii doke yin baayere sɔɔ bu ka beku kɛnutii te bwɛ̃.

Yãku yeru

27

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa yãku yeru ko ka akasian dãa. A de ten goonu nnɛ kpuro nu n nɛ, nu n sãa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu, kpa ten gunum mu n sãa gɔm soonu ita.

2 Kpa a ten wɔllun goo gɔmkinɔ kãanu doke kpa a nu sii gandu pote.

3 Kaa yãku yee ten dendi yãnu kpuro kowa ka sii gandu. Niya gbɛ̃ɛ ni ba koo ka torom gura, ka kaatonu ka kaato donnuginu, ka gbɛ̃ɛ nì sɔɔ ba koo yaa yɛm doke bu ka yɛ̃ka, ka dɔ̃ɔ guratii.

4 Kpa a kɔkɔsɔ ko ka sii gandu kpa a yen goo gɔmkinɔ sii gandun sumi doke.

5 Yen biru kpa a ye sua a doke yãku yee ten kɔkɔrɔ kpa yen nɔɔ gu seema wɔllɔ yãku yee ten suunu suunukaɔ.

6 Kpa a tu suatii yiru kua ka akasian dãa pɔɔsi a yi sii gandu pote.

7 Kaa dãa pɔɔsi yi wasi sumi yi sɔɔ ba n da ka yãku yee te sue.

8 Kaa yãku yee te kowa ka dãa bɛsi ta n wɔru mɔ, nge te na nun sɔ̃ɔsi.

Kuu ten kara

9 Yeniba kpuron biru Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kuu bekurugii te kara koosio. Yen sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia kpa a bekunu kare ni ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii. Bà n ni kpuro swɛɛna, nu ko gɔm soonu wunɔbu (100).

10 Ba koo beka ye sɔrewa dãa bɛsi sinumgii yɛndu sɔɔ ka sɔretii ka sii dɛki yi ba kua ka sii geesu. Kpa dãa bɛsi yin yɔ̃ratii yi n sãa sii gandu.

11 Nge mɛya ya ko n maa sãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kpa ye yiru ye, ya n dɛ̃ɛbu nɛ.

12 Kara yen sɔ̃ɔ duu yeru gia kaa bekunu kare dãa bɛsi sinumgii wɔkuru sɔɔ yi ba yɔ̃ratii kua. Kara yen yasum mu ko n sãawa gɔm soonu weeraakuru.

13 Mɛya yen sɔ̃ɔ yari yeru gia yen yasum ko n maa sãawa gɔm soonu weeraakuru.

14-15 Yen suunu sɔɔ kaa kɔnnɔ wĩa ga n sãa gɔm soonu yɛndu. Kpa a kɔnnɔ gen beri berikaɔ beka kare gɔm soonu wɔkura nɔɔbu nɔɔbu dãa bɛsi sinumgii ita ita sɔɔ. Dãa bɛsi yin baayere ya ko n yɔ̃ratia mɔ.

16 Kara yen kɔnnɔn tii sɔɔ, kaa beku kɛnutiru doke, tèn yasum ko n sãa gɔm soonu yɛndu. Wɛ̃ɛ damgiiya kaa ka tu ko kpa a tu buraru kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura. Kpa a maa tu gaba kua ka dãa bɛsi sinumgii nnɛ yi yi yɔ̃ratii mɔ.

17 Kara yen beku sɔretii ka yen sii dɛki yi, yì sɔɔ ba koo beku ni sɔresi, ye kpuro ya ko n sãawa sii geesu, kpa yen dãa bɛsi sinumgii yin yɔ̃ratii yi n sãa sii gandu.

18 Kara yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu wunɔbu (100) kpa yen yasum mu n maa sãa gɔm soonu weeraakuru, kpa yen gunum mu n sãa gɔm soonu nɔɔbu. Ba koo yen beka wesiwa ka wɛ̃ɛ damgii kpa bu sii pɔɔsi yin yɔ̃ratii ko ka sii gandu.

19 Kuu bekurugii ten dendi yãnu kpuro, sii ganda ba koo ka nu ko. Mɛya kuu te ka kara yen gabatian kurum kpuro ya ko n sãawa sii gandu.

Fitila gen gum

20 Yera Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de Isireliba bu dãa ye ba mɔ̀ olifin binun gum ko mɛ mu gea sãa, ba n da ka kuu ten fitila sɔ̃re baadomma.

21 Kuu bekurugii ten adɛrɔ ge sɔɔra Aroni ka win bibu ba koo da bu fitila ni yi yi, beku kare ten biruɔ te ta woodan kpakororu berua. Mɛya fitila ni, nu ko n da n sɔ̃re saa yokan di sere ka bururu. Isireliba ba koo wooda yeni nɛnɛwa sere ka baadommaɔ.

Yãku kowobun sãa yãnu

28

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn mɔɔ Aroni ka

win bibu nnɛ ye wunɔ nɛnɛm Isire-liban suunu sɔɔn di kpa ba n sãa nɛn yãku kowobu. Bii bera Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.
2 A de bu wunɛn mɔɔ Aroni wi sãa yãnu kua ni nu koo win yiiko ka win girima sõɔsi.
3 Yen sõ, be na yen bwisi wẽ, a bu wooda wẽɛyɔ bu ka nùn yãa ni kua ni u koo doke dɔma te ba koo nùn tusia tɔmbun wuswaaɔ ka sanam mɛ u win sɔmburu mɔ̀.
4 Yãa ni ba koo ko wee, bɔɔ bara ye u koo doke win tororun wɔllɔ, ka yabe tarakpe, ka yaberu ka tako ye ba sɔma kua ka dawani ka sere maa sẽkatia. Yeniba kpuro ya ko n sãawa yãa ni Aroni ka win bibu ba ko n da doke bà n yãkurun sɔmburu mɔ̀.
5 Ba koo yãa ni kpuro kowa ka beku ni ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunɔm doke, ka ni ba kua ka wẽɛ damgii ka wuran wẽɛ siiri.

Yabe tarakpe

6 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, kaa yabe tarakpe kowa ka beku te ba kua ka wẽɛ damgii kpa a ge buraru kua ka wẽɛ wunɔmgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wuran wẽɛ siiri.
7 Kpa a gu sari kua yi ba koo ka gen senu sɔrena.
8 Kpa a sẽkatia ko ya n sãa beku nɔni tee ka yabe tarakpe ge. Kpa ya n yinusi ge sɔɔ.
9 Yen biru a kpee gobiginu yiru suo nìn nɔni sãa bɛrɔ wuru, kpa a Isirelin bibu wɔkura yiru yen yĩsa yore ni sɔɔ.
10 Teerɔ ben nɔɔba tian yĩsa. Teerɔ maa nɔɔba tia benin yĩsa. Kaa ye kpuro yorewa nge mèsum ba keranɛ.
11 Kaa yĩsa ye yorewa kpee ni sɔɔ, nge mɛ ba ra yore sisɔ. À n ye yorua a kpa, kpa a kpee ni wura gore a ka sikerena.
12 Kpa a nu mani tarakpe gen sari sɔɔ. Aroni ù n nu doke win senɔ, niya nu koo sõɔsi ma ka Isireliban yĩsina u dua nɛn sãa yerɔ, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n ka bu yaaye.
13 Mi ba kpee ni gore mu ko n sãawa wura,
14 kpa a yɔni wuragii yiru tari a yi sɔre wura ye sɔɔ.

Bɔɔ bara

15 Kaa bɔɔ bara ko ye Aroni u ko n da doke win tororɔ, u ka nɛ, Yinni Gusunɔn kĩru bikia. Ye ka tarakpe ge, ya ko n sãawa beku nɔni tee, ka bura teeru.
16 Bɔɔ bara yen goonu nnɛ kpuro nu ko n nɛwa, nu n sãa gɔm soonun bɔnu bɔnu.
17 Kpa a bɔɔ bara ye sɔɔ kpee gobigii bwese bweseka mani yu ko sĩa nnɛ. Kpee nin nɔni wee. Sĩi gbiikaa sɔɔ, swãaru ka dɔm buuru, ka wuru beku.
18 Yiruse sɔɔ maa, swãaru ka boogu ka sõɔ tiro.
19 Itase sɔɔ, dɔm buuru ka nɔni bwese bweseka ka gaadura.
20 Nnɛse sɔɔ, wuru beku ka bɛrɔ wuru, ka nɔni bwese bweseka. Kpa a ni kpuro wura gore gore.
21 Kpee bwese bweseka wɔkura yiru yen baatere sɔɔra kaa Isirelin bibun yĩsinu yore tia tia. Kaa nu yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ.
22 Kaa yɔni wuragii yiru ko bɔɔ bara ye sɔɔ.
23 Kpa a taaminu yiru ko ka wura, a sɔre bɔɔ bara yen soo wɔrikisɔ.
24 Taaminu yiru ye sɔɔra ba koo yɔni yi sɔre sɔre.
25 Kpa a bɔɔ bara yen yɔni yi gbinisi tarakpe gen sariɔ.
26 Yen biru kaa maa taaminu yiru ko ka wura, a nu doke bɔɔ bara yen soo temkisɔ si su yabe tarakpe ge girari.
27 Kpa a taaminu yiru ko a doke yabe tarakpe gen sarin nɔɔwɔ wuswaaɔ, sẽkatia yen wɔllu gia.
28 Yen biru kaa bɔɔ bara yen taamii ni sɔɔ wẽɛ gaaduragii doke kpa a yi gbinɛ yabe tarakpe gen taaminu sɔɔ. Nge mɛya kaa ka ye sɔre yabe tarakpe ge sɔɔ, kpa yu ku ka bãari.
29 Saa ye Aroni u duɔ kuu bekurugii ten mi, u ko n bɔɔ bara ye dokewa win tororɔ yè sɔɔ ba Isireliban bwese kɛri wɔkura yiru yen yĩsa yorua, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n ka bɛɛ yaaye baadomma.
30 Kaa maa urimu ka tumimu doke bɔɔ bara ye sɔɔ, kpa ya n wãa Aronin tororɔ saa kpuro ye u duɔ nɛn sãa yerɔ, kpa u ka gia ye na kĩ Isireliban sõ.

Sãa yãa ni nu tie

31 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, yabe tèn wɔllɔ yãku kowo u koo yabe tarakpe ge sɔndi, kaa tu kowa ka beku gaaduragiru.

32 Kpa a ten wĩirɔ sɔma doke a sinum koosia tu ku raa ka gɛ̃ɛra. Wĩi ten min diya u koo wiru wasi ù n yabe te sebumɔ.

33 Kpa a maa ten temɔ tusanu doke nu n ka dãa marum gam weenɛ ni ba kua ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii, ka sere maa yangire piiminu wuraginu a ka sikerena.

34 Kpa a de dãa marum weenasim mɛ ka yangire ni, nu n kpasa sãa.

35 Yabe tera Aroni ko n da n sebua ù n sɔmburu mɔ̀ kuu bekurugii te sɔɔ. Mɛ̀n nɔɔ u duɔ, ka mɛ̀n nɔɔ u yariɔ na kon da n yangire nin wɔkinu nɔɔmɔwa, kpa n ku nùn go kuu bekurugii te sɔɔ.

36 Kpa a maa wuran batani ko a yore ye sɔɔ, wini sãawa Yinni Gusunɔgii. Kaa ye yorewa nge mɛ ba ra yore sisɔ.

37 Kpa a batani ye sɔresi Aronin dawanin wuswaaɔ ka wɛ̃ɛ gaaduragii.

38 U ko n ye dokewa baadomma ù n dɔɔ nɛn sãa yerɔ, kpa nɛ, Yinni Gusunɔ n ka Isireliban yãkunu mwa baa bà n toranu ganu kua saa ye ba yãku ni mɔ̀.

39 Kpa a maa tako ka dawani ko ka wɛ̃ɛ damgii, ka sɛ̃katia ye ba sɔma doke.

40 Kaa maa Aronin bibu takoba kua ka maa sɛ̃katii ka furɔsu, ya n sãa ben buraru te ta ben girima sõɔsimɔ.

41 Yen biru kaa Aroni ka win bibu yãa ni sebusia, kpa a bu gum tãre wirɔ a ka sõɔsi ma na bu gɔsa ba n sãa nɛn yãku kowobu.

42 A bu sokoto kpirinu kuo kpa bu ku ka ben tereru wan sõ. Kaa ye kpuro kowa ka wɛ̃ɛ damgii.

43 Aroni ka win bibu ba ko n nu dokewa bà n dɔɔ kuu bekurugii te sɔɔ, ǹ kun mɛ bà n susiɔ yãku yerɔ bu ka ben sɔmburu ko. Yera ya koo de na kun bu go nɛn sãa yerɔ, domi ba ǹ wãa mi tereru. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ Aroni ka win bibun bweserun sõ.

Nge mɛ ba koo ka sõɔsi ma Yinni Gusunɔ

u yãku kowobu gɔsa

29

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, wee nge mɛ kaa koosina a ka sõɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa na yi nɛnɛm bu ka ko yãku kowobu nɛn sãa yerɔ.

A naa kinɛ kpɛndu suo ka yãa kinɛnu yiru. A ku de yen gaa ya n alebu mɔ.

2 Kpa a pɛ̃ɛ ko ka alikaman som, a ku seeyatia doke, kpa a maa kira wõɔranu ko nìn somɔ ba ǹ seeyatia doke, ka kira nìn som ba ka gum burina.

3 Kpa a nu doke bireru sɔɔ a ka da yãku yerɔ ka naa kinɛ kpɛn te, ka yãa kinɛnu yiru ye, kpa a ka ye kpuro yãkuru ko.

4 Kpa a de Aroni ka win bibu bu na kuu ten kɔnnɔwɔ mi nɛ, Yinni Gusunɔ na ra ka Isireliba yinnɛ, kpa a bu wobure ka nim.

5 Kpa a Aroni nùn win sãa yãa ni sebusia. Niya tako ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ka bɔɔ bara ye. Kpa a sɛ̃katia ye sɛ̃ke yabe tarakpe gen wɔllɔ.

6 Kpa a maa dawani sua a doke win wirɔ, kpa a wuran batani ye sua yè sɔɔ ba yorua, wini sãawa Yinni Gusunɔgii, a doke win dawani yen wuswaaɔ.

7 Yen biru kpa a maa gum sua a tãre win wirɔ a ka sõɔsi ma na nùn gɔsa na yi u n sãa nɛn yãku kowo.

8 Kpa a maa win bibu soku a bu tako be sebusia,

9 a bu ben sɛ̃katii sɛ̃kea kpa a bu ben furɔsu dokea nge mɛ a Aronin tii kua. Saa dɔma ten diya ba koo ko yãku kowobu sere ka baadommaɔ.

Yeniba kpuron biru, amɛniwa kaa de bu ka sɔmbu te tore.

10 Naa kinɛ te a gɔsa mi, kaa ka tu nawa kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa Aroni ka win bibu bu ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ.

11 Kpa a ye saka nɛn wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔ mi.

12 Kpa a yen yɛm dɛka ka niki bia a
tɛɛni yãku yee ten kãanɔ. Mɛ mu tie
kpa a yɛ̃ka ten temɔ.
13 Kpa a yen bɔsɔnun gum sua ka
yen worun bɛsi baka ka yen gabu swii
ka yen gum sannu, kpa a ye kpuro
mɛnna a dɔ̃ɔ doke yãku yee ten wɔllɔ.
14 Adama naa kinɛ ten yaa ka ten
gɔna ka ten bɔsɔ bisu, ye kpurowa kaa
dɔ̃ɔ doke bɛɛn sansanin biruɔ. Yãku
te, ta ko n sãawa te ta koo ben durum
wukiri.
15 Yen biru ba koo ka yãa kinɛ nin
teeru na, kpa Aroni ka win bibu bu
ben nɔma sɔndi ten wiru wɔllɔ.
16 Bà n kua mɛ ba kpa, yera kaa tu
saka kpa a ten yɛm sua a yɛ̃ka yãku yee
ten goo gookaɔ.
17 Kpa a ten yaa bɔɔri bɔɔri a yi ka ten
wiru sannu, kpa a maa ten bɔsɔnu tea
ka ten kɔ̃ri kpa a ye kpuro sɔndi wii te
ka ye a bɔɔra min wɔllɔ.
18 À n kua mɛ a kpa, kpa a ye kpuro
dɔ̃ɔ sɔ̃re yãku yee ten wɔllɔ. Ya ko
n sãawa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru tèn
nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
19 Kpa a maa yãa kinɛru yiruse teni
sua. Kpa Aroni ka win bibu bu kpam
ben nɔma sɔndi ten wirɔ.
20 Yen biru, kpa a tu saka a ten yɛm
sua a tɛɛni Aronin soo nɔm geuguuɔ,
ka win bibun soo nɔm geugisɔ, ka ben
nɔm geun niki bii bakanɔ, ka sere ben
nɔm geun naa niki bii bakanɔ. Yɛm mɛ
mu tie, kpa a mu yɛ̃ka yãku yee ten
goo gookaɔ.
21 Kpa a maa yɛm mɛ mu wãa yãku
yee ten wɔllɔ sua a mɛnna ka gum mɛ
ba ra kpuro tãre ye Gusunɔ u gɔsa
nɛnɛm kpa a mu wisi Aroni ka win
bibun sãa yãa ni ba sebuan wɔllɔ. Nge
mɛya Aroni ka win bii be, ka ben sãa
yãa ni kpuro, ba ko n sãa nɛnɛm nɛn
sɔ̃.
22 Kpa a yãa ten gum sua ka ten siru
ka ten bɔsɔnun gum ka ten worun bɛsi
baka, ka ten gabu swii yiru ka yin gum
sannu, ka ten nɔm geun nɔmu. Domi
yãa kinɛ te, ta ko n sãawa te ba ka sɔ̃ɔsi
ma na Aroni ka win bibu gɔsa nɛnɛm
nɛn sɔ̃.
23 Kpa a maa pɛ̃ɛ tia sua ye ba ǹ
seeyatia doke, ka kira wɔ̃ɔra teeru ka
kira teeru tèn som ba ka gum burina,
saa birerun di te ta yii sãa yerɔ.
24 Kpa a ye kpuro Aroni ka win bibu
nɔmu bɛria kpa a ben nɔma sua a ka
sɔ̃ɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
25 Yen biru kpa a ye kpuro mwa ben
nɔman di a ye sɔndi yãku dɔ̃ɔ mwaara
ten wɔllɔ kpa a dɔ̃ɔ doke kpa ya n
sãa yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te ta man
nuburu dore.
26 Kpa a maa yãa kinɛ te ba ka
sɔ̃ɔsi ma na Aroni ka win bibu gɔsa
nɛnɛm min guroguroru sua a sɔ̃ɔsi
beri berika nɛn wuswaaɔ. À n kua mɛ
a kpa, yaa ye, ya ko n sãawa wunɛgia.
27 Kpa a yãa kinɛ ten nɔmu sua a
yiiya wɔllɔ nɛn wuswaaɔ. Nge mɛya
kaa ka sɔ̃ɔsi ma guroguro te ka nɔmu
ge, ya sãawa nɛgia.
28 Mɛya maa Isireliba bà n siarabun
yãkunu mɔ̀ ba ko n da yaan
guroguroru ka yen nɔm geun nɔmu
wunɛ nɛnɛm nɛn sɔ̃ kpa bu ye Aroni
ka win bibun bweseru wɛ̃ kpa ya n
sãa wooda sere ka baadommaɔ.
29 Aroni ù n maa gu, win bibun
bweseru sɔɔra ba koo turo wuna bu
sãa yãa ni sebusia bu nùn gum tãre
wirɔ dɔma te ba koo sɔ̃ɔsi ma u sãa win
kɔsire.
30 Wi, wi u kua Aronin kɔsire mi,
u ko n yãa ni dokewa sere sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru. Wiya u ko n da du kuu ten mi, mi
Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba yinnɛ
kpa u sɔmburu ko adɛrɔ ge ga dɛɛre
sɔɔ.
31 Kaa yãa kinɛ te ba ka sɔ̃ɔsi ma na
Aroni ka win bibu gɔsa nɛnɛm yaa sua
a yike sãa yerɔ.
32 Kuu ten kɔnnɔwɔra Aroni ka win
bibu ba koo yaa ye ka pɛ̃ɛ ye ya wãa
bireru sɔɔ mi mɛnna bu tem.
33 Be tɔnawa ba koo yãku dĩa ni di,
ni ba ka ben durum wukiri sanam mɛ
ba sɔ̃ɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn sɔ̃.
Tɔn tuko goo u ku raa nu di, domi nu
sãawa dĩa ni ba wuna nɛnɛm nɛn sɔ̃.
34 Nù n tiara sere sisiru bu ku maa
nu di. Bu nu wisio dɔ̃ɔ sɔɔ nu dɔ̃ɔ
mwaara.
35 A Aroni ka win bibu kuo mam
mam nge mɛ na nun sɔ̃ɔwa. Sɔ̃ɔ nɔɔba

yiruwa kaa bu yen yãku yãki kua a ka sõɔsi ma na bu gɔsa nɛnɛm nɛn sõ.
36 A n da naa kinɛru go yen tõɔ baatere yãku yee ten wɔllɔ, yen yɛm mu ka tɔmbun durum wukiri. Yãku niya nu koo yãku yee te disi wɔka. Yen biru kpa a gum tãre ten wɔllɔ a ka sõɔsi ma ta wãa nɛnɛm nɛn sãarun sõ.
37 Mɛya kaa n da ko sere sõɔ nɔɔba yiru ye, yu ka yibu, kpa yãku yee te, ta n sãa nɛnɛm ta n dɛɛre. Yen sõ, ye n koo tu ture kpuro, baa ṅ n tɔnun na, u de u n dɛɛre.

Yãku ni ba ko n da ko tõɔ baatere

38 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, wee ye kaa n da ko baadomma. Kaa ka yãa kinɛ kpɛmminu yiru wõɔ tiaginu yãkuru ko tõɔ baatere,
39 teeru bururu, teeru maa yoka.
40-41 Bururu ka yokan yãku nin baateren wɔllɔwa kaa som kilo ita ye ya ka olifin binun gum yarum ditiri tia ka bɔnu burinɛ doke, ka maa tam ditiri tia ka bɔnu, kpa a ye kpuro dõɔ doke. Yen nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
42 Yãku dõɔ mwaararugii tera bɛɛn bibun bweseru ba ko n da ko kuu bekurugii ten kɔnnɔwɔ nɛn wuswaaɔ sere ka baadommaɔ. Miya bɛɛ Isireliba i ko ka man yinna, kpa n ka nun gari ko.
43 Kpa yam mi, mu n sãa nɛnɛm mu n dɛɛre nɛn yiikon sõ.
44 Nɛn tiiwa kon kuu te dɛɛrasia ka yãku yee te, n yi nɛnɛm ka sere maa Aroni ka win bibu ba n ka sãa nɛn yãku kowobu.
45 Kpa na n wãa bɛɛ Isireliban suunu sɔɔ i n man sãamɔ.
46 Kpa i n yɛ̃ ma nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin di. Kpa na n ka bɛɛ wãa.
Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare dõɔ doke

30

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, kaa kpakororu garu ko tèn wɔllɔ ba ko n da turare dõɔ doke. Kaa tu kowa ka akasian dãa.
2 Ten dɛ̃ɛbu ka ten yasum mu ko n nɛwa, mɛ kpuro mu n sãa gɔm sooru tia tia, kpa ten gunum mu n sãa gɔm soonu yiru. Kpa a de ten goo gɔmkinu nnɛn dãa yu nɔɔ yari nge kãanu.
3 Kpa a ten baama kpuro wura pote sere ka ten kãanɔ. Kpa a ten goonu nnɛ nɔɔ bɔka kua ka wura a ka sikerena.
4 Kpa a maa ten goo gɔmkinɔ wuran sumi doke ten nɔɔ bɔkan temɔ, kpa ba n da dãa wasi yi sɔɔ, bu ka tu sua.
5 Dãa ye kaa wasi sumi yi sɔɔ, ya ko n sãawa akasian dãa ye ba wura pote.
6 À n kua mɛ a kpa, kpa a kpakoro te sua a yi adɛrɔ ge sɔɔ beku kare ten deedeeru te ta nɛ, Yinni Gusunɔn woodan kpakororu berua dii sɔɔ ge ga dɛɛre gem gem sɔɔwɔ. Miya ko na n da ka nun yinnɛ.
7-8 Bururu baatere saa ye Aroni u fitilanu gum dokemɔ ka yoka baayere saa ye u nu sõramɔ, u ko n da turare dõɔ dokewa kpakoro ten wɔllɔ. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaɔ.
9 Adama i ṅ ko turare tuka dõɔ doke kpakoro ten wɔllɔ. Mɛya i ṅ maa yãku dɔɔ mwaararuginu mɔ̀ mi, ṅ kun mɛ i dĩanu ganu sɔndi mi, ṅ kun mɛ i tam wisi mi, i ka yãkuru ko.
10 Wõɔ ka wõɔwa Aroni u ko n da ten kãa ni sɔɔ yãku yɛm tɛɛni mɛ ba ra ka durum wukiri u ka tu disi wɔka. Nge mɛya wi ka win bibun bweseru ba ko n da ko sere ka baadommaɔ, kpa ta n yii nɛnɛm nɛn sõ.

Gobi yi ba koo wɛ̃ kuu bekurugii ten sõ

11 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
12 a Isireliba gario. Be ba wõɔ yɛndu turan diya kaa gari kpa a de ben baawure u gobi gɛɛ wɛ̃ u ka win wãaru yakia. Kpa n de wahala yu bu suuri saa ye a bu garimɔ mi.
13 Wi ba gara, sii geesun bɔri piibuwa u koo wɛ̃. Yi kpuro yi ko n nɛwa. Gobi yi, yi ko n sãawa nge mɛ ba ra sãa yerun gobi di.
14 Be ba wõɔ yɛndu tura ka be ba kere mɛ, beya ba koo gobi yi wɛ̃.
15 Gee tee tera baawure u koo wɛ̃. Gobigii kun wɛ̃ɛmɔ n sãaro kere, u ka

win wãaru yakia. Domi hunde tia be
kpuro ba mɔ.
16 Gobi yiya kaa n da ka kuu
bekurugii ten sɔmburu ko. Nge mɛya
kon ka yaaya ma Isireliba ba ben
wãaru yakia.

Boo gèn mi ba ko n da sãa yerun nim take

17 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 kaa boo ko ka gen sɔwaritia, ye
kpuro ya n sãa sii gandu. À n gu kua
a kpa, a gu yiiyo yãku yeru ka kuu
bekurugii ten baa sɔɔ kpa bu gu nim
take.
19 Nim mɛya Aroni ka win bibu ba
ko n da ka ben nɔma ka naasu kpakie
bu ka dɛɛra,
20 bu sere du kuu ten mi, bu ka ben
sɔmburu ko, ǹ kun mɛ bu sere susi
yãku yerɔ bu ka yãkuru ko kpa bu ku
raa gbi.
21 Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka
baadommaɔ bɛɛn bibun bweseru sɔɔ.

Gum mɛ ba kua sãarun sõ

22 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
23 a turare bwese bweseka ye ya
nuburu do suo, miru kilo nɔɔbu, ka
sinamɔmu kilo yiru ka bɔnu, ka kanɛli
kilo yiru ka bɔnu
24 ka kasi kilo nɔɔbu, ka sere olifin
gum ditiri nɔɔba tia.
25 Ye kpurowa kaa de wi u turare
kobu yɛ̃ u mɛnna u ka gum ko mɛ ba
ko n da kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma na
ye gɔsa nɛnɛm.
26 Gum mɛya kaa kuu te yɛ̃ka, ka nɛn
woodan kpakoro te,
27 ka tabulu ye, ka yen dendi yãnu,
ka dabu ge, ka gen dendi yãnu, ka
sere kpakoro tèn wɔllɔ ba ra turare dɔ̃ɔ
doke,
28 ka yãku yee tèn mi ba ko n da yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu ko, ka ten dendi
yãnu, ka boo ge, ka gen sɔwaritia.
29 Nge mɛya kaa ka sãa yãa ni kpuro
dɛɛrasia kpa nu n yii nɛn sõ. Ye n koo
nu bɛsu kpuro, a de ya n dɛɛre.
30 Kpa a maa Aroni ka win bibu gum
mɛ tãre ba n ka sãa nɛn yãku kowobu.
31 Mɛya kaa Isireliba sõ a nɛɛ, gum
mɛ, mu ko n sãawa dɛɛram mɛ ba
ko n da kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma
ya wãa nɛnɛm nɛn sãarun sõ. Yeni
ya ko n sãawa wooda bɛɛ sɔɔ sere ka
baadommaɔ.
32 Goo u ku raa mu sawa. Goo u ku
raa maa mɛn bweseru ko. I ko nu yiwa
nɛnɛm nɛn sãarun sõ.
33 Yen sõ, goo ù n yina u mɛn bwe-
seru kua, ǹ kun mɛ u tɔn diro goo mu
tɛɛni, ba koo yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu
sɔɔn di.

Turare ye ba koo dɔ̃ɔ doke sãa yerɔ

34 Yera Yinni Gusunɔ u kpam
Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a turare bwesenu
ita kasuo ye ya nuburu do, ka maa
turare ye ba mɔ̀ ansam, ye kpuro ya
n saka nɛ.
35 Wi u turaren kobu yɛ̃ kpa u
ye kpuro mɛnna u bɔru doke yu ko
turare dɛɛra ye ba kua nɛnɛm nɛn
sãarun sõ.
36 Kpa a yen sukum buuru wuna, a
da a yi kuu bekurugii te sɔɔ, woodan
kpakoro ten wuswaaɔ mi ko na n da
ka nun yinnɛ. Kpa i ye yi nɛnɛm nɛn
sãarun sõ.
37 Yen sõ, goo u ku raa turare yen
bweseru ko win tiin sõ. I ko ye yiwa
nɛnɛm nɛn sãarun sõ.
38 Wi u yina, u yen bweseru kua
win tiin sõ, ba koo yɛ̃ro wunawa bɛɛn
suunu sɔɔn di.

Kuu bekurugii ten sɔm kowobu

31

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wee na Bɛsalɛli, Urin bii, Hurin
debubu gɔsa Yudan bweseru sɔɔ.
3 Na nùn nɛn Hunde yibie u n ka sɔm
bwese bwesekan bwisi mɔ, kpa u n
yen asansi kpuro yɛ̃.
4 U koo kpĩ u yen kpunaaba yi. U
wuran sɔmburu yɛ̃, ka sii geesu ka sii
gandu.
5 Ka nge mɛ ba ra kpee gobiginu
sɔɔ yore ni ba koo gore, ka sere maa
dãa dãkubu, ye kpuro gesi ye n sãa
burarun sɔmburu.
6 Ma na nùn Oholiabu, Ahisamakin
bii wi u sãa Danun bweseru nɔmu
sɔndia u ka nùn somi. Yen biru na maa

gabu bwisi kã be ba sɔmbu te yɛ̃. Be
kpurowa ba koo mɛnna bu sɔmbu te
ko te na nun sõɔwa mi.
7 Tera kuu bekurugii te, ka nɛn
woodan kpakoro te, ka ten wukiritia,
ka sere maa kuu ten dendi yãa ni nu
tie,
8 ka tabulu ye, ka yen dendi yãnu, ka
dabu wuraguu ge, ka gen dendi yãnu,
ka kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare
dõɔ doke,
9 ka yãku yee te, ka ten dendi yãnu,
ka boo ge, ka gen sɔwaritia,
10 ka sere yãa ni Aroni ka win
bibu ba ko n da sebe bu ka yãkurun
sɔmburu ko,
11 ka gum mɛ ba ko n da gãanu
yɛ̃ke bu ka sõɔsi ma ya wãa nɛnɛm
nɛn sãarun sõ, ka sere turare nubu
durorugia ye. Ye kpurowa ba koo ko
nge mɛ na nun sõɔwa.

Tõɔ wɛ̃rarugiru

12 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ,
13 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, i ko tõɔ
wɛ̃rarugirun wooda mɛm nɔɔwawa
mam mam. Domi ta ko n sãawa nɛn
arukawanin yĩreru ye na bɔkua ka bɛɛ
sere ka baadommaɔ. Yĩre tera ta koo
sõɔsi ma nɛna na bɛɛ gɔsa na yi nɛnɛm
nɛn sõ.
14 I n da wɛ̃re tõɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ. I
ku tu garisi nge sanam dirum. Wi u
yina ma u sɔmburu kua te sɔɔ, ba koo
yɛ̃ro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di bu
go.
15 Yen sõ, alusuma tia sɔɔ, sõɔ nɔɔba
tia i ko n da sɔmburu ko, adama nɔɔba
yiruse te, ta ko n sãawa tõɔ wɛ̃rarugiru
te na yi nɛnɛm nɛn sõ. Bɛɛn wi u
sɔmburu kua tõɔ te sɔɔ, ba koo yɛ̃ro
gowa.
16 A de bɛɛ Isireliba i n tõɔ wɛ̃rarugii
ten wooda mɛm nɔɔwammɛ, sere
ka bɛɛn bibun bweserɔ, domi
arukawani ye, ya ko n wãawa sere ka
baadommaɔ.
17 Tõɔ te, ta sãawa yĩreru te ta ko
n wãa nɛ ka bɛɛn suunu sɔɔ. Domi
sõɔ nɔɔba tia sɔɔra na wɔllu ka tem
taka kua na kpa. Nɔɔba yiruse ma na
sɔmburu deri na wɛ̃ra.
18 Ye Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
yi kua guu te ba mɔ̀ Sinaiɔ u kpa, yera
u nùn kpee bɛsi yiru wɛ̃ yì sɔɔ win tii
u woodaba yorua.

ISIRELIBA BA GUSUNƆN ARUKAWANI KUSIA

Ba naa buu wuraguu kua ba sãwa

32

1 Sanam mɛ tɔn be, ba wa Mɔwisi u
tɛɛmɔ u ṅ saramɛ saa guu ten wɔllun
di, ba da ba mɛnna Aronin mi, ba nùn
sõɔwa ba nɛɛ, a seewo a sun yinni kua
wi u ko n sun swaa gbiiye. Domi
Mɔwisi wi u sun yarama Egibitin tem
di, sa ṅ yɛ̃ ye n nùn deema.
2 Yera Aroni u bu sõɔwa u nɛɛ, i
bɛɛn kurɔbun swaa tonku wuraginu
potirima ka bɛɛn bibuginu i ka na.
3 Ma be kpuro ba ben swaa tonku
wuraginu potira ba ka Aroni naawa.
4 U nu mwa u yania ma u kuura kua
ye ya ka naa buu weenɛ, u wura ye
wisi mi, ma ya kua bwãaroku.
Ma ba nɛɛ, bɛsɛn yinni wee, wi u sun
yarama saa Egibitin di.
5 Ye Aroni u ye wa, yera u yãku yeru
gira bwãaroku gen wuswaaɔ. Ma u
kpara u nɛɛ, sia sa ko Yinni Gusunɔ tõɔ
bakaru kua.
6 Yen sisiru, ba seewa buru buru
yellu ma ba yãku dõɔ mwaararuginu
kua ka siarabun yãkunu. Tɔn be, ba
sina ba di ba nɔra, ma ba seewa ba
kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀.
7 Saa yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ, a saro fuuku domi wunɛn
tɔn be a yarama Egibitin di mi, wee ba
disi duura.
8 Ba swaa ye deri kɔ ye na nɛɛ bu
swĩi. Wee ba tii wuran bwãaroku kua
ge ga ka naa buu weenɛ. Ma ba yiira ba
gu yãkuru koosi. Ba nɛɛ, geya ga ben
yinni wi u bu yarama saa Egibitin di.
9 Ma u kpam nɛɛ, na tɔn be wa, ben
swaa tau, ba ṅ kĩ bu wiru kpĩ.
10 Tɛ̃ nɛn mɔru ya seewa. A de n
bu kam koosia. Adama wunɛ, kon de
wunɛn tɔmbu bu ko bwese bakaru.
11 Mɔwisi u Gusunɔ win Yinni su-
uru kana u nɛɛ, Yinni, mban sõna a ka
wunɛn tɔmbu mɔru mɔ̀ be a yarama
Egibitin di ka wunɛn dam bakam.
12 Mban sõna kaa de Egibitigibu bu
gere bu nɛɛ, kõsa a kĩ a wunɛn tɔmbu

kua. Yen sɔ̃na a ka bu yarama kpa a bu go guunun bera gia, a bu kpeerasia ba kun maa wã̰a handuniaɔ. A wunɛn mɔru ye suresio, a ku maa kɔ̃sa ye ko, ye a kĩ a bu kua mi.

13 A wunɛn bwãabu Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu yaayo be a nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri a nɛɛ, kaa de ben bibun bweseru tu dabia nge wɔllun kperi, kpa a bu tem mɛ kpuro wɛ̃ mèn gari a ka bu kua, ba n ka mu mɔ ka baadommaɔ.

14 Ma Yinni Gusunɔ u kɔ̃sa ye deri ye u raa nɛɛ u koo win tɔmbu kua mi.

15 Saa yera Mɔwisi u sarama guu ten wɔllun di u woodan kpee bɛsi yiru ye nɛni yèn beri yiru yiru kpuro ba yorua.

16 Kpee bɛsi yi, yi sãawa yi Gusunɔn tii u kua. Win tiiwa u maa yorua yi sɔɔ.

17 Ye ba saram wee, Yosue u tɔmbun wurenu nua nge mɛ ba gbisimɔ. U Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabun wurenu wãa sansaniɔ.

18 Mɔwisi u nɛɛ, n ṅ be ba nasara suan wurenu mi. N ṅ maa mɔ be ba dɛsiru mwɛɛraginu. Be ba womusu mɔ̀n wurena na nɔɔmɔ.

19 Ye Mɔwisi u sansani ye turuku kua, u naa buu wuraguu ge wa ka tɔn be ba yaamɔ, ma u mɔru bɛsira u kpee bɛsi yi sura u kɔsuka guu ten nuurɔ.

20 Ma u naa buu ge sua u dɔ̃ɔ mɛni. Ma u ge munia muku muku u wisi nim sɔɔ. Ma u dera ba nim mɛ nɔra.

21 Ma u Aroni bikia u nɛɛ, mba tɔn be, ba nun kua a ka bu durum baka yen bweseru koosia.

22 Aroni u nùn wisa u nɛɛ, a ku de wunɛn mɔru yu kpɛ̃a. A yɛ̃ ma tɔn be, ba ra n bɔ kɔ̃san kobu sɔɔ.

23 Ba man sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n bu yinni kuo wi u ko n bu swaa gbiiye, domi wunɛ wi a bu yarama Egibitin tem di, ba ṅ yɛ̃ ye n nun deema.

24 Ma na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, ben wi u wuran gãanu mɔ u nu tama. Ye ba ka na, ma na nu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ. Yera naa buu wuraguu ge, ga yarima.

Ba Isireliba sɛɛyasia

25 Mɔwisi u wa ma Aroni u kpana u tɔn be nɔni doke, ma u dera ba mɔ̀ ye ba kĩ. Yera n dera ben yibɛrɛba ba bu yaa kasikimɔ.

26 Sanam mɛya u yɔ̃ra sansani yen duu yerɔ u nɛɛ, baawure wi u ka Yinni Gusunɔ yɔ̃, u na nɛn bera gia.

Ma Lefiba kpuro ba mɛnna win mi.

27 Ma u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. Bɛɛn baawure u win takobi suo u n nɛni, kpa u n sirenɛ sansani ye sɔɔ duu yee teerun di sere ten tensim mi. Kpa u win dusi ka win beruse ka win kpaasi go.

28 Ma Lefi be, ba kua nge mɛ Mɔwisi u bu yiire. Be ba gu dɔma te, ben suunu sɔɔ, ba tura tɔnu nɔrɔbun suba itan saka (3000).

29 Yera Mɔwisi u nɛɛ, gisɔra i bɛɛn tii Yinni Gusunɔ wɛ̃ mam mam, ye bɛɛn baawure u ka win bii tɔn durɔ ka win dusi seesi. Yen sɔ̃, u bɛɛ domaru kua gisɔ.

Mɔwisin kanaru

30 Yen sisiru u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, i durum baka kua. Yen sɔ̃, kon yɔ guu ten mi, n Yinni Gusunɔ suuru kana bɛɛn durum yen saabu.

31 Yera u gɔsira u da Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, kuku, tɔn be, ba durum baka kua. Ba tii bwãaroku kua ka wura.

32 Na nun kanamɔ a bu suuru kuo. À kun maa suuru mɔ̀, a nɛn yĩsiru wunɔ tire te sɔɔn di, tèn mi a wunɛn tɔmbun yĩsa yorua.

33 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ, wi u man torari, yɛ̃ron yĩsira kon wuna nɛn tireru sɔɔn di.

34 Yen sɔ̃, a doo a tɔn be kpara i da sere yam mi na nun sɔ̃ɔwa. Wee nɛn gɔrado u ko n nun gbiiye mi. Adama saa ya sisi yè sɔɔ kon tɔn be nɔma doke n bu sɛɛyasia ben durum sɔ̃.

35 Yen biru u tɔn be baranu kpɛ̃ɛ yèn sɔ̃ ba dera Aroni u bu naa buu ge kua.

Yinni Gusunɔ u Isireliba wooda wɛ̃ bu ka doona Sinain guurun di

33

1 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i seewo i doona minin di, wunɛ ka tɔn be a yarama Egibitin di, kpa i da tem mi, mèn nɔɔ mwɛɛru na kua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon mu

Aburahamu ka Isaki ka Yakəbu ka ben bibun bweseru wɛ̃.
2 Kon nɛn gərado goo gəri u n nun gbiiye kpa n nun Kananiba ka Aməreba ka Hɛtiba, ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira.
3 I doo tem mɛ səə. Tim ka bom yiba mi. Adama na ɲ ka bɛɛ dəə. Kpa n ku ra bɛɛ kam koosia swaaə, domi bɛɛn swaa tau.
4 Ye tən be, ba labaari kɔ̃sa ye nua, ben wasi dwiiya. Ba ɲ maa ben bura yãnu ganu doke nuku sankiranun sɔ̃.
5 Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, a Isireliba sɔ̃əwə a nɛɛ, ben swaa tau. Nà n ka bu sĩimə nəni kpaki teeru səə mam, kon bu kam koosia. Bu ben bura yãnu potirio tɛ̃, kpa n wa ye kon bu kua.
6 Ma ba ɲ maa ben bura yãa ni doke saa mìn di ba doona Horɛbun guu ten di.

Yinni Gusunən kuru

7 Mi Isireliba ba ben sansani gira kpuro, Məwisi u ra ka kuu bekurugii te dewa u gira mi n ka sansani ye dɛsire. U tu soka Yinni Gusunən kuru. Be ba kĩ bu Yinni Gusunə gãanu bikia bera ba ra yari sansanin di bu da kuu ten mi.
8 Məwisi ù n yariə u dəə kuu ten mi, tən be kpuro ba ra sewa bu yɔ̃ra ben kunun kənnəwə ba n Məwisi mɛɛra sere u ka du kuu te səə.
9 U n dua mi, saa yera guru wii wuro te, ta ra saramɛ tu yɔ̃ra kuu ten kənnəwə kpa Yinni Gusunə u ka nùn gari ko.
10 Tən be kpurowa ba ra guru wii wuro te wa, ta yɔ̃ kuu ten kənnəwə. Kpa ben baawure u yiira win kurun kənnəwə.
11 Yinni Gusunə u ra ka Məwisi gari kowa nəni ka nəni nge mɛ tənu u ra ka win bərə gari ko. Yen biru Məwisi u ra gəsiramɛ u na sansaniə. Adama win bɔ̃ə aluwaasi Yosue, Nunin bii, u ku ra yari kuu ten min di.

Yinni Gusunə u win təmbu nəə mwɛɛru kua ma u ko n ka bu wãa

12 Məwisi u Yinni Gusunə sɔ̃əwa u nɛɛ, wee, a nɛɛ, n ka tən be doo tem mɛ səə. Mɛya a maa nɛɛ, a man yɛ̃ sãa sãa. Kaa n ka man nənu geu mɛɛra. Adama a ɲ man sɔ̃əwa wi u koo man yɔ̃siri.
13 N n mɛn na, tɛ̃, a man wunɛn himba sɔ̃əsio kpa n nun gia, kpa n kpam wunɛn durom wa. A yaayo ma tən be, ba sãawa wunɛn tən be a gəsa.
14 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, nɛn tii kon ka nun da kpa n nun nasara wɛ̃.
15 Məwisi u wisa u nɛɛ, à kun ka sun dəə wunɛn tii, a ku de su doona minin di.
16 Amənа ba koo ka tubu ma sa wunɛn kĩi geeru wa, nɛ ka wunɛn təmbu, ma n kun mə a ka sun da. À n ka sun da, saa yera sa ko n sãa nɛnɛm handunian tən be ba tie səə.
17 Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, kon ko nge mɛ a man bikia. Domi na nun yɛ̃ sãa sãa, a maa nɛn kĩi geeru wa.
18 Məwisi u nɛɛ, a man wunɛn yi-ikon girima sɔ̃əsio.
19 Yinni Gusunə u wisa u nɛɛ, kon na n sara wunɛn wuswaaə ka nɛn girima kpuro, kpa n nun nɛn yĩsiru sɔ̃, nɛ, Yinni Gusunə. Be na kĩ n durom kua, beya na ra durom kue. Be na maa kĩ n wənwəndu kua, kpa n bu wənwəndu kua.
20 Adama na ɲ derimə a nɛn wuswaa wa, domi goo sari wi u koo nɛn wuswaa wa kpa u n wãa.
21 Yen sɔ̃, ayeru garu wee nɛn bəkuə kpee baa səə, mi kaa kpĩ a n wãa.
22 Sanam mɛ na sarə ka nɛn yiikon girima, kon nun nɛn nəma wukiri kpee baa ye səə.
23 Yen biru kon nɛn nəma wuna kpa a nɛn biru wa, adama a ɲ nɛn wuswaa wasi.

Kpee bɛsi yiru yen kəsire

34

1 Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa u nɛɛ, a kpee bɛsi yiru mɛnə a dãku nge yiənə. Kon kpam gari yi yore mi, yi yi raa wãa kpee bɛsi yi səə, yi a kəsuka.
2 A səəru koowo sia bururu yellu, a yəəma Sinain guuru mi, kpa a yɔ̃ra nɛn wuswaaə ten wəllə.
3 A ku de goo u ka nun yəəma mi. A ku ra maa de n goo wa guu ten gam gum. Mɛya a ku maa de kɛtɛba ka

yãanu, yen gaa yu yakasu di guu ten turuku.

4 Ma Məwisi u kpee bɛsi yiru mɛna u dãka nge yiənə. Ũ seewa buru buru yellu u yəəwa Sinain guurə u kpee bɛsi yiru ye nɛni nge mɛ Yinni Gusunə u nùn sõəwa.

5 Yera Yinni Gusunə u sarama guru wii wuroru səə u yõra win bəkuə. Ma u win tiin yĩsiru gerua u nɛɛ, nɛna na Yinni Gusunə.

6 Ma u sara Məwisin wuswaaə u nəəgiru sua u nɛɛ, nɛna Yinni Gusunə durom ka wənwəndugii. Na ra saku n sere məru ko. Nɛn tən geeru ka nɛn bərəkiniru ta kpã.

7 Na ra təmbu nɛn kĩru sõəsi sere ka baadommaə. Na ra tən be ba kõsa kua bu ben durum suuru kue, adama na ku ra taarɛgii garisi dɛɛro. Na ra baababan durum məəru mwɛ ben bibun mi sere ka ben sikadominun bibə.

8 Yera Məwisi u yiira fuuku u nùn sãwa.

9 Ma u nɛɛ, Yinni, à n ka man nənu geu mɛɛra, na nun kanamə, a de a ka sun da. Wee, tən be, swaa taoba. Adama a sun bɛsɛn daa kõsa ka bɛsɛn durum suuru kuo kpa a sun ko wunɛgibu.

Gusunə u wure u ka Isireliba arukawani bəkua

10 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, wee, na ka bɛɛ arukawani bəkumə. Kon səm maamaakigia ko wunɛn tən be kpuron wuswaaə, yèn bweseru goo kun koore tem gam. Tən be kpuro bèn suunu səə i wãa, ba koo nɛ, Yinni Gusunən səmburu wa. Domi gãa nanumgina kon bɛɛ kua.

11 Wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmə mi gisə, i ye mɛm nəəwə. Wee, kon Amərebа ka Kananiba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba gira bɛɛn wuswaan di.

12 Wunɛ, Məwisi, a n tii sɛ, kpa a ku ra ka tem min təmbu arukawani bəke, mi i ko i du kpa bu ku raa ko bɛɛn yina.

13 Adama i ko ben yãku yenu sura kpa i ben bũu wi ba mò Asitaaten sãa yerun dãnu wukiri, kpa i win bwãarokunu kəsuku.

14 I ku ra bũu goo sã domi nɛn yĩsira nisinugii. Na ku ra wure bu maa yinni goo sã.

15 A n tii sɛ kpa a ku ra ka tem min təmbu arukawani bəke. Domi bà n ben bũnu gasirimə ba sãamə ba yãkunu mò, ba koo bɛɛ soku i ka bu ko. Kpa ben yãku yaa yu bɛɛ binɛ ko i di.

16 Sərəkudo i ko bɛɛn bii tən durəbu kurəbu sua ben bii wəndiaba səə, kpa kurə be, bu de bɛɛn bii be, bu nɛn sãaru deri bu tən ben bũnu sã.

17 I ku ra sisu sua i ka tii bwãaroku kua i sã.

18 I n da pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doken tõə bakaru ko saa ye na yi, suru wi ba mò Abibu səə. Kpa i pɛ̃ɛ ye di sõə nəəba yiru nge mɛ na bɛɛ yiire. Domi suru wi səəra i yarima Egibitin di.

19 Bii gbiikoo tən durə baawure u ko n sãawa nɛgii, mɛya maa yaa sabenu kpuron bii gbiikii dwanu, ǹ n kɛtɛn na, ǹ n maa yãarun na, ǹ kun mɛ boo.

20 N n kɛtɛkun na, i ka gen buu gbiikuu yãa buu kəsinə kpa gu ko yãku yãaru. I kun maa kue mɛ, i gen wĩi suma buo i go. I ko bii gbiikoo tən durə baawure yakiawa ka gobi.

I ku de goo u na nɛn wuswaaə u kun kɛ̃ru nɛni.

21 Alusuma səə, sõə nəəba tia i ko səmburu ko, kpa i wɛ̃ra sõə nəəba yiruse, baa ǹ n duurubun saan na, ǹ kun mɛ gɛ̃ɛbun saa.

22 I n da gɛ̃ɛbun tõə bakaru ko sanam mɛ i alikama yè ya gbia ya ye gɛ̃ɛbu torua, kpa i Kunun tõə bakaru ko sanam mɛ i bɛɛn dãa binu sərimə, wõə gà n kpeeyə.

23 Wõə tia səə, nən itawa tən durə baawure u koo na nɛ Gusunə, Isireliba Yinnin sãa yerə.

24 I ku bɛrum ko. Kon bwese ni gira bɛɛn wuswaan di, kpa n bɛɛn tem yasiasia. Goo kun kãkə u mu binɛ ko sanam mɛ i man tõə bakaru diiyammɛ nən ita ye, wõə ka wõə.

25 I ku man yãku yaan yɛm wɛ̃ ka pɛ̃ɛ ye ba seeyatia doke sannu. I n Gəə sararibun tõə bakaru mò, i ku de ten yaa yu tiara sere sisiru bururu.

26 Wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ i n da ka bɛɛn gbean
dĩa gbiikinu nɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.
I ku ra boo buu yike ka gen mɛron
bom.
27 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a gari yi yoruo domi yiya
nɛn arukawanin wiru ye na ka bɛɛ
bɔkumɔ, wunɛ ka Isireliba.
28 Mɔwisi u wãa mi ka Yinni Gusunɔ
sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru. U ɲ̀
dĩanu di, u ɲ̀ maa nim nɔra. Ma Yinni
Gusunɔ u arukawani yen gari yorua
kpee bɛsi yi sɔɔ, yiya wooda wɔku te.

Mɔwisi u sarama Sinain guurun di

29 Ye Mɔwisi u ka Yinni Gusunɔ gari
kua u kpa, u sarama Sinain guurun di
u woodan kpee bɛsi yiru ye nɛni, win
wuswaa ya ballimɔ. Adama win tii u ɲ̀
yɛ̃ mɛ.
30 Aroni ka Isireliba kpuro ba
nùn mɛɛra ba wa wee, win wuswaa
ballimɔ ma ba bɛrum bara bu nùn
susi.
31 Adama u bu soka, ma Aroni ka
Isireliban guro gurobu ba na win mi,
u ka bu gari kua.
32 Yen biru Isireliba kpuro ba nùn
susi, ma u bu wooda ye kpuro saaria
ye Yinni Gusunɔ u nùn wɛ̃ Sinain
guuru wɔllu mi.
33 Ye u ka bu gari kua u kpa, u win
wuswaa sɔnditia wukiri.
34 U n da Yinni Gusunɔn kuu ten
mi u ka nùn gari ko, u ra sɔnditia ye
wunɛwa sere ù n kpam yarima. U n
yarima min di, yera u ra Isireliba sɔ̃ ye
Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.
35 Kpa bu win wuswaa wa ya
ballimɔ. Yen biruwa u ra ye sɔnditia
wukiri sere ù n kpam duɔ u ka Yinni
Gusunɔ gari ko.

YINNI GUSUNƆN KURUN SƆMBURU

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru

35

1 Mɔwisi u Isireliba kpuro mɛnna u
bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ
u sun sɔ̃ɔwa su ko.
2 Alusuma tia sɔɔ, sɔ̃ɔ nɔɔba tia sa
ko n da bɛsɛn sɔma kpuro ko. Adama
sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse ya ko n sãawa tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru te sa ko Yinni Gusunɔ
deria. Yen sɔ̃, bɛsɛn wi u sɔmburu kua
te sɔɔ, ba koo yɛ̃ro gowa.
3 Baa dɔ̃ɔ i ku ra sɔ̃re tɔ̃ɔ te sɔɔ, bɛɛn
yɛnusɔ.

Kɛ̃ɛ ni ba koo ka na Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten sɔ̃

4 Mɔwisi u kpam Isireliba sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ yiire.
5 U nɛɛ, i ka nùn kɛ̃nu naawa ka nuku
tia bɛɛn ye i mɔ sɔɔ. Kɛ̃ɛ nìn bweseru i
ko i ka na wee. Niya wura ka sii geesu
ka sii gandu,
6 ka beka ye ba wɔ̃kua ka bura ka
maa gaadura, ka beku wunɔmginu ka
maa ni ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka sere
ye ba kua ka boo sansu,
7 ka yãa kinɛnun gɔni yi ba sɛ̃ɛsu
doke ka gɔni damgii ka akasian dãa,
8 ka gum mɛ ba koo ka fitilanu sɔ̃ra,
ka gãa nubu duroruginu ni ba ko n da
doke gum sɔɔ mɛ ba ra kpuro tãre bu
ka sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm,
ka turare sɔɔ ye ba ra dɔ̃ɔ doke
9 ka kpee gobiginu nìn nɔni sãa bɛrɔ
wuru ni ba koo doke yabe tarakpe ge
sɔɔ, ka ni ba koo doke bɔɔ bara yen
wɔllɔ.
10 Bɛɛn baawure wi u maa sɔmbu
ten bwisi mɔ, u na u tu ko nge mɛ
Yinni Gusunɔ u gerua,
11 ye u nɛɛ, su kuu bekurugiru
koowo mi sa ko n da nùn sã, kpa su ten
wukiritii ko yi ba kua ka boo sansu ka
yaa gɔni, ka sɔretii ni, ka dãa bɛsi yi, ka
dãa karetii yi, ka ten dãa bɛsi sinumgii
ka yin yɔ̃ratii,
12 ka woodan kpakororu ka ten
wukiritia ka ten dãa pɔɔsi yi ba ko n
da ka tu sue, ka beku kare te ta ko n
tu berua dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ,
13 ka tabulu ye, ka yen dendi yãnu
kpuro, ka sere dãa pɔɔsi yi ba ko n da
ka ye sue, ka pɛ̃ɛ ye ba koo yi yen wɔllɔ,
14 ka dabu ge, ka gen dendi yãnu
kpuro, ka gen fitilanu, ka nin gum,
15 ka kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da
turare dɔ̃ɔ doke, ka sere ten dãa pɔɔsi
yi ba ko n da ka tu sue, ka gum mɛ
ba ko n da kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma
Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm ka turare ye

ba ko n da dɔ̃ɔ doke, ka beku kɛnutii te
ba koo doke kuu ten kɔnnɔwɔ,
16 ka yãku yeru ka ten kɔkɔsɔ ye ba
koo ko ka sii gandu, ka ten dãa pɔɔsi yi
ba ko n da ka tu sue ka ten dendi yãnu,
ka boo ge, ka gen sɔwaritia,
17 ka kuu ten karan bekunu, ka yen
sii pɔɔsi ka yin yɔ̃ratii ka sere maa kara
yen kɔnnɔn beku kɛnutiru
18 ka kuu ten gabatian kurumba ka
ten wɛ̃ɛ,
19 ka beka ye ba koo ka kuu ten
dendi yãnu kpuro bɔke, ka sere sãa
yãa ni Aroni ka win bibu ba ko n da
doke bu ka sɔmburu ko kuu ten mi.
20 Ye Mɔwisi u gari yi gerua u kpa ma
Isireliba kpuro ba doona win min di.
21 Yen biru, be ba gari yi gɔ̃ru doke,
ba ka kɛ̃ɛ ni na ka nuku tia bu ka Yinni
Gusunɔn kuu te ko, ka ten dendi yãnu
kpuro ka yãa ni yãku kowobu ba ko n
da doke bu ka sɔmburu ko kuu ten mi.
22 Tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu be
ba gɔ̃ru doke bu ka Yinni Gusunɔ
kɛ̃ru naawa, ba ka swaa tonkunu ka
sumi ka taaminu ka sɛɛnin bataniba,
ye ya sãa wuran gãanu kpuro gesi,
ben baawure u ka na ma u yi ka kɛ̃ɛ
wɛ̃ɛbun wororu.
23 Be ba maa beka mɔ ye ba wɔ̃kua
ka bura ka maa gaadura, ka beku
wunɔmginu ka maa ni ba wesa ka wɛ̃ɛ
damgii ka sere maa ye ba kua ka boo
sansu, ka yãa kinɛnun gɔni yi ba sɛ̃ɛsu
doke, ka gɔni damgii, ye kpurowa ba
ka na Yinni Gusunɔn kuu ten sɔ̃.
24 Be ba maa sii geesu mɔ, ka sii
gandu, ba ka na ba yi ka kɛ̃ɛ wɛ̃ɛbun
wororu. Be ba maa akasian dãa mɔ ba
ka na sɔmbu ten sɔ̃.
25 Tɔn kurɔ be ba maa wɛ̃ɛ taribu
yɛ̃, ba wɛ̃ɛ bwese bweseka tara,
gaaduragii, ka boogugii ka wunɔmgii,
ka wɛ̃ɛ damgii, ba ka na.
26 Ma ben gabu be ba sɔmbu ten
yɛ̃ru ka ten kĩru mɔ, ba boo sansun wɛ̃ɛ
tara.
27 Be ba maa sãa wirugibu ba ka
kpee gobiginu nìn nɔni sãa bɛrɔ wuru
na bu ka yabe tarakpe ge ka bɔɔ bara
ye buraru koosi.
28 Ma gaba ka gum na mɛ ba koo ka
fitilanu sɔ̃ra, ka gãa nubu duroruginu
ni ba ko n da doke gum sɔɔ mɛ ba ra
kpuro tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u ye
gɔsa nɛnɛm, ka turare sɔɔ ye ba ra dɔ̃ɔ
doke.
29 Isireliba sɔɔ, be ba tii wɛ̃ bu ka
somi sɔmbu te sɔɔ, te Yinni Gusunɔ
u Mɔwisi sɔ̃ɔwa mi, ba ka ben kɛ̃ɛ ni
nawa ka nuku tia.

Bɛsalɛli ka Oholiabu ba sɔmbu te torua

30 Mɔwisi u kpam Isireliba sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u Bɛsalɛli Urin
bii gɔsa wi u sãa Hurin debubu Yudan
bweseru sɔɔ.
31 Ma u nùn win Hunde yibia u
bwisi ka laakari ka yɛ̃ru wa u ka sɔm
bwese bweseka ko.
32 U koo kpĩ u sɔmbu ten baayeren
kpunaa yi. Ye u koo ko, yera wura ka
sii geesu ka sii gandun sɔmburu,
33 ka kpee gobiginun dãkubu ka nin
gorebu ka dãnun dãkubu, sãa yee ten
bura yãnu baaniren sɔmburu gesi.
34 Yen biru Gusunɔ u maa bu
bwisi kã, wi ka Oholiabu wi u sãa
Ahisamakin bii Danun bweseru sɔɔ,
bu ka gabu sɔmbu te sɔ̃ɔsi.
35 Bera u yɛ̃ru wɛ̃ bu ka sãa yee ten
bura yãnu ko kpa bu beka ye kpuro
buraru kua. U bu yɛ̃ɛ te wɛ̃wa sãa yee
ten sɔma baayere kpuron sɔ̃.

36

1 Bɛsalɛli ka Oholiabu ka tɔn be
Yinni Gusunɔ u bwisi ka yɛ̃ru ka
laakari wɛ̃ bu ka kuu ten sɔmburu
kpuro ko, ba koo tu kowa nge mɛ u
gerua.
2 Ma Mɔwisi u Bɛsalɛli ka Oholiabu
sokusia ka sere be Yinni Gusunɔ u
maa sɔmbu ten bwisi ka yɛ̃ru kã ma ba
tii wɛ̃ ka nuku tia.
3 Ma ba kɛ̃ɛ ni mwɛɛra Mɔwisin min
di, ni Isireliba ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn
kuu ten sɔ̃. Adama bururu baatere ba
ra n maa ka kɛ̃ɛ ni naamɔwa Mɔwisin
mi ka kĩru.
4 Ma tɔn be ba sɔmbu te mɔ̀ mi, ben
baawure u gina win sɔmburu deri,
5 ma ba na Mɔwisin mi, ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tɔmba ka kɛ̃nu naamɔ n
kere mɛ̀n bukata sa mɔ su ka sɔmbu te
ko te Yinni Gusunɔ u gerua.
6 Yera Mɔwisi u dera ba kpara ba
nɛɛ, goo u ku maa ka kɛ̃nu na kuu ten
sɔ̃. Mɛsuma u kua u ka kɛ̃ɛ ni yɔ̃rasia.

7 Domi ni ba wɛ̃ kɔ nu koo turi nu tiara.

Ba kuu ten sɔma mɔ̀

8 Tɔn be ba sɔmbu ten yɛ̃ru mɔ mi, ba kuu te kua ka beka wɔku te ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii. Ma ba wɔllun kɔ̃sobun weenasibu kua ya kua buraru beka ye sɔɔ.

9 Beku nin teerun dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu tɛna yiru sari. Ten yasum maa gɔm soonu nnɛ.

10 Yen biru ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Nge mɛya ba maa kua ka nɔɔbu ye ya tie.

11 Ma ba yen baayeren goo baka teerɔ wɛ̃ri doke ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura, yi ba koo ra ka ye sɔrena.

12 Wɛ̃ri weeraakuukuubuwa ba doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ yi n nɔɔ kisinɛ.

13 Yen biru ba sɔretinu weeraakuru kua ka wura ba ka beka ye kpuro sɔrena ma ya kua beku teeru kuu ten sɔ̃.

14 Ba maa bekunu wɔkura tia wesa ka boo sansu bu ka kuu bekurugii te wukiri.

15 Beku nin baateren dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu tɛna, ten yasum gɔm soonu nnɛ.

16 Ma ba beka yen nɔɔbu sua ba swɛɛna. Ma ba maa nɔɔba tia ye ya tie swɛɛna nɛnɛm.

17 Ma ba wɛ̃ri weeraakuukuubu doke beka ye ba swɛɛnan baayeren goo baka teerɔ.

18 Ma ba sɔretii kua weeraakuru ka sii gandu bu ka beka ye kpuro sɔrena, kpa bekunu wɔkura tia ye, yu ko beku teeru.

19 Ma ba yãa kinɛnun gɔni swɛ̃rasia ba swɛɛna bu ka kuu te wukiri. Ma ba maa yaa gɔni sinumgii gɛɛ swɛɛna yi ba koo sɔndi ye kpuron wɔllɔ.

20 Yen biru ba akasian dãa bɛsi kasu yi ba koo gira yi ka ko kuu ten dãa.

21 Dãa bɛsi yin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wɔkuru, yin yasum maa gɔm soo teeru ka bɔnu.

22 Ma ba yi sɔretii dokea yiru yiru yi biru kisinɛ.

23 Dãa bɛsi yenda ba kua bu ka gira kuu ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.

24 Ma ba yen baayere yɔ̃ratii yiru kua ka sii geesu. Ma ba yi doke mi sɔretii yi, yi wãa.

25 Ma ba maa dãa bɛsi yɛndu kua bu ka gira ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.

26 Ma ba yen baayere yɔ̃ratii yiru dokea yi ba kua ka sii geesu.

27 Dãa bɛsi nɔɔba tia ba kua bu ka gira ten biruɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia.

28 Ba maa dãa bɛsi yiru kua bu ka doke tia tia ten goo gɔmkinɔ biru gia,

29 yi n ka yiɔnɔ maninɛ saa tem di sere ka wɔllɔ ma ba yi sumi wasi wɔllɔ. Mɛsuma ba goo gɔmkinu yiru ye kpuro kua.

30 Nge mɛya ba dãa bɛsi nɔɔba ita kua bu ka gira kuu ten biru gia, yin baayere ka yen yɔ̃ratii yiru yi ba kua ka sii geesu. Ma yi kua yɔ̃ratii wɔkura nɔɔbu ka tia.

31-32 Yen biru ba ten yɛ̃si itaɔ akasian dãa nɔɔbu nɔɔbu kare. Ma ba sɔ̃ɔ yari yerugia deri.

33 Dãa karetia ye ya wãa yɛ̃sa baayeren suunu sɔɔ mi, yen nɔɔ ga yɔ̃ra dãa gɔmkinɔ.

34 Ma ba dãa bɛsi yi ka dãa karetii yi wura pote. Ma ba wuran sumi kua yì sɔɔ ba koo dãa karetii yi wasi wasi.

35 Ma ba beku kareru kua ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii. Ma ba wɔllun kɔ̃sobun weenasibu kua beku te sɔɔ, ya kua ten buraru.

36 Yen biru ba dãa bɛsi sinumgii nnɛ kua ba wura pote, ma ba sɔretii wuragii doke yi sɔɔ yi ka beku kare te gaba. Ma ba dãa bɛsi yi yɔ̃ratii dokea yi ba kua ka sii geesu.

37 Ma ba kuu ten beku kɛnutiru wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ma ba beku te sɔma dokea.

38 Ba akasian dãa bɛsi sinumgii nɔɔbu kua bu ka beku kɛnutii te bwɛ̃, ka sɔretii yi yi koo tu gaba, ma ba dãa bɛsi yi furɔsu ka sii dɛki kua ba ye kpuro wura pote. Ma ba yin baayere yɔ̃ratia kua ka sii gandu.

Woodan kpakororu

37

1 Bɛsalɛli u Yinni Gusunɔn woodan
kpakoro te kua ka akasian dãa. Ten
dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yiru ka
bɔnu. Ten yasum ka ten gunum mu
nɛwa, ye kpuro gɔm soo teeru ka bɔnu
bɔnu.
2 Ma u tu wura pote ten sɔɔwɔ ka
tɔɔwɔ. Ma u ten goonu nnɛ ye, nɔɔ
bɔka kua ka wura.
3 Ma u wuran sumi kua wasi nnɛ u
doke ten goo gookan yinna yenu sɔɔ,
yiru ya mɛɛrinɛ bee tia, yiru yeni ya
maa mɛɛrinɛ bee tia.
4 Ma u dãa pɔɔsi kua yiru u yi wura
pote.
5 Ma u yi wasi kpakoro ten sumi yi
sɔɔ beri berika. Yiya ba ko n da ka tu
sue.
6 Yen biru u kpakoro te wukiritia
kua ka wura. Wukiritia yen dɛ̃ɛbu bu
sãawa gɔm soonu yiru ka bɔnu, yen
yasum maa gɔm soo teeru ka bɔnu.
7-8 Ma u wɔllun kɔ̃sobun weenasibu
yiru kua ka wura u mani wukiritia
yen goo piiminun wɔllɔ gee ka gee.
9 Ma yi kpakoro ten wukiritia ye
kasa wukiri mam mam. Yi wuswaa
kisinɛwa yi mɛɛrinɛ.

Tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi

10 U tabulu ye kua ka akasian dãa.
Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yiru,
yen yasum maa gɔm soo teeru. Ma
yen gunum maa sãa gɔm soo teeru ka
bɔnu.
11 U ye kpuro wura pote ma u ye nɔɔ
bɔka kua ka wura.
12 Ma u dãa bɛsi piiminu gore yen
goo gooka mi, ni nu ka nɔm tararun
yasum nɛ u ka sikerena ma u maa nin
tii wura pote.
13 Ma u sumi nnɛ kua ka wura u
doke yen goo gookaɔ mi yen naasu
gire gire.
14 Sumi yi, yi wãa mi ba dãa bɛsi
piimii ni goren bɔku bɔkukaɔ. Yi sɔɔra
ba koo dãa pɔɔsi wasi bu ka tabulu ye
sua.
15 Ma u dãa pɔɔsi yiru kua u wura
pote.
16 Yen biru u tabulu yen dendi yãnu
kua. Niya pɛrɛntiba ka nɔri ka gbɛ̃a ka
gbɛ̃ɛ yorukunu nì sɔɔ ba ko n da tam
doke bu ka yãkunu ko. U ye kpuro
kuawa ka wura.

Fitilan dabu

17 Ma ba dabu ge seka ka wura. Gen
yɔ̃ratia ka gen pɔtura ka gen kãasi ka
gen bura te ta ka dãa marum ka biibii
weenɛ, ye kpuro ya sãawa bɔri tia.
18 Kãasi nɔɔba tia ga mɔ. Gen yɛ̃si
yɛ̃sikaɔ kãasi ita ita.
19 Gen kãasa baayere, buranu itawa
ya mɔ. Nu ka dãa marum ka biibii
weenɛ.
20 Dabu gen pɔturan tii ya buranu
nnɛ mɔ ni nu ka dãa marum ka biibii
weenɛ.
21 Mi kãasi yiru yiru yi gbinnɛ ka
pɔtura, u min temɔ buraru koosiwa te
ta ka dãa marum weenɛ.
22 Bura ni ka kãasi yi, ye kpuro ya
sãawa wuran bɔri tia.
23 Yen biru ba fitila nɔɔba yiru ye
kua ka nin baku ka mi torom mu ko
n da wɔriki. Ye kpurowa ba kua ka
wura.
24 Wura ye ba ka dabu ge ka gen
dendi yãnu kpuro kua, ya sãawa kilo
tɛna.

Kpakoro tèn wɔllɔ ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke

25 Yen biru ba maa kpakororu kua
tèn wɔllɔ ba ko n da turare dɔ̃ɔ doke.
Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soo teeru.
Ten yasum maa gɔm soo teeru. Ten
goonu nnɛ ye, ya nɛwa. Ten gunum
maa gɔm soonu yiru. Ma ba dera ten
goo gɔmkinu nnɛn dãa ya nɔɔ yara nge
kãanu.
26 Ma ba kpakoro te kpuro wura
pote, sere ka ten kãanɔ ma ba tu nɔɔ
bɔka kua ka wura ba ka sikerena.
27 Ma ba sumi nnɛ kua ka wura ba
doke ten goo gɔmkinɔ nɔɔ bɔka yen
temɔ yi mɛɛrinɛ yiru yiru. Sumi yi
sɔɔra ba koo dãa pɔɔsi yiru wasi beri
berika yi ba ko n da ka tu sue.
28 Ma ba dãa pɔɔsi yi kua ka akasian
dãa ba yi wura pote.
29 Yen biru be ba ra turare ko ba
gum mɛ kua mɛ ba ko n da kpuro
tãre bu ka sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u ye gɔsa
nɛnɛm, ka sere maa turare ye ba ko n
da dɔ̃ɔ doke.

Yãku yeru ka boo sii ganduguu

38

1 Ma ba yãku yee te kua ka akasian
dãa. Ten goonu nnɛ ye kpuro ya nɛwa.
Ya sãa gɔm soonu nɔɔbu nɔɔbu. Ten
gunum maa gɔm soonu ita.
2 Ma ba dera kãanu nu yara ten
wɔllun goo gɔmkinɔ ma ba yãku yee te
kpuro sii gandu pote.
3 Ma ba ten dendi yãnu kpuro kua
ka sii gandu. Niya gbɛ̃ɛ ni ba koo
ka torom gura, ka kaatonu, ka kaato
donnuginu, ka gbɛ̃ɛ nì sɔɔ ba koo yaa
yɛm doke bu ka yɛ̃ka, ka dõɔ guratii.
4 Ma ba kɔkɔsɔ kua ka sii gandu, ba
ye sua ba doke yãku yee ten kɔkɔrɔ ma
yen nɔɔ ga seema wɔllɔ yãku yee ten
suunu suunukaɔ.
5 Ma ba yen goo gookaɔ sumi doke yì
sɔɔ ba koo dãa pɔɔsi wasi.
6 Ma ba akasian dãa pɔɔsi yiru kua
ba sii gandu pote.
7 Ma ba dãa pɔɔsi yi wasi sumi yi sɔɔ
beri berika yi ba ko n da ka yãku yee
te sue. Ba tu kuawa ka dãa bɛsi ma ta
wɔru mɔ.
8 Ma ba boo ge kua ka gen sɔwaritia,
ye kpuro ya sãawa sii gandu. Ba nu
mwɛɛrawa tɔn kurɔbun mi be ba ra
sinɛ sãa yee ten kɔnnɔwɔ. N deema sii
gan niya nu ra n sãa ben digi.

Kuu ten kara

9 Ba kuu te kara koosi ka beku
damginu. Yen sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu
wunɔbu (100).
10 Ma ba dãa bɛsi sinumgii yɛndu
sua yi kua kara yen dãa. Ma ba yin
yõratii kua ka sii gandu. Yen biru
ba maa yin beku sɔretinu kua ka sii
geesu. Ma ba sii geesun dɛki kua bu
ka beka ye taare.
11 Kara yen sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia,
yen bekunun dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu
wunɔbu (100). Ma ba nu sɔre kara dãa
sɔɔ nge mɛ ba sõɔ yɛ̃san nɔm dwarugii
ni kua.
12 Sõɔ duu yeru gia kara yen
bekunun dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu
weeraakuru. Ma ba nu sɔre kara dãnu
wɔkuru sɔɔ ye ya sɔretii mɔ nge mɛ ba
sõɔ yɛ̃san nɔm dwarugii ni kua.
13 Yen sõɔ yari yeru gia maa,
yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu
weeraakuru.
14-15 Kara beku ni nu wãa kara
yen kɔnnɔn beri berikaɔ, nin dɛ̃ɛbu
bu sãawa gɔm soonu wɔkura nɔɔbu
nɔɔbu. Ma ba nu kara dãnu kua ita ita,
ten baatere ka ten yõratia.
16 Ba kara yen bekunu kpuro kuawa
ka wɛ̃ɛ damgii.
17 Kara dãa nin yõratii, sii ganda ba
ka yi kua. Yen sɔretii ni nu wãa dãa ye
sɔɔ, ka sii dɛki yi, ye kpuro ya sãawa sii
geesu. Ma ba dãa nin wɔllɔ sii geesu
pote. Dãa ni kpuro nu sɔrenɛwa ka sii
dɛki yi.
18 Ba kara kɔnnɔ gen beku kɛnutii te
kuawa ka wɛ̃ɛ damgii ma ba tu buraru
kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka yi ba wõkua
ka bura ka maa gaadura. Ten yasum
sãawa gɔm soonu yɛndu, ten gunum
maa gɔm soonu nɔɔbu nge mɛ kuu ten
beku teera yasum nɛ.
19 Dãa bɛsi sinumgii nnɛ sɔɔra ba
beku kare te sɔre, ma ba yin yõratii
kua ka sii gandu. Ba yin wii wɔllɔ
sii geesu pote nge furɔ. Ma ba yin
sɔretinu ka sere yin sii dɛki yi kua ka
sii geesu.
20 Kuu bekurugii te, ka kara yen
gabatian kurum kpuro ya sãawa sii
gandu.

Sii si kuu bekurugii te, ta di

21 Mɔwisi u Lefiba sõɔwa bu sisun
dooru ko si kuu bekurugii te, ta di,
tè sɔɔ ba koo Yinni Gusunɔn woodan
kpakoro te doke. Itamaa, Aroni yãku
kowon biiwa u sãa ben wirugii.
22 Bɛsalɛli, Urin bii, Hurin debubu,
Yudan bweseru sɔɔ, u kuu ten
sɔmburu kua kpuro te Yinni Gusunɔ
u Mɔwisi sõɔwa u ko.
23 Oholiabu, Ahisamakin bii, Danun
bweseru sɔɔ, wiya u Bɛsalɛli somi u ka
sɔmbu te kua. Wiya u gãa dabinu kua
kua. U sɔman kpunaaba kua, u kpee
gobiginu dãka, ma u bekunu buraru
kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka yi ba wõkua
ka bura ka maa gaadura.
24 Wura ye Isireliba ba wɛ̃ ba ka kuu
bekurugii te, ka ten dendi yãnu kpuro
kua ya sãawa kilo nɛnɛ ka wata ka

wɔkura nɔɔbu ka yirun (875) saka. Ba ye yĩirawa ka ben sãa yerun sakaku.
25 Sii gee si Isireliba ba maa wɛ̃ sanam mɛ ba bu garimɔ, su kuawa kilo nɔrɔbun suba ita ka wɔkura nɔɔbu ka yirun (3.017) saka. Ba su yĩirawa ka ben sãa yerun sakaku.
26 Tɔn be ba sii gee si wɛ̃, ben geera sãawa tɔnu nɔrɔbun suba nata ka ita, ka nɛɛra wunɔbu ka weeraakuru (603.550). N deema be ba wɔ̃ɔ yɛndu tura, ka be ba kere mɛ, bera ba gara. Ben baawure u wɛ̃wa garamu nɔɔbu.
27 Sii geesun kilo nɔrɔbun suba itawa (3.000) ba ka kuu bekurugii te ka ten beku kare ten dãa bɛsin yɔ̃ratii wunɔbu (100) kua. Yen baayere, kilo tɛna.
28 Ma ba maa ka sii geesun kilo wɔkura nɔɔbu ka ita ye ya tie sɔretii ni, ka dãa bɛsi yin furɔsu, ka sii dɛki yi kua.
29 Sii gan ni Isireliba ba maa mɛnna, nu kuawa kilo nɔrɔbun suba yiru ka wunaa teeru ka nnɛ (2.124).
30 Sii gan niya ba ka kuu ten kɔnnɔn dãa bɛsi sinumgiin yɔ̃ratii kua ka yãku yee te, ka ten kɔkɔsɔ ye, ka ten dendi yãnu.
31 Ka niya ba maa kuu ten kara dãnun yɔ̃ratii, ka yen kɔnnɔn pɔɔsin yɔ̃ratii ka sere kuu te, ka kara yen gabatian kurum kpuro kua.

Yãku kowon yabe tarakpe

39

1 Ba yãku kowobun yãa ni kua ka yãa sansun beku ni ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka ni ba wunɔm doke. Ma Mɔwisi u dera ba Aronin sãa yãa ni kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
2 Ba yabe tarakpe ge kua ka beku te ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ma ba ge buraru kua ka wɛ̃ɛ yi ba wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka wura.
3 Ba wura ye bɛsukawa teere teere ba doke doke yabe tarakpe gen bekuru sɔɔ.
4 Ma ba gu sari yiru kua bu ka gen senu sɔrena.
5 Yabe tarakpe ge ka gen sɛ̃katia ya sãawa beku nɔni tee, ma ba sɛ̃katia ye yinusi yabe te sɔɔ. Ba ye kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u ko.
6 Ma ba kpee gobiginu yiru nìn nɔni sãa bɛrɔ wuru wura gore nì sɔɔ ba Isireli bibun yĩsa yorusi nge mɛ ba ra yore sisɔ.
7 Ma ba nu mani sari yi sɔɔ nu ka sɔ̃ɔsi ma Isirelin bwesenu kpuron yĩsa Aroni u sɔɔwa sanam mɛ u duɔ sãa yee ten mi. Mɛya ba ye kpuro kua nge mɛ Mɔwisi u gerua.

Yãku kowon bɔɔ bara

8 Ba maa bɔɔ bara ye kua. Ye ka yabe tarakpe ge, ya sãawa beku nɔni tee ka bura teeru.
9 Bɔɔ bara yen yasum ka yen dɛ̃ɛbu mu nɛwa. Ye kpuro gɔm soonun bɔnu bɔnu.
10 Ma ba ye kpee gobiginu bwese bweseka mani sĩa nnɛ. Kpee nin nɔni wee. Sĩi gbiikaa sɔɔ, swãaru ka dɔm buuru ka wuru beku.
11 Yiruse sɔɔ maa, swãaru ka boogu ka sɔ̃ɔ tiro.
12 Itase sɔɔ, dɔm buuru ka nɔni bwese bweseka ka gaadura.
13 Nnɛse sɔɔ, wuru beku ka bɛrɔ wuru ka nɔni bwese bweseka. Ba ye kpuro wura gore gorewa ba sere mani bɔɔ bara ye sɔɔ.
14 Ma ba nin baatere sɔɔ Isirelin bibun yĩsinu yorua tia tia, domi ben baawuren yĩsiru ta sãawa Isireliban bwese kɛra tian yĩsiru.
15 Ma ba bɔɔ bara ye wuran yɔni yiru kua.
16 Ma ba taaminu yiru ka sɔretinu yiru kua ka wura, ma ba taamii ni doke bɔɔ bara yen soo wɔrikisɔ.
17 Taaminu yiru ye sɔɔra ba wuran yɔni yiru ye sɔre.
18 Ma ba bɔɔ bara yen yɔni yi gbinisi yabe tarakpe gen sariɔ mi wuran sɔretii ni, nu wãa, kpa ya n ka sɔndi tororu wɔllɔ.
19 Ma ba maa wuran taaminu yiru kua ba doke bɔɔ bara yen soo temkisɔ si su yabe tarakpe ge girari.
20 Ma ba maa taaminu yiru kua ka wura ba nu doke yabe tarakpe gen sarin nɔɔwɔ wuswaaɔ sɛ̃katia yen wɔllu gia.

21 Yen biru ba bɔɔ bara yen taamii ni
sɔɔ wɛ̃ɛ gaadurагii doke ba yi gbinua
yabe tarakpe gen taaminu sɔɔ. Nge
mɛya ba ka ye sɔre yabe tarakpe ge sɔɔ
yu ku ka bãari. Ba ye kuawa nge mɛ
Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.

Yãku kowon sãa yãa ni nu tie

22 Yabe tèn wɔllɔ ba yabe tarakpe
ge sɔndi, ba tu wesawa ka wɛ̃ɛ
gaaduragii.
23 Ma ba ten wĩirɔ sɔma doke ba
sinum koosia kpa tu ku raa ka gɛ̃ɛra.
24 Ma ba ten temɔ tusanu doke ni nu
ka dãa marum gam weenɛ. Ba nu kua
ka wɛ̃ɛ damgii ka yi ba wɔ̃kua ka bura
ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ wunɔmgii.
25 Ma ba maa wuran yangire pi-
iminu kua ba nu doke ba ka sikerena,
nu kpasa sãa ka tusa ni.
26 Ba ye kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ
u Mɔwisi sõɔwa.
27 Ma ba Aroni ka win bibu takoba
kua ka wɛ̃ɛ damgii.
28 Mɛya ba maa dawani ye kua ka
furɔsu si su sãa ben buraru te ta ben
girima sõɔsimɔ, ka sokoto kpirinu. Ba
ye kpuro kua ka wɛ̃ɛ damgii.
29 Ba maa sɛ̃katia ye wesa ka wɛ̃ɛ
damgii ba buraru koosi ka wɛ̃ɛ yi ba
wɔ̃kua ka bura ka maa gaadura ka wɛ̃ɛ
wunɔmgii. Mɛya ba ye kpuro kua nge
mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.
30 Ba batani wuragia ye kua ba
yorua ye sɔɔ, wini sãawa Yinni
Gusunɔgii. Ba ye yoruawa nge mɛ ba
ra yore sisɔ.
31 Ma ba ye sɔresi dawani yen
wɔllɔ ka wɛ̃ɛ gaadurагii nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.

Ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten sɔmburu kua ba kpa

32 Isireliba ba Yinni Gusunɔn kuu
bekurugii te kua ba kpa. Ba ye kpuro
kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa.
33 Ma ba ka Mɔwisi ten yãnu kpuro
naawa.
Niya beka ye ka yen sɔretinu ka dãa
bɛsi yi ka dãa karetii yi ka dãa bɛsi
sinumgii yi ka yin yõratii
34 ka yãa kinɛnun gɔni yi ba swɛ̃rasia
ka yaa gɔni sinumgii yi ka beku kare
te
35 ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro
te ka ten nɛnutii ka ten wukiritia,
36 ka tabulu ye ka yen dendi yãnu ka
pɛ̃ɛ ye ba ra yi yen wɔllɔ,
37 ka dabu wuraguu ge ka gen fitilanu
ka nin dendi yãnu ka nin gum,
38 ka kpakoro wuragiru tèn wɔllɔ ba
ko n da turare dõɔ doke, ka gum mɛ
ba ko n da kpuro tãre bu ka sõɔsi ma
Gusunɔ u ye gɔsa nɛnɛm, ka turare
nubu durorugia ye
ka kuu ten kɔnnɔn beku kɛnutiru,
39 ka yãku yee te ba kua ka sii gandu ka
ten kɔkɔsɔ sii gandugia ka ten nɛnutii
ka sere ten dendi yãnu kpuro
ka maa boo ge ka gen sɔwaritia,
40 ka kuu ten karan bekunu ka yen
dãnu ka nin yõratii ka yen kɔnnɔn
beku kɛnutiru ka yen wɛ̃ɛ ka yen
gabatian kurumba,
ka sere sãarun dendi yãnu kpuro ni
ba koo dendi kuu te sɔɔ,
41 ka sãa yãa ni Aroni ka win bibu ba
ko n da doke bà n sɔmburu mɔ̀ sãa yee
ten mi. Niya nu koo ben girima sõɔsi.
42 Isireliba ba sɔmbu te kuawa mam
mam nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa.
43 Ye Mɔwisi u yãa ni mɛɛra u kpa,
yera u wa ba nu kuawa nge mɛ Yinni
Gusunɔ u gerua. Ma u bu domaru kua.

Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u kuu te giro

40

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 suru gbiikoon tõɔ gbiikiru sɔɔra
kaa nɛn kuu te gira.
3 À n tu gira a kpa, kpa a woodan
kpakoro te sua a doke te sɔɔ, kpa a tu
gandi ka beku kare te.
4 Kpa a tabulu ye duusia ka yen
dendi yãnu, ka maa dabu ge, kpa a gen
fitilanu doke nin ayenɔ.
5 Kaa maa de bu kpakoro wuragiru
tèn mi ba ko n da turare dõɔ doke yi
woodan kpakororun deedeeru. Kpa
a maa beku kɛnutiru doke kuu ten
kɔnnɔwɔ.
6 Kpa a ma yãku yee te yi ten ayerɔ
kuu ten kɔnnɔn deedeeru.

7 Kpa a boo ge yi yãku yee te ka kuu
ten baa sɔɔ kpa a gu nim yibia.
8 Kpa a kuu ten kara ye gira a
ka sikerena, kpa a yen kɔnnɔn beku
kɛnutiru doke.

Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u kuu te gum yɛ̃ka ta n ka sãa nɛnɛm

9 Yen biru kaa gum yɛ̃ka kuu te sɔɔ
ka ten dendi yãnu kpuro sɔɔ. Nge
mɛya kaa ka sõɔsi ma ta sãa sãarugiru.
10 Mɛya kaa maa yãku yee te gum mɛ
yɛ̃ka ka ten dendi yãnɔ. Nge mɛya kaa
ka sõɔsi ma ta sãa sãarugiru.
11 Kaa maa boo gen tii ka gen
sɔwaritia gum mɛ yɛ̃ka a ka sõɔsi ma ga
sãa sãaruguu.
12 Yen biru kaa ka Aroni ka win bibu
na kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa a bu wobure
ka nim dirum.
13 Kpa a Aroni sãa yãa ni sebusia a
nùn gum mɛ tãre a ka sõɔsi ma u sãa
nɛn yãku kowo.
14 Mɛya kaa maa win bibu sõ bu
susima kpa a bu tako be sebusia.
15 Yen biru kpa a maa bu gum mɛ
tãre nge mɛ a ben tundo kua. Nge
mɛya kaa ka sõɔsi ma ba sãa nɛn yãku
kowobu, be ka ben bibun bweseru
sere ka baadommaɔ.

Mɔwisi u kuu te gira

16 Mɔwisi u kua kpuro nge mɛ Yinni
Gusunɔ u nùn sõɔwa.
17 Ye n kua wõɔ yirusen suru
gbiikoon tõɔ gbiikiru saa mìn di ba
yarima Egibitin di, yera Mɔwisi u
Yinni Gusunɔn kuu te gira.
18 U gbia u dãa bɛsi yin yõratii gira
ma u dãa bɛsi yi doke sɔɔ, ma u yi dãa
kare. Ma u dãa bɛsi sinumgii gira. Ma
u beka ye wukiri yin wɔllɔ.
19 Ma u boo sansun beka ye sɔndi
beka yen wɔllɔ. Ma u yaa gɔni yi sua
u ka ye kpuro wukiri nge mɛ Yinni
Gusunɔ u nùn sõɔwa.
20 Ma u woodan kpee bɛsi yi sua u
doke yin kpakoro te sɔɔ. Ma u dãa
pɔɔsi yi ba ra ka tu sue wasi yin bɛri
yenɔ. Ma u ten wukiritia doke.
21 Ma u ka kpakoro te na u yi kuu ten
dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ, ma u beku
kare te doke u ka kpakoro te gandi nge
mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
22 Ma u tabulu ye doke nɔm geu gia
adɛrɔ ge sɔɔ, à n duɔ kuu ten mi.
23 Ma u pɛ̃ɛ ye yorua tabulu wɔllɔ
mam mam, ye ba ka Yinni Gusunɔ
naawa, nge mɛ u nùn sõɔwa.
24 Ma u dabu ge doke nɔm dwaru gia
tabulun deedeeru.
25 Ma u gu fitilanu sɔndi u sõra
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ u
nùn sõɔwa.
26 Ma u kpakoro wuragii te doke
adɛrɔ ge sɔɔ beku kare ten bɔkuɔ te ta
woodan kpakoro te gandi.
27 Ma u turare dõɔ doke ten wɔllɔ,
nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
28 Ma u beku kɛnutiru doke kuu ten
kɔnnɔwɔ.
29 Ma u yãku yee te yi kuu
ten kɔnnɔwɔ. Ma u yãku dõɔ
mwaararugiru ka abɔru garu kua mi,
nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
30 Ma u boo ge doke yãku yee te ka
kuu ten baa sɔɔ. Ma u gu nim yibia, mɛ
ba koo ka tii dɛɛrasia sãarun sõ.
31 Mɛya Mɔwisi ka Aroni ka win
bii tɔn durɔbu ba ra ka ben nɔma ka
naasu kpakie,
32 bà n duɔ kuu ten mi, ǹ kun mɛ
bà n yãku yee te susiɔ, nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.
33 Ma Mɔwisi u kuu te ka yãku yee te
kara koosi. Ma u beku kɛnutiru doke
yen kɔnnɔwɔ. Nge mɛya u ka sɔmbu te
wiru go.

Guru wii wuro te, ta yõra kuu ten wɔllɔ

34 Sanam mɛya guru wii wuro te,
ta kuu te wukiri ma Yinni Gusunɔn
yiikon girima ya tu yiba.
35 Mɔwisi u ǹ maa kpĩa u kuu te du
yèn sõ guru wii wuro te, ta yõ ten wɔllɔ
ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ye,
ya yiba te sɔɔ.
36 Saa ye Isireliba ba wãa gbaburɔ,
guru wii wuro te, tà n seewa kuu ten
wɔllun di yera ba ra se bu swaa wɔri.
37 Adama tà kun seewe, ba ku ra
swaa wɔri.
38 Isireliban sanum mɛ kpuro sɔɔ,
Yinni Gusunɔn guru wii wuro te, ta ra
n wãawa win kuu ten wɔllɔ sõɔ sɔɔ. N
n kua wõkuru, dõɔwa ta ra n ka weenɛ.

SÃARUN WOODA

Sãarun Woodan tirerun gari sun sõɔmə wooda ye Isireliba ba swĩi ba ka Gusunɔ sãwa. Yãku kowoba ba tɔmbu wooda ye sõɔsi. Wooda ye, ya bu sõɔsimɔwa gãa ni nu disi mɔ ka ni nu ɲ disi mɔ. Ya maa nɛɛ, n weenɛ Isireliba ba n dɛɛre bu sere Gusunɔ susi.

Tire ten kpunaa

1. Yãkunun wooda, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Wooda ye ba yi yãku kowobun sõ, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye ya disi mɔ ka ye ya ɲ disi mɔ, wiru 11n di sere wiru 15.
4. Toranun yãkunu, wiru 16.
5. Dɛɛrasiabu ka sãarun wooda, wiru 17n di sere wiru 27.

YÃKU NI ISIRELIBA BA KOO KO

Yãku dõɔ mwaararuginu

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi soka saa win kuu bekurugii tèn mi ba ra nùn sãn di.
2 U nùn sõɔwa u nɛɛ, a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, ben goo ù n kĩ u nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua, u koo kpĩ u kɛtɛ go, ɲ kun mɛ yãaru.
3 N n yãku dõɔ mwaararugira yɛ̃ro u mɔ̀ ka kɛtɛ, kɛtɛ ye, ya ko n sãawa kɛtɛ kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔ. U koo yãku te kowa nɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ, kpa u ka nɛ, Yinni Gusunɔn durom wa.
4 U koo win nɔma sɔndiwa kɛtɛ yen wiru wɔllɔ ye nɛ Gusunɔ na wura yu ka win durum wukiri.
5 U koo kɛtɛ ye gowa nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ. Aronin bibu be ba sãa yãku kowobu, beya ba koo yen yɛm sua kpa bu mu yɛ̃ka bu ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.
6 Yen biru ba koo sabe te kokuwa kpa bu ten yaa bɔtiri.
7 Yãku kowo bera ba koo yãku dãa yi yi kpa bu dõɔ doke.
8 Dõɔ wi sɔɔra ba koo ye kpuro doke ka yen wiru ka yen gum.
9 Ba koo yen bɔsɔ yãnu ka yen wɔbunu kpuro teawa kpa yãku kowobu bu ye kpuro dõɔ doke. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararuginu nìn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
10 Goo ù n maa yãku dõɔ mwaararugiru mɔ̀ ka yãaru, ɲ kun mɛ ka boo, yãa kinɛra u koo go, ɲ kun mɛ boo kinɛru te ta ɲ alebu gaa mɔ.
11 U koo tu sakawa yãku yerun sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa yãku kowobu bu ten yɛm sua bu yɛ̃ka yɛ̃ka bu ka yãku yerun nɔɔ bɔka sikerena.
12 U koo yaa ye bɔtiriwa kpa u kpɛ̃ɛ yãku dõɔ sɔɔ ka yen wiru ka yen gum sannu.
13 U koo yen bɔsɔ yãnu ka yen wɔbunu sua u teawa, kpa yãku kowo u ye kpuro sua u dõɔ doke, yu dõɔ mwaara mam mam. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
14 Goo ù n yãku dõɔ mwaararugiru mɔ̀ ka gunɔsu, kparukona u koo ka tu ko, ɲ kun mɛ totobɛrɛnu.
15 Yãku kowo u koo ka gunɔ ge na yãku yerɔ. Kpa u gen wiru bura kpa u gen yɛm yɛ̃ka yɛ̃ka yãku yee ten yɛ̃saɔ.
16 U koo gen sansu wukiriwa kpa u gen yõɔru wĩa u kõ yãku yerun sõɔ yari yeru gia mì ba ra torom wisi.
17 Kpa u gu bɛra bɛsi yiru u kun sɔsianɛ. Yen biruwa u koo gu dõɔ kpɛ̃ɛ, kpa gu dõɔ mwaara. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nuburu ta koo nɛ Yinni Gusunɔ dore.

Yãku ni ba kua ka dĩa binnu

2

1 Goo ù n kĩ u Yinni Gusunɔ yãkuru kua ka win dĩa binnu, soma u koo sua, u mu burina ka gum ka sere turare ye ba ra dõɔ doke yãku yerɔ.
2 U koo ka ye dawa Aronin bibun mi be ba sãa yãku kowobu. Ben turowa u koo som mɛn nɔm wɔɔ teeru sɔka u doke yãku yerun wɔllɔ ka turare ye kpuro kpa u dõɔ doke. Yera ya koo de Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Ya ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.

3 Som mɛ mu tie mu ko n sãawa
Aroni ka win bibugim. Mu kuawa
mi dĩa dɛɛranu, domi ba ka nu Yinni
Gusunɔ yãkuru kua.
4 À n Yinni Gusunɔ yãkuru kuammɛ
ka kira ni ba wɔ̃ɔwa, kaa nu kowa ka
som mɛ ba gum yɛ̃ka ɲ̀ kun mɛ mɛ ba
ka gum burina ba ɲ̀ seeyatia doke.
5 Bà n koo yãku te kon na ka kira ni
ba sɔnwa, ba koo nu kowa ka som buu
te ba burina ka gum, seeyatia sari.
6 Yen biru ba koo nu muririwa kpa
bu gum yɛ̃ka nin wɔllɔ. Ya ko n sãawa
yãkuru.
7 Bà n koo yãku te kon na, ka kira
te ba koo wɔ̃, ba koo tu kowa ka som
buuru te ba burina ka gum.
8 Ba koo ka yãku kira te dawa Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ. Kpa u tu yãku
kowo wɛ̃ u ka tu da yãku yerɔ.
9 U koo ten garu mura te ta koo de
Yinni Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye kpa u
tu dɔ̃ɔ doke yãku yee ten mi, kpa tu
dɔ̃ɔ mwaara. Ta ko n sãawa yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru tèn nubura koo Yinni
Gusunɔ dore.
10 Kira ni nu tie, Aroni ka win
biba ba ni mɔ. Nu kuawa mi dĩa
dɛɛranu domi ba ka nu Gusunɔ yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru kua.
11 Kira ni ba koo ka yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru ko kpuro, bu ku raa
nu seeyatia doke, bu ku raa maa nu
tim doke.
12 Kaa kpĩ a ka wunɛn dĩa gbiikinu
Yinni Gusunɔ naawa. Adama a ɲ̀ ka
nu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mɔ̀ yãku
yerɔ.
13 Dĩa ni a ka yãkuru mɔ̀ kpuro, kaa
nu bɔru dokewa. A ku duari a kun tu
doke. Domi bɔru ta sãawa wunɛ ka
Gusunɔn arukawanin yĩreru. Yen sɔ̃na
ba ko n da tu doke yãkuru baatere sɔɔ.
14 I n kĩ i ka bɛɛn gberun dĩa
gbiikinu na Yinni Gusunɔn mi, i ko i
nu sɔmɛwa kpa i nu nam i sere ka na.
15 Kpa i ka nu gum burina, i turare
sɔndi nin wɔllɔ. Ya ko n sãawa yãkuru.
16 Yãku kowowa u koo som mɛ mu
sãa Gusunɔgim dɔ̃ɔ doke ka sere maa
turare ye. Yera ya koo de Gusunɔ u
n yɛ̃ro yaaye. Ya ko n sãawa yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃.

Siarabun yãkunu

3

1 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ Yinni
Gusunɔn mi ka kɛtɛ kinɛru, ɲ̀ kun mɛ
ka kɛtɛ nia, yen ye u wa kpurowa u
koo ka na, ya kun gesi alebu mɔ.
2 U koo win nɔmu sɔndiwa kɛtɛ yen
wiru wɔllɔ kpa u ye saka kuu ten
kɔnnɔwɔ mi ba ra Yinni Gusunɔ sã.
Kpa yãku kowo Aronin bibu bu yen
yɛm yɛ̃ka bu ka sãa yerun nɔɔ bɔka
sikerena.
3 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dɔ̃ɔ
dokea, yera gum mɛ mu bɔsɔ yãnu
tɛ̃ke,
4 ka gabu swii yiru ka yin gum mɛ
mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, ka yen buro ge
ga yen woru wukiri. Ba koo gu wĩawa
ka gabu swii sannu.
5 Yãku kowoba ba koo ye kpuro
dɔ̃ɔ doke yu dɔ̃ɔ mwaara ka yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru sannu. Ya ko n sãawa
yãku tèn nubura koo Yinni Gusunɔ
dore.
6 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ ka
yãaru, yãa te u wa kpurowa u koo ka
na, baa ɲ̀ n nirun na, ta kun gesi alebu
mɔ.
7 N n yãa kpɛndun na, u koo ka tu
dawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
8 Kpa u win nɔma sɔndi ten wiru
wɔllɔ u sere tu saka Yinni Gusunɔn ku-
run kɔnnɔwɔ. Saa yera yãku kowobu
ba koo ten yɛm sua bu yɛ̃ka bu ka yãku
yee ten nɔɔ bɔka sikerena.
9 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dɔ̃ɔ
dokea, yera ten gum, ka ten siru
kpuro te ba koo bura saa ten gabu
wãan di, ka gum mɛ mu bɔsɔnu
wukiri,
10 ka ten gabu swii, ka ten gum mɛ
mu wãa yɛ̃saɔ ka ten buro ge ga woru
wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii
sannu.
11 Yãku kowo u koo ye kpuro dɔ̃ɔ
dokewa yãku yerɔ, kpa ya n sãa yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃.
12 Goo ù n maa ka boo yãkuru mɔ̀,
u koo ka gu dawa Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
13 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen
wiru wɔllɔ kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa u
sere gu saka. Kpa yãku kowobu bu

gen yɛm sua bu yɛ̃ka yãku yerun nɔɔ bɔkaɔ bu ka sikerena.
14 Wee ye ba koo Yinni Gusunɔ dõɔ dokea, yera gum mɛ mu gen bɔsɔ yãnu tɛ̃ke,
15 ka gabu swii yiru ka gum mɛ mu yi tɛ̃ke ka gen buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu.
16 Yãku kowowa u koo ye kpuro dõɔ doke mu dõɔ mwaara. Kpa ya n sãa yãku dõɔ mwaararugiru tèn nubura koo Yinni Gusunɔ dore.
Yen gum kpuro mu ko n sãawa Yinni Gusunɔgim.
17 Yen sõna baa ǹ n saa yeren na, mi i wãa kpuro, i wooda yeni mɛm nɔɔwɔ sere ka baadommaɔ, yera i ku yaa gum di, i ku maa yen yɛm di.

Toranun yãkunu

1. Yãku kowo tɔnweron toranun yãkuru

4

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba wooda yeniba sõɔwɔ a nɛɛ, goo ù n Yinni Gusunɔn wooda gaa tora u kun yɛ̃, wee ye u koo ko.
3 N n yãku kowon na u tora, ma win tora te, ta Isireliba kpuro torasia, u koo ka kɛtɛ kinɛ kpɛmbu nawa ge ga ǹ alebu gaa mɔ, u go u ka win tora ten suuru wa.
4 U koo ka kɛtɛ ye dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, kpa u win nɔma sɔndi yen wiru wɔllɔ u sere ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Yen biru kpa u yen yɛm sua u ka da kuu ten sɔɔwɔ.
6 U koo ka mu win niki bia dɛkawa, kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten bera gia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
7 Yen biru u koo yɛm mɛ yɛ̃ka kpakoro tèn mi ba ra turare dõɔ doken kãanɔ te ta wãa kuu ten sɔɔwɔ, kpa u mɛn sukum wisi yãku yerun temɔ te ta wãa kuu ten kɔnnɔwɔ.
8 U koo yaa yen gum kpuro wuna mɛ mu wãa bɔsɔ yãnu sɔɔ,
9 ka yen gabu swii, ka gum mɛ mu gabu swii yi wukiri yɛ̃si yɛ̃sikaɔ, ka buro ge ga woru wukiri, ge ba koo wĩa ka gabu swii sannu.
10 Ye ba ra wĩɛ bà n siarabun yãkuru mɔ̀ gesi, yera ba koo maa wĩa yeni sɔɔ. Yen biru yãku kowo tɔnwerowa u koo ye dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ.
11-12 U koo ye ya tie kpuro guraWa u ka da sansanin biruɔ mi ba gɔsa ba n da yãku dõɔ mwaararugirun torom kube. Miya u koo yen gɔna ka yaa ye ya tie kpuro dõɔ doke torom mɛn wɔllɔ, ka yen wiru ka yen wɔbunu ka yen bɔsɔ yãnu.

2. Yãku te ba koo ko Isireliba kpuron torarun sõ

13 Isireliba kpuro bà n Gusunɔn wooda gaa sara ba ǹ ka baaru, ba torawa mi.
14 Adama bà n tuba ma ba torawa mi, ba koo naa kinɛ kpɛmbu gowa bu ka ben tora ten suuru kana. Ba koo ka naa kinɛ te dawa Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ.
15 Kpa Isireliban wirugibu bu ben nɔma sɔndi naa yen wiru wɔllɔ kpa ben turo u ye saka Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
16 Yãku kowo tɔnwerowa u koo yen yɛm fiiko sua u ka da kuu ten mi.
17 Saa ye sɔɔra u koo yɛm mɛ dɛka ka win niki bia kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru kuu ten beku kare ten deedeeru.
18 Yen biru, kpa u maa kpakoro tèn mi u ra turare dõɔ doken kãanu yɛm yɛ̃ka. Yɛm mɛ mu tie, kpa u mu wisi yãku yerun temɔ te ta wãa kuu ten kɔnnɔwɔ.
19 Yen biru u koo yaa yen gum kpuro sua u dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ.
20 Nge mɛ u raa kua win tiin torarun sõ, nge mɛya u koo ko Isireliba kpuron tora ten sõ kpa Gusunɔ u sere bu suuru kua.
21 Yen biru kpa u ka yaa ye ya tie da sansanin biruɔ kpa bu ye doke dõɔ sɔɔ nge mɛ ba raa kua wi, yãku kowon torarun sõ. Yãku te, ta sãawa Isireliba kpuro bu ka ben torarun suuru wa.

3. Yãku te Isireliban wirugii u koo ko win torarun sõ

22 Isireliban wirugii goo ù n
Gusunɔn wooda gaa sara u ɲ̀ ka baaru,
u torawa mi.
23 Adama ù n tuba ma u tora, boo
kinɛra u koo go te ta ɲ̀ alebu gaa mɔ u
ka yãkuru ko. Kpa Gusunɔ u nùn win
tora te suuru kua.
24 U n ka boo ge na, u koo win nɔma
sɔndiwa boo gen wɔllɔ kpa u gu saka
mi ba ra yãku dõɔ mwaararuginun
yaa sake. Yãku te, ta sãawa torarun
suurugiru.
25 Yãku kowo wi, u koo ka win niki
bia yɛm mɛ dɛkawa kpa u mu yɛ̃ka
yãku yerun kãanu sɔɔ. Yɛm mɛ mu tie,
kpa u mu wisi yãku yee ten temɔ.
26 U koo yaa yen gum kpuro suawa
u dõɔ doke nge mɛ ba ra siarabun
yãkuru ko. Nge mɛya yãku kowo
tɔnwero wi, u koo ko u ka wirugii
win torarun suuru kana. Saa ye sɔɔ,
Gusunɔ u koo nùn tu suuru kua.

4. Yãku te ba koo ko tɔn diron torarun sõ

27 Tɔn diro goo ù n Gusunɔn wooda
gaa sara u ɲ̀ ka baaru, u torawa mi.
28 Adama ù n tuba ma u torawa, boo
niu ge ga ɲ̀ alebu gaa mɔwa u koo
ka yãkuru ko Gusunɔ u ka nùn win
toraru suuru kua.
29 U koo win nɔma sɔndiwa boo gen
wiru wɔllɔ kpa u gu saka mi ba ra yãku
dõɔ mwaararugirun yaa sake.
30 Yen biru, yãku kowo u koo na u
yɛm mɛ dɛka ka win niki bia, kpa u mu
yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ, kpa u yɛm mɛ
mu tie wisi yãku yee ten temɔ.
31 Yen biru, ba koo yaa yen gum
kpuro wĩawa nge mɛ ba ra siarabun
yãkurugim wĩɛ. Kpa yãku kowo u mu
dõɔ mɛni, kpa mɛn nuburu tu Yinni
Gusunɔ dore. Nge mɛya yãku kowo
wi, u koo ka toro wi suuru kana. Saa
ye sɔɔ, Gusunɔ u koo nùn suuru kua.
32 Toro wi, ù n maa kĩn na, u ka yãa
kpɛndu yãkuru ko, yãa nira u koo ka
na u go, te ta ɲ̀ alebu mɔ, u ka win
torarun suuru wa.
33 U n kĩ u tu go, u koo win nɔma
sɔndiwa ten wiru wɔllɔ kpa u tu saka
mi ba ra yãku dõɔ mwaararugirun yaa
go.
34 Yen biru yãku kowo u koo yɛm mɛ
dɛka ka win niki bia u mu yɛ̃ka yãku
yerun kãanɔ. Yɛm mɛ mu tie kpa u mu
wisi sãa yee ten temɔ.
35 Yen biru u koo yen gum wĩawa
nge mɛ ba ra siarabun yãkurugim
wĩɛ. Yãku kowowa u koo mɛ kpuro
dõɔ doke ka yãku dõɔ mwaararugiru
sannu. Nge mɛya yãku kowo wi, u
koo ko u ka toro wi suuru kana. Saa
ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo nùn win
tora te suuru kua.

5. Tora bwese bwesekan yãkunu

5

1 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u bõrua ma u koo
seeda di gãa ni u wan sõ, adama u ɲ̀
gerua ye u wa, ɲ̀ kun mɛ ye u yɛ̃. Saa
ye sɔɔ, yɛ̃ro u torawa mi.
2 Su tɛ̃ kpam nɛɛ, goo u gãanu baba
ye ya disi mɔ u kun ka baaru, aa, yaa
sabe te ba ku ra din gora? N kun mɛ
gbeeku yaa ye ba ku ra din gora? N
kun mɛ yaa ye ya ra kabirin gora? Saa
ye sɔɔ, yɛ̃ro u disi duurawa mi.
3 Su maa tɛ̃ nɛɛ, goo ù n win winsim
baba wi u disi gɛɛ mɔ yi yi koo nùn tia,
n deema u ɲ̀ yɛ̃, ma u ra ye tuba, yɛ̃ro
u torawa mi.
4 Toraru garu wee maa. Su tɛ̃ nɛɛ,
goo u bõrua u win winsim kõsa kua ɲ̀
kun mɛ u nùn gea kua, u ɲ̀ bwisika, ù n
deema gari yi, gari giriya u gerua, yɛ̃ro
u torawa mi.
5 Goo ù n tora nin garu kua, u koo
yen tuuba kowa.
6 Adama u sere tora ten suuru wa, u
koo yãa niru ɲ̀ kun mɛ boo niu gowa u
ka Yinni Gusunɔ yãkuru kua. Yen biru
yãku kowo u koo nùn suuru kanabun
wororu koosi, kpa u sere win torarun
suuru wa.

6. Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun toranun yãkuru

7 Goo ù kun kpɛ̃ u yãa niru ɲ̀ kun
mɛ boo niu wa u ka torarun yãkuru
ko, u koo kpĩ u kparukonu yiru ɲ̀
kun mɛ totobɛrɛnu yiru kasu. Gunɔ
gen teuwa ba koo ka torarun yãkuru
ko. Kpa bu maa ka teu geni yãku dõɔ
mwaararugiru ko.

8 Ba koo gina yãku kowo wi gunɔ ge
wɛ̃wa ge ba ka torarun suuru kanabu
na mi, kpa u gen wĩiru bua u kun sɔsie.
9 Kpa u gen yɛm dɛka u yɛ̃ke yãku
yerun nɔɔ bɔkaɔ, mɛ mu tie kpa u
wisi ten temɔ. Ya ko n sãawa torarun
yãkuru.
10 Yen biru yãku kowo u koo gunɔ
yiruse sua nge mɛ wooda ya gerua u
ka yãku dõɔ mwaararugiru garu ko.
Kpa u nùn suuru kanabun wororu
koosi. Nge mɛya Gusunɔ u koo ka yɛ̃ro
suuru kua.
11 Goo ù kun kpɛ̃ u kparukonu yiru
ye wa, ɲ̀ kun mɛ totobɛrɛnu yiru ye, u
ka som buuru kilo nnɛ na u ka yãkuru
ko kpa u ka win torarun suuru wa.
Adama u ku mu gum doke, u ku maa
mu turare doke, domi u ka mu nawa
u ka win torarun suuru wa.
12 U koo ka som mɛ dawa yãku
kowon mi kpa yãku kowo wi, u mɛn
nɔm kure teeru sɔka u dõɔ doke mi ba
ra yãku dõɔ mwaararugiru ko. Som
nɔm kure tee te, ta koo de Yinni
Gusunɔ u n yɛ̃ro yaaye. Yãku tera ta
koo de u win torarun suuru wa.
13 Saa ye sɔɔ, yãku kowo wi, u koo wi
u tora suuru kanabun wororu koosi.
Kpa Gusunɔ u nùn win torarun suuru
kua.
Kpa yãku kowo u mɛ mu tie sua win
tiin sõ, nge gberun dĩanun yãkunu.

Yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛ

14 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
15 goo ù n gãanu nɛni ni n weenɛ u
Yinni Gusunɔn wɛ̃, ma u ɲ̀ yɛ̃ ma Yinni
Gusunɔgina, wee ye u koo ko win tora
ten sõ. Kaa nùn yãa kinɛru te ta ɲ̀ alebu
gaa mɔn geeru burawa te u koo kasu u
ka na u ka torarun sɔmbun yãkuru ko.
Kaa ten gee te burawa ka sii geesun
gobi yi ba ra di Yinni Gusunɔn kuu
bekurugirɔ.
16 Kpa u ka gãa ni u nɛni mi na.
Yen biruwa u koo maa ka nin bɔnu
nɔɔbusen tia na. Yãku kowowa u koo
ye wɛ̃. Yãku kowo wiya u koo nùn
torarun yãkuru kua, kpa u sere suuru
wa.
17 Goo ù n Yinni Gusunɔn wooda
gaa sara, baa u kun yɛ̃, u torawa mi.
Yen torara ko n nùn wãasiwa.
18 Yen sõ, u koo ka yãa kinɛru te
ta ɲ̀ alebu gaa mɔ dawa yãku kowon
mi, win tora ten sõ nge mɛ n weenɛ
u kɔsia. Kpa yãku kowo u nùn suuru
kanabun wororu koosi. Saa ye sɔɔra
Gusunɔ u koo nùn suuru kua.
19 Ya ko n sãawa torarun sɔmbun
yãkuru. Domi yɛ̃ro u Yinni Gusunɔ
torariwa.
20 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ,
21 goo ù n win winsim weesu kua
gãa ni u nùn berusie sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ u
bɔkura, ɲ̀ kun mɛ u gbɛna, ɲ̀ kun mɛ u
kawa,
22 ɲ̀ kun mɛ u gãanu dɔba ma u siki,
ɲ̀ kun mɛ u bõri weesugii kua,
23 tɔnu win bweseru u Yinni
Gusunɔ torariwa mi. U koo gãa ni u
gbɛna mi wesia, ɲ̀ kun mɛ ni u kawa
mi, ɲ̀ kun mɛ ye ba nùn berusia mi, ɲ̀
kun mɛ ye u dɔba ma u siki,
24 ɲ̀ kun mɛ yèn bõri u kua mi.
Adama n ɲ̀ mɔ ye tɔna u koo wesia.
U koo maa yen bɔnu nɔɔbusen tia
kɔsiawa dɔma te u koo win torarun
sɔmbun yãkuru ko.
25 U koo ka yãa kinɛru dawa yãku
kowon mi, te ta gãa nin gobin saka
tura bu ka ye Yinni Gusunɔ yãkuru
kua.
26 Yinni Gusunɔn wuswaaɔra yãku
kowo u koo nùn suuru kanabun
wororu koosi. Yen biru Gusunɔ u koo
yɛ̃ro suuru kua, baa ɲ̀ n mɛren na win
torara nɛ.

Yãkunun woodaba

1. Yãku dõɔ mwaararugii te yãku kowobu ba ko n da ko

6

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Aroni ka win bibu wooda yeni
wɛ̃ɛyɔ a nɛɛ, wee ye ya sãa yãku dõɔ
mwaararugirun wooda.
Ten yãku yaa ya ko n wãawa dõɔ sɔɔ
wõku giriru, kpa bu ku de dõɔ wi, u gbi
sere yam mu ka sãra.
3 Yen biru yãku kowo u koo win
tako sebewa ka win sokoto kpiriru
kpa u yãku dõɔ mwaararugii ten
torom gura u yi yãku yee ten bɔkuɔ.

4 Yen biruwa u koo win yãa ni pota
kpa u kpaanu doke u sere torom mɛ
sua u ka yari sansanin di. Kpa u ka mu
da yam mi ba gəsa mɛn sõ u yi mi.
5 Dõɔ wi u mwaaramə yãku yee ten
mi, ba ṅ koo de u gbi pai! Bururu
baatere yãku kowo u ko n da tu dãa
dokewa. Yen wəlləwa u koo yãku yaa
səndi ka sere siarabun yãku gum.
6 Dõɔ u ko n wãawa yãku yee te səə
sere ka baadommaə, ba ṅ koo de u gbi.

2. *Yãkuru te ba ra ko ka gberun dĩanu*

7 Yãku te ba ra ko ka gberun dĩanun
wooda wee.
Aronin biba ba ko n da ka tu de yãku
yerə Yinni Gusunən wuswaaə.
8 Kpa ben wi u yãkuru mə̀ dəma te,
u som nəm kure teeru səka mɛ ba ka
yãkuru na mɛ ba gum wisi, ka turare
kpuro, kpa bu ye kpuro mɛnna bu dõɔ
doke kpa ten nuburu tu Gusunə dore
kpa u n yɛ̃ro yaaye.
9-10 Som mɛ mu tiara Aroni ka win
biba ba koo mɛ di. Yera ya ko
n sãa begia yãku dõɔ mwaararugiru
səə. Adama ba koo mu diwa Yinni
Gusunən kuu bekurugirun yaaraə. Ba
ṅ mɛ pɛ̃ɛ seeyatia dokemə. Ya sãawa
nɛnɛm nge yãku te ba kua bu ka
torarun suuru wan dĩanu, ṅ kun mɛ
te ba ra ka toraru səmɛn dĩanu.
11 Aronin bii tən durə baawurewa
u koo dĩa ni di. Yeni ya ko n sãawa
wooda win bibun bweseru səə sere ka
baadommaə. Tən tuko wi u koo nu
baba kpuro u koo gbiwa.
12 Yinni Gusunə u kpam Məwisi
sõəwa u nɛɛ, yãku te Aroni ka win bibu
ba koo Yinni Gusunə kua wee.
13 Bà n Aroni ka win bibu tusia ma
ba kua nɛn yãku kowobu, saa dəma
ten diya ba ko n da som kilo ita ka
yãkuru ko tõɔ baatere, tia ka bənu
bururu, yoka maa tia ka bənu.
14 Ba koo som mɛ məmwa buturu
buturu, kpa bu mɛ səmɛ siru səə ka
gum, kpa mɛn nuburu tu nɛ, Yinni
Gusunə dore.
15 Yãku kowo wi ba gum tãre ba
gəsa Aronin bibu səə u ka nùn kəsire
ko, win tii u koo tu kowa. Ya ko n
sãawa wooda sere ka baadommaə nɛ,
Yinni Gusunən sõ. Ba koo som mɛ dõɔ
dokewa kpuro.
16 Yãku te yãku kowon tii u kua, ba
koo de tu dõɔ mwaarawa mam mam,
ba ṅ koo tu di.

3. *Yãku te ba koo ko bu ka suuru kana*

17 Yinni Gusunə u maa Məwisi
sõəwa u nɛɛ,
18 a Aroni ka win bibu sõəwə a nɛɛ,
yãku te ba koo ko bu ka suuru kanan
wooda wee.
Yam mi ba ra yãku dõɔ mwaararugirun
yãku yaa sake, miya ba koo yãku tenin
yaa saka. Ya ko n sãawa gãa dɛɛranu.
19 Yãku kowo wi u koo yãku te ko
wiya u koo ye di. U koo ye diwa yam
dɛɛramə, kuu ten yaaraə.
20 Tən tuko wi u koo yãku yaa ye
baba kpuro u koo gbiwa. Yãku yaa yen
yɛm mù n wisi win yaberə u koo tu
teawa yam dɛɛram mi.
21 Bà n tu sawa wekeru səə te ba kua
ka səndu, ba koo weke te kərawa. N n
maa weke te ba kua ka sii gandun na,
ba koo tu teawa sãa sãa ka nim.
22 Yãku kowo tən durə baawurewa
u koo kpĩ u tu di domi ta sãawa dĩa
dɛɛranu.
23 Adama ba ṅ koo torarun yãku yaa
tem tèn yɛm ba ka dua sãa yerə. Ba koo
ye dõɔ dokewa yu dõɔ mwaara mam
mam.

4. *Yãku te ba ra ko bu ka toraru səmɛ*

7

1 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ, yãku te ba ra ko bu ka toraru
səmɛn wooda wee.
Yãku te, ta ko n sãawa yãku dɛɛraru.
2 Mi ba ra yãku dõɔ mwaararugirun
yaa sake, miya ba koo maa ten yaa
saka, kpa bu yaa yen yɛm yɛ̃ka yãku
yerun nəə bəkaə bu ka sikerena.
3 Yaan mi ba koo ka Yinni Gusunə
yãkuru kua wee, yera yen gum kpuro,
ka yen siru ka bəsə yãnun gum,
4 ka yen gabu swii yiru, ka gum mɛ
mu yi tɛ̃ke yɛ̃si yɛ̃sika, ka yen buro ge
ga woru wukiri.
5 Yãku kowo u koo ye kpuro dõɔ
dokewa yãku yerə Yinni Gusunən sõ.
Yãku te, ta sãawa te ta koo toraru səmɛ.

6 Yãku kowo tɔn durɔ baawurewa u
koo tu di. Ba koo tu diwa yam dɛɛramɔ
domi ta sãawa dĩa dɛɛranu.
7 Yen wooda ye, ya sãawa tia ka
tɔrarun yãkurugia. Yãku kowo wi u
yãku te kua, wiya u yen yaa mɔ.

5. Ye ya ko n sãa yãku kowobugia

8 Goo ù n yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
kua, yãku kowo wi u nùn tu kua wiya
u ten gɔna mɔ.
9 Yãku te ba kua ka gberun dĩanu ba
wɔ̃ɔwawa? Aawo, ba sɔnwawa? Yãku
kowo wi u tu kua wiya u tu mɔ.
10 Adama ni ba ka gum burina ka ni
ba ṅ yeesie, ba koo nu Aronin bibu
bɔnu kuawa.

6. Siarabun yãkuru

11 Siarabun yãkurun wooda wee.
12 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀, u
koo kira bwesenu ita kowa. U koo
gbiikinu ko ka gum nu kun seeyatia
mɔ, kpa u yirusenun som gum yɛ̃ka
nu kun seeyatia mɔ, kpa u itasenun
som burina ka gum u sɔmɛ.
13 Kira nin biru, u koo pɛ̃ɛ ye ba
seeyatia doke sosi mi, ka sere win
siarabun yãkunun yaa.
14 Ba koo yãku dĩa nin baaniren
sukum suawa wɔllɔ bu Yinni Gusunɔ
sɔ̃ɔsi. Yera ya ko n sãa wi u yɛm
yɛ̃kaginu.
15 Dɔma te ba siara bin yãkuru kua,
yen dɔma tera ba koo ten yaa di, ba ṅ
koo de ten yaa yu yam sãra.
16 Adama goo ù n yãkuru kua u ka
win nɔɔ mwɛɛru yibia ṅ kun mɛ win
tii ù n gɔ̃ru doke u ka nɛ, Yinni Gusunɔ
kɛ̃ru wɛ̃, u koo kpĩ u ten yaan sukum
di yen tɔ̃ɔ te, kpa u sukum yi sere
sisiru.
17 Adama yà n maa wure ya tiara sɔ̃ɔ
itaseru ba koo ye dɔ̃ɔ mɛniwa.
18 Goo ù n siarabun yãku yaa ye ya
tiara sere sɔ̃ɔ ita tema, Gusunɔ kun
maa yɛ̃ron yãku te mwaamɔ. U win
yãkuru garisiwa mi kam domi yaa ye,
ya disi duura. Wì u maa ye tema, yɛ̃ro
u torawa mi.
19 Mɛya bà n maa ka yãku yaa gãanu
baba ni nu disi mɔ, ba koo ye dɔ̃ɔ
mɛniwa, ba ṅ ye dimɔ.

Wi u kun disi mɔ, wiya koo yãku yaa
tem,
20 adama goo ù n wãa disi gɛɛ sɔɔ u
ka siarabun yãkuru dimɔ te ba Yinni
Gusunɔ kua, ba koo yɛ̃ro girawa win
tɔmbun suunu sɔɔn di.
21 Goo ù n maa tɔnu baba wi u disi
mɔ, ṅ kun mɛ yaa gaa ye ya sãa seseru,
ṅ kun mɛ gãanu ganu ni nu disi mɔ,
ma u ka siarabun yãkuru di te ba
Yinni Gusunɔ kua ba koo yɛ̃ro girawa
win tɔmbun suunu sɔɔn di.

Wooda Isireliban sɔ̃

22 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
23 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu ku yaa
gaan gum di nge yãaru ṅ kun mɛ kɛtɛ,
ṅ kun mɛ boo. Bu ku yen gaan gum di.
24 Sabe te gbeeku yaa ya go, ṅ kun
mɛ te ta gu, i ko i kpĩ i ka ten gum
gãanu ko. Adama i ṅ mu dimɔ.
25 Goo ù n yãkurun yaan gum
di mɛ ba ka Yinni Gusunɔ yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru kua, ba koo yɛ̃ro
girawa wigibun suunu sɔɔn di.
26 I ku gunɔ gagun yɛm di ṅ kun mɛ
yaa gaa, baa mi i da kpuro.
27 Wi u mu di, ba koo yɛ̃ro girawa
win tɔmbun suunu sɔɔn di.
28 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
29 a Isireliba wooda yeni wɛ̃ɛyɔ a
nɛɛ, goo ù n nɛ Yinni Gusunɔ siarabun
yãkuru kuammɛ, u koo wunawa ye ya
sãa nɛgia.
30 Win tiiwa u koo ka nɛ, Yinni
Gusunɔ yen gum ka yen guro guroru
naawa u kpara nɛn wuswaaɔ.
31 Yãku kowowa u koo yen gum mɛ
dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ. Adama yaa guro
guro te, ta ko n sãawa Aroni ka win
bibugiru.
32 Yãku yaa yen nɔmu nɔm geuguu
ga ko n maa sãawa Aroni ka win
bibuguu.
33 Yaa nɔmu ge, ga ko n sãawa
Aronin biiguu wi u yɛm yɛ̃ka ma u yaa
gum mɛ doke yãku yerɔ.
34 Yaa nɔmu ge, ge ba man sɔ̃ɔsi,
ka yen guro guro te ba kpara nɛn
wuswaaɔ sanam mɛ ba siarabun
yãkuru mɔ̀ mi, yera ya ko n da n

sãa Aroni ka win bibugia sere ka baadommaɔ.
35 Yãku dõɔ mwaararuginu sɔɔ, yeniwa ya ko n sãa Aroni ka win bibugia dɔma tèn di ba koo bu gum tãre bu ka ko yãku kowobu.
36 Wooda yera Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ̃ɛmɔ bu ka Aroni ka win bibu yaa ye wɛ̃ saa dɔma tèn di ba bu gum tãre bu ka ko yãku kowobu. Ba ko n da bu ye kuewa sere ka ben bibun bweserɔ.
37 Nge mɛya ba ko n da ko bà n yãku dõɔ mwaararugiru mò, ǹ kun mɛ bà n yãkuru mò ka gberun dĩanu, ǹ kun mɛ bà n torarun yãkuru mò, ǹ kun mɛ bà n yãkuru mò te ba ra ka toraru sɔmɛ, ǹ kun mɛ te ba ra ko bu ka tɔnu gum tãre u sere sɔmburu tore, ǹ kun mɛ bà n siarabun yãkuru mò.
38 Yinni Gusunɔwa u Mɔwisi wooda yeni wɛ̃ gbaburɔ, Sinain guurɔ, tõɔ te u bu wooda wɛ̃ bu ka nùn yãkunu kua.

BA YÃKU KOWO GBIIKOBU TUSIA KA WORORU

Woro te ba koo ko yãku kowobun sõ bu sere sɔmburu tore

8

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2-3 a Aroni ka win bibu sokuo Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ. Kpa a de bu ka ben yãku yãnu na ka gum mɛ ba ra gãanu tãre bu ka nu gɔsi Yinni Gusunɔn sõ ka naa kinɛ te ba koo ka torarun yãkuru ko ka yãa kinɛnu yiru ka bire te ta pɛ̃ɛ mɔ ye ba ǹ seeyatia doke. A maa Isireliba kpuro mɛnnɔ mi.
4 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gari yi wura u Isireliba kpuro mɛnna sãa yee ten kɔnnɔ mi.
5 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerua su ko.
6 Ma u dera Aroni ka win bibu ba na u bu wobura.
7 Ma u Aroni win tako sebusia ka sɛ̃katia ye, ka yabe boogugii te, ka yabe tarakpe ge, ge u gbinisi yabe boogugii te sɔɔ ka gen sɛ̃katia.
8 Ma u bɔɔ bara ye sɔndi win tororu wɔllɔ. Ma u urimu ka tumimu doke bɔɔ bara yen sɔɔwɔ.
9 Ma u dawani ye bɔkua win wirɔ. Ma u wuran batani ye mani nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
10 Mɔwisi u gum mɛ sua u sãa yee te yɛ̃ka ka ten dendi yãnu kpuro, ma ta kua nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ.
11 Ma u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru yãku yerun wɔllɔ, ka ten dendi yãnɔ ka boo sii ganduguu ge, ka gen yõratiiyɔ, ye kpuro ya n ka sãa Gusunɔn kuu bekurugirugia.
12 Ma u Aroni gum mɛ tãre wirɔ u ka nùn wuna nɛnɛm u ko yãku kowo.
13 Yen biru Mɔwisi u maa Aronin bibu soka u bu takoba dokea ka sɛ̃katii ka furɔsu nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
14 Mɔwisi u maa ka naa kinɛru na te ba koo ka torarun yãkuru ko. Ma Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi naa kinɛ ten wiru wɔllɔ.
15 Ma Mɔwisi u ye saka u yen yɛm dɛka ka win niki bia u tɛɛni yãku yerun kãanu wɔllɔ ka sere maa ten nɔɔ bɔkaɔ u ka sikerena. Nge mɛya u ka kuu te dɛɛrasia. Ma u maa yɛm yɛ̃ka kuu ten temɔ. Nge mɛya u ka kuu te kua nɛnɛm tèn mi ba ko n da toranun yãkuru ko.
16 Ma u yen gum mɛ sua mɛ mu bɔsɔ yãnu tɛ̃ke ka yen buro ge ga woru wukiri ka yen gabu swii yiru ye, ka yin gum sannu. Ye kpurowa u dõɔ doke yãku yerun wɔllɔ.
17 Adama u naa kinɛ ten tii ka ten bisu ka ten gɔna yarawa tɔɔwɔ u dõɔ doke nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.
18 U maa ka yãa kinɛru na yãku dõɔ mwaararugirun sõ. Ma Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ.
19 Ma Mɔwisi u tu saka u ten yɛm yɛ̃ka u ka yãku yee ten nɔɔ bɔka sikerena.
20 Ma u yãa ten yaa bɔɔra, yen biru u ten wiru dõɔ doke ka ten gum ka yaa ye u murura mi.
21 Ma u ten nuki ka ten kõri tea ka nim. Ma u yãa kinɛ ten yaa doke dõɔ sɔɔ yãku yeru wɔllɔ u ka yãku

dɔ̃ɔ mwaararugiru kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Ma yãku ten nubura Yinni Gusunɔ dore.

22 Yen biru u maa ka yãa kinɛru yiruse na te ba koo ka Aroni ka win bibu tusia ma ba sãa yãku kowobu. Aroni ka win bibu ba ben nɔma sɔndi yãa ten wiru wɔllɔ.

23 Ma Mɔwisi u tu saka, u ten yɛm sua u tɛɛni Aronin soo nɔm geuguuɔ ka nɔm geun niki bii bakaɔ ka maa win nɔɔ nɔm geuguun niki bii bakaɔ.

24 Ma u maa Aronin bibu soka u bu yaa yɛm mɛ tɛɛni ben soo nɔm geugisɔ, ka maa nɔm geun niki bii bakanɔ ka ben naa nɔm geugisun niki bii bakanɔ. Ma u yɛm mɛ mu tie yɛ̃ka yãku yee ten nɔɔ bɔkaɔ.

25 Ma u yen gum sua ka yen siru ka yen nukin gum ka yen buro ka yen gabu swii ka sere yen nɔm geu.

26 Ma u pɛ̃ɛ sua bireru sɔɔ ye ba ǹ seeyatia doke ka kira te ba kua ka gum ka sere maa kira sɔndanu. Ma u ye kpuro sɔndi yaa gum mɛn wɔllɔ ka yãa nɔmu gen wɔllɔ.

27 Yen biru u ye Aroni ka win bibu wɛ̃. Ma u nɛɛ, bu ye Yinni Gusunɔ wɛ̃ɛyɔ. Kpa bu ye sɔ̃ɔsi beri berika.

28 Yen biru u ye kpuro mwa ben nɔman di u dɔ̃ɔ mɛni yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ten wɔllɔ. Ma yen nubura Yinni Gusunɔ dore. Nge mɛya ba ka Aroni ka win bibu wuna nɛnɛm.

29 Ma Mɔwisi u yãa ten guro guroru sua u tu sɔ̃ɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma ta kua Mɔwisigiru nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.

30 Mɔwisi u gum mɛ sua ka yɛm fiiko mɛ mu wãa yãku yeru wɔllɔ, ma u mu Aroni yɛ̃ka ka win sãa yãnɔ ka sere maa win bibun wɔllɔ ka ben sãa yãnu sɔɔ. Nge mɛya u ka ye kpuro dɛɛrasia u yi nɛnɛm.

31 Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i yãku yaa ye saawo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Miya i ko i ye di ka pɛ̃ɛ ye ya wãa bire te sɔɔ. Bɛɛya i ko ye di nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

32 Yaa ka pɛ̃ɛ ye ya tiara, i ko ye kpuro dokewa dɔ̃ɔ sɔɔ yu dɔ̃ɔ mwaara.

33 I ko i n wãawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. I ǹ yariɔ min di. Domi sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa i ko i ko ba n bɛɛ tusiamɔ.

34 Yinni Gusunɔwa u yenin wooda wɛ̃ i n da ko nge mɛ i wa sa kua gisɔ i ka bɛɛn toranun suuru wa.

35 N n mɛn na, i ko i sinawa kuu ten kɔnnɔ mi sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru, wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm nɔɔwa i ku ra ka gbin sɔ̃. Wooda be Yinni Gusunɔ u man wɛ̃ bera mi.

36 Ma Aroni ka win bibu kpuro ba kua ye Yinni Gusunɔ u bu yiire saa Mɔwisin min di.

Aroni ka win bibu ba sɔmburu torua

9

1 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, Mɔwisi u Aroni ka win bibu soka ka sere Isireliban guro gurobu.

2 U Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a naa kinɛ kpɛndu suo a ka yãkuru ko wunɛn torarun sɔ̃, kpa a yãa kinɛru kasu a ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko. A ǹ kaa de yen gaa ya n alebu mɔ. Kpa a ka ye kpuro Yinni Gusunɔ yãkuru kua sãa yerɔ.

3 Yen biru kaa Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, bu boo kinɛru suo ben torarun yãkurun sɔ̃ ka naa buu ka yãaru ye kpuro ya n wɔ̃ɔ tia tia mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ. Ba koo ka ye yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kowa.

4 Kpa a maa ka naa kinɛru ka yãa kinɛru na bu ka siarabun yãkuru ko Yinni Gusunɔn mi, ka som mɛ ba bura ka gum. Domi Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kure mi gisɔ.

5 Ba ka ye kpuro na kuu ten mi ye Mɔwisi u bikia. Ma be kpuro ba na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

6 Mɔwisi u nɛɛ, i koowo ye Yinni Gusunɔ u gerua. Kpa u de win yiiko yu bɛɛ kure.

7 Mɔwisi u Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a susima yãku yeru mini, kpa a wunɛn tiin torarun yãkuru ko ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru. Yen biru kpa a maa wunɛn tɔmbu Isireliban toranun yãkuru ko nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

8 Ma Aroni u susi yãku yee ten bəkuə. Ma u naa kinɛ kpɛm te go win
torarun sõ.
9 Ma win biba nùn yen yɛm wẽ. Ma u
mu dɛka ka niki bia u tɛɛni sãa yerun
kãanu səə, ma u mɛ mu tie wisi yãku
yee ten temə.
10 Yen biru u yaa yen gum sua u
dõə doke ka yen gabu swii yiru ka yen
buro ge ga woru wukiri nge mɛ Yinni
Gusunə u gerua.
11 Adama yen yaa ka yen gəna,
təəwəwa u da u ye dõə doke.
12 Yen biru Aroni u yãa te saka bu ka
yãku dõə mwaararugiru ko. Ma win
biba ten yɛm sua ba nùn wẽ. Ma u
mu yẽka u ka yãku yee ten nəə bəka
sikerena.
13 Yen biru ba yãa ten yaa bəəra ba
Aroni wẽ ka ten wiru. Ma u ye kpuro
dõə doke.
14 U ten nuki tea ka ten kõri u səndi
yãku dõə mwaararugii ten wəllə u dõə
doke.
15 Yen biru u Isireliban yãkunu kua.
U boo ge saka ge ba koo ka yãkuru ko
təmbun toranun sõ ma u kua nge mɛ
u raa yãku gbiikii te kua ka naa kinɛ
kpɛmbu ge.
16 Yen biru u yãku dõə mwaararugiru
kua nge mɛ wooda ya gerua.
17 Ma u gberun dĩanu sua u ka
yãkuru kua. U som nəm kureru sua
u dõə doke yãku yerun wəllə bururu
baateren yãku dõə mwaararugii te
baasi.
18 U kɛtɛ ye ka yãa kinɛ te saka ba
ka siarabun yãkuru kua Isireliban sõ.
Ma win bibu ba nùn yen yɛm wẽ u ka
mu yẽka yãku yerun nəə bəkaə u ka
sikerena.
19 Ma ba maa nùn kɛtɛ yen gum wẽ
ka yãa ten siru ka maa ten gum mɛ
mu ten bəsə yãnu tẽke ka sere maa ten
gabu swii ka maa ten buro ge ga woru
wukiri.
20 Ma u yaa yen gum səndi yen guro
gurorun wəllə. Yen biru u gum mɛ dõə
doke yãku yeru wəllə.
21 Ma Aroni u yaa yen guro guro ni
sua ka yen nəm geu ge, u sõəsi beri
berika Yinni Gusunən wuswaaə nge
mɛ Məwisi u gerua.
22 Sanam mɛ Aroni u toranun
yãkunu ka yãku dõə mwaararuginu
ka siarabun yãkunu kua u kpa, yera
u nəma sua wəllə u Isireliba domaru
kua. Yen biru u sara yãku yerun di.
23 Məwisi ka Aroni ba dua kuu ten
mi. Ye ba yara, ma ba təmbu domaru
kua. Saa yera Yinni Gusunə u bu win
yiikon girima sõəsi.
24 Ma dõə yari yara win wuswaan di
yi da yi yãku dõə mwaararugii te mwa
ka yãku ni nu tien yaa gum mɛ. Ma
Isireliba kpuro ba ye wa. Ma ba nuku
dobun kuuki wəri ba yiira sere temə.

Aronin biba dõə mwaara

10

1 Aronin bibu Nadabu ka Abihu ben
baawure u win dõə guratia sua ba dõə
gure, ma ba turare doke mi. Yen
biru ba ka Yinni Gusunə daawa kuu
bekurugirə. Nge mɛya ba ka dõə tuko
da kuu ten mi. N deema Yinni Gusunə
u bu ye yinari.
2 Yera u dera dõə u yara u bu di ma
ba gu mi.
3 Ma Məwisi u Aroni sõəwa u nɛɛ,
Yinni Gusunə u ṅ daa bɛɛ sõəwa u nɛɛ,
u kĩwa be ba nùn susimə bu win
dɛɛraru nasia,
kpa bu nùn bɛɛrɛ wẽ təmbu kpuron
wuswaaə?
Ma Aroni u win nəə mari.
4 Ma Məwisi u Misaɛli ka Elisafani
Usiɛlin bibu soka. Usiɛli wi, u sãawa
Aronin tundon wənən bii. Məwisi u
bu sõəwa u nɛɛ, i na i bɛɛn wənəbun
gonu sua kuu ten min di i ka nu da
sansanin biruə.
5 Ma ba na ba goo ni sua ka nin
takoba sannu ba ka da sansanin biruə
nge mɛ Məwisi u gerua.
6 Ma Məwisi u Aroni ka win bibu
yiru be ba tie Eleasaa ka Itamaa
sõəwa u nɛɛ, i ku bɛɛn winu deri
diinu, i ku maa bɛɛn yãnu gẽɛku nuku
sankiranun sõ kpa Gusunə u ku raa
bɛɛ go kpa u ka Isireliba məru ko.
Adama i de bɛɛn mɛro bisibu Isireliba
bu swĩ be dõə u din sõ.
7 Bɛɛn tii i ku doona kuu ten kənnən
di kpa i ku ra ka gbin sõ. Domi gum mɛ
ba bɛɛ tãre mi, mu bɛɛ kuawa mi Yinni
Gusunən yãku kowobu.

Ma Aroni ka win bii be, ba kua ye Məwisi u gerua.

Gusunə u yãku kowobu yinari bu tam nə

8 Yinni Gusunə u Aroni sõəwa u nɛɛ,
9-11 a ṅ kaa tam bəəbəm gam nə wunɛ ka wunɛn bibu ì n dəə nɛn kuu bekurugirə, kpa i ku ra ka gbin sõ. Kpa i ka kpĩ i wunana ye ya sãa sãarugia ka ye ya ṅ sãa sãarugia. Mɛya i ko i maa kpĩ i wunana ye ya dɛɛre ka ye ya ṅ dɛɛre. Mɛya i ko i maa kpĩ i Isireliba Gusunən woodaba kpuro sõəsi ye u Məwisi wɛ̃. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka bɛɛn bibun bweserə.

Wooda ye ba yi yãku dĩanun sõ

12 Məwisi u Aroni ka win bibu yiru be ba nùn tie, Eleasaa ka Itamaa sõəwa u nɛɛ, i som mɛ suo mɛ ba ka yãkunu kua mu tiara. Kpa i ka mu pɛ̃ɛ ko ye i kun seeyatia doke. Kpa i ye di yãku yerun bəkuə. Domi nu kuawa mi dĩa dɛɛranu.
13 I ko ye diwa yam dɛɛram səə. Yera ya ko n sãa wunɛ ka wunɛn bibugia nge mɛ Yinni Gusunə u man sõəwa.
14 Mɛya wunɛ ka wunɛn bii tən durəbu ka tən kurəbu i ko i yaa nəmu ge ba kpara mi di ka guro guro te ba sõəsi beri berika Yinni Gusunən wuswaaə. Yera ya ko n sãa wunɛ ka wunɛn bibugia Isireliba bà n siarabun yãkuru kua.
15 Isireliba ba ko n da ka yen nəmu ge ka guro guro te nɛwa ka sere maa yaa gum mɛ ba ra dõə doke yãku yerun wəllu mi. Bà n ye kpuro sõəsi beri berika ba kpa, ya koo kowa wunɛ ka wunɛn bibugia. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaə nge mɛ Yinni Gusunə u gerua.
16 Yera Məwisi u torarun yãku boo ge bikia. Adama u deema ba gu dõə mɛni. Yera u ka Aronin bibu yiru Eleasaa ka Itamaa məru bara u nɛɛ,
17 mban sõna i ṅ boo gen yaa temɛ Yinni Gusunən kuru mini. Domi ga sãawa dĩa dɛɛranu. Yinni Gusunə u bɛɛ gu wɛ̃wa i ka Isireliba kpuron toranun yãkuru ko.
18 Adama i ṅ ka gen yɛm duumɛ Yinni Gusunən kuu ten səəwə. N deema i ko i raa gen yaa temwa kuu ten mi nge mɛ Yinni Gusunə u man sõəwa.
19 Aroni u Məwisi sõəwa u nɛɛ, a yɛ̃ ye n man deema sanam mɛ Isireliba ba Yinni Gusunə yãkuru kua ben toranun sõ ka maa yãku dõə mwaararugiru. Yen dəma te, nà n torarun suurun yãku ten yaa di, ya koo Gusunə dore? Aawo! Ya ṅ Gusunə doremə.
20 Ma Aronin wisi bi, bu Məwisi dore.

YE YA DƐƐRE KA YE YA N DƐƐRE

Yaa ye ya sãa seseru

11

1 Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni sõəwa u nɛɛ,
2 bu Isireliba sõəwə bu nɛɛ, yɛɛ yi ba koo kpĩ bu di wee.
3 Ba koo kpĩ bu yaa di ye ya naa kaburosu mə ma ya ra tuka ko.
4 Adama ba ṅ yɛɛ dimə yi yi ra tuka ko təna ma yi ṅ naa kaburosu mə. Nge mɛya ba ṅ yooyoo temmə yèn sõ ga ṅ naa kaburosu mə baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.
5 Ba ṅ koo yaa ye ba mò damaa * tem baa mɛ ya ra tuka ko yèn sõ ya ṅ naa kaburosu mə.
6 Mɛya ba ṅ koo maa wukun yaa tem domi ga ṅ naa kaburosu mə baa mɛ ga ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.
7 Mɛya ba ṅ koo maa kurusə di. Ga naa kaburosu mə adama ga ku ra tuka ko. Ba koo gu garisiwa yaa disigia.
8 Bu ku yɛɛ yi di, bu ku maa yin gonu baba. Ba koo yi garisiwa disigii.
9 Yɛɛ yi yi maa wãa daanə ka nim wõkuə, yi yi wãa nim səə gesi kpuro yi ba koo di wee. Yiya yi yi kɛ̃ɛritii mə ka kokosu sannu.
10 Adama yi yi kun kɛ̃ɛritii mə ka kokosu sannu, ba koo yi garisiwa disigii.
11 Ba ṅ koo yi di. Mɛya bu ku maa yin gonu baba.

* **11:5** ***damaa*** - Damaa ye, ya ka saataburu weenɛ.

12 Yɛɛ yi yi gesi wãa nim wɔ̃ku sɔɔ, ka
daanɔ, ma yi ṅ kɛ̃ɛritii ka koko si mɔ,
ba koo yi garisiwa disigii.
13 Gunɔsu sɔɔ, si ba koo garisi
disigisu wee, siya gunɔ bakeru ka sere
maa si su ra swɛ̃ɛ di ka si su ra yaa di
14 ka yaberekunu ka sere si su ka nu
weenɛ
15 ka gbanamgbaanu ka maa si su ka
nu weenɛ
16 ka taataanu ka booro ka sere si
su ka su weenɛ ka kasa ka si su ka ye
weenɛ,
17 ka booro bweseru garu ka nim
kpakpayɛ, ka booro dãa kɔ̃ɔru
18 ka gunɔ gbamgbayaku ka gunɔ si
su ra swɛ̃ɛ din bweseru
19 ka swãa wĩaku ka si su ka ye
weenɛ ka kɔ̃ɔ.
20 I ku maa kɔkɔmii ni nu kasa ka
naasu mɔ di.
21 Adama ni sɔɔ, i ko i kpĩ i di ni nu
ra yɔ̃ɔku tem sɔɔ
22 nge twea ka gbɔɔ ka ni nu ka ye
weenɛ.
23 Adama ni nu tie nu kasa ka naasu
mɔ mi, i ku nu di.

Ye ya ra tɔnu ko disigii

24 Yɛɛ gɛɛ wãa yìn goru tɔnu ù n baba
u koo ko disigii. U ko n disi mɔwa sere
ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.
25 Wi u yin goru sɔɔwa, u koo win
yãnu teawa. Kpa u n wãa disi sɔɔ sere
ka yokaɔ.
26-28 Yɛɛ yi i ko i garisi disigii yi wee.
Yiya yi yi ṅ naa kaburosu mɔ ka yi yi
ku ra tuka ko ka sere yi yi naasu nnɛ
mɔ yi sĩimɔ ka naa sɛ̃nu. Wi u yin gaa
baba u disi duurawa mi sere ka tɔ̃ɔ ten
yokaɔ. Wi u maa yin goru sɔɔwa u koo
win yãnu teawa kpa u n disi mɔ sere
ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.
29 Yɛɛ yi yi kabirimɔ sɔɔ wee yi i ko
i garisi disigii. Yiya gunɔ yantaru ka
gunɔ kiikiiru ka dɛba ka ye ya ka ye
weenɛ kpuro
30 ka duurubɛɛku ka sureru ka ko-
rombɔɔru ka sokoro ka sunɔ naki.
31 Yi kpurowa i ko i garisi disigii yɛɛ
yi yi kabirimɔ sɔɔ. Wi u yin gaan goru
baba u ko n disi mɔwa sere ka tɔ̃ɔ ten
yokaɔ.
32 Yin gaan goru tà n wɔri dendi
yãnu sɔɔ ni ba kua ka dãa ṅ kun mɛ ka
bekuru ṅ kun mɛ ka gɔna ṅ kun mɛ ka
saaki, dendi yãa ni, nu disi duurawa
mi. Ba koo nu dokewa nim sɔɔ sere ka
tɔ̃ɔ ten yokaɔ. Yen biru nu sere dɛɛra.
33 Yen gaa yà n wekeru garu wɔri
te ba kua ka sɔndu, ye ya wãa mi sɔɔ
kpuro ya disi duurawa mi. Ba koo
weke te kɔrawa. Bà n nim doke weke
te sɔɔ, ma nim mɛ, mu tãra dĩanu sɔɔ
ṅ kun mɛ nɔrura gaa sɔɔ, ba koo ye
kpuro garisiwa disi.
34 Bà n nim doke weke te sɔɔ, ma
nim mɛ, mu dãare dĩanu sɔɔ ṅ kun
mɛ nɔrura gaa sɔɔ, ba koo ye kpuro
garisiwa disi baa ṅ n weke tere sɔɔn na
ya wãa.
35 Mi yaa yen goru ta wɔri kpuro
gesi, doo koo yerɔ ṅ kun mɛ pɛ̃ɛ
wɔ̃ɔ yerɔ, ba koo ye kpuro kɔsukuwa.
Domi ye kpuro ya disi duurawa mi.
36 Yaa goo te, tà n wɔri dɔkɔ sɔɔ ṅ kun
mɛ daarɔ, i ṅ ko i nim mɛ garisi disi.
Adama wi u tu baba u disi duurawa.
37 Tà n wɔri dĩa bwese te ba koo du-
ure sɔɔ, dĩa bwese te, ta ṅ disi duure.
38 Adama bà n daa dĩa bwese te
wasan na bu ka di, ta disi duurawa mi.
39 Yaa ye ba ra di yà n ka tii gu, wi
u yen goru baba, yɛ̃ro u disi duurawa
mi sere n ka ko tɔ̃ɔ ten yoka.
40 Wi u yen yaa tema ṅ kun mɛ u yen
goru sɔɔwa, u koo win yãnu teawa kpa
u n disi mɔ sere ka tɔ̃ɔ ten yokaɔ.
41 I ku yɛɛ yi yi kabirimɔn yaa tem
42 ka yi yi ra ka nukuru sĩ ka yi yi
kabirimɔ ka naasu nnɛ ṅ kun mɛ yi yi
naa dabinu mɔ. I ko ye kpuro deriwa
mam mam.
43 I ku de yɛɛ yin bweseru yi bɛɛ ko
disigibu.
44 Domi nɛ Gusunɔ na sãawa bɛɛn
Yinni. I ko i tii dɛɛrasia kpa i n dɛɛre.
Domi na sãawa Dɛɛro. Yen sɔ̃na i ṅ ko
i tii disi doke ka yɛɛ yi yi kabirimɔ.
45 Nɛna na bɛɛ yarama Egibitin di na
n ka sãa bɛɛn Yinni. Yen sɔ̃, i de i n
dɛɛre. Domi na dɛɛre.
46 Wooda yeni kpurowa na yi yɛɛ
kpuron sɔ̃ ka gunɔsu ka yɛɛ yi yi wãa
nimɔ ka sere yi yi kabirimɔ.
47 Yera ya koo de i n da yaa wunanɛ
ye ba koo ka yãkuru ko ka ye ba ṅ ka
yãkuru mɔ̀. Mɛya maa ya koo bɛɛ sɔ̃ɔsi
yaa ye i ko i di ka ye i ṅ dimɔ.

Tɔn kurɔ ù n maran wororu

12

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃
u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔn kurɔ ù n
gura sua ma u bii tɔn durɔ mara, u ko
n disi mɔwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru nge sanam
mɛ u yasa mɔ̀.
3 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, kpa bu win bii wi
bango kua.
4 Adama kurɔ wi, u ko n wãawa disi
sɔɔ sɔ̃ɔ tɛna ka ita kpam u sere dɛɛra
yɛm mɛ u yarin sɔ̃ marubun saa. U ku
raa sãa yãnu ganu baba, u ku raa maa
da Gusunɔn kuu bekurugirɔ sere tɔ̃ɔ
te, tu ka turi.
5 N n maa tɔn kurɔn na u mara, u ko
n wãawa disi sɔɔ alusuma yiru. Ya ko
n sãawa nge sanam mɛ u yasa mɔ̀. Yen
biru u koo kowa sɔ̃ɔ wata ka nɔɔba tia
u sere dɛɛra win yɛm mɛ mu yarin sɔ̃
marubun saa.
6 Tɔn kurɔ wi u mara, win
dɛɛrasiabun saa yà n tura, u koo ka
yãaru wɔ̃ɔ tiagiru nawa u ka yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru ko. Kpa u totobɛrɛru ɲ̀
kun mɛ kparuko sua u ka win torarun
yãkuru ko.
7 Yãku kowowa u koo ka ye yãkuru
ko. Kpa u nùn win torarun suuru
kana. Saa ye sɔɔra u koo dɛɛra win yɛm
mɛ mu yarin sɔ̃.

Wooda yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
wɛ̃ɛmɔ tɔn kurɔ wi u bii maran sɔ̃.
8 U kun yãaru wa, u koo totobɛrɛnu
yiru ɲ̀ kun mɛ kparukonu yiru
kasu. Nin teuwa u koo ka yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru ko kpa u maa ka
teu geni torarun yãkuru ko. Yãku
kowowa u koo nùn yãku te kua. Saa
ye sɔɔra u koo dɛɛra.

Gɔnan bararun wooda

13

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 goo ù n mɔsiru mɔ wasi sɔɔ, ɲ̀ kun
mɛ debu, ɲ̀ kun mɛ bau kpiku ge ga
ka bara disigiru weenɛ, ba koo ka yɛ̃ro
dawa yãku kowo Aronin mi ɲ̀ kun mɛ
win bibun turon mi.
3 Yãku kowo wiya u koo bara te
mɛɛri. U n deema bau ge, ga san kpik-
isu mɔ, ma ga wɔru mɔ, saa ye sɔɔra u
koo gere ma yɛ̃ro u bara disigiru barɔ.
4 U n maa bau kpiku gagu mɔ ma ga
ɲ̀ wɔru mɔ, ma gen sansu kun buriri,
yãku kowo u koo ka yɛ̃ro dawa diru
garu sɔɔ u kɛnusi sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
5 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, yãku kowo ù n
wa bau ge, ga ɲ̀ yabi, u koo maa nùn
kɛnusiwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
6 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse te, yãku kowo u
koo maa nùn yarawa u mɛɛri. U n
deema ga ɲ̀ yabi baama, u koo yɛ̃ro
sɔ̃wa ma u dɛɛre, ya sãawa debu, kpa
u win yãnu tea u dɛɛra.
7 Amɛn biru, debu ye, yà n yabi gɔna
ye sɔɔ, yɛ̃ro u koo maa wurawa yãku
kowo u nùn mɛɛri.
8 Yãku kowo wi, ù n nùn mɛɛra ma
u deema ya yabi win gɔna sɔɔ, u koo
yɛ̃ro sɔ̃wa ma u ɲ̀ dɛɛre, u bara disigiru
mɔwa.
9 Goo ù n bara disigiru barɔ, ba koo
ka nùn dawa yãku kowon mi.
10 Yãku kowo wiya u koo nùn mɛɛri.
U n bau kpiku wa mi, ma bau gen
sansu buriri, ma gɔna ye, ya boo kua,
11 ya sãawa bara disigii te ta torumɔ
yɛ̃ron gɔna sɔɔ. Yãku kowo u koo
yɛ̃ro garisiwa disigii. U ɲ̀ maa nùn
kɛnusimɔ.
12 Adama yãku kowo ù n mɔsi
mɔsiminu wa nu yabi yɛ̃ron gɔna
kpuro sɔɔ, saa win wirun di sere ka
naasɔ,
13 u koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre, domi
win wasi kpuro yi burura.
14 Adama dɔma te ba boo swãɔ wa
win wasi sɔɔ, ba koo nùn garisiwa
disigii.
15 Yãku kowon tiiwa u koo nùn
mɛɛri. U n deema boo swãɔ u wãa mi,
u koo nùn garisiwa disigii, domi ya
sãawa bara disigiru.
16 Adama win wasi yi, yì n kɔsa, ma
yi burura kpuro, u koo maa dawa u
yãku kowo wa.
17 Yen biru, yãku kowo u koo ye
mɛɛriwa. U n wa ya burura, saa ye sɔɔ,
u koo yɛ̃ro garisiwa u dɛɛre.
18 Goo ù n win bwisi kpaka sɔɔ

19 məsiru garu wa, ma u deema ta
buriri, ɲ̀ kun mɛ ta sõri, yɛ̃ro u koo
dawa u tii sõəsi yãku kowon mi.
20 Yãku kowo wi, u koo nùn
mɛɛriwa. U n deema məsi te, ta wəru
mə, ma win wasin sansu su bururа,
saa ye səərа yãku kowo u koo nùn
garisi disigii. Bara disigira ta yarimə
saa bwisi kpaka yen min di.
21 Adama yãku kowo ù n wa ma san
kpikisu sari məsi ten wəllə, yen biru
məsi te, ta ɲ̀ wəru mə, ma ta buriri
fiiko, u koo durə wi kɛnusiwa dirə sõə
nəəba yiru.
22 Məsi te, tà n gəna yabi, yãku kowo
u koo nùn garisiwa disigii domi bara
disigira ta nùn deema.
23 Adama məsi te, ta kun yabi, ta
sãawa bwisi kpaka. Saa ye səə, yãku
kowo u koo gere ma yɛ̃ro kun disi mə.
24 Goo ù n dõə mwaara ma yen boo
kpaka səə bau kpiku ga yara, ɲ̀ kun
mɛ bau sõə, yãku kowo u koo yɛ̃ro
mɛɛriwa.
25 Gen sansu sù n kua kpikisu ma
wəru ga sõəsire gəna ye səə, saa ye səə
bara disigira ta sõəsira mi. Yãku kowo
u koo nùn garisiwa disigii.
26 Adama yãku kowo ù n wa ma
san kpikisu sari bau ge səə, ga ɲ̀ maa
wəru mə, ma ga buriri fiiko, u koo yɛ̃ro
kɛnusiwa dirə sõə nəəba yiru.
27 Sõə nəəba yiruse te, u koo nùn
mɛɛri. U n wa bau ge, ga yabi win
gəna səə, u koo nùn garisiwa disigii. Ta
sãawa bara disigiru.
28 Adama bau ge, ga kun yabi, ma
ga bururа fem fem, dõə mwaara kpaka
yera. Saa ye səə, yãku kowo u koo nùn
garisiwa u dɛɛre.
29 Tən durə ɲ̀ kun mɛ tən kurə ù n
bau gagu mə win wirə, ɲ̀ kun mɛ win
tonkurorə,
30 yãku kowo u koo gu mɛɛriwa. Gà
n wəru mə ma gen sansu su ɲ̀ sinum
mə, ma su swɛ̃rama nge dəm buuru,
yãku kowo u koo yɛ̃ro garisiwa disigii.
Ya sãawa wii kpaka ye ya wãa wirə, ɲ̀
kun mɛ tonkurorə.
31 Yãku kowo wi, ù n wa ya wəru
mə, ma san wɔ̃kusu sari, u koo yɛ̃ro
kɛnusiwa dirə sõə nəəba yiru.
32 Sõə nəəba yiruse te, u koo maa
yɛ̃ro mɛɛriwa. U n deema wii kpaka
ye, ya ɲ̀ yabi ma ya sansu mə si su ka
dəm buuru weenɛ, ma su ɲ̀ wəru mə,
33 yɛ̃ro u koo win sansu kəniwa.
Adama u ɲ̀ kpaka ye kənimə. Yen
biruwa yãku kowo u koo maa nùn
kɛnusi dirə sõə nəəba yiru.
34 Sõə nəəba yiruse te, u koo ye
mɛɛriwa. Wii kpaka ye, yà kun yabi,
ma ya ɲ̀ tĩre ya gəna kere, yãku kowo
u koo nùn garisiwa u dɛɛre. U koo win
yãnu tea. Saa ye səə, u dɛɛrawa mi.
35 Adama wii kpaka ye, yà n dãkuru
yabi, yãku kowo u koo maa nùn
mɛɛriwa.
36 U n wa ya yabi gəna ye səə, yãku
kowo u ɲ̀ maa kasumə yɛ̃ro ù n san
dəm buuru mə. U koo nùn garisiwa
disigii.
37 Wii kpaka ye, yà kun yabi, ma yen
sansu tĩra, yɛ̃ro u bɛkurawa mi. U ɲ̀
maa disi mə. Yãku kowowa u koo gere
ma u dɛɛre.
38 Tən durə goo ɲ̀ kun mɛ tən kurə
goo ù n win gəna səə bau kpikisu wa,
39 yãku kowowa u koo nùn mɛɛri. U
n bausu gasu wa si su ɲ̀ buriri sãa sãa,
bau si, su ɲ̀ sɛ̃. U koo yɛ̃ro garisiwa u
dɛɛre.
40 Goo ù kun seri mə wirə, wii
kpararugiiwa ba koo yɛ̃ro garisi. U
dɛɛrewa mi.
41 N n wuswaa gian na u ɲ̀ seri mə,
yɛ̃ro u sãawa wii kpararugii. Ka mɛ,
yɛ̃ro u dɛɛrewa.
42 Adama wii kpara te səə, bau gagu
gà n sõəsira ga sõri, bara disigira ta
torumə mi.
43 Yãku kowowa u koo gu mɛɛri. U
n deema wii kpara te, ta bau kpikisu
mə su ka bara disigiru weenɛ, wi u su
mə mi, u bara disigiru barəwa mi. U ɲ̀
dɛɛre.
44 Yãku kowo u koo nùn garisiwa
disigii win wii bau gen sõ.
45 Wi u bara disigiru mə kpuro, u
koo yãnu dokewa ni nu gɛ̃ɛre, u ku
furə doke, kpa u win wuswaa wukiri
kpa u n nəəgiru sue u n mò, disigii,
disigii.
46 U ko n sãawa disigii sere win bara
disigii te, tu ka kpe. Yen sõna u ko

n wãa yeru mɔ bee tia u n ka tɔmbu dɛsire.

Disi gɔmi yãnu sɔɔ

47-49 Bà n disi gɔmi gɛɛ wa yi sõri ǹ kun mɛ yi sãa nge wuru biresu yãnu ganu sɔɔ, ni ba kua ka yãa sansu ǹ kun mɛ kĩa si ba kua ka wẽɛ damgii ǹ kun mɛ yaa gɔna, bau ge, yãku kowo u koo gu mɛɛriwa.

50 Yãku kowo wi, ù n yãa ni mɛɛra u koo nu yiwa sõɔ nɔɔba yiru.

51 Yen sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa yãa ni mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi, yi yabi baama, ma ba ǹ kpẽ bu yi wĩa, saa ye sɔɔ, u koo nu garisiwa yãa disiginu.

52 Saa ye sɔɔra yãku kowo u koo yãa ni dõɔ mɛni. Baa bà n nu kua ka wẽsu ǹ kun mɛ ka wẽɛ damgii ǹ kun mɛ ka yãa sansun wẽɛ ǹ kun mɛ ka mam gɔna, ka mɛ, ba koo ye kpuro dõɔ mɛniwa. Domi ba ǹ kpẽ bu disi gɔmi yi wĩa. Dõɔwa u koo ye go.

53 Adama yãku kowo ù n wa gɔmi yi, yi ǹ yabi yãa ni sɔɔ,

54 u koo de bu nu teawa kpa bu maa nu diru kɛnusi sõɔ nɔɔba yiru.

55 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo wure u maa nu mɛɛriwa. U n deema disi gɔmi yi ǹ kɔsa, yi ǹ maa yabi, ba koo yãa ni garisiwa disiginu kpa bu nu dõɔ doke. Domi disi gɔmi yi, yi nu di biruɔ ǹ kun mɛ wuswaaɔ.

56 Adama yãku kowo ù n deema disi gɔmi yi, yi burura, u koo ye wɔkawa yãa nin min di.

57 Yen biru yì n maa wurama yãa ni sɔɔ, yi ko n sãawa disi gɔmi. Ba koo yãa ni dõɔ mɛniwa.

58 Bà n yãnu ganu tea ni nu disi gɔmi kpia, ma disi gɔmi yi, yi wĩara, ba koo wure bu maa nu teawa bu sere nu garisi nu dɛɛre.

59 Yeniwa ya sãa disi gɔmin wooda yi yi ra kpi yãnu sɔɔ ye ba kua ka wẽsu ǹ kun mɛ ka wẽɛ damgii ǹ kun mɛ ka gɔna. Wooda yera ya koo sõɔsi yãa ni nu dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

Wi u raa bara disigiru mɔn dɛɛrasiabu

14

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,

2 wee nge mɛ ba koo ka tɔnu dɛɛrasia wi u raa bara disigiru mɔ. Ba koo ka nùn dawa yãku kowon mi,

3 kpa yãku kowo u ka nùn yari sansanin di u nùn mɛɛri. U n deema u bɛkura,

4 yãku kowo u koo nùn sõwa ye ba koo ka nùn dɛɛrasia. U koo gunɔminu yiru sua ni ba ra ka yãkuru ko ka sere dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka wẽɛ wunɔmgii ka dãa kiku gagun kãasa ge ba mɔ̀ isɔpu.

5 Yãku kowo u koo de bu gunɔ gen teu sakawa wekeru sɔɔ te ba kua ka sɔndu te ta nim gem mɔ.

6 Yen biru u koo gunɔ ge ga wasi mi, ka sɛdurun dãa ye, ka wẽɛ wunɔmgii yi, ka isɔpun kãasa ye dokewa yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba wisi nim sɔɔ mi.

7 U koo ye yẽkawa nɔn nɔɔba yiru wi ba koo dɛɛrasian wɔllɔ. Yen biru u koo nùn garisiwa u dɛɛre kpa u gunɔ ge yõsu gu doona.

8 Wi u koo tii dɛɛrasia, u koo win yãnu teawa kpa u win sansu kɔni, kpa u wobure nim sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo nùn garisi u dɛɛre. Yen biru, u koo kpĩ u wurama sansaniɔ. Adama u koo kowa sõɔ nɔɔba yiru tɔɔwɔ u kun due win kuu bekurugirɔ.

9 Sõɔ nɔɔba yiruse te, u koo win sansu kɔniwa ka win seri ka win toburu ka win nɔni burosu. Ye ya sãa sansu kpuro gesi, u koo kɔniwa. U koo maa win yãnu teawa kpa u wobure u dɛɛra.

10 Sõɔ nɔɔba itase, u koo yãanu yiru sua ni nu ǹ alebu mɔ ka yãa nii teeru wõɔ tiagiru ka som kilo nɔɔba nnɛ mɛ ba burina ka gum ka sere maa gum litirin bɔnu.

11 Yãku kowo wi u koo tɔnu wi dɛɛrasia u koo nùn tusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kuu ten kɔnnɔwɔ ka maa win yãku dĩanu.

12 Yãku kowo u koo yãa nin teeru suawa kpa u ka tu yãkuru ko te ba ra ka toraru sɔmɛ ka sere gum litirin bɔnu ye, kpa u ye kpuro sõɔsi beri berika Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

13 Kpa u tu saka yam dɛɛram mi,
mi ba ra torarun yãkuru ka yãku
dɔ̃ɔ mwaararugirun yaa sake. Domi
torarun yãku yaa ka ye ba ra ka toranu
sɔmɛgia ya sãawa dĩa dɛɛranu ni nu
koo ko yãku kowoginu.
14 Yãku kowo u koo torarun
yãku yaa yen yɛm sua u tɛɛni wi u
dɛɛrasiamɔn soo nɔm geuguuɔ ka win
nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere win
nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ.
15 Yãku kowo u koo maa gum litirin
bɔnu ye wisiwa win nɔm dwarun nɔm
wɔɔrɔ.
16 Kpa u ka win nɔm geun niki bia
gum mɛ dɛka u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba
yiru Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
17 Yen biru, kpa u gum mɛ mu
tie tɛɛni wi u dɛɛrasiamɔn soo nɔm
geuguuɔ ka maa win nɔm geun niki
bia bakaɔ ka win nɔɔ nɔm geuguun
niki bia bakaɔ. U koo mu tɛɛniwa mi
u raa yɛm mɛ doke.
18 Kpa u maa mɛ mu tie win nɔma
sɔɔ doke yɛ̃ron wiru wɔllɔ kpa u
nùn dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
19 Kpa u nùn torarun yãkuru
kua. Nge mɛya u koo ka nùn
dɛɛrasia. Yen biruwa u koo yãku dɔ̃ɔ
mwaararugirun yaa go.
20 Kpa u ye dɔ̃ɔ doke yãku yerɔ ka
kɛ̃nu. Nge mɛya u koo ka yɛ̃ro torarun
yãkuru kua kpa u dɛɛra.

Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u raa bara disigiru mɔn dɛɛrasiabu

21 Wi u bara disigiru mɔ ma u ɲ̀ dam
mɔ u ka yãku yaa saberu wa, yãa teera
u koo kasu u ka yãkuru ko te ta sãa
torarun sɔmbugiru. Yãku kowo u koo
ka tu suuru kanabun wororu ko Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Yen biru durɔ wi,
u koo som kilo ita wɛ̃ mɛ ba bura ka
gum ka sere maa gum litirin bɔnu.
22 U koo maa ka kparukonu yiru
na ɲ̀ kun mɛ totobɛrɛnu yiru nge mɛ
win waara nɛ. Ba koo gen teu go win
torarun suurun sɔ̃. Kpa bu maa ka teu
ge ga tie yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko.
23 Win dɛɛrasiabun sɔ̃ɔ itasera u
koo ka ye kpuro yãku kowo naawa
sãa yerun kɔnnɔwɔ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
24 Yãku kowo wi, u koo yãa te
mwa ka gum litirin bɔnu ye, kpa
u ye kpuro sɔ̃ɔsi beri berika Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
25 Yen biru u koo yãa te saka kpa
u ten yɛm sua u tɛɛni wi u raa bara
disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ ka win
nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere maa
win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ.
26 Yen biru yãku kowo wi, u koo
gum mɛ wie win nɔm dwarun nɔm
wɔɔrɔ.
27 Kpa u ka win nɔm geun niki bia
gum mɛ dɛka u yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
28 U koo maa gum mɛ tɛɛni wi u raa
bara disigiru mɔn soo nɔm geuguuɔ
ka nɔm geun niki bia bakaɔ ka sere
win nɔɔ nɔm geuguun niki bia bakaɔ.
U koo mu dokewa mi u raa gesi yɛm
tɛɛni.
29 Yen biru gum mɛ mu tie win
nɔmaɔ, u koo mu wisiwa wi u
raa bara disigiru mɔn wirɔ u sere
nùn dɛɛrasiabun wororu kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
30 Yen biru, u koo gunɔ gen teu go,
gèn bweseru u wa.
31 Ba koo ka gen teu torarun suu-
run yãkuru ko. Teu maa yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru ka som mɛ, ka gum mɛ.
Kpa yãku kowo wi, u wi u raa bara
disigiru mɔ dɛɛrasiabun wororu kua
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
32 Wooda yeniwa wi u bara disigiru
mɔ ma u ɲ̀ dam mɔ u koo swĩi u ka
dɛɛrasiabun yãkuru ko.

Disi gɔmi dirun gani sɔɔ

33 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
34 sanam mɛ i ko i du Kananin temɔ
mɛ kon bɛɛ wɛ̃, nà n dera disi gɔmi yi
kpia diru garu sɔɔ tè sɔɔ i wãa,
35 wi u dii te mɔ, u koo dawa u yãku
kowo sɔ̃ u nɛɛ, wee u gãanu waamɔ
win dirɔ nge disi gɔmi.
36 Yãku kowo wi, u sere du u ka
dii te mɛɛri, u koo dewa bu ten yãnu
kpuro yara kpa yãa nin tii nu ku raa
disi duura. Yen biru u koo du kpa u
disi gɔmi yi mɛɛri.

37 U n deema gəmi yi sãa nge wuru
bekusu, ǹ kun mɛ yi sõri, kpa yi n sãa
nge wəru gana ye sɔɔ,
38 u koo yariwa kpa u dii te kɛnɛ sõɔ
nɔɔba yiru.
39 Sõɔ nɔɔba yiruse, yãku kowo u
koo wura diru mi. U n deema disi
gəmi yi yabi dii ten gani sɔɔ,
40 u koo de bu dii ten kpenu
wɔɔriwa nìn mi disi gəmi yi, yi kpia
bu ka nu yari wuun di bu kõ mi n kun
dɛɛre.
41 U koo dewa bu dii ten sɔɔwɔ
kpuro kɛra kpa bu yanim mɛ ba kɛra
mi yari wuun biruɔ mi n kun dɛɛre.
42 Yen biru kpa bu kpee kpaanu
kɔsire ko. Kpa bu wure bu dii te tãwa.
43 Amɛn biru, disi gəmi yi, yì n maa
wurama dii te sɔɔ,
44 yãku kowo u koo maa sewa u da
u tu mɛɛri. U n deema disi gəmi yi, yi
maa kpia dii ten gani sɔɔ, saa ye sɔɔ, n
ǹ maa koorɔ bu yi wĩa min di. Dii te,
ta disi duurawa mi.
45 Ba koo tu surawa kpa bu ten
kpenu ka dãa ka tem gura bu ka da
wuun biruɔ mi n kun dɛɛre.
46 Wi u dua diru mi sanam mɛ ba
tu kɛnusi, u disi duurawa mi sere ka
yokaɔ.
47 Wi u kpuna mi, ǹ kun mɛ u gãanu
di mi, u koo win yãnu teawa.
48 Sanam mɛ ba dii te sənwa ba kpa,
yãku kowo ù n wura u ka tu mɛɛri, ma
u deema disi gəmi yi sari, u koo dii te
garisiwa ta dɛɛre. Domi disi gəmi yi, yi
doona.
49 Bu ka dii ten dɛɛrasiabun woronu
ko, ba koo gunəsu yiru kasuwa ka dãa
ye ba mɔ̀ sɛduru ka kiku ge ba mɔ̀
isəpu ka wɛ̃ɛ wunəmgii.
50 U koo gunə gen teu sakawa
wekeru sɔɔ te ba kua ka səndu ta nim
gem mə.
51 Yen biru, u koo ge ga wasi sua
ka sɛduru ye, ka isəpu ye, ka wɛ̃ɛ
wunəmgii yi, kpa u ye kpuro doke
gunə ge ba sakan yɛm mɛ sɔɔ, mɛ ba
wisi nim sɔɔ mi, kpa u mu yɛ̃ka nən
nɔɔba yiru dii te sɔɔ.
52 U koo ka gunə gen yɛm mɛ ba wisi
nim sɔɔ mi, disi wəka ka gunə ge ga
wasi ka sɛduru ye, ka isəpu ka wɛ̃ɛ
wunəmgii yi.
53 Kpa u gunə ge ga wasi yõsu gu
doona yakasə. Saa ye sɔɔra u koo dii
te dɛɛrasiabun wororu koosi kpa tu
dɛɛra.
54 Wooda yenibara ba ko n da swĩi
bara disigiru ka wii kpakin sõ
55-56 ka məsiru ka debu ka disi gəmi
yi yi ra kpi yãnu sɔɔ ka dia sɔɔ.
57 Wooda yera ya koo sõɔsi gãa ni nu
dɛɛre ka ni nu kun dɛɛre.

Tən durərun disi

15

1 Yinni Gusunə u Məwisi ka Aroni
sõɔwa u nɛɛ,
2 i Isireliba sõɔwə i nɛɛ, ben goo ù n
kentu kpika mə, u kuawa mi disigii.
3 Ya ra wĩ? Ya ku ra wĩ? Ka mɛ, u
kuawa mi disigii.
4 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro, ta
disi duurawa mi, ka sere maa gãa ni u
sinari kpuro.
5 Wi u maa kpin yee te baba kpuro
u koo win yãnu teawa kpa u wobure
ka nim. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n disi
məwa sere ka yokaɔ.
6 Wi u maa sina mi barə wi, u sina,
u koo win yãnu teawa kpa u wobure
ka nim. Adama ka mɛ, u ko n sãawa
disigii sere ka yokaɔ.
7 Wi u barə wi baba, u koo win yãnu
teawa kpa u wobure ka nim. Adama
ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere ka
yokaɔ.
8 Barə wi, ù n goo yãatam sie, yɛ̃ro
u koo win yãnu teawa kpa u wobure.
Adama ka mɛ, u ko n sãawa disigii sere
ka yokaɔ.
9 Gãa ni barə wi, u səni kpuro, nu
kuawa mi disiginu.
10 Gãa ni u sakusi kpuro, wi u nu
baba yɛ̃ro u kuawa mi disigii sere ka
yokaɔ. Wi u maa nu sɔɔwa yɛ̃ro u
koo win yãnu teawa kpa u wobure.
Adama ka mɛ, u ko n disi məwa sere
ka yokaɔ.
11 Wi u dera barə wi, u nùn baba, ma
u ǹ niɛ, u koo win yãnu teawa kpa u
wobure. Adama ka mɛ, yɛ̃ro u ko n
disi məwa sere ka yokaɔ.

12 Barɔ wi, ù n dendi yãnu baba ni
ba kua ka sɔndu ba koo nu kɔsukuwa.
Nù n maa sãan na ni ba kua ka dãa, ba
koo nu teawa.
13 Sanam mɛ kentu ye, ya wĩibu yõra,
u koo kowa sõɔ nɔɔba yiru u sere
dɛɛra. U koo win yãnu tea kpa u
wobure ka nim. Saa ye sɔɔ, u dɛɛrawa
mi.
14 Sõɔ nɔɔba itase u koo kparukonu
yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu yiru sua u
ka da Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ kpa u
nu yãku kowo wẽ.
15 Yãku kowo u koo nin teu gowa
torarun sõ. Kpa u ka teu geni yãku
dõɔ mwaararugiru ko kpa u nùn
dɛɛrasiabun wororu koosi Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.
16 Goon sen nim mù n yari, u koo
woburewa. Adama ka mɛ, u ko n disi
mɔwa sere ka yokaɔ.
17 Mù n yãnu ganu tãre, ǹ kun mɛ
gɔna ye ba ra wukiri, ba koo ye teawa
ka nim. Adama ka mɛ, ya ko n disi
mɔwa sere ka yokaɔ.
18 Kurɔ ka durɔ bà n mɛnna, be
kpuro ba koo woburewa ka nim.
Adama ka mɛ, ba koo bu garisiwa
disigibu sere ka yokaɔ.

Tɔn kurɔrun disi

19 Tɔn kurɔ ù n yasa mò, ba koo nùn
garisiwa disigii sõɔ nɔɔba yiru. Wi u
nùn baba kpuro u kuawa mi disigii
sere ka yokaɔ.
20 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro,
ta kuawa mi disigiru. Ye u maa sinari
kpuro ya kuawa mi disigia.
21 Wi u maa kurɔ win kpin yeru
baba, u koo win yãnu teawa kpa u
wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa
disigii sere ka yokaɔ.
22 Goo ù n baba ye kurɔ wi, u sinari,
yẽro u koo win yãnu teawa kpa u
wobure. Adama ka mɛ, u ko n disi
mɔwa sere ka yokaɔ.
23 Gãa ni nu wãa win kpin yee ten
wɔllɔ ǹ kun mɛ ye u sinarin wɔllɔ, wi u
yen gaa baba, u kuawa mi disigii sere
ka yokaɔ.
24 Tɔn durɔ goo ù n ka nùn mɛnna,
ma win yɛm mu nùn tãre, durɔ wi, u
kuawa mi disigii sere sõɔ nɔɔba yiru.
Kpin yee tè sɔɔ u gesi kpuna ta maa
disi duurawa mi.
25 Tɔn kurɔ wi u yɛm wĩimɔ, win
yasan saa baasi, ǹ kun mɛ, mu wĩimɔ
mu win yasan saa kera, ba koo nùn
garisiwa disigii yɛm wĩi bin saa kpuro
sɔɔ nge win yasan saa.
26 Kpin yee tè sɔɔ u kpuna kpuro ka
ye u sinari kpuro, ya kuawa mi disigia
nge sanam mɛ u win yasa mò.
27 Wi u kpin yee te baba, ǹ kun mɛ
sin yee te, u koo win yãnu teawa kpa
u wobure. Adama ka mɛ, u kuawa mi
disigii sere ka yokaɔ.
28 Sanam mɛ yɛm mɛ, mu yõra u koo
kowa sõɔ nɔɔba yiru bu sere nùn garisi
wi u dɛɛre.
29 Yen sõɔ nɔɔba itase sɔɔra u koo
kparukonu yiru ǹ kun mɛ totobɛrɛnu
yiru kasu kpa u ka yãku kowo daawa
Gusunɔn kuu ten kɔnnɔwɔ.
30 Kpa yãku kowo u nin teu sua
u ka torarun suurun yãkuru ko kpa
u maa teu geni sua u ka yãku dõɔ
mwaararugiru ko. Yen biruwa u koo
kurɔ wi dɛɛrasiabun wororu koosi
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ kpa u dɛɛra.
31 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi ka
Aroni sõɔwa u nɛɛ, i Isireliba sõɔwɔ i
nɛɛ, bu de bu ka nɛn kuu te ta wãa ben
suunu sɔɔ tonda sanam mɛ ba disi mɔ
kpa bu ku raa gbi.
32 Wooda yeni ya wãawa kentugibun
sõ ka wìn sen nim mu yari
33 ka tɔn kurɔ wi u yasa mò ka tɔn
durɔ wi u yɛm wĩimɔ win tɔn durɔrun
di ka tɔn kurɔ wi yɛm wĩimɔ win tɔn
kurɔrun di ka maa tɔn durɔ wi u ka tɔn
kurɔ disigii kpuna.

Wõɔ ka wõɔn yãku te ba ra ko Isireliba kpuron toranun sõ

16

1 Aronin bii be ba gu Yinni Gusunɔn
kurɔ yèn sõ ba ka turare tuka da
mi, ben gɔɔn biruwa Yinni Gusunɔ u
Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a wunɛn mɔɔ Aroni sõɔwɔ a nɛɛ,
u kun da du kiri kiri kuu ten dii
te ta dɛɛre gem gem sɔɔ mi woodan
kpakorora wãa ka ten wukiritia kpa
u ku raa gbin sõ. Domi kpakoro ten

wukiritian wəlləwa kon tii sõəsi guru
wii wuroru səə.
3 Dəma te u duə mi, u koo kɛtɛ
kinɛ kpɛndu kasuwa u ka win torarun
yãkuru ko. Kpa u maa yãa kinɛru kasu
u ka yãku dõə mwaararugiru ko.
4 Yen biru u koo win tako doke kpa
u sokoto kpiribu doke ka sɛ̃katia. Ye
kpuro ya ko n sãawa ye ba kua ka
wɛ̃ɛ damgii kpa u dawani bəke. U koo
woburewa u sere yãa ni kpuro doke.
5 Isireliba ba koo maa boo kinɛnu
yiru wɛ̃ u ka ben toranun yãkunu ko
kpa bu nùn yãa kinɛru wɛ̃ u ka yãku
dõə mwaararugiru ko.
6 U n koo yãkuru tore, u koo gina
win tii ka win yɛnugibun toranun
yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ te.
7 Yen biru kpa u boo kinɛnu yiru ye
sua u ka da Yinni Gusunən wuswaaə
kuu ten kənnəwə.
8 Kpa u nu tubu tubu koosi u ka wa
ge ga sãa Yinni Gusunəguu ka ge ba
koo yõsu gbaburə.
9 Boo ge ga sãa Yinni Gusunəguu,
gera u koo ka torarun yãkuru ko.
10 Ge ba koo maa yõsu gbaburə, gera
ba koo ka torarun suurun wororu ko.
Wasira ba koo ka gu na Yinni Gusunən
wuswaaə bu sere gu yõsu gu doona
gbaburə.
11 Aroni u koo gina gbiwa u win tiin
kɛtɛ kinɛ te go win toranun sõ ka sere
maa win yɛnugibuginun sõ.
12 Kpa u dõə gɛ̃ɛ gura saa yãku yerun
di yi ba yibie dõə guratii səə kpa u
turare buuru səka nəm kurenu yiru
kpa u ka ye kpuro du dii te ta dɛɛre
gem gem səə.
13 U koo turare ye doke dõə gɛ̃ɛ yi səə
Yinni Gusunən wuswaaə kpa yen wi-
isu su woodan kpakoro ten wukiritia
wukiri kpa u ku raa ka gbin sõ.
14 Yen biru kpa u kɛtɛ yen yɛm sua
u dɛka ka win niki bia kpa u mu
yɛ̃ka kpakoro ten wukiritia səə sõə yari
yeru gia. Kpa u maa ko mɛ kpakoro
ten wuswaaə nən nəəba yiru.
15 Yen biruwa u koo maa boo ge ga
sãa Yinni Gusunəguu mi go Isireliba
kpuron toranun sõ kpa u gen yɛm sua
u ka da dii te ta dɛɛre gem gem səə
kpa u mu yɛ̃ka woodan kpakoro ten
wukiritia wəllə ka maa ten wuswaaə
nge mɛ u kua ka kɛtɛ yen yɛm.
16 Kpa u dii te ta dɛɛre gem gem
dɛɛrasiabun wororu koosi u ka ten
disi wəka yi ta duura Isireliban toranu
ka ben mɛm nəəbu sarirun sõ. Nge
mɛya u koo ko u ka dii dɛɛra ten disi
wəka, domi ta wãa disigibun suunu
səə.
17 Goo kun ko n wãa dii ten səəwə
sanam mɛ Aroni u koo du mi, u
ka toranun yãkuru ko sere u da u
ka yarima. U koo win tii ka win
yɛnugibun toranun yãkuru ko. Yen
biru kpa u maa Isireliba kpurogiru ko.
18 U n yariə, u koo dawa yãku yerə
kpa u tu dɛɛrasiabun wororu koosi.
Yen biru kpa u kɛtɛ ye, ka boo gen yɛm
sua u tɛɛni yãku yerun kãanu nnɛ yen
baayere səə.
19 U koo yɛm mɛ dɛkawa ka win
niki bia u yɛ̃ka nən nəəba yiru yãku
yee ten wəllə. Nge mɛya u koo ka tu
dɛɛrasia Isireliban toranun di kpa u tu
yi nɛnɛm Yinni Gusunən sõ.
20 Sanam mɛ u dii te ta dɛɛre gem
gem dɛɛrasia u kpa, ka dii dɛɛra te, ka
yãku yeru, u koo de bu ka boo ge ga
wasi mi nawa.
21 Aroni u koo win nəma kpuro
səndiwa boo gen wiru wəllə kpa u
Isireliban toranu kpuro tuuba ko ka
mɛm nəəbu sari te ba kua kpuro. Kpa
u boo ge tora ni kpuro səbi kpa u de
goo u gu gira u ka da gbaburə.
22 Nge mɛya boo ge, ga koo ka Isire-
liba kpuron toranu səbe gu ka doona
gbaburə mi goo kun wãa.
23 Yen biru u koo wura kuu ten mi,
kpa u win sãa yãa ni u doke potiri u nu
yi mi.
24 Kpa u wobure yam dɛɛramə kpa
u win tiin yãnu doke. Yen biru kpa
u yari u na u yãku dõə mwaararugiru
ko win tiin sõ ka sere maa Isireliban
sõ. Yen biru kpa u torarun yãkuru ko
win tiin sõ ka sere Isireliban sõ. Kpa u
suuru kanabun woronu ko win tii ka
Isireliban sõ.
25 Yen biru kpa u yaa yen gum
dõə doke yãku yerə ye ba ka torarun
yãkuru kua mi.

26 Wi u boo ge gira u ka da gbaburɔ
u koo win yãnu teawa kpa u wobure
u sere du sansaniɔ.
27 Kɛtɛ ye, ka boo gen yɛm mɛ ba ka
da dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ toranun
sõ, ba koo yen yaa ka yen gɔni ka yen
bisu yarawa ben sansanin di bu dõɔ
doke.
28 Wi u ye kpuro dõɔ mɛni u koo
win yãnu teawa kpa u wobure u sere
wurama sansaniɔ.
29 Yeni ya ko n sãawa wooda sere
ka baadommaɔ. Suru nɔɔba yirusen
sõɔ wɔkuruse, i nɔɔ bɔkuo kpa i bɛɛn
sɔma deri sere ka sɔbɔ be ba wãa bɛɛn
suunu sɔɔ.
30 Domi tõɔ te sɔɔra ba koo bɛɛ
torarun yãkuru kua bu ka bɛɛ
dɛɛrasia. Nge mɛya i ko i ka dɛɛra bɛɛn
durum kpuron di Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
31 Tõɔ te, ta koo kowa tõɔ wɛ̃rarugiru
kpa i n da nɔɔ bɔke. Kpa ya n sãa
wooda sere ka baadommaɔ.
32 Amɛn biru yãku kowo wi ba
gum tãre ba gɔsa u ka ko yãku kowo
tɔnwero win baaban kɔsire, wiya u
koo sãa yãa ni doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ
damgii.
33 Wiya u ko n da yãkuru ko u ka dii
te ta dɛɛre gem gem dɛɛrasia ka sere
dii dɛɛra te, ka yãku yee te, ka yãku
kowobu ka sere maa Isireliba kpuro.
34 Yeni ya ko n sãawa wooda sere
ka baadommaɔ. Wõɔ tia sɔɔ, ba ko
n da yãkuru kowa Isireliba kpuron
toranun sõ nɔn teeru.
Ma Aroni u kua kpuro ye Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.

NGE MƐ ISIRELIBA BA KO N KA DƐƐRE

Gusunɔ u yina bu yɛm di

17

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Aroni ka win bibu ka sere Isire-
liba kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, wooda wee ye
nɛ, Yinni Gusunɔ na wɛ̃ɛmɔ.
3 Isireliba sɔɔ goo ù n kĩ u saberu
garu saka sansaniɔ ṅ kun mɛ mi u wãa
kpuro, u koo gina ka tu nawa nɛn kuu
bekurugirun kɔnnɔwɔ u ka tu yãkuru
ko nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
4 Yɛ̃ro u kun kue mɛ, ba koo nùn
sabe ten yɛm bikiawa domi u yɛm
yariwa mi. Saa ye sɔɔ, ba koo yɛ̃ro
yarawa Isireliban suunu sɔɔn di.
5 Wooda yeni ya koo dewa Isireliba
bu ka ben yaa sabenu na yãku kowon
mi nɛn kuu ten kɔnnɔwɔ bu go nɛ,
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kpa bu ku
raa tu go mi ba tura. Kpa ta n sãa
siarabun yãkuru.
6 Yãku kowowa u koo ten yɛm mɛ
yɛ̃ka yãku yerɔ kuu ten kɔnnɔwɔ. Kpa
u ten gum dõɔ doke mɛ̀n nuburu ta
koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore.
7 Nge mɛya Isireliba ba ṅ maa
ka bũnu yãkuru kuamme nìn
bwãarokunu nu ka bonu weenɛ. Yeni
ya ko n wãawa ben tiin sõ ka ben
bibun bibun sõ sere ka baadommaɔ.
8 N n mɛn na, Isireli goo, ṅ kun mɛ
sɔɔ goo wi u wãa ben suunu sɔɔ, ù n
yãku dõɔ mwaararugiru mò, ṅ kun mɛ
yãkunu ganu,
9 ma u ṅ ka nu nɛ nɛ, Yinni Gusunɔn
kurun kɔnnɔwɔ u ka nin yaa go, ba koo
yɛ̃ro yarawa ben suunu sɔɔn di.
10 Wee wooda ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na maa wɛ̃ɛmɔ. Isireli goo, ṅ kun mɛ
sɔɔ goo wi u wãa ben suunu sɔɔ ù n
yɛm di, baa ṅ n mɛren na mu sãa, nɛ,
Yinni Gusunɔwa kon yɛ̃ro wɔrima n
nùn yara win tɔmbun suunu sɔɔn di.
11 Domi yɛm sɔɔra hunde koni
kpuron wãara wãa. Na dera i yɛm
dendimɔ yãku yerɔ i ka bɛɛn toranun
suuru wa. Yɛm mɛya mu ra de tɔnu u
win torarun suuru wa.
12 Yen sõna na nɛɛ, Isireliban goo ṅ
kun mɛ sɔɔ goo bɛɛn suunu sɔɔ u ṅ yɛm
dimɔ.
13 Bɛɛ Isireliban goo ṅ kun mɛ sɔɔ
goo wi u wãa bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yaa
gaa mwa taasoru sɔɔ ṅ kun mɛ gunɔ
gagu ge ba ra di, u koo yaa ye, ṅ kun mɛ
gunɔ gen yɛm yariwa kpa u mu yanim
wukiri.
14 Domi hunde koni ye ya wasi
kpuro, yen wãara wãawa yen yɛm sɔɔ.
Yen sõna na nɛɛ, i ku hunde koni gaan
yɛm di. Domi yɛm sɔɔra wãara wãa.
Wi u maa yina u mu di, ba koo yɛ̃ro
wunawa wigibun suunu sɔɔn di.

15 Bɛɛ Isireliban goo, ṅ kun mɛ sɔɔ
goo wi u wãa bɛɛn suunu sɔɔ, ù n yaa
goru di ṅ kun mɛ yaa ye gbeeku yaa ya
go, yɛ̃ro u koo win yãnu teawa kpa u
wobure. Adama ka mɛ, u ko n sãawa
disigii sere ka tõɔ ten yokaɔ u sere
dɛɛra.
16 Ù kun win yãa ni teye, ma u ṅ
wobura, u koo win torarun are mwa.

Kõɔ mɛnna bi bu ṅ bɛɛrɛ mɔ

18

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, nɛna na
Gusunɔ bɛɛn Yinni.
3 I ku ra ko ye ba ra ko Egibitiɔ mi
i raa sina. I ku maa ko ye Kananiba
mɔ̀ mi na ka bɛɛ dɔɔ. I ku ben komanu
swĩi.
4 Adama i nɛn woodaba ka nɛn yi-
irebu mɛm nɔɔwɔ kpa i ye swĩi. Domi
nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
5 N n mɛn na, i nɛn gere ka nɛn
woodaba mɛm nɔɔwɔ. Wi u ye mɛm
nɔɔwa u ko n wãawa yen sõ. Nɛ Yinni
Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
6 Nɛna na wooda yeniba wɛ̃ɛmɔ. Na
nɛɛ, bɛɛn goo u ku raa ka win dusi tɔn
kurɔ kõɔ mɛnna.
7 I ku bɛɛn tundo sekuru doke i ka
bɛɛn mɛro kõɔ mɛnna. Domi u sãawa
bɛɛn mɛro.
8 I ku ka bɛɛn mɛron nisi goo kõɔ
mɛnna, domi ì n kua mɛ, i bɛɛn tundo
sekuru dokewa mi.
9 I ku ka bɛɛn sesu tundo turosi ṅ
kun mɛ mɛro turosi kõɔ mɛnna baa bà
kun bɛɛ seeye yɛnu teu sɔɔ.
10 I ku ka bɛɛn nikurɔbu kõɔ mɛnna
baa ù n sãan na tɔn durɔn bii, ṅ kun
mɛ tɔn kurɔn bii. Domi wi u kua mɛ, u
tii sekuru dokewa mi.
11 I ku ka bɛɛn tundon kurɔ goon bii
kõɔ mɛnna domi u sãawa bɛɛn sesu.
12 I ku ka bɛɛn tiɔ kõɔ mɛnna, domi u
sãawa bɛɛn tundon dusi.
13 I ku maa ka bɛɛn mɛron wɔnɔ ṅ
kun mɛ win mɔɔ kõɔ mɛnna. Domi u
sãawa bɛɛn mɛron dusi.
14 I ku maa bɛɛn tundon wɔnɔ ṅ kun
mɛ win mɔɔ sekuru doke i ka win kurɔ
kõɔ mɛnna. Domi kurɔ wi, u sãawa
nge bɛɛn tiin mɛro.
15 I ku ka bɛɛn bigii kurɔ kõɔ mɛnna,
domi u sãawa bɛɛn biin kurɔ.
16 I ku ka bɛɛn wɔnɔ ṅ kun mɛ bɛɛn
mɔɔn kurɔ kõɔ mɛnna. I n kua mɛ, i
nùn sekuru dokewa.
17 I ku ka tɔn kurɔ kõɔ mɛnna kpa
i maa ka win bii kõɔ mɛnna, ṅ kun
mɛ win nikurɔbu, domi ba sãawa mi
dusinu. I n kua mɛ, ya sãawa mi tora
bakaru.
18 I ku bɛɛn kurɔn wɔnɔ ṅ kun mɛ
win mɔɔ sua kurɔ sanam mɛ kurɔ win
tii u wãa wãaru sɔɔ. Domi ya koo
nisinu ma.
19 I ku ka tɔn kurɔ mɛnna sanam mɛ
u yasa mɔ̀, domi u sãawa disigii.
20 I ku ka bɛɛn winsim kurɔ kõɔ
mɛnna. I n kua mɛ, i tii disi koosiwa
mi.
21 I ku ka bɛɛn bii yãkuru ko bũu
wi ba mɔ̀ Mɔlɔkun mi. Domi ì n kua
mɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsira i sanka
mi. I n yɛ̃ ma nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn
Yinni.
22 I ku ka bɛɛn tɔn durɔsi kõɔ mɛnna
nge mɛ i ra ka tɔn kurɔ ko. Domi ya
sãawa seku bakaru.
23 I ku ka yaa saberu kõɔ mɛnna nge
tɔn kurɔ. Domi ì n kua mɛ, i tii disi
dokewa. Nge mɛya maa tɔn kurɔ goo u
ku raa de yaa saberu tu ka nùn mɛnna.
Ya sãawa seku bakaru.
24 I ku de koma ninin bweseru nu
bɛɛ ko disigibu. Domi niya bwese
tuku nini nu ra ko ni kon gira bɛɛn
suunu sɔɔn di.
25 Ba tem mɛn tii disi doke, ma
na mu sɛɛyasia ma mu mɛn tɔmbu
yarinasia.
26 Bɛɛ Isireliba ka bɛɛ sɔbu bɛɛ be
i wãa Isireliba sɔɔ, i nɛn gere ka nɛn
wooda ye mɛm nɔɔwɔ. Kpa i bwese
nin koma sekurugii ni deri.
27 Be ba raa sina tem mɛ sɔɔ i sere na,
ba koma ni kua ma tem mɛ, mu disi
duura.
28 N n mɛn na, bɛɛn tii i ku mu disi
doke kpa mu ku raa maa bɛɛ yarinasia
nge yellugibu.
29 Domi be ba koma nin garu
saara Isireliba kpuro sɔɔ, ba koo bu
wunawa ben tɔmbun suunu sɔɔn di.
30 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni. I de i
nɛn gere ka nɛn wooda ye mɛm nɔɔwa
mam mam. Kpa i ku bwese tuku nin
komanu swĩi ni ba ra ko i sere tunuma
mini. Kpa i ku ra tii disi doke.

Nge mɛ n weenɛ bu Gusunɔ sã

19

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, i de
i n dɛɛre, domi nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni
na dɛɛre.
3 Yen sõ, bɛɛn baawure u win tundo
ka win mɛro bɛɛrɛ wẽɛyɔ kpa u n da
wẽre tõɔ wẽrarugiru sɔɔ. Nɛna Gusunɔ
bɛɛn Yinni.
4 I ku tii bũnu wẽ, i ku ra maa
bwãaroku gagu seku.
5 I n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun
yãkuru kuammɛ, i tu koowo nge mɛ ta
koo ka man wẽre.
6 I ko ten yaa diwa dɔma te i ka ye
yãkuru kua ɲ kun mɛ sisiru. Adama
ye ya tiara sõɔ itase, i ko ye dõɔ
mɛniwa.
7 I n ye di sõɔ itase, na ɲ yãku
te mwaamɔ. Domi yaa ye, ya disi
duurawa mi.
8 Wi u ye di u koo win torarun are
wa, domi u ɲ ye garisi nɛgia. Ba koo
yẽro wunawa bɛɛn suunu sɔɔn di.
9 I n bɛɛn dĩanu gẽɛmɔ, i ku gẽ ye ya
wãa gbee goorɔ. I ku maa bɛɛn gberun
dĩanu kunɔnu ko.
10 Mɛya i ku maa resɛm gberu sɔɔ
resɛm kunɔnu ko ka maa resɛm ye ya
wɔruma. I ko ye deriwa sãarobu ka
sɔbun sõ. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na
yeni gerua.
11 I ku gbɛni, i ku maa bɛɛn winsim
weesu kua ɲ kun mɛ i nùn nɔni wõke.
12 I ku bõri weesugii ko ka nɛn
yĩsiru. Domi ì n kua mɛ, i nɛn yĩsiru
sankawa. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na
yeni gerua.
13 I ku bɛɛn winsim dam dɔre. I
ku maa nùn gãanu mwaari ka dam. I
ku bɛɛn sɔm kowon kɔsiaru nɛnɛ sere
yam mu ka sãra.
14 I ku soso wɔmɛ. I ku maa gãanu yi
wõkon wuswaaɔ ni nu koo nùn sura. I
de bɛɛn daa yu sõɔsi ma i man nasie nɛ
Gusunɔ bɛɛn Yinni.
15 I ku murafitiru ko siribu sɔɔ. I ku
goon bwẽɛbwẽɛru ɲ kun mɛ win dam
mɛɛri i ka nùn siri. Adama i ko i bu
siriwa nge mɛ baawuren gem mu nɛ.
16 I ku gari weesugii kpara bɛɛn
tɔnusin sõ. I ku maa nùn gari mani yi
yi koo nùn go.
17 I ku bɛɛn winsim tusi gõruɔ.
Adama i nùn gerusio kpa i ku ra tii
durum sɔbi win sõ.
18 I ku bɛɛn winsim mɔru kɔsie. I ku
maa ka goo mɔru nɛnɛ. I bɛɛn tɔnusi
kĩɔ nge bɛɛn tii. Nɛ Yinni Gusunɔwa
na yeni gerua.
19 I de i nɛn wooda yeniba mɛm
nɔɔwa. I ku de yɛɛ bwese bweseka yu
yɔɔna. I ku dĩa bwesenu yiru duure
gbee teeru sɔɔ. I ku yãnu doke ni ba
kua ka wẽɛ bwesenu yiru.
20 Goo ù n ka yoo tɔn kurɔ kõɔ mɛnna
wi ba durɔ kã, adama ba ɲ gina nùn
yakie win yorun di, yẽro u koo yen
gobi kɔsiawa, adama ba ɲ bu goomɔ.
Domi kurɔ wi, u gina sãa yoo.
21 Durɔ win torarun sõ, u koo ka yãa
kinɛru na Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
win kurun kɔnnɔwɔ u ka torarun
sɔmbun yãkuru ko.
22 Kpa yãku kowo u nùn torarun su-
urun wororu koosi nɛ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Saa ye sɔɔra u koo win
torarun suuru wa.
23 Sanam mɛ i dua Kananin temɔ i
kpa, ma i dãa bwese bweseka duura,
i ko yen marum garisiwa disigim, wõɔ
ita. I ɲ mu dimɔ.
24 Wõɔ nnɛsen marum mɛ ya
koo ma, mu ko n sãawa nɛ Yinni
Gusunɔgim, i ka man siara tõɔ
bakarun saa.
25 Saa wõɔ nɔɔbusen diya bɛɛn tii i
ko i n da dãa marum mɛ sɔri i di. Nɛ
Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.
26 I ku gãanu ganu di ka yɛm. I ku
wɛɛ ɲ kun mɛ guru wiru mɛɛri i ka
bikiaru ko.
27 I ku bɛɛn wirun goo gookan seri
kɔni bwɛɛrɛkɛ. I ku maa bɛɛn toburun
beri berika kɔni.
28 I ku bɛɛn wasi muriri goon gɔɔn
sõ. I ku maa bɛɛn wasi yore. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
29 I ku bɛɛn bii wɔndiaba sekuru
doke i bu kurɔ tanaru kpẽɛ sãaru
garun sõ, kpa sakararu ka sekuru
sariru tu ku raa yibu tem mɛ sɔɔ.

30 I n da tõɔ wɛ̃rarugiru yaaye kpa
i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 I ku da be ba ra gɔribu sokun mi
ɲ̀ kun mɛ sɔrobun mi kpa i ku ra ka tii
disi doke. Domi nɛna na sãa Gusunɔ
bɛɛn Yinni.
32 I wi u seri kpiki mɔ kpuro kpunɔ
kpa i durɔ tɔkɔ bɛɛrɛ wɛ̃. I maa nɛ,
Yinni Gusunɔ nasio. Domi nɛna na sãa
bɛɛn Yinni.
33 Sɔɔ goo ù n wãa bɛɛn tem sɔɔ, i ku
nùn dam dɔre.
34 I ko i nùn kuawa nge kpaa yɛ̃ro,
kpa i nùn kĩa nge bɛɛn tii. Domi bɛɛn
tii i raa sɔru di Egibitiɔ. Nɛ Gusunɔ
bɛɛn Yinniwa na yeni gerua.
35 I ku murafitiru ko siribu sɔɔ,
ka gãa yĩirubu sɔɔ, ka kiloba sɔɔ ka
sakakunu sɔɔ.
36 I de bɛɛn kiloba ka bɛɛn sakakunu
ye kpuro ya n sãa dee dee. Nɛ Gusunɔ
bɛɛn Yinniwa na ye gerua, nɛ wi na bɛɛ
yara Egibitin di.
37 I nɛn woodaba kpuro mɛm nɔɔwɔ
kpa i ye swĩi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
ye gerua.

Sãa ni Gusunɔ u yina

20

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, ben goo ɲ̀
kun mɛ sɔɔ wi u wãa be sɔɔ ù n win bii
sua u ka bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔku yãkuru
kua, ba koo nùn kasukuwa bu go.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon nùn wɔri
kpa n nùn wuna nɛn tɔmbun suunu
sɔɔn di yèn sõ u ka win bii Mɔlɔku
yãkuru kua ma u nɛn kuru disi doke
u nɛn yĩsi dɛɛraru sanka.
4 Isireliba bà n yina bu durɔ win
bweseru go, ma ba nùn mɛɛra u daa
yen bweseru mɔ̀,
5 nɛn tiiwa kon nùn wɔri wi ka win
yɛnugibu kpuro kpa n nùn yara win
tɔmbun suunu sɔɔn di ka sere be ba
maa Mɔlɔku ye sãamɔ.
6 Goo ù n bikiaru da gɔri sokobun
mi ɲ̀ kun mɛ sɔrobun mi, kon nùn
wɔriwa kpa n nùn wuna win tɔmbun
suunu sɔɔn di.
7 I de i n dɛɛre, domi nɛn tii na dɛɛre.
Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Kõɔ mɛnna bi Gusunɔ u yina

8 Nɛna Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i
n ka dɛɛre. I ko i nɛn woodaba mɛm
nɔɔwawa kpa i sĩ ye sɔɔ.
9 Goo ù n win tundo ɲ̀ kun mɛ win
mɛro bõrusi, ba koo yɛ̃ro gowa kpa
win yɛm mu wɔri win tii sɔɔ.
10 Goo ù n ka goon kurɔ kpuna, ba
koo kurɔ wi ka durɔ wi gowa.
11 Goo ù n ka win tundon kurɔ
kpuna, u win tundo sekuru dokewa.
Ba koo yɛ̃ro gowa ka kurɔ wi sannu
kpa ben yɛm mu wɔri ben tii sɔɔ.
12 Goo ù n ka win biin kurɔ kpuna,
ba koo yɛ̃ro gowa ka kurɔ wi sannu.
Domi seku bakara ba kua mi. Ben yɛm
mu koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
13 Tɔn durɔ ù n ka win tɔn durɔsi
kpuna nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ,
ba koo be yiru ye kpuro gowa. Domi
gãa kõsuna ba kua mi. Ben yɛm mu
koo wɔriwa ben tii sɔɔ.
14 Goo ù n bii ka mɛro sua kurɔ,
tora bakara mi. Ba koo be kpuro dõɔ
mɛniwa. Kpa yen bweseru ya kun
wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
15 Goo ù n maa ka yaa saberu mɛnna
nge mɛ ba ra ka tɔn kurɔ mɛnnɛ, ba koo
yɛ̃ro gowa ka yaa sabe ten tii.
16 Tɔn kurɔ ù n maa ka yaa saberu
mɛnna nge mɛ ba ra ka tɔn durɔ
mɛnnɛ, ba koo nùn gowa ka yaa sabe
ten tii. Kpa ben yɛm mu wɔri ben tii
sɔɔ.
17 Goo ù n win sesu tundo turosi
ɲ̀ kun mɛ mɛro turosi sua kurɔ u ka
kpuna, ba tii sekuru dokewa mi. Ba
koo bu wunawa ben tɔmbun suunu
sɔɔn di. Durɔ wi, u koo win torarun
are sɔbewa. Domi u ka win sesu
kpuna.
18 Goo ù n ka tɔn kurɔ mɛnna wi
u yasa mɔ̀, ma yen yɛm mɛ mu yara
u mu wa, ba koo be yiru ye yarawa
Isireliban suunu sɔɔn di.
19 I ku ka bɛɛn mɛron wɔnɔ ɲ̀ kun mɛ
win mɔɔ ɲ̀ kun mɛ bɛɛn tiɔ kõɔ mɛnna.
Domi i sãawa dusinu. Wi u kua mɛ, u
koo yen are wa.
20 Goo ù n ka win tundon wɔnɔ ɲ̀
kun mɛ tundon mɔɔn kurɔ kpuna, u
bu sekuru dokewa. Kurɔ wi, ka durɔ
wi, ba koo ben toranun are wa. Ba ɲ̀
bii marumɔ sere bu ka gbi.

21 Goo ù n win wɔnɔ ɲ̀ kun mɛ win
mɔɔn kurɔ sua, u torawa mi. U win
wɔnɔ ɲ̀ kun mɛ win mɔɔ wi sekuru
dokewa mi. Kurɔ wi, ka durɔ wi, ba ɲ̀
bibu marumɔ.
22 I de i nɛn woodaba ka nɛn yiirebu
mɛm nɔɔwa kpa i ka ye sɔmburu ko,
kpa tem mi na ka bɛɛ dɔɔ mu ku raa bɛɛ
yarinasia.
23 I ku bwese nin komanu swĩi ni na
kon bɛɛ gira. Domi koma niya ba kua
na ka bu yina.
24 Na bɛɛ sõɔwa na nɛɛ,
bɛɛya i ko i n ben tem mɛ mɔ.
Nɛna kon bɛɛ mu wẽ.
Tem mɛ, mu tim ka bom yiba.
Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni nɛ wi na bɛɛ
wuna saa bwese ni nu tien di.
25 Yen sõna i ko i wunana yaa ye i ko i
di ka ye i kun dimɔ ka sere maa gunɔ
si i ko i di ka si i ɲ̀ dimɔ kpa i ku ra bɛɛn
tɔmbu disi doke yɛɛ yi, ka gunɔ sin sõ
ye na gesi nɛɛ, i ku di mi.
26 I de i n dɛɛre i n wãa nɛn sõ, domi
na dɛɛre. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ
wuna nɛnɛm bwese ni nu tien suunu
sɔɔn di i n ka sãa nɛgibu.
27 Goo ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, tɔn
kurɔ ɲ̀ kun mɛ tɔn durɔ ma u ra gɔribu
soku ɲ̀ kun mɛ u ra sɔroru ko, ba koo
yẽro kpenu kasukuwa kpa win yɛm
mu wɔri win tii sɔɔ.

Yãku kowobun woodaba

1. Wooda ye ya ka yãku kowon tii yã

21

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ, a Aroni ka win bibu sõɔwɔ a nɛɛ,
yãku kowo u ku raa tii disi doke u
wigii goon goru baba
2 ma n kun mɔ win mɛro ka win
tundon goru ka win tiin biigiru ka
win wɔnɔ ka win mɔɔgiru
3 ka sere win sesu wi u kun durɔ
yẽgiru wi ba ɲ̀ gina sue.
4 Isireliban suunu sɔɔ, yãku kowo
wi, u sãawa ben guro guro. Yen sõ, u
ɲ̀ koo tii disi doke ka ben goon goru.
5 Goo ù n gu, yãku kowobu bu ku raa
ben wii suunun seri kɔni, bu ku raa
maa ben toburun beri berika kɔni.
6 Mɛya bu ku raa maa tii muriri wasi
sɔɔ. Ba ko n wãawa nɛ Gusunɔ ben
Yinnin sõ. Ba ɲ̀ nɛn yĩsiru sankumɔ.
Domi beya ba ko n da man yãkunu
kue ni nu sãa nɛn dĩanu. Yen sõ, ba ko
n dɛɛrewa.
7 Ba ɲ̀ koo kurɔ tanɔ ɲ̀ kun mɛ wi ba
gaba ba ka kpuna sua kurɔ. Ba ɲ̀ maa
kurɔ wi u win durɔ yina suamɔ. Domi
ba ko n dɛɛrewa ba n wãa nɛ, Yinni
Gusunɔn sõ.
8 Isireli baawurewa u koo yãku
kowo garisi tɔn dɛɛro. Domi wiya u ra
ka bɛɛn yãkunu nɛ, nɛ, Yinni Gusunɔn
mi. Yen sõ, ba ko n dɛɛrewa, domi nɛ,
Yinni Gusunɔ na dɛɛre. Nɛna na bɛɛ
gɔsa i n ka maa dɛɛre.
9 Yãku kowo goon bii wɔndia ù n tii
sekuru dokemɔ u kurɔ tanaru dimɔ,
win tundowa u sekuru dokemɔ. Ba
koo bii wɔndia wi dõɔ mɛniwa.
10 Yãku kowo wi ba gum tãre wirɔ
u kua yãku kowo tɔnwero, ma ba nùn
sãa yãnu dokea, u ku maa win seri
sanku goon gɔɔn sõ. Mɛya u ku maa
win yãnu gẽɛku.
11 U ku raa goru garu susi u tii disi
doke, baa ɲ̀ n win tundo ɲ̀ kun mɛ win
mɛron gorun na.
12 U ɲ̀ maa yariɔ nɛn kurun di goon
gorun sõ, u ku ka kuu te disi doken
sõ. Domi ba nùn gum tãre u n ka sãa
nɛnɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye
gerua.
13 Wɔndia wi u kun durɔ yẽwa yãku
kowo tɔnwero u koo sua kurɔ.
14 U ɲ̀ koo gɔmini goo sua kurɔ ɲ̀ kun
mɛ kurɔ wi ba yina ɲ̀ kun mɛ kurɔ wi
ba gaba ba ka kpuna ɲ̀ kun mɛ kurɔ
tanɔ. Adama wɔndia wi u kun durɔ
yẽwa u koo sua win dusibu sɔɔ.
15 Kpa u ku raa bwese tukuru doke
win bweseru sɔɔ. Nɛ Yinni Gusunɔwa
na nùn gɔsa u n ka dɛɛre.

2. Wi u kun kpẽ u ko yãku kowo

16 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ,
17 a Aroni ka win bibu sõɔwɔ a nɛɛ,
baa ka win bibun bweserɔ goo ù n
alebu gaa mɔ win wasi sɔɔ, yẽro kun
kpẽ u da nɛn kuu te sɔɔ u nɛ, Yinni
Gusunɔ dĩanu ganu yãkuru kua.
18 Alebugii goo kun kpẽ u nɛn
sɔmbu te ko, aa wõkowa? Aa kõri
barɔwa? N kun mɛ yẽron wuswaa ya
kɔsikirewa?

19 N kun mɛ yɛ̃ron naasu ɲ̀ kun mɛ
win gãsera bɔɔrewa?
20 N kun mɛ yɛ̃ro u kundu kpiawa?
N kun mɛ u sãawa tɔn kɔmiakubu? N
kun mɛ yɛ̃ron nɔni kpiawa? N kun mɛ
yɛ̃ro taataaru ɲ̀ kun mɛ debu mɔwa? N
kun mɛ win tĩa bii kɔsikira?
21 Wi u alebu gaa mɔ wasi sɔɔ gesi
Aronin bweseru sɔɔ, u ɲ̀ kpɛ̃ u nɛ,
Yinni Gusunɔ yãkuru kua. U ɲ̀ maa
kpɛ̃ u ka dĩanu ganu na u ka yãkuru ko
nɛn kuu te sɔɔ.
22 Adama u koo kpĩ u nɛ, Yinni
Gusunɔn dĩa dɛɛranu di.
23 Win alebun sõna u ɲ̀ kpɛ̃ u susi
yãku yerɔ ka kuu ten beku kare ten
mi. Kpa u ku raa nɛn kuu te disi
doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra yãku
kowobu gɔsi ba n ka dɛɛre.
24 Ma Mɔwisi u Aroni ka win bibu ka
Isireliba kpuro gari yi sõɔwa.

3. Be ba koo yãku dĩanu di

22

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Aroni ka win bibu sõɔwɔ a nɛɛ,
ba n tii sɛ dĩa ni Isireliba ba ka man
naawamme sɔɔ, kpa bu ku raa nɛn yĩsi
dɛɛra te sanku. Nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
3 Ben bweseru sɔɔ, goo ù n nu susi,
ma u disi gɛɛ mɔ, ba koo yɛ̃ro yarawa
nɛn sɔmburun di.
4 Aronin bweseru sɔɔ, goo ù n bara
disigiru mɔ, ɲ̀ kun mɛ ù n kentu kpika
mɔ, u ɲ̀ yãku dĩa ni dimɔ sere ù n
dɛɛra,
5 ka sere wi u goru baba ɲ̀ kun mɛ
wìn sen nim mu wĩa ɲ̀ kun mɛ wi u yaa
gaa baba ye ya disi mɔ ɲ̀ kun mɛ wi u
goo baba wi u disi mɔ.
6 Wi u yen gaa baba gesi, u disi
duurawa mi sere ka yokaɔ. U ɲ̀ kpɛ̃ u
yãku dĩa ni di ma n kun mɔ u wobura
mam mam.
7 U n wobura, yokan di u dɛɛra, u
koo kpĩ u nɛn dĩa ni di. Domi niya nu
sãa win dĩanu.
8 Mɛya yãku kowo goo kun yaa goru
temmɔ ɲ̀ kun mɛ yaa ye gbeeku yaa
gaa ya go u ku raa ka tii disi doken sõ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Ba koo nɛn woodaba mɛm
nɔɔwawa domi bà n nɛn dĩanu disi
doke, ba koo ben torarun are sɔbe kpa
bu gbi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu gɔsa
ba n ka dɛɛre.
10 Tɔn diro kun yãku dĩa ni dimɔ baa
yãku kowon sɔm kowo ɲ̀ kun mɛ win
sɔɔ. Yɛ̃ro kun yãku dĩa ni dimɔ.
11 Adama yoo wi yãku kowo u dwa
ka wi ba mara win yɛnuɔ, ba koo kpĩ
bu dĩa ni di.
12 Yãku kowon bii tɔn kurɔ ù n tɔn
diro sua durɔ, ù ku raa yãku dĩa ni di.
13 Adama bii wi, ù n sãa gɔmini ɲ̀
kun mɛ win durɔ u nùn yina, ma u ɲ̀ ka
durɔ wi mara, ma u gɔsira win tundon
yɛnuɔ u sõ nge sanam mɛ u ɲ̀ durɔ sue,
u koo kpĩ u dĩa ni di. Ma n kun mɛ, tɔn
diro u ku dĩa ni di.
14 Tɔn tuko goo ù n nu di u ɲ̀ ka
baaru, u koo nin kɔsire yãku kowo
wɛ̃wa. Yen biru kpa u nùn nin bɔnu
nɔɔbun tia sosia.
15 Yãku kowobu bu ku raa dĩa ni
disi doke nì Isireliba ba ka yãkuru kua
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
16 Bà n nu di sanam mɛ n ɲ̀ weenɛ bu
nu di, ba Isireliba toranu sɔbimɔwa.
Nɛna Yinni Gusunɔ, nɛ wi na ra
yãkunu dɛɛrasie.

Sabe te ba koo ka yãkuru ko

17 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
18 a Aroni ka win bibu ka Isireliba
kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, goo be sɔɔ ɲ̀ kun mɛ
sɔɔ goo wi u wãa ben suunu sɔɔ, ù n kĩ
u yãku dõɔ mwaararugiru ko ka kĩru,
ɲ̀ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu yibia,
19 nɛ, Yinni Gusunɔ n sere tu mwa,
yaa sabe dɔɔ ge ga ɲ̀ alebu mɔ gera u
koo ka na, naa, ɲ̀ kun mɛ yãaru, ɲ̀ kun
mɛ boo, ya n gesi sãa dwa.
20 U ɲ̀ koo ka yaa saberu na te ta
alebu gaa mɔ. Domi ù n ka tu yãkuru
kua, na ɲ̀ mwaamɔ.
21 Goo ù n siarabun yãkuru mɔ̀ ka
kĩru ɲ̀ kun mɛ u ka nɔɔ mwɛɛru garu
yibia, u koo tu kowa ka sabe te ta ɲ̀
alebu gaa mɔ n sere win yãku te mwa.
22 N n mɛn na, bu ku ka sabe wõko
na, ɲ̀ kun mɛ te ta kõri bɔɔre, ɲ̀ kun mɛ
te ba so ba kɔsiki, ɲ̀ kun mɛ te ta boo
boosu ɲ̀ kun mɛ taataaru mɔ gɔnaɔ. Bu

ku ka yen gaa yãku dõɔ mwaararugiru ko.
23 Ba koo kpĩ bu ka yaa sabe tèn wasin bee tia kpãaru bo kɛ̃run yãkuru ko. Adama bu ku ka tu nɔɔ mwɛɛrugiru ko.
24 Bu ku raa ka yaa sabe tèn tĩara kɔra ɲ̀ kun mɛ ba wĩa nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua. Bu ku maa yen bweseru yaa saberu garu kua bà n dua ben temɔ.
25 Bu ku ka nɛ, Yinni Gusunɔ sabe ten bweseru yãkuru kua te ba wa sɔbun mi. Domi sabe tèn wasi ba mɛɛra kua, ta sãawa nge sabe te ta alebu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, na ɲ̀ yãku ten bweseru mwaamɔ.
26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
27 bà n kɛtɛ buu mara ɲ̀ kun mɛ yãaru ɲ̀ kun mɛ boo, ga koo kowa sõɔ nɔɔba yiru ka gen mɛro. Adama saa sõɔ nɔɔba itasen di, ba koo kpĩ bu ka gu yãku dõɔ mwaararugiru ko.
28 Bu ku raa yaa saberu garu go ka ten buu sõɔ teeru.
29 Bà n nɛ, Yinni Gusunɔ siarabun yãkuru kuammɛ, bu tu koowo nge mɛ kon ka tu mwa.
30 Yen dɔma tera ba koo ten yaa di. Ba ɲ̀ yen gaa tiamɔ sere sisiru.
31 Ba koo nɛn wooda ye mɛm nɔɔwawa kpa bu ye swĩi.
32 Bu ku raa nɛn yĩsiru sanku kpa bu wa bu man bɛɛrɛ wɛ̃ ben suunu sɔɔ. Nɛna na Yinni Gusunɔ wi u bɛɛ gɔsa i n ka dɛɛre.
33 Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di na n ka sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.

Tõɔ baka bwese bweseka

23

1-2 Yinni Gusunɔ u Isireliba sõɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, tõɔ baka nì sɔɔ i ko i n da mɛnnɛ i man sã, ni wee.

Tõɔ wɛ̃rarugiru

3 Alusuma tia sɔɔ, sõɔ nɔɔba tia i ko i n da sɔmburu ko, sõɔ nɔɔba yiruse, i ko i wɛ̃ra kpa i mɛnna i ka man sã. Yen tõɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko. I ko i tu diwa nɛn sõ baa mi i wãa kpuro gesi.
4 Tõɔ baka ni nu maa tie, nì sɔɔ i ko i mɛnna i ka man sã, nin tõnu wee.

Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wõɔn suru gbiikoon sõɔ wɔkura nnɛsen yokan di, i Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru dio nɛ, Yinni Gusunɔn sõ.
6 Yen sõɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tõɔ bakaru tore. I ko i kowa sõɔ nɔɔba yiru i n pɛ̃ɛ dimɔ ye ba kun seeyatia doke.
7 Alusuma yen tõɔ gbiikiru sɔɔra i ko i mɛnna i man sã. Yen tõɔ te, i ku ra sɔmburu garu ko.
8 Alusuma yen tõɔ baatere i ko i n da man yãku dõɔ mwaararugiru kuewa. Sõɔ nɔɔba yiruse, i ko i kpam mɛnna i man sã. Yen tõɔ te, i ku sɔmburu garu ko.

Gberun dĩa gbiikinun tõɔ bakaru

9-10 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sõɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, ì n dua tem mɛ kon bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, ma i dĩanu gã, i ko i ka dĩa gbiikii ni i gã mi yãku kowo daawawa.
11 Kpa yãku kowon tii u man nu tusia tõɔ wɛ̃rarugirun sisiru kpa n wa n ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri.
12 Yen tõɔ te, i ko i man yãku dõɔ mwaararugiru kua ka yãaru wõɔ tiagiru te ta ɲ̀ alebu gaa mɔ.
13 I ko i maa som kilo nɔɔba tia mɛ i ka gum burina sɔndi kpa ye kpuron nuburu tu nɛ, Yinni Gusunɔ dore. Yen biru kpa i tam litiri tia ka bɔnu tãre som mɛn wɔllɔ.
14 I ɲ̀ ko i dĩa gbiikii nin pɛ̃ɛ di ɲ̀ kun mɛ nin bima ye ba sɔnwa ɲ̀ kun mɛ ye ba kɔsuka sere dɔma te i ka nɛ, Yinni Gusunɔgia na. I ko wooda yeni mɛm nɔɔwawa mi i wãa kpuro sere ka baadommaɔ.

Gɛ̃ɛbun tõɔ bakaru

15 Yinni Gusunɔ u maa Isireliba sõɔwa saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, i ko i maa alusuma gariwa nɔɔba yiru saa tõɔ wɛ̃rarugirun sisirun di dɔma tèn di i ka bɛɛn dĩa gbiikii ni, nɛ, Yinni Gusunɔ naawa.
16 I ko i gariwa sõɔ weeraakuru sere n ka ko tõɔ wɛ̃rarugiru nɔɔba yirusen sisiru. Kpa i maa nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua.
17 I ko i ka pɛ̃ɛ yiru na saa bɛɛn yɛnun di yèn baayere ba kua ka som kilo ita ka pɛ̃ɛ seeyatia. Bɛɛn gberun dĩa

gbiikii niya i ko i ka yen som mɛ ko,
kpa yãku kowo u ye sõɔsi beri berika.
18 Yen biru, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ
yãku dõɔ mwaararugiru kua ka yãanu
nɔɔba yiru ni nu wõɔ tia tia mɔ kpa
nu kun alebu gaa mɔ ka maa kɛtɛ kinɛ
kpɛm teeru ka yãa kinɛnu yiru ka sere
tam. Kpa ye kpuron nuburu tu nɛ,
Yinni Gusunɔ dore.
19 I ko i maa boo go bɛɛn toranun
yãkurun sõ ka maa yãanu yiru ni nu
wõɔ tia tia mɔ siarabun yãkurun sõ
20 ka pẽɛ ye sannu. Yãku kowo u koo
ka ye kpuro Yinni Gusunɔ daawawa
u nu tusiarun wororu koosi. Kpa ye
kpuro ya n sãa nɛ, Yinni Gusunɔgia.
Ye kpuron biru, yaa ye kpuro ya koo
kowa yãku kowogia.
21 Yen tõɔ te, i ko mɛnnawa bɛɛ
kpuro i man sã. I ǹ maa sɔmburu
mɔ̀ dɔma te. Mi i wãa kpuro, i ko
i wooda yeni mɛm nɔɔwawa sere ka
baadommaɔ.
22 I n bɛɛn gberun dĩanu gẽɛmɔ, i ku
ni nu wãa bɛɛn gbee goorɔ gẽ. Yen
biru i ku maa nu kunɔnu ko. I ko i nu
sãarobu ka sɔbu deriawa. Nɛ Gusunɔ
bɛɛn Yinniwa na ye gerua.

Tõɔ baka tè sɔɔ ba ra kɔbi wure

23-24 Yinni Gusunɔ u Isireliba sõɔwa
saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, wõɔn suru
nɔɔba yirusen tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i
wẽrawa kpa i kɔbi so Gusunɔ u ka bɛɛ
yaaya. Tõɔ te, i ko i mɛnnawa kpa i
man sã.
25 I ku ra sɔmburu garu ko. Kpa i
man yãku dõɔ mwaararuginu kua.

Torarun suurun tõɔ bakaru

26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
27 wõɔn suru nɔɔba yirusen sõɔ
wɔkurusewa i ko i yãkuru ko bɛɛn
toranun suurun sõ. I ko i mɛnnawa
kpa i nɔɔ bɔke kpa i man sã. Kpa i man
yãku dõɔ mwaararuginu kua.
28 I ku ra sɔmburu garu ko tõɔ te sɔɔ.
Domi tõɔ te sɔɔra ba koo bɛɛ toranun
suuru kobun woronu koosi Gusunɔ
bɛɛn Yinnin wuswaaɔ.
29 Wi u kun nɔɔ bɔkue yen tõɔ te, ba
koo nùn wunawa win tɔmbun suunu
sɔɔn di.
30 Wi u maa sɔmburu kua tõɔ te sɔɔ,
kon de bu yẽro gowa.
31 I ku ra sɔmburu garu ko tõɔ te. Ya
ko n sãawa wooda ka baadommaɔ ka
bɛɛn bibun bweserɔ. Mi i wãa kpuro,
i ko ye mɛm nɔɔwawa.
32 Ya ko n sãawa nge tõɔ wẽrarugiru
kpa i nɔɔ bɔke. I ko i wẽrawa saa surun
sõɔ nɔɔba nnɛn yokan di sere ka yen
sisirun yokaɔ.

Kunun tõɔ bakaru

33-34 Yinni Gusunɔ u Isireliba sõɔwa
saa Mɔwisin nɔɔn di u nɛɛ, saa
wõɔn suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkura
nɔɔbun di, i ko i Kunun tõɔ bakaru
diwa sõɔ nɔɔba yiru i ka nɛ, Yinni
Gusunɔ sã.
35 Yen tõɔ gbiikiru, i ko i mɛnna i
man sã. I ku ra sɔmburu garu ko tõɔ
te.
36 Tõɔ baatere i ko i n da man yãku
dõɔ mwaararugiru kuewa sere n ka ko
sõɔ nɔɔba yiru ye. Yen sõɔ nɔɔba itase,
i ko i kpam mɛnnawa i man sã kpa i
man yãku dõɔ mwaararuginu kua. Tõɔ
te, i ku ra sɔmburu garu ko. Ta sãawa
gãa girinu.
37 Yeniba kpuro ya sãawa tõɔ baka
ni i ko i di nɛ Yinni Gusunɔn sõ. Kpa
i man yãku dõɔ mwaararuginu kua
ka bɛɛn gberun dĩanu ka siarabun
yãkunu ka tam. Yãkuru baatere ka ten
tõru.
38 Mɛya i ku maa tõɔ wẽrarugiru
duari ka yãku ni i ra man kue ka
sere maa kẽɛ ni i ra ka nɛ ka maa nɔɔ
mwɛɛrun yãkuru.
39 Suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkura
nɔɔbuse sɔɔ, ì n bɛɛn gberun dĩanu gã,
i ko i tõɔ bakaru diwa sõɔ nɔɔba yiru i
ka man bɛɛrɛ wẽ. Yen tõɔ gbiikiru ka
yen tõru nɔɔba itase, i ko i wẽrawa i ku
sɔmburu garu ko.
40 Yen tõɔ gbiikii te, i ko i dãa marum
buram sua ka kpakpa wurusu ka dãa
wuru bakasu si su ra n wãa daarɔ kpa
i n nuku dobu mɔ̀ nɛn wuswaaɔ sõɔ
nɔɔba yiru ye.
41 Wõɔ baagere i ko i n da tõɔ baka
te diwa i ka man bɛɛrɛ wẽ suru nɔɔba
yiruse ye sɔɔ. Ya ko n sãawa wooda
sere ka baadommaɔ.
42 Bɛɛ Isireliba kpurowa i ko i n wãa
kunu sɔɔ sere sõɔ nɔɔba yiru.

43 Kpa bɛɛn bibun bweseru tu ka gia
ma na ben sikadoba sinasia kunu sɔɔ
sanam mɛ na bu yarama Egibitin di.
Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye gerua.
44 Nge mɛya Mɔwisi u Isireliba tõɔ
baka ni sõɔwa ni ba ko n da di bu ka
Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.

Gusunɔn kuu bekurugirun dabu

24

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, bu nùn
olifin gum kasuo mɛ mu gea bo kpa
fitilanu nu n ka sõre yoka baayere.
3 Aroni u koo ka gum mɛ dawa nɛ,
Yinni Gusunɔn kuu bekurugii ten mi,
beku kare ten wuswaaɔ te ta woodan
kpakoro te ganua. Kpa u de fitila ni,
nu n sõre yokan di sere yam mu ka
sãra. Yeni ya ko n sãawa wooda sere
ka ben bibun bweserɔ.
4 Aroni u koo fitila ni sɔndiwa
dabu wuraguun wɔllɔ kpa nu n sõre
wõkuru baatere sere yam mu ka sãra.

Pɛ̃ɛ ye ba ra Yinni Gusunɔ wɛ̃

5 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ, a pɛ̃ɛ wɔkura yiru wõɔwɔ yen
baayere ya n sãa kilo nɔɔba tia.
6 Kaa ye yorewa nɛn wuswaaɔ
tabulu wuragia yen wɔllɔ sĩa yiru, yen
baayere sɔɔ pɛ̃ɛ nɔɔba tia.
7 Sĩa baayeren wɔllɔ kaa turare gea
sɔndi kpa bu ye dõɔ mɛni nɛn sõ pɛ̃ɛ
yen ayerɔ kpa n bɛɛ yaaya.
8 Tõɔ wɛ̃rarugiru baatere, ba ko n da
man pɛ̃ɛ yen bweseru yiiyewa kpa ya
n yii mi baadomma. Ya ko n sãawa
wooda bɛɛn bibun bweseru sɔɔ sere
ka baadommaɔ.
9 Pɛ̃ɛ ye ba kɔsire kua mi, ya ko
n sãawa Aroni ka win bibugia. Ba
koo ye diwa yam dɛɛramɔ. Pɛ̃ɛ ye,
ya sãawa nɛnɛm domi nɛna ba ye wɛ̃
sanam mɛ ba yãku dõɔ mwaararugiru
mɔ̀. Aronin bwesera ta ko n da ye di
sere ka baadommaɔ.

Wi u Gusunɔ gari kam gerusin sɛɛyasiabu

10-11 Sõɔ teeru Isireliban goo ka
Egibitigii goon bii wì u ka Isireli tɔn
kurɔ mara ba sanna. Kurɔ Isireli win
yĩsira Selomiti, Debirin bii, Danun
bweseru sɔɔ. Selomitin bii wi, u
Gusunɔn yĩsiru gari kam gerusimɔ u
bõrusimɔ. Yera yande ba ka nùn da
Mɔwisin mi.
12 Ma ba nùn yii ba ka mara bu wa
ye Yinni Gusunɔ u koo gere.
13 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa u nɛɛ,
14 i ka durɔ wi yario sansanin di. Be
ba maa nua u nɛ Yinni Gusunɔ gari
kam gerusi mi, kpa bu ben nɔma sɔndi
win wirɔ bu ka seeda di kpa Isireliba
kpuro bu nùn kpenu kasuku bu go.
15 Yen biru wooda yeniwa kaa Isire-
liba wɛ̃ a nɛɛ, wi u nɛ, Yinni Gusunɔ
gari kam gerusi, yɛ̃ro u koo yen are
wa.
16 Wi u gesi nɛ, Yinni Gusunɔ
gari kam gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa.
Isireliba kpurowa ba koo nùn kpenu
kasuku bu go. Baa ù n sãan na sɔɔ,
ba koo nùn gowa yèn sõ u nɛ, Yinni
Gusunɔ gari kam gerusi.
17 Goo ù n win winsim go, ba koo
maa yɛ̃ro gowa.
18 Goo ù n win winsim yaa saberu
go, u koo ten kɔsire wɛ̃wa wasiru.
Hundewa ya hunden kɔsire.
19 Goo ù n maa win winsim mɛɛra
kua, mɛɛra yen bwesera ba koo yɛ̃ro
ko.
20 Wi u goo bua, ba koo maa yɛ̃ro
buawa. Wi u goon nɔni wĩa, ba
koo maa yɛ̃ron nɔni wĩawa. Wi u
goon dondu bua, ba koo maa yɛ̃rogiru
buawa. Kõsa ye tɔnu u win tɔnusi kua
kpuro, yera ba koo maa nùn kɔsie.
21 Wi u yaa saberu go, u koo ten
kɔsire wɛ̃wa. Wi u maa tɔnu go, ba koo
maa yɛ̃ro gowa.
22 Wooda tia yera ba koo ka bɛɛ ka
bɛɛn sɔbu siri. Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yin-
niwa na ye gerua.
23 Ma Mɔwisi u Isireliba kpuro ye
sõɔwa. Ma ba durɔ wi u Yinni Gusunɔ
gari kam gerusi mi yara sansanin di ba
nùn kpenu kasuka ba go. Nge mɛya
ba ka kua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sõɔwa.

Tem wɛ̃rasiabu

25

1-2 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
kua guu te ba mɔ̀ Sinain wɔllɔ u nɛɛ,

bɛɛ Isireliba ì n dua tem mɛ sɔɔ, mɛ kon bɛɛ wɛ̃ mi, i ko i dewa bɛɛn gbean tem mu wɛ̃ra nɛn sõ.
3 Wõɔ nɔɔba tia sɔɔra i ko i bɛɛn gbea duure kpa i bɛɛn resɛm gbaanu sɔmɛ i nin dãnu kɔni. Kpa i yen marum sɔri.
4 Adama wõɔ nɔɔba yiruse, ya ko n sãawa wõɔ wɛ̃raruguu Yinni Gusunɔn sõ. Bɛɛn gbenu nu koo wɛ̃rawa mam mam. I ku ra nu dĩanu duure, i ɲ̀ ko i maa bɛɛn resɛm kɔni.
5 Baa dĩa ni nu wɔruma sanam mɛ i gɛ̃ɛmɔ ma nu kpia ka tii, i ɲ̀ nu gɛ̃ɛmɔ. I ɲ̀ maa resɛm sɔrimɔ ye ya ka tii mara. Domi bɛɛn gbea ya koo wɛ̃rawa mam mam wõɔ gɛ̃ sɔɔ.
6 Adama wõɔ wɛ̃raruguu ge sɔɔ, ye ya kpia ka tii, yera i ko i di bɛɛ ka bɛɛn sɔm kowobu ka bɛɛn yobu ka sere maa sɔɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ
7 ka bɛɛn yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ. Ye tem mɛ, mu koo kpi yera i ko i di.

Yakiabun wõɔ

8 I ko i wõɔ nɔɔba yirun suba nɔɔba yiru deriwa yu doona. Ye kpuro ya sãawa mi, wõɔ weeraakuru tia sari.
9 Yen wõɔ dãakun suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkuru, tõɔ te ba torarun yãkuru kua mi, i ko i kɔbi wurawa ka kuuki tem mɛ kpuro sɔɔ.
10 Wõɔ weeraakurusen wõɔ ge, ga ko n sãawa nɛnɛm nɛ, Yinni Gusunɔn sõ. Kpa i kpara ma baawure u tii mɔ. Wõɔ ge sɔɔ, ba koo gbee te goo u raa dɔra ɲ̀ kun mɛ te ba nùn mwaari wesiawa tu ko wigiru. Wi u raa maa yoru dimɔ, u koo yakiara u wura win yɛnuɔ.
11 Nge mɛya i ko n da wõɔ weeraakuru baateren yakiabun tõɔ bakaru di. I ko i wɛ̃rawa wõɔ ge sɔɔ. I ɲ̀ dĩanu ganu duurumɔ. I ɲ̀ maa dĩanu ganu gɛ̃ɛmɔ ni nu ka tii kpia. Mɛya i ɲ̀ maa resɛm sɔrimɔ ye ya mara resɛm gbaarɔ te ba ɲ̀ sɔnwa.
12 Domi nuku dobun wõɔwa ge i ko i wuna nɛnɛm nɛ Yinni Gusunɔn sõ. Adama bɛɛn gbean dĩana i ko i di.
13 Wõɔ ge sɔɔ, baawure u koo win tem mwawa mɛ ba raa nùn mwaari.
14 I n tem dɔramɔ, ɲ̀ kun mɛ ì n dwemɔ, bɛɛn goo u ku raa win winsim nɔni wõke.
15 Wi u kĩ u win gberu dɔra, u koo gina lasabu kowa u wa mèn nɔɔ ta koo dĩanu ma sere wõɔ weeraaku te, tu ka yibu tè sɔɔ ba ra yakiabun tõɔ bakaru ko tè sɔɔ yɛ̃ro u koo tu wesia.
16 Nge mɛ wõsu su dabiru nɛ, nge mɛya gbee ten gobi yi ko n kpãaru nɛ. Wõsun sukum mɛ mu tie mù kun dabi sere wõɔ weeraaku te, tu ka yibu, ten gobi yi ɲ̀ ko yi n kpã. Domi ye ba koo gɛ̃ gbee te sɔɔ, yera u dɔramɔ.
17 Bɛɛn goo u ku raa win winsim nɔni wõke. I ko i man nasiawa domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
18 I nɛn woodaba mɛm nɔɔwɔ kpa i sĩ ye sɔɔ. Saa ye sɔɔra i ko i sina tem mɛ sɔɔ ka bɔri yɛndu.
19 Tem mɛ, mu koo dĩanu ko ni nu koo bɛɛ turi kpa i n ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
20 Sɔrɔkudo i ko i tii bikia i nɛɛ, mba i ko i di wõɔ nɔɔba yiruse te. Domi i ɲ̀ wõɔ ge sɔɔ dĩanu duurumɔ, i ɲ̀ maa gɛ̃ɛmɔ.
21 Kon bɛɛ domaru kua wõɔ nɔɔba tiase kpa bɛɛn gbea yu wõɔ itan dĩanu ma.
22 Wõɔ nɔɔba itase sɔɔ, i ko i dĩanu duure kpa bɛɛn dĩa gurunu nu n tie sere i ka wõɔ nɔɔba nnɛsen dĩanu gɛ̃.

Tem ka dian yakiabu

23 Goo kun tɔnu tem dɔremɔ kpa yɛ̃ro u n mu mɔ sere ka baadommaɔ, domi nɛ, Yinni Gusunɔwa na tem mɔ, i maa wãawa nɛn mi nge sɔbu.
24 Yen sõna mi i sina kpuro, i ko i tem yakiabun wooda ye mɛm nɔɔwawa.
25 Bɛɛ sɔɔ, goo ù n kua sãaro, ma u win tem sukum dɔra, win dusi goo ù n gobi mɔ, u koo kpĩ u mu yakia.
26 Yɛ̃ro ù kun maa dusi goo mɔ wi u koo mu yakia, win tii u koo kookari kowa u ka mu yakia.
27 U koo wõsu gariwa si su tie wõɔ weeraaku te, tu ka sere yibu kpa u si kpuron gobi kɔsia kpa tem mɛ, mu ko wigim.
28 U kun gobi wa u ka mu yakia, u koo mu wi u tem mɛ dwa deria sere yakiabun tõɔ bakaru tu ka turi. Yen biru u koo kpĩ u wura tem mɛ sɔɔ.

29 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo ù n win
diru dɔra te ta wãa wuu gbãraruguu
sɔɔ, wõɔ tia u mɔ u ka tu yakia.
30 Yɛ̃ro ù n kpana u dii te yakia wõɔ
tia yen baa sɔɔ, ta koo kowa wi u tu
dwagiru sere ka baadommaɔ. U ṅ maa
tu wesiamɔ baa yakiabun tõɔ bakaru tà
n tunuma.
31 Adama dii te ta wãa wuu ge ga ṅ
gbãraru mɔ sɔɔ, ba koo tu yakiawa nge
mɛ ba ra tem yakie. Baa ṅ n mɛren
na, wi u raa dii te mɔ, ba koo nùn tu
wesiawa yakiabun tõɔ bakaru sɔɔ.
32 Adama Lefiban wusu ka ben dia,
ba ko n da kpĩ bu ye yakie saa kpuro.
33 Wi u Lefiban goon diru dwa,
yakiabun tõɔ bakaru tà n tunuma, u
koo yariwa dii ten min di ka wuu gen
min di. Lefiban dia ya sãawa ben
tiiginu Isirelibaginun suunu sɔɔ.
34 Gbee ni nu maa ka ben wusu
sikerenɛ, ben goo kun kpẽ u nu
dɔra. Domi bera ba nu mɔ sere ka
baadommaɔ.

Bɔkurabun wooda

35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛn
Isirelisi ù n sãaru duura, ma u ṅ kpẽ
u tii nɔɔri, a de a nùn somi u ka win
wãaru di. Nge mɛya kaa maa sɔɔ kua
kpa u wa u sina tem mɛ sɔɔ wunɛn
bɔkuɔ.
36 À n nùn gãanu bɔkura, a ku nùn
are kasusi. A de a nɛ Gusunɔ wunɛn
Yinni nasia, kpa wunɛn winsim u wa
u n wãa wunɛn bɔkuɔ.
37 À n nùn gobi bɔkura ṅ kun mɛ
dĩanu, a ku nim doke.
38 Nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinniwa na ye
gerua. Nɛna na bɛɛ yara saa Egibitin di
n ka bɛɛ Kananin tem wẽ kpa na n sãa
bɛɛn Yinni.

Yorun wooda

39 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛn
Isirelisi ù n sãaru duura ma u nun tii
dɔre, a ku nùn yoo sɔma koosia.
40 U ko n sãawa wunɛn sɔm kowo, u
n wãa wunɛn yɛnuɔ sere yakiabun tõɔ
bakaru tu ka na.
41 Yakiabun tõɔ baka te, tà n tunuma,
kaa nùn yakiawa wi ka win bibu kpa
u wura u win yɛnugibu deema, u win
sikadoban gbea tubi di.
42 Domi ba sãawa nɛn yobu be na
yarama Egibitin di. Ba ṅ koo bu dɔra
nge mɛ ba ra yobu dɔre.
43 A ku nùn dam dɔre. A sõɔsio ma a
nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni nasie.
44 À n yobu kĩ, bwese tuku ni nu ka
nun sikerenɛwa kaa yoru mwɛɛri ba n
sãa wunɛgibu.
45 Kaa kpĩ a sɔbun bibu dwe be ba
wãa wunɛn yɛnuɔ ka sere be ba mara
bɛɛn tem sɔɔ. À n bu dwa, ba ko n
sãawa wunɛgibu.
46 Wunɛn bibun bweseru ta koo kpĩ
tu bu tubi di sere ka baadommaɔ.
Adama goo u ku raa win Isirelisi dam
dɔre.
47 Sɔɔ goo ù n wãa wunɛn yɛnuɔ, ma
u kua gobigii, ma Isireli goo u sãaru
duura, ma u tii sɔɔ wi dɔre, ṅ kun mɛ
sɔɔ win dusi goo,
48 Isireli wi, u koo kpĩ u tii yakia ṅ
kun mɛ win dusi goo u nùn yakia
49 ṅ kun mɛ win baan mɔɔ ṅ kun mɛ
win baan wɔnɔ ṅ kun mɛ ben bii goo
ṅ kun mɛ win dusi goo gesi. Wi u maa
tii dɔra mi, ù n dam wa u ka tii yakia,
u koo kpĩ u tii yakia.
50 Ba koo wõsun geeru gariwa wi ka
wi u nùn dwa saa mìn di u tii dɔra sere
yakiabun tõɔ bakaru tu ka turi. Win
yakiabun gobin geeru ta ko n sãawa
nge gobi yi ba koo sɔm kowo kɔsia wõɔ
si sɔɔ.
51 Wõsu sù n maa tie su kpã
yakiabun tõɔ bakaru tu sere turi, u
koo win yakiabun gobi kɔsiawa nge
mɛ wõɔ sin geera nɛ.
52 Wõsu sù kun maa dabi sere
yakiabun tõɔ bakaru tu ka turi, u koo
win yakiabun gobi kɔsiawa nge mɛ
wõɔ sin geera nɛ.
53 U n wãa win yinnin mi, yinni wi,
u koo nùn kowa nge mɛ ba ra sɔm
kowo kue. U ṅ koo nùn dam dɔre.
54 U kun kpĩa u tii yakie ka swaa
yen gaa, u koo yakiara wi ka win bibu
yakiabun tõɔ bakaru sɔɔ.

Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni

55 Isireliba ba sãawa nɛ, Yinni
Gusunɔn yobu be na yara Egibitin di.
Nɛ Gusunɔ na sãawa ben Yinni.

26

1 Na nɛɛ, i ku bwãaroku gagu sã. I ku ra maa gãanu ganun weenasinu ko. I ku maa kperu garu gira te ba gãanu ganun weenasinu koosi kpa i yiira i sã. Domi nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni.
2 I tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru yaayo kpa i nɛn kuu bekurugiru bɛɛrɛ wɛ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.

Domanu

3 I n nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ma i ye swĩi,
4 kon de gura yu nɛ yen saa sɔɔ kpa tem mu dĩanu wɛ̃ kpa dãnu nu binu ma.
5 I ko n dĩanu gɛ̃ɛmɔwa sere bɛɛn resɛm yu ka sɔribu turi. Kpa resɛm ye, ya n maa wãa duurubun saa. I ko i di i debu kpa i n wãa ka bɔri yɛndu bɛɛn tem sɔɔ.
6 Kon de alafia ya n wãa tem mɛ sɔɔ. Goo kun bɛɛ baasimɔ ì n dò. Kon de yɛɛ gɔbi yi doona. Mɛya tabu kun maa duɔ tem mɛ sɔɔ.
7 I ko i bɛɛn yibɛrɛba naa girawa kpa i bu takobi sɔkiri i kamia.
8 Bɛɛn nɔɔbu ba koo kpĩ bu tɔmbu wunɔbu (100) naa swĩi bu go. Kpa bɛɛn wunɔbu bu tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) naa swĩi bu go ka takobi.
9 Kon ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri kpa n de i marura i kɔwara kpa n de nɛn arukawani ya n wãa sere ka bɛɛn bibun bibɔ.
10 I ko i bɛɛn dĩa gurunu di sere nu tiara kpa i kpaanu kɔsire ko bɛɛn biranɔ.
11 Kon de bu nɛn wãa yeru gira bɛɛn suunu sɔɔ. Na ǹ maa bɛɛ biru kisimɔ.
12 Na kon sĩimɔwa bɛɛn suunu sɔɔ kpa na n sãa bɛɛn Yinni kpa i n maa sãa nɛn tɔmbu.
13 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni, nɛ wi na bɛɛ yara saa yorun di Egibitiɔ. Nɛna na Egibitigibun dam dɔrebu kpeerasia. Tɛ̃ i ko i kpĩ i sĩ n kun ka sekuru.

Bɔ̃ri

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ì kun nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ, ma i ǹ sĩimɔ ye sɔɔ,
15 ma i nɛn arukawani yina, i nɛn woodaba biru kisi, i ǹ ka bu sɔmburu kue,
16 wee ye kon bɛɛ kua.

Kon bɛɛ bɛrum tia kpa n de wasi sun bakaru tu bɛɛ wɔri i woora sere bɛɛn nɔni yi tonda kpa i n wahala mɔ̀. Kam sɔɔra i ko i bɛɛn dĩanu duure. Domi bɛɛn yibɛrɛbara ba koo nu di.
17 Kon bɛɛ biru kisi kpa bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ kamia. Kpa be ba bɛɛ tusa bu bɛɛ dam dɔre. I ko i duki yakikirawa baa bà kun bɛɛ naa gire.
18 Yeniba kpuron biru, ì kun man mɛm nɔɔwɛ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn torarun sɔ̃.
19 Kon bɛɛn dam bua mèn sɔ̃ i tii sue. Kon de wɔllu tu bɔbia nge sisu kpa gura yu ku nɛ. Kpa tem mu bɔbia nge sii gandu.
20 I ko i bɛɛn dam dɔrawa kam sɔɔ. Domi tem mu ǹ dĩanu mɔ̀. Mɛya dãnu nu ǹ maa marumɔ.
21 I n man seesimɔ, kon bɛɛ sɛɛyasia too too bɛɛn toranun sɔ̃.
22 Kon bɛɛ gbeeku yɛɛ surema yi bɛɛn bibu go sere ka bɛɛn yaa sabenɔ kpa i kun maa dabi kpa bɛɛn swɛɛ yi gbi.
23 Sɛɛyasia bini bù kun maa dere i gɔ̃ru gɔsie, ma i man seesimɔ,
24 nɛn tii kon bɛɛ seesi kpa n maa bɛɛ sɛɛyasia too too n kere yellu bɛɛn toranun sɔ̃.
25 Kon de tabu bu bɛɛ wɔri yèn sɔ̃ i nɛn arukawani kusia. I n mɛnna i kukua bɛɛn wusɔ, kon de bararu tu bɛɛ wɔri kpa yibɛrɛba bu bɛɛ nɔma turi.
26 Kon de gɔ̃ɔru tu na. Saa ye sɔɔ, tɔn kurɔbu wɔkuru ba koo pɛ̃ɛ wɔ̃wa doo teu sɔɔ kpa bu ka bɛɛ naawa ye ya ǹ bɛɛ debumɔ.
27 Yeniban biru ì kun man mɛm nɔɔwɛ, ma i man seesimɔ,
28 nɛn tii kon bɛɛ seesi ka mɔru kpa n bɛɛ sɛɛyasia nɔn nɔɔba yiru n kere yellu bɛɛn toranun sɔ̃.
29 I ko i gɔ̃ɔru wa sere i bɛɛn bibu tem.
30 Kon bɛɛ tusi sere n bɛɛ gunguu nìn mi i ra yãkuru ko kɔsuku ka bwãarokunu ni i ra ka sɔ̃ɔ sã. Kon bɛɛn gonu sɔndi bwãaroku nin kɛ̃kin wɔllɔ.
31 Kon bɛɛn wusu gɔsia bansu kpa n bɛɛn sãa yenu kɔsuku. Na ǹ maa bɛɛn yãkunu mwaamɔ.

32 Kon bɛɛn tem kam koosia. Bɛɛn
yibɛrɛ be, ba koo na bu sina mi, kpa
biti yu bu mwa.
33 Kon de bu bɛɛ tabu wɔri kpa i
yarina i da tem tukumɔ. Kpa bɛɛn
wusu su ko bansu.
34-35 Saa yè sɔɔ i ko i n wãa tem
tukum mi, bɛɛn tem mɛ, mu koo wɛ̃ra,
wɛ̃ra bi i ɲ daa mu wɛ̃ɛre.
36 Be ba koo tiara ba n wãa
yibɛrɛban temɔ, kon de bu nuki
sankira. Baa wuru kokosun damu,
ga koo de bu duka yakurawa. Ba koo
yakurawa nge be ba yibɛrɛba wa ba
tabu yãnu nɛni ba ka bu naa gire. Ba
koo wɔrukuwa baa goo ù kun bu naa
swĩi.
37 Ba koo wɔrikinawa nge be ba
goonamɔ tabu sɔɔ ka takobi. Ba ɲ kpɛ̃
bu yɔ̃ra bu ben yibɛrɛba ma.
38 Ba koo gbiwa bwese tukunun su-
unu sɔɔ. Kpa yibɛrɛba bu bu kam
koosia.
39 Be ba koo tiara yibɛrɛban tem mi,
ba koo woorawa ka nuku sankiranu
ben toranun sɔ̃ ka ben baababaginun
sɔ̃.

Gusunɔ u koo win arukawani yaaya

40 Isireli be ba tiara, ba koo ben
toranu tuuba ko ka ben baababaginu
ni ba kua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
ka sere seesi bi ba man seesi.
41 Ba koo gia ma nɛna na bu seesi
ma na ka bu da tem tukumɔ ben
yibɛrɛban mi. Saa ye sɔɔra ba koo
tii kawa ben naanɛ sarirun sɔ̃ kpa bu
gia ma nɛna na bu sɛɛyasiamɔ ben
toranun sɔ̃.
42 Saa ye sɔɔ, kon nɛn arukawaniba
yaaya ye na bɔkua ka ben baababa.
Bera Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu.
Kon maa nɛn nɔɔ mwɛɛru yaaya te na
kua ben tem sɔ̃.
43 Ben biru, tem mɛ, mu koo wɛ̃ra.
Saa ye sɔɔra ba koo sɛɛyasiabu wa yèn
sɔ̃ ba nɛn woodaba deri.
44 Adama baa bà n wãa tem tukumɔ
ben yibɛrɛban mi, na ɲ bu derimɔ
mam mam. Na ɲ bu biru kisimɔ,
na ɲ maa bu kpeerasiamɔ. Na ɲ
nɛn arukawani ye kusiamɔ. Domi na
sãawa Gusunɔ ben Yinni.
45 Ben arufaanin sɔ̃ kon arukawani
ye yaaya ye na ka ben baababa bɔkua
mi, ye ya dera na bu yara Egibitin
di bwesenu kpuron nɔni biru, ma na
kua ben Yinni. Nɛna Yinni Gusunɔ.
46 Wooda ka sɔ̃ɔsi niniwa Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ Sinain guurɔ u ka
Isireliba sɔ̃.

Nɔɔ mwɛɛnun yibiabu

27

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba wooda yeni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo
nɛ, Yinni Gusunɔ tɔnu kɛ̃, u koo kpĩ u
gobi kɔsia tɔnu win ayerɔ nge mɛni u
ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.
3 Saa tɔn durɔ wi u wɔ̃ɔ yɛndu mɔn
di n ka da wɔ̃ɔ watagii, sii geesun gobi
weeraakura u koo kɔsia nge mɛ ba ra
sãa yerun gobi kɔsi.
4 N n tɔn kurɔn na, sii geesun gobi
tɛna.
5 Tɔn durɔ wi u mɔ wɔ̃ɔ nɔɔbu n ka
da wɔ̃ɔ yɛndugii, sii geesun gobi yɛnda
u koo kɔsia. N n maa tɔn kurɔn na, sii
geesun gobi wɔkuru.
6 Saa tɔn durɔ suru tiagii sere n ka da
wɔ̃ɔ nɔɔbugii, sii geesun gobi nɔɔbuwa
u koo kɔsia. N n maa tɔn kurɔn na, sii
geesun gobi itawa u koo kɔsia.
7 Goo ù n maa wɔ̃ɔ wata mɔ ɲ kun mɛ
ù n kere mɛ, sii geesun gobi wɔkura
nɔɔbuwa u koo kɔsia. N n maa tɔn
kurɔn na, sii geesun gobi wɔkura u
koo kɔsia.
8 Goo ù n sãa sãaro too, ma u ɲ kpɛ̃ u
kɔsia mɛ ba gerua, ba koo ka yɛ̃ro dawa
yãku kowon mi, kpa yãku kowo wi, u
nùn sɔ̃ mèn nɔɔ u koo kɔsia nge mɛ win
waara nɛ.
9 Goo ù n nɛ, Yinni Gusunɔ nɔɔ
mwɛɛru kua ma u koo man yaa saberu
kɛ̃ te ba ra ka yãkuru ko, yaa sabe te, ta
ko n sãawa nɛgiru.
10 Ba ɲ ka tu garu kɔsinamɔ te ta kun
wã. Baa tà kun maa wã, ba ɲ ka tu garu
kɔsinamɔ te ta wã. Ka mɛ, bà n maa ka
tu kɔsina, ni yiru kpuro nu ko n sãawa
nɛginu.
11 Goo ù n ka yaa saberu na te ba
ku ra ka yãkuru ko, ba koo ka tu dawa
yãku kowon mi.
12 Kpa yãku kowo u tu mɛɛri u ten
geeru bura.

13 Wi u ka yaa sabe te na, ma u kĩ u
tu yakia, gee te yãku kowo u nùn bure,
tera u koo kɔsia. Kpa u maa gee ten
bɔnu nɔɔbun tia sosi.
14 Goo ù n win diru Yinni Gusunɔ
kã, yãku kowowa u koo da u tu mɛɛri
kpa u ten geerun saka gere. Gee te u
gerua mi, tera ba koo ka sɔmburu ko.
15 Adama ù n kĩ u win dii te yakia,
u koo gina gee te yãku kowo u bura
mi kɔsiawa kpa u ten wɔllɔ bɔnu
nɔɔbusen tia sosi dii te, tu sere maa ko
wigiru.
16 Goo ù n maa win gberu Yinni
Gusunɔ wɛ̃, ba koo ten geeru burawa.
Dĩa ni ba koo duuren kpãara ba koo
mɛɛri. Nge tɛ̃ bà n dĩa ni ba mò
ɔɔsu duura, ma nu kilo gooba wunɔbu
(300) kua, sii geesun gobi weeraakura
ba koo kɔsia.
17 N n sãan na yakiabun tõɔ bakarun
diya u gbee te wɛ̃, ten gobi kpurowa u
koo kɔsia.
18 U n gbee te Yinni Gusunɔ wɛ̃
yakiabun tõɔ bakarun biru, yãku
kowo u koo ten gobi kawawa. U koo
wõɔ si su tie sere yakiabun tõɔ bakaru
tu ka turin gobi kɔsiawa.
19 Yɛ̃ro ù n kĩ u win gbee te yakia, u
koo kɔsiawa ye ba bura mi, kpa u yen
bɔnu nɔɔbun tia sosi gbee te, tu sere
maa ko wigiru.
20 U kun tu yakie, ma ba tu goo dɔre,
u ṅ maa kpɛ̃ u tu yakia win tii.
21 Yakiabun tõɔ bakaru tà n tunuma,
ta koo kowa Yinni Gusunɔgiru. Yãku
kowoba ba ko n tu mɔ sere ka
baadommaɔ.
22 Goo ù n Yinni Gusunɔ gberu wɛ̃ te
u dwa, n ṅ mɔ te u tubi di,
23 yãku kowowa u koo tu mɛɛri kpa
u ten geeru bura. U koo wõsu gariwa
si su tie yakiabun tõɔ bakaru tu ka turi.
Wõɔ si kpuron gobiya u koo gere kpa
gobi yi, yi ko Yinni Gusunɔgii.
24 Adama yakiabun tõɔ bakaru tà n
tunuma, gbee te, ta ko n sãawa wi u
raa nùn tu dɔregiru.
25 Ba koo gãanu kpuron geeru
burawa nge mɛ ba ra sãa yerun gobi
kɔsi. N deema gobi yin tian bunum
mu ra n sãawa garamu wɔkuru.

Kɛ̃ɛ bwese bweseka

26 Goo u ku raa win yaa saberun
buu gbiikuu Yinni Gusunɔ kɛ̃. Domi
ga sãawa Yinni Gusunɔguu kɔ yèn sõ
ga sãa buu gbiikuu. Baa ṅ n yãarun
na ṅ kun mɛ kɛtɛ, ga sãawa Yinni
Gusunɔguu.
27 Gà n maa sãan na sabe te ba ku ra
ka yãkuru kon buu gbiikuu, wi u ka tu
na u koo kpĩ u tu yakia ù n gee te yãku
kowo u nùn bure kɔsia kpa u maa ten
bɔnu nɔɔbun tia sosi. U n kpana u tu
yakia, yãku kowo u koo kpĩ u tu goo
dɔre nge mɛ u ten geeru bure.
28 Gãa ni ba Yinni Gusunɔ kã sere
ka baadommaɔ, aa tɔnuwa? N kun
mɛ yaa sabera? N kun mɛ gbee te
u tubi diwa? Gãa ni ba gɔsa ba yi
Yinni Gusunɔn sõ gesi, n ṅ maa koorɔ
u nu yakia ṅ kun mɛ u nu dɔra. Nu
ko n sãawa Yinni Gusunɔginu sere ka
baadommaɔ.
29 Baa ṅ n tɔnun na n ṅ koorɔ u nùn
yakia. Ba koo yɛ̃ro gowa.
30 I ko i n da Yinni Gusunɔ bɛɛn
gberun dĩanun suba wɔkuru sɔɔ tia
yiiyewa sere ka dãa marumɔ.
31 Goo ù n kĩ u ye yakia, u koo yen
gee te kɔsiawa kpa u maa yen bɔnu
nɔɔbun tia sosi.
32 Mɛya maa yaa sabenu sɔɔ. Yãara?
Kɛtɛwa? Boowa? Sabe ni ba kpare
gesi, wɔkuru baateren wɔllɔ Yinni
Gusunɔ u teeru mɔ.
33 Wi u sabe ni mɔ, u ṅ koo gɔsi te ta
wã ṅ kun mɛ te ta kun wã. U ṅ maa ka
tu garu kɔsinamɔ. Baa ù n ka tu garu
kɔsina, ni yiru kpuro nu ko n sãawa
Yinni Gusunɔginu. N ṅ koorɔ bu nu
yakia.
34 Wooda yenibara Yinni Gusunɔ u
Mɔwisi wɛ̃ Isireliban sõ Sinain guurɔ.

ISIRELIBAN SANUM GBABURU SƆƆ

Gabu ba tire te yĩsiru kãwa Gari Gari yèn sõ te sɔɔra ba Isireliba gara sanam mɛ ba yarima Egibitin di. Adama sà n mɛɛra sãa sãa, sa ko wa ma yĩsi te, ta ǹ ka tire ten gari kpuro yã. Domi ten gari mɛro ya sãawa Isireliban sirenabu wõɔ weeru Sinain gbaburɔ. Yen sõna ba tu soka ka Heberum Gbaburun Tireru. Wõɔ wee te sɔɔ, Isireliba ba wururа ba nuki sankira, ba ben gutururu sõɔsi ka sere ben naanɛ sariru Yinni Gusunɔn mi, ye ba ka nùn seesi nɔn dabinu. Adama Yinni Gusunɔ u ǹ ka bu kõsa nɛnua. U bu win durom ka win tɔn geeru sõɔsiwa. Ka mɛ, u ku ra de u kun bu sɛɛyasie. Domi u sãawa gemgii.

Tire ten kpunaa

1. Sanum sɔɔru, wiru 1n di sere wiru 10:10.
2. Isireliban sanum Sinain guurun di n ka da Mɔabuban temɔ, wiru 10:11n di sere wiru 21.
3. Isireliba Mɔabuban temɔ, wiru 22n di sere wiru 25.
4. Kananin tem dubun sɔɔru, wiru 26n di sere wiru 36.

ISIRELIBA BA WÃA SINAIN GBABURƆ

Ba Isireliba gara

1 Ye Isireliba ba yarima Egibitin di, yen wõɔ yirusen suru yirusen tõɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua win kuu bekurugirɔ, gbabu te ba mɔ̀ Sinaiɔ.

2 U nɛɛ, i Isireliban tɔn durɔbu kpuro gario, wunɛ ka Aroni, yɛnu ka yɛnu, bwese kɛra ka bwese kɛra, kpa i baawuren yĩsiru yore.

3 I bu gario be ba wãa tabu wuunu sɔɔ, saa be ba wõɔ yɛndu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

4 Bwese kɛra baayeren guro gurowa u koo bɛɛ somi.

5 Be ba koo bɛɛ somi mi, beya, Elisuri, Sedeurin bii, Rubɛnin bweseru sɔɔ,

6 ka Selumiɛli, Surisadain bii, Simɛɔn bweseru sɔɔ,

7 ka Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sɔɔ,

8 ka Nɛtanɛɛli, Suarin bii, Isakarin bweseru sɔɔ,

9 ka Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sɔɔ,

10 ka Elisama, Amihudun bii, Efaraimu, Yosɛfun biin bweseru sɔɔ, ka Gamuliɛli, Pedasurin bii, Manase, Yosɛfun bii turo goon bweseru sɔɔ,

11 ka Abidani, Gideonin bii, Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ,

12 ka Akiesɛɛ, Amisadain bii, Danun bweseru sɔɔ,

13 ka Pagiɛli, Okiranin bii, Asɛɛn bweseru sɔɔ,

14 ka Eliasafu, Dewɛlin bii, Gadin bweseru sɔɔ,

15 ka sere Ahira, Enanin bii, Nɛfitalin bweseru sɔɔ.

16 Guro guro be ba gɔsa mi, ba sãawa Isireliban tabu sinambu.

17 Ma Mɔwisi ka Aroni ba tɔmbu wɔkura yiru ye sua bèn yĩsinu ba sia mi.

18 Ma ba Isireliba kpuro soka ba mɛnna wõɔn suru yirusen tõɔ gbiikiru sɔɔ, ma ba bu gara bwese kɛra ka bwese kɛra, yɛnu ka yɛnu, saa tɔn durɔ be ba wõɔ yɛndu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, ma ba ben yĩsa yorua.

19 Mɔwisi u bu gara Sinain gbaburɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa.

20-43 Ba Isireliban bwese kɛra baayeren tɔmbu gara yɛnu ka yɛnu. Ma ba ben yĩsa yorua saa be ba wõɔ yɛndu mɔn di, be ba koo kpĩ bu tabu ko. Ba garim toruawa ka Rubɛni, Yakɔbun bii gbiikoon bwese kɛra. Tɔn ben geeru wee.

Rubɛnin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔba tia ka nɛɛra wunɔbu (46.500).

Simɛɔn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba nnɛ ka gooba wunɔbu (59.300).

Gadin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).

Yudan bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nnɛ ka nata (74.600).

Isakarin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nnɛ ka nɛɛru (54.400).
Sabulonin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛɛru (57.400).
Efaraimu, Yosɛfun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu (40.500).
Manase, Yosɛfun biin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka yiru ka goobu (32.200).
Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔbu ka nɛɛru (35.400).
Danun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔbu (62.700).
Asɛɛn bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka tia ka nɛɛra wunɔbu (41.500).
Nɛfitalin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka nɛɛru (53.400).

44 Tɔn be Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban guro gurobu wɔkura yiru ye, ba gara, ben geera mi.

45 Ba bu garawa saa be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di sere ka be ba kere mɛ, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

46 Be kpuron geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba nata ka ita ka nɛɛra wunɔbu ka weeraakuru (603.550).

Lefiban bweserun sɔmburu

47 Baǹ Lefiban bweserɔ tɔmbu gara,

48 yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u raa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

49 Isireliba sɔɔ, a ku Lefiban bweserun tɔmbu gari.

50 Kaa de bu nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te nɔɔriwa ka ten dendi yãnu ka ye ya wãa mi kpuro, beya ba ko n da ye kpuro sɔbe. Kpa bu ben kunu gira bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena.

51 Isireliba bà n seewa, Lefibara ba ko n da kuu te kure. Bà n koo maa ben sansani gira, ba ko n da Yinni Gusunɔn kuu te girewa. Tɔn tuko ù n tu bɛsu, ba koo nùn gowa.

52 Isireli be ba maa tie, ba koo sinawa ben bwese kɛran wuuru sɔɔ, ben baawure u yɔ̃ra mi ben gidi bɔra ya gire nge mɛ ba bu bɔnu sãa.

53 Adama Lefiba ba koo ben sansani girawa bu ka kuu te sikerena mi woodan kpakorora wãa. Nge mɛya ba koo ka tu kɔ̃su. Saa ye sɔɔ, Isireliba baǹ maa wasi bu tu susi n sere ka bu mɔru ko.

54 Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn wooda ye kpuro mɛm nɔɔwa mam mam ye u Mɔwisi wɛ̃ mi.

Nge mɛ Isireliba

ba koo ka sinasina ben sansaniɔ

2

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

2 Isireliba bà n ben sansani giramɔ, ben baawure u koo win kuru girawa win bweserun gidi bɔran bɔkuɔ. Ba koo ben kuu ni girawa bu ka nɛ, Yinni Gusunɔn kuu te sikerena, kpa begii ni, nu n ka tu dɛsire fiiko.

3 Sɔ̃ɔ yari yeru giara Yudaba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Nasoni, Aminadabun bii.

4 Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nnɛ ka nata (74.600).

5-7 Be ba ko n wãa ben wuuru sɔɔ bera, Isakarin bwese kɛra ka Sabulonin bwese kɛra.
Isakarin tabu sunɔn yĩsira Nɛtanɛɛli, Suarin bii. Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔbun suba weeraakuru ka nnɛ ka nɛɛru (54.400).
Sabuloniban tabu sunɔn yĩsira Eliabu, Helonin bii.

8 Win tabu kowobun geera sãawa nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba yiru ka nɛɛru (57.400).

9 Be kpurowa ba sãa Yudaban tabu kowobu ma ben geera kua nɔrɔbun suba wunɔbu ka wɛnɛ ka nɔɔba tia ka nɛɛru (186.400).
Isireliba bà n sanum seewa, bera ba ko n da gbi.

10 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru giara Rubɛniba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Elisuri, Sedeurin bii.

11 Ben tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔba tia ka nɛɛra wunɔbu (46.500).

12-14 Be ba ko n wãa ben wuuru sɔɔ, bera Simɛɔn bwese kɛra ka Gadin bwese kɛra.
Simɛɔban tabu sunɔn yĩsira Selumiɛli, Surisadain bii. Ben tabu kowobu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka nɔɔba nnɛ ka gooba wunɔbu (59.300).
Gadigibun tabu sunɔn yĩsira Eliasafu, Dewɛlin bii.
15 Ben tabu kowoba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka nata ka weeraakuru (45.650).
16 Be ka Rubɛnin tabu kowobu kpuro ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu ka weeraakuru ka tia ka nɛɛru ka weeraakuru (151.450).
Beya ba koo ko yiruse bà n swaa wɔriɔ.
17 Yen biru, Lefiba ba koo Yinni Gusunɔn kuru sua kpa ba n wãa tabu kowo wuunu yiru ye ya gbia ka wuunu yiru ye ya wãa biruɔn suunu sɔɔ. Ben tii ba ko n swĩinɛwa nge mɛ ba ra ka sinɛ sinɛ bà n sansani giramɔ. Ben baawure u koo yõrawa win gidi bɔran bɔkuɔ.
18 Sõɔ duu yeru giara Efaraimuba ba koo ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Elisama, Amihudun bii.
19 Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu (40.500).
20-23 Ben wuuru sɔɔra Manaseba ka Bɛnyamɛɛba ba koo ben sansani gira.
Manaseban tabu sunɔn yĩsira Gamuliɛli, Pedasurin bii.
Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka yiru ka goobu (32.200).
Bɛnyamɛɛban tabu sunɔwa Abidani, Gideonin bii. Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔbu ka nɛɛru (35.400).
24 Be kpuro ka Efaraimun tabu kowobun geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu ka nɔɔba ita ka wunɔbu (108.100).
Bera ba ko n sãa itase bà n swaa wɔriɔ.
25 Sõɔ yɛ̃san nɔm geu giara Danuba ba koo maa ben sansani gira ben gidi bɔran bɔkuɔ be, ka ben tabu kowobu.
Ben tabu sunɔn yĩsira Akiesɛɛ, Amisadain bii.
26 Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka yiru ka nata ka wunɔbu (62.700).
27-30 Ben wuuru sɔɔra Asɛɛba ka Nɛfitaliba ba koo du.
Asɛɛban tabu sunɔn yĩsira Pagiɛli, Okiranin bii.
Ben tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka tia ka nɛɛra wunɔbu (41.500).
Nɛfitaliban tabu sunɔn yĩsira Ahira, Enanin bii.
Win tabu kowobun geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka nɛɛru (53.400).
31 Be kpuro ka Danuba ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa wata ita sari ka nata (157.600).
Isireliba bà n swaa wɔri, kpa ben baawuren gidi bɔra ya n bu gbiiye, bera ba koo be ba tie swĩi biruɔ.
32 Isireli be ba koo kpĩ bu tabu ko, ben geera kuawa nɔrɔbun suba nata ka ita ka nɛɛra wunɔbu ka weeraakuru (603.550). Ba bu garawa bwese kɛra ka bwese kɛra, yɛnu ka yɛnu.
33 Baǹ Lefiban bweseru gara yèn sõ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u ku bu gari.
34 Ma Isireliba ba kua mam mam ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa. Ben baawure u win sansani girawa mi ben gidi bɔra ya gire. Yen biru, bà n seewa ba swaa wɔriɔ, ba ra n swĩinɛwa bwese kɛra ka bwese kɛra, yɛnu ka yɛnu.

Lefin bweserun sɔmburu

3

1 Tɔn be ba wãa Aroni ka Mɔwisin bwese kɛra sɔɔ sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua Sinaiɔ, ben yĩsa wee.
2 Bibu nnɛwa Aroni u mɔ. Gbiikoon yĩsira Nadabu. Be ba maa tie bera, Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.
3 Be kpurowa ba gum tãre bu ka ko yãku kowobu, ma ba bu yi nɛnɛm sɔmbu ten sõ.
4 Adama Nadabu ka Abihu ba gu sãa yerun kɔnnɔwɔ Sinain gbaburɔ sanam mɛ ba ka Yinni Gusunɔ turare tuka daawɔ bu ka yãkunu ko. N deema ben goo kun bii mara. Ma n tia Eleasaa ka Itamaa ka sere ben baaba

Aroni wi u ra n bu kpare yãku kobun
səmburu səə.
5 Yera Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa
u nɛɛ,
6 a de Lefin bibun bweseru tu na
kpa a tu Aroni nəmu səndia səmbu ten
sõ.
7 Ba ko n da n wãawa Gusunən ku-
run kənnəwə bu ka ten səmburu ko
Aroni ka Isireliba kpuron ayerə.
8 Beya ba koo kuu te, ka ten dendi
yãnu kpuron səmburu ko Isireliban
ayerə.
9 Kaa wooda wɛ̃wa a nɛɛ, Aroni ka
win biba ba ko n Lefiba mə bu ka sãa
yee ten səmburu ko.
10 Adama Aroni ka win bibu tənawa
ba koo yãkuru ko. Goo ù n yãkuru
kua, ma n kun be, ba koo yɛ̃ro gowa.
11 Yinni Gusunə u maa Məwisi
sõəwa u nɛɛ,
12 wee na Lefiba wuna Isireliban
suunu səən di ba n ka sãa Isireliban bii
tən durə gbiikobun kəsire, kpa bu ko
nɛgibu.
13 Domi saa mìn di na Egibitigibun
bii gbiikobu go, saa min diya na Isire-
liban bii gbiikobu ka ben yaa sabenun
bii gbiikinu tii yiiya. Ma ba kua
nɛgibu. Nɛna Yinni Gusunə.

Ba gari gari kua Lefiban bweseru səə nən gbiikiru

14 Yinni Gusunə u kpam Məwisi
sõəwa Sinain gbaburə u nɛɛ,
15 a Lefin bibun bweseru gario yɛnu
ka yɛnu, bweseru ka bweseru. Ben
tən durə baawurewa kaa gari saa be ba
suru tia mən di sere ka be ba kere mɛ.
16 Ma Məwisi u bu gara nge mɛ Yinni
Gusunə u geruа.
17 Be ba sãa Lefin bibu bera, Gɛɛsəni
ka Kehati ka Mɛrari.
18 Be ba sãa Gɛɛsənin bibu ka ben
bweseru bera, Libini ka Simɛi.
19 Be ba sãa Kehatin bibun bwe-
seru bera, Amuramu ka Yisehari ka
Heboroni ka Usiɛli.
20 Be ba maa sãa Mɛrariba ka ben
bweseru bera, Makili ka Musi. Beni
kpurowa ba sãa Lefin bibun bweseru.
21 Gɛɛsənin min diya Libinin bwe-
seru ka Simɛin bweseru ta yara.
22 Tən durə be ba gara be ba suru
tia mə ka be ba kere mɛ Gɛɛsənin
bweseru səə ben geera kuawa təmbu
nərəbun suba nəəba yiru ka nɛɛra
wunəbu (7.500).
23 Gɛɛsəniba ba ra ben sansani
girewa Yinni Gusunən kurun biruə
sõə duu yeru gia.
24 Ben kparon yĩsira Eliasafu, Laɛlin
bii.
25 Ye Gɛɛsənin bweseru ta ko n da
ko kuu bekurugii te səə yera, kuu ten
beku karenu ni ba koo doke ten səəwə
ka ten təəwə ka ten kənnəwə
26 ka ten yaaraə ka yaara yen
kənnəwə ka sere maa ten wɛ̃ɛ kpuro.
27 Kehatin min diya Amuramugibu
ka Yisehari gibu ka Heboronigibu ka
Usiɛligibun bwese kɛri maa yara.
28 Tən durə be ba gara Kehatin
bwese te səə, be ba suru tia mə ka
be ba kere mɛ, ben geera kuawa
təmbu nərəbun suba nəəba ita ka nata
(8.600).
29 Kehatiba ba ra ben sansani
girewa kuu ten sõə yɛ̃san nəm geu gia.
30 Ben kparon yĩsira Elisafani,
Usiɛlin bii.
31 Kehati bera ba ko n da woodan
kpakoro ten səmburu ko ka tabulu
ye, ka dabu ge, ka yãku yenu ka kuu
ten dendi yãnu kpuro ka dii dɛɛrarun
beku kare te. Beya ba ko n da ye
kpuron səmburu ko.
32 Wi u sãa Lefiba kpuron guro guro
wiya, Eleasaa, Aroni yãku kowon bii.
Wiya u tən be kpuro kpare be ba sãa
yee ten səma mɔ̀.
33 Mɛrarin min diya Makiligibu ka
Musigibun bwesera yara.
34 Tən durə be ba gara be ba suru
tia mə ka be ba kere mɛ, ben geera
kuawa təmbu nərəbun suba nəəba tia
ka goobu (6.200).
35 Ben kparon yĩsira Suriɛli,
Abihailin bii. Ba ra ben sansani
girewa sõə yɛ̃san nəm geu gia.
36 Beya ba Yinni Gusunən kuu ten
dãa bɛsi ka ten dãa pəəsi ka ten
gbereba ka ten yõratii ka ten səm yãnu
kpuro nəmu səndia,
37 ka sere ten kara dãnu ka ten
yõratii ka ten kurumba ka ten wɛ̃ɛ.
38 Məwisi ka Aroni ka win bibu ba ra
ben sansani girewa kuu ten kənnəwə
sõə yari yeru gia. Domi beya ba ko n

da sɔmburu ko kuu te sɔɔ Isireliban sɔ̃ kpa ba n tu kɔ̃su tɔn tuko goo u ku raa ka tu susin sɔ̃, kpa u ku raa gbi.

39 Lefi tɔn durɔ be Mɔwisi ka Aroni ba gara be ba suru tia mɔ ka be ba kere mɛ, nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua, ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000).

Bii gbiikobun yakiabu

40 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃wa u nɛɛ, a Isireliban bii tɔn durɔ gbiikobu gario saa be ba suru tia mɔn di sere ka be ba kere mɛ, kpa a bu gari baawure ka win yĩsiru.

41 Yen biru, kpa a Lefiba wuna a yi nɛnɛm ba n sãa nɛ Yinni Gusunɔgibu Isireliban bii gbiikobun ayerɔ. Mɛya kaa maa man ben yaa sabenu yiiya Isireliban yaa sabenun bii gbiikinun ayerɔ.

42 Ma Mɔwisi u Isireliban bii gbiikoo be gara nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃wa u ko.

43 Ma be kpuron geera kua tɔnu nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka goobu ka wata ka wɔkura ita (22.273).

44 Yinni Gusunɔ u kpam Mɔwisi sɔ̃wa u nɛɛ,

45 a Lefiba wunɔ nɛnɛm kpa bu ko bii gbiikoo be kpuron kɔsire. Mɛya kaa maa ko ka ben yaa sabenu kpuro, nu ko Isireliban yaa sabenun buu gbiikuu baageren kɔsire. Ba ko n wãawa nɛn sɔ̃. Nɛna Yinni Gusunɔ.

46 Bà n kĩ bu Isireliban bii gbiikobu goobu ka wata ka wɔkura ita (273) be ba Lefiba dabiru kere mi yakia,

47 sii geesun gobi nɔɔbuwa kaa mwa ben baawuren wɔllɔ. Gobi yin tian bunum mu sãawa garamu wɔkuru nge mɛ ba ka yi dimɔ sãa yerɔ.

48 Aroni ka win biba kaa yi nɔmu bɛria bu ka Isireliban bii gbiikobu yakia be ba Lefiba dabiru kere.

49 Ma Mɔwisi u gobi yi mwɛɛra u yi bii gbiikoo ben yakiabun sɔ̃.

50 Ma yi kua sii geesun gobi nɔrɔbu ka gooba wunɔbu ka wata ka nɔɔbu (1.365) nge mɛ ba ka yi dimɔ sãa yerɔ.

51 Ma u yi kpuro Aroni ka win bibu wɛ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃wa.

Kehatin bwese kɛran sɔmburu

4

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sɔ̃wa u nɛɛ,

2 i Kehatin bweserun tɔmbu gario Lefin bibun bweseru sɔɔ, yɛnu ka yɛnu,

3 saa be ba wɔ̃ɔ tɛna mɔn di n ka girari be ba mɔ wɔ̃ɔ weeraakurɔ, be ba koo kpĩ bu Yinni Gusunɔn kuu ten sɔmburu ko.

4 Sãa yerun dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔra ba koo sɔmburu ko. Sɔmbu te ba koo ko wee.

5 Bà n seewa ba doonɔ, Aroni ka win biba ba koo beku kare te sɔsia te ta wãa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ, kpa bu tu woodan kpakoro te wukiri.

6 Ten wɔllɔwa ba koo gɔni damgii tɛria kpa bu maa yin wɔllɔ beku boogugiru sɔndi kpa bu sere kpakoro ten nɛnutii wasi.

7 Ba koo beku boogugiru tɛriawa tabulu yen wɔllɔ mi ba ra pɛ̃ɛ sɔndi kpa bu yen wɔllɔ gbɛ̃ɛnu sɔndi ka nɔri ka pɛrɛntiba ka tam kparabanu, kpa bu ku de pɛ̃ɛ yu biara mi baadomma.

8 Yen biruwa ba koo ye kpuron wɔllɔ beku wunɔmgiru wukiri kpa bu gɔni damgii sɔndi. Bà n kpa, kpa bu tabulu yen nɛnutii wasi.

9 Yen biru, ba koo maa beku boogugiru sua bu dabu ge wukiri ka gen fitilanu ka gen bakusu ka gen torom guratii ka gum kparabanu, gen dendi yãnu kpuro gesi.

10 Ba koo dabu ge, ka gen dendi yãa ni kpuro dokewa bɔɔru sɔɔ te ba kua ka gɔni damgia. Yen biru, kpa bu tu sãarusia dãa pɔtura sɔɔ ye ba koo ka tu sua.

11 Kpa bu maa beku boogugiru sua bu wukiri kpakoro ten wɔllɔ mi ba ra turare dɔ̃ɔ doke kpa bu maa tu gɔni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu ten nɛnutii wasi.

12 Kpa bu kuu ten dendi yãnu kpuro sua bu nu kure ka beku boogugiru. Yen biru, kpa bu nu doke bɔɔru sɔɔ te ba kua ka gɔni damgii kpa bu bɔɔ te sãarusia dãa pɔtura sɔɔ ye ba koo ka tu sua.

13 Kpa bu maa torom gura yãku yerun di. Yen biru, kpa bu tu beku wunɔmgiru wukiri.

14 Ten wɔllɔwa ba koo ten dendi yãa
ni kpuro doke. Niya, dɔ̃ɔ guratii ka
kaato donnuginu ka kaato ni nu tie ka
gbɛ̃ɛ ni ba ra ka yɛm yɛ̃ke, kpa bu ye
gɔni damgii wukiri. Yen biru, kpa bu
yen nɛnutii wasi.
15 Aroni ka win bibu bà n dendi
yãa ni kpuro wukiri ba kpa, Kehatin
bwesera ta koo na tu nu sua tu sɔbe.
Adama tu ku raa dendi yãa nin tii baba
bà kun nu bekuru wukiri kpa tu ku
raa gbi. Isireliba bà n seewa ba swaa
wɔri, Kehatin bwese tera ta ko n da sãa
yãa ni sɔbe.
16 Eleasaa, Aroni yãku kowon biiwa
u ko n da maa dabu gen gum gari yɛ̃,
ka sere turare nubu durorugia ye, ka
bururu ka yokan yãku te ba ra ko tɔ̃ɔ
baatere ka gum mɛ ba ra gãanu tãre
bu ka nu gɔsi bu yi nɛnɛm nɛ, Yinni
Gusunɔn sɔ̃. Wiya u koo nɛ, Yinni
Gusunɔn kuu te nɔni doke ka ye ya
wãa te sɔɔ.
17 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi ka
Aroni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18-19 i de i Kehatin bweseru nɔni
doke kpa tu ku raa gbi tà n sãa yãa
nin sɔmburu mɔ̀. Wee mɛ kaa ko.
Wunɛ Aroni ka wunɛn bibu, i ko i ka
baawure dawa win ayerɔ kpa i nùn
sɔ̃ɔsi yãa nìn sɔmburu u koo ko.
20 Bu ku raa du mi, bu ka sãa yee ten
dendi yãnu kpuro mɛɛri kpa nɛ, Yinni
Gusunɔ n ku ra bu go.

Gɛɛsɔnin bwese kɛran sɔmburu

21 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
22 a Gɛɛsɔnin bwese kɛran tɔmbu
gario yɛnu ka yɛnu.
23 Kaa bu gariwa saa be ba wɔ̃ɔ tɛna
mɔn di sere n ka girari be ba mɔ wɔ̃ɔ
weeraakurɔ, be ba koo kpĩ bu gesi sãa
yee ten sɔmburu ko.
24 Wee sɔmbu te Gɛɛsɔnin bweseru
ta koo ko.
25 Ta ko n da kuu ten beka sɔbewa ka
ten gɔni damgii yi ba ra wukiri wɔllɔ
ka sere ten kɔnnɔn beku kare te,
26 ka ten yaaran beka ka yen kɔnnɔn
beku kareru ka ten wɛ̃ɛ ka ten sɔm yãa
ni nu tie. Ye kpuron sɔmbura ba koo
ko.
27 Gɛɛsɔnin bweseru tà n sɔmburu
mɔ̀, Aroni ka win biba ba koo tu nɔni
doke, beya ba koo tu sɔ̃ yè ta koo ko.
28 Sɔma ye kpurowa Gɛɛsɔnin bwe-
seru ta koo ko. Itamaa, yãku kowo,
Aronin biiwa u koo bu kpara.

Mɛrarin bwese kɛran sɔmburu

29 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Mɛrarin bwese kɛran
tɔmbu gario yɛnu ka yɛnu.
30 Kaa ben tɔn durɔbu gariwa saa be
ba wɔ̃ɔ tɛna mɔn di n ka da be ba mɔ
wɔ̃ɔ weeraakurɔ, be ba koo kpĩ bu gesi
kuu ten sɔmburu ko.
31 Wee sɔmbu te ba koo bu nɔmu
bɛria. Beya ba ko n da kuu ten dãa bɛsi
sɔbe ka ten dãa pɔɔsi ka ten gbereba ka
ten yɔ̃ratii,
32 ka maa ten yaaran kara dãnu ka
ten yɔ̃ratii ka ten kurumba ka ten wɛ̃ɛ
ka sere ten dendi yãa ni nu tie. Ba koo
baawure wɛ̃wa ye u koo sɔbe.
33 Sɔma yeniwa Mɛrarin bwese kɛra
ya ko n da ko kuu te sɔɔ. Itamaa yãku
kowo Aronin biiwa u koo bu nɔni
doke.

Ba Lefiba gara be ba koo kpĩ bu kuu ten sɔmburu ko

34-49 Mɔwisi ka Aroni ka Isireliban
yɛnu yɛ̃robu ba Lefiban bwese kɛri
yinin tɔmbu gara, yiya, Kehati ka
Gɛɛsɔni ka Mɛrari. Ba bu garawa yɛnu
ka yɛnu saa be ba wɔ̃ɔ tɛna mɔn di sere
n ka da be ba mɔ wɔ̃ɔ weeraakurɔ, be
ba koo kpĩ bu sɔmburu ko kuu te sɔɔ
gesi nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa.
Be ba gara Kehatin bweseru sɔɔ,
ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun
suba yiru ka nata ka wunɔbu ka
weeraakuru (2.750).
Gɛɛsɔnin bweseru sɔɔ maa, ben geera
kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka
nata ka tɛna (2.630).
Mɛrarin bweseru sɔɔ, ben geera maa
kua tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka goobu
(3.200). Ma Lefiba kpuron geera
kua tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔba ita ka
nɛɛra wunɔbu ka wɛnɛ (8.580).
Ba ben baawure sɔ̃ɔwa ye u koo ko
ka ye u koo sɔbe nge mɛ Yinni Gusunɔ
u Mɔwisi sɔ̃ɔwa.

Be ba koo yara sansanin di

5

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu bu yaro
sansanin di, be ba disi mɔ gɔnan bara
disiginun sɔ̃, ǹ kun mɛ kentun sɔ̃, ǹ
kun mɛ goru garun sɔ̃.
3 Yɛ̃ro u sãawa tɔn kurɔ? I ko i nùn
yarawa kpa u ku raa sansani ye disi
doke, yèn suunu sɔɔ nɛ, Yinni Gusunɔ
na wãa.
4 Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn
wooda ye mɛm nɔɔwa. Ma ba tɔmbu
kpuro yara be ba disi mɔ mi, nge mɛ
Yinni Gusunɔ u gerua.

Torarun sɔmbu

5 Yinni Gusunɔ u maa kpam Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
6 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔn kurɔwa?
Aa, tɔn durɔwa? U n win winsim tora,
Yinni Gusunɔwa u tora.
7 Yɛ̃ro u koo win tora te tuuba kowa
kpa u gãa nìn sɔ̃ u tora mi wesia, kpa u
yen bɔnu nɔɔbun tia sosi.
8 Wi ba koo gãa ni wesia, ù kun wãa
ma uǹ maa goo mɔ wi ba koo nu wɛ̃,
Yinni Gusunɔwa ba koo nu wɛ̃, kpa
nu ko yãku kowoginu. U koo maa
yãa kinɛru wɛ̃ te ba koo ka nùn win
torarun yãkuru kua.
9 Yãkuru baatere tèn sukum ba wĩa
nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃, ta ko n
sãawa yãku kowogiru.
10 Kpuro ye ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn sɔ̃,
ya kuawa yãku kowogia. U koo kpĩ u
ye yi nɛnɛm win tiin sɔ̃.

Tɔn kurɔ wi ba tamaa

u sakararu kua

11 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
12 a Isireliba kpuro sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔn
kurɔ goo ù n naanɛ sarirun kookoosu
mɔ̀,
13 ma win durɔ u tamaa durɔ goo u
ka nùn kpuna, baa mɛ ganu sari ni nu
nùn sɔ̃ɔsimɔ ma u ka goo kpuna, mɛya
uǹ maa seedagii goo mɔ wi u nùn wa u
ye mɔ̀, durɔ win tii uǹ maa ka nùn ye
mwɛ,
14 sɔrɔkudo uǹ ye kue, adama ka mɛ,
nisinun sɔ̃, uǹ nùn naanɛ sãa, ma u
tamaa u sakararu kuawa kam kam,
15 baa ǹ n mɛren na, durɔ wi, u
koo ka win kurɔ wi dawa yãku kowon
mi ka ɔɔsun som kilo ita. Uǹ gum
dokemɔ som mɛ sɔɔ. Mɛya uǹ maa
turare sɔndimɔ mɛn wɔllɔ. Domi ta
sãawa yãkuru te ta nisinu yaayamɔ.
16 Saa ye sɔɔ, yãku kowo u koo ka
nùn dawa sãa yerɔ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ,
17 u yɔ̃rasia, kpa u doma nim sua
wekerun di te ba kua ka sɔndu, kpa u
tua sɔka sãa yerun temɔ u ka nim mɛ
burina.
18 U koo de kurɔ wi, u yɔ̃ra Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ kpa u nùn win
yasa pota, kpa u kɛ̃ɛ te sɔndi kurɔ win
nɔmaɔ. Saa ye sɔɔ, yãku kowon tii u
ko n nim sosuram nɛni mɛ mu ka bɔ̃ri
naamɔ,
19 kpa u kurɔ wi bɔ̃rusia u nɛɛ, saa
ye a wãa wunɛn durɔn yɛnuɔ, tɔn durɔ
goo ù kun ka nun kpunɛ, ma aǹ tii disi
doke, Gusunɔ u ku de a bɔ̃ri wa yi nim
mɛ, mu koo ka na.
20 Adama ma a ka durɔ goo kpuna, a
tii disi kua,
21 Yinni Gusunɔ u nun sɛɛyasia, kpa
u nun wĩroru kpɛ̃ɛ kpa wunɛn nukuru
tu mɔsi sere ba n da nun sie bà n
tɔmbu bɔ̃rusimɔ.
22 Gusunɔ u de nim mɛ mu ka bɔ̃ri
naamɔ mi, mu du wunɛn nukurɔ kpa
wunɛn nuku te, tu mɔsi, kpa wunɛn
marutuu gu gbera. Saa ye sɔɔra, kurɔ
wi, u koo gere u nɛɛ, ami!
23 Yãku kowo u koo bɔ̃ri yi yorewa
tireru sɔɔ kpa u yi tea ka nim sosuram
mɛ,
24 mɛ mu ka bɔ̃ri naamɔ kpa u mu
kurɔ wi nɔrusia, kpa nim mɛ, mu du
win nukurɔ mu nùn kɔ̃sa kua.
25 Yen biru yãku kowo u koo nisi-
nun kɛ̃ɛ te mwa kurɔ win nɔman di
kpa u tu sɔ̃ɔsi beri berika, kpa u ka
sere tu da yãku yerɔ.
26 Yen biru u koo kɛ̃ɛ ten som nɔm
kure teeru sua kpa u mu dɔ̃ɔ mɛni
yãku yerɔ kpa Yinni Gusunɔ u kurɔ wi
yaaya. Yen biru kpa u kurɔ wi nim
sosuram mɛ nɔrusia.
27 U n kurɔ wi nim mɛ nɔrusia ma
u disi mɔ, u kua naanɛ sarirugii win
durɔn mi, nim mɛ, mu koo ka nùn
bɔ̃ri naawa, kpa mu nùn kɔ̃sa kua, win

nukuru tu mɔsi kpa win marutuu gu
gbera, kpa ba n da nùn sie bà n tɔmbu
bɔ̃rusimɔ.
28 Adama ù kun disi mɔ, u tii nɛnua
dee dee, ba koo nùn garisiwa taarɛ
sarirugii. Saa ye sɔɔ, u koo bibu wa u
ma.
29 Yeniwa ya sãa kurɔ ka durɔn nis-
inun wooda. Kurɔ ù n win durɔ nɔni
wɔ̃kua u sakararu kua,
30 ǹ kun mɛ durɔn nisinu nù n
seewa, ù n win kurɔ taarɛ weesugia
wɛ̃ɛmɔ, yãku kowo u koo ka nùn dawa
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa u ko
mam mam ye wooda ye, ya gerua.
31 Durɔ u ko n sãa taarɛ sarirugii.
Adama kurɔ ù n tora u koo ten are wa.

Be ba tii Yinni Gusunɔ wɛ̃

6

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, goo ù n tii
wuna nɛnɛm u ka tii Yinni Gusunɔ wɛ̃,
3 yɛ̃ro uǹ koo tam gam nɔ, baa mɛ ba
kua ka resɛm. Uǹ maa resɛm beka ǹ
kun mɛ gbeba dimɔ.
4 Saa ye u tii Gusunɔ wɛ̃ mi, uǹ
gãanu dimɔ ye ba kua ka resɛm.
5 Uǹ maa win seri kɔnimɔ sere win
tii wɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ te, tu ka yibu. U koo win
seri deriwa yi n kpɛ̃amɔ, kpa u n wãa
Gusunɔn sɔ̃.
6 U ku raa maa susi goru garun
bɔkuɔ u sere tu baba,
7 baa ǹ n win baan gorun na, ǹ
kun mɛ win mɛrogiru, ǹ kun mɛ win
wɔnɔ ka win mɔɔgiru, ǹ kun mɛ win
sesugiru. Domi seri yi u sɔɔwa mi, yi
sɔ̃ɔsimɔ ma u tii Gusunɔ wɛ̃ɛwa.
8 Win tii wɛ̃ɛbun saa ye sɔɔ, u ko n
wãawa Yinni Gusunɔn sɔmburun sɔ̃.
9 Wi ka goo bà n wãa sannu ma yɛ̃ro
u gu suaru sɔɔ, ma u disi duura, u
koo win seri kɔniwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse
dɔma te u tii dɛɛrasiamɔ.
10 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, u koo ka yãku
kowo kparukonu yiru naawa, ǹ
kun mɛ, totobɛrɛnu yiru, sãa yerun
kɔnnɔwɔ,
11 kpa yãku kowo u gen teu go, u
ka durɔ win torarun suuru bikia kpa
u ka yiruse yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
ko. Yen biru kpa u nùn dɛɛrasiabun
wororu koosi. Yen tɔ̃ɔ te, u dɛɛrawa
mi.
12 Kpa u maa wure u tii Yinni
Gusunɔ wɛ̃. Saa yera u koo yãa kinɛru
wɔ̃ɔ tiagiru go u ka win toraru sɔmɛ.
Adama tɔ̃ɔ gbiikii ni u raa tii wɛ̃ mi, nu
kam kuawa mi.
13 Be ba tii Gusunɔ wɛ̃n wooda
wee. Goo ù n tii wuna nɛnɛm Yinni
Gusunɔn sɔ̃, ma u yen tɔ̃ru yibia te
u bura ba koo ka nùn dawa Yinni
Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ.
14 Miya u koo ka win kɛ̃ru na Yinni
Gusunɔn mi. Niya yãa kinɛru wɔ̃ɔ
tiagiru te taǹ alebu mɔ, u ka yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru ko, ka maa yãa
niru wɔɔ tiagiru te taǹ alebu mɔ u ka
torarun yãkuru ko. Kpa u maa ka
yãa kinɛru na te taǹ alebu mɔ u ka
siarabun yãkuru ko.
15 U koo maa ka pɛ̃ɛ na bireru sɔɔ ye
baǹ seeyatia doke, yen gɛɛ yi n kpã yèn
som ba ka gum burina, yen gɛɛ yi kun
maa kpã yi ba koo gum tɛɛni.
16 Yen biru kpa yãku kowo u ka
kɛ̃ɛ ni na Yinni Gusunɔn mi, kpa u
torarun yãkunu ko ka sere yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu.
17 Kpa u maa siarabun yãkunu ko ka
yãa kinɛ te, ka pɛ̃ɛ ye ya wãa bire te sɔɔ,
ye baǹ seeyatia doke, ka som mɛ, ka
tam mɛ.
18 Saa ye sɔɔ, wi u tii wɛ̃ mi, u koo
win seri yi kɔniwa Yinni Gusunɔn sãa
yerun kɔnnɔwɔ, kpa u yi kpɛ̃ɛ mi ba
siarabun yãkurun dɔ̃ɔ sɔ̃rua.
19 Yen biru yãku kowo u koo yãa
kinɛ ten nɔmu sua te ba sawa mi, kpa
u pɛ̃ɛ ka kira teeru sua birerun di, kpa
u ye kpuro sɔndi durɔ win nɔmuɔ wi
ba kɔna mi.
20 Yen biru yãku kowo u koo ye
Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔsi, ka sere yaa yen
guro guroru ka yen taa teeru sannu,
kpa yu ko wi yãku kowogia. Woro
nini kpuron biruwa wi u tii Yinni
Gusunɔ wɛ̃ mi, u koo den kpĩ u tam nɔ.
21 Yera ya sãa be ba tii wuna nɛnɛm
Yinni Gusunɔn sɔ̃n wooda. Yãku niya
ba koo maa ko. Bà n maa dam mɔ bu
ka Yinni Gusunɔ kɛ̃nu ganu wɛ̃ nini
baasi, ba koo kpĩ bu ko. Adama baa
ǹ n mɛren na, ba koo nùn wɛ̃wa ye ba

nɔɔ mwɛɛru kua nge mɛ yen wooda ya gerua.

Nge mɛ ba ko n da domaru ko

22 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
23 a Aroni ka win bii tɔn durɔbu sõɔwɔ a nɛɛ, wee nge mɛ ba ko n da gere bà n Isireliba domaru kuammɛ.
24 Ba ko n da nɛɛwa,
Yinni Gusunɔ u bɛɛ domaru kua,
kpa u bɛɛ kõsu.
25 Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri
kpa u bɛɛ durom kua.
26 Gusunɔ u bɛɛ mɛɛrima,
kpa u bɛɛ bɔri yɛndu wɛ̃.
27 Yãku kowo ù n nɛn yĩsiru sokusina mɛ, sanam mɛ u Isireliba domaru kuammɛ, saa yera kon doma te mwa.

Kɛkɛ yi Isireliban

guro guroba wɛ̃ sãa yerun sõ

7

1 Sanam mɛ Mɔwisi u Yinni Gusunɔn kuu te gira u kpa, u tu gum yɛ̃ka, te ka ten dendi yãnu kpuro, ta n ka sãa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ. Ka yãku yee te ka ten dendi yãnu ye kpurowa u gum yɛ̃ka u wuna nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ.
2 Yera Isireliban bwese kɛra baayeren guro guro be ba raa tɔmbu gara mi, ba susima.
3 Ben baawure u ka win kɛ̃ru na. Kɛ̃ɛ niya nɛɛ wɔkura yiru ka kɛkɛ nɔɔba tia ye nɛɛ gawe. Ba kɛkɛ yi wukiritii kua. Wirugibu yiruwa ba mɛnna ba kɛkɛ tia kasu ba wɛ̃. Ma ben baawure u naa tia wɛ̃. Ma ba ka ye na Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
4 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
5 a ye kpuro mɔɔ nɛn kuu ten sɔmburun sõ, kpa a ye Lefiba bɔnu kua nge mɛ ben baawuren sɔmbura sãa yu ka nùn somi.
6 Ma Mɔwisi u kɛkɛ be ka nɛɛ yi mwa ma u yi Lefiba wɛ̃.
7 U Gɛɛsɔnin bwese kɛra kɛkɛ yiru wɛ̃ ka nɛɛ nnɛ ben sɔmburun sõ.
8 U Mɛrarin bwese kɛra kɛkɛ nnɛ wɛ̃ ka nɛɛ nɔɔba ita, ben sɔmburun sõ. N deema Itamaa yãku kowo Aronin biiwa u bu kpare.
9 Uṅ Kehatiba yen gaa wɛ̃. Domi sãa yerun dendi yãnun tiiwa be, ba ra sue ben senɔ.

Kɛ̃ɛ ni ba kua sanam mɛ

ba yãku yeru wukiamɔ

10 Dɔma te ba yãku yee te gum yɛ̃ka ta n ka sãa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ, Isireliban bwese kɛrin wirugibu ba ka ben kɛ̃nu na yãku yee ten wuswaaɔ.
11 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ, a de Isireliban guro guro be, bu na tia tia, ben baawure u n win kɛ̃ru mɔ u ka tu sõɔsi yãku yee ten sõ, ben baawure u n win tõru mɔ.
12-83 Wee nge mɛ ba ka kɛ̃ɛ ni naasina.
Tõɔ gbiikiru Nasoni, Aminadabun bii, Yudan bweseru sɔɔ, wiya u ka wigiru na.
Tõru yiruse Nɛtanɛɛli, Suarin bii, Isakarin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru itase Eliabu, Helonin bii, Sabulonin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru nnɛse Elisuri, Sedeurin bii, Rubɛnin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru nɔɔbuse Selumiɛli, Surisadain bii, Simɛɔn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru nɔɔba tiase Eliasafu, Dewɛlin bii, Gadin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru nɔɔba yiruse Elisama, Amihudun bii, Efaraimun bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru nɔɔba itase Gamuliɛli, Pedasurin bii, Manasen bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru nɔɔba nnɛse Abidani, Gideonin bii, Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru wɔkuruse Akiesɛɛ, Amisadain bii, Danun bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru wɔkura tiase Pagiɛli, Okiranin bii, Asɛɛn bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.
Tõru wɔkura yiruse Ahira, Enanin bii, Nɛfitalin bweseru sɔɔ, u maa ka wigiru na.

Wee ye ben baawure u ka na.
Yera gbɛ̃ɛru te ba kua ka sii geesu, tèn bunum mu sãa kilo tia ka garamu gooba wunɔbu (300), ka maa gbɛ̃ɛru garu te ba ko n da ka yɛm yɛ̃ke. Ba maa te kuawa ka sii geesu. Ten bunum mu sãawa garamu nata ka wunɔbu (700). Ba ni kpuron bunum yĩirawa ka sãa yerun yĩirutia. Ma ba gbɛ̃ɛnu yiru ye sɔɔ, som doke mɛ ba burina ka gum bu ka yãkuru ko.
Ben baawure u ka nɔra wuragia na ye ba turare yibie. Nɔra yen bunum mu sãa garamu wunɔbu (100).
Ba maa ka kɛtɛ kinɛru ka yãa kinɛru ka yãa kpɛndu wɔ̃ɔ tiagiru na. Ye ita kpurowa ba koo ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko,
kpa bu ka boo kinɛru na te ba koo ka torarun yãkuru ko,
ka maa naa kinɛnu yiru ka yãa kinɛnu nɔɔbu ka boo kinɛnu nɔɔbu ka yãa kpɛmminu nɔɔbu wɔ̃ɔ tiaginu ni ba koo ka siarabun yãkunu ko.

84 Kɛ̃ɛ ni ba kua dɔma te, yãku yee ten sɔ̃, ni kpuron geera kuawa gbɛ̃ɛnu wɔkura yiru ni ba kua ka sii geesu ka sere maa sii geesun gbɛ̃ɛnu ganu wɔkura yiru ni ba ko n da ka yɛm yɛ̃ke, ka maa nɔri wuragii wɔkura yiru.
85 Gbɛ̃ɛ nin baateren bunum mu sãawa kilo tia ka garamu gooba wunɔbu (300). Ni ba ra ka maa yɛm yɛ̃ke mi, nin teerun bunum maa sãawa garamu nata ka wunɔbu (700). Gbɛ̃ɛ ni kpuron bunum mu kuawa kilo yenda nnɛ, nge mɛ ba ra yĩire sãa yerɔ.
86 Nɔri wuragii yi, yin baayeren bunum mu sãawa garamu wunɔbu (100). Ma nɔri wɔkura yiru ye kpuron bunum mu kua kilo tia ka garamu goobu (200). Ba yin baayere turare yibie ye ba koo dɔ̃ɔ doke.
87 Yen biru ba yaa sabenu wɛ̃. Niya naa kinɛnu wɔkura yiru ka yãa kinɛnu wɔkura yiru ka yãa kpɛmminu wɔ̃ɔ tiaginu wɔkura yiru ni ba koo ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ka maa som mɛ ba ra ka yãku te ko, ka maa boo kinɛnu wɔkura yiru ni ba koo ka toranun yãkuru ko,
88 ka kɛtɛ kinɛnu yenda nnɛ, ka yãa kinɛnu wata ka boo kinɛnu wata ka yãa kpɛmminu wɔ̃ɔ tiaginu wata. Ni kpurowa ba koo ka siarabun yãkunu ko. Kɛ̃ɛ niniwa ba kua sanam mɛ ba yãku yee te gum yɛ̃ka ta n ka sãa nɛnɛm Gusunɔn sɔ̃.
89 Sanam mɛ Mɔwisi u dua Yinni Gusunɔn kuu ten mi, u Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ. Nɔɔ ge, ga weewa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu yiru yen baa sɔɔn di, ye ya wãa woodan kpakoro ten wukiritian wɔllɔ. Min diya Gusunɔ u ka nùn gari mɔ̀.

Nge mɛ ba koo fitilanu yiisina

8

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Aroni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
2 ù n fitilanu nɔɔba yiru ye doke dabu ge sɔɔ, u de nu n yam bururasie wuswaaɔ.
3 Ma Aroni u kua mɛ. U nu doke doke dabu gen wuswaaɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa.
4 Ba dabu ge kuawa ka wura bɔri tia saa gen wɔllun di sere n ka da temɔ, ka sere bura ni ba gu kua. Mɔwisi u dera ba gu kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔsi.

Ba Lefiba wuna nɛnɛm

Yinni Gusunɔn sɔmburun sɔ̃

5 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
6 a Lefiba wunɔ Isireliban suunu sɔɔn di kpa a bu dɛɛrasia.
7 Wee nge mɛ kaa ko a ka bu dɛɛrasia. Kaa bu nim yɛ̃kawa mɛ mu koo ben toranu wukiri. Kpa a de bu ben wasin sansu kɔni. Kpa bu ben yãnu tea kpa bu tii dɛɛrasia.
8 Yen biru ba koo kɛtɛ kinɛ kpɛmbu sua ka som mɛ ba ka gum burina ka kɛtɛ kinɛ kpɛmbu gagu bu ka torarun yãkuru ko.
9 Kpa a Isireliba kpuro mɛnna kuu ten kɔnnɔwɔ, kpa a de Lefiba bu susima
10 nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa Isireliba bu ben nɔma sɔndi Lefi ben wiru wɔllɔ.
11 Kpa Aroni u Lefi be sɔ̃ɔsi beri berika nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge yãkuru te Isireliba ba ka na. Saa

ye sɔɔ, ba bu wunawa mi nɛnɛm nɛn
sɔmburun sɔ̃.
12 Lefiba ba koo maa ben nɔma
sɔndi kɛtɛ kinɛ nin wiru wɔllɔ. Yen
biru kpa Aroni u teeru go ben
tora run suurun sɔ̃ kpa u ka teeru
yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko u sere bu
dɛɛrasiabun woronu koosi.
13 Kaa de Lefiba kpuro bu se bu yɔ̃ra
Aroni ka win bibun wuswaaɔ, kpa a
bu sɔ̃ɔsi beri berika nge yãkuru nɛ,
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
14 Kaa Lefiba wunawa nɛnɛm Isire-
liban suunu sɔɔn di, kpa ba n wãa nɛn
sɔmburun sɔ̃.
15 Yeniban biru ba koo sɔmburu ko
nɛn sãa yerɔ. Kaa bu dɛɛrasiawa kpa a
bu sɔ̃ɔsi beri berika nge yãkuru.
16 Domi ba man bu wɛ̃wa mam mam
ba kua Isireliban bii gbiikobu kpuron
kɔsire.
17 Ben bii gbiikobu kpuro ba sãawa
nɛgibu saa tɔmbun bii gbiikobun di
n ka da yaa sabenun binɔ. Na bu
wunawa nɛnɛm ba kua nɛgibu, saa
mìn di na bii gbiikobu go Egibitiɔ.
18 Na Lefiba mwa Isireliban bii
gbiikobun ayerɔ.
19 Na bu wunawa na Aroni ka win
bibu wɛ̃, bu ka sɔmburu ko Isireliban
sɔ̃ sãa yerɔ, kpa ba n sãa nge yãkuru te
Isireliba ba wɛ̃ ben toranun sɔ̃. Saa ye
sɔɔ, Isireli be, baǹ susimɔ nɛn kuu ten
bɔkuɔ n sere bu go.
20 Mɔwisi ka Aroni ka Isireliba
kpuro ba kua mam mam ye Yinni
Gusunɔ u gerua Lefiban sɔ̃.
21 Lefiba ba tii dɛɛrasia ba ben yãnu
tea, ma Aroni u bu sɔ̃ɔsi beri berika
nge yãkuru. Ma u bu torarun suuru
ka dɛɛrasiabun woronu koosi.
22 Yen biruwa Lefi be, ba na Yinni
Gusunɔn kuu ten mi, ba ben sɔmburu
torua Aroni ka win bibun nɔni biru,
nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u ko ben sɔ̃.
23 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
24 Lefi be ba wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu mɔ ka
be ba kere mɛ, beya ba koo sɔmburu
ko nɛn kuu te sɔɔ.
25 Be ba wɔ̃ɔ weeraakuru tura,
ba koo yariwa ben sɔmburun di
mam mam. Baǹ maa man sɔmburu
kuammɛ.
26 Ba ko n da ben Lefisibu somi bà
n sɔmburu mɔ̀. Adama ben tii baǹ ko
n maa sɔmburu mɔ mi. Nge mɛya kaa
Lefiba kua ben sɔmburun swaa sɔɔ.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru

9

1 Ye Isireliba ba yarima Egibitin di
yen wɔ̃ɔ yirusen suru gbiikoo sɔɔ,
yera Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
kua Sinain gbaburɔ.
2 U nɛɛ, Isireliba ba ko n da Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ bakaru diwa saa ye na yi
sɔɔ.
3 Yera suru winin sɔ̃ɔ wɔkura
nnɛsen yoka, sanam mɛ sɔ̃ɔ dua. Ba
koo tu diwa nge mɛ ten wooda ya
gerua.
4 Ma Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa nge
mɛ ba koo ka Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru
di.
5 Ma ba tɔ̃ɔ te di suru gbiikoon sɔ̃ɔ
wɔkura nnɛse yen yoka sanam mɛ sɔ̃ɔ
dua, Sinain gbaburu mi, nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa bu ko.
6 Yen dɔma te, tɔmbu gaba wãa be ba
disi mɔ gorun sɔ̃. Baǹ kpĩa ba tɔ̃ɔ baka
te di. Ma ba da ba Mɔwisi ka Aroni
deema.
7 Ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee sa disi
mɔ gorun sɔ̃. Yen sɔ̃, kaa sun yinari
su ka bɛsɛn yãkuru na Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ tɔ̃ɔ te sɔɔ, nge Isireli be ba
tie?
8 Ma Mɔwisi u nɛɛ, i yɔ̃ro n bikia ye
Yinni Gusunɔ u koo man sɔ̃ bɛɛn sɔ̃.
9 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
10 ben goo ǹ kun mɛ ben bibun bwe-
seru sɔɔ, goo ù n disi mɔ gorun sɔ̃, ǹ
kun mɛ u wuu da, ka mɛ, u koo Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ bakaru diwa nɛn sɔ̃.
11 Adama ba koo tu diwa suru
yirusen sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen yoka
sanam mɛ sɔ̃ɔ dua. Kpa bu ten yaa tem
ka pɛ̃ɛ ye baǹ seeyatia doke ka maa
kpee wuru si su sosu.
12 Bu ku yen gaa deri sere sisiru bu-
ruru. Baǹ maa yen kukunu kɔramɔ.
Bu de bu yen wooda mɛm nɔɔwa mam
mam.
13 Goo ù n dɛɛre ma uǹ wuu de, ma
u ka sere yina u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka
te di, ba koo yɛ̃ro yarawa Isireliban
sansanin di, yèn sɔ̃ u yina u ka win

yãkuru na ten saa sɔɔ. Yɛ̃ro u koo win
tora ten are mwawa.
14 Sɔɔ goo ù n wãa bɛɛn suunu sɔɔ, u
tɔ̃ɔ baka te dimɔ, u koo tu diwa nge mɛ
na ten wooda yi. Bɛɛ ka sɔbu, wooda
tia yera na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.

Guru wii wuroru ta Yinni

Gusunɔn kuu te wukiri

15 Dɔma te Mɔwisi u Yinni Gusunɔn
kuu te gira u kpa, guru wii wurora ta
tu wukiri saa yoka yen di n ka girari
bururɔ. Ma ta yam bururasie nge dɔ̃ɔ
kuu ten wɔllɔ.
16 Nge mɛya ta tu wukiri saa dɔma
ten di. Wɔ̃kuru kpa ta n yam buriri.
17 Guru wii wuro te, tà n seewa
Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun di,
Isireliba ba ra kuu te wukewa bu
doona. Kpa bu maa yɔ̃ra mi guru wii
wuro te, ta yɔ̃ra.
18 Nge mɛya ba ra ka Yinni Gusunɔn
gere tubu ù n kĩ bu kuu te gira, ǹ kun
mɛ, ù n kĩ bu tu wuka. Guru wii wuro
te, tà n wãa kuu ten wɔllɔ, ba ku ra
doonɛ min di.
19 Tà n yɔ̃ra kuu ten wɔllɔ n ka tɛ,
Isireliba ba ra Yinni Gusunɔn wooda
mɛm nɔɔwɛwa, ba ku ra doonɛ min di.
20 Tà n yɔ̃ra saa fiiko, miya ba ra ben
sansani gire saa fiiko. Yen biru kpa bu
se bu doona Yinni Gusunɔ ù n nɛɛ, bu
se bu doona.
21 Gasɔ guru wii wuro te, ta ra yɔ̃re
yam tem, saa yokan di sere ka bururɔ,
ǹ kun mɛ sɔ̃ɔ teeru ka wɔ̃ku teeru.
Adama tà n seewa, Isireliba ba ra sewa
bu swaa wɔri.
22 Adama tà n yɔ̃ra kuu ten wɔllɔ sɔ̃ɔ
yiru ǹ kun mɛ suru tia ǹ kun mɛ wɔ̃ɔ
tia Isireliba ba ku ra kuu te wuke, ma
n kun mɔ ba guru wii wuro te wa ta
seewa.
23 Ba ku ra se, ba ku ra maa sinɛ, ma
n kun mɔ Yinni Gusunɔ u bu wooda
wɛ̃. Ba ra win wooda swĩiwa nge mɛ
u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u ko.

Kɔbi yiru

yi ba kua ka sii geesu

10

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a de bu kɔbi yiru seku ka sii geesu
yi ba ko n da so bu ka tɔmbu mɛnna
kpa bu bu sɔ̃ bu seewo bu doona
sansanin di.
3 Bà n kɔbi yiru ye so sannu, tɔmbu
kpurowa ba koo mɛnna wunɛn mi,
Yinni Gusunɔn kuu ten wuswaaɔ.
4 Adama bà n yin tia so, Isireliban
wirugibu ka ben yɛnu yɛ̃roba ba koo
mɛnna wunɛn mi.
5 Bà n kɔba so ba kuuki koosi, be ba
ben sansani gire Yinni Gusunɔn kuu
ten sɔ̃ɔ yari yeru gia, bera ba koo gbi
bu doona.
6 Bà n maa wure ba so ba kuuki
koosi, be ba ben sansani gire sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia kpa be, bu maa doona.
7 Adama bà n kĩ bu tɔmbu kpuro
mɛnna, ba koo kɔba sowa ba kun
kuuki kue.
8 Aroni ka win bibu, be, be ba sãa
yãku kowobu, be tɔnawa ba ko n da
kɔbi yi so. Yeni ya ko n sãawa wooda
sere ka ben bibun bweserɔ.
9 I n dua bɛɛn tem sɔɔ, i tabu mɔ̀ ka
bɛɛn yibɛrɛba i ko i kɔbi yi sowa i n
kuuki koosimɔ kpa nɛ, Yinni Gusunɔ
n ka bɛɛ yaaya n bɛɛ wɔra yibɛrɛ ben
nɔman di.
10 I n yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu mɔ̀,
ǹ kun mɛ siarabun yãkunu tɔ̃ɔ bakaru
sɔɔ, ǹ kun mɛ tɔ̃ɔ ni i ra di surun tɔ̃ɔ
gbiikiru sɔɔ, ǹ kun mɛ nuku dobun
saa gaa sɔɔ, i ko i n da kɔbi sowa. Nge
mɛya kon ka bɛɛ yaaya. Nɛna Gusunɔ
bɛɛn Yinni.

ISIRELIBAN SANUM SAA SINAIN DI N KA DA MƆABUN TEM NƆƆ BURA YERƆ

Isireliba ba swaa wɔri

11 Ye Isireliba ba yarima saa Egibitin
di, yen wɔ̃ɔ yirusen suru yirusen
sɔ̃ɔ yɛnduse sɔɔra, guru wii wurora
seewa Yinni Gusunɔn kuu ten wɔllun
di.
12 Ma Isireliba ba seewa Sinain
gbaburun di ba swaa wɔri nge mɛ ba
wooda yi bu ka swĩina. Ma guru wii
wuro te, ta da ta yɔ̃ra Paraniɔ.
13 Dɔma te, ben see gbiikiba ba
seewa mi, sanam mɛ Yinni Gusunɔ u
Mɔwisi sɔ̃ɔwa bu da.
14-16 Yudaban tabu kowo wuura
ta gbia ta swaa wɔri ba ben gidi
bɔra nɛni. Be ba maa wãa wuu te

sɔɔ, beya Isakariba ka Sabuloniba. Nasoni, Aminadabun biiwa u sãa Yudaban tabu sunɔ. Isakariban tabu sunɔwa maa Nɛtanɛɛli, Suarin bii. Sabuloniban tabu sunɔwa maa Eliabu, Helonin bii.

17 Ba Yinni Gusunɔn kuu te kurua. Ma Gɛɛsɔniba ka Mɛrariba be ba sãa Lefin bweseru ba ten yãnu sua ba ka swaa wɔri ba Yudaban tabu wuu te swĩi.

18-20 Yen biruwa Rubɛnin bwese kɛra ka yen tabu kowo wuuru, ba Lefi be swĩi. Be ba maa wãa tabu wuu te sɔɔ, bera Simɛɔba ka Gadiba. Rubɛniban tabu sunɔn yĩsira Elisuri, Sedeurin bii. Simɛɔban tabu sunɔn yĩsira Selumiɛli, Surisadain bii. Gadiban tabu sunɔn yĩsira maa Eliasafu, Dewɛlin bii.

21 Yen biru Kehatibara ba swĩi be, be ba sãarun dendi yãnu sɔɔwa. Lefi be ba gbia ba koo kuu te girawa Kehatiba bu sere tunuma.

22-24 Kehatiban biru, Efaraimun bwese kɛra ya swĩi ka yen tabu kowo wuunu ba ben gidi bɔra gbiisie. Beya Manaseba ka Bɛnyamɛɛba. Efaraimuban tabu sunɔn yĩsira Elisama, Amihudun bii. Manaseban tabu sunɔn yĩsira Gamuliɛli, Pedasurin bii. Bɛnyamɛɛban tabu sunɔn yĩsira Abidani, Gideonin bii.

25-27 Yen biruwa Danun bwese kɛra ka yen tabu kowo wuunu ba bu swĩi ba ben gidi bɔra nɛni. Beya Asɛɛba ka Nɛfitaliba. Beya ba kua tɔn be kpuro kpuron biru kɔre. Danuban tabu sunɔn yĩsira Akiesɛɛ, Amisadain bii. Asɛɛban tabu sunɔn yĩsira Pagiɛli, Okiranin bii. Nɛfitaliban tabu sunɔn yĩsira Ahira, Enanin bii.

28 Nge mɛya Isireliba ba swĩinɛ ba ka swaa wɔri be ka ben tabu kowobu.

Mɔwisi u goo kasu

u ka bu swaa sõɔsi

29 Mɔwisi u Hobabu win kurɔn sesu, Rewɛli Madianin bii sõɔwa u nɛɛ, sa dɔɔwa tem mi Yinni Gusunɔ u sun nɔɔ mwɛɛru kua u sun wɛ̃. A na a ka sun da, kpa su ka nun durom mɛ bɔnu ko, mɛ Yinni Gusunɔ u bɛsɛ Isireliba nɔɔ mwɛɛru kua.

30 Hobabu u nùn wisa u nɛɛ, naṅ ka bɛɛ dɔɔ. Kon dawa nɛn temɔ sere nɛn yɛnuɔ.

31 Ma Mɔwisi u nùn wisa u nɛɛ, a suuru koowo a ku sun deri. Domi a gbabu te yɛ̃ mi sa wãa mi. A de a sun gbiiya.

32 À n sun swĩi sa ko ka nun durom mɛ bɔnu ko, mɛ Yinni Gusunɔ u koo sun kua.

33 Ma Isireliba ba Yinni Gusunɔn guu te deri ba sĩa sõɔ ita. Ma ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbia bu ka yam kasu mi ba koo wɛ̃ra.

34 Guru wii wuro te, ta ra n wãawa ben wɔllɔ sõɔ sɔɔ bà n swaa wɔri.

35 Woodan kpakoro te, tà n seewa Mɔwisi u ra nɛɛwa, Yinni, a seewo a yõra, kpa a wunɛn yibɛrɛba yarinasia. Kpa be ba maa nun tusa bu duki wunɛn wuswaan di.

36 Bà n maa woodan kpakoro te yi, u ra nɛɛwa, Yinni Gusunɔ, a wurama a n wãa Isireli dabi dabi ten suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u dera dõɔ u na

11

1 Sõɔ teeru Isireliba ba ka Yinni Gusunɔ wɔki. Ye u nu nua, yaṅ nùn dore. Ma u ka bu mɔru kua, u dera dõɔ u na u ben sansanin bee tia mwa.

2 Yera Isireli be, ba Mɔwisi wuri koosi. Ma u Yinni Gusunɔ kana. Ma dõɔ wi, u yõra.

3 Ma ba yam mi yĩsiru kã Tabera, yèn sõ dõɔ u yabura ben suunu sɔɔ.

Isireliba

ba yaa kanamɔ bu tem

4 Sõɔ teeru tɔn tukobu be ba Isireliba swĩima ben gbɛnubu seewa, ka sere maa Isireliban tii ba wɔkinu torua ba mɔ̀, wara u koo sun yaa wɛ̃ su tem.

5 Domi sa yaaye swɛ̃ɛ yi sa ra raa wa su tem faara ka gbɛsɛnu ka wĩaru ka ayo ka alumasanu ka alumasanu ganu.

6 Wee tɛ̃ sa gberamɔ saṅ maa gãanu waamɔ sa dimɔ ma n kun mɔ manna.

7 Manna ye, dĩa bim kpika ya ka weenɛ.

8-9 Wõkuru Gusunɔ u ra dewa yu sarama ka kakoru kpa sisiru bururu tɔmbu bu yarima bu gura. Ba ra ye namwa, ṅ kun mɛ bu suni soru sɔɔ.

Kpa bu ye swɛ̃ wekerɔ. Ba ra maa ka ye
kiraru ko. Manna ye, ya ra n numɔwa
nge kira te ba sɔnwa.
10 Mɔwisi u nua ma Isireliba ba wɔki
yɛnu ka yɛnu, bwese kɛra ka bwese
kɛra. Ma Yinni Gusunɔn mɔru seewa
gem gem.
11 Yera Mɔwisin nukura sankira, u
Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na
aṅ ka man nɔnu geu mɛɛra. Mban sɔ̃na
a ka man nuki sankumɔ mɛ, ye a ka
man tɔn be nɔmu bɛria.
12 Nɛna na tɔn ben gura sua? Nɛna
na bu mara? Mban sɔ̃na a man sɔ̃ɔmɔ
n bu bɔkio nge mɛ bii mɛro u ra win
bii bɔki, kpa n ka bu da sere mi a ben
baababa nɔɔ mwɛɛru kua.
13 Mana kon yaa wa n tɔn beni
kpuro wɛ̃. Domi wee ba man wuri
koosimɔ, ba mɔ̀, n bu yaa wɛ̃ɛyɔ bu
tem.
14 Nɛ turo naṅ kpɛ̃ n bu sɔbe. Domi
sɔmu ni, nu bunu.
15 Na nun kanamɔ, à n ka man nɔnu
geu mɛɛra, ye kaa ka man deri mɛsum,
a man goowo. A ku de na n wãa nɔni
swãaru sɔɔ.
16 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a man Isireliban guro gurobu
wata ka wɔku te ta sãa wirugibu
mɛnnama. A de bu na nɛn kuu ten mi
ka wunɛ sannu.
17 Miya nɛn tii kon na n gari ko.
Kon Hunde wi u wãa wunɛ sɔɔn dam
sukum wuna n bu wɛ̃ kpa bu wa bu
nun somi a ka tɔn be kpara. Kpa ba
kun sãa wunɛ turon sɔmunu.
18 Kaa Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, bu tii
dɛɛrasio sian sɔ̃. Ba koo yaa tem
domi na ben wɔkinu nua ni ba man
koosimɔ. Ba mɔ̀, wara u koo bu yaa
wɛ̃ bu tem, domi sanam mɛ ba wãa
Egibitiɔ ba ye kpuro mɔ. Adama tɛ̃ nɛ,
Yinni Gusunɔ kon bu yaa wɛ̃.
19 N ṅ sɔ̃ɔ teeru tɔna ba koo ye tem, ṅ
kun mɛ, sɔ̃ɔ yiru, ṅ kun mɛ, sɔ̃ɔ nɔɔbu,
ṅ kun mɛ sɔ̃ɔ wɔkuru, ṅ kun mɛ, sɔ̃ɔ
yɛndu.
20 Suru gira ba koo ye tem sere yu
yari ben wɛ̃run di, yu bu tusi. Domi
ba nɛ, Yinni Gusunɔ yina, nɛ wi na wãa
ben suunu sɔɔ. Ba man wɔkisi ba mɔ̀,
mban sɔ̃na ba yara Egibitin di.
21 Mɔwisi u Yinni Gusunɔ wisa u
nɛɛ, tɔn durɔbu nɔrɔbun suba nataWa
(600.000) Isireliba ba sãa, bèn suunu
sɔɔ na wãa. Yera a nɛɛ, kaa bu yaa wɛ̃
bu tem sere suru gira mam mam?
22 Domi wee, baa sà n bɛsɛn yãanu
ka kɛtɛba kpuro go, ṅ kun mɛ su nim
wɔ̃kun swɛ̃ɛ kpuro mwɛɛri, ye kpuro
yaṅ bu turi.
23 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u
nɛɛ, a tamaa nɛ nɔm kpiribugiiwa? Tɛ̃
kaa wa ye na nun sɔ̃ɔwa yà kun koo
koora.

Gusunɔ u win Hunde Isireliban guro gurobu wata ka wɔku te wɛ̃

24 Ma Mɔwisi u yara u da u Yinni
Gusunɔn gari yi tɔn be sɔ̃ɔwa. U Isire-
liban guro gurobu wata ka wɔkuru
mɛnna. Ma u dera ba sina ba ka kuu
te sikerena.
25 Yinni Gusunɔ u sarama guru wii
wuroru sɔɔ. Ma u ka Mɔwisi gari
kua. Ma u Hunde ye u Mɔwisi wɛ̃n
dam sukum sua u guro guro be wɛ̃.
Ma guro guro be, ba sãaru wɔri nge
Gusunɔn sɔmɔbu, adama n ṅ ka tɛ.
26 Ben yiru gabu Ɛlidadi ka Mɛdadi
ba sina ben sansaniɔ, baṅ de Yinni
Gusunɔn kuu ten mi. Adama ka mɛ,
Hunde u bu yɔɔwa. Ma ba maa sãaru
mɔ̀ sansani mi.
27 Yera aluwaasi goo u seewa u da
u ye Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Ɛlidadi
ka Mɛdadi ba sãaru mɔ̀ nge Gusunɔn
sɔmɔbu bɛsɛn sansaniɔ.
28 Yera Yosue Nunin bii, wi u sãa
Mɔwisin sɔm kowo saa win aluwaasi
piiburun di, u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn
yinni, a bu yinario bu sãa te ko.
29 Mɔwisi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nis-
inu mɔ̀wa nɛn sɔ̃? Gusunɔ u de win
Hunde yu du Isireliba kpuro sɔɔ, kpa
bu ko win sɔmɔbu.
30 Yen biru Mɔwisi ka guro guro be,
ba doona sansani yen min di.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kusunu wɛ̃ bu tem

31 Yera Yinni Gusunɔ u woo seeya
saa nim wɔ̃kun di. Ma woo ge, ga
ka kusunu na nu tɛria sansani ye sɔɔ
kpuro nge sɔ̃ɔ teerun sanum saka.
Kusu ni, nu tem wukiriwa gɔm soonu
yirun saka.

32 Tɔ̃ɔ te, ba kusunu gurawa sere ka
wɔ̃kurɔ. Yen sisiru ba maa gura. Be ba
gura fiiko, bera ba kilo nɔrɔm nɔrɔm
suba dabinu gura. Ma ba kusu ni tɛria
ba ka ben sansani sikerena.
33 Sanam mɛ ba kusu ni nɔɔ kpɛ̃ɛ,
yera Yinni Gusunɔn mɔru seewa ma u
Isireliba nɔni swãa bakaru kpɛ̃ɛ.
34 Ma ba yam mi yĩsiru kã kɔdɛn
sikiru. Domi miya ba bu sika be ba
binɛ kua too yaa ye sɔɔ.
35 Saa min diya Isireliba ba seewa ba
da Haserɔtuɔ. Ma ba yɔ̃ra mi.

Yinni Gusunɔ u dera
bara disigira Mariamu wɔri

12

1 Mɔwisi u kurɔ goo sua wi u sãa
Etiopigii. Yera Mariamu ka Aroni ba
Mɔwisi wĩimɔ.
2 Ba nɛɛ, Mɔwisi tɔnan min diya
Yinni Gusunɔ u ra ka Isireliba gari ko?
Aawo! U ra maa ka bu gari ko saa
bɛsɛn min di.
Yera Yinni Gusunɔ u gari yi nua.
3 N deema Mɔwisi u suuru mɔ
too. Goo sari wi u nùn suuru kere
handunia ye sɔɔ.
4 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka
Aroni ka Mariamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ
kpuro i doo nɛn kuu bekurugirɔ.
Ma ba da mi.
5 Ma Yinni Gusunɔn tii u sarama
guru wii wuro te sɔɔ, u na u yɔ̃ra
win kuu ten kɔnnɔwɔ. Ma u Aroni ka
Mariamu soka. Ma be yiru ye, ba na.
6 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nɛn gari
swaa dakio. Nɛn sɔmɔ be ba wãa bɛɛn
suunu sɔɔ, kãsiru sɔɔra na ra bu tii
sɔ̃ɔsi, kpa n ka bu gari ko dosu sɔɔ.
7 Adama n ṅ mɛ na ra ka Mɔwisi
nɛn sɔm kowo gari ko. Domi u sãawa
naanɛgii nɛn tɔmbu sɔɔ.
8 Nɔɔ ka nɔɔwa na ra ka nùn gari ko,
n ṅ maa mɔ kãsiru sɔɔ na ra nùn tii
sɔ̃ɔsi. U ra man wawa sãa sãa nge mɛ
na sãa. N n mɛn na, mban sɔ̃na iṅ
bɛrum kue i ka nɛn sɔm kowo Mɔwisi
wĩi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru
kua. Yen biru u doona.
10 Yera guru wii wuro te, ta doona.
Ma Gusunɔ u dera bara disigira
Mariamu wɔri u bau kpikisu yara nge
wɛ̃su. Ma Aroni u Mariamu mɛɛra u
deema bara disigira ta nùn mwa.
11 Yera Aroni u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a man suuru kuo. A ku de su bɛsɛn
torarun are wa te sa kua nge gari
bakasu.
12 A ku de Mariamu u n sãa nge bii
wi ba mara goru ma win wasin bee tia
ya kɔ̃sa.
13 Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ
nɔɔgiru sue u nɛɛ, a nùn bɛkio.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Mariamun tundo ù n nùn yãatam sie
wuswaaɔ baṅ koo nùn kɛnusi gina sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru sekurun sɔ̃? N n mɛn na,
bu nùn yaro sansanin di sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru, yen biru kpa bu ka nùn wurama
yɛnuɔ.
15 Ma ba Mariamu yara sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru sansanin biruɔ. Adama Isire-
liba baṅ doonɛ sere ye Mariamu u
wurama.
16 Yeniban biru Isireliba ba seewa
Haserɔtun di ba da ba sina Paranin
gbaburɔ.

Mɔwisi u tɔmbu gɔra bu Kananin
tem saria mɛɛri

13

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a tɔmbu gɔsio bu ka Kananin tem
saria mɛɛrim da, mɛ na bɛɛ Isireliba
wɛ̃ɛmɔ. Bwese kɛra baayere sɔɔ, tɔn
turowa kaa gɔsi u da. Yɛ̃ro u ko n
sãawa bwese kɛra yen wirugii turo.
3 Ma Mɔwisi u Yinni Gusunɔn gere
wura. U tɔn be gɔsa u bu gɔra saa
Paranin gbaburun di. Be u gɔsa mi, be
kpuro ba sãawa Isireliban wirugibu.
4 Ben yĩsa wee.
Rubɛnin bweseru sɔɔ, Samua,
Sakurin bii.
5 Simɛɔn bweseru sɔɔ, Safati, Horin
bii.
6 Yudan bweseru sɔɔ, Kalɛbu, Yɛfunɛn
bii.
7 Isakarin bweseru sɔɔ, Yiguali,
Yosɛfun bii.
8 Efaraimun bweseru sɔɔ, Osee,
Nunin bii.
9 Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, Paati,
Rafun bii.
10 Sabulonin bweseru sɔɔ, Gadiɛli,
Sodin bii.

11 Yosɛfun bweseru sɔɔ, be ba sãa
Manasen bwese kɛra, Gadi, Susin bii.
12 Danun bweseru sɔɔ, Amiɛli,
Gemalin bii.
13 Asɛɛn bweseru sɔɔ, Seturi, Mikaɛlin
bii.
14 Nɛfitalin bweseru sɔɔ, Nakabi, Fo-
fusin bii.
15 Gadin bweseru sɔɔ, Gewɛli, Makin
bii.
16 Tɔn be ba sia mi, beya Mɔwisi
u gɔsa u gɔra bu ka tem mɛn saria
mɛɛrim da. Ma u Osee Nunin bii yĩsiru
kã, Yosue.
17 Mɔwisi u sere bu gɔri u bu sõɔwa
u nɛɛ, i doo Kananin temɔ saa mɛn sõɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gian di kpa i ka da
guunun bera gia.
18 Kpa i tem mɛn saria mɛɛri kpa i wa
mɛn tɔmbu bà n dam mɔ, bà kun maa
dam mɔ, bà n dabi, bà kun maa dabi.
19 I ko i maa mɛɛri tem mɛ, mù n gea
sãa, mù kun maa gea sãa. Kpa i mɛɛri
mɛn wusu sù n gbãranu mɔ, sù kun
maa mɔ.
20 Kpa i maa mɛɛri mù n koo dĩanu
ko, mù kun maa mɔ̀, mù n dãnu mɔ,
mù kun maa mɔ. I wɔrugɔru koowo.
Kpa i ka mɛn dãa marum wɔma.

N deema saa ye sɔɔra resɛm gbiikaa
ya ra ye.

21 Yen biruwa tɔn be, ba seewa ba
tem mɛn saria mɛɛrim da saa gbaburu
te ba mɔ̀ Sinin di n ka da Rehɔbuɔ,
Hamatin swaaɔ.
22 Ba dua tem mɛ sɔɔ saa sõɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gian di ma ba ka da sere
Heboroniɔ mi Ahimani ka Sesai ka
Talimai, Anakin bibun bwesera wãa.
Heboroni ye, ya Egibitin wuu ge ba
mɔ̀ Soani tɔkɔru kere ka wõɔ nɔɔba
yiru.
23 Ma ba tunuma wɔwa ye ba mɔ̀
Ɛsikoliɔ. Miya ba resɛm kãasa bura ka
sere yen swaaru. Ma ba ye sɔɔwa be
yiru ba sãarusie ka dɛka. Ba maa dãa
marum gam sua mɛ ba mɔ̀ gerenadi ka
figi.
24 Ba wɔwa ye yĩsiru kã Ɛsikoli, yèn sõ
miya Isireliba ba resɛm swaaru bura.

Mɔwisin gɔrobu ba gɔra tusia

25 Sõɔ weerun biru gɔro be, ba
wurama.

26 Ye ba tunuma, ba wura Kadɛsiɔ,
Paranin gbaburɔ, mi Mɔwisi ka Aroni
ka Isireliba kpuro ba wãa. Ma ba
gerua ye ba wa kpuro.
27 Ba nɛɛ, too, sa da tem mi a sun gɔra
mi. Ka gem tem mɛ, mu tim ka bom
kokumɔwa. Mɛn dãa marum gam wee
sa ka na.
28 Adama tɔn be ba wãa mi, ba dam
mɔ. Ben wusu su kpã su maa gbãranu
mɔ. Sa maa Anakin bibun bweseru
wa mi, be ba ra n gunu.
29 Ma Amalɛkiba ba wãa mɛn sõɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ma Hɛtiba ka
Yebusiba ka Amɔreba ba wãa guunun
bera gia. Kananiba ba maa wãa nim
wõku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn bɔkuɔ, ka
sere Yuudɛnin daarun goorɔ.
30 Yera tɔmba Mɔwisi wɔkisim
seewa. Ma Kalɛbu u bu marisia u nɛɛ,
su da su tem mɛ mwa mu ko bɛsɛgim.
Sa ko nasara wa.
31 Adama tɔn be ba ka nùn tem mɛ
mɛɛrim da mi, ba nùn siki ba nɛɛ,
saɲ kpɛ̃ su ka tem mɛn tɔmbu sanna.
Domi ba sun dam kere.
32 Ma ba seewa ba tem mɛ nanum
sosi Isireliban wuswaaɔ. Ba nɛɛ, tem
mi sa bɔsu mi, mu ra tɔmbu gowa be
ba kĩ bu sina mi. Be sa wa mi kpuro
ba gunuwa.
33 Sa mam Anakin bibun bweseru
wa mi, be ba sãa doogo bweseru. Ben
wuswaaɔ sa sãawa nge twee. Mɛya
ben tii ba koo sun garisi.

Isireliba ba yina

bu du Kananin temɔ

14

1 Ye Isireliba ba gari yi nua ba
kpa, yera ba nɔɔgiru sua ba swĩ wõku
giriru.
2 Ma ba Mɔwisi ka Aroni wɔkisim
wɔri ba nɛɛ, mban sõna saɲ daa yande
gu Egibitiɔ, ɲ kun mɛ gbaburu mini.
3 Mban sõna Yinni Gusunɔ u ka sun
na tem mini bu sun go ka takobi kpa
bɛsɛn kurɔbu ka bɛsɛn bibu bu ko
yibɛrɛbagibu. N buram bo su wura
Egibitiɔ.
4 Ma ba wesiana ba nɛɛ, su bɛsɛn tii
kparo kua, kpa su wura Egibitiɔ.

5 Ye Mɔwisi ka Aroni ba nua mɛ,
yera ba kibari ba wuswaa tem girari
Isireliba kpuron wuswaaɔ.
6 Yera be sɔɔ, be ba tem mɛn saria
mɛɛrim da mi, Yosue, Nunin bii ka
Kalɛbu, Yɛfunɛn bii ba ben tiin yãnu
gɛ̃ɛka nuku sankiranun sõ.
7 Ba gerua ba nɛɛ, tem mɛ sa mɛɛrim
da mi, mu wã gem gem.
8 Tim ka boma mu kokumɔ mi.
Gusunɔ ù n ka sun nɔnu geu mɛɛra, u
koo ka sun da mi, kpa u sun mu wɛ̃.
9 Yen sõ, i ku nùn seesi, kpa i ku
tɔn ben bɛrum ko. Domi ba koo kowa
nge bɛsɛn dĩanu. Ben bũnu kun bu
kõsumɔ. Adama Yinni Gusunɔ u ko n
ka sun wãa. I ku ben bɛrum ko.
10 Saa ye Isireliba ba gerunamɔ bu
Kalɛbu ka Yosue kpenu kasuku, saa
yera Yinni Gusunɔn yiiko ya sõɔsira
win kuu ten wɔllɔ Isireliba kpuron
wuswaaɔ.

Mɔwisi u Isireliba

suuru kanammɛ Gusunɔn mi

11 Ma Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa
u nɛɛ, sere saa yerà Isireliba ba ko n
man gɛma. Sere saa yerà ba koo den
man naanɛ ko, baa mɛ na maamaaki
dabinu kua ben suunu sɔɔ.
12 Kon bu baranu kpɛ̃ɛwa, kpa n
bu go. Adama wunɛ kon de wunɛn
bweseru tu kpɛ̃a tu dam ko n kere
Isireli be ba tie.
13 Yera Mɔwisi u Yinni Gusunɔ
sõɔwa u nɛɛ, wuna a Isireliba yarama
Egibitin di ka wunɛn dam. Egibitigibu
bà n nua ye a Isireliba kua,
14 ba koo ye Kananiba sõ. N deema
ben tii ba nua ma wuna a Isireliba
kpare, a ra tii bu sõɔsi nɔni ka nɔni. Ba
maa nua ma wuna a bu kõsu. Domi a
ra n bu swaa gbiiye sõɔ sɔɔ ka guru wii
wuroru, wõkuru kpa a n wãa dõɔ yara
sɔɔ.
15 Wee tɛ̃, à n wunɛn tɔn be
kpeerasia nɔn teeru, bwese tuku ni
nu wunɛn gari nua, nu koo gere nu
nɛɛ,
16 wunɛ Yinni Gusunɔ aǹ dam mɔ a
ka wunɛn tɔn be kpara a ka da tem mi
a bu nɔɔ mwɛɛru kua. Yen sõna a na a
bu go gbaburɔ.
17 Yen sõ tɛ̃, na nun kanamɔ a de
a wunɛn dam bakam sõɔsi nge mɛ a
gerua a nɛɛ,
18 a sãawa suurugii. Wunɛn durom
mu kpã. A ra tɔmbu ben toranu suuru
kue. A ku ra toro deri a kun nùn
sɛɛyasie. Mɛya a ra baababan toranun
mɔɔru mwɛ ben bibun mi, sere ka ben
sikadominɔ.
19 Yen sõ, Yinni, a tɔn be, ben toranu
suuru kuo. A wunɛn wɔnwɔndu
yaayo. A yaayo nge mɛ a ra n bu
suuru kuammɛ saa mìn di a bu yarima
Egibitin di.
20 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon bu
suuru kua nge mɛ a kana.
21 Adama sere ka nɛn wãaru ka sere
maa nɛn yiiko ye ya tem kpuro yiba,
22-23 Isireli be, baǹ duɔ tem mɛ sɔɔ,
bu sere mu wa, mɛ na bõrua na nɛɛ,
kon ben baababa wɛ̃. Domi ba nɛn
yiiko ye wa ka sɔm maamaakigii ni na
kua Egibitiɔ ka gbaburɔ. Ba maa nɛn
laakari mɛɛra gbaburɔ nɔn dabinu, ma
baǹ nɛn gere mɛm nɔɔwɛ, ba man
gɛma.
24 Adama yèn sõ Kalɛbu, nɛn sɔm
kowo uǹ bwisika nge be, ma u nɛn
gere swĩi mam mam, kon de u du tem
mɛ sɔɔ, mɛ u beram da kpa win bibun
bweseru ta n mu mɔ.
25 Adama Amalɛkiba ka Kananibara
ba wãa tem mi, wɔwa sɔɔ. Yen sõ, sia i
gɔsiro i da gbaburɔ nim wõku ge ba mɔ̀
Naa yari gia.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu sɛɛyasia

26 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni
sõɔwa u nɛɛ,
27 na nua Isireliba ba man
wɔkisimɔ. Sere saa yerà ba koo man
wɔkisim mari.
28 I bu sõɔwɔ i nɛɛ, sere ka nɛn wãaru
kon bu kuawa nge mɛ ba gerumɔ.
29 Gbaburu miniwa ba koo dɛlla bu
gbi, be, be ba gesi gara be ba wõɔ
yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ, ba ka man
wɔkisi.
30 Ben goo kun duɔ tem mi, mɛ na
bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua, i ka sina, ma n
kun mɔ Kalɛbu, Yɛfunɛn bii, ka Yosue,
Nunin bii.
31 Adama ben bii be ba nɛɛ, ba koo
ko yibɛrɛban yobu mi, beya kon de bu
du tem mɛ sɔɔ, kpa ba n wãa mi, mɛ be,
ba gɔburu wa mi,

32 kpa be, bu dɛlla gbaburu mini bu
gbi.
33 Ben bii be, ba koo sirena wõɔ
weeru gbaburu mi, ben baababan
mɛm nɔɔbu sarirun sõ sere bu ka
gbisuku bu kpe.
34 Nge mɛ ba kua sõɔ weeru ba ka
tem mɛn saria mɛɛra, nge mɛya kon
maa de bu ko wõɔ weeru gbaburɔ ben
toranun sõ. Sõɔ wee ten tõɔ baatere ta
ko n sãawa nge wõɔ tia. Saa ye sɔɔra
ba koo gia ma gãa girina nà kun ka bu
wãa.
35 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua. Mɛya kon bu kua domi ba man
seesi ben nuku kõsurun sõ. Ba koo
gbisukuwa gbaburu mi, kpa ben gonu
nu kam ko mi.
36 Be Mɔwisi u raa gɔsa ba ka tem
mɛn saria mɛɛrim da, ye ba wurama
ba wɔki, ma ba tem mɛ nanum doke,
37 beya Yinni Gusunɔ u so u go,
38 ma n kun mɔ Yosue, Nunin bii ka
Kalɛbu, Yɛfunɛn bii.

Isireliba ba maa tora

39 Ma Mɔwisi u da u Yinni Gusunɔn
gari yi Isireliba kpuro sõɔwa. Ma ben
nuki sankira gem gem.
40 Ma ba seewa buru buru yellu ba
yɔɔwa guuru wɔllɔ ba mɔ̀, Yinni, bɛsɛ
wee sa ko da mi a nɛɛ, su da mi. Sa
torawa.
41 Yera Mɔwisi u nɛɛ, mban sõna i
Yinni Gusunɔn wooda sara kpam. Ye i
mɔ̀ mi, yaǹ ka bɛɛ gam dɔɔ.
42 I ku da, domi Yinni Gusunɔ uǹ ka
bɛɛ wãa. I ku de bɛɛn yibɛrɛba bu bɛɛ
kamia.
43 Amalɛkiba ka Kananiba ba wãa
bɛɛn wuswaaɔ. Ba koo maa bɛɛ go ka
takobi, domi i Yinni Gusunɔ biru kisi.
Uǹ ko n maa wãa ka bɛɛ.
44 Ka mɛ, ba da guuru wɔllu
mi. Adama baǹ ka Yinni Gusunɔn
woodan kpakoro te de. Mɛya Mɔwisin
tii kun maa ka bu de.
45 Saa ye sɔɔra Amalɛkiba ka Kanani
be ba wãa guurun bera mi, ba na ba
Isireliba wɔri. Ma ba bu go go ba ka da
sere Hɔɔmaɔ.

Som ka gum ka tam yãkuru

15

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba sõɔwɔ a nɛɛ, ì n dua tem
mèn nɔɔ mwɛɛru na bɛɛ kua sɔɔ, i ka
sina,
3 ma i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ
mwaararugiru kuammɛ, ǹ kun mɛ nɔɔ
mwɛɛrun yãkuru, ǹ kun mɛ kɛ̃ru garu
te i kua ka kĩru, ǹ kun mɛ tõɔ bakarun
yãkuru, i ko i tu kowa ka yãaru, ǹ kun
mɛ ka kɛtɛ, ǹ kun mɛ ka boo, kpa yãku
ten nuburu tu man dore.
4 Wi u koo ka yaa saberu garu
yãkuru na, u koo som sɔndimawa kilo
ita mɛ ba burina ka gum ditiri tia ka
bɔnu.
5 N n maa yãarun na ba ka yãku dõɔ
mwaararugiru mɔ̀, ǹ kun mɛ siarabun
yãkuru, ba koo tam ditiri tia ka bɔnu
sɔndiwa te sɔɔ.
6 N n maa yãa kinɛrun na, ba ka
yãkuru mɔ̀, ba koo som sɔndimawa
kilo nɔɔba tia, mɛ ba burina ka gum
ditiri yiru,
7 ka sere tam ditiri yiru. Bà n ye
kpuro dõɔ doke, yen nuburu ta koo
man dore.
8 N n maa kɛtɛn na, ba ka yãku dõɔ
mwaararugiru mɔ̀, ǹ kun mɛ siarabun
yãkuru, ǹ kun mɛ nɔɔ mwɛɛrun
yãkuru, ǹ kun mɛ yãkuru garu,
9 ba koo som kilo nɔɔba nnɛ mɛ ba
burina ka gum ditiri ita sɔndiwa yaa
ye sɔɔ,
10 ka sere tam ditiri ita. Saa ye sɔɔ,
bà n ye kpuro dõɔ doke, yen nuburu
ta koo man dore.
11 Nge mɛya ba ko n da ko bà n ka
kɛtɛ yãkuru mɔ̀, ǹ kun mɛ yãa kinɛru,
ǹ kun mɛ yãa kpɛmbu, ǹ kun mɛ boo
kpɛmbu.
12 Yãkuru baaterewa i ko i n da kue
mɛ, nge mɛ ten wooda ya gerua.
13 Isireli baawurewa u ko n da ko
mɛ, ù n yãkuru mɔ̀ tèn nubura koo
man dore.
14 Sɔbu be ba wãa saa fiiko, ǹ kun
mɛ be ba tɛ mi, bà n yãkuru mɔ̀ tèn
nubura koo nɛ, Yinni Gusunɔ dore, ba
koo kowa nge mɛ.
15 Wooda tia yera baawure u koo
swĩi. Ya ko n maa wãawa sere ka bɛɛn

bibun bweserɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔ, naɲ̀ bɛɛ Isireliba ka sɔbu wunanamɔ.
16 Wooda tia yera i ko i swĩi bɛɛ kpuro.

Dĩa gbiikii ni ba koo din kɛ̃ru

17 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 a Isireliba wooda yeni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, sanam mɛ i ko i du tem mɛ sɔɔ, mi na ka bɛɛ dɔɔ,
19 ma i dĩanu kua i ka di i ko i yen sukum suawa i man wɛ̃.
20 I ko i som buri kpa i man kiraru kua i ka na kpa i tu sɔ̃ɔsi beri berika, nge mɛ i ra ka bɛɛn dĩa gbiikinu nɛ i sɔ̃ɔsi.
21 Nge mɛya i ko i ka man kira gbiikiru wɛ̃ te i wɔ̃ɔwa. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ.

Yãku ni ba koo ko

tora ni baɲ̀ yɛ̃n sɔ̃

22-23 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɛ̃wa? N kun mɛ siawa? I n nɛn wooda gaa sara iɲ̀ ka baaru, ye na bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru wɛ̃ saa wunɛn min di,
24 ma goo kun tora te wa, bɛɛ kpurowa i ko i man yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka naa kinɛ kpɛmbu tèn nubura koo man dore. Kpa i som ka tam mɛ ba ra sɔndi mi, doke ka sere maa boo kinɛru, tora ten suurun sɔ̃.
25 Yãku kowowa u koo Isireliba kpuro dɛɛrasiabun wororu koosi. Kpa be kpuro bu ben torarun suuru wa. Domi ba torawa baɲ̀ ka baaru, ma ba ka ben yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru na ka torarun yãkuru nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
26 Kon bu ben tora te suuru kua ka maa sɔɔ be ba wãa ben suunu sɔɔ. Domi ba torawa baɲ̀ ka baaru.
27 N n maa tɔn turon na u tora uɲ̀ ka baaru, u koo boo niu wɔ̃ɔ tiaguu gowa win tora ten sɔ̃.
28 Yãku kowowa u koo nùn dɛɛrasiabun wororu kua. Ʊ n tu kua u kpa yɛ̃ro u koo suuru wa.
29 Isireliba ka sɔbu kpuro wooda tia yera ba ko n mɔ ben goo ù n tora uɲ̀ ka baaru.
30 Adama ben goo ù n yɛ̃ ma torara u ka mɔ̀, u man torariwa. Ba koo nùn yarawa win tɔmbun min di.
31 Domi u nɛn gari gɛma, ma u nɛn woodaba sara. Ba koo nùn yarawa win tɔmbun min di kpa u win torarun are sɔbe.

Goo u tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun

wooda sara

32 Sanam mɛ Isireliba ba wãa gbaburɔ ba goo mwa u dãa guramɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
33 Be ba nùn wa, ba ka nùn da Mɔwisi ka Aronin mi ka Isireliba kpuron mi.
34 Ma ba nùn kɛnusi dirɔ gina, domi baɲ̀ yɛ̃ ye ba koo nùn kua.
35 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba koo yɛ̃ro yarawa sansanin di kpa bu nùn kpenu kasuku bu go.
36 Ma ba nùn yara sansanin di ba kpenu kasuka ba go, nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa.

Yabenun sari

37 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
38 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bu tii sari kuo yi n sãare ben yabenun swaa buaɔ kpa bu yi wɛ̃ɛ gaaduragii sɔ̃re.
39 Bà n sari yi wa, yi sãare, ba koo nɛn woodaba yaaya bu ye mɛm nɔɔwa. Saa ye, baɲ̀ maa ben tiin gɔ̃ru kĩru mɔ̀ bu sere ko naanɛ sarirugibu, bu da bu bũnu gasiri.
40 Nge mɛya ba koo ka nɛn woodaba yaaya, kpa bu ka ye mɛm nɔɔwa kpa ba n sãa nɛnɛm nɛn sɔ̃.
41 Nɛna na sãa Gusunɔ wi u bu yara Egibitin di na n ka sãa ben Yinni.

Kore u Mɔwisi seesi

16

1 Kore, Yiseharin bii, Kehatin debubu, Lefin bweseru sɔɔ, ka Datani ka Abiramu, Eliabun bibu ka Oni, Pelɛtin bii, Rubɛnin bweseru sɔɔ,
2 be kpurowa ba Mɔwisi seesi, ka sere maa tɔmbu goobu ka weeraakuru (250) gabu be ba sãa Isireliban wirugii be ba naanɛ sãa.
3 Yera ba mɛnna ba Mɔwisi ka Aroni soka ba nɛɛ, ya den tura mɛ, bɛsɛ Isireliba kpuro sa sãawa be Gusunɔ u gɔsa.

U maa wãa bɛsɛ kpuron suunu sɔɔ. Mban sõna i tamaa i sun kere, bɛsɛ, Gusunɔn tɔn be sa tie.
4 Sanam mɛ Mɔwisi u gari yi nua, yera u wuswaa tem girari.
5 U Kore ka win tɔn be sõɔwa u nɛɛ, sia bururu, Yinni Gusunɔ u koo sun sõɔsi wi u sãa wigii ka wi u gɔsa. U koo maa de yɛ̃ro u nùn susi.
6 Tɛ̃, wunɛ Kore ka wunɛgibu, i dõɔ guratii suo.
7 Sia kpa i turare dõɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Sa ko wa wi u koo gɔsi u n sãa wigii. Aṅ wa bɛɛ Lefin bibu i banda?
8 Mɔwisi u kpam Kore sõɔwa u nɛɛ, i swaa dakio bɛɛ Lefiba.
9 Ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ gɔsa Isireliba sɔɔ, i ka win sɔmburu ko win kuru sɔɔ, kpa i n sãa win tɔmbun sɔm kowobu, yaṅ bɛɛ tura?
10 U wura wunɛ Kore ka wunɛgibu i nùn susi, yera i maa yãku kowobun sɔmburu kĩ?
11 N n mɛn na, Yinni Gusunɔwa i seesimɔ. Domi wara ra n Aroni i n ka sere nùn wɔki.
12 Yera Mɔwisi u gɔra bu da bu Datani ka Abiramu, Eliabun bibu sokuma. Adama ba yina bu na.
13 Ba nɛɛ, wee Mɔwisi u dera sa tem deri mi tim ka bom mu kokumɔ, ma u ka sun na gbaburu mini u ka sun go. Yeni yaṅ nùn tura? Yera u kĩ u maa sun dam dɔre?
14 Uṅ ka sun nɛ tem mi tim ka bom mu kokumɔ. Uṅ maa sun resɛm gbaanu wɛ̃. U tamaa u koo sun nɔni wɔ̃kewa? U doo, saṅ wee.
15 Ma mɔru ya Mɔwisi mwa, u Yinni Gusunɔ sõɔwa u nɛɛ, a ku ben yãkuru mwa. Naṅ bu kɛtɛku mwaarire. Naṅ maa ben goo kõsa kuare.

Yinni Gusunɔ u Kore ka wigibu kam koosia

16 Mɔwisi u maa Kore sõɔwa u nɛɛ, wunɛ ka wunɛgibu i na sia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, kpa Aroni u n wãa mi.
17 Kpa bɛɛn baawure u win dõɔ guratia sua u turare dõɔ doke Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yi kpuro yi ko n sãawa mi, goobu ka weeraakuru (250). Wunɛ ka maa Aroni i ko i n maa bɛɛgia nɛni.
18 Ma ben baawure u win dõɔ guratia nɛni u dõɔ doke. Ma ba turare doke. Ba da ba yõra Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ ka Aroni ka sere maa Mɔwisi.
19 Ma Kore u Isireliba kpuro mɛnna Mɔwisi ka Aronin sõ, kurun kɔnnɔ mi.
Yera Yinni Gusunɔn yiikon girima ya sõɔsira.
20 Ma u Mɔwisi ka Aroni sõɔwa u nɛɛ,
21 i doonɔ tɔn ben min di, domi kon bu gowa mi tɛ̃n tɛ̃ ge.
22 Ma Mɔwisi ka Aroni ba wuswaa tem girari ba nɛɛ, Gusunɔ wuna a hunde koni kpuro wãaru wɛ̃. Tɔn turon torarun sõna kaa tɔmbu kpuro go?
23 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wisa u nɛɛ,
24 a de tɔn be, bu se Kore ka Datani ka Abiramun bɔkun di bu da n toma.
25 Mɔwisi u seewa ka Isireliban guro gurobu ba da ba Abiramu ka Datani deema.
26 Saa yera u Isireliba sõɔwa u nɛɛ, i tondo saa tɔn kõso ben kunun di. I ku maa ben gãanu baba. I n maa yina i kua mɛ, i ko i gbi ben tora nin sõ.
27 Ma tɔn be kpuro ba ka Kore ka Datani ka Abiramu tonda.
Ma Datani ka Abiramu ba yara ba wãa ben kunun kɔnnɔwɔ ka ben bibu ka ben kurɔbu ka ben debuminu.
28 Ma Mɔwisi u nɛɛ, tɛ̃ i ko i gia ma Gusunɔwa u man gɔsa n ka sɔma ye ko ye i waamɔ na mɔ̀. Naṅ ye mɔ̀ ka nɛn gõru kĩru.
29 Tɔn be, bà n gu nge mɛ tɔmbu kpuro ba ra gbi, n ṅ Yinni Gusunɔ u man gɔsa.
30 Adama Yinni Gusunɔ ù n gãa nanumginu kua, u dera tem mu nɔɔ baara mu bu mwɛ ka ye ba mɔ kpuro, kpa bu da gɔribun wãa yerɔ, saa yera, i ko i gia ma tɔn be, ba Yinni Gusunɔ gɛmawa.
31 Sere Mɔwisi u ka gari gere u kpe, ma mi ba yõ mi, mu bɛsira.
32 Ma tem mu nɔɔ baara mu Kore ka win yɛnugibu ka ben arumani kpuro mwɛ, ka sere maa Datani ka Abiramu ka ben yɛnugibu, ka ben arumani kpuro.

33 Ma ba dua gəribun wãa yerə
wasiru, ka sere ben ye ba mə kpuro.
Ma tem mɛ, mu bu wukiri. Nge mɛya
ba ka doona Isireliban suunu səən di.
34 Isireli be ba wãa mi, sanam mɛ
ba tən ben wuri nua, yera ba duki
yakikira. Domi bɛrum bu mwa, tem
mu ku raa ben tii mwɛ.
35 Ma dõə yara ya na, ya təmbu
goobu ka weeraaku (250) te di, te ta
turare dõə dokemə mi.

Kore ka wigibun dõə guratiin gari

17

1 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ,
2 a Eleasaa, Aroni yãku kowon
bii sõəwə a nɛɛ, u təmbu goobu ka
weeraaku ten dõə guratii yi wunə
saa dõən di. Domi yi sãawa Yinni
Gusunəgii. Adama u yin dõə yɛ̃ɛ guro
u ka da u yari n toma.
3 Kpa u de bu dõə guratii yi so yi
ko fɛrɛ fɛrɛ kpa bu ka yi yãku yeru
wukiri. Domi Yinni Gusunəwa ba ka
yi turare dõə dokea, kpa ye kpuro ya n
sãa yaayatia Isireliban mi.
4 Ma yãku kowo Eleasaa u dõə
guratii yi ba kua ka sii gandu mi gura,
ba ka yãku yerun wukiritii kua.
5 Ma ya kua yaayatia Isireliban sõ
ye ya bu sõəmə ma goo kun kpɛ̃ u
Yinni Gusunə turare dõə dokea, ma
n kun mə be ba sãa Aronin bibun
bweseru. Wi u maa yina u kua mɛ,
ba koo yɛ̃ro kuawa nge mɛ ba Kore ka
wigibu kua. Domi mɛya Yinni Gusunə
u Aroni sõəwa, saa win səm kowo
Məwisin nəən di.

Təmba Məwisi ka Aroni taarɛ wɛ̃

6 Yera sisiru bururu Isireliba kpuro
ba ka Məwisi ka Aroni wəki ba mò,
wee i dera Yinni Gusunən təmba gu.
7 Sanam mɛ tən be kpuro ba
mɛnnamə bu ka Məwisi ka Aroni
seesi, yera ba mɛɛra Yinni Gusunən
kurun bera gia, ma ba wa guru wii
wuroru ta tu wukiri. Ma Yinni
Gusunən yiiko ya sõəsira.
8 Məwisi ka Aroni ba da kuu ten mi.
9 Ma Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa
u nɛɛ,
10 i yario tən ben suunu səən di. Kon
bu gowa nəni kpaki teeru.
Ma Məwisi ka Aroni ba yiira ba
wuswaa tem girari.
11 Məwisi u Aroni sõəwa u nɛɛ, a
dõə guratia ye suo, kpa a dõə sua yãku
yerun di a doke ye səə, kpa a turare
doke mi, kpa a da tən ben mi gia fuuku
a bu dɛɛrasiabun wororu koosi. Domi
Yinni Gusunən məru ya seewa. Kɛ̃si
kɛ̃si bararu ta torua.
12 Aroni u dõə guratia ye sua nge mɛ
Məwisi u gerua. U da tən ben mi. Ma
u deema kɛ̃si kɛ̃si bararu ta torua tən
ben suunu səə. Ma u turare dõə doke,
u bu dɛɛrasiabun wororu koosi.
13 Ma u yõra be ba gu ka be ba wasin
baa səə. Ma bara te, ta yõra.
14 Təmbu nərəbun suba wəkura nnɛ
ka nata ka wunəbuwa ba gu yen dəma
te (14.700), be ba gu Koren torarun sõ
baasi.
15 Yen biru Aroni u gəsira u da
Məwisin mi, Yinni Gusunən kuu ten
kənnəwə. Ma bara te, ta yõra.

Aronin dɛka

16 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ,
17 a Isireliba sõəwə a nɛɛ, ben bwese
kɛra baayeren wirugii u ka dɛka tia na,
18 kpa a ben baawuren yĩsiru yore
win dɛka səə, kpa a Aronin yĩsiru yore
Lefin bwese kɛran dɛka səə. Domi
bwese kɛra baayeren wirugii u ko n
win dɛka məwa.
19 Yen biru kpa a dɛki yi yi nɛn kuu
bekurugirə, mi na ra ka bɛɛ yinnɛ.
20 Wi na gəsa, win dɛka ya koo kpara.
Saa yera kon Isireliba marisia wəki ni
ba bɛɛ koosimə min sõ.
21 Məwisi u Isireliba kpuro ye
sõəwa. Ma bwese kɛra baayeren
wirugii u dɛka tia wɛ̃. Ma yi kpuro
yi kua dɛki wəkura yiru. Ma Aronin
dɛka ya wãa begiin suunu səə.
22 Məwisi u ka dɛki yi da Yinni
Gusunən wuswaaə kuu bekurugiru
mi.
23 Bururu yam sãreru Məwisi u dua
kuru mi, ma u deema Aronin dɛka ye
ya sãa Lefiban dɛka, ya kpara ya wɛ̃su
kua sere ya binu mara nu ye.

24 Ma Məwisi u dɛki yi gura Yinni
Gusunən wuswaan di, u ka da Isire-
liba kpuron wuswaaə bu ka wa kpa
ben baawure u win dɛka sua.
25 Yinni Gusunə u Məwisi sɔ̃əwa
u nɛɛ, a ka Aronin dɛka wuro a yi
woodan kpakoro ten wuswaaə, ya n
ka sãa seeda Isireliban sɔ̃ be ba man
seesi. Nge mɛya baǹ maa ka man
wəkimə n sere bu go.
26 Ma Məwisi u kua kpuro nge mɛ
Yinni Gusunə u nùn sɔ̃əwa.

Yãku kowobu

ka Lefiban səmburu

27 Yera Isireliba ba na ba Məwisi
sɔ̃əwa ba nɛɛ, wee, sa gbimə sa dəə.
28 Wi u gesi Yinni Gusunən kuu te
susi, u ra gbiwa. Mɛya sa ko n gbimə
sa n dəə?

18

1 Yinni Gusunə u Aroni sɔ̃əwa u nɛɛ,
wunɛ ka wunɛn bibun bweseru ka
Lefiba kpurowa i ko i bɛɛn toranun
are səbe ì n tora Yinni Gusunən sãa
yerə. Adama wunɛ ka wunɛn bibun
bweseru tənawa i ko bɛɛn toranun are
səbe ni i kua yãku kobun səmburu səə.
2 I n da kuu bekurugii ten wuswaaə,
mi woodan kpakoro te, ta wãa, a de
wunɛn tundo bisibu Lefiba bu na bu
ka bɛɛ somi, wunɛ ka wunɛn bibu.
3 Ba ko n da kowa ye a bu sɔ̃əwa kuu
ten nɛnubu səə. Adama baǹ sãarun
dendi yãnu ganu babamə, ǹ kun mɛ
yãku yeruginu, kpa i ku ra ka gbin sɔ̃,
wunɛ ka be.
4 Beya ba ko n da bɛɛ somi kpa ba n
da kuu ten səmburu ko. Tən tuko goo
kun susimə mi.
5 Bɛɛn tii i ko n da səmburu kowa
yãku yerə ka dii te ta dɛɛre gem gem
mi. Nge mɛya nɛn məru kun maa ka
seemə Isireliban sɔ̃.
6 Na bɛɛn tundo bisibu Lefiba gəsa
Isireliban suunu səən di. Ba sãawa
nɛgibu, adama na bɛɛ bu wɛ̃wa bu ka
kuu ten səmburu ko.
7 Wunɛ ka maa wunɛn bibu, bɛɛgia
yãku kobu yãku yerə ka sere ye ya sãa
dii te ta dɛɛre gem gem səma. Səmbu
tera i ko i ko. Nɛna na bɛɛ tu wɛ̃ɛmə.
Ta sãawa kɛ̃ɛ geeru. Tən tuko goo ù n
man susi, kon nùn gowa.

Ye ya sãa

yãku kowobun dĩanu

8 Yinni Gusunə u Aroni sɔ̃əwa u
nɛɛ, wee, yãku ni Isireliba ba ka man
naawamme kpuro səə, kon bɛɛ bɛɛn
saria wɛ̃ wunɛ ka wunɛn bibu. Ya ko
n sãawa wooda sere ka baadommaə.
9 Yãku ni ba koo man kua, bà n kpa,
nìn sukum kaa n mə, ni wee, torarun
yãkunu, ka yãku ni ba ra ka toraru
səmɛ, ka gberun dĩanun yãkunu, ka
kɛ̃nu. Bà n yãku ni səə nɛgia wĩa,
sukum mɛ mu tia wunɛ ka wunɛn biba
i mɛ kpuro mə.
10 I ko i da i mu diwa yam
dɛɛramə. Wunɛ ka wunɛn bii tən
durə baawurewa i ko mu di. I ko mu
garisiwa dĩa dɛɛranu.
11 Wee ye ya ko n maa sãa bɛɛgia.
Yera kɛ̃ɛ ni ba ka man naawa ba sɔ̃əsi
beri berika. Ya ko n sãawa wunɛ ka
wunɛn bibugia. Be ba dɛɛre wunɛn
yɛnuə kpuro, bera ba koo ye di.
12 Kaa maa dĩa gbiikii ni ba ka
man naawan tii sua. Guma? Aa,
alikamawa? Aa, tam kpama? Wunɛ ka
wunɛn biba i ko n ye mə.
13 Dĩa gbiikii ni ba ka man gesi
naawa kpuro, nu ko n sãawa wunɛ ka
wunɛn bibuginu. Be ba dɛɛre wunɛn
yɛnu səə, bera ba koo nu di.
14 Gãa ni ba maa yi nɛn sɔ̃ mam
mam, nu ko n sãawa bɛɛginu.
15 Bii tən durə gbiikoo ka yaa
saberun buu dəə gbiikuu ge ba koo
man wɛ̃, ye kpuro ya ko n sãawa wunɛ
Aronigia. Adama kaa dewa ba n da bii
tən durə gbiikoo yakie ka sere maa yaa
ye ba ku ra ka yãkuru kon buu.
16 Kaa de bu ye yakiawa saa min
di ya suru tia mə, ka sii geesun
gobi nəəbu nge mɛ ba ra yi yĩire sãa
yerə. Gobi yin tian bunum mu sãawa
garamu wəkuru.
17 Adama aǹ kɛtɛ buu dəə gbiikuu
yakiamə, ǹ kun mɛ yãa buu, ǹ kun mɛ
boo buu. Sabe nini kpuro nu sãawa
ni ba ra ka yãkuru ko. Kaa nu gowa a
nin yɛm wisi yãku yerə kpa a nin gum
dɔ̃ə doke kpa mɛn nuburu tu nɛ, Yinni
Gusunə dore.
18 Yen yaa kpuro ya ko n sãawa
bɛɛgia nge mɛ siarabun yãkurun yaa

taa nɔm geugiru ka ten guro guroru nu sãa bɛɛginu.
19 Yãkunu kpuro ni Isireliba ba ka gesi na nɛn mi, ba sõɔsi beri berika na bɛɛ nu wɛ̃ɛmɔ. Ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ wunɛ ka wunɛn bibun bweserun sõ.
20 Yinni Gusunɔ u maa Aroni sõɔwa u nɛɛ, aṅ tem wasi Isireliban suunu sɔɔ. Nɛna kaa n mɔ. Nɛna na sãa wunɛn arumani.

Ye ya ko n sãa Lefiban saria

21 Ye Isireliba ba wa kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ, yen tia ye ba ra man wɛ̃, Lefibara kon ye wɛ̃ ben sɔmbu te ba mɔ̀ nɛn sãa yerɔn sõ.
22 Isireli be ba tie, baṅ maa susimɔ nɛn sãa yerɔ bu sere taarɛ wa ye ya koo de bu gbi.
23 Lefibara ba koo sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ, beya ba koo maa ben tiin toranu sɔbe ni ba koo ko mi. Baṅ ko ba n tem mɔ Isireliban suunu sɔɔ. Ya ko n sãawa wooda sere ka ben bibun bweserɔ.
24 Adama ye Isireliba ba wa kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ, yen tia ye ba ra man wɛ̃, yeya ya ko n sãa begia. Yen sõna na nɛɛ, baṅ tem gam wasi nge Isireli be ba tie.
25 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
26 a Lefiba sõɔwɔ a nɛɛ, Isireliban ye ba wa kpuron wɔkuru baatere sɔɔ, yen tia tia ye ba ra man wɛ̃, Lefi be, bà n ye mwa ya kua begia, ben tii bu maa wɔkuru baatere sɔɔ tia wunɔ nɛn sõ.
27 Nge mɛya ben tii ba koo maa ka ben kɛ̃nu na ni nu sãa nge ben gberun dĩanu, ṅ kun mɛ tam.
28 Nge mɛya ba ko n da maa ye ba wa Isireliban min di kpuron wɔkuru baateren wɔllɔ tia wunɛ. Aroniwa ba ko n da ye wɛ̃.
29 Kɛ̃ɛ ni ba gesi wa kpuro ba ko n da Gusunɔgia wunɛwa. Gea ba koo nùn wuna.
30 Bà n Gusunɔgia wĩa, ye ya tie ya ko n sãawa begia, nge mɛ Isireli be ba tie ba ra ben alikama ṅ kun mɛ ben tam tii yiiye, bà n Gusunɔgia wĩa.
31 Be ka ben yɛnugibu ba koo kpĩ bu dĩa ni di mi ba tura. Domi nu sãawa ben sɔmburun kɔsiaru.
32 Bà n gea wuna nɛn sõ, ma ba ye ya tie di, baṅ Isireliban kɛ̃ɛ ni ba man wɛ̃ disi doke, baṅ maa toraru garu mɔ mi sɔɔ, bu sere gbi.

Naa nia swãan torom

19

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka Aroni sõɔwa u nɛɛ,
2 i Isireliba sõɔwɔ i nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ka naa nia swãa na ye ya kun bau mɔ, kpa ya kun alebu gaa mɔ, kpa ba kun ka ye sɔmburu koore.
3 Kpa bu ye yãku kowo Eleasaa nɔmu bɛria. U ko de bu ka ye dawa sansanin biruɔ kpa bu ye saka win wuswaaɔ.
4 Eleasaa wi, u koo naa yen yɛm dɛkawa ka win niki bia kpa u mu yɛ̃ka nɔn nɔɔba yiru nɛn kurun kɔnnɔ gia.
5 Kpa u de bu naa gira ye dõɔ mɛni win nɔni biru ka yen gɔna ka yen yɛm ka yen bisu kpuro.
6 Saa ye sɔɔra u koo sɛdurun dãa ka dãa kiku ge ba mɔ̀ isɔpu * doke dõɔ wi sɔɔ, ka wɛ̃ɛ wunɔmgii kpa ye kpuro yu dõɔ mwaara ka naa ye sannu.
7 Yen biru Eleasaa wi, u koo win yãnu teawa kpa win tii u wobure. Yen biru kpa u gɔsira u wura sansaniɔ. Adama ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ.
8 Wi u naa ye dõɔ mɛni, u koo maa win yãnu teawa kpa u wobure. Win tii u ko n maa disi mɔwa sere ka yokaɔ.
9 Wi u dɛɛre wiya u koo da u yen torom gura kpa u mu yi sansanin biruɔ mi disi kun wãa. Miya ba koo ka mu Isireliba dɛɛrasiabun nim kua. Nim mɛ, mu ko n sãawa nge yãkuru torarun sõ.
10 Wi u torom mɛ gura, u koo win yãnu teawa. Ka mɛ, u ko n disi mɔwa sere ka yokaɔ. Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka baadommaɔ Isireliban sõ, ka sere maa sɔɔ be ba wãa ben suunu sɔɔn sõ.

Dɛɛrasiabun wooda

---

* **19:6** ***isɔpu*** - Yuuban tem kikisa. Sin wurusa ba ra ka sãarun dendi yãnu yɛm yɛ̃ke bu ka nu dɛɛrasia.

11 Wi u tɔn goru baba u ko n disi
mɔwa sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
12 Dɛɛrasiabun nim mɛya ba koo
nùn yɛ̃ka sɔ̃ɔ itase ka maa sɔ̃ɔ nɔɔba
yiruse, kpa u sere dɛɛra. Adama ù kun
tii dɛɛrasie sɔ̃ɔ itase ka maa sɔ̃ɔ nɔɔba
yiruse te, u ko n disi mɔwa.
13 Wi u tɔn goru baba, ma uǹ tii
dɛɛrasie, u nɛn kuru disi dokewa mi.
Ba koo nùn yarawa Isireliban suunu
sɔɔn di. Domi baǹ nùn dɛɛrasiabun
nim mɛ yɛ̃ke. Yɛ̃ro u gina disi mɔwa
mi.
14 Wooda gaa wee maa. Goo ù n gu
win kurɔ, be ba wãa kuu te sɔɔ, u ka
gu ka be ba dua mi, be kpuro ba disi
duurawa mi, sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
15 Weke te ta maa wãa kuru mi, ma
taǹ wukiri, ten tii ta disi duurawa mi.
16 Wi u goru baba yakasɔ wi ba go
ka takobi, ǹ kun mɛ wi u gɔɔ diro gu,
ka maa wi u tɔnun kukunu ǹ kun mɛ
sikiru baba, be kpuro ba disi duurawa
mi sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
17 Bu ka wi u disi duura dɛɛrasia,
naa swãa yen torom mɛya ba koo doke
gbɛ̃ɛ̃ru sɔɔ bu nim gem doke.
18 Wi u dɛɛre wiya u koo dãa kiku
ge ba mɔ̀ isɔpu sua kpa u ge wasi nim
mɛ sɔɔ u kuu te yɛ̃ka ka sere dendi
yãa ni nu wãa mi ka tɔn be ba wãa
mi. Nim mɛya ba koo maa ka tɔnu
baawure yɛ̃ka wi u tɔn goru ǹ kun mɛ
tɔn kukunu ǹ kun mɛ, sikiru baba.
19 Ba koo nùn nim mɛ yɛ̃kawa sɔ̃ɔ
itase ka sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse. Yen biru wi
ba mu yɛ̃ka mi, u koo win yãnu teawa
kpa u wobure. Saa yoka yen diya u
dɛɛra.
20 Adama goo ù n disi mɔ, ma baǹ
nùn dɛɛrasiabun nim mɛ yɛ̃ke u ka
dɛɛra, ba koo nùn yarawa Isireliban
suunu sɔɔn di, yèn sɔ̃ u nɛn kuru disi
doke.
21 Yeni ya ko n sãawa wooda sere ka
baadommaɔ Isireliban sɔ̃. Wi u tɔnu
dɛɛrasiabun nim mɛ yɛ̃ka, u koo maa
win yãnu teawa. Wi u maa nim mɛ
baba kpuro u ko n disi mɔwa sere ka
yokaɔ.
22 Tɔnu wi u disi mɔ, gãa ni u baba
kpuro nu disi duurawa mi. Wi u maa
nu baba, yɛ̃ron tii u disi duurawa mi,
sere ka yokaɔ.

Mɛriban nim

20

1 Wɔ̃ɔn suru gbiikoo sɔɔra Isire-
liba kpuro ba tunuma gbaburɔ te ba
sokumɔ Sini, ma ba sina Kadɛsiɔ. Miya
Mariamu u gu, ma ba nùn sika.
2 Saa ye sɔɔra Isireliba ba nim bia ma
ba Mɔwisi ka Aroni seesi.
3 Ma tɔn be, ba ka Mɔwisi wɔki ba
nɛɛ, mban sɔ̃na aǹ dere Yinni Gusunɔ
u yande sun go sanam mɛ u bɛsɛgibu
goomɔ.
4 Mban sɔ̃na a ka bɛsɛ Gusunɔn
tɔmbu na gbaburu sɔɔ mini su ka gbi
bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu.
5 Mban sɔ̃na a sun yarama Egibitin
di ma a ka sun na yam kɔ̃sum mini,
mi saǹ kpɛ̃ su dĩanu ganu duure. Dãa
ye ba mɔ̀ figie sari mini, resɛm maa
sari, gerenadi maa sari. Mɛya nim kun
mam wãa mɛ sa ko nɔ.
6 Ma Mɔwisi ka Aroni ba tɔn be deri
ba da Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ.
Ma ba yiira ba wuswaa tem girari. Ma
Yinni Gusunɔn yiiko ya sɔ̃ɔsira.
7 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
8 a wunɛn dɛka suo kpa wunɛ ka
wunɛn mɔɔ Aroni i Isireliba mɛnna
kpa i ka kpee te gari ko be kpuron
wuswaaɔ. Ta koo nim yara i nɔ bɛɛ ka
bɛɛn yaa sabenu.
9 Ma Mɔwisi u dɛka ye sua ye ya wãa
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ nge mɛ Yinni
Gusunɔn tii u nùn sɔ̃ɔwa.
10 Ma wi ka Aroni ba Isireliba kpuro
soka ba da kpee ten mi. Yera Mɔwisi
u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ bɛɛ mɛm nɔɔ
sariba. Kpee tenin min diya sa ko de
nim mu yari?
11 Yera Mɔwisi u kpee te so ka win
dɛka ye, nɔn yiru ma nim mu yara n
kpã kpee ten min di. Ma tɔn be kpuro
ka ben yaa sabenu ba nim mɛ nɔra.
12 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yèn sɔ̃ i man naanɛ bira
iǹ man bɛɛrɛ wɛ̃ Isireliban wuswaaɔ,
yen sɔ̃na naǹ derimɔ i ka bu du tem
mɛ sɔɔ, mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua.
13 Gari yinin sɔ̃na ba ra nim mɛ soku
Mɛriban nim. Yen tubusiana sannɔn
nim. Domi miya Isireliba ba Yinni

Gusunɔ wɔkisi ma u bu win dɛɛraru sɔ̃ɔsi.

Edɔmuban sunɔ u yina

Isireliba bu kpe

saa win tem di

14 Saa Kadɛsi min diya Mɔwisi u Edɔmun sunɔ gɔria bu nùn sɔ̃ nge mɛ be Isireliba ba wahala kua.
15 U nɛɛ, yellu, bɛsɛn baababa ba da Egibitiɔ. Miya bɛsɛn bwesera sina n ka tɛ. Ma Egibitigibu ba sun nɔni sɔ̃ɔwa bɛsɛ ka bɛsɛn baaba be.
16 Saa ye sɔɔra sa Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue sa nùn somiru kana. Ma u bɛsɛn nɔɔ nua u win gɔrado gɔrima u sun yara Egibitin di. Wee tɛ̃ sa wãa Kadɛsi mini wunɛn tem nɔɔ bura yerɔ.
17 Yen sɔ̃, sa nun kanamɔ a de su wunɛn tem bukiana. Saɲ kpeeyɔ ka bɛɛn gbea gia, saɲ bɛɛn resɛm gbaanu duɔ, saɲ maa bɛɛn dɔkɔban nim nɔrumɔ. Swaa baka sa ko mwa saɲ gɛramɔ gam sere su ka bɛɛn tem sara.
18 Adama Edɔmun sina boko wi, u nɛɛ, iɲ nɛn tem bukianamɔ. I n maa yina i na, kon ka bɛɛ tabu ko.
19 Ma Isireliba ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ko kpewa ka swaa baka. Bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu sà n wunɛn dɔkɔban nim nɔra sa ko yen gobi kɔsia. A gesi de su wunɛn tem bukiana su doona.
20 Ma Edɔmun sina boko wi, u nɛɛ, naɲ wurewa i nɛn tem bukiana.
Yera Edɔmuban tabu kowobu ba seewa ba da ba ka Isireliba yinna.
21 Ma ba yina Isireliba bu ben tem mɛ bukiana bu doona. Saa ye sɔɔra Isireliba ba gɔsira, ba kpa gam gian di.

Aronin gɔɔ

22-23 Isireliba kpuro, ba seewa Kadɛsi min di ba da Horin guurɔ, Edɔmun tem nɔɔ bura yerɔ. Miya Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi ka Aroni gari kua u nɛɛ,
24 wee Aroni u koo gbi. Uɲ duɔ tem mɛ sɔɔ mɛ kon Isireliba wɛ̃ yèn sɔ̃ iɲ nɛn wooda mɛm nɔɔwɛ ye na bɛɛ wɛ̃ Mɛribaɔ.
25 Wunɛ Mɔwisi, a Aroni ka win bii Eleasaa suo a ka bu da Horin guu ten wɔllɔ.
26 Kpa a Aronin sãa yãnu pota a nu Eleasaa sebusia. Domi miya Aroni u koo gbi.
27 Ma Mɔwisi u kua ye Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Wi ka Aroni ka Eleasaa ba yɔɔwa guu ten wɔllɔ Isireliba kpuron nɔni biru.
28 Ye ba tura mi, u Aronin sãa yãa ni pota u nu Eleasaa sebusia. Yen biru, Aroni u kpuna u gu guu ten mi. Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba sarama.
29 Ye Isireliba ba wa ma Aroni u guwa, yera be kpuro ba win gɔɔ swĩ sɔ̃ɔ tɛna.

Isireliba ba Kananiba tabu di

21

1 Aradin sunɔ Kananigii wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia u nua ma Isireliba ba wee ka Atarimun swaa. Yera u da u bu tabu wɔri, ma u ben gabu yoru mwɛɛra.
2 Yera Isireliba ba Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛ teni kua ba nɛɛ, Yinni Gusunɔ, à n sun tɔn beni nɔmu bɛria, sa ko ben wusu kpeerasiawa mam mam.
3 Ma u Isireliban gari yi wura u bu Kanani be nɔmu bɛria. Ma ba Kanani be, ka ben wusu kpeerasia. Yera ba yam mi yĩsiru kã Hɔɔma. Yen tubusiana bansu.

Wɛɛ dɛ̃ɛgii

4 Yeniban biru, Isireliba ba seewa Horin guurun di ma ba kpa ka nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yarin swaaɔ kpa bu ka Edɔmun tem bɛwa. Adama ba tɛmanabu kpana swaaɔ.
5 Ma ba Yinni Gusunɔ ka Mɔwisi wɔkisim wɔri ba mɔ̀, mban sɔ̃na i sun yarama Egibitin di. Su ka gbi gbaburɔ? Domi dĩanu ka nim sari mini. Manna ye wee, ya sun tusa. Dĩa kamwa.
6 Yera Yinni Gusunɔ u bu wɛɛ dɛ̃ɛgii sure ma ben dabira gu.
7 Yera be ba tie ba na ba Mɔwisi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee sa tora sa wunɛ ka Gusunɔ wɔkisi. Tɛ̃, a Gusunɔ kanɔ u sun wɛɛ yi gira yi tonda.
Ma Mɔwisi u kanaru kua tɔn ben sɔ̃.
8 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a waan weenasia koowo kpa a ye bwɛ̃ dɛkan wɔllɔ. Wi waa ya dɔma ma

u waan weenasia ye mɛɛra, uṅ maa gbimɔ.
9 Ma Mɔwisi u waa sii gandugia ye
kua u ye bwɛ̃ dɛkan wɔllɔ. Wi waa ya
dɔma kpuro ma u waa sii gandugia ye
mɛɛra, u ku ra maa gbi.

Isireliba

ba tura Pisigan guurɔ

10 Yeniban biru, Isireliba ba swaa
wɔri ma ba da ba ben sansani gira
Obɔtuɔ.
11 Saa Obɔtun di, ba maa seewa ba
da ba ben sansani gira Iye Abarimun
gbaburɔ, Mɔabun deedeeru, sɔ̃ɔ yari
yeru gia.
12 Saa min di, ba maa seewa ba da ba
ben sansani gira Serɛdin wɔwaɔ.
13 Saa Serɛdin di, ba maa da ba ben
sansani gira Aanɔɔn daarun guru giɔ,
tèn nim mu kokumɔ Amɔreban tem
di mu dɔɔ gbaburu gia. Domi Aanɔɔ
ya sãawa Mɔabu ka Amɔreban tem nɔɔ
bura yeru.
14 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔn tabun
tireru sɔɔ ba Fahɛbun gari mɔ̀ ye ya
wãa Sufan temɔ ka yen daa tori ka
Aanɔɔ
15 ka yen daa tori yi yi wãa Arin
bera ma yi da yi girari Mɔabun tem
nɔɔ bura yerɔ.
16 Saa min di, ba da Beriɔ. Beri miya
Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
tɔn be mɛnnɔ kpa n bu nim wɛ̃.
17 Yera Isireliba ba womu geni kua
ba nɛɛ,
nim, a yarima dɔkɔn di kpa su taki ko.
18 Sinamba ba dɔkɔ ye gba.
Damgiba ba ye gba ka ben sina dɛki.
Yen biruwa Isireliba ba seewa gbabu
ten min di ba da Matanaɔ.
19 Saa Matanan di, ba da Nahaliɛliɔ.
Saa Nahaliɛlin di, ba da Bamɔtuɔ.
20 Saa Bamɔtun di, ba maa da wɔwa
gaan mi, Mɔabun temɔ, guu te ba mɔ̀
Pisigan wɔllɔ gbaburun deedeeru.

Isireliba

ba Sihoni ka Ogu kamia

21 Isireliba ba Sihoni Amɔreban
sina boko sɔmɔbu gɔria ba nɛɛ,
22 a de su wunɛn tem bukiana.
Saṅ kpeeyɔ ka bɛɛn gbea gia, saṅ
bɛɛn resɛm gbaanu duɔ, saṅ maa bɛɛn
dɔkɔban nim nɔrumɔ. Swaa baka sa ko
mwa, saṅ gam gɛramɔ sere su ka bɛɛn
tem yari.
23 Adama Sihoni u yina Isireliba bu
kpe saa win tem di. Yera u win tabu
kowobu mɛnna ba da ba Isireliba wɔri
Yahasiɔ gbaburɔ.
24 Ma Isireliba ba bu go go ba ben
tem mwa saa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn di n
ka da daa te ba mɔ̀ Yabɔkuɔ, sere n ka
girari Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ. N
deema Amɔni be, ba ben tem nɔɔ bura
yerɔ tem kɔ̃sobu yii.
25 Ma Isireliba ba Amɔreban
wusu kpuro mwɛɛra ba sina mi ka
Hɛsiboniɔ ka gen baru kpaanɔ.
26 Hɛsiboni ye, ya sãawa Sihonin
tiin wuu. Sihoni wi, u raa ka Mɔabuba
tabu kua ma u bu tabu di sere u
Mɔabuban tem mwa u ka na sere daa
te ba mɔ̀ Aanɔɔwɔ.
27 Yen sɔ̃na wom kowobu ba ra
mɔndu ko bu nɛɛ,
i na i Hɛsiboni bani.
I na i Sihonin wuu bani i gu gbãraru
toosi.
28 Domi dɔ̃ɔ u yara Hɛsibonin di.
Dɔ̃ɔ yara ya yara Sihonin wuun di.
Ma u wuu ge ba mɔ̀ Ari Mɔabu di
ka bũu ni nu wãa Aanɔɔn gungunu
wɔllɔ.
29 Mɔabu, a kam kuawa!
Bɛɛ be i maa bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi
sãamɔ, i kɔ̃ɔrawa!
Domi u dera Amɔreban sina boko
Sihoni u tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu yoru mwɛɛra.
30 Adama sa Amɔreba sɛ̃ɛnu twee.
Ma Hɛsiboni ya wɔruka.
Ma tem mɛ kpuro mu kam kua
sere Diboniɔ n ka girari Nɔfaɔ, ka
Mɛdebaɔ.
Sa ye kpuro kam koosiawa mam mam.
31 Nge mɛya Isireliba ba ka sina
Amɔreban tem sɔɔ.
32 Ma Mɔwisi u gɔra bu da bu Yasɛɛn
saria mɛɛri. Yen biru ba ye mwa ka
yen baru kpaanu ma ba Amɔre be ba
wãa mi gira.
33 Yen biru ba swaa kɔsa ba da Basani
gia. Yera Ogu Basanin sunɔ u seewa ka
win tabu kowobu u bu tabu wɔrim da
Edɛɛɔ.
34 Yera Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a ku win bɛrum ko, domi kon nun
nùn nɔmu sɔndia, wi ka win tɔmbu ka

ben tem kpuro, kpa a bu kua nge mɛ a Sihoni, Amɔreban sunɔ kua wi u wãa Hɛsiboniɔ.
35 Ma Isireliba ba bu go, wi ka win bibu ka sere win tɔmbu. Baa tɔn turo, baṅ deri. Ma ba win tem mwa.

ISIRELIBA BA WÃA MƆABUBAN TEM BƆKUƆ

Balamun gari

22

1 Yen biru, Isireliba ba da ba ben sansani gira Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ, sõɔ yari yeru gia, Yerikon deedeeru.
2 Balaki, Siporin bii u wa ye Isireliba ba Amɔreba kua.
3 Yera Mɔabuba ba nanda Isireliban dabirun sõ.
4 Ma ba Madianiban guro gurobu sõɔwa ba nɛɛ, tɔn dabi teni, ta koo sun wɔri tu di nge mɛ nɛɛ yi ra yakasu di. Saa ye sɔɔ, Balakiwa u sãa Mɔabuban sunɔ.
5 Yera u sɔmɔbu gɔra Balamu Beorin biin mi, Petoriɔ ye ya wãa Efaratin daarɔ win tɔmbun temɔ, u nùn sõɔwa u nɛɛ, wee, bweseru gara yarima saa Egibitin di ma ta handunia kpuro pusi. Ta maa man turuku kooma.
6 Yen sõ, na nun kanamɔ a na a man tɔn be bõrusia. Domi ba man dam kere. À n kua mɛ, sɔrɔkudo kon kpĩ n bu kamia n gira nɛn tem di. Domi na yẽ ma wi a domaru kua u ra domaru wa. Wi a maa bõrusi, u ra bõri wa.
7 Ma Mɔabuba ka Madianiban guro guro be, ba da Balamu sɔro win mi, ba kẽnu nɛni. Ye ba tura mi, yera ba nùn Balakin gari yi sõɔwa.
8 Balamu u bu sõɔwa u nɛɛ, i kpunɔ mini wõku te, sisiru kpa n bɛɛ sõ ye Yinni Gusunɔ u man sõɔwa.
Ma Mɔabun guro guro be, ba sina mi.
9 Yera Yinni Gusunɔ u Balamu bikia u nɛɛ, tɔn berà ba wãa wunɛn mi.
10 Balamu u Gusunɔ wisa u nɛɛ, Balaki Siporin bii, Mɔabuban sina bokowa u tɔn be gɔrima bu man sõ bu nɛɛ,
11 wee, bweseru gara yarima Egibitin di ma ta handunia pusi. Yen sõ, n be na n tɔn be bõrusi. Sɔrɔkudo u koo kpĩ u tɔn be wɔri u kamia u gira win tem di.
12 Gusunɔ u Balamu sõɔwa u nɛɛ, a ku da. A ku tɔn be bõrusi domi na bu domaru kua.
13 Ma Balamu u seewa buru buru u Balakin sɔmɔ be sõɔwa u nɛɛ, i wuro bɛɛn temɔ, domi Yinni Gusunɔ u yina n ka bɛɛ da.
14 Ma tɔn be, ba seewa ba gɔsira Balakin mi. Ma ba nùn sõɔwa ma Balamu u yina u na.
15 Yera Balaki u maa wirugibu gabu soka u gɔra be ba gbiikobu dabiru ka bɛɛrɛ kere.
16 Ba seewa ba da Balamun mi. Ye ba tura mi, yera ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, amɛniwa bɛsɛn sina boko Balaki, Siporin bii u gerua. U nɛɛ, u nun kanamɔwa a ku yina a na.
17 Domi u koo be nun bɛɛrɛ baka wẽ. U koo ko kpuro ye a nùn bikia. A gesi na a nùn tɔn be bõrusia.
18 Yera Balamu u tɔn be wisa u nɛɛ, baa Balaki ù n man win diru kã te ta wura ka sii geesu yiba naṅ kpẽ n gãanu ko. Domi naṅ kpẽ n Yinni Gusunɔn gere yina.
19 Ka mɛ, i kpunɔ wõku te, kpa n bɛɛ sõ ye u man sõɔwa.
20 Ma Yinni Gusunɔ u Balamu kure wõku te, u nùn sõɔwa u nɛɛ, tẽ yèn sõ tɔn be, ba na bu nun soku, a seewo a ka bu da. Adama kaa kowa ye na nun sõɔwa.
21 Balamu u seewa buru buru, u win kɛtɛku niu gaari bɔkua ma u ka Mɔabuban guro guro be da.

Balamu ka win kɛtɛku

22 Ye Balamu u swaa wɔri u win kɛtɛku sɔni ma win sɔm kowobu yiru ba nùn swĩi, yera Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua ma u nùn win gɔrado gɔria u bunana swaaɔ.
23 Ye kɛtɛku ge, ga gɔrado wi wa u yõ swaa suunuɔ u win takobi womɛ, yera ga gɛra ga da yakasɔ. Ma Balamu u gu so, u ka gu swaa sure.
24 Ma gɔrado wi, u da u yõra swaa kisa gaa sɔɔ, resɛm gbaanu yirun ganin baa sɔɔ.
25 Yera kɛtɛku ge, ga maa Yinni Gusunɔn gɔrado wi wa ma ga da ga mani gani yin tiaɔ. Ma ga Balamun

naasu ka gana ye baari. Ma u gu so kpam.
26 Yera gərado wi, u swɛnya u da wuswaaɔ, mi baɲ̀ kpɛ̃ bu maa gɛra gam.
27 Yera kɛtɛku ge, ga maa gərado wi wa ma ga wəruma. Saa yera Balamu u maa gu soberu wəri ka məru.
28 Yera Yinni Gusunɔ u dera kɛtɛku ge, ga nɔɔ wukia ga gari gerua ga nɛɛ, Balamu, mba na nun kua a ka man so mɛ sere nɔn ita.
29 Ma u kɛtɛku ge wisa u nɛɛ, a man yaakoru mɔ̀wa. Nà n daa mam takobi nɛni, na n nun go kɔ.
30 Ma kɛtɛku ge, ga nùn wisa ga nɛɛ, na sãawa wunɛn kɛtɛku, a ra man sɔni baadomma sere n ka gisɔ girari. Nge mɛya na ra nun kue?
Ma Balamu u wisa u nɛɛ, aawo, n ɲ̀ mɛ.
31 Saa yera Yinni Gusunɔ u Balamun nɔni wukia ma u Gusunɔn gərado wi wa u yõ swaa suunu sɔɔ u win takobi womɛ. Yera u yiira u wuswaa tem girari.
32 Ma gərado wi, u nùn bikia u nɛɛ, mban sõna a ka wunɛn kɛtɛku so mɛ, sere nɔn ita. Na nawa n ka nun yõrasia. Domi karin swaa a swĩi mi.
33 Kɛtɛku ge, ga man wa ma ga gɛra sere nɔn ita. Gà kun daa gɛre mɛ, kon daa nun gowa kpa n gen tii deri.
34 Ma Balamu u gərado wi sõɔwa u nɛɛ, wee na tora. Naɲ̀ yɛ̃ ma a wãa swaaɔ. Tɛ̃, nɛn sanum mɛ, mù kun ka nun naawɛ, kon gəsira n wura nɛn yɛnuɔ.
35 Ma gərado wi, u nɛɛ, aawo. A ka tɔn be doo. Adama gari yi kon nun sõ, yiya kaa gere.
Ma Balamu u ka Balakin tɔn be da.

Balamu ka Balaki ba yinna

36 Sanam mɛ Balaki u nua ma Balamu u wee, yera u nùn sennɔ da sere Məabuban wuuɔ ben tem nɔɔ bura yerɔ Aanɔɔn daarɔ.
37 Ma Balaki u nùn sõɔwa u nɛɛ, mban sõna aɲ̀ nɛ sanam mɛ na gbia na nun səməbu gəria. A tamaa naɲ̀ kpɛ̃ n nun gãanu kɛ̃?
38 Ma Balamu u Balaki wisa u nɛɛ, geema, wee, na na wunɛn mi tɛ̃, adama naɲ̀ gɛɛ mɔ n nun sõ. Yinni Gusunəwa u koo man sõ ye kon nun sõ.
39 Ma Balamu ka Balaki ba swaa wərima ba tunuma Kiriati Husətuɔ.
40 Yera Balaki u kɛtɛba ka yãanu go u ka yãkuru kua.

Balamu u Isireliba domaru kua

41 Yen sisiru bururu, Balaki u Balamu sua ba yɔɔwa Bamətu Baaliɔ. Min diya ba Isireliban sukum waamɔ.

23

1 Ma Balamu u Balaki sõɔwa u nɛɛ, u nùn yãku yenu nɔɔba yiru kuo. Yen biru, kpa u kɛtɛ nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru kasu.
2 Ma Balaki u kua ye Balamu u nùn sõɔwa. Ma wi ka Balamu ba kɛtɛ yen tia ka yãa kinɛ teeru go yãku yee nin baateren wəllɔ.
3 Yera Balamu u Balaki sõɔwa u nɛɛ, a yõro yãku dõɔ mwaarugii nin bəkuɔ kpa nɛ n dɛsira n da gam gum. Sərəkudo Yinni Gusunɔ u koo man kure mi, kpa u man sõ ye kon nun sõ.
Ma Balamu u da gunguru garun wəllɔ.
4 Yera Yinni Gusunɔ u nùn kure ma Balamu u gerua u nɛɛ, wee na yãku yenu nɔɔba yiru kua ma na kɛtɛ ka yãaru go yãku yee nin baateren wəllɔ.
5 Saa yera Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa ye u koo Balaki sõ, ma u nɛɛ, u gəsiro u wura Balakin mi.
6 Ma Balamu u wura u da u Balaki deema mi u win yãku ni mɔ̀ ka Məabuban wirugibu gabu.
7 Saa yera Balamu u gari gerua u nɛɛ, wee Balaki Məabun sunɔ u dera na na saa Aramun di.
Wiya u dera na sarama saa sõɔ yari yerun guunun di.
U nɛɛ, n be na n Yakəbun bweseru bõrusi.
N be na n ka be Isireliba məru ko.
8 Adama kon tɔnu bõrusi wi Gusunɔ kun bõrusi?
Amɔna kon ka tɔnu məru ko wi Gusunɔ kun ka məru mɔ̀.
9 Na Isireliba waamɔ guunu wəllɔ ka gungunu wəllɔ
ba wãa nɛnɛm baɲ̀ ka bweseru garu weenɛ.

10 Goo kun kpɛ̃ u bu gari.
Ba dabi nge yani sɛɛri mini.
Wara u koo kpĩ u ben bɔnu nnɛn sube teeru gari.
Na kanamɔwa n gbi nge Isireli be, be ba sãa gemgibu.
Na kĩwa nɛn wãarun wii goberu ta n sãa nge begiru.
11 Yera Balaki u Balamu bikia u nɛɛ, mba a man kuammɛ mɛsum. Na nun sokusiawa a ka nɛn yibɛrɛba bõrusi. Adama wee domara a bu kuammɛ.
12 Ma Balamu u nùn wisa u nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u man sõɔwa, n ṅ yera kon gere?

Balamu u Isireliba domaru kua nɔn mɛɛruse

13 Balaki u maa Balamu sõɔwa u nɛɛ, a man swĩima su da gam gia. Min di kaa ben sukum wa n ṅ be kpuro. Be a wa mi, kpa a bu bõrusi.
14 Ma u ka nùn da sansanin kõsu yeru garun mi, Pisigan guuru wɔllɔ. Miya u maa yãku yenu nɔɔba yiru kua. Ma u naa kinɛru ka yãa kinɛru go yãku yee nin baateren wɔllɔ.
15 Ma Balamu u Balaki sõɔwa u nɛɛ, a yõro mi a yãku dõɔ mwaararuginu mò mini, kpa n da n nɔ ye Yinni Gusunɔ u koo man sõ.
16 Yera Yinni Gusunɔ u na u ka Balamu yinna. Ma u nùn sõɔwa ye u koo Balaki sõ. Ma u nɛɛ, u wuro Balaki win mi.
17 Ma u wura u da Balakin mi u deema u wãa win yãkunun bɔkuɔ, wi ka Mɔabuban wirugibu. Saa yera u Balamu bikia u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ u nun sõɔwa.
18 Ma Balamu u nɛɛ,
Balaki, a seewo a swaa daki.
Wunɛ Siporin bii, a swaa tem kpĩiyɔ a nɔ.
19 Gusunɔ kun sãa nge tɔnu u sere weesu ko.
Uṅ sãa nge tɔnu u sere kɔbia ye u raa gerua.
Ye u gerua, yera u ra ko.
Yèn himba u maa yi, ya ra koorewa.
20 Wee Gusunɔ u man wooda wɛ̃ n Isireliba domaru kua.
Win tiiwa u bu tu kua kɔ.
Yen sõ, naṅ kpɛ̃ n tu yina.
21 Uṅ toraru garu wa Isireliba sɔɔ.
U sãawa Gusunɔ ben Yinni, u maa wãa ka be.
U sãawa ben sina boko.
U maa nuku dobu mɔ ben sõ.
22 Wiya u bu yara Egibitin di.
U bu dam wɛ̃ nge kɛtɛ gbeekiru.
23 Sɔroru taṅ kpɛ̃ tu Isireliba gãanu kua.
Dobo dobo yaṅ kpɛ̃ yu bu nɔni wɔ̃ke.
Saa yà n tura ba koo bu sõ bu nɛɛ,
bu mɛɛrio ye Yinni Gusunɔ u kua.
24 Ba sãawa nge gbee sunɔ ge ga ra yaa mwɛ gu tem
kpa gu yen yɛm nɔ gu sere da gu kpuna.
25 Ma Balaki u Balamu sõɔwa u nɛɛ, à kun kĩ a bu bõrusi, a ku bu domaru kua.
26 Yera Balamu u nùn wisa u nɛɛ, naṅ daa nun sõɔwa na nɛɛ, kon kowa ye Yinni Gusunɔ u gerua?

Balamu u Isireliba domaru kua nɔn itase

27 Balaki u maa Balamu sõɔwa u nɛɛ, ṅ n mɛn na, a na su da gam gia. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo wura a Isireliba bõrusi nɛn sõ.
28 Ma Balaki u ka Balamu da Peorin guuru wɔllɔ tèn min di ba gbaburu mɛɛra.
29 Balamu u Balaki sõɔwa u nɛɛ, a man yãku yenu nɔɔba yiru kuo, kpa a ka man naa kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru naawa,
30 ma Balaki u kua ye Balamu u nùn sõɔwa mi. U naa kinɛru ka yãa kinɛru go yãku yee nin baateren wɔllɔ.

24

1 Ye Balamu u wa ma Yinni Gusunɔ u yõrariwa u Isireliba domaru kua, yera uṅ maa bikiaru kue Yinni Gusunɔn mi nge mɛ u ra raa ko yellu. Adama u win wuswaa tĩiwa gbaburun bera gia.
2 Ye u nɔni seeya u wa Isireliba ba ben sansani gire bwese kɛra ka bwese kɛra, yera Gusunɔn Hunde nùn yɔɔwa.
3 Ma u gari gerubu wɔri u nɛɛ,
nɛ, Balamu, Beorin bii, wee ye na gerumɔ.
Na ra yam wa.
4 Na ra Gusunɔn nɔɔ nɔ.

Wi, Dam kpurogii u ra de n kãsinu wa.
Domi u ra man tii sõɔsi nà n nùn sãamɔ.
5 Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru, bɛɛn kunu nu wã.
6 Nu tɛrie nge wɔwa ma nu sãa nge gbaa te ta wãa daarun bɔkuɔ.
Ma nu gire nge dãa ni ba mɔ̀ sɛduru ni Yinni Gusunɔ u duura daarun bɔkuɔ
ka sere dãa kiki si ba mɔ̀ aloɛsi.
7 Ba nim mɔ mu yiba mu yarimɔ
mu dãa gbaaru nim yɛ̃kamɔ.
Isireliban sina boko u koo Agagi tabu di
kpa win bandu tu dam ko.
8 Gusunɔwa u bu yara Egibitin di
ka win dam bakam nge kɛtɛ gbeekiru.
Wiya u ra de bu bwese tukunu kamia nɔni kpaki teeru
kpa bu nu sɛ̃ɛnu twee bu nin kukunu kɔsuku bu go.
9 Be wee ba kpunamɔ nge gbee sinansu.
Wara u koo kpĩ u bu seeya.
Bɛɛ, Isireliba, wi u bɛɛ domaru kua, u koo domaru wa.
Wi u maa bɛɛ bõrusi, u koo bõri wa.
10 Yera Balakin mɔru ya seewa sere u nɔma yɛ̃kana. Ma u nɛɛ, Balamu, na nun sokawa a ka nɛn yibɛrɛba bõrusi.
Adama wee a bu domaru kua nɔn ita.
11 Yen sõ, a doonɔ minin di tɛ̃, a wura wunɛn yɛnuɔ. Na raa nɛɛ, kon nun gãanu kɛ̃, adama Yinni Gusunɔ kun wure a ye wa.

Balamu u gerumɔ ye ya koo koora

12 Ma Balamu u Balaki wisa u nɛɛ, naǹ daa wunɛn gɔro be sõɔwa na nɛɛ,
13 baa à n man wunɛn diru kã, te ta wura ka sii geesu yiba naǹ kpɛ̃ n gea ǹ kun mɛ kõsa gere ma n kun mɔ ye Yinni Gusunɔn u man sõɔwa?
14 Tɛ̃ wee na gɔsirɔ nɛn tɔmbun mi.
Adama a na a nɔ yè Isireliba ba koo wunɛn tɔmbu kua sia.
15 Ma u maa nɛɛ,
wee ye nɛ Balamu Beorin bii na gerumɔ,
nɛ wi na ra yam wa.
16 Na ra Yinni Gusunɔn nɔɔ nɔ.
Na maa wi, Wɔrukoon himba yɛ̃.
Na ra wi Dam kpurogiin kãsinu wa,
domi u ra man tii sõɔsi nà n nùn sãamɔ.
17 Na wa ye ya sisi, adama n ǹ mɔ gisɔ.
Na wa ye ya koo koora, adama n ǹ tɛ̃.
Wee kpera gaa yara Yakɔbun bweserun di.
Sina boko goo u yara Isireliban suunu sɔɔn di,
be, be ba sãa Yakɔbun bweseru.
Ma u ka win sina dɛka Mɔabuba soomɔ baa saburosɔ.
Ma ya be ba tii suen bweserun winu kɔsukumɔ.
18 U maa Edɔmu be ba sãa win yibɛrɛban tem mwa mɛ ba mɔ̀ Seiri.
Ma Isireliba ba nasara sua.
19 Sina boko wi, u win yibɛrɛba taare.
Ma u be ba raa tie go u kpeerasia mam mam.

Isireliban yibɛrɛba ba koo kam ko

20 Ye Balamu u Amalɛkiba wa, yera u nɛɛ,
Amalɛkibara ba dam bo dunia sɔɔ.
Adama ba koo bu kam koosia sõɔ teeru.
21 Ye Balamu u maa Keniba wa, yera u nɛɛ,
bɛɛ Keniba, wee bɛɛn wãa yera naanɛ mɔ
nge gunɔ sokuru te ta yii kpee baa sɔɔ.
22 Adama Asirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri
kpa bu bɛɛn wãa yenu kɔsuku.
23 Ma Balamu u maa nɛɛ,
Gusunɔ ù n goon gɔɔn saa yi, yɛ̃ro u koo kpĩ u n wãa?
24 Goo nimkusu su koo na saa Kitimun di
kpa yibɛrɛba bu Asirigibu ka Ebɛɛn bweseru sekuru doke.
Adama yibɛrɛ ben tii ba koo kam kowa.
25 Yeniban biru, Balamu u gɔsira u da win wuuɔ, ma Balaki u maa wura win yɛnuɔ.

Isireliba ba bũu sãaru wɔri

25

1 Saa ye Isireliba ba wãa Sitimuɔ, yera ba ka Mɔabuban wɔndiaba sakararu torua.
2 Ma wɔndia be, ba dera Isireli be, ba ben bũu sãaru wɔri, ba ka bu di, ba ka bu nɔra. Ma ba ben bũnu yiira ba sãwa.

3 Ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali Peorigii wɛ̃. Ma Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru kua.
4 U Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Isireliban wirugibu kpuro mɛnnɔ, kpa a de bu be ba taarɛ mɔ go sɔ̃ɔ sɔɔ nɛn wuswaaɔ. Saa yera nɛn mɔru ya koo sure.
5 Ma Mɔwisi u Isireliban wirugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ben baawure u mɛɛrio win tɔmbu sɔɔ be ba Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀ Baali Peorigii sãamɔ, kpa u bu go.
6 Saa yè sɔɔ Isireliba ba wuri mɔ̀ Yinni Gusunɔn kurun kɔnnɔwɔ, saa yera ben turo u ka kurɔ Madiani goo na wigibun mi, Isireliba kpuron wuswaaɔ ka Mɔwisin wuswaaɔ.
7 Ye Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubu u wa mɛ, yera u seewa tɔn ben suunu sɔɔn di u yaasa sua.
8 Ma u Isireli wi swĩi sere win kurɔ ma u bu yaasa sɔkura ben bɔsɔnɔ. Saa yera wahala ya yɔ̃ra Isireliba sɔɔ.
9 Yen dɔma te, tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nnɛwa (24.000) ba gu.
10 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
11 wee yãku kowo Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin debubu, u nɛn mɔru suresia ye u ka man sanna, Isireliban suunu sɔɔ. Yen sɔ̃na naǹ bu kpeerasie.
12 Yen sɔ̃, a nùn sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee na ka nùn arukawani bɔkumɔ ye ya sãa bɔri yɛndugia.
13 Arukawani ye, ya koo de wi ka win bibun bweseru ba n sãa yãku kowobu sere ka baadommaɔ. Domi u nɛ, Gusunɔ win Yinni sanna. Ma ya dera Isireliba ba ben torarun suuru wa.
14 Isireli wi ba go ka kurɔ Madiani wi sannu, win yĩsira Simiri, Salun bii. U sãawa Simɛɔn bwese kɛra tian wirugii.
15 Kurɔ Madiani win yĩsira maa Kosibi. Win tundon yĩsira Suri. U sãawa Madianiban bwese kɛra tian wirugii.
16 Yinni Gusunɔ u maa Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
17 i Madianiba wɔrio, kpa i bu go.
18 Domi ba sãawa bɛɛn yibɛrɛba be ba bɛɛ torasia ben bũu Baali Peorigiin sɔ̃ ka Kosibi, ben wirugii turon bii wɔndian sɔ̃, wi ba go sanam mɛ wahala ya seewa Peoriɔ.

Ba Isireliba gara nɔn mɛɛruse

26

1 Wahala yen biru, Yinni Gusunɔ u Mɔwisi ka yãku kowo Eleasaa, Aronin bii sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 i Isireliban bii tɔn durɔbu gario be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo gesi kpĩ bu tabu da. I ko i bu gariwa bwese kɛra ka bwese kɛra.
3 Ma Mɔwisi ka Eleasaa ba ye Isireliba sɔ̃ɔwa Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru.
4 Ba nɛɛ, bu gario ben be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ, be ba koo kpĩ bu tabu ko nge mɛ Gusunɔ u raa bu yen wooda wɛ̃ sanam mɛ ba yarima Egibitin di.
5 Bèn min di Rubɛni, Yakɔbun bii gbiikoon bwese kɛri torua, bera Enɔku, wìn min di Ɛnɔkuban bwese kɛra yara, ka Paalu, wìn min di Paaluban bwese kɛra yara,
6 ka Hɛsironi, wìn min di Hɛsironiban bwese kɛra yara, ka Kaami wìn min di Kaamiban bwese kɛra yara.
7 Be ba sãa Rubɛnin bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka ita ka tɔmbu nata ka wunɔbu ka tɔmbu tɛna (43.730).
8 Eliabu, Paalun bii,
9 wiya u Nɛmuɛli mara, ka Datani, ka Abiramu. Datani wi, ka Abiramu ba sãawa win gerunasibu. Beya ba Mɔwisi ka Aroni seesi, ma ba ka Koren bibun bweseru yɔ̃ra sanam mɛ ba Yinni Gusunɔ seesi.
10 Ma tem mu nɔɔ baara mu bu mwɛ ka Koren tii sannu. Ma dɔ̃ɔ u gabu di. Ben geera sãa tɔmbu goobu, ka weeraakuru (250). Ma ya kua kirɔ be ba tien sɔ̃.
11 Adama Koren bibu baǹ dɔma te gu.
12 Bèn min di Simɛɔn bwese kɛri torua bera, Nɛmuɛli, wìn min di Nɛmuɛliban bwese kɛra yara, ka Yamini, wìn min di Yaminiban bwesera yara, ka Yakini, wìn min di Yakiniban bwesera yara,

13 ka Seraki, wìn min di Serakiban
bwesera yara, ka Sɔɔlu, wìn min di
Sɔɔluban bwesera yara.
14 Be ba sãa Simɛɔn bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka tɔmbu
goobu (22.200).
15 Bèn min di Gadin bwese kɛri
torua, bera Sefoni, wìn min di Se-
foniban bwese kɛra yara, ka Hagi, wìn
min di Hagiban bwese kɛra yara, ka
Suni, wìn min di Suniban bwesera
yara,
16 ka Osini, wìn min di Osiniban
bwesera yara, ka Eri, wìn min di
Eriban bwesera yara.
17 Ka Arodi, wìn min di Arodiban
bwesera yara, ka Areli, wìn min di
Areliban bwesera yara.
18 Be ba sãa Gadin bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba weeru ka nɛɛra wunɔbu
(40.500).
19-21 Bèn min di Yudan bwese kɛri
torua, bera Sela, wìn min di Selaban
bwese kɛra yara, ka Perɛsi, wìn min
di Perɛsiban bwesera yara, ka Seraki,
wìn min di Serakiban bwesera yara.
Bèn min di Perɛsin bwese kɛri torua,
bera Hɛsironi wìn min di Hɛsironiban
bwese kɛra yara, ka Hamulu wìn min
di Hamuluban bwesera yara. Yudan
bibu yiru Eri ka Onani ba gu Kananin
temɔ.
22 Be ba sãa Yudan bwese kɛri, bera
mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun
suba wata ka wɔkura nɔɔbu ka tia ka
nɛɛra wunɔbu (76.500).
23 Bèn min di Isakarin bwese kɛri
torua, bera Tola, wìn min di Tolaban
bwesera yara, ka Pufa, wìn min di
Pufaban bwesera yara,
24 ka Yasubu, wìn min di Yasububun
bwesera yara, ka Simuroni, wìn min
di Simuroniban bwesera yara.
25 Be ba sãa Isakarin bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa nɔrɔbun
suba wata ka nnɛ ka gooba wunɔbu
(64.300).
26 Bèn min di Sabulonin bwese
kɛri torua, bera Serɛdi, wìn min di
Serɛdiban bwese kɛra yara, ka Heloni,
wìn min di Heloniban bwesera yara,
ka Yalɛɛli wìn min di Yalɛɛliban
bwesera yara.
27 Be ba sãa Sabulonin bwese kɛri
torua, bera mi. Ben geera sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka nɛɛra
wunɔbu (60.500).
28 Yosɛfun bweseru sɔɔra Manase ka
Efaraimu ba wãa.
29 Manasen biiwa Makiri, wìn
min di Makiriban bwese kɛra yara.
Makiriwa u Galadi mara, wìn min di
Galadiban bwese kɛra yara.
30 Bèn min di Galadin bwese kɛri
torua, bera Yesɛɛ, wìn min di Yesɛɛban
bwese kɛra yara, ka Helɛki wìn min di
Helɛkiban bwese kɛra yara.
31 Ka Asiriɛli wìn min di Asiriɛliban
bwesera yara, ka Sikɛmu wìn min di
Sikɛmuban bwesera yara,
32 ka Semida wìn min di Semidaban
bwesera yara, ka Hefɛɛ, wìn min di
Hefɛɛban bwesera yara.
33 Selofadi Hefɛɛn bii, uǹ bii tɔn
durɔbu mara ma n kun mɔ tɔn kurɔbu
tɔna. Beya, Mala ka Nɔa, ka Hogula, ka
Milika, ka Tirisa.
34 Be ba sãa Manasen bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba weeraakuru ka yiru ka
tɔmbu nata ka wunɔbu (52.700).
35 Bèn min di Efaraimun bwese
kɛri torua, bera Sutelaki, wìn min
di Sutelakiban bwese kɛra yara, ka
Bekɛɛ wìn min di Bekɛɛban bwesera
yara, ka Takani wìn min di Takaniban
bwesera yara.
36 Sutelakin biiwa Erani wìn min di
Eraniban bwese kɛra yara.
37 Be ba sãa Efaraimun bwese kɛri,
bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba tɛna ka yiru ka tɔmbu
nɛɛra wunɔbu (32.500). Be kpuro ba
sãawa Yosɛfun bibu.
38 Bèn min di Bɛnyamɛɛn bwese
kɛri torua, bera Bela, wìn min di
Belaban bwesera yara, ka Asibɛli wìn
min di Asibɛliban bwesera yara, ka
Akiramu wìn min di Akiramuban
bwesera yara,
39 ka Sufamu wìn min di
Sufamuban bwesera yara, ka Hufamu
wìn min di Hufamuban bwesera yara.
40 Belan biba Aadi ka Namani.
Aadin min diya Aadiban bwese
kɛra yara. Namanin min diya maa
Namaniban bwese kɛra yara.

41 Be ba sãa Bɛnyamɛɛn bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka tɔmbu nata (45.600).
42 Bèn min di Danun bwese kɛra torua, bera Sukamu, wìn min di Sukamuban bwese kɛra yara.
43 Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka nnɛ ka tɔmbu nɛɛru (64.400).
44 Bèn min di maa Asɛɛn bwese kɛri torua, bera Yimina, wìn min di Yiminaban bwesera yara, ka Yisifi wìn min di Yisifiban bwesera yara, ka Beria wìn min di Beriaban bwesera yara.
45 Berian bweseru sɔɔra Hebɛɛ u wãa, wìn min di Hebɛɛban bwesera yara, ka Maakiɛli wìn min di Maakiɛliban bwesera yara.
46 Asɛɛ u bii tɔn kurɔ mɔ wi ba sokumɔ Seraki.
47 Be ba sãa Asɛɛn bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeraakuru ka ita ka tɔmbu nɛɛru (53.400).
48 Be ba Nɛfitalin bwese kɛri torua, bera Yasiɛli, wìn min di Yasiɛliban bwesera yara, ka Guni wìn min di Guniban bwesera yara.
49 Ka Yesɛɛ wìn min di Yesɛɛban bwesera yara, ka Silɛmu wìn min di Silɛmuban bwesera yara.
50 Be ba sãa Nɛfitalin bwese kɛri, bera mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nɔɔbu ka tɔmbu nɛɛru (45.400).
51 Isireli be ba gara mi, be kpuron geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba nata ka tia ka tɔmbu nata ka wunɔbu ka tɛna (601.730).

Nge mɛ ba koo tem mɛ bɔnu koosina

52 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ.
53 A bwese kɛri yi tem mɛ bɔnu kuo nge mɛ yin geera nɛ.
54 Bwese kɛra yèn tɔmba dabiru bo, a ye tem wɛ̃ɛyɔ mu n kpã. Bwese kɛra yèn tɔmba kun maa dabi kpa a ye tem wɛ̃ fiiko. A yen baayere tem wɛ̃ɛyɔ nge mɛ yen tɔmba geeru nɛ.
55 Adama kaa bu tem mɛ bɔnu kuawa ka tɛtɛ a bu wɛ̃ bwese kɛra ka bwese kɛra.
56 Ba koo tem mɛ bɔnu kowa ka tɛtɛ bu ka bwese kɛra baayere wɛ̃ nge mɛ yen tɔmba geeru nɛ.

Ba Lefiban bweseru gara nɔn mɛɛruse

57 Lefin bweseru sɔɔ, be ba gara, bera Gɛɛsɔni wìn min di Gɛɛsɔniban bwese kɛra yara, ka Kehati wìn min di Kehatiban bwesera yara, ka Mɛrari wìn min di Mɛrariban bwesera yara.
58 Be ba sãa Lefin bwese kɛri, bera Libinan yɛnugibu, ka Heboronin yɛnugibu ka Makirin yɛnugibu, ka Musin yɛnugibu, ka Koren yɛnugibu, Kehatiwa u Amuramu mara.
59 Amuramun kurɔn yĩsira Yokebɛdi. U sãawa Lefin bii wi u mara Egibitiɔ. Bii be u Amuramu marua, bera Aroni, ka Mɔwisi, ka Mariamu ben sesu.
60 Bii be Aroni u mara, bera Nadabu, ka Abihu, ka Eleasaa, ka Itamaa.
61 Adama Nadabu ka Abihu ba guwa sanam mɛ ba ka dɔ̃ɔ tuko dua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ bu ka yãkuru ko.
62 Tɔn durɔ be ba suru tia tia mɔ ba gara ka be ba mɛ kere, ben geera kuawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda ita (23.000). Baǹ bu gara sanam mɛ ba Isireliba garimɔ domi baǹ ka bu tem bɔnu mɔ̀.

Gari gari yen wii goberu

63 Isireli be Mɔwisi ka yãku kowo Eleasaa ba gara Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru, bera mi.
64 Isireli be kpuro sɔɔ, goo sari mi, wi Mɔwisi ka yãku kowo Aroni ba raa gara Sinain gbaburɔ,
65 ma n kun mɔ Kalɛbu, Yɛfunɛn bii ka Yosue, Nunin bii. Domi nge mɛya Yinni Gusunɔ u raa bu sɔ̃ɔwa.

Tubi ye tɔn kurɔba ko n mɔ

27

1 Selofadi, wi u sãa Hefɛɛ ka Galadi ka Makiri ka Manasen sikadobu Yosɛfun bweseru sɔɔ, u bii tɔn kurɔbu nɔɔbu mara. Bera Mala ka Nɔa ka Hogula ka Milika ka Tirisa

2 ma be, ba na Məwisi ka yãku kowo
Eleasaan mi, ka wirugibun mi ka sere
Isireliba kpuron mi Yinni Gusunən
sãa yerun kənnəwə ba nɛɛ,
3 bɛsɛn tundo u guwa gbaburə. Uṅ
wãa Koren bibun wuuru səə be ba
Yinni Gusunə seesi. U guwa win tii
tiin toranun sõ. Adama uṅ bii tən durə
mə.
4 N weenɛ bu win bwese kɛra deri
yèn sõ uṅ bii tən durə mə? I sun
tem wɛ̃ɛyə bɛsɛn tundon maabu ka
wənəbun suunu səə.
5 Ma Məwisi u Yinni Gusunə kana
ben gari yin sõ.
6 Ma Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ.
7 Selofadin bii be, ba gem mə. A
bu tem wɛ̃ɛyə mɛ ben tundo u ko n
daa mə. Kaa bu mu wɛ̃wa ben tundon
maabu ka wənəbun suunu səə.
8 Yen biru, kpa a Isireliba sõ a nɛɛ,
goo ù n gu ma uṅ bii tən durə mə, win
bii tən kurəwa u koo win arumani sua
u tubi di.
9 U kun maa bii tən kurə mə,
win maabu ka wənəba ba koo win
arumani sua bu tubi di.
10 U kun maa maabu ka wənəbu mə,
win tundon maabu ka wənəba ba koo
win arumani sua bu tubi di.
11 Win tundo ù kun maa maabu ka
wənəbu mə, win mɛro bisi wi u fɛ̃ɛ fɛ̃ɛ
bo wiya u koo win arumani tubi di.
Yeni ya ko n sãawa wooda Isireliba səə
nge mɛ nɛ, Yinni Gusunə na ye Məwisi
wɛ̃.

Yinni Gusunə u Yosue gəsa u ka ko Məwisin kəsire

12 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ, a yəəwo Abarimun guu tenin wii
kpiirə, kpa a nəni seeya a tem mɛ
mɛɛri mɛ kon Isireliba wɛ̃.
13 Yen biru, kpa a kpuna a gbi nge
mɛ wunɛn məə Aroni u gu.
14 Domi iṅ woodaba mɛm nəəwɛ
Sinin gbaburə, sanam mɛ Isireliba ba
man seesi. Iṅ maa man bɛɛrɛ wɛ̃ ben
wuswaaə sanam mɛ ba nim kanamə.
Yera n dera na Mɛriban nim mɛ soka
Sannən nim Kadɛsiə, Sinin gbaburə.
15 Ma Məwisi u Yinni Gusunə sõəwa
u nɛɛ,
16-17 Yinni Gusunə, wunɛ wi a taka
koora kpuro hunde wɛ̃, a goo gəsio, a
nùn ko wirugii wi u koo kpĩ u wunɛn
təmbu kpara kpa ba kun ka sãa nge yãa
ni nuṅ kparo mə.
18 Ma Yinni Gusunə u Məwisi wisa u
nɛɛ, Yosue Nunin bii wee, wì səə nɛn
Hunde u yiba. A nùn suo kpa a nùn
nəma səndi.
19 Kaa ka nùn dawa yãku kowo
Eleasaan wuswaaə, kpa a nùn ko
wunɛn kəsire Isireliba kpuron nəni
biru.
20 A nùn wunɛn yiikon bənu wɛ̃ɛyə
kpa Isireliba kpuro bu nùn mɛm
nəəwa.
21 Yãku kowo Eleasaawa u ko n da
wa kpa Eleasaa u man kana win sõ ka
woro te ba ra ko ka urimu. Win gariya
Yosue ka Isireliba kpuro ba ko n da ka
səmburu ko.
22 Ma Məwisi u kua ye Yinni Gusunə
u nùn sõəwa. U Yosue sua ma u ka
nùn da yãku kowo Eleasaan wuswaaə
Isireliba kpuron nəni biru.
23 Ma u nùn nəma səndi u nùn kua
win kəsire nge mɛ Yinni Gusunə u nùn
sõəwa.

Tõru baateren yãkurun wooda

28

1 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ,
2 a Isireliba wooda yeni wɛ̃ɛyə.
A nɛɛ, bu ku duari saa ye na yi ba
n da ka man kɛ̃nu naawɛ kpa bu man
yãku dõə mwaararuginu kua ni nu
koo man nuburu dore.
3 A bu sõəwə a nɛɛ, tõə baatere, yãa
kpɛmminu yiru ni nu wõə tia tia mə
kpa nu kun alebu gaa mə, niya ba koo
ka man yãku dõə mwaararugiru kua
baadomma.
4 Ba koo ka teeru yãkuru kowa bu-
ruru, teeru maa yoki kpaa,
5 ka som kilo ita mɛ ba burina ka
olifin gum ditiri tia ka bənu.
6 Tõə baateren yãku te, ta ko n sãawa
nge yãku nubu durorugii te ba nɛ,
Yinni Gusunə kua Sinain guurə.
7 Bururu ba ko n da ka tam nɛwa
ditiri tia ka bənu nɛn sãa yerə bu ka
yãkuru ko ka yãa te sannu.
8 Yoka, kpa bu maa man yãku dõə
mwaararugiru kua ka yãa tee te ta
tie ka som ka tam nge mɛ ba raa

kua bururu. Ta ko n sãawa yãku dõɔ mwaararugiru te ta koo nɛ, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Tõɔ wɛ̃rarugirun yãkunun wooda

9 Tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, yãanu yiru ni nu wõɔ tia tia mɔ ma nuṅ alebu gaa mɔ, niya i ko i ka nɛ, Yinni Gusunɔ yãkuru kua ka tam ka som kilo nɔɔba tia mɛ ba burina ka gum.

10 I ko i n da yãku te kowa tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugii ni i ra ko baasi.

Surun tõɔ gbiikirun yãkunun wooda

11 Suru baawuren tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ka naa kpɛmi yiru, ka yãa kinɛru, ka yãa kpɛmminu nɔɔba yiru, ni nu wõɔ tia mɔ. Kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa mɔ.

12 I ko i ka ten baatere yãkuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum.

13 Yãa kpɛmmii nin baatere maa ka som kilo ita mɛ ba burina ka gum. Yãku dõɔ mwaararugii niya nu koo nɛ Yinni Gusunɔ nuburu dore.

14 I n ka kɛtɛ yãkuru mɔ̀, tam ditiri itawa i ko i ka ko. I n ka yãa kinɛru mɔ̀, tam ditiri yiruwa i ko i ka ko. I n maa ka yãa kpɛmbu mɔ̀, tam ditiri tia ka bɔnuwa i ko i ka ko. Yãku dõɔ mwaararugii ni i ko i n da ko wõɔn suru baawuren tõɔ gbiikiru sɔɔ, niya mi.

15 Yen biru, i ko i maa nɛ, Yinni Gusunɔ torarun yãkuru kua ka tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugiru ka ten tam baasi.

Gɔɔ sararibun yãkunun wooda

16 Wõɔn suru gbiikoon sõɔ wɔkura nnɛse sɔɔra i ko i Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru di, nɛ, Yinni Gusunɔn sõ.

17 Suru win sõɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra i ko i tõɔ bakaru tore te i ko i di sõɔ nɔɔba yiru. Tõɔ ni sɔɔ, pɛ̃ɛ ye baṅ seeyatia dokewa i ko i di.

18 Tõɔ baka ten tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i bɛɛn sɔma deriwa, kpa i mɛnna i nɛ, Yinni Gusunɔ sã.

19 I ko i man yãku dõɔ mwaararugiru kuawa ka naa kpɛmi yiru, ka yãa kinɛru, ka yãa kpɛmminu nɔɔba yiru, ni nu wõɔ tia mɔ, kpa sabe nin baatere ta kun alebu gaa mɔ.

20 I ko i ka yaa saberu baatere yãkuru kowa ka som sannu mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n ka yãa kinɛru mɔ̀ som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.

21 I n maa ka yãa kpɛmbu mɔ̀, som kilo itawa i ko i ka ko.

22 Yen biru, kpa i boo kinɛru go i ka torarun yãkuru ko.

23 Yãku ni kpurowa i ko i n da ko tõɔ baateren bururun yãku dõɔ mwaararugii te baasi.

24 Sõɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararugiru kuawa baadomma te ta koo man nuburu dore tõɔ baateren bururun yãku dõɔ mwaararugii te baasi.

25 Yen sõɔ nɔɔba yiruse, i ko i bɛɛn sɔma deriwa kpa i mɛnna i man sã.

Gɛ̃ɛbun saan yãkunun wooda

26 Gɛ̃ɛbun tõɔ bakaru sɔɔ, i ko i ka nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn gbean dĩa gbiikinu naawawa kpa i mɛnna i man sã. Iṅ dɔma te sɔmburu garu mɔ̀.

27 I ko i man yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ni nu nuburu do ka naa kpɛmi yiru, ka yãa kinɛru, ka yãa kpɛmminu nɔɔba yiru ni nu wõɔ tia mɔ.

28 I ko i ka yaa saberu baatere yãkuru kowa ka som sannu mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n ka yãa kinɛru mɔ̀ som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.

29 I n maa ka yãa kpɛmbu mɔ̀ som kilo itawa i ko i ka ko.

30 Yen biru, kpa i boo go i ka torarun yãkuru ko,

31 yãku ni kpurowa i ko i n da ko tõɔ baateren bururun yãku dõɔ mwaararugii te baasi. Yaa sabe ni nuṅ alebu gaa mɔwa i ko i n da ka yãkuru ko, ka tam sannu.

Yãku te ba koo ka Yinni Gusunɔ takaru ko

29

1 Suru nɔɔba yirusen tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ku sɔmburu garu ko. I ko i mɛnnawa i Yinni Gusunɔ takaru ko. I ko i tõɔ te diwa i n kɔbi soomɔ.
2 I ko Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kua ni nu koo nùn nuburu dore, ka kɛtɛ kpɛma, ka yãa kinɛru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wõɔ tia tiaginu nɔɔba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
3 I ko i ka yaa sabe ten baatere yãkuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka kɛtɛ, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ̀ ka yãa kinɛru, som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
4 I n maa mɔ̀ ka yãa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko.
5 I ko i maa torarun yãkuru ko ka boo kinɛru.
6 Yãku niniwa i ko i n da ko suru baawuren tõɔ gbiikiruginu ka tõɔ baatereginu ka nin som ka tam baasi. I ko nu kowa nge mɛ ba nin wooda yi. Nu ko n sãawa yãku dõɔ mwaararuginu ni nu koo nɛ, Yinni Gusunɔ nuburu dore.

Durum wɔkabun yãkurun wooda

7 Suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkuruse sɔɔ, i ku sɔmburu garu ko. I ko i mɛnnawa i Yinni Gusunɔ sã kpa i nɔɔ bɔke.
8 I ko i Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo nùn nuburu dore, ka naa kpɛma, ka yãa kinɛ kpɛmminu wõɔ tia tiaginu nɔɔba yiru. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
9 I n yãkuru mɔ̀, i ko i nu kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ̀ ka yãa kinɛru som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
10 I n maa mɔ̀ ka yãa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko.
11 Yãku ninin biru, i ko i yãkuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, torarun yãkuru ka tõɔ baateregiru ka nin som ka tam baasi.

Kunun tõɔ bakarun yãkunun wooda

12 Suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, i bɛɛn sɔma derio ye i ra ko, kpa i mɛnna i nɛ, Yinni Gusunɔ sã kpa i man tõɔ bakaru diiya sõɔ nɔɔba yiru.
13 Tõɔ baka ten tõɔ gbiikiru sɔɔ, i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararuginu kuawa ni nu koo man nuburu dore. I ko i nu kowa ka naa kpɛmi wɔkura ita ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ ni nu wõɔ tia tia mɔ. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
14 I ko i ka yaa sabe nin baatere yãkuru kowa ka som mɛ ba burina ka gum. I n yãkuru mɔ̀ ka naa, som kilo nɔɔba nnɛwa i ko i ka ko. I n mɔ̀ ka yãa kinɛru, som kilo nɔɔba tia i ko i ka ko.
15 I n maa mɔ̀ ka yãa kinɛ kpɛmbu, som kilo itawa i ko i ka ko.
16 I ko i maa yãkuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugii te i ra ko ka som ka tam sannu baasi.
17-34 Tõɔ baateren yãku ni baasi, i ko i maa yãkunu ko ka yaa sabe ni nuǹ alebu gaa mɔ ka maa som mɛ ba burina ka gum, nge mɛ i ra ko saa tõɔ baka ten sõɔ yirusen di n ka girari ten sõɔ nɔɔba yiruse. Nge mɛniwa i ko i yãku ni koosina.
Sõɔ yiruse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu wɔkura yiru ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ wõɔ tia tiaginu ka maa boo kinɛru.
Sõɔ itase sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu wɔkura tia ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu ka maa boo kinɛru.
Sõɔ nnɛse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu wɔkuru, ka yãa kinɛnu yiru ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
Sõɔ nɔɔbuse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba nnɛ ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
Sõɔ nɔɔba tiase, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba ita ka yãa

kinɛnu yiru ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
Sõɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, i ko i yãkuru kowa ka kɛtɛ kinɛ kpɛnnu nɔɔba yiru, ka yãa kinɛnu yiru, ka yãa kinɛ kpɛmminu wɔkura nnɛ, wõɔ tia tiaginu, ka boo kinɛru.
35 Tõɔ baka ten sõɔ nɔɔba itase sɔɔ, i bɛɛn sɔma derio ye i ra ko, kpa i mɛnna i ka nɛ, Yinni Gusunɔ sã,
36 kpa i man yãku dõɔ mwaararuginu kua ni nu koo man nuburu dore, ka kɛtɛ kinɛru, ka yãa kinɛru ka yãa kinɛ kpɛmminu nɔɔba yiru wõɔ tia tiaginu. Yaa sabe ni kpuro nu ko n sãawa ni nuǹ alebu gaa mɔ.
37 I ko i yãku nin baatere kowa ka som ka tam nge mɛ ba yen wooda yi.
38 Kpa i maa yãkuru ko ka boo kinɛru bu ka bɛɛ bɛɛn durum wɔka, tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugiru ka ten som ka tam baasi.
39 Yãku nini kpurowa i ko i nɛ, Yinni Gusunɔ kua tõɔ baka te sɔɔ, ka sere maa yãku ni i ra ko baadomma. Niya yãku dõɔ mwaararuginu ni i ra ko ka som ka tam, ka siarabun yãkunu, ka kɛ̃nu, ka sere maa ni i ra ko nɔɔ mwɛɛrun sõ.

30

1 Yeniwa Mɔwisi u Isireliba kpuro sõɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn yiire.

Wooda ye ba yi

nɔɔ mwɛɛnun sõ

2 Mɔwisi u Isireliban bwese kɛrin wirugibu sõɔwa u nɛɛ, wee wooda ye Yinni Gusunɔ u wɛ̃.
3 U nɛɛ, goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo nùn kɛ̃ru wɛ̃, ǹ kun mɛ ù n bõrua u nɛɛ, u koo tii nɛnɛ gãanu ganun sõ, uǹ win gari yi kɔbiamɔ. U koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
4 Bii wɔndia ù n Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ, ù n bõrua sanam mɛ u gina wãa win tundon nɔma sɔɔ,
5 ma tundo wi, uǹ nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
6 Adama win tundo ù n nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, saa ye sɔɔ, wɔndia wi, uǹ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nùn yen suuru kua, domi win tundowa u nùn ye yinari.
7 Wɔndia goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ ù n bõrua n deema uǹ bwisika saa ye u bõri yi mɔ̀, yen biru ma u durɔ sua,
8 ma win durɔ kun nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
9 Adama win durɔ ù n ye yina sanam mɛ u yen gari nua, uǹ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ te u kua. Yinni Gusunɔ u koo maa nùn suuru kua.
10 Tɔn kurɔ wìn durɔ gu, ǹ kun mɛ wi ka durɔ ba yinana, ù n nɔɔ mwɛɛru kua, u koo tu yibiawa.
11 Kurɔ mɔro goo ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ ù n bõrua,
12 ma win durɔ kun nùn ye yinari sanam mɛ u yen gari nua, kurɔ wi, u koo win nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
13 Adama win durɔ ù n nùn ye yinari sanam mɛ̀ sɔɔ u yen gari nua, kurɔ wi, uǹ maa nɔɔ mwɛɛ te yibiamɔ. Yinni Gusunɔ u koo nùn suuru kua domi win durɔwa u nùn ye yinari.
14 Kurɔ mɔro ù n nɔɔ mwɛɛru kua, ǹ kun mɛ ù n bõrua u nɛɛ, u koo tii nɛnɛ gãanu ganun sõ, win durɔwa u koo de nɔɔ mwɛɛ te, tu koora, ǹ kun mɛ tu wɔruma.
15 Sanam mɛ durɔ wi, u gari yi nua, ù kun ye yinɛ, u yi wurawa. Kurɔ wi, u koo nɔɔ mwɛɛ te yibiawa.
16 Adama durɔ wi, ù n dera n tɛ u sere nùn ye yinari, durɔ wiya u koo yen taarɛ wa.
17 Wooda yeniwa Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ wɔndia ka win tundon sõ, ka sere maa kurɔ mɔro ka win durɔn sõ.

Isireliba ba Madianiba tabu di

31

1 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa u nɛɛ,
2 a doo a Madianiba mɔru kɔsia kõsa ye ba Isireliba kuan sõ. Yen biruwa kon de a kpuna a gbi a wunɛn baababa deema.

3 Ma Məwisi u tən be sõəwa u nɛɛ,
gabu bu ben tabu yãnu sebuo bu da
bu Madianiba wəri kpa bu bu məru
kəsia nge mɛ Yinni Gusunə u gerua.
4 Yen sõ, bwese kɛra baayere yu tabu
kowobu nərəbu (1.000) gəsio.
5 Ma Isireliban bwese kɛra baayere
ya təmbu nərəbu gəsa. Ma ben
geera kua tabu kowobu nərəbun suba
wəkura yiru (12.000).
6 Ma Məwisi u tabu kowobu
nərəbun suba wəkura yiru ye tabu
gəra. Ba dawa ka Finɛɛsi, yãku kowo
Eleasaan bii, u Yinni Gusunən kurun
dendi yãnu nɛni ka kəbi sannu.
7 Ma ba Madianiba tabu wəri nge mɛ
Yinni Gusunə u raa Məwisi sõəwa, ma
ba ben tən durəbu kpuro go.
8 Ma ba ben sinambu nəəbu ye go.
Bera, Efi ka Rekɛmu ka Suri ka Huri ka
Reba. Ba maa Balamu Beorin bii go.
9 Adama ba ben kurəbu ka bibu
yoru mwɛɛra ma ba ben yaa sabenu ka
ben arumaniba gura.
10 Ma ba ben wusu ka ben kpara
yenu dõə mɛni.
11 Ma ba ka ye kpuro doona ye ba
gura, təmbu ka yaa sabenu.
12 Ma ba ka ye kpuro na Məwisi
ka yãku kowo Eleasaa ka Isireliba
kpuron mi sansaniə, Məabun wəwaə,
Yuudɛnin bəkuə, Yerikon deedeeru.
13 Yera Məwisi ka yãku kowo
Eleasaa ka Isireliban wirugibu ba yara
ben sansanin di ba bu sennə da.
14 Yera Məwisi u ka tabu sinambu
məru kua, ka nərəm nərəm wirugibu,
ka wunəm wunəm wirugibu, be ba taa
bi da ba wee.
15 U nɛɛ, mban sõna i tən kurəbu deri
iṅ bu go.
16 I yɛ̃ ma bera Balamu u bərie ma ba
dera Isireliba ba Yinni Gusunə torari
Peorin gari səə, ma Yinni Gusunə u bu
kɛ̃si kɛ̃si bararu sure.
17 Yen sõ tɛ̃, i ben bii tən durəbu
kpuro goowo ka tən kurə be ba durə
yɛ̃.
18 Adama i tii wəndiaba yiiyo be baṅ
durə yɛ̃.
19 Be ba maa tənu go, ṅ kun mɛ ba
goru baba, ba koo yariwa sansanin di
sõə nəəba yiru, kpa bu tii dɛɛrasia be
ka ben yobu, sõə itase ka sõə nəəba
yiruse.
20 I ko i bɛɛn yãnu dɛɛrasiawa ka
gãanu kpuro ni ba kua ka yaa gəna, ka
boo sansu, ka sere maa ni ba kua ka
dãa.
21 Ma yãku kowo Eleasaa u tabu
kowo be ba tabu da mi sõəwa u nɛɛ,
wee wooda ye Yinni Gusunə u Məwisi
wɛ̃. U nɛɛ,
22 wura ka sii geesu ka sii gandu ka
sii wõkusu ka pɛɛrum,
23 sii si ba koo gesi kpĩ bu dõə doke
kpuro, i ko i su dõə dokewa kpa i su
dɛɛrasia. Ye baṅ maa kpɛ̃ bu dõə doke
i ko i ye wasiwa dɛɛrasiabun nim səə.
24 I ko i bɛɛn yãnu teawa sõə nəəba
yiruse kpa i dɛɛra. Yen biru i ko i kpĩ i
wurama sansaniə.

Isireliba

ba arumani bənu kua

25 Yinni Gusunə u Məwisi sõəwa u
nɛɛ,
26 wunɛ ka yãku kowo Eleasaa ka
Isireliban yɛnu yɛ̃robu, i arumani ye
gario ye Isireliba ba mwaama mi,
təmbu ka yaa sabenu.
27 I ko i ye bənu kowa suba yiru ya n
kpãaru nɛ, be ba tabu dagia ka be baṅ
tabu degia.
28 Be ba tabu dan bənu səə, wee ye i
ko i wuna nɛ Yinni Gusunən sõ. Yera
nɛɛra wunəbu (500) baayeren wəllə i
tia wuna nɛn sõ, təmbu səə ka kɛtɛba
səə, ka kɛtɛkunu səə, ka yãanu ka bonu
səə.
29 Kpa a ye yãku kowo Eleasaa wɛ̃.
30 Be baṅ maa tabu den bənu səə,
weeraakuru baateren wəllə, kaa tia tia
wuna nɛn sõ təmbu səə ka kɛtɛba səə ka
kɛtɛkunu səə ka yãanu səə ka bonu səə,
ka sere yaa sabe ni nu tie səə, kpa a ye
Lefiba wɛ̃ be ba səmburu mò nɛn sãa
yerə.
31 Ma Məwisi ka Eleasaa ba kua ye
Yinni Gusunə u Məwisi yiire.
32 Arumani ye ba gura kpuro, yen
geeru wee. Yãanu ka bonun geera sãa
nərəbun suba nata ka wata ka wəkura
nəəbu (675.000).
33 Kɛtɛban geera sãa nərəbun suba
wata ka wəkura yiru (72.000).

34 Kɛtɛkunun geera sãa nɔrɔbun
suba wata ka tia (61.000).
35 Wɔndiaban geera maa sãa
nɔrɔbun suba tɛna ka yiru, be baǹ
durɔ yɛ̃ (32.000).
36 Be ba tabu dan bɔnu ya kua
yãanu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu
ka tɛna ka nɔɔba yiru ka nɛɛra wunɔbu
(337.500).
37 Mi sɔɔ, ba nata ka wata ka wɔkura
nɔɔbu wuna Yinni Gusunɔn sõ (675).
38 Ben kɛtɛban geera sãa nɔrɔbun
suba tɛna ka nɔɔba tia (36.000). Mi sɔɔ,
ba wata ka wɔkura yiru wuna Yinni
Gusunɔ sõ.
39 Ben kɛtɛkunun geera sãa nɔrɔbun
suba tɛna ka nɛɛra wunɔbu (30.500).
Mi sɔɔ, ba wata ka tia wuna Yinni
Gusunɔn sõ.
40 Tɔn be ba mwɛɛran geera maa
sãa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka tia
(16.000). Mi sɔɔ, ba tɛna ka yiru wuna
Yinni Gusunɔn sõ.
41 Ma Mɔwisi u Gusunɔgia kpuro
yãku kowo Eleasaa wɛ̃ nge mɛ Gusunɔ
u nùn sõɔwa u ko.
42-43 Bɔnu ye ba Isireli be ba tie
wɛ̃ ya nɛwa ka be ba tabu dagia. Ya
sãawa nɔrɔbun suba gooba wunɔbu
ka tɛna ka nɔɔba yiru ka nɛɛra wunɔbu
(337.500),
44 ka kɛtɛba nɔrɔbun suba tɛna ka
nɔɔba tia (36.000)
45 ka kɛtɛkunu nɔrɔbun suba tɛna ka
nɛɛra wunɔbu (30.500),
46 ka tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkura
nɔɔbu ka tia (16.000).
47 Bɔnu ye Mɔwisi u Isireli be wɛ̃ sɔɔ,
ye u wuna Yinni Gusunɔn sõ, yera tia
tia weeraakuru baateren wɔllɔ, tɔmbu
sɔɔ, ka yaa sabenu sɔɔ. Ma u ye kpuro
Lefiba wɛ̃ be ba sɔmburu mɔ̀ sãa yerɔ,
nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn wooda wɛ̃.

Kɛ̃ɛ ni ba Yinni Gusunɔ wɛ̃

48 Tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm
wirugibu ka wunɔm wunɔm
wirugibu ba mɛnnama ba na Mɔwisin
mi.
49 Ma ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, sa tabu
kowobu gara be sa kpare. Baa tɔn turo
uǹ kare be sɔɔ.
50 Yen sõna sa ka Yinni Gusunɔ
takarun kɛ̃nu naawa ni ba kua ka
wura. Niya sumi ka taaminu ka swaa
tonkunu ka yɔni. Kpa nu n sãa nge
torarun yãkuru.
51 Ma Mɔwisi ka yãku kowo Eleasaa
ba kɛ̃ɛ ni kpuro mwa ni ba kua ka
wura mi.
52 Kɛ̃ɛ ni tabu kowobun wirugii be,
ba Yinni Gusunɔ wɛ̃ mi, nin bunum
mu koo ko nge kilo wunaa wata ka
wɔkurun saka.
53 Adama be ba sãa tabu kowobu ba
ben arumani ye ba gura tii yiiyawa
kpuro.
54 Mɔwisi ka Eleasaa ba ka kɛ̃ɛ ni
kpuro da ba yi Yinni Gusunɔn kurɔ,
Yinni Gusunɔ u n ka win tɔmbu Isire-
liba yaaye.

Isireliban bwese kɛri ita

yi sina Yuudɛnin

sõɔ yari yeru gia

32

1 Rubɛnin bwese kɛra ka Gadin
bwese kɛran tɔmbu ba yaa sabenu mɔ
nu dabi too. Ma ba wa ma Yasɛɛn tem
ka Galadin tem mu gea sãa ben yaa
sabenun sõ.
2 Yera ba da ba Mɔwisi ka yãku
kowo Eleasaa ka Isireliban wirugibu
deema, ba nɛɛ,
3 wuu sini, Atarɔtu ka Diboni ka
Yasɛɛ ka Nimura ka Hɛsiboni ka Eleale
ka Sebamu ka Nɛbo ka sere Beoni,
4 si Yinni Gusunɔ u dera bɛsɛ Isire-
liba sa kamia, sin tem mu gea sãa yaa
sabenun sõ. Wee sa maa yaa sabenu
mɔ nu dabi.
5 Yen sõ, à n ka sun nɔnu geu mɛɛran
na, a de bu sun tem mɛ wɛ̃ bɛsɛ wunɛn
sɔm kowobu. A ku de su Yuudɛni
tɔbura.
6 Ma Mɔwisi u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn
mɛro bisibu ba koo dawa ba n tabu mɔ̀
kpa bɛɛ i n sõ mini?
7 Iǹ yɛ̃ ma i ko i bu mwia kpanasiawa
kpa ba kun kĩ bu da tem mɛ Yinni
Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ?
8 Nge mɛya bɛɛn baababa ba kua
yellu sanam mɛ sa wãa Kadɛsi
Baanɛaɔ, ye na bu gɔra ba da ba
Kananin tem saria mɛɛra. Ye ba da ba
tura sere Ɛsikolin wɔwaɔ ma ba tem
mɛn saria mɛɛra.

9 Ye ba gɔsirama, ma ba begibu Isire-
liba mwia kpanasia bu ku ka da tem
mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ.
10 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u
mɔru bɛsira ma u bɔ̃rua u nɛɛ,
11 tɔn be ba yarima Egibitin di mi,
be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba kere mɛ,
ben goo kun duɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ u nɔɔ
mwɛɛru kua u Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbu wɛ̃. Domi ba yina bu win gere
mɛm nɔɔwa.
12 Kalɛbu, Yɛfunɛn bii, Kenasin
bweseru sɔɔ, ka sere Yosue, Nunin bii,
be tɔnawa ba koo du tem mɛ sɔɔ yèn sɔ̃
ba nùn mɛm nɔɔwa mam mam.
13 Yinni Gusunɔ u ka bɛɛn baababa
mɔru kua ma u dera ba yaayaare kua
gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru sere be kpuro ba
ka kpeera, be, be ba kua ye yaǹ nùn
wɛ̃re.
14 Wee, tɛ̃ bɛɛ, i kĩ i bɛɛn baaba ben
yira swĩi, kpa i de Yinni Gusunɔ u
kpam mɔru bɛsira ka bɛɛ Isireliba.
15 Domi ì n gɛra win swaan di, u koo
de bɛɛ kpuro i kpam tɛ gbaburɔ. Saa ye
sɔɔ, kpa i de bɛɛgibu bu kam ko.

16 Ma ba Mɔwisi wisa ba nɛɛ, aawo.
Sa ko bɛsɛn yaa sabenu karaba kua kpa
su maa wusu bani su gbãranu toosi
bɛsɛn kurɔbu ka bibun sɔ̃.
17 Yen biru, sa ko tabu yãnu sua
kpa sa n gbia su ka bɛsɛgibu duusia
ben temɔ, mɛ ba bu wɛ̃. Sa ye sɔɔ, sa
ko bɛsɛn kurɔbu ka bibu deriwa ba n
wãa wuu gbãranugii si sɔɔ, tem mɛn
tɔmbun sɔ̃.
18 Saǹ wurɔ bɛsɛn yɛnusɔ ma n kun
mɔ Isireli baawure u win tem mwa.
19 Sà n tem mɛni wa guru gee sɔ̃ɔ
yari yeru mi, saǹ maa tem gam kĩ
Yuudɛnin guru giɔ.

20 Ma Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n
mɛn na, i de i bɛɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.
I tabu yãnu suo kpa i da i tabu ko ka
wɛrɔbu nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛ
yiire.
21 Bɛɛ kpuro, i Yuudɛni tɔburo nge
mɛ Gusunɔ u kĩ kpa i n wãa mi sere u
ka win yibɛrɛba gira win wuswaan di,
22 kpa u tem mɛ mwa. Saa ye sɔɔ,
iǹ ko i n maa taarɛ gaa mɔ. I ko i kpĩ
i wurama bɛɛn temɔ, kpa mu n sãa
bɛɛgim.

23 Adama ì kun kue mɛ, i Yinni
Gusunɔ torariwa mi. Kpa i n yɛ̃ ma
bɛɛya i ko i tora ten are sɔbe.
24 I doo i wusu bani bɛɛn kurɔbu ka
bibun sɔ̃, kpa i maa karaba ko bɛɛn yaa
sabenun sɔ̃. Yen biru kpa i na i bɛɛn
nɔɔ mwɛɛru yibia.
25 Ma Gadigibu ka Rubɛni be, ba
Mɔwisi wisa ba nɛɛ, Yinni, ye a gerua
mi kpuro, sa wura.
26 Sa ko bɛsɛn kurɔbu ka bɛsɛn bibu
ka bɛsɛn yaa sabenu deri Galadi mini.
27 Kpa bɛsɛ kpuro su Yuudɛni tɔbura
sa n tabu yãnu nɛni su ka tabu ko
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ a
gerua.
28 Yera Mɔwisi u yãku kowo Eleasaa
ka Yosue Nunin bii, ka Isireliban
bwese kɛra baayeren wirugii wooda
wɛ̃ ben sɔ̃.
29 U nɛɛ, Gadin bwese kɛra ka
Rubɛnigia bà n tabu yãnu sua ma ba
Yuudɛni tɔbura ka bɛɛ sannu bu ka
tabu ko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, ma
ba bɛɛ somi i ka tem mɛ mwa, i bu
Galadin tem wɛ̃ɛyɔ mu ko begim.
30 Adama bà kun kue mɛ, i ko i bu
tem wɛ̃wa bɛɛn suunu sɔɔ Kananin
temɔ.
31 Ma Gadigibu ka Rubɛni be, ba
kpam nɛɛ, ye Yinni Gusunɔ u nun
sɔ̃ɔwa kpuro, sa wura.
32 Sa ko tabu yãnu sua su Kananin
tem wɔri nge mɛ Yinni Gusunɔ u
gerua kpa sa n bɛsɛn tem mɔ Yuudɛnin
bera gee.
33 Ma Mɔwisi u Gadigii be ka Rubɛni
be, ka Manase, Yosɛfun biin bwese
kɛran bɔnu Amɔreba ka Basanigibun
tem kpuro wɛ̃, mɛn wuu marosu ka
mɛn baru kpaanu, mi Sihoni ka Ogu
ba raa bandu dii.
34 Wuu si Gadigiba ba bana, siya
Diboni ka Atarɔtu ka Aroɛɛ,
35 ka Atarɔtu Sofani ka Yasɛɛ ka
Yogbea,
36 ka Bɛti Nimura ka Bɛti Harani. Ma
ba su gbãranu toosi. Ba maa ben yaa
sabenu karaba kua.
37 Wuu si Rubɛniba maa bana, siya
Hɛsiboni,
38 ka Eleale ka Kiriataimu ka Nɛbo
ka Baali Mɛɔni ka Sibima. Ma ba si
kpuro yĩsinu kɔsa.

39 Makiri Manasen biin sikadominu,
beya ba Galadin tem wəri ba Amərebа
gira tem mɛn di ma ba mu mwa.
40 Ma Məwisi u bu tem mɛ wɛ̃ ba sina
mi.
41 Manasen bii wi ba maa mɔ̀ Yairi,
win sikadomina nu da nu Amərebаn
baru kpaanu wəri nu mwa, ma nu nu
soka Yairin wusu.
42 Yen biru Nəbaki u Kenati wəri u
mwa, ka yen baru kpaanu ma u ye
soka ka win tiin yĩsiru, Nəbaki.

Mi Isireliba ba sirena gbaburə

33

1-2 Sanam mɛ Məwisi ka Aroni ba
Isireliba kparama wuuru ka wuuru
Egibitin di Yinni Gusunə u Məwisi
sɔ̃wa u nɛɛ, u yoruo mi ba da da. Ye
u yorua wee.
3 U nɛɛ, wɔ̃ən suru gbiikoon
sɔ̃ə wəkura nnɛse səə yera ba Gəə
sararibun tɔ̃ə bakaru di nən gbiikiru.
Yen sisiru ma ba seewa ba yara
Ramusɛsin di Egibitigibun nəni biru
ka toro sindu.
4 Saa ye səə, Egibitigibu ba ben bii
gbiikobu sikumə be ba gu saa ye Yinni
Gusunə u ka ben bũnu siri.
5 Ye Isireliba ba seewa Ramusɛsin
di, ba dawa Sukətuə, ba ben sansani
gira.
6 Sukətun di ba da Etamuə tem
saaram gam bəkuə, ba ben sansani
gira.
7 Saa Etamun di, ba na Pihahirətuə
ye ya wãa Baali Sefonin deedeeru
ma ba ben sansani gira Migidolin
wuswaaə.
8 Saa Pihahirətun di ba nim wɔ̃ku
təbura ba da Etamun tem saaram bera
gia. Ba sanum sowa sɔ̃ə ita ma ba da ba
ben sansani gira Maraə.
9 Saa maran di ba tunuma Elimuə mi
nim nənusu wəkura yiru ka kpakpa
bɛ̃ɛ wata ka wəkura wãa ma ba ben
sansani gira mi.
10 Saa Elimun di ba da ba ben
sansani gira nim wɔ̃kun bəkuə ge ba
mɔ̀ Naa yari.
11 Saa min di, ma ba da bera mi ba
mɔ̀ Sini, mi tem mu sãa saaram.
12 Saa min di ma ba da ba ben
sansani gira Dofukaə.
13 Saa min di ma ba da Alusiə ba ben
sansani gira mi.
14 Saa min di, ma ba da Refidimuə ba
ben sansani gira mi. Miya Isireliba ba
nim bia bu nə.
15 Saa min diya ba seewa ba da bera
mi ba mɔ̀ Sinai mi tem mu sãa saaram
ba ben sansani gira mi.
16 Saa min diya ba da Kiburəti
Hatafaə ba ben sansani gira mi.
17 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Haserətuə.
18 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Ritimaə.
19 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Riməə Pɛrɛsiə.
20 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Libinaə.
21 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Risaə.
22 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Kehelataə.
23 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira guu te ba mɔ̀ Safɛɛə.
24 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Haradaə.
25 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Makelətuə.
26 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Tahatiə.
27 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Tarakiə.
28 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Mitikaə.
29 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Hasimənaə.
30 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Məserətuə.
31 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Bɛnɛ Yakaniə.
32 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Hori Gidigadiə.
33 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Yotibataə.
34 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Aboronaə.
35 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Ɛsioni Gebɛɛə.
36 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Kadɛsiə bera mi ba mɔ̀ Siniə, mi
tem mu sãa saaram.

37 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira guu te ba mɔ̀ Horiɔ Edɔmun tem
nɔɔ bura yerɔ.
38-39 N deema n kua wɔ̃ɔ weeru saa
min di ba yarima Egibitin di. Saa ye,
yãku kowo Aronin wɔ̃ɔ wunaa teeru
ka itawa mi. Ma u yɔɔwa guu ten
wɔllɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn
sɔ̃ɔwa. Miya u kpuna u gu wɔ̃ɔn suru
nɔɔbusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ.
40 Ma Aradin sina boko wi u sãa
Kananigii u ka wãa Kanani yen sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia, u nua ma Isire-
liba ba tunuma.
41 Ye Isireliba ba seewa Hori min di,
ma ba da Salumɔnaɔ, ba ben sansani
gira.
42 Saa min diya da ba ben sansani
gira Punɔɔwɔ.
43 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Obɔtuɔ.
44 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Iye Abarimuɔ Mɔabuban tem nɔɔ
bura yerɔ.
45 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Diboni Gadiɔ.
46 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Alimɔɔ Dibilataimuɔ.
47 Saa min diya ba da ba ben sansani
gira Abarimun guunun bera gia,
Nɛbon deedeeru.
48 Ye ba doona Abarimun guunun
di, ba nawa Mɔabuban wɔwaɔ
Yuudɛnin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru.
49 Ma ba ben sansani gira mi, saa
Bɛti Yɛsimɔtin di, n ka girari Abɛli
Sitimuɔ.

Yinni Gusunɔ u wooda wɛ̃
bu Kananin tem bɔnu ko

50 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
kua Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ,
Yerikon deedeeru, u nɛɛ,
51 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, sanam mɛ
ba koo Yuudɛni tɔbura bu du Kananin
temɔ,
52 bu tem mɛn tɔmbu kpuro
giro ben wuswaan di kpa bu ben
bwãarokunu kɔsuku ni ba dãka ka ni
ba seka, ka sere maa ben yãku yenu.
53 Bu tem mɛ mɔɔ kpa bu sina mi,
domi na bu mu wɛ̃wa mu n sãa begim,
54 kpa bu tem mɛ bɔnu ko ka tɛtɛ nge
mɛ ben bwese kɛrin tɔmba geeru nɛ.
Bèn tɔmbu ba dabi, bu bu tem wɛ̃ɛyɔ
mu n kpã. Be baǹ maa dabi kpa u bu
wɛ̃ fiiko. Ba koo bwese kɛra baayere
yen tem wɛ̃wa bera ye ba tɛtɛ di kpa
mu n sãa begim.
55 Adama bà kun tem mɛn tɔmbu
gire ben wuswaan di, be ba deri mi,
ba ko n sãawa nge sãki yi yi ko n ben
nɔni sɔkumɔ, ka yabiri yi yi ko n bu
sɔkirimɔ bera ka bera. Ba ko n sãawa
ben yibɛrɛba tem mɛ sɔɔ, mi ba koo
sina mi.
56 Saa ye, beya kon kua ye na raa
gɔ̃ru doke n yibɛrɛ be kua.

Kananin tem nɔɔ bura yenu

34

1 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari kua
u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bà n dua
Kananin temɔ, mɛ mu koo ko begim,
mɛn nɔɔ bura yenu wee.
3 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mu koo nɔɔ
yɔ̃rawa bera mi ba mɔ̀ Siniɔ mi tem
mu saaram sãa kpa gu maa da Mɔabun
tem bɔkuɔ. Nɔɔ ge, ga koo torewa nim
wɔ̃ku bɔruguun bɔkuɔ, sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
4 Min di, kpa gu fuka gu da
Akarabimun guunu gia sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwarɔ kpa gu bera mi ba mɔ̀ Sinin
sukum sara sere ka Kadɛsi Baanɛaɔ, n
ka da Hasaa Adariɔ sere ka Asimɔɔwɔ.
5 Saa Asimɔɔn di kpa gu maa da
Egibitin daa tora gaan mi kpa gu da gu
yɔ̃ra nim wɔ̃kuɔ ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ.
6 Sɔ̃ɔ kpee yeru gia mɛn nɔɔ ga koo
yɔ̃rawa nim wɔ̃ku teu gen mi.
7 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ba koo tem
mɛn nɔɔ suawa saa nim wɔ̃ku gen min
di n ka da Horin guurɔ.
8 Min di, ba koo de gu kpewa ka
Hamatiɔ n ka na Sedadiɔ.
9 Kpa gu doona min di gu da Siforoniɔ
kpa gu da gu yɔ̃ra Hasaa Enaniɔ. Miya
n ko n sãa bɛɛn tem nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia.
10 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa, mɛn nɔɔ bura
yera koo torewa saa Hasaa Enanin di
kpa tu da Sefamuɔ.

11 Saa Sefamun di kpa tu da Ribilan
bera gia Ainin sɔ̃ɔ yari yeru gia kpa tu
Kinɛrɛtin daa burerun gooru bɛwa.
12 Saa min di, kpa tu da Yuudɛnin
bera gia kpa tu da tu yɔ̃ra nim wɔ̃ku
bɔruguuɔ. Mi n ko n sãa bɛɛn tem nɔɔ
bura yeru miya mi.
13 Ye Mɔwisi u Isireliba gari yi sɔ̃ɔwa
ma u maa nɛɛ, tem mɛya mi, mɛ Yinni
Gusunɔ u himba kua u bɛɛ bwese kɛri
nɔɔba nnɛ ka bɔnu wɛ̃ i bɔnu ko ka tɛtɛ.
14-15 Bwese kɛri yiru ka bɔnu
yeni, Rubɛnigiru ka Gadigiru ka
Manasegirun bɔnu, ba ben tem
mwa kɔ Yuudɛnin bera gee, Yerikon
deedeeru, sɔ̃ɔ yari yeru gia.

Wirugii be Gusunɔ u gɔsa bu ka tem mɛ bɔnu ko

16 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
17 yãku kowo Eleasaa ka Yosue
Nunin bii, beya ba koo tem mɛn bɔnu
kobun wunanɔsu ko,
18 kpa a ben bwese kɛra baayeren di
wirugii turo wuna u raa bu somi.
19 Be ba koo bu somi, beya
Kalɛbu, Yɛfunɛn bii, Yudan bweseru
sɔɔ.
20 Ka Samuɛli, Amihudun bii, Simɛɔn
bweseru sɔɔ,
21 ka Ɛlidadi, Kisilonin bii, Bɛnyamɛɛn
bweseru sɔɔ,
22 ka Buki, Yogilin bii, Danun bweseru
sɔɔ,
23-24 ka Haniɛli, Efodun bii, Manasen
bweseru sɔɔ ka Kemuɛli, Sifitanin bii,
Efaraimun bweseru sɔɔ. N deema
Manase ka Efaraimun bwesenu nu
sãawa Yosɛfun bwese kɛri.
25 Ka Elisafani, Paanakin bii,
Sabulonin bweseru sɔɔ,
26 ka Patiɛli, Asanin bii, Isakarin bwe-
seru sɔɔ,
27 ka Ahihudu, Selɔmin bii, Asɛɛn
bweseru sɔɔ,
28 ka Pedahɛli, Amihudun bii,
Nɛfitalin bweseru sɔɔ.
29 Be Yinni Gusunɔ u gɔsa bu ka
Isireliban bwese kɛri Kananin tem mɛ
bɔnu kua, bera mi.

35

Wuu si ba Lefiba wɛ̃

1 Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
kua Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ,
Yerikon deedeeru u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu wusu gɔsi ben
tem sɔɔ bu Lefiba wɛ̃ mi ba ko n wãa
ka sere maa kpara yenu.
3 Lefiba ba koo sinawa wuu marosu
sɔɔ, kpa ba n tem mɔ mi ba ko n da ben
yaa sabenu kpare.
4 Kpara yee ni i ko i bu wɛ̃ mi, nin
yasum mu ko n sãawa gɔm soonu
nɔrɔbu (1.000) saa gbãrarun beri
berikan di,
5 kpa nin dɛ̃ɛbu bu n sãa gɔm soonu
nɔrɔbun suba yiru (2.000) sɔ̃ɔ yari
yeru gia, ka sɔ̃ɔ duu yeru gia, ka sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia, ka maa nɔm geu
gia, kpa wuu ga n wãa suunu sɔɔ. Nge
mɛya ben kpara yee ni, nu ko n sãa
wuu baagere sɔɔ.
6 Ba koo bu wusu nɔɔba tia wɛ̃ mi wi
u tɔnu go u ko n da kpikiru de, ka maa
wusu gasu weeru ka yiru.
7 Wuu si kpuro su ko n sãawa weeru
ka nɔɔba ita, ka sin kpara yenu.
8 Isireliban bwese kɛra baayere ya
koo Lefiba wusu wɛ̃wa nge mɛ yen
tem mu kpãaru nɛ. Be ba dabi ba koo
wɛ̃wa n dabi. Be baṅ maa dabi, kpa bu
wɛ̃ fiiko.

Wuu sìn mi

ba ko n da kpikiru de

9 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
10 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, bà n
Yuudɛni tɔbura ba dua Kananin temɔ,
11 bu wusu gasu gɔsio mi wi u kun
kĩ u ka tɔnu go u ko n da kpikiru de,
12 sere bu ka nùn da bu siri tɔmbun
wuswaaɔ. Nge mɛya u koo ka yari wi
u kĩ u nùn mɔru kɔsian nɔman di.
13 Wuu sìn mi ba ko n da kpikiru de,
su ko n sãawa nɔɔba tia,
14 ita ya n wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari
yeru gia, ita ye ya maa tie ya n wãa
Kananin temɔ.
15 Isireli goo, ṅ kun mɛ sɔɔ wi u wãa
Isireliban suunu sɔɔ, ù kun kĩ u ka
tɔnu go, u koo kpĩ u kpikiru da wuu
sin gagun mi.
16-19 Goo ù n tɔnu so u go ka gãa ni
ba kua ka sisu, ṅ kun mɛ ka kperu, ṅ
kun mɛ ka bokuru, u sãawa tɔn gowo.

Wi u go min tɔnu u koo maa nùn mɔru kɔsie u gowa.
20 Goo ù n win winsim tusa u bɔria, ǹ kun mɛ u nùn gãanu kara,
21 ǹ kun mɛ u nùn so ka nɔma u go, ba koo yɛ̃ron tii gowa, domi u sãawa tɔn gowo. Wi u go min tɔnu u koo maa nùn mɔru kɔsie u gowa.
22-23 Goo ù kun maa kĩ u ka win winsim bɔria, ǹ kun mɛ u nùn kara ka gãanu ǹ kun mɛ, u ka nùn kperu so u go,
24 tɔmbu ba koo ye ya koora min saria mɛɛriwa bu ka yɛ̃ro siri wi u tɔnu go mi.
25 Kpa bu nùn wiru dwe bu de u wura wuu gèn mi u raa kpikiru da, kpa u sina mi sere yãku kowo tɔnwero u ka gbi wi ba gum tãre wirɔ.
26 Wi u tɔnu go mi, ù n yara wuu gen min di, gèn mi u kpikiru da mi,
27 ma wi u kĩ u nùn mɔru kɔsia u nùn go, yɛ̃ro kun taarɛ gaa mɔ.
28 Domi wi u tɔnu go mi, n weenɛ u sinawa wuu mi u raa kpikiru da sere yãku kowo tɔnwero u ka gbi. Yen biru u koo kpĩ u wura win temɔ.
29 Wooda beniwa ba ko n da swĩi, be ka ben bibun bweseru yam kpuro mi ba wãa.
30 Goo ù n tɔnu go, tɔn dabira ba koo yen seeda di bu sere yɛ̃ro go. Tɔn turon seeda dibu kun tura bu ka tɔnu taarɛ wɛ̃ bu go.
31 Bu ku nɔm biran kɛ̃ru mwa bu ka tɔn gowo deri. N weenɛ u gbiwa kam kam.
32 Baǹ maa nɔm biran kɛ̃ru mwaamɔ bu ka de u da wuu gèn mi ba ra kpikiru de, kpa u wura win temɔ yãku kowo tɔnwero ù n gu.
33 Bu ku raa tɔnu go, domi yera ya koo ben tem disi doke. N ǹ maa koorɔ bu mɛ dɛɛrasia ma n kun mɔ ba yɛ̃ro go, wi u tɔnu go mi.
34 Bu ku raa tem mɛ disi doke mè sɔɔ ba ko n wãa, domi nɛ Yinni Gusunɔ, ko na n wãa ka be, nɛ wi na ra n wãa be Isireliban suunu sɔɔ.

Kurɔ suabun wooda ye ba yi

tɔn kurɔ be ba tem tubi din sɔ̃

36

1 Manasen bweseru ta sãawa Yosɛfun bwese kɛra. Bwese te sɔɔ, Galadi u sãa Makirin bii, Manasen debubu. Galadi win bweserun wirugiba ba da ba Mɔwisi ka Isireliban yɛnu yɛ̃robu deema,
2 ba nɛɛ, Mɔwisi, wee sanam mɛ Yinni Gusunɔ u nun yiire a Isireliba tem bɔnu kua ka tɛtɛ, u nun sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a bɛsɛn mɔɔ Selofadin tem win bii wɔndiaba wɛ̃.
3 Tɛ̃, bii wɔndia be, bà n durɔbu sua Isireliban bwese kɛri yi yi tien gaa sɔɔ, ba koo ben tem mɛ ba tubi di suawa bu bwese kɛra yèn mi ba wura sosia. Aǹ wa ma bɛsɛn tem mu koo kaara mɛ ba sun wɛ̃ ka tɛtɛ?
4 Isireliban yakiabun tɔ̃ru tà n tunuma, ba koo ben bɔnu wunawa bɛsɛn min di bu ye bwese kɛra yèn mi ba wura sosia.
5 Ma Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yosɛfun bweserun tɔn be, ba gem mɔ.
6 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Selofadin bii wɔndiaban sɔ̃. U nɛɛ, ba koo kpĩ bu durɔ sua wi ba kĩ, adama ya n gesi sãa ben tundon bwese kɛra sɔɔ.
7 Isireliban bwese kɛra gaan tem muǹ duɔ bwese kɛra gaan tem sɔɔ. Isirelin bwese kɛra baayere, ya koo yen tem nɛnɛwa mɛ ya tubi di.
8 Tɔn kurɔ baawure wi u tem wa u tubi di Isireliban bwese kɛra gaa sɔɔ, u koo durɔ suawa win bwese kɛra ye sɔɔ, u wa u ka win tundon tem mɛ u tubi di nɛnɛ.
9 Bwese kɛra gaan tem kun duɔ bwese kɛra gaan temɔ. Adama Isireliban bwese kɛra baayere ya koo yen tem nɛnɛwa kem kem mɛ ya tubi di.
10-11 Ma Selofadin bii wɔndia be, Mala ka Tirisa ka Hogula ka Milika ka Nɔa ba Yinni Gusunɔn wooda ye wura ye u Mɔwisi wɛ̃ mi. Ma ba ben tundon maabu ka wɔnɔbun bibu sua durɔbu.
12 Ba durɔbu suawa Yosɛfun bwese kɛra sɔɔ, Manasen bibun bweserɔ, ma tem mɛ ba tubi di muǹ mɛnanɛ ka ben tundobun tem.
13 Wooda ka yiire bi Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ̃ Mɔwisin min di, Mɔabun wɔwaɔ, Yuudɛnin bɔkuɔ, Yerikon deedeeru, biya mi.

WOODAN SƆƆSIRU

Tire teni ta ka Mɔwisin gari yã yì sɔɔ u Isireliba wooda tubusiamɔ. Ta maa ka sɔm maamaakigii ni yã ni Yinni Gusunɔ u kua be, win tɔmbu Isireliban sɔ̃. U ka Isireliba arukawani bɔkua, ma u bu kpara wɔ̃ɔ weeru gbaburu sɔɔ. U bu yakia ben yibɛrɛban nɔman di, ma u bu nɔɔ mwɛɛnu kua. Ma u bu wooda wɛ̃ ye ba koo mɛm nɔɔwa ba n ka wãa. Ta maa sun Mɔwisin gɔɔn gari sɔ̃ɔwa ka nge mɛ Yosue u kua ben kparo.

Tire ten kpunaa

1. Ye Gusunɔ u gbia u kua ben sɔ̃n yaayasiabu, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Woodaban sɔ̃ɔsibu, wiru 5n di sere wiru 26.
3. Domanu ka bɔ̃ri, wiru 27n di sere wiru 30.
4. Mɔwisin kirɔ dãaki, wiru 31n di sere wiru 33.
5. Mɔwisi u gu ma Yosue u sɔmburu sua, wiru 34.

MƆWISIN SƆƆSI GBIIKIRU

1 Wee gari yi Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa sanam mɛ ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia wɔwa gaa sɔɔ, mi tem saara wãa, Sufun deedeeru, wuu sinin suunu sɔɔ, Parani ka Tofɛli ka Labani ka Haserɔtu ka Disahabu.

2 À n kpa ka Seirin guurun swaa, saa Horɛbun guurun di, a ka turi Kadɛsi Baanɛaɔ, kaa sĩwa sɔ̃ɔ wɔkura tia.

3 Wɔ̃ɔ weeruse sɔɔ, mìn di Isireliba ba yarima Egibitin di, yen suru wɔkura tiasen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Mɔwisi u Isireliba sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u nɛɛ, u bu sɔ̃.

4 Ya koorawa sanam mɛ Mɔwisi u Sihoni, Amɔreban sina boko wi u wãa Hɛsiboniɔ kamia u kpa ma u da u Ogu, Basanin sina boko wi u wãa Edɛɛ ka Atarɔtuɔ kamia.

5 Mɔabuban temɔ, Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia, miya Mɔwisi u Isireliba Yinni Gusunɔn woodaba sɔ̃ɔsibu torua.

Yinni Gusunɔ u Isireliba wooda wɛ̃ bu ka doona Horɛbun di

6 Mɔwisi u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka sun gari kua Horɛbun guurɔ u nɛɛ, sa sina sa tɛ guu ten gãarɔ.

7 N n mɛn na, su seewo su swaa wɔri su da guunun bera gia mi Amɔreba ba wãa ka Kananin temɔ Yuudɛnin tem tɛɛraɔ ka guunu gia ka wɔwaɔ ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ka nim wɔ̃kun goorɔ ka Libaniɔ sere n ka da Efaratin daarɔ,

8 kpa su tem mɛ mɛɛri domi u sun mu nɔmu sɔndiawa. U nɛɛ, su doo su mu mwa domi u nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u mu bɛsɛn baababa Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu wɛ̃, be ka ben bibun bweseru.

Mɔwisi u wirugibu gɔsa

9 Saa yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u nɛɛ, su doo su tem mɛ mwa, nɛ Mɔwisi na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, na ǹ kpɛ̃ n bɛɛ sɔbe nɛ turo.

10 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u dera i marura ma i dabia nge wɔllun kperi.

11 Na kanamɔ Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u de i dabia i sosi kpa u bɛɛ domaru kua nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua.

12 Adama i n yɛ̃ ma na ǹ kpɛ̃ n bɛɛ sɔbe nɛ turo.

13 N n mɛn na, i tɔmbu gɔsio bɛɛn bwese kɛra baayere sɔɔ be ba yɛ̃ru ka bwisi mɔ, ma ba bɛɛrɛ mɔ tɔmbu sɔɔ, kpa n bu ko bɛɛn wirugibu.

14 Ma i man wisa i nɛɛ, ye na gerua mi, ya wã.

15 Ma i ka tɔn be na bɛɛn bwese kɛra baayeren di ma na bu sua na bu kua bɛɛn wirugibu, gabu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) wirugibu, gabu wunɔm wunɔm wirugibu, gabu weeraakuukuubun wirugibu, gabu maa wɔku wɔkubun wirugibu, ma na gabu sɔma wɛ̃ bu ka wirugii be kpara bɛɛn bwese kɛra baayere sɔɔ.

16 Ma na wirugii be wooda wɛ̃ na nɛɛ, ben mɛro bisibu bà n gari mɔ ben tii tiinɛ sɔɔ, ǹ kun mɛ, ka tɔn tuko, bu bu swaa dakio kpa bu bu siria dee dee.

17 Bu ku tɔmbun bɛɛrɛ mɛɛri bà n sirimɔ. Bu bu swaa dakio, bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ ka damgii. Bu ku ben goo nasia domi ba koo siriwa ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Bà n ka gari gɛɛ yinna yi yi bu sɛ̃siemɔ,

bu ka yi na nɛn mi bu man sɔ̃ kpa n yi
wɛ̃ɛri.
18 Nge mɛya na bɛɛ sɔ̃ɔsi saa ye sɔɔ,
ye i ko i ko kpuro.

Isireliban mɛm nɔɔbu sariru

19 Yen biru, Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u sun nɔɔ kã ma sa seewa Horɛbun
guurun di sa gbabu baka nanumgii
te kpuro bukiana te i yɛ̃ mi, ma sa
kpa ka guunun swaaɔ mi Amɔreba ba
wãa nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun
yiire. Ma sa tura Kadɛsi Baanɛaɔ.
20 Miya na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, wee i
tunuma Amɔreban guurɔ te Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u koo sun wɛ̃.
21 I mɛɛrio wee, Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u bɛɛ tem mɛ nɔmu bɛria. I seewo kpa
i mu mwa nge mɛ wi, bɛsɛn baababan
Yinni u bɛɛ sɔ̃ɔwa. I ku bɛrum ko. I de
i n wɔrugɔru mɔ.
22 Ma bɛɛ kpuro i na i man deema i
nɛɛ, su tɔmbu gɔri bu da bu tem mɛn
saria mɛɛri kpa bu wurama bu sun sɔ̃
swaa ye sa ko kpe, ka wuu sìn mi sa ko
gbi su turi.
23 Bɛɛn gari yi, yi man wɛ̃re, ma na
tɔmbu wɔkura yiru gɔsa bɛɛn bwese
kɛra baayere sɔɔ tia tia.
24 Ma ba doona ba guunun bera gian
swaa mwa ma ba tura sere Ɛsikolin
wɔwaɔ. Mi kpurowa ba bɔsu ba mɛɛra.
25 Ma ba tem mɛn dãa binu sɔrima
ba ka sun naawa. Ma ba nɛɛ, tem mɛ,
mu gia sãa mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
sun wɛ̃ɛmɔ.
26 Adama i ṅ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
gere mɛm nɔɔwɛ, domi i yina i da.
27 I nùn seesiwa bɛɛn kuu
bekuruginu sɔɔ i nɛɛ, yèn sɔ̃ u sun tusa,
yen sɔ̃na u sun yarama Egibitin di u
ka sun Amɔreba nɔmu sɔndia, bu sun
kpeerasia.
28 I nɛɛ, mban sɔ̃na i ko i da i bu
wɔri. Bɛɛgibu ba dera i mwia kpana
domi ba nɛɛ, tɔn be, ba sun dam kere,
ba sun gunum kere, ba maa ben wusu
gbãranu toosiwa n ka wɔllu girari.
Yen biru, ba mam Anakin bibun bwe-
seru wa mi, be ba ra n sãa doogoba.
29 Ma na bɛɛ wisa na nɛɛ, i ku nanda,
i ku maa ben bɛrum ko.
30 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ko n sun
gbiiye kpa win tii u sun sanna nge mɛ
u kua bɛsɛn nɔni biru Egibitiɔ,
31 ka gbaburɔ. Bɛɛn tii i wa ma u sun
bɔki bɛsɛn sanum sɔɔ nge mɛ tɔnu u ra
win bii bɔki sere sa ka tura mi sa dɔɔ.
32 Adama ka mɛ, i ṅ Gusunɔ bɛsɛn
Yinni naanɛ kue,
33 baa mɛ u ra n sun swaa gbiiye
u ka sun ayeru sɔ̃ɔsi mi sa ko yɔ̃ra.
Wɔ̃kuru, u ra sun kparewa u n bɛsɛn
swaa yam bururasie ka dɔ̃ɔ yara, sɔ̃ɔ
sɔɔ maa ka guru wii wuroru.
34 Yinni Gusunɔ u bɛɛn weeweenu
nua, ma u mɔru kua u bɔ̃rua u nɛɛ,
35 baa bɛɛn turo kun duɔ tem mɛ sɔɔ,
mɛ mu gea sãa mi, mɛ u nɔɔ mwɛɛru
kua u bɛsɛn baababa wɛ̃,
36 ma n kun mɔ Kalɛbu, Yɛfunɛn bii.
Wiya u koo mu wa. Wi ka win bibun
bwesera u koo tem mɛ wɛ̃ mɛ u bɔsu
u mɛɛra mi, domi u win swɛɛ kpuro
swĩiwa dee dee.
37 Yinni Gusunɔ u maa ka man mɔru
kua bɛɛn sɔ̃, ma u nɛɛ, nɛn tii na ṅ maa
duɔ tem mɛ sɔɔ.
38 Nɛn sɔm kowo Yosue, Nunin
biiwa u koo du mi. Yen sɔ̃, n be nùn
dam kɛ̃ɛyɔ, domi wiya u koo bɛɛ Isire-
liba kpara u ka bɛɛ tem mɛ wɛ̃.
39 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ, i nɛɛ,
yibɛrɛba ba koo bɛɛn bibu gurawa.
Adama bii be, be ba ṅ gina gea ka kɔ̃sa
yɛ̃ mi, beya ba koo du tem mɛ sɔɔ ka
Yosue sannu. Beya u koo tem mɛ wɛ̃
ba n mɔ.
40 Yen sɔ̃, bɛɛ i gɔsiro kpa i da
gbaburu gia nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa
yarin bera gia.
41 Ma i man wisa i nɛɛ, i tora Yinni
Gusunɔn mi. Adama tɛ̃, i ko da i tabu
ko nge mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
gerua. Ma i bɛɛn tabu yãnu sua i dɔɔ ka
wɔbia i ka guunun bera gia tabu wɔri.
42 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ, i ku ra da i tabu
ko. U ṅ wãa ka bɛɛ. Yen sɔ̃, i ku da,
domi ba koo bɛɛ kamia.
43 Na bɛɛ ye sɔ̃ɔwa adama i yina i
man swaa daki. I ṅ Yinni Gusunɔn
gere mɛm nɔɔwɛ. Ma i gɔ̃ru bɔbia i da
i tabu wɔri guunun bera gia.
44 Saa yera Amɔre be ba wãa bera
mi, ba yarima ba bɛɛ kamia Seiriɔ, ma
ba bɛɛ naa swĩi nge tĩi sere ba ka girari
Horimaɔ.

45 Ye i wurama, i Yinni Gusunɔ wee-
weenu koosi. Adama u ṅ bɛɛ swaa
daki.
46 Ma i sina n ka tɛ Kadɛsi Baanɛaɔ.

2

1 Yen biru ma sa gɔsira sa da ka
gbaburun swaa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Naa yarin bera gia nge mɛ Yinni
Gusunɔ u gerua. Ma sa sirena Seirin
guunɔ n ka tɛ.

Isireliba ba Edɔmuba ka Mɔabuba ka Amɔniban tem bukiana

2 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
3 wee sa sirena guunun bera mi gia
n ka tɛ. Su maa doo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia.
4 U nɛɛ, n bɛɛ wooda yeni wɛ̃ n nɛɛ, i
seewo i Seirin tem bɛwa mi bɛɛn mɛro
bisibu Esaun bibun bweseru ba wãa.
Ba ko n bɛɛn bɛrum mɔ, adama i n tii
sɛ,
5 i ku ra bu wɔri. Domi u ṅ bɛɛ ben
tem wɛ̃ɛmɔ baa mèn nɔɔ i ko i naasu
sɔndi. Esaun bibun bwesera u Seirin
guunun beran tem mɛ wɛ̃ ba n mɔ.
6 Dĩa ni i ko i di ka sere maa nim mɛ i
ko i nɔ, i ko i ye kpuro dwewa ben mi.
7 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛsɛn
sɔma kpuro domaru kua ma u sun
kɔ̃su sanam mɛ sa gbabu baka te
bukianamɔ. U wãa ka bɛsɛ sere n ka
kua gisɔ wɔ̃ɔ weeru. Sa ṅ gãanu bie.
8 Ma sa Seirin tem bɛwa mi bɛsɛn
mɛro bisibu Esaun bibun bwesera
wãa. Sa ṅ maa tem tɛɛran swaa mwɛ
ye ya dɔɔ Elatiɔ ka Ɛsioni Gebɛɛɔ. Ma
sa gɔsira sa Mɔabun gbaburun swaa
mwa.
9 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
su ku Mɔabuba nɔɔ kuuri, su ku bu
tabu wɔri, domi u ṅ sun gãanu nɔmu
sɔndiammɛ ben temɔ. Lɔtun bibun
bwesera u Arin tem mɛ wɛ̃ ba n mɔ.
10 Yellu, Emibara ba wãa Arin tem
mɛ sɔɔ. Ba sãawa bwese te ta dam
mɔ. Ba dabi ba maa gunu nge Anakin
bibun bweseru.
11 Gabu ba tamaa ba sãawa Refaba
nge mɛ Anakiba ba sãa, adama
Mɔabuba ba ra bu sokuwa Emiba.
12 Nge mɛya maa Horiba ba raa wãa
Seirin temɔ yellu. Ma Esaun bibun
bweseru ba bu kpeerasia ma ba sina
mi, nge mɛ bɛɛ Isireliba i kua tem mɛ
Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
13 Yen biru, Yinni Gusunɔ u wooda
wɛ̃ u nɛɛ, su seewo su swaa wɔri kpa
su Serɛdin daaru tɔbura. Ma sa tu
tɔbura.
14 Saa mìn di sa seewa Kadɛsi
Baanɛan di sere sa ka Serɛdin daaru
tɔbura, n kuawa wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔba
ita. Be ba raa sãa tabu kowobu sa ka
seema ba ṅ maa wãa nge mɛ Yinni
Gusunɔ u raa gerua ka bɔ̃ri.
15 Win tiiwa u bu nɔma doke u
kpeerasia.
16 Sanam mɛ tabu kowo be kpuro ba
gu ba kpa,
17 sanam mɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u
man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 tɛ̃, su Mɔabun tem nɔɔ bura yeru
saro kpa su Arin tem bukiana,
19 su na Amɔniban mi. Adama su ku
bu nɔɔ kuuri, su ku maa ka bu tabu
ko. Domi u ṅ sun gãanu wɛ̃ɛmɔ ben
tem mɛ sɔɔ. Ba sãawa Lɔtun bibun
bweseru. Bera u maa tem mɛ wɛ̃ ba n
mɔ.
20 Tem mɛ, mu raa sãawa Refaban
tem. Domi yellu Refabara ba raa
wãa mi, be, be Amɔniba ba ra soku
Sansumiba.
21 Bwese te, ta dam mɔ ma ba dabi.
Ba gunuwa nge Anakiba. Adama
Yinni Gusunɔ u bu Amɔniba nɔma
bɛria, ba bu gira ma ba sina mi.
22 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u Esaun
bibun bweseru kua be ba wãa Seiriɔ.
U dera ba Horiba gira ma ba bu
kpeerasia ba sina ben temɔ sere ka
gisɔ.
23 Kafitorigibu ba na saa ben tem
di ba Afi be ba wãa baru kpaanɔ n ka
girari Gasaɔ kpeerasia ma ba sina ben
wusɔ.
24 Yen biru, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, su
seewo su swaa wɔri kpa su Aanɔɔn
daaru tɔbura. Wee u koo sun Sihoni
Amɔre, Hɛsibonin sina boko nɔmu
bɛria ka win tem. U nɛɛ, su doo su nùn
wɔri kpa su ka nùn tabu ko.
25 Saa gisɔn di u koo de nandabu bu
n wãa handunian bwesenu kpuro sɔɔ
bɛsɛn sɔ̃. Bà n bɛsɛn damu nua, kpa bu
diiri bɛrum sɔ̃.

Ba Sihoni, Hɛsibonin sina bokon tem wɔri

26 Saa Kedemɔtin di, na sɔmɔbu gɔra
Sihoni, sina bokon mi, kpa bu nùn
bɔri yɛndun gari sɔ̃ bu nɛɛ,
27 u de su win tem bukiana. Swaa
doowa sa ko n swĩi, sa ǹ gam gɛramɔ.
28 Sa ko nùn dĩa ni sa ko di ka nim
mɛ sa ko nɔn gobi kɔsia. U gesi de su
win tem bukiana.
29 Esaun bibun bweseru be ba wãa
Seiriɔ ka Mɔabuba be ba wãa Arin
temɔ ba wura sa ben tem bukiana.
U maa de su win tem bukiana su ka
Yuudɛni tɔbura kpa su du tem mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun wɛ̃ sɔɔ.
30 Adama Sihoni, Hɛsibonin sina
boko u yina su sara ka win temɔ.
Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u win gɔ̃ru
bɔbiasia u sun nùn nɔmu sɔndia nge
mɛ i waamɔ gisɔ.
31 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, n mɛɛrio u sun Sihoni ka win tem
nɔmu bɛria. Su nùn wɔrio su tem mɛ
mwa.
32 Ma Sihoni ka win tabu kowobu ba
na ba sun tabu wɔri Yahasiɔ.
33 Ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun nùn
nɔmu bɛria. Ma sa nùn kamia wi ka
win bibu ka win tabu kowobu kpuro.
34 Sa win wusu kpuro mwɛɛra sa
kam koosia mam mam, ma sa tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu kpuro
kpeerasia, baa tɔn turo kun tiare.
35 Ma sa ben yaa sabenu ka ben
arumani ye sa gura ben wuu si sɔɔ tii
koosi.
36 Saa Aroɛɛn di ye ya wãa Aanɔɔn
daarun goorɔ ka wuu ge ga wãa wɔwaɔ
n ka da sere Galadiɔ, wuu gaga kun
kpĩa gu sun ma. Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u sun si kpuro nɔmu bɛriawa.
37 Adama sa ǹ Amɔniban tem babe
ka tem mɛ mu wãa Yabɔkun daarun
goorɔ ka wuu si su wãa guunɔ ka sere
mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yinari su
wɔri.

Ba Ogu, Basanin sina bokon tem mwa

3

1 Yen biru, sa tem tureru yɔɔwa sa
da Basaniɔ. Ma Ogu, Basanin sina
boko ka win tabu kowobu ba na ba
sun tabu wɔri Edɛɛɔ.
2 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, su ku Ogu win bɛrum ko domi
u koo sun nùn nɔmu bɛria, wi ka
win tabu kowobu ka win tem kpuro.
Sa ko nùn kuawa nge mɛ sa Sihoni,
Amɔreban sina boko kua, wi u wãa
Hɛsiboniɔ.
3 Ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun Ogu,
Basanin sina boko nɔmu bɛria ka win
tabu kowobu kpuro. Sa bu kamia sa
kpeerasia, baa tɔn turo sa ǹ deri.
4 Sa win wusu kpuro mwɛɛra, baa
teu ga ǹ kpĩa gu sun ma. Siya wusu
wata ye ya wãa Aagɔbun temɔ Basaniɔ.
Ogun tema sere mi.
5 Wuu si kpuro su gbãranu mɔwa ni
nu gunu, ma ba nu gambo sisugii kua
ba ra ka kɛnɛ. Wusu maa wãa su dabi
mi, si ba ǹ gbãranu toosi.
6 Sa si kpuro mwɛɛra ma sa tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu
kpuro kpeerasia nge mɛ sa Sihoni,
Hɛsibonin sina boko kua.
7 Ma sa wuu sin yaa sabenu ka sin
arumani gura sa tii yiiya.

Ba Galadin tem bɔnu kua

8 Nge mɛya sa ka Amɔreban
sinambu yiru yen tem mwa Yuudɛnin
sɔ̃ɔ yari yeru gia saa Aanɔɔn daarun di
n ka da Hɛɛmɔɔn guurɔ.
9 Sidonigibu ba ra Hɛɛmɔɔn guu te
sokuwa Sirioni, kpa Amɔreba bu maa
tu soku Seniri.
10 Sa Basanin sina boko Ogun wusu
kpuro tabu di. Siya wuu si su wãa
gunguru wɔllɔ ka Galadin temɔ ka
Basanin tem mɛ kpuro sɔɔ n ka girari
Salikaɔ ka Edɛɛɔ.
11 N deema Refaban bweseru sɔɔ,
Ogu, Basanin sina boko, wi turowa
u raa tie. Kpakoro sisugiru sɔɔra
ba win goru doke. Kpakoro te, ta
wãa Amɔniban wuu maro Rabaɔ. Ten
dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu nɔɔba nnɛ.
Ma ten yasum sãa gɔm soonu nnɛ.
12 Saa ye sɔɔra na Rubɛnin bweseru
ka Gadin bweseru tem mɛ wɛ̃ mɛ mu
wãa Aanɔɔn bera gia Aroɛɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia ka wuu si su wãa Galadin
guunun bee tia.
13 Ma na Manasen bweserun bɔnu
Galadin tem sukum mɛ mu tie wɛ̃ ka
Basanin tem mi Ogu u raa bandu dii.
N deema Aagɔbun tem ka Basanin tem
mɛya ba ra maa soku Refaban tem.

14 Yairi, Manasen bii, u Aagəbun
tem kpuro mwa n ka da Gesuriba ka
Maakatigibun tem nɔɔ bura yerɔ. Ma
u wuu si su wãa tem mɛ sɔɔ soka
Yairin wusu nge mɛ ba su sokumɔ
sere ka gisɔn gisɔ.
15 Ma na Makiri Galadin tem wɛ̃.
16 Ma na Rubɛnin bweseru ka Gadin
bweseru Galadin tem bee tia wɛ̃ n
ka da Aanɔɔn daarɔ sere ka Yabɔkun
daarɔ. Aanɔɔn daara ta sãa tem mɛn
nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia, ma Yabɔkun daaru ta maa bu
buranɛ ka Amɔniba.
17 Ben tem mɛya mu wãa Yuudɛnin
wɔwaɔ, saa Genɛsarɛtin daa burerun
di n ka da nim wɔ̃ku bɔruguuɔ. Ma mu
da sere ka Pisigan guurɔ sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
18 Saa ye sɔɔ, ma na bɛɛ wooda yeni
wɛ̃ na nɛɛ, tɛ̃, wee Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u bɛɛ tem mɛ wɛ̃ i n mɔ. Tɛ̃, bɛɛ
tabu kowobu kpuro, i bɛɛn tabu yãnu
suo kpa i Yuudɛni tɔbura ka bɛɛgibu
Isireliba sannu.
19 Bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bibu ka bɛɛn
yaa sabe ni tɔnawa i ko i deri wuu si
na bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
20 I bɛɛn mɛro bisibu somiɔ sere
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bu swĩi ben
temɔ nge mɛ u bɛɛ kua, kpa bu sina
tem mɛ sɔɔ mɛ u koo bu wɛ̃ Yuudɛnin
sɔ̃ɔ kpee yeru gia. Saa ye sɔɔra i ko i
wura bɛɛn temɔ mɛ na bɛɛ wɛ̃.
21 Ma na Yosue wooda yeni wɛ̃ na
nɛɛ, win nɔni yi wa ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u sinambu yiru ye kua. Nge
mɛya u koo maa sinambu kpuro kua
be u koo ka tabu ko sanam mɛ i
Yuudɛni tɔbura.
22 I ku bu nasia, domi Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u koo bɛɛ sanna.

Mɔwisi u ṅ duɔ

Kananin temɔ

23 Saa ye sɔɔ, na Yinni Gusunɔ suuru
kana na nɛɛ,
24 Gusunɔ nɛn Yinni, a nɛ wunɛn
sɔm kowo wunɛn kpãaru ka wunɛn
dam bakam kookoo gbiikisu sɔ̃ɔsi.
Yinni goo sari wɔllɔ ka temɔ wi u koo
kpĩ u ko ye a ra ko.
25 A de n Yuudɛni tɔbura kpa n tem
buram mɛ wa guru giɔ mi guu buranu
wãa ka maa Libani.
26 Adama Yinni Gusunɔ u ka man
mɔru kua bɛɛn sɔ̃ ma u yina u nɛn
kanaru nɔ. U nɛɛ, ya tura mɛ. N ku maa
nùn yen gari sɔ̃.
27 U nɛɛ, n yɔɔwo Pisigan guurun wii
kpiirɔ kpa n nɔni seeya n mɛɛri sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia ka sɔ̃ɔ kpee yeru gia ka sere
maa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Adama na ṅ
Yuudɛni tɔburamɔ.
28 U nɛɛ, n Yosue bwisi kɛ̃ɛyɔ kpa n
nùn dam kɛ̃, n de u n wɔrugɔru mɔ.
Domi wiya u koo Yuudɛni tɔbura kpa
u Isireliba kpara u ka bu tem mɛ wɛ̃
mɛ kon wa mi.
29 Ma sa sina wɔwa mi, Bɛti Peorin
deedeeru.

I Yinni Gusunɔn wooda

mɛm nɔɔwɔ

4

1 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba, i yiirebu ka
woodaba swaa dakio be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
I ye mɛm nɔɔwɔ kpa i wa i n wãa,
kpa i du tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ bɛsɛn
baababan Yinni u bɛɛ wɛ̃.
2 I ko i win woodaba mɛm nɔɔwawa
nge mɛ na bɛɛ ye wɛ̃. I ku gãanu ganu
sosi ye sɔɔ, i ku maa gãanu ganu kawa.
3 Bɛɛn nɔni yi wa ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u kua Baali Peorigiin sɔ̃. U
tɔmbu kpeerasia kpuro bɛɛ sɔɔ be ba
da ba nùn sãwa.
4 Adama bɛɛ be i Gusunɔ bɛsɛn Yinni
naanɛ sãa, bɛɛya i wãa wãaru sɔɔ gisɔ.
5 Wee na bɛɛ yiirebu ka woodaba
wɛ̃ nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u man
sɔ̃ɔwa n ko. I ko i ye mɛm nɔɔwawa
tem mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
6 I n ye mɛm nɔɔwa ma i ye swĩi dee
dee, bwese ni nu tie nù n wooda ye
nua, nu koo bɛɛ garisiwa yɛ̃robu ka
bwisigibu, kpa nu nɛɛ, anna a bwese
baka ten yɛ̃ru ka bwisi wa!
7 Sà n Gusunɔ bɛsɛn Yinni somiru
kana u ra n ka sun wãa saa kpuro.
Bweseru gara wãa baa ni nu kpãaru
bo sɔɔ, te ta Yinni mɔ nge mɛ?
8 Bweseru gara wãa baa ni nu
kpãaru bo sɔɔ tèn yiirebu ka ten
woodaba ba sãa dee dee nge wooda
be na bɛɛ wɛ̃ gisɔ?

Isireliba ba yɔ̃ra

Yinni Gusunɔn wuswaaɔ

Horɛbun guurɔ

9 I n tii sɛ kpa i ku duari bɛɛn wãaru
kpuro sɔɔ ye i wa ka nɔni. I ku maa de
yu yari bɛɛn gɔ̃run di. I ye bɛɛn bibu
ka maa bɛɛn bibun bibu nɔɔsio.
10 I tɔ̃ɔ te yaayo tè sɔɔ i da i
yɔ̃ra Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuswaaɔ
Horɛbun guurɔ sanam mɛ u man
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n bɛɛ Isireliba kpuro
mɛnnama win mi, kpa u bɛɛ win
woodaba sɔ̃, kpa i gia nge mɛ i ko i
ka nùn mɛm nɔɔwa bɛɛn wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ kpa i maa ye bɛɛn bibu
nɔɔsia.
11 Ma i mɛnnama i na i yɔ̃ra guu ten
nuurɔ tèn min di dɔ̃ɔ buri yi yarimɔ
yi wɔllu girari dɔ̃ɔ wiisu ka guru wii
wuroru sɔɔ.
12 Ma Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari kua
dɔ̃ɔ yara sɔɔn di. I win nɔɔ nua adama
i ɲ̀ nùn wa.
13 U ka bɛɛ arukawani bɔkua u nɛɛ,
i win wooda wɔkuru mɛm nɔɔwɔ te u
yorua kpee bɛsi yiru sɔɔ.
14 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u man
yiire n bɛɛ wooda wɛ̃ kpa i ye mɛm
nɔɔwa tem mɛ i ko i mwa sɔɔ.

Ba Isireliba kirɔ mɔ̀

bũu sãanun sɔ̃

15 Wee, i ɲ̀ Yinni Gusunɔn tii wa
sanam mɛ u ka bɛɛ gari kua dɔ̃ɔ yara
sɔɔn di Horɛbun guurɔ. Yen sɔ̃, i n tii
sɛ,
16 i ku ra ka nùn torari i
bwãarokunu ko ni nu ka tɔn durɔ
weenɛ ɲ̀ kun mɛ tɔn kurɔ,
17 ɲ̀ kun mɛ yaa ye ya sĩimɔ tem sɔɔ,
ɲ̀ kun mɛ gunɔ,
18 ɲ̀ kun mɛ yaa ye ya kabirimɔ
temɔ, ɲ̀ kun mɛ swãa.
19 I n nɔni seeya wɔllɔ i ka sɔ̃ɔ ka
suru ka kperi mɛɛri ka kpuro ye ya
wãa mi, i ku de yu bɛɛ gawa i ka yiira
i ye sã. Yeba kpurowa Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u handunian bwesenu kpuro
deria nu n mɔ.
20 Adama bɛɛ, u bɛɛ nɔma nɛnua
u yara Egibitigibun nɔni yi ba bɛɛ
sɔ̃ɔmɔn di kpa i n ka sãa win tɔmbu
nge mɛ i sãa gisɔ.
21 Ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka man
mɔru kua bɛɛn sɔ̃. U bɔ̃rua u nɛɛ, na ɲ̀
Yuudɛni tɔburamɔ, na ɲ̀ maa duɔ tem
gem mɛ sɔɔ, mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ i n mɔ.
22 Miniwa kon kpuna n gbi. Na ɲ̀
Yuudɛni tɔburamɔ. Adama bɛɛ, i ko ye
tɔbura kpa i tem gem mɛ mwa i sina
mi.
23 I n tii sɛ kpa i ku duari arukawani
ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bɛɛ bɔkua.
I ku ra tii bwãarokunu kua ni nu ka
gãanu weenɛ ni u bɛɛ yinari i ko.
24 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
sãawa nge dɔ̃ɔ wi u ra kam koosie, u
maa sãa nisinugii.
25 I n sina n ka tɛ tem mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ,
ma i bibu ka debuminu wa, i ku ra nùn
torari i tii bwãarokunu kua ni nu ka
gãanu weenɛ, i ku maa kɔ̃sa gaa ko ye
ya koo win mɔru seeya.
26 I n tora ten bweseru kua, na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ na siremɔ gisɔ, wɔllu ka tem mu
sãa nɛn seeda ma i ko i gbiwa tem mɛ
i ko i mwa mi sɔɔ Yuudɛnin guru giɔ.
Bɛɛn wãaru ta ɲ̀ dakaa dɔɔ. Ba koo bɛɛ
kpeerasiawa mam mam.
27 Yinni Gusunɔ u koo de i n
yarinɛwa bwese tukunun suunu sɔɔ
kpa i kun dabi yãatem mi u dera i yoru
dimɔ.
28 Miya i ko i bũnu sã ni tɔmba kua
ka dãa ɲ̀ kun mɛ ka kpenu ni nu ku ra
yam wa, nu ku ra gari nɔ, nu ku ra maa
nuburu nɔ.
29 Miya i ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni
kasu. I n nùn kasu ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro,
ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro, i ko i nùn wa.
30 Ye na bɛɛ sɔ̃ɔwa mi kpuro yà n
koora, ma i wãa nɔni swãaru sɔɔ, i ko
i gɔsiramawa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin mi
kpa i wure i nùn mɛm nɔɔwa.
31 Domi u sãawa wɔnwɔndugii wi u
kun bɛɛ derimɔ. U ɲ̀ bɛɛ kpeerasiamɔ.
U ɲ̀ maa duarimɔ arukawani ye u ka
bɛɛn baababa bɔkua ka bɔ̃ri.

Isireliba ba kua seeda

32 I bwisikuo ye ya koora yellu,
ye ya koora tɛɛ tɛɛbun di saa
mìn di Gusunɔ u tɔnu taka kua
handunia sɔɔ. I bwisikuo ye ya koora
handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Gãa
maamaakiginu ganu nu koore nge
nini? I nɔɔre ba gãanu gerure nge
mɛni?

33 Bweseru gara wãa te Yinni
Gusunɔ u ka gari koore dɔ̃ɔ yara sɔɔn
di nge bɛɛ ma ta wãa ta wasi?
34 Yinni goo u win tɔmbu wɔrare
ben yibɛrɛban nɔman di ka win dam
bakam, ka laakari mɛɛribu, ka yĩrenu,
ka sɔm maamaakiginu, ka tabu, ka
win dam ka gãa nanumginu nge mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u Egibitigibu kua
bɛɛn wuswaaɔ?
35 Bɛɛya i kua seeda kpa i ka gia ma
Gusunɔ turowa u sãa Yinni. Goo maa
sari nge wi.
36 U dera i win nɔɔ nua wɔllun di u
ka bɛɛ sɔ̃ɔsinu wɛ̃ kpa i ka nùn mɛm
nɔɔwa. U maa dera i dɔ̃ɔ wa temɔ ma
u ka bɛɛ gari kua wi sɔɔn di.
37 U bɛɛn baababa kĩa ma u bɛɛ gɔsa
bɛɛ be i sãa ben bibun bweseru. Yen
sɔ̃na u bɛɛ yarama Egibitin di ka win
dam bakam.
38 U bɛɛ bwese tukunu gira ni nu bɛɛ
dabiru ka dam kere ma u bɛɛ kpara u
ka dua ben temɔ u bɛɛ mu wɛ̃ nge mɛ i
waamɔ gisɔ.
39 N n mɛn na, i bwisikuo gisɔ kpa
i n yɛ̃ ma Gusunɔ turowa u sãa Yinni
wɔllɔ ka temɔ. Goo maa sari nge wi.
40 I win woodaba ka win yiirebu
mɛm nɔɔwɔ bi na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, kpa i
wa i n bɔri yɛndu mɔ bɛɛ ka bɛɛn bibun
bweseru kpa bɛɛn wãaru tu dakaa da
tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.

Mɔwisi u wusu ita gɔsa

mi ba ko n da kpikiru de

41 Mɔwisi u wusu ita gɔsa Yuudɛnin
sɔ̃ɔ yari yeru gia,
42 kpa su n sãa kpiki yenu. Wi u tɔnu
go ka samba, u ǹ daa ka yɛ̃ro mɔru
nɛni, u ko n da kpikiru de mi, u ka win
wãaru bere.
43 Rubɛnin tem sɔɔ, u Beseri gɔsa
ye ya wãa gunguru wɔllɔ mi gãanu ku
ra kpi. Gadin temɔ, u Ramɔti gɔsa ye
ya wãa Galadiɔ. Manasen tem sɔɔ, u
Golani gɔsa ye ya wãa Basanin temɔ.

MƆWISIN SƆƆSIRU YIRUSE

44-45 Mɔwisi u Isireliba yiirebu ka
woodaba ka sɔ̃ɔsinu wɛ̃ sanam mɛ ba
yarima Egibitin di.
46 Saa ye, ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari
yeru gia wɔwaɔ, Bɛti Peorin deedeeru,
Sihoni, Amɔreban sina bokon temɔ
wi u wãa Hɛsiboniɔ. Wiya Mɔwisi
ka Isireliba ba kamia sanam mɛ ba
yarima Egibitin di.
47 Ma ba win tem mwa ka maa Ogu,
Basanin sina bokon tem. Amɔreban
sinambu yiru ye, ba raa wãawa ba
bandu dii Yuudɛnin guru giɔ sɔ̃ɔ yari
yeru gia.
48 Ben tem mɛn nɔɔ bura yera dawa
Aroɛɛɔ, Aanɔɔn daarun goorɔ sere n ka
girari guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔwɔ te ba
maa sokumɔ Siɔni,
49 ka tem mɛ mu wãa Yuudɛnin
wɔwaɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia n ka girari nim
wɔ̃ku bɔruguuɔ sere n ka da guu te ba
mɔ̀ Pisigan nuurɔ.

Wooda wɔkuru

5

1 Mɔwisi u Isireliba kpuro sokusia
ba mɛnna ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ
Isireliba i wooda ka yiirebu swaa
dakio i nɔ bi na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ. I
bu nɛnuɔ kpa i bu mɛm nɔɔwa mam
mam.
2 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka sun
arukawani bɔkua Horɛbun guurɔ.
3 N ǹ bɛsɛn baababa tɔna u ka ye
bɔkua, adama ka bɛsɛn tiiwa bɛsɛ be sa
wãa sa wasi mini gisɔ.
4 Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari kua
nɔni ka nɔni guuru wɔllɔ saa dɔ̃ɔ yara
sɔɔn di.
5 Saa ye sɔɔ, ma na yɔ̃ bɛɛ ka win
suunu suunuka sɔɔ na ka bɛɛ tusiamɔ
ye u gerumɔ, domi i ǹ yɔɔwe guu ten
wɔllɔ yèn sɔ̃ i dɔ̃ɔ win bɛrum mɔ. U nɛɛ,
6 wiya u sãa Gusunɔ bɛsɛn Yinni. Wiya
u sun yarama Egibitin di mi sa raa wãa
sa yoru dimɔ.
7 U maa nɛɛ, sa ǹ ko n maa Yinni goo
mɔ wi baasi.
8 Su ku ra tii bwãaroku gagu kua ga n
ka gãanu weenɛ wɔllɔ, ǹ kun mɛ temɔ,
ǹ kun mɛ nim sɔɔ.
9 Su ku ra yiira su nu sã. Domi wi,
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sãawa nisinugii.
U ra baababan durum mɔɔru mwɛ
ben bibun mi, be ba nùn tusan suunu
sɔɔ sere ka ben bibun bibɔ.

10 Adama be ba nùn kĩ ma ba win
woodaba mɛm nɔɔwammɛ u ra ben
bibun bweserun nɔrɔm nɔrɔm (1.000)
wɔnwɔndu kue.
11 Su ku ra wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
yĩsiru soku kam. Domi wi u win yĩsiru
soka kam, u koo yɛ̃ro sɛɛyasia.
12 Su tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwɔ su
tu bɛɛrɛ wɛ̃ nge mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u sun yiire.
13 Sɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔra sa ko n da bɛsɛn
sɔma kpuro ko.
14 Adama sɔ̃ɔ nɔɔba yiruseru ta sãawa
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tɔ̃ru tè sɔɔ u
wɛ̃ra. Yen sɔ̃, su ku ra sɔmburu
garu ko bɛsɛ ka bɛsɛn bibu ka bɛsɛn
sɔm kowobu ka bɛsɛn kɛtɛba ka bɛsɛn
kɛtɛkunu, bɛsɛn yaa sabenu kpuro
gesi, ka maa sɔɔ wi u wãa bɛsɛn yɛnuɔ.
Bɛsɛ kpuro sa ko wɛ̃rawa.
15 Su yaayo nge mɛ sa raa yoru dimɔ
Egibitiɔ, ma wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u sun yarama min di ka win dam
bakam. Yen sɔ̃na u sun yiire su tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugii te mɛm nɔɔwa.
16 Su bɛsɛn tundobu ka bɛsɛn mɛrobu
bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ nge mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u sun yiire kpa bɛsɛn wãaru tu
dakaa da kpa sa n bɔri yɛndu mɔ tem
mɛ u sun wɛ̃ sɔɔ.
17 Su ku ra tɔnu go.
18 Su ku ra sakararu ko.
19 Su ku ra gbɛni.
20 Su ku ra goo gari mani.
21 Su ku ra bɛsɛn tɔnusin kurɔ binɛ
ko, ɲ̀ kun mɛ win diru, ɲ̀ kun mɛ win
gberu, ɲ̀ kun mɛ win sɔm kowo tɔn
durɔ ɲ̀ kun mɛ tɔn kurɔ, ɲ̀ kun mɛ win
kɛtɛ, ɲ̀ kun mɛ win kɛtɛku, win gãanu
kpuro gesi.
22 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u nɔɔ
sua guuru wɔllɔ u bɛsɛ win tɔmbu
kpuro sɔ̃ɔwa dɔ̃ɔ yara sɔɔn di ka
guru wii wuroru sɔɔn di ka guru wii
sinumgirun di, u ɲ̀ gãanu sosi. Yen
biru, u ye yorua kpee bɛsi yiru sɔɔ u
man wɛ̃.

Mɔwisi u sãawa Yinni Gusunɔn gɔro

23 Sanam mɛ i Yinni Gusunɔn nɔɔ
ge nua guru wii sinumgiru sɔɔn di,
guuru wɔllɔ tèn mi dɔ̃ɔ u wãa, yera
bɛɛn bwese kɛrin wirugibu ka bɛɛn
guro gurobu ba na nɛ Mɔwisin mi.
24 Ma ba nɛɛ, wee Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u bu win yiikon girima ka win
kpãaru sɔ̃ɔsi. Ba win nɔɔ nua dɔ̃ɔ yara
sɔɔn di. Gisɔ, ba wa ma Gusunɔ u ka
tɔmbu gari kua ma ba wãa ba ɲ̀ gu.
25 Adama mban sɔ̃na ba koo de dɔ̃ɔ
boko wi, u bu di kpa bu gbi. Domi bà
n Gusunɔn nɔɔ nɔɔmɔ mɛ, ba koo gbi.
26 Wara u Yinni Gusunɔ wi u ra n
wãan gari nɔɔre dɔ̃ɔ yara sɔɔn di nge
be, ma yɛ̃ro u wãa u ɲ̀ gu.
27 Yen sɔ̃, nɛ Mɔwisi, n susio Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin bɔkuɔ kpa n swaa daki ye
u gerua. Yen biru, kpa n bu ye nɔɔsia.
Ba koo ye nɔ, kpa bu ka ye sɔmburu
ko.
28 Ma Yinni Gusunɔ u nua ye ba man
sɔ̃ɔwa. Ma u nɛɛ, ye ba gerua mi kpuro
gari burɛya.
29 Bà n koo raa kpĩ bu nùn ben gɔ̃ru
wukia nge mɛ, bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃ kpa
bu win woodaba mɛm nɔɔwa, ba ko
n daa bɔri yɛndu mɔ be ka ben bibun
bweseru sere ka baadommaɔ.
30 Yen sɔ̃ tɛ̃, u nɛɛ, n doo n bu sɔ̃ bu
wuro ben kuu bekuruginɔ.
31 Adama u nɛɛ, nɛ, n sinɔ ka wi, kpa
u man woodaba ka sɔ̃ɔsinu ka yiirebu
sɔ̃ ye kon bu wɛ̃ bu mɛm nɔɔwa tem
mɛ u bu wɛ̃ɛmɔ sɔɔ.
32 Ma Mɔwisi u maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
i wooda be kpuro mɛm nɔɔwɔ mam
mam be Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃.
I ku ra gam gera be sɔɔn di.
33 I swaa ye swĩiyɔ mam mam kpa
bɛɛn wãaru tu dakaa da kpa i n bɔri
yɛndu mɔ tem mɛ wi, Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.

I Gusunɔ bɛɛn Yinni kĩɔ

6

1 Mɔwisi u maa nɛɛ, wee wooda ka
sɔ̃ɔsi ni Gusunɔ bɛsɛn Yinni u man
yiire n bɛɛ wɛ̃ i mɛm nɔɔwa tem mɛ i
ko i mwa sɔɔ.
2 Nge mɛya i ko i ka Gusunɔ bɛsɛn
Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ bɛɛn wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ kpa i win woodaba ka win
yiirebu mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ
bɛɛ ka bɛɛn bibu ka bɛɛn debuminu
kpa bɛɛn wãaru tu wa tu dakaa da.
3 Bɛɛ Isireliba, i ko i ye swaa dakiwa
kpa i ye mɛm nɔɔwa kpa i wa i n
bɔri yɛndu mɔ kpa i marura i dabia

nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u sun sɔ̃ɔwa sanam mɛ u sun tem nɔɔ mwɛɛru kua mi tim ka bom mu kokumɔ.
4 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ. Gusunɔ bɛsɛn Yinni turowa u sãa kpuron Yinni.
5 I nùn kĩɔ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro ka bɛɛn dam kpuro.
6 Wooda be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, i de ba n wãa bɛɛn gɔ̃ruɔ.
7 I bɛɛn bibu yen keu kuo kpa i n da ka bu yen gari ko yɛnuɔ ka swaaɔ ì n wuu dɔɔ ka saa ye i ko i kpuna ka saa ye i seewa.
8 I de ya n gbinisi bɛɛn nɔmaɔ ka bɛɛn sirinɔ kpa i ku ra ka ye duari.
9 I ye yoruo bɛɛn dian gambon kadiriba sɔɔ ka wuun duu yerun kɔnnɔsɔ.

Isireliba, i ku Gusunɔ bɛsɛn Yinni duari

10 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ kpara u ka da tem mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, nge mɛ u bɛsɛn baababa, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua, i ko i wuu bakasu ka wuu burɔsu wa si i ɲ banɛ,
11 ka yɛnu si su arumani bwese bweseka yiba ye i ɲ kasu ka dɔkɔba be i ɲ gba ka resɛmba ka olifiba be i ɲ duure.
12 I ko i dĩanu wa siki siki i n dimɔ. Adama i n tii sɛ kpa i ku ra Gusunɔ bɛsɛn Yinni duari wi u sun yara Egibitin di mi sa yoru di.
13 I ko i nùn nasiawa kpa i n wi turon wãaru wãa. Win yĩsira i ko i n da ka bɔ̃re.
14 I ku ra da i bwese tuku ni nu ka bɛɛ sikerenɛn bũnu sã.
15 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa bɛsɛn suunu sɔɔ. U sãawa nisinugii. N n mɛn na, i n tii sɛ. I ku ra win mɔru seeya kpa u bɛɛ kpeerasia handunia sɔɔ.
16 I ku ra win dam mɛɛri i ka wa mɛ mu nɛ nge mɛ i kua sanam mɛ i wãa Masaɔ.
17 Adama i win woodaba ka win sɔ̃ɔsinu ka win yiire bi u bɛɛ wɛ̃ mɛm nɔɔwɔ dee dee.
18-19 I n mɔ̀ ye ya wã Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, i ko i bɔri yɛndu wa kpa i tem gem mɛ mwa sanam mɛ u bɛɛn yibɛrɛba gira u kpa. Domi u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bu mu wɛ̃.
20 Sɔ̃ɔ teeru bɛɛn bibu bà n bɛɛ bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wooda beni ka sɔ̃ɔsi nini ka yiire bini wɛ̃,
21 kpa i bu wisi i nɛɛ, sa raa sãawa Egibiti sunɔn yobu Egibiti mi, ma Yinni Gusunɔ u sun yarama min di ka win dam bakam.
22 U sɔm maamaakiginu kua nu kpã bɛsɛn nɔni biru. Niya u ka Egibitigii be, ka ben sina boko ka win yɛnugibu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ.
23 Ma u sun yarama min di u ka sun da tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bu wɛ̃.
24 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun yiire u nɛɛ, su wooda be kpuro mɛm nɔɔwɔ, kpa su nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Saa yera bɔri yɛnda ko n sun wãasi baadomma kpa u n sun kɔ̃su nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.
25 Sà n wooda be kpuro mɛm nɔɔwa dee dee nge mɛ u sun yiire, saa yera sa ko n sãa gemgibu win wuswaaɔ.

Isireliba ba sãawa Yinni Gusunɔn tɔmbu

7

1 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo de i du tem mɛ i ko i mwa sɔɔ kpa u bwese dabi nini gira bɛɛn wuswaan di. Niya, Hɛtiba ka Girigasiba ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Nu sãawa mi bwesenu nɔɔba yiru ni nu bɛɛ dabiru kere ma nu bɛɛ dam kere.
2 U koo bɛɛ bu nɔmu bɛria kpa i bu kamia i kpeerasia. I ku ra ka bu arukawani bɔke, i ku ra maa ben wɔnwɔndu ko.
3 I ku ra ka bu nɔɔ tia ko i suana bɛɛ ka be. I ku ra bɛɛn bii wɔndiaba ben bii aluwaasiba kɛ̃ bu sua kurɔbu. I ku ra maa ben bii wɔndiaba kasu bɛɛn bii aluwaasiba bu sua kurɔbu.
4 Domi ba koo de bɛɛn bibu bu gera Yinni Gusunɔn swaan di bu ben bũnu sã, kpa Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ mɔru ko u bɛɛ kpeerasia mii mii.
5 Wee nge mɛ i ko i bu kua. I ko i ben bũu turanu suririwa, kpa i ben bwãarokunu kɔsuku i dɔ̃ɔ mɛni.

6 Domi i sãawa bwese te Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u wuna nɛnɛm handunian
bwese ni nu tie sɔɔn di, kpa i n ka sãa
win tɔmbu.

Yinni Gusunɔ u sãawa naanɛgii

7 N ɲ mɔ yèn sɔ̃ i bwesenu kpuro
dabiru kere Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ
arukawani bɔkua. Bɛɛya i mam pi-
iburu bo bwesenu kpuro sɔɔ.
8 Adama Yinni Gusunɔ u bɛɛ kĩwa
ma u kĩ u win nɔɔ mwɛɛru yibia te
u bɛɛn baababa kua. Yen sɔ̃na u bɛɛ
yarama ka win dam bakam Egibiti
sunɔn yorun di.
9 Yen sɔ̃, i de i n yɛ̃ ma Gusunɔ
bɛsɛn Yinniwa u sãa Gusunɔ. U ra
win arukawani nɛnɛ ka be ba win
woodaba mɛm nɔɔwammɛ sere ka
ben bibun bweserun nɔrɔm nɔrɔmwɔ
(1.000). Be ba nùn kĩ, u ku ra bu tɔnu
kandu kue.
10 Adama u ra be ba nùn tusa ben
kɔ̃sa kɔsiewa u bu kpeerasia yande.
11 Yen sɔ̃, i win woodaba ka win
yiirebu ka win sɔ̃ɔsinu mɛm nɔɔwɔ ni
na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, kpa i ka ye sɔmburu
ko.
12 I n wooda be swaa daki, ma i
bu mɛm nɔɔwa, u ko n arukawani
ye nɛniwa mam mam ye u ka bɛsɛn
baababa bɔkua ka bɔ̃ri.
13 U koo bɛɛ kĩa kpa u bɛɛ domaru
kua u de i dabia. U koo bɛɛn bibu
domaru kua ka dĩa ni i duura ka dĩa
binnu ka dãa bii ni ba ra ka tam ko ka
ni ba ra ka gum ko. U koo de bɛɛn naa
gɔ̃su ka bɛɛn yãa gɔ̃su ka bɛɛn boo gɔ̃su
su kuura tem mɛ sɔɔ, mɛ u nɔɔ mwɛɛru
kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bɛɛn baababa
wɛ̃.
14 U koo bɛɛ domaru kua n bwesenu
kpuro kere. Bɛɛ sɔɔ, tɔn durɔ goo,
ɲ kun mɛ tɔn kurɔ goo kun mɔ̀ wĩro.
Mɛya bɛɛn yaa saberu gara kun maa
gimare mɔ̀.
15 Yinni Gusunɔ u koo de baranu nu
ka bɛɛ tonda. I yɛ̃ bara kɔ̃su ni u raa
Egibitigibu sure. U ɲ derimɔ ten garu
tu bɛɛ deema. Adama be ba bɛɛ tusa,
bera u koo nu sure.
16 I ko i bwesenu kpuro kpeerasiawa
mam mam ni Yinni Gusunɔ u bɛɛ
nɔmu bɛria. I ku ra nin wɔnwɔndu
ko, i ku ra maa nin bũnu sã. Domi bũu
ni, nu ko n sãawa yina bɛɛn sɔ̃.

Yinni Gusunɔwa u win tɔmbu kɔ̃su

17 Sɔrɔkudo i ko i gere bɛɛn gɔ̃ruɔ
i nɛɛ, bwese ni, nu bɛɛ dam kere.
Amɔna i ko i ko i ka nu gira.
18 I ku nin bɛrum ko. I yaayo
ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u Egibitigibu
kpuro ka ben sunɔ kua.
19 Bɛɛn nɔni yi wa nɔni swãa baka
te u bu kpɛ̃ɛ ka sɔm maamaakigii ni
u kua ka win dam bakam mɛ u sɔ̃ɔsi
sanam mɛ u bɛɛ yarama tem mɛn di.
Nge mɛya u koo maa bwese ni kpuro
kua nìn bɛrum i mɔ mi.
20 U koo nu susu bakanu sure sere
be ba kisira ba kuku yenu kasu bu ka
kpeera mam mam.
21 I ku diiri bwese nin sɔ̃. Domi
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bɛɛ wãa wi,
wi u kpã ma u nanum mɔ.
22 U koo bɛɛ bwese ni kpuro gira
kpurɛ kpurɛ. I ɲ kpɛ̃ i nu kpeerasia
mii mii gbeeku yɛɛ yi ku ka bɛɛ
yibusin sɔ̃.
23 Gusunɔ bɛsɛn Yinni wi, u koo bɛɛ
bu nɔmu bɛria. U koo de bu duki su
bɛɛn wuswaan di sere bu ka kpeera
mam mam.
24 U koo bɛɛ ben sinambu nɔmu
bɛria kpa i de ben yĩsiru tu gbi
handunia sɔɔ. Ben goo kun yɔ̃ramɔ
bɛɛn wuswaaɔ. I ko i bu kpeerasiawa
kpuro.
25 I ko i ben bwãarokunu dɔ̃ɔ
mɛniwa. I ku nin sii geesu ka nin
wura ye ba nu sebusie binɛ ko i sua
kpa yu ku raa ko bɛɛn yina. Domi ya
sãawa disi wi, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
mi.
26 I ku ra bwãaroku nin bweseru
duusia bɛɛn diaɔ. I n kua mɛ, i ko kam
kowa ka ni sannu. I ko i nu bwɛ̃ra
yariwa, i nu garisi disiginu. Domi nu
koo kam kowa.

Yinni Gusunɔ u Isireliba sɛɛyasia gbaburɔ

8

1 I wooda be mɛm nɔɔwɔ be na bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ gisɔ kpa bɛɛn hunde yu dakaa
da, kpa i marura i dabia, kpa i du

tem mɛ sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u nɔɔ
mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bɛɛn
baababa wɛ̃.
2 I yaayo sanum bakam mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u dera sa sĩa gbaburɔ sere
wɔ̃ɔ weeru. Ma u bɛsɛn laakari mɛɛra,
u dera sa nɔni sɔ̃ɔra su ka tii kawa kpa
u ka bɛsɛn gɔ̃run bwisikunu gia, kpa
u wa sà n ko win wooda mɛm nɔɔwan
na, ǹ kun mɛ su ye yina.
3 U dera sa nɔni sɔ̃ɔra sa wahala
kua gɔ̃ɔrun sɔ̃, su ka tii kawa ma u
sun manna wɛ̃, dĩa ni bɛsɛ ka bɛsɛn
baababa sa ǹ daa yɛ̃. Nge mɛya u ka
sun sɔ̃ɔsi ma tɔnu kun ko n wãa dĩanu
tɔnan sɔ̃ ma n kun mɔ wi, Gusunɔn
gere kpuron sɔ̃.
4 Wɔ̃ɔ weeru ye sɔɔ, bɛsɛn yãnu kun
kpeere, bɛsɛn naasu kun maa mɔsire.
5 I n yɛ̃ ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun
nɔni dokewa nge mɛ tɔnu u ra win bii
nɔni doke.
6 I Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodaba
mɛm nɔɔwɔ i sĩ win swɛɛ sɔɔ, kpa i nùn
nasia.

Kirɔ kɔkiribun sɔ̃

7 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ du-
usia tem gem sɔɔ, mi nim tori ka
yɛrusu ka bwii dabira wãa wɔwi sɔɔ ka
guunɔ.
8 Alikama ka dobi ka dãa bii ni ba mɔ̀
resɛm ka figi ka gerenadi ya kpia tem
mɛ sɔɔ ma mu olifin gum ka tim yiba.
9 Tem mɛ sɔɔ, i ko i dĩanu wa nu n
kpã i di, i ǹ maa gãanu ganun yãaru
mɔ̀. Mɛn kpenu nu ko n sii wɔ̃kusu
mɔ, kpa mɛn guunun sɔɔwɔ sii ganda
n wãa.
10 Sanam mɛ i dĩanu wa i di i deba, i
Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro tem gem mɛ
u bɛɛ wɛ̃n sɔ̃.
11 I n tii sɛ kpa i ku ra Gusunɔ bɛsɛn
Yinni duari. I ku ra win woodaba
ka win sɔ̃ɔsinu ka win yiirebu mɛm
nɔɔbu yina be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ.
12 I ko i dĩanu wa i di i debu kpa i dii
geenu bani i n wãa ni sɔɔ.
13 Bɛɛn kɛtɛba ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn
bonu nu koo marura nu dabia kpa
bɛɛn sii geesu ka bɛɛn wura ka bɛɛn
arumani bwese bweseka ye i mɔ yu
kuura.
14 Saa ye sɔɔ, i n tii sɛ kpa i ku ra
tii sua i Gusunɔ bɛsɛn Yinni duari wi,
wi u sun yarama Egibitin di, mi sa raa
yoru dimɔ.
15 U dera sa sĩa gbabu baka
nanumgiru sɔɔ mi wɛɛ dɛ̃ɛgii ka nii yi
wãa, mi tem mu gbere, nim sari, ma u
dera nim mu kokuma kperun di bɛsɛn
sɔ̃.
16 U sun manna wɛ̃ gbaburu mi, sa
di ye bɛsɛn baababa ba ǹ daa yɛ̃. Ma u
dera sa nɔni sɔ̃ɔra su ka tii kawa kpa u
ka bɛsɛn laakari mɛɛri u sere sun gea
kua.
17 I n tii sɛ kpa i ku ra gere i nɛɛ, bɛɛn
hania ka bɛɛn tiin dama i ka arumani
ye wa.
18 I yaayo ma Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa
u bɛɛ dam wɛ̃ i ka arumani ye wa.
Ma u arukawani ye sire ye u ka bɛsɛn
baababa bɔkua ka bɔ̃ri nge mɛ i waamɔ
gisɔ.
19-20 I kun Gusunɔ bɛsɛn Yinni mɛm
nɔɔwɛ, ma i nùn duari, i da i bũnu
yiirammɛ i sãamɔ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ na
siremɔ gisɔ, i ko i kpeerawa nge mɛ u
bwese ni kpeerasia bɛsɛn wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliba

durom kua

9

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ. Wee
gisɔ, i ko i Yuudɛni tɔbura kpa i bwese
bakanu gira ni nu bɛɛ dam kere, kpa
i ben wuu bakasu mwa si ba gbãranu
toosi nu gunu too.
2 I Anakiba yɛ̃. Ba dam mɔ, ma ba
gunu. I maa nɔɔre ba ben gari gerumɔ
ba mɔ̀, wara u koo kpĩ u yɔ̃ra ben
bweserun wuswaaɔ.
3 Wee i ko bu gira. Gisɔ i ko i gia
ma Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tiiwa u ko
n bɛɛ gbiiye nge dɔ̃ɔ wi u ra kpuro
kam koosie. U koo de bu yarina bɛɛn
wuswaan di u bu kpeerasia. I ko i bu
gira kpa i bu kam koosia fuuku nge mɛ
Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔwa.
4 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
koo bɛɛ bu gira bɛɛn wuswaan di, i ku
ra tii sua i nɛɛ, bɛɛn gean kobun sɔ̃na
Yinni Gusunɔ u bɛɛ duusia tem mɛ sɔɔ.
Domi bwese nin kɔ̃san kobun sɔ̃na u
koo nu gira bɛɛn wuswaan di.
5 N ǹ mɔ gea ye i mɔ̀n sɔ̃na i
ko i ben tem mɛ mwa. Ben kɔ̃san

kobun sɔ̃na Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bu gira bɛɛn wuswaan di, kpa win nɔɔ mwɛɛru tu ka sirera te u bɛsɛn baababa, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu kua ka bɔ̃ri.
6 I n yɛ̃ ma n ǹ mɔ bɛɛn gean kobun sɔ̃na Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ tem gem mɛ wɛ̃ɛmɔ i n mɔ. Domi i sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ.

Isireliba ba tora

7 I yaayo nge mɛ i Gusunɔ bɛsɛn Yinnin mɔru seeya gbaburɔ. Saa dɔma tèn di i yarima Egibitin di sere i ka tunuma mini, i ra n nùn seesimɔwa.
8 I win mɔru seeya guu te ba mɔ̀ Horɛbuɔ, ma u ka bɛɛ mɔru kua u gɔ̃ru doke u bɛɛ kpeerasia.
9 Sanam mɛya na yɔɔwa guuru wɔllɔ n ka woodan kpee bɛsi mwa yì sɔɔ arukawani ye Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ bɔkua ya yorua. Na sinawa migum sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru, na ǹ di, na ǹ maa nɔra.
10-11 Sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru wee ten biru, yera Yinni Gusunɔ u man kpee bɛsi yiru ye wɛ̃, yì sɔɔ win tii u woodaba kpuro yorua, be u bɛɛ sɔ̃ɔwa dɔ̃ɔ yara sɔɔn di sanam mɛ i mɛnnɛ guurun nuurɔ. Kpee bɛsi yiya yì sɔɔ ba arukawani yen wooda yorua.
12 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n seewo kpa n sara fuuku fuuku. Domi bɛɛ nɛn tɔn be na yarama Egibitin di, i kɔ̃sa kua. I gɛra fuuku win swaan di ye u bɛɛ sɔ̃ɔsi. I sisu yania i ka tii bwãaroku kua.
13 Ma u maa nɛɛ, u wa ma i sãawa bwese te ta degangam mɔ.
14 N be de u bɛɛ kpeerasia, kpa u bɛɛn yĩsiru go handunia sɔɔ, kpa u man ko bwese damgiru te ta koo bɛɛ dabiru kera.
15 Ma na gɔsirama na sarama guu ten min di, tèn wɔllɔ dɔ̃ɔ u wãa. Na kpee bɛsi yiru ye nɛni yì sɔɔ arukawanin wooda ya yorua.
16 Ma na mɛɛra na deema wee, i Gusunɔ bɛsɛn Yinni torariwa ka gem. I sisu yania i ka tii bwãaroku kua ga ka naa buu weenɛ. Geema, i gɛrawa fuuku fuuku win swaan di ye u bɛɛ sɔ̃ɔsi.
17 Ma na kpee bɛsi yiru ye na nɛni mi mɛnna na sura na kɔsuka bɛɛn wuswaaɔ.

Mɔwisi u Yinni Gusunɔ

somiru kana Isireliban sɔ̃

18 Yen biru, na kpuna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru nge yellu, na ǹ di, na ǹ maa nɔra bɛɛn torarun sɔ̃ te i kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ ma ta win mɔru seeya.
19 Ma bɛrum man mwa win mɔru yen kpãarun sɔ̃ ye ya dera u kĩ u bɛɛ kpeerasia. Adama dɔma te, u kpam nɛn kanaru mwa.
20 Yinni Gusunɔ u maa ka Aroni mɔru kua too, ma u kĩ u nùn go. Adama na maa kanaru kua win sɔ̃ tɔ̃ɔ te sɔɔ.
21 Ma na bwãaroku ge sua ge i kua ga ka naa buu weenɛ mi, gèn sɔ̃ i tora, ma na gu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ. Na gu munia ga buuru kua nge tua ma na ye wisi nim bwerɔ tèn nim mu saramamɔ guurun di.
22 I maa Yinni Gusunɔn mɔru seeya Taberaɔ ka Masaɔ ka Kiburɔti Hatafaɔ.
23 Sanam mɛ u bɛɛ gɔra Kadɛsi Baanɛaɔ u nɛɛ, i doo i tem mɛ mwa mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ, i nùn seesiwa wi, wi u sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni. I yina i bɛɛn naanɛ doke wi sɔɔ. I ǹ maa win gere mɛm nɔɔwɛ.
24 I ra n Yinni Gusunɔ seesimɔwa saa mìn di na bɛɛ yɛ̃.
25 Ma na kpuna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ na nùn kana sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru yèn sɔ̃ u nɛɛ, u koo bɛɛ kpeerasia.
26 Ma na nùn kana na nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a ku wunɛn tɔmbu kpeerasia be ba sãa wunɛn arumani, be, be a yakia wunɛn kpãarun saabu, ma a bu yarama Egibitin di ka wunɛn dam bakam.
27 A wunɛn sɔm kowobu, Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu yaayo. A ku wunɛn tɔmbun degangam ka ben nuku kɔ̃suru ka ben toranu mɛɛri,
28 kpa tɔn bèn tem di a bu yarama bu ku raa gere bu nɛɛ, wunɛ Yinni Gusunɔ a ǹ kpɛ̃ a ka bu dawa tem mɛ a bu nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ. A ǹ bu kĩwa.

Yen sɔ̃na a bu yarama a ka de bu gbi gbaburɔ.
29 N sere deema ba sãawa wunɛn tɔmbu ka wunɛn arumani ma a bu yarama Egibitin di ka wunɛn dam bakam.

Yinni Gusunɔ u suuru kua

10

1 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n kpee bɛsi yiru dãkuo yi n ka yiɔnɔ weenɛ kpa n kpakororu ko ka dãa kpa n yɔɔma win mi guuru wɔllɔ.
2 U koo maa wooda be ba raa wãa kpee bɛsi yi na kɔsuka sɔɔ yore kpee bɛsi yini sɔɔ, kpa n yi doke kpakororu sɔɔ.
3 Ma na kpakoro te kua ka akasian dãa. Na kpee bɛsi yiru ye dãka yi ka yiɔnɔ weenɛ. Ma na yɔɔwa guu ten wɔllɔ na kpee bɛsi yi nɛni.
4 Ma Yinni Gusunɔ u wooda wɔku te ta raa yorua kpee bɛsi yiɔnɔ sɔɔ yorua yini sɔɔ, be u raa bɛɛ sɔ̃ɔwa dɔ̃ɔ yara sɔɔn di dɔma te i ka mɛnna guu ten nuurɔ. Ma u man yi wɛ̃.
5 Ma na gɔsirama na sarama guu ten wɔllun di. Ma na kpee bɛsi yi doke kpakoro te na kua mi sɔɔ. Miya yi wãa nge mɛ Yinni Gusunɔ u man yiire n ko.
6 Yen biru, bɛsɛ Isireliba sa doona Beerɔtu Bɛnɛ Yakanin di sa da Mɔseraɔ. Miya Aroni u kpuna u gu ma sa nùn sika mi. Ma win bii Eleasaa u kua yãku kowo win ayerɔ.
7 Saa min di, ma sa da Gudugodaɔ. Saa Gudugodan di, ma sa da Yotibataɔ, tem mi daru tori yiba.
8 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Lefin bwese kɛra gɔsa, ma u bu yiire u nɛɛ, bera ba ko n da win woodan kpakororu sɔbe kpa ba n da sɔmburu ko win sãa yerɔ. Kpa ba n da maa Isireliba domaru kue ka win yĩsiru. Sɔmbu tera ba ra ko sere ka gisɔ.
9 Yen sɔ̃na Lefiba ba ṅ tem wa ben mɛro bisibun suunu sɔɔ. Yinni Gusunɔgia ya sãa ben tubi nge mɛ u bu sɔ̃ɔwa.
10 Ma na sina guuru wɔllu mi, sɔ̃ɔ sɔɔ weeru ka wɔ̃kuru weeru nge mɛ na raa kua yellu. Ma Yinni Gusunɔ u maa nɛn kanaru mwa u nɛɛ, u ṅ maa bɛɛ kpeerasiamɔ.
11 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n seewo n da n bɛɛ gbiiya kpa i da i tem mɛ mwa mɛ u bɔ̃rua u nɛɛ, u koo bɛsɛn baababa wɛ̃.

Kĩru ka mɛm nɔɔbun wooda

12 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba, ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u kĩ, yera i nùn nasia, i n sĩimɔ win swɛɛ kpuro sɔɔ, kpa i nùn kĩa i n nùn sãamɔ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro,
13 kpa i win woodaba ka win yiirebu mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ kpa i wa i n bɔri yɛndu mɔ.
14 Domi wiya u wɔllu mɔ ka tem ka ye ya wãa mɛ sɔɔ.
15 Bɛɛn baababa tɔnawa u ka arukawani bɔkua ma u bu kĩa. Yen biru, bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛya u gɔsa bɛɛ be i sãa ben bibu nge mɛ i waamɔ gisɔ.
16 Yen sɔ̃, i nùn tii wɛ̃ɛyɔ mam mam kpa i ku maa nùn seesi.
17 Domi u sãawa wɔllun Yinni ka yinnibun Yinni. U kpã, u dam mɔ, ma u nanum mɔ. U ku ra goon nɔnu mɛɛri, u ku ra maa nɔm biran kɛ̃ru mwɛ.
18 U ra gobekuba ka gɔminibu ben gem wɛ̃, kpa u sɔbu kĩru sɔ̃ɔsi u bu dĩanu ka yãnu wɛ̃.
19 Yen sɔ̃, i sɔbu kĩɔ bɛɛn tii, domi i raa sɔru di Egibitiɔ.
20 I Gusunɔ bɛsɛn Yinni nasio kpa i wi turo sã. I ka nùn maninɔ, kpa i n da bɔ̃re ka wi turon yĩsiru.
21 Wiya n weenɛ i siara domi u sãawa bɛsɛn Yinni. U maa gãa baka nanumginu kua bɛsɛn suunu sɔɔ sa wa ka nɔni.
22 Bɛsɛn baababa ba sãawa tɔmbu wata ka wɔkuru sanam mɛ ba da Egibitiɔ. Adama tɛ̃, u dera sa dabia nge wɔllun kperi.

Mɔwisi u Isireliba yaayasiamɔ

ye Yinni Gusunɔ u kua ben sɔ̃

11

1 I Gusunɔ bɛsɛn Yinni kĩɔ kpa i win yiirebu ka win sɔ̃ɔsinu ka win gere ka win woodaba mɛm nɔɔwa baadomma.

2 Tɛ̃, na ɲ̀ ka bɛɛn bibu gari mɔ̀,
be, be ba ɲ̀ wa, ba ɲ̀ maa yɛ̃ nge
mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u win dam
sɔ̃ɔsisina. Adama bɛɛn tiiwa na ka gari
mɔ̀, bɛɛ be i win kpãaru ka win dam
bakam seeda kua
3 ka sere maa maamaaki nanumgia
ye u kua u ka Egibitin sunɔ ka win
temgibu kpuro sɛɛyasia.
4 I yɛ̃ ye u ben tabu kowobu ka ben
dumi ka ben tabu kɛkɛba kua. U dera
nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari ga bu di
sanam mɛ ba sun naa gire ma u bu
kpeerasia mam mam.
5 Ma u sun kɔ̃su gbaburɔ sere sa ka
tunuma mini.
6 U dera tem mu nɔɔ wukia mu
Datani ka Abiramu, Eliabun bibu,
Rubɛnin bweseru sɔɔ mwɛ ka ben
yɛnugibu ka ben kuu bekuruginu ka
be ba ka bu nɔɔ tia kua kpuro sannu
bɛsɛ Isireliba kpuron wuswaaɔ.
7 Bɛsɛn nɔni yi gãa baka ni kpuro wa
ni Yinni Gusunɔ u kua.
8 Yen sɔ̃, i wooda be kpuro mɛm
nɔɔwɔ be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ kpa i dam
wa i ka tem mɛ mwa mɛ̀ sɔɔ i ko i du
mi,
9 kpa bɛɛn wãaru tu dakaa da tem
mɛ sɔɔ, mɛ̀n nɔɔ mwɛɛru Yinni Gusunɔ
u kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bɛsɛn
baababa ka ben bibun bweseru wɛ̃,
mɛ̀ sɔɔ tim ka bom mu yiba.

Tem mɛ Yinni Gusunɔ

u nɔɔrimɔ

10 Tem mɛ i ko i mwa mi, mu ɲ̀ sãa
nge Egibitin tem mìn di i yarima, mi ì
n dĩanu duura i kpa, i ra nu nim yɛ̃ke
nge kara mi ba kpee duura.
11 Tem mɛni, mu sãawa tem
guunugim ka wɔwigim mɛ̀ sɔɔ gura ya
ra nɛ.
12 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ra tem
mɛ nɔɔriwa kpa u mu kɔ̃su saa wɔ̃ɔn
torubun di sere gen kpeerɔ.
13 I n woodaba mɛm nɔɔwa be na bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ gisɔ, ma i Gusunɔ bɛɛn Yinni
kĩa ma i nùn sãamɔ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro
ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro,
14 u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ
bɛɛn tem sɔɔ kpa alikama yu koora i
wa i gɛ̃ kpa i maa dãa binu sɔri ni ba
ra ka tam ko ka ni ba ra ka gum ko.
15 U koo maa de yakasu su kpi bɛɛn
yaa sabenun sɔ̃. I ko i maa deburu wa.
16 Yen sɔ̃, i n tii sɛ kpa i ku ra gera
swaa gean di i da i bũnu yiira i nu sã.
17 Domi ya koo de Yinni Gusunɔ u ka
bɛɛ mɔru ko, kpa u wɔllu kɛnɛ gura yu
yɔ̃ra yu ku maa nɛ, kpa tem mu ku maa
dĩanu ko kpa i gbi mii mii tem gem mɛ
sɔɔ, mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
18 Gari yi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i de yi n wãa
bɛɛn gɔ̃ruɔ ka bɛɛn nɔɔwɔ. I de yi n
gbinisi bɛɛn gãsenɔ ka bɛɛn sirinɔ kpa
i n ka yi yaaye.
19 I ko i yi bɛɛn bibu keu kowa kpa i
n da bu yin gari sɔ̃ yɛnusɔ ka swaaɔ ì n
wuu dɔɔ ka sanam mɛ i ko i kpuna ka
sanam mɛ i seewa.
20 I yi yoruo bɛɛn dian gamboban
kadiriba sɔɔ ka wuu duu yerun
kɔnnɔsɔ.
21 I n kua mɛ, nge mèn nɔɔ wɔllu
ka tem mu wãa, nge mɛn nɔra Yinni
Gusunɔ u koo de bɛɛn wãaru tu dɛnya
tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ
mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo bu wɛ̃.
22 I n wooda be kpuro mɛm nɔɔwa
be na bɛɛ wɛ̃ mi, ma i ka be sɔmburu
kua i Gusunɔ bɛsɛn Yinni kĩa, ma i
sĩa win swɛɛ kpuro sɔɔ, ma i ka nùn
maninɛ mam mam,
23 saa ye sɔɔra u koo bɛɛ bwese ni
kpuro gira ni nu bɛɛ dam ka dabiru
kere mi, kpa i nin tem mwa.
24 Mi i naasu sɔndi kpuro mu koo
kowa bɛɛgim. Bɛɛn tem mɛn nɔɔ bura
yera ko n wãawa saa tem saaran di
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ n ka da Libanin
guunɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ, saa maa
daa baka te ba mɔ̀ Efaratin di sɔ̃ɔ yari
yerɔ, n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia.
25 Goo kun kpɛ̃ u yɔ̃ra bɛɛn wuswaaɔ
u bɛɛ ma. Yam kpuro mi i ko da tem
mɛ sɔɔ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo de
min tɔmbu bu bɛrum soora kpa ba n
nande bɛɛn sɔ̃ nge mɛ u bɛɛ yen nɔɔ
mwɛɛru kua.
26 I swaa dakio i nɔ. Domaru ka bɔ̃ri
wee. I gɔsio ye i kĩ gisɔ.
27 I n Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodaba
mɛm nɔɔwa be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, i ko
i domaru wa.

28 Adama ì n yina i win woodaba
mɛm nɔɔwa, ma i gɛra win swaan di ye
na bɛɛ sɔ̃ɔsimɔ gisɔ, ma i da i bũnu sãwa
ni i ɲ̀ daa yɛ̃, i ko i bɔ̃ri wa.
29 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
koo de i du tem mɛ i ko i mwa sɔɔ,
guu te ba mɔ̀ Garisimun wɔlləwa i ko
i domarun gari kpara kpa i maa bɔ̃rin
gari kpara guu te ba mɔ̀ Ebalin wɔllɔ.
30 Guu ni, nu wãawa Yuudɛnin guru
giɔ, swaa ye ya wãa sɔ̃ɔ duu yeru gian
biruɔ, Kananiban temɔ, be ba wãa
Yuudɛnin wɔwaɔ, Giligalin deedeeru,
Mɔren dãa sɔ̃ɔn bɔkuɔ.
31 I ko i Yuudɛni tɔbura i da i tem
mɛ mwa mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ. Mu koo ko bɛɛgim kpa i sina
mi,
32 kpa i woodaba ka yiirebu kpuro
mɛm nɔɔwa mam mam be na bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ gisɔ.

YINNI GUSUNƆN WOODABA

12

1 Woodaba ka yiirebu wee ye i ko
i mɛm nɔɔwa i ka sɔmburu ko bɛɛn
wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ
Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u bɛɛ
wɛ̃ɛmɔ.

Sãa yee teera ta ko n wãa

Yinni Gusunɔn sɔ̃

2 I ko i bwese ni i ko i gira min bũnun
sãa yenu kpuro kɔsukuwa mam mam
guunɔ ka gungunɔ ka dãa kubenɔ.
3 I ko i ben yãku yenu suririwa, kpa
i ben bũu turanu kɔsuku. I ko i ben
bwãarokunu bɔɔkuwa i dɔ̃ɔ mɛni kpa
bu ku maa nin yĩsinu yaaya yam mi
kpuro sɔɔ.
4 I ku bwese tuku nin komanu saari
ì n Gusunɔ bɛsɛn Yinni sãamɔ.
5 Yam mi u koo gɔsi u win wãa yeru
ko, miya bɛɛ kpuro i ko i da i nùn sã
kpa u bɛɛ win tii sɔ̃ɔsi mi.
6 Miya i ko i n da ka bɛɛn yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu de ka siarabun
yãkunu ka bɛɛn ye i mɔ kpuron
wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ka bɛɛn
gbean dĩa gbiikinu ka kɛ̃nu ka maa
kɛ̃ɛ ni i kua i ka bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu
yibia ka sere maa bɛɛn yaa sabenun
bii gbiikinu.
7 Gusunɔ bɛɛn Yinnin sãa yeru miya
i ko i yãku diiranun sukum di sannu
bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu kpa i n nuku
dobu yiba yèn sɔ̃ u bɛɛ domaru kua ye
i kua kpuro sɔɔ.
8 Saa ye, i ɲ̀ ko i maa Yinni Gusunɔ
sã nge mɛ sa mɔ̀ mini gisɔ mi baawure
u mɔ̀ ye u kĩ.
9 Geema, i ɲ̀ gina tura tem mɛ sɔɔ, mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ kpa i
n ka wãaru dimɔ bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Adama i ko i Yuudɛni tɔbura kpa
i sina tem mɛ sɔɔ mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mi.
U koo bɛɛ wɛ̃rabu wɛ̃ sanam mɛ u koo
bɛɛ wɔra bɛɛn yibɛrɛba kpuron nɔman
di be ba bɛɛ sikerenɛ kpa i sina mi ka
bɔri yɛndu.
11 Miya Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo
win wãa yeru gɔsi mi u koo bɛɛ
win tii sɔ̃ɔsi. Miya i ko i n da ka
bɛɛn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu de ka
siarabun yãkunu ka bɛɛn ye i mɔ
kpuron wɔkuru baateren wɔllɔn tia
tia ka bɛɛn gbean dĩa gbiikinu ka kɛ̃nu
ka sere maa kɛ̃ɛ ni i kua i ka bɛɛn
nɔɔ mwɛɛnu yibia nge mɛ na raa bɛɛ
sɔ̃ɔwa.
12 Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yeru
miya i ko i nuku dobu ko bɛɛ ka bɛɛn
bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn
sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
ka Lefi be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ yèn
sɔ̃ ba ɲ̀ ben tiin tem mɔ.
13 I n tii sɛ kpa i ku ra yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu ko yãku turanu
kpuron mi, ni i ko i wa.
14 Adama i ko i nu kowa yam mi
Yinni Gusunɔ u koo gɔsi bɛɛn bwese
kɛri tian temɔ kpa i ko mi kpuro ye na
bɛɛ yiiremɔ.
15 Arumani ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, mi i wãa, i ko i kpĩ i
yaa go i tem saa ye i kĩ. Be ba dɛɛre ka
be ba kun dɛɛre, be kpuro ba koo kpĩ
bu ye tem nge mɛ ba ra nɛmu ka gina
tem.
16 Yen yɛm tɔnawa i ɲ̀ dimɔ. I ko i
mu yariwa temɔ nge nim.
17 I ku ra wɔkuru baateren wɔllɔn
tia tia di bɛɛn yɛnuɔ, ye i wuna alikama
sɔɔ ka dãa binu sɔɔ ni ba ra ka tam ko
ka ni ba ra ka gum ko. I ku maa bɛɛn
nɛɛ ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn bonun bii
gbiikinu di bɛɛn yɛnusɔ ka kɛ̃nu ka kɛ̃ɛ

ni i kua i ka bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ka
sere maa bɛɛn gbean dĩa gbiikinu.
18 Adama i ko i ye diwa sãa yerɔ te
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gɔsa bɛɛ ka bɛɛn
bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn
sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
ka Lefi be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
Miya i ko i nuku dobu ko arumani ye
i ko i n mɔn sõ.
19 I n tii sɛ saa kpuro ye i ko i n wãa
bɛɛn tem mɛ sɔɔ kpa i ku ra Lefiba biru
kisi.
20 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
koo bɛɛn tem yasiasia nge mɛ u bɛɛ nɔɔ
mwɛɛru kua, saa ye, yaa yà n bɛɛ binɛ
mɔ̀, i ko i kpĩ i ye tem nge mɛ i kĩ.
21 Sãa yee te Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
gɔsa tà n ka bɛɛ toma, i ko i kpĩ i yaa
sabenu wuna bɛɛn naa gõɔ ka bɛɛn yãa
gõɔ ka bɛɛn boo gõɔ sɔɔn di nge mɛ na
bɛɛ yiire, kpa i ye go i tem bɛɛn yɛnusɔ
nge mɛ i kĩ.
22 Wi u dɛɛre ka wi u kun dɛɛre, bɛɛ
kpurowa i ko i ye tem nge mɛ ba ra
nɛmu ka gina tem.
23 Adama i tii nɛnuɔ kpa i ku ra yaa
yen yɛm di domi yɛm mɛya mu sãa
yen wãaru. N ɩ̀ maa weenɛ i yaa ye
mɛnna i di ka yen wãaru sannu.
24 I ko i mu yariwa temɔ nge nim.
25 I n kua mɛ, i ko i bɔri yɛndu wa bɛɛ
ka bɛɛn bibun bweseru domi i kua ye
ya koo Yinni Gusunɔ wɛ̃re.
26 Adama ye i Yinni Gusunɔ yiiya
ka kɛ̃ɛ ni i kua i ka bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu
yibia, i ko ka ye kpuro dawa win sãa
yerɔ te u gɔsa.
27 I n yãku dõɔ mwaararuginu mɔ̀,
yaa ka yen yɛm sanna i ko i mɛnna i yi
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yãku yeru wɔllɔ.
I n maa siarabun yãkunu mɔ̀, i ko i yen
yɛm yariwa yãku yeru wɔllɔ kpa i yen
yaa tem.
28 I sõɔsi ni kpuro swaa dakio, i nu
mɛm nɔɔwa ni na bɛɛ wɛ̃ mi, kpa i wa i
n bɔri yɛndu mɔ sere ka baadommaɔ
bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru, kpa i n
mɔ̀ ye ya wã ya Gusunɔ bɛsɛn Yinni
doremɔ.

I ku ra Kananiban bũnu sã

29 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bwese
ni kpeerasia ni i ko i gira mi. Sanam
mɛ i nu gira i sina nin temɔ,
30 i n tii sɛ kpa i ku ra de nu bɛɛ yina
mwa i nin kookoosu saari. I ku ra kasu
i gia nge mɛ nu ra ka nin bũnu sã, kpa
i gere i nɛɛ, i ko i kowa nge mɛ.
31 I ku ra bu saari ì n Gusunɔ bɛsɛn
Yinni sãamɔ, domi bà n sãaru mɔ̀,
gãa disigina ba ra n mɔ̀ ni Gusunɔ u
tusa. Ba ra mam ben bũnu yãku dõɔ
mwaararuginu kuewa ka ben bii tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu.

13

1 I ko i wooda be kpuro mɛm
nɔɔwawa be na bɛɛ wɛ̃ mi. I ku ra
gãanu ganu sosi, i ku ra maa gãanu
ganu kawa be sɔɔ.

Ba koo Isireli

be ba bũnu sãamɔ sɛɛyasia

2 Bɛɛn suunu sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ
goo ɩ̀ kun mɛ yam wao goo ù n bɛɛ
maamaakin gari sõɔwa,
3 ma ye yɛ̃ro u bɛɛ sõɔwa mi, ya
koora, ma u bɛɛ sõɔwa u nɛɛ, i da i bũnu
sã ni i ɩ̀ daa yɛ̃,
4 i ku ra win gari nɔ. Domi Gusunɔ
bɛsɛn Yinniwa u bɛɛn laakari mɛɛrimɔ
u ka wa ì n nùn kĩn na ka bɛɛn gõru
kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro.
5 Gusunɔ bɛsɛn Yinni turowa i ko i
kasu kpa i nùn nasia. I win woodaba
nɔni dokeo, i nùn mɛm nɔɔwa, kpa i
nùn sã kpa i n ka nùn maninɛ.
6 I ko sɔmɔ wi, ɩ̀ kun mɛ yam wao
wi gowa wi u bɛɛ bɔriamɔ i ka Gusunɔ
bɛsɛn Yinni deri wi u sun yarama
Egibitin di mi sa yoru di. I ko yɛ̃ro
gowa yèn sõ u kĩ u bɛɛ gerasia Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin swaan di, ye u sun sõɔwa
su swĩi. Nge mɛya i ko i ka kõsa
kpeerasia bɛɛn suunu sɔɔn di.
7-8 Bwese tukunu nu ko n bɛɛ sik-
erenɛ, ganu nu n wãa turuku kpa ganu
nu n wãa n toma handunian goonu
nnɛ kpuro sɔɔ, nu n bũnu sãamɔ ni bɛɛ
ka bɛɛn baababa i ɩ̀ daa yɛ̃. Sɔrɔkudo
bɛɛn mɔɔ ɩ̀ kun mɛ bɛɛn wɔnɔ ɩ̀ kun
mɛ bɛɛn bii tɔn durɔ ɩ̀ kun mɛ tɔn kurɔ
ɩ̀ kun mɛ bɛɛn kurɔ ɩ̀ kun mɛ bɛɛn
bɔrɔ kĩnasi goo u koo bɛɛ kɔkiri asiri
sɔɔ u nɛɛ, i da i bũu ni sã.
9 I ku ra yɛ̃ro swaa daki i win gari
gem mwa. I ku ra maa win wɔnwɔndu
ko i sere nùn biru wukiri.

10 Adama i ko i nùn gowa. Wunɛ wi
u kɔkura, wuna kaa gbi a nùn kpenu
kasukum tore a ka go, tɔn be ba tie bu
sere nun swĩi.
11 I ko i nùn kpenu kasuku i gowa
yèn sɔ̃ u kasu u bɛɛ gɛrasia Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin swaan di wi u sun
yarama Egibitin di mi sa yoru di.
12 Mɛya n ko n sãa kpa bɛɛ Isireliba
kpuro i nɔ, kpa i bɛrum soora i ku maa
ka kɔ̃sa yen bweseru ko bɛɛn suunu
sɔɔ.
13-14 Sɔrɔkudo wuu si Gusunɔ u bɛɛ
wɛ̃n teu sɔɔ, tɔn kɔ̃sobu gabu ba koo
wuugibu kɔkiri bu nɛɛ, bu da bu bũnu
sã ni, ni i ṅ daa yɛ̃. I n nua mɛ,
15 i ko i gari yin kaso kowa i yi wɛ̃ɛri
kpa i yi bikikia ka laakari i wa bà n kɔ̃sa
ye kuan na ka gem.
16 Bà n ye kuan na, saa yera i ko
wuu gen tɔmbu kpuro go ka ben yaa
sabenu kpa i wuu gen tii kpeerasia ka
ye ya wãa ge sɔɔ.
17 I ko i wuu gen arumani kpuro
mɛnnawa gen yaaraɔ mi ba ra mɛnnɛ,
kpa i wuu ge ka arumani ye kpuro dɔ̃ɔ
mɛni muku muku. Ya ko n sãawa nge
yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru te i Gusunɔ
bɛɛn Yinni kua. Wuu ge, ga ko n sãawa
bansu sere ka baadommaɔ. Ba ṅ maa
su seeyamɔ.
18-19 I ku ra maa tii gãanu yiiya
arumani ye sɔɔ. Ya ko n sãawa Gusunɔ
bɛsɛn Yinnigia, kpa win mɔru yu wa
yu sure. I n win nɔɔ nua ma i win
woodaba kpuro mɛm nɔɔwa be na
bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, kpa i n mɔ̀ ye ya wã
win nɔni sɔɔ, u koo bɛɛ wɔnwɔndu ka
durom kua, kpa i dabia nge mɛ u bɛsɛn
baababa yen nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.

Gɔɔ woro ni Gusunɔ u yina

14

1 Bɛɛ Isireliba, i sãawa Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin tɔmbu. Goo ù n gu, i ku ra bɛɛn
wasin gam mura. I ku ra maa bɛɛn seri
kɔni wuswaa gia.
2 Domi i sãawa bwese te Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u gɔsa nɛnɛm. Handunian
bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛya u gɔsa i n ka
sãa win tɔmbu.

Yaa ye n weenɛ bu di

ka ye n ṅ weenɛ bu di

3 I ku ra gãa disiginu di.
4 Yɛɛ yi i ko i di, yiya naa ka yãaru ka
boo
5 ka yaa kpiku ka nɛmu ka kpasa ka
kpee boo ka gini bukaru ka kpee bɛra
ka gina.
6 Yɛɛ yi yi naa kaburosu yiru mɔ ma
yi ra tuka ko, yi kpurowa i ko i di.
7 Adama i ku ra yaa di ye ya ra
tuka ko tɔna ṅ kun mɛ ye ya naa
kaburosu yiru mɔ tɔna. Nge mɛya i
ku ra yooyoo di ka saataburu ka maa
damaa *. Yɛɛ yi, yi ra tuka ko adama yi
ṅ naa kaburosu yiru yiru mɔ. I ko i yi
garisiwa disigii.
8 I ku ra kurusɔ di ge, ge ga naa
kaburosu yiru yiru mɔ, adama ga ku
ra tuka ko. I ko i gu garisiwa disiguu.
I ku ra yɛɛ yin gaa di, i ku ra maa yin
gaan goru baba.
9 Yɛɛ yi yi wãa nim sɔɔ i ko i di yiya,
yɛɛ yi yi kɛ̃ɛritii ka kokosu mɔ kpuro.
10 Adama yi yi ṅ kɛ̃ɛritii ka kokosu
mɔ, i ku ra yi di. I ko i yi garisiwa
disigii.
11 Gunɔ ge ga dɛɛre kpurowa i ko i
di.
12 Adama gunɔ si i ṅ dimɔ siya, gunɔ
bakeru ka yabereku ka gunɔ bake te ta
ra n wãa nim wɔ̃kuɔ
13 ka bɔsu sooku ka siro ka ye ya ka
gu weenɛ kpuro
14 ka gbanamgbaaru ka ye ya ka tu
weenɛ kpuro
15 ka taataaru ka booro ka kparuko
yãatam barebu ka kasa ka ye ya ka ye
weenɛ kpuro
16 ka booron bweseru baatere
17 ka gbamgbayaku ka tionko ka swãa
wĩaku
18 ka nim kpakpayɛ ka bukaabo ka ye
ya ka ye weenɛ kpuro ka kpurabu ka
sere kɔ̃ɔ.
19 I ko i kɔkɔmii ni nu ra yɔ̃ yɔ̃
garisiwa disiginu. I ku ra nu di.
20 Adama ni nu dɛɛre kpurowa i ko i
kpĩ i di.

* **14:7** ***damaa*** - A maa mɛɛrio Sãarun Wooda 11:5

21 I ku ra yaa gaa di ye ya ka tii gu. I
ye sɔɔ wi u wãa bɛɛn yɛnuɔ kɛ̃ɛyɔ u di
ɲ̀ kun mɛ i ye sɔbu gabu dɔre. Domi
i sãawa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tɔmbu
mam mam. I ku ra maa boo buu yike
ka gen mɛron bom.

Wɔkuru baateren wɔllun tia tian wooda

22 Wɔ̃ɔ baagere, bɛɛn gbean dĩanu
sɔɔ, wɔkuru baateren wɔllɔ tia tiawa i
ko i n da wunɛ,
23 kpa i n da ka de Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa. I ko i tia
tia ye wuna bɛɛn alikama sɔɔ ka dãa
bii ni ba ra ka tam ko sɔɔ ka ni ba ra
ka gum ko sɔɔ, kpa i ye di mi, ka bɛɛn
nɛɛ ka bɛɛn yãanu ka bɛɛn bonun bii
gbiikinu. Ye kpurowa i ko i n da di mi,
kpa i ka gia nge mɛ i ko i n da Gusunɔ
bɛɛn Yinni nasie baadomma.
24 Sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
koo bɛɛ domaru kua ma bɛɛn dĩanu nu
koora, sɔrɔkudo i ɲ̀ kpĩa i ka tia tia ye
na ye i wuna wɔkuru baateren wɔllɔ
yèn sɔ̃ bɛɛn gbabura toma ka win sãa
yee te u gɔsa mi.
25 Saa ye sɔɔ, i ko i tia tia ye dɔrawa
yè i wuna wɔkuru baateren wɔllɔ mi,
kpa i yen gobi nɛnuma i ka na Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa.
26 Miya i ko i ka gobi yi nɛɛ dwe ka
yãanu ɲ̀ kun mɛ bonu ka tam mɛ mu
du ka mɛ mu bɔ ye ya koo ka bɛɛ naawa
kpuro gesi kpa i ye di mi, i n ka Gusunɔ
bɛɛn Yinni sãamɔ, kpa i n nuku dobu
mɔ̀ bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu.
27 Saa ye sɔɔ, i ku ra Lefiba duari be
ba wãa bɛɛn wusɔ, domi ba ɲ̀ tem mɔ
bɛɛn suunu sɔɔ.
28 I ko i n da wɔ̃ɔ itase ka wɔ̃ɔ itasen
wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia yiwa
bɛɛn wusɔ,
29 kpa ya n sãa Lefibagia be, be ba
ɲ̀ tem mɔ bɛɛn suunu sɔɔ ka sɔbugia
ka gobekubagia ka gɔminibugia be ba
wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa bu di bu debu
kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ domaru
kua bɛɛn sɔma kpuro sɔɔ ye i mɔ̀.

Dibun karabu wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka wɔ̃ɔ nɔɔba yiru

15

1 I ko i n da be ba bɛɛn dibu nɛni
karewa wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka wɔ̃ɔ nɔɔba
yiru.
2 Wee nge mɛ i ko i ka wooda ye
sɔmburu koosina. Sanam mɛ ba dibu
karabun gari kpara Yinni Gusunɔn sɔ̃,
n weenɛwa be ba ben winsim gobi
bɔkura bu yɛ̃robu dii bi kara, kpa bu
ku maa bu gãanu bikia.
3 I ko i kpĩ i sɔbu baasi bu ka bɛɛ bɛɛn
dibu kɔsia, adama i ko i bɛɛn mɛro
bisibu karawa.
4-5 I n gesi Gusunɔ bɛsɛn Yinnin nɔɔ
nua, i win woodaba mɛm nɔɔwa mam
mam be na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ, u koo bɛɛ
domaru kua tem mɛ u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ
kpa sãaro u kun wãa bɛɛ sɔɔ.
6 U koo bɛɛ domaru kua nge mɛ u
bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua. I ko i bwese tuku
dabinu gobi bɔkura, adama bɛɛ, i ɲ̀ ko
i n gobi bɔkurabun bukata mɔ. I ko i
bwese tuku dabinu kera, adama nu ɲ̀
kpɛ̃ nu bɛɛ kera.
7 Ka mɛ, bɛɛn goo ù n sãa sãaro tem
mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃n
wuu gagu sɔɔ, i ku ra gɔbia i yina i nùn
gobi bɔkura.
8 I ko i nùn bɔkurawa ka nuku tia yìn
bukata u mɔ.
9 I laakari ko, kpa i ku ra nuku
kɔ̃su bwisikunu ko i nɛɛ, wɔ̃ɔ nɔɔba
yiruse wee ya turuku kooma yè sɔɔ ba
ra dibugibu kare, kpa i sɛ̃sia i yina i
nùn bɔkura. I n kua mɛ, u koo Yinni
Gusunɔ nɔɔgiru sue bɛɛn sɔ̃, kpa i yen
taarɛn are sɔbe.
10 I nùn bɔkuro ka nuku tia. I n kua
mɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛn
sɔma kpuro domaru kua ye i mɔ̀.
11 Sãarobu ba ko n wãawa tem
mɛ sɔɔ saa kpuro. Yen sɔ̃na na bɛɛ
wooda yeni wɛ̃ na nɛɛ, i de i n sãa
nuku tiagibu bɛɛn mɛro bisi be ba sãa
sãarobu ka wɔnwɔndobu sɔɔ.

Yobun karabu

12 Bɛɛn Heberusi goo, tɔn durɔ ɲ̀
kun mɛ tɔn kurɔ ù n tii bɛɛ dɔre, u
koo bɛɛ sɔmburu kuawa wɔ̃ɔ nɔɔba tia.
Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse i ko i nùn karawa u
doona.
13 I n nùn karamɔ, i ku de u doona
nɔm dira.

14 I ko i nùn kɛ̃ru wɛ̃wa bɛɛn yaa
sabenu sɔɔ ka bɛɛn alikama sɔɔ ka tam
sɔɔ, kpuro sɔɔ gesi ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u koo bɛɛ domaru kua.
15 I yaayo ma i raa yoru di Egibitiɔ,
ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ yakia.
Yen sɔ̃na na bɛɛ wooda yeni wɛ̃ɛmɔ
gisɔ.
16 Bɛɛn yoo goo ù n nɛɛ, u ǹ yariɔ
bɛɛn min di yèn sɔ̃ u bɛɛ ka bɛɛn
yɛnugibu kĩ, u maa dobu nɔɔmɔ bɛɛn
mi,
17 saa ye sɔɔ, u koo gambo gballiwa
kpa i sɔkura sua i ka win swaa yaba
kpa u ko bɛɛn yoo sere ka baadommaɔ.
Nge mɛya i ko i maa yoo tɔn kurɔn tii
kua.
18 I ku ra de n bɛɛ sɛ̃sie i ka yoo kara
u doona bɛɛn min di yèn sɔ̃ sɔmbu te
u bɛɛ kua wɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔ ta bɛɛ sɔm
kowo wi i kɔsiamɔn aren nɔn yiru wɛ̃,
kpa Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ domaru
kua ye i mɔ̀ kpuro sɔɔ.

Yaa sabenun bii gbiikinu

19 I ko i bɛɛn nɛɛ ka bɛɛn yãanu ka
bɛɛn bonun bii gbiikii dwanu Gusunɔ
bɛsɛn Yinni yiiyewa. I ku ra ka bɛɛn
nɛɛn bii gbiikinu sɔmburu ko, i ku ra
maa bɛɛn yãanun bii gbiikinun sansu
bɔɔri.
20 I ko i n da nin yaa temwa bɛɛ
ka bɛɛn yɛnugibu wɔ̃ɔ baagere Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa.
21 Yaa sabe nin garu tà n naasu barɔ
ǹ kun mɛ tà n wɔ̃ko sãa ǹ kun mɛ tà n
alebu gaa mɔ, i ku ra ka tu Gusunɔ bɛɛn
Yinni yãkuru kua.
22 I ko i ten yaa temwa yɛnuɔ. Wi u
dɛɛre ka wi u ǹ dɛɛre, be kpurowa ba
koo ye tem nge mɛ ba ra nɛmu ka gina
tem.
23 Adama i ku ra yen yɛm di. I ko i
mu yariwa temɔ nge nim.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru

16

1 Suru wi ba mɔ̀ Abibu sɔɔ, i ku ra
duari i Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sɔ̃. Domi suru
wi sɔɔra u bɛɛ yara Egibitin di wɔ̃kuru.
2 Yɛɛ yi i ko i wuna bɛɛn yaa sabenu
sɔɔ i ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãkuru
kua Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te sɔɔ, yiya,
yãanu ka bonu ka kɛtɛba. I ko i tɔ̃ɔ
baka te diwa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
te u gɔsa.
3 Tɔ̃ɔ baka ten sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ,
i ǹ pɛ̃ɛ dimɔ ye ba seeyatia doke. Ye
ba ǹ seeyatia dokewa i ko i di yèn sɔ̃
ka duka i yara Egibitin di. I n nɔni
swãarun pɛ̃ɛ ye dimɔ, nge mɛya bɛɛn
wãaru kpuro sɔɔ i ko i ka tɔ̃ɔ baka te
yaaya tè sɔɔ i yara Egibitin di.
4 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, i ǹ ko i de pɛ̃ɛ
seeyatia ya n wãa bɛɛn tem mɛ kpuro
sɔɔ. I ǹ maa yaa ye i ka yãkuru kua
tɔ̃ɔ gbiikirun yoka yiimɔ sere sisiru
bururu.
5 I ku ra tɔ̃ɔ baka te di bɛɛn wusu
kpuro sɔɔ mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ
swĩi,
6 ma n kun mɔ wuu ge u gɔsa sɔɔ,
mi win sãa yeru ta wãa. I ko i yãkuru
kowa yoka sanam mɛ sɔ̃ɔ u dua nge saa
ye i yarima Egibitin din saka.
7 I ko i yaa sabe te wɔ̃wa kpa i tu tem
yam mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gɔsa
mi. I n tɔ̃ɔ baka te di i kpa, yen sisiru
bururu, kpa i gɔsira i wura bɛɛn wusɔ.
8 Sɔ̃ɔ nɔɔba tia sɔɔ, i ko i pɛ̃ɛ diwa ye
ba ǹ seeyatia doke. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse,
kpa i mɛnna Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sɔ̃.
I ǹ ko i sɔmburu garu ko tɔ̃ɔ te sɔɔ.

Gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakaru

9 Saa yèn di i dĩanu gɛ̃ɛbu torua, i ko
i alusuma gariwa yu ka ko nɔɔba yiru.
10 Yen biru, kpa i Gusunɔ bɛsɛn
Yinni gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakaru diiya kpa i
maa ka nùn kɛ̃nu naawa ye u domaru
kua u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ.
11 I ko i nuku dobu ko win wuswaaɔ
win sãa yee te u gɔsa sɔɔ bɛɛ ka bɛɛn
bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bɛɛn
sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
ka Lefiba ka sɔbu ka gobekuba ka
gɔminibu, be kpuro gesi be ba wãa
bɛɛn suunu sɔɔ.
12 I wooda be mɛm nɔɔwɔ kpa i ka
sɔmburu ko. I yaayo ma i raa sãawa
yobu Egibitiɔ.

Kunun tɔ̃ɔ bakaru

13 I n bɛɛn gbean dĩa bimiginu so i
kpa, ma i bɛɛn resɛm binu gama i kpa,
i ko i Kunun tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru.

14 I ko i nuku dobu kowa tɔ̃ɔ baka te
sɔɔ, bɛɛ ka bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu ka bɛɛn sɔm kowo tɔn durɔbu
ka tɔn kurɔbu ka Lefiba ka sɔbu ka
gobekuba ka gɔminibu be ba wãa bɛɛn
suunu sɔɔ.
15 I ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni tɔ̃ɔ baka
te diiyawa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru sãa yee te u
gɔsa sɔɔ. Domi u koo bɛɛn gbean dĩanu
ka sɔma ye i mɔ̀ kpuro domaru kua
kpa i n wãa nuku dobu sɔɔ mam mam.
16 Wɔ̃ɔ baagere, nɔn itawa bɛɛn tɔn
durɔbu kpuro ba ko n da de Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ te u gɔsa. Saa
yera, pɛ̃ɛ ye ba ɲ̀ seeyatia doken tɔ̃ɔ
bakarun saa ka gɛ̃ɛbun tɔ̃ɔ bakarun saa
ka kunun tɔ̃ɔ bakarun saa. Adama bu
ku da mi ka nɔm dira.
17 Ben baawure u koo ka kɛ̃ru dawa
mèn nɔru u koo kpĩ ye Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u domaru kua u nùn wɛ̃ sɔɔ.

Wooda ye ba yi siribun sɔ̃

18 I ko i bɛɛn bwese kɛri sɔɔ siri
kowobu ka wirugibu swĩiwa bɛɛn
wusu kpuro sɔɔ si Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u bɛɛ wɛ̃. Kpa ba n da tɔmbu siri gem
sɔɔ.
19 I ku ra siri ka murafitiru, i ku
ra goo gem wɛ̃ win bɛɛrɛn sɔ̃. I ku
ra maa nɔm biran kɛ̃ru mwa domi ta
ra laakarigibun nɔni wɔ̃kewa kpa tu
gemgibun gere gɔsia.
20 I ko i gem swĩiwa mam mam kpa
i wa i n wãa, kpa i tem mɛ mwa mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.

Ba bũu sãaru yina

21 I ku ra bũu dãru garu gira yãku
yerun bɔkuɔ te i ko i Gusunɔ bɛsɛn
Yinni bania.
22 I ku ra maa kperu garu gira ta n
sãa bũu, domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
ye kpuro tusa.

17

1 I ku ra Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãkuru
kua ka kɛtɛ ɲ̀ kun mɛ ka yãaru ɲ̀ kun
mɛ ka boo, yen gaa yà n bararu garu ɲ̀
kun mɛ alebu gaa mɔ, domi ya sãawa
sese disigiru win mi.
2-3 I n da da i wãa wuu si Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, sɔrɔkudo sɔ̃ɔ
teeru wuu sin gagu sɔɔ, tɔn durɔ goo
ɲ̀ kun mɛ tɔn kurɔ goo u koo Yinni
Gusunɔ tɔnu kam kom kua u da u
bũnu yiira u sã, ka mam sɔ̃ɔ ka suru
ka kperi kpuro. Yeya ya ko n sãa kɔ̃sa
Gusunɔn nɔni sɔɔ domi n ɲ̀ mɛ u bɛɛ
yiire i ko.
4 Sanam mɛ i nua ba nɛɛ, goo u yen
bweseru kua, i ko i yen gari wɛ̃ɛriwa
ka laakari. I n deema yɛ̃ro u sese
disigii te kuawa ka gem bɛɛ Isireliban
tem sɔɔ,
5 saa ye sɔɔra i ko i ka yɛ̃ro da wuun
gbãra kɔnnɔwɔ ɲ̀ n tɔn durɔn na, ɲ̀
n maa tɔn kurɔn na kpa i nùn kpenu
kasuku i go.
6 I ku ra goo taarɛ wɛ̃ i go ma n kun
mɔ tɔmbu yiru ɲ̀ kun mɛ ita ba win
seeda di. Tɔn turon seeda dibu kun
tura.
7 Seedagii beya ba koo gbi bu yɛ̃ro
kpenu kasukum tore bu ka go kpa tɔn
be ba tie bu sere maa swĩi. Nge mɛya i
ko i ka kɔ̃sa ye wuna bɛɛn suunu sɔɔn
di.

Siribu

8 Goo ù n tɔnu go ɲ̀ kun mɛ gabu bà n
sanna ɲ̀ kun mɛ goo ù n goo mɛɛra kua,
ma i kpana i bu siria, i seewo i ka bu
da yam mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo
tii gɔsia sɔɔ.
9 I doo yãku kowobu Lefiban mi ka
siri kowobun mi kpa bu bɛɛ sɔ̃ nge mɛ
i ko i siri bi koosina.
10 I ko i kowa dee dee ye ba bɛɛ
sɔ̃ɔwa sãa yee ten min di tè Yinni
Gusunɔ u tii gɔsia.
11 I ko i wooda ka sɔ̃ɔsi ni ba bɛɛ wɛ̃
mi mɛm nɔɔwawa mam mam. I ku ra
yen gaa yina.
12 Wi u tii sua ma u yina u yãku
kowo wi u Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
sɔmburu mɔ̀ mi ka siri kowon gari
swaa daki, ba koo yɛ̃ro gowa. Nge
mɛya i ko i ka kɔ̃sa wuna bɛɛ Isireliban
suunu sɔɔn di
13 kpa tɔnu baawure wi u ye nua u
nanda kpa goo u ku maa tii sua.

Wooda ye ba yi

sina bokon swĩibun sɔ̃

14 Sanam mɛ i dua i wãa tem mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ sɔɔ,
ma i gerua i nɛɛ, i kĩ i n sina boko mɔwa
nge mɛ bwese ni nu bɛɛ sikerenɛ nu
mɔ,

15 wi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u gɔsa,
wiya i ko i swĩi u ko sina boko. U ko
n sãawa Isireli. I ku ra de sɔɔ wi i ɲ sãa
bwese teeru u ko bɛɛn sina boko.
16 Sina boko wi, u ɲ ko u n dumi mɔ
dabi dabiru. U ɲ ko u n da maa gabu
gɔri Egibitiɔ bu dumi dweema. Domi
Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u ɲ kĩ
i maa wura mi.
17 Win kurɔbu ba ɲ ko ba n dabi win
gɔ̃ru gu ku raa ka gɛra Gusunɔn min
di. U ɲ koo maa tii sii geesu ka wura
sweena siki siki.
18 Sina boko wi, ù n sina gɔna sina
u kpa, u koo de bu nùn wooda yeni
yoruawa tireru sɔɔ ye ya ko n wãa
yãku kowo Lefiban mi.
19 Tire te, ta ko n wãawa win bɔkuɔ
kpa u n da tu gari tɔ̃ɔ baatere win
wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ kpa u ka gia
nge mɛ u koo Gusunɔ win Yinni nasia,
u win woodaba ka win yiirebu mɛm
nɔɔwa.
20 Kpa u ku tii sua u n tamaa u win
Isirelisibu kerewa kpa u ku wooda
yen gaa yina kpa wi ka win bibun
bweserun bandu tu dakaa da Isire-
liban suunu sɔɔ.

Ye ya ko n sãa Lefibagia

18

1 Yãku kowo Lefiba ka be ba tie
Lefin bweseru sɔɔ kpuro ba ɲ tem
wasi nge Isireli be ba tie. Yãku ni ba
Yinni Gusunɔ kua ka gãa ni ba ka nùn
naawa, yera ya ko n sãa ben dĩanu.
2 Ba ɲ tem wasi mu n sãa ben tubi
nge Isireli be ba tie. Adama Yinni
Gusunɔgia ya ko n sãa ben tubi nge mɛ
u bu sɔ̃ɔwa.
3 Yãku yaan mi bɛɛ Isireliba i ko
yãku kowobu wɛ̃ ì n yãkuru kua ka
kɛtɛ ɲ kun mɛ ka yãaru ɲ kun mɛ ka
boo, miya yen nɔm faram ka yen baa
saburosu ka yen bɔsɔnu.
4 Kpa i maa bu bɛɛn dĩa ni i gbia i gã
wɛ̃. Niya, alikama ka dãa bii ni ba ra ka
tam ko ka ni ba ra ka gum ko ka sere
bɛɛn yãanun san si i gbia i bɔɔra.
5 Domi bɛɛn bwese kɛri kpuro sɔɔ,
Lefin bwese kɛra Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u gɔsa bu ka sɔmburu ko win sãa yerɔ
be, ka ben bibun bweseru sere ka
baadommaɔ.
6 Lefi goo ù n kĩ u yari Isirelin wuu
gagun di mi u wãa u ka da mi Yinni
Gusunɔn sãa yera wãa,
7 u koo kpĩ u win sɔmburu ko mi,
Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ nge mɛ
win mɛro bisibu Lefi be u deema mi
ba mɔ̀.
8 Ba koo nùn dim wɛ̃wa mu n ka
begim nɛ baa mɛ u ye u raa mɔ dɔra.

Gusunɔn sɔmɔ weesugibu

ka win sɔmɔ gemgii

9 I n tura tem mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃, i ku ra mɛn
tɔmbun sãaru saari te Yinni Gusunɔ u
tusa.
10 I ku ra de bɛɛ sɔɔ, goo u ka win bii
yãkuru garu ko. I ku maa de goo u n
sɔroru mɔ̀ bɛɛn suunu sɔɔ,
11 ɲ kun mɛ u n gɔribu sokumɔ ɲ
kun mɛ u n dobo doboba mɔ̀.
12 Domi yeni kpurowa Yinni
Gusunɔ u tusa. Yen sɔ̃na u koo tem
min tɔn be kpuro gira bɛɛn wuswaan
di,
13 kpa bɛɛ i n sãa Gusunɔ bɛsɛn
Yinnigibu mam mam.
14 Domi bwese te i ko i gira mi,
ba ra sɔroru kowa kpa bu kperin
saria mɛɛri bu ka bikiaru ko. Adama
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ɲ bɛɛ ye
wurarimɔ.
15 U koo bɛɛ win sɔmɔ goo seeya
bɛɛn bweseru sɔɔn di nge nɛ, Mɔwisi.
Wiya i ko i swaa daki.
16 Domi yera i Yinni Gusunɔ bikia
sanam mɛ i mɛnna Horɛbun guurɔ. I
nɛɛ, i ɲ maa kĩ i Yinni Gusunɔn tiin
nɔɔ nɔ ɲ kun mɛ i win dɔ̃ɔ boko wi wa.
Domi i ɲ kĩ u bɛɛ go.
17 Ma Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛn bikia bi, bu wã.
18 U nɛɛ, u koo bɛɛ win sɔmɔ goo
seeya bɛɛgibun suunu sɔɔn di nge nɛ,
kpa u win gari doke win nɔɔ sɔɔ. Kpa
sɔmɔ wi, u bɛɛ sɔ̃ kpuro ye u nùn yiire.
19 Bɛɛn goo ù n yina u gari yi
swaa daki yi sɔmɔ wi, u koo gere ka
Gusunɔn yĩsiru, u koo yɛ̃ro sɛɛyasiawa.
20 Adama sɔmɔ wi, ù n gari gɛɛ sosi
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru ye u ɲ nùn
yiire u gere ɲ kun mɛ ù n gari gerua
ka bũnun yĩsiru, ba koo nùn gowa.

21 Sɔrɔkudo i ko i tii bikia i nɛɛ,
amɔna sa ko n ka yɛ̃ gari yi Yinni
Gusunɔ kun gerua.
22 Gusunɔn sɔmɔ goo ù n gari gerua
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ma yi ǹ koore
mɛ, yiya yi ǹ sãa Yinni Gusunɔn gere.
Sɔmɔ wiya u win gari seka. I ku win
bɛrum ko.

Wuu sìn mi

ba ko n da kpikiru de

19

1 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bwese
tukunu gira nin tem di kpa u nin tem
mɛ bɛɛ wɛ̃, kpa i n ben wusu ka ben
yɛnusu mɔ.
2-3 Tem mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ
wɛ̃ mi, ì n mu mwa i kpa, i mu bɔnu
koowo beri ita kpa i yen baayere sɔɔ
wuu teu wuna mi be ba tɔnu go ba ko
n da kpikiru we, kpa i swɛɛ yabiri yi
ba ko n da ka de mi.
4 Tɔn be ba ben winsim go ba ǹ
ka baaru, ba ǹ daa maa yibɛrɛ tɛɛru
mɔɔsinɛ, be tɔnawa ba koo kpĩ bu
kpikiru da wuu sin mi.
5 Nge tɛ̃, gabu bà n da yakasɔ ba
dãa kĩimɔ, kpa gbãa yu wɔɔra yu win
beruse wɔri yu go, wuu gen teu sɔɔra
u koo kpikiru da u wa u n ka wãa,
6 kpa wi ba gon dusibun mɔru yà n
seewa bu ku raa yɛ̃ro naa turi bu mwa
swaan tondabun sõ. Domi wi, ka wi u
gu mi, ba ǹ daa yibɛrɛ tɛɛru sãa.
7 Yen sõna na bɛɛ sõɔwa na nɛɛ, i
wusu ita gɔsio su n sãa kpiki yenu.
8-9 Ma i wooda ye kpuro mɛm nɔɔwa
i ye nɔni doke ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ gisɔ,
ma i Gusunɔ bɛsɛn Yinnin kĩru mò, u
koo bɛɛn tem mɛ yasiasia kpa u mu bɛɛ
wɛ̃ mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru
kua. Saa yera i ko i maa wusu ita gasu
gɔsi i sosi sìn mi ba ko n da kpikiru de.
10 Nge mɛya ba ǹ koo maa be ba kun
toren yɛm yari tem mɛ sɔɔ mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ i n mɔ, kpa yɛ̃ron
yɛm mu kun wãa bɛɛn winɔ.
11 Adama goo ù n win winsim tusa,
ma u nùn so u go, yen biru, kpa u
kpikiru we wuu sin gagu sɔɔ,
12 win wuun guro gurobu ba koo
dawa bu nùn mwaama bu wi u koo
nùn mɔru kɔsie nɔmu bɛria u nùn go.
13 I ku nùn wɔnwɔndu kua. I taarɛ
sarirugiin yɛm wunɔ bɛɛ Isireliban su-
unu sɔɔn di kpa n bɛɛ wɛ̃ra.

Gbee kɔɔrɔn wooda

14 I n dua tem mɛ sɔɔ i kpa mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃, bà
n bɛɛ mu bɔnu kua ba kpa, i ku ra bɛɛn
winsim kɔɔrɔ mure bɛɛgia sɔɔ.

Seeda ye ba koo wura

15 Goo ù n tɔnu go ǹ kun mɛ ù
n toraru garu kua, tɔn turon seeda
kun tura bu ka yɛ̃ro taarɛ wɛ̃. Adama
tɔmbu yiru ǹ kun mɛ ita bà n seeda di,
saa yera ba koo yɛ̃ro garisi taarɛgii.
16 Goo ù n win winsim kõsa gaa
mani,
17 be yiru ye kpuro ba koo dawa
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ bu yãku
kowobu ka siri kowobu wa be ba
dɔma te sɔmburu mò mi.
18 Siri kowo be, ba koo ben gari
wɛ̃ɛriwa ka laakari. Bà n deema seeda
weesugia u win winsim manimɔ,
19 saa ye sɔɔra ba koo nùn kua nge
mɛ u raa bwisika bu win winsim wi
kua. Nge mɛya i ko i ka kõsa wuna bɛɛn
suunu sɔɔn di.
20 Tɔmbu bà n ye nua, ba koo bɛrum
duura. Ba ǹ maa kõsa yen bweseru mò
bɛɛn suunu sɔɔ.
21 I ku taarɛgii wɔnwɔndu kua. Wi
u tɔnu go, ba koo maa win tii gowa.
Wi u win winsim nɔni wuna, ba koo
maa wigii wunawa. Wi u win winsim
dondu bua, ba koo maa wigiru buawa.
Wi u win winsim nɔma bua, ba koo
maa wigia buawa. Wi u win winsim
naasu bua, ba koo maa wigisu buawa.

Tabun wooda

20

1 Sanam mɛ i bɛɛn yibɛrɛba tabu
wɔri, ì n ben dumi wa ka ben tabu
kɛkɛ yi dumi gawe ka sere ben tɔmbu
be ba bɛɛ dabiru kere, i ku ben bɛrum
ko. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa
ka bɛɛ wi, wi u bɛɛ yarama Egibitin di.
2 I sere tabu tore, yãku kowo u koo
nawa bɛɛn wuswaaɔ u nɛɛ,

3 i nɔɔwɔ bɛɛ Isireliba. Wee i na gisɔ
i ka bɛɛn yibɛrɛba tabu ko. I ku de
bɛɛn goon tororu tu kara. I ku bɛrum
soora, i ku diiri, i ku maa nanda ben
sɔ̃.
4 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ka bɛɛ wãa.
Wiya u koo bɛɛ nasara wɛ̃.
5 Yen biru be ba ra tabu kowobu
mwɛɛri, ba koo bikia bu nɛɛ, bɛɛ sɔɔ,
wara u yɛnu kpɔɔ bana ma u ɲ̀ gina
wure ge sɔɔ. Yɛ̃ro u de u wura yɛnuɔ,
kpa u ku gbi taa bi sɔɔ goo u du win
yɛnu ge sɔɔ.
6 Ba koo maa bikia bu nɛɛ, bɛɛ sɔɔ,
wara u dãa gbaanu kua ma u ɲ̀ gina
yen are diire. Yɛ̃ron tii u de u gɔsira
yɛnuɔ kpa u ku raa gbi taa bi sɔɔ goo u
tu tubi di.
7 Ba koo maa bikia bu nɛɛ, wara ba
kurɔ kã ma u ɲ̀ nùn sue gina. Win tii u
wuro yɛnuɔ kpa u ku raa gbi taa bi sɔɔ
kpa goo u kurɔ wi sua.
8 Kpa bu maa nɛɛ, bɛɛ sɔɔ, wara
u wurure. Bu de yɛ̃ro u wura win
yɛnuɔ. Kpa u ku raa be ba tie bɛrum
tia.
9 Bà n gari yi gerua ba kpa, kpa bu
bu tabu sinambu kua.
10 Sanam mɛ i wuu gagu tabu wɔri,
i gina gen tɔmbu bikio bu tii wɛ̃ ka
alafia.
11 Bà n wura ba bɛɛ ben wuun kɔnnɔ
kɛnia i dua, be kpurowa i ko i yoo
sɔma koosia.
12 Adama bà kun kĩ bu bɛɛ senna
ka alafia, ma ba nɛɛ, ba koo ka bɛɛ
sannawa, i bu tabu wɔrio.
13 Saa yè sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
bɛɛ bu nɔmu bɛria, saa yera i ko i tɔn
durɔ be ba wãa mi kpuro go ka takobi.
14 Adama tɔn kurɔbu ka bii piiminu
ka yaa sabenu ka arumani ye ya wãa
wuu ge sɔɔ kpurowa i ko i gura yu ko
bɛɛgia, kpa i ye dendi nge mɛ i kĩ, domi
Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u bɛɛ ye wɛ̃.
15 Mɛsuma ko i bwese nin wusu
kpuro kua ni nu ka bɛɛ toma, nu ɲ̀ wãa
tem mɛ i ko i mwa sɔɔ.
16 Adama tɔn benin wusu sɔɔ, si
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ mi, i n
mɔ, i ku ra de sin tɔnu goo u n wãa.
17 I de i bu go kpuro mam mam, be
ba sãa Hɛtiba ka Amɔreba ka Kananiba
ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba nge
mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ yiire.
18 Kpa bu ku raa bɛɛ ben koma
bɔrɔnugii ni tie ni ba ra ben bũnu
koosi. Kpa i ku ra ka ni Gusunɔ bɛsɛn
Yinni torari.
19 Sanam mɛ i wuu gagu wɔri i gu
tarusi n ka tɛ i sere gu kamia, i ku ra
gen dãa binuginu gbãa suasi. I ko i kpĩ
i nin binu di, adama i ku nu kĩi i sura
domi dãru ta ɲ̀ sãa tɔnu wi i ko i wɔri i
go.
20 Dãa te i yɛ̃ ta ɲ̀ sãa diiraru, tera i
ko i kpĩ i bura i ka sɛri ko yi i ko i ka
gbãraru yɔ sere i ka wuu ge kamia.

Wi ba go yakasɔn gari

21

1 Sanam mɛ i wãa tem mɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, ma i
wa ba goo go mɛ sɔɔ, yɛ̃ron gora kpĩi
yakasɔ, ma i ɲ̀ sere yɛ̃ wi u nùn go,
2 sanam mɛ sɔɔra guro gurobu ka
siri kowobu ba koo yarima kpa bu
wusun tondam yĩire si su wi ba go mi
sikerenɛ.
3 Wuu ge ba wa ga ka wi ba go mi
turuku bo, wuu gen guro gurobu ba
koo naa gbiiba kasuma tia ye ba ɲ̀ sugu
dokere yu ka sɔmburu garu ko.
4 Kpa wuu gen guro guro be, bu ka
naa gbiiba ye da wɔwa gaa sɔɔ ye ya
nim kokumɔ, mi goo kun wukure u
sere gãanu duure. Kpa bu naa gbiiba
yen wĩi suma bua mi.
5 Kpa yãku kowobu bu susima yen
bɔkuɔ be, be ba sãa Lefin bibu be
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wuna nɛnɛm
bu ka win sãa yerun sɔmburu ko kpa
bu maa tɔmbu domaru kua ka Yinni
Gusunɔn yĩsiru. Beya ba ko n da gari
kpuro wunanɛ yi yi sãa soonaa ka
mɛɛran gari.
6 Kpa wuu gen guro guro be kpuro
be ba susi wi ba go min bɔkuɔ bu ben
nɔma nia naa yen wɔllɔ wɔwa mi.
7 Kpa bu gere bu nɛɛ, ben nɔma kun
yɛm mɛni yari, mɛya ben nɔni kun
maa wa mɛ n kua u ka gu.
8 Yinni u be win tɔmbu Isireli be
u yakiama tora ten suuru kuo, kpa u
ku yɛm mɛ garisi ben winɔ mɛ mu sãa
toraru sarirugiin yɛm. Saa ye, Gusunɔ
u koo maa bu yɛm mɛ suuru kua.

9 Nge mɛya i ko i ka toraru sarirugiin
yɛm wuna bɛɛ sɔɔn di kpa i n mɔ̀ ye ya
koo Gusunɔ wɛ̃re.

Kurɔ dɛson suabu

10 Sanam mɛ i yara i bɛɛn yibɛrɛba
tabu wɔrim dɔɔ be Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u bɛɛ nɔmu bɛria, ma i bu dɛsiru
mwa,
11 be sɔɔ, ma bɛɛn turo u kurɔ burɔ
wa ma u nùn kĩru gɔ̃ru doke u ka nùn
sua kurɔ,
12 saa ye, u koo nùn suawa u ka da
win yɛnuɔ kpa u de u wii pɔɔru woka
kpa u win nii kɔkɔsu bɔɔri.
13 Kpa u win yãa ni u raa doke pota
kpa u da u sina yɛ̃ron yɛnuɔ u swĩ win
baaba ka win mɛron sɔ̃ suru tia. Yen
biru, kpa yɛ̃ro u den da u nùn deema
u ko win durɔ kpa wi, u maa ko win
kurɔ.
14 Adama ù n da nùn bwɛ̃ra yara, u
de u doona mi u kĩ. U ku raa nùn dɔra
u gobi mwa. Mɛya u ku maa nùn garisi
yoo. Domi u ka nùn mɛnna.

Ye ya sãa bii yerumagia

15 Goo ù n maa kurɔbu mɔ yiru,
ma u turo kĩ n kere turo, ma be yiru
kpuro ba nùn bii tɔn durɔbu marua,
wi u kun kĩ mi, ma wiya u nùn yeruma
marua,
16 sanam mɛ u bii be tubi bɔnu
kuammɛ, n ǹ weenɛ u wi u kĩn bii
garisi yeruma wi u ǹ kĩn biin ayerɔ.
17 Adama n weenɛ u wi u ǹ kĩn bii
wura nge win yeruma, kpa u nùn win
tubin bɔnu yiru wɛ̃. Domi u sãawa
win tundon dam yĩre gbiikiru. N
weenɛwa u yerumarun baa wa.

Bii mɛm nɔɔ sarin kɔkɔrɔ

18 Goo ù n bii tɔn durɔ mɔ, ma bii
wi, u kua mɛm nɔɔ sari wi u ku ra win
tundo ka win mɛron gere nɔ baa bà n
nùn sɛɛyasia,
19 saa ye sɔɔ, win tundo ka win mɛro
ba koo nùn mwawa bu ka na wuun
guro gurobun mi,
20 kpa bu guro guro be sɔ̃ bu nɛɛ, ben
bii wee, u ku ra ben gari nɔ. U win
wãaru dimɔwa bɛrɛtɛkɛ tam nɔrubu
sɔɔ.
21 Saa yera wuun tɔn durɔbu kpuro
ba koo nùn kpenu kasuku bu go kpa i
kɔ̃sa wuna bɛɛn suunu sɔɔn di. Isire-
liba kpuro bà n ye nua kpa bu bɛrum
ko.

Wi ba soora doken goru

22 Goo ù n toraru garu kua te ta tura
bu ka nùn go, ma ba nùn soora doke ba
bwɛ̃ dãa wɔllɔ,
23 bu ku de win goru ta n wãa dãa
mi sere ka wɔ̃kurɔ. Baa ǹ n yen mɛren
na, bu de bu nùn sike yen tɔ̃ɔ te. Domi
wi ba soora doke ba bwɛ̃ u kuawa mi
bɔ̃ruro Gusunɔn wuswaaɔ. I n da ko
mɛ, kpa i ku ra bɛɛn tem disi doke mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃.

A wunɛn tɔnusin gãanu

garisio nge wunɛn tiiginu

22

1 I n bɛɛn tɔnusin naa ǹ kun mɛ win
yãaru wa ta kɔ̃ɔramɔ, i ku ra de tu
doona. I ka tu wuro wi u tu mɔn mi.
2 Yɛ̃ron yɛnu gà n toman na, ǹ kun
mɛ ì kun nùn yɛ̃n na, i yaa sabe te suo
i ka da bɛɛn yɛnuɔ i tu nɔɔri sere wi u
tu mɔ ù n tu kasum na. Saa yera i ko i
nùn tu wesia.
3 I n maa bɛɛn tɔnusin kɛtɛku wa
ǹ kun mɛ win yaberu ǹ kun mɛ win
gãanu ganu ni nu kɔ̃ɔra, nge mɛya i ko
i maa nu kua. I ku nu deri nu kam ko.
4 I n wa goon kɛtɛku ǹ kun mɛ win
naa ya wɔruma swaa sɔɔ, i ku de yen
yɛ̃ro u ye seeya wi tɔna. I ko i nùn
somiwa u ka ye seeya.

Wooda bwese bweseka

5 Tɔn kurɔ u ku raa tɔn durɔn gãanu
sebe, mɛya tɔn durɔ u ku raa maa tɔn
kurɔn gãanu sebe. Domi wi u kua mɛ,
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo yɛ̃ro tusi.
6 I n wuu dɔɔ ma i gunɔ wa ga sɛ̃a
wɔkusi ǹ kun mɛ ga binu wɔkusi dãaɔ
ǹ kun mɛ temɔ, i ku gu mwa ka gen
binu sannu.
7 I de mɛro gu doona kpa i tii binu
yiiya, kpa bɛɛn wãaru tu bɛɛ wɛ̃ra kpa
tu dakaa da.
8 I n dii kpaaru bana i kpa, i ten tɛɛra
wɔllɔ gani dumi dokeo i ka sikerena
kpa baa goo ù n wɔruma min di u gu, i
kun taarɛ mɔ.
9 Bɛɛn resɛm gbaanu sɔɔ, i ku ra maa
dĩa bweseru garu duure. I n kua mɛ,

ten marum kpuro ka maa resɛm ye, ya ko n sãawa Gusunɔgia.
10 I n wukumɔ, i ku naa ka kɛtɛku sugu doke sannu.
11 I ku yãnu sebe ni ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii ka yãa sansun wɛ̃ɛ sannu.
12 I bɛɛn bekan soo sookaɔ sari dokeo.

Suanaan wooda sarabu

13 Goo ù n kurɔ sua ma ba mɛnna ka kurɔ wi, yen biru ma u ɲ̀ maa kurɔ wi kĩ, u nùn tusa,
14 sere u nùn funɛ wuna u win yĩsiru sanka, u gerua u nɛɛ, u kurɔ wi sua, ye ba dua ka wi, u ɲ̀ ka nùn deemɛ,
15 saa ye sɔɔra bii kurɔbu gen tundo ka gen mɛro ba koo ka bii win wɔndiarun seeda na bu wuun guro gurobu sɔ̃ɔsi wuun duu yerɔ mi ba ra mɛnnɛ.
16 Kpa bii win tundo u guro guro be sõ u nɛɛ, na nɛn bii wɔndia wi durɔ wini kãwa u n mɔ kurɔ, adama u nùn tusa.
17 Wee u nùn weesu mani u nɛɛ, u ɲ̀ ka nùn deemɛ. Adama nɛn biin wɔndiarun yĩreru wee. Kpa bu beku te dɛria wuun guro gurobun wuswaaɔ.
18 Kpa wuun guro guro be, bu durɔ wi mwa bu so,
19 kpa bu nùn sii geesun gobi wunɔbu (100) bure u wɔndia win tundo kɔsia domi u Isireliban wɔndia turon yĩsiru sanka. Yen sõ, u ɲ̀ maa kpɛ̃ u kurɔ wi yina, u ko n nùn suewa sere ka win wãarun tõru kpuro sɔɔ.
20 Adama gari yi, yì n sãan na gem, ma ba ɲ̀ yĩreru garu wa te ta sãa bii wigiru,
21 saa ye sɔɔra ba koo kurɔ wi sua bu ka da win baaban yɛnu kɔnnɔwɔ kpa win wuun tɔn durɔbu bu nùn kpenu kasuku bu ka go. Domi seku bakara Isireliban mi bu nɛɛ, bii wɔndia u durɔ damaru kua win baaban yɛnuɔ. Nge mɛya i ko i ka daa kõsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.
22 Bà n durɔ goo mwa u sakararu mò ka goon kurɔ, ba koo be kpuro gowa durɔ wi ka kurɔ wi. Nge mɛya i ko i ka daa kõsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.
23 Bii wɔndia goo ù n wãa, ma ba nùn durɔ kãa, adama ba ɲ̀ gina suanɛ, ma durɔ goo u nùn wa ma u ka nùn kpuna,
24 i ko i be yiru kpuro mwawa i ka na wuun duu yerɔ mi guro gurobu ba ra mɛnnɛ, kpa i bu kpenu kasuku i go yèn sõ bii wɔndia wi, u ɲ̀ wura kue saa ye u nùn gaba wuuɔ ka yèn sõ durɔ wi, u win winsim kurɔ bekuru doke. Nge mɛya i ko i ka daa kõsa yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn di.
25 Adama durɔ wi, ù n wɔndia wi ba durɔ kãa mi wan na yakasɔ u ka nùn gaba u ka kpuna ka dam yakasu mi, durɔ wi tɔnawa ba koo go.
26 I ku wɔndia wi gãanu kua. U ɲ̀ toraru garu kue te ta weenɛ bu ka nùn go. N sãawa nge durɔ goo wi u win beruse wɔri u go.
27 Domi u nùn deemawa yakasɔ. Ma bii wɔndia wi, u wura kua adama goo sari wi u koo nùn wɔra.
28 Durɔ goo ù n maa bii wɔndia goo wa wi ba ɲ̀ gina durɔ kã, ma u nùn gaba u ka kpuna, ma ba bu mwa,
29 durɔ wi, u koo bii wɔndia win tundo sii geesun gobi weeraakuru wɛ̃wa kpa u bii wi sua kurɔ, domi u nùn bekuru doke. U ɲ̀ maa kpɛ̃ u nùn yina sere ka win wãarun nɔrɔ.

23

1 Durɔ goo u ku raa maa win baaban kurɔ kĩa. U n kua mɛ, u win baaba sekuru dokewa mi.

Tɔn be ba ɲ̀ ko n wãa

Gusunɔn tɔmbun wuuru sɔɔ

2 Wìn tĩa bii ba kɔsuka ɲ̀ kun mɛ wìn tɔn durɔru ba bura, u ɲ̀ kpɛ̃ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna.
3 Be ba ɲ̀ weenɛ bu suana ma ba ka suana, ben bibu ba ɲ̀ kpɛ̃ bu ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ.
4 Mɛya Amɔniban goo ɲ̀ kun mɛ Mɔabuban goo u ɲ̀ kpɛ̃ u ka Yinni Gusunɔn tɔmbu mɛnna sere ka ben bibun bibun bweserun nɔn wɔkurɔ.
5 Domi ba ɲ̀ ka sun nim ka dĩanu sennɔ kue saa ye sa yarima Egibitin di. Ba da ba Balamu, Beorin bii, Petorigii wi u na Mɛsopotamin di gobi kãwa u ka na u sun bõrusi.

6 Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni u ɲ̀
Balamu win gere swaa daki. U bɔ̃ri yi
gɔsiawa domaru domi u sun kĩ.
7 I ku ra ben alafia kasu ɲ̀ kun
mɛ ben gea sere ka baadommaɔ bɛɛn
wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
8 I ku ra ko i Edɔmu goo tusi, domi
ba sãawa bɛsɛn wɔnɔbu. I ku ra maa
Egibitigii goo tusi domi sa sɔru di ben
temɔ.
9 Ben bibu ba ko n da ka Yinni
Gusunɔn tɔmbu mɛnnɛwa sere ka ben
sikadominɔ.

Sansanin dɛɛraru

10 I n yara i ka yibɛrɛba tabu wɔri,
saa ye sɔɔra i ko i tii laakari ko ka gãa
disiginu kpuro.
11 Tɔn durɔ goo ù n wãa bɛɛ sɔɔ, ma u
dosa sere u tii wa dosu ge sɔɔ, i ka nùn
yario sansanin di gina.
12 Adama sɔ̃ɔ ù n kɛlla, u koo wobu-
rewa. Yen biru, sɔ̃ɔ ù n dua kpa u
wurama sansaniɔ.
13 I de i n gam mɔ sansanin biruɔ mi
i ko i n da dii bera ko,
14 kpa i n gãanu nɛni ni i ko ka wɔru
gbe i ka bɛɛn dii bera ye sike.
15 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa
bɛɛn sansani ye sɔɔ u sĩimɔ sĩimɔ u ka
bɛɛ kɔ̃su kpa u bɛɛ bɛɛn yibɛrɛba nɔmu
bɛria. Yen sɔ̃, n weenɛwa bɛɛn sansani
ya n dɛɛre kpa u ku bɔrɔnu ganu wa
bɛɛn suunu sɔɔ ni nu koo de u bɛɛ biru
kisi.

Yoo wi u duka sua

16 I ku yoo wi u win yinni duka
suuri mwa i wesia win yinnin mi.
17 I de u n wãa mi u kĩ bɛɛn suunu
sɔɔ wuu ge u koo gɔsi sɔɔ. I ku nùn dam
dɔre.

Kurɔ damaru sãaru sɔɔ

18 I ku de durɔ dama woronu ɲ̀ kun
mɛ kurɔ dama woronu nu n wãa bɛɛn
sãaru sɔɔ.
19 I ku ra ka durɔ dama gobi ɲ̀
kun mɛ kurɔ dama gobi gɛɛ na Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ i ka ye i Gusunɔ
nɔɔ mwɛɛru kua kɔsia. Domi Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u yen bweseru tusa.

Bɔkurabun nim dokebu

20 Bɛɛn Isirelisibu bà n gãanu
bɔkura, i ku bu nim dokea, ɲ̀ n gobin
na, ɲ̀ n maa dĩanun na ɲ̀ kun mɛ gãanu
ganu.
21 Sɔɔwa i ko i yen bweseru kua,
adama i ku ra bɛɛn Isirelisibu kua mɛ,
kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ domaru
kua tem mɛ sɔɔ mɛ i ko i du mi, i n mɔ.

Nɔɔ mwɛɛnun gari

22 I n Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru garu kua,
i ku tɛ i ka tu yibia domi u koo bɛɛ tu
bikia kpa i n taarɛ mɔ.
23 Adama ì kun nɔɔ mwɛɛru garu
kue, i ɲ̀ ko i n taarɛ mɔ.
24 Nɔɔ mwɛɛ te i yara bɛɛn nɔɔn di,
i ko i tu yibiawa domi i tu kuawa ka
bɛɛn tiin nɔɔ, n ɲ̀ ka tilasi.

Ye kaa kpĩ a ko goon gbaarɔ

25 I n dua goon dãa gbaarɔ, i yen
binu dio nge mɛ i kĩ, adama i ku ra nin
ganu doke birerɔ i ka doona.
26 I n maa dua goon alikama gbaarɔ, i
ko i kpĩ i alikama wɔka ka nɔma adama
i ku ye kɔmbɔ doke.

Kurɔ wi ba yina

24

1 Goo ù n kurɔ sua ma u kurɔ wi
gãanu waasi ye ya ɲ̀ ka nùn naawɛ, ma
u kurɔ wi yinanaan tireru yorua u nùn
nɔmu bɛria, ma u nùn gira win yɛnun
di u doona,
2 ma yen biru, kurɔ wi, u da u mɔre
durɔ goon mi,
3 durɔ dãako win tii ù n nùn
yinabun tireru yorua, ma u nùn yina,
u nùn yara win yɛnun di ɲ̀ kun mɛ ù n
gu,
4 win durɔ gbiikoo wi u raa nùn yina
mi, u ku maa nùn kasu bu mɛnna.
Domi kurɔ wi, u kua disigii. Yeya
Yinni Gusunɔ u tusa. I n kua mɛ, i tem
mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ bɛɛrɛ
sari kookoosu koosiwa mi.

Wi u kurɔ kpao sua

5 Goo ù n kurɔ kpao sua, u ku tabu
da. Mɛya bu ku maa nùn tilasi gaa ko.
Bu de u n tii mɔ sere wɔ̃ɔ tia, kpa u wa
u win kurɔ wi nukuru dorasia.

Tɔruban wooda

6 N ɲ̀ weenɛ i goon nɛɛru tɔruba
mwa baa ten bia. Domi ì n kua mɛ, i
mwawa mi ye n ko n de u n wãa.

Tɔnu wi u win tɔnusi gbɛnan

wooda

7 Bɛɛn goo ù n win Isirelisi mwa u
gəsia yoo ɲ̀ kun mɛ u nùn dəra, i ko i
yɛ̃ro wi gowa. Nge mɛya i ko i ka kɔ̃sa
yen bweseru wuna bɛɛn suunu sɔɔn
di.

Bara disigirun wooda

8 I de i be ba bara disigiru mə laakari
ko gem gem kpa i ko nge mɛ yãku
kowobu Lefiba ba koo bɛɛ sɔ̃ɔsi. Nge
mɛ na yiire i ko, nge mɛya i ko i ko
mam mam.
9 I yaayo ye Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
Mariamu kua saa ye sa wee Egibitin di
sa wãa swaaɔ.

Tərubɔn gari

10 I n bɛɛn Isirelisi goo gãanu
bɔkura, i ku du win dirɔ i ka tɔruba
sua.
11 I yɔ̃ro tɔɔwɔ kpa wi i gãanu bɔkura
mi u yarima u bɛɛ tɔruba wɛ̃.
12-13 I n yãaro gãanu bɔkura ma u bɛɛ
win yaberu tɔruba wɛ̃, i ku de ta n wãa
bɛɛn mi sere yam mu ka tĩra. Baa ɲ̀ n
kua amɔ, sɔ̃ɔ ù n dua, i ko i nùn win
yabe te wesiawa kpa u wa u tu wukiri
u ka kpuna. Kpa u bɛɛ domaru kua kpa
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u maa bɛɛ siara.

I yãarobu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ

14 I n yãaro goo mɔ sɔm kowo, ù n
sãa Isireli ɲ̀ kun mɛ sɔɔ, i ku nùn taki
di.
15 I nùn win sɔmburun gobi wɛ̃ɛyɔ
baadomma sɔ̃ɔ u sere du. Domi u
sãawa yãaro, u win gobin bukata mɔ
gea. I kun kue mɛ, ma u Yinni Gusunɔ
nɔɔgiru sue bɛɛn sɔ̃, i ko i taarɛ wa.

Baawurewa

u koo win tɔrarun are wa

16 Ba ɲ̀ tɔnu goomɔ win biin tɔrarun
sɔ̃, mɛya ba ɲ̀ maa bii goomɔ win
mɔwɔbun tɔrarun sɔ̃. Ba ɲ̀ goo goomɔ
goon tɔrarun sɔ̃.

Ye ba koo ko yãarobun sɔ̃

17 I ku ra ko i sɔɔ ɲ̀ kun mɛ gobeku
gem bira siribu sɔɔ. Mɛya i ku ra maa
gəmini goon bekuru tɔruba mwa.
18 Adama i yaayo ma sa raa yoru di
Egibitiɔ ma Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun
yakia. Yen sɔ̃na na bɛɛ yiiremɔ i n da
wooda yeni swĩi.
19 Saa yè sɔɔ i bɛɛn dĩanu gɛ̃ɛmɔ,
ma i yen gɛsɛ tia duari gbee suunu
sɔɔ, i ku maa wura i ye sua. I de yu
ko sɔbu ka gobekuba ka gəminibugia,
kpa Gusunɔ bɛɛn Yinni u wa u bɛɛn
nɔman sɔma kpuro domaru kua.
20 I n yɔɔwa bɛɛn dãa ye ba mɔ̀ olifin
wɔllɔ i ye sɔra, i ku ra maa wure i yɔ i
ye i duari sɔri. I de ye, yu ko sɔbu ka
gobekuba ka gəminibugia.
21 Sanam mɛ i bɛɛn resɛm binu
sɔrimɔ, i ku ra maa gɔsira i wura biruɔ.
Ye i deri mi, yeya ya koo ko sɔbu ka
gobekuba ka gəminibugia.
22 Bɛɛn tii i yaayo ma i yoru di
Egibitiɔ. Yen sɔ̃na na bɛɛ yiiremɔ i n da
yeni swĩi.

Siribun wooda

25

1 Nɔɔsinaa sariru tà n dua tɔmbu
gabun baa sɔɔ, ma ba da siri yerɔ ba
bu siria, saa ye sɔɔ, wi u gem mɔ, i nùn
win gem wɛ̃ɛyɔ. Wi u maa taarɛ mɔ
kpa i nùn win taarɛ wɛ̃.
2 Wi siribu di, bà n nùn soberu bure,
siri kowo u koo de yɛ̃ro u kpunawa
win wuswaaɔ kpa bu nùn so nge mɛ
win tɔrara nɛ.
3 Adama bu ku sɛni nɔɔ weeru sara,
domi yà n kera mɛ, i bɛɛn mɛro bisi wi
bɛɛrɛ birawa mi.

Naa yà n sɔmburu mɔ̀ dĩanɔn wooda

4 I ku bɛɛn naa kinɛrun nɔɔ bɔke saa
ye ta sɔmburu mɔ̀ dĩanu sɔɔ.

Gəmini wi u kun bii mɔn wooda

5 Mɔɔ ka wɔnɔ bà n wãa yɛnu teu sɔɔ,
ma mɔɔ u gu u ɲ̀ bii mara, win gəmini
wi, u ku yari yɛnu min di u mɔraru da
gam. Win durɔn wɔnɔ wiya u koo nùn
sua kurɔ.
6 Bà n bii tɔn durɔ mara, ba koo bii
gbiikoo wi garisiwa wi u gu min bii
kpa win yĩsiru tu wa ta n wãa Isire-
liban suunu sɔɔ.
7 Goo ù n yina u win mɔɔn kurɔ
gəmini sua, kurɔ wi, u doo siri yerɔ u
wuun guro gurobu deema kpa u bu
sɔ̃ u nɛɛ, nɛn durɔn wɔnɔ u yina u
man sua kurɔ u ka win mɔɔ bii marua

win yĩsiru tu ka wa ta n wãa Isireliban
suunu sɔɔ.
8 Saa ye sɔɔra wuun guro guro be, ba
koo durɔ wi soku kpa bu nùn gari yi
bikia. U n yinan na mam mam u win
mɔɔn gɔmini wi sua kurɔ,
9 kurɔ wi, u koo dawa u win bara
nɔɔ teu wuna guro guro ben wuswaaɔ,
kpa u nùn yãatam sie kpa u gere u nɛɛ,
wee nge mɛ ba ra durɔ kue wi u yina u
win mɔɔ bii marua.
10 Kpa bu win bweseru yĩsiru kẽ
Isireliba sɔɔ bu nɛɛ, wìn bara nɔɔ ba
wunan bweseru.

Ye ba yina sannɔ sɔɔ

11 Tɔn durɔbu yiru bà n sannamɔ,
kpa mi ba sannamɔ mi, ben turon
kurɔ u na u ka win durɔ wɔra win
yibɛrɛn nɔman di, kpa u yibɛrɛ win tɔn
durɔru nɛnɛ,
12 saa ye sɔɔ, i kurɔ win nɔmu ge
buro. I ku nùn wɔnwɔndu kua.

Tenkurun swaan wooda

13 I ku kiaru dɔrena ka taki, i de bɛɛn
kilo ya n sãa dee dee, kpa yen gaa kun
gaa kere.
14 I de bɛɛn sakakunu nu n sãa dee
dee. I ku de gagu ga n gagu kere.
15 I de bɛɛn kilo ya n sãa dee dee
kpa bɛɛn sakakunu nu n sãa tia. Kpa
bɛɛn wãaru tu wa tu dakaa da tem mɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo bɛɛ wẽ sɔɔ.
16 Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni wi, u be
ba yen bweseru mɔ̀ tusa.

Amalɛkiban kpeerasiabu

17 I yaayo ye Amalɛkiba ba bɛɛ kua
saa ye i wee Egibitin di,
18 i wasire, ma ba bɛɛ wɔri birun
di ba be ba wãa biruɔ go go, ba ǹ
Gusunɔn bɛrum kue.
19 Saa yè sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u koo bɛɛ wẽrabu wẽ u de yibɛrɛba
kpuro bu bɛɛ deri tem mɛ u koo bɛɛ
wẽ sɔɔ mu n ka sãa bɛɛgim, i ko i
Amalɛkiba kpuro kam koosiawa kpa
bu ku maa ben yĩsiru yaaya handunia
sɔɔ. I ku ra ye duari.

Dĩa gbiikinun wooda

26

1 I n da i dua tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u koo bɛɛ wẽ sɔɔ, ma i mu mwa,
i sina mɛ sɔɔ,
2 i de bɛɛn baawure u win gbean dĩa
gbiikinu tama ni u duura tem mɛ sɔɔ,
u nu doke bireru sɔɔ u ka na Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ,
3 kpa u da saa ye sɔɔn yãku kowon
mi, u nùn sõ u nɛɛ, u gerumɔ Gusunɔ
win Yinnin wuswaaɔ gisɔ ma u dua
tem mɛ sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ wi, u
bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ,
u koo sun wẽ.
4 Kpa yãku kowo wi, u yẽro bire
te mwaari u yi Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
yãku yerun wuswaaɔ.
5 Kpa yẽro u gere Gusunɔn wuswaaɔ
u nɛɛ, win sikado u sãawa Aramugii
wi u kun wãa yeru mɔ. U da Egibitiɔ
u sina mi ka tɔmbu fiiko be ba wãa ka
wi. Yen biru, tɔn be, ba dabia ba kua
bwese damgiru.
6 Adama Egibitigibu ba bu dam
dɔre, ba bu nɔni sõɔwa, ma ba bu kua
yobu.
7 Yera ba Gusunɔ bɛsɛn baababan
Yinni nɔɔgiru sue, ma u begia nua. U
ben nɔni swãaru wa ka dam mɛ ba bu
dɔremɔ ka nge mɛ ba bu taare.
8 Yen biru, u bu yarama Egibitin
di ka win nɔm damguu, ka nanum
bakam, ka sɔm maamaakiginu.
9 U ka bu tunuma tem mini, mɛ mu
tim ka bom yiba, ma u bu mu wẽ.
10 Yen sõna tẽ, u ka tem mɛ Yinni
Gusunɔ u nùn wẽn dĩa gbiikinu na win
wuswaaɔ.
Kpa yẽro u yiira u wuswaa tem
girari u ka Gusunɔ sã.
11 Yen biru, bɛɛ ka Lefiba ka sɔɔ
be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, i ko n
nuku dobu mɔ̀ gãa geenu kpuron sõ ni
Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ ka bɛɛn bibu
wẽ.

Wɔkuru baateren wɔllɔn

tia tian wẽɛbun wõɔ

12 Wõɔ yirun biru, itase, i ko ge
sokuwa wɔkuru baateren wɔllɔn tia
tian wẽɛbun wõɔ. I n bɛɛn dĩanu gã i
kpa, i ko nin wɔkuru baateren wɔllɔ
tia tia wunawa kpa i Lefiba wẽ ka sɔbu
ka gobekuba ka gɔminibu kpa ba n da
di bu debu bɛɛn wuu si sɔɔ.
13 Saa yera i ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni
sõ i nɛɛ, wɔkuru baateren wɔllɔn tia
tia ye ya sãa wigia, wee i wunama

bɛɛn yɛnun di i Lefiba wɛ̃ ka sɔbu ka gobekuba ka gɔminibu nge mɛ u bɛɛ yiire i ko. I ɲ̀ yen gaa duari i sere ye deri.
14 I ɲ̀ wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia yen gaa di sanam mɛ i gɔɔ wooru sɔ̃. I ɲ̀ ye sue sanam mɛ i ɲ̀ dɛɛre. I ɲ̀ maa yen gaa gɔribu wɛ̃.
15 U tukama u bɛɛ mɛɛri saa win sin yee dɛɛrarun di te ta wãa wɔllɔ, kpa u bɛɛ win tɔmbu Isireliba domaru sosia ka bɛɛn tem mɛ u bɛɛ wɛ̃, mɛ mu tim ka bom yiba nge mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua.

Isireliba ba sãawa

Gusunɔn tɔmbu

16 Gisɔ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ sɔ̃ɔmɔ u nɛɛ, i win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwɔ. I n tii sɛ kpa i ye kpuro swĩi ka gɔ̃ru tia ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro.
17 Gisɔ, i wura ma Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni, i maa wura ma i ko i sĩ win swaa sɔɔ, kpa i win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa.
18 Yinni Gusunɔn tii u maa wura gisɔ ma i sãa win tɔn be u gɔsa nɛnɛm win tiin sɔ̃ i ka win yiirebu kpuro swĩi nge mɛ u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua.
19 Mɛya u koo maa bɛɛ wɔlle sua i yĩsiru yari kpa i n bɛɛrɛ mɔ n kere handunian bwesenu kpuro ni u taka kua, kpa i n sãa win tɔn be u tii yiiya nge mɛ u gerua.

ISIRELIBA BA GUSUNƆN ARUKAWANI YAAYAMƆ

Kpee ni ba koo sɔnna

Ebalin guurɔ

27

1 Mɔwisi ka Isireliban guro gurobu ba tɔmbu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i wooda be kpuro mɛm nɔɔwɔ be Mɔwisi u bɛɛ saaria mi gisɔ.
2 Tɔ̃ɔ tè sɔɔ i da i Yuudɛnin daaru tɔbura, i dua tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃ sɔɔ, i de i kpee bakanu gurama i sɔnna i tãwaru koosi,
3 kpa i wooda yenin gari kpuro yore ni sɔɔ dɔma te. Nge mɛya i ko i ka tem mɛ du mɛ mu tim ka bom yiba mɛ Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u bɛɛ nɔɔ mwɛɛru kua.
4 I n Yuudɛni ye tɔbura i kpa, yera i ko i sere kpee nìn wooda na bɛɛ wɛ̃ gisɔ gurama i sɔnna Ebalin guurɔ kpa i nu tãwaru koosi.
5 Miya i ko i Gusunɔ bɛsɛn Yinni yãku yeru kua ka kpee ni i ɲ̀ ka sisu dãke.
6 Kpee ni ba ɲ̀ dãke tɔnawa i ko i ka nùn yãku yee te bania. Miya i ko i nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
7 ka siarabun yãkunu kua, kpa i sina mi i di ka nuku dobu Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuswaaɔ.
8 Kpa i woodan gari yi yore kpee ni sɔɔ mɛ baawure u koo kpĩ u ka yi gari sãa sãa.
9 Ma Mɔwisi ka yãku kowobu Lefiba ba Isireliba kpuro sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i mario i nɔ, gisɔra i kua Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tɔmbu.
10 Yen sɔ̃, i de i nùn mɛm nɔɔwa kpa i win yiirebu ka win woodaba swĩi ye na bɛɛ saaria mi gisɔ.
11 Mɔwisi u dɔma te tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
12 ì n Yuudɛnin daaru tɔbura i kpa, bwese nini, Simɛɔba ka Lefiba ka Bɛnyamɛɛba ka Yudaba ka Isakariba ka Yosɛfuba ba koo da bu yɔ̃rawa Garisimun guurɔ kpa bu tɔmbu domaru kua,
13 kpa maa bwese nini, Rubɛniba ka Gadiba ka Asɛɛba ka Sabuloniba ka Danuba ka Nɛfitaliba bu da bu yɔ̃ra Ebalin guurɔ kpa bu bɔ̃rin gari gere.

Bɔ̃ri wɔkura yiru

14 Guuru miya Lefiba ba koo gbãra tãa tãa bu Isireliba kpuro sɔ̃ bu nɛɛ,
15 bɔ̃rurowa wi u dãa dãka ɲ̀ kun mɛ u sisu yania u wisi u ka tii bwãaroku gagu kua u sã gbɛnum, domi Yinni Gusunɔ u yabu yen bweseru tusa ye ba ka nɔma kua ba sãamɔ. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
16 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u kun win tundo ɲ̀ kun mɛ win mɛro bɛɛrɛ doke. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
17 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u win winsim tem nɔɔ bura yeru sare. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!

18 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u
wɔ̃ko swaa sɔ̃ɔsi kankam. Kpa tɔmbu
kpuro bu nɛɛ, ami!
19 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u
sɔɔ ɲ̀ kun mɛ gobeku ɲ̀ kun mɛ gɔmini
win gem bira siri yerɔ. Kpa tɔmbu
kpuro bu nɛɛ, ami!
20 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u
win tundon kurɔ kĩa, domi u win tun-
don kpin yeru disi dokewa mi. Kpa
tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
21 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u ka
yaa saberu kpuna. Kpa tɔmbu kpuro
bu nɛɛ, ami!
22 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u ka
win sesu mɛro turosi ɲ̀ kun mɛ tundo
turosi kpuna. Kpa tɔmbu kpuro bu
nɛɛ, ami!
23 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u
ka win kurɔn mɛro kpuna. Kpa tɔmbu
kpuro bu nɛɛ, ami!
24 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u
win tɔnusi so u go bɔkuɔ gbɛnum. Kpa
tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
25 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi
u nɔm biran gobi mwa u ka taarɛ
sarirugii go. Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ,
ami!
26 Kpa Lefiba bu nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u
yina u woodan gari yini mɛm nɔɔwa.
Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!

28

Domarun nɔɔ mwɛɛnu

1 Mɔwisi u nɛɛ, ì n Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin gere kpuro swaa daki, ma i
win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa bi na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ mini gisɔ, saa yera u koo bɛɛ
wɔlle sua n kere bwesenu kpuro ni nu
tie.
2 Ma i win gere kpuro mɛm nɔɔwa,
wee nge mɛ u koo bɛɛ domaru kua.
3 U koo bɛɛ kpuro domaru kua, be
ba wãa wuu marosɔ ka be ba wãa baru
kpaanɔ.
4 U koo de i bii dabinu ma kpa u
de dĩanu nu koora bɛɛn gbeaɔ kpa
bɛɛn kɛtɛba ka bɛɛn yãanu ka bonu nu
marura nu dabia.
5 U koo de i dãa bii dabinu wa i
birenu yibia kpa u de i n som mɔ mu
n kpã i ka pɛ̃ɛ ko.
6 Mi i dɔɔ kpuro, u koo bɛɛ domaru
kua.
7 Wi, Yinni Gusunɔ, u koo de
yibɛrɛ be ba bɛɛ seesi bu yarina bɛɛn
wuswaan di. Swaa tia ba koo ka
duuma adama ba koo duki yarinawa
bu swaa dabinu mwa.
8 U koo bɛɛn dĩa ni i gã i doke biranu
sɔɔ kɔ̃su, kpa u de ye i mɔ̀ kpuro yu
wɛ̃ra. U koo bɛɛ domaru sosia tem mɛ
sɔɔ, mɛ u bɛɛ wɛ̃ɛmɔ.
9 I n win wooda be kpuro mɛm
nɔɔwa, ma i win kĩru mɔ̀, u koo bɛɛ
wuna nɛnɛm win tiin sɔ̃ nge mɛ u bɛɛ
nɔɔ mwɛɛru kua.
10 Handunian tɔmbu kpuro ba koo
wa ma i sãa Yinni Gusunɔn tɔmbu kpa
ba n bɛɛn bɛrum mɔ.
11 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ durom
dabinu yibusi tem mɛ sɔɔ mɛ u bɛsɛn
baababa nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo
bɛɛ wɛ̃. I ko i bii dabinu ma kpa bɛɛn
yaa sabenu nu dabia kpa bɛɛn gbea yu
dĩanu ko.
12 U koo bɛɛ wɔllu wukia mi win
arumanin beru yera wãa kpa u de
gura yu nɛ bɛɛn tem sɔɔ saa ye n
weenɛ. Kpa ye i mɔ kpuro yu kuura. I
ɲ̀ maa gobi bɔkuramɔ gabun mi. Tɔn
tuko dabira ta koo gobi bɔkura bɛɛn
mi.
13 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ kowa
wiru, n ɲ̀ mɔ siru. I ko i n da n yĩsiru
yarawa, i ɲ̀ biru wurɔ. Adama yu ka
sere koora mɛ, i ko i wi, Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin woodaba mɛm nɔɔwawa mam
mam ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ mini gisɔ.
14 I ku ra ko i gera gari yi na bɛɛ
sɔ̃ɔwa mini kpuron gaan di, kpa i da i
bũnu sã.

Bɔ̃rin nɔɔ mwɛɛnu

15 Mɔwisi u maa nɛɛ, ma i ɲ̀ Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin gere swaa daki, ma i kun
ye kpuro mɛm nɔɔwɛ ka yiire bi na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ mini gisɔ, bɔ̃ri yiniwa yi koo bɛɛ
wɔri.
16 Bɛɛ kpuro i ko i bɔ̃ri wa, be ba
wãa wuu marosɔ ka be ba wãa baru
kpaanɔ.
17 I ɲ̀ dãa binu wasi i birenu yibia, i
ɲ̀ maa som wasi i ka pɛ̃ɛ ko.
18 I ɲ̀ bibu marumɔ ba n dabi. Bɛɛn
dĩanu nu ɲ̀ kooramɔ bɛɛn gbeaɔ. Mɛya

bɛɛn kɛtɛba ka bɛɛn yãanu ka bonu nu
ɲ̀ maruramɔ nu dabia.
19 Mi i dɔɔ kpuro, bɔ̃riya yi ko n bɛɛ
swĩi.
20 Ye i mɔ̀ kpuro sɔɔ, Gusunɔ bɛɛn
Yinni u koo de i bɔ̃ri wawa kpa i n
bɛrum mɔ kpa i wahala ko sere i ka
kam ko mam mam yèn sɔ̃ i nùn deri
ma i kɔ̃sa kua.
21 U koo ka bɛɛ bara kɔ̃sunu naawa
ni nu koo bɛɛ kpeerasia tem min di mɛ
i ko n mɔ.
22 U koo de bɛɛn wasi yi gbera ɲ̀ kun
mɛ yi swĩa ɲ̀ kun mɛ yi mɔsi ɲ̀ kun mɛ
yi wooru bara. U koo maa yina gura
yu nɛ kpa bɛɛn gbean dĩanu nu gbera
ɲ̀ kun mɛ nu kɔ̃si. Wahala ye kpurowa
i ko wa sere u ka bɛɛ kpeerasia mam
mam.
23 Wɔllu ta koo bɔbiawa nge sii
gandu bɛɛn wii wɔllɔ kpa tem mu
bɔbia nge sisu.
24 Tua ka yanima u koo sure bɛɛn
gbeaɔ guran ayerɔ sere u ka bɛɛ
kpeerasia mam mam.
25 Yinni Gusunɔ u koo de bɛɛn
yibɛrɛba bu bɛɛ kamia. Swaa tia ko i
ka bu wɔri adama i ko i duki yarinawa
ben wuswaan di i swaa dabinu mwa.
Handunian bwesenu kpuro nu koo
biti ko nù n wa ye ya bɛɛ deema.
26 Bɛɛn gonu nu koo kowa gunɔsu ka
gbeeku yɛɛn dĩanu. Goo kun yin gaa
giramɔ.
27 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ bwisinu
wisi nge mɛ u Egibitigibu kua. U koo
de i n gɔnan bara bwese bweseka mɔ
ye ya ɲ̀ bɛkuramɔ.
28 U koo de wiiraru ka wɔ̃koru ka
fanfankura n bɛɛ wãasi.
29 Sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara, i ko n sĩimɔwa i
n babi nge wɔ̃kobu. Gãanu sari ni
nu koo wɛ̃ra ye i ko i ko kpuro sɔɔ.
Mɛya gaba ko n bɛɛ taki dimɔ ba n bɛɛ
gbɛnimɔ. Goo kun ko n maa wãa wi u
koo ka bɛɛ yina.
30 Bɛɛn goo ù n kurɔ wa, goowa u
koo nùn sua. Goo ù n diru bana,
goowa u koo du te sɔɔ. Goo ù n maa
resɛm gbaaru kua, goowa u koo ten
dãa binu di.
31 Ba koo bɛɛn naa kinɛnu go bɛɛn
wuswaaɔ, adama i ɲ̀ nin yaa temmɔ.
Ba koo bɛɛn kɛtɛkunu mwa ka dam, i
ɲ̀ maa kpɛ̃ i nu wɔrama. Bɛɛn yibɛrɛba
ba koo bɛɛn sabe piiminu gura, i ɲ̀ maa
wasi wi u koo ka bɛɛ yina.
32 Ba koo bɛɛn bii tɔn durɔbu ka
tɔn kurɔbu mwɛɛri bu ko tɔn tukobun
yobu bɛɛn nɔni biru i n mɛɛra, kpa i
wasira ka swaan mɛɛribu saa kpuro,
adama i ɲ̀ kpɛ̃ i gãanu ko.
33 Bwese tuku ni i ɲ̀ yɛ̃ nu koo na
nu bɛɛn tem dĩanu kpuro ka bɛɛn
wahala ye i kuan are di. Ba ko n bɛɛ
dam dɔremɔwa kpa ba n bɛɛ taki dimɔ
baadomma.
34 Mɛya i ko i ko wiirobu kɛ̃si ni bɛɛn
nɔni yi koo wan sɔ̃.
35 Yinni Gusunɔ u koo de i bosu wa
si i ɲ̀ bɛkuramɔ. Su ko n wãawa bɛɛn
dũunɔ ka bɛɛn taanɔ kpa su yɛ̃bi bɛɛn
wasi kpuro sɔɔ saa bɛɛn wirun di sere
ka bɛɛn naasɔ.
36 Mɛya u koo de bu bɛɛ mwɛɛri ka
bɛɛn sunɔ wi i ko i ko bɛɛn wirugii
bu ka da tem tukumɔ bwese te bɛɛ ka
bɛsɛn baababa i ɲ̀ yɛ̃ mi, kpa i bũnu sã
mi, ni ba kua ka dãa ka maa kpenu.
37 Bwesenu kpuro nìn mi Yinni
Gusunɔ u koo de i da, nu ko n biti
sãawa ye ya bɛɛ deema min sɔ̃. Saa
yera ba koo bɛɛ funɛ wuna kpa bu bɛɛ
yaakoru ko.
38 Dĩa bwese bakara i ko i ka da
gbeaɔ i duure, adama nin fiikowa i ko
i wa i gɛ̃, domi twee yi koo na yi nu di.
39 I ko i resɛm gbaanu ko i nu nɔɔri,
adama i ɲ̀ nin binun tam nɔrumɔ,
mɛya i ɲ̀ maa nin dãa marum wasi i
sɔri domi kɔkɔna nu koo mu di.
40 I ko i n olifin dãa mɔ bɛɛn tem beri
berika kpuro sɔɔ. Adama i ɲ̀ yen gum
wasi, domi ye kpuro ya koo dɛlla yu
wɔrukuwa ya kun ye.
41 I ko i bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
ma adama ba ɲ̀ mɔ̀ bɛɛgibu domi ba
koo bu yoru mwɛɛriwa bu ka doona
tem tukumɔ.
42 Bɛɛn dãa ka bɛɛn gbean marum
kpurowa mu koo ko tween dĩanu.

43 Sɔɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ ba
ko n dam mɔ̀ ba n dɔɔwa. Adama bɛɛ, i
ko i biru wurawa.
44 Bera ba ko n da bɛɛ bɔkure. I ɲ̀
wasi i bu bɔkura. Ba ko n sãawa wiru
kpa i n sãa siru.

45 Bɔ̃ri yini kpurowa yi koo bɛɛ
deema. Kpa yi n bɛɛ wãasi sere bu
ka bɛɛ kam koosia. Domi i ɲ Gusunɔ
bɛɛn Yinnin gere swaa daki, i ɲ win
yiirebu wure, i ɲ maa win woodaba
mɛm nɔɔwɛ ye u bɛɛ wɛ̃.
46 Mɛya ya ko n sãawa yĩreru te
Gusunɔ u koo ka bɛɛ ka bɛɛn bibun
bweseru kirɔ ko.
47 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɛɛ doma
bakaru kua. Adama i ɲ nùn sãwa ka
gɔ̃ru teu ka nuku dobu.
48 Yen sɔ̃na u koo bɛɛ yibɛrɛba sure
kpa i bu yoru diiya i n wãa gɔ̃ɔru ka
nim nɔru ka sãaru ka tereru sɔɔ. Ba
koo bɛɛ yoo te diisiawa sere bu ka bɛɛ
kam koosia.
49 U koo bɛɛ bweseru garu surema
tontonden di, tu bɛɛ wukiri nge gunɔ
bakeru. I ɲ ko i bwese ten barum nɔ.
50 Bwese te, ta ko n nuki sosuwa. Ta
ɲ ko n bukurobun bɛɛrɛ yɛ̃. Ta ɲ maa
bibun wɔnwɔndu mɔ̀.
51 Ta koo bɛɛn yaa sabenu ka bɛɛn
gbean dĩanu mwɛɛriwa sere tu ka bɛɛ
kam koosia. Ta ɲ bɛɛ dĩanu ganu
deriammɛ ɲ kun mɛ gum ɲ kun mɛ
tam ɲ kun mɛ yaa saberu.
52 Ba koo bɛɛ tarusiwa baama mi i
wãa kpuro sere bɛɛn gbãra damgii ni
i naanɛ sãa nu ka wɔruku. Ba koo bɛɛ
tarusiwa tem mɛ kpuro sɔɔ mɛ Yinni
Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃.
53 Sanam mɛ bɛɛn yibɛrɛ be, ba bɛɛ
tarusi, gɔ̃ɔra koo ko sere i bɛɛn bibu
tem be Yinni Gusunɔ u bɛɛ wɛ̃.
54 Bɛɛn suunu sɔɔ, durɔ wi ba mam
mɛɛra u wɔnwɔndu mɔ too, u koo win
wɔnɔbu ka win maabu ka win tiin
kurɔ ka win bii be ba tie tusi.
55 Domi nɔni swãa ten saa sɔɔ, u ɲ ko
n kĩ u ka ben goo win bii be u gon yaa
bɔnu ko. Domi win bii bera ba ko n sãa
win dĩa ni nu tie.
56 Kurɔ wi ba raa maa mɛɛra u du u
sam mɔ sere u ku ra yari tɔɔwɔ u bɔsu,
u koo maa ko nge mɛ.
57 U koo mam bii wɛ̃ɛ te u mara ka
ten yãa ni nu wɔruma sua u bere u n
temmɔ asiri sɔɔ. Domi u ɲ dĩanu ganu
wasi u di saa ye yibɛrɛba ba bɛɛ tarusi
mi.
58 I kun Yinni Gusunɔn wooda mɛm
nɔɔwɛ ye ya yorua tire teni sɔɔ, ma i ɲ
win yĩsi baka te nasie,
59 u koo de bara bakanu nu bɛɛ ka
bɛɛn bibu wɔri. Kpa nu n wãa sere ka
bɛɛn bibun bweserɔ nu ka tɛ.
60 U koo ka Egibitin bara ni kpuro na
u bɛɛ sure nìn bɛrum i mɔ mi.
61 Baranu kpurowa u koo bɛɛ sure,
ka mam ni nu ɲ yorua woodan tireru
sɔɔ. Ni kpurowa nu koo bɛɛ wɔri sere
nu ka bɛɛ kam koosia.
62 Bɛɛn fiiko tɔnawa ya koo tiara bɛɛ
sɔɔ, bɛɛ be i dabi mi nge wɔllun kperi.
Domi i ɲ Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere
mɛm nɔɔwɛ.
63 Nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa bɛɛ
durom kua, u bɛɛ dabiasia ka kĩru, nge
mɛya u koo maa bɛɛ yara ka win kĩru
tem mɛ u bɛɛ wɛ̃n di kpa i kam ko.
64 Nge mɛya u koo de i yarina i n wãa
handunian bwesenu kpuro sɔɔ. Miya
i ko i bũnu sã ni bɛɛ ka bɛsɛn baababa i
ɲ daa yɛ̃ ni ba ka dãa ka kpenu kua.
65 Bwese ni sɔɔ, i ɲ bɔri yɛndu wasi.
Mɛya i ɲ sinamɔ yam tem. Yinni
Gusunɔ u koo de i burisina kpa i n
nuki sankire i n sumɔ.
66 Bɛɛn hunde ya ko n sãawa nge ye
ba ka wɛ̃ɛ sɔri kpa i n bɛrum soore
wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, kpa i n sika mɔ̀ bɛɛn
wãarun sɔ̃.
67 Bɛrum mɛn saabu ye i ko wan sɔ̃,
i ko i n kĩ bururu tu na fuuku yokan
saa sɔɔ. Kpa bururun saa, i n kĩ yoka
yu na fuuku.
68 Yinni Gusunɔ u koo de bu ka bɛɛ
wura Egibitiɔ ka goo nimkusu. U koo
ka bɛɛ wura tem mɛ sɔɔ mɛ na raa nɛɛ,
i ɲ wasi. I n tura mi, i ko i bɛɛn tii
yibɛrɛba dɔre i ko yobu. Adama goo
kun bɛɛ dwemɔ.

MƆWISIN SƆƆSI DÃAKIRU

69 Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃ u ka
Isireliba arukawani bɔke Mɔabuban
temɔ ye u raa ka bu bɔkua Horɛbuɔ
baasi.

Ye Yinni Gusunɔ
u Isireliba kua

29

1-2 Mɔwisi u Isireliba kpuro mɛnna
u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i wa sɔm
maamaakigii ni Yinni Gusunɔ u kua,
ka nɔni swãa ni u Egibitin sunɔ ka win
sɔm kowobu kpuro kpɛ̃ɛ ben tem mɛ
kpuro sɔɔ.

3 Adama sere ka tɛ̃ u ɲ̀ dere i tubu ye
bɛɛn nɔni wa ka ye bɛɛn swasu nua.
4 U bɛɛ kpara gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru ma
bɛɛn yãa ni i doke nu ɲ̀ gɛ̃ɛkire, bɛɛn
baranu kun maa diire nu sere kpe.
5 U ɲ̀ dere i pɛ̃ɛ di. I ɲ̀ maa tam
nɔrure. Win tiiwa u bɛɛ nɔɔri i ka tubu
ma wiya u sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
6 Sanam mɛ sa tunuma mini, Sihoni,
Hɛsibonin sunɔ ka Ogu, Basanin sunɔ
ba yarima ba sun tabu wɔri ma sa ka
bu tabu kua sa kamia.
7 Sa ben tem mwa sa Rubɛnin bwese
kɛra ka Gadin bwese kɛra ka Manasen
bwese kɛran sukum wɛ̃.
8 Yen sɔ̃, i de i wooda yen gari mɛm
nɔɔwa kpa ye i mɔ̀ kpuro yu bɛɛ wɛ̃ra.

I arukawani ye nɛnuɔ n wã

9-10 Mɔwisi u maa nɛɛ, wee gisɔ i
na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuswaaɔ ka
bɛɛn bwese kɛrin wirugibu ka yin
guro gurobu ka yin tabu sinambu, bɛɛ
Isireliba kpuro gesi ka bɛɛn kurɔbu
ka bibu ka sere tɔn tukobu be ba wãa
bɛɛn suunu sɔɔ ka bɛɛn sɔm kowobu
be ba ra bɛɛ dãa kasue ka be ba nim
takirimɔ.
11 Bɛɛ kpurowa i mɛnna i ka Yinni
Gusunɔ arukawani bɔke. Tɛ̃, u bɛɛ
kanamɔ i ye wuro ka bɔ̃ri,
12 kpa i n sãa win tɔmbu kpa wi,
u n maa sãa bɛɛn Yinni nge mɛ u
bɛɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua ma u bɛɛn tii
sɔ̃ɔwa mɛ.
13 N ɲ̀ mɔ bɛɛ tɔna u ka arukawani ye
bɔkua ka bɔ̃ri,
14 ka be ba mɛnnɛ win wuswaaɔ
mini kpurowa ka mam be ba kun wãa
minin tii kpuro.
15 Bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ sa raa ka
wãa Egibitiɔ ka nge mɛ sa sina bwese
tukunun suunu sɔɔ nìn tem sa sasira.
16 I ben bũu kamgii ni wa ni ba kua
ka dãa ka kpenu ka sii geesu ka sere
maa wura.
17 Yen sɔ̃, bɛɛn suunu sɔɔ, goo ɲ̀ kun
mɛ yɛnu gagu ɲ̀ kun mɛ bwese kɛra
gaa yu ku raa Gusunɔ bɛsɛn Yinni biru
kisi kpa yu da yu bwese tuku nin bũnu
sã. Bɛɛn suunu sɔɔ, goo u ku raa gɔsira
u ko nge dãa ye ya dɛ̃ɛ mɔ.
18 Wi u arukawani yen gari nua ye
ba bɔkua ka bɔ̃ri mi, u ku tii sua win
gɔ̃ruɔ u nɛɛ, u koo bɔri yɛndu wa baa ù
n win tiin kĩru mɔ̀, kpa u de goo u wɔri
bũu sãaru sɔɔ.
19 Yinni Gusunɔ kun nùn suuru
kuammɛ. Win mɔru ka win nis-
inu koo wɔriwa yɛ̃ro sɔɔ. Bɔ̃ri yi ba
yorua tire te sɔɔ, yi koo nùn diwa kpa
Yinni Gusunɔ u de bu win yĩsiru duari
handunia sɔɔ.
20 U koo yɛ̃ro wunawa Isireliban
bwese kɛrin suunu sɔɔn di nge mɛ bɔ̃ri
yi, yi gerumɔ woodan tire te sɔɔ.

Yinni Gusunɔn bɔ̃ri yi koo bu di

21 Sɔ̃ɔ teeru bii be ba koo ra marura
ka sɔɔ be ba koo ra na saa tontonden
di, ba koo wa asɔrɔ ye ya bɛɛn wuu kua
ka nge mɛ Yinni Gusunɔ u bɛɛn tem
mɛ kam koosia
22 ka sɔ̃ɔ bisu ka bɔru sere ba ɲ̀ kpɛ̃
bu gãanu duure, gãanu kun mam kpɛ̃
nu kpi mɛ sɔɔ baa yakasu su ɲ̀ seemɔ
mi. Ba mu kpeerasiawa nge Sodomu
ka Gomɔra ka Adima ka Seboimu,
wuu si Yinni Gusunɔ u kpeerasia ka
win mɔru baka.
23 Saa yera bwese ni, nu koo bikia
nu nɛɛ, mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u
tem mɛ kua mɛsum. Mban sɔ̃na u mu
kpeerasia ka win mɔru baka.
24 Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, mɛn
tɔmbu ba arukawani ye kusiawa ye
wi, Gusunɔ ben sikadoban Yinni u
ka bu bɔkua sanam mɛ u bu yarama
Egibitin di.
25 Ma ba bũnu sãaru wɔri ni ba ɲ̀ daa
yɛ̃ ni Yinni Gusunɔ u bu yinari.
26 Yen sɔ̃na u mɔru kua u bu bɔ̃ri yi
yi wãa tire te sɔɔ sure.
27 Ma u win tɔmbu gira u yara tem
min di ka win dam bakam ba da ba
wãa tem tukumɔ mi ba bu waamɔ gisɔ.
28 Ye ya berua, Yinni Gusunɔ
turowa u ye yɛ̃. Adama bɛsɛgia ye u
sun sɔ̃ɔsi bɛsɛ ka bɛsɛn bibun bweseru
kpa su win wooda ye mɛm nɔɔwa.

Isireliba ba koo wura Yinni Gusunɔn mi

30

1 Sanam mɛ bɔ̃ri ka domarun gari yi
na bɛɛ sɔ̃ɔwa kpuro yi bɛɛ deema, ma

Yinni Gusunɔ u bɛɛ gira i da i wãa tem tukumɔ,
2 ma i gɔ̃ru gɔsia i wurama win mi, ma i win gere mɛm nɔɔwa ka gɔ̃ru tia bɛɛ ka bɛɛn bibu nge mɛ na bɛɛ yiiremɔ gisɔ,
3 saa ye sɔɔra wi, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔnwɔndu kua kpa u ka bɛɛ wurama mìn di u raa bɛɛ yarinasia i yoru dimɔ.
4 U n daa dera ba ka bɛɛ yoru da n toma, u koo da u bɛɛ kasuma
5 u ka bɛɛ wurama tem mɛ bɛɛn baababa ba raa mɔ sɔɔ kpa i n mu mɔ. U koo bɛɛ gea kua n kere bɛɛn baababa kpa i bu dabiru kera.
6 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛn gɔ̃rusu ka bɛɛn bibugisu dɛɛrasia kpa i nùn kĩa ka gɔ̃ru tia ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro kpa i wa i n wãa.
7 Saa ye, kpa u bɔ̃ri yi yi wãa tire te sɔɔ bɛɛn yibɛrɛba sure be ba bɛɛ tusa ba nɔni sɔ̃ɔwa mi.
8 Bɛɛ maa, i ko i gɔsirama i wi, Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwa, kpa i win woodaba swĩi ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mini gisɔ.
9 Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ dukia yibie kpa u bɛɛ kuurasia ye i mɔ̀ kpuro sɔɔ. U koo bɛɛn bibu ka bɛɛn yaa sabenu ka bɛɛn gbean dĩanu dabiasia. Domi u koo maa bɛɛn doo nɔɔru kĩa nge mɛ u raa yellu bɛɛn sikadobagiru kĩa.
10 Yeni kpuro ya koo koora ì n wurama win mi ka gɔ̃ru teu ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro ma i win gere mɛm nɔɔwa ma i win woodaba swĩi dee dee ye ba yorua win tire te sɔɔ.

Gusunɔn gari yi wãa turuku

11 Wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mini gisɔ, ya ɲ̀ sɛ̃ yu ka bɛɛ yeeri. Ya ɲ̀ maa sɛ̃ i ka ye mɛm nɔɔwa.
12 Ya ɲ̀ wãa wɔllɔ bu sere nɛɛ, wara u koo da wɔllɔ u ka sun ye naawa u sun nɔɔsia su sere ye mɛm nɔɔwa.
13 Ya ɲ̀ maa wãa daarun guru giɔ bu sere nɛɛ, wara u koo nim wɔ̃ku tɔbura u da u ka sun ye naawa u sun nɔɔsia su sere ye mɛm nɔɔwa.
14 Ka gem wooda ye, ya wãawa bɛɛn bɔkuɔ ka bɛɛn nɔsɔ ka bɛɛn gɔ̃rusɔ. I ko i kpĩ i ye mɛm nɔɔwa.

I de i wãaru gɔsi

15 Bɛɛ Isireliba, wee na wãaru ka gea ka maa gɔɔ ka kɔ̃sa yiimɔ bɛɛn wuswaaɔ i ka gɔsi.
16 Yen sɔ̃na na bɛɛ yiiremɔ gisɔ, i Gusunɔ bɛɛn Yinni kĩɔ kpa i sĩ win swɛɛ sɔɔ. Kpa i win woodaba mɛm nɔɔwa ka win gere ka win yiirebu kpa i kpĩ i n wãa i n dabiamɔ. Saa ye sɔɔ, u koo bɛɛ domaru kua tem mɛ i ko i mwa sɔɔ i n mɔ.
17 Adama bɛɛn gɔ̃ru gà n sĩira ma i ɲ̀ nùn mɛm nɔɔwɛ, ma i da i bũnu sãamɔ,
18 na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma i ko i gbiwa tem mɛ sɔɔ mɛ i ko i mwa i n mɔ mi, ì n Yuudɛnin daaru tɔbura.
19 Wɔllu ka tema mu sãa nɛn seeda gisɔ ma na bɛɛ wãaru ka gɔɔ, ka maa domaru ka bɔ̃ri yiiyammɛ. N n mɛn na, i wãaru gɔsio kpa i wa i n wãa bɛɛ ka bɛɛn bibun bweserɔ.
20 Kpa i Gusunɔ bɛsɛn Yinni kĩa i n ka nùn maninɛ kpa i n nùn mɛm nɔɔwammɛ. Domi yera ya koo de i n wãa kpa yu bɛɛn wãaru dɛnyasia i ka wa i n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ u bɛsɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua.

MƆWISIN NƆƆ KANABU KA WIN GƆƆ

Yinni Gusunɔ u Yosue kua

Mɔwisin kɔsire

31

1 Mɔwisi u kpam Isireliba gari yini sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wee gisɔ na wɔ̃ɔ wunaa teeru mɔ, na ɲ̀ maa kpɛ̃ n bɛɛ kpara. Yeniba kpuron biru, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ɲ̀ Yuudɛni tɔburɔ.
3 Adama win tiiwa u koo bɛɛ swaa gbiiya kpa u bwese ni nu wãa mi go kpa i nin tem mwa. Yosuewa u koo ko bɛɛn kparo nge mɛ wi, Yinni Gusunɔn tii u gerua.
4 U koo bwese ni kam koosia nge mɛ u Amɔreban sinam beni, Sihoni ka Ogun tem kam koosia.
5 U koo bɛɛ bu nɔmu bɛria kpa i bu kua nge mɛ na bɛɛ sɔ̃ɔwa.
6 Yen sɔ̃, i tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa i n wɔrugɔru mɔ. I ku nanda, i ku maa diiri ben wuswaaɔ. Domi Gusunɔ bɛsɛn

Yinnin tiiwa u koo bɛɛ swaa gbiiya. U ɲ̀ bɛɛ derimɔ, u ɲ̀ maa bɛɛ biru kisimɔ.
7 Yera Mɔwisi u Yosue soka u na
Isireliba kpuron wuswaaɔ ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa a n
wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa ka tɔn
be da tem mɛ sɔɔ, mɛ Yinni Gusunɔ u
ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.
Wuna kaa bu mu bɔnu kua.
8 Win tiiwa u koo nun swaa gbiiya
kpa u n ka nun wãa. U ɲ̀ nun biru
kisimɔ, u ɲ̀ maa nun derimɔ. Yen sɔ̃, a
ku nanda, a ku maa de wunɛn tororu
tu kara.

Woodan garibu wɔ̃ɔ nɔɔba yiru

ka wɔ̃ɔ nɔɔba yiru

9 Mɔwisi u wooda ye yorua ma u ye
yãku kowobu Lefiban bweseru be ba
ra Yinni Gusunɔn woodan kpakororu
sɔbe ka Isireliban guro gurobu wɛ̃.
10 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wɔ̃ɔ nɔɔba yiru
baayere yè sɔɔ ba ra be ba dibu nɛni
kare, Kunun tɔ̃ɔ bakarun saa,
11 sanam mɛ Isireliba kpuro ba
mɛnna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
batuma ye u gɔsa sɔɔ, saa yera kaa n
da wooda ye kpuro gari bu nɔ.
12 Be kpurowa kaa mɛnna, tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka
tɔn tukobu be ba wãa ka bɛɛ, bu ka
woodan gari yi nɔ, kpa bu wa bu
Gusunɔ bɛsɛn Yinni nasia kpa bu
wooda ye kpuro mɛm nɔɔwa.
13 Nge mɛya bɛɛn bii be ba ɲ̀ wooda
yen gari yɛ̃ ba koo ka ye nɔ, kpa bu
Gusunɔ bɛsɛn Yinni nasia saa kpuro
ye ko i n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ i ko i mwa
ì n Yuudɛni tɔbura.

Gari dãaki yi Gusunɔ

u ka Mɔwisi kua

14 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, wee tɔ̃ɔ te kaa gbi ta turuku
kooma. Yen sɔ̃, a Yosue sokuma kpa i
na i yɔ̃ra nɛn kuu bekurugii ten mi, mi
na ra ka bɛɛ yinnɛ, kpa n Yosue sɔ̃ ye u
koo ko.
Ma Mɔwisi ka Yosue ba da ba yɔ̃ra
kuu ten mi.
15 Miya Yinni Gusunɔ u bu kure
guru wii wuroru sɔɔ. Ma guru
wii wuro te, ta da ta yɔ̃ra kuu ten
kɔnnɔwɔ.
16 Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee kaa wura a wunɛn sikadoba
deema. Wunɛn biru, Isireliba ba koo
man deri kpa bu nɛn arukawani kusia
ye na ka bu bɔkua kpa bu da bu bũnu
gasiri bu sã tem mi ba duɔ mi sɔɔ.
17 Yen tɔ̃ɔ te, kon ka bu mɔru ko kpa
n bu biru kisi n bu deri. Ba koo kam
kowa. Wahala ka nɔni swãa dabinu
koo bu deema. Saa ye sɔɔra ba koo tii
sɔ̃ bu nɛɛ, nɛ, Gusunɔ ben Yinni na ɲ̀
wãa ben suunu sɔɔ, yen sɔ̃na wahala
yeni ya bu deemamɔ.
18 Ka gem nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu
biru kisi n bu deri. Domi ba kɔ̃sa kua
ba bũnu sãwa.
19 Tɛ̃, a womu geni yoruo ga n sãa
seeda nɛ ka Isireliban suunu sɔɔ. A
bu womu ge sɔ̃ɔsio kpa ga n wãa ben
nɔɔwɔ.
20 Domi kon de bu du tem mɛ na
gerua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon ben baababa
wɛ̃ sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ.
Ba koo di bu debu bu bɔria. Adama
ba koo man torari bu nɛn arukawani
kusia bu ben gɔ̃ru gɔsie bũnu ganun
mi bu nu sã.
21 Saa ye sɔɔ, wahala ka nɔni swãaru
garu tà n maa seewa ben suunu sɔɔ,
ben bibun bweseru ta koo womu ge
yaaya kpa ga n sãa seeda. Na ben
gɔ̃run gari yɛ̃ saa tɛ̃n di n sere mam
bu duusia tem mɛ sɔɔ mɛ na bu nɔɔ
mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.
22 Tɔ̃ɔ te sɔɔra Mɔwisi u womu ge
yorua ma u gu Isireliba sɔ̃ɔsi.
23 Yinni Gusunɔ u Yosue, Nunin bii
wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, a de a tii dam kɛ̃
kpa a n wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa
Isireliba duusia tem mɛ sɔɔ, mɛ na bu
nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri. Mɛya nɛn tii
ko na n wãa ka wunɛ.
24 Sanam mɛ Mɔwisi u wooda ye
yorua tireru sɔɔ u kpa,
25 yera u Lefiba be ba ra Yinni
Gusunɔn woodan kpakororu sɔbe
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
26 i woodan tire teni suo kpa i tu yi
kpakoro ten bɔkuɔ kpa ta n sãa seeda
bɛɛn sɔ̃.
27 Na bɛɛn swaa taabu yɛ̃. Domi i ra
Yinni Gusunɔ seesi nɛn wuswaaɔ. Kaa
ra sere gere nɛn gɔɔn biru?
28 I bɛɛn bwese kɛrin guro gurobu
ka bɛɛn tabu sinambu mɛnnama bu na

nɛn mi. Kon gari yini gere bu yi nɔ.
Kpa wɔllu ka tem mu n sãa nɛn seeda
bɛɛn wuswaaɔ.
29 Na yɛ̃ ma nɛn gɔɔn biru i ko wɔri
durum sɔɔ. Kpa i swaa ye deri ye
na bɛɛ sɔ̃ɔsi. Yen sɔ̃, wahala koo bɛɛ
deema. Domi i ko kɔ̃sa ko i Yinni
Gusunɔn mɔru seeya ka bwãaroku ni
i seka.

Mɔwisin womu

30 Ma Mɔwisi u womu genin gari
kpuro gerua, ma Isireliba kpuro ba yi
nua. Ge wee.

32

1 Wɔllu, a swaa dakio a nɛn gari nɔ.
Tem, a swaa tem kpĩiyɔ a nɛn nɔɔ nɔ.
2 Nɛn yɛ̃ru ta kokumɔ nge guru nim
ma nɛn gari nɛmɔ nge kakoru
ma yi dãakumɔ nge dirum yaka
bekusu sɔɔ.
3 Kon Yinni Gusunɔn yĩsiru kpara.
Bɛɛ Isireliba, i Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
yĩsirun kpãaru kparo.
4 Yinni Gusunɔ u sãawa nge kperu.
U ra kowa dee dee.
Win siribu bu ra n dɛɛrewa.
U sãawa naanɛgii, murafitiru sari win
mi.
U sãawa gemgii.
5 Adama bɛɛ, i sãawa tɔn kɔ̃sobu be ba
ɲ dee dee swĩi.
I nùn torari.
Ya kua bɛɛn sekuru.
I ɲ maa sãa win bibu.
6 Gari bakasu bɛɛ,
nge mɛya ba ra Yinni Gusunɔ kue?
U ɲ sãa bɛɛn baaba ka bɛɛn taka kowo?
N ɲ wi, u bɛɛ tãsisia u kua win tɔmbu?
7 I yellu yaayo.
I bwisikuo ye n koora yellu.
I bɛɛn baababa ka bukurobu bikio, ba
koo bɛɛ sɔ̃.
8 Sanam mɛ u tɔmbu tem bɔnu kua,
ka saa ye u bweseru baatere ten tem
nɔɔ bura yeru kua,
u nin baatere goo wɛ̃ wɔllun di wi u ko
n tu kpare.
9 Adama u tii Isireliba yiiya,
be ba sãa Yakɔbun bweseru.
10 Yinni Gusunɔ u bu deema gbaburɔ
mi gbeeku bɔ̃nu nu gberi.
Ma u bu sua u nɔɔri u keu sɔ̃ɔsi.
U ben laakari mɔ nge win tiin nɔni.
11 U bu kɔ̃su nge kasa
ye ya yɔ̃ɔwa yen sokuru wɔllɔ
ya ka yen binu yɔ̃ɔsiamɔ.
Ma ya kasa dɛrie yu ka nu gaba.
12 Yinni Gusunɔ turowa u bu kpara.
Bũu goo kun nùn somi.
13 U dera ba da ba sina gunguru wɔllɔ.
Ma u bu gberun dĩanu diisia.
U dera ba kperun tim di.
U dera ben dãa gbaanu gea kua kpenu
wɔllɔ bu ka gum wa.
14 Ba kɛtɛba ka yãanun bom nɔrumɔ.
Ba yãa kpɛmminu ka yãa kinɛnu
ka boo kinɛnun yaa gumgia
temmɔ.
Som gem dĩana ba ra n dimɔ.
Mɛya ba ra maa resɛm tam gem nɔ.
15 Ye ba deba ba kpa ma ba Gusunɔ
seesi.
Ye ba bɔria ba kpa, yera ba wi, Gusunɔ
ben taka kowo deri.
Ma ba nùn gema wi, wi u sãa ben faaba
kowo.
16 Ba win nisinu seeya ba da ba bũnu
sãamɔ.
Ba win mɔru seeya ba da ba bũnu yiire
17 ma ba nu yãkuru koosimɔ ni,
ni nu ɲ sãa gem.
Ba ɲ daa nu yɛ̃,
ben baababa ba ɲ nu sãare.
18 Ba Gusunɔ duari wi u sãa nge ben
kpee baa mi ba ra kuke,
wi, wi u bu wãaru wɛ̃.
19 Sanam mɛ Gusunɔ u wa mɛ,
yera win mɔru seewa ma u bu gema
be, be ba sãa win bibu.
20 U nɛɛ, u ɲ maa bu somimɔ kpa u wa
ye ya koo bu deema.
Domi ba sãawa mɛm nɔɔ sarirugibu ka
naanɛ sariba.
21 Ba win mɔru ka win nisinu seeya
ben bũu ni ba sokumɔ Gusunɔn sɔ̃,
ni nu ɲ sãa gãanu.
Yen sɔ̃na u nɛɛ,
wi, u koo maa bwese wiirarugiru
sokusia
u ka ben mɔru seeya,
kpa u ben nisinu seeya ka bwese te,
te ba ɲ garisi gãanu.
22 Win mɔru koo se nge dɔ̃ɔ yara
kpa yi gãanu kpuro dɔ̃ɔ mɛni tem sɔɔ,
kpa yu maa da sere tem sɔɔ sɔɔwɔ.
Kpa yu guunun kpɛɛkpɛɛkunu dɔ̃ɔ
mɛni.
23 U koo bu nɔni swãaru sure.

Kpa u bu twee.
24 Ba koo gbi gɔ̃ɔru ka bararun sɔ̃.
Bara bakanu koo bu go.
U nɛɛ, u koo bu gbeeku yɛɛ sure yi bu mwɛɛri.
Kpa u maa de wɛɛ dɛ̃ɛgii yi bu dwɛ̃ɛ.
25 Tabu koo bu go swɛɛ sɔɔ kpa be ba wãa yɛnusɔ bu bɛrum soora.
Aluwaasiba ka wɔndiaba ba koo gbisuku,
baa ka bii wɛ̃ɛnɔ ka tɔkɔnɔ ba ɲ derimɔ.
26 U koo bu kam koosiawa mam mam sere goo kun maa bu yaayamɔ.
27 Adama u ɲ wuramɔ yibɛrɛba bu nùn yɛ̃ɛ
yèn sɔ̃ ba win tɔmbu kamia,
kpa bu nɛɛ, n ɲ wi, Yinni Gusunɔ u ye kua.
28 Isireliba ba sãawa bwese te ta ɲ bwisi mɔ,
ta ɲ maa laakari mɔ.
29 Bà n daa bwisi mɔn na,
ba koo raa gia ye ya koo bu deema.
30 Kpa bu tii bikia bu nɛɛ,
tɔn turo u koo kpĩ u tɔmbu nɔrɔbu (1.000) yarinasia?
N kun mɛ tɔmbu yiru bu tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) yarinasia?
Geema Gusunɔ bɛsɛn Yinni damgii u sun deriwa,
u sun yibɛrɛba nɔmu bɛriawa.
31 Adama yibɛrɛ ben tii ba yɛ̃
ma ben bũu wi u bu kɔ̃su
u ɲ wi, Gusunɔ Isireliban Yinni dam tura.
32 Ben yibɛrɛ be, ba sankirewa nge Sodomu ka Gomɔragibu.
Ba sãawa nge tam mɛ mu sosu, ma mu dɛ̃ɛ mɔ.
33 Ba sosuwa nge waan dɛ̃ɛ.
Ba sãawa nge waa gɔsɔrun dɛ̃ɛ.
34 Yinni Gusunɔ u yɛ̃ ye yibɛrɛ be, ba kua.
U maa yɛ̃ ye u koo bu kɔsie.
35 Wiya u koo bu mɔru kɔsie u bu sɛɛyasia.
Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ ba koo wɔruma.
Tɔ̃ɔ te, nɔni swãarugira, ta ɲ maa tɛɛmɔ.
36 Yinni Gusunɔ ù n deema
win tɔmbu ba ɲ dam mɔ,
ba ɲ maa tãsi yeru garu mɔ,
u koo bu siria,
kpa u be, win sɔm kowobun wɔnwɔndu wa.
37 Saa ye sɔɔ, u koo bikia u nɛɛ,
mana bɛɛn bũu damgii ni, nu wãa,
nìn mi i kuku yeru kasu,
38 ni i ra yaa gumgia goowe,
kpa i nu tam wɛ̃ nu nɔ.
I nu sokuo nu na nu bɛɛ somi tɛ̃.
I de nu duki na nu bɛɛ faaba ko.
39 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛna na wãa.
Goo maa sari wi u sãa Gusunɔ.
Nɛna na ra go,
nɛna na ra maa seeye.
Nɛna na ra mɛɛra ko
kpa n wure n bɛkia.
Goo sari wi u koo kpĩ u tɔnu wɔra nɛn nɔmun di.
40 Sere ka nɛn wãaru, na nɔmu sua wɔllɔ na bɔ̃rua na nɛɛ,
41 kon nɛn takobi nɔɔ dɛ̃ɛri,
kpa n tɔmbu siri.
Kon nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsie
kpa n bu sɛɛyasia
be, be ba man tusa.
42 Nɛn sɛ̃ɛnu koo yɛm debu
kpa nɛn takobi yu be ba man seesimɔ go.
Na ɲ goo derimɔ
wi u ka man tabu mɔ̀.
Be, be ba mɛɛra kua ka be ba yoru mwɛɛra
ba koo gbiwa.
43 Bɛɛ bwese tukunu, i Yinni Gusunɔn tɔmbu tɔmɔ,
domi u koo bu mɔru bara,
kpa u bu ben toranu suuru kua
u ben tem dɛɛrasia.
44 Ma Mɔwisi ka Yosue, Nunin bii ba na Isireliban wuswaaɔ ba bu womu gen gari kpuro saaria.

Mɔwisin kirɔ dãaka

45 Sanam mɛ Mɔwisi u Isireliba Yinni Gusunɔn sɔ̃ɔsi te sɔ̃ɔwa u kpa, yera u nɛɛ,
46 wooda ye na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ mini gisɔ, i ye mɛm nɔɔwɔ. I de i ye bɛɛn bibu sɔ̃ɔsi kpa bu wa bu ye mɛm nɔɔwa kpuro.
47 I n yɛ̃ ma wooda ye, ya ɲ faagin gari. Domi yeya ya koo bɛɛ wãaru wɛ̃ kpa yu de tu dakaa da tem mɛ sɔɔ, mɛ i ko i mwa Yuudɛnin guru giɔ.

Mɔwisi

u win gɔɔn labaari nua

48 Yen tɔ̃ɔ tera Yinni Gusunɔ u
Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
49 a doo guu ni ba mɔ̀ Abarimuɔ,
Mɔabun temɔ Yerikon deedeeru, kpa
a yɔ Nɛbon guurɔ. Saa min diya kaa
Kananin tem wa mɛ kon Isireliba wɛ̃.
50 Guu ten wɔllɔwa kaa gbi nge mɛ
wunɛn mɔɔ Aroni u gu Horiɔ, kpa a da
a wunɛn sikadoba deema.
51 Domi bɛɛ kpuro i ṅ man naanɛ
kue Isireliba kpuron wuswaaɔ sanam
mɛ i wãa Mɛriban bwiaɔ, Kadɛsiɔ,
Sinin gbaburɔ. A ṅ man bɛɛrɛ wɛ̃
Isireliban wuswaaɔ dɔma te.
52 Yen sɔ̃na kon de a tem mɛ wa
tontonden di mɛ na nɛɛ, kon Isireliba
wɛ̃ mi, adama a ṅ duɔ mɛ sɔɔ.

Mɔwisi u Isireliban
bwese kɛri domaru kua

33

1 Mɔwisi Gusunɔn tɔnu u sere gbi, u
Isireliba domaru kua, u nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ u na Sinain guurun di
nge dɔ̃ɔ wi u Seirin guuru wukiri,
ma u win tɔmbu yam bururasia saa
Paranin guurun di.
Gusunɔn gɔradoba dabi dabira ta nùn
yɔ̃sirima.
Ma u wooda nɛni win nɔm geuɔ nge
dɔ̃ɔ.
3 Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ.
U ra tɔmbu kpuro kɔ̃su be ba sãa
wigibu,
ba ra yiire win nuurɔ bu ka win
sɔ̃ɔsiru wa.
4 Nɛ, Mɔwisi, na bɛɛ wooda wɛ̃
ye ya sãa bɛɛ Yakɔbun bibun bwe-
serun tubi
ye ya kpuro kere.
5 Yinni Gusunɔ u kua sina boko
Isireliɔ
sanam mɛ ben guro gurobu ka ben
kparobu ba mɛnna
ka sere maa ben bwese kɛri.
6 Mɔwisi u den domaru torua u nɛɛ,
Rubɛnin bwese kɛra yu dakaa da,
yu ku raa gbi.
Gusunɔ u de yen tɔmbu bu dabia.
7 U maa gerua Yudan bwese kɛran sɔ̃
u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a swaa dakio
a Yudan bwese kɛran sokuru nɔ.
A de ba n nɔɔ tia sãa ka Isirelin bwese
kɛri yi yi tie.
A ye somiɔ yen yibɛrɛba bà n ye wɔrim
wee.
8 Lefin bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, wuna a wunɛn sɔm
kowobu Lefiba urimu ka tu-
mimu nɔmu bɛria.
A ben laakari mɛɛra Masaɔ,
ma a bu siri Mɛriban bwian gari sɔɔ.
9 Ba nun naanɛ kua n kere ben mɛro
ka ben tundo
ka ben wɔnɔbu ka sere ben bibu.
Ba wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
Ma ba wunɛn arukawani ye yibia.
10 Ba wunɛn tɔmbu wunɛn wooda
sɔ̃ɔsi bu ka nun mɛm nɔɔwa.
Ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko
kpa bu turare dɔ̃ɔ doke wunɛn yãku
yerɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a ben bwese kɛra
somiɔ bu ka dam ko.
A ben ye ba mɔ̀ kpuro domaru kuo.
A ben yibɛrɛban dam buo.
A ku maa de bu se sere ka
baadommaɔ.
12 Bɛnyamɛɛn bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Bɛnyamɛɛn bwese kɛra ya sãawa ye
Yinni Gusunɔ u kĩ.
Maa ya wãa bɔri yɛndu sɔɔ win bɔkuɔ.
U bu kɔ̃su baadomma.
U maa wãa ben suunu sɔɔ.
13 Yosɛfun bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a ben tem domaru kuo,
kpa mu guran nim wa,
ka maa nim mɛ mu koo yari tem sɔɔn
di.
14 A ben tem mɛ domaru kuo,
kpa dĩanu nu se,
kpa suru baawure ba n da n gɛ̃ɛru mɔ̀.
15 A de dĩa geenu nu koora ben guunu
kpuron wɔllɔ.
16 A de tem mɛ, mu dukia yibu.
Kpa wunɛ wi a gari gerua saa kiki
bekusun din domaru tu du
Yosɛfun bwese kɛra sɔɔ.
Domi yen tɔmbu ba kua begibun
wirugibu.
17 Yosɛfun bwese kɛra ye, ya bɛɛrɛ mɔ.
Ya dam mɔ nge kɛtɛ kinɛru.
Yen dam mu sãawa nge gbeeku kɛtɛn
kɔbin dam.
Dam mɛya ya ra ka bwese tukunu so,
kpa yu nu gira.
Efaraimun tɔn dabira ta sãa nge kɔbi
yin tia,
ma Manasen tɔn dabira maa sãa nge
kɔbi yin yiruse.

18 Sabuloni ka Isakarin bwese kɛrin
sɔ̃ u nɛɛ,
Gusunɔ, a Sabulonin bwese kɛra kuurasio
yen tenkurun sɔ̃ te ya mɔ̀ nim goorɔ.
Kpa a de Isakarin bwese kɛra ya n wãa bɔri yɛndu sɔɔ yen kunɔ.
19 Ba koo tɔmbu soku ben guunɔ
kpa bu yãkunu ko sannu
nge mɛ wooda ya gerua.
Ben dukia ya koo nawa nim wɔ̃kun tenkurun di
ka sere maa yani sɛɛrin di.
20 Gadin bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
bu Gusunɔ siaro
wi u Gadin bwese kɛra batuma baka wɛ̃.
Ya yen yibɛrɛba mara
nge gbee sunɔ ge ga gen yaa mara gu kasuku
saa wirun di sere ka naasɔ.
21 Ya tii tem mɛ mu gea bo gɔsia.
Ye wirugii u ra sue yera ya sua.
Ya gbia Isireliba kpuron wuswaaɔ tabu sɔɔ.
Ya Yinni Gusunɔn wooda ka win gere mɛm nɔɔwa.
22 Danun bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Danun bwese kɛra ya sãawa nge gbee sunɔ kpɛmbu
ge ga yɔ̃ɔma Basanin di.
23 Nɛfitalin bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Nɛfitalin bwese kɛra ya Yinni Gusunɔn domaru yiba
ma ya win durom wa.
Yen tem mu ko n wãawa saa sɔ̃ɔ duu yerun di
n ka da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ.
24 Asɛɛn bwese kɛran sɔ̃ u nɛɛ,
Asɛɛn bwese kɛra yu domaru wa
n kere bwese kɛri yi yi tie.
Gusunɔ u de yen maabu bu ye kĩru sɔ̃ɔsi,
kpa yen tem mu n olifin gum yiba too,
25 kpa yen wusun gbãranun kɔnnɔsu su n sãa sisugisu ka sii gandugisu,
kpa ya n dam mɔ yen wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
26 Yera Mɔwisi u kpam gerua u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i n yɛ̃ ma Yinni goo sari nge Gusunɔ.
Wee u wɔllu sɔni u ka sisi bɛɛn mi ka win yiiko baka.
Guru wira u dua u ka wee u bɛɛ somi.
27 Wiya u sãa bɛɛn kuku yeru sere ka baadommaɔ.
Saa yee yellun diya win nɔm damguu ga bɛɛ kɔ̃su.
Ma u bɛɛ yibɛrɛba gira u nɛɛ, i bu kam koosio.
28 Yen sɔ̃na bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru, i sɔ̃ bɔri yɛndu sɔɔ.
I sɔ̃wa mi dĩa binnu ka resɛm ya ra koore too.
Mɛya gura ya ra maa nɛ mi.
29 Bɛɛ Isireliba, i sãawa doo nɔɔrugibu.
I ǹ ka bweseru garu weenɛ.
Domi i sãawa bwese te Yinni Gusunɔ u faaba kua.
U sãawa nge bɛɛn tɛrɛru
te ta bɛɛ kɔ̃su.
U sãawa nge bɛɛn takobi
ye ya bɛɛ nasara wɛ̃ɛmɔ.
Bɛɛn yibɛrɛba ba koo na bu bɛɛ suuru kana
kpa i ben tii suabu kpeerasia.

Mɔwisin gɔɔ

34

1 Yeniban biru, Mɔwisi u seewa u da Mɔabun guunu gia. Ma u yɔɔwa guu te ba mɔ̀ Nɛboɔ sere Pisigan wii kpiirɔ Yerikon deedeeru. Ma Yinni Gusunɔ u nùn tem mɛ kpuro sɔ̃ɔsi saa Galadin di sere n ka da Danuɔ,
2 ka Nɛfitalin tem ka Efaraimugim ka Manasegim saa Yudan tem di n ka da nim wɔ̃kuɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia,
3 ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia Nɛgɛbuɔ ka Yuudɛnin bera gia ka wɔwaɔ ye ya wãa Yeriko ye ba maa mɔ̀ Kpakpa bɛ̃ɛn wuun bera gia n ka girari Soariɔ.
4 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tem mɛ na Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu nɔɔ mwɛɛru kua mɛya mi, mɛya na maa dera a wa mi. Tɛ̃, kon mu ben bibun bweseru wɛ̃. Adama wunɛ, na ǹ derimɔ a taara mi.
5 Yeniban biru, Mɔwisi Yinni Gusunɔn sɔm kowo u kpuna u gu Mɔabun tem mi nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u gerua.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sikua Mɔabun wɔwa mi, Bɛti Peorin

deedeeru. Adama sere ka gisɔ goo kun
win sikiru waare.
7 Sanam mɛ Mɔwisi u gu, u mɔwa
wɔ̃ɔ wunaa teeru. Adama win dam tie.
Mɛya win nɔni kun maa dam dwiiye.
8 Ma Isireliba kpuro ba win gɔɔ
wooru sina sɔ̃ɔ tɛna ba wuri mɔ̀,
Mɔabun wɔwa mi.
9 Mɔwisi u Yosue, Nunin bii nɔma
sɔndi u ka ko win kɔsire. Yosue wi, u
bwisi yiba. Ma Isireliba ba nùn mɛm
nɔɔwa ba Gusunɔn wooda ye u Mɔwisi
wɛ̃ swĩi dee dee.
10 Isireliba sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ goo
kun maa yĩsiru yarire nge Mɔwisi.
Domi Yinni Gusunɔ u ra ka nùn gari
kowa nɔɔ ka nɔɔ.
11 Goo sari wi ba koo ka nùn
weesina win sɔm maamaakigia ye u
kuan sɔ̃ sanam mɛ Yinni Gusunɔ u nùn
gɔra Egibitin sunɔ ka win sina bwãabu
ka win tem tɔmbu kpuron mi.
12 Gusunɔn sɔmɔ goo sari wi u koo
kpĩ u maamaaki ye, ka gãa nanumgii
ni ko, ni Mɔwisi u kua Isireliba
kpuron wuswaaɔ.

YOSUE

Ba tire te sokumɔ Yosue yèn sõ wiya u sãa Isireliban kparo waati yè sɔɔ ba ka dua Kananin temɔ, mɛ Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua.

Tire te, ta gerumɔ nge mɛ ba koosina ba ka Kananin tem mwa ka nge mɛ ba ka mu Isireliban bwese kɛra baayere bɔnu kua. Yosue u sere gbi u Isireliba kana bu tii Gusunɔ wɛ̃ bu wi turo sã.

Tire ten kpunaa

1. Kananin tem mwaabu, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Tem mɛn bɔnu kobu, wiru 13n di sere wiru 21.
3. Yosuen kirɔ dãaki, wiru 22n di sere wiru 24.

Yosue u kua Mɔwisin kɔsire

1 Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowon gɔɔn biru, Yinni Gusunɔ u ka Yosue, Mɔwisin asakpɔ gbiikoo wi u sãa Nunin bii gari kua.

2 U nɛɛ, wee, nɛn sɔm kowo Mɔwisi u gu. N n mɛn na, a seewo a Yuudɛni ye tɔbura, wunɛ ka Isireliba kpuro i da tem mɛ na bu wɛ̃ɛmɔ sɔɔ.

3 Tem mi i dua kpuro, mu koo kowa bɛɛgim. Nɛna na bɛɛ mu wɛ̃ɛmɔ, nge mɛ na Mɔwisi nɔɔ mwɛɛru kua.

4 Saa Nɛgɛbun tem di n ka da Libanin temɔ, saa maa daa baka ten min di te ba mɔ̀ Efarati, ka Hɛtiban tem kpuro, n ka da nim wɔ̃ku bɔkɔ gen mi, ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ, ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yerɔ, mi kpurowa mu ko n sãa bɛɛn tem.

5 Yibɛrɛ goo kun kpɛ̃ u yɔ̃ra u nun ma wunɛn wãaru kpuro sɔɔ. Nge mɛ na raa ka Mɔwisi wãa, nge mɛya ko na n maa ka nun wãa. Na ɲ̀ nun derimɔ pai. Mɛya na ɲ̀ maa nun kɔ̃ɔmɔ.

6 A de a n wɔrugɔru mɔ. Domi wuna kaa tɔn be gbiiya bu ka tem mɛ mwa, mɛ na gerua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon ben baababa wɛ̃.

7 A n gesi wɔrugɔru mɔ. Kpa a laakari doke a ka wooda kpuro mɛm nɔɔwa ye nɛn sɔm kowo Mɔwisi u nun wɛ̃. A ku ra yen gaa gɛɛrari baa fiiko, kpa n nun wɛ̃ra mi a da kpuro.

8 A de woodan tire ten gari yi n da n wãa wunɛn nɔɔ sɔɔ, kpa a n yi bwisikumɔ saa baayere, sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru. Kpa a laakari doke a ka ye kpuro mɛm nɔɔwa mam mam ye ba yorua mi. Domi à n kua mɛ, ye a mɔ̀ kpuro ya koo arufaani ko.

9 A yaayo ma na nun yiire na nɛɛ, a n wɔrugɔru mɔ. A ku de wunɛn tororu tu kara, domi nɛ Gusunɔ wunɛn Yinni ko na n wãa ka wunɛ baama mi a dɔɔ.

Yosue u Isireliba wooda wɛ̃

10 Yen biru Yosue u win tɔmbu Isireliban wirugibu wooda wɛ̃,

11 u nɛɛ, i sansani bukianɔ, kpa i tɔmbu sɔ̃ bu dĩanun sɔɔru ko, domi mìn di ka sɔ̃ɔ ita, sa ko Yuudɛni ye tɔbura su da su tem mɛ mwa, mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun wɛ̃ɛmɔ sa n mɔ.

12 Ma u Rubɛniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

13 i yaayo ye Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ yiire. U nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bɛɛ tem mɛ wɛ̃ mi i ko i n bɔri yɛndu mɔ.

14 Yen sɔ̃ tɛ̃, bɛɛn kurɔbu ka bɛɛn bii piiminu ka bɛɛn sabenu koo sina tem mɛ sɔɔ Yuudɛnin bera mini, adama bɛɛ tabu durɔbu kpuro i ko i tɔbura i n tabu yãnu nɛni, i ka bɛɛn mɛro bisibu somi,

15 sere bu ka tem mɛ mwa mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u koo bu wɛ̃ kpa u ben tii bɔri yɛndu wɛ̃ nge mɛ u bɛɛ wɛ̃. Sanam mɛya i ko i wurama i bɛɛn tem mwa mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛ wɛ̃ Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yerun bera gia.

16 Ba Yosue wisa ba nɛɛ, ye a sun yiire kpuro, yeya sa ko ko. Mi a maa sun gɔra kpuro, sa ko dawa.

17 Nge mɛ sa Mɔwisin gari mɛm nɔɔwa mam mam, nge mɛya sa ko maa wunɛgii mɛm nɔɔwa. Yinni Gusunɔ u n gesi ka nun wãa nge mɛ u raa ka Mɔwisi wãa.

18 Baa ɲ̀ n weren na, ma u wunɛn wooda sɔɔ degangam mɔ̀, ma u ɲ̀ wunɛn gere mɛm nɔɔwɛ, sa ko yɛ̃ro gowa. Adama wunɛn tii, a n gesi wɔrugɔru mɔ.

Yosue u sɔmɔbu gɔra

bu ka Yerikon saria mɛɛri

2

1 Yosue Nunin bii, u durəbu yiru gabu gəra asiri səə saa Sitimun di u nɛɛ,
i doo i tem mɛn saria mɛɛri, n mam
nɛɛre wuu ge ba mɔ̀ Yeriko. Ye ba tura
mi, ba dua kurə tanə goon yɛnuə wi ba
sokumə Rahabu bu ka kpuna mi.
2 Yera ba Yerikon sunə sɔ̃əwa ba nɛɛ,
wee, Isireli gaba na mini yoka ye, bu
ka sĩ sĩ bu bɛsɛn tem saria mɛɛri.
3 Ma Yerikon sunə wi, u Rahabu
gəria u nɛɛ, a durə be yarama be ba
na ba dua wunɛn yɛnuə mi, domi ba
nawa bu ka sĩ sĩ bu bɛsɛn tem mɛ
kpuron saria mɛɛri.
4-6 N deema gəro be, bu sere
tunuma, kurə wi, u durəbu yiru ye
berua dii tɛɛran wəllə, ma u bu dãa
wɛ̃ɛ damgiru garun dɛki wukiri yi yi
keewa. Ma u nɛɛ, geema, durə be, ba
na nɛn mi, adama na ɲ̀ yɛ̃ mìn di ba na.
Ye sɔ̃ə u kpa bu sere gbãra kənnə kɛnɛ,
saa yera ba yara nɛn min di. Na ɲ̀ maa
yɛ̃ gee ba da. I bu kasuo fuuku, i ko i
bu wa.
7 Ye ba nua mɛ, ba bu kaso wəri ba
da ka swaa ye ya dəə Yuudɛnin daarun
təbura yerə. Ma ba gbãra kənnə kɛnua
ben biru.
8 Yen biruwa Rahabu u yəəwa dii
tɛɛra yen wəllə Yosuen gəro ben mi, bu
sere kpuna,
9 u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, na yɛ̃ ma Yinni
Gusunə u bɛɛ tem mɛ wɛ̃, yeya n
dera bɛɛn bɛrum sun mwa. Tem mɛn
təmbu kpuro ba diiriməwa bɛɛn sɔ̃.
10 Domi sa nua nge mɛ Yinni Gusunə
u nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari gberasia
i ka təbura sanam mɛ i yarima Egibitin
tem di. Sa maa nua nge mɛ i Aməreban
sinambu yiru Sihoni ka Ogu gə
Yuudɛnin guru giə ma i ben ye ba mə
kpuro munka muku muku.
11 Yande ye sa yeni nua, sa nanda.
Ma bɛsɛ kpuron toronu kara bɛɛn
saabu. Domi Gusunə bɛɛn Yinni wiya
u sãa wəllu ka tem yɛ̃ro.
12 N n mɛn na, na bɛɛ kanamə tɛ̃, i
bɔ̃ruo ka Yinni Gusunən yĩsiru ma i ko
i nɛn baan yɛnugibu tən geeru kua nge
mɛ na bɛɛ kua. I man yĩreru garu kuo
te ta sɔ̃əsimə ka gem,
13 ma i ko nɛn baa ka nɛn mɛro ka
nɛn sesubu ka nɛn wənəbu ka bɛsɛn
bweseru kpuro faaba ko sa kun ka gu.
14 Durə be, ba nùn wisa ba nɛɛ,
sere ka bɛsɛn wãaru, à kun bu bɛsɛn
asiri dəmɛyɛ, sa ko nun tən geeru
ka bərəkiniru sɔ̃əsi sanam mɛ Yinni
Gusunə u sun tem mɛ nəmu bɛria u
kpa.
15 N deema Rahabun diru ta
girariwa wuun gbãraru səə, ma u bu
sarasia wuun biruə win fɛnɛntin di ka
wɛ̃ɛ wəba.
16 U nɛɛ, i saro i da guunun bera gia,
be ba bɛɛ kasu mi, bu ku raa ka bɛɛ
wa. Kpa i kuke mi nge sɔ̃ə ita sere bà
n wurama. Yen biru kpa i bɛɛn swaa
wəri i doona.
17 Durə be, ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, yèn
nəə mwɛɛru sa kua ka bɔ̃ri mi, sa ko ye
ko. Adama wee ye wunɛn tii kaa ko.
18 Sà n dua tem mɛ səə, kaa wɛ̃ɛ
wunəmgii yini gbinisiwa wunɛn
fɛnɛnti mini mìn di kaa sun sarasia,
kpa a wunɛn baa ka wunɛn mɛro, ka
wunɛn sesubu mɛnna wunɛn diru
mini, be ba sãa wunɛn yɛnugibu
kpuro gesi.
19 Ben goo ù n yara wunɛn dirun
di u da təəwə, win tii səəra win yɛm
mu koo wəri, bɛsɛ sa ɲ̀ ko sa n toraru
mə wi səə. Adama wi u wãa ka wunɛ
sannu wunɛn dirə, goo ù n nùn gə,
win yɛm mu wəri bɛsɛn wirə.
20 Adama à n bu bɛsɛn asiri ye
dəmɛya, bɔ̃ri yi a sun koosia mi, yi ɲ̀
maa sun dimə.
21 U bu wisa u nɛɛ, na wura n koora
nge mɛ i gerua.

Nge mɛya u ka bu nəə kana ma ba
doona. Ma u wɛ̃ɛ wunəmgii yi səri
fɛnɛnti yen mi.
22 Ba doona ba tura guunun bera
gia. Ba sina mi sɔ̃ə ita sere be ba bu
kasu mi, ba ka gəsirama domi ba bu
mɛɛra swaa yen baama kpuro ba ɲ̀ bu
wa.
23 Yen biru Yosuen gəro be, ba
sarama guunun beran di ba Yuudɛni
təbura ba wura win mi. Ma ba nùn
saaria kpuro ye n bu deema mi gia.

24 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, geema,
Yinni Gusunɔ u sun tem mɛ kpuro
nɔmu sɔndiawa. Mɛn tɔmbu kpuro ba
nandewa ba diirimɔ bɛsɛn sɔ̃.

Isireliba ba Yuudɛni tɔbura

3

1 Yosue u seewa buru buru yellu,
wi ka Isireliba kpuro, ma ba doona
Sitimun di ba tura Yuudɛnin daarɔ. Ba
kpuna mi sɔ̃ɔ ita bu sere tu tɔbura.
2 Sɔ̃ɔ ita yen biru, yera wirugibu ba
sansani bukiana ba tɔmbu sɔ̃ɔwa
3 ba nɛɛ, sanam mɛ i yãku kowo
Lefiba wa ba Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
woodan kpakororu sɔɔwa, i seewo i
bu swĩi biruɔ.
4 Ba ko n bɛɛ gbiiye yèn sɔ̃ i ǹ swaa
ye swĩire. Adama i ku susi kpakoro ten
bɔkuɔ. I de i n tu swĩi dandankuru nge
kilo tian saka.
5 Ma Yosue u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
tii dɛɛrasio domi sia Yinni Gusunɔ u
koo sɔm maamaakiginu ko bɛɛn su-
unu sɔɔ.
6 U maa yãku kowobu sɔ̃ɔwa bu
woodan kpakoro te suo bu swaa wɔri
bu tɔn be gbiiya. Ma ba kua nge mɛ u
bu sɔ̃ɔwa.
7 Yen biru Yinni Gusunɔ u Yosue
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa gisɔn di, kon de a
n yiiko mɔ Isireliba kpuron nɔni sɔɔ,
kpa ba n yɛ̃ ma na wãa ka wunɛ nge mɛ
na raa wãa ka Mɔwisi.
8 Kaa yãku kowo be ba woodan
kpakororu sɔɔwa sɔ̃ a nɛɛ, bà n tura
Yuudɛnin daarɔ bu nim duo bu yɔ̃ra
mɛn goorɔ.
9 Ma Yosue u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
susima mini kpa i Gusunɔ bɛɛn Yinnin
gari nɔ.
10-11 I n wa Gusunɔ Yinni wason
kpakororu ta bɛɛ gbiiye ta Yuudɛni
duɔ, i ko i n yɛ̃ ma Gusunɔ u wãa
bɛɛn suunu sɔɔ. U koo maa Kananiba
ka Hɛtiba ka Hefiba ka Feresiba ka
Girigasiba ka Amɔreba ka Yebusiba
gira bɛɛn wuswaan di.
12 I tɔn durɔbu gabu gɔsio tɛ̃ Isire-
liban bweseru baateren di tia tia,
sɔmburu garun sɔ̃.
13 Yãku kowo be ba Gusunɔ, tem
kpuron Yinnin woodan kpakororu
sɔɔwa, bà n ben naasu kpɛ̃ɛ Yuudɛnin
daarɔ, nim mɛ, mu koo burana. Mɛ
mu wee, kpa mu guna ko.
14 Ma tɔn be, ba yara ben kunun di
bu ka Yuudɛni tɔbura. Yãku kowo be,
ba gbia wuswaaɔ.
15 Saa ye, gɛ̃ɛbun saawa. Saa ye sɔɔra
daa ten nim mu ra n yiba mu n tɛrie
sere ka ten guruɔ. Ye yãku kowo ben
naasu daa ten nim baba,
16 yera mu burana mu guna kua
sarun di wuu ge ba mɔ̀ Adamun beraɔ.
Wuu ge, ga wãawa Saatanin bɔkuɔ. Ma
nim mɛ mu daamɔ nim wɔ̃ku bɔruguu
gia mu doona mam mam. Saa yera tɔn
be, ba tɔbura Yerikon deedeeru.
17 Be kpuro ba ka tɔbura ba kpa,
yãku kowo be, ba yɔ̃wa sim sim daa
te sɔɔ mi ba naasu kpɛ̃ɛ nim ka burana
mi.

Isireliba ba kpenu wɔkura yiru

sɔnna seedan sɔ̃

4

1 Saa ye tɔn be kpuro ba Yuudɛni
tɔbura ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u
Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 i durɔbu wɔkura yiru gɔsio bɛɛn
bweseru baatere sɔɔ tɔn tia tia.
3 I bu sɔ̃ɔwɔ bu kpenu wɔkura yiru
sua Yuudɛnin tora minin di, mi yãku
kowoba yɔ̃ra sim sim mi, kpa i ka da
i yi mi i ko bɛɛn sansani gira i kpuna
yoka ye.
4 Ma Yosue u durɔbu wɔkura yiru ye
soka be u gɔsa Isireliba sɔɔ,
5 u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gɔsiro
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin kpakoro ten mi,
Yuudɛnin daarun tora sɔɔ, kpa bɛɛn
baawure u da u kperu sua u seru
sɔndima kpa nu n sãa wɔkura yiru nge
mɛ bɛsɛ Isireliban bwesenun geera
nɛ.
6 Kpa nu n sãa seeda ye ya koo sun
yaayasia ye ya koora mini. Bɛsɛn bibu
bà n sun bikia sɔ̃ɔ teeru, mba kpee nin
tubusianu,
7 kpa su bu sɔ̃ ma Yuudɛnin daarun
nim mu kokubu yɔ̃ra Yinni Gusunɔn
kpakororun wuswaaɔ sanam mɛ ba
ka tu tɔburɔ. Kpee nini nu ko n sãa
yen seeda bɛsɛ Isireliban sɔ̃ sere ka
baadommaɔ.

8 Ma ba kua nge mɛ Yosue u bu
sɔ̃ɔwa. Ba kpenu wɔkura yiru sua
Yuudɛnin tora sɔɔn di nge mɛ ben
bweserun geera nɛ, ba ka da ba yi yam
mi ba ben sansani gira dɔma te, nge
mɛ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa.
9 Yosue u maa kpenu wɔkura yiru
ganu sua u sɔnna Yuudɛnin tora sɔɔ mi
yãku kowo be, ba yɔ̃ra. Nu maa wãa
mi sere ka gisɔn gisɔ.
10 Yãku kowo be, ba yɔ̃ra Yuudɛnin
tora sɔɔ, sere ye Yinni Gusunɔ u Yosue
sɔ̃ɔwa u tɔmbu sɔ̃ kpuro ya ka koora. N
deema mɛya Mɔwisi u raa maa Yosue
yiire. Ma tɔn be, ba kua bara bara ba
tɔbura.
11 Ye tɔn be kpuro ba tɔbura ba kpa,
saa yera be ba kpakoro te sɔɔwa ba
maa tɔbura, ma ba besira ba da tɔn ben
wuswaaɔ.
12 N deema Rubɛniba ka Gadiba
ka sere Manaseban sukum ba tɔbura
ka ben tabu yãnu Isireli be ba tien
wuswaaɔ nge mɛ Mɔwisi u raa bu
sɔ̃ɔwa bu ko.
13 Ben geera sãawa nɔrɔbun suba
weerun (40.000) saka be ba tɔbura
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ba da wɔwaɔ
Yerikon bɔkuɔ ka ben tabu sɔɔru.
14 Tɔ̃ɔ tera Yinni Gusunɔ u Yosue
wɔlle sua Isireliba kpuron wuswaaɔ
ma ba nùn nasia win wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ nge mɛ ba raa Mɔwisi nasie.
15 Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
16 a yãku kowo be ba woodan
kpakoro te sɔɔwa sɔ̃ɔwɔ bu yario
Yuudɛnin toran di bu da guruɔ.
17 Ma Yosue u bu sɔ̃ɔwa mɛ.
18 Saa yè sɔɔ yãku kowo be, ba yara
daa ten min di, ye ben naasu maka
guruɔ, saa yera daa ten nim mɛ, mu
wura mɛn ayerɔ mu yiba mu tɛrie sere
ka ten guruɔ nge yellu.
19 Ben wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ
wɔkuruse, yera tɔn be, ba Yuudɛni
tɔbura. Ma ba ben sansani gira
Giligaliɔ, Yerikon sɔ̃ɔ yari yeru gia.
20 Kpenu wɔkura yiru ye ba gurama
Yuudɛnin daa tora yen di, Giligali
miya Yosue u nu sɔnna.
21 Ma u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn
bibu bà n bɛɛ bikia sɔ̃ɔ teeru ba nɛɛ,
mba kpee ninin tubusianu,
22 kpa i bu tubusia nge mɛ bɛsɛ Isire-
liba sa ka Yuudɛni yeni tɔbura yen
gbeba,
23 i nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u yen
nim gberasia bɛsɛn wuswaaɔ sere sa
ka tɔbura sa kpa, nge mɛ u nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Naa yari kua.
24 Kpa handunian tɔmbu kpuro bu
ka gia ma win dam mu kpã, kpa sa n
nùn nasie sere ka baadommaɔ.

5

1 Saa ye sɔɔ, Amɔreban sinam be
ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu yeru gia ka
Kananigii be ba wãa nim wɔ̃ku ge ba
mɔ̀ Mɛditeranɛn bera gia, be kpuro ba
nua ma Yinni Gusunɔ u Yuudɛnin nim
gberasia Isireliban wuswaaɔ sere ba
ka tɔbura ba kpa. Yera ba nanda ma
ben toronu kara Isireli ben sɔ̃.

Ba Isireliba bango kua

Giligaliɔ

2 Sanam mɛ sɔɔra Yinni Gusunɔ u
Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wobunu koowo
ka kpenu kpa a Isireli be kpuro bango
ko be ba mara gbaburɔ.
3 Ma Yosue u kua nge mɛ Yinni
Gusunɔ u gerua, u Isireliba bango ye
kua guuru garun mi, ma ba tu soka
Bangon kperu.
4-5 N deema be ba yarima Egibitin di
mi, be kpurowa ba bango sãa. Adama
be ba mara gbaburɔ, ba ṅ ben goo
bango kue. Ma ben tɔn durɔ be ba
tabu toobun saka tura ba ka yara
Egibitin di mi, be kpuro ba gu gbaburɔ
swaa sɔɔ sanam mɛ ba wee.
6 Domi Isireliba ba sĩa wɔ̃ɔ weeru
gbaburu mi, ma ben tabu durɔ be ba
raa bango sãa, ba kam kua, yèn sɔ̃ ba ṅ
Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ. Ma u
gerua ka bɔ̃ri u nɛɛ, ba ṅ koo maa tem
mɛ wa mɛ mu tim ka bom yiba, mɛ u
ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua.
7 Ben bii be Yinni Gusunɔ u seeya
ben ayenɔ, beya Yosue u bango kua,
domi ba ṅ daa bu bango kue swaaɔ.
8 Saa ye ba tɔn be bango kua, ba sina
sansaniɔ sɛ̃ɛ sere ben boo u ka kpa.
9 Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, gisɔra na bɛɛ seku te wunari te i
raa mɔ saa ye i sãa yobu Egibitiɔ.

Yen sɔ̃na ba yam mi sokumɔ Giligali sere ka gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, ba wuna.

Ba Gɔɔ sararibun

tɔ̃ɔ bakaru di

10 Isireliba ba sina ben sansaniɔ Giligali mi, ye ya wãa wɔwaɔ Yerikon bɔkuɔ. Ma ba Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di surun sɔ̃ɔ wɔkura nnɛsen yoka.

11 Tɔ̃ɔ baka ten sisira ba tem mɛn dĩanu dibu torua. Ba dobi sɔnwa ba tema, ba maa pɛ̃ɛ di ye ba kun seeyatia doke.

12 Dɔma tera manna ya yɔ̃ra ma ba Kananin tem min dĩanu dim torua wɔ̃ɔ ge.

Yosue ka durɔ

wi u takobi nɛni

13 Ye Yosue u Yeriko turuku kua, subaru sɔɔ u durɔ goo wa u yɔ̃ win wuswaaɔ u takobi womɛ u nɛni. Yera u susi durɔ win mi, u nɛɛ, wunɛ bɛsɛgiiwa? Nge wɛrɔwa a sãa.

14 Durɔ wi, u wisa u nɛɛ, aawo, na ɩ̀ yen goo. Na sãawa Yinni Gusunɔn tabu kowobun wirugii. Yen sɔ̃na na na wunɛn mi tɛ̃.

Ye Yosue u nua mɛ, ma u kpuna u wuswaa tem girari, u nɛɛ, yinni, na sãawa wunɛn bɔ̃ɔ, mba a kĩ a man sɔ̃.

15 Tabu kowobun wirugii wi, u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn salubata poto, domi yam mi a yɔ̃ mi, Gusunɔ u wãa mi.

Ma Yosue u kua mɛ.

Isireliba ba Yeriko kpeerasia

6

1 Yerikogibu ba ben wuun gbãrarun gamboba bɛri, ba dãa sɛ̃siki, Isireliba bu ku ka du. Goo kun duɔ mi, goo kun maa yariɔ min di.

2 Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, na nun Yeriko nɔmu bɛria ka yen sunɔ ka yen tabu durɔ damgibu.

3 Wunɛ ka wunɛn tabu durɔbu kpuro i n da sĩ sĩ i ka wuu ge sikerena nɔn teeru tɔ̃ru baatere sere n ka ko sɔ̃ɔ nɔɔba tia.

4 Yãku kowobu nɔɔba yiru ba ko n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu gbiiye ba n yaa kɔbi nɛni. Sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse i ko wuu ge sikerenawa nɔn nɔɔba yiru kpa yãku kowo be, ba n kɔbi yi soomɔ.

5 Bà n kɔbi yi so ba gawa, ma i yin swĩi nua, tɔmbu kpuro bu tabun kuuki koowo. Saa yera wuu gen gbãraru ta koo wɔruma, kpa baawure u du deedeeru mi u yɔ̃n di.

6 Ma Yosue Nunin bii u yãku kowobu soka u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Yinni Gusunɔn woodan kpakororu suo bu senu sɔndi kpa ben nɔɔba yiru bu kɔbi sua bu woodan kpakoro te gbiiya.

7 Yera u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i seewo i sĩ sĩ i n ka wuu ge sikerenamɔ, kpa tabu kowobu gabu ba n woodan kpakoro te gbiiye.

8-9 Ye Yosue u ka tɔn be gari yi kua u kpa, ma ba swaa wɔri. Tabu kowo be, ba gbia, ma yãku kowo be ba kɔbi nɛni ba swaa wɔri ba kɔbi yi soomɔ. Ma ba ka bu woodan kpakoro te swĩi biruɔ. Tabu kowo be ba maa tie, ba kpakoro te swĩi. Saa ye be kpuro ba sĩimɔ ba wuu ge sikerenamɔ, yãku kowo be, ba ben kɔbi soomɔ.

10 N deema Yosue u raa tɔn be yiire bu ku gbãra, bu ku wɔki, bu ku mam de gari gɛɛ yi yari ben nɔsun di, sere tɔ̃ɔ te u koo bu sɔ̃ bu kuuki ko. Tɔ̃ɔ tera ba koo kuuki ko.

11 Yera ba ka woodan kpakoro te wuu ge sikerena nɔn teeru. Ma ba wura ben sansaniɔ sere maa sisiru.

12 Yosue u seewa buru buru yellu ma yãku kowobu ba woodan kpakoro te sua.

13 Ben nɔɔba yiru be ba kɔbi nɛni, ba swaa wɔri ba sĩimɔ ten wuswaaɔ. Tabu kowobu gabu ba bu gbiiye ba tabu yãnu bɛki. Ma gabu ba kpakoro te swĩi biruɔ, saa ye be kpuro ba sĩimɔ ma yãku kowo be, ba kɔbi yi soomɔ.

14 Sɔ̃ɔ yiruse ba wuu ge sikerena nɔn teeru ma ba wura ben sansaniɔ. Nge mɛya ba kua sere n ka kua sɔ̃ɔ nɔɔba tia.

15 Ye n kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse, ma ba seewa buru buru yam sãreru ba wuu ge sikerena nɔn nɔɔba yiru. Tɔ̃ɔ te tɔnawa ba gu sikerena nɔn nɔɔba yiru.

16 Nɔn nɔɔba yiruse te, saa ye yãku kowo be, ba kɔbi yi so, yera Yosue u

tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kuuki koowo. Domi Yinni Gusunɔ u bɛɛ wuu ge nɔmu bɛria.
17 I ǹ ko i ko i kun wuu ge ka ye ya wãa ge sɔɔ kpuro kpeerasie. Ya ko n sãawa nge yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru Yinni Gusunɔn sɔ̃. Adama i ko i Rahabu, kurɔ tanɔ wi, ka wigii be ba wãa win dirɔ deri, yèn sɔ̃ u tɔn be sa raa gɔra mi berua.
18 I n tii sɛ ka gãa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i kpeerasia. Domi ì n nu sua, bɛsɛ Isireliba sa ko nɔni swãaru wa kpa su kam ko.
19 Adama ye n sãa sii geesu ka wura, ka sii gandu ka sere sii wɔ̃kusu, ye kpurowa i ko Yinni Gusunɔ gura i yiiya win arumanin beru yerɔ.
20 Ye yãku kowobu ba ben kɔbi so, tɔn be, ba yin swĩi nua ma ba kuuki kua. Yera wuu gen gbãrara wɔruma. Ma ben baawure u dua deedeeru mi u yɔ̃n di. Ma ba wuu ge mwa.
21 Ma ba ye ya wãa ge sɔɔ kpuro go mam mam ka takobi, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, bibu ka bukurobu, ka yaa sabenu kpuro.

Yosue u Rahabu ka wigibu faaba kua

22 N deema Yosue u raa durɔbu yiru be ba tem mɛn saria mɛɛrim da sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu doo kurɔ win dirɔ kpa bu wi ka wigibu kpuro yarama nge mɛ ba raa yen nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri.
23 Ma durɔ be, ba dua ba Rahabu yarama ka win baa ka win mɛro ka win sesubu, win mɛro bisibu kpuro gesi, ba ka bu da Isireliban sansanin biruɔ.
24 Yen biruwa ba wuu ge dɔ̃ɔ sɔka ka baayere kpuro ye ya wãa wuu ge sɔɔ ma n kun mɔ ye n sãa sii geesu, ka wura, ka sii gandu ka sere sii wɔ̃kusu. Yera ba doke Yinni Gusunɔn sãa yerun arumanin beru yerɔ.
25 Yosue u Rahabu, kurɔ tanɔ wi faaba kua ka win mɛro bisibu kpuro. Ma ba wãa ka Isireliba sannu sere ka gisɔ yèn sɔ̃ u Yosuen tɔmbu berua be u gɔra bu Yerikon saria mɛɛri.
26 Yen biruwa Yosue u bɔ̃rua u nɛɛ, baawure wi u seewa u Yeriko bana kpam,
u koo ko bɔ̃ruro Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
U n kpɛɛkpɛɛku suramɔ,
win bii gbiikoowa u koo gbi.
U n maa bana wiru go u gamboba dokemɔ,
kpa win bii dãako u gbi.
27 Ma Yinni Gusunɔ u wãa ka Yosue ma u yĩsiru yara tem mɛ kpuro sɔɔ.

Akanin durum ka win gɔɔ

7

1 Adama Isireliba ba kua naanɛ sarirugibu gãa ni Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bu kpeerasia mam mam Yerikoɔn sɔ̃. Domi Akani u gãanu sua min di, ma Yinni Gusunɔ u ka Isireliba mɔru kua. Akani wi, u sãawa Kaamin bii. U maa sãa Sabidin debubu ka sere maa Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ.
2 Yera Yosue u tɔmbu gɔra Yerikon di Ayiɔ, ye ya wãa Bɛti Afɛnin bɔkuɔ, Betɛlin sɔ̃ɔ yari yeru gia. U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i tem mɛn saria mɛɛri. Ma ba da ba Ayin saria mɛɛra.
3 Ye ba wurama Yosuen mi, ba nɛɛ, wuu ge, ga ǹ tura ge tɔmbu kpuro ba koo daawa. A de tɔmbu nɔrɔbun suba yiru (2.000), ǹ kun mɛ ita bu da bu Ayi wɔri, a ku tɔmbu kpuro wahala doke. Domi wuu gen tɔmbu ba ǹ dabi.
4 Ma tɔmbu nɔrɔbun suba itan (3.000) saka ba swaa wɔri ba da mi, adama ba Ayin tɔmbu kpana ba duki gɔsirama.
5 Ayigibu ba bu naa swĩi saa wuu gen duu yerun di sere Sebarimuɔ, ma ba Isireliban tɔnu tɛna ka nɔɔba tia go sanam mɛ ba duki mɔ̀ ba wee. Yeya n dera Isireliba ba nanda, ba mwia kpana.
6 Yosue ka Isireliban guro gurobu ba ben yabenu nɛnua ba karana ba tii tua wisi wirɔ nuku sankiranun sɔ̃, ma ba wiru tem girari Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ sere sɔ̃ɔ ka kpa.
7 Yosue u nɛɛ, kuku, Yinni Gusunɔ, mban sɔ̃na a dera sa Yuudɛni tɔbura ma a sun Amɔreba nɔmu bɛria bu sun go. Sà n daa yɛ̃ mɛ, sa n sinɛ Yuudɛnin guru giɔ.

8 Yinni, mba kon gere. Wee, Isireliba ba ben yibɛrɛba nasia ba biruku yira wura.
9 Domi Kananiba ka tem mɛn tɔmbu kpuro ba koo ye nɔ kpa bu sun kooro bure bu bɛsɛn yĩsiru wuna handunian di. Amɔna kaa ko wunɛn yĩsi baka te, ta kun ka gu.

10 Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo. Mban sɔ̃na a wunɛn wuswaa tem girari mɛsum.
11 Isireliba ba durum kuawa. Ba nɛn wooda sara ye na bu wɛ̃. Ba gãanu sua ni na nɛɛ bu kpeerasia. Ba nu gbɛna ba doke ben tiin yãnu sɔɔ ba berua.
12 Yen sɔ̃na ba ɲ̀ kpɛ̃ bu yɔ̃ra bu ben yibɛrɛba ma. Ma ba biruku yira wura. Domi tɛ̃ ba sãawa be ba koo kpeerasia. I kun gãa ni wunɛ bɛɛn suunu sɔɔn di, na ɲ̀ kpɛ̃ na n maa wãa ka bɛɛ.
13 A seewo a tɔn be sɔɔru koosia kpa bu tii dɛɛrasia sian sɔ̃, domi nɛ Gusunɔ, be Isireliban Yinni, na nɛɛ, ba gãanu nɛni ni na nɛɛ bu kpeerasia. Yen sɔ̃, ba ɲ̀ kpɛ̃ bu yɔ̃ra bu ben yibɛrɛba ma, ma n kun mɔ ba nu wuna ben suunu sɔɔn di.
14 Yen sɔ̃na sia bururu bɛɛn bwesenu kpuro nu koo na nu sara nɛn wuswaaɔ tia tia. Bwese te na gɔsa, ten kãasi kpuro yi koo na yi sara tia tia. Bwese kãasa ye na gɔsa, yen yɛnusu kpurowa su koo na su sara tia tia. Yɛnu ge na gɔsa, gen tɔn durɔbu kpurowa ba koo na bu sara tia tia.
15 Sanam mɛ, kpa n gɔsi wi u gãa ni sua kpa i nùn dɔ̃ɔ mɛni, wi ka win ye u mɔ kpuro yèn sɔ̃ u nɛn wooda sara, ma u dera Isireliba ba sekuru wa.
16 Yen sisiru Yosue u seewa buru buru yellu u dera Isireliban bwesenu nu na nu sara Gusunɔn wuswaaɔ tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Yudan bweseru gɔsa.
17 Ma Yosue u dera Yudan bweserun kãasi yi na yi sara tia tia, ma Yinni Gusunɔ u Serakin kãasa gɔsa. Ma u dera win kãasan yɛnusu kpuro su na su sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Sabidin yɛnu gɔsa.
18 Ma u dera Sabidin yɛnun tɔn durɔbu kpuro ba na ba sara tia tia. Ma Yinni Gusunɔ u Akani gɔsa wi u sãa Kaamin bii, ka Sabidin debubu, ka Serakin sikadobu Yudan bweseru sɔɔ.
19 Yosue u Akani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii, a Gusunɔ Isireliban Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ, kpa a gem gere. A man sɔ̃ɔwɔ ye a kua. A ku man yen gaa berua.
20 Akani u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, geema, na Gusunɔ Isireliban Yinni tora. Ye na kua wee.
21 Ye sa tabu di sa mwa sɔɔ, na yabe buraru garu wa te ba kua Babiloniɔ ka sii geesun gobi goobu (200) ka wura dɛka yèn bunum ka kilon bɔnu nɛ. Na ye binɛ kua ma na sua na sikua nɛn kurɔ, sii gee siya su wãa ten temɔ.
22 Yande Yosue u tɔmbu gɔra ba duki da Akanin kuru mi, ba deema wee, gãa ni kpuro nu berua kuu te sɔɔ. Ma sii gee si, su wãa nin temɔ.
23 Ba ni kpuro suama kuu ten min di ba ka da Yosue ka Isireliba kpuron mi, ba yi Yinni Gusunɔn woodan kpakororun wuswaaɔ.
24 Yosue ka Isireliba kpuro ba Akani Serakin sikadobu sua ka gãa ni u gura, ka win bibu ka win yaa sabenu ka win kuu te, ka sere win ye u mɔ kpuro gesi, ba ka da sere Akɔɔn wɔwaɔ.
25 Ma Yosue u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a dera sa wahala yeni wa. Yinni Gusunɔ u koo maa de a wahala wa gisɔ.
Ma Isireliba kpuro ba wi ka win tɔmbu kpenu kasuka. Ma ba bu dɔ̃ɔ mɛni ka win ye u mɔ kpuro sannu.
26 Ma ba kpenu gura ba nin takanu kua ben wɔllɔ te ta wãa mi sere ka gisɔ. Ye kpuron sɔ̃na ba yam mi sokumɔ Akɔɔn wɔwa sere ka gisɔn gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, nɔni swãarun wɔwa.
Saa yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure.

Isireliba ba Ayigibu kamia

8

1 Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku nanda, a seewo a tabu durɔbu kpuro sua kpa i Ayi wɔri. Domi na bɛɛ yen sunɔ ka win tɔmbu ka win wuu ka gen baru kpaanu kpuro nɔmu bɛria.
2 Kaa bu kpeerasiawa nge mɛ a Yerikogibu ka ben sunɔ kua. Kpa i ben ye ba mɔ ka ben yaa sabenu mwɛɛri,

ye kpuro yu ko bɛɛgia. Yen sɔ̃, ì n da,
bɛɛn gaba koo kukewa wuu gen biruɔ,
ba n bu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.

3-4 Ma Yosue u seewa u ka Ayi wɔri
ka win tabu durɔbu kpuro. Yera be
sɔɔ, u nɔrɔbun suba tɛna (30.000) gɔsa
u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i kuke wuu
gen biruɔ wɔ̃kuru, adama i kun ka bu
toma kpa i n yɔ̃ mi, i n sɔɔru sãa.

5 Nɛ ka maa tabu kowo be ba tie, sa
ko wuu ge susi. Bà n sun wɔrim wee,
kpa su duki gɔsirama nge yellu.

6 Kpa bu sun naa gira. Mɛya sa ko ka
bu yara wuun di mam mam. Domi ba
koo nɛɛ, sa duki mɔ̀wa nge mɛ sa raa
kua yellu ben wuswaaɔ. Kpa bu sun
naa swĩi.

7 Saa yera, bɛɛ be i kukua mi, i ko
yarima i wuu ge wɔri, i gu mwa. Yinni
Gusunɔwa u koo bɛɛ gu nɔmu bɛria.

8 Wee, na bɛɛ wooda wɛ̃ɛmɔ. Sanam
mɛ i gu mwa i kpa, i gu dɔ̃ɔ sɔ̃reo, nge
mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

9 Ma Yosue u dera ba da ba kukua
Ayi ka Betɛlin baa sɔɔ, Ayin sɔ̃ɔ duu
yeru gia. Adama win tii ka tɔn be ba
tie ba kpuna sansaniɔ wɔ̃ku te.

10 Ye n kua buru buru yellu, u seewa
u win tabu kowobu mɛɛra mɛɛra ma
wi ka Isireliban guro gurobu ba bu
kpara ba ka da Ayi gia.

11 Yosue ka win tabu kowo be, ba
Ayi susi. Sanam mɛ ba tura yen
deedeeru, yera ba ben sansani gira sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia. N deema wɔwa gaa
wãa be ka Ayin baa sɔɔ.

12 Yosue u maa dera tabu durɔbu
nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) ya da ya
kukua Betɛli ka Ayin baa sɔɔ, sɔ̃ɔ duu
yeru gia.

13 Isireli be ba tie, ba ben sansani
gira sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma ben
gaba maa da ba kukua Ayin sɔ̃ɔ duu
yeru gia. Adama Yosuen tii u da u
kpunawa wɔwa yen mi, wɔ̃ku te.

14 Ye n kua buru buru yellu,
yera Ayin sunɔ u Isireliba wa. Ma
wi ka win tabu kowobu ba seewa
ka sɛndaru bu ka Isireliba wɔri
Yuudɛnin wɔwa mi, mi ba raa bu
kamia. Adama ba ǹ yɛ̃ ma Isireliban
sukum mu kukua wuun biruɔ.

15 Ye Yosue ka win tɔmbu ba bu wa,
yera ba bwisi kua ba duki yakura ba
swaa mwa ye ya dɔɔ gbaburu gia.

16 Ma ba Ayin tɔn durɔbu kpuro
soka. Yera ba yara ba bu naa gira sere
mi n toma wuun di.

17 Tɔn durɔ goo kun maa tiare Ayi ka
Betɛlin wuu si sɔɔ. Ba wuu ge deriwa
ba ǹ kɛnua ba Isireliba naa gira.

18 Ma Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn yaasa ye a nɛni mi tĩiyɔ
Ayi gia, domi kon nun wuu ge nɔmu
bɛria.

Ma Yosue u win yaasa ye tĩi mi.

19 Saa yera tɔn be ba kukua mi, ba
yara saa ben kuku yerun di ba wuu
ge wɔri. Ye ba gu mwa ba kpa, ma ba
yande gu dɔ̃ɔ sɔ̃re.

20-21 Ye Ayigibu ba biru sĩira, yera ba
wa wee, dɔ̃ɔ wiira ta ben wuu wukiri
ta wɔllu girari. Ma ba deema ba ǹ maa
kpɛ̃ bu gam susi bu ka tii faaba ko. Saa
yera Yosue ka Isireli be ba raa duki
mɔ̀ ba dɔɔ gbaburu gia mi, ba wa ma
begibu ba wuu ge dɔ̃ɔ sɔ̃re, yera ba
gɔsirama ba Ayigii be wɔri.

22 Sanam mɛya Isirelin tabu kowo
be ba raa wuu ge dɔ̃ɔ mɛni mi, ba yara
min di ba gen tabu kowo be mara. Ma
ba bu suunu doke sere ba ǹ yɛ̃ mi ba
koo da. Ba bu mwɛɛra ba go go kpuro.
Ben goo kun bu kisirari,

23 ma n kun mɔ ben sunɔ wi ba mwa
wasiru ba ka da Yosuen mi.

24 Ye Isireliba ba ben yibɛrɛ be mwa
ba go go gbaburu mi, mi ba bu naa
swĩi, yera ba maa gɔsirama Ayiɔ ba tɔn
be ba tie go go.

25 Tɔn be ba go dɔma te, kurɔbu
ka durɔbu, ba sãawa nɔrɔbun suba
wɔkura yiru (12.000).

26 Saa ye ba taa bi mɔ̀ Yosue u win
yaasa ye wuu ge tĩiwa sere ba ka gen
tɔmbu kpuro go mam mam.

27 Isireliba ba Ayigibun yaa sabenu
gura ka ben arumani kpuro, nge mɛ
Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa.

28 Ma Yosue u wuu ge dɔ̃ɔ sɔka ma ga
kua bansu sere ka gisɔn gisɔ.

29 Saa yera u dera ba Ayin sunɔ wi
soora doke ba bwɛ̃ ba deri saa buru-
run di sere sɔ̃ɔ ka kpa. Yoka u dera ba
win goru bwɛ̃ɛya ba kɔ̃ wuu gen duu

yerɔ. Ma ba tu kpenu sɛ̃siki. Kpee ni, nu wãa mi sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u Isireliba

Yinni Gusunɔn wooda garia

guu te ba mɔ̀ Ebaliɔ

30 Yeniban biru Yosue u Gusunɔ, Isireliban Yinni yãku yeru bania guu te ba mɔ̀ Ebalin wɔllɔ.
31 U yãku yee te banawa nge mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba sɔ̃ɔwa ye u yorua woodaban tireru sɔɔ. U nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ yãku yeru kuo ka kpee ni ba ń dãke. Ye ba tu bana ba kpa ma ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua mi.
32 Isireliba kpuron wuswaaɔ Yosue u wure u wooda yorua ye Mɔwisi u raa yorua.
33 Isireliba kpuro ka ben wirugibu ka ben siri kowobu ka ben guro gurobu ka sere be ba sãa sɔbu kpuro ba yɔ̃ ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te dɛsire. Ben gabu ba yɔ̃ guu te ba mɔ̀ Garisimun bera gia, gabu maa guu te ba mɔ̀ Ebalin bera gia. Ma be kpuro ba yãku kowobu Lefi be ba woodan kpakoro te sɔɔwa wuswaa kisi. Domi mɛya Mɔwisi u bu sɔ̃ɔwa bu ko saa ye ba koo bu domaru kua.
34 Yen biru Yosue u bu wooda ye garia sere ka ye ya bɔ̃ri ka domarun gari mɔ̀, nge mɛ Mɔwisi u yorua yen tireru sɔɔ.
35 Ye kpurowa u gara Isireliban wuswaaɔ, tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu ka sere maa sɔbu be ba wãa ben suunu sɔɔ. Baa yen tia, u ń bure.

Isireliba ba ka Gabaonigibu

arukawani bɔkua

9

1-2 Sinam be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia, guunun bera gia ka nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditerane gia n ka da Libanin tem bera gia, ba nua ma Isireliba ba Yerikogibu ka Ayigibu kamia. Yera ba nɔɔ tia kua bu ka Isireliba ka ben wirugii Yosue wɔrima. Bwese ninin sinamba, Hɛtiba ka Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba.
3 Adama ye Gabaonigibu be ba sãa Hefiba ba maa nua ye Yosue u Yerikogibu ka Ayigibu kua,
4-5 yera ba swaa kasu bu ka tii dwe. Ma ba dĩanu kusenu kua ba doke saaki tɔkɔnu sɔɔ, ma ba maa gɔni bɔɔ tɔkɔnu sua mì sɔɔ ba ra tam doke ka sere maa pɛ̃ɛ gbebi yi yi bukusa kua, ma ba ye kpuro ben kɛtɛkunu sɔbi. Ma ben tii ba yãa tɔkɔnu ka bara tɔkɔnu doke.
6 Ma ba da ba Yosue ka Isireliba deema Giligaliɔ ba nɛɛ, saa tontonden diya sa wee su ka bɛɛ arukawani bɔke.
7 Ma Isireliba ba bu wisa ba nɛɛ, sɔrɔkudo i wãawa bɛsɛn turuku mini, sa ń kpɛ̃ su ka bɛɛ arukawani bɔke.
8 Ma ba Yosue wisa ba nɛɛ, sa wura su ko wunɛn sɔm kowobu.
Ma Yosue u bu bikia u nɛɛ, man diya i wee. Bwese terà i sãa.
9 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ wunɛn bwãabu sa weewa saa tontonden di yèn sɔ̃ sa Gusunɔ wunɛn Yinnin baaru nua ka maamaaki ye u kua Egibitiɔ,
10 ka nge mɛ u Amɔreban sinambu yiru ye kua, be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia. Beya Sihoni, Hɛsibonin sunɔ, ka Ogu, Basanin sunɔ wi u wãa Asitarɔtuɔ.
11 Ye sa maa seewa bɛsɛn wuun bukurobu ka be ba tie ba sun kirɔ kua ba nɛɛ, su dĩanu kusenu koowo swaan sɔ̃ kpa su na su bɛɛ deema su bɛɛ bikia i ka sun arukawani bɔke kpa sa n bɛɛ sãamɔ.
12 Bɛɛn tii i wa nge mɛ bɛsɛn pɛ̃ɛ ye, ya gbere ya bukusa sãa. Sanam mɛ sa seewa yɛnun di, ya sãawa pɛ̃ɛ suma.
13 I maa bɛsɛn gɔni mɛɛrio yì sɔɔ sa tam doke. Yi raa sãawa gɔni kpɛɛ, wee tɛ̃ yi gɛ̃ɛkire. Mɛya maa bɛsɛn baranu ka yãa ni sa doke, nu gɛ̃ɛkira swaa sɔɔ gbabu ten dɛ̃ɛbun sɔ̃.
14 Adama Isireliba ba ń Yinni Gusunɔ bikie bu nɔ ù n kĩ bu ka bu arukawani bɔke. Ma ba sibun dĩa kuse ni mura ba di.
15 Ma Yosue u ka bu nɔɔ tia kua, ba arukawani bɔkua ba n ka wãasinɛ alafia sɔɔ. Ma Isireliban bukurobu ba wura ka bɔ̃ri ma ba koo ben arukawani ye yibia.
16 Yen sɔ̃ɔ itasera Isireliba ba nua ma tɔn ben wusu wãawa ben turuku mi.

17 Ma ba seewa ba wuu si mɛɛrim da. Ba sĩawa sõɔ yiru, itase ma ba tura mi. Wuu siya, Gabaoni, ka Kefira ka Berɔtu ka Yarimun wuu.
18 Adama ba ɲ̀ bu go yèn sõ ben bukuroba ka bu arukawani bɔkua kɔ, ma ba koo bu deri alafia sɔɔ. Ma ba ye bõrua ka Gusunɔ ben Yinnin yĩsiru. Ka mɛ, be Isireli be, ba ka ben bukuro be wɔki.
19 Ma bukuro be, ba wisa ba nɛɛ, sa ɲ̀ kpɛ̃ su tɔn be nɔni sõ, domi sa ka bu arukawani bɔkua kɔ. Sa bõrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru ma sa ɲ̀ bu gãanu kuammɛ.
20 Tilasiwa su ka bu deri. Ma n kun mɛ, sa ko Yinni Gusunɔn mɔru seeya.
21 Yen sõ, wee ye sa ko bu kua. Ba ko n da sun dãa kasuewa kpa ba n da sun nim takirie.
22 Ma Yosue u Gabaonigii be kpuro sokusia. Ye ba tunuma u bu bikia u nɛɛ, mban sõna i sun weesu kua, i nɛɛ, i weewa tontonden di. Ma sa deema i wãa bɛsɛn turuku.
23 Tɛ̃ i kua bõrurobu bɛɛ kpuro. I ko i n sãawa bɛsɛn yobu, kpa i n da nim takiri, i dãa kasu bɛsɛn Yinnin sãa yerun sõ.
24 Ma Gabaonigii be, ba nɛɛ, wee yèn sõ sa kua mɛ. Sa nua ma Gusunɔ wunɛn Yinni u win sɔm kowo Mɔwisi wooda wɛ̃ u bɛɛ tem mɛ kpuro wɛ̃ kpa i mɛn tɔmbu kpuro go be i ka gesi yinna kpuro. Yen sõna sa ka bɛsɛn wãaru nanda.
25 Tɛ̃, wee sa wãa wunɛn nɔmuɔ. A ka sun koowo nge mɛ n weenɛ.
26 Ma Yosue u ɲ̀ wure Isireliba bu bu go.
27 Adama u bu sure ba n da dãa kasu kpa bu nim takiri Isireliban sõ ka ben yãkunun sõ yam mi Yinni Gusunɔ u koo ra gɔsi bu nùn sã. Sere ka gisɔn gisɔ Gabaonigibun bibun bwese tera, ta sɔmbu te mɔ̀.

Isireliba ba Amɔreba kamia

10

1 Adoni Sedɛki, Yerusalɛmun sunɔ u nua ma Yosue u Ayi kamia u ye kpeerasia u yen sunɔ go, nge mɛ u raa Yeriko ka yen sunɔ kua. U maa nua ma Gabaonigibu ba ka Isireliba arukawani bɔkua, ba wãa ben suunu sɔɔ.
2 Yeniba kpuron sõ u nanda gem gem, domi Gabaoni wuu bɔkɔwa nge sìn mi tem yɛ̃robu ba ra n wãa. Ga maa Ayi kere. Yen biru gen tɔmbu kpuro tabu durɔ wɔrugɔbara.
3 Yen sõna Adoni Sedɛki, Yerusalɛmun sunɔ wi, u sinam beni gɔria. Beya Hohamu Heboronin sunɔ, ka Pireamu Yaamutin sunɔ, ka Yafia Lakisin sunɔ ka Debiri Egolonin sunɔ.
4 U nɛɛ, bu na win mi, kpa bu nùn somi bu ka Gabaoni wɔri yèn sõ yen tɔmbu ba ka Yosue ka Isireliba arukawani bɔkua.
5 Nge mɛya Amɔreban sinambu nɔɔbu be, ba mɛnna ba ka ben tabu kowobu kpuro da ba ben sansani gira Gabaonin bɔkuɔ. Ma ba ye wɔri.
6 Ma Gabaonigibu ba Yosue sɔmɔ gɔria win sansaniɔ Giligaliɔ ba nɛɛ, a ku wunɛn nɔma wuna bɛsɛ wunɛn bwãabun min di. A na fuuku a sun faaba ko, a sun somi. Domi Amɔreban sinambu kpuro be ba wãa guunun bera gia, ba mɛnna ba sun wɔrima.
7 Ma Yosue u seewa saa Giligali min di, ka win tabu kowobu kpuro bè sɔɔ tabu durɔ wɔrugɔba ba wãa.
8 Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ku bu nasia domi na nun bu nɔmu bɛria. Ben goo sari wi u koo yõra wunɛn wuswaaɔ.
9 Yosue ka win tɔmbu ba sanum so wõku giriru. Ma ba Amɔreba wɔri suaru sɔɔ.
10 Yera Yinni Gusunɔ u dera Amɔre be, ba burisina Isireliban wuswaaɔ. Ma Isireliba ba bu go go gem ka tia Gabaonin bɔkuɔ. Ba ben gabu naa swĩi ba go Bɛti Horonin swaaɔ sere ba ka tura Asekaɔ ka Makedaɔ.
11 Sanam mɛ ba Isireliba duki suurimɔ Bɛti Horonin swaaɔ, ye ya saramɔ guurun di, miya Yinni Gusunɔ u dera guru kpee bakanu nu bu wɔrikimɔ wɔllun di nu goomɔ, sere ba ka tura Asekaɔ. Be guru kpee ni, nu go, ba dabi ba kere be Isireliba ba go.
12 Dɔma te Yinni Gusunɔ u Isireliba Amɔreba nɔmu bɛria, Yosue u nùn kana Isireliban nɔni biru u nɛɛ,
a de sõɔ u yõra sau Gabaonin deedeeru

kpa suru u maa yõra Ayalonin wɔwan deedeeru.
13 Ma sõɔ u yõra sɛ̃ɛ, mɛya maa suru u yõra sere ba ka ben yibɛrɛ be kpuro kamia. Gari yi, yi yorua Yasarin tirerɔ, yi nɛɛ, sõɔ u yõra wɔllun suunu suunukaɔ. U ɲ̀ ka dubu sɛnde nge sõɔ teerun saka.
14 Tõru gara kun maa naare nge te, tè sɔɔ Yinni Gusunɔ u tɔnun gere wura mɛ, dɔma te u Isireliba sanna mi.
15 Yen biru Yosue u gɔsira u da win sansaniɔ Giligaliɔ, wi ka Isireliba kpuro.

Yosue u Amɔreban sinambu nɔɔbu ye go

16 Saa ye sɔɔ, sinambu nɔɔbu be, ba kpikiru sua ba da ba kukua kpee wɔruɔ Makedaɔ.
17 Yera goo u na u Yosue sõɔwa ma sinam be, ba wãa kpee wɔru gen mi.
18 Ma Yosue u nɛɛ, i ge kɛnuɔ ka kpee bakanu kpa i kõsobu yi mi.
19 Adama i ku tɛ mi, i yibɛrɛ be ba tie naa swĩiyɔ kpa i ku de bu du ben wusɔ, domi Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u sun bu nɔmu bɛria.
20 Yosue ka Isireliba ba Amɔreba kpuro kamia, ma n kun mɔ be ba kpĩa ba duki sua ba kukua wuu si su gbãraru mɔ sɔɔ.
21 Ma Yosuen tɔmbu ba wurama ka bɔri yɛndu win mi Makedaɔ. Tem mɛ sɔɔ, goo kun maa kãka u ben kõsa gere.
22 Yen biruwa Yosue u nɛɛ, i man kpee wɔru ge wukio kpa i man sinambu nɔɔbu ye yarama.
23 Ba bu yarama ba ka da Yosuen mi. Ba sãawa wuu sinin sinambu, Yerusalɛmu ka Heboroni ka Yaamuti ka Lakisi ka Egoloni.
24 Ye ba ka sinam be kpuro na Yosuen mi, yera u Isireliba kpuro sokusia u nɛɛ, be ba sãa tabu kowobun wirugibu ba ka taa bi kua, bu na bu sinam ben wĩinu ka naasu taare.
Ma ba kua nge mɛ u gerua.
25 Yosue u maa bu sõɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko, i de i n wɔrugɔru mɔ kpa i ku mwia kpana. Nge mɛsuma Yinni Gusunɔ u ko n da bɛsɛn yibɛrɛba kpuro kue.
26 Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sinam be go u ben gonu bwɛ̃ dãnu nɔɔbu sɔɔ. U nu deri mi sere n ka kua yoka.
27 Yoka yera u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu goo ni sarasio kpa bu nu kpɛ̃ɛ kpee wɔru ge sɔɔ. Yen biru ba kpee bakanu sua ba ka wɔru gen nɔɔ kɔrua. Kpee ni, nu wãa mi, sere ka gisɔn gisɔ.

Yosue u maa Amɔreban wusu gasu mwa

28 Yen tõɔ tera Yosue u wuu ge ba mɔ̀ Makeda wɔri u mwa. U gen sunɔ go ka tɔn be ba wãa mi kpuro. Baa tɔn turo u ɲ̀ deri. U Makedan sunɔ wi kuawa nge mɛ u Yerikogii kua.
29 Yen biru saa Makedan di, Yosue ka win tɔn be, ba da ba Libina wɔri.
30 Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu bɛria. Ba gen tɔmbu go kpuro. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri. Ma ba gen sunɔ kua nge mɛ ba Yerikogii kua.
31 Saa Libinan di Yosue ka win tɔmbu ba maa da ba Lakisi tarusi ba ye wɔri.
32 Ma Yinni Gusunɔ u bu wuu ge nɔmu bɛria. Ye ba gu wɔri mɛ, yen sõɔ yirusera ba gu kamia ba gen tɔmbu kpuro go. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri, nge mɛ ba kua Libinaɔ.
33 N deema Horamu Gesɛɛn sunɔ ka win tabu kowobu ba wãa mi, ba Lakisigibu somimɔ. Adama Yosue u be kpuro kamia u bu go, u ɲ̀ ben goo deri.
34 Saa Lakisin min diya Yosue ka win tɔn be, ba maa da Egoloniɔ ba ye tarusi ba wɔri.
35 Yen dɔma tera ba wuu ge kamia, ma ba gen tɔmbu go nge mɛ ba kua Lakisiɔ.
36 Egoloni min diya ba maa da ba Heboroni wɔri.
37 Ma ba wuu gen tɔmbu mwɛɛra ba go go, ka gen sunɔn tii, ka sere maa gen baru kpaanugibu kpuro. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri, ba bu gowa nge mɛ ba kua Egoloniɔ.
38 Yen biru ba maa gɔsira ba da Debiriɔ. Ma ba ye wɔri
39 ba kamia ba yen tɔmbu ka yen sunɔ ka yen baru kpaanugibu kpuro mwɛɛra ba go. Baa tɔn turo, ba ɲ̀ deri.

Yosue u dera ba tɔn be kpuro gowa nge mɛ u Heboronigibu ka Libinagibu ka ben sinambu kua.
40 U bera min tɔmbu gowa ka min sinambu wuu si su wãa guunun bera gia ka si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ ka si su wãa wɔwaɔ ye ya wãa nim wɔ̃kun bera gia, ka sere maa si su wãa gungunɔ. Baa tɔn turo u ɲ̀ deri. U bu gowa nge mɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni u nùn sɔ̃ɔwa u ko.
41 Ma Yosue u maa wusu kpuro wɔri saa Kadɛsi Baanɛa ka Gasan di si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia n ka girari Gosɛnin bera gia Yudan temɔ sere n ka da Gabaoniɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
42 U wuu si su wãa mi kpuro mwɛɛra u sin sinambu kamia. Domi Gusunɔ Isireliban Yinniwa u bu sannammɛ.
43 Yeniba kpuron biru Yosue ka win tɔmbu ba gɔsirama ben sansaniɔ Giligaliɔ.

Yosue u Yabini ka win bɔrɔba kamia

11

1 Saa ye Yabini, Hasorin sina boko u nua ma Yosue ka wigibu ba tabu dimɔ, yera u sɔmɔbu gɔra Yobabu, Madonin sunɔn mi ka Simuronin sunɔn mi ka Akusafun sunɔn mi,
2 ka sere sinam be ba wãa guunun bera gia, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, ka be ba wãa Yuudɛnin wɔwaɔ daa bure te ba mɔ̀ Genɛsarɛtin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, ka be ba wãa batuma ye ba mɔ̀ Sefalaɔ, ka maa Dorin bera gia, nim wɔ̃kun bɔkuɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia.
3 Mɛya u maa Kananiba nɔɔsia be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia ka gen sɔ̃ɔ duu yeru gia. Beya Amɔreba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Yebusiba be ba wãa guunun bera gia, ka Hefiba be ba wãa guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn gãarɔ Misipan temɔ.
4 Sinam be kpuro ba seewa ka ben tabu kowo dabi dabinu nge yani sɛɛri yi yi wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ. Mɛya ba maa tabu kɛkɛba mɔ ka dumi dabi dabinu.
5 Ma ba nɔɔ tia kua ba na ba ben sansani gira Mɛromun daarɔ bu ka Isireliba wɔri.
6 Yera Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku ben bɛrum ko. Sia amadaare kon bɛɛ bu nɔmu sɔndia, kpa i bu mwɛɛri i go, kpa i ben dumin naa sĩinu bɔɔri, yen biru i ben tabu kɛkɛ be dumi gawe dɔ̃ɔ mɛni.
7 Saa yera Yosue ka win tabu kowobu ba da ba tɔn be wɔri subaru sɔɔ Mɛromun daaru mi.
8 Yera Yinni Gusunɔ u bu bɛri ben nɔmaɔ ba bu kamia. Be ba duki sua ba bu naa swĩi sere wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Sidoniɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka sere Miserefɔti Maimuɔ ka Misipan wɔwaɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ba bu gowa mam mam, baa tɔn turo ba ɲ̀ dere u sĩa.
9 Yosue u kuawa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U tɔn ben dumin naa sĩinu bɔɔra ma u tabu kɛkɛ be dumi gawe mi dɔ̃ɔ mɛni.

Ba Hasori mwa

10 Ye Yosue u gɔsirama, yera u wuu ge ba mɔ̀ Hasori wɔri u mwa u gen sunɔ go. N deema wuu gera ga sãa bera min wuu maro gèn mi ben sina boko u wãa.
11 Yosue u dera ba gen tɔmbu kpeerasia mam mam, ma ba gu dɔ̃ɔ mɛni.
12 Ma ba sinam ben wuu si su tie wɔri ba sin sinambu ka sin tɔmbu kpuro kpeerasia. Ba kuawa nge mɛ Mɔwisi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u Yosue sɔ̃ɔwa.
13 Adama ba ɲ̀ wuu si su wãa gungunu wɔllɔ dɔ̃ɔ mɛni, ma n kun mɔ Hasori ye.
14 Ye ba tɔn be kpuro go ba kpa, yera ba ben dukia ka ben yaa sabenu gura ba tii koosi.
15 Yosue u dera ba kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u win sɔm kowo Mɔwisi sɔ̃ɔwa u ko. U ɲ̀ yen gaa bure.

Yosue u Kananin tem kpuro mwa

16 Nge mɛya Yosue u ka Kananin tem mɛ kpuro mwa, mɛn guunun bera gia ka mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ka Gosɛnin tem kpuro, ka Sefalan bera gia, ka Yuudɛnin wɔwa gia, ka

sere guu ni nu wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia ka bera min batuma.
17 Sinam be ba kamia mi, ben wusu
wãawa saa guu tèn mi gãanu ku ra
kpin bera gian di Seirin bɔkuɔ, sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia n ka girari Baali
Gadiɔ ye ya wãa Libanin wɔwaɔ guu
te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn gãarɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia.
18 Ba ka sinam be tabu kua n tɛ ba
sere bu kamia be kpuro.
19 Tɔn be kpuro sɔɔ, Hefi be ba wãa
Gabaoniɔ tɔnawa ba ka Isireliba dora.
Be ba tie Isireliba ba bu wɔriwa ba go
mam mam.
20 Domi Yinni Gusunɔ u dera sin
tɔmbun gɔ̃rusu bɔbia ba ka Isireliba
tabu kua, kpa Isireliba bu wa bu ka
bu kpeerasia mam mam ba kun ben
wɔnwɔndu kue, nge mɛ Yinni Gusunɔ
u win sɔm kowo Mɔwisi sɔ̃ɔwa.
21 Saa ye sɔɔ, Yosue u maa seewa u
Anakiba wɔri be ba wãa guunun bera
gia Heboroniɔ ka Debiriɔ ka Anabuɔ
ka sere be ba wãa Yuda ka Isirelin
guunun bera gia, u bu kpeerasiawa
mam mam be ka ben wusu,
22 ma n kun mɔ be ba duki sua ba da
Gasaɔ ka Gatiɔ ka Asidɔduɔ.
23 Nge mɛya Yosue u ka Kananin
tem mɛ kpuro mwɛɛra nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa. Yen biru u
mu bɔnu kua. U Isireliban bwese kɛra
baayere yegim wɛ̃. Saa ye sɔɔra ba
tabun baa deri ba wɛ̃ra.

Sinam be Isireliba ba kamia

12

1 Mɔwisin waati sɔɔ Isireliba ba
sinam be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari
yeru gia kamia. Ma ba bera min
tem mwɛɛra mɛ mu wãa Yuudɛnin
wɔwa kpuro sɔɔ saa daa te ba mɔ̀
Aanɔɔn di sere n ka girari guu te ba mɔ̀
Hɛɛmɔɔwɔ.
2-3 Sinam ben turon yĩsira Sihoni. U
sãawa Amɔreban sunɔ. Win wuuwa
Hɛsiboni. Wiya u mɔ kpuro saa
Aroɛɛn di ye ya wãa daa te ba mɔ̀
Aanɔɔn goorɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia, sere n ka girari guu te ba mɔ̀
Pisigaɔ, saa min di sere Bɛti Yesimɔtiɔ
nim wɔ̃ku bɔruguun sɔ̃ɔ yari yeru gia,
saa maa min di, n ka da daa te ba mɔ̀
Yabɔkuɔ Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ,
ka Galadin tem bee tia sere daa bure te
ba mɔ̀ Genɛsarɛtiɔ.
4 Turowa maa Ogu, wi u sãa Basanin
sunɔ. Wiya u tie Refan bweseru sɔɔ. U
wãawa Asitarɔtuɔ, ka Edɛɛɔ.
5 Wiya u Basanin tem kpuro mɔ
saa guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn di sere
ka Salikaɔ ka mi Gesuriban tem
ka Maakagibun tem nɔɔ ga yɔ̃ra,
ka Galadin tem bee tia mi Sihoni,
Hɛsibonin sunɔn tem nɔɔ ga yɔ̃ra.
6 Tem mɛn tɔmbu kpurowa Mɔwisi,
Yinni Gusunɔn sɔm kowo ka Isireliba
ba go. Ma Mɔwisi u tem mɛ Rubɛnin
bwese kɛra ka Gadin bwese kɛra ka
Manasen bwese kɛran sukum bɔnu
kua.
7 Yosue ka win tɔmbu Isireliba ba
sinam be ba wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu
yeru gia kamia. Sinam ben tema
mu wãa saa Baali Gadin di Libanin
guunun wɔwa sɔɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ,
sere guu tèn mi gãanu ku ra kpi te
ta wãa Seirin bɔkuɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia. Tem mɛya Yosue u Isire-
liban bwese kɛri bɔnu kua.
8 Mɛya mu wãa guunun bera gia
ka sere Sefalan beran batumaɔ ka
Yuudɛnin wɔwaɔ ka min guunɔ ka sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia mi gãanu ku
ra kpi. Hɛtibara ba wãa tem mi, ka
Amɔreba ka Kananiba ka Feresiba ka
Hefiba ka sere maa Yebusiba.
9 Sinam be ba maa kamia mi, ben
wusu wee, siya Yeriko ka Ayi ye ya
wãa Betɛlin bɔkuɔ
10 ka Yerusalɛmu ka Heboroni,
11 ka Yaamuti ka Lakisi,
12 ka Egoloni ka Gesɛɛ,
13 ka Debiri ka Gedɛɛ,
14 ka Hɔɔma ka Aradi
15 ka Libina ka Adulamu
16 ka Makeda ka Betɛli,
17 ka Tapua ka Hefɛɛ,
18 ka Afɛki ka Lasaroni,
19 ka Madoni ka Hasori
20 ka Simuroni Mɛroni ka Akusafu
21 ka Tanaki ka Mɛgido,
22 ka Kedɛsi ka Yokunɛamu ye ya
wãa guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ,
23 ka Dori ye ya wãa Dorin guunun
bera gia, ka Goyimu ye ya wãa
Giligalin bɔkuɔ,

24 ka Tirisa. Sinam be kpuro ba
sãawa tɛna ka tia.

Tem mɛ mu tie

Isireliba bu mwa

13

1 Yosue u tɔkɔ kua gem gem. Yera
Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee,
a tɔkɔ kua. Adama tem mɛ mu tie mu
kpã mɛ Isireliba ba ǹ gina mwɛ.
2 Mɛya Filisitiban tem ka Gesuriban
tem
3 ka Afaban tem mɛ mu wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwarɔ. Tem mɛ kpuro mu
sãawa Kananiban tem. Mu wãawa
saa daa te ba mɔ̀ Sikorin di te ta wãa
Egibitin tem nɔɔ bura yerɔ, sere Eko-
ronin tem nɔɔ bura yerɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia. Mɛn wuu maroɔwa Filisitiban
sinambu nɔɔbu ba wãa. Wuu siya
Gasa ka Asidɔdu ka Asikaloni ka Gati
ka Ekoroni.
4 Kananin tem mɛ mu maa tie bu
mwa, mu wãawa saa Mɛaran di ye
ya sãa Sidonigibun wuu, n ka girari
Afɛkiɔ Amɔreban tem nɔɔ bura yerɔ,
5 ka maa Gibaligibun tem, ka sere
Libanin tem kpuro sɔ̃ɔ yari yeru gia,
saa Baali Gadi ye ya wãa guu te ba
mɔ̀ Hɛɛmɔɔn gãarɔn di n ka girari
Hamatin duu yerɔ,
6 ka sere Libanin guunun bera
gia n ka da Miserefɔti Maimuɔ mi
Sidonigibu ba wãa. Nɛ, Yinni Gusunɔ
kon bu tem mɛn tɔmbu gira kpa a bu
tem mɛ bɔnu kua ka tɛtɛ nge mɛ na
nun yiire a ko.
7 Ben bwese kɛri nɔɔba nnɛ ye ka
Manasen bwese kɛran sukum be ba ǹ
daa gãanu wa, bera kaa tem mɛ bɔnu
kua.

Ba tem mɛ mu wãa Yuudɛnin

sɔ̃ɔ yari yeru gia bɔnu kua

8 Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u
Rubɛnin bwese kɛra ka Gadiba ka
Manasen bwese kɛran sukum tem
bɔnu kua mɛ mu wãa Yuudɛnin
daarun sɔ̃ɔ yari yeru gia.
9 Ben tem mɛ, mu wãawa saa Aroɛɛn
di ye ya wãa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn
goorɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia n ka da
wuu ge ga wãa daa ten wɔwan suunu
sɔɔ, sere Diboniɔ Mɛdiban batuma sɔɔ,
10 ka wuu si Sihoni Amɔreban sina
boko wi u wãa Hɛsiboniɔ u mɔ n ka
girari Amɔniban tem nɔɔ bura yerɔ,
11 ka Galadiɔ ye ya sãa Gesuriba ka
Maakagibun tem ka sere guu te ba
mɔ̀ Hɛɛmɔɔwɔ, ka Basaniɔ n ka girari
Salikaɔ,
12 ka sere sina boko Ogun temɔ wi u
raa wãa Basaniɔ u bandu dii Asitarɔtuɔ
ka Edɛɛɔ. Wiya u tie Refan bweseru
sɔɔ. Sinam be yiru kpurowa Mɔwisi u
kamia u ben tem mwɛɛra.
13 Adama Isireliba ba ǹ Gesuriba ka
Maakagibu gire. Yen sɔ̃na bwesenu
yiru ye, ya wãa Isireliban suunu sɔɔ
sere ka gisɔn gisɔ.
14 Lefin bwese kɛra tɔnawa ba ǹ tem
wɛ̃ mi ba ko n wãa. Domi Gusunɔ
u dera be ka ben bibun bweseru ba
yãkunun sukum dimɔ, yera ya kua
ben tubi nge mɛ u raa bu sɔ̃ɔwa.
15 Tem mɛ Mɔwisi u Rubɛnin bwese
kɛra wɛ̃ yɛnu ka yɛnu,
16 mɛya mu wãa saa Aroɛɛn di ye ya
wãa daa te ba mɔ̀ Aanɔɔn goorɔ, n ka da
wuu ge ga wãa wɔwa yen suunu sɔɔ ka
batuma ye ya wãa Mɛdiban bɔkuɔ,
17 ka Hɛsiboni ka wuu si su wãa
batuma ye sɔɔ. Siya Diboni ka Bamɔtu
Baali ka Bɛti Baali Mɛɔni,
18 ka Yahasi ka Kedemɔti, ka Mɛfati,
19 ka Kiriataimu ka Sibima ka Sere
Hasasaa ye ya wãa guurɔ te ta wãa
wɔwaɔ,
20 ka Bɛti Peori ka guu te ba mɔ̀
Pisigan bera gia ka Bɛti Yesimɔti,
21 ka sere Sihoni Amɔregii wi u raa
bandu dii Hɛsiboniɔn wuu si su wãa
batuma sɔɔ. N deema Mɔwisi u sunɔ
wi kamia, ka Madianiban sinambu.
Beya Efi ka Rekɛmu ka Suri ka Huri
ka Reba. Be kpurowa ba raa Sihoni
sãamɔ.
22 U maa dera ba Balamu Beorin bii
go wi u sãa sɔro.
23 Rubɛnin bwese kɛran tem mɛn
nɔɔ ga yɔ̃rawa sere Yuudɛniɔ sɔ̃ɔ duu
yeru gia. Beya ba wuu si ba sia sia mi
kpuro mɔ.
24 Tem mɛ Mɔwisi u Gadin bwese
kɛra wɛ̃ mɛya mu wãa
25 saa Yasɛɛn di ka Galadin wusu
kpuro ka wuu si su wãa Amɔniban
tem sukum sɔɔ n ka girari Aroɛɛɔ,
Raban sɔ̃ɔ yari yerun deedeeru.

26 Mɛya mu maa da saa Hɛsibonin
di n ka girari Ramati Misipeɔ ka
Bɛtonimuɔ, saa maa Mahanaimun di,
n ka girari Debirin tem nɔɔ bura yerɔ,
27 ka Yuudɛnin wɔwan wuu sini,
Bɛti Haramu ka Bɛti Nimura ka Sukɔtu
ka Safoni. Wuu siya su raa sãa
sina boko Sihonin wusu, wi u raa sõ
Hɛsiboniɔ. Yuudɛnin daara ta sãa tem
mɛn nɔɔ bura yeru sere n ka da daa
bure te ba mɔ̀ Genɛsarɛti.
28 Wuu si ba sia mi, siya su kua
Gadin bwese kɛran tubi.
29 Tem mɛ Mɔwisi u Manasen bwese
kɛran sukum wɛ̃ mu n saa ben tubi,
30 mɛya mu wãa Mahanaimun sõɔ
yɛ̃san nɔm geu gia. Tem mɛya Basanin
tem kpuro mi sina boko Ogu u raa
bandu dii ka sere Yairin wusu kpuro.
Sin geera sãawa wata.
31 Tem mɛya, mu maa Galadin tem
sukum mɔ ka Asitarɔtu ka Edɛɛ, wuu
si su raa sãa sina boko Ogun wusu.
Tem mɛ kpurowa ba Makiri, Manasen
biin bwese kɛran sukum wɛ̃.
32 Mɔwisi u tem mɛ bɔnu kuawa
sanam mɛ u wãa Mɔabun temɔ
Yuudɛnin sõɔ yari yeru gia Yerikon
deedeeru.
33 Adama u ɲ̀ Lefin bwese kɛra tem
gam wɛ̃. U bu sõɔwa bu ko Gusunɔ ben
Yinnin yãku kowobu. Yeya ya ko n
sãa ben tubi, nge mɛ Yinni Gusunɔ u
gerua.

Ba Yuudɛnin sõɔ duu yerun

bera bɔnu kua

14

1 Yãku kowo Eleasaa ka Yosue,
Nunin bii, ka Isireliban bwese kɛra
baayeren guro gurobu bera ba Isire-
liba tem bɔnu kua. Wee nge mɛ ba mu
bɔnu koosina.
2 Bwese kɛra nɔɔba nnɛ ka Manasen
bwese kɛran sukum ye ya tie ye ya
ɲ̀ daa tem wa, yera ba tem mɛ bɔnu
kua. Tɛtɛwa ba ka mu bɔnu kua nge
mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa bu
ko.
3 N deema Mɔwisi u raa Isireliban
bwese kɛra yiru ka Manasen bwese
kɛran sukum tem wɛ̃ Yuudɛnin sõɔ
yari yeru gia. Adama u ɲ̀ Lefiba tem
gam wɛ̃,
4 ma n kun mɔ wusu gasu ka sin
kpara yenu. Manase ka Efaraimu ba
sãawa Yosɛfun bibu. Bera ba kua
bwese kɛra yiru.
5 Isireliba ba tem mɛ bɔnu kuawa
nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi sõɔwa.
6 Sõɔ teeru Yudan bibu ba Yosue
deema Giligaliɔ. Ma Kalɛbu, Yɛfunɛ
Kenisin bii, u Yosue sõɔwa u nɛɛ,
wunɛn tii a yaaye ye Yinni Gusunɔ
u win sɔm kowo Mɔwisi sõɔwa nɛ ka
wunɛn sõ Kadɛsi Baanɛaɔ.
7 Nɛ Kalɛbu, wõɔ weeruwa na mɔ
sanam mɛ Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo
u man gɔra Kadɛsi Baanɛan di n na n
tem mɛ bɔsu bɔsu n mɛn saria mɛɛri.
Na na na bɔsu na mɛɛra. Ma na wura
na nùn sõɔwa mam mam ye na wa.
8 Adama be ba man yõsirima na ka
tem mɛ mɛɛrim na mi, ba dera tɔmba
tem mɛ bwɛ̃ra yara. Adama nɛ, na
Gusunɔn gere mɛm nɔɔwawa mam
mam.
9 Yen dɔma tera Mɔwisi u bõrua u
nɛɛ, bera mi nɛn tii na mɛɛrim da
mi, ya koo ko nɛ ka nɛn bibun bwe-
serugia sere ka baadommaɔ yèn sõ na
Gusunɔn gere mɛm nɔɔwa mam mam.
10 Yen wõɔ weeru ka nɔɔbuwa mini
ye Yinni Gusunɔ u ka Mɔwisi gari
yi sõɔwa saa ye bɛsɛ Isireliba sa wãa
gbaburɔ. Saa maa dɔma ten diya Yinni
Gusunɔ u man kõsu nge mɛ u nɔɔ
mwɛɛru kua sere na ka gisɔ wõɔ wɛnɛ
ka nɔɔbu tura.
11 Ka mɛ, na dam mɔ sere ka gisɔ n
ka tabu da, ɲ̀ kun mɛ n ka sɔmburu
garu ko, nge mɛ na raa mɔ sanam mɛ
Mɔwisi u man gɔrima n tem mɛn saria
mɛɛri.
12 Yen sõ tɛ̃, a man guunun bera
gia wɛ̃ɛyɔ mi Yinni Gusunɔ u man
nɔɔ mwɛɛru kua. Na nùn sõɔwa
ma Anakin bwesera ta wãa bera mi.
Ba ben wusu gbãranu toosiwa mam
mam. Yen sõ, Gusunɔ ù n ka man wãa,
kon tem mɛ mwa nge mɛ win tii u
gerua.
13-14 Yosue u Kalɛbu Yɛfunɛ Kenisin
bii domaru kua. Ma u nùn Heboronin
bera wɛ̃. Yera ya kua wigia yèn sõ u
Gusunɔ ben Yinnin gere mɛm nɔɔwa
mam mam.
15 Heboroni yera ba ra raa soku
Ariban wuu. Ariba wi, u yĩsiru yara
Anakin bweseru sɔɔ.

Yeniba kpuron biruwa Isireliba ba wɛ̃ra ba ɲ̀ maa tabu kue.

Tem mɛ ba Yudan bwese kɛra wɛ̃

15

1 Tem mɛ ba Yudan bwese kɛra wɛ̃, mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mu yɔ̃rawa Edɔmun tem nɔɔ bura yerɔ. Mi gia n sãawa batuma mi gãanu ku ra kpi. Yera ba sokumɔ Sini.

2 Bera min nɔɔ bura yeru ta toruawa saa nim wɔ̃ku bɔruguun di

3 ma ta da gunguu te ba mɔ̀ Akarabimuɔ ka Siniɔ sere ka Kadɛsi Baanɛaɔ. Saa maa min di, ta da Hɛsironiɔ ka Adariɔ sere ka Kaakaaɔ.

4 Saa min di ta da Asimɔɔn bera gia n ka da Egibitin daarɔ, ma ta daa te swĩi sere nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ. Nge mɛya Yudaban tem nɔɔ bura yeru ta sãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.

5 Sɔ̃ɔ yari yeru gia nim wɔ̃ku bɔruguuwa ga sãa mɛn nɔɔ bura yeru, n ka girari mi Yuudɛnin daara ra nim sure.

6 Saa min di, mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian nɔɔ bura yeru ta dawa Bɛti Hogulaɔ ka Bɛti Araban sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ n ka girari Bohanin kperɔ. Bohani wi, u sãawa Rubɛnin bii.

7 Saa min di, ta maa da Debiriɔ, Akɔɔn wɔwan bɔkuɔ. Saa min di ta da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia sere Giligalin bɔkuɔ, Adumimun guurun deedeeru, yen daarun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, n ka da Eni Semɛsin bwiin bɔkuɔ, sere ka Eni Rogɛliɔ.

8 Saa min di, ta sara ta da Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ, Yebusin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, ye ba maa sokumɔ Yerusalɛmu, ka sere guu ni nu wãa wɔwa yen sɔ̃ɔ duu yeru gia, ka mi Refan wɔwa ya yɔ̃ra sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.

9 Saa maa min di ta da ta Nɛfitoan bwii girari n ka da wuu si su wãa guu te ba mɔ̀ Eforoniɔ, n ka maa da sere Balaɔ ye ba maa sokumɔ Yarimun wuu.

10 Saa Balan di, ta maa da sɔ̃ɔ duu yeru gia n ka girari Seirin guuru gia ka guu te ba mɔ̀ Yarimun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia Kɛsaloniɔ, ma ta da Bɛti Semɛsiɔ ka Tinnaɔ,

11 ka Ekoronin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, n ka da Sikoroniɔ ka guu te ba mɔ̀ Bala gia sere Yabunɛɛliɔ ma ta yɔ̃ra nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.

12 Nim wɔ̃ku geya, ga sãa tem mɛn nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ duu yeru gia.

Nge mɛya ba Yudaban tem mɛn nɔɔ bura yenu yi yi.

13 Ba Kalɛbu Yɛfunɛn bii Yudaban tem gam wɛ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa. Ba nùn Ariban wuu wɛ̃ ye ba maa mɔ̀ Heboroni. Ariba wi, u sãawa Anakiban sikado.

14 Kalɛbu wi, u Anakiban bwesenu ita gira. Bera Sesaiba ka Akimaniba ka sere Talimaiba.

15 Heboronin diya u seewa u da u Debirigibu wɔri. Wuu gera ba ra raa soku Sefɛɛn wuu.

16 Ma Kalɛbu u nɛɛ, wi u kpĩa u Sefɛɛn wuu kamia, yɛ̃rowa u koo win bii wɔndia Akusa kɛ̃ u sua kurɔ.

17 Yera Otiniɛli, Kalɛbun mɔɔ Kenasin bii, u wuu ge kamia. Ma Kalɛbu u nùn win bii wɔndia wi wɛ̃ kurɔ.

18 Sanam mɛ kurɔ wi, u dua Otiniɛlin yɛnuɔ u kpa, yera u nùn bwisi kã u nɛɛ, a doo a tem bikia nɛn tundon mi. Adama kurɔ win tii u da win tundo Kalɛbun mi. Ye u tura mi, u sara saa win kɛtɛkun di. Yera Kalɛbu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.

19 Ma u wisa u nɛɛ, a suuru koowo a man bwii kɛ̃. Domi bera ye a man wɛ̃ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalɛbu u nùn bwii wɛ̃ yi yi wãa guunɔ ka wɔwaɔ.

20 Tem mɛ ba sia sia mini kpurowa mu kua Yudan bwese kɛran tubi.

21 Wuu si su wãa Edɔmun tem nɔɔ bura yeru gia Yudaban tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, siya Kabisɛɛli, ka Edɛɛ ka Yaguri,

22 ka Kina, ka Dimɔna, ka Adada,

23 ka Kedɛsi, ka Hasori, ka Itinani,

24 ka Sifu, ka Telɛmu, ka Bealɔtu,

25 ka Hasori Hadata, ka Keriɔtu Hɛsironi ye ba maa sokumɔ Hasori,

26 ka Amamu, ka Sema, ka Mɔlada,

27 ka Hasori Gada, ka Hɛsimɔɔ, ka Bɛti Palɛti,

28 ka Hasaa Suali, ka Beri Seba, ka
Bisotia,
29 ka Bala, ka Iyimu, ka Asɛmu,
30 ka Ɛlitoladi, ka Kesili, ka Hɔɔma,
31 ka Sikilagi, ka Madimana, ka
Sansana,
32 ka Lebaɔti, ka Silimu, ka Aini,
ka Rimɔɔ. Wuu si kpuro su kuawa
tɛna tia sari, gen baagere ka gen baru
kpaanu.
33 Wuu si su maa wãa wɔwa sɔɔ, siya
Ɛsitaoli, ka Sorea, ka Asina,
34 ka Sanɔa, ka Eni Ganimu, ka
Tapua, ka Enamu,
35 ka Yaamuti, ka Adulamu, ka Soko,
ka Aseka,
36 ka Saaraimu, ka Aditaimu, ka
Gedera, ka Gederɔtaimu. Si maa, su
kuawa wɔkura nnɛ, gen baagere ka
gen baru kpaanu.
37 Ka Senani, ka Hadasa, ka Migidali
Gadi,
38 ka Dilani, ka Misipe, ka Yokutɛɛli,
39 ka Lakisi, ka Bosikati, ka Egoloni,
40 ka Kaboni, ka Lasimasi, ka Kitilisi,
41 ka Gederɔtu, ka Bɛti Dagoni, ka
Naama, ka Makeda. Si maa, su kuawa
mi wɔkura nɔɔbu ka tia, gen baagere
ka gen baru kpaanu.
42 Ka maa Libina, ka Etɛɛ, ka Asani,
43 ka Yifuta, ka Asina, ka Nɛsibu,
44 ka Keila, ka Akisibu, ka Maresa.
Ma si kpuro su maa kua nɔɔba nnɛ,
gen baagere ka gen baru kpaanu.
45 Ka maa Ekoroni, ye ka yen wuu
marosu ka yen baru kpaanu.
46 Ka sere wuu marosu ka baru
kpaanu ni nu ka Asidɔdu sikerenɛ ka
ni nu wãa Ekoroni ka nim wɔ̃ku ge ba
mɔ̀ Mɛditeranɛn baa sɔɔ,
47 ka Asidɔdu, ka Gasa, ka sin wuu
marosu ka baru kpaanu, n ka girari
Egibitin daarɔ sere n ka da nim wɔ̃ku
ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.
48 Wuu si su maa wãa guunɔ, siya
Samiri ka Yatiri ka Soko,
49 ka Dana, ka Sanan wuu, ge ba maa
mɔ̀ Debiri,
50 ka Anabu, ka Ɛsitemɔa, ka Animu,
51 ka Gosɛni, ka Holoni, ka Gilo. Ma
si, su maa kua wɔkura tia, gen baagere
ka gen baru kpaanu.
52 Ka Arabu, ka Duma, ka Eseani,
53 ka Yanumu, ka Bɛti Tapua, ka
Afɛki,
54 ka Humuta, ka Ariban wuu ge
ba maa mɔ̀ Heboroni, ka Siori. Ma
si kpuro su maa kua nɔɔba nnɛ, gen
baagere ka gen baru kpaanu.
55 Ka maa Maoni, ka Kaamɛli, ka
Sifu, ka Yuta,
56 ka Yisirɛɛli, ka Yokudeamu, ka
Sanɔa,
57 ka Kaɛni, ka Gibea, ka Tinna.
Si kpuro su maa kua wɔkuru, gen
baagere ka gen baru kpaanu.
58 Ka sere maa Halulu, ka Bɛti Suri,
ka Gedori,
59 ka Marati, ka Bɛti Anɔtu, ka
Eletekonu. Si kpuro su sãawa nɔɔba
tia, gen baagere ka gen baru kpaanu.
60 Ka sere maa Baalin wuu ge ba maa
mɔ̀ Yarimun wuu, ka Raba. Ma si, su
maa kua yiru, gen baagere ka gen baru
kpaanu.
61 Wuu si su wãa bera mi gãanu ku
ra kpi, siya Bɛti Araba, ka Midini, ka
Sekaka,
62 ka Nibusani, ka wuu mi bɔra wãa,
ka Eni Engɛdi. Si kpuro su kuawa
wusu nɔɔba tia, gen baagere ka gen
baru kpaanu.
63 Adama Yudan bibun bweseru, ba
ɲ̀ kpĩa ba Yebusiba gire be ba wãa
Yerusalɛmuɔ. Yen sɔ̃na ba wãa sere ka
gisɔn gisɔ, ka Yudaba sannu.

Tem mɛ ba Efaraimu

ka Manasen bwese kɛri wɛ̃

16

1 Tem mɛ ba Yosɛfun bibun bwe-
seru wɛ̃, mɛn nɔɔ bura yeru ta wãawa
saa Yuudɛnin di, Yerikon bɔkuɔ, n ka
da bwiiyɔ yi yi wãa Yerikon sɔ̃ɔ yari
yeru gia gbaburɔ, n ka girari Betɛliɔ mi
guunu wãa.
2 Saa maa min di, ta da Lusiɔ ka
Atarɔtuɔ, Aakiban tem nɔɔ bura yerɔ.
3 Ma ta da sɔ̃ɔ duu yeru gia mi
Yafilɛtiban tem mu nɔɔ yɔ̃ra. Ma
ta maa da Bɛti Horoniɔ ka Gesɛɛɔ
n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ.
4 Tem mɛya mu kua Yosɛfun bibu
Manase ka Efaraimun bweserun tubi.

5 Efaraimuba ba mɛn sukum sua
mɛ̀n nɔɔ bura yeru ta wãa saa Atarɔtu
Adarin di sɔ̃ɔ yari yerɔ sere n ka girari
Bɛti Horoniɔ ye ya wãa gunguru wɔllɔ.
6 Min diya ta da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ. Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
ta da Mikimɛtatin di sere Taanati Siloɔ
sɔ̃ɔ yari yeru gia, n ka girari Yanɔaɔ.
7 Saa Yanɔan di ta da Atarɔtuɔ
ka Naaratɔɔ ka Yerikoɔ n ka girari
Yuudɛniɔ.
8 Sɔ̃ɔ duu yeru gia maa, ta da saa
Tapuan di n ka da Kanan daarɔ,
n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ. Mɛni kpurowa ba
Efaraimun bwese kɛra wɛ̃.
9 Ma ba maa Manasen tem wusu
gasu ka sin baru kpaanu sua ba bu
sosia.
10 Efaraimuba ba ɲ̀ Kananiba gire
be ba wãa Gesɛɛɔ. Ba bu deriwa ben
suunu sɔɔ ba yoo sɔma koosiamɔ sere
ka gisɔn gisɔ.

17

1 Yosɛfun bii gbiikoo Manase,
wigibu ba maa ben tem bɔnu wa. N
deema ba raa Makiri, Manasen bii
gbiikoon bwese kɛra ben tem wɛ̃ kɔ.
Makiri wi, u sãawa tabu durɔ, wiya
maa sãa Galadin tundo. Tem mɛ ba wa
mi, mɛya Galadi ka Basani Yuudɛnin
sɔ̃ɔ yari yeru gia.
2 Manasen bibun bweserun kɛri yi
yi tie ba maa bu tem gam wɛ̃ Yuudɛnin
sɔ̃ɔ duu yeru gia. Bera Abiesɛɛba ka
Helɛkiba ka Asiriɛliba ka Sikɛmuba ka
Hefɛɛba ka Semidaba. Be kpurowa ba
sãa Yosɛfun sikadominu.
3 Galadi, Makirin bii, Manasen de-
bubu u Efɛɛ mara. Efɛɛ wi, u Selofadi
mara. Selofadi wi, u ɲ̀ bii tɔn durɔ
mara, sere tɔn kurɔbu tɔna. Bii ben
yĩsa wee. Mala ka Nɔa ka Hogula ka
Milika ka Tirisa.
4 Beya ba da ba yãku kowo Eleasaa
deema ka Yosue Nunin bii, ka Isire-
liban guro gurobu ba nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa bu maa sun
tem wɛ̃ bɛsɛgibun suunu sɔɔ.

Ma ba bu tem mɛ wɛ̃ n kua ben tubi.
5 Yeya n dera Manase be, ba ka
tem mɛn suba wɔkuru wa, Galadi ka
Basani baasi.
6 N ɲ̀ mɔ tɔn durɔbu tɔnawa ba tem
mɛ bɔnu kua, ka tɔn kurɔba be ba
wãa bwese te sɔɔ. Ma Manasen bwese
kɛran sukum mu sina Galadiɔ.
7 Be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia, ben
tem nɔɔ bura yeru ta wãawa saa Asɛɛn
di sere Mikimɛtatiɔ Sikɛmun bɔkuɔ,
ka Yaminiɔ n ka girari Eni Tapuagibun
bera gia.
8 Bera ye, ya sãawa Manaseban tem.
Adama Tapua ye ya wãa ben tem nɔɔ
bura yeru mi, ya sãawa Efaraimuban
wuu.
9 Nɔɔ bura yee te, ta maa dawa
sere Kanan daarun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia. Wuu si su wãa mi, su
sãa Efaraimubagisu baa mɛ su ka wãa
Manaseban temɔ. Ma ta da daa ten
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia n ka girari nim
wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.
10 Nge mɛya ba tem mɛ bɔnu kua.
Ma Efaraimun bwese kɛra ya wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia. Manasegia maa
wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Nim
wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ, gera ga
sãa tem yiru ye kpuron nɔɔ bura yeru
sɔ̃ɔ duu yeru gia. Ma Asɛɛban tem
ka Isakariban tem mu maa sãa ben
nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Asɛɛban tem mu wãawa sɔ̃ɔ duu yeru
gia, ma Isakarigibun tem maa wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gia.
11 Yera ba Manaseba wusu gasu
wɛ̃ si su wãa Isakariban tem sɔɔ, ka
Asɛɛbagim sɔɔ. Wuu siya Bɛti Seani, ka
Yibileamu, gen baagere ka gen baru
kpaanu, ka sere maa Dori ka Eni Dori,
ka Tanaki, ka Mɛgido, gen baagere ka
gen baru kpaanu.
12 Adama Manaseba ba kpana bu
Kananiba gira wuu sin min di, ma ba
dera ba wãa ka be sannu.
13 Baa sanam mɛ Isireliba ba dam
kua, ba ɲ̀ kpĩa bu Kanani be kpuro
gira, adama sɔm sɛ̃sɔgina ba bu koosia.
14 Yera Efaraimun bwese kɛra ka
Manasen bwese kɛran sukum ba
Yosue bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na a sun
tem bɛsi tia tɔna wɛ̃, bɛsɛ be Yinni
Gusunɔ u domaru kua sa dabia.
15 Ma Yosue u bu wisa u nɛɛ, ì n
dabin na, ma Efaraimun guurun bera
ya bɛɛ basa, i doo dãa sɔ̃ɔ mi Feresiba
ka Refaba ba wãa i tii ayeru kasua.

16 Ma tɔn be, ba nùn wisa ba nɛɛ,
geema, guurun bera mi gian tem kun
sun turi. Yen biru Kanani be ba wãa
wɔwaɔ ba tabu kɛkɛ sisugii yi dumi
gawe mɔ. Mɛya maa be ba wãa Bɛti
Seaniɔ ka yen baru kpaanɔ, ka sere
maa be ba wãa Yisirɛɛlin wɔwaɔ.
17 Ma Yosue u Efaraimun bwese
kɛra ye ka Manasen bwese kɛran
sukum mɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i dabi, i maa
dam mɔ. Yen sɔ̃, n ɩ̀ tem bɛsi tia tɔna
mu ko n sãa bɛɛgim.
18 Bera mi dãa sɔ̃ɔ ga wãa mi, yera ya
ko n maa sãa bɛɛgia. I ko yen dãa ye
bɔɔri kpa i Kanani be kamia baa mɛ ba
dam mɔ ba tabu kɛkɛ sisugii yi mɔ, kpa
tem mɛ, mu ko bɛɛgim.

Tem mɛ mu tie bu bɔnu ko

18

1 Sanam mɛ Isireliba ba Kananiba
kamia, yera ba mɛnna Siloɔ. Ma ba
kuu bekurugii te gira tèn mi ba ra
Yinni Gusunɔ sã.
2 N deema Isireliban bwese kɛra
nɔɔba yiruwa ya ɩ̀ gina tem wa.
3 Ma Yosue u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa
yerà i mara i sere da i tem mɛ mwa mɛ
Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni u bɛɛ wɛ̃.
4 Yen sɔ̃, bwese kɛra baayere sɔɔ, i
tɔmbu ita ita gɔsio n bu gɔri bu tem mɛ
mɛɛrim da, kpa bu wa nge mɛ ba koo
mu burana burana kpa bu wurama bu
man sɔ̃ nge mɛ n sãa.
5 Ba koo mu bɔnu kowa wasi nɔɔba
yiru. Adama Yudaba ba ko n wãawa
mi ba wãa mi, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia, Yosɛfun bwese kɛri maa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia.
6 N n mɛn na, i doo tɛ̃, i tem mɛ bɔnu
ko wasi nɔɔba yiru ye, kpa i na i man
sɔ̃. Kpa su mu tɛtɛ toosi Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin wuswaaɔ su ka wa mɛ mu sãa
bɛɛn baawuregim.
7 Adama Lefiba ba ɩ̀ ko ba n tem
mɔ. Domi ba kon sãa Yinni Gusunɔn
yãku kowobu. N deema Gadi ka
Rubɛnin bwese kɛri ka Manasen
bwese kɛran sukum ba tem wa kɔ
Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia mɛ Mɔwisi,
Yinni Gusunɔn sɔm kowo u bu bɔnu
kua.
8 Yen biru tɔn be, ba da ba tem mɛ
bukiana ba kua ye Yosue u bu sɔ̃ɔwa.
9 Ma ba ye kpuro yorua ye ba wa
mi, ka nge mɛ ba tem mɛ ka mɛn
wusu burana burana ma ba wurama
Yosuen mi Siloɔ.
10 Yen biru Yosue u bu tem mɛ bɔnu
kua ka tɛtɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u
bwese kɛra baayere yen tem wɛ̃.

Tem mɛ ba Bɛnyamɛɛn

bwese kɛra wɛ̃

11 Tem mɛ ba gbia ba tɛtɛ toosi,
Bɛnyamɛɛn bwese kɛra ya mu di. Ben
tem mɛ, mu wãawa Yudan bwese
kɛragim ka Yosɛfun bwese kɛrigim
baa sɔɔ.
12 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, tem mɛn
nɔɔ bura yeru ta wãawa saa Yuudɛnin
di n ka girari Yerikon sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia, ma ta da guunun bera gia sɔ̃ɔ
duu yerɔ sere Bɛti Afɛniɔ mi gãanu ku
ra kpi.
13 Saa min diya ta da ta yɔ̃ra Lusiɔ
ye ba ra maa soku Betɛli, sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia. Min diya ta maa da
ta girari Atarɔtu Adariɔ. Ma ta guu te
bɛwa te ta wãa Bɛti Horonin sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwarɔ. Bɛti Horoni ye, ya wãawa
wɔwa sɔɔ.
14 Sɔ̃ɔ duu yeru gia maa, ta dawa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia saa guu ten
di n ka girari Baalin wuuɔ ge ba maa
sokumɔ Yarimun wuu. Wuu ge, ga
sãawa Yudaban wuu.
15 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia maa, ta
dawa sɔ̃ɔ duu yeru gia saa Yarimun
wuun di sere Nɛfitoan bwiiyɔ.
16 Saa maa min di, ta dawa guu te ta
wãa Bɛni Hinɔmun wɔwan deedeeru,
Refaban wɔwan sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Ma ta da Yebusiban guunun sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia n ka girari Eni Rogɛliɔ.
17 Saa maa min di, ta dawa Eni
Semɛsiɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka
Gelilɔtuɔ, gunguu te ba mɔ̀ Adu-
mimun deedeeru. Min di ta maa da
sere Bohanin kperɔ. Rubɛnin biin
yĩsira ba ka kpee te sokumɔ.
18 Ma ta da Yuudɛnin wɔwaɔ
guunun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
19 sere ka Bɛti Hogulaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia mi Yuudɛnin daara
suremɔ nim wɔ̃ku bɔruguuɔ, sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwarɔ.

20 Yuudɛnin daara ta sãa tem mɛn nɔɔ bura yeru sõɔ yari yeru gia.
Mɛn nɔra Bɛnyamɛɛn bwese kɛran tem mu yasum nɛ.
21 Wuu si su wãa tem mɛ sɔɔ, siya Yeriko ka Bɛti Hogula ka Emɛki Kesisi,
22 ka Bɛti Araba ka Semaraimu ka Betɛli,
23 ka Afimu, ka Para, ka Ofara,
24 ka Kefaa Amɔnai, ka Ofini, ka Geba. Wuu si kpuro su sãawa wɔkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu.
25 Sin gasa, Gabaoni, ka Rama ka Berɔtu,
26 ka Misipe, ka Kefira, ka Mɔsa,
27 ka Rekɛmu ka Yiipɛɛli, ka Tareala,
28 ka Sela, ka Elɛfu, ka Yebusi ye ba maa mɔ̀ Yerusalɛmu, ka Gibea ka Kiriati. Si kpuro su sãawa wusu wɔkura nnɛ, gen baagere ka gen baru kpaanu.
Yeni kpurowa n kua Bɛnyamɛɛn bwese kɛran tubi.

Tem mɛ ba Simɛɔn

bwese kɛra wɛ̃

19

1 Tem mɛn bɔnu yirusewa ya kua Simɛɔn bwese kɛragia. Yudaban tema mu ka begim sikerenɛ.
2 Wuu si su wãa mi, siya Beri Seba ka Seba ka Mɔlada,
3 ka Hasaa Suali, ka Bala ka Asɛmu,
4 ka Ɛlitoladi, ka Betuli ka Hɔɔma,
5 ka Sikilagi, ka Bɛti Maakabɔti ka Hasaa Susa,
6 ka Bɛti Lebaɔti, ka Sarusɛni. Si kpuro su sãawa mi wusu wɔkura ita, gen baagere ka gen baru kpaanu,
7 Aini, ka Rimɔɔ, ka Etɛɛ, ka Asani, si maa wusu nnɛ, gen baagere ka gen baru kpaanu,
8 n ka da Balati Beriɔ ye ba maa sokumɔ Ramati, Nɛgɛbuɔ. Tem mɛ ba sia sia mi kpuro, mɛya mu saa Simɛɔn bwese kɛragim.
9 Yudaban tem sukuma ba Simɛɔn bwese kɛra wɛ̃, domi Yudabagim mɛ, mu kpã.

Tem mɛ ba Sabulonin

bwese kɛra wɛ̃

10 Sabulonin bwese kɛra ya Kananin tem bɔnu itase tɛtɛ di. Ben tem mɛ, mu dawa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia sere Saridiɔ.
11 Saa maa min di mu da mu nɔɔ yõrawa sõɔ duu yeru gia Marealaɔ ka Dabesɛtiɔ sere daru koka ye ya wãa Yokunɛamun sõɔ yari yeru gia.
12 Saridin bera gia maa tem mɛn nɔɔ bura yeru ta dawa sõɔ yari yeru gia sere Kisilɔti Taboriɔ, n ka girari Dabaratiɔ ka Yafiaɔ.
13 Min di ta da Gita Efɛɛɔ ka Ita Kasiniɔ n ka da Rimɔɔwɔ sere Nɛa gia.
14 Ma ta da sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia sere Hanatoni gia n ka girari Yifuta Elin wɔwaɔ.
15 Wuu si su wãa tem mɛ sɔɔ, su sãawa wusu wɔkura yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu. Sin gasa, Katati ka Nahalali ka Simuroni ka Yideala ka Bɛtelehɛmu.
16 Bera yeni kpurowa ya kua Sabulonin bwese kɛragia.

Tem mɛ ba Isakarin

bwese kɛra wɛ̃

17 Isakarin bwese kɛra ya maa Kananin tem mɛn bɔnu nnɛse tɛtɛ di.
18 Wuu si su wãa ye sɔɔ, siya Yisirɛɛli ka Kesulɔtu ka Sunɛmu,
19 ka Hafaraimu, ka Siɔni, ka Anasarati,
20 ka Rabiti, ka Kisioni, ka Abɛsi,
21 ka Remɛti, ka Eni Ganimu, ka Eni Hada, ka Bɛti Pasɛsi.
22 Ma tem mɛn nɔɔ bura yeru ta maa da Taboriɔ ka Sakasimaɔ ka Bɛti Semɛsiɔ n ka girari daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ. Wusu wɔkura nɔɔbu ka tia su sãa, gen baagere ka gen baru kpaanu.
23 Bera ye kpurowa ya kua Isakarin bwese kɛragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem mɛ ba Asɛɛn bwese kɛra

wɛ̃

24 Asɛɛn bwese kɛra ya maa Kananin tem mɛn bɔnu nɔɔbuse tɛtɛ di.
25 Wuu si su wãa mi, siya Hɛlikati, ka Hali, ka Betɛni, ka Akusafu,
26 ka Alamɛlɛki, ka Amɛadi, ka Mikali. Tem mɛn sõɔ duu yeru gia, mɛn nɔɔ bura yeru ta wãawa saa

Kaamɛlin guurun di n ka girari daa te ba mɔ̀ Sikori Libinatiɔ.
27 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa, ta dawa saa Bɛti Dagonin di n ka Sabulonin bwese kɛran tem girari sere wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Yifuta Eliɔ, ma ta da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia Bɛti Emɛkiɔ ka Nɛyɛliɔ, ka Kabuluɔ,
28 ka Abudoniɔ ka Rehɔbuɔ ka Hamɔɔwɔ ka Kanaɔ. Ma ta yɔ̃ra wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Sidoniɔ.
29 Min di ta maa da Rama gia ka sere Tiriɔ, wuu ge ba gbãraru koosi, sere n ka girari Hosaɔ ma ta yɔ̃ra nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ, Akisibun beraɔ.
30 Wuu siniwa su maa wãa tem mɛ sɔɔ. Siya Uma ka Afɛki ka Rehɔbu. Wuu si su wãa tem mɛ kpuro sɔɔ, su sãawa yɛnda yiru, gen baagere ka gen baru kpaanu.
31 Bera ye kpurowa ya kua Asɛɛn bwese kɛragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem mɛ ba Nɛfitalin bwese kɛra wɛ̃

32 Nɛfitalin bwese kɛra ya maa Kananin tem bɔnu nɔɔba tiase tɛtɛ di.
33 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, mɛn nɔɔ bura yeru ta wãawa Helɛfun di sere Sananimun dãa sɔ̃ɔwɔ n ka girari Adami Nɛkɛbuɔ ka Yabunɛɛliɔ ka Lakumuɔ, ma ta yɔ̃ra Yuudɛniɔ.
34 Sɔ̃ɔ duu yeru gia maa, tem mɛ, mu nɔɔ yɔ̃rawa Asinɔtu Taboriɔ ka Hukɔkuɔ n da n Sabulonin bwese kɛran tem bɛwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia n ka girari Asɛɛn bwese kɛran temɔ sɔ̃ɔ duu yeru gia. Sɔ̃ɔ yari yeru gia daa te ba mɔ̀ Yuudɛni ta kua mɛn nɔɔ bura yeru.
35 Ben tem mɛ sɔɔ, wuu si su gbãraru mɔ wee, Sidimu ka Seri ka Hamati ka Rakati ka Kinɛrɛti,
36 ka Adama ka Rama ka Hasori
37 ka Kedɛsi ka Edɛɛ ka Eni Hasori,
38 ka Yireoni ka Migidali Eli, ka Horɛmu, ka Bɛti Anati ka Bɛti Semɛsi. Wuu si kpuro su sãawa yɛndu tia sari, gen baagere ka gen baru kpaanu.
39 Bera ye kpurowa ya kua Nɛfitalin bwese kɛragia ye ba wa bɔnu sɔɔ.

Tem mɛ ba Danun bwese kɛra wɛ̃

40 Danun bwese kɛra ya maa Kananin tem mɛn bɔnu nɔɔba yiruse tɛtɛ di.
41 Wuu si su maa wãa ben tem mɛ sɔɔ, siya Sorea ka Ɛsitaoli ka Yiri Semɛsi,
42 ka Salabini, ka Ayaloni ka Yitila,
43 ka Eloni ka Tinnata, ka Ekoroni,
44 ka Ɛliteke, ka Gibetoni ka Balati,
45 ka Yehudi, ka Bɛnɛ Beraki, ka Gati Rimɔɔ,
46 ka Yaakonin daaru ka Rakoni, ka Yafon bera.
47 Sanam mɛ Danuba ba wa yibɛrɛba ba kpam ben tem mwɛɛrimɔ, yera be, ba maa da ba Lesɛmu wɔri ba yen tɔmbu kpuro go. Ma ba yande sina mi, ya kua ben wuu. Yera ba ye ben sikadon yĩsiru kã te ba mɔ̀ Danu.
48 Wuu si su wãa mi kpuro su kuawa begisu ka sin baru kpaanu.
49 Sanam mɛ Isireliba ba tem mɛ bɔnu kua ba kpa, yen biruwa ba Yosue Nunin bii wigim wɛ̃.
50 Wiya ba wuu ge ba mɔ̀ Tinnati Seraki wɛ̃ ye u bikia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. Wuu gera ga wãa Efaraimun guunun bera gia. Ma u gu bana sɔnwa u sina mi.
51 Yãku kowo Eleasaa ka Yosue Nunin bii ka sere maa Isireliban bwese kɛrin wirugiba ba Kananin tem mɛ kpuro bɔnu kua ka tɛtɛ Siloɔ Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ. Ma ba bwese kɛra baayere wɛ̃ bɔnu ye ya tɛtɛ di. Mɛsuma ba ka tem mɛ bɔnu kua.

Wuu sìn mi ba ra kpikiru de

20

1 Yinni Gusunɔ u Yosue sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a Isireliba sɔ̃ɔwɔ bu wusu gɔsio sìn mi ba ko n da kpikiru de nge mɛ na raa Mɔwisi sɔ̃ɔwa.
3 Bɛɛn suunu sɔɔ, goo ù n win winsim go u kun kĩ, u koo kpĩ u da u kuke wuu sin teu sɔɔ. Sanam mɛ, wi u nùn naa swĩi u go, u ka mɔru kɔsia, u ǹ maa nùn goomɔ.
4 U n tura wuu sin gagu sɔɔ, u koo yɔ̃rawa wuu gen gbãra kɔnnɔwɔ mi guro gurobu ba ra siri, kpa u tii tusia u gere ye ya nùn deema. Saa ye sɔɔ, ba koo nùn wãa yeru kasua wuu ge sɔɔ.

5 Wi u maa nùn naa swĩi mi, ù n
tunuma wuu gen mi, ba ǹ maa wiɔnɔ
yaramamɔ u sere nùn go. Domi u ǹ kĩ
u ka tɔnu wi go.
6 Wuu gen bukurobu bà n nùn siri,
miya u ko n wãa sere yãku kowo
tɔnwero u ka gbi. Yen biruwa u koo
den kpĩ u wura win wuuɔ, u n tii mɔ.
7 Ma Isireliba ba wuu sini gɔsa mi
ba ko n da kpikiru we. Siya Kedɛsi ye
ya wãa Galileɔ, Nɛfitalin guunun bera
gia, ka Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun
guunun bera gia, ka Ariban wuu ye
ba mɔ̀ Heboroni ye ya wãa Yudan
guunun bera gia.
8 Yuudɛnin guru giɔ ba maa Besɛɛ
gɔsa Yerikon sɔ̃ɔ yari yeru gia batumaɔ
mi gãanu ku ra kpi, Rubɛniban tem
sɔɔ, ka Ramɔti ye ya wãa Galadiɔ,
Gadiban tem sɔɔ, ka Golani ye ya wãa
Basaniɔ Manaseban tem sɔɔ.
9 Wuu siya ba gɔsa mi goo wi u ǹ kĩ
u ka tɔnu go, u koo kpĩ u kpikiru da, ǹ
n Isirelin na, ǹ n maa tɔn tukon na, bà
n nùn gire bu go. Ba ǹ kpɛ̃ bu nùn go
ba kun nùn siri.

21

Wuu si ba Lefin bwese kɛra wɛ̃
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 6:39-66)

1 Lefin bwese kɛran bukurobu ba
na ba yãku kowo Eleasaa ka Yosue
Nunin bii ka Isirelin bwese kɛri yi yi
tien bukurobu deema
2 Siloɔ Kananin temɔ. Ba nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃ u nɛɛ, u
sun wusu wɛ̃ mi sa ko n wãa ka sere
maa kpara yenu.
3 Yera Isireliba ba wusu gasu gɔsa
ben bwese kɛra baayeren tem sɔɔ ka
kpara yenu ba Lefiba wɛ̃ nge mɛ Yinni
Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa.
4 Ye ba wuu si bɔnu mɔ̀ ka tɛtɛ,
Kehatin yɛnugibu be ba sãa Aroni
yãku kowon bibu, beya ba gbia ba
tɛtɛ di. Wusu wɔkura itawa ba wa
Yudaban tem sɔɔ ka Simɛɔbagim sɔɔ ka
Bɛnyamɛɛbagim sɔɔ.
5 Ben be ba maa tie yɛnu ge sɔɔ,
beya ba wusu wɔkuru tɛtɛ di si su wãa
Efaraimuban tem sɔɔ ka Danubagim
sɔɔ ka Manasen bwese kɛra ye ya wãa
sɔ̃ɔ duu yeru gian tem sɔɔ.
6 Gɛɛsɔnin yɛnugibu ba maa
wusu wɔkura ita tɛtɛ di si su wãa
Isakariban tem sɔɔ ka Asɛɛbagim sɔɔ,
ka Nɛfitalibagim sɔɔ ka Manasebagim
sɔɔ mɛ mu wãa Basaniɔ sɔ̃ɔ yari yerɔ.
7 Mɛrarin yɛnugibu, be, ba maa
wusu wɔkura yiru tɛtɛ di si su wãa
Rubɛniban tem sɔɔ ka Gadibagim sɔɔ
ka Sabulonibagim sɔɔ.
8 Mɛya Isireliba ba kua ba ka Lefin
bwese kɛra ye wuu si wɛ̃ ka sin kpara
yenu nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi
sɔ̃ɔwa.
9-10 Lefin tɔn be ba sãa Kehatin
yɛnugibu Aronin bweseru sɔɔ, beya
ba gbia ba tɛtɛ di. Wuu si ba wa
Yudaban tem sɔɔ ka Simɛɔbagim sɔɔ, si
wee.
11 Ba bu Ariban wuu wɛ̃ ge ba ra maa
soku Heboroni ka gen kpara yenu.
Anakiban sikado Ariban yĩsira ba ka
gu sokumɔ. Ga wãawa Yudan guunun
bera gia.
12 Gen gberu kpaanɛbara ba raa
Kalɛbu Yɛfunɛn bii wɛ̃.
13 Heboroni yen biru, ba maa bu
Libina wɛ̃,
14 ka Yatiri ka Ɛsitemɔa,
15 ka Holoni, ka Debiri,
16 ka Aini, ka Yuta, ka Bɛti Semɛsi. Si
kpuro su sãawa wusu nɔɔba nnɛ, gen
baagere ka gen kpara yenu. Yudaba ka
Simɛɔban tem sɔɔra si kpuro su wãa.
17 Bɛnyamɛɛban tem sɔɔ, ba Gabaoni
tɛtɛ di ka Geba,
18 ka Anatɔtu ka Alimɔɔ. Wusu
nnɛwa mi, gen baagere ka gen kpara
yenu.
19 Wuu si kpuro, si ba yãku kowo
Aronin bweseru wɛ̃ su sãawa wɔkura
ita, gen baagere ka gen kpara yenu.
20 Kehatin yɛnugii be ba tie Aronin
bwese te sɔɔ, ba maa wusu wa
Efaraimuban tem sɔɔ.
21 Siya Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun
guunun bera gia mi ba ko n da kpikiru
de, ka Gesɛɛ,
22 ka Kibisaimu ka Bɛti Horoni.
Si kpuro su sãawa wusu nnɛ, gen
baagere ka gen kpara yenu.
23 Danuban tem sɔɔ, ba bu Ɛliteke wɛ̃
ka Gibetoni,

24 ka Ayaloni ka Gati Rimɔɔ. Si
kpuro su sãawa wusu nnɛ, gen
baagere ka gen kpara yenu.
25 Manasen bwese kɛra ye ya wãa
sɔ̃ɔ duu yeru gian temɔ be, ba maa bu
wusu yiru wɛ̃, Tanaki ka Gati Rimɔɔ,
gen baagere ka gen kpara yenu.
26 Wuu si ba bu wɛ̃ mi kpuro su
sãawa wɔkuru, gen baagere ka gen
kpara yenu.
27 Lefi be ba tie ba sãa Gɛɛsɔnin
yɛnugibu, ba maa wusu yiru wa
Manasen bwese kɛra ye ya wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gian temɔ. Wuu siya Golani,
Basanin temɔ mi ba ko n da kpikiru de
ka Bɛsitara, gen baagere ka gen kpara
yenu.
28 Isakariban tem sɔɔ, ba bu Kisioni
wɛ̃ ka Dabarati,
29 ka Yaamuti, ka Eni Ganimu.
Si kpuro su kuawa wusu nnɛ, gen
baagere ka gen kpara yenu.
30 Asɛɛban tem sɔɔ, ba bu Mikali ka
Abudoni ka Hɛlikati
31 ka Rehɔbu wɛ̃. Si kpuro su kuawa
wusu nnɛ, gen baagere ka gen kpara
yenu.
32 Nɛfitalibagim sɔɔ maa, ba bu
Kedɛsi wɛ̃ ye ya wãa Galilen temɔ, mi
ba ko n da kpikiru de, ka Hamɔti Dori,
ka Kaatani. Siya su kua wusu ita, gen
baagere ka gen kpara yenu.
33 Wuu si Gɛɛsɔni be, ba tɛtɛ di mi, su
sãawa wɔkura ita, gen baagere ka gen
kpara yenu.
34 Be ba sãa Mɛrariba Lefin bwese
te sɔɔ, ba maa bu wusu nnɛ wɛ̃,
gen baagere ka gen kpara yenu
Sabuloniban tem sɔɔ. Wuu siya
Yokunɛamu ka Kaata
35 ka Dimma ka Nahalali.
36 Rubɛniban tem sɔɔ ba bu wusu
nnɛ wɛ̃, gen baagere ka gen kpara
yenu. Siya Besɛɛ ka Yasa,
37 ka Kedemɔti ka Mɛfati.
38-39 Gadiban tem sɔɔ, Mɛrari be, ba
maa wusu nnɛ wa, gen baagere ka gen
kpara yenu. Wuu siya Mahanaimu ka
Hɛsiboni ka Yesɛɛ ka Ramɔti ye ya wãa
Galadin temɔ, mi ba ko n da kpikiru
de.
40 Wuu si Mɛrari be, ba tɛtɛ di, si
kpuro su sãawa wɔkura yiru.
41-42 Wuu si Lefin bwese kɛri yi
wa Isirelin bwese kɛri yi yi tien mi,
su kuawa weeraakuru yiru sari, gen
baagere ka gen kpara yenu.
43 Nge mɛsuma Yinni Gusunɔ u ka
Isireliba tem mɛ kpuro wɛ̃ nge mɛ u
ben sikadoba nɔɔ mwɛɛru kua. Ma ba
sina mɛ sɔɔ, mu kua begim.
44 Mɛya u maa dera ba wãa bɔri
yɛndu sɔɔ, nge mɛ u raa ben sikadoba
nɔɔ mwɛɛru kua. U bu ben yibɛrɛba
kpuro nɔmu bɛria. Ben goo sari wi u
ka tii yina.
45 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka win
nɔɔ mwɛɛ ni kpuro yibia ni u Isireliba
kua, baa nin teeru ta ɲ kam wɔra.

Isireliban bwese kɛri
yi yi wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia,
yi gɔsira yin temɔ

22

1 Yera Yosue u Rubɛniba ka Gadiba
soka ka Manasen bwese kɛran sukum
mɛ mu wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.
2 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye Mɔwisi, Yinni
Gusunɔn sɔm kowo u gerua kpuro
wee, i ye mɛm nɔɔwa ma i kua mam
mam ye nɛn tii na bɛɛ yiire.
3 I ɲ bɛɛgibu Isireliba deri baa fiiko
tabu sɔɔ sere ka gisɔ. I Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin gere mɛm nɔɔwawa.
4 Wee tɛ̃ u dera bɛɛgibu ba wɛ̃re
tem mɛ sɔɔ, nge mɛ u raa gerua. Yen
sɔ̃, i gɔsiro i wura tem mɛ Mɔwisi,
Gusunɔn sɔm kowo u bɛɛn baawure
bɔnu kua sɔɔ Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru
gia, kpa i da i sina mi.
5 I n tura mi, i de i wooda ye Mɔwisi
u bɛɛ wɛ̃ mɛm nɔɔwa mam mam. Yera,
i Yinni Gusunɔ kĩɔ kpa i win woodaba
mɛm nɔɔwa. I de i n ka nùn maninɛ
kpa i nùn sã ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro ka
bɛɛn bwisikunu kpuro.
6-8 Yen biru u bu domaru kua ma
u nɛɛ, i gɔsiro bɛɛn temɔ ka bɛɛn
yaa sabenu ka sii geesu ka wura ka
sii gandu ka sii wɔ̃kusu. Arumani
ye i gura bɛɛn yibɛrɛban min di gesi
kpuro, i ye bɔnu koowo ka bɛɛn tɔn be
i raa deri mi. I n maa yɛ̃ ma Mɔwisi u
Manasen bwese kɛran sukum tem wɛ̃
Basaniɔ Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia. Na

maa ben sukum bɔnu wɛ̃ sɔ̃ɔ duu yeru gee nge mɛ na Isireliban bwese kɛri yi yi tie kua.

Ba yãku yeru bana Yuudɛnin bɔkuɔ

9 Ma Rubɛniba ka Gadiba ka Manase be, ba gɔsira ba da ben temɔ ba Isireliban bwese kɛri yi yi tie deri, Kananin tem mi. Ba da ba sina Galadin temɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di.
10 Ye Rubɛniba ka Gadiba ka Manaseban sukum ba Yuudɛnin daaru tura Kananin bera gia, yera ba yãku yee nanumgiru bana daa ten bɔkuɔ.
11 Ma goo u na u Isireli be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Rubɛniba ka Gadiba ka sere Manaseban sukum ba yãku yeru bana Yuudɛnin bɔkuɔ bɛsɛn bera gee.
12 Ye Isireli be ba tie ba nua mɛ, yera be kpuro ba mɛnna Siloɔ bu ka ben tundo bisibu tabu wɔri.
13-14 Yera ba Finɛɛsi yãku kowo Eleasaan bii gɔra Galadin tem mi, ka Isireliban bwese kɛri wɔku ten baayeren wirugii bu ka Rubɛniba ka Gadiba ka Manase be gari ko.
15 Ye ba tura mi, yera ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
16 ka Isireli be ba tie kpuron yĩsira sa ka bɛɛ bikiamɔ, mban sɔ̃na i Yinni Gusunɔ seesi i bɛɛn arukawani kusia ye i ka nùn bɔkua. Domi i tii yãku yeru bania.
17 I yaaye ma Peoriɔ sa tora ten bweseru kua ma Gusunɔ u sun sɛɛyasia. Wee, sere ka gisɔ sa yen wahala mɔ̀. Yeni ya ɩ̀ bɛɛ tura?
18 Wee tɛ̃, i nùn mɛm nɔɔbu sariru koosi gisɔ. I n yɛ̃ ma bɛsɛ Isireliba kpuro sɔɔra win mɔru ya koo wɔri sia.
19 I n maa yɛ̃ tem mi i wãa mi, i ɩ̀ kpɛ̃ i Gusunɔ sã, i gɔsirama bɛsɛn mi, mi win sãa yee dɛɛrara wãa. Sa ko bɛɛ tem wɛ̃. Yen sɔ̃, sa bɛɛ kanamɔ, i ku Gusunɔ seesi. I ku maa sun seesi i yãku yeru garu bani.
20 I yaayo sanam mɛ Akani wi u wãa Serakin bweseru sɔɔ u tora ye u ka arumani sua ye ba nɛɛ, goo u ku sua. Isireliba kpurowa Gusunɔ u seesi. Domi n ɩ̀ Akani tɔna u gu dɔma te, tora ten sɔ̃.
21 Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera Rubɛniba ka Gadiba ka sere Manaseba ba wisa ba nɛɛ,
22 Yinni Gusunɔ turowa u wãa. Wiya u yɛ̃ yèn sɔ̃ sa kua mɛ. Isireliba kpuro ba koo maa gia. Sà n Yinni Gusunɔ seesi sa nùn toran na, u ku de sa n wãa.
23 Sà n maa yãku yee teni bana bɛsɛn tiin sɔ̃n na, su ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ɩ̀ kun mɛ kɛ̃nuginu ɩ̀ kun mɛ siarabuginu, Gusunɔn tii u sun siri.
24 Adama yèn sɔ̃ sa tu kua wee, bɛruma n sun mwa domi sa ɩ̀ kĩ amɛn biru bɛɛn bibun bweseru tu bɛsɛgibu sɔ̃ tu nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ, bɛsɛ ka Gusunɔ Isireliban Yinni.
25 Win tiiwa u bɛɛ tem nɔɔ burana, u Yuudɛnin daaru doke bɛsɛn suunu sɔɔ. Yen sɔ̃, sa ɩ̀ baa mɔ win sãaru sɔɔ. Kpa a deema bɛsɛn bibun bweseru ta Gusunɔn sãaru deri bɛɛn bibun sɔ̃.
26 Yeniban saabuwa sa ka yãku yee teni bana, n ɩ̀ mɔ sa kĩ su tii yãkunu kua.
27 Adama sa kĩwa ta n sãa seeda bɛsɛn bibun bweseru ka bɛɛn bibun bweserun sɔ̃. Kpa tu bu sɔ̃ɔsi ma sa ra Yinni Gusunɔ sã ka yãkunu. Be kpuro bà n seeda ye wa mɛ, bɛɛgibu ba ɩ̀ maa kpɛ̃ bu nɛɛ, bɛsɛgiba kun baa mɔ Yinni Gusunɔn sãaru sɔɔ.
28 Baa ɩ̀ n saa yeren na ba sun sɔ̃ɔwa mɛ, ɩ̀ n maa bɛsɛn bibun bwesera ba sɔ̃ɔwa mɛ, ba koo kpĩ bu bu wisi bu nɛɛ, i mɛɛrio nge mɛ bɛsɛn sikadoba ba yãku yee teni bana nge te ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, adama ba ɩ̀ tu banɛ bu ka tii yãkunu kua mi. Seedan sɔ̃na ba tu bana.
29 Yen sɔ̃, i n yɛ̃ ma sa ɩ̀ gɔ̃ru doke su Yinni Gusunɔ seesi kpa su ko naanɛ sarirugibu win mi, yãku yee tenin sɔ̃. Mɛya sa ɩ̀ maa kĩ su yãkunu ko gam, ma n kun mɔ yãku yee ten mi, te ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yee dɛɛrarɔ.
30 Sanam mɛ yãku kowo Finɛɛsi Eleasaan bii ka Isireliban guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu ba nua ye Rubɛniba ka Gadiba ka Manaseba ba gerua, yera ben bwɛ̃ra kpuna.

31 Ma Finɛɛsi u Rubɛniba ka Gadiba
ka Manase be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔ sa gia
ma Yinni Gusunɔ u wãa ka bɛsɛ, domi
i ɲ̀ nùn mɛm nɔɔ sariru koosi. Mɛya
win mɔru ya ɲ̀ maa wɔrimɔ bɛsɛ sɔɔ
yèn bɛrum sa raa mɔ̀.
32 Yen biru Finɛɛsi wi, ka Isireliban
guro guro be, ba gɔsira Galadin di ba
wura ba begibu sɔ̃ɔwa ye ba nua mi
kpuro.
33 Ye begii be, ba nua mɛ, ya bu dore.
Ma ba Yinni Gusunɔ siara ba gɔ̃ru gɔsia
ba nɛɛ, ba ɲ̀ maa Rubɛnin bwese kɛra
ye, ka Gadigia ye wɔrimɔ bu ben tem
kam koosia.
34 Yen biruwa Rubɛniba ka Gadiba
ba nɛɛ, yãku yee teni ta sãawa seeda
bɛsɛ kpuron wuswaaɔ ma Yinni
Gusunɔ turowa u wãa.
Ma ba tu yĩsiru kã, Seeda.

Yosuen gari dãaki

23

1 Yinni Gusunɔ u Isireliba wɔra ben
yibɛrɛ be ba ka bu sikerenɛn nɔman
di. Ma ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ sere n ka
tɛ. Yosue u maa tɔkɔ kua gem gem.
2 Yera u Isireliba kpuro sokusia ka
ben guro gurobu ka ben wirugibu
ka ben siri kowobu ka ben tabu
sinambu. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ wee
na tɔkɔ kua gem gem.
3 I maa wa nge mɛ Gusunɔ bɛɛn
Yinni u bwese ni i deema mini kua.
Wiya u ka bu tabu kua bɛɛn sɔ̃ u bu
kamia.
4 Yen biru i wa nge mɛ tem mɛ sa
mwa ka mɛ sa ɲ̀ mwaabu kpa, na
mu bɔnu kua ka tɛtɛ, ma na bwese
kɛra baayere yegim wɛ̃. Tem mɛya
mu wãa saa Yuudɛnin di sɔ̃ɔ yari yeru
gia n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ, sɔ̃ɔ duu yeru gia.
5 Tɔn be ba wãa mɛ sɔɔ, Yinni
Gusunɔ u koo bɛɛ bu gira kpa ben tem
mɛ, mu ko bɛɛgim, nge mɛ win tii u
gerua.
6 Yen sɔ̃, i tɛmanɔ, i hania koowo kpa
i wa i wooda ye mɛm nɔɔwa ye Mɔwisi
u yorua tireru sɔɔ kpa i ku yen gaa
gɛɛrari baa fiiko.
7 I ku ka bwese tuku ni nu wãa bɛɛn
suunu sɔɔ arukawani bɔke i suana. I
ku yiira i nin bũnu sã. I ku maa ka nin
yĩsa bɔ̃re.
8 Adama i n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ
tɔnawa i ko n ka maninɛ nge mɛ i sãa
sere ka gisɔ.
9 Domi u bwese damginu gira bɛɛn
suunu sɔɔn di. Goo maa sari wi u kpĩa
u yɔ̃ra bɛɛn wuswaaɔ sere ka gisɔ.
10 Bɛɛn tɔn turo u koo kpĩ u yibɛrɛ
nɔrɔbu (1.000) go, nge mɛ Gusunɔn tii
u nɔɔ mwɛɛru kua, yèn sɔ̃ u ra n wãa
ka bɛɛ tabu sɔɔ.
11 Yen sɔ̃ i de i nùn kĩa.
12 I n nùn biru kisi i ka bwese ni nu
wãa bɛɛn suunu sɔɔ nɔɔ tia kua, i nin
wɔndiaba sua kurɔbu kpa nin tii nu
bɛɛgibu sua kurɔbu,
13 saa ye sɔɔ, i n yɛ̃ ma u ɲ̀ maa yibɛrɛ
be giramɔ. U koo dewa ba n sãa bɛɛn
yina. Ba ko n bɛɛ wahala mɔ̀ ba n nɔni
sɔ̃ɔwa, kpa i gbisuku tem durom mɛni
sɔɔ mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ wɛ̃.
14 N n nɛn sɔ̃n na, wee na gɔɔ tura. I
n yɛ̃ sãa sãa ma nɔɔ mwɛɛ gee ni u bɛɛ
kua, u ni kpuro yibia mam mam. Baa
nin teera kun kam kue.
15 Mɛya i n maa yɛ̃ nge mɛ u nɔɔ
mwɛɛ gee ni yibia mi, mɛya u koo maa
kɔ̃sa ye u gerua kpuro ko. U koo bɛɛ
go mam mam tem durom mɛ sɔɔ mɛ u
bɛɛ wɛ̃ mini.
16 I n win arukawani ye kusia ye u
ka bɛɛ bɔkua kpa i da i n bwese tuku-
nun bũnu yiiramme i n sãamɔ, saa
yera win mɔru koo se kpa i gbisuku
tem durom mɛni sɔɔ.

Yosue u ka Isireliba gari kua

Sikɛmuɔ

24

1 Yosue u Isireliban bwesenu kpuro
mɛnna Sikɛmuɔ ma u ben guro
gurobu soka ka ben wirugibu ka ben
siri kowobu ka ben tabu sinambu. Ma
ba ben tii tusia Gusunɔn wuswaaɔ.
2 Ma Gusunɔ Isireliban Yinni u be
kpuro sɔ̃ɔwa saa Yosuen nɔɔn di u
nɛɛ, yellu, bɛɛn baababa ba wãa daa te
ba mɔ̀ Efaratin guruɔ. Miya ba bũnu
sãamɔ. Ben turowa Tera, Aburahamu
ka Nakorin tundo.
3 Ma na bɛɛn baaba Aburahamu
yara saa daa ten bera giɔn di. Na dera

u bɔsu Kananin tem kpuro sɔɔ ma na
win bibu dabiasia. Na nùn Isaki kã.
4 Ma na maa Isaki Yakɔbu ka Esau
kã. Na Esau Seirin guuru gia wɛ̃ u n
mɔ, adama Yakɔbu ka win bibu, be, ba
dawa Egibiti gia.
5 Na Mɔwisi ka Aroni gɔra
Egibitigibun mi. Ma na Egibitigii be
tɔ̃ya kua ka gãa maamaakigii ni na kua.
Yen biru na bɛɛ Isireliba yara min di.
6 Ye na bɛɛn baababa yara min di,
ma Egibitigiba bu naa gira ka ben tabu
kɛkɛba ka maasɔbu. Saa ye bɛɛn baaba
be, ba tura nim wɔ̃kuɔ ge ba mɔ̀ Naa
yari,
7 miya ba man nɔɔgiru sue ma na
yam wɔ̃kuru doke be ka Egibitigibun
baa sɔɔ. Na dera nim wɔ̃kun nim mɛ,
mu Egibitigii be wukiri ba nim diira.
Bɛɛn baababa ba wa ka nɔni ye na
Egibitigibu kua. Yen biru i wɔ̃ɔ dabinu
kua gbaburɔ.
8 Ma na ka bɛɛ na Amɔreban temɔ
be ba wãa Yuudɛnin guru giɔ. Ba ka
bɛɛ sanna, na maa bɛɛ bu nɔmu bɛria,
ma ben tem mu kua bɛɛgim. Ma na bu
kpeerasia bɛɛn wuswaaɔ.
9 Balaki, Siporin bii, Mɔabun sunɔ,
u seewa u ka bɛɛ tabu kua. U Balamu
Beorin bii sokusia u na u bɛɛ bɔ̃rusi.
10 Adama na yina n Balamun gere
swaa daki ma na dera u bɛɛ domaru
kua, ma na bɛɛ wɔra Balakin nɔman di.
11 Yen biru i Yuudɛni tɔbura i tura
Yerikoɔ, ma Yerikogibu ka Amɔreba
ka Feresiba ka Kananiba ka Hɛtiba ka
Girigasiba ka Hefiba ka Yebusiba ba
bɛɛ sannɔ seesi. Ma na bɛɛ bu nɔmu
bɛria.
12 Na susu bakanu gɔra bɛɛn
wuswaaɔ, nu bu gira nge mɛ nu
Amɔreban sinambu yiru ye kua. N
ɲ̀ mɔ bɛɛn takobiba, ɲ̀ kun mɛ bɛɛn
tɛnnu i ka bu kamia.
13 Na bɛɛ gbea wɛ̃ ye i ɲ̀ kasire, ka
wusu mi i wãa si i ɲ̀ banɛ, ka dãa yèn
binu i dimɔ ye i ɲ̀ duure.

14 Yen biru Yosue u nɛɛ, yen sɔ̃, i
de i Yinni Gusunɔ nasia kpa i nùn
sã ka gɔ̃ru teu ka bɔrɔkiniru. I bɛɛn
baababan bũnu derio ni ba raa sãamɔ
daa te ba mɔ̀ Efaratin guruɔ ka maa
Egibitiɔ.
15 I kun maa kĩ i Gusunɔ sã, i gɔsio
gisɔ wi i ko i sã, ɲ̀ n bũnun na, ni
bɛsɛn baababa ba sãwa daa ten guruɔ,
ɲ̀ n maa Amɔrebaginun na, bèn temɔ
i wãa mi. Adama nɛ ka nɛn yɛnugibu,
Yinni Gusunɔwa sa ko sã.
16 Ma tɔn be, ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ɲ̀
Yinni Gusunɔ derimɔ su bũnu sã pai!
17 Domi wiya bɛsɛn Yinni wi u sun
yarama saa Egibitigibun yorun di,
bɛsɛ ka bɛsɛn baababa. U maa sɔm
maamaakigii dabinu kua bɛsɛn nɔni
biru. Ma u sun kɔ̃su baama mi sa
da kpuro bɛsɛn sanum sɔɔ ka bwese
tukunun suunu sɔɔ.
18 Ma u sun bwese dabinu gira, ka
mam Amɔreba be ba raa wãa tem mɛ
sɔɔ. Yen sɔ̃na sa ko Yinni Gusunɔ sã.
Domi u sãawa bɛsɛn Yinni ka gem.
19-20 Yosue u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya
sɛ̃ i ka Yinni Gusunɔ sã domi u sãawa
dɛɛro, u ɲ̀ wuramɔ i maa goo sã. Yen
sɔ̃, ì n nùn deri ma i bũnu sãwa, u ɲ̀ bɛɛ
bɛɛn durum suuru kuammɛ. Baa mɛ
u bɛɛ gea kua kɔ, u koo gɔsirawa u bɛɛ
kɔ̃sa kua kpa u bɛɛ kam koosia.
21 Ma tɔn be, ba Yosue sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
baa ɲ̀ n mɛren na, Yinni Gusunɔwa sa
ko sã.
22 Yosue u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ, i bɛɛn
tii seeda diiya ma Yinni Gusunɔwa i
gɔsa i sã.

Ma ba nɛɛ, mɛya sa gerua.

23 Ma u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, i bũnu wunɔ
i kɔ̃ ni nu wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa i tii
Gusunɔ bɛsɛn Yinni wɛ̃.
24 Ma tɔn be, ba Yosue sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa sa ko sã, kpa su
nùn mɛm nɔɔwa.
25 Dɔma tera Yosue u ka tɔn be
arukawani bɔkua u bu wooda wɛ̃
Sikɛmu mi.
26 Yen biru u gari yi yorua Gusunɔn
woodan tireru sɔɔ ma u kpee bakaru
sua u gira dãa bakaru garun nuurɔ
mi ba Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru
gire.
27 Yosue u tɔn be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee kpee teni ta ko n sãawa bɛsɛn
seeda domi ta gari kpuro nua yi Yinni
Gusunɔ u sun sɔ̃ɔwa. Ta koo bɛɛ
yi yaayasia kpa i ku ra ka ko naanɛ
sarirugibu Gusunɔn sãaru sɔɔ.

28 Ma Yosue u tɔn be yarinasia u
dera ben baawure u da win tem mɛ u
mwa sɔɔ.

Yosue ka Eleasaa ba gu

29 Yeniba kpuron biru Yosue Nunin
bii, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u gu. U
kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka wɔkuru (110).
30 Ba nùn sika win temɔ Tinnati
Serakiɔ Efaraimun guunun bera gia,
Gaasin guurun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
31 Isireliba ba Yinni Gusunɔ sãwawa
Yosuen waati ye kpuro sɔɔ ka maa
guro guro be u derin waati sɔɔ, be ba
yɛ̃ ye Yinni Gusunɔ u be Isireliba kua
gesi.
32 Yosɛfun kuku ni Isireliba ba ka na
Egibitin di, ba nu sika Sikɛmun tem
mɛ sɔɔ, mɛ Yakɔbu u dwa Hamɔrin
bii Sikɛmu ka win wɔnɔbun mi, ka sii
geesun gobi wunɔbu (100). N deema
tem mɛya ba Yosɛfun bibun bweseru
wɛ̃.
33 Ma Aronin bii Eleasaa u maa
gu ma ba nùn sika gunguru wɔllɔ te
ba win bii Finɛɛsi wɛ̃. Ta wãawa
Efaraimun guunun bera gia.

KPAROBU

Tire te ba mɔ̀ Kparobu tera ta Isireliban sindun torubu Kananin temɔn gari gerumɔ n ka girari saa ye ba sina boko swĩi.

Ben waati ye sɔɔ, Isireliba ba kua ye ba kĩ. Ba ku ra Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. Ma u dera yibɛrɛba ba bu nɔni sɔ̃ɔwa. Ben nɔni swãaru sɔɔ, bà n gɔ̃ru gɔsia ba Gusunɔ nɔɔgiru sue, u ra bu suuru kuewa kpa u bu kparo goo seeya wi u koo bu wɔra saa yibɛrɛban nɔman di.

Tire ten kpunaa

1. Yosuen gɔɔn gari, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Kparo be Gusunɔ u seeya, wiru 2:11n di sere wiru 16.
3. Mɛro bisi sannɔsu, wiru 17n di sere wiru 21.

Isireliba ba wãa Kananin temɔ

1 Yosuen gɔɔn biru Isireliba ba Yinni Gusunɔ bikia u bu sɔ̃ bwese kɛra ye ya koo gbi yu da yu Kanani be ba tie wɔri.

2 Yera u bu wisa u nɛɛ, Yudan bwese kɛra, domi na bu tem mɛ nɔmu sɔndia.

3 Ma Yudaba ba ben maabu Simɛɔba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i na i ka sun Kanani be ba wãa bɛsɛn tem mɛ sɔɔ wɔri su go. Yen biru kpa su maa da bɛɛn mi.

Ma Simɛɔ be, ba wura ba da.

4-5 Yera be kpuro ba mɛnna ba Kanani be wɔri. Yinni Gusunɔ u maa bu Kanani be ka Feresiba nɔmu sɔndia. Ma ba bu kamia ba ben tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go Besɛkiɔ. Miya ba yande wuu gen sunɔ deema ba nùn wɔri.

6 Yera u duka sua ma ba nùn naa gira ba mwa ba win nɔman niki bii bakanu bɔɔra ka win naa niki bii bakanu.

7 Yera Besɛkin sunɔ wi, u gerua u nɛɛ, sinambu wata ka wɔkura na dera ba ben nɔman niki bii bakanu bɔɔra ka ben naasuginu. Dĩa buri yi na deri, yiya ba ra n dimɔ. Wee tɛ̃ Gusunɔ u man ye kpuro kɔsiemɔ.

Ma ba ka nùn da Yerusalɛmuɔ. Miya u gu.

8 Yeniba kpuron biru Yudaba ba Yerusalɛmu wɔri ba ye kamia. Yen dɔma te, ba yen tɔmbu go ma ba wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.

9 Yera ba maa da ba Kanani be ba wãa guunɔ wɔri ka be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia gbaburɔ, ka sere be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia.

10 Ma ba maa Kanani be ba wãa Heboroniɔ wɔri ye ba ra raa soku Ariban wuu. Miya ba Sesaiba ka Akimaniba ka Talimaiba kamia.

11 Heboronin di ba maa da ba Debirigibu wɔri. Saa ye sɔɔ, ba ra wuu ge sokuwa Sefɛɛn wuu.

12 Ma Kalɛbu u nɛɛ, wi u kpĩa u Sefɛɛn wuu ge mwa, yɛ̃rowa u koo win bii wɔndia Akusa kɛ̃ kurɔ.

13 Yera Otiniɛli, Kalɛbun wɔnɔ Kenasin bii u wuu ge kamia. Ma Kalɛbu u nùn win bii wɔndia wi kã kurɔ.

14 Sanam mɛ kurɔ wi, u dua Otiniɛlin yɛnuɔ u kpa, yera u nùn bwisi kã u nɛɛ, a doo a tem bikia nɛn tundon mi. Adama kurɔ win tii u da win tundo Kalɛbun mi. Ye u tura mi, u sara saa win kɛtɛkun di. Yera Kalɛbu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.

15 Ma u wisa u nɛɛ, a suuru koowo a man bwii kɛ̃. Domi bera ye a man wɛ̃ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, nim sari mi.

Ma Kalɛbu u nùn bwii wɛ̃ yi yi wãa guunɔ ka wɔwaɔ.

16 Keniba be ba sãa Mɔwisin dokirin bweseru ba Yudaba swĩi ba doona Yerikon di sannu, mi kpakpa bɛ̃ɛ wãa. Ba da ba sina gbaburɔ Yudaban temɔ Aradin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.

17 Yen biru Yudaba ka ben maabu Simɛɔba ba Kanani be ba wãa Sefatiɔ wɔri ba kpeerasia mam mam. Wuu gera ba yĩsiru kã Hɔɔma. Yen tubusiana bansu.

18 Yuda be, ba maa Gasa mwa ka Asikaloni ka Ekoroni, yen baayere ka yen baru kpaanu.

19 Yinni Gusunɔ u ka Yuda be wãa. Yera ba bera mi guunu wãa mwa ya kua begia. Adama baǹ kpĩa ba tɔn be ba wãa nin wɔwaɔ kamiɛ. Domi tɔn be, ba tabu kɛkɛ sisugii mɔ yi dumi gawe.

20 Mɛsuma Kalɛbu u ka Heboroni wa nge mɛ Mɔwisi u raa gerua. Ma u Anakiban bwese kɛri ita gira min di.

21 Adama Bɛnyamɛɛba baǹ kpĩa ba Yebusiba gire saa Yerusalɛmun di. Yera n dera ba ka wãa ben suunu sɔɔ sere ka gisɔn gisɔ.

22 Yinni Gusunɔ u wãa ka Manaseba
ka Efaraimuba be ba sãa Yosɛfun bi-
bun bweseru. Ma ba Betɛli wɔrim da.
23 Adama ba gina dera gaba da ba
yen saria mɛɛra. Betɛli yera, ba ra raa
soku Lusi.
24 Ye ba tura mi, yera ba goo wa u
yariɔ wuu gen min di. Ma ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔsio mìn di ba ra
ka wuu geni du, kpa su nun gea kua.
25 Ma durɔ wi, u bu sɔ̃ɔsi. Ye ba
dua wuu ge sɔɔ, yera ba gen tɔmbu go.
Ma ba durɔ wi deri ka win yɛnugibu
kpuro.
26 Yen biru durɔ wi, u yara wuu gen
min di u da Hɛtiban temɔ u wuu kpɔɔ
bana. Ma u gu yĩsiru kã Lusi. Yĩsi tera
ba ka gu sokumɔ sere ka gisɔ.
27 Manaseba baṅ kpĩa ba Bɛti
Seanigibu ka Taanakigibu ka Dorigibu
ka Yibileamugibu ka sere maa
Mɛgidogibu ka ben baru kpaanugibu
gire. Yera n dera Kanani be, ba ka wãa
Manaseban suunu sɔɔ.
28 Baa sanam mɛ Isireliba ba dam
kua, baṅ maa kpĩa ba tɔn be gire.
Adama ba bu yoo sɔma koosia.
29 Mɛya maa Efaraimuba baṅ kpĩa
ba Kananigii be ba wãa Gesɛɛɔ gire.
Yera n dera tɔn be, ba ka wãa ben
suunu sɔɔ.
30 Sabuloniba, be maa, baṅ kpĩa ba
Kitironigibu ka Nahalaligibu gire. Ba
dera ba wãa ka be sannu, adama ba bu
yoo sɔma koosia.
31 Asɛɛba baṅ maa kpĩa ba Akogibu
ka Sidonigibu ka sere Alabugibu
ka Akisibugibu ka Helubagibu ka
Afikigibu ka Rehɔbugibu gire.
32 Ma Asɛɛ be, ba wãa ka be sannu.
33 Nɛfitaliba baṅ maa kpĩa ba Bɛti
Semɛsigibu ka Bɛti Anatigibu gire. Ba
wãa ben suunu sɔɔ, adama ba bu yoo
sɔma koosia.
34 Amɔreba ba Danuba gira saa
wɔwan di. Ma Danu be, ba da ba wãa
guunɔ.
35 Yen sɔ̃na Amɔre be, baṅ doonɛ saa
Haari Herɛsi ka Ayaloni ka Saabimun
di. Adama yen biru Efaraimuba ka
Manaseba ba bu taare ba yoo sɔma
koosia.
36 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia,
Amɔreban tem nɔɔ ga Edɔmuban
tem bɛwa n ka da sere gunguu te
ba mɔ̀ Akarabimuɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia.
Akarabimu yen tubusiana nia.

Gusunɔn gɔrado u da Bokimuɔ

2

1 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔn gɔrado u
seewa Giligalin di u da Bokimuɔ. Ma
Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa gɔrado
win nɔɔ sɔɔn di u nɛɛ, na bɛɛ yarama
Egibitin di na ka bɛɛ na tem mɛ sɔɔ,
mɛ na bɛɛn baababa nɔɔ mwɛɛru kua
ka bɔ̃ri. Na nɛɛ, naṅ nɛn arukawani
kusiamɔ pai ye na ka bɛɛ bɔkua.
2 Na maa bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ku ra
ka tem mɛn tɔmbu arukawani bɔke. I
ben bũu sãa yenu kɔsukuo. Adama iṅ
nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Mban sɔ̃na i kua
mɛ.
3 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma naṅ bu
giramɔ bɛɛn min di. Ba ko n wãawa
bɛɛn bɔkuɔ, ba n sãa bɛɛn wɛrɔbu, kpa
ben bũnu nu ko bɛɛn yina.
4 Saa ye Yinni Gusunɔn gɔrado wi,
u gari yi gerua u kpa, yera Isireliba
kpuro ba nɔɔgiru sua ba swĩ.
5 Yen sɔ̃na ba yam mi soka Bokimu.
Miya ba Yinni Gusunɔ yãkunu kua.

Yosuen gɔɔ

6 Sanam mɛ Yosue u wãa wãaru sɔɔ,
u dera Isireli baawure u dawa u win
tem mwa mɛ mu kua wigim.
7 Tɔn be, ba Yinni Gusunɔ sãwa
Yosuen waati kpuro sɔɔ ka maa guro
guro be u derin waati sɔɔ, be ba
sɔm maamaakiginu kpuro wa ni Yinni
Gusunɔ u Isireliba kua.
8 Yosue, Nunin bii, Yinni Gusunɔn
sɔm kowo, u kuawa wɔ̃ɔ wunɔbu ka
wɔkuru (110) ma u gu.
9 Ba nùn sika win temɔ Tinnati
Herɛsiɔ, Efaraimuban bera gia Gaasin
guurun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
10 Saa yen tɔmbu kpuro ba gu, ma
be ba seewa ben ayenɔ baṅ Yinni
Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃. Mɛya ba maa duari
ye u raa ben baababa kua.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn sãaru deri

11 Ye Isireliba ba kua, yaŋ̀ Yinni
Gusunɔ dore. Domi ba nùn deri ba da
ba bũnu sãamɔ ni ba ra soku Baaliba.
12-13 Ba Gusunɔ ben baababan yinni
deri wi u bu yarama Egibitin di. Ma
ba be ba bu sikerenɛn bũu ni ba mɔ̀
Baaliba ka Asitaateba sãamɔ ba nu
wiru kpĩiyammɛ. Yera n dera Yinni
Gusunɔn mɔru seewa.
14 Ma u bu tɔn diobu nɔmu bɛria
ba bu ye ba mɔ kpuro gurari. U maa
bu ben yibɛrɛ be ba bu sikerenɛ dɔre.
Baŋ̀ maa kpĩa ba ka tii yinɛ.
15 Baama mi ba tabu da, Yinni
Gusunɔ u ra dewa bu kɔ̃sa wa nge mɛ
u raa gerua ka bɔ̃ri. Ba nɔni swãaru wa
ta kpã.
16 Yen biruwa u bu kparobu seeya
be ba koo bu faaba ko tɔn diobun
nɔmun di.
17 Ka mɛ, ba ku ra kparo ben gere
wure. Baŋ̀ ka Gusunɔ turo yɔ̃re. Bũna
ba ra sã. Mii mii ba swaa ye deri ye
ben baababa ba raa swĩi. Baŋ̀ maa
Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛ.
18 Yinni Gusunɔ ù n bu kparo wɛ̃, u
ra n wãawa ka yɛ̃ro u ka bu wɔra ben
yibɛrɛban nɔman di, kparo win waati
kpuro sɔɔ. Domi u ra ben wɔnwɔndu
wa sanam mɛ ba weeweenu mɔ̀, be ba
bu tɔ̃ya mɔ̀ ba bu nɔni sɔ̃ɔmɔn sɔ̃.
19 Adama kparo wi, ù n gu, ba ra maa
kɔ̃sa kowa n kere ben baababa. Bũna
ba ra kasu bu wiru kpĩiya bu sã. Ben
gɔ̃ru ga ra bɔbiewa bu ka swaa kɔ̃sa ye
swĩi ka degangam.

Yinni Gusunɔ

u Isireliban laakari mɛɛra

20 Kpa Yinni Gusunɔ u ka bu mɔru
ko gem gem u nɛɛ, tɔn be, ba nɛn
wooda sanka ye na ben baababa wɛ̃.
Baŋ̀ maa nɛn gere mɛm nɔɔwɛ.
21 Yen sɔ̃na naŋ̀ maa bu bweseru
garu giramme bwese ni Yosue u deri
sɔɔ sanam mɛ u gu.
22 Bwese niya kon ka ben laakari
mɛɛri, kpa n wa bà n koo lasabu ko, bu
nɛn swaa swĩi, nge mɛ ben baababa ba
kua.
23 Ma Yinni Gusunɔ u bwese ni deri,
uŋ̀ ka nin girabu sɛnde.

3

1 Yinni Gusunɔ u bwese ni nu tie
deri Isireliban suunu sɔɔ, u n da ka
ben laakari mɛɛri be baŋ̀ tabu koore
nge ben baaba be ba Kananin tem
mwa.
2 U yeni kuawa be ba kun tabu
koore mi bu ka tabu gia.
3 Bwese ni u deri ben suunu sɔɔ
wee, Filisitiba ka ben sinambu nɔɔbu
ka Kananiba ka Sidonigibu ka sere
Hefiba be ba wãa Libanin guunɔ, saa
Baali Hɛɛmɔɔn guurun di n ka girari
Lebo Hamatiɔ.
4 Yinni Gusunɔwa u dera ba wãa
Isireliban suunu sɔɔ kpa u n da ka
Isireli ben laakari mɛɛri. Saa ye sɔɔra
u koo gia bà n koo win woodaba swĩi
ye u ben baababa wɛ̃ saa Mɔwisin min
di.
5 Yen sɔ̃na Isireliba ba wãa ka
Kananiba ka Hɛtiba ka Amɔreba
ka Filisitiba ka Hefiba ka Yebusiba
sannu.
6 Ma ba ben bii wɔndiaba sua
kurɔbu. Be, ba maa bu begibu wɛ̃ ba
sua kurɔbu. Saa yera Isireliba ba tɔn
ben bũnu sãaru wɔri.

KPAROBU

Otiniɛli

7 Yeniban biru, Isireliba ba Yinni
Gusunɔ duari ma ba kɔ̃sa kua ba bũu
ni ba mɔ̀ Baaliba ka Asitaateba sãamɔ.
8 Yera Yinni Gusunɔ u ka bu
mɔru kua, u bu Mɛsopotamin sina
boko nɔmu bɛria, wi ba mɔ̀ Kusani
Risetaimu. Ma ba nùn sãwa wɔ̃ɔ nɔɔba
ita.
9 Saa ye sɔɔra ba Yinni Gusunɔ
nɔɔgiru sue ba faaba kana. Ma u ben
kanaru nua u bu faaba kowo waawa,
u bu wɔra sunɔ win nɔman di. Faaba
kowo win yĩsira Otiniɛli, Kenasin bii.
Kenasi wi, u sãawa Kalɛbun wɔnɔ.
10 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔn Hunde u
Otiniɛli wi yɔɔwa ma u kua Isireliban
kparo. Yen biru u seewa u da u ka sina
boko wi tabu kua. Ma Yinni Gusunɔ u
nùn sunɔ wi nɔmu bɛria u kamia.
11 Saa yera Isireliba ba maa bɔri
yɛndu wa wɔ̃ɔ weeru. Yen biruwa
Otiniɛli u gu.

Ehudu

12 Otiniɛlin biru, Isireliba ba maa
kɔ̃sa kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma

u Məabun sina boko Egoloni dam wɛ̃, u nùn Isireliba nəmu bɛria.
13 Ma sina boko wi, u Amənibа mɛnna ka Amalɛkiba ba da ba Isireliba wəri, ma ba Yeriko mwa.
14 Yera Isireli be, ba Egoloni wi sãwa wõə yɛndu yiru sari.
15 Sanam mɛ səəra ba Yinni Gusunə nəəgiru sue ba faaba kowo kana. Ma u bu faaba kowo wi waawa. Win yĩsira Ehudu, Geran bii, Bɛnyamɛɛn bweseru səə. Durə wi, u sãawa nəm dwaagii.

Sõə teeru Isireliba ba nùn gəra u da u Egoloni kɛ̃ru wɛ̃.
16 Ma Ehudu wi, u takobi kua. Yen beri berika nəə do. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soo teeru. Ma u ye doke win pəraə nəm geu gia u yaberu sebusi.
17 Ye u tura Egolonin mi, u nùn kɛ̃ɛ te wɛ̃. N deema sunə wi, durə bemberera.
18 Yen biru Ehudu u gəsirə yɛnuə, wi ka tən be ba ka kɛ̃ɛ te na.
19 Adama sanam mɛ ba tura kpee kəra yeru garun mi, Giligalin bəkuə, yera Ehudu u gəsirama u na sina boko win mi, u nùn sõəwa u nɛɛ, yinni, na gari asirigii gɛɛ mə kon nun sõ.

Ma sina boko u nɛɛ, win sina bwãabu bu gina yario be kpuro.
20 Saa ye səə, sina boko u sõ gidambisan dii woo durərugiru garu səə te ba kua wi turon sõ. Ehudu u nùn susi u nɛɛ, gari yi na mə yi weewa Gusunən min di.

Ma Egoloni u seewa saa win kitarun di u yõra.
21 Sanam mɛya Ehudu u win nəm dwaa ye dɛmia u takobi ye woma saa win yɛ̃si nəm geu gian di, u sunə wi səka nukurə.
22 Takobi ye, ya duawa ka yen buru sannu. Ma win wasin gum mu ye nɛnua səəwə. Yera u ye derisi Egolonin nuku te səə.
23 Yen biru Ehudu u yara dii ten bee tia gian di ma u ten gambo kɛnua u bɛri.
24 Ye u doona, yera sina bokon bwãaba na ba deema dii ten gamboba ba kɛnua sim sim. Ma ba nɛɛ, u ko n swaa swĩibu mòwa.
25 Ma ba nùn mara n ka tɛ. Ye ba wa uǹ kɛniɛ, yera ben tii ba kəkərə sua ba kɛnia. Ma ba deema wee, ben sina boko u kpĩ temə u guu.
26 Saa ye səə, Ehudu u tonda u kpee kəra yee te sara, u da Seiraə.
27 Ye u tura mi, u tabu kəba so Efaraimun guunə. Ma Isireliba kpuro ba sarama ba ka nùn taa bi da, u bu swaa gbiiye.
28 U bu sõəwa u nɛɛ, i man swĩiyə, domi Yinni Gusunə u sun bɛsɛn yibɛrɛba Məabuba nəmu bɛria.

Ma ba nùn swĩi ba da. Ba yõra Yuudɛnin təbura yerə, Məabuban tem bera gia. Baǹ dere baa Məabu ben turo u daa te təbura.
29 Yen dəma te, Məabuban tabu durə damgibu nərəbun suba wəkura (10.000) ba go. Baa ben tən turo kun bu kisirari.
30 Tõə te, Isireliba ba Məabuba sekuru doke. Saa dəma ten diya Isireliban tem mu bəri yɛndu wa sere wõə wɛnɛ.

Sangaa

31 Ehudun biru Yinni Gusunə u maa Sangaa, Anatin bii gəsa u kua Isireliban kparo. Sangaa wi, Filisitiban tabu durəbu natawa u go ka kɛtɛ kpara dɛka yèn nəə ga sɛ̃u mə.

Debora ka Baraki

4

1 Ehudun gəən biru Isireliba ba kpam kua ye yaǹ Yinni Gusunə dore.
2 Ma u bu Kananin sunə Yabini nəmu bɛria wi u bandu dii Hasoriə. Win tabu sunəwa Sisera wi u wãa Harosɛti Goimuə.
3 Yabini wi, tabu kɛkɛ sisugii nɛnɛ ka wunəbuwa (900) u mə. Ma u Isireliba dam dəre sere n ka kua wõə yɛndu. Yera ba Yinni Gusunə nəəgiru sue ba faaba kana.
4 N deema Gusunən səmə tən kurə wi ba mò Debora, Lapidətun kurə, wiya u sãa Isireliban kparo saa ye səə.
5 U ra n sõwa kpakpa bãa gaan nuurə ye ya wãa Rama ka Betɛlin baa səə, Efaraimun guunun bera gia. Ma ba ye yĩsiru kã Deboran kpakpa bãa. Miya Isireliba ba ra de u ka bu siribu kua.

6 Sɔ̃ɔ teeru u Abinɔamun bii Baraki
sokusia wi u wãa Kedɛsiɔ Nɛfitaliban
temɔ. U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ, bɛsɛ
Isireliban Yinni, wiya u nun wooda
yeni wɛ̃ u nɛɛ, a tɔmbu nɔrɔbun suba
wɔkuru (10.000) gɔsio saa Nɛfitaliba
ka Sabuloniban min di a ka bu da guu
te ba mɔ̀ Taboriɔ.
7 U koo Sisera, Yabinin tabu sunɔ ka
win tabu kɛkɛba ka win tabu kowobu
gawama wunɛn mi, Kisionin daarɔ,
kpa u nun bu nɔmu bɛria.
8 Ma Baraki u nùn wisa u nɛɛ, à n kaa
ka man da, kon da. Adama à kun ka
man dɔɔ, naǹ dɔɔ.
9 Ma Debora u nɛɛ, ya wã, kon ka
nun da, adama aǹ siarabu wasi sà n
da sannu. Domi Yinni Gusunɔ u koo
Sisera tɔn kurɔ goo nɔmu bɛria.
Ma Debora u seewa u ka Baraki da
sere Kedɛsiɔ.
10 Baraki u Sabuloniba ka Nɛfitaliba
sokusia Kedɛsiɔ. Ma ben tɔmbu
nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ba ka
nùn yɔ̃ra ka Debora sannu.
11 N deema Mɔwisin kurɔn sesu
Hobabu, win bwesera ba mɔ̀ Keniba.
Ben turo Hebɛɛ u ka Keni be ba tie
karana. Ma u da u win kuru gira
dãa bakaru garun nuurɔ Sanaimuɔ,
Kedɛsin bɔkuɔ.
12 Yen biruwa ba Sisera sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, Baraki, Abinɔamun bii, u da guu
te ba mɔ̀ Taboriɔ.
13 Ma Sisera u win tabu kowobu
kpuro sokusia u nɛɛ, bu na Harosɛti
Goimun di ka win tabu kɛkɛ sisugii
nɛnɛ ka wunɔbu (900) ye. Ma ba
mɛnna Kisionin daarɔ.
14 Ma Debora u Baraki sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a seewo, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u
koo nun gbiiya u ka nun Sisera nɔmu
bɛria.
Yera Baraki u sarama guu ten min
di ka win tɔmbu nɔrɔbun suba wɔku
(10.000) te ta nùn swĩi.
15 Ye ba Sisera ka win tabu kowobu
ka win tabu kɛkɛba wɔri, Yinni
Gusunɔ u dera Siseran tɔn be, ba
burisina Barakin wuswaaɔ. Ma Sisera
u sara win kɛkɛn di u duka sua ka
naasu.
16 Baraki u Siseran tabu kowobu ka
win tabu kɛkɛba naa gira sere Harosɛti
Goimuɔ. Ma ba bu go be kpuro ka
takobi. Baa ben turo baǹ deri.
17 Adama Sisera u duka sua u da
u kukua Hebɛɛ Kenin kurɔ wi ba mɔ̀
Yaɛlin kuu bekurugirɔ, domi Hebɛɛ ka
Yabini, Hasorin sunɔ ba nɔɔsinamɔ.
18 Yaɛli u yara u Sisera dam koosia
u nɛɛ, a duuma nɛn yinni, a ku bɛrum
ko.
Ma u dua kurɔ win mi, ma kurɔ wi,
u bekuru sua u nùn wukiri.
19 Yera Sisera u nɛɛ, a suuru koowo,
a man nim kɛ̃ɛyɔ n nɔ. Nim nɔru ga
man mɔ̀wa.
Ma kurɔ wi, u bom bwãaru sua u
nùn wɛ̃ u nɔra. Yera u kpam nùn
bekuru wukiri.
20 Sisera maa nɛɛ, a yɔ̃ro dii
kɔnnɔwɔ. Goo ù n na u nun bikia, u
nɛɛ, goo wãa mini? A nɛɛ, aawo.
21 N deema Sisera u wasire too, ma
u dweeya mam mam. Yera Yaɛli,
Hebɛɛn kurɔ wi, u kurun sii dɛka
sua ka matalaka u durɔ wi susi sɛ̃ɛ
u sii dɛka ye kpare win baa saburon
deedeeru. Ma ya girari temɔ. Ma durɔ
wi, u gu.
22 N wee, saa ye sɔɔ, Baraki u Sisera
naa gire. Ye Yaɛli u yara u nùn sennɔ
da u nɛɛ, a na, kon nun durɔ wi sɔ̃ɔsi
wi a kasu.
U dua kurɔ win kuru mi, u wa wee,
Sisera u kpĩ u guu, sii dɛka gire win
baa saburoɔ.
23 Dɔma te, Gusunɔ u dera Isireliba
ba Yabini, Kananiban sunɔ kawa.
24 Yen biru ba ra n ka nùn tabu
mɔ̀wa sere ba ka nùn taare mam mam
ba go.

Debora ka Barakin womu

5

1 Dɔma tera Debora ka Baraki
Abinɔamun bii ba womu geni kua ba
nɛɛ,
2 i Yinni Gusunɔ siaro
domi Isireliban wirugibu ba gɔ̃ru
doke bu tabu ko.
Tɔmbu kpuro ba maa tii wɛ̃ bu ka bu
swĩi.
3 I nɔɔwɔ bɛɛ sinambu,
i swaa dakio bɛɛ tem yɛ̃robu.
Na kon Gusunɔ, Isireliban Yinni tɔma
ka womusu.
4 Yinni, sanam mɛ a sarama Seirin
guurun di Edɔmun temɔ,
tem mu yĩira,
guru winu gɔsira nim,

ma gura na.
5 Guu bakanu nu yĩira
wunɛ Gusunɔ Isireliban Yinnin wuswaaɔ,
wunɛ wi a tii sõɔsi Siɔniɔ.
6 Sangaa, Anatin biin waati sɔɔ,
ka maa Yaɛlin saa sɔɔ,
goo ku ra sĩ swaa dosɔ.
Be ba gam dɔɔ, swaa kisiya ba ra ka de.
7 Wirugii goo sari wi u dam mɔ Isireliba sɔɔ,
sere nɛ Debora na ra ka seewa nge ben mɛro.
8 Sanam mɛ ba Gusunɔ deri ba bũnu sãamɔ,
saa yera ba bu tabu wɔrima.
Adama baa ben tɔmbu nɔrɔbun suba weeru (40.000) sɔɔ,
goo sari wi u tɛrɛru ṅ kun mɛ yaasa mɔ.
9 Nɛn gõru ga dora Isirelin wirugibun sõ,
ka be ba tii wẽ bu ka tabu ko.
I Yinni Gusunɔ takaru koowo.
10 Bɛɛ sinambu, bɛɛ be i kɛtɛku kpikinu sɔni,
i gari yi kparo.
Bɛɛ gobigibu, bɛɛ be i sõ beku buranu wɔllɔ,
i yi geruo.
Bɛɛ maa bwẽɛbwẽɛbu, bɛɛ be i ka naasu sĩimɔ,
i yi wonwɔ.
11 I swaa dakio.
Dɔkɔban bɔkuɔ tɔmba Yinni Gusunɔn nasaran womusu mɔ̀,
ye u Isireliba wẽ.
Yen biru Yinni Gusunɔn tɔmbu ba sarama
ba da ba wãa ben wusɔ.
12 A seewo, Debora, a tabun womu ko,
a n ka sun gbiiye.
A seewo, Baraki, Abinɔamun bii,
a ka wunɛn yobu wurama.
13 Isireliban sukum ba damgibu kamia.
Yinni Gusunɔ u dera na nasara wa tabu durɔbun wɔllɔ.
14 Be ba Amalɛkiba kamia,
ba na Efaraimuban tem di.
Bɛnyamɛɛba ba maa bu swĩi.
Wirugiba na Makirin bweserun di.
Tabu sinamba maa na Sabuloniban min di.
15 Isakariban wirugibu ba ka Debora yõra.
Ma ben tɔmbu kpuro ba Baraki swĩi.
Ba duki na wɔwa mi.
Adama Rubɛniba baṅ nɔɔ tia kue.
Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.
16 Mban sõna ba yãanu sinɛ.
Ba kĩwa bu kparobun nɔɔ nɔ be ba nu sokumɔ?
Mɛya Rubɛniba baṅ nɔɔ tia kue.
Ba sika kua taa bin daabu sɔɔ.
17 Galadigibu ba sina Yuudɛnin guruɔ.
Mba n kua Danuba ba ka ben goo nimkusu sinɛ.
Asɛɛba ba maa sõ
nim wõkun bera gia ka gen goorɔ, baṅ nɛ.
18 Adama Sabuloniba ka Nɛfitaliba
ba tii doke kari sɔɔ tabu gberɔ.
19 Kananin sinamba na ba ka bu tabu kua Tanakiɔ
daarun bɔkuɔ te ba mɔ̀ Mɛgido.
Adama baṅ bu kamiɛ bu sere ben arumani gaa gura.
Baa sii geesu baṅ wa ba sue.
20 Wɔllun diya kperi yi ka Sisera tabu kua.
Yi wãawa yin swɛɛ sɔɔ saa ye yi ka nùn sannamɔ.
21 Kisionin daaru te ta wãa yellun di,
ten nim mu seewa mu bu gura.
Su se su tabu wɔri ka wɔrugɔru.
22 Siseran tabu kowobu ba duki doona.
Ben dumin naasun wɔkinu nɔɔra.
23 Yinni Gusunɔn gɔrado u gerua u nɛɛ,
i Mɛrosi bõrusio,
i yen tɔmbu bõrusio.
Domi baṅ nɛ ka wɔrugɔba sannu
bu ka Yinni Gusunɔ somi.
24 Kaa domaru wa, Yaɛli, Hebɛɛ Kenin kurɔ.
Kaa domaru wa, Yaɛli,
n kere kurɔbu gabu be ba wãa kunɔ.
25 Sisera u nun nim bikia, ma a nùn bom wẽ.
A ka nùn naa bom gum naawa gbẽɛ bɛɛrɛgiru sɔɔ.
26 A kurun sii dɛka sua ka nɔm dwaru.
Ma a matalaka sua wunɛn nɔm geuɔ.
A Sisera kpare a win baa saburosu yabura.
27 Sisera u dwiiya u kpuna wunɛn naasɔ.
Mi u kpĩ mi, miya u gbiisi.
28 Siseran mɛro u mɛɛra fɛnɛntin di
u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
amɔna win tabu kɛkɛ yaṅ ka tunumɛ.

Mba n kua win dumi yi ka tɛ mɛ.
29-30 Win bwãa bwisigiba nùn sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ,
ba arumani gura ba bɔnu mɔ̀wa,
kpa tabu kowo baawure u wɔndia
turo
ǹ kun mɛ yiru sua.
Sisera u beku gobiginu suamɔ win tiin
sɔ̃,
ka yabe ni ba sɔma dokea.
N deema mɛya win mɛro u maa tii
sɔ̃ɔmɔ.
31 Yinni Gusunɔ, a de wunɛn yibɛrɛba
kpuro bu gbi nge Sisera.
Adama be ba nun kĩ, ba n ballimɔ nge
sɔ̃ɔ wii wɔllun sɔ̃ɔ.
Yen biruwa tem mɛ, mu bɔri yɛndu wa wɔ̃ɔ weeru.

Madianiba

ba Isireliba nɔni sɔ̃ɔwa

6

1 Yen biru Isireliba ba kpam kua ye yaǹ Yinni Gusunɔ dore. Ma u bu Madianiba nɔmu sɔndia sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
2 Madiani be, ba bu dam dɔremɔ gem gem. Yen sɔ̃na Isireliba ba da ba kuku yenu kua kpee baaba sɔɔ ka kpee wɔrusɔ guunun bera gia.
3 Isireliba bà n ben dĩanu duura, Madiani be, ka Amalɛkiba ka bwesenu ganu saa sɔ̃ɔ yari yerun di, ba ra nɛwa bu bu wɔri.
4 Kpa bu ben sansani gira Isireliban gbeaɔ, bu ben dĩa ni kpuro sanku sanku, bu ka da sere Gasan bɔkuɔ, kpa bu maa ben yaa sabenu gura. Ba ku ra bu gãanu derie ni ba koo di.
5 Ba ra nɛwa ka ben yaa sabenu ka ben kuu bekuruginu ba n dabi nge twee. Be ka ben yooyoosu baǹ geeru mɔ. Ba ra nɛwa tem mɛ sɔɔ bu ka mu sanku,
6 kpa bu Isireliba deri nɔni swãaru sɔɔ. Yera n dera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba nùn soka.
7 Sanam mɛ ba nùn soka Madiani ben sɔ̃,
8 u bu win sɔmɔ goo gɔria wi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u bɛɛ yarama yorun di te i raa Egibitigibu diiyammɛ.
9 U bɛɛ wɔra ben nɔman di ka sere maa be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuron nɔman di. Ma u be kpuro gira bɛɛn wuswaan di. U ben tem mwa u bɛɛ wɛ̃.
10 U bɛɛ sɔ̃ɔwa ma wiya Gusunɔ bɛɛn Yinni. Yen sɔ̃, i ku Amɔreban bũnu sã bèn temɔ i wãa. Adama inǹ win gere mɛm nɔɔwɛ.

Gusunɔ u Gedeoni gɔsa

u ka Isireliba faaba ko

11 Yen biruwa Yinni Gusunɔn gɔrado u na Ofaraɔ u sina dãru garun nuurɔ. Dãa te, ta sãawa Yoasigiru wi u sãa Abiesɛɛn bweseru. Win bii Gedeoni u alikama soomɔ dãa bii gama yerɔ Madianiba bu ku raa ka nùn wa.
12 Ma Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u tii Gedeoni sɔ̃ɔsi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabu durɔ damgii wunɛ, Yinni Gusunɔ u ka nun wãa.
13 Gedeoni u nùn wisa u nɛɛ, nɛn yinni, Yinni Gusunɔ ù n wãa ka bɛsɛ, mba n kua yeniba kpuro ya ka sun deema. Mban sɔ̃na u ku ra maa sɔm maamaakigia ko ye bɛsɛn baababa ba sun sɔ̃ɔwa u ra raa ko ye u ka bu yarama Egibitin di. Tɛ̃ wee, u sun Madianiba nɔmu sɔndia u deri.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nùn mɛɛra u nɛɛ, a doo ka wunɛn dam kpuro a Isireliba wɔra Madianiban nɔman di. Nɛna na nun gɔra.
15 Gedeoni u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni, swaa yerà kon kpe n ka Isireliba faaba ko, domi Manasen bweseru sɔɔ, nɛn tɔmba ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru bo. Nɛna na maa sãa yãkabu nɛn baan yɛnuɔ.
16 Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, ka mɛ, ko na n ka nun wãa. Madianiban dam mu koo ko nge tɔn turogim kpa a bu sɛ̃suku.
17 Gedeoni u nɛɛ, à n ka man nɔnu geu mɛɛran na, a man yĩreru garu sɔ̃ɔsio te ta gerumɔ ma wunɛ Gusunɔwa a ka man gari mɔ̀.
18 Na nun kanamɔ a ku doona minin di sere n ka wurama wunɛn mi ka nɛn kɛ̃ru kpa n nun tu wɛ̃.

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, to, kon nun ma sere a ka wurama.
19 Ye Gedeoni u da yɛnuɔ u boo buu go u gu sawa ma u som sua kilo tɛnagim u ka pɛ̃ɛ kua ye yaǹ seeyatia mɔ. U yaa ye doke bireru sɔɔ, ma u

kpee tɔm doke wekeru sɔɔ u ka na u
nùn ye kpuro yiiya dãa ten nuurɔ.
20 Gɔrado wi, u nɛɛ, a yaa ye ka pɛ̃ɛ
ye suo a sɔndi kpee tenin wɔllɔ kpa a
kpee tɔm mɛ wisi yen wɔllɔ.
Ma u kua mɛ.
21 Gɔrado wi, u yaa ye ka pɛ̃ɛ ye baba
ka win dɛka ye u nɛnin sɛ̃ru. Ma dɔ̃ɔ
u yarima kpee ten min di u yaa ye ka
pɛ̃ɛ ye mwa. Yera Gedeoni u gɔrado wi
bia.
22 Saa yera u tuba ma Yinni
Gusunɔn gɔradowa ma u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, na kam kua, domi na wunɛn
gɔrado wa nɔni ka nɔni.
23 Adama Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn laakari kpĩiyɔ, a ku
bɛrum ko, aǹ gbimɔ.
24 Ma Gedeoni u nùn yãku yeru
bania mi, ma u tu yĩsiru kã, Yinni
Gusunɔ u ra bɔri yɛndu wɛ̃. Yãku
yee te, ta wãa mi sere ka gisɔ Ofaraɔ
Abiesɛɛban temɔ.

Gedeoni u bũu wi ba mɔ̀

Baalin yãku yeru sura

25 Wɔ̃ku tee te sɔɔra Yinni Gusunɔ
u maa Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn
baan naa kinɛru suo ka naa kinɛru
garu te ta wɔ̃ɔ nɔɔba yiru mɔ, kpa a
bũu wi ba mɔ̀ Baalin sãa yee te sura te
wunɛn baa u mɔ mi, kpa a ten bũu dãa
te ta gire mi wuka.
26 Kpee tenin wɔllɔwa kaa man yãku
yeru bania nge mɛ ba ra ko, kpa a
naa kinɛru yiruse te sua a ka yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru ko ka bũu dãa te a
wuka mi.
27 Ma Gedeoni u tɔmbu wɔkuru gɔsa
win sɔm kowobu sɔɔ u da u kua ye
Yinni Gusunɔ u nùn yiire. Adama yèn
sɔ̃ u win baan yɛnugibu ka wuugibun
bɛrum mɔ, uǹ ye kue sɔ̃ɔ sɔɔ. Wɔ̃kura
u ye kua.
28 Ye wuugiba seewa buru buru
yellu, ba wa wee, ba bũu wi ba mɔ̀
Baalin yãku yeru sura, ma ba ten bũu
dãru wuka, ma ba naa kinɛru yiruse te
go ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua
sãa yee kpaa te ba gira mi sɔɔ.
29 Yera ba bikianamɔ ba mɔ̀, wara u
yabu ye kua.

Ba kaso kua baama bu ka nɔ. Ma
ba nua ma Gedeoni, Yoasin biiwa u ye
kua.
30 Ma ba Yoasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a wunɛn
bii yarama su nùn go, domi u bũu wi
ba mɔ̀ Baalin yãku yeru sura, u maa
ten bũu dãru wuka.
31 Yoasi u be ba yɔ̃ mi kpuro sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, bɛɛya i ko Baali sanna? Bɛɛya i
ko nùn faaba ko? Baawure wi u nùn
mɔru bara, u koo gbi yam mu sere
sãra. U n sãan na Gusunɔ, i de u ka tii
yina. Domi win sãa yera ba sura.
32 Saa dɔma ten diya ba Gedeoni
soka Yerubaali yèn sɔ̃ Yoasi u nɛɛ, bu
de Baali u ka tii yina, domi win yãku
yera ba sura.

Gedeoni u Gusunɔ yĩreru bikiamɔ

33 Yen biru Madianiba kpuro ka
Amalɛkiba ka bwese ni nu wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gia ba mɛnna ba Yuudɛni
tɔbura ba ben sansani gira wɔwaɔ ye
ba ra soku Yisirɛɛli.
34 Ma Yinni Gusunɔn Hunde u
Gedeoni yɔɔwa. Ma u kɔba wura u ka
Abiesɛɛba soka bu nùn swĩi.
35 Ma u Manaseba kpuro sokusia
ka Asɛɛba ka Sabuloniba ka Nɛfitaliba.
Ma be kpuro ba na ba mɛnna sannu,
ba nùn swĩi.
36 Yera Gedeoni u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, à n kaa Isireliba faaba kon na saa
nɛn min di nge mɛ a gerua, a man
yĩreru sɔ̃ɔsio.
37 Wee, kon yãa san sini yi temɔ
alikama soo yerɔ. N n kua bururu,
dirum mù n wãa yãa san si tɔna sɔɔ,
kpa alikama soo yee te kpuro ta n
gbere, sanam mɛ sɔɔra kon gia ma
geema, kaa Isireliba faaba kowa saa
nɛn min di nge mɛ a gerua.
38 Ma n koora mɛ. Sisiru u seewa
buru buru yellu u yãa san si gama ma
sin nim mu gbɛ̃ɛ yoruku yiba.
39 Ma Gedeoni u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a ku ka man mɔru ko, a de n ka
nun gari ko nɔn tee teni. Na kĩ a maa
man yĩreru sɔ̃ɔsi ka yãa san si. A de si
tɔna su n gbere kpa alikama soo yee te,
ta n kakoru sãa baama.
40 Ma Gusunɔ u kua mɛ wɔ̃ku te. Yãa
san si tɔna su gbere, ma alikama soo
yee te, ta kakoru sãa.

Gedeoni ka win tɔmbu

gooba wunɔbu

7

1 Ma Gedeoni wi ba maa mɔ̀ Yerubaali, wi ka win tɔmbu kpuro ba seewa buru buru ba da ba ben sansani gira yɛru ge ba mɔ̀ Harodun bɔkuɔ. Madianiban sansani ya maa wãa ben sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia wɔwa gaa sɔɔ guu te ba mɔ̀ Mɔren bɔkuɔ.

2 Yera Yinni Gusunɔ u Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn tɔn be, ba dabi too. Nà n bu Madianiba nɔmu bɛria ba ko n tamaa ben tiin dama ba ka bu kamia. Baǹ koo maa man siara.

3 Yen sɔ̃, a doo a kpara tɔn be sɔɔ, a nɛɛ, baawure wi u nande ma bɛrum nùn mɔ̀, u gɔsiro saa Galadi minin di u wura yɛnuɔ. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) ba gɔsira ba wura.

Ma n tie tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000).

4 Ma Yinni Gusunɔ u maa Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka mɛ, tɔn be, ba dabi too. A ka bu doo daarɔ. Miya kon nun bu wunana. Ben wi na nɛɛ, u koo ka nun da, wiya u koo da. Ben wi na nɛɛ, uǹ ka nun dɔɔ, wiya kun dɔɔ.

5 Yera Gedeoni u dera tɔn be, ba da daarɔ. Miya Yinni Gusunɔ u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, be ba nim sɔka ka nɔma ba nɔra, a bu wunanɔ ka be ba yiira ba nɔɔ girari daarɔ.

6 Be ba ka nɔma nim sɔka ba nɔra, ben geera kuawa tɔnu gooba wunɔbu (300). Be ba tie ba yiirawa ba ka nɔra.

7 Ma Yinni Gusunɔ u Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ ka tɔmbu gooba wunɔbu be ba nim sɔka ba ka nɔra mi, bɛɛn nɔmuɔra kon Madianiba bɛri, n ka bɛɛ faaba ko. A de be ba tie kpuro bu wura yɛnuɔ.

8 Ma Gedeoni u dera tɔn be kpuro ba gɔsira ma n kun mɔ tɔmbu gooba wunɔbu ye. Adama u dera ba dĩanu ka kɔbi kpuro deri mi.

N deema Madianiban sansani ya wãa wɔwaɔ ma Isireliba ba maa wãa yen gungurɔ.

Nasaran yĩreru

9 Ye n kua wɔ̃kuru, Yinni Gusunɔ u Gedeoni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a da a Madianiban sansani wɔri domi na nun ye nɔmu bɛria.

10 À n maa bɛrum mɔ̀n na, a ka da mi, a gina doo mi, wunɛ ka wunɛn bɔ̃ɔ Pura,

11 kpa i nɔ ye ba gerumɔ, kpa i dam wa i ka da i bu wɔri.

Yera ba sara ba da sere be ba sansani kɔ̃sun bɔkuɔ.

12 Madianiba ka Amalɛkiba ka bwese ni nu na saa sɔ̃ɔ yari yerun di ba tɛriewa wɔwa ye sɔɔ nge twee. Ben yooyoosu kun geeru mɔ, su dabiwa nge yani sɛɛri yi yi wãa nim wɔ̃kun gɔorɔ.

13 Saa ye Gedeoni u tura mi, saa yera durɔ goo u win beruse sɔ̃ɔmɔ dosu ge u kua. U nɛɛ, wee na dosa na wa ma kira tumaani gaa ya binda ya na ya wɔri bɛsɛ Madianiban sansanin kuu teerɔ ya tu fuka ta wɔruma.

14 Win beruse wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ mɔ gãa tukunu ganu. Gedeoni, Yoasin bii, Isireli win takobiwa ya koo sun tabu di. Gusunɔwa u nùn bɛsɛ Madianiba ka bɛsɛn sansani kpuro nɔmu bɛria.

15 Gedeoni u dosu ge ka gen tubusianu nua. Yera u yiira u Gusunɔ siara. Ma u gɔsira u wura win sansaniɔ u nɛɛ, i seewo domi Yinni Gusunɔ u bɛɛ Madianiba nɔmu bɛria.

Gedeoni u Madianiba kamia

16 Gedeoni u win tɔmbu gooba wunɔbu (300) ye bɔnu kua wuunu ita. Ma u ben baawure kɔba wɛ̃ ka wekeru tè sɔɔ wii bɔnda wãa.

17 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n deema na ben sansani turuku kua i man mɛɛrio sãa sãa kpa i ko nge mɛ na mɔ̀.

18 Saa ye nɛ ka be sa wãa sannu sa bɛsɛn kɔbi wura, saa yera i ko i maa bɛɛgii wura kpa sa n ka sansani ye sikerenɛ kpa i n gbãsukumɔ i n mɔ̀, Yinni Gusunɔ u nasara wa! Gedeoni u maa nasara wa!

19 Wɔ̃ku suunu sɔɔ, saa ye wuu kɔ̃sobu ba ra kɔsinɛ, yera Gedeoni ka win tɔn be ba wãa win mi, ba tura sansani yen kɔnnɔwɔ. Ma ba ben kɔbi wura ba weke ni kɔsuka ni ba nɛni mi.

20 Saa yera wuunu yiru ye ya tie ya yen kɔbi wura, ma ba ben wekenu kɔsuka. Ba wii bɔn ni sua ka nɔm dwaa ma ba kɔbi nɛni ka nɔm geu. Ba

yi wuramɔ, ma ba gbãsukumɔ ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u nasara wa! Gedeoni u
maa nasara wa!
21 Ben baawure u ka yɔ̃ win yɔ̃ra
yerɔ ba sansani ye sikerenɛ. Ma wɛrɔ
be kpuro ba duku dukubu mɔ̀ ka
nɔɔgiru. Ma ben gaba kpooru so ba
doona.
22 Sanam mɛ tɔmbu gooba wunɔbu
ye, ya yen kɔbi wuramɔ yera Yinni
Gusunɔ u dera wɛrɔ be kpuro ba
goonamɔ ka takobi. Ma ben gabu
ba duki sua sere Bɛti Sitaɔ ye ya
wãa Sereran bera gia Abɛli Mɛholan
deedeeru Tabatin bɔkuɔ.
23 Ma Gedeoni u Isireliba sokusia
saa Nɛfitaliba ka Asɛɛba ka Manaseban
tem kpuron di. Ma ba Madianiba
kpuro naa swĩi.
24 U maa gɔra Efaraimuban guunun
beri berika kpuro sɔɔ u nɛɛ, bu sarama
bu Madianiba swaa bura Yuudɛnin
tɔbusɔ sere n ka girari Bɛti Baraɔ.
Yera Efaraimuba kpuro ba mɛnna
ba da ba swaa bura Yuudɛnin tɔbusun
di sere n ka girari Bɛti Baraɔ.
25 Ba Madianiban sinambu yiru
mwa be ba mɔ̀ Orɛbu ka Seebu. Ba
Orɛbu gowa kpee saara gaan wɔllɔ,
ma ba ye soka Orɛbun kpee saara. Ba
maa Seebu go dãa bii gama yerɔ, ma
ba te soka Seebun dãa bii gama yeru.
Yen biru ba maa Madianiba naa swĩi.
Ma ba ka Orɛbu ka Seebun winu na
Gedeonin mi Yuudɛnin guruɔ.

Efaraimuba

ba ka Gedeoni mɔru kua

8

1 Yen biru Efaraimuba ba Gedeoni
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, mban sɔ̃na a sun kua mɛ,
aṅ sun soka su nun somi sanam mɛ a
dɔɔ a ka Madianiba tabu ko.
Ma ba nùn gerusi gem gem.
2 Gedeoni u bu wisa u nɛɛ, tɔn be
i naa gira i go mi, i kua n kere ye
Abiesɛɛba be ba sãa nɛn tiin tɔmbu ba
kua.
3 Bɛɛya Gusunɔ u Madianiban sinam
beni Orɛbu ka Seebu nɔmu bɛria. N n
mɛn na, taa bi na kua buṅ gãanu tura
bi bɛɛ i kua sɔɔ.
Ye u bu sɔ̃ɔwa mɛ, yera ben mɔru ya
sure.

Gedeoni u da

Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia

4 Yen biruwa Gedeoni u na
Yuudɛniɔ u ye tɔbura wi ka win tɔmbu
gooba wunɔbu (300) ye. N deema ba
wasire. Adama ka mɛ, ba wɛrɔ be naa
swĩi.
5 Ye ba tura Sukɔtuɔ yera u Sukɔtugii
be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na bɛɛ kanamɔwa i
man dĩanu kɛ̃ɛyɔ baa fiiko nɛn tɔn
be, bu wa bu di domi ba wasira. Sa
maa Sebaki ka Salumuna, Madianiban
sinambu naa swĩiwa.
6 Ma Sukɔtugibun wirugiba nùn
wisa ba nɛɛ, mban sɔ̃na sa ko wunɛn
tabu kowobu dĩanu kɛ̃. Iṅ Sebaki ka
Salumuna nɔma tura gina.
7 Ma Gedeoni u nɛɛ, too, yaṅ taarɛ.
Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u man Sebaki
ka Salumuna nɔmu bɛria, sãki ka
awĩin sɛniya kon ka bɛɛ so.
8 Min diya u da Penuɛliɔ. Ye u tura
mi, gãa tee niya u maa ben tii kana. Ma
ba nùn wisa nge mɛ Sukɔtugiba wisa.
9 Ma Gedeoni u Penuɛligibu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, nà n nasara wa ma na gɔsirama na
wee, kon bɛɛn gidambisa ye sura.
10 N deema Sebaki ka Salumuna ba
wãa Kaakoriɔ ka ben tabu kowobu
bèn geera sãa nɔrɔbun suba wɔkura
nɔɔbu (15.000). Beya ba tie ben tabu
kowo be sɔɔ, be ba na saa sɔ̃ɔ yari
yerun di. Domi ba ben nɔrɔbun suba
wunaa teeru (120.000) go.
11 Gedeoni u swaa mwa ye ya
gbaburu bɛwe, Nɔbaki ka Yogbean sɔ̃ɔ
yari yeru gia. Ma u da u tɔn be wɔri
Kaakoriɔ subaru sɔɔ baṅ ka baaru.
12 Yera Madianiban sinambu yiru
be, Sebaki ka Salumuna ba duki
yakikira. Ma Gedeoni u bu naa swĩi
u mwɛɛrima. U ben tabu sĩa ye kpuro
burisina.
13 Ye u gɔsirama u wee, u kpawa ka
Herɛsiɔ ye ya wãa gungunun baa sɔɔ.
14 Ma u Sukɔtun bii aluwaasi goo
mwa, u nùn gari bikikia. Ma aluwaasi
wi, u nùn Sukɔtun guro gurobu ka
yen wirugibun yĩsa yorua tɔnu wata
ka wɔkura nɔɔbu ka yiru.
15 Ma u da u Sukɔtugii be deema
u nɛɛ, Sebaki ka Salumuna be wee,
bèn sɔ̃ i man kem sɔ̃ɔwa i nɛɛ, mban

sɔ̃na i ko i nɛn tabu kowobu be ba wasira dĩanu kɛ̃. Domi saṅ Sebaki ka Salumuna nɔma tura gina.
16 Ma u wuu gen guro gurobu mwɛɛra u bu sɛɛyasia ka sãki ka awĩin sɛni.
17 Yen biru u Penuɛligibu go go, ma u ben gidambisa sura.
18 Ma u Sebaki ka Salumuna bikia u nɛɛ, durɔ be i go Tabori mi, amɔna ba sãa.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, ba ka nun weenɛwa, ba sãa nge sina bibu.
19 Yera u nɛɛ, nɛn maaba mi, nɛn mɛro turosibun tii tii. Na bɔ̃rua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, ì kun daa bu go, naṅ bɛɛ goomɔ.
20 Ma u win bii yeruma Yetɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a bu go.
Adama bii durɔbu ge, gaṅ gen takobi womɛ bɛrum sɔ̃. Domi uṅ gina kpã.
21 Yera Sebaki ka Salumuna ba nɛɛ, wunɛn tii a seewo a sun go. Domi tɔn durɔn tiiwa u koo kpĩ u yen bweseru ko.
Ma Gedeoni u seewa u Sebaki ka Salumuna go. Yen biru u bura yãa ni nu wãa ben yooyoosun wĩinɔ kusia u ka doona.

Ye Gedeoni u kua win wãa dãakiru sɔɔ

22 Yen biru Isireliba ba Gedeoni sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wuna kaa ko bɛsɛn wirugii, wunɛ ka wunɛn bii ka win bibun bweseru. Domi wuna a sun wɔra Madianiban nɔman di.
23 Gedeoni u bu wisa u nɛɛ, naṅ mɔ̀ bɛɛn wirugii, nɛn bibu baṅ maa mɔ̀ bɛɛn wirugibu. Yinni Gusunɔwa u koo ko bɛɛn wirugii.
24 Adama kon bɛɛ gãa teenu kana. I de bɛɛn baawure u man swaa tonkunu wɛ̃ ni i wɛrɔbu mwaari.
N deema Madianiba ba swaa tonku wuraginu mɔ, domi ba sãawa Isimɛɛlin bweseru.
25 Ba nɛɛ, sa ko nun wɛ̃ ka nuku tia.
Yera ba bekuru garu tɛria tè sɔɔ be kpuro ba swaa tonku ni kpɛ̃ɛ ni ba wɛrɔbu mwaari mi.
26 Swaa tonku wuragii ni ba Gedeoni wɛ̃ mi, nin bunum mu tura kilo yɛndun saka. Ni baasi u maa Madianiban sinambun wuraba ka swaa tonkunu ka yabe gobiginu wa, ka maa bura yãa ni nu raa wãa ben yooyoosun wĩinɔ.
27 Ma u bwãaroku kua ka wura ye, u gu yii yeru kua win wuu Ofaraɔ. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba da ba gu sãamɔ. Ma ga ra kua Gedeoni ka win tɔmbun yina.
28 Taa bi sɔɔ, Isireliba ba Madianiba kamia ba bu taare mam mam. Ma tem mɛ, mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ wɔ̃ɔ weeru sere Gedeoni u da u ka gu.
29 Saa ye sɔɔra Gedeoni, Yoasin bii wi, u da u sina win yɛnuɔ.
30 U bii tɔn durɔbu marawa wata ka wɔkuru, domi win kurɔba dabi.
31 Win kurɔ tanɔ wi u wãa Sikɛmuɔ u maa nùn bii tɔn durɔ marua, wi ba yĩsiru kã Abimɛlɛki.
32 Gedeoni u tɔkɔ kuawa kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ ma u gu. Ba nùn sika win tundo Yoasin sikirɔ Ofaraɔ, Abiesɛɛban temɔ.
33 Win gɔɔn biru Isireliba ba kpam Yinni Gusunɔn sãaru deri, ba bũu ni ba mɔ̀ Baaliba sãamɔ. Ma ba Baali Beriti kua ben bũu.
34 Baṅ maa Gusunɔ ben Yinni yaaye wi u raa bu wɔra ben yibɛrɛban nɔman di be ba bu sikerenɛ kpuro.
35 Mɛya baṅ maa Gedeonin tɔmbu takaru garu kue, gea ye u raa bu kua kpuron sɔ̃.

9

Abimɛlɛki u kua Sikɛmugibun kparo

1 Yen biruwa Abimɛlɛki, Gedeonin bii, u da Sikɛmuɔ win dwaanibun mi, u ka bu gari kua.
2 U nɛɛ, i doo i Sikɛmun wirugibu bikia, mba ba kĩru bo, Gedeonin bibu wata ka wɔku te kpuro ta n sãa ben kparobu? Nge tɔn turowa ba kĩ. I de bu yaaya ma nɛna na sãa ben mɛro bisi wi ba bu marua.
3 Ma win dwaani be, ba win gari yi kpuro Sikɛmun wirugii be sɔ̃ɔwa. Ma ben laakari ya wura win mi mam mam yèn sɔ̃ u sãa ben mɛro bisi.
4 Ba nùn sii geesun gobi wata ka wɔkuru wɛ̃ yi ba sua Baali Beritin sãa yerun di. Ka gobi yiya u tɔn garu koo sariba ka naanaanugibu kasu ba nùn swĩi.

5 U da win tundon yɛnuɔ Ofaraɔ, ma
u win tundo turosibu wata ka wɔku
te go kperu garun wɔllɔ ma n kun mɔ
ben dãako Yotamu wi u da u kukua.
6 Ma Sikɛmugibu kpuro ka Milon
yɛnugibu ba da ba mɛnna Sikɛmu mi,
dãa bakaru garun nuurɔ kpee te ba
giran bɔkuɔ, ma ba Abimɛlɛki wi kua
ben kparo.

Yotamun mɔndu

7 Ye Yotamu u gari yi nua, u da u
yõra guuru wɔllɔ te ba mɔ̀ Garisimu
u nɔɔgiru sua u gbãra u nɛɛ, i nɛn
gari swaa dakio bɛɛ Sikɛmugibu, kpa
Gusunɔ u maa bɛɛgii swaa daki.
8 Sõɔ teeru dãnu mɛnna nu sunɔ
kaso da wi u koo bandu di nin suunu
sɔɔ. Nu dãa te ba mɔ̀ olifi deema nu
nɛɛ, a de a ko bɛsɛn sunɔ.
9 Adama olifi ye, ya nɛɛ, naǹ nɛn
gum kobu derimɔ n ko bɛɛn sunɔ,
domi mɛna ba ra ka tɔnu wɔlle sue kpa
bu maa ka mu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Ma nu dãa ye ba mɔ̀ figie deema
nu nɛɛ, a na a ko bɛsɛn sunɔ.
11 Adama figie ye, ya nu wisa ya nɛɛ,
naǹ nɛn bii geenu ka nɛn bam derimɔ
n ko bɛɛn sunɔ.
12 Ma dãa ni, nu maa da resɛm mi,
nu ye sõɔwa nu nɛɛ, a na a ko bɛsɛn
sunɔ.
13 Adama resɛm ye, ya nu wisa ya
nɛɛ, naǹ nɛn tam derimɔ n ko bɛɛn
sunɔ, domi tam mɛna mu Gusunɔ ka
tɔmbu nuku dobu wɛ̃ɛmɔ.
14 Saa yera dãa ni kpuro nu maa da
nu awĩi deema nu nɛɛ, a na a ko bɛsɛn
sunɔ.
15 Ma awĩi yi, yi dãa ni wisa yi nɛɛ, ì
n kĩ n ko bɛɛn sunɔ ka gem, i na i kuke
nɛn kɔkɔrɔ. Ma n kun mɛ, dõɔ u koo
yari saa nɛn min di, kpa u Libanin dãa
baka ni ba mɔ̀ sɛduruba mwa.
16 Ma Yotamu u kpam nɛɛ, tɛ̃ na
bɛɛ bikiamɔ, ye i Abimɛlɛki kua
bɛɛn kparo mi, i ye kuawa ka nuku
tia murafitiru sari? I bɛsɛn tundo
Gedeoni ka win yɛnugibu tɔn geeru
sõɔsi? I nùn kua nge mɛ u bɛɛ kua?
17 Domi nɛn tundo u bɛɛ sanna, u
win wãaru kari bɔrie ye u ka bɛɛ wɔra
Madianiban nɔman di.
18 Bɛɛ wee, i nɛn tundon yɛnugibu
seesi gisɔ ma i nɛn maabu wata ka
nɔɔba nnɛ mwɛɛra i go kperu garun
wɔllɔ. Ma i win yoo tɔn kurɔn
bii Abimɛlɛki kua bɛɛ Sikɛmugibun
kparo yèn sõ u sãa bɛɛn mɛro bisi.
19 Tɛ̃ ye i Gedeoni ka win yɛnugibu
kua mi, ì n ye kuan na ka nuku tia
murafitiru sari, Gusunɔ u de bɛɛ ka
Abimɛlɛki i n wãasinɛ ka nuku dobu.
20 Adama yà kun sãa mɛ, u de
dõɔ u yari Abimɛlɛkin min di u bɛɛ
Sikɛmugibu ka Milon yɛnugibu mwa,
kpa dõɔ u maa yari bɛɛ Sikɛmugibu ka
Milon yɛnugibun min di u Abimɛlɛki
mwa.
21 Yen biru Yotamu u duka sua u
doona min di, u da u sina Beriɔ yèn sõ
u win mɔɔ Abimɛlɛkin bɛrum mɔ.

Sikɛmugibu

ba Abimɛlɛki seesi

22 Abimɛlɛki u Isireliba kpara wõɔ
ita.
23 Yen biru Gusunɔ u dera
Abimɛlɛki ka Sikɛmugibu ba ku ra
nɔɔsinɛ. Yen sõna tɔn be, ba Abimɛlɛki
seesi.
24 Yeni ya koorawa kpa Abimɛlɛki
ka Sikɛmugii be ba raa Gedeonin bibu
wata ka wɔkuru go mi, bu ka yen nɔni
swãaru wa. Domi be kpurowa ba nɔɔ
tia kua ba ka bu go.
25 Sikɛmugibu bu ka Abimɛlɛkin
waaru go, yera ba tɔmbu gabu berua
guunu wɔllɔ. Tɔn be, bà n goo wa
u sarɔ mi, kpa bu yɛ̃ro sɛ̃re bu win
yãnu mwa. Yera ba da ba ye Abimɛlɛki
sõɔwa.
26 Sõɔ teeru Gaali, Ebɛdin bii, u
da Sikɛmuɔ, wi ka wigibu. Ma
Sikɛmugibu ba nùn tii wɛ̃.
27 Yera ba da ben gbeaɔ ba resɛmba
sɔra ba gama ma ba tõɔ bakaru kua. Ba
da ben bũu dirɔ ba di ba nɔra ma ba
Abimɛlɛki bõrusi.
28 Gaali u Sikɛmugibu sõɔwa u nɛɛ,
mban sõna bɛsɛ Sikɛmugibu sa ko ka
wura Abimɛlɛki u sun taare. Wara ra
n Abimɛlɛki. N ǹ Gedeonin bii ro? N
ǹ Sebuluwa u sãa win tabu sunɔ ro? N
n mɛn na, i de su bɛsɛn sikado Hamɔri
wiru kpĩiya wi u wuu ge swĩi. Domi
naǹ wa mban sõna sa ko Abimɛlɛki sã.
29 Bà n daa man kua wuu gen kparo,
kon daa Abimɛlɛki fukawa, kpa n nùn

sɔ̃ n nɛɛ, u wureo u win tabu yãnu sosi kpa u na u ka man wɔri.
30 Sanam mɛ Sebulu wi u wuu ge kpare, u nua ye Gaali u gerua kpuro, yera u mɔru bɛsira.
31 Ma u tɔmbu gɔra asiri sɔɔ u nɛɛ, bu Abimɛlɛki sɔ̃ ma Gaali, Ebɛdin bii u tunuma u tɔmbu gari kɛ̃mɔ bu ka wi Abimɛlɛki fuka.
32 Yen sɔ̃, u de wi ka win tɔmbu bu da bu kuke wɔ̃kuru yakasɔ,
33 kpa u wuu ge wɔrima buru buru yellu, saa ye Gaali ka wigibu ba yarima kpa u bu kua nge mɛ u kĩ.
34 Ye n kua sisirun wɔ̃kuru, yera Abimɛlɛki u win tabu kowobu bɔnu kua wuunu nnɛ, ma ba da ba kukua Sikɛmun biruɔ.
35 Saa ye Gaali ka win tɔmbu ba yarima wuu gen min di, yera Abimɛlɛki ka wigibu ba yarima ben kuku yenun di bu ka nùn wɔri.
36 Ye Gaali u bu wa, yera u Sebulu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a mɛɛrio nge mɛ tɔmba saram wee guunun di.

Ma Sebulu u nùn wisa u nɛɛ, guunun tirosa a waamɔ mi, n ǹ tɔmbu.
37 Gaali u nɛɛ, ka gem, tɔmba ba saram wee guu te ta wãa suunu sɔɔn di. Ma gaba maa wee dãa bakarun beran di mi sɔroba ra sinɛ.
38 Saa ye sɔɔra Sebulu u nɛɛ, gari dori yi a raa maa saarimɔ mi ni? Yi a sun sɔ̃ɔwa a nɛɛ, wara ra n Abimɛlɛki su ka de u sun taare. Tɛ̃ wiya wee mi, ka win tɔmbu be a gɛma mi. N n mɛn na, i wɔrinɔ wunɛ ka wi.
39 Ma Gaali u gɔsira u Sikɛmugibu mɛnna u bu kpara ba ka Abimɛlɛki tabu kua.
40 Adama u nùn kpana u duka sua. Ma Abimɛlɛki u nùn naa gira u win tɔn dabiru mɛɛra kua googookum, bu sere wuun gbãrarun kɔnnɔ turi.
41 Ma Abimɛlɛki u da u wãa Arumaɔ. Saa ye sɔɔra Sebulu u Gaali gira ka sere maa Sikɛmugii be ba ka nùn yɔ̃ra. Ma u nɛɛ, bu ku raa maa wurama wuu mi.
42 Sisiru, Sikɛmugii be ba tie, ba sɔɔru kua ba gbea dɔɔ. Yera ba da ba ye Abimɛlɛki sɔ̃ɔwa.
43 Ma u win tɔmbu bɔnu kua wuunu ita, u dera ba kukua yakasɔ. Ye ba Sikɛmugii be wa ba yarima wuun di, yera ba bu tabu wɔri.
44 Ma Abimɛlɛkin tii ka wuu teeru ba da ba yɔ̃ wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Yera wuunu yiru ye ya tie, ya da ya be ba wãa gbeaɔ mi deema ya bu go go.
45 Ma ba ka wuu gen tɔmbu tabu kua, sere sɔ̃ɔ u ka kpa. Ma u gen tii kɔsuka mam mam u bɔru wisi gen kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ u ka sɔ̃ɔsi ma u gu bɔ̃rusi.
46 Sanam mɛ be ba wãa Sikɛmun tabu kowobun kariɔ, ba nua mɛ, yera be kpuro ba dua wɔruɔ bũu wi ba mɔ̀ Beritin dirun temɔ.
47 Ma goo u na u Abimɛlɛki sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔmba wãa ba mɛnnɛ wɔru ge sɔɔ.
48 Yera Abimɛlɛki ka wigibu ba na guu te ba mɔ̀ Saamɔɔwɔ, ma u gbãa sua u ka dãa kãasa gaa bura u seru sɔndi. Yen biru u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ bu maa koowo nge mɛ.
49 Ma ben baawure u dãa kãasa bura u seru sɔndi ba ka nùn swĩi. Ma be kpuro ba ben dãa ye sure wɔru gen kɔnnɔwɔ. Yen biru ba ye dɔ̃ɔ doke. Ma Sikɛmugii be ba wãa wɔru ge sɔɔ kpuro ba dɔ̃ɔ mwaara. Ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu (1.000), kurɔbu ka durɔbu.

Abimɛlɛkin gɔɔ

50 Yen biru Abimɛlɛki u maa da u wuu ge ba mɔ̀ Tebɛsi wɔri, u gu kamia.
51 N deema wuu ge sɔɔ, ba kuku yeru garu mɔ te ba bana. Ta sãawa dii tɛɛra. Ten wɔlloɔwa wuu gen tɔmbu, kurɔbu ka durɔbu kpuro ka gen wirugibu ba yɔɔwa ba kukua.
52 Ma Abimɛlɛki u kpĩa u da dii tɛɛra yen bɔkuɔ u ka bu wɔri. Sanam mɛ u wãa ten kɔnnɔwɔ, u ka tu dɔ̃ɔ sɔ̃re,
53 yera kurɔ goo u nùn nɛɛ bia kara u wiru kɔra.
54 Saa yera Abimɛlɛki u aluwaasi wi u win tabu yãnu sɔɔwa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man wunɛn takobi sɔkuo n gbi kpa bu ku nɛɛ tɔn kurɔwa u man go.

Ma aluwaasi wi, u nùn ye sɔka u go.
55 Ye Isireliba ba wa Abimɛlɛki u gu, yera ba yarina be kpuro. Ben baawure u da win yɛnuɔ.
56 Mɛsuma Yinni Gusunɔ u ka Abimɛlɛki kɔsie kɔ̃sa ye u win tundo

turosibu wata ka nɔɔba nnɛ ye kua be u go.
57 Mɛya Yinni Gusunɔ u maa Sikɛmugibu ben kɔ̃sa ye ba kua kɔsie. Ma Yotamu, Gedeonin biin bɔ̃ri yi bu di.

Kparobu gabu, Tola ka Yairi

10

1 Abimɛlɛkin gɔɔn biru, Tola, Puan bii, Dodon debubu Isakarin bweseru sɔɔ u seewa u Isireliba faaba kua. Tola wi, u raa wãawa Samiriɔ Efaraimun guunun bera gia.
2 Wɔ̃ɔ yɛnda itawa u Isireliba kpara. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sika Samiri mi.
3 Tolan biru Yairi Galadigiiwa u Isireliba kpara wɔ̃ɔ yɛnda yiru.
4 Bibu tɛna u mɔ, ben baawure ka win kɛtɛku. Wusu tɛna ba maa mɔ si ba ra soku Yairin baru kpaanu. Su wãawa Galadiɔ.
5 Yen biru Yairi u kpuna u gu ma ba nùn sikua Kamɔɔwɔ.

Isireliba

ba kpam bũu sãaru wɔri

6 Yeniban biru Isireliba ba kpam kua ye yaǹ Yinni Gusunɔ dore. Ba da ba bũu tɔn durɔ be ba mɔ̀ Baaliba ka bũu tɔn kurɔ be ba mɔ̀ Asitaateba sãamɔ. Bũu ni, nu sãawa Sirigibu ka Sidonigibu ka Amɔniba ka Mɔabuba ka Filisitiban bũnu. Nge mɛya Isireliba ba kua ba ka Yinni Gusunɔ deri, baǹ maa nùn sãamɔ.
7 Yera win mɔru ya seewa u bu Filisiti be ka Amɔni be nɔmu sɔndia.
8 Ma ba Isireli be ba wãa Amɔreban temɔ Galadiɔ, Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia mi nɔni sɔ̃ɔwa n ka kua wɔ̃ɔ yɛndu yiru sari.
9 Saa ye sɔɔ, Amɔniba ba maa Yuudɛnin daaru tɔbura ba da ba Yudaba wɔri ka Bɛnyamɛɛba ka Efaraimuba. Ma Isireliba kpuro ba nɔni sɔ̃ɔra.
10 Yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba nɛɛ, sa nun torari sa durum kua. Domi sa nun deri wunɛ wi a sãa bɛsɛn Yinni ma sa da sa bũu ni ba mɔ̀ Baaliba sãamɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ bu wisa u nɛɛ, ye Egibitigibu ka Amɔreba ka Amɔniba ka Filisitiba,
12 ka Sidonigibu ka Amalɛkiba ka Maoniba ba raa bɛɛ taare i sãa ben yobu, ma i man nɔɔgiru sue i faaba kana, naǹ bɛɛ wurari ro? Naǹ bɛɛ wɔre ben nɔman di?
13 Adama wee, i man deri i bũnu sãamɔ. Yen sɔ̃ tɛ̃, naǹ maa bɛɛ somimɔ.
14 I doo i bũu ni i sãamɔ mi faaba kana nu bɛɛ wɔra nɔni swãa ten min di.
15 Ma ba nɛɛ, sa yɛ̃ ma sa nun torariwa, a ka sun koowo nge mɛ a kĩ. Adama a ku de a kun sun faaba kue gisɔ.
16 Yera Isireli be, ba bũu ni wuna ben suunu sɔɔn di, ba Yinni Gusunɔ sãwa. Saa ye sɔɔra u ben wɔnwɔndu wa, wahala ye ba bu mɔ̀n sɔ̃.
17 Ma Amɔniba ba mɛnna ba ben sansani gira Galadiɔ. Yera Isireliba ba maa begia gira Misipaɔ Galadin tem mi.
18 Ma ba wesiana ba nɛɛ, wara u koo sun kpara su ka Amɔniba wɔri. Wi u kpĩa u kua mɛ, yɛ̃rowa u koo ko bɛsɛ be sa wãa Galadi mini kpuron kparo.

Yɛfite

11

1 Durɔ goo u wãa Galadi mi, win yĩsira Yɛfite. Durɔ wi, tabu durɔn tiiwa. Galadiwa u nùn mara ka kurɔ tanɔ goo.
2 Galadi wi, u maa bibu gabu mara ka win kurɔ. Sanam mɛ bii be, ba kpɛ̃a ba Yɛfite gira win tundon yɛnun di ba nɛɛ, uǹ tundon tubi dimɔ domi u sãawa kurɔ tanɔ bii.
3 Ma Yɛfite u win tundo turosi be duka suuri, u da u wãa Tobuɔ. Ma u garu koo sariba mɛnna u ka tɔmbu wɔraa daamɔ.
4 Yen biru Amɔniba ba Isireliba wɔri.
5 Sanam mɛ tabu swĩa, yera Isireliban guro gurobu be ba wãa Galadiɔ ba da ba Yɛfite deema Tobu mi.
6 Ba nɛɛ, a na a ko bɛsɛn kparo su ka Amɔniba wɔri.
7 Yera u guro guro be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ wi na sãa bɛɛn yibɛrɛ? N ǹ bɛɛ i man gira saa nɛn tundon yɛnun di? Yèn sɔ̃

i wãa wahala sɔɔ, n ɩ̀ yen sɔ̃na i man
somiru kanamɔ?
8 Ma Galadigii be, ba nùn wisa ba
nɛɛ, geema, yen sɔ̃na sa na wunɛn mi,
a sun kpara su ka Amɔniba tabu ko.
Yen biru kpa a n sãa bɛsɛn kparo, bɛsɛ
be sa wãa Galadin bera mi.
9 Yɛfite u bu wisa u nɛɛ, ì n ka man
da sa Amɔniba tabu wɔri, ma Yinni
Gusunɔ u dera sa bu kamia, nɛna kon
ko bɛɛn kparo ka gem?
10 Ma tɔn be, ba nùn wisa ba nɛɛ,
Yinni Gusunɔwa ko n sãa bɛsɛn seeda
sà kun kue ye sa gerua.
11 Yera Yɛfite u ka bu da, ma ba nùn
kua ben kparo. Saa ye sɔɔra u win gari
yi kpuro Yinni Gusunɔ saaria Misipaɔ.

Gari yi Yɛfite

u Amɔniba sɔ̃ɔwa

12 Yera Yɛfite u Amɔniban sina boko
gɔria u nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ nɛ ka
wunɛ, a ka nɛn tem tabu wɔrimɔ.
13 Ma sina boko wi, u nùn wisa u nɛɛ,
sanam mɛ Isireliba ba wee Egibitin
di, ba nɛn tem mwa saa daa te ba mɔ̀
Aanɔɔn di n ka girari daa te ba mɔ̀
Yabɔkuɔ ka Yuudɛnin wɔwaɔ. Yen sɔ̃,
i sun bɛsɛn tem wesio ka bɛɛn tii. I n
kua mɛ, sannɔ maa sari.
14 Yera Yɛfite u maa sunɔ wi gɔria u
nɛɛ,
15 Isireliba baɩ̀ Mɔabuban tem ka
Amɔniban tem mwɛ.
16 Geema, sanam mɛ ba wee
Egibitin di, ba gbaburu sara ma ba
nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari tɔbura.
Yen biru ba da Kadɛsiɔ.
17 Saa min diya ba Edɔmun sunɔ
gɔria ba nɛɛ, u de bu win tem sara bu
da wuswaaɔ Kananin temɔ. Adama
u yina mam mam. Mɛya ba maa
Mɔabun sunɔ gɔria. Yera win tii, u
maa yina. Ma Isireliba ba sina Kadɛsi
mi.
18 Yen biruwa ba seewa Kadɛsin
min di ba gbaburun swaa mwa ba
Mɔabuba ka Edɔmuban tem sɛ̃ɛna
sere ba ka tura Mɔabu ben tem sɔ̃ɔ yari
yerɔ. Ma ba ben sansani gira daa te ba
mɔ̀ Aanɔɔn bɔkuɔ mi Mɔabuban tem
mu nɔɔ yɔ̃ra.
19 Saa min diya ba maa Sihoni,
Amɔreban sina boko gɔria wi u wãa
Hɛsiboniɔ ba nɛɛ, u de bu sara win
temɔ bu doona Kananin tem gia.
20 Adama Sihoni uɩ̀ Isireliba naanɛ
kue u sere de bu sara win temɔ. Ma
u win tabu kowobu kpuro mɛnna ba
ben sansani gira Yahasiɔ. Ma ba ka
Isireliba tabu kua.
21 Yera Yinni Gusunɔ u Sihoni ka
win tɔmbu kpuro Isireliba nɔmu
bɛria. Ma Isireliba ba bu go go ba
kamia ba tem mɛ kpuro mwa.
22 Ba mwawa saa daa te ba mɔ̀
Aanɔɔn di n ka girari daa te ba mɔ̀
Yabɔkuɔ. Saa maa gbaburun di te ta
wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ n ka girari Yuudɛniɔ.
23 Wee tɛ̃ Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban
Yinni u Amɔreban tem mɛ mwa u sun
wɛ̃. Yera a kĩ a maa sun mu mwaari?
24 Tem mɛ wunɛn bũu Kemɔsi u nun
wɛ̃, aɩ̀ mu nɛni wunɛ ro? N n mɛn na,
sa ko maa tem mɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni
u sun wɛ̃ nɛnɛwa.
25 Baa Balaki Siporin bii, Mɔabuban
sunɔ wi u dam bakam mɔ, uɩ̀ wure u
ka sun sikirina u sere nɛɛ, u koo sun
tabu wɔri. Wunɛ a nùn dam kerewa?
26 Wee yen wɔ̃ɔ gooba wunɔbuwa
(300) mini ye Isireliba ba ka wãa
Hɛsiboniɔ ka Aroɛɛɔ ka sere wuu si su
wãa mi kpuro ka si su wãa daa te ba mɔ̀
Aanɔɔn bɔkuɔ. Mban sɔ̃na iɩ̀ bu tem
mɛ mwaari saa saa yen di.
27 Sina boko, n ɩ̀ nɛ na tora, wuna
a tora. Domi wuna a gbia a sun tabu
wɔrima. Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ wi u
ra tɔmbu sirie u sun siria gisɔ bɛsɛ ka
bɛɛ.
28 Adama Amɔniban sina boko wi,
uɩ̀ Yɛfiten gari wure.

Yɛfiten nɔɔ mwɛɛru

29 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u
Yɛfite yɔɔwa. Ma u Manasen tem sara
u da Misipaɔ Galadin temɔ. Min diya
u maa da Amɔniban temɔ.
30 Miya u Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛ
teni kua u nɛɛ, Yinni, à n man
Amɔniba nɔmu bɛria,
31 ma na bu kamia na wee, tɔnu wi
na gbia na ka yinna, wiya kon mwa n
ka nun yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua.
32 Min diya u seewa u da Amɔniban
temɔ u ka bu tabu ko. Ma Yinni
Gusunɔ u maa nùn bu nɔmu bɛria.
33 Ma u bu kamia u nasara sua
u ben wusu yɛndu mwa si su wãa

Aroɛɛn di n ka da Minitiɔ sere ka Abɛli Keramimuɔ. Ma Gusunɔ u dera Isireliba ba bu taare mam mam.
34 Sanam mɛ Yɛfite u gɔsirɔ win wuuɔ, Misipaɔ, yera win bii wɔndia u yarima u nùn sennɔ wee, u bara kpãru soomɔ u yaamɔ. N deema bii wɔndia wi turowa u mara. Uṅ maa bii goo mɔ.
35 Sanam mɛ u bii wi wa, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sõ, u nɔɔgiru sua u nɛɛ, nɛn bii, nuku sankira bakanu sɔɔra a man doke mi. Domi na Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua. Taṅ maa kɔbiarɔ.
36 Ma bii wɔndia wi, u win tundo wisa u nɛɛ, à n Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua, a ka man koowo kpuro nge mɛ a gerua domi u dera a Amɔniba be ba sãa wunɛn yibɛrɛba mɔru kɔsia.
37 Adama a man suru yiru kẽɛyɔ gina kpa n da guunu wɔllɔ ka nɛn wɔndia kpaasibu su wuri ko mi, yèn sõ naṅ durɔ sue na ka gbiɔ.
38 Ma Yɛfite u nùn suru yiru ye kã. U da guunu wɔllu mi, ka win wɔndia kpaasibu ba wuri kua.
39 Ye suru yiru ye, ya yiba, u da u win tundo deema. Ma tundo u ka nùn yãku te kua, tèn nɔɔ mwɛɛru u Yinni Gusunɔ kua. Nge mɛya wɔndia wi, u ka gu, uṅ durɔ sue. Saa dɔma ten diya ba woro teni yi Isireliɔ.
40 Wõɔ baagere Isireliban tɔn kurɔbu ba ra yariwa wuun di bu da bu Yɛfite Galadigiin bii wɔndia wi swĩiya sõɔ nnɛ.

Yɛfite ka Efaraimuba

12

1 Yeniban biruwa Efaraimuba ba mɛnna ba Yuudɛni tɔbura ba da sõɔ yẽsan nɔm geu gia Yɛfiten mi, ba nɛɛ, mban sõna a Amɔniba tabu wɔri ma aṅ sun soka su nun somi. Yen sõ tẽ, sa ko nun dõɔ mɛni ka wunɛn diru sannu.
2 Yera Yɛfite u bu wisa u nɛɛ, geema, nɛ ka nɛgibu sa ka Amɔniba tabu kua gem gem. Saa ye sɔɔra na bɛɛ soka i ka sun somi. Adama bɛɛn goo kun nɛ.
3 Ye na wa mɛsum, yera na nɛn wãaru kari bɔrie na ka Amɔni be tabu kua. Yinni Gusunɔ u maa man bu nɔmu bɛria. N n mɛn na, mba na kua i ka man tabu wɔrima gisɔ.
4 Yera Efaraimu be, ba Galadigii be sõɔwa ba nɛɛ, i sãawa be ba duki yakura bɛsɛ Efaraimun bwese kɛran di i da i wãa Manaseban suunu sɔɔ.
Ye Yɛfite u nua mɛ, ma u win tɔmbu kpuro mɛnna ba Efaraimuba tabu wɔri ba kamia.
5 Yera Galadigii be, ba da Yuudɛnin tɔbura yerɔ ba swaa bura mi Efaraimuba ba koo tɔbura. Efaraimu goo ù n na mi, ù n kĩ u tɔbura, yera Galadigibu ba ra nùn bikie bu nɛɛ, a sãawa Efaraimu?
U n nɛɛ, aawo,
6 kpa bu nɛɛ, ṅ n mɛn na, a geruo a nɛɛ, Kibolɛti.
Kpa u nɛɛ Gibolɛti.
Domi Efaraimu be, ba ku ra kpĩ bu gere dee dee. Sanam mɛya Galadigii be, ba koo nùn sẽre yande bu saka Yuudɛnin tɔbu mi. Ben taa bi sɔɔ, Efaraimuba nɔrɔbun suba weeru ka yiruwa (42.000) ba gu.
7 Yɛfite wi, u Isireliba kparawa wõɔ nɔɔba tia ma u kpuna u gu, ba nùn sikua win wuuɔ, Galadin temɔ.

Kparobu gabu, Ibisani ka Eloni ka Abudoni

8 Yɛfiten biru Ibisani, Bɛtelehɛmugiiwa u kua Isireliban kparo.
9 Bibu watawa u mara, bii tɔn durɔbu tɛna, tɔn kurɔbu maa tɛna. Ma u dera bii tɔn kurɔ be, ba mɔra ka Isireliban bwese kɛri gɛɛ. Mɛya maa win tɔn durɔ be, ba wɔndiaba sua Isireliban bwese kɛri gɛɛ sɔɔ. U Isireliba kparawa wõɔ nɔɔba yiru.
10 Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Bɛtelehɛmuɔ.
11 Ibisanin biru, Eloni, Sabulonin bwese kɛragiiwa u kua Isireliban kparo. U Isireliba kparawa wõɔ wɔkuru.
12 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Ayaloniɔ Sabulonin temɔ.
13 Elonin biru, Abudoni, Hilɛlin bii, Piratonigiiwa u kua Isireliban kparo.
14 Bibu weeruwa u mara. Ma win debuminu sãa tɛna. Win bii be, ka win debumii ni, ben baawure u win kɛtɛku mɔwa. Abudoni u Isireliba kparawa wõɔ nɔɔba ita.

15 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba
nùn sikua Piratoniɔ Efaraimun temɔ
Amalɛkiban guurɔ.

Sansom marubu

13

1 Abudonin biru Isireliba ba kpam
kua ye yaǹ Yinni Gusunɔ dore, ma u
bu Filisitiba nɔmu bɛria wõɔ weeru.
2 N deema durɔ goo wãa Soreaɔ
Danun bweseru sɔɔ, win yĩsira Manɔa.
Win kurɔ u sãawa wĩro.
3-5 Sõɔ teeru Yinni Gusunɔn gɔrado
* goo u kurɔ wi kure u nɛɛ, wee, a sãa
wĩro, adama kaa gura sua kpa a bii tɔn
durɔ ma. U ko n sãawa wi ba wuna
nɛnɛm Gusunɔn sõ saa win marubun
di. Yen sõ, a n tii sɛ, a ku tam gam
nɔ, kpa a ku gãa seseruginu di. A ku
ra maa de bu bii win seri bura, domi
wiya u koo Isireliba wɔram tore saa
Filisitiban nɔman di.
6 Ma kurɔ wi, u da u win durɔ sõɔwa
u nɛɛ, Gusunɔn tɔnu goowa u man
deema. U sãawa nge Gusunɔn gɔrado
goo. U nanum mɔ too. Naǹ maa nùn
bikie mìn di u na. Uǹ maa man win
yĩsiru sõɔwa.
7 Adama u man sõɔwa u nɛɛ, kon be
gura sua kpa n bii tɔn durɔ ma. Yen
sõ, n ku be tam gam nɔ, kpa n ku gãa
seseruginu di. Domi bii wi, u ko n
sãa wi ba wuna nɛnɛm Gusunɔn sõ saa
win marubun di sere ka win wãarun
nɔrɔ.
8 Yera Manɔa u kanaru kua nge
mɛni, u nɛɛ, Yinni, a de wunɛn tɔnu wi
a gɔrima mi, u kpam sun naawa kpa u
sun sõɔsi ye n weenɛ su bii wi kua wi
sa ko ma mi.
9 Ma Gusunɔ u Manɔan kanaru
mwa, u dera win gɔrado wi, u wura
kurɔ win mi, mi u sõ gberɔ. Adama
win durɔ sari mi.
10 Ma u duka da win durɔn mi, u nùn
sõɔwa u nɛɛ, durɔ wi u na nɛn mi gin
teeru, wee u maa na tẽ.
11 Manɔa u seewa u win kurɔ swĩi ba
na durɔ win mi. Yera Manɔa nùn bikia
u nɛɛ, wuna a ka kurɔ wi gari kua?
Ma u nɛɛ, oo, nɛna.

12 Manɔa u nɛɛ, wunɛn gari yi, yì n
koora, wooda yerà sa ko swĩi bii win
sõ. Amɔna sa ko nùn kua.
13 Ma Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u
nùn wisa u nɛɛ, ye na kurɔ wi sõɔwa mi
kpuro, yera u koo se.
14 Uǹ koo gãanu di ni nu yara resɛm
di. Uǹ tam gam nɔrumɔ, uǹ maa gãa
seseruginu dimɔ. Ye na nùn yiire mi
kpuro, yera u koo ko.
15 Manɔa u Yinni Gusunɔn gɔrado
wi sõɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a de
su nun gõrasia, kpa su nun boo kpɛmu
yaarɛ ko.
16 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, baa à n
man gõrasia, naǹ wunɛn dĩanu dimɔ.
Adama à n kĩ a nu kon na ka mɛ, a ka ye
Yinni Gusunɔ yãku dõɔ mwaararugiru
kuo.
Manɔa uǹ yẽ ma Yinni Gusunɔn
gɔradowa durɔ wi, u sãa.
17 Ma u nɛɛ, amɔna wunɛn yĩsiru,
kpa su wa su nun takaru ko, wunɛn
gari yi, yì n koora.
18 Yera gɔrado wi, u nɛɛ, mban sõna
a nɛn yĩsiru bikiamɔ. Nɛn yĩsira, wi u
ra maamaaki ko.
19 Saa yera Manɔa u boo kpɛmu sua
ka dĩanu ganu u yi kperu wɔllɔ u ka
Yinni Gusunɔ yãkuru kua, wi, wi u ra
maamaaki ko. Saa ye Manɔa ka win
kurɔ ba yãku te mɛɛra,
20 saa ye sɔɔra dõɔ yara ya seewa
wɔllɔ yãku ten min di, ma Yinni
Gusunɔn gɔrado wi, u dua dõɔ yara ye
sɔɔ u ka suara. Ye Manɔa ka win kurɔ
ba wa mɛ, ma ba kpuna ba wuswaa
tem girari.
21 Saa ye sɔɔra u den gia ma Yinni
Gusunɔn gɔradowa mi. Saa dɔma ten
di Gusunɔn gɔrado wi, uǹ maa naare
ben mi.
22 Ma Manɔa u win kurɔ sõɔwa u nɛɛ,
sa ko gbiwa mi, domi sa Gusunɔ wa.
23 Yera win kurɔ u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ ù n kĩ u sun gon na, uǹ koo
raa bɛsɛn yãku te mwa. Uǹ koo raa
maa de su yeniba kpuro wa kpa su
yenin bweseru nɔ ye sa nua tẽ.

* **13:3-5** ***Yinni Gusunɔn gɔrado*** Isireliba ba ku ra kã bu Gusunɔn yĩsiru sia. Yen sõna ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

24 Amɛn biru kurɔ wi, u gura sua ma
u bii tɔn durɔ mara. Ma ba nùn yĩsiru
kã Sansom. Bii wi, u kpɛ̃a ma Yinni
Gusunɔ u nùn domaru kua.
25 Sanam mɛ u wãa Makanɛ Danuɔ,
Sorea ka Ɛsitaolin baa sɔɔ, Yinni
Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa u ka win
sɔmburu tore.

Sansom u wɔndia goo kĩ

Tinnaɔ

14

1 Sɔ̃ɔ teeru, Sansom u seewa u da
Tinnaɔ. Ma u bii kurɔbu gagu wa mi,
Filisitiban bii wɔndiaba sɔɔ, ga nùn
wɛ̃re.
2 Ye u wuma u win tundo ka win
mɛro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na bii kurɔbu gagu
wa Tinnaɔ Filisitiban bibu sɔɔ. I man
nùn kasuo n sua kurɔ.
3 Win tundo ka win mɛro ba nùn
wisa ba nɛɛ, tɔn kurɔbu sariwa wunɛn
mɛro bisibu sɔɔ, ṅ kun mɛ bɛsɛn bwe-
seru sɔɔ, a ka da a kurɔ kasu Filisitiba
sɔɔ be ba ku ra bango ko mi?
Adama Sansom u win tundo sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, ka mɛ, a man nùn kasuo domi u
man wɛ̃rewa.
4 Win tundo ka win mɛro baṅ yɛ̃ ma
gari yi, yi weewa saa Yinni Gusunɔn
min di, domi swaa u kasu u ka Fil-
isitiba sanna. N deema saa ye sɔɔ,
Filisitibara ba sãa Isireliban yinnibu.
5 Yera Sansom u seewa u dɔɔ Tinna
mi ka win tundo ka win mɛro. Ye
ba tura Tinnagibun dãa gbaarɔ, miya
Sansom u gɛra ma gbee sunɔ kpɛmu
gagu ga nùn kɛɛnu gurema subaru sɔɔ
ga kukirimɔ.
6 Saa yera Gusunɔn Hunde u nùn
yɔɔwa ma u gbee sunɔ ge nɛnua u
yakana ka win nɔma nge mɛ ba ra boo
buu yakanɛ. Adama uṅ win tundo ka
win mɛro sɔ̃ɔwa ye u kua.
7 Ma u doona u da u ka kurɔ wi gari
kua. Kurɔ wi, u nùn wɛ̃re gem gem.
8 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru Sansom u kpam
sarɔ mi ka win tundo ka win mɛro u
ka win kurɔ sua. Ma u gɛra gbee sunɔ
goo ten mi, u tu mɛɛra. Yera u deema
wee, tĩi yi mɔma te sɔɔ, yi tim koosi.
9 Ma u nɔma kpɛ̃ɛ u tim mɛ wɔwa
u dimɔ swaaɔ. Ye u win tundo ka
win mɛro naamwɛ, u maa bu wɛ̃ ba
di. Adama uṅ bu sɔ̃ɔwa ma gbee sunɔ
gorun diya u tim mɛ wunama.

Sansom u Filisitiba

sukuru kua

10 Ma win tundo u da kurɔ win
yɛnuɔ. Miya Sansom u kurɔ kpaa
dĩanu kua domi mɛya aluwaasiba ba
ra ko.
11 Sanam mɛ Filisitiba ba wa mɛ, ma
ba aluwaasiba tɛna kasu ba da ba ka
nùn sina.
12 Ma Sansom u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon
bɛɛ sukuru garu kua. Sere n ka ko
kurɔ kpaa ten sɔ̃ɔ nɔɔba yiru, kpa i
man tu tubusia. I n tu tuba, kon bɛɛn
baawure yaberu kɛ̃ ka tɔ̃ɔ baka yãnu.
13 Adama ì kun tu tuba bɛɛya i ko
man ye kpuro wɛ̃.
Ma ba nɛɛ, oo, a sun tu kuo, sa swaa
daki.
14 Ma u nɛɛ,
dion min diya dĩanu yara.
Damgiin min diya gãa duronu yara.
Ma ba kpana bu suku te tubusia
sere n ka kua sɔ̃ɔ ita.
15 Yen biru ba Sansom kurɔ wi
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a wunɛn durɔ kɔkirio
u ka sun suku te tubusia. À n yina,
sa ko bɛɛ dɔ̃ɔ mɛni, wunɛ ka wunɛn
yɛnugibu kpuro. N ṅ i sun sokawa i ka
bɛsɛn yãnu wɔra?
16 Ma Sansom kurɔ u na u sumɔ win
wuswaaɔ u nɛɛ, a man kam mɛɛrawa.
Aṅ man kĩ. A nɛn tɔmbu sukuru kua,
adama aṅ man tu tubusie.
Ma Sansom u nɛɛ, suku te naṅ nɛn
tundo ka nɛn mɛro tubusie, wuna kon
sere tu tubusia?
17 Ma u sumɔ tɔ̃ɔ baatere Sansom
wuswaaɔ. Ye n kua sɔ̃ɔ nɔɔba yiruseru
yera u nùn suku ten tubusianu sɔ̃ɔwa.
Domi wuri yi, yi den nùn wasira. Ma
kurɔ wi, u da u nu win tɔmbu sɔ̃ɔwa.
18 Yera sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse ten yoka tɔn
be, ba Sansom sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
mba n do n tim kere.
Nge mba n dam mɔ n kere gbee sunɔ.
Ma Sansom u nɛɛ, ì kun daa ka nɛn
kurɔ sɔmburu kue nge naa wuku, iṅ
daa suku te tubu.
19 Yande Yinni Gusunɔn Hunde u
nùn yɔɔwa ma u da u Asikalonigibu go
tɔnu tɛna tɔn durɔbu tɔna. U ben yãnu
gura u ka da u be ba win suku te tuba

wɛ̃. Ma u gəsira win baan yɛnuə ka məru.
20 Yera ba win kurə wi sua ba aluwaasi tɛna yen turo kã wi u kua win kurə kpaa saro.

Sansom u Filisitiba

məru kəsie

15

1 Ye n kua sõə mɛɛru, alikama gɛ̃ɛbun saa, Sansom u boo kpɛmu gagu sua u ka win kurə beram da. Ye u tura mi, yera u win dokiri sõəwa u nɛɛ, na kĩ n da nɛn kurən dirə. Adama dokiri wi, u yina.
2 U nɛɛ, na tamaa aṅ maa nùn kĩwa mam mam. Ma na nùn wunɛn bərə kã. Win wənə wee, a nùn suo kəsire. U maa nùn buram kere.
3 Sansom u nɛɛ, nà n Filisitiba kõsa kua tɛ̃, naṅ ko na n taarɛ mə ye səə.
4 Ma u doona u sɛ̃usu gooba wunəbu (300) mwa u sin sinu bəkua yiru yiru. Yera u wii bənnu sərisi nin sii nin suunu səə.
5 Ma u wii bən ni dõə doke u sɛ̃u si sure Filisitiban alikama gbaanə. Ye ba gã ba suba ka ye baṅ gɛ̃ɛbu kpa sere ka ben dãa gbaanə mi ba olifiba duura, kpuro ya dõə mwaarawa.
6 Ma Filisitiba ba nɛɛ, wara u sun yenin bweseru kua.

Ma ben gaba nɛɛ, Sansom, Tinnagibun dokiriwa, yèn sõ ba win kurə wəra ba goo kã.

Ma ba da ba kurə wi ka win tundo mwa ba bu dõə mɛni.
7 Sansom u bu sõəwa u nɛɛ, yeniwa i mò? N n mɛn na, naṅ derimə na kun məru kəsie.
8 Ma u bu wəri ka dam u bu go ta saka sara. Ma u da u wãa Etamun kpee baa səə.

Sansom u Filisitiba kamia

9 Saa ye səəra Filisitiba ba seewa ba da ba ben sansani gira Yudaban temə ba tɛrie sere Lekiə.
10 Ye Yudaba ba bu wa ba nɛɛ, mba n kua i ka sun wərima mɛni.

Ba nɛɛ, Sansomwa sa kasu su mwa su bəke su nùn kua nge mɛ u sun kua.
11 Yera Yudaban tənu nərəbun suba ita (3.000) ba seewa ba da Etamun kpee baa mi, ba Sansom deema ba nɛɛ, aṅ yɛ̃ ma Filisitibara ba sãa bɛsɛn yinnibu? Mban bwesera a sun kua mɛni.

Sansom u bu wisa u nɛɛ, nge mɛ ben tii ba man kua, nge mɛya na maa bu kua.
12 Ba nùn sõəwa ba nɛɛ, sa nawa su ka nun mwa su bəke su nun Filisitiba nəmu bɛria.

Ma u nɛɛ, i bõruo bɛɛn tii i kun man goomə.
13 Ba nɛɛ, ya wã. Sa kĩ su nun bəkewa su nun Filisitiba nəmu bɛria. Saṅ nun goomə.

Ma ba nùn bəkua ka wɛ̃ɛ kpɛɛ yiru. Ba nùn yarama kpee baa yen min di.
14 Ye u tura Lekiə, Filisitiba ba nùn sennə na ka wure bakanu. Saa yera Yinni Gusunən Hunde u nùn yəəwa. Ma u wɛ̃ɛ yi ba ka nùn bəkua kasuka yi kua nge wɛ̃ɛ yi yi dõə soora. Ma yi wəruma win nəman di.
15 Yera u kɛtɛkun baa saburo beku gagu dəba u ka təmbu nərəbu (1.000) go.
16 Ma u nɛɛ,

ka kɛtɛkun baa saburowa
na təmbu nərəbu go.

Na bu suba suba nge takanu.
17 Ye u gari yi saara u kpa, ma u kɛtɛkun baa saburo ge kõ. Ma ba yam mi yĩsiru kã Ramati Leki. Yĩsi ten tubusiana baa saburon gunguru.
18 Yen biru nim nəru ga Sansom kua gem gem. Yera u Yinni Gusunə somiru kana u nɛɛ, wuna a dera na nɛn təmbu faaba baka yeni kua. Tɛ̃ kaa de n gbiwa ka nim nəru? Kpa n wəri tən tuko be baṅ bango kuen nəma səə?
19 Yera Yinni Gusunə u dera nim mu yara kpee wəru gagun min di Leki mi, ma ya kua nim nənu. Sansom u nəra ma win hunde ya wurama, u dam kua. Yen sõna ba nim nənu ge soka Eni Hakore. Yen tubusiana, wi u somiru kanan nim nənu. Ga wãa mi sere ka gisən gisə.
20 Sansom u kuawa Isireliban kparo wõə yɛndu saa ye Filisitiba ba sãa ben yinnibu.

Sansom u Gasa da

16

1 Sɔ̃ɔ teeru Sansom u da Gasaɔ. U
kurɔ tanɔ goo wa mi, ma u da u kpuna
win mi.
2 Yera Gasagiba nua ma u wãa mi.
Ma ba yam mi tarusi ba nùn mara
wɔ̃ku giriru wuu gen kɔnnɔwɔ. Ba
yɔ̃ra sɛ̃ɛ wɔ̃ku giri te, ba nɛɛ, ǹ n kua
yam sãreru, kpa bu nùn go.
3 Ye n kua wɔ̃kurun bɔnu, yera
Sansom u seewa u wuu gen gambo
gira ye kpuro wuka u seru sɔndi u
ka da sere guuru wɔllɔ te ta wãa
Heboronin deedeeru.

Sansom ka Dalila

4 Yen biru Sansom u kpam kurɔ goo
wa u nùn wɛ̃re. Kurɔ wi, u wãawa
Sorɛkin wɔwaɔ. Win yĩsira Dalila.
5 Ma Filisitiban sinambu ba da kurɔ
win mi, ba nɛɛ, a nùn kɔkirio kpa a nɔ
mìn di win dam bakam mɛ, mu wee,
ka nge mɛ sa ko ko su ka nùn nɔma
turi. Saa yera sa ko nùn kamia kpa
bɛsɛn baawure u nun sii geesun gobi
nɔrɔbu ka wunɔbu (1.100) wɛ̃.
6 Ma Dalila u da u Sansom sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, na nun kanamɔ a man sɔ̃ɔwɔ man
diya wunɛn dam bakam mɛ, mu wee.
Mba ba koo ka nun bɔke, bu ka nun
kamia.
7 Sansom u nùn wisa u nɛɛ, bà n man
bɔkua ka tɛn wɛ̃ɛ beki nɔɔba yiru, kon
kowa dam sarirugii kpa na n sãa nge
tɔn be ba tie.
8 Ma Filisitiban sinambu ba tɛn wɛ̃ɛ
beki kasuma wasi nɔɔba yiru yi baǹ
keewe. Yera Dalila u ka yi Sansom
bɔkua.
9 N deema Filisiti gaba wãa ba kukua
win mi, dii sɔɔwɔ. Ma u nɛɛ, Sansom,
Filisitiba wee ba nun wɔrima.
Yera Sansom u seewa u tɛn wɛ̃ɛ
yi kasuka nge sobu ye ya dɔ̃ɔ soora.
Ma baǹ gie mìn di win dam mɛ, mu
naamɔ.
10 Ma Dalila u Sansom sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, a man yaakoru kua, ma a man
weesu kua. Tɛ̃ a suuru koowo a man
gem sɔ̃ɔwɔ. Ka mba ba koo nun bɔke.
11 Yera u nɛɛ, bà n ka man wɛ̃ɛ kpɛɛ
bɔkua yi baǹ ka gãanu bɔkure, kon
kowa dam sarirugii kpa na n sãa nge
tɔn be ba tie.
12 Ma Dalila u wɛ̃ɛ kpɛɛ sua u ka
nùn bɔkua u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sansom,
Filisitiba wee ba nun wɔrima.
N deema ben gaba wãa ba kukua dii
sɔɔwɔ. Adama Sansom u wɛ̃ɛ yi ba ka
nùn bɔkua kasuka nge wɛ̃ɛ siira.
13 Dalila u kpam Sansom sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, sere ka tɛ̃ a man yaakoru mɔ̀wa
a man weesu kuammɛ. A den man
sɔ̃ɔwɔ ka gem ye ba koo ka nun bɔke.
U nɛɛ, a nɛn wirun tara nɔɔba yiru
ye mɛnnɔ ka wɛ̃ɛ siiri a wesi.
14 Ye Sansom u dweeya, ma Dalila u
win wirun tari yi mɛnna ka wɛ̃ɛ siiri
u wesa. Ma u ka yi dãru kparesi temɔ.
Yera u nùn yamia u nɛɛ, Sansom, Fil-
isitiba wee, ba nun wɔrima.
Sansom u yanda, win dom kpalla,
ma u dãa te wuka ka wesi te sannu.
15 Kurɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ma a
maa nɛɛ a man kĩ ni? Adama wunɛn
gɔ̃ru gaǹ wãa dee dee nɛ sɔɔ. Wee,
a man yaakoru kua sere nɔn ita. Aǹ
man sɔ̃ɔwa mìn di wunɛn dam bakam
mɛ, mu wee.
16 Baadommawa u ra n nùn gari yi
sɔ̃ɔmɔ sere win baasi bi, bu Sansom
bande, u ka bu wasira.
17 Ma u nùn win gɔ̃ru wukia u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kɔ̃ɔ gaǹ nɛn wiru
yɛ̃ saa mìn di ba man mara. Domi
na sãawa wi Gusunɔ u gɔsa saa nɛn
mɛron nukurun di. Bà n man kɔna,
nɛn dam mu koo man deri kpa n ko
dam sarirugii nge tɔn be ba tie.
18 Sanam mɛ Dalila u wa ma u nùn
win gɔ̃ru kpuro wukia, ma u Fil-
isitiban sinambu sokusia u nɛɛ, bu
den na tɛ̃, domi Sansom u nùn win
gɔ̃ru kpuro wukia.
Yera Filisitiban sinam be, ba seema
ba na kurɔ win mi ka gobi yi.
19 Ma Dalila u dera Sansom u
dweeya win taarɔ ma u goo soka, u na
u win tari nɔɔba yiru ye kpuro kɔna.
Ma Sansom dam mu doona. Nge mɛya
Dalila u ka nùn nɔma tura.
20 U nɛɛ, Sansom, Filisitiba wee, ba
nun wɔrima.
Ma u dom yanda, u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
kon yari n ka tii yina nge mɛ na ra ko.
Domi uǹ yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u nùn
deri.

21 Yera Filisitiba ba nùn sɛ̃re ba win
nəni yiru kpuro wəwa. Ma ba ka nùn
da Gasaə. Ba nùn bəkua ka sii gandun
yəni ba nùn doke pirisəm dirə. Ba dera
u dobi nammə nge mɛ ba ra ben yaa
sabenu koosie.
22 Sanam dəə sanam wee, win seri
kpiimə yi ba raa kəna mi.

Sansom gəə

23 Saa ye səə, Filisitiban sinambu ba
mɛnna bu ka ben bũu Dagoni yãku
bakaru kua kpa bu maa nuku dobu ko.
Domi ba nɛɛ, u bu ben yibɛrɛ Sansom
nəmu bɛria.
24 Sanam mɛ ba bũu wi wa, yera ba
nùn siarabu wəri ba mɔ̀,
bɛsɛn bũu u sun bɛsɛn yibɛrɛ nəma
bɛria
wi u raa bɛsɛn tem sankumə,
ma u bɛsɛn tən dabinu goomə.
25 Ben nuku doo bi səə, ba nɛɛ, su
Sansom yarama u na u sun yɛ̃ɛsu go.
Ma ba nùn yarama pirisəm dirun di.
U na ma ba nùn yaakoru kua. Ba nùn
yɔ̃rasia gbere yirun baa səə.
26 Yera Sansom u aluwaasi wi u
win nəma nɛni sɔ̃əwa u nɛɛ, a man
yɔ̃suo kpa n gbere be nɛnɛ bèn wəllə
gidambisa yeni ya sɔ̃ kpa n yi gballi.
27 N deema təmba yiba dii te səə,
tən durəbu ka tən kurəbu. Filisitiban
sinambu nəəbu kpuro ba wãa mi. Be
ba wãa wəllə, ben geera kua tənu
nərəbun suba ita (3.000) be ba Sansom
mɛɛra dəma te.
28 Yera Sansom u Yinni Gusunə
kana u nɛɛ, Yinni, na nun kanamə,
a man yaayo, a maa man dam kɛ̃ɛyə
nən tee teni təna kpa n Filisitiba məru
kəsia n wiru go nɛn nəni yiru yen sɔ̃.
29 Ma Sansom u gbere suunukii yiru
ye nɛnua yèn wəllə gidambisa ye, ya
yɔ̃, tia win nəm geuə, tia maa win nəm
dwarə.
Ma u ye bəria,
30 u nɛɛ, a de n gbi ka Filisitiba
sannu. Ma u yãara ka win dam kpuro,
ma dii te, ta Filisitiban sinambu wəri
ka tən be ba wãa mi. Tən be ba gu ka
wi sannu dəma te, ba dabi ba kere be
u go sanam mɛ u wasi.
31 Yera win wənəbu ka win tundon
yɛnugibu kpuro ba na ba win goru sua
ba ka da ba sikua win tundo Manəan
sikirə, Sorea ka Ɛsitaolin baa səə.
Wɔ̃ə yɛnda Sansom u Isireliba
kpara.

Mika u bũnu kua

17

1 Durə goo u wãa Efaraimun
guunun bera gia, win yĩsira Mika.
2 Sɔ̃ə teeru u win mɛro sɔ̃əwa u nɛɛ,
sii geesun gobi nərəbu ka wunəbu
(1.100) yi a nɛɛ, ba gbɛna, sere a gbɛnə
wi bɔ̃rusi nɛn nəni biru, yi wee. Nɛna
na yi sua.
Ma win mɛro u nɛɛ, Gusunə u bɔ̃ri yi
gəsia domaru wunɛ səə, nɛn bii.
3 Ma Mika u gobi yi suama u win
mɛro wesia. Yera mɛro u nùn sɔ̃əwa
u nɛɛ, wee, na sii gee si Yinni Gusunə
wɛ̃ɛmə, bu bwãaroku koowo wunɛn
sɔ̃ kpa bu su pote. N n mɛn na, a yande
su nɛnuə.
4 Adama u yina. Ma u su mɛro
wesia. Yera win mɛro wi, u sin gobi
goobu (200) sua u seko wɛ̃. Ma seko
wi, u bwãaroku kua u gu sii gee si
pote. Yen biru ba gu yi Mikan dirə.
5 N deema Mika u raa sãa yeru
mə win yɛnuə. Ma u dera ba nùn
bwãaroku ganu kua. Ma u win tiin bii
turo gəsa u kua nin yãku kowo.
6 Domi saa ye səə, Isireliba baṅ
kparo mə, baawure u mɔ̀wa ye u kĩ.
7 Saa ye səə, aluwaasi goo wãa
Bɛtelehɛmuə Yudan temə. Durə wi, u
sãawa Lefin bweseru.
8 Ma u seewa Bɛtelehɛmun di u
win wasangariru doona. Ye u tura
Efaraimun guunə, ma u dua Mikan
yɛnuə.
9 Yera Mika u nùn bikia u nɛɛ, man
diya a wee.
Ma u wisa u nɛɛ, nɛ yãku kowon
bwesera. Na weewa Bɛtelehɛmun di
ye ya wãa Yudan temə. Na nɛn bəsunu
mɔ̀wa, na kasu mi kon sina.
10 Ma Mika u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, ṅ n
mɛn na, a sinə nɛn mini kpa a n sãa nɛn
yɛnun yãku kowo, kpa na n da nun sii
geesun gobi wəkuru wɛ̃ wɔ̃ə baagere,
ka sere maa yãa ni kaa n da doke, kpa
na n nun nəərimə.
Ma durə wi, u wura.

11 Nge mɛya u ka sina Mikan mi. Ma
Mika u nùn mɛɛra nge win tiin bii.
12 Ma u nùn kua win yãku kowo.
13 Yera Mika u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na yɛ̃
ma Yinni Gusunɔ u koo man domaru
kua tɛ̃ domi na yãku kowo mɔ wi u sãa
Lefin bweseru.

Danuba

ba Mikan bwãarokunu

ka win yãku kowo wɔra

18

1 Saa ye sɔɔ, Isireliba baǹ kparo mɔ.
Mɛya maa Danuba ba kpana bu ben
tem mwa mɛ ba tubi di. Yera ba bɔsu
ba tem kasu.
2 Ma ba tabu durɔ wɔrugɔba nɔɔbu
gɔsa ben suunu sɔɔ ba bu gɔra saa
Sorean di ka Ɛsitaolin di bu ka da bu
tem saria mɛɛri. Ma tɔn be, ba seewa
ba da. Ye ba tura Efaraimun guunɔ,
yera ba dua Mikan yɛnuɔ ba kpuna.
3 Sanam mɛ ba wãa mi, yera ba Lefi
goon nɔɔ nua, ma ba win gari gerubu
tuba. Yera ba nùn soka ba bikia ba nɛɛ,
mba a kom na bera gee. Mban sɔ̃na a
wãa mini.
4 U bu wisa u nɛɛ, Mikawa u man yii
mini na n sãa win yãku kowo, u n man
gobi kɔsiamɔ.
5 Ma tɔn be, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a
Gusunɔ bikio u sun sɔ̃ɔsi bɛsɛn sanum
mù n koo dora.
6 Ma yãku kowo wi, u bu wisa u nɛɛ,
i doo ka bɔri yɛndu. Yinni Gusunɔ u
koo bɛɛ kpara bɛɛn sanum sɔɔ.
7 Ma tɔnu nɔɔbu be, ba doona min
di, ba da Laisiɔ. Ba deema bera
min tɔmba wãawa bɔri yɛndu sɔɔ,
nandabu sari, nge Sidonigibu. Domi
tɔn tuko goo kun bu baasi. Mɛya baǹ
maa wɛrɔ goo mɔ turuku. Sidonigibu
ba ka bu toma. Baǹ maa wãasinɛ ka
bweseru garu.
8 Laisi min di, tɔmbu nɔɔbu be, ba
gɔsira ba da ba begibu deema Soreaɔ
ka Ɛsitaoliɔ. Ma begii be, ba bu bikia
ba nɛɛ, mba ka mba i wa mi gia.
9 Ma ba wisa ba nɛɛ, i seewo su da
su Laisigibu wɔri. Domi tem mi ba
wãa mi, tem gem tiiwa. I ku de sa n
wãa mini sa n kom yaa bie. I seewo su
da fuuku su bu wɔri, su ben tem mɛ
mwa.
10 Tem mɛ, mu kpã, gãanu kun maa
bu kɔmiɛ. Sà n tura mi, sa ko deema
wee ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Gusunɔ u
koo maa sun bu nɔmu bɛria.
11 Yera Danun bwese te sɔɔ, tɔmbu
nata (600) ba seewa saa Sorean di ka
Ɛsitaolin di ba ben tabu yãnu nɛni.
12 Ba da Yarimun wuuɔ Yudan temɔ
ba ben sansani gira mi. Yen sɔ̃na ba
yam mi sokumɔ Makanɛ Danu sere ka
gisɔ. Yen tubusiana Danun sansani.
13 Saa min diya ba maa da
Efaraimun guunɔ ma ba da sere
Mikan yɛnuɔ.
14 Yera tɔmbu nɔɔbu be ba raa tem
min saria mɛɛrim na mi, ba begibu
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i yɛ̃ ma bwãaroku ge ba
sii geesu pote ka bwãarokunu ganu
nu wãa diru mini? N n mɛn na, i de
su bwisiku ye n weenɛ su ko.
15 Ma tɔn be, ba da diru mi Lefi
aluwaasi wi, u wãa. Ma ba nùn tɔbura.
16 Tɔmbu nata ye, ba da ba yɔ̃ dii
kɔnnɔwɔ ba tabu yãnu nɛni.
17 Ma tɔmbu nɔɔbu be, ba dua
Mikan dirɔ, ba bwãaroku ni yarama
kpuro. Saa ye sɔɔ, yãku kowo wi, u yɔ̃
dii kɔnnɔwɔ ka tɔnu nata ye.
18 Ye u wa tɔn be, ba dua Mikan dirɔ
ba bwãaroku ni yarama, yera u bu
bikia u nɛɛ, mba i mɔ̀ mi.
19 Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a wunɛn
nɔɔ mario. A ku gam gere. Sa ko nun
ko bɛsɛn yãku kowo. Yen yerà a kĩru
bo, a n sãa tɔn turon yãku koowo? Nge
Isirelin bwese kɛri giragii.
20 Ma gari yi, yi yãku kowo wi dore.
Yera ba nùn bwãaroku ni wɛ̃ u ka bu
swĩi.
21 Ma Danu be, ba gurena ba doona,
ba ben bibu gbiisie ka yaa sabenu ka
sere ben sɔmunu.
22 Ye ba yara Mikan yɛnun di ba
tonda, yera be ba ka Mika wãa sannu
ba gurena ba Danu be naa gira,
23 ba bu sokumɔ tãa tãa. Yera Danu
be, ba yɔ̃ra ba Mika bikia ba nɛɛ, mba
a kĩ a ka sun naa gire mɛ.
24 Ma u bu wisa u nɛɛ, mba n maa
man tie. Wee, i nɛn bũnu gura ma i
nɛn yãku kowo mwa, ma i mɔ̀, mba na
kĩ?

25 Yera ba nɛɛ, saṅ maa kĩ su wunɛn
nɔɔ nɔ. À n maa yina, bɛsɛn gabun
mɔru koo se kpa bu nun wɔri bu go tẽ,
wunɛ ka wunɛn yɛnugibu.
26 Ma Danu be, ba ben swaa wɔri ba
n doonɔ. Ye Mika u wa tɔn be, ba nùn
dam kere, yera u gɔsirama u wuma
win yɛnuɔ.

Danuba ba Laisi kamia

27 Nge mɛya Danuba ba ka Mikan
bwãarokunu doona ka win yãku
kowo sannu. Yen biruwa ba da ba
Laisi wɔri, ba yen tɔmbu go be ba raa
wãa bɔri yɛndu sɔɔ mi. Ye ba bu go ba
kpa, ma ba wuu ge dõɔ mɛni.
28 Goo kun kpĩa u Laisigii be faaba
kue, domi Sidonigibu ba ka bu toma.
Baṅ maa ka bweseru garu wãasinɛ.
Ba wãawa Bɛti Rehɔbun wɔwaɔ. Yen
biruwa Danu be, ba wuu ge bana ba
sina mi.
29 Ma ba gu yĩsi kpaaru kã, Danu. N
deema ben sikadon yĩsira mi, wi u sãa
Yakɔbun bii.
30 Yera Danu be, ba bwãaroku ge
gira bu ka sã. Ma Yonatam, Gɛɛsɔmun
bii, Mɔwisin debubu, ka win bibu
ba kua ben yãku kowobu sere ba ra
ka Isireliba gura ba ka doona tem
tukumɔ.
31 Nge mɛ Isireli be ba tie ba Yinni
Gusunɔ sãamɔ Siloɔ n ka tɛ, nge mɛya
Danu be, ba maa bwãaroku ge ba gira
mi sãwa n ka tɛ.

Lefi goo ka win kurɔ

19

1 Lefi goo wãa Efaraimun guunun
bera gia, baru kpaaru garun mi.
Yera u kurɔ tanɔ goo sua wi u sãa
Bɛtelehɛmugii Yudan temɔ. Saa ye sɔɔ,
Isireliba baṅ sunɔ mɔ.
2 Durɔ wi ka win kurɔ ba sanna. Yen
sõna kurɔ wi, u da u sina suru nnɛ win
tundon yɛnuɔ Bɛtelehɛmuɔ.
3 Yera win durɔ u nùn naa da u nùn
kɔkiri u ka wurama yɛnuɔ. Sanam mɛ
u dɔɔ, win sɔm kowo u nùn yõsiri ka
ben kɛtɛkunu yiru. Ye ba tura kurɔ
win mi, ba dua win tundon dirɔ. Ye
tundo wi, u durɔ wi wa, ma u nùn dam
koosia ka nuku dobu.
4 U dera ba sina mi, sõɔ ita. Ba di ba
nɔra.
5 Sõɔ nnɛse ba seewa buru buru
yellu ba sɔɔru kua bu ka doona.
Adama win dokiri u nɛɛ, bu yõro bu
gãanu di bu sere doona.
6 Ma ba sina ba di be yiru ye. Yera
dokiri wi, u maa bu gõra u nɛɛ, bu
kpunɔ sere sisiru bu maa nuku dobu
ko.
7 Lefi wi, u kĩa u doona adama win
dokiri u nùn suuru kana ma u maa
sina wõku teeru.
8 Sõɔ nɔɔbuse u seewa buru buru
yellu u ka doona. Yera dokiri wi, u
maa nɛɛ, u sinɔ u gãanu di kpa u doona
sõɔ ù n kɛlla.
Ma ba sina ba di sannu.
9 Sanam mɛ Lefi wi, u seewa ka win
kurɔ ka win sɔm kowo, win dokiri wi,
u nùn sõɔwa u nɛɛ, sõɔ u kpa, yam maa
tĩramɔ. Bu maa sinɔ sere sia bururu,
kpa bu yellu se bu swaa wɔri.
10 Adama Lefi wi, u den yina,
ma ba swaa wɔri ka win kurɔ ka
win sɔm kowo wi, ka ben kɛtɛkunu
yiru ye. Yen dɔma te, ba tura
Yebusin deedeeru ye ba maa sokumɔ
Yerusalɛmu.
11 Sanam mɛ ba Yebusi ye bɔku kua,
saa ye sɔɔ, sõɔ u kpeema. Yera sɔm
kowo wi, u win yinni sõɔwa u nɛɛ, a
de su da Yebusiban wuu genin mi su
kpuna.
12-13 Yera win yinni u nùn wisa u
nɛɛ, tɔn tukobun wuuɔra sa ko da? A
de su yande turi Gibeaɔ, ṅ kun mɛ
Ramaɔ mi Isireliba ba wãa, kpa su
kpuna min gam.
14 Yera ba ben swaa wɔri ba n
doonɔ. Sanam mɛ ba tunuma Gibeaɔ
Bɛnyamɛɛn temɔ, sõɔ u dua u kpa.
15 Ye ba tura mi, ba da ba wãawa
batuma mi wuugiba ra mɛnnɛ. Adama
goo kun bu soka bu na bu kpuna win
yɛnuɔ.
16 Yera durɔ tɔkɔ goo u wee gberun
di, u sarɔ. U sãawa Efaraimun guunun
beragii. Adama u wãawa wuu gen
mi. N deema Gibeagii be, ba sãawa
Bɛnyamɛɛba.
17 Yera u nɔni seeya u tɔn be wa, ba
sõ wuun mɛnnɔ yeru mi. Ma u bu susi

u nɛɛ, bɛɛ ka sanum. Man diya i wee. Mana i dɔɔ.
18 Lefi wi, u nùn wisa u nɛɛ, sa weewa Bɛtelehɛmun di ye ya wãa Yudan temɔ. Sa dɔɔwa sere Efaraimun guunun bera gia baru kpaaru garun mi, domi miya na wãa na ka sãa yãku kowo. Yen sɔ̃na na gɔsirɔ mi. Adama ye sa tunuma mini, goo kun sun dam koosie su sere nɛɛ, sa ko sɔbia yɛ̃ron yɛnuɔ,
19 baa mɛ sa taka mɔ bɛsɛn kɛtɛkunun sɔ̃, sa maa dĩanu ka tam mɔ. Gãanu kun sun kɔmiɛ.
20 Saa yera durɔ tɔkɔ wi, u nɛɛ, to, i duuma. Gusunɔ u de i bɔri yɛndu wa. Yèn bukata i mɔ, kon bɛɛ ye kpuro kasua. I ku kpuna batuma mini. I na su da nɛn yɛnuɔ.
21 Ma u ka tɔn be da win yɛnuɔ u ben kɛtɛkunu dĩanu wɛ̃. Ben tii ba ben naasu kpakia, ma u bu dĩanu wɛ̃ ba dimɔ ba nɔrumɔ
22 ba nuku dobu mɔ̀.

Yera wuu min tɔmbu gabu be ba sãa garu ko sariba, ba na ba dii te sikerena, ba ten gambo soomɔ ba baasi ba mɔ̀, a durɔ wi u dua wunɛn yɛnuɔ mi sun yarama su ka nùn kpuna nge tɔn kurɔ.
23 Ma durɔ tɔkɔ wi, u yara u bu suuru kana u nɛɛ, aawo, nɛgibu. I ku daa kɔ̃sa yenin bweseru ko domi nɛn yɛnuɔra durɔ wi, u wãa.
24 Wee na bii wɔndia mɔ wi u kun durɔ yɛ̃. Durɔ win tii, u maa kurɔ mɔ. Na kon bɛɛ bu yarama kpa i ka bu ko nge mɛ i kĩ. Adama i ku ka durɔ win tii kɔ̃sa yenin bweseru ko.
25 Ka mɛ, tɔn be, baǹ durɔ win gari wure. Yera Lefi wi, u win kurɔ yarama u bu wɛ̃. Ma ba nùn tilasi kua ba ka nùn kpuna wɔ̃ku giriru sere yam ka sãra. Yen biru ba nùn deri u doona.
26 Yera kurɔ wi, u seewa u na u wɔruma yɛnu gèn mi win durɔ u wãan kɔnnɔwɔ.
27 Ye n kua bururu, Lefi wi, u seewa u kĩ u swaa wɔri. U gambo kɛnia, yera u deema wee, win kurɔ u kpĩ u gãseru dɛmiɛ kɔnnɔwɔ.
28 Ma u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo su doona.

Adama uǹ wisibu nua. Ase kurɔ wi, u guwa mi. Yera durɔ nùn sua u sɔndi win kɛtɛkun wɔllɔ u ka doona win wuuɔ.
29 Ye u tura win yɛnuɔ, yera u woburu sua u ka kurɔ win goo te bɔtira kpirinu wɔkura yiru, ma u Isireliban bwese kɛra baayere kpiri tia tia mɔrisia.
30 Be ba ye wa kpuro, ba biti soorawa ba nɛɛ, saǹ yenin bweseru waare saa mìn di sa yarima Egibitin di. Yen sɔ̃, i de su mɛnna su wesiana kpa su wa yen mɛ sa ko ko.

Ba Bɛnyamɛɛba sɛɛyasia

20

1 Isireli be ba wãa Danuɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia sere n ka girari Beri Sebaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ ka maa be ba wãa Galadin temɔ sɔ̃ɔ yari yeru gia, ba mɛnna ba nɔɔ tia kua nge tɔn turo Yinni Gusunɔn sãa yerɔ Misipaɔ.
2 Ben bwese kɛra baayeren wirugibu ba nawa dɔma te. Ben tabu naanaakobu be ba koo kpĩ bu ka takobi sanna ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛɛru (400.000).
3 N deema Bɛnyamɛɛba ba nua kɔ ma Isireli be ba tie ba mɛnnɛ Misipaɔ.

Ma Isireli be, ba bikia ba nɛɛ, amɔna daa kɔ̃sa yenin bweseru ya ka koora.
4 Ma Lefi wìn kurɔ ba go mi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nɛn kurɔ naa dawa sa wee. Ma sa tunuma Gibeaɔ sa kpuna mi.
5 Yera Gibeagii be, ba man seesi, ba na ba man tarusi diru mi na kpĩ wɔ̃kuru. Nɛn tiiwa ba raa kasu bu ka kpuna bu go adama na bu nɛn kurɔ wɛ̃ ma ba ka nùn kpuna ka tilasi ba go.
6 Yera na win goo te sua na bɔtira na Isirelin bwese kɛra baayere kpiri tia tia mɔrisia. Domi gãa kɔ̃suna ba kua mi, nìn bweseru n ǹ weenɛ Isireliba bu ko.
7 Yen sɔ̃, bɛɛ Isireliba, wee i mɛnnɛ mini tɛ̃. I wesianɔ kpa i ko ye n weenɛ i ko.
8 Ma be kpuro ba nɔɔ nɛra nge tɔn turo. Ba nɛɛ, bɛsɛn goo kun wurɔ win yɛnuɔ u sere nɛɛ u koo sina win kuu bekurugirɔ.

9 Wee ye sa ko Gibeagii be kua. Sa ko
tɛtɛ towa
10 su ka tɔmbu gɔsi Isirelin bwese
kɛra baayere sɔɔ. Tɔmbu wunɔbu
(100) sɔɔ, sa ko wɔkuru wĩa. Tɔmbu
nɔrɔbu (1.000) sɔɔ, sa ko wunɔbu
wĩa. Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru
(10.000) sɔɔ, kpa su nɔrɔbu wĩa. Tɔn
beya ba koo da bu sun dĩanu kasuama
su ka wa su di bɛsɛ be sa mɛnnɛ mini,
kpa su wa su Gibeagii be sɛɛyasia ben
daa kɔ̃sa ye ba kua min sɔ̃.

11 Nge mɛya Isireliba kpuro ba ka
mɛnna ba nɔɔ tia kua bu ka Gibeagii be
wɔri.
12 Ma Isireli be, ba tɔmbu gɔra
Bɛnyamɛɛn tem kpuro sɔɔ ba nɛɛ,
amɔna kɔ̃sa yenin bweseru ya ka
koora bɛɛn suunu sɔɔ mɛ.
13 Yen sɔ̃, i sun tɔn kɔ̃so be nɔmu
sɔndio su bu go, kpa su kɔ̃sa ye wuna
bɛsɛ Isireliban suunu sɔɔn di.

Adama Bɛnyamɛɛ be, ba yina bu ben
mɛro bisi ben gari nɔ.
14 Ma ba maa mɛnna Gibeaɔ bu ka
Isireliba tabu ko.
15 Yen dɔma te, tɔmbu nɔrɔbun suba
yɛnda nɔɔbu ka tia (26.000) be ba koo
kpĩ bu ka takobi sanna, ba mɛnna
Bɛnyamɛɛn tem sɔɔ ka sere maa tabu
durɔbu nata ka wunɔbu (700) be ba
sãa Gibean tiigibu.
16 Bɛnyamɛɛban tabu durɔbu sɔɔ,
ben nata ka wunɔbu (700) ba sãawa
nɔm dwaagibu. Be kpuro ba nɔma
dowa gem gem. Domi ben goo sari wi
u koo tɔnun sera kpurantɛɛru yĩisi u
kɔmia.
17 Isireliba sɔɔ maa, be ba tabun
dɔɔnɛ mɔ ba koo kpĩ bu ka takobi
sanna ba sãawa nɔrɔbun suba nɛɛru
(400.000).
18 Ma Isireli be, ba da Betɛliɔ bu ka
Gusunɔ bikia u bu sɔ̃ɔsi bwese kɛra ye
ya koo gbi yu Bɛnyamɛɛba wɔri. Ma
Yinni Gusunɔ u Yudaba gɔsa.
19 Sisiru bururu Isireliba kpuro ba
seewa ba ben sansani gira Gibean
bɔkuɔ.
20 Yen biru ba ben tabu sĩa yi Gibean
deedeeru bu ka Bɛnyamɛɛba wɔri.
21 Yen dɔma tera Gibeagii be, ba
yarima ba Isireliba wɔri ba ben tɔmbu
nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go.

22-23 Ma Isireliba ba da ba Gusunɔ
weeweenu koosi sere n ka kua yoka.
Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, bu maa ben
mɛro bisi be wɔrio?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, bu doo.

Saa yera ba dam wa. Ma ba ben
tabu sĩa kpĩ mi ba raa yellu kpĩ ba ka
Bɛnyamɛɛ be wɔri.
24 Yera ba kpam Bɛnyamɛɛba wɔri
nɔn yiruse te.
25 Bɛnyamɛɛ be, ba kpam yarima ba
Isireliban tabu durɔbu nɔrɔbun suba
yɛndu yiru sari go (18.000).
26 Yera Isireliba kpuro ba mɛnna
Betɛliɔ ba sina Yinni Gusunɔn sãa
yeru mi, ba weeweenu mɔ̀. Yen
dɔma te, ba nɔɔ bɔkuawa sere n ka
kua yoka. Ma ba Yinni Gusunɔ yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka siarabun
yãkunu.
27-28 N deema Yinni Gusunɔn
woodan kpakoro te, ta wãa Betɛli
mi. Finɛɛsi, Eleasaan bii, Aronin
debubuwa u sãa yãku kowo saa ye.
Yera Isireli be, ba Yinni Gusunɔ bikia
ba nɛɛ, su kpam Bɛnyamɛɛba wɔrio?

Ma u nɛɛ, oo, i doo. Kon bɛɛ bu
nɔmu bɛria sia.
29-30 Sɔ̃ɔ itase Isireliba ba da ba tabu
sĩa kpĩ bu ka Bɛnyamɛɛba wɔri nge mɛ
ba raa kua yellu. Adama ba maa tabu
kowobu berua ba ka Gibea sikerena.
31 Yera Bɛnyamɛɛba ba maa yara ba
ka Isireli be yinna. Ma ba bu naa gira
ba ka wuu yara ba tonda. Nge mɛ ba
raa kua ba ka Isireliba go yellu, nge
mɛya ba maa torua ma ba maa ben
tɔnu tɛna go Betɛlin swaaɔ ka Gibeagia
sɔɔ yakasɔ.
32 Ma Bɛnyamɛɛ be, ba nɛɛ, wee,
sa maa bu kamia nge yellu. Adama
Isireliba ba nɛɛ, i de su duki su kpa bu
ben wuu deri bu tonda.
33 Ma ba da ba mɛnna Baali Tamaaɔ.
Yera be ba raa kukua ba yarima Mare
Geban di mi ba wãa.
34 Ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba
wɔkuru (10.000). Ma ba da Gibeaɔ
ba tabu kua gem gem ka Bɛnyamɛɛba.
Bɛnyamɛɛ be, baǹ yɛ̃ ba kam kobu
dɔɔwa mi.
35 Ma Yinni Gusunɔ u dera ba
burisina Isireliban wuswaaɔ. Yen
dɔma tera Isireliba ba tɔmbu go

nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka wunɔbu (25.100) Bɛnyamɛɛn tabu kowobu sɔɔ.
36 Saa ye sɔɔra Bɛnyamɛɛba ba tuba ma ba kam kuawa.
Isireliba ba raa duki sua ba bu deri yèn sõ ba yɛ̃ ma ben tabu kowobu gaba kukua Gibeaɔ ba Bɛnyamɛɛba mara.
37 Bera ba yarima ba Gibea ye wɔri ba yen tɔmbu go.
38 N deema Isireliba ba raa wesiana ba nɛɛ, be ba kukua mi, bu wuu ge dõɔ sõreo, kpa be ba tie bu gɔsirama bà n wiisu wa.
39 Ye ba wii si wa, yera ba gɔsirama. Bɛnyamɛɛba ba raa bu tɔmbu tɛna goori. Yen sõna ba tamaa ba maa bu kamiawa nge yellu.
40 Adama saa ye sɔɔ, wii bakara seewa saa Gibean di, ma Bɛnyamɛɛba ba wa dõɔ wiira ben wuu wukiri mam mam.
41 Isireli be ba raa duki sua mi, ba gɔsirama. Saa yera Bɛnyamɛɛ be, ba nanda, domi ba wa wɔrɔ ye ya bu deema.
42 Yen sõna ba duki sua ba doona tem saaram bera gia. Adama Isireli be ba wuu ge dõɔ sõre ba yarima ba bu naa swĩi ba goomɔ
43 sere Gibean sõɔ yari yerɔ. Baṅ wure Bɛnyamɛɛ be, bu yõra baa fiiko bu sere wɛ̃ra.
44 Nge mɛya ba kua ba ka Bɛnyamɛɛban tabu durɔbu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000) ye go.
45 Ba maa ben tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000) go swaa sɔɔ be ba duki mò ba dɔɔ tem saaramɔ Rimɔɔn kperu gia. Ma ba be ba tie naa swĩi sere Gideomuɔ. Miya ba maa ben tɔmbu nɔrɔbun suba yiru (2.000) go.
46 Be ba gu dɔma te, ben bwese te sɔɔ, ba sãawa tabu durɔbu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000).
47 Adama Bɛnyamɛɛba nata (600) ba kpĩa ba tura Rimɔɔn kperu mi, tem saaramɔ ma ba kua suru nnɛ bera mi.
48 Isireliba ba gɔsirama ba na Bɛnyamɛɛ be ba tien wusu sɔɔ. Ba bu go go sere ka ben yaa sabenɔ. Hunde koni ye ya wãa mi kpuro gesi, ba gowa. Ma ba ben wuu si kpuro dõɔ mɛni.

Bɛnyamɛɛn bwese kɛra

maa seewa

21

1 N deema Isireliba ba raa nɔɔ mwɛɛru kua Misipaɔ ba nɛɛ, baṅ Bɛnyamɛɛ goo ben bii wɔndia goo wɛ̃ɛmɔ u sua kurɔ.
2 Ma ba na ba sina Betɛliɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ sere n ka kua yoka. Ba wuri kua ka dam
3 ba nɛɛ, Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni, mban sõna bɛsɛn bwese kɛra tia ya kpeera.
4 Ma ba seewa buru buru yellu ba yãku yeru kua mi, ma ba yãku dõɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu kua ten wɔllɔ.
5 Yen biruwa ba nɛɛ, geema sa nɔɔ mwɛɛru kua ka bõri sa nɛɛ, be ba kun de Misipaɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ sa ko bu gowa. N n mɛn na, berà bɛsɛ Isireliba sɔɔ, baṅ ka sun mɛnnɛ mi.
6 N deema Isireliba ba gõru gɔsia ba nɛɛ, wee sa bɛsɛn bwese kɛri tia go.
7 Tɛ̃ amɔna sa ko ko su ka Bɛnyamɛɛ be ba tie kurɔbu waawa. Domi sa bõrua kɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ sa nɛɛ, saṅ maa bu bɛsɛn bii wɔndiaba wɛ̃ɛmɔ bu sua kurɔbu.
8 Ma ba bikiana ba nɛɛ, bɛsɛ sɔɔ berà baṅ nɛ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ Misipaɔ. Ma ba deema goo kun nɛ saa Yabɛsin di ye ya wãa Galadiɔ.
9 Domi sanam mɛ ba tɔmbu gara ba deema Yabɛsigii goo kun wãa mi.
10 Saa yera Isireli be sɔɔ, ba tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000) gɔsa ba bu wooda wɛ̃ ba nɛɛ, i doo i Yabɛsigibu go kpuro.
11 I tɔn durɔbu kpuro goowo ka kurɔ be ba durɔ yɛ̃ kɔ.
12 Ye ba tura mi, ba wɔndiaba wa tɔnu nɛɛru (400) be ba kun durɔ yɛ̃. Ma ba bu mwɛɛrima ba ka na ben sansaniɔ Siloɔ Kananin temɔ.
13 Yen biruwa Isireliba ba Bɛnyamɛɛ be ba da ba kukua Rimɔɔn kpee wɔruɔ gɔria ba nɛɛ, bu yarima, tabu kpa, ba dora.
14 Yera Bɛnyamɛɛ be, ba yarima. Ma ba bu wɔndia be wɛ̃ ba sua kurɔbu, be ba mwɛɛrima saa Yabɛsin di mi,

Galadin temɔ. Adama kurɔ be, baŋ̀ bu
dabiru tura.
15 Ma Isireliba ba Bɛnyamɛɛ ben
wɔnwɔndu wa yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u
dera ben bwese kɛra kanda.
16 Ma Isireliban guro gurobu ba nɛɛ,
wee tɔn kurɔbu sari Bɛnyamɛɛn bwe-
seru sɔɔ. Mana ben tɔn durɔ be ba tie
ba koo kurɔbu wa.
17 Domi n ŋ̀ weenɛ ben bweseru tu
kam ko, kpa bɛsɛ Isireliban bwese kɛri
tia ye, yu gbi.
18 Adama saŋ̀ kpɛ̃ su bu bɛsɛn bii
wɔndiaba wɛ̃ bu sua kurɔbu, domi sa
nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri sa nɛɛ, Isireli
wi u win bii wɔndia Bɛnyamɛɛ goo wɛ̃
u sua kurɔ, yen yɛ̃ro u kam ko.
19 Adama ba bwisika ba nɛɛ, wee
wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn tɔ̃ɔ bakara turuku kua te
sa ra Yinni Gusunɔ kue Siloɔ. Silo ye,
ya wãawa swaaɔ ye ya dɔɔ saa Betɛlin
di sere Sikɛmuɔ sɔ̃ɔ yari yerɔ, Betɛli ka
Lebonan baa sɔɔ.
20 Ma ba Bɛnyamɛɛba bwisi yini kã
ba nɛɛ, i doo i kuke resɛm gbaanɔ.
21 Kpa i n yɔɔru bwɛ̃ɛ i n Silon
wɔndiaba mara, be ba koo yarima ba
n yaamɔ. I n bu wa mɛ, kpa i yarima
gbaa nin min di, i bu sɛ̃re i mwɛɛri i ka
doona bɛɛn temɔ bu ko bɛɛn kurɔbu.
22 Ben mɔwɔbu bà n na, ba sun wee-
weenu koosi, sa ko bu wisi su nɛɛ,
saŋ̀ kpĩa sa bɛɛ kpuro kurɔbu waawe
Yabɛsin taa bi sɔɔ. Nge mɛ n ŋ̀ ben tii
ba bɛɛ bii wɔndia be wɛ̃, baŋ̀ ben nɔɔ
mwɛɛru kɔbie.
23 Ma Bɛnyamɛɛ be, ba ka tɔn ben
gari sɔmburu kua. Ba wɔndia be
mwɛɛra sanam mɛ ba yaamɔ Siloɔ.
Ben baawure u wɔndia wa u sɛ̃re u sua
kurɔ. Ma ba ka da ben temɔ. Ba wure
ba ben wusu bana, ba sina mi.
24 Yen biruwa Isireli be ba tie ba
yarina. Baawure u da u win bwese
kɛra deema win temɔ.
25 N deema saa ye sɔɔ, Isireliba baŋ̀
kparo mɔ. Ben baawure u mɔ̀wa nge
mɛ u kĩ.

RUTU

Tire te, ta ka kurɔ goon gari yã wi ba mɔ̀ Rutu. Rutu wi, u ṅ sãa Isireli. Ta sun sõɔsimɔ nge mɛ u ka dua Gusunɔn tɔmbu Isireliba sɔɔ. Ta maa Rutu win bɔrɔkiniru sõɔsi win durɔn tɔmbu sɔɔ ka naanɛ ye u Gusunɔ Isireliban Yinni kua.

Rutu ka win dwaa mɛro ba raa wãa yãaru sɔɔ. Ben naanɛ ye ba Gusunɔ kuan sõ, u bu kua dukiagibu sere u mam dera Rutu u bii mara ma bii wi, u kua Dafidin debu.

Tire ten kpunaa

1. Naomi u gɔsira u wura Bɛtelehɛmuɔ, wiru 1.
2. Rutu u Boasin kĩi geeru wa, wiru 2 ka wiru 3.
3. Boasi u Rutu sua kurɔ, wiru 4.

Elimɛlɛkin yɛnun nɔni swãaru

1 Kparobun waati sɔɔ, gõɔra dua Isireliban temɔ. Yera durɔ goo u seewa Bɛtelehɛmun di ye ya wãa Yudan temɔ, u da u wãa Mɔabuɔ ka win kurɔ ka win bii tɔn durɔbu yiru.

2 Durɔ win yĩsira Elimɛlɛki. Win kurɔwa Naomi. Win bii ben yĩsa wee, Maloni ka Kilioni. Be kpuro ba sãawa Efaratan bweseru. Ben wuuwa Bɛtelehɛmu, Yudan temɔ. Ye Elimɛlɛki ka win tɔn be kpuro ba tura Mɔabu mi, yera ba ben wãa yeru kua.

3 Sõɔ teeru, Elimɛlɛki u kpuna u gu. Ma u Naomi ka bibu yiru ye deri.

4 Ma bii be, ba Mɔabun bii wɔndiaba sua kurɔbu. Kurɔ ben turon yĩsira Oripa, turowa maa Rutu. Ma ba wãa mi sannu sere n ka kua wõɔ wɔkuru.

5 Yen biruwa Maloni ka Kilioni ba kpuna ba gu. Ma Naomi u tia wi turo. U ṅ ka win durɔ, u ṅ maa ka win bibu yiru ye.

Naomi ka Rutu

ba gɔsira Bɛtelehɛmuɔ

6-7 Yeniban biru, Naomi u nua Gusunɔ u win tɔmbu durom kua u bu dĩanu wɛ̃. Yera u seewa sõɔ teeru ka win bigii kurɔbu Mɔabun di, ba wiɔ Yudan temɔ.

8 Ma u bigii kurɔ be sõɔwa u nɛɛ, bɛɛn baawure u wuro win mɛron yɛnuɔ, kpa Yinni Gusunɔ u bɛɛ gea kua nge mɛ i bɛɛn durɔ be ba gu kua, ka maa nɛn tii.

9 Kpa Yinni Gusunɔ u de bɛɛn baawure u durɔ wa u wɛ̃ra win yɛnuɔ.

Ma u ben baawure sõsu u bu nɔɔ kana. Saa ye sɔɔra ba wuri nɔɔ kpɛ̃ɛ ba swĩ.

10 Yera ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, sa ko ka nun dawa wunɛn tɔmbun mi.

11 Ma Naomi u bu sõɔwa u nɛɛ, bii kurɔminu, i wuro bɛɛn tɔmbun mi. Mban daaba i ko ka man da. Domi na ṅ maa bii tɔn durɔbu tie nukurɔ be ba koo ko bɛɛn durɔbu.

12 N n mɛn na, i gɔsiro nɛn bii kurɔminu. Domi na bukura kɔ, na ṅ maa sãa wi u koo durɔ sua. Baa nà n maa bɛɛ sõɔwa na nɛɛ, kon durɔ wa wõku te kpa n gura sua n bii ma,

13 i ko i yõra ù n kpɛ̃a i sere nùn sua durɔ? Nge win sõna i ko nɛɛ, i ṅ durɔ goo suamɔ? Aawo, nɛn bii kurɔminu, yeni ya ṅ koorɔ. Bɛɛn sõna na nuki sankire too. Domi Gusunɔ u man win nɔmu sɛ̃re.

14 Yera be kpuro ba maa wuri nɔɔ kpɛ̃ɛ ba swĩ. Ma Oripa u Naomi sõsu u nùn nɔɔ kana u doona. Adama Rutu kun nùn deri.

15 Yera Naomi u nɛɛ, wee wunɛn beruse u wura win tɔmbun mi, kpa ba n ben bũnu sãamɔ sannu. Wunɛn tii a gɔsiro a nùn swĩi.

16 Ma Rutu u nɛɛ, a ku man tilasi ko n ka nun deri. A de n ka nun da. Domi mi a dɔɔ miya kon da. Mi a wãa, miya ko na n wãa. Kpa wunɛn tɔmbu bu ko nɛn tɔmbu. Kpa Gusunɔ wunɛn Yinni u ko nɛn Yinni.

17 Mi kaa gbi, miya kon gbi, kpa bu sun sike mi sannu. Gãanu nù n dera na nun deri, ma n kun mɔ gɔɔ, Gusunɔ u man kuo nge mɛ u kĩ.

18 Ye Naomi u wa ma Rutu u yõrawa u ka nùn da, yera u ṅ maa gɛɛ gerua.

19 Ma be yiru ye kpuro ba da Bɛtelehɛmuɔ sannu. Ye ba tura mi, ma biti tɔmbu mwa ba mɔ̀, Naomiwa mini?

20 Ma u bu wisa u nɛɛ, i ku maa man soku Naomi, i man sokuo Mara

* **1:20** ***Mara*** - Yĩsi ten tubusiana sosura. Naomi, yĩsi ten tubusiana, dobu.

*. Domi Dam kpurogii u man nuki sanka.
21 Doo nɔɔra na ka yara minin di, adama Yinni Gusunɔ u dera na gɔsirama nɔm dira. N n mɛn na, mban sɔ̃na i man sokumɔ Naomi. Domi wee Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u man taarɛ wɛ̃, ma u man nuku sankiranu kpɛ̃ɛ.
22 Nge mɛya Naomi ka win bigii kurɔ Rutu, Mɔabu, ba ka Mɔabun tem deri ba na Bɛtelehɛmuɔ dĩa ni ba mɔ̀ ɔɔsun gɛ̃ɛrun tore sɔɔ.

Rutu u dĩanu kunɔnu mɔ̀

Boasin gberɔ

2

1 Naomin durɔ Elimɛlɛkin dusi goo u wãa wi ba mɔ̀ Boasi. Durɔ wi, u dukia mɔ, u maa bɛɛrɛ mɔ.
2 Yera sɔ̃ɔ teeru Rutu Mɔabu u Naomi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de n da goo wi u koo man tɔn geeru kuan gberɔ n dĩanu kunɔnu ko. Ma Naomi u nɛɛ, ya wã, a doo nɛn bii kurɔbu.
3 Ma u seewa u da goon gberɔ u ɔɔsu kunɔnu mɔ̀, u ka be ba ɔɔsu gɛ̃ɛmɔ swĩi. N deema gbee te, ta sãawa Boasigiru Elimɛlɛkin dusi.
4 Yera Boasin tii u seema Bɛtelehɛmun di u na gberu mi, u win sɔm kowobu tɔbura u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u n ka bɛɛ wãa.
Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, kpa u maa nun domaru kua.
5 Saa yera u win sɔm kowo ben wirugii bikia u nɛɛ, waran kurɔwa bii kurɔbu ge.
6 Wirugii wi, u nùn wisa u nɛɛ, kurɔ Mɔabu wi u ka Naomi wɔma wiya mi.
7 U na u nɛɛ, su de u sun swĩi u n dĩanu kunɔnu mɔ̀. Ye sa wura, ma u win sɔmburu wɔri saa buru ten di, u ɲ̀ wɛ̃re sere ka tɛ̃, ma n kun mɔ ye u da u sina saa fiiko saarɔ.
8 Saa yera Boasi u Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɔɔmɔ bii kurɔbu, a n da nɛ mini baadomma, a ku maa da goon gberɔ. A na a n kunɔnu mɔ̀ a n nɛn sɔm kowo bii kurɔmii nini swĩi a n laakari sãa mi ba gɛ̃ɛmɔ.
9 Na maa nɛn sɔm kowobu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bu ku nun baba. Nim nɔru gà n nun mɔ̀, a doo a nɔ ben bwãa nin mi, mì sɔɔ ba nim take.
10 Saa ye sɔɔra Rutu u yiira kurɛ u wiru tem girari u nɛɛ, amɔna na ka kĩi geeru wa wunɛn mi, nɛ wi na sãa sɔɔ.
11 Ma Boasi u nùn wisa u nɛɛ, sa nua ye a wunɛn dwaa mɛro kua saa mìn di wunɛn durɔ u gu, ka nge mɛ a wunɛn baaba ka wunɛn mɛro deri, ka wunɛn tem ka sere maa wunɛn bweseru. Ma a na bɛsɛn bweseru sɔɔ te a ɲ̀ daa yɛ̃.
12 N n mɛn na, Gusunɔ Isireliban Yinni wi, wìn mi a na u ka nun kɔ̃su u nun yen dibu kɔsia mam mam ye a kua kpuron sɔ̃.
13 Saa yera Rutu u nɛɛ, nɛn yinni, na wa ma a man kĩi geeru sɔ̃ɔsi. Domi a ka man gari kua, a nɛn nukuru yɛmiasia, nɛ wi na ɲ̀ wunɛn sɔm kowobun goo tura.
14 Sanam mɛ ba dimɔ, Boasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a susima a pɛ̃ɛ sua a sɔ̃re kpee sɔɔ kpa a di.
Ma Rutu u sina sɔm kowo ben bɔkuɔ. Yera ba nùn dobi sɔndɛ wɛ̃ u di. Ye u deba ma u sukum berua.
15 Yen biru, u seewa u ka dĩanu kunɔnu ko. Ma Boasi u win sɔm kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de u mam dĩanu kunɔnu ko ka mi i ɲ̀ gã. I ku nùn yinari.
16 Kpa i dĩa nɔmusu gasu deri u ka wa u gura. I ku maa nùn wɔkisi.
17 Yen dɔma te, Rutu wi, u dĩanu kunɔnu kuawa saa bururun di sere ka yokaɔ. Domi ni u wa nin yari yi kuawa kilo tɛnan saka.
18 Yen biru, u yi sua u ka da yɛnuɔ u win dwaa mɛro sɔ̃ɔsi ka sere maa dĩa ni u din sukum, ma u ye kpuro win dwaa mɛro wi yiiya.
19 Yera win dwaa mɛro u nùn bikia u nɛɛ, waran gberɔwa a dĩa nini wa a kunɔnu kua mɛ gisɔ. Gusunɔ u yɛ̃ro domaru kua wi u wunɛn bwisiku nini kua.
Ma Rutu u nùn wisa u nɛɛ, Boasin gberɔwa u sɔmburu kua dɔma te.
20 Ma Naomi u nɛɛ, Boasi wi, u sãawa bɛsɛn dusi wi u ra sun tubi di. Yinni Gusunɔ wì u ra baadomma gɔribu ka wasobu durom kue, u nùn domaru kua.
21 Rutu u maa Naomi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ wi, u mam man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na

n da n wãa ka win sɔm kowobu sere bu ka win dĩa ni gɛ̃ bu kpe.
22 Ma Naomi u nɛɛ, ya wã. N n mɛn na, a ku ra maa da goon gberɔ. A doo a ka win sɔm kowo tɔn kurɔ be swĩina.
23 Yera Rutu u ra n ka Boasin sɔm kowo tɔn kurɔ be sɔmburu mɔ̀ sere ba ka ben ɔɔsu ka alikama gã ba kpa. Adama Naomin miya u wãa u ka sɔmbu te daamɔ.

Rutu u durɔ wa

3

1 Sɔ̃ɔ teeru Naomi u win bigii kurɔ Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kon nun wãa yeru kua mi kaa wɛ̃ra, kpa a n ka nuku dobu mɔ.
2 Boasi wìn sɔm kowo tɔn kurɔbu a ra n swĩi, u sãawa bɛsɛn dusi. Wee tɛ̃, u koo da wɔ̃ku te, u alikama sara doo soo yerɔ.
3 Yen sɔ̃, a woburuo, kpa a wunɛn yãa geenu doke, kpa a tii turare yɛ̃ka, kpa a nùn naamwɛ doo soo yeru mi. Adama a ku de durɔ wi, u nun tubu sere u ka di u nɔ u kpe.
4 Saa ye u da u kpuna, a mɛɛrio mi u kpĩ. Yen biru, kpa a win bekuru gbabia a kpuna win naasu gia. Saa yera u koo nun sɔ̃ ye u kĩ a ko.
5 Ma Rutu u win dwaa mɛro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye a man sɔ̃ɔwa kpuro, yera kon ko.
6 Ma u seewa u da doo soo yeru mi, u kua nge mɛ win dwaa mɛro wi, u nùn sɔ̃ɔwa kpuro.
7 Ye u wa Boasi u di u kpa u nɔra, u da u kpuna mi win dĩanu suba, saa yera Rutun tii u da sɛ̃ɛ u durɔ win bekuru gbabia u kpuna win naasɔ.
8 Ye n kua wɔ̃ku suunu, yera Boasi u dom nanda u yɛ̃sa gɔsia, ma u deema wee kurɔ goo u kpĩ win naasɔ.
9 Ma u bikia u nɛɛ, wara mi.
Rutu nùn wisa u nɛɛ, nɛna wunɛn yoo Rutu. A man yakio kpa n ko wunɛn kurɔ, domi wuna a ra man tubi di.
10 Ma Boasi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua nɛn bii kurɔbu. Wunɛn bɔrɔkini te a man sɔ̃ɔsi mini, ta kere te a wunɛn dwaa mɛro kua. Domi a ǹ aluwaasi goo kasu a sua wi u sãa sãaro, ǹ kun mɛ gobigii.
11 Yen sɔ̃, nɛn bii kurɔbu, a ku bɛrum ko. Ye a bikia kpuro yera kon nun kua. Domi nɛn tɔmbu kpuro ba nua ma wunɛ kurɔ geowa.
12 Geema, kon kpĩ n nun tubi di, adama goo wãa wi u sãa wunɛn durɔn mɛro bisi n nɛn mi turuku kere.
13 A kpunɔ mini wɔ̃ku te. Sia bururu, ù n kĩ u nun tubi di, u koo yen gari ko. Adama ù n yina, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, nɛn tiiwa kon ye ko. N n mɛn na, a kpunɔ mini sere sia.
14 Ma Rutu u kpuna gee Boasi u naasu tĩi sere n ka kua bururu. Adama tɔmbu bu ka nùn wa kpuro, u seewa. Yera Boasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku de goo u nɔ ma tɔn kurɔ goo u na doo soo yeru mini.
15 Ma u maa Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn beku te a wukiri mi tɛrio.
Ma u tu tɛria. Yera Boasi u nùn ɔɔsu kilo wɔkura nɔɔbu wisia u bɔkua u nùn wɛ̃. Ma Rutu u gɔsira u da wuuɔ.
16 Saa ye u tura win dwaa mɛron mi, ma dwaa mɛro u nùn bikia u nɛɛ, wuna mi nɛn bii kurɔbu?
Ma Rutu u nɛɛ, oo, nɛna.
Yen biru, u dwaa mɛro saaria ye Boasi u nùn kua.
17 U nɛɛ, durɔ wi, u nɛɛ, na ǹ gɔsirɔ wunɛn mi nɔm dira. Yen sɔ̃na u man ɔɔsu kilo wɔkura nɔɔbu ye wɛ̃.
18 Ma Naomi u nùn wisa u nɛɛ, a sinɔ mini sɛ̃ɛ nɛn bii kurɔbu sere su ka wa mɛ gari yi, yi koo ka wiru goora. Domi durɔ win bwɛ̃ra kun kpunamɔ ma n kun mɔ u yi wiru go gisɔ.

Boasi u Rutu sua kurɔ

4

1 Bururu Boasi u da u sina wuun gbãra kɔnnɔwɔ mi ba ra siri. Yera u win mɛro bisi goo wa u sarɔ. N deema win gariya u raa Rutu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wiya u koo nùn yakia u tubi di. Ma u nùn soka u nɛɛ, waanɛ, a na mini.
Ma u na u yɔ̃ra.
2 Yera Boasi u wuun guro gurobu sɔɔ tɔmbu wɔkuru soka, ma u nɛɛ, i sinɔ mini. Ma ba sina.
3 Saa yera u win mɛro bisi wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Naomi wi u wɔma saa Mɔabun di u tem dɔramɔ mɛ mu sãa Elimɛlɛki bɛsɛn mɛro bisigum.

4 Yen sɔ̃na na gɔ̃ru doke n nun
ye nɔɔsia. Kpa a mu yakia a tubi
di wuugibu ka bɛsɛn guro gurobun
wuswaaɔ. À kun maa mu yakiamɔ, a
man sɔ̃ kpa na n yɛ̃. Domi wunɛn biru
goo sari wi koo mu yakia u tubi di ma
n kun mɔ nɛ.
Ma durɔ wi, u nɛɛ, kon mu yakia.
5 Yera Boasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, dɔma
te kaa mu yakia a tubi di, ka Rutu
Mɔabu Elimɛlɛkin biin gɔmini sanna
kaa mɛnna a yakia a tubi di. Kpa
Elimɛlɛkin yĩsiru tu ku ka gbi.
6 Ma durɔ wi, u nɛɛ, ǹ n mɛn na, na ǹ
maa mu yakiamɔ. Domi ye na mɔ nɛn
tii ya koo ra kam ko. Yen sɔ̃, na nun
mu deria. A yakio a tubi di.
7 N deema sanam mɛ, Isireliba sɔɔ,
wi u gãanu kɔsinamɔ ka goo, ǹ kun mɛ
u gãanu yakiamɔ, u ra win bara nɔɔ teu
potewa u wiɔnɔ wɛ̃ ga n ka sãa seeda.
8 Yera durɔ wi, u Boasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a tem mɛ yakio. Ma u win bara nɔɔ teu
sua u nùn wɛ̃.
9 Ma Boasi u wuun bukuro be, ka
tɔn be ba wãa mi kpuro sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛya i sãa nɛn seedagibu gisɔ,
ma na Elimɛlɛki ka win bibu Kilioni
ka Malonin yãnu kpuro yakia saa
Naomin min di na tubi di.
10 Mɛya na maa Rutu Mɔabu wi u sãa
Malonin gɔmini yakia u kua nɛn kurɔ.
Kpa Malonin tubi ye u deri yu ku ka
kam ko. Kpa win yĩsiru tu ku gbi win
bweseru sɔɔ ka sere maa wuu geni sɔɔ.
11 Ma guro guro be, ka tɔn be ba
wãa mi, ba nɛɛ, mɛya sa sãa wunɛn
seedagibu. Yinni Gusunɔ u de kurɔ wi
u duɔ wunɛn yɛnuɔ mi, u ko nge Rasɛli
ka Lea. Domi be yiru yera ba Isirelin
bweseru mara. Gusunɔ u maa nun ko
tɔn boko kpa a yĩsiru yari Bɛtelehɛmu
ye sɔɔ Efaratan bweseru sɔɔ.
12 Kpa u de bii be kurɔ wi, u koo nun
maruan bweseru tu ko nge Perɛsin
bweseru wi Tamaa u Yuda marua.

Boasin bweseru

13 Yen biru, Boasi u Rutu yɛnu doke.
Ma u ka nùn mɛnna. Yinni Gusunɔ u
dera Rutu u gura sua, ma u bii tɔn durɔ
mara.
14 Ma tɔn kurɔbu ba Naomi sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, sa Yinni Gusunɔ siara wi u dera
a goo wa u nun yakia. Gusunɔ u de u
yĩsiru yari Isireliɔ.
15 Wunɛn bigii kurɔ wi, u bibu
nɔɔba yiru kere be kaa n mɔ. Domi u
nun kĩ too. Wee u nun bii tɔn durɔ
marua wi u koo nun wãa kpaaru wɛ̃.
Kpa u nun nɔɔri wunɛn tɔkɔru sɔɔ.
16 Ma u bii wi sua u taaru sɔndi u ka
sɔ̃ɔsi ma u kua win tii tiigii. Yen biru,
u nùn mwa u nɔɔrimɔ.
17 Yera Naomin kpaasibu ba nɛɛ,
wee ba Naomi bii tɔn durɔ marua. Ma
ba nùn yĩsiru kã Obɛdi. Wiya u seewa
u Isai Dafidin tundo mara.

Dafidin sikadoba

18 Be ba sãa Perɛsin bweseru be
wee.
19 Perɛsi u Hɛsironi mara. Ma
Hɛsironi u seewa u Ramu mara. Ma
Ramu u seewa u maa Aminadabu
mara.
20 Ma Aminadabu u seewa u Nasoni
mara. Ye Nasoni u seewa, yera u
Saamɔɔ mara.
21 Ma Saamɔɔ u seewa u Boasi mara.
Ye Boasi u seewa ma u Obɛdi mara.
22 Ma Obɛdi u seewa u Isai mara. Ma
Isai u maa seewa u Dafidi mara.

SAMUƐLIN TIRE GBIIKIRU

Tire teni ta sun sɔ̃ɔmɔ nge mɛ kparoba ka nɔru kua ma banda torua Isireliban suunu sɔɔ. Ta sun sɔ̃ɔmɔ nge mɛ Samuɛli u win sɔmburu koosina. Wiya u Sɔɔlu Isireliban sina boko gbiikoo bandu wɛ̃.

Tire te, ta maa sun sɔ̃ɔmɔ ye Sɔɔlu wi, u kua. U mɛm nɔɔbu sariru kua, u Gusunɔn arukawani kusia. Ma u kua sunɔ kɔ̃so. Ye Gusunɔ u wa mɛ, yera u Dafidi gɔsa u swĩi bandu sɔɔ, Sɔɔlun ayerɔ.

Tire ten kpunaa

1. Samuɛlin waati, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Sɔɔlu u bandu di Isireliba sɔɔ, wiru 8n di sere wiru 15.
3. Gusunɔ u Sɔɔlu biru kisi, ma u Dafidi gɔsa, wiru 16n di sere wiru 31.

Ɛlikana ka wigibu Siloɔ

1 Durɔ goo u wãa Efaraimun bweseru sɔɔ, win yĩsira Ɛlikana. Win wuuwa Ramataimu Sofimu, Efaraimun guunun bera gia. U sãawa Yerohamun bii. N deema Sufuwa u Tohu mara. Tohu u Elihu mara. Ma Elihu u Yerohamu wi mara.

2 Ɛlikana wi, u kurɔbu yiru mɔ. Gbiikoon yĩsira Hana, yirusen yĩsira Penina. Ma Penina u bibu mara adama Hana u ɲ bii marure.

3 Wɔ̃ɔ baagere durɔ wi, u ra win wuu deriwa u da Siloɔ u Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni sã, kpa u yãkuru ko mi, mi Elin bibu yiru Hofini ka Fineɛsi ba wãa be ba sãa Yinni Gusunɔn yãku kowobu.

4 Ɛlikana ù n yãkuru kua, u ra Penina ka maa win bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ben yãku yaa wɛ̃wa.

5 Adama Hanagia u ra de ya n kpãaru bo. Domi u nùn kĩ baa mɛ Yinni Gusunɔ u nùn kua wĩro.

6 Adama win nisi u ra n nùn nɔɔ kuurimɔwa win wĩro ten saabu.

7 Mɛya u ra nùn kue wɔ̃ɔ baagere. Hana ù n tura Yinni Gusunɔn sãa yeru mi, win nisi u ra nùn nɔɔ kuuriwa sere u swĩ, kpa u kun di.

8 Kpa win durɔ Ɛlikana u nùn bikia u nɛɛ, Hana, mba n kua a ka sumɔ. Mban sɔ̃na a ɲ dimɔ. Mba n kua wunɛn nuki ra n ka sankire. Nɛ ka wunɛn wãasinaa ya ɲ kere bii tɔn durɔbu wɔkuru?

Hanan kanaru

9-11 Sɔ̃ɔ teeru ye ba di ba kpa, yera Hana u seewa ka nuku sankira bakanu u da u Yinni Gusunɔ kanamɔ ka swĩi. U nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a de a nɛ wunɛn yoon nɔni swãaru wa, kpa a man yaaya, a ku man duari. À n man bii tɔn durɔ kã, kon de u n sãa wunɛgii win wãaru kpuro sɔɔ. Mɛya kɔ̃ɔ ga ɲ win wiru babamɔ baa nɔn teeru. N deema Eli wi u sãa yãku kowo tɔnwero u sɔ̃ kitarɔ Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ.

12 Nge mɛ Hana u kana te mɔ̀ kpeetim sari, yera Eli u win nɔɔ mɛɛra tii.

13 Hana u gari mɔ̀wa gɔ̃ruɔ, win nɔɔ ga mɔ̀ sumi sumi, adama u ɲ gari gerua u yare goo u nɔ. Yen sɔ̃na Eli u tamaa tama u nɔra too.

14 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere domma kaa de tam mu n nun goomɔ. A wunɛn tam nɔru bi derio.

15 Hana u nùn wisa u nɛɛ, n ɲ mɛ, yinni. Na ɲ tam gam nɔra. Nɛ tɔn kurɔ nuku sankiranugiiwa. Nɛn gɔ̃run gariya na Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔmɔ.

16 A ku nɛ wunɛn bii garisi nge bii kam. Nɛn nuku sankira bakanun saabuwa na kanaru mɔ̀ sere ka tɛ̃.

17 Saa yera Eli u nùn wurari u nɛɛ, a doo ka alafia kpa Isireliban Yinni u nun wɛ̃ ye a nùn bikia.

18 Ma Hana u nùn nɔɔ kana u nɛɛ, a ka man wunɛn nɔnu geu mɛɛrio.

Ma u doona. U da u di. U ɲ maa mɔrua.

19 Ma ba seewa buru buru yellu ba Yinni Gusunɔ sãwa ba sere swaa wɔri ba sĩa ben wuuɔ Ramaɔ.

Samuɛlin marubu

ka win tusiaru

Ɛlikana u ka Hana mɛnna, ma Gusunɔ u Hanan kanaru mwa.

20 Sanam dɔɔ sanam wee, Hana u gura sua u bii tɔn durɔ mara. U nùn

yĩsiru kã Samuɛli u nɛɛ, domi na nùn
nɔna kuawa Yinni Gusunɔn mi.
21 Ye wɔ̃ɔ ga kpam wurama, Ɛlikana
u seewa ka win yɛnugibu kpuro, ba
dɔɔ bu ka wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn yãkuru ko
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ kpa u ka win
nɔɔ mwɛɛru yibia.
22 Adama Hana u ṅ de. U win durɔ
sɔ̃ɔwawa u nɛɛ, n kua ù n bii wi bɔm
kara, yera u koo ka nùn da kpa bu nùn
Yinni Gusunɔ tusia kpa u nùn deri mi,
sere ka baadommaɔ.
23 Win durɔ Ɛlikana u nùn wisa u
nɛɛ, a koowo nge mɛ n wã wunɛn nɔni
sɔɔ. A sinɔ sere à n bii wi bɔm kara
kpa Yinni Gusunɔ u de wunɛn gari yi
koora.
Ma kurɔ wi, u sina u win bii bɔm
kẽmɔ sere u ra ka nùn bɔm kara.
24 Ye u nùn bɔm mɛ kara u kpa, ye
ba maa wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn yãkuru dɔɔ, ma u
ka nùn da ka naa kinɛru wɔ̃ɔ itagiru ka
som saaki kpiriru ka tam bwãa teeru.
Yera u ka da Silo mi, Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. Sanam mɛ, bii wi, u ṅ kpã.
25 Ba naa kinɛ te saka, ma ba ka bii
wi da Elin mi.
26 Ma Hana u gerua u nɛɛ, nɛn yinni,
a man gafara kuo. Sere ka wunɛn
wãaru, nɛna kurɔ wi u dɔma te yɔ̃ra
wunɛn bɔkuɔ mini, u kanaru kua
Yinni Gusunɔn mi.
27 Bii winiwa na kana, ma Yinni
Gusunɔ u nɛn kanaru mwa u man nùn
kã.
28 Yen sɔ̃na na kĩ n nùn Yinni
Gusunɔ wẽ kpa u n sãa wigii win
wãaru kpuro sɔɔ ma ba yiira ba Yinni
Gusunɔ sãwa.

Hanan siarabu

2

1 Hana u Gusunɔ siara u nɛɛ,
nɛn gɔ̃ru ga dora ye Yinni Gusunɔ u
man kuan sõ.
Nɛn nukura do win faaban sõ.
Wee na dam kua.
Na nùn siaramɔ nɛn yibɛrɛban
wuswaaɔ.
2 Yinni Gusunɔ turowa u dɛɛre.
U sãawa nge kpee baa mi na ra kuke.
Wi turowa u sãa Gusunɔ.
3 I kun da n maa tii siaramɔ.
I ku de tii sua gari yi yari bɛɛn nɔsun
di.
Domi Gusunɔ u sãawa Yinni wi u
kpuro yẽ.
Wiya u ra tɔnun daa wẽɛri.
4 Wiya u dera tabu kowo damgibun
tɛma bɔɔkira.
Ma dam sarirugiba dam kua.
5 Be ba raa deburu mɔ,
bera ba tẽ sɔmburu kasu
bu ka dĩanu wa.
Be gɔ̃ɔra raa mɔ̀,
beya ba tẽ wẽre.
Wĩro u mara bibu nɔɔba yiru.
Adama wi u raa bii dabinu mara
u tia wi turo.
6 Yinni Gusunɔwa u ra de tɔnu u gbi.
Wiya u ra maa de u n wãa.
Wiya u ra de u da gɔriɔ.
Wi turo wiya u ra maa nùn yare min
di.
7 Yinni Gusunɔn min diya
yãaru ka arumani ya ra nɛ.
U ra goo taare temɔ,
kpa u goo wɔlle sua.
8 U ra wɔnwɔndo seeye tem di.
Kpa u wi ba gɛma wɔlle sua.
U ra bu sinasie ka sina bibu sannu
kpa bu ko bɛɛrɛgibu.
Wiya u handunian kpɛɛkpɛɛku swĩi.
Gen wɔlloɔwa u ye sɔndi.
9 U koo win bɔrɔkiniban sanu sanusu
kɔ̃su.
Adama u koo de tɔn kɔ̃sobu
bu kam ko yam wɔ̃kurɔ.
Domi goo sari wi u koo nasara wa
ka win tiin dam.
10 Yinni Gusunɔ u koo win yibɛrɛba
kɔsuku
muku muku ka guru kpenu.
U koo handunia kpuro siri.
U koo wi u gɔsa ko sunɔ,
kpa u nùn dam wẽ.
11 Yen biru Ɛlikana u wura win
wuuɔ Ramaɔ. Adama Samuɛli u
sina yãku kowo Elin mi, u ka Yinni
Gusunɔn sɔmburu mɔ̀.

Elin bii tɔn durɔbu

12 Elin bii tɔn durɔbu ba sãawa bii
kamba. Ba ṅ Yinni Gusunɔ nasie.
13 Baa mɛ ba sãa yãku kowobu, wee
ye ba ra ko. Goo ù n yãkuru na, ma
ba ten yaa yikumɔ, yãku kowon sɔm
kowo u ra ka win sii kaato donnu
itaguu nɛwa,
14 kpa u gu kpẽɛ wekerɔ. Ye ga sɔka
kpuro, yera ya ra ko yãku kowogia.

Mɛsuma ba ra Isireliba kpuro kue be ba yãkuru na Siloɔ.

15 Gasɔ, bu sere yaa gum dõɔ doke Yinni Gusunɔn sõ, yãku kowon sɔm kowo u ra nɛwa u durɔ wi u ka yãku te na sõ u nɛɛ, a man yãku kowon yaa wɛ̃ɛma u winyam wõ. Domi u ɲ̀ yaa yikura mwaamɔ wunɛn nɔman di. Yaa gɔma u kĩ.

16 Durɔ wi, ù n nùn sõɔwa u nɛɛ, a de bu yaa gum dõɔ doke gina nge mɛ wooda ya gerua, bà n kpa, kpa a sua mèn nɔɔ a kĩ, sanam mɛya yãku kowon sɔm kowo wi, u ra nɛɛ, aawo, a man ye wɛ̃ɛyɔ tɛ̃n tɛ̃, ɲ̀ kun mɛ, kon mwa ka dam.

17 Nge mɛya ba yãku ni ba ra Yinni Gusunɔ kuen bɛɛrɛ kawa. Ma ya kua durum baka win wuswaaɔ.

18 Samuɛli u sɔmburu mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. U sãawa bii piibu ma ba nùn yãku kowon yaberu kua ka wɛ̃ɛ damgii u sebua.

Yinni Gusunɔ u Ɛlikana

ka Hana domaru kua

19 Mɛya maa wõɔ baagere Samuɛlin mɛro u ra n nùn yabe piibu kuammɛ u ka na bà n yãkuru sisi ka win durɔ.

20 Kpa Eli u Ɛlikana ka win kurɔ Hana domaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de kurɔ wi, u ka nun bii dabinu ma, kpa bu ko Samuɛli wi i Yinni Gusunɔ wɛ̃n kɔsire.

Yen biru kpa Ɛlikana ka Hana bu gɔsira ben wuuɔ.

21 Ma Yinni Gusunɔ u Hana domaru kua. U maa bibu mara tɔn durɔbu ita, tɔn kurɔbu yiru.

Samuɛli u maa kpɛ̃amɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Eli ka win bii tɔn durɔbu

22 Eli u tɔkɔ kua gem gem ma u nua ye win bii tɔn durɔbu ba Isireliba kuammɛ kpuro ka nge mɛ ba ra ka kurɔbu kpunɛ be ba sɔmburu mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔwɔ.

23 Ma u bu bikia u nɛɛ, amɔna i ka daa yenin bweseru mɔ̀, domi tɔmbu kpurowa ba man bɛɛn daa kõsan gari sõɔmɔ.

24 I ku maa ko mɛ, bɛɛ nɛn bibu. Bɛɛn labaari ye na nɔɔmɔ ya ɲ̀ wã. Domi i dera Yinni Gusunɔn tɔmba durum mɔ̀.

25 Goo ù n win winsim torari, Gusunɔwa u koo nùn yen suuru kana, adama goo ù n Yinni Gusunɔ torari, wara u koo nùn suuru kana.

Ka mɛ, ba ɲ̀ ben tundon gere ye nua, domi Yinni Gusunɔ u sɔɔru kpa kɔ u ka bu go.

26 Adama Samuɛli u kpɛ̃amɔ ma Yinni Gusunɔ u ka nùn nɔnu geu mɛɛra. Mɛya maa tɔmbun tii.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Elin bweserun sõ

27 Gusunɔn sɔmɔ goo u na Elin mi, u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, saa ye wunɛn baababa ba wãa Egibitiɔ ba yoru dimɔ Egibiti sunɔn mi, u bu win tii sõɔsi kpasasa.

28 Ma u wunɛn baaba Aroni gɔsa Isireliban bweseru kpuro sɔɔ u ka ko win yãku kowo kpa u n da nùn yãkunu kue, u turare dõɔ doke, kpa u n da Isireliba bikiaru kue wi Yinni Gusunɔn mi. U mam wi ka win yɛnugibu Isireliban yãku yaan sukum yɔlla kua bu di.

29 Mba n kua i ka win yãkunu kam mɛɛra mɛ, ka kɛ̃ɛ ni u yiire bu ka na win sãa yerɔ. Mban sõna i win tɔmbu Isireliban yãkunun yaa gumgia dimɔ i bɔriamɔ. Amɔna a ka wunɛn bibu bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ n kere wi.

30 Yen sõ, u nɛɛ, wiya u raa gerua ma wunɛn yɛnu ka wunɛn baaban yɛnugibu ba koo ko win yãku kowobu sere ka baadommaɔ. Adama tɛ̃ u gerua u nɛɛ, ya ɲ̀ maa koorɔ mɛ, domi be ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, beya u koo bɛɛrɛ wɛ̃. Be ba kun nùn gara, beya u ɲ̀ garisimɔ.

31 Wee, sanam sisi mɛ̀ sɔɔ u koo wunɛn dam sura ka maa wunɛn baaban yɛnun dam, kpa goo u ku maa tɔkɔ ko wunɛn bweserɔ.

32 Goo koo ko wunɛn kɔsire win sãa yerɔ. Isireli be ba tie ba koo durom wa adama wunɛn bweseru sɔɔ goo kun maa tɔkɔ mɔ̀.

33 Ba koo gbiwa tabu sɔɔ. Baa ù n goo deri u waamɔ ye ba mɔ̀ win sãa yerɔ, u ko n nisinu mɔwa kpa u n nuki sankire.

34 Yeniwa ya koo ko nɛn garin yĩreru
wunɛ sɔɔ. Wunɛn bibu yiru ye, Hofini
ka Finɛɛsi, ba koo gbi sannu sõɔ teerun
sõɔ.
35 Na kon yãku kowo naanɛgii goo
seeya wi u koo nɛn kĩru ko nge mɛ
na gõru doke, kpa win bweseru tu
ko yãku kowobu sere ka baadommaɔ
sunɔ wi na gɔsan wuswaaɔ.
36 Goo ù n tiara wunɛn bweserɔ u
koo da u yɛ̃ro wiru kpĩiyawa gobi fi-
ikon sõ, ǹ kun mɛ dĩanun sõ, kpa u
gere u nɛɛ, a suuru koowo, a de n ko
yãku kowo goon sɔm kowo kpa na n
da dĩanu fiiko wa n di.

3

1 Samuɛli, bii aluwaasi wi, u wãa
u Yinni Gusunɔn sɔmburu mò Elin
wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Samuɛli kure

Saa ye sɔɔ, daa daakawa Yinni
Gusunɔ u ra ka tɔnu gari ko, kpa u bu
kure kãsiru sɔɔ gasɔ ka gasɔ tɔna.
2 N deema saa ye sɔɔ, Elin nɔni dam
dwiiyama. U ku ra maa yam wa sãa
sãa. Sõɔ teeru, u kpĩ win kpin yerɔ sãa
yerɔ,
3 Samuɛli u maa kpĩ Gusunɔn
woodan kpakororun bɔkuɔ. Saa ye,
fitila ga gina sõre.
4 Yera Yinni Gusunɔ u Samuɛli soka
ma u wura.
5 Ma u duka da Elin mi, u nɛɛ, nɛ
wee.
Eli u nɛɛ, amɔna.
U nɛɛ, na nua a man sokawa.
Ma Eli u nɛɛ, na ǹ nun soka, a wuro
wunɛn kpin yerɔ.
Ma u wura u kpuna.
6 Yinni Gusunɔ u maa nùn soka u
nɛɛ, Samuɛli, Samuɛli.
Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ, nɛ
wee. Na nua a man sokuwa.
Eli u nɛɛ, na ǹ nun soka, nɛn bii. A
doo a kpuna.
7 N deema Samuɛli u ǹ Yinni
Gusunɔn nɔɔ tuba domi u ǹ gu nɔɔre.
8 Yinni Gusunɔ u maa nùn soka nɔn
itase. Ma u seewa u da Elin mi, u nɛɛ,
nɛ wee, domi na nua a man soka.
Ma Eli u tuba ma Yinni Gusunɔwa u
bii wi soku.
9 Yen sõna u nùn sõɔwa u nɛɛ, a doo
a kpuna. Bà n kpam nun soka a geruo
a nɛɛ, wunɛ win sɔm kowo a nɔɔmɔ, u
geruo.
Ma Samuɛli u da u kpuna win kpin
yerɔ.
10 Yinni Gusunɔ u nùn susi ma u nùn
soka nge mɛ u raa kua. U nɛɛ, Samuɛli,
Samuɛli.
Saa yera Samuɛli u wura u nɛɛ, nɛ
wunɛn sɔm kowo, na nɔɔmɔ, a geruo.
11 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u
nɛɛ, wee, kon gãa kõsunu ko Isireliban
suunu sɔɔ. Tɔn be ba ye nua kpuro ba
koo gɔma dwiiya.
12 Tõɔ te sɔɔra kon de ye kpuro yu
koora mam mam ye na gerua Elin
yɛnun sõ.
13 Domi Eli u yɛ̃ ma win biba bõrin
kookoosu mò, u ǹ maa bu gerusi.
Yen sõna na bõrua na nɛɛ, kon win
yɛnugibu sɛɛyasia sere ka baadommaɔ
ben daa kõsan sõ.
14 Yãkuru garu sari te ba koo maa ko
n ka bu suuru kua.
15 Samuɛli u kpuna sere n ka kua
sisiru. Ma u sãa yerun gamboba kɛnia.
Adama u ǹ kãka u Eli kãsi ten gari yi sõ.
16 Saa ye sɔɔra Eli u nùn soka u nɛɛ,
Samuɛli, nɛn bii.
Ma Samuɛli u wura u nɛɛ, nɛ wee.
17 Eli u gerua u nɛɛ, mba Yinni
Gusunɔ u nun sõɔwa. A suuru koowo,
a ku man yi berua. Gusunɔwa u koo
nun sɛɛyasia à kun man ye kpuro
sõɔwa.
18 Ma Samuɛli u nùn gari yi kpuro
saaria. U ǹ nùn yin gɛɛ berue. Ma Eli u
nɛɛ, Gusunɔ wiya Yinni. U koowo nge
mɛ n weenɛ win nɔni sɔɔ.
19 Ma Samuɛli u kpɛ̃amɔ. Yinni
Gusunɔ u wãa ka wi. U ǹ maa dere
Samuɛlin gari yi kam wɔri, baa yin tia.
20 Isireliba kpuro saa Danun di sõɔ
yɛ̃san nɔm geu gia sere n ka da Beri
Sebaɔ sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ba
gia ma Gusunɔwa u Samuɛli kua win
sɔmɔ ka gem.
21 Yinni Gusunɔ u ra n tii sõɔsimɔ
Siloɔ mi u Samuɛli kure u ka nùn gari
kua.

4

1 Ma Isireliba kpuro ba Samuɛlin
gari nua.

Filisitiba ba Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu mwa

Sɔ̃ɔ teeru Isireliba ba yara bu ka Filisitiba tabu wɔri ma ba ben sansani gira Ebɛni Esɛɛn bɔkuɔ. Filisiti be, ba maa wãa Afɛki gia.

2 Miya ba ben tabu tɛria ba dɔɔ bu ka Isireliba yinna. Saa yè sɔɔ ba sannɔ wɔrina ma Filisitiba ba Isireliba kamia ba bu go dabi dabinu nge tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛn saka (4.000) tabu gberu mi.

3 Ye Isireliba ba wura ben sansaniɔ, yera ben guro gurobu ba gerua ba nɛɛ, mba n kua gisɔ, Gusunɔ u ka dera Filisitiba ba sun kamia. I de su da su Gusunɔn woodan kpakororu tama Silon di ta n wãa bɛsɛn suunu sɔɔ, kpa tu sun wɔra bɛsɛn yibɛrɛban nɔman di.

4 Ma tɔn be, ba gabu gɔra Siloɔ, ma ba ka bu Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodan kpakoro te naa. Ten wɔlloɔwa Yinni Gusunɔ u ra tii sɔ̃ɔsi wɔllun kɔ̃sobun weenasibun suunu sɔɔ. Ma Elin bii tɔn durɔbu yiru, Hofini ka Finɛɛsi ba kpakoro te yɔ̃sirima.

5 Sanam mɛ ba ka kpakoro te tura Isireliban sansani mi, ma be kpuro ba seewa ba kuuki mɔ̀ sere tem mu yĩirimɔ.

6 Ye Filisitiba ba wure ni nua, ba nɛɛ, mban sɔ̃na Heberu be, ba wure mɛ, ben sansaniɔ.

7 Ma ba ra nua ma Yinni Gusunɔn woodan kpakorora ta tunuma mi. Yera bɛrum bu mwa ba nɛɛ, Gusunɔ u dua Heberuban sansaniɔ. Gbera sun di. Yenin bweseru raa sari.

8 Gbera sun di. Wara koo sun wɔra Gusunɔ damgii winin nɔman di. Wiya u Egibitigibu nɔni swãa bwese bweseka doke sere ka gbaburɔ.

9 Yen sɔ̃, i wɔrugɔru koowo kpa i tɔn durɔ kom sɔ̃ɔsi, bɛɛ Filisitiba, kpa i ku ra ko ben yobu, nge mɛ ba raa gasɔ kua bɛɛn yobu. I tɔn durɔ kom sɔ̃ɔsio kpa i ka bu sanna.

10 Ma Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri ba kamia. Yera Isireli be kpuro ba duki sua. Ben baawure dɔɔ win kuru gia. Ben be ba gu taa bi sɔɔ dɔma te, ba kuawa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).

11 Ma Filisitiba ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa. Miya Elin bii tɔn durɔbu yiru ye, Hofini ka Finɛɛsi ba gu.

Eli ka Finɛɛsin kurɔn gɔɔ

12 Dɔma tera, durɔ goo wi u sãa Bɛnyamɛɛn bweseru u duka yara tabu sansani min di u da Siloɔ. N deema u win yaberu gɛ̃ɛka u tua wisi win wirɔ u ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsi.

13-15 Ma u dua wuuɔ u wuugibu tabun labaari sɔ̃ɔwa. Ma wuu giru ge kpuron tɔmba seewa ba wuri mɔ̀. N deema Eli u tɔkɔ kua u wɔ̃ɔ wunɔbu yiru sari mɔ. Win nɔni kun dam mɔ. U ǹ maa yam waamɔ sãa sãa. Saa ye, u sɔ̃ kitarɔ u swaa mɛɛra, domi win bwɛ̃ra kun kpunɛ Gusunɔn woodan kpakoro ten sɔ̃. Ye u wuri yi nua, ma u nɛɛ, mban sɔ̃na ba wuri mɔ̀ mɛ. Ma durɔ wi, u duka da win mi, u ka nùn sɔ̃ ye n koora.

16 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na weewa tabu gberun di. Gisɔra na yarima min di.

Ma Eli u nùn bikia u nɛɛ, amɔna n kua, nɛn bii.

17 Ma u wisa u nɛɛ, Isireliba ba duki sua Filisitiban wuswaan di. Tɔn be ba go mi ba dabi. Mɛya maa wunɛn bibu yiru ye, Hofini ka Finɛɛsi, ba gu. Ma Filisitiba ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu mwa.

18 Saa yè sɔɔ Eli u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, yera u wɔruma win kitarun di gbaru gbara gambon bɔkuɔ. Win wĩi suma bɔɔra ma u gu, domi u tɔkɔ kua, u maa kpã. Wɔ̃ɔ weeruwa Eli wi, u kua Isireliban kparo.

19 Saa ye sɔɔ, Elin bii Finɛɛsin kurɔ u gura mɔ. Win marubu maa turuku kua. Saa ye u nua ba Gusunɔn woodan kpakororu mwa, win dwaa tundo u maa gu, ka win durɔn tii, yera win nukura wuriribu torua, ma u yiira u mara.

20 Yen biru u gɔɔ dɔɔ. Ye u wasikiramɔ, be ba nùn yɔ̃re saa ye u yiire, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ku bɛrum ko, wee, a bii tɔn durɔ mara.

Adama u ǹ ben gari wure. U bu atafiiru kua.

21 Ma u bii wi yĩsiru kã Ikabɔdu. Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔ kun maa wãa Isireliban suunu sɔɔ. U nùn soka mɛ,

yèn sɔ̃ ba bu Yinni Gusunɔn woodan
kpakororu mwaari ka maa win dwaa
tundo ka win durɔn gɔɔn sɔ̃.
22 Ma u nɛɛ, Gusunɔ kun maa wãa
Isireliban suunu sɔɔ. Domi yibɛrɛba
ba win woodan kpakororu mwa.

Gusunɔn woodan kpakororu Filisitiban mi

5

1 Filisitiba ba Gusunɔn woodan
kpakoro te sua saa Ebɛni Esɛɛn di ba
ka da Asidɔduɔ,
2 ba tu duusia ben bũu Dagonin dirɔ
ba yi temɔ win bɔkuɔ.
3 Ye n kua sisiru Asidɔdugibu ba
seewa buru buru yellu ba deema
wee, ben bũu wi, u wɔrumɛ u kibari
Yinni Gusunɔn woodan kpakororun
wuswaaɔ. Ma ba nùn seeya ba kpam
wesia win ayerɔ.
4 Sisiru ba maa seewa buru buru
yellu ba deema wee, bũu wi, u
wɔrumɛ u kibari Yinni Gusunɔn
woodan kpakoro ten wuswaaɔ, ma
win wiru ka nɔma kpuro ya bɔtikire
ya yii dii kɔnnɔwɔ. Win kuseru
tɔnawa ta tie.
5 Yen sɔ̃na Dagonin yãku kowobu
ka be ba ra du win dirɔ bu ka nùn
sã kpuro Asidɔduɔ, ba ku ra maa dii
kɔnnɔ gen deedeeru taare sere ka
gisɔn gisɔ.
6 Ma Yinni Gusunɔ u Asidɔdugibu
ka ben baru kpaanugibu kpuro nɔmu
doke u bu bwisinu wisi u dera ba nɔni
swãaru wa.
7 Saa ye Asidɔdugibu ba deema
mɛya n sãa, ma ba nɛɛ, sa ǹ maa
Isireliban Yinnin woodan kpakororu
yiimɔ bɛsɛn mini domi u sun nɔmu
doke ka mam bɛsɛn bũu Dagonin tiiɔ.
8 Ma ba gɔra baama kpuro mi Fil-
isitiban sinamba wãa. Ba na ba mɛnna
ba wesiana ba nɛɛ, amɔna sa ko ko ka
Isireliban Yinnin woodan kpakoro te.
Yera ba nɛɛ, i de su ka tu da Gatiɔ.
Ma ba tu sua ba ka da mi.
9 Ye ba ka tu tura wuu gen mi, Yinni
Gusunɔ u maa wuu gegibu nɔmu doke
sere wuu ge, ga burisina. Gen tɔn
durɔbu saa bukurobun min di, sere
ka bibɔ, ba bwisinu barawa.
10 Yen sɔ̃na ba ka maa kpakoro te da
Ekoroniɔ. Ye ba ka tu wuu dua, yera
Ekoronigiba wuri wura ba nɛɛ, wee,
ba ka sun Isireliban Yinnin woodan
kpakoro te naawa bu ka sun go bɛsɛ
kpuro.
11 Ma ba gɔra Filisitiban sinambu
kpuron mi, ba bu mɛnna ba nɛɛ, i
de bu ka Isireliban Yinnin kpakoro te
wura ten ayerɔ kpa tu ku sun go tu
kpe.
Domi wuu ge kpuro ga burisina
gɔɔn bɛrum sɔ̃, yèn sɔ̃ Gusunɔ u bu
nɔmu doke gem gem.
12 Wuu gen tɔn durɔ be ba ǹ gu,
bwisinu bu wisiwa kpuro sere ben
wuri yi wɔllu girari.

Filisitiba ba kpakoro te wesia

6

1 Yinni Gusunɔn woodan kpakorora
wãawa Filisitiban temɔ suru nɔɔba
yiru.
2 Ma Filisitiba ba ben yãku kowobu
ka ben sɔrobu soka ba bu bikia ba
nɛɛ, amɔna sa ko ka Yinni Gusunɔn
woodan kpakoro te ko. I sun sɔ̃ɔwɔ
nge mɛ sa ko koosina su ka tu wesia
Isireliban mi.
3 Ma ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ì n Isire-
liban Yinnin kpakoro te wesiamɔ, i ku
ra tu wesia kam dirum, adama baa ǹ
n mɛren na, i suuru kanabun kɛ̃nu
wɛ̃ɛyɔ, i ka bɛkura, kpa i gia yèn sɔ̃ u
bɛɛ nɔmu doke sere ka tɛ̃.
4 Ma Filisitiba ba nɛɛ, kɛ̃ɛ nirà sa ko
wɛ̃ su ka suuru kana.
Ma ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i bwisinun
weenasinu koowo wasi nɔɔbu ka maa
gunɔnun weenasinu wasi nɔɔbu, ye
kpuro ka wura, nge mɛ bɛɛ Filisitiban
sinamba geeru nɛ, yèn sɔ̃ bara tee tera
ta bɛɛ mwa ka bɛɛn sinambu.
5 Yen sɔ̃na i ko i bwisinun
weenasinu ko ka gunɔ ni nu tem
sankumɔn weenasinu, kpa i Isire-
liban Yinni bɛɛrɛ wɛ̃. Sɔrɔkudo u koo
win nɔman bunum kawa u bɛɛ wahala
wunari bɛɛ ka bɛɛn bũnu ka bɛɛn tem
min di.
6 N n mɛn na, i ku bɛɛn gɔ̃ru bɔbiasia
nge mɛ Egibitigibu ka ben sunɔ ba
kua. I yaayo nge mɛ Gusunɔ u bu

kua sanam mɛ ba ɲ̀ Isireliba yɔ̃su ba doonɛ.
7 Yen sɔ̃, i naa kɛkɛ kpaa koowo tɛ̃, kpa i naa mɛrobu tama yiru yi yi binu bom kɛ̃mɔ yi ba kun sugu dokere kpa i yi sɔri kɛkɛ ye sɔɔ, kpa i ka yin binu da yɛnuɔ.
8 Kpa i Yinni Gusunɔn kpakoro te sua i sɔndi kɛkɛ ye sɔɔ, kpa i wuran yabu ye i nùn kua mi sua i doke kpakororu garu sɔɔ i yi teɔnɔn bɔkuɔ, kpa i nɛɛ yi yɔ̃su yi doona ka yin tii.
9 Sanam mɛ yi doonɔ, i n yi mɛɛra. Yì n dɔɔ Bɛti Semɛsi gia Isireliban tem nɔɔ bura yerɔ, i n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u sun kɔ̃sa yeni kua. Adama yì kun kue mɛ, sanam mɛya i ko i gia ma n ɲ̀ win nɔma ya sun so, ya yen naaru nawa.
10 Ma durɔ be, ba kua mɛ. Ba naa mɛrobu yiru ye kasu ba yi sɔri naa kɛkɛ ye sɔɔ, ma ba yin binu kɛnusi yɛnuɔ.
11 Ma ba ka Yinni Gusunɔn kpakoro te na ba yi kɛkɛ ye sɔɔ, ka kpakoro tè sɔɔ bwisinu ka gunɔnun weenasinu wãa mi.
12 Ma nɛɛ yi, yi yande doona Bɛti Semɛsin swaaɔ tururu. Yi sumɔ yi ka swaa ye swĩi, yi dɔɔ sɔru sɔrum mɛ, yi ɲ̀ gam gɛre. Ma Filisitiban sinamba yi swĩi dandankuru ba ka dɔɔ sere Bɛti Semɛsiɔ, Isireliban tem nɔɔ bura yerɔ.
13 N deema Bɛti Semɛsigibu ba ben alikama gɛ̃ɛmɔ wɔwaɔ. Ye ba nɔni seeya, yera ba woodan kpakoro te wa, ma ba nuku dobu wɔri.
14-15 Ma naa kɛkɛ ye, ya dua Yosue Bɛti Semɛsigiin gberɔ, ya yɔ̃ra mi. Wee kpee bakaru gara wãa mi. Ma Lefiba ba na ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sua kɛkɛ yen di ka sere maa kpakoro te ta wuran yabu yeba mɔ, ma ba ye kpuro yi kpee baka ten wɔllɔ. Ma ba kɛkɛ yen dãa bɛsuka ba ka naa mɛro be Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua. Ma ba maa siarabun yãkunu kua dɔma te.
16 Ye Filisitiban sinambu nɔɔbu be, ba wa mɛ, yera ba gɔsira Ekoroniɔ dɔma te.
17 Bwisinun weenasii ni Filisitiba ba kua ka wura ba Yinni Gusunɔ wɛ̃ ben durum sɔ̃, ba nu kuawa wuu sinin sɔ̃, Asidɔdu ka Gasa ka Asikaloni ka Gati ka maa Ekoroni.
18 Gunɔnun weenasii ni ba kua ka wura, nin geera maa kuawa nge mɛ Filisitiban sinambu nɔɔbu yen wusu nɛ si su gbãraru mɔ ka si su kun mɔ. Kpee baka tèn wɔllɔ ba kpakoro te yi, ta wãawa Yosue Bɛti Semɛsigiin gberɔ, ta sãa seeda sere ka gisɔn gisɔ.
19 Yinni Gusunɔ u maa Bɛti Semɛsigibu gabu go domi ba win kpakoro ten sɔɔwɔ mɛɛra. Be u go mi, ben geera kuawa tɔnu wata ka wɔkuru. Ma be ba tie ba nɔɔgiru sua ba gɔɔ swĩ yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u ben dabinu go.
20 Ma Bɛti Semɛsigibu ba nɛɛ, wara u koo yɔ̃ra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, domi u dɛɛre. Nge weren miya kpakoro te, ta koo da tà n yara bɛsɛn min di.
21 Ma ba sɔmɔbu gɔra Yarimun wuugibun mi, ba nɛɛ, Filisitiba ba ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te wurama mini. I na i tu sua i ka da bɛɛn mi.

7

1 Ma Yarimun wuugiba na ba kpakoro te sua ba ka da Abinadabun yɛnuɔ guuru wɔllɔ. Ma ba win bii Eleasaa wuna nɛnɛm u ka kpakoro te kɔ̃su.

Samuɛli u Isireliba kpare

2 Saa mìn di Yinni Gusunɔn kpakoro te, ta wãa Yarimun wuu mi, ya tɛ ya kuawa wɔ̃ɔ yɛndu. Ma Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔ kasu.
3 Ma Samuɛli u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n yɛ̃ i gɔsirawa Yinni Gusunɔn mi, ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro, i bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu wunɔ bɛɛn suunu sɔɔn di, ka ni nu tie, kpa i bɛɛn gɔ̃rusu Yinni Gusunɔ wɛ̃ i wi turo sã. U koo bɛɛ faaba ko Filisitiban nɔman di.
4 Ma Isireliba ba bũu ni ba mɔ̀ Asitaate ka Baali kpuro wuna ben suunu sɔɔn di, ba Gusunɔ sãamɔ wi turo.
5 Ma Samuɛli u nɛɛ, Isireliba kpuro bu mɛnnama Misipaɔ, kpa u Yinni Gusunɔ suuru kana ben sɔ̃.
6 Ma ba mɛnna Misipa mi, ba nɔɔ bɔkua ba gerua ba nɛɛ, sa Yinni

Gusunɔ tora. Ma ba nim taka ba mu
yɛ̃ka win sãa yerɔ bu ka sõɔsi ma ba tii
wɛ̃. Yen tõɔ te, be kpuro ba wura ma
Samuɛli sãa ben kparo.

7 Ye Filisitiba ba nua ma Isireliba ba
mɛnna Misipaɔ, yera ben sinamba bu
daawa. Saa ye Isireliba ba ben baaru
nua, ma ba nanda ben sõ.
8 Ma ba Samuɛli sõɔwa ba nɛɛ, a
ku mari, a n da sun Gusunɔ bɛsɛn
Yinni sokue u sun faaba ko Filisitiban
nɔman di.
9 Ma Samuɛli u yãa kinɛru sua te
ta bom nɔrumɔ u ka tu Yinni Gusunɔ
yãku dõɔ mwaararugiru kua. U maa
nùn kana Isireliban sõ, ma u nùn
wurari.
10 Saa ye Samuɛli u yãku te mɔ̀ mi,
saa yera Filisitiba ba Isireliba tabu
wɔrima. Yera Yinni Gusunɔ u dera
gura ya gbãra ya Filisiti be nandasia,
ben laakari ya burisina, ma ba duki
yarina Isireliban min di.
11 Ma Isireliban tabu durɔbu ba yara
Misipan di ba Filisiti be naa gira ba bu
go go ba ka tura sere Bɛti Kariɔ.
12 Ma Samuɛli u nɛɛ, Gusunɔ u sun
somimɔwa sere ka gisɔ. Ma u kperu
garu sua u tu gira Misipa ka Sɛnin
baa sɔɔ, u tu soka Ebɛni Esɛɛ. Yen
tubusiana, somirun kperu.

13 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Fil-
isitiba taare, ba ṅ maa naare Isireliban
mi. Ma u bu nɔni sõɔwa sere Samuɛlin
wãarun nɔrɔ.
14 Wuu si Filisitiba ba raa mwa
Isireliban mi, saa Ekoronin di sere
n ka da Gatiɔ, Isireliba ba si kpuro
wɔrawa ka sin baru kpaanu Filisitiban
nɔman di. Ma alafia ya dua Isireliba
ka bwese ni nu ka bu sikerenɛn suunu
sɔɔ.
15 Samuɛli u kuawa Isireliban kparo
win wãarun tõru kpuro sɔɔ.
16 Wõɔ ka wõɔ u ra dewa u
Betɛligibu ka Giligaligibu bera ka maa
Misipagibu, kpa u bu siribu kua.
17 Yen biru kpa u wura Ramaɔ mi
win tɔmba wãa, u bu siribu kua. U
maa Yinni Gusunɔ yãku yeru kua mi.

Isireliba ba sina boko bikia

8

1 Saa ye Samuɛli u tɔkɔ kua, u dera
win biba kua Isireliban kparobu.
2 Win bii gbiikoon yĩsira Yoɛli,
yirusegira maa Abia. Bera ba kua
kparobu Beri Sebaɔ.
3 Adama win bii be, ba ṅ win yira
swĩi. Ba ye gɛrariwa gobin binɛn sõ.
Ba nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ. Ba ku ra
tɔmbu sirie dee dee.
4 Ma Isireliban guro gurobu kpuro
ba mɛnna ba da Samuɛlin mi Ramaɔ.
5 Ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, wee, a tɔkɔ
kua, wunɛn biba kun maa wunɛn yira
swĩi. N n mɛn na, a sun goo kasuo u ko
bɛsɛn sina boko u n sun kpare nge mɛ
bwesenu kpuro nu mɔ.
6 Adama gari yi, yi ṅ Samuɛli dore,
ye ba nɛɛ, u bu sina boko kasuo wi u
ko n bu kpare. Ma u kanaru kua.
7 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u
nɛɛ, ye tɔn be, ba nun sõɔwa kpuro,
a wuro. A ku yina. Domi n ṅ wunɛ
ba yinamɔ, nɛna ba yina na n sãa ben
sunɔ.
8 Saa mìn di na bu yarama Egibitin
di sere ka gisɔ ba man yinawa ba
bũnu sãamɔ. Nge mɛya ba maa nun
kuammɛ.
9 Yen sõ, a ben gere wuro, adama a
bu sõɔwɔ ye sina boko wi, u koo ra bu
kua, kpa ba n yɛ̃.

Sina bokon saria

10 Ma Samuɛli u Yinni Gusunɔn gari
yi kpuro tɔn be tusia.
11 U nɛɛ, sina boko wi u koo bandu
di mi, amɛniwa u koo ko. U koo
bɛɛn bii tɔn durɔbu mwɛɛri ba n sãa
win tabu kowobu, gabu bu win tabu
kɛkɛban sɔmburu ko, kpa gabu ba n
sãa maasɔbu, kpa gabu ba n sãa win
kirukuba ba n duku dukubu mɔ̀ win
tabu kɛkɛn wuswaaɔ.
12 U koo gabu gɔsi ba n sãa tabu
kowo wuunun wirugibu, kpa u gabu
wuna ba n win gbee sɔma mɔ̀ kpa gabu
ba n tabu yãnu ka tabu kɛkɛban yãnu
sekumɔ.
13 U koo maa bɛɛn bii wɔndiaba
mwɛɛri ba n da nùn turare kue kpa ba
n sãa dĩa kowobu ka pɛ̃ɛ kowobu.
14 U koo bɛɛn gbee geenu mwɛɛri ka
maa bɛɛn gbaa geenu mi i dãa binu

duura ni ba sokumɔ resɛm ka olifi, kpa u win bwãabu wɛ̃.
15 I n bɛɛn gberun dĩanu ka bɛɛn resɛm marum kpuro suba suba wɔkuru, sube teera ko n sãaWa wigiru, kpa u tu sua u win sɔm kowobu ka ben wirugibu wɛ̃.
16 U koo bɛɛn sɔm kowo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu be ba dam mɔ mwɛɛri, ka bɛɛn kɛtɛkunu ka bɛɛn naa kinɛ geenu kpa u ka win tii tiin sɔmburu ko.
17 U koo bɛɛn yaa sabenu mɛnna kpa nin wɔkuru baateren wɔllɔ u teeru sua, kpa bɛɛn tii i n sãa win yobu.
18 Dɔma te ye kpuro ya koora, i ko weeweenu ko sina boko wi i gɔsan sõ, adama Yinni Gusunɔ u ǹ bɛɛ wurarimɔ dɔma te.
19 Ka mɛ, tɔn be, ba ǹ Samuɛlin gere wure. Ba nɛɛ, sina bokowa sa kĩ.
20 Kpa bɛsɛn tii sa n sãa nge bwesenu kpuro. Sina boko wi, u ko n da bɛsɛn siribu ko kpa u n da sun kpare tabu sɔɔ.
21 Ye Samuɛli u tɔn ben gari yi kpuro nua u kpa, yera u yi Yinni Gusunɔ saaria.
22 Yinni Gusunɔ u Samuɛli sõɔwa u nɛɛ, a tɔn ben gere wuro, kpa a bu sina boko wi kua.
Yen biru Samuɛli u Isireliba sõɔwa u nɛɛ, ben baawure u gina doo win wuuɔ.

Sɔɔlu u win baan kɛtɛkunu kasu

9

1 Durɔ goo u wãa Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, win yĩsira Kisi. Win baababara Abiɛli ka Serori ka Bekorati ka Afia. Be kpuro ba sãaWa Bɛnyamɛɛn bweseru. Kisi wi, u sãaWa tɔn boko, u maa gobi mɔ.
2 Wiya u bii tɔn durɔ goo mɔ wi ba sokumɔ Sɔɔlu. U sãa aluwaasi durɔ burɔ. Isireliba kpuro sɔɔ, goo sari wi u nùn gea tura. Mɛya be kpuron gunum mu ra yõrewa win serɔ.
3 Yera Kisi win kɛtɛkunu nu kõɔra. Ma u win bii Sɔɔlu wi sõɔwa u nɛɛ, u seewo u sɔm kowo turo sua bu da bu nùn kɛtɛku ni kasuama.
4 Ma ba sara ba da Efaraimun guunun bera gia, ka Salisan temɔ, adama ba ǹ nu wa. Min di, ba maa da Salimun temɔ ka Bɛnyamɛɛn tem mɛ kpuro sɔɔ, adama ba ǹ nu wa.
5 Saa ye ba tura Sufuɔ, yera Sɔɔlu u sɔm kowo wi sõɔwa u nɛɛ, a na su wura yɛnuɔ, domi à n da, nɛn baaba u kɛtɛku nin gari duari u bɛsɛn weeweenu mò.
6 Ma sɔm kowo wi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, wee, Gusunɔn tɔnu goo u wãa wuu ge sɔɔ, u bɛɛrɛ mɔ. Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa. A na su da win mi. Sɔrɔkudo u koo sun sõ swaa ye sa ko kpe su ka kɛtɛku ni wa.
7 Ma Sɔɔlu u sɔm kowo wi wisa u nɛɛ, sà n da durɔ win mi, mba sa ko sii kɛ̃. Wee, sa ǹ maa dĩanu tie bɛsɛn bɔɔrɔ. Mɛya gãanu ganu maa sari ni sa ko nùn kɛ̃. Nge mba sa mɔ.
8 Ma sɔm kowo wi, u Sɔɔlu wisa u nɛɛ, na sii geesun gobi piibu gagu mɔ mini, kon yi Gusunɔn tɔnu wi kɛ̃ kpa u sun bɛsɛn swaa sõɔsi ye sa ko kpe su ka kɛtɛku ni wa.
9-11 Saa yera Sɔɔlu u sɔm kowo wi sõɔwa u nɛɛ, geema a gerua. A na su da. Ma ba da wuu mi, mi Gusunɔn tɔnu wi, u wãa. Ye ba wuu gen tureru yɔɔmɔ, yera ba ka wɔndia gabu yinna ba yarima ba nim takam dɔɔ. Ba bu bikia ba nɛɛ, yam wao wi, u wãa mini?
N deema yellu Isireliban goo ù n kĩ u gãanu bikia Gusunɔn mi, ba ra nɛɛwa, a na su da yam waon mi. Wi sa tɛ̃ sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, wiya ba ra sanam mɛ soku yam wao.
12 Wɔndia be, ba bu wurari ba nɛɛ, oo, tɛ̃n tɛ̃ gera u doona mini. I bɔbio, u bɛɛ gbiiye wuuɔ, domi tɔmba yãkuru garu kobu na gunguru mi gisɔ.
13 I n wuu dua i ko nùn wa u sere yɔ gunguru mi, u di. Domi goo kun dimɔ ma n kun mɔ u tura mi, yèn sõ wiya u koo yãkuru domaru koosi, yen biru be ba soka bu sere di. I doo fuuku, i ko i nùn wa.

Sɔɔlu ka Samuɛli ba yinna

14 Ma ba doona. Ye ba duɔ wuuɔ, yera ba ka Samuɛli yinna u yariɔ u dɔɔ gunguru mi.
15 N deema Sɔɔlu u sere na wuu mi, Yinni Gusunɔ u Samuɛli sõɔwa u nɛɛ,
16 sia amadaare kon Bɛnyamɛɛban turo gɔrima wunɛn mi, kpa a nùn gum

tãre wirɔ domi na nùn gɔsa u ka ko nɛn
tɔmbu Isireliban sunɔ. Wiya u koo bu
wɔra Filisitiban nɔman di. Domi na
ben wuri nua ma na bu mɛɛrima na
ben wahala wa.
17 Saa ye Samuɛli u Sɔɔlu wa, Yinni
Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, durɔ wiya
mi, wìn gari na raa nun sõɔwa. Wiya u
koo bandu di nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
18 Yera Sɔɔlu u susi Samuɛlin bɔkuɔ
wuu duu yerɔ u nɛɛ, a gem mɔ, a man
sõɔwɔ mi yam wao wi, u wãa.
19 Samuɛli u Sɔɔlu wisa u nɛɛ, nɛna
yam wao wi. A na su da gunguru mi.
Sanna sa ko di gisɔ. N n kua bururu, ye
a bwisikumɔ wunɛn gõruɔ a bikia, kon
nun ye kpuro wisi, kpa n de a doona.
20 Kɛtɛku ni nu kõɔra yen sõɔ ita gisɔ,
a ku maa nin gari ko, domi siba nu wa.
Adama a n yẽ ma Isireliban sia ya ko n
wãa wunɛ ka wunɛn baan yɛnugibun
nɔmaɔ.
21 Ma Sɔɔlu u nùn wisa u nɛɛ, nɛ
Bɛnyamɛɛn bwesera. N ǹ beya ba
piiburu bo Isireliba sɔɔ? Bɛnyamɛɛn
bwese te sɔɔ kpam, n ǹ nɛn dusiba ba
bwẽɛbwẽɛru bo? Mba n kua a ka man
gari yinin bweseru mɔ̀.
22 Samuɛli u ka Sɔɔlu ka sɔm kowo
wi da gunguru mi, u bu duusia dii
bakarɔ u bu aye bɛɛrɛgiru wẽ tɔmbu
tɛnan suunu sɔɔ be ba dim soka mi.
23 Ma Samuɛli u dĩa kowo sõɔwa u
nɛɛ, a dĩa ni tama ni na nɛɛ, a gina yiiyo
bee tia wunɛn mi.
24 Dĩa kowo u ka yaa taaru na u yi
Sɔɔlun wuswaaɔ. Ma Samuɛli u nɛɛ,
wee ye ba nun yiiya, a tii ye gaweo a
di. Domi na ye beruawa wunɛn gisɔn
naa ten sõ n sere tɔmbu dim soku
mini.
Ma Sɔɔlu ka Samuɛli ba di sannu
dɔma te.
25 Ye ba sarama gunguru min di, ba
wura wuuɔ, ma Samuɛli u ka Sɔɔlu
gari kua win dii tɛɛra wɔllɔ, ma Sɔɔlu
ka win sɔm kowo ba kpuna mi.

Samuɛli u Sɔɔlu gum tãre u ka ko sunɔ

26 Buru buru yellu, Samuɛli u Sɔɔlu
soka dii tɛɛra wɔllu mi, u nɛɛ, a seewo,
kon nun kara a doona.
Sɔɔlu u seewa, ma wi ka Samuɛli ba
yara sannu yɛnun di.
27 Sanam mɛ ba wuu yarimam dɔɔ,
Samuɛli u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ, a de
wunɛn sɔm kowo u sun gbiiya u
doona.
Ma sɔm kowo wi, u gbia u doona.
Yera Samuɛli u nɛɛ, a yõro, kpa n nun
sõ ye Gusunɔ u gerua.

10

1 Ma Samuɛli u gum kparaba piibu
sua u gen gum tãre Sɔɔlun wirɔ u nùn
bɔkasi u nɛɛ, na yeni kuawa a n ka yẽ
ma Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko
win tɔmbun sunɔ.
2 Sà n yarina minin di tẽ, kaa ka
durɔbu yiru gabu yinna Sɛɛtakiɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ Rasɛlin sikirun
bɔkuɔ. Ba koo nun sõ bu nɛɛ, kɛtɛku ni
a kaso da mi, ba nu wa kɔ. Wunɛn baa
u ǹ maa nin bwisikunu mɔ̀, wunɛn
tiin bwisikuna u mɔ̀. U tii bikiamɔ,
amɔna u koo ko win biin sõ.
3 Kpa a sara a da sere Taborin dãa
baka ten mi. Kaa ka durɔbu ita gabu
yinna be ba dɔɔ Betɛliɔ bu ka Yinni
Gusunɔ sã. Ben turo u ko n boo binu
ita sɔɔwa, turo ko n pẽɛ ita nɛni, kpa
turo u n maa tam kparaba nɛni.
4 Ba koo nun tɔbiri kpa bu nun pẽɛ
yiru wẽ kpa a ye mwa.
5 Yen biru kaa da sere gunguru
mi ba ra Gusunɔ sã te ba mɔ̀ Gibea.
Miya Filisitiban tabu kowo wuuru
gara wãa. Saa ye a duɔ wuu ge sɔɔ,
kaa ka Gusunɔn sɔmɔbun wuuru garu
yinna be ba saram wee gunguu ten
min di, ba girigbo ka bwãaru ka guuru
ka mɔrɔku soomɔ, ba Yinni Gusunɔ
sãamɔ.
6 Saa ye, Yinni Gusunɔn Hunde u
koo nun yɔ kpa a ko tɔn kpao kpa a n
Yinni Gusunɔ sãamɔ ka win sɔmɔ be
sannu.
7 Saa ye yĩrenu ita ye, ya nun koora
ya kpa, a koowo kpuro ye wunɛn
nɔma ya baba domi Yinni Gusunɔ u
wãa ka wunɛ.
8 Kpa a man gbiiya a da Giligaliɔ
a man ma mi sõɔ nɔɔba yiru. Miya
kon nun deema kpa n yãku dõɔ
mwaararuginu ko ka maa siarabun
yãkunu kpa n nun sõɔsi ye n weenɛ
a ko.

9 Sanam mɛ Sɔɔlu u Samuɛli biru
kisi u doonɔ, Gusunɔ u win gɔ̃ru gɔsia
kpɔɔ, ma yĩre ni kpuro nu koora tɔ̃ɔ te
sɔɔ.
10 Sanam mɛ Sɔɔlu ka win sɔm kowo
ba tura Gibeaɔ, Gusunɔn sɔmɔbun
wuuru gara ka bu yinna. Yera
Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu yɔɔwa, ma u
Gusunɔ sãaru wɔri ben suunu sɔɔ.
11 Be ba raa nùn yɛ̃ kpuro, ye ba nùn
wa u Gusunɔ sãamɔ sɔmɔ ben suunu
sɔɔ mɛ, yera ba bikiamɔ ba mɔ̀, mba
n Kisin bii Sɔɔlu deema. U tɛ̃ sãawa
Gusunɔn sɔmɔ?
12 Wuu gen tɔnu goo u wisa u nɛɛ,
wara sɔmɔ ben tiin baaba. Yen sɔ̃na
ba ra mɔndu ko bu nɛɛ, Sɔɔlu tɛ̃ sãawa
Gusunɔn sɔmɔ?
13 Saa ye Sɔɔlu u sãa te kua u kpa, ma
u da gunguu ten mi.
14 Yera win baa yãkabu u nùn bikia
u nɛɛ, mana i da ka wunɛn sɔm kowo.
Sɔɔlu u nùn wisa u nɛɛ, sa kɛtɛkunu
kaso dawa, adama sa ṅ nu wa. Ma sa
da Samuɛlin mi.
15 Yera baa yãkabu wi, u nɛɛ, a man
sɔ̃ɔwɔ ye Samuɛli u nun sɔ̃ɔwa.
16 Ma Sɔɔlu u nɛɛ, u sun sɔ̃ɔwa dim
dim ma ba kɛtɛku ni wa.
Adama u ṅ nùn bandun gari sɔ̃ɔwa
yi Samuɛli u gerua.

Ba Sɔɔlu bandu wɛ̃

17 Yen biru Samuɛli u Isireliba
kpuro sokusia ba mɛnna Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ Misipaɔ.
18 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa
Gusunɔ bɛɛ Isireliban Yinni u gerua.
U nɛɛ, u bɛɛ yarama Egibitin di ma
u bɛɛ wɔra Egibitigibun nɔman di, ka
bwesenu kpuro ni nu raa bɛɛ dam
dɔremɔn nɔman di.
19 Adama wee, i nùn yina gisɔ, wi
u bɛɛ faaba kua bɛɛn wahala ka bɛɛn
nɔni swãarun di. Ma i nɛɛ, u bɛɛ sunɔ
kuo, u bɛɛ kpara. N n mɛn na, i yarima
bweseru ka bweseru, kpa i tii tusia
yɛnu ka yɛnu win wuswaaɔ.
20 Ma Samuɛli u dera Isireliban
bwesenu kpuro nu susi nu tii tusia.
Yera Gusunɔ u sɔ̃ɔsi ka yĩreru ma u
Bɛnyamɛɛn bweseru gɔsa.
21 Yen biru Samuɛli u dera
Bɛnyamɛɛn tɔmbu ba susi ba tii tusia
yɛnu ka yɛnu ma Gusunɔ u Matirin
yɛnu gɔsa. Matirin yɛnu ge sɔɔ, Kisin
bii Sɔɔluwa u gɔsa. Adama ye ba nùn
soka soka ba ṅ nùn wa.
22 Yen sɔ̃na ba kpam Yinni Gusunɔ
bikia ba nɛɛ, durɔ wi, u tunuma kɔ
mini?
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, wee, u
kukua tɔmbun yãnu sɔɔ.
23 Ba duki da mi, ma ba ka nùn na. Ye
u yɔ̃ra tɔmbun suunu sɔɔ, be kpuron
gunum mu yɔ̃rawa win serɔ.
24 Ma Samuɛli u tɔn be kpuro sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, durɔ wi wee, wi Yinni Gusunɔ u
gɔsa. Goo maa sari bɛɛ kpuro sɔɔ wi u
ka nùn nɛ.
Ma tɔn be kpuro ba kuuki kua ma ba
nɛɛ, sunɔn hunde yu dakaa da.
25 Ma Samuɛli u bu sinandun woodɔ
tusia, ma u ye yorua tireru sɔɔ u yi
Gusunɔn sãa yerɔ. Yen biru u tɔn be
kpuro kara, ben baawure u da win
yɛnuɔ.
26 Sɔɔlun tii u maa da win yɛnuɔ
Gibeaɔ. N deema Gusunɔ u tabu durɔ
damgibu gabun gɔ̃ruɔ doke bu nùn
swĩi.
27 Adama aluwaasi garu ko sariba
gabu ba gerumɔ ba mɔ̀, durɔ winiwa
u koo kpĩ u sun faaba ko? Ma ba nùn
gɛma ba ṅ ka nùn kɛ̃ru naawɛ. Adama
Sɔɔlu kun gɛɛ gerua.

Sɔɔlu u Amɔniba kamia

11

1 Amɔniban sunɔ wi ba mɔ̀ Nakasi
u seewa u da u Yabɛsi wɔri Galadin
temɔ. Ma Yabɛsigibu kpuro ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ka sun arukawani
bɔkuo, sa ko nun yoru diiya.
2 Adama Nakasi u bu wisa u nɛɛ, ì
n wura n bɛɛn baawuren nɔm geun
nɔnu wɔwa, kpa bɛɛ Isireliba kpuro
i sekuru wa, sanam mɛya kon ka bɛɛ
arukawani bɔke.
3 Yabɛsin guro gurobu ba nùn sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔ nɔɔba yiru kɛ̃ɛyɔ
su wa su ka tɔmbu gɔri Isirelin tem
kpuro sɔɔ. Sà kun wa wi u koo sun
faaba ko, sa ko bɛɛ tii yɔ̃sua.
4 Yera gɔro be, ba da Gibeaɔ mi Sɔɔlu
u wãa, ba labaari ye gerua. Ye tɔmba
nua mɛ, ma be kpuro ba nɔɔgiru sua
ba swĩ.
5 N deema Sɔɔlu u wee gberun di ka
win kɛtɛba, ma u bikia u nɛɛ, mba n tɔn

be deema ba ka sumɔ mɛ. Ma ba nùn Yabɛsigibun gari yi saaria.

6 Ye Sɔɔlu u yi nua, yera Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa ma win nukura gbisa gem ka tia.

7 Yera u win kɛtɛba yiru sua u go u ye bɔtira bɔtira, ma u dera ba ka yen kpiri ni da Isirelin tem kpuro sɔɔ ba nɛɛ, nge mɛya ba koo baawuren kɛtɛba kua wi u yina u Sɔɔlu ka Samuɛli swĩi bà n tabu seewa.

Ma Yinni Gusunɔn bɛrum mu tɔn be mwa, yera be kpuro ba mɛnna ba yara nge tɔn turo.

8 Sɔɔlu u dera ba tɔn be gara gara Besɛkiɔ. Isireliban geera kuawa tɔnu nɔrɔbun suba gooba wunɔbu (300.000). Yudaba ba maa sãa tɔnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).

9 Ma ba Yabɛsigibun gɔro be sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i doo i bɛɛgibu sɔ̃ i nɛɛ, sia sere sɔ̃ɔ u ka ye, ba koo faaba wa.

Ye gɔro be, ba tura ba Yabɛsigii be sɔ̃ɔwa mɛ, yera ben nukura dora.

10 Ma ba Amɔniba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sia sa ko bɛɛ tii yɔ̃sua i ka sun ko nge mɛ n bɛɛ wɛ̃re.

11 Sɔɔlu u win tɔmbu bɔnu kua wuunu ita. Yen sisiru saa ye goo gbiikaa swĩ, u dera ba da ba Amɔniban sansani wɔri ba bu go go sere sɔ̃ɔ ka ye. Be ba tie ba yarinɛwa ba sebiri tia tia.

12 Yera Isireliba ba Samuɛli sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, berà ba ṅ daa kĩ Sɔɔlu u ko bɛsɛn sunɔ. Be ba gerua mɛ, a de bu yarima su bu go.

13 Adama Sɔɔlu u nɛɛ, ba ṅ goo goomɔ gisɔ, domi gisɔra Yinni Gusunɔ u sun faaba kua.

14 Ma Samuɛli u be kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na su da Giligaliɔ kpa su Sɔɔlun bandun dam sire.

15 Ma be kpuro ba da mi, ba Sɔɔlun bandun dam sire Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ba maa Yinni Gusunɔ siarabun yãkunu kua. Ma Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu.

Samuɛli u Isireliban kparabu deri

12

1 Samuɛli u Isireliba kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee na bɛɛn gere wura gãanu kpuro sɔɔ ma na bɛɛ sunɔ kua.

2 Tɛ̃ wiya u koo bɛɛ kpara, domi na tɔkɔ kua, nɛn seri burura, nɛn biba maa bukura nge bɛɛ. Wee na bɛɛ kpara saa nɛn aluwaasirun di sere n ka girari gisɔ.

3 I man seeda diiyo Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsan wuswaaɔ. Waran kɛtɛwa na mwaare. N kun mɛ, weren kɛtɛkuwa na mwa. Wara na taki diire. N kun mɛ, wara na dam dɔrere. Nge weren kɛ̃ra na mwaare n ka nùn gem wɛ̃. Wi na yen gaa kuare, kon yɛ̃ro yen dibu kɔsia.

4 Ba nɛɛ, a ṅ sun taki diire, a ṅ maa sun dam dɔrere. Mɛya a ṅ maa bɛsɛn goon kɛ̃ru mwaare a ka nùn gem wɛ̃.

5 Samuɛli u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ ka sunɔ wi u gɔsa ba sãa seeda gisɔ ma i ṅ kɔ̃sa gaa wa nɛ sɔɔ.

Ba nɛɛ, mɛya.

6 Yera Samuɛli u kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sãa nɛn seeda, wi, wi u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ma u bɛɛn baababa yarama saa Egibitin tem di.

7 N n mɛn na, i yɔ̃ro sɛ̃ɛ tɛ̃, kpa i bɛɛn taarɛ nɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kon bɛɛ win sɔm geenu yaayasia ni u kua bɛɛ ka bɛɛn baababan sɔ̃.

8 Yakɔbu ka wigibu ba da Egibitiɔ. Ma Egibitigibu ba ben bibun bweseru nɔni sɔ̃ɔwa, ma ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue u ka bu somi. Ma u bu Mɔwisi ka Aroni gɔria. Beya ba bu yara Egibitin di, ma ba dera ba sina tem mini.

9 Adama ba Gusunɔ ben Yinni wi duari. Ma u bu Hasorin tabu sunɔ Sisera nɔmu sɔndia ka Filisitiba ka Mɔabun sunɔ. Be kpurowa ba ka bu tabu kua ba bu kamia.

10 Yera ba Yinni Gusunɔ soka ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba durum kua domi ba nùn deri ba bũu tɔn durɔ be ba mɔ̀ Baaliba ka bũu tɔn kurɔ wi ba mɔ̀ Asitaate sãamɔ. Adama ù n bu wɔra ben yibɛrɛban nɔman di, ba koo nu deri bu nùn sã.

11 Ma Yinni Gusunɔ u bu Gedeoni gɔriama ka Baraki ka Yɛfite ka sere maa nɛ Samuɛli. Ma u bɛɛ wɔra saa

bɛɛn yibɛrɛban nɔman di be ba bɛɛ sikerenɛ, ma i sina ka alafia.
12 Adama sanam mɛ i wa ma Amɔniban sunɔ Nakasi u bɛɛ tabu wɔrim wee, yera i man sɔ̃ɔwa i nɛɛ, sunɔwa i kĩ u bɛɛ kpara, baa mɛ Yinni Gusunɔ u bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.
13 I nùn sunɔ bikia, ma u bɛɛ nùn wɛ̃. Sunɔ wi i kĩ mi, wi wee mi tɛ̃.
14 I n Yinni Gusunɔ nasie, ì n nùn sãamɔ, ì n win gari mɛm nɔɔwammɛ, ma i ɲ̀ win gere yinɛ, ma i nùn swĩi dee dee, bɛɛ ka bɛɛn sunɔ wi u bɛɛ kpare, i ko i gea wa.
15 Adama ì kun win gari mɛm nɔɔwɛ, ma i win gere yina, u koo bɛɛ nɔma doke nge mɛ u bɛɛn baababa kua.
16 Tɛ̃, i yɔ̃ro i wa gãa baka ni Yinni Gusunɔ u koo ko bɛɛn wuswaaɔ.
17 N ɲ̀ doo gɛ̃ɛrun saawa sa wãa mi tɛ̃? Kon Yinni Gusunɔ kana u de gura yu nɛ ka gbãsukunu. Sanam mɛya i ko gia ma durum baka i kua win mi, ye i ka tii sunɔ bikia.
18 Ma Samuɛli u Yinni Gusunɔ kana. Gura na tɔ̃ɔ te sɔɔ, ka gbãsukunu. Yera tɔn be kpuro ba Yinni Gusunɔ ka Samuɛli nasia.
19 Ma be kpuro ba Samuɛli sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a Gusunɔ wunɛn Yinni kanɔ bɛsɛ wunɛn bwãabun sɔ̃ kpa su ku ra gbi yèn sɔ̃ sa kpam durum sosi bɛsɛn durum gura sɔɔ domi sa tii sunɔ bikia.
20 Ma Samuɛli u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda. Geema, i kɔ̃sa ye kpuro kua, adama i ku maa gɛra Yinni Gusunɔn swaan di. I nùn sãawɔ ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro.
21 I ku gɛra i bũnu swĩi. Nu ɲ̀ arufaani gaa mɔ, nu ɲ̀ maa kpɛ̃ nu bɛɛ faaba ko, domi kama nu sãa.
22 Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u bɛɛ ko win tɔmbu, u ɲ̀ maa bɛɛ yinamɔ win yĩsi bakarun bɛɛrɛn sɔ̃.
23 Nɛn tii maa Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, na ɲ̀ maa bɛɛ kanaru kuammɛ. Domi yeya n ko n sãa nɛn durum win mi. Ko na n bɛɛ swaa gea sɔ̃ɔsimɔwa ye ya dɛnde.
24 I n gesi Yinni Gusunɔ nasie kpa i n nùn sãamɔ ka nuku tia ka bɛɛn gɔ̃rusu kpuro, kpa i n yaaye gãa baka ni u bɛɛ kua.
25 Adama ì n daa kɔ̃sa mɔ̀, i ko i kam kowa bɛɛ ka bɛɛn sunɔ wi.

Isireliba ba ka Filisitiba tabu kua

13

1 Sɔɔlu u mɔwa wɔ̃ɔ * sanam mɛ u bandu di Isireliba sɔɔ. Ye u bu kpara wɔ̃ɔ yiru,
2 yera u tɔnu nɔrɔbun suba ita (3.000) gɔsa be sɔɔ. Ben nɔrɔbun suba yiru (2.000) ya wãa ka wi Mikimasiɔ, Betɛlin guurun bera gia. Tɔnu nɔrɔbu (1.000) ba maa wãa ka Yonatam Gibeaɔ, Bɛnyamɛɛn temɔ. Ma u dera tɔn be ba tie ba wura ben yɛnusɔ.
3 Gibea miya Yonatam u Filisitiban tabu kowo wuuru garu wɔri u kamia. Ma Filisiti be ba tie ba yen baaru nua. Yera Sɔɔlu u dera ba kɔba so Isirelin tem kpuro sɔɔ ba nɛɛ, i de Heberuba kpuro bu baaru ye nɔ.
4 Yera Isireliba kpuro ba nua ma Sɔɔlu u Filisitiban tabu kowo be kamia sere ben mɔru seewa. Yera n dera Isireli be kpuro ba mɛnna Sɔɔlun mi ye u bu soka Giligaliɔ.
5 Ma Filisitiba ba maa mɛnna bu ka Isireliba tabu ko. Ba tabu kɛkɛba mɔwa nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka maa maasɔbu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000). Ben tabu kowobu ba ɲ̀ garirɔ. Ba dabiwa nge yani sɛɛri nim wɔ̃kun goorɔ. Ma ba na ba sansani gira Mikimasiɔ, Bɛti Afɛnin sɔ̃ɔ yari yeru gia.
6 Sanam mɛ Isireliba ba wa ma ba ɲ̀ kurɔ, domi Filisitiba ba bu sɛ̃ke, ma ba da ba kukua kpee wɔrusɔ, ka awĩi sɔɔ, ka kpee baaba sɔɔ, ka wɔrusɔ, sere ka dɔkɔ kpirinɔ.
7 Isireliba sɔɔ, gabu ba mam da sere Yuudɛnin guruɔ Gadi ka Galadin temɔ.
Adama Sɔɔlu u wãa Giligaliɔ. Be ba ka nùn wãa mi kpuro ba bɛrum soore ba diirumɔ.
8 Ba tɛ mi, ba kuawa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru nge mɛ Samuɛli u Sɔɔlu bura, adama Samuɛli u ɲ̀ nɛ. Yera tɔmba yarinam torua.

* **13:1** *wɔ̃ɔ* - Ye ba yorua Heberum sɔɔ, ya ɲ̀ dɛɛrɛ.

9 Yen sɔ̃na Sɔɔlu u nɛɛ, bu yaa sabenu
tama u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko
ka maa siarabun yãkunu. Ma u yãku
dɔ̃ɔ mwaararugii te kua ka win tii.
10 Saa ye u yãku te kua u kpa kese,
yera Samuɛli u kurama ma Sɔɔlu u
yarima u nùn sennɔ da.
11 Samuɛli u nɛɛ, mban sɔ̃na a yenin
bweseru kua.
Sɔɔlu u wisa u nɛɛ, na wa tɔmba
yarinamɔ ma a ɲ̀ nɛ saa ye a bura. Fil-
isitiba wee, ba maa mɛnnɛ Mikimasiɔ.
12 Ma na bwisika na nɛɛ, Filisitiba
ba koo man wɔrima Giligali mini, na
ɲ̀ maa Gusunɔ somiru kanɛ. Yen sɔ̃na
nɛn tii na yãku te kua.
13 Ma Samuɛli u nɛɛ, gari bɔkɔn
kookoosa a kua mi. A ɲ̀ Gusunɔ
wunɛn Yinnin wooda mɛm nɔɔwɛ ye u
nun wɛ̃. À n daa ye mɛm nɔɔwa, Yinni
Gusunɔ u koo raa de wunɛn bweseru
ta n bandu dii Isireliba sɔɔ sere ka
baadommaɔ.
14 Adama tɛ̃ wunɛn bandu ta ɲ̀ maa
tɛɛmɔ. Yinni Gusunɔ u koo goo kasu
wìn daa ya nùn wɛ̃re kpa u nùn ko win
tɔmbun kparo. Domi wunɛ, a ɲ̀ win
wooda mɛm nɔɔwɛ.
15 Ma Samuɛli u seewa u doona
Giligalin di. Yera Sɔɔlu ka win tabu
kowo be ba tie ba maa da Gibeaɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ. Ma u bu gara mi.
Ben geera kua tɔnu natan (600) saka.
16 Sɔɔlu ka win bii Yonatam ka tɔn be
ba ka bu wãa sannu, ba ben sansani
gira Gibea mi. Adama Filisitiban
sansani ya wãa Mikimasiɔ.
17 Filisitiban tabu kowobun wuunu
ita ya yara ben sansanin di ya Isireliba
wɔraa da. Wuu teera da Ofaran swaaɔ
Sualin temɔ.
18 Ma yirusera Bɛti Horonin swaa
swĩi. Ma itasera maa da Bɛnyamɛɛn
tem nɔɔ bura yerɔ wɔwa gaan bɔkuɔ
mi purukanu ra n wãa gbaburun bera
gia.
19 N deema sekobu sari Isireliban
tem kpuro sɔɔ domi Filisitiba ba nɛɛ,
ba ɲ̀ wure bu takobiba ko ɲ̀ kun mɛ
yaasi.
20-21 Yen sɔ̃na Isireliba ba ra de Fil-
isitiban mi bu ka ben naa tebonun
yari nɔɔ dera, ka ben dãkunu ka ben
gbɛ̃ɛ ka ben tebonu ka maa ben naa
kpara dɛkin nɔɔ sɛ̃nu.
22 Yen sɔ̃na tabun sanam mɛ sɔɔ, tɔn
be ba wãa Sɔɔlu ka win bii Yonatam
mi, ben goo kun takobi mɔ, ɲ̀ kun
mɛ yaasa. Sɔɔlu ka win bii Yonatam
tɔnawa ba yeba mɔ.
23 Ma Filisitiban tabu kowobun
wuu teeru gara yara ta da Mikimasiɔ,
bera mi guunu yiru nu yinna. N
deema miya ba ra ka sare.

Yonatam u Filisitiba kamia

14

1 Sɔ̃ɔ teeru Yonatam, Sɔɔlun bii, u
win bɔ̃ɔ aluwaasi wi u ra win tabu
yãnu sɔbe sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a na su da
Filisitiban tabu kowo wuu ten mi, te
ta wãa giɔ.
Adama u ɲ̀ Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ma u gam
dɔɔ.
2 Sɔɔlu u wãa Migoroniɔ Gibean
bɔkuɔ dãru garun nuurɔ te ba ra soku
gerenadi. Tɔn be ba wãa ka wi, ben
geera sãawa tɔnu natan (600) saka.
3 N deema yãku kowo wi ba mɔ̀ Aya
u wãa tɔn ben suunu sɔɔ u sãa yãa ni ba
ra ka bikiaru ko Gusunɔn mi nɛni. Aya
wi, u sãawa Akitubun bii. Akitubu
wi, ka win wɔnɔ Ikabɔdu, be, ba maa
sãawa Finɛɛsin bibu. Finɛɛsin tun-
dowa Eli, wi u raa sãa Yinni Gusunɔn
yãku kowo Siloɔ. Tɔnu nata ye sɔɔ, goo
kun yɛ̃ Yonatam u yara.
4 Swaa ye Yonatam u swĩi u ka da Fil-
isitiban tabu kowo ben mi, ya kpawa
ka kpee bakanu yirun baa sɔɔ. Teerun
yĩsira Bosɛsi, yirusera maa Sɛnɛ.
5 Teera wãa swaa yen sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia Mikimasin deedeeru. Teera
maa wãa Geban deedeeru.
6 Yonatam u win bɔ̃ɔ aluwaasi wi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a na su da bango sari ben
mi. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo sun
somi. Domi gãanu sari ni nu koo nùn
ganɛ u kun ka sun faaba kue, baa sà
kun dabi.
7 Aluwaasi wi, u nɛɛ, a koowo kpuro
ye a gɔ̃ru doke, a ku sika ko. Na wãa ka
wunɛ.
8 Ma Yonatam u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, su
da ben bera gia kpa bu sun wa.
9 Bà n nɛɛ, su yɔ̃ro su bu ma, sa ko
yɔ̃rawa su bu ma.
10 Bà n maa nɛɛ, su na ben mi, sa
ko dawa, domi ben soku tera ta ko n

sãa yĩreru ma Yinni Gusunɔ u sun bu nɔmu bɛria.
11 Ma be yiru ye, ba dera Filisitiba ba bu wa. Ma Filisiti be, ba nɛɛ, Heberuba wee, ba yarimamɔ wɔrusun di mi ba raa kukua.
12 Ma Filisitiban tabu kowo be, ba Yonatam ka win aluwaasi wi nɔɔ kõ ba nɛɛ, i na mini su bɛɛ gari gɛɛ sõ.
Ma Yonatam u win bõɔ aluwaasi wi sõɔwa u nɛɛ, a man swĩima domi Yinni Gusunɔ u sun bu nɔmu bɛria, bɛsɛ Isireliba.
13 Yera durɔ u kabura u ka yɔɔwa u da mi ba wãa ma aluwaasi wi, u nùn swĩi. Ye ba tura mi, ma u bu soomɔ u suririmɔ. Yera win bõɔ aluwaasi wi, u bu goomɔ win biruɔ.
14 Ben tabun tore ye sɔɔ, be yiru ye, ba tɔmbu gowa nge tɔnu yɛndun saka batuma piibu sɔɔ.
15 Ma bɛrum Filisitiban tabu kowobu mwa kpuro be ba wãa sansaniɔ, ka be ba wãa tabu gberɔ, ka be ba sansani kõsu, ka maa be ba yarimɔ ba tɔmbu wɔraa daamɔ. Sere ka tem tii mu yĩirumɔwa ma tɔmba burisina. Gusunɔwa u dera yabu ye kpuro ya koora mɛ.
16 Be ba Sɔɔlun sansani kõsu Gibeaɔ Bɛnyamɛɛn temɔ, ba wa Filisitiban tabu kowo dabinu ba duku dukubu mɔ̀ baama kpuro.
17 Ma Sɔɔlu u win tɔmbu sõɔwa u nɛɛ, i bɛsɛn tɔmbu mɛnnɔ i ben yĩsa soku kpa su wa be ba kun wãa mi.
Ma ba kua mɛ, ba deema Yonatam ka win bõɔ aluwaasi wi u ra win tabu yãnu sɔbe, beya ba sari mi.
18 Ma Sɔɔlu u Aya sõɔwa u nɛɛ, u Gusunɔn woodan kpakororu suama.
N deema kpakoro te, ta wãa Isireliban sansaniɔ sanam mɛ.
19 Nge mɛ Sɔɔlu u ka yãku kowo wi gari mɔ̀, wure ni nu wãa Filisitiban sansaniɔ nu sosimɔwa nu dɔɔ. Yera Sɔɔlu u yãku kowo wi sõɔwa u nɛɛ, a kpakoro te derio, su ku maa Gusunɔ gãanu bikia.
20 Ma Sɔɔlu ka win tabu kowobu ba mɛnna ba da tabu gberɔ, ba deema wee Filisitiba ba burisinɛ ba goonamɔ ka takobi.
21 N deema Heberu gabu ba raa yoru dimɔ Filisitiban mi, sere ba ka bu da ben sansaniɔ. Adama ye ba Sɔɔlu ka Yonatam ka begibu wa, yera ba tii wuna ba wura ben mi.
22 Isireli gabu ba raa maa kukua Efaraimun guunun bera gia. Ye ba nua ma Filisitiba ba duki mɔ̀, yera ba seema ba wɔri tabu sɔɔ ba bu naa swĩi,
23 ba ka tura Bɛti Afɛnin wuswaaɔ. Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Isireliba faaba kua dɔma te.

Isireliba ba Yonatam yakia

Sɔɔlu nɔman di

24 Isireliba ba nɔni sõɔra gem gem dɔma te, yèn sõ Sɔɔlu u bõrua u nɛɛ, ma n kun mɔ na nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsia, wi u di yoka yu sere turi, kon yɛ̃ro gowa. Yen sõna tɔn be sɔɔ, goo kun dĩanu dende.
25 Sɔɔlun tɔmbu kpuro ba tura dãa sõɔwɔ mi tim mu tɛrie temɔ.
26 Sanam mɛ ba sõɔ ge duɔ, ba deema wee, tim mɛ, mu koka temɔ. Ka mɛ, goo kun kãka u mu dabure domi ba bõri yi nasie.
27 Adama Yonatam u ṅ daa nua ma win tundo u tɔn be kirɔ kua ka bõri. Yera u dɛka ye u nɛni ka tim bau sɔka u wuna u nɔɔ kpɛ̃ɛ, ma u dam wa.
28 Saa ye sɔɔra tɔn ben turo u nùn sõɔwa u nɛɛ, wunɛn tundo u sun kirɔ kua ka bõri u nɛɛ, wi u di gisɔ, u koo yɛ̃ro go. Yera n dera tɔn be, ba ka wasira gem gem.
29 Ma Yonatam u nɛɛ, nɛn baaba u bɛsɛn tɔmbu nɔni sõɔmɔwa. A ṅ wa nge mɛ na dam wa sanam mɛ na tim mɛn fiiko di?
30 N koo raa wɛ̃ra too tɔn be, bà n di baa fiiko ye ba wɔra ben yibɛrɛban nɔman di. Domi ba koo raa Filisiti be go n kere mɛ.
31 Dɔma te, ba Filisitiba gowa saa Mikimasin di sere ka Ayaloniɔ. Ma ba wasira gem gem.
32 Yera ye Filisitiba ba deri, ba ye kata kua ba gura. Ba yãanu ka kɛtɛba ka kɛtɛ binu mwɛɛrimɔ ba goomɔ ma ba yaa ye temmɔ mi ya kpĩ yɛm sɔɔ.
33 Saa ye sɔɔra ba Sɔɔlu sõɔwa ba nɛɛ, wee, tɔn be, ba Yinni Gusunɔ torarimɔ ba yaa temmɔ mi ya kpĩ yɛm sɔɔ.
Ma Sɔɔlu u nɛɛ, naanɛ sarirugibu bɛɛ! I kpee bakaru bimiama mini tɛ̃.

34 Kpa i baawure sɔ̃ u ka win kɛtɛ ɲ̀
kun mɛ win yãaru na u saka mi, kpa u
da u di. Bà n kua mɛ, ba ɲ̀ maa Yinni
Gusunɔ torarimɔ.
Wɔ̃ku te sɔɔ, tɔn ben baawure u ka
win kɛtɛ na u go mi.
35 Ma Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ yãku
yeru kua mi, tera ta sãa gbiikiru ni u
kua sɔɔ.
36 Yen biru u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
su da su Filisitiba naa gira wɔ̃kuru su
bu wɔri sa n ben yãnu guramɔ sere
yam mu ka sãra. Su ku ra ben goo deri,
baa turo.
Ma ba nɛɛ, a koowo mɛ n nun wɛ̃re.
Adama yãku kowo u nɛɛ, su gina da
su Gusunɔ bikia.
37 Ma Sɔɔlu u Gusunɔ bikia u nɛɛ, n
doo n Filisitiba naa gira? Kaa sun bu
nɔmu bɛria?
Adama Gusunɔ u ɲ̀ nùn wisa dɔma
te.
38 Yera Sɔɔlu u nɛɛ, i mɛnnama bɛɛ
be i sãa wirugibu kpa su gia mi torara
wãa gisɔ.
39 Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, wi
u ra Isireliba faaba ko, baa ɲ̀ n nɛn bii
Yonatam na, u tora, u koo gbiwa.
Adama tɔn ben goo kun nùn wisa.
40 Ma u nɛɛ, i doo i yɔ̃ra miɔnɔ, nɛ ka
nɛn bii Yonatam sa ko maa yɔ̃ra mini.
Tɔn be, ba nɛɛ, a koowo mɛ n nun
wɛ̃re.
41 Ma Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni, a
sun sɔ̃ɔsio ka yĩreru mi torara wãa.
Ma torara sɔ̃ɔsira Yonatam ka
Sɔɔlun bera gia. Be ba tie ba yara.
42 Sɔɔlu u kpam nɛɛ, n tiara nɛ ka nɛn
bii.
Ma torara sɔ̃ɔsira Yonatam mi.
43 Sɔɔlu u Yonatam sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
man sɔ̃ɔwɔ ye a kua.
Yonatam u nɛɛ, na tim bau sɔka
ka dɛka ye na nɛni ma na mɛn fiiko
denda. Nɛ wee, na wura n gbi.
44 Yera Sɔɔlu u nɛɛ, nà kun nun go,
Yonatam, Gusunɔ u man kua nge mɛ u
kĩ.
45 Adama tɔn be, ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, Yonatam, wi u Isireliba faaba
baka yeni kua, wiya u koo gbi? Sere
ka Yinni Gusunɔn wãaru, baa win seri
tia ya ɲ̀ wukuramɔ yu wɔri. Domi ka
Gusunɔn somira u sɔmburu kua gisɔ.
Mɛsuma ba ka Yonatam yakia u ɲ̀ ka
gu.
46 Yen biru Sɔɔlu u sina u ɲ̀ maa
Filisitiba naa swĩi. Ma Filisiti be, ba
wura ben temɔ.

Sɔɔlun nasara

47 Sanam mɛ Sɔɔlu u bandu di u kpa
Isireliban suunu sɔɔ u ka win yibɛrɛba
tabu kua u ka sikerena. Bera Mɔabuba
ka Amɔniba ka Edɔmuba ka Soban
sinambu ka sere maa Filisitiba. Mi u
tabu da da kpuro u ra kamiɛwa.
48 Sɔ̃ɔ teeru u tabu kua ka wɔrugɔru
u Amalɛki be ba bu dam dɔremɔ
kamia u Isireliba faaba kua ben
nɔman di.
49 Sɔɔlun bii tɔn durɔbun yĩsa wee,
Yonatam ka Yisifi ka Maakisua. Win
bii tɔn kurɔ gbiikoon yĩsira Mɛrabu,
yiruse maa Mikali.
50 Win kurɔn yĩsira Akinɔamu,
Akimasin bii. Win tabu sunɔwa
Abinɛɛ, Nɛrin bii. Nɛri sãawa Sɔɔlun
tundon mɔɔ.
51 Kisi, Sɔɔlun tundo, ka Nɛri,
Abinɛɛn tundo, ba sãawa Abiɛlin bibu.
52 Sɔɔlun wãaru kpuro sɔɔ, tabu kun
dwiiyare wi ka Filisitiban baa sɔɔ. Yen
sɔ̃na win tɔmbu sɔɔ, ù n goo wa wi
u dam mɔ u wɔrugɔru mɔ, u ra yɛ̃ro
mwaamɛwa u ko win tabu kowo.

Isireliba ka Amalɛkiban tabu

15

1-2 Samuɛli u Sɔɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gɔrima
wunɛn mi, n nun gum wisi n ka sɔ̃ɔsi
ma u nun gɔsa a ko sunɔ win tɔmbu
Isireliban suunu sɔɔ. Yen sɔ̃ tɛ̃, a
swaa dakio a nɔ ye u gerua. U nɛɛ,
u koo Amalɛkiba dibu kɔsia ye ba ka
Isireliba swaa bura sanam mɛ ba yara
Egibitin di.
3 Yen sɔ̃, a doo a bu wɔri kpa a ye
ba mɔ kpuro kpeerasia mam mam. A
ku de bu tiara. A bu goowo kpuro tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu sere ka
bii wɛ̃ɛnɔ, ka maa ben yaa sabenu.
4 Ma Sɔɔlu u win tɔmbu mɛnna u
gara Telaimuɔ. Win tabu kowobun
geera kua nɔrɔbun suba goobu
(200.000), ma Yudaba ba maa kua
tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000).
5 Sanam mɛ Sɔɔlu ka win tabu
kowobu ba tura Amalɛkiban wuu

bɔkɔwɔ, yera ba kukua gen wɔwa gaa sɔɔ.
6 Ma Sɔɔlu u Keniba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu
de bu tii wuna Amalɛkiban min di,
kpa wi, u ku raa bu mɛnna u go kpuro
sannu. Domi be, ba Isireliba durom
kuawa saa ye ba wee Egibitin di. Ma
Keni be, ba yara saa Amalɛkiban min
di.
7 Yen biru Sɔɔlu ka win tabu
kowobu ba Amalɛkiba wɔri ba bu
sunka saa Hafilan di sere ka Suriɔ ye
ya wãa Egibitin sɔ̃ɔ yari yeru gia.
8 Ma ba ben sunɔ mwa wi ba
sokumɔ Agagi. Be ba tie, ma ba bu go
ka takobi.
9 Adama Sɔɔlu ka win tabu kowobu,
ba Agagi deri, ba ɲ̀ nùn go, ka sere maa
yaa sabe ni nu gea sãa, yãanu ka kɛtɛba
ka naa kpɛmi ka yãa kpɛmminu ni nu
gum mɔ ka baayere kpuro ye ya gea
sãa. Ba yina bu ye kpuro kpeerasia
mam mam. Adama ye ya ɲ̀ dam mɔ ka
ye ya ɲ̀ waabu wã, ba ye kpuro gowa
mam mam.
10 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka
Samuɛli gari kua u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
11 nɛn nukura sankira ye na ka Sɔɔlu
kua sunɔ. Domi u man biru kisi, u ɲ̀
nɛn gere mɛm nɔɔwɛ.
Ye Samuɛli u gari yi nua, yera
u mɔru kua gem gem, ma u Yinni
Gusunɔ nɔɔgiru sue wɔ̃ku giriru.
12 Sisiru bururu u seewa yellu u
dɔɔ u ka Sɔɔlu yinna. Adama ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Sɔɔlu u da wuu ge ba mɔ̀
Kaamɛli gia. Miya u kperu garu gira
tɔmbu bu ka win nasara yaaya. Min
diya u maa gɔsira u da Giligaliɔ.
13 Ma Samuɛli u da win mi. Ye Sɔɔlu
u Samuɛli wa, yera u nɛɛ, Gusunɔ u
nun domaru kua. Wee na kpuro kua
ye u man yiire.
14 Samuɛli u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, amɔna
na ka yãanu ka kɛtɛban wuri nɔɔmɔ.
15 Sɔɔlu u nɛɛ, tabu kowoba ba
yãanu ka kɛtɛ geenu gɔsa ba ka wɔma
saa Amalɛkiban min di kpa bu ka
Gusunɔ wunɛn Yinni yãkuru kua.
Adama ba ye ya ɲ̀ gea sãa kpeerasiawa
mam mam.
16 Ma Samuɛli u nɛɛ, a sakuo n nun
sɔ̃ ye Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa gĩa
wɔ̃kuru.
Sɔɔlu nɛɛ, a geruo.
17 Samuɛli u nɛɛ, yellu a tii garisiwa
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, ma Yinni Gusunɔ u nun
gɔsa a kua Isireliban sunɔ.
18 Ma u nun gɔra u nɛɛ, a doo a
Amalɛki durumgii be tabu wɔri a bu
go a kpeerasia mam mam.
19 N n mɛn na, mban sɔ̃na a ɲ̀ Yinni
Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ. Mban sɔ̃na
i kua ye ya ɲ̀ nùn dore, i ben yãnu kata
kua i gura.
20 Sɔɔlu u nɛɛ, na Yinni Gusunɔn
gere mɛm nɔɔwa fa. Na da mi u man
gɔra, ma na Amalɛkiban sunɔ Agagi
mwa na ka na, ma na win tɔmbu go
mam mam.
21 Adama nɛn tabu kowoba ba ben
yãanu ka ben kɛtɛ geenu mwaama bu
ka Gusunɔ wunɛn Yinni yãkuru kua
Giligaliɔ.
22 Samuɛli u nɛɛ, mba Yinni Gusunɔ
u kĩru bo. Yãkunu? Nge mɛm nɔɔbu.
Wee mɛm nɔɔbu bu yãkuru kere. Wii
kpĩibu bu maa yãku yaa gum kere.
23 Wi u ku ra Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ u
sãawa taarɛgii nge sɔro. Wi u ku ra
nùn wiru kpĩiyɛ, u sãawa nge bũu sãɔ.
Tɛ̃, yèn sɔ̃ a Yinni Gusunɔn gere yina,
win tii u maa nun yina, u nun bandu
yara.
24 Yera Sɔɔlu u Samuɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, na durum kua, na Yinni Gusunɔn
wooda sara ka maa wunɛn gere. Na
nɛn tɔmbun bɛrum kua ma na ben
gere wura.
25 Adama na nun kanamɔ, a man
nɛn durum suuru kuo, kpa a ka man
wura Giligaliɔ, n ka Yinni Gusunɔ sã.
26 Ma Samuɛli u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
na ɲ̀ maa ka nun wurɔ. Domi a Yinni
Gusunɔn gari yina. Mɛya u maa nun
yina, u nun bandu yara.
27 Sanam mɛ Samuɛli u gɔsirɔ u ka
doona, yera Sɔɔlu u win yaberun swaa
gaba, ma yabe te, ta gɛ̃ɛra.
28 Samuɛli u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u nun Isireliban bandu
wɔrari gisɔ u tu goo wɛ̃ wi u nun sanɔ
kere.
29 Gusunɔ, Isireliban Yinni yiikogii
u ku ra weesu ko, u ku ra maa win
himba gɔsie, domi u ɲ̀ sãa nge tɔnu.
30 Sɔɔlu u kpam nɛɛ, na durum
kua, adama tɛ̃ na nun kanamɔ a man

bɛɛrɛ dokeo nɛn tɔmbu Isireliba ka ben guro gurobu kpuron wuswaaɔ. A ka man gɔsiro Giligali mi kpa n ka Gusunɔ wunɛn Yinni sã.
31 Ma Samuɛli u gɔsira u ka Sɔɔlu da. Sɔɔlu u Yinni Gusunɔ sãwa.
32 Yera Samuɛli u nɛɛ, i ka man Agagi, Amalɛkiban sunɔ wi naawa mini. Ma Agagi wi, u susi ka nuku dobu. Domi u bwisika ma gɔɔ nùn sarari.
33 Adama Samuɛli u nɛɛ,
nge mɛ wunɛn takobi ya tɔn kurɔbu gabun bibu go,
nge mɛya wunɛn mɛro u koo maa bii bia.
Ma Samuɛli u Agagi go u bɔtira Yinni Gusunɔn sãa yerɔ Giligaliɔ.
34 Yen biru Samuɛli u da Ramaɔ, Sɔɔlu maa da win yɛnuɔ Gibeaɔ.
35 Sere Samuɛli u ka gu, u ṅ maa Sɔɔlu mɛɛrim daare. Adama u ra n nùn swĩiyammɛwa yèn sõ Gusunɔn nuki sankira ye u ka nùn kua Isireliban sunɔ.

Gusunɔ u Dafidi gɔsa

u ka ko sunɔ

16

1 Yinni Gusunɔ u Samuɛli sõɔwa u nɛɛ, sere saa yerà kaa n wãa a n Sɔɔlu swĩiyammɛ. Domi na nùn bandu yara. U ṅ maa kpẽ u bandu di Isireliba sɔɔ. Yen sõ, a gum yibio wunɛn kɔba ye sɔɔ kpa n nun gɔri a da Isai, Bɛtelehɛmugiin mi. Domi na win bii turo gɔsa u ka ko sunɔ wi na kĩ.
2 Adama Samuɛli nɛɛ, amɔna kon ko n ka da mi, domi Sɔɔlu ù n ye nua, u koo man go.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiba suo kpa a nɛɛ, a nawa a ka man yãkuru kua.
3 Kpa a Isai soku yãku yeru mi. Miya kon nun sõ ye kaa ko. Yera a gum tãre wi kon nun sõɔsin wirɔ.
4 Samuɛli u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. Ye u na Bɛtelehɛmuɔ, yera wuu gen guro gurobu ba na win mi ka bɛrum ba nɛɛ, n ka sere do mɛ?
5 Ma Samuɛli u bu wisa u nɛɛ, n do gbãa gbãa. Na nawa n ka Yinni Gusunɔ yãkuru kua. I bɛɛn tii disi wunario kpa i na yãku yerɔ.
Ma Samuɛli u maa Isai ka win bii tɔn durɔbu soka. Ba tii disi wunari ba na yãku yeru mi.
6 Saa ye be kpuro ba tunuma, yera Samuɛli u Eliabu wa. Ma u bwisika u nɛɛ, à n da wiya mi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa.
7 Adama Yinni Gusunɔ u Samuɛli sõɔwa u nɛɛ, a ku win wasin buram mɛɛri, ṅ kun mɛ win gunum, n ṅ wi, na gɔsa. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ, na ku ra wasin buram mɛɛri nge tɔnu. Gõruwa na ra mɛɛri.
8 Ma Isai u Abinadabu soka, u dera u susi Samuɛlin wuswaaɔ. Ma Samuɛli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun maa wini gɔsa.
9 Ma Isai u dera Sama u susi Samuɛlin wuswaaɔ. Adama Samuɛli u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kun winin tii gɔsa.
10 Isai u dera win bibu nɔɔba yiru ba susi Samuɛlin wuswaaɔ. Adama Samuɛli u nùn sõɔwa u nɛɛ, Yinni kun ben goo gɔsa.
11 Ma u Isai bikia u nɛɛ, wunɛn bii tɔn durɔbu kpurowa mini?
Isai u nùn wisa u nɛɛ, ben dãako wi ba mɔ̀ Dafidi, wiya u woo, u yãanu kparamɔ.
Yera Samuɛli u nɛɛ, a de bu nùn kasuma. Domi sa ṅ kpẽ su yãkuru ko ma n kun mɔ u na.
12 Ma Isai u dera ba nùn kaso da ba ka na. Dafidi wi, u sãawa tɔn swãɔ, u wasi bwãa do, u maa waabu wã. Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a seewo a nùn gum mɛ tãre domi wiya na gɔsa.
13 Yera Samuɛli u win kɔba ye sua u nùn gum mɛ tãre win maabun wuswaaɔ. Ma Gusunɔn Hunde u Dafidi yɔɔwa saa dɔma ten di.
Yen biru Samuɛli u gɔsira u wura Ramaɔ.
14 Yen biru Gusunɔn Hunde u Sɔɔlu deri ma Yinni Gusunɔ u dera hunde kõsa ya nùn tõya mɔ̀.
15 Ma Sɔɔlun bwãabu ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u dera hunde kõsa ya nun tõya mɔ̀.
16 N n mɛn na, bɛsɛn yinni, a de su goo kasu wi u mɔrɔku soberu yẽ. Yinni Gusunɔ ù n dera hunde kõsa ya nun seeri, kpa u mɔrɔku ge so kpa yu sara.

17 Ma Sɔɔlu u win bwãa be wisa u
nɛɛ, i doo i goo kasu wi u mərəku
soberu yɛ̃ sãa sãa kpa i ka nùn na nɛn
mi.
18 Ma win bɔ̃ɔ turo u nɛɛ, na Isai
Bɛtelehɛmugiin bii turo waare wi u
mərəku soberu yɛ̃. U maa wərugəru
mə gem gem, u sãawa tabu durə, u ra
maa gari gere ka laakari. Durə burən
tiiwa. Yinni Gusunə maa wãa ka wi.
19 Yera Sɔɔlu u gəra Isain mi, u nɛɛ,
a man wunɛn bii Dafidi yãa kparo wi
kɛ̃ɛma u na nɛn mi.
20 Ma Isai u pɛ̃ɛ sua ka tam mɛ
ba doke yaa gənan bəəru sɔɔ, ka boo
kpɛmu, u ye kpuro kɛtɛku sɔbi. Ma u
Dafidi swaa sure ka yãa ni kpuro u da
Sɔɔlun mi.
21 Ye u tura mi, u kua win bɔ̃ɔ. Sɔɔlu
u nùn kĩa gem gem ma u nùn kua win
tabu yãa sɔwo.
22 Ma Sɔɔlu u maa gəra Isain mi, u
nɛɛ, a man Dafidi derio u n sãa nɛn sɔm
kowo, domi win daa ya man dore.
23 Saa dəma ten di, Yinni Gusunə
ù n dera hunde kɔ̃sa ya Sɔɔlu seeri,
Dafidi u ra win mərəku suewa u so,
kpa hunde kɔ̃sa ye, yu sara. Kpa win
laakari yu wurama mam mam.

Dafidi ka Goliati

17

1 Yen biru Filisitiba ba ben tabu
kowobu mɛnna ba tabun sɔəru kua
Sokoɔ Yudan temə. Ba ben sansani
gira Efɛsi Damimuə, ye ya wãa Soko ka
Asekan baa sɔɔ.
2 Sɔɔlu ka Isireliba ben tii ba mɛnna
ba ben sansani gira Elan wəwa sɔɔ.
Miya ba tabu kpĩ bu ka Filisitiba wəri.
3 Filisitiba ba yɔ̃ wəwa yen bera gee,
ma Isireliba ba maa yɔ̃ yen bera giə.
4 Tabu durə goo u yarima Filisitiban
sansanin di, u da u yɔ̃ra sansani yiru
yen baa sɔɔ. Win yĩsira Goliati. Gatin
diya u na. Ma win gunum tura gəm
soonu nəəba tia ka bənu.
5 U sii gandun furə doke, ka sii
gandun tarakpe ye ba kua nge swãa
kokosu. Yen bunum mu kua kilo
wata.
6 U maa sii gandun kərəm doke, ma
u sii gandun yaasa bɛki.
7 Yaasa yen buru ta sãawa nge we-
son dɛka ye u ra beku yasa tɛ̃ke. Yen
bɛm bunum tura kilo nəəba yirun
saka. Ma tabu kowo goo u nùn gbiiye
u win tɛrɛru nɛni.
8 Goliati wi, u yɔ̃ra u gbãra u Isire-
liban tabu kowobu sɔ̃əwa u nɛɛ, mban
sɔ̃na i yarima i tabu sĩa kpĩ. I ǹ yɛ̃
ma nɛ Filisitiwa, bɛɛ maa Sɔɔlun yobu?
I goo gəsio bɛɛn suunu sɔɔ u na u ka
man sanna.
9 U n kpĩa u man kamia u go, nɛn
təmbu bu ko bɛɛn yobu. Adama nà n
nùn kamia na go, bɛɛya ko i ko bɛsɛn
yobu, kpa i sun sã.
10 Sannəwa na kĩ gisə. I goo wunama
wi u koo ka man sanna.
11 Ye Sɔɔlu ka Isireliba kpuro ba
Filisiti win gari yi nua, ma bɛrum bu
mwa gem gem.
12 Dafidi wee, u sãawa Isain
bii. Isai wi, Efaratigiiwa wi u wãa
Bɛtelehɛmuə Yudan temə. Bii tən
durəbu nəəba itawa u mara. Sɔɔlun
waati ye sɔɔ, u sãawa durə təkəru gem
gem.
13 Win bii bukurobu ita ba Sɔɔlu
swĩi ba ka tabu da. Ben yĩsa wee,
Eliabu ka Abinadabu ka Sama.
14 Sanam mɛ ba wãa Sɔɔlun
sansaniə, win bii dãako Dafidi
15 u ra dewa Bɛtelehɛmuə u ka win
tundon yãanu kpara kpa u gəsirama
Sɔɔlun mi.
16 Saa ye sɔɔ, Goliati wi, u ra nɛwa
Isireliban wuswaaə bururu ka yoka u
ka tii bu sɔ̃əsi. Mɛya u kua sere sɔ̃ə
weeru.
17 Sɔ̃ə teeru Isai u win bii Dafidi
sɔ̃əwa u nɛɛ, a gbere səndanu saaki tia
suo ka pɛ̃ɛ wəku te, kpa a ka wunɛn
maabu daawa fuuku tabu gberə.
18 A maa gasanu wəku te suo a ben
wuurun wirugii wɛ̃ kpa a wa nge bà n
bwãa do, kpa a ka gãanu wurama ben
min di ni nu koo man sɔ̃əsi ma a tura
mi.
19 Ba wãa ka Sɔɔlu ka Isireliban tabu
kowobu Elan wəwaə. Miya ba tabu mò
ka Filisitiba.
20 Sisiru buru buru, Dafidi u seewa
u yãa ni goo nəmu səndia. Ma u win
səmunu sua u doona nge mɛ Isai u nùn
yiire. Ye u tura mi, u deema wee, tabu

kowoba yarimamɔ ba tabun sɔɔru mɔ̀.
Ba gbamgba soomɔ ba kuuki mɔ̀.
21 Isireliba ka Filisitiba ba tabu
tɛriamɔ.
22 Dafidi u win sɔmunu sɔbia u
yãnun kõso nɔmu bɛria, ma u duka da
tabu gberɔ u win maabu deema u bu
tɔbura.
23 Sanam mɛ u ka bu gari mɔ̀, wee
Filisitiban tabu durɔ Gatigii wi ba mɔ̀
Goliati u kurama saa Filisitiban tabu
sĩan di. U win gari yi saarim seewa,
ma Dafidi u yi nua.
24 Ye Isireliba ba durɔ wi wa, be
kpuro ba bɛrum soora gem gem ba
duki yakikira.
25 Ma ba mɔ̀, durɔ wi wee, u maa
yarima u ka sun nɔɔ kasu. Wi u kpĩa
u nùn go, sunɔ u koo yɛ̃ro dukia baka
wɛ̃, kpa u nùn win bii wɔndia kɛ̃ kurɔ.
Mɛya yɛ̃ron yɛnugiba ko n tii mɔ. Sunɔ
kun maa bu gãanu bikiamɔ.
26 Ma Dafidi u be ba wãa win bɔkuɔ
bikia u nɛɛ, wara ra n Filisiti, bango
sarirugii wi, u sere ka bɛsɛ Gusunɔn
tabu kowobu nɔɔ kasu. Mba ba koo
yɛ̃ro wɛ̃ wi u nùn go, ma u Isireliba
sekuru yara.
27 Ba nùn sõɔwa ye ba raa gerunamɔ.
Ba nɛɛ, yeni ka yeniwa ba koo yɛ̃ro wɛ̃
wi u nùn go.
28 Ye Eliabu Dafidin mɔɔ tɔnwero u
nua Dafidi u gari mɔ̀ ka tɔn be, u ka
nùn mɔru kua u nùn bikia u nɛɛ, wara
a sere yãa gõɔ piibu ge deria gbaburɔ.
Na wunɛn anayisiru yɛ̃ ka wunɛn woo
bɔbunu. Na yɛ̃ ma a na a ka tabu
mɛɛriwa.
29 Dafidi u wisa u nɛɛ, mba n kua.
Baa gari na ɔ̀ kpɛ̃ n bikia?
30 Ma u nùn biru kisi u da u goo
gari bikia. Yera ba nùn wisa nge mɛ
gbiikoba raa gerua.
31 Be ba nua ye Dafidi u gerua, yera
ba da ba Sɔɔlu saaria. Ma Sɔɔlu u Dafidi
sokusia.
32 Dafidi u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ, a ku
de goon tororu tu kara Filisiti win sõ,
yinni, kon da n ka nùn sanna.
33 Sɔɔlu u nɛɛ, a ɔ̀ kpɛ̃ a susi Fil-
isiti win mi, a sere ka nùn sanna.
Domi wunɛ bii piibuwa gina. Durɔ
wi, u maa sãawa tabu durɔ saa win
aluwaasirun di.
34 Ma Dafidi u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ,
na raa sãawa nɛn tundon yãa kparo.
Gbee sunɔ, ɔ̀ kun mɛ yaa kõsa gaa yà
n na ya yãa teeru mwa yãa gõɔ sɔɔ,
35 na ra ye naa girewa kpa n ye so
n yãa te wɔra yen nɔɔn di. Yà n man
sĩirema yen nɔɔ gbiniya na ra nɛnɛ n ka
ye so n go.
36 Yinni na yaa kõsi goore. Nge mɛya
kon maa Filisiti bango sarirugii wini
go nge yen tia, domi u Gusunɔn tabu
kowobu nɔɔ kasu.
37 Yinni Gusunɔ wi u man wɔra saa
gbee sunɔ ka yaa kõsa yen min di u koo
maa man wɔra Filisiti win nɔman di.
Ma Sɔɔlu u nɛɛ, a doo kpa Yinni
Gusunɔ u nun yõre.
38 Ma Sɔɔlu u win tiin tabu yãnu
kpuro sua u Dafidi sebusia. Niya
tarakpe ka sii gandun furɔ,
39 ka takobi. Yen biruwa Dafidi u
kookari kua u ka sĩ, domi u ɔ̀ yen
dɔɔnɛ mɔ. Adama u Sɔɔlu sõɔwa u nɛɛ,
na ɔ̀ kpɛ̃ n ka yeniba kpuro sĩ, domi na
ɔ̀ yen dɔɔnɛ mɔ.
Ma u ye pota u yi.
40 Yera u win dɛka sua u da u kpee
gori nɔɔbu dɔbura daarɔ u yi doke win
kpara bɔɔrɔ ma u win kpurantɛɛru sua
u susi Filisiti win mi.
41 Saa ye sɔɔ, Filisiti wi, u win
tɛrɛ nɛnɔ gbiisie ba ka susimɔ ba dɔɔ
Dafidin mi.
42 Ye Filisiti wi, u Dafidi mɛɛra tii, u
wa ma aluwaasi kpɛmbuwa, tɔn swãa
durɔ burɔ, yera u nùn gema.
43 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, nɛ bõɔwa a
ka sere dɛki suama a man kasu? Yera
u Dafidi bõrusi ka win bũnun yĩsiru.
44 Ma u nɛɛ, a susima, kon de gunɔsu
ka gbeeku yɛɛ yu wunɛn yaa di.
45 Dafidi wi, u Filisiti wi sõɔwa u
nɛɛ, wunɛ wee a ka man sannɔ wee
ka takobi ka yaasa ka saka. Adama nɛ,
na ka nun sannɔ weewa ka Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinnin yĩsiru, wi u maa
sãa Isireliban tabu kowobun Yinni wi
a nɔɔ kasu.
46 Gisɔ Yinni Gusunɔ u koo man
nun nɔmu bɛria. Kon nun so n
sura kpa n wunɛn wiru bura. Gisɔ
kon Filisitiban tabu kowobun gonu
gunɔsu ka gbeeku yɛɛ wɛ̃ yi di.

Kpa handuniagibu kpuro bu gia ma Gusunɔ Isireliban Yinni u dam mɔ.
47 Be ba wãa mini kpuro ba koo wa ma Yinni Gusunɔ kun takobi ka yaasan bukata mɔ u ka tɔnu faaba ko. Domi wiya u ra tabu di. U koo sun bɛɛ nɔmu bɛria.
48 Saa ye Filisiti wi, u susimɔ u ka Dafidi wɔri, saa yera Dafidin tii u maa duka dɔɔ Filisitiban tabu sĩaɔ u ka nùn yinna.
49 Ma u win nɔmu kpẽɛ kpara bɔɔ te sɔɔ u kperu wuna u bɛri win kpurantɛɛru sɔɔ. Ma u Filisiti wi kpee te kara ta da ta numa win sirikanaɔ ma u wɔruma u kibari.
50 Kpurantɛɛrun kpee teera Dafidi u ka Filisiti wi kamia. Ye u nùn sura baa takobi u ṅ nɛni.
51 Ma u duka da u durɔ win takobi woma yen kararun di u ka nùn go u wiru bura. Ye Filisitiba ba wa ma ben tabu durɔ wi, u gu, yera ba duki yarina.
52 Yera Isireliban tabu durɔbu ka Yudaba ba seewa ba Filisitiba fɛɛrisi ka tabun wurenu ba bu gira sere Gati ka Ekoronin kɔnnɔwɔ, ma Filisitiban gonu wɔruka Saaraimun swaaɔ sere ka Gatiɔ n ka girari Ekoroniɔ.
53 Ma Isireliba ba gɔsirama ba Filisitiban sansani wɔri ba ben yãnu gura.
54 Yen biru Dafidi u Goliatin wiru sua u ka da Yerusalɛmuɔ. Adama ye ya sãa Goliatin tabu yãnu kpuro u ni yiwa win tiin kurɔ.

Yonatam

u ka Dafidi bɔrɔnu kua

55 Saa ye Sɔɔlu u Dafidi wa u dɔɔ u ka Filisiti wi sanna, yera u win tabu sunɔ Abinɛɛ bikia u nɛɛ, Abinɛɛ, weren biiwa bii durɔbu geni.
Abinɛɛ u wisa u nɛɛ, sere ka wunɛn wãaru, na ṅ yẽ.
56 Ma sunɔ u nɛɛ, a bikio kpa a nɔ ṅ n weren biin na.
57 Ye Dafidi u Filisiti wi go u kpa u win wiru bura u nɛni u ka wee, yera Abinɛɛ u ka nùn da Sɔɔlun mi.
58 Sɔɔlu u nùn bikia u nɛɛ, bii wunɛ, weren biiwa wunɛ.
Dafidi u nɛɛ, Isai, wunɛn bõɔ wi u wãa Bɛtelehɛmuɔ, wiya u man mara.

18

1 Saa ye Dafidi u ka Sɔɔlu gari kua u kpa, Yonatam u nùn kĩa nge win tiin hunde ma u ka nùn bɔrɔnu kua gem gem.
2 Saa maa dɔma ten diya Sɔɔlu u nùn mwa u yi u ṅ maa wure u da win tundon mi.
3 Yonatam u bõrua ma u ko n sãa Dafidin bɔrɔ sere ka baadommaɔ yèn sõ u nùn kĩ nge win tiin hunde.
4 Yera u win tiin yaberu pota u Dafidi kã ka maa win tabu yaberu ka mam win takobi ka win tɛndu ka win kpaka.
5 Mi Sɔɔlu u Dafidi tabu gɔra kpuro, u ra nasara suewa. Yen sõna u nùn kua win tabu kowobun tɔnwero. Ma n tɔmbu kpuro dore ka mam Sɔɔlun tabu durɔbun tii.

Sɔɔlu

u ka Dafidi nisinu seewa

6 Saa yè sɔɔ tabu kowoba wee tabu gberun di, mi Dafidi u Filisiti wi go, yera tɔn kurɔba yarima Isireliban wusu kpuron di bu ka Sɔɔlu senna. Ba yaamɔ ba baranu ka mɔrɔkunu soomɔ, ba kuuki mɔ̀ ka nuku dobu.
7 Ba womusu mɔ̀ ba mɔ̀,
Sɔɔlu u ra nɔrɔm nɔrɔm (1.000) go.
Adama Dafidi u ra nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000) go.
8 Gari yi, yi ṅ ka Sɔɔlu naawɛ, ma u mɔru bara gem gem. U nɛɛ, ba Dafidi siara nɔrɔbun suba wɔku wɔkubun sõ, adama nɛgibu nɔrɔm nɔrɔm tɔna. Mba na maa ka Dafidi kere sina gɔna baasi.
9 Saa dɔma ten diya Sɔɔlu u ka Dafidi nɔnu kõsu mɛɛrim torua.
10 Yen sisiru Gusunɔ u dera hunde kõsa ya Sɔɔlu seeri ma u bindimɔ win yɛnun suunu sɔɔ u gari gerumɔ nge bũnugii. Ma Dafidi u mɔrɔku sua u nùn soowammɛ nge mɛ win dɔɔnɛ. N deema Sɔɔlu u win yaasa nɛni.
11 Ma u ye fĩa u ka Dafidi sɔku u nɛɛ, kon ka nùn gana mɛnnawa. Nge mɛya u kua sere nɔn yiru, adama Dafidi u ye kpuro fuka ma Sɔɔlu u nùn kɔmia.
12 Yen biru Sɔɔlu u Dafidi nasia, domi u gia ma Yinni Gusunɔ u nùn deri, ma u ka Dafidi wãa.

13 Yera n dera u nùn dɛsirasia win
bɔkun di u nùn kua tabu kowobu
nɔrɔbun (1.000) tɔnwero. Ma Dafidi u
Isireliba kpara tabu sɔɔ.
14 Ye u gɔ̃ru doke u ko kpuro, ya ra
koorewa, domi Yinni Gusunɔ u wãa
ka wi.
15 Ye Sɔɔlu u wa ye Dafidi u mɔ̀
kpuro ya ra koorewa, yera u nùn
nasiam sosi.
16 Adama Isireliba ka Yudaba kpuro
ba Dafidi kĩa yèn sɔ̃ u bu kparamɔ ben
tabu sɔɔ.

Dafidi u Sɔɔlun bii Mikali sua kurɔ

17 Ma Sɔɔlu u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
nɛn bii wɔndia gbiikoo Mɛrabuwa kon
nun kɛ̃ kurɔ. Adama a de a n sãa
damgii kpa a Yinni Gusunɔ sanna.
Domi Sɔɔlu u bwisika u nɛɛ, u ǹ kĩ u
nùn go win tii, Filisitibara u koo nùn
bɔrie.
18 Adama Dafidi u Sɔɔlu wisa u nɛɛ,
yinni, wara ra n nɛ. Mba nɛn yɛnugibu
ka nɛn tundon bweseru n ka sere ko
wunɛn dokiri.
19 Adama saa ye Sɔɔlu u koo Dafidi
Mɛrabu wi wɛ̃ kurɔ, saa yera u nùn sua
u Adiriɛli, Mɛholagii wɛ̃ u sua kurɔ.
20 N deema Sɔɔlun bii wɔndia goo,
wi ba mɔ̀ Mikali, u Dafidi kĩ. Ye ba
Sɔɔlu gari yi sɔ̃ɔwa, n nùn dore.
21 Ma u nɛɛ, kon nùn wi kɛ̃, kpa u ko
yina Filisitiba bu ka Dafidi nɔma turi.
Ma u Dafidi sɔ̃ɔwa nɔn yiruse u nɛɛ,
saa gisɔn di kaa ko nɛn dokiri.
22 Ma Sɔɔlu u win bwãabu yiire bu
ka Dafidi gari yi ko nɛkɛ nɛkɛ bu nɛɛ,
wee, sunɔn nukura do wunɛn sɔ̃. Win
bwãabu kpuro ba maa nun kĩ. Yen sɔ̃,
a de a n sãa win dokiri.
23 Ma ba da ba Dafidi gari yi nɔɔsia.
Ma Dafidi u nɛɛ, bɛɛn nɔni sɔɔ gãa
piimina mi? Bu nɛɛ, na sãa sunɔn
dokiri? Nɛ bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛwa wi ba kun
garisi gãanu.
24 Ma Sɔɔlun gɔro be, ba wura ba
nùn Dafidin gari yi sɔ̃ɔwa.
25 Sɔɔlu u nɛɛ, amɛniwa i ko i Dafidi
sɔ̃ i nɛɛ, na ǹ dokirirun gãanu ganu
kĩ, ma n kun mɔ Filisitiban sen sarusu
wunɔbu (100). Yera ya ko n sãa mɔru
kɔsiaru nɛn yibɛrɛban mi.
Sɔɔlu u yeni gerumɔwa kpa Fil-
isitiba bu ka Dafidi go.
26 Ye ba da ba Dafidi gari yi sɔ̃ɔwa ya
nùn dore u n ka sãa sunɔn dokiri. Tɔ̃ɔ
te ba koo nùn kurɔ wɛ̃ tu sere turi,
27 u seewa ka win tabu kowobu ba
da ba Filisitiba go tɔnu goobu (200).
Ma Dafidi u ka ben sen sarusu na u su
gara tia tia u sunɔ wɛ̃. Saa yera Sɔɔlu u
nùn win bii Mikali wɛ̃ kurɔ.
28 Ye Sɔɔlu u gia ma Yinni Gusunɔ
u ka Dafidi wãa, win bii Mikali u maa
nùn kĩ gem gem,
29 yera u nùn nasiam sosi. Ma u kua
win yibɛrɛ win wãaru kpuro sɔɔ.
30 Yen biru Filisitiban tabu sinambu
ba ra n wɔraa naamɔ Isireliban mi.
Dafidi ù n ka bu sanna, u ra nasara
suewa n kere Sɔɔlun tabu tɔnwero be
ba tie. Yen sɔ̃na u yĩsiru yara.

Yonatam u ka Dafidi yina

19

1 Sɔɔlu u win bii Yonatam ka win
bwãabu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Dafidi
goowo. Adama Yonatam u Dafidi kĩ n
banda.
2 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn baa
Sɔɔlu u swaa kasu u ka nun go. A de
a n tii yɛ̃ sia bururu, kpa a kuku yeru
kasu a n wãa mi.
3 Nɛ ka nɛn baa sa ko na su yɔ̃ra
deedeeru mi a kukua kpa n ka nùn
wunɛn gari ko. Kpa n nun sɔ̃ ye na nua
win min di.
4 Ye ba na mi, Yonatam u win baa
Dafidin gea saaria u nɛɛ, wunɛ sunɔ a
ku wunɛn bɔ̃ɔ Dafidi torari. U ǹ nun
kɔ̃sa gaa kue. Ye u kua kpuro, gãa
geena.
5 U tii kari bɔrie ye u ka Filisiti wi
go. Ma Yinni Gusunɔ u Isireliba kpuro
nasara baka wɛ̃. Wunɛn tii a ye wa,
ma wunɛn nukura dora. N n mɛn na,
mban sɔ̃na a kĩ a tora a ka Dafidi wi u
dɛɛre mi go kam.
6 Ma Sɔɔlu u Yonatam gari yi wura
ma u bɔ̃rua u nɛɛ, sere ka Yinni
Gusunɔn wãaru, na ǹ maa Dafidi
goomɔ.
7 Ma Yonatam u Dafidi soka u nùn
gari yi kpuro saaria. U ka nùn da
Sɔɔlun mi, ma Dafidi u nùn sãwa nge
yellu.

Mikali u Dafidi faaba kua

8 Tabu kpam tunuma ma Dafidi u
yara u ka Filisitiba sanna. U bu kamia
mam mam, ma ba duki sua.
9 Sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔ u dera
hunde kɔ̃sa ya kpam Sɔɔlu seeri. Saa
ye, u sɔ̃ win dirɔ u win yaasa nɛni, ma
Dafidi u nùn mərɔku soowammɛ.
10 Sɔɔlu u kĩ u Dafidi yaasa kara u ka
gana mɛnna, adama Dafidi u fuka ma
Sɔɔlun yaasa ya da ya gira ganaɔ. Yera
Dafidi u kura u duka sua wɔ̃ku te.
11 Ma Sɔɔlu u sɔmɔbu gɔra Dafidin
dirɔ bu tu kɔ̃su bu wa bu ka nùn go
yam sãreru. Adama Mikali, Dafidin
kurɔ, u nùn gari yi nɔɔsia u nɛɛ, ù kun
duka sua wɔ̃ku te, sisiru ba koo nùn
go.
12 Yera Mikali u Dafidi yara fɛnɛntin
di ma u kura u kpikiru sua. Nge mɛya
u ka bu kisirari.
13 Ma Mikali u bwãaroku gagu sua u
gu kpĩ kpin yerɔ. U gen wiru boo gɔna
wukiri. Ma u gu bekuru bubusi.
14 Saa ye Sɔɔlu u tɔmbu gɔra bu
Dafidi mwaama, yera Mikali u nɛɛ, sii
barɔ u kpĩ.
15 Ye ba wura ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa mɛ,
yera u nɛɛ, bu doo bu Dafidi wa, kpa
bu ka nùn na ka win kpin yee te
sannu, u nùn go.
16 Ye ba dua Dafidin dirɔ, ba deema
bwãarokuwa ga kpĩ kpin yeru wɔllɔ.
Gen wira boo gɔna wukiri.
17 Yen biru Sɔɔlu u Mikali sokusia u
nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a man nɔni
wɔ̃kua mɛ, a dera nɛn yibɛrɛ u man
kisirari u doona.
Mikali u nùn wisa u nɛɛ, u nɛɛwa n
de u doona. N kun mɛ, u koo man go.

Sɔɔlu u Dafidi naa swĩi

Nayɔtuɔ

18 Ye Dafidi u kpikiru sua u Sɔɔlu
kisirari, yera u da Samuɛlin mi Ramaɔ
u nùn saaria kpuro ye Sɔɔlu u nùn
kua. Ma wi ka Samuɛli ba sina sannu
Raman wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtuɔ.
19 Yera ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wɔɔ
Dafidi u wãa Ramaɔ ka Samuɛli sannu
wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtuɔ.
20 Ma Sɔɔlu u sɔmɔbu gɔra mi, bu
Dafidi mwaama. Adama ye ba tura
mi, ba ka Gusunɔn sɔmɔ wuuru yinna,
Samuɛli u bu gbiiye ba sãaru mɔ̀. Ma
Gusunɔn Hunde u sɔmɔ be yɔɔwa ma
ben tii ba Gusunɔ sãaru wɔri nge sɔmɔ
be.
21 Yera gaba da ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa. Ma u
maa sɔmɔbu gabu gɔra. Ma ben tii ba
maa Gusunɔ sãaru wɔri nge sɔmɔ be.
22 Ye Sɔɔlu nua mɛ, yera win tii u
den swaa wɔri u dɔɔ Ramaɔ. Ye u tura
dɔkɔ baka ye ya wãa Sekuɔ, yera u
bikia u nɛɛ, mana Samuɛli ka Dafidi ba
wãa.
Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba wãa
Raman wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtuɔ.
23 Ye u dɔɔ mi, yera Gusunɔn Hunde
u maa win tii yɔɔwa ma u Gusunɔ
sãaru wɔri nge win sɔmɔ, u ka tura
sere Nayɔtuɔ.
24 U win yaberu pota ma u Gusunɔ
sãamɔ Samuɛlin wuswaaɔ. Dɔma te, u
kpĩwa basi sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru kpuro.
Yen sɔ̃na ba ra nɛɛ, Sɔɔlun tii u maa kua
Gusunɔn sɔmɔ?

Yonatam u Dafidi somi

20

1 Dafidi u yakura u doona saa
Raman wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Nayɔtun di,
u da u Yonatam deema. U nɛɛ, mba na
kua. Mba nɛn toraru. Nge taarɛ mba
na wunɛn tundo kua u ka kĩ u man go.
2 Yonatam u nùn wisa u nɛɛ, su ku
wa mɛ! A ǹ gbimɔ. Nɛn tundo u ku ra
gãanu ganu ko u kun man sɔ̃ɔwa, baa
ǹ n gãa piiminun na. N n mɛn na, u ǹ
yenin bweseru mɔ̀ u kun man sɔ̃ɔwa.
Gari yi, yi ǹ sãa mɛ.
3 Dafidi u nɛɛ, kam kam mɛya n
sãawa. Adama wunɛn tundo u ǹ dere
a yi nɔ, domi u yɛ̃ ma a man kĩ too.
U ǹ maa kĩ wunɛn nukuru tu sankira.
Sere ka wunɛn wãaru ka maa Yinni
Gusunɔn wãaru, naa dabusa teera ta
man karanɛ ka gɔɔ.
4 Ma Yonatam u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ
n mɛn na, ye a kĩ kpuro, a geruo. Kon
nun ye kua.
5 Dafidi u nɛɛ, wee siara suru kpao
u koo yari. Na ǹ kon maa ko na kun
de sunɔn mi su di sannu. Adama a de
n da n kuke yakasɔ sere n ka ko sin
teerun yoka.

6 Wunɛn tundo ù n bikia mana na
wã, a nùn sɔ̃ɔwɔ ma na nun kana n ka
da nɛn wuu Bɛtelehɛmuɔ. Domi nɛn
yɛnugibu kpuro ba ben wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔn
yãkuru mɔ̀ mi.
7 U n nɛɛ, n wã, nɛ wunɛn bɔ̃ɔ, na
alafia wawa. Adama ù n mɔru bara, a
n yɛ̃ ma kɔ̃sa u bwisikumɔ nɛn sɔ̃.
8 Adama wunɛ, a man kĩru sɔ̃ɔsio,
domi a nɔɔ mwɛɛru kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ ma kaa n sãa nɛn
bɔrɔ sere ka baadommaɔ. Nà n taarɛ
gaa mɔ, a man goowo wunɛn tii. Mban
sɔ̃na kaa ka man da wunɛn tundon mi
u ka man go.
9 Yonatam u nɛɛ, a ku yenin bwe-
seru bwisiku. Nà n gia ma nɛn tundo
u kĩ u nun kɔ̃sa kua, kon nun sɔ̃.
10 Dafidi u bikia u nɛɛ, wunɛn tundo
ù n ka nun mɔru wisa, wara koo man
sɔ̃.
11 Yonatam u nɛɛ, a na su da yakasɔ.
Ma be yiru ba yara ba da yakasɔ.
12 Ma Yonatam u Dafidi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, sere ka Gusunɔ Isireliban Yinnin
wãaru, sia amadaare, ṅ kun mɛ sin
teeru, kon nɛn tundon laakari mɛɛri.
U n gea bwisikumɔn na wunɛn sɔ̃, kon
nun goo gɔriama u nun sɔ̃.
13 Adama ù n kĩ u nun kɔ̃sa kua, kon
nun nɔɔsia kpa n de a doona ka bwɛ̃ɛ
dora. Nà kun kue mɛ, Yinni Gusunɔ u
man yen dibu kɔsia. Kpa u nun yɔ̃re
nge mɛ u nɛn tundo yɔ̃re.
14 Adama saa ye na wãa wãaru sɔɔ
kpuro, a man kĩru sɔ̃ɔsio tèn bweseru
Yinni Gusunɔ u ra win tɔmbu sɔ̃ɔsi,
kpa bu ku raa man go. Nà n maa gu,
15 kpa a nɛn yɛnugibu kĩru sɔ̃ɔsi,
baa sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera
wunɛn yibɛrɛba kpuro ba gbisuka ba
kpa.
16 Ma u ka Dafidi arukawani bɔkua
win yɛnugibun sɔ̃ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ
u Dafidin yibɛrɛba ben dibu kɔsie.
17 Yen biru Yonatam u dera Dafidi u
win nɔɔ mwɛɛru sire kĩrun sɔ̃ domi u
nùn kĩa nge win tiin hunde.
18 Ma u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, siara
suru kpao koo yari. Ba koo bikia,
mana a wãa. Domi bà n dimɔ, ba koo
wa ma a ṅ wãa wunɛn sin yerɔ.
19 Sin teerun yoka, a doo mi a raa
kukua sanam mɛ wahala ye, ya torua.
Kpa a n wãa kpee te ba mɔ̀ Esɛlin gãarɔ.
20 Kon sɛ̃ɛnu ita to kpee ten bera gia
kpa n sãa nge yĩreru gara na toosimɔ.
21 Yen biru kon bii gɔri u da u sɛ̃ɛ
ni kasuma. Nà n nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u
mɛɛrio, wee sɛ̃ɛ ni, nu wãa win biruɔ,
u nu tama, a n yɛ̃ ma kaa kpĩ a yarima
ka bɔri yɛndu. Domi sere ka Yinni
Gusunɔn wãaru, kari maa sari.
22 Adama nà n bii wi sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
wee sɛ̃ɛ ni, nu wãa win wuswaaɔ, a n
yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u kĩ a doona.
N n mɛn na, a doonɔ.
23 Gari yi sa maa bɔkua nɛ ka wunɛ,
Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn seeda
sere ka baadommaɔ.
24 Ma Dafidi u da u kukua yakasɔ.
Ye suru kpao u yara, sunɔ u na u ka
yen tɔ̃ɔ bakaru di.
25 Ma u sina win ayerɔ ganan
bɔkuɔ, Abinɛɛ maa wãa win bɔkuɔ, ma
Yonatam u sina ben wuswaaɔ, adama
Dafidin sin yerɔ goo sari.
26 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Sɔɔlu kun gãanu gerua,
domi u tamaa, u disi mɔwa. Yiya yi ko
n nùn yinari.
27 Adama yen sisiru, surun sɔ̃ɔ
yiruse, goo sari kpam Dafidin sin yerɔ.
Ma Sɔɔlu u win bii Yonatam bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na Isain bii u ṅ tɔ̃ɔ bakaru
nɛ saa gĩan di.
28 Ma Yonatam u nùn wisa u nɛɛ,
Dafidi u man suuru kana u nɛɛ, n de
u da Bɛtelehɛmuɔ,
29 domi miya ba yãkuru garu mɔ,
ma win mɔɔ u nùn sokusia. Yen sɔ̃na
u nɛɛ, ù n nɛn kĩi geeru wa, n nùn yɔlla
kuo u da u win maabu wa. Yera n dera
u ṅ nɛ u ka nun di.
30 Ma Sɔɔlu ka Yonatam mɔru kua u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii seege wunɛ! Na yɛ̃
ma wunɛ ka wunɛn mɛron sekura nɔɔ
tia ye a ka Isain bii sãa mi.
31 Domi ù n wãa wãaru sɔɔ, a ṅ maa
bandu dimɔ tem mɛ sɔɔ. A ṅ kaa n maa
bɔri yɛndu mɔ. N n mɛn na, a gɔrio
bu nùn mwaama, domi n weenɛwa bu
nùn go.
32 Ma Yonatam u win tundo bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na u koo gbi. Mba u kua.
33 Yera Sɔɔlu u win yaasa fĩa u ka
Yonatam sɔku, ma Yonatam u gia ma
win tundo u sɔɔru kpa u ka Dafidi go.
34 Yera u seewa dii yerun min di ka
mɔru. U ṅ maa sɔ̃ɔ yirusen tɔ̃ɔ baka

te di. Win nukura sankira gem gem
Dafidin sɔ̃. Domi win tundo u nùn
bɛɛrɛ sari kom kua.
35 Ye n kua sisiru bururu, Yonatam
u da yam mi ba raa yinna yeru kuana,
wi ka Dafidi. Ma bii tɔn durɔbu gagu
ga nùn swĩi.
36 Ma u bii wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a duka
doo a sɛ̃ɛ ni kon to mi kasuma.
Ye bii wi, u duka dɔɔ, yera Yonatam
u sɛ̃u toba ga nùn sarari.
37 Saa ye bii wi, u tura deedeeru mi
sɛ̃u ge, ga da, yera Yonatam u kpam
gbãra u nɛɛ, ga wãa wunɛn wuswaaɔ,
38 a duka doo, a ku yɔ̃ra, a wasi suo.
Ma bii wi, u da u sɛ̃u ge dɔbama u ka
na win yinnin mi.
39 Adama u ǹ yɛ̃ asiri ye ya wãa
mi. Yonatam ka Dafidi tɔnawa ba ye
yɛ̃ɛsinɛ.
40 Ma Yonatam u win tabu yãnu sua
u bii wi wɛ̃ u nɛɛ, a ka wuro yɛnuɔ.
41 Saa ye bii wi, u doona ma Dafidi
u yarima saa kpee ten gãarun di sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia. Yera u Yonatam
kpuna nɔn ita u wiru tem girari. Ma u
seewa ba bɔkasina ba swĩsi be kpuro.
Adama Dafidigiiya yi kera.
42 Ma Yonatam u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a doo ka alafia, kpa a n yaaye nge mɛ
nɛ ka wunɛ sa nɔɔ tia kua sa bɔ̃rua ka
Yinni Gusunɔn yĩsiru sa nɛɛ, u n wãa
bɛsɛn suunu sɔɔ ka maa bɛsɛn bibu sɔɔ
sere ka baadommaɔ.

21

1 Yera Dafidi u seewa min di, u n
doonɔ. Ma Yonatam maa gɔsira u da
wuuɔ.

Dafidi u Sɔɔlu duka suuri

2 Dafidi u da Nɔbuɔ Akimɛlɛkin mi,
wi u sãa yãku kowo. Ye Akimɛlɛki
u nùn wa, yera u nùn sennɔ na ka
bɛrum, u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua
a ka sĩimɔ wunɛ turo, baa tɔn turo u ǹ
ka nun swĩi.
3 Ma Dafidi u yãku kowo wi wisa
u nɛɛ, sunɔwa u man sɔmburu garu
yiire. U maa nɛɛ, n ku de goo u n yɛ̃
yèn sɔ̃ u man gɔra. Yen sɔ̃na na nɛn
bwãabu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, su yinna yam
kasa.
4 Tɛ̃ dĩa nirà a mɔ yɛnuɔ. N n pɛ̃ɛn na,
a man wasi nɔɔbu kɛ̃ɛma, ǹ kun mɛ, ye
a gesi mɔ kpuro.
5 Ma yãku kowo wi, u Dafidi wisa u
nɛɛ, pɛ̃ɛ gaa sari ma n kun mɔ pɛ̃ɛ ye
ba Yinni Gusunɔ wɛ̃, ye à n kaa di, kaa
gina tɔn kurɔ dɛsirari.
6 Ma Dafidi u yãku kowo wi wisa u
nɛɛ, ba sun kurɔ dendibu yinari kɔ nge
mɛ ba ra sun kue sà n tabu dɔɔ. Kaa ra
sere gere gɔra ye ba sun kooma mini?
Yen sɔ̃, nɛn bwãaba dɛɛre kɔ.
7 Yera yãku kowo wi, u pɛ̃ɛ ye suama
u Dafidi wɛ̃, domi pɛ̃ɛ gaa sari mi, ma n
kun mɔ ye ba raa gura Yinni Gusunɔn
sãa yerun di, ma ba swĩa kɔsire kua.
8 N deema yen tɔ̃ɔ te, Sɔɔlun yãa
kparobun wirugii u na Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ u ka sãarun wororu garu
ko. Durɔ win yĩsira Dɔɛgu. U sãawa
Edɔmu.
9 Ma Dafidi u Akimɛlɛki bikia u nɛɛ, a
ǹ yaasa ǹ kun mɛ takobi mɔ mi? Domi
na ǹ sannɔ yãnu ganu suamɛ yɛnun di
yèn sɔ̃ sunɔ u man baasi n win gɔra ye
da fuuku.
10 Yera Akimɛlɛki wi, u nùn wisa
u nɛɛ, takobi gaa sari ma n kun mɔ
Goliatigia wi a go Elan wɔwaɔ. Ye wee,
ba ka bekuru bɔkua ba yii yãku kowon
yabe tarakpen biruɔ. À n ye kĩ, a suo.
Ma Dafidi nɛɛ, a man ye wɛ̃ɛma
domi gaa raa ru maa sari ye ya ye tura.

Dafidi u wãa Filisitiban mi Gatiɔ

11 Yen biru Dafidi u seewa u duka
yakura Sɔɔlun sɔ̃ ma u da u wãa Akisin
mi, wi u sãa Gatin sunɔ.
12 Adama Akisin sina bwãabu ba
nɛɛ, n ǹ Dafidi Isireliban sunɔ, wiya
mi? Wi ba ra n tɔmamɔ ba n mɔ̀,
Sɔɔlu u ra nɔrɔm nɔrɔm go.
Adama Dafidi u ra nɔrɔbun suba wɔku
wɔkubu (10.000) go.
13 Ma gari yi, yi Dafidi sãwana sere
u Akisin bɛrum kua.
14 Yera u tii gɔsia wiiro u dweebu
mɔ̀ nge gari bɔkɔ, u seewa u yorumɔ
wuun kɔnnɔn gamboba sɔɔ. Ma u
yãatam wĩimɔ mu kokumɔ win toburɔ.
15 Ma Akisi u win bwãa be sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛn tii i wa ma durɔ wini kun

bwãa do. Mban sɔ̃na i ka man nùn naawa.
16 I tamaa na ɲ̀ wiiro waarewa i ka
sere man durɔ wini naawa u man win
wiira kookoosu sɔ̃ɔsi? Durɔ winin
bweserа i ko i duusia nɛn dirɔ?

Dafidi u kua

wuuru garun wirugii

22

1 Yen biru Dafidi u maa kpam da u
kukua Adulamun kpee wɔruɔ. Ye win
tundon yɛnugibu kpuro ba nua ma u
kukua mi, yera ba seewa ba da win mi.
2 Ma be ba dibu nɛni, ka be ba dam
dɔremɔ ka be ba ɲ̀ nuku dobu mɔ, ba
mɛnna ba da win mi, ba nùn kua ben
kparo. Ben geera sãawa tɔnu nɛɛrun
(400) saka.
3 Saa min diya Dafidi u da Misipaɔ
Mɔabun temɔ, ma u tem min sunɔ
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a de nɛn
tundo ka nɛn mɛro bu na ba n kukua
wunɛn mini sere n ka gia ye Gusunɔ u
koo ka man ko.
4 Ma sunɔ u wura. Yera Dafidi u ka
win tundo ka win mɛro da sunɔ win
mi. Miya ba wãa sere n ka kua win saa
kpuro ye u kukua kperu mi.
5 Sɔ̃ɔ teeru Gusunɔn sɔmɔ Gadi u
Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kun wãa kpee
wɔru geni sɔɔ. A seewo a da Yudan
temɔ kpa a n wãa mi.
Ma Dafidi u seewa u da u wãa dãa sɔ̃ɔ
ge ba mɔ̀ Herɛtiɔ.

Sɔɔlu u dera

ba yãku kowobu go

6 Sɔ̃ɔ teeru Sɔɔlu u da u sɔ̃ dãru
garun nuurɔ Gibeaɔ gunguru garun
mi, u win yaasa nɛni, ma win bwãaba
nùn sikerenɛ. Saa ye sɔɔra u Dafidi ka
win tɔmbun labaari nua.
7 Yera u win bwãa be sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bɛɛ nɛgibu, Bɛnyamɛɛn bweseru,
i swaa dakio i nɔ. I tamaa Isain
bii u koo bɛɛ resɛm gbaaru wɛ̃ nge
mɛ na bɛɛ wɛ̃, kpa u bɛɛn baawure
ko tɔmbu wunɔbu (100) ɲ̀ kun mɛ
nɔrɔbun (1.000) wirugii?
8 N n mɛn na, mban sɔ̃na i man
seesi. Domi bɛɛn goo kun man dɔmɛyɛ
arukawani ye nɛn bii Yonatam u ka
Isain bii Dafidi bɔkua. Bɛɛn goo kun
maa man wɔnwɔndu kue, u man sɔ̃
bwisi yi nɛn bii u Dafidi kã u ka man
yina bɛria nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.
9 N deema Dɔɛgu Edɔmu wi, u wãa
ka Sɔɔlun bwãabu sannu dɔma te.
Yera u wisa u nɛɛ, na Isain bii wi wa
Nɔbuɔ Akimɛlɛki, Akitubun biin mi.
10 Ma Akimɛlɛki wi, u nùn bikiaru
kua Yinni Gusunɔn mi. Yen biru u
nùn dĩanu wɛ̃ ka maa Goliatin takobi
ye.
11 Ye Sɔɔlu u nua mɛ, yera u dera
ba Akimɛlɛki Akitubun bii wi sokusia
ka win yɛnugibu, be, be ba sãa yãku
kowobu Nɔbuɔ. Ma ba mɛnna ba na
sunɔn mi.
12 Ma Sɔɔlu u nɛɛ, Akimɛlɛki, a swaa
dakio a nɔ.
Yera Akimɛlɛki u wisa u nɛɛ, na
nɔɔmɔ, yinni.
13 Sɔɔlu u nùn bikia u nɛɛ, mban
sɔ̃na i nɔɔ tia kua i man seesi, wunɛ
ka Isain bii. Mban sɔ̃na a nùn dĩanu
ka takobi wɛ̃. Yen biru a nùn bikiaru
kua Gusunɔn mi, u ka man seesi, kpa
u man yina bɛria nge mɛ u mɔ̀ gisɔ.
14 Akimɛlɛki u sunɔ wisa u nɛɛ,
wunɛn bwãabu kpuro sɔɔ, wara u ra
nun wiru kpĩiyɛ nge wunɛn dokiri
Dafidi wi u ra wunɛn woodaba mɛm
nɔɔwɛ. Mɛya maa wunɛn yɛnugibu ba
ra n nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
15 Gisɔra na bikiaru torua Yinni
Gusunɔn mi win sɔ̃? N n mɛn na,
yinni, a ku man gari yini sɔbi, ɲ̀ kun
mɛ nɛn yɛnugii goo. Na ɲ̀ yi yɛ̃, baa
fiiko.
16 Yera sunɔ u nùn wisa u nɛɛ, kon
bɛɛ gowa wunɛ ka wunɛgibu kpuro.
17 Ma u win tabu kowo be ba nùn
kɔ̃su sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i susima i man Yinni
Gusunɔn yãku kowo beni goowa, yèn
sɔ̃ ben tii ba Dafidi nɔma kã. Ba maa
yɛ̃ ma u man duka suuriwa. Ma ba ɲ̀
nɛ bu man sɔ̃.
Adama tabu kowo be, ba yina bu
Yinni Gusunɔn yãku kowo be go.
18 Yera n dera u Dɔɛgu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a susima, kpa a Yinni Gusunɔn yãku
kowo be go.
Ma u susi u bu go. Yen dɔma te, yãku
kowobu wɛnɛ ka nɔɔbuwa u go be ba
ben sãa yãnu doke.
19 Sɔɔlu u maa dera ba Nɔbugibu go,
kurɔbu ka durɔbu, sere ka bii wɛ̃ɛnɔ,
ka yaa sabenɔ, niya kɛtɛba ka kɛtɛkunu

ka yãanu. N deema wuu ge, ga sãawa yãku kowobun wuu.

20 Sanam mɛ ba tɔn be goomɔ, ba ɲ̀ Akimɛlɛkin bii turo Abiataa nɔma tura. Domi u duka sua u doona Dafidin mi gia.

21 Ye u tura Dafidin mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sɔɔlu u Yinni Gusunɔn yãku kowobu go.

22 Yera Dafidi u Abiataa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa dɔma tèn di na Dɔɛgu Edɔmu wa, u wãa mi, na yɛ̃ kam kam ma u koo da u Sɔɔlu nɛn labaari sɔ̃. N n mɛn na, nɛna na dera ba wunɛn yɛnugibu kpuro go.

23 Yen sɔ̃, a sinɔ a n wãa ka nɛ. A ku nanda, domi wi u kasu u nun go mi, nɛn tiiwa yɛ̃ro u maa kasu u go. À n maa wãa nɛn bɔkuɔ, kaa n wãa alafia sɔɔ.

Dafidi u kpikiru da

23

1 Sɔ̃ɔ teeru ba na ba Dafidi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee, Filisitiba ba Keila wɔri ma ba ben dĩa ni nu wãa biranu sɔɔ kpuro gura.

2 Yera Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, kon kpĩ n da n Filisiti be wɔri?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo, a doo a bu wɔri. Kaa bu kamia kpa a Keila wɔra.

3 Adama Dafidin tɔmbu ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ wee, sa nande baa mɛ sa wãa Yudan tem sɔɔ. Amɔna sa ko n sãa sà n Filisitiba wɔrim dɔɔ.

4 Yera Dafidi u maa Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Keila ye wɔra?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo, a seewo a da a Filisiti be wɔri. Domi na nun bu nɔmu bɛria.

5 Yera Dafidi u seewa u da Keila mi ka win tɔmbu. Ma u Filisitiba wɔri u bu kamia mam mam, u ben yaa sabenu gurama. Nge mɛya u ka Keilagii be faaba kua.

6 N deema saa ye, Abiataa, Akimɛlɛkin bii, u duka yakurama u na u wãa Dafidin mi, u yãku kowon yabe tarakpe nɛni te ba ra ka Yinni Gusunɔn kĩru bikie.

7 Yen biruwa ba da ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u tunuma u wãa Keilaɔ. Yera Sɔɔlu u nɛɛ, Gusunɔwa u man nùn nɔmu bɛria. Domi u na u tii kɛnusi wuu ge ga gbãraru ka gambo mɔ sɔɔ.

8 Yera Sɔɔlu u win tabu kowobu kpuro mɛnna bu da bu ka Keila wɔri, kpa bu Dafidi ka win tɔmbu tarusi.

9 Saa ye sɔɔ, Dafidi u nua kɔ̃sa ye Sɔɔlu u kĩ u nùn kua. Yera u yãku kowo Abiataa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka yabe tarakpe ye na.

10 Ma Dafidi u nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, wee, na nua ma Sɔɔlu u swaa kasu u ka na Keila mini u ye kpeerasia nɛn sɔ̃.

11 Yinni, a man sɔ̃ɔwɔ, Sɔɔlu u koo na mini ka gem? U n tunuma, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nɔmu bɛria?

Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, kam kam, Sɔɔlu u koo na.

12 Ma Dafidi u maa Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, wuu gen wirugibu ba koo man mwa bu nùn nɔmu bɛria?

Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, mɛya ba koo nun kua.

13 Yera Dafidi u seewa ka tɔmbu natan (600) saka ba yara Keilan di ba da ba sirenɛ. Saa ye sɔɔra ba maa Sɔɔlu nɔɔsia ma Dafidi sari mi. Ma Sɔɔlu u ɲ̀ maa de u wuu ge wɔri.

14 Yeniban biru Dafidi u da u kukua gbaburɔ kpee baa sɔɔ Sifun guurɔ. Ma Sɔɔlu u maa nùn kaso wɔri nge mɛ u ra ko baadomma. Adama Gusunɔ kun dere u nùn nɔma turi.

15 Saa ye sɔɔra Dafidi u gia kam kam ma Sɔɔlu u kasuwa u nùn go. Ma u da u wãa gbaburɔ Sifun dãa sɔ̃ɔwɔ.

16 Yera Yonatam Sɔɔlun bii u maa wa mɛ, ma u seewa u da Dafidin mi, u ka nùn dam kɛ̃ u Gusunɔ naanɛ ko.

17 Ye u tura mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku nanda. Domi Sɔɔlu kun nun naa turi. Wuna kaa bandu di Isireliɔ kpa na n sãa wunɛn yiruse ban te sɔɔ. Nɛn tundo Sɔɔlun tii, u yɛ̃ mɛ.

18 Yera ba arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Ma Dafidi u sina dãa sɔ̃ɔ mi. Yonatam u maa gɔsira u da yɛnuɔ.

Sɔɔlu u Dafidi naa gire

19 Ma Sifugibu ba da Sɔɔlun mi Gibeaɔ ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u kukua bɛsɛn mi, kpee baa sɔɔ dãa sɔ̃ɔwɔ, Hakilan guurɔ te ta wãa bera mi

gãanu ku ra kpin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
20 Tɛ̃ wee, a nùn kasu a mwa. N n mɛn na, a na, sa ko nun nùn nɔmu bɛria.
21 Ma Sɔɔlu u bu wisa u nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ domaru kua domi na wa i nɛn wɔnwɔndu mɔ.
22-23 Yen sɔ̃, na bɛɛ kanamɔ, i doo i mɛɛri mi u ra sĩ sĩ. Kpa i win kuku yenu kpuro mɛɛri, kpa i wa mi u wãa. Domi ba man sɔ̃ɔwa ma u bwisi mɔ too. Yen biru kpa i na i man sɔ̃ ù n wãa mi. Kpa n se n da n nùn kasu, baa ǹ n Yudan bweseru kpuro sɔɔn na kon bukiana.
24 Ma tɔn be, ba kua mɛ. Ba gbia ba da Sifuɔ Sɔɔlu u sere na. N deema saa ye sɔɔ, Dafidi ka wigibu ba wãa Araban guurɔ Maoniɔ mi gãanu ku ra kpin sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
25 Yen biruwa Sɔɔlu u seewa ka win tɔmbu u da u Dafidi kasu. Yera gaba na ba ye Dafidi sɔ̃ɔwa. Ma u seewa min di u da u wãa guuru garun mi Maonin gbaburɔ. Ye Sɔɔlu u nua mɛ, yera u Dafidi naa swĩi gbaburu mi.
26 Ye u tura mi, guu ten bee tia u bɛwe. Ma Dafidi u maa wãa ten bee tiaɔ ka wigibu. Adama saa ye sɔɔ, Sɔɔlu ka wigibu ba Dafidi ka win tɔmbu kooro bure ba kpa. Yera Dafidi u swaa kasu u ka duka yakura.
27 Yera sɔmɔ goo u na yɛnun di u Sɔɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de a na fuuku, Filisitiba wee, ba sun wɔrima.
28 Yera Sɔɔlu u gɔsirama u gina Dafidi deri u da Filisiti ben mi gia. Yen sɔ̃na ba yam mi soka kpee te ta bu burana.

Dafidi u yina u Sɔɔlu go

24

1 Dafidi u seewa bera min di ma u da u kukua Engɛdiɔ.
2 Saa yè sɔɔ Sɔɔlu u Filisitiba naa swĩi u gɔsirama, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u wãa Engɛdin gbaburɔ.
3 Ma Sɔɔlu u tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) sua be ba sãa tabu durɔbu Isireliba sɔɔ, bu da sere kpee bakanun bera gia mi kpee bɛri yi ra n wãa bu Dafidi ka win tɔmbu kasuma.
4 Ye ba tura yãanun wãa yeru garun mi, swaa ye sɔɔ, kpee wɔru gaga maa wãa mi, ma Sɔɔlu u dua wɔru ge sɔɔ u ka swaa swĩibu ko. N deema Dafidi ka win bwãabu ba wãa wɔru gen sɔɔwɔ.
5 Ma Dafidin bwãaba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ǹ wa ma tɔ̃ɔ te, ta tura? Te Yinni Gusunɔ u nun bura u nɛɛ, u koo nun wunɛn yibɛrɛ nɔmu bɛria kpa a nùn kua nge mɛ a kĩ.
Yera Dafidi u seewa sɛ̃ɛ u Sɔɔlun yaberun soo bura.
6 Yen biruwa u nanda ye u ka Sɔɔlun yaberun soo ge bura.
7 Saa ye sɔɔra Dafidi u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u man yenin bweseru gbara bu nɛɛ, nɛna na nɛn yinni nɔma doke wi Yinni Gusunɔ u gɔsa u kua sunɔ.
8 Ka gari yiya Dafidi u win bwãabun laakari kpunasia u ǹ ka dere bu Sɔɔlu wɔri.
Ma Sɔɔlu u seewa u yara u doona min di.
9 Yen biruwa Dafidi u yarima wɔru gen min di u Sɔɔlu soka u nɛɛ, nɛn yinni, sunɔ.
Ma Sɔɔlu u sĩira u mɛɛrima biruɔ. Yera Dafidi u yiira u wuswaa tem girari u nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Ma u Sɔɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a ka tɔmbun gari nɔɔmɔ be ba mɔ̀, wunɛn kɔ̃sa na kasu.
11 Wee, wunɛn tiin nɔni wa gisɔ ma Yinni Gusunɔ u man nun nɔmu bɛria kpee wɔru ge sɔɔ. Ba nɛɛ, n nun goowo, adama na nun deri. Na nɛɛ, na ǹ nɛn yinni, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa u kua sunɔ nɔmu dokemɔ.
12 Ka yen de kpuro a mɛɛrio. Wee, na wunɛn yaberun sukum nɛni. Nge mɛ na ka yabe ten soo bura mi, na ǹ ka nun go, n weenɛ a gia ma na ǹ sãa mɛm nɔɔ sari. Nɛn kookoosu sɔɔ, kɔ̃sa gaa maa sari, ǹ kun mɛ toraru garu wunɛn sɔ̃. Adama wunɛ wee, a man naa swĩi a go.
13 Yen sɔ̃, Yinni Gusunɔwa u koo sun siria nɛ ka wunɛ. Kpa u nun ye a man kuan dibu kɔsia. Adama nɛn nɔma kun nun babamɔ.
14 Nge mɛ ba ra gere bu nɛɛ, daa kɔ̃sa ya ra nɛwa tɔn kɔ̃son min di. Yen sɔ̃na nɛn nɔmu ga ǹ nun babamɔ.

15 Weren sɔ̃na wunɛ Isireliban sunɔ
a yarima. Wara a naa gire. Nɛ wi na
sãa nge bɔ̃ɔ goru? N kun mɛ nge goo
dɛ̃ɛ?
16 Yinni Gusunɔwa u sãa siri kowo.
U n bɛsɛn gari wɛ̃ɛra, u koo sun siria,
nɛ ka wunɛ. Kpa u ka man yina u man
wɔra wunɛn nɔman di.
17 Ye Dafidi u Sɔɔlu gari yi sɔ̃ɔwa u
kpa, yera Sɔɔlu u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na,
wunɛn nɔɔwa mi, Dafidi nɛn bii?
Ma Sɔɔlu u nɔɔgiru sua u wura kua.
18 U Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man gem
kere. Domi a man gea kua, ma na nun
kɔ̃sa dibu kɔsia.
19 Wee, a man sɔ̃ɔsi gisɔ gea ye a man
kua. Yinni Gusunɔ u raa man doke
wunɛn nɔmuɔ. A ɲ̀ maa man go.
20 Domi tɔnu u ku ra win yibɛrɛ
nɔma turi kpa u nun yɔ̃su u doona
ka alafia. Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u
koo nun gea dibu kɔsia ye a man kua
minin sɔ̃.
21 Tɛ̃ na yɛ̃ kam kam ma kaa ko sunɔ
kpa Isireliban bandu ta n dam mɔ
wunɛn nɔmaɔ.
22 Yen sɔ̃, a bɔ̃ruo tɛ̃ ka Yinni
Gusunɔn yĩsiru ma a ɲ̀ nɛn bibun
bweseru kpuro goomɔ nɛn biru,
kpa bu nɛn yĩsiru duari nɛn baaban
bweseru sɔɔ.
23 Ma Dafidi u Sɔɔlun gari yi wura
ka bɔ̃ri u nɛɛ, u ɲ̀ bu goomɔ. Yen biru
Sɔɔlu u da yɛnuɔ. Adama Dafidi ka win
bwãabu ba gɔsira ba wura ben kuku
yerɔ.

Nabali u yina u Dafidi somi

25

1 Saa ye sɔɔra Samuɛli u gu, ma Isire-
liba kpuro ba mɛnna ba win gɔɔ swĩ.
Ma ba nùn sikua win yɛnu sɔɔ Ramaɔ.
Yen biruwa Dafidi u seewa u da u wãa
Paranin gbaburɔ.
2-3 Durɔ goo wãa Maoniɔ, win yĩsira
Nabali. U sãawa Kalɛbun bweseru. U
maa sãawa dukia bakagii. U yãanu
mɔwa nɔrɔbun suba ita (3.000), bonu
maa nɔrɔbu (1.000). Durɔ wi, u sɛ̃,
win kookoosu kun wã, adama win
kurɔ Abigali u bwisi mɔ. U maa sãa
kurɔ burɔ. Kaamɛliɔra durɔ win gberu
kpaanɛ wãa. Miya u win yãa nin sansu
bɔɔrimɔ.
4 N deema saa ye sɔɔ, Dafidi u maa
wãa bera mi. Yera u nua ma Nabali u
win yãanun sansu bɔɔrimɔ mi,
5 ma u aluwaasi tɔnu wɔkuru gɔra
u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo Nabalin mi, i
man nùn tɔbiria.
6 I nɛɛ, Gusunɔ u win wãaru dakaa
daasia, kpa u n wãa bɔri yɛndu sɔɔ wi
ka win yɛnugibu, ka ye u mɔ kpuro.
7 Wee, tɛ̃ na nua ma ba win yãanun
sansu bɔɔrimɔ. Mɛya sa maa wãa ka
win yãa kparobu sannu. Sa ɲ̀ ben goo
torarire. Mɛya ben goo kun maa win
yãaru biare saa mìn di sa wãa Kaamɛli
mini ka be.
8 N n weesun na, u win yãa kparo
be bikio. Yen sɔ̃, u de u bɛɛ nɛn sɔm
kowobu mɛɛri ka nɔnu geu. Domi i
nawa tɔ̃ɔ bakarun saa sɔɔ. Yen sɔ̃na na
nùn kanamɔ u nɛ win bii ka bɛɛ nɛn
sɔm kowobu dĩanu kɛ̃ɛma ni u mɔ.
9 Saa ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura mi,
yera ba Nabali gari yi kpuro sɔ̃ɔwa.
Yen biru ba ɲ̀ maa gam gerua.
10 Yera Nabali u bu wisa u nɛɛ, wara
ra n Dafidi, Isain bii. Tɛ̃ sɔɔ, yoo
aluwaasi dabira ta ra kpikiru su saa
ben yinnibun min di.
11 Yera kon ben bweseru nɛn dĩanu
ka nɛn nim ka yaa wɛ̃ ye na nɛn sɔm
kowobu yiiye, be, be na ɲ̀ yɛ̃ mìn di ba
wee?
12 Ma Dafidin aluwaasi be, ba
gɔsirama ba nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye
Nabali u gerua.
13 Yera u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
de bɛɛn baawure u sɔɔru ko kpa u win
takobi sua u bɛki.
Ma ben baawure u win takobi sua
u bɛki. Dafidi u maa wigia sua u bɛki.
Win tɔn be, ba sãawa nata. Yera ben
nɛɛru (400) ba nùn swĩi. Ma u dera
goobu (200) be ba tie, ba ben yãnu
kɔ̃su.

Abigali u Dafidi somi

14 Yera Nabalin sɔm kowo turo u
na u Abigali sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, Dafidi
u bɛsɛn yinni sɔmɔbu gɔriama saa
gbaburun di bu nùn tɔbiri. Adama u
bu gira ka dam,
15 baa mɛ siba sun gea kua. Ben goo
kun sun torari. Ba ɲ̀ bɛsɛn yaa saberu
garu mwɛ saa ye sa wãa ka be gbaburɔ.

16 Wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, ba kua bɛsɛn
gbãraru, ba sun kɔ̃su sanam mɛ sa wãa
ka be, sa bɛsɛn yaa sabenu kparamɔ.
17 N n mɛn na, a koowo ye kaa kpĩ
a ko. Domi Dafidi u bwisika u bɛsɛn
yinni ka win yɛnugibu kpuro kam
koosia. A maa yɛ̃ bɛsɛn yinni wi, u
sɛ̃ sere goo kun kpɛ̃ u nùn susi u nùn
bwisi kɛ̃.
18 Ye Abigali u nua mɛ, yera u
pɛ̃ɛ goobu (200) sua fuuku ka tam
bwãa bakanu yiru ka yãanu nɔɔbun
yaa ka dĩa bii sɔndɛn sakaku nɔɔbu
ka resɛm gbebi saaki wunɔbu (100)
ka dãa marum mɛ ba sokumɔ figien
gbebi saaki goobu (200),
19 ma u ye kpuro sua u kɛtɛkunu
sɔbi. Ma u win sɔm kowobu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i gbiiyo, na wee biruɔ.
Adama u ǹ win durɔ gãanu sɔ̃ɔwa.
20 Yera u win kɛtɛku yɔɔwa u kpa
ka guurun yɛ̃saɔ. Saa ye sɔɔ, Dafidi
ka wigibu ba maa saram wee ma ba
yinna kɛ.
21 N deema Dafidi u raa nɛɛ, wee,
kam sɔɔra na Nabalin dukia kɔ̃su.
Baa win yaa saberun teera kun gu
gbaburɔ. Wee tɛ̃, kɔ̃sa u man dibu
kɔsie.
22 Yen sɔ̃, nà kun Nabali ka win ye u
mɔ kpuro kpeerasie yam mu sere sãra
Gusunɔ u man kuo mɛ u kĩ.
23 Sanam mɛ Abigali u Dafidi wa,
yera u sara win kɛtɛkun di fuuku u
yiira u wiru tem girari win wuswaaɔ.
24 U nɛɛ, nɛna na taarɛ mɔ, nɛn yinni.
A de a swaa tem kpĩ a nɔ ye kon nun sɔ̃.
25 Ye Nabali tɔnu kam wi, u nun kua
kpuro, a ku ye garisi gãanu. Domi
u sãawa nge wiiro nge mɛ win yĩsira
gerumɔ. Mɛya maa, tɔn be a gɔrima
mi, nɛ ka be, sa ǹ waanɛ.
26 Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka
maa wunɛn wãaru, Yinni Gusunɔwa
u nun yinari a wunɛn yibɛrɛban yɛm
yari. Yen sɔ̃ tɛ̃, be ba nun tusa ba
wunɛn kɔ̃sa kasu, u de bu kam ko nge
Nabali.
27 N n mɛn na, a nɛn kɛ̃nu mɔɔ kpa
a nu wunɛn aluwaasi be ba nun swĩi
bɔnu kua.
28 Na nun kanamɔ, yinni, a man
nɛn toranu suuru kuo. Domi Yinni
Gusunɔ u koo de a bandu di kpa ta
n wãa sere ka wunɛn bibun bweserɔ,
yèn sɔ̃ a tabu mò win sɔ̃. Ba ǹ maa
toraru garu wasi wunɛn wãaru sɔɔ.
29 Goo ù n nun naa gire u kasu u nun
go, Gusunɔ u koo wunɛn hunde bere
kpa u nun kɔ̃su, adama u koo wunɛn
yibɛrɛban hunde kasa ko n toma nge
kpurantɛɛrun kperu.
30 Saa ye Yinni Gusunɔ u koo nun
durom kua mɛ u nun nɔɔ mwɛɛru kua,
kpa u nun ko Isireliban kparo,
31 a ku de wunɛn gɔ̃ru gu nun taarɛ
wɛ̃ a sere sɔnsɔnnu ko yibɛrɛban yɛm
mɛ a yarin sɔ̃ a ka wunɛn tii faaba ko.
Yinni Gusunɔ ù n nun durom mɛ kua,
a de a man yaaya.
32 Yera Dafidi u Abigali wisa u nɛɛ,
na Gusunɔ Isireliban Yinni siara wi u
nun gɔrima a na a ka man yinna mini
gisɔ.
33 Na nùn siara bwisi yi u nun kãn sɔ̃
yi a ka man yɔ̃rasia n ku ka tɔnu go n
ka nɛn tii faaba ko.
34 Ye kpuro sɔɔ, Gusunɔ Isireliban
Yinniwa u man yinari n kɔ̃sa ko.
Adama sere ka win wãaru, à kun daa
nɛ nɛn mini fuuku, sere n ka ko bu-
ruru yam sãreru, baa Nabalin tɔmbun
turo, na ǹ derimɔ na kun go.
35 Yen biru u Abigalin kɛ̃ɛ ni mwa ni
u ka na saa win yɛnun di. Ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gɔsiro ka bɔri yɛndu.
Domi wunɛn tii a wa nge mɛ na nun
swaa daki. Na maa nun dam koosia ka
kĩru.

Nabalin gɔɔ

36 Yen biru Abigali u gɔsira Nabalin
mi, ma u deema wee, u tɔ̃ɔ bakaru
dimɔ nge sina boko, u nuku dobu mò,
ma tam nùn goomɔ. Adama Abigali
kun nùn gãanu sɔ̃ɔwa gina sere ye n
kua sisiru.
37 Sisi ten bururu Nabalin tam mu
sara ma Abigali u nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye
n koora. Yera u nanda sere win tororа
kara. Ma win wasi kpuro dwiiya.
38 Sɔ̃ɔ wɔkurun biru Gusunɔ u dera
Nabali wi, u gu.
39 Ye Dafidi u nua Nabali u gu, yera
u gerua u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara
yèn sɔ̃ u man sanna, u Nabali kɔsie ye
u man kua. Mɛya u maa yina nɛ win

bɔ̃ɔ n kɔ̃sa ko. Win tiiwa u Nabali nùn win nuku kɔ̃suru kɔsie.

Yen biru Dafidi u Abigali gɔria u nɛɛ, u kĩ u nùn sua kurɔ.

40 Ye Dafidin sɔmɔ be, ba tura Abigalin mi, Kaamɛliɔ, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidiwa u sun gɔrima wunɛn mi, su be nun suama a ko win kurɔ.

41 Ma kurɔ wi, u seewa u wuswaa tem girari ma u nɛɛ, wee, na wura n ko win yoo kpa na n da win bwãabun naasu teye.

42 Yera Abigali u yande seewa u wɔndiaba sua tɔmbu nɔɔbu. Ma u win kɛtɛku yɔɔwa ba Dafidin sɔmɔ be swĩi, u da u kua Dafidin kurɔ.

43 Dafidi u raa maa Akinɔamu Yisirɛɛligii sua kurɔ. Ma be yiru ye, ba mɔre win mi.

44 N deema Sɔɔlu u raa win bii Mikali wɔra Dafidin min di u Paati, Laisin bii kã u sua kurɔ. Paati wi, u sãawa Galimugii.

Dafidi u Sɔɔlu deri

u ṅ nùn go

26

1 Yeniban biruwa Sifugibu ba da Gibeaɔ ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Dafidi u wãa u kukua Hakilan guurɔ gbaburu mi gãanu ku ra kpin deedeeru.

2 Ma Sɔɔlu u seewa u da gbaburu mi, ka tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba ita (3.000) u ka Dafidi kasu.

3 Ye u tura mi, yera u win sansani gira Hakilan guurɔ, swaan bɔkuɔ. N deema Dafidin tii u wãa gbaburu mi.

4 Ye u nua Sɔɔlu u nùn kasu mɛ, yera u tɔmbu gɔra bu da bu mɛɛri ù n tunuma. Ma tɔn be, ba da. Yen biru ba gɔsirama ba nɛɛ, Sɔɔlu u wãa mi kam kam.

5 Yera Dafidin tii u seewa u na mi Sɔɔlu u win sansani gire. U wa mi Sɔɔlu ka win tabu sunɔ Abinɛɛ, Nɛrin bii, ba ra kpunɛ. Sɔɔlu u ra kpunɛwa sansanin suunu sɔɔ kpa tabu kowo be ba tie ba n kpĩ ba n ka nùn sikerenɛ.

6 Ma Dafidi u na u Akimɛlɛki Hɛti ka Abisai bikia u nɛɛ, bɛɛn wara koo ka man da Sɔɔlun sansaniɔ.

Ma Abisai u nɛɛ, kon ka nun da. N deema Abisai wi, u sãawa Yoabun mɔɔ. Ben mɛron yĩsira Seruya.

7 Yera Dafidi ka Abisai wi, ba seewa wɔ̃kuru ba da Sɔɔlun sansaniɔ ba deema wee, u kpĩ u do sansani yen suunu sɔɔ, u win yaasa gire win wiru gia. Ma Abinɛɛ ka tabu kowo be ba tie ba kpĩ ba ka nùn sikerenɛ.

8 Abisai u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ṅ wa ma Gusunɔ u nun wunɛn yibɛrɛba nɔmu bɛria? Yen sɔ̃, a de n Sɔɔlu nɛn yaasa sɔku nɔn teeru n ka tem mɛnna n derisi mi.

9 Adama Dafidi u Abisai sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku nùn go. Domi wara u koo wi Yinni Gusunɔ u gɔsa go, kpa Gusunɔ u yɛ̃ro deri u kun nùn ye kɔsie.

10 Dafidi u maa nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru na yɛ̃ ma win tii u koo nùn go tabu gberɔ, ṅ kun mɛ win gɔɔn tɔ̃ru tà n tura.

11 Gusunɔ u man bere bu nɛɛ, nɛna na wi u gɔsa nɔmu doke na go. Yen sɔ̃, a de su win yaasa ye ya wãa win wirɔ mi sua ka win nim bwãaru kpa su ka doona.

12 Ma Dafidi u yaasa ye sua ka nim bwãa te, ma ba doona. Goo kun maa seewe u sere bu wa, domi Gusunɔwa u bu dom mɔn bakaru kpɛ̃ɛ.

13 Ma u besira u yɔɔwa guu ten bee tia ye ya ka Sɔɔlun sansani dɛsire.

14 Yera u nɔɔgiru sua sansani mi gia ka dam u nɛɛ, Abinɛɛ, Nɛrin bii, a ṅ wuramɔ?

Ma Abinɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, wuna were a ka sina boko wɔkisimɔ.

15 Ma Dafidi u Abinɛɛ wisa u nɛɛ, a ṅ tɔn durɔ ro? Tabu durɔ wara u ka nun nɛ Isireliɔ. Mban sɔ̃na a ṅ wunɛn yinni sina boko kɔ̃su. Domi wee, goo u na u ka nùn go.

16 Ye a kua mi, ya ṅ wã. Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru n weenɛwa bu bɛɛ kpuro go, yèn sɔ̃ i ṅ bɛɛn yinni sina boko kɔ̃su, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa. A mɛɛrio tɛ̃ win wiru gia. Mana win yaasa ka win nim bwãara wãa.

17 Yera Sɔɔlu u Dafidin nɔɔ gia. Ma u nɛɛ, Dafidi, nɛn bii, wunɛn nɔɔwa mi?

Ma Dafidi u nùn wisa u nɛɛ, yinni sina boko, nɛna mi.

18 Ma u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban
sɔ̃na a man naa gire sere ka tɛ̃. Mba na
nun kua. Mba na tora.
19 Yinni sina boko, a man swaa
dakio. N n Yinni Gusunɔn na u nun
bɔriamɔ a ka man go, u nɛn yãkuru
mɔɔ, kpa win bwɛ̃ra yu kpuna su dora.
Adama ṅ n tɔmbun na, Yinni Gusunɔ
u bu bɔ̃rusio domi ba man girewa n ka
yari tem minin di mɛ u win tɔmbu wɛ̃
kpa n da n bũnu sã.
20 Domi wee wunɛ Sɔɔlu, Isireliban
sina boko, a man kasu a go nge goo
dɛ̃ɛ, ṅ kun mɛ nge kusu guuru wɔllɔ.
Adama Gusunɔ u ku de n gbi tem
tukumɔ mi ko na n ka nùn toma.
21 Sɔɔlu u Dafidi wisa u nɛɛ, nɛn bii,
na gɔba kuawa. A wurama yɛnuɔ. Na ṅ
maa nun kɔ̃sa kuammɛ. Domi gisɔ nɛn
wãaru ta sãawa gãa bakanu wunɛn
nɔni sɔɔ. Wee na kua nge wiiro, na
tora too.
22 Yera Dafidi u nɛɛ, sina boko,
wunɛn yaasa wee. A de wunɛn
aluwaasi turo u na u ye mwa.
23 Kpa Yinni Gusunɔ wi u sãa gemgii
ka bɔrɔkini u baawure kɔsie ye u kua.
Wee, u man nun nɔma bɛria gisɔ,
adama na ṅ wure n nun nɔma doke
wunɛ wi u gɔsa u kua sunɔ.
24 Nge mɛ na wunɛn wãaru garisi
gãa bakanu gisɔ, nge mɛya Yinni
Gusunɔ u maa nɛgiru garisi. Wiya
u koo maa man yara saa nuku
sankiranu kpuron di.
25 Ma Sɔɔlu u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Gusunɔ u nun domaru kua, nɛn bii.
Wunɛn ye a nia sãa kpuro ya koo
kooraWa.
Yen biru Dafidi u swaa wɔri u
doona. Ma Sɔɔlu u maa gɔsira u da win
yɛnuɔ.

Dafidi u kpikiru da

Filisitiban temɔ

27

1 Yeniban biru, Dafidi u tii sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru Sɔɔlu u koo man nɔma
turi u go. Yen sɔ̃, n buram bo n
duka yakura minin di n kpikiru da Fil-
isitiban temɔ kpa Sɔɔlu u ku maa man
kasu Isireliban tem kpuro sɔɔ. Nge
mɛya kon ka wa n kisira win nɔman
di.
2 Yera Dafidi u seewa wi ka win tabu
durɔbu nata (600) ba da Akisi, Maɔkin
biin mi. Akisi wi, u sãawa Gatin sunɔ.
3 Durɔ win miya u wãa ka win
tɔmbu nata ye, ben baawure ka win
kurɔ ka bibu. Dafidin kurɔbu yiru
Akinɔamu, Yisirɛɛligii, ka Abigali,
Kaamɛligii, Nabalin gɔmini, ba maa
wãa ka wi.
4 Saa yera ba da ba Sɔɔlu sɔ̃ɔwa ma
Dafidi u kpikiru sua u wãa Gatiɔ. Ma
Sɔɔlu u nùn deri sɛ̃ɛ, u ṅ maa kasu u
nùn go.
5 Sɔ̃ɔ teeru Dafidi u Akisi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a man durom kuo, a de n da n sina
baru kpaaru garun mi. Domi na ṅ kĩ
na n wãa ka wunɛ sannu wunɛn tiin
wuu mini.
6 Yen tɔ̃ɔ tera Akisi u nùn wuu ge
ba mɔ̀ Sikilagi wɛ̃. Yen sɔ̃na ga kua
Yudaban sina boko wi u bandu diiguu
sere ka gisɔ.
7 Ma Dafidi u wãa baru kpaaru mi
sere n ka kua wɔ̃ɔ tia ka suru nnɛ.
8 Min diya wi ka win tɔmbu ba
ra yari bu Gesuriba ka Girisigibu ka
Amalɛkiba wɔraa de. Domi tɔn beya
ba wãa Suriɔ n ka girari Egibitin temɔ
saa yellun di.
9 Dafidi ka win tabu kowobu bà n
dua tɔn ben wuu gagu sɔɔ, ba ra gen
tɔmbu gowa mam mam, kurɔbu ka
durɔbu, kpa bu ben yãnu gura ka ben
yaa sabenu, niya yãanu ka kɛtɛba ka
kɛtɛkunu ka yooyoosu. Yen biru kpa
bu gɔsira Akisin mi.
10 Yera Akisi u ra bu bikie u nɛɛ,
mana i gisɔ wɔraa da. Kpa Dafidi u
nùn wisi u nɛɛ, sa dawa Yudan tem
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gasɔ kpa
u maa nɛɛ, sa dawa Yeramɛɛliban tem
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gasɔ kpa u
maa nɛɛ, Keniban tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia.
11 Dafidi ka win tɔmbu bà n wɔra ye
da, wuu ge ba wɔri ba ra gen tɔmbu
gowa mam mam. Baa tɔn turo ba ku
ra deri wasiru, u sere na Gatiɔ u Akisi
sɔ̃ u nɛɛ, amɛni ka amɛniwa Dafidi ka
win tɔmbu ba ra ko. Nge mɛya Dafidi
u kua saa ye u wãa Filisitiban tem mi.

12 Ma Akisi u nùn naanɛ kua u nɛɛ,
Isirelibara Dafidi u məru seeyamə.
Yen sõ, u ko n sãawa nɛgii sere ka
baadommaə.

28

1 Sanam mɛ səə, Filisitiba ba ben
tabu kowobu mɛnna bu wa bu ka
Isireliba sanna. Ma Akisi u Dafidi
sõəwa u nɛɛ, a n yɛ̃ kam kam ma kaa
ka man taa bini da, wunɛ ka wunɛn
bwãabu.
2 Dafidi u nɛɛ, geema, yinni. Kaa
maa wa ye kon kpĩ n ko.
Akisi u nɛɛ, ṅ n mɛn na, kaa kowa
nɛn tii tiin kõso sere ka baadommaə.

Səəlu u bikiaru da

3 N deema Samuɛli u gu kə. Ma
Isireliba kpuro ba win gəə swĩ, ba nùn
sikua win wuu Ramaə. Səəlu u maa
sərobu ka gəri sokobu kpuro gira tem
mɛn di.
4 Yera sõə teeru Filisitiba ba mɛnna
ba ben sansani gira Sunɛmuə. Ma
Səəlu u Isireliba kpuro mɛnna ba maa
ben sansani gira Giliboaə.
5 Saa ye Səəlu u Filisitiban tabu
kowo be wa u nanda, win tororа kara
u diirumə gem gem.
6 Ma u Yinni Gusunə kana u nùn
sõəsi ye u koo ko. Adama u ṅ nùn wisa
dosu səə, ṅ kun mɛ yãku kowon min
di, ṅ kun mɛ win səmə goon min di.
7 Ma Səəlu u win bwãabu sõəwa u
nɛɛ, i man kurə goo kasuo wi u ra
gəribu soku, kpa n da win mi n bikiaru
ko.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, kurə goo wãa
Ɛndoriə wi u ra gəribu soku.
8 Ma Səəlu u tii gəsia u yãnu kəsa u da
kurə win mi wõkuru, ka win bwãabu
yiru gabu sannu. Ye ba tura mi, ma
u nɛɛ, na kĩ a man gəri goo sokua wìn
yĩsiru kon nun sõ.
9 Adama kurə wi, u nùn wisa u nɛɛ, a
yɛ̃ sãa sãa ye Səəlu u kua, nge mɛ u gəri
sokobu ka sərobu kpuro gira tem mɛn
di. N n mɛn na, mban sõna a man yina
bɛriammɛ bu ka man go.
10 Ma Səəlu u bõrua ka Yinni
Gusunən yĩsiru u nɛɛ, sere ka Yinni
Gusunən wãaru, a ṅ wahala gaa wasi
gari yini səə.
11 Ma kurə wi, u Səəlu bikia u nɛɛ,
ben weren yarowa kon nun sokua.
Ma u nɛɛ, Samuɛli.
12 Ye kurə wi, u Samuɛli wa, yera u
nəəgiru sua u nɛɛ, ase wuna mi, Səəlu?
Mban sõna a man nəni wõkua.
13 Ma sina boko Səəlu u nɛɛ, a ku
bɛrum ko, a man sõəwə ye a wa.
Kurə wi, u nɛɛ, siiniwa na wa. Ya
yarimam wee tem di.
14 Səəlu u nɛɛ, mba ya ka weenɛ.
U nɛɛ, durə təkəra ya ka weenɛ, ta
kumbooro sebua ta yarim wee.
Ma Səəlu u gia ma Samuɛliwa. Ma u
yiira u wuswaa tem girari u nùn bɛɛrɛ
wɛ̃.
15 Samuɛli u Səəlu sõəwa u nɛɛ,
mban sõna a man baasi ka wunɛn soku
te.
Səəlu u nɛɛ, nəni swãa bakara ta man
deema domi Filisitiba ba ka man tabu
mɔ̀. Gusunə u maa man deri. U ku ra
maa man wisi saa win səməbun min
di, ṅ kun mɛ dosu səə. Yen sõna na na
n nun soku kpa a man sõəsi ye kon ko.
16 Samuɛli u nɛɛ, ma a yɛ̃ Yinni
Gusunə u nun deri u kua wunɛn
yibɛrɛ, mban sõna a man bikiamə ye
kaa ko.
17 U kua ye u raa gerua saa nɛn min
di. U wunɛn bandu wəra u Dafidi wɛ̃,
18 yèn sõ a ṅ win gari mɛm nəəwɛ, ma
a yina a Amalɛkiba win məru kpuro
kəsia.
19 U koo wunɛ ka Isireliba Filisitiba
nəmu bɛria. Sia wunɛ ka wunɛn bii
tən durəbu i ko man deema mini.
Kpa Yinni Gusunə u Isireliban tabu
kowobu Filisitiba nəmu bɛria.
20 Mii mii Səəlu u wəruma birem
nge wi u gu. Bɛrum nùn mwa gem
gem Samuɛlin gari yin sõ. U ṅ maa
dam mə tõə te səə, domi u ṅ di sõə səən
di sere n ka kua wõkuru.
21 Ye kurə wi, u na Səəlun mi, u
wa ma u bɛrum soore ma u nɛɛ, wee,
yinni, na wunɛn gari mɛm nəəwa. Na
nɛn wãaru saraa kua, na kua ye a man
yiire.
22 Yen sõ, na nun kanamə, a nɛn gari
nəəwə. Wee kon nun dĩanu fiiko yiiya.
A de a nu di kpa a dam wa a ka swaa
wəri.
23 Adama Səəlu u yina u nɛɛ, na ṅ
dimə. Yera win bwãabu ka kurə wi, ba

nùn suuru kana. Ma u ben gere wura u seewa tem di u sina kpin yerɔ.
24 N deema kurɔ wi, u naa kpɛma gaa mɔ ye ya gea sãa ma u kua bara bara u ye go u sawa. U maa som sua u bura u ka pɛ̃ɛ kua, u ṅ seeyatia doke.
25 U ka ye Sɔɔlu ka win bwãabu naawa ba di. Ye ba di ba kpa, ma ba seewa ba doona wɔ̃ku te.

Filisitiban tabu sinambu

ba Dafidi yina

29

1 Filisitiba ba ben tabu kowobu mɛnna Afɛkiɔ. Saa ye sɔɔra Isireliba ba ben sansani gire Yisirɛɛlin bwiin bɔkuɔ.
2 Yera Filisitiban tabu kowobu ba seewa wuu wuuka ma ben sinambu ba bu swaa gbiiye ba ka dɔɔ. Ma Dafidi ka win tɔmbu ba wãa Akisin wuuru sɔɔ biruɔ.
3 Yera Filisitiban sinambu ba nɛɛ, mba Heberu beni ba mò mini.
Ma Akisi u bu wisa u nɛɛ, Dafidi, Sɔɔlu Isireliban sina bokon bɔ̃ɔwa mi. Ye u ka wãa bɛsɛn suunu sɔɔ, ya sɔ̃ɔ yiru kua. Na ṅ maa taarɛ gaa wa wi sɔɔ sere ka gisɔ.
4 Ma Filisitiban sinam be, ba ka Akisi mɔru kua sere ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a durɔ wi giro u wura mi a raa nùn yii. A ku de u ka sun taa bi da kpa u ku raa ko bɛsɛn yibɛrɛ sà n ka Isireliba tabu mò. Nge amɔna u koo ko u ka durom wa win yinnin mi, ma n kun mɔ u bɛsɛn tɔmbu go.
5 Nge n ṅ Dafidi turo wi mi rò, wi ba tɔmamɔ ba mò,
Sɔɔlu u ra nɔrɔm nɔrɔm (1.000) go.
Adama Dafidi u ra nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000) go.
6 Akisi u Dafidi soka u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, a sãawa bɔrɔkini. Na raa kĩ a n wãa ka nɛ taa bini sɔɔ. Domi na ṅ kɔ̃sa gaa wa wunɛ sɔɔ saa mìn di a ka wãa mini, sere ka gisɔ. Adama Filisitiban sinam be ba tie ba ṅ nun kĩ.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, a wuro yɛnuɔ ka bɔri yɛndu kpa a ku ra ben mɔru seeya.
8 Adama Dafidi u Akisi wisa u nɛɛ, mba na nun kua. Tora terà a wa nɛ sɔɔ saa mìn di na ka wãa wunɛn mi, a sere nɛɛ, na ṅ ka nun taa bi dɔɔ.
9 Ma Akisi u nùn wisa u nɛɛ, na yɛ̃ ma a ṅ gãanu kue. Na maa nun kĩ. Ma na nun mɛɛra nge Gusunɔn gɔrado. Adama ka mɛ, Filisitiban sinam be, ba nɛɛ, a ṅ ka sun taa bi dɔɔ.
10 N n mɛn na, a seewo buru buru yellu wunɛ ka wunɛn yinnin bwãa be ba nun swĩima, kpa i doona.
11 Ma Dafidi ka win tɔn be, ba seewa buru buru yellu ba wura Filisitiban temɔ. Ma Filisiti be tɔna ba da Yisirɛɛliɔ bu ka taa bi ko.

Dafidi u Amalɛkiba naa gire

30

1 Ye n kua sɔ̃ɔ ita Dafidi ka win tɔmbu ba Sikilagi tura. N deema Amalɛkiba ba raa tem mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia wɔraa da. Saa ye sɔɔra ba maa na ba Sikilagi wɔri, ba ye kɔsuka ba dɔ̃ɔ mɛni.
2 Ba yen tɔmbu mwɛɛra tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu, saa bukurobun di sere ka bibɔ. Adama ba ṅ ben goo go. Ba bu gura ba ka doonawa.
3 Ye Dafidi ka win tɔmbu ba tura mi, ba deema wee, ba wuu ge dɔ̃ɔ mɛni ma ba ben kurɔbu ka bibu gura ba ka doona.
4-5 Ba ka Dafidin tiin kurɔbu yiru ye doona, Akinɔamu Yisirɛɛligii, ka Abigali, wi u raa sãa Nabalin kurɔ Kaamɛliɔ. Yera Dafidi ka win tɔmbu ba wuri kua sere ba ṅ maa dam tie.
6 Ma Dafidin nuki sankira too domi win tɔmbu ba gerunamɔ ba mò bu nùn kpenu kasuku bu go, yèn sɔ̃ ba ben kurɔbu ka bibu bia. Yera n dera ba nuki sankire. Adama Dafidi u tii deri Yinni Gusunɔn nɔmuɔ. Ma u nùn dam kã.
7 Yera Dafidi u yãku kowo Abiataa, Akimɛlɛkin bii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka man yabe tarakpe ye naawa ye ba ra ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi.
Ma Abiataa u ka ye na.
8 Ma Dafidi u bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi, u nɛɛ, Yinni, nà n Amalɛkiban tabu kowo be naa gira, kon bu naamwɛ?
Yera Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, mɛya, kaa bu naamwɛ, kpa a wunɛn tɔmbu yakiama.

9-10 Ma Dafidi u seewa ka tabu kowobu nata (600) ye. Ye ba tura Besorin daarɔ miya ben goobu (200) be ba wãa biruɔ ba yɔ̃ra domi ba wasire too. Ma wi ka tɔmbu nɛɛru (400) te ta tie ba tɔbura ba Amalɛki be naa swĩi.
11 Yera ba Egibitigii goo wa gbabu te sɔɔ, ma ba ka nùn da Dafidin mi, ba nùn pɛ̃ɛ wɛ̃ u di. Ma u nim nɔra.
12 Yera ba maa nùn dãa marum mɛ ba ra soku figien gbebi ka maa resɛm gbebin kurenu yiru wɛ̃. Ye u yeba kpuro di u kpa, ma win hunde ya wurama. Domi u raa kuawa sɔ̃ɔ sɔɔ ita ka wɔ̃kunu ita u ɲ̀ di u ɲ̀ nɔra.
13 Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, wara u sãa wunɛn yinni. Bwese terà wunɛn tii a sãa.

Yera u Dafidi wisa u nɛɛ, na sãawa Egibitigii, na ka sere sãa Amalɛki goon yoo. Yen sɔ̃ɔ itawa mini ye nɛn yinni u ka man deri yèn sɔ̃ na barɔ.
14 Sa wɔraa dawa Keretiba ka Yudaba ka Kalɛbuban tem sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Mɛya sa maa da Sikilagiɔ sa ye dɔ̃ɔ mɛni.
15 Ma Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, a kĩ a ka man da tɔn ben mi?

Yera durɔ wi, u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a bɔ̃ruo ka Gusunɔn yĩsiru ma a ɲ̀ man goomɔ, a ɲ̀ maa man nɛn yinni nɔmu sɔndiammɛ, nà n ka nun da mi.

Dafidi u Amalɛkiba kamia

16 Ma ba nɔɔsina nge mɛ. Ma u ka Dafidi da. Ye ba tura mi, yera ba wa wee, Amalɛkiba ba tɛrie baama ba tɔ̃ɔ bakanu mɔ̀ ba dimɔ ba nɔrumɔ dukia ye ba gura Filisitiba ka Yudaban min din sɔ̃.
17 Yera Dafidi u bu wɔri u goomɔ saa bururun di n ka kua sisirun yoka. Baa ben goo kun kisire ma n kun mɔ aluwaasi tɔnu nɛɛru (400) be ba yooyoosu sɔni. Bera ba duki.
18 Dafidi u ye kpuro yakia ye Amalɛki be, ba raa mwɛɛra ka sere maa win kurɔbu yiru ye.
19 Ma Yuda ben baawure u win tɔmbu wa, bukurobu ka bibu. Ye yibɛrɛba ba raa gesi mwa mi kpuro, yen gaa kun kam kue. Ba ye kpuro mwɛɛrimawa ba ka wɔma yɛnuɔ.
20 U maa yaa sabenu kpuro mwɛɛra, ma win tɔn be ba nu kpare ba gerumɔ ba mɔ̀, wee, ye Dafidi u tabu diima.
21 Ye u gɔsirama u wee, u tura Besorin daarɔ, mi u raa win tɔmbu goobu (200) deri be ba wasira, yera ba seewa ba nùn sennɔ na. Ma u susi u bu tɔbura.
22 Yera tɔn kɔ̃so be ba ka nùn taa bi da, ba seewa ba wɔki ba nɛɛ, sa ɲ̀ ka tɔn be ba wasira mi dukia ye sa waama bɔnu mɔ̀. Adama sa ko bu ben kurɔbu ka ben bibu wesia. Domi ba ɲ̀ ka sun taa bi de.
23 Yera Dafidi u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛgibu i ku ko mɛ ye Yinni Gusunɔ u sun kã sɔɔ. Wee, u sun kɔ̃su bɛsɛn yibɛrɛban suunu sɔɔ, ma u sun bu nɔmu bɛria.
24 Ye i man bikiamɔ mini, goo kun ye wuramɔ.
Be ba taa bi da
ka be ba sina ba bɛsɛn yãnu kɔ̃su,
be kpuron bɔnu ya ko n nɛwa.
25 Nge mɛya ba kua dɔma te, ma ya kua wooda Isireliɔ sere ka gisɔ.
26 Ye Dafidi u tunuma Sikilagiɔ, yera u dukia yen sukum Yudaban guro gurobu ka win bɔrɔba mɔrisia, u nɛɛ, dukia ye sa mwɛɛrima Gusunɔn yibɛrɛban min di, ye sɔɔ, ye sa bɛɛ kãwa mi.
27 Ma u Betɛligibu begia mɔrisia ka Ramɔtigibu be ba sɔ̃ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, ka Yatirigibu,
28 ka Aroɛɛgibu ka Sifumɔtugibu, ka Ɛsitemɔagibu,
29 ka Rakaligibu ka Yeramɛɛliba ka sere be ba wãa Keniban wusɔ,
30 ka Hɔɔmagibu ka Korasanigibu ka Atakigibu
31 ka Heboronigibu ka sere maa bèn mi wi Dafidi ka win tɔmbu ba raa da da.

Sɔɔlu ka win bibun gɔɔ

31

1 Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurɔ.
2 Ba maa Sɔɔlun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwɛ. Ma ba bii be go.

3 Sannɔ ge, ga Sɔɔlu swĩiyɛ. Tɛn
towobu ba nùn sɛ̃ɛnu twee ba mɛɛra
kua gem gem.
4 Yera u win tabu yãa sɔɔwo sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn takobi womɔ a man ye
sɔku kpa bango sarirugii be, bu ku raa
man sɔku bu yaa kasiki.
Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ,
domi bɛrum nùn mwa gem gem. Ma
Sɔɔlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u
kibarisi u taare.
5 Ye win tabu yãa sɔɔwo wi, u wa ma
u gu, yera u maa win takobi sua u tii
sɔka nge mɛ Sɔɔlu u kua. Ma ba gu
yãatem mi.
6 Nge mɛya Sɔɔlu u ka gu ka win bibu
ita be, ka win tabu yãa sɔɔwo ka sere
maa win tabu kowobu kpuro sannu
sɔ̃ɔ tee te.
7 Ye Isireli be ba wãa wɔwan guruɔ
ka be ba wãa Yuudɛnin daarun guruɔ
ba nua ma ben tabu kowoba duki sua,
Sɔɔlu ka win bii tɔn durɔbu ba maa gu,
yera ba ben wusu deri ba duki sua.
Ma Filisitiba ba na ba sina wuu si sɔɔ.
8 Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba
goo nin yãnu potirimɔ. Yera ba Sɔɔlu
ka win bibu itan gonu wa Giliboan
guurɔ.
9 Ma ba Sɔɔlun wiru bura ba win
tabu yãnu kpuro potira. Yera ba
sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpara ben
bũu diaɔ ka ben tɔmbun mi, ben tem
sɔɔ kpuro gesi.
10 Yera ba win tabu yãnu sua ba
doke ben bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten dirɔ,
ma ba win goru sua ba bwɛ̃ Bɛti Sanin
gbãraru wɔllɔ.
11 Sanam mɛ Galadin wuu ge ba
mɔ̀ Yabɛsin tɔmba nua ye Filisitiba ba
Sɔɔlu kua,
12 yera be ba sãa tabu durɔbu ba
seewa ba sanum so wɔ̃ku giriru. Ye ba
tura Bɛti Sani mi, yera ba Sɔɔlu ka win
bibun gonu bwɛ̃ɛya gbãra ten min di,
ba ka na Yabɛsiɔ, ba nu dɔ̃ɔ kpakura.
13 Ma ba ben kukunu gura ba sikua
dãru garun nuurɔ Yabɛsiɔ. Ma ba gɔɔ
wooru sina, ba nɔɔ bɔkua sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru.

SAMUƐLIN TIRERU YIRUSE

Samuɛlin tire gbiikirun gariya tire teni ta kurasiamɔ. Dafidin bandun gariya ta mɔ̀ te u di Yudaba ka Isireliba kpuro sɔɔ.

Ta maa sun sɔ̃ɔmɔ taa bi Dafidin tabu kowobu ka win tii ba kua u ka kpĩa u win bandu dam sire.

Nasia te u Gusunɔ nasie ka sere maa kĩi te u nùn kĩ, ye kpuro ya dera tɔmba win tii kĩa ma u bɛɛrɛ kua. Mɛya ta maa sun sɔ̃ɔsimɔ ma Dafidi u kɔmiɛ win wãaru sɔɔ. U tora, ma win tora te, ta ka wahala dabinu na win yɛnuɔ. Win biba goona ma ba karana. Ba toranu kua ni nu ɲ̀ mam ka nɔɔ gerurɔ. Adama wahala ye kpuro sɔɔ, Dafidi u nasara wa, yèn sɔ̃ u win toranu wura Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Tire ten kpunaa

1. Dafidi u bandu di Yudaba sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 4.
2. Dafidi u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ, wiru 5n di sere wiru 20.
3. Dafidin bandun gari gɛɛ, wiru 21n di sere wiru 24.

Dafidi u Sɔɔlun gɔɔ nua

1 Ye Dafidi u Amalɛkiba go u wee, yera u yɔ̃ra Sikilagiɔ sɔ̃ɔ yiru. N deema Sɔɔlu u gu kɔ.

2 Sɔ̃ɔ itaseru, yera durɔ goo u yarima saa tabu gberun di mi Sɔɔlu u raa wãa. Durɔ win yabera gɛ̃ɛkire ma win wira tua sãa nuku sankiranun sɔ̃. Saa ye u tunuma Dafidin mi, u yiira kurɛ u wiru tem girari.

3 Ma Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nɛɛ, saa Isireliban tabun sansanin diya na duka suuma.

4 Dafidi u kpam nùn bikia u nɛɛ, amɔna gbera sãa. A suuru koowo a man sɔ̃ɔwɔ nge mɛ n koosina kpuro.

Ma durɔ wi, u nɛɛ, tabu Isireliba swĩiyɛ ba duki. Ben dabira maa wɔruka ba gu. Mɛya Sɔɔlun tii ka win bii Yonatam ba gu.

5 Ma Dafidi u nɛɛ, amɔna a kua a ka yɛ̃ ma Sɔɔlu ka win bii Yonatam ba gu.

6 Ma u nɛɛ, na nɛn wãaru wãawa Giliboan guuru wɔllɔ na ka Sɔɔlu mɛɛra u ka tii win yaasa tãsa. Ma yibɛrɛban tabu kɛkɛ dumigii ka maasɔbu ba nùn sɔndi mam mam ba gire.

7 Saa ye u sĩira u mɛɛrima biruɔ u man wa, yera u man soka ma na wura na da win mi.

8 Ma u man bikia u nɛɛ, nɛ wara. Na nùn wisa na nɛɛ, nɛ Amalɛkiwa.

9 Ma u nɛɛ, n susima win bɔkuɔ kpa n nùn go baa mɛ u dam tie u tirekiramɔ.

10 Ma na susi win bɔkuɔ na nùn go. Domi na yɛ̃ ma u ɲ̀ maa seemɔ, mi u wɔra mi. Ma na win sina furɔ pota ka win suma ye u doke nɔmaɔ. Yera na ka nun naawa mini, nɛn yinni.

11 Ye Dafidi u nua mɛ, yera u win yaberu nɛnua u karana. Ma be ba wãa ka wi, ben tii ba maa kua mɛ bu ka ben nuku sankiranu sɔ̃ɔsi.

12 Ma ba gɔɔ wooru sina ba swĩ ba nɔɔ bɔkua sere sɔ̃ɔ u ka kpa Sɔɔlu ka win bii Yonatam sɔ̃, ka sere maa Isireliban sɔ̃, be, Yinni Gusunɔn tɔn be ba go tabu gberɔ.

13 Ma Dafidi u durɔ wi bikia u nɛɛ, wuu man diya a na.

U wisa u nɛɛ, nɛn baa u yarimawa saa Amalɛkiban tem di sa ka wãa mini.

14-16 Dafidi kpam nùn bikia u nɛɛ, amɔna a ka kã̃ka a wi Yinni Gusunɔ gɔsa nɔma doke a go. Yen sɔ̃, wunɛn yɛm mu yɔ̃ra wunɛn wiru wɔllɔ. Domi wunɛn tiin nɔɔwa ga seeda di ma a wi Yinni Gusunɔ gɔsa go.

Saa yera Dafidi u win aluwaasiban turo soka u nɛɛ, a susio a nùn sɛ̃re a go.

Ma aluwaasi wi, u Amalɛki wi sɛ̃re u so u go.

Dafidi u Sɔɔlu ka Yonatam gɔɔ swĩ

17 Ma Dafidi u womu geni kua win gɔɔ swĩi sɔɔ Sɔɔlu ka win bii Yonatam sɔ̃.

18 Mɛya u maa yiire bu Yudaban bibu womu ge sɔ̃ɔsi. Tɛnda ga tɔmamɔ. Ma ba ge yorua Yasarin tireru sɔɔ. Womu ge wee.

19 Isireli, wunɛn yiikogiba wɔruma,
wunɛn damgiba kpuna guuru wɔllɔ.

20 I ku de bu labaari ye nɔ Gatiɔ.

I ku de bu ye kpara Asikalonin wuuɔ.
Kpa Filisiti bango sari ben kurəbu bu ku yɛ̃ɛri.
Kpa ben wəndiaba bu ku nuku dobu ko.
21 Bɛɛ Giliboan guunu,
Gusunə u ku de gura yu nɛ bɛɛn wəllə.
Gusunə u ku de kakoru tu wəruma bɛɛn wii kpiirə.
Gusunə u ku de bɛɛn tem mu dĩa geenu ma.
Domi miya ba tabu durəbu funɛ wĩa.
Miya ba ben tɛrɛnu kasi kua.
Miya Səəlun tɛrɛra gum tɛɛnibu nəru kua.
22 Baa mɛ ba yibɛrɛba waamə,
baa mɛ ba tabu durəbun wərugəru waamə,
Yonatam nəm wĩira kun dwiiyare ka tɛn tobu.
Səəlun takobi kun maa kam wərire.
23 Səəlu ka Yonatam ba kĩanawa
ben wãarun tõru kpuro səə.
Ba ǹ karanɛ baa ka gəə səə.
Ba sãu tabu səə n kere gunə bakenu.
Ba gbee sinansu dam kere.
24 Bɛɛ Isirelin tən kurəbu,
Səəlu u ra raa de i beku nəni swãa burɛginu dewe.
Wiya u ra raa de i wuran buranu doke bɛɛn yãnu səə.
I swĩiyə win sõ.
25 Damgiba wəruka tabu gberə.
Yonatam u kpuna Isirelin guunu wəllə.
26 Yonatam nɛn kĩnasi,
na nuku sankira bakanu mə wunɛn sõ.
A ra n sãawa gãa bakanu nɛn nəni səə.
Wunɛn kĩi te a man kĩa ta tən kurəgiru kere.
27 Damgiba wəruka tabu gberə.
Tabu yãnu nu kam kua.

Ba Dafidi kua sunə Yudaə

2

1 Yeniba kpuron biru ye ya koora wee. Dafidi u Yinni Gusunə bikia u nɛɛ, n doo n Yudan wuu gagu mwa?
Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, oo, a doo.
Ma u nɛɛ, gen geren miya kon da.
Yinni Gusunə u nùn wisa u nɛɛ, a doo Heboroniə.
2 Ma Dafidi u da mi ka win kurəbu yiru beni, Akinəamu Yisirɛɛligii ka Abigali Nabalin gəmini.
3 Ma u dera win bwãa be ba wãa ka wi, be ka ben təmbu ba da ba wãa Heboroniə ka yen baru kpaanə.
4 Yudaba ba na Dafidin mi, ba nùn gum tãre wirə u ka ko ben sunə.
Ma ba nùn sõəwa ba nɛɛ, Yabɛsi Galadigibu ba Səəlun goru sikua.
5 Yera Dafidi u bu səməbu gəria u nɛɛ, i bu sõəwə i nɛɛ, Yinni Gusunə u koo be bu domaru kua yèn sõ ba ben yinni Səəlu gea kua, ba win goru sikua.
6 Tɛ̃, Yinni Gusunə u be bu durom kuo. Kpa u bu bərəkiniru sõəsi. Nɛn tii kon maa bu durom kua ben ye ba kua min sõ.
7 N n mɛn na, bu be yõro dim dim kpa bu ko tabu durə wərugəba domi ben yinni Səəlu u gu. Adama ba n yɛ̃ ma Yudaba ba man gum tãre wirə n ka ko ben sunə.

Ba Isi Bosɛti kua

Isireliban sunə

8 Yera Abinɛɛ, Nɛrin bii wi u sãa Səəlun tabu kowobun wirugii, u Səəlun bii Isi Bosɛti sua u ka da Mahanaimuə.
9 Miya u nùn kua Isireliba kpuron sunə be ba wãa Galadiə ka Asuriə ka Yisirɛɛliə ka Efaraimun temə ka sere maa Bɛnyamɛɛn temə.
10 Isi Bosɛti wi, u məwa wõə weeru sanam mɛ u bandu di Isireliba səə. Adama Dafidiwa Yudaba ba ka yõra.
11 Ma u kua ben sunə wõə nəəba yiru ka suru nəəba tia Heboroniə.

Tabu dua Isireliba

ka Yudaban suunu səə

12 Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Isi Bosɛtin tabu kowobu ba yara saa Mahanaimun di ba da Gabaoniə.
13 Yera Yoabu Seruyan bii, Dafidin tabu sunə ka win tabu kowobu ba maa da Gabaoni mi. Ma ba yinna daa burerə ka Isi Bosɛtin tabu kowo be, ka Abinɛɛ wi. Ma daa te, ta bu buranɛ. Dafidi ka wigibu ba wãa guru gee. Ma Isi Bosɛtigibu ba maa wãa guru giə.
14 Abinɛɛ u Yoabu sõəwa u nɛɛ, a de wunɛn aluwaasi beni bu seema bu gabirina ka nɛgibu bɛsɛn wuswaaə,

ben baawure ka win saro. Kpa su wa wi u kere.

Ma Yoabu u nɛɛ, oo, na wura.

15 Yera ba seewa ba da ba yinna ben baawure ka win saro Isi Bosɛtin bera gia be ba sãa Bɛnyamɛɛn bweseru, tɔmbu wɔkura yiruwa ba yarima. Dafidin tɔmbu sɔɔ maa, tɔmbu wɔkura yiru.

16 Yera aluwaasi be, ba gabirina. Ben baawure u win yibɛrɛn wiru nɛni, ma ba takobi sɔkirina yẽsaɔ ba wɔruka sannu sannu ba gbisuka. Yera ba yam mi yĩsiru kã, takobin gberu.

17 Yen dɔma te, taa bi, bu swĩa. Ma Dafidin tɔmbu ba Abinɛɛ ka wigibu kamia.

18 Dafidin tabu kowo be sɔɔ, Seruyan bibu itawa ba wãa mi. Beya Yoabu ka Abisai ka Asaɛli. Asaɛli u duka mɔwa wi, nge nɛm taakɔ.

19 Yera u dɔma te Abinɛɛ naa gira, u ǹ wure u nùn deri baa fiiko.

20 Ma Abinɛɛ u sĩira u Asaɛli bikia u nɛɛ, Asaɛli, wuna mi?

Ma u wisa u nɛɛ, oo, nɛna mi.

21 Yera Abinɛɛ u nɛɛ, a man derio n doona, a ku man swĩi. A nɛn aluwaasiban turo mɛɛrio a mwa kpa a win yãnu wɔra a ka doona.

Adama Asaɛli u yina u nùn deri.

22 Abinɛɛ u kpam nùn sõɔwa u nɛɛ, a dɛsiro nɛn bɔkun di. Domi nà n nun so na go, amɔna nɛ ka wunɛn mɔɔ Yoabu sa ko n mɛɛrinɛ.

23 Adama Asaɛli u yina u nùn deri. Yera Abinɛɛ u ka nùn yaasan koru sɔka nukurɔ ma ya yara win biruɔ. Ma u wɔruma yande u gu. Wi u tunuma mi Asaɛlin goo te, ta kpĩ, u ra gina yõrewa.

24 Ma Yoabu ka Abisai ba Abinɛɛ naa gira. Ye sõɔ u duɔ yera ba tura Aman gungurɔ te ta wãa Giasin deedeeru Gabaonin swaaɔ mi gãanu ku ra kpin bera gia.

25 Bɛnyamɛɛgibu ba mɛnna ba ka Abinɛɛ yõra. Ma ba da ba yɔɔwa guuru garun wɔllɔ.

26 Yera Abinɛɛ u Yoabu soka u nùn sõɔwa u nɛɛ, saa yerà kaa wunɛgibu sõ bu ku maa ben mɛro bisibu naa swĩi. Kaa de sa n tabu mɔ̀wa sere ka tẽ? A ǹ yẽ ma bin wii goberu, nisina ta koo ma?

27 Yoabu u nùn wisa u nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru, à kun daa yeni gerua, sere sia burura nɛn tɔmba koo raa tabu yõra.

28 Ma u kɔba so. Yera tɔn be kpuro ba tabu yõra ba Isireliba deri.

29 Abinɛɛ ka wigibu ba sĩawa wõku giriru Yuudɛnin wɔwaɔ, ma ba Yuudɛni tɔbura ba Bitoroni bukiana ma ba tura Mahanaimuɔ.

30 Ma Yoabu u Abinɛɛ deri u doona. Yera win tii u gɔsirama u win tabu kowobu mɛnna u gara. Ma u deema Dafidin tɔn be sɔɔ, tɔmbu yɛndu tia sariwa ba go, ka sere maa Asaɛli.

31 Adama Dafidin tɔmbu ba Bɛnyamɛɛba ka Abinɛɛn tabu kowobu gabu gowa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata (360).

32 Ma ba da ba Asaɛlin goru sua ba sikua win tundon sikirɔ Bɛtelehɛmuɔ. Yoabu ka win tɔmbu ba dɔma te sĩawa wõku giriru. Sanam mɛ ba Heboroni duɔ, yera yam mu n sãramɔ.

3

1 Sɔɔlun yɛnugibu ba ka Dafidi yibɛrɛ tɛɛru kua n tɛ. Ma Sɔɔlun yɛnu ga dam dwiiyamɔ ga dɔɔ, adama Dafidiguu ga dam sosimɔwa ga dɔɔ.

Dafidin bii be u mara

Heboroniɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 3:1-4)

2 Saa ye sɔɔ, Dafidi u bibu nɔɔba tia mara Heboroniɔ. Ben gbiikoowa Amɔɔ. Win mɛrowa Akinɔamu, Yisirɛɛligii.

3 Yirusewa Kileabu. Win mɛrowa Abigali, Nabali Kaamɛligiin gɔmini. Itasewa Abusaləmu. Win mɛrowa Maaka, Talimai Gesuriban sina bokon bii.

4 Nnɛsewa Adoniya. Win mɛrowa Hagiti. Nɔɔbusewa Sefatia. Win mɛrowa Abitali.

5 Nɔɔba tiasewa maa Yitereamu. Win mɛrowa Egila.

Abinɛɛ ka Isi Bosɛti

ba ǹ nɔɔsinɛ

6 Saa ye tabu wãa Dafidin yɛnu ka Sɔɔlun yɛnun baa sɔɔ, Abinɛɛ u ka Sɔɔluba yõrawa dim dim.

7 Adama sɔ̃ɔ teeru Isi Bosɛti u Abinɛɛ
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na a ka nɛn tundo
Sɔɔlun kurɔ Risipa, Ayan bii kpuna.
8 Ma Isi Bosɛtin gari yi, yi Abinɛɛ
dua. Ma u nɛɛ, a tamaa na sãawa nge
Yudan wirugii be ba Sɔɔlu seesimɔ?
Wee, sere ka tɛ̃, nɛna na wunɛn
tundo Sɔɔlun yɛnugibu ka win bɔrɔba
durom kuammɛ. Yen biru na ǹ wure
n nun Dafidi nɔmu sɔndia. Yera tɛ̃ a
man gerusimɔ kurɔ winin sɔ̃?
9 N n mɛn na, Gusunɔ u man kua ye
u kĩ nà kun ka Dafidi yɔ̃re kpa n de
Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru yibia te u
nùn kua,
10 ye u nɛɛ u koo bandu wuna saa
Sɔɔlun bweserun di u tu Dafidi wɛ̃ kpa
u n sãa sunɔ Isireliba ka Yudaban tem
kpuro sɔɔ.
11 Saa ye sɔɔ, Isi Bosɛti kun maa
gãanu gerua. Domi Abinɛɛn gari yi, yi
nùn bɛrum mwa.

Abinɛɛ ka Dafidi ba dora

12 Yera Abinɛɛ u Dafidi sɔmɔbu gɔria
Heboroniɔ u nɛɛ, wara u tem mɛ mɔ.
Yen sɔ̃, u be ka man arukawani bɔkuo.
Ko na n wãa ka wi, kpa n de Isireliba
kpuro bu wura win mi gia.
13 Ye sɔmɔ be, ba tura mi, ba Dafidi
gari yi saaria. Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ya wã, kon ka be nùn arukawani bɔke.
Adama gãa teena na nùn bikiamɔ.
Niya u gina man Mikali, Sɔɔlun bii
mwaama su sere waana nɛ ka wi.
14 Ma Dafidi u Isi Bosɛti sɔmɔbu
gɔria bu nùn sɔ̃ bu nɛɛ, bu be nùn
win kurɔ Mikali wɛ̃ɛma wìn dokuru
u raa kɔrua ka Filisitiban sen sarusu
wunɔbu (100) si ba nùn bikia.
15 Yera Isi Bosɛti u dera ba kurɔ wi
mwaama Patiɛli, Laisin biin min di mi
u mɔre.
16 Ma Patiɛli wi, u Mikali swĩi u sumɔ
sere ba ka tura Bahurimuɔ. Ma Abinɛɛ
u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a den gɔsiro. Yera
u gɔsira u wura win yɛnuɔ.
17 Yen biru Abinɛɛ u Isireliban guro
gurobu mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Dafidiwa i raa kĩ u n sãa bɛɛn sina
boko.
18 Yen sɔ̃ tɛ̃, i nùn koowo sunɔ. Domi
Yinni Gusunɔ u raa gerua u nɛɛ, saa
win bɔ̃ɔ Dafidin nɔman diya u koo
win tɔmbu Isireliba yakia Filisitiban
nɔman di ka sere maa ben yibɛrɛ be ba
tien nɔman di.
19-20 Ma Abinɛɛ u da u Bɛnyamɛɛba
be ba sãa Sɔɔlun bweseru deema u bu
gari yi sɔ̃ɔwa. Ma ba tɔmbu yɛndu gɔsa
ba nùn yɔ̃siri ba da Dafidin mi. Ye ba
tura mi, yera u Dafidi sɔ̃ɔwa kpuro ye
Isireliba ka Bɛnyamɛɛba ba gɔ̃ru doke
bu ko. Ma Dafidi u bu tɔ̃ɔ baka dim
kua.
21 Yen biruwa Abinɛɛ u maa Dafidi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni sina boko, kon se
n da n Isireliba kpuro mɛnna kpa bu
ka nun arukawani bɔke ba n ka wunɛn
gari sɔmburu mɔ̀. Kpa a n bandu dii be
sɔɔ, a n mɔ̀ ye a kĩ.
Yen biru Dafidi u dera Abinɛɛ u
gɔsira u da win yɛnuɔ ka bɔri yɛndu.

Yoabu u Abinɛɛ go

22 Saa ye sɔɔ, Dafidin tabu kowobu
ba gabu wɔraa da, ma ba dukia baka
gurama ba ka wee. N deema Dafidi u
dera Abinɛɛ u gɔsira win yɛnuɔ ka bɔri
yɛndu saa Heboronin di.
23 Sanam mɛ Yoabu ka tabu kowo
be, ba tunuma yɛnuɔ, yera ba bu
Abinɛɛn labaari sɔ̃ɔwa. Ba nɛɛ, Abinɛɛ,
Nɛrin bii, u na Dafidi sina bokon mi.
Adama Dafidi u nùn deri u doona ka
bɔri yɛndu.
24 Yera Yoabu u da u sina boko
deema u nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ. Ye
Abinɛɛ u na wunɛn mi, ma a nùn deri
u doona ka bɔri yɛndu?
25 Wunɛn tii a Abinɛɛ wi yɛ̃. A yɛ̃ ma
u nawa u ka nun nɔni wɔ̃ke kpa u ka
gia ye a mɔ̀ kpuro.
26 Ye Yoabu u gari yi gerua u kpa,
yera u doona Dafidin min di, ma u
sɔmɔbu gɔra ba Abinɛɛ naa swĩi, ba
nùn naamwɛ Siran dɔkɔwɔ. Ma ba
dera u gɔsirama. Adama Dafidi u ǹ
yeniba kpuro yɛ̃.
27 Saa ye Abinɛɛ u gɔsirama
Heboroniɔ, yera Yoabu u nun soka
wuun gbãrarun kɔnnɔn bee tiaɔ, u
kua nge u kĩ u nùn gari asirigii sɔ̃. Ma
u nùn wobu sɛ̃u sɔka nukurɔ u go. Nge
mɛya u ka mɔru kɔsia yèn sɔ̃ u win
wɔnɔ Asaɛli go.
28 Yen biruwa Dafidi u ye nua,
ma u nɛɛ, nɛn bandu ta dɛɛre Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ, nɛn tii na maa

dɛɛre, Abinɛɛ, Nɛrin biin yɛm mɛ ba yarin sɔ̃.
29 Yen sɔ̃, Gusunɔ u de mu wɔri Yoabun wirɔ ka sere maa win bweserɔ. Kpa win bweseru sɔɔ, goo u n da n yɛm wĩimɔ, ɲ kun mɛ u n bara disigiru mɔ, ɲ kun mɛ u n sãa yɛmɔ, ɲ kun mɛ u gbi tabu sɔɔ, ɲ kun mɛ u dĩanu bia u di.
30 Nge mɛya Yoabu ka win wɔnɔ Abisai ba ka Abinɛɛ go yèn sɔ̃ u ben wɔnɔ Asaɛli go tabu sɔɔ Gabaoniɔ.
31 Ma Dafidi u Yoabu ka tɔn be ba wãa mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bɛɛn yãa ni i doke mi kasukuo kpa i saakiba dewe nuku sankiranun sɔ̃, kpa i Abinɛɛn gɔɔ swĩ.
Ma wi, Dafidin tii, u goo te swĩi ye ba ka tu dɔɔ bu sike.
32 Ma ba Abinɛɛn goo te sikua Heboroni mi. Yera wi Dafidi sina boko u wura kua ka dam siki ten mi. Ma tɔn be ba wãa mi, ba swĩ.
33 Win gɔɔ wuri sɔɔ u nɛɛ,
Abinɛɛ, mban sɔ̃na a gu nge tɔn gowo.
34 Ba ɲ nun mwɛ ba nɔma ka naasu bɔkue.
A wɔruma a gu nge wi tɔn kɔ̃soba so ba go.
Yera tɔmbu kpuro ba kpam wure ba swĩ.
35 Yen biru ba maa na ba Dafidi nukuru yɛmiasia ba nɛɛ, u dio. Adama u yina, domi u Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nùn kua ye u kĩ, ù n di sɔ̃ɔ u sere du.
36 Ma tɔmbu kpuro ba wa ye Dafidi sina boko u kua ma ya bu dore.
37 Dafidin tɔmbu ka Isireliba kpuro gesi, ba gia ma n ɲ ka win yɛ̃ru ba ka Abinɛɛ, Nɛrin bii go.
38 Ma sina boko u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n yɛ̃ ma tɔn bokowa u gu mi gisɔ Isireliɔ.
39 Wee, na ɲ dam mɔ, baa mɛ ba man gum tãre wirɔ na ka kua sunɔ. Seruyan bibu ba man bɔbunu kere. Yen sɔ̃, Gusunɔ u tɔn kɔ̃so nùn win nuku kɔ̃suru kɔsie.

Ba Isi Bosɛti go

4

1 Saa ye Sɔɔlun bii Isi Bosɛti u nua ma Abinɛɛ u gu Heboroniɔ, yera win gɔma kpuro dwiiya. Ma Isireliba kpuro ba nanda.

2 Sɔɔlun bii wi, u tabu sinambu yiru mɔ be ba ra tabu kowobu kpare bu ka wɔraa da. Beya Baana ka Rekabu. Be kpuro ba sãawa Rimɔɔ, Beerɔtugiin bibu Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ.
3 Beerɔtu ye, ya wãawa Bɛnyamɛɛn tem sɔɔ. Adama yen tɔmbu ba duki sua ma ba da ba wãa Gitaimuɔ sere ka gisɔn gisɔ.
4 N deema Yonatam, Sɔɔlun bii turo u bii tɔn durɔ mɔ wi ba mɔ̀ Mɛfibosɛti. Bii wi, u kua yɛmɔ. Wɔ̃ɔ nɔɔbuwa u mɔ sanam mɛ Sɔɔlu ka Yonatam ba gu Yisirɛɛliɔ tabu sɔɔ. Ye kurɔ wi u bii wi nɔɔrimɔ u gɔɔ win labaari nua, yera u bii wi sua u ka doonɔ. Ye u duka mɔ̀ ka sɛndaru ma u wɔruma u nùn sura. Min diya bii wi, u kua yɛmɔ.

5 Yera sɔ̃ɔ teeru Baana ka Rekabu ba da Isi Bosɛtin dirɔ sɔ̃ɔ sɔɔ mi u do u sɔ̃ɔ sure.
6-7 Ma ba dua sere dii ten sɔɔwɔ nge ba kĩ bu dobi sua. Ye ba tura mi u kpĩ, yera ba nùn woburu sɔka ba go. Ma ba win wiru bura ba ka doona. Ma ba swaa mwa ye ya dɔɔ Yuudɛnin wɔwa gia. Yen dɔma te, wɔ̃ku girira ba sĩa.
8 Yera tɔn be, ba ka Isi Bosɛtin wii te da Dafidin mi, Heboroniɔ, ba nɛɛ, wunɛn yibɛrɛ Sɔɔlu wi u kasu u nun hunde wuna, win bii Isi Bosɛtin wiru wee. Yinni Gusunɔwa u Sɔɔlu ka win bweseru mɔru kɔsie gisɔ wunɛn sɔ̃.

9-11 Dafidi u Rekabu ka Baana wisa u nɛɛ, i ɲ yaaye sɔmɔ wi u na u man Sɔɔlun gɔɔ sɔ̃ɔwa, ma u tamaa labaari gea u man nɔɔsiamɔ, adama na dera ba nùn mwa ba go Sikilagiɔ? Na nùn win labaarin are wɛ̃. Kaa sere gere tɔn kɔ̃sobu be ba tɔnu wi u kun gãanu kue kãasi ba go win dirɔ mi u kpĩ? Sere ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u man wɔra saa nɔni swãaru kpuron di, kon de bu bɛɛ gowa.

12 Ma u win tabu kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu Rekabu ka Baana mɔɔ bu go. Yera ba ben naasu ka nɔma bɔɔra, yen biru ba bu bwɛ̃ Heboronin daa bure-run bɔkuɔ. Ma ba Isi Bosɛtin wii te sua ba sikua Abinɛɛn sikirɔ Heboroni mi.

5

Dafidi u kua

Isireliba ka Yudaban sunɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:1-3)

1 Isireliban bwesenu kpuro nu mɛnna nu na Dafidin mi Heboroniɔ, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ ka wunɛ sa sãawa yɛm tem.
2 Baa yellun di saa ye Sɔɔlu u wãa u sãa bɛsɛn sunɔ, wuna a ra sun mɛnnɛ a sun kpara su ka tabu da su ka wurama. Yinni Gusunɔ u maa nun sɔ̃ɔwa ma wuna kaa ko bɛsɛn wirugii kpa a bɛsɛ win tɔmbu kpara.
3 Dafidi u ka ben guro gurobu arukawani bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre wirɔ ba nùn kua be Isireliban sunɔ.
4-5 Dafidi u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna saa yè sɔɔ u ban dibu torua. U kua Yudaban sunɔ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka suru nɔɔba tia Heboroniɔ. Ma u maa bandu di Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔ tɛna ka ita. Yudaba ka Isireliba kpuron suunu sɔɔ u kuawa wɔ̃ɔ weeru bandu sɔɔ.

Dafidi u Yerusalɛmu mwa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:4-9, 14:1-2)

6 Sɔ̃ɔ teeru Dafidi sina boko u seewa ka win tɔmbu ba da Yerusalɛmuɔ bu ka Yebusiba tabu wɔri.
Adama Yebusi be, ba nɛɛ, u ṅ kpɛ̃ u du mi. Domi baa wɔ̃kobu ka yɛmɔbu ba koo nùn gira.
7 Adama Dafidi u ben kari ye ya wãa wuu gen suunu sɔɔ wɔri u mwa. N deema yeya ba mɔ̀ Siɔni. Yen biru ba ye soka Dafidin wuu.
8 Tɔ̃ɔ teya Dafidi u gerua u nɛɛ, bɛɛn baawure wi u kĩ u Yebusiba go, u duo ben nim swaa ye ba gban min di kpa u wɔ̃kobu ka yɛmɔ be, be na tusa mi nɔma turi. Yen sɔ̃na ba ra nɛɛ, wɔ̃kobu ka yɛmɔbu ba ṅ duɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
9 Ye Dafidi u kari ye mwa u kpa, yera u sina mi. Ma ba ye soka Dafidin wuu. Yera u gbãraru bana saa win tiin yɛnun di u ka da sere batuma ye ba mɔ̀ Miloɔ.
10 Saa ye sɔɔ, Dafidin banda dam sosimɔ ta dɔɔwa. Domi Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u wãa ka wi.
11 Yera Tirin sunɔ wi ba mɔ̀ Hiramu u Dafidi sɔmɔbu gɔria ka dãa gea ye ba sokumɔ sɛduru, ka sere maa dãa dãkobu ka be ba ra maa kpenu dãku. Kpa bu nùn sina kpaaru bania.
12 Ma Dafidi u tuba ma Gusunɔwa u win bandun dam siremɔ. Wiya u maa ban te wɔlle suamɔ win tɔmbu Isireliban sɔ̃.

Dafidin bii be u mara

Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 3:5-9; 14:3-7)

13 Sanam mɛ Dafidi u doonama Heboronin di u da u wãa Yerusalɛmuɔ, yera u maa kurɔbu gabu sua ma ba nùn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.
14 Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomɔɔ
15 ka Yibaa ka Elisua ka Nɛfɛgi ka Yafia
16 ka Elisama ka Eliada ka Elifelɛti.

Dafidi u Filisitiba tabu di
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 14:8-16)

17 Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tãre wirɔ u kua Isireliban sunɔ, yera be kpuro ba seewa ba nùn wɔrim wee. Ye u nua mɛ, ma u sara u da kuku yeru garun mi, mi ba ṅ nùn wasi.
18 Saa ye sɔɔra Filisiti be, ba tunuma ba tɛria Refan wɔwaɔ.
19 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Filisiti be wɔri? Kaa man bu nɔmu bɛria?
Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a doo, kon nun bu nɔmu bɛria.
20 Ma Dafidi u seewa u da Baali Perasimuɔ. Miya u Filisiti be go go. Ma u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nɛn yibɛrɛban wuuru gĩa nge mɛ nim tora ya ra guna gĩɛ.
Yen sɔ̃na ba yam mi yĩsiru kã Baali Perasimu.
21 Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwãarokunu deri mi. Ma Dafidi ka win tɔmbu ba nu gura.
22 Amɛn biru Filisiti be, ba kpam na ba tɛria Refan wɔwa mi.
23 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n bu wɔri kpam? Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo, adama a ku da sɔru sɔrum mɛ. A besiro kpa

a da ben biruɔ, a n wãa dãa ye ba mɔ̀ miren sɔ̃ɔwɔ.
24 Sanam mɛ a naa damu damusu gasu nɔɔmɔ dãa wɔllɔ, a wasi suo, domi nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun gbiiye n ka ben sansani wɔri.
25 Dafidi u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U da u Filisiti be go go saa Geban di u ka da Gesɛɛɔ.

6

Dafidi u Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu suam da
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 13:4-14)

1 Dafidi u kpam Isireliban tabu durɔbu kpuro soka u mɛnna ba kua tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).
2 Yera Dafidi u seewa ka win tɔn be kpuro ba da Balaɔ Yudan temɔ bu ka Gusunɔn woodan kpakororu tama. Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin yĩsira ba ra ka tu soku, wi, wi u ra sinɛ ten wɔllɔ, wɔllun kɔ̃sobun weenasibun suunu sɔɔ.
3 Ma ba tu sua ba doke naa kɛkɛ kpaa gaa sɔɔ ba ka doona Abinadabun yɛnun di ge ga wãa gunguru wɔllɔ. Usa ka Akiyo, Abinadabun bibu, bera ba naa kɛkɛ ye kpare.
4 Usa u wãa yen yɛ̃saɔ, ma Akiyo u ye gbiiye ba ka dɔɔ.
5 Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swĩi ba mɔrɔkunu soomɔ, ka gɔ̃ɔgenu ka bara kpãnu ka sɛkɛtirɛnu ka yankokonu. Ma ba womusu mɔ̀ ba yaamɔ ka ben dam kpuro, ba ka Gusunɔ sãamɔ.
6 Saa yè sɔɔ ba tura Nakonin doo soo yerɔ, yera nɛɛ yi, yi sokura. Ma kpakoro te, ta sikirama, ma Usa u tu gaba.
7 Mii mii Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua. Ma u dera u wɔruma kpakoro ten bɔkuɔ u gu, yèn sɔ̃ u tu baba.
8 Dafidi u mɔru kua too yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u ka Usa sɛɛyasia mɛ. Ma u yam mi yĩsiru kã Usan goo yeru. Tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔn gisɔ.
9 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ nasia dɔma te. Yera n dera u ka nɛɛ, amɔna u koo ko u ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te turi win yɛnuɔ.
10 Ma u gɔ̃ru doke u ku gina ka tu da win wuuɔ. Ma u dera ba ka tu da Obɛdi Edɔmu Gatigiin yɛnuɔ.
11 Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi ka win yɛnugibu domaru kua.

Ba ka kpakoro te na

Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 15:25-16:3)

12 Yen biru ba Dafidi sɔ̃ɔwa ma Yinni Gusunɔ u Obɛdi Edɔmu ka win ye u mɔ kpuro domaru kua woodan kpakoro ten sɔ̃. Saa yera Dafidi u da u kpakoro te suama u ka na win wuuɔ ka nuku doo bakabu.
13 Tɔn be ba kpakoro te sɔɔwa mi, ye ba kua naa dabusanu nɔɔba tia, yera Dafidi u dera ba naa kinɛru ka naa kpɛmbu ge ga gea sãa go ba ka yãkuru kua.
14 Ma u seewa u yaberu pota u yãku kowon sãa yãnu ganu pɔra sɛ̃ke ma u yaamɔ basi ka win dam kpuro Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
15 Wi ka Isireliba kpuro ba Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te suama ba wee ba kuuki mɔ̀ ka nuku dobu ma ba kɔbi soomɔ.
16 Ye kpakoro te, ta duɔ Dafidin wuuɔ, ma Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u mɛɛrima saa fɛnɛntin di u wa wee, Dafidi u yɔ̃ɔkumɔ u yaamɔ kpakoro ten wuswaaɔ. Yera u nùn gema.
17 Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera ba tu doke ten ayerɔ kuu bekurugiru sɔɔ te Dafidi u kua ten sɔ̃. Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka maa siarabun yãkunu.
18 Ye u yãku ni kua u kpa, yera u win tɔmbu Isireliba domaru kua ka Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin yĩsiru.
19 Ma u be kpuro dĩanu bɔnu kua tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu. U ben baawure pɛ̃ɛ ka yaa wɔ̃ɔra wɛ̃ ka sere maa kira te ba kua ka resɛm gbeba. Ma ben baawure u gɔsira u da win yɛnuɔ.
20 Dafidi u maa seewa u da u ka win yɛnugibu tɔbiri. Yera Mikali, Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u yarima u Dafidi sennɔ na. Ma u nɛɛ, anna a girima wa gisɔ ye Isireliban sina boko u ka tii kawa, u tii

kakia nge tɔn diro win bwãabun yoo
tɔn kurɔbun wuswaaɔ.
21 Yera Dafidi u Mikali sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ wi u wunɛn tundo ka
win yɛnugibu kpuro deri, ma u man
gɔsa n ka ko win tɔmbu Isireliban
kparo, wiya na yaawa na bɛɛrɛ wɛ̃.
22 Kon maa wure n de bu man gɛm
win sɔ̃ n mɛ kere, kpa n tii kawa. Nge
mɛya ko na n bɛɛrɛ mɔ baa ka yoo tɔn
kurɔ ben wuswaaɔ.
23 N deema Mikali, Sɔɔlun bii tɔn
kurɔ wi, u ɲ bii marure sere u ka gu.

7

Nɔɔ mwɛɛ

te Yinni Gusunɔ u Dafidi kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 17:1-15)

1 Ye Yinni Gusunɔ u sina boko Dafidi
wɔra win yibɛrɛ be ba nùn sikerenɛn
nɔman di, u dera u wãa bɔri yɛndu sɔɔ
u sɔ̃ win yɛnuɔ.
2 Yera sina boko wi, u Gusunɔn
sɔmɔ Natani sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee na
wãa diru sɔɔ te ba kua ka dãa gea
ye ba mɔ̀ sɛduru. Adama Gusunɔn
woodan kpakororu wee ta wãa kuu
bekurugiru sɔɔ. Amɔna a wa.
3 Ma Natani u nùn wisa u nɛɛ, a doo
a ko nge mɛ a gɔ̃ru doke kpuro. Domi
Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ.
4 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni
Gusunɔ u Natani sɔ̃ɔwa kãsiru sɔɔ u
nɛɛ,
5 a doo a nɛn sɔm kowo Dafidi sɔ̃ a
nɛɛ, nɛ Yinni Gusunɔ na nùn sɔ̃ɔmɔ, n
ɲ mɔ wiya u koo man diru bania mi na
kon wãa.
6 Domi na ɲ sinare diru garu sɔɔ saa
mìn di na ka Isireliba yarama Egibitin
di sere n ka kua gisɔ. Adama na ra n
wãawa kuu bekurugiru sɔɔ.
7 Baama mi sa da nɛ ka Isireliba
gbaburɔ, na ra ben gabu gɔsiwa ba n ka
be ba tie kpare. Adama na ɲ ben goo
taarɛ wɛ̃ɛre n nɛɛ, mban sɔ̃na u ɲ man
diru baniɛ ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
8 Yen sɔ̃, a doo a Dafidi nɛn sɔm
kowo sɔ̃ a nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka
tem Yinni, nɛna na yeni gerumɔ. Yãa
kparabun diya na nùn wunama u n ka
sãa nɛn tɔmbu Isireliban kparo.
9 Na wãa ka wi baama kpuro mi u da.
Mɛya na maa nùn win yibɛrɛba dɛra.
Ma na dera u yĩsiru yara nge tɔn boko
dunia sɔɔ.
10 Na Isireliba ayeru kua na bu
sinasia ba n ka wãa mi ka bɔri yɛndu,
kpa tɔn kɔ̃sobu bu ku raa maa se bu bu
nɔni sɔ̃ nge mɛ ba bu kua yellu,
11 kparobun waati sɔɔ. Na nùn wɔra
win yibɛrɛba kpuron nɔmun di ma na
nùn wɛ̃rabu wɛ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa
na nùn sɔ̃ɔmɔ, kon nùn ko bwese
bakarun nuuru.
12 Win saa yà n tura u gu ba nùn sika
win baababan sikirɔ, kon win bii turo
wuna u bandu di. Kpa n win ban ten
dam sire.
13 Wiya u koo man diru bania u ka
nɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃, kpa n win sina
gɔna swĩi sere ka baadommaɔ.
14 Na kon sãa win tundo, kpa u n
maa sãa nɛn bii. U n toraru garu kua,
tɔmba kon de bu nùn so bu sɛɛyasia.
15 Adama na ɲ nùn nɛn durom
wunarimɔ nge mɛ na mu Sɔɔlu wunari
wi na yina ma na wi, Dafidi gɔsa.
16 Win bweseru ta ɲ gbimɔ. Win
bandu ta ko n maa wãawa win bibun
bweseru sɔɔ, kpa n ten dam sire sere
ka baadommaɔ.
17 Ye Natani u gari yi kpuro nua
u kpa, yera u seewa u da u Dafidi
sɔ̃ɔwa nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn
sɔ̃ɔsi kpuro kãsi te sɔɔ.

Dafidi u Gusunɔ siaramɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 17:16-27)

18 Ma Dafidi u seewa u da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ u gerua u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, na yɛ̃ ma na ɲ sãa gãanu. Nɛn
bwesera kun maa gãanu tura. Ka mɛ,
a man kua sunɔ Yerusalɛmu mini.
19 Adama a ye garisi gãa piiminu
wunɛn mi. Domi a kpam gerumɔ nge
mɛ nɛn bweseru ta ko n sãa sia. Ma a
man ye sɔ̃ɔmɔ, nɛ wi na sãa tɔn diro.
20 Yinni, mba kon maa nun sɔ̃. Domi
a man yɛ̃ kɔ.
21 Wunɛn gari ka maa wunɛn gɔ̃run
kĩrun saabuwa a ka man gãa baka nini
kpuro kua. Ma a man nu sɔ̃ɔsi.
22 Gãanu kpuro ye sa nua a kua,
geema, ya sɔ̃ɔsimɔ ma a kpã. Goo sari

wi u sãa nge wunɛ. Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
23 Bweseru garu maa sari nge bɛsɛ Isireliba te ta koo nɛɛ, ten bũu u tu yakiama yorun di ma u tu yĩsiru kã ta n ka sãa wigiru. Ka geema gãa bakana a sun kua. A maa gãa maamaakiginu kua wunɛn tem sõ bɛsɛn wuswaaɔ ye a ka sun yakiama Egibitigibun min di, ka bwesenu ganun nɔman di, ka ben bũnun suunu sɔɔn di, kpa sa n ka sãa wunɛgibu
24 mam mam sere ka baadommaɔ. Ma wunɛ Gusunɔ a kua bɛsɛn Yinni.
25 N n mɛn na, Yinni, gari yi a gerua nɛ ka nɛn bweserun sõ, a de yi koora sere ka baadommaɔ.
26 A de wunɛn yĩsiru tu wɔlle suara sere ka baadommaɔ kpa bu nɛɛ, wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nɛn bwese kɛra ya n bandu dii wunɛn wuswaaɔ.
27 Domi wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wunɛ wi a maa sãa Isireliban Yinni, wuna a man sõɔwa a nɛɛ, kaa de nɛn bibun bweseru tu bandu di nɛn biru. Yen sõna na ka kãka na kana teni mɔ̀.
28 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa Gusunɔ. Wunɛn gari yi a gerua yi ra koorewa. Wuna a maa man durom mɛni nɔɔ mwɛɛru kua.
29 N n mɛn na, a nɛn bweseru domaru kuo kpa ta n bandu dii sere ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ. Domi wuna a gerua mɛ. Kpa a maa de doma te, ta n bu wãasi sere ka baadommaɔ.

8

Dafidin tabu kowobu

ba nasara wa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 18:1-13)

1 Yeniban biru ye ya koora wee. Dafidi u ka Filisitiba tabu kua u kamia u bu sekuru doke. Ma u bu taare u kua ben yinni.
2 Yen biru u maa Mɔabuba wɔri u kamia. Be u mwɛɛra u bu kpĩ kpĩwa sĩa ita. Ma u sĩa yirun tɔmbu go, ma u tiagibu deri. Nge mɛya Dafidi u ka Mɔabuba mwa u taare u bu wõɔ gobi sure.
3 U maa Hadadesɛɛ Rehɔbun bii kamia, wi u sãa Soban sina boko Sirin temɔ. Sanam mɛ sɔɔ, Hadadesɛɛ wi, u dɔɔwa u daa te ba mɔ̀ Efaratin tem mwa.
4 Yera Dafidi u durɔ win maasɔbu tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) mwa ka maa naanaakobu nɔrɔbun suba yɛndu (20.000). Ma u tii dumi wunɔbu (100) yiiya ben dumi sɔɔ, ma u yi yi tien naa sĩinu bɔɔra.
5 Yen biruwa Sirigibu ba na saa Damasin di bu ka Hadadesɛɛ Soban sunɔ wi somi. Ma Dafidi u ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) go.
6 Yera u win tabu kowobu yi yi Siri mi. Ma Sirigii be, ba kua wigibu, u bu taare u wõɔ gobi sure. Mi Dafidi u gesi dua kpuro, Yinni Gusunɔ u ra nùn nasara wɛ̃wa.
7 Yera Dafidi u Hadadesɛɛn tɛrɛ wuraginu suama u ka na Yerusalɛmuɔ.
8 Ma u maa sii gannu wa too u gura saa Hadadesɛɛn wuu maro sinin min di, Betasi ka Berotai.

9 Ye Toi, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesɛɛn tabu kowobu kpuro kamia,
10 yera u win bii Yoramu gɔra Dafidin mi, u ka nùn tɔbiri kpa u nùn siara yèn sõ u Hadadesɛɛ tabu wɔri u kamia. Domi Toi ka Hadadesɛɛ ba raa tabu wɔrinɛwa. Ma Yoramu u seewa u dendi yãa ni ba kua ka sii geesu ka wura ka sii gandu sua u ka Dafidi naawa.
11-12 Ma Dafidi u ye kpuro mwa u Yinni Gusunɔ yiiya nge mɛ u raa nùn sii geesu ka wura yiiye ye u gura saa Sirigibu ka Mɔabuba ka Amɔniba ka Filisitiba ka Amalɛkiban min di, ka sere maa ye u wa Hadadesɛɛ Rehɔbun biin min di.

13 Sanam mɛ Dafidi u ka Sirigibu tabu kua u wee, yera u Edɔmuba wɔri wɔwa ye ya wãa nim wɔ̃ku bɔruguun sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ma u yĩsiru yara, u ben tɔmbu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000) go.
14 Yera u tabu kowobu yi yi Edɔmun tem kpuro sɔɔ. Edɔmuba ba kua wigibu, ba ka win woodaba sɔmburu mɔ̀. Mi Dafidi u gesi dua kpuro Gusunɔ u ra nùn nasara wɛ̃wa.

Dafidin sɔm kowobun yĩsa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 18:14-17)

15 U bandu dii Isireliba kpuro sɔɔ u be kpuro siriammɛ nge mɛ n weenɛ.
16 Saa ye sɔɔ, Yoabu Seruyan biiwa u sãa win tabu sunɔ. Yosafati, Ahiludun biiwa maa sãa win tire bero.
17 Sadɔku, Akitubun bii ka Akimɛlɛki, Abiataan bii, beya ba sãa yãku kowobu. Serayawa maa sãa win tire yoro.
18 Bɛnaya, Yehoyadan bii u sãawa Dafidin kõsobun wirugii. Kõso beya Keretiba ka Peletiba. Beya ba ra tɔn kõsobu go, kpa bu win gɔra da. Win tiin biba ba maa sãa win tem sina asakpɔbu.

Dafidi ka Mɛfibosɛti

9

1 Sõɔ teeru Dafidi u bikia u nɛɛ, Sɔɔlun bweseru sɔɔ, goo u ǹ maa tie, kpa n wa n yɛ̃ro durom kua Yonatam sõ?
2 N deema sɔm kowo goo u wãa Sɔɔlun yɛnuɔ wi ba sokumɔ Siba. Ma Dafidi u nùn sokusia. Ye u na, ma u nùn bikia u nɛɛ, wuna ba sokumɔ Siba?
Ma u wura u nɛɛ, oo, nɛna mi, yinni.
3 Ma Dafidi u nɛɛ, goo sari wi u sãa Sɔɔlun bweseru kpa n wa n yɛ̃ro durom kua nge mɛ na Yinni Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua?
Ma Siba u nùn wisa u nɛɛ, Yonatam u bii goo mɔ mi, wi u sãa yɛmɔ.
4 Sina boko u bikia u nɛɛ, mana u sere wãa.
Ma Siba u nɛɛ, u wãawa Makiri, Amiɛlin biin yɛnuɔ Lodebaaɔ.
5 Ma Dafidi u gɔra Lodebaa mi, bu nùn kasuma.
6 Yera ba ka Mɛfibosɛti, Yonatam bii, Sɔɔlun debubu ge na Dafidin mi. Ma u kpuna Dafidin wuswaaɔ u nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Dafidi u nùn soka u nɛɛ, Mɛfibosɛti.
Ma u wura u nɛɛ, nɛ wee, yinni.
7 Dafidi u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ku nanda. Duroma kon nun kua ka gem wunɛn baaba Yonatam sõ. Kon nun wunɛn debu Sɔɔlun tem kpuro wesia. Yen biru a n da ka man di saa baayere nɛn dii yerɔ.
8 Ma u maa kpuna u Dafidi bɛɛrɛ wɛ̃. U nɛɛ, yinni, mba na sãa a ka nɛn laakari mɔ mɛsum, nɛ wi na sãa nge bõɔ goru mini.
9 Yera sina boko u Siba Sɔɔlun sɔm kowo soka u nùn sõɔwa u nɛɛ, gãa ni nu raa sãa Sɔɔlu wunɛn yinniginu kpuro, ka ye ya sãa win yɛnun baayere gesi, na ye win debubu Mɛfibosɛti wɛ̃.
10 Tɛ̃ wunɛ ka wunɛn bibu ka wunɛn sɔm kowobu, bɛɛ kpurowa i ko i nùn wukua, kpa u ka dĩanu wa u n dimɔ. Adama Mɛfibosɛti wi, u ko n da ka man diwa baadomma nɛn dii yerɔ.
N deema Siba wi, bii tɔn durɔbu wɔkura nɔɔbuwa u mɔ. Win sɔm kowobu maa tɔnu yɛndu.
11 Ma u sina boko wisa u nɛɛ, yinni, ye a man sõɔwa kpuro, yera kon ko. Ma Mɛfibosɛti u ra n daamɔ u n dimɔ Dafidin dii yerɔ, nge win bibun turo.
12 Mɛfibosɛti wi, u bii piibu gagu mɔ ge ba mɔ̀ Mika. Ma tɔn be ba wãa Siban yɛnuɔ kpuro ba kua Mɛfibosɛtin sɔm kowobu.
13 Mɛfibosɛti, yɛmɔ wi, u da u wãa Yerusalɛmuɔ kpa u wa u n da ka dim de sina bokon dii yerɔ baadomma.

10

Ba Dafidigibu sekuru doke
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 19:1-5)

1 Yeniba kpuron biru, Amɔniban sunɔ u kpuna u gu, ma win bii Hanuni u gɔna kɔsire kua.
2 Yera Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni durom kuawa nge mɛ win tundo Nakasi u raa man kua. Ma u win bwãabu gɔra bu da bu ka nùn nukuru yɛmiasia win tundon gɔɔn sõ. Ye bwãa be, ba tura mi,
3 yera Hanunin sina asakpɔbu ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidin bwãa be, ba nawa bu ka wunɛn tundo bɛɛrɛ wɛ̃? A ǹ yɛ̃ ba nawa bu ka bɛsɛn wuun saria gia, kpa bu gu wɔrima bu mwa?
4 Yera Hanuni u Dafidin bwãa be mwɛɛra, u ben tobunu kɔna beri berika u sukum deri. Ma u ben

yabenu bɔtira ben taanun deedeerun di. Yen biru u bu gira ba doona.

5 Yera gaba da ba ye Dafidi sɔ̃ɔwa. Ma u tɔmbu seeya bu na bu bu sennɔ ko kpa bu bu sɔ̃ bu gina sinɔ Yerikoɔ sere ben tobunu nù n kpia. Domi ba wãawa seku bakaru sɔɔ.

Dafidi u Sirigibu ka Amɔniba kamia (I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 19:6-19)

6 Ye Amɔniba ba wa ma Dafidin wɛ̃ra woo dua ben sɔ̃, yera ba tabu durɔbu nɔrɔbun suba yɛndu (20.000) kana Sirigibun min di. Tabu kowo ben wusa, Bɛti Rehɔbu ka Soba. Ma ba tɔmbu nɔrɔbu (1.000) wa Maakan sina bokon min di. Sobagibun min di maa tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000).

7 Ye Dafidi u nua mɛsum, yera u bu Yoabu ka win tabu durɔbu sure ba bu wɔri.

8 Ma Amɔni be, ba yara ba ben tabu sĩa kpĩ ben wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Adama Sirigii be ba na Soba ka Bɛti Rehɔbun di, ka Tobugibu ka Maakagibu, ba da ba wãawa nɛnɛm yakasɔ.

9 Ye Yoabu u wa ma ba koo bu wɔrimawa biru ka wuswaan di, yera u tabu yɛ̃robu gɔsa Isireliba sɔɔ, bu ka da bu Sirigibu wɔri.

10 Be ba maa tie u nɛɛ win wɔnɔ Abisai u bu kparo, bu ka da bu Amɔniba wɔri.

11 U win wɔnɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sirigibu bà n man dam kera, a na a man somi. Amɔniba bà n maa nun dam kera kon na n nun somi.

12 A de a n wɔrugɔru mɔ, kpa su sanna ka hania bɛsɛn tɔmbu ka wuu si Yinni Gusunɔ u sun wɛ̃n sɔ̃, kpa win tii u sun kua nge mɛ u kĩ.

13 Yoabu ka win tabu kowobu ba seewa ba da bu ka Sirigii be wɔri, ma Sirigii be, ba duki yakikira.

14 Ye Amɔniba ba wa ma Sirigibu ba duki yakikira, yera ben tii ba maa yakikira Abisain wuswaan di, ba wɔri wuuɔ. Yen biru Yoabu u gɔsira u wura Yerusalɛmuɔ.

15 Ye Sirigii be, ba wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera ba wure ba maa ben tabu kowobu mɛnna.

16 Ma Hadadesɛɛ u gɔra bu Sirigii be ba wãa daa te ba mɔ̀ Efaratin guruɔ sokuma. Yera ba mɛnna ba na Helamuɔ. Sobaki Hadadesɛɛn tabu sunɔwa u bu kpare.

17 Yera ba Dafidi ye sɔ̃ɔwa. Ma u Isireliba mɛnna, ba Yuudɛni tɔbura ba na Helamuɔ. Saa ye sɔɔra Sirigibu ba sɔɔru kua ba Isireliba wɔri ba ka bu tabu kua.

18 Adama ba bu kpana ba duki sua. Ma Isireliba ba ben tɔmbu nata ka wunɔbu (700) go be ba tabu kɛkɛba kpare sɔɔ, ka maasɔbu nɔrɔbun suba weeru (40.000). Ma ba ben tabu sunɔ Sobaki mɛɛra kua. Miya u gu.

19 Sinam be ba raa Hadadesɛɛ sãamɔ mi, ba wa ma Isireliba ba nùn kamia. Yera ba ka Isireli be dora ma ba Dafidi sãwa. Saa yen dɔma ten di, Sirigibu ba ɲ̀ maa wure bu Amɔniba somiru da.

Dafidi ka Bati Seba

11

1 Wɔ̃ɔ kpɔɔn saa yè sɔɔ sinambu ba ra tabu yari, yera Dafidi u win bwãabu ka win tabu sunɔ Yoabu ka sere maa Isireliba kpuro gɔra bu da bu Amɔniba go. Kpa bu wuu ge ba mɔ̀ Raba mwa. Adama win tii u ɲ̀ de. U sɔ̃ yɛnuɔ Yerusalɛmuɔ.

2 Yera yoka gaa u seewa saa win kitarun di u bɔsu win sina dii tɛɛra wɔllɔ. Min diya u kurɔ goo wa u woburumɔ. Kurɔ wi, kurɔ burɔn tiiwa.

3 Yera u gɔra bu kurɔ win asansi bikia. Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wiya ba mɔ̀ Bati Seba, Eliamun bii. U sãawa Uri Hɛtin kurɔ.

4 Ma Dafidi u sɔmɔbu gɔra bu nùn sokuma. Ye u na, ma u ka nùn mɛnna. Yen biru kurɔ wi, u dɛɛrasiabun wororu kua, ma u wura win yɛnuɔ.

5 Ye u deema wee, n kua gura, ma u Dafidi gɔria bu nùn sɔ̃ wee, u gura mɔ.

6 Yera Dafidi u gɔra Yoabun mi, u de Uri Hɛti wi, u na.

Ma Yoabu u dera Uri u da Dafidin mi saa tabu gberun di.

7 Ye u tura, yera Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, Yoabu u bwãa do? Win tɔmbu kpuro ba alafia mɔ? Anna maa tabu gia sãa.

8 Yen biru u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
u doo win yɛnuɔ kpa u win kɔ̃ri tea u
wɛ̃ra.
Yera Uri u seewa u yara sina
kpaarun di. Ma Dafidi u nùn kɛ̃nu
mərisia yɛnuɔ.
9 Adama Uri kun de win yɛnuɔ. U da
u kpunawa sina kpaa ten kɔnnɔwɔ ka
sunɔn kirukuba sannu.
10 Ye ba Dafidi sɔ̃ɔwa ma Uri kun de
yɛnuɔ, yera Dafidi u nùn bikia u nɛɛ, n
ǹ gbaburun diya a wee ro? Mba n kua
a ǹ ka de wunɛn yɛnuɔ.
11 Ma Uri u Dafidi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Gusunɔn woodan kpakororu ka Isire-
liba ka Yudaba ba wãa kunu sɔɔ tabu
gberɔ, ka sere nɛn yinni Yoabu. Yera
kon da nɛn yɛnuɔ n di kpa n nɔ kpa n
ka nɛn kurɔ mɛnna? Sere ka wunɛn
wãaru, na ǹ kpɛ̃ n yen bweseru ko.
12 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n
mɛn na, a kpam kpunɔ mini gisɔ kpa a
doona sia. Ma Uri u sina Yerusalɛmuɔ
dɔma te.
13 Yera Dafidi u nùn dim soka u dera
u di u nɔra sere tam mu nùn go.
Adama ye n kua wɔ̃kuru u kpam
yara u da u kpuna ka sunɔn kirikuba.
U ǹ de win yɛnuɔ.
14 Sisiru bururu yera Dafidi u Yoabu
tireru yorua u Uri wɛ̃ u ka da.
15 Ye u yorua tire te sɔɔ wee. U nɛɛ,
bu ka Uri doo mi tabu sum kpa bu
yarina bu nùn deri, yibɛrɛba bu nùn
sɛ̃re bu go.

Urin gɔɔ

16 Saa yè sɔɔ Yoabu u tire te gara u
kpa, yera u Uri sure mi u yɛ̃ yibɛrɛban
tabu durɔ damgiba wãa. Domi wiya u
wuu gen saria yɛ̃ ba ka gu tarusi.
17 Yera wuu gen tabu durɔ be, ba
yarima ba tabu wərina ka Yoabu, ma
Dafidin tɔmbu sɔɔ dabira wəruka. Mi
sɔɔra Uri Hɛti wi, u gu.
18 Ma Yoabu u sɔmɔ wuna u ka nùn
gəri Dafidin mi, u nùn taa bin labaari
kpuro sɔ̃.
19 Yera u sɔmɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n
sina boko taa bin baaru kpuro saaria
a kpa,
20 ma a wa u mɔru bɛsira sere u nun
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wara raa nɛɛ, i wuu ge
susi i gu tabu wɔri. I ǹ yɛ̃ ma gbãraru
wɔllun diya ba ra sɛ̃ɛnu tweemɛ?
21 Wara u Abimɛlɛki, Gedeonin bii
go. I ǹ yaaye ma tɔn kurɔwa u nùn
nɛɛrun bia kara gbãraru wɔllun di ma
u gu Tebɛsiɔ? N n mɛn na, mban sɔ̃na i
gbãra te susi. U n gerua mɛ, u kpa, saa
yera kaa nùn sɔ̃ win bɔ̃ɔ Uri, Hɛti wi, u
maa gu.
22 Sɔmɔ wi, u seewa u doona. Ye u
tura Dafidin mi, u nùn ye kpuro saaria
ye Yoabu u nùn sɔ̃ɔwa u gere.
23 U nɛɛ, ka gem, tɔn be, ba sun dam
kere. Ba raa yarima ba sun deema
yakasɔ, ma sa bu gira sa ka da sere ben
gbãra kɔnnɔwɔ.
24 Yera ben tɛn towobu ba wunɛn
bwãabu tweema saa gbãra ten wɔllun
di. Sina boko, miya wunɛn bwãabun
dabira gu. Mi sɔɔra Uri Hɛti win tii u
gu.
25 Ma Dafidi u sɔmɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
à n wura, a Yoabu sɔ̃ u ku de yeniba yu
win nuki sanku. Domi tabu sɔɔ, takobi
yà kun gee go, ya koo giɔ go. N n mɛn
na, u hania koowo u tɔn be wɔri u wuu
ge mwa. Wunɛn tii à n tura, a nùn dam
kɛ̃ɛyɔ.
26 Ye Urin kurɔ wi, u nua ma win
durɔ u gu yera u win gɔɔ swĩ.
27 Saa ye yen baa ya doona, ma
Dafidi u sɔmɔ gɔra ba ka kurɔ wi na
win yɛnuɔ u nùn sua kurɔ, ma u nùn
bii tɔn durɔ marua. Adama ye Dafidi
u kua mi, ya ǹ Yinni Gusunɔ dore.

Natani

u Dafidi nùn win taarɛ sɔ̃ɔsi

12

1 Yen biru Yinni Gusunɔ u Natani
gɔra Dafidin mi. Ye u tura, ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔmbu yiru gaba ba wãa
wuu teu sɔɔ. Turo sãa gobigii. Turo
maa sãa sãaro.
2 Ben wi u sãa gobigii mi, u yãanu ka
kɛtɛba mɔ dabi dabinu.
3 Adama sãaro wi, u ǹ gãanu ganu
mɔ ma n kun mɔ yãa niu piibu gagu ge
u dwa. U gu nɔɔrimɔ ma ga kpɛ̃amɔ ka
win bibu sannu. Dĩa ni durɔ wi, u ra
di, niya u ra yãa buu ge wɛ̃. Kaa te u ra
ka nim nɔ, tera u ra maa ka gu nim kɛ̃.

Kpa ga n kpĩ win tororu wəllə. U yãa buu ge mɛɛrawa nge win bii wəndia.

4 Sõə teeru gobigii wi, u səə wa. Ye u kĩ u nùn yaarɛ ko, yera u ṅ wa win sabe dabi te səə, ye u koo wuna u go sere sãaro win yãa buu teu ge. Gera u mwa u ka win səə yaarɛ kua.

5-6 Ye Dafidi u gari yi nua u kpa, yera win məru seewa gem gem ye durə wi, u kua min sõ. Ma u Natani sõəwa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunən wãaru, n weenɛwa durə wi, u yãa buu gen saka nnɛ kəsia kpa bu durə win tii go. Domi u ṅ sãaro win wənwəndu kue.

7 Ma Natani u Dafidi sõəwa u nɛɛ, wuna a sãa nge durə wi. Tẽ wee ye Gusunə Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, u nun bandun gum tãre a ka kua Isireliban sunə. Ma u nun wəra Səəlun nəman di.

8 Yen biru u nun wunɛn yinni Səəlun yɛnu wẽ ka win kurəbu ka sere maa Isireliba ka Yudaban bweseru. U kun yẽ ma yeni ya tura u n daa nun sosie.

9 N n mɛn na, mban sõna a win gari atafiiru kua a ka kua ye n sãa kõsa win nəni səə. A dera Amənibа ba Uri Hɛti wi go ka takobi, ma a win kurə sua a tii koosi.

10 Yen sõ, tabu kun maa kpeemə wunɛn yɛnuə, domi a nùn gema ma a Uri Hɛtin kurə wəra a kua wunɛgii.

11 U kpam nun sõəmə ma u koo de kõsa gaa yu se wunɛn bweseru səən di yu nun deema. Yera u koo de wunɛn bweserun goo u wunɛn kurəbu sua u ka kpuna wunɛn wuswaaə sõə səə gbãara.

12 Wunɛ a raa ka Urin kurə kpunawa gbɛnum, adama u koo de yẽro wi, u ka wunɛgibu kpuna Isireliba kpuron wuswaaə sõə səə.

13 Ma Dafidi u Natani sõəwa u nɛɛ, nɛn tora te, ta kpã te na Yinni Gusunə kua.

Natani u nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunə u maa nun wunɛn durum suuru kua. A ṅ maa gbimə.

14 Adama ye a kua mi, ya dera Yinni Gusunən yibɛrɛba ba win yĩsiru gari kam gerusi. Yen sõ, u koo de bii wi kurə wi, u ka nun mara mi, u gbi.

15 Ye Natani u gari yi gerua u kpa, u gəsira u da win yɛnuə.

Dafidin biin gəə

Yen biru Yinni Gusunə u dera bii wi Dafidi u ka Urin kurə Bati Seba mara u bara gem gem.

16 Yera Dafidi u Gusunə kanaru wəri u nəə bəkua bii win sõ. Ma u dua dirə u kpuna temə wõku giriru.

17 Win bwãabun guro gurobu ba nùn suuru kana u ka se tem səən di, adama u yina. Mɛya u maa yina u gãanu di.

18 Ye n kua sõə nəəba yiruse, yera bii wi, u gu. Ma Dafidin bwãa be, ba bɛrum bara bu nùn sõ. Domi ba nɛɛ, u ṅ sun swaa daki nuku sankiranun sõ sanam mɛ bii wi, u barə. Amənа sa ko koosina tẽ su ka nùn bii win gəə sõ kpa sa kun ka win nuki sanka sa sosi.

19 Sanam mɛ Dafidi u wa win bwãabu ba gunnu gunnu gari mò, u gia ma bii wi, u guwa. Ma u bu bikia u nɛɛ, bii wi, u guwa?

Ba nùn wisa ba nɛɛ, oo, u gu.

20 Saa yera Dafidi u seewa tem di u da u wobura u win yãnu kəsa, ma u tii turare yẽka u da Yinni Gusunən sãa yerə u nùn sãwa. Yen biru u gəsirama yɛnuə u dĩanu bikia. Ma ba nùn wẽ u di.

21 Ma win bwãabu ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, mba wunɛn kookoo sin tubusianu. Domi sanam mɛ bii wi, u wasi, a nəə bəkua ma a swĩ. Adama tẽ ye u gu, ma a seewa a di.

22 U bu wisa u nɛɛ, saa ye bii wi, u wasi, na nəə bəkua na swĩ, domi na ṅ yẽ Yinni Gusunə ù n koo nɛn wənwəndu wa kpa u bii wi bɛkia.

23 Adama tẽ u gu. Mban sõna ko na n maa nəə bəkua. Kon kpĩ n nùn seeya gərin di? Nɛna kon da n nùn deema mi u wãa. N ṅ maa wi, u koo wurama nɛn mi.

Salomənən marubu

24 Yen biru Dafidi u da u win kurə Bati Seba nukuru yɛmiasia, ma u ka nùn mɛnna. Kurə wi, u gura sua u mara bii tən durə. Ma Dafidi u nùn yĩsiru kã Salomənə. Yinni Gusunə u bii wi kĩa gem gem.

25 Ma u win sɔmɔ Natani gɔra u maa
nùn yĩsiru garu kɛ̃ te ba mɔ̀ Yedidia.
Yen tubusiana, wi Yinni Gusunɔ u kĩ.

Dafidi u Raba mwa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 20:1-3)

26 Saa ye sɔɔra Yoabu u Amɔniban
wuu ge ba mɔ̀ Raba wɔri u gen wɔɔ
bera mwa mi ben sina boko u ra n
wãa.
27 Yera u Dafidi sɔmɔbu gɔria u nɛɛ,
wee, na Raban bera mi nim mu wãa
mwa kɔ.
28 Yen sõ, a tɔn be ba tie mɛnnɔ kpa i
na i wuu ge mwa mam mam. Domi na
ṅ kĩ bu nɛɛ, nɛ Yoabuwa na gu mwa.
29 Yera Dafidi u tɔn be kpuro mɛnna,
ma ba da ba Raba wɔri ba ye mwa.
30 Ma u wuu min sunɔn furɔ
wuraguu mwa. Gen bunum mu
sãawa kilo tɛna ka nnɛ. Ba gu kpee
gobiginu gore. Ma ba gu sua ba Dafidi
dokea wirɔ. Yen biru u ka gu da
Yerusalɛmuɔ. Yen dɔma te, dukia baka
Dafidi u gura.
31 Ma u Raban tɔn be ba tie yoo
sɔma koosia. Ben gaba dãa bɔɔrimɔ
ka gbɛ̃ɛ, gabu ka sii, gaba tem gbemɔ
ka dãkuru, ma gaba birikiba mɔ̀.
Nge mɛya u Amɔniban wusu kpuron
tɔmbu yoo sɔma kpɛ̃ɛ. Yen biru u
gɔsirama Yerusalɛmuɔ ka win tɔmbu
kpuro.

Amɔɔ ka Tamaa

13

1 Yeniban biru, ye ya koora wee.
Abusalɔmu, Dafidin bii, u sesu mɔ wi
ba sokumɔ Tamaa. Kurɔ burɔn tiiwa u
sãa. Yera ben tundo turosi wi ba mɔ̀
Amɔɔ u nùn kĩa too,
2 sere kĩi te, ta dera u ṅ maa yɛ̃ ye u
mɔ̀. Ma u tii kua barɔ. Adama Tamaa
u ṅ gina durɔ yɛ̃, ya maa sɛ̃ Amɔɔ u ka
nùn kpuna.
3 N deema Amɔɔ u bɔrɔ goo mɔ wi ba
sokumɔ Yonadabu. U sãawa Dafidin
mɔɔ Saman bii. U maa bwisi mɔ too.
4 Ma u Amɔɔ bikia u nɛɛ, mban sõna
a wooramɔ a dɔɔ, wunɛ wi a sãa sina
bokon bii. A man sõɔwɔ ye n nun mɔ̀.
Ma Amɔɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, nɛn
sesu Tamaawa na kĩ, Abusalɔmun
mɛro turosi.
5 Ma Yonadabu u nùn sõɔwa u nɛɛ,
a doo a kpuna kpa a nɛɛ, a barɔwa.
Wunɛn tundo, ù n na wunɛn mi, kpa
a nùn sõ a nɛɛ, u de wunɛn sesu Tamaa
u na wunɛn mi, u nun dĩanu kua a n
waamɔ, kpa a nu mwa win nɔman di a
sere di.
6 Ma Amɔɔ u da u kpuna u tii bararu
mani. Yera sina boko Dafidi u nùn
beram na. Ma Amɔɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ,
na nun kanamɔ, a de nɛn sesu Tamaa u
na u man kiranu yiru kua na n waamɔ,
kpa n nu mwa win nɔman di n di.
7 Ma Dafidi u sɔmɔ gɔra Tamaan mi,
u nùn sõ u nɛɛ, u doo u win sesu Amɔɔ
deema win dirɔ u nùn dĩanu kua.
8 Yera Tamaa u da u Amɔɔ deema
diru mi u kpĩ, ma u som sua u bura u
kira ni kua Amɔɔn nɔni biru.
9 Yen biru u kira weke te sua ma u
kira ni gɔsie gbɛ̃ɛru garu sɔɔ. Adama
Amɔɔ u yina u di. U nɛɛ, bu tɔmbu
kpuro yaro win dirun di. Yera be
kpuro ba yara min di.
10 Saa yera Amɔɔ u Tamaa sõɔwa u
nɛɛ, a ka kira ni na dii sɔɔwɔ kpa n nu
mwa wunɛn nɔmun di, n sere di.
Ma Tamaa u kira ni sua u ka nùn
daawa dii sɔɔ mi.
11 Ye u nùn kira ni wɛ̃ɛmɔ, yera
Amɔɔ u nùn gaba u nɛɛ, a de n ka nun
kpuna, nɛn sesu.
12 Ma Tamaa u nɛɛ, aawo, a ku man
sanku. Domi ba ku ra yen bweseru ko
bɛsɛ Isireliba sɔɔ. A ku bɛɛrɛ sari kom
mɛ ko.
13 À n kua mɛ, mana kon we ka seku
ten bweseru. Mɛya wunɛn tii kaa ko
bɛɛrɛ sari bɛsɛ Isireliba sɔɔ. Yen sõ,
a bɛsɛn tundo sina boko sõɔwɔ. U ṅ
yinamɔ a man sua kurɔ.
14 Adama Amɔɔ kun Tamaan gari yi
wure. Ma u nùn tilasi kua u ka nùn
kpuna.
15 Yen biru Amɔɔ u nùn tusa too n
kere kĩi te u raa nùn kĩ. Ma u nùn
sõɔwa u nɛɛ, a seewo a doona.
16 Yera Tamaa u nɛɛ, a ku maa kõsa
sosi kõsa ye a man kua sɔɔ a n man
gire.
Adama Amɔɔ u ṅ win gari swaa daki.
17 Ma u aluwaasi wi u nùn nɔɔrimɔ
soka u nɛɛ, a kurɔ wini giro minin di.
A de u yari tɔɔwɔ kpa a gambo kɛnɛ a
bɛri.

18 Ma Amɔɔn aluwaasi wi, u Tamaa
yara u gambo ye kɛnua.
N deema yabe nɔnigira * Tamaa u
sebua. Ten bwesera sina bokon bii
wɔndia be ba ṅ durɔ yɛ̃ ba ra sebe.
19 Ye Tamaa u yara, yera u tii torom
wisi wirɔ ma u win yabe nɔnigii te
gĩa u ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsi. U
wiru nɔma sɔndi u sumɔ ka dam.
20 Yera win sesu Abusalɔmu u na
u nùn bikia u nɛɛ, Amɔɔ u ka nun
kpuna? N n mɛn na, a seewo, nɛn
sesu, a ku gari yi garisi gɔ̃ruɔ too, domi
wunɛn sesuwa.
Adama ka mɛ, Tamaan nukura
sankira too. Ma u da u wãa
Abusalɔmun dirɔ.
21 Sina boko Dafidi u ye kpuro nua,
yera u mɔru kua. Adama u ṅ Amɔɔ
gerusi, yèn sõ u sãa win bii gbiikoo ma
u nùn kĩ too.
22 Abusalɔmu kun maa Amɔɔ gãanu
sɔ̃ɔwa. Adama u nùn tusa yèn sõ u win
sesu tilasi kua u ka kpuna.

Abusalɔmu u win sesu

mɔru bara

23 Wɔ̃ɔ yirun biru, sɔ̃ɔ teeru
Abusalɔmu u win yãanun sansu
bɔɔrimɔ Baali Hasoriɔ Efaraimun tem
bɔkuɔ. Ma u win tundo turosibu sina
bokon bibu kpuro dim soka.
24 U sere bu dim mɛ soku, u da u
sina boko deema u nɛɛ, yinni, wee
ba nɛn yãanun sansu bɔɔrimɔ, sa yen
tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀. Na kĩ wunɛ ka wunɛn
bwãabu i na i ka sun di.
25 Ma sina boko u nùn wisa u nɛɛ,
aawo, nɛn bii, bɛsɛn kpuro kun dɔɔ.
Domi sɔmunu koo kpɛ̃a.
Ma u nɛɛ, a suuru ko, a de a da ka mɛ.
Adama sina boko u yina. Domara u
nùn kua.
26 Yera u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de
baa nɛn mɔɔ Amɔɔ u na.
Ma sina boko u nɛɛ, mban sɔ̃na a kĩ
u na wunɛn mi.
27 Abusalɔmu u maa sina boko su-
uru kana, ma u dera Amɔɔ u da ka sere
maa win bii be ba tie kpuro.
28 Yera Abusalɔmu u win sɔm
kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n laakari sãa
sanam mɛ tam mu koo Amɔɔ go. Saa
yera kon bɛɛ sõ n nɛɛ, i nùn soowo i
go. I ku bɛrum ko domi nɛna na bɛɛ
wooda wɛ̃ɛmɔ. I de i yɔ̃ra i tɔn durɔ
kom sɔ̃ɔsi.
29 Ma Abusalɔmun sɔm kowo be, ba
Amɔɔ kua nge mɛ u gerua. Yera sina
bokon bii be ba tie ben baawure u win
kɛtɛku yɔɔwa u duka sua.
30 Sanam mɛ ba duki yarina mi, yera
Dafidi u nua ma ba win bibu kpuro go,
baa ben turo kun tie.
31 Ma u seewa u win yaberu
nɛnua u karana u kpuna temɔ nuku
sankiranun sõ. Mɛya maa win bwãaba
kua.
32 Yonadabu, Dafidin mɔɔ Saman
bii, u gerua u nɛɛ, yinni, a ku nɛɛ, ba
wunɛn bibu kpuro go. Domi Amɔɔ
tɔnawa u gu. Saa dɔma tèn di u
ka Tamaa kpuna ka dam mi, yera
Abusalɔmu u ka bwisika u nùn go.
33 Yen sõ tɛ̃, a ku gɔ̃ru doke ma
wunɛn bibu kpurowa ba gu. Adama a
n yɛ̃ ma Amɔɔ tɔnawa u gu.
34 Yen biru Abusalɔmu u duka
yakura.
Gbãrarun kɔnnɔ kɔ̃so u sĩira u wa
wee, tɔn wɔru ga wee win biruɔ
guurun bera gian di. Ma u da u sina
boko sɔ̃ɔwa ye u wa.
35 Ma Yonadabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
yinni, wunɛn biba. Wee ba wee. N ṅ
mɛya na nun sɔ̃ɔwa?
36 Sere u ka gari yi gere u kpe, yera
sina bokon bii be, ba tunuma. Ma
ba wuri wɔri. Sina bokon tii ka win
bwãabu ba maa swĩ gem gem.
37-38 N deema saa ye sɔɔ, Abusalɔmu
u kpikiru woo Talimai, Amihudun
biin mi, wi u sãa Gesurin sina boko.
Ma u sina mi, n ka kua wɔ̃ɔ ita. Saa
ye kpuro sɔɔ, Dafidi u wãa win sina
kpaarɔ u win bii Amɔɔn gɔɔ sumɔ.
39 Saa ye Dafidin nukura yɛmia, win
mɔru ye u ka Abusalɔmu mɔ̀ ya sure.

Yoabu u kĩ

Abusalɔmu u gɔsirama yɛnuɔ

14

1 Yoabu Seruyan bii u gia ma Dafidi
sina bokon gɔ̃ru ga woowa win bii
Abusalɔmun mi gia.

* **13:18** ***yabe nɔnigiru*** - I Handunian torubu 37:3n tubusianu mɛɛrio.

2 Yera u gɔra Tekoaɔ bu da bu kurɔ
bwisigii goo kasuma. Ye kurɔ wi, u
tunuma yera Yoabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a gɔɔ woorun yãnu dokeo kpa a n sãa
nge a nuki sankire. A ku turare gaa
doke. A n gesi sãa nge wi u gɔɔ sɔ̃ n tɛ.
3 À n kua mɛ, kpa a da sina bokon mi,
a nùn sɔ̃ ye kon nun sɔ̃ kpuro.
Ma u nùn sɔ̃ɔwa ye u koo gere.
4 Ma kurɔ wi, u seewa u da u ka sina
boko gari yi ko. Ye u tura mi, yera u
yiira u wiru tem girari u nɛɛ, yinni, a
man faaba koowo.
5 Yera sina boko u nùn bikia u nɛɛ,
mba n kua.
Ma u wisa u nɛɛ, yinni, wee, nɛ
gɔminiwa. Nɛn durɔ u gu,
6 u man bibu yiru deria. Bii bera ba
sanna gberɔ. Saa ye sɔɔ, goo sari ben
turuku u sere bu yakiana. Ma turo u
win winsim so u go.
7 Tɛ̃ wee, nɛn bweseru ta man seesi
ta nɛɛ, n bu wi u win winsim go mi
nɔmu sɔndio bu maa nùn go, yèn sɔ̃ u
win winsim yɛm yari. Wee, nà n bu bii
wi nɔmu sɔndia, na ǹ maa bii goo mɔ
wi u koo nɛn durɔn tubi di, kpa win
bweseru tu gbi.
8 Ma sina boko u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a gina wio. Kon nɛn bwãabu sɔ̃ bu
da bu nun wunɛn gari yi wunana.
9 Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ,
yinni, baa bà n koo goo taarɛ wɛ̃, nɛ ka
nɛn tundon yɛnugiba ba koo taarɛ wɛ̃,
n ǹ wunɛ ka wunɛn bwãabu.
10 Sina boko u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo
ù n wunɛn kɔ̃sa gerua, a ka nùn na
mini. Saa yera yɛ̃ro kun maa nun
babamɔ.
11 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, a man nɔɔ
mwɛɛru kuo ka Yinni Gusunɔn yĩsiru,
ma a ǹ derimɔ be ba bii win mɔru
kɔsiamɔ bu maa kɔ̃sa sosi bu nɛn bii wi
u tie go.
Yera sina boko u nùn wisa u nɛɛ,
sere ka Yinni Gusunɔn wãaru, wunɛn
bii wi, baa win wirun seri tia kun
wɔrimɔ.
12 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a de n
maa gari fiiko gere.
Yera sina boko u nɛɛ, a geruo.
13 Ma u nɛɛ, yinni, mban sɔ̃na a kɔ̃sa
yeni mɔ̀ ye ya Gusunɔn tɔmbu waamɔ.
A dera wunɛn tiin bii u kpikiru woo
wunɛn sɔ̃. Tɛ̃, wunɛn gari yi a gerua
mi, wuna yi ka yã.
14 Tilasiwa bɛsɛn baawure u ka gbi
sɔ̃ɔ teeru kpa sa n sãa nge nim mɛ mu
yari tem sɔɔ, mɛ ba ǹ kpɛ̃ bu maa gura.
Adama Gusunɔ kun kĩ Abusaləmu u
gbi tɛ̃. U kĩwa u gɔsirama kpikirun di
u n wãa win bɔkuɔ.
15 Yinni, ye na ka na wunɛn mi, na
nun gari yini kpuro sɔ̃ɔwa, nɛn tɔmba
ba man bɛrum tia. Yera na nɛɛ, kon
na n nun yi sɔ̃. Sɔrɔkudo kaa nɛn gere
wura.
16 Kpa a sun wɔra nɛ ka nɛn bii be ba
kasu bu sun gon nɔman di, be, be ba ǹ
kĩ sa n maa baa mɔ tem mɛ Gusunɔ u
sun wɛ̃ sɔɔ.
17 Na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, wunɛn gari
yi koo man nukuru yɛmiasia. Domi
na nun mɛɛrawa nge Gusunɔn gɔrado
wi u kɔ̃sa ka gean wunanɔ yɛ̃. Kpa
Gusunɔ wunɛn Yinni u n wãa ka
wunɛ.
18 Ma sina boko u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, na kĩ n nun gãanu bikia. A ku man
weesu kua a yen gaa bere.
Ma kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a geruo.
19 Yera sina boko u nɛɛ, n ǹ Yoabuwa
u nun yeniba sɔ̃ɔwa?
Kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, yinni,
sere ka wunɛn wãaru, ye a gerua mi,
ya sãawa gem. Wunɛn bɔ̃ɔ Yoabuwa u
man gari yi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n na n nun sɔ̃.
20 U ye kuawa n wa gari yi kpuro
yi ka wɛ̃ra. Wee, a maa bwisi mɔ
nge Gusunɔn gɔrado a n ka yɛ̃ ye ya
kooramɔ handuniaɔ.
21 Yen biru Dafidi sina boko u da u
Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, to, kon ko nge mɛ
a kĩ. A doo a nɛn bii Abusaləmu wi
gɔsiama.
22 Yera Yoabu u nùn kpuna ka bɛɛrɛ
u nùn siara. Ma u gerua u nɛɛ, yinni,
gisɔra na wa ma a ka man nɔnu geu
mɛɛra. Domi a nɛɛ, kaa ko ye na nun
kana.
23 Ma Yoabu u seewa u da Gesuriɔ
Abusaləmun mi, u ka nùn wurama
Yerusalɛmuɔ.
24 Ye ba tunuma, sina boko u nɛɛ, a
de u da u sina win yɛnuɔ. A ku de u na
nɛn mi.
Ma Abusaləmu u da win yɛnuɔ, u ǹ
de sina bokon mi.

Abusaləmu ka Dafidi ba dora

25 Abusaləmu wi, durə burən tiiwa.
Goo sari Isireliba səə wi u yĩsiru yara
buram mɛn saabu. Saa win naa
tararun di sere ka win wirə, gam sari
mi kaa kpaka wa.
26 Wõə ka wõəwa u ra win seri kəni.
Domi saa yera yi ra nùn buniɛ too.
Win seri yi ba kəna mi, yin bunum mu
ra kilo yiru kere.
27 Bii tən durəbu itawa u mara ka bii
tən kurə turo. Win yĩsira Tamaa. U
sãawa kurə burən tii.
28 Abusaləmu wi, u kuawa wõə yiru
Yerusalɛmuə, u ṅ sina boko waare.
29 Yera u Yoabu sokusia u na u nùn
gəri sina bokon mi. Adama Yoabu u
yina u na. Ma u kpam wure u nùn
sokusia. Ka mɛ, u yina u na.
30 Ma Abusaləmu u win bwãabu
sõəwa u nɛɛ, Yoabun gberu wee
nɛgirun bəkuə. U maa dĩanu mə mi.
I doo i win gbee te dõə mɛni.
Ma ba da ba tu dõə mɛni.
31 Yera Yoabu u seewa u da
Abusaləmun mi, u nùn bikia u nɛɛ,
mba n kua wunɛn bwãabu ba ka da
ba nɛn gberu dõə mɛni.
32 Abusaləmu u nùn wisa u nɛɛ,
domi na nun sokusia na nɛɛ, a na n
nun gəri sina bokon mi, kpa a nùn
bikia mban sõna u dera na wurama
Gesurin di. Domi n daa sanə na n woo
mi gia. Tẽ na kĩ su waana nɛ ka sina
boko. Taarɛ gaa yà n man wãasi, kpa u
man go.
33 Ma Yoabu u da sina bokon mi, u
nùn gari yi tusia. Yera sina boko u
Abusaləmu sokusia. Ye u tunuma win
mi, u kpuna ka bɛɛrɛ. Ma sina boko u
nùn təbura u bəkasi.

Abusaləmu u nia sãa

u sina boko bandu mwaari

15

1 Yen biru Abusaləmu u da u
tabu kɛkɛ kasu ka dumi ka təmbu
weeraakuru be ba ra n nùn gbiiye mi
u dəə.
2 U ra sewa buru buru yellu u n
wãa wuun duu yerə. Goo ù n sarə u
siribu dəə sina bokon mi, yera u ra
yẽro yõrasie u nùn bikia u nɛɛ, bwese
kɛra yeren min diya a yarima.
U n nùn wisa u nɛɛ, u yarimawa
Isireliban bwese kɛra kasan di,
3 kpa Abusaləmu u nùn sõ u nɛɛ, a
wunɛn gem mə, adama à n da sina
bokon mi, goo kun nun swaa dakimə.
4 Kpa u n kpam mò, bà n man kua
siri kowo tem mɛ səə, baawure wi u
siribu na nɛn mi, kon nùn siriawa dee
dee.
5 Mi u yõ wuun duu yerə, goo ù n na
win mi, u nùn kpuna u ka nun bɛɛrɛ
wẽ, u ra nəmu dɛmiɛwa u yẽro nɛnɛ u
bəkasi.
6 Nge mɛya Abusaləmu u Isireliba
kpuro kua be ba siribu daamə sina
bokon mi. Ma ba tii wesia win mi gia.
7 Ye n kua wõə nnɛ, yera Abusaləmu
u sina boko Dafidi sõəwa u nɛɛ, na nun
kanamə, a de n da Heboroniə n ko yèn
nəə mwɛɛru na Yinni Gusunə kua.
8 Domi sanam mɛ na wãa Gesuriə,
Sirin temə, na nɛɛ, ma Yinni Gusunə
u ka man wurama baani ka gem, kon
nùn yãkunu kua Heboroniə.
9 Ma sina boko u nɛɛ, a doo ka bəri
yɛndu.
Ma Abusaləmu u seewa u da
Heboroni mi.
10 Min diya u təmbu gəra gəra asiri
səə Isireliban bwesenu kpuro səə, u
nɛɛ, bu be sõ, bà n kãakãagin swĩi nua,
bu kuuki koowo kpa bu kpara bu nɛɛ,
Abusaləmu u bandu di Heboroniə.
11 Ma u təmbu goobu (200) kana
Yerusalɛmun di, ba ka nùn da
Heboroni mi. Adama ba ṅ yẽ ye u nia
sãa win gõruə.
12 Sanam mɛ u yãkuru mò, yera u
dera ba da Giloə ba Ahitofɛli, Dafidin
bwisi kẽə kasuma. Yera Abusaləmun
nia ye u sãa mi, ya dam kua. Tən be ba
ka nùn yõra ba dabiamə gem gem.

Dafidi u kpikiru sua Yerusalɛmun di

13 Yera goo u na u Dafidi sõəwa
u nɛɛ, Isireliban dabira ba tii wesia
Abusaləmun mi.
14 Ma Dafidi u win bwãa be ba ka
nùn wãa Yerusalɛmuə sõəwa u nɛɛ, ṅ
n mɛn na, i seewo su kpikiru su. Ma
n kun mɛ, bɛsɛn goo kun kisiramə
Abusaləmun nəman di. I wasi suo su
doona, u ku raa sun deema mini u sun
wahala doke. Kpa u wuu ge wəri u gen
təmbu go.

15 Yera win bwãa be, ba gerua ba
nɛɛ, ye a kĩ kpuro, yinni, yera sa ko ko.
16 Ma sina boko u swaa wɔri, ka win
yɛnugibu. Adama u dera win ban sina
kurɔbu wɔkuru ba sina ba sina kpaaru
kɔ̃su.
17 Saa ye sina boko u yariɔ, yera win
tɔmbu kpuro ba nùn swĩi. Ma ba da
ba yɔ̃ra sere wuun yɛnu dãaku gagun
bɔkuɔ.
18 Ma win bwãabu kpuro ka
Keretiba ka Pelɛtiba ba nùn sararimɔ
ka sere maa tɔmbu nata (600) be ba
nùn swĩima Gatin di ba sara ba da win
wuswaaɔ.
19 Ma sina boko u Itai, Gatigii sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, mban sɔ̃na a ka sun swĩi. A
gɔsiro a sina Abusaləmu u nun deema.
Domi wunɛ sɔɔwa. Yen biru ba ka nun
nawa saa wunɛn tem di.
20 Sɔ̃ɔ mɛɛ tera a tunuma, kpa na n
ka nun yaayaare mɔ̀ gisɔ? Nɛn tii na ǹ
yɛ̃ mi na dɔɔ. N n mɛn na, a gɔsiro ka
wunɛn tɔn be ba nun swĩi, kpa Yinni
Gusunɔn durom ka win bɔrɔkiniru ta
n ka nun wãa.
21 Adama Itai u sina boko wisa u nɛɛ,
sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa
wunɛn tiin wãaru, yinni, yam kpuro
mi a wãa, baa ǹ n gɔɔ sɔɔn na, miya ko
na n maa wãa.
22 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n
mɛn na, a gbiiyo su da.
Ma Itai, Gatigii wi, u gbia ka win
tabu kowobu ka sere ben yɛnugibu
kpuro.
23 Saa ye tɔn be, ba sarɔ ba doonɔ,
yera tem mɛn tɔmbu ba wuri wure.
Ma sina boko ka win tɔmbu kpuro
ba daa te ba mɔ̀ Sedoroni tɔbura ba
doona gbaburun bera gia.
24 Yãku kowo Sadɔku u maa wãa mi
ka Lefi be ba Yinni Gusunɔn woodan
kpakororu sɔɔwa. Ba tu sɔbia ba yi.
Ma yãku kowo Abiataa u yãkuru mɔ̀
sere tɔn be kpuro ba ka yara wuun di
ba kpa.
25 Ye ba yãkuru kua ba kpa, yera
sina boko u Sadɔku sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te
suo a ka wura wuuɔ. Yinni Gusunɔ ù
n man durom kua, u koo de n wurama
kpa n maa tu wa ten wãa yerɔ.
26 Adama ù n nɛɛ, u man yinawa, to,
nɛ wee! U man kuo nge mɛ u kĩ.
27 Ma u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wa? A wuro ka bɔri yɛndu, ka wunɛn
bii Akimasi ka Abiataa ka win bii
Yonatam.
28 Wee, kon yɔ̃ra daa ten tɔbura yerɔ
gbaburu mini, sere a ka man labaari
sɔ̃ɔma.
29 Nge mɛya Sadɔku ka Abiataa ba
ka Yinni Gusunɔn kpakoro te wura
Yerusalɛmuɔ. Ma ba sina mi.

Dafidi u Usai gɔra

u ka Abusaləmun kpunaa gia

asiri sɔɔ

30 Ma Dafidi u Olifin guuru yɔɔmɔ ka
swĩi u yasa wiru wukiri, u sĩimɔ ka naa
dirusu. Nge mɛya win bwãa be ba ka
nùn dɔɔ ba maa kua. Ba guu te yɔɔmɔ
ka swĩi ba yasi wiru wukiri.
31 N deema goo u raa Dafidi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, Ahitofɛli u wãa ka Abusaləmu,
tɔn be ba sina boko seesi sɔɔ. Ma
Dafidi u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, u de
Ahitofɛlin bwisi yi u Abusaləmu kɛ̃mɔ
mi, yi ko asansi sarirugii.
32 Sanam mɛ Dafidi u tura guuru
wɔllɔ mi ba ra Gusunɔ sã, u deema
Usai Aakigii u wãa mi, u nùn mara u
yabe kĩasu sebua. Ma win wira tua sãa
u ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsi.
33 Ma Dafidi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sà n
da sannu, ya ǹ man somimɔ.
34 N n mɛn na, a gɔsiro wuuɔ kpa
a da a Abusaləmu sɔ̃ ma kaa ko win
bɔ̃ɔ nge mɛ a raa sãa win tundon bɔ̃ɔ.
Nge mɛya kaa man somi à n Ahitofɛlin
bwisi kam koosiamɔ.
35 Yãku kowobu Sadɔku ka Abiataa
ba wãa mi ka wunɛ. Gari yi a nua saa
sunɔ Abusaləmun yɛnun di kpuro, a
doo a bu yi sɔ̃.
36 Wee, ben bibu yiru Akimasi,
Sadɔkun bii ka Yonatam Abiataan bii
ba maa wãa mi. Beya kaa gɔrima bu na
bu man sɔ̃ ye a nua kpuro.
37 Ma Usai, Dafidin bɔ̃ɔ wi, u wura
Yerusalɛmuɔ. Saa yera Abusaləmun
tii u maa tunuma mi.

Dafidi ka Siba

16

1 Saa ye Dafidi u saram wee, u
guu ten wii kpiiru deri kese, yera
Siba, Mɛfibosɛtin sɔm kowo u kurama

Dafidin wuswaaɔ ka kɛtɛkunu yiru ni u pɛ̃ɛ goobu (200) sɔbi ka resɛm swaanu wunɔbu (100) ka maa dãa binu ganun swaanu wunɔbu ka sere tam mɛ ba doke gɔnan bɔɔ bakaru sɔɔ.
2 Ma sina boko u Siba bikia u nɛɛ, mba yeniba.
Ma Siba u nùn wisa u nɛɛ, yinni, kɛtɛku nini, nu sãawa ni wunɛn yɛnugibu ba koo sɔni. Pɛ̃ɛ yeni ka dãa bii nini, ya sãawa ye wunɛn tabu kowobu ba koo di. Be ba maa wasira gbaburɔ, tam mɛniwa ba koo nɔ, kpa bu dam wa.
3 Sina boko u kpam bikia u nɛɛ, Mɛfibosɛti wunɛn yinnin debubu maa ni?
Ma Siba u nɛɛ, u wãa Yerusalɛmuɔ. Domi u nɛɛ, gisɔra Isireliba ba koo nùn win debun bandu wesia.
4 Sina boko u nùn sõɔwa u nɛɛ, tɛ̃, ye Mɛfibosɛti u raa mɔ, ya kua wunɛgia.
Ma Siba u kpuna u nùn bɛɛrɛ wɛ̃ u nɛɛ, na siara, yinni, ye a ka man durom mɛni kua.

Simɛi u Dafidi wɔmmɔ

5-6 Ye sina boko Dafidi u tunuma Bahurimuɔ, yera Sɔɔlun dusi goo wi ba mɔ̀ Simɛi, Geran bii, u yarima wuu gen min di, u kpenu sua u Dafidi ka win sina asakpɔbu kasukumɔ, baa mɛ Dafidin tabu durɔbu ka win tɔmbu ba wãa win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ. Ma u nùn wɔmmɔ,
7 u mɔ̀, a doonɔ, a doonɔ, tɔn gowo wunɛ, kam wunɛ.
8 Gusunɔ u nun mɔru kɔsie, ma u ban te sua u wunɛn bii Abusalɔmu nɔmu bɛria yèn sõ a Sɔɔlun yɛnugibu go ma a bandu di win ayerɔ. Wee tɛ̃, a wɔnwɔndu soore, mɛya n maa ka nun wã, domi wunɛ tɔn gowowa.
9 Yera Abisai, Seruyan bii, u sina boko sõɔwa u nɛɛ, yinni, mban sõna bõɔ goo teni ta ka nun wɔmmɔ mɛ. A de n da n nùn wiru bura.
10 Ma Dafidi u nɛɛ, ya ṅ bɛɛ wa, bɛɛ Seruyan bibu. Durɔ wi, ù n man wɔmmɔ yèn sõ Yinni Gusunɔ u nɛɛ u ko mɛ, wara koo nùn yinari.
11 Ma u Abisai ka win bwãabu kpuro sõɔwa u nɛɛ, wee, nɛn tiin bii wi na mara, u kĩ u man go. Kaa sere gere Bɛnyamɛɛ wini? N n mɛn na, i de u man wɔmɛ, Yinni Gusunɔ ù n nùn sõɔwa mɛ.
12 Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nɛn wɔnwɔndu wa kpa u kõsa ye gɔsia gea.
13 Ye Dafidi u seewa u win swaa wɔri u doonɔ ka win tɔmbu, yera Simɛi u sĩimɔ guu ten yɛ̃saɔ u bu bɛwe u bu kpenu kasukumɔ, u bu yanim wisimɔ, u Dafidi wɔnsimɔ.
14 Ye sina boko ka win tɔn be, ba tura Yuudɛnin daarɔ, ba wasira gem gem. Ma ba wɛ̃ra mi.

Abusalɔmu u wãa Yerusalɛmuɔ

15 Abusalɔmu u tunuma Yerusalɛmuɔ ka Isireliba dabinu. Ahitofɛli u maa wãa ka be.
16 Sanam mɛ Usai Aakigii, Dafidin bɔrɔ u tunuma Abusalɔmun mi, yera u gerua u nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu dakaa da.
17 Ma Abusalɔmu u nùn sõɔwa u nɛɛ, mba n kua a ṅ ka wãa wunɛn bɔrɔ Dafidin wuurɔ. Nge mɛya a ka nùn kĩru sõɔsimɔ?
18 Usai u nùn wisa u nɛɛ, n ṅ mɛn baa. Domi wi Yinni Gusunɔ ka tɔn beni ka Isireliba kpuro ba gɔsa, wigiiwa na sãa. Wiya na kon maa ka yõra.
19 Yen biru n ṅ wuna win bii? Nge mɛ na raa wunɛn tundo sãwa, nge mɛya kon maa nun sã.

Abusalɔmu u ka Dafidin kurɔbu kpuna

20 Yera Abusalɔmu u Ahitofɛli sõɔwa u nɛɛ, i wesianɔ sannu kpa i gere ye sa ko ko.
21 Ma Ahitofɛli u Abusalɔmu sõɔwa u nɛɛ, a doo a ka wunɛn tundon kurɔ be ba sina kpaaru kõsu mi kpuna. Saa ye sɔɔra Isireliba kpuro ba koo gia ma a ka wunɛn tundo wi karanawa mam mam. Kpa be ba ka nun wãa kpuro bu ka nun yõra dim dim.
22 Ma ba Abusalɔmu kuru gira dii tɛɛra wɔllɔ, ma u ka win tundon kurɔ be mɛnna Isireli ben nɔni biru.
23 N deema saa ye sɔɔ, ba ra n Ahitofɛlin gari garisiwa nge Gusunɔn tiin gere. Mɛya Abusalɔmu ka Dafidin tii ba ra n yi garisi.

Usai u Ahitofɛlin kpunaa sanka

17

1 Yen biru Ahitofɛli u Abusaləmu sɔ̃əwa u nɛɛ, a de n təmbu nərəbun suba wəkura yiru (12.000) gəsi kpa n Dafidi naa swĩi wɔ̃ku te.
2 Saa ye səə, u ko n wasire, u ɲ ko n maa dam gam mə, kpa n nùn nare. Win təmbu bà n yarina ba nùn deri wi turo, kpa n nùn sɛ̃re n go.
3 Mɛsuma kon ko Isireliba kpuro bu ka wurama wunɛn mi. Domi wi a kasu mi, sà n nùn nəma tura, be kpuro ba koo wurama wunɛn mi, kpa ba n wãa bəri yɛndu səə.
4 Ma gari yi, yi Abusaləmu ka Isireliban guro gurobu kpuro dore.
5 Adama Abusaləmu u nɛɛ, bu Usai Aakigii sokuma kpa bu maa nə ye win tii koo gere.
6 Ye Usai u tunuma Abusaləmun mi, ma Abusaləmu u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, amɛniwa Ahitofɛli u gerua. Ya nun wɛ̃re su ko mɛ? Nge amənа a wa.
7 Usai u nɛɛ, Ahitofɛlin bwisi yi u nun kɛ̃mə mini gisə, yi ɲ bwisi gee.
8 Wunɛn tii, a wunɛn tundo ka win təmbu yɛ̃ ma ba sãawa tabu durəbu. Ba kɔ̃ruawa nge gbeeku yaa gəba ye ba binu mwaari. Yen biru a yɛ̃ ma wunɛn tundo wi, u sãawa tabun saria yɛ̃ro. U ɲ wuramə u kpuna ka tən be sannu.
9 Wee à n da tɛ̃, u kukua kpee wəru gagu səə, ɲ kun mɛ yam gam. Win təmbu bà n gbia ba sun wəri, ma ba bɛsɛn gabu go, wi u ye nua, u koo nɛɛ, wee, ba Abusaləmun təmbu go go.
10 Saa ye səə, bɛsɛn suunu səə, baa goo ù n sãa tabu durə, ma u wərugəru mə nge gbee sunə, yɛ̃ro koo bɛrum duura. Domi Isireliba kpuro ba yɛ̃ ma wunɛn tundo u sãa tabu durə. Mɛya u maa tabu kowo damgibu mə.
11 Bwisi yi na mə kon nun kɛ̃ wee. A de Isireliba kpuro be ba wãa Danun di sere ka Beri Sebaə bu mɛnna ba n dabi nge yani sɛɛri nim wɔ̃kun goorə kpa wunɛn tii a n bu gbiiye i ka taa bi da.
12 Kpa su bu wəri subaru səə mi ba gesi wãa su bu wukiri mam mam nge mɛ dirum mu ra yakasu wukiri. Sà n kua mɛ, ben goo kun kisiramə baa sunən tii.
13 Bà n dua wuu gagu səə ba kukua, Isireliba kpuro ba koo wuu ge wəri bu gen gani wɛ̃ɛ sɔ̃re bu gawa bu suriri kpa bu gen kpenu gura bu da bu sure wəwa səə. Baa gen kpee teera kun tiaramə.
14 Ma Abusaləmu ka win təmbu ba nɛɛ, Usai Aakigiin bwisi yi, yi Ahitofɛligii kere.

N deema Yinni Gusunəwa u kĩ u Ahitofɛlin bwisi gee yi sĩiya kpa kɔ̃sa yu Abusaləmu deema.

Ba Dafidi bwisi kã u ka duka

15 Yera Usai u da u Sadəku ka Abiataa yãku kowo be sɔ̃əwa u nɛɛ, mɛni ka mɛniwa Ahitofɛli u Abusaləmu ka Isireliban guro gurobu bwisi kã. Ma nɛ, na maa bu sɔ̃əwa mɛni ka mɛni.
16 Yen sɔ̃, a goo gərio tɛ̃ Dafidin mi, u nùn sɔ̃ u ku raa kpuna daa ten təbura yerə gbaburu mi, wɔ̃ku te. U təburo u doona ka win təmbu kpa bu ku raa bu nəma turi bu go.
17 N deema saa ye səə, Yonatam ka Akimasi ba wãa Eni Rogɛliə domi ba ɲ kãkə bu du wuuə goo u bu wa. Yen sɔ̃na ba ra wəndia goo gəri ben mi, u bu sɔ̃ kpuro ye ya kooramə, kpa be maa bu da bu Dafidi sina boko sɔ̃.
18 Adama sɔ̃ə teeru, aluwaasi goo u bu wa ma u da u Abusaləmu sɔ̃əwa. Yen sɔ̃na ba seewa fuuku fuuku, ba yakura ba da durə goon yɛnuə Bahurimuə. N deema durə wi, u dəkə mə win yɛnu yaaraə. Ma ba dua ye səə ba kukua.
19 Yera durə win kurə u bekuru garu sua u ka dəkə ye wukiri ma u dobi yi ba sura tɛria ten wəllə kpa bu ku ka gia ma ba wãa mi.
20 Ye Abusaləmun bwãaba da yɛnu mi, yera ba kurə wi bikia ba nɛɛ, mana Akimasi ka Yonatam ba wãa.

Ma kurə wi, u bu wisa u nɛɛ, ba daa piibu geni təbura ba doona.

Ba bu kasu kasu ba ɲ wa. Ma ba gəsira Yerusalɛmuə.
21 Ye ba doona ba kpa, yera Yonatam ka Akimasi ba yarima dəkə yen min di, ba da ba Dafidi gari yi sɔ̃əwa ba nɛɛ,

u seewo fuuku ka win tɔmbu bu daa te tɔbura bu doona. Domi amɛniwa Ahitofɛli u Abusaləmu bwisi kã win sõ.
22 Ye Dafidi u gari yi nua, ma u seewa ka win tɔmbu u Yuudɛnin daa te tɔbura. Be kpurowa ba doona yam mu sere sãra.
23 Ye Ahitofɛli u wa ba ɲ ka win gari sɔmburu kue, yera u win kɛtɛku gaari bɔkua u sĩa win wuuɔ, u da win tiin yɛnuɔ u win yɛnugibu saaria kpuro mɛ ba koo koosina. Yen biru u win tii soora doke u gu. Ma ba nùn sikua win baaban sikirɔ.

Dafidi u wãa Mahanaimuɔ

24 Ye Dafidi u tura Mahanaimuɔ, saa yera, Abusaləmu u Yuudɛnin daaru tɔburama, wi ka win tɔmbu kpuro.
25 U Amasa kua win tabu sunɔ Yoabun ayerɔ. Amasan tundon yĩsira Yitira, Isireli *. Win mɛrowa Abigali, Nakasin bii. Wi ka Seruya, Yoabun mɛro ba sãawa mɔɔ ka wɔnɔ.
26 Abusaləmu ka win tɔmbu ba ben sansani girawa Galadin temɔ.
27 Saa yè sɔɔ Dafidi u wãa Mahanaimuɔ, yera Sobi, Nakasin bii, wi u sãa Amɔniban bweseru saa Raban di, ka Makiri Amiɛlin bii saa Lodebaan di, ka Baasilai, Galadigii, saa Rogɛlimun di,
28 ba ka Dafidi kpin yenu naawa ka gbɛ̃ɛ basilaba, ka wekenu, ka maa dĩanu. Niya alikama ka ɔɔsu, ka som, ka gbere wɔ̃ɔranu ka swii ka dãsi ka sɔ̃ki yi ba sɔnwa,
29 ka tim, ka naa bogum ka yãa yaa, ka gasanu. Domi ba nɛɛ, gɔ̃ɔru ka nim nɔru ka wasiraru, ya ko n tɔn be wahala koomɛ gbaburun di.

Ba Abusaləmun tabu kowobu kamia

18

1 Yen biru Dafidi u seewa u win tabu kowobu gara be ba ka nùn wãa. Yera u bu kua wuu wuuka tɔmbu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) ka wunɔm wunɔm (100), wuu nin baatere ka ten wirugii.
2 Ma u tɔn be bɔnu kua suba ita. U sube teeru sua u Yoabu Seruyan bii nɔmu bɛria. U maa sube tee teni sua u Abisai, Yoabun wɔnɔ nɔmu bɛria. Tee te ta maa tie, ma u Itai Gatigii wɛ̃. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn tii, kon ka bɛɛ da tabu gberɔ.
3 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ku ka sun da. Domi yibɛrɛba bà n sun wɔri sa duki mɔ̀, ya ɲ ko n bu gãanu sãa, baa bà n bɛsɛn bɔnu go. Adama wunɛ, bà n nun nɔma tura, a sãawa nge bɛsɛn nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Yen sõ, n sanɔ a n sõ wuuɔ kpa a n ka sun somimamɔ.
4 Ma sina boko u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye ya bɛɛ wɛ̃re, yeya kon ko.

Ma u da u yõ gbãra kɔnnɔn bɔkuɔ saa ye tabu kowobu ba yariɔ wuu wuuka, gabu wunɔm wunɔm, gabu maa nɔrɔm nɔrɔm (1.000).
5 Sina boko u Yoabu ka Abisai ka Itai wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, i ku ka Abusaləmu bii aluwaasi wi bɔɔbɔm ko, ì n yɛ̃ i man kĩn na.

Ma tɔmbu kpuro ba sina bokon woodan gari yi nua yi u wirugii be sɔ̃ɔwa Abusaləmun sõ.
6 Yera ba yara ba da tabu gberɔ bu ka Isireli be ba Abusaləmu swĩi yinna. Ma ba sannɔ wɔrina Efaraimun sɔ̃ɔwɔ.
7 Dãa sɔ̃ɔ miya Dafidin tɔn be, ba Abusaləmugibu go go. Tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda (20.000) ba go dɔma te.
8 Ma taa bi, bu tɛria tem mɛ kpuro sɔɔ. Tɔn be ba kam kua dãa sɔ̃ɔ ge sɔɔ, ba kere be ba nɔma tura ba go.

Yoabu u Abusaləmu go

9 Wee ye ya Abusaləmu deema. U kurama Dafidin tabu kowobun wuswaaɔ u win kɛtɛku sɔni. Yera kɛtɛku ge, ga ka nùn dua dãa bakaru garun kɔkɔrɔ. Miya dãa ten kãasa gaa ya win seri sɔre ma kɛtɛku ge, ga doona ga nùn deri mi, u sãare, u ɲ ka wɔllu, u ɲ maa ka tem.
10 Ye Dafidin tɔmbun turo u nùn wa, ma u da u Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, na Abusaləmu wa u sãare dãru garun kɔkɔrɔ.
11 Yoabu u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye a nùn wa mɛ, mba n kua a ɲ ka nùn so

* **17:25** ***Isireli*** - Bandun Gari I, 2:17 sɔɔ ba nɛɛ, Yitira u sãawa Isimɛɛli.

a sure, kpa n da nun sii geesun gobi
wəkuru kɛ̃ ka kpaka.
12 Ma durə wi, u Yoabu wisa u
nɛɛ, baa nà n sii geesun gobi nərəbu
(1.000) wa, na ɲ̀ sina bokon bii nəmu
səndimə. Domi sa nəəmə sanam mɛ
sina boko u wunɛ ka Abisai ka Itai
wooda wɛ̃ɛmə u nɛɛ, i ku ka win bii
Abusaləmu bəəbəm ko.
13 Yen biru nà n wooda ye sara na
nùn go, wunɛn tii a ɲ̀ ka man yɔ̃ramə.
Gãanu maa sari ni nu sina boko berue.
14 Ma Yoabu nɛɛ, na ɲ̀ maa yɔ̃ramə
kam səə n ka tɛ ka wunɛn gari yi.
Yera u dɛki ita sua yi yi nəə sɛ̃u sãa
u da mi dãa te, ta Abusaləmu sore. Ma
u nùn yi səkura win səndun deedeerə
sanam mɛ u ɲ̀ gina gəə kpa.
15 Ma aluwaasi wəku te ta Yoabun
tabu yãnu səəwa ba Abusaləmu kooro
bure ba so ba dakura.
16 Yera Yoabu u dera ba kəba so
win təmbu bu ka wurama bu ku maa
Abusaləmun təmbu naa swĩi.
17 Ma ba Abusaləmun goru sua ba
kpɛ̃ɛ wəru bəkə gagu səə dãa sɔ̃ə mi.
Yera ba kpenu mɛnna ba suba win goo
ten wəllə ba nin takaru kua. Isireli
be ba raa Abusaləmu swĩi kpuro ba
duki yarina. Ben baawure u wura win
yɛnuə.
18 N deema sanam mɛ Abusaləmu
u wãa wãaru səə, u tii gana gaa bania
ka kpenu wəwa səə ye ba sokumə sina
bokogia. U ye kuawa ba n ka nùn
yaaye, domi u nɛɛ, u ɲ̀ bii mara wi u
koo de ba n nùn yaaye. Yen sɔ̃na u
gana ye soka ka win tiin yĩsiru. Yera
ba sokumə sere ka gisə Abusaləmun
yaayatia.

Ba Dafidi Abusaləmun gəə sɔ̃əwa

19 Akimasi, Sadəkun bii, u Yoabu
sɔ̃əwa u nɛɛ, a de n duka da n sina boko
labaari dora yeni sɔ̃, ma Yinni Gusunə
u nùn wəra win yibɛrɛban nəman di.
20 Ma Yoabu u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a ɲ̀
ka labaari ye dəə gisə. A de sere sanam
gam domi sina bokon biiwa u gu.
21 Yera Yoabu u yoo Kusigii wi u ka
bu wãa mi sɔ̃əwa u nɛɛ, a doo a sina
boko sɔ̃ ye a wa ka wunɛn nəni.
Ma durə wi, u kpuna Yoabun
wuswaaə u nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Yen biru u
seewa u duka da.
22 Akimasi, Sadəkun bii wi, u kpam
Yoabu sɔ̃əwa u nɛɛ, a de n Kusigii wi
swĩi biruə baa ɲ̀ n yen mɛren na.
Ma Yoabu u nɛɛ, nɛn bii, mban sɔ̃na
a kĩ a da, domi labaari yeni, ya ɲ̀ nun
arufaani gaa wɛ̃ɛmə à n ye sina boko
sɔ̃əwa.
23 Ma Akimasi u nɛɛ, baa ɲ̀ n yen
mɛren na, ka mɛ, na kon dawa.
Yoabu u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, a doo.
Ma Akimasi u kpa ka Yuudɛnin
wəwa gia u Kusigii wi gbiiri.
24 Saa ye səə, Dafidi u sɔ̃ wuun
gbãrarun kənnəsu yirun baa səə. N
deema wuun kɔ̃so u yəəwa dii tɛɛran
wəllə gbãrarun kənnən deedeeru. Ye
u wiru seeya, yera u wa wee, goo u
duka mɔ̀ u wee wi turo.
25 Yera u nəəgiru sua u sina boko
sɔ̃əwa u nɛɛ, goo wəə u wee!
Ma sina boko u nɛɛ, ɲ̀ n tən turon na,
labaari dora u ka wee.
Saa ye səə, durə wi, u turuku mɔ̀.
26 Ma kɔ̃so wi, u maa goo wa u wee.
Yera u kpam nəəgiru sua kənnən bera
gia u nɛɛ, goo wəə u maa duka mɔ̀ u
wee!
Sina boko u nùn wisa u nɛɛ, labaari
dora win tii u maa ka wee.
27 Kɔ̃so wi, u nɛɛ, wi u gbia mi, win
duku naasu su ka Akimasi, Sadəkun
biigisu weenɛ.
Ma sina boko u nɛɛ, tən geowa.
Labaari gea u ka sisi.
28 Ye Akimasi u turuku kua, yera u
nəəgiru sua ka dam u nɛɛ, sina boko,
wunɛ ka baruka!
Ma u nùn kpuna u gerua u nɛɛ,
su Gusunə wunɛn Yinni siara ye u
ka wunɛ nɛn yinni wəra be ba nun
seesimən nəman di.
29 Ma sina boko u bikia u nɛɛ,
Abusaləmu bii aluwaasi wi, u wãa
alafia səə?
Akimasi u nùn wisa u nɛɛ, yinni,
sanam mɛ Yoabu u nɛ ka wunɛn səmə
Kusigii wi gərima, saa yera na tən
dabinun wurenu nua, adama na ɲ̀ yɛ̃
mba n kua.
30 Ma sina boko u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a
dɛsiro minin di a yɔ̃ra giə.

Yera Akimasi u dɛsira u da u yɔ̃ra mi.
31 Saa yera Kusigii wi, u maa tunuma sina bokon mi, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni sina boko, a swaa dakio a labaari dora nɔ. Gisɔ Yinni Gusunɔ u nun siria u nun wɔra be ba nun seesimɔ kpuron nɔman di.
32 Sina boko u Kusigii wi bikia u nɛɛ, Abusaləmu, bii aluwaasi wi, u wãa alafia sɔɔ?
Kusigii wi, u wisa u nɛɛ, nge mɛ n bii aluwaasi wi kua, Gusunɔ u de n wunɛn yibɛrɛba ka be ba nun seesimɔ kpuro kua mɛ.

Dafidin nuku sankiranu

19

1 Ma gari yi, yi sina boko wurura. Yera u seewa u yɔɔwa gbãrarun gidambisa wəllə. Miya u wãa u sirenɛ u sumɔ u mɔ̀, nɛn bii Abusaləmu, nɛn bii. Nà n daa gu wunɛn ayerɔ, ya sanɔ bo. Nɛn bii Abusaləmu, nɛn bii.
2 Yera ba da ba Yoabu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee sina boko u sumɔ u kpasa wɔri mɔ̀ Abusaləmun sɔ̃.
3 Dɔma ten nasara ye, ya gɔsirawa nuku sankiranu Dafidin tɔmbu kpuron mi. Domi ba nua ma u sumɔ win bii gɔɔn sɔ̃.
4 Ma tɔn be kpuro ba gɔsirama tabu gberun di ba dua wuuɔ ka sekuru dɔma te, nge be ba duki yakikirama tabu gberun di.
5 Sina boko u win wuswaa wukiri u wura mɔ̀ tãa tãa u mɔ̀, nɛn bii Abusaləmu, Abusaləmu nɛn bii, nɛn bii.
6 Ye Yoabu u tunuma, yera u da u sina boko deema yɛnu sɔɔwɔ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee a bɛsɛ wunɛn bwãabu kpuro sekuru doke gisɔ bɛsɛ be sa wunɛ ka wunɛn bibu kpuro faaba kua ka wunɛn kurɔbu kpuro.
7 Sa wa wee a wunɛn yibɛrɛba kĩ ma a be ba nun kĩ tusa. Domi a sun sɔ̃si gisɔ ma bɛsɛ wunɛn bwãabu ka bɛsɛn wirugibu sa ɲ sãa gãanu wunɛn nɔni sɔɔ. Tɛ̃ na gia ma Abusaləmu ù n daa wãa wãaru sɔɔ kpa bɛsɛ kpuro sa n guwa, ya koo nun dore.
8 Adama tɛ̃, a yario a da a wunɛn bwãabu gɔ̃rusu yɛmiasia. À n yina a ko mɛ, na nun sɔ̃ɔmɔ sere ka Yinni Gusunɔn wãaru baa tɔn turo kun ka nun yɔ̃ramɔ saa wɔ̃ku ten di. Kaa maa wahala wa ya n kere ye a waare saa wunɛn aluwaasirun di n ka girari gisɔ.
9 Yera sina boko u da u sina gbãra kɔnnɔwɔ. Ma ba tɔn be kpuro sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee sina boko u yarima u sɔ̃ kɔnnɔwɔ. Ma be kpuro ba na win mi.

Dafidi u swaa wɔri

u wurɔ Yerusalɛmuɔ

N deema Isireli be ba raa Abusaləmu swĩi kpuro ba duki sua. Ben baawure u da u wãa win yɛnuɔ.
10 Yera Isireliban bwese ni sɔɔ kpuro ba sikirinamɔ ba mɔ̀ Dafidi sina bokowa u sun wɔra bɛsɛn yibɛrɛban nɔman di ɲ kun mam ko Filisitiba. Tɛ̃ wee u yakura bɛsɛn tem di Abusaləmun sɔ̃.
11 Adama n wee Abusaləmu wi sa bandu wɛ̃ mi, u gu tabu gberɔ. N n mɛn na, mban sɔ̃na sa ɲ gerunamɔ su ka sina boko naa da.
12-13 N deema Dafidi u nua ye Isireli be kpuro ba gerumɔ. Yera u gɔra bu yãku kowobu Sadɔku ka Abiataa sɔ̃ bu da bu Yudaban guro gurobu sɔ̃ bu nɛɛ, beya ba sãa win dusibu, wi ka beya ba sãa yɛm tem, ɲ n mɛn na mban sɔ̃na ba koo nɛɛ, beya ba dãkuru seema ba sina boko naa na.
14 U maa nɛɛ, bu Amasa sɔ̃ ma wi ka wi ba sãawa yɛm tem. Yen sɔ̃, wi Dafidi u koo nùn ko win tabu sunɔ sere ka baadommaɔ Yoabun ayerɔ. U kun kue mɛ, Gusunɔ u be nùn kua nge mɛ u kĩ.
15 Ma Dafidin gari yi, yi dera Yudaba kpuro ba nɔɔ nɛra mam mam. Ma ba nùn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, ɲ n mɛn na, u wurama ka win bwãabu kpuro.
16 Yera sina boko u gɔsirama u na Yuudɛnin daarɔ.

Dafidi u Simɛi suuru kua

Ma Yudaba ba nùn sennɔ da. Ba tura sere Giligaliɔ kpa bu ka nùn somi ù n daa te tɔburamɔ.
17 Ma Simɛi, Gera Bahurimugiin bii wi u sãa Bɛnyamɛɛn bweseru u seewa

fuuku u ka sina boko Dafidi sennɔ da
ka Yudaba sannu.
18 Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ be ba
Simɛi swĩima ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu
(1.000) ka sere Siba wi u raa sãa Sɔɔlun
sɔm kowo wi ka maa win bibu wɔkura
nɔɔbu ka win sɔm kowobu yɛndu. Tɔn
be kpurowa ba gbia ba sina boko turia
Yuudɛnin daaru mi.
19 Ma ba sina bokon yɛnugibu
guramɔ ba ka tɔburamɔ ka goo
nimkuu bu ka win nɔnu geu wa.

Ye sina bokon tii u tɔbura u kpa,
Simɛi wi, u da u yiira win wuswaaɔ.
20 U nɛɛ, yinni, a ku kɔ̃sa ye garisi
ye na nun kua dɔma te a yariɔ
Yerusalɛmun di. A ku ye doke gɔ̃ruɔ.
21 Na yɛ̃ ma na torawa. Yen sɔ̃na
yinni, be ba sãa Isireliban bweseru
kpuro na bu gbiiya n ka nun sennɔ na.
22 Yera Abisai Seruyan bii u sina
boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ weenɛ bu Simɛi
wi go? Domi u wunɛ wi Yinni Gusunɔ
u gɔsa wɔnwa.
23 Ma Dafidi u Abisai ka win mɔɔ
Yoabu wisa u nɛɛ, mba n bɛɛ wa bɛɛ
Seruyan bibu. Mban sɔ̃na i man yibɛrɛ
tɛɛru seesimɔ. N weenɛ bu goo go
gisɔ? Wara kun yɛ̃ ma nɛna na sãa
Isireliban sina boko tɛ̃.
24 Ma sina boko u Simɛi sɔ̃ɔwa ka
bɔ̃ri u nɛɛ, a ǹ gbimɔ.

Dafidi u Mɛfibosɛti kĩru sɔ̃ɔsi

25 Mɛfibosɛti, Sɔɔlun debubu, win
tii u sina boko sennɔ da. N deema saa
mìn di sina boko u kpikiru sua sere u
ka wurama bɔri yɛndu sɔɔ, Mɛfibosɛti
kun win naasu nim tɛɛnire. U ǹ maa
win nɔɔ sansu kɔnire. Mɛya u ǹ maa
win yãnu teare.
26 Sanam mɛ u tunuma Yerusalɛmuɔ
sina bokon mi, yera sina boko u nùn
bikia u nɛɛ, Mɛfibosɛti, mban sɔ̃na a ǹ
ka man de sanam mɛ na kpikiru dɔɔ.
27 Mɛfibosɛti u nùn wisa u nɛɛ,
geema a yɛ̃ ma na sãawa yɛmɔ. Yen
sɔ̃na na nɛn sɔm kowo sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u
man nɛn kɛtɛku gaari bɔkuo kpa n ka
nun da. Adama u man bɔrɔ kɔ̃ɔru kua.
28 Ma u da u man sanka wunɛn mi.
Nɛn yinni sina boko, na yɛ̃ ma a sãawa
nge Gusunɔn gɔrado. A koowo nge mɛ
n nun wɛ̃re.
29 Domi gɔɔwa nɛn baaban bweseru
ta ka weenɛ wunɛn mi. Adama ka mɛ,
a dera na ra di ka be ba dimɔ wunɛn dii
yerɔ sannu. Mba kon kpĩ n maa nun
bikia.
30 Sina boko u nɛɛ, mban sɔ̃na na
maa gari dɛ̃ɛyasiamɔ, domi na gɔ̃ru
doke kɔ ma wunɛ ka Siba i ko wunɛn
debun tem mɛ bɔnu kowa.
31 Yera Mɛfibosɛti u nùn wisa u nɛɛ,
yinni, Siba u mam mɛ kpuro suo.
Domi wee a wɔma yɛnuɔ baani.

Dafidi u Baasilai kĩru sɔ̃ɔsi

32 Baasilai, Galadigii u maa na saa
Rogɛlimun di u ka Dafidi yɔ̃siri sere
Yuudɛnin daarɔ kpa bu daa te tɔbura
sannu.
33 Baasilai wi, u tɔkɔ kua gem gem.
U mɔwa wɔ̃ɔ wɛnɛ. U maa sãa gobigii.
Wiya u Dafidi nɔɔri saa ye u wãa
Mahanaimuɔ.
34 Yera sina boko u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a na a ka man tɔbura su da
Yerusalɛmuɔ a n wãa nɛn mi. Kon nun
nɔɔri mam mam.
35 Adama Baasilai u nùn wisa u nɛɛ,
nɛn wãarun tɔ̃ra kun maa dɛ̃u n sere
ka nun swĩi su da Yerusalɛmuɔ.
36 Wee wɔ̃ɔ wɛnɛwa na mɔ. Na ǹ
maa kpɛ̃ n gea ka kɔ̃sa wunana. Mɛya
baa dĩa ni na dimɔ na ǹ kpɛ̃ n maa ye
ya do ka ye ya kun do wunana. Yen
biru, na ǹ maa kpɛ̃ n tɔn durɔbu ka
tɔn kurɔbun womusu nɔ. N n mɛn
na, yinni, mban sɔ̃na na kon maa sãa
wunɛn sɔmunu.
37 Na ǹ tura n ka are bɛkɛ yinin
bweseru wa. Kon ka nun Yuudɛnin
daaru tɔburawa kpa n nun yɔ̃siri fiiko.
38 Kpa a de n gɔsira n wura nɛn
wuuɔ n gbi mi. Kpa bu man sike nɛn
baaba ka nɛn mɛron sikinun bɔkuɔ.
Adama nɛn bii Kimuhamu wee, i doo
ka wi u n sãa wunɛn bɔ̃ɔ, kpa a nùn kua
nge mɛ a kĩ.
39 Ma sina boko u nɛɛ, na wura
Kimuhamu u ka man da. Kon maa nùn
kua nge mɛ n koo nun wɛ̃re. Ye a gɔ̃ru
doke n nùn kua kpuro, yeya kon ko.
40 Sanam mɛ sina boko ka win tɔn
be ba nùn swĩi ba daaru tɔbura ba kpa,
yera u Baasilai bɔkasi u nùn domaru
kua. Ma Baasilai u gɔsira u wura win
yɛnuɔ.

41 Sina boko u Giligalin swaa wɔri.
Ma Kimuhamu u nùn swĩi.

Yudaba ka Isireliba

ba sina boko sikirinɛmɔ

Yudaba kpuro ka Isireliban sukum
ba nùn biru wɔ̃ku kua.
42 Yen biru Isireliba kpuro ba na
sina bokon mi ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
mban sɔ̃na Yudaba bɛsɛn tundo bis-
ibu ba na ba nun sua gbɛnum ba
Yuudɛnin daaru tɔburasia wunɛ ka
wunɛn yɛnugibu, ka wunɛn tɔmbu
kpuro.
43 Ma Yudaba ba Isireliba wisa ba
nɛɛ, sa yeni kuawa yèn sɔ̃ bɛsɛ ka sina
boko sa sãa bwese kɛri tia. Nge mban
mɔruwa i mɔ̀. I nua sina boko u sun
dĩanu wɛ̃ɛmɔwa? Nge kɛ̃nu gana i nua
u sun kã.
44 Ma Isireliba ba Yudaba wisa ba
nɛɛ, bɛsɛra sa bɛɛ Dafidi sina boko
mɔru kere sere nɔn wɔkuru. Domi sa
dabiru bo. Bɛsɛra sa gbia sa bwisika su
ka da su bɛsɛn sina boko suama. Mba
n kua i ka sun gɛma.
Adama Yudaba ba bu gerusi ka dam.

Seba u Dafidi seesi

20

1 Saa ye sɔɔ, tɔn kɔ̃so goo wãa
Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, win yĩsira
Seba, Bikirin bii. Yera u kɔba so u nɛɛ,
mba n sun mɔɔsinɛ bɛsɛ ka Dafidi Isain
bii.
Mɛya sa ǹ maa tubi tia dimɔ.
Yen sɔ̃, bɛɛ Isireliba, baawure u wuro
win yɛnuɔ.
2 Yera Isireli be kpuro ba Dafidi deri
ba Seba swĩi. Adama Yudaba ba ka
Dafidi ben sina boko yɔ̃ra. Ma ba nùn
yɔ̃siri saa Yuudɛnin daarun di sere
Yerusalɛmuɔ.
3 Dafidi u tura win yɛnuɔ
Yerusalɛmuɔ. U win kurɔbu wɔku te u
raa deri ba yɛnu kɔ̃su sua u doke diru
garu sɔɔ u nɔɔrimɔ. Adama u ǹ ka bu
kpunare. Diru miya u bu kɛnusi ba
wãa nge gɔminibu sere ba ra ka gu.

Yoabu u Amasa go

4 Yera sina boko u Amasa sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, sere n ka ko sɔ̃ɔ ita na kĩ a man
Yudaba mɛnna a ka bu na mini.
5 Ma Amasa wi, u da u Yuda be
kpuro mɛnna. Adama u tɛ n kere sɔ̃ɔ
ita ye sina boko u nùn bura.
6 Ma Dafidi u Abisai sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Seba, Bikirin bii, u koo sun kɔ̃sa kua ya
n Abusalɔmugia kere. Yen sɔ̃, a wunɛn
yinnin tabu kowobu suo kpa i nùn naa
swĩi, u sere kuke wuu ge ga gbãraru
mɔ sɔɔ.
7 Ma Abisai u seewa ka Yoabun tabu
kowobu ka Pelɛtiba ka Keretiba be ba
sãa sina bokon kɔ̃sobu, ka sere maa
tabu durɔ wɔrugɔba. Beya ba yara
Yerusalɛmun di ba Seba, Bikirin bii wi
naa gira.
8 Sanam mɛ ba tura Gabaonin kpee
bakarɔ yera ba ka Amasa yinna. N
deema Yoabu u win tabu yãnu sebua
ma u win takobin bɛkitia sɛ̃ka pɔraɔ,
ma yen tii ya sãare. Ye u Amasa
susimɔ, yera takobi ye, ya wɔruma
yen kararun di.
9 Ma u Amasa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a bwãa do
nɛn wɔnɔku?
Yen biru u win toburu nɛnua u ka
nùn bɔkasi.
10 N deema Amasa kun takobi yen
laakari sãa ye Yoabu u nɛni. Ma u nùn
ye sɔka nɔn teeru nukurɔ u nuki yara.
Ma Amasa u wɔruma yande u gu.

Ba Seba kamia ba go

Yen biru Yoabu ka win wɔnɔ Abisai
ba wure ba Seba naa gira.
11 Yera Yoabun tabu durɔ turo u
yɔ̃ra Amasan goo ten bɔkuɔ u gerumɔ
u mɔ̀, wi u Yoabu ka Dafidi kĩ, u Yoabu
swĩiyɔ.
12 Ma Amasan goo te, ta kpĩ ta yɛm
mwɛɛre swaa suunu sɔɔ. Ye tabu durɔ
wi, u wa tɔmba yɔ̃ramɔ mi, yera u goo
te gawa swaan di u ka da yakasɔ u tu
bekuru wukiri.
13 Ye u kpa, yera tɔmba sara ba
Yoabu swĩi ba ka Seba Bikirin bii wi
naa gira.
14 Ye Yoabu u dɔɔ Abɛli Bɛti Maakan
bera gia, yera u Isireliban bwese kɛri
kpuro bukiana. Ma ben tabu durɔ
wɔrugɔba ba nùn swĩi.
15 Ye ba tunuma Abɛli Bɛti Maakaɔ
ba deema Seba u wãa mi, yera ba ye
tarusi. Ba yanim takaru kua ta ka wuu
gen gbãraru gunum nɛra. Yen biru ba
gbãra ten temɔ gba bu ka tu sura.

16 Yera wuu min tɔn kurɔ bwisigii goo u nɔɔgiru sua u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ. I man Yoabu sokuama n ka nùn gari ko.
17 Ma Yoabu u nùn susi. Yera kurɔ wi, u nùn bikia u nɛɛ, wuna Yoabu?
Ma u wisa u nɛɛ, oo, nɛna.
Kurɔ wi, u maa nɛɛ, a nɛn gari swaa dakio.
Ma Yoabu u nɛɛ, a geruma.
18 Kurɔ wi, u nɛɛ, yellu ba ra raa nɛɛwa, a bikiaru doo Abɛli Bɛti Maakaɔ kpa n nùn kua nge mɛ a kĩ.
19 Bɛsɛn wuu geni, ga sãawa wuu si su bɔri yɛndu mɔn teu ka si su ra Isireliban woodaba mɛm nɔɔwɛn teu, n kere wuu si su tie. Adama wunɛ, a kasu a gu go, ge, ge ga sãa Isireliban wuu marosun teu. Mban sõna a kasu a Yinni Gusunɔn arumani kpeerasia.
20 Ma Yoabu u nùn wisa u nɛɛ, su ku wa mɛ, bu nɛɛ, nɛna na wuu ge kpeerasia na gen dukia gura.
21 N ǹ mɛ nɛn bwisikunu. Efaraimu wi ba mɔ̀ Seba, Bikirin biiwa u Dafidi seesi. Wiya sa kasu. Yen sõ, i nùn yarama i sun nɔmu sɔndia, kpa n doona n wuu ge deri.
Ma kurɔ wi, u Yoabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sa ko nun win wiru kasa kuama.
22 Ma kurɔ wi, u da u tɔmbu mɛnna ka bwisi ba da Seban mi, ba win wiru bura ba tu Yoabu kasa kuama. Yera Yoabu u kɔba so ma win tabu kowobu ba yarina ba wuu ge deri. Ben baawure u wura win yɛnuɔ. Ma Yoabun tii u gɔsira Yerusalɛmuɔ u da sina bokon mi.

Dafidin sɔm kowobu

23 Saa ye sɔɔ, be ba sãa Dafidi sina bokon sɔm kowobu, ben yĩsa wee. Yoabuwa Dafidi u kua Isireliba kpuron tabu sunɔ. Bɛnaya, Yehoyadan bii, wiya u maa Keretiba ka Pelɛtiba kpare be ba sãa Dafidin tiin kõsobu.
24 Adoramuwa u ra maa tɔmbu wõɔ gobi mwaari. Yosafati, Ahiludun biiwa u ra maa tirenu bere.
25 Seyawa maa sãa tire yoro. Ma Sadɔku ka Abiataa ba sãa yãku kowobu.
26 Ira, Yairigiiwa maa sãa Dafidin sina kpaarun wirugii turo.

Ba Sɔɔlun bweseru go

21

1 Dafidin bandun waati, gõɔra dua tem mɛ sɔɔ, ta kua wõɔ ita. Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, mban sõna gõɔ te, ta wãa mɛ. Ma Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, gõɔ te, ta wãawa yèn sõ Sɔɔlun yɛnugibu ba yɛm yari, ba Gabaonigibu go.
2 N deema Gabaonigii be, ba ǹ sãa Isireliba. Ba sãawa Amɔreban bweseru. Adama Isireliba ba ka bu arukawani bɔkua ba nɛɛ, ba ǹ bu goomɔ. Ka mɛ, Sɔɔlu u kasu u bu kpeerasia Isireliba ka Yudaban kĩrun sõ. Yera Dafidi u bu soka u nɛɛ,
3 mba kon kpĩ n bɛɛ kua. Mba kon ko n ka kõsa ye ba bɛɛ kua min durum wɔka kpa i wa i sun domaru kua, bɛsɛ be sa sãa Gusunɔn tɔmbu.
4 Ma Gabaonigii be, ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ ka Sɔɔlun yɛnugibun sannɔ ge, ga ǹ kpeemɔ ka wura ǹ kun mɛ ka sii geesu. Mɛya n ǹ maa bɛsɛn sɔmunu su ka nɛɛ, bu goo go Isireliɔ.
Ma sina boko Dafidi u bu sõɔwa u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i man sõɔwɔ ye i kĩ. Kon bɛɛ ye kua.
5 Ma ba sina boko wisa ba nɛɛ, nge mɛ Sɔɔlu u kasu u bɛsɛn bweseru kpeerasia Isireliban suunu sɔɔn di,
6 nge mɛya a maa sun win bweseru sɔɔ tɔn durɔbu nɔɔba yiru yaro a sun bu nɔmu bɛria, kpa su ka bu da su sãarusia Yinni Gusunɔn wuswaaɔ Gibeaɔ, wi, Sɔɔlu wi Yinni Gusunɔ u raa gɔsan tiin wuuɔ.
Ma sina boko u bu wisa u nɛɛ, kon bɛɛ bu nɔmu bɛria.
7 Adama u ǹ dere bu ka Mɛfibosɛti, Yonatam bii, Sɔɔlun debubu da, arukawani ye ba bɔkua wi ka Yonatam Yinni Gusunɔn wuswaaɔn sõ.
8 Ma u Risipa, Ayan biin bibu yiru mwa be u ka Sɔɔlu mara. Bii bera Aamɔni ka Mɛfibosɛti. Ma u maa Mɛrabu Sɔɔlun biin bii tɔn durɔbu nɔɔbu mwa be u ka Adiriɛli Mɛholagii mara. Adiriɛli wi, u sãawa Baasilain bii.
9 Beniwa Dafidi u Gabaonigii be nɔmu bɛria. Ma ba da ba bu bwẽ guuru wɔllɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

Ma be kpuro ba gu sɔ̃ɔ tee te. Saa ye, ya sãawa dĩa gbiikinun gɛ̃ɛbun saa.
10 Risipa, Ayan bii, u saaki sua u da u tɛria guu ten wɔllɔ, ma u wãa mi saa gɛ̃ɛbun torubun di sere gura ya ka wurama. U win bibun gonu kɔ̃su. Sɔ̃ɔ sɔɔ u ra gunɔsu girewa su ku raa goo ni di. Wɔ̃kuru kpa u gbeeku yɛɛ gira.
11 Yera ba da ba ye Dafidi sɔ̃ɔwa.
12 Ma u da Yabɛsiɔ Galadin temɔ u Sɔɔlu ka win bii Yonatam kukunu gurama. N deema Yabɛsigii beya ba raa goo ni sua Bɛti Sanin di mi Filisitiba ba raa nu bwɛ̃ sanam mɛ ba Sɔɔlu go Giliboaɔ.
13 Ma u Sɔɔlu ka Yonatam kuku ni sua ka sere maa be ba bwɛ̃ miginu.
14 Ma ba Sɔɔlu ka Yonatamginu sikua Selaɔ Bɛnyamɛɛn temɔ Kisi, Sɔɔlun tundon sikirɔ.
Ye ba ye kpuro kua mam mam nge mɛ sina boko u gerua, yera Yinni Gusunɔn mɔru ya sure.

Dafidin tabu kowobu

ba ka Filisitiba tabu kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 20:4-8)

15 Filisitiba ba ka maa Isireliba tabu seewa, ma Dafidi ka win tabu kowobu ba da ba bu wɔri. Yen dɔma te, Dafidi u wasira gem gem.
16 Filisiti goo wi ba mɔ̀ Yisibi Benɔbu, Rafan bweseru sɔɔ u yaasa mɔ ye ba kua ka sii gandu. Yen bunum mu sãawa kilo ita. Durɔ wi, u maa takobi kpaa sɛ̃ke win pɔraɔ. Wiya u gerua ma u koo Dafidi go.
17 Ma Abisai Seruyan bii, u na u Dafidi somi u Filisiti wi so u go. Yera Dafidin tabu kowobu ba nùn sɔ̃ɔwa ka bɔ̃ri ba nɛɛ, a ɲ̀ maa ka sun tabu dɔɔ. Domi sa ɲ̀ kĩ bu nun go kpa bandu tu kpe Isireliɔ.
18 Yeniban biru tabu maa seewa Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ Gɔbuɔ. Yera Sibekai, Husagii, u Safu sɛ̃re u go. Safu wi, u maa yarawa Rafan bweserun di.
19 Yen biru, tabu maa seewa Gɔbu mi, Isireliba ka Filisitiban suunu sɔɔ. Ma Ɛlikanani, Yaaren bii, Bɛtelehɛmugii, u Goliati Gatigiin wɔnɔ go. Wi ba go mi, win yaasan buru ta sãawa nge weson dɛka.
20 Taa binin biru ba maa tabu kua Gatiɔ ka Filisitiba. Durɔ goo wãa Gati mi, wi u yara Rafan bweserun di. Durɔ wi, u gunu too. Niki bii nɔɔba tia tiawa u mɔ nɔmaɔ ka naasɔ, ma ni kpuro nu kua yɛnda nnɛ.
21 Yera u Isireliba nɔɔ kuura. Ma Yonatam, Dafidin mɔɔ Saman bii, u da u nùn go.
22 Filisitiban tabu kowo Gatigibu nnɛ be, ba yarawa Rafan bweserun di. Ma Dafidi ka wigibu ba bu go.

22

Dafidin nasaran womu
(I maa mɛɛrio Womu 18)

1 Womu geniwa Dafidi u Yinni Gusunɔ kua sanam mɛ u nùn wɔra saa win yibɛrɛban nɔman di, n mam nɛɛre Sɔɔlu.
2 U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn dam.
Wuna na kĩ.
3 A sãawa nge kpee baa yè sɔɔ kon kuke.
A sãawa nɛn kuku yee naanɛgiru.
Wuna a sãa nɛn Yinni wi u man yakia.
Wuna a sãa nɛn tɛrɛru.
Wunɛn dama mu man wɔra.
Wuna a sãa nɛn kari.
4 I Yinni Gusunɔ siaro.
Nà n nùn nɔɔgiru sue
na faaba kana,
u ra man wɔrewa
nɛn yibɛrɛban nɔman di.
5 Gɔɔ raa man bɔkua,
u ka man doonɔ nge nim tori baka.
6 Gɔribun wãa yera man tɛ̃kua.
Gɔɔ man taa bɛrie.
7 Ma na nɔɔgiru sua nɛn nuku sankiraru sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka.
Ma u nɛn nɔɔ nua saa win wãa yerun di.
Mɛya maa nɛn weeweenu wɔri win swaa sɔɔ.
8 Tem mu yĩira,
ma guunu diira,
yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u mɔru bɛsira.
9 Ma win mɔru seewa nge wiisu,
ma ya yabura nge dɔ̃ɔ yara,
ma ya yarimɔ win nɔɔn di nge dɔ̃ɔ buri.
10 U dera wɔlla ka tem dɛbɛ dɛbɛ kua.

Ma u sarama u guru wii bakaru
taakumɔ.
11 U wɔllun kɔ̃so sɔni nge duma.
Ma u bɛllimɔ woo sɔɔ.
12 U kukua yam wɔ̃kuru sɔɔ,
ma guru wii sinumginu nùn wukiri.
13 Win wuswaaɔ yam bururam mu
wãa.
Min diya gura nɛmɔ ka guru kpenu ka
dɔ̃ɔ buri.
14 Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru
gbãsukubu.
Ma guru kpenu nɛmɔ ka dɔ̃ɔ buri.
15 U nɛn yibɛrɛba yarinasia ka guru
kpenu
ni nu sãa nge sɛ̃ɛnu.
U bu gira baama ka guru maakinu.
16 U wɛ̃ru wura, yibɛrɛba ba nanda.
Ma guru woo bɔkɔ ga daanu gberasia.
Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sɔ̃ɔsira.
17 Ma u win nɔmu dɛmiama wɔllun di
u man nɛnua u yara nim bwee
bakarun di.
18 U man wɔra yibɛrɛban nɔman di.
Yibɛrɛ be, ba man dam kere.
Yibɛrɛ be, ba man tusa.
19 Yibɛrɛ be, ba man wɔriwa nɔni
swãarun saa sɔɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u kua nɛn tãsi
yeru.
20 U man wɔra ben nɔman di,
na n ka tii mɔ,
domi u man kĩ.
21 U man domaru kua yèn sɔ̃ na dɛɛre.
U man domaru kua yèn sɔ̃ na gem swĩi.
22 Na win wooda mɛm nɔɔwa.
Na ń nùn seesi.
23 Na win wooda kpuro swĩi.
Na ń win gere yinɛ.
24 Na nɛn tii nɛnua,
kpa n ku ra ka durum ko.
Na sãawa dee dee win wuswaaɔ.
25 Yen sɔ̃na u man kɔsia nge mɛ nɛn daa
gea nɛ.
U man kɔsia nge mɛ nɛn gɔ̃ru ga
dɛɛram nɛ.
26 Sà n sãa naanɛgibu, kaa n sun
sãawɛwa naanɛgii.
Sà n sãa gemgibu, kaa n sun sãawɛwa
gemgii.
27 Sà n sãa dɛɛrobu, kaa n sun sãawɛwa
dɛɛro.
Sà n maa sãa keetagibu, kaa n sun
sãawɛwa keetagii.
28 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa
a ra tɔn be ba tii kawe faaba ko,
kpa a be ba tii sue kawa.
29 Yinni Gusunɔ, a sãawa nɛn fitila.
A ra man yam bururasie.
30 A ra man dam kɛ̃
n ka kpĩ n yibɛrɛ be ba tabu yãnu mɔ
wɔri,
kpa n yɔ̃ n ben gbãraru sure.
31 Ye Yinni Gusunɔ u mɔ̀, ya ra n
dɛndewa.
Bwisi geeya u ra tɔnu kɛ̃.
U sãawa be ba nùn naanɛ sãan tɛrɛru.
32 Gusunɔ turowa u wãa.
Wi turowa u sãa bɛsɛn Yinni.
Wi turowa u koo sun kɔ̃su.
33 Wiya u sãa nɛn kuku yee damgiru.
Wiya u ra man swaa gea sure,
34 kpa u de nɛn naasu su n sãu nge
nɛmu,
na n ka yɔ̃ dim dim guuru wɔllɔ.
35 Wiya u ra man tabu sɔ̃ɔsi.
Wiya u ra man dam kɛ̃, n ka tɛndu
gawa te ta bɔ.
36 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba
ko nge tɛrɛru.
Wuna a ra man bere ka wunɛn dam
bakam.
Wunɛn durom saabuwa na ka kua
damgii.
37 Nà n duka mɔ̀, a ra de na n sãu.
Nà n duka mɔ̀, na ku ra maa sokure.
38 Nà n nɛn yibɛrɛba naa gire,
wuna a ra de n bu naamwɛ.
Wuna a ra de na kun gɔsiramɛ,
ma n kun mɔ na bu kpeerasia.
39 Na ra bu suririwa temɔ n kɔsuku
kpa bu kpana bu se.
40 Yinni, wuna a ra man dam kɛ̃ n ka
tabu ko.
Wuna a ra man nasara wɛ̃ nɛn
yibɛrɛban wɔllɔ.
41 Wuna a ra de nɛn yibɛrɛba bu man
biru kisi.
Wuna a ra de n be ba man tusa
kpeerasia.
42-43 Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge
tua.
Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge
pɔtɔkɔ.
Yinni Gusunɔ, bà n nɔɔgiru sua ba
faaba kana,
a ku bu faaba ko.
Bà n somiru kana,
a ku bu wisi.
44 Yinni Gusunɔ, wuna a man wɔra
be ba man seesin nɔman di.

Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.
Wuna a dera ba man yoru diiyammɛ.
45 Bà n yande nɛn gari nua,
ba ra n man mɛm nɔɔwammɛwa.
Bà n man wa, ba ra n man sãamɔwa.
Bà n man wa, ba ra nandewa.
46 Bà n man wa, ba ra yarimɛwa
ben kuku yerun di ba n diirumɔ.
47 Yinni Gusunɔ u wãa.
I nùn siaro. Wiya u sãa nge kperu mi na ra kuke.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ. Wiya u man faaba kua.
48 Wiya u ra man mɔru kɔsie nɛn yibɛrɛban mi.
Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.
49 Wiya u ra de n kisira yibɛrɛban nɔman di.
Yinni, a man wɔlle sua ben wuswaaɔ.
Wuna a man faaba kua tɔn kõsobun nɔman di.
50 Yen sõna kon womusu ko ka wunɛn yĩsiru.
Wuna kon siara bwesenun suunu sɔɔ.
51 Yinni Gusunɔ, a man gɔsa a kua sunɔ.
Wuna a man nasara baka wɛ̃.
Na yɛ̃ ma kaa n man durom sõɔsimɔ,
nɛ ka nɛn bweseru sere ka baadommaɔ.

Dafidin gari dãaki

23

1 Dafidi, Isain bii, wi Gusunɔ Yakɔbun Yinni u gɔsa u wɔlle sua, win womusa Isireliba ba ra n kĩ bu nɔ. Win gari dãaki wee. U nɛɛ,
2 Gusunɔn Hunde u gari kua saa nɛn nɔɔn di.
Win gariya yi wãa nɛn yara sɔɔ.
3 Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u ra bu kõsu,
u man sõɔwa u nɛɛ,
sunɔ wi u tɔmbu kparamɔ gem swaa sɔɔ,
ma win tii u Gusunɔ nasie,
4 u sãawa nge sõɔ yanan yam bururam guru wiru sari.
Sõɔ yana yera ya ra de yaka bekusu su balli,
gura yà n na ya kpa.
5 Nge mɛya nɛn bweseru ta sãa Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u ka man arukawani bɔkua ye ya ñ nɔru mɔ.
U ye kpuron kpunaa yi.
Goo kun maa kpɛ̃ u ye kɔsi.
Saa kpuro u ra man nasara wɛ̃.
Ye na kĩ kpuro u ra man kuewa.
6 Adama be ba Gusunɔ gɛma ba sãawa nge sãki
yi ba ra bure bu kõ.
Ba ku ra yi babe ka nɔm dira.
7 Wi u kĩ u yi baba,
sisu ka yaasan bura u koo ka yi sõre,
kpa u yi dõɔ mɛni yam tem mi sɔɔ.

Dafidin tabu durɔbu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 11:10-47)

8 Dafidin tabu durɔbun yĩsa wee. Ben ita ba yĩsiru yara.

Yosɛbu Basebɛti, Takemɔnigii, u sãawa ben turo. Wiya u tɔmbu nɛnɛ (800) go ka yaasa nɔn teerun tabu sɔɔ.

9 Yirusen yĩsira Eleasaa, Dodon bii, Akosin sikadobu. Sanam mɛ Filisitiba ba yara bu ka Isireliba tabu ko, wi ka Dafidiwa ba yõra ba bu mara. N deema saa ye, Isireliba ba wãa guunɔ.

10 Yen dɔma te, Eleasaa wi, u Filisitiba gowa sere win nɔma mɔnya u kpana u takobi yõsu. Ma Yinni Gusunɔ u nùn nasara baka wɛ̃. Yen biru Isireliba ba na ba nùn deema bu ka Filisiti ben yãnu gura.

11 Ben itasen yĩsira Sama, Agen bii, Hararigii. Saa ye sɔɔ, Filisitiba ba maa mɛnna Lekiɔ bu ka Isireliba tabu wɔri. N deema gberu gara wãa mi, tè sɔɔ ba dãsi duura. Ye Isireliba ba duki mɔ̀ Filisiti ben sõ,
12 yera Sama u yõra mi, u ka tu yina. Ma u ka Filisitiba tabu kua u bu go. Gusunɔ u nùn nasara baka wɛ̃ dɔma te.

13 Gɛ̃ɛbun saa sɔɔ, Dafidin tabu sinambu tɛna sɔɔ ben ita ba da ba nùn deema Adulamun kpee wɔruɔ sanam mɛ Filisitiban tabu kowobun wuuru garu ta na ta ten sansani gira Refaban wɔwaɔ.

14 Saa ye sɔɔ, Dafidi u wãa kpee wɔru ge sɔɔ. Ma Filisitiban sansani ya maa gire Bɛtelehɛmuɔ.

15 Ma Dafidi u Bɛtelehɛmun bɛkɛ kua u nɛɛ, wara u koo ka man

Bɛtelehɛmun gbãra kɔnnɔn dɔkɔn nim naawa n nɔ.
16 Yera win tabu durɔbu ita be, ba da ba Filisitiban sansani ye wɔri ka dam ba Dafidi nim mɛ takama. Adama u ɲ mu nɔra. U ka mu yãkuru kuawa, u Yinni Gusunɔ yaria.
17 U nɛɛ, Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ, nɛna na nim mɛ nɔra. Domi mɛn sɔ̃na tɔn beni ba ben wãaru kari bɔrie. Nim mɛ, mu sãawa nge ben yɛm mɛ mu koo raa yari.

Yen sɔ̃na u yina u mu nɔ.

Yeniba kpurowa Dafidin tabu durɔbu ita be, ba kua.
18 Abisai Seruyan bii, Yoabun wɔnɔ, wiya u sãa tɔmbu tɛna yen wirugii. Tɔmbu gooba wunɔbuwa (300) u go ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara tɔmbu tɛna yen suunu sɔɔ.
19 Ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ too. Adama u ɲ tabu durɔ gbiikobu ita be tura.
20 Bɛnaya, Kabisɛɛligii, Yehoyadan bii, u sãawa tabu durɔ wɔrugɔ. Ma u yĩsiru yara nasara dabi ni u wan sɔ̃. Wiya u Mɔabun tɔmbu yiru gabu go be ba sɛ̃ nge gbee sinansu. Wiya u maa dua dɔkɔ kpiriru sɔɔ u gbee sunɔ kãasi mi, u go puran saa sɔɔ.
21 Ma u Egibitin tabu durɔ damgii goo go. Saa yè sɔɔ u nùn wɔrim dɔɔ, bokura u nɛni. Ye u tura mi, ma u durɔ win yaasa ye u nɛni wɔra u ka nùn sɔka u go.
22 Yeniwa Bɛnaya Yehoyadan bii u kua. Ma u maa yĩsiru yara Dafidin tabu durɔbu tɛna ye sɔɔ.
23 U bɛɛrɛ baka wa be sɔɔ, adama ya ɲ tabu durɔ gbiikobu ita begia tura. Ma Dafidi u nùn kua win kɔ̃sobun wirugii.
24 Dafidin tabu durɔbu tɛna yen gabun yĩsa wee. Asaɛli, Yoabun wɔnɔ, ka Ɛlikanani, Dodon bii, Bɛtelehɛmugii,
25 ka Sama, ka Elika, Harodugibu,
26 ka Helɛsi, Pelɛti ka Ira Ikɛsin bii, Tekoagii,
27 ka Abiesɛɛ, Anatɔtugii, ka Mɛbunai, Husagii,
28 ka Saamɔɔ, Akoasigii, ka Maharai, Nɛtofagii,
29 ka Helɛbu, Baanan bii, wi u maa sãa Nɛtofagii, ka Itai, Ribain bii, Gibeagii. Gibea ye, ya wãa Bɛnyamɛɛn temɔ.
30 Ka Bɛnaya, Piratonigii, ka Hidai, Nakale Gaasigii,
31 ka Abi Aliboni, Arabagii, ka Asimafɛti, Baakumugii,
32 ka Eliaba, Saabonigii, ka Bɛnɛ Yasɛni, ka Yonatam,
33 ka Sama, Hararigii, ka Akiamu, Saraan bii, Hararigii,
34 ka Elifelɛti, Akasibain bii. Akasibain tundo u sãa Maakagii. Ka Eliamu, Ahitofɛlin bii, Gilogii,
35 ka Hɛsirai, Kaamɛligii, ka Paarai, Arabugii,
36 ka Yigeali, Natanin bii, Sobagii, ka Bani, Gadigii,
37 ka Selɛki, wi u sãa Amɔnin bweseru, ka Naharai, Beerɔtugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin tabu yãnu sɔbe,
38 ka Ira, ka Garɛbu, Yetɛɛgibu,
39 ka Uri, Hɛti. Dafidin tabu durɔ damgibu ba sãawa tɔnu tɛna ka nɔɔba yiru.

24

Dafidi u win tɔmbu gara
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:1-6)

1 Yinni Gusunɔ u ka maa Isireliba mɔru kua too, ma u dera Dafidi u bu seesi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a Isireliba ka Yudaba gari.
2 Yera u Yoabu win tabu sunɔ wi u wãa win turuku sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a Isireliban bwesenu kpuro bera saa tem mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di sere mɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ, kpa a bu gari. Nge mɛya kon ka gia mèn nɔɔ ba geeru nɛ.
3 Yoabu u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yinni u de tɔn ben dabiru tu sosi wunɔm wunɔm subenu n kere yellu, kpa u maa de a bu wa ka nɔni. Adama mban sɔ̃na a kĩ a yeni ko.
4 Ka mɛ, sina boko u Yoabu gari kamia ka sere maa tabu sinam be ba tie. Ma Yoabu ka tabu sinam be, ba yara ba da ba Isireliba gara.
5 Ba da ba Yuudɛni tɔbura ma ba ben kunu gira Aroɛɛn sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm

dwarɔ, wɔwaɔ. Ma ba Gadin tem
bukiana ba da Yasɛɛ gia.
6 Min di, ba da Galadin temɔ, ka
Kadɛsiɔ Hɛtiban temɔ, ka Danu Yaniɔ
ka yen baru kpaanɔ ka Sidoniɔ,
7 ka Tiriɔ ye ya gbãra damgiru
mɔ, ka wuu si su raa sãa Hefiba ka
Kananibagisɔ, n ka girari Beri Sebaɔ,
Yudan tem sõɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ.
8 Nge mɛya ba kua ba ka tem mɛ
kpuro bukiana. Ma n kua suru nɔɔba
nnɛ ka sõɔ yɛndu ba sere tunuma
Yerusalɛmuɔ.
9 Ye ba tunuma sina bokon mi, ma
Yoabu u nùn tɔn ben geeru sõɔwa.
U nɛɛ, Isireliba sɔɔ, be ba sãa tabu
kowobu ba ka takobi sannɔ yɛ̃, ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛnɛ
(800.000). Yudan bweseru sɔɔ maa,
ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba nɛɛra
wunɔbu (500.000).

Gusunɔ u Dafidi sɛɛyasia win torarun sõ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:7-17)

10 Ye Dafidi u nua mɛ, yera win
torara kara, ma u Yinni Gusunɔ sõɔwa
u nɛɛ, na tora n kpã ye na ka tɔn be
gara. Tɛ̃ na gia ma gari baka kookoosa
na kua. A man nɛn tora ten suuru kuo.
11-12 Saa yera Yinni Gusunɔ u win
sɔmɔ Gadi sõɔwa u nɛɛ, a doo a Dafidi
sõ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Wee, na nùn nɔni swãaru ita
gaa yiiye. Yen sõ, u de u gɔsima ten te
u kĩ kpa n sere de tu koora.
Sisiru bururu ye Dafidi u seewa,
13 Gusunɔn sɔmɔ Gadi u da win mi,
u nùn sõɔwa ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, yen yerà a kĩ. Gõɔru tu du
wunɛn tem sɔɔ wõɔ nɔɔba yiru? Nge a
kpikiru su suru ita wunɛn yibɛrɛban
sõ. Nge bararu garu tu pusi wunɛn
tem sɔɔ sõɔ ita. Tɛ̃, a bwisikuo kpa a
man sõ ye kon da n wi u man gɔrima
sõ.
14 Yera Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ,
nuku sankira bakana nu man deema
mi. N buram bo Yinni Gusunɔ u man
sɛɛyasia ye tɔnu koo ka man sɛɛyasia.
Domi win wɔnwɔnda kpã.
15 Ma Yinni Gusunɔ u dera barara
pusi saa dɔma ten bururun di n ka
girari sõɔ ita ye. Ma tɔmbu nɔrɔbun
suba wata ka wɔkuru (70.000) ba
gbisuka Isirelin tem kpuro sɔɔ.
16 Saa ye Yinni Gusunɔn gɔrado u
sɔɔru kpa u ka Yerusalɛmu kpeerasia,
yera Yinni Gusunɔ u gõru gɔsia u
wahala baka ye yõrasia. Ma u gɔrado
wi sõɔwa u nɛɛ, ya tura mɛ. A wunɛn
nɔma wĩɔ minin di.
Saa ye sɔɔ, gɔrado wi, u wãawa
Arafuna Yebusin doo soo yerun
bɔkuɔ.
17 Sanam mɛ Dafidi u gɔrado wi wa
wi u tɔmbu goomɔ yera u nɛɛ, nɛna na
tore. Tɔn beni ba ǹ gãanu kue. Yen
sõ, a de a man nɔma doke nɛ ka nɛn
yɛnugibu.

Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 21:18-26)

18 Yen dɔma tera Gadi u da Dafidin
mi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, a Yinni Gusunɔ
yãku yeru kuo Arafuna Yebusin doo
soo yeru mi.
19 Ma Dafidi u Gadin gari yi wura. U
kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. U
da mi.
20 Yera Arafuna u mɛɛra gunguru
wɔllun di u wa wee, sina boko ka win
sina asakpɔbu ba wee, yera u sarama
ka duka u da u nùn yiira u wuswaa
tem girari.
21 Ma u Dafidi bikia u nɛɛ, yinni,
mba n kua a ka sisi nɛn mi.
Dafidi u nùn wisa u nɛɛ, na nawa
n ka wunɛn doo soo yee te dwe kpa
n Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi.
Kpa bara te ta pusa bɛsɛn tem sɔɔ mi,
tu doona.
22 Yera Arafuna u Dafidi sõɔwa u nɛɛ,
a batuma ye suo kam, kpa a yãkunu ko
mi, ni a kĩ. Kɛtɛba wee, yi kaa ka yãku
dõɔ mwaararugiru ko, kpa yin sugu ka
yin kɛkɛban dãnu nu ko yãku dãa.
23 Ye kpurowa durɔ wi, u sina boko
kã, ma u maa nùn sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔ
wunɛn Yinni, u ka nun nɔnu geu
mɛɛri.
24 Adama sina boko u nɛɛ, aawo,
kon batuma ye dwewa ka nɛn gobi.
Na ǹ Gusunɔ nɛn Yinni yãku dõɔ
mwaararugiru kuammɛ ka gãa ni nu
ǹ man gãanu diiri.

Ma Dafidi u batuma ye ka kɛtɛ be
dwa ka sii geesun gobi weeraakuru.
25 Ma u yãku yee te kua batuma mi.
U yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka sere
maa siarabun yãkunu. Saa yera Yinni
Gusunɔn mɔru ya sure. Ma bara te, ta
doona tem min di.

SINAMBUN TIRE GBIIKIRU

Isireliban bandun gari yi ba torua Samuɛlin tirenu sɔɔ, yin sukuma mu wãa Sinambun tirenu sɔɔ. Tire gbiikii teni sɔɔra Dafidin gɔɔn gari wãa ka sere maa win bii Salomɔɔn bandun gari. Salomɔɔ wi, u Yinni Gusunɔ sãa yeru bania Yerusalɛmuɔ. Amɛn biru, ma u mɛm nɔɔbu sariru kua. Mɛm nɔɔbu sari tera ta dera Isireliban banda bɔnu kua yiru. Ma ya dera Isireliba kpuron dam ka ben girima ya kaara. Waati ye sɔɔ, Gusunɔ u ra Isireliba ka ben sinambu win sɔmɔbu gɔrie bu ka bu kirɔ ko bũu sãaru ka daa kõsa kpuron sõ.

Tire ten kpunaa

1. Dafidin wãa dãakiru bandu sɔɔ, wiru 1n di sere wiru 2:12.
2. Salomɔɔn bandu, wiru 2:13n di sere wiru 11.
3. Isireliban banda bɔnu kua yiru, wiru 12n di sere wiru 22.

Adoniya u kĩ u tii ko sunɔ

1 Dafidi u tɔkɔ kua u bukura gem gem. Baa bà n nùn beka bubusi, ka mɛ, u ra n kurusinɛwa woorun sõ.
2 Sõɔ teeru win bwãaba na ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, Yinni, a de su nun wɔndia kasuama u n da n wãa wunɛn bɔkuɔ u n nun nɔɔrimɔ kpa u n da n nun bɔkasi a n ka yam susuru waamɔ.
3-4 Ma ba wɔndia kurɔ burɔ kaso wɔri Isireliban tem kpuro sɔɔ. Yera ba wɔndia goo wa wi ba sokumɔ Abisagi. Wɔndia wi, kurɔ burɔn tiiwa. U sãawa Sunɛmugii. Ma ba nùn mwaama ba ka na sina bokon mi. Wiya u ra n nùn nɔɔrimɔ. Adama u ṅ nùn yẽ kurɔ.
5-6 Adoniya wi Dafidi u ka Hagiti mara wiya u kua Dafidin yeruma Abusalɔmun gɔɔn biru. U sãawa durɔ burɔn tii. Tundo kun nùn wɔkisire saa mìn di ba ka wãa. U ṅ maa nùn bikiare u nɛɛ, mban bwesera a mɔ̀ mɛ. Yera Adoniya wi, u tii wɔlle sua u nɛɛ, wiya u koo bandu di. Ma u tii tabu kɛkɛ kasua ye dumi gawe ka maasɔbu ka sere tabu durɔbu tɔnu weeraakuru be ba ra n nùn gbiiye.
7 Ma u ka Yoabu Seruyan bii ka yãku kowo Abiataa gari bɔkua. Ma ba ka nùn yõra.
8 Adama yãku kowo Sadɔku ka Bɛnaya Yehoyadan bii, ka Gusunɔn sɔmɔ Natani, ka Simɛi ka Rei ka sere Dafidin tabu kowo damgibu, beya ba ṅ ka Adoniya nɔɔ tia kue.

Natani u Bati Seba bwisi kã

9 Ma Adoniya u yãkuru kua ka yãanu ka kɛtɛ kpɛmi yi yi gum mɔ Sohelɛtin kperun bɔkuɔ te ta wãa Eni Rogɛlin bera gia. Ma u win tundo turosibu dim soka mi, ka Yudaba kpuro, be ba sãa sina bokon bwãabu.
10 Adama u ṅ Gusunɔn sɔmɔ Natani soka ka Bɛnaya ka Dafidin tabu durɔ damgii be, ka maa sere Salomɔɔ win tundo turosi.
11 Yera Natani u da u Bati Seba Salomɔɔn mɛro sõɔwa u nɛɛ, a ṅ nua ma Adoniya Hagitin bii, u bandu di? Dafidi bɛsɛn yinni kun maa yẽ.
12 Yen sõ, a na tẽ n nun bwisi kẽ ye kaa ko a ka wunɛn hunde bere, ka maa wunɛn bii Salomɔɔgia.
13 A doo a wunɛn yinni Dafidi sina boko deema a nùn sõ a nɛɛ, n ṅ wiya u nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, wunɛn bii Salomɔɔwa u koo bandu di win biru? Mba n kua Adoniya u ka bandu sina.
14 Saa ye kaa ka nùn gari yi tore, kon duuma mi nɛn tii, kpa n wunɛn gari sire n sosi.
15 Ma Bati Seba u seewa u da diru mi sina boko u kpĩ. Domi sina boko u tɔkɔ kua gem gem. Abisagi Sunɛmugiiwa u wãa mi, u nùn nɔɔrimɔ.
16 Ye Bati Seba u tura mi, u yiira sina bokon wuswaaɔ. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.
17 Ma u wisa u nɛɛ, nɛn yinni, wuna a man nɔɔ mwɛɛru kua ka bõri a nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn yĩsiru nɛn bii Salomɔɔwa u koo bandu di wunɛn biru.
18 Wee tẽ Adoniya u bandu di. Wunɛ nɛn yinni sina boko a ṅ ka baaru.
19 Ma u kɛtɛ kpɛmi yi yi gum mɔ ka yãa dabinu go. Ma u win tundo turosibu dim soka ka Abiataa yãku kowo ka sere Yoabu wi u sãa tabu sunɔ. Adama u ṅ wunɛn bii Salomɔɔ soka.

20 Tɛ̃ sina boko, wee, wuna Isireliba
kpuro ba swaa daki a ka bu sɔ̃ wi u koo
ko wunɛn kɔsire bandu sɔɔ.
21 Yinni, saa ye kaa kpuna nge
wunɛn baaba, ba koo nɛ ka nɛn bii
Salomɔɔ mɛɛriwa taarɛgibu.
22 Ye Bati Seba ka Dafidi ba gari mɔ̀,
yera Gusunɔn sɔmɔ Natani u tunuma
mi.
23 Ma ba sina boko sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
Gusunɔn sɔmɔ Natani wee, u tunuma.
Yera u sina boko yiira u wuswaa tem
girari.
24 U nùn bikia u nɛɛ, yinni, wuna a
nɛɛ, Adoniya u bandu dio u ko wunɛn
kɔsire sina gɔnaɔ?
25 Domi wee, u kɛtɛ kpɛmi yi yi
gum mɔ go ka yãa dabi dabinu. Ma
u win tundo turosibu sokusia ka tabu
sinambu ka Abiataa yãku kowo. Wee,
ba dimɔ ba nɔrumɔ win wuswaaɔ. Ma
ba gerumɔ ba mɔ̀ Adoniya, sina boko,
win hunde yu dakaa da.
26 Adama u ṅ nɛ ka Sadɔku yãku
kowo soka, ka Bɛnaya Yehoyadan bii,
ka sere maa wunɛn bii Salomɔɔ.
27 Sina boko, wunɛn min diya gari
yini yi koora? Ma a ṅ sere bɛsɛ wunɛn
bwãabu sɔ̃ɔwa wi u koo bandu di
wunɛn biru?

Dafidi u Salomɔɔ gɔsa u ka ko win kɔsire

28 Ma Dafidi sina boko u nɛɛ, i man
Bati Seba sokuo.
Ma ba nùn soka u susi u yɔ̃ra sina
bokon wuswaaɔ.
29 Yera sina boko u bɔ̃rua u nɛɛ, sere
ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u man
yara saa wahala kpuron di,
30 kon nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia gisɔ te
na nun kua ka Gusunɔ bɛsɛ Isireliban
Yinnin yĩsiru na nɛɛ, Salomɔɔwa u koo
bandu di nɛn biru u ko nɛn kɔsire.
31 Ma Bati Seba u yiira u wuswaa
tem girari u nɛɛ, nɛn yinni sina boko,
wunɛn hunde yu dakaa da.
32 Ma Dafidi u nɛɛ, bu nùn Sadɔku
yãku kowo sokuo ka Gusunɔn sɔmɔ
Natani ka maa Bɛnaya Yehoyadan bii.
Ye ba tunuma, yera ba dua mi u wãa.
33 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nɛn bwãabu
suo kpa i nɛn bii Salomɔɔ kɛtɛku yɔɔsia
i ka nùn da bwia ye ba mɔ̀ Gihoniɔ.
34 Miya yãku kowo Sadɔku ka
Gusunɔn sɔmɔ Natani ba koo nùn gum
tãre wirɔ u ka ko Isireliban sunɔ, kpa
i kɔbi wura, yen biru i gere i nɛɛ,
Salomɔɔ sina bokon hunde yu dakaa
da.
35 Yen biru kpa i nùn suama u na u
sina nɛn sina gɔnaɔ u ko nɛn kɔsire.
Domi wiya na gɔsa u ka Isireliba ka
Yudaba kpara.
36 Ma Bɛnaya Yehoyadan bii u nɛɛ,
ami, nɛn yinni sina boko. Yinni
Gusunɔ u de n koora mɛ.
37 Nge mɛ Yinni Gusunɔ u ka nun
wãa, u n maa ka Salomɔɔ wãa mɛ, kpa
u win bandu wɔlle sua n wunɛgiru
kera.

Salomɔɔ u kua sunɔ

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 29:21-25)

38 Yera yãku kowo Sadɔku ka
Gusunɔn sɔmɔ Natani ka Bɛnaya
Yehoyadan bii ka Keretiba ka Pelɛtiba
be ba sãa sina bokon tiin kɔ̃sobu, ba
da ba Salomɔɔ deema. Ma ba nùn
yɔɔsia sina bokon kɛtɛku wɔllɔ ma ba
da Gihoni mi.
39 Ye ba tura mi, yera Sadɔku u da
kuu bekurugirɔ u gum kɔba tama. Ma
u Salomɔɔ gum mɛ tãre wirɔ u ka nùn
ko sunɔ. Yen biru ba kɔba so, ma tɔn
be kpuro ba nɛɛ, sina boko Salomɔɔ,
wunɛn hunde yu dakaa da.
40 Ma tɔn be kpuro ba nùn swĩi ba
kɔbi soomɔ ka nuku doo bakabu. Ma
n sãare nge tem mu yĩirumɔwa ben
wurenun sɔ̃.

Salomɔɔ u Adoniya suuru kua

41 Adoniya ka win tɔn be u dim soka
mi kpuro ba wure ni nua saa yè sɔɔ ba
dim kpa. Ye Yoabu u kɔban swĩi nua,
yera u nɛɛ, mban sɔ̃na ba wure mɛni
wuuɔ.
42 U gari yi gerumɔ u ṅ kpa, yera
Yonatam, Abiataa yãku kowon bii u
tunuma. Ma Adoniya u nɛɛ, a dam
kooma tabu durɔ naanɛgii. Na yĩiyɔ n
labaari gea nɔ wunɛn min di.
43 Yonatam u nùn wisa u nɛɛ, aawo.
Domi Dafidi sina boko bɛsɛn yinni u
Salomɔɔ bandu wɛ̃.
44 Ma u dera Sadɔku yãku kowo
ka Gusunɔn sɔmɔ Natani ka Bɛnaya

Yehoyadan bii ka Keretiba ka Pelɛtiba
ba nùn sina bokon kɛtɛku yɔɔsia,
45 ba da Gihoniɔ. Miya Sadɔku yãku
kowo ka Gusunɔn sɔmɔ Natani ba nùn
gum tãre wirɔ, u kua sunɔ. Yen
biruwa ba gɔsirama min di ka nuku
doo bakabu. Ma wuu ge, ga gbisimɔ ka
wurenu. Niya i nɔɔmɔ mi.
46 Salomɔɔ u maa sõ sina gɔnaɔ kɔ.
47 Ma sina bwãaba na ba bɛsɛn
sina boko Dafidi domaru kua ba nɛɛ,
Gusunɔ u Salomɔɔn yĩsiru ka win
bandu wɔlle sua n kere wi Dafidigiru.
Ma Dafidi u seewa u wuswaa tem
girari win kpin yerun wɔllɔ.
48 Ma u gerua u nɛɛ, Gusunɔ Isire-
liban Yinnigia siarabu wi u nùn goo kã
u win sina gɔna kɔsire kua. Ma u maa
ka yɛ̃ro nɔni wa.
49 Be Adoniya u dim soka mi kpuro,
ba nanda ye ba gari yi nua. Ma ben
baawure u win swaa mwa u doona.
50 Yera Adoniya u bɛrum soora
Salomɔɔn sõ, ma u seewa u da u yãku
yerun kãanu nɛnua Salomɔɔ u ku ka
nùn gon sõ.
51 Yera ba Salomɔɔ sõɔwa ba nɛɛ, wee
Adoniya u bɛrum soore wunɛn sõ. U
da u yãku yerun kãanu nɛni u mɔ̀,
wunɛ Salomɔɔ a be bõruo gisɔ ma a ǹ
nùn goomɔ.
52 Ma Salomɔɔ u nɛɛ, ù n tii nɛnua
dee dee, baa win wirun seri tia ya ǹ
wɔrumamɔ. Adama sà n kõsa gaa wa
win min di, u koo gbiwa.
53 Yera u dera ba nùn yara yãku
yee ten min di. Ma Adoniya wi, u
na Salomɔɔn wuswaaɔ u kpuna u nùn
tɔbura. Yen biru Salomɔɔ u nɛɛ, u wio
win yɛnuɔ.

Wooda ye Dafidi u Salomɔɔ wɛ̃

2

1 Ye Dafidi u gɔɔ turuku kua, yera u
win bii Salomɔɔ wooda yeniba wɛ̃ u
nɛɛ,
2 wee, na dɔɔ mi baawure u koo da.
Adama wunɛ a de a n wɔrugɔru mɔ, a
n tororu sõ.
3 A Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɔ,
kpa a n sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ, kpa a n
win woodaba swĩi nge mɛ ba yorua
Mɔwisin tireru sɔɔ. À n kua mɛ, ye a
mɔ̀ kpuro, ya koo koorawa.
4 Kpa Yinni Gusunɔ u win nɔɔ
mwɛɛru yibia te u man kua u nɛɛ,
nɛn bibu bà n sĩimɔ gem sɔɔ ka ben
gõru kpuro ka ben bwisikunu kpuro,
na ǹ kon bia wi u koo ko nɛn kɔsire
Isireliban bandu sɔɔ.
5 Yen biru Dafidi u maa nɛɛ, a n yɛ̃ ye
Yoabu Seruyan bii u man kua. Domi
u Isireliban tabu sinambu yiru beni,
Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Amasa Yetɛɛn bii
go, u ben yɛm yari bɔri yɛndun saa sɔɔ.
Ma u mu tɛɛni win kpakaɔ, ka maa win
baranɔ.
6 Yen sõ, a koowo mèn nɔɔ wunɛn
bwisi yi nɛ. A ku ra de u seri burura
u sere gbi.
7 Adama a Baasilai Galadigiin bibu
durom kuo. A de ba n da di ka be
ba dimɔ wunɛn dii yerɔ sannu. Domi
beya ba na ba man somi sanam mɛ na
kpikiru sua wunɛn mɔɔ Abusalɔmun
sõ.
8 A maa Simɛi Geran bii Bɛnyamɛɛn
bweseru sɔɔ yaayo. U na Bahurimun
di, u man wɔm kõsunu wɔnwa
dɔma te na kpikiru dɔɔ Mahanaimuɔ.
Adama ye na wee, u man sennɔ na
Yuudɛnin daarɔ. Ma na bõrua ka Yinni
Gusunɔn yĩsiru na nɛɛ, nɛn takobi kun
maa nùn goomɔ.
9 Adama tɛ̃, a ku de u kun sɛɛyasiabu
wa. A bwisi mɔ, wuna a yɛ̃ mɛ kaa nùn
kua. A de u ka hunde tumaru gbi.

Dafidin gɔɔ

ka Salomɔɔn bandu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 29:26-28)

10 Yen biru Dafidi u kpuna u gu u
win baababa naamwɛ. Ma ba nùn
sika win wuu Yerusalɛmuɔ ge ba maa
sokumɔ Dafidin wuu.
11 Dafidi u kuawa wõɔ weeru bandu
sɔɔ. Gbiikaa u kua wõɔ nɔɔba yiru
Heboroniɔ. Yen biruwa u kua wõɔ
tɛna ka ita Yerusalɛmuɔ.
12 Saa ye sɔɔra Salomɔɔ u da u sina
win tundon sina gɔna wɔllɔ. Ma ba
win ban te dam sire gem gem.

Adoniyan gɔɔ

13 Adoniya Hagitin bii u na
Salomɔɔn mɛro Bati Seban mi, ma Bati
Seba u nùn bikia u nɛɛ, n ka sere do?
Ma u nùn wisa u nɛɛ, n do gbãa gbãa.
14 Adama gari gɛɛ wãa yi na kĩ n nun
sõ.
Ma kurɔ wi, u nɛɛ, a geruo mɛ.
15 Yera Adoniya u nɛɛ, a yẽ ma nɛna
na raa ban te mɔ. Nɛna Isireliba kpuro
ba yĩiyɔ n tu di. Adama wee ta wura
nɛn wɔnɔn mi. Domi Yinni Gusunɔwa
u nùn tu wẽ.
16 Tẽ, gãa teena na kĩ n nun bikia.
Yen sõ, a ku man nu yinari.
Ma kurɔ wi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, a
geruo.
17 Ma Adoniya u nɛɛ, na nun
kanamɔ, a doo a man Salomɔɔ sõɔwa
u be man Abisagi Sunɛmugii kẽ kurɔ.
U ṅ nun ye yinarimɔ.
18 Ma Bati Seba u nɛɛ, to, kon da n
nùn sõ.
19 Yera Bati Seba u da Salomɔɔn mi,
u ka nùn Adoniyan gari yi sõ. Ye sina
boko u win mɛro wa u wee, yera u
seewa u nùn sennɔ da. U yiira win
wuswaaɔ. Ma u seewa u da u sina
win sina kitarɔ. Ma u dera ba ka win
mɛro kitaru garu naawa u sina win
nɔm geuɔ.
20 Ye u sina u kpa, yera u sina boko
sõɔwa u nɛɛ, gãanu gana na ka na, na
kĩ n nun kana. Yen sõ, a ku man nu
yinari.
Ma Salomɔɔ u nɛɛ, a geruo na ṅ nun
yinarimɔ.
21 Ma Bati Seba u nɛɛ, a de bu Abisagi
Sunɛmugii wunɛn mɔɔ Adoniya wẽ
kurɔ.
22 Yera Salomɔɔ u nùn wisa u nɛɛ, a
ku ra yande nɛɛ, n nùn bandu wẽɛyɔ?
Domi u sãawa nɛn mɔɔ. Win tɔmba
maa yãku kowo Abiataa ka Yoabu
Seruyan bii.
23 Ma Salomɔɔ u bõrua u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ u man kua nge mɛ u kĩ, ma na
kun Adoniya go win gari yinin sõ.
24 Yinni Gusunɔ wiya, u man dam kã
ma u man sinasia nɛn tundo Dafidin
sina gɔnaɔ, ma u man ban te wẽ ka nɛn
bibun bweserɔ nge mɛ u nɔɔ mwɛɛru
kua. Sere ka win wãaru, kon dewa bu
Adoniya go gisɔ.
25 Ma Salomɔɔ wi, u Bɛnaya
Yehoyadan bii gɔra u da u Adoniya go.
Ma u da u nùn go.

Ba yãku kowo Abiataa yara win sɔmburun di

26 Yen biruwa Salomɔɔ u yãku kowo
Abiataa sõɔwa u nɛɛ, a doo wunɛn
temɔ Anatɔtuɔ. Domi gɔɔwa a ka
weenɛ. Adama na ṅ gina nun goomɔ
yèn sõ wuna a kua yãku kowo nɛn
tundo Dafidin waati sɔɔ. Mɛya a maa
ka nùn win nɔni swãaru kpuro bɔnu
kua.
27 Nge mɛya Salomɔɔ u ka Abiataa
gira yãku kowo sɔmburun di. Ma
Yinni Gusunɔn gari yi u raa gerua Elin
yɛnun sõ Siloɔ yi koora.

Yoabun gɔɔ

28 Sanam mɛ Yoabu u nua ye ya
Adoniya ka Abiataa deema, yera u
duka sua u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ,
u yãku yerun kãanu nɛnua u ka bõrua.
Domi Adoniyawa u ka yõ. Adama u ṅ
daa ka Abusalɔmu yõre.
29 Ma ba da ba Salomɔɔ sõɔwa ma
Yoabu u duka sua u na u wãa Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ u yãku yerun
turarun kãanu nɛni.
Saa yera Salomɔɔ u Bɛnaya
Yehoyadan bii sõɔwa u nɛɛ, u doo u
nùn go.
30 Ye Bɛnaya u tura sãa yee ten mi,
yera u Yoabu sõɔwa u nɛɛ, sina boko u
nɛɛ, a yarima.
Adama Yoabu u nɛɛ, aawo, miniwa
kon gbi.
Ma Bɛnaya u gɔsira u wura
Salomɔɔn mi, u nɛɛ, amɛni ka
amɛniwa Yoabu u gerua.
31 Sina boko u nɛɛ, a koowo nge mɛ u
gerua. A nùn sẽreo mi, a go, kpa a nùn
yara min di a da a sike. Nge mɛya kaa
nɛ ka nɛn bweseru yara tɔmbu yiru
ben yɛm di, mɛ Yoabu u yari. Domi ba
ṅ kõsa gaa kue.
32 Tɔn beya Abinɛɛ, Nɛrin bii, Isire-
liban tabu sunɔ, ka maa Amasa Yetɛɛn
bii, Yudaban tabu sunɔ. Ba nùn gem
ka bɛɛrɛ kere, ma u bu go ka takobi
nɛn tundo Dafidi u ṅ ka baaru. Yen sõ,
Gusunɔ u de win yɛm mu wɔri win tii
sɔɔ.

33 Ben yɛm mu ko n wãawa Yoabu
ka win bibun bweserɔ sere ka
baadommaɔ. Adama Yinni Gusunɔ u
koo de bɔri yɛndu ta n wãa Dafidi ka
win bibun bweserɔ ka maa win bibun
bandu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
34 Yera Bɛnaya u da u Yoabu sɛ̃re
u go. Ma ba nùn sikua win gberu
kpaanɛɔ.
35 Ma sina boko u Bɛnaya kua tabu
sunɔ Yoabun kɔsire. Mɛya u maa
Sadɔku kua yãku kowo Abiataan
kɔsire.

Salomɔɔ u dera ba Simɛi go

36 Yen biru sina boko u gɔra bu da
bu Simɛi sokuma. Ye u na, yera sina
boko u nùn sõɔwa u nɛɛ, a wunɛn tiin
yɛnu baniɔ Yerusalɛmuɔ. Kpa a n wãa
ge sɔɔ, a ku yari min di.
37 Dɔma te a yara min di, ma a Se-
doronin wɔwa tɔbura na kon dewa bu
nun go. Saa ye sɔɔ, wuna a tii go.
38 Ma Simɛi u nɛɛ, ya wã yinni. Kon
ko ye a gerua.
Ma u da u wãa Yerusalɛmu mi, n ka
tɛ.
39 Wõɔ itan biru yera win yobu yiru
gabu ba duka yakura ba da ba wãa
Akisi, Maakan biin mi, wi u sãa Gatin
sunɔ. Yera ba na ba nùn sõɔwa ba nɛɛ,
wee, wunɛn yobu ba wãa Gatiɔ.
40 Yera Simɛi u seewa u win kɛtɛku
gaari bɔkua u da Gatiɔ Akisin mi, u yoo
be mwaama.
41 Yera ba da ba Salomɔɔ sõɔwa ma
Simɛi u yara Yerusalɛmun di u da
Gatiɔ. Adama u wurama kɔ.
42 Sina boko u gɔra u nɛɛ, bu nùn
sokuma. Ye u na, u nùn sõɔwa u nɛɛ, na
ṅ daa nun bõrusie ka Yinni Gusunɔn
yĩsiru na nɛɛ, a n yɛ̃ dɔma te a yara
Yerusalɛmun di, kaa gbiwa? A ṅ wisa
a nɛɛ, ya wã, a nua?
43 N n mɛn na, mban sõna a ṅ nɔɔ
mwɛɛ te yibie te a kua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Mban sõna a ṅ gari yi mɛm
nɔɔwɛ yi na nun sõɔwa mi.
44 Tɛ̃ a yaaye kõsa ye a nɛn tundo
Dafidi kua? Yinni Gusunɔwa u koo
nun ye kɔsie.
45 Adama nɛ, sina boko Salomɔɔ,
Yinni Gusunɔ u koo man domaru kua.
Kpa u nɛn tundo Dafidin ban te na dii
mini tãsisia sere ka baadommaɔ.
46 Yen biru sina boko u Bɛnaya
Yehoyadan bii wooda wɛ̃, u nɛɛ, u doo
u Simɛi go. Ma u yara u da u nùn go.
Yeniban biruwa Salomɔɔn banda
dam kua.

Salomɔɔ u Egibitin sunɔn bii

sua kurɔ

3

1 Salomɔɔ u Egibitin sunɔn bii sua
kurɔ. Nge mɛya ba ka arukawani
bɔkua. Ma u ka kurɔ wi da Dafidin
wuu Yerusalɛmuɔ sere u ka win tiin
yɛnu bani ka Yinni Gusunɔn sãa yeru,
ka sere maa gbãra te u koo bani u ka
Yerusalɛmu sikerena.
2 Isireliba ba ra yãkuru kowa
gungunu wɔllɔ saa ye sɔɔ, domi ba
ṅ gina diru garu banɛ mi ba ko n da
Yinni Gusunɔ sã.
3 Salomɔɔ u Yinni Gusunɔ kĩa. Ma u
win tundo Dafidin wooda kpuro mɛm
nɔɔwa. Mɛya win tii u ra yãkunu ko
gungunu wɔllɔ, kpa u turare dõɔ doke
mi.

Salomɔɔ u bwisi kana
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:2-13)

4 Sõɔ teeru Salomɔɔ sina boko u
seewa u da Gabaoniɔ u ka yãkuru
ko. Domi miya yãku yee bakara wãa.
Yãku dõɔ mwaararuginu dabi dabina
u dɔma te kua mi.
5 Gabaoni miya Yinni Gusunɔ u nùn
kure dosu sɔɔ wõkuru. U nùn sõɔwa u
nɛɛ, a bikio ye a kĩ n nun kua.
6 Salomɔɔ u nùn wisa u nɛɛ, a wunɛn
bõɔ Dafidi nɛn tundo kĩi geeru sõɔsi
yèn sõ u sĩa dee dee gem sɔɔ ka gõru
dɛɛrɔ wunɛn wuswaaɔ. Ye ya kpuro
kere, yera a dera nɛ, win bii, na kua
win kɔsire bandu sɔɔ gisɔ.
7 Yinni Gusunɔ, wuna a man gɔsa a
kua nɛn tundo Dafidin kɔsire. Wee nɛ
aluwaasi piibuwa. Na ṅ yɛ̃ mɛ kon ko
n ka tɔn be kpara.
8 Na maa wãa ben suunu sɔɔ, be, be a
gɔsa. Ma ba maa dabi sere ba ṅ garirɔ.
9 Yen sõ, a man bwisi kɛ̃ɛyɔ n ka bu
kpara, kpa n kpĩ n gea ka kõsa wunana.
Ma n kun mɛ, wara u koo kpĩ u wunɛn
tɔn dabi teni kpara.

10 Ma Salomɔɔn wisi bi, bu Yinni
Gusunɔ dore.
11 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ṅ bikie
wunɛn wãaru tu dakaa da, a ṅ maa
bikie a n dukia mɔ, mɛya a ṅ maa
wunɛn yibɛrɛban gɔɔ kanɛ. Adama
bwisiya a bikia a ka kpĩ a wunɛn
tɔmbu kpara dee dee.
12 Yen sɔ̃na kon nun kua nge mɛ a
gerua. Kon nun laakari ka bwisi kẽ
yìn bweseru goo kun waare, mɛya goo
kun maa ye wasi wunɛn biru.
13 Kon maa nun dukia ka bɛɛrɛ
wẽ wunɛn wãaru sɔɔ ye a ṅ bikie.
Sinambu sɔɔ, goo sari wi u koo ka nun
nɛra.
14 Yen biru à n sĩimɔ nɛn swɛɛ
sɔɔ, ma a nɛn woodaba ka nɛn yi-
irebu mɛm nɔɔwamme nge mɛ wunɛn
tundo Dafidi u kua, kon de wunɛn
wãaru tu dakaa da.
15 Saa yera Salomɔɔ u yanda ma u
tuba ma Yinni Gusunɔwa u ka nùn
gari kua dosu sɔɔ. Ma u gɔsirama
Yerusalɛmuɔ u da mi Yinni Gusunɔn
woodan kpakorora yii u yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kua mi, ka siarabun
yãkunu. Ma u win bwãabu kpuro dim
soka.

Salomɔɔ u gari sɛ̃sɔgii siri

16 Sɔ̃ɔ teeru kurɔ tanɔbu yiru gabu
ba na sina boko Salomɔɔn mi, ba yɔ̃ra
win wuswaaɔ.
17 Ma ben turo u nɛɛ, yinni, a man
yisa kuo. Nɛ ka kurɔ winiwa sa wãa dii
teerɔ. Win bɔkuɔra na yiira na mara.
18 Ye na mara, yen sɔ̃ɔ itasera win tii
u maa mara. Ma sa wãa dii tee te sɔɔ
sannu. Goo kun maa ka sun wãa mi.
19 Ye n kua wɔ̃kuru yera u win bii
kpunari u go.
20 Yinni, yera u seema wɔ̃ku te, u
nɛn bii sua saa nɛn yɛ̃san di ye na do.
Ma u nùn kpĩ win tororu wɔllɔ. Yen
biru u win bii goo te sua u man yiiya.
21 Ye na seewa bururu n ka nɛn bii
bɔm kẽ, yera na deema bii gora. Ma na
wure na bii wi mɛɛra tii, na deema u ṅ
sãa nɛgii.
22 Ma win winsim u nɛɛ, nɛn biiwa
u wasi.
Gbiikoo wi, u maa nɛɛ, n ṅ mɛ,
wunɛgiiwa u gu.
Mɛsuma ba sikirinamɔ sina bokon
wuswaaɔ.
23 Yera sina boko u nɛɛ, too wee,
bɛɛ kpuro i ṅ wure. Domi wini ù n
nɛɛ, win biiwa u wasi kpa wiɔnɔ u nɛɛ,
aawo, wunɛgiiwa u gu.
24 N n mɛn na, i man takobi tama.
Ma ba ka nùn ye naawa.
25 Ma u nɛɛ, bu bii wi u wasi
mi buranɔ kpirinu yiru. Kpa ben
baawure u kpiri kpirika sua.
26 Yera wɔnwɔnda bii win mɛron tii
mwa. Ma u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn
yinni, na nun kanamɔ, a nùn bii wi
wẽɛyɔ. A ku de bu nùn go.
Adama turo wini u nɛɛ, a nùn
buranɔ kpa u ku ko bɛsɛn googii.
27 Yera sina boko u nɛɛ, i ku bii wi
go. I kurɔ gbiikoo bii wi wẽɛyɔ. Wiya
u sãa win mɛro.
28 Ye Isireliba kpuro ba nua nge mɛ
sina boko u siri ba nùn nasia. Domi ba
wa ma Gusunɔwa u nùn bwisi yi kã u
ka siri bi kua.

Salomɔɔn sina asakpɔbu

4

1 Salomɔɔ u kua Isireliba kpuron
sina boko.
2 Win sina asakpɔbun yĩsa wee,
Asaria Sadɔkun bii, u sãawa yãku
kowo.
3 Elihorɛfu ka Akiya, Sisan bibu ba
sãawa tire yorobu.
Yosafati Ahiludun bii, wiya u ra maa
tirenu bere.
4 Bɛnaya, Yehoyadan bii, wiya u sãa
tabu sunɔ. Sadɔku ka Abiataawa ba
maa sãa yãku kowobu.
5 Asaria Natanin bii, wiya u maa sãa
bera ka beran wirugibun guro guro.
Sabudu, Natanin bii, wiya u sãa win
sina asakpɔ wi u ra nùn bwisi kẽ.
6 Ma Akisaa u sãa sina kpaarun sɔm
kowobun wirugii.
Adoniramu Abidan bii u sãawa be ba
yoo sɔma mɔ̀n wirugii.
7 Salomɔɔ u tem mɛ bɔnu kuawa
bera wɔkura yiru. Ma u yen baayeren
wirugii swĩi. Bera, ba ra wi sina boko
ka win yɛnugibu nɔɔri. Ben baawure
u ra bu kowa suru tia wɔ̃ɔ tia sɔɔ.
8 Wirugii ben yĩsa wee.

Hurin biiwa u Efaraimun guunun
bera gia mɔ.
9 Dekerin biiwa u maa Makasi mɔ ka
Saabimu, ka Bɛti Semɛsi ka Eloni ka
Bɛti Hanani.
10 Hesɛdin biiwa u maa Aruboti mɔ ka
Soko ka sere maa Hefɛɛn tem kpuro.
11 Abinadabun biiwa u Dorin tem mɔ.
Wiya u Salomɔɔn bii Tafati sue kurɔ.
12 Baana, Ahiludun bii, wiya u Tanaki,
ka Mɛgido mɔ ka Bɛti Seani ye ya
wãa Saatanin bɔkuɔ Yisirɛɛlin wɔwaɔ.
Bera ye, ya toruawa saa Bɛti Seanin
di n ka da Abɛli Mɛholaɔ sere ka
Yokumɛamun bera gia.
13 Gebɛɛn biiwa u maa Ramɔti mɔ ye ya
wãa Galadin temɔ ka sere maa Yairi,
Manasen biin baru kpaanu, Galadiɔ.
Gebɛɛn bii wiya u maa Aagɔbu mɔ
Basanin temɔ. Wusu wataWa u mɔ
si ba gbãranu toosi ba nin kɛnutinun
sɛ̃retinu kua ka sii gandu.
14 Akinadabu Idon bii, wiya u maa
Mahanaimu gia mɔ.
15 Akimasi wi, u Salomɔɔn bii Basimati
sue kurɔ, wiya u Nɛfitalin bera gia mɔ.
16 Baana Usain bii, wiya u maa Asɛɛn
tem ka Bealɔtun tem mɔ.
17 Yosafati, Paruakin bii, wiya u maa
Isakarin tem mɔ.
18 Simɛi, Elan bii, wiya u maa
Bɛnyamɛɛn tem gia mɔ.
19 Geberi Hurin bii, wiya u maa
Galadin tem gia mɔ, mi Sihoni
Amɔreban sina boko ka Ogu Basanin
sina boko ba raa bandu dii. Tɔmbu
wɔkura yiru ye baasi, Salomɔɔ u maa
tɔn turo gɔsa u n ka sãa be kpuron
guro guro.

Salomɔɔ u dukia wa win bandu sɔɔ

20 Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba
dabi nge nim wɔ̃kun yani sɛɛri. Ba
dimɔ, ba nɔrumɔ, ba nuku dobu mɔ̀.

5

1 Sinam be ba wãa saa daa te ba
mɔ̀ Efaratin di sere n ka girari Fil-
isitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ,
Salomɔɔwa u be kpuro mɔ win wãaru
kpuro sɔɔ. Ba ra n ka nùn wɔ̃ɔ gobi
naawammɛ.
2 Dĩa ni Salomɔɔn yɛnugibu ba ra di
sɔ̃ɔ teeru wee. Som mɛ mu ṅ ye, tɔnnu
nɔɔba nnɛ ka sere maa som buuru
tɔnnu yɛndu yiru sari,
3 ka kɛtɛ wɔkuru yi ba nɔɔrimɔ
yɛnuɔ ka kɛtɛ yɛndu yi ba ra kpare, ka
yãanu wunɔbu (100) ka gbeeku yɛɛ gɛɛ
nge nɛnnu ka gini ka sere maa gue yi
yi gum mɔ.
4 Be ba wãa Efaratin sɔ̃ɔ duu
yerɔ, saa Tifusakin di sere ka Gasaɔ
Salomɔɔwa u be kpuro mɔ. Win
woodawa ba ka sɔmburu mɔ̀. Ma bɔri
yɛnda wãa bera mi kpuro sɔɔ.
5 Win waati ye sɔɔ, Yudaba ka Isireli
be ba wãa saa tem mɛn goo gbiikirun
di sere mɛn goo gɔmkirɔ ba wãawa
bɔri yɛndu sɔɔ, ben baawure u win
gberu wukumɔ.
6 Yeniban biru, Salomɔɔ u dumi mɔ
nɔrɔbun suba weeru (40.000), ma u
yi wãa yeru kua. Yiya yi ra win tabu
kɛkɛba gawe. U maa maasɔbu mɔ tɔnu
nɔrɔbun suba wukura yiru (12.000).
7 Bera wɔkura yiru yen wirugii
bera, ba ra n ka dĩanu naamɔ ni
Salomɔɔ ka win tɔmbu ba ra di. Wɔ̃ɔ
tia sɔɔ, suru tia bera baayere ya mɔ yu
ka dĩanu na. Ba ku ra de dĩanu nu
biara Salomɔɔn yɛnuɔ.
8 Ba ra maa ka dobi ka taka de de
win dumin sõ mi yi wãa nge mɛ ba bu
sɔ̃ɔwa bu ko.

Salomɔɔ u tɔmbu kpuro

bwisi kera

9 Gusunɔ u Salomɔɔ bwisi ka laakari
ka yɛ̃ɛ bakaru kã te ta ṅ kinɛ mɔ.
10 Win bwisi yi, yi sɔ̃ɔ yari
yerugibun bwisigibu ka Egibitigibun
bwisigibugii kere sere mi n toma.
11 Goo sari wi u nùn bwisi tura.
Win bwisi yi, yi Etani, Ɛsarakin
sikadobugii kere. Mɛya yi maa
Hemanigii kere ka Kaakoligii, ka
Daadagii ka Maholin bibugii. Ma
Salomɔɔ u yĩsiru yara bwese ni nu ka
nùn sikerenɛn suunu sɔɔ.
12 Mɔnnu nɔrɔbun suba itawa
(3.000) Salomɔɔ u yorua. Ma u
womusu kua su nɔrɔbu (1.000) kere.
13 U tɔmbu dãnun faagi kua saa
bakanun di sere ka dãa kikisɔ, si su ra
kpi gana wɔllɔ. Mɛya u maa yɛɛ naasu
nnɛgiin faagi kua ka yi yi ra kabiri, ka
gunɔsu ka swɛ̃ɛ.

14 Ma sinam dabinu ba tɔmbu gɔrimɔ win mi, saa tem tukum di bu ka win bwisin gari nɔ.

Salomɔɔ u sɔɔru mɔ̀ u ka

Yinni Gusunɔn sãa yeru bani
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 2:2-15)

15 Hiramu Tirin sunɔ u raa sãawa Dafidin bɔrɔ. Ye u nua ma ba Salomɔɔ bandun gum tãre u kua sunɔ, win tundo Dafidin kɔsire, yera u sɔmɔbu gɔra bu nùn tɔbiri.
16 Ma Salomɔɔ u maa gɔra Hiramun mi.
17 U nɛɛ, a nɛn tundo Dafidi yɛ̃. A yɛ̃ ma u ǹ kpĩa u Yinni Gusunɔ sãa yeru baniɛ, yèn sõ tabu nùn sikerenɛ baama kpuron di. Yinni Gusunɔ u maa dera u win yibɛrɛba taare.
18 Tɛ̃ na wɛ̃re yèn sõ Gusunɔ nɛn Yinni u dera bɔri yɛnda wãa nɛn tem beri berika kpuro sɔɔ. Mɛya na ǹ maa yibɛrɛ goo mɔ wi u koo man wɔrima.
19 Yen sõ, tɛ̃ na nia sãa n diru bani mi ba ko n da Gusunɔ nɛn Yinni sã, nge mɛ win tii u raa Dafidi nɛn tundo sõɔwa. U nɛɛ, win bii wi u koo sina win sina gɔna wɔllɔ u ko win kɔsire, wiya u koo nùn diru bania.
20 Yen sõ, a de wunɛn sɔm kowobu bu man dãa damgia ye ba mɔ̀ sɛduru bɔɔriama Libanin guurun di. Kpa n nun ben kɔsiaru wɛ̃ nge mɛ a gerua kpuro. Nɛn sɔm kowobu ba koo wunɛgibu somi bu ka sɔmbu te ko. Domi a yɛ̃ ma goo sari bɛsɛ sɔɔ wi u dãa burabu yɛ̃ nge bɛɛ, Sidonigibu.
21 Ye Hiramu u Salomɔɔn gari yi nua, yera win nukura dora gem gem. Ma u nɛɛ, na Yinni Gusunɔ siara wi u Dafidin bii bwisi kã u ka tɔn dabi te kpara.
22 Ma u kpam Salomɔɔ gɔria u nɛɛ, na nua ye a geruma. Yen sõ, na kon ko ye a bikia mi kpuro. Kon nun dãa damgia ye ba mɔ̀ sɛduru ka sipɛrɛ kasuama.
23 Nɛn sɔm kowobu ba koo ka dãa ye na saa Libanin guunun di sere nim wɔ̃kuɔ. Yen biru, kon ye tari tari ya n ka gɛrua nim sɔɔ yu ka na sere mi kaa man sõ. Miya kon de bu ye kusia bu yi, kpa wunɛn tiigibu bu den yen wunanɔ ko. Ye kaa man kɔsia, yera a nɛn yɛnugibu dĩanu mɔrisiama.
24 Ma Hiramu u dãa ni kpuro mɔrisia nge mèn nɔɔ Salomɔɔ u kĩ.
25 Ma Salomɔɔ u Hiramu alikama tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) mɔrisia, ka olifin gum yarum ditiri nɔrɔbun suba nɔɔba ita (8.000). Nge mɛya u ra ko wõɔ baagere Hiramu u ka win yɛnu nɛnɛ.
26 Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ bwisi kã nge mɛ u raa gerua. Ma bɔri yɛnda wãa wi ka Hiramun baa sɔɔ. Ma ba arukawani mɔɔsinɛ.

Salomɔɔ u tɔmbu sɔma koosia
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:18, 2:1,16-17)

27 Salomɔɔ u tɔmbu gɔsa Isireliba sɔɔ be ba koo kpĩ bu sɔmunu sɔbe. Ma ben geera kua tɔmbu nɔrɔbun suba tɛna (30.000).
28 Adoniramuwa u sãa tɔn be kpuron kparo. Ma u bu bɔnu kua wuunu ita, nɔrɔbun suba wɔku wɔkubu (10.000). Suru tia sɔɔ, wuu nin teera ta ra ka dĩa ni de Libaniɔ, kpa be ba tie ba n wãa yɛnuɔ. Yen sõna ben baawure u ra ko suru yiru win yɛnuɔ, kpa u ko suru tia Libaniɔ.
29 Salomɔɔ u maa sɔm kowobu mɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ra kpenu dãku guunɔ, ka tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) be ba ra kpee ni gure.
30 Be ba ra n sɔm kowo be kpuro kpare, ba n bu wooda wɛ̃ɛmɔ, ba sãawa nɔrɔbun suba ita ka gooba wunɔbu (3.300).
31 Salomɔɔ sina boko, u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu kpee bakanu bɛsukuo ni nu geenu sãa bu ka dii ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
32 Win sɔm kowobu ka Hiramugibu ka Gibaligibu be ba sɔmbu ten saria yɛ̃ ba mɛnna ba dãa yen sɔmburu kua ma ba kpee ni dãka bu ka dii te bani.

6

Salomɔɔ u diru bana tèn mi
ba kon da Yinni Gusunɔ sã
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 3:1-14)

1 Ye Yuuba ba yara Egibitin di n kua wõɔ nɛɛru ka wɛnɛ (480), yera

Salomɔɔ u diru bana torua tèn mi ba
ko n da Yinni Gusunɔ sã. N deema win
bandun wõɔ nnɛsen suru yiruse sɔɔra
mi.
2 Dii te u bana mi, ten dɛ̃ɛbu sãawa
gɔm soonu wata. Ma ten yasum mu
sãa gɔm soonu yɛndu. Ten gunum
maa gɔm soonu tɛna.
3 Dii ten duu yee gbiikirun dɛ̃ɛbu
sãawa gɔm soonu yɛndu. Duu yee
ten yasum ka dii ten tiin yasum tia.
Ma ten gunum mu sãa gɔm soonu
wɔkuru.
4 Sina boko Salomɔɔ u dera ba dii te
fɛnɛntiba kua ba sisu kare.
5 Yera u maa gidambisa ye ya dinu
ita mɔ gɔri ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ka ten
biruɔ.
6 Gidambisa yen dii temkirun
yasum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu.
Te ta maa wãa suunu sɔɔ, tegim maa
gɔm soonu nɔɔba tia. Itaserugim
maa sãawa gɔm soonu nɔɔba yiru.
N deema sãa yee ten gana ya sinum
mɔ temɔ, adama gidambisan dii
temkirun wɔllɔ ba yen sinum kawawa
gɔm soo teeru daasin dãa yii yerun
sõ. Dii suunukirun wɔllɔ ba maa yen
sinum kawa gɔm soo teeru daasin dãa
yii yerun sõ. Ba yeni kuawa domi ba
ǹ kĩ bu sãa yee ten gana yaba.
7 Ye ba dii te banimɔ, ba tu banawa
ka kpee ni ba raa dãka ten sõ. Yen sõna
ba ǹ sɔm yãnu ganun damu nua mi, ni
ba kua ka sisu, baa matalaka ǹ kun mɛ
gbãa.
8 Gidambisa yen kɔnnɔsu, su wãawa
sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ma ba
yɔɔtii bana saa tem di bu ka yɔ yen dii
wɔrukirɔ.
9 Ye Salomɔɔ u dii te bana u kpa, yera
u tu kpɛ ka sɛdurun dãa bɛsi, ka dãa
yen bĩinu.
10 Gidambisa yen diru baateren
gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu.
Ma u dii nin daasi dãa sɔndi sɔndi nin
ayenɔ, sãa yee ten gana wɔllɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ u ka Salomɔɔ
gari kua u nɛɛ,
12 wee, a man diru baniammɛ.
Mɛya à n maa nɛn yiirebu ka nɛn
woodaba mɛm nɔɔwammɛ, kon nɛn
nɔɔ mwɛɛru yibia te na wunɛn tundo
Dafidi kua wunɛn sõ.
13 Ko na n wãa dii te sɔɔ nɛn tɔmbu
Isireliban suunuɔ, na ǹ bu derimɔ.

Dii ten sɔɔn bura yãnu

14 Ye Salomɔɔ u dii te bana u kpa,
15 yera u dera ba ten sɔɔn gani
wukiri ka dãa damgia ye ba mɔ̀
sɛdurun bɛsi, saa yin tem di sere ba
ka daasi girari. Ma u maa dãa damgia
ye ba mɔ̀ sipɛrɛ tɛria ten temɔ.
16 Yera u dii ten sɔɔwɔ burana ka
sɛdurun dãa saa ten tem di sere ka
daasiɔ, ma n kua dii sɔɔ gèn yasum kua
gɔm soonu yɛndu. Ma u gu kua dii te
ta dɛɛre gem gem.
17 Sãa yee ten adɛrɔn dɛ̃ɛbu bu
sãawa gɔm soonu weeru.
18 Sɛdurun dãa ye ba doke dii ten
gani sɔɔ mi, ba ye sɔɔ bwãanu ka bi-
ibiin weenasii yorua. Dii ten ganan
gam sari mi n tere.
19 Dii sɔɔ ge u kua sãa yee ten su-
unu sɔɔ mi, u gu kuawa u ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te yi mi.
20 Dii sɔɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm
soonu yɛndu. Ma gen yasum maa
sãa gɔm soonu yɛndu. Ma gen ganin
gunum maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma
u yi wura wukiri. U maa dera ba
kpakororu garu kua ka sɛdurun dãa,
ba wura pote. Ma ba tu yi dii sɔɔ gen
kɔnnɔwɔ.
21 Ma u dera ba wuran tii tii doke sãa
yee ten sɔɔwɔn ganiɔ ka ten temɔ. U
maa wuran sum piiminu kua u doke
dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ. Niya
ba ka beku kare te gabe.
22 U wura dokewa dii ten sɔɔwɔ
kpuro, sere ka kpakoro te ta wãa dii te
ta dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ.
23 Ma u wɔllun kõsobun weenasibu
yiru gɛɛ kua ka dãa damgia u doke dii
te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Yin gunum
mu sãawa gɔm soonu wɔkuru.
24 Yin kasan dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm
soonu nɔɔbu nɔɔbu. Yin kasi yiru ye
ya girarinɛ mi, yin dɛ̃ɛbu kuawa gɔm
soonu wɔkuru.
25-26 Wɔllun kõsobun weenasii be,
ba weenɛwa mam mam. Ba maa
gunum ka yasum nɛwa.
27 Salomɔɔ u bu yõrasia dii te ta
dɛɛre gem gem suunu sɔɔ. Ba kasa
dɛmiɛ. Turon kase teeru ta gana gee

girari. Ma turogira maa gana giɔ girari.
Ma kasa yiru yeni, ya yinnɛ dii ten
suunu sɔɔ.
28 Ma u yi kpuro wura pote.
29 Yen biru, u dera ba dii ten
sɔɔwɔ ka ten adɛrɔwɔ wɔllun kõsobun
weenasibu kua gani sɔɔ, ka sere
maa kpakpa wurusu, ka biibiiban
weenasii.
30 Ma u sãa yee ten temɔ kpuro wura
doke.
31 Yera u gambo sikanɛba doke dii
te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔwɔ ye ba
kua ka dãa damgia. Gambo ye, ka yen
kadirin yasum mu ka gana yen bɔnu
nɔɔbun tia nɛ.
32 Dãa damgia ba ka gambo sikanɛ
be kua. Ma ba wɔllun kõsobu ka
kpakpa wurusu ka biibiiban weenasii
yorua gambo ye sɔɔ. Yera u ye kpuro
wura pote, ma ya kua buraru.
33 U maa dera ba sãa yee ten kɔnnɔn
gambon kadiri kua ka dãa damgia. Ma
u ye gambo sikanɛba dokea ye ba kua
ka dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ. Gambo ye, ka
yen kadirin yasum mu ka gana yen
bɔnu nnɛn tia nɛ.
34 Dãa yen bɛsi yiru yiruwa ba doke
gambo sikanɛ yen baayere sɔɔ. Bà n ye
kɛnia kpa yu tii kure.
35 Ma ba wɔllun kõsobu ka kpakpa
wurusu ka biibiin weenasii yorua
gambo ye sɔɔ. Ma u ye kpuro wura
doke.
36 Ma ba dii te agbara toosi ba ka
sikerena. Ba yen gana kuawa kpenu
itan sɔkenun saka. Ma ba sɛdurun dãa
bĩinu sɔndi yen wɔllɔ.
37 Salomɔɔn bandun wõɔ nnɛsen
suru yiruse sɔɔra ba Yinni Gusunɔn
sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
38 Ma ba dii te bana ba kpa ka ten
baayere kpuro nge mɛ ba ten kpunaa
yi, win bandun wõɔ wɔkura tiasen
suru nɔɔba itase sɔɔ.
Salomɔɔ u dii te banawa wõɔ nɔɔba
yiru.

Salomɔɔn sina kpaarun bana

7

1 Salomɔɔ u win tiin sina kpaaru
banawa wõɔ wɔkura ita u sere tu kpa.
2 Dii te ba sokumɔ Libanin dãa
sõɔ tera u gbia u bana. Ten dɛ̃ɛbu
sãawa gɔm soonu wunɔbu (100), ten
yasum maa gɔm soonu weeraakuru,
ten gunum maa gɔm soonu tɛna. Dãa
gea ye ba mɔ̀ sɛdurun bĩina ba gira sĩa
nnɛ. Yen biru, yera ba maa ka dãa
dumi kua ba sɔndi dãa bĩi nin wɔllɔ.
3 Ma ba daasi kua ka sɛdurun dãa, ba
sɔndi dãa dumi yin wɔllɔ. Yin geera
sãawa weeru ka nɔɔbu. Ma ba ye bɔnu
kua sĩa ita. Sĩa yen baayere ya mɔwa
dãa wɔkura nɔɔbu.
4 Ba dii ten goo bakanɔ fɛnɛntiba
doke sĩa ita ita, ba nɔɔ kisinɛ.
5 Fɛnɛnti be, ka ben kadirin goonu
nnɛ ya yasum nɛwa kpuro. Ma yi nɔɔ
kisinɛ.
6 Ma u maa dii ten wuswaaɔ kɔbɛ
kua ka gbereba. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa
gɔm soonu weeraakuru, yen yasum
maa gɔm soonu tɛna. Ma u maa gaa
kua yen wuswaaɔ ka gbereba.
7 Ma u maa siri gbaburu bana u
sɛdurun dãa bɛsi tɛria ten temɔ ka ten
daasiɔ.
8 Yen biru ba maa win tiin diru bana
nge mɛ ba dii te ba mɔ̀ Libanin dãa sõɔ
bana. Ba tu banawa dii ten biruɔ.
Ma u maa Egibitin sunɔn bii wi u
sue kurɔ bania mɛ.
9 Ba dia ye kpuro banawa ka kpee
buranu ni ba bɔɔra ka sii nge mɛ n
weenɛ nu n dɛ̃ɛbu nɛ. Nin goonu
kpurowa ba dãka ba sere ka nu bana
ye kua. Kpee niya ba ka dia ye kpuro
bana saa yen kpɛɛkpɛɛkun di sere ka
wɔllɔ. Niya ba maa ka sina kpaa ten
agbara bana.
10 Kpee bakana ba ka kpɛɛkpɛɛku ge
kua. Nin ganu nu sãawa gɔm soonu
wɔkuru, ganu maa gɔm soonu nɔɔba
ita.
11 Kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔwa ba kpee
bura ni sɔndi ka sɛdurun dãa bĩinu.
12 Kpee nin ita itawa ba sɔnna ba
ka agbara ye kua. Yen biru ma ba
sɛdurun dãa bĩi ni yõrasia yen wɔllɔ
ba ka ye sikerena nge mɛ ba Yinni
Gusunɔn sãa yerun agbara kua ka nge
mɛ ba win sina kpaarun kɔbɛ kua.

Hiramun sɔmburu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 2:12-13)

13-14 Durɔ goo wãa Tiriɔ wi ba
mɔ̀ Hiramu. Hiramu wi, u sãawa

gəmini goon bii Nɛfitalin bweseru səə. Adama win tundo u sãa Tirigii. Ma u sãa seko. Hiramu wi, u bwisi ka laakari mə gem gem. U maa sii gandun səmburu yɛ̃. Yen sõna sina boko Saloməə u nùn sokusia u ka nùn sii gandun səm bwese bweseka kua. Ye u tunuma ma u nùn səma ye kpuro kua.

Gbere sii ganduguii
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 3:15-17)

15 U gbere yiru kua ka sii gandu. Yen baayeren dɛ̃ɛbu sãawa gəm soonu yɛndu yiru sari. Yen bəərum maa gəm soonu wəkura yiru.

16 Ma u yen baayere furə kua ka sii gandu. Furə gen baageren gunum mu sãawa gəm soonu nəəbu.

17 U furə gen baageren wəllə sii yãki tara nəəba yiru yiru. Ma u yi kua nge yəni.

18-20 Ma u dãa marum weenasim kua sĩa yiru, u ka yəni yin baayere sikerena. Yen geera sãawa goobu (200). Ma ba nəə bəka kua yəni yin wəllə, ba ka sikerena. Ba maa furəsu gasu səndi nəə bəka yen wəllə, sìn gunum maa sãa gəm soonu nnɛ. Ma ba su biibiin weenasii dokea.

21 Ma u da u gbere yi doke Yinni Gusunən sãa yerun duu yerun wuswaaə. Ye u yi nəm geuə, yera u yĩsiru kã Yakini, yen tubusiana Gusunə u ra tãsisie. Ye ya maa wãa nəm dwaru gia, yera u maa yĩsiru kã, Boasi, yen tubusiana Gusunə u dam mə.

22 Nge mɛya ba ka gbere yiru yen səma wiru go.

Boo sii ganduguu mi

ba ko n da sãarun nim doke
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 4:2-5)

23 Hiramu u boo kua, ka sii gandu. Ga sãawa bwɛɛrɛkɛ. Gen yasum mu sãawa gəm soonu wəkuru. Gen gunum maa sãa gəm soonu nəəbu. Ma gen kɛkɛra sãa gəm soonu tɛna.

24 Ma gen nəən temə dãa marum gam weenasim mu wãa sĩa yiru, sĩa baayeren gəm soo teeru səə wəku wəkubu. Ba ye kpuro wisiwa ka sii gandu.

25 Ma ba boo sii ganduguu ge səndi kɛtɛn bwãarokunu wəkura yirun wəllə. Yen ita ya sõə yɛ̃san nəm geu gia mɛɛra. Ma ita ya mɛɛra sõə yɛ̃san nəm dwaru gia, ita yeni ya mɛɛra sõə yari yeru gia. Ma ita ye ya maa tie ya mɛɛra sõə duu yeru gia. Ma yi kpuro yi koru kisinɛ boo gen temə.

26 Ba gen nəə kuawa nge nəran nəə ga ka biibii ye ya nəə kusie weenɛ. Nəə gen sinum mu ka nəm tararu yasum nɛ. Boo ge, ga koo kpĩ gu ditiri nərəbun suba wɛnɛn (80.000) nim mwa.

Boo gen yõratii

27 Ma u boo ge yõratii wəkuru kua ka sii gandu. Yin baayeren goonu nnɛ ya yasum nɛwa. Mu sãawa gəm soonu nnɛ nnɛ. Ma yin dɛ̃ɛbu maa sãa gəm soonu ita ita.

28 Wee nge mɛ Hiramu u yõratii yi koosina. U gina yen baayere kadiri kua ka sii gandun dɛki nnɛ, ye ba swɛɛna ka sii gandun bɛsi. Yen biru u sii gandu kua fɛfɛrɛfɛ u wasi wasi.

29 Sii fɛfɛrɛfɛ ye səəra u gbee sinansu ka kɛtɛba ka wəllun kõsobun weenasibu kua. Ma u kadiri yen temə ka yen wəllə buraru garu kua ta sãare.

30 Yõratia yen baayere, uruu nnɛwa ya mə. Ba ye kuawa ka sii gandu. Ma ba yen baayere akisi bəra kua ka sii gandu ba sore kadiri yen naasu nnɛ səə. Ma bura ni nu sãare mi, nu naa si wukiri. Kadiri ye, ka yen naa si, ya sãawa sii bəri tia.

31 Ba yõratia yen baayeren wəllə nəə gagu seeya bwɛrɛrɛ. Gen dukum mu sãawa gəm soo teeru, ma gen yasum mu sãa gəm soo teeru ka bənu. Miya ba koo boo ge səndi. Sii fɛfɛrɛfɛ si ba wasi yõratii yin kadiri səə mi, goonu nnɛwa su mə. Nin dɛ̃ɛbu ka yasum n nɛwa. Sin wəlləwa ba buraru koosi.

32 Boo gen uruu nnɛ ye, ya wãawa kadiri yen temə. Ma uruu ben akisi bəri yi gbinnɛ kadiri yen naasu nnɛ səə. Uruu yen baayeren gunum mu sãawa gəm soo teeru ka bənu.

33 Ba yen naa si kuawa nge tabu
kɛkɛgisu. Sin akisi bɔra ka yen mɔyo,
ka yen uruu ka ɛrɛyɔ̃ba, ba ye kpuro
kuawa ka sii gandu te ba yania.
34 Yɔ̃ratii yin gooru baatere ta
gabatia mɔwa. Yɔ̃ratia baayere ka yen
gabatia ye, ya sãawa sii bɔri tia.
35 Nɔɔ ge ba seeya mi, ba gen wɔllɔ
buraru kua gɔm soorun bɔnu. Yɔ̃ratia
baayere ka yen sii fɛfɛrɛfɛ ka yen
gabatia, ya sãawa sii bɔri tia.
36 Gabatii yi ka yin sii fɛfɛrɛfɛ si sɔɔ,
ba wɔllun kɔ̃sobu ka gbee sinansu ka
kpakpa wurusun weenasisu kua mi
ayera tie. Yen biruwa ba maa buraru
garu kua ba ka sikerena.
37 Nge mɛya ba ka yɔ̃ratii wɔku te
kua ka sii bwese teeru te ba yania. Yi
kpuro yi weenɛwa ma yi kpãaru nɛ.
38 Ma u maa boosu gasu kua wɔkuru
ka sii gandu. Gen baagere ga koo litiri
nɔrɔbu ka natan (1.600) nim mwa.
Ma gen baageren gunum mu sãa gɔm
soonu nnɛ. Siya u koo sɔndi yɔ̃ratii yin
wɔllɔ.
39 U yɔ̃ratia yen nɔɔbu doke dii ten
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, ma u maa
nɔɔbu yeni doke ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia. Ma u boo bɔkɔ ge yi dii ten
gɔmburɔ sɔ̃ɔ yari yerɔ, Nɛgɛbun bera
gia.

Sãa yerun dendi yãnu
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 4:7-5:1)

40 Ma Hiramu u torom guratii kua,
ka kaatonu ka gbɛ̃ɛ ni ba ko n da ka
yɛm yɛ̃ke. Nge mɛya u ka dendi yãa ni
kpuro kua u wiru go, ni Salomɔɔ u nùn
yiire u ko Yinni Gusunɔn sãa yee ten
sɔ̃.
41 Ye u kua mi, yera
gbere sii gandugii yiru ka yin furɔsu
yiru,
ka maa yin furɔsu gasu, si ba kua
bwɛɛrɛkɛ,
ka yin sii yãki, yi ba tara nge yɔni,
42 ka sere dãa marum weenasim nɛɛru
(400),
ye ba kua nge buraru ba ka yɔni yi
sikerena,
43 ka yɔ̃ratii wɔkuru ka boosu wɔkuru,
44 ka maa boo bɔkɔ,
ka kɛtɛn bwãarokunu wɔkura yiru
yèn wɔllɔ ba boo ge sɔndi,
45 ka torom guratii ka kaatonu,
ka gbɛ̃a ye ba ra ka yãku yɛm yɛ̃ke.
Sãa yee ten dendi yãa ni Salomɔɔ u
Hiramu yiire u ko, u nu kuawa ka sii
gandu, ma u nu wɔriasia.
46 Sina boko Salomɔɔ u dera ba
dendi yãa ni kpuro sekawa Yuudɛnin
wɔwaɔ, Sukɔtu ka Saatanin baa sɔɔ.
47 Yen biru, u dera ba dendi yãa ni
kpuro gura ba ka da Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. Dendi yãa ni, nu dabi sere ba
ǹ mam kasu bu nin bunum geeru gia.
48 Dendi yãa ni Salomɔɔ u dera ba
kua ka wura, niya
kpakoro tèn wɔllɔ ba ra turare dɔ̃ɔ
doke
ka tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi ye ba ka
Gusunɔ naawa,
49 ka dabu wɔkuru ni ba yi dii te
ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn
deedeerɔ, nɔɔbu nɔm geu gia,
nɔɔbu yeni maa nɔm dwaru gia,
ka nin fitilanu, ka nin bakusu ka sere
nin biibiin weenasii,
50 ka gbɛ̃a, ka woba ka nɔri, ka gbɛ̃ɛ
yorukunu, ka dɔ̃ɔ guratii,
ka dii te ta dɛɛre gem gem gamboban
sɔretii. Ka sere maa gambo ni
nu tien sɔretii.
51 Ye ba sãa yee ten sɔmburu kpuro
kpa, yera sina boko Salomɔɔ u sii
geesu ka wura ka yãnu ganu yarama
ni win tundo Dafidi u raa gɔsa u yi
Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ma u ye kpuro yi
sãa yee ten arumani beru yerɔ.

8

Ba ka woodan kpakoro te da

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 5:2-6:2)

1 Yen biru, Salomɔɔ u Isireliban
guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu ka
ben bwese kɛra baayeren wirugibu
sokusia Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakororu suama
saa Dafidin sina kpaarun di te ba mɔ̀
Siɔni, kpa bu tu doke sãa yeru mi.

2 Yera Isireliba kpuro ba mɛnna
Salomɔɔn mi, wɔ̃ɔn suru nɔɔba yiruse
wì sɔɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru garu ko.
3 Ye ben guro guro be kpuro ba
tunuma, yera yãku kowobu ba Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te sua,
4 ka win kuu bekurugii te, ka sere
sãarun dendi yãa ni nu wãa te sɔɔ
kpuro. Yãku kowobu Lefibara ba ye
kpuro suama.
5 Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba
kpuro be ba mɛnnɛ mi, ba na ba yɔ̃ra
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten
bɔkuɔ. Ma ba yãanu ka kɛtɛ dabinu go
ba ka yãkunu kua. Sabe ni ba go mi,
nu ṅ garirɔ.
6 Ma yãku kowobu ba ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te da ten
ayerɔ dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Ba
tu yiwa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu
yirun kasin kɔkɔrɔ.
7 Kɔ̃so be, ba kasa dɛriewa ba
woodan kpakoro te wukiri.
8 Ba koo kpĩ bu nɛnutia ye wa ya tere
saa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn di,
domi ba ye kuawa ya dɛ̃u. Adama ba ṅ
kpɛ̃ bu ye wa saa tɔɔn di. Miya ya wãa
sere ka gisɔn gisɔ.
9 Gãanu sari kpakoro te sɔɔ, ma n
kun mɔ wooda wɔkurun kpee bɛsi
yiru yi Mɔwisi u doke mi. Yinni
Gusunɔwa u nùn yi wɛ̃ Horɛbun guurɔ
sanam mɛ u ka Isireliba arukawani
bɔkua, ye ba yarima Egibitin di.
10 Saa ye yãku kowo be, ba yarima
sãa yee ten min di, yera guru wii
wurora dii te wukiri, sere ka ten
sɔɔwɔ.
11 Yãku kowo be, ba kpana bu ben
sɔmburu ko dii ten mi, guru wii wuro
ten saabu. Domi Yinni Gusunɔn yiiko
ya yiba dii te sɔɔ.
12 Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a bwisika a n wãa
guru wii sinumgiru sɔɔ.
13 Adama nɛ, na nun wãa yee geeru
bania,
mi kaa n wãa sere ka baadommaɔ.

Salomɔɔn gari

yi u Isireliba sɔ̃ɔwa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 6:3-11)

14 Yera sina boko Salomɔɔ u sĩira
Isireliba kpuron mi gia mi ba yɔ̃. Ma
u bu domaru kua.
15 U gerua u nɛɛ, na Gusunɔ Isire-
liban Yinni siara, domi u win nɔɔ
mwɛɛru yibia te u Dafidi nɛn tundo
kua u nɛɛ,
16 saa mìn di u win tɔmbu Isireliba
yarama Egibitin di, u ṅ wuu gagu gɔsa
ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi
ba koo nùn sã. Adama Dafidiwa u gɔsa
u n ka sãa ben kparo.
17 Nɛn tundo Dafidi wi, u raa gɔ̃ru
doke u Gusunɔ bɛsɛn Yinni diru
bania.
18 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ya wã ye u gɔ̃ru doke u ka nùn
diru bania.
19 Adama n ṅ wi, u koo nùn tu bania.
Win bii wi u koo ma wiya u koo tu
bani.
20 Tɛ̃ Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛ
te yibia. Wee nɛ Salomɔɔ na sina
bɛsɛ Isireliban sina gɔna wɔllɔ, na nɛn
tundo Dafidi kɔsire kua. Yen biru na
Gusunɔ bɛsɛn Yinni dii te bania mi ba
ko n da nùn sã.
21 Dii te sɔɔra na win woodan
kpakororu wãa yeru kua. Kpee bɛsi
yiruwa yi wãa kpakoro te sɔɔ, yì sɔɔ
ba win woodaba yorua, ye u bɛsɛn
baababa wɛ̃ sanam mɛ u bu yarama
Egibitin di.

Salomɔɔn kanaru
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 6:12-40)

22 Yera Salomɔɔ u yɔ̃ra tura tèn mi
ba ra yãkunu kon wuswaaɔ Isireliban
nɔni biru, ma u nɔma sua wɔllɔ u
kanaru kua.
23 U nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛ Isireliban
Yinni, goo maa sari nge wunɛ wɔllɔ ka
temɔ. Wunɛn bwãa be ba nun mɛm
nɔɔwammɛ ka gɔ̃ru tia, a ra arukawani
ye a ka bu bɔkua yibie kpa a bu wunɛn
wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi.
24 Wee a wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te
a wunɛn bɔ̃ɔ Dafidi nɛn tundo kua. Ye
a nùn sɔ̃ɔwa kpuro, a ye kua gisɔ, ka
wunɛn dam.
25 Yen sɔ̃, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a nɔɔ
mwɛɛ te yibio te a nùn kua mi, a nɛɛ,
u ṅ kɔsire biamɔ win bibun bweseru
sɔɔ wi u koo win bandu di, bii be, bà
n tii nɛni dee dee ben wãaru sɔɔ, ma

ba nun mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ wi,
Dafidi u kua.
26 N n mɛn na, Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
a de wunɛn gari yi a nùn sɔ̃ɔwa mi
kpuro, yi koora.

27 Adama kaa sere kpĩ a sina tem
mɛ sɔɔ ka gem? Domi wɔlla kun nun
tura. Kaa sere gere dii te na nun bania
mini?
28 Ka mɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a nɛn
gere swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ
te na mɔ̀ gisɔ.
29 A de wunɛn nɔni yi n wãa dii te sɔɔ
wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ. A nɛn kanaru swaa
dakio te na mɔ̀ yam mini, domi miya a
nɛɛ, kaa tii sɔ̃ɔsi.
30 Nɛ ka wunɛn tɔmbu sà n
mɛnnama yam mini, sa kanaru mɔ̀, a
sun swaa dakio, saa wɔllu di mi a wãa
kpa a sun suuru kua.

31 Goo ù n win winsim torari, ma
ba yɛ̃ro tilasi kua, u ka na mini u bɔ̃re
yãku yerɔ,
32 na nun kanamɔ, a nùn swaa dakio
wɔllun di, kpa a bu siria. A tɔn
kɔ̃so nùn win kɔ̃sa kɔsieyo, kpa a maa
gemgii nùn win gem wɛ̃.

33 Yibɛrɛba bà n wunɛn tɔmbu Isire-
liba kamia yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba
gɔ̃ru gɔsia ba na ba nun suuru kanamɔ
dii teni sɔɔ,
34 a bu swaa dakio saa wɔllun di kpa
a bu ben durum suuru kua. Kpa a de
be ba yoru mwɛɛra bu wurama tem
mɛ sɔɔ, mɛ a raa ben baababa wɛ̃.

35 À n dera gura ya yɔ̃ra yèn sɔ̃ ba
nun torari, ma ba gɔ̃ru gɔsia yèn sɔ̃ a
bu sekuru doke, ma ba mɛɛrima yam
mini, ba nun sãamɔ ba kanaru mɔ̀,
36 a bu swaa dakio saa wɔllun di, kpa
a bu ben durum suuru kua. A bu swaa
gea sɔ̃ɔsio yè sɔɔ ba koo sĩ, kpa a de
gura yu nɛ tem mɛ sɔɔ, mɛ bɛsɛ wunɛn
tɔmbu sa tubi di mi.

37 Gɔ̃ɔru tà n dua tem mɛ sɔɔ, ǹ
kun mɛ kɛ̃si kɛ̃si bararu, ǹ kun mɛ
dĩanun gɔɔ, ǹ kun mɛ twee, ǹ kun mɛ
kɔkɔnu ganu ni nu ra dĩanu sanku, ǹ
kun mɛ yibɛrɛba bà n tem mɛn wusu
tarusi, ǹ kun mɛ bara bwese bweseka
yà n wunɛn tɔmbu deema, ǹ kun mɛ
wahala gaa,

38 bà n seewa ba kanaru mɔ̀, ma
ben baawure u win toraru wura win
gɔ̃ruɔ, ma u win nɔma suema dii tenin
bera gia,
39 a bu swaa dakio saa wɔllun di mi
a wãa, kpa a bu suuru kua, a baawure
kua nge mɛ u sãa. Domi wunɛ turowa
a tɔnun gɔ̃ru yɛ̃.
40 Kpa bu nun nasia ben wãaru
kpuro sɔɔ tem mɛ sɔɔ, mɛ a ben
baababa wɛ̃.
41-42 Tɔn tuko goo ù n na u ka nun
sã yèn sɔ̃ u nua wunɛn yĩsira kpã, ma a
dam bakam mɔ, ma yɛ̃ro u kanaru mɔ̀
dii te sɔɔ,
43 a nùn swaa dakio saa wɔllun di mi
a wãa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamɔ
kpa handunian tɔmbu kpuro bu nun
gia kpa bu nun nasia, nge mɛ wunɛn
tɔmbu Isireliba ba nun nasie, kpa ba
n yɛ̃ ma wuna ba ra sã dii te sɔɔ, te na
bana mini.
44 À n wunɛn tɔmbu Isireliba wooda
wɛ̃ bu da bu ben yibɛrɛba tabu wɔri,
ma ba kanaru koosima wunɛn mi, ba
mɛɛrima wuu ge a gɔsa ka dii te na nun
banian bera gia,
45 a ben kanaru swaa dakio wɔllun
di kpa a bu nasara wɛ̃.
46 Bà n daa maa nun torari, domi
goo sari wi u ku ra tore, ma wunɛn
mɔru ya seewa a bu yibɛrɛba nɔmu
sɔndia, ma ba bu mwɛɛra ba ka da,
ba yoru dimɔ turuku ǹ kun mɛ, mi n
toma,
47-48 bà n bwisika tem mi ba yoru
dimɔ mi, ma ba gɔ̃ru gɔsia mam mam,
ba nun tii wɛ̃ ma ba tem mɛni mɛɛrima
mɛ a ben baababa wɛ̃, ka wuu geni, ge
a gɔsa ka sãa yee te na nun bania mini,
bà n kanaru mɔ̀, ba mɔ̀, ba nun torari
ba durum kua,
49 a bu swaa dakio wunɛn wãa
yerun di kpa a bu kua ye n weenɛ.
50 A bu ben durum ka ben toranu
kpuro suuru kuo, kpa a de be ba bu
yoru diisiamɔ bu ben wɔnwɔndu wa.
51 Domi ba sãawa wunɛn tɔmbu be
a yarama Egibitin di mi ba nɔni sɔ̃ɔra.
52 A de a nɛ ka wunɛn tɔmbu kpuro
durom kua kpa a bɛsɛn nɔɔ nɔ, saa ye
sa nun kanamɔ kpuro.
53 Domi wuna a sun gɔsa bwese ni
nu tien suunu sɔɔn di. Ma a sun kua

wunɛgibu nge mɛ a gerua, saa wunɛn sɔm kowo Mɔwisin nɔɔn di, sanam mɛ a bɛsɛn baababa yarama Egibitin di.

Salomɔɔn kana dãakiru

54 Saa ye Salomɔɔ u win kana te kua u kpa, yera u seewa u yɔ̃ra yãku yeru mi, mi u raa yiire u nɔma sue wɔllɔ.

55 Mi u yɔ̃ mi, u nɔɔgiru sua min di, ka dam u Isireli be ba mɛnnɛ mi domaru kua u nɛɛ,

56 na Yinni Gusunɔ siara wi u win tɔmbu bɔri yɛndu wɛ̃ nge mɛ u raa gerua. Nɔɔ mwɛɛ duro ni u raa kua saa win sɔm kowo Mɔwisin min di, nin gara kun kam kue.

57 Yen sɔ̃, na kanamɔ u n maa ka sun wãa nge mɛ u raa ka bɛsɛn baababa wãa, u ku sun duari, u ku maa sun deri.

58 U bɛsɛn bwɛ̃ra gɔsio win mi gia kpa su kpĩ su win swɛɛ kpuro swĩi su win woodaba ka win yiirebu kpuro mɛm nɔɔwa bi u bɛsɛn baababa wɛ̃.

59 Kana te na kua win wuswaaɔ mini, u tu mɔɔ kpa u n tu yaaye baadomma, kpa u n da nɛ ka win tɔmbu Isireliba gea kue.

60 Nge mɛya handunian bwesenu kpuro nu koo ka gia ma wi turowa u sãa Gusunɔ. Goo maa sari nge wi.

61 Yen sɔ̃, bɛɛ win tɔmbu, i bɛɛn gɔ̃rusu nùn wɛ̃ɛyɔ mam mam. Kpa i kpĩ i win yiirebu ka win woodaba mɛm nɔɔwa.

Ba yãku kobu torua

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 7:4-10)

62 Yen biru Salomɔɔ sina boko ka Isireliba kpuro ba mɛnna ba Yinni Gusunɔ yãkunu kua.

63 Salomɔɔ u kɛtɛ nɔrɔbun suba yɛnda yiru (22.000) ka yãanu nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000) go u ka siarabun yãkunu kua. Mɛya ba ka Yinni Gusunɔ sãa yee te wukia.

64 Yen dɔma te, Salomɔɔ u dera ba sãa yee ten yaaran suunu gɔsa ba dɛɛrasia. Ma ba yãkunu kua mi, domi yãku yerun tura te ba kua ka sii gandu ta ǹ kpɛ̃ tu yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni mwa ka dĩa ni ba Yinni Gusunɔ kã mi, ka sere siarabun yãkunun yaa gum.

65 Ba sãa yee ten wukiabun tɔ̃ɔ bakaru diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Yen biruwa ba maa Kunun tɔ̃ɔ bakaru di. Tɔn dabira nawa tem mɛn baaman di saa Hamatin di n ka girari Egibitin daarun bera gia. Ma ba mɛnna Yinni Gusunɔn wuswaaɔ siki siki. Ba tɔ̃ɔ baka te diwa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

66 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, yera Salomɔɔ u ben baawure kara, ma ba nùn domaru kua. Yen biru ba sĩa ben yɛnusɔ ka nuku dobu ka bɔri yɛndu, durom mɛ Yinni Gusunɔ u win bɔ̃ɔ Dafidi ka win tɔmbu Isireliba kuan sɔ̃.

9

Yinni Gusunɔ

u maa Salomɔɔ kure

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 7:11-22)

1 Saa yè sɔɔ Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina kpaaru ka sere maa ye u gɔ̃ru doke kpuro kua u kpa,

2 saa yera Yinni Gusunɔ u nùn kure nɔn yiruse nge mɛ u raa nùn kure Gabaoniɔ.

3 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wunɛn kanaru nua. Yen sɔ̃ tɛ̃, dii te a bana nɛn sɔ̃ mi, na tu wuna nɛnɛm ta kua mi ba ko n da man sã. Ko na n tu mɛɛra kpa nɛn bwɛ̃ra n wãa te sɔɔ sere ka baadommaɔ.

4 Wunɛn tii à n sĩimɔ gem sɔɔ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ nɛn wuswaaɔ ma a nɛn woodaba ka nɛn yiirebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ Dafidi wunɛn tundo u kua,

5 kon wunɛn bandu dakaa daasia nge mɛ na wunɛn tundo wi nɔɔ mwɛɛru kua, na nɛɛ, u ǹ kɔsire biamɔ win bibun bweseru sɔɔ wi u koo bandu di Isireliba sɔɔ.

6 Adama wunɛ ka wunɛn tɔmbu ka bɛɛn bibun bweseru ì n man yina, ma i ǹ nɛn woodaba ka nɛn yiirebu mɛm nɔɔwammɛ, ma i da i n bũnu sãamɔ,

7 kon bɛɛ wuna tem mɛ na raa bɛɛ wɛ̃ kpuron di. Kpa n maa dii te na wuna nɛnɛm nɛn sɔ̃ mi yina mam mam kpa i sekuru wa bwese tukunun wuswaaɔ nu bɛɛ yɛ̃ɛ.

8 Wi u raa dii ten kpãaru yɛ̃, ù n doonɔ mi, ma u ten bansu wa biti koo nùn mwa u nɛɛ, kuku! Mban sɔ̃na

Yinni Gusunɔ u tem mɛgibu kua mɛ, ka maa dii teni.
9 Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ ben Yinni deriwa wi u ben baababa yarama Egibitin di. Wee tɛ̃ bũna ba sãamɔ. Niya ba mɛm nɔɔwammɛ. Yen sɔ̃na u dera wahala yeni ya bu deema.

Salomɔɔ ka Hiramun arukawani
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 8:1-18)

10 Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina kpaaru banawa wɔ̃ɔ yɛndu u sere ye kpuro wiru go.
11 N deema Hiramu Tirin sina bokowa u nùn dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka sipɛrɛ ka wura mɔrisia nge mèn nɔɔ u kĩ sanam mɛ u win sɔma ye mɔ̀. Yen sɔ̃na u maa Hiramu wi wusu yɛndu kã, Galilen tem sɔɔ.
12 Yera Hiramu u seewa Tirin di u da u wuu si mɛɛra, si Salomɔɔ u nùn kã mi.
13 Adama wuu si, su ṅ nùn wɛ̃re. Ma u nɛɛ, wuu sinin bwesera a man kã nɛn kĩnasi? Yera u su yĩsiru kã Kam. Yĩsi tera ba ra ka su soku sere ka gisɔn gisɔ.
14 N deema Hiramu u raa Salomɔɔ wura tɔnnu ita ka bɔnu mɔrisia.

Ye Salomɔɔ u maa kua

15 Tɔn be Salomɔɔ u yoo sɔma koosia, beya ba Yinni Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina kpaa te bana te u soka Wɔwa ye ba kɔrua, ka sere Yerusalɛmun gbãra te, ka maa wuu si ba mɔ̀ Hasori, ka Mɛgido, ka Gesɛɛ.
16 N deema Egibitin sunɔ u raa Gesɛɛ wɔri u dɔ̃ɔ mɛni u Kanani be ba wã̃a mi go u kpa, ma u wuu ge sua u win bii tɔn kurɔ kã, saa ye Salomɔɔ u bii wi sua kurɔ.
17 Yen sɔ̃na Salomɔɔ u wuu ge sɔnwa u bana. U maa Bɛti Horoni bana ye ya wã̃a wɔwaɔ,
18 ka Balati, ka Tadimɔri ye ya wã̃a Yudan temɔ mi gã̃anu ku ra kpi,
19 ka maa wuu sìn mi u ra win dĩanu bere, ka sìn mi win tabu kɛkɛ be dumi gawe wã̃a ka sìn mi win maasɔbu ba wã̃a ka si u gɔ̃ru doke u bana Yerusalɛmuɔ ka Libaniɔ ka maa tem mɛ u mɔ kpuro sɔɔ.
20-21 Bwese ni nu wã̃a Isireliban suunu sɔɔ ba ṅ kpĩa ba go, niya Amɔreba ka Hɛtiba ka Feresiba ka Hefiba ka Yebusiba. Ben bibun bwesera Salomɔɔ u yoo sɔma koosia. Ma ba kua yobu sere ka gisɔn gisɔ.
22 Adama Salomɔɔ u ṅ Isireliba yoo sɔma koosie. U bu kuawa win tabu kowobu ka win tiin sɔm kowobu, ka win sina asakpɔbu ka win tabu sinambu ka win tabu kɛkɛ kparobu ka win maasɔbu.
23 Be u gɔsa bu ka yoo sɔma ye kpara, ba sãawa nɛɛra wunɔbu ka weeraakuru (550).
24 Sanam mɛ Egibiti sunɔn bii wɔndia wi Salomɔɔ u sue kurɔ, u wura yɛnu ge Salomɔɔ u nùn bania sɔɔ, saa yera Salomɔɔ u maa wɔwa ye ya wã̃a sɔ̃ɔ yari yeru gia kɔrua.
25 Wɔ̃ɔ tia sɔɔ, nɔn itawa Salomɔɔ u ra Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue ka siarabun yãkunu, yãku yee ten mi, te u Yinni Gusunɔ kua. Yen biru u ra turare dɔ̃ɔ doke kpakoro tèn wɔllɔ ba ra turare dɔ̃ɔ doke te ba yi dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn deedeeru. Nge mɛya Salomɔɔ u ka sɔ̃ɔsi yèn sɔ̃ ba sã̃a yee te kua.
26 Ma u dera ba goo nimkuu dãka Ɛsioni Gebɛɛɔ, Elatin bɔkuɔ nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yariɔ Edɔmun temɔ.
27 Ma Hiramu u win tiin sɔm kowo be ba nim asansi yɛ̃ mɔrisia Salomɔɔn goo nimkuu sin sɔ̃.
28 Yera ba da Ofiriɔ ba wura gura tɔnnu wɔkura yiru ba ka Salomɔɔ daawa.

10

Seban sunɔ tɔn kurɔ u Salomɔɔ mɛɛrim da
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 9:1-12)

1 Saa yè sɔɔ Seban sunɔ tɔn kurɔ u nua ma Yinni Gusunɔ u dera Salomɔɔ u yĩsiru yara, yera u da u ka Salomɔɔn bwisi yin saka mɛɛri kpa u nùn gã̃a sɛ̃sɔgii dabinu bikia.
2 U tura Yerusalɛmuɔ ka win sina bwã̃a dabinu be ba nùn swĩi ka yooyoo si su turare ka wura dabinu sɔɔwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura

Salomɔɔn mi, ma u gerua kpuro ye ya wãa win gɔ̃ruɔ.

3 Ma Salomɔɔ u nùn wisa kpuro ye u bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛ̃sie.

4 Ye kurɔ wi, u Salomɔɔn bwisi yi kpuro wa, ka dii te u bana,

5 ka dĩa ni u ra di, ka win bwãabun wãa yeru, ka win sɔm kowobun yãa ni ba ra doke bu ka nùn nɔɔri, ka sere be ba ra nùn tam dokeye nɔraɔginu, ka maa yãku ni u ra ko diru mi u ra Yinni Gusunɔ sã, ye kpuro ya nùn biti mwa sere u wom mwɛ.

6 Ma u sina boko Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn dam ka wunɛn bwisin baaru ye na nua saa nɛn tem di, ye kpuro gema.

7 Adama na ṅ daa gari yi naanɛ kue sere na ka tunuma mini. Wee, nɛn nɔni yi ye kpuro wa. Ka gem ye na wa mini, ba ṅ daa man yen bɔnu sɔ̃ɔwa. Wunɛn bwisi ka wunɛn dukia ya kpã n kere nge mɛ wunɛn yĩsira yara.

8 Doo nɔɔrugiba wunɛn tɔmbu ka wunɛn sɔm kowo be ba nun nɔɔrimɔ saa baayere. Ma ba wunɛn bwisi yin gari swaa daki.

9 Na Gusunɔ wunɛn Yinni siara wi u nun durom kua u nun swĩi Isireliban sina gɔna wɔllɔ. U bu kĩwa sere ka baadommaɔ. Yen sɔ̃na u nun kua ben sunɔ, a n da ka bu sirie dee dee.

10 Ma u sina boko wura kã tɔnnu ita ka bɔnu ka maa turare, ka kpee gobiginu. Salomɔɔ kun maa turare waare gam gum di ya n kpãaru nɛ mɛ.

11 Hiramun goo nimkuu si su ka wura naamɔ Ofirin di siya su maa ka dãa gea ye ba mɔ̀ santali naamɔ ka maa kpee gobiginu.

12 Ma sina boko u ka dãa ye gbereba kua sãa yerɔ, ka sere maa win tiin dirɔ. Dãa yera u maa ka sinusu kua ka be ba ra womusu kon mɔrɔkunu. Dãa yen bwesera kun saara mɔ. Mɛya ba ṅ maa yen bweseru waare.

13 Ma Salomɔɔ u sunɔ tɔn kurɔ wi wɛ̃ kpuro ye u bikia. U nùn kɛ̃ru kãwa nge mɛ win yiiko ya nɛ. Yen biru ma kurɔ wi, u gɔsira u wura win temɔ ka win bwãabu.

Salomɔɔn dukia
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 1:14-17, 9:13-28)

14 Wura ye Salomɔɔ u ra wa wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ ya sãawa tɔnnu yɛndu.

15 Ye baasi, u ra maa wura mwɛ tenkuban mi ka maa sinam be u ka arukawani bɔkuan mi, ka sere maa win tem beri berikan wirugibun mi.

16-17 U dera ba tɛrɛ bakanu goobu (200) ka tɛrɛ piiminu gooba wunɔbu (300) kua ka wura. Tɛrɛ baka nin teerun bunum mu sãawa kilo nɔɔba tia. Ma piimii nin teerun bunum mu maa sãa kilo tia ka bɔnu. Ma u tɛrɛ ni doke diru garu sɔɔ, te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ, win sina kpaarɔ.

18 Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu ma u tu wura gean tii pote.

19 Sina kita te, ta yɔɔtia mɔwa naa dabusanu nɔɔba tia. Ma ba ten mi u ra gballi wɔwa koosia. Ma ta nɔm sɔnditia mɔ yɛ̃si yɛ̃sika. Yen baayeren bɔkuɔra ba gbee sunɔn weenasia kua ya yɔ̃, tia nɔm dwarɔ, tia maa nɔm geuɔ.

20 Ma ba maa gbee sinansun weenasisu kua wɔkura yiru ba doke tia tia yɔɔtia yen naa dabusaru baateren yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Nɔɔba tia ya wãa nɔm dwarɔ, nɔɔba tia maa nɔm geuɔ. Sunɔ goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.

21 Salomɔɔn nɔri kpuro yi sãawa wura, ka sere maa win gbɛ̃a ye u ra ka di win sina kpaarɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔn diru. Gãanu ganu sari mi, ni ba kua ka sii geesu. Domi win waati ye sɔɔ, ba ṅ sii geesu garisi gãanu,

22 yèn sɔ̃ win tiin goo nimkusu si su ka Hiramugisu tenkuru mɔ̀ sannu su ra n naamɔ wɔ̃ɔ ita ka wɔ̃ɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sɔɔwa ka suunu donnu ka wɔnnu ka gunɔ burasu.

23 Salomɔɔ u sinam be ba wãa dunia sɔɔ kpuro bwisi ka dukia kere.

24 Tɔmbu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ, win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nùn kãn sɔ̃.

25 Wɔ̃ɔ baagere tɔmbu ba ra ka nùn kɛ̃nu naawɛ. Gabuginu sii geesu,

gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yãnu, gabu turare, gabu maa dumi ka kɛtɛkunu.
26 Ma Salomɔɔ u tabu kɛkɛba kasu yi dumi gawe ka maa maasɔbu. Tabu kɛkɛ yen geera sãawa nɔrɔbu ka nɛɛru (1.400). Maasɔ be, ba maa sãa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u maasɔ be yi yi wuu marosɔ mi win tabu kɛkɛ yi wãa ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa.
27 Ma u dera sii geesu koora Yerusalɛmu mi nge kpenu. U dera dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru ya dabia nge yakasun dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n wãa wɔwaɔ.
28-29 Salomɔɔ u tenkuba mɔ be ba ra nùn dumi ka tabu kɛkɛba dwem daawe Egibitiɔ kpa bu ka yi na wuunu ka wuunu. Tabu kɛkɛ yen tian gobi sãawa sii geesun gobi nata. Dum tian gobi maa sãa sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru. Tenku bera ba ra maa yi Hɛtiban sinambu ka Sirigibun sinambu dɔre nge mɛ.

11

Salomɔɔ u Gusunɔ biru kisi
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 11:18-12:1)

1 Egibiti sunɔn bii wɔndia wi Salomɔɔ u sue baasi, u maa bwese tukunun kurɔbu kĩa. U kurɔbu sua Mɔabuban bweseru sɔɔ ka Amɔniba sɔɔ ka Edɔmuba sɔɔ ka Sidonigibu sɔɔ ka Hɛtiba sɔɔ.
2 N deema Yinni Gusunɔ u raa Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ku raa ka bwese tuku ni mɛnna, bu ku raa maa wura nu na ben mi, nu ka bu mɛnna. Domi nu koo de bu ben gɔ̃rusu sĩiya win min di kpa bu nin bũnu sã. Adama bwese niya Salomɔɔ u da u ka mɛnna ben kurɔ be u kĩn saabu.
3 Sina bibu nata ka wunɔbuwa (700) Salomɔɔ u sua kurɔbu ka sere maa gooba wunɔbu (300) be ba ṅ sãa sina bibu. Kurɔ bera ba win gɔ̃ru sĩiya Yinni Gusunɔn min di.
4 Yera n dera win tɔkɔru sɔɔ, u da u bũu sãamɔ. Ma u ṅ maa tii Yinni Gusunɔ wɛ̃ mam mam. U ṅ kue nge mɛ win tundo Dafidi u kua Yinni Gusunɔn sãaru sɔɔ.
5 Salomɔɔ u da u Sidonigibun bũu wi ba mɔ̀ Asitaate ka Amɔniban bũu wi ba mɔ̀ Milikɔmu sãamɔ.
6 Kɔ̃sa u kua. U ṅ Yinni Gusunɔ swĩi mam mam nge mɛ win tundo Dafidi u kua.
7 Yera u maa da u bũu kɔ̃sunun turanu bana guu te ta wãa Yerusalɛmun deedeerɔ. Niya Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi ka Amɔniban bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔku.
8 Ma u win kurɔ be kpuro bũu turanu bania. Miya ba ra n bũnu yãkuru kuammɛ kpa ba n nu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
9-10 N deema Gusunɔ Isireliban Yinni u raa Salomɔɔ kure nɔn yiru ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u ku raa da u bũu goo sã. Adama Salomɔɔ u ṅ Yinni Gusunɔn gere ye mɛm nɔɔwɛ. Ma u win gɔ̃ru sĩiya Yinni Gusunɔn min di. Yera Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua.
11 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee a ṅ nɛn arukawani ka nɛn wooda ye na nun wɛ̃ mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔ̃, kon wunɛn bandu karana n ten sukum wunɛn sɔm kowo goo wɛ̃.
12 Adama na ṅ ye mɔ̀ wunɛn wãaru sɔɔ, wunɛn tundo Dafidin sɔ̃. Wunɛn biin nɔmun diya kon tu mwa.
13 Adama nɛn bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃ ka sere maa Yerusalɛmu ye na gɔsan sɔ̃, na ṅ nun te kpuro mwaarimɔ. Kon nùn Isireliban bwese kɛra tia deria u ko yen sunɔ.

Salomɔɔn yibɛrɛba

14 Yinni Gusunɔ u dera Hadadi wi u sãa Edɔmun bweserun sina bii u kua Salomɔɔn wɛrɔ.
15 N deema Dafidi u raa ka Edɔmuba tabu kua u bu go. Yera win tabu sunɔ Yoabu u da mi, u ka Isireli be ba go go sike.
16 Ma u sina mi, suru nɔɔba tia, wi ka win tabu kowobu. Ma ba Edɔmuban tɔn durɔbu kpuro go, bibu ka bukurobu.
17 Saa yera Hadadi u kpikiru sua u da Egibiti gia ka Edɔmuba gabu be ba sãa win baaban yobu. N deema Hadadi wi, u sãawa aluwaasi.
18 Ye ba seewa Madianin di, ba dawa Paraniɔ, miya u maa gabu wa ba nùn swĩi ba ka tura Egibiti sunɔn mi. Yera Egibiti sunɔ wi, u nùn diru wɛ̃ ka maa

tem. Yen biru u nɔɔ mwɛɛru kua ma u
ko n da nùn dĩanu wẽ.
19 Egibiti sunɔ wi, u ka Hadadi nɔnu
geu mɛɛra. N deema Egibiti sunɔ wi, u
kurɔ mɔ wi ba mɔ̀ Tapenɛsi. Kurɔ wi,
u yiiko mɔ. Win wɔnɔwa Egibiti sunɔ
u Hadadi kã u sua kurɔ.
20 Yera Hadadin kurɔ wi, u nùn bii
tɔn durɔ marua. Ma ba nùn yĩsiru kã
Genubati. Ma Tapenɛsi u bii wi sua
u nɛnua win yɛnuɔ ka Egibiti sunɔn
bibu sannu.
21 Saa ye Hadadi u nua ma Dafidi
u kpuna u gu, ba nùn sikua win
baababan sikaɔ, win tabu sunɔ Yoabu
u maa gu, yera u Egibiti sunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a de n den gɔsira n da nɛn wuuɔ.
22 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mba n
nun kɔmiɛ nɛn mini a ka kĩ a we.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, na ṅ gãanu bie.
Adama ka mɛ, a de n we.
23 Yinni Gusunɔ u maa Resoni
Eliadan bii seeya u ka Salomɔɔ seesi.
Resoni wi, u raa kpikiru suawa win
yinni Hadadesɛɛ Soban sunɔn min di.
24 Sanam mɛ Dafidi u bu wɔri u
goomɔ, ma Resoni wi, u tɔmbu mɛnna
u kua ben wirugii. Wi, ka tɔn beya ba
da ba sina Damasiɔ u bandu di mi.
25 Resoni wi, u kua Isireliban yibɛrɛ
Salomɔɔn wãaru kpuro sɔɔ. Mɛya maa
Hadadi u Isireliba kɔ̃sa kua, u bu tusa.
Ma u da u bandu di Siriɔ.

Nɔɔ mwɛɛ te Gusunɔ

u Yeroboamu kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 9:29-31)

26 Salomɔɔn sɔm kowo turo wi
ba mɔ̀ Yeroboamu u maa nùn seesi.
Win tundon yĩsira Nɛbati. U sãawa
Efaratigii, win wuuwa Sereda, win
mɛron yĩsira Serua. U sãawa gɔmini.
27 Wee nge mɛ u ka nùn seesi.
Salomɔɔ u wɔwa gaa kɔrumɔ. Ma u
Yerusalɛmun gbãraru sɔmmɔ.
28 Ye u Yeroboamu wa u sãa
aluwaasi damgii u maa sɔmburu mɔ̀
mi ka hania, yera u nùn kua Manase
ka Efaraimun bwese kɛran wirugii bu
ka sɔmbu te ko.
29 Sɔ̃ɔ teeru, Yeroboamu u yara
Yerusalɛmun di, ma u ka Gusunɔn
sɔmɔ Akiya Sidonigii yinna swaaɔ.
U kumbooro kpɔɔ sebua. Be yiru
tɔnawa ba wãa yakasu mi dɔma te.
30 Ma Akiya u win kumbooro kpɔɔ
ge nɛnua u gẽɛka bɛsi wɔkura yiru.
31 Yera u Yeroboamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
yen wasi wɔkuru suo, domi amɛniwa
Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U
nɛɛ, u koo Salomɔɔn bandu mwa u
karana kpa u nun Isireliban bwese
kɛri wɔkuru wẽ a n sãa ben sunɔ.
32 Adama u koo nùn kɛri tia
deria win bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃, ka maa
Yerusalɛmun sɔ̃. Domi Isireliban
wusu kpuro sɔɔ, yera u gɔsa.
33 U yeni mɔ̀wa yèn sɔ̃ be Isireliba
ba wi Yinni Gusunɔ deri. Ma ba da
ba Sidonigibun bũu wi ba mɔ̀ Asitaate
sãamɔ ka Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀
Kemɔsi, ka Amɔniba bũu wi ba mɔ̀
Milikɔmu. Ba yina bu sĩ win swaa sɔɔ
bu sere ko ye u kĩ. Mɛya ba maa yina
bu win woodaba ka win yiirebu mɛm
nɔɔwa nge mɛ Dafidi wi, Salomɔɔn
tundo u kua.
34 Adama u koo be de u n gina ban
te dii sere u ka gbi win bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃,
wi u gɔsa ma u win woodaba ka win
yiirebu mɛm nɔɔwa.
35 Yen biru u koo Isireliban bwese
kɛri wɔkuru mwa saa win biin nɔman
di kpa u nun ko ben sunɔ.
36 Kpa u bwese kɛri tia win bii wẽ
Dafidin sɔ̃ kpa u n da n kɔsire mɔ
bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ wuu ge u gɔsa
bu ka nùn sã mi.
37 Wunɛ maa Yeroboamu u koo nun
sua kpa a n bandu dii Isireliba kpuro
sɔɔ, kpa a n bu wooda wẽɛmɔ nge mɛ a
kĩ.
38 À n da ko ye u nun yiire kpuro
ma a sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ, ma a win
woodaba mɛm nɔɔwa nge mɛ win bɔ̃ɔ
Dafidi u kua, u ko n ka nun wãawa
sere ka baadommaɔ, kpa u nun ko
Isireliban bwese kɛri wɔkurun sunɔ.
Kpa wunɛn bibun bweseru ba n da
ban te di sere ka baadommaɔ nge mɛ
u Dafidi nɔɔ mwɛɛru kua.
39 Nge mɛya u koo ka Dafidin bibun
bweseru sekuru doke Salomɔɔn du-
rum sɔ̃. Adama n ṅ mɔ ka baadommaɔ.
40 Ye Salomɔɔ u gari yi nua, yera u
swaa kasu u ka Yeroboamu go. Ma
Yeroboamu u seewa u kpikiru sua u

da Egibitin sunɔ Sisakin mi. Miya u
wãa sere Salomɔɔ u ka gu.
41 Ye Salomɔɔ u kuan sukum ka
sere maa win bwisin gari, ye kpuro
ya yorua tireru garu sɔɔ te ba mò
Salomɔɔn kookoosun tireru.
42 Salomɔɔ u bandu diwa wɔ̃ɔ weeru
Isireliba kpuro sɔɔ.
43 Ye u kpuna u gu, ba nùn sika
win tundo Dafidin wuuɔ. Ma win bii
Roboamu u kua win kɔsire bandu sɔɔ.

12

Roboamu

u bukurobun gari yina

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 10:1-15)

1 Roboamu u da Sikɛmuɔ. Domi
Isireliba kpurowa ba da mi, bu ka nùn
ko sunɔ.
2 Saa yè sɔɔ Yeroboamu Nɛbatin bii
u kpikiru sua Salomɔɔn sɔ̃, u wãa
Egibitiɔ yera u nua ma Roboamu u
bandu di. Yera ba nùn sɔmɔ gɔria ba
nɛɛ, u na.
3 Ye u tunuma, ma wi ka Isireliban
bwese kɛri wɔkuru ba mɛnna ba da ba
Roboamu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
4 wunɛn tundo u sun yoo sɔma
koosia, ma ya sun buniɛ nge kɛtɛn
sugu. Adama wunɛ a sun tu kawo kpa
su nun swĩi.
5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gina doo. N
n kua sɔ̃ɔ ita kpa i wurama.
Ma tɔn be, ba doona.
6 Yera Roboamu u Isireliban
bukurobu mɛnna win mi, be ba ra
raa win tundo Salomɔɔ bwisi kɛ̃, u bu
bikia u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n
tɔn be sɔ̃.
7 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, à n wura
saa gisɔn di, a tɔn be nɔɔri kpa a ko ye
ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kĩru,
ba ko n sãawa wunɛn tɔmbu sere ka
baadommaɔ.
8 Adama Roboamu wi, u ɲ bukuro
ben gari wure. Win saarasi ka be u
biru di sannu, bera u bwisi bikia.
9 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisi yirà i man
kɛ̃mɔ n ka tɔn be wisi be ba nɛɛ, n bù
yoo sɔma kawo ye nɛn tundo u raa bu
koosia.
10 Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a bu
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wunɛn nikibii piibu ga
wunɛn tundon pɔra bɔɔrum kere.
11 Wunɛn tundo u raa bu yoo sɔma
koosia. Mɛya kaa maa tu sosi. Wunɛn
tundo u raa bu sɛɛyasia ka yii sɛnnu,
mɛya kaa maa bu sɛɛyasia ka som
kpaki.
12 Yera Yeroboamu ka tɔn be kpuro
ba na Roboamun mi sɔ̃ɔ itase ye, nge
mɛ u raa gerua.
13 Roboamu u tɔn be wisa ka dam, u
ɲ bukuro ben bwisi yi garisi gãanu.
14 Adama win saarasi ben bwisiya u
ka sɔmburu kua ma u nɛɛ, nɛn tundo
u raa bɛɛ yoo sɔma koosia. Adama tɛ̃,
nɛgira ta koo kera. U raa bɛɛ sɛɛyasia
ka yii sɛnnu. Adama nɛ, som kpakiya
kon ka bɛɛ sɛɛyasia.
15 Nge mɛya Roboamu u yina u tɔn
begii swaa daki domi Yinni Gusunɔwa
u dera n kua mɛ, kpa win gari yi ka
koora, ye u Yeroboamu Nɛbatin bii
sɔ̃ɔwa saa Akiya Silogiin nɔɔn di.

Isireliban banda bɔnu kua

yiru

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 10:16-11:4)

16 Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina
boko u ɲ ben gere swaa daki, yera ba
nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
mba n sun mɔɔsinɛ bɛsɛ ka Dafidi Isain
bii.
Sa ɲ maa bɔnu gaa mɔ ka wi.
Bɛsɛ Isireliba i de su gɔsira bɛsɛn
yɛnusɔ.
Wunɛ Roboamu a wunɛn bweserun
wunanɔ koowo.
Ma Isireli be, ba gɔsira ben yɛnusɔ.
17 Ma Roboamu u kua Yudan bweseru
tɔnan sunɔ.
18 Saa ye sɔɔra u Adoramu gɔra Isire-
liban mi, wi u ra bu kpare bu ka yoo
sɔma ko. Ma ba nùn kpenu kasuka
ba go. Yera n dera Roboamun tii, u
win tabu kɛkɛ wɔri fuuku fuuku u da
Yerusalɛmuɔ.
19 Nge mɛya Isireliban bwese kɛri
wɔku te, ta ka Dafidin yɛnugibu
karana sere ka gisɔ.
20 Saa yè sɔɔ Isireliba kpuro ba nua
ma Yeroboamu u wurama saa Egibitin
di, yera ba mɛnna ba nùn sokusia. Ye u
na, yera ba nùn kua ben sunɔ. Yudan
bweseru baasi, goo sari wi u maa ka
Dafidin bweseru yɔ̃ra.

21 Saa yè sɔɔ Roboamu u tunuma
Yerusalɛmuɔ, yera u Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba kpuro mɛnna. Ma u be
sɔɔ tabu durɔ damgibu nɔrɔbun suba
goobu yɛndu sari (180.000) gɔsa bu da
bu Isireliban bwese kɛri wɔku te wɔri,
kpa bu ban te wɔrama bu nùn wesia.
22 Adama Gusunɔ u ka win sɔmɔ
Semaya gari kua u nɛɛ,
23 a Roboamu Salomɔɔn bii
Yudaban sunɔ ka Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba kpuro sɔ̃ɔwɔ,
24 a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Bu ku raa da bu ka ben
mɛro bisibu Isireliba tabu ko. Ben
baawure u gɔsiro win yɛnuɔ, domi
yeni ya nawa saa nɛ Yinni Gusunɔn
min di.
Ma ba Yinni Gusunɔn gere wura, ba
gɔsira ba wura ben yɛnusɔ.
25 Yeroboamu u wuu ge ba mɔ̀
Sikɛmu gbãraru toosi ge ga wãa
Efaraimun guurun bera gia. Ma u sina
mi. Yen biru u yara min di u da u
Penuɛli gbãraru toosi.

Yeroboamu u Gusunɔn swaa deri

26-27 Yera Yeroboamu u bwisika u
nɛɛ, tɔn be, bà n daamɔ Yerusalɛmuɔ
bu ka yãkuru ko Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ, nɛn ban te na dii mi, ta koo
ra wura Dafidin bweseru sɔɔ. Domi
ben laakari ya koo wura ben yinni
Roboamun mi, wi u sãa ben sunɔ. Kpa
bu man go bu wa bu ka wura win mi.
28 Ye Yeroboamu u bwisi bikia
bikia, yera u kɛtɛn bwãarokunu yiru
kua ka wura u nɛɛ, bɛɛ Isireliba na
bɛɛ wasiraru waawa ka Yerusalɛmun
daabu. Yen sɔ̃, bɛɛn yinni wee mini wi
u bɛɛ yarama Egibitin di.
29 Ma u gen teu yi Betɛliɔ, teu maa
Danuɔ.
30 Ma yeni ya kua yina ye ya
bu sure durum sɔɔ, domi ba ra n
daamɔwa Betɛliɔ ǹ kun mɛ Danuɔ ba n
bwãaroku ni sãamɔ.
31 Yera Yeroboamu u sãa yenu bana
gungunu wɔllɔ. Yen biru u yãku
kowobu gɔsa be ba kun sãa Lefin bwe-
seru.
32 Yeroboamu u tɔ̃ru bura bu ka tɔ̃ɔ
bakaru ko wɔ̃ɔn suru nɔɔba itasen sɔ̃ɔ
wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, nge mɛ Yudaba
ba ra ko. Ma u da Betɛliɔ u yɔɔwa yãku
yerɔ u bwãaroku ni yãkuru koosi. Ma
u yãku kowo be u gɔsa yi Betɛli mi.

Yeroboamun yãku yee te, ta ǹ ka Gusunɔ naawɛ

33 Ye tɔ̃ɔ te, ta tura te Yeroboamu u
bura mi, yera Isireliba kpuro ba tɔ̃ɔ
bakaru di Betɛliɔ. Ma win tii u yɔɔwa
yãku yerɔ, u turare dɔ̃ɔ doke.

13

1 Yera Yinni Gusunɔ u dera win
sɔmɔ goo u seema saa Yudan di u na
Betɛliɔ sanam mɛ Yeroboamu u turare
dɔ̃ɔ dokemɔ ben yãku yerɔ.
2 Ma u yãku yee te nɔɔgiru sue u nɛɛ,
yãku yeru wunɛ! Yãku yeru wunɛ!
A nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ, wee ba koo bii tɔn durɔ goo ma
Dafidin bweseru sɔɔ, kpa bu nùn yĩsiru
kɛ̃ Yosiasi. Wiya u koo se u ka bũu
yãku kowo be yãkuru ko mi ba ra raa
yãkuru ko. Kpa bu tɔmbun kukunu
dɔ̃ɔ mɛni wunɛn wɔllɔ.
3 Gusunɔn sɔmɔ wi, u maa nɛɛ, yãku
yee teni, ta koo bɛsikirawa. Kpa ten
yãku torom mu yari baama. Saa ye
sɔɔ, ba koo gia ma Yinni Gusunɔwa u
gari yi gerua.
4 Sanam mɛ Yeroboamu u nua ye
sɔmɔ wi, u yãku yee te gerusi, yera u
nɔmu dɛmia u nɛɛ, i nùn mɔɔ.
Adama Yeroboamun nɔmu ge u
Gusunɔn sɔmɔ wi tĩi mi, ga gu, ma u
kpana u gu kure.
5 Yera yãku yee te, ta bɛsira, ma ten
yãku torom mɛ mu wãa wɔllɔ mu pusi
yam kpuro nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa
gerua saa sɔmɔ win nɔɔn di.
6 Yera Yeroboamu u Gusunɔn sɔmɔ
wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Gusunɔ wunɛn Yinni
kanɔ nɛn sɔ̃, kpa u de nɛn nɔmu ge, gu
wurama nge mɛ ga raa sãa.
Ma sɔmɔ wi, u Yinni Gusunɔ kana.
Yera Yinni Gusunɔ u dera nɔmu ge, ga
wurama nge mɛ ga raa sãa.
7 Saa yera sina boko Yeroboamu u
nɛɛ, a duuma nɛn yɛnuɔ kpa a di. Yen
biru, kpa n nun kɛ̃nu wɛ̃.
8 Yera Gusunɔn sɔmɔ wi, u sina boko
wisa u nɛɛ, baa à n nɛɛ, kaa man wunɛn
dirun arumanin bɔnu kɛ̃, na ǹ duɔ

wunɛn yɛnuɔ. Na ṅ maa dĩanu ganu dimɔ. Mɛya na ṅ maa nim nɔrumɔ.
9 Domi Yinni Gusunɔwa u man wooda yeni wẽ u nɛɛ, n ku ra dĩanu ganu di, n ku ra nim nɔ, n ku ra maa gɔsira ka swaa ye na ka na.
10 Ye u yeniba gerua u kpa, yera u swaa gaa mwa u ka sĩa.

Gusunɔn sɔmɔn mɛm nɔɔ sariru

11 Saa ye sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ goo u maa wãa Betɛli mi. Yera win bii tɔn durɔbu ba na, ba nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u kua Betɛli mi dɔma te, ka maa gari yi u sina boko Yeroboamu sɔ̃ɔwa.
12 Ye durɔ tɔkɔ wi, u nua mɛ, yera u bu bikia u nɛɛ, swaa yerà u mwa u ka sĩa.
Ma bii be, ba nùn sɔ̃ɔwa swaa ye u ka sĩa.
13 Yera u nɛɛ, bu win kɛtɛku gaari bɔkuo.
Ye ba gu gaari bɔkua ba kpa, u gu sɔni.
14 Ma u Gusunɔn sɔmɔ wi naa swĩi. Yera u nùn deema u sɔ̃, dãa bakaru garun nuurɔ u nùn bikia u nɛɛ, wuna Gusunɔn sɔmɔ wi u na saa Yudan tem di?
Ma u nùn wisa u nɛɛ, oo, nɛna.
15 Ma durɔ tɔkɔ wi, u nɛɛ, su wura su da nɛn yɛnuɔ su di.
16 Adama sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, n ṅ koorɔ n ka nun wura n sere mam nɛɛ, kon di mi, kpa n nɔ.
17 Domi Yinni Gusunɔwa u man wooda yeni wẽ, u nɛɛ, n ku ra di, n ku ra maa nim nɔ mi. Kpa n ku ra ka maa swaa ye wɔma ye na ka da.
18 Yera durɔ tɔkɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn tii Gusunɔn sɔmɔwa nge wunɛ. Gusunɔwa u man win gɔrado gɔriama, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ka nun gɔsiama nɛn yɛnuɔ a di mi, kpa a nɔ.
N deema weesa durɔ tɔkɔ te, ta mɔ̀.
19 Ma Gusunɔn sɔmɔ wi, u gɔsirama u da durɔ tɔkɔ win yɛnuɔ u di u nɔra.

Gusunɔ u win sɔmɔ wi taarɛ wẽ

20 Ye ba sɔ̃ ba dimɔ, yera Yinni Gusunɔ u ka durɔ tɔkɔ te gari kua.
21 Ma durɔ tɔkɔ te, ta Gusunɔn sɔmɔ wi sɔ̃ɔwa ka dam ta nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yèn sɔ̃ a ṅ win gere mɛm nɔɔwɛ wi, wi u sãa wunɛn Yinni,
22 ma a gɔsirama a di a nɔra yam mini, mi u nɛɛ, a ku di a ku maa nɔ, yen sɔ̃na tẽ kaa gbi. Adama ba ṅ wunɛn goru sikumɔ wunɛn baababan sikaɔ.
23 Ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u di u kpa u nɔra, yera durɔ tɔkɔ wi, u nùn kɛtɛku gaari bɔkua.
24 Ye u gu sɔni u wiɔ, yera swaa sɔɔ gbee sunɔ ga nùn sẽre ga go. Ma win goru ta kpĩ swaa sɔɔ. Ma win kɛtɛku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ̃ win bɔkuɔ.
25 Be ba sarɔ mi, ba goo te wa, ka gbee sunɔ ge, ga yɔ̃ goo ten bɔkuɔ. Ye ba tura wuu mi Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta wãa, ma ba ye tɔmbu sɔ̃ɔwa.
26 Ye Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ te, ta nua mɛ, yera ta nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wiya. Domi u ṅ Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔ̃na u nùn gbee sunɔ kpare ga nùn sẽre ga go nge mɛ u raa gerua.
27 Ma durɔ tɔkɔ te, ta ten bibu sɔ̃ɔwa ta nɛɛ, i man nɛn kɛtɛku gaari bɔkuo.
Ma ba gu gaari bɔkua.
28 Yera u seewa u da. Ma u deema Gusunɔn sɔmɔn goo te wee ta kpĩ. Ma kɛtɛku ge, ka gbee sunɔ ge, nu yɔ̃ goo ten bɔkuɔ. Adama gbee sunɔ ge, ga ṅ goo te temɛ, ga ṅ maa kɛtɛku ge go.
29 Ma durɔ wi, u goo te sua u sɔndi win kɛtɛku wɔllɔ u ka tu na win wuuɔ, u sika siki wɔru ge u raa gba win tiin sɔ̃n mi, u ten gɔɔ swĩ.
30 Ye ba goo te sikua ba kpa, ma ba gɔɔ wuri kua ba nɛɛ, wanyo, wanyo, nɛn kĩnasi!
31 Ye ba yeniba kpuro kua ba kpa, yera Gusunɔn sɔmɔ durɔ tɔkɔ wi, u win bibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nà n gu, i man sikuo mi ba Gusunɔn sɔmɔ wi sikua, kpa nɛn kukunu nu n kpĩ wiginun bɔkuɔ.
32 Domi gari yi u gerua Betɛlin sɔ̃, ka maa bũu tura ni ba bana Samarin wuu marosɔn sɔ̃, yi koo kooraWa kam kam.
33 Baa mɛ ba Yeroboamu kirɔ kua, ka mɛ, u ṅ win gɔ̃ru gɔsie. U maa kpam

bũu yãku kowobu gəsawa win təmbu səə, be ba yen kĩru mə.
34 Yera ya Yeroboamun yɛnugibu durum koosia. Yen sõna Gusunə u win bweseru kpeerasia tem mɛ kpuro səə.

Yeroboamun biin gəə

14

1 Saa ye səəra Abia Yeroboamun bii u bara.
2 Ma Yeroboamu u win kurə sõəwa u nɛɛ, na nun kanamə, a seewo a tii gəsia kpa bu ku raa gia ma a sãawa nɛn kurə kpa a da Siloə, a Gusunən səmə Akiya deema, domi wiya u man sõəwa ma nɛna kon ko tən benin sina boko.
3 Yen sõ, a pɛ̃ɛ suo wasi wəkuru ka kiranu ganu, ka tim bwãaru, kpa a ka nùn daawa kpa a nùn bikia ye ya koo bɛsɛn bii wi deema.
4 Ma kurə wi, u kua nge mɛ. U seewa u da Siloə u Gusunən səmə Akiya deema win dirə. N deema Akiyan nəni dam dwiiya təkərun sõ. U ku ra maa yam wa.
5 Yinni Gusunə u Akiya sõəwa u nɛɛ, wee Yeroboamun kurə u wee u ka bikiaru ko wunɛn mi, yèn sõ win bii u barə. U n tunuma wunɛn mi, a nùn sõəwə mɛni ka mɛni. Domi u koo tii gəsiawa nge goo.
6 Ye kurə wi, u tunuma, yera Akiya u win naasun damu nua win dii kənnəwə. Ma u nɛɛ, a duuma Yeroboamun kurə. Mban sõna a tii gəsiamə nge goo. Wee Gusunə u man yiire n nun labaari kõsa yeni sõ.
7 Yen sõ, a doo a Yeroboamu sõ a nɛɛ, amɛniwa Gusunə Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, wee wiya u nùn gəsa Isireliban suunu səə ma u nùn kua ben kparo.
8 U ban ten sukum mwa saa Dafidin bweserun min di u nùn wɛ̃. Adama wee u ǹ kue nge win bõə Dafidi wi u win woodaba mɛm nəəwa u nùn sãwa ka win gõru kpuro. Ma u sĩa dee dee win wuswaaə.
9 Wee, wi Yeroboamu u kõsa kua n kere tən be ba nùn gbiiye. Domi u dera ba bũnu sãwa. Ma u bwãarokunu kua ka sisu u ka wi, Gusunən məru seeya. Ma u nùn biru kisi.
10 Yen sõna u koo de kõsa yu du win yɛnuə. U koo win yɛnugibu kpuro go, bibu ka yobu, ba ǹ goo derimə. U koo bwese te kpuro gowa mam mam.
11 Wi u gu wuuə bõna nu koo yɛ̃ron goru tem. Wi u maa gu yakasə gunəsa su koo maa win goru di.
12 Tɛ̃ wunɛ win kurə a seewo a da yɛnuə. Adama à n wuu duə fia, bii wi, u ko n maa gbiməwa.
13 Isireliba ba koo nùn sike kpa bu win gəə wooru sina. Wi turowa ba koo sike Yeroboamun bwese te səə. Domi wi turo wiya u Gusunə Isireliban Yinni wɛ̃re.
14 Yen biru Yinni Gusunə u koo sina boko kpao swĩi Isireliə, kpa u Yeroboamun bwese te kpuro go. Ye wee, ya mam tunuma kə.
15 Mɛya Yinni Gusunə u koo maa Isireliba nəni sõ, kpa ba n sãa nge kaba te ta bãarimə nim səə. U koo bu yara tem gem mɛn di, mɛ u ben baababa wɛ̃. Kpa u bu yarinasia sere Efaratin daarun guru giə. Domi ba win məru seeya ba bũu wi ba mò Asitaaten bwãarokunu kua.
16 U koo bu biru kisi Yeroboamun durum ye u kuan sõ, ka ye u maa dera win təmba kuan sõ.
17 Yen biru Yeroboamun kurə wi, u seewa u doona. Ye u tura yɛnuə Tirisaə, u win dii kənnə nəə səndi, yera win bii aluwaasi wi, u n gbimə.
18 Yera ba nùn sikua. Ma Isireliba kpuro ba win gəə wooru sina nge mɛ Yinni Gusunə u raa gerua, saa win səmə Akiyan nəən di.
19 Taa bi Yeroboamu u kua win bandu səə, ka nge mɛ u təmbu kpara, ye kpuron gari yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.
20 Wõə yɛnda yiruwa u kua bandu səə. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaə. Yera win bii Nadabu u gəna kəsire kua.

Roboamun

bandun faagin sukum
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 12:1-16)

21 Saloməən bii Roboamu u bandu di Yudaə. Win mɛron yĩsira Naama. U sãawa Amənigii. Roboamu wi, u məwa wõə weeru ka tia u sere ban te di. Ma u kua wõə wəkura nəəbu ka

yiru ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. N deema
wuu gera Yinni Gusunɔ u gɔsa Isire-
liban wusu kpuro sɔɔ, u win yĩsiru
doke.
22 Roboamun waati ye sɔɔ, Yudaba
ba kɔ̃sa kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ,
ma ba win mɔru seeya ya kere ye u raa
ka ben baababa kua.
23 Domi ben tii ba bũu turanu bana,
ma ba maa bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten
bwãarokunu kua ba yi gungunu wɔllɔ
ka mi dãa koo bakanu wãa.
24 Ba maa kurɔbu ka durɔbu gɔsa
sakararun sɔ̃ ba ka bwese ni Yinni
Gusunɔ u nɛɛ bu kpeerasian sãanu
saarimɔ.
25 Roboamun bandun wɔ̃ɔ nɔɔbuse
sɔɔra Sisaki Egibitin sina boko u na u
Yerusalɛmu tabu wɔri.
26 Ma u Yinni Gusunɔn sãa yerun
dukia gura sere ka be Yudaban sina
kpaarugia kpuro. U maa tɛrɛ ni sua, ni
Salomɔɔ u kua ka wura.
27 Yera Roboamu u dera ba nin
kpaanu kua ka sii gandu. Ma u dera
sina bokon tiin kɔ̃sobu ba nu kɔ̃su.
28 Sina boko ù n dɔɔ Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ, win kirukuba ba ra tɛrɛ ni
suewa ba n nùn gbiiye. Bà n gɔsirama
kpa bu nu yi ben diaɔ.
29 Ye Roboamu u kuan sukum
mu yorua Yudaban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
30 Win waati ye sɔɔ, tabu ra n wãawa
wi ka Yeroboamun baa sɔɔ. Yeniban
biru Roboamu u kpuna u gu.
31 Ma ba nùn sika win baababan
sikaɔ Dafidin wuuɔ. Win mɛron yĩsira
Naama, Amɔnigii. Win biru, win bii
Abiyamuwa u bandu kɔsire kua.

15

Abiyamu

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 13:1-3, 22-23)

1 Yeroboamun bandun wɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbu ka itase sɔɔra Abiyamu u bandu
di Yudaɔ.
2 U kuawa wɔ̃ɔ ita bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira
Maaka. U sãawa Abisalɔmun * bii.
3 Durum ye Abiyamun tundo u kua,
yera win tii u maa kua. U ṅ win tii
Yinni Gusunɔ wɛ̃ mam mam nge mɛ
win sikado Dafidi u kua.
4 Adama Dafidin bweseru ta n ka
sɔ̃ɔsire bandu sɔɔ nge fitila, yen sɔ̃na
Yinni Gusunɔ u nùn Abiyamu kã u kua
win kɔsire bandu sɔɔ, Yerusalɛmuɔ.
5 Domi Dafidi wi, u sĩa dee dee Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. U ye kpuro mɛm
nɔɔwa ye u nùn sɔ̃ɔwa u ko, ma n kun
mɔ ye u Uri Hɛti go ma u win kurɔ sua
baasi.
6 Abiyamun tundo Roboamun
waati sɔɔ, tabu kun kpa wi ka Yer-
oboamun baa sɔɔ.
7 Ye Abiyamu u kuan sukum mu
yorua Yudaban sinambun faagin
tireru sɔɔ. Mɛya maa win waati ye sɔɔ,
tabu wãa wi ka Yeroboamun baa sɔɔ.
8 Yen biru Abiyamu u kpuna u gu,
ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ,
Dafidin wuuɔ. Ma win bii Asa u bandu
kɔsire kua.

Asa u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 14:1-2, 15:16-19, 16:1-6, 11-14)

9 Yeroboamu Isireliban sunɔn
bandun wɔ̃ɔ yɛndusewa Asa u bandu
di Yudaɔ.
10 U kuawa wɔ̃ɔ weeru ka tia
Yerusalɛmuɔ. Win nikurɔn yĩsira
Maaka. U sãawa Abusalɔmun bii.
11 Asa wi, u sĩawa dee dee Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ nge win sikado
Dafidi.
12 U kurɔ tanɔbu gira win tem di.
Ma u bũu ni win baababa ba raa seka
kɔsuka.
13 U maa win nikurɔ yara sina
asakpɔ te u diin di, yèn sɔ̃ kurɔ wi,
u Asitaaten bwãaroku kua. Ma Asa
u bwãaroku ge kɔsuka u gu dɔ̃ɔ mɛni
muku muku. U gen torom gura u wisi
Sedoronin wɔwaɔ.
14 Adama u ṅ gungunu mi ba ra
yãkuru ko mi kɔsuke, baa mɛ u Yinni
Gusunɔ kĩa ka win gɔ̃ru kpuro.
15 U maa dera ba ka kɛ̃nu na Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, nìn wooda win
baaba ka win tii ba yi. Kɛ̃ɛ niya sii
geesu ka wura ka sere maa yãnu ganu.

* **15:2** ***Abisalɔmu*** - Baa mɛ yen yora ya wunanɛ fiiko, ka mɛ, gaba tamaa Abusalɔmuwa ba ka yã.

16 Asan waati ye sɔɔ, tabu ra n
wãawa wi ka Isireliban sunɔ Basan
baa sɔɔ.
17 Sɔ̃ɔ teeru Basa u Yudaba wɔri. Ma
u Rama mwa u yen gbãraru sɔnwa.
Kpa Yudaba bu ku raa maa ka du mi,
bu yari.
18 Yera Asa u sii geesu ka wura
ye ya tie kpuro gura, saa sãa yerun
arumani beru yerun di, ka sere sina
kpaarun arumani beru yerun di u
ka gɔra Damasiɔ Sirin sina boko Bɛni
Hadadi Tabirimɔn biin mi, wi u sãa
Hɛsionin debubu. Ma Asa u gɔro be
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i nɛɛ,
19 u de su arukawani bɔke nɛ ka wi
nge mɛ ya raa wãa nɛn baaba ka win
baaban suunu sɔɔ. Wee na nùn sii
geesu ka wura kɛ̃ɛma. Yen sɔ̃, u de
u arukawani ye kusia, ye u ka Basa
Isireliban sunɔ bɔkua, kpa u nùn deri.
20 Bɛni Hadadi u Asan gari nua, ma
u win tabu sinambu gɔra Isirelin wuu
marosɔ, ba da ba Iyoni wɔri ka Danu
ka Abɛli Bɛti Maaka ka Kinɛrɔtu ka
sere maa Nɛfitalin tem kpuro.
21 Saa ye Basa Isireliban sina boko
u ye nua, yera u Raman gbãra ten
sɔmburu deri ma u da u wãa Tirisaɔ.
22 Ma sina boko Asa u Yudaba kpuro
mɛnna, baa tɔn turo ba ṅ deri. Ba da
ba kpenu ka dãa gura ye Basa u raa ka
gbãra te sɔmmɔ. Ma u dera ba ka ye
Geban gbãraru sɔnwa Bɛnyamɛɛn tem
sɔɔ, ka sere maa Misipagiru.
23 Ye Asa u kuan sukum ka sere
maa wuu si u bana kpuro ka wɔrugɔɔ
te u sɔ̃ɔsi ye kpuron gari yi yorua
Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
Win tɔkɔru sɔɔ u naasu bara,
24 ma u kpuna u gu. Ba nùn
sikua win baababan sikaɔ win sikado
Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yosafati u
gɔna sina.

Nadabu u kua Isireliban sina boko

25 Nadabu Yeroboamun bii u bandu
di Isireliɔ, Asa Yudan sina bokon
bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔ. Nadabu wi, u
kuawa wɔ̃ɔ yiru bandu sɔɔ.
26 U ṅ sĩa dee dee Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Kɔ̃sa u kua nge mɛ win
tundo u raa kua ye ya Isireliba doke
toraru sɔɔ.
27 Ma Basa Akiyan bii Isakarin bwe-
seru sɔɔ, u nùn seesi u sɛ̃re u go,
Gibetoniɔ, Filisitiban temɔ, saa ye
Nadabu ka Isireliba kpuro ba wuu ge
tarusi.
28 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ itase sɔɔra Basa u Nadabu wi go.
Ma u bandu di win ayerɔ.
29 Sanam mɛ u bandu di u kpa, yera
u Yeroboamun yɛnugibu kpuro go.
Baa ben tɔn turo u ṅ deri nge mɛ Yinni
Gusunɔ u gerua Siloɔ saa win sɔmɔ
Akiyan nɔɔn di.
30 Yeni ya kooraWa Yeroboamun du-
rum sɔ̃ ka yèn sɔ̃ u Isireliba doke
toraru sɔɔ. Ma ba Gusunɔ ben Yinnin
mɔru seeya.
31 Ye Nadabu u kuan sukum mu
yorua Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
32 Basa ka Asan baa sɔɔ, tabu wãawa
sere be kpuro ba ka gu.

Basa u kua Isireliban sina boko

33 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ itasewa Basa Akiyan bii u bandu
di Tirisaɔ Isireliba kpuron suunu sɔɔ.
U kuawa wɔ̃ɔ yɛnda nnɛ ban te sɔɔ.
34 Adama u ṅ sĩa dee dee Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Kɔ̃sa u kua. Yer-
oboamun yira u swĩi, ye ya Isireliba
doke toraru sɔɔ.

16

1 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u win
sɔmɔ Yehu Hananin bii gɔra Basan mi,
u nùn sɔ̃ u nɛɛ,
2 wiya u nùn gɔsa sanam mɛ u ṅ sãa
gãanu ma u nùn kua win tɔmbu Isire-
liban kparo. Adama u Yeroboamun
yira swĩi. Ma u wi Gusunɔn tɔmbu
doke toraru sɔɔ ba win mɔru seeya.
3 Yen sɔ̃, Gusunɔ u koo win yɛnu
kpeerasia kpa gu ko nge Yeroboamu
Nɛbatin biiguu.
4 Win yɛnugii wi u koo gbi wuuɔ,
bɔ̃na nu koo yɛ̃ron goru tem. Wi u
maa gu yakasɔ, gunɔsa su koo yɛ̃ron
goru di.
5 Ye Basa u kuan sukum ka wɔrugɔɔ
te u sɔ̃ɔsi, ye kpuron gari yi yorua
Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

6 Yen biru Basa u kpuna u gu. Ba
nùn sika win baababan sikaɔ Tirisaɔ.
Ma win bii Ela u gɔna kɔsire kua.
7 N deema Basa u sere gbi, Yinni
Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa saa win sɔmɔ
Yehu Hananin biin nɔɔn di u nɛɛ,
win yɛnu ga koo kowa nge Yer-
oboamuguu, kɔ̃sa ye u kuan sɔ̃, ye
ya wi, Yinni Gusunɔn mɔru seeya, ka
sere yèn sɔ̃ u Yeroboamun yɛnugibu
kpuro go.

Ela u kua Isireliban sina boko

8 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka tiase sɔɔra Ela
Basan bii u bandu di Tirisaɔ. U kuawa
wɔ̃ɔ yiru ban te sɔɔ.
9 Win tabu sunɔ turo wi ba mɔ̀
Simiri wi u ra tabu kɛkɛ yi dumi
gawen bɔnu kpare u nùn seesi saa ye
wi, Ela u wãa Tirisaɔ u tam nɔrumɔ
mu nùn goomɔ Tirisan sunɔn sɔm
kowobun wirugiin mi, wi ba mɔ̀ Ari-
tisa.
10 Miya Simiri u dua u nùn sɛ̃re u go.
Saa ye sɔɔ, Asa Yudaban sina bokon
bandun wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu ka yiruse
sɔɔra mi. Ma Simuri wi, u bandu di wi,
Elan ayerɔ.
11 Sanam mɛ u ban te di u kpa, yera u
Basan tɔmbu kpuro go, ka win dusibɔ
ka win kpaasibɔ. Baa ben tɔn turo u ǹ
deri.
12 Simiri u Basan yɛnugibu kpuro
gowa nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua
saa win sɔmɔ Yehun nɔɔn di,
13 ye u nɛɛ, u koo de bu Basan yɛnu
kpeerasia, wi ka win bii Elan toranun
sɔ̃ te ba dera Isireliba ba kua. Domi ba
dera ba bũnu sãwa ma ya wi Gusunɔ
Isireliban Yinnin mɔru seeya.
14 Ye Ela u kuan sukum ba yen
gari yorua Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.

Simiri u kua Isireliban sina boko

15 Asa, Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ tɛna ita sarise sɔɔra Simiri u
bandu di Tirisaɔ. Ma u kua sɔ̃ɔ nɔɔba
yiru ban te sɔɔ. N deema saa ye
sɔɔ, Isireliba ba ben sansani gire Fil-
isitiban wuu ge ba sokumɔ Gibetonin
deedeerɔ.
16 Tɔn be ba wãa sansani mi, ba nua
ma Simiri u sina boko seesi, sere u
mam nùn go. Yen dɔma tera, Isireli be
ba wãa sansani mi, ba tabu sunɔ Omiri
kua sunɔ Isireliba kpuro sɔɔ.
17 Ma Omiri ka tɔn be, ba seewa
Gibetonin min di ba da ba Tirisa
tarusi.
18 Ye Simiri u wa ba wuu ge tarusi
mɛ, yera u da u kukua sina kpaarɔ sere
sina bokon dirɔ. Ma win tii u dii te dɔ̃ɔ
sɔ̃re.
19 Nge mɛya u ka gu win tora te
u kuan sɔ̃. Domi kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamun yira
u swĩi ye ya Isireliba doke toraru sɔɔ.
20 Ye Simiri u kuan sukum ka nge
mɛ u Isireliban sinambu seesi u go, ye
kpuro ya yorua Isireliban sinambun
faagin tireru sɔɔ.
21 Saa ye sɔɔra Isireliba ba bɔnu kua
wuunu yiru. Wuu teeru ta ka Tibini
Ginatin bii yɔ̃ra, ma ta nùn kua sunɔ.
Teera maa ka Omiri yɔ̃ra.
22 Be ba ka Omiri yɔ̃ra bera ba
dabiru bo. Tibini u gu. Ma Omiri u
kua be kpuron sunɔ.

Omiri u kua Isireliban sina boko

23 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ tɛna ka tiase sɔɔra Omiri u bandu
di Isireliɔ. U raa bandu di Tirisaɔ wɔ̃ɔ
nɔɔba tia u sere kua Isireliba kpuron
sunɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ wɔkura yiru ban
te sɔɔ.
24 Yera u da Semɛɛn mi u Samarin
guuru dwa ka sii geesun gobi nɔrɔbun
suba nɔɔba tia (6.000). Ma u wuu bana
guu ten wɔllɔ u gu yĩsiru kã Samari,
Semɛɛ win yĩsirun sɔ̃.
25 Omiri wi, kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ ya kere sinam be
ba nùn gbiiyegia.
26 Yeroboamu Nɛbatin biin yira u
swĩi mam mam ye ya Isireliba doke
toraru sɔɔ. Ya dera ba bũnu sãwa. Ma
Gusunɔ Isireliban Yinni u ka bu mɔru
kua.
27 Ye Omiri u kuan sukum ka
wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ye kpuro ya yorua
Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
28 Omiri wi, u kpuna u gu, ma
ba nùn sikua win baababan sikaɔ
Samariɔ. Yen biru, win bii Akabu u
gɔna kɔsire kua.

Akabu u kua Isireliban sina boko

29 Asa Yudaban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔba itase sɔɔra Akabu

Omirin bii u maa bandu di Isireliban mi Samariɔ. U kuawa wõɔ yɛnda yiru ban te sɔɔ.
30 Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, u kõsa kua n kere sinam be ba nùn gbiiye.
31 U ṅ daa mam yɛ̃ Yeroboamu Nɛbatin bii u durum kua, wigian kpãarun saabu. Domi u Yesabɛli Etibaalin bii sua kurɔ. Etibaali wiya u sãa Sidonigibun sunɔ. Yen biru u maa da u bũu wi ba mɔ̀ Baali sãamɔ.
32 Ma u bũu wi diru bania Samariɔ. Ma u yãku yeru kua dii te sɔɔ.
33 Ma u bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãaroku kua ge ba ko n da maa sã. Yeya n dera Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua n kere sinam be ba nùn gbiiye.
34 Akabun waati ye sɔɔ, Hili Betɛligii u seewa u Yeriko bana. Saa ye u wuu gen kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ ma win bii gbiikoo Abiramu u gu. Saa ye u maa gen gbãrarun gambo dokemɔ ma win bii dãako Segubu u maa gu. N deema Yinni Gusunɔ u raa gerua Yosue Nunin biin nɔɔn di u nɛɛ, wi u maa wuu ge bana, mɛsuma yɛ̃ron bibu ba koo gbi.

Eli u nɛɛ, gbebura koo na

17

1 Gusunɔn sɔmɔ Eli wi u wãa Tisibiɔ Galadin temɔ u sina boko Akabu sõɔwa u nɛɛ, ka Gusunɔ Isireliban Yinni wi na sãamɔ minin wãaru, gura ka kakoru, yen gaa kun maa nɛmɔ wõɔ sinin baa sɔɔ sere dɔma te na wure na nɛɛ, ya koo nɛ.

Eli u wãa

daa te ba mɔ̀ Keritiɔ

2 Yera Yinni Gusunɔ u Eli sõɔwa u nɛɛ,
3 a seewo minin di kpa a da sõɔ yari yeru gia a n wãa Keritin daarɔ Yuudɛnin guruɔ.
4 Daa ten nima kaa n da n nɔrumɔ kpa n gunɔmɔri gɔrima yi ka nun dĩanu naawa.
5 Ma Eli u doona min di u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. U da u wãa daa ten mi.
6 Yera gunɔmɔri yi, yi ra ka nùn pɛ̃ɛ ka yaa naawɛ bururu ka yoka. Daa ten nima u ra n maa nɔrumɔ.

Eli ka kurɔ gɔmini goo

Sarepataɔ

7 Sanam dɔɔ sanam wee, daa ten nim mu kpa. Domi gura kun maa nɛɛre tem mɛ sɔɔ.
8 Yera Yinni Gusunɔ u kpam Eli sõɔwa u nɛɛ,
9 a seewo a da Sarepataɔ, Sidonin temɔ, kpa a n wãa mi. Domi na gɔmini goo sõɔwa u nun diisia.
10 Ma u seewa u da Sarepata mi. Ye u wuu ge duɔ, yera u deema gɔmini goo wee, u dãa kasu. Ma u nùn soka u nɛɛ, a suuru koowo a doo, a man nim kasuama fiiko n nɔ.
11 Ye u nim mɛ kaso dɔɔ, Eli u kpam nùn soka u nɛɛ, a man pɛ̃ɛ kpiribu kasuama mi, n nɔɔ kpɛ̃ɛ.
12 Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, ka Gusunɔ wunɛn Yinnin wãaru, na ṅ dĩa yebunu ganu mɔ yɛnuɔ, ma n kun mɔ som nɔm kure teeru te na mɔ kaarɔ ka sere maa gum fiiko bwãarɔ. Yen dãa na kasu mini, nà n sĩa yɛnuɔ, n ka doo ko su di ka nɛn bii. Yen biru kpa sa n gɔɔ mara.
13 Eli u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a doo a ko nge mɛ a gerua. Adama a gina man kira piibu kuama ka som mɛ. Yen biru kpa a wunɛ ka wunɛn biigiru ko.
14 Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua u nɛɛ, som mɛ mu wãa kaa te sɔɔ, ka gum mɛ mu wãa bwãa te sɔɔ, mu ṅ kpeemɔ pai, sere n ka ko tõɔ te u koo de gura yu nɛ.
15 Ma u da u kua nge mɛ Eli u gerua. Wi ka win yɛnugibu ka Elin tii ba maa wa ba di sõɔ dabi dabinu.
16 Som mɛ, ka gum mɛ, mu ṅ kpa nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua win sɔmɔ Elin nɔɔn di.

Eli u kurɔ gɔmini win bii

wesia wasiru

17 Yeniban biru, kurɔ win bii u bara gem gem ma u gu.
18 Yera u Eli sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔn tɔnu wunɛ, a nawa a ka Gusunɔ nɛn toranu yaayasia? Domi wee nɛn bii u gu.

19 Eli u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man bii wi wɛ̃ɛma.
Ma u nùn mwa kurɔ win nɔman di u ka da dii ten gidambisan wɔllɔ mi u ra n wãa. Ma u nùn kpĩ win kpin yerɔ.
20 Ma u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, Yinni kaa dewa kɔ̃sa yu kurɔ wi deema wìn mi na sɔbia? Kpa a de win bii u gbi?
21 Yera u bii wi kibarisi nɔn ita u Gusunɔ kana u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni, a de bii wi, u se.
22 Ma Yinni Gusunɔ u Elin kana te mwa, bii win wɛ̃siara wurama u kua waso.
23 Yera Eli u nùn suama u ka sarama wasiru u nùn win mɛro wɛ̃. U nɛɛ, wunɛn bii wee.
24 Ma kurɔ wi, u Eli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɛ̃, na gia ma Gusunɔn tɔnuwa a sãa. Gari yi a maa gerumɔ yi sãawa gem, yi weewa Gusunɔn min di.

Eli u nɛɛ,

gura koo maa wurama

18

1 Yeniban biru, gbebu ten wɔ̃ɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Eli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo, Akabu u nun wa domi kon de gura yu nɛ.
2 Saa ye, gɔ̃ɔra dam mɔ Samariɔ. Ma Eli u seewa u dɔɔ Akabun mi.
3 N deema saa ye sɔɔra Akabu u Abudiasi sokusia, wi u sãa win sina kpaarun sɔm kowobun wirugii.
4 Saa yè sɔɔ Yesabɛli u Yinni Gusunɔn sɔmɔbu goomɔ, yera Abudiasi wi, u ben wunɔbu (100) sua u bɔnu kua weeraakuukuubu u berua kpee wɔru sɔɔ. Miya u ra n ka bu dĩanu ka nim daawammɛ.
5 Ye u tunuma Akabun mi, Akabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a de su da su mɛɛri nge sa ko yaka bekusu wa mi bwii ka daru koki yi wãa kpa bɛsɛn yooyoosu ka dumi ka kɛtɛkunu nu wa nu di. Kpa bɛsɛn sabenun gɔɔ u ka saka nɛra.
6 Ma Akabu ka Abudiasi, ba yam mi bɔnu kua, ba yaka bekusu kaso wɔri. Ben baawure u win swaa mwa.
7 Ye Abudiasi u swaa mɔ̀ u dɔɔ, yera u ka Eli yinna. Ma u nùn tuba. Yera u yiira u wuswaa tem girari u nɛɛ, wuna mini, nɛn yinni Eli?
8 Yera Eli u nùn wisa u nɛɛ, nɛna mi. A doo a wunɛn yinni Akabu sɔ̃ ma a man wa.
9 Ma Abudiasi u nɛɛ, toraru mba na tora yinni, a ka kĩ a man Akabu nɔmu sɔndia u man go.
10 Ka Gusunɔ wunɛn Yinnin wãaru, bweseru garu sari tèn mi nɛn yinni kun gɔre bu nun kasuma. Bwese te, tà n nɛɛ, ta ṅ nun wa mi, u ra bu bɔ̃rusiewa kpa u n ka yɛ̃ ma geema a ṅ wãa mi.
11 Miya a nɛɛ, n seewo n da tɛ̃ n nɛɛ, na nun wa?
12 Nà n doona kpa Gusunɔn Hunde u nun sua u ka da mi na ṅ yɛ̃. Saa ye sɔɔ, nà n Akabu sɔ̃ɔwa na nun wa kpa u na u nun bia, a n yɛ̃ ma u koo man gowa. N deema na Gusunɔ nasiewa saa nɛn piiburun di.
13 Yinni, ba ṅ nun sɔ̃ɔwa ye na kua ye Yesabɛli u Yinni Gusunɔn sɔmɔbu goomɔ? Sɔmɔbu wunɔbuwa (100) na berua. Na bu bɔnu kua weeraakuukuubu. Na dera ba dua kpee wɔrusu sɔɔ. Miya na ra ka bu dĩanu ka nim daawe.
14 Yera a nɛɛ, n doo tɛ̃ n nɛn yinni sɔ̃ n nɛɛ, wunɛ Eli a wãa mini. U ṅ koo man go?
15 Adama Eli u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔ dam kpurogii wi na sãamɔn wãaru kon da n yɔ̃ra Akabun wuswaaɔ gisɔ.

Eli ka Akabu ba waana

16 Yera Abudiasi u da u ka Akabu yinna ma u nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye u wa. Ma Akabu u Eli sennɔ da.
17 Saa ye u Eli wɛndɛ kua, yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wuna mi, wunɛ wi a nɔni swãa teni doke bɛsɛ Isiriliban temɔ?
18 Eli u nùn wisa u nɛɛ, n ṅ nɛ na nɔni swãaru doke tem mɛ sɔɔ. Wuna. Domi wunɛ ka wunɛn tundon yɛnugibu, bɛɛya i Yinni Gusunɔn woodaba deri, ma i da i bũu wi ba sokumɔ Baali sãamɔ.
19 Yen sɔ̃ tɛ̃, a de Isirelibа bu mɛnnama guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ ka sere bũu wi ba sokumɔ Baalin yãku kowobu tɔnu nɛɛru ka weeraakuru (450) ka maa bũu wi ba sokumɔ Asitaaten yãku kowobu tɔnu nɛɛru (400) be ba ra mɛnnɛ bu di sannu ka Yesabɛli.

Eli ka bũu yãku kowobu

20 Yera Akabu u gəra ba Isireliba
mɛnna ka bũu yãku kowo be, guu te ba
mɔ̀ Kaamɛliə.
21 Ma Eli u bu susi u nɛɛ, domma i
ko i bɛɛn gɔ̃rusu yiru deri. N n Yinni
Gusunən na u sãa kpuron Yinni, i nùn
sãawə. N n maa Baalin na, i nùn sãawə.
Adama tən be, ba ṅ nùn gãanu ganu
wisa.
22 Ma u maa bu sɔ̃əwa u nɛɛ, wee
tɛ̃, nɛ turowa na tie Yinni Gusunən
səməbu səə. Adama be, be ba sãa
Baalin yãku kowobu, ba sãawa tənu
nɛɛru ka weeraakuru (450).
23 Yen sɔ̃ tɛ̃, bu sun naa kinɛnu yiru
wɛ̃ɛma. Kpa Baalin yãku kowo be, bu
teeru sua bu ten yaa muriri bu səndi
dãa gbebi wəllə bu ku dɔ̃ə doke. Kpa
nɛ n maa teeru sua n ko mɛ.
24 Yen biru kpa bu ben bũnu soku,
kpa n maa Yinni Gusunə soku kpa su
wa wìn Yinni u koo wisi u dɔ̃ə doke
dãa ye səə.
Ma tən be kpuro, ba nɛɛ, too, ya wã.
25 Ma Eli u yãku kowo be sɔ̃əwa u
nɛɛ, i gbio i bɛɛn naa kinɛru sua i go,
domi bɛɛya i dabiru bo, kpa i bɛɛn bũu
soku. Adama i ku ra dɔ̃ə doke dãa ye
səə ka bɛɛn tii.
26 Ma ba naa kinɛ te ba bu wɛ̃ mi
go. Yera ba bũu wi soka saa buru-
run di sere sɔ̃ə u ka na wiru wəllə.
Ba mɔ̀, Baali, a sun wurario! Ma ba
yaamə ba ka ben yãku yerun tura te
sikerenamə. Adama ba ṅ nəə gagu
nua. Ba ṅ maa wisibu gabu wa.
27 Sɔ̃ə wii wəə te, yera den Eli u bu
yaakoru mɔ̀, u mɔ̀, i gbãro ka dam,
domi u sãawa bɛɛn bũu. Sərəkudo
u gãanu bwisikuməwa, ṅ kun mɛ, u
gãanu mɔ̀wa ni nu nùn nɛni ṅ kun mɛ
u gam dawa, ṅ kun mɛ, u do! Yen sɔ̃, i
gbãro kpa u dom yanda.
28 Ma ba gbãsuka tãa tãa ba seewa ba
tii takobi ka yaasi səkirimə nge mɛ ben
komaru. Ma yɛm mu kokumə saa ben
wasin di.
29 Ye sɔ̃ə u kɛlla, yera ba maa sãaru
wəri ka dam, sere yokan yãkurun saa
ya ka tura. Adama ba ṅ bũu goon
nəə nua, ba ṅ maa wisibu gabu nua, ṅ
kun mɛ gãa ni nu koo təmbun laakari
seeya.
30 Ye Eli u tən be kpuro sɔ̃əwa u nɛɛ,
i susima nɛn gee, ma be kpuro ba susi
win mi. Yera u Yinni Gusunən yãku
yerun tura te ba raa sanka mi sənwa.
31 Ma u kpenu wəkura yiru sua nge
mɛ Yakəbun bibun geera nɛ. Yakəbu
wiya Yinni Gusunə u maa yĩsiru kã
Isireli.
32 Kpee niya Eli u ka yãku yee te
kua ma u wəru gba u ka tu sikerena.
Wəru ge, ga koo nim kotosu yirun
saka mwa.
33 Ma u dãa gbebi yorua tura ten
wəllə u naa kinɛ te go, u ten yaa mu-
rura u səndi dãa yen wəllə.
34 Yen biru u nɛɛ, bu kotosu nnɛ nim
yibio bu wisi yãku yaa ye ka dãa yen
wəllə.
Ma ba kua mɛ. Ma u maa nɛɛ, bu
wureo bu nim mɛ wisi.
Ma ba kua mɛ. U maa nɛɛ, bu wureo
bu wisi nən itase.
Ma ba kua mɛ.
35 Ma nim mɛ, ku kokumə tura ten
min di, sere mu wəru ge ga ka tu
sikerenɛ mi yiba.
36 Ye yokan yãkurun saa ya tura,
yera Gusunən səmə Eli u susi
yãku tura ten mi, u nɛɛ, Gusunə,
Aburahamu ka Isaki ka Yakəbun
Yinni, a de bu gia gisə ma wuna a sãa
Gusunə Isireliə, ma na maa sãa wunɛn
bɔ̃ə. Kpa ba n yɛ̃ ma gãa ni na kua,
wunɛn min diya nu koora.
37 A man wisio Yinni Gusunə, a man
wisio, kpa tən be, bu gia ma wuna a
sãa kpuron Yinni, wuna kaa de bu ben
gɔ̃ru gəsie wunɛn mi.
38 Yera Yinni Gusunə u dera dɔ̃ə u
sarama u yãku yee te wəri. Yaa ye, ka
dãa ye, ka kpee ni, ye kpurowa ya dɔ̃ə
mwaara sere ka temə. Ma wəru gen
nim mɛ, mu gbera.
39 Saa ye tən be, ba wa mɛ, yera
ba yiira ba wuswaa tem girari ba nɛɛ,
Yinni Gusunəwa u sãa kpuron Yinni.
40 Ma Eli u nɛɛ, ṅ n mɛn na, bu
bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku kowo be
mwɛɛrima, bu ku raa de ben goo u
kisira.
Yera ba bu mwɛɛra. Eli u dera ba
ka bu da Kisionin daarə. Miya u bu
sakira.

Gura ya wurama

41 Yen biru Eli u Akabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a doo a di kpa a nɔ. Domi gbãra bi a
nɔɔmɔ mini, gura ya wee mi.
42 Ma Akabu u doona u ka di kpa u
nɔ. Adama Eli u da guu ten wii kpiirɔ.
Miya u yiira u win wiru bɛri win dũan
baa sɔɔ.
43 Ma u win bɔ̃ɔ aluwaasi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a yɔɔma kpa a mɛɛri nim wɔ̃kun
bera gia.

Yera aluwaasi wi, u yɔɔwa u mɛɛra u
nɛɛ, na ǹ gãanu ganu wa.

Ma Eli u nùn daasia mɛ sere nɔn
nɔɔba yiru.
44 Ye u mɛɛra nɔn nɔɔba yiruse, yera
u nɛɛ, guru wii wuro piibu gagu wee
ga seema nim wɔ̃kun di, ga ka tɔnun
nɔm tararu nɛ.

Yera Eli u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n mɛn
na, a saro a da a Akabu sɔ̃ u win tabu
kɛkɛ ye dumi gawe sɔɔru ko u da yɛnuɔ
fuuku kpa gura yu ku raa nùn yɔ̃rasia.
45 Ye n sosi fiiko wɔlla tĩra guru
wirun saabu. Ma woo ga seewa, gura
ya tunuma ka dam. Yera Akabu u win
tabu kɛkɛ ye wɔri u da Yisirɛɛliɔ.
46 N deema Yinni Gusunɔn dam mu
wãa ka Eli. Yera u kpaka sɛ̃ka pɔraɔ,
ma u duka wuka u Akabu gbiiri, u gbia
u tura Yisirɛɛli mi.

Eli u mwia kpana

19

1 Ye Akabu u tura yɛnuɔ u win kurɔ
Yesabɛli sɔ̃ɔwa ye Eli u kua kpuro ka
nge mɛ u bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku
kowo be kpuro go ka takobi.
2 Ma Yesabɛli u Eli sɔmɔ gɔria u nɛɛ,
ma na kun nun go sia amadaare nge
mɛ a tɔn ben baawure go, bũnu nu
man kua nge mɛ nu kĩ.
3 Ye Eli u nua mɛ, yera u duka sua
u ka win hunde bere. Ma u tura Beri
Sebaɔ Yudan temɔ. Miya u win bɔ̃ɔ
aluwaasi deri.
4 Ma win tii u sanum so tɔ̃ɔ giriru,
u da u wãa gbaburɔ u sɔ̃ dãru garun
nuurɔ, ma u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ya den tura mɛ, a nɛn hunde suo.
Domi na ǹ nɛn baababa gea kere.
5 Ma u kpuna u dweeya dãa ten
nuurɔ. Yera Gusunɔn gɔrado goo u na
u nùn baba u nɛɛ, a seewo a di.
6 Ma Eli u seewa u deema kiraru
wee win wirun bɔkuɔ kpee sundu
garun wɔllɔ, ka nim bwãaru. Yera u di
u nɔra. Ma u wure u kpuna.
7 Yinni Gusunɔn gɔrado wi, u kpam
wurama u nùn baba u nɛɛ, a seewo a
di, domi gbabu te ta nun tie, ta dɛ̃u.
8 Ma u seewa u di u nɔra. U dam wa
u ka sanum wɔri. U sĩa sɔ̃ɔ sɔɔ weeru
ka wɔ̃kuru weeru. Ma u tura Yinni
Gusunɔn guurɔ, te ba mɔ̀ Horɛbu.

Yinni Gusunɔ u Eli dam kã

9 Guu ten kpee wɔru sɔɔra Eli u da u
kpuna wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u
nùn bikia u nɛɛ, mba a mɔ̀ mini.
10 Ma u nùn wisa u nɛɛ, wunɛ wɔllu
ka tem Yinniwa na sannammɛ, domi
Isireliba ba wunɛn woodaba deri ma
ba wunɛn yãku yɛnu kɔsuka. Mɛya ba
wunɛn sɔmɔbu go go ka takobi. Nɛ
turowa na tie. Yera ba maa man kasu
bu hunde wuna.
11 Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a yarima kpa a yɔ̃ra guu ten wɔllɔ kpa
n na n sara wunɛn wuswaaɔ. Ma u
yarima.

Yera woo bɔkɔ ga na ga guu te
bɛsuka. Adama Yinni Gusunɔ u ǹ wãa
woo ge sɔɔ. Ma tem mu yĩira. Adama
Yinni Gusunɔ u ǹ wãa yĩiri bi sɔɔ.
12 Ma dɔ̃ɔ u maa na. Mɛya Yinni
Gusunɔ kun wãa dɔ̃ɔ wi sɔɔ. Yen biru
damu piibu gaga maa na ge ga nɔɔbu
do.
13 Ye Eli u damu ge nua, yera u
win kumbooro wiru wukiri, u yarima
kpee wɔru gen min di, u yɔ̃ra gen
nɔɔwɔ. Ma u maa nɔɔ gagu nua ga nùn
bikia ga nɛɛ, mba a mɔ̀ mini, Eli.
14 Eli u wisa u nɛɛ, wunɛ wɔllu
ka tem Yinniwa na sannammɛ domi
Isireliba ba wunɛn woodaba deri, ma
ba wunɛn yãku yenu kɔsuka. Mɛya ba
maa wunɛn sɔmɔbu go ka takobi. Nɛ
turowa na tie. Yera ba maa man kasu
bu hunde wuna.
15 Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u
nɛɛ, a gɔsiro a gbaburun swaa mwa
kpa a da Damasiɔ. À n tura mi, a
Hasaɛli bandun gum tãreo u ko Sirin
sunɔ.

16 Kpa a maa Yehu Nimusin bii bandun gum tãre u ko Isireliban sunɔ.
Kpa a Abɛli Mɛholagii wi ba mɔ̀ Safatin
bii Elisee gum tãre u ko Gusunɔn sɔmɔ
wunɛn kɔsire.
17 Kon de Hasaɛli u tɔn be go ka
takobi. Ben wi u kisira win nɔman
di, Yehuwa u koo yɛ̃ro go. Wi u maa
kisira Yehun nɔman di, kpa Gusunɔn
sɔmɔ Elisee u nùn go.
18 Adama kon tɔmbu nɔrɔbun suba
nɔɔba yiru (7.000) deri Isireliba sɔɔ, be
ba kun yiirare bũu wi ba mɔ̀ Baalin
nuurɔ bu nùn sã.

Yinni Gusunɔ u Elisee soka

19 Yen biru Eli u seewa u doona min
di. Ma u da u Elisee Safatin bii deema
u kɔrɔ mɔ̀ win gberɔ. N deema naa
wuku yɛnda nnɛwa u mɔ. Win tii u
ka yen yiru sɔmburu mɔ̀. Ma Eli u
nùn susi mi u sɔmburu mɔ̀, u win
kumbooro pota u nùn kare u ka nùn
sɔ̃ɔsi ma wiya u koo ko win kɔsire.
20 Yera Elisee u win nɛɛ yi deri u Eli
duka swĩi biruɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
de n da n nɛn tundo ka nɛn mɛro nɔɔ
kana kpa n wurama n nun swĩi.
Eli u nùn wisa u nɛɛ, a doo, adama a
n yaaye ye na nun kua.
21 Ye Elisee u gɔsirama Elin min di,
yera u na u win nɛɛ yin yiru sua u go
u ka yãkuru kua. Ma u yin sugun dãa
sua u ka yen yaa yikua, u tɔmbu wɛ̃ ba
tema. Yen biru u seewa u da u Eli swĩi
u kua win bɔ̃ɔ.

Akabu u ka Sirigibu tabu kua

20

1 Bɛni Hadadi Sirin sina boko u
win tabu kowobu kpuro mɛnna, ka
dumi ka tabu kɛkɛ be dumi gawe. Ma
sinambu tɛna ka yiru ba nùn somiru
na. Ma u da u Samari wɔri ba ye tarusi.
2 Yera u Akabu Isireliban sina boko
sɔmɔbu gɔria u nɛɛ,
3 bu nùn sɔ̃ ma win wura ka win
sii gee si u mɔ kpuro ya kua wi Bɛni
Hadadigia. Mɛya maa win kurɔbu ka
win bii be ba buram bo, ba kua wi
Bɛni Hadadigibu.
4 Ma Isireliban sina boko u nɛɛ, i doo
i bɛɛn yinni sɔ̃ ma na wura na n sãa
wigii ka nɛn ye na mɔ kpuro nge mɛ
win tii u gerua.
5 Yeniban biruwa sɔmɔ be, ba
wurama Akabun mi, ba nɛɛ, wee Bɛni
Hadadi u raa nun gɔriama a nùn sii
geesu ka wura ka wunɛn kurɔbu ka
bibu wɛ̃ɛma.
6 Yen sɔ̃, sia amadaare u koo win sɔm
kowobu gɔrima bu wunɛn diru bũuri
ka wunɛn bwãabuginu, kpa bu mɛɛri
ye ya sãa gãa bakanu wunɛn nɔni sɔɔ
bu sua.
7 Ye Akabu Isireliban sina boko u
ye kpuro nua, yera u Isireliban guro
gurobu mɛnna u nɛɛ, i ṅ wa ma durɔ
wi, u bɛsɛn kɔ̃sa kasuwa. Domi u raa
gɔrima n nùn nɛn kurɔbu ka bibu ka
sii geesu ka wura wɛ̃ɛma. Ma na ṅ yen
gaa yinɛ.
8 Ma Isireliban guro guro be, ba nɛɛ,
a ku nùn swaa daki. A ku ra wura.
9 Yera Akabu u Bɛni Hadadin gɔro
be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo i bɛɛn yinni sina
boko sɔ̃ i nɛɛ, ye u gbia u bikia, kon ye
ko. Adama ye u geruma mini tɛ̃, na ṅ
ye mɔ̀.
Ma gɔro be, ba seewa ba wura ba
Bɛni Hadadi ye kpuro sɔ̃ɔwa.
10 Ye Bɛni Hadadi u nua mɛsum yera
u Akabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bũnu nu
man kua nge mɛ nu kĩ, nà kun Samari
kɔsuke sere yen tua kun tura yu nɛn
tɔmbu kpuron nɔm wɔɔnu yibu.
11 Ma Isireliban sina boko, u wisa u
nɛɛ, wi u tabu yãnu sebua, u ṅ kpɛ̃ u tii
siara nge wi u tabu yãnu pota u yi.
12 N deema Bɛni Hadadi u tam
nɔrumɔwa ka sinambu gabu sannu
kuu bekurugirɔ, sanam mɛ u Akabun
gari yi nua. Yera u win tabu kowobu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu doo bu sɔɔru ko ben
sansaniɔ kpa bu wuu ge tarusi. Ma ba
da ba gu tarusi.

Akabu u tabu di

13 Yera Gusunɔn sɔmɔ goo u na
Akabun mi, u nɛɛ, amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, a tɔn dabi te
wa? U koo nun tu nɔmu sɔndia kpa a
gia ma wiya u sãa kpuron Yinni.
14 Akabu u nɛɛ, weren min diya ya
koo ka koora mɛ.
Ma sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ,
amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U

nɛɛ, ya koo koorawa saa tabu kowo be bera ka beran wirugiba gəsan min di.

Ma Akabu u maa bikia u nɛɛ, tabu sunɔ wara u koo wooda wɛ̃ su ka bu wəri.

Səmə wi, u nùn wisa u nɛɛ, wuna kaa ko taa bin sunɔ.

15 Yera Akabu u bera ka beran tabu kowo be mɛnna. Ma ba kua goobu ka tɛna ka yiru (232). Yen biru u Isireliban tabu kowobu mɛnna, ma be, ba maa kua nərəbun suba nəəba yiru (7.000).

16 Ma u Sirigii be wərim da sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwaru gian di. Saa ye səə, Bɛni Hadadi u sɔ̃ u tam nərumə wi ka sinambu tɛna ka yiru be ba nùn somiru na.

17 Isireliban bera ka beran tabu kowo be, ba gbia ba tabu yara. Yera Bɛni Hadadi u bikia u nɛɛ, berà mini. Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, Samarin diya ba yarima.

18 Ma u nɛɛ, ba yarima bu ka tabu ko? Aa, ba yarimawa bwɛ̃ɛ dora səə? Ka mɛ, i bu mwɛɛrima wasiru.

19 Yera Isireliban tabu kowo be ba tie, ba bera ka beran tabu kowo be swĩi.

20 Ma ben baawure u win wɛrə naa swĩi u go. Sirigii be ba tie, ba duki yakura ba doona. Adama Isireli be, ba bu naa swĩi. Bɛni Hadadi u duka yakura ka win duma, ka sere maa maasəbu gabu.

21 Nge mɛya Isireliban sina boko u ka Bɛni Hadadin tabu kowobu kamia mam mam. U ben dumi go. Ma u ben tabu kɛkɛba mwɛɛra.

22 Yera Gusunən səmə wi, u maa da Akabun mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo kpa a n wərugəru mə kpa a bwisiku mɛ kaa ko. Domi wɔ̃ɔ kpəə Sirin sina boko wi, u koo maa gəsirama u nun wəri.

Sirigibu ba kpam Isireliba wəri

23 Sirin sina bokon tabu kowobu ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Isireliban bũnu nu sãawa guunuginu. Yen sɔ̃na ba sun kamia. N n mɛn na, su bu wəri wəwa səə kpa bu wa ma sa bu dam kere.

24 Yen sɔ̃, a sinam be kpuro yaro bɛsɛn wuurun di kpa a tabu sinambu kəsire ko mi.

25 Yen biru kpa a maa tabu kowo kpaobu gəsi ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe kpa ye kpuro ya n geeru nɛ nge mɛ a raa mə yellun taa bi səə. Kpa su da su bu wəri wəwa mi. Miya sa ko bu kamia.

Yera u ben gari yi wura u kua mɛ.

26 Yen wɔ̃ɔ kpəə Bɛni Hadadi u win tabu kowo be mɛnna u gara, ma ba da Afɛkiə bu ka Isireliba wəri.

27 Isireliban tii, ba ben tabu kowobu mɛnna ba gara. Ma ba dĩanu sua, ba da bu ka Sirigii be wəri. Yera ba ben sansani gira Sirigibun sansanin deedeerə. Ma ba sãa nge boo gɔ̃ɔ piiminu yiru Sirigibun wuswaaə. Domi Sirigii be, ba dabiwa sere ba bera mi yiba.

28 Yera Gusunən səmə wi, u maa na Isireliban sina bokon mi u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerumə. U nɛɛ, yèn sɔ̃ Sirigibu ba nɛɛ, u sãawa guunun yinni, yen sɔ̃na u koo be tabu kowo dabi te bɛɛ nəmu bɛria kpa i gia ma wiya u sãa kpuron Yinni.

29 Ma Sirigii be, ka Isireliba ba kua sɔ̃ɔ nəəba tia ba mɛɛrinɛ. Yen nəəba yirusera ba tabu wərina. Ma Isireliba ba Sirigibun tabu kowobun nərəbun suba wunəbu (100.000) go sɔ̃ɔ teeru.

30 Be ba tie, ba sãawa təmbu nərəbun suba tɛna ita sari (27.000). Ma ba duki yakikira, ba da ba wãa Afɛkiə. Yera gbãrara bu sɛ̃re ta go.

Akabu u Bɛni Hadadi deri u ń go

Saa ye səəra Bɛni Hadadi u da u kukua Afɛki yen diru garun gidambisan wəllə.

31 Ma win bwãaba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee, sa nua ma Isireliban sinamba ra n təmbun wənwəndu mə. Yen sɔ̃, su saakiba dewe kpa su wɛ̃ɛ sɛ̃ka wirə nuku sankiranun sɔ̃, kpa su da Isireliban sina bokon mi, sərəkudo u koo sun wənwəndu kua, kpa u de sa n wãa.

32 Ma ba saaki be deewa pəraə, yen biru ba wɛ̃ɛ sɛ̃ka wirə, ba da ba Isireliban sina boko deema ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wunɛn bɔ̃ɔ Bɛni Hadadiwa u sun gərima u nɛɛ, a win wãaru dweo u ka wa u n wãa.

Yera Akabu u bu wisa u nɛɛ, wi, nɛn kĩnasi, u wãa wãaru sɔɔ?
33 Ye tɔn be, ba nua u wisa n do, yera ba gerua fuuku fuuku ba nɛɛ, oo, wunɛn kĩnasi u wãa.
Ma Akabu u nɛɛ, i doo i ka nùn na.
Yera Bɛni Hadadi u na wi, Akabun mi. Ma Akabu u nùn yɔɔsia win tabu kɛkɛ wɔllɔ.
34 Saa yera Bɛni Hadadi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon nun wuu si nɛn tundo u raa wunɛn tundo mwaari mi wesia. Kpa a kia dɔra yenu ko Damasiɔ nge mɛ nɛn tundo u kua Samariɔ.
Ma Akabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ maa kon nun deri a n wãa, kpa su arukawani bɔke nɛ ka wunɛ.
Ma ba arukawani ye bɔkua. Yen biru u dera Bɛni Hadadi u doona.

Gusunɔ u Akabu taarɛ wɛ̃

35 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ aluwaasi goo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u win turo kanɔ u nùn so. Adama win turo wi, u yina u nùn so.
36 Yera sɔmɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n man doonari tɛ̃, gbee sunɔ ga koo nun sɛ̃re gu go. Domi a ǹ Yinni Gusunɔn gari mɛm nɔɔwɛ.
Sanam mɛ u sɔmɔ wi doonari, yera gbee sunɔ ga nùn sɛ̃re ga go.
37 Yera sɔmɔ wi, u ka maa goo yinna, ma u nɛɛ, a man soowo, a suuru ko.
Ma durɔ wi, u nùn so u mɛɛra kua.
38 Ma sɔmɔ wi, u tii kɔsa u sɛ̃katia sɛ̃ka win nɔniɔ, u da u sina swaa baarɔ mi sina boko Akabu u koo ka doona.
39 Sanam mɛ sina boko u sarɔ win bɔkuɔ, yera u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wee na raa wãa tabu sĩa sɔɔ, ma subaru sɔɔ goo u yara u ka man tabu durɔ goo naawa n nùn kɔ̃su. U nɛɛ, nà n dera durɔ wi, u doona, nɛna kon ko win kɔsire, ǹ kun mɛ, kon sii geesun gobi nɔrɔbun suba ita (3.000) kɔsia.
40 Sanam mɛ na wãa na sirenɛ, yera durɔ wi, u man kisirari u doona.
Ma Isireliban sina boko u nɛɛ, mɛsuma ba koo nun kua. Domi wunɛn tiiwa a gerua.
41 Saa yera sɔmɔ wi, u win sɛ̃katia ye u ka nɔni bɔkua mi kusia, ma Isireliban sina boko u nùn tuba u wa ma Gusunɔn sɔmɔbun turowa.
42 Yera u maa sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, yèn sɔ̃ a dera durɔ wi u nun nɔmu bɛria mi, u doona, wi u nɛɛ, a kam koosia, tɛ̃, wuna kaa gbi win ayerɔ, kpa wunɛn tɔmbu bu maa gbi win tɔmbun ayerɔ.
43 Yera Isireliban sina boko Akabu u gɔsira win yɛnuɔ ka nuku sankiranu ka mɔru.

Akabu u dera ba Nabɔti go

21

1 Yeniban biru ye ya koora wee. Durɔ goo u wãa Yisirɛɛliɔ, win yĩsira Nabɔti. U resɛm gbaaru mɔ, Akabu Samarin sunɔn sina kpaarun bɔkuɔ.
2 Sɔ̃ɔ teeru Akabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man wunɛn resɛm gbaa te derio tu ko nɛn saadiɛ̃. Domi ta wãa nɛn sina kpaarun bɔkuɔ. Kpa n nun resɛm gbaaru garu kɔsire kua tèn resɛm ya yeni gea kere. N n maa gobin na a kĩ, kon nun yi wɛ̃ nge mɛ gbaa ten geera nɛ.
3 Adama Nabɔti u nɛɛ, Gusunɔ u man bere n ka nɛn tubi sua n nun wɛ̃, ye nɛn baababa ba man deria.
4 Ma Akabu u gɔsira yɛnuɔ ka nuku sankiranu u mɔrua Nabɔti Yisirɛɛligiin gari yin sɔ̃. U da u kpuna u kɔ̃rua, u yina u di.
5 Yera win kurɔ Yesabɛli u na win mi, u nùn bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na wunɛn nukura ka sankire sere a kpana a di.
6 U nun wisa u nɛɛ, Nabɔtiwa na sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u man win resɛm gbaaru derio. Kpa n nùn ten gobi kɔsia, ǹ kun mɛ, n nùn garu kɔsire kua. Adama u nɛɛ, u ǹ man tu wɛ̃ɛmɔ.
7 Yera Yesabɛli wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ wuna a sãa Isireliban sunɔ? A seewo a di ka nuku dobu. Nɛ, kon nun Nabɔtin gbaa te wɛ̃.
8 Yera u guro gurobu ka siri kowobu be ba wãa wuu teu ka Nabɔti tirenu yorua ka Akabun yĩsiru u Akabun yĩreru doke tire ni sɔɔ.
9 Ye u yorua wee. U nɛɛ, i kparo i baawure sɔ̃ u nɔɔ bɔke kpa i de tɔmbu bu mɛnna kpa i Nabɔti gbiisia ben wuswaaɔ.
10 Kpa i tɔn kɔ̃sobu yiru gabu wuna bu na win wuswaaɔ bu nùn taarɛ wɛ̃ ba n mɔ̀, wiya u Gusunɔ ka sina boko

bɔ̃rusi. Yen biru i nùn yaro i ka da wuun biruɔ i kpenu kasuku i go.

11 Ma Nabɔtin wuun guro guro be, ka ben siri kowo be, ba kua nge mɛ Yesabɛli u bu sɔ̃ɔwa tire ni sɔɔ.

12 Ba nɔɔ bɔku te kua wuu giru ba maa Nabɔti gbiisia tɔmbun wuswaaɔ.

13 Ma tɔn kɔ̃sobu yiru ye, ba na ba sina win wuswaaɔ. Ba tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Nabɔti u Gusunɔ ka sina boko bɔ̃rusi.

Ma ba nùn gawa ba ka yara wuun biruɔ ba kpenu kasuka ba go.

14 Ma wuun wirugii be, ba Yesabɛli sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, ba Nabɔti kpee ni kasuka ba go.

15 Saa ye Yesabɛli u nua ma ba Nabɔti go, yera u da u Akabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a resɛm gbaa te sua te Nabɔti Yisirɛɛligii u raa yina u nun dɔre mi, domi u gu.

16 Ye Akabu u nua mɛ, yera u da u gbaa te sua.

Yinni Gusunɔ

u Akabu ka Yesabɛli taarɛ wɛ̃

17 Saa yera Yinni Gusunɔ u Eli Tisibigii sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

18 a seewo a da a ka Akabu Isireliban sina boko yinna wi u wãa Samariɔ. Wi wee, u wãa Nabɔtin resɛm gbaarɔ u ka tu sua.

19 A nùn sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Ye u tɔnu go u kpa, yera u koo maa yɛ̃ron tubi sua? Tɛ̃ mi bɔ̃nu nu Nabɔtin yɛm dabura, miya nu koo maa win tiigim dabiri.

20-21 Yera Eli u da Akabun mi. Ye u tura mi, yera Akabu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yibɛrɛ, a den man wa?

Eli u nùn wisa u nɛɛ, na nun wa. Wee, Yinni Gusunɔ u koo nun kɔ̃sa surema kpa u wunɛn tɔmbu kpuro go ka wunɛn yobɔ yèn sɔ̃ a tii yɔ̃su a kɔ̃sa kua win wuswaaɔ.

22 U koo de wunɛn yɛnu gu ko nge Yeroboamu Nɛbatin biiguu, ɲ ku mɛ, nge Basa Akiyan biiguu. Domi a win mɔru seeya, ma a Isireliba doke toraru sɔɔ.

23 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua Yesabɛlin sɔ̃. U nɛɛ, bɔ̃na nu koo win goru tem Yisirɛɛlin gbãrarun bɔkuɔ.

24 Mɛya maa Akabugibu sɔɔ, wi u gu yɛnuɔ, bɔ̃na nu koo yɛ̃ron goru tem. Wi u maa gu yakasɔ, gunɔsa su koo yɛ̃ron goru di.

25 Domi goo sari wi u tii yɔ̃su kɔ̃sa sɔɔ nge Akabu, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. N deema win kurɔ Yesabɛliwa u ra n nùn dam kɛ̃mɔ u ka ye ko.

26 U kɔ̃sa kua ye ya ɲ ka nɔɔ gerurɔ. Domi u da u bũnu sãamɔ nge Amɔreba be Gusunɔ u gira. Ma u ben tem Isireliba wɛ̃.

Akabu u win durum

tuuba kua

27 Ye Akabu u Elin gari yi nua mɛ, yera u tii kawa u win yabe ni u sebua nɛnua u gɛ̃ɛka ma u saaki sua u tii tɛ̃kusi, u nɔɔ bɔkua. Saaki yera, u ra ka bɔsu ka nuku sankiranu. Yera u ra mam ka kpunɛ.

28 Ma Yinni Gusunɔ u maa Eli Tisibigii wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

29 a wa nge mɛ Akabu u tii kawa nɛn wuswaaɔ? Yen sɔ̃, na ɲ maa derimɔ kɔ̃sa ye, yu koora win waati sɔɔ. Win biin waati sɔɔra kon de yu koora.

22

Akabu u kĩ

u wuu ge ba mɔ̀ Ramɔti wɔra

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:1-3)

1 Isireliba ka Sirigibu ba kua wɔ̃ɔ yiru ben goo kun goo tabu wɔri.

2 Wɔ̃ɔ itase sɔɔ, ye Yosafati Yudaban sina boko u na Isireliban sina bokon mi,

3 yera Isireliban sina boko u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i yɛ̃ ma Ramɔti ye ya wãa Galadin temɔ ya sãawa bɛsɛgia? Mban sɔ̃na sa ɲ ko ye mwa Sirin sunɔn nɔman di.

4 Ma u Yosafati bikia u nɛɛ, kaa ka man taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ?

Yosafati u nùn wisa u nɛɛ, à n sɔɔru kpa na kpawa mi. Wunɛn tɔmbu bà n seewa, nɛgiba maa seewawa mi. Mɛya maa nɛn maasɔbu.

Sɔmɔ weesugibu ba nɛɛ,

Akabu koo tabu di
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:4-11)

5 Ma Yosafati u maa nɛɛ, na nun kanamə, a gina Yinni Gusunə bikio a nə mɛ u koo nun sõ.
6 Saa yera Isireliban sina boko u səməbu mɛnna nge tənu nɛɛrun (400) saka. Ma u bu bikia u nɛɛ, n doo Ramətiə Galadin temə n ka Sirigibu tabu ko? Nge n ku da.
Yera səmə be, ba nùn wisa ba nɛɛ, a doo. Yinni Gusunə u koo nun ye nəmu bɛria.
7 Adama Yosafati u bikia u nɛɛ, Yinni Gusunən səmə goo sari mini wìn min di sa ko kpĩ su Yinni Gusunən gere nə?
8 Isireliban sina boko u nɛɛ, Gusunən səmə turowa u wãa mini, wìn min di sa ko kpĩ su Yinni Gusunən gere nə. Adama na nùn tusa. Domi u ku ra man gãa geenu sõ. Səmə win yĩsira Misee Yimilan bii.
Ma Yosafati u nùn sõəwa u nɛɛ, sina boko, a ku gere mɛ.
9 Yera Isireliban sina boko wi, u win səm kowo gəra u nɛɛ, u doo u Misee Yimilan bii wi sokuma fuuku.
10 Ma Isireliban sina boko wi, ka Yosafati Yudaban sina boko ba ben sina yãnu doke, ben baawure u sõ win sina kitarə, Samarin gbãra kənnəwə. Ma səmə be, ba wãa ben wuswaaə ba gari mò.
11 Yera Sedesiasi Kenaanan bii u sisun kəbunu seka. Ma u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u gerua, kəbi yini, yi sãawa yĩreru te ta wunɛn dam sõəsimə mɛ kaa ka Sirigibu go.
12 Nge mɛya səmə be kpuro, ba gerumə ba mò, a doo Ramətiə Galadin temə. Kaa nasara wa. Yinni Gusunə u koo nun tən be nəma bɛria.

Misee u Akabu sõəwa
ma u ṅ nasara wasi
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:12-27)

13 Səmə wi ba gəra u bu Misee sokua u nùn sõəwa u nɛɛ, wee səmə be ba wãa mi kpuro, ba sina boko gari gea gerua. Yen sõ, a de wunɛ ka ben gari yi ko tia.
14 Ma Misee u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunən wãaru, ye wi, Yinni Gusunə u man sõəwa, yera kon gere.
15 Ye Misee u tura sina bokon wuswaaə, sina boko u nùn bikia u nɛɛ, sa ko kpĩ su tabu da Raməti Galadin temə? Nge su ku da.
Ma u nɛɛ, i doo mɛ, i ko i nasara wa. Yinni Gusunə u koo nun bu nəmu bɛria.
16 Adama sina boko u nùn wisa u nɛɛ, nən nyewa kon nun bõrusia a sere man gem sõ mɛ Yinni Gusunə u nun sõəwa a gere.
17 Misee u nùn wisa u nɛɛ,
na Isireliba wa ba yarinɛ guunu wəllə
ba sãa nge yãa ni nu kun kparo mə.
Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, tən beni ba ṅ kparo mə.
Ben baawure u gəsiro u wura yɛnuə ka alafia.
18 Yera Isireliban sina boko u Yosafati sõəwa u nɛɛ, na ṅ daa nun sõəwa ma u ku ra man gãa geenu sõ, sere gãa kõsunu?
19 Yera Misee u Akabu sõəwa u nɛɛ, a Yinni Gusunən gari swaa dakio, na nùn wa u sõ win sina kitaru wəllə. Ma win tabu kowobu ba yõ win nəm geu ka win nəm dwarə.
20 Ma u nɛɛ, wara u koo Akabu nəni wõke u ka taa bi da Ramətiə Galadin temə, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianə mò. Wini ù n gerua mɛni, wi, u gere mɛ.
21 Yera hunde gaa ya yarima ya yõra Yinni Gusunən wuswaaə ya nɛɛ, kon Akabu wi nəni wõke. Yinni Gusunə u ye bikia u nɛɛ, amənа kaa koosina.
22 Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du səmə be səə, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nəni wõke. Ma Yinni Gusunə u ye wisa u nɛɛ, ya wã, swaa gea. Kaa maa kpĩ a nùn nəni wõke. N n mɛn na, a yario a da a ko mɛ.
23 Wee tẽ, Yinni Gusunə u dera hunde ye, ya dua səmə be səə, bu ka nun weesu kua. Yen sõ, a n yẽ ma kõsa Yinni Gusunə u koo de yu nun deema.
24 Yera Sedesiasi Kenaanan bii u susi Miseen bəkuə u nùn baara so. Ma u nɛɛ, domma Yinni Gusunən hunde u yara nɛn min di u ka sere nun gari kua.
25 Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa gia dəma te kaa duku dukubu ko, a n kuku yeru kasu dirə.

26 Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i
Misee mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun
wirugii ka maa Yoasi, sina bokon biin
mi.
27 Kpa i bu sɔ̃ i nɛɛ, amɛniwa nɛ sina
boko na gerua. Na nɛɛ, bu durɔ wi
mɔɔ bu doke pirisɔmwɔ kpa ba n nùn
dĩanu ka nim wɛ̃ɛmɔ saka sɔɔ sere n ka
wurama tabu gberun di ka alafia.
28 Misee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n
wurama ka alafia, n ǹ Yinni Gusunɔ u
ka man gari kua. Bɛɛ be i wãa mini,
bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 18:28-34)

29 Yeniban biru, Isireliban sina
boko ka Yosafati, Yudaban sina boko
ba seewa ba taa bi da Ramɔtiɔ Galadin
temɔ.
30 Yera Isireliban sina boko u
Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kon nɛn yãnu
kɔsi kpa n ganu doke nì sɔɔ ba ǹ man
tubu. Adama wunɛ, a n wunɛn sina
yãnu doke.
Mɛsuma Isireliban sina boko u kua
bu ku ka nùn tubu taa bi sɔɔ.
31 N deema tabu kɛkɛ tɛna ka yiruwa
Sirin sina boko u mɔ ye dumi gawe.
Ma u yen wirugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ku
raa goo go ma n kun mɔ Isireliban sina
boko tɔna.
32 Saa ye Sirin tabu wirugii be, ba
Yosafati wɛndɛ kua, yera ba nɛɛ, Isire-
liban sina bokowa mi kam kam. Ma ba
sĩirema win mi, bu nùn wɔri. Adama u
nɔɔgiru sua u faaba kana.
33 Ye Sirin tabu kowo be, ba deema
n ǹ Isireliban sina boko mi, yera ba
nùn deri ba doona.
34 Saa ye sɔɔra durɔ goo u sɛ̃u tooma
Isireliban mi gia u ǹ goo yĩisi. Adama
ga na ga Akabu wɔri deedeeru mi wi
tarakpe ga yɔ̃ra. Yera u win tabu kɛkɛ
swaa sɔ̃ɔsio sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kɛkɛ sĩiyɔ
biruɔ kpa a man yara tabu sĩan di,
domi ba man mɛɛra kuawa mi.
35 Yen dɔma te, taa bi, bu swĩa gem
gem. Ma ba sina boko nɛnusi u ka
yɔ̃ win tabu kɛkɛ sɔɔ u wuswaa tĩi
Sirigibun tabu sansanin bera gia. Ma
win yɛm mu wĩa kɛkɛ ye sɔɔ. Yen yoka
ma u gu.
36 Ye sɔ̃ɔ u duɔ, yera goo u gbãra
Isireliban sansaniɔ u nɛɛ, baawure u
wuro win yɛnuɔ.
37 Nge mɛya sina boko Akabu u ka
gu. Ma ba ka win goru na Samariɔ ba
sikua.
38 Ye ba win tabu kɛkɛ ye woburumɔ
Samarin yɛruɔ, yera bɔ̃nu na, nu win
yɛm dabura. Ma kurɔ tanɔba na ba
wobura mi, nge mɛ Yinni Gusunɔ u
raa gerua.
39 Ye Akabu u kuan sukum ka dii
te u bana ka suunu donnu, ka wuu si
u bana kpuron gari yi wãa Isireliban
sinambun faagin tireru sɔɔ.
40 Ba Akabu sikua win baababan
sikaɔ. Ma win bii Akasia u bandu di.

Yosafati u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 20:31-21:1)

41 Akabu Isireliban sina bokon
bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra Yosafati u
bandu di Yudaɔ.
42 Yosafati wi, u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna ka
nɔɔbu sanam mɛ u ban te di. Ma
u kua wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Asuba
Silikin bii.
43 U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re.
Win tundo Asan yira u swĩi mam
mam.
44 Adama u ǹ gungunu mi ba ra
bũu yãkuru ko kɔsuke. U dera tɔmba
ben yãkunu mɔ̀ mi, ma ba turare dɔ̃ɔ
dokemɔ.
45 Mɛya maa bɔri yɛnda wãa wi ka
Isireliban sina bokon suunu sɔɔ.
46 Ye Yosafati u kuan sukum ka
wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi tabu sɔɔ, ye kpuron
gari yi yorua Yudaban sinambun
faagin tireru sɔɔ,
47 ka nge mɛ u kurɔ tanɔ be ba tie saa
win tundo Asan waatin di gira, be ba
gɔsa ba n ka sakararu mɔ̀ ben sãarun
swaa sɔɔ.
48 Saa ye sɔɔ, Edɔmuba ba ǹ sunɔ mɔ.
Adama Yudaban sina boko u goo yi
mi, u n ka sãa ben wirugii.
49 Yosafati u goo nimkusu dãka si ba
ko n da ka wura kaso de Ofiriɔ. Adama
su ku ra turi mi, su ra kɔsirewa swaaɔ,
wuu ge ba mɔ̀ Ɛsioni Gebɛɛɔ.
50 Yera Akasia Akabun bii u Yosafati
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kĩ wunɛn sɔm kowobu

ka nɛgibu ba n da de sannu? Ma
Yosafati u yina.
51 Yen biruwa Yosafati u kpuna u gu.
Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ
Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yoramu u
bandu kɔsire kua.

Akasia u kua Isireliban sina boko

52 Akasia, Akabun bii u bandu
di Isireliba sɔɔ Samariɔ, Yosafati
Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ
wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ. Ma
Akasia wi, u kua wɔ̃ɔ yiru bandu sɔɔ.
53 Win ban te sɔɔ, kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Win tundo ka win
mɛron yira u swĩi, ka sere maa Yer-
oboamu Nɛbatin biigia, wi u Isireliba
doke toraru sɔɔ.
54 Bũu wi ba mɔ̀ Baali wiya u ra yiire
u n sãamɔ. Ma u Yinni Gusunɔn mɔru
seeya nge mɛ win tundo u raa kua.

SINAMBUN TIRERU YIRUSE

Sinambun Tireru Yiruse te, Isireliban ban te ta bɔnu kua yirun gariya ta mɔ̀. Waati ye sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ Eliseewa u Isireliban sinambu kirɔ kua ben mɛm nɔɔ sarirun sɔ̃.

Ta sun sɔ̃ɔmɔ nge mɛ yibɛrɛba ba na Asirin di ba Isireliba gura ba ka da ben temɔ. Ma ben banda nɔru kua, ma n tie Yudabagiru. Adama wɔ̃ɔ wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbun biru, Babilonin sina boko u na u Yudaba wɔri. Ma u Gusunɔn sãa yerun yãnu gura kpuro ma u Yudaban sinambu gabu ka maa Yudaba gabu mwɛɛra u ka da win temɔ Babiloniɔ. Saa yera Yudaban tiin banda nɔru kua.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban bandu ka Yudabagirun gari, wiru 1n di sere wiru 17.
2. Yudaban ban dãakiru, wiru 18n di sere wiru 24.
3. Yerusalɛmun kpeeru, wiru 25.

Gusunɔn sɔmɔ Eli ka Akasia

1 Akabun gɔɔn biru Mɔabuba ba maa ka tii yinam seewa.

2 N deema Akasia u wɔruma saa win gidambisan fɛnɛntin di. Ma u tii mɛɛra kua gem gem. Yera u win bwãabu gɔra u nɛɛ, i doo i man bikiaru kua Filisitiban bũu wi ba mɔ̀ Baali Sebubun mi Ekoroniɔ. Kpa u man sɔ̃ nà n kon se nɛn mɛɛra yen bosun di.

3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔn gɔrado u Eli Tisibigii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a ka Isireliban sina bokon sɔmɔ be yinna kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, n ṅ Gusunɔ sariwa Isireliɔ, i ka bikiaru dɔɔ bũu wi ba mɔ̀ Baali Sebubun mi Ekoroniɔ?

4 Yen sɔ̃ tɛ̃, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ u nɛɛ, kpin yee tè sɔɔ Akasia u kpĩ mi, u ṅ maa seemɔ. U koo gbiwa ka gem.

Ma Eli u seewa u da u kua nge mɛ gɔrado wi, u gerua.

5 Saa yera sɔmɔ be, ba wurama Akasian mi. Yera u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i wurama fuuku mɛ.

6 Ba nùn wisa ba nɛɛ, goowa u sun sennɔ na, ma u sun sɔ̃ɔwa u nɛɛ, su gɔsiro wunɛn mi, kpa su nun sɔ̃ su nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, n ṅ Gusunɔ sariwa Isireliɔ wunɛ sina boko a ka bikiaru dɔɔ Baali Sebubun mi Ekoroniɔ? Yen sɔ̃ tɛ̃, kpin yee tèn mi a kpĩ mi, a ṅ kaa maa se, kaa gbiwa.

7 Akasia u kpam bu bikia u nɛɛ, durɔ wi i ka yinna mi, amɔna u sãa.

8 Ba nùn wisa ba nɛɛ, durɔ wi, yaa sansun yabera u sebua. Ma u gɔnan kpaka sɛ̃ke pɔraɔ.

Yera Akasia u nɛɛ, Eliwa, Tisibigii.

Akasia u kĩ u Eli mwa

9 Ma Akasia u tɔmbu weeraakuru gɔra ka ben wirugii u nɛɛ, bu doo guuru wɔllu mi Eli u sɔ̃, bu nùn mwaama. Ye ba tura mi, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wunɛ! Sina boko u nɛɛ, a sarama.

10 Eli u wirugii wi wisa u nɛɛ, nà n sãan na Gusunɔn sɔmɔ, dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di u wunɛ ka wunɛn tɔmbu weeraakuu te wɔri.

Yera dɔ̃ɔ u sarama u bu wɔri.

11 Akasia u maa kpam wirugii goo gɔra ka tɔnu weeraakuru. Ye u tura Elin mi, yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wunɛ, sina boko u nɛɛ, a sarama fuuku.

12 Ma Eli u nùn wisa u nɛɛ, nà n sãan na Gusunɔn sɔmɔ, dɔ̃ɔ u sarama u nun wɔri wunɛ ka wunɛn tɔmbu.

Ma dɔ̃ɔ u sarama u durɔ wi ka win tɔn be kpuro wɔri u go.

13 Yera Akasia u kpam wirugii goo gɔra nɔn itase ka tɔmbu weeraakuru. Ye wirugii wi, u tura mi, yera u yɔɔwa sere mi Eli u sɔ̃, ma u yiira win wuswaaɔ u nùn kana u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wunɛ, na nun kanamɔ, a nɛ ka tɔmbu weeraakuu ten wãaru mɛɛrio.

14 Domi a dera dɔ̃ɔ u wirugibu yiru ye wɔri, ka ben baawuren tɔmbu weeraakuukuubu. Adama nɛ, na nun kanamɔ, a nɛn wãaru mɛɛrio.

15 Saa yera Yinni Gusunɔn gɔrado u Eli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ka durɔ wi doo, a ku bɛrum ko.

Ma u sara ba da sina bokon mi.

16 U sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ sariwa Isireliɔ wìn mi kaa bikiaru ko, a ka bikiaru dɔɔ Filisitiban bũu wi ba mɔ̀ Baali Sebubun mi, Ekoroniɔ? Yen

sɔ̃, kpin yee tè sɔɔ a kpĩ mi, a ɲ̀ maa seemɔ, kaa gbiwa.

17 Yeniban biru Akasia u kpuna u gu nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa gerua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di. Ma Yoramu u bandu di. Domi Akasia u ɲ̀ bii mara. Ma win wɔnɔ Yoramu u bandu di. N deema Yudaban sina boko Yoramu, Yosafatin biin bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔra mi.

18 Ye Akasia u kuan sukum ye kpuro ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

Eli u suara wɔllɔ

2

1 Ye saa ya tura Yinni Gusunɔ u ka Eli sua wɔllɔ ka woo guna, yera wi ka Elisee ba seewa ba yara Giligalin di.

2 Swaa sɔɔ, yera Eli u Elisee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɔ̃ro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ sere Betɛliɔ.

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru na ɲ̀ nun derimɔ.

Ma ba da Betɛliɔ sannu.

3 Yera Gusunɔn sɔmɔn bwãabu gabu, ba yarima ba Elisee sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃ ma gisɔra ba koo nun wunɛn yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ̃. I bɛɛn nɔsu mario.

4 Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u kpam Elisee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɔ̃ro mini. Domi ba man gɔriɔ Yerikoɔ.

Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru na ɲ̀ nun derimɔ.

Ma ba da Yeriko mi sannu.

5 Ma Gusunɔn sɔmɔn bwãa be ba wãa Yerikoɔ, ba Elisee sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃ ma gisɔra ba koo nun wunɛn yinni suari?

Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, na yɛ̃. I bɛɛn nɔsu mario.

6 Ye ba maa swaa wɔri ba doonɔ, yera Eli u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yɔ̃ro mini, domi Yinni Gusunɔ u man gɔriɔ Yuudɛniɔ.

Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru, na ɲ̀ nun derimɔ.

Ma ba swaa wɔri ba n doonɔ.

7 Gusunɔn sɔmɔn bwãa ben tɔnu weeraakuru ba na ba yɔ̃ra Yuudɛnin daarun deedeeru, ba dɛsire fiiko. Ma Eli ka Elisee ba da ba yɔ̃ra daa ten goorɔ.

8 Yera Eli u win kumbooro pota u gu kurua u ka daa ten nim so. Ma nim mɛ, mu burana mu kua tem dira. Ma be yiru ye, ba tɔbura ba doona.

9 Saa ye ba sara ba kpa, Eli u Elisee sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mba a kĩ n nun kua bu sere man nun suari.

Elisee u nɛɛ, ye na nun kanamɔ yera a de na n wunɛn dam mɛ Gusunɔn Hunde u nun wɛ̃n nɔn yiru mɔ.

10 Eli u nùn wisa u nɛɛ, gãa sɛ̃sɔgina a bikia. Adama à n man waamɔ sanam mɛ na suaramɔ wɔllɔ, ya koo koora nge mɛ a kĩ. À kun maa man wa ya ɲ̀ koorɔ.

11 Nge mɛ ba faagi mɔ̀ ba ka dɔɔ, yera gãanu ganu na ka dɔ̃ɔ nge tabu kɛkɛ ye dumi gawe ka yen maasɔbu, ma ya bu karana. Ma Eli u suara wɔllɔ ka woo guna. Ma u win kumbooro kɔ̃ temɔ.

12 Saa ye Elisee u wa ba ka Eli doona, yera u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, nɛn baaba, nɛn baaba, wunɛ wi a sãa Isireliban dam mɛ mu bu kɔ̃su nge ben tabu kɛkɛ dumigii ka yen maasɔbu.

Yen biru u ɲ̀ maa nùn wa. Ma Elisee u win tiin yaberu nɛnua u gĩa wasi yiru, nuku sankiranun sɔ̃.

13 Ma u kumbooro ge sua ge Eli u kɔ̃ temɔ. Yen biru u gɔsirama u na u yɔ̃ra Yuudɛnin daarun tɔbuɔ.

14 Yera u kumbooro ge sua u ka nim mɛ so u nɛɛ, mana a wãa, Gusunɔ, Elin Yinni. Mana a wãa!

Ma nim mɛ, mu burana mu kua tem dira. Saa yera u tɔbura.

15 Yera Gusunɔn sɔmɔn bwãa be ba na Yerikon di mi, ba nùn wa. Ma ba nɛɛ, Elin dam mu wãa Elisee sɔɔ.

Ma ba nùn sennɔ da, ba yiira win wuswaaɔ ba wiru tem girari.

16 Yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ wunɛn bwãabu sɔɔ, tabu durɔbu weeraakuru ba wãa. A de bu da bu nun wunɛn yinni kasuama. Sɔrɔkudo, Yinni Gusunɔ u ko n nùn deri guuru garun wɔllɔ, ɲ̀ kun mɛ wɔwa gaa sɔɔ.

Ma Elisee u bu wisa u nɛɛ, i ku de bu da.

17 Adama ba nùn bikia ba baasi. Ma u wura u nɛɛ, bu doo.

Yera tɔn be, ba da ba Eli kasu sere
sɔ̃ɔ ita ba ɲ̀ nùn wa.
18 Yen biru ba gɔsirama ba Elisee
deema Yerikoɔ. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
na ɲ̀ daa bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ku da?

Elisee u nim dorasia

19 Sɔ̃ɔ teeru Yerikogibu ba na
Eliseen mi, ba nɛɛ, bɛsɛn wuu ge, ga
wã nge mɛ wunɛ bɛsɛn yinni a waamɔ.
Adama gen nim kun gea sãa. Mɛya mu
ku ra de gãanu nu ma, saa tɔmbu sere
ka yaa sabenɔ ka dãaɔ.
20 Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu gbɛ̃ɛ
kpaaru tama bu bɔru doke te sɔɔ.
Ma ba ka nùn tu naawa.
21 Ma u da daa ten wirɔ, u bɔɔ te
doke mi. Yera u nɛɛ, amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo nim mɛ
dorasia, mu ɲ̀ maa goo goomɔ, mu ɲ̀
maa yinamɔ gãanu nu ma.
22 Ma nim mɛ, mu dora sere ka gisɔn
gisɔ nge mɛ Elisee u gerua.

Yɛɛ kɔ̃si yi bibu go

be ba Elisee yɛ̃ɛmɔ

23 Saa Yerikon di Elisee u maa da
Betɛliɔ. Yera swaa sɔɔ, biba nùn
wuremɔ ba mɔ̀, wii kpararugii, a yario
minin di.
24 Yera Elisee u sĩira biruɔ u bu
mɛɛrima ma u bu bɔ̃rusi ka Yinni
Gusunɔn yĩsiru. Yera yɛɛ kɔ̃si yiru yi
yarima dãa sɔ̃ɔn di yi ben weeru ka
yiru sɛ̃suka yi go.
25 Saa Betɛli min di, u maa da guu te
ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Min diya u gɔsira u da
Samariɔ.

Yoramu u kua Isireliban sina boko

3

1 Yosafati Yudaban sina bokon
bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sarise sɔɔra,
Yoramu Akabun bii u bandu di
Isireliba sɔɔ, Samariɔ. U kuawa wɔ̃ɔ
wɔkura yiru ban te sɔɔ.
2 Ma u kɔ̃sa kua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Adama ya ɲ̀ win tundo ka
win mɛrogia tura. Domi u bũu wi ba
mɔ̀ Baalin bwãarokunu kɔsuka ye win
tundo u raa kua.
3 Yeroboamu Nɛbatin bii wi u Isire-
liba doke toraru sɔɔn yira u swĩi mam
mam.

Isireliba

ba ka Mɔabuba tabu kua

4 N deema Mɛsa, Mɔabuban sina
boko, yaa sabenun sɔmbura u ra
ko. Mɛya Isireliba ba ra nùn mɔɔru
mwaari. Mɔɔ tera yãa gbiibi nɔrɔbun
suba wunɔbu (100.000) ka yãa kinɛnu
nɔrɔbun suba wunɔbu, ka sere maa
nin sansu.
5 Saa yè sɔɔ Akabu u gu, yera
Mɔabuban sunɔ wi, u Isireliba seesi.
6 Yera sɔ̃ɔ teeru Yoramu u seewa
Samarin di u da u Isireliban tabu
kowobu kpuro bera.
7 Ma u gɔra bu Yosafati Yudaban
sina boko sɔ̃ bu nɛɛ, wee, Mɔabun
sunɔ u nùn seesi. Yen sɔ̃, wi Yosafati u
kĩ u na u ka nùn da bu Mɔabun sunɔ wi
wɔri? Ye Yosafati u gari yi nua, u wura
u nɛɛ, oo, kon da nɛ ka nɛn tɔmbu, ka
maasɔ tabu durɔbu. Domi nɛ ka wunɛ
sa sãawa tia.
8 Adama u bikia u nɛɛ, swaa yerà
sa ko kpe su ka bu wɔri bi da. Ma
Yoramu u nɛɛ, bu doo bu nùn sɔ̃ ma ba
koo kpewa Edɔmun gbaburu tem mi
gãanu ku ra kpi gian di.
9 Ma Isireliban sina boko ka
Yudaban sina boko ka Edɔmun sina
boko ba seewa ba swaa ye wɔri. Ye ba
sĩa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yera sinam be, ka
ben tabu kowobu ka ben yaa sabe ni
ba ka bu swĩi kpuro, ba nim bia bu nɔ.
10 Ma Isireliban sina boko u nɔɔgiru
sua u nɛɛ, kuukuu! Yinni Gusunɔ, a
bɛsɛ sinambu ita yeni sokawa a ka sun
Mɔabuba nɔmu bɛria?
11 Saa yera Yosafati u nɛɛ, Yinni
Gusunɔn sɔmɔ goo sari mini, wìn min
di sa ko kpĩ su nɔ ye Yinni Gusunɔ u
koo sun sɔ̃?
Ma Isireliban sina bokon bɔ̃ɔ turo u
nɛɛ, Elisee Safatin bii u wãa mini, wi u
raa sãa Elin bɔ̃ɔ.
12 Ma Yosafati u nùn bikia u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u ra ka nùn gari ko?
Ba nɛɛ, oo.
Saa yera Isireliban sunɔ ka Yosafati
Yudaban sunɔ, ka Edɔmun sunɔ ba
seewa ba da Eliseen mi.
13 Ma Elisee u Isireliban sunɔ sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, mba n sun mɔɔsinɛ nɛ ka wunɛ.
A doo Gusunɔn sɔmɔ bèn mi wunɛn
baa ka wunɛn mɛro ba ra raa bikiaru
den mi.
Ma Isireliban sina boko u nùn wisa
u nɛɛ, aawo, domi Yinni Gusunɔ u

bɛsɛ sinambu ita yeni sokawa u ka sun
Məabuba nəmu bɛria.
14 Yera Elisee u nɛɛ, sere ka Gusunə
wəllu ka tem Yinnin wãaru wìn səmə
na sãa, nà kun daa Yosafati Yudaban
sina boko mɛɛra, na ṅ daa wunɛn
laakari mò, n sere mam nɛɛ, kon nun
mɛɛri.
15 Adama tẽ, a ka man mərəku sowo
naawa.
Sanam mɛ mərəku sowo wi, u na u
mərəku soomə, yera Yinni Gusunən
dam mu dua Elisee səə.
16 Ma u nɛɛ, ye Yinni Gusunə u gerua
wee. U nɛɛ, i wərusu gbeo wəwa mini.
17 Domi i ṅ woo wasi, i ṅ maa gura
wasi. Ka mɛ, wəwa ye, ya koo nim
yibu kpa i nə bɛɛ ka bɛɛn tabu kowobu,
ka maa sere bɛɛn yaa sabenu.
18 Adama yeniba kpuro gãa piimina
Yinni Gusunən nəni səə. Domi u koo
Məabuba bɛri bɛɛn nəma səə.
19 Kpa i ben wuu marosu mwɛɛri
si su gbãranu mə. Kpa i ben dãa
gbaanu kpuro mwɛɛri i bəəri. Kpa i
ben dəkəba ka ben bwii kpuro kəre.
Mɛya i ko i maa ben gbee geenu kam
koosia i nu kpenu sẽsiki.
20 Yen sisiru bururu, saa ye ba kĩ bu
bururun yãkuru ko, yera ba wa wee,
nim mu wee, saa Edəmun bera gian
di, mu tem wukiri.
21 Saa ye səəra Məabuba ba nua ma
sinam be, ba bu wərim wee. Yera ba
ben təmbu kpuro mɛnna be ba tura
bu tabu da ka be ba kere mɛ. Ma ba bu
yi yi ben tem nəə bura yenə.
22 Ye Məabu be, ba seewa bururu,
yera ba wa sõə yana ballimə nim mɛ
səə. Ma mu sõri nge yɛm.
23 Saa yera ba nɛɛ, yɛma mi, Isire-
liban sinam be ka ben tabu kowoba ba
səkirina ba goona. N n mɛn na, i de su
da su ben yãnu gura.
24 Ye ba tura Isireliban sansaniə,
yera Isireliba ba yarima ba bu go go.
Ben gaba duki yakikira. Ma Isireliba
ba bu naa swĩi sere wuuə ba bu go go.
25 Ma ba ben wuu marosu kpuro
kəsuka ba ben gbee geenu kpuro kam
koosia. Ba nu kpenu sẽsiki. Ma ba ben
dəkəba ka bwii kpuro kərua. Ba maa
ben dãa gbaanu kpuron dãnu bəəra.
Yen biru be ba ka kpurantɛɛru tabu
mò, ba wuu ge ba mò Kiri Haresɛti
wəri, ba gen gbãraru kəsuka.
26 Ye Məabuban sunə u wa ma ba
nùn tabu kamiawa, yera u təmbu nata
ka wunəbu (700) wuna be ba ka takobi
tabu yẽ, ba swaa kasu bu ka da bu
Edəmun sunə wəri. Adama ba kpana.
27 Yera Məabuban sunə wi, u win
yeruma sokusia wi u koo raa nùn
kəsire ko bandu səə. Ma u nùn mwa
u ka yãku dõə mwaararugiru kua win
gbãraru wəllə. Ma ya Isireliba biti kua.
Yen sõna ba gəsira ba doona ba nùn
deri.

Elisee u kurə gəmini goo somi

4

1 Sõə teeru kurə goo u na Eliseen
mi. N deema win durə u raa wãawa
Gusunən səmən bwãabu wuuru səə.
Yera kurə wi, u Elisee nəəgiru sue u
nɛɛ, wee nɛn durə wi u sãa wunɛn
səm kowo u gu. A maa yẽ ma u Yinni
Gusunə nasie. Yera u durə goon dibu
nɛni. Durə wiya u na u nɛn bibu yiru
mwa. U bu kua yobu.
2 Yera Elisee u nùn bikia u nɛɛ, mba
kon kpĩ n nun kua. A man sõəwə ye a
mə yɛnuə. Ma kurə wi, u nùn wisa u
nɛɛ, yinni, na ṅ gãanu ganu mə yɛnuə,
ma n kun mə gum fiiko akparaba səə.
3 Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, a doo a
gbẽa bəkura wunɛn berusebu kpuron
mi kpa a ka nu na dabi dabinu.
4 À n tura wunɛn yɛnuə, a duo
wunɛn dirə ka wunɛn bibu kpuro i tii
diru kɛnusi. Yen biru kpa a gum mɛ
wisi wisi gbẽɛ ni səə. Nin ni nu yiba
kpa a ni yi bee tia.
5 Saa yera kurə wi, u seewa u Elisee
deri. Ma u da u tii gambo kɛnusi wi
ka win bibu. Ma bii be, ba nùn gbẽɛ ni
tĩimə u gum mɛ wisimə.
6 Sanam mɛ gbẽɛ ni, nu yiba yera u
win bii turo sõəwa u nɛɛ, a maa man
gbẽɛru wẽɛma.
Yera bii wi, u nɛɛ, gbẽa kpa.
Ma gum mɛ, mu yõra.
7 Yen biruwa u da u Elisee deema u
nùn sõəwa ye ya koora. Ma Elisee u
nùn sõəwa u nɛɛ, a doo a gum mɛ dəra
kpa a ka mɛn gobi dii bi kəsia. Kpa a yi

yi tie yi, i n dimɔ i n ka wãa wunɛ ka wunɛn bibu.

Elisee ka kurɔ gobigii

wi u wãa Sunɛmuɔ

8 Sõɔ teeru Elisee u sarɔ Sunɛmuɔ. N deema kurɔ gobigii goo wãa mi, ma kurɔ wi, u nùn suuru kana u na u di win mi. Saa maa dɔma ten di, ù n sarɔ mi, miya u ra gɛre u di.

9 Yera kurɔ wi, u win durɔ sõɔwa u nɛɛ, durɔ wi u ra sare mini, Gusunɔn tɔn dɛɛrowa u sãa.

10 A de su gidambisa bani bɛsɛn dirun wɔllɔ. Kpa su kpinu doke mi ka tabulu ka kitaru ka fitila. Kpa durɔ wi, u n da n wãa mi, ù n na.

11 Sõɔ teeru Elisee u maa wura mi, yera u deema ba ye kpuro bana. Ma u da u kpuna mi.

12 Ma u win sɔm kowo aluwaasi wi ba ra soku Gehasi gɔra u da u kurɔ wi sokuma. Yera u da u nùn soka. Ma kurɔ wi, u na u yõra Eliseen wuswaaɔ.

13 Elisee u Gehasi sõɔwa u nɛɛ, a kurɔ wi sõ, wee u sun bɛɛrɛ doke nɛ ka wunɛ. Tɛ̃ mba u kĩ su nùn kua. U kĩ su win durom mɛ u sun kua sina boko sõ? N kun mɛ tabu sunɔ?

Adama kurɔ wi, u wisa u nɛɛ, na wãawa mini ka bɔri yɛndu nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.

14 Yen biru Elisee u Gehasi bikia u nɛɛ, mba sa ko kpĩ su kurɔ wi kua.

Gehasi u wisa u nɛɛ, u ṅ bii marure, win durɔ maa sere tɔkɔ kua.

15 Elisee u nɛɛ, ṅ n mɛn na, a nùn sokuma.

Ma Gehasi u nùn soka u na u yõra dii kɔnnɔwɔ.

16 Elisee u kurɔ wi sõɔwa u nɛɛ, gasɔku amadaare, kaa bii tɔn durɔ taaru swĩi.

Yera kurɔ wi, u nɛɛ, yinni, a ku man nɔni wɔ̃ke, domi a sãawa Gusunɔn tɔnu.

17 Yen biruwa kurɔ wi, u gura sua u bii tɔn durɔ mara wõɔ kpɔɔ ge sɔɔ, ge Elisee u nùn bura.

Elisee

u kurɔ gobigii win bii seeya

18 Bii wi, u kpɛ̃a. Sõɔ teeru ye u yara u da mi win tundo u wãa ka win sɔm kowobu ba dobi gɛ̃ɛmɔ.

19 Yera u win tundo sõɔwa u nɛɛ, nɛn wira man dumɔ, nɛn wira man dumɔ.

Ma tundo u win sɔm kowo turo sõɔwa u nɛɛ, a ka nùn doo win mɛron mi fuuku.

20 Saa yera u bii wi sua u ka da. Ma mɛro u nùn sua u taaru sɔndi. Sere n ka ko sõɔ sɔɔ, bii wi, u gu.

21 Ma kurɔ wi, u yɔɔwa dii te ba Elisee kuan mi, u bii goo te kpĩ win kpin yerɔ. Ma u tu gambo kɛnusi u sarama.

22 Yen biru u win durɔ soka u nɛɛ, a man sɔm kowo ben turo kɛ̃ɛma ka kɛtɛku teu. Na kon duka da Eliseen mi, n wurama tɛ̃.

23 Durɔ wi, u nɛɛ, mban sõna a dɔɔ win mi gisɔ. Domi suru kpao kun yara. Tõɔ wɛ̃rarugira kun maa tura. Adama kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, gam sari.

24 Yen biru u dera ba kɛtɛku gaari bɔkua. Ma u sɔm kowo wi sõɔwa u nɛɛ, a ka man doo a ku yõra gam, ma n kun mɔ na nɛɛ, a yõro.

25 Ma ba da mi Elisee u wãa guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Ye u kurɔ wi wɛndɛ kua, yera u win bõɔ aluwaasi Gehasi sõɔwa u nɛɛ, kurɔ Sunɛmugii wi wee, u wee.

26 A duka doo a ka nùn yinna. A nùn bikia a nɛɛ, u bwãa do? Win durɔ maa ni? Bii wi, u alafia mɔ? Yɛnugibu kpuro ba bwãa do?

Ye u nùn bikia mɛ, ma kurɔ wi, u wisa u nɛɛ, sa bwãa do kpuro gbãa gbãa.

27 Ye kurɔ wi, u tura mi Elisee u wãa guu ten wɔllɔ, yera u win naasu sɛ̃re. Ma Gehasi u susi u ka nùn bɔria. Ma Elisee u nɛɛ, a nùn derio. Domi u wãa nuku sankiranu sɔɔ. Na ṅ maa yɛ̃ mban sõna. Domi Yinni Gusunɔ kun man ye sõɔsi.

28 Yera kurɔ wi, u Elisee sõɔwa u nɛɛ, nɛn yinni, na nun bii bikia? Na ṅ daa nun sõɔwa na nɛɛ, a ku man nɔni wɔ̃ke?

29 Ma Elisee u Gehasi sõɔwa u nɛɛ, a tii suo kpa a nɛn dɛka sua a n nɛni a da kurɔ win yɛnuɔ. À n ka goo yinna swaaɔ, a ku yõra a yɛ̃ro tɔbiri. Goo ù n maa nun tɔbura, a ku nùn wurari. À n tura mi, a nɛn dɛka ye sɔndio bii win wuswaaɔ.

30 Ma bii win mɛro u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn wãaru ka maa wunɛn tiigiru, na ṅ nun derimɔ n doona minin di.
Yera Elisee u seewa u bu swĩi.
31 Gehasi u bu gbiiya u doona. Ye u tura mi, yera u dɛka ye sua u sɔndi bii win wuswaaɔ. Adama bii wi kun kusunu kue u sere nɛɛ, u koo gari gere. Yen biru Gehasi u gɔsira u ka Elisee yinna. U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii wi kun seewe.
32 Ye Elisee u dua diru mi, u deema wee bii goo te, ta kpĩ win kpin yerɔ.
33 Yera u tii gambo kɛnusi u Yinni Gusunɔ kana.
34 Ma u bii wi kibarisi, u win nɔɔ girari win nɔɔwɔ. U win nɔni girari win nɔniɔ. Ma u maa win nɔma sɔndi win nɔmaɔ. Mɛya u bii wi kibarisi sere win wasi yi ka swĩa.
35 Elisee u seewa bii win wɔllun di. Ma u gina sĩa sĩa dii te sɔɔ. Yen biru u maa wurama u nùn kibarisi. Bii wi, u sũa nɔn nɔɔba yiru, ma u nɔni wukia.
36 Yera Elisee u Gehasi soka u nɛɛ, a doo a kurɔ wi sokuma.
Ma Gehasi u da u nùn sokuma. Ye kurɔ wi, u tunuma Eliseen mi, yera Elisee u nɛɛ, a wunɛn bii suo.
37 Ma u yiira Eliseen nuurɔ u wiru tem girari, yen biru u win bii sua u yara.

Kpee yi yi ṅ diirɔ

38 Yeniban biru, Elisee u wurama Giligaliɔ. Saa ye sɔɔ, gɔ̃ɔra wãa tem mi. Ma Gusunɔn sɔmɔn bwãabun wuuru ta sɔ̃ win wuswaaɔ. Yera u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a weke bakaru sɔndio a sɔmɔ be kpee saawa.
39 Yera sɔmɔ ben turo u seewa u kpee yorim da yakasɔ. Yera u kaaru garun marum wa resɛm yakasugia sɔɔ. Ma u mu yora u bɔɔru yibia. Ye u tura yɛnuɔ yera u mu bɔɔra u kpɛ̃ɛ kpee yi sɔɔ. Domi ba ṅ mu yɛ̃.
40 Ma ba tɔmbu wɛ̃ bu ka di. Adama sanam mɛ ba ye dabura ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, dɛ̃ɛ wãa kpee yi sɔɔ, Yinni Gusunɔn sɔmɔ wunɛ!
Goo kun kpĩa u maa yi di.
41 Yera Elisee u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a som sua a doke kpee weke te sɔɔ. Ma sɔm kowo wi, u kua mɛ. Yera Elisee u maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yi tɔmbu wɛ̃ɛyɔ bu di.
Domi gãa kɔ̃sunu kun maa wãa kpee yi sɔɔ.

Elisee u tɔmbu wunɔbu diisia

42 Yeniban biru, durɔ goo u na saa Baali Salisan di u ka Elisee pɛ̃ɛ naawa, ye ba kua ka ɔɔsun som kpam ka sere maa dĩa bimi kpɛɛ gɛɛn saaki tia. Yera Elisee u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u ye bɔnu koowo tɔn be ba wãa min sɔ̃.
43 Adama sɔm kowo wi, u nùn wisa u nɛɛ, amɔna kon kpĩ n ka dĩa nini tɔmbu wunɔbu (100) diisia.
Ma Elisee u maa nùn wisa u nɛɛ, a ye tɔn be kpuro bɔnu kuo. Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ, baawure u koo wa u di, kpa nu tiara.
44 Ma Eliseen sɔm kowo wi, u pɛ̃ɛ ye, tɔn be bɔnu kua. Ben baawure u wa u di. Ma sukum tia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

Namani u bɛkura

5

1 Namani u sãawa Sirin sina bokon tabu sunɔ, ma u sãa tɔn boko bɛɛrɛgii win yinnin nɔni sɔɔ. Domi win min diya Yinni Gusunɔ u dera Sirigibu ba nasara wa. Adama tabu durɔ wi, u bara disigiru mɔ win wasi sɔɔ.
2 N deema Sirigibu ba Isireliban bii wɔndia goo mwaama sanam mɛ ba ka Isireliba tabu kua. Bii wiya, u ra n wãa Namanin kurɔn mi.
3 Sɔ̃ɔ teeru bii wi, u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn yinni ù n daa da Gusunɔn sɔmɔ wi u wãa Samariɔn mi u koo nùn bɛkia.
4 Ye Namani u gari yi nua, yera u seewa u da u win yinni sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mɛni ka mɛniwa bii wɔndia wi sa mwaama Isireliban tem di u gerua.
5 Ma sina boko wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ṅ n mɛn na, a de a da Samari mi, kpa n Isireliban sina boko tireru yorua n nun wɛ̃.
Ma Namani u seewa u sii geesu sua kilo gooba wunɔbu (300), ka wura kilo wata ka yabe kumboorosu wɔkuru.
6 Ye u tura mi, yera u tire te Isireliban sina boko wɛ̃. Ye ta gerua wee.

Sina boko, tire teni tà n wunɛn nɔmu
dua, a n yɛ̃ ma nɛna na nɛn tabu sunɔ
Namani surema wunɛn mi, a ka nùn
win bara disigiru bɛkia.
7 Saa ye Isireliban sina boko u tire
te gara u kpa, yera u win tiin yaberu
nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃.
U nɛɛ, na ra ko Gusunɔ, wi u ra go kpa
u wure u wãaru wɛ̃? Mban sɔ̃na u man
durɔ wi surema n nùn bɛkia. Bɛɛn tii i
mɛɛrio i ǹ wa ma u man nɔɔ kasuwa?
8 Saa ye Elisee Gusunɔn sɔmɔ u nua
sina boko u win tiin yaberu karana
yera u nùn gɔria u nɛɛ, mban sɔ̃na a
kua mɛ. A de Namani u na nɛn mi, kpa
u gia ma Gusunɔn sɔmɔ u wãa Isireliɔ.
9 Ma Namani u seewa u da mi
ka dumi ka win tabu kɛkɛ yi dumi
gawe. Ma u da u yɔ̃ra Eliseen yɛnun
kɔnnɔwɔ.
10 Yera Elisee u sɔmɔ gɔra u nɛɛ, a
doo a Namani sɔ̃ u doo u num nɔn
nɔɔba yiru Yuudɛnin daarun nim sɔɔ.
Win wasi koo wurama nge mɛ yi raa
sãa, kpa u dɛɛra.
11 Ye Namani u yeni nua, yera u
mɔru bara ma u gɔsira u doonɔ u mɔ̀,
na raa tamaa u koo yarimawa u yɔ̃ra
nɛn wuswaaɔ u Gusunɔ win Yinni
kana, kpa u win nɔma saasi mi nɛn
bara te, ta wãa u man bɛkia.
12 Damasin daa ni ba mɔ̀ Abana
ka Paripari, nin nim kun Isireliban
daarun nim buram kere? Na ǹ kon da
n wobure mi kpa n dɛɛra?
Ma u sĩira u doonɔ ka mɔru.
13 Adama win bwãabu ba nùn susi,
ma ba nùn dam kã ba nɛɛ, baaba,
Gusunɔn sɔmɔ wi, ù n daa nun gãanu
bikia ni nu sɛ̃, a ǹ kaa ko? N n mɛn
na, yera kaa kpana a da a wobure a ka
dɛɛra?
14 Yera u sara u dua nim mɛ sɔɔ u
numa nɔn nɔɔba yiru nge mɛ Gusunɔn
sɔmɔ wi, u raa nùn sɔ̃ɔwa. Ma win
wasin gɔna ya wɛ̃ra nge bii piibugia
ma u dɛɛra.
15 Yen biru u gɔsirama Eliseen mi,
ka win tɔn be ba nùn swĩi kpuro. Ye ba
tura mi, yera u yɔ̃ra Eliseen wuswaaɔ
u nɛɛ, na gia tɛ̃, ma Yinni goo sari tem
kpuro sɔɔ ma n kun mɔ Gusunɔ Isire-
liban Yinni. Yen sɔ̃, a suuru koowo a
nɛn kɛ̃ru mɔɔ.
16 Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, sere
ka Yinni Gusunɔ wi na sãamɔn wãaru
na ǹ wunɛn kɛ̃ɛ te mwaamɔ.
Namani u nùn kɔkura. Ka mɛ, u
yina.
17 Yera Namani u nɛɛ, yinni, wee
a nɛn kɛ̃nu yina. A de n tem sɔka
kɛtɛkunu yirun sɔmunun saka n ka
da nɛn yɛnuɔ. Domi na ǹ maa kĩ
n yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ǹ kun mɛ
siarabuginu ko gãanu ganun nuurɔ,
ma n kun mɔ Yinni Gusunɔn mi.
18 Adama Yinni Gusunɔ u man su-
uru kua, nà n nɛn yinni Sirin sunɔn
nɔma nɛnua su ka da bũu wi ba ra soku
Rimɔɔn dirɔ, ma na yiira ka wi sannu
mi.
19 Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo ka
bɔri yɛndu.
Ma u doona.

Gehasin toraru

Ye Namani u doona Eliseen min di
u tonda fiiko,
20 yera Gehasi Eliseen aluwaasi wi,
u bwisika u nɛɛ, wee, nɛn yinni kun
Namani Sirigii wi gãanu mwaari ni
u ka na sɔɔ. Yen sɔ̃, sere ka Yinni
Gusunɔn wãaru kon nùn naa girawa
kpa n nùn gãanu mwaari.
21 Yera Gehasi u Namani naa gira. Ye
Namani u nùn wa u bu naa gire biruɔ,
yera u yɔ̃ɔwa saa win tabu kɛkɛn di u
sura, u na u ka Gehasi yinna. Ma u nùn
bikia u nɛɛ, n ka do mɛ?
22 Gehasi u nùn wisa u nɛɛ, n
do gbãa gbãa. Nɛn yinniwa u man
gɔrima. U nɛɛ, wee ye ya nùn deema.
Gusunɔn sɔmɔn bwãabu yiru gaba na
saa Efaraimun guurun beran di. A be
nùn sii geesun kilo tɛna ka yabe geenu
yiru wɛ̃ɛma ben sɔ̃.
23 Namani u nùn kɔkura u nɛɛ, a
yande kilo wata suo.
Ma u sii gee si doke saaki yiru sɔɔ,
ma u nùn yabenu yiru ye wɛ̃. Yera u
win aluwaasiba sɔɔ, tɔnu yiru wuna
bu ka nùn ye daawa.
24 Ye ba tura guuru mi Elisee u wãa,
yera Gehasi u kɛ̃ɛ ni mwa saa tɔn ben
min di u ka da win dirɔ. Ma u dera ba
gɔsira ba doona.

25 Yen biru u da u win yinni Elisee deema. Ma Elisee u nùn bikia u nɛɛ, Gehasi, man diya a wee mɛ.
U nùn wisa u nɛɛ, na ǹ gam de ni.
26 Adama Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tamaa nɛn bwɛ̃ra kun ka nun wãa mi, saa ye durɔ wi, u yɔ̃ɔwa u sura win tabu kɛkɛn di u ka nun yinna? Saa yeni sɔɔra kaa sii geesu mwa kpa a ka yabenu ka olifin dãa gbaanu dwe, ka resɛm marum ka yaa sabenu ka sɔm kowobu?
27 Tɛ̃, Namanin bara disigii te, ta koo wura wunɛ ka wunɛn bweseru kpuro sɔɔ, sere ka baadommaɔ.
Ma Gehasi u doona Eliseen min di, ka bara disigii te. Ma ta win wasin gɔna bururasia.

Gbãa yara ye ya wɔri nim bwerɔ

6

1 Gusunɔn sɔmɔn bwãa be ba wãa Eliseen mi, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee mi sa wãa mini, min batuma kun sun tura.
2 Yen sɔ̃, a de su da daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ bɛsɛn baawure u dãa gɔɔnu kasuma. Kpa su ka wãa yee kpaaru ko. U bu wisa u nɛɛ, i doo.
3 Ma ben turo u nɛɛ, a de su da ka wunɛn tii sannu.
Elisee u nɛɛ, too, su da.
4 Ma ba da sannu. Ye ba Yuudɛni tura yera ba dãa kĩinu wɔri.
5 Saa ye ben turo u dãru garu buramɔ, yera win gbãa wɔɔra ya wɔri nim bweru sɔɔ. Ma u Elisee nɔɔgiru sue u nɛɛ, nɛn yinni, na gbãa ye bɔkuramawa.
6 Yera Elisee u nɛɛ, deedeeru mana ya wɔri.
Ma durɔ wi, u nùn sɔ̃ɔsi. Elisee u dɛka bura u kpɛ̃ɛ deedeeru mi. Ma gbãa yara ye, ya geruma wɔllɔ.
7 Elisee u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ye suo.
Ma u nɔmu dɛmia u ye sua.

Ba Sirigibu tabu di

8 Sanam mɛ Sirin sina boko u ka Isireliba tabu mɔ̀, yera u win bwãabu sɔ̃ɔwa mi u koo win sansani gira.
9 Adama Elisee u Isireliban sina boko gɔria u nɛɛ, u tii laakari ko, u ku raa de yam kasa. Domi Sirigibu ba wãa mi.
10 Yera Isireliban sina boko u gɔra yam mi Elisee u nùn yĩreru kua mi, bu ka mu gia kpa ba n mu kɔ̃su.
Nɔn dabira ya koora mɛsum.
11 Yera Sirin sina bokon bwɛ̃ra kun kpunɛ gari yin sɔ̃. Ma u win tabu kowobu mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i man sɔ̃ɔwɔ wi u sãa Isireliban tɔnu bɛsɛn suunu sɔɔ.
12 Ma win tabu kowo ben turo u nùn wisa u nɛɛ, nɛn yinni, goo sari bɛsɛn suunu sɔɔ wi u sãa Isireli. Gusunɔn sɔmɔ Elisee wi u wãa Isireliɔ, wiya u ra ka wunɛn gari yi a gerumɔ wunɛn dii sɔɔwɔ de u Isireliban sina boko sɔ̃.
13 Yera sina boko u nɛɛ, i doo i kasu mi u wãa kpa n gɔri bu nùn mwaama.
Ye ba da ba wurama, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u wãawa Dotaniɔ.
14 Ma ba maasɔbu gɔra ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka tabu durɔbu dabi dabinu, ba na ba wuu ge tarusi wɔ̃kuru.
15 Ye Eliseen sɔm kowo aluwaasi u seewa buru buru yellu u yariɔ, yera u wa wee, tabu durɔbu ba wuu ge tarusi ka dumi ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe. Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wee! Nɛn yinni, amɔna sa ko koosina.
16 Elisee u nùn wisa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, domi be ba ka sun wãa ba dabi ba kere begibu.
17 Ma Elisee u Yinni Gusunɔ kana u nɛɛ, a nɛn aluwaasi win nɔni wukio kpa u wa.
Ma Yinni Gusunɔ u win nɔni wukia. Yera u deema wee, dumi ka tabu kɛkɛ dɔ̃ɔgii yi wãa guu ten wɔllɔ kpuro yi ka Elisee sikerenɛ.
18 Ma Sirigii be, ba da Eliseen mi. Yera Elisee u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a bu wɔ̃koru kpɛ̃ɛyɔ.
Ma u bu wɔ̃koru kpɛ̃ɛ nge mɛ Elisee u gerua.
19 Elisee u tɔn be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ swaa ye mini, n ǹ maa wuu ge mini. I man swĩima kon ka bɛɛ da wi i kasun mi.
Ma u ka bu da Samariɔ.
20 Saa ye ba tura mi, Elisee u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a tɔn ben nɔni wukio kpa bu wa mi ba wãa.

Ma Yinni Gusunɔ u ben nɔni wukia. Yera ba deema wee, ba wãawa Samarin wuu suunu sɔɔ.
21 Ye Isireliban sina boko u bu wa, yera u Elisee bikia u nɛɛ, nɛn baaba n bu goowo?
22 Elisee u nùn wisa u nɛɛ, be a yoru mwaama tabu gberun di, a ra bu go ro? N n mɛn na, a beni dĩanu ka nim wɛ̃ɛyɔ bu di bu nɔ, kpa a de bu gɔsira ben yinnin mi.
23 Isireliban sina boko u dera ba bu dim bakam kua. Ma ba di ba nɔra. Yen biru u bu yɔ̃su ba doona ben yinnin mi. Saa dɔma ten di, Sirigibu ba ku ra maa Isireliba wɔrimɛ.

Gɔ̃ɔra dua Samariɔ

24 Ye n tɛ fiiko Bɛni Hadadi Sirin sina boko, u win tabu kowobu kpuro mɛnna ba da ba Samari tarusi.
25 Yera n dera gɔ̃ɔra dua Samariɔ sere ba kɛtɛkun wiru dɔramɔ sii geesun gobi wɛnɛ ma ba totobɛrɛ bisun kilon bɔnu dɔramɔ sii geesun gobi wunɔbu (100).
26 Ye kurɔ goo u Isireliban sina boko wa u sĩimɔ gbãraru wɔllɔ, yera u nùn nɔɔgiru sue u nɛɛ, a man faaba koowo nɛn yinni.
27 Ma sina boko u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ ù kun nun faaba kue, nɛna kon sere kpĩ n nun faaba ko? A wa na dobi nɛniwa? N kun mɛ resɛm tama a wa na nɛni?
28 U maa nùn bikia u nɛɛ, nge mba n nun mɔ̀.
Kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, kurɔ winiwa u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ka nɛn bii tɔn durɔ na su tem gisɔ, sia kpa su maa wigii tem.
29 Ma na wura na nɛn bii yikua sa tema. Sisiru, na nɛɛ, u maa ka wigii wi na su tem. Adama u winyam berua.
30 Saa ye sina boko u kurɔ win gari nua, yera u win tiin yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃. N deema gbãraru wɔllɔwa u wãa. Yera tɔmba wa wee, u saaki sebua.
31 Ma sina boko u gerua u nɛɛ, Gusunɔ u man kua nge mɛ u kĩ, ma na kun Elisee Safatin biin wiru bure gisɔ.

Elisee u gerua

ma gɔ̃ɔra koo kpe

32 N deema saa ye sɔɔ, Elisee u sɔ̃ win yɛnuɔ wi ka Isireliban guro guro be ba nùn beram na. Ma sina boko u win bɔ̃ɔ turo gɔra Eliseen mi. Adama bɔ̃ɔ wi, u sere turi mi, Elisee u guro guro be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔn gowo wi, u sɔmɔ gɔrim wee u ka man wiru bura. Yen sɔ̃, i n tii sɛ saa ye sɔmɔ wi, u koo tunuma. I ka nùn gambo ye bɔrio tɔɔwɔ, i ku de u du. Domi win yinnin tii u nùn swĩi biruɔ.
33 U ka bu gari yi mɔ̀ u ǹ kpa, yera sɔmɔ wi, u kurama u da Eliseen bera gia. U nɛɛ, wahala yeni ya weewa Yinni Gusunɔn min di, mban sɔ̃na ko na n maa gãanu yĩiyɔ win mi.

7

1 Elisee u bu wisa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ. U nɛɛ, sia amadaare som ka alikama ya ko n wãa Samarin gbãra kɔnnɔwɔ ba n dɔramɔ. Ba koo som mɛn kilo wɔkura yiru dwe ka sii geesun gobi tia kpa bu ɔɔsun kilo yɛnda nnɛ dwe ka sii geesun gobi tia.
2 Sina bokon kɔ̃sobun wirugii u Elisee wisa u nɛɛ, baa Yinni Gusunɔ ù n fɛnɛntiba yabura wɔllɔ ya koo koora mɛ?
Elisee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye wa ka wunɛn nɔni. Adama a ǹ ye dimɔ.

Sirigiba duki sua

ba ben sansani deri

3 N deema tɔmbu nnɛ gabu be ba bara disigiru mɔ ba ra n wãa wuu gen kɔnnɔwɔ ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ, mban sɔ̃na sa ko n wãa mini sere su ka gbi.
4 Sà n maa sɔ̃ mini, gɔɔ turo wiya mi. N n mɛn na, su da su tii Sirigibu nɔmu bɛria. Bà n sun deri sa n wãa, bà n maa sun go su gbi.
5 Yera ba seewa yoki yam bere berebu ba da mi Sirigibu ba ben sansani gire. Ye ba tura mi, ba deema goo sari.
6 N deema Yinni Gusunɔ u dera Sirigibu ba tabu kɛkɛ yi dumi gawen wurenu nua, ka maa maasɔbu, ka tabu kowobu dabi dabinu. Yera ba nɛɛ, Isireliban sina boko u Hɛtiba ka Egibitigibu gobi kã bu ka na bu sun tabu wɔri.

7 Yera ba seewa yoki yam bere
berebu ge, ba duki sua ba ben kuu
bekunuginu deri ka ben dumi ka
kɛtɛkunu ka ben sansani nge mɛ ba ka
ye gira. Ba duki yakikirawa nɔm dira,
bu gesi wa bu ben hunde faaba ko.
8 Saa ye tɔn be, ba tura sansani yen
mi, yera ba dua kuu bekurugiru garu
sɔɔ. Miya ba dĩanu wa ba di ba nɔra.
Ma ba sii geesu gura ka wuraba ka
yãnu, ba da ba ye kpuro berua. Yen
biru ba wurama ba dua garun mi, ma
ba gãa dabinu wa ba gura ba berua.

Gɔ̃ɔra kpa Samariɔ

9 Yen biru ba geruna ba nɛɛ, n ǹ gea
sa mɔ̀ mini. Domi gisɔn tɔ̃ɔ te, labaari
gean tɔ̃ra. Sà n maari sere yam mu ka
sãra, sa ko nɔni swãaru wa. N n mɛn
na, su da wuuɔ tɛ̃ su sina boko nɔɔsia.
10 Ye ba tura wuun duu yerɔ, ba
wuun kɔ̃so turo soka, ba nùn saaria
ye ba wa. Ba nɛɛ, sa dua Sirigibun
sansaniɔ. Mɛya sa ǹ maa goon nɔɔ nua
gam. Dumi ka kɛtɛkunu tɔnawa sa wa
mi, ni ba sɔri, ka sere maa ben kuu
bekunuginu nu yɔ̃ nge mɛ ba ka nu
gira.
11 Ma wuun kɔ̃sobu ba mɛnna ba da
sina bokon mi, ba nùn gari yi saaria.
12 Yera sina boko u seewa wɔ̃kuru
u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon bɛɛ
sɔ̃ bwisi yi Sirigibu ba sun kua. Ba yɛ̃
ma sa wãa gɔ̃ɔru sɔɔ, yen sɔ̃na ba ben
sansani deri ba da ba kukua yakasɔ,
ma ba nɛɛ, bɛsɛ Isireliba sà n yara
bɛsɛn wuun di, kpa bu sun mwɛɛri
wasiru. Yen biru bu du bɛsɛn wuuɔ.
13 Yera win bɔ̃ɔ turo u nɛɛ, tɔn be
ba gu kɔ wuu geni sɔɔ ka be ba tie, tia
yera. Yen sɔ̃, a de su dumi nɔɔbu wuna
dumi yi yi tie sɔɔ, su ka gabu gɔri kpa
su wa ye n koo bu deema.
14 Yen sɔ̃na ba tabu kɛkɛ ye dumi
gawe wuna yiru ka sere maasɔ
dumigibu. Ma sina boko u nɛɛ, bu
Sirigii be naa swĩiyɔ bu wa.
15 Yera ba bu naa swĩi sere daa te ba
mɔ̀ Yuudɛniɔ. Ma ba Sirigii ben yira ye
sɔɔ yãnu wa ni ba kɔ̃ kɔ̃ sɛndarun sɔ̃.
Yen biru sɔmɔ be, ba gɔsirama ba na
ba sina boko ye kpuro sɔ̃ɔwa.
16 Yera Isireliba ba yara ba da ba
Sirigibun sansani wɔri ba yen yãnu
gura. Ma som ka ɔɔsu ya koora. Ma
ba som mɛn kilo wɔkura yiru dɔramɔ
ka sii geesun gobi tia. Ma ba maa ɔɔsu
kilo yɛnda nnɛ dɔramɔ ka sii geesun
gobi tia nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa
gerua.
17 Sina boko u win kɔ̃sobun wirugii
wi yi gbãra kɔnnɔwɔ. Adama tɔmba
nùn taaka ba go, nge mɛ Elisee u raa
gerua saa ye sina boko u da win mi.
18 U nɛɛ, som ka ɔɔsu ya ko n wãa
Samarin gbãra kɔnnɔwɔ. Kpa bu
som mɛn kilo wɔkura yiru dwe ka sii
geesun gobi tia. Kpa bu ɔɔsun kilo
yɛnda nnɛ dwe ka sii geesun gobi tia.
19 Adama sina bokon kɔ̃sobun
wirugii wi, u nɛɛ, baa Yinni Gusunɔ ù
n fɛnɛntiba yabura wɔllɔ, yeni ya koo
koora mɛ?
Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye
wa ka wunɛn nɔni. Adama a ǹ ye
dimɔ.
20 Mɛya n maa nùn kua. Domi tɔmba
nùn taaka ba go.

Kurɔ Sunɛmugii wi,

u wurama win temɔ

8

1 Sɔ̃ɔ teeru Elisee u kurɔ wìn bii u raa
seeya gɔrin di mi, sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i seewo
wunɛ ka wunɛn yɛnugibu i kpikiru su
i da mi i ko i kpĩ i n wãa. Domi Yinni
Gusunɔ u koo de gɔ̃ɔ bakaru tu du tem
mɛ sɔɔ, sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
2 Ma kurɔ wi, u kua nge mɛ Gusunɔn
sɔmɔ wi, u gerua. Ba seewa wi ka win
yɛnugii be, ba kpikiru da Filisitiban
temɔ. Miya ba sina sere wɔ̃ɔ nɔɔba
yiru ye.
3 Wɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen biruwa kurɔ
wi, u gɔsirama win temɔ Isireliɔ. Ma u
da u sina boko deema u nùn win yɛnu
ka win gbea wesia.
4 N deema saa ye sɔɔra sina boko u
ka Eliseen bɔ̃ɔ Gehasi gari mɔ̀ u nùn
bikiamɔ sɔm maamaaki ye Elisee u
kua.
5 Sanam mɛ Gehasi u sina boko gari
yi saariammɛ nge mɛ Elisee u goru
seeya gɔrin di, yera kurɔ wìn bii u

seeya mi, u kurama u na sina bokon mi u ka win yɛnu ka win gbea bikia u nùn wesia. Ma Gehasi u nɛɛ, yinni, kurɔ wi wee, ka win bii wì Elisee u seeya mi.

6 Yera sina boko u kurɔ wi Eliseen gari bikia. Ma u nùn kpuro saaria. Yen biruwa sina boko u win kiruku turo seeya u nɛɛ, u doo u kurɔ win tem mwa, u nùn wesia ka ye ba raa duuran are kpuro saa mìn di u ka wuu yara, sere n ka girari dɔma te.

Elisee ka Hasaɛli

7 Yen biru Elisee u da Damasiɔ. N deema Bɛni Hadadi Sirin sina boko u barɔ ta kpã. Yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ goo u na u wãa wuu mini.

8 Yera sina boko wi, u Hasaɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kɛ̃ru suo a n nɛni, kpa a da Gusunɔn sɔmɔ win mi, a nùn sɔ̃ a nɛɛ, u man Gusunɔ bikio nà n kon bɛkura nɛn bara te na barɔ minin di.

9 Ma Hasaɛli u da Eliseen mi ka kɛ̃ɛ ni nu sãa Damasin gãa geenu, u nu yooyoosu weeru sɔbi. Ye u tura Eliseen mi, yera u nɛɛ, wunɛn bɔ̃ɔ Sirin sina boko Bɛni Hadadiwa u man gɔrima n be nun bikia ù n koo bɛkura win bara te u barɔ min di.

10 Ma Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a nùn sɔ̃ ma u koo raa bɛkura, adama wee tɛ̃ Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi ma u koo gbi.

11 Yera Elisee u Hasaɛli mɛɛra tii, ma u swĩi wɔri.

12 Hasaɛli wi, u nùn bikia u nɛɛ, mba n kua a ka sumɔ, nɛn yinni.

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, na wa kɔ̃sa ye kaa Isireliba kua. Kaa ben wuu si su gbãra damginu mɔ dɔ̃ɔ mɛni, kpa a ben aluwaasiba go ka takobi, kpa a ben bii piiminu nam muku muku, kpa a ben gurigibun nuki bɛsuku.

13 Hasaɛli u nùn wisa u nɛɛ, yinni, man diya kon dam bakam mɛnin bweseru wa n ka gãa baka ninin bweseru ko, nɛ wi na ǹ sãa gãanu.

Ma Elisee u nùn wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man sɔ̃ɔsi ma kaa bandu di Siriɔ.

14 Saa ye sɔɔra u doona Eliseen min di u da u win yinni Bɛni Hadadi deema. Yera Bɛni Hadadi u nùn bikia u nɛɛ, mba Elisee u nun sɔ̃ɔwa.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, kaa be bɛkura.

15 Ye n kua sisiru, yera Hasaɛli u bekuru kasu te ta sinum mɔ u wasa nimɔ ma u tu sua u ka sina bokon wuswaa wukiri. Ma u gu. Saa ye sɔɔra Hasaɛli u gɔna kɔsire kua.

Yoramu

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 21:2-20)

16 Akabu Isireliban sina bokon bii Yoramun bandun wɔ̃ɔ nɔɔbuse sɔɔra, Yosafati Yudaban sina bokon bii Yoramu u bandu di Yudaɔ.

17 Yosafatin bii Yoramu wi, u mɔwa wɔ̃ɔ tɛna ka yiru sanam mɛ u ban te di Yerusalɛmuɔ. U kuawa wɔ̃ɔ nɔɔba ita ban te sɔɔ.

18 Ma u kɔ̃sa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. U Isireliban sinambun yira swĩi, nge mɛ Akabun bwesera kua. Domi Akabun biiwa u sue kurɔ.

19 Adama Yinni Gusunɔ u ǹ kĩ u Yudaban bweseru kpeerasia win bɔ̃ɔ Dafidin sɔ̃. Domi u raa nùn nɔɔ mwɛɛru kua ma win bibun bwesera ta ko n wãa ban te sɔɔ sere ka baadommaɔ.

20 Yoramun waati ye sɔɔra Edɔmuba ba Yudaba seesi. Ma ba ben tii sunɔ kua.

21 Sɔ̃ɔ teeru yera Yoramu u seewa u da Sairiɔ ka win tabu kɛkɛ yi dumi gawe. Ye n kua wɔ̃ku suunu, yera u Edɔmu be wɔri be ba nùn tarusi mi, ka ben tabu sinambu ka sere be ba tabu kɛkɛba kpare. Adama Yudaba kpuro ba duki yakikira, ba da ben yɛnusɔ.

22 Saa dɔma ten diya Edɔmuba ba ka tii yina Yudaban min di sere ka gisɔn gisɔ.

Saa tia ye sɔɔra Libinagibun tii ba maa Yudaba seesi.

23 Ye Yoramu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

24 Yen biruwa Yoramu u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasia u gɔna kɔsire kua.

Akasia

u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:1-6)

25 Yoramu, Akabun bii, wi u sãa
Isireliban sina boko, win bandun wõɔ
wɔkura yiruse sɔɔra Akasia Yoramun
bii u bandu di Yudaban mi.
26 Akasia u mɔwa wõɔ yɛnda yiru saa
yè sɔɔ u ban te di. Ma u kua wõɔ tia ban
te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira
Atali Isireliban sina boko Omirin bii.
27 Adama kõsa u kua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ nge mɛ Akabun bwesera
kua, yèn sõ u Akabun debubu sue
kurɔ.
28 Yera wi ka Yoramu Akabun bii ba
da ba Hasaɛli Sirin sina boko tabu wɔri
Ramɔtiɔ Galadin temɔ. Ma Sirigii be,
ba Yoramu mɛɛra kua.
29 Saa ye sɔɔra Yoramu u gɔsira
Yisirɛɛliɔ u ka win mɛɛra yen tim ko.
Yen biru Akasia Yudaban sina boko u
na mi, u ka nùn tɔbiri win mɛɛra yen
sõ.

Ba Yehu gum tãre

u ka ko Isireliban sina boko

9

1 Sõɔ teeru Elisee u turo soka
Gusunɔn sɔmɔn bwãabun wuurun
di u nùn sõɔwa u nɛɛ, a sɔɔru koowo
kpa a gum kɔba ye sua a ka da Ramɔtiɔ
Galadin temɔ.
2 À n tura mi, a doo a Yehu wa
Yosafatin bii, Nimusin debubu. A nùn
wunɔ wigibun suunu sɔɔn di a ka da
diru garun mi, bee tia.
3 Miya kaa nùn gum tãre u ko sunɔ
kpa a nùn sõ a nɛɛ, amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo nùn ko
Isireliban sina boko. Yen biru kpa a
gambo kɛnia a duka doona. A ku ra
yõre.
4 Ma Gusunɔn sɔmɔ aluwaasi wi, u
da Ramɔti mi, Galadin temɔ.
5 Ye u tura mi, yera u deema
wee, be, tabu sinambu ba mɛnnɛ ba
wesianamɔ. Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, i
man isa kuo, na kĩ n ka bɛɛn turo gari
ko.
Ma Yehu u nùn wisa u nɛɛ, bɛsɛn
wara.
Ma sɔmɔ wi, u nɛɛ, tabu sunɔ wuna.
6 Yera u seewa ba da yɛnuɔ. Ye
ba tura dirɔ, ma u nùn gum mɛ tãre
wirɔ u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isire-
liban Yinni u gerua. U nɛɛ, wuna u
gɔsa a ka ko win tɔmbu Isireliban sina
boko.
7 Kpa a wunɛn Yinni Akabun bwe-
seru kpuro go. U koo maa de a win
sɔmɔbu ka win sɔm kowobu kpuron
yɛm mɔɔru mwa Yesabɛlin mi.
8 Akabun bweseru kpurowa u koo
de a kpeerasia sere ka ben bibɔ.
9 Kpa bwese te, tu ko nge mɛ Yer-
oboamu Nɛbatin biigira kua ka Basa
Akiyan biigiru.
10 Mɛya ba ṅ maa Yesabɛli sikumɔ,
bõna nu koo win goru tem Yisirɛɛliɔ.
Ye Gusunɔn sɔmɔ wi, u gari yi gerua
u kpa, yera u gambo kɛnia u duka
yakura.
11 Yehu u yarima u da u win
berusebu deema. Ma ba nùn bikia ba
nɛɛ, n ka sere do? Mban sõna wiiro
wini u na wunɛn mi.
Ma Yehu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn tii
i durɔ wi yẽ, i maa yẽ ye u koo kpĩ u
gere.
12 Adama ba nɛɛ, aawo, sa ṅ yẽ. A
sun sõɔwɔ ye u gerua.
Ma Yehu u nɛɛ, amɛni ka amɛniwa u
man sõɔwa. Yen biru u man gum tãre
ma u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u man gɔsa
n ka ko Isireliban sina boko.
13 Mii mii ba seewa ba ben yãnu
potira ba tɛria dii kɔnnɔn yɔɔtia wɔllɔ
ba Yehu swĩi mi. Ma ba kɔba soomɔ ba
mɔ̀ Yehu u kua sunɔ.

Ba nɔɔsina bu ka Yoramu

Isireliban sina boko go

14 Saa ye sɔɔ, Yoramu ka Isireliba
ba Sirin sina boko Hasaɛli wɔrim da
Ramɔtiɔ Galadin temɔ. Yera Yehu
Yosafatin bii Nimusin debubu u nùn
seesi.
15 N deema Yoramu wi, u gina wãa
Yisirɛɛliɔ ba nùn nɔɔrimɔ mɛɛra ye u
wan sõ sanam mɛ u tabu mɔ̀ ka Sirin
sunɔ wi.
Yera Yehu u win tabu sina kpaasibu
sõɔwa u nɛɛ, ṅ n bɛɛn kĩrun na, i ku de
baa bɛɛn tɔn turo u yari u da Yisirɛɛliɔ
u sina boko yen labaari sõ.
16 Saa yera Yudan sina boko Akasia
u maa Yoramu mɛɛrim na win mɛɛra
yen sõ. Yera Yehu u win tabu kɛkɛ ye
dumi gawe yɔɔwa u maa da mi.
17 Ma wuu kõso u Yehun tabu wu-
uru wa ta wee. Yera u da u sina

boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na tabu wuuru garu waamɔ ta wee.
Ma Yoramu u nɛɛ, a maasɔ goo gɔrio u da u bu bikia u nɛɛ, bɔri yɛndun gariya ba ka sĩimɔ?
18 Ma maasɔ wi, u da Yehun mi, u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bɔri yɛndun gariya i ka sĩimɔ?
Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa, a wuro nɛn biruɔ!
Yera kɔ̃so wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, gɔro wi, u tura tɔn ben mi, adama u ṅ gɔsiramɛ.
19 Ma Yoramu u maa dera maasɔ kpao u da. Ye u tura mi, yera u nɛɛ, sina boko u nɛɛ, bɔri yɛndun gariya i ka sĩimɔ?
Ma Yehu u nɛɛ, mba n nun wa. A wuro nɛn biruɔ!
20 Yera kɔ̃so wi, u maa da sina bokon mi, u nɛɛ, winin tii u tura mi. Adama u ṅ wuramɛ. Tɔn wuu te ta maa wee mi, ta sãawa nge Yehu Nimusin biigiru. Domi wi u tabu kɛkɛ ye kpare u mɔ̀wa nge wiiro.
21 Yera Yoramu u nɛɛ, i nɛn tabu kɛkɛ sɔɔru koowo, ma ba ye sɔɔru kua. Yera wi, Yoramu, Isireliban sina boko ka Akasia Yudaban sina boko ba seewa ba dɔɔ bu ka Yehu yinna, ben baawure u wãa win tabu kɛkɛ sɔɔ. Ma ba Yehu deema Nabɔti Yisirɛɛligiin gbaarɔ.

Yoramun gɔɔ

22 Saa yè sɔɔ Yoramu u Yehu wa, yera u nùn bikia u nɛɛ, alafiawa a ka sĩimɔ mɛ?
Ma Yehu u nɛɛ, amɔna alafia ya ko n ka wãa, domi a dera wunɛn mɛro Yesabɛli u bũnu gasirimɔ u sãamɔ ma u sɔroru mɔ̀.
23 Ma Yoramu u biruku yira wura u duka yakura. U nɔɔgiru sua u nɛɛ, kɛ̃sira tunuma, Akasia.
24 Saa yera Yehu u win tɛndu sua u Yoramu toba win senun baa sɔɔ. Ma sɛ̃u ga da ga wɔri win woo sɔndɔ. Ma u wɔruma u gu, win tabu kɛkɛ ye sɔɔ.
25-26 Ma Yehu u win tabu sunɔ turo Bidikaa sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sanam mɛ sa Akabu swĩi ka dumi a yaaye ye Yinni Gusunɔ u gerua win sɔ̃? U nɛɛ, nge mɛ Akabu u Nabɔti ka win bibun yɛm yari gbaa te sɔɔ, nge mɛya u koo maa de win bweserun yɛm mu yari gbaa te sɔɔ. Yen sɔ̃, a Yoramun goo te suo a kare gbaa ten mi.

Ba Akasia

Yudaban sina boko go (I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:7-9)

27 Ye Akasia u wa mɛ, yera u duka sua u da Bɛti Gani gia. Ma Yehu u nùn naa swĩi sere Gurin gungurɔ, Yibileamun bɔkuɔ. Ma u nɛɛ, i nùn tweeyo, ma ba nùn twee ba ka da Mɛgidoɔ. Miya u gu.
28 Ma win bwãaba win goru sua ba ka da Yerusalɛmuɔ ba sikua, win baababan sikaɔ, Dafidin wuuɔ.
29 N deema Akasia wi, u bandu diwa Yudaɔ Akabun bii Yoramun bandun wɔ̃ɔ wɔkura tiase sɔɔ.

Ba Yesabɛli go

30 Yen biruwa Yehu u dua Yisirɛɛliɔ. Ye Yesabɛli u nua mɛ, yera u win wuswaa buraru kua u kiroba doke nɔniɔ. Ma u win wiru yara fɛnɛntin di u ka yam mɛɛra.
31 Sanam mɛ Yehu u dua wuuɔ, yera Yesabɛli u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Simiri wi u ra win yinni gon kɔsire, n sere do a ka na mi?
32 Ma Yehu u wuswaa seeya fɛnɛnti yen bera gia wɔllɔ u nɛɛ, wara u ka man yɔ̃ra.
Ma sina bokon sɔm kowobun wirugibu gabu yiru ṅ kun mɛ ita ba nùn mɛɛrima temɔ.
33 Yera u nɛɛ, i Yesabɛli kasa kooma temɔ.
Ma ba nùn kasa kua. Yera win yɛm yari gbãraru wɔllɔ, ka maa dumin wɔllɔ. Ma Yehu u nùn yasisi ka tabu kɛkɛ ye dumi gawe.
34 Yen biruwa Yehu u dua sina kpaaru mi, ma u di u nɔra. Yera u nɛɛ, i doo i kurɔ kam wi sike domi u sãawa sina bokon bii.
35 Ye ba da, yera ba deema win wii koko ka win naasu ka nɔm taranu tɔnawa nu wãa mi, ma ba nu sua ba sikua.
36 Ma ba da ba ye Yehu sɔ̃ɔwa, yera u bu wisa u nɛɛ, mɛya Yinni Gusunɔ u raa gerua saa win sɔmɔ Eli Tisibigiin nɔɔn di, ye u nɛɛ, bɔ̃na nu koo Yesabɛlin goru tem Yisirɛɛlin gberɔ.

37 Nge mɛya win wasin sukum mu
kua taaki Yisirɛɛlin gberɔ. Kpa bu ku
raa ka nɛɛ, Yesabɛlin sikira mini.

Ba Akabun bweseru go

10

1 Akabu u bibu mɔwa wata ka
wɔkuru, ba wãa Samariɔ. Ma Yehu
u Yisirɛɛlin sinambu tireru yorua
ka yen guro gurobu ka sere be ba
Akabun bii be nɛni u nɛɛ,
2 bɛɛ be i sina bokon bibu kɔ̃su ka
win tabu kɛkɛ yi dumi gawe, ka win
dumi ka wuu gbãraruguu ka win tabu
yãnu, tire teni tà n bɛɛn nɔma dua, ye
ko i ko wee,
3 i mɛɛrio win bii be sɔɔ, wi n weenɛ
u win baan gɔna kɔsire ko kpa i nùn ko
sunɔ. Yen biru kpa i nùn sanna.
4 Ye ba tire te wa, ma ba bɛrum soora
gem gem ba nɛɛ, wee sinambu yiru ba
ɲ̀ kpĩa ba yɔ̃re wunɛ Yehun wuswaaɔ.
Kaa sere gere bɛsɛ?
5 Sina kpaarun sɔm kowobun
wirugii ka wuun wirugibu ka guro
gurobu, ka be ba sina bii be nɛni, ba
mɛnna ba Yehu bii gɔria ba nɛɛ, sa ko n
sãawa wunɛn bwãabu. Ye a maa gerua
kpuro yera sa ko ko. Sa ɲ̀ goo bandu
wɛ̃ɛmɔ.
6 Yera Yehu u maa bu tireru yorua
u nɛɛ, ì n sãan na nɛgibu, ma i ko i
nɛn gere wura, i man bii ben winu
bɔɔriama Yisirɛɛliɔ sia amadaare.
N deema tem min wirugiba ba sina
bokon bibu wata ka wɔku te nɛni.
7 Ye ba tire te wa, yera ba sina bibu
wata ka wɔku te mwɛɛra, ba ben winu
bura. Ma ba nu gure birenu sɔɔ ba ka
Yehu daawa Yisirɛɛliɔ.
8 Ma win sɔmɔ u da u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ba ka sina bii ben wii ni na. Yera u
nɛɛ, bu nu bɔnu koowo suba yiru kpa
bu nu yi kɔnnɔwɔ sere sisiru bururu.
9 Ye u yara sisiru bururu, ma u da
u yɔ̃ra tɔmbu kpuron wuswaaɔ u nɛɛ,
bɛɛ i sãawa gemgibu. Adama nɛ, na
nɛn yinni sina boko Yoramu seesi ma
na nùn go. Beni maa ni, wara u be go.
10 I n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔn gari
yi u gerua Akabun bweserun sɔ̃, yen
gaa kun kam wɔrimɔ domi u win nɔɔ
mwɛɛru yibiamɔwa te u kua saa win
sɔmɔ Elin nɔɔn di.
11 Ma Yehu u tɔn be ba tie Akabun
yɛnuɔ kpuro go Yisirɛɛliɔ, saa be ba sãa
wirugibu ka win kpaasibu ka win bũu
yãku kowobu, baa ben turo u ɲ̀ deri.

Yehu u Akasian tɔmbu go
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:8)

12 Yen biru Yehu u seewa u da
Samariɔ mi yãa kparobu ba ra ben
yãanu sɔri bu ka nin sansu bɔɔri.
13 Yera u ka Akasia Yudaban sina
bokon mɛro bisibu gabu yinna. Ma u
bu bikia u nɛɛ berà i sãa.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa sãawa
Akasian mɛro bisibu. Sa nawa su ka
Yesabɛlin bibu tɔbiri ka sina bokon
bii be ba tie Yisirɛɛliɔ.
14 Yera Yehu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, i bu mɔɔ wasiru.
Ma ba bu mwɛɛra wasiru ba sakira.
Baa ben turo ba ɲ̀ deri. Yen biru ba
ben gonu sure dɔkɔ kpiriru garu sɔɔ.
Be ba go mi, ben geera sãawa tɔnu
weeru ka yiru.

Yehu u maa
Akabun tɔn be ba tie go

15 Ye Yehu u doona min di, yera
u ka Yonadabu, Rekabun bii yinna u
wee. Ma u nùn tɔbura. Yen biru u nɛɛ,
wunɛn gɔ̃ru ga dɛɛre nge mɛ nɛguu ga
sãa wunɛn sɔ̃?
Ma Yonadabu u nùn wisa u nɛɛ, oo.
Ma Yehu u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, a man
nɔma wɛ̃ɛma.
Ma u nùn nɔma wɛ̃. Yera Yehu u nùn
yɔɔsia win tabu kɛkɛ sɔɔ, u yɔ̃ra win
bɔkuɔ.
16 Ma u nɛɛ, su da sannu kpa a wa
sɔmbu te na mɔ̀ ka kĩru Yinni Gusunɔn
sɔ̃.
17 Ye ba tura Samariɔ, ma Yehu u
Akabun tɔn be ba tie kpuro go. U
bu kpeerasia nge mɛ Yinni Gusunɔ u
gerua saa win sɔmɔ Elin nɔɔn di.

Yehu u bũu wi ba mɔ̀ Baalin
sãɔbu kpuro go

18 Yen biru Yehu u tɔmbu kpuro
mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Akabu u bũu
wi ba mɔ̀ Baali sãwa fiiko. Adama nɛ,
kon nùn sãwa gem gem.
19 Yen sɔ̃ tɛ̃, i man Baalin yãku
kowobu mɛnnama ka ben sɔrobu ka
ben bwãabu be ba ra gesi Baali ye sã

kpuro. I ku ra de baa ben tɔn turo u sina. Domi na kĩ n yãku bakaru kowa Baalin mi. Ben wi u maa yina u na sere bu yɛ̃ro go.

Adama u yeni gerumɔwa u ka Baalin sãɔbu kpuro bwisi kua u bu go.

20 Yehu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu kparo kpa tɔmbu kpuro bu mɛnna sɔ̃ɔ teeru bu Baali sã. Ma ba kpara.

21 Yera u maa sɔmɔbu gɔra Isireliban tem kpuro sɔɔ. Ba Baalin sãɔbu kpuro mɛnna. Baa ben tɔn turo kun sinɛ. Ma be kpuro ba yiba bũu wi ba mɔ̀ Baalin diru mi, siki siki.

22 Ma u wi u ra bũu dii ten yãku yãnu bere sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u yãa ni yarama u be ba koo bũu ni sã kpuro wɛ̃. Ma u nu yarama.

23 Yera Yehu ka Yonadabu Rekabun bii ba dua bũu diru mi, ba bũu sãɔ be sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i mɛɛrio sãa sãa Yinni Gusunɔn sãɔbu bà n wãa mi. Domi Baalin sãɔbu tɔna tɔnawa sa kĩ ba n wãa mini.

24 N deema Yehu u tabu durɔbu gɔsa tɔmbu wɛnɛ u yɔ̃rasia dii ten kɔnnɔwɔ u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn wi u dera tɔn be ba wãa dii te sɔɔ, baa ben turo, u yara u doona, yɛ̃rowa ba koo go. Ma wi Yehu ka Yonadabun tii ba dua bu ka siarabun yãkuru ko Baalin mi ka maa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru.

25 Sanam mɛ ba yãku ni kua ba kpa, yera Yehu u tabu kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i duo mi, i bũu sãɔ be kpuro go, i ku ra de baa ben turo u yari.

Ma ba dua mi, ba bu go go ka takobi. Yera ba goo ni yara ba ka da wuun biruɔ. Yen biru ba gɔsira ba wura bũu diru mi.

26 Ma ba Baalin bwãaroku ge yarama ba dɔ̃ɔ mɛni tɔɔwɔ.

27 Yen biru ba bũu dii te sura. Ma mi kpuro n kua tɔmbun swaa swĩi yeru sere ka gisɔ.

Yehun gɔɔ

28 Nge mɛsuma Yehu u ka Baalin sãaru kpeerasia Isireliɔ.

29 Adama ka mɛ, u Yeroboamu Nɛbatin biin yira swĩi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ, ye ba ka naa buu wuraginu sãwa ni u kua u yi Betɛliɔ, ka Danuɔ.

30 Yera Yinni Gusunɔ u Yehu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn bibu ba koo bandu diwa Isireliɔ sere ka ben debuminɔ, yèn sõ a kua ye ya wã nɛn nɔni sɔɔ. A Akabun bweseru go nge mɛ na gerua.

31 Adama ka mɛ, Yehu u ṅ Gusunɔ Isireliban Yinni mɛm nɔɔwɛ kpuro, domi Yeroboamun yira u swĩi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.

32-33 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u Isireliban tem kawabu torua. Ma u dera Hasaɛli u bu seesi u ben tem nɔɔ bura yenu kpuro mwɛɛra. Nge mɛya n kua ba ṅ ka Yuudɛnin sɔ̃ɔ yari yerun bera kpuro mɔ n ka da sere daa te ba mɔ̀ Aanɔɔwɔ, Anɛɛn bera gia, Galadi ka Basanin temɔ, mi Gadigibu ka Rubɛniba ka Manaseba ba wãa.

34 Ye Yehu u maa kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.

35-36 U kuawa wɔ̃ɔ tɛna yiru sari bandu sɔɔ, Samariɔ Isireliba sɔɔ. Yen biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ Samariɔ. Ma win bii Yoakasi u bandu kɔsire kua.

11

Atali u bandu wɔra Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 22:10-12)

1 Ye Atali sina boko Akasian mɛro u wa ma win bii u gu, yera u seewa u sina bibun bweseru kpuro go.

2 Adama Yoseba, Yoramu sina bokon bii, u win sesu Akasian bii Yoasi sua asiri sɔɔ sanam mɛ Atali u sina bii be goomɔ. Ma u da u nùn berua win nɔɔrion kpin yerɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Nge mɛya n kua ba ṅ ka Yoasi go.

3 Ma Yoseba u nùn berua wɔ̃ɔ nɔɔba tia sãa yeru mi. N deema saa ye sɔɔ, Atali u bandu dii tem mi.

Ba Yoasi kua sunɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 23:1-21)

4 Ye Yoasi u kua wɔ̃ɔ nɔɔba yiru mi ba nùn berua mi, yera Yehoyada yãku kowo u tabu kowobu wunɔm wunɔm wirugibu mɛnna ka Keretiba ka sina bokon kɔ̃sobu Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, u ka bu arukawani bɔkua.

Ma u dera ba bɔ̃rua sãa yee ten mi. Yen
biru u bu sina bokon bii Yoasi wi sɔ̃ɔsi.
5 Ma u bu wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ,
ye i ko i ko wee. Bɛɛ sɔɔ, be ba koo
sɔmburu ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ba koo
bu bɔnu kowa wuunu ita. Kpa wuu
teeru tu sina bokon yɛnu kɔ̃su.
6 Yiruse maa, tu maa yɔ̃ra kɔnnɔ ge
ba mɔ̀ Suuri gia. Kpa itase te ta tie,
tu yɔ̃ra sina kpaa kɔ̃sobun biruɔ bu ka
tɔmbu yinari bu du mi.
7 Wuunu yiru ni nu ṅ sɔmburu mɔ̀
tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, niya nu koo Yinni
Gusunɔn sãa yeru kɔ̃su mi sina boko u
wãa.
8 Kpa nu n nùn sikerenɛ, ben
baawure u n win tabu yãnu nɛni. Saa
ye sɔɔ, wi u bu bɛsu kpuro bu yɛ̃ro
goowo. Ba ko n wãawa sina bokon
bɔkuɔ ù n yariɔ ṅ kun mɛ ù n duɔ.
9 Ma tabu kowobun wirugii be,
ba kua kpuro nge mɛ Yehoyada u
bu yiire. Ben baawure u win tabu
kowobu sua be ba ra sɔmburu sue
tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka sere be ba ra
maa wɛ̃re te sɔɔ. Be kpuro ba da
Yehoyadan mi.
10 Yera Yehoyada wi, u wirugii be,
Dafidin yaasi wɛ̃ yi yi wãa Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ ka tɛrɛnu.
11 Ma tabu kowo ben baawure u
win tabu yãnu nɛni ba ka yɔ̃ ba
sina boko sikerenɛ yãku yerun bɔkuɔ
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
12 Yãku kowo Yehoyada u Yoasi, sina
bokon bii yarama. U nùn sina furɔ
dokea ma u nùn woodan tireru wɛ̃.
Yen biru ba nùn gum tãre wirɔ ba kua
sunɔ. Ma ba taki kua ba nɛɛ, sina boko,
wunɛn wãaru tu dakaa da.
13 Saa ye sɔɔ, Atali u tɔn be kpuron
wurenu nua, yera u seema u na Yinni
Gusunɔn sãa yeru mi.
14 U wa wee, sina boko u yɔ̃ mi sina
bokoba ra yɔ̃re bu ka gari ko, ka tabu
sinambu ka be ba ra kɔbi so, be kpuro
ba yɔ̃ sina bokon bɔkuɔ. Ma tem mɛn
tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ̀, ba
kɔbi soomɔ. Saa yera Atalin tii u win
yaberu nɛnua u karana u nɛɛ, ba man
seesi! Gbera man di!
15 Yehoyada u ṅ kĩ bu Atali go Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ. Yen sɔ̃na u wirugii
be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Atali yaro tɔɔwɔ. Wi
u nùn swĩi kpuro, i yɛ̃ro goowo ka
takobi.
16 Ma ba ka nùn yara, ba ka da sina
bokon yɛnuɔ ka swaa ye dumi yi ra ka
du. Miya ba nùn go.
17 Yen biru Yehoyada u dera sina
boko Yoasi ka win tɔmbu Yudaba ba
ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua ye
ya gerumɔ ma ba ko n sãa win tɔmbu.
18 Ma ba da bũu wi ba mɔ̀ Baalin
dirɔ, ba tu kɔsuka muku muku ka ten
turanu ka ten bwãarokunu. Ma ba
Matani go wi u sãa Baali yen yãku
kowo. Yen biruwa Yehoyada yãku
kowo u tɔmbu yi yi bu ka Yinni
Gusunɔn sãa yeru kɔ̃su.
19 Ma u dera tabu kowobun wirugii
be, ka Kereti be, ka sina bokon
tiin kɔ̃so be, ka sere maa wuun
tɔmbu kpuro, ba ka Yoasi yara Yinni
Gusunɔn sãa yee ten min di, ba ka nùn
da sina kpaarɔ ka swaa ye sina bokon
kɔ̃sobu ba ra ka du. Ma ba nùn swĩi
sina kitarɔ.
20 Ma tɔn be kpuro ba nuku dobu
mɔ̀.
Ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, domi ba Atali
go ka takobi sina kpaarɔ.

12

Yoasi u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:1-3)

1-2 Yehun bandun wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse
sɔɔra Yoasi u bandu di Yerusalɛmuɔ. U
mɔwa wɔ̃ɔ nɔɔba yiru saa ye sɔɔ. Ma u
kua wɔ̃ɔ weeru ban te sɔɔ. Win mɛron
yĩsira Sibia Beri Sebagii.
3 Yoasi wi, u kuawa ye ya Yinni
Gusunɔ wɛ̃re win wãaru sɔɔ. Yera u
yãku kowo Yehoyadan sɔ̃ɔsiru wura.
4 Adama u ṅ gunguu ni kɔsuke nùn
mi ba ra bũnu sã. Domi tɔmba ra n
daamɔ mi ba n bũu ni sãamɔ kpa ba n
turare dɔ̃ɔ dokemɔ.

Yoasi u Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔnwa
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:4-14)

5 Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn
sãa yeru sɔnwa ma u yãku kowobu
mɛnna u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu gobi mɔɔ
yi ba ka na sãa yerun sɔ̃. Yiya yi ba raa

baawure bure win wãarun sɔ̃, ka sere
maa yi gaba gɔ̃ru doke ba wɛ̃ ka nuku
tia.
6 U nɛɛ, bu yi kpuro mɔɔ begibun
min di. Kpa bu yi dendi bu ka sãa yee
te sɔmɛ mi ta sankira.
7 Adama yãku kowo be, ba ṅ sãa
yee te sɔnwa sere n ka kua sina boko
Yoasin bandun wɔ̃ɔ yɛnda itase.
8 Yera sina boko u yãku kowo
Yehoyada ka yãku kowo be ba tie soka.
Ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i ṅ sãa
yee te sɔnwa. N n mɛn na, i ku ra maa
gobi gɛɛ mwa tɔmbun min di, bɛɛn tiin
sɔ̃. Adama i ko yi deriwa i ka sãa yee
te sɔmɛ.
9 Ma yãku kowo be, ba gɔ̃ru doke bu
ku maa tɔn ben gobi mwa, kpa bu ku
maa bu sãa yee ten sɔmbun sɔmburu
nɔmu sɔndia.
10 Yera yãku kowo Yehoyada u
kpakoro piibu gagu kua, u gu yaba
wɔllɔ. Ma u da u yi yãku yerun bɔkuɔ,
nɔm geu gia, Yinni Gusunɔn sãa yerun
kɔnnɔwɔ. Gobi yi tɔmba ka na sãa yee
ten sɔ̃, mi sɔɔra yãku kowo be ba sãa
yee te kɔ̃su ba ra yi kpɛ̃ɛ.
11 Bà n wa gobi yi, yi dabia kpakoro
te sɔɔ, yera ba ra sunɔn tire yoro
ka yãku kowo tɔnwero sokusie bu yi
gura bu gari.
12 Kpa bu yi be ba koo sãa yee
ten sɔmburu ko nɔma bɛria. Yiya ba
ka dãa dãkobu kɔsia, ka nɔman sɔm
kowobu,
13 ka banɔbu, ka be ba kpenu
dãkumɔ. Yi sɔɔra ba ka maa dãa dwa
ka kpenu ka gãa ni ba koo ka sãa yee
te sɔmɛ kpuro gesi.
14 Adama baa yin gɛɛ, ba ṅ ka sãa yee
ten dendi yãnu dwa nge gbɛ̃a ye ba
kua ka sii geesu ṅ kun mɛ wobunu, ṅ
kun mɛ nɔri, ṅ kun mɛ kɔbi, ṅ kun mɛ
dendi yãa ni ba kua ka wura, ṅ kun mɛ
ka sii geesu.
15 Be ba sɔmbu te mɔ̀, beya ba yi wɛ̃
ba ka sãa yee te sɔnwa.
16 Ba ku ra bu bikie nge mɛ ba ka
gobi yi dendisinamɔ. Domi ba ye
kpuro mɔ̀wa dee dee.
17 Gobi yi ba ra wɛ̃ yaa saberun
ayerɔ, torarun yãkurun sɔ̃ ba ku ra yi
yi Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔ̃. Yiya yi
ra ko yãku kowogii.

Yoasin bandun kpeeru

(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 24:23-27)

18 Saa ye sɔɔra Sirin sina boko
Hasaɛli u Gati wɔri. Ma u ye mwa. Yen
biru u gɔ̃ru doke u da u Yerusalɛmu
mwa.
19 Yera Yoasi Yudan sina boko u
yãa geenu gura ni win tii u yi Yinni
Gusunɔn sɔ̃, ka sere ni win baababa
Yosafati ka Yoramu ka Akasia ba yi, ka
maa wura ye ya wãa Yinni Gusunɔn
arumanin beru yerɔ, ka sere ye ya
wãa sina kpaarɔ. Ye kpurowa u sua
u Hasaɛli Sirin sina boko mɔrisia. Ma
Hasaɛli wi, u ṅ maa Yerusalɛmu wɔri.
20 Ye Yoasi u kuan sukum mu yorua
Yudan sinambun faagin tireru sɔɔ.
21-22 N deema win bwãabu Yosakaa
Simɛatin bii, ka Yosabadi Somɛɛn bii,
beya ba nùn seesi ba go Milon dirɔ
Silan wɔwaɔ. Ma ba nùn sikua win
baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win
bii Amasia u bandu kɔsire kua.

Yoakasi u kua Isireliban sina boko

13

1 Yoasi Akasian bii, Yudaban sina
bokon bandun wɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔra
Yoakasi, Yehun bii u bandu di Isire-
liba sɔɔ, Samariɔ. Yoakasi wi, u kuawa
wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru ban te sɔɔ.
2 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ,
Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi
mam mam, wi u Isireliba doke toraru
sɔɔ.
3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka
Isireliba mɔru bara too. Ma u bu
Sirin sina boko Hasaɛli nɔmu bɛria
ben wãaru kpuro sɔɔ n ka girari sere
win bii Bɛni Hadadin waati kpuro sɔɔ.
4 Yera Yoakasi u Yinni Gusunɔ
somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn
wurari. Domi u wa dam mɛ Sirin
sinam be, ba Isireliba dɔremɔ.
5 Yera u bu faaba kowo seeya wi u
bu yara nɔni swãa ten min di. Saa yera
ba sina ka bɔri yɛndu ben yɛnusɔ nge
yellu.
6 Adama ka mɛ, ba ṅ Yeroboamun
bweserun yira deri wi u Isireliba
doke toraru sɔɔ. Ba wɔriwa win du-
rum sɔɔ. Ba maa dera bũu wi ba

mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu nu gire Samariɔ.
7 Yoakasin tabu kowobu sɔɔ, Yinni Gusunɔ u dera Sirin sina boko u ben dabiru go, u nama muku muku ba kua nge tua. Maasɔbu weeraakuru tɔnawa u nùn deria ka tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe wɔkuru.
8 Ye Yoakasi u kuan sukum, ka wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
9 Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win baababan sikaɔ Samariɔ. Ma win bii Yoasi u bandu kɔsire kua.

Yoasi u kua Isireliban sina boko

10 Yoasi Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔba yiruse sɔɔra, Yoasi Yoakasin bii u bandu di Isireliba sɔɔ Samariɔ. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ.
11 Yoasi wi, kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi mam mam, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
12 Ye Yoasi u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi, ka sere maa taa bi u kua ka Amasia Yudaban sina boko, ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
13 Ma u kpuna u gu, ba nùn sikua mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu u bandu kɔsire kua.

Isireliba ba koo Sirigibu kamia

14 Elisee u bara. Bara tera u ka gu. Adama u sere gbi, Yoasi Isireliban sina boko u da win mi, u swĩ win wuswaaɔ u nɛɛ, nɛn baaba! Nɛn baaba wunɛ wi a sãa Isireliban dam mɛ mu bu kɔ̃su nge ben tabu kɛkɛ dumigii ka ben maasɔbu.
15 Elisee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a tɛndu sua ka sɛ̃ɛnu.
Ma u tɛn te sua ka sɛ̃ɛ ni.
16-17 U maa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a fɛnɛnti wukio ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.
Ma sina boko Yoasi wi, u ye wukia. Ma Elisee u maa nɛɛ, a wunɛn tɛn te suo a bɛri.
Ma sina boko u tu sua u bɛri. Yera Elisee u win nɔma sɔndi sina bokogian wɔllɔ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a toowo. Ma u toba. Yen biru u maa sina boko Yoasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nasaran sɛ̃uwa mi. Geya ga sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ nasara wɛ̃ Sirigibun wɔllɔ. I ko i bu gowa mam mam Afɛkiɔ.
18 Elisee u kpam Yoasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a sɛ̃ɛ ni suo.
Ma u nu sua. Yera u nɛɛ, a ka nu tem soowo.
Ma u so nɔn ita u yɔ̃ra.
19 Ma Elisee u ka sina boko mɔru kua u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa raa sowa nɔn nɔɔbu ǹ kun mɛ nɔn nɔɔba tia. Saa yera kaa raa Sirigii be go mam mam. Adama wee tɛ̃ nɔn ita tɔnawa kaa bu kamia.
20 Yen biruwa Elisee u gu, ba nùn sikua. Yen wɔ̃ɔ ge ga swĩi sɔɔra Mɔabun tabu kowobun wuunu ganu nu ra Isireliba wɔraa nɛ.
21 Yera sɔ̃ɔ teeru durɔ goo u gu Isireliban suunu sɔɔ. Ye ba nùn sikumɔ, yera ba wa wee, Mɔabuban tabu kowo wuuru gara kurama. Ma ba goo te kare Eliseen siki wɔruɔ. Ye durɔ win goo te, ta da ta Eliseen kukunu wɔri, yera durɔ wi, u kua waso. Ma u seewa u yɔ̃ra.

Isireliba ba Sirigibu kamia

22 Hasaɛli, Sirin sina boko u raa Isireliba dam dɔre Yoakasin wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
23 Adama Yinni Gusunɔ u bu mɛɛrima, ma u ben wɔnwɔndu wa, arukawani ye u ka Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu bɔkuan sɔ̃. U ǹ wure u bu biru kisi, bu kam ko.
24 Hasaɛli wi, u gu. Ma win bii Bɛni Hadadi u bandu kɔsire kua.
25 Saa ye sɔɔra Yoasi Yoakasin bii, u Isireliban wuu si mwɛɛra si Bɛni Hadadin tundo Hasaɛli u raa mwɛɛra tabu sɔɔ. Nɔn itawa u Bɛni Hadadi wi tabu di u ka wuu si kpuro mwɛɛra.

14

Amasia u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

1 Yoasi Yoakasin bii, Isireliban sina bokon bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔra Amasia, Yoasi Yudaban sina bokon bii u bandu di Yudaɔ.

2 Saa ye u ban te di, wõɔ yɛnda
nɔɔbuwa u mɔ. Ma u kua wõɔ tɛna
tia sari bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win
mɛron yĩsira Yoadani Yerusalɛmugii.
3 Gea u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ,
adama ya ɲ̀ Dafidigia tura. U kuawa
nge mɛ win tundo Yoasi u kua.
4 U ɲ̀ maa gunguu nìn mi ba ra
bũnu yãkuru ko kɔsuke. U dera ba
yãkunu mɔ̀ ma ba turare dõɔ dokemɔ
nin wɔllɔ.
5 Sanam mɛ win banda dam kua,
yera u win bwãabu go, be ba raa win
tundo go.
6 Adama u ɲ̀ tɔn ben bibu go nge
mɛ ya yorua Mɔwisin tireru sɔɔ tè sɔɔ
Yinni Gusunɔ u nɛɛ, ba ɲ̀ tundo goomɔ
win biin torarun sõ. Mɛya ba ɲ̀ maa bii
goomɔ win tundon torarun sõ. Adama
wi u tora wiya ba koo go.
7 Amasia wiya, u maa Edɔmuban
tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkuru
(10.000) go wɔwa sɔɔ ye ba sokumɔ
Bɔru. Taa bi sɔɔra u wuu ge ba
sokumɔ Sila mwa, ma u gen yĩsiru
gɔsia Yokutɛɛli. Yĩsi tera ba ka gu
sokumɔ sere ka gisɔ.
8 Yera u maa Yoasi Yoakasin bii,
Yehun debubu sɔmɔ gɔria u nɛɛ, u
seema bu yinna bu tabu ko.
9 Yera Yoasi wi, u Amasia sõɔwa u
nɛɛ, sãku koru garu ta wãa Libanin
guurɔ, tera ta dãa bakaru garu gɔria ta
nɛɛ, a man wunɛn bii wɔndia kɛ̃ɛma u
ko nɛn biin kurɔ. Yera gbeeku yɛɛ yi
seewa yi da yi sãku koo te taaka yi go.
10 Geema Amasia, wee tɛ̃ a Edɔmuba
kamia ma a tii sue. A ɲ̀ sinamɔ wunɛn
yɛnuɔ sɛ̃ɛ? Kpa a n nuku dobu mɔ̀
wunɛn nasaran sõ? Mban sõna kaa
maa tii tabu kpɛ̃ɛ bi bu koo ka nun kõsa
naawa kpa wunɛ ka Yudaba i kam ko.
11 Adama Amasia kun win gere
swaa sue. Ma Yoasi Isireliban sina
boko u da u bu tabu wɔri. Ma
ba yinna ba waana nɔni ka nɔni wi
ka Yudaban sina boko Bɛti Semɛsiɔ,
Yudaban temɔ.
12 Ma Isireliba ba Yudaba kamia ba
duki yakikira, ben baawure u da u
wɔri win kuu bekurugirɔ.
13 Isireliban sina boko Yoasi,
Akasian debubu u Amasia Yudaban
sina boko yoru mwa Bɛti Semɛsi mi.
Yen biru u da Yerusalɛmuɔ ma u yen
gbãrarun gana sura gɔm soonu nɛɛru
(400) saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Efaraimun di
sere n ka da kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san
nɔm geu gia.
14 Ma u da u wura gura, ka sii
geesu ka sere gãa gee ni nu wãa
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sinambun
arumanin beru yerɔ. Yen biru u maa
tɔmbu mɔɔru mwɛɛra. Ma u gɔsira
Samariɔ.
15 Ye Yoasi u kuan sukum ka
wɔrugɔɔ te u sõɔsi ka taa bi u ka Amasia
Yudaban sina boko kua, ye kpuron
gari yi yorua Isireliban sinambun
faagin tireru sɔɔ.
16 Sanam mɛ Yoasi u kpuna u gu, ba
nùn sikua Samariɔ mi ba ra Isireliban
sinambu sike. Ma win bii Yeroboamu
u bandu kɔsire kua.
17 Isireliban sina boko Yoasi,
Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia
Yoasin bii, Yudaban sina boko u maa
kuawa wõɔ wɔkura nɔɔbu.
18 Ye Amasia u kuan sukum mu
yorua Yudaban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
19 Yera sõɔ teeru ba nùn seesi
Yerusalɛmuɔ. Ma u duka yakura u da
Lakisiɔ. Adama ba nùn naa swĩi mi, ba
go.
20 Ma ba win goo te sua ka kɛkɛ
ye dumi gawe ba ka na Yerusalɛmuɔ
ba sikua win baababan sikaɔ, Dafidin
wuuɔ.
21 Yeniban biru Yudaba kpuro ba
Asaria Amasian bii sua ba swĩi win
tundon bandun sɔɔ. Saa ye sɔɔ, u
mɔwa wõɔ wɔkura nɔɔbu ka tia.
22 Ye Asaria u bandu di u kpa, yera u
Elati mwa ma u ye bana sɔnwa.

Yeroboamu yiruse u kua Isireliban sina boko

23 Amasia Yoasin bii Yudaban sina
bokon bandun wõɔ wɔkura nɔɔbuse
sɔɔra Yeroboamu Yoasin bii, Isire-
liban sina boko u bandu di Samariɔ.
Ma u kua wõɔ weeru ka tia.
24 Kõsa u kua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin
yira u swĩi mam mam, wi u Isireliba
doke toraru sɔɔ.
25 U Isireliban wusu kpuro mwɛɛra
si su wãa saa Hamatin di, sõɔ yɛ̃san
nɔm geu gia sere n ka da nim wõku

bɔruguuɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa win sɔmɔ Yonasi Amitain biin nɔɔn di, wi u sãa Gati Hefɛɛgii.
26 Mɛya Yinni Gusunɔ u Isireliban nɔni swãaru wa ta kpã. Domi be kpurowa ba yoru dimɔ, ba ɲ maa goo mɔ wi u koo bu wɔra.
27 N deema Yinni Gusunɔ u ɲ gɔ̃ru doke u ka Isireliban yĩsiru go. Yen sɔ̃na u bu faaba kua saa Yeroboamu Yoasin biin nɔman di.
28 Ye Yeroboamu u kuan sukum ka wɔrugɔɔ te u sɔ̃ɔsi taa bi u kua sɔɔ, ka nge mɛ u wuu si su wãa Damasiɔ ka Hamatiɔ mwɛɛra si su raa sãa Yudabagisu, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
29 Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ mi ba ra Isireliban sinambu sike. Ma win bii Sakari u bandu kɔsire kua.

15

Asaria

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 26:3-4,21-23)

1 Yeroboamu Isireliban sina bokon bandun wɔ̃ɔ tɛna ita sarise sɔɔra Asaria Amasian bii u bandu di Yudaɔ.
2 U mɔwa wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ weeraakuru ka yiru bandu sɔɔ. Win mɛron yĩsira Yekolia, Yerusalɛmugii.
3 U kua ye ya wã Yinni Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ win baaba Amasia u kua.
4 Adama u ɲ gungunu mi ba ra bũu yãkunu ko, bu turare dɔ̃ɔ doke kɔsuke. Domi tɔmba daamɔ ba yãkunu mɔ̀ mi.
5 Yera Yinni Gusunɔ u sina boko wi bara disigiru kpɛ̃ɛ sere u da u ka gu. Ma ba nùn yara ba ka da diru garun mi. U wãa mi wi turo. Ma win bii Yotamu u nùn kɔsire kua u tem mɛ kpare.
6 Ye Asaria u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
7 Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Yotamu u bandu kɔsire kua.

Sakari

u kua Isireliban sina boko

8 Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ weeru yiru sarise sɔɔra, Sakari Yeroboamun bii u kua Isireliban sina boko Samariɔ. U kuawa suru nɔɔba tia bandu sɔɔ.
9 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, nge mɛ win baababa ba kua. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi, wi, wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
10 Sɔ̃ɔ teeru Salumu Yabɛsin bii u nùn seesi u go Yibileamuɔ. Ma u bandu kɔsire kua.
11 Ye Sakari u kuan sukum mu yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
12 Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi ka koora yi u Yehu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, win biba koo bandu diwa sere ka win bibun debuminɔ.

Salumu u kua Isireliban sina boko

13 Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ weeru tia sarise sɔɔra, Salumu u bandu di Samariɔ Isireliba sɔɔ. U kuawa suru tia ban te sɔɔ.
14 Sɔ̃ɔ teeru Mɛnahɛmu Gadin bii u seewa Tirisan di u na Samariɔ. Miya u Salumu Yabɛsin bii go. Ma u bandu kɔsire kua.
15 Ye Salumu u kuan sukum ka nge mɛ u Sakari seesi u go, ye kpurowa ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru sɔɔ.
16 Yen biruwa Mɛnahɛmu wi, u wuu ge ba mɔ̀ Tifusaki wɔri. Ma u tɔmbu go saa Tirisan di n ka da Tifusaki mi. U Tifusaki ye wɔriwa ka dam yèn sɔ̃ tɔn be, ba yina u du ben wuuɔ, ma u ben gurigibun nuki bɛsuka.

Mɛnahɛmu u kua Isireliban sina boko

17 Asaria Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ weeru tia sarise sɔɔra Mɛnahɛmu Gadin bii u bandu di Isireliɔ. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkuru ban te sɔɔ Samariɔ.
18 Kɔ̃sa u kua win wãaru kpuro sɔɔ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi wi u Isireliba doke toraru sɔɔ.
19 Yen biru Pulu Asirin sina boko u na u Isireliba wɔri. Yera Mɛnahɛmu u nùn sii geesun tɔnnu tɛna wɛ̃ u ka wa u nùn deri kpa u maa win bandu tãsisia.
20 Mɛnahɛmu wi, u sii gee si mwɛɛrawa be ba dukia mɔn mi. U

ben baawure burewa sii geesun gobi weeraakuru. Ye Asirin sina boko u sii gee si mwa, yera u gəsira u da win temə.
21 Ye Mɛnahɛmu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.
22 Sanam mɛ u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaə. Ma win bii Pekasia u bandu kəsire kua.

Pekasia

u kua Isireliban sina boko

23 Asaria Yudaban sina bokon bandun wõə weeraakuruse səəra Pekasia Mɛnahɛmun bii, u bandu di Isireliba səə Samariə. Ma u kua wõə yiru ban te səə.
24 Kõsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi, wi u Isireliba doke toraru səə.
25 Yera win tabu sunə Peka Remalian bii, ka Galadin tabu kowobu weeraakuru ba nùn seesi ba go sina kpaarə Samariə. Yen biruwa ba maa Aagəbu ka Arie go. Ma Peka u bandu kəsire kua.
26 Ye Pekasia u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.

Peka

u kua Isireliban sina boko

27 Asaria Yudaban sina bokon bandun wõə weeraakuru ka yiruse səəra Peka, Remalian bii, u bandu di Isireliba səə, Samariə. U kuawa wõə yɛndu ban te səə.
28 Kõsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə. Yeroboamu Nɛbatin biin yira u swĩi wi u Isireliba doke toraru səə.
29 Pekan waati ye səəra Tigilati Pilesɛɛ, Asirin sina boko, u Iyoni mwa ka Abɛli Bɛti Maaka ka Yanəa, ka Kedɛsi ka Hasori ka Galadi ka Galilen tem ka Nɛfitaliban tem kpuro. Ma u tem mi kpuron təmbu mwɛɛra u ka da Asiriə.
30 Yen biruwa Osee Elan bii, u Isireliban sina boko Peka seesi u go. Ma u bandu di win ayerə. N deema Yotamu Asarian biin bandun wõə yɛndusewa mi.
31 Ye Peka u kuan sukum ya yorua Isireliban sinambun faagin tireru səə.

Yotamu

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 27:1-3,7-9)

32 Peka, Remalian bii Isireliban sina bokon bandun wõə yiruse səəra Yotamu, Asarian bii, u bandu di Yudaə.
33 U məwa wõə yɛnda nəəbu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wõə wəkura nəəbu ka tia ban te səə. Win mɛron yĩsira Yerusa, Sadəkun bii.
34 Win baaba Asarian yira u swĩi mam mam. U kua ye ya Yinni Gusunə wɛ̃re.
35 Adama u ṅ gunguu nìn mi ba ra bũu yãkuru ko kəsuke. Ma təmba daamə ba yãkunu mò mi, ba turare dõə dokemə nin wəllə.
Yotamu wiya, u Yinni Gusunən sãa yerun kənnə ge ga mɛɛra sõə yɛ̃san nəm geu gia bana.
36 Ye Yotamu u kuan sukum mu yorua Yudaban sinambun faagin tireru səə.
37 Win waati ye səəra Yinni Gusunə u dera Resini Sirin sina boko ka Peka, Remalian bii Isireliban sina boko ba Yudaba wərim torua.
38 Sanam mɛ Yotamu u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaə Dafidin wuuə. Ma win bii Akasi u bandu kəsire kua.

16

Akasi u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 28:1-27)

1 Peka, Remalian biin bandun wõə wəkura nəəbuse səəra Akasi, Yotamun bii u bandu di.
2 Akasi wi, u məwa wõə yɛndu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wõə wəkura nəəbu ka tia bandu səə Yerusalɛmuə. Adama kõsa u kua Yinni Gusunən wuswaaə. U ṅ kue nge win sikado Dafidi.
3 Isireliban sinambun yira u swĩi sere u mam dera ba ka win bii yãkuru kua ba wõəwa nge mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni Gusunə u nɛɛ bu kpeerasio.
4 Mɛya ba ra maa bũu yãkuru ko kpa bu turare dõə doke gungunu wəllə ka guunu wəllə ka sere maa dãa kubenə.

5 Yera sɔ̃ɔ teeru Resini, Sirin sina boko ka Peka Remalian bii Isireliban sina boko ba seewa ba Akasi tabu wɔri, ma ba Yerusalɛmu tarusi. Adama ba kpana bu nùn kamia.

6 Saa ye sɔɔra Resini u Elati mwa Yudaban nɔman di, ma u bu gira min di. U dera Edɔmuba ba na Elati mi, sere ka gisɔn gisɔ.

7 Yera Akasi u Tigilati Pilesɛɛ Asirin sina boko sɔmɔ gɔria u nɛɛ, nɛna Akasi, wunɛn bɔ̃ɔ, a na a man somi, Sirin sina boko ka Isireliban sina bokon sɔ̃ be ba man tabu wɔrima.

8 Ma Akasi u sii geesu sua ka wura ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ka sinambun arumani beru yerɔ. Ma u ye kpuro gura u Asirin sina boko wɛ̃.

9 Saa ye sɔɔra Asirin sina boko wi, u Akasin gari yi wura. Ma u da u Damasi wɔri u mwa u gen tɔmbu yoru mwɛɛra u ka da Kiriɔ. Ma u ben sina boko Resini wi mwa u go.

10 Ye Akasin tii u da Damasiɔ u ka Tigilati Pilesɛɛ yinna mi, yera u bũu turaru garu wa mi, ma u ten dɛ̃ɛbu ka ten yasum ka ten gunum yĩira u yorua ye ya sãa ten saria kpuro gesi. Ma u ye yãku kowo Uri mɔrisia u nɛɛ, u nùn ten bweseru kuo.

11 Ma yãku kowo wi, u bũu tura ten weenasiru kua nge mɛ Akasi u nùn yorua u ko. U tu kuawa Akasi u sere gɔsirama saa Damasin di.

12 Ye Akasi u gɔsirama Damasi min di, u bũu tura te wa.

13 Ma u susi u yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka ni ba ra ko ka tam ka som ka sere maa siarabun yãkunu. Ma u ten yaa yɛm wisi bũu tura ten wɔllɔ.

14 Yãku yee te ba kua ka sii gandu Yinni Gusunɔn sɔ̃ ta wãa Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ ka yãku yee ten baa sɔɔ. Yera Akasi u Yinni Gusunɔn yãku yee te swɛnyasia u tu yi kpaa ten biruɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.

15 Ma sina boko Akasi u yãku kowo wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa tɛ̃n di, a de a n da bururun yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ko ka yokan yãku te ba ra ko ka som yãku yee kpaa ten mi, ka nɛ sina bokon yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru ka yãku ni ba ra ko ka som ka tam ka sere maa yãku ni tɔmba ka naamɔ. Kpa a n da yãku ni ba ka na kpuro gesin yɛm wisi ten wɔllɔ. Adama nɛn tii ko na n da bikiaru ko Yinni Gusunɔn yãku yee te ba kua ka sii gandun mi.

16 Ma yãku kowo Uri, u wura ye sina boko Akasi u gerua kpuro.

17 Akasi u boo sii gandugii sin sɔwaritii kɔsuka ma u boo sin tii sua. Ma u boo bɔkɔ ge swɛnya nɛɛ yin wɔllun di, yi ba kua ka sii gandu. Ma u gu sɔndi turaru garun wɔllɔ te ba bana ka kpenu.

18 Asirin sina bokon nuku dobun sɔ̃, u maa kɔnnɔ gèn min di ba ra ka du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ kɔsa, ka sinambun duu yeruguu.

19 Ye Akasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

20 Sanam mɛ Akasi u kpuna u gu, ba nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin wuuɔ. Ma win bii Esekiasi u gɔna kɔsire kua.

Osee u kua Isireliban sina boko

17

1 Akasi, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ wɔkura yiruse sɔɔra, Osee Elan bii, u bandu di Samariɔ. Ma u kua wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛ ban te sɔɔ.

2 Kɔ̃sa u kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Adama ya ǹ Isireliban sinam be ba nùn gbiiyegia tura.

3 Yera Asirin sina boko Saamanasaa u Osee wi wɔri u kamia, ma u nùn gobi bure wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ ye u ko n da kɔsie.

4 Sɔ̃ɔ teeru Asirin sina boko wi, u gia ma Osee u kĩ u nùn seesi. Domi u nua ma u Egibitin sina boko gɔria Soowɔ kpa u ku raa maa ka Asirin sina bokon wɔ̃ɔ gobi yi kɔsia. Yera Asirin sina boko wi, u Osee mwa u ka yɔni bɔkua u kɛnua.

5 Yen biru u Isireliban tem kpuro wɔri u da Samariɔ. Ma u dera ba ye tarusi wɔ̃ɔ ita.

Isireliban banda kpa

6 Oseen bandun wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛse sɔɔra, Asirin sina boko u Samari mwa. Ma u Isireliba yoru mwɛɛra u ka da

win temɔ. U dera ben gaba wãa
Salasin temɔ ka Gosanin temɔ mi
daa te ba mɔ̀ Sabori ta wãa ka maa
Mɛdiban wuu marosɔ.
7 Yeni ya koora yèn sɔ̃ Isireliba ba
tora ba bũnu sãamɔ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ wi, wi u bu yara saa Egibitin
sunɔn nɔman di.
8 Ba bwese tukunun deema swĩi ni
Yinni Gusunɔn tii u gira ben suunu
sɔɔn di ka maa koma kamgii ni ben
sinamba mwaama.
9 Isireliba ba Yinni Gusunɔ kɔ̃sa kua
ya banda, ba gungunu bana mi ba ra
bũnu sã ben wuu marosɔ, ka sere mi
wuun kɔ̃soba ra yɔ̃re, gbãranɔ.
10 Ba maa tii bwãarokunu kua
gungunu kpuron wɔllɔ, ka mi dãa
kubenu wãa.
11 Miya ba ra n yãkunu mɔ̀, ba n
turare dɔ̃ɔ dokemɔ nge bwese tuku
ni Yinni Gusunɔn tii u gira ben su-
unu sɔɔn di. Nge mɛya ba ka gãa
kɔ̃su dabinu kua ni nu Yinni Gusunɔn
mɔru seeya.
12 Domi ba bũnu sãwa ni u bu yinari
mam mam.
13 Mɛya u Isireliba ka Yudaba kirɔ
kua saa win sɔmɔbun nɔɔn di u nɛɛ, bu
daa kɔ̃sa derio kpa bu win woodaba
mɛm nɔɔwa ka win gere, kpa ba n
sĩimɔ dee dee win woodaba sɔɔ ye u
ben baababa wɛ̃. Yera u maa ben tii wɛ̃
saa win sɔmɔ sɔm kowobun nɔɔn di.
14 Adama ba swaa taaya, ba ṅ Yinni
Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. Ba kua nge ben
baababa be ba ṅ Gusunɔ ben Yinni
naanɛ kue.
15 Ba win woodaba deri ka
arukawani ye u ka ben baababa bɔkua
ka sere maa kirɔ ye u bu kua. Ma ba
kam dirum swĩi, ma ben tii ba kam
kua. Ba bwese tukunu ni nu ka bu
sikerenɛn daa saara ye Gusunɔ ben
Yinni u bu yinari.
16 Ba Yinni Gusunɔn wooda atafiiru
kua ba tii kɛtɛn bwãarokunu kua ka
sii gandu ka bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten
bwãarokunu. Ma ba sɔ̃ɔ ka suru ka
kperi sãamɔ ka sere maa bũu wi ba mɔ̀
Baali.
17 Kɔ̃sa ba mɔ̀ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Domi ba ka ben bibu
yãkunu mɔ̀, ba wɔ̃ɔmɔ dɔ̃ɔ sɔɔ. Yen
biru ba sɔronu mɔ̀. Yeniba kpurowa
ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya.
18 Ma u Isireliba kpuro yarinasia saa
win wuswaan di. U Yudaba tɔna deri.
19 Yudaban tii, ba ṅ Gusunɔ ben
Yinni mɛm nɔɔwɛ. Isireliban yira ba
swĩi mam mam.
20 Ma Yinni Gusunɔ u Isireliban
bweseru kpuro biru kisi. U bu
wɛrɔbu nɔma bɛria, ba bu sekuru
doke, ba ka bu doona win wuswaan
di.
21 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u dera
Isireli be, ba karana ka Dafidin
yɛnugibu ba kpa, yera ba Yeroboamu
Nɛbatin bii kua ben sunɔ. Ma
Yeroboamu wi, u dera ba tora Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
22 Domi kɔ̃sa ye u kua, yera ba maa
swĩi mam mam.
23 Yen sɔ̃na u bu gira win wuswaan
di nge mɛ u raa gerua saa win
sɔmɔbun nɔɔn di. Ma ba bu gura ba
ka da Asiriɔ. Mɛya ba yoru dimɔ sere
ka gisɔn gisɔ.

Ba ka Isireliba da Asirin temɔ

24 Yen biru, Asirin sina boko u dera
tɔmba na saa Babilonin di ka Kutan di
ka Afan di ka Hamatin di ka sere maa
Sefaafaimun di. Ma u dera ba Isireliba
kɔsire kua. Ba Samari mwa, ma ba
sina Isireliban wuu marosɔ.
25 Sanam mɛ ba sindu torua tem mi,
ba ṅ Gusunɔ Isireliban Yinni sãamɔ.
Ma Gusunɔ u dera gbee sinansu su
ben dabiru go.
26 Yera ba Asirin sina boko sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, bwese tuku ni a ka na Samari
mini, nu ṅ Gusunɔ Isireliban Yinnin
sãaru yɛ̃. Wee u dera gbee sinansu su
na su bu sɛ̃suka su go.
27 Ma Asirin sina boko u wooda wɛ̃
u nɛɛ, Isireli be na yoru mwɛɛra sɔɔ bu
de yãku kowo turo u da u bu sɔ̃ɔsi nge
mɛ ba ra ka Gusunɔ sã tem mi.
28 Yera Isireliban yãku kowo turo u
na u sina Betɛliɔ u ka bu sɔ̃ɔsi nge mɛ
ba koo ka Gusunɔ sã.
29 Adama bwese tuku nin baatere
mi ta wãa kpuro ta ten bwãaroku
kuawa ta sãamɔ. Ma ba nu yi yi
mi Isireliba ba ra raa yãkunu ko,
gungunu wɔllɔ.
30 Ben bũu nin yĩsa wee. Babilonigibugiin
yĩsira Sukɔtu Benɔtu. Kutagibugiiwa
maa Nɛɛgali. Hamatigibugiiwa Asima.

31 Afabagina maa Nibukasi ka Taataki. Sefaafaimugibu maa, biba ba ra wɔ̃ bu ka ben bũu ni ba mɔ̀ Adamɛlɛki ka Anamɛlɛki yãkuru kua.
32 Ka mɛ, ba maa Gusunɔ sãamɔ. Adama ba maa yãku kowobu gɔsa be sɔɔ, be ba ko n da bu yãkuru kue ben bũu yãku yerɔ, gungunu wɔllɔ.
33 Nge mɛya ba Yinni Gusunɔ sãamɔ. Ma ben baawure u maa win bũu mɔ u sãamɔ, wi u ka na saa win tem di.
34 Sere ka gisɔ ben yellun komana ba swĩi. Ba ṅ maa Yinni Gusunɔ sãamɔ ka gem. Ba ṅ win yiirebu ka win woodaba swĩi dee dee ye u Yakɔbun bibun bweseru wɛ̃. Yakɔbu wiya, Yinni Gusunɔ u maa yĩsiru kã Isireli.
35 N deema Yinni Gusunɔ u raa ka Yakɔbun bii be arukawani bɔkua u nɛɛ, i ku ra yiira bũnun nuurɔ i nu sã. I ku ra maa nu yãkuru koosi.
36 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛ wi na bɛɛ yarama Egibitin di ka nɛn dam bakam, nɛ turowa i ko i yiira i sã kpa i man yãkuru kua.
37 I nɛn yiirebu ka nɛn woodaba kpuro ye na bɛɛ wɛ̃ mɛm nɔɔwɔ baadomma. I ku ra bũnu ganu sã.
38 Mɛya i ku maa arukawani ye duari ye na ka bɛɛ bɔkua na nɛɛ, i ku ra bũu goo sã.
39 I de i man sã domi nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni. Kon bɛɛ wɔra saa bɛɛn wɛrɔbu kpuron nɔman di.
40 Adama ka mɛ, ba ṅ Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. Ben tiin yellun komana ba swĩi.
41 Nge mɛya bwese tuku nin tii nu Yinni Gusunɔ sãamɔ nu maa ka nin bũnu sãamɔ. Mɛya ben bibu ka ben debuminɔ nu mɔ̀ sere ka gisɔ nge mɛ ben baababa ba kua.

18

Esekiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 29:1-2; 31:1)

1 Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔra, Esekiasi Akasin bii, Yudaban sina boko u bandu di Yudaɔ.
2 U mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu sanam mɛ u ban te di. Ma u kua wɔ̃ɔ tɛna tia sari ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Abi, Sakarin bii.
3 Esekiasi u kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re nge mɛ win sikado Dafidi u kua.
4 U gungunu kɔsuka mi ba ra bũu yãkuru ko ka maa nin bwãarokunu. Ma u waa sii gandugia ye bɔɔka ye Mɔwisi u kua. Domi Isireliba ba ra n daamɔ yen nuurɔ ba n turare dɔ̃ɔ dokemɔ. Ba ye yĩsiru kã Nɛhusitani.
5 Esekiasi wi, u Gusunɔ naanɛ kua n kere Yudaban sinam be ba nùn gbiiye kpuro ka sere be ba bandu di win biru.
6 U ka Gusunɔ yɔ̃rawa dim dim. U ṅ nùn biru kisi baa fiiko. U win woodaba mɛm nɔɔwawa ye u Mɔwisi wɛ̃.
7 Gusunɔ u ka nùn wãa. Ma n nùn kooramme ye u mɔ̀ kpuro sɔɔ. Saa ye sɔɔ, u Asirin sina boko seesi. Ma u yara win yorun di.
8 Yen biru u Filisitiba tabu wɔri u kamia sere u ka da Gasaɔ. Ma u ben tem mwɛɛra ka ben wuu gbãra damgisu ka mi ben kɔ̃sobu ba ra n wãa wãa.

Samarin tarusibun

yaayasiabu

9 Esekiasi Yudaban sina boko win bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔ, ka maa Osee, Elan bii, Isireliban sina bokon bandun wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yera Saamanasaa Asirin sina boko ka win tombu ba Samari tarusi wɔ̃ɔ yiru.
10 Ma wɔ̃ɔ itaseru ba ye kamia. Saa yera Esekiasi u win bandun wɔ̃ɔ nɔɔba tiase sɔɔ dɔɔ. Ma Osee, Isireliban sina boko u maa wãa win bandun wɔ̃ɔ nɔɔba nnɛse sɔɔ.
11 Asirin sina boko u Isireliba gura u ka da win temɔ. Ma u bu yi wuu ge ba sokumɔ Salasiɔ ka Saborin daarun goorɔ Gosanin temɔ ka sere maa Mɛdiban wusɔ.
12 Domi Isireli be, ba ṅ Yinni Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ, ba ṅ maa arukawani ye u ka bu bɔkua wure. Mɛya ba ṅ maa Mɔwisi win sɔm kowo mɛm nɔɔwɛ.

Asirigibu

ba Yerusalɛmu tarusi
(I maa mɛɛrio Esai 36:1 ka Bandun Gari II, 32:1)

13 Esekiasi Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su gbãranu mɔ kamia.
14 Ma Esekiasi u gɔra Lakisiɔ Asirin sina boko win mi u nɛɛ, bu nùn sɔ̃ ma wi Esekiasi u torawa. Ye u maa nùn bikia kpuro u koo ye ko. Yen sɔ̃, u de u doona win tem di.
Ma Asirin sina boko wi, u Esekiasi sii geesu kilo nɔrɔbun suba nɔɔba nnɛ (9.000) ka wura kilo nɛnɛ ka wunɔbu (900) bikia.
15 Ma Esekiasi u sii gee si su wãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka maa si su wãa sina bokon arumani beru yerɔ gura u Asirin sina boko wi wɛ̃,
16 ka maa wura ye u raa doke sãa yerun gamboba sɔɔ ka kɔnnɔn dãa sɔɔ.

Asirin tabu kowobun wirugiin gere

(I maa mɛɛrio Esai 36:2-22 ka Bandun Gari II, 32:9-16)

17 Saa Lakisi min diya Asirin sina boko u tabu durɔ damgibu gɔrima ka ben wirugibu ita bu Esekiasi wɔri Yerusalɛmuɔ. Ye tɔn be, ba tura mi, yera ba bura ba yɔ̃ra nim toran bɔkuɔ ye ba kua ya ra ka nim nɛ wuuɔ saa bwian di, mi ba ra beka wɔ̃ken swaaɔ.
18 Sanam mɛ sɔɔra ba sina boko sokusia. Adama Eliakimu Hilikiyan bii, sina bokon sɔm kowobun wirugiiwa u da ben mi ka Sebina wi u sãa sina bokon tire yoro ka Yoasi Asafun bii wi u ra tirenu bere.
19 Asirin tabu kowobun wirugii ben turo, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Esekiasi sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, amɛniwa bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nɛɛ, mba u yɔ̃rari u naanɛ sãa mɛ.
20 Domi u nɛɛ, u dam mɔ. Ma u bwisi kɛ̃ɔ mɔ u ka tabu ko. Adama gari saarinu tɔnawa. N n mɛn na, ma sɔɔra win naanɛ ya wãa u ka nùn seesi.
21 Geema win naanɛ wãawa Egibitin sunɔn mi, wi u sãa nge kaba te ta kɔsikire. Wi u tu nɛnua u tãsiri kpa tu nùn mura tu mɛɛra ko. Nge mɛya Egibitin sunɔ u sãa be ba nùn yĩiyɔn mi.
22 Mɛya i ko i gere i nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i naanɛ sãa. Adama n ṅ win sãa yenu ka yãku yena Esekiasi u kɔsuka? Ma u bɛɛ Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n da de sãa yerɔ, Yerusalɛmuɔ i yãkuru ko mi tɔna?
23 N n mɛn na, u ka nɛn yinni Asirin sina boko arukawani bɔkuo kpa u nùn dumi nɔrɔbun suba yiru (2.000) wɛ̃ ù n yɛ̃ u koo maasɔbu wa bu yi sɔni.
24 Domi u ṅ kpɛ̃ u yɔ̃ra u wi u piiburu bo nɛn yinnin tabu kowobu sɔɔ ma, baa mɛ u tamaa Egibitigibu ba koo nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka maasɔbu wɛ̃.
25 U ṅ yɛ̃ ma ka Yinni Gusunɔn yɛ̃ra u ka tem mɛ wɔrima, kpa u mɛ kɔsuku? Domi Gusunɔn tiiwa u nɛɛ, u doo u tem mɛ wɔri kpa u mu kɔsuku.
26 Eliakimu Hilikiyan bii ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a suuru koowo, sa nun kanamɔwa a ka bɛsɛ wunɛn bwãabu gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔɔmɔ. A ku ka maa bɛsɛn barum Heberum gari gere, kpa tɔn be ba swaa daki gbãrarun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ.
27 Adama durɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, i tamaa nɛn yinni u man gɔrima bɛɛ ka bɛɛn yinni tɔnan sɔ̃ n ka gari yini gere? Aawo, ka maa be ba sɔ̃ gbãraru wɔllɔn sɔ̃na u man gɔrima. N ṅ maa tɛɛmɔ i ka bɛɛn tiin swaa swĩibu di kpa i bɛɛn yɛ̃kum nɔ ka be sannu.
28 Saa ye sɔɔra durɔ wi, u gbãra ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro keren gari swaa dakio.
29 U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni wɔ̃ke domi u ṅ kpɛ̃ u bɛɛ wɔra saa win nɔmun di.
30 I ku wura i Gusunɔ naanɛ ko baa Esekiasi ù n nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra, n ṅ koorɔ Asirin sina boko u wuu ge mwa.
31 I ku maa nùn swaa daki. Adama i nɔɔwɔ ye Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, i ka nùn nɔɔ tia koowo kpa i nùn tii wɛ̃. Kpa baawure u wa u win tiin resɛmba ka win dãa binu di. Kpa u maa win dɔkɔn nim nɔ.
32 Yen biru u koo na u bɛɛ sua u ka da tem gam mɛ mu sãa nge bɛɛn tiin

tem mɛ, mi resɛm ka alikama wãa, kpa
i n pɛ̃ɛ ka tam mɔ ka tim ka olifin gum.
Mɛya i ko i n wãa, ye i ko i raa ka gbi
mini. Yen sɔ̃, i ku maa Esekiasin gere
swaa daki. Domi u koo bɛɛ nɔni wɔ̃ke
u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɔra.
33 Bwese ni nu tien bũnu nu ɲ̀ bu
wɔre Asirin sina bokon nɔman di.
34 Mana Hamati ka Aapadi ka
Sefaafaimu ka Hena ka Ifan bũnu nu
wãa tɛ̃. Nu kpĩa nu Samarigibu wɔra
saa win nɔman di?
35 Bũu ni kpuro sɔɔ, nin nirà nu nin
tem wɔra saa win nɔman di, bu sere
nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmu
wɔra.
36 Ma Yudaba kpuro ba mari, domi
sina boko Esekiasi u nɛɛ, bu ku raa
nùn gɛɛ wisi.
37 Ma Eliakimu Hilikiyan bii, sina
bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka
maa win tire yoro Sebina ka sere
Yoasi, Asafun bii wi u ra tirenu bere,
ba na Esekiasin mi, ba yabe kĩanu
sebua nuku sankiranun sɔ̃. Ma ba nùn
durɔ win gari yi kpuro saaria.

19

Sina boko Esekiasi

u bwisi bikia
(I maa mɛɛrio Esai 37:1-7)

1 Saa ye Esekiasi sina boko u gari
yi nua, yera u win tiin yabenu nɛnua
u gĩana. Ma u saaki sua u sebua
nuku sankiranun sɔ̃. Ma u da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ.
2 Yera u Eliakimu sɔm kowobun
wirugii ka maa Sebina win tire yoro
ka yãku kowo guro gurobu gɔra
Gusunɔn sɔmɔ Esai Amɔtin biin mi.
N deema be maa, saakibara ba sebua
ba ka da mi.
3 Ye ba tura mi, ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
amɛniwa Esekiasi u gerua u nɛɛ, gisɔn
tɔ̃ɔ te, nuku sankiranu sɔɔra sa wãa.
Ba sun sɛɛyasiamɔ, ma ba sun doke
sekuru sɔɔ. Gisɔn wahala ye, ya sãawa
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma, ma u
ɲ̀ dam mɔ u ka wɛ̃ma.
4 N n mɛn na, a kanaru koowo bɛsɛ
be sa gina tien sɔ̃. Sɔrɔkudo Gusunɔ
wunɛn Yinni u ko n Asirin sina bokon
gari yi nua wi u na u nùn wɔnwa. Kpa
u nùn sɛɛyasia.
5 Ye Esai u Esekiasin bwãa ben gari
yi nua,
6 yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye i ko i bɛɛn
yinni sɔ̃ wee. I nɛɛ, amɛniwa Yinni
Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u ku de gari yi
u nua mi, yi nùn bɛrum ko, ye Asirin
sina bokon gɔro be, ba ka wi Yinni
Gusunɔ wɔnwa mi.
7 U koo de Asirin sina boko wi, u
labaari gaa nɔ kpa yu win bwɛ̃ra gɔsia
u wura win temɔ. Miya u koo de bu
nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba maa Yudaba nandasia
(I maa mɛɛrio Esai 37:8-13 ka Bandun Gari II, 32:17)

8 Asirin sina bokon gɔro wi, u gɔsira
u da Libinaɔ. Domi u nua ma win
yinni u doona Lakisin di u da u Li-
binagii be tabu wɔri.
9 Saa ye sɔɔra Asirin sina boko u nua
ma Tiraka Etiopin sina boko u nùn
tabu wɔrim wee. Yera u maa Esekiasi
sɔmɔbu gɔria u nɛɛ,
10 amɛniwa i ko i Esekiasi sina boko
sɔ̃. I nɛɛ, u ku de Gusunɔ win Yinni
wi u naanɛ sãa mi, u nùn nɔni wɔ̃ke,
u nɛɛ, nɛ, Asirin sina boko na ɲ̀ kpɛ̃ n
Yerusalɛmu mwa.
11 Wi Esekiasin tii u nua nge mɛ
bɛsɛn sinam be ba man gbiiye ba
raa tem mɛ mu tiegibu kpuro kam
koosia. Yera wi, u tamaa u koo yari
win nɔman di?
12 Sanam mɛ nɛn baababa ba Gosani
kpeerasia ka Harani ka Resɛfu ka sere
Edɛnigibu, be ba wãa Telasaaɔ, ben
bũnu kpĩa nu bu yara?
13 Nge mana Hamatigibun sunɔ
u wãa ka Aapadigibun sunɔ ka
Sefaafaimugibun sunɔ, ka Henagibun
sunɔ ka sere maa Ifagii.

Esekiasin kanaru
(I maa mɛɛrio Esai 37:14-20)

14 Ye Asirin sina bokon sɔmɔ be, ba
tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru
wɛ̃ tè sɔɔ ben yinnin gari wãa. Ma
Esekiasi u tu gara. Yen biru u da
Gusunɔn sãa yerɔ ma u tu dɛria mi.
15 U kanaru kua u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn
Yinni, wunɛ wi a sɔ̃ gɔradoban su-
unu sɔɔ, wunɛ turowa a sãa sinambu

kpuron Yinni. Wuna a wɔllu ka tem
taka kua.
16 A nɔni seeyo a mɛɛri, kpa a swaa
daki a nɛn gari nɔ. Kpa a Sankeribu
Asirin sunɔn gari nɔ, wi u win sɔm
kowobun wirugii gɔrima u ka nun
wɔmɛ.
17 Ka gem, Yinni, na yɛ̃ ma Asirin
sinambu ba bwese dabinu kpeerasia
ka nin tem.
18 Ma ba nin bwãarokunu dɔ̃ɔ
mɛniki. Domi nu ṅ sãa Gusunɔ. Nu
sãawa tɔmbun sɔma ye ba kua ka dãa
ka kpenu. Yen sɔ̃na ba kpĩa ba nu
kpeerasia.
19 Adama wunɛ, a sãawa Gusunɔ
bɛsɛn Yinni. A sun wɔro saa
Sankeribun nɔman di kpa handunian
sinambu kpuro bu gia ma wunɛ
turowa a sãa Gusunɔ.

Esain gari

yi u sina boko nɔɔsia
(I maa mɛɛrio Esai 37:21-35)

20 Yera Esai Amɔtin bii u Esekiasi
sɔmɔ gɔria u nɛɛ, bu nùn sɔ̃ ma Gusunɔ
Isireliban Yinni u win kanaru mwa te
u kua Sankeribu Asirin sina bokon sɔ̃.
21 Ye Yinni Gusunɔ u gerua win sɔ̃,
ye wee. U nɛɛ,
Yerusalɛmun tɔmbu kpuro ba nùn
gɛma.
Ba nùn yaakoru mò.
Ba nùn yɛ̃ɛmɔ ba wii gimanu koosimɔ.
22 Wara u kam mɛɛra. Wara u wɔnwa.
Wara u ka nɔɔ gɔmunu mò.
U ṅ yɛ̃ ma wi, Gusunɔ, Isireliban Yin-
nin tii
wi u dɛɛren wuswaaɔra u tii sue?
23 Win sɔmɔba na, ba wi, Yinni Gusunɔ
wɔnwa.
Ma u nɛɛ, ka win tabu kɛkɛ dabira
u yɔɔwa Libanin guu ni nu bon wɔllɔ.
Ma u dua sere sere yen dãa sɔ̃ɔn sɔɔwɔ
u gen dãa gea ye ba mò sɛduru ka
sipɛrɛ
ye ya gunum bo bɔɔra.
24 U nɛɛ, u bwia gba.
Ma u tem tukum nim nɔra.
Win tabu kowobu ba bɔsu
Egibitin nim tori kpuro sɔɔ
ba yi sanka.
25 Adama u ṅ yɛ̃ ma wi, Yinni Gusunɔn
tiiwa
u yeniban himba yi saa yellun di?
Wee tɛ̃, himba ye, ya koora.
Ma u dera wi, Asirin sina boko
u wuu si su gbãranu mɔ bansu koosia.
26 Yinni Gusunɔwa u dera wuu sin
tɔmba bɛrum soora,
ba wãa sekuru sɔɔ.
Ba kua dam sarirugibu nge yakasu
gberɔ,
ṅ kun mɛ, nge doo gãaru te gɛmi di.
27 Yinni Gusunɔ wi, u maa nɛɛ,
u yɛ̃ saa ye Asirin sina boko wi,
u ra sinɛ ka saa ye u ra du dirɔ
ka saa ye u ra yari,
ka maa saa ye u ka nùn mɔru mò.
28 Tɛ̃ yèn sɔ̃ u ka Yinni Gusunɔ mɔru
mò
ma u nùn gari sɔ̃ɔwa ka tii suabu,
u koo win wɛ̃ru yaba u yɔni doke.
Kpa u maa nùn yaruka dokea nɔɔwɔ.
Kpa u de u gɔsira u wura mìn di u na.
29 Ma Esai u Esekiasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee ye ya ko n sãa yĩreru wunɛn mi.
Gisɔku ge, ka gasɔku, doo gãariya i ko
i di. Adama wɔ̃ɔ itase i ko i duurewa
kpa i gɛ̃. Mɛya i ko i maa resɛm duure
kpa i yen marum di.
30-31 Yudaban bweseru sɔɔ, be ba
tiara Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ ba koo
faaba wa kpa bu kpara nge dãa, kpa
bu gbini ko sere tem sɔɔwɔ kpa bu
binu ma. Yeniwa Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni u koo ko win hanian sɔ̃.
32 U gerua u nɛɛ, Asirin sina boko
wi, u ṅ duɔ Yerusalɛmuɔ. Mɛya win
tabu kowobu ba ṅ ye susiɔ ba n tɛrɛnu
nɛni bu ka kuku yenu ko bu sere nɛɛ,
ba koo sɛ̃u to.
33 Swaa ye u ka na, yera u koo ka
gɔsira, u ṅ duɔ wuu ge sɔɔ. Yinni
Gusunɔn tiiwa u gerua mɛ.
34 Domi u koo wuu ge kɔ̃suwa u gu
faaba ko win tiin sɔ̃, ka maa Dafidi win
sɔm kowon sɔ̃.

Yinni Gusunɔ

u Asirigibu kamia
(I maa mɛɛrio Esai 37:36-38 ka Bandun Gari II, 32:21-22)

35 Ye n kua wɔ̃kuru yera Yinni
Gusunɔn gɔrado u yara u da
Asirigibun sansaniɔ ma u tɔnu
nɔrɔbun suba wunaa wɛnɛ ka nɔɔbu
(185.000) go. Ye ba seewa bururu, ba
deema wee gona nu tɛrie.

36 Yera Sankeribu Asirin sina boko
u gəsira u da u wãa Ninifuə.
37 Sõə teeru u da u yiire win bũu
wi ba ra soku Nisərəkun nuurə. Miya
win bibu yiru beni, Adamɛlɛki ka
Sarɛsɛɛ ba nùn go ka takobi. Ma
ba kpikiru sua ba da tem mi ba mò
Ararati gia. Ma win bii Esaa Hadoni u
bandu kəsire kua.

20

Esekiasi u bara

ma Yinni Gusunə u nùn bɛkia
(I maa mɛɛrio Esai 38:1-8 ka Bandun Gari II, 32:24)

1 Saa ye səə, Esekiasi u bara sere u
gəə turuku kua. Ma Gusunən səmə
Esai Amətin bii u na win mi. U nùn
sõəwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunə u
gerua. U nɛɛ, a wunɛn yɛnugibu sõəwə
ye baawure ko n da ko wunɛn biru.
Domi kaa gbi.
2 Yera Esekiasi u win wuswaa sĩiya u
gana girari ma u kanaru kua u nɛɛ,
3 Yinni Gusunə, a suuru koowo,
a yaayo ma na sĩa dee dee wunɛn
wuswaaə. Na wunɛn woodaba mɛm
nəəwa. Na maa kua ye n nun wɛ̃re.
Yen biru u swĩ gem gem.
4 Sanam mɛ Esai u yariə sina kpaaru
min di, yera Yinni Gusunə u ka nùn
gari kua u nɛɛ,
5 a gəsiro a ka Esekiasi nɛn təmbun
kparo sõ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni
Gusunə na gerua, nɛ wi na sãa bɛɛn
baaba Dafidin Yinni. Na nɛɛ, na win
kanaru mwa, na maa win nəni yĩresu
wa. Wee, kon de u bɛkura. Yen biru
sõə itase u koo da nɛ, Yinni Gusunən
sãa yerə.
6 Kon maa win wãarun tõru sosi wõə
wəkura nəəbu kpa n nùn faaba ko n
wuu ge wəra saa Asirin sina bokon
nəman di. Mɛya kon gu kõsu nɛn tiin
sõ ka nɛn səm kowo Dafidin sõ.
7 Yen biru Esai u nɛɛ, bu dãa ye ba
mò figien marum suo bu pɛra bu tɛɛni
win bara ten wəllə. Ma ba mu pɛra ba
tɛɛni ma u bɛkura.
8 N deema Esekiasi u raa Esai bikia u
nɛɛ, mba n ko n sãa yĩreru te ta koo nùn
sõəsi ma u koo bɛkura kpa u da Yinni
Gusunən sãa yerə yen sõə itaseru.
9 Ma Esai u nùn wisa u nɛɛ, Yinni
Gusunə u koo win gari yibia yìn nəə
mwɛɛru u kua. Yəətian tiro ga koo
kesi sere naa dabusanu wəkuru sõə ù
n kɛlla. A kĩ gu kaara? Nge gu sosi.
10 Ma Esekiasi u nɛɛ, n ǹ sɛ̃ yəətian
tiro gu ka sosi naa dabusanu wəkuru
sõə ù n kɛlla. Yen sõ, na kĩwa gu kaara.
11 Yera Gusunən səmə Esai u Yinni
Gusunə kana u de gu kaara. Ma Yinni
Gusunə u dera n koora mɛ.

Babilonin sina boko

u Esekiasi səməbu gəria
(I maa mɛɛrio Esai 39)

12 Saa ye səə, Mɛrodaki Baladani,
Baladanin bii, Babilonin sina boko
u Esekiasi səməbu gəria ka tireru ka
kɛ̃nu. Domi u nua ma Esekiasi u bara.
13 Ye səmə be, ba tunuma Esekiasin
mi, yera u bu dam koosia, ma u ben
gari swaa daki ye ba ka sĩimə. Yen
biru u ka bu da win arumani beru
yerə. Yera ya sãa sii geesu ka wura
ka turare ka gum nubu durorugim ka
tabu yãnu. Ye ya gesi sãa win arumani
kpuro, yen gaa sari ye u ǹ bu sõəsi.
14 Yen biruwa Esai u na u sina boko
Esekiasi bikia u nɛɛ, man diya tən beni
ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba
gerua.
Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ba
nawa saa tem tontonden di mɛ ba mò
Babiloni.
15 Esai u kpam nùn bikia u nɛɛ, mba
ka mba ba wa wunɛn yɛnuə.
Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ye ya
wãa nɛn yɛnu ge səə kpuro, ba wawa.
Nɛn arumani səə gãanu sari ni na ǹ bu
sõəsi.
16 Yera Esai u nùn sõəwa u nɛɛ, a
swaa dakio a nə ye Yinni Gusunə u
gerua.
17 U nɛɛ, wee tõru gara sisi tè səə ba
koo wunɛn arumani kpuro gura bu ka
da Babiloniə ka ye wunɛn baababa ba
sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye
ba koo nun deria tõə te.
18 Ba koo wunɛn tiin bweseru
səə bibu mwɛɛri kpa bu ka bu da
Babiloniə bu bu maatam ko. Kpa
bu ko sina bokon səm kowobu sina
kpaarə.

19 Yera Esekiasi u Esai wisa u nɛɛ,
Yinni Gusunɔn gari yi a gerua mi, gari
bura.
Domi alafia ka bɔri yɛndu ta ko n
wãa nɛn wãarun tõru kpuro sɔɔ.
20-21 Yen biru Esekiasi u kpuna u
gu, ma ba nùn sika win baababan
sikaɔ. Saa yera win bii Manase u
bandu kɔsire kua. Ye Esekiasi u kuan
sukum ka maa win wɔrugɔru ka nge
mɛ u wɔru gba mi nim mu koo sina,
ma u mu tori wuna yi ka nim na
Yerusalɛmuɔ, ye kpuron gari yi yorua
Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

21

Manase

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 33:1-10,18-20)

1 Wõɔ wɔkura yiruwa Manase u mɔ
sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuɔ.
Ma u ban te sɔɔ kua wõɔ weeraakuru
ka nɔɔbu. Win mɛron yĩsira Hɛfisiba.
2 Manase wi, u kua ye ya ṅ Yinni
Gusunɔ dore. Domi u bwese tuku
ni Yinni Gusunɔ u gira be Isireliban
suunu sɔɔn din komanu swĩi.
3 Ma u wure u kpam gunguu ni
bana, mi ba ra bũu yãkuru ko, ni win
tundo Esekiasi u kɔsuka. Ma u maa
bũu wi ba mɔ̀ Baali yãku yenu kua.
Mɛya u kpam wure u bũu wi ba mɔ̀
Asitaaten bwãaroku kua ba sãamɔ nge
mɛ Akabu Isireliban sina boko u raa
kua. Saa yera u maa sõɔ ka suru ka
kperi kpuro mɛnna u sãamɔ.
4 Ma u maa bũu turanu ganu kua
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. N deema sãa
yee ten sõna Yinni Gusunɔ u raa nɛɛ,
Yerusalɛmu miya kon nɛn yĩsiru doke.
5 Ma u turanu kua mi ba ra sõɔ ka
suru ka kperi sã sãa yerun yaari yiru
sɔɔ.
6 U mam ka win bii yãkuru kua u
nùn wõɔwa. U ra maa guru winu ka
wɛɛ bikiaru koosi. U tɔmbu gɔsa be ba
ra nùn gɔribu sokue. Nge mɛya u kõsa
mɔ̀ u sosimɔ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
u ka win mɔru seeya.
7 U bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten
bwãaroku sua, u doke Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. N deema sãa yee ten sõna
Gusunɔ u Dafidi ka win bii Salomɔɔ
sõɔwa u nɛɛ, Yerusalɛmuwa na gɔsa
Isireliban wusu kpuro sɔɔ. Ma na dera
ba man diru bania mi, mi ba ko n da
man sã. Miya na nɛɛ, kon nɛn yĩsiru
doke.
8 Mɛya na ṅ maa derimɔ Isireliba bu
yari ben tem di mɛ na ben baababa wẽ,
bà n nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ,
ye nɛn sɔm kowo Mɔwisi u bu wẽ.
9 Adama ba ṅ swaa daki. Wee
Manase u bu torasia ba kõsa kua ya
kere bwese tuku ni Yinni Gusunɔ u
kpeerasia, be Isireliban suunu sɔɔn
digia.
10 Yera Yinni Gusunɔ u gari kua saa
win sɔmɔn nɔɔn di.
11 U nɛɛ, wee Manase Yudaban sina
boko u kua ye ya ṅ wã. U mam kõsa
kua n kere ye Amɔreba ba kua. U
dera Yudaba ba durum kua. Domi u
bwãarokunu kua ba sãamɔ.
12 Yen sõ, nɛ, Gusunɔ Isireliban
Yinni kon Yerusalɛmu ka Yudan
tem mɛ n tie nɔni swãaru doke kpa
baawure wi u wuu ge wa, biti yu nùn
mwa sere u kpana u nɔɔ mari.
13 Kon bu sɛɛyasia nge mɛ na dera
ba Samari ka Akabun yɛnu kua. Kon
de bu gen tɔmbu kpuro gurawa, kpa
bu bu gõɔri wĩa wĩa, bu wukiri nge
wekeru.
14 Mi sɔɔ, be ba tiara kon bu wɛrɔbu
nɔmu sɔndia kpa wɛrɔ be, bu ben
yãnu gura kpuro.
15 Domi ba man kõsa kua, ba nɛn
mɔru seeyamɔ saa dɔma tèn di na ben
baababa yarama saa Egibitin di.
16 Mi sɔɔra Manase u tora teni sosi,
u taarɛ sarirugibun yɛm yari sere
mu koka Yerusalɛmun swɛɛ kpuro
sɔɔ, tora ni u Yudaba koosia Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ baasi, ye u ka dera
ba bũnu sãwa.
17 Ye Manase u kuan sukum ka win
tora ni u kua, ye kpuro ya yorua
Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
18 Sanam mɛ u kpuna u gu, u da u
win baababa deema. Ma ba nùn sikua
win yɛnuɔ gbaa te ba mɔ̀ Usaɔ. Yen
biru win bii Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

Amɔɔ u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 33:21-25)

19 Wɔ̃ɔ yɛndɑ yiruwɑ Amɔɔ u mɔ sɑnɑm mɛ u bɑndu di. Mɑ u kuɑ
wɔ̃ɔ yiru bɑn te sɔɔ Yerusɑlɛmuɔ.
Win mɛron yĩsirɑ Mɛsulemɛti, Hɑrusi
Yotibɑgiin bii.
20 Amɔɔ wi, u mɑɑ kuɑ ye yɑ kun
Yinni Gusunɔ dore, ngɛ mɛ win tundo
Mɑnɑse u kuɑ.
21 Win tundon yirɑ kpurowɑ u
swĩi. U bũnu sãɑmɔ, mɑ u yiirɑmɔ
bwãɑrokunun nuurɔ ngɛ mɛ win
tundo u rɑ rɑɑ ko.
22 Mɑ u Gusunɔ win sikɑdobɑn
Yinni deri, u ɲ win swɛɛ swĩi.
23 Yerɑ win bwãɑbu gɑbɑ nɔɔ tiɑ kuɑ
bɑ dɑ bɑ nùn go win dirɔ.
24 Adɑmɑ tɔn be bɑ nùn go mi, bɑ
mɑɑ ben tii mwɛɛrɑ bɑ go. Mɑ bɑ derɑ
win bii Yosiɑsi u bɑndu kɔsire kuɑ.
25 Ye Amɔɔ u kuɑn sukum ye kpuro
yɑ yoruɑ Yudɑbɑn sinɑmbun fɑɑgin
tireru sɔɔ.
26 Sɑnɑm mɛ Amɔɔ u kpunɑ u gu
bɑ nùn sikuɑ win bɑɑbɑbɑn sikɑɔ gbɑɑ
te bɑ mɔ̀ Usɑɔ. Mɑ win bii Yosiɑsi u
bɑndu kɔsire kuɑ.

22

Yosiɑsi

u kuɑ Yudɑbɑn sinɑ boko
(I mɑɑ mɛɛrio Bɑndun Gɑri II, 34:1-2)

1 Wɔ̃ɔ nɔɔbɑ itɑwɑ Yosiɑsi u mɔ sɑɑ
ye u bɑndu di Yerusɑlɛmuɔ. U kuɑ wɔ̃ɔ
tɛnɑ kɑ itɑ bɑn te sɔɔ. Win mɛron yĩsirɑ
Yedidɑ, Adɑyɑ Bosikɑtigiin bii.
2 Yosiɑsi wi, u kuɑ ye yɑ Yinni
Gusunɔ wɛ̃re, domi u sĩɑ win sikɑdo
Dɑfidin yirɑ kpuro sɔɔ, u ɲ yen gɑɑ
gɛɛrɑri.

Bɑ Yinni Gusunɔn woodɑn

tireru wɑ
(I mɑɑ mɛɛrio Bɑndun Gɑri II, 34:8-18)

3 Ye Yosiɑsi u kuɑ wɔ̃ɔ yɛndu yiru
sɑri bɑndu sɔɔ, yerɑ sɔ̃ɔ teeru u
win tire yoro Sɑfɑni Asɑlɑn bii,
Mɛsulɑmun debubu gɔrɑ sãɑ yerɔ u
nɛɛ,
4 ɑ doo yãku kowo tɔnwero Hi-
likiyɑn mi, ɑ nùn sɔ̃ ɑ nɛɛ, u gobi
yi dooru koowo yi bɑ kɑ nɑ Yinni
Gusunɔn sãɑ yerɔ yi tɔmbɑ kɔ̃sobu wɛ̃.
5 Kpɑ bu sãɑ yerun sɔm kowobun
wirugibu gobi yi nɔmu bɛriɑ.
6 Kpɑ bu kɑ yi dãɑ dãkobu kɑ bɑnɔbu
kɑ sɔm kowobu kɔsiɑ kpɑ bu kɑ dãɑ
dwe kɑ kpenu ni bɑ koo kɑ sãɑ yee te
sɔmɛ.
7 Adɑmɑ bu ku bikiɑ ngɛ mɛ bɑ
kɑ gobi yi dendisinɑ, domi bɑ sãɑwɑ
nɑɑnɛgibu.
8 Sɑfɑni u dɑ u Hilikiyɑ gɑri yi sɔ̃ɔwɑ.
Mɑ Hilikiyɑ u Sɑfɑni sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ, nɑ
Yinni Gusunɔn woodɑn tireru wɑ sãɑ
yerɔ. Mɑ u nùn tu wɛ̃ u gɑrɑ.
9 Yen biru Sɑfɑni u gɔsirɑmɑ u nɑ
sinɑ bokon mi, u nùn gɔrɑ tusiɑ. U
nɛɛ, wunɛn bwãɑbɑ gobi yi suɑ bɑ sãɑ
yerun sɔm kowobun wirugibu nɔmu
bɛriɑ.
10 Mɑ u mɑɑ nɛɛ, tireru gɑru wee
te yãku kowo tɔnwero Hilikiyɑ u mɑn
wɛ̃.
Mɑ u tu sinɑ boko gɑriɑ.

Yosiɑsi sinɑ boko

u bikiɑru dɑ Huludɑn mi
(I mɑɑ mɛɛrio Bɑndun Gɑri II, 34:19-28)

11 Sɑɑ yè sɔɔ sinɑ boko Yosiɑsi u tire
ten gɑri nuɑ, yerɑ u win tiin yɑberu
nɛnuɑ u kɑrɑnɑ nuku sɑnkirɑnun sɔ̃.
12 Mɑ u yãku kowo Hilikiyɑ kɑ
Akikɑmu Sɑfɑnin bii kɑ Akɑbori Mis-
een bii kɑ sere Sɑfɑni win tire yoro kɑ
Asɑyɑ win sɔm kowo sɔ̃ɔwɑ u nɛɛ,
13 i doo i Yinni Gusunɔ bikiɑ ye tire
tenin gɑri gerumɔ nɛ kɑ nɛn tɔmbu
Yudɑbɑn sɔ̃. Domi mɔru ye Yinni
Gusunɔ u kɑ sun mɔ̀ yɑ kpã, yèn sɔ̃
bɛsɛn bɑɑbɑbɑ bɑ ɲ tire ten gɑri swɑɑ
sue bu sere ko ngɛ mɛ tɑ gerɑ.
14 Mɑ yãku kowo Hilikiyɑ kɑ
Akikɑmu kɑ Akɑbori kɑ Sɑfɑni kɑ
Asɑyɑ bɑ dɑ bɑ Gusunɔn sɔmɔ Huludɑ
wɑ Yerusɑlɛmun wɔɔ berɑ kpɑɑɔ.
Huludɑ win durɔwɑ Sɑlumu Tikifɑn
bii, Hɑrɑsin debubu. Sɑlumu wiyɑ u
rɑ yãku kowobun yɑbenu bere. Ye bɑ
turɑ mi, yerɑ bɑ Huludɑ gɑri yi sɔ̃ɔwɑ.
15 Mɑ u bu wisɑ u nɛɛ, ɑmɛniwɑ
Gusunɔ Isirelibɑn Yinni u gerɑ. U
nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrimɑ sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,
16 ɑmɛniwɑ Yinni Gusunɔ u
gerɑ. U nɛɛ, u koo de kɔ̃sɑ yu
nɑ Yerusɑlɛmuɔ kpɑ yu min tɔmbu

deema nge mɛ tire ten gari yi gerua te wi Yudaban sina boko u gara.
17 Domi ba wi Yinni Gusunɔ deri, ma ba bũnu turare dõɔ dokeammɛ bu ka win mɔru seeya ka ben kookoosu kpuro. Yen sõ tẽ, u ka Yerusalɛmugibu mɔru mɔ̀, ya ǹ maa suremɔ.
18 Adama Yudaban sunɔ wi u bɛɛ gɔrima, i nùn sõɔwɔ i nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua win wooda ye u garan sõ. U nɛɛ,
19 yèn sõ wi, sina boko u nua Yerusalɛmugibu ba koo kõsa wa, bu nuki sankira kpa bu bu gɛm, ma gari yi, yi wi sina bokon gõru so, ma u tii kawa Yinni Gusunɔn wuswaaɔ u swĩ, u win yaberu nɛnua u karana,
20 yen sõna u koo de wi, sina boko u gbi bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu nùn sike win baababan sikaɔ. Win nɔni kun maa kõsa ye wasi, ye ya koo Yerusalɛmu deema.

Yosiasi u Gusunɔn arukawani dubia ye u ka Isireliba bɔkua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:29-32)

Ma tɔn be, ba gɔsirama ba sina boko gari yi kpuro sõɔwa.

23

1 Yeniban biru, sina boko Yosiasi u gɔra bu Yudaba ka Yerusalɛmugibun guro gurobu mɛnnama.
2 Ma ba da sãa yerɔ ka yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu gesi kpuro, bibu ka guro gurobu. Ma ba bu Yinni Gusunɔn tire te garia, te ba wa mi.
3 Yera sina boko u da u yõra mi u ra yõre, u nɔɔ mwɛɛ teni kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U nɛɛ, kon Yinni Gusunɔ swĩiwa kpa n win woodaba ka win yiirebu ka ye u gerua kpuro mɛm nɔɔwa ka nɛn gõru kpuro. Kpa n wa n tire tenin gari nɛnɛ. Ma tɔn ben tii ba wura mɛ.

Yosiasi u sãa tukunu yinasia win tem sɔɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:3-5)

4 Ma u dera yãku kowo tɔnwero Hilikiya ka yãku kowo be ba tie ka be ba sãa yerun kɔnnɔ kõsu ba bũu ni ba mɔ̀ Baali ka Asitaaten sãa yãnu ka ye ba ra ka kperi sã gura ba yara sãa yee ten min di. Ma ba da ba nu dõɔ mɛni Yerusalɛmun biruɔ, Sedoronin wɔwaɔ. Ma ba nin torom gura ba ka da Betɛliɔ.
5 Ma u maa yãku kowobu gira, be Yudaban sinamba gɔsa bu ka turare dõɔ doke yãku yenu sɔɔ ni ba kua Yerusalɛmuɔ ka yen baru kpaanɔ, ka Yudaban wusɔ. Ma u maa bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku kowobu gira ka maa be ba suru ka sõɔ ka kperi sãamɔ.
6 U maa dera ba bwãaroku ge ba kua Asitaaten sõ yara sãa yerun di. Ma u gu yara Yerusalɛmun di u gu dõɔ mɛni Sedoronin wɔwaɔ. Ma u gen torom sua u wisi mi ba ra tɔmbu sike.
7 Yera u maa dia ye kɔsuka mi ba ra sakararu ko bũu sãarun sõ. Miya maa kurɔbu ba ra yãnu wesi bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten sõ.
8 U dera Yinni Gusunɔn yãku kowoba na saa Yudan wusun di, ma ba sãa yee nìn mi ba ra turare dõɔ doke gungunu wɔllɔ kɔsuka saa Geban di n ka girari Beri Sebaɔ. Mɛya ba maa bũu sãa yee ni nu wãa wuun gbãra kɔnnɔn nɔm dwarɔ kɔsuka, Yosue wuun sunɔn dii kɔnnɔn bɔkuɔ.
9 U ǹ dere gunguu nin yãku kowobu bu yãkuru ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ Yerusalɛmuɔ. Adama u dera ba pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doke dimɔ ka begibu sannu.
10 Ma u maa dera ba sãa yee te ba mɔ̀ Tofɛti kɔsuka Hinɔmun wɔwaɔ. Kpa bu ku raa maa ka ben bibu yãku dõɔ mwaararugiru ko mi, bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔkun sõ.
11 Ma u dera ba bwãaroku ni nu ka dumi weenɛ kɔsuka ni Yudaban sinamba ka na bu ka sõɔ sã. U maa kɛkɛ ye dumi gawe dõɔ mɛni ye ba ra dendi bu ka sõɔ wi sã. Yeniba kpurowa ya raa wãa sãa yerun kɔnnɔwɔ, Nɛtani Mɛlɛkin yɛnun bɔkuɔ. Nɛtani Mɛlɛki wi, u sãawa sina bokon sɔm kowobun wirugii.
12 Yosiasi u dera ba bũu tura ni Yudaban sinamba raa kua Akasin dirun gidambisan wɔllɔ kɔsuka ka ni Manase u kua sãa yerun yaari yiru

ye sɔɔ. Ye Yosiasi u nu kɔsuka u kpa, u dera ba nin yanim gura ba wisi Sedoronin wɔwaɔ.
13 U dera ba maa bũu sãa yenu kɔsuka ni Salomɔɔ u kua Yerusalɛmun sõɔ yari yerɔ Olifin guurun sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Miya ba ra Sidonigibun bũu wi ba mɔ̀ Asitaate sã ka Mɔabuban bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi ka maa Amɔniban bũu wi ba mɔ̀ Milikɔmu.
14 Ma u ben bwãarokunu kɔsuka u maa dera ba dãa ye wuka ye ba raa gire Asitaaten sõ. Ma u ka tɔmbun kukunu yen wɔrusu kɔrua.

Yosiasi u sãa tukunu yinasia

Isireliɔ
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 34:6-7)

15 U maa dera ba tura te ta wãa Betɛliɔ kɔsuka ka bũu tura te Yeroboamu Nɛbatin bii u kua, wi u Isireliba doke toranu sɔɔ. Yen biru u tu dõɔ mɛni muku muku, ka sere maa dãa ye ba gira Asitaaten sõ.
16 Ye Yosiasi u sĩira u mɛɛra guu ten wɔllɔ, yera u wa sika wee. Ma u gɔra bu da bu tɔn be ba sikua min kukunu sikiama. Ma u kuku ni dõɔ doke Betɛlin bũu turaru mi, u ka yãku yee te disi doke nge mɛ Gusunɔ u gerua saa win sɔmɔn nɔɔn di.
17 Saa yera u maa bikia u nɛɛ, waran sikira na waamɔ mini.
Ma wuu gen tɔmbu ba nùn wisa ba nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ wi u na saa Yudan di u ye a yãku yee te kua minin gari gerua, win sikira mi.
18 Ma sina boko u nɛɛ, i tu derio goo u ku raa win kukunu baba.
Nge mɛya ba ka durɔ win kukunu deri, ka sere maa Gusunɔn sɔmɔ wi u na Samarin diginu.
19 Yosiasi u maa dera ba bũu dia ye Isireliban sinamba bana kɔsuka, ben tem mɛ kpuron wuu marosɔ. Domi yera ba ka Yinni Gusunɔn mɔru seeya. U bũu dia ye kɔsukawa mam mam nge mɛ u kua Betɛliɔ.
20 U bũu nin yãku kowobu go nin turanɔ mi ba ra nu sã. Ma u tɔmbun kukunu dõɔ mɛni tura nin wɔllɔ.
Yen biru u gɔsira u wura Yerusalɛmuɔ.

Yosiasi u Gɔɔ sararibun

tõɔ bakaru kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 35:1,18-19)

21 Yosiasi sina boko u win tɔmbu kpuro wooda wɛ̃ u nɛɛ, i bɛɛn Yinni Gusunɔ Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru di-iyo nge mɛ ba yorua win woodan tireru sɔɔ.
22 Ma ba tõɔ baka te di ta kera te ba ra raa di saa kparobun waatin di n ka girari sinam be ba nùn gbiiye kpuron waati sɔɔ Yudaɔ ka Isireliɔ.
23 Yosiasi u kuawa wõɔ yɛndu yiru sari bandu sɔɔ, saa ye ba tõɔ baka te di Yerusalɛmuɔ.

Ye Yosiasi u maa kua
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 35:20-27; 36:1)

24 Yen biru Yosiasi u dera ba gɔri sokobu ka sɔrobu go. Ma u maa dera ba bwãaroku ni ba mɔ̀ Terafimu kam koosia ka sere maa bũu tura ni nu wãa Yerusalɛmuɔ ka Yudan temɔ. U yeni kuawa bu ka woodan tire te yãku kowo Hilikiya u wa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ mɛm nɔɔwa.
25 Sinam be ba Yosiasi gbiiye, ben goo sari wi u Yinni Gusunɔ sãwa nge wi ka win gõru kpuro, ka win bwɛ̃ra kpuro, ka win dam kpuro nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua. Mɛya maa win biru sunɔ goo sari wi u kua nge mɛ.
26 Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun sure ye u Yudaba seesi, kõsa ye Manase u kuan sõ.
27 Ma u nɛɛ, kon Yudaba kua nge mɛ na Isireliba kua. Kon bu gira nɛn wuswaan di, kpa n Yerusalɛmu wuu ge na raa gɔsa mi deri, ka sere maa sãa yee tèn mi na nɛɛ, ko na n da tii sõɔsi.
28 Ye Yosiasi u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
29 Yosiasin waati ye sɔɔ, Egibitin sina boko wi ba mɔ̀ Nɛko, u seewa sõɔ teeru u Asirin sina boko tabu somiru dɔɔ daa te ba mɔ̀ Efaratin bera gia. Ma sina boko Yosiasi u seewa u da u ka nùn tabu wɔri. Ye Nɛko u nùn wa, yera u dera ba nùn go Mɛgidoɔ.
30 Ma Yosiasin tabu kowobu ba win goru sua ba kpɛ̃ɛ win tabu kɛkɛ sɔɔ ye

dumi gawe, ba ka na Yerusalɛmuɔ. Ba nùn sika win siki wɔruɔ. Yera ba win bii Yoakasi sua ba bandun gum tãre, u kua sunɔ win tundon ayerɔ.

Yoakasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:2-4)

31 Yoakasi u mɔwa wõɔ yɛnda ita saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita ban te sɔɔ, Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira Hamutali Yeremin bii, wi u wãa Libinaɔ.
32 Yoakasi wi, u ṅ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kõsa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam.
33 Ma Nɛko Egibitin sina boko u nùn mwa u bɔkua u ka da Ribilaɔ Hamatin temɔ. Nge mɛya u ka nùn bandu yara. Ma u Yudaba sii geesun kilo nɔrɔbun suba ita (3.000) bure ka wuran kilo tɛna.
34 Ma u Eliakimu Yosiasin bii bandu wɛ̃. Yera u nùn yĩsi kpaaru kã Yoyakimu. Ma u ka Yoakasi da Egibitiɔ. Miya u gu.
35 Yoyakimu u Egibitin sunɔ sii gee si wɛ̃ ka wura ye. Adama u win tem tɔmbu sii geesu ka wuran geeru burewa n ka turi gee te Egibitin sunɔ u bikia.

Yoyakimu u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:5-8)

36 Wõɔ yɛnda nɔɔbuwa Yoyakimu u mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wõɔ wɔkura tia ban te sɔɔ. Win mɛron yĩsira Sebuda, Pedaya Rumagiin bii.
37 Yoyakimu wi, u ṅ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kõsa ye win sikadoba ba raa kua, yera u kua mam mam.

24

1 Yoyakimun waati sɔɔra Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u Yudaba wɔri u bu taarewa wõɔ ita. Yen biru ba nùn seesi bu ka tii yina.
2 Adama Yinni Gusunɔ u dera Babilonin tabu kowobu ka Sirigibu, ka Mɔabuba, ka Amɔnigibu, ba Yoyakimu wɔri bu ka Yudaba kpeerasia nge mɛ u gerua saa win sɔmɔbun nɔɔn di.
3 U yeni kuawa u ka Yudaba gira win wuswaan di Manasen tora ni u kuan sõ.
4 Domi Manase wi, u taarɛ sarirugibun yɛm yari mu koka Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ. Yeni kpuron sõna Yinni Gusunɔ u ṅ bu suuru kue.
5 Ye Yoyakimu u kuan sukum ye kpuron gari yi yorua Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.
6 Yeniban biru u kpuna u gu. Ma ba nùn sika win baababan sikaɔ. Ma win bii Yoyakini u bandu kɔsire kua.
7 Egibitin tabu kowobu ba ṅ maa yarire ben tem di. Domi Babilonin sina boko u bu tem mwaari saa Egibitin daarun di sere n ka girari daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Bandun Gari II, 36:9-10)

8 Wõɔ yɛndu yiru sariwa Yoyakini u mɔ saa ye u bandu di. Win mɛron yĩsira Nɛhusita Ɛlinatani Yerusalɛmugiin bii.
9 Yoyakini wi, u ṅ kue dee dee Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. Kõsa u kua mam mam nge mɛ win tundo u raa kua.
10 Saa ye sɔɔra Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaan tabu kowobu ba na ba Yerusalɛmu wɔri ba ye tarusi.
11 Ma wi sina bokon tii u na mi, u bu deema.
12 Yera Yoyakini Yudaban sina boko u yara u Nɛbukanɛsaa wi sennɔ da ka win mɛro, ka win bwãabu ka win sina asakpɔbu ka win yɛnun sɔm kowobun wirugibu. Ma Nɛbukanɛsaa u nùn mwa u pirisɔm doke. U yeni kuawa win bandun wõɔ nɔɔba itase sɔɔ.
13 Ma u sãa yerun arumani gura, ma u ten dendi yãa ni Salomɔɔ u kua ka wura kɔsuka, ma u maa sina kpaarun arumani gura nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
14 Ma u Yerusalɛmun wirugibu ka ben damgibu gura u ka da ben mi. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000). Ben gaba sãa sekobu

gabu maa dãa dãkobu. Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu tənawa u deri.
15 U sina boko Yoyakini ka win mɛro ka win kurəbu ka win yɛnun səm kowobun wirugibu ka tem min damgibu kpuro gura u ka da Babiloniə.
16 Tabu kowo be u gura ba sãawa təmbu nərəbun suba nəəba yiru (7.000). Ma nəman səm kowobu ba sãa təmbu nərəbu (1.000). Be kpuro ba sãawa tabu durə wərugəba.
17 Yen biru u Matania kua sunə Yoyakinin ayerə. Ma u nùn yĩsiru kã Sedesiasi. Matania wi, u sãawa Yoyakinin tundon wənə.

Sedesiasi u kua Yudaban sina boko

(I maa mɛɛrio Yeremi 52:1-3 ka Bandun Gari II, 36:11-12)

18 Saa ye Sedesiasi u bandu di Yerusalɛmuə, u məwa wõə yɛnda tia. Ma u kua wõə wəkura tia bandu səə. Win mɛron yĩsira Hamutali Yeremi Libinagiin bii.
19 Sedesiasi wi, u ṅ kue dee dee Yinni Gusunən wuswaaə. Kõsa ye Yoyakimu u raa kua, yera win tii u maa kua mam mam.
20 Ye kpuro ya koora yèn sõ Yinni Gusunə u ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu məru kua domi u kĩ u bu fɛ̃ra u kõ.

Ba Yerusalɛmu tarusi

(I maa mɛɛrio Yeremi 39:1-7; 52:3-11)

Saa ye səəra Sedesiasi u Babilonin sina boko seesi.

25

1 Sedesiasin bandun wõə nəəba nnɛse yen suru wəkurusen sõə wəkurusewa Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u Yerusalɛmu wərima ka win tabu kowobu kpuro. Yera u win sansani gira yen bəkuə. Ma ba kuku yenu kua ba ka sikerena.
2 Ma ba wuu ge tarusi sere n ka kua Sedesiasin bandun wõə wəkura tiase.
3 Saa ye səəra gõəra dam kua wuu ge səə. Wõə gen suru nnɛsen sõə nəəba nnɛse səə,
4 Babilonigibu ba Yerusalɛmun gbãra te yaba. Ma Yudaban sina boko ka win tabu kowobu ba duki yakura min di wõkuru baa mɛ Babilonigii be, ba wuu ge tarusi. Yudaba ba yarawa saa kənnə ge ga wãa gbãraru yirun baa səən di, sina bokon saadiɛ̃n bəkuə, Yuudɛnin wəwan bera gia.
5 Adama Babilonin tabu kowo be, ba sina boko Sedesiasi naa swĩi. Ma ba nùn naamwɛ Yerikon wəwaə. Yera win tabu kowobu ba yarina ba nùn deri.
6 Ma ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina bokon mi Ribilaə. Miya ba nùn siri.
7 Ba win bibu sakira win wuswaaə. Ma ba win tiin nəni wəwa. Yen biru ba nùn bəkua ka sii gandun yəni yiru ba ka da Babiloniə.

Ba Yerusalɛmun tən be ba tie yoru mwɛɛra

(I maa mɛɛrio Yeremi 39:8-10; 52:12-30 ka Bandun Gari II, 36:17-21)

8 Nɛbukanɛsaan bandun wõə wəkura nəəbu ka nnɛse səə, yen suru nəəbusen sõə nəəba yiruse səəra Nɛbusarada wi u sãa Babilonin sina bokon kõsobun wirugii u na Yerusalɛmuə.
9 Ma u Yinni Gusunən sãa yeru dõə mɛni ka Isireliban sina kpaaru, ka dia ye ya gesi wã kpuro. Ye ya sãa damgibun dia u dõə mɛniwa.
10 Tabu kowo be ba nùn swĩi ba Yerusalɛmun gbãraru kəsuka.
11 Ma u Isireli be ba tii wɛ̃ ka be ba tie gura u ka doona.
12 Adama u mɛɛra be ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛru bo, ma u be deri Yerusalɛmu mi, bu ka gbea wuku, kpa ba n resɛm səmburu mò.
13 Babilonin tabu kowo be, ba Yinni Gusunən sãa yerun gbere ye ba kua ka sii gandu kəsuka, ka yen yõratii ka sere maa boo sii ganduguu gè səə ba ra nim doke. Ma ba sii gan ni kpuro gura ba ka da Babiloniə.
14 Ma ba maa ten dendi yãnu gura ni ba kua ka sii gandu. Niya gbɛ̃ɛ ni ba ra ka torom gure, ka kaatonu ka wobunu ka nəri.
15 Kõsobun wirugii wi, win tii u ten doo sua ka ten gbɛ̃a ye ba kua ka wura ka sii geesu,

16 ka sere sãa yerun gbere yiru ye,
ka boo ge, ka yõratii yi. Dendi yãa sii
gandugii ni Salomɔɔ u kua kpuro, niya
ba gura. Goo kun kpɛ̃ u nin bunum
geeru gari.
17 Domi gbere yen tian gunum mu
sãawa gɔm soonu yɛndu yiru sari. Ma
ba yen wɔllɔ sii gandu sɔndi nge furɔ,
gɔm soonu ita. Yen biru ba furɔ ge
buraru koosi nge mangon marum. Ba
ye kpuro kuawa ka sii gandu. Nge
mɛya ba maa yiruse kua.
18 Kõsobun wirugii wi, u yãku kowo
tɔnwero Seraya mwa, ka win yiruse
Sofoni, ka sere maa tɔmbu ita be ba
sãa yerun kɔnnɔ kõsu.
19 Yen biru u tabu kowobun wirugii
goo mwa ka tɔmbu nɔɔbu sina bokon
bwãabu sɔɔ, ka sere tabu sunɔn tire
yoro wi u ra tɔmbu soogeru mwɛ, ka
sere maa damgibu gabu tɔmbu wata
be ba tie wuu ge sɔɔ.
20 Be kpurowa u sua u ka Babilonin
sina boko daawa Ribilaɔ.
21 Ma Babilonin sina boko wi, u dera
ba bu so ba go Ribila mi, Hamatin
temɔ.
Nge mɛya ba ka Yudaba gura ba ka
da tem tukumɔ sere mi n toma.

Ba Gedalia kua Yudaban tem yɛ̃ro (I maa mɛɛrio Yeremi 40:7-41:18)

22 Yen biru Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaa u Gedalia Akikamun bii
Safanin debubu kua Yuda be ba tien
tem yɛ̃ro.
23 Saa ye tabu kowobun wirugii be
ba tie Yudaɔ ka ben tɔmbu, ba nua
ma Babilonin sina boko u Gedalia kua
ben tem yɛ̃ro, yera ba seewa ba da
Gedalia win mi Misipaɔ. Wirugii beya
Isimɛɛli Nɛtanian bii ka Yokanani
Karean bii ka Seraya, Tanumɛti
Nɛtofagiin bii ka Yaasania Maakagiin
bii.
24 Yera Gedalia u gerua ka bõri u nɛɛ,
i ku Babilonin sinam ben bɛrum ko.
I sinɔ sɛ̃ɛ bɛsɛn tem mɛ sɔɔ kpa i ben
sina boko wi sã. I n kua mɛ, i ko i dobu
nɔ.
25 Adama wõɔ gen suru nɔɔba yiruse
sɔɔ, Isimɛɛli Nɛtanian bii Elisaman de-
bubu, wi u sãa sina bii u na, wi, ka
tɔmbu wɔkuru gabu ba Gedalia go, ka
Yudaba gabu ka maa Babilonigii be ba
wãa ka wi.
26 Ma Yuda be ba tie saa ben
wirugibun di sere ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ,
ka ben tabu kowobun wirugii be, ba
seewa ba kpikiru sua ba da Egibitiɔ.
Domi ba Babilonigibun bɛrum mɔ.

Ba Yoyakini yara pirisɔm di (I maa mɛɛrio Yeremi 52:31-34)

27 Ye ba Yoyakini Yudaban sina
boko mwa ba ka da Babiloniɔ, yen
wõɔ tɛna ka nɔɔba yiruse sɔɔra Efili
Mɛrodaki u bandu di Babiloniɔ. Wõɔ
gen suru wɔkura yirusen sõɔ yɛnda
nɔɔbu ka yiruse sɔɔra u Yoyakini wi
yara pirisɔm di.
28 U ra ka nùn gari ko ka kĩru. Ma
u nùn aye bɛɛrɛgiru wɛ̃. Win aye te,
ta sinam be ba yoru dimɔ Babiloniɔ
kpuroginu kere.
29 Babilonin sina boko wi, u dera ba
Yoyakini yãa kpaanu sebusia dɔma te
u nùn yara pirisɔm di. Sanna ba ra di
sere Yoyakini u da u ka gu.
30 Yèn bukata u mɔ kpuro sina boko
wi, u ra nùn wɛ̃wa baadomma sere ka
win wãarun tõru kpuro sɔɔ.

ISIRELIBAN BANDUN GARI GBIIKII

À n gina Isireliban bandun garin tire gbiikiru gara kaa nɛɛ, Samuɛlin tirera yɛ̃ro u sua u ka tu yorua. Dafidin bandun gariya u mɔ̀ te Gusunɔn tii u swĩi. Yɛ̃ro u kĩ u sun sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ turowa u sãa Isireliban sina boko. Ma ben sinam be u ra swĩi mi, ba sãa win sɔm kowobu.

Ta maa sun sɔ̃ɔmɔ ma Dafidiwa u sãa yerun banan himba ka ten sɔma kpuron sɔɔru kua. Ma u Lefiba bɔnu kua wuu wuuka sãarun sɔ̃. Adama Salomɔɔwa u tu bana.

Tire ten kpunaa

1. Bwese tɔ̃ki ka yin tɔmbun yĩsa, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Sɔɔlun gɔɔ, wiru 10.
3. Dafidin bandun gari, wiru 11n di sere wiru 29.

ISIRELIBAN BWESE TƆKI

Adamun bweserun tɔ̃kan di n ka girari Esaun bibun bweserɔ

1 Adamuwa u sãa Sɛtin tundo. Ma Sɛti u maa Enɔsi mara.
2 Ma Enɔsi u Kenani mara. Ma Kenani u Mahalalɛɛli mara. Ma Mahalalɛɛli u maa Yerɛdi mara.
3 Yerɛdiwa u Enɔku Mara. Ma Enɔku u Mɛtusela mara. Ma Mɛtusela u Lemɛki mara.
4 Ma Lemɛki u maa Nɔwɛ mara. Nɔwɛ wiya u sãa Sɛmu ka Kamu ka Yafɛtin tundo.
5 Be ba sãa Yafɛtin bibu, bera Gomɛɛ, ka Magɔgu, ka Madai, ka Yafani, ka Tubali, ka Mɛsɛki, ka sere maa Tirasi.
6 Be ba sãa Gomɛɛn bibu, bera Asikenasi, ka Rifati, ka Togaama.
7 Be ba sãa Yafanin bibu, bera Elisa, ka Taasisa, ka Kitimu, ka sere Dodanimu.
8 Kamun biba, Kusi, ka Misiraimu, ka Puti, ka sere Kanani.
9 Kusin biba maa, Saba, ka Hafila, ka Sabuta, ka Raema, ka sere Sabuteka. Be ba sãa Raeman bibu, bera Seba ka Dedani.
10 Kusi u maa bii mara wi ba sokumɔ Nimurodu. Wiya u gbia u kua wɔrugɔ damgii handunia sɔɔ.
11 Misiraimuwa u Ludiba mara ka Ananiba, ka Lehabuba, ka Nafituba,
12 ka Paturusigibu, ka Kasulugibu, mìn di Filisitiban bwesera yarima, ka sere Kafitorigibu.
13 Kananiwa u Sidoni ka Hɛti mara. Sidoni wiya u sãa win bii gbiikoo.
14 Kanani win bibu gaba ba kua Yebusiba, ka Amɔreba, ka Girigasiba,
15 ka Hefiba, ka Aakiba, ka Siniba,
16 ka maa Aafadiba, ka Semarigibu, ka Hamatiba.
17 Be ba sãa Sɛmun bibun bweseru, bera Elamu, ka Asuri, ka Aapasadi, ka Ludi, ka Aramu, ka Usi, ka Uli, ka Getɛɛ, ka sere Mɛsɛki.
18 Aapasadiwa u Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara.
19 Bii tɔn durɔbu yiruwa Heberu u mara. Gbiikoon yĩsira Pelɛgi. Yĩsi ten tubusiana, ba bɔnu kua, yèn sɔ̃ win waati sɔɔra duniagiba tem bɔnu kua. Win wɔnɔn yĩsira maa Yokutani.
20 Yokutaniwa u Alimɔdadi mara, ka Selɛfu, ka Hasamafɛti, ka Yeraa,
21 ka Hadoramu, ka Usali, ka Dikila,
22 ka Ebali ka Abimaɛli, ka Seba, ka Ofiri, ka Hafila, ka Yobabu.
23 Beni kpurowa ba sãa Yokutanin bibu.
24 Sɛmuwa u Aapasadi mara. Ma Aapasadi u maa Sela mara.
25 Selawa u Heberu mara. Ma Heberu u Pelɛgi mara. Ma Pelɛgi u maa Rehu mara.
26 Rehuwa u Serugu mara. Ma Serugu u Nakori mara. Ma Nakori u maa Tera mara.
27 Terawa u Aburamu mara wi ba maa sokumɔ Aburahamu.
28 Aburahamun biba, Isaki ka Isimɛɛli.
29 Ben bibun bweseru wee.

Isimɛɛlin bii gbiikoowa Nɛbayɔtu. Win wɔnɔba Kedaa, ka Adibɛli, ka Mibusamu,
30 ka Mikima, ka Duma, ka Masa, ka Hadadi, ka Tema,
31 ka Yeturi, ka Nafisi, ka sere Kɛdima. Beniwa ba sãa Isimɛɛlin bibu.
32 Aburahamun kurɔ wi ba mɔ̀ Ketura, win biba Simurani, ka Yokusani, ka Mɛdani, ka Madiani, ka Yisibaku,

ka sere Sua. Yokusanin biba maa Seba
ka Dedani.
33 Madianin biba Efa, ka Efɛɛ, ka
Enɔku, ka Abida, ka Ɛlida. Beni
kpurowa ba sãa Keturan bibu ka win
nikurɔminu.
34 Aburahamuwa u Isaki mara.
Isakin biba Esau ka Isireli.
35 Be ba sãa Esaun bibu, bera Elifasi,
ka Rewɛli, ka Yeusi, ka Yalamu, ka sere
Kore.
36 Be ba sãa Elifasin bibu, bera
Temani, ka Omaa, ka Sefi, ka Gatamu,
ka Kenasi, ka Tinna, ka sere Amalɛki.
37 Be ba sãa Rewɛlin bibu, bera
Nahati, ka Seraki, ka Sama, ka sere
Misa.
38 Seirin biba Lotani, ka Sobali, ka
Sibeoni, ka Ana, ka Disoni, ka Esɛɛ, ka
sere Disani.
39 Be ba sãa Lotanin bibu, bera Hori,
ka Homamu. Lotanin sesuwa Tinna.
40 Be ba sãa Sobalin bibu, bera
Aliani, ka Manahati, ka Ebali, ka Sefi,
ka sere Onamu. Sibeonin biba maa
Aya ka Ana.
41 Anan biiwa Disoni. Disonin biba
maa Hamurani, ka Ɛsibani, ka Yitirani,
ka sere Kerani.
42 Be ba sãa Esɛɛn bibu, bera Bilani,
ka Safani, ka Yakani. Be ba maa sãa
Disanin bibu, bera Usi ka Arani.

Edɔmun sinambu
(I maa mɛɛrio Torubu 36:31-43)

43 Sinam be ba bandu di Edɔmuɔ,
Isireliba bu sere maa bandu swĩi ben
temɔ, bera Bela, Beorin bii. Win
wuun yĩsira Dinaba.
44 Ye Bela u gu, ma Yobabu, Serakin
bii, Botisiragii u gɔna kɔsire kua.
45 Ye Yobabu u gu, ma Husamu,
Temanigii u gɔna kɔsire kua.
46 Ye Husamu u gu, ma Hadadi,
Bedadin bii u gɔna kɔsire kua. Wiya
u Madianiba gɔ Mɔabun baru kpaanɔ.
Win wuuwa Afiti.
47 Ye Hadadi u gu, ma Samula,
Masirekagii u gɔna kɔsire kua.
48 Ye Samula u gu, ma Sɔɔlu, Re-
hobɔtugii u gɔna kɔsire kua. Rehobɔtu
ye, ya wãawa daa bakarun bera gia.
49 Ye Sɔɔlu u gu, ma Baali Hanani,
Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua.
50 Ye Baali Hanani u gu, ma Hadari,
Paigii, u gɔna kɔsire kua. Win
kurɔn yĩsira Mɛhetabɛli, Matiredin
bii, Mɛsaabun debubu.
51 Hadarin gɔɔn biru, Edɔmuba ba
bandu bɔnu kuawa bwese kɛra ka
bwese kɛra. Be ba kua wirugibu
bwese kɛri yi sɔɔ, bera Tinna, ka Alifa,
ka Yetɛti,
52 ka Oholibama, ka Ela, ka Pinɔni,
53 ka Kenasi, ka Temani, ka Mibisaa,
54 ka Madiɛli, ka Iramu. Be ba kua
ben bwese kɛrin wirugibu Edɔmuɔ,
bera mi.

Yudan bibun bweseru

2

1 Yakɔbu wi ba maa sokumɔ Isireli,
win bibun yĩsa wee. Rubɛni, ka
Simɛɔ, ka Lefi, ka Yuda, ka Isakari, ka
Sabuloni,
2 ka Danu, ka Yosɛfu, ka Bɛnyamɛɛ,
ka Nɛfitali, ka Gadi, ka Asɛɛ.
3 Be ba maa sãa Yudan bibu, bera Eri
ka Onani, ka Sela. Ben mɛrowa Sua,
Kananigii. Eri, Yudan bii gbiikoo wi,
u kõsa kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ, ma
Yinni Gusunɔ u dera u gu.
4 Tamaa Yudan biigii kurɔwa u nùn
Perɛsi ka Seraki marua. Ma Yudan
bibu kpuro ba kua tɔmbu nɔɔbu.
5 Be ba sãa Perɛsin bibu, bera
Hɛsironi, ka Hamulu.
6 Serakin biba maa Simiri, ka Etani,
ka Hemani, ka Kalikoli, ka sere Dara.
Be kpuro ba kuawa mi tɔmbu nɔɔbu.
7 Kaamiwa u Akani mara. Akani
wiya u Isireliba nɔni swãaru kpẽɛ kõsa
ye u kuan sõ. U yãnu sua ni Gusunɔ u
nɛɛ bu kpeerasia mam mam.
8 Etanin biiwa Asaria.
9 Be ba maa sãa Hɛsironin bibu, bera
Yeramɛɛli, ka Ramu, ka Kalɛbu, wi ba
maa sokumɔ Kelubai.
10 Ramuwa u Aminadabu mara. Ma
Aminadabu u maa Nasoni mara, wi u
kua Yudaban wirugii.
11 Nasoni wiya u Saluma mara. Ma
Saluma u maa Boasi mara.
12 Boasiwa u Yobɛdi mara. Ma
Yobɛdi u maa Isai mara.
13 Eliabuwa u sãa Isain bii gbiikoo.
Ma Abinadabu u sãa yiruse. Ma Sama
u sãa itase.
14 Ma Nɛtanɛɛli u sãa nnɛse. Ma
Radai u sãa nɔɔbuse.

15 Ma Osɛmu u sãa nɔɔba tiase. Ma
Dafidi u sãa nɔɔba yiruse.
16 Ben sesuba Seruya ka Abigali. Be
ba sãa Seruyan bibu, bera Abisai ka
Yoabu ka Asaɛli. Ba sãawa mi, be ita.
17 Amasan mɛrowa Abigali. Win
tundowa maa Yetɛɛ, Isimɛɛli.
18 Kalɛbu, Hɛsironin bii u tɔn
durɔbu ita mara ka win kurɔ Asuba.
Bera Yesɛɛ ka Sobabu ka Aadoni. U
maa ka Yeriɔtu mara.
19 Ye Asuba u gu, ma Kalɛbu u
Efarata sua kurɔ. Ma Efarata wi, u nùn
Huri marua.
20 Huri wiya u Uri mara. Ma Uri u
maa Bɛsalɛli mara.
21 Yen biru, ye Hɛsironi u kua wɔ̃ɔ
wata, yera u Makiri, Galadin tundon
bii sua kurɔ. Ma u nùn Segubu marua.
22 Segubu wiya u Yairi mara. Yairi
wi, u wusu wawa yɛnda ita Galadin
temɔ.
23 Adama Gesuriba ka Sirigibu ba
Yairin wuu si wɔri ba mwa ka Kenatin
wusu ka sin baru kpaanu kpuro. Su
sãawa wusu wata. Be ba wãa wuu si
sɔɔ kpuro, ba sãawa Makiri Galadin
tundon debuminu.
24 Hɛsironi, Abian durɔn gɔɔn biru,
Kalɛbu u maa ka Efarata mɛnna ma u
nùn bii tɔn durɔ marua wi ba sokumɔ
Asuri. Asuri wiya u sãa Tekoagibun
sikado.
25 Yeramɛɛli, Hɛsironin bii gbiikoon
biba, Ramu, ka Buna, ka Orɛni, ka
Osɛmu, ka Akiya. Ramuwa u sãa ben
gbiikoo.
26 Yeramɛɛli wi, u maa kurɔ goo sua
wi ba sokumɔ Atara, Onamun mɛro.
27 Ramu, Yeramɛɛlin bii gbiikoon
biba Maasi, ka Yamini, ka Ekɛɛ.
28 Be ba sãa Onamun bibu, bera
Samai, ka Yada. Be ba maa sãa Samain
bibu, bera Nadabu ka Abisuri.
29 Abisurin kurɔn yĩsira Abihaili.
Wiya u nùn Akubani ka Mɔlidi marua.
30 Be ba sãa Nadabun bibu, bera
Selɛdi ka Apaimu. Selɛdi wi, u ǹ bii
mara u ka gu.
31 Apaimuwa u Yisei mara. Ma Yisei
u Sesani mara. Ma Sesani u maa Alai
mara.
32 Be ba sãa Yada, Samain wɔnɔn
bibu, bera Yetɛɛ ka Yonatam. Yetɛɛ wi,
u ǹ bii mara u ka gu.
33 Be ba sãa Yonatam bibu, bera
Pelɛti ka Sasa. Beni kpurowa ba sãa
Yeramɛɛlin bibun bweseru.
34 Sesani u ǹ bii tɔn durɔbu mara.
Bii tɔn kurɔbu tɔnawa u mara. Sesani
wi, u Egibitigii goo mɔ yoo, wi ba ra
soku Yara.
35 Ma Sesani u win bii tɔn kurɔ sua
u Yara win yoo Egibitigii wi wɛ̃ u sua
kurɔ. Ma u nùn Atai marua.
36 Ataiwa u Natani mara. Ma Natani
u maa Sabadi mara.
37 Sabadiwa u Efilali mara. Ma
Efilali u Obɛdi mara.
38 Obɛdiwa u Yehu mara. Ma Yehu u
maa Asaria mara.
39 Asariawa u Halɛsi mara. Ma
Halɛsi u maa Elasa mara.
40 Elasawa u Sisimai mara. Ma
Sisimai u maa Salumu mara.
41 Salumuwa u Yekamia mara. Ma
Yekamia u Elisama mara.
42 Kalɛbu, Yeramɛɛlin mɔɔn bii
gbiikoowa Mɛsa, wi u sãa Sifun tundo
ka Maresa wi u sãa Heboronin tundo.
43 Be ba sãa Heboronin bibu, bera
Kore, ka Tapua ka Rekɛmu, ka Sema.
44 Semawa u Rakamu, Yɔɔkamun
tundo mara. Rekɛmuwa u maa
Sammai mara.
45 Sammaiwa u Maoni mara. Ma
Maoni u Bɛti Suri mara.
46 Efa, Kalɛbun kurɔ goo, wiya u
Harani, ka Mɔsa, ka Gasɛsi mara.
Harani wi, u maa bii mara ma u nùn
yĩsiru kã Gasɛsi.
47 Be ba sãa Yadain bibu, bera
Regɛmu ka Yotamu, ka Gesani, ka
Pelɛti, ka Efa, ka Saafu.
48 Maaka, Kalɛbun kurɔ goowa u
Sebɛɛ ka Tirana mara.
49 Yen biru u maa Saafu, Madimanan
tundo mara, ka Sefa, Makibena ka
Gibean tundo. Kalɛbu u bii tɔn kurɔ
mara. Wiya ba mɔ̀ Akusa.
50 Win kurɔ Efaratan bii gbiikoowa
Huri. Bibu itawa Huri u mara. Bera
Sobali wi u sãa Kiriati Yarimun kaba
wuko,
51 ka Saluma, Bɛtelehɛmun kaba
wuko, ka Harɛfu, Bɛti Gedɛɛn kaba
wuko.
52 Be ba sãa Sobali, Kiriati
Yarimun kaba wukon bweseru,
bera Haroegibu, ka Mɛnuhɔtugibun
sukum,

53 ka bwese kɛri yi yi wãa Kiriati
Yarimuɔ. Yiya Yetɛɛba, ka Putiba,
ka Sumatiba, ka Misiraiba. Bwese
kɛri yin min diya Soreagibu ka
Ɛsitaoligibu ba yara.
54 Saluman min diya Bɛtelehɛmugibu
ba yara ka Nɛtofagibu, ka Atarɔtu
Bɛti Yoabugibu, ka Manahatigibun
sukum, ka Soreagibu,
55 ka be ba ra tirenu yore ba ka
wãa Yabɛsiɔ. Bera Tireatigibu ka
Simɛatigibu ka Sukatigibu. Ba sãawa
Keniba be ba yara Hamatin bweserun
di wi u sãa Rekabun bweserun sikado.

Dafidin bibun bweserun tɔ̃ka

3

1 Bii be Dafidi u mara Heboroniɔ
ben yĩsa wee. Amɔɔ, Akinɔamu
Yisirɛɛligiin biiwa u sãa gbiikoo. Ma
Daniɛli, Abigali, Kaamɛligiin bii u sãa
yiruse.
2 Ma Abusaləmu, Maakan bii u sãa
itase. Maaka wi, u sãawa Talimai,
Gesurin sina bokon bii. Ma Adoniya,
Hagitin bii u sãa nnɛse.
3 Ma Sefatia, Abitalin bii u sãa
nɔɔbuse. Ma Yitireamu, Egilan bii u
sãa nɔɔba tiase. Egila wi, u maa sãawa
Dafidin kurɔbun turo.
4 Be nɔɔba tia yera ba nùn marua
Heboroniɔ. Dafidi u bandu diwa
Heboroni mi wɔ̃ɔ nɔɔba yiru ka suru
nɔɔba tia. Yen biruwa u maa bandu di
Yerusalɛmuɔ wɔ̃ɔ tɛna ka ita.
5 Bii be u maa mara Yerusalɛmuɔ,
bera Simɛa, ka Sobabu, ka Natani ka
Salomɔɔ. Bibu nnɛ ye, ya sãawa Bati
Seba, Amiɛlin biin bibu.
6 Dafidi u maa bibu gabu mara. Bera
Yibaa, ka Elisua, ka Elifelɛti,
7 ka Nɔga, ka Nɛfɛgi, ka Yafia, ka
Elisama,
8 ka Eliada, ka Elifelɛti. Ba sãawa mi
be nɔɔba nnɛ.
9 Be ba sãa Dafidin bibu bera mi,
win kurɔbu gabun bibu baasi. Ben
sesuwa Tamaa.
10 Salomɔɔwa u Roboamu mara. Ma
Roboamu u Abiya mara. Ma Abia u
Asa mara. Ma Asa u Yosafati mara.
11 Ma Yosafati u Yoramu mara. Ma
Yoramu u Akasia mara. Ma Akasia u
Yoasi mara.
12 Ma Yoasi u Amasia mara. Ma
Amasia u Asaria mara. Ma Asaria u
Yotamu mara.
13 Ma Yotamu u Akasi mara. Ma
Akasi u Esekiasi mara. Ma Esekiasi u
Manase mara.
14 Ma Manase u Amɔɔ mara. Ma
Amɔɔ u Yosiasi mara.
15 Be ba sãa Yosiasin bibu, be
wee. Yohananiwa u sãa gbiikoo. Ma
Yoyakimu u sãa yiruse. Ma Sedesiasi
u sãa itase. Ma Salumu u sãa nnɛse.
16 Be ba sãa Yoyakimun bibu, bera
Yekonia ka Sedesiasi.
17 Be ba maa sãa Yekonian bibu,
bera Asiri wi u Sealitiɛli mara,
18 ka Maakiramu, ka Pedaya, ka
Senasaa, ka Yekamia, ka Hosama, ka
Nɛdabia.
19 Be ba sãa Pedayan bibu, bera
Sorobabɛli ka Simɛi. Be ba maa sãa
Sorobabɛlin bibu, bera Mɛsulamu ka
Hanania. Selomitiwa u sãa ben sesu.
20 Pedaya wi, u maa bibu nɔɔbu
gabu mara. Bera Hasuba, ka Ohɛli,
ka Berekia, ka Hasadia, ka Yusabu
Hesɛdi.
21 Be ba sãa Hananian bibun bwe-
seru, bera Pelatia, ka Esai, ka Refayan
bibu, ka Ananin bibu, ka Abudiasin
bibu, ka Sekanian bibu.
22 Bibu nɔɔba tia Sekania u mara.
Bera Semaya, ka Hatusi, ka Yigeali, ka
Bariaki, ka Nɛaria, ka Safati.
23 Bibu itawa Nɛaria u mara. Bera
Elionai, ka Esekiasi, ka Asirikamu.
24 Be ba maa sãa Elionain bibu, bera
Hodafia, ka Eliasibu, ka Pelaya, ka
Akubu, ka Yokanani, ka Delaya, ka
Anani. Ba maa sãawa mi be nɔɔba
yiru.

Yudan bibun bweseru

4

1 Be ba sãa Yudan bibu, bera Perɛsi,
ka Hɛsironi, ka Kaami, ka Huri, ka
Sobali.
2 Reaya, Sobalin biiwa u Yasati
mara. Ma Yasati u Akumai ka Lahadi
mara. Bera ba sãa Sorean bweserun
tɔ̃ka.
3-4 Huri, Efaratan bii gbiikoo,
Bɛtelehɛmun kaba wuko, u bibu
mara. Bera Etamu, ka Yisirɛɛli, ka
Yisima, ka Yidibasi, ka ben sesu
Hɛsɛlɛponi, ka Penuɛli, Gedorin kaba
wuko, ka Esɛɛ, Husan kaba wuko.

5 Kurɔbu yiruwa Asuri, Tekoan
kaba wuko u mɔ. Bera Helea ka Naara.
6 Be Naara u nùn marua, bera
Akusamu, ka Hefɛɛ, ka Temɛni, ka
Akasitari.
7 Be ba sãa Helean bibu, bera Serɛti,
ka Sokaa, ka Ɛtinani.
8 Kɔsiwa u Anubu ka Sobeba
mara. Hosi win min diya Akaakɛli,
Harumun biin bwese tɔ̃ka ya yara.
9 Yabɛsi u bɛɛrɛ mɔ n kere win
wɔnɔbu. Win mɛro u nùn yĩsi te kãwa
yèn sɔ̃ u wahala kua win marubu sɔɔ.
10 Yabɛsi wi, u kanaru kua u nɛɛ,
Gusunɔ, Isireliban Yinni, a de wunɛn
domaru ta n man wãasi. A nɛn tem
kpãaru sosio. A wunɛn nɔmu dɛmiɔ
a man kɔ̃su. Kpa a de nɔni swãaru ka
wahala yu ka man tonda.
Ma Gusunɔ u nùn kua ye u bikia.
11 Kelubu, Sukan mɔɔwa u Mɛkiri,
Ɛsitonin tundo mara.
12 Ɛsitoniwa u sãa Rafa ka Paseaki
ka Tekinan yɛnugibun sikado. Tekina
wiya u wuu ge ba mɔ̀ Nakasi swĩi. Ben
bibun bwesera ta sina Rekaɔ.
13 Be ba sãa Kenasin bibu, bera
Otiniɛli ka Seraya. Otiniɛlin biiwa
maa Hatati.
14 Mɛnɔtaiwa u Ofara mara. Ma
Seraya u maa Yoabu mara. Yoabu
wiya u sãa sɔm kowobun sikado be
ba wãa wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Nɔman sɔm
kowobun wɔwa.
15 Kalɛbu, Yɛfunɛn biiwa u Iru ka Ela
ka Naamu mara. Elawa u maa Kenasi
mara.
16 Be ba sãa Yehalɛɛlin bibu, bera
Sifu, ka Sifa, ka Tiria, ka Asarɛli.
17-18 Ɛsidarasin biba Yetɛɛ, ka
Mɛrɛdi, ka Efɛɛ, ka Yaloni. Mɛrɛdi u
Bitiya Egibiti sunɔn bii wɔndia sua
kurɔ, ma u nùn Mariamu ka Samai
ka Yisiba marua. Yisiba wiya u wuu
ge ba mɔ̀ Ɛsitemɔa swĩi. Ma Mɛrɛdi
wi, u maa kurɔ Yuda goo sua. Wiya
u Yerɛdi mara, ka Hebɛɛ, ka Yekutiɛli.
Yerɛdiwa u wuu ge ba mɔ̀ Gedori
swĩi, ma Hebɛɛ u maa Soko swĩi, ma
Yekutiɛli u maa Sanɔa swĩi.
19 Hodiyawa u Nakamun sesu sua
kurɔ. Win bibun bwesera Gaamiba be
ba wãa Keilaɔ ka sere Maakagibu be ba
wãa Ɛsitemɔaɔ.
20 Be ba sãa Simɔɔn bibu, bera Amɔɔ,
ka Rina, ka Bɛni Hanani, ka Tiloni.
Be ba maa sãa Yisein bibun bweseru,
bera Sokɛti ka win bii.
21 Be ba sãa Sela, Yudan biin bwe-
seru, bera Eri, wi u wuu ge ba mɔ̀ Leka
swĩi, ka Lada, wi u maa Maresa swĩi, ka
sere maa bwese te ta ra beka wesi ka
wɛ̃ɛ damgii Bɛti Asibeaɔ,
22 ka Yokimu ka tɔn be ba wãa
Kosebaɔ ka Yoasi ka Sarafu be ba
Mɔabuba sua kurɔbu, ba sere na ba
sina Lesɛmuɔ. Yeni ya koorawa yee
yellun di.
23 Ben bibun bwesera ta ra wekenu
mɔm. Ba ra n wãa dãa gbaanɔ ka
kpara yenɔ ba n sina boko sɔmburu
kuammɛ.

Simɛɔn bibun bweseru

24 Be ba sãa Simɛɔn bibun bweseru,
bera Nɛmuɛli, ka Yamini, ka Yaribu,
ka Seraki, ka Sɔɔlu.
25 Ye Sɔɔlu u seewa, yera u Salumu
mara. Ma Salumu u maa seewa u
Mibusamu mara. Ma Mibusamu u
maa Misama mara.
26 Ye Misama u seewa, yera u
Hamuɛli mara. Ma Hamuɛli u maa
seewa u Sakuri mara. Ma Sakuri u
maa Simɛi mara.
27 Bii tɔn durɔbu wɔkura nɔɔbu ka
tia Simɛi u mara ka sere bii tɔn kurɔbu
nɔɔba tia. Ben bweseru ta ǹ mara n
dabi. Yen sɔ̃na ta ǹ kuure too nge
Yudan bweseru.
28-31 Wuu sì sɔɔ ba wãa sere n ka
girari Dafidin bandun waati sɔɔ, si
ka sin baru kpaanu, siya Beri Seba,
ka Mɔlada, ka Hasaa Suali, ka Bila,
ka Ɛtisɛmu, ka Toladi, ka Bɛtuɛli, ka
Hɔɔma, ka Sikilagi, ka Bɛti Maakabɔti,
ka Hasaa Susimu, ka Bɛti Bire, ka
Saaraimu,
32 ka maa wusu nɔɔbu yeni, Etamu,
ka Aini, ka Rimɔɔ, ka Tokɛni, ka Asani,
33 ka sere maa wuu si su ka bu sik-
erenɛ ka sin baru kpaanu n ka girari
sere Balatiɔ. Ye ba yorua ben wãa
yenu ka ben bwese tɔ̃kan sɔ̃, yera mi.
34 Be ba sãa Simɛɔn bwese kɛran
wirugibu, bera Mɛsobabu, ka
Yamulɛki, ka Yosa, Amasian bii,
35 ka Yoɛli ka Yehu, Yosibian bii,
Serayan debubu, Asiɛlin sikadobu,
36 ka Elionai, ka Yaakoba, ka
Yesosaya, ka Asaya, ka Adiɛli, ka
Yesimiɛli, ka Bɛnaya,

37 ka Sisa, Sifein bii, Alonin debubu, Yedaya ka Simuri ka Semayan sikadobu.
38 Beniwa ba sãa wirugibu ben bwese kɛri sɔɔ. Ma ben bwesera marura ba dabia.
39 Ma ba da Gedorin bera gia n ka da wɔwan sõɔ yari yeru gia bu ka yakasu kasu ben yaa sabenun sõ.
40 Ba yaka geesu wa mi. Ben tem mɛ, mu kpã. Ma mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Domi be ba raa wãa mi yellu ba sãawa Kamun bweseru.
41 Esekiasi, Yudaban sina bokon waati sɔɔra tɔn be, ba na tem mɛ sɔɔ, ma ba Maoniba kpeerasia mam mam. Ma ba ben kunu wɔri ba kɔsuka. Ma ba sina tem mɛ sɔɔ. Domi yakasu wãa mi, ben yãanun sõ.
42 Simɛɔn bwese kɛran tɔmbu gabu ba da Seirin guurɔ. Ben geera sãawa tɔmbu nɛɛra wunɔbu (500). Be ba maa sãa ben wirugibu, bera Pelatia, ka Nɛaria, ka Refaya, ka Usiɛli, Yisein bii.
43 Ma ba Amalɛki be ba tie mi go. Ma ba sina mi, sere ka gisɔn gisɔ.

Rubɛnin bwese kɛran tɔmbu

5

1 Rubɛni u sãawa Isirelin bii gbiikoo. N deema Rubɛni wi, u ka win tundon kurɔ kpuna. Ma ba win yerumaru mwa ba win wɔnɔ Yosɛfun bibu wɛ̃. Yen sõna ba ɲ̀ win bwese kɛran tɔmbun yĩsa tireru doke yerumarun swaa sɔɔ.
2 Isirelin bii be sɔɔ, Yudawa u dam bo. Win bwese kɛran diya kparo u yara. Adama Yosɛfun biba ba yerumaru wɛ̃.
3 Be ba sãa Rubɛni, Isirelin bii gbiikoon bibu, bera Enɔku, ka Paalu, ka Hɛsironi, ka Kaami.
4 Yoɛliwa u Semaya mara. Ma Semaya u seewa u Gɔgu mara. Ma Gɔgu u maa seewa u Simɛi mara.
5 Ye Simɛi u seewa, ma u Misee mara, ma Misee u seewa u Reaya mara.
6 Ma Reaya u seewa u Baali mara. Ma Baali u seewa u Beera mara. Wiya u sãa Rubɛniban wirugii. Wiya Tigilati Pilesɛɛ, Asirin sina boko u yoru mwa.
7 Beeran tɔmbun yĩsa wee nge mɛ ba ka bu tireru doke yɛnu ka yɛnu, bwese kɛra ka bwese kɛra, ka nge mɛ ba ka keranɛ. Yeyɛliwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sakari u swĩi,
8 ka Bela, Asasin bii, Seman debubu, Yoɛlin sikadobu.
Belan tema Aroɛɛn di, n ka da guu te ba mɔ̀ Nɛboɔ, sere ka Baali Mɛɔniɔ.
9 Sõɔ yari yeru gia, win tem mu wãawa saa Efaratin daarun di sere n ka da gbaburun duu yerɔ. Domi ben yaa sabenu nu dabia Galadin tem mɛ sɔɔ.
10 Sɔɔlu, sina bokon waati sɔɔ, ba ka Hagareniba tabu kua ba kamia. Ma ba sina ben wãa yenɔ Galadin sõɔ yari yerun bera gia kpuro.

Gadin bwese kɛran tɔmbu

11 Gadin bwese kɛran tɔmbu ba sina Rubɛniban deedeeru sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, Basanin temɔ sere n ka girari Salikaɔ sɔɔ yari yeru gia.
12 Yoɛlin bwese kɛra ya kpãaru bo. Ma Safamugia ya sãa yiruse. Ma Yanaigia ka Safatigia ya wãa Basaniɔ.
13 Bwese kɛri nɔɔba yiru gɛɛ maa wãa. Yiya Mikaɛlin bwese kɛra, ka Mɛsulamugia, ka Sebagia, ka Yoraigia, ka Yakanigia, ka Siagia, ka sere Ebɛɛgia.
14 Be ba sãa Abihailin bibun bweseru, bera Huri, ka Yaroasi, ka Galadi, ka Mikaɛli, ka Yɛsisai, ka Yado, ka sere Busi.
15 Aki, Abudiɛlin bii, Gunin debubuwa u sãa ben wirugii.
16 Gadin bwese kɛrin tɔn be, ba wãawa Galadiɔ ka Basaniɔ ka yen baru kpaanɔ ka yen kpara yenɔ saa Saronin di n ka da yen nɔɔ bura yenɔ.
17 Ba ben bwese kɛri yi kpuro tireru dokewa nge mɛ yi ka swĩinɛ, Yotamu Yudaban sina boko ka Yeroboamu Isireliban sina bokon waati sɔɔ.
18 Rubɛnin bwese kɛra ka Gadigia ka sere Manasen bwese kɛran bɔnu ba tabu durɔ damgibu mɔ be ba koo kpĩ bu tɛrɛru ka takobi nɛnɛ kpa bu tɛndu to. Ba maa tabu tobu yɛ̃ gem gem. Ben geera sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka nnɛ ka tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (44.760). Ba maa sɔɔru sãa bu ka tabu to.

19 Ma ba Hagareniba ka Yeturigibu, ka Nafisigibu, ka Nədabugibu tabu wəri.
20 Sanam mɛ ba taa bi mɔ̀, ba Yinni Gusunə somiru kana domi ba ben naanɛ doke wi səə. Ma ba Hagarenigii be, ka be ba bu somiru na kamia.
21 Ma ba ben yaa sabenu mwɛɛra. Niya yooyoosu nərəbun suba weeraakuru (50.000) ka yãa ninu nərəbun suba goobu ka weeraakuru (250.000) ka kɛtɛkunu nərəbun suba yiru (2.000) ka sere təmbu nərəbun suba wunəbu (100.000).
22 Tən be ba go taa bi səə, ba dabi. Domi Yinni Gusunəwa u dera n koora mɛ. Ma ba sina tem mi sere n ka tura saa ye ba bu yoru mwa ba ka doona.

Manasen bwese kɛra

23 Manasen bwese kɛran sukum mu na mu sinawa tem mɛ mu wãa Basaniə, n ka da Baali Hɛɛməəwə ka Seniriə, sere ka guu te ba mɔ̀ Hɛɛməə. Tən be, ba dabi.
24 Ben wirugibun yĩsa wee. Efɛɛ, ka Yisei, ka Eliɛli, ka Asiriɛli, ka Yeremi, ka Hodafia, ka Yadiɛli. Ba sãawa tən durə wərugəba, ma ba yĩsiru yara.
25 Adama ba Gusunə ben baababan Yinni torari. Ba bwese tukunun bũnu sãwa ni u raa kam koosia.
26 Yen sɔ̃na wi, Gusunə Isireliban Yinni u dera Asirin sinam beni, Pulu ka Tigilati Pilesɛɛ ba Rubɛniba, ka Gadiba, ka Manasen bwese kɛran sukum yoru mwɛɛra ba ka da Salasiə, ka Saboriə, ka Haraə, ka sere Gosanin daarun bəkuə. Miya ba wãa sere ka gisə.

Lefi be ba sãa yãku kowo

tənwerobu

27 Be ba sãa Lefin bibu, bera Gɛɛsəni, ka Kehati, ka Mɛrari.
28 Ye Kehati u seewa, ma u Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usiɛli mara.
29 Ye Amuramu u seewa, ma u Aroni ka Məwisi ka Mariamu mara. Ma Aroni u maa seewa u Nadabu ka Abihu ka Eleasaa ka Itamaa mara.
30 Ye Eleasaa u seewa, ma u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u seewa u Abisua mara.
31 Ye Abisua u seewa ma u Buki mara. Ma Buki u seewa u Usi mara.
32 Ye Usi u seewa, ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Mɛrayətu mara.
33 Ye Mɛrayətu u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara.
34 Ye Akitubu u seewa, ma u Sadəku mara. Ma Sadəku u seewa u Akimasi mara.
35 Ye Akimasi u seewa, ma u Asaria mara. Ma Asaria u seewa u Yokanani mara.
36 Ye Yokanani u seewa, ma u Asaria mara. Asaria wiya u ra yãkunu ko Yinni Gusunən sãa yerə te Saloməə u bana Yerusalɛmuə.
37 Ye Asaria wi, u seewa, ma u Amaria mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu mara.
38 Ye Akitubu u seewa ma u Sadəku mara. Ma Sadəku u seewa u Salumu mara.
39 Ye Salumu u seewa, ma u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u seewa u Asaria mara.
40 Ye Asaria u seewa ma u Seraya mara. Ma Seraya u seewa u Yosadaki mara.
41 Sanam mɛ Yinni Gusunə u dera Nɛbukanɛsaa u Yudaba ka Yerusalɛmugibu yoru mwɛɛra u ka doona, ka Yosadaki wi sanna mi.

Lefin bwese kɛran

təmbu gabu

6

1 Lefiwa u Gɛɛsəni ka Kehati ka Mɛrari mara.
2 Ye Gɛɛsəni u seewa, ma u Libini ka Simɛi mara.
3 Be ba sãa Kehatin bibu, bera Amuramu, ka Yisehari, ka Heboroni, ka Usiɛli.
4 Be ba maa sãa Mɛrarin bibu, bera Makili ka Musi. Beni kpurowa ba kua wirugibu Lefin bwese kɛri səə.
5 Ma Gɛɛsəni u seewa u Libini mara. Ma Libini u seewa u Yasati mara. Ma Yasati u seewa u Simma mara.
6 Ma Simma u seewa u Yoasi mara. Ma Yoasi u seewa u Ido mara. Ma Ido u seewa u Seraki mara. Ma Seraki u seewa u Yatarai mara.
7 Kehatiba səə, Kehati u seewa u Aminadabu mara. Ma Aminadabu u seewa u Kore mara. Ma Kore u seewa u Asiri mara.

8 Ma Asiri u seewa u Ɛlikana mara.
Ma Ɛlikana u seewa u Abiasafu mara.
Ma Abiasafu u seewa u Asiri mara.
9 Ma Asiri u seewa u Tahati mara.
Ma Tahati u seewa u Uriɛli mara. Ma
Uriɛli u seewa u Osiasi mara. Ma
Osiasi u seewa u Sɔɔlu mara.
10 Be ba sãa Ɛlikanan bibu gabu,
bera Amasai ka Akimɔti.
11 Ahimɔtin bweseru sɔɔ, Akimɔti u
seewa u Ɛlikana mara. Ma Ɛlikana u
seewa u Sofai mara. Ma Sofai u seewa
u Nahati mara.
12 Ma Nahati u seewa u Eliabu mara.
Ma Eliabu u seewa u Yeroamu mara.
Ma Yeroamu u seewa u Ɛlikana goo
mara.
13 Samuɛlin biba maa sãa Yoɛli ka
Abiya.
14 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Mɛrari
u seewa u Makili mara. Ma Makili
u seewa u Libini mara. Ma Libini
u seewa u Simɛi mara. Ma Simɛi u
seewa u Usa mara.
15 Ma Usa u seewa u Simɛa mara.
Ma Simɛa u seewa u Hagiya mara. Ma
Hagiya u seewa u Asaya mara.
16 Sanam mɛ ba Yinni Gusunɔn
woodan kpakororu yii yeru waawa,
sanam mɛya Dafidi u Lefi ben gabu
kua wom kowobun wirugibu Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ.
17 Bera ba ra wom kowobu kpare
Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun
wuswaaɔ sere Salomɔɔ u ra ka Yinni
Gusunɔn sãa yeru bana Yerusalɛmuɔ.
Ba ben sɔmburu kuawa dee dee nge
mɛ ba bu ten wooda wɛ̃.
18 Be ba kua wom kowobun
wirugibu ka ben bibun bweseru wee.
Kehatin bweseru sɔɔ, Hemaniwa
u sãa wom kowobun wirugii. Win
sikadobara Yoɛli ka Samuɛli,
19 ka Ɛlikana, ka Yeroamu, ka Eliɛli,
ka Toa,
20 ka Sufu, ka Ɛlikana, ka Mahati, ka
Amasai,
21 ka maa Ɛlikana goo, ka Yoɛli goo ka
Asaria, ka Sofoni,
22 ka Tahati, ka Asiri, ka Abiasafu, ka
Kore,
23 ka Yisehari, ka Kehati, ka Lefi, ka
Isireli.
24 Asafu u maa sãawa wom
kowobun wirugii turo. Wiya u ra
n wãa Hemanin nɔm geuɔ u n nùn
somimɔ. Win sikadobara Berekia, ka
Simɛa,
25 ka Mikaɛli, ka Baaseya, ka
Maakiya,
26 ka Etini, ka Seraki, ka Adaya,
27 ka Etani, ka Simma, ka Simɛi,
28 ka Yasati, ka Gɛɛsɔni, ka Lefi.
29 Mɛrarin bweseru sɔɔ, be ba ra
womusu ko, ba ra n wãawa Hemanin
nɔm dwaru gia. Ben wirugiiwa Etani.
Etani win sikadobara Kisi, ka Abudi,
ka Maluku,
30 ka Hasabia, ka Amasia, ka Hi-
likiya,
31 ka Amusi, ka Sani, ka Semɛɛ,
32 ka Makili, ka Musi, ka Mɛrari, ka
Lefi.
33 Ben mɛro bisi be ba tie, bera ba ra
sɔma ko ye ya wãa Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ kpuro.
34 Aroni ka win bibun bwesera ba
ra yãku dõɔ mwaararuginu ko yãku
yeru wɔllɔ kpa bu maa turare dõɔ
doke mi. Bera ba ra sɔma kpuro ko
dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ kpa bu
torarun yãkunu ko Isireliban sõ nge
mɛ Mɔwisi, Gusunɔn sɔm kowo u bu
yiire.
35 Aronin bweserun tõka wee.
Aroni u seewa u Eleasaa mara. Ma
Eleasaa u seewa u Finɛɛsi mara. Ma
Finɛɛsi u seewa u Abisua mara.
36 Ma Abisua u seewa u Buki mara.
Ma Buki u seewa u Usi mara. Ma Usi u
seewa u Seraya mara.
37 Ma Seraya u seewa u Mɛrayɔtu
mara. Ma Mɛrayɔtu u seewa u Amaria
mara. Ma Amaria u seewa u Akitubu
mara.
38 Ma Akitubu u seewa u Sadɔku
mara. Ma Sadɔku u seewa u Akimasi
mara.

Wuu si ba Lefin bibun bweseru wɛ̃

39 Ye ba tɛtɛ toba, be ba gbia ba
tem wɛ̃ bera Kehatin bwese kɛragibu,
Aronin bweseru sɔɔ. Ben wãa yenu ka
ben kpara yenu ka ben tem nɔɔ bura
yenu wee.
40 Niya Heboroni ye ya wãa Yudan
temɔ ka yen kpara yenu ni nu ka ye
sikerenɛ.
41 Adama yen baru kpaanu, Kalɛbu,
Yɛfunɛn biiwa ba mi wɛ̃.

42 Wuu si ba Aronin bibun bweseru wɛ̃, siya Heboroni mi ba ko n da kpikiru de, ka Libina ka yen kpara yenu, ka Yatiri, ka Ɛsitemɔa ka yen kpara yenu,
43 ka Hilɛni ka yen kpara yenu, ka Debiri ka yen kpara yenu,
44 ka Asani ka yen kpara yenu, ka Bɛti Semɛsi ka yen kpara yenu,
45 ka Bɛnyamɛɛn tem wuu sini, Gibea ka yen kpara yenu, ka Alemɛti ka yen kpara yenu, ka Anatɔtu ka yen kpara yenu. Wuu si kpuro su kuawa mi wɔkura ita nge mɛ bwese kɛri yi, yi geeru nɛ.
46 Ye ba maa tɛtɛ toba, Kehatin bibun bwese te ta tie, ta wusu wɔkuru wa Efaraimun bwese kɛran tem sɔɔ ka Danun bwese kɛragim sɔɔ, ka Manasen bwese kɛran sukumgim sɔɔ.
47 Gɛɛsɔnin bibun bweseru ta wusu wawa wɔkura ita nge mɛ ben bwese kɛrin geera nɛ. Wuu si, su wãawa Isakarin bwese kɛran tem sɔɔ ka Asɛɛn bwese kɛragim sɔɔ, ka Nɛfitalin bwese kɛragim sɔɔ ka Manasen bwese kɛragim sɔɔ Basaniɔ.
48 Ye ba maa wure ba tɛtɛ toba, wusu wɔkura yiruwa Mɛrarin bibun bwesera wa Rubɛnin bwese kɛran tem sɔɔ, ka Gadigian tem sɔɔ, ka Sabulonigian tem sɔɔ nge mɛ ben bwese kɛrin geera nɛ.
49 Isireliba ba maa Lefiba wusu gasu wɛ̃ ka sin kpara yenu.
50 Ba wuu si gɔsawa ka tɛtɛ Yudan bwese kɛran temɔ, ka Simɛɔn bwese kɛragim sɔɔ, ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragim sɔɔ.
51 Kehatin bibun bwese te ta maa tie, ta wusu wawa Efaraimun bwese kɛran tem sɔɔ.
52 Wuu si ba bu wɛ̃, siya Sikɛmu ye ya wãa Efaraimun guurɔ, ka yen kpara yenu. Miya ba ko n da kpikiru de. Ka Gesɛɛ ka yen kpara yenu,
53 ka Yokumɛamu ka yen kpara yenu, ka Bɛti Horoni ka yen kpara yenu,
54 ka Ayaloni ka yen kpara yenu, ka sere maa Gati Rimɔɔ ka yen kpara yenu.
55 Wuu si Manasen bwese kɛran sukum mu maa wa, siya Anɛɛ ka yen kpara yenu, ka Bileamu ka yen kpara yenu. Siya ba Kehatin bwese kɛragii be ba tie wɛ̃.
56 Ba maa Gɛɛsɔnin bwese kɛran tɔmbu wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Manasen bwese kɛran sukum min di, siya Golani ye ya wãa Basaniɔ ka yen kpara yenu, ka Asitarɔtu ka yen kpara yenu.
57 Wuu si ba wa Isakarin bwese kɛran min di, siya Kedɛsi ka yen kpara yenu, ka Dabarati ka yen kpara yenu,
58 ka Ramɔti ka yen kpara yenu, ka sere Anɛmu ka yen kpara yenu.
59 Wuu si ba wa Asɛɛn bwese kɛran min di, siya Masikali ka yen kpara yenu, ka Abudoni ka yen kpara yenu,
60 ka Hukɔku ka yen kpara yenu, ka sere Rehɔbu ka yen kpara yenu.
61 Wuu si ba wa Nɛfitalin bwese kɛran min di, siya Kedɛsi ye ya wãa Galilen temɔ ka yen kpara yenu, ka Hamɔɔ ka yen kpara yenu, ka sere Kiriataimu ka yen kpara yenu.
62 Ba Lefi be ba tie Mɛrarin bweseru sɔɔ wusu wɛ̃. Wuu si ba wa Sabulonin bwese kɛran min di, siya Rimɔnɔ ka yen kpara yenu, ka Tabori ka yen kpara yenu.
63 Wuu si ba wa Rubɛnin bwese kɛran min di Yuudɛnin guru giɔ, Yerikon deedeeru sõɔ yari yeru gia, siya Beseri ye ya wãa tem saaraɔ ka yen kpara yenu, ka Yasa ka yen kpara yenu,
64 ka Kedemɔti ka yen kpara yenu, ka sere Mɛfati ka yen kpara yenu.
65 Wuu si ba maa wa Gadin bwese kɛran min di, siya Ramɔti, Galadin temɔ ka yen kpara yenu, ka Mahanaimu ka yen kpara yenu,
66 ka Hɛsiboni ka yen kpara yenu, ka sere Yasɛɛ ka yen kpara yenu.

Isakarin bibun bweseru

7

1 Bibu nnɛwa Isakari u mara. Bera Tola, ka Pua, ka Yasubu, ka Simuroni.
2 Tolan biba Usi, ka Refaya, ka Yeriɛli ka Yamai, ka Yibisamu, ka sere Samuɛli. Bera ba sãa wirugibu ben yɛnusɔ, Tolan bwese kɛra sɔɔ. Ba sãawa wɔrugɔba ben waati ye sɔɔ. Dafidin waati sɔɔ, ben geera sãawa

nɔrɔbun suba yɛnda yiru ka tɔmbu nata (22.600).
3 Usin biiwa Yisiraya. Yisiraya
ka win bibu ba sãawa be wirugibu
nɔɔbu. Win bii bera Mikaɛli, ka
Abudiasi, ka Yoɛli, ka Yisiya.
4 Be ba wãa ka be sannu, tɔn kurɔbu
ka bibu ba dabi sere ba koo kpĩ bu tɔn
durɔbu nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔba tia
(36.000) wa be sɔɔ be ba koo kpĩ bu
tabu ko.
5 Isakarin bwese kɛra sɔɔ, be ba
tireru doke, ben geera sãawa nɔrɔbun
suba wɛnɛ ka nɔɔba yiru (87.000). Be
kpuro ba sãawa wɔrugɔba.

Bɛnyamɛɛ ka Nɛfitalin bibun bweseru

6 Bibu itawa Bɛnyamɛɛ u mara. Bera
Bela, ka Bekɛɛ, ka Yediɛli.
7 Bibu nɔɔbuwa Bela u mara. Bera
Ɛsiboni, ka Usi, ka Usiɛli, ka Yerimɔti,
ka maa Iri. Ben baawure u sãawa
win bwese kɛran wirugii. Be kpuro
maa wɔrugɔbara. Ba bu tireru doke
ma ben geera kua nɔrɔbun suba yɛnda
yiru ka tɔmbu tɛna ka nnɛ (22.034).
8 Bekɛɛn biba Semira, ka Yoasi,
ka Ɛliesɛɛ, ka Elionai, ka Omiri, ka
Yeremɔti, ka Abiya, ka Anatɔtu, ka
Alamɛti. Beni kpurowa ba sãa Bekɛɛn
bibu.
9 Ma ba bu tireru doke nge mɛ ba
ka swĩinɛ bwese kɛra ye sɔɔ. Be kpuro
ba sãawa yɛnu yɛ̃ro wɔrugɔba. Ma ben
geera sãa tɔnu nɔrɔbun suba yɛndu ka
goobu (20.200).
10 Yediɛlin biiwa Bilihani. Bilihanin
biba maa Yeusi, ka Bɛnyamɛɛ, ka
Ehudu, ka Kenaana, ka Setani, ka
Taasisi, ka sere Akisasaa.
11 Be kpuro ba sãawa Yediɛlin bibun
bweseru. Be kpuro maa wɔrugɔbara.
Ma ben baawure u sãa wirugii win
bwese kɛra sɔɔ. Ben geera sãawa
nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu ka yiru,
ka tɔmbu goobu (17.200) be ba koo kpĩ
bu tabu ko.
12 Supimu ka Hupimu ba sãawa Irin
bibu. Ma Husimu u maa sãa Akɛɛn bii.
13 Nɛfitalin biba Yasiɛli, ka Guni, ka
Yesɛɛ, ka sere Salumu. Beni kpuro ba
sãawa Bilihan nikurɔminu.

Manasen bibun bweseru

14 Bii be Manase u ka win kurɔ
Sirigii mara, bera Asiriɛli ka Makiri wi
u sãa Galadin tundo.
15 Makiri wiya u Hupimu ka
Supimu kurɔbu sua. Win sesun
yĩsira Maaka. Win bii yirusen yĩsira
Selofadi. Bii tɔn kurɔba Selofadi wi, u
mara.
16 Maaka, Makirin kurɔ u bii tɔn
durɔ mara ma ba nùn yĩsiru kã Perɛsi.
U maa wure u bii tɔn durɔ mara ma
ba nùn yĩsiru kã Serɛsi. Serɛsi wiya u
Ulamu ka Rekɛmu mara.
17 Ulamun biiwa Bedani.
Beniwa ba sãa Galadi, Makirin bii,
Manasen debubun bibun bweseru.
18 Hamɔlekɛti, Galadin sesuwa u
Isodu ka Abiesɛɛ ka Mala mara.
19 Be ba sãa Semidan bibu, bera
Akiyani ka Sikɛmu ka Likisi ka sere
Aniamu.

Efaraimun bibun bweseru

20 Efaraimun bibun bweseru wee.
Efaraimu u Sutelaki mara. Ma Su-
telaki u Berɛdi mara. Ma Berɛdi u
Tahati mara. Ma Tahati u Eleada
mara. Ma Eleada u Tahati mara.
21 Ma Tahati u Sabadi mara. Ma
Sabadi u Sutelaki mara. Efaraimu u
maa bibu yiru mara, Sutelaki baasi,
beya Esɛɛ ka Eleadi. Bera ba Gatigibu
wɔri bu ka sibun yaa sabenu mwa.
Adama Gatigii be, siba bu go.
22 Ma Efaraimu u gɔɔ wooru sina n
ka tɛ. Ma win mɛro bisibu ba na ba
nùn nukuru yɛmiasia.
23 Yen biruwa u ka win kurɔ mɛnna,
ma u gura sua u bii tɔn durɔ mara. Ma
ba nùn yĩsiru kã Beria yèn sõ u nuku
sankiranu wa win yɛnuɔ.
24 U maa bii tɔn kurɔ mara wi ba mò
Seraki. Wiya u Bɛti Horoni bana ye
ya wãa wɔwaɔ, ka ye ya wãa gunguru
wɔllɔ, ka maa Usɛni Seera.
25 Ma Beria wi, u seewa u Refa mara.
Ma Refa u seewa u Resɛfu mara. Ma
Resɛfu u seewa u Telaki mara. Ma
Telaki u seewa u Takani mara.
26 Ma Takani u seewa u Ladani
mara. Ma Ladani u seewa u Ami-
hudu mara. Ma Amihudu u seewa u
Elisama mara.
27 Ma Elisama u seewa u Nuni mara.
Ma Nuni u seewa u Yosue mara.
28 Tem mɛ ba wa ba sina mɛya Betɛli
ka yen wuu si su ka ye sikerenɛ. Siya

Naarani ye ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia ka Gesɛɛ ye ya wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia ka yen baru kpaanu, ka Sikɛmu ka yen baru kpaanu, n ka girari Gasaɔ ka yen baru kpaanɔ.
29 Tem mɛ Manasen bibun bwesera wa, mɛya Bɛti Seani ka yen baru kpaanu, ka Taanaki ka yen baru kpaanu, ka Mɛgido ka yen baru kpaanu, ka sere Dori ka yen baru kpaanu.
Wuu si sɔɔra Yosɛfu, Isirelin biin bibun bwesera sina.

Asɛɛn bibun bweseru

30 Be ba sãa Asɛɛn bibu, bera Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka sere ben sesu Seraki.
31 Be ba sãa Berian bibu, bera Hebɛɛ ka Maakiɛli. Maakiɛli wiya u wuu ge ba mɔ̀ Biisafiti swĩi.
32 Hebɛɛwa u Yafilɛti mara ka Somɛɛ ka Hotamu ka sere ben sesu Sua.
33 Be ba sãa Yafilɛtin bibu, bera Pasaki ka Bimali ka sere Asifati. Be ba sãa Yafilɛtin bibu, bera mi.
34 Be ba sãa Samɛɛn bibu, bera Aki ka Roga ka Huba ka sere Aramu.
35 Be ba sãa win wɔnɔ Helɛmun bibu, bera Sofaki ka Yimina ka Selɛsi ka sere Amali.
36 Be ba sãa Sofakin bibu, bera Sua ka Haanɛfɛɛ ka Suali ka Beri ka Yimura,
37 ka Beseri ka Hɔdu ka Samma ka Silisa ka Yitirani ka sere Beera.
38 Be ba sãa Yetɛɛn bibu, bera Yɛfunɛ ka Pisipa ka sere Ara.
39 Be ba sãa Ulan bibu, bera Ara ka Haniɛli ka sere Risia.
40 Be ba sãa Asɛɛn bibun bweseru, bera mi. Ben baawure u sãawa wirugii win beraɔ. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba. Be ba tireru doke, ben geera sãawa nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka tia (26.000) be, be ba koo kpĩ bu tabu ko.

Bɛnyamɛɛn bwese kɛragii

be ba wãa Yerusalɛmuɔ

8

1 Bibu nɔɔbuwa Bɛnyamɛɛ u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ, Bela ka Asibɛli
2 ka Ara ka Nɔka ka sere Rafa.
3 Be ba sãa Belan bibu, bera Adari ka Gera ka Abihudu
4 ka Abisua ka Naama ka Akoasi
5 ka Gera ka Sefufani ka sere Huramu.
6 Ehudun bii be ba sãa wirugibu Gebagibun suunu sɔɔ, ma ba ka bu da Manahatiɔ,
7 bera Namani ka Akiya ka sere Gera. Gera wi u ka bu da mi, wiya u Usa ka Ahihudu mara.
8 Saaraimu u win kurɔbu yiru beni gira. Bera Husimu ka Baara. Yen biruwa u bibu gabu mara Mɔabuban temɔ.
9 Bii be u ka win kurɔ Hodɛsi mara, bera Yobabu ka Sibiya ka Mɛsa ka Malikamu,
10 ka Yeusi ka Sokia ka sere Mirima. Be kpuro ba sãawa yɛnu yɛ̃robu.
11 Be u ka win kurɔ Husimu mara, bera Abitubu ka Ɛlipali.
12 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Ebɛɛ ka Miseamu ka sere Semɛɛ wi u wuu ge ba mɔ̀ Onɔɔ bana ka sere maa Lodu ka yen baru kpaanu.
13 Beria ka Sema be ba sãa wirugibu Ayalonigibun suunu sɔɔ, bera ba Gatigibu gira.
14-16 Be ba sãa Berian bibu, bera Akiyo ka Sasaki ka Yeremɔti ka Sebadia ka Aradi ka Edɛɛ ka Mikaɛli ka Yisifa ka sere Yoasi.
17-18 Be ba sãa Ɛlipalin bibu, bera Sebadia ka Mɛsulamu ka Hisiki ka Hebɛɛ ka Yisimɛrai ka Yisilia ka sere Yobabu.
19-21 Be ba sãa Simɛin bibu, bera Yakimu ka Sikiri ka Sabidi ka Ɛlienai, ka Silitai ka Eliɛli ka Adaya ka Beraya ka Simurati.
22-25 Be ba sãa Sasakin bibu, bera Yisipani ka Ebɛɛ ka Eliɛli ka Abudoni ka Sikiri ka Hananu ka Hanania ka Elamu ka Antotia ka Yifideya ka sere Penuɛli.
26-27 Be ba sãa Yerohamun bibu, bera Sanserai ka Seharia ka Atalia ka Yaaresia ka Eliya ka sere Sikiri.
28 Be ba sãa wirugibu nge mɛ ba ka swĩinɛ, bera mi. Ba wãawa Yerusalɛmuɔ.
29 Wi u Gabaoni swĩi, u wãa Gabaoni mi. Win kurɔn yĩsira Maaka.

30 Win bii gbiikoowa Abudoni. Be
ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali
ka Nadabu,
31 ka Gedori ka Akiyo ka Sekɛɛ,
32 ka sere Mikoloti, Simɛan tundo.
Ben tii ba wãawa Yerusalɛmuɔ, ben
mɛro bisibun bɔkuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I maa mɛɛrio 9:39-44)

33 Nɛriwa u Kisi mara. Ma Kisi u
Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara
ka Maakisua ka Abinadabu ka sere
Ɛsibaali.
34 Yonatamwa u Mɛribu Baali mara.
Ma Mɛribu Baali u maa Misee mara.
35 Be ba sãa Miseen bibu, bera
Pitoni ka Mɛlɛki ka Tarea ka sere
Akasi.
36 Akasiwa u Yehoyada mara. Ma
Yehoyada u Alemɛti mara ka Asimafɛti
ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara.
37 Ma Mɔsa u Binɛa mara. Ma Binɛa
u Rafa mara. Ma Rafa u Eleasaa mara.
Ma Eleasaa u Asɛli mara.
38 Bibu nɔɔba tia Asɛli u mara. Bera
Asirikamu ka Bokuru ka Isimɛɛli ka
Searia ka Abudiasi ka sere Hananu.
Beni kpurowa ba sãa Asɛlin bibu.
39 Asɛli wi, u wɔnɔ mɔ wi ba sokumɔ
Esɛki. Bibu itawa Esɛki wi, u mara.
Bera Ulamu ka Yeusi ka Elifelɛti.
40 Ulamun bibu ba kuawa wɔrugɔba
ka tɛn towobu. Ben bibu ka ben debu-
minu dabi. Ba tura nge tɔmbu wunaa
weeru ka wɔkuru (150).
Be kpuro ba sãawa Bɛnyamɛɛn bi-
bun bweseru.

9

1 Ba Isireliba kpuron yĩsa yorua ben
gari garin tireru sɔɔ nge mɛ ba ka
swĩinɛ, bwese kɛra ka bwese kɛra.

Isireli be ba wurama yorun di

N deema ba Yudaba kpuro yoru
mwa ba ka da Babiloniɔ kõsa ye ba
kuan sõ.
2 Be ba gbia ba sina ben tem wusu
sɔɔ, bera Isireliba ka yãku kowobu ka
Lefiba ka sere Nɛtiniba.
3 Be ba na ba sina Yerusalɛmuɔ, bera
Yudan bweseru ka Bɛnyamɛɛn bwe-
seru ka Efaraimugiru ka Manasegiru.
4 Ka sere Utai wi u wãa Yudan
bwese kɛra sɔɔ. U sãawa Amihudun
bii. Amihudu wi, u sãawa Omirin
bii, Imirin debubu, Banin sikadobu,
Perɛsin bwese kɛra sɔɔ.
5 Silonigibun bwese kɛra sɔɔra
Asaya u wãa ka win bibu. Asaya wiya
u sãa win bii gbiikoo.
6 Serakin bwese kɛra sɔɔra Yewɛli ka
wigibu ba wãa. Ben geera sãawa nata
ka wɛnɛ ka wɔkuru (690).
7 Be ba wãa Bɛnyamɛɛn bwese
kɛra sɔɔ, bera Salu, Mɛsulamun bii,
Hodafian debubu, Asenuan sikadobu,
8 ka Yibinɛa, Yoramun bii, ka
Ela, Usin bii, Mikirin debubu ka
Mɛsulamu, Sefatian bii, Rewɛlin
debubu, Yibinian sikadobu, ka sere
ben tɔmbu gabu.
9 Tɔn be kpurowa ba sãa wirugibu
ben yɛnusɔ nge mɛ ba ka swĩinɛ.
Ben geera sãawa nɛnɛ ka wunɔbu ka
weeraakuru ka nɔɔba tia (956).
10 Be ba sãa yãku kowobu, bera
Yedaya ka Yoyaribu ka Yakini,
11 ka Asaria. Win sikadobara Hi-
likiya ka Mɛsulamu ka Sadɔku ka
Mɛrayɔtu ka sere Akitubu wi u sãa
Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii.
12 Adaya u maa sãa yãku kowo. Win
sikadobara Yerohamu ka Pasuri ka
Maakiya ka Masai ka Adiɛli ka Yasisia
ka Mɛsulamu ka Mɛsilemiti ka Imɛri.
13 Be ka begii be ba sãa wirugibu
ben yɛnusɔ, ben geera sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu ka wata
(1.760). Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.
Bera ba ra sɔmburu ko Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ.
14 Semaya u sãawa Lefi. Win
sikadoba wee, nge mɛ ba ka swĩinɛ.
Bera Hasubu ka Asirikamu ka sere
Hasabia, Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ.
15 Be ba maa sãa Lefiba, bera
Bakibakaa ka Herɛsi ka Galali ka
Matania. Matania win sikadobara
Misee ka Sikiri ka Asafu.
16 Abudiasin tii u sãa wa Lefi. Win
sikadobara Semaya ka Galali ka Yedu-
tum. Berekia, Asan bii, Ɛlikanan de-
bubu wi u wãa Nɛtofagibun temɔ, u
maa sãawa Lefi.
17 Be ba sãa kɔnnɔ kõsobu, bera
Salumu ka Akubu ka Talumɔɔ, ka
Ahimani ka begibu. Salumuwa u sãa
ben wirugii.
18 Wiya u ra n wãa sina bokon
kɔnnɔwɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gia

sere ka gisɔ. Be ba sãa kɔnnɔ kɔ̃sobu Lefin bweseru sɔɔ, bera mi.

19 Salumu, Koren bii, Abiasafun debubu, Koren sikadobu ka wigii be ba tie, bera ba ra Yinni Gusunɔn kuu bekurugirun kɔnnɔ kɔ̃su. Ben sikadobara ba ra raa sɔmbu te ko.

20 Finɛɛsi, Eleasaan biiwa u sãa ben wirugii. Ma Yinni Gusunɔ u wãa ka wi.

21 Sakari, Mɛselemian biiwa u ra kuu bekurugii ten kɔnnɔ kɔ̃su.

22 Be kpuron geera sãawa mi goobu ka wɔkura yiru (212). Bera ba ra kɔnnɔsu kɔ̃su. Ben yĩsa ba maa doke tireru sɔɔ ka ben wusu. Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔ Samuɛliwa ba bu sɔmbu te nɔmu sɔndia.

23 Be ka ben bibun bwesera ba ra Yinni Gusunɔn sãa yee ten kɔnnɔ si kɔ̃su.

24 Be ba sãa yerun kɔnnɔ si kɔ̃su mi, ba ra n wãawa bera ka bera, sɔ̃ɔ yari yerɔ ka sɔ̃ɔ duu yerɔ, ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ ka yen nɔm dwarɔ.

25 Begibu gabu ba ra nɛ ben mi saa ben wusun di bu ka bu sina mi alusuma tia.

26 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wirugibu nnɛ be, ba sãawa Lefiba. Ba ra n wãawa ben sɔmburu sɔɔ baadomma. Bera ba ra maa sãa yerun dii sɔsu ka sãa yee ten arumani kɔ̃su.

27 Ba ra kpunɛwa bu ka sãa yee te sikerena. Yam mù n sãra, kpa bu ten kɔnnɔsu wukia.

28 Kɔnnɔ kɔ̃so ben gaba ba ra yãkurun dendi yãnu kɔ̃su. Ba ra nu gariwa bà n nu yaramɔ. Kpa bu maa nu gari bà n nu duusiamɔ.

29 Ben gaba ba ra maa sãa yerun dendi yãa ni nu tie kɔ̃su ka sere maa som ka tam ka gum ka turare ye ba ra dɔ̃ɔ doke ka maa turare nubu durorugia.

30 Yãku kowoba ba ra turare nubu durorugia ye ko.

31 Lefi ben turo, Matitia, Salumun bii gbiikoo, Koren bweseru sɔɔ, wiya u ra kiranu wɔ̃.

32 Wigibu gabu Kehatin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baateren pɛ̃ɛ ko, ye ba ra Yinni Gusunɔ yiiye.

33 Bera ba sãa Lefiban yɛnu yɛ̃robu. Bera ba ra maa wom kowobu kpare. Ba ra n wãawa sãa yerun dinu ganu sɔɔ. Ba ku ra maa sɔma gaa ko, yèn sɔ̃ ba ra n sɔmburu mɔ̀ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru.

34 Bera ba sãa Lefiban yɛnu yɛ̃robu nge mɛ ba ka swĩinɛ. Be, ba wãawa Yerusalɛmuɔ.

Sɔɔlun bibun bweseru
(I maa mɛɛrio 8:29-38)

35 Yeyɛli wi u Gabaoni swĩi, u wãawa Gabaoniɔ. Win kurɔn yĩsira Maaka.

36 Win bii gbiikoowa Abudoni. Be ba maa tie, bera Suri ka Kisi ka Baali ka Nɛri ka Nadabu,

37 ka Gedori ka Akiyo ka Sakari ka sere Mikoloti.

38 Mikoloti wiya u Simɛamu mara. Be kpuro ba wãawa Yerusalɛmuɔ begibun bɔkuɔ.

39 Nɛriwa u Kisi mara. Ma Kisi u Sɔɔlu mara. Ma Sɔɔlu u Yonatam mara ka Maakisua ka Abinadabu ka sere Ɛsibaali.

40 Yonatamwa u Mɛribu Baali mara. Ma Mɛribu Baali u maa Misee mara.

41 Miseen biba Pitoni ka Mɛlɛki ka sere Tarea.

42 Akasiwa u Yara mara. Ma Yara u Alemɛti mara ka Asimafɛti ka sere Simiri. Simiriwa u Mɔsa mara. Ma Mɔsa u maa Binɛa mara.

43 Binɛawa u Refaya mara. Ma Refaya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Asɛli mara.

44 Bibu nɔɔba tia Asɛli u mara. Ben yĩsa wee, Asirikamu ka Bokuru ka Isimɛɛli ka Searia ka Abudiasi ka sere Hananu. Be ba sãa Asɛlin bibu, bera mi.

DAFIDI, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

10

Sɔɔlu ka win bibun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli I, 31:1-13)

1 Filisitiba ba Isireliba tabu wɔri. Ma Isireliban tabu kowobu ba duki sua. Filisiti be, ba bu naa gira ba go go Giliboan guurɔ.

2 Ba maa Sɔɔlun tii ka win bibu ita Yonatam ka Abinadabu ka Maakisua naamwɛ. Ma ba bii be go.

3 Sannɔ ge, ga Sɔɔlu swĩɛ. Tɛn
towobu ba nùn sɛ̃ɛnu twee ba mɛɛra
kua gem gem.
4 Yera u win tabu yãa sɔɔwo sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, u win takobi womɔ u nùn ye sɔku
kpa bango sarirugii be, bu ku raa nùn
sɔku bu yaa kasiki.

Adama durɔ wi, u yina u ko mɛ,
domi bɛrum nùn mwa gem gem. Ma
Sɔɔlu u takobi ye mwa u ka tii sɔka u
kibarisi u taare.
5 Ye win tabu yãa sɔɔwo wi, u wa ma
u gu, yera u maa win takobi sua u tii
sɔka nge mɛ Sɔɔlu u kua. Ma ba gu yam
tem mi.
6 Nge mɛya Sɔɔlu u ka gu ka win bibu
ita be, ka win tabu yãa sɔɔwo ka sere
maa win tabu kowobu kpuro sannu.
7 Ye Isireli be ba wãa Yisirɛɛlin
wɔwaɔ ba nua ma ben tabu kowoba
duki sua, Sɔɔlu ka win bii tɔn durɔbu
ba maa gu, yera ba ben wusu deri ba
duki sua. Ma Filisitiba ba na ba sina
wuu si sɔɔ.
8 Ye n kua sisiru Filisitiba ba na ba
goo nin yãnu potirimɔ. Yera ba Sɔɔlu
ka win bibu itan gonu wa Giliboan
guurɔ.
9 Ma ba Sɔɔlun wiru bura ba win
tabu yãnu kpuro potira. Yera ba
sɔmɔbu gɔra bu yen labaari kpara ben
bũu diaɔ ka ben tɔmbun mi, ben tem
sɔɔ kpuro.
10 Yera ba win tabu yãnu sua ba
doke ben bũu dirɔ. Ma ba win wiru
sua ba bwɛ̃ ben bũu wi ba mɔ̀ Dagonin
dirɔ.
11 Sanam mɛ Yabɛsi ye ya wãa
Galadin temɔ, yen tɔmbu ba nua ye
Filisitiba ba Sɔɔlu kua,
12 yera be ba sãa tabu durɔ
wɔrugɔba ba seewa ba Sɔɔlu ka win
bibun goo ni sua ba ka da Yabɛsiɔ.
Ma ba ben kukunu sikua dãru garun
nuurɔ Yabɛsi mi. Ma ba nɔɔ bɔkua sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru.
13 Sɔɔlu u guwa yèn sɔ̃ u Yinni
Gusunɔ tɔnu kam kom kua, u ṅ win
woodaba mɛm nɔɔwɛ. U bikiaru dawa
be ba ra gɔribu sokun mi.
14 U ṅ Yinni Gusunɔ bikie. Ma Yinni
Gusunɔ u dera u gu. Ma u win bandu
sua u Isain bii, Dafidi wɛ̃.

11

Dafidi u kua Isireliban sunɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:1-3)

1 Isireliba kpuro ba mɛnna ba na
Dafidin mi Heboroniɔ. Ma ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ ka wunɛ, sa sãawa
yɛm tem.
2 Baa yellun di, saa ye Sɔɔlu u sãa
bɛsɛn sunɔ, wuna a ra sun mɛnnɛ a
sun kpara a ka tabu da, kpa a ka maa
sun wurama. Gusunɔ wunɛn Yinni
u maa nun sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wuna kaa ko
bɛsɛn wirugii kpa a bɛsɛ win tɔmbu
kpara.
3 Yera Isireliban guro gurobu
kpuro ba na Dafidi sina bokon mi
Heboroniɔ. Ma u ka bu arukawani
bɔkua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
Heboroni mi. Yera ba nùn gum tãre
wirɔ, ba nùn kua be, Isireliban sunɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua saa
Samuɛlin nɔɔn di.

Dafidi u Yerusalɛmu wɔri
u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:6-10)

4 Sɔ̃ɔ teeru, Dafidi ka Isireliba kpuro
ba Yerusalɛmu wɔri. Yerusalɛmu
yera ba maa sokumɔ Yebusi. Miya
Yebusiba ba wãa.
5 Yera ba Dafidi sɔ̃ɔwa ba bɛɛ, n ṅ
koorɔ u duuma wuu ge sɔɔ.

Adama Dafidi u bu wɔri u ben wuu
gbãraruguu ge mwa. N deema gera
ba maa sokumɔ Siɔni. Yen biru ba gu
soka Dafidin wuu.
6 N deema Dafidi u raa win tabu
kowobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi u gbia u
Yebusiba wɔri u kamia, yɛ̃rowa u koo
ko tabu kowobun wirugii. Ma Yoabu,
Seruyan bii u gbia u bu wɔri u kamia.
Ma u kua wirugii.
7 Dafidi u da u sina wuu gbãraruguu
gen mi. Yen sɔ̃na ba gu soka Dafidin
wuu.
8 Ma u bani kua u ka gu sikerena.
U banawa saa Milon di u ka sikerena.
Ma Yoabu u maa gen mi n tie sɔnwa.
9 Ma Dafidin dam mu sosimɔ. Domi
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u wãa ka
wi.

Dafidin tabu kowobu
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 23:8-39)

10 Wee be ba sãa Dafidin tabu
kowobun wirugibu. Be ka Isireliba

kpurowa ba nùn kua sina boko nge
mɛ Yinni Gusunɔ u gerua win tɔmbun
sɔ̃. Ba nùn mɛm nɔɔwawa mam mam
win bandun waati ye kpuro sɔɔ.
11 Yasobeamu, Hakumɔnin bii u
sãa tabu kowobun wirugii ben turo.
Wiya u tɔmbu gooba wunɔbu (300) go
ka yaasa nɔn teerun tabu sɔɔ.
12 Yen biru Eleasaa, Dodon bii,
Akosigii, u sãawa tabu kowobu ita yen
turo.
13 U wãa ka Dafidi Pasi Damimuɔ,
sanam mɛ Filisitiba ba mɛnna bu ka
bu tabu wɔri. Ma Isireliba ba duki Fil-
isitiban wuswaan di. N deema gberu
gara wãa mi, tè sɔɔ ba ɔɔsu duura.
14 Yera Eleasaa ka win tɔmbu ba yɔ̃ra
gbee ten suunu sɔɔ ba ka tu yina. Ma
ba ka Filisitiba tabu kua ba bu go.
Yinni Gusunɔ u bu nasara baka wɛ̃
dɔma te.
15 Sɔ̃ɔ teeru Dafidin tabu sinambu
tɛna ye sɔɔ, ben ita ba da ba nùn deema
Adulamun kpee wɔruɔ, sanam mɛ Fil-
isitiban tabu kowobun wuuru garu ta
na ta ten sansani gira Refaban wɔwaɔ.
16 Saa ye sɔɔ, Dafidi u wãa kpee wɔru
ge sɔɔ, ma Filisitiban sansani ya maa
gire Bɛtelehɛmuɔ.
17 Ma Dafidi u Bɛtelehɛmun bɛkɛ
kua u nɛɛ, wara u koo ka man
Bɛtelehɛmun gbãra kɔnnɔn dɔkɔn
nim naawa n nɔ.
18 Yera win tabu durɔbu ita be, ba
da ba Filisitiban sansani ye wɔri ka
dam ba Dafidi nim mɛ takama ba ka
na. Adama u ɲ mu nɔra. U ka mu
yãkuru kuawa, u Yinni Gusunɔ yaria.
19 U nɛɛ, Gusunɔ u man gbara bu nɛɛ,
nɛna na nim mɛ nɔra. Domi mɛn sɔ̃na
tɔn beni ba ben wãaru kari bɔrie. Nim
mɛ, mu sãawa nge ben yɛm mɛ mu koo
raa yari.
Yen sɔ̃na u yina u mu nɔ.
Yeniba kpurowa Dafidin tabu
kowobu ita be, ba kua.
20 Abisai, Yoabun wɔnɔwa u sãa
tabu sinambu tɛna yen wirugii.
Tɔmbu gooba wunɔbuwa (300) u go
ka win yaasa. Ma u yĩsiru yara wigibun
suunu sɔɔ.
21 Ba nùn bɛɛrɛ wɛ̃ too. Adama u ɲ
tabu durɔbu ita be tura.
22 Bɛnaya, Kabisɛɛligii, Yehoyadan
bii, u sãawa tabu durɔ wɔrugɔ. Ma
u yĩsiru yara nasara dabi te u wan sɔ̃.
Wiya u Mɔabuban tɔmbu yiru gabu
go, be ba sɛ̃ nge gbee sinansu. Wiya u
maa dua dɔkɔ kpiriru sɔɔ u gbee sunɔ
kãasi mi, u go puran saa sɔɔ.
23 Ma u Egibitin tabu durɔ damgii
goo go. Win gunum mu sãawa gɔm
soonu nɔɔbu. Ma u yaasa nɛni. Yen
buru ta sãawa nge weson dɛka ye u ra
beku yasa tɛ̃ke. Saa yè sɔɔ u nùn wɔrim
dɔɔ, bokura u nɛni. Ye u tura mi, ma u
durɔ win yaasa ye u nɛni mi wɔra u ka
nùn sɔka u go.
24 Yeniba kpurowa Bɛnaya
Yehoyadan bii u kua. Ma u yĩsiru yara
tabu kowobu tɛna ye sɔɔ.
25 U bɛɛrɛ baka wa Dafidin tabu
durɔbu tɛna ye sɔɔ. Adama ya ɲ tabu
durɔ gbiikobu ita begia tura. Ma
Dafidi u nùn kua win tiin kɔ̃sobun
wirugii.
26 Dafidin tabu kowo ben gabun
yĩsa wee, Asaɛli, Yoabun wɔnɔ, ka
Ɛlikanani, Dodon bii, Bɛtelehɛmugii,
27 ka Samɔti, Harorigii, ka Helɛsi,
Palonigii,
28 ka Ira, Ikɛsin bii, Tekoagii, ka
Abiesɛɛ, Anatɔtugii,
29 ka Sibekai, Husagii, ka Ilai,
Akoasigii,
30 ka Maharai, Nɛtofagii, ka Helɛdi,
Baanan bii, wi u maa sãa Nɛtofagii,
31 ka Itai, Ribain bii, Gibeagii, ye
ya wãa Bɛnyamɛɛn temɔ, ka Bɛnaya,
Piratonigii,
32 ka Hurai, Nasale Gaasigii, ka
Abiɛli, Arabagii,
33 ka Asimafɛti, Basarumugii, ka
Eliaba, Saabonigii,
34 ka Bɛnɛ Hasɛmu, Gisonigii, ka
Yonatam, Sagen bii, Hararigii,
35 ka Akiamu, Sakaan bii, Hararigii,
ka Elifali, Urun bii,
36 ka Hefɛɛ, Mɛkeragii, ka Akiya,
Palonigii,
37 ka Hɛsiro, Kaamɛligii, ka Naarai,
Ɛsibain bii,
38 ka Yoɛli, Natanin mɔɔ, ka Mibisaa,
Hagirin bii,
39 ka Selɛki, Amɔnigii, ka Nakarai,
Berɔtugii wi u ra Yoabu, Seruyan biin
tabu yãnu sɔbe,

40 ka Ira, ka Garɛbu be ba sãa
Yetɛɛba,
41 ka Uri, Hɛti, ka Sabadi, Alaigii,
42 ka Adina, Sisan bii, Rubɛnin
bwese kɛran wirugii turo, wi u tabu
kowobu tɛna mɔ,
43 ka Hanani, Maakan bii, ka
Yosafati, Mitinigii,
44 ka Osiasi, Asitarɔtugii, ka Sama,
ka Yeyɛli be ba sãa Hotamun bibu,
Aroɛɛgibu,
45 ka Yediɛli, Simurin bii, ka win
wɔnɔ Yoka, Tisigii,
46 ka Eliɛli, Makafimugii, ka Yeribai,
ka Yosafia, Elinamun bibu, ka Yitima,
Mɔabu,
47 ka Eliɛli, ka Obɛdi, ka Yasiɛli,
Sobagii.

Tabu kowo be ba ka Dafidi

nɔɔ tia kua Sɔɔlun waati

12

1 Sanam mɛ Dafidi u kpikiru sua u
da Sikilagiɔ u ka Sɔɔlu Kisin bii tonda,
yera gaba seewa ba da win mi. Ba
sãawa tabu durɔ wɔrugɔba be ba sɔɔru
sãa bu ka nùn tabu somi.
2 Ma ba tɛnnu ka kpurantɛɛnu nɛni.
Ba maa ye kpuron tobu yɛ̃wa nɔm geu
ka nɔm dwaru.
Be ba sãa Bɛnyamɛɛba, Sɔɔlun
bwese kɛra sɔɔ,
3 bera tabu sunɔ Akiesɛɛ ka Yoasi
be ba sãa Sema, Gibeagiin bibu, ka
Yesiɛli, ka Pelɛti be ba sãa Asimafɛtin
bibu, ka Beraka ka Yehu be ba sãa
Anatɔtugibu,
4 ka Yisimaya, Gabaonigii, wi u sãa
tabu sinambu tɛna yen wirugii turo,
5 ka Yeremi ka Yasiɛli, ka Yokanani
ka Yosabadi, Gederagii,
6 ka Elusai ka Yerimɔti ka Bealia ka
Semaria ka Sefatia, Harɔfugii,
7 ka Ɛlikana ka Yisiya ka Asarɛli, ka
Yoesɛɛ ka Yasobeamu, be ba sãa Koren
bwese kɛragibu,
8 ka Yoela ka Sebadia be ba sãa
Yerohamun bibu, Gedorigibu.
9 Gadiba sɔɔ, tabu durɔ wɔrugɔba
ba na Dafidin mi kpee wɔru gen mi,
gbaburɔ. Ba sãawa be ba tabu tobu yɛ̃.
Ma ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni. Ba dam
mɔwa nge gbee sinansu. Ma ba sãu
nge nɛm ni nu wãa guunu wɔllɔ.
10-14 Ba sãawa tɔnu wɔkura tia. Bera
tabu sunɔ Esɛɛ ka Abudiasi ka Eliabu
ka Misimana ka Yeremi ka Atai ka
Eliɛli ka Yokanani ka Ɛlisabadi ka
Yeremi ka Makibanai.
15 Be ba sãa Gadigibu ba ka sãa tabu
sinambu, bera mi. Wi u piiburu bo be
sɔɔ, wiya u koo tɔmbu wunɔbu (100)
tabu wɔri. Wi u maa bo, kpa u tɔmbu
nɔrɔbu (1.000) tabu wɔri.
16 Bera ba Yuudɛni tɔbura wɔ̃ɔn
suru gbiikoo sɔɔ, sanam mɛ ya nim
yiba sere bɔ̃ɔwɔ. Bera ba maa tɔn be
ba wãa wɔwi sɔɔ gira yen sɔ̃ɔ yari yeru
gia ka yen sɔ̃ɔ duu yeru gia.
17 Bɛnyamɛɛba ka Yudaba ben tii ba
maa na Dafidin mi kpee wɔru mi.
18 Dafidi u bu sennɔ da, ma u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n ween na nɛn mi ka
bwisiku geenu, i ka man somi, kon ka
bɛɛ nɔɔ tia ko. Adama ì n ween na i
ka man samba ko, kpa nɛn yibɛrɛba bu
ka man go sanam mɛ na ǹ taarɛ gaa
kue, Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni u
ye waawo, kpa u sun siria.
19 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u dua
Amasai, tabu sinambu tɛna yen turo
sɔɔ, ma u gerua u nɛɛ,

wuna sa ka yɔ̃ra,

wunɛ Dafidi, Isain bii.

Wunɛ ka be ba nun somimɔn bwɛ̃ra
yu kpunɔ.

Domi Gusunɔ wunɛn Yinni u nun
faaba kua.

Ma Dafidi u bu mwa ka nuku dobu.
Ma u dera ba dua win tabu sinambun
wuuru sɔɔ.
20 Manasen bwese kɛran tɔmbu ba
Dafidi swĩi sanam mɛ wi ka Filisitiba
ba dɔɔ bu ka Sɔɔlu tabu ko. Adama
ba ǹ Filisiti be somi. Domi ye Filisiti
ben wirugibu ba wesiana, ba Dafidi
girawa ba nɛɛ, u ko n wãawa Sɔɔlu win
yinnin biruɔ kpa u ra bu wiru bɔɔri.
21 Manasen bwese kɛragii be ba
Dafidi swĩima sanam mɛ u gɔsirama
Sikilagiɔ, bera Adina ka Yosabadi ka
Yediɛli ka Mikaɛli ka Yosabadi goo ka
Elihu ka Silitai. Be kpuro ba sãawa
Manasen bwese kɛran tabu kowo wu-
unun wirugibu.

22 Bera ba Dafidi somi domi be
kpuro ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba
ka maa tabu sinambu.
23 Tõɔ baatere, tɔmbu ba ra n
naamɔwa Dafidin mi bu ka nùn somi
sere win tabu kowobu ba dabia ba
dam kua nge Gusunɔn tabu kowobu.

Tabu sinam be ba Dafidi kua

Isireliba kpuron sunɔ

24 Tabu kowo be ba na Dafidin mi
Heboroniɔ bu ka nùn Sɔɔlun bandu
wesia nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua,
ben geeru wee.
25 Yudan bwese kɛra sɔɔ, tabu kowo
be ba tɛrɛnu ka yaasi nɛni, ba sãawa
tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nɛnɛ
(6.800).
26 Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, be ba sãa
tabu durɔ wɔrugɔba ben geera sãawa
nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka wunɔbu
(7.100).
27 Lefiban bwese kɛra sɔɔ, tɔmbu
nɔrɔbun suba nnɛ ka nata (4.600) ba
wãa,
28 ka Yehoyada, Aronin yɛnun
wirugii ka win tɔmbu nɔrɔbun suba
ita ka nata ka wunɔbu (3.700),
29 ka Sadɔku, aluwaasi kpɛmbu wi
u sãa tabu durɔ wɔrugɔ ka wirugibu
yɛnda yiru be ba sãa win tundon
yɛnugibu.
30 Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be
ba sãa Sɔɔlun mɛro bisibu, ba sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba ita (3.000) domi
ben dabira ba ka Sɔɔlu yõra n ka saa ye
girari.
31 Efaraimun bwese kɛra sɔɔ ba
sãawa nɔrɔbun suba yɛndu ka nɛnɛ
(20.800). Ba bu gara yɛnu ka yɛnu. Ba
sãawa tabu durɔ wɔrugɔba be ba yĩsiru
yara.
32 Manasen bwese kɛran sukumgibu
ba sãawa nɔrɔbun suba wɔkura nɔɔbu
ka ita (18.000). Bera ba soka ka ben
yĩsa bu ka da bu Dafidi ko sunɔ.
33 Isakarin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa
tabu sinambu goobu (200) ka sere
maa ben tɔn be ba kpare. Isakarin
bwese kɛragii be, ba ben waatin
asansi yɛ̃ bu ka tubu ye Isireliba ba
koo ko.
34 Sabulonin bwese kɛra sɔɔ,
ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba
weeraakuru (50.000) be ba tabu yɛ̃,
ba maa tabu yãa bwese bweseka nɛni,
ba sɔɔru kpeere bu ka tabu ko ka gõru
tia.
35 Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, ba sãawa
tabu sinambu nɔrɔbu (1.000) ka sere
maa tabu kowobu nɔrɔbun suba tɛna
ka nɔɔba yiru (37.000) be ba tɛrɛnu ka
yaasi nɛni.
36 Danun bwese kɛra sɔɔ, be ba
tabun sɔɔru kpeere, ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu ka ita ka
tɔnu nata (28.600).
37 Asɛɛn bwese kɛra sɔɔ, be ba tabu
yɛ̃ ma ba sɔɔru sãa bu ka tabu ko,
ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru
(40.000).
38 Be ba wãa Yuudɛnin sõɔ yari
yeru gia, Rubɛniba ka Gadigibu ka
Manasen bwese kɛran sukumgibu ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa
teeru (120.000). Ba maa tabu yãa
bwese bweseka mɔ.
39 Tɔn be ba tabun sɔɔru sãa mi, be
kpurowa ba na Heboroniɔ ka gõru tia,
kpa bu ka Dafidi ko Isireliba kpuron
sunɔ. Ma Isireli be ba tie ba ka bu nɔɔ
tia kua.
40 Ma ba kua sõɔ ita Dafidin mi, ba
dimɔ ba nɔrumɔ. Domi begibu ba
dĩanun sɔɔru kua ben sõ.
41 Yen biru be ba wãa ben bɔkuɔ n
ka girari Isakariba, ka Sabuloniba ka
sere Nɛfitaliba, ba ra ben kɛtɛkunu ka
ben yooyoosu ka ben birakɔsu ka sere
maa ben kɛtɛba dĩanu sɔbimɛwa bu ka
na, ka maa som ka figi gbebi, ka resɛm
gbebi, ka tam ka gum, ka kɛtɛba ka
yãanu dabi dabinu, domi be kpuro ba
wãa nuku dobu sɔɔ.

Dafidi u Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu yi

Obɛdi Edɔmun yɛnuɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:1-11)

13

1 Sõɔ teeru Dafidi u tabu kowobu
nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm
wirugibu mɛnna ka sere maa wirugii
be ba tie.
2 Ma u be kpuro sõɔwa u nɛɛ, yeni yà
n ween na Gusunɔ bɛsɛn Yinnin min
di, ma ya bɛɛ wɛ̃re, i de su sɔmɔbu
gɔri bɛsɛgibun mi Isirelin tem kpuro
sɔɔ, yãku kowobu ka Lefiban mi be ba

wãa wuu marosɔ ka kpara yenɔ kpa bu mɛnnama.
3 Kpa su ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin woodan kpakoro te wurama. Domi sa ɲ ten gari kue Sɔɔlun waati sɔɔ.
4 Ma tɔn be kpuro ba wura bu ko mɛ. Domi gari yi, yi ka bu naawa.
5 Ma Dafidi u Isireliba kpuro mɛnna saa Sikorin di ye ya wãa Egibitiɔ sere ka Hamatin duu yerɔ kpa bu da bu Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te suama Kiriati Yarimun di.
6 Yera Dafidi u seewa ka Isireli be kpuro ba da Baalaɔ ye ba maa mɔ̀ Kiriati Yarimu, Yudan temɔ, bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te tama, tèn wuswaaɔ ba ra Yinni Gusunɔn yĩsiru soku, wi u ra n sõ ten wɔllɔ wɔllun kɔ̃sobun suunu sɔɔ.
7 Ma ba tu sua ba doke naa kɛkɛ kpaa gaa sɔɔ ba ka doona Aminadabun yɛnun di. Usa ka Akiyowa ba naa kɛkɛ ye kpare.
8 Ma Dafidi ka Isireliba kpuro ba bu swĩi ba mɔrɔkunu soomɔ ka gɔ̃ɔgenu, ka bara kpãnu, ka sɛkɛtirɛnu, ka yankokonu. Ma ba womusu mɔ̀ ba yaamɔ ka ben dam kpuro ba ka Gusunɔ sãamɔ.
9 Saa yè sɔɔ ba tura Kidonin doo soo yerɔ, yera kpakoro te, ta wɔrumaa dɔɔ, ma Usa u nɔma dɛmia u tu gaba.
10 Mii mii, Yinni Gusunɔ u ka nùn mɔru kua. Ma u dera u wɔruma kpakoro ten bɔkuɔ u gu, yèn sõ u tu baba.
11 Dafidi u mɔru kua too yèn sõ Yinni Gusunɔ u ka Usa sɛɛyasia mɛ. Ma u yam mi yĩsiru kã Perɛsi Usa. Yen tubusiana Usan goo yeru. Yĩsi tera ba ka mu sokumɔ sere ka gisɔn gisɔ.
12 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ nasia dɔma te. Yera n dera u ka nɛɛ, amɔna u koo ko u ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te turi win yɛnuɔ.
13 U ɲ dere bu gina ka tu da win yɛnuɔ Yerusalɛmuɔ. U dera ba ka tu dawa Obɛdi Edɔmu Gatigiin yɛnuɔ.
14 Ma ta kua mi suru ita. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi ka win yɛnugibu ka maa ye u mɔ kpuro domaru kua.

14

Dafidi u wãa Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio 3:5-9; Samuɛli II, 5:11-16)

1 Sõɔ teeru, Hiramu, Tirin sunɔ u Dafidi sɔmɔbu gɔria ka dãa gea ye ba sokumɔ sɛduru ka dãa dãkobu ka be ba ra kpenu dãku, kpa bu nùn sina kpaaru bania.
2 Dafidi u tuba ma Gusunɔwa u win bandun dam siremɔ. Wiya u maa ban te wɔlle suamɔ win tɔmbu Isireliban sõ.
3 Yen biru Dafidi u maa kurɔbu gabu sua Yerusalɛmuɔ. Ma ba nùn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.
4 Bera Samua ka Sobabu ka Natani ka Salomɔɔ
5 ka Yibaa ka Elisua ka Elifelɛti
6 ka Nɔga ka Nɛfɛgi ka Yafia
7 ka Elisama ka Beliada ka sere Elifelɛti goo.

Dafidi u Filisitiba kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 5:17-25)

8 Ye Filisitiba ba nua ba Dafidi gum tãre wirɔ u kua Isireliba kpuron sunɔ, yera be kpuro ba seewa ba nùn wɔrim wee. Ye u nua mɛ, yera u sara u da u ka bu yinna.
9 Saa ye sɔɔra Filisiti be, ba tunuma ba tɛria Refan wɔwaɔ.
10 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n doo n Filisiti be wɔri? Kaa man bu nɔmu bɛria?
Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a doo, kon nun bu nɔmu bɛria.
11 Ma ba seewa ba da Baali Perasimuɔ. Miya Dafidi u Filisiti be go go. Ma u gerua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u nɛn yibɛrɛban wuuru gĩa nge mɛ nim tora ya ra guna gĩɛ.
Yen sõna ba yam mi yĩsiru kã Baali Perasimu.
12 Yera Filisiti be, ba duki sua ba ben bwãarokunu deri mi. Ma Dafidi u win tɔmbu sõɔwa bu nu guro bu dõɔ mɛni.
13 Amɛn biru, Filisiti be, ba kpam na ba tɛria Refan wɔwa mi.
14 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ bikia u nɛɛ, n maa doo n bu wɔri? Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nɛɛ, oo. Adama a ku da sɔru sɔrum mɛ. A besiro kpa a da a n wãa dãa ye ba mɔ̀ miren sõɔwɔ.
15 Sanam mɛ a naa damu damusu gasu nɔɔmɔ dãa wɔllɔ, a yarima. Domi

nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun gbiiye n ka ben sansani ye wɔri.
16 Ma Dafidi u kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. U da u Filisiti be go go saa Gabaonin di n ka da Gesɛɛɔ.
17 Ma Dafidi u yĩsiru yara tem baama kpuro sɔɔ. Ma Yinni Gusunɔ u nùn dam wɛ̃ bwesenu kpuro sɔɔ.

Dafidi u Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wãa yeru sɔɔru kua

15

1 Yeniban biru, Dafidi u tii dia bania Yerusalɛmuɔ. U maa Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wãa yeru kua mi.
2 Ma u nɛɛ, Lefiba tɔnawa n weenɛ bu tu sɔbe. Domi bera Yinni Gusunɔ u gɔsa bu ka tu sɔbe, kpa bu maa ten sɔmburu ko saa kpuro sɔɔ.
3 Ma Dafidi u Isireliba kpuro mɛnna Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te da ten ayerɔ mi u sɔɔru kua ten sõ.
4 U maa yãku kowobu Aronin bweserugibu ka Lefiba mɛnna.
5 Kehatin bweseru sɔɔ, Uriɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wunaa teeru (120).
6 Mɛrarin bwese kɛra sɔɔ, Asayawa u sãa wirugii, ka wigibu tɔmbu goobu ka yɛndu (220).
7 Gɛɛsɔnin bwese kɛra sɔɔ, Yoɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔmbu wunaa teeru ka wɔkuru (130).
8 Elisafanin bwese kɛra sɔɔ, Semayawa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu goobu (200).
9 Heboronin bwese kɛra sɔɔ, Eliɛliwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wɛnɛ (80).
10 Usiɛlin bwese kɛra sɔɔ, Aminadabuwa u sãa wirugii ka wigibu tɔnu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).
11 Ma Dafidi u yãku kowobu Sadɔku ka Abiataa soka, ka sere maa Lefi beni, Uriɛli ka Asaya ka Yoɛli ka Semaya ka Eliɛli ka sere Aminadabu.
12 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛya i sãa wirugibu Isireliban bwese kɛri sɔɔ. Yen sõ, i tii dɛɛrasio bɛɛ ka bɛɛn yɛnugibu, kpa i da i ka Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinnin woodan kpakororu suama i ka na yam mi na tu wãa yeru kua sɔɔ.
13 Yellu, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun sɛɛyasia ka gɔɔ yèn sõ i ǹ daa wãa mi, ma sa ǹ win wooda mɛm nɔɔwɛ.
14 Yera yãku kowo be, ka Lefi be, ba tii dɛɛrasia bu wa bu ka Gusunɔ be Isireliban Yinnin woodan kpakoro te suama.
15 Ma Lefi be, ba kpakoro te sua ba seru sɔndi ka ten dãa pɔɔsi yi ba ra ka tu sue nge mɛ Yinni Gusunɔ u raa yiire bu ko saa Mɔwisin nɔɔn di.
16 Ma Dafidi u maa Lefiban wirugii be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu begibu sɔɔru koosio be ba koo womusu ko ba n guunu ka mɔrɔkunu ka sɛkɛtirɛnu soomɔ ka dam bu ka nuku dobu sɔ̃ɔsi.
17 Be Lefiba ba sɔɔru koosia, bera Hemani, Yoɛlin bii ka win sɔm kowosii beni, Asafu, Berekian bii ka sere maa Etani, Kusayan bii, Mɛrarin bwese kɛragii.
18 Be ba maa swĩi, bera Sakari ka Bɛni ka Yaasiɛli ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Bɛnaya ka Maaseya ka Matitia ka Elifɛle ka Mikinɛya ka Obɛdi Edɔmu ka sere Yeyɛli. N deema beni kpuro ba sãawa kɔnnɔ kõsobu.
19 Wom kowo be ba sɛkɛtirɛnu soomɔ ni ba kua ka sii gandu, bera Hemani ka Asafu ka sere Etani.
20 Be ba maa guunu soomɔ ni nu gɔ̃ru yãka mɔ, bera Sakari ka Asiɛli ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Uni ka Eliabu ka Maaseya ka sere maa Bɛnaya.
21 Matitia ka Elifɛle ka Mikinɛya ka Obɛdi Edɔmu ka Yeyɛli ka sere Asasia, bera ba mɔrɔku sɛrum nɔɔba itaginu soomɔ ba ka womusu swĩi.
22 Lefi be sɔɔ, Kenaniawa u sãa wom kowo ben wirugii. Wiya u bu womusu koosiamɔ domi u yɛ̃ru mɔ.
23 Be ba ra Yinni Gusunɔn woodan kpakoro te sɔbe, bera Berekia ka Ɛlikana
24 ka Obɛdi Edɔmu ka Yehia. Yãku kowo be ba ra kɔbi so Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten wuswaaɔ, bera Sebania ka Yosafati ka Nɛtanɛɛli ka Amasai ka Sakari ka Bɛnaya ka sere Ɛliesɛɛ.

Yinni Gusunɔn

woodan kpakororu

ta tura Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 6:12-19)

25 Dafidi ka Isireliban guro gurobu
ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm
wirugibu ba swaa wɔri ba ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te wee
Obɛdi Edɔmun yɛnun di ka nuku
dobu.
26 Yinni Gusunɔ u wãa ka Lefi be ba
win woodan kpakoro te sɔɔwa. Ma ba
kɛtɛ nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba
yiru go ba ka yãkuru kua.
27 Dafidi ka Lefi be ba woodan
kpakoro te sɔɔwa ka wom kowobu,
ka sere Kenania wi u wom kowo be
kpare, be kpuro ba yabenu sebua ni
ba kua ka wɛ̃ɛ damgii. Yen biru, Dafidi
u maa yãku kowon yabe tarakpe doke.
28 Isireliba kpuro ba ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te na
Yerusalɛmuɔ. Ba kuuki mɔ̀ nuku
dobun sɔ̃, ma ba kɔbi ka sɛkɛtirɛnu ka
guunu ka mɔrɔkunu soomɔ.
29 Ye ba ka Yinni Gusunɔn woodan
kpakoro te duɔ Dafidin wuuɔ, yera
Mikali Sɔɔlun bii tɔn kurɔ u mɛɛrima
saa fɛnɛntin di. Ye u wa sina boko
Dafidi u yɔ̃ɔkumɔ u yaamɔ, yera u nùn
gɛma.

16

1 Ye ba ka kpakoro te tunuma, yera
ba tu doke ten ayerɔ kuu bekurugiru
sɔɔ te Dafidi u kua ten sɔ̃. Yen
biruwa u Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka siarabun yãkunu
kua.
2 Ye Dafidi u yãku ni kua u kpa, yera
u win tɔmbu Isireliba domaru kua ka
Yinni Gusunɔn yĩsiru.
3 Ma u be kpuro dĩanu bɔnu kua, tɔn
kurɔbu ka tɔn durɔbu. U baawure pɛ̃ɛ
ka yaa wɔ̃ɔra wɛ̃ ka sere maa kira te ba
kua ka resɛm gbeba.

Lefiba ba Yinni Gusunɔ

siaramɔ ka womusu
(I maa mɛɛrio Womu 105:1-15; 96; 106:1,47-48)

4 Ma Dafidi u Lefi ben gabu sɔma
wɛ̃ woodan kpakoro ten sɔ̃, kpa bu ka
Gusunɔ be Isireliban Yinni sã. Kpa bu
nùn siara, kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
5 Asafuwa u sãa ben wirugii. Ma
Sakari u sãa win yiruse. Ma Yeyɛli
ka Semiramɔtu ka Yehiɛli ka Matitia
ka Eliabu ka Bɛnaya ka Obɛdi Edɔmu
ka sere Yeyɛli ba guunu ka mɔrɔkunu
soomɔ. Ma Asafu u maa sɛkɛtirɛnu
soomɔ.
6 Ma yãku kowo beni, Bɛnaya
ka Yasiɛli ba kɔbi soomɔ tãa tãa
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten
wuswaaɔ.
7 Tɔ̃ɔ tera Dafidi u dera Asafu ka
wigibu ba Yinni Gusunɔ tɔmam torua.
Ba nɛɛ,
8 i Yinni Gusunɔ siaro, kpa i nùn sã,
kpa i bwesenu nɔɔsia sɔm baka ni u
kua.
9 I nùn tɔmɔ.
I nùn siaro ka womusu,
kpa i win sɔm maamaakiginun gari
kpara.
10 I yɛ̃ɛrio win yĩsi dɛɛrarun sɔ̃,
kpa i nuku dobu ko
bɛɛ bèn gɔ̃ru ga nùn kasu.
11 I gɔsiro Yinni Gusunɔ Dam
kpurogiin mi,
kpa i nùn kasu baadomma.
12-13 Bɛɛ Isireliba, Yakɔbu Gusunɔn
sɔm kowon bweseru,
bɛɛ be u gɔsa,
i yaayo sɔm maamaakigii ni u kua
ka gari yi u bɛɛ sɔ̃ɔwa.
14 Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni.
Wiya u koo handunia kpuro siri.
15-16 I arukawani ye yaayo baadomma
ye u ka Aburahamu bɔkua
ka maa nɔɔ mwɛɛ te u Isaki kua.
17 U ka ye Isireliba, Yakɔbun bweseru
bɔkuawa
ya n sãa wooda sere ka baadommaɔ.
18 U nɛɛ, u koo bu Kananin tem wɛ̃
bu tubi di.
19 N deema sanam mɛ,
Isireliba ba ǹ dabi,
ma ba sãa sɔbu tem mɛ sɔɔ.
20 Ba ra n daamɔwa bwese tukunun
mi
ka wuu tukusɔ.
21 Adama u ǹ dere goo u bu dam dɔre.
U maa sinambu sɛɛyasia ben sɔ̃.
22 U nɛɛ, i ku nɛn tɔn be na gɔsa baba.
I ku maa nɛn sɔmɔbu kɔ̃sa kua.
23 Yen sɔ̃, bɛɛ handuniagibu,
i Yinni Gusunɔ tɔmɔ.
I win faaban gari kparo tɔ̃ɔ baatere.

24 I win yiikon girima ka win sɔm maamaakiginu kparo
bwesenun suunu sɔɔ.
25 Domi Yinni Gusunɔ u kpã.
Wiya n weenɛ bu siara.
U bũnu kpuro nanum kere.
26 Bwese tukunun bũnu nu sãawa kam dirum.
Adama Yinni Gusunɔwa u wɔllu kua.
27 Yiiko ka girima ya wãa win wuswaaɔ.
Ma dam ka nuku dobu wãa win wãa yerɔ.
28 Bɛɛ bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunɔ yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
29 I Yinni Gusunɔn yĩsiru yiiko wɛ̃ɛyɔ.
I ka nùn kɛ̃nu daawo win sãa yerɔ.
Kpa i yiira win wuswaaɔ
i nùn sã win dɛɛrarun sõ.
30 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i diirio win wuswaaɔ.
Tem mu dam mɔ,
mu ǹ bãarimɔ.
31 Wɔllu, a yɛ̃ɛrio,
kpa tem mu nuku dobu ko.
I bwesenu kpuro sõɔwɔ
ma Yinni Gusunɔ u bandu dii.
32 Nim wõku gu kuuki koowo,
ka ye ya wãa ge sɔɔ.
Ye ya wãa gen bera mi gia kpuro,
yu nuku dobu koowo.
33 Dãnu, i nuku dobun kuuki koowo
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi u wee u handuniagibu siri.
34 I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sõ.
Win kĩru ta ǹ nɔru mɔ.
35 I nùn nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo, a sun faaba koowo.
A sun wɔro bwese tukunun nɔman di,
kpa a sun mɛnna.
Saa yera sa ko nun tɔma
sa n wunɛn yĩsi dɛɛraru soku,
kpa sa n yɛ̃ɛrimɔ, sa n mɔ̀,
36 Gusunɔ, Isireliban Yinni,
wuna ba ko n siaramɔ sere ka baadommaɔ.
Ma tɔmbu kpuro ba nɛɛ, ami! I Yinni Gusunɔ siaro.
37 Yen biru Dafidi u Asafu ka wigibu yiire ba n wãa Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten mi, ba n sɔmburu mɔ̀ baadomma.

38 Ma u Obɛdi Edɔmu ka Hosa ka begibu gɔsa. Ben geera sãawa tɔmbu wata ka nɔɔba ita (68). Obɛdi Edɔmu, Yedutum bii, ka Hosa ba sãawa kɔnnɔ kõsobu.
39 Ma Dafidi u yãku kowo Sadɔku ka wigibu yiire bu sɔmburu ko gunguru wɔllɔ Gabaoniɔ, mi ba ra Yinni Gusunɔ yãkuru kue,
40 ba n da nùn yãku dõɔ mwaararuginu kue baadomma yãku yerɔ, bururu ka yoka, kpa bu maa ko kpuro ye ya wãa wooda sɔɔ ye u Isireliba wɛ̃.
41 Be sɔɔra Hemani ka Yedutum ka sere be ba gɔsa ba ben yĩsa sia sia mi, bu ka Yinni Gusunɔ sã ba wãa. Domi wi, Yinni Gusunɔn tɔn geeru ta ra n wãawa sere ka baadommaɔ.
42 Hemani ka Yedutum, bera ba ra kɔbi ka sɛkɛtirɛnu ka sere maa yãa ni nu tien wunanɔsu ko, ni ba ra ka womusu ko bà n Yinni Gusunɔ sãamɔ. Yedutum biba ba maa sãa kɔnnɔn kõsobu.
43 Yen biru, tɔmbu kpuro ba gɔsira ba wura ben yɛnusɔ. Ma Dafidi u maa da win yɛnuɔ u ka win yɛnugibu domaru kua.

17

Nɔɔ mwɛɛ te Gusunɔ u Dafidi

ka win bibun bweseru kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:1-17)

1 Ye Dafidi u da u sina win yɛnuɔ, yera u Gusunɔn sɔmɔ Natani sõɔwa u nɛɛ, n weenɛ na n wãa diru sɔɔ te ba kua ka dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru, kpa Gusunɔn woodan kpakororu ta n wãa kuu bekurugiru sɔɔ?
2 Ma Natani u nùn wisa u nɛɛ, a doo a ko nge mɛ a gõru doke kpuro. Domi Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ.
3 Ye n kua wõkuru, yera Yinni Gusunɔ u Natani sõɔwa kãsiru sɔɔ u nɛɛ,
4 a doo a nɛn sɔm kowo Dafidi sõ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn sõɔmɔ ma n ǹ wi u koo man diru bania mi na ko n wãa.
5 Domi na ǹ sinare diru garu sɔɔ saa mìn di na ka Isireliba yarama Egibitin di sere n ka kua gisɔ. Adama na ra n wãawa kuu bekurugirɔ kpa ba n ka man bɔsu.

6 Baama mi sa da nɛ ka Isireliba,
na ra kparobu gɔsiwa ba n be ba tie
kpare. Adama na ɲ̀ ben goo taarɛ
wɛ̃ɛre n nɛɛ, mban sɔ̃na u ɲ̀ man diru
baniɛ ka dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
7 Yen sɔ̃, a doo a Dafidi nɛn sɔm
kowo sɔ̃ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinni, na nɛɛ, yãa kparabun diya na
nùn wunama u n ka sãa nɛn tɔmbu
Isireliban kparo.
8 Na wãa ka wi, baama kpuro mi u
da. Mɛya na nùn win yibɛrɛba dɛra.
Ma na dera u yĩsiru yara nge tɔn boko
dunia sɔɔ.
9 Na nɛn tɔmbu Isireliba ayeru kua
na bu sinasia ba n ka wãa mi ka bɔri
yɛndu, kpa tɔn kɔ̃sobu bu ku raa maa
se bu bu nɔni sɔ̃
10 nge mɛ ba bu kua yellu kparobun
waati sɔɔ. Na win yibɛrɛba kpuro
sekuru doke. Nɛ, Yinni Gusunɔwa
na nùn sɔ̃ɔmɔ ma kon nùn ko bwese
bakarun nuuru.
11 Win saa yà n tura u gu, ba nùn sika
win baababan sikaɔ, kon win bii turo
wuna u bandu di, kpa n ban ten dam
sire.
12 Bii wiya u koo man diru bania,
kpa n win sina gɔna swĩi ya n dam mɔ
sere ka baadommaɔ.
13 Na kon sãa nge win tundo, kpa u
n maa sãa nge nɛn bii. Na ɲ̀ nùn nɛn
durom wunarimɔ nge mɛ na mu sunɔ
wi u nùn gbiiye wunari.
14 Kon nùn ko nɛn tɔmbun sunɔ,
kpa n win ban ten dam sire sere ka
baadommaɔ.
15 Ye Natani u gari yi kpuro nua u
kpa, yera u da u yi Dafidi sɔ̃ɔwa nge mɛ
Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔsi kãsi te sɔɔ.

Dafidi u kanaru kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 7:18-29)

16 Ma Dafidi u seewa u da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ. U gerua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma na ɲ̀ sãa
gãanu. Nɛn bwesera kun maa gãanu
tura. Ka mɛ, a man kua sunɔ
Yerusalɛmu mini.
17 Ma a ye garisi gãa piiminu wunɛn
mi. Domi a kpam gerumɔ nge mɛ nɛn
bweseru ta ko n sãa sia. Ma wunɛ wi
a kpã, a man ye sɔ̃ɔmɔ nɛ wi na sãa tɔn
diro.
18 Mba kon maa gere bɛɛrɛ ye a man
doke min sɔ̃. Domi a man yɛ̃ kɔ.
19 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari ka maa
wunɛn gɔ̃run kĩrun saabuwa a ka man
gãa baka nini kpuro kua. Ma a man nu
sɔ̃ɔsi.
20 Gãanu kpuro ye sa nua a kua, ya
sɔ̃ɔsi ma a kpã. Goo sari wi u sãa nge
wunɛ. Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
21 Bweseru garu maa sari nge bɛsɛ
Isireliba te ta koo nɛɛ, ten bũu u tu
yakiama yorun di, ma u tu yĩsiru kã ta
n ka sãa wigiru. Ka geema, gãa bakana
a sun kua. A maa gãa maamaakiginu
kua bɛsɛn wuswaaɔ ye a ka bwese
tukunu gira bɛsɛn wuswaan di, ma a
sun yakiama Egibitigibun min di.
22 A wunɛn tɔmbu Isireliba swĩi ba
n ka sãa wunɛgibu mam mam sere ka
baadommaɔ. Ma wunɛ Gusunɔ, a kua
ben Yinni.
23 N n mɛn na, gari yi a gerua nɛ ka
nɛn bweserun sɔ̃ a de yi koora sere ka
baadommaɔ.
24 A de wunɛn yĩsiru tu wɔlle suara
sere ka baadommaɔ. Kpa bu nɛɛ,
wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa
a sãa Isireliban Yinni. Kpa a de nɛn
bwese kɛra ya n bandu dii wunɛn
wuswaaɔ.
25 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa a man
sɔ̃ɔwa a nɛɛ, kaa de nɛn bibun bwe-
seru tu bandu di nɛn biru. Yen sɔ̃na
na ka kãka na kana teni mɔ̀.
26 Yinni, wuna a sãa Gusunɔ. Wuna
a maa nɛ wunɛn sɔm kowo durom
mɛnin nɔɔ mwɛɛru kua.
27 N n mɛn na, a nɛn bweseru
domaru kuo, kpa ta n bandu dii sere
ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ. Ye
a domaru kua, ya ko n maa domaru
mɔwa sere ka baadommaɔ.

18

Dafidi u bwese tukunu kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:1-14)

1 Yeniban biru, Dafidi u Filisitiba
kamia, u bu sekuru doke. Ma u Gati
ka yen baru kpaanu mwa.
2 Ma u Mɔabuba kamia ba kua win
yobu. Ma ba nùn wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ.
3 Yen biru u Hadadesɛɛ, Soban sina
boko kamia Hamatin bera gia, sanam
mɛ wi, Hadadesɛɛ u dɔɔ u win tem
yasiasia daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ.

4 Ma Dafidi u nùn tabu kɛkɛ nərəbu (1.000) mwaari ye dumi gawe, ka maasəbu nərəbun suba nəəba yiru (7.000), ka naanaakobu nərəbun suba yɛndu (20.000). Ma u ben dumi kpuron naa sĩinu bəəra ma n kun mə wunəbu (100) yi u tii deria.

5 Sirigii be ba wãa Damasiə ba na bu ka Hadadesɛɛ, Soban sina boko somi. Ma Dafidi u ben təmbu nərəbun suba yɛnda yiru (22.000) go.

6 Ma u bu kparobu yiiya. Ma Sirigii be, ba kua win yobu, ba nùn wõə gobi kəsiamə. Yinni Gusunə u ra n Dafidi kõsuwa baama kpuro mi u da.

7 Ma u Hadadesɛɛn səm kowobun tɛrɛnu mwɛɛra ni ba kua ka wura. Ma u ka nu na Yerusalɛmuə.

8 U maa sii gandu gurama ta kpã Tibusati ka Kunun di. Wusu yiru ye, ya sãawa Hadadesɛɛgisu. Sii gan teya Saloməə u ka boo kua ka gen yõratii ka maa sãa yerun dendi yãnu.

9 Ye Tohu, Hamatin sina boko u nua ma Dafidi u Hadadesɛɛ, Soban sina boko ka win tabu kowobu kamia,

10 yera u win bii Hadoramu gəra Dafidin mi u nùn təbiri kpa u nùn siara yèn sõ u Hadadesɛɛ tabu wəri u kamia. Domi Tohu u raa ka Hadadesɛɛ tabu mɔ̀wa. Ma u Dafidi gbɛ̃a mərisia bwese bweseka ye ba kua ka wura ka sii geesu ka maa sii gandu.

11 Ma Dafidi u ye kpuro yi Yinni Gusunən sõ, ka maa sii geesu, ka wura ye u mwɛɛra bwese tuku ninin min di. Niya, Edəmuba ka Məabuba ka Amənіba ka Filisitiba ka sere Amalɛkiba.

12 Abisai, Seruyan bii, u Edəmuba kamia wəwaə ye ba mɔ̀ Bəru. Ma u ben nərəbun suba yɛndu yiru sari (18.000) go.

13 Ma u kparobu yi yi Edəmu mi. Ma Edəmu be kpuro ba kua Dafidin yobu. Yinni Gusunə u ra n Dafidi kõsuwa baama kpuro mi u da.

Dafidin səm kowobun yĩsa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 8:15-18)

14 Dafidi u bandu di Isireliba kpuro səə. Ma u gea mɔ̀, u bu siriammɛ dee dee.

15 Yoabu, Seruyan biiwa u tabu kowobu kpare. Ma Yosafati, Ahiludun bii u sãa tirenun bero.

16 Sadəku, Akitubun bii, ka Abimɛlɛki, Abiataan biiwa ba sãa yãku kowobu. Ma Safusa u sãa tire yoro.

17 Bɛnaya, Yehoyadan biiwa u sãa Keretiba ka Pelɛtiban kparo. Ma Dafidin bibu ba sãa win gerunasibu.

19

Ba Dafidin sina asakpəbu
sekuru doke
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:1-5)

1 Yeniban biru Nakasi, Amənіban sina boko u gu. Ma win bii u bandu kəsire kua.

2 Ma Dafidi u nɛɛ, kon Hanuni, Nakasin bii wi tən geeru kua. Domi mɛya win tundo u man kua. Yera Dafidi u səməbu gəra bu nùn nukuru yɛmiasia win tundon gəən sõ. Ye Dafidin səmə be, ba tura Hanuni win mi, Amənіban temə bu ka nùn nukuru yɛmiasia,

3 yera Amənіban wirugibu ba Hanuni sõəwa ba nɛɛ, a tamaa Dafidi u ka wunɛn tundo bɛɛrɛ wɛ̃n sõna u səməbu gərima bu nun nukuru yɛmiasia? A ǹ yɛ̃ bu ka wuu ge bukiana bu gen saria gia kpa bu gu wərima bu kam koosian sõna səmə beni ba na wunɛn mi?

4 Yera Hanuni u Dafidin səmə be mwa u ben toba kəna ma u ben yabenu karana saa suunun di sere taanə. Ma u bu yõsu ba doona.

5 Ye Dafidi u nua ye n tən be deema ma u wa ba wãa seku bakaru səə, yera u gabu gəra bu ka bu yinna kpa bu bu sõ bu gina doo bu sina Yerikoə sere ben toba ye, yà n kpia bu sere wurama.

Dafidi u ka Amənіba
ka Sirigibu tabu kua
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 10:6-19)

6 Ye Aməni be, ba wa ma ba Dafidin məru seeyawa, yera Hanuni ka Aməni be, ba sii geesun gobi nərəbu (1.000) mərisia Sirigibun mi be ba wãa Mɛsopotamiə ka Maakaə ka sere Sobaə bu ka bu tabu kɛkɛba ka maasəbu wɛ̃ɛma.

7 Ma ba bu tabu kɛkɛ nərəbun suba
tɛna ka yiru (32.000) wɛ̃ɛma, ka maa
Maakan sunə ka win tabu kowobu.
Ma ba na ba ben sansani gira Mɛdebaə.
Ma Amənіba ba maa yarima ben
wusun di ba mɛnna ka tabun səəru.
8 Ye Dafidi u nua mɛ, yera u bu
Yoabu ka win tabu kowo damgibu
sure.
9 Ma Amənіba ba yarima ba wãa
wuun duu yerə. Sinam be ba maa
bu somiru na, ma ba da ba yõra
nɛnnɛnka.
10 Ma Yoabu u deema u koo tabu
kowa biruə ka wuswaaə. Ma u Isire-
liban tabu kowo damgibu səə tabu
kowo wuuru sua u Sirigibu kpare.
11 Ma u maa win wənə Abisai tabu
kowo be ba tie wɛ̃ bu ka Amənіba
wəri.
12 Ma u nɛɛ, Sirigibu bà n man
kamiamə, a man somiru na. Amənіba
bà n maa nun kamiamə, kon nun
somiru na.
13 A de a n wərugəru mə, kpa su taa
bi ko ka wərugəru bɛsɛn təmbun sõ ka
maa Gusunə bɛsɛn Yinnin wusun sõ.
Kpa Yinni Gusunə u ko ye n ko n nùn
wɛ̃re.
14 Ma Yoabu ka win təmbu ba
Sirigibu tabu wəri. Ma Sirigii be, ba
duki sua Yoabun wuswaan di.
15 Ye Amənіba ba wa ma Sirigibu
ba duki sua, yera ben tii ba maa
duki yarina Abisai, Yoabun wənən
wuswaan di ba dua wuuə. Ma Yoabu
u gəsirama Yerusalɛmuə.
16 Ye Sirigibu ba wa ma Isireliba
ba bu kamiawa, yera ba səməbu gəra
bu Sirigii be ba wãa daarun guru giə
sokuma. Sofaki, Hadadesɛɛn tabu
kowobun wirugii u bu gbiiye.
17 Ma ba ye Dafidi nəəsia. Yera
u Isireliban tabu kowobu kpuro
mɛnna, u ka bu Yuudɛni təbura, ma
ba sĩa ba da Sirigii ben bera gia ba bu
tabu wəri ba kamia. Ma Sirigii be, ba
duki sua Isireliban wuswaan di.
18 Dafidi u ben tabu kɛkɛ be dumi
gawe nərəbun suba nəəba yiru (7.000)
kəsuka ka be ba wãa be səə, ka
naanaakobu nərəbun suba weeru
(40.000), ka sere maa ben tabu sunə
Sofaki.
19 Ye Hadadesɛɛn səm kowobu ba
wa ma Isireliba ba bu kamiawa, yera
ba ka Dafidi nəə tia kua ba nùn tii wɛ̃.
Saa dəma ten di, Sirigibu ba ku ra maa
kã bu Amənіba somiru da.

20

Yoabu u Raba tabu wəri

u mwa
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 11:1; 12:26-31)

1 Wõə kpəən saa yè səə sinambu ba
ra tabu yari, yera Yoabu ka win tabu
kowo damgii be u kpare ba da ba
Amənіban tem wəri ba kəsuka. Ma
ba Raba tarusi ba mwa. N deema
saa ye səə, Dafidi u wãawa win yɛnuə
Yerusalɛmuə.
2 Yen biruwa Dafidi u wuu gen
sunən furə wuraguu mwa. Gen
bunum mu sãawa kilo tɛna ka nnɛ. Ma
ba gu kpee gobiginu gore. Ma ba gu
sua ba Dafidi dokea wirə. Yen dəma
te, dukia baka Dafidi u gura wuu gen
min di u ka doona.
3 Ma u gen təmbu yoo səma koosia.
Ben gaba dãa bəərimə ka sii, gabu ka
gbɛ̃ɛ, gaba kpenu dãkumə, ma gaba
tem gbemə ka dãkunu. Nge mɛya u
maa Amənіban wusu kpuron təmbu
yoo səma koosia. Yen biru, Dafidi
u gəsirama Yerusalɛmuə ka win tabu
kowobu.

Ba Filisitiba kamia
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 21:18-22)

4 Yeniban biru Isireliba ba ka Fil-
isitiba tabu kua Gesɛɛə. Saa ye səəra
Sibekai, Husagii u Sipai, Rafan bwe-
serun turo go. Ma u Filisiti be sekuru
doke.
5 Yen biru tabu maa seewa Isire-
liba ka Filisitiban suunu səə. Yera
Ɛlikanani Yairin bii, u Lasimi, Goliati,
Gatigiin wənə go. Lasimi win yaasan
buru ta bəəruwa nge weson beku
tɛ̃ketiru.
6 Isireliba ba maa ka Filisitiba tabu
kua Gati mi. Miya tabu kowo goo wãa
u gunu too. Niki binu nəəba tia tiawa
u mə nəmaə ka naasə. Ma ni kpuro nu
kua yɛnda nnɛ. Win tii u sãawa Rafan
bweserugii.
7 U Isireliba nəə kuura, ma Yonatam,
Dafidin məə, Simɛan bii, u nùn go.

8 Tɔn be kpuro ba sãawa Rafan bweseru. Dafidi ka win tabu kowoba ba bu go Gatiɔ.

21

Dafidi u dera ba Isireliba gara
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:1-9)

1 Sõɔ teeru Setam u Isireliba seesi, ma u Dafidi bɔrie u ka bu gari.
2 Ma Dafidi u Yoabu ka tabu kowobun wirugii be ba tie sõɔwa u nɛɛ, bu doo bu Isireliba gari saa ben tem sõɔ yẽsan nɔm geu gian di sere mɛn sõɔ yẽsan nɔm dwarɔ, kpa bu na bu nùn gɔra tusia. Nge mɛya u koo ka ben geeru gia.
3 Yoabu u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de win tɔmbu bu dabia wunɔm wunɔm subenu. Nɛn yinni sina boko, tɔn beni kpurowa ba sãa wunɛn sɔm kowobu. Mban sõna a maa yeni bikiamɔ. Mban sõna kaa bu torasia.
4 Adama sina boko u yõrariwa win wooda ye sɔɔ dim dim, ye u Yoabu wẽ mi. Ma Yoabu u da u Isireliban tem kpuro bukiana. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ.
5 U Dafidi gari gari yi tusia. Isireli be ba koo kpĩ bu tabu ko, ben geera sãawa yako tia ka tɔmbu nɔrɔbun suba wunɔbu (1.100.000). Yudaban geera sãawa nɔrɔbun suba nɛɛru ka wata ka wɔkuru (470.000).
6 Yoabu u ṅ Lefin bwese kɛragibu ka Bɛnyamɛɛn bwese kɛragibu gara. Domi sina bokon wooda ye, ya ṅ ka nùn naawɛ.

Yinni Gusunɔ u Dafidi

taarɛ wẽ
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:10-17)

7 Dafidin wooda ye, ya ṅ Yinni Gusunɔ dore. Ma u Isireliba sɛɛyasia.
8 Ma Dafidi u Yinni Gusunɔ sõɔwa u nɛɛ, ye na kua mi, tora bakara. A de a nɛ wunɛn sɔm kowo suuru kua, domi wiira kookoosa na kua mi.
9 Ma Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Gadi sõɔwa u nɛɛ,
10 a doo a Dafidi sõ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee, na nùn nɔni swãanu ita yiiye. U gɔsio te u kĩ n ka nùn sɛɛyasia.
11 Yera Gadi u da Dafidin mi, ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua.
12 U nɛɛ, gõɔru tu wunɛn tem wɔri wõɔ ita, ṅ kun mɛ wunɛn yibɛrɛba bu ka nun tabu ko suru ita bu kamia, ṅ kun mɛ Yinni Gusunɔ u de gɔɔn gɔrado u kẽsi kẽsi bararu pusi Isireliban tem kpuro sɔɔ u mu kpeerasia. Nɔni swãanu ita ye sɔɔ, a gɔsio ye a kĩ kpa n da n ye Yinni Gusunɔ sõ, wi u man gɔrima.
13 Dafidi u Gadi wisa u nɛɛ, na wãa nuku sankira bakanu sɔɔ. Adama n buram bo n wɔri Yinni Gusunɔn nɔmuɔ ye kon ka wɔri tɔmbun nɔmaɔ. Domi win wɔnwɔnda kpã.
14 Ma Yinni Gusunɔ u kẽsi kẽsi bararu sure Isireliba sɔɔ. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) ba gu.
15 Yinni Gusunɔ u win gɔrado gɔra Yerusalɛmuɔ u ye kpeerasia. Sanam mɛ gɔrado wi, u ye kpeerasiamɔ, Yinni Gusunɔ u mɛɛra, ma u gõru gɔsia kõsa yen di. Ma u win gɔrado wi u wuu ge kpeerasiamɔ mi, sõɔwa u nɛɛ, n den tura mɛ, a wunɛn nɔmu wunɔ.
N deema gɔrado wi, u wãawa Ɔɔnani, Yebusin doo soo yerɔ.
16 Dafidi u nɔni seeya u gɔrado wi wa u wãa wɔllu ka tem baa sɔɔ, u win takobi sue Yerusalɛmun bera gia. Yera Dafidi ka win tɔmbun guro gurobu ba saaki dewa ma ba yiira ba wuswaa tem girari nuku sankiranun sõ.
17 Yera Dafidi u Yinni Gusunɔ sõɔwa u nɛɛ, nɛna na wooda wẽ bu tɔn be gari. N n mɛn na, nɛna na tora. Tɔn beni ba ṅ gãanu kue. Yen sõ, a nɛ ka nɛn yɛnugibu nɔma dokeo kpa a wunɛn tɔmbu Isireliba deri.

Dafidi u Yinni Gusunɔ

yãku yeru bania
(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 24:18-25)

18 Yinni Gusunɔn gɔrado u Gadi sõɔwa u nɛɛ, a Dafidi sõɔwɔ a nɛɛ, u doo Ɔɔnani, Yebusin doo soo yeru mi, u Yinni Gusunɔ yãku yeru bania.
19 Ma Dafidi u seewa u da nge mɛ Yinni Gusunɔ u Gadi sõɔwa.
20 N deema Ɔɔnani u wãa win doo soo yerɔ ka win bibu nnɛ ba alikama

soomɔ. Ye u sĩira yera u Gusunɔn
gɔrado wa ma ba da ba kukua.
21 Ma Dafidi u da Ɔɔnanin mi. Ye
Ɔɔnani u Dafidi wa, yera u yarima
doo soo yee ten min di u yiira win
wuswaaɔ u siriru tem girari.
22 Ma Dafidi u nùn sõɔwa u nɛɛ, a
man wunɛn doo soo yee te derio n
Yinni Gusunɔ yãku yeru bania mi.
Kpa wahala ye ya nɛn tɔmbu deema
mi, yu kpe. Kon tu dwe ka sii geesun
gobi nge mɛ kaa ten gobin geeru bure.
23 Ma u Dafidi sõɔwa u nɛɛ, nɛn
yinni sina boko, a tu suo a ka ko
ye a kĩ. Kɛtɛba wee, a ka yãku dõɔ
mwaararugiru ko. Naa kɛkɛba wee yi
ko yãku dãa. Alikama wee a ka kɛ̃run
yãkuru ko. Ye kpuro na nun kãwa.
24 Ma Dafidi sina boko u nùn wisa
u nɛɛ, aawo, kon tu dwewa nge mɛ
kaa ten gobin geeru bura. Na ṅ
Yinni Gusunɔ gãanu wɛ̃ɛmɔ ni nu
sãa wunɛginu n ka nùn yãku dõɔ
mwaararugiru kua te ta ṅ man gãanu
diiri.
25 Ma Dafidi u nùn wuran gobi nata
(600) wɛ̃ yam min sõ.
26 Dafidi u Yinni Gusunɔ yãku
yeru bania mi. Ma u yãku dõɔ
mwaararuginu ka siarabun yãkunu
kua. Yen biru u Yinni Gusunɔ kana.
Ma Yinni Gusunɔ u win kanaru mwa,
u dera dõɔ u sarama wɔllun di yãku
yeru wɔllu mi, u yãku ni mwa.
27 Yinni Gusunɔ u ka win gɔrado wi
gari kua, ma u win takobi wesia yen
kararɔ.
28 Saa yera Dafidi u tuba ma Yinni
Gusunɔ u win kanaru mwa Ɔɔnani
Yebusin doo soo yeru mi. Saa dɔma
ten diya u ra nùn yãkuru kue mi.
29 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn kuu
bekurugii te Mɔwisi u kua gbaburɔ,
ta wãawa Gabaonin gungurɔ ka
yãku yeru sannu mi ba ra yãku dõɔ
mwaararuginu ko.
30 Dafidi kun kpɛ̃ u da kuu
bekurugii ten mi, u ka bikiaru ko
Yinni Gusunɔn mi, yèn sõ bɛrum nùn
mwa gɔrado win sõ.

22

1 Ma Dafidi u nɛɛ, yam miniwa
ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru
bani. Miya yãku yera ko n maa wãa
mi Isireliba ba ko n da yãku dõɔ
mwaararuginu ko.

Dafidi u Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔɔru mò

2 Dafidi u dera ba sɔbu kpuro mɛnna
be ba wãa Isireliɔ. Ma u bu yiire
bu kpee bakanu dãku bu ka Yinni
Gusunɔn sãa yeru bani.
3 U maa sisu sɔɔru kua siki siki bu ka
kulumba seku gamboban kadiriban
sõ ka maa sɔretii. Sii gan te u mɛnna,
ta kpã sere n ṅ koorɔ bu tu yĩire.
4 Mɛya u maa dãa gea ye ba mò
sɛduruba mɛnna siki siki sere ba ṅ kpɛ̃
bu ye gari. Sidonigibu ka Tirigiba ba
ka nùn ye naawa.
5 Domi Dafidi u tii sõɔwa u nɛɛ, win
bii Salomɔɔ u sãawa bii piibu. U ṅ gina
bwisi mɔ. Wee sãa yee te ba koo Yinni
Gusunɔ bania mi, ta ko n yĩsiru yarawa
tem kpuro sɔɔ ten giriman kpãarun sõ.
Yen sõna u kĩ u nùn ten sɔɔru kua. Ma
Dafidi u sɔɔru dabinu kua u sere gu.

Dafidi u Salomɔɔ yiire u Yinni Gusunɔn sãa yee te bani

6 Dafidi u win bii Salomɔɔ soka ma
u nùn yiire u nɛɛ, a Gusunɔ Isireliban
Yinni sãa yeru baniɔ.
7 Nɛn bii, nɛn tiiwa na raa gõru doke
n nùn tu bania.
8 Adama u man sõɔwa u nɛɛ, na
tɔmbun yɛm yari too win wuswaaɔ taa
baka bi na kuan sõ. Yen sõ n ṅ nɛ kon
nùn sãa yeru bania mi ba ko n da nùn
sã.
9 Adama kon bii ma. Bii wi, u ko
n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ. U koo maa
nùn wɔra win yibɛrɛ be ba ka nùn sik-
erenɛn nɔman di. Ba koo nùn sokuwa
Salomɔɔ. Yen tubusiana bɔri yɛndu.
Domi win bandun saa sɔɔ, u koo de
Isireliba ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Wiya u koo nùn sãa yeru bania. U
ko n sãawa win bii, kpa wi, u n maa
sãa win tundo. Kpa u win bandun
dam sire Isireliban suunu sɔɔ sere ka
baadommaɔ.
11 Tɛ̃, nɛn bii, Gusunɔ wunɛn Yinni
u ko n ka nun wãa. Kpa wunɛn wãaru

tu dakaa da. Kpa a kpĩ a nùn sãa yee te bania nge mɛ u nun yiire.
12 U de a n bwisi ka yɛ̃ru mɔ sanam mɛ u koo de a bandu di Isireliba sɔɔ, kpa a win woodaba mɛm nɔɔwa.
13 À n Yinni Gusunɔn wooda ka win yiirebu mɛm nɔɔwa bi u Mɔwisi wɛ̃ Isireliban sõ, saa yera ye a mɔ̀ kpuro ya koo nun koora. A n gesi dam ka wɔrugɔru mɔ. A ku nanda, a ku maa bɛrum ko.
14 Wee na kookari kua na wura sɔɔru kua ya tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000) kere Yinni Gusunɔn sãa yee ten sõ. Ma na sii geesu sɔɔru kua su tɔnnu nɔrɔbun suba tɛna (30.000) kere. Na sii gandu ka sii wɔ̃kusu sɔɔru kua siki siki sere ba ǹ kpɛ̃ bu su yĩire. Mɛya na maa dãa ka kpenu sɔɔru kua. Adama wunɛn tii kaa kpĩ a maa sosi mi sɔɔ.
15 Sɔm kowoba ko n wãa wunɛn bɔkuɔ dabi dabinu. Bera be ba ra kpenu dãku ka be ba ra dãa dãku ka sere be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ̃.
16 Wee a wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu mɔ su ǹ geeru mɔ. Tɛ̃, a seewo, kpa a sɔmbu te ko. Kpa Yinni Gusunɔ u n ka nun wãa.
17 Yen biru Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro yiire bu win bii Salomɔɔ somi sɔmbu te sɔɔ.
18 U maa bu sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa ka bɛɛ. Wiya u dera i wãa bɔri yɛndu sɔɔ beri berika. Domi u man tem mɛ nɔmu bɛria. Ma mu kua wi ka win tɔmbugim.
19 Tɛ̃ i Gusunɔ bɛɛn Yinni kasuo ka bɛɛn gõru kpuro ka bɛɛn bwɛ̃ra kpuro. I seewo i win sãa yeru bani, kpa i ka win woodan kpakororu ka win sãarun dendi yãnu kpuro da mi.

Dafidi u dera ba Lefiba gara

23

1 Ye Dafidi u tɔkɔ kua, yera u win bii Salomɔɔ kua Isireliban sunɔ.
2 Ma u Isireliban guro gurobu ka yãku kowobu ka Lefiba mɛnna.
3 Ma ba Lefiba gara tia tia be ba wõɔ tɛna mɔ, ka be ba kere mɛ. Ma ben geera kua nɔrɔbun suba tɛna ka nɔɔba ita (38.000).
4 Ma Dafidi u tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nnɛ (24.000) gɔsa be sɔɔ, be ba ko n da Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana nɔni doke, ka tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) be ba koo tɔmbu kpara, kpa ba n da bu sirie.
5 U maa tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ (4.000) gɔsa be ba tie sɔɔ, ba n da sãa yee ten kɔnnɔsu kõsu, kpa tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ (4.000) be ba tie ba n da Yinni Gusunɔ tɔmɛ ka dwee yãa ni wi, Dafidi u dera ba kua bu ka Yinni Gusunɔ siara.
6 Ma u bu bɔnu kua wuu wuuka nge mɛ ba ka wãa Gɛɛsɔni ka Kehati ka Mɛrari, Lefin bibun bwese kɛri sɔɔ.
7 Gɛɛsɔnin biba Ladani ka Simɛi.
8 Bibu itawa Ladani u mara. Bera Yehiɛli ka Setamu ka Yoɛli. Yehiɛliwa u sãa ben gbiikoo.
9 Bibu itawa Simɛi u mara. Bera Selomiti ka Hasiɛli ka Harani. Bera ba sãa Ladanin bwese kɛran wirugibu.
10 Simɛi u maa bibu nnɛ gabu mara. Bera Yasati ka Sina ka Yeusi ka Beria.
11 Yasatiwa u sãa ben gbiikoo. Ma Sina u sãa yiruse. Yeusi ka Beria ba ǹ bibu mara n dabi. Ma ba bu garisi bwese kɛri tia.
12 Bibu nnɛwa Kehati u mara. Bera Amuramu ka Yisehari ka Heboroni ka Usiɛli.
13 Amuramun biba Aroni ka Mɔwisi. Ma ba Aroni ka win bibun bweseru gɔsa ba yi nɛnɛm sere ka baadommaɔ ba n da ka Yinni Gusunɔ turare dõɔ dokeye, kpa ba n da maa sãarun sɔmburu ko, kpa ba n da maa tɔmbu domaru kue ka Yinni Gusunɔn yĩsiru.
14 Adama ba Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowon bibu garisiwa Lefin bwese kɛra sɔɔ.
15 Mɔwisin biba, Gɛɛsɔmu ka Ɛliesɛɛ.
16 Gɛɛsɔmun bii gbiikoowa Sebuɛli.
17 Ɛliesɛɛn biiwa Rehabia. Bii turo win biru u ǹ maa goo mara. Adama Rehabia u bibu mara ba dabi.
18 Yiseharin bii gbiikoowa Selomiti.
19 Bibu nnɛwa Heboroni u mara. Bera Yeriya ka Amaria ka Yasiɛli ka Yekamɛamu.
20 Bibu yiruwa Usiɛli u mara. Bera Misee ka Yisiya.
21 Mɛrarin biba Makili ka Musi. Makilin biba maa Eleasaa ka Kisi.

22 Eleasaa u ɲ bii tɔn durɔbu mara u
ka gu. Bii tɔn kurɔba u mara. Bera ben
mɛro bisibu Kisin bibu ba sua kurɔbu.
23 Bibu itawa Musi u mara. Bera
Makili ka Edɛɛ ka Yeremɔti.
24 Be ba sãa ben yɛnun wirugibu
Lefin bibun bweseru sɔɔ nge mɛ ba ka
bu tireru doke tia tia, bera mi. Bera
ba ko n da sɔmburu ko Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ saa be ba wõɔ yɛndu mɔn di n
ka da be ba mɛ kere.
25 Domi Dafidi u raa nɛɛ, Gusunɔ
Isireliban Yinni u win tɔmbu bɔri
yɛndu wɛ̃. Yen biru u ko n wãawa
Yerusalɛmuɔ sere ka baadommaɔ.
26 Saa ye sɔɔ, Lefiba ba ɲ maa
Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ka
ten dendi yãnu sɔɔmɔ.
27 Dafidin yiire dãaki bin biruwa ba
Lefiba gara saa be ba wõɔ yɛndu mɔn
di n ka girari be ba kere mɛ.
28 Ba bu dokewa Aronin bibun bwe-
serun wuuru sɔɔ bu ka sɔmburu ko
Yinni Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ ka
ten dii sɔsɔ. Bera ba ko n da sãa yee
ten dendi yãnu kpuro dɛɛrasie kpa bu
maa sɔma gaa ko mi.
29 Bera ba ko n da pɛ̃ɛ ye ba ko n
da Yinni Gusunɔ yiiye ko, ka sere maa
som mɛ ba ko n da ka kɛ̃nun yãkunu
ko, ka pɛ̃ɛ ye ba ku ra seeyatia doke,
ka pɛ̃ɛ ye ba ra wõ pɛrɛnti sɔɔ, ka kira
ni ba ra sɔmɛ. Beya ba ko n da yeba
kpuron kpãaru ka yen dɛ̃ɛbun saria
mɛɛri.
30 Ba ko n da nɛwa sãa yeru mi
bururu ka yoka bu ka Yinni Gusunɔ
tɔma, kpa bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
31 Mɛya ba ko n da maa nùn yãku
dõɔ mwaararuginu kue baadomma tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao ù n yara,
ka tõɔ baka ni nu tia sɔɔ nge mɛ nin
geera nɛ ka nge mɛ ba nin wooda yi.
32 Bera ba ko n da Yinni Gusunɔn
kuu bekurugirun sɔmburu ko, kpa
Aronin bibun bweseru tu maa win
sãa yerun sɔmburu ko.

Yãku kowobun wuunu

24

1 Ba Aronin bibun bweseru bɔnu
kua wuuru ka wuuru. Bibu nnɛwa
Aroni wi, u mara. Bera Nadabu ka
Abihu ka Eleasaa ka Itamaa.
2 Nadabu ka Abihu ba gbia ba guwa
ben tundo u sere gu. Be, ba ɲ bibu
mara. Eleasaa ka Itamaa, be tɔnawa ba
yãku sɔma kua.
3 Dafidi u Aronin bibun bweseru
bɔnu kuawa nge mɛ ben baawuren
sɔmbura sãa. Sadɔku u wãawa
Eleasaan bibun bweseru sɔɔ. Ma
Akimɛlɛki u maa wãa Itamaan bibun
bweseru sɔɔ.
4 N deema tɔmba dabiru bo
Eleasaan bibun bweseru sɔɔ n kere
Itamaan bibugiru sɔɔ. Yen sɔ̃na ba
Eleasaan bibun bweseru bɔnu kua
wuuru wɔkura nɔɔbu ka tia, nin
baatere ka ten wirugii. Ma ba maa
Itamaan bibugiru bɔnu kua wuuru
nɔɔba ita, nin baatere ka ten wirugii.
5 Ba bu bɔnu kuawa ka tɛtɛ. Domi
be ba sãa sãa yerun wirugibu ka Yinni
Gusunɔn sãarun wirugibu, be kpuro
ba sãawa Eleasaa ka Itamaan bibun
bweseru.
6 Tire yoro Semaya, Nɛtanɛɛlin bii,
Lefin bwese kɛra sɔɔ, wiya u ben yĩsa
tireru doke sina boko ka wirugibu
ka yãku kowo Sadɔku ka Akimɛlɛki,
Abiataan bii ka yãku kowobun
wirugibu ka Lefiban wirugibun
wuswaaɔ. Ba Eleasaa ka Itamaan
bibun bwese nin yĩsa tireru dokewa
ka tɛtɛ. Ba ra gina Eleasaagibu gɔsiwa,
yen biru kpa bu maa Itamaagibu gɔsi.
7-18 Wuuru ka wuurun wirugii be
ba gɔsa ka tɛtɛ, ben yĩsa wee.
Yehoyaribuwa u sãa gbiikoo.
Ma Yedaya u sãa yiruse.
Ma Harimu u sãa itase.
Ma Seorimu u sãa nnɛse.
Ma Maakiya u sãa nɔɔbuse.
Ma Miyamini u sãa nɔɔba tiase.
Ma Hakɔtu u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Abiya u sãa nɔɔba itase.
Ma Yosue u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Sekania u sãa wɔkuruse.
Ma Eliasibu u sãa wɔkura tiase.
Ma Yakimu u sãa wɔkura yiruse.
Ma Hupa u sãa wɔkura itase.
Ma Yesebabu u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Biliga u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Imɛri u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.
Ma Hesiri u sãa wɔkura nɔɔbu ka
yiruse.
Ma Hapisɛsi u sãa wɔkura nɔɔbu ka
itase.

Ma Petahia u sãa wəkura nəəbu ka nnɛse.
Ma Esekiɛli u sãa yɛnduse.
Ma Yakini u sãa yɛnda tiase.
Ma Gamulu u sãa yɛnda yiruse.
Ma Delaya u sãa yɛnda itase.
Ma Maasia u sãa yɛnda nnɛse.

19 Nge mɛya ba ka bu yi yi bu ka
sɔmburu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
Ba ra ben sɔmburu kowa nge mɛ
ben sikado Aroni u bu yiire bu ko.
N deema Gusunɔ Isiriliban Yinnin
tiiwa u Aroni wooda ye wɛ̃.

Lefi be ba tien yĩsa

20 Lefin bibun bweserun wirugii be
ba tien yĩsa wee.

Amuramun bibun bweseru sɔɔ,
Subaɛliwa. Subaɛlin bibun bweseru
sɔɔ, Yesidiawa.

21 Rekabian bibun bweseru sɔɔ,
Yisiyawa u sãa gbiikoo.

22 Yiseharin bibun bweseru sɔɔ,
Selomɔtuwa. Selomɔtun bibun bwe-
seru sɔɔ maa, Yasatiwa.

23 Heboronin bibun bweseru sɔɔ,
Yeriyawa u sãa gbiikoo. Ma Amaria u
sãa yiruse. Ma Yasiɛli u sãa itase. Ma
Yekamɛamu u sãa nnɛse.

24 Usiɛlin bibun bweseru sɔɔ, Mis-
eewa. Miseen bibun bweseru sɔɔ,
Samiriwa.

25 Yisiya, Miseen mɔɔn bibun bwe-
seru sɔɔ, Sakariwa.

26 Mɛrarin bibun bweseru sɔɔ,
Makili ka Musi ka Musin bii Yasian
biba.

27 Yaasiya, Mɛrarin biin bibun
bweseru sɔɔ, Sohamu ka Sakuri ka
Ibiriwa.

28-29 Makilin bibun bweseru sɔɔ,
Eleasaawa, wi u kun bibu mara. Kisin
bibun bweseru sɔɔ, Yeramɛɛliwa.

30 Musin bibun bweseru sɔɔ, Makili
ka Edɛɛ ka Yerimɔtiwa.

Be ba sãa Lefin bibun bweserun
kɛri, bera mi.

31 Ben tii ba tɛtɛ tobawa nge mɛ
begibu Aronin bibun bweserugibu
ba kua sina boko Dafidi ka Sadɔku
ka Akimɛlɛki ka yãku kowobun
wirugibu ka Lefiban wirugibun
wuswaaɔ. Ka woro tee teya ba ka ben
baawuren yĩsiru tireru doke, ba ṅ ben
keranaa mɛɛra.

Wom kowobun wuunu

25

1 Dafidi ka tabu sinambu ba Asafun
bibun bweseru ka Hemanin bibugiru
ka Yedutum bibugiru gɔsa ba yi
nɛnɛm sãarun sõ. Gari yi Gusunɔ u
bu sõɔwa, yiya ba ra ka womusu ko ka
mərɔkunu ka guunu ka sɛkɛtirɛnu. Be
ba sɔma ye mɔ̀, ben yĩsa wee.

2 Asafun bibun bweseru sɔɔ, Sakuri
ka Yosɛfu ka Nɛtania ka Asarela. Ben
tundo Asafuwa u ra n bu kpare. Gari
yi Gusunɔ u nùn sõɔwa yiya u ra n
ka womu mɔ̀ nge mɛ sina boko u nùn
yiire.

3 Yedutum bibun bweseru sɔɔ,
Gedalia ka Seri ka Esai ka Hasabia
ka Matitia ka Simɛiwa. Ben tundo
Yedutumwa u ra n bu kpare. Gari yi
Gusunɔ u nùn sõɔwa, yiya u ra n ka
womu mɔ̀ ka mərɔku, u n ka Gusunɔ
siaramɔ kpa u n nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

4 Hemanin bibun bweseru sɔɔ maa,
Bukia ka Matania ka Usiɛli ka Sebuɛli
ka Yerimɔti ka Hanania ka Hanani
ka Eleata ka Gidaliti ka Romanti Esɛɛ
ka Yosibekasa ka Malɔti ka Hotiri ka
Makasiɔti.

5 Beni kpurowa ba sãa Hemanin
bibun bweseru. Hemani wiya u ra
Yinni Gusunɔn dam wɔlle sue kpa u
sina boko sõ ye Yinni Gusunɔ u gerua.
Hemani wi, u bii tɔn durɔbu mara
wəkura nnɛ, bii tɔn kurɔbu maa ita.

6 Tɔn be kpurowa ba ra womusu ko
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sɛkɛtirɛnu
ka guunu ka mərɔkunu kpa ben tun-
dobu ba n bu kpare. Ba ra ben
sɔmburu kowa ka sina bokon wooda.
Kpa Asafu ka Yedutum ka Hemani ba
n bu gbiiye.

7 Be ba womusu yɛ̃ ka be ba bu swĩi,
be kpuron geera sãawa goobu ka wɛnɛ
ka nəəba ita (288).

8 Ba tɛtɛ tobawa bu ka sɔmburun
kpunaa yi. Ba ṅ nɛɛ, bukurowa gee, ṅ
kun mɛ biiwa gee. Mɛya ba ṅ maa nɛɛ,
be ba womusu yɛ̃wa gee, ṅ kun mɛ be
ba torumɔwa gee.

9-31 Wuuru ka wuurun wirugii be
ba gɔsa ka tɛtɛ, be wee.
Yosɛfu, Asafun bweseru sɔɔ, wiya u
sãa gbiikoo.

Ma Gedalia u sãa yiruse.
Ma Sakuri u sãa itase.
Ma Yiseri u sãa nnɛse.
Ma Nɛtania u sãa nɔɔbuse.
Ma Bukia u sãa nɔɔba tiase.
Ma Yesarela u sãa nɔɔba yiruse.
Ma Esai u sãa nɔɔba itase.
Ma Matania u sãa nɔɔba nnɛse.
Ma Simɛi u sãa wɔkuruse.
Ma Asarɛli u sãa wɔkura tiase.
Ma Hasabia u sãa wɔkura yiruse.
Ma Subaɛli u sãa wɔkura itase.
Ma Matitia u sãa wɔkura nnɛse.
Ma Yeremɔti u sãa wɔkura nɔɔbuse.
Ma Hanania u sãa wɔkura nɔɔbu ka tiase.
Ma Yosibekasa u sãa wɔkura nɔɔbu ka yiruse.
Ma Hanani u sãa wɔkura nɔɔbu ka itase.
Ma Malɔti u sãa wɔkura nɔɔbu ka nnɛse.
Ma Eliata u sãa yɛnduse.
Ma Hotiri u sãa yɛnda tiase.
Ma Gidaliti u sãa yɛnda yiruse.
Ma Makasiɔti u sãa yɛnda itase.
Ma Romanti Esɛɛ u sãa yɛnda nnɛse.

Wuuru baateren wirugii ka win yɛnugibu ba ra n sãawa wɔkura yiru.

Be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su

26

1 Ba be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su bɔnu kua wuu wuuka. Koren bweseru sɔɔ, Mɛselemia, Koren bii, Asafun debubuwa ba gɔsa.
2 Bibu nɔɔba yiruwa u mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. Sakari ka Yediɛli ka Sebadia ka Yatiniɛli,
3 ka Elamu ka Yokanani ka sere Elionai.
4 Ba maa Obɛdi Edɔmu gɔsa. Ma Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua, u bibu nɔɔba ita mara. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ. Semaya ka Yosabadi ka Yoasi ka Sakaa ka Nɛtanɛɛli,
5 ka Amiɛli ka Isakari ka sere Pɛlitai.
6 Semaya, Obɛdi Edɔmun bii gbiikoo u bibu mara be ba kua damgibu, begibun suunu sɔɔ. Domi ba sãawa wɔrugɔba.
7 Bii bera, Otini ka Refaɛli ka Obɛdi ka Ɛlisabadi ka sere ben wɔnɔbu yiru beni, Elihu ka Semaya be ba sãa wɔrugɔba.
8 Tɔn be kpurowa ba sãa Obɛdi Edɔmun bibun bweseru. Be ka ben bibu ka ben dusibu ba sãawa wɔrugɔba ma ba hania mɔ sɔmburu sɔɔ. Ba sãawa tɔmbu wata ka yiru.
9 Mɛselemian bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita. Be kpuro ba sãawa wɔrugɔba.
10-11 Mɛrarin bweseru sɔɔ, Hosawa ba gɔsa. Bibu nnɛwa u mara. Bera Simiri ka Hilikiya ka Tebalia ka Sakari. Ma u Simuri kua ben wirugii baa mɛ n ǹ wi u sãa bii gbiikoo. Hosan bibu ka win wɔnɔbu ba sãawa tɔmbu wɔkura ita.
12 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni, ka nin wirugibu ka ben mɛro bisibu, bera ba ko n da kɔnnɔsu kɔ̃su Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
13 Ba kɔnnɔsu bɔnu kuawa ka tɛtɛ, yɛnu ka yɛnu, bibu ka bukurobu, baawure u n ka yɛ̃ mi u koo kɔ̃su.
14 Ye ba tɛtɛ toba, sɔ̃ɔ yari yeru giara Selemia u wa. Ma win bii Sakari wi u sãa bwisi kɛ̃ɔ u maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia tɛtɛ di.
15 Obɛdi Edɔmuwa u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugia tɛtɛ di. Ma win bii u maa yɛnusu tɛtɛ di mi ba ra dĩanu bere.
16 Supimu ka Hosawa ba kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia tɛtɛ di, ka ge ba mɔ̀ Salekɛti, ga mɛɛra swaaɔ ye ya dɔɔ gunguru gia. Kɔ̃so be, ba mɛɛrinɛwa.
17 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba nɔɔba tia ba ra n wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia, kpa tɔmbu nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kpa nnɛ ba n wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔ kpa nnɛ ba n maa wãa diaɔ mi ba ra dĩanu bere. Adama ba diagii be bɔnu sãawa wuunu yiru, wuu teerɔ tɔmbu yiru.
18 Sɔ̃ɔ duu yeru gia, dia ye ba gɔri gɔri sɔɔ, tɔmbu yiru, swaan bera gia, maa tɔmbu yiru.
19 Kɔnnɔ kɔ̃sobun wuu ni ba kua Kore ka Mɛrarin bwese kɛri sɔɔ, niya mi.

Sɔma ye ba Lefi gabu wɛ̃

20 Lefiba sɔɔ, Akiyawa u ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere ka sere maa kɛ̃ɛ ni ba ka Yinni Gusunɔ naawa.

21 Gɛɛsɔnin bweseru sɔɔ, Ladanin bibun bwesera ba sãa yɛnu yɛ̃robu. Wee nge mɛ ba ka swĩinɛ.
22 Yeyɛli ka win bibu Setamu ka win wɔnɔ Yoɛli bera ba ra Yinni Gusunɔn sãa yerun arumani bere.
23 Amuramun bweseru sɔɔ ka Yiseharin bweseru sɔɔ, ka Heboronin bweseru sɔɔ ka Usiɛlin bweseru sɔɔ,
24 Sebuɛli, Gɛɛsɔmun bii, Mɔwisin debubuwa u sãa arumanin berobun wirugii.
25 Win bweseru sɔɔra Ɛliesɛɛ, Gɛɛsɔmun wɔnɔn bibun bwesera wãa. Rehabia, Ɛliesɛɛn bii u Esai mara. Ma Esai u Yoramu mara. Ma Yoramu u Sikiri mara. Ma Sikiri u Selomiti mara.
26 Arumani ye sina boko Dafidi ka yɛnu yɛ̃robu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka tabu sinambu ba ka Yinni Gusunɔ naawa, yera Selomiti ka wigibu ba kɔ̃su.
27 N deema arumani ye ba tabu di, yen sukuma ba ka Yinni Gusunɔ naawa bu ka win sãa yeru sɔmɛ.
28 Arumani ye Gusunɔn sɔmɔ Samuɛli ka Sɔɔlu, Kisin bii ka Abinɛɛ, Nɛrin bii ka Yoabu, Seruyan bii, ba ka Yinni Gusunɔ naawa, Selomiti ka wigii bera ba maa ye kpuro berua.
29 Kenania ka win bibu be ba wãa Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba ra tɔmbun wunanɔsu ka siribu ko Isirelin temɔ.
30 Hasabia ka tɔmbu nɔrɔbu ka nata ka wunɔbu (1.700) gabu be ba sãa wɔrugɔba Yiseharin bweseru sɔɔ, bera ba Isireliban tem kpare mɛ mu wãa Yuudɛnin sɔ̃ɔ duu yeru gia. Bera ba ra maa Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko ka maa sina bokogiru.
31 Yeriyawa u sãa wirugii Heboronin bweseru sɔɔ. Dafidin bandun wɔ̃ɔ weeruse sɔɔra ba bwese ten tɔ̃kan kaso kua. Ma ba wɔrugɔba wa be sɔɔ Yasɛɛɔ Galadin temɔ.
32 Yerian mɛro bisi be, ba sãawa wɔrugɔba. Be kpuro maa yɛnu yɛ̃roba. Ben geera sãawa nɔrɔbun suba yiru ka tɔmbu nata ka wunɔbu (2.700). Bera ba Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ka maa sina bokogiru nɔmu bɛria bera mi Rubɛniba ka Gadigibu ka Manasen bwese kɛran sukumgiba wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.

Tabu kowobun sɔma

27

1 Wee Isireli be ba sina bokon sɔmburu mɔ̀. Ba sãawa yɛnu yɛ̃robu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu. Bera ba ra tabu kowobun wuunu kpare be ba ra n sɔmburu naamɔ suru ka suru, wɔ̃ɔ sɔɔ. Wuuru baatere ta sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yɛnda nnɛ (24.000).
2-15 Wuu nin baatere ta ten wirugii mɔ.
Suru gbiikoo sɔɔ, Yasobeamu, Sabudiɛlin bii, Perɛsin bweseru sɔɔ, wiya u wuu gbiikii ten tabu sinambu kpara.
Suru yiruse sɔɔ, Dodai, Akosigiiwa u wuuru yiruse kpara. Ma Mikoloti u sãa win yiruse.
Suru itase sɔɔ, Bɛnaya, yãku kowo Yehoyadan biiwa u wuuru itase kpara. U sãawa tabu durɔ wɔrugɔba tɛnan turo. Wiya u maa sãa ben wirugii. Win bii Amisabadiwa u nùn kɔsire kua u wuu te kpara.
Suru nnɛse sɔɔ, Asaɛli, Yoabun mɔɔwa u wuuru nnɛse kpara. Yen biruwa win bii Sebadia u nùn kɔsire kua.
Suru nɔɔbuse sɔɔ, Samɛhutu Yisiragiiwa u wuuru nɔɔbuse kpara.
Suru nɔɔba tiase sɔɔ, Yira, Ikɛsin bii, Tekoagiiwa u wuuru nɔɔba tiase kpara.
Suru nɔɔba yiruse sɔɔ, Helɛsi Palonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba yiruse kpara.
Suru nɔɔba itase sɔɔ, Sibekai Husagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba itase kpara.
Suru nɔɔba nnɛse sɔɔ, Abiesɛɛ Anatɔtugii, Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru nɔɔba nnɛse kpara.
Suru wɔkuruse sɔɔ, Marai Nɛtofagii, Serakin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkuruse kpara.
Suru wɔkura tiase sɔɔ, Bɛnaya Piratonigii, Efaraimun bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura tiase kpara.

Suru wɔkura yiruse sɔɔ, Hɛlidai Nɛtofagii, Otiniɛlin bwese kɛra sɔɔ, wiya u wuuru wɔkura yiruse kpara.

Bwese kɛrin wirugibu

16 Wee be ba sãa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.
Rubɛnin bwese kɛra sɔɔ, Ɛliesɛɛ, Sikirin biiwa u sãa wirugii.
Simɛɔn bwese kɛra sɔɔ, Sefatia, Maakan biiwa u sãa wirugii.
17 Lefin bwese kɛra sɔɔ, Hasabia, Kemuɛlin biiwa u sãa wirugii.
Aronin bibun bweseru sɔɔ, Sadɔkuwa u sãa wirugii.
18 Yudan bwese kɛra sɔɔ, Elihu, Dafidin mɛro bisibu sɔɔ, wiya u sãa wirugii.
Isakarin bwese kɛra sɔɔ, Omiri, Mikaɛlin biiwa u sãa wirugii.
19 Sabulonin bwese kɛra sɔɔ, Yisimaya, Abudiasin biiwa u sãa wirugii.
Nɛfitalin bwese kɛra sɔɔ, Yerimɔti, Asiriɛlin biiwa u sãa wirugii.
20 Efaraimun bibun bweseru sɔɔ, Hosee, Asasian biiwa u sãa wirugii.
Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba wãa sõɔ duu yeru gia, Yoɛli, Pedayan biiwa u sãa wirugii.
21 Manasen bwese kɛran sukumgibu sɔɔ, be ba maa wãa sõɔ yari yeru gia, Galadin temɔ, Ido, Sakarin biiwa u sãa wirugii.
Bɛnyamɛɛn bwese kɛra sɔɔ, Yaasiɛli, Abunɛɛn biiwa u sãa wirugii.
22 Danun bwese kɛra sɔɔ, Asarɛli, Yerohamun biiwa u sãa wirugii.

Tɔn beni kpurowa ba sãa Isireliban bwese kɛrin wirugibu.

23 Dafidi u ɲ̀ Isireliba gara be ba wõɔ yɛndu mɔ ka be ba ɲ̀ tura mɛ, yèn sõ Yinni Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo Isireliba dabiasia nge wɔllun kperi.

24 Yoabu, Seruyan biiwa u raa Isireliba garibu torua, ma ya Yinni Gusunɔ mɔru kua. Yen sõna u ɲ̀ ye kurasie. Adama ba ɲ̀ tɔn be ba gara min geeru yorua sina boko Dafidin wãarun faagin tireru sɔɔ.

Dafidin sɔm kowobu gabu

25 Asimafɛti, Abudiɛlin biiwa u ra sina bokon arumani bere.
Yonatam, Osiasin biiwa u ra maa gbean dĩanu bere, wuu marosuginu ka baru kpaanuginu, ka sere kõsu yenuginu.
26 Ɛsiri, Kelubun bii wiya u sãa be ba gbean sɔma mɔ̀n wirugii.
27 Simɛi, Ramagii, wiya u sãa resɛm gbaa sɔm kowobun wirugii.
Sabidi Sefamugii, wiya u sãa mi ba ra tam bere kpuron wirugii.
28 Baali Hanani, Gedɛɛgii, wiya u ra dãa ye ba mɔ̀ olifi ka sikamɔre ye ya wãa wɔwa ye ba mɔ̀ Sefalaɔn wunanɔsu ko.
Yoasi, wiya u maa sãa gum beru yenun wirugii.
29 Sitarai Saronigii, wiya u ra kɛtɛ yi ba kparamɔ Saroniɔn wunanɔsu ko.
Safati, Adilain bii, wiya u ra maa kɛtɛ yi ba kparamɔ wɔwi sɔɔn wunanɔsu ko.
30 Obili, Isimɛɛli, wiya u ra yooyoo si ba mɔn wunanɔsu ko.
Yesidia Mɛronɔtugii, wiya u ra maa kɛtɛku ninu ni ba mɔn wunanɔsu ko.
31 Yasisi Hagarenigii, wiya u ra yãa ni ba mɔn wunanɔsu ko.
Beni kpurowa ba sina boko Dafidin arumanin wunanɔsu mɔ̀.

Sina bokon gerunasibu

32 Yonatam, Dafidin dusiwa u sãa win bwisi kɛ̃ɔ. Yonatam wi, u bwisi ka yɛ̃ru mɔ too. Yehiɛli, Hakumɔnin bii wiya u sãa sina bokon bibun keu koosio.
33 Ahitofɛli u maa sãawa sina bokon bwisi kɛ̃ɔ. Usai Aakigii, wiya u sãa sina bokon bõɔ kpaasi.
34 Ahitofɛlin biru, Yehoyada, Bɛnayan bii ka Abiataa, beya ba maa kua win bwisi kɛ̃ɔbu. Ma Yoabu u sãa win tabu sunɔ.

Dafidi u Salomɔɔ yiire

u Yinni Gusunɔn sãa yeru bani

28

1 Dafidi u Isireliban guro gurobu kpuro mɛnna Yerusalɛmuɔ ka ben bwese kɛrin wirugibu ka tabu kowo wuunun wirugibu ka tabu sinam be ba tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm

ka wunɔm wunɔm kpare ka be ba
sina bokon arumani ka win sabenun
wunanɔsu mɔ̀n wirugibu, ka win
bibun keu koosiobu ka win sina
kpaarun sɔm kowobu ka win tabu
durɔ wɔrugɔba ka ben damgibu kpuro
gesi.
2 Yera sina boko Dafidi u seewa u
yɔ̃ra u nɛɛ, bɛɛ nɛn mɛro bisibu, bɛɛ
nɛn tɔmbu kpuro, i man swaa dakio
i nɔ. Wee na raa gɔ̃ru doke n Gusunɔ
bɛsɛn Yinni diru bania mi ba koo win
woodan kpakororu yi te ta sãa win
naa sɔnditiru, ma na sɔɔru sãa n ka tu
bani.
3 Adama u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ nɛ
kon tu bani. Domi na sãawa tɔnu wi u
tabu kua ma u yɛm yari.
4 Wi, Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinni
u man gɔsa nɛn tundon yɛnun di
n ka ko bɛɛ Isireliban sunɔ sere
ka baadommaɔ. Yellun di, Yudan
bwesera u kua wirugii. Yudan bwese
te sɔɔ, ma u nɛn tundon yɛnu gɔsa.
Nɛn tundon yɛnu ge sɔɔ, ma u man
gɔsa n ka bandu di bɛɛ Isireliba sɔɔ.
5 Yinni Gusunɔ u man bii dabiru
kã. Be sɔɔra u Salomɔɔ gɔsa u swĩi bɛɛ
Isireliban sina gɔna sɔɔ, ye ya sãa wi,
Yinni Gusunɔgia.
6 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii
Salomɔɔwa u koo nùn diru bania ka
ten yaari mi ba ko n da nùn sã. Domi
wiya u gɔsa u n ka sãa nge win bii kpa
wi, Yinni Gusunɔ u n maa sãa nge win
tundo.
7 U koo win bandun dam sire sere
ka baadommaɔ ù n win woodaba ka
win yiirebu mɛm nɔɔwammɛ nge mɛ
u mɔ̀ gisɔ.
8 Tɛ̃, nɛgibu, na bɛɛ yiiremɔ Isire-
liba, Gusunɔn tɔmbun wuswaaɔ ka
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin tii wi u sun swaa
dakin wuswaaɔ, i de i win wooda mɛm
nɔɔwa, i ye nɛnɛ bɛɛn gɔ̃rusɔ kpa i wa i
n tem mɛ mɔ, kpa i maa bɛɛn bibu mu
deria bu tubi di sere ka baadommaɔ.
9 Ma u maa nɛɛ, wunɛ maa Salomɔɔ
nɛn bii, a Gusunɔ, nɛ wunɛn tundon
Yinni gio kpa a nùn sã ka wunɛn
gɔ̃ru kpuro ka wunɛn bwɛ̃ra kpuro.
Domi wiya u ra tɔmbun gɔ̃rusu ka ben
bwisikunu wɛ̃ɛri. À n nùn kasu, u
koo de a nùn wa. Adama à n nùn
deri, u koo maa nun deriwa sere ka
baadommaɔ.
10 Tɛ̃, a n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u nun
gɔsawa a ka nùn diru bania mi ba ko n
da nùn sã. Yen sɔ̃ a de a n wɔrugɔru mɔ
kpa a se a sɔmburu ko.

Dafidi u Salomɔɔ

sãa yee ten kpunaa wɛ̃

11 Yen biru Dafidi u win bii Salomɔɔ
sãa yee ten kpunaa wɛ̃ ka ten dia ye
ba gɔri gɔrigia, ka ten arumani beru
yerugia, ka dii wɔrukinugia, ka dii
sɔɔkinugia, ka dii tèn mi ba koo Yinni
Gusunɔn woodan kpakororu yigia.
12 Dii ten kpunaa kpurowa u nùn wɛ̃
ye u raa himba sãa u ko kpuro. Yera
sãa yerun yaarin kpunaa ka dia ye ya
ka yi sikerenɛgia ka dia yèn mi ba ko
n da sãa yee ten arumani beregia, ka
yèn mi ba ko n da kɛ̃nu beregia ni ba
Gusunɔ wɛ̃,
13 ka nge mɛ ba yãku kowobu ka
Lefiba bɔnu kua wuu wuukagia, ka
nge mɛ ba ko n da ben sɔmburu
koosinɛ Yinni Gusunɔn sãa yerɔgia, ka
sere maa dendi yãa ni ba ko n da ka
sɔmburu kogia.
14 U nùn wura sɔ̃ɔsi ye u koo ka
dendi yãa wuraginu ko, nge mɛ nin
baaniren bunum nɛ. Ma u nùn sii
geesu sɔ̃ɔsi si u koo ka dendi yãa sii
geesuginu ko, nge mɛ nin baaniren
bunum nɛ. Ba koo dendi yãa ni kowa
nin baanire ka nin sɔmburu.
15 Mɛya u maa bu wura ka sii geesun
bunum saka wɛ̃ ye ba koo ka dabu
wuraginu ka sii geesuginu ko, ni
kpuro ka nin fitilaba.
16 U maa nùn wura wɛ̃ mɛ̀n saka ba
koo ka tabulu wuragii ko mi ba ko n da
Yinni Gusunɔ pɛ̃ɛ yiiye, ma u maa nùn
sii geesu wɛ̃ u ka tabulu gɛɛ ko.
17 Yen biru u maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ
ba koo kaato donnuginu koosina ka
gbɛ̃a ka nɔri yi ba kua ka wura gea ka
sii geesugii, ka yin baayeren bunum,
18 ka yãku yee wuragiru mi ba ko
n da turare dɔ̃ɔ doke ka ten bunum.
U maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo naa
kɛkɛ ka wɔllun kɔ̃sobun weenasibu
koosina ka wura. Yin kasi yi ko n

dɛriewa yi n Yinni Gusunɔn woodan kpakororu wukiri.
19 Ma Dafidi u nɛɛ, Yinni Gusunɔn tiiwa u yeniba kpuron kpunaa yorua u man wɛ̃. Ma u man yen bwisi wɛ̃ n ka ye tubu.
20 Yen biru, Dafidi u win bii Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tii dam kɛ̃ɔ, kpa a n wɔrugɔru mɔ, kpa a se a sɔmburu ko. A ku bɛrum ko, a ku maa nanda. Domi Gusunɔ nɛn Yinni u ko n ka nun wãa. U ɲ̀ nun derimɔ, u ɲ̀ maa nun biru kisimɔ sere win sãa yee ten sɔmburu kpuro tu ka wiru goora.
21 Yãku kowobu ka Lefiba wee ba bɔnu sãa wuu wuuka bu ka Yinni Gusunɔn sãarun sɔma ko. N n sãa yee ten banan sɔ̃n na, tɔmbu wee be ba sɔm bwese bwesekan kobu yɛ̃ ba maa tii wɛ̃ ka kĩru. Be ka wirugibu ka Isireliba kpuro ba koo nun wiru kpĩiya.

Kɛ̃ɛ ni ba wɛ̃

sãa yee ten banan sɔ̃

29

1 Sina boko Dafidi u tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn bii Salomɔɔ wi Yinni Gusunɔ u gɔsa, u sãawa bii piibu. U ɲ̀ gina tɔmbun kparabun bwisi mɔ. Sɔmbu te u koo maa ko ta kpã, domi sãa yee te, ta ɲ̀ ko n sãa tɔnugiru. Ta ko n sãawa Yinni Gusunɔgiru.
2 Na nɛn dam kpuro doke n ka Gusunɔ nɛn Yinni sãa yee ten banan sɔɔru ko. Dendi yãa ni ba koo ko ka wura, na nin wura yii. Ni ba koo maa ko ka sii geesu, na nin sii geesu yii. Ni ba koo maa ko ka sii gandu, na nin sii gandu yii. Ni ba koo maa ka sii wɔ̃kusu ko, na nin sii wɔ̃kusu yii. Ni ba koo maa ko ka dãa, na nin dãa yii. Ni ba koo maa ko ka kpee gobigii nɔni bwese bwesekaginu, na nin kpee gobiginu yii. Ma maa kpee kpiki buranu yii nu kpã.
3 Gusunɔ nɛn Yinnin sãa yee ten kĩrun sɔ̃, wura ye na mɔ ka sii gee si na mɔ, ye kpurowa na wɛ̃ sãa yee ten sɔ̃ ye na raa sɔɔru kua yellu baasi.
4 Yera wura ye ya na Ofirin di tɔnnu wunɔbu (100), ka sii geesu tɔnnu goobu ka weeru (240) bu ka sãa yee ten gani pote,
5 ka sere maa dendi yãa ni ba koo ka wura ko ka ni ba koo ka sii geesu ko, dendi yãa ni sɔm kowo be, ba koo gesi ko kpuro. Tɛ̃, bɛɛ sɔɔ, wara kĩ u Yinni Gusunɔ kɛ̃ru wɛ̃ ka nuku tia, kpa sɔm kowobu bu ka ye gãa wuraginu ka sii geesuginu seku.
6 Yera yɛnu yɛ̃robu ka Isireliban bwese kɛrin wirugibu ka tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm ka wunɔm wunɔm wirugibu ka sina bokon sɔm kowobun wirugibu ba kɛ̃nu wɛ̃ ka nuku tia.
7 Ye ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃, yera wuran tɔnnu wunaa wata ka wɔkuru ka wuran gobi nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) ka sii gandun tɔnnu nata (600) ka sii wɔ̃kusun tɔnnu nɔrɔbun suba ita (3.000).
8 Be ba kpee gobiginu mɔ, ba nu Yeyɛli, Gɛɛsɔnin bweserugii wɛ̃ u doke Yinni Gusunɔn sãa yerun arumanin beru yerɔ.
9 Tɔn be kpuro ba nuku dobu kua kɛ̃ɛ ni ba Yinni Gusunɔ wɛ̃n sɔ̃, domi ba nu wɛ̃wa ka nuku tia. Ma sina boko Dafidin tii u nuku doo bakabu kua.

Dafidin kanaru

10 Dafidi u Yinni Gusunɔ siara tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuron wuswaaɔ. U nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn sikado Yakɔbun Yinni siaro sere ka baadommaɔ.
11 Yinni Gusunɔ, wuna a kpã, a dam mɔ, a maa yiiko mɔ. A ɲ̀ nɔru mɔ. Domi wuna a mɔ kpuro ye ya wãa wɔllɔ ka ye ya wãa temɔ. Wuna a bandu dii, wuna a kpuro kere.
12 Wunɛn min diya dukia ka bɛɛrɛ ya ra nɛ. Wuna a bandu dii kpuron wɔllɔ. Wunɛn nɔmuɔra dam kpuro mu wãa. Wuna kaa kpĩ a gãanu kpuro wɔlle sua kpa a nu tãsisia.
13 Tɛ̃, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, sa nun siaramɔ, sa maa wunɛn yĩsirun kpãaru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
14 Nɛ ka nɛn tɔmbu sa ɲ̀ gãanu tura su ka nun kɛ̃nu wɛ̃. Gãanu kpuro naamɔwa wunɛn min di. Ye sa maa

nun wɛ̃ɛmɔ kpuro, wunɛn min diya sa ye waamɔ.

15 Sa bɛsɛn wãaru dimɔwa wunɛn wuswaaɔ nge sɔbu nge mɛ bɛsɛn sikadoba ba kua. Bɛsɛn wãarun tõru kpuro koo doonawa nge saaru, yĩiyɔbu sari.

16 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a kpuro mɔ. Wunɛn min diya arumani yeni kpuro ya wee ye sa sɔɔru kua su ka nun diru bania te ta ko n wunɛn yĩsi dɛɛraru sɔɔwa.

17 Gusunɔ nɛn Yinni, na yɛ̃ ma wuna a ra tɔnun gõru wɛ̃ɛri, a ra maa gem kã. Wee na ka nun kɛ̃ɛ nini naawa ka gõru dɛɛrɔ. Na maa wa wunɛn tɔn be ba wãa mini, ba nun kɛ̃nu wɛ̃ɛmɔ ka nuku dobu.

18 Gusunɔ, bɛsɛn sikadoba Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbun Yinni, a de wunɛn tɔmbun gõrusu ka ben bwisikunu nu n sãa mɛni baadomma, kpa ben gõrusu su n tãsa wunɛ sɔɔ.

19 Kpa a de nɛn bii Salomɔɔn gõru ga n sõ, u ka wunɛn yiirebu ka wunɛn sõɔsinu ka wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa, u ka ye kpuro sɔmburu ko, kpa u sãa yee te bani tèn sõ na sɔɔru yeni kpuro kua.

20 Dafidi u maa tɔn be ba mɛnnɛ mi kpuro sõɔwa u nɛɛ, i Gusunɔ bɛɛn Yinni siaro.

Ma be kpuro ba Gusunɔ ben sikadoban Yinni siara, ba yiira win wuswaaɔ ka maa sina bokon wuswaaɔ.

Ba Salomɔɔ kua sina boko

21 Yen sisiru, ba Yinni Gusunɔ siarabun yãkunu ka yãku dõɔ mwaararuginu kua ka kɛtɛ nɔrɔbu (1.000) ka yãa kinɛnu nɔrɔbu (1.000) ka yãa kpɛmminu nɔrɔbu (1.000), yãku nin baatere ka ten tam. Ma ba maa yãku dabinu ganu kua Isireliba kpuron sõ.

22 Yen tõɔ te, ba di ba nɔra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka nuku doo bakabu. Ma ba maa Salomɔɔ Dafidin biin bandu dam sire ba nùn gum tãre wirɔ nɔn yiruse Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, u ka ko kparo. Yen biru, ba maa Sadɔku gum tãre wirɔ ba nùn kua yãku kowo.

23 Salomɔɔ u sina Isireliban sina gɔnaɔ ye ya maa sãa Yinni Gusunɔgia. U kua sunɔ win tundo Dafidin ayerɔ. U kuura, ma Isireliba kpuro ba nùn wiru kpĩiya.

24 Wirugibu ka tabu kowo damgibu ka mam sina boko Dafidin bii be ba tie kpuro, ba nùn wiru kpĩiyawa.

25 Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ wɔlle sua Isireliba kpuron suunu sɔɔ. Ma u win bandu girima doke n kere sinam be ba nùn gbiiye Isireliɔ.

Dafidin gɔɔ

26 Dafidi Isain bii u bandu di Isireliba kpuro sɔɔ.

27 U bandu diwa wõɔ weeru Isireliba sɔɔ. Heboroniɔ wõɔ nɔɔba yiru, Yerusalɛmuɔ maa wõɔ tɛna ka ita.

28 Dafidi u dukia ka girima wa. U tɔkɔ kuawa kõɔ kõɔ. Ma u gu bɔri yɛndu sɔɔ. Ma win bii Salomɔɔ u bandu kɔsire kua.

29 Ye sina boko Dafidi u gbia u kua, ka ye u kua dãku te, ye kpuron gari yi yorua yam wao Samuɛlin tireru sɔɔ ka Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka sere maa yam wao Gadin tireru sɔɔ.

30 Tire ni sɔɔra ba maa win bandun gari yorua ka win wɔrugɔru, ka ye n koora Isireliban temɔ ka tem tukumɔ win waati ye sɔɔ.

ISIRELIBAN BANDUN GARI YIRUSE

Salomɔɔn bandun faagiwa tire te, ta mɔ̀ ka nge mɛ Isireliban bwese kɛri wɔkuru ta win bii Roboamu seesi ma ta Yeroboamu kua ten sina boko. Ma Roboamu u kua Yudaba tɔnan sina boko ma win bibun bwesera ban te wɛ̃ɛnamɔ sere Babilonigibu ba ra ka na ba Yerusalɛmu wɔri ba kamia.

Tire ten kpunaa

1. Salomɔɔn bandun gari, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Isireliban banda bɔnu kua yiru, wiru 10:1n di sere wiru 11:4.
3. Yudaban bandun gari, wiru 11:5n di sere wiru 36:23.

SALOMƆƆ, ISIRELIBAN SINA BOKON GARI

1 Salomɔɔ, Dafidin biin banda dam kua domi Gusunɔ win Yinni u wãa ka wi, ma u nùn wɔlle sua.

Salomɔɔ u bwisi kana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 3:4-15)

2 Sɔ̃ɔ teeru Salomɔɔ u ka Isireliba kpuro gari kua ka ben tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm (1.000) ka wunɔm wunɔm sinambu ka ben siri kowobu ka ben yɛnu yɛ̃robu, ben wirugibu kpuro gesi.

3 U ka tɔn be kpuro da Gabaoniɔ gungurɔ. N deema miya Yinni Gusunɔn kuu bekurugiru ta wãa te Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u kua sanam mɛ Isireliba ba wãa gbaburɔ.

4 Adama ba Yinni Gusunɔn woodan kpakororu sua saa Kiriati Yarimun di ba ka da Yerusalɛmuɔ ba yi kuu bekurugirɔ.

5 N deema kuu ten wuswaaɔra yãku yee te Bɛsalɛli, Urin bii, Hurin debubu u kua ka sii gandu ta wãa.

Miya Salomɔɔ ka tɔn be kpuro ba bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi.

6 Yera Salomɔɔ u da u yãkuru kua yãku yee ten mi, te ta wãa kuu bekurugii ten wuswaaɔ. Yãanu nɔrɔbuwa (1.000) u ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

7 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni Gusunɔ u Salomɔɔ kure. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man bikio ye a kĩ n nun kɛ̃.

8 Ma Salomɔɔ u nɛɛ, wee a nɛn tundo Dafidi durom kua. Ma a man kɔsire kua win ayerɔ.

9 Tɛ̃, a de wunɛn nɔɔ mwɛɛru tu yibiara te a nɛn tundo Dafidi kua. Domi a dera na bandu di tɔn wuurun suunu sɔɔ te ta dabi nge yani sɛɛri.

10 Yen sɔ̃ tɛ̃, a man bwisi ka laakari kɛ̃ɛyɔ, kpa n kpĩ n ka tɔn be kpara. Ma n kun mɛ, wara u koo kpĩ u wunɛn tɔn dabi te kpara.

11 Gusunɔ u Salomɔɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nua ye ya wãa wunɛn gɔ̃ruɔ. Wee, a ɲ̀ dukia ka arumani bikie, ɲ̀ kun mɛ bɛɛrɛ, ɲ̀ kun mɛ be ba nun tusan gɔɔ. Mɛya a ɲ̀ maa bikie wunɛn wãaru tu dakaa da. Adama bwisi ka laakariwa a bikia a ka nɛn tɔmbu kpara bèn wɔllɔ na dera a bandu dii.

12 Tɛ̃, kon nun bwisi ka laakari ye wɛ̃. Ye baasi, kon maa nun dukia ka arumani ka bɛɛrɛ wɛ̃ ye sinam be ba nun gbiiye ba ɲ̀ waare a sere bandu di. Mɛya wunɛn biru, goo kun maa ye wasi.

13 Yeniban biru, Salomɔɔ u sarama gunguu ten min di, mi Yinni Gusunɔn kuu bekurugira wãa. Ma u wurama Yerusalɛmuɔ u bandu dii Isireliba kpuron wɔllɔ.

Yiiko ka arumani

ye Salomɔɔ u mɔ
(I maa mɛɛrio 9:25-28, Sinambu I, 10:26-29)

14 Salomɔɔ u tabu kɛkɛ yi dumi gawe mɛnna nɔrɔbu ka nɛɛru (1.400). Ma u maa maasɔbu mɛnna nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u be kpuro yi yi wusu gasu sɔɔ ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa.

15 U dera wura ka sii geesu dabia Yerusalɛmuɔ nge kpenu. Ma u dera dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ya maa dabia baama nge dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n wãa Sefalan wɔwaɔ.

16 Egibitin diya ba ra ka nùn dumi naawɛ. Tenkubara ba ra yi dwem de.

17 Ba ra nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawen tia dɔrewa sii geesun gobi nata (600). Kpa bu maa nùn duma dɔre sii geesun gobi wunaa weeru ka wɔkuru.

Bera ba ra maa ka Hɛtiban sinambu ka Sirigibun sinambu dumi daawe.

Salomɔɔ u sãa yerun banan

sɔɔru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 5:15-32, 7:13-14)

18 Salomɔɔ u wooda wɛ̃ bu Yinni Gusunɔ diru bania, kpa bu maa win tii sina kpaaru bania.

2

1 Yera u tɔmbu nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa be ba ko n da sɔmunu sue, ka tɔmbu nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) be ba ko n da kpenu dãku guunɔ. Ma u maa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) gɔsa be ba ko n sɔmbu te nɔni doke.

2 Salomɔɔ u Hiramu, Tirin sunɔ gɔria u nɛɛ, nge mɛ a raa nɛn tundo Dafidi dãa ye ba mɔ̀ sɛduru kã u ka win sina kpaaru bana, nge mɛya nɛn tii na maa kĩ a man kɛ̃ɛma.

3 Wee na Gusunɔ nɛn Yinni diru baniammɛ ta n sãa wigiru. Miya ba ko n da nùn turare nubu durorugia dɔ̃ɔ dokeye, kpa bu win pɛ̃ɛ yi mi baadomma. Miya ba ko n da maa yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko bururu ka yoka, tɔ̃ɔ baatere, ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ka suru kpao baawure sɔɔ, ka Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ bakaru baatere sɔɔ nge mɛ ba Isireliba yen wooda wɛ̃ sere ka baadommaɔ.

4 Dii te, ta ko n kpã. Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bũnu kpuro kpãaru kere.

5 Ñ n mɛn na, goo kun kpɛ̃ u nùn diru bania. Domi baa wɔllu ka ten kpãaru ta ñ kpɛ̃ tu nùn mwa. Yen sɔ̃, wara ra n nɛ, Salomɔɔ n sere ka nùn diru bania. Nɛgia n ko mi ko na n da nùn turare dɔ̃ɔ dokeye.

6 Yen sɔ̃ tɛ̃, wunɛ Hiramu, a man goo mɔrisiama wi u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusun sɔmburu yɛ̃ ka sere beka ye ba wɔ̃kua ka wunɔm ka maa gaadura kpa u n maa gãanun weenasinun kobu yɛ̃ gana sɔɔ, kpa bu sɔmburu ko sannu ka nɛn tɔn be ba maa yɛ̃ru mɔ ba ka wãa Yerusalɛmu mini ka Yudan tem kpuro sɔɔ. Tɔn be, ba sãawa be nɛn tundo Dafidi u gɔsa.

7 A de a man dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka sipɛrɛ ka santali mɔrisiama Libanin di. Domi na yɛ̃ ma wunɛn sɔm kowobu ba yen burabu yɛ̃. Nɛn sɔm kowobu ba koo bu somi sɔmbu te sɔɔ.

8 A de bu man dãa ye kasuama ya n kpã. Domi dii te na kĩ n bani mi, ta kpã. Ta ko n maa wã.

9 Saa ye sɔɔ, kon wunɛn sɔm kowobu alikaman som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia (6.000) wɛ̃ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun som tɔnnu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka tam ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ (800.000) ka sere maa gum ditiri nɔrɔbun suba nɛnɛ.

10 Ma Hiramu, Tirin sunɔ, u Salomɔɔ wisa tireru sɔɔ u nɛɛ, geema, yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ, yen sɔ̃na u nun kua ben sunɔ.

11 I ka man Gusunɔ Isireliban Yinni siaro wi u wɔllu ka tem taka kua. Wee u Dafidi bii bwisigii ka laakarigii kã wi u koo wi, Yinni Gusunɔ sãa yeru bania ka sere maa win tiin sina kpaaru.

12 Tɛ̃, wunɛ Salomɔɔ, kon sɔm yɛ̃ro goo mɔrisiama. Yɛ̃ro u bwisi mɔ too. Win yĩsira Huramabi.

13 U sãawa kurɔ goon bii. Kurɔ wi, u sãawa Danun bweserugii. Ma win tundo u sãa Tirigii. Huramabi wi, u wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii wɔ̃kusu ka kpenu ka dãan sɔmburu yɛ̃. U maa bekan sɔmburu yɛ̃, ye ba kua ka wɛ̃ɛ wunɔmgii ka gaaduragii, ka wɛ̃ɛ swɛ̃ɛ ka sere maa wɛ̃ɛ damgii. Mɛya u maa gãanun weenasinun kobu gani sɔɔn sɔmburu yɛ̃. Sɔmbu te ba gesi nùn nɔmu sɔndia kpuro, u koo kpĩ u tu kowa. U koo sɔmbu te kowa ka wunɛn sɔm kowobu sannu ka sere be nɛn Yinni Dafidi wunɛn tundo u gɔsa.

14 Tɛ̃, wunɛ maa, a sun alikama ka ɔɔsu ka gum ka tam mɛ mɔrisiama yèn gari a gerua mi.

15 Bɛsɛ sa ko maa nun dãa bɔɔria nge mèn nɔɔ a kĩ, kpa su ye mɔrisiama ka goo nimkusu sere Yafoɔ. Kpa wunɛgibu bu maa na bu ka ye da Yerusalɛmuɔ.

16 Salomɔɔ u sɔbu gara be ba wãa Isireliba sɔɔ. N deema win tundo Dafidi u raa bu gara. Sɔɔ ben geera

kuawa tɔnu nɔrɔbun suba wunaa weeru ka wɔkura ita ka nata (153.600).
17 Ma u ben nɔrɔbun suba wata ka wɔkuru (70.000) gɔsa ba n da sɔmunu sue, kpa ben nɔrɔbun suba wɛnɛ (80.000) ba n da kpenu dãku guunɔ. Ben nɔrɔbun suba ita ka nata (3.600) ye ya tie, ba n da sɔm kowo be ba tie nɔni doke.

3

Sãa yerun bana
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 6:1-38)

1 Salomɔɔ u sãa yee ten bana torua Yerusalɛmuɔ guu te ba mɔ̀ Mɔriyan wɔllɔ mi ba win tundo Dafidi sɔ̃ɔsi. N deema yam mi n daa sãawa Ɔɔnani, Yebusin doo soo yeru.
2 U sãa yee ten bana toruawa win bandun wɔ̃ɔ nnɛsen suru yirusen sɔ̃ɔ yiruse sɔɔ.
3 Ba dii te yĩirawa ka yellun yĩirutia ye ba ra ka gãanu yĩire. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wata. Ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu.
4 Dii ten yasum ka ten duu yee gbiikirun dɛ̃ɛbu n nɛwa. N sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gɔm soonu wunaa teeru. Ma Salomɔɔ u ten sɔɔwɔ wura gea pote.
5 Ma u dii ten tiin gani dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ wukiri. Yen biru, u maa ye wura ye ya gea sãa pote. Ma u dera ba kpakpa wurusu ka yɔnin weenasii kua kua gani yi sɔɔ.
6 Ma u tu buraru kua ka kpee gobiginu. N deema wura ye u ka sɔma ye kpuro kua mi, ya weewa saa Paafaimun di.
7 U dii te wura potewa ka ten gbereba sɔɔ, ka ten kɔnnɔ suukusɔ ka ten ganiɔ, ka ten gamboba sɔɔ, ma u wɔllun kɔ̃sobun weenasibu kua ten gani sɔɔ.
8 Ma u dii te ta dɛɛre gem gem bana mi. Ten dɛ̃ɛbu ka dii ten tiin yasum mu nɛwa. Mu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma u tu wura gea pote. Wura yen geera sãawa tɔnnu yɛndu.
9 Wura ye ba ka kulumba kuan geera sãawa kilon bɔnu. Baa ka dia ye ya wãa wɔllɔ kpuro ba ye wura potewa.
10 U maa kɔ̃sobun weenasibu yiru kua dii te ta dɛɛre gem gem mi sɔɔ. Ma u ye wura pote.
11 Wɔllun kɔ̃so ben kasa nnɛ ye kpuron dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Kasa yen tian dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Ma ben turon kase teeru ta gana girari. Ma tee teni ta ka kɔ̃so yirusegirun teeru girarinɛ.
12 Ma kɔ̃so yiruse win kase teeru ta maa dii ten goo teɔnɔ girari. N deema ten yirusewa ta ka gbiikoo wigiru girarinɛ.
13 Kɔ̃so be kpuron kasa ya dɛriarewa. Ma yen dɛ̃ɛbu kua gɔm soonu yɛndu. Ma ba yɔ̃ ba wuswaa tĩi dii ten kɔnnɔ gia.
14 Ma u dii ten beku kareru kua ka wɛ̃ɛ damgii yi ba wɔ̃kua ka gaadura ka wunɔm ka sere maa tom. Ma ba maa kɔ̃sobun weenasibu kua beku te sɔɔ.

Dii ten gbere be ba kua
ka sii gandu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:15-22)

15 U dii ten wuswaaɔ gbere yiru kua. Yen baayeren gunum mu sãawa gɔm soonu tɛna ka nɔɔbu. Ma ba ye furɔsu sɔndia wɔllɔ. Sin gunum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu.
16 U maa yɔnin weenasiin buraru garu kua nge te u raa kua sãa yeru mi. Ma u bura te doke furɔ sin wɔllɔ. Ma u dãa marum gam weenasim kua wunɔbu (100) u doke yɔni yi sɔɔ.
17 Ma u gbere yiru ye gira sãa yee ten wuswaaɔ. Tia nɔm geuɔ, tia maa nɔm dwarɔ. Ma u nɔm geugia ye yĩsiru kã Yakini. Ma u maa nɔm dwarugia ye yĩsiru kã Boasi.

4

1 U maa yãku yeru kua ka sii gandu. Ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu. Ma ten gunum mu sãa gɔm soonu wɔkuru.

Boo sii ganduguu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:23-26)

2 U boo sii ganduguu kua. Gen nɔɔn yasum mu sãawa gɔm soonu wɔkuru.

Gen gunum maa gɔm soonu nɔɔbu. Ma gen kɛkɛra sãa gɔm soonu tɛna. Ga sãgwa bwɛɛrɛkɛ mam mam.

3 Ba gen nɔɔ bɔkan temɔ kɛtɛban weenasii kua ba ka sikerena. Gɔm soo teerun baa sɔɔ, kɛtɛ wɔkura ba kua. Ba kɛtɛn weenasii yi kuawa sĩa yiru. Ma ye kpuro ya sãa sii bɔri tia ka boo sii ganduguu ge.

4 Ba boo ge sɔndiwa kɛtɛn weenasii wɔkura yirun wɔllɔ. Yen ita ya wuswaa kisi sõɔ yẽsan nɔm geu gia, ita maa sõɔ duu yeru gia, ita yeni maa sõɔ yẽsan nɔm dwaru gia, ita ye ya maa tie, sõɔ yari yeru gia. Ma boo ge, ga sɔndi kɛtɛn weenasii yin wɔllɔ. Ma kɛtɛ ben biru ga wura sɔɔwɔ.

5 Boo gen sinum mu ka nɔm tararu nɛ. Ma ba gen nɔɔ bɔka kua nge nɔragia. Ma ga maa nɔɔ dɛriare nge biibii. Ga koo kpĩ gu nim mwa ditiri nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000).

6 U wekenu wɔkuru kua ma u nin nɔɔbu yi sãa yee ten nɔm geuɔ. Nɔɔbu yeni maa ten nɔm dwarɔ bu wa bu ka tii sãrasia, kpa bu maa ka yãku yaa kpakia bà n yãku dõɔ mwaararuginu mɔ̀. Boo sii ganduguu gen nima yãku kowobu ba ra ka ben nɔma ka naasu kpakie.

Dendi yãa ni ba kua ka sisu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 7:40-51)

7 U maa dabu wuraginu kua wasi wɔkuru. U nu kuawa nge mɛ ba nin wooda yi. Ma u nin nɔɔbu yi sãa yee ten nɔm geuɔ. Nɔɔbu yeni maa nɔm dwarɔ.

8 U tabulu wɔkuru kua u yi sãa yeru mi. U nɔɔbu yi nɔm dwarɔ, ma u maa nɔɔbu yi nɔm geuɔ.

Ma u maa gbẽɛ wuraginu kua wunɔbu (100) nì sɔɔ ba ko n da yãku yaa yɛm doke bu ka yẽka.

9 U yaara gaa kua yãku kowobun sõ. Yen biru, u maa yaara baka gaa kua ka yen gamboba. Ma u gambo be sii gandu pote.

10 U boo sii ganduguu ge yiwa yaara yen nɔm geuɔ sõɔ yari yerun nɔm dwaru gia.

11 Huramu u torom guratii kua ka kaatonu ka gbẽa yè sɔɔ ba ko n da yãku yaa yɛm doke bu ka yẽka. Nge mɛya u ka sɔmbu te kua u kpa te sina boko Salomɔɔ u nùn yiire u ko Yinni Gusunɔn sãa yee ten sõ.

12 Wee ye u maa kua. Yera gbere yiru
ka furɔsu yiru si ba koo doke gbere ben wɔllɔ
ka kɔkɔsɔ bwesenu yiru ye ba koo sɔndi furɔ sin wɔllɔ.

13 U maa dãa marum weenasim kua nɛɛru (400) kɔkɔsɔ yiru yen sõ. Kɔkɔsɔ yiru yen baayere sɔɔ, dãa marum weenasim mɛn sĩa yiru yiruwa u kua u ka sɔndi furɔ sin wɔllɔ.

14 U wekenu kua wɔkuru ka nin sɔwaritii wɔkuru.

15 U boo sii ganduguu kua, ka kɛtɛn weenasii wɔkura yiru yi yi boo ge sɔɔwa.

16 U maa torom guratii kua, ka kaatonu, ka kaato donnuginu.

Dendi yãa ni sina boko Salomɔɔ u dera Huramabi u kua mi, u nu kuawa ka sii gan te ba wɔriasia.

17 U dera ba yãa ni kpuro kua ka sii gandu Yuudɛnin wɔwaɔ mi sɔnda wãa Sukɔtu ka Seredan baa sɔɔ.

18 Salomɔɔ u dera ba dendi yãa ni kua nu dabi sere ba ǹ maa sii gan ten bunum yĩira.

19 Salomɔɔ u maa dera ba dendi yãa ni nu tie kua. Niya
yãku yee wuragii te,
ka tabulu yè sɔɔ ba ra pẽɛ sɔndi,

20 ka dabunu ka nin fitilanu ni ba kua ka wura gea. Ba koo nu sõrawa nge mɛ sãa yerun wooda ya gerua.

21 U maa biibiin weenasii kua ka fitilanu ka nin bakusu. U ye kpuro kuawa ka wura gea.

22 U maa woba kua, ka nɔri, ka gbẽa, ka dõɔ guratii. Ba ye kpuro kuawa ka wura gea.

U maa dii te ta dɛɛre gem gem gamboba ka sãa yee ten tiin kɔnnɔn gamboba kua ka wura.

5

1 Ye Salomɔɔ u sãa yee ten sɔmburu kua u kpa, yera u sii geesu ka wura ka gãa ni win tundo u raa yi sãa yee ten sõ kpuro gurama u doke Yinni Gusunɔn arumanin beru yerɔ.

Ba woodan kpakororu yi Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:1-13)

2 Yen biru, Salomɔɔ u Isireliban
guro gurobu ka ben yɛnu yɛ̃robu
ka bwese kɛra baayeren wirugibu
sokusia Yerusalɛmuɔ bu ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakororu suama
saa Dafidin sina kpaarun di te ba maa
mɔ̀ Siɔni, kpa bu tu doke sãa yeru mi.
3 Yera Isireliba kpuro ba mɛnna
Salomɔɔn mi wɔ̃ɔn suru nɔɔba yiruse
wì sɔɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru garu ko.
4 Ye ben guro guro be kpuro
ba tunuma, yera Lefiba ba Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te sua,
5 ka win kuu bekurugii te, ka sere
sãarun dendi yãa ni nu wãa te sɔɔ
kpuro. Yãku kowobu ka Lefibara ba
ye kpuro suama.
6 Sina boko Salomɔɔ ka Isireliba
kpuro be ba mɛnnɛ mi, ba na ba yɔ̃ra
Yinni Gusunɔn woodan kpakoro ten
wuswaaɔ. Ma ba yãanu ka kɛtɛ dabinu
go ba ka yãkunu kua. Sabe ni ba go mi,
nu ṅ garirɔ.
7 Ma yãku kowobu ba ka Yinni
Gusunɔn woodan kpakoro te da ten
ayerɔ dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ. Ba
tu yiwa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu
yirun kasin kɔkɔrɔ.
8 Kɔ̃so be, ba kasa dɛriewa ba
woodan kpakoro te ka ten nɛnutii
wukiri.
9 Ba koo kpĩ bu nɛnutii yi wa yi tere
saa dii te ta dɛɛre gem gem kɔnnɔn di.
Domi ba yi kuawa yi dɛ̃u. Adama ba ṅ
kpɛ̃ bu yi wa saa tɔɔn di. Miya kpakoro
te, ta wãa sere ka gisɔn gisɔ.
10 Gãanu sari kpakoro te sɔɔ, ma
n kun mɔ wooda wɔkurun kpee bɛsi
yiru ye Mɔwisi u doke mi. Yinni
Gusunɔwa u nùn yi wɛ̃ Horɛbun guurɔ
sanam mɛ u ka Isireliba arukawani
bɔkua ye ba yarima Egibitin di.
11 Yãku kowobu ba tii dɛɛrasia.
Adama ba ṅ kue nge mɛ wooda ya nɛɛ
bu ko wuuru ka wuuru. Ma be kpuro
ba yara sãa yee ten min di.
12 Ma Lefiba kpuro be ba sãa wom
kowobu, Asafu ka Hemani ka Yedu-
tum ka ben bibu ka begibu kpuro
ba yabenu sebua ni ba kua ka wɛ̃ɛ
damgii ba ka yɔ̃ yãku yerun sɔ̃ɔ yari
yeru gia ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu
ka mɔrɔkunu. Ma yãku kowobu
wunaa teeru ba wãa ben bɔkuɔ ba kɔbi
soomɔ.
13 Be ba kɔbi soomɔ ka be ba
womusu mɔ̀ ba Yinni Gusunɔ siaramɔ
ba mɔ̀, i Yinni Gusunɔ siaro, domi u
sãawa tɔn geo, win durom mu ko n
wãawa sere ka baadommaɔ.
Ye ba mɔ̀ mɛ, saa yera guru wii
wurora Yinni Gusunɔn sãa yee te
wukiri.
14 Ma yãku kowobu ba kpana bu
yɔ̃ra bu ben sɔmburu ko guru wii
ten sɔ̃. Domi Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya dii te yiba.

6

1 Yera Salomɔɔ u nɔɔgiru sua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a bwisika a n wãa guru
wii sinumgiru sɔɔ.
2 Adama nɛ, na nun wãa yee geeru
bania
mi kaa n wãa sere ka baadommaɔ.

Gari yi Salomɔɔ

u Isireliba sɔ̃ɔwa
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:14-21)

3 Yera sina boko Salomɔɔ u sĩira
Isireliba kpuron mi gia, mi ba yɔ̃. Ma
u bu domaru kua.
4 U gerua u nɛɛ, na Gusunɔ Isire-
liban Yinni siara. Domi u win nɔɔ
mwɛɛru yibia te u Dafidi nɛn tundo
kua u nɛɛ,
5 saa mìn di u win tɔmbu Isireliba
yarama Egibitin di, u ṅ wuu gagu gɔsa
ben wusu gasu sɔɔ bu ka diru bani mi
ba koo nùn sã. U ṅ maa goo gɔsa u n ka
sãa win tɔmbun kparo.
6 Adama Yerusalɛmuwa u gɔsa bu ka
nùn sãa yeru bania mi. Mɛya u maa
Dafidi gɔsa u n ka sãa ben kparo.
7 Nɛn tundo Dafidi wi, u raa gɔ̃ru
doke u Gusunɔ bɛsɛn Yinni diru
bania.
8 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ya wã ye u gɔ̃ru doke u ka nùn
diru bania.
9 Adama n ṅ wi, u koo nùn tu bania.
Win bii wi u koo ma, wiya u koo tu
bani.
10 Tɛ̃, Yinni Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛ
te yibia. Wee nɛ, Salomɔɔ, na sina bɛsɛ

Isireliban sina gəna wəllə na kua nɛn tundo Dafidin kəsire. Yen biru, na Gusunə bɛsɛn Yinni dii te bania mi ba ko n da nùn sã.
11 Dii te səəra na win woodan kpakororu wãa yeru kua. Kpee bɛsi yiruwa yi wãa kpakoro te səə, yì səə ba win woodaba yorua be u bɛsɛn baababa wɛ̃.

Salomənn kanaru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:22-53)

12 Yera Salomənn u yɔ̃ra Yinni Gusunən yãku yerun wuswaaə Isireliban nəni biru, ma u nəma yiiya wəllə u kanaru kua.
13 N deema Salomənn u raa turaru garu kua ka sii gandu. Ma u tu doke sãa yerun yaara yen suunu səə. Tura ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gəm soonu nəəbu. Ten yasum maa gəm soonu nəəbu. Ma ten gunum maa sãa gəm soonu ita. Miya u yəəwa u yiira Isireliba kpuron wuswaaə. Ma u nəma yiiya wəllə u nɛɛ,
14 Gusunə, bɛsɛ Isireliban Yinni, goo maa sari nge wunɛ wəllə ka temə. Wunɛn bwãa be ba nun mɛm nəəwammɛ ka gɔ̃ru tia, a ra arukawani ye a ka bu bəkua yibie, kpa a bu wunɛn wənwəndu sɔ̃əsi.
15 Wee a wunɛn nəə mwɛɛru yibia te a wunɛn bɔ̃ə Dafidi nɛn tundo kua. Ye a nùn sɔ̃əwa kpuro, a ye kua gisə ka wunɛn dam.
16 Yen sɔ̃, Gusunə bɛsɛn Yinni, a nəə mwɛɛ te yibio te a nùn kua mi. A nɛɛ, u ǹ kəsire biamə win bibun bweseru səə wi u koo win bandu di, bii be, bà n tii nɛni dee dee ben wãaru səə, ma ba nun mɛm nəəwammɛ nge mɛ wi, Dafidi u kua.
17 N n mɛn na, Gusunə bɛsɛn Yinni, a de wunɛn gari yi a nùn sɔ̃əwa mi kpuro yi koora.
18 Adama kaa sere kpĩ a sina tem mɛ səə ka gem? Domi wəlla kun nun tura. Kaa sere gere dii te na nun bania mini?
19 Ka mɛ, Gusunə nɛn Yinni, a nɛn gere swaa dakio, kpa a nɛn kanaru nə te na mò gisə.
20 A de wunɛn nəni yi n wãa dii te səə wɔ̃kuru ka sɔ̃ə səə. A nɛn kanaru swaa dakio te na mò yam mini. Domi miya a nɛɛ, kaa tii sɔ̃əsi.
21 Nɛ ka wunɛn təmbu, sà n mɛnna yam mini, sa kanaru mò, a sun swaa dakio saa wəllun di mi a wãa kpa a sun suuru kua.
22 Goo ù n win winsim torari, ma ba yɛ̃ro tilasi kua u ka na mini u bɔ̃re yãku yerə,
23 na nun kanamə a yɛ̃ro swaa dakio wəllun di kpa a bu siria. A tən kɔ̃so nùn win kɔ̃sa kəsieyo, kpa a maa gemgii nùn win gem wɛ̃.
24 Yibɛrɛba bà n wunɛn təmbu Isireliba kamia yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba gɔ̃ru gəsia ba na ba nun suuru kanamə dii teni səə,
25 a bu swaa dakio saa wəllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. Kpa a de be ba yoru mwɛɛra bu wurama tem mɛ səə mɛ a raa ben baababa wɛ̃.
26 À n dera gura ya yɔ̃ra yèn sɔ̃ ba nun torari, ma ba gɔ̃ru gəsia yèn sɔ̃ a bu sekuru doke, ma ba mɛɛrima yam mini ba nun sãamə ba kanaru mò,
27 a bu swaa dakio saa wəllun di, kpa a bu ben durum suuru kua. A bu swaa gea sɔ̃əsio yè səə ba koo sĩ, kpa a de gura yu nɛ tem mɛ səə, mɛ bɛsɛ wunɛn təmbu sa tubi di mi.
28 Gɔ̃ru tà n dua tem mɛ səə, ǹ kun mɛ kɛ̃si kɛ̃si bararu, ǹ kun mɛ dĩanun gəə, ǹ kun mɛ twee, ǹ kun mɛ kəkənu ganu ni nu ra dĩanu sanku, ǹ kun mɛ yibɛrɛba bà n tem mɛn wusu tarusi, ǹ kun mɛ bara bwese bweseka yà n wunɛn təmbu deema, ǹ kun mɛ wahala gaa,
29 bà n seewa ba kanaru mò ma ben baawure u win toraru wura win gɔ̃ruə, ma u win nəma suema dii tenin bera gia,
30 a bu swaa dakio saa wəllun di mi a wãa kpa a bu suuru kua a baawure kua nge mɛ u sãa. Domi wunɛ turowa a tənun gɔ̃ru yɛ̃.
31 Kpa bu nun nasia ba n sĩimə wunɛn swɛɛ səə ben wãaru kpuro səə tem mɛ səə, mɛ a ben baababa wɛ̃.
32 Tən tuko goo ù n na u ka nun sã yèn sɔ̃ u nua wunɛn yĩsira kpã, ma a dam bakam mə, ma yɛ̃ro u kanaru mò dii te səə,
33 a nùn swaa dakio saa wəllun di mi a wãa, kpa a nùn kua ye u nun bikiamə. Kpa handunian təmbu

kpuro bu nun gia, kpa bu nun nasia
nge mɛ wunɛn tɔmbu Isireliba ba nun
nasie, kpa ba n yɛ̃ ma wuna ba ra sã dii
te sɔɔ, te na bana mini.
34 À n wunɛn tɔmbu Isireliba wooda
wɛ̃ bu da bu ben yibɛrɛba tabu wɔri,
ma ba kanaru koosima wunɛn mi, ba
mɛɛrima wunɛn gee a gɔsa, ka dii te na
nun banian bera gia,
35 a ben kanaru swaa dakio wɔllun
di kpa a bu kua dee dee.
36 Bà n daa maa nun torari domi goo
sari wi u ku ra tore, ma wunɛn mɔru
ya seewa, a bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia,
ma ba bu mwɛɛra ba ka da ba yoru
dimɔ turukuɔ ǹ kun mɛ mi n toma,
37-38 bà n bwisika tem mi ba yoru
dimɔ mi ma ba gɔ̃ru gɔsia mam mam
ba nun tii wɛ̃, ma ba tem mɛni
mɛɛrima mɛ a ben baaba wɛ̃, ka wuu
geni ge a gɔsa ka sãa yee te na nun
bania mini, bà n kanaru mɔ̀ ba mɔ̀, ba
nun torari, ba durum kua,
39 a bu swaa dakio saa wɔllun di mi
a wãa kpa a bu kua dee dee, kpa a bu
ben toranu kpuron suuru kua.
40 Tɛ̃, Gusunɔ nɛn Yinni, a de a nɔni
wukia kpa a swaa daki kana te na mɔ̀.
41 Yinni Gusunɔ,
a seewo a na mi a ra wɛ̃re,
wunɛ ka wunɛn woodan kpakororu,
mi wunɛn dam mu ra sɔ̃ɔsire.
A de wunɛn yãku kowobu ba n faaba
mɔ.
Kpa be ba nun mɛm nɔɔwamme
ba n nuku dobu mɔ̀ doo nɔɔru sɔ.
42 Yinni Gusunɔ,
a ku wi a gɔsa biru kisi.
A wunɛn durom yaayo
mɛ a Dafidi wunɛn sɔm kowo kua.

7

Sãa yee ten wukiabu
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 8:62-66)

1 Sanam mɛ Salomɔɔ u kanaru kua
u kpa, yera dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di u
yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni ka yãku ni
nu tie mwa. Ma Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya dii te wukiri.
2 Yãku kowobu ba ǹ kpĩa bu du
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, domi win
yiikon girima ya yiba ten mi.
3 Ye Isireliba kpuro ba dɔ̃ɔ wi ka
Yinni Gusunɔn yiikon girima ye wa ya
sarama ya wãa sãa yee ten wɔllɔ, yera
ba yiira ba siriru tem girari turarun
wɔllɔ te ba kua ka kpenu. Ma ba Yinni
Gusunɔ siaramɔ ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ
u sãawa tɔn geo. Win durom mu ra n
wãawa sere ka baadommaɔ.
4 Isireliba kpuro ka sina boko ba
yãkunu kua Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Yen dɔma te, Salomɔɔ u naa kinɛnu
nɔrɔbun suba yenda yiru (22.000) go
ka yãanu nɔrɔbun suba wunaa teeru
(120.000). Nge mɛya ba ka sãa yee te
wukia.
6 Yãku kowobu ba yɔ̃ ben ayenɔ,
ma Lefiba ba dwee yãnu soomɔ, ni
sina boko Dafidi u dera ba kua bu
ka Yinni Gusunɔ sã. N deema u raa
bu yiire bu womu geni ko bu nɛɛ,
Gusunɔn durom mu ko n wãawa sere
ka baadommaɔ. Ma yãku kowobu ba
kɔbi soomɔ Isireliba kpuron wuswaaɔ
mi ba yɔ̃.
7 Salomɔɔ u sãa yee ten yaaran su-
unu dɛɛrasia ye ya wãa sãa yee ten tii
tiin wuswaaɔ. Domi miya u yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka siarabun yãkunu
kua yèn sɔ̃ yãku yee te ba kua ka sii
gandu ten ayera kun tura bu ka yãku
ni kpuro ko mi.
8 Salomɔɔ ka Isireliba kpuro ba tɔ̃ɔ
baka te diwa sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru. Ma
tɔn dabiru ta na saa Hamatin tem
kpuron di, n ka girari Egibitin daaru
gian di.
9 Sɔ̃ɔ nɔɔba itase, ba maa mɛnna be
kpuro ba yãku yee te dɛɛrasia ba yi
nɛnɛm. Ba ye kuawa sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
Yen biruwa ba maa tɔ̃ɔ bakarun tii di
sere sɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
10 Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen sɔ̃ɔ
yenda itase sɔɔra Salomɔɔ u dera
tɔmba wura ben yɛnusɔ. Ma ba
nuku dobu mɔ̀ durom mɛ Gusunɔ u
Dafidi ka Salomɔɔ ka sere win tɔmbu
Isireliba kuan sɔ̃.

Yinni Gusunɔ

u kpam Salomɔɔ kure
(I maa mɛɛrio 1:7-12, Sinambu I, 9:1-9)

11 Sanam mɛ Salomɔɔ u Yinni
Gusunɔn sãa yeru ka win tiin sina
kpaaru bana u kpa, ma ye kpuro ya
koora, ye u gɔ̃ru doke u ko Yinni

Gusunɔn sãa yerɔ ka sere maa win tiin sina kpaarɔ,
12 yera Yinni Gusunɔ u nùn kure wɔ̃kuru. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na wunɛn kanaru nua. Na yam mi gɔsa. Miya ba ko n da man yãkunu kue.
13 Nà n wɔllu kɛnua, ma gura kun maa nɛmɔ, ǹ kun mɛ na dera twee yi tem mɛ wukiri yi mɛn dĩanu di, ǹ kun mɛ nà n mɛn tɔmbu kɛ̃si kɛ̃si baranu sure,
14 saa ye sɔɔ, bɛɛ be i sãa nɛn tɔmbu, i nɛn yĩsiru sɔɔwa, ma i tii kawa i bɛɛn daa kɔ̃sa deri, ma i man soka, kon bɛɛ wurari wɔllun di kpa n bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua, kpa n bɛɛn tem arumani wesia.
15 Saa ye sɔɔ, kon bɛɛ mɛɛri kpa n kana ni i man koosima sãa yeru mini swaa daki.
16 Tɛ̃, na tu gɔsa na yi nɛnɛm nɛn sɔ̃, ta n ka nɛn yĩsiru sɔɔwa. Ten miya nɛn nɔni ka nɛn gɔ̃ru kpuro ko n woo.
17 Wunɛ maa Salomɔɔ, à n sĩimɔ nge mɛ wunɛn tundo Dafidi u sĩa, ma a mɔ̀ ye na nun yiire kpuro, ma a nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ,
18 kon wunɛn bandun dam sire nge mɛ na wunɛn tundo Dafidi nɔɔ mwɛɛru kua na nɛɛ, u ǹ kɔsire biamɔ wi u koo bandu di Isireliɔ.
19 Adama ì n gɔsira i nɛn woodaba deri be na bɛɛ wɛ̃, ma i maa da i bũnu sãwa,
20 kon bɛɛ wunawa nɛn tem di mɛ na bɛɛ wɛ̃. Kpa n dii te yina te na gɔsa na yi nɛnɛm nɛn yĩsirun sɔ̃ mi. Kpa n de bwesenu kpuro nu tu yɛ̃ɛ.
21 Be ba raa ten kpãaru yɛ̃ yellu, bà n sarɔ mi, biti koo bu mwa kpa bu bikia bu nɛɛ, mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u wuu geni ka dii teni kua mɛ.
22 Kpa bu wisi bu nɛɛ, ba Gusunɔ ben baababan Yinni deriwa, wi, wi u bu yarama Egibitin di ma ba da ba bũnu yiirammɛ ba sãamɔ. Yen sɔ̃na u dera wahala yeni kpuro ya bu deema.

8

Ye Salomɔɔ u maa kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 9:10-28)

1 Wɔ̃ɔ yɛndun baa sɔɔra Salomɔɔ u Yinni Gusunɔn sãa yeru ka sere maa win tiin sina kpaaru bana u kpa.
2 U maa wuu si Huramu u nùn kã sɔnwa. Ma u dera Isireliba ba sina mi.
3 Salomɔɔ u Hamati wɔri ye ya wãa Soban bera gia, ma u ye mwa.
4 U tem mi gãanu ku ra kpin wuu ge ba mɔ̀ Tadimɔri bana ka sere maa Hamatin wuu sìn mi ba ko n da win dĩanu bere.
5 U Bɛti Horoni ye ya wãa gunguru wɔllɔ ka ye ya wãa wɔwaɔ bana. Wuu si, su gbãranu ka gamboba mɔ, ka maa yen sɛ̃retinu.
6 U maa wuu ge ba mɔ̀ Balati bana ka wuu sìn mi u ko n da win dĩanu bere. Ma u sin gasu sɔɔ win tabu kɛkɛ yi dumi gawe berua ka maasɔbu. Ye Salomɔɔn gɔ̃ru ga kĩ, yera u bana Yerusalɛmuɔ ka Libaniɔ, ka sere wuu si u mɔ sɔɔ.
7 Tɔn be ba tie Hɛtiba sɔɔ, ka Amɔreba sɔɔ, ka Feresiba sɔɔ, ka Hefiba sɔɔ, ka Yebusiba sɔɔ, be, be ba ǹ sãa Isireliba,
8 ben bibun bwese te ta seewa ben biru, tera Salomɔɔ u yoo sɔma koosia sere ka gisɔn gisɔ.
9 Salomɔɔ u ǹ Isireliban goo yoo sɔmburu koosie. Be, ba sãawa win tabu kowobu ka wirugibu, ka tabu sinambu, ka tabu kɛkɛ yi dumi gawen kparobu.
10 Wirugii be Salomɔɔ u gɔsa bu ka win tɔmbu kpara sɔmbu te sɔɔ, ben geera sãawa goobu ka weeraakuru (250).
11 Salomɔɔ u dera win kurɔ wi u sãa Egibiti sunɔn bii u yara Dafidin yɛnun di ge u bana. U nɛɛ, win kurɔ kun sinamɔ Dafidi Isireliban sina bokon yɛnuɔ. Domi mi ba woodan kpakororu doke, yam mi, mu kuawa mi yam dɛɛram.
12 Yera Salomɔɔ u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua yãku yee ten wɔllɔ te u bana Yinni Gusunɔn sãa yerun wuswaaɔ.
13 U ra yãkunu ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua tɔ̃ɔ baateren sɔ̃, ka suru kpaon sɔ̃, ka tɔ̃ɔ wɛ̃ɛrarugiru sɔɔ ka tɔ̃ɔ bakanu ita yenin sɔ̃ ni ba ra ko wɔ̃ɔ tia sɔɔ. Niya pɛ̃ɛ ye ba ku

ra seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru, ka duu-
rubun tɔ̃ɔ bakaru, ka sere maa Kunun
tɔ̃ɔ bakaru.
14 U yãku kowobu yi wuu wuuka
nge mɛ win tundo Dafidi u raa
kua. Yãku kowo ben baawure ka
win sɔmburu. Lefiba ka maa ben
sɔmburu. Bera ba ra n Yinni Gusunɔ
siaramɔ tɔ̃ɔ baatere kpa bu maa yãku
kowobu somi ben sɔma sɔɔ. Ma ba
kɔnnɔsun kɔ̃sobu yi yi wuu wuuka.
15 Ba ɲ̀ sina bokon wooda sare ye u
yi yãku kowobu ka Lefiban sɔ̃ ka sere
maa arumani beru yerun sɔ̃.
16 Nge mɛya ba ka sãa yee ten sɔmbu
te kpuro kpara saa ten torubun di sere
ba da ba ka tu wiru go. Nge mɛya ba ka
dii te bana ba kpa.
17 Yen biru Salomɔɔ u da Ɛsioni
Gebɛɛɔ ka Elɔtuɔ. Wuu si, su wãawa
nim wɔ̃kun bɔkuɔ Edɔmun temɔ.
18 Huramu u dera win sɔm kowo be
ba nim yɛ̃ ba ka Salomɔɔ goo nimkusu
daawa. Ma ba da Ofiriɔ ka Salomɔɔn
sɔm kowobu sannu. Min diya ba
ka sina boko Salomɔɔ wuran tɔnnu
wɔkura ita naawa.

9

Seban sunɔ tɔn kurɔ

u Salomɔɔ mɛɛrim da
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:1-13)

1 Saa yè sɔɔ Seban sunɔ tɔn kurɔ u
nua ma Yinni Gusunɔ u dera Salomɔɔ
u yĩsiru yara, yera u da u ka Salomɔɔn
bwisi yin saka mɛɛri kpa u nùn gãa
dabinu bikia. U tura Yerusalɛmuɔ, ka
win sina bwãa dabinu be ba nùn swĩi,
ka yooyoo si su turare ka wura dabinu
sɔɔwa, ka kpee gobiginu. Ye u tura
Salomɔɔn mi, ma u gerua kpuro ye ya
wãa win gɔ̃ruɔ.
2 Ma Salomɔɔ u nùn wisa kpuro ye u
bikia. Yen gaa kun nùn wisibu sɛ̃sie.
3 Ye kurɔ wi, u Salomɔɔn bwisi yi
kpuro wa, ka dii te u bana
4 ka dĩa ni u ra di, ka win bwãabun
wãa yeru, ka win sɔm kowobun yãa
ni ba ra doke bu ka nùn nɔɔri, ka sere
be ba ra nùn tam dokeye nɔraɔginu,
ka yãku ni u ra ko diru mi u ra Yinni
Gusunɔ sã,
5 ye kpuro ya nùn biti mwa sere u
wom mwɛ. Ma u sina boko Salomɔɔ
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn dam ka wunɛn
bwisin baaru ye na nua saa nɛn tem di,
ye kpuro geema.
6 Adama na ɲ̀ daa gari yi naanɛ kue
sere na ka tunuma mini. Wee nɛn
nɔni yi ye kpuro wa. Ka gem, ye na wa
mini, ba ɲ̀ daa man yen bɔnu sɔ̃ɔwa.
Wunɛn bwisi ka wunɛn dukia ya kpã
n kere nge mɛ wunɛn yĩsira yara.
7 Doo nɔɔrugiba wunɛn tɔmbu ka
wunɛn sɔm kowo be ba nun nɔɔrimɔ
saa baayere. Ma ba wunɛn bwisi yin
gari swaa daki.
8 Na Gusunɔ wunɛn Yinni siara wi u
nun durom kua u nun swĩi Isireliban
sina gɔna wɔllɔ. U bu kĩwa sere ka
baadommaɔ. Yen sɔ̃na u nun kua ben
sunɔ a n da ka bu sirie dee dee.
9 Ma u sina boko wura kã tɔnnu
ita ka bɔnu, ka maa turare ka kpee
gobiginu. Salomɔɔ kun maa turare
waare gam gum di ya n kpãaru nɛ mɛ.
10 Huramun sɔm kowobu ka
Salomɔɔgii be ba ka wura naamɔ
Ofirin di, beya ba maa ka dãa gea ye ba
mɔ̀ santali ka kpee gobiginu naamɔ.
11 Ma sina boko u ka dãa ye yɔɔtii
kua sãa yerɔ ka sere maa win tiin dirɔ.
Dãa yera u maa ka wom kowobun
mɔrɔkunu ka ben guunu kua. Dãa yen
bwesera kun saara mɔ. Mɛya ba ɲ̀ maa
yen bweseru waare Yudan temɔ.
12 Salomɔɔ u sunɔ tɔn kurɔ wi wɛ̃
kpuro ye u bikia. U nùn kɛ̃ru kãwa
n kere ye u ka na. Yen biru, ma kurɔ
wi, u gɔsira u wura win temɔ ka win
bwãabu.

Salomɔɔn dukia
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 10:14-29)

13 Wura ye Salomɔɔ u ra wa wɔ̃ɔ ka
wɔ̃ɔ ya sãawa tɔnnu yɛndu.
14 Ye baasi, u ra maa wura ka
sii geesu mwɛ tenkuban mi ka maa
sinam be u ka arukawani bɔkuan mi,
ka sere maa win tem beri berikan
wirugibun mi.
15-16 U dera ba tɛrɛ bakanu goobu
(200) ka tɛrɛ piiminu gooba wunɔbu
(300) kua ka wura. Tɛrɛ baka nin
teerun bunum mu sãawa kilo nɔɔba
tia. Ma piimii nin teerun bunum mu
maa sãa kilo ita. Ma u tɛrɛ ni doke diru
garu sɔɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ,
win sina kpaarɔ.

17 Yera u maa sina kitaru kua ka suunu donnu, ma u tu wura gean tii pote.
18 Sina kita te, ta yɔɔtia mɔwa naa dabusanu nɔɔba tia. Ma ba ten naa sɔnditia kua ka wura. Ma ta nɔm sɔnditia mɔ yɛ̃si yɛ̃sika. Yen baayeren bɔkuɔra ba gbee sunɔn weenasia kua ya yɔ̃, tia nɔm dwarɔ, tia maa nɔm geuɔ.
19 Ma ba maa gbee sinan sin weenasisu kua wɔkura yiru ba doke tia tia yɔɔtia yen naa dabusaru baateren yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Nɔɔba tia ya wãa nɔm dwarɔ, nɔɔba tia maa wãa nɔm geuɔ. Sunɔ goo maa sari wi ba maa kita ten bweseru kuare.
20 Salomɔɔn nɔri kpuro yi sãawa wura gea ka sere maa win gbɛ̃a ye u ra ka di win sina kpaarɔ te ba sokumɔ Libanin dãa sɔ̃ɔ. Gãanu ganu sari mi ni ba kua ka sii geesu, domi win waati ye sɔɔ, ba ṅ sii geesu garisi gãanu.
21 Yèn sɔ̃ Huramun sɔm kowobu ba ka Salomɔɔn goo nimkusu tenkuru mɔ̀ su ra n naamɔ wɔ̃ɔ ita ka wɔ̃ɔ ita saa tontonden di, su n wuraba ka sii geesu sɔɔwa ka suunu donnu, ka wɔnnu ka gunɔ burasu.
22 Salomɔɔ u sinam be ba wãa dunia sɔɔ kpuro bwisi ka dukia kere.
23 Sinambu kpuro ba ra n kasuwa bu win gari nɔ win bwisi yi Yinni Gusunɔ u nùn kãn sɔ̃.
24 Wɔ̃ɔ baagere, ben baawure u ra ka nùn kɛ̃ru naawɛwa. Gabu sii geesu, gabu wura, gabu yabenu, gabu tabu yãnu, gabu turare, gabu maa dumi ka kɛtɛkunu.
25 Ma Salomɔɔ u tabu kɛkɛba kasu yi dumi gawe ka maasɔbu. U dum gɔ̃nu kua nɔrɔbun suba nnɛ (4.000). Maasɔ be, ba maa sãa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000). Ma u bu yi yi wuu marosɔ, mi win tabu kɛkɛba ba wãa ka sere maa Yerusalɛmuɔ mi win tii u wãa.
26 Sinam be ba wãa saa daa te ba mɔ̀ Efaratin di sere n ka girari Filisitiban temɔ, n ka da Egibitin daarɔ, Salomɔɔwa u be kpuro mɔ.
27 Ma u dera sii geesu koora Yerusalɛmu mi nge kpenu. Mɛya u maa dera dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru ya dabia nge yakasun dãa ye ba mɔ̀ sikamɔre ye ya ra n wãa Sefalan wɔwaɔ.
28 Salomɔɔ u tenkuba mɔ be ba ra nùn dumi dwem daawe Egibitiɔ ka sere maa tem baamaɔ.

Salomɔɔn gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 11:41-43)

29 Salomɔɔn kookoo si u kua, gbiikisu ka dãakisu, si kpuron garin sukum yorua Gusunɔn sɔmɔ Natanin tireru sɔɔ, ka Gusunɔn sɔmɔ Akiya, Silogiin tireru sɔɔ, ka sere maa Gusunɔn sɔmɔ Yedon kãsinun tireru sɔɔ. Yedo wiya u Yeroboamu, Nɛbatin bii, Isireliban sina bokon wãarun faagi yorua.
30 Salomɔɔ u bandu diwa wɔ̃ɔ weeru Isireliba kpuron wɔllɔ Yerusalɛmuɔ.
31 Yen biruwa u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua win tundo Dafidin wuuɔ. Ma win bii Roboamu u bandu kɔsire kua.

YUDAN SINAMBUN GARI

10

Isireliban banda

bɔnu kua yiru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:1-15)

1 Roboamu u da Sikɛmuɔ. Domi Isireliba kpurowa ba da mi bu ka nùn ko sunɔ.
2 N deema Yeroboamu, Nɛbatin bii, u raa kpikiru sua Salomɔɔn sɔ̃ u da u wãa Egibitiɔ. Sanam mɛ u nua Roboamu u bandu di, yera u gɔsirama Egibiti min di.
3 Yera ba nùn sɔmɔ gɔria ba nɛɛ, u na. Ye u tunuma, yera wi ka Isireliban bwese kɛri wɔkuru ba mɛnna ba da ba Roboamu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
4 wunɛn tundo u sun yoo sɔma koosia, ma ya sun buniɛ nge kɛtɛn sugu. Adama wunɛ a sun tu kawo kpa su nun swĩi.
5 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i gina doo. N n kua sɔ̃ɔ ita kpa i wurama.

Ma tɔn be, ba doona.
6 Yera Roboamu u Isireliban bukurobu mɛnna win mi, be ba ra raa win tundo Salomɔɔ bwisi kɛ̃. Ma u bu bikia u nɛɛ, bwisi yirà i man kɛ̃mɔ n tɔn be sɔ̃.

7 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, à n wura
saa gisən di, a tən be nəəri kpa a ko ye
ba nun bikia, kpa a bu wisi ka kĩru,
ba ko n sãawa wunɛn təmbu sere ka
baadommaə.
8 Adama Roboamu wi, u ṅ bukuro
ben gari wure. Win saarasi ka be u
biru di sannu, bera u bwisi bikia.
9 U bu sõəwa u nɛɛ, bwisi yirà i man
kẽmə n ka tən be wisi be ba nɛɛ, n bu
yoo səma kawo ye nɛn tundo u raa bu
koosia.
10 Yera ba nùn wisa ba nɛɛ, a bu
sõəwə a nɛɛ, wunɛn niki bii piibu ga
wunɛn tundon pəra bəərum kere.
11 Wunɛn tundo u raa bu yoo səma
koosia. Mɛya kaa maa tu sosi. Wunɛn
tundo u raa bu sɛɛyasia ka yii sɛnnu.
Mɛya kaa maa bu sɛɛyasia ka som
kpaki.
12 Yera Yeroboamu ka tən be kpuro
ba na Roboamun mi sõə itase te, nge
mɛ u raa gerua.
13 Roboamu u tən be wisa ka dam. U
ṅ bukuro ben gari yi garisi gãanu.
14 Adama win saarasi ben bwisiya u
ka səmburu kua, ma u nɛɛ, nɛn tundo
u raa bɛɛ yoo səma koosia. Adama tẽ,
nɛgira ta koo kera. U raa bɛɛ sɛɛyasia
ka yii sɛnnu. Adama nɛ, som kpakiya
kon ka bɛɛ sɛɛyasia.
15 Nge mɛya Roboamu u yina u
tən begii swaa daki, domi Yinni
Gusunəwa u dera n koora mɛ, kpa win
gari yi ka koora yi u raa Yeroboamu,
Nɛbatin bii sõəwa saa Akiya, Silogiin
nəən di.

Roboamu

u kua Yudaban sunə
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 12:16-25)

16 Ye Isireliba kpuro ba wa ma sina
boko u ṅ ben gere swaa daki, yera ba
nùn sõəwa ba nɛɛ,
mba n sun məəsinɛ bɛsɛ ka Dafidi,
Isain bii.
Sa ṅ maa bənu gaa mə ka wi.
Bɛsɛ Isireliba i de su gəsira
su wura bɛsɛn yɛnusə.
Wunɛ Roboamu,
a wunɛn bweserun wunanə koowo.
Ma Isireli be, ba gəsira ba wura ben
yɛnusə.
17 Ma Roboamu u kua Yudaba tənan
sunə.
18 Saa ye səəra u Hadoramu gəra
Isireliban mi, wi u ra bu kpare bu
ka wõə gobi mwa. Ma ba nùn kpenu
kasuka ba go. Yera n dera Roboamun
tii u win tabu kɛkɛ wəri fuuku fuuku
u da Yerusalɛmuə.
19 Nge mɛya Isireliban bwese kɛri
wəku te, ta ka Dafidin yɛnugibu
karana sere ka gisə.

11

1 Saa yè səə Roboamu u tunuma
Yerusalɛmuə, yera u Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba kpuro mɛnna, ma u be
səə tabu durə damgibu nərəbun suba
wunəbu ka wɛnɛ (180.000) gəsa bu da
bu Isireliban bwese kɛri wəku te wəri
kpa bu ban te wərama bu nùn wesia.
2 Adama Gusunə u ka win səmə
Semaya gari kua u nɛɛ,
3 a Roboamu, Salomənn bii,
Yudaban sunə ka Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba kpuro sõəwə a nɛɛ,
4 wee ye nɛ, Yinni Gusunə na gerua.
Na nɛɛ, bu ku raa da bu ka ben mɛro
bisibu Isireliba tabu ko. Ben baawure
u gəsiro win yɛnuə. Domi yeni ya
nawa saa nɛn min di.
Ma ba Yinni Gusunən gere wura, ba
gəsira ba wura ben yɛnusə.

Roboamu

u wusu gbãranu banisi

5 Roboamu u da u sina Yerusalɛmuə.
Ma u Yudan wusu gbãranu banisi.
6 U Bɛtelehɛmu bana, ka Etamu ka
Tekoa
7 ka Bɛti Suri ka Soko ka Adulamu
8 ka Gati ka Maresa ka Sifu
9 ka Adoraimu ka Lakisi ka Aseka
10 ka Sorea ka Ayaloni ka Heboroni.
Wuu si, su wãawa Yudan temə ka
Bɛnyamɛɛn temə. Ma u su tãsisia.
11 U su gbãranu toosi, ma u tabu
sinambu yi yi mi. Ma u dia kua mi ba
ko n da dĩanu ka gum ka tam bere.
12 U wuu sin baagere səə tɛrɛnu ka
yaasi yi. Ma u su tãsisia. Ma Yudaba
ka Bɛnyamɛɛba ba ka nùn yõra.

Yãku kowobu ka Lefiba

ba wura Roboamun mi gia

13 Yãku kowobu ka Lefi be ba wãa
Isireliban tem sɔɔ kpuro, ba seewa
ben wãa yerun di ba na Roboamun
mi.
14 Lefiba ba ben wãa yenu deri ma
ba na Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ yèn sõ
Yeroboamu ka win bibu ba bu yinari
bu ben yãku kowo sɔma ko.
15 Yeroboamu u yãku kowobu yi yi
win bwãarokunun sõ, ni u kua nu ka
boo kinɛnu ka kɛtɛba weenɛ.
16 Isireli be ba tie ba Yinni Gusunɔn
sãarun kĩru mɔ, ba Lefiba swĩi
Yerusalɛmuɔ bu ka Gusunɔ ben
baababan Yinni yãkuru kua.
17 Ma ba Yudan bandun dam sire,
ba Roboamu, Salomɔɔn bii tãsisia wõɔ
ita. Wõɔ ita ye sɔɔra ba sĩa Dafidi ka
Salomɔɔn yira sɔɔ.

Roboamun bweseru

18 Roboamu u Mahalati sua kurɔ.
Mahalatin tundon yĩsira Yerimɔti,
Dafidin bii. Win mɛron yĩsira Abihaili,
Eliabun bii, Isain debubu.
19 Mahalati wi, u bii tɔn durɔbu
mara. Bera Yeusi ka Semaria ka
Sahamu.
20 Mahalatin biru, u Maaka sua kurɔ.
Maaka wi, u sãawa Abusalɔmun bii.
Ma u Roboamu Abia ka Atai marua ka
maa Sisa ka Selomiti.
21 Roboamu u Maaka kĩ too n kere
win kurɔ be ba tie. Domi kurɔbu
yɛndu yiru sariwa u sue yɛnuɔ ma u
maa kurɔ tanɔbu mɔ wata tɔɔwɔ. Bii
tɔn durɔbu tɛna yiru sariwa u mara.
Bii tɔn kurɔbu maa wata.
22 Roboamu u Abia, Maakan bii
yerumaru wɛ̃. Ma u nùn kua win
maabu ka win wɔnɔbun guro guro.
Domi u kĩ u nùn ko sunɔ.
23 Yen biru, u win bii be ba tie
yarinasia ka bwisi. U dera ba da
ba wãa Yudaba ka Bɛnyamɛɛn wuu
gbãranugisu sɔɔ. U bu dĩanu wɛ̃ nu
kpã. Ma u maa bu kurɔ dabinu sua.

12

Egibitin sunɔ Sisaki

u Yudaba wɔri
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:25-28)

1 Ye Roboamu u wa ma win banda
dam kua, u tãsa, yera u Yinni Gusunɔn
woodaba deri. Ma Isireliba kpuro ba
maa win yira swĩi.
2 Roboamun bandun wõɔ nɔɔbuse
sɔɔra Sisaki, Egibitin sunɔ u
Yerusalɛmu wɔri. Domi Roboamu ka
wigibu ba Yinni Gusunɔ torari.
3 Sisaki wi, u tabu kɛkɛba mɔwa
nɔrɔbu ka goobu (1.200), maasɔbu
maa nɔrɔbun suba wata (60.000). Ma
u na saa Egibitin di ka tɔn dabi
dabinu. Bera Libigibu ka Sukigibu ka
Etiopigibu.
4 Ma u Yudan wuu gbãranugisu
mwɛɛra sere n ka girari Yerusalɛmuɔ.
5 Yera Gusunɔn sɔmɔ Semaya u da
u Roboamu deema ka Yudaban tabu
sinambu be ba duki sua sanam mɛ
Sisaki u wee. Ma u bu sõɔwa u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, i
nùn deri. Wee u koo maa bɛɛn tii deri,
kpa u bɛɛ bɛri Sisakin nɔmuɔ.
6 Isireliban tabu sinambu ka ben
sina bokon tii, ba ben toranu wura ba
nɛɛ, Yinni Gusunɔ u sãawa gemgii.
7 Ye Yinni Gusunɔ u wa ba tii kawa,
yera u Semaya sõɔwa u nɛɛ, wee
ba tii kawa. Yen sõ, na ṅ maa bu
kpeerasiamɔ. Na ṅ tɛɛmɔ n ka bu
somiru na. Na ṅ derimɔ Sisaki u maa
Yerusalɛmu wɔri nɛn mɔrun sõ.
8 Adama ba koo ko Sisakin yobu kpa
bu gia ma nɛn yinniru ka handunian
sinambun yinniru nu ṅ tia.
9 Sisaki, Egibitin sina boko u da u
Yerusalɛmu wɔri ma u Yinni Gusunɔn
sãa yeru ka sina bokon dirun arumani
gura. Ye kpurowa u sua. U maa tɛrɛnu
gura ni Salomɔɔ u kua ka wura.
10 Ma Roboamu u tɛrɛ nin kɔsire
kua ka sii gandu. Ma u nu sina
kpaarun kɔnnɔn kõsobun wirugibu
nɔmu sɔndia.
11 Mɛ̀n nɔɔ sina boko u gesi dɔɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, kɔnnɔ kõso be, ba ra
nɛwa bu nu sua. Yen biru, kpa bu maa
ka nu wura bu yi ben dirɔ.
12 Mɔru ye Yinni Gusunɔ u raa ka
Roboamu sãa ya sure yèn sõ u tii kawa.
Ma u ṅ dere bu nùn kam koosia mam
mam. Ma u dera gãa geenu tiara
Yudaɔ.

Roboamun bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 14:21-24,29-31)

13 Roboamu u mɔwa wɔ̃ɔ weeru ka
tia sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuɔ.
Ma u win bandun dam sire. U kuawa
wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru bandu sɔɔ
Yerusalɛmu mi. N deema wuu gera
Yinni Gusunɔ u gɔsa Isireliba kpuron
sɔ̃ ga n ka win yĩsiru sɔɔwa. Roboamu
win mɛron yĩsira Naama, wi u sãa
Amɔni.
14 Kɔ̃sa u kua, domi u ṅ Yinni
Gusunɔ kasu ka win gɔ̃ru kpuro.
15 Roboamun kookoo si u kua,
gbiikisu ka dãakisu, ye kpuron gari
yi yorua Gusunɔn sɔmɔbu Semaya
ka Idon tirenu sɔɔ. Tire ni sɔɔra ba
ben yĩsa yorua nge mɛ ba ka swĩinɛ.
Roboamu ka Yeroboamu ba ra n tabu
mɔ̀wa baadomma.
16 Roboamu u kpuna u gu, ma ba
nùn sikua win baababan sikaɔ Dafidin
wuuɔ. Ma win bii Abia u bandu kɔsire
kua.

13

Abia u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:1-8)

1 Yeroboamun bandun wɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbu ka itase sɔɔra Abia u bandu di
Yudaɔ.
2 U bandu diwa wɔ̃ɔ ita Yerusalɛmuɔ.
Win mɛron yĩsira Maaka, Uriɛli,
Gibeagiin bii.
Abia ka Yeroboamu ba tabu kuawa
ben wãaru kpuro sɔɔ.
3 Abia u tabu kowo damgibu sua
nɔrɔbun suba nɛɛru (400.000) u ka
Yeroboamu wɔri. Ma Yeroboamu u
maa tabu durɔ damgibu sua nɔrɔbun
suba nɛnɛ (800.000) u bu sure.
4 Yera Abia u seewa u nɔɔgiru sua
saa guu te ba mɔ̀ Semaraimun di. Guu
te, ta sãawa Efaraimun guurun bee
tia. U nɛɛ, Yeroboamu, wunɛ ka Isire-
liba, i man swaa dakio i nɔ.
5 I ṅ yɛ̃ ma Dafidi ka win bibun
bwesera Gusunɔ Isireliban Yinni u
bandu wɛ̃ Isireliba kpuro sɔɔ? U maa
nɛɛ, u ṅ arukawani ye kusiamɔ.
6 Adama Yeroboamu, Nɛbatin bii,
Salomɔɔ, Dafidin biin sɔm kowo u win
yinni seesi.
7 N deema garu koo saribara ba
mɛnna ba na wi Yeroboamun mi.
Ma ba Roboamu kamia. Roboamu u
sãawa aluwaasi. U ku ra gãanu ko ka
toro sindu. Ma u kpana u yɔ̃ra dim
dim ben wuswaaɔ.
8 Tɛ̃, i tamaa i ko i ka ban te yina te
Yinni Gusunɔ u Dafidin bibun bwe-
seru nɔɔ mwɛɛru kua. Geema i dabi
too. Ma i kɛtɛn bwãarokunu mɔ ni
Yeroboamu u bɛɛ kua ka wura nu n
sãa bɛɛn yinnibu.
9 Ma i Yinni Gusunɔn yãku kowobu
Aronin bibu ka sere Lefiba yina. Ma i
tii yãku kowo kpaobu kua nge bwese
tukunu. Wi u gesi seewa u ka naa
kpɛma ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru na,
wiya ba ra ko bwãaroku nin yãku
kowo, ni, ni nu ṅ sãa Gusunɔ.
10 Adama bɛsɛ Yudaba, Gusunɔwa
u sãa bɛsɛn Yinni. Sa ṅ maa nùn
deri. Yãku kowobu Aronin bweseru
ka Lefiba, bera ba win sɔma mɔ̀.
11 Sa ra Yinni Gusunɔ tɔ̃ɔ baateren
yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue bururu
ka yoka. Sa ra nùn turare dɔ̃ɔ dok-
eye kpa su nùn pɛ̃ɛ yiiya tabulu dɛɛra
yen wɔllɔ. Mɛya sa ra maa fitilanu
sɔ̃re yoka baayere dabu wuraguu gen
wɔllɔ. Bɛsɛ, sa nùn mɛm nɔɔwamme.
Adama bɛɛ i nùn deri.
12 Mɛya Gusunɔ ka win yãku
kowobu ba wãa ka bɛsɛ. Ba sun
swaa gbiiye. Mɛya sa kɔbi mɔ yìn
swĩi yi dam mɔ. Sa ko bɛɛ yi swee.
Bɛɛ Isireliba, i ku ka Gusunɔ bɛɛn
baababan Yinni tabu ko. Domi i ṅ
kamiamɔ.
13 Yera Yeroboamu u dera win tɔn
be ba kukua Yudaban biruɔ ba yarima
ba Yuda be wɔri. N deema Yer-
oboamun tabu kowobu gabu ba wãa
Yudaban wuswaaɔ. Nge mɛya n kua
ba ka bu suunu doke.
14 Ye Yudaba ba sĩira, yera ba
wa ma ba koo tabu kowa biruɔ ka
wuswaaɔ. Ma ba nɔɔgiru sua ba Yinni
Gusunɔ somiru kana. Sanam mɛ, yãku
kowobu ba kɔbi soomɔ,
15 yera Yudaba kpuro ba tabun
kuuki wura. Ma Yinni Gusunɔ u
Yeroboamu ka wigibu wɔri Abia ka
Yudaban wuswaaɔ.
16 Isireliba ba duki yakikira adama
Gusunɔ u bu bɛri Yudaban nɔmaɔ.
17 Ma Abia ka win tɔmbu ba Isireliba
kamia. Isireli be sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun
suba nɛɛra wunɔbuwa (500.000) ba
wɔruka ba gu.

18 Isireliba ba sekuru wa dəma te. Ma Yudaba ba nasara sua. Domi Gusunə ben baababan Yinniwa ba tãsa.
19 Abia u Yeroboamu naa gira, ma u nùn wuu sini mwaari, Betɛli ka yen baru kpaanu ka Yesana ka yen baru kpaanu ka Eforoni ka yen baru kpaanu.
20 Yeroboamun dam kpuro mu kpa Abian waati ye səə. Ma Yinni Gusunə u dera u gu.
21 Yen biru, Abia u win bandun dam sire. U kurəbu sua wəkura nnɛ. Ma u bii tən durəbu yɛnda yiru mara ka bii tən kurəbu wəkura nəəbu ka tia.
22 Ye Abia u kuan sukum ka ye u gerua, ya yorua Gusunən səmə Idon tireru səə.
23 Abia u kpuna u gu, ma ba nùn sikua win baababan sikaə, Dafidin wuuə. Ma win bii Asa u bandu kəsire kua.

Asa u bandu di Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:9-11)

Ma bəri yɛnda dua tem mɛ səə sere wõə wəkuru.

14

1 Asa u sĩa dee dee Gusunə win Yinnin wuswaaə.
2 U bũu yãku yenu ka gungunu ka bwãarokunu kəsuka.
3 U Yudaba sõəwa u nɛɛ, bu Gusunə ben baababan Yinni kasuo, kpa bu win yiirebu ka win woodaba mɛm nəəwa.
4 U bwãaroku ka gungunu mi ba ra bũnu sã kpuro kəsuka. Ma win banda wãa bəri yɛndu səə.
5 U dera ba wuu gbãranugisu seeya. Win bandu səə, tabu sari. Bəri yɛnda ta wãa, domi Yinni Gusunə u dera u wɛ̃ra.
6 Asa u maa Yudaba sõəwa u nɛɛ, su wuu si səmɛ su si gbãranu ka kõsu yenu toosi kpa su sin kənnəsun gamboba kəkərəba doke, domi tem mɛ, mu sãawa bɛsɛgim. Mɛya sa Gusunə bɛsɛn Yinni kasu ma u sun wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.

Ma ba kpĩa ba wuu si sənwa.

7 Asa u tabu kowobu nərəbun suba gooba wunəbu (300.000) mə Yudaba səə be ba tɛrɛnu ka yaasi mə. Bɛnyamɛɛba səə maa, təmbu nərəbun suba goobu ka wɛnɛ (280.000) be ba tɛrɛnu nɛni ma ba tɛn toobu yɛ̃. Be kpuro ba sãawa tabu durə damgibu.
8 Yera Seraki, Etiopigii u Yudaba wərim wee. Ma u tunuma Maresaə ka win tabu kowobu nərəbun suba nərəbu (1.000.000), ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe gooba wunəbu (300).
9 Ma Asa u seema u ka nùn yinna wəwa ye ba mɔ̀ Sefataə, Maresan bəkuə.
10 Ma Asa u Gusunə win Yinni kana u nɛɛ, Yinni Gusunə, wunɛ turowa kaa kpĩ a damgii ǹ kun mɛ dam sarirugii somiru na. Yen sõ, a na a sun somi. Domi wunɛ səəra sa tãsa. Mɛya ka wunɛn yĩsira sa ka tən dabi teni wərim na. Gusunə bɛsɛn Yinni, a ku de tənu u nasara wa wunɛn wəllə.
11 Ma Yinni Gusunə u dera Asa ka Yudaba ba Etiopigibu kamia, ba duki yarina Yudaban wuswaan di.
12 Ma Asa ka wigibu ba bu naa gira sere Geraə. Ma Etiopigii be, ba wəruka ba gu. Domi Yinni Gusunə ka win tabu kowoba ba Etiopigii be kam koosia. Yen dəma te, Yudaba ba yãnu guraWa too.
13 Asa ka win təmbu ba wuu si su wãa Geraə wəri ba kəsuka. Ma ba dukia baka gura. Domi sin təmba Yinni Gusunən bɛrum kua ba nanda.
14 Ba be ba yaa sabenu kõsun kuu bekunuginu kasuka. Ma ba yãanu ka yooyoosu mwɛɛra dabi dabinu. Yen biru, ba gəsira ba wura Yerusalɛmuə.

15

Asa u bũu sãaru yina
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:12-15)

1 Yinni Gusunə u dera win Hunde u Asaria, Odɛdin bii yəəwa.
2 Ma u da Asan wuswaaə u nùn sõəwa u nɛɛ, Asa, wunɛ ka Yudaba, ka Bɛnyamɛɛba, i swaa dakio i nə. Yinni Gusunə u wãa ka bɛɛ, ì n ka nùn yõra. I n nùn kasu, i ko i nùn wa. Adama ì n nùn deri, u koo maa bɛɛ deri.
3 N deema saa ye səə, Isireliba ba Yinni Gusunə deri. Ba ǹ yãku kowobu mə be ba koo bu Yinni Gusunən woodaba sõəsi. Mɛya ba ǹ maa Gusunən wooda gaa mə.

4 Adama ben nuku sankiranu sɔɔ,
ba gəsirama Gusunə ben Yinnin mi ba
nùn kasu. Ma u tii bu sɔ̃əsi.
5 Waati ye sɔɔ, be ba dumə ka be ba
yarimə ba ɲ̀ bəri yɛndu mə. Domi tabu
wãawa tem kpuro sɔɔ.
6 Tabu wãa bwesenu sɔɔ ka wusu
sɔɔ. Domi Gusunəwa u bu wahala dabi
ni suremə.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, i yɔ̃ro dim dim, kpa i
ku mwia kpana. Domi i ko i bɛɛn
kookoosun are wa i mwa.
8 Ye Asa u Gusunən səmə Asaria,
Odɛdin biin gari yi nua, yera u dam wa
ma u bũu ni nu wãa Yudan tem sɔɔ ka
Bɛnyamɛɛn tem sɔɔ kpuro kpeerasia
ka sere maa ni nu wãa wuu si ba
mwɛɛra sɔɔ Efaraimun guurə. Ma u
Yinni Gusunən yãku yeru seeya te ta
ra n wãa sãa yerun wuswaaə.
9 Ma u Yudaba kpuro mɛnna
ka Bɛnyamɛɛba ka Efaraimuba ka
Manaseba ka sere Simɛəba, be, be
ba wurama win mi Yudaə. Domi
Isireliba dabira ta wurama Yudaə yèn
sɔ̃ ba wa ma Gusunə, Asan Yinni u ka
nùn wãa.
10 Ma ba mɛnna Yerusalɛmuə wɔ̃ən
suru itase sɔɔ. N deema Asan bandun
wɔ̃ə wəkura nəəbuse səəra mi.
11 Yen tɔ̃ə te, arumani ye ba gura sɔɔ,
kɛtɛ nata ka wunəbu (700) ka yãanu
nərəbun suba nəəba yiruwa (7.000) ba
ka Yinni Gusunə yãkunu kua.
12 Ba nəə mwɛɛru kua ma ba koo
Gusunə ben baababan Yinni kasuwa
ka ben gɔ̃ru kpuro, ka ben bwɛ̃ra
kpuro.
13 Ben wi u yina u Gusunə Isireliban
Yinni kasu, ba koo yɛ̃ro gowa, baa ù n
sãan na bukuro ɲ̀ kun mɛ bii, tən durə
ɲ̀ kun mɛ tən kurə.
14 Ma ba bɔ̃ri yi wuramə ka dam
Yinni Gusunən wuswaaə, ma ba nuku
dobun kuuki mɔ̀ ba kəbi ka guunu
soosimə.
15 Ma Yudaba kpuro ba nuku dobu
kua ben nəə mwɛɛ te ba kuan sɔ̃. Domi
ba tu kuawa ka ben gɔ̃ru kpuro. Ma ba
Yinni Gusunə kasu ka ben gɔ̃ru kpuro.
Ma u bu tii sɔ̃əsi, u bu wɛ̃rabu wɛ̃ beri
berika.
16 Asa u mam Maaka win mɛro yara
bandun di. Domi u bwãaroku kua
Asitaaten sɔ̃. Ma Asa u gu kəsuka
muku muku u dɔ̃ə mɛni wəwaə ye ba
mɔ̀ Sedoroni.
17 Adama Asa u ɲ̀ kpĩa u gungunu mi
ba ra bũnu sã kpuro kpeerasie baa mɛ
u tii Gusunə wɛ̃ mam mam win wãaru
kpuro sɔɔ.
18 Wi ka win tundo ba sii geesu ka
wura ka gãa bwese bweseka yi Yinni
Gusunən sɔ̃. Ma u ye kpuro sua u ka
da Yinni Gusunən sãa yerə.
19 Ma tabu yɔ̃ra saa ye sɔɔ, sere n ka
kua Asan bandun wɔ̃ə tɛna ka nəəbuse
sɔɔ.

16

Asa u ka Basa,

Isireliban sina boko tabu kua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:16-22)

1 Asan bandun wɔ̃ə tɛna ka nəəba
tiase sɔɔ, yera Basa, Isireliban sina
boko u Yudaba tabu wərima. Ma u
Rama gbãraru toosi u ka Asan təmbu
Yudaba yinari bu du bu yari.
2 Yera Asa u sii geesu ka wura
yarama Yinni Gusunən arumani beru
yerun di ka maa sina bokon arumani
beru yerun di. Ma u ka ye kpuro gəra
Sirin sina boko Bɛni Hadadin mi, wi u
wãa Damasiə.
3 U nɛɛ, u de bu arukawani bəke nge
mɛ ben baababa ba raa bəkua. Wee
u nùn sii geesu ka wura mərisiammɛ.
Yen sɔ̃, u de u win arukawani kusia
ye wi ka Basa Isireliban sina boko ba
bəkua, kpa Basa u wa u wi, Asa deri.
4 Ma Bɛni Hadadi u Asan gari yi
wura. Ma u win tabu sinambu gəra
bu Isireliban wusu wəri. Ma ba Iyoni
wəri ka Danu ka Abɛli Maimu ka sere
maa Nɛfitalin wuu sìn mi ba ra dĩanu
bere.
5 Sanam mɛ Basa u ye nua, yera u
win səmburu yɔ̃rasia u Raman bana
ye deri.
6 Ma Asa u dera Yudaba ba kpenu
ka dãa ye Basa u raa ka Rama banimə
mi gura. Ma ba ka ye Geba ka Misipa
bana.

Asa u Gusunən səmə Hanani
pirisəm doke

7 Saa ye səəra, Gusunən səmə
Hanani u da u Asa Yudaban sina boko
deema u nɛɛ, yèn sɔ̃ a wunɛn naanɛ

doke Sirin sina boko sɔɔ, n ɲ mɔ
Gusunɔ wunɛn Yinni sɔɔ, yen sõ, Sirin
sina bokon tabu kowobu ba koo nun
kisirari.
8 Etiopigibu ka Libigibu ba tabu
kowo dabi dabinu mɔ ka tabu kɛkɛ
dabi dabinu yi dumi gawe, ka sere
maa maasɔbu. Ka mɛ, Yinni Gusunɔ u
nun bu nɔmu bɛria yèn sõ a nùn naanɛ
kua.
9 Domi Yinni Gusunɔ u kpuro mɛɛra
handunia ye sɔɔ u ka wa be ba nùn
kĩ ka ben gõru kpuro. Adama wunɛ,
a gari baka kookoosu kua gari yi sɔɔ.
Yen sõ, saa tẽn di, ba koo ka nun tabu
ko.
10 Ma Asa u ka Gusunɔn sɔmɔ wi
mɔru kua gem gem. Ma u dera ba
nùn pirisɔm doke. Saa ye sɔɔra u maa
Yudaban gabu dam dɔremɔ.

Asan bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 15:23-24)

11 Asan bandun tore ka ten kpeerun
gari yi yorua Yudaban sinambu ka
Isireliban sinambun tireru sɔɔ.
12 Asan bandun wõɔ weeru tia
sarise sɔɔ, u naasu bara sere u nɔni
sõɔra. Baa mɛ u barɔ, ka mɛ, u ɲ Yinni
Gusunɔ kasu. Timgiba u kasu.
13 Ma Asa u kpuna u gu win bandun
wõɔ weeru ka tiase sɔɔ. U da u win
baababa deema.
14 Ba nùn sikua siki ni u dera ba
gban teerɔ Dafidin wuuɔ. Bu sere
nùn sike, ba nùn kpĩwa kpin yeru
garun mi tè sɔɔ ba turare bwese bwe-
seka mɛnna ye ba kua nge mɛ turare
kowobu ba ra ko. Ma ba nùn ye dõɔ
dokea gem gem.

Yosafati u bandu di

17

1 Asan gɔɔn biru, win bii Yosafatiwa
u bandu kɔsire kua.
2 U win bandun dam sire Isireliban
sõ. Ma u tabu kowobu yi yi Yudan
wuu gbãranugisu kpuro sɔɔ. Ma u
maa wirugibu yi yi Yudan tem mɛ sɔɔ
ka sere maa Efaraimun wusu sɔɔ si
win tundo Asa u raa mwɛɛra.
3 Yinni Gusunɔ u ka Yosafati wã̃a.
Domi u sĩa Dafidi win sikadon yiri
gbiikii sɔɔ. U ɲ bũu wi ba mɔ̀ Baali kasu
u sãwa.
4 Gusunɔ win sikadon Yinniwa u
kasu. Ma u win woodaba mɛm nɔɔwa.
U ɲ Isireliban yira swĩi.
5 Yinni Gusunɔ u Yosafatin bandu
dam sire. Ma Yudaba kpuro ba ka
nùn kẽnu naawamme. U dukia baka
ka bɛɛrɛ baka wa.
6 Ma win gõru ga tãsa Yinni Gusunɔ
sɔɔ. Ma u dera ba bũnu ka nin sãa yenu
kɔsuka Yudaɔ.
7 Win bandun wõɔ itase sɔɔ, yera
u win tabu sinam beni gɔsa bu da
bu keu sõɔsi Yudan wusu sɔɔ. Bera
Bɛni Haili ka Abudiasi ka Sakari ka
Nɛtanɛɛli ka Misee.
8 Ma u dera Lefiba ba bu swĩi. Lefi
bera Semaya ka Nɛtania ka Sebadia ka
Asaɛli ka Semiramɔtu ka Yonatam ka
Adoniya ka Tobiya ka Tobi Adoniya
ka sere yãku kowo beni, Elisama ka
Yoramu.
9 Ba Yinni Gusunɔn woodan tireru
nɛni ba ka Yudaban wusu bukianɛ, ba
bu wooda yen keu sõɔsimɔ.

Yosafatin bandun dam

10 Sinam be ba ka Yudaba sikerenɛ
ba bɛrum duura Yinni Gusunɔn sõ. Ba
ɲ maa ka Yosafati tabu kue.
11 Filisitiba ba ka Yosafati kẽnu
naawa, ka sere maa wõɔ gobi yi ba
ra nùn kɔsie ka sii geesun gobi. Ma
Daarububa ba ka nùn yaa sabenu
naawa. Niya yãanu nɔrɔbun suba
nɔɔba yiru ka nata ka wunɔbu (7.700)
ka bonu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka
nata ka wunɔbu.
12 Ma Yosafatin yiiko ya sosimɔ ya
dɔɔ. Ma u dii damginu ka maa wusu
bana Yudaɔ mi ba ra dĩanu bere.
13 U sɔm dabi dabinu kua Yudan
wusu sɔɔ. Ma u tabu kowo wɔrugɔba
mɔ Yerusalɛmuɔ.
14 Tabu kowo ben geeru wee yɛnu
ka yɛnu. Yudaba sɔɔ, be ba sãa
tabu kowobu nɔrɔm nɔrɔm (1.000)
wirugibu, be wee. Adina ka win tabu
kowo wɔrugɔba nɔrɔbun suba gooba
wunɔbu (300.000).
15 Yen biru, Yokanani ka win tabu
kowobu nɔrɔbun suba goobu ka wɛnɛ
(280.000).
16 Ma Amasia, Sikirin bii wi u tii
Yinni Gusunɔ wẽ ka kĩru, u maa
tabu kowobu nɔrɔbun suba goobu
(200.000) kpare.

17 Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ, Eliada
tabu kowo wɔrugɔwa u tabu kowobu
nɔrɔbun suba goobu (200.000) kpare
be ba tɛrɛnu ka tɛrɛnu mɔ.
18 Ma Sosabadi u maa tɔmbu
nɔrɔbun suba wunɔbu ka wɛnɛ
(180.000) kpare be ba tabu yãnu nɛni.
19 Tabu kowo beniwa ba sina bokon
sɔma mɔ̀, be ba wãa Yudan wuu
gbãranugisu sɔɔ baasi.

18

Yosafati u ka Akabu

arukawani bɔkua
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:1-4)

1 Yosafati u dukia baka ka bɛɛrɛ baka
wa. Ma u ka Akabu arukawani bɔkua
kurɔ kɛ̃ɛnaa sɔɔ.
2 Amɛn biru, u da u Akabu deema
Samariɔ. Ma Akabu u dera ba ka
yãanu ka kɛtɛ dabi dabinu go Yosafati
ka win tɔmbun sõ. Ma Akabu u
Yosafati kana bu da bu Ramɔti wɔri ye
ya wãa Galadin temɔ.
3 U nɛɛ, Yosafati, kaa ka man da
Ramɔtiɔ, Galadin temɔ?
Ma Yosafati u nùn wisa u nɛɛ, oo.
À n sɔɔru kpa, na maa kpawa mi.
Wunɛn tɔmbu bà n seewa, nɛgiba maa
seewawa mi. Sa ko ka nun taa bi da
kpa su wuu ge wɔri sannu.

Sɔmɔ weesugiba nɛɛ,

Akabu koo tabu di
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:5-12)

4 Ma Yosafati u Isireliban sina boko
sõɔwa u nɛɛ, adama a gina Yinni
Gusunɔ bikio a nɔ mɛ u koo nun sõ.
5 Ma Isireliban sina boko u sɔmɔbu
mɛnna tɔmbu nɛɛru (400). Ma u
bu bikia u nɛɛ, su tabu doo Ramɔtiɔ
Galadin temɔ? Nge su ku da.
Ma ba wisa ba nɛɛ, a doo, Gusunɔ u
koo nun ge nɔmu bɛria.
6 Adama Yosafati u maa bikia u nɛɛ,
Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo maa sari
mini wìn min di sa ko win gere nɔ?
7 Isireliban sina boko u wisa u nɛɛ,
Gusunɔn sɔmɔ turowa u wãa mini wìn
min di sa ko kpĩ su Gusunɔn gere nɔ.
Adama na nùn tusa domi u ku ra man
gãa geenu sõ ma n kun mɔ gãa kõsunu.
Win yĩsira Misee Yimilan bii.
Ma Yosafati u nùn sõɔwa u nɛɛ, sina
boko, a ku gere mɛ.
8 Yera Isireliban sina boko u win
sɔm kowo gɔra u da u Misee Yimilan
bii sokuma fuuku.
9 Ma Isireliban sina boko wi, ka
Yosafati Yudaban sina boko ba ben
sina yãnu doke, ben baawure u sõ win
sina kitarɔ Samarin gbãra kɔnnɔwɔ.
Ma Gusunɔn sɔmɔ be kpuro ba wãa
ben wuswaaɔ ba gari mɔ̀.
10 Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u
sisun kɔbunu seka. U nɛɛ, amɛniwa
Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, kɔbi
yini yi sãawa yĩreru te ta wunɛn dam
sõɔsimɔ mɛ kaa ka Sirigibu go mam
mam.
11 Ma Gusunɔn sɔmɔ be kpuro ba
gari tee yi gerua. Ba mɔ̀, a doo Ramɔtiɔ
Galadin temɔ. Kaa nasara wa. Yinni
Gusunɔ u koo nun wuu ge nɔmu bɛria.

Misee u nɛɛ,

ba koo Akabu kamia
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:13-28)

12 Sɔmɔ wi ba gɔra u bu Misee sokua
u Misee sõɔwa u nɛɛ, wee Gusunɔn
sɔmɔ be ba wãa mi kpuro ba sina boko
gari dori gerua. Yen sõ, a de wunɛ ka
ben gari yi ko tee.
13 Ma Misee u wisa u nɛɛ, sere ka
Yinni Gusunɔn wãaru, ye wi, Gusunɔ
nɛn Yinni u man sõɔwa, yera kon gere.
14 Ye Misee u tunuma sina bokon
mi, yera sina boko u nùn bikia u nɛɛ,
Misee, sa ko kpĩ su tabu da Ramɔtiɔ
Galadin temɔ? Nge su ku da.
Ma Misee u wisa u nɛɛ, i doo mɛ. I ko
i nasara wa. Yinni Gusunɔ u koo nun
bu nɔmu bɛria.
15 Adama sina boko u nɛɛ, nɔn
nyewa kon nun bõrusia a sere man
gem sõ mɛ Yinni Gusunɔ u nun sõɔwa
a gere.
16 Misee u nɛɛ,
na Isireliba wa ba yarinɛ guunu wɔllɔ,
ba sãa nge yãa ni nu kun kparo mɔ.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔn beni ba ṅ kparo mɔ.
Ben baawure u gɔsiro u wura yɛnuɔ ka
alafia.
17 Yera Isireliban sina boko u
Yosafati sõɔwa u nɛɛ, na ṅ daa nun
sõɔwa ma u ku ra man gãa geenu sõ,
ma n kun mɔ gãa kõsunu?
18 Yera Misee u Akabu sõɔwa u nɛɛ,
a Yinni Gusunɔn gari swaa dakio. Na

nùn wa u sɔ̃ win sina kitarɔ. Ma win tabu kowobu ba yɔ̃ win nɔm geuɔ ka win nɔm dwarɔ.
19 Ma u nɛɛ, wara koo Akabu nɔni wɔ̃ke u ka taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ, kpa u gbi mi. Ma ba yen wesianɔ mɔ̀. Wini ù n gerua mɛni, wiɔnɔ u gere mɛ.
20 Yera hunde gaa ya yarima ya yɔ̃ra Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ya nɛɛ, kon Akabu wi nɔni wɔ̃ke. Ma Yinni Gusunɔ u ye bikia u nɛɛ, amɔna kaa koosina.
21 Hunde ye, ya nɛɛ, kon yari kpa n du Gusunɔn sɔmɔ be sɔɔ, kpa n de bu weesu ko bu ka sina boko nɔni wɔ̃ke. Ma Yinni Gusunɔ u ye wisa u nɛɛ, ya wã. Swaa gea. Kaa maa kpĩ a bu nɔni wɔ̃ke. N n mɛn na, a yario a da a ko mɛ.
22 Wee tɛ̃, Yinni Gusunɔ u dera hunde ye, ya dua win sɔmɔ be sɔɔ bu ka nun weesu kua. Yen sɔ̃, a n yɛ̃ ma kɔ̃sa Yinni Gusunɔ u koo de yu nun deema.
23 Yera Sedesiasi, Kenaanan bii u susi Miseen bɔkuɔ, u nùn baara so. Ma u nɛɛ, swaa yerà Yinni Gusunɔn hunde u ka yara nɛn min di u ka sere nun gari kua.
24 Misee u nùn wisa u nɛɛ, kaa ye gia dɔma te kaa n duku dukubu mɔ̀ a n kuku yeru kasu diaɔ.
25 Yera Isireliban sina boko u nɛɛ, i Misee mɔɔ i ka da Amɔɔ wi u sãa wuun wirugii ka maa Yoasi sina bokon biin mi.
26 Kpa i bu sɔ̃ i nɛɛ, amɛniwa nɛ sina boko na gerua. Na nɛɛ, bu nùn mɔɔ bu kpɛ̃ɛ pirisɔm sɔɔ kpa ba n nùn dĩanu ka nim wɛ̃ɛmɔ saka sɔɔ sere n ka wurama tabu gberun di ka alafia.
27 Misee u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n wurama ka alafia, n ǹ Yinni Gusunɔ u ka man gari kua. Bɛɛ be i wãa mini, bɛɛn baawure u gari yi swaa suo.

Akabun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:29-40)

28 Yeniban biru, Isireliban sina boko ka Yosafati, Yudaban sina boko ba seewa ba taa bi da Ramɔtiɔ Galadin temɔ.
29 Yera Isireliban sina boko u Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kon yãnu ganu kɔsi ni ba ǹ ka man tubu. Adama wunɛ, a n wunɛn sina yãnu doke.
Mɛsuma Isireliban sina boko u kua u ka taa bi da.
30 N deema Sirin sina boko u win tabu kɛkɛban tabu sinambu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku goo go ma n kun mɔ Isireliban sina boko tɔna.
31 Ye tabu sinam be, ba Yosafati wɛndɛ kua, yera ba nɛɛ, Isireliban sunɔwa. Ma ba nùn kooro bure bu ka nùn wɔri. Adama u nɔɔgiru sua u somiru kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn somi, u bu gira ba ka nùn tonda.
32 Ye tabu sinam be, ba wa ma n ǹ Isireliban sina boko mi, yera ba nùn deri ba doona.
33 Yera goo u sɛ̃u tooma Isireliban mi gia. U ǹ goo yĩisi. Adama ga na ga Akabu wɔri deedeeru mi win tarakpe ga yɔ̃ra. Yera u win tabu kɛkɛ swaa sɔ̃ɔsio sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tabu kɛkɛ ye sĩiyɔ biruɔ, kpa a man yara tabu sĩan di. Domi ba man mɛɛra kua.
34 Tabu swĩa yen dɔma te, sere ba sina boko nɛni u ka yɔ̃ win tabu kɛkɛ sɔɔ u mɛɛra Sirigibun sansani gia sere n ka kua yoka. Ye sɔ̃ɔ u dua, ma u gu.

Yosafati u wirugibu gɔsa

19

1 Yeniban biru, Yosafati u wurama Yerusalɛmuɔ ka bɔri yɛndu.
2 Ma Yehu, Gusunɔn sɔmɔ Hananin bii u nùn sennɔ da. Ma u Yosafati sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba ra tɔn kɔ̃so somi? A be ba Gusunɔ tusa kĩ? Yeniban sɔ̃, Yinni Gusunɔ u ka nun mɔru sãa.
3 Adama u gãa geenu wa ni a kua. Yera a bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu kpuro kɔsuka mam mam tem mɛ kpuro sɔɔ. Ma a wunɛn tii wɛ̃ a ka wi, Yinni Gusunɔ kasu.
4 Yen biru Yosafati u maa sina Yerusalɛmuɔ. Ma u win tɔmbu bera saa Beri Seban di n ka da Efaraimun guunɔ. Ma u ben gɔ̃rusu wesia Gusunɔ ben baababan Yinnin mi.
5 Ma u siri kowobu yi Yudan wuu gbãraruguu baagere sɔɔ.
6 Ma u siri kowo be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de i n tii sɛ ye i sirimɔ sɔɔ. Domi n ǹ tɔmbun sɔ̃ i siribu mɔ̀. Yinni Gusunɔn sɔ̃na i sirimɔ. U ko n maa wãa bɛɛn bɔkuɔ.
7 Yen sɔ̃, i de i nùn nasia kpa i n tii sɛ. Domi Yinni Gusunɔn mi, weesu sari.

U ku ra maa goo garisi tuko. Mɛya u ku ra maa nɔm biram kɛ̃nu mwɛ.
8 Sanam mɛ ba wurama Yerusalɛmuɔ, Yosafati u Lefiba ka yãku kowobu yi, ka sere maa Isireliban guro gurobu, bu ka tɔmbu siria bà n gari gɛɛ mɔ.
9-10 Wee wooda ye u bu wɛ̃. U nɛɛ, goo ù n ka siribu na bɛɛn mi saa wuu gagun di yèn sõ ba goo go, ṅ kun mɛ goo u wooda sara, ṅ kun mɛ u Yinni Gusunɔn yiirebu gabu yina, i ko i nùn siriawa dee dee Gusunɔn nasiaru sɔɔ, ka murafitiru sariru sɔɔ, ka gõru dɛɛrɔ. I de i bu swaa gea sõɔsi kpa bu ku raa Yinni Gusunɔ torari kpa u ku bɛɛ ka bɛɛgibu mɔru ko. Nge mɛya i ko i n da ka bu sirie kpa i ku ka taarɛ wa.
11 Wee yãku kowo tɔnwero Amaria u ko n sãa wirugii sãarun swaa sɔɔ, kpa Sebadia, Isimɛɛlin bii Yudaban yɛnu yɛ̃ro u n sãa wi u ra sina bokon yɛnun wunanɔsu ko, kpa Lefiba ba n maa sãa siri kowobu. Yen sõ, i tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa i se i sɔma ko, kpa Yinni Gusunɔ u n wãa ka wi u koo gea ko.

Yosafati u ka Edɔmuba

tabu kua

20

1 Yeniban biru, Mɔabuba ka Amɔniba ba seewa ba Yosafati tabu wɔrim wee.
2 Ma ba na ba ye Yosafati sõɔwa. Ba nɛɛ, wee tɔn dabiru ta nun wɔrim wee saa nim wõku bɔruguun guru giɔn di, Edɔmun temɔ. Ba wãa Hasasɔn Tamaaɔ ye ya wãa Engɛdiɔ.
3 Yera Yosafati u nanda. Ma u Gusunɔ kasu. U dera ba nɔɔ bɔkua Yudan tem kpuro sɔɔ.
4 Ma Yudaba kpuro ba mɛnna bu ka Yinni Gusunɔ kana. Tɔmbu kpurowa ba na saa Yudan wusu kpuron di bu ka Yinni Gusunɔ kasu.
5 Yosafati u seewa u yõra Yudaba ka Yerusalɛmugii ben suunu sɔɔ Yinni Gusunɔn sãa yerun yaara kpaan wuswaaɔ.
6 Ma u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn baababan Yinni, wuna a sãa Yinni wɔllɔ. Wuna a bwesenu kpuron bandu nɛni. Wuna a maa dam kpuro nɛni wunɛn nɔmaɔ. Goo sari wi u koo ka nun tabu ko.
7 Yinni Gusunɔ, wuna a tem min tɔmbu gira bɛsɛ, wunɛn tɔmbu Isireliban wuswaan di. Ma a mu bɛsɛ, Aburahamu wi u nun kĩan bibun bweseru wɛ̃.
8 Sa sina tem mɛ sɔɔ. Ma sa sãa yeru bana te ta wunɛn yĩsiru sɔɔwa.
9 Sa nɛɛ, wahala gaa yà n sun deema, aa, taba? Wunɛn siribu bu sun wɔriwa? Aa, barara? Aa, gõɔra? Ma sa seema sa na diru mini wunɛn wuswaaɔ sa nun kana bɛsɛn wahala sɔɔ, kaa sun wurari kpa a sun faaba ko.
10-11 Wee tɛ̃, Mɔabuba ka Amɔniba ka Edɔmuba be ba wãa Seirin guurɔ ba na bu bɛsɛ Isireliba gira tem mɛ a sun wɛ̃n di. N deema a raa bɛsɛn baababa sõɔwa a nɛɛ, bu ku du bwese ni sɔɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Ma ba bu deri, ba ṅ bu kam koosie. Wee, ba wee bu sun kõsa kua.
12 Yera wunɛ Yinni Gusunɔ, a ṅ kaa bwese ni siri? Domi bɛsɛ, sa ṅ dam gam mɔ. Wee tɔn dabira sun wɔrim wee, sa ṅ yɛ̃ ye sa ko ko. Adama wuna sa mɛɛra.
13 Ma Yudaba kpuro ba yõ Yinni Gusunɔn wuswaaɔ ka ben kurɔbu ka bibu kpuro.

Gusunɔ u dera

Yudaba ba tabu di

14 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u Yaasiɛli, Sakarin bii yɔɔwa tɔmbun suunu sɔɔ. Yaasiɛli wi, u sãawa Asafun bweseru, Lefiba sɔɔ. Win sikadobara Bɛnaya ka Yeyɛli ka Matania.
15 Ma Yaasiɛli u nɛɛ, bɛɛ Yudaba kpuro, ka bɛɛ Yerusalɛmugibu kpuro, ka sere wunɛ sina boko Yosafati, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ. U nɛɛ, i ku nanda, i ku maa wurura tɔn dabi ten wuswaaɔ. Domi n ṅ bɛɛ i ko i tabu ko. Wi, Yinni Gusunɔn tiiwa u koo taa bi ko.
16 Sia i doo i bu wɔri. Ba koo kurana saa gunguu te ba mɔ̀ Sisin di, kpa i bu deema wɔwi piibu gagu sɔɔ gbabu te ba mɔ̀ Yeruɛliɔ.
17 Bɛɛn tii i ṅ tabu mɔ̀. Adama i gesi doo i yõra mi. I ko i wa faaba ye Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ ko. Bɛɛ Yudaba ka bɛɛ Yerusalɛmugibu, i ku nanda, i ku maa wurura. Sia i yario i ka bu yinna. Wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ wãa.

18 Yera Yosafati ka Yudaba kpuro ka
Yerusalɛmugibu ba yiira ba wuswaa
tem girari Yinni Gusunɔn wuswaaɔ
bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
19 Yera Lefiba sɔɔ, Kehatiba ka Ko-
reba ba seewa ba Gusunɔ Isireliban
Yinni siaramɔ ka nɔɔgiru.
20 Yera ba yara buru buru yellu ba
da gbaburu gia te ba mɔ̀ Tekoa. Sanam
mɛ ba yariɔ, yera Yosafati u seewa
u yɔ̃ra. U nɛɛ, bɛɛ Yudaba ka bɛɛ
Yerusalɛmugibu, i man swaa dakio i
nɔ. I Gusunɔ bɛɛn Yinni naanɛ koowo,
kpa i dam wa. I bɛɛn naanɛ dokeo win
sɔmɔbun gere sɔɔ, kpa i nasara wa.
21 Ma ba nɔɔsina ka tɔn be. Yera
Yosafati u wom kowobu gɔsa ba n sãa
yãnu sebua, kpa ba n tabu kowobu
gbiiye, ba n Yinni Gusunɔ siaramɔ ka
womu geni, ba n mɔ̀, i Yinni Gusunɔ
siaro. Domi win durom mu ń nɔru
mɔ.
22 Sanam mɛ tɔn be, ba taki seewa
ba womu mɔ̀ bu ka Yinni Gusunɔ
siara, yera Yinni Gusunɔ u Amɔniba
ka Mɔabuba ka Edɔmu be ba wãa
guu te ba mɔ̀ Seiriɔ burisina. Ma ba
sɛ̃sukuna ben tii tiinɛ.
23 Amɔniba ka Mɔabuba ba
Edɔmuba wɔri ba kam koosia mam
mam. Ye ba bu go ba kpa, yera ba
wɔrina ben tii tiinɛ ba goona.
24 Sanam mɛ Yudaba ba tunuma mìn
di ba ra n tem mi gãanu ku ra kpi
wɛndɛ sãa, yera ba mɛɛra bera mì gia
tɔn dabira raa wãa, ma ba deema gona
nu kpĩ kpĩ. Goo kun kisire.
25 Yera Yosafati ka wigibu ba na ba
goo nin yãnu potira. Ba dukia gurawa
be sɔɔ ka sere gãa gobiginu. Ba yãa
ni gurawa nge mèn nɔɔ ba koo kpĩ bu
sua. Ba kuawa sɔ̃ɔ ita ba yãa ni guramɔ.
Domi nu kpã.
26 Sɔ̃ɔ nnɛse, ba mɛnna wɔwaɔ ye
ba mɔ̀ Beraka. Ma ba Yinni Gusunɔ
siara. Yen sɔ̃na ba yam mi yĩsiru kã
Beraka. Tera ba ka mu sokumɔ sere
ka gisɔ. Yĩsi ten tubusiana, mi ba Yinni
Gusunɔ siara.
27 Yosafati u Yudaba ka Yerusalɛmugibu
kpuro kpara ka nuku dobu ba ka wura
Yerusalɛmuɔ. Domi Yinni Gusunɔ u
bu nuku dobu wɛ̃ ben yibɛrɛ be u bu
kamian sɔ̃.
28 Ba dua Yerusalɛmuɔ ba womusu
mɔ̀ ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu ka kɔbi ba
ka dua sere Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
29 Ma tem tukum sinambu kpuro ba
Yinni Gusunɔ nasia sanam mɛ ba nua
ma u Isireliban yibɛrɛba kpeerasia.
30 Yosafati u win bandu diwa bɔri
yɛndu sɔɔ. Ma Gusunɔ win Yinni u
nùn wɛ̃rabu wɛ̃ beri berika kpuro.

Yosafatin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu I, 22:41-51)

31 Sanam mɛ Yosafati u bandu di
Yudaɔ, wɔ̃ɔ tɛna ka nɔɔbuwa u mɔ.
Win mɛron yĩsira Asuba, Silikin bii.
Ma u kua wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
32 Yosafati u win tundo Asan yira
swĩiwa mam mam. Gea u kua Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ.
33 Adama u ń gunguu nìn mi ba
ra bũu yãkunu ko kpuro kpeerasie.
Domi win tɔmbu Yudaba ba ń ben
gɔ̃ru Gusunɔ ben baababan Yinni wɛ̃
mam mam.
34 Yosafatin kookoosun sukum,
gbiikisu ka dãakisu, ye kpuro ya
yorua Yehu, Hananin biin tireru sɔɔ
te ba doke Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
35 Yeniban biru, Yosafati u da
u ka Akasia Isireliban sina boko
arukawani bɔkua. Akasia wi, u ń
Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃.
36 Durɔ wiya Yosafati u ka
arukawani bɔkua ma ba goo nimkusu
kua si su ra de Taasisiɔ. Ba goo
nimkuu si kuawa Ɛsioni Gebɛɛɔ.
37 Yera Ɛliesɛɛ, Dodafan bii,
Maresagii u Gusunɔn gari gerua
Yosafatin sɔ̃ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo
wunɛn sɔmburu kam koosia yèn sɔ̃ a
ka Akasia arukawani bɔkua.
Yen biruwa goo nimkuu si, su
kɔsikira. Su ń maa kpĩa su Taasisi de.

21

1 Yeniban biru, Yosafati u kpuna u
gu. Ma ba nùn sika win baababan
sikaɔ, Dafidin wuuɔ. Ma win bii
Yoramu u bandu kɔsire kua.

Yoramu u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:16-24)

2 Yoramu u wɔnɔbu mɔwa nɔɔba tia.
Be kpuro ba sãawa Yosafatin bibu.

Bera Asaria ka Yeyɛli ka Sakari ka
Asaria ka Mikaɛli ka Sefatia.
3 Ben tundo u ben baawure kɛ̃ru
wɛ̃ ta kpã. Tera sii geesu ka wura ka
gãa gobiginu ka wuu si su gbãranu
mə Yudan temə. Adama Yoramuwa
u bandu wɛ̃ domi wiya u sãa win bii
gbiikoo.
4 Sanam mɛ Yoramu u ban te di u
kpa, ma u tu tãsisia, yera u win wənə
be kpuro ka Isireliban bukurobu
gabu go.
5 Sanam mɛ Yoramu u ban te di, u
məwa wõɔ tɛna ka yiru. Ma u kua wõɔ
nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalɛmuə.
6 Isireliban sinambun yira u swĩi
nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua.
Domi Akabun bii tən kurəwa u sua
kurə. Kõsa u kua Yinni Gusunən
wuswaaə.
7 Adama Yinni Gusunə u ǹ wure
u nùn go, arukawani ye u ka Dafidi
bəkuan sõ ye u nɛɛ, Dafidi kun kəsire
biamə bandu sɔɔ win bweserə.
8 Yoramun waati ye sɔɔ, Edəmuba
ba ka tii yina, ma ba ben sunə kua.
9 Yera Yoramu u seewa ka win tabu
sinambu ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe,
ma ba bu tarusi. Adama, ye n kua
wɔ̃kuru, ma ba duki yakura.
10 Saa yen dəma ten diya Edəmuba
ba ka tii yinɛ sere ka gisən gisə.

Ma Libinagibu ba maa Yudaba seesi
yèn sõ ba Gusunə ben baababan Yinni
deri.
11 Yoramu u mam bũu yãku yenu
kua Yudaban guunu wəllə. Ma u dera
ba bũu gasirinu wəri. U bu bəriewa ni
sɔɔ mam mam.
12 Yera Gusunən səmə Eli u nùn
yorua u nɛɛ, amɛniwa Gusunə wunɛn
baaba Dafidin Yinni u gerua. U nɛɛ,
wee, a ǹ sĩa wunɛn baababa Yosafati
ka Asa, Yudaban sinambun yira sɔɔ.
13 Isireliban sinambun yira sɔɔra
a sĩa. Ma a dera Yudaba ka
Yerusalɛmugibu kpuro ba bũu
gasirinu wəri nge mɛ Akabun
yɛnugibu ba dera Isireliba ba kua. Yen
biru, a maa wunɛn wənəbu mwɛɛra
a go, be, be ba nun sanə kere wunɛn
tundon yɛnuə.
14 Yen sõ, Yinni Gusunə u koo
wunɛn təmbu wahala baka doke, ka
wunɛn kurəbu ka wunɛn bibu ka sere
maa bɛɛn arumani ye i mə.
15 Kpa u wunɛn tii bara bakaru kpɛ̃ɛ
nuki sɔɔ. Kpa ta n kpɛ̃amə tõə baatere
sere tu ka wunɛn nuki yarama təəwə.
16 Yera Yinni Gusunə u Filisitiba
seeya ka Daarububa be ba wãa
Kusigibun bəkuə. Ma ba Yoramu wəri.
17 Yera ba Yudaba wəri ba ben
dukiaba mwɛɛra ye ya wãa sina bokon
yɛnuə ka maa win bibu ka win kurəbu
ba ka doona. Win bii dãako Akasiawa
ba deri, wi ba maa mò Yoakasi.
18 Yeniban biru, Yinni Gusunə u
sina bokon tii bararu kpɛ̃ɛ nukurə te
u ǹ bɛkuramə.
19 Ma win bara te, ta sosimə tõə
baatere. Bara ten wõə yiruse sɔɔra win
nuki yarima ten wahalan sõ. Ma u gu
nəni swãa bakaru sɔɔ. Win təmbu ba
ǹ nùn turare dõə dokeye nge mɛ u win
baababa kua.
20 Yoramu u məwa wõə tɛna ka yiru
sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wõə
nɔɔba ita bandu sɔɔ Yerusalɛmuə. Ye u
gu, goo kun nùn wənwəndu kue. Ma
ba nùn sikua Dafidin wuuə. Adama n
ǹ mə sinambun sikaə.

22

Akasia u bandu di Yudaə
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 8:25-29, 9:27-29)

1 Yerusalɛmugibu ba dera Akasia,
Yoramun bii dãako u bandu di win
tundon ayerə. Domi yibɛrɛ be ba na ka
Daarababa ba win maabu kpuro wəri
ba go. Nge mɛya Akasia u ka bandu wa
u di.
2 Sanam mɛ u bandu di, u məwa wõə
yɛnda yiru. Wõə tia u kua bandu sɔɔ
Yerusalɛmuə. Win mɛron yĩsira Atali,
Omirin bii.
3 U sĩawa Akabun yɛnugibun yira
sɔɔ. Domi bwisi kõsiya win mɛro u
nùn kɛ̃mə u ka kõsa ko.
4 Kõsa u kua Yinni Gusunən nəni sɔɔ
nge mɛ Akabun yɛnugibu ba kua. Ben
miya u bwisi kɛ̃əbu wa win tundon
gəən biru. Ba nùn bwisi kõsi kã, ma yi
nùn kam koosia.
5 Domi u ka Yoramu Akabun bii,
Isireliban sina boko tabu da bu ka
Hasaɛli, Sirin sina boko tabu wəri

Ramətiə Galadin temə. Ma Sirigibu ba Yoramu mɛɛra kua.
6 Ma u gəsira Yisirɛɛliə bu ka win mɛɛra ye tim kua. Yera Akasia, Yoramun bii, Yudaban sina boko u na Yisirɛɛli mi u ka nùn wa mi ba nùn tim nɛndu kuammɛ. Domi mɛɛra ye, ya ǹ sanə mò.
7 Yinni Gusunə u dera Akasia u Yoramu beram da kpa u ka kam ko mi. Ye Akasia u tura mi, yera wi ka Yoramu ba Yehu, Nimusin bii wərim da. N deema Yinni Gusunəwa u Yehu wi gəsa u ka Akabun yɛnugibu kpeerasia.
8 Sanam mɛ u Akabun yɛnugii be kpeerasiamə, yera u ka Akasian sina bwãabu yinna ka win maabun bibu be ba nùn kɔ̃su. Ma Yehu u be kpuro mwɛɛra u go.
9 Ma ba Akasian tii kasu ba mwa Samariə, mi u kukua. Ba ka nùn na Yehun mi, ba go. Ma ba nùn sikua yèn sɔ̃ u sãa sina boko Yosafati wi u Gusunə kasu ka win gɔ̃ru kpuron bii.

Akasian bwese te sɔɔ, goo sari wi u sãa dee dee u ka bandu di.

Atali u bandu di
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:1-3)

10 Ye Atali u wa win bii Akasia u gu, yera u Yudaban sina bibu kpuro go.
11 Sanam mɛ ba bii be goomə, yera Yoseba, sina boko Yoramun bii tən kurə u Yoasi, Akasian bii sua u berua asiri sɔɔ. Ma u nùn sua u ka da ka win nɔɔrio mi kpin yenu wãa sãa yerə. Nge mɛya Yoseba, yãku kowo Yehoyadan kurə u ka Yoasi wəra Atalin nəman di, u ǹ ka nùn wa u go. Yoseba wi, u sãawa Akasian sesu.
12 Ba nùn beruawa wɔ̃ə nɔɔba tia Yinni Gusunən sãa yerə. Domi Atali u bandu dii saa ye.

23

Ba Atali bandu yara
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 11:4-20)

1 Wɔ̃ə nɔɔba yiruse sɔɔ, Yehoyada u wərugəru kua u ka tabu kowobun wirugii be ba tabu kowobu wunəm wunəm kpare arukawani bəkua. Bera Asaria, Yerohamun bii ka Isimɛɛli, Yokananin bii ka Asaria, Obɛdin bii ka Maseya, Adayan bii ka Elisafati, Sikirin bii.
2 Ba Yudan tem bukiana. Ma ba Lefiba mɛnna saa Yudan wusu kpuron di ka sere Isireliban yɛnu yɛ̃robu. Be kpuro ba na Yerusalɛmuə.
3 Ma be kpuro ba ka sina bokon bii Yoasi arukawani bəkua Yinni Gusunən sãa yerə. Yera Yehoyada u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, wee, sina bokon bii u koo bandu di Yerusalɛmuə nge mɛ Yinni Gusunə u gerua Dafidin bibun sɔ̃.
4 Wee ye ba koo ko. Be ba koo səmburu ko tɔ̃ə wɛ̃rarugiru sɔɔ, yãku kowobu ka Lefiba, ba koo tii bənu kowa wuunu ita.
5 Wuu teeru ta n sãa yerun kənnəsu kɔ̃su, kpa wuu teeru ta n sina kpaaru kɔ̃su, kpa itaseru ta n wãa kənnəwə ge ba mò Kpɛɛkpɛɛku, kpa tən be ba tie kpuro ba n yɔ̃ sãa yerun yaaraə.
6 Goo u ku raa du Yinni Gusunən sãa yerə ma n kun mə yãku kowobu ka Lefiba be ba səmburu mò dəma te. Beya ba koo kpĩ bu du mi, domi beya ba dɛɛre. Təmbu kpuro ba koo yɔ̃rawa təəwə bu kənnə kɔ̃su.
7 Lefiba ba koo sina boko sikerenawa, kpa ben baawure u n tabu yãnu nɛni, wi u dua mi, bu ka nùn go. I ko i n wãawa sina bokon bəkuə sanam mɛ u duə ka sanam mɛ u yariə.
8 Lefiba ka Yudaba kpuro ba kua kpuro ye yãku kowo Yehoyada u gerua. Ben baawure u win təmbu sua be ba duə səmburu sɔɔ ka be ba yariə tɔ̃ə wɛ̃rarugii te sɔɔ. Domi yãku kowo Yehoyada u ǹ goo bure.
9 U tabu kowobu wunəm wunəm wirugibu yaasi ka tɛrɛ bakanu ka piiminu wɛ̃. Tɛrɛ ni, nu sãawa sina boko Dafidiginu ni nu wãa Yinni Gusunən sãa yerə.
10 Ma u təmbu yi yi ba sina boko sikerenɛ saa sãa yee ten nəm geu gian di n ka da ten nəm dwarə yãku yerun bəkuə. Ben baawure u win tabu yãnu nɛni.
11 Yera ba ka Yoasi susima. Ma Yehoyada ka win bibu ba nùn bandun gum tãre u kua sina boko. Ma ba nùn sina furə dokea. Ma ba nùn woodan tireru wɛ̃ ba nɛɛ, sina boko, wunɛn wãaru tu dakaa da.

12 Ye Atali u nua tɔmba duki mɔ̀ ba
sina boko tɔmamɔ,
13 yera u na ben mi, Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. U mɛɛra u deema sina boko
u yɔ̃ turaru wɔllɔ. Ma wirugibu ka
be ba kɔbi wuramɔ ba yɔ̃ win bɔkuɔ.
Tɔmbu kpuro ba nuku dobu mɔ̀, ba
kɔbi soomɔ. Yera wom kowobu ba
womusu mɔ̀ ka ben dwee yãnu ba
Yinni Gusunɔ siaramɔ. Yera Atali
u win yãnu nɛnua u gɛ̃ɛka nuku
sankiranun sɔ̃. U nɛɛ, ba man seesi! Ba
man seesi!
14 Ma Yehoyada u tabu sinam be
yara be ba sãa tabu kowobu wunɔm
wunɔm wirugibu. U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
Atali wi yaro. Wi u maa nùn swĩi, kpa i
yɛ̃ro go ka takobi. N deema yãku kowo
Yehoyada u raa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ku
nùn go sãa yeru mi.
15 Ma ba nùn deri u da sina bokon
dirɔ saa dumin kɔnnɔn di. Miya ba
nùn sɛ̃re ba go.
16 Yeniban biru, Yehoyada ka tɔn be
ba tie ka sina boko Yoasi ba arukawani
bɔkua ba nɛɛ, ba ko n sãawa Yinni
Gusunɔn tɔmbu.
17 Ma tɔn be kpuro ba dua bũu wi
ba mɔ̀ Baalin dirɔ ba ye kɔsuka ka yen
turarɔ ka yen bwãarokunɔ. Ma ba yen
yãku kowo Matani go yen yãku yenɔ.
18 Yehoyada u Yinni Gusunɔn sãa
yeru Lefi be ba sãa yãku kowobu
nɔmu bɛria bu kɔ̃su. N deema
Dafidi u raa bu bɔnu kua wuu
wuuka bu ka Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu kua nge mɛ Mɔwisin
wooda ya gerua. Kpa ba n da maa
womusu ko ka nuku dobu bu ka
Gusunɔ siara.
19 U kɔnnɔn kɔ̃so be yiwa sãa yee ten
kɔnnɔwɔ kpa disigii goo u ku raa ka du
mi.
20 U tabu sinambu ka sina bibu ka
wuun bukurobu ka sere tɔmbu kpuro
mɛnna. Ma u dera ba ka sina boko
yara Yinni Gusunɔn sãa yerun di, ma
ba ka nùn da sina kpaarɔ saa kɔnnɔ ge
ga wãa gunguru gian di. Miya ba sina
boko sinasia sina kitarɔ.
21 Ma tɔmbu kpuro ba nuku dobu
mɔ̀.
Wuu ga wãa bɔri yɛndu sɔɔ yèn sɔ̃ ba
Atali go.

24

Yoasi u dera ba Yinni Gusunɔn

sãa yeru sɔnwa
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:1-17)

1 Wɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa Yoasi u mɔ
sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wɔ̃ɔ
weeru bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win
mɛron yĩsira Sibia, Beri Sebagii.
2 Yoasi u kuawa ye ya Yinni Gusunɔ
wɛ̃re yãku kowo Yehoyadan wãaru
kpuro sɔɔ.
3 Yera Yehoyada u Yoasi kurɔbu yiru
sua. Ma ba Yoasi bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu marua.
4 Yeniban biruwa Yoasi u gɔ̃ru doke
u Yinni Gusunɔn sãa yeru sɔmɛ.
5 Ma u yãku kowobu ka Lefiba
mɛnna u nɛɛ, i yario i da Yudaban
wusu sɔɔ, ka Isirelibagisɔ i gobi
mwɛɛri wɔ̃ɔ baagere i ka Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin sãa yeru sɔmɛ. I de i ye ko
fuuku.
Adama Lefiba ba ṅ ye kue.
6 Yera sina boko u yãku kowo
Yehoyada soka. U nùn bikia u nɛɛ,
mban sõna a ṅ Lefiba gobi yi bikie yi
Mɔwisi Yinni Gusunɔn sɔm kowo u
Isireliba bure bu ka Yinni Gusunɔn
sãa yeru sɔmɛ.
7 Domi Atali tɔn kɔ̃so wi ka win bibu
ba Yinni Gusunɔn sãa yerun yãnu
gura ka ten dendi yãnu ba ka bũu wi
ba mɔ̀ Baali sãwa.
8 Yera sina boko u nɛɛ, bu de bu
kpakoro piibu gagu ko, kpa bu gu yi
sãa yerun kɔnnɔwɔ tɔɔwɔ.
9 Ma ba kpara Yudaɔ ka Yerusalɛmuɔ
ba nɛɛ, bu ka gobi yi na yi Mɔwisi
Gusunɔn sɔm kowo u Isireliba bure
gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi.
10 Yɛnu yɛ̃robu ka tɔn be kpuro ba
nuku dobu kua. Ma ba ka gobi na ba
kpɛ̃ɛmɔ kpakoro te sɔɔ sere ta ka yiba.
11 Tɔ̃ɔ baatere Lefiba ba ra nɛwa bu
kpakoro te sua bu ka da tɔn be sina
boko u gɔsa ba n da gina tu mɛɛrim mi.
Bà n deema kpakoro te, ta yiba, yera
sina bokon tire yoro ka yãku kowo
tɔnweron sɔmɔ ba ra gobi yi wie kpa
bu kpakoro te wesia ten ayerɔ. Nge
mɛya ba ra ko tɔ̃ɔ baatere, kpa bu gobi
wa yi n kpã.

12 Yen biru sina boko ka Yehoyada
ba ra gobi yi tɔn be wɛ̃ be ba sɔmbu
te nɔmu sɔndia. Domi ba sɔm kowobu
sua be ba koo gobi kɔsia. Ben gabu ba
sãawa kpee dãkobu, gabu dãa dãkobu,
gabu maa be ba ra sisu ka sii gandun
sɔmburu ko. Tɔn beni kpurowa ba
koo dii te sɔmɛ.
13 Be ba sɔmbu te nɔmu sɔndia, ba
sɔmburu kua. Ma ba dera ba sãa yee
te sɔmmɔ. Ba dii te sɔnwa ta dam kua.
14 Sanam mɛ ba sɔmbu te kua ba
kpa yera ba ka gobi yi yi tie na sina
boko ka Yehoyadan mi. Ba sãa yee
ten dendi yãnu kua ka mi ba ra yãku
dõɔ mwaararuginu kon dendi yãnu,
ka nɔri, ka dendi yãnu ganu ni ba
kua ka wura ka sii geesu. Ba ra yãku
dõɔ mwaararugii ni kowa Yehoyadan
wãarun tõru kpuro sɔɔ Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ.

Yoasi u Gusunɔ biru kisi

15 Yen biru, Yehoyada u tɔkɔru kua
kõɔ kõɔ. Ma u kpuna u gu. U mɔwa wõɔ
wunaa teeru ka wɔkuru sanam mɛ u
gu.
16 Ma ba nùn sikua Dafidin wuuɔ,
mi ba ra sinambu sike. Domi u gea
kua Isireliɔ ka maa Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ ka sere sãa yee ten mi.
17 Yehoyadan gɔɔn biru, Yudan
wirugibu ba na ba sina boko kpuna
ka bɛɛrɛ, ma u ben gari swaa daki.
18 Yera ba Gusunɔ ben baababan
Yinnin sãa yeru biru kisi. Ma
ba da ba bũu wi ba mɔ̀ Asitaate
sãamɔ ka sere bwãarokunu ganu.
Yera Yinni Gusunɔ u ka Yudaba ka
Yerusalɛmugibu mɔru kua. Domi ba
tora.
19 Yinni Gusunɔ u bu win sɔmɔbu
gɔria bu wa bu ka gõru gɔsia bu
wurama win mi. Ma sɔmɔ be, ba ka bu
gari kua. Adama ba ṅ swaa daki.
20 Yera Yinni Gusunɔn Hunde u
Sakari, yãku kowo Yehoyadan bii
yɔɔwa. Ma u yõra tɔmbun wuswaaɔ u
nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerumɔ.
U nɛɛ, mban sõna i win woodaba
saramɔ. I ṅ maa koorɔ. Domi i wi,
Yinni Gusunɔ deri. Yen sõna win tii
u koo maa bɛɛ deri.
21 Yera ba nɔɔ toosi kua ka sina
boko. Ma u bu wooda wɛ̃ bu ka Sakari
kpenu kasuku bu go Yinni Gusunɔn
sãa yerun yaaraɔ.
22 Sina boko Yoasi u duari gea ye
Sakarin tundo Yehoyada u nùn kua.
Ye Sakari u gɔɔ dɔɔ, yera u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, a waawo kpa a baawure siria.

Yoasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 12:18-22)

23 Wõɔ tian biru, Sirigibun tabu
kowobu ba Yoasi wɔrima. Ba Yudan
tem kpuro wukiri, ba tunuma sere
Yerusalɛmuɔ. Ma ba wirugibu go go
ba ben yãnu gura ba ka ben sina boko
daawa Damasiɔ.
24 Tabu kowo be Sirigibu ba ka na
mi, ba ṅ dabi. Adama ka mɛ, Yinni
Gusunɔ u dera ba Yudaban tabu kowo
dabi dabinu kamia. Domi ba wi,
Gusunɔ ben baababan Yinni deri. Nge
mɛya Yinni Gusunɔ u Sirigibu denda u
ka Yoasi sɛɛyasia.
25 Sanam mɛ Sirigii be, ba biru kisi,
ba Yoasi deri wahala baka sɔɔ, ma
win bwãaba nùn seesi ba go win kpin
yerɔ yèn sõ u yãku kowo Yehoyadan
bibu go. Ma ba nùn sikua Dafidin
wuuɔ. Adama ba ṅ ka nùn de mi ba ra
sinambu sike.
26 Be ba nùn seesi, bera Sabadi
ka Yosabadi. Sabadin mɛron yĩsira
Simɛati, wi u sãa Amɔni, Yosabadin
mɛron yĩsira maa Simɛriti, wi u sãa
Mɔabu.
27 Yoasin bibun geeru ka gari yi ba
gerua win sõ ka sere Yinni Gusunɔn
sãa yee te u sɔnwa, ye kpuron gari
yi yorua sinambun faagin tireru sɔɔ.
Win bii Amasiawa u bandu di win
ayerɔ.

25

Amasia

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:1-7)

1 Amasia u mɔwa wõɔ yɛnda nɔɔbu
sanam mɛ u bandu di Yerusalɛmuɔ.
Ma u kua wõɔ yɛnda nɔɔbu ka nnɛ
bandu sɔɔ. Win mɛron yĩsira Yoadani,
Yerusalɛmugii.
2 U kua dee dee Yinni Gusunɔn nɔni
sɔɔ. Adama u ṅ win gõru kpuro Yinni
Gusunɔ wɛ̃.

3 Sanam mɛ win banda dam kua,
yera u win bwãabu go be ba raa win
tundo go.
4 Adama u ṅ ben bibu go. U Yinni
Gusunɔn wooda swĩiwa ye u Mɔwisi
sõɔwa u yorua woodan tireru sɔɔ u
nɛɛ, baababa ba ṅ gbimɔ ben bibun
toranun sõ. Mɛya maa bibu ba ṅ gbimɔ
ben baababan toranun sõ. Baawure u
koo gbiwa win tiin torarun sõ.
5 Yera Amasia u Yudaba ka
Bɛnyamɛɛba mɛnna yɛnu ka yɛnu ka
sere tabu sinam be ba tabu kowobu
wunɔm wunɔm ka nɔrɔm nɔrɔm
(1.000) kpare. Ma u bu gara saa be ba
wõɔ yɛndu mɔn di n ka girari be ba
kere mɛ. Ma ba kua tɔmbu nɔrɔbun
suba gooba wunɔbu (300.000). Ba
sãawa be ba tabu yɛ̃ sãa sãa. Ba koo
kpĩ bu ka yaasi ka tɛrɛnu sanna.
6 Ma u maa tabu durɔ wɔrugɔba
kasu Isireliba sɔɔ, tɔmbu nɔrɔbun
suba wunɔbu (100.000) bu ka nùn
somi kpa u bu sii geesun gobi tɔnnu
ita wɛ̃.
7 Yera Gusunɔn sɔmɔ goo u na u nùn
sõɔwa u nɛɛ, Yinni, a ku de Isireliba bu
ka nun da. Domi Yinni Gusunɔ u ṅ ka
bu wãa, be Efaraimu be.
8 À n ka bu da, baa mɛ a dam mɔ,
Gusunɔ u koo nun sura yibɛrɛban
wuswaaɔ. Domi wiya u ra somi kpa u
kamia.
9 Ma Amasia u sɔmɔ wi sõɔwa u nɛɛ,
amɔna kon ko tɛ̃ n ka nɛn sii geesun
gobi tɔnnu ita ye mwa ye na Isireliban
tabu kowo be wɛ̃ mi.
Yera sɔmɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ,
Gusunɔ u koo kpĩ u nun wɛ̃ n ye kpuro
kere.
10 Yera Amasia u tabu kowo be ba
na saa Efaraimuban min di mi wuna,
kpa bu ka gɔsira bu we. Adama tabu
kowo be, ba ka Yudaba mɔru kua, ma
ba gɔsira ben yɛnusɔ ka mɔru baka.
11 Ma Amasia u wɔrugɔru seewa
u win tɔmbu kpara ma u da u wãa
wɔwaɔ ye ba mɔ̀ Bɔru. Miya u tɔmbu
nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) go
Seirin bibun bweseru sɔɔ.
12 Ma ba maa tɔn ben nɔrɔbun suba
wɔkuru (10.000) mwɛɛra wasiru ba ka
da guuru wɔllɔ. Min diya ba bu kasi
kooma ba kasikira.
13 Adama Efaraimu be Amasia u
yinari bu ka nùn tabu da mi, ba pusi
Yudan wusu sɔɔ saa Samarin di n ka da
Bɛti Horoniɔ. Ma ba tɔmbu nɔrɔbun
suba ita (3.000) go, ba ben yãnu gura.

Yoasi, Isireliban sina boko u Amasia kamia (I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:8-14)

14 Sanam mɛ Amasia u Edɔmuba
kamia u wurama, yera u dera ba
Seirin bibun bweserun bũnu gurama
ba ka na win temɔ. Ma u nu kua win
tiiginu. U nu yiirammɛ u sãamɔ. Ma u
nu turare dõɔ dokeammɛ.
15 Yera Yinni Gusunɔ u ka Amasia
mɔru kua. Ma u nùn win sɔmɔ goo
gɔriama. U nùn bikia u nɛɛ, mban sõna
a Edɔmuban bũnu gurama, ni, ni nu ṅ
kpĩa nu bu wɔre wunɛn nɔman di.
16 Sanam mɛ u gari yi mɔ̀ u dɔɔ, yera
Amasia u nùn sõɔwa u nɛɛ, wara nun
gɔsa a n ka sãa nɛ sina bokon bwisi kɛ̃ɔ.
A doonɔ min di. Mban sõna a kĩ bu
nun go.
Ye sɔmɔ wi, u doonɔ, yera u nùn
sõɔwa u nɛɛ, na yɛ̃ ma Gusunɔ u gõru
doke u nun kpeerasia yèn sõ a kua mɛ.
Wee a ṅ nɛn bwisi kɛ̃ru wure.
17 Sanam mɛ Amasia ka wigibu ba
nɔɔsina, yera u gɔra bu Yoasi, Isire-
liban sina boko Yoakasin bii, Yehun
debubu sõ bu nɛɛ, u na bu tabu yinna.
18 Yera Yoasi Isireliban sina boko u
wisima u nɛɛ, sãkin kikiru garu ta wãa
Libanin guurɔ. Tera ta dãa bakaru
sɔmɔbu gɔria Libaniɔ ta nɛɛ, a man
wunɛn bii wɔndia kɛ̃ɛma u ko nɛn biin
kurɔ. Adama gbeeku yɛɛ yi seewa yi
da yi sãkin kiki te taaka yi go.
19 Geema Amasia. Wee, a Edɔmuba
kamia. Ma a tii sue. Yen sõ, a sinɔ sɛ̃ɛ
wunɛn yɛnuɔ. Mban sõna kaa tii tabu
sure bi bu koo ka nun kõsa naawa.
Domi wunɛ ka Yudaba, sa ko bɛɛ kam
koosia.
20 Adama Amasia kun nùn swaa
daki. Domi ye kpuro ya weewa saa
Yinni Gusunɔn min di u ka wa u nùn
yibɛrɛba nɔmu bɛria. Domi Amasia
wi, u Edɔmuban bũnu guramawa u
sãamɔ.
21 Yera Yoasi, Isireliban sina boko u
seewa u da u Amasia, Yudaban sina
boko wɔri Bɛti Semɛsiɔ Yudaban temɔ.

22 Ma Isireliba ba Yudaba kamia. Ma
Yuda ben baawure u duka sua u wura
win yɛnuɔ.
23 Yoasi, Isireliban sina boko u
Amasia, Yudaban sina boko Yoasin
bii, Yoakasin debubu yoru mwa Bɛti
Semɛsiɔ. Ma u ka nùn da Yerusalɛmuɔ.
Saa ye sɔɔra wi, Yoasi, u Yerusalɛmun
gbãraru sura gɔm soonu nɛɛru (400)
saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Efaraimun di
sere n ka da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Gani
gɔmburu.
24 Ma Yoasi wi, u wura ka sii geesu
gura ka sãa yerun gãa gee ni nu wãa
Obɛdi Edɔmun yɛnuɔ ka sere maa sina
kpaarun arumani. Ma u gabu mɔɔru
mwɛɛra u ka gɔsira win wuuɔ Samariɔ.

Amasian gɔɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:15-20)

25 Isireliban sina boko Yoasi,
Yoakasin biin gɔɔn biru, Amasia,
Yudaban sina boko Yoasin bii, u maa
kua wõɔ wɔkura nɔɔbu bandu sɔɔ.
26 Ye Amasia u gbia u kua ka ye u kua
dãku ten sukum, ye kpuro ya yorua
Yudaba ka Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
27 Ye Amasia u ka Yinni Gusunɔ
tonda u kpa, yera ba nùn seesi
Yerusalɛmuɔ. Ma u duka sua u da u
wãa Lakisiɔ. Miya ba nùn naa swĩi ba
go.
28 Ma ba win goru suama ka dumi
ba ka na ba sikua win baababan sikaɔ
Dafidin wuuɔ.

26

Osiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 14:21-22, 15:1-3)

1 Amasian gɔɔn biru, Yudaba kpuro
ba Osiasi sua ba swĩi bandu sɔɔ win
tundo Amasian ayerɔ. Saa ye sɔɔ, u
mɔwa wõɔ wɔkura nɔɔbu ka tia.
2 Wiya u Elati bana u sɔnwa. Ma
u dera ya kua Yudabagia win tundon
gɔɔn biru.
3 Osiasi u kuawa wõɔ weeraakuru
ka yiru Yerusalɛmuɔ. Win mɛron
yĩsira Yekolia Yerusalɛmugii.
4 U sĩawa dee dee Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ nge mɛ win tundo Amasia u
kua.

Osiasi u Gusunɔ biru kisi

5 Osiasi u kookari kua u ka Yinni
Gusunɔ sãwa Sakarin wãaru kpuro
sɔɔ. Sakari wi, u bwisi mɔ u ka kãsinu
tubusia ni nu wee Gusunɔn min di.
Saa ye sɔɔ, ye Osiasi u mɔ̀ kpuro ya ra
nùn koorewa.
6 Sõɔ teeru u yara u ka Filisitiba
wɔri. Ma u da u Gatin gbãraru yaba
ka Yabinɛgiru ka Asidɔdugiru. Ma
u wusu bana Asidɔdugibun temɔ Fil-
isitiban wusun suunu sɔɔ.
7 Yinni Gusunɔ u nùn somi u ka
Filisitiba ka Daarububa tabu kua ka be
ba wãa Guri Baaliɔ ka sere Maoniba.
8 Saa ye sɔɔ, Amɔniba ba ka Osiasi
kɛ̃nu naawammɛ ma u yĩsiru yara sere
Egibitin tem nɔɔ bura yerɔ. Domi win
dam mu nɔɔra baama kpuro.
9 Osiasi u kõsu yenu kua Yerusalɛmuɔ
kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Gani gɔmburu, ka
ge ga wãa wɔwa gia, ka gbãrarun goo
gɔmkirɔ. Ma u dera nu dam mɔ.
10 U maa kõsu yenu bana gbaburɔ,
ma u dɔkɔ dabi dabinu gba, domi
u sabe dabi dabinu mɔ ni nu wãa
Sefalan wɔwaɔ ka nim wõkun goorɔ.
Mɛya u maa gbaa wukobu mɔ ka be
ba ra resɛm sɔmburu ko guunɔ ka guu
te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ. Domi u ra gbee
sɔmburu kã.
11 Osiasi u tabu durɔbu mɔ be ba
ra tabu de wuu wuuka nge mɛ win
tire yoro Yeyɛli ka win tabu sunɔ turo
Maaseya ba ka bu gara. Win sina
asakpɔ turo wi ba mɔ̀ Hanania, wiya u
bu kpare.
12 Yɛnu yɛ̃robu ka tabu durɔ
wɔrugɔba, be kpuron geera sãawa
nɔrɔbun suba yiru ka nata (2.600).
13 Tɔn be, ba tabu durɔbu nɔrɔbun
suba gooba wunɔbu ka nɔɔba yiru ka
nɛɛra wunɔbu mɔ ba kpare (307.500).
Bera ba ra sina boko somi tabu sɔɔ.
14 Osiasi u tabu kowo be kpuro
tɛrɛnu ka yaasi wɛ̃ ka sii furɔsu
ka yabe tarakpenu ka tɛnnu ka
kpurantɛɛnu.
15 U dera bwisigii goo u tabu yãnu
ganu kua ni ba yi kõsu yenɔ ka gani
gɔmunɔ. Niya nu ra n sɛ̃ɛnu toomɔ,
ǹ kun mɛ nu n kpenu kasukumɔ. Ma
sina boko Osiasi u yĩsiru yara n toma.

Domi u somiru wa sere u ka win bandu tãsisia.
16 Sanam mɛ Osiasi u win bandu
tãsisia u kpa, yera u tii sua sere bu nùn
kam kua. U ɲ̀ Gusunɔ win Yinni mɛm
nɔɔwɛ. Ma u da Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ u ka turare dɔ̃ɔ doke mi, ka tii.
17 Yen biru, yãku kowo Asaria u dua
mi, ka yãku kowobu wɛnɛ,
18 be ba wɔrugɔru mɔ. Ma ba sina
boko Osiasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Osiasi, n
ɲ̀ wunɛ kaa Yinni Gusunɔ turare dɔ̃ɔ
dokea. Aronin bibun bweserа ba gɔsa
yen sɔ̃. N n mɛn na, a yario sãa yeru
min di. Domi a kua mɛm nɔɔ sari.
A ɲ̀ maa bɛɛrɛ wasi Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
19 Yera sina boko Osiasi u mɔru
seewa. N deema u ye ba ra ka turare
dɔ̃ɔ doke nɛni. Yera bara disigira nùn
wɔri win sirikanaɔ yãku kowo ben
nɔni biru Yinni Gusunɔn sãa yeru mi,
mi ba ra turare dɔ̃ɔ doken wuswaaɔ.
20 Yera yãku kowo tɔnwero Asaria
ka yãku kowo be ba tie, ba nùn mɛɛra,
ma ba deema wee, bara disigira win
sirikanaɔ. Yera ba yande nɛɛ, u yario
tɔɔwɔ. Ma Osiasi u yara tɔɔwɔ fuuku
fuuku, domi u wa ma Yinni Gusunɔ u
nùn bara disigiru kpɛ̃ɛ.

Osiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:5-7)

21 Ma bara disigii te, ta Osiasi wãasi
sere u da u ka gu. Ba nùn yara Isire-
liban suunu sɔɔn di, u da u wãa wi
turo. Win bii Yotamuwa u nùn kɔsire
kua u tem mɛ kparamɔ.
22 Ye Osiasi u gbia u kua, ka ye u kua
win wãa dãakiru sɔɔ, ye kpuron gari
yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin
biin tireru sɔɔ.
23 Osiasi u kpuna u gu. Ma ba ka nùn
da mi ba ra sinambu sike. Adama ba
ɲ̀ nùn sikua win baababan siki wɔruɔ,
domi ba nɛɛ, u bara disigiru mɔ. Ma
win bii Yotamu u bandu kɔsire kua.

27

Yotamu

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 15:32-38)

1 Wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuwa Yotamu u
mɔ sanam mɛ u bandu di. Ma u
kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia bandu
sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira
Yerusa, Sadɔkun bii.
2 U sĩawa dee dee Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Win tundo Osiasin yira u
swĩi mam mam. Adama u ɲ̀ due Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ. Yen biru, u dera
tɔmba sankiramɔ win tem mɛ sɔɔ.
3 Wiya u Yinni Gusunɔn sãa yerun
kɔnnɔ ge ga wãa gunguru gia bana. Ma
u maa bani dabinu kua Ofɛlin gbãrarɔ.
4 U wusu bana Yudan guunɔ. Ma u
maa kɔ̃su maru yenu kua ka dii baka
damginu yakasɔ.
5 U maa ka Amɔniba tabu kua, ma
u bu kamia. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, Amɔniba
ba nùn sii geesun gobi wunɔbu (100)
wɛ̃ ka dĩa bimi yi ba mɔ̀ ɔɔsun tɔnnu
nɔrɔbun suba ita (3.000) ka alikaman
tɔnnu nɔrɔbun suba ita. Nge mɛya ba
mɔ̀ sere n ka girari wɔ̃ɔ ita.
6 Yotamu u dam kua. Domi u win
naanɛ doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.
7 Ye Yotamu u kuan sukum, win
tabu ka win sɔma ye u kua, ye kpuron
gari yorua Isireliba ka Yudaban
sinambun faagin tireru sɔɔ.
8 Yotamu u mɔwa wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu
sanam mɛ u kua sina boko. Ma u kua
wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu ka tia ban te sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
9 Yen biru, u kpuna u gu. Ma ba nùn
sikua Dafidin wuuɔ. Ma win bii Akasi
u bandu kɔsire kua.

28

Akasi u kua sina boko Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:1-6)

1 Akasi u mɔwa wɔ̃ɔ yɛndu sanam
mɛ u bandu di. U kuawa wɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbu ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.
U ɲ̀ sĩa dee dee Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. U ɲ̀ win sikado Dafidin yira
swĩi.
2 Isireliban sinambun yira u swĩi. U
mam bũu wi ba mɔ̀ Baalin bwãaroku
sii ganduguu kua.
3 U turare dɔ̃ɔ doke Hinɔmun bibun
bweserun wɔwaɔ. Ma u ka win tiin
bibu yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua nge
mɛ bwese tukunu nu ra ko ni Yinni
Gusunɔ u gira Isireliban wuswaan di.
4 U ra bũu yãkunu ko kpa u nu
turare dɔ̃ɔ dokea gungunɔ ka guunɔ ka
sere dãa kubenɔ.

5 Gusunɔ wi, Akasin Yinni u nùn
Sirin sina boko nɔmu bɛria. Ma ba
nùn kamia ba win tɔn dabinu mwɛɛra
ba ka da Damasiɔ. Yen biru, Gusunɔ
u maa nùn bɛri Isireliban nɔmaɔ. Ma
Isireli be, ba nùn kamia.
6 Peka, Remalian bii, u tɔmbu
nɔrɔbun suba wunaa teeru (120.000)
go sõɔ teerun sõɔ, yèn sõ ba Gusunɔ
ben baababan Yinni deri. Tɔn be ba
go mi, be kpuro ba sãawa tabu durɔ
wɔrugɔba.
7 Sikiri, Efaraimuban tabu durɔ
u Maaseya, sina bokon bii go ka
Asirikamu wi u sãa sina bokon yɛnun
sɔm kowobun wirugii ka sere Ɛlikana
sina bokon sina asakpɔ gbiikoo.
8 Isireliba ba ben mɛro bisibu
Yudaba yoru mwa tɔmbu nɔrɔbun
suba goobu (200.000), kurɔbu ka bibu.
Ma ba ben yãa dabinu gura ba ka da
Samariɔ.
9 N deema Yinni Gusunɔn sɔmɔ goo
u wãa mi. Win yĩsira Odɛdi. Yera
u tabu kowo be sennɔ da. U nɛɛ,
wee Gusunɔ bɛɛn baababan Yinni u ka
Yudaba mɔru kua, ma u bɛɛ bu nɔmu
bɛria, ma i bu go ka wɔnwɔndu sariru
sere ben wuri yi nùn girari.
10 Yera i kĩ tɛ̃, Yuda be, ka
Yerusalɛmugii be, bu ko bɛɛn yobu?
I ṅ tamaa i Gusunɔ bɛɛn Yinni torari?
11 I swaa dakio i nɔ. I yoo be i
mwɛɛra bɛɛn mɛro bisibu sɔɔ mi yõsuo
bu wura ben yɛnusɔ. Domi Yinni
Gusunɔ u ka bɛɛ mɔru baka mò.
12 Efaraimuban wirugibu gabu,
Asaria, Yokananin bii ka Berekia,
Mɛsilemɔtun bii ka Esekiasi, Salumun
bii ka Amasa, Adilain bii, bera ba tabu
kowobu seesi be ba wee tabu gberun
di.
13 Ba bu sõɔwa ba nɛɛ, i ṅ ka yoo
be duɔ mini. I kĩ i bɛsɛn taarɛ sosiwa
Yinni Gusunɔn mi. Domi sa tore kɔ.
Ma Yinni Gusunɔ u ka sun mɔru sãa.
14 Yera tabu kowo be, ba yoo be
yõsu, ba bu ben yãnu wesia Isireliba
ka ben wirugibun wuswaaɔ.
15 Wirugii be ba soka ka ben yĩsa
ba yoo be sua, ba ben be ba wãa
tereru yãnu dokea ni tabu kowoba
mwɛɛrima. Ba bu yãnu ka baranu wɛ̃.
Ba dera ba di ma ba nɔra. Ma ba ben
mɛɛran bosu bɔkua. Ma ba yoo be sɔɔ
be ba kun kpɛ̃ bu sĩ kɛtɛkunu sɔndi ba
ka da Yerikoɔ mi kpakpa bɛ̃ɛ wãa. Yen
biru, Isireli be ba ka bu da ba wurama
Samariɔ.

Akasi u somiru kasu

Asirigibun mi
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 16:7-20)

16 Saa ye sɔɔra sina boko Akasi u
gɔra Asirin sinambun mi, u bu somiru
kana.
17 Edɔmuba ba na ba kpam Yudaba
wɔri ba kamia, ma ba Yuda be, yoru
mwɛɛra ba ka doona.
18 Filisitiba ba wɔraa na wuu si
su wãa Sefalan wɔwaɔ ka si su wãa
Yudan tem sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
Ma ba Bɛti Semɛsi ka Ayaloni mwa
ka Gederɔtu ka Soko ka yen baru
kpaanu ka Tinna ka yen baru kpaanu
ka Gimuso ka yen baru kpaanu. Ma ba
sina wuu si sɔɔ.
19 Domi Yinni Gusunɔ u Yudaba
sekuru doke ben sina boko Akasin
sõ. Akasi wi, u kom bɛrɛtɛkɛ kuawa
Yudaɔ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu
sariru koosiwa mam mam.
20 Ma Asirin sina boko Tigilati
Pilesɛɛ u na u nùn wɔri nge yibɛrɛ. U
ṅ nùn somi.
21 Domi Akasi u Yinni Gusunɔn
sãa yeru ka sina kpaaru ka win tem
wirugibun arumani gura u Asirin
sina boko wɛ̃. Adama ka mɛ, yen gaa
kun nùn yare.
22 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu
sɔɔ, ka mɛ, u Yinni Gusunɔ mɛm nɔɔbu
sariru koosimɔwa u dɔɔ.
23 U Damasin bũnu yãkuru kua ni
nu nùn kamia mi. Domi u nɛɛ, wee
Sirin sina bokon bũnu nu ra bu somi.
Tɛ̃, win tii u koo maa nu yãkuru kua
kpa nu wa nu nùn somi. Adama nu ṅ
nùn somi. Nu nùn kam kuawa wi ka
Isireliba kpuro.
24 Akasi u Yinni Gusunɔn sãa yerun
dendi yãnu kpaasina u kɔsuka. Ma u
dera ba tu kɛnua. Ma u bũu yãku yenu
kua beri berika kpuro Yerusalɛmuɔ.
25 Yera u gungunu kua Yudan wusu
kpuro sɔɔ bu ka bũnu yãkuru kua
kpa bu maa nu turare dõɔ dokea mi.
Nge mɛya u kua u ka Gusunɔ win
baababan Yinnin mɔru seeya.

26 Akasin kookoosun sukum
gbiikisu ka dãakisu si kpuro su yorua
Yudaba ka Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
27 Yen biru, Akasi u kpuna u gu,
ma ba nùn sikua Yerusalɛmuɔ. Adama
ba ɲ̀ nùn sikua Isireliban sinambun
sikaɔ. Yen biru, win bii Esekiasi u
bandu kɔsire kua.

29

Esekiasi u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:1-4)

1 Esekiasi u mɔwa wõɔ yɛnda nɔɔbu
sanam mɛ u bandu di. Win mɛron
yĩsira Abiya, Sakarin bii. U kuawa
wõɔ yɛnda nɔɔbu ka nnɛ bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
2 U kua ye ya Yinni Gusunɔ wɛ̃re.
Win sikado Dafidin yira u swĩi mam
mam.
3 Win bandun wõɔ gbiikuun suru
gbiikoo sɔɔ, u Yinni Gusunɔn sãa yeru
kɛnia. Ma u ten gamboba sɔnwa.
4 U dera yãku kowobu ka Lefiba
ba na. Ma u bu mɛnna sãa yerun
batumaɔ ye ya wãa sõɔ yari yeru gia.
5 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, bɛɛ Lefiba
i swaa dakio i nɔ. I tii dɛɛrasio, kpa
i maa Gusunɔ bɛɛn baababan Yinnin
sãa yeru dɛɛrasia. I ye ya disi mɔ
kpuro yaro sãa yee ten min di.
6 Bɛsɛn baababa ba kua mɛm nɔɔ
sariba. Ba kõsa kua Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin nɔni sɔɔ. Ba wi ka win sãa yeru
biru kisi.
7 Ma ba sãa yee te kɛnua, ba ten
fitilaba go. Ba ku ra nùn turare dõɔ
dokeye. Ba ku ra maa nùn yãku dõɔ
mwaararuginu kue.
8 Yera Yinni Gusunɔ u Yuda ka
Yerusalɛmu mɔru seesi. Ma u dera ye
kpuro ya kua bansu ba ye yɛ̃ɛmɔ nge
mɛ i waamɔ gisɔ.
9 Bɛsɛn baababa ba gbisuka tabu
sɔɔ ma bɛsɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu ka bɛsɛn kurɔbu ba yoru da
tem tukumɔ Yinni Gusunɔn mɔru yen
sõ.
10 Tɛ̃, na kĩ n ka Gusunɔ bɛsɛ Isire-
liban Yinni arukawani bɔke, kpa win
mɔru ye, yu wa yu sure u sun deri.
11 Yen sõ, nɛn bibu, i ku maa Gusunɔ
atafiiru ko. Domi u bɛɛ gɔsawa i ka nùn
sɔmburu kua, i n nùn sãamɔ, kpa i n
nùn turare dõɔ dokeammɛ.
12 Lefiba be ba seewa ba na, bera
Mahati, Amasain bii ka Yoɛli, Asarian
bii Kehatin bibun bweseru sɔɔ ka
Kisi, Abudin bii ka Asaria, Yehalɛɛlin
bii Mɛrarin bibun bweseru sɔɔ ka
Yoasi, Simman bii ka Edɛni, Yoan bii
Gɛɛsɔnin bibun bweseru sɔɔ
13 ka Simuri ka Yeyɛli Elisafanin bi-
bun bweseru sɔɔ ka Sakari ka Matania
Asafun bibun bweseru sɔɔ
14 ka Yeyɛli ka Simɛi Hemanin bi-
bun bweseru sɔɔ ka Semaya ka Usiɛli
Yedutum bibun bweseru sɔɔ.
15 Ba ben mɛro bisibu mɛnna ye
ba tii dɛɛrasia ba kpa. Yen biru, ba
Yinni Gusunɔn sãa yeru dɛɛrasia nge
mɛ sina boko u gerua ka nge mɛ Yinni
Gusunɔ u wooda wɛ̃.
16 Yãku kowobu ba dua Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ bu ka tu dɛɛrasia.
Ma ba disinu kpuro yara ni nu wãa
sãa yeru mi, ka ten yaaraɔ. Min diya
Lefiba ba disi ni gura ba ka da ba kube
wɔwaɔ ye ba mò Sedoroni.
17 Ba sãa yee ten dɛɛrasiabu toruawa
wõɔn suru gbiikoon tõɔ gbiikirun di.
Yen sõɔ nɔɔba itase, ma ba tura ten
adɛrɔwɔ. Yen biruwa ba maa kua sõɔ
nɔɔba ita ba ka tu dɛɛrasia ba kpa. Sõɔ
wɔkura nɔɔbu ka tia ba kua ba ka te
kpuro dɛɛrasia ba kpa.
18 Ma ba da sina boko Esekiasin mi
ba nɛɛ, wee sa sãa yee te dɛɛrasia sa
kpa ka yãku yee te, ka ten dendi yãnu
ka tabulu mi ba ra pɛ̃ɛ yi ka yen dendi
yãnu.
19 Yãa ni kpurowa sa sɔnwa, ma sa
nu dɛɛrasia ni Akasi u raa disi doke
win mɛm nɔɔbu sarirun sõ sanam mɛ
u bandu dii. Ni kpurowa sa yi Yinni
Gusunɔn yãku yerun wuswaaɔ.

Esekiasi u maa

Yinni Gusunɔn sãaru seeya

20 Yera sõɔ teeru, Esekiasi u seewa
buru buru yellu u wuun wirugibu
mɛnna, ma ba da Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.
21 Ma ba ka naa kinɛnu nɔɔba yiru
na ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa
kpɛmminu nɔɔba yiru ka boo kinɛnu
nɔɔba yiru bu ka toranun yãkunu
ko bandun sõ ka yãku yee ten sõ ka

sere Yudaban sɔ̃. Yera sina boko u yãku kowobu Aronin bibun bweseru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu ye kpuro goowo Yinni Gusunɔn yãku yerɔ.

22 Ma ba kɛtɛ kinɛ ni sakira ba nin yɛm sua ba yɛ̃ka yãku yerɔ. Yen biru, ba yãa kinɛ ni sakira ma ba nin yɛm yɛ̃ka yãku yerɔ. Mɛya ba maa yãa kpɛmmii ni sakira ba nin yɛm yɛ̃ka yãku yerɔ.

23 Yen biru, ba maa ka boo kinɛ ni na sina bokon wuswaaɔ ka tɔmbu kpuron wuswaaɔ bu ka toranun yãkunu ko. Ma be kpuro ba ben nɔma sɔndi boo nin wiru wɔllɔ.

24 Ma yãku kowobu ba boo ni sakira ba nin yɛm yari yãku yerun temɔ. Ba yãku te kuawa Isireliba kpuron toranun sɔ̃. Domi sina boko u nɛɛ, yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni, ka torarun yãku ni, ba koo nu kowa Isireliba kpuron sɔ̃.

25 U Lefiba doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ba sɛkɛtirɛnu nɛni ka guunu ka mɔrɔkunu nge mɛ Dafidi ka Gusunɔn sɔmɔbu Gadi ka maa Natani ba wooda wɛ̃ bu ko. Yinni Gusunɔwa u bu wooda ye wɛ̃.

26 Ma Lefiba ba na ba sina Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka dwee yãa ni Dafidi u dera ba kua. Ma yãku kowobu ba maa dua ka ben kɔbi.

27 Ma Esekiasi u nɛɛ, bu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru koowo yãku yeru wɔllɔ. Ye ba yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te torua, yera ba maa womusu torua. Ma ba kɔbi so ka sere Dafidi Isireliban sina bokon dwee yãa ni.

28 Ma tɔn be kpuro ba yiira bu ka Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃. Ba kɔbi soomɔ, ba womusu mɔ̀ sere ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii te wiru go.

29 Sanam mɛ ba yãku ni kua ba kpa, yera sina boko ka win tɔn be kpuro ba yiira ba Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.

30 Yera Esekiasi ka Yudaban wirugibu ba Lefiba sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bu Yinni Gusunɔ siaro ka Dafidin womusu ka maa Asafun womusu. Ma ba Yinni Gusunɔ kpuna ba nùn sãwa ka nuku doo bakabu.

31 Esekiasi u nɛɛ, tɛ̃, wee i tii dɛɛrasia, i kua Yinni Gusunɔgibu. Yen sɔ̃, i susima i nùn siarabun yãkunu kua win sãa yerɔ.

Yera tɔn be, ba maa ka yaa sabenu na ba ka nùn siarabun yãku ni kua. Ma gaba maa nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua ka nuku tia.

32 Yaa sabe ni ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua mi, nu dabi. Kɛtɛban geera sãawa wata ka wɔkuru, yãa kinɛnu maa wunɔbu (100) ka sere yãa kpɛmminu goobu (200). Ye kpurowa ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararugii ni kua.

33 Yen biru, ba maa kɛtɛ nata (600) go ka yãanu nɔrɔbun suba ita (3.000).

34 Adama yãku kowobu ba ɲ dabi dɔma te. Yen sɔ̃na ba ɲ kpĩa bu yãku yãa ni koku. Ben mɛro bisibu Lefibara ba bu somi ba ka sɔmbu te kua sere saa ye yãku kowobu be ba tie ba tii dɛɛrasia. Domi Lefiba ba tii wɛ̃ ka kĩru n kere yãku kowobu.

35 Dɔma te, ba yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua nu dabi ka siarabun yãku ni ba kua ka yaa gum ka sere tam mɛ ba ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

Nge mɛya ba ka sãaru seeya Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

36 Esekiasi ka tɔn be kpuro ba nuku dobu kua yèn sɔ̃ Gusunɔ u doke tɔmbun gɔ̃rusɔ ba ka win sãaru seeya mɛsum fuuku.

Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakarun

sɔɔru

30

1 Esekiasi u sɔmɔbu gɔra Isireliɔ ka Yudaɔ. N deema u raa Efaraimuba ka Manaseba tireru yorua bu ka na bu Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di Gusunɔ, be Isireliban Yinnin sãa yerɔ, Yerusalɛmuɔ.

2 Sina boko Esekiasi ka win sina asakpɔbu ka Yudaba ba nɔɔsina ma ba koo Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ baka te di wɔ̃ɔn suru yiruse sɔɔ.

3 Domi ba ɲ kpɛ̃ bu tu di ten saa sɔɔ yèn sɔ̃ yãku kowo dabiru ta ɲ tii dɛɛrasie. Mɛya tɔn dabira kun maa mɛnnɛ Yerusalɛmuɔ.

4 Sina boko ka tɔn be kpuro ba tɔ̃ɔ te wura.

5 Ma ba dera ba kpara Isirelin
tem kpuro sɔɔ saa Beri Seban di n
ka da sere Danuɔ, tɔmbu bu ka na
Yerusalɛmuɔ bu Gusunɔ Isireliban
Yinni Gɔɔ sararibun tõɔ baka te diiya.
Domi tɔn dabiru ta ku ra raa maa tu di
nge mɛ ba yorua bu ko.
6 Ma gɔro be, ba sina boko ka win
sina asakpɔbun tire ni sua ba ka da
Isireliɔ ka Yudaɔ. Ma ba bu sõɔwa
ka sina bokon yĩsiru ba nɛɛ, bɛɛ Isire-
liba, i wurama Gusunɔ Aburahamu
ka Isaki ka Yakɔbun Yinnin mi, kpa
win tii u maa wurama bɛɛn mi. I de
i wurama bɛɛ be i kisira Asirin sina
bokon nɔman di.
7 I ku bɛɛn baababa ka bɛɛn maabu
saari be ba ṅ Gusunɔ ben baababan
Yinni mɛm nɔɔwɛ, ma u bu kam
koosia nge mɛ i waamɔ gisɔ.
8 I ku swaa taaya nge bɛɛn baababa.
I wurama Yinni Gusunɔn mi. I na i
nùn sã win sãa yerɔ te u tii yiiye sere
ka baadomma. I na i Gusunɔ bɛɛn
Yinni sã kpa win mɔru baka ye, yu bɛɛ
doonari.
9 I n wurama Yinni Gusunɔn mi,
bɛɛn tɔmbu ka bɛɛn bii be ba mwɛɛra
ba ka yoru da, ba koo bu wɔnwɔndu
kua kpa bu den de bu wurama tem
mɛ sɔɔ. Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u ra
suuru ko. Win wɔnwɔnda kpã. U ṅ
maa bɛɛ biru kisimɔ ì n wurama win
mi.
10 Nge mɛya gɔro be, ba gerumɔ
ba ka wusu gasirimɔ saa Efaraimun
tem di ka Manasen temɔ n ka girari
Sabulonin temɔ. Ma ba bu yɛ̃ɛmɔ ba
yaakoru koosimɔ.
11 Adama gaba tii kawa Asɛɛn temɔ
ka Manasen temɔ ka Sabulonin temɔ,
ma ba seema ba na Yerusalɛmuɔ.
12 Mɛya maa Yinni Gusunɔ u ka
Yudaba wãa. Ma u dera ben gõru ga
kua tia bu ka sina boko ka win sina
asakpɔbun gari mɛm nɔɔwa nge mɛ
wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru

13 Tɔn dabiru ta mɛnna wõɔn suru
yiruse sɔɔ Yerusalɛmuɔ bu ka pɛ̃ɛ ye
ba kun seeyatia doken tõɔ bakaru ko.
Dɔma te, tɔn be, ba dabia.
14 Yera ba seewa ba bũu yãku yee
ni nu wãa Yerusalɛmuɔ kɔsuka ka sere
mi ba ra nu turare dõɔ dokeye. Ma ba
ye kpuro gura ba sure wɔwaɔ ye ba mɔ̀
Sedoroni.
15 Yen biru, ba Gɔɔ sararibun tõɔ
bakarun yãku yaa sakira wõɔn suru
yirusen sõɔ wɔkura nnɛse sɔɔ. Sekura
yãku kowobu ka Lefiba mwa, ma ba tii
dɛɛrasia. Ba yãku dõɔ mwaararuginu
kua Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
16 Ben baawure u da u wãa win
ayerɔ nge mɛ Mɔwisi Yinni Gusunɔn
tɔnu u yorua woodan tireru sɔɔ. Ma
yãku kowobu ba yɛm yɛ̃kamɔ mɛ
Lefiba ba bu wɛ̃ɛmɔ.
17 Nge mɛ tɔn dabira wãa be ba ṅ tii
dɛɛrasie dɔma te, yera n dera Lefiba
ba bu yãku yɛɛ yi sakiriammɛ, kpa
bu ka yi dɛɛrasia bu yi nɛnɛm Yinni
Gusunɔn sõ.
18-19 Tɔn dabiru ta wãa te ta ṅ tii
dɛɛrasie, n mam nɛɛre Efaraimuba sɔɔ
ka Manaseba sɔɔ ka Isakariba sɔɔ ka
sere Sabuloniba sɔɔ. Ba Gɔɔ sararibun
tõɔ bakaru di. Adama ba ṅ ten wooda
swĩi. Yen sõna Esekiasi u bu kanaru
kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, wunɛ tɔn
geowa. Be ba tii wɛ̃ ka ben gõru kpuro
ba ka wunɛ Gusunɔ ben baababan
Yinni kasu, baa mɛ ba ṅ tii dɛɛrasie, a
bu suuru kuo.
20 Yinni Gusunɔ u Esekiasin kana te
mwa ma u tɔn be suuru kua.
21 Nge mɛya Isireli be ba mɛnna
Yerusalɛmuɔ, ba ka pɛ̃ɛ ye ba kun
seeyatia doken tõɔ bakaru di sõɔ nɔɔba
yiru ka nuku dobu. Tõɔ baatere
yãku kowobu ka Lefiba ba ra n Yinni
Gusunɔ siaramɔwa ka dwee yãnu.
22 Esekiasi u Lefi baawure siara
sɔmbu te u kuan sõ Yinni Gusunɔn
sõ. Ba yãku yaa ye tema sõɔ nɔɔba
yiru. Ma ba siarabun yãkunu kua ba
ka Gusunɔ ben baababan Yinni siara.
23 Yen biru, tɔn be, ba maa wura bu
tõɔ bakaru di sõɔ nɔɔba yiru. Ma ba
maa sina sõɔ nɔɔba yiru ba tõɔ bakaru
di ka nuku dobu.
24 Domi Esekiasi u kɛtɛ kinɛnu
nɔrɔbu (1.000) gɔsa ka yãanu nɔrɔbun
suba nɔɔba yiru (7.000). Ma win sina
asakpɔbu ba maa kɛtɛ kinɛnu nɔrɔbu
gɔsa ka yãanu nɔrɔbun suba wɔkuru
(10.000). Ma yãku kowobu dabinu ba
tii dɛɛrasia.
25 Yudaba kpuro ka yãku kowobu
ka Lefiba ka sere be ba na Isirelin di

ka sɔbu be ba wãa Isireliɔ ka Yudaɔ, be kpurowa ba nuku dobu kua dɔma te.
26 Nuku doo bakabu bu wãa Yerusalɛmuɔ. Saa Salomɔɔ Dafidi Isireliban sina bokon biin waatin di, ba ǹ tõɔ baka ten bweseru koore Yerusalɛmuɔ.
27 Yera yãku kowobu ka Lefiba ba seewa ba tɔn be domaru kua. Yinni Gusunɔ u ben nɔɔ nua domi ben kana te, ta nùn girari sere win wãa yee dɛɛrarɔ wɔllɔ.

Esekiasi

u Yinni Gusunɔn sãaru seeya

31

1 Yeniba kpuron biru, Isireli be ba wãa mi, ba seewa ba da Yudan wusu kpuro sɔɔ ba bwãarokunu kɔsuka ma ba gungunu ka bũu yãku yenu kpuro kɔsuka Yudan temɔ ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Efaraimun temɔ ka Manasen temɔ. Yen biru, be kpuro ba wurama ben temɔ, ben baawure u da u wãa win wãa yerɔ.
2 Esekiasi u wure u yãku kowobu ka Lefiba wesia ben sɔmburu sɔɔ nge mɛ ba ka bɔnu sãa ka sɔmbu te baawure u ra ko. Bera ba ko n da yãku dõɔ mwaararuginu ka siarabun yãkunu ko ka sere womusu bu ka Yinni Gusunɔ siara win sãa yerun kɔnnɔwɔ.
3 Sina boko Esekiasi u win dukian sukum wɛ̃ bu ka yãku dõɔ mwaararuginu ko ni ba ra ko bururu ka yoka ka ni ba ra ko tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka suru kpaon tõɔ bakaru sɔɔ ka sere tõɔ baka ni nu tie sɔɔ nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ.
4 Yera u Yerusalɛmugibu sõɔwa u nɛɛ, bu yãku kowobu ka Lefiba ben baa wɛ̃ɛyɔ, kpa bu kpĩ bu Yinni Gusunɔn woodaba mɛm nɔɔwa sãa sãa.
5 Sanam mɛ gari yi, yi nɔɔra baama, yera Isireliba ba ben alikama ye ya gbia ya ye wɛ̃ ka tam kpam ka gum ka tim ka sere ben dĩanu ganu. Mɛya ba maa ka gãanu kpuron wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na.
6 Mɛya Isireliba ka Yudaba be ba wãa Yudan wuu marosɔ ba ben yaa sabenun wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia wɛ̃ ka sere gãa ni ba gɔsa ba yi nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ. Ma ba nu suba suba.
7 Ba nin subenu toruawa saa wõɔn suru itasen di n ka da wõɔ gen suru nɔɔba yiruse sɔɔ.
8 Esekiasi ka win sina bwãabu ba na ba subu ni wa, yera ba Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu siara.
9 Ma Esekiasi u yãku kowobu ka Lefi be bikia u nɛɛ, subu nirà mini.
10 Yera yãku kowo tɔnwero Asaria, Sadɔkun bweseru sɔɔ, u nùn wisa u nɛɛ, saa mìn di ba ka kɛ̃nu naamɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, dĩanu ra n wãawa sa n dimɔ, sa n debumɔ. Ni nu tiara nu kpã niya mini. Domi Yinni Gusunɔ u sun domaru kua.
11 Ma Esekiasi u wooda wɛ̃ bu dinu sɔmɛ mi ba koo nu yi. Ma ba dinu sɔnwa.
12 Ma ba ka kɛ̃nu ka wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na ka yãku dĩa ni nu sãa Yinni Gusunɔginu. Lefi wi ba mɔ̀ Konania wiya ba dĩa ni nɔmu sɔndia, ma win mɛro bisi Simɛi u sãa win yiruse.
13 Yeyɛli ka Asasia ka Nakati ka Asaɛli ka Yerimɔti ka Yosabadi ka Eliɛli ka Yisimakia ka Makati ka Bɛnaya be kpurowa Konania ka win mɛro bisi Simɛi ba kpare nge mɛ sina boko Esekiasi ka yãku kowo Asaria Yinni Gusunɔn sãa yerun wirugii ba wooda wɛ̃.
14 Kore wi u sãa Lefi Yiminan bii, u sãawa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian kõso. Wiya ba kɛ̃ɛ ni nɔmu sɔndia nì ba ka Yinni Gusunɔ naawa ka nuku tia ka sere ni ba ra wunɛ Yinni Gusunɔn sõ. Beya ba ko n da kɛ̃ɛ ni bɔnu ko.
15 Yãku kowobun wusu sɔɔ, Edɛni ka Miyamini ka Yosue ka Semaya ka Amaria ka Sekaniawa ba gɔsa bu Kore wi somi ba n da ka kɛ̃ɛ ni begibu bɔnu kue dee dee bibu ka bukurobu kpuro nge mɛ ba ka bu bɔnu sãa wuu wuuka.
16 Beya tɔn durɔ bii be ba gara saa wõɔ itan di n ka da be ba kere mɛ, ka be ba gesi dumɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ tõɔ baatere bu ka ben sɔma ko wuu wuuka,
17 ka yãku kowo be ba gara yɛnu ka yɛnu ka Lefiba be ba gara saa be

ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔn di nge mɛ ben
sɔmbura sãa wuu wuuka,
18 ka sere maa tɔn be ba tie kpuro ka
ben debuminu ka ben kurɔbu ka bii
tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, domi ba tii
wɛ̃wa mam mam Yinni Gusunɔn sãa
yerun sɔmburu sɔɔ.
19 Aronin bibun bweseru te ta
sãa yãku kowobu baru kpaanɔ wuu
marosun bɔkuɔ, ba tɔmbu gɔsa wuu
baagere sɔɔ be ba ko n da bu dĩanu
bɔnu kue ben suunu sɔɔ, ka sere Lefi
be ba gara garan suunu sɔɔ.
20 Wee ye Esekiasi u kua Yuda
kpuro sɔɔ. U sĩawa dee dee gem sɔɔ
Gusunɔ win Yinnin wuswaaɔ.
21 Sɔma ye u kua bu ka sãaru ko
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sere win
woodan mɛm nɔɔbu, u ye kpuro
kuawa ka gɔ̃ru tia. Ma u koora.

32

Asirin sina boko Sankeribu

u Yudan tem wɔri
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:13, Esai 36:1)

1 Esekiasi u sĩa dee dee Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ. Yeniban biruwa
Sankeribu, Asirin sina boko u na
Yudaɔ, ma u dera ba wuu gbãrarugisu
tarusi. U nɛɛ, u koo su wɔriwa ka dam.
2 Ye Esekiasi u wa Sankeribu u
na u ka Yerusalɛmu tarusi, yera u
wirugibu ka tabu kowo damgibu
soka,
3 bu wesiana bu ka bwii yi kɛnɛ yi yi
wãa wuun biruɔ.
4 Tɔn dabira ta nùn somi ba ka bwii
yi kɔrua ka nim tora ye ya kokumɔ
bera yen suunu sɔɔ. Domi Esekiasi u
nɛɛ, u ǹ kĩ Asirigibu bà n tunuma bu
nim deema n kpã.
5 Ma u win bandun dam tãsisia. U
Yerusalɛmun gbãrarun mi n wɔruma
seeya ka maa wuun kɔ̃su yenu. Ma u
gbãraru garu bana wuun biruɔ u ka
sikerena. Ma u karì ye sɔnwa ye ba mɔ̀
Milo Dafidin wuuɔ. U tabu yãa dabi
dabinu kasu ka maa tɛrɛnu.
6 U tabu sinambu kua ma u bu
mɛnna wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ. Ma
u bu kirɔ kua u nɛɛ,
7 bu tii dam kɛ̃ɛyɔ kpa bu wɔrugɔru
sɔ̃ɔsi. Bu ku bɛrum ko bu diiri
Asirin sina boko ka win tɔn dabi ten
wuswaaɔ. Domi be ba ka bu wãa ba
dabi n kere be ba ka nùn wãa.
8 Tɔmba ba ka nùn wãa. Adama be,
Gusunɔ ben Yinniwa u koo bu somi.
Wiya u koo bu dam wɛ̃ tabu sɔɔ.

Ma tɔn be, ba Esekiasi Yudan sina
bokon gari yi naanɛ kua.

Sankeribu u gɔra

Yerusalɛmuɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:17-37, Esai 36:2-22)

9 Yeniban biru, Sankeribu, Asirin
sina boko u win sɔm kowobu gɔra
Yerusalɛmuɔ sanam mɛ u wãa Lakisiɔ
ka win tabu kowobu kpuro. U sɔm
kowo be gɔrawa Esekiasi ka Yuda be
ba wãa Yerusalɛmuɔ kpuron mi,
10 bu nɛɛ, amɛniwa wi, Sankeribu,
Asirin sina boko u gerua. U nɛɛ, ma
sɔɔra ba ben naanɛ doke ba ka wãa
Yerusalɛmuɔ ka nuku sankiranu.
11 Bu ku de Esekiasi u bu nɔni wɔ̃ke
kpa u de bu gbi gɔ̃ɔru ka nim nɔrun sɔ̃
ye u nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu
wɔra wi, Asirin sina bokon nɔman di.
12 Ba ǹ yɛ̃ ma wi, Esekiasiwa u
gungunu kɔsuka ka Yinni Gusunɔn
yãku yee te? Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
yãku yee teeru tɔnan miya ba ko n da
de bu yiira bu Yinni Gusunɔ sã kpa bu
nùn turare dɔ̃ɔ dokea.
13 Adama be, ba ǹ yaaye ye wi,
Sankeribu ka win baababa ba bwe-
senu kpuro kua? Nin bũnu nu kpĩa nu
bu yara saa win nɔman di?
14 Bwese ni win baababa ba kam
koosia sɔɔ, nin niren bũna nu kpĩa nu
bu yakia win nɔman di ben tii bu ka
sere nɛɛ, Gusunɔ ben Yinni u koo bu
yakia.
15 Yen sɔ̃, bu ku de Esekiasi u bu
nɔni wɔ̃ke kpa u n bu gàrì seeyamɔ
mɛsum. Bu ku nùn naanɛ ko. Domi
bweseru garun bũnu kun kpĩa nu tu
wɔre win nɔman di, ǹ kun mɛ win
baababan nɔman di. Kaa sere gere
Yudaban bũnu?
16 Nge mɛya Sankeribun sɔmɔ be,
ba Yinni Gusunɔ ka win sɔm kowo
Esekiasi wɔmmɔ.

Sankeribun sɔmɔbu

ba Yinni Gusunɔ wɔmmɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:14-19, Esai 37:14-20)

17 Sankeribu u tireru yorua u ka Gusunɔ Isiriliban Yinni wɔmɛ. U nɛɛ, nge mɛ bwese ni nu tien bũnu nu ǹ kpĩa nu nin tɔmbu wɔre win nɔman di, nge mɛya Gusunɔ, Esekiasin Yinni u ǹ maa kpɛ̃ u bu wɔra win nɔman di.

18 Ma Sankeribun sɔmɔ be, ba gbãramɔ ka dam ka Yudan barum bu ka tɔmbu nandasia be ba wãa gbãra ten sɔɔwɔ kpa bu wa bu wuu ge mwa.

19 Ba Gusunɔ Yerusalɛmugibun Yinnin gari mɔ̀ nge bwese ni nu tien bũu ni ba ka tii seka.

Asirigibu ba duki yakikira
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:15,35-37, Esai 37:15,36-38)

20 Yera Esekiasi ka Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin bii ba kanaru wɔri gari yin sõ ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue wɔllɔ.

21 Yera Yinni Gusunɔ u gɔrado goo gɔra u Asirigibun sansani wɔri u ben tabu durɔ wɔrugɔba ka ben tabu sinambu ka ben wirugibu go. Yera Asirin sina boko u gɔsira u wura win temɔ ka sekuru. Ma u da win bũu dirɔ. Miya win tiin bibu ba na ba nùn kãasi ba go ka takobi.

22 Nge mɛya Yinni Gusunɔ u ka Esekiasi ka Yerusalɛmugibu faaba kua saa Sankeribun nɔman di ka sere be ba tie kpuron nɔman di. Ma u bu kõsu be ba ka bu sikerenɛn sõ.

23 Tɔn dabira ta ra ka Yinni Gusunɔ kɛ̃nu naawɛ Yerusalɛmuɔ kpa tu maa ka Esekiasin tii kɛ̃ɛ gobiginu naawa. Saa yen dɔma ten di, u yĩsiru yarawa bwesenu kpuro sɔɔ.

Esekiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:1-21, Esai 38:1-8, 39)

24 Saa ye sɔɔ, Esekiasi u bara sere u gɔɔ turuku kua. Ma u Yinni Gusunɔ kana. Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa, ma u nùn sɔm maamaakiginu kua.

25 Adama Esekiasi kun kue nge u durom wa Yinni Gusunɔn min di. Ma u tii sua. Yera Yinni Gusunɔ u bu mɔru seesi wi ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu.

26 Ye u wa mɛ, yera wi ka Yerusalɛmugibu ba tii kawa. Ma Yinni Gusunɔn mɔru ya doona ben min di Esekiasin waati ye sɔɔ.

27 Esekiasi u dukia baka ka bɛɛrɛ baka wa. U sii geesu ka wura ka kpee gobiginu ka turareba kasu ka tɛrɛnu ka gãa bwese bweseka ye ya wã.

28 U alikaman biranu kua, ma u tam kpam ka gum beru yenu kua ma u yaa sabenu baaniren gɔ̃ru kua ka sere nin dii yenu.

29 Ma u tii wusu bania. U yaa sabenu wa dabi dabinu, kɛtɛba ka yãanu ka bonu. Domi Yinni Gusunɔ u nùn dukia baka wɛ̃.

30 Wiya u maa Gihonin yɛru gèn nɔɔ ga wãa gungurun bera gia kɔrua, ma u nɔɔ kpɔɔ yaba Dafidin wuun sõɔ duu yeru gia.

Ye Esekiasi u gɔ̃ru doke u ko kpuro, ya nùn koorawa.

31 Adama sanam mɛ Babilonin sina boko u sɔmɔbu mɔrisia u ka wa sɔm maamaaki ye Yinni Gusunɔ u mɔ̀ Isireliɔ, yera Gusunɔ u Esekiasi deri u ka wa ye ya wãa win gɔ̃ruɔ.

32 Ye Esekiasi u kuan sukum ka nge mɛ u Gusunɔ sãwa ka naanɛ, ye kpuron gari yi yorua Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin kãsinun tireru sɔɔ ka maa Isiriliba ka Yudaban sinambun faagin tireru sɔɔ.

33 Esekiasi u kpuna u gu. Ma ba nùn sikua Dafidin bibun bweserun siku yerɔ bera gee n gunum bo. Yerusalɛmugibu ka Yudaba ba nùn gɔɔ swĩiya. Yen biru, win bii Manase u bandu kɔsire kua.

33

Manase

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:1-18)

1 Manase u mɔwa wõɔ wɔkura yiru sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua wõɔ weeraakuru ka nɔɔbu ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ.

2 Kõsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ. Bwese ni Yinni Gusunɔ u gira Isiriliban wuswaan di nin kom kõsum mɛya u swĩi.

3 U wure u gungunu seeya ni win tundo Esekiasi u kɔsuka. Ma u bũu wi

ba mɔ̀ Baalin yãku yenu kua ka bũu wi
ba mɔ̀ Asitaaten bwãarokunu ni win
tundo u raa kɔsuka. Ma u kperi ka sõɔ
ka surun sãaru wɔri.
4 U bũu turanu bana Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ tèn mi Yinni Gusunɔ u win
yĩsiru doke sere ka baadommaɔ.
5 U maa suru ka sõɔ ka kperin yãku
yenu kua sãa yee ten yaari yiru ye sɔɔ.
6 U dera ba ka win bii tɔn durɔbu
yãkuru kua Hinɔmun wɔwaɔ. U ra
ka wɛɛ ka guru winu sɔroru ko kpa u
dobo doboba ko. U gɔri sokobu yii be
ba ra nùn sian gari sõ. Ma u kõsa mɔ̀ u
dɔɔ ye ya Yinni Gusunɔn mɔru seeya.
7 U win bũun bwãaroku kua u yi
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. N deema
Yinni Gusunɔ u raa Dafidi ka win bii
Salomɔɔ sõɔwa u nɛɛ, sãa yee teni ka
Yerusalɛmu yeniwa na gɔsa Isireliban
suunu sɔɔ ya n ka nɛn yĩsiru sɔɔwa sere
ka baadommaɔ.
8 Na ǹ maa Isireliba yaramɔ saa ben
tem di mɛ na ben baababa wɛ̃ bà n
gesi nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm
nɔɔwammɛ ye na Mɔwisi wɛ̃ u yorua.
9 Adama Manase u dera Yudaba ka
Yerusalɛmugibu ba ka Yinni Gusunɔ
tonda, ma ba kõsa kua n kere bwese ni
Yinni Gusunɔn tii u gira be Isireliban
wuswaan di.
10 Yinni Gusunɔ u ka Manase ka win
tɔmbu gari kua. Adama ba ǹ nùn swaa
daki.
11 Yera Yinni Gusunɔ u Asirin sina
bokon tabu sinambu gɔra ba Manase
mwa ba yɔni doke, ma ba nùn bɔkua
ka sii gandun yɔni ba ka da Babiloniɔ.
12 Sanam mɛ u wãa nuku sankiranu
sɔɔ, yera u tii kawa Gusunɔ win
baababan Yinnin wuswaaɔ. Ma u nùn
kana.
13 Ma Yinni Gusunɔ u gõru gɔsia
u win kanaru mwa, u ka nùn wura
Yerusalɛmuɔ win bandu sɔɔ. Saa ye
sɔɔra Manase u gia ma Gusunɔwa u sãa
Yinni.
14 Yeniban biru, u gana bana
Yerusalɛmun tɔɔwɔ Gihonin sõɔ duu
yeru gia wɔwaɔ. Gana ye, ya dawa
sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ. Ma ya ka
Yerusalɛmun wɔɔ bera ye ba mɔ̀ Ofɛli
sikerena. U dera gana ye, ya gunia too.
Ma u tabu sinambu doke Yudan wuu
si su gbãranu mɔ kpuro sɔɔ.
15 Ma u tɔn tukobun bũnun
bwãarokunu ka win tiiguu ge, ni
u raa doke Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
kpuro wuna ka sere bũu yãku yee ni u
bana Yinni Gusunɔn sãa yerun guurɔ
Yerusalɛmuɔ. Ma u nu kasi kua wuun
biruɔ.
16 Yera u Yinni Gusunɔn yãku yeru
wesia sãa yerɔ. Ma u siarabun yãkunu
kua. U Yudaba wooda wɛ̃ bu Gusunɔ
Isireliban Yinni wi turo sã.
17 Saa ye sɔɔ, tɔmba yãkunu mɔ̀
gungunɔ, adama Gusunɔ ben Yinniwa
ba nu kuammɛ.
18 Ye Manase u kuan sukum ka kana
te u kua ka Yinni Gusunɔn gari yi
win sɔmɔbu ba nùn sõɔwa, ye kpuro
ya yorua Isireliban sinambun faagin
tireru sɔɔ.
19 Win kanaru ka nge mɛ Yinni
Gusunɔ u nùn wurari ka win toranu
ka gunguu ni u kua ka mɛm nɔɔbu sari
te u kua ka sere bwãaroku ni u seka
ma u nu gira u sãwa u sere tii kawa,
ye kpuron gari yi yorua Hosain tireru
sɔɔ.
20 Yen biruwa Manase u kpuna u gu.
Ma ba nùn sikua win tiin dirɔ. Ma win
bii Amɔɔ u bandu kɔsire kua.

Amɔɔ u kua sina boko Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 21:19-26)

21 Wõɔ yɛnda yiruwa Amɔɔ u mɔ
sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wõɔ
yiru ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ.
22 Kõsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni
sɔɔ nge win tundo Manase. U
bwãaroku ni Manase u kua kpuro
yãkuru kua u sãwa.
23 U ǹ tii kawe Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ nge mɛ win tundo u tii kawa.
Adama u win toranu sosimɔwa u dɔɔ.
24 Win sɔm kowobu ba nùn seesi ma
ba nùn go win dirɔ.
25 Adama be ba nùn seesi ba go mi,
tɔmba maa ben tii so ba go. Ma ba win
bii Yosiasi kɔsire kua bandu sɔɔ.

34

Yosiasi

u kua Yudaban sina boko
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:1-2, 23:4-20)

1 Wõɔ nɔɔba itawa Yosiasi u mɔ
sanam mɛ u bandu di. Ma u kua wõɔ
tɛna ka tia bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.

2 Gea u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ.
Win sikado Dafidin yira sɔɔra u sĩa
mam mam. U ɲ̀ yen gam gɛre.
3 Win bandun wɔ̃ɔ nɔɔba itase sɔɔ,
sanam mɛ u sãa aluwaasi, u Gusunɔ
win sikado Dafidin Yinni kasum wɔri.
Win bandun wɔ̃ɔ wɔkura yiruse sɔɔ, u
Yerusalɛmu ka Yuda dɛɛrasiabu torua.
U gunguu nìn mi ba ra bũnu sã kɔsuka
ka nin bwãaroku bwese bweseka.
4 Ba bũu wi ba mɔ̀ Baalin yãku yenu
kɔsuka win wuswaaɔ. Ma u bwãaroku
ni ba kua sɔ̃ɔn sɔ̃ ka ni ba kua ka sii
gandu kɔsuka. U dera ba nu munkawa
ma ba nin kɛ̃ki gura ba wisi be ba nu
sãamɔn sikan wɔllɔ.
5 Ma u bũu yãku kowobun kukunu
sikia u dɔ̃ɔ doke ben yãku yenɔ.
Nge mɛya u ka Yuda ka Yerusalɛmu
dɛɛrasia.
6 Manasen wusu sɔɔ ka Efaraimugisɔ
ka Simɛɔgisɔ ka Nɛfitaligisɔ si su kua
bansu, u bũu yãku yenu kɔsukawa
7 ma u bwãarokunu surura ma ba
nu kɔsuka muku muku nu kua tua.
Mɛya u maa bwãaroku ni ba kua sɔ̃ɔn
sɔ̃ kɔsuka Isireliban tem kpuro sɔɔ.
Ma u gɔsira u wura Yerusalɛmuɔ.

Yãku kowo tɔnwero u woodan tireru wa (I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:3-10)

8 Yosiasin bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru
sarise sɔɔ, sanam mɛ u tem mɛ, ka
Yinni Gusunɔn sãa yee te dɛɛrasia u
kpa, yera u Safani, Asalian bii gɔra ka
Maaseya wi u sãa wuun guro guro ka
Yoasi, Yoakasin bii wi u sãa tire bero
bu ka Gusunɔ win Yinnin sãa yeru
sɔmɛ.
9 Tɔn be kpuro ba da yãku kowo
tɔnwero Hilikiyan mi. Ma ba nùn
gobi wɛ̃ yi Lefiba ba raa mwɛɛra Yinni
Gusunɔn sãa yerun sɔ̃ saa Manasen
tem di ka Efaraimun tem di ka
Yudaban min di ka Isireliba kpuron
min di ka Bɛnyamɛɛn tem di ka sere
Yerusalɛmugibun min di.
10 Be ba sɔmbu te kpare bera ba gobi
yi nɔmu sɔndia ma ba yi sɔm kowobu
wɛ̃ be ba sãa yee te sɔmmɔ.
11 Bera dãa dãkobu ka banɔbu. Gobi
yiya ba koo ka kpee bakanu dwe ka
dãa ye ba koo ka dia kpɛ ye Yudaban
sinamba sanka.
12 Tɔn be, ba sɔmburu kuawa ka
naanɛ. Yasati ka Abudiasi be ba sãa
Lefiba, Mɛrarin bweseru sɔɔ ka Sakari
ka Mɛsulamu, Kehatin bweseru sɔɔ,
bera ba bu kpare.
13 Lefi be ba womusu ka dweebu yɛ̃,
bera ba ra maa be ba ra sɔmunu sue
nɔni doke ka sere maa sãa yee ten sɔm
bwese bwesekan kowobu. Ma Lefiba
gabu ba sãa tire yorobu ka sɔman guro
gurobu. Gaba maa sãa kɔnnɔn kɔ̃sobu.
14 Sanam mɛ ba da bu ka gobi
yi sua yi ba wɛ̃ Yinni Gusunɔn sãa
yerun sɔ̃, yera yãku kowo Hilikiya u
woodan tireru wa tè Yinni Gusunɔ u
raa Mɔwisi wɛ̃.
15 Yera Hilikiya u Safani, tire yoro
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na woodan tireru wa
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ma Hilikiya
u tu suama u Safani wɛ̃.
16 Ma Safani u tire te sua u ka sina
boko daawa. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wunɛn sɔm kowobu ba kua kpuro ye
a bu yiire.
17 Ba tɔn be a sãa yee ten sɔmburu
nɔmu sɔndia ka tɔn be ba sɔma mɔ̀ mi,
gobi yi wɛ̃.
18 Yen biru, yãku kowo Hilikiya u
maa man tireru garu wɛ̃.
Ma Safani u tu gara sina bokon
wuswaaɔ.

Yosiasi u tɔmbu gɔra bu bikiaru ko Huludan mi (I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:11-20a)

19 Sanam mɛ sina boko u wooda yen
gari nua, yera u win yãnu nɛnua u
karana nuku sankiranun sɔ̃.
20 Yera sina boko u Hilikiya ka
Akikamu, Safanin bii ka Abudoni,
Miseen bii ka tire yoro Safani ka
Asaya win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
21 i doo i bikiaru ko Yinni Gusunɔn
mi Isireliba ka Yuda be ba tien sɔ̃ tire
te sa wa minin garin sɔ̃. Domi Yinni
Gusunɔ u ka sun mɔru mɔ̀ ya kpã yèn
sɔ̃ bɛsɛn baababa ba ɲ̀ win gari mɛm
nɔɔwɛ. Ba ɲ̀ kue nge mɛ ya yorua
woodan tire te sɔɔ.
22 Hilikiya ka tɔn be sina boko u
gɔsa mi, ba da Gusunɔn sɔmɔ tɔn kurɔ
Huludan mi. Huluda wi, u sãawa
Salumun kurɔ, Tokehatin bii, Hasira

wi u ra sãa yãnu kɔ̃sun debubu. Huluda wi, u wãawa Yerusalɛmun wɔɔ beri kpaaɔ. Sanam mɛ ba nùn sɔ̃ɔwa ye ba kĩ,

23 yera u bu wisa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua. U nɛɛ, i durɔ wi u bɛɛ gɔrima sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,

24 u koo de kɔ̃sa ka bɔ̃ri yi tem mɛn tɔmbu deema yi yi yorua tireru sɔɔ tè i gara Yudaban sina bokon wuswaaɔ.

25 Domi ba nùn biru kisi ba da ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ. Ma ba win mɔru seeya ka bwãaroku ni ba tii kua ba sãamɔ. Yen sɔ̃, u ko n ka tem mɛn tɔmbu mɔru sãawa, ya ṅ suremɔ.

26-27 Adama i ko i Yudaban sina boko wi u bɛɛ gɔrima i ka bikiaru ko Yinni Gusunɔn mi sɔ̃ i nɛɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, u win kanaru mwa. Domi ye u win woodan gari yi nua, yi win gɔ̃ru taarɛ wɛ̃, ma u tii kawa Gusunɔn wuswaaɔ, ma u win yaberu nɛnua u karana nuku sankiranun sɔ̃, ma u swĩ wi, Gusunɔn wuswaaɔ.

28 Tɛ̃, Gusunɔ wi, u koo de u gbi bɔri yɛndu sɔɔ kpa bu nùn sike win sikirɔ. Win nɔni kun wahala ye wasi ye u koo de yu Yerusalɛmu ka yen tɔmbu deema.

Yosiasi u wure u ka Gusunɔ arukawani bɔkua

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 22:20b-23:3)

Yera Hilikiya ka wigibu ba ka sina boko gari yi daawa.

29 Ma sina boko u gɔra bu Yudaba ka Yerusalɛmun guro gurobu kpuro mɛnna.

30 Yen biru, u da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba tɔmbu kpuro gesi, saa bukurobun di n ka da bibɔ. Ma u be kpuro Yinni Gusunɔn woodan tire te garia te ba wa sãa yee ten mi.

31 Yera sina boko u yɔ̃ra win turaru wɔllɔ, ma u ka Yinni Gusunɔ arukawani bɔkua u nɛɛ, u koo wi, Yinni Gusunɔn woodaba ka win gere swĩiwa ka win gɔ̃ru kpuro ka win bwɛ̃ra kpuro kpa u ka gari yi mɛm nɔɔwa yi ba yorua woodan tire te sɔɔ.

32 Ma u dera tɔn be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Bɛnyamɛɛn temɔ ba dua arukawani ye sɔɔ. Ma ba kua nge mɛ Gusunɔ ben baababan Yinnin arukawani ye, ya gerumɔ.

33 Yosiasi u bũnun bwãarokunu kɔsuka ni Isireliba ba waama tem tukum di. Ma u be ba wãa Isireliɔ kpuro tilasi kua bu ka Gusunɔ ben Yinni sã. Win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ, ba ṅ gɛre Yinni Gusunɔn yiran di.

35

Yosiasi u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di

(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:21-23)

1 Yosiasi u Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru di Yerusalɛmuɔ Yinni Gusunɔn sɔ̃. Ba ten yãku yɛɛ sakirawa wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ.

2 U yãku kowobu doke ben sɔmburu sɔɔ. Ma u bu dam kã bu ka Yinni Gusunɔn sãa yerun sɔmburu ko.

3 U Lefi be ba gɔsa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sɔ̃ ba Isireliba keu sɔ̃ɔsimɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Yinni Gusunɔn woodan kpakoro dɛɛra te dokeo sãa yerɔ tè Salomɔɔ Dafidi Isireliban sina bokon bii u bana. I ṅ maa tu suamɔ senɔ. I de bɛɛ ka bɛɛn tɔmbu i Gusunɔ bɛɛn Yinni sã.

4 I de i n sɔɔru sãa yɛnu ka yɛnu ka nge mɛ Dafidi Isireliban sina boko ka win bii Salomɔɔ ba bɛɛ bɔnu kua ba yorua.

5 I de i bɛɛn ayeru mwa sãa yerɔ yɛnu ka yɛnu nge mɛ ba bɛɛn mɛro bisibu Lefiba bɔnu sãa.

6 Bɛɛya i ko i Gɔɔ sararibun yãku yɛɛ sakiri. Yen sɔ̃, i de i tii dɛɛrasia, kpa i ten sɔɔru ko bɛɛn mɛro bisibun sɔ̃ nge mɛ Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wooda wɛ̃.

7 Yosiasi u tɔn be ba wãa mi yãanu ka bonu wɛ̃ nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka sere kɛtɛba nɔrɔbun suba ita (3.000) bu ka ye kpuro Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru ko. Yaa sabe ni kpuro nu weewa sina bokon arumanin di.

8 Win sina bwãabu ba tɔmbu ka yãku kowobu ka Lefiba kɛ̃nu kã ka nuku tia. Ma sãa yerun wirugibu, Hilikiya ka Sakari ka Yehiɛli ba yãku kowobu yãanu nɔrɔbun suba yiru

ka nata (2.600) ka sere kɛtɛba gooba
wunəbu (300) wɛ̃.
9 Konania ka Semaya ka Nɛtanɛɛli ka
ben mɛro bisibu Lefiban wirugibu,
Hasabia ka Yeyɛli ka Yosabadi ba
Lefiba yãanu nərəbun suba nəəbu
(5.000) ka kɛtɛba nɛɛra wunəbu (500)
wɛ̃.
10 Wee nge mɛ ba tõə baka ten
kpunaa koosina. Yãku kowobu ka
Lefiba ba ben ayeru sua wuu wuuka
nge mɛ sina boko u gerua.
11 Ba Gəə sararibun yɛɛ go. Ma yãku
kowobu ba yɛm yɛ̃kamə mɛ Lefiba ba
bu tĩimə. Yen biru, ma Lefi be, ba yɛɛ
yi kokumə.
12 Ba yãku dõə mwaararuginun yɛɛ
yi nɛnɛm bu ka ye təmbu wɛ̃ yɛnu
ka yɛnu kpa bu ka ye Yinni Gusunə
yãkuru kua nge mɛ ba yorua woodan
tireru səə te Yinni Gusunə u Məwisi
wɛ̃. Nge mɛya ba maa kua ka kɛtɛba.
13 Ba Gəə sararibun yãku yaa ye
wõəwa nge mɛ wooda ya gerua. Yen
biru, ba yaa ye ba wĩa nɛnɛm Yinni
Gusunən sõ yikua. Ma ba yande ye
təmbu kpuro bənu kua.
14 Yen biruwa ba ben tiigia ka yãku
kowobugia yikua. Domi yãku kowo
Aronin bibu ba səmburu kua sere ka
wõkurə. Ba yãku dõə mwaararuginu
ka yaa gum yãkunu mò. Yen sõna
Lefiba ba bu yaa yikuammɛ.
15 Wom kowo Asafun bibu ba wãa
ben ayerə nge mɛ Dafidi ka Asafu
ka Hemani ka Yedutum, sina bokon
bwisi kɛ̃ə ba wooda yi. Ma kənnən
kõsobu ba yõ kənnə baageren mi. Ba ɲ̀
doonɛ ben ayerun di, domi Lefiba ba
bu ben dĩanu kuammɛ.
16 Nge mɛya ba kpunaa yi dəma te,
bu ka Gəə sararibun tõə bakaru di, kpa
bu yãku dõə mwaararuginu ko Yinni
Gusunən yãku yerə nge mɛ sina boko
u wooda yi.
17 Isireli be ba wãa mi kpuro ba Gəə
sararibun tõə bakaru di dəma te, ma
ba pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tõə
bakaru di sõə nəəba yiru.
18 Saa Gusunən səmə Samuɛlin
waatin di sere n ka gisə girari, ba ɲ̀ Gəə
sararibun tõə bakaru garu diire mɛ
Isireliə. Mɛya sina boko goo maa sari
Isireliə wi u Gəə sararibun tõə bakaru
diire nge Yosiasi ka yãku kowobu ka
Lefiba ka Yudaba ka Isireliba be ba
wãa Yerusalɛmuə dəma te.
19 Yosiasin bandun wõə yɛndu yiru
sarise səəra ba Gəə sararibun tõə baka
te di.

Yosiasin bandun kpeeru
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:28-30)

20 Ye Yosiasi u Yinni Gusunən sãa
yee te sənwa u kpa, yen biruwa
Egibitin sunə Nɛko u seewa u tabu
dəə Kaakemisiə, daa te ba mò Efaratiə.
Yera Yosiasi u seewa u nùn wərim da
mi.
21 Yera Nɛko u nùn səməbu gəria u
nɛɛ, mba n sun məəsinɛ nɛ ka wunɛ
Yudaban sina boko. Domi n ɲ̀ wunɛ
na tabu wərim wee gisə. Yɛnu ge ga
ka man tabu mò, gera na wərim dəə.
Yinni Gusunəwa u man sõəwa u nɛɛ,
n doo fuuku. Yen sõ, a ku ka Gusunə
gabirina wi u ka man wãa, kpa u ku
raa nun kam koosia.
22 Adama Yosiasi u yina u nùn deri.
U ɲ̀ Nɛkon gari yi wure yi yi wee Yinni
Gusunən min di. Ma u tii kəsa bu ku
ka nùn tubu. U da u Nɛko tabu wəri
wəwaə ye ba mò Mɛgido.
23 Yera tɛn towobu ba Yosiasi twee.
Ma u win səm kowobu sõəwa u nɛɛ, i
ka man doonə minin di, domi ba man
mɛɛra kua ya kpã.
24 Win səm kowobu ba nùn sua
saa win tabu kɛkɛn di ma ba nùn
doke win tabu kɛkɛ gaa səə ba ka da
Yerusalɛmuə. Ma u kpuna u gu. Ma
ba nùn sikua win baababan sikaə. Ma
Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba win gəə
swĩ.
25 Yeremi u gəə swĩ Yosiasin sõ.
Ma wom kowobu, tən durəbu ka
tən kurəbu ba Yosiasi doke gəə swĩin
womusu səə sere ka gisə. Su kua
wororu Isireliə. Womu si, su wãa ben
gəə swĩin womusun tireru səə.
26-27 Ye Yosiasi u kuan sukum, ye u
gbia u kua ka ye u kua dãku te, ka nge
mɛ u Gusunə sãwa ka naanɛ nge mɛ
Yinni Gusunən woodan tirera gerua,
ye kpuron gari yi yorua Isireliba ka
Yudaban sinambun faagin tireru səə.

Yoakasi ka Yoyakimu

ka Yoyakini ba bandu di

ba wɛ̃ɛna
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 23:30-24:17)

36

1 Tɔmba Yoakasi, Yosiasin bii sua ma
ba nùn kua sunɔ win tundon ayerɔ
Yerusalɛmuɔ.
2 Yoakasi u mɔwa wõɔ yɛnda ita
sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma u kua
suru ita ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ.
3 Egibitin sunɔwa u nùn bandu yara.
Ma u win tɔmbu sii geesun tɔnnu ita
ka wuran kilo tɛna bure bu kɔsia wõɔ
ka wõɔ.
4 Yen biruwa u Yoakasi win wɔnɔ,
Eliakimu sua u kɔsire kua bandu sɔɔ.
Ma u nùn yĩsi kpaaru kã Yoyakimu.
Ma u Yoakasi sua u ka da Egibitiɔ.

Yoyakimu

u kua Yudaban sina boko
5 Yoyakimu u mɔwa wõɔ yɛnda
nɔɔbu sanam mɛ u bandu di Yudaɔ,
ma u kua wõɔ wɔkura tia bandu sɔɔ.
Kõsa u kua Gusunɔ win Yinnin nɔni
sɔɔ.
6 Yera sõɔ teeru Babilonin sina boko,
Nɛbukanɛsaa u na u Yoyakimu tabu
wɔri. Ma u nùn mwa u bɔkua ka sii
gandun yɔni u ka da Babiloniɔ.
7 Nɛbukanɛsaa u Yinni Gusunɔn sãa
yerun dendi yãnu gura u ka da u yi
win sina kpaarɔ.
8 Ye Yoyakimu u kuan sukum ka
kõsa ye u kua, ye kpuron gari yi
yorua Isireliba ka Yudaban sinambun
faagin tireru sɔɔ. Yen biru, win bii
Yoyakiniwa u bandu kɔsire kua.

Yoyakini

u kua Yudaban sina boko
9 Wõɔ nɔɔba itawa * Yoyakini u mɔ
saa ye u bandu di. Ma u kua suru ita
ka sõɔ wɔkuru ban te sɔɔ Yerusalɛmuɔ.
Kõsa u kua Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ.
10 Ye n kua wõɔ kpɔɔ, yera
Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u
na u Yoyakini mwa u ka da Babiloniɔ.
Ma u Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi
yãnu ganu gura. Ma u Yoyakinin baa
yãkabu Sedesiasi kua sunɔ Yudaban
suunu sɔɔ Yerusalɛmuɔ.

Sedesiasi u bandu di Yudaɔ
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 24:18-25:21, Yeremi 39:1-10, 52:1-27)
11 Sedesiasi u mɔwa wõɔ yɛnda tia
sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma
u kua wõɔ wɔkura tia ban te sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
12 Kõsa u kua Gusunɔ win Yinnin
wuswaaɔ. U ṅ tii kawe Gusunɔn sɔmɔ
Yeremin wuswaaɔ wi u ra nùn Yinni
Gusunɔn gari sõ.
13 U swaa taaya, ma u gõru
bɔbia. U ṅ win gõru wesie Gusunɔ
Isireliban Yinnin mi gia. U mam
Nɛbukanɛsaa seesiwa wi u nùn
bõrusia ka Yinni Gusunɔn yĩsiru
sanam mɛ ba arukawani bɔkumɔ.
14 Yãku kowobun wirugibu ka Yuda
be ba tie kpuro ba kõsa kua ya kpã.
Domi ba tɔn tukobun komanu swĩi.
Ma ba Yinni Gusunɔn sãa yeru disi
doke te u gɔsa Yerusalɛmuɔ.
15 N deema Gusunɔ ben baababan
Yinni wi, u bu kirɔ kua yee yellun di
saa win sɔmɔbun min di. Domi u kĩ u
win tɔmbu ka win sãa yee te faaba ko.
16 Adama ba Yinni Gusunɔn sɔmɔ
be yɛ̃ɛ ba yaakoru koosi. Ba ben gari
atafiiru kua sere Yinni Gusunɔn tii u
ka bu mɔru kua ye ba ṅ kpɛ̃ bu suresia.
17 Yera Yinni Gusunɔ u dera
Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko u
bu tabu wɔri, ma u ben aluwaasiba
takobinu sɔkura u go ben sãa yerɔ. U
ṅ goo deri, aluwaasiba ka wɔndiaba
ka durɔ tɔkɔnu. Be kpurowa Yinni
Gusunɔ u bɛri win nɔmaɔ.
18 Nɛbukanɛsaa u Yinni Gusunɔn
sãa yerun arumani gura baka ka pi-
ibu ka ben sina kpaarun arumani ka
sina bokon tiigia ka sere maa win sina
bwãabugia.
19 Ma ba Yinni Gusunɔn sãa yeru ka
Yerusalɛmun dii geenu dõɔ sɔka. Ma
ba yen gãa geenu kɔsuka. Ma ba yen
gbãraru sura.
20 Nɛbukanɛsaa u be ba ṅ go tabu sɔɔ
gura u ka da Babiloniɔ. Ma ba kua wi
ka win bibun yobu sere Pɛɛsiba ba ka
bandu di.
21 Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari
yi ka koora yi win sɔmɔ Yeremi u
raa gerua u nɛɛ, ba koo Yudaba yoru

* **36:9** ***w**õɔ **n**ɔɔ**b**a **it**a**w**a* - Sinambu II, 24:8 ya nɛɛ, Yoyakini u mɔwa wõɔ wɔkura nɔɔbu ka ita sanam mɛ u bandu di.

mwa kpa tem mɛ, mu wa mu sanam
wɛ̃ragim di kpa mu wɛ̃ra sere wɔ̃ɔ
wata ka wɔkuru, wahala ye mu raa
wan sɔ̃.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ̃
bu wura ben temɔ

22 Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun
wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, yera Yinni Gusunɔ u
gɔ̃ru doke u win gari yibia yi u raa
gerua saa win gɔro Yeremin nɔɔn di.
Ma u doke Sirusin gɔ̃ruɔ bu ka gari
yini yore. Ma ba yi kpara win tem
kpuro sɔɔ.
23 Yi nɛɛ, amɛniwa Sirusi, Pɛɛsin
sina boko u gerua. U nɛɛ, Gusunɔ
Wɔrukoo u man handunian bannu
kpuro wɛ̃. Ma u man yiire n nùn
sãa yeru bania Yerusalɛmuɔ Yudaban
temɔ. Yen sɔ̃, be ba sãa Isireliba kpuro
bu wuro Yerusalɛmuɔ kpa Gusunɔ
ben Yinni u n ka bu wãa.

ƐSIDARASI

Ɛsidarasin tireru, Isireliban bandun gari yirusen mi n tiewa ta fɛɛrisi. Tire ten gari sun sɔ̃ɔmɔwa nge mɛ Yuu be ba raa yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ ben gaba ka wurama yorun di Yerusalɛmuɔ. Beya ba wure ba Yinni Gusunɔn sãaru seeya. N deema Babilonin sina boko Sirusiwa u wooda ye wɛ̃ ba ka wurama Yerusalɛmuɔ ba Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya.

Yeniban biru sina boko Aatasɛsi u dera Yuu gabu ba maa gɔsirama Babilonin di ba wurama Yerusalɛmuɔ. Ɛsidarasiwa u sãa ben kparo. Ɛsidarasi wi, u Yinni Gusunɔn woodan yɛ̃ru mɔ. U dera ba gãa dabinu sɔnwa sãarun swaa sɔɔ ka ben wãasinaa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireli be ba gbia ba wurama yorun di, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliba ba wure ba Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Ɛsidarasi u gɔsirama Yerusalɛmuɔ ka Yuu gabu, wiru 7n di sere wiru 10.

Sirusi u Yudaba wooda wɛ̃ bu wura ben temɔ

1 Sirusi Pɛɛsin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, Yinni Gusunɔ u gɔ̃ru doke u win gari yibia yi u raa gerua saa win sɔmɔ Yeremin nɔɔn di. Ma u doke Sirusin gɔ̃ruɔ bu ka gari yini yore. Ma ba yi kpara win tem kpuro sɔɔ.

2 Yi nɛɛ, amɛniwa Sirusi Pɛɛsin sina boko u gerua. U nɛɛ, Wɔrukoo u man handunian bannu kpuro wɛ̃. Ma u man yiire n nùn sãa yeru bania Yerusalɛmuɔ Yudaban temɔ.

3 Yen sɔ̃, be ba sãa Isireliba kpuro bu doo Yerusalɛmuɔ kpa bu Gusunɔ ben Yinni sãa yeru bania mi, domi miya ba ra nùn yãkuru kue. Kpa u n ka bu wãa.

4 Bèn mi Isireli be ba tie ba wãa kpuro ba koo bu somiwa ka sii geesu ka wura ka yaa sabenu ka gãa nìn bukata ba ko n mɔ ka sere maa kɛ̃ɛ ni ba koo wɛ̃ ka kĩru sãa yee ten banan sɔ̃.

5 Saa ye sɔɔra Yudaba ka Bɛnyamɛɛban yɛnu yɛ̃robu ka yãku kowobu ka Lefiba ba sɔɔru kua, be kpuro gesi, be Yinni Gusunɔ u seeya bu ka da bu win sãa yeru bani Yerusalɛmuɔ.

6 Bèn mi ba raa wãa, ma ba bu somi ka dendi yãa wuraginu ka sii geesuginu ka yaa sabenu ka gãa nìn bukata ba ko n mɔ mɔ ka gãa geenu kpuro gesi ka sere kɛ̃ɛ ni ba wɛ̃ ka kĩru.

7 Ma sina boko Sirusi u bu Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu kpuro wesia ni Nɛbukanɛsaa u raa gurama Yerusalɛmun di u ka da u yii win bũu dirɔ.

8 Sirusi wi, u dera win arumani bero Miteredati u ye kpuro gurama ma u ye gara u Sesibasaa wɛ̃ wi u sãa Yudaban sina bii turo.

9 Ye u bu wesia mi, yera gbɛ̃ɛ wuraginu tɛna ka gbɛ̃ɛ sii geesuginu nɔrɔbu (1.000) ka wobunu tɛna tia sari

10 ka nɔri wuragii tɛna ka nɔri sii geesugii nɛɛru ka wɔkuru (410) ka sere dendi yãnu ganu nɔrɔbu (1.000).

11 Dendi yãa ni kpuro ni ba kua ka wura ka sii geesu, yen geera kuawa nɔrɔbun suba nɔɔbu ka nɛɛru (5.400). Sesibasaa u ka ye kpuro da sanam mɛ be, Isireli be ba yoru mwɛɛra ba wurɔ Yerusalɛmuɔ.

Yuu be ba wurama

Yerusalɛmuɔ

2

1 Isireli be Nɛbukanɛsaa Babilonin sina boko u yoru mwɛɛra u ka da Babiloniɔ ben dabira wurama Yerusalɛmuɔ Yudaɔ ma ben baawure u da u sina win wuuɔ.

2 Tɔn be ba bu kpare ba ka wurama Yerusalɛmuɔ mi, bera Sorobabɛli ka Yosue ka Nɛɛmi ka Seraya ka Relaya ka Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka Bigifai ka Rehumu ka Baana. Isireli be kpuron geeru wee bwese kɛra ka bwese kɛra.

3 Pareɔsin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (2.172).

4 Sefatian bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka wɔkura yiru (372).

5 Arasin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata ka wɔkura nɔɔbu (775).
6 Parati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka nɛnɛ ka wɔkura yiru (2.812). Tɔn be, ba sãawa Yoabu ka Yosuen sikadominu.
7 Elamun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nnɛ (1.254).
8 Satun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɛnɛ ka wunɔbu ka weeru ka nɔɔbu (945).
9 Sakain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (760).
10 Banin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka weeru ka yiru (642).
11 Bebain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka yɛnda ita (623).
12 Asigadin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka yɛnda yiru (1.222).
13 Adonikamun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nata ka wata ka nɔɔba tia (666).
14 Bigifain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka weeraakuru ka nɔɔba tia (2.056).
15 Adinin bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu nɛɛru ka weeraakuru ka nnɛ (454).
16 Atɛɛn bweseru sɔɔ, be ba sãa Esekiasin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu wunɔbu yiru sari.
17 Bɛsain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka yɛnda ita (323).
18 Yoran bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).
19 Hasun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu goobu ka yɛnda ita (223).
20 Gibaan bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu wɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu.
21 Bɛtelehɛmugibu ba sãawa tɔmbu wunaa teeru ka ita (123).
22 Nɛtofagibu ba sãawa tɔmbu weeraakuru ka nɔɔba tia.
23 Anatɔtugibu ba sãawa tɔmbu wunaa teeru ka nɔɔba ita (128).
24 Asimafɛtigibu, ba sãawa tɔmbu weeru ka yiru.
25 Kiriati Arimugibu ka Kefiragibu ka Beerɔtugibu ba sãawa tɔmbu nata ka wunɔbu ka weeru ka ita (743).
26 Ramagibu ka Gebagibu ba sãawa tɔmbu nata ka yɛnda tia (621).
27 Mikimasigibu ba sãawa tɔmbu wunaa teeru ka yiru (122).
28 Betɛligibu ka Ayigibu ba sãawa tɔmbu goobu ka yɛnda ita (223).
29 Nɛbogibu ba sãawa tɔmbu weeraakuru ka yiru.
30 Magibisigibu ba sãawa tɔmbu wunaa weeru ka wɔkura nɔɔbu ka tia (156).
31 Elamu goon bweseru sɔɔ maa, ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru ka nnɛ (1.254).
32 Harimun bibun bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka yɛndu (320).
33 Lodugibu ka Hadidigibu ka Onɔɔgibu ba sãawa tɔmbu nata ka wunaa teeru ka nɔɔbu (725).
34 Yerikogibu ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka weeru ka nɔɔbu (345).
35 Senaagibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka nata ka tɛna (3.630).
36 Yãku kowobu Lefiban bweseru sɔɔ be ba sãa Yedayan bibu be ba sãa Yosuen yɛnugibu, ba sãawa tɔmbu nɛnɛ ka wunaa wata ka wɔkura ita (973).
37 Imɛrin bibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).
38 Pasurin bibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeru ka nɔɔba yiru (1.247).
39 Harimun bibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka wɔkura nɔɔbu ka yiru (1.017).
40 Lefiba sɔɔ, be ba sãa Yosue ka Kadimiɛli, Hodafian sikadominu, ba sãawa tɔmbu wata ka wɔkura nnɛ (74).
41 Lefi be sɔɔ, be ba sãa wom kowobu Asafun sikadominu ba sãawa tɔmbu wunaa teeru ka nɔɔba ita (128).
42 Lefi be sɔɔ, be ba ra sãa yerun kɔnnɔsu kɔ̃su, bera Salumun debuminu ka Atɛɛ ka Talumɔɔ ka Akubu ka Hatita ka Sobai. Be kpuro ba sãawa tɔmbu wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbu ka nnɛ (139).
43 Be ba wãa Nɛtinin bweseru sɔɔ, ben sikadobara Sisa, ka Hasufa ka Tabaɔtu
44 ka Kɛrɔsi ka Siaa ka Padoni
45 ka Lebana ka Hagaba ka Akubu
46 ka Hagabu ka Samulai ka Hananu

47 ka Gidɛli ka Gasara ka Reaya
48 ka Resini ka Nɛkoda ka Gasamu
49 ka Usa ka Paseaki ka Besai
50 ka Asina ka Mɛhunimu ka Nɛfusimu
51 ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru
52 ka Basilutu ka Mɛhida ka Haasa
53 ka Baakɔsi ka Sisera ka Tamaa
54 ka Nɛtisa ka Hatifa.
55 Be ba sãa Salomɔɔn sɔm kowobun bibun sikadoba, bera Sotai ka Soferɛti ka Peruda
56 ka Yaala ka Daakoni ka Gidɛli
57 ka Sefatia ka Hatili ka Pokerɛti Hatisebaimu ka Ami.
58 Salomɔɔn sɔm kowo ben bibu ka Nɛtini be, be kpuro ba sãawa tɔmbu gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka wɔkura yiru (392).

59-60 Tɔmbu nata ka weeraakuru ka yiru (652) be ba sãa Delaya ka Tobiya ka Nɛkodan bweseru ba wurama Tɛli Mɛlan di ka Tɛli Asan di ka Kerubu Adanin di ka Imɛrin di ba ɲ̀ kpĩa ba ben bweseruɲ tɔ̃ka wunanɛ bu ka sɔ̃ɔsi ma ben tii ba sãawa Isireliba.

61-62 Yãku kowobu sɔɔ, gaba ben bweserun tɔ̃ka kasu ba bia, ma ba bu yara yãku sɔmburun di. Bera, Habayan bweseru ka Hakɔtugiru ka Baasilaigiru. Ba bwese te soka Baasilai yèn sɔ̃ ben sikado u Baasilai Galadigiin bii wɔndia sua kurɔ.

63 Ma tem mɛn kparo u nɛɛ, ma n kun mɔ yãku kowo goo u kpĩa u bikiaru kua ka urimu ka tumimu, ben goo kun yãku dĩanu dimɔ.

64 Tɔn be kpuro ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka yiru ka gooba wunɔbu ka wata (42.360).

65 Ben sɔm kowobun geeru ta sãawa nɔrɔbun suba nɔɔba yiru ka gooba wunɔbu ka tɛna ka nɔɔba yiru (7.337). Be sɔɔ, wom kowoba sãawa goobu (200) tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu.

66 Ba dumi mɔwa nata ka wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbu ka tia (736) ka birakɔsu goobu ka weeru ka nɔɔbu (245)

67 ka maa yooyoosu nɛɛru ka tɛna ka nɔɔbu (435) ka kɛtɛkunu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720).

68 Ye Isireliba ba tura Yerusalɛmuɔ, yera yɛnu yɛ̃robu gabu ba ka Yinni Gusunɔ kɛ̃ru naawa bu ka win sãa yeru bani mi ta raa wãa.

69 Baawure u win kɛ̃ru wɛ̃wa nge mɛ win mɔra nɛ sãa yee ten sɔmburun sɔ̃. Kɛ̃ɛ ni kpuro nu kua wuran gobi nɔrɔbun suba wata ka tia (61.000) ka sii geesun kilo nɔrɔbun suba yiru ka nɛɛra wunɔbu (2.500) ka yãku kowon takoba wunɔbu (100).

70 Yãku kowobu ka Lefiba ka Isireli be ba tie ka wom kowobu ka be ba ra kɔnnɔsu kɔ̃su ka Nɛtiniba, be kpuro ba sinawa ben wusɔ mi ba raa wãa, Isireliba kpuro gesi.

Yosue ka Sorobabɛli

ba Yinni Gusunɔn sãaru seeya

3

1 Sanam mɛ wɔ̃ɔn suru nɔɔba yiruse ya tunuma, yera Isireli be ba wãa ben wusɔ ba nɔɔ tia kua ba mɛnna Yerusalɛmuɔ.

2 Yãku kowo Yosue, Yosadakin bii ka win yãku kowosibu ka Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii ka win mɛro bisibu ba Yinni Gusunɔn yãku yeru bana seewa bu ka yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko mi nge mɛ ba yorua Gusunɔn woodan tireru sɔɔ te win sɔm kowo Mɔwisi u yorua.

3 Ma ba yãku yee te bana yellugirun kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ baa mɛ ba tɔn be ba deema min bɛrum mɔ. Ma ba ra Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kue mi, bururu ka yoka.

4 Yen biru, ba Kunun tɔ̃ɔ bakaru kua nge mɛ woodan tirera gerua. Tɔ̃ɔ baatere, ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kowa nge mɛ wooda ye, ya nin geeru yi.

5 Saa yen dɔma ten diya ba ra tɔ̃ɔ baateren yãkunu ko ka surun tɔ̃ɔ gbiikiruginu ka tɔ̃ɔ baka ni nu tieginu ka sere kɛ̃ɛ ni ba ra ka Yinni Gusunɔ naawɛ.

6 Nge mɛya saa suru nɔɔba yirusen tɔ̃ɔ gbiikirun di, ba Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kuammɛ baa mɛ ba ɲ̀ gina sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.

7 Amɛn biru, ba sɔm kowobu gobi wɛ̃ bu ka kpenu dãku kpa bu ka dãa bĩinu bɔɔri. Yen biru ba maa Sidonigibu ka Tirigibu dĩanu kã ka gum ka tam kpa bu wa bu ka bu dãa ye

ba mɔ̀ sɛduruba naawa ka goo nimkuu
sere Yafoɔ. Sirusiwa u yen wooda wɛ̃.
8 Ye Isireliba ba wurama Yerusalɛmuɔ,
yen wɔ̃ɔ yirusen suru yiruse sɔɔra
Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii ka Yosue,
Yosadakin bii ka ben yãku kowosibu
ka Lefiba ka sere be ba wurama yorun
di, be kpuro ba sɔmburu wɔri. Yera
ba Lefi be ba wɔ̃ɔ yɛndu mɔ ka be ba
mɛ kere yiire bu sãa yee ten banan
sɔmburu kpara.
9 Ma Yosue ka win bibu ka win
wɔnɔbu ka Kadimiɛli ka win bibu be
ba sãa Yudaba, be kpuro ba sɔɔru kua
bu ka sãa yee ten sɔmburu kpara. Be
ba sãa Henadadin bweseru ba maa bu
somi.
10 Sanam mɛ ba sãa yee ten
kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ, ba dera yãku
kowobu ba ben sãa yãnu doke ba na
ba yɔ̃ra mi, ba kɔbi nɛni. Ma Lefi be ba
sãa Asafun bibu ba maa ben sɛ̃katii
nɛni. Be kpuro ba Yinni Gusunɔ
sãamɔ nge mɛ Dafidi Isireliban sina
boko u yiire.
11 Ba womu geni kɔ̃ɔnamɔ ba ka
Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo. Win
kĩru Isireliban sɔ̃ ta ɲ̀ kpeemɔ. Ma
tɔn be kpuro ba Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ
ba kuuki mɔ̀ yèn sɔ̃ ba win sãa yerun
kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ.
12 Adama yãku kowo dabiru ka Lefi
be ba tien dabiru ka yɛnu yɛ̃robu gabu
be ba bukure ba sãa yee ten yellu yɛ̃,
ba sumɔ ka dam sanam mɛ ba kpaarun
kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ. Gaba maa nuku
doo bakabun kuuki mɔ̀
13 sere ba ɲ̀ kpɛ̃ bu nuku dobun
kuuki ka swĩi wunana. Domi be
kpuro ba kuuki mɔ̀wa ka dam ma yi
nɔɔramɔ n toma.

Yibɛrɛba ba Yinni Gusunɔn
sãa yerun bana yɔ̃rasia

4

1 Yudaba ka Bɛnyamɛɛban yibɛrɛba
ba nua ma be ba raa yoru mwɛɛra ba
wurama ba Gusunɔ Isireliban Yinni
sãa yeru baniammɛ.
2 Yera yibɛrɛ be, ba na Sorobabɛli ka
Yudaban bukurobun mi ba bu sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, sa ko ka bɛɛ bana ye ko, domi
bɛsɛn tii sa ra Gusunɔ bɛɛn Yinni
sã, kpa su nùn yãkuru kua saa Esari
Hadoni, Asirin sina bokon waatin di,
wi, wi u ka sun na mini.
3 Adama Sorobabɛli ka Yosue ka
Isireliban yɛnu yɛ̃ro be ba tie, ba bu
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n ɲ̀ ka bɛɛ, bɛsɛ tɔnawa
nge mɛ Sirusi Pɛɛsiban sina boko u
gerua. Domi Gusunɔ bɛsɛ Isireliban
Yinnin sãa yera.
4 Saa yera tɔn be ba wãa tem mɛ
sɔɔ, ba Yudaban dam bua. Ma ba bu
nandasia bu ku ka bana ye ko.
5 Ba bwisi kɛ̃ɔbu gabu gobi kã bu
ka tɔmbu swaa nim wia bu ka sɔmbu
te kpana. Nge mɛya n koora Sirusin
bandun waati kpuro sɔɔ, sere n ka
girari Darusi Pɛɛsiban sina bokon
bandu sɔɔ.

Ba Yudaba kɔrumɔtɔnu kua

6 Asuresin bandun tore sɔɔ, ba
tireru yorua bu ka Yudaba ka
Yerusalɛmugibu taarɛ wɛ̃.
7 Aatasɛsi Pɛɛsin sina bokon waati
sɔɔ, Bisilamu ka Miteredati ka Tabɛɛli
ka sere ben sɔm kowosibu ba Aatasɛsi
wi tireru yorua. Ba tu yoruawa ka
Aramun barum ka mɛn yora.
8 Rehumu, bera min kparo ka
win tire yoro Simusai ba sina
boko Aatasɛsi tire te yorua te ta ka
Yerusalɛmu yã.
9-11 Wee ye tire te, ta gerua. Ta
nɛɛ, Aatasɛsi, sina boko, bɛsɛ wunɛn
sɔm kowobu, bɛsɛ be sa wãa daa guru
gee, nɛ, Rehumu, bera minin kparo ka
Simusai nɛn tire yoro ka sere bɛsɛn
sɔm kowosibu be ba wãa Diniɔ ka
Aafasatakiɔ ka Taapɛliɔ ka Afarasiɔ ka
Erɛkiɔ ka Babiloniɔ ka Susiɔ ka Dehaɔ
ka Elamuɔ ka sere bwese ni nu tie
ni Asinapari wi u sãa tɔn boko u
swĩi Samariɔ ka sere wuu si su wãa
Efaratin guru gee, sɔ̃ɔ duu yeru gia,
bɛsɛra sa nun yoruammɛ. Sa nɛɛ,
12 sina boko, a de a n yɛ̃ ma Yuu be
ba na saa wunɛn min di ba tunuma
bɛsɛn suunu sɔɔ Yerusalɛmu mini. Ba
na ba Yerusalɛmu ye seeya yèn tɔmba
sãa tɔn kɔ̃sobu ba ku ra mɛm nɔ mi. Ba
yen gbãrarun kpɛɛkpɛɛku sɔmmɔ.
13 Yen sɔ̃, a n yɛ̃ ma bà n wuu gen
gbãraru seeya, ba ɲ̀ maa wɔ̃ɔ gobi
kɔsiamɔ ɲ̀ kun mɛ gbererun gobi. Yen

biru wunɛn arumani ye a ra raa wa ya
koo kaarawa.
14 Nge mɛ sa maa waamɔ sa dimɔ
wunɛn min di, yera sa nɛɛ, n ɲ weenɛ
bu nun gɛm. Yen sɔ̃na sa nun labaari
yeni sɔ̃ɔmɔ.
15 A de a kasu wunɛn sikadoban
faagin tireru sɔɔ, kaa wa nge mɛ
Yerusalɛmu ya sãa. Ya sãawa wuu ge
ga ra sinambu seesi ka sere bera mi ya
wãan tɔmbu. Saa yellun diya ya ra ko
mɛ. Yen sɔ̃na ba ye bansu koosia.
16 Yen sɔ̃, wunɛ sina boko, à n wura
wuu ge, ga banira, ma ba gen gbãraru
seeya, a ɲ kaa maa Efaratin daa guru
ge nɔma sikerena a n mɔ.

Sina boko Aatasɛsin wisibu

17 Sina boko Aatasɛsi u bu wisa u
nɛɛ, Rehumu, wunɛ wi a sãa bera yen
kparo, ka wunɛn tire yoro Simusai ka
bɛɛn sɔm kowosibu be ba wãa Samariɔ
ka be ba wãa Efaratin daarun guru giɔ,
bɛɛ kpurowa na tɔbura.
18 Tire te i man mɔrisiama mi, ba
man tu garia mam mam.
19 Ma na wooda wɛ̃ bu kasu nɛn
sikadoban faagin tireru sɔɔ. Ma ba
kaso ge kua ba wa ma saa yellun di
wuu ge, ga ra sinambun wooda yinɛ
kpa ba n bu seesimɔ.
20 Yerusalɛmu mi, sinam damgiba
ba bandu di ma ba beri min tem
kpuro mɔ. Ma sinambu gabu ba ra bu
wɔ̃ɔ gobi ka gbere gobi kɔsie.
21 Yen sɔ̃, i tɔn ben sɔmburu yɔ̃rasio
kpa bu ku raa wuu gen bansu seeya
ma n kun mɔ na bu wooda wɛ̃.
22 I ku gari yi atafiiru ko kpa kɔ̃sa
yu ku raa sosi yu ka sinambu asɔrɔ
naawa.
23 Ye ba yande Aatasɛsin tire te wa,
ba gara Rehumu ka win tire yoro
Simusai ka sere ben sɔm kowosi-
bun wuswaaɔ, yera ba da fuuku
Yerusalɛmuɔ Yuuban mi, ba ben
sɔmbu te yɔ̃rasia ka dam.

Ba maa sãa yerun

banan sɔmburu seewa

24 Sãa yee ten sɔmbu te, ta yɔ̃ra n
ka kua Darusi Pɛɛsiban sina bokon
bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔ.

5

1 Saa ye sɔɔ, Gusunɔn sɔmɔ Asee
ka Sakari Idon bii ba Gusunɔn gari
gerua ka Gusunɔ Isireliban Yinnin
yĩsiru Yerusalɛmuɔ ka Yudaban tem
kpuro sɔɔ.
2 Yera Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii ka
Yosue, Yosadakin bii ba seewa ba
Yinni Gusunɔn sãa yee te bana torua
Yerusalɛmuɔ. Ma Gusunɔn sɔmɔ be,
ba bu somimɔ.
3 Saa ye sɔɔra Tatinai, bera ye ya
wãa Efaratin guru geen kparo ka Setaa
Bosinai ka ben sɔm kowosibu ba na ba
bu deema ba nɛɛ, wara u bɛɛ wooda wɛ̃
i ka dii te banimɔ. Wara u bɛɛ wooda
wɛ̃ i ka gbãra te seeyamɔ.
4 Tɛ̃, be ba bani yi mɔ̀ i sun ben yĩsa
wɛ̃ɛma.
5 Adama Gusunɔ u ka Yuuban
bukuro be wãa ma ba ben sɔmburu
mɔ̀ ba dɔɔ ba ka mara tireru tu turi
sina boko Darusin mi, kpa wi, u maa
bu wisima.

Ba Yuuba kɔrumɔtɔnu kua

Darusin mi

6 Be ba sina boko Darusi tireru
yorua Yuuban sɔ̃ ben yĩsa wee, Tatinai
bera min wirugii ka Setaa Bosinai ka
wirugii be ba wãa Efaratin guru gee,
sɔ̃ɔ duu yeru gia.
7 Wee ye ba gerua tire te sɔɔ. Ba nɛɛ,
sina boko Darusi, Gusunɔ u nun alafia
kɛ̃.
8 Wee sa nun nɔɔsiamɔ ma sa da
Yudaban temɔ sere Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ. Ba tu banawa ka kpee
bakanu ma ba ten gani dãa wukirimɔ
tɛ̃. Sɔmbu te, ta dɔɔ gem gem.
9 Ma sa ben bukurobu bikia sa nɛɛ,
wara u bu wooda wɛ̃ bu ka dii te bani
kpa bu ten gani seeya.
10 Ma sa ben yĩsa bikia kpa su wa su
ka nun ye mɔrisiama.
11 Wee ye ba sun wisa. Ba nɛɛ, ba
sãawa Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin
sɔm kowobu. Yera ba win sãa yeru
seeyamɔ te ba raa nùn bania saa yel-
lun di. Be, Isireliban sina boko wi u
yĩsiru yara, wiya u raa tu bana.
12 Adama ye ben baababa ba
Wɔrukoon mɔru seeya, yera u bu
Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa
nɔmu sɔndia. Yera sina boko wi, u

Yinni Gusunɔn sãa yee te kɔsuka. Ma u bu gura u ka da win temɔ.
13 Yen biruwa Sirusi Babilonin sina boko u wooda wɛ̃ win bandun wõɔ gbiikuu sɔɔ bu da bu Yinni Gusunɔn sãa yee te bani.
14 N deema sina boko Nɛbukanɛsaawa u raa Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni ba kua ka wura ka sii geesu gurama saa Yerusalɛmun di u doke ben bũu dirɔ. Yera Sirusi u dendi yãa ni sua bũu dii ten min di u Sesibasaa wɛ̃ wi u kua Isireliban tem kparo.
15 Ma u Sesibasaa sõɔwa u nɛɛ, u doo u dendi yãa ni doke Yerusalɛmun sãa yerɔ kpa u de bu maa Yinni Gusunɔn sãa yee ten bansu seeya mi ba raa tu bana.
16 Sesibasaa wi, u na u sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi Yerusalɛmuɔ. Saa yen dɔma ten di, ba bana torua. Adama sere ka gisɔ, ba ṅ tu kpa.
17 Yen sõ, ṅ n wunɛ sina boko wɛ̃re, a de bu kasu sinambun faagin tireru sɔɔ, Sirusi ù n wooda wɛ̃ere bu Yinni Gusunɔn sãa yee te seeya Yerusalɛmuɔ, kpa a sun sõɔma ye a kĩ bana yen sõ.

Darusi u wooda wɛ̃

bu Sirusin wooda ye kasu

6

1 Sina boko Darusi u wooda wɛ̃ bu kaso ko Babilonin tem sɔɔ mi ba ra sinambun kookoosun tirenu ka ben gãa geenu bere.
2 Yera ba tireru garu wa Mɛdin wuu maro bɔkɔwɔ ge ba mɔ̀ Eki Batani.
3 Wee ye tire te, ta gerumɔ. Ta nɛɛ, sina boko Sirusin wõɔ gbiikuu sɔɔ, u wooda yara u nɛɛ, ba koo wure bu Yinni Gusunɔn sãa yee te ta wãa Yerusalɛmuɔ baniwa mi yerukiru ta raa wãa. Kpa ba n da yãkuru ko mi. Ten ganan gunum mu ko n sãawa gɔm soonu wata. Ten yasum maa gɔm soonu wata.
4 Ba koo ten gana seeyawa ka kpee sɔkenu ita kpa bu dãa sɔke teeru sɔndi. Yen biru maa kpee sɔkenu ita ka dãa sɔke teeru sere bu ka ye bani bu kpe. Sina bokowa u koo yen sɔmburun gobi kɔsia.
5 Yen biru, Gusunɔn sãa yerun dendi yãa wuraginu ka sii geesugii ni sina boko Nɛbukanɛsaa u raa gurama u ka na mini, ba koo ni wesia kpa bu nin baanire doke nin ayerɔ.
6 Yen sõna Darusi u tireru yorua u nɛɛ, bɛɛ Tatinai, Efaratin sõɔ duu yeru gian kparo ka Setaa Bosinai ka bera min wirugibu gabu, i tii wunɔ Yudaban garin di.
7 I bu derio sɛ̃ɛ, kpa ben kparobu ka ben wirugibu bu sɔmbu te kpara bu ka sãa yee te bani mi yerukiru ta raa wãa.
8 Yen sõna na bɛɛ wooda wɛ̃ɛmɔ. I Yuuban wirugii be somiɔ sãa yee ten bana sɔɔ. Gobi yi ba koo di, yi ko n sãawa nɛn arumani ye ya naamɔ bera min tɔmbun wõɔ gobin di. Kpa i sɔm kowobu kɔsia dee dee sɔmbu te, tu ku raa ka yõran sõ.
9 I de i n sɔɔru sãa i ka Yuuban yãku kowobu wɛ̃ yèn bukata ba mɔ tõɔ baateren yãku dõɔ mwaararugirun sõ te ba koo Wɔrukoo kua. Yera kɛtɛ kinɛnu ka yãa kinɛnu ka yãa kpɛmminu ka sere alikama ka tam ka bɔru ka gum.
10 Nge mɛya ba koo kpĩ bu ka nùn yãku nubu durorugiru kua kpa bu kanaru ko nɛ sina boko ka nɛn bibun sõ.
11 Wi u yina u wooda yeni mɛm nɔɔwa, i yɛ̃ron dirun dãru garu wuko i nɔɔ sɛm ko kpa i ka nùn ye sɔku i suasia wɔllɔ. Yen biru kpa i dii te kɔsuku.
12 Gusunɔ wi u ra tii sõɔsi Yerusalɛmuɔ, u sina boko ṅ kun mɛ bwese te ta kĩ tu sãa yee te sura kam koosio, yèn sõ ta nɛn wooda gema. Nɛ Darusiwa na wooda yeni wɛ̃. I ye mɛm nɔɔwɔ mam mam.
13 Ma Tatinai Efaratin sõɔ duu yeru gian kparo wi, ka Setaa Bosinai ka ben sɔm kowosibu ba wooda ye mɛm nɔɔwa mam mam.

Ba sãa yee te dendibu torua

14 Gusunɔn sɔmɔbu Asee ka Sakari, Idon bii ba Isireliban wirugibu dam kã ba ka sãa yee te bana ba kpa mam mam. Ba tu banawa nge mɛ Gusunɔ Isireliban Yinni u gerua ka nge mɛ

Pɛɛsin sinam beni, Sirusi ka Darusi ka Aatasɛsi ba yen wooda yi.
15 Ba bana ye kpawa suru wi ba mɔ̀ Adarin sõɔ itase sɔɔ, Darusin bandun wõɔ nɔɔba tiase sɔɔ.
16 Isireliba ka ben yãku kowobu ka Lefiba ka be ba wurama yorun di kpuro, ba sãa yee te dendibu torua ka tõɔ bakaru, nuku dobu sɔɔ.
17 Yen tõɔ te, ba kɛtɛ kinɛnu wunɔbu (100) go ba ka yãkuru kua ka yãa kinɛnu goobu ka yãa kpɛmminu nɛɛru (400). Ma ba maa boo kinɛnu wɔkura yiru go toranun yãkunun sõ. Boo teuwa bwese kɛra baayere ya go.
18 Ma ba yãku kowobu ka Lefiba bɔnu kua wuu wuuka nge mɛ ben baawuren sɔmbura sãa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka nge mɛ ya yorua woodan tireru sɔɔ ye Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃.

Isireliba ba Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru kua

19 Isireli be ba wurama yorun di kpuro ba Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru kua wõɔ kpɔɔn suru gbiikoon sõɔ wɔkura nnɛse sɔɔ.
20 Yãku kowobu ka Lefiba ba tii dɛɛrasia sannu. Ma Lefiba ba Isireliba Gɔɔ sararibun yãku yãanu sakiria ka ben yãku kowosibuginu ka sere ben tiiginu.
21 Ma Isireliba kpuro ba tõɔ baka ten dĩanu di ka be ba wurama yorun di ka Isireli be ba tem min tɔn tukobun koma ni nu ǹ dɛɛre deri ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni sãamɔ.
22 Yen biru, ba pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia doken tõɔ bakaru kua sõɔ nɔɔba yiru ka nuku dobu. Yinni Gusunɔ u bu nuku dobu yibia yèn sõ u dera sina boko u ka bu nɔnu geu mɛɛra, u bu dam kã ba ka sãa yee te bana.

Yãku kowo Ɛsidarasi u tunuma Yerusalɛmuɔ

7

1-6 Sanam mɛ Aatasɛsi Pɛɛsin sina boko u bandu sõ, yera Ɛsidarasi, Serayan bii u tunuma Yerusalɛmuɔ. U sãawa Aroni yãku kowo tɔnweron bibun bweseru. Aroni wiya u Eleasaa mara. Ma Eleasaa u Finɛɛsi mara. Ma Finɛɛsi u Abisua mara. Ma Abisua u Buki mara. Ma Buki u Usi mara. Ma Usi u Seraya mara. Ma Seraya u Mɛrayɔtu mara. Ma Mɛrayɔtu u Asaria mara. Ma Asaria u Amaria mara. Ma Amaria u Akitubu mara. Ma Akitubu u Sadɔku mara. Ma Sadɔku u Salumu mara. Ma Salumu u Hilikiya mara. Ma Hilikiya u Asaria mara. Ma Asaria u Seraya, Ɛsidarasin tundo mara. Ɛsidarasi wi, u sãawa tire yɛ̃ro. U maa woodan yɛ̃ru mɔ gem gem ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃. Gusunɔ wi, Ɛsidarasin Yinni u ka nùn wãa. Yen sõna sina boko u nùn wɛ̃ kpuro ye u bikia.
7 Isireli gabu ka yãku kowobu ka Lefiba ka wom kowobu ka be ba sãa sãa yerun kɔnnɔn kõsobu ka sere ben yobu gabu Nɛtiniba, ba maa tunuma Yerusalɛmu mi, Aatasɛsin bandun wõɔ nɔɔba yiruse sɔɔ.
8 Ka Ɛsidarasin tii sanna ba tunuma sina bokon bandun wõɔ nɔɔba yirusen suru nɔɔbuse sɔɔ.
9 N deema u seewawa Babilonin di wõɔ gen suru gbiikoon tõɔ gbiikiru sɔɔ. Ma u tura Yerusalɛmuɔ yen suru nɔɔbusen tõɔ gbiikiru. Gusunɔ win Yinniwa u nùn kõsu.
10 Domi Ɛsidarasi u tii Gusunɔ wɛ̃. Ma u win woodaba keu kua, u ra ye mɛm nɔɔwɛ kpa u ye Isireliba sõɔsi.

Wooda ye Aatasɛsi u Ɛsidarasi wɛ̃

11 Sina boko Aatasɛsi u Ɛsidarasi tireru wɛ̃. Ɛsidarasi wi, u sãawa yãku kowo. Ma u woodan yɛ̃ru mɔ ye Yinni Gusunɔ u Isireliba wɛ̃. Aatasɛsin tire ten gari wee.
12 U nɛɛ, nɛna Aatasɛsi, sinambun sina boko. Wunɛ Ɛsidarasiwa na tire teni yoruammɛ, wunɛ wi a sãa yãku kowo ka maa Wɔrukoon wooda yɛ̃ro.
13 Na nɛɛ, bu wunɛ ka Isireli be ba wãa nɛn tem sɔɔ yõsuo i da Yerusalɛmuɔ, tɔn dirobu ka yãku kowobu ka Lefiba be ba kĩ bu da Yerusalɛmu mi.
14 Nɛ ka nɛn bwisi kɛ̃ɔbu nɔɔba yiruwa sa nun gɔriɔ Yerusalɛmuɔ Yudan temɔ a ka wa nge mɛ ba Gusunɔ wunɛn Yinnin wooda mɛm nɔɔwammɛ yèn tireru a nɛni mi.

15 Kpa a sii geesu ka wura sua ye
nɛ ka nɛn bwisi kɛ̃ɔ be, sa Gusunɔ bɛɛ
Isireliban Yinni kã ka nuku tia, wi,
wìn sãa yera wãa Yerusalɛmuɔ.
16 Kpa a maa kɛ̃nu kpuro gura
ni nu sãa sii geesu ka wura ye
wunɛn Isirelisibu tɔn dirobu ka yãku
kowobu ba wɛ̃ ka nuku tia Babiloni
mini Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃.
17 À n tura Yerusalɛmu mi, a de a
ka sii gee si naa kinɛnu dwe ka yãa
kinɛnu ka yãa kpɛmminu ka dĩanu ka
sere tam kpa a ka ye kpuro yãkunu
ko yãku yerɔ Gusunɔ bɛɛn Yinnin sãa
yerɔ.
18 Kpa wunɛ ka wunɛn tɔmbu i wura
ka sii gee si su tie dendi sãa yee ten
sɔ̃ nge mɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni u bɛɛ
sɔ̃ɔwa.
19 Kpa a maa Yinni Gusunɔn sãa
yerun dendi yãa ni ba nun wɛ̃ mi
wesia sãa yeru mi.
20 À n kaa maa gãanu ganu ko sãa yee
ten sɔ̃, a de a gobi bikia nɛ sina bokon
arumani berobun mi.
21 Nɛ Aatasɛsi, na nɛn gobi bero
be ba wãa Efaratin sɔ̃ɔ duu yeru gia
wooda wɛ̃ɛmɔ bu ka nun wɛ̃ ye kaa bu
bikia.
22 Ba koo nun sii geesu wɛ̃ sere kilo
nɔrɔbun suba ita (3.000). Mɛya ba
koo maa nun alikama wɛ̃ sere kilo
nɔrɔbun suba tɛna (30.000) ka tam
sere ditiri nɔrɔbun suba nnɛ (4.000)
ka gum sere ditiri nɔrɔbun suba nnɛ.
Adama ba koo nun bɔru wɛ̃ nge mèn
nɔɔ a ten bukata mɔ.
23 Ye Wɔrukoo u yi, i ye koowo
fuuku. Kpa u ku raa ka nɛn tem tɔmbu
ka nɛn tii ka nɛn bibun bweseru mɔru
ko.
24 Yen biru, sa gbere mwaɔbu
nɔɔsiamɔ bu ku raa yãku kowo be
gbere gobi mwaari ka wom kowo be,
ka Lefi be, ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃so
be, ka sere maa yoo be, tɔn be ba gesi
sarɔ mi kpuro, ba sãa yee ten sɔmburu
dɔɔ.
25 Wunɛ maa Ɛsidarasi, nge mɛ a
Yinni Gusunɔn bwisi mɔ mi, a siri
kowobu ka wirugibu gɔsio bu ka
Efaratin sɔ̃ɔ duu yeru gian tɔmbu
kpara be ba Gusunɔ wunɛn Yinnin
wooda yɛ̃. Be ba ǹ maa ye yɛ̃, kpa a bu
ye sɔ̃ɔsi.
26 Yen biru, goo ù n yina u wooda
ye mɛm nɔɔwa mam mam ǹ kun mɛ
nɛ sina bokogia, bu yɛ̃ro sirio. N n
gɔɔn na u ka weenɛ, bu nùn goowo. Bà
n koo nùn yaran na ben suunu sɔɔn
di, bu nùn yaro. Bà n koo nùn gãanu
mwaarin na, bu nùn mwaario. Bà n
koo maa nùn pirisɔm doken na, bu
nùn dokeo.

Ɛsidarasi u Gusunɔ siara

27 Ɛsidarasi u nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn
baababan Yinni siaro. U dera
sina boko u win sãa yee te ta wãa
Yerusalɛmuɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
28 Yinni Gusunɔ u man durom kua
sina boko ka win bwisi kɛ̃ɔbu ka win
damgibun wuswaaɔ. U man dam kã
na ka Isireliban wirugibu mɛnna. Ma
ba ka man da Yerusalɛmuɔ.

Ɛsidarasin bwãabu

8

1 Bwese kɛran wirugii be ba nɛ
Ɛsidarasi swĩima saa Babilonin di
sere Yerusalɛmuɔ sina boko Aatasɛsin
waati sɔɔ ben yĩsa wee.
2 Gɛɛsɔmu, Finɛɛsin bwese kɛra sɔɔ,
ka Danielɛli, Itamaan bwese kɛra sɔɔ,
ka Hatusi, Dafidin bwese kɛra sɔɔ,
3 ka Sakari, Sekanian bii turo,
Pareɔsin bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu
wunɔbu ka weeraakuru (150),
4 ka maa Elionai, Serayan bii, Pakati
Mɔabun bweseru sɔɔ ka win tɔmbu
goobu (200),
5 ka Sekania, Yasiɛlin bii, Satun bwese
kɛra sɔɔ ka win tɔmbu gooba wunɔbu
(300),
6 ka Ebɛdi, Yonatam bii, Adinin bwe-
seru sɔɔ ka win tɔmbu weeraakuru,
7 ka Esai, Atalian bii, Elamun bweseru
sɔɔ ka win tɔmbu wata ka wɔkuru,
8 ka Sebadia, Mikaɛlin bii, Sefatian
bweseru sɔɔ ka win tɔmbu wɛnɛ,
9 ka Abudiasi, Yehiɛlin bii, Yoabun
bwese kɛra sɔɔ ka win tɔmbu goobu ka
yɛndu yiru sari (218),
10 ka Selomiti, Yosifian bii, Banin bwe-
seru sɔɔ ka win tɔmbu wunɔbu ka
wata (160),
11 ka Sakari, Bebain bii, Bebain bwe-
seru sɔɔ ka win tɔmbu tɛna yiru sari,

12 ka Yokanani, Hakatanin bii,
Asigadin bweseru sɔɔ ka win tɔmbu
wunɔbu ka wɔkuru (110),
13 ka Elifelɛti ka Yeyɛli ka Semaya be
ba yãkaminu bo Adonikamun bwe-
seru sɔɔ ka ben tɔmbu wata,
14 ka Utai ka Sabudu, Bigifain bweseru
sɔɔ ka ben tɔmbu wata ka wɔkuru.

Yerusalɛmun daarun sɔɔru

15 Nɛ Ɛsidarasi, na tɔn be kpuro
mɛnna daa te ta kokumɔ Ahafa gia.
Miya sa bɛsɛn sansani gira sõɔ ita. Ma
na tɔn be ka yãku kowo be mɛɛra
mɛɛra ka laakari. Adama na ǹ goo wa
be sɔɔ wi u sãa Lefi.
16 Yera na wirugii beni soka, Ɛliesɛɛ
ka Ariɛli ka Semaya ka Ɛlinatani
ka Yaribu ka Natani ka Sakari ka
Mɛsulamu ka sere woodan keu
koosiobu Yoyaribu ka Ɛlinatani.
17 Ma na bu gɔra na nɛɛ, bu doo
wirugii Idon mi, ka win mɛro bisibu
Nɛtiniban mi be ba wãa Kasifiaɔ bu
sun sɔm kowobu mɔrisiama Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yee ten sõ.
18 Nge mɛ Gusunɔn durom mu
ka sun wãa, yera ba sun Serebia
mɔrisiama wi u sãa Makilin bii, Lefin
bweseru sɔɔ, Yakɔbun sikadobu, ka
maa win tundo turosibu gabu ka ben
bibu. Be kpuro ba kuawa yɛndu yiru
sari. N deema Serebia wi, u bwisi mɔ
too.
19 Mɛrarin bweseru sɔɔ, be ba sun
mɔrisiama, bera Hasabia ka Esai ka
ben tundo turosibu ka tundo turosi
ben bibu. Ba kuawa tɔmbu yɛndu.
20 Be Dafidi ka win tabu sinambu ba
Lefiba nɔmu bɛria Nɛtiniban bweseru
sɔɔ, ba kuawa tɔmbu goobu ka yɛndu
(220) ma ba ben baawure soka ka win
yĩsiru.
21 Daa te ba mɔ̀ Ahafan bɔku miya na
nɛɛ, su tii kawa su nɔɔ bɔke su Gusunɔ
bɛsɛn Yinni kana bɛsɛn sanum mu
dora su ka turi baani bɛsɛ ka bɛsɛn
bibu ka sere arumani ye sa mɔ.
22 Seku bakara n ka maa sina boko
kana u ka man tabu kowobu ka
maasɔbu kɛ̃ bu sun yõsiri bɛsɛn sanum
mɛ sɔɔ yibɛrɛban sõ. Domi sa raa nùn
sõɔwa sa nɛɛ, be ba Gusunɔ kasu, bera
u ra n ka wãa, kpa u be ba nùn biru
kisi dam sõɔsi ka mɔru.
23 Yen sõna sa nɔɔ bɔkua ma sa
Gusunɔ kana. U maa sun wurari.
24 Ma na yãku kowobun wirugibu
wɔkura yiru wuna nɛnɛm. Bera
Serebia ka Hasabia ka ben mɛro bis-
ibu gabu tɔmbu wɔkuru.
25 Ma na sii geesu yĩira ben wuswaaɔ
ka wura ka sere gãa ni sina boko ka
win bwisi kɛ̃ɔbu ka win sina asakpɔbu
ka sere Isireliba kpuro be ba wãa mi,
ba wɛ̃ sãa yee ten sõ.
26 Ma na bu sii geesun tɔnnu yɛndu
nɔmu sɔndia ka gãa ni ba kua ka sii
geesu tɔnnu ita ka wura tɔnnu ita
27 ka gbɛ̃ɛ basilanu yɛndu ni ba kua
ka wura. Yen geera sãawa wuran
gobi nɔrɔbu (1.000) ka sere boo sii
gandugisu yiru si su ballimɔ. Boo si,
su ka wuragisu bɛɛrɛ nɛwa.
28 Yen biru, na bu sõɔwa na nɛɛ, nge
mɛ ba wãa nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ,
nge mɛya yãa ni, nu maa wãa nɛnɛm
Yinni Gusunɔn sõ. Sii gee si, ka wura
ye, ya sãawa kɛ̃ɛ ni ba Gusunɔ ben
baababan Yinni wɛ̃ ka nuku tia.
29 Yen sõ, bu de ba n tii sɛ. Kpa
bu ye nɛnɛ ka laakari sere bu ka
ye yĩire yãku kowobun wirugibu
ka Lefiba ka Isireliban bwese kɛrin
wirugibun wuswaaɔ Yerusalɛmuɔ
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
30 Ma yãku kowo be, ka Lefi be, ba
sii gee si, ka wura ye, ka sere dendi yãa
ni ba wɛ̃ sãa yee ten sõ mi sua ba ka dɔɔ
Yerusalɛmuɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa
yerɔ.

Ba swaa wɔri

31 Wõɔ gen suru gbiikoon sõɔ
wɔkura yiruse sɔɔra sa seewa sa
Yerusalɛmun swaa wɔri, Gusunɔ
bɛsɛn Yinni u ka sun wãa. Ma u sun
gbara bɛsɛn yibɛrɛban yina ka ben
sannɔsun di gbaburɔ.
32 Ye sa tura Yerusalɛmuɔ, sa wɛ̃ra
sõɔ ita.
33 Sõɔ nnɛse sa sii gee si, ka wura
ye, ka sere maa dendi yãa ni yĩira
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ. Ma
ba ye Mɛremɔtu, Uri yãku kowon bii
nɔmu sɔndia ka Eleasaa Finɛɛsin bii ka
sere maa Lefi beni, Yosabadi, Yosuen
bii ka Nɔadia, Binuin bii.

34 Ye ba ye kpuro gara ba yĩira, ma
ba ye kpuron geeru doke tireru sɔɔ.
35 Be ba raa yoru mwɛɛra ba
wurama Isireliɔ ba Gusunɔ Isireli ben
Yinni yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua
Isireliba kpuron sɔ̃ ka naa kinɛnu
wɔkura yiru ka yãa kinɛnu wɛnɛ ka
wɔkura nɔɔbu ka tia ka yãa kpɛmminu
wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru ka boo
kinɛnu wɔkura yiru ben toranun sɔ̃.
36 Ma ba Aatasɛsin wooda ye bera
geen wirugibu wɛ̃. Ma ba ka Isireliba
yɔ̃ra ba ka dii te bana.

Yuuba dabinu

ba tɔn tuko kurɔbu sua

9

1 Ye ba dii te bana ba kpa, Isireliban
wirugibu ba man susi ba nɛɛ, wee
Isireliba ka yãku kowobu ka sere
Lefiba ba ɲ ka tem min tɔn be
karanɛ, domi ba Kananiban koma
kamginu saarimɔ ka Mɛdibaginu ka
Feresibaginu ka Yebusibaginu ka
Amɔnibaginu ka Mɔabubaginu ka
Egibitigibun bũnu ka Amɔrebaginu.
2 Ma ba bwese tuku nin bii
wɔndiaba suamɔ kurɔbu. Nge mɛya
be Isireliba, be, be ba sãa Yinni
Gusunɔn tɔmbu ba ka tem min tɔmbu
mɛnnamɔ. Ben wirugibu ka ben siri
kowoba ba gbia ba tora te kua.
3 Sanam mɛ na nua mɛsum, yera na
nɛn yaberu nɛnua na gɛ̃ɛka ma na nɛn
seri wukura ka nɛn toburu ma na sina
ka nuku sankiranu.
4 Ma be ba nanda Gusunɔ Isire-
liban Yinnin garin sɔ̃ ba na ba sina
nɛn bɔkuɔ Isireli be ba raa yoru
mwɛɛran toranun sɔ̃. Ma na sina ka
nuku sankiranu sere n ka kua yokan
yãkurun saa.

Ɛsidarasi u kanaru mɔ̀

taarɛgibun sɔ̃

5 Yokan yãkurun saa ye sɔɔ, na
seewa min di ka nɛn yãa ni na gɛ̃ɛka
nuku sankirarun sɔ̃ mi. Ma na yiira na
nɔma sua wɔllɔ na Yinni Gusunɔ kana
na nɛɛ,
6 Gusunɔ nɛn Yinni, wee na wãa
sekuru sɔɔ sere na ɲ kpɛ̃ n wuswaa
seeya. Bɛsɛn toranu nu dabia nu sun
kera. Bɛsɛn durum kpɛ̃a sere ya wɔllu
girari.
7 Saa bɛsɛn baababan waatin diya sa
tore too sere ka gisɔ. Bɛsɛn tora nin
sɔ̃na wunɛ Yinni Gusunɔ a sun bwese
tukunu nɔmu bɛria bɛsɛ ka bɛsɛn
sinambu ka bɛsɛn yãku kowobu. Wee
tɛ̃, tabu sun di ma sa wãa yoru sɔɔ. Ba
bɛsɛn yãnu gura ma sa wãa sekuru sɔɔ.
8 Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun
durom kua bɛsɛn gaba wurama yorun
di. Ma a sun wãa yeru kua wunɛn
tem mɛ a gɔsa sɔɔ kpa a ka bɛsɛn nɔni
wukia, a sun wãa geeru wɛ̃ bɛsɛn yoru
sɔɔ.
9 Wee sa sãawa yobu. Adama wunɛ
Gusunɔ, a ɲ sun deri. A dera Pɛɛsiban
sinambu ba ka sun nɔnu geu mɛɛra
ma ba dera sa wãa su ka wunɛ Gusunɔ
bɛsɛn Yinnin sãa yeru bani. Kpa su
wɛ̃ra yeru wa Yerusalɛmuɔ ka Yudan
tem kpuro sɔɔ.
10 Tɛ̃, Gusunɔ, mba sa yɛ̃ sa ko gere
domi sa wunɛn woodaba deri
11 be a sun wɛ̃ saa wunɛn sɔmɔbun
min di. A bu sɔ̃ɔwa a nɛɛ, tem mi sa ko
du, mu sãawa mɛ mu disi mɔ baama
mɛn tɔmbun daa kɔ̃san sɔ̃.
12 Yen sɔ̃, su ku bu bɛsɛn bii
wɔndiaba wɛ̃ bu sua kurɔbu. Kpa su
ku maa begibu sua kurɔbu. Mɛya su
ku maa ben dukia gaa binɛ ko. Sà n
yeni mɛm nɔɔwa, sa ko ko damgibu
kpa su tem mɛn dĩa geenu di sere su
mam mu bɛsɛn bibu tubi kerea.
13 Bɛsɛn daa kɔ̃sa ka bɛsɛn tora
bakanun sɔ̃na yeni kpuro ya sun
deema. Adama a ɲ sun sɛɛyasie nge
mɛ bɛsɛn tora ni, nu nɛ. Ma a maa dera
bɛsɛn gaba yakiarama yorun di.
14 Yera sa ko maa wura su wunɛn
wooda sara su ka bwese tuku ni nu
kom kɔ̃sum mɔ̀ arukawani bɔke? Sà n
maa kua mɛ, a ɲ kaa mɔru se a sun go
mam mam baa fiiko a kun deri?
15 Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinni,
wuna a sãa gemgii. Bɛsɛ sa sãawa be
ba tiara Isireliba sɔɔ. Bɛsɛ wee wunɛn
wuswaaɔ sa tora. Sa ɲ maa kpɛ̃ sa n ka
wãa mɛ wunɛn wuswaaɔ.

Yuuba ba ben kurɔ

bwese tukunu gira be ba raa sue

10

1 Sanam mɛ Ɛsidarasi u yiire u kanaru mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u win tɔmbu suuru kanammɛ, yera ba mɛnna tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu be kpuro ba maa sumɔ.

2 Yera Sekania Yehiɛlin bii Elamun debuminu sɔɔ, u Ɛsidarasi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, geema, sa Gusunɔ torari ye sa ka tɔn tuko kurɔbu sua be ba sãa tem min tɔn kurɔbu. Adama ka mɛ, Isireliba ba yĩiyɔbu mɔ.

3 Tɛ̃, su ka Gusunɔ arukawani bɔke kpa su tɔn tuko kurɔ be gira ka bii be sa ka bu mara nge mɛ Ɛsidarasi bɛsɛn yinni ka sere be ba wooda ye nasie ba gerua. I de su ko nge mɛ Gusunɔn wooda ye, ya gerua.

4 Wunɛ Ɛsidarasi, a seewo, gari yi, yi nun wa. Sa ko n wãa wunɛn biruɔ. A de a wɔrugɔru ko kpa a se a ko nge mɛ.

5 Ma Ɛsidarasi u seewa u dera yãku kowo tɔnwerobu ka Lefiba ka Isireliba kpuro ba bɔ̃rua arukawani yen sɔ̃.

6 Yen biru, Ɛsidarasi u yara Gusunɔn sãa yerun di u da Yokanani Eliasibun biin dirɔ. Sanam mɛ u dua mi, u ɲ dĩanu di, u ɲ maa nim nɔra. Domi win nuki sankire Isireli be ba yoru mwɛɛran daa kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.

7 Ma ba kpara Yerusalɛmuɔ, Yudan tem kpuro sɔɔ gesi, be ba yoru mwɛɛra kpuro bu mɛnnama Yerusalɛmuɔ.

8 Wi u yina u na sɔ̃ɔ itan baa sɔɔ, ba koo win ye u mɔ wɔra kpa bu nùn yara Isireliban suunu sɔɔn di. Wooda yeniwa Isireliban wirugibu ka ben bukurobu ba yi.

9 Ma Yudaba ka Bɛnyamɛɛba ba mɛnna Yerusalɛmuɔ sɔ̃ɔ ita yen baa sɔɔ wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba nnɛsen sɔ̃ɔ yɛnduse sɔɔra mi. Tɔmbu kpuro ba mɛnna sãa yerun yaara mi. Ma ba diirimɔ soku ten sɔ̃ ka guran sɔ̃.

10 Yãku kowo Ɛsidarasi u seewa u nɛɛ, wee i tora ye i ka tɔn tuko kurɔbu sua ma i Isireliba kpuro doke taarɛ sɔɔ. Yen sɔ̃ tɛ̃, i bɛɛn toranu tuuba koowo Gusunɔ bɛɛn baababan Yinnin mi kpa i win kĩru ko.

11 I tii nɛnuɔ tem minin tɔmbun sɔ̃ ka sere maa ben kurɔbun sɔ̃.

12 Ma tɔn be kpuro ba wura ba nɛɛ, sa ko ko nge mɛ a gerua.

13 Adama tɔn be, ba dabi. Ma gura nɛmɔ. Yen sɔ̃, ba ɲ kpɛ̃ bu yɔ̃ra tɔɔwɔ. Yen biru, gari yi, yi ɲ sɔ̃ɔ teeru ɲ kun mɛ sɔ̃ɔ yirun sɔmburu. Domi tɔn dabira ta tora gari yi sɔɔ.

14 N n mɛn na, bɛsɛn wirugibu tɔna bu sina kpa be ba tɔn tuko kurɔbu sue bu na ka ben guro gurobu ka siri kowobu saa ye ba bu bura bu ka gari yi siri. Nge mɛya Gusunɔ bɛsɛn Yinnin mɔru ya koo ka doona gari yin sɔ̃.

15 Yonatam, Asaɛlin bii ka Yaasiya, Tikifan bii ka Mɛsulamu ka sere Sabetai Lefi wi, be tɔnawa ba ɲ ka sun nɔɔ tia sãa.

16 Adama be ba tie ba wurama yorun di ba gari yi wura. Ma ba Ɛsidarasi yãku kowo gɔsa ka sere yɛnu yɛ̃robu yɛnu baageren di ben baawure ka win yĩsiru. Ma ba gari yin siribu torua wɔ̃ɔ gen suru wɔkurusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ.

17 Wɔ̃ɔ kpɔɔn suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra ba be ba tɔn tuko kurɔbu sua siri ba kpa.

Yuu be ba toran yĩsa

18 Yãku kowobu sɔɔ, gaba wãa be ba tɔn tuko kurɔbu sua. Beya Yosuen sikadominu ka win mɛro bisi Yosadakin bibu Maaseya ka Ɛliesɛɛ ka Yaribu ka Gedalia.

19 Tɔn be, ba bɔ̃rua batuma sɔɔ ba nɛɛ, ba koo ben kurɔ be gira be ba sãa tɔn tukobu mi, kpa bu ka yãa kinɛru yãkuru ko ben toranun sɔ̃.

20 Imɛrin bweseru sɔɔ, Hanani ka Sebadia ba wãa sɔɔ.

21 Harimun bweseru sɔɔ, Maaseya ka Eli ka Semaya ka Yeyɛli ka Osiasi.

22 Pasurin bweseru sɔɔ, Elionai ka Maaseya ka Isimɛɛli ka Nɛtanɛɛli ka Yosabadi ka Eleasaa.

23 Lefin bweseru sɔɔ, Yosabadi ka Simɛi ka Kelaya wi ba maa mɔ̀ Kelita ka Petaya ka Yuda ka Ɛliesɛɛ.

24 Wom kowobun bweseru sɔɔ maa, Eliasibu.

Sãa yerun kɔnnɔsun kɔ̃sobu sɔɔ, Salumu ka Telɛmu ka Uri.

25 Isireli be ba tie sɔɔ, Pareɔsin bweseru sɔɔ Ramia ka Yisiya ka Maakiya ka Miyamini ka Eleasaa ka Maakiya ka Bɛnaya.

26 Elamun bweseru sɔɔ, Matania ka
Sakari ka Yehiɛli ka Abudi ka Yeremɔti
ka Eli.
27 Satun bweseru sɔɔ, Elionai ka
Eliasibu ka Matania ka Yeremɔti ka
Sabadi ka Asisa.
28 Bebain bweseru sɔɔ, Yokanani ka
Hanania ka Sabai ka Atilai.
29 Banin bweseru sɔɔ, Mɛsulamu ka
Maluku ka Adaya ka Yasubu ka Seali
ka Yeremɔti.
30 Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, Adina
ka Kelali ka Bɛnaya ka Maaseya
ka Matania ka Bɛsalɛli ka Binui ka
Manase.
31 Harimun bweseru sɔɔ, Ɛliesɛɛ ka
Yisiya ka Maakiya ka Semaya ka Simɛɔ
32 ka Bɛnyamɛɛ ka Maluku ka Semaria.
33 Hasumun bweseru sɔɔ maa,
Matinai ka Matata ka Sabadi ka
Elifelɛti ka Yeremai ka Manase ka
Simɛi.
34 Banin bweseru sɔɔ, Madai ka
Amuramu ka Wɛli
35 ka Bɛnaya ka Bedia ka Keluhu
36 ka Fania ka Mɛremɔtu ka Eliasibu
37 ka Matania ka Matinai ka Yaasai
38 ka Bani ka Binui ka Simɛi
39 ka Selemia ka Natani ka Adaya
40 ka Makinabai ka Sasai ka Sarai
41 ka Asarɛli ka Selemia ka Semaria
42 ka Salumu ka Amaria ka Yosɛfu.
43 Nɛbon bweseru sɔɔ, Yeyɛli ka
Matitia ka Sabadi ka Sebina ka Yadai
ka Yoɛli ka Bɛnaya.
44 Tɔn beni kpurowa ba tɔn tuko
kurɔbu sua. Kurɔ ben gaba ka bu bibu
mara.

NƐƐMI

Sa ko kpĩ su Nɛɛmin tirerun gari bɔnu ko ita.
Gbiikaa, Yerusalɛmun gbãrarun bana. Babilonin sina bokowa u Nɛɛmi gɔra u ka sɔmbu te kpara. U maa gãa dabinu sɔnwa sãarun swaa sɔɔ ka maa ben tiin wãasinaan swaa sɔɔ.
Yiruse, Ɛsidarasi u tɔmbu Yinni Gusunɔn wooda garia, ma tɔn be kpuro ba ben toranu wa, ma ba nin suuru bikia ba ka Gusunɔ arukawani kpaa bɔkua.
Itase, ya sun sɔ̃ɔmɔ ma Nɛɛmi u sãa kparo Yudaba sɔɔ. Ye ya sãa gãa girinu win wãaru sɔɔ, yera u tii Gusunɔ wɛ̃ mam mam. Wiya u ra Gusunɔ kanɛ saa kpuro.

Tire ten kpunaa

1. Ba Yerusalɛmun gbãraru bana, wiru 1n di sere wiru 7.
2. Ba Yinni Gusunɔn woodaba gara ma ba ka nùn arukawani kpaa bɔkua, wiru 8n di sere wiru 10.
3. Ye Nɛɛmi u kuan sukum, wiru 11n di sere wiru 13.

Nɛɛmi u Yerusalɛmun labaari nua

1 Gari yi Nɛɛmi Hakalian bii u yorua, yi wee. U nɛɛ, Aatasɛsin bandun wɔ̃ɔ yɛnduse sɔɔ, gen suru nɔɔba nnɛse sɔɔra nɛ Nɛɛmi na wãa wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Susiɔ.
2 Yera nɛn mɛro bisi turo wi ba mɔ̀ Hanani u tunuma saa Yudan tem di ka tɔmbu gabu ma na bu Yuu be ba ǹ yoru mwɛɛra ka Yerusalɛmun labaari bikia.
3 Ma ba man wisa ba nɛɛ, be ba ǹ yoru mwɛɛra mi, ba wãa Yudaɔ yãa bakaru ka seku bakaru sɔɔ. Ma Yerusalɛmun gbãranu nu kurunu mɔ ma nin gamboba ba dɔ̃ɔ mwaakira.

Nɛɛmi

u kanaru mɔ̀ Yuuban sɔ̃

4 Sanam mɛ nɛ Nɛɛmi na labaari ye nua, na sinawa ka swĩi. Na wãa nuku sankiraru sɔɔ sɔ̃ɔ dabinu. Ma na nɔɔ bɔkua na Wɔrukoo kanam wɔri. Na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
5 Yinni, wunɛ wi a wãa wɔllɔ, a kpã. A dam kpuro mɔ. A ra wunɛn arukawani yibie be ba nun mɛm nɔɔwammɛn mi, kpa a be ba nun kĩ wɔnwɔndu kua.
6 A man mɛɛrima. A swaa dakio ye na nun kanamɔ nɛ wunɛn sɔm kowo. Sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru na nun kanamɔ bɛsɛ Isireliban sɔ̃, bɛsɛ wunɛn sɔm kowobu. Na nun kanamɔ a sun bɛsɛn durum wɔko. Geema, nɛ ka nɛn yɛnugibu sa torawa,
7 ye sa ǹ ka wunɛn woodaba ka wunɛn gere ka wunɛn yiirebu mɛm nɔɔwɛ ye a Mɔwisi wunɛn sɔm kowo wɛ̃.
8 A yaayo ye a Mɔwisi sɔ̃ɔwa u sun sɔ̃. A nɛɛ, sà kun nun mɛm nɔɔwɛ, kaa sun yarinasia sa n wãa bwesenu kpuron suunu sɔɔ.
9 Adama amɛn biru, sà n gɔ̃ru gɔsia sa wurama wunɛn mi, ma sa wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa, kaa sun kasum da baa sà n toman na, kpa a ka sun wurama tem mɛ a gɔsa sɔɔ mi a nɛɛ, kaa n wãa.
10 Yinni Gusunɔ, sa sãawa wunɛn tɔmbu ka maa wunɛn sɔm kowobu. Bɛsɛra a yakia ka wunɛn dam bakam.
11 Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. A nɛn kanaru nɔɔwɔ ka maa be ba nun naanɛ sãa ba kĩ bu nun bɛɛrɛ wɛ̃. A de nɛn sanum mu dora sina bokon mi, kpa u ka man nɔnu geu mɛɛri.
N deema saa ye sɔɔ, na sãawa sina bokon sɔm kowo wi u ra nùn tam dokeye nɔraɔ.

Aatasɛsi u wura

Nɛɛmi u gɔsira Yerusalɛmuɔ

2

1 Ye Aatasɛsi u kua wɔ̃ɔ yɛndu bandu sɔɔ, wɔ̃ɔn suru gbiikoon tɔ̃ru garu, u sɔ̃ u dimɔ, ma na tam sua na nùn wɛ̃. Adama saa ye sɔɔ, na nuki sankire too. Na ǹ nuki sankirare nge mɛ.
2 Yera sina boko u man bikia u nɛɛ, amɔna nɛn wuswaa ya ka burisinɛ mɛ. Na barɔwa? Nuku sankira nirà na mɔ mɛ.
Yera na nanda too.
3 Adama ka mɛ, na kpĩa na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, yinni, wunɛn wãaru tu dakaa da. Na ǹ kpɛ̃ na kun nuki sankire. Domi wuu gèn mi ba nɛn sikadoba sika ga kua bansu. Ma gen gbãrarun gamboba ba dɔ̃ɔ mwaakira.

4 Sina boko u man bikia u nɛɛ, mba
na kĩ u man kua.
Yera na yande Wɔrukoo kana.
5 Ma na nùn wisa na nɛɛ, yinni, à n
ka man nɔnu geu mɛɛra, a de n wura
Yudaban temɔ wuu gèn mi ba nɛn
sikadoba sika kpa n gu bani n seeya.
6 N deema sina boko ka win kurɔwa
ba sõ dɔma te. Yera u maa man bikia
u nɛɛ, sõɔ nyewa kon ko mi. Saa yerà
kon wurama.
Ma na nùn sõɔwa saa ye kon
wurama. Ma u wura n da.
7 Yen biru, na nɛɛ, sina boko, na nun
kanamɔ, a man tireru wɛ̃ɛyɔ tem yɛ̃ro
be ba wãa Efaratin sõɔ duu yeru gian
sõ bu ka man deri n turi Yudaɔ.
8 Mɛya na maa kĩ a man tireru garu
wɛ̃ Asafun sõ wi u sãa sina bokon dãa
kõso kpa u man dãa kɛ̃ n ka dii te ta
wãa sãa yerun bɔkuɔn gamboba ko ka
wuu gen gbãrarun gamboba ka sere
diru mi nɛn tii ko na n wãa.
Yera sina boko u man tire ni kpuro
wɛ̃. Domi Gusunɔ u wãa ka nɛ.
9 Ma u tabu sinambu ka maasɔbu
gɔsa bu ka man yõsiri. Yera na seewa
na da na tem yɛ̃ro be deema be ba wãa
sõɔ duu yeru gia mi. Ma na bu sina
bokon tire ni wɛ̃.
10 Sanam mɛ Sambala wi u sãa
Horoni ka win sɔm kowo Tobiya wi
u sãa Amɔni ba nua ma na wee n
ka Isireliba gea kua, yera ben nuki
sankira too.

Nɛɛmi u mɛɛrimɔ

mi gbãrara sankira

11 Sanam mɛ nɛ Nɛɛmi na tunuma
Yerusalɛmuɔ, na sinawa gina sõɔ ita.
12 Na ǹ goo sõɔwa ye Gusunɔ nɛn
Yinni u man sõɔwa n ko Yerusalɛmun
sõ. Yen biru, na seewa wõkuru ka
tɔmbu gabu. Na ǹ yaa saberu garu sue
ma n kun mɔ kɛtɛku ge na sɔni.
13 Wõku suunu sɔɔ, na yara saa
kɔnnɔ ge ga wãa wɔwa gian di na da
bwiaɔ ye ba mɔ̀ Yaa gɔba ka maa sere
kɔnnɔwɔ mi ba ra kubanu yari. Ma na
Yerusalɛmun gbãra te mɛɛra mɛɛra, na
wa ta kurunu mɔ. Ma ten gamboba ba
dõɔ mwaakira.
14 Ma na da kɔnnɔ ge ga wãa bwia
ye ba gban bɔkuɔ ka sere sina bokon
bwiaɔ. Adama ayeru garu sari mi nɛn
kɛtɛku ga koo ka sara.
15 Ma na kpa ka Sedoronin wɔwa gia
na ka gbãra te mɛɛri mɛɛrimɔ sere na
ka tunuma kɔnnɔ ge ga wãa wɔwa giaɔ
mìn di na raa ka yara.
16 Saa ye sɔɔ, wuun siri kowobu ba
ǹ yɛ̃ mi na da ka ye na mɔ̀. Domi na
ǹ Yuu goo gãanu sõɔwa baa ka yãku
kowobu ka wuun bukurobu ka sere
tem mɛn kparobu.
17 Adama ye na wurama na bu
sõɔwa na nɛɛ, bɛɛn tii i wa nge mɛ
Yerusalɛmu ya sãa. Wee ya bansu
kua. Ma yen gbãrarun gamboba ba
dõɔ mwaakira. Yen sõ, su yen gbãra te
seeya kpa sa kun maa wãa sekuru sɔɔ.
18 Ma na bu sõɔwa nge mɛ Gusunɔ
nɛn Yinni u man kõsu ka ye sina boko
Aatasɛsi u man kua. Yera be kpuro
ba yande nɔɔgiru sua ba nɛɛ, su se su
gbãra te bani.
Ma ba dam kɛ̃ɛna ka gari yi.
19 Adama Sambala wi u sãa Horoni
ka win sɔm kowo Tobiya wi u sãa
Amɔni ka Gesɛmu wi u sãa Daarubu
ba yen labaari nua. Yera ba sun
yaakoru torua. Ma ba sun bikia ka
gɛndu mba sa mɔ̀ mi. Sa kasuwa su
sina boko seesi?
20 Ma na bu wisa na nɛɛ, Yinni wi u
wãa wɔllɔ wiya u koo sun nasara wɛ̃.
Bɛsɛ win sɔm kowobu sa ko sewa su
wuu ge bani. Adama bɛɛ, i ǹ baa mɔ ge
sɔɔ, i ǹ maa gãanu mɔ i gere mi. I ǹ ko
mam bweseru garu deri tèn sõ ba koo
bɛɛ yaaya.

Yuuba ba Yerusalɛmun

gbãrarun bana seewa

3

1 Yera yãku kowo tɔnwero Eliasibu
u seewa ka yãku kowo be ba tie, ba
kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Yãanun gani seeya.
Ma ba yi sãrasia ba yi nɛnɛm ka yãku
yãki. Yen biruwa ba yen gamboba
doke. Saa min di, ba maa gbãraru
sɔnwa Mɛan kõsu yerun di sere n ka
girari kõsu yee te ba mɔ̀ Hananɛɛliɔ.
Ma ba maa ten tii sãrasia.
2 Yera Yerikogibu ka Sakuri Imirin
bii ba sɔmburu kua Eliasibun bɔkuɔ.

3 Senaagibu ba bu somi ba ka kɔnnɔ
ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ bana. Ba gen kadiriba
kua ka gen kɔkɔrɔba. Ma ba ye kpuro
doke gambo ye sɔɔ.
4 Ben bɔkuɔ Mɛremɔtu, Urin bii,
Hakɔtun debubu, u maa somi sɔmbu
te sɔɔ. Ben bɔkuɔ maa Mɛsulamu,
Berekian bii, Mɛsesabɛlin debubu u
maa somi sɔmbu te sɔɔ. Ben bɔkuɔ,
Sadɔku, Baanan bii u maa somi sɔmbu
te sɔɔ.
5 Ben bɔkuɔ, Tekoagibu ba maa na
bu ka somi sɔmbu te sɔɔ. Adama ben
wirugiba yina bu sɔmbu ten kparobu
wiru kpĩiya.
6 Yoyada Paseakin bii ka Mɛsulamu
Besodian bii ba kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Yesana
sɔnwa ba bana. Ba gen kadiriba kua ka
gen kɔkɔrɔba ka sere maa gen sɛ̃retii.
7 Be ba maa sɔmburu kua ben
bɔkuɔ be wee, Mɛlatia Gabaonigii ka
Yadoni Mɛronɔtugii ka Gabaonigibu
ka Misipagibu. Beya ba bana n ka
girari tem yɛ̃ron dirɔ wi Babilonin
sina boko u yi mi.
8 Ben bɔkuɔ be ba maa somi wee,
Usiɛli, Harayan bii wi u sãa wuran
sɔm kowobun turo ka Hanania wi
u sãa turare kowobun turo. Ba
ben sɔmburu kua ba ka da sere mi
Yerusalɛmun gbãraru ta yasum sosi.
9 Ben bɔkuɔ Refaya, Hurin bii wi u
sãa Yerusalɛmun bee tian kparo u maa
somi sɔmbu te sɔɔ.
10 Benin bɔkuɔ maa, Yedaya,
Harumafun bii u gbãraru sɔnwa u
bana te ta wãa win yɛnun dee deeru.
Yen biru Hatusi, Hasanian bii u bana
u swɛɛsi.
11 Maakiya, Harimun bii ka Hasubu,
Pasati Mɔabun bii ba maa gbãra ten
gam sɔnwa ka kɔ̃su yee te ba mɔ̀ Pɛ̃ɛn
dɔ̃ɔ sɔ̃ru yeru.
12 Benin bɔkuɔ Salumu, Halosɛsin
bii wi u Yerusalɛmun wɔɔ beri
tia kpare u maa somi ka win bii
wɔndiaba.
13 Hanuni ka Sanɔagibu ba kɔnnɔ ge
ga wãa wɔwa gia sɔnwa ba gu bana ba
gen kadiriba ka gen kɔkɔrɔba ka gen
sɛ̃retii doke. Mi ba bana mi, n kuawa
gɔm soonu nɔrɔbu (1.000) ba ka girari
kɔnnɔ gèn min di ba ra kubanu yari.
14 Maakiya Rekabun bii wi u sãa Bɛti
Hakerɛmun beran tem yɛ̃ro u kɔnnɔ
gèn min di ba ra kubanu yari sɔnwa.
Ma u gen kadiriba kua u doke ka gen
kɔkɔrɔba ka sere maa gen sɛ̃retii.
15 Saluni, Kolohose Hoseen bii,
Misipan tem yɛ̃ro u kɔnnɔ gèn mi gia
bwia wãa sɔnwa u gen kadiriba kua
ka gen kɔkɔrɔba ka gen sɛ̃retii. Yen
biru u Siloen yɛrun gana bana u ka na
sere sina bokon saadiɛ̃n ganan bɔkuɔ
ka yɔɔtia ye ba kua ba ra ka de sina
boko Dafidin wuu gia.
16 Win bɔkuɔ Nɛɛmi Asibukun bii,
wi u Bɛti Surin bee tia kpare u gbãraru
sɔnwa u ka da sere Dafidi ka wigibun
siku yerɔ ka mi ba bwii gba ka sere mi
tabu durɔbun dira wãa.
17 Win bɔkuɔ Lefiban bweseru ta
maa bana saa min di. Wi u sãa ben
wirugii wiya Rehumu, Banin bii. Yen
biru Hasabia wi u sãa Keilan bee tian
kparo u maa sɔnwa ye ya wãa win
bera gia.
18 Ben bɔkuɔ win mɛro bisibu ba
maa sua min di. Wi u bu kpare wiya
Bafai, Henadadin bii. Wiya u maa
Keilan bera ye ya tie kpare.
19 Ben bɔkuɔ Esɛɛ, Yosuen bii,
Misipan sunɔ u maa sua min di u ka da
sere mi ba ra tabu yãnu bere gbãrarun
goo gɔmkirɔ.
20 Win bɔkuɔ Baruku, Sabain bii u
maa sua min di u bana saa goo gɔmkii
ten min di n ka girari yãku kowo
tɔnwero Eliasibun dii kɔnnɔwɔ. U
sɔmbu te kua ka kĩru.
21 Saa min di, Mɛremɔtu, Urin bii,
Hakɔtun debubuwa u maa bana saa
Eliasibun dirun kɔnnɔn di sere ka dii
ten bera giɔ.
22 Win bɔkuɔ yãku kowo be ba
wãa Yerusalɛmun baru kpaanɔ ba maa
begia bana.
23 Ben bɔkuɔ Bɛnyamɛɛ ka Hasubu
ba maa sɔnwa ba bana ben dian
dee deeru. Ma Asaria Maaseyan bii,
Ananian debubu u maa bana win
dirun bɔkuɔ.
24 Ben bɔkuɔ Binui, Henadadin bii u
maa bana saa Asarian dirun di sere ka
gbãra ten goo gɔmkirɔ.
25 Pala, Usain biiwa u maa sɔnwa
goo gɔmkii ten dee deerun di n ka da
wuu kɔ̃sobun dirɔ te ta sina kpaaru

mɛɛra pirisɔm dirun bɔkuɔ. Min diya
Pedaya, Pareɔsin bii u maa sɔnwa.
26 Nɛtini be ba wãa gungunɔ ba maa
sɔnwa ba bana ba ka da kɔnnɔwɔ ge
ga wãa nim gia sõɔ yari yeru gia wuu
kõsobun dirun dee deeru.
27 Ben bɔkuɔ Tekoagibu ba maa
sɔnwa ba bana wuu kõsobun dii
bakarun dee deerun di n ka da gana
ye ya wãa gungurɔ.
28 Kɔnnɔ gèn min di dumi ra ka
du, yãku kowo ben baawurewa u mi
sɔnwa u bana win dirun dee deeru.
29 Ben bɔkuɔ Sadɔku, Imɛrin bii u
sɔnwa u bana win dirun dee deeru.
Ma Semaya, Sekanian bii wi u sãa
kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian kõso
u maa sɔnwa u bana.
30 Win bɔkuɔ Hanania, Selemian bii
ka Hanuni, Salafun bii nɔɔba tiase be,
ba maa seewa ba gbãra ten gam sɔnwa.
Ma Mɛsulamu, Berekian bii u maa
sɔnwa win dirun dee deeru.
31 Win bɔkuɔ Maakiya wuran sɔm
kowobun turo u maa sɔnwa u ka
da Nɛtiniba ka tenkuban yɛnusɔ Mi-
fukadin kɔnnɔn dee deeru sere ka dii
tɛɛra ye ya wãa gbãrarun goo gɔmkirɔ.
32 Wuran sɔm kowo be, ka tenku be,
ba maa sɔnwa dii tɛɛra yen min di sere
n ka da kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Yãanu.

Yibɛrɛba

ba kĩ bu sɔmbu te yõrasia

33 Sanam mɛ Sambala ka wigibu
ba nua ma bɛsɛ Yuuba sa gbãra te
banimɔ, yera ba mɔru seewa ka dam.
34 Ma ba sun yaakoru mɔ̀ Samarin
tabu kowobun wuswaaɔ ba mɔ̀, mba
Yuu wɔnwɔndo beni ba mɔ̀. Sa ko bu
deriwa bu ben sɔmbu te ko? Sa ko bu
deriwa bu Gusunɔ ben Yinni yãkuru
kua? Sa ko wura bu sɔmbu te wiru go?
Sa ko wurawa bu maa ban si seeya sìn
kpenu dõɔ mwaakira kpuro mi?
35 Tobiya wi u sãa Amɔni u wãa win
bɔkuɔ. Ma u nɛɛ, bana yeren bwesera
ba mɔ̀ mɛ. Gana ye dɛmaku gà n yɔɔwa
ya koo wɔruma mi?
36 Yera nɛ Nɛɛmi na nɔɔgiru sua na
nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a swaa dakio
a nɔ nge mɛ bɛsɛn yibɛrɛba ba sun
yaakoru mɔ̀. A de ben yaako ten are
yi wɔri ben wiru wɔllɔ. A de bu ben
yãnu gura bu bu yoru mwɛɛri bu ka da
tem tukumɔ.
37 A ku bu ben durum wɔka, domi
ba sun wɔnwa gbãra te sa banimɔn sõ.
38 Nge mɛya sa ka gbãra te kpuro
bana sere ten gunum bɔnun saka. Be
ba sɔmbu te kua, ba tu kuawa ka nuku
tia.

4

1 Sanam mɛ Sambala ka To-
biya ka Daarububa ka Amɔniba ka
Asidɔdugibu ba nua ma Yerusalɛmun
gbãra ten sɔmbura sĩimɔ, ba maa ten
kuu dabinu kɔrumɔ, yera ba mɔru
bɛsira too.
2 Ma ba nɔɔ tia kua bu ka
Yerusalɛmu wɔri kpa bu yen tɔmbu
burisina.
3 Yera sa Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana
ma sa gbãra te kõsu sõɔ sɔɔ ka wõkuru.
Sa yibɛrɛ be mara.
4 Adama Yudaba ba gerumɔ ba mɔ̀,
gbãra ten wɔrumaan tem kusanu nu
kpã
sere bɛsɛn sɔm kowoba wasira ka nin
gurabu.
Sa ǹ kpẽ su tu bani.
5 Ma bɛsɛn yibɛrɛba ba tamaa sa ǹ
ben baaru nɔɔmɔwa, sa ǹ maa bu wasi
sere dɔma te ba koo sun wɔri bu go
kpa bu bɛsɛn sɔmbu te yõrasia.

Nɛɛmi u tɔn be ba sɔmburu mɔ̀

tabu yãnu wẽ

6 Yuu be ba wãa bɛsɛn yibɛrɛban
suunu sɔɔ ba na ba sun sõɔwa nɔn
dabinu kari ye ya wee saa yibɛrɛ ben
min di ka sere mìn di ba koo sun
wɔrima.
7 Yen sõna na tɔmbu tabu yãnu wẽ
ben baawure ka win takobi ka win
yaasa ka win tɛndu. Ma na bu yi yi
bwese kɛra ka bwese kɛra gbãrarun
biruɔ mi ba ǹ gina banɛ.
8 Ma na seewa na bukurobu ka siri
kowobu ka tɔn be ba tie sõɔwa na nɛɛ,
i ku ben bɛrum ko. I yaayo ma Yinni
Gusunɔ u kpã. Wiya ba koo nasia. I
tabu koowo bɛɛn mɛro bisibun sõ ka
bɛɛn bibun sõ ka bɛɛn kurɔbun sõ ka
sere bɛɛn yɛnusun sõ.
9 Yen biru, bɛsɛn yibɛrɛba ba nua ma
ba sun sõɔwa ye ba mɔ̀ kpuro. Gusunɔ
u maa ben himbaba kam koosia. Ma

baawure u wura mi u raa sɔmburu mɔ̀.
10 Saa dɔma ten di, nɛn sɔm
kowobun sukum mu ra n sɔmburu
mɔ̀wa kpa be ba tie ba n yaasi ka
tɛrɛnu ka tɛnnu bɛki kpa ba n yabe
tarakpenu doke. Kpa bɛsɛn wirugibu
ba n sun dam kɛ̃mɔ.
11 Be ba maa gbãra te banimɔ ka be
ba kpenu guramɔ, ba ra n nɔm teuɔ
tabu yãnu nɛniwa kpa ba n ka teu
sɔmburu mɔ̀.
12 Ben baawure u ra n win takobi
sãrusiewa pɔraɔ. Wi u ra kɔba so, wiya
u ra n man swĩi.
13 Ma na bukurobu ka siri kowobu
ka sere tɔn be ba tie mi sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
bɛsɛn sɔmbu te, ta kpã. Wee sa yarinɛ
baama kpuro. Goo kun ka goo turuku
gbãra ten sɔmburu sɔɔ.
14 Yen sɔ̃, ì n kɔban swĩi nua, i
mɛnnama nɛn mi bera gee i yen swĩi
yi nua. Gusunɔ bɛsɛn Yinni u koo sun
sanna.
15 Nge mɛya sa ka sɔmbu te mɔ̀.
Bɛsɛn sukum mu yaasi nɛni saa buru-
run di sere ka wɔ̃kurɔ.
16 Na maa wure na bu sɔ̃ɔwa na
nɛɛ, baawure u kpunɔ Yerusalɛmun
nukurɔ ka win sɔm kowobu kpa su
dom se wɔ̃kuru sa n yibɛrɛba mara.
Kpa su sɔmburu ko sɔ̃ɔ sɔɔ.
17 Ma nɛ Nɛɛmi ka nɛn mɛro bisibu
ka nɛn sɔm kowobu ka nɛn kɔ̃sobu be
ba man swĩi, bɛsɛ kpuro sa ɲ̀ bɛsɛn
yãnu potira. Ma baawure u win tabu
yãnu ka win nim nɛni.

Nɛɛmi u taki kpeesia

5

1 Sɔ̃ɔ teeru, Yuuban tɔn durɔbu ka
ben tɔn kurɔbu ba ka begibu gabu
mɔru mɔ̀.
2 Gaba gerumɔ ba mɔ̀, bɛsɛ ka bɛsɛn
bibu, sa dabi. Yen sɔ̃, sa alikaman
bukata mɔ ye sa ko di sa n ka wãa.
3 Gaba maa gerumɔ ba mɔ̀, sa bɛsɛn
gbea ka bɛsɛn resɛm gbaanu ka mam
bɛsɛn dia tɔruba yiimɔ su ka alikama
wa gɔ̃ɔrun saa.
4 Gaba maa gerumɔ ba mɔ̀ sa gobi
bɔkurawa bɛsɛn gbean dĩanu sɔɔ su ka
wa su Babilonin sina bokon wɔ̃ɔ gobi
kɔsia.
5 Adama bɛsɛ kpuro sa sãawa bwese
teeru. Bɛsɛn bibu ka ben bibu tia yera.
Adama ba sun tilasi mɔ̀ su ka bɛsɛn
bibu yoru kpɛ̃ɛ. Bɛsɛn bii wɔndia
dabiru ta mam wãa yoo te sɔɔ kɔ. Sa
ɲ̀ maa kpɛ̃ su gãanu ko domi wee
ba bɛsɛn gbea ka bɛsɛn resɛm gbaanu
tɔruba mwa.
6 Sanam mɛ na ye kpuro nua, ka tɔn
ben weewee ni ba mɔ̀, yera mɔru man
mwa gem gem.
7 Ma na gɔ̃ru doke n bukuro be, ka
siri kowo be gerusi. Ma na be kpuro
sokusia ba mɛnna. Na bu bikia na nɛɛ,
amɔna i ka bɛɛn mɛro bisibu gãanu
bɔkuramɔ i nim dokemɔ.
8 Ma na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, sa bɛɛn
mɛro bisi be ba tii tɔn tukobu dɔre
yakia ka dam mɛ sa mɔ. Yera bɛɛn tii
i maa bu dɔramɔ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ?
Ma ba mari ba ɲ̀ maa gãanu wisa.
9 Na maa wure na nɛɛ, ye i mɔ̀ mi, ya
ɲ̀ wã. Ya weenɛ i n Gusunɔ nasie, kpa
bwese tukunu nu ku sun wɔmɛ.
10 Nɛn tii ka nɛn tundo bisibu ka nɛn
sɔm kowobu sa tɔn be gobi ka alikama
bɔkura. Adama su bu ye kpuro deria.
11 N n mɛn na, i doo saa gisɔn di i ben
gbea ka ben resɛm gbaanu ka ben dia
ye i tɔruba mwa wesia. Kpa i maa are
yin tii bu wesia yi i bu mwaari gobi yi
i bu bɔkura sɔɔ ka alikama sɔɔ ka tam
sɔɔ ka sere maa gum sɔɔ.
12 Ma ba man wisa ba nɛɛ, sa ko ye
wesia. Sa ɲ̀ maa bu gãanu mwaarimɔ.
Sa ko kowa nge mɛ a gerua.
N deema na yãku kowobu sokusia.
Ben wuswaaɔra ba nɔɔ mwɛɛ ni kua ka
bɔ̃ri.
13 Yen biru na nɛn yaberu nɛnua na
kpara ma na nɛɛ, wi u kun win nɔɔ
mwɛɛru yibie, Gusunɔ u yɛ̃ro kparo
nge mɛsum kpa u yɛ̃ro yara win yɛnun
di. U de yɛ̃ron dukia yu doona kpa u
yɔ̃ra nɔm dira.
Ma be kpuro ba wura ba nɛɛ, ami, n
yɛ̃ro koowo mɛsum.
Ma be kpuro ba Yinni Gusunɔ siara.
Yen biru ba ben nɔɔ mwɛɛ ni yibia.
14 Saa sina boko Aatasɛsin bandun
wɔ̃ɔ yɛndun diya u man kua Yudaban
kparo sere n ka girari win bandun
wɔ̃ɔ tɛna ka yiru. N kuawa mi wɔ̃ɔ
wɔkura yiru. Saa ye kpuro sɔɔ, nɛ

ka nɛn mɛro bisibu sa ɲ̀ tem yɛ̃rorun gãanu mwaare.
15 Adama n sere tunuma mi, kparo
be ba raa wãa mi, ba ra tɔmbu
wɔ̃ɔ gobi burewa n kpã kpa bu bu
dĩanu mwaari ka tam ka sere maa
sii geesun gobi weeru. Yen biru,
ben sɔm kowobu ba ra n tɔmbu dam
dɔremɔwa. Adama nɛ, na ɲ̀ kue mɛ,
yèn sõ na Gusunɔ nasie.
16 Bɛsɛn tiiwa sa sɔmburu kua sa ka
gbãra te sɔnwa. Sa ɲ̀ maa gberu garu
dwa bɛsɛn tiin sõ. Nɛn sɔm kowobu
kpurowa ba ka man sɔmbu te kua.
17 Ka mɛ, Yuuba ka ben wirugibu be
ba ra di nɛn yɛnuɔ, ba sãawa wunaa
weeru ka wɔkuru ka sere maa sɔɔ be
sa ra wa tem tukum di.
18 Tɔ̃ɔ baatere naa na ra de bu go
ka yãanu nɔɔba tia ni nu gea sãa ka
sere maa gue. Yen biru sɔ̃ɔ wɔkuru ka
sɔ̃ɔ wɔkura, ba ra ka man tam naawɛ.
Ka mɛ, ye kpuro sɔɔ, na ɲ̀ tɔmbu tem
yɛ̃rorun gãanu bikiare. Domi ben ye
ba mɔ̀ ya kpã kɔ.
19 Yinni Gusunɔ, a man yaayo ye na
tɔn be kuan sõ, kpa a ka man nɔnu geu
mɛɛri.

Yibɛrɛba ba maa kpam seewa

6

1 Sambala ka Tobiya ka Gesɛmu wi u
sãa Daarubu ka sere bɛsɛn yibɛrɛ be ba
tie ba nua ma sa gbãra te kpuro sɔnwa,
ten gambobara ba tie.
2 Yera Sambala ka Gesɛmu ba man
gɔria ba nɛɛ, n na su wesianɔ ko Kefir-
imuɔ Onɔɔn wɔwaɔ. N deema kɔ̃sa tɔn
be, ba bwisika bu man kua.
3 Yera na maa bu gɔria na nɛɛ, na
sɔmburu mɔ̀ ta kpã, na ɲ̀ kpɛ̃ n tu deri
n na. Domi nà n tu deri ta koo yɔ̃ra.
4 Yera ba man gɔria mɛsum sere nɔn
nnɛ. Adama gari tee yiya na ra bu wisi.
5 Yera Sambala u maa man win sɔm
kowo gɔria nɔn nɔɔbuse. Sɔm kowo
wi, u tireru nɛni te ba ɲ̀ wukiri.
6 Wee ye ya yorua tire te sɔɔ. Ta nɛɛ,
Gesɛmu u nɛɛ, labaari gaa ya nɔɔramɔ
bwesenu sɔɔ. Yera wunɛ ka wunɛgibu
i be sɔɔru kpa i ka tii yina. Yen sɔ̃na a
gbãra te seeyamɔ. Wunɛn tii a kĩ a be
ko ben sina boko.
7 A mam be Gusunɔn sɔmɔbu gɔsa
be ba koo kpara Yerusalɛmuɔ ma a kua
Yudaban sina boko. Tɛ̃, a n yɛ̃ ma n ɲ̀
tɛɛmɔ sina boko u ka labaari ye nɔ. Yen
sõ, a na su wesiana sannu.
8 Ma na Sambala wisa na nɛɛ, weesa
a mɔ̀. Wuna a wunɛn gari sekumɔ.
9 Bɛsɛn yibɛrɛ be, ba kookari kua bu
ka sun nandasia. Ba tamaa sa ko mwia
kpanawa su sɔmbu te deri.
Tɛ̃, Yinni Gusunɔ a man dam kɛ̃ɛyɔ
sɔmbu te sɔɔ.
10 Yen biru, na wura na Semaya
Delayan bii Mɛhetabɛlin debubu
deema. N deema u raa tii kɛnusi ma
u nɛɛ, su da sannu Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ sere sɔɔwɔ su kuke. Kpa su tii
gamboba kɛnusi. Domi yibɛrɛ be, ba
wee bu nɛ, Nɛɛmi go wɔ̃kuru.
11 Ma na nùn wisa na nɛɛ, tɔnu wi sãa
nge nɛ u koo maa duka su yibɛrɛban
wuswaaɔ? Nge wara u koo du Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ u yari wasiru. Na ɲ̀
duɔ mi.
12 Domi na tuba ma n ɲ̀ Gusunɔ
u nùn gɔrima. Adama u win gari
geruawa yèn sõ Sambala ka Tobiya ba
nùn gobi kɔsia u ka ye ko.
13 Tɔn be, ba tamaa ù n kua mɛ, kon
bɛrum ko kpa n win gere swĩi n wɔri
durum sɔɔ, kpa bu nɛn yĩsiru sanku n
bɛɛrɛ bia.
14 Yinni Gusunɔ, a de a n yaaye ye
Tobiya ka Sambala ka Gusunɔn sɔmɔ
Nɔadia tɔn kurɔ wi, ba kua ka sere
Gusunɔn sɔmɔ be ba tie ba kasu bu
man bɛrum tia.
15 Sa gbãra ten bana kpawa suru wi
ba mɔ̀ Elulun sɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbuse sɔɔ.
Sa sɔmbu te kuawa sɔ̃ɔ weeraakuru ka
yiru.
16 Sanam mɛ bɛsɛn yibɛrɛba ka
bwese ni nu ka sun sikerenɛ ba nua sa
gbãra te seeya, yera ba bɛrum soora.
Ma sekura bu mwa. Saa ye sɔɔra
ba tuba ma Yinni Gusunɔwa u dera
sɔmbu te, ta koora.
17 Sanam mɛ sa bana ye mɔ̀, Yudan
wirugibu gabu ka Tobiya ba ra n
tirenu kuanammɛwa kiri kiri.
18 Domi Yuu dabira ta nɔɔ tia kua
ka wi, ka bɔ̃ri yèn sõ u Yuu wi ba
mɔ̀ Sekania, Aran biin bii wɔndia sue
kurɔ. Mɛya maa Tobiyan bii Yokanani

u Yuu wi ba mɔ̀ Berekia, Mɛsulamun
biin bii wɔndia sue kurɔ.
19 Ba ra n mam wi, Tobiyan gea
gerumɔwa nɛn wuswaaɔ kpa bu da bu
nùn nɛn gari swaa gurea. Tobiya wi, u
ra n man tirenu kuammɛwa u ka man
nandasia.

Nge mɛ ba koo ka Yerusalɛmu kɔ̃su

7

1 Sanam mɛ sa gbãra te bana sa kpa
sa ten gamboba doke, yera sa be ba
ra kɔnnɔsu kɔ̃su doke ben sɔma sɔɔ ka
sere maa wom kowobu ka Lefi be ba
tie.
2 Ma na nɛn mɔɔ Hanani wooda wɛ̃
u Yerusalɛmu kpara, wi ka Hanania,
wi u sãa Yerusalɛmun gbãra kɔ̃sobun
wirugii. Durɔ wi, u tɔn be ba tie kere.
Domi u sãa naanɛgii ma u Gusunɔ
nasie.
3 Na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, ba ṅ
Yerusalɛmun kɔnnɔsu kɛniamɔ ma n
kun mɔ sɔ̃ɔ u yara. Yoka ba koo su
kɛnɛwa kɔnnɔ kɔ̃sobu bu sere doona.
Yen biru, ba koo Yerusalɛmugibu
bikia bu wuu kɔ̃su, ben baawure u n
yɔ̃ win dii kɔnnɔwɔ.

Yuu be ba wura ben temɔ

4 Baa mɛ Yerusalɛmu ya kpã, ya maa
yasu, yen tɔmbu ba ṅ dabi, ba ṅ maa
dia banɛ.
5 Yera Yinni Gusunɔ u doke nɛn
gɔ̃ruɔ n bukurobu mɛnna ka siri
kowobu ka wuun tɔmbu n ka bu gari
gari. Ma na tireru garu wa tè sɔɔ
ba tɔmbun yĩsa yorua nge mɛ ben
baawuren bweserun tɔ̃ka sãa. Bera
be ba gbia ba wurama Babilonin di.
Ye na wa ba yorua wee.
6 Tɔn be Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaa u yoru mwɛɛra u ka
da win mi, ben dabiru ta wurama
Yerusalɛmuɔ Yudan temɔ. Ma ben
baawure u da win wuuɔ.
7 Wee be ba tɔn be kparama. Bera
Sorobabɛli ka Yosue ka Nɛɛmi ka
Asaria ka Ramia ka Nakamani ka
Maadose ka Bilisani ka Misipaa ka
Bigifai ka Nɛhumu ka Baana. Tɔn ben
geeru ka ben bwese kɛrin yĩsa wee.
8 Pareɔsin bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wunɔbu
ka wata ka wɔkura yiru (2.172).
9 Sefatian bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu gooba wunɔbu ka wata ka
wɔkura yiru (372).
10 Aran bweseru sɔɔ ba sãawa tɔmbu
nata ka weeraakuru ka yiru (652).
11 Pakati Mɔabun bweseru sɔɔ, ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba yiru
ka nɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu ka ita
(2.818). Ba sãawa Yosue ka Yoabun
sikadominu.
12 Elamun bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka weeraakuru
ka nnɛ (1.254).
13 Satun bweseru sɔɔ ba sãawa tɔmbu
nɛnɛ ka weeru ka nɔɔbu (845).
14 Sakain bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nata ka wunɔbu ka wata (760).
15 Binuin bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nata ka weeru ka nɔɔba ita
(648).
16 Bebain bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nata ka yɛnda nɔɔbu ka ita
(628).
17 Asigadin bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka gooba
wunɔbu ka yɛnda yiru (2.322).
18 Adonikamun bweseru sɔɔ, ba
sãawa tɔmbu nata ka wata ka nɔɔba
yiru (667).
19 Bigifain bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba yiru ka wata ka
nɔɔba yiru (2.067).
20 Adinin bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu nata ka weeraakuru ka nɔɔbu
(655).
21 Atɛɛn bweseru sɔɔ, be ba sãa Es-
ekiasin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
wunɔbu yiru sari.
22 Hasumun bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu gooba wunɔbu ka yɛnda nɔɔbu
ka ita (328).
23 Bɛsain bweseru sɔɔ, ba sãawa tɔmbu
gooba wunɔbu ka yɛnda nnɛ (324).
24 Harifun bweseru sɔɔ, ba sãawa
tɔmbu wunɔbu ka wɔkura yiru (112).
25 Gabaonigibu ba sãawa tɔmbu wɛnɛ
ka wɔkura nɔɔbu (95).
26 Bɛtelehɛmugibu ka Nɛtofagibu ba
sãawa tɔmbu wunaa wɛnɛ ka nɔɔba ita
(188).
27 Anatɔtugibu ba sãawa tɔmbu wunaa
teeru ka nɔɔba ita (128).
28 Bɛti Asimafɛtigibu ba sãawa tɔmbu
weeru ka yiru (42).

29 Kiriati Yarimu ka Kefiragibu ka
Beerɔtugibu ba sãawa tɔmbu nata ka
wunaa weeru ka ita (743).
30 Ramagibu ka Gebagibu ba sãa
tɔmbu nata ka yɛnda tia (621).
31 Mikimasigibu ba sãawa tɔmbu
wunaa teeru ka yiru (122).
32 Betɛligibu ka Ayigibu ba kua tɔmbu
wunaa teeru ka ita (123).
33 Nɛbo yeɔnɔgibu ba sãawa tɔmbu
weeraakuru ka yiru (52).
34 Elamu wiɔnɔn yɛnugibu ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbu ka goobu ka
weeraakuru ka nnɛ (1.254).
35 Harimun yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
gooba wunɔbu ka yɛndu (320).
36 Yerikogibu ba sãawa tɔmbu gooba
wunɔbu ka weeru ka nɔɔbu (345).
37 Lodugibu ka Hadidigibu ka
Onɔɔgibu ba sãawa tɔmbu nata ka
wunaa teeru ka tia (721).
38 Senaagibu ba sãawa tɔmbu nɔrɔbun
suba ita ka nɛnɛ ka wunaa teeru ka
wɔkuru (3.930).
39 Wee tɔn be ba wãa yãku kowobun
bweseru sɔɔ. Yosuen bweseru sɔɔ,
Yedayan yɛnugibu ba sãawa nɛnɛ ka
wunaa wata ka wɔkura ita (973)
40 Imɛrin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka weeraakuru ka yiru (1.052).
41 Pasurin yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka goobu ka weeru ka nɔɔba
yiru (1.247).
42 Harimun yɛnugibu ba sãawa tɔmbu
nɔrɔbu ka wɔkura nɔɔbu ka yiru
(1.017).
43 Lefiban wuuru sɔɔ, be ba sãa Yosue
ka Kadimiɛlin bweseru, Hodifan
sikadominu, ba sãawa tɔmbu wata ka
wɔkura nnɛ (74).
44 Asafun yɛnugii be ba ra womu
ko sãa yerɔ, ba sãawa tɔmbu wunaa
weeru ka nɔɔba ita (148).
45 Be ba sãa gbãrarun kɔnnɔ kɔ̃sobu ba
ka sãa Salumun yɛnugibu ka Atɛɛba ka
Talumɔɔba ka Akububa ka Hatitaba ka
sere Sobaiba ba sãawa tɔmbu wunaa
weeru yiru sari (138).
46 Nɛtiniban bweseru sɔɔ, be ba ra
sãa yerun sɔmburu ko ben sikadobara
Siha ka Hasufa ka Tabaɔtu
47 ka Kɛrɔsi ka Sia ka Padoni
48 ka Lebana ka Hagaba ka Salumai
49 ka Hananu ka Gidɛli ka Gasaari
50 ka Reaya ka Resini ka Nɛkoda
51 ka Gasamu ka Usa ka Paseaki
52 ka Besai ka Mɛhunimu ka Nɛfisimu
53 ka Bakibuki ka Hakufa ka Haahuru
54 ka Basiliti ka Mɛhida ka Haasa
55 ka Baakɔsi ka Sisera ka Tamaki
56 ka Nɛtisa ka Hatifa.
57 Be ba sãa Salomɔɔn sɔm kowobun
bibun sikadoba, bera Sotai ka Soferɛti
ka Perida
58 ka Yaala ka Daakoni ka Gidɛli
59 ka Sefatia ka Hatili ka Pokerɛti
Hasebaimu ka Amɔɔ.
60 Nɛtini be, ka Salomɔɔn sɔm
kowobun bii be, be kpuro ba kuawa
mi tɔmbu gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka
wɔkura yiru (392).
61 Be ba yoru wɔma saa Tɛli Mɛlakin
di ka Tɛli Hasaan di ka Kerubu Adonin
di ka Imɛrin di ba ɲ̀ kpĩa ba ben tun-
don yɛnu gie, ba ɲ̀ maa kpĩa ba ben
bweserun tɔ̃ka wunanɛ bu ka sɔ̃ɔsi ma
ben tii ba sãawa Isireliba.
62 Ben wirugiba Delaya ka Tobiya ka
Nɛkoda. Be kpuro ba sãawa tɔmbu
nata ka weeru ka yiru (642).
63 Yãku kowobu sɔɔ, gaba maa wãa
be ba ɲ̀ kpĩa ba ben bweserun tɔ̃ka
wunanɛ. Bera Hobayan bibun bwe-
seru ka Hakɔtugiru ka Baasilaigiru.
Ba bwese te soka Baasilai yèn sɔ̃
ben sikado u Baasilai Galadigiin bii
wɔndia sua kurɔ.
64 Bera ba ben bweserun tɔ̃ka kasu
ba bia. Ma ba bu yara yãku sɔmburun
di.
65 Ma tem mɛn kparo u bu sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, ma n kun mɔ yãku kowo goo
u kpĩa u bikiaru kua ka urimu ka tu-
mimu ben goo kun yãku dĩanu dimɔ.
66 Tɔn be kpuron geeru ta sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba weeru ka yiru ka
gooba wunɔbu ka wata (42.360)
67 ben sɔm kowobu baasi. Ben sɔm
kowo ben geeru wee, tɔmbu nɔrɔbun
suba nɔɔba yiru ka gooba wunɔbu
ka tɛna ka nɔɔba yiru (7.337). Be
sɔɔ, wom kowobu goobu ka weeru ka
nɔɔbu (245) ba wãa tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu. Ben dumin geera sãawa nata

* **7:67 *(245)*** - Ɛsidarasin tireru sɔɔ, 2:66, ba nɛɛ, ba dumi 736 ka birakɔsu 245 mɔ. Adama Nɛɛmin tireru sɔɔ, ba ɲ̀ ye yorua.

ka wunaa teeru ka wɔkura nɔɔbu ka tia (736) ka sere birakɔsu goobu ka weeru ka nɔɔbu (245) *
68 ka yooyoosu nɛɛru ka tɛna ka nɔɔbu (435) ka sere kɛtɛkunu nɔrɔbun suba nɔɔba tia ka nata ka wunaa teeru (6.720).
69 Yɛnu yɛ̃robu dabina ba kɛ̃nu kua bana yen sɔ̃. Wee ye tem mɛn kparo u maa wɛ̃ bana yen sɔ̃. U wuran gobi nɔrɔbu (1.000) wɛ̃ ka gbɛ̃ɛnu weeraakuru ni ba koo ka yaa yɛm yɛ̃ka ka yãku kowobun takoba nɛɛra wunɔbu ka tɛna (530).
70 Yɛnu yɛ̃ro ben kɛ̃ɛ ni ba kua nu sãawa wuran gobi nɔrɔbun suba yɛndu (20.000) ka sii geesu kilo nɔrɔbu ka wunɔbu (1.100).
71 Tɔn be ba tie ba maa wuran gobi nɔrɔbun suba yɛndu (20.000) wɛ̃ ka sii geesu kilo nɔrɔbu (1.000) ka sere yãku kowobun takoba wata ka nɔɔba yiru.
72 Yãku kowobu ka Lefiba ka gbãra kɔnnɔ kɔ̃sobu ka wom kowobu ka Nɛtiniba ka sere Isireli be ba tie ben baawure u wurawa win wuuɔ.

Ɛsidarasi u woodan tireru gara batuma sɔɔ

Wɔ̃ɔn suru nɔɔba yirusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔ, Isireliba kpuro ba wãa ben wusɔ.

8

1-2 Suru nɔɔba yirusen tɔ̃ɔ gbiikii te sɔɔ, yera Isireliba kpuro ba nɔɔ tia kua ba mɛnna Yerusalɛmuɔ gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Nim kɔnnɔ. Ma ba Ɛsidarasi wi u sãa wooda yɛ̃ro kana u ka tireru na mi ba wooda yorua ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ be, Isireliban sɔ̃. Ma Ɛsidarasi u ka tire te na tɔn ben wuswaaɔ tɔn kurɔbu ka tɔn durɔbu ka bibu be ba koo kpĩ bu tubu ye ba gerumɔ gesi.
3 Ma u bu tire te gariammɛ saa burun di sere ka sɔ̃ɔ wii wɔllɔ batuma ye ya wãa kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Nim kɔnnɔ. Ma be kpuro ba nùn swaa daki.
4 N deema ba turaru garu kua ka dãa. Miya Ɛsidarasi u yɔɔwa u yɔ̃ra u ka tire te garimɔ. Ma gabu ba yɔ̃ win nɔm geuɔ. Bera Matitia ka Sema ka Anaya ka Uri ka Hilikiya ka Maseya. Gaba maa wãa win nɔm dwarɔ, bera Pedaya ka Mikaɛli ka Maakiya ka Hasumu ka Hasabadana ka Sakari ka Mɛsulamu.
5 Tɔmbu kpuro ba nùn waamɔ. Domi u yɔ̃wa u bu gunum kere. Sanam mɛ u tire te wukia tɔn ben nɔni biru, yera ba seewa ba yɔ̃ra.
6 Yera u Gusunɔ Yinni boko siara. Ma be kpuro ba nɔma yiiya ba nɛɛ, ami, ami! Ma ba kpuna temɔ ba Gusunɔ sãwa.
7 Ye ba seewa tem di, saa yera Lefi beni, Yosue ka Bani ka Serebia ka Yamini ka Akubu ka Sabetai ka Hodiya ka Maseya ka Kelita ka Asaria ka Yosabadi ka Hananu ka Pelaya, ba bu wooda ye tubusiamɔ.
8 Lefi be, ba wooda ye garimɔwa sãa sãa ma ba ye tubusiamɔ nge mɛ ya koo ka tɔmbu yeeri.
9 Sanam mɛ tɔn be, ba tire ten gari nɔɔmɔ, ba sumɔwa. Adama Nɛɛmi ben kparo ka Ɛsidarasi wi u sãa yãku kowo ka wooda yɛ̃ro ka Lefi be ba wooda ye tubusiamɔ mi, ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa tɔ̃ɔ teni yiwa su ka Gusunɔ bɛsɛn Yinni sã. Yen sɔ̃, i ku nuki sankira i n sumɔ.
10 I gɔsiro bɛɛn yɛnusɔ kpa i dĩa geenu di kpa i tam durom nɔ. Kpa i ka be ba ɲ dĩanu sɔɔru kue bɛɛginu bɔnu ko. Domi sa tɔ̃ɔ teni yiwa su ka bɛsɛn Yinni sã. I ku nuki sankira. Nuku doo bi Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ wɛ̃ bu koo bɛɛ dam kɛ̃.
11 Lefi be, ba maa bu nukuru yɛmiasia ba nɛɛ, i sinɔ sɛ̃ɛ. Sa tɔ̃ɔ teni yiwa su ka Yinni Gusunɔ sã. I ku nuki sankira.
12 Saa yera be kpuro ba gɔsira ba da ben yɛnusɔ ba di ba nɔra, ba ka be ba ɲ dĩanu mɔ beginu bɔnu kua. Ma ba nuku doo bakabu kua. Domi tire te ba gara mi, ten gari bu yeeri.

Kunun tɔ̃ɔ bakaru

13 Yen sisiru, yɛnu yɛ̃robu kpuro ka yãku kowobu ka Lefiba ba mɛnna Ɛsidarasin mi, wi u sãa wooda yɛ̃ro u ka bu wooda ye tubusia.
14 Yera ba wa wooda yen gaa sɔɔ ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ mi, ya nɛɛ, Isireliba ba ko n da n wãawa kunu sɔɔ bà n Kunun tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀ suru nɔɔba yiruse sɔɔ.

15 Kpa bu kpara wuu baagere kpuro
sɔɔ ka Yerusalɛmuɔ bu nɛɛ, tɔmbu bu
doo guunɔ bu olifi ye ba duura ka ye
ba ɲ̀ duuren wurusu kasuma ka dãa
wuru bakasu ka sere maa kpakpa wu-
rusu bu ka kunu ko nge mɛ ya yorua
wooda ye sɔɔ.
16 Yera tɔn be, ba da ba dãa wuru
si kasuma ba ka kuu ni gira, gabu
ben dii tɛɛran wɔllɔ, gabu ben yɛnu
yaaraɔ, gabu Yinni Gusunɔn sãa yerun
yaaraɔ, gabu kɔnnɔwɔ ge ba ra soku
Nim kɔnnɔ, gabu maa kɔnnɔwɔ ge ba
mɔ̀ Efaraimu.
17 Tɔn be ba wɔma yorun di mi
kpuro, ba kunu girawa. Ma ba sina mi.
Yen dɔma te, ba nuku doo bakabu kua.
Domi Isireliba ba ɲ̀ tõɔ baka te koore
nge mɛ, saa mìn di Yosue Nunin bii u
gù.
18 Ba ra wooda yen wiru garu
gariwa tõɔ baka ten tõɔ baatere sere
ta ka kpa. Ba tu diwa sõɔ nɔɔba yiru.
Nɔɔba itase ma ba mɛnna siki siki ba
ka tu wiru go nge mɛ wooda ya gerua.

Isireliba

ba ben durum tuuba kua

9

1 Suru nɔɔba yiruse, yen sõɔ yɛnda
nnɛse sɔɔra Isireliba kpuro ba mɛnna
bu ka nɔɔ bɔke. Ma ba saaki deewa ba
tii tua wisi wirɔ nuku sankirarun sõ.
2 Be ba sãa Yuuba gesi, ba tii wĩa tɔn
tukobun suunu sɔɔn di ba na ba ben
durum ka ben sikadobagia tuuba kua.
3 Yen biru, ba bu Yinni Gusunɔn
gari garia kɔba itan saka ba yõ ba swaa
daki. Ma ba yiira wi, ben Yinnin
wuswaaɔ ba suuru kana sere kɔba ita
maa.
4 Yera Yosue ka Bani ka Kadimiɛli
ka Sebania ka Buni ka Serebia ka Bani
goo ka Kenani ba yɔɔwa tura ten mi.
Ma ba nɔɔgiru sua Gusunɔ ben Yinnin
mi gia ba somiru kana.
5 Yera Lefi beni, Yosue ka Kadimiɛli
ka Bani ka Asabinia ka Serebia ka
Hodiya ka Sebania ka Petaya ba nɛɛ, i
seewo i Gusunɔ bɛsɛn Yinni siara sere
ka baadommaɔ.
Baawure u nùn siaro win yĩsi
bɛɛrɛgirun sõ,
baa mɛ i ɲ̀ gari yɛ̃ yi i ko i ka nùn siara.

Kana te ba kua

6 Ma Isireliba ba kana teni kua ba
nɛɛ,
Yinni, wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
Wuna a wɔllu kua ta kpã.
Wuna a maa kperi kua too.
Wuna a tem taka kua ka ye ya wãa mɛ
sɔɔ.
Wuna a nim wɔ̃ku kua ka ye ya wãa ge
sɔɔ.
Wuna a hunde koni kpuro wãaru wɛ̃.
Ma kperi ka suru ka sõɔ,
ye kpuro ya nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
7 Yinni Gusunɔ, wuna a Aburamu
gɔsa.
Ma a dera u seewa Urin di, Kaladen
temɔ.
Yen biru, ma a nùn yĩsi kpaaru kã
Aburahamu.
8 A wa ma u sãa naanɛgii,
ma a ka nùn arukawani bɔkua a nɛɛ,
kaa nùn tem mɛ wɛ̃ mɛ̀ sɔɔ Kananiba
ka Hɛtiba ka Amɔreba ka Feresiba
ka Yebusiba ka Girigasiba ba wãa,
kpa win bibun bweseru tu sina mi.
Mɛya a maa wunɛn arukawani ye
yibia.
Domi a sãawa naanɛgii.
9 Sanam mɛ bɛsɛn baababa ba wãa
Egibitiɔ,
a ben nɔni swãaru wa.
Ba nun somiru kana,
ma a ben wuri nua nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Naa yariɔ.
10 A yɛ̃ nge mɛ Egibitigibu ba bɛsɛn
baababa dam dɔre ka nuku
kõsuru.
Ma a sɔm maamaakiginu kua a ka ben
sunɔ
ka win sina asakpɔbu ka win tɔmbu
kpuro seesi.
Ma a yĩsiru yara sere ka gisɔn gisɔ.
11 A dera nim mu burana bɛsɛn baaba
ben wuswaaɔ.
Ma ba tɔbura tem gbebum sɔɔ.
Adama Egibitigii be ba bu naa gire,
a bu sure nim bwerɔ.
Ma ba numa nge kpee te ba kare nim
sɔɔ.
12 Sõɔ sɔɔ, guru wii wurora a ra ka
wunɛn tɔn be kpare.
Wɔ̃kuru maa, kpa ta n ka dõɔ yari
bakaru weenɛ,
ta n bu yam bururasie swaa sɔɔ.
13 A sarama saa wɔllun di,
ma a ka bu gari kua Sinain guurɔ.

A bu wooda gea ka sɔ̃ɔsi geenu wɛ̃.
14 A dera wunɛn sɔm kowo Mɔwisi u bu tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wɛ̃
te ta sãa nɛnɛm wunɛn sɔ̃.
Ma a dera u bu wooda ye ya tie sɔ̃ɔsi.
15 A bu dĩanu wɛ̃ɛma saa wɔllun di
sanam mɛ gɔ̃ɔra bu mɔ̀.
Ma a dera nim mu yara kpee baan di
sanam mɛ nim nɔru ga bu mɔ̀.
Ma a nɛɛ, bu doo bu tem mɛ mwa
mɛ̀n nɔɔ mwɛɛru a bu kua ka bɔ̃ri.
16 Adama bɛsɛn baaba be, ba tii sua ba nun seesi.
Ba ɲ̀ wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.
17 Ba swaa taaya
ba wunɛn sɔm maamaakigii ni duari
ni a bu kua.
Ma ba nun seesi ba tii kparo kua
bu ka wura mi ba raa yoru di.
Adama ka mɛ, a ɲ̀ bu deri.
Domi a sãawa Yinni
wi u ra tɔnu suuru kue.
A wɔnwɔndu ka durom mɔ.
Wunɛn mɔru ku ra fuuku se.
Wunɛn kĩru ta ɲ̀ kpeemɔ sere ka baadommaɔ.
18 Ka mɛ kpuro, ba tii bũu wuraguu kua.
Ma ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ,
gera ga sãa ben yinni
wi u bu yarama Egibitin di.
Nge mɛya ba kua ba ka nun wɔnwa.
19 Adama wunɛn kĩi bakarun sɔ̃,
a ɲ̀ bu deri gbaburɔ.
Guru wii wuro te ta bu swaa gbiiye mi,
wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, ta ɲ̀ bu deri.
20 Wunɛn kĩrun saabu,
a bu wunɛn Hunde wɛ̃
ba n ka bwisi mɔ.
Baadomma a ra bu dĩanu wɛ̃
ni ba ra soku manna bu di,
kpa a bu nim wɛ̃ bu nɔ.
21 A bu nɔɔri gbaburɔ wɔ̃ɔ weeru,
ba ɲ̀ gãanu biare,
ben yãnu kun gɛ̃ɛkirare,
ben naasu kun maa mɔsire.
22 A bu bwese tukunu ka nin sinambu nɔmu sɔndia
ka be ba ka bu sikerenɛn tem.
Mɛya Hɛsibonin tem mi Sihoni u bandu dii
ka Basanin tem mi Ogu u bandu dii.
23 A dera ba bibu mara ba dabia nge kperi.
Ma a dera ba dua Kananin temɔ
mɛ a ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua.
24 Ma ba Kananiba kamia
ba bu taare ba ben tem mɛ mwa.
Ma ba bera min sinambu ka min bwesenu kpuro kua nge mɛ ba kĩ.
25 Ba wuu gbãrarugisu mwɛɛra ka mi tem gem wãa,
ka yɛnu si su dukia mɔ, ka dɔkɔba ka resɛm gbaanu,
ka olifiba ka dãa dabi dabinu nìn marum ba ra di.
Yinni Gusunɔ, wunɛn kĩrun saabuwa
ba ka di ba deba ba bɔria.
Ma ba wãa doo nɔɔru sɔɔ.
26 Adama ka mɛ, ba ɲ̀ nun mɛm nɔɔwɛ.
Ba nun seesiwa, ba wunɛn woodaba biru kisi.
Ma ba wunɛn sɔmɔbu go go
be ba bu kirɔ kua bu ka gɔ̃ru gɔsia
bu ben daa kɔ̃sa deri kpa bu wurama wunɛn mi.
Adama ba ben daa kɔ̃sa sosiwa.
27 Saa yera a bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia,
ma ba bu dam dɔre.
Adama ben nɔni swãaru sɔɔ, ba nun nɔɔgiru sue.
Ma a ben nɔɔ nua saa wɔllun di.
A bu tɔmbu seeya
bu ka bu wɔra saa yibɛrɛ ben nɔman di
wunɛn kĩi bakarun sɔ̃.
28 Adama ye ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
ba maa wɔri ben durum sɔɔ.
Ma a bu biru kisi,
a bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia.
Yera ba maa kpam nɔɔgiru sua
ba nun somiru kana.
Ma a ben nɔɔ nua wɔllun di,
a bu wɔra nɔn dabinu wunɛn kĩrun saabu.
29 Yen biru, a bu kirɔ kua
bu wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
Adama ba tii sua ba ɲ̀ ye mɛm nɔɔwɛ,
baa mɛ yera ya ra tɔnu wãaru wɛ̃
wi u ye mɛm nɔɔwa.
Ba swaa taayawa ba ye yina mam mam.
30 A ka bu tɛmana wɔ̃ɔ dabinu.
A wunɛn sɔmɔbu wunɛn Hunde wɛ̃
ba n ka bu kirɔ mɔ̀.
Adama ba ɲ̀ swaa daki.
Ma a bu bwese tukunu nɔmu bɛria.
31 Adama wunɛn kĩi bakarun sɔ̃,
a ɲ̀ bu go, a ɲ̀ maa bu deri,
domi a sãawa Yinni wɔnwɔndugii ka duromgii.
32 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a kpã, a maa dam mɔ.

Wuna a durom bakam mɔ.
Ma a wunɛn arukawani nɛni ye a ka sun bɔkua.
A bɛsɛn wahala mɛɛrio ye sa mɔ̀
bɛsɛ ka bɛsɛn sinambu ka ben sina asakpɔbu
ka wunɛn sɔmɔbu ka bɛsɛn yãku kowobu
saa Asirin sinambun waatin di sere n ka gisɔ girari.
33 A sãawa naanɛgii.
A maa kuawa dee dee gãa ni nu sun deema sɔɔ.
Adama bɛsɛ, sa kuawa naanɛ sarirugibu.
34 Bɛsɛn sinambu ka ben sina asakpɔbu
ka bɛsɛn yãku kowobu ka bɛsɛn baababa
ba ṅ wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.
Ba wunɛn kirɔba atafiiru kuawa.
35 Ba ṅ nun sãwa.
Ba ṅ maa ben daa kɔ̃sa deri,
baa mɛ a bu tem bakam wɛ̃ mɛ mu gea sãa,
ba kua mɛn sinambu.
Ma a bu nɔɔri ba wãa doo nɔɔru sɔɔ.
36 Yen sɔ̃, bɛsɛ wee sa yoru dimɔ gisɔ tem mɛ a bu wɛ̃ sɔɔ
bu ka mɛn dĩa geenu di.
37 Dĩa gee ni, nu kua sinam be ba sun yoru diisiamɔginu.
Ba sun mɔ bɛsɛ ka bɛsɛn yaa sabenu.
Ba ka sun mɔ̀ nge mɛ ba kĩ bɛsɛn durum sɔ̃.
Ma sa wãa nuku sankira bakanu sɔɔ.

Isireliba ba nɔɔ mwɛɛru kua bu wooda mɛm nɔɔwa

10

1 Yeniba kpuron sɔ̃na bɛsɛ Isireliba sa nɔɔ mwɛɛru kua sa yorua. Bɛsɛn wirugibu ka Lefiba ka yãku kowobu ba bɛsɛn nɔɔ mwɛɛ ten tireru nɔma dokewa.
2 Be ba tire te nɔma doke, bera bɛsɛn kparo Nɛɛmi, Hakalian bii,
3 ka Sedesiasi ka Seraya ka Asaria ka Yeremi
4 ka Pasuri ka Amaria ka Maakiya
5 ka Hatusi ka Sebania ka Maluku
6 ka Harimu ka Mɛremɔtu ka Abudiasi
7 ka Danielli ka Ginɛtoni ka Baruku
8 ka Mɛsulamu ka Abia ka Miyamini
9 ka Maasia ka Biligai ka Semaya. Be kpuro ba sãawa yãku kowobu.
10 Be ba sãa Lefiba, bera Yosue, Asanian bii ka Binui, Henadadin bii ka Kadimielli
11 ka ben mɛro bisibu Sebania ka Hodiya ka Kelita ka Pelaya ka Hanani
12 ka Misee ka Rehɔbu ka Hasabia
13 ka Sakuri ka Serebia ka Sebania
14 ka Hodiya ka Bani ka Beninu.
15 Be ba maa sãa wirugibu beya Pareɔsi ka Pakati Mɔabu ka Elamu ka Satu ka Bani
16 ka Buni ka Asigadi ka Bebai
17 ka Adoniya ka Bigifai ka Adini
18 ka Atɛɛ ka Esekiasi ka Asuri
19 ka Hodiya ka Hasumu ka Bɛsai
20 ka Harifu ka Anatɔtu ka Nɛbai
21 ka Magipiasi ka Mɛsulamu ka Hesiri
22 ka Mɛsesabɛli ka Sadɔku ka Yadua
23 ka Pelatia ka Hananu ka Anaya
24 ka Hosee ka Hanania ka Hasubu
25 ka Halosɛsi ka Pilika ka Sobɛki
26 ka Rehumu ka Hasabuna ka Maaseya
27 ka Akiya ka Hananu ka Anani
28 ka Maluku ka Arimu ka Baana.
29 Tɔn be ba tie, yãku kowobu ka Lefiba ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu ka wom kowobu ka Nɛtiniba ka sere be ba ka tii wurama tɔn tukobun min di ba Yinni Gusunɔn woodaba mɛm nɔɔwɛ ka ben kurɔbu ka bibu, be ba gesi bwisi ka yɛ̃ru mɔ,
30 be kpuro ba ka ben mɛro bisibu nɔɔ tia kua be ba tɔn giroru bo. Ba nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri ba nɛɛ, ba koo Yinni Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwa ye u bu wɛ̃ saa Mɔwisin min di kpa ba n ka yi sɔmburu mɔ̀.
31 Ba nɛɛ, ba ṅ maa ben bii wɔndiaba tɔn tukobu wɛ̃ɛmɔ bu sua kurɔbu. Mɛya ben aluwaasiba ba ṅ maa tɔn tukobun bii wɔndiaba suamɔ kurɔbu.
32 Mɛya ba ṅ maa gãanu dwemɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru ka tɔ̃ɔ bakanun saa sɔɔ tɔn tukobu bà n ka kiaru na. Ba koo maa tɔmbu yoru kara wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ kpa ba kun gãanu kɔsie.
33 Mɛya ba tii wooda yiiya bu kɛ̃nu wɛ̃ sii geesun gobi garamu nnɛ wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ bu ka Gusunɔ ben Yinnin sãa yerun sɔmburu ko.
34 Kɛ̃ɛ ni, nu ko n sãawa ni ba koo ka pɛ̃ɛ dwe Yinni Gusunɔn yãku ninin sɔ̃. Niya, yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ka yãku ni ba ra ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka

yãku ni ba ra ko tɔ̃ɔ baatere ka ni ba ra ko suru kpao ù n yara ka yãkunu ganu ka sere torarun yãkunu. Kɛ̃ɛ niya nu koo maa somi bu ka sãa yerun sɔma baayere ko.

35 Yãku kowobu ka Lefiba ka Isireliba bɛsɛ kpurowa sa tɛtɛ toba su ka wa dãa ye sa ko n da ka nɛ wɔ̃ɔ baagere yãkunun sɔ̃ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ yen saa yà n tunuma. Dãa yera ba ko n da ka yãku dɔ̃ɔ sɔ̃re yãku yeru wɔllɔ nge mɛ ba gerua woodan tireru sɔɔ.

36 Mɛya sa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua sa nɛɛ, sa ko n da ka bɛsɛn gberun dĩa gbiikinu ka bɛsɛn dãa marum gbiikum be ba sɔmburu mɔ̀ yãku yerɔ naawɛ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

37 ka bɛsɛn bii gbiikobu ka sere maa bɛsɛn yaa sabenun bii gbiikinu nge mɛ ba yorua woodan tireru sɔɔ.

38 Mɛya sa ko maa ka bu bɛsɛn som kpam ka bɛsɛn dãa marum gbiikum ka bɛsɛn tam kpam ka bɛsɛn gum kpam naawa. Sa maa nɔɔ mwɛɛru kua sa nɛɛ, sa ko wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ̃ bɛsɛn gbean dĩanu sɔɔ. Lefiban tiiwa ba koo ye mwɛɛri wusu kpuron di tem mɛ̀ sɔɔ sa gbea mɔ.

39 Yãku kowo wi u sãa Aronin bweseru wiya u koo Lefiba yɔ̃siri sanam mɛ ba koo wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia ye mwa. Kpa Lefi ben tii bu maa ka ye ba mwa min wɔkuru baateren wɔllɔn tia tia na Gusunɔ ben Yinnin sãa yerɔ diru mi ba ra arumani bere.

40 Isireliba ka Lefiba ba koo ka ben kɛ̃nu nawa mi ba ra yãkunun dendi yãnu bere Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka sere mi yãku kowobu ka sãa yerun kɔ̃sobu ka wom kowobu ba ra sɔmburu ko. Kɛ̃ɛ niya alikama ka tam kpam ka gum.

Nge mɛya sa ṅ maa ka Yinni Gusunɔn sãa yeru derimɔ.

Yuu be ba wurama

ba sina Yerusalɛmuɔ

11

1 Isireliban wirugiba da ba sina Yerusalɛmuɔ. Ma ba tɛtɛ toba bu ka tɔn tia tia wuna Isireli be ba tien wɔkuru baateren wɔllɔ. Bera ba koo sina Yerusalɛmu wuu dɛɛrɔ ge sɔɔ, kpa nɔɔba nnɛ be ba tie bu da wuu si su tien mi.

2 Be ba gɔ̃ru doke ka kĩru bu ka sina Yerusalɛmu mi, tɔmba bu domaru kua.

3 Isireliban berin wirugibu ba da ba sina Yerusalɛmuɔ ma Isireli be ba tie ka yãku kowobu ka Lefiba ka Nɛtiniba ka sere Salomɔɔn sɔm kowobun bibu ba da ba sina Yudan temɔ ben wusɔ.

4-5 Yudaba ka Bɛnyamɛɛba gaba ba sina Yerusalɛmuɔ.

Be ba sãa Yudaba bera Ataya ka Maaseya, Osiasin bii. Ataya u sãawa Sakarin debubu. Win sikadobara Sakari ka Amaria ka Sefatia ka Mahalalɛɛli ka Perɛsi. Maaseya u maa sãawa Barukun bii. Win sikadobara Kolohose ka Hasaya ka Adaya ka Yoyaribu ka Sakari ka Siloni.

6 Perɛsin sikadominu be ba sina Yerusalɛmuɔ ben geera sãawa tɔmbu nɛɛru ka wata ka nɔɔba ita (468). Ba sãawa tabu durɔ wɔrugɔba.

7-8 Bɛnyamɛɛ be ba sina Yerusalɛmuɔ, bera Salu ka Gabai ka Salai. Salu u sãawa Mɛsulamun bii, Yoɛdin debubu. Win sikadobara Pedaya ka Kolaya ka Maaseya ka Itiɛli ka Esai. Be ba sãa Bɛnyamɛɛn bweseru ba ka sina Yerusalɛmuɔ ben geera sãawa tɔmbu nɛnɛ ka wunaa teeru ka nɔɔba ita (928).

9 Yoɛli Sikirin biiwa u sãa ben kparo. Ma Yuda Senuan bii u maa sãa ben wirugii yiruse.

10 Yãku kowo be ba maa sina Yerusalɛmuɔ bera Yedaya, Yoyaribun bii ka Yakini,

11-14 ka Seraya, Hilikiyan bii, Mɛsulamun debubu, Sadɔku ka Mɛrayɔtu ka Akitubu wi u raa sãa yãku kowo tɔnweron sikadobu, ka sere tɔmbu wɛnɛ ka yɛnda yiru (822) be ba ra n sɔmburu mɔ̀ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ka Adaya Yerohamun bii, Pelatian debubu, Amusi ka Sakari ka Pasuri ka Maakiyan sikadobu, ka sere tɔmbu goobu ka weeru ka yiru (242), be kpuro yɛnu yɛ̃robu, ka Amasai, Asarɛlin bii, Akusain debubu, Mɛsilɛmɔtu ka Imɛrin sikadobu, ka tabu durɔ wɔrugɔba wunaa teeru ka nɔɔba ita (128).

Sabudiɛli Gedolimun biiwa u sãa ben wirugii.

15 Lefi be ba maa da Yerusalɛmuɔ, bera Semaya, Hasubun bii, Asirikamun debubu, Hasabia ka Bunin sikadobu,

16 ka Sabetai ka Yosabadi be ba sãa sɔmbu te ba ra ko yaaraɔn guro gurobu,

17 ka Matania, Miseen bii, Sabudin debubu, Asafun sikadobu, wi u ra womu gbi bà n Gusunɔ siaramɔ kanarun saa, ka win wɔnɔ turo Bakibukia wi u ra nùn somi, ka Abuda, Samuan bii, Galalin debubu, Yedutum sikadobu.

18 Lefi be ba wãa Yerusalɛmuɔ kpuro ben geera sãawa tɔmbu goobu ka wɛnɛ ka nnɛ (284).

19 Be ba ra sãa yerun kɔnnɔ kɔ̃su, bera Akubu ka Talumɔɔ ka wigibu. Be kpuron geera sãawa wunaa wata ka wɔkura yiru (172).

20 Isireli be ba tie, ka yãku kowobu ka Lefiba ba da ba sinawa Yudan wusu kpuro sɔɔ, ben baawure u wãa win temɔ.

21 Nɛtiniba ba da ba sinawa gungunɔ. Ben wirugiba Sisa ka Gisipa.

22 Lefiban wirugii wi u sina Yerusalɛmuɔ win yĩsira Usi, Banin bii, Hasabian debubu. Win sikadobara Matania ka Misee, Asafun bweseru sɔɔ. Asafun bwese te, ta sãawa te ta ra womu ko Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.

23 Sina boko u wom kowo be wooda yiiya ye ba koo swĩi ka sere maa sɔma ye ba ko n da ko tɔ̃ɔ baatere.

24 Petaya, Mɛsesabɛlin bii, Serakin debubu, Yudan sikadobu, wiya u sãa Isireliban sɔmɔ Pɛɛsiban sina bokon mi.

Yuu be ba wãa wuu si su tie sɔɔ

25 Yudaba ba da ba sina wuu sini ka sin baru kpaanu sɔɔ. Wuu siya Kiriati Ariba ka yen baru kpaanu ka Diboni ka yen baru kpaanu ka Yokasɛɛli ka yen baru kpaanu

26 ka Yesua ka Mɔlada ka Bɛti Palɛti

27 ka Hasaa Suali ka Beri Seba ka yen baru kpaanu

28 ka Sikilagi ka Mɛkɔna ka yen baru kpaanu

29 ka Eni Rimɔɔ ka Sorea ka Yaamuti

30 ka Sanɔa ka Adulamu ka yen baru kpaanu ka Lakisi ka yen baru kpaanu ka Aseka ka yen baru kpaanu. Ba sinawa Beri Seban di n ka da Hinɔmun wɔwaɔ.

31 Bɛnyamɛɛba ba da ba sinawa Geban di n ka da Mikimasiɔ ka Ayaɔ ka Betɛliɔ ka yen baru kpaanɔ

32 ka Anatɔtuɔ ka Nɔbuɔ ka Hananiaɔ

33 ka Hasoriɔ ka Ramaɔ ka Gitaimuɔ

34 ka Hadidiɔ ka Seboimuɔ ka Nɛbalatiɔ

35 ka Loduɔ ka Onɔɔ ye ba maa sokumɔ nɔman sɔm kowobun wɔwa.

36 Lefiba sɔɔ, be ba wãa Yudaɔ, ben gaba seewa ba wura Bɛnyamɛɛban temɔ.

Lefiba ka yãku kowobun yĩsa

12

1 Yãku kowobu ka Lefi be ba Sorobabɛli Salatiɛlin bii ka Yosue swĩima ba ka na Yerusalɛmuɔ, bera Seraya ka Yeremi ka Ɛsidarasi

2 ka Amaria ka Maluku ka Hatusi

3 ka Sekania ka Rehumu ka Mɛremɔtu

4 ka Ido ka Ginɛtoi ka Abia

5 ka Miyamini ka Maadia ka Biliga

6 ka Semaya ka Yoyaribu ka Yedaya

7 ka Salu ka Amɔku ka Hilikiya ka Yedaya. Bera ba sãa yãku kowobu ka be ba bu somimɔn wirugibu Yosuen waati.

8 Be ba sãa Lefiba, bera Yosue ka Binui ka Kadimiɛli ka Serebia ka Yuda ka Matania. Matania wi, ka win tɔmba ba ra siarabun womusu ko.

9 Bakibukia ka Uniwa ba ra sɔmburu ko ben mɛro bisibu Lefi ben bɔkuɔ.

10 Yosuewa u Yoyakimu mara. Ma Yoyakimu u seewa u Eliasibu mara. Ma Eliasibu u seewa u Yoyada mara.

11 Yoyada u maa seewa u Yonatam mara. Ma Yonatam u seewa u Yadua mara.

12 Be ba sãa yãku kowobu Yoyakimun waati ye sɔɔ, ba ka sãa yɛnu yɛ̃robu, bera Mɛraya, Serayan bweseru sɔɔ ka Hanania, Yeremin bweseru sɔɔ,

13 ka Mɛsulamu, Ɛsidarasin bweseru sɔɔ, ka Yokanani, Amarian bweseru sɔɔ,

14 ka Yonatam, Mɛlukin bweseru
sɔɔ, ka Yosɛfu, Sebanian bweseru sɔɔ,
15 ka Adina, Harimun bweseru sɔɔ,
ka Hɛlikai, Mɛrayɔtun bweseru sɔɔ,
16 ka Sakari, Idon bweseru sɔɔ, ka
Mɛsulamu, Ginɛtonin bweseru sɔɔ,
17 ka Sikiri, Abian bweseru sɔɔ, ka
Pilitai, Minyamini ka Mɔadian bwe-
seru sɔɔ,
18 ka Samua, Biligan bweseru sɔɔ, ka
Yonatam, Semayan bweseru sɔɔ,
19 ka Matinai, Yoyaribun bweseru
sɔɔ, ka Usi, Yedayan bweseru sɔɔ,
20 ka Kalai, Salain bweseru sɔɔ, ka
Ebɛɛ, Amɔkun bweseru sɔɔ,
21 ka Hasabia, Hilikiyan bweseru
sɔɔ, ka Nɛtanɛɛli, Yedayan bweseru
sɔɔ.
22 Tɔn bèn waati sɔɔ ba Lefi be ba
sãa yɛnu yɛ̃robu ka yãku kowobun
yĩsa yorua tireru sɔɔ n ka da Darusi
Pɛɛsiban sina bokon bandun waati
sɔɔ, bera Eliasibu ka Yoyada ka
Yokanani ka Yadua.
23 Adama ba Lefi be ba sãa yɛnu
yɛ̃robun yĩsa yorua yerukobun garin
tireru sɔɔ sere Yokanani, Eliasibun
biin waati sɔɔ tɔna.
24 Lefiban yɛnu yɛ̃ro beni, Hasabia
ka Serebia ka Yosue, Kadimiɛlin bii,
bera ba ra womusu ko bu ka Gusunɔ
siara kpa Lefi be ba tie ba n wuramɔ
nge mɛ Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u
gerua.
25 Be ba maa sãa sãa yerun kɔnnɔn
kɔ̃sobu, bera Matania ka Bakibukia ka
Abudiasi ka Mɛsulamu ka Talumɔɔ ka
Akubu.
26 Be kpurowa ba wãa Yoyakimu,
Yosuen bii, Yosadakin debubun waati
sɔɔ. Beya ba maa wãa Nɛɛmi wi u sãa
kparo ka Ɛsidarasi wi u sãa yãku kowo
ka tire yoron waati sɔɔ.

Ba Yerusalɛmun gbãra ten wii goberun tɔ̃ɔ bakaru di

27 Sanam mɛ ba Yerusalɛmun gbãra
ten wii goberun tɔ̃ɔ bakaru dimɔ, ba
da ba Lefiba mɛnnama beri berikan
di mi ba raa wãa kpa bu ka tɔ̃ɔ te di
nuku dobu sɔɔ ba n womusu mɔ̀ ba
n sɛkɛtirɛnu ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu
soomɔ.
28-29 Wom kowo be ba wãa
Yerusalɛmun baru kpaanɔ ka be
ba wãa Nɛtofaɔ ka Bɛti Giligaliɔ ka
Geban baru kpaanɔ ka Asimafɛtiɔ ba
mɛnnama dɔma te, domi wom kowo
be, ba tii yɛnusu kuawa Yerusalɛmun
bɔkuɔ.
30 Yãku kowobu ka Lefiba ba tii
dɛɛrasia. Ma ba maa tɔmbu ka
kɔnnɔsu ka gbãraru dɛɛrasia.
31 Nɛ, Nɛɛmi, na dera Yudaban
wirugibu ba yɔɔwa gbãraru wɔllɔ ma
ba wom kowobu bɔnu kua wuuru
yiru. Bɔnu gbiikaa ya sĩa ya da nɔm
geu gia gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀
Kubanu.
32 Ma Hosee ka Yudaban wirugibun
bɔnu ba wom kowo be swĩi biruɔ.
33 Yen biruwa tɔn beni ba maa swĩi.
Bera, Asaria ka Ɛsidarasi ka Mɛsulamu
34 ka Yuda ka Bɛnyamɛɛ ka Semaya
ka Yeremi
35 ka yãku kowobun bii be ba kɔbi
nɛni ka Sakari, Yonatam bii, Semayan
debubu, Matania ka Misee ka Sakuri
ka Asafun sikadobu,
36 ka sere win tɔmbu Semaya ka
Asarɛli ka Milalai ka Gilalai ka Mai ka
Nɛtanɛɛli ka Yuda ka Hanani. Tɔn be,
ba mɔrɔkunu nɛni ni Dafidi Gusunɔn
sɔm kowo u kua. Ma Ɛsidarasi tire
yoro u bu swaa gbiiye.
37 Ye ba tunuma kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀
Bwia, yera ba da Dafidin wuun yɔɔ
yerɔ ma ba yɔɔwa gana yen wɔllɔ ba
ka Dafidin sina kpaaru tuke, ma ba da
kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Nim, sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
38 Wom kowobun bɔnu yiruse ya
maa sĩa ya da nɔm dwaru gia. Ma nɛ
ka tɔn be ba tie sa bu swĩi biruɔ. Ma
sa da ka wuu kɔ̃su yee te ba mɔ̀ Pɛ̃ɛn
dɔ̃ɔ sɔ̃ru yerun gãarɔ sere ka gbãra te
ta yasun bera gia
39 ka kɔnnɔ ge ba mɔ̀ Efaraimuɔ ka
kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ Tɔkɔ sere ka
kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ ka wuu kɔ̃su
yee te ba mɔ̀ Hananɛɛlin bɔkuɔ ka te ba
mɔ̀ Mɛan bɔkuɔ sere ka kɔnnɔwɔ ge ba
mɔ̀ Yãanu.
40 Ma wom kowo be kpuro ba da ba
yɔ̃ra Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Ma nɛn
tii na yɔ̃ra mi ka siri kowo be ba man
swĩi
41 ka yãku kowo beni, Eliakimu ka
Maaseya ka Minyamini ka Misee ka

Elionai ka Sakari ka Hanania be ba
kɔbi soomɔ kpuro
42 ka sere maa Maaseya ka Semaya
ka Eleasaa ka Usi ka Yokanani ka
Maakiya ka Elamu ka Esɛɛ. Ma wom
kowobu ba womusu mɔ̀. Yisirayawa
u bu kpare.
43 Yen tɔ̃ɔ te, tɔmba yãku dabi
dabinu kua ma ba nuku dobu kua.
Domi Gusunɔ u bu nuku doo bakabu
wɛ̃. Kurɔbu ka bibun tii ba nuku dobu
kua ma Yerusalɛmun di nuku dobun
kuuki yi nɔɔra n toma.

Ye n sãa yãku kowobu ka Lefiban bɔnu

44 Yen tɔ̃ɔ te, ba tɔmbu gɔsa bu
ka dia kɔ̃su mi ba ra kɛ̃nu ka dĩa
gbiikinu yi ka sere tia tia ye ba ra
Yinni Gusunɔ wɛ̃ ben mɔrun wɔkuru
baateren wɔllɔ. Ma ba tɔn be yiire bu
dĩa ni mwɛɛri wusun di ni ba koo yãku
kowobu ka Lefiba wɛ̃ nge mɛ wooda
ya gerua. Yudaba ba nuku dobu mɔ
yèn sɔ̃ yãku kowobu ka Lefiba ba wura
ben sɔmburu sɔɔ,
45 ba Yinni Gusunɔn sãa yerun
wooda mɛm nɔɔwammɛ ba tɔmbu
dɛɛrasiamɔ. Mɛya wom kowobu ka
sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu ba maa
wooda ye kpuro mɛm nɔɔwammɛ nge
mɛ Dafidi ka win bii Salomɔɔ ba gerua.
46 Domi yellu Dafidi ka Asafun
waati wom kowoba wãawa be ba ra
siarabun womusu ko Yinni Gusunɔn
sɔ̃.
47 Sorobabɛli ka Nɛɛmin waati sɔɔ,
Isireliba kpuro ba ra wom kowobu
ka sãa yerun kɔnnɔn kɔ̃sobu ka Lefiba
ben dĩanu wɛ̃wa tɔ̃ɔ baatere. Kpa Lefi
be, bu maa Aronin bibun bweseru wɛ̃
ye ya sãa begia.

Nɛɛmi u gãa dabinu kɔsa

13

1 Saa ye sɔɔ, ba gara woodan tire te
Mɔwisi u yorua sɔɔ Isireliba kpuron
wuswaaɔ ma ba deema ba yorua ba
nɛɛ, n ǹ koorɔ Amɔniba ka Mɔabuba
ba n wãa Gusunɔn tɔmbu Isireliban
suunu sɔɔ.
2 Domi Mɔabu be, ka Amɔni be, ba
ǹ Isireliba sennɔ de ka dĩanu ka nim.
Yen biru, ba maa Balamu sokusia u
Isireliba bɔ̃rusi kpa bu nùn gobi kɔsia.
Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni u bɔ̃ri yi
gɔsia domaru.
3 Sanam mɛ ba woodan tire ten gari
nua, yera be, Isireliba ba sɔbu kpuro
wuna ben suunu sɔɔn di.
4 N deema ba raa yãku kowo
Eliasibu gɔsa u ka Gusunɔ bɛsɛn
Yinnin sãa yerun dia ye ba gɔri gɔrin
sɔmburu ko. Eliasibu wi, u sãawa
Tobiyan dusi.
5 Yera u nùn dii bakaru gɔsia mi ba
ra raa kɛ̃nu yi ka turare ka sãa yerun
dendi yãnu ka yãku kowobun dĩa ni
ba ra bu wɛ̃ ka alikaman bɔnu tia ye
ba mwa wɔkuru baateren wɔllɔ ka
tam kpamgia ka gumgia ka dĩa ni ba
ra Lefiba ka wom kowobu ka kɔnnɔn
kɔ̃sobu wɛ̃.
6 Nɛ, Nɛɛmi na ǹ wãa Yerusalɛmuɔ
sanam mɛ ye kpuro ya koora. Domi
saa ye sɔɔ, na gɔsirawa Babilonin sina
boko Aatasɛsin mi. N deema saa ye,
win bandun wɔ̃ɔ tɛna ka yiruse sɔɔra
mi.
7 Wɔ̃ɔ gen kpeeru sɔɔ, sina boko u
wura n gɔsirama Yerusalɛmuɔ. Ye na
tunuma, yera na wa kɔ̃sa ye Eliasibu
u kua ye u ka Tobiya diru wɛ̃ Yinni
Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ.
8 Ma na wa ya ǹ wã. Ma na Tobiyan
yãnu kpuro gura na yari tɔɔwɔ.
9 Ma na dera ba dii te dɛɛrasia. Ma ba
Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãa ni
kpuro wesia mi ka kɛ̃ɛ ni ka turare ye
ba ra dɔ̃ɔ doke.
10 Na maa nua ma ba ku ra Lefiba
ben bɔnu wɛ̃. Ma Lefi be, ka wom
kowo be ba koo sãaru ko mi, ba
sɔmburu deri, ben baawure u da u
wãa win temɔ.
11 Ma na siri kowobu taarɛ wɛ̃ na
nɛɛ, mban sɔ̃na ba dera ba Yinni
Gusunɔn sãa yee te deri. Ma na wure
na Lefiba ka wom kowo be mɛnna, ma
na bu wesia ben sɔma sɔɔ.
12 Yera Yudaba ba ka ben alikaman
bɔnu na ye ba wuna wɔkuru baateren
wɔllɔ ka tamgia ka gumgia.
13 Ma na dii tèn mi ba ra dĩa ni
doke yãku kowo Selemia ka tire yoro
Sadɔku ka Pedaya, Lefiban turo nɔmu
sɔndia. Ma na bu Hananu, Sakurin bii,
Matanian debubu nɔmu sɔndia u bu

somi. Domi ba sãa naanɛgibu. Beya ba
ko n da begibu dĩa ni bɔnu kue.

14 Gusunɔ nɛn Yinni, a de a n man
yaaye nɛn ye na kua kpuron sõ. A
ku sɔmbu te duari te na kua ka naanɛ
wunɛn sãa yee te ka ten woodaban sõ.

15 Yen waati ye sɔɔ, na tɔmbu wa
Yudan temɔ ba resɛm gamamɔ tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ, ma gaba doo bɔkunu
duusiamɔ ma gaba kɛtɛkunu tam
sɔbimɔ ka resɛm ka dãa marum mɛ
ba mɔ̀ figie ka maa sɔmunu ganu ba
ka naamɔ Yerusalɛmuɔ. Ma na bu kirɔ
kua bu ku gãanu dɔra tõɔ te.

16 Tirigii be ba maa wãa mi, ba ra ka
swɛ̃ɛ ka kia dabinu nɛ bu Yudaba ka
Yerusalɛmugibu dɔre sanam wɛ̃ragim
sɔɔ.

17 Ma na Yudan wirugibu taarɛ wɛ̃.
Na bu bikia na nɛɛ, mban sõna ba kõsa
mɔ̀ ba tõɔ wɛ̃rarugiru disi dokemɔ.

18 Nge mɛya bɛsɛn sikadoba ba raa
kua. Ma Gusunɔ u sun wahala dabinu
surema wuu ge sɔɔ. Yera ba kĩ bu maa
win mɔru seeya bu tõɔ wɛ̃rarugii te
disi doke?

19 Ma na yiire bu Yerusalɛmun
kɔnnɔsu kɛnɛ sanam mɛ sõɔ u dua tõɔ
wɛ̃rarugiru tu sere tore kpa bu ku su
kɛnia ma n kun mɔ tõɔ wɛ̃rarugiru ta
kpa. Ma na nɛn sɔm kowobu gabu yi
yi kɔnnɔ sin mi bu ku ka de sɔmunu
ganu nu du tõɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ.

20 Yera kia bwese bwesekan dɔrobu
ba kpuna wuun biruɔ nge nɔn yiru.

21 Ma na bu kirɔ kua na nɛɛ, mban
sõna ba kpuna wuun tɔɔwɔ gbãrarun
biruɔ. Na maa bu sõɔwa na nɛɛ, bà n
maa yen bweseru kua, kon bu nɔma
doke.

Saa yen dɔma ten di, ba ɲ̀ maa naare
tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.

22 Ma na Lefiba sõɔwa na nɛɛ, bu tii
dɛɛrasio kpa bu na bu Yerusalɛmun
kɔnnɔsu kõsu bu ka tõɔ wɛ̃rarugii te yi
Yinni Gusunɔn sõ.

Yinni Gusunɔ, yeniban sõ, a de a n
man yaaye. Kpa a man kõsu wunɛn
durom bakam sõ.

23 Waati ye sɔɔ, na Yuuba wa ba
kurɔbu sua Asidɔduba ka Mɔabuba ka
Amɔniban min di.

24 Ma ben bibu gabu ba Asidɔdugibun
barum gerumɔ. Ba ɲ̀ Yudan barum yɛ̃.
Tɔn tuko baruma ba gerumɔ.

25 Na bu taarɛ wɛ̃, ma na bu bõrusi.
Na ben gabu so, ma na gabun seri
wukura. Ma na nɛɛ, bu bõruo Yinni
Gusunɔn wuswaaɔ bu nɛɛ, ba ɲ̀ maa
ben bii wɔndiaba tɔn tukobu kɛ̃mɔ
bu sua kurɔbu. Ba ɲ̀ maa derimɔ
ben aluwaasiba bu tɔn tukobun bii
wɔndiaba sua kurɔbu.

26 Domi yera Salomɔɔ Isireliban
sina boko u kua. Sunɔ goo sari wi u ka
nùn weenɛ handunia ye sɔɔ. Gusunɔ u
nùn kĩ. Ma u nùn kua Isireliba kpuron
sunɔ. Adama ka mɛ, kurɔ be ba sãa
bwese tukunu ba nùn sure durum sɔɔ.

27 Yen sõ, sa ɲ̀ maa kĩ su nɔ bu nɛɛ,
bɛɛya i taarɛ baka yenin bweseru kua
i bwese tukunu sɔɔ kurɔbu sua, kpa i
ko naanɛ sariba Yinni Gusunɔn mi.

28 Yoyadan bii turo, Eliasibu wi
u sãa yãku kowo tɔnweron debubu,
wiya u sãa Sambala Horonigiin biin
durɔ. Yen sõna na nùn gira nɛn min di.

29 Yinni Gusunɔ, a ku bu duari.
Domi ba wunɛn sãa yeru disi doke.
Ma ba ɲ̀ arukawani yibie ye yãku
kowobu ka Lefiba ba ka nun bɔkua.

30 Na dera ba gãa tukunu kpuro
wuna ben suunu sɔɔn di. Ma na yãku
kowo be, ka Lefi ben baawure wesia
win sɔmburu sɔɔ. Ma na dera ba
wooda ye mɛm nɔɔwa ye ya weenɛ be,
yãku kowobu bu mɛm nɔɔwa,

31 ba maa yãku dãa kasu yen saa sɔɔ
ma ba ben dĩa gbiikinu wɛ̃.

Gusunɔ nɛn Yinni, a de a n man
yaaye yeniban sõ.

ƐSITƐƐ

Tire te, ta ka Yuuba yã be ba yoru dimɔ Babiloniɔ. Babilonigibu ka ben wirugii turo Hamani ba kookari kua ba kasu bu bu go. Saa ye sɔɔ, Yuuban bii wɔndia goo wi ba mɔ̀ Ɛsitɛɛ, wi u kua Babilonin sunɔn kurɔ, u bu wɔra.

Tire te sɔɔ, Gusunɔn yĩsiru sari mi. Adama ka mɛ, ta Gusunɔn dam sõɔsimɔ ka maa somi te u win tɔmbu kua.

Tire te, ta maa sun sõɔmɔ nge mɛ Yuuban tõɔ baka te ba mɔ̀ Purimu ta ka torua.

Tire ten kpunaa

1. Ɛsitɛɛ u sina bokon kurɔ Fasiti kɔsire kua, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Hamani u murafitiru mɔ̀ bu ka Yuuba go, wiru 3n di sere wiru 5.
3. Ba Hamani go, wiru 6n di sere wiru 7.
4. Yuuba ba ben yibɛrɛba kamia, wiru 8n di sere wiru 10.

Sina boko u tɔmbu dim soka

1 Gari yini yi kooraWa sina boko wi ba mɔ̀ Asuresin waati sɔɔ. U bandu diiwa tem mɛ ba mɔ̀ Ɛndiɔ n ka girari Etiopiɔ. Tem mɛ kpuro mu sãawa beri wunaa teeru ka nɔɔba yiru.

2-3 Win bandun wõɔ itase sɔɔ, sõɔ teeru u sõ win sina gɔna sɔɔ ben wuu maroɔ ge ba mɔ̀ Susi. Yera u win sina asakpɔbu tõɔ baka dim soka ka win sɔm kowobu ka Mɛdiba ka Pɛɛsin tabu sinambu ka sere beri yi kpuron wirugibu. Be kpurowa ba mɛnna mi.

4 Ma u win dukia ye ya win yiiko ka win bandun kpãaru sõɔsimɔ yara u tɔn be sõɔsi. U ye kuawa n ka kua suru nɔɔba tia.

5 Yen biru, u tɔmbu kpuro be ba mɛnnɛ Susi mi, tõɔ baka dim soka, gobigibu ka sãarobu. Ma ba tõɔ baka te di sere sõɔ nɔɔba yiru sina kpaarun yaaraɔ.

6 Ma ba beku damginu sɔre sɔre taabu sii ganduginu sɔɔ ka wɛ̃ɛ wunɔmgii yi ba gbinisi gbereba sɔɔ be ba kua ka kpee gobiginu. Ma ba kita wuraginu ka sii geesuginu yi yi mi. Ma ba dii ten tem sɔma kua ka kpee gobiginu, gam kpee swãanu, gam kpee kpikinu, gam kpee sõɔ tirosu, gam maa kpee wõkunu.

7 Tõɔ baka ten tam nɔri yi sãawa nɔri bwese bweseka yi ba kua ka wura. Ma tam mu sweenɛ baama sina bokon nuku tian sõ.

8 Adama ba ṅ goo tilasi kue u ka mu nɔ. Domi sina boko u win sɔm kowobu sõɔwa u nɛɛ, bu baawure derio u ko nge mɛ u kĩ.

9 Saa ye sɔɔ, sina bokon kurɔ wi ba sokumɔ Fasiti u maa tɔn kurɔbu tõɔ baka dim soka Asuresin sina kpaarun sɔɔwɔ.

Sina boko

u win kurɔ Fasiti yina

10 Sina bokon tõɔ bakarun sõɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, u wãa nuku dobu sɔɔ, yèn sõ u tam nɔra. Yera u win tiin sɔm kowobu nɔɔba yiru beni soka, Mɛhumani ka Bisita ka Haabona ka Bigita ka Abagata ka Setaa ka Kaakasi.

11 Ma u bu gɔra bu da bu win kurɔ Fasiti sokuma kpa u na u n win sina yãnu doke. Domi u kĩ win sina asakpɔbu ka sere tɔn be ba wãa mi kpuro bu wa ma win kurɔ u sãa kurɔ burɔ. Ka geema kurɔ wi, kurɔ burɔn tiiwa.

12 Yera tɔn be, ba da ba kurɔ wi deema. Ma ba nùn sõɔwa ma sina boko u nùn soku. Adama u yina u na. Ye sina boko u nua mɛ, yera win mɔru ya seewa.

13 Ma u win bwisi kɛ̃ɔbu bikia nge mɛ n weenɛ u kurɔ wi kua. Domi bera ba ra win gari kpuro wunanɛ yèn sõ ba tem mɛn woodaba yɛ̃.

14 Be sɔɔ, be u ra ka wesianɛ kiri kiri ben yĩsa wee, Kaasena ka Setaa ka Adimata ka Taasisi ka Mɛrɛsi ka Maasena ka Mɛmukani. Ba sãawa mi sina bibu nɔɔba yiru, Pɛɛsi ka Mɛdin tem sɔɔ. Bera sina boko u maa naanɛ sãa. Beya ba wãa win bandun aye bakanu sɔɔ ni nu kpuro kere.

15 Yera u bu sõɔwa u nɛɛ, wee na gɔra bu nɛn kurɔ Fasiti sokuma. Adama u yina u na. Sɛɛyasia birà wooda ya yi su nùn ko.

16 Ma Mɛmukani u sina boko ka win
bwisi kɛ̃ɔ be wisa u nɛɛ, wunɛn kurɔ
Fasiti wi, u tora n kpã. N ɲ̀ mɔ wunɛ
sina boko tɔnawa u torari. Ka maa
wirugibun tiiwa u torari ka sere maa
tem mɛn tɔn durɔbu kpuro.
17 Domi tɔn kurɔbu kpuro bà n
nua ye Fasiti u kua, ba koo sewa bu
ben durɔbu gɛm. Ba ɲ̀ maa bu mɛm
nɔɔwamme. Kpa bu ka tii yina bu
nɛɛ, ye sina boko u raa win kurɔ Fasiti
sokusia u na ro?
18 Mɛya maa bɛsɛ wirugibu, bɛsɛn
kurɔbu ba koo nɔ ye sina bokon kurɔ
u kua. Kpa bu se bu sun gari wisi
ka gɛndu. Kpa gɛn te, tu bɛsɛn mɔru
seeya.
19 N n mɛn na, sina boko, à n wuran
na, a de bu wooda yara ye ya Fasiti
yinarimɔ u maa na wunɛn wuswaaɔ
kpa a kurɔ goo kɔsire ko wi u nùn kere.
Wooda ye, ya ko n wãawa bɛsɛ Pɛɛsiba
ka Mɛdiban woodaba sɔɔ ye ba ɲ̀ kpɛ̃
bu go.
20 Sanam mɛ ba koo wooda ye nɔ
wunɛn tem bakam mɛ kpuro sɔɔ, tɔn
kurɔ baawure u koo win durɔ mɛm
nɔɔwawa, baa ɲ̀ n mɛren na durɔ wi,
u sãa.
21 Ma gari yi, yi sina boko ka win
tem wirugibu dore. Ma u ka yi
sɔmburu kua.
22 U dera ba tirenu mɔrisia win tem
beri berika kpuro sɔɔ. Ba tire ni
yoruawa ka baawuren barum mɛ ba
gerumɔ win tem sɔɔ. Wee ye tire ni,
nu gerumɔ. Nu nɛɛ, n weenɛ tɔn durɔ
wi u kurɔ sue kpuro u n sãa win yɛnu
yɛ̃ro kpa ba n da win barum gere yɛnu
ge sɔɔ.

Ɛsitɛɛ u kua sina bokon kurɔ

2

1 Amɛn biru, Asuresin mɔru ya
sure. Ma u bwisika ye Fasiti u kua ka
wooda ye ba yi win sõ.
2 Yera sina bokon tiin sɔm kowobu
ba nùn sõɔwa ba nɛɛ, sina boko, a de bu
wɔndia be ba ɲ̀ durɔ yɛ̃ kasu kpa ba n
sãa kurɔ burabun tii.
3 Yen sõ, a tɔmbu gɔsio wunɛn tem
beri berika kpuro sɔɔ bu wɔndia kurɔ
burabu kasuma be ba ɲ̀ durɔ yɛ̃. Kpa
bu ka bu na Susiɔ wunɛn kurɔbun
wãa yerɔ. Miya Hege wi u ra wunɛn
kurɔbu kõsu u koo bu nɔɔri kpa u bu
tim wɛ̃ bu ka ben wasi sɔmɛ.
4 Saa ye sɔɔ, wɔndia wi u koo wunɛ
sina boko wɛ̃re, wiya u koo Fasiti
kɔsire ko.
Ma gari yi, yi ka sina boko naawa.
Ma u yi wura.
5 N deema Yuu goo wãa Susi wuu
bɔkɔ ge sɔɔ. Win yĩsira Maadose. U
sãawa Yairin bii, Bɛnyamɛɛn bweseru
sɔɔ. Win sikadobara Simɛi ka Kisi.
6 Nɛbukanɛsaawa u Maadose wi
yoru mwaama ka win temgibu gabu
Yerusalɛmun di ka ben sina boko
Yekonia sannu.
7 Maadose wi, u win baan tundo tur-
osin bii wɔndia goo nɛni. Domi win
mɔwɔbu ba gu. Bii win yĩsira Hadasa
wi ba maa mɔ̀ Ɛsitɛɛ. Wɔndia wi, kurɔ
burɔn tiiwa.
8 Sanam mɛ ba wooda ye yara,
wɔndia dabira ta mɛnna Susiɔ. Ɛsitɛɛ
u wãa be sɔɔ. Ma Hege wi u ra sina
bokon kurɔbu kõsu u ka be kpuro da
tɔn kurɔbun wãa yerɔ u bu nɔɔrimɔ.
9 Ɛsitɛɛ u Hege wɛ̃re ma u ka nùn
nɔnu geu mɛɛra u nùn tim wɛ̃ fuuku
mɛ u koo ka wasi sɔmɛ ka maa dĩa ni
u ko n da di. Ma u nùn wɔndia nɔɔba
yiru kasua sina kpaarun sɔm kowobu
sɔɔ. Yen biru, u nùn dii te ta buram bo
wɛ̃ tɔn kurɔbun wãa yeru mi.
10 Adama Ɛsitɛɛ kun gerua ma u sãa
Yuu. Domi Maadose u nùn ye yinari.
11 Mɛya Maadosen tii u ra n daamɔ
tɔn kurɔ ben wãa yerun kɔnnɔwɔ u ka
Ɛsitɛɛn alafia bikia kpa u n maa ka yɛ̃
ye ba nùn kuamme.
12 Wɔndia be kpuro ba koo wasin
burarun tim kowa wõɔ tia tɔn
kurɔbun wãa yeru mi. Suru nɔɔba tia
sɔɔ, ba koo bu gum mɛ ba ra soku miru
sawa. Suru nɔɔba tia ye ya maa tie
sɔɔ, kpa bu bu gum turaregum sawa
ka maa tim gam wasin burarun sõ.
Yeniban biru, wɔndia ben baawure
u ko n tõru mɔ tè sɔɔ u koo yari u da u
sina boko Asuresi deema.
13 Dɔma te yɛ̃ro u koo yari ben wãa
yee ten min di u ka da sina bokon mi,
ba ra nùn wɛ̃wa ye u kĩ.
14 Wõkuru kpa u da sina bokon mi.
Bururu yam sãreru kpa Sasigasi, sina

bokon tɔn kurɔbun kɔ̃so u ka nùn da diru garu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, kurɔ wi, u ǹ maa wee sina bokon mi, ma n kun mɔ sina bokon tiiwa u nùn sokusia ka win yĩsiru.

15 Ye n Ɛsitɛɛ Abisailin bii wi Maadose u nɛnua girari u ka da sina bokon mi, u ǹ gãanu ganu bikie ma n kun mɔ ye Hege sina bokon kurɔbun kɔ̃so wi, u nùn sɔ̃ɔwa u ka da. Be ba ka Ɛsitɛɛ yinna kpuro, ba ra ka nùn nɔnu geu mɛɛriwa.

16 Asuresin bandun wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, yen suru wɔkuruse wi ba mɔ̀ Tebɛsi, yera ba ka Ɛsitɛɛ da win mi.

17 Ye ba tura mi, yera sina boko u Ɛsitɛɛ kĩa n kere kurɔ be u waare kpuro. Wɔndia be kpuro sɔɔ, Ɛsitɛɛwa u ka nɔnu geu mɛɛra. Yen biru, u Ɛsitɛɛ sina furɔ dokea. Ma u nùn kua Fasitin kɔsire.

18 Ma sina boko u win bwisi kɛ̃ɔbu ka win sɔm kowobu ka win sina asakpɔbu tɔ̃ɔ baka dim soka Ɛsitɛɛn sɔ̃. Ma u win tem tɔmbu kpuro wɛ̃rabu wɛ̃ dɔma te. Ma u bu kɛ̃nu bɔnu kua ka nuku tia.

19 Sanam mɛ ba maa wɔndiaba mɛnna nɔn yiruse, Maadose u sãa sina kpaarun wirugii turo.

20 Saa ye sɔɔ, Ɛsitɛɛ kun tii sɔ̃ɔsi ma u sãa Yuu. Domi u Maadose mɛm nɔɔwa nge mɛ u ra raa ko sanam mɛ u wãa win mi.

Maadose

u sina bokon wãaru wɔra

21 Sɔ̃ɔ teeru ye Maadose u win sɔmburu mɔ̀ sina kpaarɔ, Bigitani ka Terɛsi be ba sãa sina bokon kɔnnɔn kɔ̃sobu ba ka sina boko mɔru kua sere ba kĩ bu nùn go.

22 Yera Maadose u gari yi nua. Ma u da u ye Ɛsitɛɛ sɔ̃ɔwa. Ma Ɛsitɛɛn tii u maa da u sina boko sɔ̃ɔwa ka Maadosen yĩsiru.

23 Yera ba gari yin gem kasu ba deema geema. Ma ba dãa nɔɔ sɛm kua ba ka bu sɔka ba suasia wɔllɔ. Ma ba gari yi yorua ben tem garin tireru sɔɔ sina bokon nɔni biru.

Hamani ka Maadose ba ǹ do

3

1 Yeniban biru, Asuresi u Hamɛdatan bii wi u sãa Agagin bweseru wɔlle sua. Ma u nùn kua yiruse win bandu sɔɔ.

2 Sina kpaarun sɔm kowobu kpuro ba ra Hamani kpunɛwa, domi sina bokowa u yen wooda ye wɛ̃. Maadose turowa u yina u nùn kpuna.

3 Yera sina bokon sɔm kowo be ba tie ba ra nùn bikie bu nɛɛ, mban sɔ̃na a ku ra ka sina bokon wooda mɛm nɔɔwɛ.

4 Tɔ̃ɔ baaterewa ba ra nùn bikie mɛsum. Adama Maadose u ku ra bu wisi. U ra gesi bu wisiwa u nɛɛ, nɛ Yuuwa. Yera ba da ba ye Hamani sɔ̃ɔwa bu ka wa Maadose ù n ko n mɔ̀ mɛ u n dɔɔ.

5 Yera Hamanin tii u wa Maadose u yina u nùn kpuna. Ma u mɔru bɛsira too.

6 Mɛya ba maa nùn sɔ̃ɔwa ma Maadose u sãawa Yuu. Yera Hamani u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, ǹ n mɛn na, Maadose tɔnan gɔɔ kun tura sere u Yuuban bweseru kpuro go be ba wãa Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ.

7 Asuresin bandun wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru gbiikoo wi ba mɔ̀ Nisãa sɔɔra ba gãanu kɔ̃ ni ba sokumɔ purimu bu ka suru ka win tɔ̃ru wa tè sɔɔ ba koo Yuuba go. Ma ya suru wɔkura yiruse wi ba mɔ̀ Adari gɔsa.

Hamani u Yuuban

kpeerasiabun sɔɔru mɔ̀

8 Hamani u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni, bweseru gara wãa tèn tɔmba yarinɛ baama wunɛn tem mɛ kpuro sɔɔ, ba tii mɛnɛ nɛnɛm, ben komara maa sãawa nɛnɛm. Yen biru ba ku ra wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. À n bu deri sɛ̃ɛ, ya ǹ nun arufaani gaa kuammɛ.

9 À n wuran na, a de bu wooda yara kpa bu yore bu tɔn ben bweseru go. Saa ye sɔɔ, kon sii geesun tɔnnu gooba wunɔbu (300) sua n wunɛn tem sɔm kowobu wɛ̃ bu doke wunɛ sina bokon arumani sɔɔ.

10 Yera sina boko u win taabu wuna u Hamani Yuuban yibɛrɛ wi wɛ̃.

11 Ma u nɛɛ, a wunɛn gobi nɛnuɔ
adama kon nun Yuuba deria kpa a ka
bu ko mɛ a kĩ.
12 Suru gbiikoon sõɔ wɔkura itase
sɔɔ, ba sina bokon tire yorobu
sokusia. Tire yoro be, ba tirenu yorua
nge mɛ Hamani u gerua. Ma ba nu
mɔrisia sina bokon tem wirugibun
mi ka win sina asakpɔbun mi ka win
tem beri berikan wirugibun mi ka
bweseru baateren wirugiin mi. Ba nu
yoruawa ka barum baamɛre mɛ mu
wãa tem mɛ sɔɔ. Ma ba tire ni nɔma
doke ka sina boko Asuresin yĩsiru ka
win taabun yĩreru.
13 Ma ba tɔmbu gɔra gɔra ka tire
ni, tem mɛn beri berika kpuro sɔɔ bu
ka Yuuba kpuro kpeerasia sõɔ teeru,
aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ka bibu
ka tɔn kurɔbu. Kpa bu ben arumani
kpuro kam koosia. Ba koo ye kowa
suru wɔkura yirusen sõɔ wɔkura itase
sɔɔ, suru wi ba mɔ̀ Adari.
14 Bera mi ba tire te wa kpuro, ba
koo ten gari garisiwa wooda, kpa bu
de tɔmbu kpuro ba n yɛ̃ ba n ka yen
sɔɔru sãa sere tõɔ te, tu ka tunuma.
15 Ma sina boko u sɔmɔ be wooda
wɛ̃ ba doona fuuku. Ma ba wooda ye
kpara Susiɔ, wuu bɔkɔ gen mi. Saa yè
sɔɔ wuu gen tɔmbu ba wãa biti sɔɔ, saa
ye sɔɔra sina boko ka Hamani ba sõ ba
ben tam nɔrumɔ.

Maadose

u Ɛsitɛɛ somiru kanamɔ

4

1 Ye Maadose u nua ye ya kooramɔ,
yera u win yaberu nɛnua u karana.
Ma u saaki sebua u torom wisi wirɔ
nuku sankirarun sõ. Yen biru, u da
wuu suunu sɔɔ, u nuku sankirarun
kuuki mɔ̀ ka dam.
2 Ma u da sere sina bokon kɔnnɔwɔ,
baa mɛ ba ra yinɛ wi u saaki sebua u da
mi.
3 Tem mɛ kpuro sɔɔ, mi Yuuba ba
sina bokon wooda yen gari nua, ba ra
nuki sankirewa. Kpa bu nɔɔ bɔke, ba
n weeweenu mɔ̀ ba n sumɔ. Ben gabu
ba n kpĩ ba n saaki sebua, ba n torom
wisi wirɔ nuku sankira ten sõ.
4 Ɛsitɛɛn sɔm kowobu ba na ba nùn
ye sõɔwa. Ma u nanda gem gem. Ma u
ka yãnu gɔra bu Maadose sebusia kpa
u win saaki ye pota. Adama Maadose
u yina.
5 Yera Ɛsitɛɛ u Hataki win sɔm kowo
turo wi sina boko u nùn deria gɔra
Maadosen mi, u nùn bikia ye n nùn
mɔ̀. Mban sõna u mɔ̀ mɛ.
6 Ma Hataki u seewa u da Maadosen
mi, sina bokon kɔnnɔwɔ.
7 Yera Maadose u nùn sõɔwa kpuro
ye ya koora, ka gobi yi Hamani u koo
doke sina bokon arumani beru yerɔ
bà n Yuuba go ba kpa.
8 Ma u maa nùn sina bokon wooda
ye ya gerumɔ bu Yuuba gon tireru
wɛ̃, te ba yara Susiɔ. Ma u nùn kana
u Ɛsitɛɛ ye kpuro sõ. Kpa u be da u
sina boko suuru kana u ka Yuuban
bweseru deri.
9 Ma Hataki u da u ye kpuro Ɛsitɛɛ
sõɔwa.
10 Yera Ɛsitɛɛ u maa nùn gɔra
Maadose win mi.
11 U nɛɛ, sina bokon sɔm kowobu
kpuro ka bwese ni nu wãa tem mini,
nu yɛ̃ ma wi u da sina bokon mi, u
kun yɛ̃ro soka, ba ra yɛ̃ro gowa nge mɛ
wooda ya gerua. Adama sina bokon tii
ù n nùn win sina dɛki wuragia tĩi, ba ɲ̀
nùn goomɔ. Wee tɛ̃, nɛn sõɔ tɛna mi, ye
sina boko kun ka man sokure.
12 Sanam mɛ ba ka Ɛsitɛɛn gari yi
Maadose daawa,
13 yera Maadose u gɔra bu nùn sõ
bu nɛɛ, u kun tamaa wi turowa u koo
kisira Yuuban wahala yen di yèn sõ u
wãa sina kpaarɔ.
14 Ʊ n mari, u ɲ̀ win tɔmbu somi
tɛ̃, ba koo somiru wa gam di, kpa bu
faaba wa. Adama wi, ka win tundon
yɛnugibu, ba koo gbiwa. Sɔrɔkudo
yen sõna ba nùn kua sina bokon kurɔ.
15 Yera Ɛsitɛɛ u maa gɔra Maadosen
mi u nɛɛ,
16 u doo u Yuuba kpuro mɛnna be
ba wãa Susi mi, kpa bu nɔɔ bɔke win
sõ, sõɔ sɔɔ ita ka wõkuru ita, bu ku
dĩanu di, bu ku maa nim nɔ. Wi ka
maa win sɔm kowobu ba koo maa ko
mɛsum. Yen biru, kpa u da sina bokon
mi, baa mɛ wooda ya mɛ yina. Ʊ n koo
gbin na, kpa u gbi.

17 Yera Maadose u da u kua kpuro nge mɛ Ɛsitɛɛ u nùn sɔ̃ɔwa u ko.

Ɛsitɛɛ u da sina bokon mi

5

1 Nɔɔ bɔku ten sɔ̃ɔ itase, yera Ɛsitɛɛ u win sina yãnu sebua. Ma u da sina kpaarɔ. Ye u dua ten sɔɔwɔ, u deema sina boko u sɔ̃ win sina kitarɔ u kɔnnɔ mɛɛra.
2 Sanam mɛ u Ɛsitɛɛ wa u yɔ̃ win yɛnu ge sɔɔ, yera u ka nùn nɔnu geu mɛɛra. Ma u nùn win sina dɛka tĩi ye ba kua ka wura. Ma Ɛsitɛɛ u susi u dɛka yen sɛ̃ru baba.
3 Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, Ɛsitɛɛ, mban sanuma a mɔ̀. A man sɔ̃ɔwɔ ye a kĩ n nun kua. Na sɔɔru kpa n ka nun kpuro wɛ̃, baa ṅ n nɛn tem bɔnun na.
4 Ma Ɛsitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man nɔnu geu mɛɛran na, na kĩwa wunɛ ka Hamani i na nɛn mi. Domi na tɔ̃ɔ baka dim sɔɔru kua mi, bɛɛn sɔ̃.
5 Yera sina boko u gɔra bu Hamani sokuma fuuku bu ka da Ɛsitɛɛn mi. Ye Hamani u na, yera be yiru ye kpuro ba da ba tɔ̃ɔ baka dim mɛ di.
6 Sanam mɛ ba tam nɔrumɔ, yera sina boko u Ɛsitɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mba a kĩ a man kana. Na sɔɔru kpa n ka nun kua ye a kĩ baa ṅ n nɛn tem bɔnun na, kon nun wɛ̃.
7 Ma Ɛsitɛɛ u wisa u nɛɛ, yinni, wee ye na kĩ a man kua.
8 À n ka man nɔnu geu mɛɛra, ma a sɔɔru sãa a ka man kua ye na kĩ, kon maa tɔ̃ɔ baka dim sɔɔru ko sia, kpa i wurama wunɛ ka Hamani i di. Saa ye sɔɔra kon nun sɔ̃ ye na kĩ.

Hamani u kĩ u Maadose go

9 Yen tɔ̃ɔ te, Hamani u yara Ɛsitɛɛn yɛnun di ka nuku dobu. Adama ye u tura kɔnnɔwɔ, u wa Maadose kun seewe u nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Ma u mɔru bɛsira gem gem.
10 Adama u tii nɛnua u da yɛnuɔ. Yera u win bɔrɔba ka win kurɔ Serɛsi sokusia.
11 Ma u tii sua gari gerua tɔn be kpuron wuswaaɔ, win dukia baka ka win bii tɔn durɔ dabi te u maran sɔ̃ ka sere girima ye sina boko u nùn doke u ka nùn kua win sina asakpɔbu kpuron wirugii.
12 Yera u nɛɛ, nɛ turowa Ɛsitɛɛ, sina bokon kurɔ u soka n ka sina boko yɔ̃siri tɔ̃ɔ baka dim mɛ u sɔɔru kuan sɔ̃. Nɛ turo wiya u maa nɛɛ, n sina boko yɔ̃sirima sia su ka kpam di win mi.
13 Adama yeniba kpuro ya ṅ ko n man sãa gãanu nà n Maadose Yuu wi waamɔ u wãa sina kpaa kɔnnɔ mi.
14 Yera win bɔrɔ be, ka win kurɔ wi, ba nùn bwisi kã ba nɛɛ, a doo a dãru garu gira tèn gunum mu sãa gɔm soonu weeraakuru kpa a sina boko kana bu Maadose sɔku bu sãarusia mi. Saa ye sɔɔ, kaa kpĩ a tɔ̃ɔ baka dim mɛ di ka nuku dobu.

Yera gari yi, yi Hamani dore. Ma u dera ba dãa te sɔɔru kua.

Sina boko

u Maadose wɔlle sua

6

1 Yen wɔ̃ku te, sina boko u kpana u dweeya. Yera u nɛɛ, bu nùn ben tem garin tirenu tama. Tire ni sɔɔra ba ra yore ye n koora kpuro ben tem sɔɔ. Ma ba ka nùn tire ni naawa ba nùn garia.
2 Ma ba girari mi sina bokon sɔm kowobu Bigitani ka Terɛsi ba raa nɔɔ tia kua bu ka sina boko go. Ma Maadose u ye sina boko dɔmɛya.
3 Yera sina boko u bikia u nɛɛ, ba sere Maadose wɔlle sua gari yin sɔ̃?

Ma sɔm kowo be, ba wisa ba nɛɛ, aawo, ba ṅ nùn gãanu kue.
4 Sina boko u bikia u nɛɛ, wara u wãa sina kpaaru mi.

N deema saa yera Hamani u duumam sisi u ka sina boko kana u Maadose sãarusia dãa ye u sɔɔru kuan wɔllɔ.
5 Yera sina bokon sɔm kowo be, ba nùn wisa ba nɛɛ, Hamaniwa u wãa mi.

Ma sina boko u nɛɛ, u duuma.
6 Yera Hamani u dua. Ma sina boko u nùn bikia u nɛɛ, amɔna kon yɛ̃ro kua wi na kĩ n wɔlle sua.

Yera Hamani u tii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wara sina boko u koo maa wɔlle sua n kere nɛ. Ma u wisa u nɛɛ,
7 yinni, à n kĩ a goo wɔlle sua,

8 a de bu wunɛn tiin yaberu sua
ka wunɛn tiin duma ye ba sina furɔ
dokea wirɔ.
9 Kpa a de wunɛn sɔm kowo damgii
turo u durɔ wi sina yãa ni sebusia kpa
u nùn yɔɔsia wunɛn duman wɔllɔ. Kpa
u ka nùn da wuu suunuɔ u n gerumɔ u
n mɔ̀, wee nge mɛ sina boko u ra yɛ̃ro
kue wi u wɔlle sua.
10 Yera sina boko u Hamani sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tɛ̃, a seewo a yãa ni ka duma ye sua
kpa a Yuu wi kua nge mɛ a gerua mi.
Baa yen gãa piibu a ku ra duari. U wãa
sina kpaa kɔnnɔwɔ u sɔmburu mɔ̀ mi.
11 Ye Hamani u da u yãa ni suama ka
duma ye, yera u nu Maadose sebusia.
Ma u nùn yɔɔsia duma yen wɔllɔ u ka
nùn da wuu suunuɔ u gerumɔ u mɔ̀,
wee nge mɛ sina boko u ra yɛ̃ro kue wi
u wɔlle sua.
12 Yen biru, Maadose u gɔsira u
wura sina kpaa kɔnnɔ mi. Ma Hamani
u maa doona fuuku win yɛnuɔ, u tuke
sekurun sɔ̃.
13 Ye u tura mi, u ye kpuro win
kurɔ Serɛsi ka win bɔrɔba saaria. Ma
ba nùn bwisi kã ba nɛɛ, Maadose wi,
Yuuwa. Ma win wuswaaɔra ba nun
sekuru doken torua mɛ, a n yɛ̃ ma kaa
n kaaramɔwa a n dɔɔ.
14 Sanam mɛ ba gari gerumɔ ba
ɲ̀ kpa, yera sina bokon sɔmɔbu ba
tunuma, ma ba yande Hamani sua ba
ka da Ɛsitɛɛn tɔ̃ɔ baka dii yerɔ.

Hamanin gɔɔ

7

1 Yera sina boko ka Hamani ba
Ɛsitɛɛn tɔ̃ɔ baka dim mɛ da nɔn yiruse.
2 Ye ba dim kpa ba tam nɔrumɔ, yera
sina boko u maa Ɛsitɛɛ bikia u nɛɛ, mba
a kĩ a man kana. Na sɔɔru sãa n ka nun
kpuro kua ye a kĩ. Kon mam nun nɛn
tem bɔnu wɛ̃.
3 Ma Ɛsitɛɛ u nɛɛ, yinni, à n ka man
nɔnu geu mɛɛran na, ma n nun wɛ̃re,
wee ye na nun kanamɔ. A ku de bu nɛ
ka nɛn bweseru go.
4 Domi ba sun dɔrawa bu ka sun
sakiri bu kpeerasia wɔnwɔndu sariru
sɔɔ. N n yorun na ba sun kpɛ̃ɛ, kon daa
nɛn nɔɔ mariwa domi ta ɲ̀ tura n ka
nun baasi.
5 Yera sina boko Asuresi u Ɛsitɛɛ
bikia u nɛɛ, wara u nia yen bweseru
kua.
6 Ɛsitɛɛ u wisa u nɛɛ, bɛsɛn yibɛrɛ wi
u sun nɔni sɔ̃ɔmɔ, wiya Hamani tɔn
kɔ̃so wini.
Yera Hamani u nanda sina boko ka
Ɛsitɛɛn wuswaaɔ.
7 Ma sina boko u seewa u yara ka
mɔru u da win sina kpaarun yaaraɔ.
Saa yera Hamani u tuba ma sina boko
u sɔɔru kpawa u ka nùn go. Yera u
Ɛsitɛɛ suuru kana u nùn faaba ko.
8 Ma u tii yɔ̃su u wɔruma mi Ɛsitɛɛ
u sɔ̃. Saa yera sina boko u wurama
ma u dua mi ba tɔ̃ɔ bakaru dimɔ.
Yera u Hamani bikia u nɛɛ, a kĩ a
maa Ɛsitɛɛ gabawa nɛn wuswaaɔ sina
kpaaru mini?
U ka gari yi gere u kpe, yera win sɔm
kowobu ba Hamanin wuswaa bɔkua.
9 Yera sɔm kowo ben turo wi ba
mɔ̀ Haabona u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
yinni, Hamanin tii u dãru garu sɔɔru
kua tè sɔɔ u koo raa Maadose sɔku u
bwɛ̃ wi u nun gari dɔmɛya a ka faaba
wa mi. Dãa te, ta gire mi, win dirun
wuswaaɔ. Ten gunum mu sãawa gɔm
soonu weeraakuru.
Yera sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu
Hamani sɔkuo bu bwɛ̃ dãa te sɔɔ.
10 Ma ba Hamani sua ba ka da ba
bwɛ̃ dãa ten wɔllɔ, te u raa sɔɔru kua
Maadosen sɔ̃. Saa yera sina bokon
mɔru ya sure.

8

1 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, sina boko Asuresi
u Hamani Yuuban yibɛrɛ win dukia
kpuro sua u Ɛsitɛɛ wɛ̃. Ma Ɛsitɛɛ u nùn
sɔ̃ɔwa ma Maadose u sãawa win dusi.
2 Yera sina boko u Maadose sokusia
ma u win sina taabu sua ge u Hamani
mwaari u nùn wɛ̃. Yen biru, Ɛsitɛɛ
u Hamanin dukia ye Maadose nɔma
bɛria.

Sina boko u wooda yara

Yuuban arufaanin sɔ̃

3 Yen biru, Ɛsitɛɛ u kpuna sina
bokon wuswaaɔ ka swĩi ma u nùn su-
uru kana u ka himba kɔ̃sa ye yinasia
ye Hamani Agagigii u raa yi Yuuban sɔ̃.
4 Ma sina boko u Ɛsitɛɛ win sina dɛka
tĩi ye ba kua ka wura. Yera Ɛsitɛɛ u
seewa u yɔ̃ra win wuswaaɔ.

5 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni, ɲ̀ n
nun wɛ̃ren na, à n ka man nɔnu geu
mɛɛran na, na kĩ a wooda ye yinasia ye
Hamani Agagigii Hamɛdatan bii wi, u
yara u nɛɛ, bu Yuuba kpeerasio be ba
wãa tem mɛ sɔɔ. Kpa a de bu ye kpara.
6 Domi na ɲ̀ kpɛ̃ na n sɔ̃ kpa na n
waamɔ ba nɛn bweseru nɔni sɔ̃ɔmɔ ba
goomɔ.
7 Yera sina boko Asuresi u Ɛsitɛɛ ka
Maadose wisa u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ.
Wee na dera ba Hamani sɔka dãa sɔɔ
ba bwɛ̃ yèn sɔ̃ u kasu bu Yuuba go. Ma
na maa wunɛ Ɛsitɛɛ win dukia kpuro
wɛ̃.
8 Yen sɔ̃ tɛ̃, i yoruo ka nɛn yĩsiru ye
ya koo Yuuba arufaani kua. Kpa i ye
nɛ sina bokon yĩreru koosi. Domi ye
ba yorua ka sina bokon yĩsiru ma ba ye
win yĩreru koosi, ba ɲ̀ maa kpɛ̃ bu ye
gɔsia.
9 Wɔ̃ɔn suru itase wi ba mɔ̀ Sifãa,
win sɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔ, yera ba
sina bokon tire yorobu sokusiama,
ma Maadose u bu wooda wɛ̃ bu
Yuuba tirenu kua ka sina bokon sina
asakpɔbu ka win tem wirugibu ka
sere wirugii be ba wãa bera wunaa
teeru ka nɔɔba yiru ye sɔɔ, saa Ɛndin di
n ka girari Etiopiɔ. Ma ba tire ni kua
ka Yuuban barum ka sere maa barum
mɛ mu wãa tem mɛ kpuro sɔɔ.
10 Ba nu yorua ka sina bokon yĩsiru,
ma ba nu yĩreru koosi ka win taabu.
Saa ye sɔɔra sina bokon maasɔbu ba
seewa ba ka nu da baama.
11 Wee ye tire ni, nu gerumɔ. Nu
nɛɛ, sina boko u Yuuba wooda wɛ̃ u
nɛɛ, wuu mi ba gesi wãa kpuro bu
mɛnnɔ bu ka ben wãaru wɔra kpa bu
bwese te ta bu wɔri kpeerasia sere ka
ten kurɔbu ka bibɔ. Kpa bu ten dukia
gura.
12 Baawurewa u koo wooda ye mɛm
nɔɔwa Asuresin tem kpuro sɔɔ, suru
wɔkura yirusen sɔ̃ɔ wɔkura itase sɔɔ.
Suru wiya ba mɔ̀ Adari. Tɔ̃ɔ tera ba raa
yi bu ka Yuuba go.
13 Bera mi tire te, ta gesi tura, ba
koo ten gari garisiwa wooda kpa bu de
tɔmbu kpuro ba n ye yɛ̃. Kpa Yuuba ba
n sɔɔru sãa bu ka ben yibɛrɛba mɔru
kɔsia tɔ̃ɔ te sɔɔ.
14 Ye sina boko u win maasɔbu
wooda ye wɛ̃ yera ba ben dumi yɔɔwa
ba da fuuku ma ba yen gari kpara tem
mɛ kpuro sɔɔ. Ba maa ye kpara Susiɔ.
15 Saa ye sɔɔra Maadose u yara
sina kpaarun di u da wuu sɔɔ u sina
yãnu sebua ni nu nɔni gaaduragii ka
nɔni kpiki mɔ ka yabe bakaru nɔni
swɛ̃ɛgiru ka maa sina furɔ wuraguu.
Ma wɔkinu yiba Susi ye sɔɔ taki ka
nuku dobun kuukin sɔ̃.
16 Yen dɔma te, Yuuba ba nuku dobu
mɔ too, ba kuuki mɔ̀, ba yɔ̃ɔkumɔ.
17 Bera mi ba gesi wãa kpuro ba ka
wooda ye nua, ba nuku dobu kuawa
too, ba tɔ̃ɔ baka dim sokuna. Ma
tɔn dabinu ba tii gɔsia Yuu yèn sɔ̃ ba
Yuuba nasie.

Yuuba

ba ben yibɛrɛba mɔru kɔsie

9

1 Suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ wɔkura
itase ye, ya tura. Tɔ̃ɔ te sɔɔra sina
bokon wooda ye u raa yi Yuuban sɔ̃ ya
koo sɔmburu tore. Tɔ̃ɔ tera Yuuban
yibɛrɛba ba yĩiyɔ bu Yuuba kamia.
Adama n ɲ̀ koore. Yuubara ba nasara
sua.
2 Asuresin tem kpuro sɔɔ, Yuuba ba
mɛnna wuu mi ba wãa kpuro. Ma ba
ben yibɛrɛba wɔri be ba raa nɔɔ tia kua
bu ka bu go mi. Goo sari wi u ka tii
yina. Domi ba ben bɛrum mɔwa.
3 Sina bokon tem beri berikan
wirugibu ka win sina asakpɔbu ka
win tem wirugibu ka win tiin sɔm
kowobu ba ka Yuuba yɔ̃ra domi ba
Maadosen bɛrum mɔ.
4 Maadose wi, u aye bɛɛrɛgiru mɔ
sina kpaaru mi. Ma u yĩsiru yara tem
mɛ kpuro sɔɔ. Ma win dam mu sosimɔ
mu dɔɔ.
5 Yuuba ba ben yibɛrɛ be kua nge mɛ
ba kĩ. Ba bu gowa gem gem.
6 Susi maro sɔɔ, tɔmbu nɛɛra
wunɔbuwa (500) ba go.
7 Ma ba Paasandata ka Dalifoni ka
Asipata sakira,
8 ka Porata ka Adalia ka Aridata
9 ka Paamasita ka Aridai ka Fayesata

10 ka sere maa Hamani Yuuban yibɛrɛn bibu wɔkuru. Adama ba ɲ̀ ben dukia gure.
11 Yen tɔ̃ɔ te, ba sina boko tɔn ben geeru sɔ̃ɔwa be ba go Susi maro mi.
12 Yera sina boko u Ɛsitɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Yuuba ba tɔmbu nɛɛra wunɔbu (500) go mini ka Hamanin bibu wɔkuru. Amɔna n ko n sãa wuu si su tie sɔɔ. Tɛ̃, à n maa gãanu kĩ a man bikio, kon nun ye kua.
13 Ma Ɛsitɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, à n wuran na, a de sia Yuuba bu maa ko Susi mini nge mɛ wooda ye, ya gerua. Kpa bu Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ̃ dãaɔ.
14 Ma sina boko u wooda wɛ̃ bu maa ko nge mɛ. Ma ba ye kpara Susiɔ. Ma ba Hamanin bibu wɔku ten gonu bwɛ̃ dãaɔ.
15 Yuu be ba wãa Susi maroɔ, ba Adarin sɔ̃ɔ wɔkura nnɛ ye sɔɔ mɛnna. Ma ba tɔmbu gooba wunɔbu (300) go. Adama ba ɲ̀ ben dukia gure.
16 Yuu be ba maa wãa tem mɛn beri berikaɔ ba maa mɛnna bu ka ben wãaru wɔra. Ma ba ben yibɛrɛba mwɛɛra ba go. Adama ba ɲ̀ ben dukia gure. Tɔn be ba go mi, ben geera sãa nɔrɔbun suba wata ka wɔkura nɔɔbu (75.000).
17 Yeni ya kooraWa suru wi ba mɔ̀ Adarin sɔ̃ɔ wɔkura itase sɔɔ. Yen sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔra ba tɔn goberu deri. Ma ba tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu.
18 Adama Yuu be ba wãa Susi maroɔ, ba ben yibɛrɛba gowa sɔ̃ɔ wɔkura itase ka sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ. Sɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbuse sɔɔra ba wɛ̃ra. Ma ba tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu.
19 Yen sɔ̃na Yuu be ba wãa baru kpaanɔ ba ra tɔ̃ɔ bakaru di ka nuku dobu Adarin sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse te sɔɔ. Kpa bu kɛ̃nu mɔrisiana.

Maadose u tɔ̃ɔ bakarun tɔ̃ru yi

20 Yeniban biru, Maadose u gari yi yorua tirenu sɔɔ. Ma u Yuu be ba wãa turuku ka tontondeɔ tire ni mɔrisia Asuresin tem mɛ kpuro sɔɔ.
21 U ben baawure kana ba n da tɔ̃ɔ baka te di wɔ̃ɔ baagere suru wi ba mɔ̀ Adarin sɔ̃ɔ wɔkura nnɛse ka nɔɔbuse sɔɔ.
22 Kpa bu kɛ̃nu mɔrisiana. Kpa bu sãarobu kɛ̃nu kɛ̃. Domi tɔ̃ɔ te sɔɔra Yuuba ba ben yibɛrɛba kamia ba dɛra. Suru wi sɔɔra ben nuku sankiranu nu gɔsia nuku dobu. Ma ben nɔni swãaru ta kua bɔri yɛndu.
23 Ma Yuuba ba Maadosen gere ye mɛm nɔɔwa, ba wura tɔ̃ɔ baka te, tu ko wororu.
24 Domi Hamani, Hamɛdatan bii, Agagigii wi, wi u sãa Yuuban yibɛrɛ u raa himba kua u Yuuba kpuro go. Yen sɔ̃na u guba kɔ̃ u ka wa tɔ̃ɔ te u koo Yuuba nɔni sɔ̃ kpa u bu go.
25 Adama Ɛsitɛɛ u da sina bokon mi. Ma sina boko u wooda yara u nɛɛ, ye Hamani u raa himba kua mi, yu wɔri win wiru wɔllɔ kpa bu wi ka win bibu bwɛ̃ dãa wɔllɔ.
26 Yen sɔ̃na ba tɔ̃ɔ ni soka Purimu ben tɛtɛ dumin sɔ̃.

Yuuba ba Maadosen tire ten gari mɛm nɔɔwa ye ba bu kua ka ye ba wan sɔ̃.
27 Ma Yuuba ba tɔ̃ɔ ni kua wororu te ba ɲ̀ kpɛ̃ bu kɔsi ben bibun bweseru ka be ba koo ra tii koo Yuun sɔ̃. Wɔ̃ɔ baagere, sɔ̃ɔ yiru ye sɔɔ, ba ko n da tɔ̃ɔ bakaru diwa nge mɛ Maadose u yen wooda yi.
28 Ba ko n da tɔ̃ɔ ni yaayewa sere ka baadommaɔ Isireliban yɛnu baagere sɔɔ. Mi Yuuba ba wãa gesi, ba ko n da Purimun tɔ̃ɔ baka te diwa sere ka ben bibun bweserɔ.
29 Ɛsitɛɛ, Abisailin bii, ka Maadose ba maa tirenu ganu yorua fuuku bu ka tɔ̃ɔ baka ten gari dam sire.
30 Yuuba kpurowa ba tire ni mɔrisia mi ba yarinɛ Asuresin tem beri wunaa teeru ka nɔɔba yiru ye sɔɔ. Alafia ka bɔri yɛndun gariya yi wãa tire ni sɔɔ.
31 Nu bu sɔ̃ɔwa ba n da tɔ̃ɔ baka te di ten saa sɔɔ nge mɛ Ɛsitɛɛ ka Maadose ba bu sɔ̃ɔwa. Ba n da ko mɛ, sere ka ben bibun bweserɔ nge mɛ ba kua sanam mɛ ba weeweenu kua ba nɔɔ bɔkua.
32 Nge mɛya Ɛsitɛɛn wooda ye, ya ka tɔ̃ɔ baka ten dam sire. Ma ba ye yorua tireru sɔɔ.

Asuresi ka Maadosen gari

10

1 Sina boko Asuresi u tɔn be ba wãa
win tem kpuro sɔɔ wõɔ gobi surewa
sere ka be ba wãa daarun goorɔ.
2 Win yiiko kpuro ka win
wɔrugɔrun faagi ka nge mɛ u ka
Maadose wɔlle sua, ye kpuro ya
yorua Pɛɛsiba ka Mɛdiban sinambun
kookoosun tireru sɔɔ.
3 Domi Maadose Yuu wi, u kua
yiruse Asuresin bandu sɔɔ. Ma win
bweseru kpuro ta nùn kĩa. U sɔmburu
kua ten arufaanin sõ. Ma u ka tu yina
u dera ta wãa alafia sɔɔ.

YOOBU

Yoobun tireru ta sun gemgiin wahala sɔ̃ɔmɔ ye Gusunɔ u dera u wa. Wahala yera, win bibu kpuro ba gu, ma win dukia kpuro ya kam kua, ma bwisinu win tii wɔri.

Yoobun bɔrɔba ba na bu ka nùn bera. Ben gere sɔɔ, ba sɔ̃ɔsiwa ma Yoobu u tora. Yen sɔ̃na u wahala mɔ̀. Adama Yoobu kun gari yi wure. U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi, u dɛɛre. U maa tɔn kɔ̃sobu waamɔ ba kuuramɔ. N n mɛn na, n ǹ toraru tɔna ta ra ka wahala nɛ.

Gusunɔ kun Yoobun bikia dabi ni wisa. U mam wure u Yoobun tii gãa dabinu bikiawa, kpa wi, Yoobu u ka gia ma wi, Gusunɔwa u dam kpuro mɔ. Wiya u maa gãanu kpuro kpare.

Yenibɔn biru, Yoobun tii u wa ma u tore, ma u Gusunɔ suuru kana. Saa yera Gusunɔ u nùn win yellun wãaru wesia. Win dukia ya maa wurama ma u maa bibu mara.

Tire ten kpunaa

1. Yoobu u wahala wa, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Yoobun bɔrɔba ba nùn beram da, wiru 2:11n di sere wiru 31:40.
3. Gari yi Elihu u Yoobu sɔ̃ɔwa, wiru 32n di sere wiru 37.
4. Gusunɔn wisibu, wiru 38n di sere wiru 41.
5. Gusunɔ u Yoobu domaru kua, wiru 42.

Setam u Yoobun laakari mɛɛra

1 Durɔ goo wãa Usiɔ, win yĩsira Yoobu. Durɔ wi, u sãawa wi u ra Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ. U sãa gemgii, ma u Gusunɔ nasie. U ku ra kɔ̃sa kã.

2 Bii tɔn durɔbu nɔɔba yiruwa u mara, tɔn kurɔbu maa ita.

3 Sabe ni u maa mɔ, ni wee, yãanu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000), ka yooyoosu nɔrɔbun suba ita (3.000), ka naa wuku nɔrɔbu (1.000), ka kɛtɛku ninu nɛɛra wunɔbu (500), ka sɔm kowo dabi dabinu. Durɔ wiya u dukia bo sɔ̃ɔ yari yerun bera mi gia.

4 Win bii tɔn durɔ be, ba ra n tɔ̃ɔ baka dim sokunamɔwa, kpa bu ben sesubu ita ye soku bu na bu ka di bu nɔ.

5 Bà n tɔ̃ɔ bakaru di ba kpa mɛ, Yoobu u ra bu sokuwa kpa u bu sãrasia, kpa u se buru buru yellu u yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ben baawuren sɔ̃. Domi u ra tii sɔ̃wa u nɛɛ, sɔrɔkudo nɛn bibu ba ko n Gusunɔ toraru garu kue ben gɔ̃ruɔ. Nge mɛya u ra ko saa kpuro.

6 Yera sɔ̃ɔ teeru Yinni Gusunɔn gɔradoba ba na ba yɔ̃ra win wuswaaɔ. Ma Setam tii u maa na u yɔ̃ra ben suunu sɔɔ.

7 Ma Yinni Gusunɔ u nùn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, na tem bɔsu bɔsu na ka sikerenɛwa, yera na den gɔsirama na wee.

8 Ma Yinni Gusunɔ u maa Setam bikia u nɛɛ, a nɛn sɔm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nùn weenɛ handunia sɔɔ. Durɔ wi, u ra man mɛm nɔɔwɛ, kpa u n sĩimɔ gem sɔɔ. Mɛya u ku ra kɔ̃sa kã. U maa man nasie.

9 Ma Setam u Gusunɔ wisa u nɛɛ, a tamaa kama Yoobu wi, u ka nun nasie?

10 N ǹ wuna a nùn kɔ̃su wi ka win yɛnugibu ka sere win ye u mɔ ro? Ma a win sɔma kpuro domaru kua. A dera win yaa sabenu nu tɛrie tem mɛ sɔɔ.

11 Tɛ̃, a win ye u mɔ nɔmu dokeo a wa. Na yɛ̃ kam kam ma u koo nun bɔ̃rusi wunɛn tiin wuswaaɔ.

12 Ma Yinni Gusunɔ u Setam wisa u nɛɛ, ye Yoobu u mɔ kpuro, na nun ye nɔmu bɛria. Adama a ku win tii baba.

Yen biru Setam u doona Yinni Gusunɔn wuswaan di.

Yoobun bibu ka win dukia kpuro ya kam kua

13 Sɔ̃ɔ teeru Yoobun bii be kpuro ba mɛnnɛ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnweron yɛnuɔ.

14 Yera Yoobun sɔm kowo goo u na win mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee sanam mɛ sa ka nɛɛ yi wukumɔ, ma kɛtɛkunu nu yakasu dimɔ,

15 Sabegibu ba na ba wunɛn yaa sabe ni wɔri, ba mwɛɛra. Ma ba wunɛn sɔm kowobu go go ka takobi. Nɛ turowa na kpĩa na bu kisirari. Yen sɔ̃na na na n nun sɔ̃.

16 Durɔ wi, u ka gari yi gere u kpe, win sɔm kowobun turo maa na u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee guru gbãa ya wunɛn

yãanu wɔri, ka wunɛn sɔm kowobu
ma ya bu di. Nɛ turowa na yara min
di. Yen sɔ̃na na na n nun ye sɔ̃.
17 Saa ye sɔɔ, win tii u gari gerumɔ
u ɲ̀ kpa, win sɔm kowo goo maa ka
tunuma. U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee
Kaladeban wuuru ita gaa ya na ya
wunɛn yooyoosu wɔri ya mwɛɛra. Ma
ba wunɛn sɔm kowobu mwɛɛra ba go
ka takobi. Nɛ turowa na bu kisirari.
Yera na na n nun ye sɔ̃.
18 Saa yè sɔɔ wini maa gari gerumɔ
u ɲ̀ kpa, kpao maa ka tunuma. U nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn biba sɔ̃ ba dimɔ ba
nɔrumɔ ben tɔnweron dirɔ,
19 yera woo damguu gaga na saa
gbaburun bera giɔn di. Ma ga dii ten
goonu nnɛ swee, ma dii te, ta be kpuro
wɔri ta go. Wee nɛ turowa na yara min
di. Yera na na n nun ye sɔ̃.
20 Ye Yoobu u yeniba kpuro nua,
yera u seewa u win yaberu nɛnua u
karana, ma u tii wii pɔɔru woka nuku
sankiranun sɔ̃. Ma u yiira u siriru tem
girari u nɛɛ,
21 wee na yarawa tereru nɛn mɛron
nukurun di.
Terera ba koo maa man sike.
Yinni Gusunɔwa u raa man ye kpuro
wɛ̃,
wiya u maa ye kpuro sua.
Yen sɔ̃, kon nùn siara.
22 Ka yen de kpuro Yoobu kun
Gusunɔ kɔ̃sa gaa mani. U ɲ̀ maa nùn
torari.

Setam

u maa Yoobun laakari mɛɛra

2

1 Sɔ̃ɔ teeru, Yinni Gusunɔn gɔradoba
ba kpam na ba yɔ̃ra win wuswaaɔ. Ma
Setam tii u maa na u yɔ̃ra ben suunu
sɔɔ.
2 Yinni Gusunɔ u Setam bikia u nɛɛ,
man diya a wee.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, na tem bɔsu
bɔsu na ka sikerenawa. Yera na den
gɔsirama na wee.
3 Yinni Gusunɔ u maa Setam bikia
u nɛɛ, a nɛn sɔm kowo Yoobu wa mi?
Goo sari wi u ka nùn weenɛ handunia
sɔɔ. U ra man mɛm nɔɔwɛ. U sĩimɔ gem
sɔɔ. U ku ra kɔ̃sa kã. U maa man nasie.
Yera a swaa kasu n ka nùn kɔ̃sa kua u
kun man gãanu kue?
4 Ma Setam u wisa u nɛɛ, a ɲ̀ yɛ̃ ye
tɔnu u mɔ kpuro, yera u koo wɛ̃ u ka
win wãaru yakia?
5 À n sikin na, a nùn nɔma dokeo
a wa. Na yɛ̃ kam kam ma u koo nun
bɔ̃rusi wunɛn tiin wuswaaɔ.
6 Ma Yinni Gusunɔ u Setam sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, wee na nun nùn nɔmu bɛria,
adama a ku nùn go.
7 Ma Setam u doona Yinni Gusunɔn
min di. Yen biru u da u Yoobu bwisi
kɔ̃sunu wisi saa win wirun di sere
win naasɔ.
8 Ma Yoobu u da u sina torom sɔɔ u
siru kɛ̃ka sua u ka gɔ̃ramɔ.
9 Yera win kurɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
sere ka tɛ̃, Gusunɔ wiya a ka yɔ̃ra mɛ?
A nùn wɔnwɔ kpa a gbi.
10 Adama Yoobu u kurɔ wi wisa u
nɛɛ, a gari mɔ̀wa nge gari bɔkɔ. A
tamaa sà n gea waamɔ Gusunɔn min
di, sa ɲ̀ maa kɔ̃sa wasi win min di?
Ka yen de kpuro, Yoobu kun
Gusunɔ gari kam gerusi.

Yoobun bɔrɔba

ba nùn beram da

11 Yoobun bɔrɔba ita yeni, Elifasi
Temagii, ka Bilida Suagii, ka Sofaa
Naamagii ba wahala ye kpuro nua ye
ya Yoobu deema, ma ben baawure u
seema saa win tem di. Ba wesiana bu
ka na Yoobun mi, kpa bu nùn nukuru
yɛmiasia.
12 Ye ba wee ba nùn wa sarun di,
yera ba ɲ̀ nùn tuba. Adama ye ba nùn
turuku kua ba nùn tuba ma be kpuro
ba wuri nɔɔ kpɛ̃ɛ. Yera ba ben yabenu
nɛnua ba gɛ̃ɛka, ma ba tii tua wisi wirɔ
nuku sankiranun sɔ̃.
13 Ma ba sina ka wi tem mi, sɔ̃ɔ sɔɔ
nɔɔba yiru ka wɔ̃kuru nɔɔba yiru. Goo
kun nùn gãanu sɔ̃ɔwa. Domi ba wa ma
win nɔni swãa te, ta kpã.

YOOBU KA WIN BƆRƆBA ITA

Yoobu u weeweenu mɔ̀

3

1 Yeniban biru, Yoobu u den nɔɔ
wukia ma u gari gerua u tɔ̃ɔ te ba nùn
mara bɔ̃rusi.

2 U nɛɛ,
3 bɔ̃rurara tɔ̃ɔ tè sɔɔ ba man mara.
Bɔ̃rurara wɔ̃ku tè sɔɔ ba nɛn gura sua.
4 Yen tɔ̃ɔ te, tu ko yam wɔ̃kuru mam mam.
Gusunɔ u ku maa ten gari ko wɔllu mi.
U ku de yam bururam mu maa koora te sɔɔ.
5 Gɔribun wãa yerun yam wɔ̃ku bakaru tu tu wukiri,
kpa guru wiru ta n tu wukiri.
Yen dɔma te, suru ka sɔ̃ɔ bu mwaana kpa bɛrum mu n wãa tem sɔɔ.
6 Gusunɔ u de wɔ̃ku te, tu tĩra n banda.
U ku maa tu garisi wɔ̃ɔn tɔ̃nu sɔɔ.
U ku maa tu garisi surun sɔ̃ɔ sɔɔ.
7 U de tɔ̃ɔ te, ta n sãa tɔ̃ɔ baruka sarirugiru,
kpa goo u ku raa nuku dobu ko te sɔɔ.
8 Sɔrobu bu tɔ̃ɔ te bɔ̃rusio.
Be ba waa bakan dweebu yɛ̃ bu tu bɔ̃rusio.
9 Kperi yi yi koo yari tɔ̃ɔ ten yoka yi ku balli.
Tà n yam bururam yĩiyɔ, tu mu bia.
Tu ku maa buruku sɔ̃ɔ wa.
10 Domi ta ɲ̀ nɛn mɛron nukuru yinasie.
Ta derawa ba man mara n ka wahala yeni wa.

11 Mban sɔ̃na na ɲ̀ gu nɛn mɛron nukurɔ.
Mban sɔ̃na na ɲ̀ gu sanam mɛ ba man marumɔ.
12 Mban sɔ̃na nɛn mɛro u man mara u taaru swĩi.
Mban sɔ̃na u man nɔɔri u bom kã.
13 Nà n daa gu dɔma te, na ko n daa kpĩwa,
kpa na n dò na n wɛ̃re,
14 nge sinambu ka ben bwisi kɛ̃ɔ be ba tii sina kpaanu bania tem mɛ sɔɔ ma nu kua bansu.
15 Mɛya na ko n wɛ̃re nge sina bii be ba ben dia wura ka sii geesu yibia,
ma ba gu.
16 N kun mɛ, na n wɛ̃re nge bii wìn nukuru ba yara,
ɲ̀ kun mɛ, nge bii wi ba mara ma u yande gu u ɲ̀ sɔ̃ɔ wa.
17 Na ko n wãa gɔriɔ mi tɔn kɔ̃sobun tii ba wɛ̃re,
ka sere mi be ba wasira ba ɲ̀ maa dam mɔ ba wãa ba wɛ̃re.
18 Miya pirisɔmba ba wɛ̃re,
ba ɲ̀ maa be ba bu dam dɔremɔn nɔɔ nɔɔmɔ.
19 Damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ba wãa mi sannu.
Yobu bà n da mi, ba ra yakiarewa saa ben yinnin min di.

20 Mban sɔ̃na Yinni Gusunɔ u ra de tɔnu wi u wahala mɔ̀ u yam sãreru wa.
Mban sɔ̃na u ra de wi u nuki sankire u n wãa.
21 Domi tɔn ben bwesera ba gɔɔ kĩ, adama ba ɲ̀ nùn wasi.
Ba gɔɔ win binɛ mɔ n kere dukia.
22 Ba ku ra n nuku dobu mɔ sere bà n ben siki wɔru wa.
23 Adama na sãawa wi u kun yɛ̃ mi u dɔɔ,
ma Yinni Gusunɔ u nɛn swaa kɛnusi u ka sikerena.
24 Weeweenun saabu, na ku ra di.
Nɛn wuri kun nɔru mɔ nge nim mɛ mu kokumɔ.
25 Yèn bɛrum na mɔ̀, yera ya ra man deemɛ.
Ye na maa nasie, yera ya ra man wɔri.
26 Wee, na ɲ̀ wãa sɛ̃ɛ, na ɲ̀ maa wɛ̃re.
Na ɲ̀ bɔri yɛndu mɔ, ma na ra n burisinɛ.

Elifasin gari

4

1 Yeniban biru, Elifasi Temagii u Yoobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 sà n gari gerua yi koo nun du?
Wara u koo sere gari yini nɔ u n maari.
3 Wee tɔn dabina a keu sɔ̃ɔsi,
ma a nuku sankirobu dam kã.
4 Wunɛn gari yi be ba raa kpanamɔ dam kã.
Ma a be ba gɔma dwiiya tãsisia.
5 Wee tɛ̃ gari yi nun deema, ma a kpanamɔ.
Wee wahala ya nun girari, ma a burisinɛ.
6 N ɲ̀ Gusunɔ sãara ta sãa wunɛn dam?
N ɲ̀ wunɛn yĩiyɔbu bu ra n wãawa Gusunɔ win mi
yèn sɔ̃ a nùn mɛm nɔɔwammɛ?
7 N n mɛn na, a bwisikuo wunɛn wãaru sɔɔ,
à n nɔɔre ba taarɛ sarirugii goo go,
ɲ̀ kun mɛ ba gemgibu mwɛɛra ba kpeerasia.

8 Nɛ, na gabu waare, kɔ̃san sɔmbura ba
ra n mɔ̀,
kpa ba n weesu swĩi.
Mɛya ba ra maa ye kpuron are wa.
9 Ba ra n Gusunɔn mɔru seeye
kpa yu ka bu kam koosia nge woo
bɔkɔ.
10 Kpa ben kukiri bi ba ra ko nge gbee
sunɔ bu nɔru ko.
Gusunɔ u ra ben nɔsu bɔɔkuwa.
11 Ba ko n sãawa nge gbee sunɔ mɛro
ge ga yaa bia gu di,
ma ga gu, gen binu yarina.

12 Gari gɛɛ man naawa asiri sɔɔ
wɔ̃kuru,
ma nɛn swasu su yi nua fɛrɛ fɛrɛ,
13 wɔ̃ku suunu sɔɔ, saa ye ta nanum
kua ta kpa,
ma tɔmba kpĩ kpata kpata ba dosimɔ.
14 Saa yera na nanda,
ma nɛn wasi kpuro diira.
15 Ma gãanu man sweema nge woo,
ma nɛn wasi kiri seewa.
16 Na goo wa wi na ɲ̀ tuba.
Ma na nɔɔ gagu nua ga gerumɔ tɛɛru
tɛɛru ga mɔ̀,
17 tɔnu u koo kpĩ u n dɛɛre Gusunɔn
wuswaaɔ?
U koo kpĩ u n dɛɛre wi u nùn taka kuan
nɔni sɔɔ?
18 Gusunɔ u ɲ̀ mam win sɔm kowobu
gɔradoba naanɛ kue,
ma u toranu waamɔ be sɔɔ.
19 Kaa sere gere tɔn be ba mɔma ka
tem,
be ba koo kpĩ bu sunku nge kɔkɔbu?
20 Tɔnu koo kpĩ u n wãa bururu,
ɲ̀ n kua yoka kpa a deema u gu,
kpa goo kun mam gara nge u gu.
21 Win wãaru ta kasira.
U ɲ̀ bwisi kpuro wa u ka gu.

5

1 Yoobu, a kuuki koowo, goo ù n koo
re nun wisi.
Nge Gusunɔn gɔrado wara kaa soku
kpa u na u nun wurari.
2 Gari bɔkɔ u ra gbiwa win mɔrun sɔ̃.
Bwisi sarirugii u ra gbiwa win nisi-
nun sɔ̃.
3 Na gari bɔkɔ wa u kuura.
Ma na wa win wãa yera wɔriki.
4 Ma win biba faaban swaa deri.
Goo sari wi u koo bu wɔra siri yerɔ.
5 Tɔn tukoba koo win dĩa ni u gã kata
ko bu gura,
baa ka ni u kara koosi ka sãki.
Kpa be ba win dukian binɛ mɔ bu ye
sua bu ka doona.
6 Wahala ku ra yari saa tuan di.
Mɛya nɔni swãara ku ra maa kpi saa
tem di.
7 Adama wi ba mara kpuro u koo
wahala kowa,
nge mɛ bà n dɔ̃ɔ wure, dɔ̃ɔ buri yi ra
yɔ̃.

8 Adama nɛ Elifasi, ɲ̀ n nɛn sɔ̃n na,
Gusunɔwa kon somiru kana.
Kpa n nùn nɛn wahala kpuro sɔ̃.
9 U ra gãa bakanu kowa ni tɔnu kun
kpɛ̃ u gia.
U ra maamaaki dabinu ko.
10 U ra de gura yu nɛ tem sɔɔ,
kpa gbea yu nim wa.
11 U ra be ba tii kawe wɔlle sue,
kpa u be ba nuki sankire yara ben
nuku sankirarun di.
12 U ra be ba bwisi kɔ̃si mɔn himba
kam koosie,
kpa bu ku maa kpĩ bu ye yibia.
13 U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi
bu yina mwa,
kpa ben wesianɔ gu ko kam.
14 Ben mi, sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara ya ra n bu
sãawɛwa yam wɔ̃kuru,
kpa ba n babi.
15 Adama Gusunɔ u ra dam sarirugii
ganɛ ben tabu yãnun di,
kpa u nùn wɔra ben nɔman di.
16 Nge mɛya u ra dam sarirugii wi
yĩiyɔbu wɛ̃,
kpa u durumgiin nɔɔ kɔre.
17 Domarugiiwa wi Gusunɔ Dam
kpurogii u sɛɛyasiamɔ.
Yen sɔ̃, Yoobu, a ku yina ù n nun
sɛɛyasiamɔ.

18 Domi wiya u ra tɔnu mɛɛra ko, kpa
u yɛ̃ron bosu nɔɔri.
Wiya u ra tɔnu kɔsuku, kpa u nùn
bɛkia.
19 Nɔn dabinu u koo nun yara nuku
sankirarun di,
kpa kɔ̃sa gaa yu ku maa nun deema.

20 Gɔ̃ɔru tà n dua tem sɔɔ, u koo nun
gɔɔ gbarari,
kpa u nun faaba ko tabu sɔɔ.
21 U koo nun bɔ̃ri gbara.
Sanam mɛ yibɛrɛba ba koo tem kam
koosia, u koo nun wɔra.
22 Kpa a n yɛ̃ɛmɔ gɔ̃ɔrun saa sɔɔ,
ka sanam mɛ ba tem kam
koosiamɔ.
A ɲ kaa n maa yaa gɔba gaan bɛrum
mɔ.
23 A ɲ maa asɔrɔ wasi wunɛn gberɔ.
Domi ba ɲ tu kpenu suremɔ.
Yɛɛ gɔbi kun maa duɔ mi.
24 Kaa n bɔri yɛndu mɔwa wunɛn
yɛnuɔ.
Kpa wunɛn sabenun gɔ̃ɔ ga n yiba
baadomma.
25 Mɛya maa wunɛn bibun bweseru ta
koo kpɛ̃a
kpa tu kɔwara nge yaka bii.
26 Tɔkɔru sɔɔra kaa gbi
nge mɛ ba ra dobi gɛ̃ yen saa yà n tura.
27 Gãa niniwa sa gia bɛsɛn wãaru sɔɔ.
Nu maa sãawa gem.
Yen sɔ̃, a nu bwisikuo, kpa a nu mwa
wunɛn tiin sɔ̃.

Yoobu u Elifasi wisa

6

1 Yoobu u Elifasi wisa u nɛɛ,
2 bà n nɛn nɔni swãaru
ka nɛn wahala kpuro kilo sɔndi,
3 ya ko n nim wɔ̃kun yani sɛɛri bunum
kere.
Yen sɔ̃na na gari mɔ̀ nge wiiro.
4 Domi Dam kpurogii u man yabura ka
sɛ̃ɛnu.
Ma nin dɛ̃ɛ nɛn wasi duuri.
Ma u man gãa nanumginu kpare nge
tabu kowo.
5 Kɛtɛku gbeeku ga ra swĩ
gà n yaka bekusu wa ga dimɔ?
Kɛtɛ ya ra swĩ yà n yakasu wa ya dimɔ?
6 Ba koo kpĩ bu dĩanu di ni nu maari
sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ nu ɲ bɔru mɔ?
Goo sɛ̃ɛrun kpikum mu ra n do?
7 Na ku ra dĩa nin bweseru kã.
Nge mɛya na wahala ye na mɔ̀ mini
tusa.

8 Gusunɔ u nɛn kanaru mɔɔ,
kpa u man kua ye nɛn gɔ̃ru ga kĩ.
9 U den win nɔmu dɛmiɔ u man mwa,
u munku u dakura.
10 Saa ye sɔɔra kon nuku dobu ko nɛn
wahala baka yeni sɔɔ.
Kpa nɛn nukuru tu yɛmia.
Na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u dɛɛre,
na ɲ maa win wooda gaa yinɛ.
11 Mba ko na n maa yĩiyɔ sanam mɛ na
ɲ dam mɔ.
Mba na maa mara, domi na yɛ̃ ma na
guwa mi kɔ.
12 Na dam mɔwa nge kperu?
Nɛn wasi yi sãawa nge sii gandu?
13 Aawo, na sãawa dam sarirugii.
Goo maa sari wi u koo man faaba ko.

14 N weenɛwa wi u nɔni sɔ̃ɔre u durom
wa win bɔrɔn mi,
baa u kun Dam kpurogii nasie.
15 Adama wee, bɛɛ nɛn bɔrɔba i man
nuki sanka nge daa te ta nim
gbera.
16 Puran saa, kpa ta n nim yibumɔ
baaman di mɛ mu dɛɛre.
17 Yam susurun saa, kpa sɔ̃ɔ u tu
gberasia.
18-20 Nim nɔru gà n tenkuba mɔ̀,
be ba wee saa Tema ka Saban di, yera
ba ra gɛre mi.
Domi ba tu naanɛ sãa.
Adama bà n tura mi, ben gɔma ra
dwiiyewa,
kpa bu yaayaare ko bu kɔ̃ɔra, bu gbi
gbaburɔ.
21 I sãawa nge daa te.
I nɛn weeweenu nɔɔmɔ, ma i bɛrum
soore.
22 Na bɛɛ bikiare n nɛɛ, i man kɛ̃ru
kɛ̃ɛma bɛɛn arumanin di,
23 n wa n ka yari yibɛrɛn nɔmun di?
N kun mɛ i ka man yakia tɔn kɔ̃so goon
nɔman di?
24 I man sɔ̃ɔsio mi na tora, kpa n mari.
25 Tɔnu u koo gem wura.
Adama ye i man gerusimɔ mi, mana
yen asansi wãa.
26 I kĩwa i nɛn gari gɔburu wa, i yi mɛɛri
kam,
kpa i man taarɛ wɛ̃, nɛ wi na ɲ maa
gãanu yĩiyɔ?
27 Bɛɛ, i ko kpĩ i gobeku tɛtɛ toosi,
kpa i mam bɛɛn bɔrɔ dɔra.
28 Tɛ̃, na bɛɛ kanamɔ, i man mɛɛrima.
Kon bɛɛ weesu kuawa batuma sɔɔ?
29 I suuru koowo, i de i kun sãa
murafitiba fa!

I de i nɛn dɛɛraru wa.
30 Gari kɔ̃si yi ra n wãa nɛn nɔɔwɔ?
I tamaa na ku ra gea ka kɔ̃sa wunanɛ?

Yoobu u Gusunɔ weeweenu koosimɔ

7

1 Handunia yeni sɔɔ, tɔnun wãara sɛ̃wa nge tabu kowo,
ɲ̀ kun mɛ nge wi u sɔm sɛ̃sɔginu mɔ̀,
2 ɲ̀ kun mɛ nge yoo wi u wãa sɔ̃ɔ sɔɔ u saaru kasu u wɛ̃ra,
ɲ̀ kun mɛ nge sɔm kowo wi u mara bu nùn kɔsia.
3 Nge mɛya nɛn tii na sãa.
Suru dabinu na wãa nɔni swãaru sɔɔ.
Wɔ̃ku dabina na ra n wãa wahala sɔɔ.
4 Nà n kpuna na ra tii bikiewa n nɛɛ, domma kon se.
Domma wɔ̃kura koo kpe.
Domi na wasira na n ka sunamɔ sere yam mu ka sãra.
5 Wee nɛn wasi kɔ̃simɔ, yi kɔkɔnu mɔ̀,
ma yin kokosu wɔbiriramɔ.
Mɛya nɛn gɔna ya booboosu mɔ si su numu.
6 Nɛn wɛ̃siaru ta weson kɔkɔrɔru sãabu kere.
Na ɲ̀ yĩiyɔbu mɔ, Yinni Gusunɔ.

7 A yaayo ma nɛn wãara sãawa wɛ̃sia teeru.
Nɛn nɔni kun maa durom wasi.
8 Wunɛ wi a man mɛɛra, a ɲ̀ maa man wasi.
À n man kasu, na ɲ̀ ko na n maa wãa mi.
9 Nge mɛ kakoru ta ra yarinɛ tu doona,
nge mɛya tɔnu ù n gu, u ɲ̀ maa seemɔ gɔribun wãa yerun di.
10 U ɲ̀ maa wee u sina win yɛnuɔ.
Ba koo nùn duariwa mam mam.
11 Na ɲ̀ kpɛ̃ n nɔɔ mari, domi na nuki sankire.
Kon nun weeweenu koosi, domi na nɔni sɔ̃ɔre.
12 Yinni Gusunɔ, a tamaa na sãawa nge nim wɔ̃kun nim,
ɲ̀ kun mɛ gen yaa gɔba gaa, a ka man ganua mɛ beri berika?
13 Nà n kpuna na nɛɛ, kon bɔri yɛndu wa,
kpa n nɛn weeweenu mari,
14 saa yera a ra man nandasie
ka dosu kɔ̃susu, ɲ̀ kun mɛ ka kãsinu.
15 A yande man soora dokeo n gbi,
ye ko na n ka kuku nini sɔɔwa.
16 Wãara den man tusa mɛ.
Na ɲ̀ maa kĩ na n wãa sere ka baadommaɔ.
Nɛn wãara kun sãa gãanu, a man derio sɛ̃ɛ.

17 Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu,
a n ka sere win bwisikunu mɔ̀.
Mban sɔ̃na a nùn garisi gãanu,
18 ma a nùn nɔni girari bururu baatere,
ma a nùn wɛ̃ɛrimɔ saa baayere.
19 Sere domma kaa man deri sɛ̃ɛ.
Sere domma kaa de n wɛ̃sia.
20 Toraru mba na tora.
A man sɔ̃ɔwɔ wunɛ wi a ra n tɔmbun sanu sanusu mɛɛra.
Mban sɔ̃na a man sɛɛyasiamɔ mɛ.
Mban sɔ̃na na kua wunɛn sɔmunu.
21 Mban sɔ̃na a ɲ̀ nɛn durum wunɛ.
Mban sɔ̃na a ɲ̀ nɛn toraru duari.
Tɛ̃, wee kon kpuna n gbi.
Kaa man kasu, kpa a kun man wa.

Gusunɔ u koo toro nùn win torarun are wɛ̃

8

1 Bilida Suagii u gari gerua u nɛɛ,
2 sere saa yerà kaa gari saari nini mari.
Wunɛn gari yi, yi dam mɔ nge woo bɔkɔ.
3 A tamaa Gusunɔ Dam kpurogii u ra gem gɔsie weesu?
4 A n yɛ̃ ma wunɛn bibu ba Gusunɔ torariwa,
yen sɔ̃na u bu ten are wɛ̃.
5 Adama wunɛ, à n Gusunɔ Dam kpurogii kasu,
ma a win durom bikia,
6 ma u ɲ̀ taarɛ gaa wa wunɛ sɔɔ,
saa yera u koo nun nɔɔri,
kpa u nun nuku dobu wesia nge mɛ wunɛn gem mu nɛ.
7 Kpa wunɛn tɛ̃n wãaru tu wɛ̃ra
tu yellugiru kera.

8 Tɛ̃, a bikio be ba sun gbiiyen mi,
kpa a laakari ko a wa wahala ye ben sikadoba ba kua.
9 Bɛsɛ, sa sãawa be ba mara gin tee te, sa ɲ̀ gãanu yɛ̃.
Bɛsɛn wãaru ta sãawa nge saaru handunia yeni sɔɔ.

10 Adama a de bu nun keu ko.
Kpa a swaa daki ye ba koo nun sõ.
11 Gbĩi yi koo kpi mi daara kun wãa?
Naa yari yi koo kpi mi nim sari?
12 Yì n nim bia, baa bà kun yi bure
yi ra gberewa fuuku n kere yaka si su tie.

13 Nge mɛya be ba Gusunɔ duari ba koo ko,
kpa tɔn kõsobun yĩiyɔbu bu kam ko.
14 Ben yĩiyɔbu bu koo nɔru ko,
kpa yè sɔɔ ba tãsa yu ko nge naran wɛ̃ɛ.
15 Bà n ben dirun gana nɛnua, ya koo diiriwa.
Bà n ye tãsa, kpa yu wɔri.
16 Ba ko n sãawa nge dãa beku te ta yõ sõɔ sɔɔ,
ma ten kãasi tɛria mi ba tu duura.
17 Ta ra ten gbini gire kpenun sɔɔwɔ,
kpa gbini yi, yi bɔsu yi wa ye n wãa mi.
18 Bà n tu wuka min di,
kpa yam mi, mu tu siki mu nɛɛ, mu ṅ daa tu yɛ̃.
19 Kpa garu tu kpi ten ayerɔ.
Nge mɛya tɔn kõsobun nuku dobu bu ko n sãa.
20 Gusunɔ u ku ra gemgii biru kisi.
Mɛya u ku ra maa tɔn kõso somi.
21 U koo de a yɛ̃ɛri,
kpa a nuku dobun kuuki ko.
22 Wunɛn yibɛrɛba ba koo sekuru wa,
kpa tɔn kõsobun yɛnu gu gbi.

Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ, Gusunɔ u nùn dam kere

9

1 Yoobu u gari sua u nɛɛ,
2 na yɛ̃ mɛ.
Amɔna tɔnu u ko n dɛɛre Gusunɔn wuswaaɔ.
3 Gusunɔ ù n tɔnu gari konu nɔrɔbu (1.000) bikia,
u ṅ wasi u wisi baa tia.
4 Wiya u bwisi ka dam kpuro mɔ.
Wara u koo nùn seesi kpa yɛ̃ron wãaru tu dakaa da.
5 U ra guunu yiiye subaru sɔɔ,
kpa u nu suriri ka mɔru.
6 U ra de tem mu yĩiri sere mɛn sɔɔwɔ,
kpa mɛn gbereba bu wɔruku.
7 U ra sõɔ wooda wɛ̃ u ku yari,
kpa u win yĩreru doke kperi sɔɔ.
8 Wi turowa u wɔllu tɛria.
Ma u sĩimɔ nim kurenun wɔllɔ.
9 Wiya u kperi bwese bweseka taka kua, ka kperi swaanu,
ka kperi yi yi wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
10 U ra sɔm bakanu ko ni ba ṅ kpɛ̃ bu tubu.
U ra sɔm maamaakiginu ko dabi dabinu.
11 Baa ù n doonɔ nɛn bɔkun di, na ṅ nùn wasi.
U n maa sarɔ, na ṅ tubu.
12 Ye u nɛnua, wara u koo nùn ye wɔrari.
Wara u koo kpĩ u nùn sõ u nɛɛ, mba a mɔ̀ mɛ.
13 Gusunɔ ù n win mɔru seewa u ku ra ye yõrasie.
Win naasun temɔwa u ra yaa gɔba ye ba mɔ̀ Rahabun dam taare.

14 Nɛ maa ni, amɔna kon nùn wisi.
Gari yirà kon gere win wuswaaɔ.
15 Baa nà n gem mɔ, na ṅ kpɛ̃ n nùn gãanu wisi, wi, wi u sãa nɛn siri kowo.
Suuruwa kon nùn kana ka bɛɛrɛ.
16 Baa nà n nùn kana ma u man wisa,
ka mɛ, na ṅ naanɛ mɔ̀ n nɛɛ, u nɛn nɔɔ nua.
17 Domi u man wɔri nge woo guna.
Ma u man mɛɛra dabinu kua kam, na ṅ gãanu kue.
18 U ku ra de n wɛ̃sia,
ma u dera nɛn wãara sosia.
19 N n dam garin na, wiya u dam kpuro mɔ.
N n maa siribun garin na, wara u koo kpĩ u nùn siribu soku.
20 Baa nà n gem mɔ, ka mɛ, nɛn gere ya koo man taarɛ wɛ̃.
Baa nà kun taarɛ mɔ, u koo man sõɔsi ma na sãa durumgii.
21 Baa mɛ na ṅ taarɛ gaa mɔ,
nɛn wãara kun man nɛni,
na tu tusa.
22 Kon kpĩ n gere n nɛɛ, gãanu kpuro nu sãawa tia Gusunɔn mi.
Domi u ra tɔn kõso ka taarɛ sarirugii kpeerasie.
23 Bararu garu tà n taarɛ sarirugii wɔri subaru sɔɔ, ta go,
Yinni Gusunɔ u ra n nùn yɛ̃ɛmɔwa nɔni swãa te u wan sõ.
24 Tem mù n wɔri tɔn kõson nɔmuɔ,

Yinni Gusunɔ u ra mɛn kparobu wɔ̃koru kpɛ̃ɛwa.
Ma n kun wi, wara u koo ye ko.

25 Wee, na ɲ̀ doo nɔɔru wa,
ma sere nɛn wãarun tɔ̃ra doonɔ fuuku nge wi u duka mɔ̀.
26 Ta saramɔ nge goo nimkuu si ba kua ka gbĩi,
ɲ̀ kun mɛ nge gunɔ bakeru te ta saram wee tu yaa so.
27 Nà n nɛɛ, kon nɛn weeweenu deri n nɛn wuswaa dɛɛrasia,
kpa na n nuku dobu mɔ,
28 na ra nandewa nɛn wahala yeni kpuron sɔ̃.
Domi na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ kun man gem wɛ̃ɛmɔ.
29 Baa ɲ̀ n mɛren na, na sãawa taarɛgii win mi.
Mban sɔ̃na ko na n maa nùn sɔ̃ɔsimɔ ma na dɛɛre.
30 Baa nà n wobura ka guru kpenun nim,
kpa n nia ka werem,
31 ka mɛ, u koo man surewa pɔtɔkɔ sɔɔ,
kpa nɛn yãnun nuburu tu man bwɛ̃ra yɔ̃.
32 Wee Gusunɔ kun sãa tɔnu nge nɛ,
n sere nùn sɔ̃ n nɛɛ,
su da siri yerɔ bu sun siria.
33 Goo ù n daa wãa wi u koo du bɛsɛn suunu sɔɔ
u sun yakiana,
34 Gusunɔ u koo raa win bokuru yi te u ka man soomɔ,
kpa u de nɔni swãa te na waamɔ mi, tu kpe.
35 Saa ye sɔɔ, na ɲ̀ maa bɛrum mɔ̀ n ka nùn gari ko.
Adama n ɲ̀ sãa mɛ.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ u nùn mara u ka nùn kam koosia

10

1 Wãara man tusa.
Na ɲ̀ nɛn weeweenu yɔ̃rasiamɔ.
Kon gerewa wahala ye na mɔ̀.
2 Kpa n Gusunɔ sɔ̃ n nɛɛ, a ku man taarɛ wɛ̃.
A de n gia yèn sɔ̃ a man nɔni swãaru kpɛ̃ɛ.
3 Yinni Gusunɔ, n nun wɛ̃re a ka man kɔ̃sa kua,
nɛ wi na sãa wunɛn nɔman taka koora,
kpa a sere de gari yi tɔn kɔ̃soba bɔkua yi koora?
4 Tɔnun nɔniya a mɔ?
A ra yam wawa nge tɔnu?
5 Wunɛn wãarun tɔ̃nu nu ko n sãawa nge tɔnuginu?
Wunɛn wãarun wɔ̃su, su nɔru mɔwa nge tɔnugisu?
6 Mban sɔ̃na a kasu a ka nɛn kɔ̃sa gia.
Mban sɔ̃na a hania mɔ̀ a ka nɛn toraru wa.
7 A yɛ̃ ma na ɲ̀ sãa tɔn kɔ̃so.
Goo kun maa kpɛ̃ u man wɔra wunɛn nɔman di.
8 Wunɛn nɔma ya man mɔma ya taka kua mam mam.
Yera kaa man kpeerasia?
9 A yaayo ma wuna a man mɔma nge mɛ ba ra gãanu mɔm ka sɔndu.
Yera a kĩ a man kpeerasia, n gɔsia tua?
10 Wuna a man mɔma nɛn mɛron nukurɔ
nge mɛ bom mu ra sinum ko gbɛ̃ɛru sɔɔ mu gɔsia gasaru.
11 Wuna a nɛn wasin kukunu ka yin sĩinu kua,
ma a nu yaa baasi ka gɔna wukiri.
12 A man wãaru wɛ̃ wunɛn durom sɔ̃.
Ma a tu nɛnusi a kɔ̃su.

13 Adama ye a raa man beruammɛ wunɛn gɔ̃ruɔ,
na ye gia.
14 Nà n tora, a ra n man mɛɛra,
a ku ra man yen suuru kue.
15 Nà n sãan na tɔn kɔ̃so, na kua bɔ̃ruro.
Nà n maa dɛɛren na, na ɲ̀ maa wiru seeyamɔ, domi sekura man mɔ̀,
ma na nɔni swãaru nɔɔramɔ.
16 Nà n wiru seeya, a ra man naa gire nge gbee sunɔ,
kpa a man so a sura ka wunɛn sɔm maamaakigia.
17 A maa man nɔni swãaru suremɔ a sɔnnamɔ,
ma a wunɛn mɔru sosimɔ.
A dera yibɛrɛba ba na ba man tabu wɔri.
18 Mban sɔ̃na a man yara nɛn mɛron nukurun di.
N daa buram bo n gbi mi, kpa goo u kun man wa.
19 Kpa na n sãa nge wi u kun daa wãa,

domi na kon daa duawa siki wəruə
sanam mɛ na yara nɛn mɛron nuku-
run di.
20 Wãa te ta man tie, ta ṅ maa kpã.
Yen sõ, a man derio
n nuku dobu ko saa fiiko ye səə,
21 n sere da gəriə mi yam wõku bakara
wãa,
mi nà n da, na ṅ maa wee.
22 Tem mi, yam wõku bakara ta wãa ka
maa burisinaa.
Yam bururam mɛ mu wãa mi,
mu sãawa yam wõku bakaru.

Sofaa u Yoobu wisa u nɛɛ, u wurama Gusunən mi

11

1 Sofaa Naamagii u Yoobu wisa u
nɛɛ,
2 a tamaa wunɛn gari dabi nini kpuro
nu ṅ koo wisibu wa?
A tamaa tənu u ko n sãa gemgii win
gari yɛ̃run sõ?
3 Wunɛn gari saari nini nu koo de
təmba kun nun gãanu wisa?
Kaa yaako gari gere goo u kun nun
taarɛ wɛ̃?
4 A gerua a nɛɛ, ye a gerua kpuro ya ra
n sãawa gem,
a maa dɛɛre Gusunən wuswaaə.
5 Na ra n kĩwa Gusunə u nəə wukia,
kpa u nun wisi.
6 U nun win bwisi bɛkɛn asiri sõəsi,
kpa a gia ma u ku ra nun sɛɛyasie nge
mèn nəə wunɛn toranu nɛ.

7 A tamaa kaa kpĩ a Gusunən
bwisikunu tubu?
A tamaa kaa kpĩ a wi, Dam kpurogii gia
mam mam?
8 Win yɛ̃ru ta wəllu gunum kere.
N n mɛn na, mba kaa ko.
Ta maa gəribun wãa yeru dukum
kere.
N n mɛn na, mba kaa tubu mi.
9 Ta tem kpãaru kere,
ta maa nim wõku yasum kere.
10 Gusunə ù n sarə,
ma u tən kõso mwa u ka da siri yerə,
wara u koo nùn ye yinari.
11 Domi u tənu kam yɛ̃.
U ra maa tən kõsobu tubu mii mii.
12 Adama tənu u ra bwisikuwa nge
gari bəkə,
domi ba nùn marawa nge kɛtɛku
gbeekun buu.

13 Yen sõ, wunɛ, a wunɛn gõru wesio
Yinni Gusunən mi gia.
Kpa a nəma yiiya a nùn kana.
14 A kõsa derio,
kpa ya kun maa wãa wunɛn yɛnuə.
15 Saa ye səəra kaa wiru seeya a n
dɛɛre.
Kaa n tãsa, kpa a kun maa gãanun
bɛrum mə.
16 A ṅ maa wunɛn wahala yeni
yaayamə,
ya koo doonawa nge nim mɛ mu koka.
17 Wunɛn wãara koo wuramawa
nge sõə wii wəllun sõə.
Kpa yam wõku te ta raa nun wãasi, tu
gəsia yam bururam.
18 Kaa n sõ ka toro sindu domi kaa n
yĩiyəbu mə.
Kpuro koo nun koora dee dee kpa a
wɛ̃ra bəri yɛndu səə.
19 À n kpĩ, goo kun nun baasimə.
Təmbu kpuro ba koo wunɛn nənu geu
kasu.
20 Adama tən kõsobu ba koo nəni
swãaru wa.
Ba ṅ kuku yeru wasi.
Gəə baasi, ba ṅ ko n maa gãanu ganu
yĩiyə.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ, Gusunə sãawa Yinni wənwəndu sarigii

12

1 Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,
2 mɛya, bɛɛya i təmbun yɛ̃ru kpuro mə.
I n gu, bwisi kpawa mi handuniaə.
3 Adama nɛn tii na maa bwisi məwa mi
nge bɛɛ.
I ṅ man bwisi kere.
Wara kun yeni kpuro yɛ̃ ye i saara mi.
4 Baa mɛ na Gusunə kana, u man wisa,
nɛn kpaasiba man yaakoru mò.
Baa mɛ na ṅ taarɛ gaa mə,
nɛn bərəba ba man yɛ̃ɛmə.
5 Be ba wãa bəri yɛndu səə,
ba ra n wənwəndobu ka be ba sɛllamə
gɛmawa.
6 Gbɛnəbun yɛnu ga ra n wãa alafia səə.
Be ba Gusunə seesimə, ba ra n wãa
bəri yɛndu səə.
Ba ra n ben tiin dam sãamə.

7 A yɛɛ ka gunɔsu bikio, su koo nun sɔ̃.
8 A tem bikio, mu koo nun bwisi kɛ̃.
A de swɛ̃ɛ yi nun saaria.
9 Taka koora ye kpuro sɔɔ,
yen yerà ya ṅ yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u ye kpuro mɔ̀.
10 Wiya u taka koora kpuro
ka hunde koni baayere kpuron wãaru nɛni.
11 Yen sɔ̃na ba mɔndu kua ba nɛɛ,
soowa ga ra garin dobu wunanɛ,
kpa daro gu maa dĩanun dobu wunana.
12 Wi u tɔkɔ kua u ra n yɛ̃ru mɔ.
Wi u maa hunde dɛnya u ra n bwisi mɔ.
13 Adama Yinni Gusunɔwa u bwisi
ka laakari ka dam kpuro mɔ.

14 Ye u sanka kpuro, goo kun kpɛ̃ u ye sɔmɛ.
Wi u maa mwa u pirisɔm doke, goo kun kpɛ̃ u yɛ̃ro yara.
15 Ʊ n gura yɔ̃rasia, kpuro ra gberewa.
Ʊ n maa ye yɔ̃su, kpa tem mu sankira.
16 Wiya u dam ka laakari mɔ.
Wiya u maa tɔnu mɔ wi u tora ka wi u win winsim torasia.
17 U ra be ba ra tem wunanɔsu ko mwɛɛri tereru.
Kpa u de siri kowobu bu gɔsia wi-irobu.
18 U ra sinambu bandu yare,
kpa u bu ko yobu.
19 U ra yãku kowobu mwɛɛri tereru,
kpa u ben damgibu suriri.
20 U ra bèn nɔɔn gari ba ra naanɛ ko dɛre u kɔ̃,
kpa u durɔ tɔkɔnun laakari kpeerasia.
21 U ra wirugibu sekuru doke,
kpa u sinambun dam bua.
22 U ra ye ya berua yam wɔ̃kuru sɔɔ kpuro terasie,
kpa u de yam bururam mu sɔ̃ɔsira mi yam wɔ̃kura raa wãa.
23 Wiya u ra bwesenu dabiasie,
kpa u maa nu kpeerasia.
Wiya u ra de nu tɛria, kpa u maa nu kawa.
24 U ra bwesenun wirugibun bwisi wunɛ,
kpa u de ba n bɔsu gbaburɔ, mi swaa sari.
25 U ra de ba n babi yam wɔ̃kuru sɔɔ,
kpa u de ba n bɔsu nge be tam mu goomɔ.

Yoobu nɛɛ, u kĩ u ka Gusunɔ wesiana

13

1 Wee nɛn nɔni yi ye kpuro wa,
nɛn swasu su maa ye kpuro nua,
ma na ye laakari kua.
2 Ye i yɛ̃, yera nɛn tii na maa yɛ̃.
I ṅ man bwisi kere.
3 Adama Yinni Gusunɔ Dam kpurogiiwa na kĩ n gari sɔ̃.
Wiya kon weeweenu koosi.
4 Domi bɛɛ, weesa i ra n sekumɔ.
I sãawa tim nɛmɔ weesugibu.
5 N daa buram bo i n maari,
kpa bu bɛɛ garisi nge bwisigibu.
6 Tɛ̃, i nɛn weeweenu swaa dakio,
kpa i nɔ ye na gerumɔ.
7 I tamaa i ko i Gusunɔn biru yɔ̃ra ka weesu?
I ko i nùn mɔru bara ka gari weesugii?
8 Bɛɛya i ko i ka nùn yina?
Bɛɛya i ko i nùn weeweenu kua?
9 Ʊ n bɛɛ wɛ̃ɛra i ko i nùn wɛ̃re?
I ko i nùn nɔni wɔ̃ke nge tɔnu?
10 Baa ì n win biru yɔ̃ra asiri sɔɔ,
ka mɛ, u koo bɛɛ taarɛ wɛ̃.
11 Win kpãaru ta ṅ bɛɛ bɛrum mɔ̀?
I ṅ nandamɔ win sɔ̃?
12 Bɛɛn gari saarinu nu sãawa nge torom.
Ye i gerumɔ ya ṅ dam mɔ nge weke te ba ka sɔndu mɔma.
13 I mario, kpa i de n gari gere,
kpa n man deema ye n ko n man deema.
14 Wee na sɔɔru kpa, baa nà n kon nɛn wãaru bian na.
15 Gusunɔ ù n kĩ, u man goowo.
Ka mɛ, wiya na naanɛ sãa.
Kon ka tii yina win wuswaaɔ.
16 Ya koo kpĩ yu ka man faaba naawa.
Domi tɔn kɔ̃so kun kpɛ̃ u tera win wuswaaɔ.
17 I swaa dakio i nɛn gari nɔ.
I swaa tem kpĩiyɔ i nɔ ye kon gere.
18 Wee na sɔɔru kpa n ka nɛn gari gere.
Na maa yɛ̃ ma na gem mɔ.
19 Wara u koo ka man sikirina nɛn gem sɔɔ.
Na sɔɔru kpa nà n taarɛ mɔ n ka nɔɔ mari kpa n kpuna n gbi.

20 Gusunɔ, a man gãanu yiru yeni kuo,
kpa n ku maa nun kukua.
21 A man wunɛn nɔmu swɛnyario,
kpa na kun maa nande.
22 A man sokuo, kpa n nun wurari.
Nà n nun kana, a man wisio.
23 Toranu nyewa na nun torari.
A de n nu gia.
24 Mban sɔ̃na a man biru kisi,
ma a man kua nge wunɛn yibɛrɛ.
25 Wara a naa gire. Wuru ge ga ka woo doonɔ?
Wara a naa swĩi. Yaka gbebusu?
26 Mban sɔ̃na a man wahala baka yeni kpɛ̃ɛ,
ma a man sɛɛyasiamɔ nɛn aluwaasirun toranun sɔ̃.
27 Mban sɔ̃na a man yɔ̃rasia nge wìn naasu ba bɔkua ka sii yɔni,
ma a nɛn kookoosu kpuro mɛɛra,
ma a nɛn naa dabusanun geeru yi.
28 Wee nɛn wasi yi dam dwiiya yi sankira
nge yabe te kɔkɔnu di.

Tɔnun wãara sãawa wɔnwɔndu

14

1 Yoobu u nɛɛ,
tɔnu wi ba gesi mara, win wãara ku ra n dɛ̃u.
Mɛya ta ra n maa nɔni swãaru yiba.
2 U ra sewa nge dãa wɛ̃su, kpa bu nùn bura.
U ra doonɛwa nge saaru.
3 Tɔnu wiya a mɛɛra,
ma a nùn siribu soka?
4 Wara u koo kpĩ u gãa kɔ̃sunun di gãa dɛɛranu yara.
Goo sari.
5 À n tɔnun wãarun tɔ̃ru yi a ten suru gara,
u ṅ maa saramɔ mɛ.
6 N n mɛn na, a ku maa nùn nɔni girari,
adama a de u wɛ̃ra,
kpa u win sɔmburu ko, u win kɔsiaru mwa ka nuku dobu.

7 Dãru ta ra n yĩiyɔbu mɔ
ma ta koo se bà n tu bura.
Domi ta koo kpara.
8 Ten gbini yì n maa tɔkɔ kua,
ma ten kora wɔruma ta gu,
9 ten gbina gaa ra maa kparewa yà n nim wa
kpa yu kpii pɔtura ko.
10 Adama tɔnu u ra gbiwa, kpa u kun maa wãa.
U n gu, mana u ra n wãa.
11 Daa burerun nim mu ra gbere.
Daa bakanun nim mu ra maa kpe.
12 Nge mɛya tɔnu u ra kpunɛ u kun maa seewe.
U ṅ maa dom yandamɔ
sere wɔllu tu ka kpe.

13 Gusunɔ, na kĩ a man bere gɔribun wãa yerɔ,
na n kukua mi, sere wunɛn mɔru yu ka sure,
kpa na n wãa mi sere dɔma te kaa man yaaya.
14 Tɔnu ù n koo raa se sanam mɛ u gu,
na kon yĩiyɔbu mɔ nɛn wahala yeni sɔɔ
sere nɛn wãaru tu ka kɔsi.
15 Saa ye sɔɔ, Gusunɔ,
à n nɛn bɛkɛ barɔ,
à n man soku,
nɛ wi na sãa wunɛn taka koora, kon nun wurari.
16 Wee tɛ̃ a man swĩi mi na naasu wuka kpuro.
Adama saa gaa sisi yè sɔɔ a ṅ maa nɛn durum garisimɔ.
17 Kaa nɛn toranu doke saaki sɔɔ a bɔke.
Kpa a man nɛn durum kpuro wɔka.

18 Guunu koo wɔruku nu kam ko.
Kpa kpenu nu swɛnya mi nu raa wãan di.
19 Nim mu koo kpenu kɔsuku,
kpa mu maa ka tem kusanu doona.
Nge mɛya a ra tɔnun yĩiyɔbu kam koosie win wãaru sɔɔ.
20 Kpa a nùn nɔni swãa dabinu kpɛ̃ɛ.
À n deema u ṅ maa sãa nge yellu,
kpa a nùn gira u doona.
21 Baa win bibu bà n yĩsiru yara,
win tii u ṅ maa kpɛ̃ u n yɛ̃.
Mɛya bà n maa wãa sekuru sɔɔ,
u ṅ kpɛ̃ u n yɛ̃.
22 Win wahala tɔnawa ya koo nùn nɔni sɔ̃.
Wi turowa u ko n nuki sankire win gɔ̃ruɔ.

Elifasi u Yoobu wisa u nɛɛ,

tɔn kɔ̃so kun wahala biamɔ

15

1 Elifasi Temagii u Yoobu wisa u nɛɛ,
2 wi u bwisi mɔ u koo tɔnu wisi ka gari yi yi ɲ arufaani mɔ?
U ko n gari yaramɔ nge woo?
3 Wee gari yi a gerua a ka tii yina mi, yi ɲ sãa gãanu.
Gari yi a saara mini kpuro sɔɔ,
sari yi yi koo tɔnu somi.
4 Wunɛ, a mam Gusunɔn nasiaru tɛɛsimɔwa,
ma a win bɛɛrɛ yɛ̃ru kpeerasiamɔ.
5 Wunɛn kom kɔ̃suma mu sɔ̃ɔsiramɔ wunɛn nɔɔn di.
Ma a gari gerumɔ ka bwisi.
6 Wunɛn nɔɔn gariya yi nun taarɛ wɛ̃ɛmɔ, n ɲ mɔ nɛ.
Gari yi a gerua mi kpuro,
yiya yi wunɛn toranu sɔ̃ɔsimɔ.

7 Wuna ba gbia ba taka kua handunia sɔɔ?
Wuna a gbia a wãa ba sere gungunu kua?
8 A Gusunɔn gari asirigii swaa daki?
A win bwisi mwa kpuro, a yi wunɛn tiin sɔ̃?
9 Mba a yɛ̃ ye bɛsɛn tii sa ɲ yɛ̃.
Yɛ̃ɛ terà a mɔ te bɛsɛn tii sa ɲ mɔ.
10 Bɛsɛn suunu sɔɔ, tɔmba wãa
be ba seri burura ba tɔkɔnu kua n kere wunɛn tundo.
11 A bɛsɛn gari yi sa nun sɔ̃ɔwa ka laakari mɛɛrawa gãa piiminu,
yìn min di Gusunɔ u nun nukuru yɛmiasiamɔ?

12 Mana wunɛn bwisikunu ka nun dɔɔ.
Mba wunɛn nɔni gɔsikia ninin tubusianu.
13 Gari yi a saarimɔ mini, Gusunɔwa a ka mɔru mɔ̀.
14 Tɔnu u koo kpĩ u n dɛɛre?
Wi ba mara, u koo kpĩ u n yiba Gusunɔn wuswaaɔ?
15 Gusunɔ ù kun win gɔradoba naanɛ kue,
ma u ɲ wɔllu mɛɛra ta dɛɛre,
16 wunɛ tɔnu amɔna kaa ka kpĩ a n dɛɛre win wuswaaɔ,
wunɛ wi a ra kɔ̃sa ko kiri kiri nge mɛ ba ra nim nɔ.

17 Tɛ̃, Yoobu, a man swaa dakio kpa n nun gari sɔ̃.
Kon nun sɔ̃wa ye na wa.
18 Sɔ̃ɔsi te bwisigibu ba sɔ̃ɔsi,
ba tu giawa ben sikadoban min di.
19 Be tɔnawa Gusunɔ u raa tem mɛ wɛ̃,
sɔɔ goo raa maa sari be sɔɔ.
20 Adama tɔn kɔ̃so u ko n wãawa nɔni swãaru sɔɔ
win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
21 Kpa u n gbãsukunu nɔɔmɔ ni nu koo nùn bɛrum mwa.
Wi u koo nùn kam koosia, u koo nùn wɔri subaru sɔɔ.
22 Tɔn kɔ̃so wi, u ku ra n yĩiyɔ u yam wɔ̃kuru duka suuri.
Domi takobi ra n nùn marawa.
23 U ra n sirenɛwa baama, u n kasu ye u koo di.
U yɛ̃ kɔ ma yam wɔ̃kura nùn mara.
24 Ma u nande wahala ka nɔni swãarun sɔ̃,
ye ya nùn wɔriɔ nge sina bokon tabu kowobu
be ba tabun sɔɔru kpa.
25 Domi u Gusunɔ seesi.
U Dam kpurogii nɔɔ kuurimɔ.

26 U kãka u Gusunɔ tabu wɔri,
win tɛrɛrun sinum sɔ̃.
27 Win wuswaa ballimɔ.
Ma win gãanu nu yaa taasinɛ.
28 U wãa wuu si ba kɔsuka sɔɔ,
sìn dia ba deri, ma ya wɔrumam dɔɔ.
29 U ɲ gobi mɔ. Win dukia kun maa kuuramɔ.
U ɲ maa yĩsiru yarimɔ win temɔ.
30 U ɲ kpɛ̃ u gɔɔn tɔ̃ru duka suuri.
Win bweseru kpuro ta koo dɔ̃ɔ mwaarawa.
Kpa Gusunɔ u nùn wom wure u go.

31 U n kɔ̃sa naanɛ sãa u tii nɔni wɔ̃kuawa mi.
Domi kɔ̃sa yen areya u koo wa.
32 Are yi, yi koo nawa u sere gbi.
Win bwese kɛra kun maa seemɔ,
nge dãa kãasa ye ya ɲ maa kparamɔ.
33 U ko n sãawa nge resɛm yèn bii birenu ba wɔka,
ɲ kun mɛ nge olifin dãa tèn wɛ̃su ba dɛra.
34 Tɔn kɔ̃so u ɲ bweseru wasi.
Dɔ̃ɔ u koo wi u nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔn yɛnu wɔri.
35 Wi u kɔ̃sa bwisika, kɔ̃sa u koo ko.
Domi bwisi kɔ̃si yiya yi ra n wãa win nukurɔ.

Kpa yi n nùn nəni wɔ̃kua.

Yoobun seedagii wãa wəllə

16

1 Yoobu u Elifasi wisa u nɛɛ,
2 na gari yin bweseru nɔɔre nən dabinu.
Bɛɛ, i sãawa nuku yɛmiasio be ba nɛn wahala sosimə.
3 Domma kaa wunɛn gari saari kamgii nini kpe.
Mban sɔ̃na a ka man sikirinamə.
4 I n daa wãa nɛn ayerə,
kpa na n maa wãa bɛɛgirə,
kon bɛɛ gari saarisi n wii gimanu koosi.
5 Nɛn gari yi koo bɛɛ dam kɛ̃,
kpa n bɛɛ nukuru yɛmiasia ka nɛn gari yi.

6 Nà n gari mɔ̀, nɛn wahala ya ṅ kpeemə.
Nà n maa maari, ya ṅ doonə.
7 Wee tɛ̃, Gusunə u dera na dam dwiiya.
Ma u nɛn yɛnun yãnu kpuro gura.
8 Na woora, nɛn gəna gaware.
Ya sɔ̃əsimə ma na tora.
9 Gusunə u kua nɛn yibɛrɛ,
u maa man gire ka məru u nəə dənnɛ.
Ma u man nəni girari u kasu u nɛn wasi kasuku nge gbeeku yaa.
10 U dera təmba man yaa kasikimə ka ben gari saarinu.
Ba man wəmmə, ba man baari soomə.
Be kpurowa ba man naa swĩi.
11 Gusunə u man be ba ṅ win bɛɛrɛ yɛ̃ nəmu səndia.
U man tən kɔ̃sobu nəmu bɛria.

12 Na raa wãa bəri yɛndu səə ma u man burisina.
U man nɛnua birun di, ma u man kəsuka.
U man kua nge tũburu te u tweemə.
13 Win sɛ̃ɛnu man kooro bure.
U nɛn gabu swii yabura ka wənwəndu sariru.
Ma u nɛn yɛ̃sə kəra u yari temə.
14 U man wərima nge tabu durə.
Ma u man soomə u mɛɛra mɔ̀.
15 Na saaki deewa,
ma na nɛn wiru tua wisi nuku sankiranun sɔ̃.
16 Na wuri kua sere nɛn nəni swɛ̃ra,
ma na gəə nənu tera.
17 N ṅ mə na kɔ̃sa gaa kua.
Nɛn kanaru ta ra n maa dɛɛrewa baadomma.

18 Wunɛ tem, a ku nɛn yɛm bere.
A de nɛn kuuki yi nəəra baama kpuro.
19 Domi na yɛ̃ kam kam ma na seedagii mə wəllə.
U wãa mi, u ka man yinamə.
20 Nɛn kpaasibu ba man yaakoru mɔ̀.
Adama Yinni Gusunəwa na kanamə ka swĩi.
21 Nɛn seedagii wi, u sun sirio nɛ ka Gusunə
nge mɛ ba ra tənu ka win beruse sirie handunia səə.
22 Domi nɛn wãarun tɔ̃nu nu kpeema.
Ma na dəə ka swaa yèn min di ba ku ra maa wuramɛ.

Yoobu kun maa yĩiyəbu mə

17

1 Yoobu u nɛɛ,
na wɛ̃siamə ka wahala, nɛn wãara kpeeyə.
Siki wəru ga man mara.
2 Tən yaako kowobu ba man kooro bure.
Ba man nəə kuurimə beri berika.
3 Yinni Gusunə, a de wunɛn tii a man məru bara.
Ma n kun mə wunɛ, wara u koo man sanna.
4 A ben bwisi wuna.
A ku de bu nasara wa.
5 Ba sãawa nge tənu wi mən teni ta ka yã,
te ta nɛɛ, u win kpaasibu dim soka,
ma win bibu ba ka gɔ̃əru sɔ̃.

6 Ba man womusu doke,
ba man yãatam siemə.
7 Nɛn nəni yi ṅ maa do, nuku sankiranun sɔ̃.
Ma nɛn wasi yi dam dwiiya, yi doonə nge saaru.
8 Gemgibu ba biti soore nɛn wahala yenin sɔ̃.
Taarɛ sarirugibu ba koo tən kɔ̃sobu seesi.
9 Wi u sãa gemgii u koo yɔ̃rawa dim dim win swaa səə.
Kpa wi u dɛɛre, u tii dam kɛ̃ u sosi.
10 Adama bɛɛ nɛn kpaasibu kpuro,

i wurama i maa gari saari nɛn wuswaaɔ.
Ka mɛ, na ǹ goo wasi bɛɛ sɔɔ wi u bwisi mɔ.

11 Nɛn wãaru ta kpa.
Wee himba ye na raa sãa ye kpuro ya kam kua.
12 Nɛn kpaasiba tamaa wɔ̃kura sãawa sɔ̃ɔ sɔɔ.
Sɔ̃ɔ ù n duɔ, kpa bu nɛɛ, yam sãramawa.
13 Gɔribun wãa yera na mara tu ko nɛn wãa yeru.
Yam wɔ̃kuru sɔɔra kon nɛn kpin yeru yi.
14 Kon siki wɔru sɔ̃ n nɛɛ,
geya ga sãa nɛn tundo.
Kpa n maa kɔkɔnu sɔ̃ n nɛɛ,
niya nu sãa nɛn mɛro ka nɛn sesubu.
15 Mana na maa yĩiyɔbu mɔ.
Wara u koo kpĩ u bu wa.
16 Ba koo sara gɔribun wãa yerɔ,
kpa su da tua sɔɔ sannu.

Yina ye ya tɔn kɔ̃so mara

18

1 Bilida Suagii u Yoobu wisa u nɛɛ,
2 sere domma kaa gari yini saarinu kpe.
A den mario kpa su maa gere.
3 Mban sɔ̃na a sun mɛɛra gari bakasu.
Mban sɔ̃na a sun mɛɛra nge yaa saberu.
4 Wunɛ Yoobu, wunɛn mɔruwa ya nun wahala mɔ̀.
A tamaa ya koo de tɔmbu bu yarina kpa wuu gu ko bansu,
kpa kpenu nu doona nin ayerun di?

5 A n yɛ̃ ma tɔn kɔ̃son yam bururama mu koo gbi.
Mɛn dɔ̃ɔ yari kun maa ballimɔ.
6 Yam bururam mu koo gɔsia yam wɔ̃kuru win wãa yerɔ.
Domi u koo gbi nge fitila.
7 U ǹ maa sĩimɔ ka toro sindu.
Win tiin bwisi koo nùn sura.
8 Domi u koo da yina gia,
kpa win naasu su yen wɛ̃ɛ wuronu wɔri.
9 Yina koo nùn mwa naa tokurɔ,
kpa yen wɛ̃ɛ yi nùn tɛ̃ke.
10 Ba nùn taa bɛrie temɔ, win swaa sɔɔ.
11 N wee nɔni swãara nùn mara ta ka sikerenɛ.
Ma ta nùn swĩi birun di.

12 Gɔ̃ɔra nùn wɔri, ta win dam kpa.
Ma sãara nùn deema.
13 Ta koo win wasin gɔna di beri berikan di.
Kpa bara bakaru tu nùn mwa.
14 Ba koo nùn wuna win wãa yerun di,
tè sɔɔ u raa dam mɔ.
Kpa bu ka nùn da gɔɔn sina kpaa bakarɔ.
15 Wigiba koo yarina.
Win arumanin tii ya koo kam ko.
Kpa sɔ̃ɔ bisu su win yɛnu dɔ̃ɔ mɛni.
16 Tɔn kɔ̃so wi, u ko n sãawa nge dãa.
Win gbini yi koo gbera temɔ.
Kpa bu win kãasi bɔɔri wɔllɔ.

17 Ba koo win gari duari handunia sɔɔ.
Ba ǹ maa win yĩsiru yaayamɔ.
18 Domi ba nùn yara yam bururam di,
ba sure yam wɔ̃kuru sɔɔ.
Ma ba nùn gira handunian di.
19 Win bii goo kun nùn bibu maruammɛ.
Domi win yɛnugibu kpuro ba koo gbi.
20 Tɔn be ba wãa tɛ̃ ba koo bɛrum soora.
Kpa be ba koo marura win biru
bu biti soora win kam koo bin sɔ̃.
21 Nge mɛya tɔn kɔ̃sobu ka be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃n wãa yeru ta ko n sãa.

Yoobu nɛɛ, win wɔro koo nùn naawa

19

1 Yoobu u seewa u win bɔrɔba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 sere saa yerà i ko i n wãa i n man nuki sankumɔ,
kpa i n man tɔ̃ya mɔ̀ ka bɛɛn gari saarinu.
3 Wee yen nɔn dabina mi,
i kasu i man wɔmɛ.
I ǹ sekuru mɔwa i ka man burisinamɔ mɛsum?
4 Nà n toran na ka gem, nɛn gariya.
5 I tamaa i man dɛɛram kerewa,
kpa i man nɛn durum sɔ̃ɔsi?
6 I de i n yɛ̃ ma Gusunɔwa u ka man mɔ̀.
Ma u man suremɔ win yina sɔɔ.

7 Wee, na nɔɔgiru sua na nɛɛ,

win kookoo si, su ɲ̀ wã.
Adama goo sari wi u man wisa.
Na gbãramɔ bu man faaba ko,
adama na ɲ̀ faaba wa.
8 Gusunɔ u nɛn swɛɛ kpuro kɛnua baama.
Ma u dera yam wɔ̃kura yi wukiri sere na ɲ̀ kpɛ̃ n gam da.
9 U nɛn wirun furɔ wuka
u nɛn bɛɛrɛ wuna.
10 U man kɔsuka baama kpuro.
Ma u nɛn yĩiyɔbu wuna nge dãa te ba wuka.
11 U ka man mɔru bara.
Ma u man kua nge win yibɛrɛ.
12 Win tabu kowobu ba nɔɔ tia kua ma ba seewa ba man wɔrim wee.
Ba swaa yaba sere ba ka man girari.
Ma ba na ba ben sansani gira ba ka man sikerenɛ.

13 U dera nɛn mɛro bisibu ba man deri,
ma nɛn bɔrɔba ba yarina.
14 Nɛn berusebu ba man biru kisi,
ma nɛn kĩnasibu ba man duari.
15 Wee nɛn sɔbu ka nɛn sɔm kowobu ba man mɛɛra nge sɔɔ wi ba ɲ̀ yɛ̃.
16 Nà n nɛn sɔm kowo soka, u ku ra wure.
Nà n nùn suuru kanamɔ,
u ra n man atafiiru sãawa.
17 Nɛn kurɔ u ku ra nɛn nuburu kã.
Mɛya maa nɛn bibu ba man gɛma.
18 Ka mam bibɔ kpuro ba man gɛmawa.
Nà n gari gerua, ba ra man wɔmɛwa.
19 Be na ra ka gerunɛn tii ba man tusa.
Be na maa kĩ ba man seesi.
20 Nɛn wasin yaa ya nɛn kukunu mani.
Wee wɛ̃siaru tɔnawa ta man tie.

21 Nɛn bɔrɔba, i nɛn wɔnwɔndu waawo.
Domi Yinni Gusunɔwa u man sɛɛyasiamɔ.
22 Mban sɔ̃na i man naa swĩi nge mɛ Gusunɔn tii u man naa swĩi.
Nɔni swãa te i dera na wa, ta ɲ̀ bɛɛ tura?
23 Na kĩ bu nɛn gari yore tireru sɔɔ.
24 Kpa bu maa yi yore kperu sɔɔ ka sisu
yi n wãa mi, sere ka baadommaɔ.

25 Adama na yɛ̃ ma nɛn yakio u wasi
wi u koo ra se u ka man yina.
26 Nɛn wasi yì n kɔ̃sa yi kpa,
saa ye sɔɔra kon Gusunɔ wa.
27 Wiya ko na n mɛɛra.
Nɛn tiin nɔniya yi koo nùn wa, n ɲ̀ mɔ googii.
Nɛn gɔ̃ru ga tɛmanabu kpanamɔ yèn sɔ̃ n tɛɛmɔ.
28 Saa ye sɔɔ, i ko gere i nɛɛ,
mban sɔ̃na i man naa gire.
Domi nɛn gem mu koo sɔ̃sira.
29 Adama i n yɛ̃ ma Gusunɔ u koo bɛɛ siri.
Yen sɔ̃, i win takobi nasio.
Domi yen sɛɛyasiabu sɛ̃.

Kɔ̃sa ye ya koo tɔn kɔ̃so deema

20

1 Sofaa Naamagii u Yoobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wee nɛn bwisikunu dera na burisinɛ.
Yen sɔ̃na na sɛnde n ka nun wisi.
3 Na wunɛn gerusibu nua, bi bu man dua too.
Adama nɛn bwisi koo de n nun wisi.
4 Saa mìn di ba tɔnu taka kua,
5 a ɲ̀ yɛ̃ ma kɔ̃san kowon nasara ku ra tɛ?
Mɛya maa win nuku dobu kun tɛɛmɔ.

6 Baa ù n kpã u wɔllu babamɔ,
ɲ̀ kun mɛ u guru winu dɛkamɔ,
7 u koo kam kowa nge swaa swĩi bi tɔnu u kua.
Be ba raa nùn waamɔ, ba koo nɛɛ, mana u wãa.
8 Ba koo nùn duariwa nge dosu.
U koo doonawa nge wɔ̃kurun kãsiru.
9 Be ba raa nùn waamɔ, ba ɲ̀ maa nùn wasi.
Mi u raa wãa ba ɲ̀ maa nùn wasi mi.
10 Sãarobu ba koo win bibu wɔri.
Nge mɛya u koo ka bu wesia ye u raa bu mwaari ka dam.
11 U dam mɔ, ma u sãa nge aluwaasi.
Adama u koo ka ye kpuro kpunawa sikirɔ.

12 Kɔ̃sa ra n dowa win nɔɔ sɔɔ,
kpa u n ye bɛri win yaraɔ,
13 ya n girari sere win daroɔ.
U ku ra n kĩ u ye deri.
14 Adama ya koo de win dĩanu nu sosia win nukurɔ,
kpa nu gɔsia nge waa dɛ̃ɛ.

15 Gabun dukia ye u mwɛɛ, u koo ye sia.
Gusunɔwa u koo ye yara win nukurun di.
16 Ye u koo nɔ, ya ko n sãawa nge waa dɛ̃ɛ,
kpa yu nùn go.

17 U kun tamaa tim ka bom
mu koo nùn kokua nge nim tora.
18 U koo win dukia wesia ye u wa mi.
U ǹ maa yen arufaani dimɔ.
19 Domi u sãarobu dam dɔre.
Ma u ben yɛnusu mwɛɛra, u ǹ wiguu banɛ.
20 Win bɔsɔnu ku ra yibu.
Adama baa ye u kĩru bo, u ǹ kpɛ̃ u ye tii yiiya.
21 Gãanu sari ni u ǹ tii koosi.
Adama win dukia ya ǹ tɛɛmɔ.

22 Baa ù n ye mɔ ya kpã, u ko n nuki sankirewa.
Sãaru ta koo nùn wɔriwa.
23 Wee sanam mɛ u win nukuru yibiamɔ,
Gusunɔ u koo nùn wɔri ka mɔru baka.
Kpa u de sɛ̃ɛnu nu nùn wisi nge gura.
24 Baa ù n tabu yãa sisuginu duka suurimɔ,
ba koo nùn twee ka sii gandun tɛndu.
25 Baa ù n sɛ̃u teu wuna win wasin di,
ǹ kun mɛ ù n yaasa wuka win woo sɔndun di,
gɔɔn bɛrum koo nùn sura.

26 Asɔrɔ ya koo win dukia deema.
Kpa dɔ̃ɔ wi tɔnun bii kun sɔ̃rua u nùn mwa,
wi ka win yãnu.
27 Wɔllu ta koo win durum sɔ̃ɔsi,
kpa tem mu nùn seesi.
28 Win dirun arumani kpuro koo kam ko
Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ.
29 Yeniwa Yinni Gusunɔ u tɔn kɔ̃sobu yiiye.
Yera ya bu mara sia.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,

tɔn kɔ̃sobun tii ba ra n doo nɔɔru mɔ

21

1 Yoobu u nɛɛ,
2 i nɛn gari nɔɔwɔ.
I n wura i man swaa daki, i man nukuru yɛmiasiawa mi.
3 I de n gari gere.
Nà n gari gerua na kpa, ko i kpĩ i man yɛ̃ɛ.
4 Tɔnuwa na weeweenu koosimɔ?
Nge mban sɔ̃na kon tɛmana.
5 I man mɛɛrio, kpa biti yu bɛɛ mwa
kpa i bɛɛn nɔsu kɔre.
6 Nà n nɛn wãaru bwisika,
na ra nandewa, nɛn wasi yi n diirimɔ.

7 Mban sɔ̃na Gusunɔ u ra de tɔn kɔ̃so u n wãa,
kpa u n dam mɔ sere ka win tɔkɔrɔ.
8 U ra bibu ma kpa be, bu maa se bu ma.
Kpa u n be kpuro mɛɛra ba n kuuramɔ win nɔni sɔɔ.
9 Bɔri yɛnda wãa ben yɛnusɔ, ba ǹ bɛrum mɔ.
Gusunɔ kun maa bu sɛɛyasiamɔ pai.
10 Saa kpuro, ben kɛtɛ kinɛru tà n ben nɛɛ yɔɔwa yi ra mawa.
Yi ku ra nukuru yari.
11 Ba ra ben bibu deri ba n duki mɔ̀ nge yãanu,
kpa ba n dweebu mɔ̀,
12 ba n bara kpãnu ka mɔrɔkunu soomɔ, ba n womusu mɔ̀,
kpa ba n nuku dobu mɔ̀, ba n guunu soomɔ.
13 Ba ra ben wãaru diwa nuku dobu sɔɔ,
kpa bu gbi subaru sɔɔ.

14 Wee ba ra raa yellu Gusunɔ sɔ̃ bu nɛɛ,
a gɛɛro min di, sa ǹ kĩ su wunɛn swɛɛ gia.
15 Wara ra n Gusunɔ Dam kpurogii
su ka sere nùn yoru diiya.
Arufaani yerà sa kon mɔ sà n nùn kanamɔ.
16 Tɔn ben bweseru, ba ǹ doo nɔɔru mɔ ro?
Adama nɛ, na ǹ tɔn kɔ̃sobun bwisi kɛ̃ru kĩ.
17 Ka mɛ, a ra wa mi tɔn kɔ̃sobun yam bururam mu gbimɔ?
A ra wa ba nɔni sɔ̃ɔre?
Gusunɔ u ra bu sɛɛyasie win mɔrun sɔ̃?
18 A ra wa ba sãa nge yakasu,

ɲ̀ kun mɛ nge doo sakosu si woo ga ka
doona?

19 Bɛɛ i gerumɔ i mɔ̀,
tɔn ben bibun bwesera Gusunɔ u ra
sɛɛyasie.
Adama nɛ, na nɛɛ, ben tiiwa n weenɛ u
sɛɛyasia,
kpa bu gia ma beya ba tora,
20 kpa ben tii bu ben kam kobu wa.
Nge mɛya ba koo ka Gusunɔn mɔru
denda bu wa.
21 Domi bà n gu ba kpa,
ben baaye ka ye ya koo ben bibu
deema.
22 Sa ko kpĩ su Gusunɔ keu sɔ̃ɔsi,
wi, wi u sãa win gɔradoban siri kowo?

23-24 Gabun wãara ra dorewa, ba n wãa
bɔri yɛndu sɔɔ.
Kpa ba n wasi bwãa do, ba n dam mɔ
nge aluwaasi
sere bu da bu ka gbi.
25 Adama gabu ba ra gbiwa wahala sɔɔ,
ba kun doo nɔɔru wa baa fiiko.
26 Be kpurowa ba koo gbi, kpa bu ko
kɔkɔnun dĩanu.
27 I bɛɛn tii laakari ko,
na bɛɛn bwisikunu yɛ̃ ka kɔ̃sa ye i man
manimɔ.
28 Domi i nɛɛ, mana tɔn bokon yɛnu ga
wãa,
gè sɔɔ tɔn kɔ̃soba wãa.

29 Adama i ɲ̀ be ba sarɔ swaaɔ bikiare?
I kĩ i sikiwa ye ba bɛɛ sɔ̃ɔwa tɔn kɔ̃son
sɔ̃?
30 Wahala yà n tɔn kɔ̃so deema u ra
yariwa ye sɔɔn di.
Baa Gusunɔ ù n ka nùn mɔru kua,
u ra kisirewa ye sɔɔn di.
31 N n mɛn na, wara u koo maa nùn
gerusi.
Wara u koo nùn win kɔ̃sa kɔsie.
32 Domi ù n gu, siki wɔruɔra ba ka nùn
dɔɔ.
Kpa ba n siki te kɔ̃su.
33 Tɔn dabira ta koo win goru swĩi bu
ka da siku yerɔ.
Kpa u kpin yee buraru wa temɔ.

34 N n mɛn na, nuku yɛmia birà i man
kua.
Bɛɛn ye i man wisa mi kpuro,
ya ɲ̀ sãa dee dee. Weesa i mɔ̀.

Elifasi u Yoobu taarɛ wɛ̃

22

1 Yera Elifasi, Temagii u Yoobu wisa
u nɛɛ,
2 tɔnu u ko n arufaani mɔ Gusunɔn mi?
Aawo! Tɔnu ù n sãa dee dee, win tiin
arufaaniwa.
3 A tamaa yèn sɔ̃ a sãa gemgii,
Gusunɔ u yen are waamɔ?
À n sĩimɔ dee dee arufaani yerà u
waamɔ.
4 A tamaa yèn sɔ̃ a nùn mɛm
nɔɔwamme,
yen sɔ̃na u nun sɛɛyasiamɔ?
A tamaa yèn sɔ̃ a nùn nasie,
yen sɔ̃na u nun sirimɔ?
5 Aawo. Wunɛn tora dabinun sɔ̃na u
nun sɛɛyasiamɔ.
Wunɛn kɔ̃sa ya maa kpã.

6 Domi a wunɛn berusebun yãnu
tɔruba mwa,
ma a bu deri tereru.
7 A ɲ̀ wi nim nɔru ga mɔ̀ nim kã u nɔ.
Mɛya a ɲ̀ maa wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu kã u
di.
8 A raa sãawa damgii ka bɛɛrɛgii,
ma a tem mɛ kpuro mɔ.
9 A gɔminibu girawa ba doona nɔm
dira, a ɲ̀ bu somi.
Ma a gobekuban dam bua.
10 Yen sɔ̃na yɛ̃ri nun wãasi beri berika,
ma bɛrum nun mwa subaru sɔɔ.
11 Ma yam wɔ̃kura nun wukiri nge
nim bwee bakaru,
a ɲ̀ maa yam waamɔ.

12 Sa yɛ̃ ma Gusunɔ u wãa wɔllɔ.
A mɛɛrio a wa sere mi kperi wãa.
13 Ka mɛ, a gerumɔ a mɔ̀, mba Gusunɔ
u yɛ̃.
U ɲ̀ kpɛ̃ u tɔnu siri guru wiru sɔɔ.
14 Guru wiru ta sinum mɔ,
u ɲ̀ kpɛ̃ u gãanu wa min di.
U sirenɛwa wɔllu mi tɔna.
15 Yoobu, a yɔ̃rariwa a kɔ̃san kowobun
yira ye swĩi?
16 A ɲ̀ yɛ̃ ma ba bu go ben gɔɔn saa yu
sere turi?
Ba doona nge gana ye ya nim diira.

17 Tɔn ben bweseru ba ra raa Gusunɔ
sɔ̃wa bu nɛɛ,
u bu derio sɛ̃ɛ.

Mba wi Dam kpurogii u koo kpĩ u bu kua.
18 N deema Gusunɔ wiya u raa ben yɛnun dukia kuurasia.
Adama ba ɲ̀ nùn saawara kue,
ye ba ben himba yiimɔ.
19 Be ba gem swĩi ba koo yɛ̃ɛri,
bà n tɔn kɔ̃so wa u kam kua.
Be ba ɲ̀ taarɛ mɔ, ba koo yɛ̃ɛwa bu nɛɛ,
20 wee, bɛsɛn yibɛrɛ u kam kua,
win dukia ye u mɔ kpuro, ya dɔ̃ɔ mwaara.

21 Yoobu, a ka Gusunɔ doro, kpa ye kpuro yu nun sanɔ kua.
À n kua mɛ, wunɛn nuku dobu koo wurama.
22 A win sɔ̃ɔsiru swaa dakio kpa a tu nɛnɛ gɔ̃ruɔ.
23 À n ka kɔ̃sa tonda ma a wurama,
Dam kpurogii koo nun wunɛn yellun wãaru wesia.
24 A wunɛn wura ye a mɔ kɔ̃ɔwɔ temɔ.
Kpa a wunɛn kpee gobigiru deri daarun toraɔ,
25 kpa Dam kpurogii u ko wunɛn wura ka wunɛn sii geesu.

26 Saa yera kaa n nuku dobu mɔ Gusunɔ Dam kpurogiin mi.
Kpa a nùn naanɛ ko, a nùn wunɛn wuswaa sɔ̃ɔsi.
27 À n nùn kana u koo nun wisi,
kpa a wunɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia.
28 Ye a nia kua kpuro, ya koo koorawa.
Wunɛn swɛɛ yi a swĩi kpuro, yi ko n dɛɛrewa.
29 À n wãa nɔni swãaru sɔɔ,
kaa tii kawa a nɛɛ, tii suaba bu nun tu kpɛ̃ɛ.
Kpa Gusunɔ u nun wɔlle sua.
30 U koo mam taaregii yara kɔ̃san di,
wunɛn dɛɛrarun sɔ̃.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ kun kĩ u ka nùn gari ko

23

1 Yoobu u wisa u nɛɛ,
2 sere ka gisɔ na Gusunɔ weeweenu koosimɔ.
Nɛn nɔni swãaru ta nɛn wuri kere.
3 Nà n daa yɛ̃ mi u wãa kon daa dawa sere win mi.
4 Kpa n nùn sɔ̃ ye ya man wãasi,
ka maa yèn sɔ̃ na tii wɔramɔ.
5 Kpa n win wisibu nɔ.
N nɔ ye n nùn nɛni.
6 U koo man dam sɔ̃ɔsi u ka man siri?
Aawo, u koo yɔ̃rawa u man swaa daki.
7 Nɛ tɔn geowa kon kpĩ n ka nùn wesianɔ ko.
Kpa wi, wi u sãa nɛn siri kowo,
u man yakia sere ka baadommaɔ.

8 Adama nà n da sɔ̃ɔ yari yeru gia,
u ku ra n wãa mi.
Nà n maa da sɔ̃ɔ duu yerɔ,
na ku ra nùn wa mi.
9 Aa, u sɔmburu garu mɔ̀wa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia?
Nà n da mi, u ku ra n wãa mi.
U kukuawa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia?
Min tii, na ku ra nùn wa.
10 Ka mɛ, u nɛn swɛɛ kpuro yɛ̃ yi na swĩi.
U n man kpɛ̃ɛ laakari mɛɛribu sɔɔ, kon yariwa min di,
na n dɛɛre nge wura ye ba dɔ̃ɔ doke.
11 Na win yira swĩiwa dee dee.
Na ɲ̀ gɛre win swaan di.
12 Na ɲ̀ win wooda sare.
Ye u man sɔ̃ɔwa kpuro,
na ye mɛm nɔɔwawa gɔ̃ruɔ.

13 U n gãanun himba yi, wara u koo ye sĩiya.
Ye u kĩ yera u ra ko.
14 N n mɛn na, u koo ko ye u yi kpuro nɛn sɔ̃,
kpa u maa man himba kpaa yiiya.
15 Yen sɔ̃na na nande wi Gusunɔn wuswaaɔ.
Nà n bwisika na ra nandewa win sɔ̃.
16 Gusunɔ u nɛn wɔrugɔrun dam bua.
Wi, Dam kpurogii u man bɛrum kpɛ̃ɛ.
17 Ka yen de kpuro, na ɲ̀ nɔɔ mari,
baa mɛ n sãare yam wɔ̃kura man wukiri.

Gusunɔ u ra tɔn kɔ̃so deriwa u n mɔ̀ ye u kĩ

24

1 Yoobu u maa nɛɛ,
mban sɔ̃na Gusunɔ Dam kpurogii ku ra saa yi u ka tɔmbu siri.
Mban sɔ̃na be ba nùn mɛm nɔɔwammɛ ba ku ra saa ye wa.

2 Domi wee, gabu ba gabun tem gbɛnimɔ ba ka begim mɛnnamɔ.
Ma gabu ba yãanu kpare ni ba gbɛna.
3 Gaba maa gobekuban kɛtɛkunu mwɛɛrimɔ.
Ma ba gɔminibun nɛɛ tɔruba mwaamɔ.
4 Ba wɔnwɔndobu dam dɔremɔ ba giramɔ swaan di.
Ma sãarobu ba swaa kasu bu kuke.
5 Sãaro be, ba yaayaare mɔ̀ gbaburɔ nge gbeeku kɛtɛku,
ba dĩanu kasu bu ben bibu wɛ̃.

6 Be wee ba yakasu gɛ̃ɛmɔ ben yaa sabenun sɔ̃,
ma ba dĩanu kunɔnu mɔ̀ tɔn kɔ̃son gberɔ.
7 Adama ba ɲ bekuru mɔ te ba koo wukiri wɔ̃kuru puran sɔ̃.
8 Be wee ba da ba baka kpee baaba sɔɔ yèn sɔ̃ ba ɲ wãa yeru mɔ.
Miya gura bu waayamɔ.
9 Tɔn kɔ̃so wi, u ra gobeku mwɛwa ka dam.
Kpa u sãaron yabe tee te u mɔ tɔruba mwa.
10-11 Be wee, ba yɔ̃su basi tɔn kɔ̃son kara sɔɔ.
Ba doo bɔka sɔɔwa, ma gɔ̃ɔra bu mɔ̀.
Ba nùn gum kuammɛ, ba resɛm gamamɔ.
Adama ba ɲ kãkɔ bu ye nɔ,
baa mɛ nim nɔru ga bu mɔ̀.

12 Wuu marosɔ gaba gɔɔ dɔɔ, ba wuri mɔ̀.
Be ba mɛɛra kua ba weeweenu mɔ̀.
Adama Gusunɔ kun yen gaa gara.
13 Gabu ba yam bururam tusa.
Ba ku ra n wãa mɛ sɔɔ.
Domi ba ɲ yɛ̃ mi mu ka bu dɔɔ.
14 Tɔn gowo u ra sewa buru buru yellu kpa u sãarobu go.
Wɔ̃kuru kpa u gbɛni.
15 Yam wɔ̃ku bere berera sakara kowo u ra n kasu.
U ra nɛɛwa, goo kun nùn wasi.
Kpa u win wuswaa sɔnditia wukiri.
16 Yam wɔ̃kuru sɔɔra gbɛnɔ u ra dia kɔsuku.
Sɔ̃ɔ sɔɔ, kpa u tii kɛnusi win yɛnuɔ.
U ɲ yam bururam yɛ̃.

17 Ben mi, bururu ta sãawa nge gɔɔn tiro.
Ba ra n nandewa.

18 Adama bɛɛ i nɛɛ,
tɔn kɔ̃so u sãa nge nim yaka.
Ba win tem bɔ̃rusi.
U ɲ maa dɔɔ win resɛm gbaarɔ.
19 Nge mɛ tem mu ra nim nɔ gbeburun saa sɔɔ,
nge mɛya gɔribun wãa yeru ta ra durumgii mwɛ.
20 Wi u tɔn kɔ̃so mara u ra nùn duariwa.
U koo kowa kɔkɔnun dĩa geenu.
Tɔmbu kpurowa ba koo nùn duari.
Kpa u wɔruma u bɔɔra nge dãa.
21 Tɔnu win bweseru u ra kurɔ wĩron yãnu gurewa.
U ku ra gɔmini gea gaa kue.
22 Adama Gusunɔwa u dam mɔ u ka tɔn kɔ̃so ben wãaru yɔ̃rasia.
U n bu wɔri, ba ku ra n maa yɛ̃ nge ba ko n wãa.
23 Gasɔ u ra bu yĩiyɔbu wɛ̃,
ba n ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Adama u ra n ben sanu sanusu mɛɛrawa.
24 Bà n ka tii yina kpuro, subaru sɔɔ, ba kpawa.
Ba ra wɔrumɛwa mii mii bu gbi nge tɔn diro.
Kpa ba n sãa nge dobi yi ba bura.
25 Ye na gerua mi, geema.
Wara u koo man siri,
kpa u nɛɛ, nɛn gari yi, yi ɲ asansi gaa mɔ.

Gusunɔ u dam mɔ gãanu kpuron wɔllɔ

25

1 Bilida Suagii u Yoobu wisa u nɛɛ,
2 Gusunɔn dam mu nasiaru tura.
U ra de bɔri yɛndu ta n wãa sere wɔllun sɔɔ sɔɔwɔ.
3 Win tabu durɔbu ba ɲ geeru mɔ.
U ra de win yam bururam mu sɔ̃ɔsira tɔmbu kpuron mi.
4 Tɔnu kun kpɛ̃ u n gem mɔ Gusunɔn wuswaaɔ.
Wi ba mara gesi, u ɲ kpɛ̃ u n dɛɛre Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Domi baa suru u ɲ dɛɛre win wuswaaɔ.
Mɛya maa kperi kun buriri win wuswaaɔ,

6 kaa sere gere tɔnu wi u sãa nge
kɔkɔbu?

Yoobu nɛɛ, Bilidan somiru ta ɲ arufaani mɔ

26

1 Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ,
2 Bilida, wunɛn wisibu bu ɲ dam
sarirugii somimɔ.
Wunɛn dam kɛ̃ru ta ɲ arufaani gaa mɔ.
3 Anna a bwisi kɛ̃ru wa te a wi u kun
bwisi mɔ kɛ̃mɔ.
Wunɛn bwisi yi, yi ɲ goo somimɔ.
4 Wara a gari yini sɔ̃ɔmɔ.
Wara u nun gari yini gerusia.

Gusunɔ u dam mɔ gãanu kpuron wɔllɔ

5 Be ba gu ba wãa sere nim wɔ̃kun tem
sɔɔwɔ,
ba diirimɔ.
6 Domi Gusunɔ u be kpuro waamɔ.
Gãanu kun nùn ganua gɔribun wãa
yeru mi.
7 Wiya u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu doke wom
dirum sɔɔ.
Ma u tem bwɛ̃ kam dirum sɔɔ.
8 Ma u nim banisi guru winu sɔɔ.
Ka mɛ, guru wii ni,
nu ku ra gɛ̃ɛre nim bunum sɔ̃.
9 Wiya u ra de guru winu nu win sina
gɔna wukiri.

10 Ma u bubenu kua nim wɔ̃kun wɔllɔ,
mi yam bururam ka yam wɔ̃kura
karanɛ.
11 Gusunɔ ù n gbãra,
wɔllun gbere ya ra diiriwa,
kpa ya n wãa biti sɔɔ.
12 Ka win dama u ra nim wɔ̃kun nim
kɔsuku.
Kpa u ka win bwisi yaa gɔba ye ba mɔ̀
Rahabu kamia.
13 U n wom wura, wɔllu kpuro ta ra
dɛɛrewa nge ba kura.
Ka win nɔma u ra waa ye ya duka mɔ
sɔkiri.
14 Adama yeni kpuro ya sãawa win
kookoo piiminu.
Nin wɔkinun fiikowa sa ra n nɔɔmɔ.
N n mɛn na, wara u koo kpĩ u win dam
asansi tubu ù n gbãra nge gura.

Toro u koo kpĩ u Gusunɔ somiru kana?

27

1 Yoobu u kpam win gari gerubu
torua u nɛɛ,
2 na bɔ̃rumɔ na mɔ̀,
sere ka Yinni Dam kpurogiin wãaru,
wi, wi u yina u man nɛn gem wɛ̃,
ma u man nuku sankiranu sosiammɛ,
3 ù n gesi dera na wãa na wɛ̃siamɔ,
4 na ɲ weesu mɔ̀.
5 Gusunɔ u man bere n ka bɛɛ gem wɛ̃.
Sere ka nɛn gɔɔn tɔ̃rɔ, ko na n mɔ̀wa na
dɛɛre.
6 Na yɔ̃rariwa ma nɛn daa ya wã.
Nɛn gɔ̃ru ga ɲ man taarɛ wɛ̃ɛre nɛn
wãarun tɔ̃ru garu sɔɔ.

7 Gusunɔ u de tɔn kɔ̃son kɔkɔrɔ
yu nɛn yibɛrɛba deema,
be, be ba man seesimɔ mi.
8 Sanam mɛ Gusunɔ u tɔn kɔ̃son wãaru
wuna,
yĩiyɔ birà bu maa nùn tie.
9 Gusunɔ u koo nùn swaa daki
sanam mɛ nɔni swãara nùn deema?
10 I tamaa u ko n win nuku dobu kasu
Gusunɔ Dam kpurogiin mi?
I tamaa u koo Gusunɔ kana saa kpuro?
11 Kon bɛɛ Gusunɔn dam gari sɔ̃wa.
Na ɲ bɛɛ win himba beruammɛ.
12 Bɛɛ kpuro i wa nge mɛ u sãa.
Mban sɔ̃na i gari gerumɔ yi yi ɲ asansi
mɔ.

Tɔn kɔ̃son doo nɔɔra kun tɛɛmɔ

13 Wee ye Gusunɔ Dam kpurogii u tɔn
kɔ̃so yiiye.
14 Bà n bibu mara ba dabi, ba koo
gbiwa tabu sɔɔ.
Ben bibu ba ɲ dĩanu wasi bu di ba n ka
wãa.
15 Barara ta koo ben bwese te ta tie
sua.
Ben gɔminibu ba ɲ kpɛ̃ bu bu swĩiya.
16 Baa bà n gobi waamɔ nge tua,
ma ba yãnu guramɔ nge yanim,
17 gemgiiwa u koo yãa ni dendi,
kpa u gobi yi di.

18 Tɔn kɔ̃so ù n diru bana ta ko n sãawa
nge narin wɛ̃ɛ,
ɲ kun mɛ nge kuu te kɔ̃so u kua.
19 U koo gbiwa ka gobigiru.
Adama ba ɲ nùn sikumɔ ka gobi yi. U
ɲ yi wasi gɔriɔ.

20 Nandaba bu koo nùn deema subaru
sɔɔ nge nim mɛ mu daru bɔ̃ɔ
saramɔ.
Woo guna ya koo ka nùn doona
wɔ̃kuru.
21 Sɔ̃ɔ yari yerun woowa ga ra nùn
wuke saa win wãa yerun di
gu ka da sere mi n toma.
22 Gusunɔ u ko n nùn tweemɔwa ka
wɔnwɔndu sariru.
Kpa u duka yakura u wa u ka sɛ̃ɛ ni
suuri.
23 Tɔmbu bà n wa mɛsum kpa bu nùn
yɛ̃ɛ ba n taki mɔ̀,
kpa bu nùn wia koosi saa ye u doonɔ.

Bwisi

28

1 Yoobu u nɛɛ,
tɔmba yɛ̃ mìn di sii geesu ka wura ya
ra yari
bu sere ye tea.
2 Tem diya ba ra maa sisu wunɛ,
kpa bu sii gandu sɔwa kperun di.
3 Be ba sisu sɔwamɔ,
sere tem sɔɔwɔwa ba ra ka fitila du
kpa ba n duɔ sere mi su wãa yam
wɔ̃kuru sɔɔ,
4 kpa bu wɔru gbe sere tem sɔɔwɔ,
bu swaa wĩa mi, mi goo sari.
Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu sĩ mi.
Wɛ̃ɛya ba ra n gasirimɔ bu ka du mi.
5 Tem wɔlɔwa dĩanu ra kpi.
Adama mɛn sɔɔwɔ,
n sãawa nge gãanu kpuro dɔ̃ɔ mwaare.
6 Tem sɔɔ miya kpee gobiginu ra n
wãa.
Mi sɔɔra ba ra maa wura wa.
7 Kasa ya ɲ̀ swaa ye yɛ̃.
Mɛya maa yabereku ga ɲ̀ ye waare.
8 Gbee sunɔ ka yɛɛ yi yi tii naanɛ sãa yi
ɲ̀ ye mwaare.
9 Adama tɔnu u kãka u kperu wɔri u
kɔsuka,
sere u guunun kpɛɛkpɛɛku girari.
10 Kpee ten nɔɔwɔra u ra swɛɛ wunɛ,
kpa u gãa gee ni wa, ni nu wãa mi.
11 Ʊ n nim kamɛ sɔɔ mi, u ra mu swaa
ganɛwa,
kpa u ka dukia yarima ye ya berua sɔɔ
mi.

12 Adama mana tɔnu u koo kpĩ u bwisi
wa.
Mana yi sika.
13 Tɔnu kun yin gobin geeru yɛ̃.
Domi yi ɲ̀ wãa handunia yeni sɔɔ.
14 Yi ɲ̀ wãa daarɔ.
Yi ɲ̀ maa wãa nim wɔ̃ku sɔɔ.
15 Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu ka yi wura kɔsina.
Ba ɲ̀ maa kpɛ̃ bu yi dwe ka sii geesu.
16 Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu yi weesina ka wura ye
ya wee Ofirin di,
ɲ̀ kun mɛ ka kpee gobigii ni nu nɔni
boogu ka bɛrɔ wuru mɔ.
17 Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu yi weesina ka digi,
ɲ̀ kun mɛ ka nɔra ye ba kua ka wura,
18 kaa sere gere kpee gobigii ni ba
sokumɔ korai ka kirisitali?
Bwisi yi kpee gobiginu bɛɛrɛ kere.
19 Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu ka yi Etiopin kpee
gobigii ni nu nɔni dɔm buuru
mɔ weesina.
Ba ɲ̀ maa kpɛ̃ bu yi weesina ka wura
gea.

20 Ɲ n mɛn na, man diya bwisi yi wee.
Mana yin nuura wãa.
21 Tɔnu kun kpɛ̃ u yi wa ka nɔni.
Gunɔ ge ga yɔ̃ɔwa ga ɲ̀ kpɛ̃ gu yi wa.
22 Gɔɔ ka gɔribun wãa yera koo nɛɛwa,
yin gariya ba nɔɔre tɔna.
23 Gusunɔ turowa u bwisin swaa yɛ̃.
Wiya u maa yin wãa yeru yɛ̃.
24 Domi wiya u handunian goonu nnɛ
kpuro waamɔ.
U maa kpuro waamɔ ye ya wãa tem
sɔɔ.
25 Sanam mɛ u wom bunum mɛɛra
ma u nim kpãaru mɛɛra,
26 ka sere swɛɛ yi gura koo swĩi yu ka
nɛ,
ka maa swɛɛ yi guru maakinu ka guru
gbãsukubu koo swĩi,
27 yera u bwisi yi wa.
Ma u yin asansi wɛ̃ɛra u yi.
28 Saa yera u tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bu nùn nasio, yera ya sãa bwisi.
Wi u maa kɔ̃sa gɛɛrari, wiya u bwisi
mɔ.

Yoobun yellun wãaru

29

1 Yoobu u maa win gari gerum wɔri
u nɛɛ,
2 na kĩ nɛn yellun wãaru tu wurama
ta n sãa nge saa ye Gusunɔ u man kɔ̃su.

3 Na kĩ na n wãa nge saa ye u fitila sɔ̃re nɛn wuswaaɔ,
ma win yam bururam man yam bu-rurasie wɔ̃kuru.
4 Na kĩ na n sãawa nge saa yè sɔɔ na dam mɔ,
ma Gusunɔ u man kɔ̃su ka kĩru.
5 Saa ye sɔɔ, Gusunɔ Dam kpurogii u ka man wãa,
ma nɛn biba ka man wãa.
6 Mɛya nɛn yaa sabenu nu ra n bom yiba.
Mɛya maa nɛn olifi ya ra man gum wɛ̃ mu n kokumɔ nge daa koka.

7 Saa ye sɔɔ, nà n yara tɔɔwɔ na da na sina wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ
su ka siri,
8 aluwaasiba bà n man wa,
ba ra man bɛɛrɛ wɛ̃wa bu doona min di,
kpa durɔ tɔkɔnu nu se nu yɔ̃ra.
9 Tɔn bokobu bà n man wa ba ra ben gari gerubu yɔ̃rewa.
10 Mɛya maa sinambu ba ra nɔɔ mari,
kpa n sãare ben yara ben daro mani.

11 Wi u nɛn gari nua u ra nɛɛwa, doo nɔɔrugiiwa na sãa.
Wi u maa man wa seeda gea u ra man diiye.
12 Domi na ra wɔnwɔndo somi ù n somiru kana,
kpa n gobeku wi ba yina bu somi dam kɛ̃.
13 Be ba gɔɔ dɔɔ, ba ra man domaru kuewa.
Kpa n gɔminibu nukuru yɛmiasia n de ba n nuku dobu mɔ gɔ̃ruɔ.
14 Gem kobu bu ra n man wãasiwa nge yabe te na sebua,
ǹ kun mɛ nge dawani ye na bɔkua.
15 Na ra n sãawa wɔ̃kobun nɔni,
kpa na n sãa kɔ̃ri kpirirugibun kɔ̃ri.
16 Na kua sãarobun tundo.
Na ra sɔbu nɔɔri, n ben gari mɛɛri yi ba ka na.
17 Adama na ra tɔn kɔ̃sobun nɔsu bɔɔku,
n bu wɔrari ye ba mwa.

18 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
kon gbiwa tɔkɔru sɔɔ, nɛn kpin yeru wɔllɔ.
Nɛn wãarun tɔ̃nu nu ko n dabiwa nge yani sɛɛri.
19 Ko na n sãawa nge dãa tèn gbini yi wãa nim bɔkuɔ.
Kpa kakoru ta n wãa nɛn kãasin wɔllɔ.
20 Saa ye sɔɔ, nɛn yiiko ya koo wurama,
kpa na n dam mɔ nge tɛn te ba gawe.

21 Yellu, tɔmbu ba ra yɔ̃rewa bu nɛn gari swaa daki.
Ba ra nɔɔ mariwa bu nɛn bwisi nɔ.
22 Nà n gari gerua na kpa, goo ku ra maa gãanu wisi.
Nɛn gari yi, yi ra bu duuriwa kpurɛ kpurɛ nge nim mɛ mu dãakumɔ.
23 Be kpuro ba ra n man marawa nge tom buruku gura.
24 Kpa n yɛ̃ɛ musɛɛ n ka bu dam kɛ̃ sanam mɛ ba dam bie.
Ba ǹ kpɛ̃ bu man nuki sanku n wuswaa burisina.
25 Nɛna na ra n bu swaa gbiiye,
kpa na n wãa ben suunu sɔɔ nge sina boko
wi u ra win tɔmbu nukuru yɛmiasie.

Yoobun tɛ̃n wãaru

30

1 Tɛ̃ wee bibu ba man yɛ̃ɛmɔ,
ba ǹ mam nɛn tɔkɔru gara,
be, bèn baababa ba ǹ tura
bu nɛn bɔ̃nu somi bu ka nɛn yãa gɔ̃ɔ kpara.
2 Mba ba koo raa kpĩ bu man kua,
be, be ba sãare ba gɔɔ dɔɔ.
3 Wee ba sãaru ka gɔ̃ɔru soore.
Ba da gbaburɔ bu ka dĩanu kasu bu di.
Adama gãanu sari mi.
4 Ba ra dewa dãa kikun bɔkuɔ bu yakɔ bura ge ga bɔru mɔ ga n sãa ben dĩanu,
kpa ba n kiku gagun gbini dimɔ.
5 Ba ra bu girewa tɔmbun suunu sɔɔn di,
ba n bu naa swĩi nge gbɛnɔbu.
6 Kpa bu da ba n wãa kpee wɔrusɔ ka wɔwi sɔɔ,
7 ba n wãa ba n taasinɛ sãkin suunu sɔɔ,
kpa ba n kuuki mɔ̀ kikisɔ,
8 ba n sãare nge wiirobu,

ɲ̀ kun mɛ nge be ba gɛma ba gira wuun di.

9 Tɛ̃ wee, ben biba ba man yɛ̃ɛmɔ,
ba man womusu dokemɔ.
10 Ba ra man biru kisi yèn sɔ̃ ba ɲ̀ kĩ bu man wa.
Kpa bu man yãatam sie.
11 Domi Gusunɔ u man funɛ wuna, u sekuru doke.
Yen sɔ̃na ben goo kun nɛn bɛɛrɛ yɛ̃ baa fiiko.
12 Tɔn kɔ̃so be, ba man seesimɔ.
Ba kasu bu man tɛ̃ka di bu sura.
Ba swaa kasuwa bu ka man kam koosia.
13 Ba nɛn swɛɛ bɔɔra.
Ba kookari mɔ̀ bu ka man kam koosia,
be, be goo kun somiru wee.
14 Be wee ba yaba mi na kukua.
Ma ba dumɔ min di ba man wɔrimɔ.

15 Ma bɛrum man mwa,
nɛn bɛɛrɛ ya doona nge woo.
Nɛn bɔri yɛnda doona nge guru wiru.
16 Tɛ̃, na wãawa gɔɔ sɔɔ.
Na wahala wɔri na kpa.
17 Nɛn kukunu kpuro ra n tennamɔwa wɔ̃kuru.
Na ku ra wɛ̃re wahala yen sɔ̃.
18 Ya man sɛ̃ke baama ka dam nge yaberun wĩiru.
19 Wee Gusunɔ u man kpɛ̃ɛ pɔtɔkɔ sɔɔ.
Torom ka tua na ka weenɛ.

20 Gusunɔ nɛn Yinni, na nun somiru kanamɔ,
adama a ɲ̀ man wisa.
Na seewa na yɔ̃ra wunɛn wuswaaɔ adama a ɲ̀ nɛn laakari kue.
21 A sɛ̃siawa,
ma a man sɛ̃re ka wunɛn dam bakam.
22 Wee a dera woo guna ya man sua ya toorimɔ.
23 Domi na yɛ̃ ma a ka man dɔɔwa gɔribun wãa yerɔ
mi tɔmbu kpuro ba koo da.
24 Adama ka mɛ, baa tɔnu ù n gɔɔ dɔɔ,
u ɲ̀ nɔma suamɔ u faaba kana?
Wi u wãa wahala sɔɔ u ɲ̀ somiru kanamɔ?
25 Na ɲ̀ bu swĩiyɛ be wãara sɛ̃sie?
Na ɲ̀ nuki sankire sãarobun sɔ̃?
26 Wee nuku doba na ra n yĩiyɔ,
adama nɔni swãara na waamɔ.
Yam bururama na ra n yĩiyɔ,
adama yam wɔ̃kura na waamɔ.

27 Nɛn bwɛ̃ra ku ra kpunɛ
yèn sɔ̃ na ka wahala gabirinamɔ.
28 Na ra n sĩimɔwa nuku sankiraru sɔɔ.
N sãare sɔ̃ɔ ku ra yari nɛn mi.
Baa nà n wãa tɔn wɔru sɔɔ,
na ra n somiru kanamɔwa.
29 Nɛn gɔɔ wuri yin sɔ̃,
na kua nge gbeeku bɔ̃ɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge taataaru.
30 Nɛn gɔna tĩra, nɛn wasi gberamɔ.
31 Tɛ̃ nɛn mɔrɔku ga wãawa n ka gɔɔ wuri ko.
Kpa n nɛn guuru so ka be ba gɔɔ wuri mɔ̀ sannu.

Yoobu u tii tusiamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka toro sindu

31

1 Na ka nɛn nɔni arukawani bɔkua na nɛɛ,
na ɲ̀ ka yi wɔndia mɛɛrimɔ pai.
2 N n mɛn na, are yirà Gusunɔ Dam kpurogii u man yiiye wɔllɔ.
3 Tɔn kɔ̃sowa u ra kam ko,
kpa durumgii u nɔni sɔ̃ɔra.
4 Gusunɔ u nɛn swaa yɛ̃.
U nɛn sanu sanusu mɛɛrimɔ.

5-6 Gusunɔ u man yĩruo ka kilo ye ya sãa dee dee.
Kpa u wa ma na dɛɛre,
na ɲ̀ wãa weesu ka taki sɔɔ.
7 Nɛn sanu sanusu sù kun sãa dee dee,
ɲ̀ kun mɛ nɛn gɔ̃ru gà n kɔ̃sa binɛ kua ye nɛn nɔni yi wa,
ɲ̀ kun mɛ durum gaa yà n man wãasi,
8 Gusunɔ u de ye na duura, goo u ye tubi di u gɛ̃,
kpa nɛn dãa gbaaru tu kam ko.

9 Nà n maa kurɔ goo binɛ kua,
ɲ̀ kun mɛ nà n nùn yina bɛria win dii kɔnnɔwɔ,
10 Gusunɔ u de nɛn kurɔ u durɔ goo doo kua,
kpa gabu bu ka nùn kpuna.
11-12 Nà n kɔ̃sa yen bweseru kua
ya koo man kam koosia ka nɛn arumani sannu nge dɔ̃ɔ.
Domi n weenɛ siri kowo u yen bweseru sɛɛyasia.

13 Nà n yina n nɛn sɔm kowobu ben
kɔsiaru wɛ̃,
14 mba kon kpĩ n gere Gusunɔn
wuswaaɔ.
Nge mba kon nùn sõ ù n man
sɛɛyasiamɔ.
15 Gusunɔ wi u man taka kua nɛn
mɛron nukurɔ,
wiya u maa bu taka kua.
Gusunɔ turo wiya u bɛsɛ kpuro
mɔma bɛsɛn baawuren mɛron
nukurɔ.

16 Na ṅ sãarobu yinari ye ba man
bikia.
Na ṅ maa gɔminibu derire nɔni
swãaru sɔɔ.
17 Na ṅ gobeku dĩanu birare nɛn
yɛnuɔ.
18 Domi saa nɛn aluwaasirun di,
na ra gobekuba nɔɔriwa
nge nɛna na ben tundo,
kpa na n gɔminibu nɛni.
19 Nà n wɔnwɔndo goo wa u yãnun
bukata mɔ,
20 na ra nùn yãnu kɛ̃wa ni na kua
ka nɛn yaa sabenun sansu u ka
wooru yari.
21 Na ṅ gobeku goo taki diire
yèn sõ na siri kowo goo tãsa.
22 Nà n yeni kpuron gaa koore,
Gusunɔ u de nɛn senu nu sɔsikiara saa
nin gbin gbinkan di,
kpa nɛn gãsenu nu wɔruma nu
bɔɔkira.
23 Domi Gusunɔn sɛɛyasiabu bu man
bɛrum mɔ̀.
Na ṅ maa kpɛ̃ n yõra win wuswaaɔ win
kpãarun sõ.

24 Na ṅ nɛn naanɛ dokere wura sɔɔ,
n gere n nɛɛ, wura, a sãawa nɛn
yĩiyɔbu.
25 Na ṅ maa tii suare nɛn dukian
kpãarun sõ.
26 Na ṅ suru ṅ kun mɛ sõɔ sãare,
yen gaa yà n yara.
27 Nɛn gõru ga ṅ wurare ben mi gia
asiri sɔɔ.
Na ṅ maa nɔmu dokere nɔɔwɔ n ka bu
bɛɛrɛ wɛ̃.
28 Nà n yen gaa koore,
n weenɛ siri kowobu bu man sɛɛyasia.
Domi na Gusunɔ Dam kpurogii
yinawa mi.

29 Na ku ra nuku dobu ko nɛn yibɛrɛ ù
n nɔni sõɔre.
Na ku ra yɛ̃ɛri wahala yà n nùn deema.
30 Na ṅ mam torare n win gɔɔ kana ka
bõri.
31 Nɛn yɛnugibu ba yɛ̃ ma na ra sɔbu
dam koosie,
kpa bu di bu debu nɛn yɛnuɔ.
32 Na ku ra wure sɔɔ u kpuna tɔɔwɔ ù
n tunuma.
Na ra nùn nɛn gamboba kɛniɛwa u du.

33 Na ku ra nɛn toranu bere nge tɔn be
ba tie.
Na ku ra maa nɛn durum tii marisi.
34 Na ku ra n tɔmbun geren bɛrum mɔ.
Na ku ra tii gɔwe n nɛɛ, ba man gɛma.

35 Nɛn gari dãaki wee.
Mana kon goo wa u man swaa daki.
Dam kpurogii u man wisio.
Nɛn yibɛrɛ ù n daa nɛn toranu yorua
tireru sɔɔ,
36 kon tu sɔndiwa nɛn senɔ,
kpa na n tu doke nge sina furɔ.
37 Kon Gusunɔ susiwa nge sina boko,
kpa n nùn sõ ye na kua kpuro.

38 Nɛn gberu tà n man wuri koosi,
ma ten kpĩi yi nɔni yĩresu yarimɔ,
39 ṅ kun mɛ, nà n ten dĩanu di na ṅ
gãanu kɔsie,
ma na be ba raa tu mɔ nuki sanka,
40 tu sãki ka yaka kõsusu kpiiyo
dĩanun ayerɔ.
Yoobun garin kpurowa mi.

ELIHU U GARI SUA

Ye ya dera Elihu u gari kua

32

1 Elifasi, ka Sofaa, ka Bilida ba ṅ maa
Yoobu gɛɛ wisa yèn sõ u tii garisi taarɛ
sarirugii.
2 Adama durɔ goo wãa Ramun bwe-
seru sɔɔ wi ba mɔ̀ Elihu. Win tundowa
Barakɛli, Busin yɛnugii. Wiya u mɔru
bara yèn sõ Yoobu u tii garisi taarɛ
sarirugii Gusunɔn wuswaaɔ.
3 U maa ka Yoobun bɔrɔba ita be,
mɔru kua yèn sõ ba kpana bu Yoobu
wisi dee dee, ma ba sere nùn taarɛ
wɛ̃ɛmɔ.
4 N deema Yoobun bɔrɔ be, ba Elihu
bukuraru kere. Yen sõna u gina saka

u ɲ̀ ka Yoobu gari kue sanam mɛ bɔrɔ
be, ba ka nùn gari mɔ̀.
5 Adama ye u deema ba ɲ̀ maa wa ye
ba koo Yoobu wisi, yera u mɔru kua.
6 Ma u gari sua u nɛɛ,
nɛ bii aluwaasiwa. Bɛɛ maa i sãawa bukurobu.
Yen sɔ̃na bɛrum man mwa
n ka bɛɛ nɛn bwisikunu sɔ̃.
7 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
durɔ tɔkɔna nu ko n gari gerubu yɛ̃.
Niya n weenɛ nu tɔmbu bwisi kɛ̃.
8 Adama ka gem, na wa ma Gusunɔ Dam kpurogiin Hundewa u ra tɔnu bwisi wɛ̃.
9 N ɲ̀ mɔ tɔnun wɔ̃ɔn kpãara ta ra nùn yɛ̃ru wɛ̃.
N ɲ̀ maa tɔkɔru ta ra nùn bwisi kɛ̃ u ka siri dee dee.
10 Yen sɔ̃na na nɛɛ, i man swaa dakio i nɔ,
kpa n maa gere ye na bwisika.

11 Domi na maari sere i ka bɛɛn gari kua i kpa.
Na maa yi swaa daki mam mam,
na nua kpuro bwisi yi i ka Yoobu siri.
12 Na bɛɛ swaa daki ka laakari,
adama na wa bɛɛn goon gari kun Yoobu kamiɛ.
Goo kun maa kpĩa u nùn wisa dee dee.
13 Yen sɔ̃, i ku gere i nɛɛ,
i win garin wɛ̃ɛ nɔɔ wa.
Gusunɔ turowa koo kpĩ u nùn siri, n ɲ̀ mɔ tɔnu.
14 N ɲ̀ nɛ Yoobu u ka gari kua.
N n daa nɛn na, ye kon nùn wisi nɛnɛma.

15 Yoobu, wee ba nɔɔ mari tɛ̃,
ba bia ye ba koo wisi ma ba wãa sekuru sɔɔ.
16 Na saka sere ba ka gari yi kua ba kpa,
ma ba mari, ba ɲ̀ wa ye ba koo wisi.
17 Tɛ̃, kon gari sua,
kpa n gere ye nɛ na maa bwisika.
18 Domi gari wãa nɛn gɔ̃ruɔ yi kpã,
na maa sɛnde n ka yi gere.
19 Wee yi gbisimɔ nɛn nukurɔ nge tam mɛ ba doke gɔnan bɔɔ kpaaru sɔɔ
ma ta kĩ tu kura.
20 Tɛ̃, i de n maa gari gere kpa nɛn bwɛ̃ra yu kpuna.
Kon nɔɔ wukia, kpa n baawure wisi.
21 Na ɲ̀ goon biru yɔ̃ramɔ.
Na ɲ̀ maa goo fufu mɔ̀.
22 Domi na ɲ̀ yeniban dɔɔnɛ mɔ.
Nà n daa yen dɔɔnɛ mɔn na,
nɛn taka kowo u n man kpeerasie n tɛ.

Gusunɔ u ra ka gasɔ tɔnu gari kowa wahala sɔɔn di

33

1 Elihu u nɛɛ,
tɛ̃, Yoobu a swaa dakio a nɛn gari kpuro nɔ.
2 Wee kon nɔɔ wukia n gari gere.
3 Geeya kon nun sɔ̃, n ɲ̀ ka murafitiru.
4 Gusunɔ Dam kpurogiin Hundewa u man taka kua.
Ma u man wãaru wɛ̃.
5 A sɔɔru koowo mɛ kaa ka tii yina,
kpa a man wisi à n kaa kpĩ.
6 Nɛ ka wunɛ sa sãawa tia Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi tema u ka bɛsɛ kpuro mɔma.
7 N n mɛn na, a ku nɛn bɛrum ko,
kpa a n tamaa na kĩ n nun nɛn yiiko sɔ̃ɔsiwa.

8 Adama na yaaye ye a man sɔ̃ɔwa. A nɛɛ,
9 a dɛɛrewa mam mam a ɲ̀ durum mɔ.
Taarɛ gaa maa sari wunɛ sɔɔ.
10 Ma a nɛɛ, ka mɛ, Gusunɔ u wunɛn toranu waamɔ.
Ma u nun garisi win yibɛrɛ.
11 U ɲ̀ derimɔ a da mi a kĩ.
Ma u wunɛn kookoosu kpuro laakari sãa.
12 Adama nɛ, na nun sɔ̃ɔmɔ ma a ɲ̀ gem mɔ gari yi sɔɔ Yoobu.
Domi Gusunɔ u tɔnu kere.
13 Mban sɔ̃na a ka nùn taarɛ wɛ̃ɛmɔ a mɔ̀,
u ku ra tɔnu wisi.

14 Gusunɔ u ra ka tɔnu gari kowa ka swaa dabinu,
adama tɔnu u ku ra ye laakari ko.
15 Gasɔ u ra ka nùn gari ko dosu sɔɔ wɔ̃kuru,
ɲ̀ kun mɛ kãsiru sɔɔ sanam mɛ u kpĩ win kpin yerɔ u dò.
16 Miya u ra nùn kure u ka nùn kirɔ ko.
17 Kpa u nùn gbara kɔ̃san di.
Kpa u maa nùn yara tii suabun di.
18 Nge mɛya u ra ka nùn yare gɔɔn yiran di,

kpa u kun maa gu.

19 Gasɔ, u ra maa nùn sɛɛyasie ka wahala,
u de bararu garu tu nùn kpĩ,
win wasi yi n diirimɔ,
20 kpa u kun maa dĩanun mɛm kĩ,
baa ka ni u ra n kĩru bo.
21 Kpa u woora, win kukunu nu tera.
22 Kpa a deema u gɔɔ turuku kua.
23 Gasɔ Gusunɔn gɔradoba nɔrɔbu (1.000) sɔɔ,
turo u koo se u da u nùn somi,
kpa u nùn swaa gea sõɔsi ye n weenɛ u swĩi.
24 Saa ye sɔɔ, u koo tɔnu win wɔnwɔndu wa kpa u nɛɛ,
u nùn faaba koowo, kpa u ku raa gbi.
Domi u swaa wa ye u koo ka nùn yakia.

25 Kpa win wasi yi wurama
yi ko nge sanam mɛ u sãa aluwaasi.
26 U n Gusunɔ kana, u koo win kanaru mwa.
Kpa u Gusunɔ sã ka nuku dobu,
yèn sõ u nùn win wãaru wesia.
27 Kpa u womu ko tɔmbun wuswaaɔ u nɛɛ,
u durum kua, u gem yina.
Adama Gusunɔ kun nùn yen sɛɛyasiabu kue.
28 U win hunde wɔra, u ṅ due siki wɔruɔ.
Ma u yam bururam waamɔ.

29 Yeni kpuron diya Gusunɔ u ra ka tɔnu gari ko nɔn dabi dabinu,
30 u ka nùn gɔɔ gbara,
kpa u de u n wãa wãaru sɔɔ.
31 Tɛ̃, a man swaa dakio, Yoobu.
A den mario mɛ, kpa n maa gari gere.
32 À n gari gɛɛ mɔ a ka man wisi, a man wisio.
Domi nɛn kĩra n ka nun gem wɛ̃.
33 À kun maa gɛɛ mɔ a gere, a man swaa dakio.
A mario, kpa n nun bwisi kɛ̃.

Elihu u Yoobu taarɛ wɛ̃ɛmɔ

34

1 Elihu u maa gerua u nɛɛ,
2 bɛɛ be i bwisi mɔ, i nɛn gari swaa dakio.
Bɛɛ be i laakari mɔ, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
3 Domi swasa su ra garin dobu wunanɛ,
nge mɛ yara ya ra dĩanun dobu wunanɛ.
4 N n mɛn na, i de su gem kasu,
kpa su gia bɛsɛn suunu sɔɔ ye ya wã.

5 Domi Yoobu u nɛɛ, u dɛɛre.
U maa nɛɛ, Gusunɔ ku ra win dɛɛra te garisi gãanu.
6 Ka win gem kpuro, u nùn garisi wee kowo.
Baa mɛ u ṅ tore, u nùn mɛɛra kua ye ya ṅ kpeemɔ.
7 N n mɛn na, i tɔnu waare nge Yoobu
wi Gusunɔn yaako kobu kun ka sɛ̃ nge nim nɔrubu,
8 ma u ka tɔn kõsobu sĩimɔ, u wãa ka be sannu?
9 Domi u nɛɛ, wi u ka Gusunɔ sĩimɔ,
u ku ra yen arufaani gaa wa.

10 Bɛɛ be i bwisi mɔ, i nɛn gari swaa dakio i nɔ.
I n yɛ̃ ma Gusunɔ ku ra kõsa ko.
Gusunɔ Dam kpurogii u ku ra tɔnu win gem bire.
11 Adama u ra tɔnu kɔsiewa ye u kua.
Kpa u baawure nùn win daan are wɛ̃.
12 Ka gem Gusunɔ ku ra kõsa ko.
U ku ra tɔnu nùn win gem bire.
13 Wara u nùn wooda wɛ̃ u ka tem kpara.
Wara u nùn mɛ kpuro nɔmu bɛria.
14 Gusunɔ ù n daa win tiin bwisikunu mɔ̀n na,
ma u wɛ̃siaru wuna te u tɔnu wɛ̃,
15 tɔmbu kpurowa ba koo gbi sannu,
kpa bu gɔsia tua.

16 Yoobu, à n laakari mɔn na, a gari yi swaa dakio,
yi kon nun sõ.
17 Gusunɔ ù ku ra gem kãn na,
u koo kpĩ u handunia kpara?
Kaa kpĩ a wi, wi u sãa Dam kpurogii taarɛ wɛ̃?
18 Kaa kpĩ a sina boko sõ a nɛɛ, u ṅ gãanu sãa,
kpa a win sina asakpɔbu soku tɔn kõsobu?
19 Adama Gusunɔ u koo kpĩ u ko mɛ.
Domi u ku ra sinambun bɛɛrɛ mɛɛri.

U ra gobigibu ka sãarobu garisiwa tia.
Domi wiya u be kpuro taka kua.
20 Sɔ̃ɔ teeru be kpuro ba koo gbiwa subaru sɔɔ.
Gasɔ, wɔ̃ku suunu sɔɔra gaba koo gbi.
Gasɔ, ba koo sina boko seesi bu go n kun sɛ̃sie.
21 Domi Gusunɔ u ra n tɔmbun sanu sanusu mɛɛra.
Kpa u n ben swɛɛ nɔni girari.
22 Yam wɔ̃kuru garu sari
te ta koo tɔn kɔ̃so bere u kun ka nùn wa.

23 N ṅ tilasi Gusunɔ u ka tɔnu siribu soku
u sere nùn siri.
24 U ra damgibu yarewa ben ayerun di saawara sari.
Kpa u gabu kɔsire ko mi.
25 Domi u ben kookoosu yɛ̃.
U ra bu surewa wɔ̃kuru, kpa u bu kɔsuku.
26 U ra bu sɛɛyasiewa nge tɔn kɔ̃sobu tɔmbu kpuron wuswaaɔ.
27 Domi ba wi, Yinni Gusunɔ biru kisi.
Ma ba win woodaba yina.
28 Ba dera sãaroba wuri mɔ̀ sere u yi nɔɔmɔ.
Ma win laakari ya wura wɔnwɔndobun mi gia, ben wuri yin sɔ̃.

29 Gusunɔ ù n nɛɛ, u ṅ goo gãanu kuammɛ, wara koo nùn taarɛ wɛ̃.
U n tii berua wara u koo kpĩ u nùn wa.
30 Bweseru garu sari te ta koo ka tii yina ù n tu sunɔ kɔ̃so wɛ̃ wi u koo tu dam dɔre.
31 Yoobu, a wunɛn durum tuuba koore Gusunɔn mi?
A nùn sɔ̃ɔre ma a ṅ maa durum mɔ̀?
32 A Gusunɔ bikiare u nun wunɛn durum sɔ̃ɔsi ye a ṅ wa ka tii?
À n maa toranu ganu koore,
a nùn sɔ̃ɔre ma a ṅ maa nu mɔ̀?
33 Wunɛ wi a Gusunɔ taarɛ wɛ̃ɛmɔ,
a tamaa u koo tɔnu siri nge mɛ a kĩ?
Wuna kaa gere, n ṅ mɔ nɛ.
N n mɛn na, a geruma ye a bwisika.

34 Bwisigii be ba laakari mɔ, ba koo nɛn gari wura bu nɛɛ,
35 Yoobu u gari gerumɔwa yi u ṅ yɛ̃.
Domi win gari yi ṅ asansi mɔ.
36 N n mɛn na, i win gari kpuro wɛ̃ɛrio,
domi u gari mɔ̀wa nge tɔn kɔ̃sobu.
37 U win durum sɔɔ durum sosimɔ.
Domi u Gusunɔ seesimɔwa win gari gerubu sɔɔ,
u nùn yɛ̃ɛmɔ bɛsɛn suunu sɔɔ.

Tɔnu u koo kpĩ u nɛɛ, u dɛɛre Gusunɔn wuswaaɔ?

35

1 Elihu u maa gerua u nɛɛ,
2-3 Yoobu, sanam mɛ a Gusunɔ sɔ̃ɔwa a nɛɛ,
baa à n dɛɛre, a ṅ gãanu wasi,
à kun maa durum kue mba yen arufaani,
a tamaa yeni ya sãa dee dee?
A tamaa a gem mɔ Gusunɔn wuswaaɔ?
4 Nɛna kon bɛɛ wisi wunɛ ka wunɛn bɔrɔ be.
5 A wɔllu mɛɛrio, kpa a guru winu laakari ko
nge mɛ nu toma.
6 À n durum kua, taarɛ yerà a Gusunɔ kua.
À n maa wunɛn durum sosimɔ,
mba ya nùn kuammɛ.
7 À n gea mɔ̀, arufaani yerà ya ka nùn naawammɛ.
Mba u waamɔ wunɛn nɔman di.
8 A n yɛ̃ ma wunɛn berusewa wunɛn nuku kɔ̃suru ta koo nɔni sɔ̃.
À n maa gea mɔ̀, tɔnuwa u koo yen arufaani di.

9 Bà n tɔmbu dam dɔremɔ ba ra n weeweenu mɔ̀wa,
kpa ba n somiru kasu.
10 Adama baa ben turo kun bikiamɔ u nɛɛ,
mana Gusunɔ u wãa wi u nùn taka kua,
wi, wi u ra de wɔnwɔndobu ba n nuku dobun womusu mɔ̀ wɔ̃kuru.
11 Wiya u ra maa tɔmbu bwisi kɛ̃
n kere yɛɛgii ka gunɔsugii.
12 Bà n somiru kana Gusunɔ u ku ra wure,
yèn sɔ̃ ba tii sue ma ba sãa tɔn kɔ̃sobu.
13 Ba ko n kuuki mɔ̀, adama kam sɔɔra mi.
Domi Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u ṅ nɔɔmɔ u sere ben laakari ko.

14 Yoobu, baa mɛ a gerua a nɛɛ,

a ɲ̀ Gusunɔ waamɔ, a n yɛ̃ ma u wunɛn
laakari mɔ̀.
N n mɛn na, a tɛmanɔ a nùn swaa daki.
15 Yèn sɔ̃ Gusunɔ u ɲ̀ tɔmbu sɛɛyasiamɔ
tɛ̃,
yen sɔ̃na a tamaa u ɲ̀ durum garisi
gãanu?
16 N n mɛn na, wunɛn gari yi a
gerua kpuro yi sãawa nge wom
dirum.
Yi ɲ̀ maa asansi mɔ.

Nge mɛ Gusunɔ u ra ka tɔnu wãarun swaa sɔ̃ɔsi

36

1 Ma Elihu u kpam gerua u nɛɛ,
2 a yɔ̃ro fiiko,
gari gɛɛ maa tie yi kon Gusunɔ gerua.
3 Kon nɛn yɛ̃ɛ bakaru dendi
n ka sɔ̃ɔsi ma nɛn Taka kowo u gem
mɔ.
4 A naanɛ koowo ma nɛn gari kun sãa
weesu.
Na yɛ̃ sãa sãa ye na gerumɔ.
5 Gusunɔ u sãawa Dam kpurogii.
U ku ra maa goo gɛm.
U dam mɔ kpuron wɔllɔ.
U ku ra win gere kɔsi.
6 U ku ra de tɔn kɔ̃sobu ba n wãa.
Adama u ra wɔnwɔndobu siriewa dee
dee.
7 U ku ra gemgibu deri.
U ra bu swĩiwa nge sinambu
kpa ba n bɛɛrɛ mɔ sere ka baadommaɔ.

8 Adama be ba bɔkua ka yɔni,
ba wahala mɔ̀ ye ba kuan sɔ̃,
9 Gusunɔ u ra bu sɔ̃ɔsi ma ba daa kɔ̃sa
kua,
ma ba tii sue,
10 kpa u bu kirɔ ko bu ka win gari nɔ,
kpa bu wa bu daa kɔ̃sa duka suuri.
11 Bà n gari yi mɛm nɔɔwa, ma ba tii
wɛ̃,
ba koo ben wãaru diwa bɔri yɛndu sɔɔ,
ka nuku dobu sɔɔ sere ka ben gɔɔn
tɔ̃rɔ.
12 Adama bà kun yi mɛm nɔɔwɛ,
ba koo bu gowa subaru sɔɔ ka takobi.
13 Tɔn kɔ̃sobu ba ra ka Gusunɔ mɔru
sewa.
U n bu bɔkua ka yɔni, ba ku ra nùn
suuru kanɛ.
14 Ba koo gbiwa sɛkum aluwaasiru sɔɔ,
kpa bu ko tia ka daa bɛrɛtɛkɛgibu.
15 Adama Yinni Gusunɔ u ra
wɔnwɔndo faaba kowa ù n wãa
nɔni swãaru sɔɔ,
kpa u nùn kirɔ ko ka wahala ye.
16 Yoobu, mɛya u koo nun yara
wahalan di,
kpa u de a n bɔri yɛndu mɔ ta n kpã.
Kpa u maa de a n dĩa geenu yiba a n
dimɔ.
17 Adama tɛ̃, à n ka tii yinamɔ,
n ɲ̀ maa koorɔ a yari sɛɛyasia bin min
di.
18 A ku de mɔru yu nun gawa a ka kɔ̃sa
ko.
A kun maa tamaa kaa Gusunɔ kɛ̃ru
garu wɛ̃wa
kpa u ku ka nun sɛɛyasia.
19 Wunɛn wura, ɲ̀ kun mɛ wunɛn
arumani gaa,
ɲ̀ kun mɛ wunɛn dam,
yen gaa kun kpɛ̃ yu nun yara nɔni
swãa ten di.
20 A ku wɔ̃ku te kĩa
tè sɔɔ ba koo tɔmbu go.
21 A n tii sɛ kpa a ku ra kɔ̃sa ko.
Domi wahala ye, ya nun deemawa kpa
a wa a ka kɔ̃sa duka suuri.

Gusunɔ turowa u yiiko mɔ kpuron wɔllɔ

22 Yinni Gusunɔ u kpã win dam saabu.
Wara u koo kpĩ u keu sɔ̃ɔsi nge wi.
23 Wara u ra nùn wooda wɛ̃ ye u koo
swĩi.
Wara u koo kãku u nɛɛ, kɔ̃sa u mɔ̀.
24 A ku duari a win sɔma wɔlle sua,
yè tɔmbu kpuro ba siara ka womusu.
25 Tɔmbu ba ye waamɔ baa yà n toma.

26 Gusunɔ u kpã sere goo kun kpɛ̃ u
win kpãa ten asansi gere.
Mɛya maa win wãarun wɔ̃ɔ ga ɲ̀ garirɔ.
27 U ra nim buri yi yi seemɔ baaman di
mɛnnɛwa,
kpa u yi gɔsia guru winu.
28 Kpa guru wii ni, nu de gura yu nɛ,
yu tɔn wɔru so.
29 Wara yɛ̃ nge mɛ guru winu nu ka
sĩisinamɔ.
Wara yɛ̃ nge mɛ gura ra ka gbãre.
30 Yoobu, a yɛ̃ ma Gusunɔwa u guru
maakinu kua nu ka nùn sik-
erenɛ.
Ma yam wɔ̃kura wãa nim wɔ̃kun
sɔɔwɔ.
31 Ka yebara u ra ka tɔmbu siri.

Kpa u maa ka bu dĩanu wɛ̃ nu n kpã.
32 U guru gbɛ̃ɛ nɛni win nɔmaɔ,
ma u yi sɔ̃ɔsimɔ mi yi koo wɔri.
33 Guru gbãsukunu nu sɔ̃ɔsimɔ ma u wãa.
Mɛya yaa sabenu nu maa yɛ̃ ma u wãa turuku.

37

1 Nà n yeniba kpuro wa, nɛn tororа ra karewa
kpa na n diirimɔ.
2 I swaa dakio i Gusunɔn nɔɔ nɔ ge ga kukirimɔ nge gura.
3 Ga nɔɔra baama wɔllɔ.
Ma guru maakinu nu ballimɔ handunian goonu nnɛ sɔɔ.
4 Guru maaki nin biru, Gusunɔn nɔɔ ga ra nɔɔre ka dam
kpa yande guru maaki kpaanu nu sɔ̃ɔsira.
5 U n gbãra, tɔmbu ba ra biti soorewa.
Gãa bakana u kua mi, ni tɔnu kun kpɛ̃ u tubu.

6 U ra guru kpenu sɔ̃ u nɛɛ, nu nɛɛyɔ.
U ra maa guran tii sɔ̃ u nɛɛ, yu nɛɛyɔ ka dam.
7 U ra de tɔmbu kpuro bu ben sɔmburu yɔ̃rasia gura yen sɔ̃,
kpa bu gia ma wiya u ye kpuro mɔ̀.
8 Baa ka gbeeku yɛɛyɔ u ra dewa yi da yi kpuna yin wãa yerɔ.
9 Guru woo bɔkɔ ga ra nɛwa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
kpa pura yu na sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
10 Yinni Gusunɔwa u ra nim wom wure,
kpa mu bɔbia nge guru kperu.

11 Wiya u ra de kakoru ta n wãa guru wiru sɔɔ,
kpa u tu yarinasia ka guru maakinu sannu.
12 U ra tu gɔsiewa nge mɛ u kĩ.
Kpa tu ko nge mɛ u gerua handunia sɔɔ.
13 Ta sãawa nge bokuru te u ra ka tɔmbu sɛɛyasie
ɲ̀ kun mɛ u ka bu win kĩru sɔ̃ɔsi.

14 Yoobu, a yeniba kpuro laakari koowo.
A Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu mɛɛrio a wa.
15 A yɛ̃ nge mɛ Gusunɔ u ra nu dendisinɛ,
kpa u de guru maakinu nu balli guru winu sɔɔ?
16 A yɛ̃ nge mɛ guru winu nu ka bwɛ̃ɛ wɔllɔ?
Wi u yenin bweseru kua, win yɛ̃ru ta yiba mam mam.
17 Woo gà n sweema sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
yam susura ra nun ko, à n wunɛn yãnu doke.
18 Kaa kpĩ a wɔllu tɛria nge wi,
kpa ta n dam mɔ nge digi ye ba kua ka sisu?

19 A sun sɔ̃ɔsio ye n weenɛ su Gusunɔ sɔ̃.
Domi sa ɲ̀ wa ye sa ko nùn wisi bɛsɛn yɛ̃ru sarirun sɔ̃.
20 Tilasiwa bu ka nùn sɔ̃ nà n gari gerua?
Tilasiwa bu ka nùn nɔɔsia ye na gerua?
21 Wee u ra de yam mu tĩra subaru sɔɔ,
kpa guru winu nu n sɔ̃ɔ berua.
Adama u ra de woo gu se gu wɔllu dɛɛrasia.
22 Saa ye sɔɔra yam bururam mu koo na saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
kpa mu n nùn sikerenɛ ka nanum bakam.
23 Sa ɲ̀ kpɛ̃ su Dam kpurogii tubu.
Domi win dam mu kpã.
U ra maa kpuro ko dee dee.
U ku ra wi u gem mɔ dam dɔre.
24 Mɛya u ku ra maa be ba tii mɛɛra bwisigibu garisi gãanu.
Yen sɔ̃na n weenɛ tɔmbu bu nùn nasia.

YINNI GUSUNƆ U GARI SUA

38

1 Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,
2 mban sɔ̃na a dera tɔmbu ba ɲ̀ nɛn himba tubumɔ ka wunɛn wiira gari.
3 Tɛ̃, a sɔɔru koowo,
kpa a yɔ̃ra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.
Kon nun gari bikia, kpa a man yi tubusia.

Yinni Gusunɔ u maa sãa ye ya kun wɛ̃siamɔn Yinni

4 Mana a wãa sanam mɛ na tem kua.
A ye geruo, à n bwisi mɔn na.
5 A yɛ̃ wi u mɛn goonu yi yi?
Wara u nu yĩira ka wɛ̃ɛ.
6 Ma sɔɔra ba mɛn kpɛɛkpɛɛku swĩi.
Wara u mɛn gɔmburun kperu swĩi.
7 Saa ye wɔllun gɔradoba ba dɛsiru karamɔ,
ma n sãare kperin tii yi nuku dobun womu mɔ̀ yam sãre bururu,
8 wara u nim wɔ̃ku kɛnua ka gamboba sanam mɛ ga yarima tem nukurun di.
N ṅ nɛ?
9 Na guru wiru kua gen bekuru,
ma na gu yam wɔ̃kuru wukiri.
10 Na gu wooda wɛ̃ na nɛɛ, gu yɔ̃ro mini.
Ma na gu gamboba ka kɔkɔrɔba dokea.
11 Na gu sɔ̃ɔwa na nɛɛ,
gu na sere mini, kpa gu yɔ̃ra gu ku sara.
Miniwa gen nim kurenun dam mu koo yɔ̃ra.

12 Saa mìn di a wãa,
a sɔ̃ɔ sɔ̃ɔre u yario bururu,
13 kpa u yarima u da handunian goonu nnɛ sɔɔ,
u nuku kɔ̃surugibu terasia ben kuku yenun di,
14 kpa tem kpuro mu kɔsi nge sɔndu te ba yĩreru doke,
kpa ta n sãa nge wi u yabe buraru sebua?
15 Adama nuku kɔ̃surugibu ba ṅ yam bururam kĩ,
domi mu yinamɔ bu ben kom kɔ̃sum ko.

16 Yoobu, a bɔsum daare sere mi nim wɔ̃kun nɔnu ga wãa?
A daare sere gen temɔ?
17 Ba nun gɔribun wãa yeru sɔ̃ɔsire?
A ten kɔnnɔ waare?
18 A handunian kpãaru laakari koore?
A man sɔ̃ɔwɔ à n ye kpuro yɛ̃.
19 Mana swaa wãa ye ya dɔɔ yam bururam gia.
Mana yam wɔ̃kuru ta ten wãa yeru mɔ.
20 À n yen swɛɛ yɛ̃n na, a ṅ kaa da mi?
21 Kaa n ye kpuro yɛ̃, domi ba nun mara n tɛ.

22 A daare sere mi nim mu ra gɔsie nge kperu?
A wa mi guru kpenu nu ra n wãa?
23 Na nu yiiwa saa gaan sɔ̃,
yè sɔɔ tɔmbu ba koo nuki sankira tabun sɔ̃.
24 A yɛ̃ mìn di yam bururam mu ra nɛ?
A maa yɛ̃ mìn di sɔ̃ɔ yari yerun woo ga ra nɛ?
25 Wara u gura swaa yaba.
Wara u guru maakinu ka guru kukiribun swaa yi yi.
26 Wara u ra de gura yu nɛ gbaburɔ, tem mi goo sari,
27 kpa yu tem mi n daa gbere yɛmiasia,
kpa yakasu su kpi.
28 Gura ya tundo mɔ ro?
Wara u kakoru mara.
29 Man diya guru kpenu nu ra yari.
30 Wara u ra nim bɔbiasie wɔllɔ nge kperu,
kpa u nim wɔ̃kun wɔllɔ ko nge kpee bakaru.

31 Kaa kpĩ a wɔllun kperi swaaru bwese bweseka bɔke,
kpa a maa yi kusia?
32 Wuna a ra de wɔllun kperi bwese bweseka yi yari yin saa sɔɔ,
kpa a yin wuunu kpara?
33 A yɛ̃ nge mɛ wɔlla ka sĩisinamɔ?
Kaa kpĩ a ka ten woodaba sɔmburu ko tem sɔɔ?
34 Wuna a ra nɔɔgiru sue a guru wiru soku,
kpa gura yu ka nɛ yu nun so?
35 Wuna a ra guru maakinu koosie?
À n nu koosia, nu ra nɛ wunɛn mi nu nɛɛ, nu sɔɔru kpa,
kpa nu maakinu ko?
36 Wara u tɔnun gɔ̃ruɔ laakari doke.
Wara u tɔnu bwisi wɛ̃.
37 Wara ka win bwisi kpuro,
u koo kpĩ u guru winu gari,
kpa u nu sikasia gura yu nɛ,
38 kpa gura ye, yu yanim gura yu subu,
kpa yu tem kusanu mɔnsina.

Gusunɔ u sãawa yɛɛ kpuron Yinni

39 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,

Yoobu, wuna a ra gbee sunɔ gen dĩanu kasue,
kpa a gen binun gõɔru kpeesia
40 sanam mɛ nu kpĩ nin wãa yerɔ nu yaa mara?
41 Wara u ra gunɔ bakeru ten dĩanu wɛ̃
sanam mɛ ten binu nu nɔɔ sue nɛn mi gia,
ɲ̀ kun mɛ, nù n bɔsu nu dĩanu kasu.

39

1 A yɛ̃ saa yè sɔɔ kpee bɛra ya ra yen binu ma?
A ka nɛmun marubu yinnare?
2 A ra nin guran suru gari,
kpa a n yɛ̃ saa ye nu koo ma?
3 Nu ra yiire nu nin binu ma,
kpa nu yari marubun wahalan di.
4 Nin bii ni, nu ra kpɛ̃yɛ nu dam ko yakasɔ,
kpa nu yarina nu nin mɛro deri.
Nu ɲ̀ maa wee mi.

5 Wara u ra de gbeeku kɛtɛku ga n tii mɔ,
goo u kun gu bɔkua.
N ɲ̀ nɛ?
6 Na dera ga wãa tem mi gãanu ku ra kpi,
ka maa tem bɔrugimɔ.
7 Gen baaye ka wuun wɔkinu.
Ga ɲ̀ maa yinni goon gbãsukubu nɔɔmɔ.
8 Ga ra n bɔsuwa guunɔ gu ka gen dim wa.
Yaka bekusa ga ra n kasu.

9 Gbeeku kɛtɛ ya koo wura yu nun sɔmburu kua?
Ya koo wura yu kpuna wunɛn naa gõɔwɔ?
10 Kaa ye wɛ̃ɛ doke yu nun sɔmburu kua?
Ya koo wura yu nun tem kusanu kɔsukua wɔwa sɔɔ?
11 Kaa ye naanɛ ko yèn sõ ya dam bakam mɔ?
Kaa ye wunɛn sɔmburu kpuro nɔmu sɔndia?
12 Kaa naanɛ ko yu nun wunɛn dĩanu gurama
yu ka da doo soo yerɔ?
13 Taataarun kasa ya ra n wã tà n ye dɛrie.
Mɛya yen sansu maa waabu wã.
14 Taataa te, ta ra ten sɛ̃ɛnu sikewa temɔ.
Kpa yani sɛɛri yi nu swĩasia.
15 Ta ra duari ma goo ɲ̀ kun mɛ gbeeku yaa gaa
koo kpĩ yu nu taaku yu kɔsuku.
16 Ta ra n sɛ̃ ka ten binu.
A ɲ̀ kaa n mam tamaa ten bina.
Ta ra ten wahala duari ye ta kua ta ka nu mara.
17 Domi na ɲ̀ tu bwisi kã,
na ɲ̀ maa tu laakari kã.
18 Adama tà n seewa ta duka mɔ̀,
ta ɲ̀ maasɔ ka win duma gara.

19 Wuna a dumi dam wɛ̃?
Wuna a yi sarubasu dokea?
20 Wuna a ra de yi yõ nge twee?
Yin wura ya ra tɔmbu nandasie,
21 kpa yi n tem bwiyamɔ wɔwa sɔɔ yi n nuku dobu mɔ̀ yin dam saabu.
Yì n tabu durɔbu wa,
yi ra bu tabu wɔriwa ka dam.
22 Yin baaye ka bɛrum.
Yi ɲ̀ gãanu nasie.
Yi ku ra maa biru wure yì n takobi wa.
23 Yin yinnibun sɛ̃ɛ bwãanu ka ben yaasi yi ra n wɔki
kpa yi n ballimɔ yin wɔllɔ.
24 Bà n tabun kɔba so, yi ra n gàri wɔrawa,
kpa yi n tem kɔsukumɔ.
25 Mɛya yì n kɔba ye nua, yi ra n sɔɔru kpeerewa,
kpa yi n tabun woo numiamɔ tonton-den di,
kpa yi n yibɛrɛba ka ben sinambun nɔɔ damgisu nɔɔmɔ.

26 Wuna a ra kasa bwisi kɛ̃ yu ka kɔsɔru da sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia?
27 Wuna a ra gunɔ bakeru sõ tu ka se tu ten sokuru ko guuru wɔllɔ?
28 Kpee baaba sɔɔra ta ra ten wãa yeru ko,
mì gãanu kun kpɛ̃ nu tu mwa.
29 Saa min diya ta ra ten nɔni kõ tu ka yaa sãkiria.
30 Mi a yaa goru wa, miya a ra maa tu wa.

Yɛma ten binu nu ra nɔ.

Gusunɔ u nɛɛ, Yoobu u wisio

40

1 Yinni Gusunɔ u maa Yoobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wunɛ wi a ka tii yinamɔ
nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin wuswaaɔ,
kaa gari wa a gere?
3 Ma Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
4 wee na ɲ sãa gãanu.
Mba kon kpĩ n nun wisi.
Kon nɔɔ nɛnɛwa n mari.
5 Na gari dabinu gerua kɔ,
na ɲ maa gɛɛ gerumɔ.

Yoobu tamaa u sãa Gusunɔ?

6 Ma Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ gagun di u nɛɛ,
7 a sɔɔru koowo, kpa a yɔ̃ra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.
Kon nun gari bikia kpa a man yi tubusia.
8 Yoobu, kaa kpĩ a man sɔ̃ ma na ɲ gem mɔ?
Kaa man taarɛ wɛ̃, kpa a tii gem wɛ̃?
9 Wunɛn dam mu nɛ Gusunɔgim tura?
Wunɛn nɔɔ ga koo kpĩ gu nɔɔra ka dam nge nɛguu?
10 N n mɛn na, a wunɛn yiiko ka wunɛn bɛɛrɛ sɔ̃ɔsio,
11 kpa a wunɛn mɔru sɔ̃ɔsi,
a be ba tii sue nɔni girari a sura.
12 A bu nɔni mɛniɔ, kpa a bu sekuru doke.
A kɔ̃san kowobu kpeerasio mi ba wãa,
13 kpa a bu sike sannu ba n wãa gɔribun wãa yerɔ,
mi ba ɲ bu wasi.
14 Saa yera nɛ Gusunɔ kon nun wɔlle sua.
Domi wunɛn dam mu nun nasara wɛ̃ɛmɔ.

Kpera

15 Kpera wee, ye na wãaru wɛ̃ nge wunɛ.
Yakasa ya ra di nge naa.
16 Yen dam mu wãawa yen gabu ka yen wasin yaa sɔɔ.
17 Ya ra kpĩ yu yen siru bɔbiasie tu ko nge dãa damgia.
Kpa yen sĩinu nu n sãa nge ni ba tara.
18 Yen kukunu sãa nge sii gan te ta wem mɔ,
ma yen wasin kãasi yi sãa nge sii bokuru.
19 Ya sãawa nɛn taka koora ye ya tɔmbu biti mɔ̀ n kere.
Na ye donnu dokea.
20 Ya ra yen dĩanu wawa guunɔ
mì gbeeku yɛɛ kpuro yi ra mɛnnɛ yi dwee.
21-22 Kpa yu da yu kpuna dãa kiku gagun saarɔ ge ga wuru bakasu mɔ,
ɲ kun mɛ naa yari sɔɔ,
ɲ kun mɛ dãru garun kɔkɔrɔ daru bɔ̃ɔwɔ.
23 Baa daaru tà n nim yiba nge Yuudɛnin daaru,
ya ɲ duka yakurɔ.
Baa ten nim mù n ye wukiri ya ko n kpĩwa mi sɛ̃ɛ.
24 A tamaa ka dama ba koo kpĩ bu ye mwa yà n yam mɛɛra?
Nge a tamaa ka yãakorora ba koo ye mwa bu wɛ̃ru yaba.

Karaku

25 Karaku maa ni.
A gu kɔkɔru sɔrere gen yaraɔ a yarama?
26 Kaa kpĩ a wɛ̃ɛ damgii doke gen wɛ̃rɔ,
kpa a gen baa saburo yaba ka kuura?
27 Ga koo nun suuru kana gu nun gari dori sɔ̃,
28 kpa gu ka nun arukawani bɔke,
gu ko wunɛn yoo sere gu ka gbi?
29 Kaa wura a ka gu dwee nge mɛ ba ra ka gunɔ dwee?
Kaa wura a ge bɔke wunɛn wɔndiaba bu ka dwee?

30 Sɔrɔkɔba ba koo wura bu gu tenkuba dɔre,
kpa bu gen yaa bɔɔri bu dɔra?
31 Kaa kpĩ a gen gɔnan wɔllɔ sɛ̃ɛnu twee,
kpa a gen wiru yaasa sɔku?
32 À n nɛɛ, kaa ka gu sanna,
à n gu baba, a ɲ maa gu babamɔ sia.

41

1 À n gu mara, a ra nuki sankirewa.
Gà n maa yarima, a ra bɛrum soorewa,
kpa a wɔruma à n gu wa.

2 Goo sari wi u koo gari bakaru ko u
gen mɔru seeya.
N n mɛn na, wara u koo yɔ̃ra u nɛ,
Yinni Gusunɔ ma.
3 Waran diba na nɛni, kon bu kɔsia.
Domi ye ya wãa handunia kpuro sɔɔ
ya sãawa nɛgia.

4 Wee na maa kĩ n wure n karaku gen
wasin kãasi,
ka gen dam gari ko,
ka sere maa gen wasin buram.
5 Wara u koo kpĩ u gen gɔna pota.
Wara u koo kpĩ u du gen baa
saburosun baa sɔɔ.
6 Wara u koo kpĩ u gen nɔɔ baaya.
Domi gen donnu nu bɛrum mɔ.
7 Gen birun koko wɔrukisu su sãawa
nge tɛrɛnu.
Ma su swɛɛnɛ mam mam.
8 Su maninɛ, baa woo ga ku ra kpĩ gu
mam kura min di.
9 Su sãawa nge maabu ka wɔnɔ be ba
wãa ba bɔkasinɛ baatum.
Gãanu sari ni nu koo su karana.

10 Gà n sũa n da n sãawa nge dɔ̃ɔ buriya
yi yarimɔ,
kpa gen nɔni yi n sãa nge buruku sɔ̃ɔ
yana.
11 N da n sãawa nge dɔ̃ɔ yari ka dɔ̃ɔ
buriya yi yarimɔ gen nɔɔn di.
12 Kpa n sãare wiisu yarimɔ gen wɛ̃run
di
nge weke te ta gbisimɔ dɔ̃ɔ boko sɔɔ.
13 Gen wɛ̃siaru ta ra n sãawa nge ba dɔ̃ɔ
yabiamɔ,
kpa dɔ̃ɔ yara ya n yarimɔ saa gen nɔɔn
di.
14 Gen dam wãawa gen wĩirɔ.
Be ba ka gu yinna kpuro ba ra n bɛrum
soore.

15 Gen gɔna ya tau.
Gen wasin yaa baasi ya maa sɛ̃kenɛwa
sim sim.
Ya ṅ karanamɔ.
16 Gen woo sɔndu ta bɔɔbuwa nge nɛɛ
mɛro.
17 Gà n seewa be ba dam bo, ba ra
nandewa,
kpa bu yarina.
18 Bà n maa gu wɔri ka takobi,
ṅ kun mɛ ka yaasi ka sɛ̃ɛnu,
ye kpuro ya ra kowa kam.
19 Ga ra sisu garisiwa nge yakasu.
Sii gandu maa nge dãa te ta kɔ̃sa.
20 Bà n ge toba, ga ku ra duka yakure.
Kpurantɛɛrun kpera ra n sãawa nge
yakasu gen mi.
21 Ga ra maa bokuru garisiwa nge
kabaru.
Bà n gu yaasa kɔ̃ɔwa ga ra n ye
ỹɛ̃ɛmɔwa.

22 Gen nukurun temɔ,
gen gɔnan kokosu sãawa nge sɛ̃ɛnu.
Su sãawa nge naa tebo ge ba ra ka tem
kusanu kɔsuku.
23 Ga ra de nim wɔ̃kun nim mu n
bweebweenu mɔ̀
nge weke tèn nim ba swɛ̃,
kpa mu n yakenu mɔ̀ nge turare ye ba
yɔwa.
24 Mi ga sara kpuro gen yira ya ra
sɔ̃ɔsirewa.
Domi nim mu ra burisinɛwa mu gɔsia
nge seri kpiki.
25 Handunia yeni sɔɔ, gãanu sari ni nu
sãa gen yinni.
Ga ku ra n gãanun bɛrum mɔ.
26 Ga ra yɛɛ kpuro taarewa baa yì n
kpã.
Ga sãawa yɛɛ gɔbi kpuron sunɔ.

Yoobu win kɔmiaru wura

42

1 Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ,
2 na yɛ̃ ma kaa kpĩ a kpuro ko.
Gãanu kun kpɛ̃ nu wunɛn himba
gɔsia.
3 A gerua a nɛɛ, na dera tɔmbu ba ṅ
wunɛn himba tubumɔ ka nɛn
wiira gari.
Na wura. Na gari gerua yi na ṅ yɛ̃.
Gari yi, yi man kpãaru kere.
4 A man sɔ̃ɔwa a nɛɛ,
n nun swaa dakio kpa a man gari sɔ̃.
Kaa man gari bikia, kpa n nun yi
tubusia.
5 Na raa wunɛn gari nua yi tɔmba
gerumɔ,
adama tɛ̃ na nun wa ka nɔni.
6 Yen sɔ̃na na tii taarɛ wɛ̃
ma na gɔ̃ru gɔsia na tii tua ka torom
wisi nuku sankiranun sɔ̃.

Yinni Gusunɔ u Yoobu domaru kua n kere yellu

7 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka
Yoobu gari kua u kpa, yera u Elifasi
Temagii sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ka wunɛ ka
wunɛn bɔrɔba yiru ye mɔru mɔ̀ too
too. Domi i ṅ nɛn gari gerua dee dee
nge mɛ nɛn bɔ̃ɔ Yoobu u gerua.
8 Yen sɔ̃, i seewo i naa kinɛnu nɔɔba
yiru ka yãa kinɛnu nɔɔba yiru sua i ka
da nɛn bɔ̃ɔ Yoobun mi, i ka yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ko. Kpa u bɛɛ kanaru
kua. Kon kana te mwa. Kpa n ku maa
bɛɛ kua ye kon daa bɛɛ kua bɛɛn wiira
garin sɔ̃. Domi i ṅ nɛn gari gerua dee
dee nge mɛ Yoobu u gerua.
9 Yera Elifasi Temagii ka Bilida
Suagii ka Sofaa Naamagii ba seewa
ba da ba kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u
bu sɔ̃ɔwa bu ko. Ma Yinni Gusunɔ u
Yoobun kanaru mwa.
10 Ye u kana te kua win bɔrɔban sɔ̃
u kpa, yera Yinni Gusunɔ u nùn win
yellun wãaru wesia, u nùn ye u raa
mɔn suba yiru wɛ̃.
11 Yoobun wɔnɔbu ka win maabu
ka win sesubu ka win yellun bɔrɔba
ba nùn beram da ma ba di mi ka wi
sannu. Ma ba win wɔnwɔndu wa,
ba nùn nukuru yɛmiasia nɔni swãa te
Yinni Gusunɔ u dera u wan sɔ̃. Yera
ben baawure u nùn sii geesun gobi ka
taabu wuraguu kã.
12 Gusunɔ u nùn domaru kua win
sanam dãakim mɛ sɔɔ n kere win
yellun wãaru. Win arumani ye u
wa wee, yãanu nɔrɔbun suba wɔkura
nnɛ (14.000) ka yooyoosu nɔrɔbun
suba nɔɔba tia (6.000) ka naa wuku
nɔrɔbun suba yiru (2.000) ka kɛtɛku
ninu nɔrɔbu (1.000).
13 Yen biru u maa bii tɔn durɔbu
nɔɔba yiru mara ka bii tɔn kurɔbu ita.
14 U win bii wɔndia gbiikoo yĩsiru kã
Yemima, yiruse maa Kɛsia, itase maa
Kerɛni Hapuku.
15 Tem mi kpuro sɔɔ, wɔndia goo
sari wi u Yoobun bii wɔndia be buram
tura. U bu tubi wɛ̃ nge mɛ u win bii tɔn
durɔbu wɛ̃.
16 Yeniban biru, Yoobu u maa kua
wɔ̃ɔ wunaa weeru (140). Ma u win
bibu wa ka win debuminun bibu.
17 Yoobu u tɔkɔ kua kɔ̃ɔ kɔ̃ɔ ma u
kpuna u gu.

WOMU SI BA GUSUNƆ KUA

Tire teni, ten gari sãawa womu si ba Gusunɔ kua yellun di. Womu sin gasu su sãawa siarabu, gasu kanaru, gasu bu ka tora run suuru kana, gasu bu ka faaba kana Gusunɔn mi, kõsa gaa yà n bu deema, gasu maa nuku sankiranun sõ.

Yesun tii u womu sin gari gɛɛ sia win sõɔsiru sɔɔ. Gisɔ womu si, su kua gãa girinu naanɛ dokeobun sãaru sɔɔ.

Ba womu si bɔnu kuawa suba nɔɔbu. Bɔnu baayere ya domarun gari mɔ yen wii goberɔ.

Tire ten kpunaa

1. Womusun bɔnu gbiikaa, womu 1n di sere womu 41.
2. Womusun bɔnu yiruse, womu 42n di sere womu 72.
3. Womusun bɔnu itase, womu 73n di sere womu 89.
4. Womusun bɔnu nnɛse, womu 90n di sere womu 106.
5. Womusun bɔnu nɔɔbuse, womu 107n di sere womu 150.

WOMUSUN BƆNU GBIIKAA

1

1 Wi u sãa doo nɔɔrugii,
wiya u ku ra tɔn kõsobun gari nɔ.
Wiya u ku ra durumgibu swĩi.
Wiya u ku ra n wãa ka be ba Gusunɔ atafiiru mɔ̀.
2 Wiya u ra n nuku dobu mɔ̀ Gusunɔn gari sɔɔ sõɔ sɔɔ.
Wiya u ra n Gusunɔn gari bwisikumɔ wɔ̃kuru.
Wiya u ra n Gusunɔn gari kĩ saa kpuro.
3 U sãa nge dãa te ta yõ daarɔ.
Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa kpuro.
Ta ra mawa ten marubun saa sɔɔ.
Tɔnu wi u sãa nge mɛ,
ye u seewa u wɔri kpuro, ya ra koorewa.
4 Adama tɔn kõso kun doo nɔɔru wasi.
U ṅ sãa nge dãa te.
Yaka gbebusa u ka weenɛ si woo ga ra yarinasie.
5 U ṅ gem wasi Gusunɔ ù n nùn siri.
U ṅ maa kpɛ̃ u n wãa gemgibun wuurɔ.
6 Domi win swaa dɔɔwa kam koo yerɔ.
Adama Yinni Gusunɔwa u gemgibu swaa gbiiye.

2

1-2 Yinni Gusunɔ u goo gɔsa u bandu wɛ̃.
Mban sõna sinambu ba nùn seesimɔ.
Mban sõna tem yɛ̃robu ba nùn seesimɔ.
Mban sõna tem wirugibu ba tabun sɔɔru mɔ̀.
Mban sõna bwesenu nu arukawani bɔkumɔ.
Mban sõna tɔmba nɔɔ tia mɔ̀ ba mɔ̀,
3 su ben dam bua, su tii yakia ben yorun di.
4-6 Ba n yɛ̃ ma kama mi,
domi Gusunɔ u bu yɛ̃ɛmɔ.
Yinni u sõ wɔllɔ u bu yaakoru mɔ̀.
U sunɔ wi u gɔsa swĩi kɔ win guurɔ te ba mɔ̀ Siɔni.
Yen sõ, i n tii sɛ,
kpa u ku bɛɛ sɛɛyasia ka mɔru,
kpa i nanda win mɔru bakan sõ.
7 Sunɔ wi, u nɛɛ, kon kpara ye Yinni Gusunɔ u man sõɔwa.
U nɛɛ, gisɔ na kua win bii.
Gisɔ u kua nɛn tundo.
8 U man sõɔwa u nɛɛ,
nà n nùn bwesenu kpuro kana,
u koo man nu wɛ̃.
Nà n nùn handunian goonu nnɛ kana,
u koo man ye wɛ̃.
9 U maa man sõɔwa u nɛɛ,
kon kpĩ n bu kpara nge wi u kparamɔ ka sii bokuru,
kon kpĩ n bu kɔsuku nge weke te ba mɔma.
10 Tɛ̃, bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kpare,
i kirɔ yeni swaa dakio.
Bɛɛ sinambu, bɛɛ be i tem kpare, i yɛ̃ru kasuo.
11 I Yinni Gusunɔ sãawɔ ka bɛɛrɛ.
I Yinni Gusunɔ wiru kpĩiyɔ ka nasiaru,
12 kpa u ku raa mɔru ko subaru sɔɔ.
Domi win mɔru yà n seewa, u koo de i kam ko.
Adama doo nɔɔrugiba be ba nùn naanɛ sãa kpuro.

3

1 Dafidin womu geni ga ka kpikiru
yã te u sua win bii Abusaləmun sõ. Ge
wee.
2 Yinni Gusunə, nɛn yibɛrɛba ba dabi.
Be ba man seesi ba dabi.
3 Geema dabira ta gerumə,
na ɲ̀ somiru wasi wunɛn min di.
4 Adama nɛ, na nɛɛ,
wuna a ra man ganɛ nge tɛrɛru,
wuna a ra man nasara wɛ̃,
wuna a ra man sekuru yare.
5 Nà n nun nəəgiru sue na somiru
kana,
a ra nɛn nəə nə wunɛn guurun di mi a
wãa.
6 Nà n kpuna na dweeya wõku giriru,
wuna a ra n man kõsu.
Nà n yanda na ra deemɛwa
wuna a man kõsu.
7 Yibɛrɛ dabinu nu man kooro bure,
yibɛrɛ dabinu nu man sikerena,
adama na ɲ̀ ben bɛrum mə.
8 Gusunə nɛn Yinni, a seewo a man
faaba ko.
A seewo a nɛn yibɛrɛba wiru kəsuku.
A seewo a ben nəsu kəsuku.
9 Wuna a ra tənu faaba ko.
A de wunɛn domaru ta n ka wunɛn
təmbu wãa.

4

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua ka mərəku. Ge wee.
2 Gusunə, nà n wãa nəni swãaru səə,
wuna a ra man somi.
Nà n nun soka, a man wurario.
A nɛn wənwəndu waawo,
a nɛn kanaru nəəwə,
wunɛ wi a ra man sirie.
3 Bɛɛ təmbu, sere saa yerà i ko i n man
wəmmə.
Bɛɛ təmbu, sere saa yerà i ko i n kam
gire.
Bɛɛ təmbu, sere saa yerà i ko i n weesu
swĩi.
4 I n yɛ̃ ma Gusunə u ra tii naanɛgii
gəsie.
I n yɛ̃ ma Gusunə u ra nɛn nəə nə.
5 I bwisikuo gõruə bɛɛn kpin yenə kpa
i mari.
I diirio bɛrum sõ kpa i durum deri.
6 I Yinni Gusunə naanɛ dokeo.
I yãkunu koowo ni u bikiamə.
7 Tən dabira weeweenu mò ta mò,
Gusunə, a ka sun bəri yɛndu naawə.
Yinni, a ka sun nənu geu mɛɛrio.
8 Adama nɛ, na ra n nuku dobu mə
n kere be ba dĩanu yiba.
Na ra n yɛ̃ɛrimə n kere be ba tam yiba.
9 Nà n kpuna na ra dweeye ka bəri
yɛndu,
domi wunɛ turowa a man kõsu, Yinni
Gusunə.

5

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
2 Yinni Gusunə, a man swaa dakio.
Gusunə, a nɛn weeweenu nəəwə.
3 Yinni Gusunə, a nɛn wuri swaa
dakio.
Yinni, nɛn sina boko, wuna na
kanamə.
4 Yinni Gusunə, a ra nɛn kanaru nə
bururu.
Yinni Gusunə, a ra nɛn nəə nə sõə ù n
yara.
Wee na wunɛn wisibu mara.
5 Yinni Gusunə, a ku ra kõsa kã.
Kõsan kowobu ba ɲ̀ wãa yeru wasi
wunɛn mi.
6 Tii suobu ba ɲ̀ kpɛ̃ bu yõra wunɛn mi.
A kõsan kowobu tusa.
7 A tən gowobu tusa.
A taki diobu tusa.
A ra wee kowobu kpeerasie.
8 Adama nɛ, wunɛn durom bakam
sõna
kon kpĩ n da wunɛn sãa yerə.
Wunɛn durom bakam sõna
kon kpĩ n yiira mi a wãa.
Miya kon kpĩ n nun bɛɛrɛ wɛ̃.
Miya kon kpĩ n nun sã.
9 Yinni Gusunə, a sãawa bərəkini.
Yinni Gusunə, a man swaa sõəsio ye a
kĩ n swĩi.
Yinni Gusunə, a nɛn yibɛrɛba sõəsio
ma
wuna a man kpare.
10 Ben gari kun naanɛ mə.
Ben yara ya ra n təmbu fufu mòwa.
Kõsa ben bwisikunu nu ra n naa gire.
Kam koba ben gere ya ra ka nɛ.
11 A bu nəni sõəwə ben taarɛn sõ.
A bu sureo ben tiin yina səə.
A bu giro wunɛn wuswaan di,
domi ben durum ya kpã.
Ba maa nun seesi.
12-13 Be ba sãa wunɛgibu, kaa de bu
nuku dobu wa.
Kaa de bu katinu kara.
Kaa de bu yɛ̃ɛri. Kaa bu kõsu.

Kaa bu domaru kua.
Kaa bu ganɛ nge tɛrɛru wunɛn kĩrun saabu,
domi ba nun kĩ,
ma ba nun mɛm nɔɔwammɛ.

6

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua ka mərəku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a ka man məru sãa,
adama na nun kanamə,
a ku man gerusi, a ku man sɛɛyasia.
3 A nɛn wənwəndu waawo, a man bɛkio,
domi nɛn wasi kun dam mə.
Wee na gɔɔ dɔɔ.
4 Nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ.
Yinni, sere saa yerà kaa man deri mɛ.
Saa yerà kaa man somiru na.
5 A wurama a man faaba ko.
A man wəro wunɛn durom sõ.
6 Domi wi u gu u ǹ maa wunɛn bwisikunu mò.
Wi ba sika u ǹ maa kpɛ̃ u nun sã.
7 Yinni Gusunɔ, weeweenu dera na ǹ dam mə.
Wõkuru baatere nɛn nəni yĩresu ra n kokuməwa.
Wõkuru baatere nɛn kpin yera ra n waarewa.
8 Nɛn nəni məsa swĩin sõ.
Yibɛrɛbara ba man yeni kpuro koosia.
9 Bɛɛ be i kõsa mò kpuro, i doonə nɛn min di,
domi na faaba kana.
Yinni Gusunɔ u nɛn wuri nua.
10 U nɛn weeweenu nua.
U nɛn kanaru mwa.
11 Yinni Gusunɔ u koo nɛn yibɛrɛba kamia,
kpa bu sekuru wa.
U koo bu gira,
kpa bu biruku yira wura ka sekuru.

7

1 Womu ge Dafidi u kua sanam mɛ
u nuki sankire Kusi Bɛnyamɛɛgiin sõ.
Ge wee.
2 Gusunɔ nɛn Yinni, wuna na naanɛ sãa.
A man wəro be ba man naa giren nəman di.
3 Kpa bu ku raa man mwa bu kasuku
nge mɛ gbee sunə ga ra yaa kasuku,
goo u kun ye wəre.
4-5 Gusunɔ, nɛn Yinni, wee ba man taarɛ wɛ̃ɛmə ba mò,
na goo torari,
na nɛn kĩnasi bərə kõəru kua,
na nɛn yibɛrɛ wəri,
na win yãnu wəra ka wəbia.
Adama nà n yen gaa kuan na ka gem,
6 a de nɛn yibɛrɛ u man sɛ̃re u go.
A de u nɛn goru deri mi.
7 Yinni Gusunɔ, a nɛn yibɛrɛ wərio ka məru.
Be ba kõrua, a bu sɛɛyasio ka məru.
A de a n wãa nɛn bəkuə.
A de a man siria.
8 Yinni Gusunɔ, wee a sõ wunɛn sina gənaə.
A de bwesenu nu mɛnnama mi.
A de a nu siri mi.
9 Yinni Gusunɔ, wuna kaa təmbu siri.
A man sirio nge mɛ nɛn dɛɛrara nɛ.
A man nɛn gem wɛ̃ɛyɔ.
10 A de tən kõsobun daa yu nəru ko,
kpa a de gemgibu bu kuura.
Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii.
Wuna a ra tənun gõrun gari wɛ̃ɛri.
11 Wuna a ra man ganɛ nge tɛrɛru.
Wuna a ra bèn gõru ga dɛɛre faaba ko.
12 Wunɛ, a ra siriwa dee dee.
Yinni Gusunɔ, a maa sɛ̃.
13 Ka mɛ, tən kõso u ku ra win daa deri.
U ra win takobi nəə dɛrewa.
U ra win tɛndu bɛriwa.
U win sɛ̃u sɔre u yĩisi.
14 U tabu yãa gəəginu kua.
Ma u sɛ̃ɛ dõəginu kua.
15 U win sɔmburu seewa.
U kõsa bwisikumə. U weesu wĩimə.
16 U suura gba gabun sõ,
adama win tiiwa u koo ye wəri.
17 Kõsa ye u raa kua kpuro,
win wirəwa ya koo wəri.
Win damgii te u raa dəramə,
win wira ta koo kəra.
18 Yinni Gusunɔ, kon nun siara,
domi a sãa naanɛgii.
Yinni Wərukoo, kon nun təma ka womu.

8

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunə bɛsɛn Yinni,
wunɛn yĩsira kpã handunia kpuro sɔə,
na nun təmamə wunɛn kpãarun sõ
te ta wəllu gunum kere.

3 Baa bii piiminu ka bii wɛ̃ɛnu nu nun siaramɔ ka womusu.
Nin womu si, su kua nge gbãraru.
Ta wunɛn yibɛrɛba ganua,
a ka be ba nun seesimɔ kamia,
a ka be ba mɔru kɔsiamɔ kamia.
4 Na wɔllun kpãaru mɛɛra te a kua.
Na suru ka kperi wa yi wãa yin ayenɔ.
5 Ma na bwisika na nɛɛ,
mba tɔnu u sãa a n sere ka nùn yaaye,
wara ra n tɔnu a n sere ka nùn nɔɔrimɔ.
6 Wee, a nùn taka kua u ka nun gɛrɛrɛm da.
Wee, a nùn yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ nge sunɔ.
7-9 Wee, a nùn kua wirugii taka koora kpuro sɔɔ.
Wiya u kpaaku yɛɛ nɔma sikerenɛ.
Wiya u gbeeku yɛɛ nɔma sikerenɛ.
Wiya u gunɔsu nɔma sikerenɛ.
Wiya u swɛ̃ɛ nɔma sikerenɛ,
ka hunde koniba kpuro nim sɔɔ.
10 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wunɛn yĩsira kpã
handunia kpuro sɔɔ.

9

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka gɔ̃ru yãka. Ge wee.
2-3 Yinni Gusunɔ, kon nun siara ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
Kon wunɛn sɔm maamaakigian gari kpara.
Kon womu ko ka nuku dobu.
Yinni Wɔrukoo, kon nun tɔma.
4 Nɛn yibɛrɛba ba nun wa, ba biruku yira wura.
Nɛn yibɛrɛba ba nun wa, ba wɔruka ba gbisuka.
5 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a sɔ̃ wunɛn sina gɔnaɔ,
a ra siri dee dee.
Wunɛ wi a sɔ̃ wunɛn sina gɔnaɔ,
a man gem wɛ̃.
6 Yinni Gusunɔ, a bwese ni nu ṅ nun yɛ̃ gerusi.
A tɔn kɔ̃sobu kpeerasia.
A ben yĩsa go sere ka baadommaɔ.
7 Yinni Gusunɔ, a nɛn yibɛrɛban wusu kɔsuka.
A ben tii kpeerasia mam mam.
Ba ṅ maa bu yaayamɔ sere ka baadommaɔ.
8-9 Yinni Gusunɔ, a sɔ̃ wunɛn sina gɔnaɔ.
Kaa n sãawa sunɔ sere ka baadommaɔ.
Wuna a handunia kpare gem sɔɔ.
Wuna a tɔmbu sirimɔ dee dee.
10 Yinni Gusunɔ, a sãawa be ba dam dɔremɔn kɔ̃so.
A sãawa be ba kpikiru suan kuku yeru.
11 Yinni Gusunɔ, be ba wunɛn yĩsirun bɛɛrɛ yɛ̃,
ba ra n nun naanɛ sãa.
Be ba nun kasu, a ku ra bu biru kisi.
12 Yinni Gusunɔ u win sina gɔna tɛria Siɔniɔ.
I nùn siaro ka womusu. I win sɔman gari kparo.
I de bwesenu kpuro nu yi nɔ.
13 U ra be ba wuri mɔ̀ yaaye.
U ra be ba nɔni sɔ̃ɔren kanaru nɔ.
U ra be ba bu dam dɔremɔ sɛɛyasie.
14 Yinni Gusunɔ, a man durom kuo.
A mɛɛrio wahala ye na mɔ̀ be ba man tusan sɔ̃.
A man wɔro gɔɔn nɔman di,
15 kpa n kpĩ na n wãa Siɔnin tɔmbun suunu sɔɔ,
na n takaru mɔ̀ ye a man kuan sɔ̃,
na n nuku dobu mɔ̀ faaba ye a man kuan sɔ̃.
16-17 Wee bwese tukunu nu suura gba gabun sɔ̃,
ma nin tii nu wɔri ye sɔɔ.
Nu gabu yina bɛria, ma nin tiin naasu wɔri ye sɔɔ.
Tɔn kɔ̃soba sɔm kɔ̃sunu kua.
Ma ben tii ba nin are wa.
Yinni Gusunɔ u sɔ̃ɔsi ma u ra siri dee dee.
18 Wee ye u koo de n koora.
Tɔn kɔ̃soba koo gbiwa.
Be ba nùn yina ba koo kam ko.
19 Adama u ku ra yãarobu duari.
U ra de wɔnwɔndobu ba n yĩiyɔbu mɔ wi sɔɔ.
20 Yinni Gusunɔ, a seewo.
A ku de bu nɛɛ, tɔnuwa u ka nun kinɛnu mɔ̀.
A ku de bwese tukunu nu nun atafiiru ko.
A bu sɛɛyasio nge mɛ n weenɛ,
21 kpa nu bɛrum soora,
nu gia ma nu sãawa tɔn dirobu.
Yinni Gusunɔ, a seewo.

10

1 Yinni Gusunɔ, sa nɔni sɔ̃ɔre.
Mban sɔ̃na a ka sun toma.
Mban sɔ̃na a kukua.
2 A mɛɛrio nge mɛ tɔn kɔ̃soba tii sue.
Ba yãarobu nɔni sɔ̃ɔmɔ bɛrum sariru sɔɔ.
Ba bu kɔkirimɔ ba suremɔ ben yina sɔɔ.
3 Tɔn kɔ̃soba woo kanamɔ.
Ye ben gɔ̃ru ga binɛ sãa, yera ba ra kasu.
Bà n ye wa, kpa bu Gusunɔ wɔmɛ bu nùn yaakoru koosi.
4 Ben tii suabu sɔɔ, ba ra nɛɛ,
Gusunɔ sari, u ɲ̀ bikiamɔ ye ba mɔ̀.
5 Ye ba nia sãa, ya ra koorewa.
Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu Gusunɔn siribu tubu.
Ba ra ben yibɛrɛba yãatam siewa.
6 Kpa bu tii sɔ̃ bu nɛɛ, ba ɲ̀ wɔrumamɔ pai!
Kɔ̃sa gaa kun bu deemamɔ.
7 Bɔ̃ri ka weesu ka gari kɔ̃siya
yi ra n yiba ben nɔsɔ.
Kɔ̃sa ben yara ya ra n wuuwa.
8 Wuun biruɔra ba ra n kukua.
Miya ba ra n tɔmbu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
Taarɛ sarirugii goo ù n yara,
bu nùn sɛ̃re bu go.
Dam sarirugii ù n yarima,
bu nùn mwa bu go.
9 Ba ra n kukuawa nge gbee sunɔ ge ga yaa mara.
Bà n dam sarirugii mwa ben yina sɔɔ,
kpa bu nùn gawa bu ka doona,
10 kpa bu nùn sɛ̃suku bu go.
Ben dam bakam mu nùn kamia.
11 Ba ra tii sɔ̃wa bu nɛɛ, Gusunɔ kun ben gari mɔ̀.
U ku ra mɛɛri ye ba mɔ̀.
12 Yinni Gusunɔ, a seewo,
a ku be ba nɔni sɔ̃ɔre duari,
a bu somiɔ.
13 Mban sɔ̃na kaa de tɔn kɔ̃sobu bu nun wɔmɛ
bu nɛɛ, a ku ra bu sɛɛyasie.
14 Yinni Gusunɔ, a ra n yɛ̃ nɔni swãa
te tɔmba mɔ handunia sɔɔ.
A ra bu somi. A ra maa gobekuba nɔɔri.
Yen sɔ̃na ba ra nun tii wɛ̃.
15 A tɔn kɔ̃son dam buo,
a nùn win kɔ̃sa kɔsieyo.
Kpa win nuku kɔ̃suru tu kpe mam mam.
16 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa sina boko sere ka baadommaɔ.
Kaa be ba ɲ̀ nun sãamɔ gira wunɛn tem di.
17-18 Yinni Gusunɔ, a kana nini swaa dakio.
Wɔnwɔndo ù n nun kana, a nùn dam kɛ̃ɛyɔ.
Be ba dam dɔremɔ, bà n nun soka, a bu wɔro.
Be ba gobekuba dam dɔremɔ, a bu sirio,
kpa goo u ku maa de ba n win bɛrum mɔ.

11

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ u sãawa nɛn kàrì.
Yen sɔ̃, i ku maa nɛɛ,
n yɔ̃ɔwɔ nge gunɔ n da n kuke guunɔ.
2 Wee tɔn kɔ̃so u win tɛndu bɛri,
u win sɛ̃u sɔri u ka taarɛ sarirugii to yam wɔ̃kuru sɔɔ.
3 Sanam mɛ dunia kpuro sankira,
mba gemgii u koo maa kpĩ u ko.
4 Adama i n yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u wãa win sãa yee dɛɛrarɔ,
ma u win sina gɔna swĩi wɔllɔ.
5 U ra tɔn kɔ̃so ka maa tɔn geon daa wɛ̃ɛri,
kpa u n dam diobu tusa.
6 Ben are wee.
U ra bu sɛɛyasie ka dɔ̃ɔ ka sɔ̃ɔ bisu ka woo bɔkɔ.
7 Adama u ra gemgii dam koosie,
domi win tii u sãawa gemgii,
u ra maa daa gea kã.

12

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a na a sun faaba ko.
Wee gemgiba doona.
Naanɛgii goo maa sari handunia sɔɔ.
3 Weesa baawure u ra n win winsim kuammɛ,
u n nùn nɔni wɔ̃kumɔ ka gari dori.
4 Yinni Gusunɔ, a be ba tɔmbu fufu mɔ̀n nɔsu kɔruo.
A be ba gari gerumɔ ka tii suabu marisio.
5 Domi ba gerumɔ ba mɔ̀,
ba ra wa ye ba kĩ ben nɔɔ dobun saabu,
ba gari gerubu yɛ̃,

ba ɲ̀ goon bɛrum mɔ.
6 Adama Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
a wɔnwɔndo be ba dam dɔremɔ waamɔ.
A sãaro be ba weeweenu mɔ̀ waamɔ.
A be ba yãatam siemɔ waamɔ.
Tɛ̃, kaa se a be kpuro faaba ko.
7 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari yi dɛɛrewa.
Yi sãawa nge sii gee si ba sɔwa nɔn nɔɔba yiru.
Yinni Gusunɔ, na yi naanɛ sãa.
8-9 Wee tɔn kɔ̃sobu ba wãa yam kpuro.
Ma tɔmba sankiramɔ ba dɔɔ.
Yinni Gusunɔ, a sun kɔ̃suo.
A sun gbaro ben nɔman di.

13

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, sere domma kaa n man duari.
Sere domma kaa n man wuswaa berue.
3 Sere domma kaa n dera na n bwisikumɔ nɛn gɔ̃ruɔ.
Sere domma kaa n dera na n nuki sankire.
Sere domma kaa n dera nɛn yibɛrɛ u n man taare.
4 Yinni Gusunɔ, a suuru koowo.
A man wisio. A man dam kɛ̃ɛyɔ.
A de nɛn nɔni yi gella.
A ku de n gbi.
5 A ku de nɛn yibɛrɛba bu man kamia,
kpa bu woo kana.
A ku de na n bãarimɔ,
kpa ba n nuku dobu mɔ̀.
6 Na nun naanɛ sãa domi a man kĩ sere ka baadommaɔ.
Na nun naanɛ sãa domi a man gea kua.
Na nun naanɛ sãa domi a man faaba kua.
Yen sɔ̃na na nuku dobu mɔ.
Wuna kon siara ka womusu.

14

(I maa mɛɛrio 53)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
Wee nge mɛ gari bakasu su sãa.
Su ra nɛɛ, Gusunɔ sari.
Su sankire.
Su kom kɔ̃sum mɔ̀.
Sin gagu sari ge ga gea mɔ̀.
2 Yinni Gusunɔ u tɔmbu mɛɛrima saa wɔllun di,
u ka wa goo ù n wãa u bwisi mɔ,
u ka wa goo ù n wãa u nùn sãamɔ.
3 Adama u wa, be kpurowa ba kɔ̃ɔre,
be kpurowa ba sankire,
be kpurowa ba kɔ̃sa mɔ̀.
Baa ben turo kun gea mɔ̀.
4 Ye u wa mɛ, yera u tii bikia u nɛɛ,
kɔ̃san kowo be, ba ɲ̀ yɛ̃ru mɔ?
Wee ba nɛn tɔmbu gbɛnimɔ,
ben goo kun man sãamɔ.
5 Yen sɔ̃, kon de bu diiri gem gem
domi ko na n wãa be ba man mɛm nɔɔwammɛn suunu sɔɔ.
6 Bɛɛ kɔ̃san kowobu, i sãarobun himba sankumɔ,
i bu sekuru dokemɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u bu kɔ̃su.
7 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,
a de faaba kowo goo u yari Siɔnin di
u Isireliba, Yakɔbun bweseru yara dɛsirun di,
kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
À n kua mɛ,
anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

15

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wara koo du wunɛn sãa yerɔ.
Wara ko n wãa guu te a gɔsan mi.
2 Wiya wi u sĩimɔ dee dee, u gea mɔ̀,
u gem gerumɔ win gɔ̃ruɔ,
3 u ku ra goo kɔ̃sa mani,
u ku ra win tɔnusi tore,
u ku ra win beruse wĩ,
4 u ra be ba Gusunɔ nasie bɛɛrɛ wɛ̃,
u ra wi Gusunɔ u yina kam mɛɛri,
u ra win nɔɔ mwɛɛru yibie baa ɲ̀ n mɛren na n nùn sãa,
5 u ku ra tɔmbu gobi nim dokeye,
u ku ra kɛ̃ru mwɛ u ka seeda weesugia di.
Wi u sĩimɔ nge mɛ, u ɲ̀ sokuramɔ pai.

16

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na naanɛ sãa.
Wunɛn miya kon kuku yeru wa.
A man kɔ̃suo.
2 Wuna na sɔ̃ɔmɔ ma a sãa nɛn Yinni.
Wunɛ turowa a ra man gãa geenu wɛ̃.
3 Be ba nun mɛm nɔɔwammɛ tem mɛ sɔɔ, bera ba bɛɛrɛ mɔ.

Be sɔɔra nɛn kĩru kpuro wãa.
4 Adama be ba bũnu sãamɔ, ba tii nuku sankiranu sosiammɛwa.
Na ɲ ka bu bũu yãkunu mɔ̀.
Na ɲ bũu nin yĩsiru sokumɔ.
5 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man wɛ̃ yèn bukata na mɔ.
Wuna a maa yɛ̃ ye n koo man deema.
6 Wuna kaa man tubi gea wɛ̃.
Ka gem na nuku dobu mɔ.
7 Yinni Gusunɔ, wuna na siaramɔ yèn sɔ̃ a ra man bwisi kɛ̃.
Wuna na siaramɔ yèn sɔ̃ a ra man kirɔ ko baa ka wɔ̃kurɔ.
8 Wuna na ra n mɛɛra baadomma.
Wuna a ra n wãa ka nɛ.
Wuna a ra n man kɔ̃su.
Gãanu kun kpɛ̃ nu man sura.
9 Nɛn nukura do.
Nɛn bwɛ̃ra yɛmia.
Nɛn wasi koo wɛ̃ra bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Domi ko na n ka nun wãa.
A ɲ nɛn hunde derimɔ gɔribun wãa yerɔ.
A ɲ wuramɔ wunɛn kĩnasin wasi yi kɔ̃si.
11 Adama kaa man wãarun swaa sɔ̃ɔsi.
Wunɛn miya kon yɛ̃ɛri.
Wunɛn miya kon nuku dobu ko bi bu ɲ kpeemɔ.

17

1 Dafidin kanaru.
Yinni Gusunɔ, a nɛn weeweenu nɔɔwɔ,
na kĩwa a man gem wɛ̃.
Yinni Gusunɔ, a swaa tem kpĩiyɔ a nɔ,
wunɛn somira na kĩ.
A nɛn kanaru nɔɔwɔ,
nɛn gɔ̃run diya ta wee.
2 A man sirio,
a yɛ̃ ma na gem mɔ.
3 Wɔ̃kuru, a na nɛn mi,
a wɛ̃ɛra ye na bwisikumɔ,
a wɛ̃ɛra ye na gerumɔ,
adama a ɲ toraru garu wa.
4 A wa ma nɛn daa ya ɲ tia ka gabugia.
Na wunɛn gari mɛm nɔɔwa.
Na ɲ tɔn kɔ̃sobun yira swĩi.
5 Na yɔ̃rawa dim dim wunɛn swaa sɔɔ.
Na ɲ gɛrare yen min di.
6 Tɛ̃, wuna na soku, Yinni Gusunɔ.
A man wisio.
A nɛn gari nɔɔwɔ.
7 A man wunɛn durom bakam sɔ̃ɔsio, domi a ra be ba nun naanɛ sãa wɔre ben yibɛrɛban nɔman di.
8 A nɛn laakari koowo
nge mɛ tɔnu u ra n win nɔnin laakari mɔ.
A man beruo
nge mɛ gua ya ra yen binu bere yen kasa sɔɔ.
9 Domi tɔn kɔ̃soba man nɔni sɔ̃ɔmɔ,
yibɛrɛba ba man sikerenɛ, ba kĩ bu man go.
10 Ba nuki sosu ba ɲ wɔnwɔndu mɔ.
Ba gari mɔ̀ ka tii suabu.
11-12 Be wee ba sãa nge gbee sunɔ ge ga yaa mara gu kasuku.
Ba nɛn yira swĩi.
Ba man naamwɛ ba kooro bure,
ba man nɔni girari bu ka man gaba bu sura.
13 Yinni Gusunɔ, a seewo a bu wɔri,
a ben dam buo.
A man wɔro ben nɔman di.
A bu goowo ka wunɛn takobi.
14 A ben wãarun dɛ̃ɛbu kawo.
A de bu ben daa kɔ̃sa kpuron are wa,
kpa yi n bu wãasi sere ka ben bibun bibɔ.
15 Adama nɛ, nà n seewa, kon wunɛn wuswaa wa yèn sɔ̃ na dɛɛre,
kpa na n nuku dobu yiba.

18

(I maa mɛɛrio Samuɛli II, 22)

1 Womu ge Dafidi, Yinni Gusunɔn sɔm kowo u wom kowobun wirugii kua. Gari yiniwa u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa sanam mɛ u nùn wɔra saa win yibɛrɛban nɔman di, n mam nɛɛre Sɔɔlu. U nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn dam. Wuna na kĩ.
3 A sãawa nge kpee baa yè sɔɔ kon kuke.
A sãawa nɛn kuku yee naanɛgiru.
Wuna a sãa nɛn Yinni wi u man yakia.
Wuna a sãa nɛn tɛrɛru.
Wunɛn dama mu man wɔra.
Wuna a sãa nɛn kàrì.
4 I ka man Yinni Gusunɔ siaro.
Nà n nùn nɔɔgiru sue na faaba kana,
u ra man wɔrewa nɛn yibɛrɛban nɔman di.
5 Gɔɔ raa man bɔkua,
u ka man doonɔ nge nim tori baka.
6 Gɔribun wãa yera man tɛ̃kua,
gɔɔ man taa bɛrie.

7 Ma na nɔɔgiru sua nɛn nuku
sankiraru sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka.
Ma u nɛn nɔɔ nua saa win wãa yerun
di.
Mɛya maa nɛn weeweenu wɔri win
swasɔ.
8 Tem mu yĩira, ma guunu diira,
yèn sõ Yinni Gusunɔ u mɔru bɛsira.
9 Ma win mɔru seewa nge wiisu,
ma ya yabura nge dõɔ yara,
ma ya yarimɔ win nɔɔn di nge dõɔ
buri.
10 U dera wɔlla ka tem dɛbɛ dɛbɛ kua,
ma u sarama u guru wii bakaru
taakumɔ.
11 U wɔllun kõso goo sɔni nge duma.
Ma u bɛllimɔ woo sɔɔ.
12 U kukua yam wõkuru sɔɔ,
ma guru wii sinumginu nùn wukiri.
13 Win wuswaaɔ yam bururam mu
wãa.
Min diya gura nɛmɔ ka guru kpenu ka
dõɔ buri.
14 Win nɔɔ ga nɔɔra wɔllun di nge guru
gbãsukubu.
Ma guru kpenu nɛɛramɔ ka dõɔ buri.
15 U nɛn yibɛrɛba yarinasia ka guru
kpenu ni nu sãa nge sɛ̃ɛnu.
U bu gira baama ka guru maakinu.
16 U wɛ̃ru wura, yibɛrɛba ba nanda.
Ma guru woo bɔkɔ ga daanu gberasia.
Ma dunian kpɛɛkpɛɛku ga sõɔsira.
17 Ma u win nɔmu dɛmiama wɔllun di
u man nɛnua u yara nim bwee
bakarun di.
18 U man wɔra yibɛrɛban nɔman di.
Yibɛrɛ be, ba man dam kere,
ma ba man tusa.
19 Yibɛrɛ be, ba man wɔriwa nɔni
swãarun saa sɔɔ.
Adama Yinni Gusunɔ u kua nɛn tãsi
yeru.
20 U man wɔra ben nɔman di,
na n ka tii mɔ,
domi u man kĩ.
21 U man domaru kua yèn sõ na dɛɛre.
U man domaru kua yèn sõ na gem swĩi.
22 Na win wooda mɛm nɔɔwa.
Na ǹ nùn seesi.
23 Na win wooda kpuro swĩi.
Na ǹ win gere yinɛ.
24 Na nɛn tii nɛnua
kpa n ku ra ka durum ko.
Na sãawa dee dee win wuswaaɔ.
25 Yen sõna u man kɔsia nge mɛ nɛn daa
gea nɛ.
U man kɔsia nge mɛ nɛn gõru ga
dɛɛram nɛ.
26 Sà n sãa naanɛgibu, kaa n sun
sãawɛwa naanɛgii.
Sà n sãa gemgibu, kaa n sun sãawɛwa
gemgii.
27 Sà n sãa dɛɛrobu, kaa n sun sãawɛwa
dɛɛro.
Sà n maa sãa keetagibu, kaa n sun
sãawɛwa keetagii.
28 Yinni Gusunɔ, wunɛn tiiwa a ra tɔn
be ba tii kawe faaba ko.
Wunɛn tiiwa a ra be ba tii sue kawe.
29 Yinni Gusunɔ, a sãawa nɛn fitila.
A ra man yam bururasie.
30 A ra man dam kɛ̃ n ka kpĩ n yibɛrɛ
be ba tabu yãnu mɔ wɔri,
kpa n yõ n ben gbãraru sure.
31 Ye Yinni Gusunɔ u mɔ̀, ya ra n
dɛndewa.
Bwisi geeya u ra tɔnu kɛ̃.
U sãawa be ba nùn naanɛ sãan tɛrɛru.
32 Gusunɔ turowa u wãa.
Wi turowa u sãa bɛsɛn Yinni.
Wi turowa u koo sun kõsu.
33 Wiya u ra man dam kɛ̃.
Wiya u ra man swaa gea sure,
34 kpa u de nɛn naasu su n sãu nge
nɛmu,
na n ka yõ dim dim guuru wɔllɔ.
35 Wiya u ra man tabu sõɔsi.
Wiya u ra man dam kɛ̃ n ka tɛndu gawa
te ta bɔ.
36 Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba
ko nge tɛrɛru.
Wuna a ra man bere ka wunɛn dam
bakam.
Wunɛn durom saabuwa na ka kua
damgii.
37 Nà n duka mɔ̀, a ra de na n sãu.
Nà n duka mɔ̀, na ku ra maa sokure.
38 Nà n nɛn yibɛrɛba naa gire,
wuna a ra de n bu naamwɛ.
Wuna a ku ra de n gɔsirama
na kun bu kpeerasie.
39 Na ra bu suririwa temɔ n kɔsuku
kpa bu kpana bu se.
40 Yinni, wuna a ra man dam kɛ̃ n ka
tabu ko.
Wuna a ra man nasara wɛ̃ nɛn
yibɛrɛban wɔllɔ.
41 Wuna a ra de nɛn yibɛrɛba bu man
biru kisi.

Wuna a ra de n be ba man tusa kpeerasia.
42-43 Na ra bu munkuwa kpa bu ko nge tua.
Na ra bu taakuwa kpa bu ko nge pətəkɔ.
Yinni Gusunɔ, bà n nəəgiru sua ba faaba kana,
a ku bu faaba ko.
Bà n somiru kana, a ku bu wisi.
44 Yinni Gusunɔ, wuna a man wəra
be ba man seesin nəman di.
Wuna a man kua bwese tukunun wirugii.
Wuna a dera ba man yoru diiyammɛ.
45 Bà n yande nɛn gari nua, ba ra n man mɛm nəəwammɛwa.
Bà n man wa, ba ra n man sãamɔwa.
46 Bà n man wa, ba ra nandewa.
Bà n man wa, ba ra yarimɛwa ben kuku yerun di ba n diirimɔ.
47 Yinni Gusunɔ u wãa.
I nùn siaro. Wiya u sãa nge kperu mi na ra kuke.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ. Wiya u man faaba kua.
48 Wiya u ra man məru kɔsie nɛn yibɛrɛban mi.
Wiya u ra de bwesenu nu man yiira.
49 Wiya u ra de n kisira yibɛrɛban nəman di.
Yinni, a man wəlle sua ben wuswaaɔ.
Wuna a man faaba kua tɔn kɔ̃sobun nəman di.
50 Yen sɔ̃na kon womusu ko ka wunɛn yĩsiru.
Wuna kon siara bwesenun suunu sɔɔ.
51 Yinni Gusunɔ, a man gɔsa a kua sunɔ.
Wuna a man nasara baka wɛ̃.
Na yɛ̃ ma kaa n nɛ Dafidi durom sɔ̃ɔsimɔ
nɛ ka nɛn bweseru sere ka baadommaɔ.

19

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Wəllu ka kperi yi Gusunən yiiko sɔ̃ɔsimɔ.
Sɔ̃ɔ ka suru ba Gusunən bɛɛrɛ sɔ̃ɔsimɔ.
Ka win nəma u saaba yi yi.
3 Tɔ̃ru baatere ta ten seeda dimɔ.
Wɔ̃kuru baatere ta ten areru dimɔ.
4 Adama n ǹ ka nəə gagu,
n ǹ ka gari gɛɛ,
n ǹ ka barum gam.
5 Ka mɛ, ba yiiko yen seeda nəəmɔ handunia kpuro sɔɔ.
Ba ye mɛɛra handunian goonu nnɛ sɔɔ.
A sɔ̃ɔ mɛɛrio.
Wəllu miya Gusunɔ u nùn wãa yeru kua.
6 U n yara u ra n sãawa nge kurɔ kpaon durɔ.
U n sĩimɔ u ra n sãawa nge tabu durɔ.
7 U ra yariwa wəllun bee tia,
kpa u du bera giɔ.
U n sĩimɔ, gãanu sari ni nu koo win yam susuru suuri.

8 Yinni Gusunən gari yi yiba.
Yi ra tənu wãaru ka dam wɛ̃.
Yinni Gusunən nəən gari yi naanɛ mɔ.
Yi ra yɛ̃ru sarirugii bwisi kɛ̃.
9 Yinni Gusunən gere ya dɛnde.
Ya ra tənu nuku dobu wɛ̃.
Yinni Gusunən sɔ̃ɔsiru ta dɛɛre.
Ta ra tənu yam waasie.
10 Yinni Gusunən sãaru ta sãa gem.
Ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ye Yinni Gusunɔ u yi, ya sãawa dee dee,
ya ra təmbu kpuro siriwa.
11 Domi win gari yi wura gea kere.
Win gere ya tim gəm dobu kere.
12 Nà n win gari yi swĩi,
yi ra man kirɔ ko.
Nà n win woodaba mɛm nəəwa,
na ra yen arufaani wa.
13 Ka yen de kpuro tənu koo kpĩ u win toranu kpuro tubu?
Yinni Gusunɔ, a man dɛɛrasio nɛn tora ni na ǹ tuban di.
14 A ku maa de n durum ko ka degangam.
A ku de yu man dəərɛ ko,
kpa na n durum bakan taarɛ mɔ.
Adama a de na n dɛɛre.
15 Yinni Gusunɔ, a de a n sãa nɛn kuku yeru.
Yinni Gusunɔ, a man faaba koowo durum kpuron di.
A de nɛn gari yi nun wɛ̃re.
A de nɛn bwisikunu nu nun wɛ̃re.

20

1 Kana te wom kowobun wirugii u kua Dafidin sɔ̃.
2 Gusunɔ, Yakəbun Yinni, a sina boko swaa dakio sanam mɛ u kanaru mɔ̀.

A nùn kɔ̃suo sanam mɛ u wãa nɔni swãaru sɔɔ.
3 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a wãa wunɛn sãa yee dɛɛrarɔ te ta wãa Siɔniɔ,
a sina boko somima, kpa a n yɔ̃ win biruɔ.
4 A win kɛ̃nu kpuro yaayo,
kpa a win yãkunu kpuro mwa.
5 A nùn wɛ̃ɛyɔ ye win gɔ̃ru ga kĩ kpuro,
kpa a de win himba kpuro yu koora.
6 A de ye u nun bikia kpuro yu koora,
kpa bɛsɛ kpuro su yɛ̃ɛri sina bokon nasaran sɔ̃,
kpa su wunɛn yĩsiru wɔlle sua.
7 Tɛ̃, na yɛ̃ ma wuna a sina boko gɔsa,
a ra maa nùn somi.
Wuna a ra win kanaru nɔ saa wɔllun di,
kpa a nùn nasara wɛ̃ ka wunɛn dam bakam.
8 Gaba ben tabu kɛkɛba ka ben dumi naanɛ sãa,
adama bɛsɛ, wunɛ Yinni Gusunɔwa sa naanɛ sãa.
9 A de tɔn be, bu dam bia bu wɔruku,
adama a sun dam sosio bɛsɛ, su ka yɔ̃ra dim dim.
10 Yinni Gusunɔ, a bɛsɛn nɔɔ nɔɔwɔ sanam mɛ sa nun soku.
A sina boko somiɔ.

21

1 Womu ge wom kowobun wirugii u kua Dafidin sɔ̃.
2 Yinni Gusunɔ, sina boko u nuku dobu mɔ wunɛn dam sɔ̃.
U ra yɛ̃ɛri wunɛn somirun sɔ̃.
3 Domi a nùn wɛ̃ ye win gɔ̃ru ga kĩ.
A ɲ̀ nùn yinari ye u nun bikia.
4 Wee, a ka nùn doma geeru naawa.
A nùn furɔ wuraguu dokea a kua sina boko.
5 U nun bikia a win wãaru dakaa daasia,
ma a tu dakaa daasia n ka tɛ.
6 Wunɛn somirun saabuwa win bɛɛrɛ ya ka kpɛ̃a.
Wunɛn faaban saabuwa u ka girima baka wa.
7 Wunɛn domara ko n wãa ka wi sere ka baadommaɔ.
A ra n wãa ka wi baadomma,
kpa u n nuku dobu mɔ.
8 Yinni Wɔrukoo, sina boko u nun naanɛ sãa.
Wunɛn durom saabu a ɲ̀ derimɔ u sokura.
9-10 Sina boko, dɔma te kaa tii sɔ̃ɔsi,
kaa wunɛn yibɛrɛba nɔma turi,
kaa be ba nun tusa nɔma turi,
kaa bu doke dɔ̃ɔ bwee bakaru sɔɔ.
Yinni Gusunɔn mɔru ya sãawa nge dɔ̃ɔ boko.
Dɔ̃ɔ wi, u koo bu mwa.
11 Kaa de ben bibu bu gbi.
Kaa de ben bweseru tu nɔru ko handunia yeni sɔɔ.
12 Bà n nɔɔ tia kua bu ka nun kɔ̃sa kua,
ya ɲ̀ koorɔ.
13 A wunɛn tɛndu bɛrio a bu twee.
Ba koo nun biru kisi.
14 Yinni Gusunɔ, a seewo.
Sa ko nun womu kua wunɛn dam sɔ̃.
Sa ko nun tɔma wunɛn yiikon sɔ̃.
Yinni Gusunɔ, a seewo.

22

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 Gusunɔ, nɛn Yinni, mba n kua a ka man deri.
Mban sɔ̃na a ɲ̀ man swaa daki
sanam mɛ na nun weeweenu koosimɔ.
Mban sɔ̃na a ɲ̀ man faaba kue.
3 Mban sɔ̃na a ku ra man wurari
sanam mɛ na nun soka sɔ̃ɔ sɔɔ.
Mban sɔ̃na a ku ra man wisi
sanam mɛ na nun kana wɔ̃kuru.
4 Wuna a sere sãa Dɛɛro, a sɔ̃ wunɛn sina kitarɔ.
Isireliba ba nun tɔmamɔ.
5 Wuna bɛsɛn sikadoba ba naanɛ kua,
ma a bu yakia.
6 Ba nun somiru kana, ma a bu faaba kua.
Ba nun naanɛ kua, ma a bu sekuru yara.
7 Adama nɛ, na maa sãawa tɔnu mi?
Aawo, na sãawa nge kɔkɔbu.
Ma tɔmba man yaakoru mɔ̀,
ba man gema.
8 Be ba man wa kpuro,
ba ra n man yɛ̃ɛmɔwa,
ba n man nɔɔ swiikinu mɔ̀,
ba n wii gimanu koosimɔ, ba n mɔ̀,
9 na nɛn tii Gusunɔ nɔmu sɔndia.
Mban sɔ̃na u ɲ̀ man faaba kue.
U n man kĩn na, mban sɔ̃na u ɲ̀ man yakie.
10 Adama Yinni Gusunɔ, wuna a man yara nɛn mɛron nukurun di.

Wuna a man bwɛ̃ɛ dora wɛ̃ ye na nɛn
mɛron bom nɔrumɔ.
11 Wuna a man kɔ̃su saa mìn di ba man
mara.
Wuna a sãa nɛn Yinni saa nɛn mɛron
nukurun di.
12 A ku ka man tonda,
domi nɔni swãara man turuku
koosima.
Goo maa sari wi u koo man somi.
13 Yibɛrɛ dabinu nu man sikerenɛ
nge naa kinɛ ni nu gɔbu.
Ba man kooro bure nge Basanin kɛtɛ
gɔbi.
14 Ba man kukirisimɔ
nge gbee sunɔ ge ga yaa kasu.
15 Nɛn dam mu doona
nge nim mɛ mu yari yani sɛɛri sɔɔ.
Nɛn kukunun gbin gbinka kpuro
sɔsikiana.
Nɛn mwia doona nge gum mɛ mu
yanda.
16 Nɛn gɔ̃ru ga gbera nge sɔndu,
ma nɛn yara ya nɛn daro mani.
Na kpĩ yanim sɔɔ nge goru.
17 Domi yibɛrɛ dabina nu man kooro
bure baama
nge gbeeku bɔ̃nu.
Ba nɛn nɔma ka nɛn naasu yabura.
18 Na woore sere nɛn kukunu kpuro
nu sɔ̃ɔsire.
Tɔmbu ba man mɛɛra ba nɔɔ yaare.
19 Ba nɛn yãnu bɔnu mɔ̀ ben tii tiinɛ
sɔɔ.
Ma ba nɛn yabe bakaru tɛtɛ toosimɔ.
20 Wunɛ Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn
dam.
A kun ka man tonde mɛ.
A na fuuku a man faaba ko.
21 A man wɔro yibɛrɛban takobin di.
Ba dam mɔ nge gbeeku bɔ̃nu.
A nɛn wãaru wɔro ben nɔman di.
22 Ba man wɔrimɔ nge gbee sinansu.
Ba man kooro buremɔ nge kɛtɛ
gbeekinu.
23 Kon nɛgibu kpuro wunɛn gari sɔ̃.
Kon nun siara mi ba mɛnnɛ.
24 Yakɔbun bweseru, bɛɛ be i Yinni
Gusunɔ nasie,
i nùn siaro.
Bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru, i nùn
tɔmɔ.
Bɛɛ Isireliba, i nùn sãawɔ.
25 Domi u ku ra nɔni swãarugiin
wahala yaakoru ko.
U ku ra maa ye atafiiru ko.
U ku ra nùn biru kisi.
U ra win sokuru wurewa.
26 Kon nun siara sanam mɛ be ba nun
nasie ba mɛnnɛ.
Kon nɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ben
baawuren wuswaaɔ.
27 Sãarobu ba koo di bu debu.
Be ba Yinni Gusunɔ kasu, bera ba koo
nùn siara.
Kpa ben hunde yu dakaa da.
28 Handunian goonu nnɛn tɔmbu ba
koo Yinni Gusunɔ yaaya
kpa bu gɔsirama win mi.
Bwesenu kpuro nu koo yiira win
wuswaaɔ.
29 Domi Yinni Gusunɔwa u sãa sunɔ.
U bandu dii bwesenu kpuron wɔllɔ.
30 Baa handunian damgibu ba koo nùn
kpuna.
Tɔmbu kpurowa ba koo nùn yiira.
31-32 Be ba koo marura, ba koo bu
Yinni Gusunɔn gari sɔ̃.
Be ba ǹ gina nɛ dunia sɔɔ, ba koo win
gari kpara,
kpa bu ben bibu sɔ̃ ye u win tɔmbu
kua,
kpa be kpuro bu nùn sã.

23

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ wuna a sãa nɛn kparo,
na sãawa nge wunɛn yãaru.
Na ǹ gãanu bie.
2 Wuna a ra ka man de mi yaka bekusu
wãa.
Wuna a ra ka man de mi nim mu
maari.
Kpa a man wɛ̃rasia mi.
3 A ra de nɛn dam mu wurama,
a ra man sure swaa gea sɔɔ,
wunɛn yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃.
4 Nà n sĩimɔ yam wɔ̃ku bakaru sɔɔ,
na ǹ kɔ̃sa nasie,
yèn sɔ̃, a ka man wãa.
Wunɛn dɛka ya ra man kpare.
Wunɛn bokura ta ra man gbare.
Yeniwa ya ra man dam kɛ̃.
5 Yinni, baa yibɛrɛba bà n man sik-
erenɛ,
a ra man dam koosie ka bɛɛrɛ,
a turare gumgia wisi nɛn wirɔ,
a dĩa bwese bweseka yi nɛn wuswaaɔ,
a nɛn nɔra yibia pɛrɛrɛ.
6 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma tɔ̃ɔ baatere
kaa man tɔn geeru sɔ̃ɔsi nɛn wãaru sɔɔ.

Tɔ̃ɔ baatere kaa man gea kua nɛn
wãaru sɔɔ.
Kpa na n wãa wunɛn mi sere ka nɛn
gɔɔwɔ.

24

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna a tem mɔ ka ye ya
wãa mɛ sɔɔ.
Wuna a handunia mɔ ka yen hunde
koniba kpuro.
2 Wuna a tem kpɛɛkpɛɛku swĩi nim
wɔ̃ku sɔɔ.
Wuna a mu bɔnu kua ka daanu.
3 Wara u koo kpĩ u yɔ wunɛn guurɔ
mi wunɛn wãa yee dɛɛrara wãa.
4 Wi u koo yɔ mi,
wiya wìn gɔ̃ru ga dɛɛre.
Wiya wìn nɔma ya sãre.
Wiya wi u ku ra weesu swĩi.
Wiya wi u ku ra bɔ̃re u ka tɔnu nɔni
wɔ̃ke.
5-6 Wiya wi u wunɛ Gusunɔ, Yakɔbun
Yinni soku.
Wi u sãa nge mɛ,
wiya kaa domaru kua.
Wiya kaa faaba ko.
Wiya kaa gem wɛ̃.
7 Bɛɛ wuun kɔ̃sobu, i kɔnnɔ gunum
sosio.
I Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ
kɛniɔ.
I de sina boko bɛɛrɛgii u du.
8 Wara u sãa sina boko wi.
Yinni Gusunɔwa.
U dam mɔ, u yiiko mɔ,
u sãawa tabu durɔ damgii.
9 Bɛɛ wuun kɔ̃sobu, i kɔnnɔ gunum
sosio.
I Yinni Gusunɔn sãa yerun kɔnnɔ
kɛniɔ.
I de sina boko bɛɛrɛgii u du.
10 Wara u sãa sina boko wi.
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa.
Wiya sina boko bɛɛrɛgii.

25

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na soku.
Wee na yiire na nun kanamɔ.
2 Na nun naanɛ sãa.
A ku de n sekuru wa.
A ku de nɛn yibɛrɛba bu man yɛ̃ɛ.
3 Be ba nun naanɛ sãa ba ṅ sekuru
wasi,
adama be ba ṅ ka nun yɔ̃, ba koo
sekuru wa.
4 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,
a man wunɛn swaa sɔ̃ɔsio.
A man sɔ̃ɔsio nge mɛ kon sĩ ye sɔɔ.
5 Nɛn Faaba kowo, a man kparo gem
swaa sɔɔ.
A man keu koowo.
Domi wuna na naanɛ sãa baadomma.
6 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ,
a wunɛn durom ka wunɛn wɔnwɔndu
yaayo,
ye a man sɔ̃ɔsi yellun di.
7 A ku maa yaaya durum ye na kua nɛn
aluwaasiru sɔɔ.
A ku nɛn mɛm nɔɔbu sariru mɛɛri.
A man yaayo wunɛn wɔnwɔndu ka
wunɛn tɔn geerun sɔ̃.
8 Yinni Gusunɔ, a sãawa tɔn geo.
A maa sãawa gemgii.
A ra durumgii swaa gea sɔ̃ɔsi.
9 A ra be ba tii kawe swaa gea sɔ̃ɔsi,
kpa a bu kpara ye sɔɔ.
10 Domi be ba wunɛn arukawani nɛni,
ma ba wunɛn woodaba swĩi,
a bu kĩ, a maa sãa naanɛgii ben mi.
11 Yinni, wunɛn yĩsirun sɔ̃,
a nɛn durum wɔko domi ya kpã.
12 Na yɛ̃ ma wi u nun nasie,
wiya a ra swaa sɔ̃ɔsi ye u koo kpe.
13 Wiya u ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Win bwesera ta koo tem mɛ tubi di.
14 Yinni Gusunɔ, wi u nun nasie,
wiya a ra wunɛn asiri sɔ̃.
Wiya a ra wunɛn arukawanin
woodaba giasie.
15 Na yɛ̃ ma wuna a ra nɛn naasu yare
saa yinan di.
Yen sɔ̃na ko na n nun mɛɛra
baadomma.
16 Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu
waawo.
Wee, ba man deri, na wãa nuku
sankiranu sɔɔ.
17 A man tu wunɔ.
A man yaro nɔni swãarun di.
18 A nɛn wahala mɛɛrio.
Wee, na wɔnwɔndu soore.
A nɛn durum wɔko.
19 A mɛɛrio nge mɛ nɛn yibɛrɛba ba
dabi,
ba man tusa ba kɔ̃rua.
20 A man wɔro, a man kɔ̃suo.
A ku de n sekuru wa domi na kukua
wunɛn mi.
21 A man somiɔ na n ka dɛɛre.

A man somiɔ na n ka wãa gem sɔɔ.
Wuna na naanɛ sãa,
kaa man kɔ̃su.
22 Gusunɔ, a wunɛn tɔmbu Isireliba yaro ben nɔni swãaru kpuron di.

26

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na naanɛ sãa mam mam.
Na sĩimɔwa dee dee wunɛn woodaba sɔɔ.
A man gem wɛ̃ɛyɔ.
2 A nɛn bwisikunu ka nɛn bwɛ̃ra sirio.
A man wɛ̃ɛrio kpa a man gia.
3 Domi wunɛn kĩra na nɔni girari.
Ma na sĩimɔ wunɛn durom sɔɔ.
4 Yen sɔ̃na na ku ra ka tɔn kɔ̃sobu sinɛ.
Mɛya na ku ra maa ka murafitiba sĩ.
5 Na kɔ̃san kowobu tusa.
Na ku ra ka bu sinɛ.
6 Na ra nɛn nɔma niɛwa n ka sɔ̃ɔsi ma na ɲ taarɛ mɔ.
Na ra de n nun sã na n wunɛn yãku yeru sikerenamɔ,
7 na n nun siaramɔ,
na n wunɛn sɔm maamaakiginun gari kparamɔ.
8 Na ra kã n da wunɛn sãa yerɔ
domi miya a ra n wãa wunɛn yiikon girima sɔɔ.
9 Yinni Gusunɔ, a ku de n gbi ka durumgibu sannu.
A ku de n kam ko ka be ba tɔmbun yɛm yarimɔ sannu.
10 A ku man siri ka be ba daa kɔ̃sa mɔ̀ sannu.
A ku man siri ka be ba ra nɔm biran kɛ̃nu mwɛ sannu.
11 Na sĩimɔwa dee dee wunɛn woodaba sɔɔ.
Yinni Gusunɔ, a man durom kuo, a man faaba koowo.
12 Na yɔ̃wa dim dim swaa gea sɔɔ.
Yen sɔ̃na kon nun siara mi wunɛn tɔmba mɛnnɛ.

27

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔwa u ra nɛn swaa yam bururasie,
u man faaba mɔ̀.
Na ɲ goon bɛrum mɔ.
Yinni Gusunɔ u sãawa nɛn kuku yeru.
Na ɲ gãanun bɛrum mɔ.
2 Nɛn yibɛrɛba bà n man wɔrima bu ka man go,
ba ɲ man wasi.
Kɔ̃san kowobu bà n man susima bu ka man nɔni sɔ̃,
gãanu kun man mɔ̀.
Be kpurowa ba koo wɔruku.
3 Nɛn yibɛrɛba bà n man sikerena ba man tabu wɔrima,
nɛn torora kun karamɔ.
Gusunɔwa ko na n naanɛ sãa.
4 Gãa teena na Gusunɔ kanamɔ ni nu man nɛni gem gem.
Niya, na n wãa ka wi, win wãa yerɔ
nɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
Kpa n win durom denda
kpa na n nùn sãamɔ.
5 Domi u koo man bere win wãa yerɔ nɔni swãarun sanam,
kpa u ka man da kperu wɔllɔ mi goo kun man naa turi.
6 Yen sɔ̃na kon kpĩ n nɛn yibɛrɛba yɛ̃ɛ be ba ka man sikerenɛ.
Kon da Yinni Gusunɔn wãa yee dɛɛraru mi,
kpa n nùn yãkunu kua,
kpa n nùn siara ka womusu.
7 Yinni Gusunɔ, na nun soku.
A nɛn nɔɔ nɔɔwɔ.
A nɛn wɔnwɔndu waawo.
A man wurario.
8 Wuna a nɛɛ, bu nun sãawɔ.
Wee, na nun sãamɔ.
9 Na sãawa wunɛn sɔmɔ.
A ku man biru kisi.
A ku man gira ka mɔru.
Wuna a ra man somi.
A ku man deri.
Gusunɔ nɛn Faaba kowo,
a ku man yina.
10 Na yɛ̃ ma baa nɛn tundo ka nɛn mɛro bà n man yina,
wunɛ Yinni Gusunɔ, kaa man mwa.
11 Yinni Gusunɔ, a man wunɛn swaa sɔ̃ɔsio
kpa a de n sĩ dee dee ye sɔɔ,
domi nɛn yibɛrɛba ba dabi.
12 A ku man bɛri yibɛrɛban nɔmaɔ.
A ku de bu man kua ye na ɲ kĩ.
Domi seeda dio weesugibu ba man seesimɔ,
be, be ba dam dɔrebun wasikiranu mɔ̀.
13 Na yĩiyɔbu mɔ ma kon Yinnin durom denda,
wasobun suunu sɔɔ.

14 Yen sɔ̃, a n Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
A ku mwia kpana.
A de wunɛn tororu ta n sɔ̃ sim sim.
A n Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.

28

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, wuna na wuri koosimɔ.
Wunɛ wi a sãa nge nɛn kpee baa mi na ra kuke,
a ku man duari.
Domi à n maari mɛsum,
ko na n sãawa nge wi u gɔɔ dɔɔ.
2 Nà n nɔma yiiya na kanaru mɔ̀ sãa yee dɛɛra ten mi,
a nɛn kanaru swaa dakio.
3 A ku man garisi tia ka tɔn kɔ̃sobu,
ka be ba maa ka ben winsim gari mɔ̀ nge kĩru,
adama ben gɔ̃ruɔ kɔ̃sa ya yiba.
4 A bu ben kookoosun are wɛ̃ɛyɔ nge mɛ yi nɛ.
Ye ba gabu kua, a de yu wɔri ben wirɔ.
5 Domi ba ǹ gara ye wunɛ Gusunɔ a mɔ̀.
Yen sɔ̃, a bu kɔsukuo kpa bu ku raa maa se.
6 Yinni Gusunɔ, wuna kon siara,
domi a ra nɛn kanaru nɔ.
7 Wuna a man ganua nge tɛrɛru,
a sãawa nɛn dam.
Wunɛ sɔɔra nɛn naanɛ wãa, domi a man faaba kua.
Ma na nuku dobu mɔ,
na nun siaramɔ ka womusu.
8 Yinni Gusunɔ, a sãawa wunɛn tɔmbun dam.
Domi a sãawa nge kàrì, a ka wi a gɔsa faaba ko.
9 A wunɛn tɔmbu faaba koowo kpa a bu domaru kua,
be, be ba sãa wunɛn arumani.
A bu kparo kpa a bu nɔɔri sere ka baadommaɔ.

29

1 Dafidin womu.
Bɛɛ be i wãa wɔllɔ, i Yinni Gusunɔ siaro
win yiiko ka win dam sɔ̃.
2 I win yĩsiru wɔlle suo,
kpa i yiira win wuswaaɔ win dɛɛrarun sɔ̃.
3 Yinni Gusunɔ yiiko kpurogii
u dera gura ya gbãramɔ.
Win nɔɔ ga nɔɔra guru winu sɔɔ.
U dam mɔ nim bakam wɔllɔ.
4 Win nɔɔ ga nɔɔra ka dam ka yiiko.
5 Win nɔɔ ge, ga Libanin dãa damginu bɛsukumɔ.
6 U dera Libanin guunu nu yɔ̃ɔkumɔ
nge kɛtɛ kpɛmminu.
Ma guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔ ta suara dika
nge kɛtɛ gbeeku kpɛmbu.
7 Win nɔɔ ga dera guru maakinu kooramɔ.
8 Win nɔɔ ga nɔɔra,
ma ye ya wãa Kadɛsin gbaburɔ kpuro ya diira.
9 U gbãra sere nɛm guraginu nu nanda nu mara.
Ma dãnu kpuron wurusu dɛlla sɔ̃ɔwɔ.
Yera win sina kpaarun di ba mɔ̀,
yiikogiiwa Yinni Gusunɔ.
10 Wiya u dam mɔ nim wɔllɔ.
Wiya u ko n sãa sunɔ sere ka baadommaɔ.
11 Wiya u koo maa tɔmbu dam kɛ̃.
Wiya u koo bu domaru kua u bu bɔri yɛndu wɛ̃.

30

1 Womu ge Dafidi u kua bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wukia. U nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ, kon wunɛn kpãaru kpara.
Domi a man yara saa wɔrun di.
A ǹ maa dere nɛn yibɛrɛba bu man yɛ̃ɛ.
3 Gusunɔ nɛn Yinni, na nun nɔɔgiru sue
na faaba kana, ma a man bɛkia.
4 A man wɔra gɔɔn nɔman di,
ma a dera sa tondinɛ ka be ba gu.
5 I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu,
bɛɛ be i ka nùn yɔ̃ dim dim.
I win yĩsi dɛɛra te wɔlle suo.
6 Domi win mɔru ku ra tɛ.
Adama u ra tɔnu durom kuewa win wãaru kpuro sɔɔ.
Nuku sankiranu nù n nùn deema yoka,
sisiru bururu, u ra deemɛ nuku doo bakaba.
7 Na raa nɛɛ, nɛn nuku doo bini sɔɔ,
na ǹ sokuramɔ pai.
8 Yinni Gusunɔ, wunɛn saabuwa na ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ
nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.
Adama ye a wunɛn wuswaa berua,
nɛn laakari ya burisina.

9 Yen biruwa na nɔɔgiru sua
na nun somiru kana.
10 Na nɛɛ, mba kaa wa à n man go,
a man doke siki wɔruɔ.
Nà n gɔsira tua, kon kpĩ n nun sã?
Kon kpĩ n wunɛn gem gari kpara?
11 Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio,
kpa a man durom kua. Yinni, a man somiɔ.
12 Wee tẽ, nɛn nuku sankiraru ta kua nuku dobu.
A nɛn saaki ye na wukiri nuku sankirarun sõ wuna.
Ma a man tõɔ baka yãnu sebusia n ka nuku dobu ko.
13 Nɛn bwẽra ya koo nun bɛɛrɛ wẽ ka womusu,
na ǹ nɔɔ marimɔ.
Gusunɔ nɛn Yinni,
wuna kon siara sere ka baadommaɔ.

31

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U nɛɛ,
2 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn kuku yeru.
A ku de n sekuru wa.
A man wɔro domi wuna a sãa gemgii.
3 A man swaa dakio. A man wɔro fuuku.
A de a n sãa nɛn kpee baa ka nɛn gbãraru
mi kon kpĩ n kuke, kpa n ka faaba wa.
4 A man kparo kpa bu wa ma a naanɛ mɔ,
kpa na n kukua wunɛn mi.
5 Mɛya kaa man yara saa taa ye ba man bɛrien di,
domi wuna a man kõsu.
6 Na nun nɛn wãaru nɔmu sɔndia,
domi wuna a man wɔra Yinni Gusunɔ,
wunɛ wi a naanɛ mɔ.
7 Na be ba bũnu sãamɔ tusa,
ma na nun naanɛ sãa.
8 Ko na n wãawa nuku dobu sɔɔ wunɛn durom saabu,
domi a nɛn nɔni swãaru yẽ.
Mɛya a maa yẽ nge mɛ na nuki sankire.
9 A man wɔra yibɛrɛban nɔman di.
Wee a dera na tii mɔ.
10 Yinni Gusunɔ, a man durom kuo.
Domi na wãa nuku sankiraru sɔɔ.
Nuku sankira te, ta dera nɛn bwẽra ka nɛn wuswaa ka nɛn wasi kpuro burisinɛ.
11 Wahala ya man goomɔ,
ma weeweenu dera na tɔkɔ mɔ̀.
Nɛn dam mu doonɔ nɛn torarun sõ,
ma nɛn gɔma dwiiyamɔ.
12 Nɛn yibɛrɛba ba man sekuru doke,
ma be ba sãa nɛgibu ba tu sosimɔ.
Be ba man yẽ, beya ba nɛn bɛrum mɔ̀.
Bà n ka man yinna swaaɔ, ba ra duki suwa.
13 Tɔmba man duari nge wi u gu.
Na sãawa nge gãa ni ba kõ.
14 Na nɔɔmɔ kõsa ye tɔmba gerumɔ nɛn sõ.
Ma be ba man sikerenɛ kpuron bɛrum man mɔ̀.
Domi ba wesianamɔ bu ka man go.
15 Adama Yinni Gusunɔ, wuna na naanɛ sãa.
Domi wuna a sãa nɛn Yinni.
16 Nɛn sian wãaru kpuro wunɛn nɔmu sɔɔra ta wãa.
A man wɔro saa nɛn yibɛrɛba
ka be ba man nɔni sõɔmɔn nɔman di.
17 A man wunɛn yam bururam sõɔsio.
A man wɔro wunɛn durom sõ.
18 Yinni Gusunɔ, nà n nun soka, a ku de n sekuru wa.
Adama a de tɔn kõso u sekuru wa,
kpa u da gɔribun wãa yerɔ
gɔɔ u nùn nɔɔ marisia.
19 A ku de wee kowobu bu gari gere,
ka be ba tii sua gari mɔ̀, ba gabu gɛma.
20 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom mu kpã,
mɛ a be ba nun nasie yiiye,
ka be ba ben naanɛ doke wunɛ sɔɔ.
Tɔmbu ba koo kpĩ bu wa durom mɛ a ra bu kue.
21 Domi a ra be ba nun nasie kõsu,
kpa ba n wãa wunɛn wuswaaɔ
bu ku ka du naanaanu sɔɔ,
kpa a bu bere wunɛn dirɔ tɔn kõsobun sõ.
22 Yinni Gusunɔ, wuna kon siara,
domi a man wunɛn durom sõɔsi.
Na raa sãawa nge wuu ge ba tarusi,
23 sere nɛn laakari ya burisina,
na nɛɛ, wee a man gira wunɛn wuswaan di.
Adama a nɛn weeweenu nua
sanam mɛ na nɔɔgiru sua na nun soka.
24 Yen sõ, i Yinni Gusunɔ kĩɔ,
bɛɛ be i nùn naanɛ sãa.
Domi u be ba nùn naanɛ doke kõsu.
Adama u ra be ba tii sue sɛɛyasie ka dam.

25 Bɛɛ be i yĩiyɔbu mɔ Yinni Gusunɔn mi,
i nukuru doro,
kpa i de bɛɛn bwɛ̃ra yu wurama.

32

1 Dafidin womu.
Doo nɔɔrugiiwa wìn toranu ba suuru kua,
ma ba win durum wuna.
2 Doo nɔɔrugiiwa wìn kɔ̃sa Yinni Gusunɔ kun garisi,
ma u ɲ̀ maa keeta mɔ win gɔ̃ruɔ.
3 Sanam mɛ na ɲ̀ nɛn durum wure, nɛn kukunu gbisa,
na weeweenu kua tɔ̃ɔ giriru,
4 domi wunɛn nɔmu ga man sɛ̃re bururu ka yoka.
Nɛn dam mu dɛlla nge mɛ dãa wurusu su ra ko sɔ̃ɔ sãrerun saa.
5 Na nɛɛ, kon nɛn toranu wura
wunɛ Yinni Gusunɔn mi.
Na nɛn durum tuuba kua wunɛn mi,
na ɲ̀ nɛn kɔ̃sa berua.
Ma a man nɛn durum taarɛ wunari.
6 Yen sɔ̃, n weenɛ baawure wi u nun naanɛ sãa
u nun kana wahalan saa sɔɔ.
Baa nim bakam mù n yiba mu sara,
mu ɲ̀ yɛ̃ro turi.
7 Wuna sãa nɛn kuku yeru,
a ra man gbare wahalan di.
A dera na womusu mɔ̀ wunɛn faaban sɔ̃.
8 Yinni Gusunɔ, a nɛɛ, kaa man keu ko,
kpa a man swaa sɔ̃ɔsi ye n weenɛ n swĩi.
Kaa man bwisi kɛ̃, kpa a n man kɔ̃su.
9 A maa nɛɛ, n ku ko bwisi sarirugii nge duma,
ɲ̀ kun mɛ nge birakɔ,
yìn nɔɔwɔ ba ɲ̀ koo ko ba kun yaruka
ka karabasuuru doke,
ba n ka yi gawe, kpa yi ku raa tɔnu wɔri.
10 Tɔn kɔ̃sobun wahala kpã,
adama wi u Yinni Gusunɔ naanɛ sãa,
win durom mu ra n yɛ̃ro wãasiwa.
11 Yen sɔ̃, bɛɛ gemgibu, i gɔ̃ru doro Yinni Gusunɔ sɔɔ,
kpa i dɛsinu kara.
Bɛɛ bèn gɔ̃ru ga dɛɛre,
i guuda koowo ka nuku dobu, bɛɛ kpuro.

33

1 Bɛɛ be i sãa gemgibu, i Gusunɔ siaro ka womusu.
Bɛɛ be i dɛɛre, i nùn siaro baadomma.
2 I nùn siaro ka mɔrɔkunu
kpa i womusu ko ka gɔ̃ɔgenu.
3 I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ ka wom kpɔɔ,
kpa i gãasu tora i ka nùn siara.
4 Yinni Gusunɔ u ra gem gerewa.
Ye u maa gerua kpuro ya ra koorewa mam mam.
5 U ra ye ya wooda ka gem swĩi kã.
Win durom mu yiba tem kpuro sɔɔ.
6 Win nɔɔn gariya wɔlla ka taka koora,
ka gãa ni nu wãa te sɔɔ kpuro.
7 Ma u dera nim wɔ̃kun nim mu mɛnna yãatem.
8 Bɛɛ handuniagibu, i Yinni Gusunɔ nasio.
I diirio win wuswaaɔ.
9 Domi ye u gerua kpuro, yera ya ra koore.
U n wooda wɛ̃ kpa yu koora.
10 Yinni Gusunɔ u ra bwesenun himba gɔsie,
kpa yu kam ko mam mam.
11 Adama win himba ya ku ra gɔsiare,
ya ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
12 Bwese te ta Gusunɔ mɔ Yinni,
ta ko n nuku dobu mɔwa.
Mɛya bwese te u maa gɔsa win tiin sɔ̃
ta koo yɛ̃ɛriwa.
13 Saa wɔllun diya Yinni Gusunɔ u tɔmbu kpuro mɛɛra.
14 Saa win wãa yerun di, u handuniagibu kpuro mɛɛra.
15 Wi, wi u tɔmbu kpuro bwisikunu wɛ̃,
u maa ben kookoosu kpuron laakari mɔ.
16 Sina boko ù n nasara wa tabu sɔɔ,
n ɲ̀ mɔ yèn sɔ̃ u tabu kowo dabiru mɔ.
N ɲ̀ maa tabu durɔn dam
mu ra nùn yare win yibɛrɛn nɔman di.
17 Wi u win naanɛ doke duma sɔɔ,
u ɲ̀ nasara wasi.
Mɛya ka yen dam kpuro
ya ɲ̀ kpɛ̃ yu nùn wɔra karin di.
18 Adama be ba Yinni Gusunɔ nasie,
ma ba ben yĩiyɔbu doke win durom sɔɔ,
beya u kɔ̃su,
19 u ka ben hunde wɔra gɔɔn di,
kpa ba n wasi baa gɔ̃ɔru tà n dua ben tem sɔɔ.

20 Bɛsɛ, Yinni Gusunɔn miya bɛsɛn yĩiyɔbu wãa.
Wiya u koo sun somi kpa u sun kɔ̃su nge tɛrɛru.
21 Bɛsɛn gɔ̃ru ga do win sɔ̃.
Sa maa nùn naanɛ sãa win dɛɛrarun sɔ̃.
22 Yinni Gusunɔ, a de wunɛn durom mu n wãa ka bɛsɛ.
Domi wunɛ sɔɔra bɛsɛn yĩiyɔbu wãa.

34

1 Dafidi u tii gɔsia wiiro Abimɛlɛkin wuswaaɔ, yera durɔ wi, u nùn gira win min di. Saa yera Dafidi u womu geni kua u nɛɛ,
2 na kon Yinni Gusunɔ siara saa baayere.
Mɛya nɛn nɔɔ ga ɲ̀ marimɔ na kun nùn tɔmɛ.
3 Yinni Gusunɔ sɔɔra kon yɛ̃ɛri.
Bɛɛ wɔnwɔndobu, i swaa dakio,
kpa i gɔ̃ru dora.
4 I ka man Yinni Gusunɔ wɔlle suo,
su win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ sannu.
5 Na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari,
u man yara nɛn bɛrum kpuron di.
6 Be ba nùn wuswaa kisi, ba ra n nuku dobu mɔwa.
Ba ɲ̀ maa ben wuswaa wukirimɔ sekurun sɔ̃.
7 Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndon sokuru nɔ.
Mɛya u ra maa nùn yare nuku sankiranu kpuron di.
8 Win gɔrado u ra be ba nùn nasie kɔ̃su,
kpa u bu yara karin di.
9 I na, i win durom denda kpa i wa nge mɛ mu kpã.
Doo nɔɔrugiiwa wi u kuku yeru kasu win mi.
10 Bɛɛ be i sãa wigibu, i nùn nasio.
Domi be ba nùn nasie, gãanu ku ra bu kɔmiɛ.
11 Baa gbee sunɔ kpɛmu ga ra gasɔ bie gu di.
Adama be ba Yinni Gusunɔ kasu,
gãa geenu kun bu sararimɔ.
12 Bɛɛ nɛn bibu, i susima i nɔ,
kpa n bɛɛ sɔ̃ɔsi nge mɛ i ko ka Yinni Gusunɔ nasia.
13 Wi u kĩ u wãaru di bɔri yɛndu sɔɔ,
kpa u tɛ,
14 u kɔ̃san gerubu de, kpa u weesu deri.
15 U kɔ̃sa suurio, kpa u gea ko.
U alafia naa giro.
16 Gemgiba Yinni Gusunɔ u ra n nɔni wɛ̃ɛ.
Mɛya u ra maa ben wuri swaa daki.
17 Yinni Gusunɔ u ra ka kɔ̃san kowobu sannɛ,
kpa u de bu ben gari duari tem mɛni sɔɔ.
18 Yinni Gusunɔ u ra gemgibun sokuru wure,
kpa u bu wuna ben wahala kpuron di.
19 U ra n ka be ba nuki sankire wãa,
kpa u be ba mwia kpana faaba ko.
20 Kɔ̃sa dabina nu ra gemgii deemɛ,
adama Yinni Gusunɔwa u ra nùn wɔre ye kpuron di.
21 Wiya u win wasin gbin gbinka kɔ̃su.
U ɲ̀ derimɔ baa win kuku teeru tu kɔsira.
22 Adama kɔ̃sa yà n tɔn kɔ̃so deema, ya ra nùn gowa.
Mɛya u ra maa gemgiin yibɛrɛba sɛɛyasie.
23 Wiya u ra win sɔm kowobun hunde wɔre karin di.
Be ba maa nùn naanɛ sãa ba ɲ̀ taarɛ wasi.

35

1 Dafidin womu.
Yinni Gusunɔ, be ba man wɔrim wee, a bu wɔrio.
Be ba ka man sannamɔ, a ka bu sannɔ.
2 A tɛrɛ piibu ka bakaru suo,
kpa a na a man somi.
3 A wunɛn yaasa suo a be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ sɔ̃ɔsi,
kpa na n yɛ̃ ma wuna a sãa nɛn faaba kowo.
4 A de be ba man kasu bu go bu sekuru wa.
A de be ba kĩ n kam ko bu biti soora kpa bu biru wura.
5 A de ba n sãa nge yaka si woo ga ka doonɔ,
kpa Yinni Gusunɔn gɔrado u bu gira.
6 A de ben swaa yu wɔria,
kpa yam wɔ̃kuru tu ye wukiri.
Kpa Yinni Gusunɔn gɔrado u bu naa swĩi.
7 Wee na ɲ̀ gãanu kue ba ka man suura bɛriammɛ.
8 A de bu kam ko subaru sɔɔ,

bu wɔri ben suura ye sɔɔ, bu gbi.
9 Kpa na n nuku dobu mɔ̀ wunɛn sɔ̃ Yinni Gusunɔ,
faaba ye a man kuan sɔ̃.
10 Kpa saa nɛn gɔ̃ru sɔɔn di, n nɛɛ,
goo sari wi u dam mɔ nge wunɛ.
Domi a nɛ wɔnwɔndo yara
saa wi u man dam keren nɔman di.
11 Wee, wee kowobu ba seewa ba man gari manimɔ yi na ɲ̀ yɛ̃.
12 Nà n bu gea kua, kɔ̃sa ba ra man kɔsie,
kpa bu man deri nɛ turo.
13 Adama sanam mɛ nɛn yibɛrɛ be, ba barɔ,
na saakin yaberu sebua nuku sankirarun sɔ̃.
Ma na tii tɔ̃ya mɔ̀ ka nɔɔ bɔkuru.
Na ra n yiirewa na n kanaru mɔ̀,
14 na n sãa nge ben kpaasi, ɲ̀ kun mɛ nge ben mɛro bisi.
Na nuki sankire nge wi u win mɛro bia.
15 Adama be, ba ra mɛnnɛwa bu nuku dobu ko,
sanam mɛ na sokura.
Ba ra mɛnnɛwa nɛn biru bu ka man kɔ̃sa bwisikusi,
kpa ba n man yaa kasikimɔ baadomma.
16 Baa ka be ba ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃ ba man yɛ̃ɛmɔwa.
Ba man kɔ̃rusi, ba nɔɔ dɔnnɛ gbam gbam.
17 Yinni, sere domma kaa n yeniba mɛɛra.
A ku de bu man wɔri,
domi ba sãawa nge gbee sina kpɛnsu.
18 Wuna kon siara mi wunɛn tɔmba mɛnnɛ,
kpa n nun bɛɛrɛ wɛ̃ tɔn dabinun su-unu sɔɔ.
19 A ku de be ba sãa nɛn yibɛrɛba ba n man yɛ̃ɛmɔ kam sɔɔ,
kpa be ba man tusa kam sɔɔ ba n man wɔmmɔ ka gɔnibu.
20 Domi ben gari gerubu kun do.
Kɔ̃sa ba ra n tɔmbu manimɔ,
be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ tem mɛ sɔɔ.
21 Ba ra n man nɔɔ gɛ̃ɛwa ba n mɔ̀, ba man wa.
22 Yinni Gusunɔ, wuna a ye kpuro waamɔ.
Yen sɔ̃, a ku nɔɔ mari,
a ku maa ka man tonda.
23 Gusunɔ, nɛn Yinni, a seewo a man siria.
A ka man yinɔ.
24 Gusunɔ nɛn Yinni, a sãawa gemgii, a man sirio,
kpa bu ku raa maa nuku dobu ko nɛn sɔ̃,
25 bu gere ben gɔ̃ruɔ bu nɛɛ,
wee, ye ba kĩ, ya koora, ba man kamia.
26 A de be, be ba nuku dobu mɔ̀ nɛn wahalan sɔ̃,
be kpuro bu sekuru wa sannu sannu.
A de be, be ba man seesimɔ,
bu sekuru wa ta n kpã.
27 Adama a de be ba nuku dobu mɔ nɛn taarɛ sarirun sɔ̃ bu yɛ̃ɛri,
kpa ba n wunɛ Yinni Gusunɔ siaramɔ baadomma,
wunɛ, wi a kĩ nɛ, wunɛn sɔm kowo na n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
28 Yinni, na kon wunɛn gem gari kpara.
Kon maa nun tɔma baadomma.

36

1 Womu ge Dafidi Gusunɔn sɔm kowo u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 tɔn kɔ̃so wi u ɲ̀ ka Gusunɔ yɔ̃n gari man sɔkumɔ nɛn gɔ̃ruɔ,
domi u ɲ̀ bwisikumɔ ma n weenɛ u Gusunɔ nasia.
3 U win tii sue too.
Yen sɔ̃na u ɲ̀ win toraru wuramɔ,
kpa u tu tusi.
4 Win gari kpuro, weesa yi sãa.
U ku ra wure u gãanu ko ka laakari u sere gea ko.
5 Kɔ̃sa u ra n bwisikumɔ win kpin yerɔ.
Yen swaa sɔɔra u ra n maa wãa.
U ku ra ye duka suuri.
6 Adama Yinni Gusunɔ, wunɛn durom mu wãawa sere ka wɔllɔ.
Wunɛn bɔrɔkiniru ta maa sɔ̃ɔsire sere ka guru winɔ.
7 Mɛya maa wunɛn gem mu kpã nge guu bakanu.
Wunɛn siribu bu duku nge nim wɔ̃kun bweru.
Yinni Gusunɔ, wuna a ra tɔmbu ka yɛɛ nɔɔri,
8 domi wunɛn kĩru ta kpã.
Wunɛn kasenun kɔkɔrɔwa tɔmba kuku yenu kasu.

9 A ra wunɛn durom yibie nge be ba di
ba deba.
A ra bu nuku dobu wɛ̃ nge be ba nim
gem wa ba nəra.
10 Domi wuna a sãa wãarun nuuru.
Wunɛn yam bururam saabuwa sa ka
wãarun asansi tubumə.
11 A be ba nun yɛ̃ durom kuo.
A bèn gɔ̃ru ga dɛɛre bərəkiniru sɔ̃ɔsio.
12 A ku de tii suobu bu man naa turi,
kpa tən kɔ̃sobu bu de n duka yakura.
13 Wee be ba kɔ̃sa mɔ̀, ba wərukumə,
ma ba kpanɛ bu se.

37

1 Dafidin womu.
A ku tii nəwia ko tən kɔ̃sobun sɔ̃.
A ku ka kɔ̃san kowobu kinɛnu ko.
2 Domi ba ra mundewa nge yaka
gbebusu,
kpa bu yanda nge yaka bekusu.
3 A n Yinni Gusunə naanɛ sãa kpa a n
gea mɔ̀.
Nge mɛya kaa n ka wãa yeru mə tem
mɛ sɔɔ,
kpa a n bəri yɛndu mə.
4 A wunɛn nuku dobu kasuo Yinni
Gusunən mi.
U koo maa nun wɛ̃ ye wunɛn gɔ̃ru ga
kĩ.
5 A Yinni Gusunə wunɛn wãaru nəmu
səndio,
a n nùn naanɛ sãa.
Wiya u koo nun kpuro wunana.
6 U koo de wunɛn gem mu sɔ̃ɔsira
nge sɔ̃ə wii wəllun sɔ̃ə.
7 Wi u kpĩa u kɔ̃sa kua ye u gɔ̃ru doke,
a ku tii nəwia ko win sɔ̃.
A n maari kpa a n Yinni Gusunə swaa
daki.
8 A məru derio, a nuku gbisibu yinə,
a ku tii nəwia ko.
Ye kpurowa ya koo ra nun kɔ̃sa koosia.
9 Domi ba koo tən kɔ̃sobu kpeerasia,
adama be ba Yinni Gusunə naanɛ sãa,
bera ba ko n tem mɛ mə.
10 N tie fiiko ye tən kɔ̃soba kun ko n
maa ka wãa.
Baa à n mɛɛra mi ba raa wãa, a ǹ maa
bu wasi.
11 Adama be ba tii yɛ̃, ba koo tem mɛ
tubi di,
kpa ba n yɛ̃ɛrimə gem gem alafia sɔɔ.
12 Tən kɔ̃soba gemgibu bwisiku
kɔ̃sunu koosimə,
ma ba bu wiru diirisimə.
13 Yinni u tən kɔ̃so be yɛ̃ɛmə,
u yɛ̃ ma tɔ̃ra bu sisie.
14 Tən kɔ̃soba ben takobi womamə,
ma ba ben tɛnnu bɛrimə
bu ka sãarobu ka wənwəndobu hunde
wuna,
kpa bu be ba gea mɔ̀ go.
15 Adama ben takobi be, ba koo duwa
ben tiin toronə,
kpa ben tɛnnu nu bəəkira.
16 Gãa piimii ni gemgii u mə,
nu tən kɔ̃so dabinun dukia kere.
17 Domi ba koo tən kɔ̃sobun dam
kpeerasia,
adama Yinni Gusunə u yɔ̃ gemgibun
biruə.
18 Yinni Gusunə u yɛ̃
ye n koo taarɛ sarirugibu deema ben
wãaru sɔɔ.
Ben yɛnu ga ǹ bansu mɔ̀.
19 Ba ǹ sekuru wasi wahalan saa sɔɔ.
Ba ko ba n maa deburu mə gɔ̃ərun
sanam.
20 Adama tən kɔ̃soba koo kam ko.
Yinni Gusunən yibɛrɛba ba ka
yakasun wɛ̃su weenɛ.
Ba koo yarinawa nge dɔ̃ə wiisu.
21 Tən kɔ̃sobu bà n bəkura, ba ku ra
wesie.
Adama gemgii u ra kɛ̃ ka nuku tia.
22 Be Yinni Gusunə u domaru kua,
ba ko n tem mɛ mə,
adama be u bɔ̃rusi, beya ba koo
kpeerasia.
23 Yinni Gusunə u ra tən geo kpare win
sanum sɔɔ.
Yɛ̃ron swaa ra nùn wɛ̃re.
24 U n sokura u wəruma, u ra sewa,
domi Yinni Gusunə u win nəma nɛni.
25 Na raa sãa bii, tɛ̃ na bukura.
Na ǹ maa waare Gusunə u gemgii deri,
ǹ kun mɛ win bibu bu bara ko bu ka
di.
26 Baadomma u wɛ̃ɛmə ka nuku tia.
U ǹ be ba bəkuramə yinarimə.
Win bibu ba ra maa gabu arufaani
kue.
27 A kɔ̃sa derio kpa a gea ko,
kpa wunɛn bibun bweseru ta n tem
mɛ mə ka baadommaə.
28 Yinni Gusunə u gem kĩ.
U ǹ win təmbu derimə, u ra n bu kɔ̃su.
Adama ba koo tən kɔ̃sobun bweseru
kpeerasia.
29 Gemgiba ko n tem mɛ mə,

kpa ba n wãa mi, ka baadommaɔ.
30 Gemgiin nɔɔ, gari bwisigiiya ga ra yare.
Win yara, gema ya ra maa gere.
31 Gusunɔn wooda ya ra n wãa win gɔ̃ruɔ.
Win naasu kun maa sokuramɔ.
32 Tɔn kɔ̃so u ra n gemgii sãkiriammɛwa,
kpa u n swaa kasu u ka nùn go.
33 Adama Yinni Gusunɔ kun derimɔ u nùn nɔma turi.
U ṅ maa nùn taarɛ wɛ̃ɛmɔ siribun sanam.
34 A n Yinni Gusunɔ yĩiyɔ kpa a n win swaa swĩi.
U koo nun wɔlle sua kpa a n ka tem mɛ mɔ.
Kaa wa tɔn kɔ̃soba kpeerɔ.
35 Na tɔn kɔ̃sobu wa ka ben dam kpuro,
ba yɛki nge dãa kɛrigiru te ta kpare.
36 Adama ben baa ya doona, wee ba ṅ maa wãa.
Na bu kasu, adama ba ṅ waarɔ.
37 A taarɛ sarirugii mɛɛrio
kpa a n nùn lasabu sãa.
Domi wi u ra bɔri yɛndu kãn bwesera kun kpeemɔ.
38 Adama mɛm nɔɔ sarirugiba koo kam kowa kpuro,
kpa tɔn kɔ̃sobun bweseru tu kpeera.
39 Yinni Gusunɔwa u gemgibu faaba mɔ̀.
Wiya u ra bu bere nɔni swãarun sanam.
40 U bu somimɔ, u bu wɔramɔ tɔn kɔ̃sobun nɔman di,
u bu faaba mɔ̀, domi win miya ba ben kuku yeru kasu.

38

1 Dafidin womu ge u kua Gusunɔ u ka nùn yaaya.
2 Yinni Gusunɔ, a ku man sɛɛyasia wunɛn mɔru sɔɔ.
A ku man so sanam mɛ a mɔru bɛsire.
3 Domi wunɛn sɛ̃ɛnu nu man girari,
ma wunɛn nɔmu ga man so ga sura.
4 Wunɛn mɔrun saabu, nɛn wasin gam sari mi n bwãa do.
Nɛn durum saabu na ṅ maa dam gam mɔ.
5 Domi nɛn toranu kpɛ̃a sere nu man gunum kera.
Nu sãa nge sɔmu bakanu ni nu man bunum kere.
6 Nɛn booboosu kɔ̃sa sere su numia nɛn gari bakarun sɔ̃.
7 Na dɛbara, na wasira sere na ṅ maa dam mɔ.
Baadomma, na ra n sĩimɔwa ka nuku sankiranu.
8 Domi barara nɛn wasi kpuro mwa.
Yin gam maa sari mi n bwãa do.
9 Na kɔsikirawa muku muku, na ṅ maa dam gam mɔ.
Nɛn gɔ̃ru ga burisinɛ sere na wee-weenu mɔ̀.
10 Yinni, ye na kĩ kpuro, wuna a yɛ̃.
Nɛn weeweenu kun maa nun berue.
11 Nɛn gɔ̃ru ga ṅ sɔ̃ sɛ̃ɛ, nɛn dam man doonarimɔ.
Wee nɛn nɔni kun maa wãaru tere.
12 Nɛn kpaasibu ka be ba man yɛ̃ kpuro
ba man duki suurimɔ nɛn bararun sɔ̃.
Ma be ba maa wãa nɛn turuku,
ba tii mɛna nɛnɛm.
13 Be ba kasu bu man go,
ba man yɛ̃ri bɛriammɛ baadomma.
Be ba nɛn kɔ̃sa kasu, ba man kɔ̃sa siemɔ,
ba kasu bu man nɔni wɔ̃ke.
14 Adama nɛ, na maariwa piti nge soso
wi u kun gãanu nɔɔmɔ,
u ṅ maa gãanu gerumɔ.
15 Mɛya na sãa nge soso.
Na ṅ bu gãanu wisa.
16 Yinni Gusunɔ, wunɛ sɔɔra nɛn yĩiyɔbu wãa.
Gusunɔ nɛn Yinni, a de a man wisi.
17 A ku de bu nuku dobu ko nɛn sɔ̃,
kpa bu man seesi sanam mɛ na sokuramɔ.
18 Wee na wɔrumaa dɔɔ,
ma nɛn wahala ya man wãasi.
19 Na nɛn toranu tuuba mɔ̀.
Tora ni, nu man bɛrum mɔ̀.
20 Wee nɛn yibɛrɛba ba bwãa do,
ba maa dam mɔ.
Be ba man tusa kam sɔɔ, ba dabi.
21 Kɔ̃sa ba man kɔsiemɔ, ye na bu gea kua.
Ba nɛn kɔ̃sa kasu yèn sɔ̃ na ra n gea mɔ̀.
22 Yinni Gusunɔ, a ku man deri.
Nɛn Yinni, a ku ka man tonda.
23 A na fuuku a man yakia,
wuna a sãa nɛn faaba kowo.

39

1 Dafidin womu ge u Yedutum,
wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 na raa nɛɛ, kon nɛn sanu sanusu laakari ko
kpa n ku durum ko nɛn gari gerubu sɔɔ.
Kon nɛn nɔɔ kpĩ sanam mɛ nuku kõsurugii wãa nɛn bɔkuɔ.
3 Na raa maari, na ṅ gãanu gerua,
ma na deema n kua kam,
domi nɛn nɔni swãaru ta sosiwa.
4 Nɛn laakari ya seewa.
Ye na bwisikumɔ ya man nɛni nge dõɔ,
ma na gerua na nɛɛ,
5 Yinni Gusunɔ, a man nɛn wãarun saka sõɔsio
kpa na n yẽ nge mɛ na ṅ dam mɔ.
6 N wee a nɛn tõru yĩira ka wunɛn nɔman yasum,
ma nɛn wãarun sanam kun gãanu tura wunɛn nɔni sɔɔ.
Ka geema tɔnu baawure koo doona nge woo tia,
7 ṅ kun mɛ nge tiro.
Ye u mɔ̀ kpuro kama.
U arumani mɛnnamɔ, u ṅ yẽ wara koo ye di.
8 Tẽ Yinni, mba na maa mara.
Nɛn yĩiyɔbu wãa wunɛ sɔɔ.
9 A man yakio nɛn durum kpuron di.
A ku de gari bakasu su n man yaakoru mɔ̀.
10 Kon mari, na ṅ gari gerumɔ,
domi wuna a dera ya koora mɛ.
11 A ku maa man wahala ko.
Na wasikiramɔ wunɛn nɔm gɛran sõ.
12 A ra tɔnu gerusi
kpa a nùn sɛɛyasia win toranun sõ.
Ye tɔnu u kĩ, yera a ra di nge kɔkɔbu.
Geema, tɔnu baawure u koo doonawa nge woo tia.
13 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔɔwɔ,
kpa a nɛn sokuru swaa daki.
A ku nɛn wuri atafiiru ko,
domi na sãawa sɔɔ wunɛn mi nge nɛn sikadoba kpuro.
14 A man derio sẽɛ,
kpa n wom wa n sere sariru ko.

40

(I maa mɛɛrio naasu 14-18, 70:2-6)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun
wirugii kua. U nɛɛ,
2 na nɛn yĩiyɔbu doke Yinni Gusunɔn mi.
Ma u man sĩirema u nɛn nɔɔ swaa daki.
3 U man gawa u yara saa kam kobun wɔrun di,
mi pɔtɔkɔ wãa.
U nɛn naasu sɔndi kpee saara wɔllɔ,
kpa n ka yõra dim dim.
4 Gusunɔ u dera na womu kpɔɔ mɔ̀
ge na ka nùn siaramɔ.
Tɔn dabiru ta nua ma ta bɛrum kua,
ma ta ten naanɛ doke Yinni Gusunɔ sɔɔ.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ naanɛ sãa,
wi u ku ra gɛre u tii suobu ka wee kowobu swĩi.
6 Gusunɔ nɛn Yinni, wunɛn sɔm geenu
ka wunɛn himba ye a sun kua ya dabi.
Gusunɔ, a kpã, a ṅ saara mɔ.
Na kĩ n ye kpuro kpara n tɔmbu nɔɔsia.
Adama yen geera kpã sere na ṅ kpẽ n ye saari.
7 A ṅ yãkuru kĩ, ṅ kun mɛ kẽru.
A ṅ yãku dõɔ mwaararugiru bikie,
ṅ kun mɛ torarugiru.
Adama a nɛn swasu kɔria.
8 Ma na nɛɛ, nɛ wee,
nge mɛ ba nɛn gari yorua woodan tireru sɔɔ.
9 Gusunɔ nɛn Yinni, na kĩ n wunɛn kĩru ko.
Wunɛn wooda ya wãa nɛn gõruɔ.
10 Tɔn wɔrun suunu sɔɔ,
na ra wunɛn faaban labaari gea kpare.
Yinni Gusunɔ, a yẽ ma na ku ra nɛn nɔɔ mari.
11 Na ṅ wunɛn faaban gari berua nɛn gõruɔ.
Na wunɛn naanɛ ka wunɛn somiru tɔmbu nɔɔsia.
Na tɔn wɔru guna wunɛn tɔn geeru
ka wunɛn bɔrɔkiniru sõɔsi.
12 Yinni Gusunɔ, a ku de n wunɛn wɔnwɔndu bia.
A de wunɛn tɔn geeru ka wunɛn bɔrɔkiniru
tu man kõsu saa kpuro sɔɔ.

13 Domi kõsa ye ya man sikerenɛ ya ṅ garirɔ.
Nɛn kom kõsum kpuro man girari,
mu ṅ waabu wã.
Mu nɛn wirun seri dabiru kere.

Na mwia kpana.
14 Yinni Gusunɔ, a man wɔro,
a na fuuku a man faaba ko.
15 A de be ba kasu bu man hunde wuna
bu seku bakaru wa.
A de be ba nuku dobu mɔ nɛn wahalan sõ
bu biru wura kpa bu sekuru di.
16 A de be ba man yaakoru mɔ̀
ba n wãa dɛsirun biti sɔɔ.
17 Adama a de be ba nun kasu
ba n nuku dobu mɔ.
Kpa be ba wunɛn faaba wura
ba n yɛ̃ɛrimɔ wunɛn sõ.
Kpa ba n gerumɔ ma Yinni Gusunɔwa kpãaru bo.
18 Adama nɛ sãarowa, na ǹ gãanu mɔ.
Ka mɛ, Yinni u man yaaye.
Nɛn Yinni, wunɛ wi a ra man somi kpa a man wɔra,
a ku tɛ.

41

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
2 doo nɔɔrugiiwa wi u ra sãaron bwisikunu ko.
U n wãa wahala sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo nùn yara.
3 Yinni Gusunɔ u koo nùn kõsu,
kpa u n win wãaru nɛni.
Mɛya u ko n nuku dobu mɔ win wãaru sɔɔ.
U ǹ maa derimɔ u wɔri win yibɛrɛban nɔmaɔ.
4 Yinni Gusunɔwa u koo nùn kõsu
kpa u nùn nɔɔri sanam mɛ u barɔ u kpĩ.
5 Wee, na gerumɔ na mɔ̀,
Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
a nɛn hunde bɛkio.
Domi na nun torari.
6 Nuku kõsurun sõ, nɛn yibɛrɛba ba mɔ̀,
saa yerà kon gbi.
Kpa bu wa bu nɛn yĩsiru duari.
7 Goo ù n na nɛn mi, weesa yɛ̃ro u ra man kue,
kpa u nɛn gari gura u ka da u nɛn kõsa gere tɔɔwɔ.
8 Nɛn yibɛrɛba kpuro ba gunnu gunnu gari mɔ̀.
Ba man kõsa bwisikusimɔ.
9 Domi ba mɔ̀, wahala ye, ya man nɛni gem ka tia.
Nɛ wee na kpĩ, n ǹ koorɔ n maa se.
10 Nɛn bɔrɔ kĩnasi, ka wì sa wãa sannu bɔri yɛndu sɔɔ,
na maa nùn naanɛ sãa, ma sa dimɔ sannu,
wiya u kua nɛn yibɛrɛ.
11 Yen sõ, Yinni Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
a man wɔro, kpa n bu kua ye n weenɛ n bu kua.
12 Nɛn yibɛrɛ ù kun man kamiɛ,
saa ye sɔɔra kon gia ma a man kĩ.
13 A man kõsu nɛn mɛm nɔɔbun sõ.
Ma a dera na wãa wunɛn mi sere ka baadommaɔ.

14 Na Gusunɔ Isireliban Yinni siara.
U ko n wãawa sere ka baadommaɔ. Ami.

WOMUSUN BƆNU YIRUSE

42

1 Koren bibun womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Nge mɛ nim nɔru ga ra de nɛmu ga n daarun nim kasu,
nge mɛya nɛn gõru ga nun kasu Yinni Gusunɔ.
3 Nɛn gõru ga wunɛn bɛkɛ barɔ, Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a wãa.
Saa yerà na kon tii sõɔsi wunɛn wuswaaɔ Yinni.
4 Nɛn nɔni yĩresu su kua nɛn nim nɔruram wõkuru ka sõɔ sɔɔ,
sanam mɛ ba man bikiamɔ ba mɔ̀,
mana Gusunɔ nɛn Yinni u wãa.
5 Nɛn tororu ta ra karewa nà n yaaya
sanam mɛ tɔn dabiru ta ra n man sikerenɛ,
na n tu gbiiye su ka da Gusunɔn sãa yerɔ,
sa n nuku dobu mɔ̀, sa n Gusunɔ siaramɔ sannu.
6 Mban sõna ko na n nuki sankire, kpa na n weeweenu mɔ̀.
Na ko n nɛn yĩiyɔbu doke Gusunɔ nɛn Yinnin mi,
kpa n maa nùn siara.
Domi u sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.
7 Nɛn Yinni, na nuki sankire.
Yen sõna na nun yaayamɔ saa Yuudɛnin daarun di,
ka guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn di
ka guu te ba mɔ̀ Miseaan di.
8 Wuna a ra de daarun nim mu kukiri,

kpa nim kureru tu se tu garu sua,
kpa ni kpuro nu man wukiri.
9 A man wunɛn kĩru sɔ̃ɔsio sɔ̃ɔ sɔɔ,
wɔ̃kuru kpa na n womusu mɔ̀, na n nun tɔmamɔ,
na n nun kanamɔ wunɛ wi a man wãaru wɛ̃.
10 Gusunɔ, nɛn Yinni, a sãawa nɛn kpee saara.
Mban sɔ̃na a man duari.
Mban sɔ̃na kaa de nɛn yibɛrɛba ba n man dam dɔremɔ
kpa na n nuki sankire.
11 Nɛn kukunu bɛsikiramɔ sanam mɛ ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ,
ba man wɔmmɔ, ba gerumɔ ba mɔ̀, mana Gusunɔ nɛn Yinni wi.
12 Mban sɔ̃na na kon nuki sankire.
Mban sɔ̃na ko na n weeweenu mɔ̀ nɛn gɔ̃ruɔ.
Nɛ, kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ,
kpa n nun siara kpam.
Domi a sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.

43

1 A man gem wɛ̃ɛyɔ Gusunɔ nɛn Yinni.
A ka man yinɔ be ba ɲ̀ nun nasien wuswaaɔ.
A man yakio wee kowobu ka tɔn kɔ̃sobun min di.
2 Gusunɔ, wunɛ wi a man kɔ̃su, mban sɔ̃na a man yinamɔ.
Mban sɔ̃na kaa de nɛn yibɛrɛba ba n man dam dɔremɔ
kpa na n nuki sankire.
3 A de wunɛn yam bururam ka wunɛn bɔrɔkinira n man kpare.
A ka man doo sere wunɛn guu dɛɛra ten mi, mi a wãa,
4 kpa n da wunɛn yãku yerɔ.
Gusunɔ, wunɛ wì sɔɔ na nuku dobu mɔ,
kon nun siara ka womusu, ka mɔrɔku.
Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni.
5 Mban sɔ̃na na kon nuki sankire,
kpa na n weeweenu mɔ̀ nɛn gɔ̃ruɔ.
Na kon nɛn naanɛ dokewa wunɛ sɔɔ,
kpa n wure n nun siara.
A sãawa nɛn Yinni ka nɛn Faaba kowo.

44

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, sa nua ka bɛsɛn tiin swaa wunɛn sɔma ye a kua bɛsɛn baababan waati.
Bera ba sun ye sɔ̃ɔwa.
3 Ka wunɛn tiin nɔma a bwese tukunu gira.
A bwese ni so nu yarina,
ma a bɛsɛn baababa swĩi nin wãa yenɔ.
4 Bɛsɛn baaba be, ba bwese nin tem mwa.
N ɲ̀ mɔ yèn sɔ̃ ba takobi mɔ,
n ɲ̀ maa mɔ yèn sɔ̃ ba dam mɔ,
adama yèn sɔ̃ a bu kĩwa ma a wãa ka be,
ma a bu yara ka wunɛn nɔmu.
5 Gusunɔ, wuna a sãa nɛn sina boko.
A wunɛn tɔmbu nasara wɛ̃ɛyɔ.
6 Ka wunɛn dama sa ko bɛsɛn yibɛrɛba suriri.
Ka wunɛn yĩsira sa ko bu suni.
7 Domi na yɛ̃ ma n ɲ̀ nɛn tɛndu,
ɲ̀ kun mɛ nɛn takobi ya koo man faaba ko.
8 Wuna kaa sun wɔra bɛsɛn yibɛrɛban nɔman di.
Kpa a be ba sun tusa burisina.
9 Sa ko n woo kanamɔ tɔ̃ru baatere wunɛn sɔ̃,
sa n nun siaramɔ sere ka baadommaɔ.
10 Ka mɛ, wee a sun yina, a sun sekuru doke,
a ku ra n maa ka bɛsɛn tabu kowobu wãa bà n tabu yariɔ.
11 A dera sa biruku yira wurɔ bɛsɛn yibɛrɛban wuswaaɔ,
be, be ba sun tusa ba bɛsɛn yãnu guramɔ.
12 A sun bɛri ben nɔmaɔ nge mɛ ba ra arari yãaru nɔmu bɛrie.
Ma a dera sa yarina, sa yabi bwese tukunu sɔɔ.
13 A bɛsɛ, wunɛn tɔmbu dɔramɔ gobi sari,
a ɲ̀ maa sun garisi gãa geenu.
14 Wee a sun sekuru doke bɛsɛn berusebun wuswaaɔ,
15 be, be ba sun sikerenɛ, ba sun yɛ̃ɛmɔ, ba sun yaakoru mɔ̀.
A dera bwese tukunu nu sun womu dokemɔ,
ma nu sun wii gimanu koosimɔ ka yaakoru.
16 Wee sere ka tɛ̃, seku te, ta ra n man mɔ̀wa,
kpa na n nɛn wuswaa wukiri
17 yèn sɔ̃ nɛn yibɛrɛ u man wɔri, u wɔmmɔ

u man nɔɔ kuurimɔ.
18 Yeniba kpurowa ya ra sun deemɛ.
Ka mɛ, sa ɲ̀ nun duari,
sa ɲ̀ maa wunɛn arukawani kusie.
19 Bɛsɛn gɔ̃ru ga ɲ̀ sĩire wunɛn min di,
sa ɲ̀ maa gɛre wunɛn swaan di.
20 Adama ka mɛ, a sun kɔsuka gbaburɔ dɛmakunun wãa yerɔ.
Ma a sun yam wɔ̃kuru wukiri.
21 Gusunɔ, sà n daa wunɛn yĩsiru duari,
ma sa da sa bũnu ganu sãamɔ,
22 a ɲ̀ kaa tubu, wunɛ wi a tɔnun gɔ̃run gari yɛ̃?
23 Adama wunɛn sɔ̃na ba sun goomɔ bururu ka yoka,
ba sun mɛɛra nge yãa ni ba ka dɔɔ bu go.
24 A dom yando Yinni! Mban sɔ̃na a do.
A dom yando. A ku sun yina sere ka baadommaɔ.
25 Mban sɔ̃na a wunɛn wuswaa berumɔ.
Mban sɔ̃na a ɲ̀ bɛsɛn wɔnwɔndu mɔ̀.
A ɲ̀ wa nge mɛ ba sun taare?
26 Domi sa nuki sankire. Sa kpĩ tua sɔɔ.
27 A seewo a sun somi.
A sun wɔro wunɛn durom bakam sɔ̃.

45

1 Kĩrun womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Nɛn gɔ̃ru ga bwisiku duronu yiba sere nu yarimɔ.
Na womu geni mɔ̀ sunɔn sɔ̃.
Nɛn yara ya sãa nge yoro geon yorutia.
3 Wuna a buram bo tɔn bibun suunu sɔɔ.
Wunɛn gari yi durom yiba.
Yen sɔ̃na a Gusunɔn domaru mɔ sere ka baadommaɔ.
4 Tabu kowo damgii, a wunɛn takobi bɛkio,
wuna a yiiko ka bɛɛrɛ baka mɔ.
5 Ka wunɛn sinandun dam,
a wunɛn tabu kɛkɛ yɔɔwo a da a nasara sua,
kpa a gem sanna ka daa duudwia ka gean kobu,
kpa a sɔm maamaakiginu ko ka wunɛn nɔm geun dam.
6 Wunɛn sɛ̃ɛnu nu nɔɔ do,
nu koo wunɛn yibɛrɛba sɔku,
kpa tɔmbu bu wɔruku wunɛn wuswaaɔ.
7 Gusunɔ, ba wunɛn bandu swĩi sere ka baadommaɔ.
Gema a ka wunɛn bandu nɛni.
8 A gea kĩ, ma a kɔ̃sa tusa.
Yen sɔ̃na Gusunɔ wi u sãa wunɛn Yinni, u nun gɔsa.
U maa nun nuku dobu wɛ̃ ye u ka nun aye bɛɛrɛgiru wɛ̃
te ta wunɛn kpaasibugiru kpãaru kere.
9 Wunɛn yãnu nu turare numɔ
ye ba ra soku miru ka aloɛsi ka kasi.
Ba mɔrɔkunu soomɔ a ka nuku dobu wa
wunɛn sina gbaburɔ te ba suunu donnu mani mani.
10 Sina bii wɔndiaba ba sãa wunɛn kurɔ kpaa sãkobu.
Kurɔ kpao u yɔ̃ wunɛn nɔm geuɔ u wura sebua ye ya na Ofirin di.
11 A swaa dakio, bii kurɔbu a nɛn gari nɔ,
kpa a yi bwisiku.
A wunɛn tɔmbu duario ka wunɛn baan yɛnugibu.
12 Wunɛn buram mu ka sina boko naawa gem gem.
A nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ yèn sɔ̃ u sãa wunɛn yinni.
13 Tirin tɔmbu be ba bwesenu kpuro arumani kere,
ba koo ka nun dukia bwese bweseka naawa
bu ka wunɛn kĩi geeru kasu.
14 Sina bii wɔndia kurɔ kpao wi, u wãa sina kpaarɔ,
u yãnu sebua ni ba buraru koosi ka wuraba.
15 Ba ka nùn da sunɔn mi ka win yãa bura nɔnigii ni,
ma win kurɔ kpaa sãkoba nùn swĩi.
16 Ba bu duusia sina kpaarɔ ka nuku dobu ka yɛ̃ɛribu.
17 Sina boko, wunɛn biba koo wunɛn baababan tubi di,
kpa bu bandu di tem kpuro sɔɔ.
18 Nɛn womu geni, ga koo de bu wunɛn yĩsiru yaaya tɔ̃ru baatere,
kpa bwesenu kpuro nu nun siara sere ka baadommaɔ.

46

1 Womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa
ka gɔ̃ru yãka. Ba nɛɛ,
2 Gusunɔwa u sãa bɛsɛn kuku yee naanɛgiru
ka bɛsɛn tãsi yeru.
Baa nuku sankiranu sɔɔ,
u ra n sɔɔru sãawa u ka tɔnu somi.
3 Yen sɔ̃na sa ɲ̀ bɛrum mɔ̀ sanam mɛ tem mu yĩirimɔ,
ɲ̀ kun mɛ sanam mɛ guunu diirimɔ nim wɔ̃kun sɔɔwɔ.
4 Sa ɲ̀ nande sanam mɛ nim wɔ̃kun nim kurenu nu wɔki nu yaka mɔ̀
sanam mɛ nu guunu yĩirimɔ.
5 Daaru gara wãa tèn nim mu ka nuku dobu naamɔ Wɔrukoon wãa yerɔ,
dii dɛɛra ten mi, mi wi, Gusunɔ u wãa.
6 Gusunɔ u wãa te sɔɔ, yen sɔ̃na ta ɲ̀ wɔrumɛ.
Gusunɔ u ra tu gabewa saa buru buru yellun di.
7 Bwesenu nu burisinɛ, ma bannu wɔrukumɔ.
Gusunɔ u gbãra, ma tem mu yanda.
8 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka sun wãa.
Yakɔbun Yinni, u sãawa bɛsɛn kuku yee naanɛgiru.
9 I na i wa ye Yinni Gusunɔ u kua.
U sɔm maamaakiginu kua handunia sɔɔ.
10 U tabu kpeesia yen goonu nnɛ ye sɔɔ.
U tɛnnu ka yaasi bɔɔka,
ma u tabu kɛkɛ yi dumi gawe dɔ̃ɔ mɛni.
11 U nɛɛ, i yɔ̃ro, kpa i gia ma wiya Gusunɔ.
U bandu dii bwesenu kpuro sɔɔ, ka tem kpuro sɔɔ.
12 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka sun wãa.
Wi, Yakɔbun Yinni u sãawa bɛsɛn kuku yee naanɛgiru.

47

1 Womu ge Koren bibu ba wom
kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Bɛɛ handunian bwesenu, i taki koowo,
kpa i kuuki ko ka nuku dobu Yinni Gusunɔn mi.
3 Domi u sãawa Yinni Wɔrukoo wi u nanum mɔ.
U sãawa sina boko tem kpuro sɔɔ,
4 wi u ra de su bwesenu ganu tɛɛsi,
kpa sa n nu taare.
5 Wiya u sun bɛsɛn tem gɔsia, ma sa yen woo kanamɔ,
bɛsɛ Yakɔbun bweseru te wi, Yinni u kĩ.
6 Gusunɔ u yɔɔmɔ Siɔniɔ, ma ba nasaran taki mɔ̀.
U gbia u dɔɔ, ma ba kɔba soomɔ.
7 I Gusunɔ womu kuo, i Gusunɔ womu kuo.
I Yinni, sina boko siaro ka womu.
8 Domi wiya u sãa handunia kpuron sunɔ.
I nùn womu kuo.
9 Wiya u bandu dii bwesenu kpuro sɔɔ,
ma u sɔ̃ win sina gɔni dɛɛra sɔɔ.
10 Bwese tukunun sina biba mɛnnamɔ ka Gusunɔ Aburahamun Yinnin tɔmbu.
Domi wiya u ka be ba tem kɔ̃su wãa.
Wiya u kpuro kere.

48

1 Womu ge Koren bibu ba kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a kpã,
yen sɔ̃na n weenɛ bu nun tɔma baama,
wunɛn wuuɔ ka wunɛn guu dɛɛra ten wɔllɔ te ba mɔ̀ Siɔni.
3 Ta yɔ̃ buram buram tɔna.
Wi u tu mɛɛra kpa u n nuku dobu mɔ̀ ten buram sɔ̃.
Guu ten sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, sina bokon sina kpaara mi.
4 Yinni Gusunɔ, wunɛn sina kpaaru sɔɔ,
a ra sun sɔ̃ɔsiwa ma a sãa bɛsɛn kuku yeru ka gem.
5 Domi wee, sinambu ba mɛnna,
ba nɔɔ tia kua bu ka Siɔni wɔri.
6-7 Adama ye ba nun wa,
miya bɛrum bu mwa, ba wurura nge tɔn kurɔ
wi marubun wahala ya nɛnua sanam mɛ u yiire.
Yera ba nanda ba duki sua.
8 Ba fukura ba wɔruka nge goo nimkuu ge sɔ̃ɔ yari yerun woo ga fuka.

9 Ye sa nɔɔmɔ ba gerumɔ, sa ye wa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin wuuɔ.
Sa ye wa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wuuɔ.
Wiya u koo de wuu ge, ga n wãa sere ka baadommaɔ.
10 Gusunɔ, sa wunɛn durom bwisikunu mɔ̀ wunɛn sãa yee ten mi.
11 Nge mɛ a yĩsiru yara,
nge mɛya ba koo nun tɔma handunian goonu nnɛ sɔɔ.
Domi a ra tɔmbu kpare gem sɔɔ.
12 Be ba wãa Siɔnin guurɔ, ba nuku dobu mɔ̀.
Yudan tɔmbu ba yɛ̃ɛrimɔ wunɛn siri bi a kuan sɔ̃.
13 I sĩiyɔ i ka Siɔni sikerena.
I yen kɔ̃su yenu gario.
14 I yen gbãra te mɛɛrio,
kpa i yen sina kpaanu mɛɛri
i ra ka bɛɛn bibu yen faagi kua,
15 i nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn Yinni
sere ka baadommaɔ.
Wiya u koo maa sun kpara sere ka bɛsɛn gɔɔn tɔ̃rɔ.

49

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ.
Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
3 Damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu, i swaa dakio i nɔ.
Sãarobu ka gobigibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
4 Na kon gari bwisigii gere.
Nɛn bwisikunu nu maa asansi mɔ.
5 Na bwisigibun mɔnnu swaa daki,
na kon maa bɛɛ nu tubusia ka mɔrɔku.
6 Mban sɔ̃na kon bɛrum ko wahalan saa sɔɔ.
Mban sɔ̃na kon bɛrum ko sanam mɛ nɛn yibɛrɛba ba man sikerenɛ nuku kɔ̃surun sɔ̃.
7 Ba ben dukia naanɛ sãa.
Ma ba tii sue dukia yen kpãarun sɔ̃.
8 Adama ben goo kun kpɛ̃ u win winsim hunde yakia,
kpa u Gusunɔ yen kɔsiaru wɛ̃.
9 Domi hunden yakiabu gãa bakana, bu ɲ̀ nɔru mɔ.
Yen sɔ̃na n ɲ̀ koorɔ bu kpĩ bu ye ko,
10 n ɲ̀ maa koorɔ ba n wãa sere ka baadommaɔ.
Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu gɔɔ yina.
11 Domi sa waamɔ ma bwisigibu ka gari bakasu kpurowa ba gbimɔ.
Ma ba ben dukia derimɔ gabu bu gura.
12 Mɛya be ba yĩsiru yara ba ra n bwisika
ma ben yɛnusu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ben wãa yenu kun maa kam mɔ̀.
13 Adama tɔnu wi u bɛɛrɛ mɔ u ku ra tɛ.
U sãawa nge yɛɛ yi ba ra sakiri.
14 Nge mɛya ben are sãa,
be ka be ba bu swĩi ba ben gari swaa daki.
15 Ba ra bu surewa gɔriɔ nge yãa gɔ̃ɔ ge ba sure wɔru sɔɔ,
kpa gɔɔ u bu di.
N sosi, tɔn dɛɛroba koo bu taaku, kpa ben bɛɛrɛ yu kpe,
kpa gɔribun wãa yeru tu ko ben yɛnu.
16 Adama Gusunɔ u koo nɛn hunde wɔra saa gɔribun wãa yerun di.
Domi u koo man kɔ̃su.
17 Yen sɔ̃, a ku nanda tɔnu ù n dukia guramɔ,
ma win yɛnun arumani ya sosimɔ.
18 A n yɛ̃ ma u ɲ̀ ka yen gaa dɔɔ gɔriɔ,
ba ɲ̀ maa ka nùn yen gaa sikumɔ.
19 U ko n nuku dobu mɔ win wãaru sɔɔ,
kpa ba n nùn siaramɔ nuku doo bi u mɔ̀n sɔ̃.
20 Adama yen kɔkɔrɔ, u koo win baababa deemawa gɔriɔ.
Be, ba ɲ̀ maa handunian yam bururam wasi.
21 Tɔnu wi ba bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, ma u ɲ̀ bwisi mɔ,
u sãawa nge yɛɛ yi ba mwɛɛrima bu sakiri.

50

1 Asafun womu. Ge wee.
Yinni Gusunɔ u gari mɔ̀, u handuniagibu soku
be ba wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
2 Gusunɔ u kurama saa Siɔni wuu burɔ gen min di ka yam bururam.
3 Bɛsɛn Yinni u wee wi, wi u ku ra mari.
Win wuswaaɔ dɔ̃ɔ boko sɔ̃rua,

ma guru woo bɔkɔ ga ka nùn sikerenɛ.
4 U nɔɔgiru sue wɔllɔ ka temɔ u ka win tɔmbu siri.
5 U mɔ̀, i man nɛn tɔmbu mɛnnama be ba man naanɛ sãa,
be, be ba ka man arukawani bɔkua
ma ba ye sire ka yãkuru.
6 Wɔllu kpuro ta koo win gem gari kpara.
Domi wiya u sãa siri kowo.
7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i swaa dakio bɛɛ nɛn tɔmbu Isireliba.
Na kon bɛɛ sõ ma nɛna na sãa bɛɛn Yinni.
8 N ṅ bɛɛn yãkunun sõ na bɛɛ gerusimɔ.
Domi na ra bɛɛn yãku dõɔ mwaararuginu mwɛ baadomma.
9 Na ṅ maa naa kinɛnu mwaamɔ bɛɛn yɛnuɔ,
ṅ kun mɛ boo kinɛnu bɛɛn boo gõsɔ.
10 Domi nɛna na gbeeku yɛɛ kpuro mɔ
ka yi yi wãa guunɔ dabi dabinu.
11 Na gunɔ si su wãa guunɔ kpuro yɛ̃
ka maa yɛɛ yi yi wãa yakasɔ.
Yi maa sãawa nɛgii.
12 N n gõɔrun na ta man mɔ̀, n ṅ wunɛ kon sõ.
Domi nɛna na handunia mɔ ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
13 I tamaa kon naa kinɛnun yaa temwa?
I tamaa boo kinɛnun yɛma kon nɔ?
14 Ye n buram bo, yera i nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinni siara.
Kpa i bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia ni i man kua.
15 A man sokuo sanam mɛ a nuki sankire.
Saa ye sɔɔ, kon nun wurari, kpa a man bɛɛrɛ wɛ̃.
16 Adama Gusunɔ u kõsan kowo sõɔmɔ u mɔ̀,
mban sõna a nɛn woodaba siamɔ ma a nɛn arukawanin gari gerumɔ,
17 wunɛ wi a ku ra sõɔsiru kã,
ma a nɛn gere atafiiru sãa.
18 À n gbɛnɔ wa, a ra ka nùn nɔɔ tia ko,
a ra n wãa ka sakara kowobu.
19 Wunɛn nɔɔ ga ra n kõsa yibawa,
wunɛn yara ya weesu sekumɔ.
20 Mi a sina kpuro, wunɛn winsimwa a ra n wĩimɔ,
kpa a n wunɛn mɛro bisin kõsa gerumɔ.
21 Yeniba kpurowa a kua, ma na maari.
Domi a tamaa na sãawa nge wunɛ.
Adama kon nun taarɛ wɛ̃
kpa n kpuro terasia wunɛn wuswaaɔ.
22 I laakari koowo, kpa i swaa daki i nɔ
bɛɛ be i nɛ Gusunɔ duari.
Ma n kun mɛ, kon bɛɛ sɛ̃re n yaaku.
Goo kun maa kpɛ̃ u bɛɛ wɔra.
23 Wìn yãkuru ta sãa siarabu,
yɛ̃rowa u man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
Wi u maa win tii nɛni dee dee
yɛ̃rowa u koo nɛn faaba wa.

51

1-2 Ye Dafidi u ka Bati Seba kpuna u kpa, Gusunɔn sɔmɔ Natani u da win mi. Yen biruwa Dafidi u wom kowobun wirugii womu geni kua. Ge wee.
3 Gusunɔ, a man durom kuo wunɛn kĩi geerun sõ.
A nɛn toraru wunɔ wunɛn wɔnwɔndun sõ.
4 A man woburuo sãa sãa kpa a nɛn kom kõsum wɔka.
A nɛn durum wunɔ kpa n sãra.
5 Domi na nɛn toraru wura,
nɛn durum ya maa man bitani mɔ̀ baadomma.
6 Wunɛ turowa na torari,
na maa kua ye ya ṅ nun dore.
Yen sõ, a gem mɔ ye a ka man taarɛ wɛ̃.
Wunɛn siribu bu dɛnde.
7 N wee, kom kõsum sɔɔra ba man mara.
Nɛn mɛro wi u maa nɛn gura sua, win tii u sãawa durumgii.
8 Adama gema a bikiamɔ gõruɔ.
N n mɛn na, a de wunɛn bwisi yi n man wãasi.
9 A man dɛɛrasiabun wororu * koosio kpa n dɛɛra.
A man woburuo kpa n burura n wɛ̃su kera.
10 A man nuku dobu wɛ̃ɛyɔ kpa na n dɛsinu karamɔ.
Baa mɛ a nɛn gɔma dwiiyasia, kon kpam yɛ̃ɛri.
11 A ku nɛn durum mɛɛri,

* **51:9** ***wororu*** - Yuuba bà n dɛɛrasiabun wororu mɔ̀, ba ra dãa kiku ge ba mɔ̀ isɔpu wasiwa dɛɛrasiabun nim sɔɔ kpa bu ka gu durumgii yɛ̃ka.

a nɛn kom kɔ̃sum kpuro wɔko.
12 Gusunɔ, a man gɔ̃ru wɛ̃ɛyɔ ge ga dɛɛre,
kpa a man hunde kpaa wɛ̃ ye ya koo yɔ̃ra sim sim.
13 A ku man gira wunɛn bɔkun di,
a ku maa man wunɛn Hunde Dɛɛro mwaari.
14 A kpam man wunɛn faaban nuku dobu wɛ̃ɛyɔ,
kpa kĩi geeru tu nɛn hunde dam kɛ̃.
15 Sanam mɛya kon durumgibu wunɛn swaa sɔ̃ɔsi,
be, be ba nun torari,
kpa bu wurama wunɛn mi.
16 Gusunɔ, wunɛ wi a man faaba kua,
a ku maa man goon yɛm bikia.
Ko na n wunɛn gem mɛ a man wɛ̃ takaru mɔ̀.
17 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔɔ wukio
kpa gu nun siara bu nɔ yam kpuro.
18 À n daa yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kĩ,
na n daa nun tu kue.
Adama a ɲ̀ yãkunu kĩ.
19 Yãku te ta nun wɛ̃re,
teya gɔ̃ru ge ga tii kawa.
Gusunɔ, a ɲ̀ tɔmbu yinamɔ
be ba tuuba kua ka tii kawabu.
20 A de a ka Siɔni nɔnu geu mɛɛri kpa a ye gea kua,
kpa a Yerusalɛmun gbãraru seeya.
21 Sanam mɛya kaa yãkunu mwa ni a bikia.
Niya yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu.
Kpa bu naa kinɛnu go wunɛn yãku yerɔ.

52

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua.
2 U gu kuawa sanam mɛ Dɔɛgu Edɔmu u na Sɔɔlun mi u ka nùn sɔ̃ ma Dafidi u da Akimɛlɛkin mi. Womu ge wee.
3 Tabu durɔ, mban sɔ̃na a tii siaramɔ kɔ̃sa ye a mɔ̀n sɔ̃.
A n yɛ̃ ma Gusunɔn durom mu ko n wãa sere ka baadommaɔ.
4 Kɔ̃sa tɔnawa wunɛn yara ya ra n gerumɔ.
Ya sãawa nge wobu te ta nɔɔ do, murafiti wunɛ,
5 a ra kɔ̃sa kã n kere gea,
kpa a n weesu kĩ n kere gem.
6 Gari kɔ̃siya yi ra n yiba wunɛn nɔɔwɔ kpa a n wãa keetan swɛɛ sɔɔ.
7 Yen sɔ̃, a n yɛ̃ ma Gusunɔ u koo nun sura sere ka baadommaɔ.
U koo nun gawa u yara saa wunɛn kuu bekurugirun di,
kpa u nun wuna wasobun suunu sɔɔn di.
8 Be ba Gusunɔ naanɛ sãa, ba koo nun wa,
kpa biti bu mwa bu nun yɛ̃ɛ bu nɛɛ,
9 durɔ winiwa u yina Gusunɔ u nùn kɔ̃su,
ma u win naanɛ doke win dukia sɔɔ,
u tii kɔ̃su win bwisi sɔɔ.
10 Nɛ, na wãawa Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
nge olifin dãa beku te ta kpare, ta wɛ̃su sãa.
Na win durom naanɛ sãa sere ka baadommaɔ.
11 Na kon nùn siarawa sere ka baadommaɔ, domi u kua.
Wi sɔɔra kon nɛn yĩiyɔbu doke be ba nùn naanɛ sãan suunu sɔɔ
yèn sɔ̃ u sãa tɔn geo.

53

(I maa mɛɛrio 14)

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka gaasiraru. Ge wee.
2 Wee nge mɛ gari bakasu su sãa.
Su ra nɛɛ, Gusunɔ sari.
Su sankire. Su kom kɔ̃sum mɔ̀.
Sin gagu sari ge ga gea mɔ̀.
3 Yinni Gusunɔ u tɔmbu mɛɛrima saa wɔllun di,
u ka wa goo ù n wãa u bwisi mɔ,
u ka wa goo ù n wãa u nùn sãamɔ.
4 Adama u wa be kpurowa ba kɔ̃ɔre.
Be kpurowa ba sankire.
Be kpurowa ba kɔ̃sa mɔ̀.
Baa ben turo kun gea mɔ̀.
5 Ye u wa mɛ, yera u tii bikia u nɛɛ,
kɔ̃san kowo be, ba ɲ̀ yɛ̃ru mɔ?
Wee ba nɛn tɔmbu gbɛnimɔ.
Ben goo kun man sãamɔ.
6 Yen sɔ̃, ba koo nanda bu diiri
sanam mɛ gãa bɛrumginu sari.
Be ba ka nun tabu mɔ̀,
Gusunɔ u koo ben kukunu yarinasia.
Ba koo sekuru wa yèn sɔ̃ u bu yina.
7 Yinni Gusunɔ, na nun kanamɔ
a de faaba kowo goo u yari Siɔnin di

u Isireliba, Yakɔbun bweseru yara dɛsirun di,
kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
À n kua mɛ, anna a nuku dobu wa bi ba koo ko mi.

54

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku
2 sanam mɛ Sifugibu ba na Sɔɔlun mi bu ka nùn sõ ma Dafidi u kukua ben temɔ. Ge wee.
3 Gusunɔ, a man faaba koowo wunɛn yĩsirun sõ.
A de a man siria ka wunɛn dam bakam.
4 Yinni Gusunɔ, a swaa tem kpĩiyɔ kpa a nɛn kanaru nɔ.
5 Domi tɔn tukobu ba man seesi.
Tɔn kõsobu ba kasu bu man go.
Ben bwisikunu sɔɔ, ba nɛɛ, wunɛ Gusunɔ a sari.
6 Adama nɛn mi, wuna a sãa nɛn faaba kowo.
Be ba ka man yõ, bera a maa ka yõ.
7 A nɛn yibɛrɛba kõsa kɔsio.
A man bɔrɔkiniru sõɔsio, a bu go.
8 Kon nun yãkunu kua ka nuku tia.
Kon womu ko ka wunɛn yĩsiru n nun tɔma,
domi a sãa tɔn geo.
9 Wuna a ra man nuku sankiraru wunari,
kpa na n nuku dobu mɔ nà n nɛn yibɛrɛba wa.

55

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a swaa tem kpĩiyɔ a nɛn kanaru nɔ.
A ku man biru kisi nà n nun kanamɔ.
3 A nɛn laakari koowo kpa a man wisi.
Wee na sirenɛ ka nuku sankiraru,
4 na burisinɛ yibɛrɛban garin sõ
ka tɔn kõsobun dam dɔrebun sõ.
Tɔmba man kõsa kuammɛ,
ba man taarɛ wɛ̃ ka mɔru baka.
5 Na nuki sankire too nɛn gõruɔ.
Ma gɔɔn bɛrum man nɛnua.
6 Na nanda sere na diirimɔ.
7 Na nɛɛ, nà n daa kasa mɔ nge kparuko,
kon yõwa n da n sina na n wɛ̃re.
8 Kon duka yakura n da mi n toma,
kpa na n wãa gbaburɔ.
9 Kon duka yakura fuuku n kuku yeru kasu,
kpa guru woo damguu gu ku raa man so.
10 Yinni, a nɛn yibɛrɛban kpunaa kam koosio,
kpa bu ku nɔɔsina.
Domi na waamɔ tɔmba wɔbia ka sannɔsu mɔ̀ wuuɔ
11 ba ka gen gbãraru sikerenɛ sõɔ sɔɔ ka wõkuru.
Mɛya kõsa ba mɔ̀ wuu ge sɔɔ.
12 Nuku kõsurugibu ka gbɛnɔbu ka keetagiba
ba yiba wuu ge sɔɔ.
13 N n yibɛrɛn na u na u man wɔnwa,
na ń gam gerumɔ.
Goo ù n man tusa, kon kuke win sõ.
14 Adama wuna a kua mɛ,
wunɛ wi a sãa nɛn beruse ka nɛn bɔrɔ,
wunɛ wi na ra nɛn asiri sõ.
15 Nɛ ka wunɛ, kĩi bakara ta sun maninɛ,
ma sa dɔɔ sannu Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
16 A de gɔɔ u tɔn kõsobu sɛ̃re subaru sɔɔ,
kpa bu da gɔribun wãa yerɔ wasiru.
Domi nuku kõsura yiba ben swaa sɔɔ.
17 Adama Yinni Gusunɔ, wuna na faaba kanamɔ.
Kaa maa man faaba ko.
18 Tõɔ giriru kpuro, na ra n weeweenu mɔ̀wa.
Mɛya a maa nɛn nɔɔ nɔɔmɔ.
19 A ń kaa de yibɛrɛba bu man nɔma turi baa mɛ ba dabi.
Kaa man bɔri yɛndu wɛ̃.
20 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a sõ wunɛn sina gɔnaɔ sere ka baadommaɔ,
wuna kaa nɛgii nɔ, kpa a bu sekuru doke.
Domi n ń koorɔ bu gõru gɔsia
yèn sõ ba ń nun nasie.
21 Ba wi u ka bu wãa bɔri yɛndu sɔɔ sannɔ wɔri.
Ba arukawani ye u ka bu bɔkua kusia.
22 Gari doriya yi ra n wãa tɔn kõso win nɔɔwɔ.
Adama tabun gariya yi ra n wãa win nukurɔ.
Mɛya maa win gari yi ra n kokumɔwa nge gum yarum.
Adama yi ra n sãawa nge takobiba.

23 A wunɛn wãaru kpuro Yinni
Gusunɔ nɔmu sɔndio,
kpa u nun nɔɔri.
Domi u ṅ derimɔ gemgii u wɔruma.
24 Yinni Gusunɔ, wuna kaa de tɔn
kɔ̃sobu bu da gɔribun wãa yerɔ.
Kpa tɔn gowobu ka be ba bwisi kɔ̃si
mɔ bu gbi sɛkum.
Adama nɛ, wuna na naanɛ sãa, Yinni
Gusunɔ.

56

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ba gu kuawa ka dɔkɔ te ta
sãare nge kparukogiru ge ga sumɔ dãa
bakaru garun wɔllɔ. Dafidi u womu
ge kuawa sanam mɛ Filisitiba ba nùn
mwa ba nɛni Gatiɔ. Ge wee.
2 Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo,
domi tɔn dabira ta man buku buku
mɔ̀.
Ta ka man tabu mɔ̀,
ma ta man nɔni sɔ̃ɔmɔ tɔ̃ɔ baatere.
3 Nɛn yibɛrɛ be, ba dabi,
ba man buku buku mɔ̀wa saa kpuro,
be, be ba ka man tabu mɔ̀ mi,
ba man wɔri ba taare.
4 Bɛrum mù n man mwa.
Wuna na ra n naanɛ sãa.
5 Yinni, na nun siara gari yi a geruan
sɔ̃.
Na ṅ gãanu ganun bɛrum mɔ,
domi na nun naanɛ sãa.
Mba tɔnu u koo kpĩ u man kua.
6 Tɔ̃ɔ baatere ba ra man gari kɔsiwa,
kpa ba n man gãa kɔ̃sunu bwisikusimɔ.
7 Ba nɔɔ tia kua, ba man sakiriammɛ.
Ba nɛn yira kasu bu ka man hunde
wuna.
8 Domi ba tamaa kɔ̃sa ya koo bu yara.
Yinni, a bu suro ka mɔru.
9 A nɛn yira kpuro swĩi mi na kpikiru
da.
A nɛn nɔni yĩresu gãrio wunɛn bwãaru
* sɔɔ.
A sin geeru yorua wunɛn tireru sɔɔ.
10 Gusunɔ, nà n nun nɔɔgiru sue,
nɛn yibɛrɛba ba koo biru wura.
Domi na yɛ̃ kam kam ma a sãawa nɛgii.
11 Yinni Gusunɔ, na nun siara gari yi a
geruan sɔ̃.
Mɛya kon maa nun tɔma wunɛn gari
yin sɔ̃.
12 Na ṅ gãanu ganun bɛrum mɔ,
domi na nun naanɛ sãa Yinni.
N n mɛn na, mba tɔnu u koo kpĩ u man
kua.
13 Gusunɔ, kon nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia
te na nun kua.
Kon yãkunu ko n ka nun siara.
14 Domi a man yara saa gɔɔn di.
Mɛya a ṅ derimɔ nɛn naasu su sokura.
Kpa n kpĩ n sĩ wunɛn wuswaaɔ
tɔmbun suunu sɔɔ.

57

(I maa mɛɛrio naasu 8-12, 108:2-6)

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U womu geni kuawa
sanam mɛ Sɔɔlu u nùn naa gire u go.
Ma u da u kukua kpee baa sɔɔ. Ge wee.
2 Gusunɔ, a nɛn wɔnwɔndu waawo.
Wunɛn miya na kuku yeru kasu.
Wunɛn kasan saara ta koo man bere
sere nɛn nɔni swãaru kpuro tu ka kpe.
3 Yinni Wɔrukoo, wuna na nɔɔgiru
sue,
domi wuna a ra man nɔɔri.
4 Saa wɔllun diya kaa man somima.
Kaa nɛn yibɛrɛba burisina.
A man wunɛn bɔrɔkiniru ka wunɛn
tɔn geeru sɔ̃ɔsima.
5 Wee na wãa tɔn kɔ̃sobun suunu sɔɔ
be ba sãa nge gbee sinan si su ra tɔmbu
tem.
Ben donna nu sãa ben yaasi ka ben
sɛ̃ɛnu.
Ma ben yara sãa nge takobi ye ya nɔɔ
do.
6 Gusunɔ, wɔllu ta ṅ kpɛ̃ tu nun mwa
wunɛn kpãarun sɔ̃.
A wunɛn yiiko sɔ̃ɔsio tem kpuro sɔɔ.
7 Nɛn yibɛrɛ be, ba man yɛ̃ri bɛria nɛn
swɛɛ kpuro sɔɔ,
ma na tem tuke na wa ba wɔru gba nɛn
wuswaaɔ.
Adama bera ba gu wɔri.
8 Gusunɔ, nɛn torora sɔ̃.
Kon nun womu kua kpa n nɛn baranu
so.
9 A yando nɛn bwɛ̃ra.
Mana nɛn gɔ̃ɔgera wãa.
Mana nɛn mɔrɔku ga wãa n ka sɔ̃ɔ
bɔɔsia.
10 Yinni Gusunɔ, kon nun siara
tɔmbun suunu sɔɔ,
kpa n maa nun tɔma ka womusu.

* **56:9** ***bwãaru*** - Bwãa te, Yuuba ba ra tu kowa ka gɔna.

11 Domi wunɛn tɔn geera wãawa sere
ka wɔllɔ.
Mɛya maa wunɛn bɔrɔkiniru ta
sõɔsiramɔ sere ka guru winɔ.
12 Gusunɔ, wɔllu ta ṅ kpɛ̃ tu wunɛn
kpãaru mwa.
A wunɛn yiiko sõɔsio handunia kpuro
sɔɔ.

58

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. Ge wee.
2 Bɛɛ Wɔrukoon tɔmbu,
i ko kpĩ i baawure siri dee dee i n ka
sere nɔɔ maari?
3 Aawo, i kõsa mɔ̀wa gõruɔ.
Ma i bɔbunu ayeru kɛ̃mɔ.
4 Daa kõsagii u ra sõɔsirewa saa win
mɛron nukurun di.
Wee kowo u ra kõɔrewa saa win birun
di.
5 Ben nɔɔ ga ra n dɛ̃ɛ yibawa nge waa,
kpa ba n ben swasu kɔrua nge
surɔkɔru
6 te ta kun kĩ tu dobo dobogibun gari
nɔ,
baa mam wi u dobo dobo yɛ̃ru bon
gari.
7 Yinni Gusunɔ, a bu nɔɔ kɔsukuo.
Be, be ba sãa nge gbee sinan
kpɛmminu mi,
a ben baa saburosu yakirio.
8 A de bu yarina nge nim mɛ mu
kokumɔ,
kpa a bu twee bu ko kpanɔbu.
9 Bu gbio bu yanda nge sokoro,
kpa a ku de bu sõɔ wa
nge bii wìn suru kun yiba ba ka mara.
10 Kaa bu gurawa fuuku ka woo guna
sere bu ka nɛɛ,
weke te ba swɛ̃n koru ta dõɔ wa ta
swĩa, baa dãa yà n gbere.
11 Adama gemgii u ko n nuku dobu
mɔwa
ù n wa ba nùn mɔru bara.
U koo win naasu kpakia tɔn kõsobun
yɛm sɔɔ,
12 kpa tɔmbu bu nɛɛ, gemgiiwa u koo
are wa.
Domi Gusunɔwa u handunian tɔmbu
kpuro sirimɔ.

59

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun
wirugii kua. U gu kuawa sanam mɛ
Sɔɔlu u gɔra bu da bu wi, Dafidin diru
tarusi bu nùn go. Ge wee.
2 Nɛn Yinni, a man wɔro nɛn yibɛrɛban
nɔman di.
A man kõsuo ben sõ.
3 A man wɔro tɔn kõsobun nɔman di,
kpa a man yakia be ba tɔmbun yɛm
yarimɔn nɔman di.
4 Domi be wee ba man kasu bu go.
Daa bɔɔbɔyagiba ba nɔɔ tia mɔ̀ bu ka
man go.
Na ṅ kõsa kue, na ṅ maa durum kue,
Yinni Gusunɔ.
5 Ka mɛ, ba sɔɔru mɔ̀ bu ka man wɔri.
Yinni, a seewo, a man mɛɛrio, a na a
man somi.
6 Gusunɔ Isireliban Yinni, wunɛ wi a
wɔllu ka tem mɔ,
a seewo a tɔn kõso be sɛɛyasia be, be
ba ṅ nun nasie.
A ku ben goon wɔnwɔndu ko.
7 Yoka baayere ba ra nɛwa ba n wori
nge bõnu
kpa ba n ka wuu sikerenɛ.
8 Kõsa yarimɔ saa ben nɔsun di,
ma n sãa nge ba takobi wuuwa.
Domi ba mɔ̀, wara koo nɔ ye ba
gerumɔ.
9 Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ, a bu
yɛ̃ɛmɔ.
A bwesenu kpuro atafiiru sãa.
10 Baa bà n dam mɔ amɔ, wuna na
naanɛ sãa.
Domi wuna nɛn kuku yee bakaru.
11 Yinni kĩrugii, a na a man swaa
gbiiya.
Wee a dera na nɛn yibɛrɛba mɛɛra ka
nuku dobu.
12 A ku bu go kpa nɛn tɔmbu bu ku raa
ye duari.
Adama a de bu sirena, kpa bu wɔruku
wunɛn dam sõ.
Domi wunɛ, Yinni Gusunɔ, wuna a sãa
bɛsɛn tɛrɛru.
13 Ben gere kpuro ya durum yibawa.
A de ben tii suabu bu bu sura.
Domi ba ra n weesu ka gari kõsi
gerumɔwa.
14 Yinni, a bu kam koosio ka mɔru, kpa
ba kun maa wãa.
Kpa bu gia ma wuna a bandu dii
Yakɔbun bibu sɔɔ ka handunia
kpuro sɔɔ.
15 Yoka baayere, yibɛrɛ be,
ba ra nɛwa ba n wori nge bõnu

kpa ba n ka wuu sikerenɛ,
16 ba n kasu ye ba koo di.
Kpa ba n wãa mi, wɔ̃ku giriru, domi ba ku ra debu.
17 Adama nɛ, na kon womu ko wunɛn dam sɔ̃.
Buru buru yellu, na kon nun tɔma wunɛn kĩrun sɔ̃,
domi a sãawa nɛn kuku yee damgiru,
kpa n kuke wunɛn mi nà n nuki sankire.
18 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn dam ka maa nɛn kuku yee damgiru.
Wuna kon tɔma, domi a sãawa tɔn geo.

60

(I maa mɛɛrio naasu 7-14, 108:7-14)

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. U gu kuawa u ka keu sɔ̃ɔsi.
2 Womu ge, Dafidin taba ga ka yã bi u ka Sirigii be ba wãa Mɛsopotamiɔ ka Sobaɔ kua. Ye Dafidi u taa bi wee, win tabu sunɔ Yoabu u Edɔmun tabu kowobu gowa nɔrɔbun suba wɔkura yiru (12.000) wɔwa gaa sɔɔ ye ba mɔ̀ Bɔru. Womu ge wee.
3 Gusunɔ, wee a sun yina ma a sun yarinasia.
Baa mɛ a mɔru sãa, a sun seeyo.
4 A dera tem mu yĩira ma mu bɛsikira.
A mu kpaasinɔ domi mu kankiramɔ.
5 A dera wunɛn tɔmba nɔni sɔ̃ɔra,
ma ba tam nɔra mu ben wiru gɔsia.
6 Be ba nun nasie, bera a wunɛn gidi bɔra wɛ̃,
kpa yu sɔ̃ɔsira gem sɔ̃.
7 A sun wɔro ka wunɛn dam.
A bɛsɛn kanaru nɔɔwɔ,
kpa su faaba wa bɛsɛ wunɛn kĩnasibu.
8 Gusunɔ u gerua win sãa yee dɛɛrarɔ u nɛɛ, u koo nasara wa.
U koo Sikɛmu bɔnu ko kpa u tɔmbu Sukɔtun wɔwa yabua.
9 Wiya u Galadi mɔ. Wiya u maa Manase mɔ.
Efaraimu ya sãawa nge win sii furɔ kɔkɔru.
Ma Yuda ya sãa nge win sina dɛka.
10 Adama Mɔabu ya sãawa win wobu-rutia.
U koo Edɔmu bara nɔɔ teu kɔ̃ɔwa u ka sɔ̃ɔsi ma ya kua wigia.
Filisitiba ba koo nùn nasaran kuuki koosi ka nuku dobu.
11 Wara u koo ka man da wuu gbãraruguu gen mi.
Wara u koo man kpara u ka da Edɔmuɔ.
12 Yinni Gusunɔ, wuna kaa ka man da, wunɛ wi a raa sun yina,
ma a ku ra maa ka bɛsɛn tabu kowobu yari.
13 A sun somiɔ su ka yari nɔni swãarun di.
Tɔnun somiru ta sãawa wom dirum.
14 À n wãa ka bɛsɛ, sa ko kpĩ su tabu ko ka wɔrugɔru.
Kpa a bɛsɛn yibɛrɛba kɔsuku.

61

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. U nɛɛ,
2 Gusunɔ, a nɛn weeweenu nɔɔwɔ,
kpa a nɛn kanaru nɔ.
3 Saa tontonden diya na nun nɔɔgiru sue ka nuku sankiranu.
A ka man guuru yɔɔwo te na ǹ kpɛ̃ n ka tii yɔ.
4 Domi a sãawa nɛn kuku yeru.
Ma a maa sãa nɛn gbãraru nɛn yibɛrɛban wuswaaɔ.
5 Na kĩ na n wãa wunɛn kuu bekurugirɔ sere ka baadommaɔ,
na n kukua wunɛn kaserun kɔkɔrɔ.
6 Domi a ra man kue ye na kĩ,
kpa a man tubi wɛ̃ ye a ra be ba wunɛn yĩsiru nasie wɛ̃.
7 Gusunɔ, a bɛsɛn sina bokon wãaru dakaa daasio.
A de win wãaru tu dɛnya.
8 Kpa a de u n bandu dii sere ka baadommaɔ wunɛn wuswaaɔ.
A de wunɛn bɔrɔkiniru ka wunɛn tɔn geera n wãa wi sɔɔ.
9 Saa yera kon nun tɔma sere ka baadommaɔ,
kpa na n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibiamɔ tɔ̃ɔ baatere.

62

1 Womu ge Dafidi u Yedutum ka wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Ka geema, Gusunɔ wunɛ sɔɔra nɛn naanɛ wãa.
Wuna a ra man faaba ko.
3 Wuna a maa sãa nɛn kperu tèn mi na ra kuke n ka faaba wa.

Wuna a sãa nɛn kuku yee bakaru.
A ɲ̀ derimɔ nɛn naasu su sokura.
4 Sere saa yerà i ko i n tɔnu kunisi i n sɛ̃re,
nge mɛ ba ra gana ye ya dɛbura sure,
ɲ̀ kun mɛ kara ye ya wɔrumaa dɔɔ.
5 Geema, ba nɔɔ tia mɔ̀
bu ka durɔ wi sura win aye bakarun di.
Ba ku ra n weesu mɛɛra gãanu ben mi.
Ka nɔɔwa ba ra n tɔnu domaru kuammɛ,
gɔ̃ruɔ kpa ba n nùn bɔ̃rusimɔ.
6 Gusunɔ, wunɛ sɔɔra nɛn naanɛ wãa.
Wunɛ sɔɔra nɛn yĩiyɔbu wãa.
7 Wuna a sãa nɛn kperu tèn mi kon kuke n ka faaba wa.
Wuna a sãa nɛn kuku yee bakaru.
Nɛn naasu kun maa sokuramɔ.
8 Gusunɔ, wuna a ra man faaba ko, kpa a de na n bɛɛrɛ mɔ.
Wuna nɛn kuku yee damgiru.
9 Bɛɛ tɔmbu, i nùn naanɛ koowo saa kpuro.
I nùn sɔ̃ɔwɔ ye ya bɛɛ nɛni.
Domi wiya u sãa bɛsɛn kuku yeru.
10 Tɔnu u sãawa wom dirum.
Mɛya u maa sãa weesu.
Bà n nùn kilo sɔndi, kaa deema u ɲ̀ woo bunum tura.
11 I ku bɛɛn naanɛ doke daa bɔɔbɔya sɔɔ.
I ku maa bɛɛn yĩiyɔbu doke wɔbia sɔɔ.
Bɛɛn dukia yà n kuuramɔ, i ku bɛɛn bwɛ̃ra kpuro doke ye sɔɔ.
12 N ɲ̀ nɔn teeru na Gusunɔn gere yeni nua ye u nɛɛ, wiya u dam mɔ.
13 Yinni Gusunɔ, wuna a durom mɔ.
A ra baawure kɔsiewa ye u kua.

63

1 Dafidin womu. U gu kuawa sanam mɛ u wãa Yudan gbaburɔ. Ge wee.
2 Gusunɔ, a sãawa nɛn Yinni.
Wuna na soku.
Na wunɛn bɛkɛ barɔ.
Ma nɛn wasi kpuro bɛsikiramɔ wunɛn sarirun sɔ̃
nge mɛ tem gbebum mu ra n bɛsikiramɔ nim sarirun sɔ̃.
3 Wee na wãa wunɛn sãa yerɔ na nun mɛɛra,
kpa n ka wunɛn dam ka wunɛn yiiko wa.
4 Domi wunɛn tɔn geeru ta gisɔn wãaru kere.
Yen sɔ̃na kon nun tɔma ka womusu.
5 Kon nun siara nɛn wãaru kpuro sɔɔ,
kpa n nɔma sua wɔllɔ n ka nun sã.
6 Nɛn hunde koo debu
nge wi u dĩa duronu ka yaa gumgia di.
Kon nun siara ka nuku dobun kuuki.
7 Nà n kpĩ, na ra n nun yaayewa na n wunɛn bwisikunu mɔ̀ wɔ̃kuru.
8 Domi a sãawa nɛn somiɔ.
Nà n kukua wunɛn kasenun kɔkɔrɔ,
na ra n nuku dobu mɔ.
9 Na ka nun maninɛwa dim dim,
ma wunɛn nɔm geu ga man nɛni.
10 Be ba kasu bu man go
ba koo dawa sere tem sɔɔ sɔɔwɔ.
11 Takobiwa ba koo ka bu go,
kpa purukanu nu ben gonu tem.
12 Nɛ, sina boko kon yɛ̃ɛri wunɛ sɔɔ.
Wi u ka nun bɔ̃rua u koo tii siara,
adama kaa wee kowobun nɔsu kɔre.

64

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, a nɛn nɔɔ nɔɔwɔ sanam mɛ na weeweenu mɔ̀.
A man kɔ̃suo nɛn yibɛrɛ wi na nasien sɔ̃.
3 A man yaro tɔn kɔ̃sobun wesianɔsun di.
Kpa a man yara daa kɔ̃sagibun suunun di.
4 Ba ben yara nɔɔ deramɔ nge takobi,
kpa ba n gari kɔ̃si kasukumɔ nge sɛ̃ɛnu,
5 bu ka wi u kun gãanu kue to asiri sɔɔ.
6 Ba tii dam kɛ̃mɔwa kɔ̃san kobu sɔɔ.
Ba ra nɔɔ tia ko bu ka tɔmbu yina bɛria ba n mɔ̀, goo kun bu wasi.
7 Kɔ̃sa ba himba mɔ̀ ba mɔ̀, ben kpunaa ye, ya wãwa mam mam.
Domi goo kun kpɛ̃ u tɔnun gɔ̃run gari tubu.
8 Gusunɔ u bu sɛ̃ɛnu twee.
Wee nu bu girari.
9 U bu mwa ka ben tii tiin gari.
Be ba bu wa kpuro ba ra wii gimanu kowa.
10 Kpa bɛrum mu be kpuro mwa ba n kparamɔ ye Gusunɔ u kua,
kpa ba n yen bwisikunu mɔ̀.
11 Yinni Gusunɔn miya gemgii u ra kuku yeru ka nuku dobu wa.

Kpa bèn gɔ̃ru ga dɛɛre bu bɛɛrɛ wa win mi.

65

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, sa ko nun siara ka naanɛ dokebu Siɔniɔ,
kpa su nɔɔ mwɛɛ ni sa nun kua yibia.
3 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a ra tɔmbun kanaru nɔ,
tɔmbu kpuro ba koo na wunɛn mi.
4 Bɛsɛn toranu sun buniɛ.
Wuna kaa sun nu suuru kua.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi a gɔsa u nun susi u wãã wunɛn sãã yerɔ.
Wunɛn wãa yerun nuku dobu koo de su debu wunɛn sãa yee dɛɛrarɔ.
6 Gusunɔ bɛsɛn faaba kowo, wunɛn kĩrun saabu,
a ra bɛsɛn kanaru wure,
kpa a sun sɔm maamaakiginu sɔ̃ɔsi.
Wuna tɔmbu kpuro ba naanɛ sãa temɔ sere ka be ba wãa nim wɔ̃kun tem burenɔ.
7 Wuna a dam mɔ.
Ka dam mɛya a ka guunu swĩi nin ayenɔ.
8 Wuna a ra nim wɔ̃kun wɔkinu marisie,
kpa a gen nim kurenu yɔ̃rasia.
Mɛya a ra maa tɔmbun wurenu kpeesie.
9 Handunian goonu nnɛ sɔɔ,
tɔmbu kpuro ba wunɛn sɔm maamaakiginu nasie.
Wunɛ wi a ra sɔ̃ɔ yari yerugibu ka sɔ̃ɔ duu yerugibu nuku dobu wɛ̃.
10 Wuna a ra tem nɔɔri, kpa a mu nim yɛ̃ka mu n kpã.
A ra maa de mu n dukia mɔ.
Gusunɔ, wunɛn bwia ya nim yibawa.
Mɛya a ra ka tem dwiiyasie, kpa dĩanu nu wa nu ka kpi.
11 A ra gberun kpĩin tem kusanu kɔsuku kpa a nu nim yɛ̃ka.
A ra maa de gura yu nu dwiiyasia mam mam,
kpa a ye ba duura mi domaru kua yu ka kpi.
12 A ra dewa wɔ̃ɔ gu tore kpa gu kpe ka wunɛn durom,
kpa debura n wãa mi a sara kpuro.
13 Debu te, ta wãawa ka kpara yenɔ,
ma nuku dobu nɔɔramɔ guunɔ.
14 Ma yãanu tɛrie kpara yenu mi.
Mɛya alikama ya kpia ya wɔwa wukiri,
ma baayere kpuro ya nun takaru mɔ̀, ya womu mɔ̀ ka nuku dobu.

66

1 Womu ge ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
Bɛɛ handunian tɔmbu kpuro,
i Gusunɔ nɔɔgiru sueyo ka nuku dobu.
2 I womu koowo win yĩsirun yiikon sɔ̃.
I win yĩsiru wɔlle suo ka womusu,
3 kpa i nùn sɔ̃ ma win sɔma ya nanum mɔ,
domi win dam mu kpã.
Yen sɔ̃na win yibɛrɛba ba nùn wiru kpĩiyammɛ.
4 Handuniagibu kpuro ba nùn yiirammɛ.
Ba nùn tɔmamɔ ka womusu,
ma ba win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
5 I na i Gusunɔn sɔma mɛɛri ye u kua.
U nanum mɔ ù n sɔmburu mɔ̀ tɔmbun suunu sɔɔ.
6 U dera daara gbera,
ma sa tɔbura bɛsɛn naasu kun nim wa,
ma sa nuku dobu kua wi sɔɔ.
7 U bandu diiwa sere ka baadommaɔ win dam saabu.
U bwesenu kpuro mɛɛra ka laakari,
kpa mɛm nɔɔ sariba bu ku raa nùn seesi.
8 I Gusunɔ siaro bɛɛ bwesenu kpuro.
I nùn tɔmɔ bu nɔ baama.
9 Domi u bɛsɛn wãaru wɔra.
U ǹ dere su sokura.
10 Gusunɔ, a sun doke laakari mɛɛribu sɔɔ.
A dera sa wãa dɔ̃ɔ sɔɔ nge sii geesu.
11 A sun kpɛ̃ɛ yina sɔɔ ma a sun sɔmu bakanu sɔbi.
12 A dera bɛsɛn yibɛrɛba ba sun sɔni,
ma sa dɔ̃ɔ ka nim sara.
Adama a sun yara min di sa n ka bɔri yɛndu mɔ.
13 Kon du wunɛn sãa yerɔ n ka nun yãkuru kua,
kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛnu yibia
14 ni na nun kua nɛn wahalan saa sɔɔ.
15 Kon ka nun kɛtɛba ka bonu yãkuru kua,
kpa n ka nun yãa ni nu gum mɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.

16 Bɛɛ be i Gusunɔ nasie, i na i nɔ,
kpa n bɛɛ sɔ̃ ye u man kua.
17 Na nùn nɔɔgiru sue u man somi,
ma na nùn siara ka womusu.
18 Nà n daa toraru garu mɔ nɛn gɔ̃ruɔ,
Yinni Gusunɔ kun daa man wurarimɔ.
19 Adama u nɛn kanaru swaa daki u man wurari.
20 Na nùn siara domi u nɛn kanaru mwa.
Ma u ṅ man win durom wunari.

67

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Gusunɔ, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo,
kpa a sun domaru kua.
A de a ka sun nɔnu geu mɛɛri,
3 kpa tɔmbu bu wunɛn swaa gia handunia sɔɔ,
kpa ba n yɛ̃ ma wuna a ra tɔnu faaba ko.
4 Gusunɔ, bwesenu kpuro nu nun siaramɔ
ma nu nun tɔmamɔ.
5 Nu wãa nuku dobu sɔɔ, domi a ra nu siriewa dee dee.
Wuna a maa nu kpare tem mɛ sɔɔ.
6 Bwesenu kpuro nu nun siaramɔ ma nu nun tɔmamɔ.
7 Domi a ra de tem mu dĩanu ma.
Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛn Yinni.
A ra sun domaru kue.
8 A sun domaru kuo. Handuniagibu kpuro ba nun nasie.

68

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, a seewa ma wunɛn yibɛrɛba ba yarina.
Wunɛn wɛrɔbu ba duki sua wunɛn wuswaan di.
3 A bu yarinasia nge wiisu.
Ma ba yanda nge gum minɛru te ba dɔ̃ɔ tĩi.
Tɔn kɔ̃sobu ba munda wunɛn wuswaaɔ Gusunɔ.
4 Adama gemgibu ba ra n nuku dobu ka nasara mɔwa wunɛn mi kpa ba n yɛ̃ɛrimɔ.
5 I Gusunɔn yĩsiru wɔlle suo ka womusu.
I nùn swaa kuo, u gbaburu mɔ̀,
u guru winu sɔni u wee.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ.
I nuku dobu koowo win wuswaaɔ.
6 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa gobekuban baaba ka gɔminibun kɔ̃so.
A wãa wunɛn wãa yee dɛɛrarɔ.
7 Wuna a ra be tɔmba yina yɛnu wɛ̃,
kpa a yobu yakia, a bu nuku dobu wɛ̃.
Adama kaa mɛm nɔɔ sariba deriwa mi gãanu sari.
8 Gusunɔ, sanam mɛ a wunɛn tɔmbu swaa gbiiye gbaburɔ,
9 tem mu yĩira, ma wɔlla wukiara ka dam wunɛn wuswaaɔ.
Ma Sinain guura diira wunɛ Isireliban Yinnin wuswaaɔ.
10 A dera guri barukagia ya na,
ma wunɛn tem sɔɔ wãara wurama.
11 Mɛ sɔɔra wunɛn tɔmba ben wãa yeru kua,
mɛ, mɛ a sɔɔru kua ka kĩru wɔnwɔndobun sɔ̃.
12 Yinni Gusunɔ, a wooda wɛ̃,
ma tɔn kurɔ sɔmɔ dabiru ba ye kpara.
13 Yibɛrɛban tabu sinamba yakikiramɔ,
ma ben kurɔbu ba ben yãnu bɔnu mɔ̀ ni ba deri.
14 N sãare kparukonun kasi yi sii geesu sɔɔwa
ma nin sansu wura mɔnsi, ma i sere da i kpĩ yãa gɔ̃sɔ?
15 Sanam mɛ Dam kpurogii wi, u sinam be yarinasia,
tem mu burura guu te ba mɔ̀ Salumɔniɔ.
16 Basanin guunu nu sãawa guu bakanu.
Nin gungunu maa dabi.
17 Bɛɛ guu ni i gunguu dabinu mɔ,
mban sɔ̃na i ka Gusunɔn guu te u gɔsa nisinu mɔ̀.
I n yɛ̃ ma miya u koo win wãa yeru ko sere ka baadommaɔ.
18 Yinni Gusunɔ, a tabu kɛkɛ dabinu mɔ,
ma a sĩimɔ yen nɔrɔm nɔrɔm ka yen nɔrɔm nɔrɔm suba yɛndun su-unu sɔɔ.
Wunɛn yiiko ye ya sɔ̃ɔsira Sinaiɔ ya wura wunɛn sãa yerɔ.
19 Yinni Gusunɔ, a yɔɔwa guurun wɔllɔ, ma a tɔmbu yoru mwɛɛra.
Ma ba nun kɛ̃nu kã, ka mam be ba nun seesimɔn tii.
20 Gusunɔ u ra sun nɔɔri.
Wiya u sãa bɛsɛn faaba kowo.

Yen sɔ̃, sa ko nùn siara tɔ̃ɔ baatere.
21 Wiya u ra tɔnu faaba ko.
Wi turowa u koo kpĩ u nùn yakia saa gɔɔn di.
22 Wiya u koo win yibɛrɛban wiru kɔra.
Kpa u be ba wãa durum sɔɔn wii suunu yabe.
23 Wiya u nɛɛ, u koo ka bu na saa Basanin di,
kpa u bu yarama saa nim wɔ̃ku sɔɔn di,
24 kpa su bɛsɛn naasu kpɛ̃ɛ ben yɛm sɔɔ,
kpa bɛsɛn bɔ̃nu nu ben gonu tem.
25 Gusunɔ nɛn Yinni, nɛn sina boko,
ba wunɛn sanum waamɔ wunɛn sãa yee dɛɛrarɔ.
26 Wom kowoba ba swaa gbia,
ma be ba baranu ka mɔrɔkunu soomɔ ba bu swĩi,
ba wãa wɔndia be ba baranu soomɔn suunu sɔɔ.
27 I Yinni Gusunɔ siaro mi tɔmba mɛnna.
Bɛɛ Isireliban bweseru, i nùn wɔlle suo.
28 Bɛnyamɛɛ wi u piiburu bo, win bwesera ta bu swaa gbiiye,
ma Yudan bwese kɛran wirugibu ka ben tɔmbu ba bu swĩi.
Yen biru, Sabulonin bwese kɛra ka Nɛfitaligian wirugibu ba bu swĩi.
29 Gusunɔ u wooda wɛ̃ bu nùn ko damgii.
Gusunɔ, a ye a sun kua dam sireo.
30 Sinamba koo ka nun kɛ̃nu naawa wunɛn sãa yerɔ te ta Yerusalɛmun dia kpuro gunum kere.
31 Yinni Gusunɔ, a Egibiti yam swĩɛyɔ, ye ya nun sãamɔ ka sii geesu,
ye, ye ya sãa nge karaku ge ga wãa daarun bɔkuɔ,
ɲ kun mɛ nge naa kinɛ ni nu wãa gɔ̃sɔ,
ye, ye ya bwesenu dam dɔremɔ.
A be ba ra n tabu kĩ yarinasio.
32 Damgiba wee saa Egibitin di.
Ma Etiopigiba duki mɔ̀ ba nɔma sue Gusunɔn mi gia.
33 Handunian sinambu, i Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.
I nùn wɔlle suo.
34 I nùn siaro ka womusu
wi, wi u sĩimɔ wɔllɔ te ta wãa saa yellun di.
Wee win nɔɔ damguu ga nɔɔra.
35 I Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
Win yiiko ya wãawa Isireliba sɔɔ.
Ma win dam mu wãa wɔllɔ.
36 Gusunɔ, a nanum mɔ wunɛn sãa yerɔ.
Wunɛ Isireliban Yinni, a ra wunɛn tɔmbu dam wɛ̃.
Gusunɔ, sa nun siara.

69

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Gusunɔ, a man faaba koowo.
Na sãare na nim mwɛɛre wahalan sɔ̃.
3 Na nummɔ yironu sɔɔ, na ɲ kpɛ̃ n yɔ̃ra.
Na wɔri nim bwerɔ ma nim tora ka man doonɔ.
4 Na swĩ na wasira sere nɛn gɔ̃ru ga gbera.
Nɛn nɔni dam dwiiya ye na wunɛn somiru mara.
5 Be ba man tusa ba ɲ ten wiru ka naasu yɛ̃,
ba dabi ba nɛn wirun seri kere.
Nɛn yibɛrɛ be ba kĩ bu man go kam ba dam mɔ.
Ye na ɲ gbɛnɛ, ba kĩ n yen kɔsire wɛ̃.
6 Gusunɔ, a nɛn asansi sariru yɛ̃.
Nɛn toranu nu ɲ maa berua wunɛn mi.
7 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
a ku de be ba nun yĩiyɔ bu sekuru wa nɛn sɔ̃.
Isireliban Yinni,
a ku de be ba nun kasu bu sekuru di nɛn sɔ̃.
8 Domi wunɛn sɔ̃na na seku bakaru sɔɔwa ta dera na nɛn wuswaa wukiri.
9 Nɛn mɛro bisibu ba man mɛɛra tuko.
Nɛn mɛro turosibu ba ɲ man yɛ̃.
10 Wunɛn dirun kĩra man mɛnimɔ nge dɔ̃ɔ.
Be ba nun wɔmmɔ, ben wɔma wɔri nɛ sɔɔ.
11 Sanam mɛ na tii kawa na nɔɔ bɔkua, ba man funɛ wuna.
12 Sanam mɛ na saaki sebua nuku sankiranun sɔ̃,
ba man yaakoru mɔ̀.
13 Be ba sɔ̃ gbãra kɔnnɔwɔ ba man wĩimɔ.

Tam nɔrobu ba ka nɛn yĩsiru womu mɔ̀.
14 Adama Yinni Gusunɔ, wuna nɛ, na kanamɔ.
Gusunɔ, a man wurario wunɛn durom bakam sɔ̃ saa ye a kĩ.
Domi a ra tɔnu faaba ko ka gem.
15 Kpa a man yara yironun di n ku ka kpam num.
A man wɔro nɛn yibɛrɛban nɔman di ka nim bwerun di.
16 A ku de nim yiburu tu man wukiri,
kpa nim bweru tu man di.
A ku de wɔru bɔkɔ gu man kɔrusi.
17 Yinni Gusunɔ, a man wurario wunɛn tɔn geerun sɔ̃.
Wunɛn wɔnwɔn bakaru sɔɔ, a man sĩirema.
18 A ku nɛ wunɛn sɔm kowo biru kisi.
A man wurario fuuku, wee na wãa nuku sankira bakanu sɔɔ.
19 A susima a nɛn hunde wɔra.
A man faaba koowo nɛn yibɛrɛban nɔman di.
20 A yɛ̃ nge mɛ ba man funɛ wuna.
Ba man sekuru doke, ba man kam mɛɛra.
A maa nɛn yibɛrɛba kpuro yɛ̃.
21 Sekura man nuki sanka sere na kom yaa bie.
Na mara goo u man wɔnwɔndu kua, adama sari.
Na kasu wi u koo man nukuru yɛmiasia,
na ṅ wa baa turo.
22 Sanam mɛ gɔ̃ɔra man mɔ̀, ba dɛ̃ɛ doke nɛn dĩanu sɔɔ.
Sanam mɛ nim nɔru ga man mɔ̀, tam mɔmmɔma ba man wɛ̃ n nɔ.
23 A de ben tɔ̃ɔ baka dim mu ko yina sanam mɛ ba sɔ̃ sɛ̃ɛ ka bɔri yɛndu.
24 A ben nɔni wukirio bu ku maa ka yam wa,
kpa ben dam mu dwiiya.
25 A bu wunɛn mɔru seesio,
kpa wunɛn mɔru baka ye, yu bu deema.
26 A de ben wãa yenu nu ko bansu.
Kpa goo u kun maa wãa ben kuu bekunuginu sɔɔ.
27 Domi wi a soomɔ, wiya ba nɔni sɔ̃ɔmɔ.
Wi a maa yaasa sɔka a mɛɛra kua,
ba win nuku sankiranu sosimɔ.
28 A ben toranu kpuro yaayo.
A ku bu wɔnwɔndu kua baa fiiko.
29 A ben yĩsinu goowo wãarun tirenun di,
kpa a ku bu mɛnna ka gemgibu.
30 Adama na wãa nuku sankiranu ka wahala sɔɔ.
Gusunɔ, a de wunɛn somiru tu man yara.
31 Kon Gusunɔ siara ka womusu.
Kon takaru ko n nùn wɔlle sua.
32 Yeya ya ra Yinni Gusunɔ wɛ̃re n kere naa kinɛ yeburu.
33 Be ba gɛma, bà n yeni wa, ba ko n nuku dobu mɔ.
Bɛɛ be i Gusunɔ kasu, i ko n gɔ̃ru dobu mɔ bɛɛn wãaru sɔɔ.
34 Domi Yinni Gusunɔ u ra sãarobun gari nɔ.
U ku ra wigibu duari be ba wãa dɛsiru sɔɔ.
35 Wɔllu ka tem ka nim wɔ̃ku ka kpuro ye ya wasi mi sɔɔ,
yu nùn tɔmɔ.
36 Gusunɔ u koo Siɔni faaba ko.
U koo maa Yudan wusu bani.
Win sɔm kowobu ba koo sina wuu si sɔɔ kpa su ko begisu.
37 Ben bibun bwesera koo tem mɛ tubi di.
Be ba Gusunɔ kĩ, ba ko n ben wãa yeru mɔ mi.

70

(I maa mɛɛrio 40:14-18)

1 Dafidin womu ge u kua u ka Gusunɔ yaaya. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a na fuuku a man wɔra.
A ku tɛ a ka man faaba ko.
3 A de be ba kasu bu man go bu burisina kpa bu sekuru wa.
A de be ba kasu n kam ko bu sekuru wa kpa bu biruku yira wura.
4 A de be ba man yɛ̃ɛmɔ mi, bu biru wura seku ten sɔ̃.
5 A de be ba nun kasu ba n wãa nuku dobu sɔɔ.
Kpa ba n yɛ̃ɛrimɔ wunɛ sɔɔ.
A de be ba maa wunɛn faaba kĩ ba n kparamɔ saa kpuro ma a kpã.
6 Gusunɔ, na sãawa sãaro ka wɔnwɔndo.
Yen sɔ̃, a na nɛn bɔkuɔ fuuku.
Domi wuna a ra man somi kpa a man wɔra.
Yinni Gusunɔ, a ku tɛ.

71

1 Yinni Gusunɔ, wunɛn miya na kuku yeru kasu.
A ku de n sekuru wa baa fiiko.
2 Wunɛ wi a ra siri dee dee,
a man wɔro kpa a man faaba ko.
A man swaa dakio, kpa a man somi.
3 A de a n sãa nɛn kpee baa mi kon kuke.
Kpa na n wãa mi baadomma.
Wuna a gɔ̃ru doke a man faaba ko.
Domi a sãawa nɛn kuku yeru nge kpee baa damgia.
4 Gusunɔ nɛn Yinni, a man wɔro tɔn kɔ̃sobun nɔman di
ka nuku kɔ̃surugibun nɔman di.
5 Domi wunɛ sɔɔra na yĩiyɔbu mɔ.
Saa nɛn piiburun di, wuna na naanɛ sãa.
6 Saa dɔma tèn di ba man mara, wunɛ sɔɔra nɛn naanɛ ya wãa.
Wuna a maa man yara nɛn mɛron nukurun di.
Wuna ko na n siaramɔ baadomma.
7 Tɔn dabiru tà n man wa, biti ra bu mwɛwa.
Adama wunɛ, a kua nɛn kuku yee damgiru.
8 Yinni Gusunɔ, a de na n nun siaramɔ baadomma.
A de na n nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ tɔ̃ɔ baatere.
9 A ku man deri nɛn tɔkɔru sɔɔ.
A de a n ka man wãa baa nà n dam dwiiya.
10 Domi nɛn yibɛrɛba ba nɛn gari mɔ̀.
Be ba kasu bu man go, ba nɔɔ tia mɔ̀.
11 Ba gerumɔ ba mɔ̀, wee a man deri.
Ba koo man naa swĩiwa bu mwa.
Domi na ɲ̀ goo mɔ u man wɔra.
12 N n mɛn na, Gusunɔ nɛn Yinni, a ku man deri.
A na fuuku a man somi.
13 A de be ba kasu bu man go mi, bu burisina bu kam ko.
A de be ba nɛn kam kobu kĩ bu sekuru wa.
14 Adama nɛ, wuna na yĩiyɔ.
Na kon nun siaramɔwa na n dɔɔ.
15 Kpa n wunɛn gem ka wunɛn faaban gari kpara tɔ̃ɔ baatere.
Domi ya ɲ̀ nɔru mɔ.
16 Yinni Gusunɔ, kon wunɛn sɔm damginun gari gere.
Wunɛ turon gem gariya kon kpara.
17 Gusunɔ, wuna a man keu koosia saa nɛn birun di.
Yen sɔ̃na sere ka tɛ̃ na wunɛn sɔm geenun gari kparamɔ.
18 Gusunɔ, a ku man deri baa nà n tɔkɔ kua,
kpa n kpĩ n ka tɛ̃n aluwaasiba
ka be ba koo ra marura wunɛn dam gari sɔ̃.
19 Wunɛn gem mu wãawa sere ka wɔllɔ.
Gusunɔ, gãa bakana a kua.
Wara u ka nun weenɛ.
20 Wuna a dera sa wahala ka nuku sankiranu wa.
Adama kaa na a sun wãaru wɛ̃,
kpa a sun yara saa siki wɔrun di.
21 A man nukuru yɛmiasio kpa a de n nun bɛɛrɛ wɛ̃.
22 Yinni, kon nun tɔma ka mɔrɔku,
kpa n nun siara ka womusu wunɛn bɔrɔkinirun sɔ̃.
Kon wunɛn yĩsiru wɔlle sua ka mɔrɔku,
wunɛ wi a sãa Isireliban Yinni Dɛɛro.
23 Nà n nun siaramɔ, ba koo nɛn nuku dobu wa nɛn wuswaan di.
Mɛya maa nɛn hunde ye a wɔra ya koo nun takaru ko.
24 Mɛya maa nɛn yara ya ko n wunɛn gari kparamɔ saa baayere.
Be ba kasu bu man go, ba burisina ba sekuru wa.

72

1 Womu ge Salomɔɔ u kua. Ge wee.
Gusunɔ, a nɛ sina boko bwisi kɛ̃ɛyɔ
n ka siri nge mɛ a ra siri,
2 kpa n wunɛn tɔmbu siri gem sɔɔ
baa be ba sãa sãarobu.
3 Wunɛn gem sɔ̃, ben gungunu ka ben guunu nu koo bu arumani wɛ̃.
4 Kon sãarobu siria kpa n bu ben gem wɛ̃,
kpa n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun bibu faaba ko,
n be ba bu dam dɔremɔ kɔsuku.
5 Mèn nɔɔ sɔ̃ɔ ka suru yarimɔ,
mɛya ba ko n maa nun nasie sere ka baadommaɔ.
6 Yinni Gusunɔ, a de nɛ, sina boko na n arufaani mɔ
nge gura ye ya nɛmɔ gbee te ba kɔrɔ kua sɔɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge nim arufaanigum mɛ mu kokumɔ gberɔ,
7 kpa nɛn bandu sɔɔ gem mu n wãa,

kpa dukia yu kuura mèn nɔɔ suru yarimɔ.
8 A de na n bandu dii
saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di
sere n ka girari nim wɔ̃ku bɔruguuɔ,
saa maa daa te ba mɔ̀ Efaratin di
sere handunian nɔrɔ.
9 Kpa a maa de be ba wãa gbaburɔ kpuro
bu na nɛn wuswaaɔ bu man yiira,
kpa nɛn yibɛrɛba bu tua nɔ.
10 Taasisi ka tem mɛ mu toman sinambu
ba koo ka man gbere gobi naawa.
Seba ka Saban sinambu ba koo ka man kɛ̃nu naawa.
11 Kpa sinambu kpuro bu man yiira,
kpa bwesenu kpuro nu man sã.
12 Domi kon sãaro wi u weeweenu mɔ̀ wɔra,
kpa n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u kun goo mɔ somi.
13 Mɛya na kon maa sãaron wɔnwɔndu wa,
kpa n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛn wãaru wɔra.
14 Kon bu wɔra be ba bu dam dɔremɔn min di.
Kon bu yakia be ba bu nɔni sɔ̃ɔmɔn nɔman di.
Domi ben wãaru ta sãawa gãa girinu nɛn nɔni sɔɔ.
15 Kpa nɛ sina bokon wãaru tu dakaa da,
kpa bu ka man Saban wura naawa.
Ba ko n da man kanaru kue tɔ̃ɔ baatere
ba n man domaru kuammɛ.
16 Kpa alikama yu marura tem sɔɔ ka guunɔ.
Kpa yen winu nu n wom sooramɔ nge Libanin dãnu.
Mɛya maa tɔmba koo marura wusu sɔɔ nge yaka bii.
17 Kpa nɛ sina bokon yĩsiru ta n yara sere ka baadommaɔ,
ba n tu soku mèn nɔɔ sɔ̃ɔ yarimɔ.
Tɔmbu bà n ben winsim domaru kuammɛ,
ba n da nɛn yĩsiru soku,
kpa bwesenu kpuro nu nɛɛ,
doo nɔɔrugiiwa nɛ sina boko.
18 Su Gusunɔ Isireliban Yinni siara.
Domi wi turowa u ra sɔm maamaakiginu ko.
19 Su nùn siara win yĩsi bɛɛrɛgii ten sɔ̃.
Win yiiko yu sɔ̃ɔsira handunia kpuro sɔɔ.
Ami! Ami!
20 Womu geniwa Dafidi Isain bii u ka win kananu wiru go.

WOMUSUN BƆNU ITASE

73

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Geema, Gusunɔ u sãawa tɔn geo Isireliban sɔ̃ ka maa bèn gɔ̃rusu dɛɛre.
2 Na raa wɔrumaa dɔɔ, n tie fiiko n ka tem turi.
3 Domi na raa ka gari bakasu nisinu kua
yèn sɔ̃ na waamɔ tɔn kɔ̃sobu ba nuku dobu mɔ̀.
4 Gãanu ganu kun bu nɔni sɔ̃ɔmɔ ben wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
Mɛya ben wasi yi bwãa do ma yi ballimɔ.
5 Ba ǹ dunian wãarun wahala gaa yɛ̃.
Mɛya ba ǹ maa yɛ̃ nɔni swãa te tɔn be ba tie ba ka wãa.
6 Ba tii suabu sebua nge saba ye ba ra sebe wĩirɔ.
Ma ba daa bɔɔbɔya sebua nge yaberu.
7 Ben nuku kɔ̃surun kom mu yarimɔ saa ben nukurun di,
ma ben gɔ̃run bwisikunu nu sɔ̃ɔsiramɔ tɔɔwɔ.
8 Ba ra n tɔnu yɛ̃ɛmɔwa ba n mɔ̀,
ba koo nùn dam dɔre ka nuku kɔ̃suru.
Kpa ba n tii sua gari gerumɔ,
9 ba n Gusunɔ wɔllu wɔmmɔ.
Mɛya maa ben yara ku ra goo deri handunia mi.
10 Yen sɔ̃na tɔmbu kpuro ba wuramɔ ben mi gia.
Ma ba ben gari nɔrumɔ nge nim,
11 ba mɔ̀, Gusunɔ kun gãanu yɛ̃.
Wi, Wɔrukoo, u ǹ yɛ̃ru mɔ.
12 Nge mɛya tɔn kɔ̃sobun wãara sãa.
Ba ku ra n wurure. Ba ra n ben dukia kuurasiamɔwa.
13 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, ǹ n mɛn na,
kam sɔɔra na nɛn gɔ̃ru dɛɛrasia,
ma na nia n ka sɔ̃ɔsi ma na dɛɛre.
14 Yinni, tɔ̃ru baatere a ra man sɛɛyasiewa,
kpa a man nɔni sɔ̃ bururu baatere.
15 Nà n nɛɛ, kon ko nge tɔn kɔ̃so be,
ko na n kĩ n nɛn bweseru siki te a gɔsa.
16 Ye na gari yin asansi kasu n ka yi tubu,

ma na wa yi man sɛ̃sie too.
17 Adama dɔma te na dua wunɛ Gusunɔn sãa yerɔ,
saa yera na gia ye ya tɔn kɔ̃sobu mara.
18 Geema, Yinni Gusunɔ, a bu surewa
swaa yè sɔɔ ba koo sɛlla,
kpa bu wɔruma bu gbi.
19 Kaa de bu kam ko mii mii,
kpa ben wãaru tu nɔru ko subaru sɔɔ.
20 Yinni, a ra bu kpeerasiewa,
kpa bu ben gari duari
nge mɛ tɔnu u ra dosu duari.
21 Ye nɛn gɔ̃ru ga sankira,
n sãawa nge gãanu sɔka nɛn nukurɔ.
22 Ma na kua nge gari bɔkɔ,
na ṅ gãanu tuba nge gbeeku yaa.
23 Adama ka mɛ, na wãa ka wunɛ.
Ma a man mwa ka wunɛn nɔm geu.
24 Kaa man kpara ka wunɛn bwisi.
Yen biru, kaa man mwa wunɛn yiiko sɔɔ.
25 Wara na mɔ wɔllɔ, wunɛ baasi.
Mɛya na ṅ maa goo yĩiyɔ handunia yeni sɔɔ.
26 Nɛn wasi ka nɛn bwisikunu kpuro koo doona.
Adama wunɛ Yinni Gusunɔ, wuna a ra man dam kɛ̃.
A sãawa nɛn dukia sere ka baadommaɔ.
27 Wee be ba ka nun tonda ba gbimɔ.
Mɛya a be ba nun deri go.
28 Adama nɛ, n man wɛ̃re na n wãa wunɛn bɔkuɔ Yinni Gusunɔ.
Domi na kuku yee naanɛgiru wa wunɛ sɔɔ.
Kon kpara ye a man kua kpuro.

74

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Gusunɔ, mban sɔ̃na a sun yina.
Mban sɔ̃na a ka sun mɔru mɔ̀
bɛsɛ be a kpare nge yãa gɔ̃ɔ.
2 A bɛsɛ wunɛn tɔmbu yaayo,
bɛsɛ be a yakia saa yellun di.
A bɛsɛn bwese kɛri yaayo
yi yi kua wunɛgii.
A Siɔnin guu te yaayo
tèn mi wunɛn wãa yera raa wãa.
3 A doo a wa nge mɛ yam mi, n bansu kua mam mam.
Yibɛrɛba ba gãanu kpuro sanka sãa yee te sɔɔ.
4 Wunɛn yibɛrɛba ba kukura sãa yeru mi nge gbee sinansu
ma ba ben gidi bɔra gira mi.
5 Ba sãare nge dãa buro be ba gbãa yiiyamɔ dãa sɔ̃ɔwɔ.
6 Ma ba sãa yee ten bura yãnu kpuro kɔsuka ka gbɛ̃ɛ ka matalaka.
7 Ba wunɛn sãa yee te dɔ̃ɔ mɛni.
Ba tu disi doke te, te ta wunɛn yĩsiru sɔɔwa.
8 Ma ba gerumɔ ben gɔ̃ruɔ ba mɔ̀, su bu nɔni sɔ̃ ka dam.
Ma ba bɛsɛn sãa yenu kpuro dɔ̃ɔ mɛni tem mɛ sɔɔ.
9 Yinni, sa ṅ maa yĩreru garu waamɔ
te ta sun sɔ̃ɔsimɔ ma a wãa bɛsɛn su-unu sɔɔ.
Wunɛn sɔmɔbu ba ṅ maa wãa.
Bɛsɛn goo kun maa yɛ̃ sere saa yerà kaa n sun deri mɛ.
10 Sere saa yerà kaa n mara
yibɛrɛ u n nun nɔɔ kuurimɔ.
Sere saa yerà kaa n nɔɔ maari
yibɛrɛ u n wunɛn yĩsiru kam mɛɛra.
11 Mban sɔ̃na a wunɛn nɔmu kurua.
A gu dɛmiɔ kpa a bu kam koosia.
12 Gusunɔ, saa yellun di wuna a sãa nɛn sunɔ.
Wuna a sun faaba kua nɔn dabinu.
13 Wuna a nim wɔ̃ku burana ka wunɛn dam
ma a yɛɛ gɔbi wiru kɔsuka.
14 Wuna a karaku wiru kɔra,
ma a dera be ba wãa mi gãanu ku ra kpi ba gu tema.
15 A dera bwia ka daara yara,
ma a daanu gberasia ni nu ku ra nim kpe.
16 Wuna a wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ kua.
Wuna a yam bururam ka sɔ̃ɔ kua.
17 Ma a tem nɔɔ bura yenu kua.
Ma a yam susuru ka puran saaba yi.
18 Yinni Gusunɔ, a yaayo ma yibɛrɛ u nun yɛ̃ɛmɔ.
Bwese te ta ṅ bwisi mɔ, ta wunɛn yĩsiru gɛma.
19 A ku wunɛn tɔn be a kĩ mi gbeeku yɛɛ deria.
A ku bu duari be, be ba sãa wɔnwɔndobu.
20 A wunɛn arukawani yaayo.
Domi dam diobu ba yiba ba kukua mi ba ṅ bu wasi tem mɛ sɔɔ.
21 A ku de wi ba dam dɔre u sekuru wa.

A de wɔnwɔndo ka sãaro bu nun siara.
22 Yinni Gusunɔ, a seewo a ka tii yina.
A yaayo wɔma ye gari bakasu ra n nun mɔ̀.
23 A ku wunɛn yibɛrɛban wɔkinu duari.
A be ba nun seesimɔ baadomman wɔkinu nɔɔwɔ.

75

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ge ba mɔ̀, a ku kam koosia. Ge wee.
2 Gusunɔ, sa nun siara.
Wunɛn yĩsiru ta yiba bɛsɛn nɔɔwɔ.
Sa wunɛn sɔm geerun gari kparamɔ.
3 Wunɛ, Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
saa ye a yi yà n tunuma, kaa tɔmbu siri gem sɔɔ.
4 Tem mu koo kpĩ mu yĩiri ka ye ya wãa mɛ sɔɔ.
Adama wuna a yen gbereba nɛni.
5 A nɛɛ, be ba tii sue bu ku maa tii sua.
A maa tɔn kɔ̃sobu sɔ̃ɔmɔ bu tii suabu derio.
6 Bu ku tii wɔlle sua, kpa bu tɔn bia gari de.
7 Domi wɔlle suabu kun wee saa sɔ̃ɔ yari yerun di,
ǹ kun mɛ sɔ̃ɔ duu yerun di,
bu ǹ maa wee sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di.
8 Wunɛ Gusunɔwa a ra tɔmbu siri.
Wuna a ra gabu kawe kpa a gabu wɔlle sua.
9 Yinni Gusunɔ, a nɔra * nɛni ya tam yiba mu gbisimɔ,
ma a mu handunian tɔn kɔ̃sobu wɛ̃ɛmɔ.
Ba koo mu nɔwa mam mam sere ka mɛn kɔtɔrɔ.
10 Adama nɛ, na ǹ nɔɔ marimɔ.
Kon Gusunɔ Yakɔbun Yinni tɔmawa ka womusu.
11 U koo tɔn kɔ̃sobun tii suabu kpeerasia,
kpa u be ba nùn mɛm nɔɔwammɛ kuurasia.

76

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Ba Gusunɔ tuba Yudaɔ,
ma u yĩsiru yara Isireliɔ.
3 Win wãa yera wãawa Salɛmuɔ ye ba mɔ̀ Siɔni.
4 Miya u tabu yãnu bɔɔka.
Niya, sɛ̃ɛnu ka tɛrɛnu ka takobiba.
5 Yinni Gusunɔ, a sãawa wi ba koo nasia.
Wunɛn nanum mu kpã mu kere guu ni nu wãa saa yellun di.
6 Ba tabu durɔ wɔrugɔban yãnu potira.
Wee ba kpuna ba gu.
Ba kpana bu ka tii yina be, be ba raa dam mɔ mi.
7 Gusunɔ Yakɔbun Yinni, ye a gbãra,
yera maasɔba wɔruka ka ben dumi.
8 Gusunɔ, wuna ba koo nasia.
Wunɛn mɔru yà n seewa wara u koo kpĩ u yɔ̃ra wunɛn wuswaaɔ.
9-10 Wunɛn siribu nɔɔra saa wɔllun di.
Sanam mɛ a seewa a tɔmbu siri,
ma a be ba tii kawe faaba kua,
yera handunian tɔmbu kpuro ba bɛrum soora ma ba tii deri sɛ̃ɛ.
11 Baa tɔnun mɔru yà n seewa, wunɛn yiikowa ya koo sɔ̃ɔsira.
Be ba maa yara wunɛn mɔrun di, ba koo yen tɔ̃ɔ bakaru diwa.
12 I Gusunɔ bɛɛn Yinni nɔɔ mwɛɛnu kuo kpa i nu yibia.
Bɛɛ be i ka nùn sikerenɛ i nùn nasie, i ka nùn kɛ̃nu naawɔ.
13 Wiya u ra sinam be ba tii sue kawe.
Sinambu kpuro ba nùn nasie.

77

1 Asafun womu ge u Yedutum kua. Ge wee.
2 Na Gusunɔ nɔɔgiru sue.
Na nùn soku, u koo man swaa daki.
3 Nà n nuki sankire, na ra Gusunɔ kasuwa.
Wɔ̃kuru na ku ra wɛ̃re.
Na ra nɛn nɔma yiiyewa wɔllɔ nà n kanaru mɔ̀.
Adama ka mɛ, nɛn bwɛ̃ra ku ra kpunɛ.
4 Nà n Gusunɔ yaaya, na ra n wee-weenu mɔ̀wa.
Nà n bwisika, nɛn gɔma ya ra dwi-iyewa.
5 Yinni Gusunɔ u ku ra de n dweeya.
Na ku ra kpĩ n gari gere nɛn nɔni swãarun sɔ̃.
6 Na ra yellu yaayewa kpa na n gasɔn gari bwisikumɔ.

* **75:9 *nɔra*** - Nɔra ye ba ka yã mini ya sãawa Gusunɔn mɔru ye u koo ka tɔn kɔ̃sobu siri.

7 Na nɛn womusu yaayamɔ wɔ̃kuru,
ma na bwisikumɔ na mɔ̀,
8 Yinni Gusunɔ u koo sun yinawa sere
ka baadommaɔ?
U ɲ̀ maa ka sun nɔnu geu mɛɛrimɔ?
9 Win durom mu kpawa mi sere ka
baadommaɔ?
U ɲ̀ maa gari gɛɛ mɔ u sun sɔ̃ sere ka
baadommaɔ?
10 U duariwa u sun durom kua?
U sun win wɔnwɔndu wunariwa win
mɔrun sɔ̃?
11 Ma na nɛn tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, wee ye
ya man dumɔ,
yera Wɔrukoon dam kun maa ka sun
wãa.
12 Yinni Gusunɔ, kon wunɛn sɔma
yaaya.
Domi na yaaya sɔm maamaakigii ni a
kua.
13 Kon wunɛn sɔma kpuron gari
kpara.
Kon sɔm maamaakiginun gari saari.
14 Gusunɔ, wunɛn swɛɛ yi dɛɛrewa.
Wara u ka nun kpãaru nɛ.
15 A sãawa wi u ra sɔm maamaakiginu
ko.
A dera wunɛn dam mu sɔ̃ɔsira bwe-
senu sɔɔ.
16 Ka wunɛn dama a wunɛn tɔmbu
yakia
be, be ba sãa Yakɔbu ka Yosɛfun
sikadominu.
17 Gusunɔ, ye nim mu nun wa, ma mu
diira,
mu gbisa sere sɔɔwɔ.
18 Ma gura nɛmɔ nge daa surundu.
Ma guru gbãsukubu nɔɔramɔ.
Ma guru maakinu daamɔ wɔllun
baama.
19 Gura ya gbãra ma guru maakinu
nu handunia kpuro yam bu-
rurasia,
ma tem mu diira bɛrum sɔ̃.
20 A sĩa nim wɔ̃kun wɔllɔ ka maa mɛn
sɔɔwɔ.
Adama goo kun wunɛn yira wa.
21 A dera Mɔwisi ka Aroni ba wunɛn
tɔmbu kpara nge yãa gɔ̃ɔ.

78

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Nɛn tɔmbu, i nɛn gari swaa dakio.
I swaa tem kpĩiyɔ i nɔ ye na gerumɔ.
2 Kon bɛɛ faagi gaa kua ka mɔnnu ye ya
sãa yellun gari.
3 Ye sa nua ka ye sa gia ka ye bɛsɛn
baababa ba sun sɔ̃ɔwa,
4 sa ɲ̀ ye bɛsɛn bibu beruammɛ.
Sa ko bu Yinni Gusunɔn tɔmaru
sɔ̃wa ka win dam gari ka sɔm
maamaakigii ni u kua.
5 U bɛsɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru
wooda wɛ̃.
Wooda yera u bɛsɛn baababa wɛ̃ bu ka
ye ben bibu sɔ̃ɔsi.
6 Bii be ba koo marura, ben tii ba koo
ye gia,
kpa bu maa ye ben bibu sɔ̃ɔsi.
7 Saa yera ba koo Yinni Gusunɔ naanɛ
ko.
Ba ɲ̀ maa duarimɔ ye u kua.
Kpa bu win woodaba mɛm nɔɔwa.
8 Ba ɲ̀ maa mɔ̀ nge ben baababa.
Domi baaba be, ba kua mɛm nɔɔ
sariba,
ma ben gɔ̃ru ga ɲ̀ ka Gusunɔ turo yɔ̃re.
Ma ba kua naanɛ sariba Gusunɔn mi.
9 Efaraimun bweseru te ta tɛnnu mɔ
ta biruku yira wura tabun saa.
10 Ta ɲ̀ ten arukawani yibie ye ta ka
Gusunɔ bɔkua.
Ta yina tu win woodaba mɛm nɔɔwa.
11 Ta win sɔm maamaakigii ni duari ni
u tu sɔ̃ɔsi.
12 U maamaaki kua ben sikadoban
wuswaaɔ Soaniɔ Egibitin temɔ.
13 U nim wɔ̃ku bɛra ga kpaasina ga yɔ̃ra
nge gana,
ma u dera ba tɔbura.
14 Guru wii wurora u dera ta bu gbiiye
sɔ̃ɔ sɔɔ.
Wɔ̃kuru, kpa u de dɔ̃ɔ yara ya n sɔ̃ɔsire
guru wii wuro te sɔɔ.
15 U kpenu bɛsuka gbaburɔ,
ma nim bakam mu kura ba nɔra.
16 U dera nim mu yara kpenun di,
ma mu kokumɔ nge daa bakarun nim.
17 Adama ka mɛ, baaba be, ba wi,
Wɔrukoo torarimɔwa ba dɔɔ.
Ba nùn seesiwa gbaburu mi, mi gãanu
ku ra kpi.
18 Ma ba wi, Gusunɔ nɔɔ kuura ba nùn
dĩanu kana ni ba kĩ.
19 Ba nɛɛ, ka gem, Gusunɔ u koo kpĩ u
sun diisia gbaburu mini?
20 Geema, Mɔwisi u kpee te so, ma nim
mu koka nge daarun nim.

Adama u koo kpĩ u sun diisia?
U koo kpĩ u sun yaa wɛ̃ su tem?
21 Ye Yinni Gusunɔ u yeni kpuro nua,
yera win mɔru ya seewa nge dɔ̃ɔ
wi ba sɔ̃re win tɔmbu Isireliban sɔ̃.
22 Domi ba ṅ nùn naanɛ kue.
Ba ṅ win somiru yĩiyɔ.
23 Ka mɛ, u guru wiru wooda wɛ̃.
Ma u wɔllun gamboba kɛnia.
24 U dera dĩa ni ba mɔ̀ manna nu bu
nɛɛya saa wɔllun di.
25 U bu ye wɛ̃wa nge mèn nɔɔ ba kĩ.
Tɔn boko dima ba di.
26 Yen biru, u dera woo ga na
saa sɔ̃ɔ yari yerun di ga wɔllu swee.
Ka win dama u woo seeyama
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
27 ma u dera gunɔsu su sarama
su bu wukiri nge tua.
Su dabi nge yani sɛɛri nim wɔ̃kun
goorɔ.
28 U dera su wɔruka su tɛrie baama
ben sansaniɔ.
29 Ma Gusunɔ u bu wɛ̃ ye ba kĩ.
Ma ba di ba deba.
30 Adama ye ba dimɔ ba ṅ kpa, dĩanu
yiba ben nɔsɔ.
31 Sanam mɛya Gusunɔ u ka bu mɔru
kua.
Ma u be ba dam bo go.
U ben aluwaasiba so u surura.
32 Ka mɛ, ba wure ba tora.
Ba ṅ win sɔm maamaakigii ni naanɛ
kue.
33 Ma Yinni Gusunɔ u bu doke bɛrum
sɔɔ u ben wãaru nɔru koosia
nge woo.
U bu kam koosia nɔni kpaki teeru.
34 Yinni Gusunɔ ù n kĩ u bu go,
yera ben gabu ba ra gɔsiramɛ win mi
gia.
35 Kpa bu yaaya ma wi, Wɔrukoowa u
sãa ben kpee baa mì ba ra kuke.
Wiya u ra maa bu wɔre.
36 Adama ba ku ra gem gere.
Ba ra n kĩ bu nùn nɔni wɔ̃kewa ka ben
gari.
37 Ben gɔ̃ru ga ṅ ka nùn wãa.
Ba ṅ maa ben arukawani yibie.
38 Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u ra tii
nɛnɛ
u kun win mɔru kpuro yɔ̃su.
U ra bu wɔnwɔndu kue,
kpa u bu ben durum wɔka u kun bu
go.
39 U ra yaaye ma ba sãawa tɔmbu.
Ba sãawa nge woo.
Gà n doona, ga ku ra wuramɛ.
40 Nɔn dabina ba Gusunɔ seesi
gbaburɔ.
Nɔn dabina ba win mɔru seeya.
41 Ba maa wure ba nùn nɔɔ kuura wi,
wi u sãa ben Yinni Dɛɛro.
42 Ba ṅ tɔ̃ɔ te yaaye tè sɔɔ u bu
wɔra yibɛrɛban nɔman di ka
win dam.
43 Ba ṅ maa yaaye sɔm maamaakigii ni
u kua Egibitiɔ ka Soanin gberu
kpaanɛɔ.
44 U Egibitigibun daanun nim gɔsia
yɛm,
ma ba kpana bu mu nɔ.
45 U dera gbabu swɛ̃ɛ yi bu wɔri yi di.
Ma u dera surenu nu bu kam kua.
46 U dera twee yi ben dĩanu wɔri yi di.
Ma u dera ben hanian are kam kua.
47 U dera guru kpenu nu ben resɛm
gbaanu kam koosia.
Ma woora ben dãa gbaanu sanka.
48 U dera guru gbãa ka guru kpenu ben
yaa sabenu di.
49 Ma u ka Egibitigii be mɔru seewa ka
dam u bu nɔni sɔ̃ɔwa.
U dera gɔɔn gɔradoba ba na dabi
dabinu ba bu wɔri.
50 U ṅ dere win mɔru yu goo sɛ̃ɛna.
U bu kɛ̃si kɛ̃si baranu kpɛ̃ɛ u ka bu go.
51 U Egibitigibu be, be ba sãa Kamun
bibun bweserun bii tɔn durɔ
gbiikoo baawure go,
be, be ba sãa ben aluwaasirun bibu.
52 U dera win tɔmba yara nge yãa gɔ̃ɔ
ge ga yarima gɔ̃run di.
Ma u bu kpara gbaburɔ.
53 U bu kpara ka bɔri yɛndu, ba ṅ diira.
Ma u dera nim wɔ̃ku ga ben yibɛrɛba
wukiri.
54 Ma u ka bu da win tem dɛɛramɔ,
guu ten mi, te u mwa ka win dam.
55 U bwese tukunu gira win tɔmbu
Isireliban sɔ̃.
Ma u tem mɛ bɔnu kua u dera ba sina
mi, kuu bekuruginu sɔɔ.
56 Adama ba Gusunɔ nɔɔ kuura.
Ba wi, Wɔrukoo seesi.
Ba ṅ win woodaba mɛm nɔɔwɛ.

57 Ba Gusunɔ dɛsirari, ma ba kua naanɛ sariba
nge mɛ ben baababa ba raa kua.
Ba wurura nge tɛn tèn kirika ya kusira.
58 Ba win mɔru seeya ka ben bũu turanu.
Ba win nisinu seeya ka ben bwãarokunu.
59 Ye Gusunɔ u ye kpuro wa, yera win mɔru seewa,
ma u Isireliba yina.
60 U sãa yee te deri te ta wãa Siloɔ.
U kuu bekurugii te deri tèn mi u ra ka bu yinnɛ.
61 Ma u dera yibɛrɛba ba win woodan kpakororu mwa,
tè sɔɔ u ra win dam ka win yiiko sɔ̃ɔsi.
U dera ba ka tu doona tem tukumɔ.
62 U ka win tɔmbu mɔru kua,
ma u dera ba bu go tabu sɔɔ.
63 U dera aluwaasiba ba dɔ̃ɔ mwaara,
ma wɔndiaba ba durɔbu bia.
64 U dera ba ben yãku kowobu go tabu sɔɔ ka takobi.
Ma ben gɔminibu ba ɲ̀ ben gɔɔ swĩ.
65 Yera Yinni Gusunɔ u seewa nge tɔnu wi u dom yandama.
U seewa nge tabu durɔ wɔrugɔ wi tam mu goomɔ.
66 Ma u win yibɛrɛba so u gira.
U bu sekuru doke te ta ɲ̀ kpeemɔ sere ka baadommaɔ.
67 U Efaraimu Yosɛfun biin bweseru yina.
U ɲ̀ tu gɔsa.
68 Yudan bweseru ka Siɔnin guura u kĩa u gɔsa.
69 Guuru miya u win sãa yeru bana
ta dam mɔ nge wɔllu ka tem
mɛ u swĩi sere ka baadommaɔ.
70 U Dafidi gɔsa u n ka sãa win sɔm kowo.
Yãa kpara yerun diya u nùn mwaama
71 u ka ko Isireliba, Yakɔbun bweserun kparo
be, be ba sãa wi, Yinni Gusunɔn tɔmbu.
72 Dafidi wi, u tɔn be kparawa ka gɔ̃ru dɛɛrɔ, ka laakari.

79

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Gusunɔ, wee tɔn tukobu ba wunɛn tem wɔri.
Ba dera wunɛn sãa yeru ta disi duura.
Ba dera Yerusalɛmu ya kua bansu.
2 Ba wunɛn tɔmbu go,
ma ba dera gunɔsu ben gonu di.
Ba dera gbeeku yɛɛ yi be, be ba nun sãamɔ min gonu tema.
3 Ba ben yɛm yari mu ka Yerusalɛmu sikerenɛ nge nim,
ma ba ben gonu deri mi, goo kun nu sikua.
4 Be ba ka sun sikerenɛ ba sun wɔmmɔ.
Bɛsɛn berusebu ba sun yaakoru mɔ̀.
5 Yinni Gusunɔ, sere saa yerà wunɛn mɔru ko n seewa.
Sere saa yerà kaa n nisinu seewa nge dɔ̃ɔ.
6 A de wunɛn mɔru yu wɔri bwese ni nu ɲ̀ nun yɛ̃
ka ni nu ɲ̀ nun sãamɔ sɔɔ.
7 Domi ba Isireliba go, ma ben tem mu kua bansu.
8 A ku sun bɛsɛn sikadoban durum sɔbi.
Adama wunɛn kĩrun sɔ̃, a sun wɔnwɔndu kuo.
Domi sa kua wɔnwɔndobu.
9 Gusunɔ bɛsɛn faaba kowo, a sun somiɔ
kpa wunɛn yĩsiru tu bɛɛrɛ wa.
A sun wɔro kpa a sun bɛsɛn durum wɔka.
10 Mban sɔ̃na kaa de bwesenu nu n mɔ̀,
mana bɛsɛn Yinni u wãa.
A be ba wunɛn tɔmbun yɛm yari mɔru kɔsieyo
bwesenun suunu sɔɔ bɛsɛn wuswaaɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a dɛsobun wee-weenu nɔɔwɔ,
kpa a be ba ka dɔɔ bu go faaba ko ka wunɛn dam.
12 Yinni, bwese ni nu ka nun sikerenɛ nu nun wɔnwa,
a nu nin durum kɔsieyo sere nɔn nɔɔba yiru.
13 Adama bɛsɛ wunɛn tɔn be a kpare, sa ko nun tɔma sere ka baadommaɔ,
kpa bɛsɛ ka bɛsɛn bibun bweseru sa n nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

80

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Wunɛ Isireliban kparo, a swaa dakio a nɔ.

Wunɛ wi a ra wunɛn tɔmbu kpare nge yãa gõɔ,
ma a sõ wɔllun kõsobun suunu sɔɔ,
a tii sõɔsio wunɛn yiiko sɔɔ.
3 A bɛsɛ Efaraimu ka Bɛnyamɛɛ ka Manasen bwese kɛri wunɛn dam sõɔsio,
kpa a sun faaba ko.
4 Yinni Gusunɔ, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛɛrio, kpa a sun faaba ko.
5 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
sere saa yerà kaa n ka sun mɔru sãa
a n bɛsɛn kanaru yinamɔ.
6 Wee a dera nuku sankiranu nu kua bɛsɛn dĩanu,
ma a dera bɛsɛn nɔni yĩresu kua bɛsɛn nim.
7 A dera be ba ka sun sikerenɛ ba sannamɔ bɛsɛn sõ.
Ma bɛsɛn yibɛrɛba ba sun yɛ̃ɛmɔ.
8 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛɛrio kpa su faaba wa.
9 Wee a resɛm dãa wukama Egibitin di,
ma a tɔmbu seeya ben wãa yenun di,
ma a resɛm ye gira mi.
10 A ye ayeru kua mam mam, ma ya seewa ya nuwi gira.
Ya kpɛ̃a ya tem kpuro
11 ka guunu wukiri,
ma yen kãasi yi kpɛ̃a nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
12 Yen kãasi yi, yi da sere nim wɔ̃kuɔ,
ma yin nuwi yi da sere daa bakarɔ yi kpara.
13 Yinni Gusunɔ, mban sõna a yen karan gambo kɔsuka,
ma a dera be ba sarɔ mi, ba ye guramɔ.
14 Ma a dera sakanu ka gbeeku yɛɛ yi yi tie, yi naamɔ yi ye dimɔ.
15 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a wurama.
A mɛɛrio wɔllun di kpa a wunɛn resɛm ye nɔni doke.
A ye kõsuo.
16 A resɛm dãa te nɔɔrio
te, te ta sãa nge wunɛn bii wi a gɔsa.
17 Wee ba resɛm bɔɔra ba dõɔ mɛni.
A bu mɔru kɔsieyo bu gbi.
18 A de wunɛn dam mu n ka wi a gɔsa u sõ wunɛn nɔm geuɔ wãa.
19 Saa yera sa ɲ̀ maa ka nun tondamɔ.
A de sa n wãa kpa sa n nun sãamɔ.
20 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, a sun wɔro.
A ka sun nɔnu geu mɛɛrio, kpa su faaba wa.

81

1 Womu ge Asafu u wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn dam.
I nùn womu kuo ka nuku dobu.
I Gusunɔ Yakɔbun Yinni takaru koowo ka nuku dobu.
3 I womusu koowo.
I gãasu ka mɔrɔkunu ka gõɔgenu soowo.
4 I kɔba soowo suru kpaon tõɔ bakaru sɔɔ.
I kɔba wureo Kunun tõɔ bakaru sɔɔ suru ù n tarum kua.
5 Domi wooda yera Yakɔbun Yinni u Isireliba wɛ̃.
6 Wooda yera u Yosɛfun yɛnugibu wɛ̃
sanam mɛ u Egibiti wɔri.
Ma na nɔɔ gagu nua ge na ɲ̀ tuba. Ga nɛɛ,
7 na bɛɛ sɔmunu swɛnya bɛɛn senun di,
na dera i yoo sɔma deri.
8 Sanam mɛ i wãa nɔni swãaru sɔɔ,
i man soka, ma na bɛɛ yakia.
Na bɛɛ wisa guru maakinu sɔɔ.
Na bɛɛn laakari mɛɛra Mɛriban bwiaɔ.
9 Bɛɛ nɛn tɔmbu Isireliba,
i man swaa dakio i nɔ ye kon bɛɛ sõ.
10 I ku de bũu goo u n maa wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
I ku maa nu yiira i sã.
11 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni wi u bɛɛ yara Egibitin di.
I bɛɛn nɔɔ wukio kpa n bɛɛ diisia.
12 Adama bɛɛ nɛn tɔmbu, i ɲ̀ man swaa daki,
i ɲ̀ maa man mɛm nɔɔwɛ.
13 Na dera i wɔri bɛɛn gõru bɔbunu sɔɔ,
ma i bɛɛn tiin bwisi swĩi.
14 Bɛɛ nɛn tɔmbu, ì n daa man swaa daki i sĩimɔ nɛn swaa sɔɔ,
15 kon daa bɛɛn yibɛrɛba sekuru doke,
kpa n bu naa swĩi n go go.
16 Saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔn yibɛrɛban tii suabu koo nɔru ko,
kpa Isireliban doo nɔɔru tu tɛ.
17 Kon bu dĩa geenu wɛ̃,
kpa bu kperun tim gem di.

82

1 Womu ge Asafu u kua. Ge wee.
Gusunɔ u wãa wɔllun tɔmbun suunu sɔɔ.
Miya u wãa u ka sirimɔ. U nɛɛ,
2 sere saa yerà i ko i n wãa i n sirimɔ ka weesu,
i n yõ taarɛgibun biruɔ.
3 I dam sarirugibu ka gobekuba ben gem wɛ̃ɛyɔ.
I wɔnwɔndobu ka sãarobu ben gem wɛ̃ɛyɔ.
4 I dam sarirugibu ka be ba dam dɔremɔ faaba koowo.
I bu wɔro tɔn kõsobun nɔman di.
5 Adama bɛɛ, i ǹ gãanu ganu yɛ̃.
I ǹ maa bwisi gɛɛ mɔ. I kom kõsum mɔ̀wa,
ma ya dera gem mu doona handunian di.
6 Na raa nɛɛ, i sãawa wɔllun tɔmbu.
I sãawa Wɔrukoon bibu.
7 Adama i ko i gbiwa nge tɔn dirobu.
I ko i gbiwa nge sinambu kpuro.
8 Gusunɔ, a seewo a handunia siri.
Domi wuna a bwesenu kpuro mɔ.

83

1 Womu ge Asafu u kua. U nɛɛ,
2 Gusunɔ, a ku mari, a ku maa wɛ̃ra.
3 Domi wee wunɛn yibɛrɛba ba seewa,
be, be ba nun tusa ba wiru yõrasie.
4 Wee ba kõsa wesianamɔ wunɛn tɔmbun sõ.
Ba nɔɔ tia mɔ̀ be a kõsun sõ.
5 Ba gerumɔ ba mɔ̀,
bu na bu sun kpeerasia bwesenu kpuron suunu sɔɔn di,
kpa bu ku maa bɛsɛ Isireliban yĩsiru yaaya.
6 Wee ba wesiana,
ma be kpuro ba nɔɔ tia kua bu ka nun wɔri.
7 Beya, Edɔmuba ka Isimɛɛliba ka Mɔabuba ka Agariba
8 ka Gebaliba ka Amɔniba ka Amalɛkiba
ka Filisitiba ka sere Tirigibu.
9 Asirigibun tii ba na ba ka bu nɔɔ tia kua,
ba Lɔtun bibun bweseru, Amɔniba ka Mɔabuba nɔma kã.
10 Yinni Gusunɔ, a bu kuo nge mɛ ba Sisera ka Yabini ka Madianiba kua Kisionin daarɔ.
11 Ba bu kpeerasiawa Eni Doriɔ,
ma ba ben gonu deri mi, nu tem kõsisia nge naa bisu.
12 A de ben sinambu bu gbi nge sinam beni,
Orɛbu ka Seebu ka Seba ka Salumuna,
13 be, be ba raa geruna ba nɛɛ,
bu da bu Gusunɔn arumani gura.
14 Yinni Gusunɔ, a bu suo a ka doona
nge mɛ woo guna ya ra ka yakasu doonɛ.
15 A de bu dõɔ mwaara nge mɛ dõɔ u ra dãa sõɔ mwɛ,
ǹ kun mɛ nge mɛ dõɔ yara ya ra guunu dabiri.
16 A bu naa giro ka guru woo bɔkɔ.
A bu nandasio ka woo guna.
17 Yinni Gusunɔ, a bu sekuru dokeo,
kpa bu wa bu gɔsirama wunɛn mi.
18 A de bu sekuru wa,
kpa ba n nande sere ka baadommaɔ.
A ben yĩiyɔbu wunɔ, kpa bu kam ko.
19 Kpa bu gia ma wunɛ turowa a sãa Yinni Wɔrukoo handunia ye sɔɔ.

84

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka mɔrɔku. Ge wee.
2 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
wunɛn wãa yeru ta man wɛ̃re.
3 Na sɛnde, na diirimɔ n wa n ka du wunɛn sãa yerɔ.
Nɛn gõru ka nɛn wasi kpuro nuku dobun kuuki mɔ̀
wunɛ Yinni Gusunɔn sõ, wunɛ wi a wãa.
4 Nɛn Yinni, nɛn sina boko!
Baa ka gunɔminɔ nu ra n wãa yeru mɔ.
Wɔllu ka tem Yinni, a ra mam de
nu sokunu ko wunɛn yãku yerun bɔkuɔ.
5 Doo nɔɔrugiba be ba wãa wunɛn sãa yerɔ
ba nun tɔmamɔ baadomma.
6 Doo nɔɔrugiba be ba tãsa wunɛ sɔɔ.
Ba ra n sɔɔru sãa bu ka sãaru da.
7 Bà n sarɔ wɔwan di ye ba mɔ̀ Yĩresu,
a ra de bwii yi kooraWa mi,
kpa gura yu ka ye domaru naawa.
8 Nge mɛ ba dɔɔ bu ka Gusunɔ yinnibun Yinni sã Siɔniɔ,
nge mɛya ben dam mu ra n sosimɔ gbabu te sɔɔ.

9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, a man swaa dakio.
Gusunɔ Yakɔbun Yinni, a nɛn kanaru nɔɔwɔ.
10 Yinni, wunɛ wi a sãa bɛsɛn tɛrɛru,
a wi a gɔsan wuswaa mɛɛrio.
11 Nɛn sõɔ teerun wãaru wunɛn sãa yerɔ,
ta nɛn yam tukum wãarun sõɔ dabi dabinu kere.
N buram bo na n wãa wunɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ,
ye ko na n ka wãa diru mi tɔn kõsoba wãa.
12 Yinni Gusunɔ, a sãawa nge sõɔ.
A maa sãawa nge tɛrɛru.
Wuna a ra tɔmbu durom ka bɛɛrɛ kue.
Be ba sĩimɔ gem sɔɔ, a ku ra ka bu gea yinari.
13 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
doo nɔɔrugiiwa wi u nun naanɛ sãa.

85

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a wunɛn tem durom kua.
Wee a ka bɛsɛ Isireli be sa sãa Yakɔbun bweseru wurama.
3 A bɛsɛ wunɛn tɔmbun toranu wɔka.
A bɛsɛn durum kpuro wukiri.
4 A ṅ maa ka sun mɔru sãa.
A dera wunɛn mɔru kpuro ya sure.
5 Gusunɔ bɛsɛn faaba kowo, a sun wesio nge yellu.
A ku maa ka sun mɔru ko.
6 Nge kaa n ka sun mɔru sãawa sere ka baadommaɔ?
Nge kaa n mɔru sãawa sere ka bɛsɛn bibun bibu sɔɔ?
7 A ṅ sun wãaru wesiamɔ
kpa bɛsɛ wunɛn tɔmbu su wa su nuku dobu ko wunɛn sõ?
8 Yinni Gusunɔ, a sun wunɛn durom sõɔsio
kpa a sun faaba ko.
9 Yinni Gusunɔ, kon swaa daki n nɔ ye a gerumɔ.
Domi bɔri yɛndun gariya a ra n wunɛn tɔmbu sõɔmɔ
be ba nun naanɛ sãa
ma ba kun wure wiira gari sɔɔ.
10 Be ba nun nasiewa a ra faaba ko.
Kpa a de bɛɛrɛ ya n wãa bɛsɛn tem sɔɔ.
11 Tɔn geeru ka bɔrɔkinira koo wurama
kpa gem ka bɔri yɛnda n wãa tem mɛ sɔɔ.
12 Bɔrɔkiniru ta koo se tem mɛ sɔɔ nge dĩa bwese te ba duura,
kpa gem mu sarama wɔllun di.
13 Yinni Gusunɔn tiiwa u koo sun bɔri yɛndu wẽ,
kpa bɛsɛn tem mu binu ma.
14 Gema mu ko n nùn gbiiye, kpa mu win swaa sɔmɛ.

86

1 Dafidi u kanaru kua u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a man swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ.
Wee na sãaru ka wɔnwɔndu soore.
2 A nɛn hunde beruo, domi na ra nun sã.
Gusunɔ, na nun naanɛ sãa,
a man faaba koowo.
3 Yinni, wuna na ra nɔɔgiru sue baadomma.
A man wɔnwɔndu kuo.
4 Yinni, a man nuku dobu wẽɛyɔ.
Wuna na ra n kanamɔ ka nɛn gõru kpuro.
5 Yinni, a sãawa tɔn geo,
a ra maa tɔmbu ben durum wɔke.
A ra be ba nun soku kpuro kĩru sõɔsi ta n kpã.
6 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔɔwɔ.
A nɛn weeweenu swaa dakio.
7 Domi nà n nun kana nɔni swãarun saa,
a ra man wisi.
8 Gãanu sari ni nu ka nun weenɛ ye ba ra sã kpuro sɔɔ.
Gãanu maa sari ni nu ka wunɛn sɔma weenɛ.
9 Bwese ni a taka kua kpuro nu koo na nu yiira wunɛn wuswaaɔ,
kpa nu wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ wẽ.
10 Domi a kpã, a ra maa sɔm maamaakiginu ko.
Wunɛ turowa a sãa Gusunɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a man wunɛn swɛɛ sõɔsio,
kpa n wa n sĩ wunɛn gem sɔɔ.
A de n wunɛn yĩsiru nasia.
12 Gusunɔ nɛn Yinni, kon nun siara ka nɛn gõru kpuro,
kpa n nun bɛɛrɛ wẽ sere ka baadommaɔ.
13 Domi a man durom bakam kua,
a man yara gɔribun wãa yerun sɔɔ sɔɔn di.

14 Yinni Gusunɔ, tii suobu ba man seesi.
Tɔn kɔ̃sobu ba kĩ bu man hunde wuna,
be, bèn bwisikunu ku ra n wãa wunɛn mi gia.
15 Adama wunɛ Gusunɔ, a sãawa Yinni wɔnwɔndugii.
A ku ra mɔru se fuuku.
Wunɛn kĩru ta kpã.
A maa sãawa bɔrɔkini.
16 A man mɛɛrima kpa a nɛn wɔnwɔndu wa.
A nɛ, wunɛn sɔm kowo dam kɛ̃ɛyɔ,
kpa a man faaba ko nɛ, wunɛn sɔm kowon bii.
17 Yinni Gusunɔ, a man yĩreru sɔ̃ɔsio te ta koo man koora,
kpa a de nɛn yibɛrɛba bu ye wa kpa sekuru tu bu mwa.
Domi wuna a ra man faaba ko, kpa a man nukuru yɛmiasia.

87

1 Womu geniwa Koren bibu ba kua.
Ba nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmun kpɛɛkpɛɛku swĩiwa
guu te win tii u gɔsa u dɛɛrasian wɔllɔ.
2 U Yerusalɛmu ye kĩ n kere wuu si su wãa Yakɔbun bweserun tem kpuro sɔɔ.
3 Yerusalɛmu, Gusunɔn wuu,
ba wunɛn bɛɛrɛ bakan gari gerumɔ.
4 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n bwesenun yĩsinu yorumɔ ni nu man yɛ̃,
kon Egibitigibu ka Babilonigibu ka Filisitiba ka Tirigibu ka Etiopigibun yĩsinu yore.
Domi ba bu marawa Yerusalɛmu mini.
5 Adama Yerusalɛmugibu ba koo nɛɛ, ben tema mi ka gem.
Wɔrukoowa u mɛn kpɛɛkpɛɛku swĩi.
6 Yinni Gusunɔ u koo bwesenun yĩsinu yore kpa u nɛɛ,
Yerusalɛmuɔra ba bu mara.
7 Be ba womusu mɔ̀ ba yaamɔ, ba koo nɔɔgiru sua ba n mɔ̀,
Yinni, bɛsɛn nuuru kpuro ta woowa wunɛn mi.

88

1 Womu ge Koren bibu ba wom kowobun wirugii kua. Ba gu kuawa ka guuru. Hemani Esirahigiiwa u gu kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ nɛn faaba koowo,
na ra n nɔɔgiru suewa wunɛn wuswaaɔ wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ.
3 A de a nɛn kanaru nɔ.
A swaa tem kpĩiyɔ a nɔ ye na nun kanamɔ.
4 Wee wahala ya man deema n kpã
sere na gɔribun wãa yeru turuku kua.
5 Na wãa be ba gɔɔ dɔɔn wuurɔ.
Na ǹ maa dam mɔ.
6 Wee na kpĩ ka gɔribu sannu.
A dera na wãa ka be sannu sikirɔ,
be, be a ǹ maa yaayamɔ, a ǹ maa bu nɔɔrimɔ.
7 A man kpɛ̃ɛ wɔru bɔkɔ sɔɔ mi yam wɔ̃kura wãa.
8 A man mɔru seesi,
ma n sãare na nim mwɛɛre.
9 A dera nɛn kpaasibu ba man deri.
A dera ba man tusa,
ma na taarere na ǹ kpɛ̃ n nunda nɛn wahalan di.
10 Nɛn nɔni dam dwiiya nɔni swãarun sɔ̃.
Yinni Gusunɔ, tɔ̃ru baatere na ra nɔma yiiyewa wunɛn mi gia na n nun somiru kanamɔ.
11 Gɔriba a ra maamaaki kue?
Gɔriba ba koo kpĩ bu se bu nun sã?
12 Gɔriba ba koo kpĩ bu wunɛn bɔrɔkinirun gari gere siki wɔruɔ?
Ba koo kpĩ bu wunɛn tɔn geerun gari gere gɔribun wãa yerɔ?
13 Ba koo kpĩ bu wunɛn maamaaki wa yam wɔ̃kurɔ?
Ba koo kpĩ bu wunɛn gem tubu gɔriɔ mi ba ra tɔmbu duari?
14 Yinni Gusunɔ, wuna na ra faaba kanɛ.
Bururu baatere, wuna na ra nɔɔgiru sue.
15 Yinni Gusunɔ, mban sɔ̃na a man wunɛn wuswaa berue.
Mban sɔ̃na a ǹ kĩ n nun wa.
16 Saa nɛn birun di, na wɔnwɔndu soorewa na gɔɔ dɔɔ.
Na burisinɛ nɔni swãa te a man kpɛ̃ɛn sɔ̃.
17 Nɛ sɔɔra wunɛn mɔru ya wɔri, ma ya man goomɔ.
18 Ya ka man sikerenɛ tɔ̃ɔ baatere nge nim bweru.
Ye kpurowa ya man wukiri.

19 A dera nɛn kpaasibu ka nɛn bɔrɔba
ba man biru kisi.
Be kpuro ba man deri.

89

1 Womu ge Etani Esirahigii u kua.
Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, kon wunɛn tɔn
geerun womu ko sere ka
baadommaɔ.
Kon wunɛn bɔrɔkiniru kpara sere ka
baadommaɔ.
3 Na yɛ̃ ma wunɛn kĩru ta ko n wãawa
sere ka baadommaɔ.
Wunɛn bɔrɔkiniru ta girewa wɔllɔ.
4 Yinni Gusunɔ, a nɛɛ,
a ka Dafidi wi a gɔsa arukawani bɔkua.
A wi, wunɛn sɔm kowo nɔɔ mwɛɛru
kua ka bɔ̃ri
5 a nɛɛ, kaa goo wuna win bweseru sɔɔ
u ko sunɔ sere ka baadommaɔ,
kpa a win bandu tãsisia sere ka
baadommaɔ.
6 Yinni Gusunɔ, wɔllu ta nun bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ
maamaaki ye a mɔ̀n sɔ̃.
Wunɛn gɔradoban wuuru ta nun
siaramɔ
wunɛn bɔrɔkinirun sɔ̃.
7 Yinni Gusunɔ, a ɲ̀ saara mɔ wɔllɔ.
Wunɛn gɔradoba sɔɔ, goo sari wi u ka
nun nɛ.
8 A nanum mɔ wunɛn gɔrado
dɛɛrobun suunu sɔɔ.
Wunɛn yiiko ya kpã be ba nun sik-
erenɛn suunu sɔɔ.
9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, wara u
dam mɔ nge wunɛ.
Wunɛn bɔrɔkinira nun karewa ta ka
sikerenɛ.
10 Wuna a ra nim wɔ̃kun tii suabu
yɔ̃rasie.
Gen nim kurenu nù n seewa, a ra nu
suresie.
11 A Egibitigibu taaka a pɛsuka nge
goru.
A be, wunɛn yibɛrɛba yarinasia ka
wunɛn dam.
12 Wuna a wɔllu ka tem mɔ.
Wuna a handunia taka kua ka ye ya
wãa ye sɔɔ.
13 Wuna a sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu ka nɔm
dwaru kua.
Guu ni ba mɔ̀ Tabori ka Hɛɛmɔɔ nu
wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
14 Wunɛn gãseru ta dam mɔ.
Wunɛn nɔmu ga dam mɔ.
15 Gema mu sãa wunɛn bandun
kpɛɛkpɛɛku.
Kĩru ka bɔrɔkinira ra n wãa wunɛn
wuswaaɔ.
16 Yinni Gusunɔ, doo nɔɔrugiba be ba
ra nun takaru ko.
Ba ra sĩwa yam bururam sɔɔ wunɛn
wuswaaɔ.
17 Ba koo nuku dobu ko tɔ̃ɔ baatere
wunɛn yĩsirun sɔ̃.
Kpa bu bɛɛrɛ wa wunɛn gem sɔ̃.
18 Domi wuna a sãa ben dam ka ben
bɛɛrɛ.
Wunɛn saabuwa sa tãsimɔ.
19 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛ Isire-
liban tɛrɛru.
Wunɛ Dɛɛro, wuna a sãa bɛsɛn sina
boko.
20 Gasɔ, a ka wunɛn sɔm kowo be a
naanɛ sãa gari kua kãsiru sɔɔ a
nɛɛ,
a wunɛn dam tabu durɔ damgii goo
wɛ̃.
A nùn gɔsa wunɛn tɔmbun suunu sɔɔn
di a wɔlle sua.
21 Wiya Dafidi wunɛn sɔm kowo.
Wiya a bandun gum tãre.
22 Wunɛn nɔmu ga ko n nùn nɛniwa
kem kem.
Geya ga ko n sãa win dam.
23 Yibɛrɛba ba ɲ̀ kpɛ̃ bu nùn samba ko.
Tɔn kɔ̃sobu ba ɲ̀ kpɛ̃ bu nùn dam dɔre.
24 Kaa win yibɛrɛba kpeerasia.
Kaa be ba nùn tusa sɛ̃suku.
25 Wunɛn bɔrɔkiniru ka wunɛn tɔn
geera ko n wãa ka wi.
Kpa a nùn dam wɛ̃ ka wunɛn yĩsiru.
26 Kaa de win bandun dam mu tɛria
saa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di
sere ka daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ.
27 U koo nun sɔ̃ u nɛɛ, a sãawa win
tundo ka win Yinni.
A sãawa win faaba kowo nge kpee baa
mì u ra kuke.
28 Kaa nùn ko wunɛn bii tɔn durɔ
gbiikoo.
Kpa u n sãa handunian sinambu
kpuron sina boko.
29 Kaa de wunɛn tɔn geeru ta n nùn
wãasi.
Kpa a ka nùn arukawani bɔke ye ya ɲ̀
nɔru mɔ.
30 Kaa de win bibun bweseru
ta n bandu dimɔ sere ka
baadommaɔ.
Kaa de win bandu tu dam gira nge
wɔllu.

31 Adama win bibun bwese te, tà n
yina tu wunɛn woodaba mɛm
nɔɔwa,
ma ta wunɛn yiirebu atafiiru kua,
32 ma ta ɲ̀ wunɛn sɔ̃ɔsiru swĩi,
ma ta ɲ̀ wunɛn gere mɛm nɔɔwɛ,
33 kaa tu sɛɛyasiawa ka bokuru ten
mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃.
34 Adama a ɲ̀ yinamɔ a tu wunɛn tɔn
geeru sɔ̃ɔsi win sɔ̃.
A ɲ̀ nùn tɔnu kandu kuammɛ.
35 A ɲ̀ wunɛn arukawani kusiamɔ.
A ɲ̀ maa wunɛn gere kɔbiamɔ.
36 A bɔ̃rua ka wunɛn yĩsi dɛɛraru ma a
ɲ̀ Dafidi weesu kuammɛ.
37 Kaa de win bibun bweseru
ta n bandu dimɔ sere ka
baadommaɔ.
Kpa win bandu ta n wãa baadomma
nge sɔ̃ɔ.
38 Kpa tu tɛ nge suru.
Win seedagii wi u wãa wɔllɔ u sãa
bɔrɔkini.
39 Adama wee a sunɔ wi a raa gɔsa deri,
ma a ka nùn mɔru kua too.
40 A wunɛn arukawani kusia ye a raa
ka wunɛn sɔm kowo bɔkua.
Ma a win sina furɔ kasa kua.
41 A win gbãranu kpuro kɔsuka,
ma a win kuku yenu surura.
42 A dera be ba sarɔ mi, ba win
arumani gura.
Ma ba nùn sekuru doke.
43 A win yibɛrɛba dam kã.
A dera ba nuku dobu kua.
44 A dera win tabu yãnu nu dam
dwiiya.
A ɲ̀ ka nùn yɔ̃re tabu sɔɔ.
45 A win bɛɛrɛ kpeesia.
Ma a win bandu sura sere ka temɔ.
46 A dera u tɔkɔ kua fuuku, ma a nùn
sekuru doke.
47 Yinni Gusunɔ, sere saa yerà kaa n
kukua.
Sere saa yerà wunɛn mɔru ya ko n
seewa nge dɔ̃ɔ yara.
48 A yaayo nge mɛ nɛn wãarun tɔ̃ru ta
dɛ̃ɛbu nɛ.
A yaayo ma tɔnu wi a taka kua kpuro
u koo ra gbi.
49 Wara u koo kpĩ u n wãa u kun gu.
Wara u koo kpĩ u tii yara gɔribun wãa
yerun di.
50 Yinni, mana wunɛn gasɔn durom
mɛ, mu da.
Mana nɔɔ mwɛɛ te a Dafidi kua ka
bɔrɔkiniru ta wãa.
51 Yinni, a mɛɛrio seku te wunɛn
tɔmba dimɔ.
A yaayo ma nɛna na wunɛn tɔn dabi te
kpare.
52 Yinni Gusunɔ, yibɛrɛba ba wunɛn
tɔmbu sekuru dokemɔ,
ma ba wi a gɔsa wɔmmɔ mi u dɔɔ
kpuro.
53 Yinni Gusunɔ, wuna sa ko n siaramɔ
sere ka baadommaɔ.
Ami! Ami!

WOMUSUN BƆNU NNƐSE

90

1 Mɔwisi Gusunɔn sɔm kowo u
kanaru kua u nɛɛ,
Yinni, saa yellun di, wuna a sãa bɛsɛn
kuku yeru.
2 A sãawa Gusunɔ a sere guunu ka
handunia taka kua.
Mɛya kaa n maa sãa sere ka
baadommaɔ.
3 A ra de tɔnu u gɔsira tua.
A ra nùn sɔ̃ a nɛɛ, u gɔsiro min di, u we.
4 Wunɛn mi, wɔ̃ɔ nɔrɔbu (1.000) ra n
sãawa nge gĩan tɔ̃ru te ta doona
kɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge wɔ̃kurun sãkiru.
5 A ra tɔnun wãaru nɔru koosiewa nge
mɛ dosu ga ra doonɛ bururu.
Ga ku ra tɛ nge yakasu
6 sìn wɛ̃su ra n baare bururu,
ɲ̀ n kua yoka bu su bura kpa su gbera.
7 Wunɛn mɔru ya dera sa gɔɔ dɔɔ.
Ma sa nanda yen saabu.
8 A ra bɛsɛn toranu terasiewa wunɛn
wuswaaɔ,
kpa wunɛn yam bururam mu bɛsɛn
asiri kpuro sɔ̃ɔsi.
9 Bɛsɛn wãaru ta ra doonɛwa wunɛn
mɔrun sɔ̃.
Ta ra doonɛwa nge wɛ̃sia teeru.
10 Tɔnun wãaru ta ra turi sere wɔ̃ɔ
wata ka wɔkuru,
wi u maa dam mɔ, wɔ̃ɔ wɛnɛ,
adama ka mɛ, tɔnun wãara ku ra n
arufaani gaa mɔ
sere wahala ka nɔni swãaru.
Domi ta ra doonɛwa fuuku gɔri gia.
11 Wara u wunɛn mɔrun dam yɛ̃.
Wara u nun nasie yen sɔ̃.
12 A de sa n yɛ̃ ma bɛsɛn wãarun tɔ̃ra
kun dɛ̃u,

kpa su ko bwisigibu.
13 Yinni Gusunɔ, sere domma kaa gɔ̃ru
gɔsia a wunɛn mɔru deri.
A bɛsɛ wunɛn sɔm kowobun
wɔnwɔndu waawo.
14 A sun wunɛn durom bakam sɔ̃ɔsio
bururu baatere.
Kpa sa n nuku dobu mɔ sa n womusu
mɔ̀ bɛsɛn wãarun tɔ̃ru kpuro
sɔɔ.
15 A sun nuku dobu wɛ̃ɛyɔ nge mèn
nɔɔ a sun sɛɛyasia.
Kpa a bɛsɛn nuku sankira ten wɔ̃su
gɔsia nuku dobun wɔ̃su.
16 A de su wunɛn sɔma wa bɛsɛ wunɛn
sɔm kowobu,
kpa a bɛsɛn bibun bweseru wunɛn
yiiko sɔ̃ɔsi.
17 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun durom
kuo,
kpa a de bɛsɛn sɔma kpuro yu arufaani
ko.

91

1 Wunɛ wi Wɔrukoo u kɔ̃su,
a wɛ̃rewa Dam kpurogiin tɔbuɔ.
2 Kon Yinni Gusunɔ sɔ̃ ma wiya nɛn
kuku yeru ka nɛn kàrì.
Wiya nɛn Yinni wi na naanɛ sãa.
3 Domi wiya u nun wɔramɔ saa taan di.
Wiya maa nun wɔramɔ saa kɛ̃si kɛ̃si
gɔɔ ka win wahalan di.
4 U koo nun win sansu wukiri.
Kaa kuku yeru wa win kasan sɔɔwɔ.
Win bɔrɔkinira sãawa nge tɛrɛru ka
tarakpe.
5 Wɔ̃kurun kari ɲ̀ kun mɛ sɛ̃u ge ga
wee sɔ̃ɔ sɔɔ,
yen gaa kun nun bɛrum mɔ̀.
6 Kɛ̃si kɛ̃si gɔɔ wi u bɔsu wɔ̃kuru,
ɲ̀ kun mɛ bara te ta tɔmbu goomɔ sɔ̃ɔ
sɔɔ gbãara,
yen gaa kun nun bɛrum mɔ̀.
7 Baa bara ni, nù n tɔmbu nɔrɔbu
(1.000) go wunɛn bɔkuɔ,
ma nu tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru
(10.000) wɔri wunɛn nɔm geuɔ,
gãanu kun nun babamɔ.
8 Nɔniya kaa ka mɛɛri tɔna kpa a tɔn
kɔ̃sobun are wa.
9 Yèn sɔ̃ Yinni Gusunɔ u kua wunɛn
kuku yeru,
ma wi, Wɔrukoo u kua wunɛn wãa
yeru,
10 yen sɔ̃na nɔni swãaru gara kun nun
sisie,
bararu gara kun maa wunɛn yɛnu
susiɔ.
11 Domi u koo win gɔradoba nɔɔ kɛ̃
wunɛn sɔ̃,
ba n nun kɔ̃su wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ,
12 bu nun nɛnɛ ka ben nɔma
kpa a ku ra ka wunɛn naasu kperu
sokura.
13 Kaa gbee sunɔ ka surɔkɔru yɔ a sara,
kpa a gbee sunɔ kpɛmu ka yaa gɔba
tem taare.
14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yèn sɔ̃ u man kĩ,
kon nùn yakia kpa n nùn kɔ̃su domi u
nɛn yĩsiru yɛ̃.
15 U n man soka kon nùn wurari.
Ko na n wãa ka wi nɔni swãarun saa.
Kon nùn yakia kpa n nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
16 Kon de u tɔkɔru ko bɔri yɛndu sɔɔ,
kpa n nùn nɛn faaba sɔ̃ɔsi.

92

1 Womu ge ba kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun
sɔ̃. Ge wee.
2 Ya ra n do ba n nun tɔmamɔ Yinni
Gusunɔ,
kpa ba n wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ,
wunɛ Wɔrukoo,
3 ba n wunɛn durom gari kparamɔ
bururu,
kpa ba n wunɛn bɔrɔkinirun gari
kparamɔ wɔ̃kuru
4 ka mɔrɔku ka gɔ̃ɔgeru.
5 Yinni Gusunɔ, ye a kua ya man nuku
dobu wɛ̃.
Ma na ye kpuro siaramɔ ka womusu.
6 Yinni Gusunɔ, wunɛn sɔma ye a kua
ya kpã.
Wunɛn bwisikunu nu duku.
7 Gari bɔkɔ ga ɲ̀ kpɛ̃ gu nu tubu,
mɛya nu ɲ̀ maa kpɛ̃ nu nùn yeeri.
8 Geema, tɔn kɔ̃sobu ba seemɔ nge
yakasu,
ma nuku kɔ̃surugibu ba kparamɔ nge
dãa.
Ka mɛ, sɔ̃ɔ teeru ba koo bu kpeerasia
sere ka baadommaɔ.
9 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
wuna a kpuro kere sere ka
baadommaɔ.
10 Wunɛn yibɛrɛba kpuro ba koo kam
ko.
Be ba kɔ̃sa mɔ̀ kpuro ba koo yarina.
11 A man gbeeku kɛtɛn dam kã,

ma a man domaru kua a man gum yarum tãre.
12 Tɛ̃, na waamɔ nɛn yibɛrɛba ba wɔrukumɔ.
Na nɔɔmɔ ba kuuki mɔ̀.
13 Gemgibu ba koo kpɛ̃a nge kpakpa bãa.
Ba koo se nge Libanin dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
14 Ba ko n sãawa nge dãa te ba gira ta kparamɔ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
15 Baa tà n tɔkɔ kua, ta ko n binu marumɔwa,
kpa ta n bɔrɔm mɔ ta n wurusu sɔɔwa.
16 Yeya ya koo sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ u sãawa gemgii.
U maa sãawa nɛn kpee baa mi na ra kuke.
Wi sɔɔ, durum gaa sari.

93

1 Yinni Gusunɔ, a bandu dii,
ma a wunɛn yiiko sebua nge yaberu.
Ma a dam sɛ̃ke nge kpaka.
A maa dera tem mu dam mɔ, mu ǹ yĩirimɔ.
2 Saa yee yellun diya a wunɛn bandu swĩi.
Saa yee yellun diya a wãa.
3 Yinni Gusunɔ, daanu nu ra n nɔɔgiru sue nu n wɔki,
kpa nu n kuuki mɔ̀.
4 Adama wunɛ, a dam mɔ a ni kpuro kere.
A bandu dii wɔllɔ.
5 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari yi sãawa gem.
Wunɛn sãa yeru ta ko n sãawa dɛɛraru sere ka baadommaɔ.

94

1 Yinni Gusunɔ, wunɛ wi a ra tɔnu mɔru kɔsie,
a wunɛn yiiko sɔ̃ɔsio.
2 Wunɛ handunian siri kowo, a seewo.
A be ba tii sue ben kɔ̃sa kɔsieyo.
3 Sere saa yerà kaa n dera tɔn kɔ̃sobu ba n wãa.
Sere saa yerà kaa n dera ba n nuku dobu mɔ.
4 Wee be ba ra n tɔmbu kɔ̃sa kuammɛ ba gari saarimɔ ka tii suabu.
5 Yinni Gusunɔ, ba wunɛn tɔmbu dam dɔremɔ
be, be ba sãa wunɛn arumani.
6 Ba gɔminibu ka sɔbu goomɔ.
Ma ba gobekuba sɛ̃remɔ ba goomɔ.
7 Ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ kun sun mɛɛra.
Gusunɔ Yakɔbun Yinni wi, kun bɛsɛn laakari mɔ̀.
8 Bɛɛ gari bakasu, i n tii sɛ.
Sere saa yerà i ko i bwisi ko.
9 Gusunɔ wi u tɔnu swasu gira, wiya kun kpɛ̃ u gari nɔ?
Wi, wi u tɔnu nɔni gira, wiya kun kpɛ̃ u yam wa?
10 Wi, wi u ra bwesenu sɛɛyasie, wiya kun tɔnu sɛɛyasiamɔ?
Wi, wi u ra tɔnu yɛ̃ru wɛ̃, wiya kun bwisi mɔ?
11 Yinni Gusunɔ u tɔmbun bwisikunu yɛ̃.
U yɛ̃ ma nu sãawa kam dirum.
12 Yinni Gusunɔ, doo nɔɔrugiiwa wi a sɛɛyasiamɔ.
Doo nɔɔrugiiwa wi a seeya ka wunɛn wooda.
13 Wahalan saa sɔɔ, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ
sere bu ka tɔn kɔ̃so suura gbea.
14 Yinni Gusunɔ kun win tɔmbu derimɔ.
U ǹ bu biru kisimɔ, be, be ba sãa win arumani.
15 Domi gemgiiwa u koo siribu di.
Bèn gɔ̃ru ga dɛɛre kpa bu siri bi wura.
16 Wara u koo man sanna tɔn kɔ̃sobun mi.
Wara u koo ka man yina kɔ̃san kowo ben nɔman di.
17 Yinni Gusunɔ ù kun daa man somi,
na n daa wãa gɔribun wãa yerɔ.
18 Yinni Gusunɔ, nà n bãarimɔ,
wunɛn duroma mu ra de na n tãsa.
19 Bwisiku dabinu nù n wãa nɛn gɔ̃ruɔ,
a ra man nukuru yɛmiasie.
Kpa na n nuku dobu mɔ.
20 Yinni Gusunɔ, mba n bɛɛ mɔɔsinɛ wunɛ ka siri kowo tɔn gowo
be ba ra n wunɛn woodaba gɛma ba n tɔmbu dam dɔremɔ,
21 kpa ba n nɔɔ tia mɔ̀ bu ka gemgibu wɔri.
Kpa ba n taarɛ sarirugibu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
22 Adama Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn gbãra damgiru.
A sãawa nɛn kpee baa yèn mi na ra kuke.

23 Kaa de ben toranu nu wɔri ben wiru wɔllɔ.
Kaa de ben tiin nuku kɔ̃suru tu bu marisia.
Gusunɔ nɛn Yinni, kaa bu nɔɔ marisia.

95

1 I na su Yinni Gusunɔ womu kua.
Su nùn nɔɔgiru sue ka nuku dobu
wi, wi u sãa faaba kowo damgii nge kpee bakaru.
2 I de su da win wuswaaɔ su nùn siara.
Su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ ka siarabun womusu ka nuku dobu.
3 Domi u kpã.
U sãa sina boko wi u ye ba sãamɔ kpuro kere.
4 Win nɔma ya kpuro nɛni ye ya wãa tem sɔɔwɔ.
Guunun wii kpiinu nu maa sãa wiginu.
5 Nim wɔ̃ku ga sãawa wiguu.
Wiya u gu kua.
Win nɔma ya maa tem kua.
6 I na su kpuna su tii kawa.
Su yiira Yinni Gusunɔ bɛsɛn taka kowon wuswaaɔ.
7 Domi u sãawa bɛsɛn Yinni.
Sa maa sãa win tɔmbu be u kpare nge naa gɔ̃ɔ.
I de i win nɔɔ nɔ gisɔ.
8 I ku de bɛɛn gɔ̃rusu su bɔbia
nge mɛ bɛɛn baababa ba kua Mɛribaɔ
ka maa dɔma te ba wãa Masaɔ gbaburɔ,
9 mi ba man wɛ̃ɛra,
ba nɛn laakari mɛɛra baa mɛ ba nɛn sɔma waare.
10 Wɔ̃ɔ weeruwa na bwese te bwɛ̃ra yara,
ma na nɛɛ, tɔn ben gɔ̃rusu ka man tonda.
Ba yina bu nɛn woodaba swĩi.
11 Yen sɔ̃na na mɔru kua ma na bɔ̃rua na nɛɛ,
ba ǹ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na wɛ̃re.
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 16:23-33)

96

1 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
Bɛɛ handuniagibu, i nùn womu kuo.
2 I Yinni Gusunɔ womu kuo.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
I win faaban labaari kparo tɔ̃ɔ baatere.
3 I bwesenu win yiikon faagi kuo.
Kpa i win maamaakin gari gere.
4 Domi wi, Yinni Gusunɔ u kpã.
Wiya ba koo bɛɛrɛ wɛ̃. U bũnu kpuro dam kere.
5 Domi nu sãawa kam dirum.
Wiya u wɔllu taka kua.
6 Yam bururam ka yiiko baka ya ra n nùn wãasi.
Dam ka girima ya wãa win sãa yerɔ.
7 Bwesenu kpuro, i na i Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
I na i win dam ka win yiikon gari kpara.
8 I Yinni Gusunɔn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
I duo win sãa yerɔ ka kɛ̃nu.
9 I na i nùn kpuna ka bɛɛn sãa yãnu.
Bɛɛ handuniagibu kpuro, i diirio.
10 I bwesenu kpuro sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, Yinni Gusunɔ u bandu di.
U tem swĩi mu dam mɔ, mu ǹ maa yĩirimɔ.
U ra tɔmbu siriwa dee dee.
11 Wɔllu tu nukuru doro. Tem mu yɛ̃ɛrio.
Nim wɔ̃ku ka ye ya wãa ge sɔɔ kpuro yu kukirio.
12-13 Gberu kpaanɛ yu nukuru doro ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
Dãnu nu taki koowo Yinni Gusunɔn wuswaaɔ, domi u wee.
U wee u handunia siri, kpa u yen tɔmbu siria dee dee.

97

1 Yinni Gusunɔ u bandu dii.
Tem mu nukuru doro.
Be ba wãa n toma bu yɛ̃ɛrio.
2 Guru wii wuroru ka yam wɔ̃kura ra n ka nùn sikerenɛwa.
Gem wɔllɔwa u win sina gɔna tɛrie.
3 Dɔ̃ɔwa u ra n nùn swaa gbiiye.
Kpa u n win yibɛrɛba mwaamɔ.
4 U ra de guru maakinu nu handunia yam bururasia.
Tem mù n nu wa, mu ra diiriwa.
5 Guunu nu ra yandewa nge gum win wuswaaɔ,
wi, wi u sãa tem kpuron Yinni.
6 Wɔllu ta win gem sɔ̃ɔsimɔ.
Ma bwesenu kpuro nu win yiiko waamɔ.
7 Be ba bwãarokunu sãamɔ, ba koo sekuru wa.
Be ba bũnu siaramɔ, ba koo yɔ̃ra ka dukiri.

Bũnu kpuro nu koo yiira win wuswaaɔ.
8 Yinni Gusunɔ, Siɔnigibu ba ye nua ma ba nukuru dora.
Yudaba ba nuku dobu mɔ̀ wunɛn siribun sɔ̃.
9 Domi wuna a kpãaru bo handunia kpuro sɔɔ.
Wuna a maa bũnu kpuro dam kere.
10 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ kĩ, i kɔ̃sa tusio.
U ra be ba nùn naanɛ sãa wɔre tɔn kɔ̃sobun nɔman di.
11 Yam bururam mu wãawa gemgiin sɔ̃.
Nuku dobu bu wãawa bèn gɔ̃ru ga dɛɛren sɔ̃.
12 Bɛɛ gemgibu, i nuku dobu koowo Yinni Gusunɔn sɔ̃.
Kpa i win yĩsi dɛɛra te wɔlle sua.

98

1 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo,
domi u sɔm maamaakiginu kua.
Win dam saabu u nasara wa.
2 Yinni Gusunɔ u tɔmbu win faaban gari tubusia.
U sɔ̃ɔsi ma u sãa gemgii.
3 U win durom ka win bɔrɔkiniru yaaya Isireliban sɔ̃.
Handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ ba win faaba ye wa.
4 Bɛɛ handuniagibu kpuro, i nɔɔgiru suo ka nuku dobu.
I nuku dobun kuuki koowo i ka nùn siara i nùn tɔma ka womusu.
5 I nùn womusu kuo ka mɔrɔkunu.
I nùn tɔmɔ ka gɔ̃ɔgenu.
6 I nùn womusu kuo ka kɔbi ka guunu.
I taki koowo wi, sina bokon wuswaaɔ ka nuku dobu.
7 Nim wɔ̃ku ka ye ya wãa ge sɔɔ, yu nɔɔgiru suo.
Tem ka ye ya wãa mɛ sɔɔ, yu womu koowo.
8 Daa bakanu nu taki koowo.
Guunu nu nuku dobun kuuki koowo sannu sannu Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
9 Domi u wee u handuniagibu siri.
U koo bu siriwa gem sɔɔ.

99

1 Yinni Gusunɔ u bandu dii ma tɔmba diirimɔ.
U sɔ̃ wɔllun kɔ̃sobun suunu sɔɔ ma tem mu yĩirimɔ.
2 Yinni Gusunɔ u kpã Siɔniɔ.
Wiya u bwesenu kpuro mɔ.
3 I Yinni Gusunɔn yĩsiru wɔlle suo.
Ta kpã, ta nanum mɔ. U dɛɛrewa.
4 I Yinni Gusunɔn dam wɔlle suo.
Domi u sãawa sina boko wi u ra gem kã.
Yinni Gusunɔ, wuna a sun sɔ̃ɔsi nge mɛ sa ko ka bɛsɛn wãaru diisina.
Wuna a Yakɔbun bweseru wooda wɛ̃ Isireliɔ.
5 Yinni Gusunɔ u dɛɛre.
I nùn wɔlle suo.
I na i yiira win sina kitarun nuurɔ.
6 Mɔwisi ka Aroni ba wãawa win yãku kowobu sɔɔ.
Samuɛli u sãawa be ba ra nùn sokun turo.
Be kpurowa ba nùn soka ma u bu wurari.
7 U ka bu gari kua saa guru wii wurorun di.
Ma ba win woodaba mɛm nɔɔwa ye u bu wɛ̃.
8 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a bu wisa.
Ma a kua ben Yinni wi u ra bu toraru suuru kue.
Adama a bu sɛɛyasia ben kɔ̃san sɔ̃.
9 I Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro.
I yiiro win guu dɛɛrarɔ i nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi u sãawa Dɛɛro.

100

1 Siarabun womu. Ge wee.
Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i Yinni Gusunɔ takaru koowo ka nuku dobu.
2 I nùn sãawɔ ka gɔ̃ru dobu.
I na win mi, i n womusu mɔ̀ ka yɛ̃ɛribu.
3 I n yɛ̃ ma wi turowa u sãa Gusunɔ.
Wiya u sun taka kua.
Sa sãawa win tɔmbu.
Sa sãawa nge yãa gɔ̃ɔ ge u kpare.
4 I duo win sãa yerɔ i nùn siara.
I duo mi, i nùn tɔma.
I nùn wɔlle suo.
I win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
5 U sãawa tɔn geo.
Win kĩru ta ɲ̀ nɔru mɔ.
U sãawa naanɛgii sere ka baadommaɔ.

101

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Wee kon womu ko ge ga ka siribu ka durom yã.

Yinni Gusunɔ, kon gu kowa n ka nun
bɛɛrɛ wɛ̃.
2 Kon nɛn laakari doke swaa gea sɔɔ.
Saa yerà kaa man naawa.
Kon sĩwa dee dee nɛn yɛnugibun su-
unu sɔɔ.
3 Na ṅ wuramɔ n kɔ̃sa mɛɛri.
Na mɛm nɔɔbu sariban daa tusa.
Na ṅ wuramɔ yu man tia.
4 Na ṅ wuramɔ kɔ̃sa ya n wãa nɛ sɔɔ.
Kon ka tɔn kɔ̃sobu tonda.
5 Kon de wi u ra kpaasi wĩi u kam ko.
Na ṅ ka wi u tii sue nɔɔ tia mɔ̀.
6 Kon mɛɛri n wa be ba naanɛ mɔ tem
mɛ sɔɔ,
kpa ba n wãa nɛn bɔkuɔ.
Wi u sĩimɔ gem sɔɔ, wiya u koo ko nɛn
sɔm kowo.
7 Gbɛnɔ kun ayeru wasi nɛn yɛnuɔ.
Mɛya maa wee kowo u ṅ yɔ̃ramɔ nɛn
wuswaaɔ.
8 Bururu baatere, na ko n da tem mɛn
tɔn kɔ̃sobu nɔɔ marisiewa.
Kpa n wa n ka bu wuna mam mam
Yinni Gusunɔn wuun di.

102

1 Wɔnwɔndon kanaru sanam mɛ u
nuki sankire ma u win weeweenu
Yinni Gusunɔ saariammɛ.
2 Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru swaa
dakio.
A de a nɛn wuri nɔ.
3 A ku man biru kisi sanam mɛ na nuki
sankire.
A man swaa dakio sanam mɛ na nun
soku,
a man wurari fuuku.
4 Domi nɛn wãarun tɔ̃ra doonɔ nge
wiisu,
ma nɛn kukunu dɔ̃ɔ mɔ̀ nge dãa nɔɔ.
5 Nɛn tororа kara ma nɛn gɔ̃ru ga gbera
nge yakɔ gbebu,
sere dĩanu kun man binɛ mɔ̀.
6 Nɛn weeweenun saabu na woora.
7 Na ka kpakpayɛ gbeeku weenɛ.
Na sãawa nge booro ge ga wãa bansɔ.
8 Na ku ra dweeye, na sãawa nge gunɔ
ge ga wãa ge teu diru wɔllɔ.
9 Nɛn yibɛrɛba ba ra n man wɔmmɔwa
baadomma
kpa ba n ka nɛn yĩsiru bɔ̃rumɔ.
10-11 Wunɛn mɔru bakan sɔ̃, torom mu
kua nɛn dĩanu.
Ma nɛn nɔni yĩresu su wɔrikimɔ nɛn
nim nɔruram sɔɔ.
Domi a man yara a kasa kɔ̃ n toma.
12 Nɛn wãarun tɔ̃ru ta doonɔ nge dãa
saaru,
ma na dam dwiiyamɔ nge yakɔ gbebu.
13 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
kaa n bandu diiwa sere ka nɔrɔ.
Mɛya ba ko n nun yaaye sere ka
baadommaɔ.
14 Kaa sewa a Siɔni wɔnwɔndu kua,
domi saa ye a yi ya tura a ka ye
wɔnwɔndu kua.
15 Wunɛn sɔm kowobu ba ye kĩ sere ka
yen bansɔ.
Ba maa yen tua mɛɛra gãa geenu.
16 Mɛya bwesenu kpuro nu koo
wunɛn yĩsiru nasia.
Kpa nin sinambu kpuro bu wunɛn
yiikon bɛrum ko.
17 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo wure
u Siɔni bani,
u koo tii sɔ̃ɔsi win yiiko sɔɔ.
18 U ra sãaron kanaru nɔ.
U ku ra tu atafiiru ko.
19 A de bu yeni yore bwese te ta koo
maruran sɔ̃,
kpa tɔn be ba ko n wãa, bu Yinni
Gusunɔ siara.
20 Domi wɔllun diya Yinni Gusunɔ u
tem mɛɛra.
U mɛɛrimɔ saa win wãa yee dɛɛrarun
di
21 u ka yobun weeweenu nɔ u be ba
gbiɔ yakia.
22 Kpa bu win yĩsiru kpara
bu nùn siara Yerusalɛmuɔ
23 sanam mɛ bwesenu kpuro nu koo
mɛnna ka nin sinambu
bu ka nùn sã.
24 U nɛn dam dwiiyasia nɛn wãarun
suunu sɔɔ.
U nɛn tɔ̃ru kawa.
25 Na gerua na nɛɛ, nɛn Yinni, wunɛ wi
a wãa ka baadomma,
a ku man wuna sɛkum sɔɔ.
26 Toren di a tem taka kua.
Wunɛn nɔma a maa ka wɔllu kua.
27 Ye kpuro ya koo doona, adama
wunɛ, kaa n wãawa.
Ya koo tɔkɔru ko nge yãnu.
Kaa ye kɔsi nge yaberu.
Mɛya ya koo maa saara.
28 Adama wunɛ, wuna mi. A ṅ tɔkɔru
mɔ̀.
29 Wunɛn sɔm kowobun bibu ba ko n
wãawa ben temɔ.
Ben bweseru ta koo tãsi wunɛn
wuswaaɔ.

103

1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
kon Yinni Gusunɔ siara.
Kon win yĩsi dɛɛraru tɔma ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
2 Kon Yinni Gusunɔ siara.
Win ye u kua, na ɲ̀ duarimɔ, baa yen tia.
3 U ra man nɛn toranu kpuro suuru kue.
U ra nɛn baranu kpuro kpeesie.
4 U ra man yare saa siki wɔrun di.
U ra man durom ka wɔnwɔndu kue.
5 U ra nɛn wãaru doo nɔɔru yibie.
Kpa u man ko nge aluwaasi nɛn tɔkɔru sɔɔ,
na n dam mɔ nge gunɔ bakeru te ta yɔ̃ɔwa.
6 Yinni Gusunɔ u ra siriwa gem sɔɔ.
U ra be ba dam dɔremɔ wɔre.
7 U Mɔwisi win woodaba sɔ̃ɔsi.
Ma u Isireliba win sɔm maamaakiginu sɔ̃ɔsi.
8 Yinni Gusunɔ u wɔnwɔndu mɔ.
U ra maa tɔnu durom kue.
Win durom mu kpã.
Win mɔru ku ra se fuuku.
9 U ku ra tɔmbu gerusi kiri kiri.
U ku ra maa mɔru ko n ka tɛ.
10 U ku ra sun sɛɛyasie nge mɛ bɛsɛn torara nɛ.
U ku ra sun bɛsɛn toranu kɔsie.
11-12 Adama nge mɛ sɔ̃ɔ yari yeru ta ka sɔ̃ɔ duu yeru tondinɛ,
nge mɛya u ra maa bɛsɛn toranu tondasie.
Nge mɛ wɔlla ka tem toma,
nge mɛya win durom mu kpãaru nɛ be ba nùn nasien mi.
13 Nge mɛ tundo u ra n win bibun wɔnwɔndu mɔ,
nge mɛya Yinni u be ba nùn nasien wɔnwɔndu mɔ.
14 Domi u yɛ̃ ye ba ka sun taka kua.
U ɲ̀ duari ma yanima ba ka sun mɔma.
15 Tɔnun wãarun tɔ̃nu nu ku ra tɛ.
Nu sãawa nge yakasu.
U ra sewa nge dãa wɛ̃su.
16 Woo gà n su swee kpa su doona.
Baa sin yĩreru a ɲ̀ maa wasi.
17-18 Adama Yinni Gusunɔn durom mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ
be ba nùn nasien mi, ma ba win arukawani nɛni,
ma ba win woodaba mɛm nɔɔwamme.
Mɛya maa win gem mu ra n ka bu wãa sere ka ben bibun bibɔ.
19 Yinni Gusunɔ u win sina gɔna tɛria wɔllɔ.
Ma u bandu dii gãanu kpuron wɔllɔ.
20 Bɛɛ Yinni Gusunɔn gɔradoba, bɛɛ be i dam mɔ
i ra win gari mɛm nɔɔwɛ, i nùn siaro.
21 Bɛɛ win tabu kowobu kpuro,
bɛɛ be i nùn sãamɔ,
i win kĩru mɔ̀,
i nùn siaro.
22 Bɛɛ win taka koora, i nùn siaro mi u bandu dii kpuro.
Yinni Gusunɔ, kon nun siara.

104

1 Yinni Gusunɔ, kon nun siara.
Gusunɔ nɛn Yinni, a kpã, a ɲ̀ nɔru mɔ.
Yam bururam ka yiiko ya nun wukiri.
2 A ra tii yam bururam wukiri nge bekuru.
A ra wɔllu tɛrie nge beku bakaru.
3 Wunɛn wãa yera wãa sere wɔllun nim wɔllɔ.
Ma guru wira sãa wunɛn tabu kɛkɛ.
Ma a bɛllimɔ wom wɔllɔ.
4 Ma a woo kua wunɛn gɔro.
Ma guru maakinu kua wunɛn sɔm kowobu.
5 A tem swĩi mɛn kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ.
Mu ɲ̀ wɔrumamɔ sere ka baadommaɔ.
6 A dera nim mu mɛ wukiri sere ka guunɔ nge beku bakaru.
7 Adama ye a nim mɛ narua, ma mu doona.
Ye mu wunɛn gbãsukubu nua, mu duka sua,
8 mu sara guunun di, mu da wɔwi sɔɔ sere mi a mu ayeru kua.
9 A nim mɛ yɔ̃ra yeru kua mu ku raa ka sara mu maa tem wukiri.
10 Wuna a bwiin nim kpare mɛ mu kokumɔ guunun baa sɔɔ.
11 Miya gbeeku yɛɛ ka gbeeku kɛtɛkunu nu ra nɛ nu nim nɔ.
12 Yen bɔkuɔra gunɔsu su sin sokunu mɔ.
Ma su wãa dãa kikisɔ su swĩi dori mɔ̀.
13 Saa wɔllun di, a ra de gura yu guunu swee,
kpa tem mu wunɛn sɔman are di.
14 Kpa a de yakasu su kpi yaa sabenun sɔ̃
ka dĩa ni tɔnu u koo din sɔ̃.

15 Kpa bu tam wa ba n ka nuku dobu mɔ̀.
Kpa bu gum wa ben wasi yi n ka wã.
Kpa bu dĩanu wa ben wasi yi n ka dam mɔ.
16 Baa ka dãa koo bakanɔ, nu ra nim wa
mèn bukata nu mɔ nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ye ya wãa Libaniɔ.
17 Miya gunɔsu su ra nɛ su sin sokunu ko.
Miya kpakpayɛ gbeeku ga ra gen wãa yeru ko.
18 Guu ni nu gunu nu kua kpee bɛran wãa yeru.
Ma kpee baa maa kua yaa ye ba mɔ̀ damaan * wãa yeru.
19 Yinni Gusunɔ, wuna a suru kua a ka saaba wunana.
Sɔ̃ɔ u yɛ̃ saa ye u koo kpuna.
20 Yam wɔ̃kuru tà n tunuma, yam tĩrawa mi.
Saa ye sɔɔra gbeeku yɛɛ yi ra bɔsum se.
21 Gbee sinan piiminu nù n yaa wa,
nu ra kukiriwa nu ka nun nin dĩanu bikia.
22 Sɔ̃ɔ ù n yara, nu ra wurewa nin wãa yerɔ nu kpuna.
23 Kpa tɔnu u maa yari u da u win sɔmburu ko sere sɔ̃ɔ u ka du.
24 Yinni Gusunɔ, wunɛn sɔma ya dabi.
A ye kpuro kua ka laakari.
Wunɛn taka koora ya wãa tem sɔɔ kpuro.
25 Wee nim wɔ̃ku ga kpã, ga maa yasu.
Ge sɔɔra yɛɛ dabi dabinu wãa, baka ka buu.
26 Gen wɔllɔwa goo nimkusu su sĩimɔ.
Miya a dera yaa baka ya wãa
ya dweemɔ gen nim kurenu sɔɔ.
27 Yɛɛ kpuro, wunɛ turowa yi mɛɛra
yi ka yin dĩanu wa nin saa sɔɔ.
28 À n yi wɛ̃ kpa yi mwa.
À n yi yɔ̃sua kpa yi debu.
29 À n yi biru kisi, yi ra nandewa.
À n yi wɛ̃siaru wunari, yi guwa mi,
kpa yi gɔsia tem.
30 À n maa yi wɛ̃siaru wɛ̃, yi ra sewa
kpa tem mu wurama nge yellu.
31 Yinni Gusunɔ, wunɛn yiiko yu dakaa da.
Kpa a n nuku dobu mɔ ye a kuan sɔ̃.
32 À n tem mɛɛra, mu ra yĩiriwa.
À n maa guunu baba, wiisa su ra yari.
33 Kon Gusunɔ nɛn Yinni womu kua nɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
Kon nùn tɔma sere ka nɛn gɔɔn tɔ̃rɔ.
34 Yinni Gusunɔ, a de nɛn gari yi nun dore.
Na kĩ n nuku dobu ko wunɛ sɔɔ.
35 Durumgibu bu gbio, kpa ba kun maa wãa tem mɛ sɔɔ.
Na Yinni Gusunɔ siara ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
I Yinni Gusunɔ siaro.

(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 16:8-22)

105

1 I Yinni Gusunɔ siaro. I win yĩsiru sokuo.
I win gea ye u kua kparo.
2 I nùn womu kuo.
I win sɔm maamaakiginu kparo.
3 I nuki doro wi, Yinni Gusunɔn yĩsi dɛɛrarun sɔ̃.
Be ba nùn kasu bu nukuru doro.
4 I Yinni Gusunɔn dam kasuo.
I kasuo i n ka nùn wãa.
5-6 Bɛɛ Aburahamu Gusunɔn sɔm kowon bweseru,
bɛɛ Yakɔbun bweseru, bɛɛ be u gɔsa,
i win sɔm maamaakigii ni yaayo.
I siribu yaayo bi u bɛɛ kua.
7 Wiya Gusunɔ bɛsɛn Yinni wi u koo handunia kpuro siria.
8 U ku ra win arukawani ye u ka tɔmbu bɔkua duari sere ka baadommaɔ.
U ra n ye yaayewa sere ka ben bibun bibun waatiɔ.
9 Arukawani yera u ka Aburahamu ka Isaki bɔkua.
10 U ka Yakɔbu wi ba mɔ̀ Isireli arukawani ye bɔkua
ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ.
11 U nɛɛ, kon nun Kananin tem wɛ̃.
Mɛya mu ko n sãa wunɛn tubi wunɛ ka wunɛn bibun bweseru.
12 Saa ye sɔɔ, ba ǹ dabi. Ba sãawa sɔbu mi.
13 Ba ra n bɔsuwa tem ka tem sɔɔ.
Bà n da bwese tenin mi, bu wura teɔnɔn mi.
14 Adama Gusunɔ kun dere bweseru garu tu bu dam dɔre.
U sinambu sɛɛyasiawa ben sɔ̃.

* **104:18** ***damaa*** - Damaa ya ka saataburu weenɛ.

15 U nɛɛ, i ku be na gɔsa baba.
I ku be, nɛn sɔmɔbu kɔ̃sa kua.
16 U dera gɔ̃ɔra na tem mɛ sɔɔ.
Ma ba dĩanu bia bu di.
17 Ma u dera goo gbia u da tem mi ben sɔ̃.
Wiya Yosɛfu wi ba dɔra nge yoo.
18 Ba ka nùn yɔni bɔkua naasɔ.
Ma ba nùn sisun gandaru dokea wĩirɔ.
19 Ba win laakari mɛɛra
sere yu ka koora ye u raa gerua.
20 Saa ye sɔɔra sina boko u wooda wɛ̃
u nɛɛ, bu nùn yarama.
Ma u dera ba nùn kusia.
21 Ma u nùn kua win yɛnu ka win ye u mɔ kpuron wirugii,
22 kpa u wa u ka win sina asakpɔbu kpara nge mɛ u kĩ.
Kpa u sina bokon bwisi kɛ̃ɔbu bwisi kɛ̃.
23 Saa yera Yakɔbu ka wigibu ba na ba sina Egibitiɔ Kamun bweserun temɔ.
24 Ma Gusunɔ u dera ba marura too.
Ba dam kua ba ben yibɛrɛba Egibitigibu kera.
25 Ma u yibɛrɛ ben gɔ̃ru gɔsia.
Ba wi, Gusunɔn tɔn be tusa.
Ma ba bu nɔni sɔ̃ɔwa be, be ba sãa win sɔm kowobu mi.
26 Ma u Mɔwisi ka Aroni gɔsa ba kua win sɔm kowobu,
ma u bu gɔra.
27 Ma ba maamaaki kua ka win dam tɔn ben suunu sɔɔ Kamun tem mi.
28 U dera yam wɔ̃ku sinumgiru ta na.
Ka mɛ, Egibitigii be, ba ǹ wi, Gusunɔn gere wure.
29 U ben nim gɔsia yɛm ma swɛ̃ɛ kpuro yi gu.
30 U maa dera surenu nu yiba ben tem sɔɔ
sere ka sina bokon kpin yerɔ.
31 U dera gbabu swɛ̃ɛ ka gaanikunu nu na ben tem kpuro sɔɔ.
32 Ma u dera guru kpenu ka dɔ̃ɔ na tem mɛ sɔɔ.
33 Ma ya ben dãa gbaanu ka dãa ni nu tie ben tem mɛ sɔɔ kpuro kam koosia.
34 Yen biru, u dera twee yi na dabi dabinu.
35 Ma yi tem min yakasu ka mɛn gbean dĩanu kpuro di.
36 U maa Egibitigibun bii gbiikobu go,
be, be ba mara ben aluwaasiru sɔɔ.
37 Ma u win tɔmbu yara Egibitin di
ba wura ka sii geesu wa ba sɔɔwa.
Ben goo kun maa sanum kpanɛ swaa sɔɔ.
38 Saa ye sɔɔra Egibitigibun nukura dora
yèn sɔ̃ Isireliba ba doona.
Domi ba raa ben bɛrum mɔ too.
39 Ma Gusunɔ u Isireliba guru wii wuronu wukiri,
ma u bu yam bururasie wɔ̃kuru bu ka yam wa.
40 Ye ba tura gbaburɔ,
yera ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba dĩanu kana,
ma u bu kusunu wɛ̃.
Mɛya u dera pɛ̃ɛ ya na wɔllun di ba di ba deba.
41 U kperu wukia ma nim mu kurama mu tɛria nge daaru tem diraɔ.
42 Domi u win nɔɔ mwɛɛ dɛɛra te yaaye te u win sɔm kowo Aburahamu kua.
43 U win tɔn be u gɔsa yara ka nuku dobu.
Ma ba nuku dobun kuuki mɔ̀.
44 Ma u bu bwesenu ganun tem wɛ̃.
Ma ba bwese nin gberun are tubi di,
45 bu wa bu ka wi, Gusunɔn woodaba mɛm nɔɔwa.
N n mɛn na, i Yinni Gusunɔ siaro!
(I maa mɛɛrio Bandun Gari I, 16:34-36)

106

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I Yinni Gusunɔ siaro, domi u sãawa tɔn geo.
Win kĩru ta ra n wãawa sere ka baadommaɔ.
2 Wara u koo Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu gere.
Wara u koo kpĩ u nùn tɔma u naamwɛ.
3 Doo nɔɔrugiba be ba win woodaba mɛm nɔɔwɛ.
Doo nɔɔrugiba be ba gem swĩi baadomma.
4 Yinni Gusunɔ, a man yaayo durom mɛ a ra wunɛn tɔmbu kuen sɔ̃.
A man yaayo kpa a bu somi.
5 Kpa n ben nuku dobu wa be, be a gɔsa.
Kpa n nuku dobu ko ben nuku doo bin sɔ̃.

Kpa n yɛ̃ɛri ka be sannu be, be ba sãa
wunɛn arumani.
6 Wee sa tora nge bɛsɛn baababa, sa
kɔ̃sa kua.
7 Sanam mɛ bɛsɛn sikado be, ba wãa
Egibitiɔ,
ba ṅ wunɛn sɔm maamaakigii ni
garisi.
Ba ṅ wunɛn durom mɛ yaaye mɛ a bu
sɔ̃ɔsi nɔn dabi dabinu.
Ma ba nun seesi nim wɔ̃kuɔ ge ba mɔ̀
Naa yari.
8 Adama a bu faaba kua wunɛn yĩsirun
sɔ̃,
a ka wunɛn dam sɔ̃ɔsi.
9 A nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari gbãre
ma ga gbera.
A dera ba sĩa gen suunu sɔɔ gbebum
nge tem saaramɔ.
10 A bu yakia saa wi u bu tusan nɔman
di.
A bu wɔra yibɛrɛban nɔman di.
11 Nim mu ben yibɛrɛba wukiri, baa
ben turo u ṅ kisire.
12 Ma ba wunɛ Yinni Gusunɔn gari
naanɛ kua.
Ma ba nun siaramɔ ka womusu.
13 Adama mii mii, ba wunɛn sɔm
maamaakigii ni duari.
Ba ṅ maa mara a wunɛn himba yibia.
14 Ben binɛ ya seewa gbaburɔ,
ma ba wunɛ Gusunɔn laakari mɛɛra
mi.
15 A bu yaa wɛ̃ ye ba bikia, ma ba di ba
deba too.
16 Yera ba ka Mɔwisi ka Aroni wi ba
yi nɛnɛm wunɛn sɔmburun sɔ̃
nisinu seewa sansaniɔ.
17 Ma tem mu nɔɔ wukia mu Datani
mwɛ.
Ma mu maa Abiramu ka win tɔmbu
wukiri.
18 Dɔ̃ɔ u ben tɔmbu kpuro di.
Dɔ̃ɔ yara ya tɔn kɔ̃sobu di.
19 Ba naa buu sii ganduguu kua
Horɛbuɔ.
Ma ba yiira ba gu sãwa.
20 Ba wunɛ Gusunɔ wi a sãa ben bɛɛrɛ
kɔsina ka kɛtɛ ye ya ra yakasu
di.
21-22 Ba wunɛ Gusunɔ ben faaba kowo
duari,
wunɛ wi a bu gãa bakanu kua Egibitiɔ
Kamun temɔ.
A sɔm maamaakiginu kua mi.
A sɔm maamaakiginu kua nim wɔ̃kuɔ
ge ba mɔ̀ Naa yari.
23 Yen biru, a gɔ̃ru doke a bu
kpeerasia.
Adama Mɔwisi wunɛn sɔm kowo u
nun suuru kana
a ka wunɛn mɔru suresia,
kpa a ku maa bu kam koosia.
24 Ba tem durom mɛ gɛma.
Ba ṅ wunɛ Yinni Gusunɔn gari naanɛ
kue.
25 Ba wɔkiwa ben kunɔ.
Ba ṅ wunɛn gari mɛm nɔɔwɛ.
26 Ma a nɔma sua wɔllɔ a bɔ̃rua ma kaa
bu kam koosia gbaburɔ.
27 Kpa a ben bibu yarinasia tem kpuro
sɔɔ bwese tukunun suunu sɔɔ.
28 Ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali Peori wɛ̃.
Ma ba yãkunu di ni ba gɔribu kua.
29 Ma ba wunɛ Yinni Gusunɔn mɔru
seeya ka ben kookoosu.
Yera kɛsi kɛsi gɔɔ u dua ben suunu sɔɔ.
30 Ma Finɛɛsi u wunɛ Gusunɔ kana, ma
gɔɔ wi, u yɔ̃ra.
31 Ma a nùn garisi gemgii sere ka win
bibun bweserɔ ka baadommaɔ.
32 Ba maa wunɛ Yinni Gusunɔn mɔru
seeya nim mɛ ba ra soku
Mɛriban bɔkuɔ.
Ma a Mɔwisi sɛɛyasia ben sɔ̃.
33 Domi ba nùn nuki sanka.
Ma u ṅ bwisika u ka gari gerua.
34 Ba ṅ Kananin bwese ni go ni a nɛɛ,
bu go.
35 Ba ka nu burinawa, ma nu bu nin
kookoosu tie.
36 Ma ba nin bũnu sãwa. Ma nu kua
ben yina.
37 Ba ka ben bii tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbu bũu yãkunu kua.
38 Nge mɛya ba gemgibun yɛm yari.
Ba ka ben bibu Kananin bũnu yãkuru
kua.
Ma tem mɛ kpuro mu disi duura tɔn
gobe ten sɔ̃.
39 Ba disi duura ben kookoosun sɔ̃.
Domi su dera ba ra n bũnu gasirimɔ.
40 Ma wunɛ Yinni Gusunɔ a ka wunɛn
tɔmbu mɔru bɛsira,
a bu tusa be, be ba sãa wunɛn
arumani.
41 A bu bwese tukunu nɔmu sɔndia ni
nu bu tusa nu taare.
42 Ben yibɛrɛba ba bu dam dɔre. Ma ba
bu sekuru doke.

43 Nɔn dabina a bu yakia.
Adama ba yɔ̃rariwa ba n nun seesi.
Ma ba kua wɔnwɔndobu ben durum sɔ̃.
44 A ben nɔni swãaru wa sanam mɛ a ben weeweenu nua.
45 A wunɛn arukawani yaaya.
Ma a ben wɔnwɔndu wa wunɛn durom bakam sɔ̃.
46 A dera be ba bu yoru nɛni ba ben wɔnwɔndu wa.
47 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun faaba koowo.
A sun wunɔ bwese tukunun suunu sɔɔn di,
kpa a sun mɛnna, su wa su wunɛn yĩsi dɛɛraru tɔma,
kpa sa n yɛ̃ɛrimɔ su ka nun sã.
48 Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinni,
sa ko n nun siaramɔwa sere ka baadommaɔ.
Kpa tɔmbu kpuro bu nɛɛ, ami!
I Yinni Gusunɔ siaro.

WOMUSUN BƆNU NƆƆBUSE

107

1 I Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ̃.
Win durom mu ra n wãawa sere ka baadommaɔ.
2 Be u yakia, bu nùn siaro.
Be u wɔra yibɛrɛban nɔman di, bu nùn tɔmɔ.
3 Be u mɛnnama tem kpuron di, bu nùn siaro.
Be u sokuma saa sɔ̃ɔ yari yeru gian di, ka sɔ̃ɔ duu yeru gian di,
ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di, ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
bu nùn wɔlle suo.
4 Wee ba raa kɔ̃ɔre gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi ba sirenɛ,
ba ṅ wuu wa mi ba koo sina.
5 Gɔ̃ɔru ka nim nɔru ga bu go.
Ma ba wurure ba ṅ dam mɔ.
6 Ben nɔni swãa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana,
ma u bu yara nɔni swãa ten di.
7 U bu kpara swaa gea sɔɔ ba ka tura mi ba koo sina.
8 Bu nùn siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ̃ ni u ra ko tɔnun sɔ̃.
9 Domi u wi nim nɔru ga mɔ̀ nim kã.
Ma u wi gɔ̃ɔra mɔ̀ debusia.
10 Gabu ba raa wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ sere gɔribun wãa yerɔ ba yoru dimɔ,
ma ba ka bu yɔni bɔkua
11 yèn sɔ̃ ba Yinni Gusunɔn gari yina,
ma ba wi, Wɔrukoon bwisi kɛ̃ru gɛma.
12 Ma u dera ba tii kawa wahala yen sɔ̃.
Ma ba wɔruka ba gu, goo kun bu somiru de.
13 Adama ben nɔni swãa te sɔɔ,
ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.
Ma u bu yara nɔni swãa ten di.
14 U bu yara yam wɔ̃ku te, ka gɔribun wãa yee ten min di,
ma u ben yorun yɔni yi kusia.
15 Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geerun sɔ̃.
Bu nùn siaro win sɔm maamaakiginun sɔ̃ ni u ra ko tɔnun sɔ̃.
16 Domi u sii gandun gamboba kɔsuka.
Ma u kɔkɔrɔ sisugii bɔɔka.
17 Gari bakasu su tii kua wɔnwɔndobu sin daa ka sin toranun sɔ̃.
18 Ba ku ra maa dĩanu kã ma ba gɔɔ turuku kua.
19 Ben nɔni swãa te sɔɔ, ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.
Ma u bu yara nɔni swãa ten di.
20 Ka win gariya u bu faaba kua,
ma u bu yara wɔru bɔkɔ gen min di.
21 Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geeru ka win sɔm maamaakiginun sɔ̃ ni u ra ko tɔnun sɔ̃.
22 Bu nùn siarabun yãkunu kuo.
Kpa bu win sɔm maamaakigii nin gari kpara ka nuku dobu.
23 Be ba goo nimkusu dua, ma ba ben sɔmburu mɔ̀ si sɔɔ,
24 ba Yinni Gusunɔn nɔman sɔma wa
ka maa maamaaki ye u kua nim wɔ̃ku sɔɔ.
25 U gari gerua, ma u dera woo bɔkɔ ga seewa
ga nim kurenu seeya.
26 Nù n da wɔllɔ, kpa nu sarama.
Be ba wãa goo nimkuu si sɔɔ, ba nande kari yen sɔ̃.
27 Tirerabu bu mwa, ba bãarimɔ nge tam nɔrobu.
Ben bwisi kpuro yi kpa.

28 Ben nɔni swãa te sɔɔ,
ba Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue ba somiru kana.
Ma u bu yara nɔni swãa ten di.
29 U woo guna ye yɔ̃rasia, ma nim kurenu nu mari.
30 Ma be kpuron nuki dora ye u ka ye kpuro marisia.
Ma Yinni Gusunɔ u bu kpara u ka tura sere mi ba dɔɔ.
31 Bu Yinni Gusunɔ siaro win tɔn geeru
ka win sɔm maamaakiginun sɔ̃ ni u ra ko tɔnun sɔ̃.
32 Bu nùn wɔlle suo mi tɔmba mɛnnɛ.
Bu nùn siaro guro gurobun suunu sɔɔ.
33 Yinni Gusunɔwa u ra daarun nim gberasie,
kpa u bwiin nim kpeerasia mam mam.
34 Kpa u tem gem gɔsia tem bɔrugum mɛn tɔmbun nuku kɔ̃surun sɔ̃.
35 Wi turowa u ra mi gãanu ku ra kpi gɔsie nim bwee bakaru.
Kpa u tem gbeba gɔsia nim bwii.
36 Kpa u be ba gɔ̃ɔru barɔ sinasia mi,
kpa bu wuu ko mi ba koo sina,
37 kpa bu resɛm dãnu duure mi, nu ma dabi dabiru.
38 U ra bu domaru kue bu dabia.
Kpa u ben yaa sabenu kuurasia.
39 Adama gabu ba dabiru kaare ba wãa sekuru sɔɔ
yèn sɔ̃ ba yoru dimɔ ba nɔni sɔ̃ɔre.
40 Ma Yinni Gusunɔ u dera ba ben wirugibu gɛma,
ma ba sirenɛ kam sɔɔ ba ń yɛ̃ mi ba dɔɔ.
41 Adama u ra sãaro yare win sãarun di.
Kpa u win bweseru dabiasia nge sabe gɔ̃su.
42 Gemgibu bà n nùn wa, ba ra yɛ̃ɛriwa.
Kpa tɔn kɔ̃sobu bu nɔɔ mari.
43 Wi u bwisi mɔ, u de u gari yi kpuro nɛnɛ
kpa u gia ma Yinni Gusunɔ u sãawa duromgii.

108

1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
2 Gusunɔ, na sɔɔru sãa.
Kon womu ko ka nɛn dwee yãnu, ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
3 Nɛn mɔrɔku ka nɛn guuru, i dom yando,
kpa n womu ko yam sãreru.
4 Yinni Gusunɔ, kon nun siara tɔmbun suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
Kon nun womu kua bwesenu sɔɔ.
5 Domi wunɛn tɔn geera kpã ta wɔllu girari.
Mɛya maa wunɛn bɔrɔkinira sɔ̃ɔsire sere guru wirɔ.
6 Gusunɔ, a seewo a tii wɔlle sua.
Kpa wunɛn yiiko yu sɔ̃ɔsira handunia kpuro sɔɔ.
7 Kpa a wa a ka bɛsɛ wunɛn kĩnasibu faaba ko.
A bɛsɛn kanaru nɔɔwɔ kpa a sun faaba ko ka wunɛn nɔm geu.
8 Gusunɔ u gerua win sãa yee dɛɛrarɔ u nɛɛ, u koo nasara wa.
U koo Sikɛmu bɔnu ko kpa u tɔmbu Sukɔtun wɔwa yabua.
9 Wiya u Galadi mɔ. Wiya u maa Manase mɔ.
Efaraimu ya sãawa nge win sii furɔ kɔkɔru.
Ma Yuda ya sãa nge win sina dɛka.
10 Adama Mɔabu ya sãawa win wobu-rutia.
U koo Edɔmu bara nɔɔ teu kɔ̃ɔwa u ka sɔ̃ɔsi ma ya kua wigia.
Kpa u nuku dobun kuuki ko Fil-isitiban tem sɔɔ.
11 Wara u koo ka man da wuu gbãraruguu gen mi.
Wara u koo man kpara u ka da Edɔmuɔ.
12 Yinni Gusunɔ, wuna kaa ka man da, wunɛ wi a raa sun yina,
ma a ku ra maa ka bɛsɛn tabu kowobu yari.
13 A sun somiɔ su ka yari nɔni swãarun di.
Tɔnun somiru ta sãawa wom dirum.
14 À n wãa ka bɛsɛ, sa ko kpĩ su tabu ko ka wɔrugɔru.
Kpa a bɛsɛn yibɛrɛba kɔsuku.

109

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, wuna na siaramɔ, a ku nɔɔ mari.

2 Wee tɔn kɔ̃sobu ba man gari
gerusimɔ ma ba man weesu
kuammɛ.
3 Ba ka man gari mɔ̀ ka tusiru, ma ba
ka man sannamɔ kam sɔɔ.
4 Nɛ, na bu kĩ, adama ba man nɔɔ
kuurimɔ.
Ma na kanaru mɔ̀ be, nɛn yibɛrɛban sɔ̃.
5 Wee ba man kɔ̃sa kɔsiemɔ gem ayerɔ.
Ma ba man tusa baa mɛ na bu kĩru
sɔ̃ɔsimɔ.
6 A de tɔn kɔ̃so u nɛn yibɛrɛ kpara,
kpa wi u koo nùn taarɛ wɛ̃ u n wãa win
nɔm geuɔ.
7 Bà n nùn siri kpa bu deema u tore.
Kpa bu win kanaru garisi durum.
8 Win tɔ̃ru tu ku dɛnya kpa goo u nùn
kɔsire ko win sɔmburu sɔɔ.
9 Kpa win bibu bu ko gobekuba,
kpa win kurɔ u gɔminiru sina.
10 Kpa win bibu bu ko yaayaare
kowobu, ba n bara mɔ̀.
Kpa bu ben wuu deri gu ko bansu,
bu da ba n dĩanu kasu mi n toma.
11 Bèn dibu u nɛni,
bu na bu win yãnu kpuro gura.
Kpa tɔn tukobu bu win dukia gura.
12 Goo u ku raa nùn durom kua.
Goo u ku maa win bii gobekuban
wɔnwɔndu ko.
13 Bu win bibun bweseru goowo,
kpa win yĩsiru tu gbi.
14 Gusunɔ u win baababan toranu
yaayo,
kpa u ku win mɛro nùn win durum
suuru kua.
15 Yinni Gusunɔ u de u n win tora ni
yaaye,
kpa u win yĩsiru go mam mam.
16 Domi u ɲ̀ wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi.
U sãarobu ka wɔnwɔndobu nɔni
sɔ̃ɔwawa
sere u tɔnu go wi u nuki sankire.
17 Bɔ̃riya u kĩa. N n mɛn na, yi nùn dio.
U ɲ̀ domaru kĩɛ. N n mɛn na, tu ka nùn
tondo.
18 Bɔ̃ri yi nùn wukirio nge yaberu.
Yi duurio win wasin sɔɔwɔ nge nim,
kpa yi du win kukunu sɔɔ nge gum.
19 Bɔ̃ri yi, yi nùn wukirio nge yãa ni ba
ra doke,
kpa yi n nùn sɛ̃ke baadomma nge
kpaka.
20 Yeniwa Yinni Gusunɔ u koo de yu
nɛn yibɛrɛba
ka be ba man kɔ̃sa gerusimɔ deema.
21 Wunɛ Yinni Gusunɔ,
a na a man sanna wunɛn yĩsirun sɔ̃.
A man wɔro. Domi wunɛn tɔn geeru
ta kpã.
22 Wee na sãa wɔnwɔndo, na ɲ̀ gãanu
mɔ,
ma na nuki sankire.
23 Wee na doonɔ nge saaru.
Ma ba man gire nge twee.
24 Nɛn dũu winu dam dwiiya nɔɔ
bɔkurun sɔ̃.
Ma na wasire woorarun sɔ̃.
25 Na kua wi u sekuru sɔɔwa ben mi.
Ma ba man mɛɛra ba wii gimanu
koosimɔ.
26 Gusunɔ nɛn Yinni, a man somiɔ.
A man faaba koowo wunɛn tɔn geerun
sɔ̃,
27 kpa bu gia ma wuna a nɔmu mɔ be
sɔɔ.
Wuna a maa kpuro mɔ̀.
28 Ye ba bɔ̃rusimɔ, yera wunɛ kaa
domaru kua.
Bà n seewa, ba koo sekuru wa.
Kpa nɛ, wunɛn sɔm kowo n nuku
dobu ko.
29 Nɛn yibɛrɛba ba koo sekuru wa,
kpa tu bu wukiri nge yabe bakaru.
30 Kon nɔɔgiru sua n Yinni Gusunɔ
siara.
Kon nùn siara tɔn dabinun wuswaaɔ.
31 Domi u ra n wãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun
bɔkuɔ
u ka bu faaba ko be ba bu taarɛ
wɛ̃ɛmɔn nɔman di.

110

1 Womu ge Dafidi u kua. U nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
u sinɔ win nɔm geuɔ sere u ka nùn win
yibɛrɛba taarea.
2 Nɛn Yinni, Yinni Gusunɔ u koo nun
ko sunɔ damgii Siɔniɔ,
kpa a wunɛn wɛrɔbu taare.
3 Dɔma te kaa wunɛn tabu kowobu
mɛnna
Gusunɔn aye dɛɛraru sɔɔ,
wunɛn tɔmba koo nun ben tii wɛ̃ ka
kĩru.
Wunɛn aluwaasirun dam mu koo
wurama bururu baatere
nge mɛ dirum mu ra yari.
4 Yinni Gusunɔ u bɔ̃rua,
mɛya u ɲ̀ maa win gari seeyamɔ u nɛɛ,

kaa ko yãku kowo ka baadommaɔ nge
Mɛɛkisidɛki
5 Gusunɔ u wãa wunɛn nɔm geuɔ.
U koo sinambu kam koosia dɔma te
win mɔru seewa.
6 U koo bwesenu siri.
Sanam mɛya gonu ko n yiba yam
kpuro.
Kpa u sinambu kpeerasia tem kpuro
sɔɔ.
7 Sunɔ u koo nim nɔ bwiaɔ win sanum
sɔɔ,
kpa u dam wa u ka nasara sua.

111

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Kon Yinni Gusunɔ siara ka nɛn gõru
kpuro.
Kon nùn siara tɔn dɛɛrobun suunu sɔɔ.
2 Yinni Gusunɔn nɔman sɔma ya kpã.
Ma be ba ye kĩ ba kasu bu ye gia.
3 Ye u kua ya ra n girima ka bɛɛrɛ
mɔwa.
Win gem mu ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.
4 U ra de su win sɔm maamaakiginu
yaaya.
Yinni Gusunɔ u sãawa duromgii ka
wɔnwɔndugii.
5 U ra be ba nùn nasie dĩanu wɛ̃,
kpa u win arukawani yaaya.
6 U win tɔmbu win sɔm maamaakiginun
dam sõɔsi
ni u ka bu tɔn tukobun tem wɛ̃.
7 Win sɔm maamaakigii ni, nu sãawa
gem mam mam.
Win woodaba ba maa naanɛ mɔ.
8 Ya ko n sirerewa sere ka
baadommaɔ,
domi ba ye kuawa gem sɔɔ mam mam.
9 U dera ba win tɔmbu yakia.
Ma u ka bu arukawani bɔkua sere ka
baadommaɔ.
Win yĩsiru ta dɛɛre, ta maa nanum mɔ.
10 À n kĩ a ko bwisigii, a de a gina
Gusunɔ nasia.
Be ba bwisi mɔ, beya ba ra yira ye swĩi.
Win bɛɛrɛ ya ko n wãawa sere ka
baadommaɔ.

112

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ
nasie,
ma win woodaba ba nùn nuku dobu
wɛ̃ɛmɔ.
2 Yɛ̃ron bwesera koo dam ko
handunia sɔɔ.
Geegibun bibu ba koo domaru wa.
3 Alafia ka dukia ko n wãa win yɛnuɔ.
Win gem kun kpeemɔ ka baadommaɔ.
4 Tɔn geo wi u wɔnwɔndu mɔ, u ra ka
tɔnu duure,
u maa sãa gemgii, wõkura yam
dɛɛramɔ win sõ.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi u ra bɔkure ka
nuku tia,
ma u ku ra goo taki di win sɔmburu
sɔɔ.
6 Domi geegii kun sokuramɔ pai.
Ba ko n nùn yaayewa ka baadommaɔ.
7 Labaari kõsa ku ra nùn nande.
Win torora ra n sõwa sim sim u n
Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
8 U ku ra wurure, bɛrum kun nùn mɔ̀,
sere u ka win yibɛrɛba kua mɛ u kĩ.
9 U ra sãarobu kɛ̃nu kɛ̃ ka nuku tia.
Win gem mu ko n wãawa ka
baadommaɔ.
Win dam mu koo sosi ka bɛɛrɛ.
10 Tɔn kõso ù n nùn wa, win mɔru ra
sewa,
kpa u nùn wiru diirisi ka nuku
gbisibu.
Tɔn kõsobun yĩiyɔbu kpuro bu sãawa
kam dirum.

113

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ win sɔm kowobu, i nùn siaro.
2 Su win yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ saa tɛ̃n di sere
ka baadommaɔ.
3 Su nùn siara saa bururun di sere ka
yokaɔ.
4 Yinni Gusunɔwa u bwesenu kpuro
kere.
Win yiiko ya wãa sere wɔnwɔlleɔ.
5 Gusunɔ bɛsɛn Yinnin wãa yera wãa
wɔllɔ.
Wara u ka nùn weenɛ.
6 U ra tukewa u ka wɔllu ka tem mɛɛri.
7 U ra dam sarirugii seeye tem di, kpa
u wɔnwɔndo seeya kubanun
di.
8 Kpa u de bu sina ka win tɔmbun
wirugibu.
9 U ra wĩro yɛnu baniɛ u sina,
kpa u nùn ko bii mɛro wi u nuku dobu
mɔ win bibun suunu sɔɔ.
Yen sõ, i Yinni Gusunɔ siaro.

114

1 Sanam mɛ Isireliba, Yakɔbun bibun bweseru
ba yara Egibitin di, ma ba ka Egibitigibu tonda
bèn barum ba ɲ̀ nɔɔmɔ,
2 Yuda ya kua Yinni Gusunɔn sãa yeru,
ma Isireli ya kua win tem.
3 Sanam mɛ nim wɔ̃ku ga bu wa, yera ga duka yakura,
ma daa te ba mɔ̀ Yuudɛni ta biru wura.
4 Guunu yɔ̃ɔkumɔ nge yãa kinɛnu,
ma gungunu yɔ̃ɔkumɔ nge yãa binu.
5 Mba n nun deema nim wɔ̃ku a ka duka mɔ̀.
Mba n nun mɔ̀ Yuudɛni a ka biru wurɔ.
6 Mba n bɛɛ mɔ̀ guunu i ka yɔ̃ɔkumɔ nge yãa kinɛnu.
Mba n bɛɛ deema gungunu i ka yɔ̃ɔkumɔ nge yãa binu.
7 Handuniagibu, i diirio Gusunɔ Yakɔbun Yinnin wuswaaɔ,
8 wi, wi u ra kperu gɔsie yɛru,
kpa u de kpee saara yu ko nim bweru.

115

1 Yinni Gusunɔ, n ɲ̀ bɛsɛ sa bɛɛrɛ mɔ,
wuna a bɛɛrɛ mɔ wunɛn tɔn geeru ka wunɛn bɔrɔkinirun sɔ̃.
2 Mban sɔ̃na tɔn tukobu ba koo nɛɛ,
mana Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.
3 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa wɔllɔ, u mɔ̀ ye u kĩ.
4 Adama tɔn tukoba ben bũnun bwãarokunu kuawa ka wura ka sii geesu.
Nu sãawa tɔmbun nɔman sɔma.
5 Bwãaroku ni, nu nɔsu mɔ, adama nu ka ra gari gere.
Nu nɔni mɔ, adama nu ɲ̀ yam waamɔ.
6 Nu swasu mɔ, adama nu ɲ̀ gari nɔɔmɔ.
Nu wɛ̃ru mɔ, adama nu ɲ̀ numiamɔ.
7 Nu nɔma mɔ, adama nu ɲ̀ ka gãanu babamɔ.
Nu naasu mɔ, adama nu ku ra sĩ.
Nin dɔkɔra kun maa nɔɔrɔ.
8 Be ba bwãaroku ni mɔ̀ ka be ba ben naanɛ doke ni sɔɔ,
ba sãawa nge ni.
9 Bɛɛ Isireliba, i bɛɛn naanɛ dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ.
U sãawa bɛɛn faaba kowo ka bɛɛn tɛrɛru.
10 Bɛɛ yãku kowobu Aronin bweseru,
i bɛɛn naanɛ dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ.
U sãawa bɛɛn faaba kowo ka bɛɛn tɛrɛru.
11 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ nasie,
i bɛɛn naanɛ dokeo wi sɔɔ.
U sãawa bɛɛn faaba kowo ka bɛɛn tɛrɛru.
12 Yinni Gusunɔ u sun yaaye.
U koo sun domaru kua.
U koo Isireliba domaru kua.
U koo Aronin bibun bweseru domaru kua.
13 U koo be ba nùn nasie domaru kua, bukurobu ka bibu.
14 U koo bɛɛ ka bɛɛn bibu win durom dabiasia.
15 Yinni Gusunɔ u bɛɛ domaru kuo wi, wi u wɔllu ka tem taka kua.
16 Wɔllu ta sãawa wigiru,
ma u tɔmbu tem wɛ̃.
17 N ɲ̀ gɔribu ba ra Yinni Gusunɔ sã
be, be ba wãa mi yam da n maari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.
18 Adama bɛsɛra sa ko nùn sã saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

116

1 Na Yinni Gusunɔ kĩ,
domi u ra nɛn nɔɔ nɔ nà n nùn soka.
2 U ra nɛn gari swaa daki.
Wiya ko na n da soku nɛn wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
3 Gɔɔn yɔni yi raa man bɔkua,
ma gɔribun wãa yerun nuku sankiranu man nɛni.
Na wãa nɔni swãaru ka wuriribu sɔɔ.
4 Yera na Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue na nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a nɛn wãaru wɔro.
5 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sãawa tɔn geo ka gemgii.
Mɛya win wɔnwɔnda kpã.
6 Yinni Gusunɔ u ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu kɔ̃su.
Na raa wɔnwɔndu soore,
adama u man faaba kua.
7 Nɛn bwɛ̃ra, a wɛ̃ro,
domi Yinni Gusunɔ u man gea kua.
8 Geema, u man wɔra gɔɔn di,
ma u nɛn nɔni yĩresu woka, u ɲ̀ dere n sokura.
9 Kon sĩ win wuswaaɔ handunia ye sɔɔ.

10 Na nùn naanɛ doke, baa mɛ na nɛɛ, na wɔnwɔndu soore.
11 Nɛn nuku sankiraru sɔɔ,
na nɛɛ, goo sari wi u naanɛ mɔ.

12 Mba kon Yinni Gusunɔ dibu kɔsia
gea ye u man kuan sõ.
13 Kon tam tãra win wuswaaɔ,
kpa n win yĩsiru soku n ka nùn siara
faaba ye u man kuan sõ.
14 Nɔɔ mwɛɛ ni na nùn kua,
kon nu yibia win tɔmbu kpuron nɔni
biru.
15 Be ba Yinni Gusunɔ naanɛ sãan gɔɔ
u sãawa gãa bakanu win mi.
16 Yinni Gusunɔ, a nɛ, wunɛn sɔm
kowo swaa dakio.
Na sãawa wunɛn sɔm kowo tɔn kurɔn
bii.
Wuna a nɛn yorun wɛ̃ɛ bura.
17 Yen sõna kon nun siarabun yãkuru
kua,
kpa n wunɛn yĩsiru soku.
18 Nɔɔ mwɛɛ ni na nun kua,
kon nu yibia wunɛn tɔmbu kpuron
nɔni biru,
19 wunɛn sãa yerɔ Yerusalɛmun su-
unu sɔɔ.
Yen sõ, i Yinni Gusunɔ siaro.

117

1 Bɛɛ bwesenu kpuro, i Yinni Gusunɔ
siaro.
Bɛɛ handuniagibu kpuro, i Yinni
Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
2 Win tɔn gee te u ra sun sõɔsi ta kpã.
Win bɔrɔkiniru ta ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.
I Yinni Gusunɔ siaro.

118

1 I Yinni Gusunɔ siaro, u sãawa tɔn
geo.
Win kĩru ta ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.
2 Bɛɛ Isireliba kpuro, i wuro i nɛɛ,
Yinni Gusunɔn kĩru ta ra n wãawa sere
ka baadommaɔ.
3 Bɛɛ yãku kowobu Aronin bweseru, i
wuro i nɛɛ,
Yinni Gusunɔn kĩru ta ra n wãawa sere
ka baadommaɔ.
4 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔ nasie, i wuro i
nɛɛ,
Yinni Gusunɔn kĩru ta ra n wãawa sere
ka baadommaɔ.
5 Nɛn nuku sankiranu sɔɔ, na Yinni
Gusunɔ somiru kana.
U nɛn kanaru nua, ma u man yara.
6 Yinni Gusunɔ u sãa nɛgii, na ǹ gãanu
ganun bɛrum mɔ.
Mba tɔnu u koo kpĩ u man kua.
7 Yinni Gusunɔwa u sãa nɛn faaba
kowo.
Yen sõna ko na n yɛ̃ɛrimɔ nà n nɛn
yibɛrɛban biru wa.
8 A Yinni Gusunɔ naanɛ koowo ye kaa
ka tɔnu naanɛ ko.
9 A Yinni Gusunɔ naanɛ koowo ye kaa
ka damgibu naanɛ ko.
10 Bwese dabinu nu man tarusi,
ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn
dam.
11 Nu man wukiriwa mam mam,
ma na nu yarinasia ka Yinni Gusunɔn
yĩsiru.
12 Nu man mɔnsima nge tĩi.
Adama na nu yarinasia ka Yinni
Gusunɔn dam
ma nu gbisuka nge sãki yi yi dõɔ
mwaara.
13 Nu raa man bɔriamɔ nu ka man
sura,
adama Yinni Gusunɔ u man somiru
na.
14 Yinni Gusunɔwa u sãa nɛn dam.
Wiya ko na n da siare. Wiya u man
faaba kua.
15 Nasaran kuuki yi nɔɔramɔ
gemgibun yɛnusɔ.
Yinni Gusunɔn dam mu sõɔsira.
16 U win nɔm geu sue, ga win dam
sõɔsimɔ.
17 Na ǹ maa gbimɔ, ko na n wãawa,
kpa n win sɔma ye u kuan gari kpara.
18 Yinni Gusunɔ u man sɛɛyasia.
Adama u ǹ man gɔɔ nɔmu bɛrie.
19 I man gem kɔnnɔsu kɛniɔ,
kpa n du n Yinni Gusunɔ siara.
20 Win kɔnnɔ ge wee. Min diya
gemgibu ba ra du.
21 Yinni Gusunɔ, na nun siara, domi a
nɛn kanaru mwa,
ma a man faaba kua.
22 Wee kpee te banɔbu ba yina, tera ta
kua gani gɔmburun dam.
23 Yinni Gusunɔwa u ye kua ma n kua
maamaaki bɛsɛn nɔni sɔɔ.
24 Yinni Gusunɔwa u tõɔ te kua.
Su nuku dobun kuuki ko.
25 Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ, kpa a
sun kuurasia.
26 Wi u sisi ka wunɛn yĩsiru u sãawa
domarugii.
Sa ko nùn siara Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.

27 Gusunɔ u sãawa Yinni. Wiya u sun
yam bururasie.
I yãku yaa bɔkuo. I ka ye doo sere
yãku yerun kãanɔ.
28 Gusunɔ, a sãawa nɛn Yinni.
Kon nun siara. Kon nun wɔlle sua.
29 I Yinni Gusunɔ siaro, u sãa tɔn geo.
Win kĩru ta ra n wãawa sere ka
baadommaɔ.

119

1 Doo nɔɔrugiba be ba kun taarɛ mɔ
ben sanu sanusu sɔɔ,
ma ba sĩimɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn
wooda ya bu sõɔsimɔ.
2 Doo nɔɔrugiba be ba win gere swĩi,
ma ba nùn kasu gem ka tia,
3 ma ba ku ra gɔba ko, ba sĩimɔ win
swɛɛ sɔɔ.
4 A wunɛn woodaba kuawa bu ka ye
swĩi dee dee.
5 A de nɛn kookoosu su n swaa swĩi,
n wa n ka wunɛn gere mɛm nɔɔwa.
6 Nà n wunɛn woodaba kpuro laakari
sãa,
saa yera sekura kun man mwaamɔ.
7 Nà n wunɛn sõɔsi geeru gia,
kon nun siara ka gõru tia.
8 Kon wunɛn woodaba nɛnɛ.
A ku man deri mam mam.

9 Aluwaasi ù n kĩ win sanu sanusu su
n dɛɛre,
sere u n wunɛn gari mɛm nɔɔwamme.
10 Na nun kasu ka nɛn gõru kpuro.
A de n wunɛn swaa swĩi.
11 Na wunɛn gari nɛnisi nɛn gõruɔ kpa
n ku ra ka nun torari.
12 Yinni Gusunɔ, na nun siara,
a man wunɛn woodaba keu koosio.
13 Na nɔɔgiru sua na wunɛn gere
kpuro kpara.
14 Wunɛn woodan mɛm nɔɔbu bu man
nuku dobu wɛ̃ɛmɔ nge dukia
baka.
15 Kon wunɛn sõɔsiru bwisiku, kpa n
wunɛn yiirebu nɔni doke.
16 Na kon nuku dobu ko wunɛn gere
sɔɔ.
Na ǹ maa wunɛn gari duarimɔ.

17 A nɛ wunɛn sɔm kowo durom kuo
kpa n wa na n wãa,
kpa n wa n wunɛn gere mɛm nɔɔwa.
18 A nɛn nɔni wukio, kpa n wa n gia
gãa gee ni nu wãa wunɛn gari sɔɔ.
19 Na sãawa sɔɔ handunia ye sɔɔ.
A ku man wunɛn woodaba berua.
20 Nɛn bwɛ̃ra ya ra n woowa
baadomma wunɛn yiirebu sɔɔ
kĩrun sõ.
21 A ra tii suobu gerusi be, be ba sãa
bõrurobu,
ma ba ku ra wunɛn woodaba swĩi.
22 A man sekuru ka gɛndu wunario,
domi na wunɛn gere swĩi.
23 Baa mɛ sina bibu ba ra sinɛ bu man
wĩi,
ka mɛ, nɛ, wunɛn sɔm kowo na ra n
wunɛn sõɔsiru bwisikumɔ.
24 Wunɛn woodaba ba ra man nuku
dobu wɛ̃wa,
kpa bu man bwisi kɛ̃.

25 Nɛ wee na mwia kpana nge wi u kpĩ
tua sɔɔ.
A man nɛn wãaru wesio nge mɛ a nɔɔ
mwɛɛru kua.
26 Na nun nɛn wãarun daa kpuro
tusia, ma a man suuru kua.
A man wunɛn woodaba sõɔsio.
27 A man ben asansi tubusio,
kpa na n da wunɛn sɔm maamaakiginu
bwisiku.
28 Wee na wuri mɔ̀ nuku sankiranun
sõ.
A man dam kɛ̃ɛyɔ nge mɛ a nɔɔ
mwɛɛru kua.
29 A de n ka weesun swaa tonda,
kpa a man durom kua na n ka wunɛn
gere swĩi.

30 Na gõru doke n gem swĩi.
Na wunɛn woodaba nɔni girari.
31 Na nɛn tii wɛ̃ be sɔɔ.
Yen sõ, a ku de n sekuru wa.
32 Wunɛn woodabara na swĩi, domi a
nɛn nɔni wukia.
33 Yinni Gusunɔ, a man wunɛn swɛɛ
sõɔsio,
kpa n kpĩ n yi swĩi nɛn wãarun tõru
kpuro sɔɔ.
34 A man bwisi kɛ̃ɛyɔ kpa n kpĩ n ka
wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
35 Na wunɛn swaa kĩ.
A man sureo ye sɔɔ.
36 A de nɛn bwɛ̃ra yu wura ye sɔɔ.
A ku de nɛn kĩru tu wura gobi gia.
37 A nɛn binɛ wunɔ gãa kankam di,
kpa a de na n wãa wunɛn swɛɛ sɔɔ.

38 A wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibio nɛ, wunɛn sɔm kowon sɔ̃,
ta wãawa be ba nun nasien sɔ̃.
39 A man yaro seku te na nasien di,
wunɛn siribu bu ra n wã.
40 Na kĩwa n wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa too.
A de na n wãa wãaru sɔɔ wunɛn gem sɔ̃.

41 Yinni Gusunɔ, a de a nɛn wɔnwɔndu wa,
kpa a man faaba ko nɔɔ mwɛɛ te a man kuan sɔ̃.
42 Saa ye sɔɔ, kon kpĩ n be ba man sekuru dokemɔ gari wisi.
Domi na nɛn naanɛ doke wunɛn gari sɔɔ.
43 A ku wunɛn gem wuna nɛn nɔɔn di,
na yĩiyɔbu mɔ wunɛn siribu sɔɔ.
44 Ko na n wunɛn woodaba nɛniwa saa kpuro.
Ya ko n wãa nɛn mi sere ka baadommaɔ.
45 Kon sĩ ka tii mɔru, domi wunɛn woodabara na kasu.
46 Kon ben gari sinambu sɔ̃.
Na ṅ ko na n maa wãa sekuru sɔɔ.
47 Na wunɛn woodaba kĩ.
Na ra n nuku dobu mɔ ye sɔɔ.
48 Na ra nɛn nɔma yiiye wɔllɔ n ka kanaru ko
wunɛn gari yi na kĩn sɔ̃.
Domi na kĩ na n yi bwisikumɔ nɛn gɔ̃ruɔ.

49 Wee a man yĩiyɔbu wɛ̃.
A wunɛn nɔɔ mwɛɛru yaayo te a nɛ, wunɛn sɔm kowo kua.
50 Tera ta ra man nukuru yɛmiasie nɛn nɔni swãaru sɔɔ,
kpa tu man wãaru wɛ̃.
51 Wee tii suobu ba man yɛ̃ɛsu wɔri.
Adama ka mɛ, na ṅ wunɛn woodaba deri.
52 Yinni Gusunɔ, na wunɛn yellun siribu yaaye.
Biya bu man dam kã.
53 Nà n wa tɔn kɔ̃sobu ba wunɛn woodaba deri,
mɔru baka na ra ko.
54 Wunɛn garin sɔ̃na na ra womusu ko mi na sɔru dimɔ.
55 Wɔ̃kuru nà n wunɛn yĩsiru yaaya,
na ra n wunɛn woodaba nɛnusiwa.
56 Ye ya sãa nɛgia, yera n wunɛn gere mɛm nɔɔwa.
57 Na maa wure na gerumɔ,
Yinni Gusunɔ, nɛgia n wunɛn gere mɛm nɔɔwa.
58 Ka nɛn gɔ̃ru kpurowa na nun sokumɔ.
A wunɛn nɔɔ mwɛɛru yaayo kpa a nɛn wɔnwɔndu wa.
59 Nà n nɛn daa bwisika, na ra wurewa n sĩ wunɛn swɛɛ sɔɔ.
60 Na ra n sɛndewa n ka da mi gia, na kun tɔ̃ru gɔsie.
Kpa n wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.
61 Tɔn kɔ̃sobun yini man sikerenɛ.
Adama ka mɛ, na ṅ wunɛn gari deri.
62 Wɔ̃ku suunu na ra sewa n nun siara wunɛn siri bi a ra ko dee deen sɔ̃.
63 Na sãawa be ba nun nasie kpuro
ka be ba wunɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛn bɔrɔ.
64 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom yiba handunia kpuro sɔɔ.
A man wunɛn woodaba kpuro sɔ̃ɔsio.

65 Yinni Gusunɔ, a ra wunɛn sɔm kowo gea kue
nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
66 A man laakari ka bwisi kɛ̃ɛyɔ
domi na wunɛn woodaba naanɛ sãa.
67 N sere sekuru wa, na raa kɔ̃ɔrewa.
Adama tɛ̃, na wunɛn gari nɛni.
68 A sãawa tɔn geo.
A man wunɛn woodaba sɔ̃ɔsio.
69 Tii suobu ba man weesu koosimɔ.
Adama nɛ, na wunɛn yiirebu nɛni ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
70 Ben gɔ̃ru ga bɔɔbu, gãanu ku ra bu yeeri.
Adama nɛ, wunɛn gari yi ra man nuku dobu wɛ̃.
71 N buram bo n sekuru wa kpa n ka kpĩ n wunɛn woodaba gia.
72 Na wunɛn nɔɔn gere kĩ n kere gãanu nɔrɔbu (1.000) ye ba kua ka wura ka sii geesu.

73 Wunɛn nɔma ya man mɔma.
Yera ya man tãsisia.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ n ka wunɛn woodaba gia.
74 Be ba nun nasie, bà n man wa, ba ra nuku dobu kowa.
Domi na wunɛn nɔɔ mwɛɛru naanɛ sãa.

75 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma wunɛn
siribu bu sãawa dee dee.
Wunɛn bɔrɔkinirun sɔ̃na a man
sekuru doke.
76 A de wunɛn durom mu man
nukuru yɛmiasia
nge mɛ a nɛ wunɛn sɔm kowo nɔɔ
mwɛɛru kua.
77 A man wɔnwɔndu kuo kpa n wa na
n wãa.
Domi wunɛn sɔ̃ɔsiru ta ra man nuku
dobu wɛ̃.
78 A be ba tii sue sekuru dokeo, wee ba
man dam dɔremɔ kam sɔɔ.
Adama nɛ, wunɛn woodabara na ra n
bwisikumɔ.
79 Be ba nun nasie a de bu wurama
nɛn mi.
Be ba wunɛn woodaba yɛ̃ a de bu
wurama nɛn mi.
80 A de na n wunɛn yiirebu mɛm
nɔɔwammɛ mam mam,
kpa n ku ra sekuru wa.

81 Na kasu a man faaba ko.
Na wunɛn nɔɔ mwɛɛru naanɛ sãa.
82 Na kasu n wunɛn nɔɔ mwɛɛru gia
sere nɛn nɔni dam dwiiya.
Ma na tii sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, sere saa yerà
kaa man nukuru yɛmiasia.
83 Na sãare nge gɔnan bɔɔru te ba bwɛ̃
wiisu sɔɔ.
Na ǹ wunɛn woodaba duari.
84 Sere saa yerà kaa de nɛ, wunɛn sɔm
kowo na n wãaru dii.
Domma kaa be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ siri.
85 Tii suobu ba suura gbemɔ nɛn
wuswaaɔ.
Ba ǹ wunɛn woodaba swĩi.
86 Wunɛn gari kpuro yi naanɛ mɔ.
Wee yibɛrɛba ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ kam
sɔɔ.
A man faaba koowo.
87 N tiewa fiiko bu ka man sura bu go.
Adama ka mɛ, nɛ, na ǹ wunɛn
woodaba derimɔ.
88 A man nɛn wãaru wesio wunɛn
durom sɔ̃,
kpa n kpĩ n wunɛn gere mɛm nɔɔwa.

89 Yinni Gusunɔ, wunɛn gari yi
ko n wãawa wɔllɔ sere ka
baadommaɔ.
90 Wunɛn bɔrɔkiniru ta ko n maa
wãawa sere ka baadommaɔ.
Wuna a tem swĩi ma a mu sire dim
dim.
91 Wunɛn woodaban sɔ̃na gãanu
kpuro ka wãa gisɔ.
Ni kpurowa nu maa wãa wunɛn sɔ̃.
92 Nà kun daa nuku dobu wa wunɛn
wooda be sɔɔ,
na n daa gu nɛn nɔni swãaru sɔɔ.
93 Na ǹ wunɛn gere duarimɔ pai,
domi yera ya man wãaru wɛ̃ɛmɔ.
94 Na sãawa wunɛgii, a man faaba
koowo.
Wunɛn woodabara na kĩ n swĩi.
95 Tɔn kɔ̃sobu ba man mara bu go.
Adama nɛ, wunɛn gariya na
bwisikumɔ.
96 Ye ya yiba kpuro, ya maa nɔru mɔ.
Adama wunɛn woodaba ba ǹ kpeeru
mɔ.
97 Na wunɛn woodaba kĩ too.
Ba ra n wãawa nɛn bwisikunu sɔɔ tɔ̃ɔ
giriru baadomma.
98 Wunɛn woodaba ba ra man bwisi kɛ̃
n kere nɛn yibɛrɛba.
Domi na ra n bu nɛniwa baadomma.
99 Na nɛn yinnibu kpuro yɛ̃ru kera.
Domi wunɛn woodaba ba ra n wãawa
nɛn bwisikunu sɔɔ.
100 Na durɔ tɔkɔnu bwisi kere,
domi na wunɛn gere mɛm nɔɔwammɛ.
101 Na ku ra swaa kɔ̃sa mwɛ, kpa n wa
n ka wunɛn gari nɛnɛ.
102 Na ku ra de wunɛn woodaba bu ka
man tonda.
Domi wuna a man keu sɔ̃ɔsimɔ.
103 Wunɛn gari yi tim dobu kere nɛn
nɔɔwɔ.
104 Na kua bwisigii wunɛn woodaban
sɔ̃.
Yen sɔ̃na na weesun swɛɛ kpuro tusa.

105 Wunɛn gari yi sãawa nge fitila
ye ya man swaa sɔ̃ɔsimɔ.
106 Na bɔ̃rua na sire na nɛɛ,
kon wunɛn sɔ̃ɔsiru mɛm nɔɔwa,
domi ta sãawa dee dee.
107 Na nɔni sɔ̃ɔre gem gem.
Yinni Gusunɔ, a man dam kɛ̃
nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
108 Yinni Gusunɔ, a nɛn siarabu wuro,
kpa a man wunɛn sɔ̃ɔsiru giasia.
109 Nɛn wãara wãawa kari sɔɔ
baadomma,
adama na ǹ wunɛn woodaba duarimɔ
pai!
110 Tɔn kɔ̃sobu ba man yɛ̃ri bɛrie.
Ka mɛ, na wunɛn gere swĩi.

111 Wunɛn gari sãawa nɛn tubi ka baadommaɔ,
domi yi sɔɔra nɛn gɔ̃ru dobu wãa.
112 Nɛn gɔ̃ru ga kĩ gu wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa baadomma sere ka nɔrɔ.

113 Na gɔ̃rusu yirugibu tusa, adama na wunɛn woodaba kĩ.
114 Wuna a sãa nɛn kuku yeru ka nɛn tɛrɛru.
Wunɛn nɔɔ mwɛɛru sɔɔra nɛn yĩiyɔbu wãa.
115 Tɔn kɔ̃sobu, i ka man tondo,
kpa n wa n Gusunɔ nɛn Yinnin woodaba swĩi.
116 Yinni Gusunɔ, a man kɔ̃suo na n ka wãa nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
A ku man sekuru doke nɛn yĩiyɔbu sɔɔ.
117 A de a n sãa nɛn tãsi yeru kpa n faaba wa.
Kpa na n wunɛn woodaba laakari sãa baadomma.
118 A ra be ba ra wunɛn woodaba deri gɛmwa.
Domi ben nɔni wɔ̃kubu bu ṅ arufaani mɔ.
119 A ra tɔn kɔ̃sobu gɛriewa tem mɛn di nge nim yaka.
Yen sɔ̃na na wunɛn woodaba swĩi.
120 Wunɛn nanum mu dera nɛn wasi diirimɔ.
Na wunɛn siribu nasie.

121 Na wunɛn woodaba ka wunɛn gem mɛm nɔɔwammɛ.
A ku man be ba man dam dɔremɔ nɔmu sɔndia.
122 A nɛ, wunɛn sɔm kowo nɔɔ mwɛɛru kuo ma kaa man somi.
A ku de tii suobu bu man dam dɔre.
123 Nɛn nɔni dam dwiiya ye na wunɛn faaba
ka wunɛn gem mèn nɔɔ mwɛɛru a kua mara.
124 A nɛ, wunɛn sɔm kowo kuo nge mɛ wunɛn tɔn geera nɛ.
A man wunɛn woodaban keu sɔ̃ɔsio.
125 Na sãawa wunɛn sɔm kowo.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ n ka wunɛn sɔ̃ɔsiru gia.
126 Yinni Gusunɔ, saa ya den tura a ka se
domi wee ba wunɛn wooda saramɔ.
127 Adama nɛ, na ye kĩ n kere wura gean tii.
128 Na ye kpuro garisiwa dee dee.
Na swɛɛ yi yi ṅ dɛnde kpuro tusa.

129 Wunɛn yiirebu bu ra n wã, yen sɔ̃na na bu nɛni.
130 Wunɛn garin giabu bu ra tɔnu yam bururasiewa,
kpa yi bwisi sariba bwisi kɛ̃.
131 Na kasu gem ka tia n wa n wunɛn woodaba gia.
132 Yinni Gusunɔ a man mɛɛrima,
kpa a man durom kua nge mɛ a ra be ba nun kĩ kue.
133 A de na n tãsa wunɛn gari sɔɔ.
A ku de toraru garu ta n man wãasi.
134 A man wɔro tɔmbun dam dɔrebun di,
kpa n kpĩ n wunɛn sɔ̃ɔsiru mɛm nɔɔwa.
135 A ka man nɔnu geu mɛɛrio,
kpa a man wunɛn yiirebu sɔ̃ɔsi.
136 Wee na nɔni yĩresu kokumɔ nge daaru,
domi tɔmba kun wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.

137 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii.
Wunɛn siribu ra n sãawa dee dee.
138 A wunɛn wooda yiiwa gem sɔɔ.
Ya maa naanɛ mɔ.
139 Nà n nɛn yibɛrɛba wa be ba wunɛn gari duari,
nɛn mɔru ra sewa.
140 Wunɛn gari yi naanɛ mɔ.
Nɛ, wunɛn sɔm kowo na yi kĩ.
141 Wee na ṅ kpã, ma ba man gema.
Ka mɛ, na ṅ wunɛn woodaba duari.
142 Wunɛn gem mu ku ra kpe.
Mɛya wunɛn gari yi sãawa gem.
143 Nuku sankiranu ka nɔni swãara man wɔrimɔ,
adama wunɛn woodaba ba ra man nuku dobu wɛ̃.
144 Wunɛn yiirebu bu sãawa dee dee sere ka baadommaɔ.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ yi yi koo de na n wãa.

145 Yinni Gusunɔ, na nun sokumɔwa ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
A man wurario, kpa n kpĩ n wunɛn sɔ̃ɔsiru nɛnɛ.
146 Na nun kanamɔ, a man faaba koowo,
kpa n kpĩ n wunɛn woodaba mɛm nɔɔwa.

147 Na ra kanaru kowa yam mu sere sãra,
kpa na n wunɛn nɔɔ mwɛɛnu naanɛ sãa.
148 Yam mu sere sãra na ra sewa n ka wunɛn gari mɛɛri.
149 A nɛn nɔɔ nɔɔwɔ wunɛn durom sɔ̃.
A man sirio nge mɛ a ra siri, kpa n wa na n wã̃a.
150 Be ba kɔ̃sa bwisikumɔ,
be wee ba man turuku kua.
Ba wunɛn woodaba deri.
151 Wunɛ Yinni Gusunɔ, a wãawa nɛn turuku.
Wunɛn gari yi sãawa gem.
152 Na yɛ̃ saa yee yellun di ma a wunɛn woodaba yiiwa
ba n ka wãa sere ka baadommaɔ.

153 A nɛn nɔni swãaru mɛɛrio, kpa a man wɔra.
Na ṅ wunɛn woodaba duarimɔ.
154 A ka man yinɔ kpa a man yakia.
A de na n wãa nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
155 Tɔn kɔ̃soba kun faaba wasi,
domi ba ku ra wunɛn sɔ̃ɔsiru kasu.
156 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom mu kpã.
A man sirio nge mɛ a ra siri, kpa n wa na n wã̃a.
157 Nɛn yibɛrɛ be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ ba dabi.
Adama ka mɛ, na ṅ wunɛn gere yinamɔ.
158 Na tɔnu kamba tusa, domi ba ku ra wunɛn woodaba swĩi.
159 Yinni Gusunɔ, a n yɛ̃ ma na wunɛn woodaba kĩ.
A de na n wãa wunɛn durom sɔ̃.
160 Gema mu sãa wunɛn garin nuuru.
Wunɛn woodaba kpuro ba kon sãawa gem sere ka baadommaɔ.

161 Wee sina biba man nɔni sɔ̃ɔmɔ kam sɔɔ.
Adama wunɛn gari tɔnawa na nasie.
162 Na ra n nuku dobu mɔ wunɛn gari sɔɔ nge wi u dukia baka wa u gura.
163 Na weesu tusa. Ma na wunɛn woodaba kĩ.
164 Sɔ̃ɔ teeru, nɔn nɔɔba yiruwa na ra nun siare wunɛn siri bi bu sãa dee deen sɔ̃.
165 Be ba wunɛn woodaba kĩ, ba ra n bɔri yɛn bakaru mɔ.
Kɔ̃sa ku ra bu deemɛ.
166 Yinni Gusunɔ, na wunɛn faaba yĩiyɔ.
Yen sɔ̃, na wunɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.
167 Na ra wunɛn yiirebu mɛm nɔɔwɛ.
Na ra bu kã too too.
168 Na wunɛn yiirebu ka wunɛn woodaba swĩi,
domi nɛn kookoosu kpuro wãa wunɛn wuswaaɔ.

169 A de a nɛn wuri nɔ.
A man bwisi kɛ̃ɛyɔ nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
170 A nɛn kanaru nɔɔwɔ.
A man wɔro nge mɛ a nɔɔ mwɛɛru kua.
171 A ra man wunɛn woodaban keu sɔ̃ɔsi.
A de wunɛn siarabu bu nɔɔra nɛn nɔɔn di.
172 Wooda be kpuro ba dɛɛrewa.
A de n womu ko ben sɔ̃.
173 Na wunɛn sɔ̃ɔsiru wura.
A na a man somi.
174 Yinni Gusunɔ, wunɛn faabawa na mara ka gem.
Mɛya wunɛn woodaba ba ra man nuku dobu wɛ̃.
175 A de na n wunɛn siribu tãsiri, kpa na n wãa n ka nun siara.
176 Wee na sirenɛ nge yãa te ta kɔ̃ɔre.
A nɛ, wunɛn sɔm kowo kasuo,
na ṅ wunɛn woodaba duarimɔ.

120

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Sanam mɛ na wãa nuku sankiranu sɔɔ,
na Yinni Gusunɔ soka, ma u man wurari.
2 Yinni Gusunɔ, a man wɔro wee kowobun nɔman di.
A man yakio be ba tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔn nɔman di.
3 Mba weesu koo ka bu naawa,
4 ma n kun mɔ tabu sɛ̃ɛnu ka dɔ̃ɔ bokon gɛ̃ɛ.
5 Wee na kua kam koore,
na wãa Mɛsɛkiɔ Kedanin kuu bekurugirɔ.
6 Na sɔ̃ n tɛ ka be ba ku ra bɔri yɛndu kã.
7 Nà n bɔri yɛndun gari gerubu torua,
ba ra n tabun sɔɔru mɔ̀wa.

121

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Na nɛn nɔni sue guunu gia.

Man diya kon somiru wa.
2 Nɛn somira weewa saa Yinni Gusunɔn min di
wi u wɔllu ka tem taka kua.
3 U ɲ derimɔ wunɛn naasu su sokura.
Wi u nun kɔ̃su, u ɲ dom yĩbirimɔ.
4 Wee wi u Isireliba kɔ̃su u ku ra dom yĩbiri,
u ku ra maa dweeye.
5 Yinni Gusunɔ u sãawa wunɛn kɔ̃so.
U wãa wunɛn nɔn geuɔ u nun saaru sãawɛ.
6 Sɔ̃ɔ sɔɔ, sɔ̃ɔ kun nun soomɔ.
Wɔ̃kuru, suru tarum kun maa nun soomɔ.
7 Yinni Gusunɔ u koo nun bere gãa kɔ̃sunu kpuron di.
U koo wunɛn hunde kɔ̃su,
8 kpa u nun kpara wunɛn daaru ka weru
saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.

122

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
Ge wee.
Bà n nɛɛ, su da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ,
nɛn nukura ra dorewa.
2 Yerusalɛmu, bɛsɛn naasu su yɔ̃ wunɛn kɔnnɔsɔ.
3 Yerusalɛmu, a sãawa wuu ge ba bana gea kua,
ma ba gu gbãraru toosi ba ka sikerena.
4 Wunɛn miya Isireliba, Yinni Gusunɔn tɔmbu ba ra nɛ bu ka nùn siara,
nge mɛ u bu wooda wɛ̃.
5 Wunɛn miya siri gbabura wãa.
Wunɛn miya Dafidin bibun bweserun sina gɔna wãa.
6 I bɔri yɛndu kanɔ Yerusalɛmun sɔ̃,
kpa be ba wunɛ Yerusalɛmu kĩ ba n wãa bwɛ̃ɛ dora sɔɔ.
7 Yerusalɛmu, bɔri yɛnda n wãa wunɛn gbãraru sɔɔ ka wunɛn sina kpaarɔ.
8 Nɛn mɛro bisibu ka nɛn bɔrɔban sɔ̃,
kon nɛɛ, Gusunɔ u de bɔri yɛnda n wãa Yerusalɛmuɔ.
9 Yerusalɛmu, wunɛn gea na kasu, Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerun sɔ̃.

123

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Gusunɔ, wunɛ wi a wunɛn sina gɔna tɛrie wɔllɔ,
wuna na nɔni twɛ̃ɛ.
2 Nge mɛ yobun nɔni yi ra n ben yinnibun nɔma mɛɛra,
nge mɛya bɛsɛn nɔni yi Gusunɔ bɛsɛn Yinnigia mɛɛra,
sa n ka mara sere dɔma te u koo sun durom kua.
3 Yinni Gusunɔ, a sun wɔnwɔndu kuo too too.
Domi ba sun gɛma n kpã.
4 Be ba tii sue ba sun gɛma
ma ba sun yaakoru kua too sere n den sun nua.

124

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
U nɛɛ,
Gusunɔ Isireliban Yinni ù kun daa ka sun wãa,
wara u koo sun kɔ̃su.
Isireliba bu wureo bu gere bu nɛɛ,
2-4 sanam mɛ tɔn kɔ̃sobun mɔru ya seewa, ma ba sun seesi,
Yinni Gusunɔ ù kun daa ka sun wãa, ba koo sun mwɛ wasiru,
kpa bu sun wukiri nge nim mɛ mu kokumɔ daa toraɔ.
5 Nim kure damgina nu koo sun taare.
6 Sa Yinni Gusunɔ siara,
domi u ɲ dere bɛsɛn yibɛrɛba bu sun nɔɔ bɛri.
7 U dera bɛsɛn hunde ya kisira saa taan di nge gunɔ.
Taa ya kasikira ma sa yara.
8 Yinni Gusunɔwa u sãa bɛsɛn faaba kowo.
Wiya u wɔllu ka tem taka kua.

125

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Be ba Yinni Gusunɔ naanɛ sãa,
ba ra n yɔ̃wa dim dim nge Siɔnin guuru.
Ta ku ra bãari. Ta ko n yɔ̃wa sere ka baadommaɔ.
2 Nge mɛ guunu ka Yerusalɛmu sikerenɛ,
nge mɛya Gusunɔ u ka win tɔmbu sikerenɛ saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.
3 Tɔn kɔ̃so kun bandu dimɔ gemgibun temɔ.
Domi ù n tu di, ben tii ba koo kɔ̃sa ko.

4 Yinni Gusunɔ, a be ba gea mɔ̀ gea
sɔ̃ɔsio.
A bèn gɔ̃ru ga dɛɛre durom kuo.
5 Adama be ba swaa mwaamɔ ye ya ǹ
dɛnde
a bu yarinasio ka kɔ̃san kowobu
sannu.
Yinni Gusunɔ, a de bɔri yɛnda n wãa
Isireliɔ.

126

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u ka bɛsɛgii
be ba yoru mwɛɛra wurama
Siɔniɔ,
ya sun sãawɛwa nge dosu.
2 Ma sa nuku dobu mɔ̀ sa yɛ̃ɛmɔ.
Ma sa nasaran kuuki mɔ̀.
Ma ba gerumɔ bwesenun suunu sɔɔ
ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u sun gãa bakanu kua.
3 Mɛya u sun gãa bakanu kua.
Wee sa wãa tɛ̃ nuku dobu sɔɔ.
4 Yinni Gusunɔ, a ka bɛsɛgii be ba raa
yoru mwɛɛra wurama
ba n kokumɔ nge daa tori sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia.
5 Be ba duurumɔ ka nɔni yĩresu,
ba koo gɛ̃ ka nuku dobun kuuki.
6 Wi u duurubu dɔɔ ka wuri,
u koo wurama ka nuku dobu,
u n doo bɔkunu sɔɔwa.

127

1 Sãa daarun womu ge Salomɔɔ u
kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ ù kun diru banimɔ,
be ba tu banimɔ sɔmburu kama ba mɔ̀.
Yinni Gusunɔ ù kun wuu kɔ̃su,
be ba gu kɔ̃su ba dom serawa kam.
2 Kam sɔɔra kaa wahala ko a ka wunɛn
dĩanu wa a di.
Kaa se buru buru yellu kpa a kpuna
sere wɔ̃ku suunu sɔmburun sɔ̃.
Adama wi Gusunɔ u kĩ,
u ra nùn dĩanu wɛ̃wa baa yɛ̃ro ù n dò.
3 Wee, bibu ba sãawa tubi ye ya wee
Gusunɔn min di.
Ba sãawa soseru te ta wee Gusunɔn
min di.
4 Bii be ba mara aluwaasiru sɔɔ,
ba sãawa nge sɛ̃ɛnu tabu durɔ damgiin
nɔmaɔ.
5 Doo nɔɔrugiiwa wi u bu wa n dabi.
U sãawa nge wìn sɛ̃ɛ bwãara sɛ̃ɛnu
yiba.
U ǹ sekuru wasi sanam mɛ u koo
ka win yibɛrɛba yinna wuun
gbãrarun kɔnnɔwɔ.

128

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Doo nɔɔrugiiwa wi u Yinni Gusunɔ
nasie,
ma u sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ.
2 U koo win sɔmburun arufaani di,
kpa u n nuku dobu mɔ u n kuuramɔ.
3 Win yɛnuɔ
win kurɔ u ko n sãawa nge resɛm ye ya
ra ma.
Mi ba sɔ̃ ba dimɔ,
kpa win bibu ba n sãa nge olifin dãa
kpɛmminu.
4 Doma ten bwesera wi u Yinni
Gusunɔ nasie u ra wa.
5 Yinni Gusunɔ u nun domaru kuo
Siɔnin di,
kpa a n waamɔ nge mɛ Yerusalɛmu ya
kuuramɔ wunɛn wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ.
6 Kaa wunɛn bibun bibu wa.
Gusunɔ u de bɔri yɛnda n wãa Isireliɔ.

129

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Isireliba bu geruo sannu sannu bu
nɛɛ,
geema, tɔn kɔ̃sobu ba ra n sun dam
dɔremɔwa
saa bɛsɛn bweserun toren di.
2 Ba sun nɔni sɔ̃ɔwa bɛsɛn bweserun
toren di.
Adama ba ǹ nasara wa bɛsɛn wɔllɔ.
3 Ba wuka bɛsɛn birusun wɔllɔ ba kpĩi
wuna wuna.
4 Adama Yinni Gusunɔ u sãawa
gemgii,
u ben wɛ̃ɛ kasuka.
5 Yinni Gusunɔ, a de be ba Yerusalɛmu
tusa bu sekuru wa,
kpa bu biruku yira wura,
6 ba n sãa nge yaka si su ra kpi diru
wɔllɔ.
Su ra gberewa ba kun su wukura.
7 Wi u su gɛ̃ɛmɔ, su ku ra win nɔmu
yibu.
Wi u maa su guramɔ, su ku ra win nɔm
koto teeru turi.
8 Be ba sarɔ mi, bu ku bu domaru kua
bu nɛɛ,
Gusunɔn domaru ta n ka bu wãa.
Bu ku raa maa nɛɛ, ba bu domaru kua
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru.

130

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, saa wɔru bakɔn diya na nun nɔɔgiru sue.
2 Yinni, a nɛn nɔɔ nɔɔwɔ.
A swaa tem kpĩiyɔ a nɛn kanaru nɔ.
3 Yinni Gusunɔ, à n da tɔmbun toranu yaaye,
wara u ko n maa wãa.
4 Wuna a ra tɔmbu suuru kue bu ka nun nasia.
5 Na Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
Na win nɔɔ mwɛɛru mara.
6 Na Yinni Gusunɔ mara
n kere nge mɛ wuu kõso u ra n yam sãreru mara.
7 Isireliba, i bɛɛn naanɛ dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ,
domi u wɔnwɔndu mɔ.
Wiya u ra tɔmbu yakie ka swaa dabinu.
8 Wiya u koo bɛɛ Isireliba yakia,
kpa u bɛɛn toranu kpuro suuru ko.

131

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
Ge wee.
Yinni Gusunɔ, na ɲ tii sue.
Na ku ra n gãa bakanu naa gire.
2 Na sãawa sɛ̃ɛ nge bii wi ba bom kara
u wãa win mɛron nuurɔ.
3 Bɛɛ Isireliba, i bɛɛn yĩiyɔbu dokeo Yinni Gusunɔ sɔɔ
saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.

132

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, a Dafidi yaayo
win wahala ye u kua kpuron sõ.
2 Domi u wunɛ Yakɔbun Yinni damgii nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ,
3 u ɲ duɔ win kuu bekurugirɔ u sere nɛɛ,
u koo kpuna win kpin yerɔ mi u ra wɛ̃re.
4 U ɲ dom yĩbirimɔ, u ɲ maa doyamɔ
5 ma n kun mɔ u wunɛ Yakɔbun Yinni damgii wãa yeru kua.
6 Wee sa nua ma woodan kpakororu ta wãa Efarataɔ,
ma sa tu deema Yaarin gberɔ.
7 Su du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, kpa su nùn kpuna.
8 Yinni Gusunɔ, a seewo kpa a na mi a ra wɛ̃re
wunɛ ka wunɛn woodan kpakororu
tèn wɔllɔ a ra wunɛn yiiko sõɔsi.
9 A de wunɛn yãku kowobu ba n gem swĩi,
kpa be ba nun naanɛ sãa ba n nuku dobun kuuki mɔ̀.
10 A ku wi a gɔsa yina Dafidi wunɛn sɔm kowon sõ.
11 Yinni Gusunɔ u Dafidi gem sõɔwa ka bõri u nɛɛ,
u koo win nɔɔ mwɛɛru yibiawa kam kam te u nɛɛ,
Dafidin bibun turowa u koo nùn kɔsire ko win bandu sɔɔ.
12 Bii be, bà n win arukawani yibia,
ma ba win woodaba mɛm nɔɔwa be u bu wɛ̃,
ben bibun bwesera ta ko n bandu dii sere ka baadommaɔ.
13 Yinni Gusunɔ u Siɔni gɔsa.
U ye gɔsa ya n ka sãa win wãa yeru.
14 Ma u nɛɛ, ya ko n sãa win wɛ̃ra yeru sere ka baadommaɔ.
U koo sina mi, domi wiya u ye gɔsa.
15 U koo ye domaru kua,
kpa u ye dĩanu wɛ̃.
16 U koo yen yãku kowobu faaba ko.
Kpa be ba nùn naanɛ sãa bu nuku dobun kuuki ko.
17 Miya u koo Dafidi wi u gɔsan dam sosi,
kpa u win bweserun goo swĩi, u n sãa nge fitila.
18 U koo de win yibɛrɛba bu sekuru wa.
Adama wi, win sina furɔ ga ko n ballimɔwa win wiru wɔllɔ.

133

1 Sãa daarun womu ge Dafidi u kua.
Ge wee.
Wee, n wã, n maa nuku dobu mɔ mɛro bisibu bà n wãa sannu.
2 Ya sãawa nge gum mɛ ba wisi Aronin wirɔ,
ma mu kokumɔ sere ka win toburɔ ka win yabe wĩirɔ.
3 Mu sãawa nge kako te ta saramamɔ guu te ba mɔ̀ Hɛɛmɔɔn di te ta wãa Siɔniɔ.
Domi miya Yinni Gusunɔ u ra tɔmbu domaru kue,
kpa u bu wãaru wɛ̃ te ta ɲ kpeemɔ.

134

1 Sãa daarun womu. Ge wee.
I Yinni Gusunɔ siaro bɛɛ win sɔm kowobu kpuro.

Bɛɛ be i ra n wãa win sãa yerɔ sere ka wɔ̃kurɔ,
2 i bɛɛn nɔma yiiyo win sãa yerun bera gia kpa i nùn siara.
3 Yinni Gusunɔ u bɛɛ domaru kuo Siɔnin di
wi, wi u wɔllu ka tem taka kua.

135

1 I Yinni Gusunɔ siaro. I win yĩsiru tɔmɔ.
Bɛɛ win sɔm kowobu,
2 bɛɛ be i sɔmburu mɔ̀ win sãa yerɔ, i nùn siaro.
3 I nùn siaro, u sãawa tɔn geo.
I ka win yĩsiru womu koowo, u sãawa tɔn geo.
4 Yinni Gusunɔ u tii Isireliba Yakɔbun bweseru gɔsia
ba n ka sãa wigibu.
5 Na yɛ̃ ma u kpã, mɛya wi, bɛsɛn Yinni u bũnu kpuro kere.
6 Ye u kĩ, yera u ra ko wɔllɔ ka temɔ ka nim wɔ̃kuɔ ka gen sɔɔwɔ.
7 U ra de guru winu nu sɔ̃ɔsira handunia kpuro sɔɔ.
U ra de guru maakinu nu koora kpa u de gura yu nɛ.
Kpa u woo kusiama gen wãa yerun di.
8 U Egibitigibun bii gbiikobu go sere ka ben yaa sabenun bii gbiikinɔ.
9 U sɔm maamaakiginu kua Egibitiɔ u ka yen sina boko
ka win sɔm kowobu kpuro sɛɛyasia.
10 U bwese dabinu go, ma u sinam damgibu go.
11 Beya, Sihoni Amɔreban sunɔ ka Ogu Basanin sunɔ
ka sere maa Kananiban sinambu kpuro.
12 U sinam ben tem sua
u win tɔmbu Isireliba wɛ̃ ba tubi di.
13 Yinni Gusunɔ, wunɛn yĩsiru ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Ba ko n nun yaayewa waati baayere sɔɔ.
14 Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siria,
kpa u win sɔm kowobun wɔnwɔndu wa.
15 Ba bwesenun bũnun bwãarokunu kuawa ka sii geesu ka wura.
Tɔmbun nɔman sɔmbura.
16 Nu nɔsu mɔ, adama nu ku ra gari gere.
Nu nɔni mɔ, adama nu ku ra yam wa.
17 Nu swasu mɔ, adama nu ku ra gari nɔ.
Nu ǹ wɛ̃siaru mɔ nin nɔɔwɔ.
18 Be ba nu sekumɔ ka be ba nu naanɛ sãa,
be kpuro ba sãawa nge ni.
19 Isireliba, i Yinni Gusunɔ siaro.
Aronin bweseru, i Yinni Gusunɔ siaro.
20 Lefin yɛnugibu, i Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ be i nùn nasie, i nùn siaro.
21 Yinni Gusunɔ u wãa Yerusalɛmuɔ.
I nùn siaro saa Siɔnin di.
I Yinni Gusunɔ siaro.

136

1 I Yinni Gusunɔ siaro domi u sãa tɔn geo.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
2 I Gusunɔ siaro, u bũnu kpuro kere.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
3 I yinnibun Yinni siaro.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
4 Wi turowa u ra sɔm maamaakigii bakanu ko.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
5 Wiya u wɔllu ka tem taka kua ka win bwisi.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
6-9 U tem tɛria nim wɔllɔ, ma u sɔ̃ɔ ka suru kua.
U sɔ̃ɔ kuawa u ka yam bururasia sɔ̃ɔ sɔɔ,
ma u suru ka kperi kua ye kpuro yu ka yam bururasia wɔ̃kuru.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
10-11 Wiya u Egibitigibun bii gbiikobu go.
Ma u Isireliba yara Egibitigii ben suunu sɔɔn di.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
12-15 Ka win dama u ka nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari burana yiru,
ma u dera Isireliba ba tɔbura gen suunu sɔɔn di.
Ma u Egibitin sina boko ka win tabu kowobu sure nim wɔ̃ku ge sɔɔ.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
16 Wiya u win tɔmbu kpara gbaburɔ.
Win wɔnwɔndu ta ku ra kpe.
17-20 Wiya u sinambu go be ba dam mɔ.

Beya, Sihoni Aməreban sunə ka Ogu Basanin sunə.
Win wənwəndu ta ku ra kpe.
21-22 Wiya u tən ben tem win səm kowobu Isireliba wɛ̃ ba tubi di.
Win wənwəndu ta ku ra kpe.
23-24 Wiya u sun yaaya sanam mɛ sa wãa sekuru sɔɔ.
Ma u sun wəra be ba sun dam dəremən nəman di.
Win wənwəndu ta ku ra kpe.
25 Wiya u ra hunde koni baayere dĩanu wɛ̃.
Win wənwəndu ta ku ra kpe.
26 I Wərukoo siaro.
Win wənwəndu ta ku ra kpe.

137

1 Sa sɔ̃wa Babilonin daarun goorə
ma sa sumə sa ka Siəni yaayamə.
2 Sa bɛsɛn mərəkunu bwɛ̃ dãaə.
3 Be ba sun tabu di ba nɛɛ, su womu koowo.
Be ba sun dam dəremə ba nɛɛ, su Siənin womusu ko ka nuku dobu.
4 Adama amənа sa ko kpĩ su Yinni Gusunə womusu kua tem tukumə.
5 Yerusalɛmu, nà n nun duari, nɛn nəm geu gu gbio.
6 Nà kun nun yaaye kpa a n sãa nɛn nuku dobun nuuru,
nɛn yara yu nɛn daro maniə.
7 Yinni Gusunə, a de a Edəmuban gari yaaya
yi ba gerua sanam mɛ ba Yerusalɛmu kam koosiamə
ba nɛɛ, bu ye kɛro mam mam sere ka yen kpɛɛkpɛɛkuə.
8 Babilonigibu, i sãawa be ba koo kam koosia.
Doo nəərugiiwa wi u koo bɛɛ kɔ̃sa yèn bweseru i raa sun kua kəsie.
9 Doo nəərugiiwa wi u koo bɛɛn bibu sɛ̃re u kəsuku kperu wəllə.

138

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunə, na nun siaramə ka nɛn gɔ̃ru kpuro.
Kon nun təma wəllun təmbun wuswaaə.
2 Kon nun kpuna wunɛn sãa yee dɛɛrarə,
kpa n nun təma wunɛn tən geeru ka wunɛn bərəkinirun sɔ̃.
Domi a yĩsiru yara wunɛn nəə mwɛɛ te a ra yibien sɔ̃.
3 Saa ye na nun soka, a man wurari.
A man dam kã, a man toro sindu wɛ̃.
4 Yinni Gusunə, sinambu kpurowa ba koo nun siara.
Domi ba wunɛn gari nua.
5 Ba koo wunɛn kookoosu siara.
Domi wunɛn bɛɛrɛ ya kpã.
6 Yinni Gusunə, baa mɛ a kpã, a be ba tii kawe waamə.
Ma a ra be ba tii sue tubu saa tontonden di.
7 Nà n sĩimə nuku sankiranun swaa sɔə,
a ra man wãaru wɛ̃.
A ra nɛn yibɛrɛba nəmu dɛmiɛ bà n ka man məru seewa.
Mɛya wunɛn dam mu ra man faaba ko.
8 Yinni Gusunə, kaa man sanna.
Wunɛn tən geeru ta ǹ nəru mə.
Be a taka kua, a ku bu deri.

139

1 Dafidin womu ge u wom kowobun wirugii kua. U nɛɛ,
Yinni Gusunə, a man wɛ̃ɛra, a maa man gia.
2 A nɛn sindu ka nɛn seebu yɛ̃.
A nɛn bwisikunu tuba sarun di.
3 A nɛn sanum ka nɛn kpindu yɛ̃.
A maa nɛn swɛɛ kpuro yɛ̃.
4 N sere nəə wukia, a nɛn gere kpuro yɛ̃ kə Yinni Gusunə.
5 A ka man wãa biru ka wuswaa,
ma a man wunɛn nəmu səndi.
6 Yɛ̃ɛ ten bweseru ta man sãawɛ maamaaki baka.
Ta kpã, na ǹ kpɛ̃ n tu tubu.
7 Ma gia kon wunɛn Hunde kisirari n da.
Nge ma gia kon duka we a kun ka man wa.
8 Nà n yəəwa sere wəllə, a wãa mi.
Nà n da gəriə, a maa wãa mi.
9 Nà n da sɔ̃ə yari yerə ǹ kun mɛ sɔ̃ə duu yerə nim wɔ̃kun goorə,
10 min tii, wunɛn nəmuwa ga koo man kpara,
kpa wunɛn nəm geu gu man nɛnɛ.
11 Nà n nɛɛ, yam wɔ̃kura koo man bere,
yam da bururewa mi na wãa.

12 Baa yam wɔ̃kuru ta ɲ̀ tĩri wunɛn mi.
Wɔ̃kuru ta buririwa nge sɔ̃ɔ sɔɔ.
Yam wɔ̃kuru ta ballimɔwa nge yam bururam.
13 Wuna a nɛn wasin doo dooka mɔma.
Wuna a man swɛɛna nɛn mɛron nukurɔ.
14 Na nun siara yèn sɔ̃ a man taka kua
ka wunɛn dam maamaakigim.
Wunɛn nɔman sɔma kun gere mɔ.
Yeniwa na yɛ̃ sãa sãa nɛn gɔ̃ruɔ.
15 Sanam mɛ ba man mɔma asiri sɔɔ,
ma ba man swɛɛna nɛn mɛron nukurɔ,
nɛn wasi kun nun berue.
16 A man wa saa ba nɛn nukuru dumɔn di.
Wunɛn tireru sɔɔra ba nɛn wãarun tɔ̃nun geeru yorua na sere nu dibu torua.
17 Gusunɔ, wunɛn bwisikunu nu duku.
Nin dabira banda.
18 Nà n nu garimɔ, nu yani sɛɛri dabiru kere.
Nà n maa dom seewa, na ra n wãa ka wunɛ.
19 Gusunɔ, a de tɔn kɔ̃sobu bu gbi,
kpa tɔn gowobu ba n ka man tonde.
20 Be, be ba sãa wunɛn yibɛrɛba,
ba nun gari kɔ̃si manimɔ.
Wunɛn yĩsira ba ka weesu mɔ̀.
21 Yinni Gusunɔ, be ba nun tusa ka be ba ra nun seesi,
na ɲ̀ kon bu tusi?
22 Na bu tusa too too, na bu garisi nɛn yibɛrɛba.
23 Gusunɔ, a man wɛ̃ɛrio kpa a nɛn gɔ̃ru gia.
A nɛn laakari mɛɛrio kpa a nɛn bwisikunu tubu.
24 A mɛɛrio a wa nà n wãa swaa kɔ̃sa sɔɔ,
kpa a ka man da wãaru te ta ku ra kpen swaa sɔɔ.

140

1 Womu ge Dafidi u wom kowobun wirugii kua. Ge wee.
2 Yinni Gusunɔ, a man wɔro tɔn kɔ̃sobun nɔman di.
A man gbaro gbanagibun nɔman di.
3 Domi kɔ̃sa ba ra n bwisikumɔ ben gɔ̃ruɔ.
Kpa ba n sɔɔru kpeere baadomma bu ka tabu ko.
4 Ba ra ben yara derewa nge waa.
Kpa ben nɔɔ ga n dɛ̃ɛ mɔ nge surɔkɔru.
5 Yinni Gusunɔ, a man tɔn kɔ̃so gbaro.
A man gbanagibu giro be ba kasu bu man sura.
6 Wee tii suobu ba man yina bɛriammɛ.
Ba man taa yinuammɛ swaa sɔɔ.
Ma ba man yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
7 Adama na nɛɛ, Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni.
A swaa tem kpĩiyɔ a nɛn kanaru nɔ.
8 Yinni Gusunɔ, a sãawa gbãraru tèn mi na ra kuke n ka faaba wa.
A ra nɛn wiru bere tabun saa sɔɔ.
9 A ku de tɔn kɔ̃son kĩru tu koora.
A ku de ye u nia sãa yu koora, kpa u ku raa tii sua.
10 Be ba man kooro buremɔ
a de ben toranu nu wɔri ben wiru wɔllɔ.
11 A bu dɔ̃ɔ wisio kpa a de bu wɔri wɔru bɔkɔ sɔɔ
gèn min di ba ɲ̀ maa kpɛ̃ bu yari.
12 Wi u weesu mɔ̀ u ɲ̀ tãsimɔ tem mɛ sɔɔ.
Kɔ̃sa ya ko n maa gbanagii swĩiwa sere u ka kam ko.
13 Na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndo siriewa dee dee.
Kpa u maa sãaro nùn win gem wɛ̃.
14 Geema, gemgibu ba koo nun tɔma kpa ba n wãa wunɛn wuswaaɔ.

141

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, na nun soku, a na fuuku nɛn mi.
A nɛn nɔɔ swaa dakio nà n nun sokumɔ.
2 A de nɛn kanaru tu nun girari nge turare nubu durorugian wiisu.
Kpa nɔma ye na yiiye ya n sãa nge kɛ̃ru te ba ra ka nun naawɛ wunɛn sãa yerɔ yoka.
3 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔɔ bɔkuo.
A nɛn nɔɔ sarusu kɔ̃suo.
4 A ku de nɛn gɔ̃ru gu da kɔ̃sa gia.
A ku de n kom kɔ̃sum ko ka be ba gem sariru swĩi.
A ku de n ka bu tɔ̃ɔ baka dim di.
5 Gemgii ù n man so, kĩra u man sɔ̃ɔsi.
U n man gerusi, u man gum tãrewa nɛn wirɔ.
Na ɲ̀ ye yinamɔ.

Adama na ɲ nɛn kanaru marimɔ tɔn
kɔ̃sobun sɔ̃.
6 Gusunɔ, a ben siri kowobu sureo
kpenu sɔɔ,
kpa bu nɛn gari swaa daki,
domi yi sãawa gari dori.
7 Nge mɛ bà n kɔrɔ mɔ̀ tem mu ra nɔɔ
baare,
nge mɛya gɔribun wãa yera koo nɔɔ
baara
tu ben kukunu mwɛ ni nu yarinɛ.
8 Yinni Gusunɔ, wuna na mɛɛra.
Wunɛn miya na kukua.
A ku nɛn wãaru doke kari sɔɔ.
9 A man gbaro tɔn kɔ̃sobun yina ye ba
man bɛrien di.
A man gbaro ben taa ye ba man bɛrien
di.
10 A de tɔn kɔ̃so be, bu wɔri ben yina
sɔɔ,
kpa nɛ, n kisira min di.

142

1 Dafidin womu ge u kua sanam mɛ
u kanaru kua kpee wɔru sɔɔ. Ge wee.
2 Na Yinni Gusunɔ nɔɔgiru sue na nùn
suuru kanamɔ.
3 Na nùn nɛn nuku sankiranu sɔ̃ɔmɔ.
Na nùn nɛn wahala saariammɛ.
4 Nà n mwia kpana, wuna ra n yɛ̃ ye
kon ko.
Ba man yina bɛria swaa yè sɔɔ na sĩimɔ.
5 A mɛɛrio nɔm geuɔ a wa ma goo sari
wi u ka man yɔ̃.
Na ɲ kuku yeru mɔ.
Goo sari wi u maa nɛn bwisikunu mɔ̀.
6 Yinni Gusunɔ, wuna na sokumɔ.
Na nɛɛ, wuna a sãa nɛn kuku yeru.
Wunɛ turowa a sãa nɛgii dunia ye sɔɔ.
7 A nɛn wuri swaa dakio, domi na nuki
sankire too.
A man yakio be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔn
nɔman di,
domi ba man dam kere.
8 A man yaro dɛsirun di, kpa n nun
takaru ko.
À n man durom kua, geegiba koo na
bu man sikerena.

143

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, a nɛn kanaru nɔɔwɔ.
Kpa a nɛn bikiabu swaa daki.
A man wisio wunɛn bɔrɔkiniru ka
wunɛn gem sɔɔ.
2 A ku nɛ, wunɛn sɔm kowo siri,
domi goo sari wi u koo gem wa wunɛn
mi.
3 Nɛn yibɛrɛ u man naa swĩi.
U nɛn wãaru tem taare.
U dera na wãa yam wɔ̃kurɔ nge be ba
gu n tɛ.
4 Yen sɔ̃na nɛn hunde ya dam dwiiya,
ma na nuki sankire too.
5 Na gasɔn wãaru yaaye.
Na wunɛn sɔma kpuro lasabu mɔ̀,
ma na wunɛn nɔman sɔmburu
bwisikumɔ.
6 Wuna na nɔma tĩi.
Nɛn gɔ̃ru ga wunɛn bɛkɛ barɔ
nge mɛ tem gbeba ra n nim kĩ.
7 Yinni Gusunɔ, na mwia kpana.
A man wisio kpaaka.
A ku man biru kisi kpa n ku ko nge be
ba wãa gɔriɔ.
8 A man wunɛn tɔn geeru sɔ̃ɔsio bu-
ruru ka yoka,
wuna na naanɛ sãa.
A man swaa sɔ̃ɔsio ye kon swĩi,
wuna na nɛn hunde nɔmu sɔndia.
9 Yinni Gusunɔ, a man wɔro saa nɛn
yibɛrɛban nɔman di,
wunɛn miya na kuku yeru kasu.
10 Wuna sãa nɛn Yinni.
A man sɔ̃ɔsio mɛ ko na n da wunɛn kĩru
ko.
A de wunɛn Hunde geo wi, u man
kpara swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ.
11 Yinni Gusunɔ, a man wɔro nge mɛ a
nɔɔ mwɛɛru kua.
A nɛn hunde wunɔ wahalan di wunɛn
gem sɔ̃.
12 A nɛn yibɛrɛba kam koosio,
kpa a nɛn wɛrɔbu kpuro kpeerasia yèn
sɔ̃ a man kĩ.
Na sãawa wunɛn sɔm kowo.

144

1 Womu ge Dafidi u kua. Ge wee.
Yinni Gusunɔ, na nun siara
wunɛ wi a sãa nge nɛn kpee baa.
Wuna a ra man tabu sɔ̃ɔsi.
2 Wuna a ra man durom kue kpa a
man kɔ̃su.
Wuna a sãa nɛn kuku yee damgiru ka
nɛn faaba kowo.
Wuna a sãa nɛn tɛrɛru te ta ra man
ganɛ.
Wuna a ra de bwesenu nu n man wiru
kpĩiyɛ.

3 Yinni Gusunɔ, wara ra n tɔnu a n sere
ka win bwisikunu mɔ̀.
Wara ra n tɔnu a n sere ka win wee-
weenu mɔ̀.
4 Tɔnu u sãawa nge woo.
Win wãarun tɔ̃nu nu sãawa nge saaru
te ta ra doonɛ.
5 Yinni Gusunɔ, a de wɔllu tu tem dɛbɛ
dɛbɛ ko kpa a sarama.
A guunu babo kpa dɔ̃ɔ u yari ni sɔɔn di.
6 A de guru maakinu nu sɔ̃ɔsira, kpa a
nɛn yibɛrɛba yarinasia.
A bu sɛ̃ɛnu tweeyo kpa a de bu yarina.
7 A wunɛn nɔmu dɛmiama wɔllun di.
A man wɔro kpa a man faaba ko
nim bakam ka tɔn tukobun min di
8 be ba ra n gari kam yaramɔ ben
nɔsun di,
kpa ba n ben nɔm geu yiiye
bu ka nɔɔ mwɛɛ weesuginu ko.
9 Yinni Gusunɔ, kon nun wom kpɔɔ
kua.
Kon nun womu kua ka mɔrɔku sɛrum
wɔkuruguu,
10 wunɛ wi a ra sinambu faaba ko,
kpa a nɛ, Dafidi wunɛn sɔm kowo yara
takobi gɔɔgian di.
11 Yinni Gusunɔ, a man wɔro,
kpa a man faaba ko tɔn tukobun
nɔman di,
be ba ra n gari kam yaramɔ ben nɔsun
di,
kpa ba n ben nɔm geu yiiye
bu ka nɔɔ mwɛɛ weesuginu ko.
12 A de bɛsɛn bii aluwaasiba bu ko nge
dãa
ni nu kpia dee dee nin piiburun di,
kpa bɛsɛn bii wɔndiaba bu maa ko
kurɔ burabu
nge gbere be ba dãka ba sãa sina
kpaarun buraru.
13 A de bɛsɛn biranu nu dĩa bwese
bweseka yibu,
kpa bɛsɛn yaa sabenu nu dabia nu ko
suba nɔrɔm nɔrɔm
ka nɔrɔm nɔrɔm suba wɔku wɔkubu
bɛsɛn gberu kpaanɛɔ.
14 A de bɛsɛn kɛtɛba bu kuura.
A ku de goo u sun wɔri kpa u sun yoru
mwɛɛri u ka doona.
A ku maa de nuku sankiranun wuri yi
nɔɔra bɛsɛn swɛɛ sɔɔ.
15 Doo nɔɔrugira bwese te ta sãa nge
mɛ.
Doo nɔɔrugira bwese te ta Gusunɔ mɔ
Yinni.

145

1 Womu ge Dafidi u kua u ka Gusunɔ
siara. Ge wee.
Gusunɔ nɛn sina boko, kon nun wɔlle
sua.
Kon wunɛn yĩsiru tɔma sere ka
baadommaɔ.
2 Tɔ̃ɔ baatere kon nun siara.
Mɛya kon wunɛn yĩsiru tɔma sere ka
baadommaɔ.
3 Yinni Gusunɔ, a kpã. Wuna n weenɛ
bu siara.
Wunɛn kpãaru ta ṅ nɔru mɔ.
4 Saa baayeren tɔmbu bu wunɛn sɔma
siaro.
5 Kon wunɛn yiikon giriman kpãaru
gere.
Kpa n wunɛn sɔm maamaakiginun
gari kpara ka womu.
6 Ba koo wunɛn dam bakam gari gere,
kpa nɛ, n maa wunɛn kpãarun gari
kpara.
7 Ba koo wunɛn tɔn geerun kpãaru
yaaya
kpa bu taki ko wunɛn gem sɔ̃.
8 Yinni Gusunɔ, a wɔnwɔndu mɔ, a ra
maa tɔmbu durom kue.
A ku ra mɔru se fuuku. Wunɛn tɔn
geera kpã.
9 Yinni Gusunɔ, a tɔmbu kpuro kĩ.
Wunɛn wɔnwɔndu ta ra sɔ̃ɔsirewa
wunɛn taka koora kpuro sɔɔ.
10 Yinni Gusunɔ, wunɛn taka koora
kpuro ya koo nun bɛɛrɛ wɛ̃,
kpa be ba sãa wunɛgibu bu nun siara.
11 Ba koo wunɛn bandun bɛɛrɛn gari
gere,
kpa bu wunɛn dam gari kpara
12 bu ka wunɛn sɔm maamaakiginu
tɔmbu sɔ̃ɔsi
ka sere wunɛn bandun yiikon girima.
13 Wunɛn bandu ta ko n wãawa sere ka
baadommaɔ.
Mɛya kaa n tu dii sere ka baadommaɔ.
Yinni Gusunɔ u ra win nɔɔ mwɛɛnu
yibie.
Ye u mɔ̀ kpuro sɔɔ, u ra win tɔn geeru
sɔ̃ɔsi *.

* **145:13** - Naa sinin bɔnu ya ṅ wãa yellun tirenu kpuro sɔɔ. Adama ya wãa Heberum tireru garu sɔɔ te ba wa dãku te.

14 Yinni Gusunɔ, a ra tɔn be ba
wɔrumaa dɔɔ gabe,
kpa a be ba dam dwiiya tãsisia.
15 Tɔmbu kpurowa ba mɛɛra wunɛn
mi gia ka yĩiyɔbu,
domi wuna a ra bu dĩanu wẽ nin saa
sɔɔ.
16 A ra wunɛn nɔma dɛmiɛ
kpa a hunde koni baayere wẽ yèn
bukata ya mɔ.
17 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii
wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ.
Mɛya a ra maa wunɛn wɔnwɔndu sõɔsi
sɔma ye a mɔ̀ kpuro sɔɔ.
18 Yinni Gusunɔ, be ba nun sokumɔ ka
gõru dɛɛrɔ,
ben bɔkuɔra a ra n wãa.
19 A ra be ba nun nasie kĩru yibie
kpa a ben wuri nɔ a bu faaba ko.
20 A ra be ba nun kĩ kõsu
kpa a tɔn kõsobu kam koosia.
21 Kon wunɛ Yinni Gusunɔ tɔma
kpa tɔmbu kpuro bu wunɛn yĩsi
dɛɛraru bɛɛrɛ wẽ sere ka
baadommaɔ.

146

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Nɛn bwẽra, a Yinni Gusunɔ siaro.
2 Kon wunɛ Yinni Gusunɔ siara nɛn
wãarun tõnu kpuro sɔɔ.
Kon wunɛ Gusunɔ nɛn Yinni womu
kua nɛn wãarun tõnu kpuro
sɔɔ.
3 I ku bɛɛn naanɛ doke sinambu sɔɔ,
ba sãawa tɔmbu,
ba ǹ kpẽ bu bɛɛ faaba ko.
4 Ben wẽsiaru ta ra doonɛwa kpa bu
wura bu ko tem.
Yen tõɔ te, ben himba kpuro ya kam
kuawa mi.
5 Doo nɔɔrugiiwa wìn yĩiyɔbu wãa
wunɛ Gusunɔ Yakɔbun Yinni
sɔɔ.
Doo nɔɔrugiiwa wi u win naanɛ doke
Gusunɔ win Yinni sɔɔ.
6 Wiya u wɔllu ka tem kua ka nim
wõku
ka ye ya wãa ye kpuro sɔɔ.
U sãawa gemgii sere ka baadommaɔ.
7 U ra be ba dam dɔremɔ ben gem wẽ.
Kpa u be ba gõɔru soore dĩanu wẽ.
Yinni Gusunɔ u ra yobu yakie.
8 U ra wõkobu nɔni wukie.
U ra be ba taare seeye. U ra gemgibu
kã.
9 U ra sɔbu kõsu. U ra maa gɔminibu ka
gobekuba nɔɔri.
Kpa u tɔn kõsobun himba kam koosia.
10 Yinni Gusunɔ, u ko n bandu diiwa
sere ka baadommaɔ.
Gusunɔ Siɔnin Yinni, u ko n wãawa
sere ka baadommaɔ.
Yen sõ, i Yinni Gusunɔ siaro.

147

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
Domi n wã bu Gusunɔ bɛsɛn Yinni
siara.
N maa wã bu nùn tɔma.
2 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu
seeyamɔ.
U Yerusalɛmugii be ba raa yoru
mwɛɛra mɛnnamɔ.
3 U be ba nuki sankire nukuru
yɛmiasiamɔ.
U ben mɛɛran bosu bɔkumɔ.
4 U kperi garimɔ ma u yin baayere
yĩsiru kẽmɔ.
5 Bɛsɛn Yinni u kpã, u maa dam mɔ.
Win bwisi kun nɔru mɔ.
6 Yinni Gusunɔ u ra wɔnwɔndobu
nɔɔri.
Kpa u tɔn kõsobu sura sere temɔ.
7 I Yinni Gusunɔ siarabun womusu
kuo.
I Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro ka mɔrɔku.
8 U ra de guru wiru tu wɔllu wukiri,
kpa u gura sɔɔru kua yu ka nɛ tem sɔɔ,
kpa u yakasu kpiisia guunu wɔllɔ.
9 Wiya u ra yaa sabenu dĩanu wẽ,
kpa u gunɔ binu dĩanu wẽ sanam mɛ
nu kuuki mɔ̀.
10 Win naanɛ kun wãa dumin dam sɔɔ.
Win yĩiyɔbu kun maa wãa tɔnun
dukan dam sɔɔ.
11 Be ba nùn nasie ka be ba win durom
yĩiyɔ, beya u kĩ.

12 Yerusalɛmu, a Yinni Gusunɔ siaro.
Siɔni, a Gusunɔ wunɛn Yinni bɛɛrɛ
wẽɛyɔ.
13 Domi wiya u ra wunɛn kɔnnɔn
gambon sẽretii dam sire,
kpa u wunɛn tɔmbu domaru kua.
14 U ra de bɔri yɛndu ta n wãa wunɛn
temɔ.
Kpa u de alikama ya n yiba wunɛ sɔɔ.
15 U ra win woodaba nɔɔsie handunia
sɔɔ.

Win gari yi ra duka dewa fuuku fuuku.
16 U ra de nim kperugim mu nɛ,
kpa mu n buriri nge yãa sansu.
U ra de guru kpenu nu nɛ kpa nu n sãa nge torom.
17 U ra n guru kpee ni kasi mɔ̀wa tia tia.
Wara koo kpĩ u yɔ̃ra u yen wooru ma.
18 U n gari gerua, nim kperugim mɛ, mu ra yandewa.
U n maa dera woo ga mu swee, mu ra kokuwa mu doona.
19 U win gari ka win woodaba ka win gere Yakɔbu wi ba mɔ̀ Isireli sɔ̃ɔwa.
20 U ṅ bweseru garu kue mɛ.
Ten garu ta ṅ maa win woodaba yɛ̃.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

148

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I Yinni Gusunɔ siaro saa wɔllun di.
I nùn siaro saa wɔllun sɔɔ sɔɔn di.
2 Bɛɛ win gɔradoba kpuro, i nùn siaro.
Bɛɛ win tabu kowobu kpuro, i nùn siaro.
3 Sɔ̃ɔ ka suru, i nùn siaro.
Bɛɛ kperi kpuro, bɛɛ be i ballimɔ, i nùn siaro.
4 Bɛɛ be i wãa wɔllun sɔɔ sɔɔwɔ, i nùn siaro.
Bɛɛ nim mɛ mu wãa wɔllɔ, i nùn siaro.
5 U wooda wɛ̃, ye kpuro ya koora.
Ye kpuro yu nùn siaro.
6 U ye tãsisia sere ka baadommaɔ.
U koo wooda yi, win tii kun maa ye saramɔ.
7 Saa tem sɔɔn di, i Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ nim wɔ̃ku ka nim bwee bakanu ka yɛɛ nanumgii yi yi wãa sɔɔ, i Yinni Gusunɔ siaro.
8 Dɔ̃ɔ ka guru kpenu ka guri baka ka bukɔ ka woo bɔkɔ,
bɛɛ be i win woodaba mɛm nɔɔwammɛ, i Yinni Gusunɔ siaro.
9 Bɛɛ guunu ka gungunu ka dãa ye ya ra ma ka sɛduruba,
i Yinni Gusunɔ siaro.
10 Gbeeku yɛɛ ka yaa sabenu kpuro ka yɛɛ yi yi kabirimɔ ka gunɔsu,
i Yinni Gusunɔ siaro.
11 Handunian sinambu ka bwesenu kpuro ka sina bibu ka handunian siri kowobu kpuro,
i Yinni Gusunɔ siaro.
12 Aluwaasiba ka wɔndiaba, tɔkɔnu ka bibu,
13 bɛɛ kpuro, i Yinni Gusunɔn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
Win yĩsira kpã. Win girima ya wɔllu ka tem sare.
14 U win tɔmbu Isireliba be, be ba nun naanɛ sãa
ba wãa win bɔkuɔ dam wesia ma n kua bɛɛrɛ baka.
Yen sɔ̃, i Yinni Gusunɔ siaro.

149

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
I nùn tɔmɔ tɔmbun suunu sɔɔ be ba nùn naanɛ sãa.
2 Isireli, a yɛ̃ɛrio wi u nun taka kua sɔɔ.
Siɔnigibu, i yɛ̃ɛrio bɛɛn sina bokon sɔ̃.
3 I nùn siaro ka yaabu.
I nùn siaro ka baranu ka mɔrɔkunu.
4 Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ.
U ra wɔnwɔndobu bɛɛrɛ wɛ̃ u bu faaba ko.
5 Be ba Yinni Gusunɔ naanɛ sãa, bu nasara suo ka bɛɛrɛ baka.
Bu nuku dobun kuuki koowo ben kpin yenu wɔllɔ.
6 Ba n da Gusunɔ siare ka baadomma
kpa takobi ye ba dɛ̃ɛra biru ka wuswaa ya n wãa ben nɔmaɔ
7 bu ka bwese tukunu mɔru kɔsie,
kpa bu nu sɛɛyasia.
8 Kpa bu nin sinambu bɔke ka yɔni,
kpa bu maa nin wirugibu bɔke ka sisu,
9 kpa bu nu siri nge mɛ ba yorua.
Ya ko n sãawa bɛɛrɛ baka win tɔmbun mi be ba nùn naanɛ sãa.
I Yinni Gusunɔ siaro.

150

1 I Yinni Gusunɔ siaro.
I nùn siaro win sãa yerɔ.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ batuma mi win yiiko ya sɔ̃ɔsiramɔ.
2 I nùn siaro win sɔm maamaakigii ni u kuan sɔ̃.
I nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ nge mɛ win kpãara nɛ.
3 I nùn siaro ka kɔbi.
I nùn siaro ka mɔrɔkunu ka gɔ̃ɔgenu.
4 I nùn siaro ka baranu ka yaabu.
I nùn siaro ka mɔrɔkunu ka koronu.
5 I nùn siaro ka sɛkɛtirɛ ni nu som do.
6 Hunde koni baayere ye ya gesi wɛ̃siamɔ, yu Yinni Gusunɔ siaro.

I Yinni Gusunɔ siɑro.

MƆNNU

Tire ten mɔnnu, nu sun sõɔmɔ nge mɛ tɔnu u koo ka win wãaru diisina, kpa u maa ka Gusunɔ sã handunia ye sɔɔ. Nin gari gbiikii yi sun yaayasiamɔ yi mɔ̀, à n kĩ a n bwisi mɔ, a de a gina Gusunɔ nasia. Tire ten gari yi ṅ ka sãaru tɔna yã. Yi maa gerumɔwa nge mɛ tɔnu u ko n ka daa gea mɔ. Mɛya yi maa sun sõɔsimɔ ye Isireliban guro guro yerukobu ba nɛɛ bwisigiba koo ko gãanu nù n bu deema. Gari yin gɛɛ yi ka tɔnu ka win kurɔ ka win bibun wãasinaa yã ka sere maa win berusebu. Yin dabinu yi sun keu mɔ̀ su ka daa gea kasu nge tii kawabu ka tɛmanabu ka nge mɛ tɔnu u koo ka sãaro garisi tɔnu.

Tire ten kpunaa

1. Ba bwisi tɔmamɔ, wiru 1n di sere wiru 9.
2. Salomɔɔ ka bwisigibu gabun mɔnnu, wiru 10n di sere wiru 29.
3. Bwisi bwese bweseka, wiru 30n di sere wiru 31.

1 Dafidin bii, Salomɔɔ, wi u sãa Isireliban sunɔ, win mɔnna.

Mɔnnun arufaani

2 Mɔn ni sɔɔra tɔnu koo bwisi ka yɛ̃ru wa kpa gari yi yi tubum sɛ̃ yi nùn yeeri.
3 Nu koo nùn bwisi gee sõɔsi kpa u ko ye n sãa dee dee weesu ka taki sariru sɔɔ.
4 Nu koo laakari sarirugii ko laakarigii, kpa nu aluwaasi yɛ̃ru ka bwisi kɛ̃.
5 Niya nu koo maa bwisigiin bwisi sosi, kpa nu yɛ̃rugii kpara
6 u ka mɔnnun tubusianu ka bwisigibun gari tubu.
7 À n kĩ a n bwisi mɔ, a de a gina Gusunɔ nasia. Domi wi u ra bwisi ka sɛɛyasiabu atafiiru ko, u sãawa gari bɔkɔ.

Ba aluwaasiba bwisi kɛ̃mɔ

8 Wunɛ, nɛn bii durɔbu, a wunɛn baaban sõɔsiru nɔɔwɔ, kpa a ku ra wunɛn mɛron gere yina.
9 Ya koo de wunɛn daa yu wɛ̃ra nge mɛ furɔ burɔ ka wura ra wasi buraru kue.
10 Wunɛ, nɛn bii durɔbu, tɔn kõsobu bà n nun kɔkirimɔ, a ku ra wura.
11 Bà n gerua ba nɛɛ, a na a ka bu da i tɔmbu samba ko i bu sɛ̃suku baa bà kun gãanu kue,
12 i bu go yande nge mɛ gɔribun wãa yeru ta ra tɔnu mwɛ wasiru. I bu mwa nge wɔru bɔkɔ ge ga tɔnu samba kua u wɔri.
13 I ko arumani bwese bweseka wa i dam diima i yibia bɛɛn diaɔ.
14 A na a ka bu mɛnna, kpa i bɛɛn mɔru kpuro doke bɔɔ teeru sɔɔ.
15 Wunɛ, nɛn bii durɔbu, a ku ka tɔn ben bweseru swĩina. A ku ben yira du.
16 Ben naasu sãu bu ka kõsa ko. Ba maa sɛnde bu ka tɔnun yɛm yari.
17 Gunɔ ge a yina bɛriammɛ, gà n nun mɛɛra, kama a bɛrimɔ.
18 Adama tɔn be, ba tii yina bɛriammɛ, ba koo maa mwaara ye sɔɔ.
19 Nge mɛya n sãa ka baawure wi u dukian kĩru mɔ. Be ba tii ye wɛ̃, bera ya ra go.

A ku bwisi kɛ̃ru yina

20 Bwisi yi gbãramɔ tɔɔwɔ, yi nɔɔgiru sue wuun batuma sɔɔ.
21 Yi gbãramɔ swaa kɛɛnanɔ yi yin gari kparamɔ mi wirugiba ra mɛnnɛ,
22 yi mɔ̀, bɛɛ laakari sariba, sere domma i kĩ i n wãa bwisi sariru sɔɔ. Bɛɛ yaako kowobu, sere domma i ko n nuku dobu mɔ̀ bɛɛn yaako kobu sɔɔ, kpa bɛɛ gari bakasu i n yɛ̃ru tusa.
23 I gɔsirama i nɛn gerusibu nɔ. Kon bɛɛ nɛn hunde wɛ̃, kpa n ka bɛɛ nɛn yɛ̃ru bɔnu ko.
24 Wee, na bɛɛ soka, i ṅ wure. Na bɛɛ nɔma gãri, goo kun nɛ.
25 I nɛn bwisi kɛ̃ru kpuro yina, i ṅ maa nɛn gerusibu kĩ.
26-27 Yen sõna, bɛɛn wahala sɔɔ, sanam mɛ bɛrum bɛɛ mwa nge guru woo bɔkɔ, ma wahala ya seewa nge woo guna ya ka nuku sankiranu ka tõya na, nɛn tii kon bɛɛ yɛ̃ɛ kpa n bɛɛ yaakoru ko.

28 Sanam mɛya i ko man soku, adama na ɩ̀ bɛɛ wurarimɔ. I ko man kasu, i ɩ̀ maa man wasi.
29 Domi i yɛ̃ru tusa, i ɩ̀ kĩ i Yinni Gusunɔ nasia.
30 I ɩ̀ nɛn bwisi kɛ̃ru wure, ma i nɛn gerusibu atafiiru kua.
31 Yen sɔ̃, i ko bɛɛn himba ka bɛɛn kookoosun are di i debu.
32 Laakari sariban bwisi kɛ̃ɛ yinabu koo de bu gbi. Gari bakasun biti sarira dera ba kam mɔ̀.
33 Adama wi u nɛn gari swaa daki, win bwɛ̃ra ko n kpĩ. U ɩ̀ ko n maa wurure kɔ̃sa gaan bɛrum sɔ̃.

Bwisi yi ra kɔ̃sa gbarewa

2

1 Nɛn bii, a nɛn sɔ̃ɔsiru wuro,
kpa a nɛn wooda nɛnɛ wunɛn gɔ̃ruɔ.
2 A bwisin sɔ̃ɔsiru swaa dakio.
A kookari koowo yu ka nun yeeri.
3 A bwisi kasuo,
kpa a laakari naa gira.
4 A ye kpuro kasuo nge sii geesu,
ɩ̀ kun mɛ nge arumani ye ya berua.
5 À n kua mɛ, kaa tubu
nge mɛ kaa ka Gusunɔ nasia,
kpa a nùn gia.
6 Yinni Gusunɔwa u ra tɔnu bwisi wɛ̃.
Wiya u ra maa nùn yɛ̃ru ka laakari wɛ̃.
7 U ra taarɛ sarirugibu nasara wɛ̃,
kpa u n be ba gem swĩi kɔ̃su nge tɛrɛru.
8 U ra be ba ku ra ben berusebu kɔ̃sa kue kɔ̃su,
kpa u wigii be ba nùn mɛm nɔɔwɛ kpara.
9 Nɛn bii, à n nɛn gari wura, kaa gem tubu.
Kaa n yɛ̃ ye ya sãa dee dee.
Ye kpurowa ya koo de a n gea mɔ̀.
10 Kaa n bwisi mɔ, kpa yɛ̃ru tu nun nuku dobu wɛ̃.
11 Bwisi ka laakari ya koo nun kɔ̃su,
12 kpa yu ka nun gbara swaa kɔ̃san di,
kpa yu nun yara gari kɔ̃sigiin nɔman di,
13 ka sere maa be ba swaa gea derin min di,
ba swaa kɔ̃sa swĩi.
14 Kɔ̃san kobu bu ra bu nuku dobu wɛ̃,
kpa ba n yɛ̃ɛrimɔ toranun sɔ̃.
15 Ben swɛɛ ka ben sanu sanusu ku ra n dɛɛre.
16 Nge mɛya yi koo maa de a kurɔ tuko duka suuri
wi u nun kɔkirimɔ ka gari dori.
17 Wi, wi u win durɔ gbiikoo yina,
u arukawani duari ye u ka nùn bɔkua Gusunɔn wuswaaɔ.
18 Ma win yɛnu ga gɔɔ dɔɔ,
win swɛɛ yi ka nùn dɔɔ gɔribun wãa yerɔ.
19 Tɔn durɔ wi u da win mi, u ku ra wuramɛ.
U ku ra maa wãarun swaa wa.
20 N n mɛn na, a gemgibun swaa swĩiyɔ.
A ben daa saario.
21 Domi gemgibu ka taarɛ sarirugibu
ba ko n wãa n ka tɛ tem mɛ sɔɔ.
22 Adama tɔn kɔ̃sobu ka mɛm nɔɔ saribara
ba koo wuna min di.

Gusunɔn geren mɛm nɔɔbu

sɔɔra bwisi wãa

3

1 Nɛn bii, a ku nɛn sɔ̃ɔsinu duari. A nɛn woodaba nɛnuɔ.
2 Yera ya koo de wunɛn wãaru tu dɛnya, kpa a n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
3 A de a gea ko kpa a n sãa naanɛgii. A ye kpuro sebuo wĩirɔ nge wuran saba, kpa a de ya n wãa wunɛn gɔ̃ruɔ.
4 Saa ye sɔɔra kaa n bɛɛrɛ mɔ Gusunɔ ka tɔmbun wuswaaɔ.
5 A Gusunɔ wunɛn Yinni naanɛ koowo ka gɔ̃ru tia a kun tãsa wunɛn tiin yɛ̃ru sɔɔ.
6 A de a n win bwisikunu mɔ wunɛn kookoosu kpuro sɔɔ, kpa u wunɛn swaa sɔmɛ.
7 A ku tii mɛɛri bwisigii. A Yinni Gusunɔ nasio kpa a kɔ̃sa suuri.
8 Yera ya koo ko wunɛn wasin bwãa dobu ka wunɛn kukunun dam.
9 Ye a mɔ kpuro sɔɔ, a gbiiyo a Yinni Gusunɔ win bɔnu wɛ̃. Nge mɛya kaa ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Sanam mɛya wunɛn biranu nu koo dĩanu yibu kpa wunɛn tam mu n kpã sere a ayeru bia mi kaa doke.
11 Wunɛ nɛn bii durɔbu, a ku Yinni Gusunɔn gerusibu garisi taarɛ. A ku maa win sɛɛyasiabu mɛɛri nge toraru.

12 Domi wi u kĩ, wiya u ra sɛɛyasie, nge mɛ tundo wi u win bii kĩ ka gem, u ra ko.

Bwisi ka doo nɔɔru

13 Doo nɔɔrugiiwa wi u bwisi dɔba, ma u yɛ̃ru kasu u wa.
14 Domi bwisi yi are mɔ n sii geesu ka wuragii kere.
15 Yin bɛɛrɛ ya kpã ya bura yãnu kpuro kere. Ye ba ra kasu kpuro sɔɔ, gãanu sari ni kaa ka yi weesina.
16 Bwisi yin nɔm geuɔ, hunde dakaawa ya wãa mi. Yin nɔm dwarɔ maa, arumani ka bɛɛrɛwa ya wãa mi.
17 Bwisi yi koo nun alafia wɛ̃, kpa a n bɔri yɛndu mɔ wunɛn wãarun swɛɛ kpuro sɔɔ.
18 Be ba yi mwa, yi bu wãaru wɛ̃ɛmɔ. Doo nɔɔrugiba be ba yi nɛni kem kem.
19 Bwisiya Yinni Gusunɔ u ka handunia taka kua. Win yɛ̃ra u ka wɔllu kua.
20 Win bwisi yin saabuwa nim mu ka kuramɔ tem di, ma guru winu nu demɔ gura nɛmɔ.

Yinni Gusunɔwa

u bwisigii kɔ̃su

21 Nɛn bii, a bwisi ka laakari nɛnuɔ, a ku de yen gaa yu nun kisirari.
22 Ya koo nun wãa geeru ka bɛɛrɛ wɛ̃.
23 Kaa kpĩ a sĩ ka toro sindu, a ɲ̀ sokuramɔ.
24 À n kpuna wɔ̃kuru, bɛrum kun nun mɔ̀. Kaa dweeyawa ka bɔri yɛndu.
25 A ɲ̀ kaa n maa ka gãanu nande ni nu koo nun deema subaru, ɲ̀ kun mɛ tɔn kɔ̃so wi u koo nun wɔrima.
26 Domi Yinni Gusunɔ u koo nun kɔ̃su. U koo nun gbara yɛ̃ri kpuron di.

A wunɛn tɔnusi kĩɔ

27 Wi n weenɛ a gea kua, à n yen dam mɔ, a ye koowo.
28 Wunɛn beruse ù n nun gãanu kana ni kaa kpĩ a nùn kɛ̃ mii mii, a ku nɛɛ, u doo sere sia.
29 A ku wi u nun naanɛ sãa kɔ̃sa bwisikusi.
30 A ku ka goo sanna kam u kun nun kɔ̃sa kue.
31 A ku tɔn kɔ̃sobun daa kĩa, a ku maa ben yira swĩi.
32 Domi Yinni Gusunɔ u tɔn kɔ̃sobu tusa, adama u ra gemgibu ko win bɔrɔba.
33 U ra tɔn kɔ̃sobun yɛnusu bɔ̃rusiwa, kpa u gemgibugisu domaru kua.
34 Be ba ra nùn yaakoru ko, beya u ra maa yaakoru ko. Adama be ba tii kawe, beya u ra durom kue.
35 Bwisigibu ba koo bɛɛrɛ wa, kpa gari bakasu su sekuru wa.

Bwisin arufaani

4

1 Bɛɛ bibu, i swaa dakio kirɔ ye bɛɛn tundo u bɛɛ mɔ̀. I swaa tem kpĩiyɔ kpa i wa i bwisi ko.
2 Domi bwisi geeya na bɛɛ kɛ̃mɔ. Yen sɔ̃, i ku nɛn sɔ̃ɔsinu yina.
3 Sanam mɛ nɛn tii na sãa bii, na wãa nɛn tundon bɔkuɔ, ma na sãa nɛn mɛron bii teereru,
4 nɛn tundo u man keu kua u nɛɛ, n win gari nɛnuɔ. N win woodaba mɛm nɔɔwɔ, kpa n wa na n wãa.
5 N bwisi ka laakari nɛnuɔ, n ku win gere duari,
6 n ku bwisi yɔ̃su, yi koo man somi. N yi kĩɔ, yi koo man kɔ̃su.
7 Gãa ni kon naa gira sɔɔ, bwisiya yi kpuro kere. N n mɛn na, n yi kasuo ka ye na mɔ kpuro.
8 N bwisi kĩɔ, yi koo de n ko tɔn boko. N yi tii bɔkasio, nge kurɔ kĩnasi, yi koo de n bɛɛrɛ wa.
9 Yi ko n sãawa nge sina furɔ nɛn wirɔ.

A ku tɔn kɔ̃sobun daa saari

10 Nɛn bii, a swaa dakio a nɔ ye na nun sɔ̃ɔmɔ. À n ye wura, wunɛn wãaru ta koo dakaa da.
11 Na nun sɔ̃ɔsimɔwa nge mɛ kaa ka bwisi dendi. Na nun sɔ̃ɔsimɔwa nge mɛ kaa ka gem swĩi.
12 Saa ye sɔɔ, kaa sĩwa a kun sokure. À n duka mɔ̀, gãanu kun maa nun ganumɔ wunɛn swaa sɔɔ.
13 Sɔ̃ɔsi te ba nun kua mi, a ku tu yɔ̃su. A tu nɛnuɔ kem kem, domi tera ta sãa wunɛn wãarun nuuru.
14 A ku tɔn kɔ̃sobun daa saari. A ku maa ben yira swĩi.

15 A ye derio, ɑ ku ye swĩi. A ye dukɑ
suurio n tomɑ.
16 Domi bà kun kõsɑ kue, bɑ ku rɑ
dweeye. Bà kun gɔo torɑri, bɑ ku rɑ
dom wɑ.
17 Kõsɑn kobɑ bu rɑ n sãɑ ngɛ ben
dĩɑnu kɑ ben tɑm.
18 Gemgibun kookoosu su rɑ n
sãɑwɑ ngɛ bururun sõɔ yɑnɑ ye yɑ rɑ
n dɛɛrɑmɔ sere sõɔ u kɑ ye mɑm mɑm.
19 Adɑmɑ tɔn kõsobun kookoosu su
sãɑwɑ ngɛ yɑm wɔ̃kuru. Bɑ ǹ yɛ̃ yèn sõ
bɑ sokurɑmɔ.

A de wunɛn kookoosu su n wã

20 Nɛn bii, ɑ nɛn gɑri nɔɔwɔ. A swɑɑ
tem kpĩiyɔ ɑ nɔ bwisi yi kon nun kɛ̃.
21 A ku yi ɑtɑfiiru ko. A yi nɛnuɔ
wunɛn gɔ̃run sɔɔwɔ.
22 Domi wi u yi mwɑ, yi koo nùn
wãɑru kɑ bwãɑ dobu wɛ̃.
23 A de ɑ n tii sɛ kɑ bwisiku ni ɑ mɔ̀
wunɛn tii tii sɔɔ, domi niyɑ nu kpuro
kere, niyɑ nu wunɛn wãɑru kpɑre.
24 A ku de weesu kɑ gɑri kɑnkɑm
yen gɑɑ yu yɑri wunɛn nɔɔn di.
25 A de ɑ n mɛɛrɑ ye ɑ nɑɑ gire. A ku
wuswɑɑ sĩiyɑ.
26 A de ɑ n yɛ̃ swɑɑ ye kɑɑ kpe, kpɑ ɑ
n yɛ̃ mɑ yɑ sãɑwɑ swɑɑ gɛɑ.
27 A ku yen gɑm gɛrɑ. A torɑru dukɑ
suurio.

Kirɔ sɑkɑrɑrun sõ

5

1 Nɛn bii, ɑ nɛn gɑri bwisigii kɑ
lɑɑkɑrigii swɑɑ dɑkio ɑ nɔ.
2 Sɑɑ ye sɔɔrɑ, kɑɑ gɑ ngɛ mɛ kɑɑ kɑ
sĩ dee dee. Wunɛn gɑri koo sõɔsi mɑ ɑ
yɛ̃ru mɔ.
3 Domi kurɔ tɑnɔn gɑri yi rɑ n dowɑ
ngɛ tim kpɑ yi n kokumɔ ngɛ gum
yɑrum.
4 Adɑmɑ ɑmɛn biru, yi rɑ sosiewɑ
ngɛ gbiri kondu, kpɑ yi tɔnu mɛɛrɑ
ko ngɛ tɑkobi ye bɑ dɛ̃ɛrɑ biru kɑ
wuswɑɑɔ.
5 Gɔɔwɑ win kookoosu rɑ mɑ, kpɑ su
kɑ nùn dɑ sere siki wɔruɔ.
6 U ku rɑ swɑɑ mwɛ ye yɑ koo nùn
wãɑru wɛ̃. U rɑ n torewɑ u kun kɑ
bɑɑru.
7 Tɛ̃, nɛn bii, ɑ mɑn swɑɑ dɑkio. A ku
nɛn gɑri ɑtɑfiiru ko.
8 A de ɑ kɑ kurɔ win bweserun swɑɑ
tondɑ. A ku dɑ win dii kɔnnɔwɔ ɑ sere
nɛɛ, kɑɑ du win dirɔ.
9 Kpɑ ɑ ku rɑ tii gɔo nɔmu bɛriɑ, kpɑ
wɔnwɔndu sɑrirugii u nun gɔ.
10 Sɑɑ ye, kpɑ tɔn tukobu bu
wunɛn ɑrumɑni gurɑ, kpɑ bu wunɛn
sɔmburun ɑre di.
11 Sɑnɑm mɛ wunɛn dɑm mu kpɑ, ɑ
gɔɔ turuku sãɑ, kpɑ ɑ n wuri mɔ̀ ngɛ
gbeeku yɑɑ.
12 Sɑɑ ye sɔɔ, kpɑ ɑ nɛɛ, mbɑn sõnɑ
ɑ bwisi kɛ̃ru ɑtɑfiiru kuɑ, ɑ ǹ yi mɛm
nɔɔwɛ.
13 A ǹ wunɛn bwisi kɛ̃ɔbun gɛrɛ
wure, ɑ ben gɑri ɑtɑfiiru kuɑ.
14 Tɛ̃, wee, ɑ sekuru wɔrim dɔɔ
tɔmbu kpuron wuswɑɑɔ.

A wunɛn kurɔ kĩɔ

15 Wunɛn kurɔ u sãɑwɑ ngɛ bwiɑ
yèn nim mu dɛɛre. A ye tɔnɑn nim
nɔruo.
16 A ku de yen nim mu n kokumɔ
swɛɛ sɔɔ kɑ wuun bɑtumɑbɑ sɔɔ.
17 A de mu n wãɑ wunɛ turon sõ. A
ku de gɑbu bu kɑ nun mu bɔnu ko.
18 A de nuku dobu bu n wãɑ wunɛ
kɑ wunɛn kurɔ gbiikoon wãɑsinɑɑ sɔɔ.
19 U sãɑwɑ kurɔ burɔ ngɛ nɛm tɑɑkɔ.
A de win wɑsi yi n dɑ nun nuku
dobu wɛ̃, kpɑ win kĩru tɑ n nun nɛni
bɑɑdommɑ.
20 Nɛn bii, mbɑn sõnɑ kɑɑ n gɔon
kurɔn binɛ mɔ. Mbɑn sõnɑ kɑɑ n nuku
dobu kɑsu gɔon kurɔn mi.
21 A de ɑ n yɛ̃ mɑ Yinni Gusunɔ
u tɔnu bɑɑwuren dɑɑ mɛɛrɑ, u
bɑɑwuren sɑnu sɑnusu wɑɑmɔ.
22 Tɔn kõso u rɑ wɔriwɑ win torɑru
sɔɔ, kpɑ nu nùn mwɑ ngɛ yinɑ.
23 U koo kɑm kowɑ domi u kpɑnɑ u
tii nɛnɛ. Win wiirɑ kookoosu su koo
nùn gɔ.

A ku tii doke gɔon dibu sɔɔ

6

1-2 Nɛn bii, à n tii dɔrɑ ɑ nɛɛ, kɑɑ gɔon
dibu sɔbe, mɑ wunɛn gɑri yi nun yinɑ
mwɑ,
3 ɑ duɑwɑ mi dibugii win nɔmɑ sɔɔ.
Yen sõ, ɑ doo ɑ nùn wɑ kpɑ ɑ nùn suuru
kɑnɑ, ɑ tii yɑkiɑ win nɔmɑn di.
4 A ku nɛɛ, kɑɑ ginɑ kpunɑ ɑ wɛ̃rɑwɑ
ɑ sere dɑ ɑ nùn suuru kɑnɑ.

5 A tii yakio kpa a n tii mɔ nge mɛ
nɛm taakɔ ka gunɔ nu ra kisire taason
yinan di.

Ba yikuro kirɔ mɔ̀

6 Wunɛ yikuro, a doo a tamminu
mɛɛri. A nin sɔmburu laakari koowo
kpa a wa a bwisi ko.
7 Nu ṅ sunɔ mɔ, nu ṅ maa kparo mɔ,
mɛya nu ṅ maa wirugii mɔ,
8 adama nu ra nin dĩanu kasu nu yi
gɛ̃ɛbun sanam ka sɔ̃ɔ sãrerun saa.
9 Wunɛ yikuro, sere domma kaa n
kpĩ. Domma kaa dom se.
10 Wee, à n dom yĩbura a dweeya ka
nɔm gbinnaa fiiko,
11 sãaru ta koo nun deema subaru
sɔɔ nge gbɛnɔ, kpa gɔ̃ɔru tu nun wɔri
nge swaa dio.

Tɔn kɔ̃son daa

12 Wi u gari weesugii kpara, u sãawa
wi u kun garu mɔ̀, ka tɔn bɛrɛtɛkɛ.
13 U ra tɔmbu nɔni yãakinu kue, kpa
u yĩreru ko ka naasu, ka maa nɔma, u
ka bu nɔni wɔ̃ke.
14 Kɔ̃san koba bu ra n nùn nɛni,
kpa u n yen sɔɔru mɔ̀ baadomma u n
sannɔsu seeyamɔ.
15 Yen sɔ̃na asɔrɔ ya koo nùn deema
subaru sɔɔ, kpa n kun koore bu nùn
seeya.

Ye Yinni Gusunɔ u tusa

16-19 Gãanu nɔɔba tia Yinni Gusunɔ
u tusa, u ku ra nu waabu kã. Niya,
tii suabun kookoosu,
ka weesu,
ka tɔn dɛɛron goberu,
ka kɔ̃san himba,
ka daa kɔ̃san kĩru,
ka tɔnu gari manibu.
Gãanu nɔɔba yiruse mam wãa. Niya,
tɔn gbinnaa berusebun suunu sɔɔ.

Kirɔba sakararun sɔ̃

20 Nɛn bii durɔbu, a wunɛn tundon
gere mɛm nɔɔwɔ, kpa a ka wunɛn
mɛron sɔ̃ɔsiru sɔmburu ko.
21 A n ye kpuro nɛni baadomma
wunɛn gɔ̃ruɔ, kpa a ye doke wĩirɔ nge
wura.
22 Ya koo nun kpara wunɛn sanu
sanusu sɔɔ, kpa yu nun kɔ̃su wunɛn
kpin yerɔ. Ya koo maa nun bwisi kɛ̃ à
n dom yanda.
23 Domi gere ye, ya sãawa nge fitila,
ma sɔ̃ɔsi te, ta sãa nge yam bururam.
Ben kirɔ ya ra maa nun wãarun swaa
sɔ̃ɔsiwa.
24 Ya koo nun gbara kurɔ tanɔn
nɔman di. Ya koo nun yara win gari
dorin di.
25 A ku kurɔ win bweseru binɛ ko
win buram sɔ̃. A ku de u nun kɔkiri
ka win durɔ nɔni.
26 Kaa kpĩ a kurɔ tanɔ wa ka gobi
fiiko, adama à n ka kurɔ mɔro kpuna,
wunɛn wãaru kpurowa kaa bia.
27 Kaa kpĩ a dɔ̃ɔ kpɛ̃ɛ bɔɔrɔ wunɛn
yãnu nu kun dɔ̃ɔ mwaare?
28 Kaa kpĩ a sĩ dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ wɔllɔ wunɛn
naasu su kun dɔ̃ɔ mwaare?
29 Nge mɛya a ṅ kpɛ̃ a goon kurɔ baba
ba kun nun sɛɛyasie.
30 Goo ù n dĩanu gbɛna yèn sɔ̃ gɔ̃ɔra
nùn mɔ̀, ba ku ra nùn gɔburu wa.
31 Ka mɛ, u koo kɔsiawa n kere ye u
gbɛna. Ye u mɔ win yɛnuɔ kpuro, yera
u koo wɛ̃.
32 Adama wi u tɔn kurɔ kɔkura u ka
nùn sakararu kua, u sãawa gari bɔkɔ.
Domi wi u yen bweseru mɔ̀, wiya u
koo kam ko.
33 Ba koo nùn so kpa u bɛɛrɛ bia.
Sekuru sɔɔra u ko n wãa baadomma.
34 Kpannasira koo de kurɔ win durɔ
u mɔru se. U koo yɛ̃ro mɔru kɔsiawa u
kun win wɔnwɔndu kue.
35 U ṅ gãanu mwaamɔ kɔsire, u ṅ
maa suuru mɔ̀, baa bà n nùn kɛ̃nu
taasi.

Kirɔ kurɔ sakara kowon sɔ̃

7

1 Wunɛ nɛn bii durɔbu, a nɛn gari
nɛnuɔ, kpa a ku ra nɛn gere duari.
2 A nɛn gere mɛm nɔɔwɔ kpa a wa a
wãaru di. A nɛn sɔ̃ɔsiru laakari koowo
nge mɛ tɔnu ra n win nɔni laakari sãa.
3 A tu nɛnuɔ kem kem kpa a tu yore
wunɛn gɔ̃ruɔ.
4 A bwisi sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wuna nɛn
sesu, kpa a laakari soku wunɛn bɔrɔ.
5 Ye yiru ye, ya koo nun gbara gabun
kurɔbun min di be ba ra tɔnu fufu ko.
6 Sɔ̃ɔ teeru na yam mɛɛra nɛn dirun
fɛnɛntin di.
7 Na gari bɔkɔ goo wa aluwaasi
laakari sarirugibun suunu sɔɔ.

8 U sarɔ u dɔɔ wuu suunuɔ mi kurɔ
sakara kowo goo u wãa. Ma u kpa ka
win yɛnun bɔkuɔ, u sĩimɔ tɛɛru sɔɔ,
9 saa yoki yam bereberebun di sere
n ka kua wɔ̃kuru.
10 Wee, kurɔ wi, u ka nùn yinna, u
kurɔ tanɔ yãnu sebua. Bwisi kɔ̃si wãa
win gɔ̃ruɔ.
11 U sãawa sekuru sari ka gari sunɔ.
U ku ra sinɛ win yɛnuɔ.
12 U ra n wãawa tɔɔwɔ, gasɔ swɛɛyɔ,
gasɔ swaa kɛɛnanɔ, gasɔ maa yaburɔ.
13 U nùn gaba u bɔkasi u ka nùn nɔɔ
sɔ̃suna, ma u nùn gari sɔ̃ɔwa ka sekuru
sariru u nɛɛ,
14 u win siarabun yãkuru kua. Tɔ̃ɔ
tera u ten nɔɔ mwɛɛru yibia.
15 Yen sɔ̃na u yarima bu ka waana, u
maa nùn wa.
16 U beku buranu tɛrie win kpin
yerɔ ni ba wesa ka Egibitigibun wɛ̃ɛ.
17 U turare bwese bweseka nubu
durorugia yɛ̃ka kpinu wɔllɔ.
18 U na bu ben kĩru ko sere ka sisiru
bururɔ, kpa ba n bɔkasinɛ ka nuku
dobu.
19 Domi win durɔ sari yɛnuɔ. U
sanum da n toma.
20 Gobi yi u doke bɔɔrɔ u ka da,
yi kpã. Suru koo tarum ko u sere
wurama.
21 Ka gari dori yiya u nùn gawa, ma
u nùn kamia.
22 Mii mii, ma u nùn swĩi nge naa
ye ba dɔɔ bu go, ǹ kun mɛ kpasa ye ya
duka dɔɔ yu yina mwaara,
23 ǹ kun mɛ gunɔ ge ga wɔriɔ taa sɔɔ.
Ga ǹ yɛ̃ gɔɔwa ga dɔɔ, sere saa ye sɛ̃u ga
gen sɔndu sɔka.
24 N n mɛn na, nɛn bii durɔbu, a man
swaa dakio kpa a nɛn nɔɔn gari nɔ.
25 A ku de wunɛn gɔ̃ru gu gɛre kurɔ
win bweserun mi. A ku ra wunɛn
swaa tora a nùn swĩi.
26 Domi win sɔ̃na tɔn dabinu
wɔruka, mɛya u ben dabinu go.
27 Win dira sãawa gɔribun wãa
yerun swaa.

Bwisi yi tɔmbu nɔɔgiru sue

8

1 I swaa dakio.
Bwisi yi gbãramɔ, yɛ̃ru ta nɔɔgiru sue.
2 Yi yɔ̃ gungunu wɔllɔ swaa baarɔ ka
swaa kɛɛnanɔ.
3 Yi gbãramɔ gambon bɔkuɔ wuun
duu yerɔ
mi ba ra siribu ko, yi mɔ̀,
4 bɛɛ tɔmbu, bɛɛya na soku,
tɔn bibu kpurowa na ka mɔ̀.
5 Laakari sariba, i de i n laakari mɔ.
Gari bakasu, i bwisi koowo.
6 I swaa dakio, kon bɛɛ gari bɛɛrɛgii sɔ̃.
Ye kon gere kpuro ya sãawa dee dee.
7 Domi na ku ra weesu gere, na kɔ̃sa
tusa.
8 Nɛn gari kpuro sãawa gem,
weesu ka taki sari yi sɔɔ.
9 Yi kpuro yi bururewa kpasasa
bwisigiin mi.
Mɛya yi maa dɛɛre wi u yɛ̃ru mɔn mi.
10 I nɛn sɔ̃ɔsiru mɔɔ n kere sii geesu,
kpa i maa yɛ̃ru mwa n kere wuran tii.
11 Domi bwisi yi bɛɛrɛ mɔ ya kpã
ya bura yãnu kpuro kere.
Ye ba ra kasu kpuro sɔɔ,
gãanu sari ni kaa ka yi weesina.

Bwisi yi tii tusiamɔ

12 Nɛ bwisi, na ra garin asansi tubu.
Na yɛ̃ru mɔ n ka gãanu wunana.
13 À n kĩ a Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃, a de
a kɔ̃sa tusi.
Na tii suabu ka yɛ̃kɔ
ka kɔ̃san kookoosu ka keetan gari tusa.
14 Na ra tɔnu bwisi kɛ̃, kpa n nùn
laakari wɛ̃.
Nɛna na yɛ̃ru, nɛna maa dam.
15 Nɛn saabuwa sinamba ka bandu
nɛni,
ma wirugiba wooda wɛ̃ɛmɔ ye ya dee
dee sãa.
16 Nɛn somirun saabuwa sinambu ka
wirugibu
ka siri kowobu kpuro ba ka tem nɛni.
17 Be ba man kĩ, na maa bu kĩ.
Be ba man kasu, ba koo man wa.
18 Arumani ka bɛɛrɛwa na tɔnu wɛ̃ɛmɔ
ka maa dukia ye ya ku ra sankire.
Kon de ye tɔnu mɔ kpuro ya n da wɛ̃re.
19 Nɛn are yi sii geesu ka wuran tii
bɛɛrɛ kere.
20 Na sĩimɔwa swɛɛ yì sɔɔ gem ka
kookoo geesu wãa.
21 Na be ba man kĩ arumani wɛ̃ɛmɔ
ma na dukia yibiamɔ ben beru yerɔ.

22 Yinni Gusunɔ u man mara u sere
gãanu kpuro taka kua.
23 Ba man gɔsa ba yi yellun di n tɛ
ba sere handunia taka kua.
24 Ba man mara ba sere nim wɔ̃ku kua,
sanam mɛ nim bweru sari.
25 Ba man mara ba sere guunu ka
gungunu swĩi.
26 Sanam mɛ, Gusunɔ kun gina tem
tɛrie ka mɛn gbea.
Baa tua, u ṅ mam kue.
27 Saa ye u wɔllu tɛriamɔ
ka nim wɔ̃kun bubenu,
na wã mi.
28 Sanam mɛ u guru winu doke wɔllɔ,
ma nim mu kura tem di mu tɛria,
na wãa mi.
29 Sanam mɛ u nim wɔ̃kun nim yɔ̃ra
yeru sɔ̃ɔsi
u nɛɛ, mu ku tu sara,
ma u tem tãsisia,
30 na wãa win bɔkuɔ sa sɔmburu mɔ̀.
Win nuku dobu wãa nɛ sɔɔ
baadomma.
Na gɔ̃ru dobu mɔ win wuswaaɔ,
31 ka handunia sɔɔ.
Ma na bɔri yɛndu mɔ tɔmbun suunu
sɔɔ.

Doo nɔɔrugiiwa wi u bwisin gari swaa daki

32 N n mɛn na, nɛn bii durɔminu, i man
swaa dakio.
Doo nɔɔrugiba be ba nɛn swaa swĩi.
33 I sɔ̃ɔsiru wuro,
i ku tu atafiiru ko,
kpa i bwisi ko.
34 Doo nɔɔrugiiwa wi u man swaa
daki,
ma u ra n yɔ̃ nɛn dii kɔnnɔwɔ
baadomma
u n man mara.
35 Domi wi u man wa, u wãaru wawa,
u koo maa Yinni Gusunɔn nɔnu geu
wa.
36 Adama wi u man tora u tii kɔ̃sa
kuawa.
Be ba man tusa kpuro, gɔɔwa ba kĩ.

Bwisi ka gari bakaru

9

1 Bwisi yi gbere damgii nɔɔba yiru
kua, yi ka yin diru banisi.
2 Ma yi dera ba yɛɛ go, ba tam sɔɔru
kua ba ye kpuro yi dii yerɔ.
3 Ma yi yin sɔm kowo tɔn kurɔbu
gɔra bu yɔ mi n gunum bo bu tɔmbu
dim sokuma,
4 kpa ba n mɔ̀, wi u kun bwisi mɔ, u
gɛrama mini,
5 u na u di yin dii yerɔ, kpa u tam nɔ
mɛ yi sɔɔru kua.
6 U yario laakari sariban wuurun
di, kpa u wa u n wãa wãaru sɔɔ. U
laakarin swaa mɔɔ.

Bwisigii ka tii suo

7 À n tɔn yaa kasikio gerusi, a tii
gɛndu kasuawa. À n maa tɔn kɔ̃so taarɛ
wɛ̃, a tii wɔmburu kasuawa.
8 À n tɔn yaa kasikio gerusi, u koo
nun tusi. Adama à n bwisigii gerusi,
u koo nun kĩa.
9 Ye a bwisigii sɔ̃ɔwa, ya ra win bwisi
sosiwa. Ye a maa gemgii sɔ̃ɔsi, ya ra
win yɛ̃ru sosiwa.
10 À n kĩ a n bwisi mɔ, a de a gina
Yinni Gusunɔ nasia. À n Gusunɔ Dɛɛro
gia kaa n yɛ̃ru mɔ.
11 Bwisi yi koo wunɛn wãarun tɔ̃ru
sosi.
12 À n kua bwisigii, wuna kaa yen
are di. À n maa sãa tɔn yaa kasikio,
wuna kaa yen wahala wa.

Gari bakaru

13 Gari bakaru ta sãawa nge kurɔ wi
u ku ra tii nɛnɛ sɛ̃ɛ, u ṅ gãanu ganu yɛ̃.
14 U ra n sɔ̃wa win dii kɔnnɔwɔ
wuun mi n gunum bo.
15 Min diya u ra n tɔmbu sokumɔ be
ba begiru doonɔ,
16 u n mɔ̀, wi u ṅ laakari mɔ, u
gɛrama mini.
17 Gãa nɔrura ye ba gbɛna, ya
nɔrubu do. Dim mɛ ba dimɔ asiri sɔɔ,
mɛna mu ra n do.
18 Adama yɛ̃ro kun yɛ̃ ma gɔriba
wãa mi. Be u soka kpuro ba ra dewa
gɔribun wãa yerɔ.

Mɔn ni nu ka tɔnun daa yã

10

1 Salomɔɔn mɔnnu. Bii bwisigiiwa
u ra de win tundon nukura n do.
Adama bii gari bɔkɔ u ra win mɛron
nukuru sankuwa.

2 Dukia ye ba wa ka kɔ̃san swaa, ya
ku ra arufaani gaa ko, adama ye ba wa
dee dee, yera ya ra wãaru wɛ̃.
3 Yinni Gusunɔ kun gemgii derimɔ
gɔ̃ɔru sɔɔ, adama u ra tɔn kɔ̃so birewa
ye u binɛ sãa.
4 Wi u yikuru mɔ, wiya sãara ra
deemɛ, adama wi u hania mɔ, wiya u
ra dukia wa.
5 Wi u dĩanu mɛnnamɔ gɛ̃ɛbun saa,
u laakari mɔwa, adama wi u dò saa ye,
u koo sekuru wa.
6 Gemgii u ra tii domaru kasuewa,
adama tɔn kɔ̃son nɔɔ ga ra n kɔ̃sa
bɛkiwa.
7 Ba ku ra gemgii duari, adama tɔn
kɔ̃so, ba ra nùn duariwa sere ka win
yĩsirɔ.
8 Wi u bwisi mɔ, wiya u ra sɔ̃ɔsiru
wure, adama wi u kun gari gerubu yɛ̃,
u ra kam kowa.
9 Wi u sĩimɔ gem sɔɔ, u ku ra n
nande, adama wìn sanu sanusu kun
dɛɛre, u koo sɔ̃ɔsira.
10 Wi u win beruse gɔni, u nùn
nuki sankumɔwa, adama wi u kun
gari gerubu yɛ̃, u ra kam kowa.
11 Bwisigiin gari yi sãawa wãarun
nuuru, adama tɔn kɔ̃son gari, kɔ̃sa yi
ra n bɛki.
12 Tusiru ta ra sannɔ seeyewa,
adama kĩru ta ra toranu kpuro
wukiriwa.
13 Laakarigiin geren diya ba ra bwisi
wa, adama bokura ta ra n gari bɔkɔ
mara.
14 Bwisigii u ra bwisi berewa nge
arumani, adama gari bɔkɔn gere ya ra
de u biru wurawa.
15 Gobigiin arumani ya ra nùn
kɔ̃suwa nge gbãraru, adama sãaron
sãaru ta ra nùn kam kowa.
16 Gemgiin sɔmburu ta ra dewa u n
wãa, adama tɔn kɔ̃so u ra win dukia
dendiwa u ka kɔ̃sa ko.
17 Wi u ra kirɔba yaaye u koo
wuswaa da win wãaru sɔɔ, adama wi u
ra ye duari u ko n kɔ̃ɔramɔwa u n dɔɔ.
18 Wi u tusiru berua gɔ̃ruɔ u sãawa
murafiti. Mɛya wi u maa seeda
weesugia dimɔ u sãawa gari bɔkɔ.
19 Gari bɛkɛgii kun toranu kpeemɔ,
adama wi u ra win yara nɛnɛ u sãawa
bwisigii.
20 Gemgiin gari yi sãawa nge
sii geesun tii, adama tɔn kɔ̃son
bwisikunu nu ǹ arufaani gaa mɔ.
21 Gemgiin gari yi ra ka tɔn dabinu
arufaani naawɛ, adama gari bakasu su
ra gbiwa sɛkum laakari sarirun sɔ̃.
22 Yinni Gusunɔn domara ta ra tɔnu
ko dukiagii. Tɔnun tiin himba kun
gãanu sosimɔ wi sɔɔ.
23 Gari bɔkɔn mi, kɔ̃san kobu bu
sãawa nge dweebu. Nge mɛya laakari
ya maa sãa bwisigiin mi.
24 Yèn bɛrum kɔ̃san kowobu ba mɔ,
yera ya ra bu deemɛ. Ye maa gemgiba
kĩ, yera n da koore.
25 Wahala yà n seewa nge woo
guna, ya ra tɔn kɔ̃so surewa, adama
gemgii u ra n yɔ̃wa dim dim sere ka
baadommaɔ.
26 Tam mɔmmɔm mu ra donnu
sirewa, kpa wiisu su nɔni sɔkiri. Nge
mɛya yikuro u ra win yinnin mɔru
seeye.
27 Be ba ra Yinni Gusunɔ nasie,
bera ba ra tɛ, adama durumgibu ba ra
gbiwa sɛkum.
28 Gemgiin yĩiyɔbu bu ra nùn nuku
dobu wɛ̃wa, adama tɔn kɔ̃sogibu kun
arufaani gaa mɔ.
29 Yinni Gusunɔ u ra gemgibu
kɔ̃suwa, bà n sĩimɔ win swɛɛ sɔɔ,
adama u ra tɔn kɔ̃sobu kam koosiewa.
30 Gãanu ganu sari ni nu koo gemgii
sura, adama tɔn kɔ̃so u ǹ kpɛ̃ u sina
tem mɛ sɔɔ.
31 Gari bwisigiiya yi ra yari gemgiin
nɔɔn di, adama ba koo wee kowon
yara burawa.
32 Gemgii, durom gariya u ra gere,
adama kɔ̃sa tɔn kɔ̃son nɔɔ ga ra gere.

11

1 Yinni Gusunɔ u ku ra kã ba n kianu
yĩirumɔ ka kilo ye ya ǹ sãa dee dee,
adama u kĩwa ba n yĩirumɔ ka ye ya sãa
dee dee.
2 Tii suabu bu ra ka gɛndu nɛwa. Be
ba tii kawe bera ba bwisi mɔ.
3 Gemgiin gem kobu bu ra nùn
kparewa win wãaru sɔɔ, adama wi u ǹ
naanɛ mɔ, u ra gbiwa win weesun sɔ̃.
4 Dukia kun kpɛ̃ yu tɔnu wɔra
Gusunɔn siribun sanam, adama gem
mu ra tɔnu wɔre gɔɔn di.

5 Gemgiin dɛɛraru ta ra dewa win
swɛɛ yi n wã, adama tɔn kɔ̃so u ra
kɔ̃ɔrewa win nuku kɔ̃surun sɔ̃.
6 Gemgiin dɛɛraru ta ra nùn kari
gbarewa, adama tɔn kɔ̃son tiin binɛ ya
ra nùn yina mwɛwa.
7 Tɔn kɔ̃so u ra gbiwa ka win yĩiyɔbu
sannu. Yĩiyɔ bi u raa doke win dukia
sɔɔ, kpa bu kam ko.
8 Gemgii u ra yariwa nuku
sankiranun di, kpa tɔn kɔ̃so u kɔsire
ko ni sɔɔ.
9 Wi u Gusunɔn wãaru sikimɔ, u
win winsim kpeerasiamɔwa ka win
gari, adama gemgibu ba ra yariwa min
di ben yɛ̃run sɔ̃.
10 Sanam mɛ gemgiba kuuramɔ,
wuugibu ba ra n nuku dobu mɔwa.
Tɔn kɔ̃sobu bà n maa biru wura, ba ra
n yɛ̃ɛrimɔwa.
11 Gemgiba ba ra de wuu gu kuura,
adama tɔn kɔ̃sobu ba ra gu gowa ka
ben gari.
12 Wi u win winsim gɛma u sãawa
gari bɔkɔ, adama wi u laakari mɔ, u ra
mariwa.
13 Wi u ra tɔnun kɔ̃sa saari, u ku ra
tɔmbun asiri bere, adama naanɛgii u
ra ye berewa win tii sɔɔ.
14 Tɔn be ba ǹ kparo mɔ ba ra kam
kowa, adama be ba bwisi kɛ̃ɔ dabiru
mɔ beya ba ra n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
15 Wi u nɔɔ mwɛɛru kua u nɛɛ, u koo
win winsim dibu kɔsia, u koo wahala
wa, adama wi u yina u nɔɔ mwɛɛru ko,
u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
16 Kurɔ geowa u ra siarabu wa,
adama be ba tɔmbu dam dɔremɔ,
dukia tɔnawa ba ra wa.
17 Tɔn geo, gea ye u mɔ̀, wi sɔɔra ya
ra wure. Mɛya maa tɔn kɔ̃so, kɔ̃sa ye u
mɔ̀, wi sɔɔra ya ra wure.
18 Tɔn kɔ̃son sɔmburun are kun
arufaani mɔ, adama wi u gem swĩi, are
geeya u ra n mɔ.
19 Wi u wura u gem swĩi, u ko n
wãawa, adama wi u kɔ̃sa naa gire u
koo gbiwa.
20 Yinni Gusunɔ u tɔn kɔ̃sobu tusa,
adama bèn sanu sanusu dɛɛre, bera u
ra ka nɔnu geu mɛɛri.
21 Ba koo tɔn kɔ̃sobu sɛɛyasiawa
kam kam, adama gemgibu ba koo
faaba wa sere ka ben bibun bweserɔ.
22 Kurɔ burɔ gari bɔkɔ u sãawa nge
kurusɔ ge ba wuran taabu dokeye
wɛ̃rɔ.
23 Gea gemgii u ra n kasu u ko,
adama ye tɔn kɔ̃so u kĩ kpuro,
Gusunɔn mɔruwa ya ra seeye.
24 Wi u ra wɛ̃ ka nuku tia, wiya u ra
ko arumanigii. Wi u ku ra mɛnam kã,
u ra tii sãaru kpɛ̃ɛwa.
25 Nuku tiagii u koo dukia wa n kpã.
Wi u win winsim nim kã, ba koo maa
yɛ̃ro nim kɛ̃.
26 Wi u ra win dĩanu bere are bɛkɛn
sɔ̃, wiya ba ra bɔ̃rusi, adama wi u
dɔramɔ, wiya ba ra domaru kue.
27 Wi u gea mɔ̀, u koo Gusunɔn
domaru wa, adama wi u bwisikumɔ u
kɔ̃sa ko, kɔ̃sa ya koo yɛ̃ro deema.
28 Wi u win naanɛ doke dukia sɔɔ, u
koo wɔrumawa, adama gemgiba koo
kparawa nge dãa.
29 Wi u ka win yɛnu wahala naawa,
u koo kam naa gira. Gari bɔkɔ u ko n
sãawa bwisigiin yoo.
30 Gem kobu bu sãawa wãarun nu-
uru. Bwisigii, bwisiya u ra ka tii
tɔmbu gawe.
31 Gemgii u ra win are wawa tara mi.
Kaa sere gere tɔn kɔ̃so?

12

1 Wi u kĩ u yɛ̃ru wa, u ra wure bu
nùn sɛɛyasia. Wi u yinamɔ bu nùn
wɔkisi, u sãawa gari bɔkɔ.
2 Wi u ra gea ko, wiya u ra
Gusunɔn durom wa, adama bwisiku
kɔ̃sunugiiwa u ra taarɛ wa.
3 Nuku kɔ̃sura kun kpɛ̃ tu tɔnu
tãsisia, adama gemgiin nuuru ta ko n
sirerewa.
4 Kurɔ geo u ra dewa win durɔ u n
bɛɛrɛ mɔ, adama kurɔ wi u ra win durɔ
sekuru doke, u sãawa nge bararu te ta
durɔ win kukunu temmɔ.
5 Gemgibu ba ra n kasuwa bu ko dee
dee, adama tɔn kɔ̃sobu ba ra n kasuwa
bu gbɛni.
6 Tɔn kɔ̃son gari yi sãawa nge yina
ye ya ra go, adama gemgibun gari yi ra
tɔmbu gbarewa yinan di.

7 Tɔn kɔ̃so ù n gu, gãanu ku ra tiare
win yɛnuɔ, adama gemgiin yɛnu ga ra
n yɔ̃wa dim dim.
8 Bwisigiiwa ba ra tɔmɛ, adama wìn
gari kɔmia wiya ba ra yaakoru ko.
9 N buram bo a n sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, kpa
a n sɔm kowo turo mɔ, ye kaa n ka tii
sue, kpa a kun dĩanu mɔ yɛnuɔ.
10 Ye gemgii u mɔ, u ra ye nɔɔriwa,
sere ka mam win yaa sabenɔ, adama
tɔn kɔ̃so, nuku kɔ̃sura u ra n yiba.
11 Wi u win gberu wuka u ko n
dĩanu yibawa, adama wi u kam gire u
sãawa gari bɔkɔ.
12 Tɔn kɔ̃sowa u ra n tɔn kɔ̃sobun
gãanun binɛ mɔ, adama gemgibun
tɛmanabu, arufaaniwa bu ra ma.
13 Tɔn kɔ̃so u ra yina mwaarewa win
gari weesugii sɔɔ, adama gemgii u ra
yariwa wahalan di.
14 Tɔnun gere ya koo nùn gãa geenu
marua nge mɛ win sɔmburu ta ra nùn
are wɛ̃.
15 Gari bɔkɔ u ra n tamaa ye
u mɔ̀ kpuro ya sãawa dee dee,
adama bwisigiiwa u ra ka bwisi kɛ̃ru
sɔmburu ko.
16 Gari bɔkɔ u ra yande win mɔru
sɔ̃ɔsiwa, adama bwisigii u ra tii ye
marisiwa.
17 Wi u gem kparamɔ, gea u ra kã,
adama wee kowo u ra n sãawa weesun
yoo.
18 Wi u ra gari gere u kun bwisika,
u ra ka yi tɔmbu sɔkuwa nge takobi,
adama bwisigiin gari yi ra tɔnu
bɛkiewa.
19 Gari geen dam mu ra n wãawa
sere ka baadommaɔ, adama weesu su
ra doonɛwa nɔni kpaki teeru.
20 Be ba ra kɔ̃sa bwisiku, weesa su
ra n yiba ben gɔ̃ruɔ, adama be ba ra
tɔmbu bwisi kɛ̃ bu ka gea ko, ba ra n
nuku dobu mɔwa.
21 Kɔ̃sa ku ra gemgii deemɛ, adama
tɔn kɔ̃so u ra n nɔni sɔ̃ɔrewa.
22 Yinni Gusunɔ u ku ra weesugibu
kã. Gemgiba u ra n kĩ.
23 Bwisigii u ku ra win yɛ̃ru tɛrie,
adama gari bɔkɔ u ra win gari bakaru
sɔ̃ɔsiwa.
24 Hania ya ra dewa tɔnu u ko gabun
yinni, kpa yikuru tu de tɔnu u ko goon
yoo.
25 Wururabu bu ra tɔnu woorewa,
adama à n tɔnu gari sɔ̃ɔwa ka kĩru yi ra
nùn dam kɛ̃wa.
26 Gemgii u ra win beruse surewa
swaa gea sɔɔ, adama tɔn kɔ̃son
kookoosu su ra dewa u kɔ̃ɔra.
27 Taaso wi u yikuru mɔ, u ku ra yaa
wa u sɛ̃wɛ, adama haniawa ya ra tɔnu
gãa geenu wɛ̃.
28 Mi gem wãa, miya wãara wãa. À n
mu swĩi, a ǹ ka gɔɔ yinnamɔ.

13

1 Bii bwisigii u ra win tundon
sɔ̃ɔsiru swĩiwa, adama bii wi u tii sue,
u ku ra gerusibu kã.
2 Gemgibu ba ra ben garin are
wa, adama tɔn kɔ̃sobu, dam dɔrenaan
wãara ba ra n wãa.
3 Wi u win nɔɔ kpĩa u win hunde
kɔ̃suwa, adama wi u ra gari gere yabi
u tii kari bɔriemɔwa.
4 Yikuro u ra n gãanun binɛ mɔwa ni
u ǹ kpɛ̃ u wa, adama wi u ra sɔmburu
ko u ra wawa ye u kĩ.
5 Gemgii u ku ra weesu kã, adama
tɔn kɔ̃so u ra tii sekuru dokewa.
6 Wi u win tii nɛni dee dee, win daa
gea ya koo nùn kɔ̃su, adama wi u kɔ̃sa
mɔ̀, kɔ̃sa ya koo nùn sura.
7 Gobigiin kookoosa gabu ba ra n
mɔ̀, adama ba ǹ gãanu mɔ. Kpa gabu
ba n sãa nge sãarobu, adama beya ba
arumani mɔ.
8 Gobiya gobigii u ra ka win wãaru
yakie, adama goo ku ra sãaro wɔri.
9 Gemgii u ra n ballimɔwa nge yam
bururam, adama tɔn kɔ̃so u sãawa nge
fitila ge ga gɔɔ dɔɔ.
10 Tii suabu bu ra ka sannɔ nɛwa,
adama wi u ra ka bwisi kɛ̃ru sɔmburu
ko, bwisigiiwa.
11 Dukia ye tɔnu wa ka keetan swaa
ya ra doonɛwa fuuku, adama ye tɔnu
waamɔ fiiko fiiko ka swaa gea, ya ra
sosiwa.
12 Ye tɔnu yĩiyɔ yà kun koore, ya
ra nùn kowa barɔ, adama yĩiyɔ bi bu
yibiara bu ra kowa nuku doo bakabu.

13 Wi u bwisi kɛ̃ru yina u koo yen
are wa. Wi u maa tu wura u koo yen
are wa.
14 Bwisigiin sɔ̃ɔsiru ta sãawa
wãarun nuuru. Ta ra tɔnu yarewa
gɔɔn yinan di.
15 Bwisigiin bwisi yi ra dewa bu
nùn bɛɛrɛ wɛ̃, adama tɔn kɔ̃son sanu
sanusu su ra nùn kam kowa.
16 Wi u laakari mɔ u ra bwisikuwa u
sere gãanu ko, adama gari bɔkɔ ga ra
gen gari bakaru tɛriewa.
17 Sɔmɔ kɔ̃so, wahalawa u ra ka nɛ,
adama sɔmɔ geo u ra tɔmbu nukuru
yɛmiasiewa.
18 Wi u sɔ̃ɔsiru yina u koo kowa
sãaro kpa u sekuru wa, adama wi u tu
wura wiya u koo bɛɛrɛ wa.
19 Ye tɔnu u kĩ, yà n koora, ya ra nùn
nuku dobu wɛ̃wa, adama tɔn kɔ̃sobu
ba ku ra kã bu ben kɔ̃sa deri.
20 Wi u ra bwisigii bere, u koo bwisi
wa. Wi u ra n maa wãa ka gari bakasu,
u koo kɔ̃sa wa.
21 Kɔ̃sa ya ra durumgibu naa swĩiwa,
adama duroma mu ra ko gemgibun
are.
22 Tɔn geon dukia ya ra kowa win
bibun bweserugia, adama tɔn kɔ̃sogia
ya ra kowa gemgibugia.
23 Sãarobu ba ra dĩa geenu wa ben
gberun di, adama gabugia ra gberewa
yèn sɔ̃ ba ɲ̀ gem swĩi.
24 Wi u ku ra win bii sɛɛyasie u ɲ̀
nùn kĩwa, adama wi u nùn kĩ u ra nùn
sɛɛyasiewa.
25 Gemgii u ra n deburu mɔwa,
adama tɔn kɔ̃so u ra n gɔ̃ɔru barɔwa.

14

1 Tɔn kurɔ bwisigii u ra yɛnu
tãsisiewa, adama tɔn kurɔ gari bɔkɔ
u ra yɛnu gowa.
2 Wi u sĩimɔ gem sɔɔ, u Yinni Gusunɔ
nasiewa, adama wìn sanu sanusu su ɲ̀
dɛɛre, u nùn gɛmawa.
3 Gari bɔkɔn tii sua gari yi ra dewa
bu nùn bokuru so, adama bwisigiin
yara ya ra nùn kari gbarewa.
4 Biranu nu ra yɔ̃rewa diinu mi naa
wuku sari. Naa gea ya ra ka arumani
baka nɛ.
5 Seeda dio wi u naanɛ mɔ, u ku ra
weesu ko. Seeda weesugian dio ku ra
gem gere.
6 Tɔn yaa kasikio ù n bwisi kasu u ku
ra wa, adama wi u laakari mɔ, n ku ra
n sɛ̃ u ka yɛ̃ru wa.
7 A gari bɔkɔ duka suurio, domi a ɲ̀
gari bwisigii nɔɔmɔ win nɔɔn di.
8 Bwisigii u ra n win sanu sanusu
laakari sãawa, adama gari bɔkɔ u ra
kɔ̃ɔrewa win gari bakarun sɔ̃.
9 Gari bɔkɔ u ku ra bwisiku u win
toraru sɔmɛ, adama gemgibun suunu
sɔɔ, duroma mu ra n wãa.
10 Baawurewa u ra n win nuku
sankiranu ka win nuku dobun kpãaru
yɛ̃. Goo sari wi u koo kpĩ u ka nùn ye
bɔnu ko ka gem.
11 Tɔn kɔ̃sobun yɛnu ga koo
gbiwa, adama gemgibun yɛnu ga koo
kuurawa baa gà n sãa nge kuru tɔna.
12 Tɔnu ra n tamaa win sanu sanusu
su wãwa, adama gɔɔwa sin kɔkɔrɔ.
13 Yɛ̃ɛsu koo kpĩ su tɔnun nuku
sankiranu bere. Mɛya maa nuku
dobu koo kpĩ bu gɔsira nuku
sankiranu.
14 Tɔn kɔ̃so u koo win kookoosun
are wa. Nge mɛya tɔn geo u koo maa
wigisun are wa.
15 Be ba ra gari wure fuuku, ba ra
naanɛ kowa kpuro ye ba bu sɔ̃ɔwa,
adama bwisigii u ra n win sanu
sanusu laakari sãawa.
16 Bwisigii u ra durum bɛrum kowa,
kpa u ye deri, adama gari bɔkɔ u ra
kpuro kowa bɛrum sari.
17 Wi u ra mɔru se fuuku, gari baka
kookoosa u mɔ̀. Wi u bwisi kɔ̃si yiba,
u tii tusiru guremɔwa.
18 Be ba ku ra bwisiku bu sere gari
wura, gari bakara ya ra bu marue. Be
ba maa laakari mɔ, yɛ̃ra ta ra ko ben
bɛɛrɛ.
19 Tɔn kɔ̃sobu ba koo tɔn geobu
yiirawa bu bara ko.
20 Goo ku ra sãaro kã, baa ka win
berusebu, ba ra n nùn tusawa, adama
gobigii u ra n bɔrɔba yibawa.
21 Wi u win beruse gɛma, du-
rumwa u kua, adama wi u sãarobun
wɔnwɔndu mɔ, u koo domaru wa.

22 Be ba ra kɔ̃sa bwisiku, ba
kɔ̃ɔrewa, adama be ba ra gea bwisiku,
durom ka gema ba ra sɔ̃ɔsi.
23 Sɔmburu kpurowa ta ra n are mɔ,
adama gari saarinu, sãara nu ra ka nɛ.
24 Dukia ya sãawa bwisigiin are,
adama gari bɔkɔ, gari baka kookoosa
su ra n nùn wãasi.
25 Seeda dio gemgii u ra tɔmbun
hunde wɔrewa, adama wee kowo,
weesa u ra n sãamɔ.
26 Wi u Yinni Gusunɔ nasie, tãsi yee
damgira u mɔ mi. Gusunɔwa u ra maa
yɛ̃ron bibu kɔ̃su.
27 Yinni Gusunɔn nasiaru ta sãawa
wãarun nuuru. Teya ta ra tɔnu yare
gɔɔn yinan di.
28 Tɔn dabira ta sãa sina bokon
bɛɛrɛ, adama win tɔmbu bà n yarina,
win banda nim surewa.
29 Wi u ku ra mɔru ko fuuku, bwisi
bɛkɛya u mɔ, adama wìn mɔru ya ra se
fuuku, gari bakara u ra sɔ̃ɔsi.
30 Bwɛ̃ra yà n kpĩ, ya sãawa wasin
alafia, adama nisinu nu sãawa nge
bara te ta ra kukunu tem.
31 Wi u sãaro dam dɔremɔ, u win
taka kowo torarimɔwa, adama wi u
nùn wɔnwɔndu kua, u taka kowo wi
bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔwa.
32 Tɔn kɔ̃so, nuku kɔ̃sura ta ra nùn
fuke, adama gemgii u ra n tororu sɔ̃wa
baa gɔɔn wuswaaɔ.
33 Bwisigiin gɔ̃ruɔ laakariwa ya ra n
wãa, adama ba ǹ kpɛ̃ bu ye wa gari
bɔkɔn mi.
34 Gem mu ra temgibu bɛɛrɛ
dokewa, adama durum ya ra bu
sekuru dokewa.
35 Sina asakpɔ bwisigiiwa sunɔ u ra
ka nɔnu geu mɛɛri, kpa u ka wi u nùn
sekuru dokemɔ mɔru ko.

15

1 Wisi bi bu du, bu ra mɔru sure-
siewa, adama gari gerubu ka dam biya
bu ra mɔru seesie.
2 Bwisigiin gari yi ra de tɔnu u yɛ̃ru
kasu, adama gari bɔkɔn nɔɔ, wiira
gariya ga ra n saarimɔ.
3 Yinni Gusunɔn nɔni wãawa yam
kpuro. Yi tɔn kɔ̃sobu ka gemgibu
mɛɛra.
4 Gari yi yi nukuru yɛmiasiamɔ yiya
yi ra ka wãaru nɛ, adama gari kam yi
ra tɔnun gɔ̃ru sankuwa.
5 Wi u ra win baaban sɔ̃ɔsiru atafiiru
ko, gari bɔkɔwa, adama wi u ra
gerusibu wure, win bwisi koo sɔ̃ɔsira.
6 Gemgiin yɛnuɔra arumani baka
wãa, adama ye tɔn kɔ̃soba mɛnnamɔ,
wahalawa ya ra ka nɛ.
7 Bwisigibun nɔɔwa ga ra n yɛ̃ru
kparamɔ, adama bwisi sarirugibun
gɔ̃ru ga ǹ sãa mɛ.
8 Yinni Gusunɔ u ku ra tɔn kɔ̃sobun
yãkuru waabu kã, adama gemgibun
kanaru ta ra nùn wɛ̃re.
9 Yinni Gusunɔ u tɔn kɔ̃sobun swaa
tusa, adama be ba gea mɔ̀, beya u kĩ.
10 Wi u swaa gea deri, ba koo yɛ̃ro
sɛɛyasiawa gem gem. Wi u maa
sɛɛyasiabu yina, u koo gbiwa.
11 Yinni Gusunɔ u yɛ̃ ye ya kooramɔ
gɔribun wãa yerɔ. Kaa sere gere tɔnun
gɔ̃ruɔ?
12 Wi u tii sue, u ku ra kã bu nùn
gerusi. U ku ra maa kã bwisigibu bu
nùn bwisi kɛ̃.
13 Nuku doba bu ra wuswaa
dɛɛrasie, adama nuku sankiraru ta ra
wuswaa burisinɛwa.
14 Wi u bwisi mɔ, u ra yɛ̃ru kasuwa,
adama gari bɔkɔ u ra n buriwa win
gari bakaru sɔɔ.
15 Wɔnwɔndo u ra n wãawa wahala
sɔɔ baadomma, adama doo nɔɔrugii, u
ra n tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀wa saa baayere.
16 N buram bo a n sãa sãaro, kpa a n
Yinni Gusunɔ nasie, n kere a n dukia
mɔ kpa a n wurure.
17 N sanɔ bo a di ka kpee wurusu
yɛnu mi kĩra wãa, n kere a di ka yaa
gumgia yɛnu gèn mi tusira wãa.
18 Wi u mɔru mɔ, u ra sannɔsu
seeyewa, adama wi u suuru mɔ u ra su
kpeesiewa.
19 Yikuron swaa ya ra n sãki yibawa.
Wi u gem swĩigia kpa ya n dɛɛre.
20 Bii bwisigiiwa u ra de win tundon
nukura n do, adama bii gari bɔkɔ u ra
win mɛro gɛmwa.
21 Gari baka kookoosu su ra gari
bɔkɔ dorewa, adama wi u bwisi mɔ,
daa gea u ra ko.

22 Wi u ku ra bwisi bikie win
himban sɔ̃, ya ku ra koore, adama wi
u bwisi kɛ̃ɔbu mɔ, win himba ya ra
koorewa.
23 Wi u gari wisibu tuba saa ye n
weenɛ, u ra n nuku dobu mɔwa.
24 Wi u bwisi mɔ, u ra wãarun swaa
swĩiwa, kpa u swaa deri ye ya dɔɔ
gɔɔwɔ.
25 Yinni Gusunɔ u ra tii suon diru
surewa, adama u ku ra de bu gɔminin
tem kɔɔrɔ mure.
26 Yinni Gusunɔ u bwisi kɔ̃si tusa,
adama gari yi yi kĩru sɔ̃ɔsimɔ, yiya yi
ra nùn dore.
27 Wi u ra gobi kasu ka swaa kɔ̃sa,
u win yɛnu wahala dokemɔwa, adama
wi u nɔm biran kɛ̃nu tusa, u ko n
wãawa.
28 Gemgii u ra bwisikuwa u sere
wisi, adama gari kɔ̃siya tɔn kɔ̃so u ra
n saarimɔ.
29 Yinni Gusunɔ u ku ra tɔn kɔ̃son
kanaru laakari ko, adama u ra gemgiin
kanaru nɔ.
30 À n tɔnu mɛɛra ka kĩru, u ko n
nuku dobu mɔ. À n maa tɔnu labaari
dora sɔ̃ɔwa, ya ra nùn dam kɛ̃.
31 Wi u gerusibu wura bi bu
koo nùn faaba ko, u ko n wãawa
bwisigibun wuurɔ.
32 Wi u sɔ̃ɔsiru yina, u tii mɛɛra
mɔ̀wa, adama wi u wura ba nùn
gerusi, u koo bwisi wa.
33 À n kĩ a bwisi ko, a de a gina
Gusunɔ nasia. À n kĩ a bɛɛrɛ wa, a de
a gina tii kawa.

A Yinni Gusunɔ yaayo

baadomma wunɛn wãaru sɔɔ

16

1 Tɔmbu ba ra gãa dabinu nia ko,
adama Yinni Gusunɔwa u yen kɔkɔrɔ
yɛ̃.
2 Tɔnun sanu sanusu su ra n
dɛndewa win tiin nɔni sɔɔ, adama
Gusunɔwa u ra nùn wɛ̃ɛri.
3 A Yinni Gusunɔ wunɛn sɔma
kpuro nɔmu sɔndio, kpa ye a nia sãa
kpuro yu nun koora.
4 Yinni Gusunɔ u kpuro kua win
himba yu ka yibiara, sere mam ka tɔn
kɔ̃sobɔ, be u koo kam koosia.
5 Yinni Gusunɔ u ku ra tii suo kã. U
koo nùn sɛɛyasiawa kam kam.
6 À n mɔ̀ dee dee, ma a sãa naanɛgii,
Yinni Gusunɔ u koo nun wunɛn
toranu suuru kua. À n nùn nasie, kpa
u nun kɔ̃sa kpuro gbara.
7 Tɔnun daa yà n Yinni Gusunɔ
wɛ̃re, u ra de bu dora wi ka win
yibɛrɛba mam.
8 N sanɔ a n dukia fiiko mɔ kpa ya n
dɛɛre, ka sere ye kaa n ka dukia baka
mɔ ka keeta.
9 Tɔnu u ra nia ko ye u kĩ, adama
Gusunɔwa u ra win sanu sanusu
kpare.

Mɔn ni nu ka sinambu yã

10 Sina boko u ra gari kowa ka
Gusunɔn yiiko. Yen sɔ̃na win siribu
bu ra n sãa dee dee.
11 Kilo ka yĩirutii ni nu sãa dee dee
yera Yinni Gusunɔ u kĩ. Wiya u ra
sɔ̃ɔsi nge mɛ ba koo ye dendisina.
12 Sina boko kun wuramɔ bu kɔ̃sa
ko, domi gema mu koo de win bandu
ta n tãsa.
13 Gema sina boko u ra kã. U ra kãwa
bu nùn gem sɔ̃.
14 Sina bokon mɔru yà n seewa,
u koo kpĩ u goo gɔɔ bɔrie, adama
bwisigii u koo nùn kɔkiri u marisia.
15 Sina boko ù n nuku dobu mɔ, win
tɔmbun hunde ya koo dakaa da. U
n maa goo durom kua, ya sãawa nge
gura ye ya na gbeburun saa.

Wãasinaa ka tii nɛnubu

16 Tɔnu ù n bwisi ka laakari mɔ, n wã
n kere ù n wura ka sii geesu mɔ.
17 Gemgii u ra kɔ̃sa duka suuriwa.
Wi u win sanu sanusu laakari sãa, u ra
win wãaru nɔni dokewa.
18 Faari ya ra tɔmbu surewa. Tii
suabu bu ra ka kam kobu nɛwa.
19 N buram bo a tii kawa kpa a n
sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, ye kaa n ka baa mɔ tii
suobun arumani sɔɔ.
20 Wi u ra bwisiku u sere gãanu ko,
u ra kuurewa. Mɛya wi u maa Yinni
Gusunɔ naanɛ sãa, u ra n nuku dobu
mɔ.
21 Wi u ra siri ka laakari, u bwisi
mɔwa. Gari yi ba gerua ka kĩru, yiya
yi ra tɔmbu kamiɛ.

22 Wi u bwisi dendimɔ yi koo nùn
wãaru wɛ̃, kpa bu gari bɔkɔ sɛɛyasia
gen gari bakarun sɔ̃.
23 Be ba bwisi mɔ ba ra gari kowa
ka laakari, kpa ben gari yi, yi tɔmbu
kamia.
24 Gari dori yi sãawa nge tim gɔm
mɛ mu dim do, mu ra maa wasi dam
sosie.
25 Tɔnu u ra n tamaa win sanu
sanusu su wãwa, adama gɔɔwa sin
kɔkɔrɔ.
26 Gɔ̃ɔra ta ra de tɔnu u win sɔmburu
sɔɔ hania sosi, domi u kĩ win gɔ̃ɔru tu
kpe.
27 Tɔnu kam, kɔ̃sa u ra n bwisikumɔ,
kpa ya n yarimɔ win nɔɔn di nge dɔ̃ɔ.
28 Tɔn kɔ̃so u ra sikirinɔsu seeyewa.
Tɔn wĩɔ u ra maa bɔrɔba karanɛwa.
29 Daa bɔɔbɔyagii u ra tɔnu nɔni
wɔ̃kewa, kpa u nùn sure swaa kɔ̃sa sɔɔ.
30 Wi u nɔni yinwa ma u nɔɔ tɛndu
bɛri u ka kɔ̃sa ko, u ye kua kɔ.
31 Seri kpiki yi sãawa bɛɛrɛ baka,
domi wi u gem swĩi, wiya u ra yi wa.
32 Wi u kpĩa u win mɔru kamia, u
sãawa tabu durɔ ka gem. Wi u kpĩa u
tii nɛnua, u kere tabu durɔ wi u wuu
bɔkɔ kamia.
33 Sɔrobu ba ra yanim so bu ka wa
ye n koo tɔnu deema, adama Yinni
Gusunɔ turowa u yɛ̃ ye n koo koora
sia.

17

1 N sanɔ bo a dĩa dɔki tia wa a di bɔri
yɛndu sɔɔ, ye kaa ka tɔ̃ɔ baka dim di mi
sannɔsu wãa.
2 Sɔm kowo laakarigii u ra kowa win
yinnin bii be ba gea yinan wirugii, kpa
u tubi di ka be sannu.
3 Dɔ̃ɔwa ba ra ka wura ka sii geesu
sɔwe, adama Yinni Gusunɔwa u ra
tɔnun gɔ̃ru wɛ̃ɛri.
4 Tɔn kɔ̃sowa u ra tɔn kɔ̃son gari
swaa daki, kpa wee kowo u maa
weesugii swaa daki.
5 Wi u sãarobu yɛ̃ɛmɔ, Gusunɔwa u
yɛ̃ɛmɔ wi u bu taka kua. Wi u win
beruse yɛ̃ɛmɔ yèn sɔ̃ kɔ̃sa nùn deema,
ba koo yɛ̃ro sɛɛyasiawa.
6 Debuminu nu sãawa durɔ tɔkɔn
bɛɛrɛ. Baababa ba maa sãawa ben
bibun bɛɛrɛ.
7 Gari asansigii kun ka gari bɔkɔ
weenɛ. Kaa sere gere weesu ka sina
boko?
8 Gabu ba ra n tamaa ben kɛ̃ra ta koo
ka bu gãa geenu naawa. Mi ba gesi dua
kpuro tu ben bukata wunana.
9 Wi u ra berusen toranu duari, u
kĩ ba n kĩanɛwa. Wi u ra maa nu
yaaye win gari gerubu sɔɔ, u bɔrɔnu
karanamɔwa.
10 Gerusibu bu ra sɔmburu ko wi
u bwisi mɔn mi, n kere bu gari bɔkɔ
bokuru so nɔn wunɔbu (100).
11 Tɔn kɔ̃so u ra n kasuwa u tɔnu
seesi, adama ba koo nùn tɔn kɔ̃so
kpare u nùn sɛɛyasia.
12 N buram bo a ka puruka yɔɔni
yinna te ba buu wɔrari, ye kaa ka gari
bɔkɔ yinna gèn wiirara seewa.
13 Wi u ra gea kɔ̃sa dibu kɔsie, kɔ̃sa
kun kpeemɔ yɛ̃ron yɛnuɔ.
14 Wi u sikirinɔsu torua, n sãawa
nge u nim guna gĩa. Yen sɔ̃, a su derio
sannɔ gu sere tore.
15 Wi u tɔn kɔ̃so gem wɛ̃ɛmɔ, ka wi
u gemgii taarɛ wɛ̃ɛmɔ, be kpurowa
Yinni Gusunɔ u tusa.
16 Mba gobin arufaani gari bɔkɔn
nɔma sɔɔ. U koo ka yi bwisi dwe?
Aawo, u ṅ yen bwisi mɔ.
17 Bɔrɔ kĩnasibu ba ra kĩru sɔ̃ɔsinɛwa
saa kpuro sɔɔ. Wahalan saa sɔɔra mɛro
bisi u ra somi.
18 Gari bɔkɔwa ga ra wure gu goon
dibu sɔbe.
19 Wi u ra sannɔsu kã, u ra durum
kãwa. Wi u ra gãanu nia ko ni nu nùn
kere, u koo kam kowa.
20 Wi u ra tɔnu nɔni wɔ̃ke, u ṅ nuku
dobu wasi. Wi u ra gari kɔ̃si gere, kɔ̃sa
ya ra nùn deemɛ.
21 Wi u gari bɔkɔ mara, nuku
sankirana u ra n mɔ. Mɛya bii wi u kun
asansi mɔn tundo u ṅ kpɛ̃ u n nuku
dobu mɔ.
22 Nuku dobu bu sãawa tìm gem
wasin sɔ̃, adama nuku sankiraru ta ra
wasi dam dwiiyasiewa.
23 Tɔn kɔ̃sowa u ra nɔm biran kɛ̃nu
mwɛ u ka tɔnu gem bira.
24 Laakarigii, bwisiya u ra n naa
gire, adama gari bɔkɔ, ga ra n
bwisikumɔwa ye ga ṅ wasi.

25 Bii gari bɔkɔ u ra win tundo ka
win mɛro nuku sankiranu kpɛ̃ɛwa.
26 N ǹ weenɛ bu gemgii gãanu bure
u kɔsia yèn sõ u gem gerua. N ǹ maa
weenɛ bu sunɔ so yèn sõ u siri dee dee.
27 Wi u yɛ̃ru mɔ, u ku ra gari gere
too. Wi u laakari mɔ, u suuru mɔwa.
28 Wi u win nɔɔ kpĩa, u bwisi mɔwa.
Baa gari bɔkɔn tii, gà n maari, kaa n
tamaa ga bwisi mɔwa.

18

1 Wi u win tii gɔwa, win tiin
arufaaniwa u kasu. U ra mɔru sewa
bà n kĩ bu nùn bwisi kɛ̃.
2 Gari bɔkɔ u ku ra bwisi kã, ma n
kun mɔ u win gari bakaru sõɔsi.
3 Nuku kõsuru ta ra ka gɛndu nɛwa,
kpa bɛɛrɛ sariru tu ka sekuru na.
4 Tɔnun gari yi sɛ̃wa nge daa tèn nim
mu duku, adama bwisi yi sãawa nge
nim mɛ mu yarimɔ saa bwian di.
5 N ǹ weenɛ a yõra toron biruɔ, kpa
a gemgii nùn win gem bira.
6 Gari bɔkɔn gari yi ra ka sikirinɔsu
nɛwa, kpa win nɔɔ gu ka soonaa na.
7 Gari bɔkɔn gariya yi ra nùn yina
mwɛ, kpa yu nùn kam ko.
8 Dɔmɛn gari yi sãawa nge dĩa
duronu ni tɔmba kata mɔ̀ ba mwɛɛmɔ.
9 Wi u ra sɔmburu atafiiru ko, ka wi
u tu sankumɔ, be kpuro tia.
10 Yinni Gusunɔ u sãawa nge gbãra
damgiru. Gemgii ù n duka da mi, u ko
n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
11 Gobigii u ra win dukia garisiwa
nge gbãra te ta dam mɔ, domi u tamaa
yiya yi nùn kõsu.
12 Tii suabu bu ra ka tɔnu kam kobu
naawɛwa, adama tii kawabu bu ra
dewa bu tɔnu bɛɛrɛ wɛ̃.
13 Wi u ku ra gari swaa daki u sere
wisi, ya win gari bakaru sõɔsimɔwa.
Mɛya u maa tii sekuru dokemɔwa.
14 Tɔnu ù n kĩ u n wãa, ya ra nùn
dam kɛ̃ win bararu sɔɔ, adama wi u
kun yĩiyɔbu mɔ, wara koo kpĩ u nùn
dam kɛ̃.
15 Bwisigii u ra kãwa u yɛ̃ru sosi.
Laakarigii u ra maa kãwa u sõɔsiru wa.
16 Kɛ̃nu nu ra tɔnu swɛɛ kuewa, kpa
nu de yɛ̃ro u damgibun nɔnu geu wa.
17 Siribu sɔɔ wi u gbia u gari gerua,
yi ra n gina sãawa dee dee, sere win
yibɛrɛ ù n maa wigii gerua.
18 Tɛtɛ duma ya ra sõɔsi wi u gem mɔ,
kpa sannɔsu su kpe, kpa yu damgibu
yakiana.
19 À n wunɛn bɔrɔ torari, ya sɛ̃ a ka
nùn susi n kere a gbãra damgiru sura.
I n maa sanna, i ka dora, yen sɛ̃sɔ ga
kpã ga kere dii te ba ka kɔkɔrɔ damgia
kɛnuan dubu.
20 Tɔnun geren areya u ko n ka wãa.
21 Gari yi koo kpĩ yi tɔnu go. Yi koo
maa kpĩ yi nùn wãaru wɛ̃. Wi u ra gari
saari u koo yin are wa.
22 Wi u kurɔ wa u gãa geenu wawa.
Gusunɔn duroma.
23 Sãaro u ra gari gerewa ka
wɔnwɔndu, adama gobigii u ra
gerewa ka dam.
24 Bɔrɔ dabinu nu koo kpĩ nu ka tɔnu
nɔni swãaru naawa, adama bɔrɔ goo u
mɛro bisi kere.

19

1 N buram bo a n sãa sãaro kpa a n
sĩimɔ dee dee, ye kaa n ka sãa gari bɔkɔ
kpa a n weesu mɔ̀.
2 Hania yɛ̃ru sariru sɔɔ, ya ǹ
arufaani mɔ. Sɛndaru ta ra ka tora
dabinu nɛwa.
3 Sanam mɛ tɔnu u wãa wahala sɔɔ
win gari bakarun sõ, Gusunɔwa u ra
ka mɔru ko.
4 Gobigiin bɔrɔba ba ra n dabiru
sosimɔwa, adama sãaro, bɔrɔ turo wi
u mɔ, u ra n mam kĩ u nùn deriwa.
5 Ba koo seeda weesugian dio
sɛɛyasiawa kam kam. U ǹ kisiramɔ.
6 Baawure u ra n kasuwa u damgii
fufu ko. Baawure u ra n maa kĩwa u n
sãa wi u ra kɛ̃nu wɛ̃n bɔrɔ.
7 Sãaron mɛro bisibu ba ra nùn
yinɛwa. Kaa sere gere win bɔrɔba?
Baa ù n kasu u ka goo gari ko, u ku ra
wa.
8 Wi u ra bwisiku u sere gãanu ko,
win hunden alafiawa u kasu. Wi u
maa bwisi kasu, doo nɔɔra yi koo ka
nùn naawa.
9 Ba koo seeda weesugian diobu
sɛɛyasiawa kam kam, kpa ben weesu
su bu kam ko.

10 N ɩ̀ weenɛ gari bɔkɔ u n wãa
doo nɔɔru sɔɔ. Kaa sere gere yoo u n
sinambu kpare?
11 Tɔnu wi u bwisi mɔ, u ra win
mɔru nɛnɛwa. U ra tora ni ba nùn kua
duariwa win bɛɛrɛn sɔ̃.
12 Sunɔn mɔru yà n seewa, ya
ra n nanum mɔwa nge gbee sunɔn
kukiribu, kpa win durom mu n
arufaani mɔ nge kakoru yakasu wɔllɔ.
13 Bii gari bɔkɔ u ra ka win tundo
nɔni swãaru naawɛwa. Tɔn kurɔ nɔɔ
gɔmunugiin sannɔsu ku ra kpe nge
nim mɛ mu dãakumɔ.
14 Kaa kpĩ a yɛnu ka dukia tubi
di, adama Gusunɔwa u ra tɔnu kurɔ
laakarigii wɛ̃.
15 Yikuru ta ra tɔnu dom kpɛ̃ɛwa. Wi
u ku ra maa gãanu ko, u ɩ̀ gɔ̃ɔru biamɔ.
16 Wi u Gusunɔn wooda nɛni, u win
wãaru kɔ̃suwa. Wi u kun win sanu
sanusu laakari sãa u koo gbiwa.
17 Wi u sãaro kɛ̃ru wɛ̃ɛmɔ, Yinni
Gusunɔwa u bɔkuramɔ. U koo maa
yɛ̃ro nùn win nuku tian are wɛ̃.
18 A wunɛn bii sɛɛyasio sanam mɛ a
yɛ̃ ya koo nùn somi, adama a ku nùn so
a go.
19 Wi u ka mɔru gãanu sanka, u koo
yen kɔsire wɛ̃wa. Wi u kun nùn kɔsire
ye bikie, u nùn dam kɛ̃mɔwa u ka
wure u ko.
20 A bwisi swaa dakio, a de bu nun
yi keu ko, kpa a ko bwisigii wunɛn
wãarun tɔ̃ɔ ni nu tie sɔɔ.
21 Tɔnu u ra gãa dabinu nia ko,
adama Gusunɔn himba tɔnawa ya ra
koore.
22 Mɛ ba ra n kĩ tɔnu u n sãa, yera u n
sãa naanɛgii. N buram bo a n sãa sãaro,
ye kaa n ka sãa weesugii.
23 Wi u Yinni Gusunɔ nasie, u ko
n wãaru mɔ, kpa win wãa te, ta n
deburu mɔ. U ɩ̀ maa nɔni swãaru garu
wasi.
24 Gabu ba yikuru mɔ sere bà n dĩa
gbɛ̃ɛru nɔma kpɛ̃ɛ, ba ku ra maa kpĩ bu
ye wuna bu ka da nɔɔwɔ.
25 A tɔn yaa kasikio soowo kpa gari
bɔkɔ u bwisi ko.
26 A bwisigii gerusio, kpa u gia ye a
kĩ a nùn sɔ̃ɔsi.
27 Nɛn bii, à n sɔ̃ɔsiru biru kisi,
wunɛn yɛ̃ru ta koo kpe.
28 Seeda weesugian dio u ra gem
yaakoru kowa. Kɔ̃san kĩra ta ra n tɔn
kɔ̃so nɛni.
29 Tii suo u ra n wãawa sɛɛyasiabun
kari sɔɔ. Gari bɔkɔ u ku ra maa soberu
bie.

20

1 Tam nɔrubu bu ra tɔnu ko
yaakorugii ka wurenugii. Wi u dera
mu nùn go, u ɩ̀ bwisi mɔwa.
2 Sunɔn mɔru ya sãawa nge gbee
sunɔn kukiribu. Baawure wi u nùn
nɔɔ kuurimɔ, u win tii dokemɔwa kari
sɔɔ.
3 Wi u ku ra sannɔn batu kã, wiya
ba koo bɛɛrɛ wɛ̃, adama gari bɔkɔ ga ra
mɔru sewa fuuku.
4 Wi u ku ra wuku bɔmbɔmminun
sɔ̃, gɛ̃ɛbun sanam u ɩ̀ gãanu wasi.
5 Tɔnun gɔ̃run bwisikunu nu sãawa
nge nim bweru te ta duku, adama wi
u bwisi mɔ wiya ra n nim mɛn takam
yɛ̃.
6 Tɔn dabira ta ra n ten bɔrɔkinirun
gari mɔ̀, adama wara u naanɛ mɔ ka
gem.
7 Gemgii u ra n sĩimɔwa daa gea
sɔɔ. Win biba ko n maa sãawa doo
nɔɔrugibu.
8 Sanam mɛ sina boko u sina u ka
siri, yande u ra tubuwa mi kɔ̃sa wãa.
9 Wara koo kpĩ u nɛɛ, win gɔ̃ru ga
dɛɛre, u ɩ̀ durum mɔ.
10 Yinni Gusunɔ ku ra kã ba n kiaru
yĩirumɔ ka kilo ka sakaku ye ya ɩ̀ sãa
dee dee.
11 Baa bii, u ra sɔ̃ɔsiwa win
kookoosu sɔɔ ù n sãa daa geagii.
12 Swaa si su gari nɔɔmɔ, ka nɔni yi
yi yam waamɔ, Yinni Gusunɔwa u ye
kpuro kua.
13 A ku dom kĩa kpa yãaru tu ku raa
nun wɔri. A de a se bururu, kpa a
dĩanu wa a di a debu.
14 Wi u kiaru dwemɔ u ra tu yaa
kasikiwa, adama ù n tu dwa u kpa, u
ra n tii siaramɔwa.
15 Wura kun sɛ̃, wesekii geenu maa
yiba, adama be ba ra gari bwisigii
gere, ba ɩ̀ dabi.
16 Goo ù n sɔɔ goo swaa gbiiya u ka
dibu sua wunɛn mi, a wi u yɛ̃ro gbiiya
min yaberu tɔruba mɔɔ.

17 Dĩa ni tɔnu wa ka swaa kɔ̃sa, nu ra
n gina dibu dowa, adama amɛn biru,
nu ra n sãawa nge yanim nɔɔwɔ.
18 Tɔnu ù n bwisi kɛ̃ɔ geo wa, ye u
nia sãa ya ra koorewa. A ku tabu da
bìn sɔɔru a ɲ̀ kue.
19 Kɔrumɔtɔ kowo u ra asiri
kparewa. A be ba ra gari saari too
duka suurio.
20 Wi u win mɛro ɲ̀ kun mɛ win
tundo bɔ̃rusi, u koo gbiwa nge fitila.
21 Dukia ye tɔnu u wa fuuku, amɛn
biru ya ku ra n domaru mɔ.
22 A ku nɛɛ, kaa kɔ̃sa kɔsia ye ba nun
kua. A gesi wunɛn naanɛ dokeo Yinni
Gusunɔ sɔɔ, u koo nun faaba ko.
23 Yinni Gusunɔ u ku ra kã ba n
kiaru yĩirumɔ ka kilo ye ya ɲ̀ dee dee
sãa.
24 Yinni Gusunɔwa u ra tɔnun
wãaru kpare. N n mɛn na, tɔnu kun
kpɛ̃ u gia mi win sanu sanusu ka nùn
dɔɔ.
25 Kari baka, à n Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru
kua a nɛɛ, kaa nùn yeni kɛ̃. N deema a
ɲ̀ bwisika.
26 Sunɔ bwisigii u ra tɔn kɔ̃sobu
sikiewa mi ba sebi, kpa u bu sɛɛyasia
u kun ben wɔnwɔndu kue.
27 Tɔnun gɔ̃ru ga sãawa ge Yinni
Gusunɔ u nùn wɛ̃ gu ka win sɔɔwɔ yam
bururasia.
28 Sina boko wi u naanɛ mɔ, ma u
win tɔmbu kĩ, u ku ra nande. U n maa
bu sirimɔ gem sɔɔ, win banda koo tɛ.
29 Dama mu sãa aluwaasiban bɛɛrɛ.
Seri kpiki yiya yi maa sãa bukurobun
bɛɛrɛ.
30 Bà n nuku kɔ̃surugii so ba mɛɛra
kua, win nuku kɔ̃suru ta koo kpe, kpa
u bwisi ko.

21

1 Sina bokon gɔ̃ru ga sãawa nge daa
tora Yinni Gusunɔn nɔma sɔɔ. U ra gu
gɔsiewa mi u kĩ.
2 Tɔnu u ra n tamaa win swɛɛ kpuro
yi dɛɛrewa, adama Yinni Gusunɔwa u
ra gɔ̃ru wɛ̃ɛri.
3 Wi u sĩimɔ dee dee, win daa ya
yãkuru kere Yinni Gusunɔn mi.
4 Tii suabu ka tɔn biaru yera ya ra
tɔn kɔ̃sobun durum sɔ̃ɔsi.
5 Wi u kookari mà u ka win
sɔmburun kpunaa ko, u koo ten
arufaani wa, adama wi u ra gãanu ko
ka sɛndaru, gɔ̃ɔra koo nùn deema.
6 Dukia ye ba waamɔ ka weesu, ya ra
doonɛwa nge wiisu. Gɔɔ sɔɔra ya ra ka
bu de.
7 Tɔn kɔ̃sobun bɔbunu nu ra bu kam
koosiewa, domi ba ɲ̀ kĩ bu sĩ dee dee.
8 Tɔn kɔ̃sobu ba ku ra swaa mwɛ
ye ya dɛnde, adama be ba dɛɛre, ben
swaa ya ra n dee dee sãa.
9 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii
piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru
sɔɔ ka kurɔ wi u sannɔsu kĩ.
10 Tɔn kɔ̃so u ra n kĩwa u kɔ̃sa ko ka
win gɔ̃ru kpuro. Baa win bɔrɔ u ku ra
deri.
11 Bà n tɔn yaa kasikio sɛɛyasiamɔ,
laakari sarirugii u ra bwisi kowa. Bà
n bwisigii keu mɔ̀, u ra yɛ̃ru sosiwa.
12 Gusunɔ u sãawa gemgii, u ra n
mɛɛrawa ye ya kooramɔ tɔn kɔ̃son
yɛnuɔ, kpa u nùn kpɛ̃ɛ nɔni swãaru sɔɔ.
13 Wi u yina u sãaron wuri nɔ, ba
ɲ̀ maa win tiigii nɔɔmɔ ù n somiru
kanamɔ.
14 Nɔm biran kɛ̃ru ta ra mɔru sure-
siewa.
15 Gem kobu bu ra gemgii nuku
dobu wɛ̃wa, adama kɔ̃sa ya ra kɔ̃san
kowo kam koosie.
16 Wi u gera laakarin swaan di,
gɔriba u koo da u deema.
17 Wi u dunian akande kpuro kĩ, u
ku ra n gãanu mɔ. Mɛya wi u ra tam ka
dĩa duronu kã, u ku ra gobi yi.
18 Tɔn kɔ̃sobu ba koo nɔni swãaru
wa te gemgiba kun wasi.
19 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii
piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru
sɔɔ ka kurɔ sannɔsugii.
20 Bwisigiin yɛnuɔra dukia ra n wãa
ka gãa ni nu wã, adama gari bɔkɔ u ra
win dukia sankuwa.
21 Wi u kasu u ko dee dee kpa u n sãa
tɔn geo, win wãara koo dakaa da, kpa
bu nùn gem kookoosu sɔ̃ɔsi ka bɛɛrɛ.
22 Bwisigii u ra kpĩ u du tabu
durɔbun wuuɔ, kpa u ben dam bua mɛ
ba naanɛ sãa.
23 Wi u ra win yara nɛnɛ u tii nɔni
swãaru gbarammɛwa.
24 Wi u tii sue u ra gãa dabinu yaa
kasikiwa, kpa tii suabu bu sɔ̃ɔsira win
kookoosu sɔɔ.

25 Yikuron binɛ ya ra nùn gowa yèn
sɔ̃ u ku ra sɔmburu ko.
26 Baadomma gabu ba ra n wãawa
binɛ sɔɔ, adama gemgii u ra kpuro
wɛ̃wa sere u tii duari.
27 Tɔn kɔ̃son yãkuru ta ku ra Gusunɔ
wɛ̃re. Kaa sere gere te u ka bwisiku
kɔ̃sunu mɔ̀?
28 Ba ku ra weesugiin seeda dibu
wure, adama wi u seeda dimɔ ye u nua
ka gem, ba koo de u gari gere n ka tɛ.
29 Tɔn kɔ̃so u ra n sãawa nge wi u
naanɛ mɔ, adama gemgii u ra n yɛ̃ ma
u gea mɔ̀.
30 Tɔnun bwisi ka win laakari ka
win bwisikunu, yen gaa kun kpɛ̃ yu
Gusunɔn himba sĩiya.
31 Tɔnu u koo kpĩ u win dumi tabu
yãa geenu sebusia tabun sɔ̃, adama
Yinni Gusunɔwa u ra tɔnu nasara wɛ̃.

22

1 Yĩsi geera dukia baka bɛɛrɛ kere.
Bɛɛrɛ ya maa sii geesu ka wura kere.
2 Arumanigii ka sãaro, Yinni
Gusunɔwa be yiru kpuro kua.
3 Wi u laakari mɔ wiya ra gbi u
kɔ̃sa wa kpa u kuke, adama laakari
sarirugii u ra de u ye wɔriwa kpa u
yen wahala wa.
4 Tii kawabu ka Yinni Gusunɔn
nasiarun are sãawa dukia ka bɛɛrɛ ka
wãaru.
5 Sãki ka yɛ̃ri ra n wãawa tɔn kɔ̃son
swaa sɔɔ. Wi u win hunden faaba kĩ,
wiya ra n ka yi tondinɛ.
6 A bii swaa gea sɔ̃ɔsio. Ʊ n kpɛ̃a, u ǹ
ye derimɔ.
7 Gobigiiwa u ra n sãaro nɔma sik-
erenɛ. Wi u maa bɔkuramɔ u sãawa wi
u nùn bɔkuramɔn yoo.
8 Wi u kɔ̃sa duura, kɔ̃sa u ra gɛ̃, kpa
win dam dɔrebu bu kpe.
9 Nuku tiagii u koo domaru wa,
domi u ra win dĩanu ka sãarobu bɔnu
ko.
10 A tɔn yaa kasikio giro wunɛn min
di, kpa sannɔsu ka sikirinɔsu ka wɔma
yu kpe.
11 Wi u ra kã win gɔ̃ru ga n dɛɛre, kpa
u n da gari gere ka kĩru, sina boko u
koo ko win bɔrɔ.
12 Yinni Gusunɔ u ra yɛ̃rugiin gere
nɔni doke, adama u ra weesugiin gere
sɔ̃ɔsiwa weesu.
13 Yikuro u ra n mɔ̀, u ǹ yariɔ tɔɔwɔ,
domi gbee sunɔ ga wãa mi, ga koo nùn
go swaaɔ.
14 Kurɔ tanɔn gari yi sãawa nge
suura baka. Wi Yinni Gusunɔ u ka
mɔru mɔ̀, wiya u koo wɔri mi.
15 Bibu ba ra gari baka kookoosu
kã, adama sɛɛyasiaba bu koo de bu su
deri.
16 Wi u sãaro dam dɔremɔ win gobi
yi ka kpɛ̃a, ka wi u gobigii gãanu kɛ̃mɔ,
be kpurowa ba tii sãaru kpɛ̃ɛmɔ.

Kirɔ bwese bweseka

17 A swaa tem kpĩiyɔ kpa a
bwisigibun gari nɔ. A ka gari yi na nun
sɔ̃ɔmɔ sɔmburu koowo.
18 A yi dokeo wunɛn gɔ̃ruɔ kpa a n
sɔɔru sãa a ka yi gere. Saa ye sɔɔ, kaa n
nuku dobu mɔ.
19 Na kĩwa a Yinni Gusunɔ naanɛ ko.
Yen sɔ̃na kon nun gari yi sɔ̃ gisɔn di
mam.
20 Na raa nun gari dabinu yorua yì
sɔɔ bwisi ka yɛ̃ra wãa.
21 Yiya yi koo nun sɔ̃ɔsi geeru sɔ̃ɔsi
te kaa naanɛ ko. Bà n nun gãanu bikia,
kpa a kpĩ a bu wisi dee dee.
22 A ku sãaron gãanu wɔra win dam
sarirun sɔ̃. A ku maa wɔnwɔndo dam
dɔre siri yerɔ.
23 Domi Yinni Gusunɔ u koo ka bu
yina, kpa u be ba ben yãnu gura go.
24 A ku ka mɔrugii bɔrɔnu ko. A ku
maa ka sannɔ kĩro swĩina.
25 Kaa ra win daa saari kpa a yina
wɔri.
26 A ku goon dibu mwa a sɔbe. A
kun da n wãa be ba tɔmbu nɔɔ mwɛɛru
kuammɛn wuuru sɔɔ.
27 Domi à kun mɔ ye kaa kɔsia, baa
wunɛn kpin yeru ba koo tɔruba mwa.
28 A ku wunɛn gberun kɔɔrɔ susisia
a ka googia mɛnnɛ. A ye nɛnuɔ nge mɛ
wunɛn sikadoba ba nun deria.
29 Wi u win sɔmburun asansi yɛ̃, u
koo kpĩ u ko sinambun sɔm kowo, kpa
u kun maa sãa wi u wãa bɔkuɔ.

23

1 I n sɔ̃ i dimɔ ka bukuro, a n tii sɛ ka
ye a waamɔ wunɛn wuswaaɔ.

2 À n sãa dim kĩro, a de a tii nɛnɛ.
3 A ku win dĩa geenu binɛ ko. Sɔrɔkudo dĩa ni, nu sãawa yina.
4 A ku tii nɔwia ko a ka wa a ko dukiagii. A ku mam yen bwisikunu ko.
5 Gobi yi ra doonɛwa saa ye kaa nɛɛ, kaa yi mɛɛri. N da n sãawa nge yi kasa mɔ yi ka yõɔwa nge gunɔ bakeru.
6 A ku gɔburon dĩanu di. A ku maa win dĩa geenu binɛ ko.
7 Domi u sãawa nge bwisiku ni nu wãa win gõruɔ. U koo nɛɛ, a dio, a nɔruo. Adama n ṅ mɛ win gõruɔ.
8 Kaa dĩa ni sia ni a di mi, kpa gari dori yi a raa nùn sõɔwa yi ko kam.
9 A ku ka gari bɔkɔ gari ko, domi u ṅ ko n wunɛn gari gara.
10 A ku wunɛn gberun kɔɔrɔ sara, kpa a ka sãaro ka gobekugia mɛnna.
11 Domi wi u koo bu mɔru kɔsia u dam mɔ, u koo maa bu sanna.
12 A sõɔsiru wuro ka wunɛn gõru kpuro te ba nun sõɔsimɔ. A sõɔsi te ta yɛ̃ru mɔ swaa dakio.
13 A ku wunɛn bii deri a kun nùn sɛɛyasie. À n ka nùn sɛna so, u ṅ gbimɔ.
14 Adama à n ka nùn sɛna sɛɛyasia, kaa win wãaru wɔra gɔribun wãa yerun di.

Bwisi yi tundo u win bii kɛ̃mɔ

15 Nɛn bii, wunɛn gõru gà n bwisi kasu, nɛn tii ko na n nuku dobu mɔ.
16 Ko na n nuku dobu mɔ à n da gem gere.
17 A ku tɔn kõsobun wãaru binɛ ko, adama a n da Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ.
18 Saa ye sɔɔra kaa n nuku dobu mɔ sia. Wunɛn yĩiyɔbu bu ṅ maa kam mɔ̀.
19 Nɛn bii, a man swaa dakio kpa a ko bwisigii. A de a n sĩimɔ swaa gea sɔɔ.
20 A ku du tam nɔrobu ka yaka diobun wuuru sɔɔ,
21 domi ba ra tii sãaru kpɛ̃ɛwa. Wi u maa yikuru mɔ, u koo kĩasu sebe.
22 A wunɛn tundon gere swaa dakio, domi wiya u nun mara. A ku wunɛn mɛro gɛm sanam mɛ u tɔkɔ kua.
23 A gem ka bwisi ka sõɔsiru ka yɛ̃ru kasuo, kpa a ku de yen gaa yu nun doonari.
24 Gemgiin tundo u ra n nuku dobu mɔwa. Wi u bwisigii mara, u ra n bɔri yɛndu mɔwa.
25 A wunɛn tundo ka wunɛn mɛro nukuru dorasio.
26 Nɛn bii, a man wunɛn gõru wɛ̃ɛyɔ, a de a nɛn daa saari.
27 A de a n yɛ̃ ma kurɔ tanɔ u kari mɔwa nge suura baka. Tɔnusin kurɔ u maa sãawa nge dɔkɔ kõsa.
28 U ra n tɔmbu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ nge gbɛnɔ kpa u tɔn dabinu ko naanɛ sarirugibu.

Tam nɔron daa

29 Wara koo hmm ko. Wara koo sɔn sɔndu ko. Wara ra n sankinamɔ kpa u n wurure. Wara ra n mɛɛra waamɔ kam. Weren nɔniya yi ra n sõri.
30 Ma n kun mɔ be ba tam sinɛ ba mu nɔrumɔ ba tam bwese bweseka mɛnnamɔ.
31 A ku tam buram mɛɛri sanam mɛ mu ballimɔ nɔra sɔɔ. Mɛya mu ṅ mwɛɛbu sɛ̃,
32 adama amɛn biru mu ra sibu dɔmwa nge waa dɛ̃ɛgia.
33 Wunɛn nɔni ko n kankam waamɔ, kpa a n bwisiku kõsunu bwisikumɔ wunɛn gõruɔ.
34 Kaa siruku nge wi u kpĩ nim wõkun suunu sɔɔ. Kaa maa tirera nge wi u goo nimkuun beku sɔritia nɛni.
35 Kaa gere a nɛɛ, ba nun so adama n ṅ nun due. Ba nun dãa kpasira, wunɛn gam kun maa nun dumɔ. Domma kaa dom se, a ka maa mu kasu a nɔ.

Bwisigii ka tɔn kõso

24

1 A ku tɔn kõsobun wãaru binɛ ko. A ku kĩa a n ka bu wãa.
2 Domi ba ra kãwa ba n tɔmbu dam dɔremɔ, kpa ba n gerumɔ kõsa ye ba koo ko.
3 Lasabuwa ba ra ka yɛnu bani. Bwisiya ba ra ka ge tãsisie.
4 Yɛ̃ra ba ra ka gen dia gãa geenu ka arumani yibie.
5 Wi u bwisi ka yɛ̃ru mɔ, wiya u dam mɔ.
6 N weenɛ a lasabu ko a sere tabu da. Tɔn dabinun bwisi kɛ̃ɛ geeru ta koo de a nasara wa.

7 Gari bɔkɔ kun kpɛ̃ u bwisin asansi
gia. Yen sɔ̃na u ɲ̀ kpɛ̃ u gari gere mi ba
sirimɔ.
8 Wi u ra n kɔ̃sa bwisikumɔ u koo
yĩsiru yari kɔ̃san kobu sɔɔ.
9 Gari bɔkɔn bwisikunu ra n durum
wuuwawa. Wi u ra maa tɔnu yaakoru
ko, ba ra n nùn tusawa.
10 À n tɛmanabu kpana wahala sɔɔ, a
wunɛn dam sariru sɔ̃ɔsiwa mi.
11 A kookari koowo a be ba ɲ̀ gãanu
kue wɔra be ba ka dɔɔ bu go.
12 Kaa kpĩ a weesu ko a nɛɛ, a ɲ̀ yɛ̃
ye n koora, adama Gusunɔ u yɛ̃ ye n
koora, domi u ra tɔnun gɔ̃ru wɛ̃ɛri. U
mɛɛra kpuro ye a mɔ̀. U koo baawure
nùn win kookoosun are wɛ̃.
13 Nɛn bii, a tim dio, domi tim mu
wã, mu koo maa nun dore.
14 Nge mɛya bwisi yi ko n wã wunɛn
wãaru sɔɔ. À n yi dendimɔ, kaa kpĩ a n
nuku dobu mɔ. Kaa n maa yĩiyɔbu mɔ
wunɛn sian sɔ̃.
15 A ku gemgiin yɛnu yina bɛria. A
ku win wãa yeru wɔri a mwa.
16 Gemgii u ra wɔrumɛ kpa Gusunɔ
u nùn seeya, adama tɔn kɔ̃so, nɔni
swãaru ta ra nùn kamiɛwa.
17 A ku de wunɛn gɔ̃ru gu dora
wunɛn yibɛrɛ ù n wɔruma, ɲ̀ kun mɛ
ù n sokura.
18 Domi Gusunɔ ù n wa mɛ,
sɔrɔkudo u koo win mɔru wuna win
min di.
19 A ku tii nɔwia ko kɔ̃san kowobun
sɔ̃. A ku maa ye ba mɔn binɛ ko.
20 Domi kɔ̃san kowobu ba ɲ̀ gãanu
wasi sia. Ben wãara koo kpewa
tumaru nge fitila ge ga gum kpa.
21 Nɛn bii, a de a Yinni Gusunɔ ka
sina boko nasia. A kun wãa be ba bu
seesimɔn wuurɔ.
22 Domi ba koo kam kowa subaru
sɔɔ. Goo kun maa yɛ̃ sɛɛyasia bi
Gusunɔ ka sina boko ba koo bu ko.

Bwisigibun bwisi kɛ̃ru

23 Wee ye bwisigiba maa gerua. Ba
nɛɛ, siribun saa sɔɔ, a ku goon nɔnu
mɛɛri.
24 Wi u tɔn kɔ̃so gem wɛ̃, tɔmbu ba
koo nùn bɔ̃rusi,
25 adama wi u nùn sɛɛyasia u ko n
wãa doo nɔɔru sɔɔ, kpa tɔmbu bu nùn
domaru kua.
26 Wi u ra nun gem sɔ̃, kĩi geera u
nun sɔ̃ɔsi mi.
27 A de a n gberu mɔ kpa a n yɛ̃ mɛ
kaa kpĩ a tii diisia a sere yɛnu swĩi.
28 A ku wunɛn beruse seeda
weesugia diiya. A ku nùn nɔni wɔ̃ke
ka wunɛn gari.
29 A ku maa nɛɛ, kaa nùn kua nge mɛ
u nun kua. Kaa nùn kɔsia nge mɛ win
daa ya nɛ.

Yikuron daa

30 Sɔ̃ɔ teeru na sara yikuro gari bɔkɔ
goon resɛm gbaarɔ.
31 Ma na deema sãki ka yaka kɔ̃susa
su kpiimɔ baama, ma ten kara ye u kua
ka kpenu ya wɔruka.
32 Ma na ye mɛɛra ka laakari, yera na
bwisi dɔba mi.
33 Na wa à n kpuna ma a dom mɔndu
kua a dweeya fiiko a kun sɔmburu
kue,
34 sãaru ta koo nun deemawa nge
gbɛnɔ, kpa yãaru tu nun wɔri nge swaa
diobu.

25

1 Salomɔɔn mɔnnu ganu wee, ni Es-
ekiasi, Yudaban sina bokon tɔmbu ba
mɛnna.

Mɔnnu bwese bweseka

2 Sa ra Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ u ra
gãanu ko ni sa ɲ̀ kpɛ̃ su tubu. Sa ra
sinambu bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ ba ra gãanu
wɛ̃ɛri.
3 Nge mɛ sa ɲ̀ yɛ̃ mi wɔllun gunum
mu yɔ̃ ka mi tem dukum mu yɔ̃ra, nge
mɛya sa ɲ̀ maa sinambun gɔ̃rusu yɛ̃.
4 Bà n sisun disinu sɔwa, seko u koo
kpĩ u ka su gãa buranu ko.
5 Nge mɛya bà n tɔn kɔ̃sobu wuna
sina bokon bɔkun di, win bandu ta
koo dam ko gem sɔɔ.
6 A ku tii sua sina bokon wuswaaɔ.
A ku tii bukuron ayeru wɛ̃,
7 domi n buram bo bu nɛɛ, a sinɔ
mini, ka sere bu nɛɛ, a seewo min di,
wi u nun keren wuswaaɔ.
8 À n kɔ̃sa gaa wa, a ku sɛnda a ka ye
da siri yerɔ, domi bà n deema ya ɲ̀ sãa
gem, kaa sekuru wa.
9 I n sanna ka goo, i nɔɔsinɔ ka wi,
adama a ku goon asiri gere,

10 domi ù n ye nua, u koo nun
sekuru doke kpa wunɛn yĩsiru tu
sankira.
11 Gari yi ba gerua saa ye n weenɛ,
yi sãawa nge gãa ni ba buraru kua ka
wura ǹ kun mɛ ka sii geesu.
12 Bwisigiin kirɔ ya sãawa nge
wuran taabu ǹ kun mɛ wuran saba,
wi u ye swaa dakin mi.
13 Nge mɛ yam susurun sanam,
nim mu ra tɔnu dam kẽ, nge mɛya
sɔmɔ naanɛgii u ra win yinni nukuru
yɛmiasie.
14 Wi u tii sue, kẽɛ ni u ǹ wẽn sõ, u
sãawa nge woo ka guru wiru te ta ku
ra ka gura nɛ.
15 Suuru ka tɛmanaba ba ra ka siri
kowobu kamiɛ. Gari doriya yi koo ben
gɔma dwiiyasia.
16 À n tim wa a ku mu di mu nun
kera, kpa a ku ra debu a mu sia.
17 Nge mɛya a kun da wunɛn bɔrɔ
bere kiri kiri kpa u ku raa nun tusi.
18 Wi u win beruse gari weesugii
manimɔ, u yẽro kõsa kuammɛwa, nge
mɛ bokuru ǹ kun mɛ takobi ǹ kun mɛ
sẽu ga ra tɔnu mɛɛra ko.
19 À n naanɛ sarirugii naanɛ kua
nɔni swãarun sanam, ya sãawa kari
nge wi u kona barɔ u ka yaa temmɔ,
ǹ kun mɛ nge wi u ka nɔɔ barɔ tem
tãsimɔ.
20 À n nuku sankiro womu
kuammɛ, ya sãawa nge a win yaberu
potamɔ puran sanam ǹ kun mɛ a gɛm
dokemɔ win boo sɔɔ.
21 Gõɔru tà n wunɛn yibɛrɛ mɔ̀, a nùn
dĩanu kẽɛyɔ u di. Nim nɔru gà n nùn
mɔ̀, a nùn nim kẽɛyɔ u nɔ,
22 domi n sãarewa a nùn dõɔ sɔbimɔ.
Yinni Gusunɔ u koo maa nun yen
kɔsiaru wẽ.
23 Nge mɛ sõɔ yẽsan nɔm geun woo
ga ra ka gura nɛ, nge mɛya maa wĩinaa
ya ra tɔnun mɔru seeye.
24 N buram bo a n wãa wunɛ turo dii
piibu sɔɔ, ye kaa n ka wãa dii bakaru
sɔɔ ka kurɔ nɔɔ gɔmunugii.
25 Labaari gea ye ya na tontonden
di, ya ra tɔnu dorewa nge nim mɛ tɔnu
u nɔra sanam mɛ nim nɔru ga nùn mɔ̀.
26 Gemgii wi u dera tɔn kõso u nùn
daa tie, u sãawa nge dɔkɔ yèn nim ba
kɔruka.
27 Nge mɛ n ǹ wã tɔnu u tim gɔm di
too, nge mɛya n ǹ maa wã tɔnu u yĩsiru
kasu.
28 Wi u ku ra kpĩ u tii nɛnɛ, u sãawa
nge wuu ge ga ǹ gbãraru mɔ.

Gari bakasun daa

26

1 Bɛɛrɛ ye ba gari bɔkɔ wẽɛmɔ, ya
sãawa nge gbeburu wuburun saa sɔɔ,
ǹ kun mɛ gura ye ya nɛmɔ gẽɛbun saa
sɔɔ.
2 Nge mɛ gunɔ ga ra n yõɔwa ga kun
sinɛ gam, nge mɛya bà n tɔnu bõrusi wi
u kun gãanu kue, ya ku ra nùn di.
3 Sɛna ya wãawa kɛtɛkun sõ. Yaruka
ya maa wãawa duman sõ. Ma bokura
wãa gari bɔkɔn sõ.
4 A ku gari bɔkɔ gari wisi ka gari
baka gari, kpa a ku ra ko nge wi.
5 A gari bɔkɔ wisio nge mɛ win gari
bakara nɛ, kpa u gia ma u ǹ bwisi mɔ.
6 Wi u gari bɔkɔ ka gari gɔra, u sãawa
nge wi u tii naasu bura, domi u koo
wahala wa.
7 Nge mɛ yɛmɔn naasu su ǹ arufaani
mɔ, nge mɛya gari bɔkɔn mɔndu ta ǹ
arufaani mɔ.
8 Wi u gari bɔkɔ siaramɔ u sãawa nge
wi u kperu bɔkumɔ kpurantɛɛru sɔɔ u
sere kara.
9 Gari bɔkɔ wi u mɔndu mɔ̀ u sãawa
nge tam nɔro wi u sãka nɛni u fĩamɔ.
10 Yinni wi u gari bɔkɔ sɔmburu sua,
u sãawa nge tɛn towo wi u tɔmbu
tweemɔ.
11 Nge mɛ ye bõɔ ga sia, ga ra maa
wure gu ye di, nge mɛya gari bɔkɔ u ra
wure u win gari baka kookoosu ko.
12 À n goo wa wi u tii doke bwisigii,
a n yẽ ma gari bɔkɔ u nùn sanɔ kere.

Yikuron daa

13 Ye yikuro u koo ka yari tɔɔwɔ, u ra
nɛɛwa, gbee sunɔ ga wãa swaaɔ.
14 Nge mɛ gambo ya ra n sikerenamɔ
yen sɔretii sɔɔ, nge mɛya yikuro u ra n
kpĩ u n tɛɛrimɔ win kpin yeru wɔllɔ.
15 Baa ù n dĩanu wa ya ra n mam ka
nùn sẽwa u ka nu da nɔɔwɔ.

16 U ra n maa tamaa u bwisigibu nɔɔba yiru bwisi kerewa be ba ra gari wisi dee dee.

Mɔnnu ganu

17 À n gari wɔri yi yi ɲ̀ nun wa, n sãawa nge wi u bɔ̃ɔn swaa gaba sanam mɛ ga duka doonɔ.

18-19 Wi u win winsim nɔni wɔ̃kumɔ u mɔ̀, na ka nun dweebu mɔ̀wa, yɛ̃ro u sãawa nge wiiro wi u dɔ̃ɔ ka sɛ̃ɛnu ka dɔ̃ɔ kpenu kɔ̃ɔmɔ ni nu koo tɔmbu go.

20 Dãa yà kun wãa dɔ̃ɔ sɔɔ, dɔ̃ɔ u ra gbiwa. Nge mɛya kɔrumɔtɔ kowo ù kun wãa sannɔ sari.

21 Nge mɛ dɔ̃ɔ gɛ̃su su ra de dɔ̃ɔ yɛ̃ɛ yi n wãa, kpa dãa yu de dɔ̃ɔ u n wãa, nge mɛya nɔɔ gɔmunugii u ra sannɔ dɔ̃ɔ susi.

22 Kɔrumɔtɔ kowon gari yi sãawa nge dĩa duro ni tɔmba kata mɔ̀.

23 Gari dori yi yi tɔnun gɔ̃ru kɔ̃su berua, yi sãawa nge sii geesun bisu si ba mani sɔndu sɔɔ.

24 Wi u tɔnu tusa u ra tii gɔsiewa win gari gerubun di u n tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ.

25 Baa ù n gari gerumɔ ka kĩru, a ku yi wura, domi win gɔ̃ruɔ kɔ̃sa ya yiba mam mam.

26 Baa ù n bwisi mɔ̀ u ka win tusiru bere, ka mɛ, win nuku kɔ̃suru ta koo sɔ̃ɔsira tɔmbun suunu sɔɔ.

27 Wi u suura gbemɔ, wiya u koo ye wɔri. Wi u maa kperu bimiamɔ, wiya ta koo sɛ̃re.

28 À n tɔnu weesu kua, a nùn tusawa mi. Murafitiru ta ra ka kam kobu nɛwa.

27

1 A ku tororu so sian sɔ̃, domi a ɲ̀ yɛ̃ ye tɔ̃ɔ te, ta koo nun marua.

2 A ku tii siara, adama a de goo u nun siara.

3 Kpenu ka yanim bunu, adama gari bɔkɔn mɔru ya bunum kere mɛ.

4 Mɔru ya dam mɔ, adama wara u koo yɔ̃ra u nisinu ma.

5 Gerusibu bu kĩru kere te ta ɲ̀ sɔ̃ɔsiramɔ.

6 Kpaasi wi u nun gerusi u sãawa bɔrɔkini, adama tɔnu ù n win yibɛrɛ bɔkasi u nùn nɔni wɔ̃kumɔwa.

7 Wi u deba u ra mam tim dibu yinɛwa, adama wi gɔ̃ɔra mɔ̀ u ra siarewa baa ye ya sosu.

8 Wi u wasam gariru yara tem tukumɔ, u sãawa nge gunɔ ge ga gen sokuru deri ga bɔsu.

9 Nge mɛ turare ka gum sawaram mu ra tɔnu nuku dobu wɛ̃, nge mɛya kpaasin bwisi kɛ̃ru ta ra n do.

10 A ku wunɛn bɔrɔ ka wunɛn tundon bɔrɔ biru kisi. À n wãa wahala sɔɔ, a ku somiru kaso da wunɛn dusin mi, domi wunɛn beruse u koo nun somi n kere wunɛn dusi wi u toma.

11 Nɛn bii, a de a tii nɛnɛ, kpa na n nuku dobu mɔ. Baa wi u man wĩibu seewa, kpa n kpĩ n nùn wisi.

12 Wi u laakari mɔ wiya u ra kɔ̃sa wa ye ya wee kpa u kuke. Wi u kun maa laakari mɔ u ra dewa u ye wɔri kpa u nɔni sɔ̃ɔra.

13 Goo ù n sɔɔ goo swaa gbiiya u ka dibu sua wunɛn mi, a wi u yɛ̃ro gbiiya min yaberu tɔruba mɔɔ.

14 Goo ù n win winsim tɔbura ka dam buru buru yellu, win tɔbiri bi, bu ko n sãawa nge bɔ̃ri.

15 Tɔn kurɔ nɔɔ gɔmunugii u sãawa nge guru nim mɛ mu dãakumɔ mu ɲ̀ yɔ̃ramɔ.

16 Wi u kĩ u nùn yɔ̃rasia u sãawa nge wi u kasu u woo yɔ̃rasia, ɲ̀ kun mɛ u gum yarum nɛnɛ win nɔmaɔ.

17 Nge mɛ sisu su ra sisu nɔɔ dɛ̃re, nge mɛya tɔnu u ra tɔnusin daa sɔmɛ.

18 Wi u dãru nɔɔri, wiya u koo ten marum di. Wi u maa win yinni nɔɔri, u koo bɛɛrɛ wa.

19 Nge mɛ tɔnu ra win wuswaa wa nim sɔɔ, nge mɛya u ra win daa wa win gɔ̃ruɔ.

20 Nge mɛ gɔribun wãa yera ku ra debu, nge mɛya tɔnun binɛ ku ra kpe.

21 Dɔ̃ɔwa ba ra ka wura ka sii geesu sɔwe, adama tɔnun daawa ba ra ka nùn siri.

22 Baa à n gari bɔkɔ doke sorɔ a suna nge dĩa bima, win gari bakara kun kpeemɔ.

23 A de a n wunɛn yaa sabenun bukata yɛ̃ sãa sãa, kpa a n da nu nɔɔri,

24 domi dukia ku ra n wãa tɔnun nɔmaɔ sere ka baadommaɔ. Mɛya maa

bwese teeru ta ku ra n bandu dii sere
ka baadommaɔ.
25 A taka gɛ̃ɛyɔ gberɔ kpa a yakasu gɛ̃
guunun gãarɔ yaka kpaasu su sere kpi.
26 A tii yãnu kuo ka wunɛn yãanun
sansu kpa a gberu dwe ka wunɛn bo-
nun gobi.
27 Wunɛn bonun bom mu koo turi
a ka wunɛn tii ka wunɛn yɛnu diisia,
kpa a maa ka wunɛn sɔm kowo tɔn
kurɔbu nɔɔri.

28

1 Wi u kɔ̃sa mɔ̀ u ra duka suwa baa
goo ù kun nùn gire. Adama wi u kun
gãanu kue, u ra n tororu sɔ̃wa nge
gbee sunɔ kpɛmbu.
2 Tɔmbu bà n seesinamɔ tem sɔɔ,
ben kparoba ba dabi, adama sina boko
wi u bwisi ka laakari mɔ, win tem mu
ra n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
3 Sina boko wi u ra tɔmbu dam dɔre
u sãawa nge guru baka ye ya ra dĩanu
sanku.
4 Be ba Gusunɔn wooda yina, tɔn
kɔ̃soba ba dam kɛ̃mɔ, adama be ba
ye mɛm nɔɔwamme ba tɔn kɔ̃sobu
yinamɔwa.
5 Tɔn kɔ̃sobu ba ku ra gem swaa
tubu, adama be ba ra Yinni Gusunɔ
mɛm nɔɔwɛn mi, kpuro ra bu
yeeriwa.
6 N buram bo a n sãa sãaro kpa a n
daa gea mɔ, ye kaa n ka sãa gobigii kpa
a n daa kɔ̃sa mɔ.
7 Wi u Gusunɔn wooda mɛm
nɔɔwamme u sãawa bii bwisigii,
adama wi u tɔn bɛrɛtɛkɛba swĩi,
sekura u ra ka win tundo naawɛ.
8 Wi u ra tɔmbu gobi bɔkure u
nim doke too, win arumani ya koo
wurawa wi u sãarobun wɔnwɔndu
mɔn mi.
9 Wi u yina u Gusunɔn wooda swaa
daki, Gusunɔ u ra yɛ̃ro yinɛwa sere ka
win kanarɔ.
10 Wi u taarɛ sarirugii suremɔ swaa
kɔ̃sa sɔɔ, wiya u koo wɔri yina ye u bɛri
sɔɔ. Adama be ba gem swĩi, beya ba
koo gea wa.
11 Gobigii u ra n tamaa u bwisi
mɔwa, adama sãaro bwisigii u koo kpĩ
u yi tubu.
12 Gemgibu bà n tem kpare, tɔmbu
kpurowa ba ra bɛɛrɛ wa, adama ǹ n tɔn
kɔ̃sobun na, tɔmbu kpuro ba ra duki
suwa bu kuke.
13 Wi u win toraru tii marisi, u ǹ
kooramɔ, adama wi u te tuuba kua, ma
u te deri, Gusunɔ u koo yɛ̃ro suuru
kua.
14 Doo nɔɔrugiiwa wi u Gusunɔ
nasie baadomma. Wi u maa gɔ̃ru
bɔbia u koo wahala wa.
15 Sina boko wi u tɔmbu dam
dɔremɔ, u sãawa nge gbee sunɔ ǹ kun
mɛ nge yaa gɔba gaa.
16 Wirugii wi u kun bwisi mɔ, u ra
tɔmbu dam dɔrewa, adama wi u win
dukia wa ka swaa gea, win banda ta ra
tɛ.
17 Wi u tɔnu go, win tiin sikirɔwa u
duka dɔɔ. Goo u ku raa nùn yɔ̃rasia.
18 Wi u daa gea mɔ, u ko n wãawa
bɔri yɛndu sɔɔ, adama wi u swɛɛ kɔ̃si
yiru swĩi, u koo kɔ̃ɔra yen gaa sɔɔ.
19 Wi u ra gberu wuku, u ko n dĩanu
yibawa, adama wi u kam naa gire,
sãara ta koo nùn deema.
20 Naanɛgii u koo domaru wa too,
adama wi u kasu u gobi ko fuuku, u ǹ
kɔ̃sa biamɔ.
21 N ǹ weenɛ a tɔnu gem wɛ̃ win nɔni
nasiarun sɔ̃, adama gabu ba ra ko mɛ
yèn sɔ̃ ba bu dĩa dɔka kã.
22 Binɛgii u ra n kĩwa u arumani wa
fuuku, kpa u kun tamaa sãara koo nùn
deema.
23 Wi u tɔnu gerusimɔ, ba ra nùn
siare amɛn biru n kere wi u ra tɔnu
fufu ko.
24 Wi u win tundo ka win mɛro
gbɛnimɔ, ma u nɛɛ, ye ya kun toraru,
wi ka swaa dio ba nɛwa.
25 Wi u ra n win tiin arufaani kasu,
u ra sannɔsu seeyewa, adama wi u
Gusunɔ naanɛ doke u koo kuurawa.
26 Wi u win tiin bwisi naanɛ sãa, u
sãawa gari bɔkɔ, adama wi u laakari
mɔ, u ko n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ.
27 Wi u ra sãarobu nɔɔri ka nuku tia,
u ǹ gãanu biamɔ, adama wi u ka bu
gɔbu, u koo bɔ̃ri wa.
28 Tɔn kɔ̃sobu bà n bandu di, tɔn
dabira ra kuku yeru kasuwa, adama
bà n bu fuka, gemgiba ba ra bandu di.

29

1 Wi u ra gerusibu yinɛ, u koo kam
kowa mam mam subaru sɔɔ.
2 Ma gemgiba dabi tem sɔɔ, tɔmba ra
n nuku dobu mɔwa, adama tɔn kɔ̃so ù
n tem kpare, tɔmbu kpurowa ba ra n
weeweenu mɔ̀.
3 Bii wi u bwisi kasu, u ra win
tundo nuku dobu wɛ̃wa. Wi u ra n
kurɔ tanɔbu gasirimɔ, u win arumani
sankumɔwa.
4 Sina boko wi u win tem kpare gem
sɔɔ, u ra mu kuurasiewa. Adama wi
u nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ, u ra mu
kam koosiewa.
5 Wi u win beruse fufu mɔ̀, u nùn
yina bɛriammɛwa.
6 Tɔn kɔ̃sobu ba ra yina mwaarewa
ben tiin daa sɔɔ, adama gemgibu ba ra
n nuku dobu yibawa.
7 Gemgii u ra n yɛ̃ ye n weenɛ bu
sãarobu kua, adama tɔn kɔ̃so kun yen
bwisi mɔ.
8 Tɔn yaa kasikiobu ba ra de wuu
gu burisirawa, adama bwisigibu ba ra
tɔmbun mɔru suresiewa.
9 Bwisigii ù n gari bɔkɔ siribu soka, u
yɛ̃ɛwa? U mɔru kuawa? Baa ń n mɛren
na, u ń bin asansi wasi.
10 Tɔn gowobu ba ku ra gemgii kã,
adama gemgibu ba ra n kĩwa win
wãaru tu dakaa da.
11 Gari bɔkɔ u ra win mɔru tɛriewa
yande, adama bwisigii u ra tii nɛnɛwa
gina.
12 Sina boko ù n da weesu swaa
daki, win sina bwãabu ba koo kowa
tɔn kɔ̃sobu.
13 Sãaro ka wi u ra tɔnu dam dɔre, ba
gãa teenu mɔ ni nu ń wunanɛ. Niya,
Yinni Gusunɔwa u ben baawure yam
waasiamɔ.
14 Sina boko wi u ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ siri
dee dee, win banda koo dakaa da.
15 Sɛna ka sɛɛyasiabu bu ra tɔnu
bwisi kɛ̃, adama bii wi ba maari u tii
kpare, win mɛro u koo sekuru wa.
16 Mi tɔn kɔ̃soba dabia, miya durum
da kpɛ̃yɛ, adama gemgibu ba koo tɔn
kɔ̃so ben kam kobu wa.
17 A wunɛn bii sɛɛyasio kpa u nun
wɛ̃rasia kpa a n nuku dobu mɔ.
18 Tɔmbu bà kun Gusunɔn nɔɔ
nɔɔmɔ, ba ra tii yɔ̃suwa daa bɛrɛtɛkɛ
sɔɔ, adama doo nɔɔrugiba be ba
Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwammɛ.
19 N ń ka gari ba ra yoo sɛɛyasie,
domi baa ù n nua, u ń yi mɛm
nɔɔwammɛ.
20 Ma tɔnun gari kun asansi mɔ, a
nùn garisio gari bɔkɔ.
21 Yoo wi ba ń ka bɔɔbɔm kue saa
piiburun di, u ra n tamaa u sãawa
yinnin bii.
22 Wi u mɔru mɔ, u ra sannɔsu
seeyewa. Mɛya wi u ra mɔru se fuuku
u ku ra toranu kpe.
23 Tii suabu bu ra tɔnu kawewa,
adama wi u tii kawe, u ra bɛɛrɛ wawa.
24 Wi u ka gbɛnɔ nɔɔ tia sãa, u tii kɔ̃sa
kasuammɛwa, domi u yɛ̃ ma bɔ̃ri yi wi
sisie. Ka mɛ, u yinamɔ u gem gere.
25 À n tɔnun geren bɛrum mɔ, kaa
n wãawa kari baka sɔɔ, adama à n
Gusunɔ naanɛ sãa, u koo nun kɔ̃suwa.
26 Tɔn dabira ba ra kã ben yinni u ka
bu nɔnu geu mɛɛri, adama Gusunɔwa
u ra baawure wɛ̃ ye n ka nùn weenɛ.
27 Gemgibu ba ku ra wee kowobu
kã. Mɛya maa tɔn kɔ̃sobu ba ku ra
gemgibu kã.

Agurin gari

30

1 Aguri, Yaken biin gari wee yi u
gerua Itiɛli ka Itiɛli ka Ukalin sɔ̃.
2 U nɛɛ,
geema nɛna na gari bakaru bo tɔmbu
sɔɔ.
Na ń tɔnun bwisi mɔ.
3 Goo kun man bwisi kɛ̃ɛre
yi yi koo de n Gusunɔ Dɛɛro gia.
4 Wara u wɔllu daare.
Wara u saramare wɔllun di.
Wara u woo nɔma nɛnure.
Wara u nim kurusire win yãnu sɔɔ.
Wara u tem nɔɔ bura yenu kua.
Amɔna win yĩsiru. Amɔna win biin
yĩsiru. A yɛ̃?
5 Gusunɔn nɔɔ mwɛɛnu kpuro nu
naanɛ mɔ. Wi u kukua win mi, u
sãawa yɛ̃ron tarakpe.
6 A ku gari gɛɛ sosi win gari sɔɔ. À
n kua mɛ, a weesu kuawa, kpa u nun
sɛɛyasia.

7 Yinni Gusunɔ, gãanu yiru yeniwa
na nun kanamɔ. A man nu kɛ̃ɛyɔ na n
nu mɔ sere n ka gbi.
8 Niya, a ku de na n sãa wee kowo,
kpa n ku tɔmbu nɔni wɔ̃ke. A ku maa
de na n sãa sãaro ɲ̀ kun mɛ gobigii. A
gesi man wɛ̃ɛyɔ ye kon di na n ka wãa.
9 Domi nà n arumani wa too, kon
nun siki n nɛɛ, wara ra n wunɛ, Yinni
Gusunɔ. Mɛya nà n maa kua sãaro,
kon da n gbɛni kpa n wunɛn yĩsiru
sanku.
10 A ku sɔm kowo gari weesugii
mani win yinnin mi, kpa u ku raa nun
bɔ̃rusi, kpa bɔ̃ri yi, yi nun di.
11 Gaba wãa ba ra ben tundo
bɔ̃rusiwa kpa bu ben mɛron kɔ̃sa gere.
12 Gaba wãa ba ra n tamaa ba
dɛɛrewa, adama ba ɲ̀ dɛɛre.
13 Gaba wãa ba ra n tii sue kpa ba
kun goo gara.
14 Gaba wãa ben donnu nu sãawa
nge takobi, ma ben baa saburosu su
sãa nge woba bu ka wɔnwɔndobu ka
sãarobu wɔri bu ben yãnu gura.

Mɔnnu ganu

15-16 Kɔkɔ te ta ra yɛm nɔ ta
wɔndiaba yiru mɔ be ba ra soku, a sun
wɛ̃ɛma, a sun wɛ̃ɛma. Gãanu nnɛ gaa
wãa ya ku ra debu. Niya,
gɔribun wãa yeru,
ka tɔn kurɔ wĩro,
ka tem gbebum,
ka sere maa dɔ̃ɔ wi u ku ra nɛɛ, u den
deba.
17 Wi u win tundo yaakoru mɔ̀ ma
u win mɛro gɛma, gunɔ bakeru ta koo
win nɔni wɔwa, kpa yaberekunu nu
win yaa di.
18-19 Gãanu itawa nu wãa ni nu ku ra
man yeeri, niya
nge mɛ gunɔ bakeru ta ra n ka yɔ̃ɔwa,
ka nge mɛ waa ya ka sĩimɔ kpee saara
wɔllɔ,
ka nge mɛ goo nimkuu ga ka sĩimɔ nim
wɔ̃ku wɔllɔ.
Gãanu nnɛse maa wãa, niya
kĩi te ta ra tɔn durɔ sure tɔn kurɔn mi
gia.
20 Kurɔ tanɔ ù n sakararu kua u kpa,
u ra woburewa kpa u nɛɛ, u ɲ̀ kɔ̃sa gaa
kue, kpa u n sɔ̃ nge wi u di u kpa u nɔɔ
wokamɔ.

21-23 Gãanu nnɛwa ya wãa ye ya ku
ra ka tɔmbu naawɛ. Niya,
yoo ù n kua sina boko,
ka gari bɔkɔ ù n di u deba,
ka kurɔ wi ba gɔburu wa ù n durɔ wa,
ka maa tɔn kurɔ yoo wi u win yinni
durɔ mwaari.
24 Yɛɛ bwese piiminu nnɛ yi wãa yi
yi bwisi mɔ too.
25 Gbiikaa tani. Yi ɲ̀ dam mɔ adama
yi ra yin dĩanu gurewa gɛ̃ɛbun saa sɔɔ.
26 Yiruse, yaa gaa ye ya ka saataburu
nɛ ye ba ra soku damaa. Ya ɲ̀ dam gam
mɔ, adama ya ra yen wãa yeru kowa
guurɔ.
27 Itase twee. Yi ɲ̀ sunɔ mɔ, adama
ka mɛ, yi ra yariwa wuu wuuka.
28 Nnɛse bɔsu. Kaa kpĩ a ge mwa,
adama ga ra kpĩ gu du sere sinambun
dii sɔɔwɔ.
29-31 Hunde koni nnɛ gɛɛ wãa yèn
sanum mu nanum mɔ. Niya,
gbee sunɔ ge ga yɛɛ kpuro bwisi kere,
ga ku ra maa biru wure goon
wuswaan di,
ka goo dɔɔ ge ga wiru yɔ̃rasie,
ka boo kinɛ yeburu te ta ra sannɛ,
ka sina boko wi u wãa win tabu
kowobun suunu sɔɔ.
32 À n tii wɔlle sua, a gari baka
kookoosu kuawa. Ma a kɔ̃sa bwisika
a de a wunɛn nɔɔ kpĩ.
33 Domi bà n bom swɛ̃, mɛn gum mu
ra gɛrewa. Bà n tɔnun wɛ̃ru so, yɛma
mu ra yari. Mɛya maa à n tɔnun mɔru
seeya, sannɔwa ya koo ma.

Ba sina boko bwisi kɛ̃mɔ

31

1 Bwisi yi Lemuɛli, Masan sina boko
u wa saa win mɛron min di. U nɛɛ,
2 nɛn bii, wunɛ wi na yiira na mara,
a man swaa dakio. Wunɛ wi na kana
nɛn kanaru sɔɔ, a swaa tem kpĩiyɔ a nɔ.
3 A ku de tɔn kurɔbu bu wunɛn dam
kpe. A ku de tɔn kurɔ be ba sinambu
kam koosia bu nun daa kɔ̃sa tie.
4 Lemuɛli, a de a n yeni yɛ̃. N ɲ̀
weenɛ sinambu bu tam nɔ. N ɲ̀ weenɛ
wirugibu bu tam bɔɔbɔm kasu.
5 Domi bà n mu nɔra, mu koo bu go
kpa bu duari bu wooda swĩi, kpa bu
sãarobu gem bira.

6 I be ba gɔɔ dɔɔ ka sere maa sãarobu
tam bɔɔbɔm wɛ̃ɛyɔ bu nɔ.
7 Bà n nɔra kpa bu ben sãaru ka nɔni
swãaru duari.
8 Adama wunɛ, a seewo a be ba ɲ̀ kpɛ̃
bu gari gere yɔ̃ra ka sere maa be ba ɲ̀
somiɔ mɔ.
9 A ka bu yinɔ kpa a bu siria dee
dee. A ka wɔnwɔndobu ka sere maa
sãarobu yinɔ.

Kurɔ geon daa

10 Kurɔ geon waabu bu ɲ̀ sɛ̃? Domi
win bɛɛrɛ ya wuraba kere.
11 Win durɔ ra n nùn naanɛ sãawa, u
ɲ̀ sãaru wasi.
12 Win wãarun tɔ̃nu kpuro sɔɔ, gea
u ra win durɔ kue, n ɲ̀ mɔ kɔ̃sa.
13 U ra wɛ̃su kasu u tari. U ra n
nɔman sɔmburu mɔ̀ ka nuku tia.
14 U ra win dĩanu waamɛwa saa mi
n toman di nge goo nimkuu ge ga
tenkuru mɔ̀.
15 U ra sewa saa mìn di yam kun
sãram kpa, u ka win yɛnugibu dĩanu
kua, kpa u win wɔndiaba sɔma bɔnu
kua.
16 U koo tem kasu u dwe u kara ko,
kpa u ka win tiin kiarun are resɛm dãa
binu dwe u duure mi, ni nu koo ma.
17 U ra win sɔmburu kowa ka dam.
U ku ra wɛ̃re.
18 Ye u mɔ̀ kpuro u ra n yen arufaani
yɛ̃. U ra n sɔmburu mɔ̀ sere ka wɔ̃kurɔ.
19 U ra n tarimɔ.
20 U ra sãarobu kɛ̃ru wɛ̃.
21 U ɲ̀ woorun saan bɛrum mɔ
win yɛnugibun sɔ̃ domi be kpuro ba
woorun yabenu mɔ win sɔmburun sɔ̃.
22 Wiya ra yãnu doke ni ba kua ka
beku nɔniginu, kpa u maa kpin yenun
bekunu ko.
23 Ba ra win durɔ bɛɛrɛ wɛ̃ ù n sina
ka wuun guro gurobu sannu.
24 U ra yabenu ka sɛ̃katii ko u
tenkuba dɔre.
25 Dam ka bɛɛrɛwa u ra n sebua nge
yaberu. U ku ra wurure sian bukatan
sɔ̃.
26 Laakari sɔɔra u ra nɔɔ wukie, kpa
u n tɔmbu bwisi kɛ̃mɔ ka kĩru.
27 U ra win yɛnu nɔni dokewa kpa u
n yɛ̃ ye ya kooramɔ ge sɔɔ. U ɲ̀ yikuru
mɔ.
28 Win biba ra nùn siare, ka win
durɔn tii, kpa durɔ u n mɔ̀,
29 kurɔ dabinu ba sãa kurɔ geebu,
adama wuna a kere.
30 Wasin buram mu ɲ̀ naanɛ mɔ,
wuswaan buram mu ra maa doonɛ,
adama kurɔ wi u Yinni Gusunɔ nasie,
wiya ba koo siara.
31 I de u win nɔman sɔmburun are
wa kpa baawure u nùn siara ten sɔ̃.

WAASU KOWON TIRERU

Wi u tire te yorua, u tii bikiamɔ arufaani yerà tɔnu u ra wa win sɔmburun sõ handuniaɔ. Domi nuku dobu ka sɔmburu ka dukia ka yɛ̃ɛ te tɔnu u ko n mɔ, ye kpuro ya nɔru mɔ. N n mɛn na ye ya kpuro kere, yera tɔnu u Gusunɔ nasia kpa u yɛ̃ɛri ye u mɔ sɔɔ.

U maa sõɔsi nge mɛ gãa dabinu nu keranɛ. Durɔ wi, u maa sõɔsimɔ ma gãa dabinu wãa handunia sɔɔ ni nu ra tɔnu biti mwɛ. Tɔnu kun kpɛ̃ u Gusunɔn swɛɛ kpuro tubu. Adama sõɔ teeru Gusunɔ u koo de gem mu sõɔsira win siribu sɔɔ.

BWISIGIIN GARI

Wãaru ta tubum sɛ̃

1 Gari wee yi waasu kowo u gerua. U sãa Dafidin bii, u maa sãa sina boko Yerusalɛmuɔ.

2 Wiya u nɛɛ, gãanu kpuro nu tubum sɛ̃. Ka gem ya sãawa biti.

3 Arufaani yerà tɔnu u ra wa handunia mini win wahala ye u mò kpuro sɔɔ.

4 Gaba gbimɔ ma gaba kɔsire mò. Adama tem mu ko n wãawa mɛ sere ka baadommaɔ.

5 Sõɔ u yarimɔ, u dumɔ, u wuramɔ mìn di u yarimɔ.

6 Woo gà n seewa, ga ra dewa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia kpa gu wurama sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Swaa tia yera ga ra n swĩi mi.

7 Daa bakanu kpurowa nu ra nin nim sure nim wɔ̃kuɔ. Adama nim wɔ̃ku ge, ga ku ra yibu. Swaa tia yera daa ni, nu ka nin nim mɛ suremɔ ge sɔɔ.

8 Gãanu kpurowa nu sɔmburu mò sere tɔnu kun kpɛ̃ u gãanu gere. Nɔni ku ra yam mɛɛribu wasire. Mɛya swasu ku ra maa gari nɔɔbu wasire.

9 Ye ya raa wãa gĩa, yera ya ko n maa wãa sia. Ye ya raa koora gĩa, yera ya koo maa koora sia. Gãanu sari handunia yè sɔɔ ni nu sãa kpaanu.

10 Goo ù n nɛɛ, gãa kpaanu wee, a n yɛ̃ ma gãa ni, nu raa wãa kɔ saa yellun di.

11 Sa ku ra n yaaye ye ya bɛsɛn sikadoba deema yellu. Mɛya be sa maa gbiiye, ba ǹ yaayamɔ ye ya sun deema.

Bwisi yi waasu kowo u wa win wãaru sɔɔ

12 Nɛ, waasu kowo, na kua Isireliban sunɔ Yerusalɛmuɔ.

13 Ma na wɛ̃ɛra na kasu ka bwisi ye ya kooramɔ handunia mi. Ma na deema ya sãawa sɔm sɛ̃sɔgiru te Gusunɔ u dera tɔmba mò.

14 Na wa ye ya kooramɔ handunia sɔɔ kpuro. Ma na deema ya tubum sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.

15 Domi ye ya sikire, ya ǹ dɛmiarɔ. Ye ya maa sari, ba ǹ kpɛ̃ bu ye gari.

16 Yera na tii sõɔwa na nɛɛ, wee na bwisi kasu, ma na yi wa n kere be ba man gbiiye bandu sɔɔ Yerusalɛmuɔ. Na bwisi ka yɛ̃ru wa too.

17 Ma na tii wɛ̃ n ka gia ye n sãa bwisi ka ye n sãa gari bakaru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sɛ̃ ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.

18 Domi wi u win bwisi sosimɔ, wahalawa u tii sosiammɛ. Wi u maa win yɛ̃ru sosimɔ, nuku sankirana u tii sosiammɛ.

2

1 Na tii sõɔwa na nɛɛ, kon nuku dobu kasuwa. Kon dawa n dabura ye n sãa doo nɔɔru. Adama na deema ye kpuro ya tubum sɛ̃.

2 Ma na nɛɛ, yɛ̃ɛsu su sãawa gari bakaru, arufaani yerà nuku dobu bu maa mɔ.

3 Ma na gɔ̃ru doke na nɛɛ, kon tam nɔwa nge mɛ gari bakasu su ra ko. Adama ko na n ka tii nɛniwa. Domi na kĩwa n gia ye n buram bo tɔmbu bu ko ben wãaru sɔɔ.

4 Na sɔm bakanu kua. Na dia bana ma na resɛm dãa gbaanu kua.

5 Na tii kara kua ka maa dãa gbaanu. Ma na dãa marum bwese bweseka duura mi.

6 Na bwii gba yìn nim ba ko n da dãa ni yɛ̃ke.

7 Na yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
dwa. Ma na ben bii be ba mara yoo
te sɔɔ nɛni. Mɛya na maa kɛtɛ gɔ̃su ka
yãa gɔ̃su mɔ n kere sinam be ba man
gbiiye Yerusalɛmuɔ.
8 Na sii geesu ka wura gura ka sere
sinambun arumani ka bera ka beran
arumani. Ma na tii wom kowobu
kasua tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka
sere ye tɔn durɔ u ra kã. Yera kurɔ
dabinu.
9 Ma na yĩsiru yara n kere sinam be
ba man gbiiye Yerusalɛmuɔ. Ka mɛ,
nɛn bwisi man wãasi.
10 Ye nɛn nɔni yi binɛ kua kpuro ka
nuku doo bi nɛn gɔ̃ru ga kĩ, na ku ra
yinɛ. Nɛn sɔmburu kpuro ta ra man
nuku dobu wɛ̃. Nuku doo biya bu kua
nɛn are.
11 Yen biru, na sɔma ye na kua
kpuro mɛɛra ka wahala ye na kua ye
sɔɔ. Ma na deema ye kpuro ya tubum
sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo
kpara. Sɔma ye tɔnu u mɔ̀ u ku ra yen
arufaani wa u di ka gem.

12 Ma na nɛn laakari wesia n ka
wa arufaani ye ya wãa bwisi ka gari
bakaru ka wiiraru sɔɔ. Wi u koo nɛ
sina boko kɔsire ko, mba u koo ko ma
n kun mɔ ye ya raa koore kɔ.
13 Na wa bwisi yi gari bakaru
arufaani kere nge mɛ yam bururam
mu yam wɔ̃kuru arufaani kere.
14 Bwisigii u ra n yɛ̃ mi u dɔɔ, adama
gari bɔkɔ ga ra n babiwa yam wɔ̃kuru
sɔɔ. Ka yen de, na yɛ̃ ma gãa teenu nu
be kpuro mara.
15 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, nɛ ka gari
bɔkɔ, wãarun kɔkɔrɔ tia bɛsɛ kpuro sa
mɔ. N n mɛn na, mban sɔ̃na na sãa
bwisigii. Domi na wa ma yen tii ya
tubum sɛ̃.
16 Bwisigiin bwisi kun gari bɔkɔn
gari bakaru tɛɛbu keramɔ, domi saa
fiiko sɔɔ, ba koo be kpuro duari.
Bwisigii u koo gbiwa nge mɛ gari bɔkɔ
u koo gbi.
17 Ma na wãaru tusa. Domi ye ya
kooramɔ handunia ye sɔɔ, ya man
bwɛ̃ra yara yèn sɔ̃ ye kpuro ya tubum
sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.
18 Na sɔmburu tusa te na kua
handunia ye sɔɔ. Domi kon ten nuku
dobu goo deriawa wi u koo man
kɔsire ko.
19 Wara yɛ̃ yɛ̃ro wi, ù n ko n sãan na
bwisigii ǹ kun mɛ gari bɔkɔ. Ka mɛ,
wiya u koo nɛn sɔmbu ten arufaani di
te na kua ka bwisi. Na wa ma ye kpuro
ya tubum sɛ̃.
20 Ma ye kpuro sɔɔ, nɛn nuki sankira
wahala ye na kuan sɔ̃.
21 Wee tɔnu u ra sɔmburu ko ka
bwisi ka yɛ̃ru kpa tu nùn are marua.
Adama sɔ̃ɔ teeru u ra tu goo deriewa
wi u kun gãanu kue te sɔɔ. Anna a kɔ̃sa
wa mi! Ya maa sãawa ye ya tubum sɛ̃.
22 N n mɛn na, arufaani yerà tɔnu
u mɔ win sɔmbu te u tii kuammɛ sɔɔ
handunia mini.
23 Domi ye u mɔ̀ win wãaru sɔɔ
kpuro wahala ka bwisikuna ya ra ka
nùn naawɛ. Baa ka wɔ̃kurɔ, win
laakari ku ra n kpĩ. Yeniba kpuro ya
tubum sɛ̃.
24 Gãanu ganu sari ni nu wã ma n
kun mɔ tɔnu u di u nɔ, kpa u nuku
dobu ko win sɔman aren sɔ̃. Adama na
wa ma ye kpuro ya weewa Gusunɔn
min di.
25 Goo sari wi u koo di u nuku dobu
ko win sɔmburun sɔ̃ ma n kun mɔ ka
Gusunɔn yɛ̃ru.
26 Domi wi u nùn wɛ̃rewa u ra bwisi
ka yɛ̃ru ka nuku dobu wɛ̃. Adama
u ra dewa tɔn kɔ̃so u arumani kasu
u mɛnna wi u wi, Gusunɔ wɛ̃ren sɔ̃.
Yenin tii ya maa tubum sɛ̃. Ya sãawa
nge wi u kĩ u woo kpara.

Gãanu baanire ka nin saawa

3

1 Handunia ye sɔɔ, gãanu baanire ka
nin saa.
Tara mi, saa baayere ka yen saa.
2 Marubu ka bin saa,
gɔɔ maa ka win saa.
Duurubu ka bin saa,
wukabu maa ka bin saa.
3 Goberu ka ten saa,
bɛkiabu maa ka bin saa.
Kɔsukubu ka bin saa,
bana maa ka yen saa.
4 Swĩi ka yin saa,
yɛ̃ɛsu maa ka sin saa.
Weeweenu ka nin saa,
yaabu maa ka bin saa.

5 Kɔ̃ɔ mɛnnabu ka bin saa,
kɔ̃ɔ mɛnnabun deribu ka bin saa.
Bɔkasinaa ka yen saa,
bɔkasinaan deribu maa ka bin saa.
6 Gãanun kaso ka gen saa,
nin kɔ̃ɔrabu ka maa bin saa.
Gãanun yiibu ka bin saa,
nin kɔ̃ɔbu maa ka bin saa.
7 Gɛ̃ɛkubu ka bin saa,
yina maa ka yen saa.
Maribu ka bin saa,
gari gerubu maa ka bin saa.
8 Kĩanaa ka yen saa,
tusinaa maa ka yen saa.
Tabu ka bin saa,
bɔri yɛndu maa ka ten saa.
9 Arufaani yerà tɔnu u ra wa win sɔmburu sɔɔ.
10 Na wa sɔma ye Gusunɔ u ra tɔnu sure.
11 Yinni Gusunɔ u ra gãanu kpuro kowa nin saa sɔɔ nu n wã. U mam doke tɔnun bwisikunu sɔɔ ma gãanu wãa ni nu ku ra kpe, baa mɛ tɔnu kun kpɛ̃ u tubu sɔma ye Gusunɔ u mɔ̀ saa toren di sere ka handunian kpeerɔ.
12 Na tuba ma gãanu sari ni nu wã ma kun mɔ tɔnu u nuku dobu ko kpa u wãa geeru di win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
13 Adama tɔnu ù n waamɔ u dimɔ u nɔrumɔ ma u nuku dobu mɔ win sɔman aren sɔ̃, ye, ya sãawa Gusunɔn kɛ̃ru.
14 Na gia ma ye Gusunɔ u kua kpuro, ya koo tɛwa. Ba ṅ gãanu ganu sosimɔ ye sɔɔ, ba ṅ maa gãanu ganu kawamɔ ye sɔɔ. Nge mɛya Gusunɔ u ra ko kpa tɔmbu bu ka nùn nasia.
15 Ye ya wãa tɛ̃, ka ye ya ko n wãa sia, ya raa wãa kɔ. Gusunɔ u ra dewa ye kpuro yu maa wure ya n kooramɔ.

Gɔɔ u sãawa gãanu baaniren wii goberu

16 Yen biru, na wa siri gbaburɔ ma kɔ̃sa kowo u gemgii siribu di handunia ye sɔɔ.
17 Ma na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, Gusunɔ u koo gemgii ka tɔn kɔ̃so siri. Domi gãanu baanire ka nin saawa. Nge mɛya ba koo maa kookoosu baasire siri.
18 Na maa tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru, Gusunɔ u koo tɔmbun laakari mɛɛri kpa ben tii bu gia ma ba ṅ yɛɛ sanɔ kere.
19 Domi tɔnun kɔkɔrɔ ka yɛɛgia ya sãawa tia. Be kpuro ba ra gbiwa. Saa ye sɔɔ, tɔnu u ṅ yɛɛ sanɔ kere. Yeni ya tubum sɛ̃.
20 Gãanu kpuro nu dɔɔwa yam tem. Tua ba ka ni kpuro kua. Tua ye sɔɔra ni kpuro nu maa wurɔ.
21 Wara koo kpĩ u nɛɛ, tɔnun hundewa ya ra yɔ wɔllɔ kpa yɛɛgia ya n wãa temɔ.
22 Ye na wa n buram bo tɔnun sɔ̃, yera u nuku dobu ko ka win sɔmburun are. Yera u mɔ mi. Domi wara u koo maa de u nuku dobu ko ka ye ya wee win biru.

Gem sariru tɔmbun wãasinaa sɔɔ

4

1 Na dam dɔrebu kpuro laakari kua handunia sɔɔ. Ye na wa wee. Be ba dam dɔremɔ ba ra n wuri mɔ̀wa. Goo ku ra maa bu somiru nɛ. Domi be ba bu dam dɔremɔ mi, bera ba dam bo.
2 Nɛn nɔni sɔɔ, be ba gu, ba doo nɔɔru mɔ n kere be ba wasi.
3 Wi ba ṅ gina mara, u doo nɔɔru mɔ n kere wi ba mara, domi u ṅ maa handunia yen dam dɔrebu wa.
4 Na wa ma sɔma ye tɔmba mɔ̀ kpuro, ka hania ye ba dokemɔ ye sɔɔ kpuro, nisinun sɔ̃na bu wa bu ka ben winsim kera. Adama na wa ma ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.
5 Gari bɔkɔ wi u ku ra sɔmburu ko, gɔ̃ɔra ta koo nùn go.
6 Adama n buram bo a n fiiko mɔ kpa a wɛ̃ra ye kaa ka sɔmburu ko too te ta ṅ arufaani gaa mɔ.
7 Na maa gãanu wa ni nu tubum sɛ̃ handunia yè sɔɔ.
8 Niya, tɔnu wi u wãa wi turo. U ṅ bɔrɔ mɔ, u ṅ dusi mɔ, u ṅ maa bii goo mɔ. Ma win sɔmburu ta ṅ sere nɔru mɔ. Dukia ya ku ra maa nùn turi baa mɛ u ra n tii bikiamɔ u n mɔ̀, wara na sɔmburu kuammɛ na ka tii doo nɔɔru yinarimɔ. Na wa ma ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya ṅ maa nuku dobu mɔ.

9 Tɔmbu yiru bà n wãasinɛ ba sɔmburu mɔ̀ sannu, ba tɔn turo kere, domi ben sɔmburun are yi kpã.
10 Turo ù n wɔruma, turo wi u tie u koo nùn seeya. Adama wɔnwɔndowa wi u wãa wi turo ma u wɔruma u ɲ̀ yiruse mɔ wi u koo nùn seeya.
11 Tɔmbu yiru bà n kpĩ sannu, ba ɲ̀ wooru wasi. Adama wi u kpĩ wi turo, amɔna u koo ka yam susuru wa.
12 Wi u tɔn turo dam kere, tɔmbu yiru ba maa nùn dam kere. Wɛ̃ɛ siiri ita yi ku ra fuuku kare.
13 Bii aluwaasi wi u sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, ma u bwisi mɔ u sunɔ tɔkɔ gari bɔkɔ kere ge ga ku ra goon gari wure.
14 Domi bii wi, u koo kpĩ u yarima pirisɔm di u ka bandu di baa bà n nùn mara bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ.
15 Handunia ye sɔɔ, na wa mi tɔmba bii aluwaasi sikerenɛ wi u koo bandu di goon ayerɔ.
16 Tɔn be, ba ɲ̀ geeru mɔ bè sɔɔ u sãa wirugii mi. Adama bii be ba koo marura amɛn biru, ba ɲ̀ ko n nùn kĩ. Ma na wa ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya sãawa nge wi u kĩ u woo kpara.

A nɔɔ mwɛɛru koowo ka laakari

17 A de a du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ka laakari kpa a susi a swaa daki ye kaa ka yãkunu ko nge gari bakasu. Domi ba ɲ̀ yɛ̃ ma kɔ̃sa ba mɔ̀.

5

1 A ku gari gere ka sɛndaru. A ku maa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru kua ka sɛndaru. Domi u wãawa wɔllɔ ma wunɛ a wãa temɔ. A ku de wunɛn gari yi n dabi.
2 Geema, bwisiku dabina nu ra ka dosusu nɛ. Gari saari dabiru sɔɔra maa gari kankam gerubu wãa.
3 À n Gusunɔ gãanun nɔɔ mwɛɛru kua, a ku de n tɛ a ka tu yibia. Domi Gusunɔ u ku ra gari bakasun mɛm kã. Yen sɔ̃, a de a wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te a kua.
4 Ye kaa ka nɔɔ mwɛɛru ko a kun yibie, n buram bo a ku tu ko.
5 A ku de wunɛn nɔɔ mwɛɛ te, tu nun torasia, kpa a yãku kowo sɔ̃ a nɛɛ, a ɲ̀ daa ka baaruwa. Mban sɔ̃na kaa de wunɛn garin sɔ̃ Gusunɔn mɔru yu se kpa u wunɛn sɔmburu kam koosia.
6 Gari yì n dabia, yi ku ra n arufaani mɔ. Nge mɛya dosusu sù n maa dabia, su ku ra n arufaani mɔ. N n mɛn na, a Gusunɔ nasio.

Dam dɔrebu

7 À n wa tem gam ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ dam dɔremɔ, ba ɲ̀ nùn win gem wɛ̃ɛmɔ, a ku de yu nun biti ko. A de a n yɛ̃ ma wirugii wãa wi u wirugii goo kere. Mɛya wirugii maa wãa wi u be yiru ye kpuro kere.
8 Adama gãanu nu wãa be kpuron sɔ̃. Niya, tem marum, baa ka mam sina bokon tii.

Dukian arufaani sariru

9 Wi u gobi kĩa, yi ku ra nùn turi. Wi u maa dukia kĩa, u ku ra yen arufaani di. Na wa ma yen tii ya tubum sɛ̃.
10 Mi dukia ya kpɛ̃a, miya diobu ba ra dabie. N n mɛn na, arufaani yerà wi u ye mɔ u waamɔ ye sɔɔ, ma kun mɔ yen waa bi tɔna.
11 Sɔm kowo bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ u dĩanu mɔ nu kpã, nu ɲ̀ kpã, u ra dweeyewa ka bɔri yɛndu. Adama dukiagiin debura ku ra de u dweeye.
12 Na kɔ̃sa gaa wa handunia ye sɔɔ. Yeya, goo wi u dukia berua ye ya koo ka nùn nɔni swãaru naawa.
13 Dukia ye, ya ra kam kowa wahala gaa sɔɔ kpa u kun maa gãanu mɔ sanam mɛ u bii mara.
14 U koo gbiwa tereru nge mɛ ba ka nùn mara. U ɲ̀ kpɛ̃ u win sɔmburun are gɛɛ sua.
15 U koo gbiwa nge mɛ ba ka nùn mara. Yera ya sãa kɔ̃sa baka. N n mɛn na, arufaani yerà u wa mi win sɔmburu sɔɔ. Ta kuawa kam dirum.
16 Yen biru, u ra diwa yam wɔ̃kuru sɔɔ kpa u n wãa nuku sankiranu ka wahala ka mɔru baka sɔɔ win wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ.
17 Ye na wa n buram bo kpuro tɔnun sɔ̃ yera, u di u nɔ kpa u nuku dobu ko win sɔmburun are sɔɔ win wãarun tɔ̃ru sɔɔ te Gusunɔ u nùn bura. Domi yera u mɔ mi.
18 Gusunɔ ù n tɔnu dukia wɛ̃, ma u dera u ye dendimɔ, ma u nuku dobu

mɔ̀ win sɔmburun aren sɔ̃, yeni ya sãawa Gusunɔn kɛ̃ru.
19 Adama yɛ̃ro u ku ra yaaye ma win
wãaru ta ǹ dɛ̃u yèn sɔ̃ Gusunɔ u nùn
nuku dobu yibia.

6

1 Na maa kɔ̃sa gaa wa ye ya dabi
handunia ye sɔɔ.
2 Yera goo wi Gusunɔ u ra dukia
baka ka bɛɛrɛ wɛ̃. U ku ra n gãanu bie
win wãaru sɔɔ. Adama Gusunɔ ku ra
de u ye dendi. Tɔn tukowa u ra ye
dendi. Yeni ya tubum sɛ̃. Ya maa sãa
kɔ̃sa baka.
3 Mɛya goo u ra bibu wunɔbu (100)
ma, kpa u tɛ u ko wɔ̃ɔ dabinu kpa doo
nɔɔru ta kun nùn tura win wãaru sɔɔ,
kpa u kun maa siki wɔru wa mi ba
koo nùn sike. Na gerumɔ ma bii wi ba
mara win suru kun yiba, u nùn nuku
dobu kere.
4 Domi ba bii wi maraWa u ǹ gãanu
kue. Yam wɔ̃kuru sɔɔra u doona.
Mɛya goo kun maa nùn yaayamɔ.
5 U sãawa wi u kun sɔ̃ɔ waare, u ǹ
maa nùn yɛ̃. Adama ka mɛ, u wɛ̃rabu
mɔ n kere durɔ wi u bibu wunɔbu
(100) mara mi.
6 Baa durɔ wi, ù n daa wãa sere wɔ̃ɔ
nɔrɔbun suba yiru (2.000), ma u kun
doo nɔɔru wa, ye kpuro tia.
7 Tɔnun sɔmburu kpuro, nɔɔ sɔɔra
ta ra de. Ka mɛ, win binɛ ya ku ra kpe.
8 Mba bwisigii u ka gari bɔkɔ kere.
Bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi u yɛ̃ nge mɛ u koo tii
kpara tɔmbun suunu sɔɔ, mba u ka bu
kere.
9 Ye a wa a nɛni ya kere ye a binɛ sãa.
Domi ye kpuro ya tubum sɛ̃. Ya sãawa
nge wi u kĩ u woo kpara.

Bwisin kirɔ

10 Ye ya wãa saa yellun di, ya yĩsiru
mɔ kɔ. Sa maa yɛ̃ ma tɔnu u ǹ kpɛ̃ u ka
wi u nùn dam kere sikirina.
11 Gari dabira ku ra n asansi mɔ.
Arufaani yerà tɔnu u ra n mɔ ye sɔɔ.
12 Wara yɛ̃ ye ya sãa gãa geenu tɔnun
sɔ̃ win wãaru sɔɔ te ta ra doonɛ mi nge
saaru. Wara u koo kpĩ u nùn sɔ̃ ye ya
koo na win gɔɔn biru.

7

1 Yĩsi geeru ta turare nubu
durorugia kere. Tɔnun gɔɔn tɔ̃ru ta
win marubugiru kere.
2 N buram bo a da yɛnu mi ba gɔɔ sɔ̃
ye kaa ka da yɛnu mi ba tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀.
Domi gɔɔwa u sãa tɔnun wãarun nɔru.
Mɛya wi u wasi, u koo yaaya ma gɔɔ
wee.
3 Nuku sankiranu nu yɛ̃ɛsu kere.
Domi baa tɔnun wuswaa yà n
burisinɛ, ka mɛ, u koo kpĩ u n bɔri
yɛndu mɔ gɔ̃ruɔ.
4 Bwisigiin gɔ̃ru ga ra n woowa yɛnu
mi ba gɔɔ sɔ̃. Adama gari bɔkɔn gɔ̃ru
ga ra n woowa yɛnu mi ba nuku dobu
mɔ̀.
5 N buram bo a bwisigiin gerusibu
swaa daki ye kaa ka gari bɔkɔn
womusu swaa daki.
6 Domi gari bɔkɔn yɛ̃ɛsu sãawa nge
gãa ni nu kuramɔ dɔ̃ɔ sɔɔ. Ya maa sãa
kam dirum.
7 Dam dɔrebu bu ra bwisigii gɔsiewa
gari bɔkɔ. Kɛ̃ru ta ra maa tɔnun gɔ̃ru
sĩiyɛwa.
8 Gãanun kpeeru ta buram bo n
kere nin torubu. Suurugii u maa tii
suo kere.
9 A ku de wunɛn mɔru ya n da fuuku
se. Domi gari bɔkɔn miya mɔru ya ra
n wãa.
10 A ku gere a nɛɛ, mban sɔ̃na yellu
ta tɛ̃ dobu kere. Yeni ya ǹ sãa bwisigiin
bikiabu.
11 Bwisi yi sãawa tubi gea, yi mam
tubi kere tɔmbu kpuron mi.
12 Yi ra tɔnu kɔ̃suwa nge mɛ gobi yi
ra tɔnu kɔ̃su. Adama yi arufaani mɔ n
kere gobi. Yi ra de wi u yi mɔ u n wãa
wãaru sɔɔ.
13 A Gusunɔn nɔman sɔma mɛɛrio.
Ye u dera ya sikire, wara u koo kpĩ u
ye dɛmia.
14 Doo nɔɔrun saa sɔɔ, a nuku dobu
koowo. Wahalan saa sɔɔ, kpa a
bwisiku ma Gusunɔwa u tɔ̃ɔ ni kpuro
kua, kpa tɔnu u ku ka gia ye ya koo
koora win gɔɔn biru.
15 Ye na wa nɛn wãarun tɔ̃ru sɔɔ n
tubum sɛ̃, yera gemgii u ra gbi win
gem sɔɔ kpa tɔn kɔ̃son wãaru tu dɛnya
win nuku kɔ̃suru sɔɔ.

16 N n mɛn na, a ku tii garisi gemgii.
A ku maa sɔ̃ɔsi ma wuna a bwisi bo.
Mban sɔ̃na kaa tii kam ko sɛkum.
17 A ku tii sure kɔ̃sa sɔɔ, a ku maa
wɔri gari baka kookoosu sɔɔ. Mban
sɔ̃na kaa de a gbi tumaru.
18 Ye n weenɛ a n yaaye kpa a ku ye
atafiiru ko, yera wi u Gusunɔ nasie, u
ra yariwa kari baayeren di.
19 Bwisi yi ra bwisigii dam wɛ̃wa n
kere kparobu wɔkuru be ba wãa wuu
teu sɔɔ.
20 Geema, handunia ye sɔɔ, goo sari
wi u gea mɔ̀ kpa u kun toramɔ.
21 A ku gari kpuro dasabu doke yi
tɔmba gerumɔ kpa a ku ka nɔ wunɛn
sɔm kowo u wunɛn kɔ̃sa gerua.
22 Domi wunɛn gɔ̃ru ga koo nun sɔ̃
ma wunɛn tii a gabu bɔ̃rusire.
23 Na ye kpuro wɛ̃ɛra ka bwisi ma
na nɛɛ, kon ko bwisigii. Adama na ɲ̀
bwisi yi wa. Yi ka man tondawa.
24 Ye n toma ka ye ya duku, wara u
koo ye naa turi.
25 Na kookari kua na tii doke n
ka bwisi ka yɛ̃ru ka nuku kɔ̃surun
kookoosu ka gari bakarun kookoosun
saria gia.
26 Tɔn kurɔ wìn gɔ̃ru ga sãa nge
yina, ma win nɔma ya sãa nge taa u
gɔɔ sɛ̃sɔ kere. Adama tɔn durɔ wìn
daa ya Gusunɔ wɛ̃re, u ra kurɔ wi
kisirariwa. Durumgiiwa u ra wɔri
kurɔ win nɔmaɔ.
27 Ye nɛ waasu kowo na wa ye na
gãanu kpuro wɛ̃ɛra tia tia n ka nin
saria gia, yera,
28 na tɔn durɔbu nɔrɔbu (1.000) sɔɔ
turo wa wi ba koo bɛɛrɛ wɛ̃. Adama tɔn
kurɔbu kpuro sɔɔ, baa turo na ɲ̀ wa. N
deema na kasu n tɛ, adama na ɲ̀ wa.
29 Ye na tuba mi sɔɔ, yera Gusunɔ u
tɔmbu kuawa ba sãa dee dee. Adama
ben tiiwa ba ben wãaru sɛ̃siasia.

8

1 Wara u sãa bwisigii kpa u gari yini
tubusia yi yi nɛɛ, tɔnun bwisi yi ra win
wuswaa dɛɛrasiewa kpa ya kun maa
burisinɛ.

À n da sunɔ mɛm nɔɔwɛ,

bwisi geeya

2 A sina boko mɛm nɔɔwɔ nɔɔ mwɛɛ
te a Gusunɔ kuan sɔ̃.
3 A ku sɛnda a ka nùn duka suuri. A
ku maa yɔ̃rari a kɔ̃sa ko. Domi u koo
kpĩ u ko ye u kĩ
4 yèn sɔ̃ win gari yi dam mɔ. Goo sari
wi u koo kpĩ u nùn bikia u nɛɛ, mba u
mɔ̀ mi.
5 Wi u ra woodaba mɛm nɔɔwɛ, u ku
ra kɔ̃sa wa. Bwisigii u siribun saa yɛ̃.
6 Domi gãanu baanire nu nin saa ka
nin siribu mɔ. Wahala gaa wãa ye ya
tɔnu wãasi,
7 yera u ku ra n yɛ̃ ye ya koo nùn
deema. U ku ra n maa yɛ̃ wi u koo nùn
sɔ̃ dɔma te ya koo nùn deema.
8 Tɔnu kun dam mɔ u n ka win
hunde nɛni. Mɛya u ɲ̀ maa dam mɔ u
ka tii wɔra win gɔɔn tɔ̃ru. U ɲ̀ yakiarɔ
gɔɔn nɔman di. Mɛya nuku kɔ̃surugiin
nuku kɔ̃suru ta ɲ̀ nùn yaramɔ.

Tɔnun wãaru

9 Na nɛn tii wɛ̃, na mɛɛra sãa sãa ye
tɔnu u mɔ̀ kpuro handunia sɔɔ. Na wa
ma u ra win winsim taarewa u nùn
kɔ̃sa kua.
10 Na wa ba tɔn kɔ̃sobu sikua ba wãa
ba wɛ̃re. Be ba maa gea kua, ba ka sãa
yeru tonda, ma ba ben gari duari wuu
sɔɔ. Yeni kpuro ya tubum sɛ̃.
11 Domi ba ku ra yande tɔn kɔ̃so be
siri mii mii. Yen sɔ̃na tɔmbu ba ra n kĩ
ba n kɔ̃sa mɔ̀ ba n dɔɔ.
12 Tɔn kɔ̃so u ra torewa too, ka mɛ,
kpa win wãaru tu dɛnya. Adama ye na
yɛ̃, yera wi u Gusunɔ nasie, wiya u doo
nɔɔru mɔ.
13 Tɔn kɔ̃so kun doo nɔɔru wasi.
Win wãara kun dɛnyamɔ tu saaru
kera. Domi u ɲ̀ Yinni Gusunɔ nasie.
14 Gãanu wãa ni nu kooramɔ
handunia ye sɔɔ ma nu tubum sɛ̃.
Niya, ye ya koo tɔn kɔ̃so deema yera
ya ra maa gemgii deemɛ. Ye ya koo
maa gemgii deema, yera ya ra maa tɔn
kɔ̃so deemɛ. Yenin tii ya tubum sɛ̃.
15 Yen sɔ̃na na nuku dobu wɔlle
suamɔ. Domi handunia ye sɔɔ, tɔnu
kun gãa geenu wasi ma n kun mɔ u di
u nɔ kpa u yɛ̃ɛri. Yera ya ko n sãa win
sɔmburun are win wãarun tɔ̃ru kpuro
sɔɔ te Gusunɔ u nùn bura handunia ye
sɔɔ.
16 Sanam mɛ na tii wɛ̃ ka nɛn gɔ̃ru
kpuro n ka bwisin saria gia, kpa n wa

ye n kooramɔ handunia ye sɔɔ, na wa baa mɛ tɔmba ku ra dweeye sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru, ba ɲ̀ kpɛ̃ bu tubu ye Gusunɔ u mɔ̀ kpuro handunia sɔɔ.

17 Na sɔma kpuro wa ye Gusunɔ u kua. Na wa ma tɔnu kun kpɛ̃ u tubu ye ya kooramɔ handunia ye sɔɔ. Baa mam ye tɔnu u kasu ka hania baka, u ɲ̀ kpɛ̃ u ye wa. Baa bwisigii, ù n kĩ u n ye yɛ̃, u ɲ̀ kpɛ̃ u ye tubu.

9

1 Geema, na tii wɛ̃, na ye kpuron kaso kua, ma na wa gemgibu ka bwisigibu ka ben sɔma wãawa Gusunɔn nɔmuɔ. Mɛya maa kĩru ka tusiru. Adama tɔnu kun yɛ̃ ye ya koo nùn deema.

2 Gemgii ka tɔn kɔ̃so ka tɔn geo wi u dɛɛre ka wi u kun dɛɛre ka wi u yãkuru mɔ̀ ka wi u kun yãkuru mɔ̀ ka wi u kun toraru mɔ ka wi u toraru mɔ ka wi u nɔɔ mwɛɛru mɔ̀ ka sere wi u nɔɔ mwɛɛru nasie, gãa teena nu ra be kpuro deemɛ.

3 Ye ya kooramɔ handunia ye sɔɔ, gãa teenu wãa ni nu ɲ̀ sãa dee dee. Niya, kɔkɔrɔ tia ba mɔ. Ben gɔ̃rusɔ, nuku kɔ̃suru ka wiira gariya yi ra n yiba ben wãarun tɔ̃ru kpuro sɔɔ. Amɛn biru, gɔribun wãa yerɔwa ba dɔɔ.

4 Be ba wasi, ba yĩiyɔbu mɔ. Bɔ̃ɔ wasu ga gbee sunɔn goru kere.

5 Be ba wasi, ba yɛ̃ ma ba koo gbi. Adama be ba gu, ba ɲ̀ gãanu yɛ̃. Ba ɲ̀ maa kɔsiaru wasi domi ba bu duariwa mi.

6 Ben kĩru ka ben tusiru ka ben binɛ, ye kpuro ya kpawa mi. Ba ɲ̀ maa baa gaa mɔ handunia ye sɔɔ.

7 Yen sɔ̃, a doo a di a nɔ ka nuku dobu. Domi sɔmbu te a kua, ta Gusunɔ wɛ̃re.

8 A de a n da n tɔ̃ɔ baka yãnu sebua baadomma kpa a ku duari a tii turare yɛ̃ka.

9 A de a ka wunɛn kurɔ wi a kĩ nuku dobu ko wunɛn wãarun tɔ̃ru sɔɔ te Gusunɔ u nun wɛ̃ te ta ra doonɛ mi nge woo. Domi yera ya ko n sãa nuku doo bi kaa n mɔ wunɛn sɔmburu sɔɔ handunia ye sɔɔ.

10 Sɔmbu te a gesi wa kpuro, a tu koowo. Domi sɔmburu ka bwisikunu ka yɛ̃ru ka bwisi, yen gaa sari gɔribun wãa yerɔ mi a dɔɔ.

Bwisi kun arufaani mɔ baadomma

11 Na maa wa handunia ye sɔɔ, n ɲ̀ mɔ be ba duka mɔ tɔnawa ba ra garasa di baadomma. N ɲ̀ maa mɔ tabu durɔ damgibu tɔnawa ba ra tabu di baadomma. Mɛya n ɲ̀ maa mɔ bwisigiba ba ra dĩanu wa ba kun wahala kue. N ɲ̀ maa mɔ laakarigibu tɔnawa ba ra ko gobigibu baadomma. N ɲ̀ maa yɛ̃rugibu tɔna tɔmbu ba ra bɛɛrɛ wɛ̃. Domi be kpurowa kɔ̃sa ka gea ya ra deemɛ.

12 Nge mɛ swɛ̃ɛ yi ku ra n yɛ̃ saa ye ba koo yi mwa subaru sɔɔ ka yãakororu, ɲ̀ kun mɛ nge mɛ gunɔ ga ku ra n yɛ̃ saa ye ba koo ge mwa ka taa, nge mɛya tɔnu ku ra n win gɔɔn kɔba yɛ̃. Nɔni swãaru ta ra tɔnun bii deemɛ subaru sɔɔ nge mɛ ba ra yɛɛ yi mwɛɛri.

13 Na maa gãanu wa bwisin swaa sɔɔ ni na tamaa nu sãa gãa girinu.

14 Wuu gaga wãa ga ɲ̀ tɔmbu dabi. Yera sina boko goo u seema u gu tabu wɔri. Ma u sansani kpĩ u ka gu sikerena.

15 Wuu ge sɔɔ, bwisigii goo wãa. Adama bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛwa u sãa. Durɔ wi, u koo raa kpĩ u wuu ge faaba ko saa sina boko win nɔman di. Adama goo kun nùn yaaye win bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ ten sɔ̃.

16 Nɛn mi, bwisi yi kere dam. Adama bwisigii ù n sãa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, tɔmba ra nùn gɛmwa kpa bu yina bu ka win bwisi kɛ̃ru sɔmburu ko.

17 Adama ba n yɛ̃ ma bwisigiin gari yi ba swaa daki tɛɛru yi kere wi u gbãramɔ u ka gari bakasu kpare.

18 Bwisi yi maa tabu yãnu kere. Adama toro u ra gea sankuwa.

10

1 Sɔn si su gbiisi turare kowon gum sɔɔ, su ra gum mɛ sankuwa. Nge mɛya gari baka kookoosu baa sin fiiko su ra bwisi ka bɛɛrɛ kawe.

2 Bwisigiin gɔ̃ru ga ra n sãawa dee
dee. Adama gari bɔkɔguu ga ku ra dee
dee swĩi.
3 Gari bɔkɔ ù n sĩimɔ swaa sɔɔ, bwisi
yi ra n nùn kɔmiɛwa kpa u n baawure
sɔ̃ɔsimɔ ma u sãawa gari bɔkɔ.
4 Wunɛn yinni ù n ka nun mɔru
seewa, a ku wunɛn sɔmburu deri.
Domi tii nɛnubu bu ra tora dabinu
gbarewa.
5 Na toraru garu wa handunia ye sɔɔ
te ta wee kparobun min di.
6 Tera, ba ra gasɔ gari bakasu aye
damginu wɛ̃, kpa bu tɔn bɛɛrɛgibu aye
piiminu wɛ̃.
7 Mɛya, na wa yobu ba dumi sɔni ma
sinambu ba ka naasu sĩimɔ nge yobu.
8 Wi u suura gbemɔ, wiya u koo
kpĩ u wɔri ye sɔɔ. Wi u maa gbãraru
suramɔ kpa waa yu nùn dɔm.
9 Wi u kpenu suamɔ, u koo mɛɛra
wa. Wi u maa dãa bɛramɔ, u ko n
wãawa kari sɔɔ.
10 Win gbãa yara yà kun nɔɔ do, ma
u ǹ ye nɔɔ dɛ̃ɛre, tilasiwa u ka dãa ye
kĩi ka dam bakam. Adama bwisiya yi
ra de gãanu nu koora.
11 Wi u waa sabua, ma ya nùn
dɔmmɔ, arufaani yerà u mɔ.

A kun da gari saari too

12 Bwisigiin gari yi ra n bɛɛrɛ mɔ.
Adama gari bɔkɔn gari yi ra gu kam
koosiewa.
13 U ra gari torewa ka gari bakaru
kpa u yi wiru go ka wiira gari kɔ̃si.
14 U ra n gari saarimɔwa too. Adama
tɔnu, a ku ra n yɛ̃ ye ya koo nùn deema.
Goo maa sari wi u koo nun sɔ̃ ye ya koo
koora wunɛn gɔɔn biru.
15 Gari bɔkɔ ga ra tii wasiraru
dokewa sɔmburu baatere sɔɔ. Mɛya
u ku ra maa kpĩ u da wuu sɔɔ.
16 Bɔ̃rurama tem mè sɔɔ aluwaasi
gari bɔkɔ u sãa sunɔ ma mɛn sina
asakpɔbu ba ra n ben tiin nukurun
gari mɔ̀ mèn nɔɔ yam sãra.
17 Doo nɔɔrugiba be ba sunɔ mɔ wi
u yĩsiru yara, ma win sina asakpɔbu ba
ra di dim saa sɔɔ bu ka dam wa, n ǹ mɔ
bu ka tam nɔ.
18 Wi u yikuru mɔ, win dirun
kpɛɛru ta ra kpunɛwa kpa ta n nim
dumɔ.
19 Damgibu ba ra tɔ̃ɔ baka dim kowa
bu ka nuku dobu ko. Tam mu ra bu
nuku dobu wɛ̃ kpa gobi yi de bu kpuro
wa.
20 A ku sina boko wĩi, baa wunɛn
gɔ̃ruɔ. A ku maa yiikogii wĩi, baa asiri
sɔɔ. À n kua mɛ, gunɔ ga koo wunɛn
gari yi sua gu ka da gu nùn sɔ̃ ye a
gerua.

Wɔrugɔra

ba ra ka tenkuru ko

11

1 A nɔni yinuɔ a ka wunɛn dĩanu
gabu bɔnu ko. Sɔ̃ɔ teeru kaa yen are
wa.
2 A nin sukum tɔmbu nɔɔba yiru
ǹ kun mɛ tɔmbu nɔɔba ita bɔnu kuo,
domi a ǹ yɛ̃ nɔni swãa te ta koo nun
deema handunia ye sɔɔ.
3 Guru wiru tà n ye, ta ra de gura yu
nɛwa. Bera mi dãra wɔruma kpuro,
bera miya ta ra n wãa.
4 Wi u woo ka guran bɛrum mɔ̀, u ǹ
dĩanu duurumɔ u sere mam nɛɛ, u koo
gɛ̃.
5 Nge mɛ tɔnu kun woon swaa yɛ̃, u
ǹ maa yɛ̃ nge mɛ tɔnu u ra ka mɔnde
tɔn kurɔn nukurɔ, nge mɛya tɔnu kun
maa Gusunɔ wi u kpuro mɔ̀n sɔman
asansi yɛ̃.
6 A wunɛn dĩanu duuruo bururu,
kpa a n wãasi mi ka yokaɔ. A ku nɛɛ,
kaa wɛ̃ra. Domi a ǹ yɛ̃ yen ye ya koo
gea ko.
7 Yam bururam mu wã. Mɛya ya ra
maa tɔnu dore ù n sɔ̃ɔ ka nɔnu wa.
8 Tɔnu à n tɛ wãaru sɔɔ, a nuku dobu
koowo yen sɔ̃, kpa a n yaaye ma nuku
sankiranun tɔ̃nu wãa nu dabi. Adama
ye ya kooramɔ kpuro ya tubum sɛ̃.

A nuku dobu koowo

n sere dãkuru ko

9 Bii durɔbu, a yɛ̃ɛrio wunɛn
aluwaasirun saa sɔɔ. A wunɛn wãaru
dio nge mɛ wunɛn gɔ̃ru ga kĩ. Adama
yeniba kpuron biru, a n yɛ̃ ma Gusunɔ
u koo nun soku siri yerɔ.

10 Yen sɔ̃, a nuku sankiranu wunɔ wunɛn gɔ̃run di kpa a kɔ̃san kobu suuri. Domi aluwaasiru ka ten dam mu ra doonɛwa nge woo.

12

1 N n mɛn na, a wunɛn taka kowo yaayo wunɛn aluwaasirun saa sɔɔ, nuku sankiranun tɔ̃ru tu sere na tè sɔɔ kaa nɛɛ, a ɲ maa wãaru kĩ.
2 Saa ye sɔɔ, kaa n wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ nge sanam mɛ suru ka sɔ̃ɔ ka kperi, ye kpuro ya tĩra ɲ kun mɛ nge sanam mɛ guru wiru ta wurama gura yà n na ya kpa.
3 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kaa n sãawa nge yɛnun kɔ̃so wi u diirimɔ bɛrum sɔ̃ ɲ kun mɛ nge damgii wi u dam dwiiya ma u yãara tɔkɔrun sɔ̃ ɲ kun mɛ nge kurɔ be ba som nambu yɔ̃ra yèn sɔ̃ ba ɲ maa dabi ɲ kun mɛ nge kurɔ be ba kun kpɛ̃ bu maa yam wa saa fɛnɛntin di.
4 Wunɛn wãaru ta ko n sãawa nge gambo ye ya kɛnua ɲ kun mɛ nge nɛɛru tèn wɔkinu dwiiya ɲ kun mɛ nge gunɔbu ge ga swĩi mari ɲ kun mɛ nge womu ge ba mari.
5 Saa ye sɔɔ, kaa n bɛrum mɔ̀ à n gunguru yɔɔmɔ kpa a n wahala mɔ̀ à n sĩimɔ. Wunɛn seri yi koo burura nge dãa wɛ̃su gasu. A ɲ maa kpɛ̃ a yɔ̃ nge twee. Mɛya kpee yãnun nubura kun maa wunɛn binɛ seeyamɔ. Domi sɔ̃ɔ teeru baawure u koo da win wãa yee dãakirɔ kpa wuri yi nɔɔra baama swɛɛ sɔɔ.
6 Saa yera wãaru ta koo kasira nge sii geesun yɔni ɲ kun mɛ tu kɔsira nge boo wuraguu ɲ kun mɛ nge bwãaru daarɔ, ɲ kun mɛ tu kasira nge dɔkɔ kaaru dɔkɔ sɔɔ
7 kpa tɔnun tii u wura temɔ mìn di u yara kpa win hunde yu wura Gusunɔ wi u raa nùn ye wɛ̃n mi.
8 Waasu kowo u nɛɛ, gãanu kpuro nu tubum sɛ̃, nu maa sãawa biti.

Gari yin wii goberu

9 Yen biru, waasu kowo u ɲ sãa bwisigii tɔna, u maa tɔmbu yɛ̃run keu sɔ̃ɔsi. U mɔn dabinu swaa daki ma u nu wɛ̃ɛra, u nu wunana doo dooka.
10 U kookari kua ma u gari dori wa u yorua. Gari yi, yi sãawa gari gee.
11 Bwisigiin gari yi sãawa nge yabiri yi yi ra tɔnun laakari yamiɛ. Mɛya yi maa sãa nge sɔretii yi yi yɛ̃ru gabe. Yi weewa Gusunɔn min di wi u sãa kparo geo.
12 Nɛn bii, ye n tie, yera, a de yi nun bwisi kɛ̃. Bà n yin gari yorumɔ tirenu sɔɔ, tire ni, nu ɲ ko n geeru mɔ. Keu bakan kobu bu ra maa wasi wasirasiewa.
13 Yen sɔ̃, su gari yi kpuron wii goberu swaa daki te ta nɛɛ, a Gusunɔ nasio kpa a win woodaba mɛm nɔɔwa. Yera, n weenɛ baawure u ko.
14 Domi Gusunɔ u koo kookoosu kpuro siri ka mam si su beruan tii, geesu ka kɔ̃susu.

WOMU GE GA DOBU BO

Ka Heberum ba tire te sokawa Womu ge ga dobu bo. Kurɔ ka durɔn kĩrun gariya ta mɔ̀.

Yuuba ba tire ten gari weesinawa ka kĩi te Gusunɔ u win tɔmbu Isireliba kĩa. Ma naanɛ dokeobu ba maa tu weesina ka kĩi te Yesu Kirisi u win yigbɛru kĩa.

Tire ten kpunaa

1. Womu 1, wiru 1.1n di sere wiru 2.7.
2. Womu 2, wiru 2.8-17.
3. Womu 3, wiru 3.1n di sere wiru 5.1.
4. Womu 4, wiru 5.2n di sere wiru 6.3.
5. Womu 5, wiru 6.4n di sere wiru 7.11.
6. Womu 6, wiru 7.12n di sere wiru 8.5a.
7. Womu 7, wiru 8.5b-14.

1 Womu ge ga dobu bo wee. Salomɔɔwa ga ka yã.

Kurɔ ka durɔn faagi

Kurɔ u nɛɛ,

2 a man sɔ̃suo ka wunɛn tiin nɔɔ.
Domi wunɛn kĩrun kookoosu su tam dobu kere.
3 Wunɛn wani yi nuburu do.
A sãawa nge turare ye ya pusa.
Yen sɔ̃na wɔndiaba ba nun kĩ.
4 A man tii gawema kpa su nun naa swĩi ka duka.
A sãawa nɛn sunɔ, a ka man doo wunɛn wãa yerɔ.
Wunɛn saabuwa sa nuku dobu mɔ.
Wunɛn kĩru ta tam dobu kere.
Ba gem mɔ be ba nun kĩ.
5 Yerusalɛmun wɔndiaba, i swaa dakio i nɔ.
Na tĩri, adama na sãa kurɔ burɔ.
Na tĩri nge Kedaan kuu bekuruginu,
adama na wãwa nge beku karenu ni nu wãa Salomɔɔn sina kpaarɔ.
6 I ku man gɛm yèn sɔ̃ na tĩri.
Sɔ̃ɔwa u man kua mɛ.
Nɛn sesubu ba ka man mɔru kua.
Ba man kua ben reseɛm dãa gbaarun kɔ̃so.
Adama na ǹ nɛn tiigiru kɔ̃su.
7 A man sɔ̃ɔwɔ nɛn kĩnasi mi a ra wunɛn sabenu kpare,
ka mi a ra de nu sɔ̃ɔ sure.
Kpa na kun maa sirenɛ wunɛn beruse-bun sabenun suunu sɔɔ.

Yãa kparoba nɛɛ,

8 wunɛ wi a tɔn kurɔbu kpuro buram kere,
à kun yam mi yɛ̃, a doo a yãa gɔ̃ɔn yira swĩi.
Kpa a wunɛn bonu kpara kparobun wãa yerun bɔkuɔ.

Durɔ u nɛɛ,

9 nɛn kĩnasi, a ka dum nia weenɛ
ye ya Egibitin sunɔn tabu kɛkɛ gawamɔ.
10 Wunɛn bura yãnu nu ra de wunɛn baanu nu man wɛ̃re.
Wunɛn wĩira ka goonu wã.

Yãa kparoba nɛɛ,

11 sa ko nun saba kua ye ya wura ka sii geesu mɛnnɛ.

Kurɔ u nɛɛ,

12 sanam mɛ sina boko u sɔ̃ ka wigibu,
nɛn turaren nubura pusa.
13 Nɛn kĩnasi u nuburu dowa nge turare ye ba mɔ̀ miru,
ye ya sure nɛn tororɔ.
14 Nɛn kĩnasi u sãawa nge dãa wɛ̃ɛ burasu.
Su ra kpiwa resɛm dãa gbaarɔ Engɛdiɔ.

Durɔ u nɛɛ,

15 nɛn kĩnasi, a sãawa kurɔ burɔ.
Wunɛn nɔni yi ballimɔ nge waa bakagii.

Kurɔ u nɛɛ,

16 nɛn kĩnasi, a sãawa durɔ burɔ,
wuna a man wɛ̃re.
Bɛsɛn kpin yeru ta ko n nɔɔ nɛ nge yaka bekusu.
17 Dãa ye ba mɔ̀ sɛduru, yera ba ka bɛsɛn dirun dãa mwaanatia kua.
Ma ba ten yari kua ka dãa ye ba mɔ sipɛrɛ.

2

1 Nɛna na sãa nge gunarun biibii ye ya kpia tem tɛɛraɔ.
Na maa sãa nge yakasun biibii ye ya wãa wɔwaɔ.

Durɔ u nɛɛ,

2 à n nɛn kĩnasi wa win wɔndia kpaasibun wuurɔ,
u ra n sãawa nge biibii ye ya wãa sãkin suunu sɔɔ.

Kurɔ u nɛɛ,

3 à n nɛn kĩnasi wa aluwaasiban suunu
sɔɔ,
u sãawa nge dãa te ba mɔ̀ pɔmiɛ dãnun
suunu sɔɔ tèn marum mu dibu
do.
Na ra kã na n sõ win saarɔ.
4 U ka man da mi ba ra tõɔ baka dĩanu
di.
Ma u man nɛnua ka kĩru.
5 Wee kĩra man barɔ kua.
A man dam kɛ̃ ka kira duronu, ka
pɔmiɛn marum.
6 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm
dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
Durɔ u nɛɛ,
7 bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ
sõɔmɔ
ka yɛɛ kpiki ka nɛnnun yĩsinu,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ṅ kĩ u se.

Durɔ u wee
Kurɔ u nɛɛ,
8 na nɛn kĩnasin nɔɔ nɔɔmɔ.
Wɔɔ u guunu sarikiramɔ u wee.
9 U sãawa nge yaa kpiku ṅ kun mɛ nge
gini kpɛma.
Wi wee dirun biruɔ,
u man mɛɛrima fɛnɛntin di.
10 Ma u ka man gari kua u nɛɛ,
a seewo nɛn kĩnasi, kurɔ burɔ, a na.
11 Wee puran saa ya doona,
ma gura ya yõra *.
12 Biibii ya kpia yam kpuro.
Sa gunɔ bwese bwesekan swĩi nɔɔmɔ.
Kparukonun swĩi yi nɔɔra bɛsɛn tem
sɔɔ.
13 Dãa te ba mɔ̀ figie ta marum torumɔ,
ma resɛm tõkan wɛ̃sun nubura pusa.
A seewo, a na nɛn kĩnasi, kurɔ burɔ,
14 wunɛ wi a sãa nge sãkusã ye ya wãa
kpee baa sɔɔ ya kukua.
A man wunɛn wuswaa sõɔsio.
A de n wunɛn nɔɔ nɔ.
Domi wunɛn dɔkɔra nɔɔbu do.
Mɛya maa wunɛn wuswaa ra man
wɛ̃re.
Kurɔn mɛro u nɛɛ,
15 i sun dɛmaku binu mwɛɛrio
ni nu bɛsɛn resɛm gbaaru sankumɔ
saa ye ya wɛ̃su sãa.
Kurɔ u nɛɛ,
16 nɛn kĩnasi u sãawa nɛgii,
na maa sãa wigii.
U win sabenu kparamɔ yakasun bi-
ibiin suunu sɔɔ.
17 A de a gɔsira, nɛn kĩnasi, a n wãa
guunu wɔllɔ
a n sãa nge yaa kpiku ṅ kun mɛ nge
gini kpɛma,
sere sõɔ u ka du saaru tu kpɛ̃a.

Kurɔ u ka win kĩnasi dosimɔ
Kurɔ u nɛɛ,

3

1 wõku girira na kpĩ nɛn kpin yeru
wɔllɔ.
Na kasu wi nɛn gõru ga kĩ.
Adama na ṅ nùn wa.
2 N n mɛn na, kon sewa n bɔsu wuu
sɔɔ,
gen swɛɛɔ ka gen yaburɔ na n kasu wi
nɛn gõru ga kĩ.
Na nùn kasu kasu, adama na ṅ nùn wa.
3 Ye wuu gen kõsoba bɔsu ba wuu
mɛɛrimɔ, ba man wa,
ma na bu bikia na nɛɛ, i nɛn kĩnasi wa?
4 Ye na bu deri kese, yera na nɛn kĩnasi
wi wa.
Na nùn sɛ̃re, na ṅ nùn yõsu
sere na ka nùn da nɛn mɛro wi u man
maran dirɔ.
5 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba,
na bɛɛ sõɔmɔ ka yɛɛ kpiki ka nɛnnun
yĩsinu,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ṅ kĩ u se.
Kurɔ u nɛɛ,
6 wara u saram wee gbaburun di mɛni
nge wii tĩa.
U turare ye ba mɔ̀ miru ka turare
dɛkagia bwese bwesekan
nuburu mɔ.
7 Salomɔɔn kpin yera ba sɔɔwa ba ka
wee,
Isireliban tabu durɔ damgibu wata ba
nùn swĩi ba wãa gɔn gɔnka.
8 Be kpuro ba ka takobi sannɔ yɛ̃.
Ba sãawa tabu durɔbu.
Ben baawure u win takobi bɛki win
yɛ̃saɔ
u ka sɔɔru sãa baa yibɛrɛba bà n
kurama wõkuru.
9 Sina boko Salomɔɔ u dera ba nùn
amakɛɛn kitaru kua ka dãa ye
ba ka na Libanin di.
10 Ma ba ten suatian dɛki kua ka sii
geesu.

* **2:11** ***gura ya yõra*** - Isireliban temɔ, puran saa gura ra nɛ.

Ba maa ten gballitia kua ka wura.
Ba ten sin yerun leferi beku wunəmgiru wukiri
te Yerusalɛmun wəndiaba ba buraru kua kĩrun sõ.
11 I yarima bɛɛ Siənin wəndiaba, i sina boko Saloməə wa.
U win furə doke ge win mɛro nùn dokea saa ye u kurə kpaaru kua.
Dəma te, u wãa nuku dobu səə.
Durə u nɛɛ,

4

1 a sãawa kurə burə, nɛn kĩnasi.
Wunɛn nəni yi ballimə nge waa bakagii wunɛn sənditian wɛ̃rin di.
Wunɛn seri yi sãa nge boo wuuru te ta saramamə Galadin guuru wəllun di.
2 Wunɛn donnu nu buriri nge yãa nìn sansu ba bəərа nu nim nərum wee.
Nu maa nəə nɛwa swɛɛ swɛɛ, nin gara kun kande.
3 Wunɛn nəə ga swɛ̃riwa nge tom,
ma ga waabu wã.
Wunɛn baanu nu balliməwa nge dire sənsəm bia wunɛn sənditian wɛ̃rin di.
4 Wunɛn wĩira wãwa nge Dafidin dii bwereku gagu
mi ba ra tabu yãnu bere.
Wunɛn saban bataniba ba sãa nge tabu yãa ni ba bwɛ̃ mi.
5 Wunɛn bwãsu sãa nge yaa kpikun binu yiru ni nu yakasu dimə biibiin suunu səə.
6 Sere sõə u ka du saaru tu kpɛ̃a,
kon da guuru wəllə mi turare ye ba mò miru ka turare dɛkagia ya wãa.
7 A sãawa kurə burə, nɛn kĩnasi.
A ǹ bau gagu mə.
8 A na su doona saa Libanin guunun di
ka Seniri ka Hɛɛməən guurun di
mi gbee sinansu ka musuku yambarəsu ra n wãa.
9 Bɛsɛn nəni yì n yinna, ǹ kun mɛ nà n wunɛn saban batani tia wa,
wunɛn kĩra ra nɛn gõru kpuro mwɛwa, nɛn sesu, nɛn kurə.
10 Wunɛn kĩru ta nuku dobu mə nɛn sesu, nɛn kurə.
Wunɛn kĩru ta tam dobu kere.
Mɛya maa wunɛn turaren nuburu ta do ta turare kpuro kere.
11 Wunɛn nəə ga sõsubu do nge tim bau.
Tim ka bom mu wãa wunɛn nəə səə.
Wunɛn yãnu nu nuburu dowa nge dãa te ba mò sɛduru Libaniə.
12 A sãawa nge dãa gbaaru te ba kara koosi, nɛn sesu, nɛn kurə.
A sãawa nge dəkə ye ba kɛnua, ǹ kun mɛ nge bwia ye ba mara.
13 Wunɛn nim mu dãa gbaarun dãnu yɛ̃kamə.
Nin binu ni ba sokumə gerenadi nu do too.
Mɛya lalle ka naadi ya maa kpia mi,
14 ka safarani, ka yaka si su nuburu do, ka kanɛli,
ka dãa ni ba ra ka turare dɛkagia ko, ka miru, ka aloɛsi,
ka sere yaka si su nuburu dobu bo kpuro.
15 Wunɛ a sãawa nge dãa gbaarun dəkə
ǹ kun mɛ nge bwia ye ya nim sumə
mɛ mu wee saa Libanin guunun di.
Kurə u nɛɛ,
16 sõə yɛ̃si yɛ̃sikan wosu,
i seewo i nɛn dãa gbaarun dãnu kõ,
kpa nin nubu duroru tu yari kpuro.
I de nɛn kĩnasi u du win dãa gbaaru səə
kpa u yen dãa bii geenu di.

Durə u wee
Durə u nɛɛ,

5

1 na dua nɛn dãa gbaaru səə,
nɛn sesu, nɛn kurə.
Na nɛn turare ye ba mò mirun dãa yorimə ka kiki si su nuburu do.
Na nɛn tim baun tim dimə.
Na nɛn tam ka nɛn bom nərumə.
Yerusalɛmun wəndiaba ba nɛɛ,
i dio, bɛɛ be i kĩanɛ.
I nəruo kpa i n kĩru barə.

Kurə u gambo wukia

adama n dãkuru kua
Kurə u nɛɛ,
2 na dò adama nɛn bwɛ̃ra ya ǹ kpĩ.
Na ka nɛn kĩnasi dosimə u gambo soomə.
Durə u nɛɛ,
a man kɛniə, nɛn sesu, nɛn kĩnasi.
Wunɛ wi a sãa nge sãkusã, a yiba.

Nɛn wira nikerera.
Ma nɛn seri nim sɛ̃ɛra.
Kurɔ u nɛɛ,
3 wee na nɛn yaberu pota.
Kon maa kpĩ n se n tu sebe?
Na nɛn kɔ̃ri kpakia kɔ, yera kon maa se n yi disinu ko?
4 Yera nɛn kĩnasi wi, u win nɔmu kpɛ̃ɛma gambon wem di,
ma nɛn bwɛ̃ra wura win mi.
5 Na seewa n ka nùn kɛnia.
Turare ye ba mɔ̀ miru ya dãakumɔ nɛn nɔman di gambon nɛnutia sɔɔ.
6 Na nɛn kĩnasi kɛnia,
adama na deema u doona.
Nɛn bwɛ̃ra raa wura win mi, sanam mɛ na win nɔɔ nua.
Na nùn kasu kasu, na ɲ̀ nùn wa.
Na nùn soka, u ɲ̀ wure.
7 Wuu gen kɔ̃sobu ba ka man yinna.
Ba man so ba mɛɛra kua.
Be ba gbãraru kɔ̃su, ba nɛn sɔnditia mwa.
8 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ kanamɔ,
ì n nɛn kĩnasi wa, i nùn sɔ̃ɔwɔ win kĩra man barɔ kua.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,
9 wunɛ wi a kurɔbu kpuro buram kere,
mba wunɛn kĩnasi wi, u mɔ ye goo kun mɔ a ka sun sɔ̃ɔmɔ mɛ.
Kurɔ u nɛɛ,
10 nɛn kĩnasi, tɔn swãɔwa, win wuswaa ballimɔ.
Tɔmbu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) sɔɔ, wiya kaa waabu gbi.
11 Win wuswaa ya ballimɔ nge wura gea.
Win seri yi tĩriwa nge gunɔ mɔran sansu.
12 Win nɔni yi sãawa nge waa bakagii ye ya wãa daarɔ.
Win nɔni kpiki yi sãawa nge bom bekum.
Nɔni yi, yi ka kpee gobiginu weenɛ ni ba doke taabu sɔɔ.
13 Win baanu nu wãwa nge turare bii yi yi kpiibu wee.
Win nɔɔ ga sãawa nge biibii yèn min di turare ya dãakumɔ.
14 Win nɔma ya ka wuran suma weenɛ ye ba kpee gobiginu dokea.
Win wasi yi wɔru nge suunu don te ba wɔriasia
ba buraru koosi ka kpee buranu ni nu nɔni boogu mɔ.
15 Win kɔ̃ri yi sãawa nge gbere yiru ye ba kua ka kpee kpikiru.
Ma ba ye gira wura gean wɔllɔ.
À n nùn mɛɛra, u sãawa nge Libanin dãa ni ba mɔ̀ sɛduru.
16 Win nɔɔn gari do.
Wi sɔɔra nɛn bwɛ̃ra ra n wãa mam mam.
Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, mɛ nɛn bɔrɔ kĩnasi wi, u sãawa mi.
Yerusalɛmun wɔndiaba ba nɛɛ,

6

1 mana wunɛn kĩnasi wi, u da,
wunɛ wi a kurɔbu kpuro buram kere.
Bera mana u gɛre, kpa su ka nun wi kasu.
Kurɔ u nɛɛ,
2 nɛn kĩnasi u dawa win dãa gbaarɔ,
mi turare bii wãa yi yi kpiibu wee,
u ka win sabenu kpara kpa u biibii bɔɔri.
3 Na sãawa nɛn kĩnasigii, ma u maa sãa nɛgii.
U win sabenu kparamɔ biibiin suunu sɔɔ.

Nge mɛ kurɔ win wasi sãa
Durɔ u nɛɛ,
4 a girima mɔ nge wuu ge ba mɔ̀ Tirisa.
Nɛn kĩnasi, a wã nge Yerusalɛmu.
A nanum mɔ nge tabu sĩa ka yen gidi bɔra.
5 A ku maa man mɛɛri.
Domi wunɛn nɔni yi nɛn kĩru seeyamɔ.
Wunɛn seri yi sãa nge boo wuuru
te ta saramamɔ Galadin guurun wɔllun di.
6 Wunɛn donnu nu buriri nge yãa nìn sansu ba bɔɔra
nu nim nɔrum wee, nu maa nɔɔ nɛwa swɛɛ swɛɛ, nin gara kun kande.
7 Wunɛn baanu nu ballimɔwa nge dire sɔnsɔm bia wunɛn sɔnditian wɛ̃rin di.
8 Sinanibun geera sãawa wata,
sina kurɔbu maa wɛnɛ.
Wɔndiaban geera kun nɔru mɔ be.
9 Adama nɛn kĩnasi wi, u ɲ̀ bau mɔ,
u sãawa nɛnɛm be sɔɔ.

U sãawa win mɛron bii wɔndia teereru te u kĩ too.
Wɔndia be ba nùn wa, ba nɛɛ,
u sãawa domarugii.
Sinanibu ka ban sina kurɔbu ba maa nùn siara ba nɛɛ,
10 wara u yarimam wee nge buruku sõɔ.
Wara u wã mɛ nge suru.
Wara u ballimɔ nge sõɔ.
U nanum mɔ nge tabu sĩa ka yen gidi bɔra.
11 Na da dãa gbaarɔ mi dãa marum wãa,
n ka wa yakasu sù n kpia wɔwaɔ,
kpa n wa resɛm tõka yà n kpara,
kpa n maa wa dãa te ba mò gerenadi tà n wɛ̃su sãa.
12 Na ṅ ka baaru nɛn bwɛ̃ra man sua,
ya man doke nɛn tɔmbun tabu kɛkɛban suunu sɔɔ yi dumi gawe.
Kurɔbu ka wɔndiaba ba nɛɛ,

7

1 a gɔsirama, a gɔsirama, Sunɛmun bii,
a gɔsirama su nun mɛɛri.
Mban sõna i nɛ Sunɛmun bii mɛɛra
nge wi u yaamɔ tɔn wuunu yirun baa sɔɔ.
Durɔ u nɛɛ,
2 wɔndia bɛɛrɛgii, wunɛn naasu su wã salubata sɔɔ.
Wunɛn pɔra ya wãwa nge saba.
Wi u ye kua mɔmɔn tiiwa.
3 Wunɛn bwĩirun gira yera sãawa bwɛrɛrɛ nge nɔran nɔɔ
ye ya ku ra tam kpe.
Wunɛn bɔsɔ ga swɛ̃ri nge alikama ye ba ka biibii sikerenɛ.
4 Wunɛn bwãsu sãawa nge yaa kpikun binu yiru.
5 Wunɛn wĩiru ta buririwa nge suunu donnu.
Wunɛn nɔni yi dɛɛrewa nge Hɛsibonin yɛru
si su wãa wuu bɔkɔ gen kɔnnɔn bɔkuɔ.
Wunɛn wɛ̃ru ta dɛndewa mam mam nge Libanin kõsu yeru
te ta Damasi mɛɛra.
6 Wunɛn wira suarewa nge guu te ba mò Kaamɛli.
Ma wunɛn tara ya ballimɔ nge beku gobigiru
sere ya sina bokon bwɛ̃ra kpuro mwa.
7 Wunɛn buram banda, a man wɛ̃re too.
Wunɛ sɔɔra nɛn kĩru kpuro wãa.
8 Wunɛn wasi yi dɛndewa nge kpakpa bãa.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge dãa marum swaaru.
9 Na nɛɛ, kon kpakpa yɔwa kpa n yen marum nɛnɛ.
Wunɛn bwãsu su sãawa nge resɛm swaaru.
Wunɛn wɛ̃siaru ta nuburu do nge dãa marum mɛ ba mò pɔmu.
10 Nà n nun sõsu, na ra n nuku dobu mɔ nge wi u tam durom nɔra.
Kurɔ u nɛɛ,
tam mɛ, mu kokuo nɛn kĩnasin sõ
mu du win nɔɔ sɔɔ ù n dweeyamɔ.
11 Na sãawa nɛn kĩnasigii,
ma win kĩru kpuro wãa nɛ sɔɔ.

Kĩana sɔɔra nuku doba wãa
Kurɔ u nɛɛ,
12 nɛn kĩnasi, a yarima su da baru kpaanɔ kpa sa n wãa mi.
13 Bururu sa ko se su da dãa gbaarɔ,
su wa resɛm tõka ka dãa te ba mò gerenadi yà n kpare ya wɛ̃su sãa.
Miya kon nun kĩru sõɔsi.
14 Dãa te ba mò mandaragore ta ten turare yɛ̃kamɔ.
Bɛsɛn yɛnu kɔnnɔwɔ, sa dãa marum kpuro mɔ mɛ mu dobu bo,
ginakugim ka gisɔku gegim.
Na mɛ kpuro yii wunɛn sõ nɛn kĩnasi.

8

1 À n daa sãa nɛn sesu mɛro turosi, kon ka nun yinna tɔɔwɔ,
kpa n nun bɔkasi, goo kun maa man gɛmmɔ.
2 Kon ka nun da nɛn mɛron yɛnuɔ
kpa a man bwisi kɛ̃.
Kon nun tam nubu durorugim wɛ̃
mɛ na kua ka dãa bii ni ba mò gerenadi.
3 Na kĩ na n nɛn wiru sɔndi win nɔm dwarɔ,
kpa win nɔm geu gu man bɔkasi.
4 Bɛɛ Yerusalɛmun wɔndiaba, na bɛɛ sõɔmɔ,
i ku nɛn kĩnasi yamia saa ye u ṅ kĩ u se.
Wɔndiaba ba nɛɛ,
5 wara u wee gbaburun di u win kĩnasi gballi.

Kĩrun dam
Kurɔ u nɛɛ,
na nun yamia dãa saarɔ wunɛn yɛnun bɔkuɔ,
mi wunɛn mɛro u wunɛn gura sua u nun mara.
6 A de nɛ turon gari yi n wãa wunɛn gɔ̃ruɔ.
A de a n nɛ turo bɔkasi.
Domi kĩru ta dam mɔwa nge gɔɔ.
Nisinu nu maa sãawa gãa gɔbunu nge gɔribun wãa yeru.
Nin dam mu sãawa nge dɔ̃ɔ yari.
Yinni Gusunɔn min diya yi wee.
7 Nim wɔ̃kun nim ka mɛn kpãaru mu ɲ̀ kpɛ̃ mu kĩrun dɔ̃ɔ go.
Mɛya maa daanun nim yiburu ta ɲ̀ kpɛ̃ tu kĩi te wukiri.
Tɔnu wi u win dukia kpuro wɛ̃ bu ka nùn kĩan sɔ̃,
u ɲ̀ kĩi te wasi.
Yen kɔkɔrɔ, ba koo nùn gɛmwa.
Kurɔn sesubu ba nɛɛ,
8 sa sesu piibu mɔ wi u kun gina bwãa kpia.
Amɔna sa ko nùn kua sanam mɛ ba nùn kĩan na.
9 U n sãa nge gbãraru,
sa ko tu tãsisiawa ka sii geesu.
U n maa sãa nge kɔnnɔ,
sa ko ge kɔrewa ka dãa ye ba mɔ̀ sɛdurun gambo.
Kurɔ u nɛɛ,
10 na sãawa nge gbãraru,
ma nɛn bwãa ya sãa nge wuu kɔ̃sobun wãa yeru.
Nɛn kĩnasi u yɛ̃ ma na bɔri yɛndu mɔ win mi.
Durɔ u nɛɛ,
11 Salomɔɔ u resɛm tɔ̃kan gbaaru mɔ Baali Hamɔɔwɔ.
Ma u gbaa te kɔ̃sobu nɔmu sɔndia.
Ben baawure u ra ka sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) nɛwa
bu sere gbaa ten marum sɔri.
12 Salomɔɔ u win sii geesun gobi nɔrɔbu (1.000) suo u n mɔ,
kpa u win gbaa kɔ̃sobu yen goobu (200) wɛ̃.
Nɛna na nɛn tiin resɛm gbaaru mɔ,
ma na tu kɔ̃su.
13 A de n wunɛn nɔɔ nɔ nɛn kĩnasi,
wunɛ wi a ra n wãa dãa gbaaru sɔɔ.
Kpaasiba kĩ bu gu nɔ.
Kurɔ u nɛɛ,
14 a wasi suo nɛn kĩnasi,
kpa a n sãa nge yaa kpiku ɲ̀ kun mɛ nge gini kpɛma
ye ya wãa guuru wɔllɔ mi yaka nubu durorugisu wãa.

ESAI

Tire ten gari yi sãawa bɔnu ita.

Bɔnu gbiikaa wiru1n di sere wiru 39.

Yudaban wahalan gariya bɔnu gbiikaa ye, ya mɔ̀. Waati ye sɔɔ, Yudaba ba Asirigibun bɛrum mɔ. Adama Gusunɔn sɔmɔ Esai u wa ma n ɲ̀ bɛrum mɛ tɔna mu sãa ben wahala. Ye ya maa sãa ben wahala, yera mɛm nɔɔbu sariru ka durum ka naanɛ ye ba ɲ̀ Gusunɔ sãa. Yen sɔ̃na Esai u Yudaba ka ben kparobu kirɔ kua bu ka gɔ̃ru gɔsia kpa bu wura bu gem swĩi ben wãaru sɔɔ. U maa bu sɔ̃ɔwa ma goo u koo yarima Dafidin bweserun di kpa u ka bɔri yɛndu na handuniaɔ.

Bɔnu yiruse wiru 40n di sere wiru 55.

Bɔnu yiruse sun sɔ̃ɔmɔ saa ye ba Yuuba yoru mwɛɛra ba ka da Babiloniɔ. Saa ye sɔɔra Gusunɔn sɔmɔ Esai u win tɔmbu sɔ̃ɔwa ma Gusunɔ u koo bu yakia kpa u ka bu wurama ben temɔ bu wãa kpaaru di. Esai u maa sun sɔ̃ɔmɔ tire te sɔɔ ma Gusunɔwa u gãanu kpuro nɛni win nɔmuɔ. Wiya u dera gãanu kpuro kooramɔ. Saa win tɔmbu Isireliban min diya handunia ya koo durom wa.

Bɔnu itase wiru 56n di sere wiru 66.

Yuu be ba wurama yorun di ba wãa Yerusalɛmuɔ, ben gariya bɔnu itase ya mɔ̀. Esai u bu dam kã u nɛɛ, Gusunɔ u koo win nɔɔ mwɛɛru yibia u handuniagibu siri. U maa bu gem kobu ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru ka yãkunu ka kananun gari yaayasiamɔ. Esai wiru 61:1-2n gariya Yesu u denda sanam mɛ u win sɔmburu torua.

Tire ten kpunaa

1. Ba Isireliba ka Yudaba kirɔ mɔ̀, wiru 1n di sere wiru 12.
2. Yinni Gusunɔ u koo bwese tukunu sɛɛyasia, wiru 13n di sere wiru 23.
3. Siri dãakibu, wiru 24n di sere wiru 27.
4. Kirɔba ka maa nɔɔ mwɛɛnu, wiru 28n di sere wiru 33.
5. Siri dãakibu, wiru 34n di sere wiru 35.
6. Sina boko Esekiasi ka Asirigibu, wiru 36n di sere wiru 39.
7. Nuku yɛmiabun nɔɔ mwɛɛnu, wiru 40n di sere wiru 55.
8. Labaari dora, wiru 56n di sere wiru 66.

BƆNU GBIIKAA

1 Tire ten gari yi sãawa gari yi
Gusunɔn sɔmɔ Esai Amɔtin bii u
geruа Yudaban sɔ̃, ka sere ben wuu
Yerusalɛmun tiin sɔ̃. U gari yi geruawa
sanam mɛ sinam beni, Osiasi ka
Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu
di di Yudaɔ.

Tɔn be ba ku ra gãanu tubu

2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wɔllu ka tem, i ka man nɔɔwɔ.
Na nɛn bibu seeya,
na bu swaa sɔ̃ɔsi,
adama ba man seesi.
3 Naa kinɛnu nu ra n nin kparo yɛ̃.
Kɛtɛkunu nu ra n maa yɛ̃ mi nin yinni
u ra nu dĩanu yiiye.
Adama nɛn tɔmbu Isireliba ba ɲ̀ mam
kĩ bu gãanu gia.
Ba ku ra gãanu tubu.
4 Ma Esai u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɔ̃ruroba i sãa,
domi i durum mɔ̀wa.
Toranu nu yiba bɛɛn suunu sɔɔ.
Nuku kɔ̃surun wãara i wãa.
Bɛɛ kpuro i sankirewa,
domi i Yinni Gusunɔ deri.
I nùn gema, wi, wi u sãa bɛɛn Yinni
Dɛɛro,
ma i nùn biru kisi.
5 Sɛɛyasia birà u koo maa bɛɛ ko,
domi nɔn dabina i nùn seesi.
I sãawa nge tɔnu wìn bwisikunu kun
wã,
ma u daa kɔ̃sa mɔ̀.
6 Saa win wirun di sere ka win naa
taranɔ,
kpuro barara.
Domi ba ɲ̀ win mɛɛraba ka win bosu
teye
bu tim gumgim doke bu sere mam
nɛɛ, ba koo bɔke.
7 Bɛɛn tem mu kua bansu.
Mɛn wusu dɔ̃ɔ mwaakira.
I tɔn tukobu mɛɛra ba ka mɛn dĩanu
gura,
ba ɲ̀ gãanu deri.
8 Ma Yerusalɛmu ya tiara ye tɔna.

Ya kɔ̃ɔre nge kuru resɛm gbaarun su-
unu sɔɔ,
ǹ kun mɛ, gberɔ.
Ya yɔ̃ tom ye tɔna
nge wuu ge ba tabu bure ba doona.
9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
ù kun daa bɛsɛn sukum fiiko faaba kue
Yerusalɛmu ye sɔɔ, ya koo raa kam
kowa nge Sodomu ka Gomɔra.

Sãa te Gusunɔ u tusa

10 Ma Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ wirugibu be i ka Sodomugibu
weenɛ,
i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio.
Bɛɛ be i maa tie, i ka Gomɔragibu
weenɛ,
i nɛn wooda mɛm nɔɔwɔ.
11 I tamaa bɛɛn yãku dabi ni, nu man
gãanu sãa?
Bɛɛn yãku yãanu ka yãku gum
mɛ i ra ka man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
kue,
ya den man tusa.
Na wasira ka bɛɛn yaa sabenun yɛm
mɛ i ra yɛ̃ke nɛn sãa yerɔ.
12 Ye i ra nɛ nɛn sãa yerɔ ka wɔrubu,
yeya na bɛɛ bikia?
13 Bɛɛn kɛ̃ɛ ni i ka naamɔ mi kama.
I ku ra maa ka nu na.
Bɛɛn turare ya ǹ man nuburu doremɔ.
I ku maa man ye dɔ̃ɔ dokea.
Na den bɛɛn kɔ̃sa ye tusa
ye i ra ko ì n mɛnna nɛn sãa yerɔ
i ka man sã, suru ù n yara,
ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ,
ka sere maa tɔ̃ɔ bakanun saa.
I ku maa man tɔ̃ɔ baka nin bweseru
diiya.
14 Na maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni kpuro nu man
tusawa.
Nu man sãawɛwa sɔmu bakanu.
Na maa wasira n ka nu sɔbe.
15 Baa ì n bɛɛn kanaru dɛnyasiamɔ,
na ku ra nu swaa daki.
I n nɔma yiiya wɔllɔ i ka kanaru ko,
na ra nɛn wuswaa sĩiyɛwa,
na kun bɛɛ mɛɛra.
Domi bɛɛn nɔma tɔmbun yɛm yiba be
i go.
16 Yen sɔ̃, i tii sãrasio
i nuku kɔ̃suru deri,
kpa i ku maa kɔ̃sa ko.
17 I seewo i gea ko,
kpa i n gem swĩi.
I be ba dam dɔremɔ faaba koowo.
I gobekuba wɛ̃ɛyɔ ye n sãa begia,
kpa i ka gɔminibu yina.
18-19 I na su wesiana kpa su nɔɔsina.
I n wura i man mɛm nɔɔwa,
baa bɛɛn gɔ̃ru gà n tĩri nge weke biru,
kon gu dɛɛrasia gu burura nge wɛ̃su.
Baa gà n maa sɔ̃rin na nge wɛ̃ɛ
wunɔmgii,
ga koo burura nge wɛ̃ɛ kpiki,
kpa i tem mɛn dĩa geenu di.
20 Adama ì n yina, ma i man seesi,
ba koo bɛɛ gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ
u koo Yerusalɛmu dɛɛrasia

21 Gusunɔ u nɛɛ,
Yerusalɛmu, wunɛ wi na raa naanɛ
sãa,
wee a kua nge kurɔ sakara kowo,
wi u win durɔ deri.
Domi yellu gemgiba raa yiba wunɛ
sɔɔ.
Adama gisɔ, tɔn gowobu tɔnawa ba
nun wãasi.
22 A raa sãa nge sii geesu.
Wee a kua nge sii bisu.
A raa sãawa nge tam gem.
Adama tɛ̃, a kua nge tam mɛ ba nim
doke.
23 Wunɛn wirugiba man seesi,
ma ba ka gbɛnɔbu nɔɔ tia sãa.
Be kpurowa ba ra n kɛ̃nu yĩiyɔ,
kpa ba n nɔm biran kɛ̃nu naa gire.
Ba ku ra gobekuba wɛ̃ ye n sãa begia,
ba ku ra maa ka gɔminibu yinɛ.
24 Yen sɔ̃, i swaa dakio i nɔ
ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni na
gerumɔ,
nɛ wi na sãa bɛɛ Isireliban dam.
Na nɛɛ, kon bɛɛ nɛn yibɛrɛba mɔru
kɔsie
kpa nɛn mɔru yu wa yu sure.
25 Kon bɛɛ nɔma doke
kpa n bɛɛ wɔ̃ nge sisu
n bɛɛn disinu kpuro wuna
kpa i dɛɛra.
26 Kon bɛɛ kua nge yellu.
Siri kowobu ba ǹ maa nɔm biran kɛ̃nu
mwaamɔ.
Mɛya ba ǹ maa bwisi kɛ̃ɔbun nɔsu
gum tɛɛnimɔ.
Saa yera ba koo nɛɛ,
gemgibu ka naanɛgibun wuuwa mini.

27 Kon Yerusalɛmu yakia yà n nɛn kĩru swĩi,
kpa n maa yen tɔmbu wɔra
be ba gɔ̃ru gɔsia mi kpuro.
28 Be ba man seesi, kon bu kam koosia.
Be ba durum mɔ̀, kpa n bu go.
Be ba maa man biru kisi, kpa n bu kpeerasia.
29 Saa ye sɔɔ, dãa bakanu ka dãa sɔ̃ɔ
si su sãa bɛɛn bũu yenu,
su koo de i sekuru wa.
30 I ko kowa nge dãa baka ni,
sanam mɛ nin wurusu dɛllamɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge dãa sɔ̃ɔ si,
sanam mɛ su ɲ̀ maa nim waamɔ.
31 Wi u tamaa u dam mɔ u koo ko nge yakasu,
kpa win kookoosu su n sãa nge dɔ̃ɔ buri,
kpa u dɔ̃ɔ mwaara ka win kookoo si sannu.
Goo sari wi u koo kpĩ u bu faaba ko.

2

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Esai Amɔtin bii sɔ̃ɔwa kãsiru sɔɔ, Yudaba ka ben wuu Yerusalɛmun sõ.

Bɔri yɛn te ta ko n wãa

sere ka baadommaɔ
(I maa mɛɛrio naasu 2-4, Misee 4:1-3)

2 U nɛɛ, saa dãaka sɔɔ,
guu tèn mi Yinni Gusunɔn sãa yera gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛrɛ kera,
kpa bwesenu kpuro nu na mi,
3 nu nɛɛ, i na su da Yerusalɛmuɔ
su yɔ Yinni Gusunɔn guurɔ
mi Isireliba ba ra nùn sã.
Kpa u sun win swɛɛ sɔ̃ɔsi
su sĩ yi sɔɔ.
Ba koo gere mɛ,
domi guu ten min diya u koo win wooda yara
kpa u gari geruma.
4 U koo bwese dabinu siri,
kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri
nu ka tebonu seku.
Mɛya nu koo maa nin yaasi bɔɔri
nu woba so.
Bweseru gara kun maa garu seesimɔ.
Ba ɲ̀ maa ben bibu tabu toobu sɔ̃ɔsimɔ.
5 Bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
i na su da su sĩ yam bururam sɔɔ,
mɛ Yinni Gusunɔ u sun wɛ̃ɛmɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo be ba tii sue kam koosia

6 Yinni Gusunɔ, wee a wunɛn tɔmbu
Yakɔbun yɛnugibu deri,
domi ba sɔ̃ɔ yari yerugibun sãaru mɔ̀.
Ma ba wɔri dobo dobon kobu sɔɔ nge Filisitiba.
Ba da ba ka tɔn tukobu arukawani bɔkua.
7 Ben tem mu sii geesu ka wura yiba.
Arumani ye ya wãa mi, ya ɲ̀ nɔru mɔ.
Tem mɛ, mu maa dumi yiba,
ka tabu kɛkɛ sisugii yi yi ɲ̀ geeru mɔ.
8 Ba bwãarokunu seka baama.
Ma ba nu yiirammɛ ba sãamɔ.
9 Yen sõ, tɔmbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu tii kawa.
Yinni Gusunɔ, a ku bu ben durum suuru kua.
10 Yen sõ, bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
i duo kpee baaba sɔɔ
kpa i kuke wɔrusɔ
i ka Yinni Gusunɔn nanum ka win yiiko duka suuri.
11 Tɔ̃ru gara sisi
tè sɔɔ ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu Yinni Gusunɔ turo wɔlle sua.
12 Domi wi, wɔllu ka tem Yinniwa.
U tɔ̃ɔ te yi,
tè sɔɔ u koo baawure siri wi u tii sue,
kpa u nùn kawa.
13 Tɔ̃ɔ te sɔɔ,
u koo dãa baka ni nu gunu Libaniɔ ka Basaniɔ kpeerasia.
14 Kpa u guunu ka gungunu
15 ka gbãra damginu kɔsuku,
16 ka sere goo nimkuu bakasu,
gãanu kpuro gesi ye ba kĩru bo.
17-18 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, ba koo wi u tii sue kawa
kpa bu bwãarokunu kpeerasia.
Yinni Gusunɔ turowa ba koo wɔlle sua.
19 Sanam mɛ u koo se u tɔmbu nandasia,
tɔmba koo du bu kuke kpee baaba sɔɔ ka wɔrusɔ,
bu ka win dam ka win yiiko duka suuri.
20 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, tɔmba koo ben bwãaroku ni ba seka ka sii geesu ka wura ba sãamɔ gunɔnguunu ka yankɔ̃su deria.

21 Kpa bu du bu kuke kpee baaba sɔɔ
ka wərusə bu ka Yinni Gusunən dam
ka win yiiko duka suuri.
22 N n mɛn na, i ku bɛɛn naanɛ doke tənu sɔɔ.
U sãawa nge woo.
U ṅ sãa gãanu.

Yudan banda burisina

3

1 Esai u nɛɛ,
Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
u koo Yerusalɛmugibu ka Yudaba kpuron arumani kpeerasia.
Ba ṅ maa dĩanu ka nim wasi.
Ba ṅ maa somiru garu wasi gam di.
2-3 Domi u koo ben tabu durə damgibu
ka ben tabu kowobu wuna u go,
ka ben siri kowobu ka ben sərobu ka guro gurobu
ka be ba sãa tabu kowobu weeraakuukuubun wirugibu
ka ben sina asakpəbu ka ben bwisi kɛ̃əbu
ka ben nəman səm kowo kpokoba ka ben timgii gisonkoba
ka mam wi, Gusunən səməbun tii.
4 U koo de aluwaasiba ba n bu kpare
nge mɛ ba ka kĩ.
5 Təmba koo dam dərena.
Aluwaasiba ba koo durə təkənu seesi,
kpa garu ko sariba bu damgibu nəni du.
6 Saa ye sɔɔ, tənu u koo win wənə sɛ̃re u nɛɛ,
wunɛ a yãnu mə.
Yen sõ, a koowo bɛsɛn yɛnu yɛ̃ro,
kpa a bɛsɛn yɛnu seeya.
7 Adama u koo nùn wisi u nɛɛ,
na ṅ yen tim mə.
Dĩanu sari yɛnu ge sɔɔ,
yãnu maa sari mi.
A ku man ko bɛɛn yɛnu yɛ̃ro.
8 Esai u maa nɛɛ,
Yerusalɛmu ya bãarimə,
ma Yuda ya wərukumə
yèn sõ ba Yinni Gusunə seesi
ka ben gari ka ben kookoosu.
Ba ṅ win bɛrum mə.
9 Ben kookoosu su ben daan seeda dimə.
Ben daa kõsa kun berua.
Ba ye mò batuma sɔɔ nge Sodomugibu.
Bõruroba ba sãa,
domi bõriya ba tii sɔɔru kuammɛ mi.
10 A gemgii sõəwə ma u koo kuura.
U koo win səmburun are wa.
11 Adama bõrurowa wi u nuku kõsuru mə.
U ko n wãawa nuku sankiranu sɔɔ,
domi win səmburun areya u koo wa.
12 Aluwaasiba ba Yinni Gusunən təmbu dam dəremə.
Ma tən kurəbu ba sãa ben yinnibu.
Be ba bu kpare ba bu torasiamə.
Ba ben swaa go ye ba raa swĩi.

Yinni Gusunə

u win təmbun wirugibu sirimə

13 Yinni Gusunə u na u yõ u ka win təmbu siri.
14 U win siribu torua ka win təmbun guro gurobu,
ka ben wirugibu.
U nɛɛ, i təmbun dĩanu wəra
ma i ye i sãarobu mwaari yii bɛɛn yɛnusə.
15 Mban sõna i nɛn təmbu dam dəremə,
ma i sãarobu taki dimə.
Nɛ, Yinni Gusunə, wəllu ka tem Yinniwa na yeni bikiamə.

Ba koo Yerusalɛmun

tən kurəbu sɛɛyasia

16 Yinni Gusunə u maa nɛɛ,
wee Yerusalɛmun tən kurəbu ba tii sue.
Ma ba sĩimə ba yɛ̃kə mò, ba wĩinu dɛmiɛ.
Ba ṅ sekuru mə, ba ben naasun sumi soonamə.
17 Yen sõna kon de bu ko wii kparanugibu,
kpa n bu terenu yõsu.
18 Saa ye sɔɔ, kon ben bura yãnu
kpuro wuna. Niya ben naasun sumi
ka ben serin bura yãnu ka ben sababa
yi yi ka suru kɛ̃ka weenɛ,
19 ka ben swaa tonkunu, ka ben sumi ka ben sənditii,
20 ka yasi, ka yəni yi ba doke naasə ka
ben sɛ̃katii, ka ben yərəmannin bəki,
21 ka ben taabu nəmaginu ka wɛ̃ruginu,
22 ka ben yãa gobiginu, ka yabe bakanu ka ben bɔɔnu,
23 ka digiba, ka yãa ni nu ṅ sinum mə, ka yasi, ka sere sənditii.
24 Ba ṅ maa turaren nuburu nɔɔmə

ma n kun mɔ nubu kɔ̃suru.
Ba ɲ̀ maa sɛ̃katii sɛ̃kemɔ ma n kun mɔ wɛ̃ɛ.
Ba ɲ̀ maa seri wasi wirɔ bu tari.
Wii pɔnna ba ko n mɔ.
Ba ɲ̀ maa yabe bakanu sebumɔ
sere saakiba nuku sankiranun sɔ̃.
Ben buram kun maa sɔ̃ɔsiramɔ.
Sekura ba koo wa.

Yerusalɛmun gɔminibu

25 Ba koo Yerusalɛmun tɔmbu ka yen tabu durɔbu go tabu sɔɔ.
26 Tɔmba koo wuri ko bu gɔɔ swĩ yen gbãra kɔnnɔwɔ
nge tɔn kurɔ wi ba wɔri ba win yãnu gura ma u sɔ̃ temɔ.

4

1 Saa ye sɔɔ, tɔn kurɔbu nɔɔba yiru ba koo durɔ turo sɔ̃ bu nɛɛ,
sa ko bɛsɛn tii diisia kpa su tii sebusia.
A gesi sun sekuru wunɔ
kpa a de sa n wunɛn yĩsiru sɔɔwa.

Yerusalɛmu ya koo wurama

nge yellu

2 Ye Yinni Gusunɔ u koo kpiisia saa ye sɔɔ, ya ko n sãawa bɛɛrɛ ka girima Isireli be ba tien sɔ̃. Kpa tem mɛ, mu dĩa geenu ma nu n sãa ben nuku dobu.
3 Be, be Yinni Gusunɔ u gɔsa mi, u ben yĩsa yorua ba n ka wãa Yerusalɛmuɔ, ba koo bu sokuwa tɔn dɛɛrobu.
4 Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmun tɔn kurɔbu disi wɔka, kpa u wuu gen tii dɛɛrasia, u gu siri ka win dam bakam tɔn be ba raa gon sɔ̃.
5 Yen biru u koo de dɔ̃ɔ wii bakaru tu Siɔnin guuru kpuro ka mɛnnɔ yenu wukiri sɔ̃ɔ sɔɔ, kpa dɔ̃ɔ yara ya n wãa wɔ̃kuru guu ten wɔllɔ, kpa win yiikon girima yu wuu ge wukiri,
6 kpa ya n sãa nge kuru te ta ko n bu saaru sãawɛ yam susurun saa, ka maa kuku yeru woo bɔkɔ ka guran sɔ̃.

Isireliba

ba sãawa nge resɛm gbaaru

5

1 I womu swaa dakio i nɔ ge kon nɛn kĩnasi kua. Womu ge, ga ka wi ka win resɛm gbaaru yã. Ge wee.
Nɛn kĩnasi u resɛm gbaaru garu mɔ
te ta wãa tem turenu wɔllɔ mi n tem gem mɔ.
2 U gbaa te kɔrɔ kua, ma u ten kpenu wukura.
Ma u resɛm dãa ye ya koo bii duronu ma duura.
Yera u ten kɔ̃sobun diru bana ten suunu sɔɔ.
Ma u resɛm gama yeru kua mi.
Saa yè sɔɔ u den yĩiyɔ resɛm gbaa te, tu nùn bii geenu marua,
yera u deema kɔ̃suna ta nùn marua.
3 Tɛ̃, nɛn kĩnasi u gerumɔ u mɔ̀,
bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Yerusalɛmuɔ,
i bu sirio wi ka win resɛm gbaa te.
4 Mba u tu burea u ɲ̀ kue.
Mban sɔ̃na ta bii kɔ̃sunu mara
sanam mɛ u yĩiyɔ tu bii geenu ma.
5 Wee ye u koo win gbaa te kua.
U koo ten kara ka yen dãa wukiriwa,
kpa yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ yi du mi,
yi di, yi taaku.
6 U ɲ̀ maa win resɛm dãa ye sɔmmɔ,
mɛya u ɲ̀ maa gbaa te wukumɔ.
U koo tu deriwa tu kam ko,
kpa sãki yi tu wukiri,
kpa u de gura yu ku maa nɛ mi.
7 Isirelibara ba sãa Gusunɔ,
wɔllu ka tem Yinnin resɛm gbaa te.
Ma Yudaba ba sãa resɛm dora ye u duura.
U kĩa bu gea ko adama kɔ̃sa ba kua.
Ba tɔmbu go ba yɛm yari.
U maa kĩa bu gem swĩi, ma ba yina.
Yen sɔ̃na tɔmba wuri mɔ̀.

Kɔ̃sa ye tɔmba mɔ̀

(I maa mɛɛrio 10:1-4)

8 Bɔ̃ruroba be ba yɛnusu ka gbea sosimɔ
ye ba raa mɔ sɔɔ,
sere gabu ba ɲ̀ maa ayeru mɔ,
ma be tɔna ba batuma mɔ.
9 Wee ye Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u man sɔ̃ɔwa. U nɛɛ,
kam kam ba koo tɔn ben yɛnu dabi ni kpuro kam koosia.
Kpa goo u kun maa wãa yenu bura si sɔɔ, si su kpã mi.
10 Bà n resɛm ɛkitaa ita gama,
yen tam kun ditiri weeraakuru turi.
Bà n maa alikama kilo wunɔbu (100) duura,

ye ba koo gɛ̃ ya ǹ kilo wɔkuru keramɔ.
11 Bɔ̃ruroba be ba ra buru buru yellu se
ba n tam bɔɔbɔm nɔrumɔ,
kpa ba n wãa tam gbaburɔ sere n ka ko wɔ̃ku suunu.
12 Gɔ̃ɔgenu ka mɔrɔkunu, ka baranu
ka guunu ka sere tam,
yera ya ra ben tɔ̃ɔ bakanu gbisisie,
kpa ba n nɛ, Yinni Gusunɔn sɔma atafiiru sãa.
13 Yen sɔ̃na kon de bu bu yoru mwɛɛri subaru sɔɔ
bu ka doona.
Ben sina biba koo gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃,
kpa be ba tie bu gbi nim nɔrun saabu.
14 Kpa gɔribun wãa yeru tu nɔɔ wukia ka dam,
tu sina bii be mwɛ
ka maa tɔn wɔru ge ga nuku dobu mɔ̀.
15 Saa ye sɔɔ, tɔmbu kpurowa ba koo yiira
Yinni Gusunɔn wuswaaɔ bu tii kawa,
kpa be ba nɛɛ, ba tii tura, bu wɔruma.
16 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
u koo win tɔmbu siri dee dee
u ka win yiiko sɔ̃ɔsi,
kpa u gea ko u ka sɔ̃ɔsi ma u dɛɛre.
17 Yãanu nu koo yakasu di Yerusalɛmun bansɔ
nge nin kpara yenɔ,
kpa nin binu nu di nu bɔria mi.
18 Bɔ̃ruroba be ba gbinnɛ ka kɔ̃sa
nge naa wuku yi yi yin kɛkɛ gawe,
19 ba n gerumɔ ba n mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u wasi suo u win sɔmburu ko fuuku,
kpa su tu wa.
Isireliban Yinni Dɛɛro u win himba sɔ̃ɔsio ye u yi,
kpa su ye gia.
20 Bɔ̃ruroba be ba ra kɔ̃sa soku gea,
kpa bu gea soku kɔ̃sa.
Bɔ̃ruroba be ba ra yam wɔ̃kuru soku yam bururam,
kpa bu yam bururam gɔsia yam wɔ̃kuru.
Bɔ̃ruroba be ba ra ye n sosu gɔsie ye n do,
kpa bu ye n do gɔsia ye n sosu.
21 Bɔ̃ruroba be ba tãsa ben tii tiin yɛ̃ru sɔɔ,
ma ba tii mɛɛra bwisigibu.
22 Bɔ̃ruroba be ba yĩsiru yara
tam nɔrubu sɔɔ.
Bɔ̃ruroba be ba tam bɔɔbɔm kobu yɛ̃.
23 Bɔ̃ruroba be ba nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ,
ba ka taarɛgibu gem wɛ̃ɛmɔ,
ma ba gemgibu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
24 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u koo de bu dɔ̃ɔ mwaara
nge mɛ dɔ̃ɔ u ra doo gãanu ka yaka gbebusu mwɛ,
kpa ben gbini yi kɔ̃si,
kpa ben wɛ̃su su ka woo doona nge tua,
yèn sɔ̃ ba ǹ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin woodaba garisi gãanu.
Ma ba win gari atafiiru kua,
wi, wi u sãa ben Yinni dɛɛro.

Yinni Gusunɔ u sɔɔru sãa

u ka bu sɛɛyasia
(I maa mɛɛrio naasu 25, 9:7-20)

25 Yen sɔ̃na win mɔru ya wɔrimɔ be sɔɔ.
U bu nɔma dokemɔ u goomɔ.
Guunu diirumɔ.
Ma tɔmbun gonu nu sweenɛ swɛɛ sɔɔ nge kubanu.
Adama ka mɛ, win mɔru kun sure,
ma u bu nɔma dokemɔ u sɛɛyasiamɔ.
26 U gidi bɔra yɔ̃rasia u ka bwese tukunu soku ni nu toma.
Ma u nu soka ka wia.
Ni wee nu wee ka wasi kasanu.
27 Ben goo kun wasire,
goo kun maa wɔrumɛ.
Dom kun goo mwɛ u sere dweeya.
Goon kpaka kun maa kusiare ye u sɛ̃ke pɔraɔ.
Mɛya ben goon baranun wɛ̃ɛ kun nùn kare.
28 Ben sɛ̃ɛnu nu nɔɔ do.
Ba maa nu sɔri bu ka to.
Ma ben dumin naa konnu nu bɔɔbu nge kperu.
Ma ben tabu kɛkɛba ba sãu nge woo guna.
29 Ma ba kukirimɔ nge gbee sunɔ,
ge ga yaa mwa ga ka doonɔ goo kun gu yinari.
30 Saa ye sɔɔ, kukiribu koo nɔɔra Isireliba sɔɔ
nge nim wɔ̃ku ge woo bɔkɔ ga seeya.
Bà n tem mɛ mɛɛra,

yam wɔ̃kura ba koo wa ka nuku sankira bakanu,
kpa wɔllu tu tĩra guru wii bakarun sɔ̃.

Gusunɔ u Esai gɔsa

u ka ko win sɔmɔ

6

1 Wɔ̃ɔ gè sɔɔ sina boko Osiasi u gu, nɛ
Esai, na Yinni Gusunɔ wa kãsiru sɔɔ, u
sɔ̃ sina kita bakaru garun wɔllɔ win sãa
yerɔ. Ma win yaberun kasa ya sure sãa
yee ten sɔɔwɔ kpuro.
2 Wɔllun kɔ̃sobu ba bɛllimɔ win
wɔllɔ. Ben baawure, kasa nɔɔba tia
u mɔ. U ka yen yiru win wuswaa
wukiri, yiru maa win naasu ma u ka
yiru ye ya tie yɔ̃ɔwa.
3 Ba nɔɔgiru sue ba mɔ̀,
Dɛɛro Dɛɛro,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u sãawa
Dɛɛro.
Win yiiko ya handunia kpuro yiba.
4 Ma sãa yee ten gamboba ba diira
saa ben tem di, nɔɔ ge ga nɔɔramɔ min
sɔ̃, ma wiisu su yiba dii te sɔɔ.
5 Saa ye sɔɔra na nɔɔgiru sua na nɛɛ,
na kam kuawa. Domi nɛn yara ya
durum sɔɔwa, na maa wãa tɔmbun
suunu sɔɔ bèn yari durum sɔɔwa ma
na sere Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
wa ka nɔni wi u sãa kpuron sunɔ.
6 Adama wɔllun kɔ̃so ben turo u
dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ sua ka baku yãku yerun di, u
yɔ̃ɔma u na nɛn mi.
7 Ma u ka yi nɛn nɔɔ baba ma u nɛɛ,
yeni ya wunɛn nɔɔ baba
ya sɔ̃ɔsi ma Gusunɔ u wunɛn toraru
wuna.
Mɛya u maa wunɛn durum wɔka.
8 Yen biruwa na Yinni Gusunɔn tiin
nɔɔ nua ga gerumɔ ga mɔ̀,
wara kon wa n gɔri.
Wara koo se u man daawa.
Ma na wisa na nɛɛ,
nɛ wee, a man gɔrio.
9 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ǹ n mɛn na, n doo n Isireliba gari yini
sɔ̃ n nɛɛ,
wee ba ko n da kasu bu win gari nɔ,
adama ba ǹ yi nɔɔmɔ.
Ba ko n da kasu bu wa,
adama ba ǹ gãanu wasi.
10 N de tɔn ben gɔ̃ru gu bɔbia,
kpa bu swaa taaya bu ku raa gari nɔ.
N ben nɔni wɔ̃kuo bu ku raa ka yam
wa,
kpa bu ku raa gɔ̃ru gɔsia bu faaba wa.
11 Ma na nɛɛ,
Yinni, sere saa yerà ya ko n sãa mɛ.
Ma u man wisa u nɛɛ,
sere wuu sinin tɔmbu bà n gbisuka,
kpa su ko bansu, kpa tem mɛ kpuro
mu kam ko.
12 Domi u koo de bu ka mɛn tɔmbu da
sere mi n toma
kpa bu mɛ deri mu n sãa bansu.
13 Baa bà n tem mɛn tɔmbu bɔnu kua
suba wɔkuru,
ma ten teera tie mi,
u koo tu suraWa nge dãa bakaru.
Adama nge mɛ dãa kpiriru ta ra kpare,
nge mɛya bwese kpaara koo se
ta n sãa bwese geeru te u gɔsa.

Gari yi Esai

u Akasi sina boko sɔ̃ɔwa

7

1 Sanam mɛ Akasi, Yotamun bii,
Osiasin debubu u bandu dii Yudaɔ,
saa yera Resini, Sirin sina boko ka
Peka Remalian bii, Isireliban sina
boko, ba nɔɔ tia kua ba Yerusalɛmu
wɔri ba tarusi. Adama ba ye kpana.
2 N deema ye ba na ba sina boko
Akasi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee Sirigiba na ba
ben sansani gira Isireliban temɔ, yera
Akasi ka win tɔmbun toronu kara ba
diirimɔ nge dãa ni woo ga sweemɔ.
3 Saa yera Yinni Gusunɔ u Esai
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo wunɛ ka wunɛn bii
Seari Yasubu i ka Akasi yinna. I ko i
nùn deema beku wɔ̃ku yerun swaaɔ,
nim tora ye ba kua ya ra ka nim nɛ
wuuɔn nɔɔ giɔ.
4 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, u tii nɛnuɔ ka
laakari. U ku bɛrum ko, u ku de win
tororu tu kara. Domi Sirin sina boko
ka Remalian biin mɔru ye, ya sãawa
nge dãa nɔɔ si su wiisu mɔ̀.
5 Tɛ̃, wee ba nùn kɔ̃sa bwisikuammɛ,
ba mɔ̀,
6 bu da bu Yudaba wɔri bu ben wuu
tarusi, kpa bu nanda bu bu tii nɔmu
sɔndia. Yen biru kpa bu Tabɛɛlin bii
ko sunɔ wuu ge sɔɔ.
7 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na ǹ de-
rimɔ yu koora.

8-9 Siri kpuron dam mu wãawa
Damasiɔ.
Resini tɔnawa u sãa Damasin dam.
Isireli kpuron dam mu wãawa
Samariɔ.
Mɛya Remalian bii tɔnawa u sãa
Samarin dam.
Adama wɔ̃ɔ wata ka nɔɔbun baa sɔɔ,
Isireliba ba koo yarina kpa ba kun
maa dam gam mɔ.
Yen sɔ̃, Akasi u n tororu sɔ̃,
u n nɛ, Yinni Gusunɔ naanɛ sãa.
Ma n kun mɛ, win dam mu koo maa
kpe.

Emanuɛli

10 Yinni Gusunɔ u maa gɔra bu Akasi
sɔ̃ bu nɛɛ,
11 u nùn yĩreru bikio u n ka win gere
naanɛ sãa. U koo kpĩ u bikia tu na
wɔllun di, ǹ kun mɛ gɔrin di.
12 Ma Akasi u nɛɛ, na ǹ Yinni Gusunɔ
yĩreru garu bikiamɔ, na ǹ win laakari
mɛɛrimɔ.
13 Yera Esai u nɛɛ, bɛɛ sina boko
Dafidin bweseru, ye i dera tɔmba ka
bɛɛ wasira, ya ǹ tura? Yera i maa kĩ
Gusunɔ nɛn Yinni u ka bɛɛ wasira?
14 Wee tẽ win tii u koo bɛɛ yĩreru
wɛ̃. Wɔndia goo u koo gura sua kpa
u bii tɔn durɔ ma, kpa u nùn yĩsiru kẽ
Emanuɛli.
15 Naa boogum ka tima u ko n da di,
sere u ka kpẽa u kɔ̃sa ka gea wunana.
16 Bii wi, u sere saa ye turi, sinambu
yiru ye a nasie mi, ben tem mu koo ko
bansu.
17 Adama Yinni Gusunɔ u koo
de tɔ̃ru garu tu na tè sɔɔ kaa nɔni
swãaru wa wunɛ ka wunɛn baababan
yɛnugibu, ka sere wunɛn tɔmbu, te i ǹ
waare saa dɔma tèn di Isireliba ka bɛɛ
Yudaba i karana. U koo de Asirigibu
bu na bu bɛɛ wɔri.

Egibitigibu ka Asirigibu

ba koo Isireliba wɔri

18 Yen tɔ̃ɔ te, Yinni Gusunɔ u koo kɔba
so.
Kpa Egibitigibu kpuro ka sere be ba
wãa ben daru kɛrin goo gookaɔ
bu na nge sɔnsun wuuru,
kpa Asirigibu bu maa kurama nge tĩi
wuuru.
19 Be kpurowa ba koo na bu sina
wɔwi piiminɔ ka kpee baaba sɔɔ,
ka dãa kikisɔ ka sere maa kpara yenɔ,
20 kpa Asirigii ben sina boko
wi u wãa Efaratin guru giɔ
u bɛɛn arumani kpuro gura
kpa u n sãare nge kɔnɔ
wi u koo bɛɛn wasi kpuro kɔni
saa bɛɛn wirun di sere ka bɛɛn tobaɔ,
n ka da kɔ̃riɔ.
21 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ,
naa gbiiba ka yãanu yiru tɔnawa
tɔnu u koo wa u faaba ko.
22 Ka mɛ, bom mu ko n yiba tem mɛ
sɔɔ,
sere be ba koo deri mi,
naa bogum ka tima mu ko n sãa ben
dĩanu.
23 Gbaa geenu mi resɛm konu nɔrɔm
nɔrɔm (1.000) ya duura
ma ba ra raa ye dɔre ka sii geesun gobi
nɔrɔbu,
sãkiya yi koo ye mwɛ yi go yen tɔ̃ɔ te.
24 Kpa ba n da taasoru ko mi, ka tɛma.
Domi sãkiya yi ko n yiba tem mɛ
kpuro sɔɔ.
25 Ba koo guu ni deri sãkin sɔ̃
mi ba ra raa gbea wuku.
Kpa bu yaa sabenu yɔ̃su nu n bɔsu mi,
kpa yu ko nin kpara yeru.

Esain bii u kua yĩreru

Isireliban sɔ̃

8

1 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n seewo n yĩsi teni yore kpasasa,
kpee bɛsi baka gaa sɔɔ, Mahɛɛ Salali
Hasibasi. Yen tubusiana, bu seewo
fuuku bu arumani kpuro kata ko bu
gura.
2 Ye na tu yorua, ma na tu yãku
kowo Uri ka Berekian bii Sakari be
ba sãa naanɛgibu sɔ̃ɔsi ba n ka sãa
seedagibu.
3 Yen biruwa na ka nɛn kurɔ mɛnna,
ma u gura sua u bii tɔn durɔ mara.
Yera Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n nùn yĩsiru kẽɔ Mahɛɛ Salali Hasibasi.
4 Domi sere bu ka nɛɛ, bii wi, u mɔ̀,
baaba, ǹ kun mɛ yaayi, ba koo Damasi
ka Samarin arumani kpuro kata ko bu
gura bu ka da Asiriɔ.

Asirin sina boko koo na

5 Yinni Gusunɔ u kpam man sɔ̃ɔwa
u nɛɛ,

6 Yudaba ba nùn yina,
wi, wi u sãa nge Siloen nim mɛ mu kokumɔ kpurɛ kpurɛ.
Ma ba ka Resini ka Peka nɔɔ tia kua.
7 Yen sõ, wi, u koo bu Asirin sina boko surema
ka win tabu kowo damgibu.
Tɛ̃, be wee ba kokumɔ ba tɛrie
nge daa te ba mɔ̀ Efaratin nim tora
ye ya yiba ya bõɔ saramɔ.
8 Ba koo Yudaba wukiriwa
nge nim mɛ mu tɔnu mwɛɛ sere wĩirɔ.
Adama win tii u ko n ka sun wãa.
Win dɛrum mu koo bɛsɛn tem wukiriwa
nge gunɔn kasa.

Tɔmbun kpunaa koo kam ko

9 Bɛɛ bwese ni nu tie, bɛɛ be i wãa n toma,
i swaa dakio.
Baa ì n mɛnna sansaniɔ i tabun kuuki kua,
ba koo bɛɛ kɔsukuwa.
Baa ì n tabun sɔɔru kua,
ka mɛ, ba koo bɛɛ kamia.
10 Baa ì n kpunaa kua,
ye kpuro ya koo kam kowa.
Baa ì n maa wooda yi,
goo kun ka ye sɔmburu mɔ̀,
domi Gusunɔ u ka sun wãa.

Kpee te ba koo sokura

11 Yinni Gusunɔ u man nɛnua ka win nɔm damguu, yera u man kirɔ kua u nɛɛ, n ku sĩ swaa yè sɔɔ Yudaba ba sĩimɔ.
12 Bà n gerua ba nɛɛ, ba bu nɔɔ tia kuawa ba ka bu seesi,
n ku ye wura.
N ku maa de ye ya bu bɛrum mɔ̀ yu man bɛrum ko,
kpa n ku nanda.
13 Domi Yinni Gusunɔwa u dam kpuro mɔ.
Wi turowa u dɛɛre,
wiya n weenɛ su nasia.
14 U sãawa kuku yeru,
adama u maa sãa kpee te Isireliba ka Yudaba ba sokuramɔ.
Mɛya u maa sãa yina ye Yerusalɛmugibu ba wɔrimɔ.
15 Ben dabiru ba koo tu sokura,
kpa bu wɔruma bu bɔɔkira.
Mɛya ba koo maa yina ye wɔri.

Esai u maari u Yinni Gusunɔn kom mara

16 Na gari yi Yinni Gusunɔ u man sõɔwa berua. Nɛn bwãabu tɔnawa na yi sõɔwa kpa bu yi nɛnɛ kem kem.
17 Na Yinni Gusunɔ yĩiyɔ, na maa nùn naanɛ sãa baa mɛ u Yakɔbun yɛnugibu biru kisi.
18 Nɛ wee ka nɛn bii be u man kã. Bɛsɛn wãara kua yĩre te Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u ka Isireliba gari mɔ̀. Yinni Gusunɔ wi, u wãawa Siɔnin guurɔ.
19 Gaba koo bɛɛ sõ bu nɛɛ, i doo i bikiaru ko be ba gɔribu sokumɔn mi, ka sere sɔrobun mi, ka be ba ra bũnu se ba n kuuki mɔ̀n mi. Domi bweseru baatere ta ra bikiaru de ten bũun mi, kpa u tu gɔribu sokua.
20 Adama bɛɛ, i bu wisio i nɛɛ, bu doo bu Yinni Gusunɔn woodan tireru gari. Wìn gari yi ǹ ka wooda nɔɔ tia sãa, i ku yi swaa daki. Yi ǹ bɛɛ arufaani gaa mɔ̀.

Nɔni swãarun saa

21 Saa gaa sisi yè sɔɔ tɔmba koo yaayaare ko tem mɛ sɔɔ,
kpa ba n gõɔru soore, ba n wasire.
Mɛya gõɔrun sõ ben mɔru koo se,
kpa bu ben sina boko ka Gusunɔ bõrusi.
Bà n mɛɛra wɔllɔ,
22 ǹ kun mɛ temɔ,
kpa bu deema yam wõkuru ka nuku sankirana kpuro.
Ben goo kun kisiramɔ yam wõku baka ten min di.
23 Adama yam wõku te ka nuku sankira ni,
yen gaa kun ko n wãa sere ka baadommaɔ tem mɛ sɔɔ.

Sunɔ kpao wi u koo gɔna sina

Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu raa wãa sekuru sɔɔ yellu.
Adama saa ya wee yè sɔɔ yiiko ya koo tem mɛ wukiri
saa nim wõkun di n ka da Yuudɛnin guruɔ,
ka Galileɔ mi tɔn tukoba wãa.

9

1 Tɔn be ba raa sĩimɔ yam wõkuru sɔɔ,
ba koo yam bururam bakam wa.
Be gɔɔn bɛrum mu wukiri nge yam wõkuru,
yam bururam mu koo bu kurema.

2 Yinni Gusunɔ, kaa bu nuku doo bakabu wɛ̃,
kpa ba n nuku doo bi mɔ̀ wunɛn wuswaaɔ
nge mɛ ba ra nuku dobu ko gɛ̃ɛbun saa sɔɔ,
ɲ̀ kun mɛ sanam mɛ ba arumani gurama ba bɔnu mɔ̀ ka kuuki.
3 Nge mɛ a wunɛn tɔmbu wɔra saa
Madianin tabu kowobun nɔman di,
nge mɛya kaa bu yara yorun di
kpa a dɛka ye ba ra ka bu so biruɔ
ka sere sɛna ye ba ra ka bu dam dɔre bɔɔku.
4 Ba ɲ̀ maa tabu kowobun bara naasun damu nɔɔmɔ.
Ben tabu yãnu nu ra n yɛm yiba.
Ba ɲ̀ maa nu dokemɔ.
Ba koo yãa ni ka bara ni dɔ̃ɔ karewa.
5 Domi ba koo sun bii tɔn durɔ marua.
Wiya u koo ko bɛsɛn wirugii.
Win tɔmara, Bwisi kɛ̃ɔ bɛɛrɛgii,
ka Gusunɔ Dam kpurogii,
ka Baaba wi u ra n wãa,
ka Bɔri yɛndun nuuru.
6 U sãawa Dafidin sikadobu.
Yen sɔ̃, u koo win bandu di kpa u tu dam sire
kpa ta n bɔri yɛndu mɔ sere ka baadommaɔ.
U koo win tɔmbu siri gem sɔɔ,
saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ.
Yeniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u yɔ̃rari u ko.

Yinni Gusunɔ u koo Isireliba sɛɛyasia

7 Yinni Gusunɔ u Isireli be ba sãa Yakɔbun bweseru siri.
Ma siri bi, bu bu di.
8 Tɔmbu kpuro, Efaraimuba ka Samarigibu,
ba koo ye gia,
be, be ba gerumɔ ka tii suabu ba mɔ̀,
9 wee dian birikiba ba wɔrukumɔ,
adama sa ko maa yi seeya ka kpee ni ba dãka.
Wee sikamɔren dãa gbereba ba bɔɔkira.
Sa ko bu kɔsi ka dãa gea ye ba mɔ̀ sɛdurun gbereba.
10 Yinni Gusunɔ u koo Resini Asirin sina bokon wɛrɔbu tabu yãnu wɛ̃,
kpa bu Isireliba wɔri.
11 U koo de Sirigibu ba n wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia,
kpa Filisitiba ba n maa wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia,
kpa bu nɔɔ wukia bu Isireliba mwɛ.
Ka mɛ kpuro, win mɔru kun suremɔ.
U koo maa bu nɔma doke u sɛɛyasia.
12 Adama ba ɲ̀ wuramamɔ win mi,
wi, wi u bu sɛɛyasiamɔ,
wi, wi u sãa wɔllu ka tem Yinni.
Ba ɲ̀ maa nùn kasumɔ.
13 Yen sɔ̃na u koo Isireliban wiru
ka ben siru bura sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ.
14 Ben bukuro bera, ba sãa ben wiru,
ma sɔmɔ weesugibu ba sãa ben siru.
15 Be ba sãa tɔn ben kparobu, ba dera ba kɔ̃ɔra.
Be, be ba maa kpare, ba swaa kɔ̃sa mwa.
16 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u ɲ̀ nuku dobu mɔ,
ben aluwaasiban sɔ̃.
U ɲ̀ maa ben gobekuba ka gɔminibu wɔnwɔndu kuamme.
Domi be kpuro ba sãawa nuku kɔ̃surugibu.
Ba ɲ̀ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃.
Sekuru sari gariya yi ra yari saa ben nɔsun di.
Yen sɔ̃, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
U koo bu nɔmu dokewa u sɛɛyasia.
17 Domi nuku kɔ̃suru ta ra mɛniwa nge dɔ̃ɔ
wi u ra yakasu ka sãki mwɛ.
Dɔ̃ɔ wi, u ra du u dãa sɔ̃ɔ bɔkɔ mwa,
kpa wiisu su se ge sɔɔn di.
18 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun sɔ̃,
tem mɛ, mu dɔ̃ɔ mwaara,
ma mɛn tɔmba dɔ̃ɔ diira.
Goo kun win winsim laakari mɔ̀ u sere nùn somi.
19 Ba dĩanu guramɔ nɔm geuɔ ka nɔm dwarɔ.
Adama ka mɛ, goo kun deba.
Ma ben baawure u win winsim wasin yaa temmɔ.
20 Manaseba ka Efaraimuba ba tabu wɔrinamɔ.
Yen biru be kpuro ba mɛnna ba Yudaba wɔri.
Ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun sure.
U maa bu nɔmu doke, u sɛɛyasiamɔ.

10

Be ba Yinni Gusunɔn mɔru seeyamɔ
(I maa mɛɛrio naasu 1-4, 5:8-24)

1 Bɔ̃ruroba be ba ra wooda yi ye ya ɲ̀ sãa dee dee.
Kpa bu ye yore bu yi bu ka ben tɔmbu dam dɔre,
2 bu ka yina bu sãarobu ben gem wɛ̃,
kpa bu bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gem bira,
bu gɔminibu ka gobekuban arumani mwa yu ko begia.
3 Sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ sɛɛyasia,
mba i ko i ko.
Sanam mɛ kam kobu bu koo bɛɛ wɔri saa tontonden di,
mba i ko i ko.
Weren miya i ko i duki da i ka faaba wa.
Ma gia i ko i bɛɛn arumani bere.
4 Ba koo gabu yoru mwɛɛri kpa bu gabu go.
Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔn mɔru kun suremɔ.
U koo maa bu nɔmu doke u sɛɛyasia.

Asirigibu

ba Yinni Gusunɔ torari

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɔ̃ruroba bɛɛ Asirigibu.
Kon bɛɛ kowa nge nɛn bokuru
te kon ka Isireliba sɛɛyasia nɛn mɔru yà n seewa.
6 Na dera i bwese te ta ɲ̀ nɛn bɛɛrɛ yɛ̃ wɔri
te ta ra nɛn mɔru seeye,
kpa i tu taaku nge swaan pɔtɔkɔ
i ten arumani gura.
7 Adama n ɲ̀ daa ye, bɛɛ Asirigibu i gɔ̃ru doke.
I gɔ̃ru dokewa i bwese dabinu kpeerasia.
8 Domi bɛɛn sina boko u nɛɛ,
win tabu sinambu ba sãawa nge bwese ni nu tien sinambu.
9 U maa wusu nɔma doke si su wãa win swɛɛ sɔɔ
n ka girari Yerusalɛmuɔ.
Wuu siya Kalinɔ ka Kaakemisi ka Hamati
ka Aapadi ka Samari ka Damasi.
10 U sin sinambu kamia
sìn bũnu nu Yerusalɛmu ka Samariginu dabiru kere.
11 Nge mɛ u Samarigibu kua ka ben bũnu,
nge mɛya u koo Yerusalɛmugibu ka ben bũnu kua.
12 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n nɛn himba kpuro yibia Siɔnin guurɔ,
ka Yerusalɛmuɔ, kon Asirin sina boko sɛɛyasia, win gɔ̃ru bɔbunu ka win tii suabun sɔ̃.
13 Domi u gerumɔ u mɔ̀,
win tiin dam ka win tiin bwisiya u ka nasara wa.
U bwese tukunun tem mwa, ma u ben arumani gura.
U sinambu wɔri nge tabu durɔ damgii,
ma u bu bandu yara.
14 U ben arumani gurawa
nge mɛ ba ra sɛ̃a gure gunɔbun sokurɔ.
U ye kpuro gurawa ben tem mɛ sɔɔ
nge sɛ̃a ye gunɔ ga deri.
Goo kun ka tii yinɛ
ɲ̀ kun mɛ u nɔɔgiru sua u kuuka ko.
Adama na bikiamɔ,
15 gbãa, ya ra tii bɛɛrɛ wɛ̃
wi u ka ye sɔmburu mɔ̀n wuswaaɔ?
Sii, ya ra tii sue
wi u ka ye sɔmburu mɔ̀n wuswaaɔ?
Asirin sina boko wi, u sãa nge dɛka
ye tɔnu u sua ma ya nùn sĩikiamɔ,
ɲ̀ kun mɛ bokuru te tɔnu u nɛni,
ma ta nùn fĩamɔ.
16 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
kon de win tabu durɔbu bu woora.
Kpa dɔ̃ɔ u na u bu wukiri
sanam mɛ u wãa win sinandun yiiko sɔɔ.
17 Nɛ, Isireliban yam bururam, kon gɔsia dɔ̃ɔ.
Kpa nɛn dɛɛraru tu ko dɔ̃ɔ yara
yu ben sãki ka awĩi kpuro mwa sɔ̃ɔ teeru.
18 Ya koo ben dãa sɔ̃ɔ ka ben tem bɛɛrɛ kpuro mwa mam mam.
Kpa mu n sãa nge barɔ wi u gɔɔ dɔɔ.
19 Dãa ni nu koo tia mi,
nu ɲ̀ ko n dabi.
Baa bii u koo kpĩ u nin geeru yore.

Isireliban fiikowa

ya koo wurama

20 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Isireli be ba tie ba yara tabun di, ba ɲ̀ maa somiru kasumɔ

bwese ni nu bu kpeerasiamən mi.
Adama ba koo ben naanɛ dokewa nɛ,
Gusunə, ben Yinni Dɛɛron mi.
21 Kpa bu wurama nɛ, Gusunə Dam
kpurogiin mi.
22-23 Baa bà n daa dabi nge nim
wɔ̃kun yani sɛɛri, ben sukum tənawa
mu koo wurama. Domi nɛ, Yinni
Gusunə, wəllu ka tem Yinni, na yen
himba yi kə n ka bu kpeerasia. Nɛn
gem mu koo sɔ̃əsira n banda. Tem mɛ
kpurowa kon kpeerasia nge mɛ na yi.

Yinni Gusunə
u koo Asirigibu sɛɛyasia

24 Nɛ Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
na gerua na nɛɛ, bɛɛ nɛn təmbu, bɛɛ
be i wãa Siəniə, i ku Asirigibun bɛrum
ko, be ba bɛɛ soomə ka bokuru nge mɛ
Egibitigiba raa bɛɛ kua.
25 Adama, n tie fiiko sɛɛyasia bi na
bɛɛ mɔ̀ n ka kpe, kpa nɛn məru yu
wura ben mi, n bu kpeerasia.
26 Nɛ Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
kon goo dendi nge bokuru u bɛɛ
sɛɛyasia nge mɛ na Madianiba kua
Horɛbun guurə. Kon nɛn dɛka tĩi nim
wɔ̃kun bera gia n bu sɛɛyasia nge mɛ
na Egibitigibu kua.
27 Tɔ̃ə te səə,
kon bɛɛ nɛn təmbu yara yorun di
kpa i bɛɛn səmunu səbia
kpa i sugu pota bɛɛn wĩinun di.
I ṅ maa sugu dokemə
yèn sɔ̃ na bɛɛ gəsa na gum tãre.

Yibɛrɛba ba Yerusalɛmu wəri

28 Yibɛrɛba ba Ayati wəri ba mwa,
ma ba Migoroni təbura ba ben
səmunu yi Mikimasiə.
29 Ba koka ba doona ma ba da ba kpuna
Gebaə.
Yera Rama ya diirumə.
Ma Səəlu Isireliban sina boko
yerukoon wuu
ge ba mɔ̀ Geban təmbu ba duki
yakikira.
30 Bɛɛ Galimugibu i wuri koowo.
Bɛɛ Laisigibu i n tii sɛ.
Bɛɛ maa Anatətugibu i ko i kam ko.
31 Madimɛnagibu ba yarina.
Ma Gebimun təmba yakikira ba kuku
yenu kasu.
32 Gisə mam yibɛrɛ be, ba wãa Nəbuə
ba gãsenu kparamə Siənin guurə
bu ka Yerusalɛmun təmbu nandasia.
33 Wee Gusunə, wəllu ka tem Yinni,
u koo bu bəəri nge dãa kãasi.
U koo yi yi kpãaru bo bura u kawa.
34 U koo bu bəəriwa u suriri
nge mɛ ba ra dãnu bəəri ka gbãa
Libanin dãa sɔ̃əwə,
kpa ben girima yu kpe.

Sunə kpao koo yari
Dafidin bweserun di

11

1 Nge mɛ bà n dãru bura,
ten nuurun di kpii pətura ra yari,
nge mɛya goo u koo yari u bandu di
Isain bweseru səə.
2 Gusunən Hunde u ko n da n wãa ka
wi.
Hunde wi, u koo nùn bwisi ka dam kɛ̃
u ka win təmbu kpara,
kpa u Gusunən kĩru gia u nùn nasia.
3 U koo nùn mɛm nəəwawa ka kĩru.
Mɛya u ṅ tənu sirimə ka sɛndaru,
ṅ kun mɛ, ba nɛɛn sɔ̃.
4 U koo sãarobu siriawa dee dee,
kpa u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ben gem wɛ̃.
Win gari yi ko n sãawa nge bokuru
te u koo ka təmbu sɛɛyasia,
kpa yi n sãa nge takobi
ye ya koo tən kɔ̃sobu go.
5 Win gem ka win bərəkinira ko n
sãawa
nge kpaka ye u sɛ̃ke pəraə
u n ka win təmbu kparamə.
6 Yɛɛ gəbi ka yãanu nu ko n wãa yam
tem,
kpa gbeeku musukunu ka boo binu
nu kpuna sannu.
Mɛya maa gbee sunə binu ka kɛtɛ binu
nu ko n wãa sannu,
kpa bii piibu u nu kpara.
7 Kɛtɛba ka gbeeku bɔ̃nu nu koo di
sannu,
kpa nin binu nu n wãa yam tem.
Gbee sinansu su koo yakasu di nge
nɛɛ.
8 Bibu ba koo kpĩ bu ka surəkənu
dwee,
kpa bu ben nəmu kpɛ̃ɛ waa gəsənun
wərusə.
9 Baawure u ko n Yinni Gusunən yɛ̃ru
yibawa

nge mɛ nim wɔ̃ku ga nim yiba.
Yen sɔ̃na be ba koo da bu Yinni Gusunɔ sã
win guurɔ te u tii gɔsia Yerusalɛmuɔ,
ben goo kun win winsim kɔ̃sa kuammɛ.
10 Saa ye sɔɔ, goo u koo yari Isain
bweserun di nge dãa kpii pɔtura,
kpa u n sãa nge gidi bɔra bwesenu kpuron sɔ̃.
Bwese ni, nu koo gɔsirama win mi.
Kpa win wãa yeru ta n Gusunɔn yiiko sɔ̃ɔsi.

Isireli be ba raa yarinɛ

ba koo wurama

11 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo maa win dam sɔ̃ɔsi
u ka win tɔn be ba tie yakia
be ba yarinɛ ba wãa Asiriɔ ka Egibitiɔ
ka Paturɔsiɔ ka Etiopiɔ
ka Elamuɔ ka Babiloniɔ ka Hamatiɔ Sirin temɔ,
ka sere be ba wãa nim wɔ̃kun goonɔ.
12 U koo gidi bɔra gira
u ka sɔ̃ɔsi ma u koo Isireliba mɛnna
be ba raa yoru mwɛɛra,
kpa u Yuda be ba raa yarinɛ handunian goonu nnɛ sɔɔ mɛnna.
13 Efaraimuba ba ɲ maa ka Yudaba nisinu mɔ̀.
Yudaba ba ɲ maa ka Efaraimuba yibɛrɛ tɛɛru mɔ̀.
14 Ba koo mɛnna bu Filisitiba wɔriwa
sɔ̃ɔ duu yeru gia,
kpa bu Filisiti be ko ben yobu.
Mɛya ba koo maa mɛnna bu sɔ̃ɔ yari yerugibu wɔri.
Ba koo Edɔmu ka Mɔabuba dam dɔre,
kpa bu Amɔniba taare.
15 Yinni Gusunɔ u koo de Egibitin daarun nim mu gbera.
U koo tu nɔmu dɛmiɛ u wom wure ka dam,
kpa u tu bɔnu ko kɛri nɔɔba yiru,
kpa win tɔmbu bu tu tɔbura ka naasu.
16 U koo swaa yara win tɔn be ba tien sɔ̃,
be ba wãa Asiriɔ.
U koo bu swaa yara nge mɛ u raa bu kua
sanam mɛ u bu yara Egibitin di.

Siarabun womu

12

1 Sɔ̃ɔ teeru, be ba yakiara ba koo nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, sa nun siara,
domi a raa ka sun mɔru kua,
ma wunɛn mɔru ya sure.
A sun nukuru yɛmiasia.
2 Wuna a sãa bɛsɛn Yinni, a sun faaba mɔ̀.
Sa nun naanɛ sãa, sa ɲ maa gãanun bɛrum mɔ.
Domi wuna a sãa bɛsɛn dam, wuna sa siaramɔ.
Wuna a sãa bɛsɛn faaba kowo.
3 Nge mɛ wi nim nɔru ga mɔ̀,
ù n nim wa, u ra n nuku dobu mɔ,
nge mɛya bà n faaba wa ba koo nuku dobu ko,
4 kpa tɔ̃ɔ te sɔɔ, bu gere bu nɛɛ,
i Yinni Gusunɔ siaro,
i win yĩsiru wɔlle suo.
I win sɔm baka ni u kua kparo bwesenu kpuro sɔɔ.
I tɔmbu yaayasio ma win yĩsira kpã.
5 I Yinni Gusunɔ tɔmɔ,
domi gãa bɛɛrɛgina u kua.
I nin gari kparo handunia kpuro sɔɔ.
6 Be ba wãa Siɔniɔ, bu nuku dobun kuuki koowo,
domi Isireliban Yinni Dɛɛro u kpã,
u maa wãa ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Babiloni sɛɛyasia

13

1 Wee, ye Yinni Gusunɔ u Esai, Amɔtin bii sɔ̃ɔsi kãsiru sɔɔ Babilonin sɔ̃.
2 U nɛɛ,
i gidi bɔra yɔ̃rasio guuru wɔllɔ mi gãanu sari.
I tabu kowobu nɔɔgiru sueyo,
kpa i bu yĩreru kua ka nɔma,
kpa bu duki na bu du Babilonin kɔnnɔsun di.
3 Wee, na nɛn tabu kowo be na gɔsa wooda wɛ̃.
Na tabu durɔ wɔrugɔ be soka
bu ka nɛn mɔru suresia,
be, be ba ra n nuku dobu mɔ nɛn kpãarun sɔ̃.
4 Ma Esai u mɛɛra u nɛɛ,
i tɔn dabinun wurenu swaa dakio i nɔ guunun bera gia.

Bwese dabinu ka sinambu dabina nu mɛnnɛ mi,
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin tabu kowoba
be ba tabun sɔɔru kpa.
Ma u bu mɛɛra mɛɛra u ka da.
5 Be wee ba wee sannu saa mi n toman di
bu ka tem mɛ kam koosia, win mɔrun saabu.
6 I gɔɔ swĩiyɔ
domi Yinni Gusunɔn tõɔ te, ta turuku kua.
Ta sãawa kam koo bi bu wee
wi, Dam kpurogiin min di.
7 Yen sõna tɔmbu kpuron gɔma koo dwiiya
kpa ben wɔrugɔru tu kpe.
8 Babilonigiba koo bɛrum soora,
kpa ben wasi yi dwiiya wuriribun sõ.
Ba koo tii tɛma
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
Ba ko n mɛɛrinɛ ben wuswaa ya n burisinɛ.
9 Wee Yinni Gusunɔn tõru ta sisi.
Tõɔ te, ta sãawa nɔni swãarugiru
tè sɔɔ u koo win mɔru baka sõɔsi.
U koo durumgibu kpeerasia,
kpa tem mɛ, mu ko bansu.
10 Wɔllun kperi kun maa yam dɛɛrasiamɔ.
Sõɔ ù n yariɔ, min diya u ko n yam tĩramɔ.
Mɛya suru kun maa yam burasiamɔ.
11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon handuniagibu sɛɛyasia
ben kõsa ye ba mɔ̀n sõ,
ka maa nuku kõsurugibu ben nuku kõsurun sõ.
Kon de be ba tii sue bu kam ko,
kpa n be ba tɔmbu dam dɔremɔ kpeerasia.
12 Kon de bu tɔmbu kasu
nge mɛ ba ra wura gea kaso de tontondeɔ.
13 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin mɔrun tõru sɔɔ,
kon wɔllu yĩiri,
kpa tem mu diiri sere mɛn sɔɔwɔ.
14 Kpa be ba raa yoru dimɔ Babiloniɔ
bu duki wura ben temɔ nge nɛmu ge ba gire.
Ba koo duki yarina bu da ben tɔmbun mi
nge yaa sabe ni nu kun kparo mɔ.
15 Ben wi ba nɔma tura kpuro wuu ge sɔɔ,
ba koo nùn tweewa bu go.
Wi ba maa naa gira ba mwa,
ba koo nùn gowa ka takobi.
16 Ba koo arumani gura ben yɛnusɔ
bu ben bibu munku ben wuswaaɔ.
Kpa bu ka ben kurɔbu kpuna ka dam.
17 Kon de Mɛdiba bu bu wɔri
be, be ba ṅ sii geesu ka wuran binɛ mɔ.
18 Ba koo aluwaasiba tweewa bu go.
Mɛya ba ṅ bii wɛ̃ɛnu buremɔ.
Ba ṅ maa bibun wɔnwɔndu mɔ̀.
19 Babiloniwa sinambu kpuro ba mɛɛra wuu burɔ,
ma yen tɔmbu ba tii sue.
Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpeerasia
nge mɛ na Sodomu ka Gomɔra kua.
20 Tɔmbu ba ṅ maa sinamɔ ye sɔɔ.
Ya ko n sãawa bansu sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa win kuu bekurugiru giramɔ mi.
Baa be ba yaa sabenu kparamɔ, ba ṅ yõramɔ mi.
21 Miya gbeeku yɛɛ yi koo wãa yeru ko.
Boorosu su koo yibu yen ban si sɔɔ,
kpa taataanu nu maa nin wãa yeru ko mi,
kpa boo kinɛnu nu n yõɔkumɔ mi.
22 Purukanu ka gbeeku bõnu koo kuuki ko
yen sina kpaa buranu sɔɔ.
Wee yen saa ya turuku kua,
ba ṅ maa yen tõru sosimɔ.

Isireliba ba koo wurama ben temɔ

14

1 Yinni Gusunɔ u koo Isireliba wɔnwɔndu kua. U koo maa bu gɔsi bu ko wigibu, kpa u bu swĩi ben temɔ. Saa yera sɔba koo du ben suunu sɔɔ, kpa bu mɛnna ba n wãa ka be sannu.
2 Bwese dabinu nu koo ka Isireliba wurama ben temɔ, kpa bu bwese ni ko yobu tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ. Be ba raa Isireliba yoru mwɛɛra ba koo maa ben tii yoru mwɛɛri. Mɛya be ba raa bu dam dɔre, ba koo maa ben tii dam dɔre.

Babilonin sina bokon gɔɔ

3 Bɛɛ Isireliba, Yinni Gusunɔ u
koo de i yoru yari, kpa i wɛ̃ra bɛɛn
wasiraru ka nɔni swãarun sõ.
4 U n kua mɛ, womu geniwa i ko i ka
Babilonin sina boko yɛ̃ɛ i nɛɛ,
wi u raa sun dam dɔremɔ, u ṅ maa
wãa.
Dam dɔrebu kpa.
5 Yinni Gusunɔ u nuku kõsurugii
be ba sun dam dɔremɔn dam bua,
mɛ mu sãa nge bokuru.
6 Wi u ra n daa tɔmbu soomɔ ka mɔru
wɔnwɔndu sari,
kpa u n tɔmbu dam dɔremɔ,
ba nùn nɔni sõɔwa sere ka nɔrɔ.
7 Wee tɛ̃ tɔmba wɛ̃re handunia kpuro
sɔɔ,
ma ba nuku dobun kuuki mɔ̀.
8 Baa ka dãa ni ba mɔ̀ sipɛrɛba ka
sɛduruba
ni nu wãa Libaniɔ
nu nuku dobu mɔ̀, nu mɔ̀,
saa dɔma tèn di a wɔruma,
goo ku ra maa nɛ u sun bɔɔri.
9 Be ba wãa gɔribun wãa yerɔ
ba seewa bu ka nun dam koosia,
be ka ben wirugibu kpuro.
Mɛya sinam be ba gu ba seewa ben
sina gɔnin di.
10 Ma be kpuro ba nùn nɔɔgiru sue ba
nɛɛ,
wee wunɛn tii a kua dam sarirugii nge
bɛsɛ.
Sa kua tia.
11 Wunɛn bɛɛrɛ ye ba ra raa nun wɛ̃,
ba n mɔrɔkunu soomɔ,
wee ye kpuro ya wɔri gɔribun wãa
yerɔ.
Kɔkɔnu nu kua wunɛn kpin yeru ka
wunɛn bekuru.
12 Wunɛ wi a sãa nge buruku kpera ye
ya ballimɔ,
wee a wɔruma wɔllun di.
Wunɛ wi a bwesenu kpuro tabu di,
wunɛ wee ba sura temɔ, a kpĩ.
13 Wunɛ wi a ra n gerumɔ wunɛn gõruɔ
a n mɔ̀,
kaa yɔ wɔllɔ, a wunɛn sina gɔna tɛria
kperin wɔllɔ,
kpa a sina guuru wɔllɔ sõɔ yɛ̃san nɔm
geu gia,
bũnun suunu sɔɔ.
14 Kaa yɔ guru winu wɔllɔ,
kpa a ka Wɔrukoo weena.
15 Adama wunɛ wee, ba sure gɔribun
wãa yerɔ
sere wɔrun sɔɔ sɔɔwɔ.
16 Be ba nun wa kpa ba n nun mɛɛra tii
ka laakari ba n mɔ̀,
n ṅ durɔ wiya mi, wi u ra raa de tɔmbu
bu burisina?
Kpa u bandu suriri?
17 U yina u pirisɔmba kara.
U wusu kɔsuka.
Ma handunia ya gɔsia bansu.
18 Bwesenu kpuron sina boko
baawure
u wãa u wɛ̃re ka bɛɛrɛ win sikirɔ.
19 Adama wunɛ, ba nun kasa kua
a ka wunɛn sikiru tonda
nge dãa kãasa ye ba ṅ kĩ,
ṅ kun mɛ nge wi ba takobi sɔkura
ba go ba sure wɔru sɔɔ ge ga kpenu mɔ,
ṅ kun mɛ nge goo te ba taaka.
20 Ba ṅ nun sika nge sinam be,
domi a wunɛn tem go,
ma a wunɛn tɔmbu kpeerasia.
Ba ṅ maa wunɛn bwese kõsurun gari
mɔ̀.
21 I sɔɔru koowo i win bibu go
kõsa ye ben sikadoba ba kuan sõ,
kpa bu ku raa se bu maa handunia
tabu di,
kpa bu maa wusu seeya bu yibu si sɔɔ.
22 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na nɛɛ, kon Babilonigibu seesi n ben
bweseru ka ben wuun yĩsiru go. Ba ṅ
maa ben yira wasi.
23 Kon de wuu ge, gu ko nge daru
bwãara mi gunɔ sarenu nu ra n wãa,
kpa n gu kura ka yii te ta ṅ bu gãanu
ganu deriammɛ. Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ
u koo Asirigibu kpeerasia

24 Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii
na bõrua na nɛɛ,
ye na yi, ya koo maa na.
Ye na maa gõru doke ya koo koora.
25 Kon Asirigibu kɔsuku nɛn tɔmbu
Isireliban temɔ.
Kon bu taaku nɛn guunu wɔllɔ,
kpa n nɛn tɔmbu yara ben yorun di,
ba kun ben sugu ka ben sɔmunu
sɔɔwa.
26 Yeniwa nɛn himba tɔmbu kpuron
sõ.

Wee na nɔmu dɛmiɛ n ka bwesenu kpuro sɛɛyasia.
27 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nà n gãanu yi wara koo ye yina.
Nà n nɔma dɛmiɛ wara u koo ye kure.

Yinni Gusunɔ

u koo Filisitiba kpeerasia

28 Wõɔ gè sɔɔ sina boko Akasi u gu,
wõɔ ge sɔɔra Yinni Gusunɔ u Filisitiba
gari yini sõɔwa saa Esain nɔɔn di u nɛɛ,
29 bɛɛ Filisitiba kpuro i ku nuku dobu ko
yèn sõ boku te ta raa bɛɛ soomɔ ta bɔɔra.
I n yɛ̃ ma ì n waa gɔsɔbu sarari,
i ko i surɔkɔru girari.
30 Saa gaa sisi yè sɔɔ be ba sãaru bo ba koo wa bu di,
kpa wɔnwɔndobu ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Adama bɛɛ Filisitiba kon de bɛɛn nuuru tu gbi gõɔrun sõ.
Be ba koo maa tiara, ba koo bu gowa.
31 Bɛɛ be i wãa wuun gbãra kɔnnɔwɔ
i weeweenu koowo bɛrum sõ.
Bɛɛ Filisitiba kpuro gesi i diirio,
domi yibɛrɛba ba tua seeye nge dõɔ wiiru.
Ba wee sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
ma ben tabu sĩi yi baasinɛ.
32 Esai u nɛɛ, mba sa ko Filisitiban gɔrobu wisi.
Sa ko nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u Siɔni swĩi.
Miya win tɔn be ba sãa wɔnwɔndobu ba koo kuke ka bɔri yɛndu.

15

Mɔabuban nɔni swãaru
(I maa mɛɛrio 15-16, Yeremi 48)

1 Gari yiniwa ba gerua Mɔabuban sõ.
Mɔabun tem kpuro mu koo kam ko,
kpa bu Ari Mɔabu ka Kiri Mɔabu kɔsuku wõku teeru.
2 Dibonigibu ba da bũu sãa yerɔ
ka guunu wɔllɔ bu ka swĩ.
Mɔabuba ba weeweenu mɔ̀ wuu si ba mɔ̀ Nɛbo ka Mɛdeban sõ.
Ma ba ben winu ka ben tobunu kɔna nuku sankiranun sõ.
3 Ma ba saakiba sebua ba wãa swɛɛ sɔɔ
ka dii tɛɛriɔ ka dii yaariɔ nuku sankiranun sõ.
Ma ba weeweenu mɔ̀ ba sumɔ ka nɔni yĩresu.
4 Hɛsibonigibu ka Elealegibu ba faaba kanamɔ
ma ba ben nɔɔ nɔɔmɔ sere Yahasiɔ.
Baa Mɔabun tabu kowobun tii ba wuri mɔ̀wa bɛrum sõ.
5 Na faaba kanamɔ Mɔabuban sõ
be ba kpikiru suɔ ba dɔɔ Soariɔ ka Egalati Selisiyaɔ.
Domi ba sumɔ ba ka Lusitin guunu yɔɔmɔ,
ba wuri mɔ̀ Koronaimun swaaɔ nuku sankiranun sõ.
6 Daa te ba mɔ̀ Nimurimu ten nim mu gbera.
Yaka si su wãa ten gãarɔ su gbera.
Gãanu kun maa kpia mi.
7 Yen sõna ba ben arumani gura
ye ya bu tie
ba ka tɔburamɔ nim toran guru giɔ mi dãnu wãa.
8 Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu
kpuro sɔɔ, wuri nɔɔramɔ.
Ben weeweenu nu nɔɔramɔ sere Egalaimuɔ, ka maa Elimun dɔkɔwɔ.
9 Daa te ta wãa Dimɔniɔ ten nim
mu yɛm yiba tɔn be ba gon sõ.
Adama Yinni Gusunɔ u koo kpam Dimɔni ye nɔni swãaru kpɛ̃ɛ.
U koo de yibɛrɛba bu Mɔabun kpikobu,
ka be ba tie tem mɛ sɔɔ wɔri nge gbee sinansu.

Mɔabuba ba Yerusalɛmugibu

somiru kanamɔ

16

1 I Yudaban sina boko yãa
kpɛmminu mɔrisio Selan di,
kpa bu ka nu da Siɔnin guurɔ
ka swaa ye ya kpa mi gãanu ku ra kpi.
2 Domi Mɔabun tɔn kurɔbu ba koo Aanɔɔn daaru tɔbura,
kpa ba n sɛnde nge gunɔ si ba gira sokurun di su duki mɔ̀.
3 Ba koo Yudaba sõ bu nɛɛ,
i sun bwisi kɛ̃ɔ i sun sõɔwɔ ye sa ko ko.
I de bɛɛn saaru ta n sun wukiri sõɔ sɔɔ nge yam wõkuru.
I sun beruo bɛsɛ be ba naa gire.
I ku sun yibɛrɛba nɔmu bɛria.

4 I sun mɔɔ bɛsɛ be sa kpikiru suuma
Mɔabun di.
Kpa i n sãa bɛsɛn kuku yeru
be ba sun kpeerasiamɔn sõ.
Domi dam dɔrebu bu koo kpe.
Be ba maa sun kpeerasiamɔ ba koo
doona.
5 Saa ye sɔɔ, goo u koo yari
Dafidin bweseru sɔɔ Gusunɔn durom
saabu
kpa u bandu di te ta ko n sirere
kpa tu dakaa da.
U koo tɔmbu kpara gem sɔɔ,
kpa u n kpeere u ka bu siria dee dee.

Yerusalɛmugibu

ba ɲ̀ Mɔabuba somimɔ

6 Yudaba ba nɛɛ,
sa Mɔabuban yɛ̃kɔ ka ben tii suabun
labaari nɔɔmɔ,
ka ben woo bɔbunu ka ben gari kam
gerubu.
7 Tɛ̃ ba weeweenu mɔ̀ ben tiin sõ,
ba sumɔ Kiri Haresɛtin sõ
ye ya bansu kua.
8 Wee ba Hɛsibonin gberu kpaanɛba
sanka.
Bwese tukunun sinambu ba Sibiman
resɛmban konu bɔɔra.
Resɛm gbaa ni, nu tɛrie sere Yasɛɛɔ sõɔ
yɛ̃san nɔm geu gia
n ka da mi gãanu ku ra kpin sõɔ yari
yerɔ,
ka sere nim wɔ̃kun guruɔ sõɔ duu
yerɔ.
9 Tɛ̃ wee, na sumɔ Sibiman resɛm
gbaanu ka Yasɛɛn sõ.
Na Hɛsiboni ka Eleale nɔni yĩresu
wisimɔ,
domi tabu kowoba ben gbea wɔri ba
yen dĩanu gura.
10 Nuku dobu kun maa wãa resɛm
gbaanɔ.
Ba ɲ̀ maa womusu mɔ̀ mi.
Mɛya ba ɲ̀ maa resɛmba gamamɔ.
Nuku dobun kuuki yi kpa.
11 Nɛn wasi yi diirumɔ Mɔabun sõ nge
mɔrɔku sɛrum.
Mɛya nɛn gõru ga maa diirumɔ Kiri
Harɛsin sõ.
12 Mɔabuba ba daamɔ gungunu wɔllɔ
kam sɔɔ.
Ba dumɔ ben bũu sãa yerɔ bu ka
domaru ko.
Adama ba ɲ̀ somiru wasi.
13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u gerua
yellun di Mɔabuban sõ.
14 Adama tɛ̃, u nɛɛ, wõɔ ita yà n
doona kese, ba koo wi u bɛɛrɛ bo
Mɔabuɔ gɛm, ka sere maa yen tɔmbu
kpuro. Be ba koo tia, ba ɲ̀ ko n dabi,
ba ɲ̀ maa bu mɛɛrimɔ gãanu.

Yinni Gusunɔ u koo Sirigibu

ka Isireliba sɛɛyasia

17

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee Damasi ya ɲ̀ ko n maa wãa,
ya koo kowa bansu.
2 Ba koo Aroɛɛn wusu yaa sabenu
deria.
Miya nu ko n da kpunɛ.
Goo maa sari wi u koo nu nandasia.
3 Isireliba ba ɲ̀ ko n gbãraru mɔ.
Mɛya Damasi ya ɲ̀ ko n maa sina boko
mɔ.
Sirigii be ba tie, ba ɲ̀ Isireliba bɛɛrɛ
keramɔ.
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
4 Saa ye sɔɔ, Isireliban bɛɛrɛ ya koo
kaara,
kpa ben dukia yu doona bu ko
sãarobu.
5 Ben tem mu ko n sãa nge gbee
tèn dĩanu ba gã ba gura.
Nu ko n sãawa para para
nge sanam mɛ ba dĩanu gura Refan
wɔwan di.
6 Isireliban fiikowa ya koo tiara
nge dãa bii ni nu tiara sanam mɛ ba
dãru sira.
À n mɛɛra kaa wa
yiru ɲ̀ kun mɛ ita tɔna ya tie ten wii
kpiirɔ,
ma nnɛ ɲ̀ kun mɛ nɔɔbu ya tie ten kãasi
sɔɔ.
Gusunɔ Isireliban Yinniwa u yeni
gerua.
7 Tõɔ te sɔɔ, tɔmba koo ben laakari
wesia ben taka kowon mi gia, kpa ben
nɔni yi Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro
wa.
8 Ba ɲ̀ maa ben laakari wesiamɔ bũu
turanun bera gia, ni ben tii ba kua. Ba
ɲ̀ maa Asitaaten bwãaroku sãamɔ, ka
bwãaroku ni ba kua sõɔn sõ. Domi nu
sãawa ben tiin nɔman koora.

9 Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ben
wuu damgisu deri, kpa su ko bansu
nge mɛ Amɔreba ba ben wusu deri be
Isireliban sõ.
10 Wee bɛɛ Isireliba, i Gusunɔ bɛɛn Yinni duari
wi u bɛɛ faaba kua.
I ǹ nùn yaaye wi u sãa bɛɛn kuku yee naanɛgiru.
Domi wee i dãa binu duura bũnun sõ.
11 Sanam mɛ i nu duura, i nu kara koosi,
ma nu seewa nu kpẽa fuuku, nu wẽsu kua.
Adama sanam mɛ i ko i nuku dobu ko i nin marum sɔri,
i deema gãanu sari.
Ma n kua nɔni swãa bakaru te ta ǹ kpeemɔ.

Ba Isireliban yibɛrɛba kamia

12 Anna a kukiribu nɔ.
Bwese dabinu nu burisinɛ
ma nu kukirimɔ nge nim wɔ̃kun nim.
Nu wɔki nge daa tèn tora ya bɔɔbu.
13 Ba kukirimɔ nge daa bakarun nim.
Adama Yinni Gusunɔ u bu gerusi,
ma ba duki yarina n toma,
nge yaka si woo ga sua ga ka doona,
ǹ kun mɛ, nge tua ye woo guna ya seeya.
14 Ye n kua yoka ma ba bu kpeerasia subaru sɔɔ.
Yam mu sere sãra ba ǹ maa wãa.
Nge mɛya be ba sun wɔrimɔ bu ka sun gura
ben kɔkɔrɔ ya ko n sãa.

Yinni Gusunɔ

u koo Etiopigibu sɛɛyasia

18

1 Tem mu wãa Etiopin daarun bera giɔ,
mi tabun wurenu nɔɔramɔ.
2 Mɛn tɔmbu ba gunu ma ben wasi ballimɔ.
Ba bu nasie baama kpuro,
yèn sõ ba ra kpuro kɔsuku.
Ma daanu ben tem buranɛ.
Beya ba sɔmɔbu gɔra ka goo nimkuu si ba kua ka gbĩi.
Goo nimkuu si, su duka mɔ.
Tẽ, sɔmɔbu bɛɛ, i wuro bɛɛgibun mi.
3 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i gidi bɔra mɛɛrio ye ba koo gira guuru wɔllɔ.
I kɔban swĩi swaa dakio ye ba koo so.
4 Domi amɛniwa Yinni Gusunɔ u man sõɔwa. U nɛɛ,
u yõ sẽɛ u yam mɛɛra ka laakari win wãa yerun di
sõɔ sãrerun saa ka wuburun saa.
5 Resɛm yà n wẽsu kua,
ma ya bɛm doke ya ye,
bu sere ye sɔri,
yibɛrɛ u koo na u yen kãasi bɔɔri ka woburu,
6 kpa u ye gunɔsu ka gbeeku yɛɛ deria yi di.
Gunɔsu su ko n wãa mi, yam susurun saa,
kpa gbeeku yɛɛ yi n wãa mi puran saa.
Nge mɛya ba koo Asirigibun tabu kowobun gonu kua.
7 Saa ye sɔɔ, tɔn be ba gunu mi, ma
ben wasi ballimɔ ba bu nasie baama
kpuro yèn sõ ba ra kpuro kɔsuku, ma
daanu ben tem buranɛ, tɔn be, ba koo
ka Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni kẽnu
naawa Siɔnin guurɔ mi ba ra nùn sã.

Yinni Gusunɔ

u koo Egibitigibu sɛɛyasia

19

1 Gari yiniwa ba gerua Egibitin sõ.
Ba nɛɛ,
wee Yinni Gusunɔ u sisi fuuku Egibitiɔ,
u guru wiru sɔni nge duma.
Ma Egibitigibun bũnu nu diirumɔ win wuswaaɔ,
ma ben wɔrugɔru ta kpa.
2 U koo de bu tabu ko ben tii tiinɛ.
Mɔɔ ka wɔnɔ ba koo tabu wɔrina.
Bɔrɔ ka bɔrɔ ba koo tabu wɔrina.
Wusu su koo tabu wɔrina.
Sinambu ba koo tabu wɔrina.
3 U koo de Egibitigibu bu mwia kpana,
kpa u ben nɔɔ tia kam koosia.
Kpa bu bikiaru da bũnun mi ka dobo dobogibun mi
ka gɔri sokobun mi, ka sɔrobun mi.
4 U koo bu yinni gɔbo nɔmu sɔndia,
kpa sunɔ nuku kõsurugii u n bu dam dɔremɔ.
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

5 U koo ben daa baka ten nim kpeerasia
kpa tu gbera.
6 Ten yɛrusun nim mu koo numia,
kpa ten kɛrin winun nim mu gbera,
kpa naa yari ka gbĩi yi yi wãa ten goorɔ yi gbera.
7 Gãanu kun ko n maa wãa daa ten goorɔ
ka ten sure yerɔ.
Bà n gãanu duura mi, nu koo gberawa nu gbi.
8 Be ba susure mɔ̀ mi kpuro
ka kɔkɔnu ǹ kun mɛ ka yãakoronu,
ba koo nuki sankirawa kpa bu swĩ.
9 Be ba beku wɛ̃ɛ damgii tarimɔ
ka be ba beku kpikinu wesimɔ ba koo sekuru wa.
10 Be ba sãa tem mɛn dam ba koo kɔsikira.
Kpa ben sɔm kowobu bu nuki sankira.
11 Soanin wirugibu ba sãawa gari bakasu.
Egibitin sunɔn bwisi kɛ̃ɔbu bà n mɛnna,
gari baka gariya ba ra gere.
Bwisi kɛ̃ɔbu bɛɛ, amɔna i ko i kãku i gere i nɛɛ,
i sãawa bwisigibu ka sina bibu.
12 Wunɛ maa Egibitin sunɔ,
mana wunɛn bwisi kɛ̃ɔ be, ba wãa.
Kpa bu gere su nɔ yèn himba Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni
u wunɛn temgibu kua.
13 Soanin wirugiba kua wiirobu,
ma Nɔfun wirugiba kun maa yɛ̃ ye ba mɔ̀.
Wirugii be, ba dera Egibitigiba kɔ̃ɔramɔ.
14 Yinni Gusunɔ u ben bwisi burisina
kpa bu de Egibitigibu bu kɔ̃ɔra,
ba n mɔ̀ nge tam nɔro wi u bindimɔ win sianu sɔɔ.
15 Wirugii ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ, gobigii ka sãaro, ben goo kun maa kpɛ̃ u gãanu ko Egibitiɔ.

Egibitigibu

ba koo Yinni Gusunɔ sã

16 Sanam mɛ Egibitigiba koo wa ma Yinni Gusunɔ u bu win nɔmu dɛmiɛ u ka bu sɛɛyasia ba koo bɛrum soora nge tɔn kurɔbu.
17 Saa ye sɔɔ, baa bà n nua ba Yudan gari mɔ̀, ba koo nanda Yinni Gusunɔn himban sɔ̃ ye u yi ben sɔ̃.
18 Saa ye sɔɔ, wusu nɔɔbuwa su ko n wãa Egibitin temɔ sì sɔɔ ba ko n da Yudaban barum gere. Kpa ba n da bɔ̃re ma ba sãa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinnin tɔmbu. Ba koo wuu sin teu sokuwa Sɔ̃ɔn wuu.
19 Ba koo Yinni Gusunɔ yãku yeru kua Egibitin tem suunu sɔɔ, kpa bu kperu garu gira mɛn nɔɔ bura yerɔ bu ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
20 Yera ya koo sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ u wãa Egibitin temɔ. Bà n nùn nɔɔgiru sue be ba bu dam dɔremɔn sɔ̃, u koo bu faaba kowo wɛ̃ wi u koo bu wɔra ben nɔman di.
21 Saa ye sɔɔ, u koo bu tii sɔ̃ɔsi kpa bu nùn gia. Ba koo nùn yãkunu kua kpa bu ka nùn kɛ̃nu naawa. Bà n nùn nɔɔ mwɛɛnu kua, kpa bu nu yibia.
22 U bu mɛɛra kua, adama u koo bu bɛkia. Ba koo gɔsira win mi, kpa u ben kanaru nɔ u bu faaba ko.
23 Saa ye sɔɔ, swaa ya koo yari Egibitin di yu da Asiriɔ, kpa Egibitigibu bu da Asiriɔ. Asirigibu ba koo ma da Egibitiɔ, kpa be kpuro bu mɛnna bu Yinni Gusunɔ sã.
24 Saa ye sɔɔ, Isireliba ba koo ka Egibitigibu ka Asirigibu nɔɔ tia ko, kpa handuniagibu kpuro bu domaru wa.
25 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u koo bu domaru kua u nɛɛ, domarugiba bɛɛ, nɛn tɔmbu Egibitigibu. Domarugiba bɛɛ, Asirigibu, bɛɛ be na mɔma. Domarugiba bɛɛ Isireliba, bɛɛ be na gɔsa na tii yiiya.

Asirin sina boko u koo

Egibitigibu ka Etiopigibu

yoru mwɛɛri

20

1 Wɔ̃ɔ gè sɔɔ Saagoni Asirin sina boko u dera win tabu sunɔ Taatani u Asidɔdu wɔri u ye mwa,
2 yen wɔ̃ɔ ge sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esai Amɔtin bii gari yini sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a saaki ye poto ye a pɔra sɛ̃ke mi, kpa a wunɛn baranu pota a sĩ naa dirisu. Ma

u kua mɛ. U yõra basi ma u sĩa ka naa
dirisu, n ka kua wõɔ ita.
Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
3 wee nɛn sɔm kowo Esai u yõra basi
ma u ka naa dirisu sĩa n ka kua wõɔ ita.
Yeni ya sãawa yĩreru te ta sõɔsimɔ ye ya
koo Egibitigibu ka Etiopigibu deema.
4 Asirin sina boko u koo Egibitigibu
ka Etiopigibun aluwaasiba ka ben
durɔ tɔkɔnu yoru mwɛɛri kpa bu yõra
basi ba n sĩimɔ ka naa dirisu, kpa yu ko
seku bakaru Egibitiɔ.
5-6 Saa ye sɔɔra sõɔ duu yerun tɔmbu
be ba raa ben naanɛ doke Etiopi sɔɔ ka
be ba tii sue Egibitigibun somirun sõ,
ba koo bɛrum soora, kpa bu burisina.
Ba koo gere bu nɛɛ, be wee ba
wɔruma be sa raa naanɛ sãa bu sun
faaba ko, kpa bu sun wɔra Asirin sina
bokon nɔmun di. Tɛ̃ amɔna sa ko ko su
ka yari.

Babiloni ya koo wɔruma

21

1-2 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u
gerua Babilonin sõ. U man kãsi
nanumgiru sõɔsi.
Na wa yibɛrɛba ba wee saa tem mɛ ba
nasien di
nge mɛ woo guna ya ra nɛ saa sõɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gian di.
Wi u ra dam dɔre, u dam dɔramɔ.
Wi u ra maa kpeerasie, u kpeerasiamɔ.
Elamun tabu kowobu, i seewo.
Mɛdiba, i wuu ge tarusio.
Domi Yinni Gusunɔ u dera Babiloni
ye,
ya ɲ maa tɔmbu weeweenu koosimɔ.
3 Ye na wa ka ye na nua kãsi te sɔɔ,
ya dera nɛn tororа kara.
Ma wuriribu man wɔri nge tɔn kurɔ
wi u yiire u kĩ u ma.
Tirerabu dera na ɲ maa gari nɔɔmɔ.
Ma diiribu dera na ɲ yam waamɔ.
4 Nɛn laakari ya burisina,
ma na diirimɔ bɛrum sõ.
Yoka yè sɔɔ na nuku dobu yĩiyɔ,
ye sɔɔra bɛrum man deema.
5 Kãsi te sɔɔ, na maa wa ba dĩanu yii
ba kɔnnɔ kɔsu, ba dimɔ ba nɔrumɔ.
Yera goo u nɛɛ, i seewo tabu sinambu,
i bɛɛn tɛrɛnu gum tɛɛni.
6 Ma Yinni Gusunɔ u man sõɔwa u nɛɛ,
n doo n wuu kõso yi kpa u man sõ ye u
koo wa.
7 Ma na kua mɛ.
Yera u maasɔbu wa ba sĩimɔ yiru yiru.
Gabu ba kɛtɛkunu sɔni, gabu maa
yooyoosu.
Ma u ye kpuro mɛɛra ka laakari.
8 Yera wuu kõso wi,
u gbãra nge gbee sunɔ u nɛɛ,
gbãra kɔnnɔ miya u yõ saa kpuro,
sõɔ sɔɔ ka wõkuru.
9 Ma u maasɔbu wa ba sĩimɔ yiru yiru.
Ma u wa Babiloni ya wɔruma birem.
Ma bwãaroku ni ba kua ben bũnun sõ
nu wɔruka temɔ nu bɔɔkira.
10 Bɛɛ nɛn tɔmbu Isireliba,
bɛɛ be ba so nge dobi doo soo yerɔ,
yeniwa na nua Gusunɔ bɛɛn Yinnin
min di,
wi, wi u sãa wɔllu ka tem Yinni.
Yera na bɛɛ ye nɔɔsiamɔ.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Edɔmun sõ

11 Wee ye Yinni Gusunɔ u man sõɔsi
Edɔmun sõ.
Na nɔɔ gagu nua Seirin di ga nɛɛ,
wuu kõso, saa yerà wõkuru ta koo kpe.
12 Ma wuu kõso u wisa u nɛɛ,
bururu ta koo na, yen biru wõkuru ta
koo maa na.
I n kĩ i maa man gari bikia, i wurama i
bikia.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Daarububan tem sõ

13 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Daarububan tem sõ.
Dedanigibu, i doo i n wãa yakasu sɔɔ
wõkuru.
14 Bɛɛ be i wãa Temaɔ i ka be nim nɔru
ga mò nim daawo,
kpa i ka kpikobu dĩanu daawa.
15 Domi tabu swĩa ma tɔmba duki mò
takobi ka tɛndun sõ.
16 Wee ye Yinni Gusunɔ u man
sõɔwa. U nɛɛ, kam kam wõɔ tian
biru kese, u koo Kedaan bɛɛrɛ kpuro
kpeerasia.
17 Ben tɛn towo wɔrugɔba sɔɔ, fi-
ikowa ya koo tiara. Gusunɔ, Isireliban
Yinniwa u yeni gerua.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Yerusalɛmun sõ

22

1-2 Gari wee, yi yi ka Yerusalɛmun
wɔwa yã mi ba ra kãsi.
Wunɛ Yerusalɛmu, mban sõna wunɛn tɔmba nuku dobu mɔ̀,
ma ba kuuki mɔ̀.
Mba n kua ba ka yɔɔmɔ dii tɛɛri wɔllɔ.
Wunɛn tɔn be ba mɛɛra kua, ba ṅ bu mɛɛra kue tabu sɔɔ,
ba ṅ maa gu ka takobi.
3 Wee wunɛn tabu sinambu ka wunɛn tɔmbu kpuro
ba duki yarina n toma,
ma tɛn towobu ba bu mwɛɛra ba kua yobu.
4 Yen sõ, na bɛɛ sõɔmɔ, i gɛsiro nɛn bɔkun di,
i man derio n swĩ.
I ku tii nɔwia ko i nɛɛ,
i ko i man nukuru yɛmiasia
nɛn tɔmbun nɔni swãarun sõ.
5 Tõɔ teni sɔɔ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
u dera sa nɔni sõɔre, sa burisinɛ,
sa wãa biti sɔɔ wɔwa yeni sɔɔ mi ba ra kãsi.
Ba gani kɔsukumɔ ma sa nɔɔgiru sue
sa faaba kanamɔ guunun bera gia.
6 Elamun tabu kowobu ba wee
ba wãa tabu kɛkɛba sɔɔ ka maasɔbu,
ma ba sɛ̃ɛ bwãanu bɛki.
Kirigibu ba maa wee, ba tɛrɛnu nɛni.
7 Wunɛ Yerusalɛmu, wee tabu kɛkɛba ba tɛrie
wunɛn wɔwi sɔɔ mi tem gem wãa.
Ma maasɔbu ba wunɛn gbãra kɔnnɔsu tarusi.
8 Bɛɛ Yudaba i ṅ maa tãsi yeru mɔ.
Tõɔ te, i mɛɛra mi i ra bɛɛn tabu yãnu bere
dii te ba mɔ̀ Dãa sõɔwɔ.
9-10 Ma i deema ba bɛɛn wuu Yerusalɛmun gbãraru yabura.
Yera i dia mɛɛra mɛɛra i kɔsuka
i ka gbãra te sɔnwa.
Ma i nim tora ye ba raa gban nim yõrasia wuu sɔɔ.
11 I kpaa gba gbãranu yirun baa sɔɔ
yu ka yeɔnɔn nim nɛnɛ.
Adama i ṅ Gusunɔ mɛɛra
wi u yen himba yi yellun di.
12 Yen sõna tõɔ teni sɔɔ,
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u bɛɛ soka i ka swĩ,
kpa i weeweenu ko i bɛɛn winu kɔni,
kpa i saakiba dewe nuku sankiranun sõ.
13 Adama wee i nuku dobu mɔ̀ i yɛ̃ɛrimɔ.
I kɛtɛba ka yãanu goomɔ.
I yaa temmɔ ma i tam nɔrumɔ i mɔ̀,
su di kpa su nɔ, domi sia sa ko gbi.
14 Yen sõna Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni
u man sõɔwa u nɛɛ,
u ṅ bɛɛ bɛɛn durum yeni wɔkammɛ
sere i ka gbi.

Ba Sebina kirɔ mɔ̀

15 Amɛniwa Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u man sõɔwa. U nɛɛ, n doo n Sebina wi u sãa sina kpaarun sɔm kowobun wirugii sõ n nɛɛ,
16 mba u mɔ̀ mi.
Wara u mɔ mi u ka tii siki wɔru dãkuammɛ kperɔ.
17 Wee wi, Yinni Gusunɔ u koo nùn bɔke nge kureru
kpa u nùn kasa kõ ka dam,
18 kpa u n bindimɔ nge banɔ batuma baka sɔɔ.
Miya u koo gbi ka win tabu kɛkɛ sisugii yi u naanɛ sãa,
wi, wi u win yinnin yɛnu sekuru doke.
19 Wi, Yinni Gusunɔ, u koo nùn yara win sɔmburun di
kpa u kun maa sãa goo.
20 Yen tõɔ te, wi Yinni Gusunɔ,
u koo win sɔm kowo Eliakimu, Hilikiyan bii soku,
21 kpa u nùn wi, Sebinan yaberu sebusia
kpa u nùn win kpaka sɛ̃ke
kpa u nùn win dam wɛ̃.
Eliakimu wi, u ko n sãawa Yerusalɛmugibu ka Yudaban baaba.
22 Yinni Gusunɔ u koo nùn Dafidin yɛnun kɔkɔrɔ wɛ̃.
U n kɛnia, goo kun kɛnumɔ.
U n maa kɛnua, goo kun kɛniamɔ.
23 U koo nùn girawa nge sasaru
mi n naanɛ mɔ,
kpa u de win tundon yɛnu ga n bɛɛrɛ mɔ.
24 U ko n sãawa bɛɛrɛ yen wiru. Be ba wãa win yɛnuɔ, bukurobu ka bibu, gobigibu ka sãarobu, wiya u ko n be kpuro sɔɔwa nge sasaru.

25 Adama Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni, u maa nɛɛ, sɔ̃ɔ teeru ba koo sasa
te wuka te ba raa gira mi n naanɛ mɔ
mi, kpa tu wɔruma tu bɔɔra, kpa sɔmu
ni ta raa sɔɔwa mi, nu kam ko. Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo Tiri
ka Sidoni kpeerasia

23

1 Gari wee yi yi ka Tiri yã.
Bɛɛ be i wãa goo nimkuu bakasu sɔɔ,
i wuri koowo, domi bɛɛn wuu ga kam
kua.
Yɛnusu kun maa wãa, duu yeru maa
sari.
Saa Kitimun tem diya sa yen labaari
nua.
2 I mario bɛrum sɔ̃,
bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun gooru gia
mi Sidonin tenkuba ba ra sare.
3 Egibitigibu ba dobi yeemɔ daa te mɔ̀
Niluɔ
ma tenkuba ba ye dwemɔ ba dɔramɔ
ma ba are bɛkɛ dimɔ.
Ma yam mi, n kua bwesenu kpuron
yaburu.
4 Sidoni, kaa sekuru wa,
domi Tiri, nim wɔ̃kun wuu damguu,
ga gerua ga nɛɛ,
ga ɲ marubun wahala gaa waare, ga ɲ
maa marure.
Ga ɲ bii aluwaasi bɔm kɛ̃ɛre,
ga ɲ maa bii wɔndia seeyare.
5 Egibitigibu bà n nua ma Tiri ya
wɔruma,
ba koo diiri.
6 Bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun gooru gia,
i wuri koowo i ka da Taasisiɔ.
7 Bɛɛn wuu ge ga wãa saa yellun di
gè sɔɔ i ra nuku dobu ko, gera mi?
Tiri yera mi?
Yèn tɔmbu ba da ba tem tukumgibu
kamia?
8 Wara u ye kpuron himba yi Tirin sɔ̃,
ye, ye ya ra yen wirugibu swĩi tem
tukumɔ.
Yen tenkuba ba kua sina bibu.
Ma ba bɛɛrɛ mɔ handunia kpuro sɔɔ.
9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u ye
yi,
u ka be ba tii sue kawa tem mɛ sɔɔ,
kpa bu be ba raa bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ gɛm.
10 Bɛɛ Taasisigibu i tɛrio bɛɛn tem sɔɔ
nge mɛ daa te ba mɔ̀ Nilu tà n nim yiba
mu ra tɛrie.
Domi yoo sɔma kpa.
11 Yinni Gusunɔ u win nɔma dɛmia
nim wɔ̃kun bera gia.
Ma u dera sinamba diira.
U dera Kananin gbãra damginu nu
wɔruka.
12 U maa nɛɛ, bɛɛ Sidonigibu i ɲ maa
nuku dobu wasi.
Domi ba bɛɛ dam dɔre nge wɔndia wi
u kun durɔ yɛ̃.
Baa ì n seewa i da Kitimun temɔ,
min tii i ɲ wɛ̃rabu wasi.
13 I Babilonigibu mɛɛrio.
Ba ɲ maa wãa.
Asirigibu ba bu kpeerasia.
Nge mɛya ba Tiri wɔri ba tarusi,
ba yen sina kpaanu kɔsuka,
ma ye kpuro ya kua bansu.
14 I wuri koowo bɛɛ be i wãa goo
nimkuu bakasu sɔɔ.
Domi Tirin wuu damguu ge, ga
wɔruma.
15 Ba koo Tirin gari duari n ka ko
wɔ̃ɔ wata ka wɔkuru nge sina boko
turon bandun tɛɛbun saka. Adama
yen biru ya ko n sãawa nge kurɔ
sakara wi ba womu doke ba mɔ̀,
16 a mɔrɔku suo a n soomɔ a ka wuu
sikerena,
wunɛ wi a sãare kurɔ sakara wi ba
duari.
A gu soowo nge mɛ wunɛn yɛ̃ra nɛ,
a n ka womu dabi dabinu mɔ̀,
kpa bu wunɛn gari yaaya.
17 Wɔ̃ɔ wata ka wɔku ten biru, Yinni
Gusunɔ u koo de Tiri yu maa wura yen
yellun tenkuru sɔɔ te ba mɔ̀ ka taki.
Kpa yu ka handunian tɔmbu kpuro
arukawani bɔke.
18 Adama ba ɲ yen arumani ka yen
are yi ba wa ka taki guramɔ bu mɛnna
ben tiin sɔ̃. Ba koo ye kpuro Yinni
Gusunɔ yiiyawa kpa ya n sãa be ba nùn
sãamɔgia, kpa bu dĩanu wa bu di bu
debu, kpa bu yãa buranu wa bu doke.

Yinni Gusunɔ
u koo handuniagibu sɛɛyasia

24

1 Wee Yinni Gusunɔ u koo tem kpuro
kpeerasia
mu ko bansu.

U koo mɛn tɔmbu kpuro yarinasia,
2 yãku kowobu ka tɔn dirobu,
yinnibu ka yobu,
wi u dɔramɔ ka wi u dwemɔ,
wi u mɔ ba bɔkuramɔ ka wi u bɔkuramɔ,
wìn dibu ba nɛni ka wi u dibu nɛni.
3 Ba koo tem kpuro wɔri,
kpa bu mɛn yãnu gura,
kpa mu ko bansu.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
4 Tem mu koo gbera.
Mu ǹ maa gãanu kpiisiamɔ.
Mɛn tɔmbu ba ko n wasikiramɔ ba n gɔɔ dɔɔ.
Mɛn wirugibu ba ǹ ko n maa dam mɔ.
5 Domi mɛn tɔmbu ba mu disi doke,
ba Yinni Gusunɔn woodaba ka win yiirebu yina.
Ma ba arukawani nɔru sarigia
ye u raa ka bu bɔkua kusia.
6 Yen sɔ̃na bɔ̃ri yi koo tem mɛ di,
kpa mɛn tɔmbu bu nɔni sɔ̃ɔra
kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.
Ba koo bu kpeerasia.
Be ba koo tiara ba ǹ ko n maa dabi.
7 Ben resɛm gbaanu nu koo gbera,
kpa ben tam durom mu kpe.
Be ba raa nuku dobu mɔ̀,
ba koo weeweenu ko.
8 Ba ǹ maa baranu ka mɔrɔkunu soomɔ,
ni ba ra ka nuku dobu ko.
Nuku dobun kuuki yi koo kpe.
9 Ba ǹ maa tam nɔrumɔ ba n ka womusu koosimɔ.
Tam bɔɔbɔm mu koo sosia be ba mu nɔrumɔn mi.
10 Wuu ge, ga koo ko bansu.
Yɛnusu su ko n wãa dirisu.
Goo kun maa duɔ mi.
11 Ba ko n weeweenu mɔ̀ swɛɛ sɔɔ,
yèn sɔ̃ tam sari.
Nuku dobu koo doona ben tem di.
12 Wuu ge, ga ko n sãawa bansu,
kpa gen duu yenu nu n wɔruka,
13 kpa tɔmbu ba n kɔ̃ɔkire tia tia tem mɛ sɔɔ,
nge dãa bii ni nu tiara
sanam mɛ ba dãru sira,
ǹ kun mɛ nge resɛm ye ba kunɔnu mɔ̀.

Ba nuku dobu kua kam

14 Be Yinni Gusunɔ u koo deri ba n wasi
ba ko n kuuki mɔ̀ ka nuku dobu.
Be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia,
ba koo Yinni Gusunɔ tɔma win kpãarun sɔ̃,
ba n mɔ̀,
15 bɛɛ be i wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia
ka be ba wãa nim wɔ̃kun gooru gia,
i Gusunɔ Isireliban Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
16 Sa ko nɔ ba womusu mɔ̀ baama
handunian goonu nnɛ sɔɔ
ba mɔ̀, i gemgii bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.
Adama nɛ, kon nɔɔgiru sua na n mɔ̀,
gbera man di, na kam kua,
domi yibɛrɛba ba hania mɔ̀ ba yãnu guramɔ.
17 Bɛɛ tem mɛn tɔmbu i ko i bɛrum soora
domi ba bɛɛ yɛ̃ri ka suuri bɛrie,
18 wi u duka mɔ̀ bɛrum sɔ̃,
kpa u suura wɔri.
Wi u maa yariɔ suuran di,
kpa u yina mwaara.
Domi gura baka koo kindama wɔllun di.
Kpa tem kpɛɛkpɛɛku gu diiri.
19 Tem mu koo yĩiri kpa mu beu ko,
kpa mu bɛsikira.
20 Mu ko n bãarimɔ nge tam nɔro,
kpa mu n yĩirumɔ nge kuu te woo ga sweemɔ.
Mɛn durum ya ko n mu buniɛ,
kpa mu wɔruma mu kpana mu se.

Bannun kpeeru

21 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo kperi sɛɛyasia wɔllɔ. U koo sinambu sɛɛyasia tem mini,
22 kpa bu bu yoru mwa bu bu taasi wɔrusɔ nge pirisɔmba. Sɔ̃ɔ dabi dabirun biru, kpa bu bu sɛɛyasia.
23 Sɔ̃ɔ ka suru ba koo sekuru wa.
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u ko n win bandu diiwa Siɔnin guurɔ, Yerusalɛmuɔ,
kpa win tɔmbun guro gurobu bu win yiiko wa.

Siarabun womu

25

1 Yinni Gusunɔ, wuna a sãa nɛn Yinni,
wuna kon tɔma,
kpa n wunɛn yĩsiru wɔlle sua.
Domi a gãa bakanu kua,
wunɛn himba ye a yi saa yellun di,
ya ǹ kɔsa.

2 A dera wuu ge, ga wəruma
ga kua nge kpee ni ba suba.
Ma wuu ge ga gbãraru mə ga kua bansu.
A dera tii suobun wuun gbãranu nu wəruka.
Ba ɲ̀ maa nu seeyamə sere ka baadommaə.
3 Yen sɔ̃na bwese damginu nu nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə.
Ma be ba gabu dam dəremə ba nun nasie.
4 Domi a kua dam sarirugibu ka wənwəndobun kuku yeru, wahalan saa.
A bu berua woo bəkən saa ka sɔ̃ən saa.
Domi tən kɔ̃sobu ba ra tənu wəriwa
nge guru woo ge ga gana sweemə.
5 Yinni Gusunə, wuna a tii suobun wəkinu kpeerasia
nge mɛ a ra yam susuru kpeerasie
tem mi gãanu ku ra kpi.
Wuna a ben nasaran womusu tɛɛsi
nge mɛ guru wiru ta ra sɔ̃ə tɛɛsi.

Yinni Gusunə u təmbu kpuro

tɔ̃ə baka dim səəru kuammɛ

6 Gusunə, wəllu ka tem Yinni
u koo bwesenu kpuro tɔ̃ə baka dim soku, Siənin guurə.
Dĩa duronu ka yaa gumgia
ka tam gema u koo bu wɛ̃.
7 Kpa u sənditia ye ba ben wuswaa wukiri nuku sankiranun sɔ̃ wuna guu ten wəllu mi.
8 U koo de gəə u kpe sere ka baadommaə,
kpa u ben nəni yĩresu woka
kpa u ben sekuru wuna tem mɛ kpuro səə.
Wi, Yinni Gusunəwa, u yeni gerua.

Yinni Gusunə

u koo Məabuba sɛɛyasia

9 Tɔ̃ə te səə, ba koo Yinni Gusunə sɔ̃ bu nɛɛ,
wuna a sãa bɛsɛn Yinni wi sa naanɛ sãa.
Wuna a sun faaba kua.
Su nuku dobu ko kpa su yɛ̃ɛri faaba yen sɔ̃.
10 Yinni Gusunə u koo Siənin guuru kɔ̃su.
Adama u koo Məabuba munkuwa
nge yaka si ba yari kəkərəwə.
11 Kpa bu ben nəma dɛmia kəkərə ge səə
nge be ba kɛ̃ɛrimə.
Ka mɛ, u koo de ben tii sua bi, bu kpewa.
12 U koo gbãra damgii ni nu gunu sura u kəsuku
nu gəsia tua.

Yinni Gusunə

u koo win təmbu nasara wɛ̃

26

1 Saa gaa sisi yè səə ba koo womu
geni ko Yudan tem səə bu nɛɛ,
sa wuu damguu mə.
Yinni Gusunəwa u gen gbãraru swĩi
u ka gu kɔ̃su.
2 I gamboba kɛniə
kpa bwese te ta gem swĩi ta nùn mɛm nəəwammɛ
tu du min di.
3 Yinni Gusunə u ra sika sarirugii bəri yɛndu wɛ̃,
yèn sɔ̃ yɛ̃ro u nùn naanɛ sãa.
4 I Yinni Gusunə naanɛ koowo
saa kpuro səə.
Domi wiya u sãa kuku yee damgiru
sere ka baadommaə.
5 U koo wuu ge ga wãa
wəllən təmbu kpeerasia,
kpa u gen tii kəsuku u sura sere temə,
6 kpa sãarobu ka wənwəndobu
bu gu taaku.

Saa dãakan kanaru

7 Gemgiin swaa ya ra n dɛndewa.
Yinni Gusunə, wunɛ wi a sãa gemgii
wuna a ra ye nəə nɛrasie.
8 Yinni Gusunə, swɛɛ yi kaa sun sure kpuro,
wuna sa ko n naanɛ sãa,
su ka sĩ yi səə.
Ye bɛsɛn gɔ̃ru ga kĩ,
yera su nun yaaya kpa su nun sã.
9 Wɔ̃kuru, nɛn bwɛ̃ra ya ra n wunɛn bɛkɛ barəwa,
kpa nɛn gɔ̃ru ga n nun kasu.
À n təmbu siri handunia səə,
ba ra giewa nge mɛ ba koo ka sĩ.
10 Adama baa bà n tən kɔ̃so durom kua,
u ɲ̀ gem giamə.
U ko n win kom kɔ̃sum mə̀wa
tem mi gem mu wãa,
kpa u n Gusunən yiiko gema.

11 Yinni Gusunɔ, a dam mɔ,
adama wunɛn yibɛrɛba ba ɲ̀ mu waamɔ.
A de bu wunɛn hania wa
ye a ka wunɛn tɔmbu wɔramɔ,
kpa bu sekuru wa bu dɔ̃ɔ mwaara.
12 Yinni Gusunɔ, wuna a ra sun bɔri yɛndu wɛ̃.
Domi wuna a ra de ye sa mɔ̀ kpuro yu koora.
13 Gusunɔ bɛsɛn Yinni sa raa yinnibu gabu sãwa.
Adama tɛ̃, wunɛ turon yĩsira sa soku.
14 Yinni, be ba gu,
ba ɲ̀ maa seemɔ bu wãaru di.
Domi a bu wɔri a kpeerasia.
Ba ɲ̀ maa bu yaayamɔ.
15 Yinni, a wunɛn yiiko sɔ̃ɔsi.
A dera bɛsɛ wunɛn tɔmbu sa dabia.
Ma a bɛsɛn tem yasiasia.
16 Sa nun soka sanam mɛ sa wãa nɔni swãaru sɔɔ.
Sa kanaru kua sanam mɛ a sun sɛɛyasia.
17 Yinni Gusunɔ, sanam mɛ a sun biru kisi
sa kua nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma,
u tii bɔɔkumɔ u wuri mɔ̀ wuriribun sɔ̃.
18 Sa wahala kua sa nɔni sɔ̃ɔra ka wuriribu.
Adama wom diruma sa mara.
N ɲ̀ ka tem mɛ arufaani gaa naawɛ.
Sa ɲ̀ maa goo mara wi u koo sina mɛ sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba sɛɛyasia

kpa bu wurama ngɛ yellu

19 Nɛgibu, bɛɛn tɔn be ba raa gu
ba koo se gɔrin di bu wãaru di.
Bɛɛ be i kpĩ tem sɔɔwɔ, i dom yando,
kpa i nuku dobun kuuki ko.
Domi tem mu koo bɛɛ seeya gɔrin di
nge mɛ bururun kakoru ta ra yakasu seeye.
20 Nɛn tɔmbu, i doo i kuke bɛɛn diaɔ
i tii gamboba kɛnusio,
kpa i n wãa mi gina
sere Gusunɔn mɔru yu ka sure.
21 Wee Yinni Gusunɔ u yarima
win wãa yerun di
u ka handunian tɔmbu siri
kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.
Tem mu koo tɔn be ba gon yɛm terasia,
kpa ben gonu nu sɔ̃ɔsira.

Ba waa kɔ̃sa kamia

27

1 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo waa
kɔ̃sa ye ya duka mɔ sɛɛyasia ka win
takobi damgia ye ya kpã, kpa u yaa
kɔ̃sa ye go, ye ya wãa nim wɔ̃ku sɔɔ.

Yinni Gusunɔ

ka win resɛm gbaaru

2 Yen tɔ̃ɔ te, Yinni Gusunɔ u koo womu ko
win resɛm gbaarun sɔ̃, te ta bii geenu marumɔ, u nɛɛ,
3 nɛ, Yinni Gusunɔwa na tu nɔɔrimɔ.
Nɛna na tu nim yɛ̃kamɔ saa kpuro.
Na tu kɔ̃su sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru,
goo u ku raa ka tu wɔri u mwa.
4 Na ɲ̀ maa ka nɛn resɛm gbaa te mɔru sãa.
Adama nà n sãki ka awĩi wa mi,
kon yi wɔriwa n dɔ̃ɔ mɛni,
5 ma n kun mɔ yi man kua yin kuku yeru,
ma yi ka man nɔɔ tia kua.
Yì n kua mɛ, kon yi deri.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba suuru kua

6 Saa gaa sisi yè sɔɔ
Isireliba ba koo gbini gira
bu kɛri ko nge dãa,
bu wɛ̃su ko bu ma
kpa ben binu nu handunia yibu.
7 Yinni Gusunɔ u ɲ̀ bu sɛɛyasie
nge mɛ u ben yibɛrɛba sɛɛyasia.
U ɲ̀ maa bu go nge mɛ u ben yibɛrɛba go.
8 U bu sɛɛyasiawa saka sɔɔ.
U dera yibɛrɛba ba na
nge sɔ̃ɔ yari yerun woo damguu,
ba bu gura ba ka doona.
9 Nge mɛya u ka Isireliban durum wɔka.
Wee ye n koora yen biru.
U ben bũu turanu gɔsia torom.
Ba ɲ̀ maa Asitaaten bwãarokunu ka sɔ̃ɔginu seeyamɔ.
10 Ben wuu damguu ge,
ga kua bansu, ba gu deri.
Miya n kua yaa sabenun kpara yeru
ka nin kpin yeru.
Ma nu kiku si su tiara dimɔ.

11 Dãa yà n gbera ba ra ye bɔɔriwa
kpa tɔn kurɔbu bu ka doo ko.
Wee nɛn tɔn be, ba ɲ̀ bwisi mɔ.
Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ wi u bu taka kua
u ɲ̀ bu wɔnwɔndu kue,
u ɲ̀ maa bu durom kue.

Be ba raa yoru mwɛɛra

ba koo wurama

12 Saa gaa sisi yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ Isireliba sira nge dãru,
kpa bu bɛɛ dɔbiri tia tia
saa Efaratin daarun di n ka girari Egibitin daarɔ.
13 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo kɔbi baka so
kpa be ba raa yoru mwɛɛra ba woo Asiriɔ
ka be ba kpikiru da Egibitiɔ bu wurama.
Kpa bu yiira bu Yinni Gusunɔ sã
guu dɛɛra ten mi, Yerusalɛmuɔ.

Ba Isireliban bwese kɛri

wɔku te kirɔ mɔ̀

28

1 Bɔ̃rura Samari ye ya sãa nge sina furɔ
ge Efaraimuba ba ka tii sue.
Ya wɔwa tuke ye ya tem gem mɔ.
Ma ya sãa yen buraru
nge dãa wɛ̃ɛ si tɔmba ra doke wirɔ
ba ka tam goore.
2 Wee tɛ̃, Yinni Gusunɔ u goo sɔɔru kua
wi u dam mɔ u ka ye wɔri.
Win dam mu sãawa nge guru kpenu,
ɲ̀ kun mɛ nge woo bɔkɔ ge ga ra asɔrɔ ko,
ɲ̀ kun mɛ nge guru baka.
U koo wuu ge surawa temɔ.
3 Wuu ge, ge Efaraimuba ba ka tii sue mi,
ga wɔra ba taakumɔ,
4 nge dãa wɛ̃ɛ si su dɛlla.
Ga sãawa nge dãa marum mɛ mu yellu ye,
ma ba yande sɔra ba di.
5 Sɔ̃ɔ teeru, Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin tiiwa u koo bandu di kpa u n sãa win tɔn be ba tian sina furɔ burɔ ka ben buraru.
6 U koo siri kowobu kpara bu ka siri dee dee. Mɛya u ko n maa sãa ben dam bu ka yibɛrɛba naa gira sere ben wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ.

Tam nɔroba Esai yaakoru mɔ̀

7 Adama tɛ̃, baa ka Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu,
tam bɔɔbɔm mu bu tirekiramɔ
ma ba bãarimɔ mɛn sɔ̃,
sere Gusunɔn sɔmɔbu ba ɲ̀ maa win gari mɔ̀ dee dee.
Yãku kowobun tii ba ɲ̀ maa kpɛ̃ bu siri dee dee.
8 Ben dii yenɔ aye dɛɛraru sari.
Sianu ka kubana nu yiba mi.
9 Ba gerumɔ ba mɔ̀,
wara na kĩ n keu sɔ̃ɔsi.
Wara u koo ka nɛn gari sɔmburu ko,
ma n kun mɔ bii wi ba bɔm kara.
10 Ba mɔ̀, na bu keu mɔ̀ tɛɛru.
Na bu wooda wɛ̃ɛmɔ tia tia.
Na yen wiru ka naasu tubusiamɔ
nge wi u bii piiminu keu sɔ̃ɔsimɔ.
11 Yen sɔ̃ tɛ̃,
Gusunɔ u koo de goo u ka bu gari ko
ka barum tukum mɛ ba ɲ̀ nɔɔmɔ.
12 Domi u bu sɔ̃ɔwa bu de
wi u wasira u wɛ̃ra.
Wɛ̃ra yera maa wãa mi,
adama ba ɲ̀ kĩ bu win gari wura.
13 Yen sɔ̃na win wooda ko n bu sãawɛ bii sɔ̃ɔsiru te ba sɔ̃ɔsimɔ tɛɛru tɛɛru, tia tia. Ka mɛ, ba koo sokura bu wɔruma bu bɔɔkira, kpa bu yina mwaara.

Kpee te ta sãa

gani gɔmburun dam

14 Tɛ̃ bɛɛ yaako kowobu,
bɛɛ be i Yerusalɛmugibu dam dɔremɔ,
i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ.
15 Bɛɛ be i gerumɔ i mɔ̀,
wee i ka gɔɔ ka gɔribun wãa yeru arukawani bɔkua.
Baa wahala yà n tunuma ya banda,
ya ɲ̀ bɛɛ turi.
Adama i n yɛ̃ ma weesa su kua bɛɛn kuku yeru.
16 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee u kperu swĩi Siɔniɔ,
ta kua win kpɛɛkpɛɛku.
Kpee te, ta sãawa kpee gobigiru
te u gɔsa, ta kua gani gɔmburun dam.
Wi u tu kua win tãsi yeru u ɲ̀ wɔrumamɔ.
17 Wee, u gem nɛni nge banɔbun wɛ̃ɛ
yi ba ra ka diru yĩire,
ɲ̀ kun mɛ ben nifo

ye ba ra ka ganan sikirabu mɛɛri.
Guru kpenu nu koo wee si kpuro kəsuku
si su kua bɛɛn kuku yeru mi.
Nim bakam mu koo su mwɛ.
18 Bɛɛn arukawani ye i raa ka gəə bəkua
ya koo kam ko.
Kpa ye i raa ka gəribun wãa yeru bəkua
ya kun maa wãa.
Yibɛrɛba bà n bɛɛ wəri ba asərə kua
ba koo bɛɛ taakuwa.
19 Ba ko n bɛɛ taakuməwa saa kpuro
nge mèn nəə ba saramə. Domi ba ko n
da sarewa bururu baatere ka maa sõə
səə ka wɔ̃kuru, kpa i bɛrum soora ì n
ben labaari nua.
20 Nge mɛ ba ra gere, bu nɛɛ,
kpin yera kun dɛ̃ɛbu turi a ka tii dɛmia.
Bekura kun maa yasum turi a ka wukiri.
21 Domi Yinni Gusunə u koo tabu ko
nge mɛ u raa kua Perasimun guurə.
U koo məru bara
nge mɛ u raa kua Gabaonin wəwaə,
u ka win səm maamaakigia sõəsi
ye ba ǹ waare.
22 Tɛ̃, i ku maa de i n wãa yaako
kookoosu səə, kpa bu ku raa maa bɛɛ
nəni swãaru sosia. Domi na nua ma
Gusunə, wəllu ka tem Yinni, u himba
yi u ka tem mɛ kpuro kpeerasia.

Yinni Gusunən bwisi

23 I swaa dakio i nə.
I swaa tem kpĩiyə i nɛn gari nə.
24 Wi u gbaaru kəramə u ka dĩanu duure
u ku ra n kərə təna mò u n dəə baadomma.
25 U n kəra u kpa,
u ra mi dĩa bwese bweseka duurewa
bɛɛru ka bɛɛru.
Kpa u maa dĩanu ganu duure nɛnɛm
gbaa ten goorə.
26 Gusunə wi u sãa win Yinni
wiya u nùn bwisi kã.
U nùn yen kpunaa sõəsi.
27 U ku ra dobi so ka tebo,
u ra yi sowa ka bokuru.
U ku ra məri so ka dam,
u ra yi sowa ka boku piibu.
28 U ra alikama sure,
adama u yen saka yɛ̃ yu ku ka munkira.
29 Yenin tii ya weewa Gusunə, wəllu ka tem Yinnin min di.
Win bwisi kɛ̃ru ta sãawa maamaaki.
Win laakari ya maa kpã.

Ye n Yerusalɛmu mara

29

1 Ariɛli, Ariɛli, wunɛ wi ba mò Yerusalɛmu,
mi Dafidi u win wãa yeru kua,
a sãawa bɔ̃rura.
A n wunɛn wɔ̃ə ka wɔ̃ə tɔ̃ə baka ni mò a n dəə.
2 Adama kon nun wəri,
kpa wuri ka weeweenu nu nəəra wunɛ səə,
kpa a ko nge nɛn yãku yeru.
3 Kon de tabu kowobu bu nun tarusi,
kpa bu ben tabu sĩa yi yi
bu ka nun sikerena.
4 Ba koo nun sura.
Kaa gari geruma tem di,
adama tua kun derimə yi yari.
Wunɛn nəə ga koo nəəra nge siinin nəə.
Tuan diya ba ko n gu nəəmə kutu kutu.
5 Wunɛn yibɛrɛba ba ko n dabiwa nge tua,
kpa ba n pusa nge doo dirisu.
6 Adama subaru səə Gusunə, wəllu ka tem Yinni
u koo na u bu sɛɛyasia
ka guru gbãsukubu ka tem yĩirubu,
ka wəki bakanu ka woo guna
ka guru woo bəkə, ka sere maa dõə boko,
7 kpa tabu kowo dabi te,
te ta nun wəri mi,
ta wunɛn gbãraru tarusi,
tu doona nge dosu.
8 Nge mɛ wi gõərа mò u ra dosi u nɛɛ, u dimə,
adama ù n dom yanda
kpa u deema nukurə gãanu sari.
N kun mɛ nge mɛ wi nim nəru ga mò
u ra dosi u nɛɛ, u nim nərumə,
adama ù n dom yanda
kpa win gõru ga n gbere, u n wasire,
nge mɛya tabu kowo be,
ba ko n sãa be ba koo na bu Siənin guu te wəri.

Isireliba ba Yinni Gusunən kirə atafiiru kua

9 I biti sooro,

kpa i nəni yimɛ i ko ngɛ wɔ̃kobu.
Wee i sãare i tam goore,
adama i ɲ̀ tam nəra.
I bãarimə, adama n ɲ̀ tam bəəbəm sɔ̃.
10 Domi Yinni Gusunə u bɛɛn laakari sikarisia,
u win səməbu ka bɛɛn sərobun nəni wɔ̃kua.
11 Gari yini kpuro yi ko n bɛɛ sãawɛwa ngɛ tire te ba wukiri ba yĩreru koosi. Ma ba tu goo wɛ̃ wi u garibu yɛ̃ ba nɛɛ, u tu gario. Ma u wisa u nɛɛ, u ɲ̀ kãkə u tu gari, domi ba tu yĩreru koosiwa.
12 N kun mɛ ngɛ tire te ba goo wɛ̃ wi u kun garibu yɛ̃, ba nɛɛ, u tu gario. Ma u wisa u nɛɛ, u ɲ̀ garibu yɛ̃.

Bwisigibun bwisi koo kam ko

13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bwese teni tà n nùn sãamə,
nəəwa ta ra ka nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Ben gɔ̃ru ga ka nùn toma.
Təmbun wooda ka ben sɔ̃əsina ba swĩi, ba ka nùn sãamə.
14 Yen sɔ̃na u koo de bu biti soora
ka səm maamaakiginu.
U koo de ben laakarigibun laakari yu kam ko.
Kpa ben bwisigibun bwisi yi kpe.

Ye ya koo koora amɛn biru

15 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i ra bɛɛn himba Yinni Gusunə berue,
kpa i n bɛɛn kookoosu mɔ̀ yam wɔ̃kuru səə,
kpa i n gerumə i n mɔ̀
wara u bɛɛ waamə,
ngɛ wara u bɛɛ yɛ̃.
16 Daa kɔ̃sagibu bɛɛ!
Ba ku ra məmə garisi ngɛ səndu.
Tem məndu ta ɲ̀ kpɛ̃ tu məmə sɔ̃ tu nɛɛ,
n ɲ̀ wi, u tu kua,
ɲ̀ kun mɛ tu nùn sɔ̃ tu nɛɛ,
u ɲ̀ bwisi mə.
17 Saa fiiko səə,
Libani ya koo gəsia dãa gbaaru
kpa ta n sãa ngɛ dãa sɔ̃ə.
18 Saa ye səə,
sosobu ba koo tire ten gari nə.
Wɔ̃kobu ba koo yam wa,
kpa bu yari yam wɔ̃kurun di.
19 Nɛ, Yinni Gusunə,
kon de wənwəndobu ba n yɛ̃ɛrimə ba n dəə,
kpa sãarobu bu nuku dobu ko,
nɛ, Isireliban Yinni dɛɛron sɔ̃.
20 Domi be ba ra təmbu dam dəre
ka tən yaako kowobu ba koo kpe,
kpa kɔ̃san kowobu ba kun maa wãa.
21 Kon maa be ba ra təmbu taarɛ wɛ̃ siri yerə kpeerasia,
ka be ba ra təmbu yina bɛrie be ba ka tii yinamə,
ka be ba ra gemgii win gem bire siri yerə.
22 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunə,
nɛ wi na Aburahamu yakia,
na win debubu Isirelin yɛnugibu sɔ̃əwa na nɛɛ,
tɛ̃, ba ɲ̀ maa sekuru wasi.
Mɛya ben wuswaa kun maa burisinamə.
23 Domi sanam mɛ ben bibu ba koo nɛn nəman səma wa,
ye na kua ben suunu səə,
ba koo nɛn yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃,
kpa bu man nasia, nɛ, Gusunə ben Yinni dɛɛro.
24 Bèn bwisikunu nu raa tondə,
ba koo bwisi wa.
Be ba ku ra raa maa gari wure,
ba koo gari wura.

Arukawani

ye ya ɲ̀ arufaani mə

30

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɔ̃ruroba Yudaba be ba ku ra mɛm nə.
Ba ku ra man saawara ko bà n wesianamə.
Kpa bu ka gabu arukawani bəke
ba kun nɛn kĩru bikie.
Ba tii durum guremə ba səbimə ba dəə.
2 Be wee ba kpikiru dəə Egibitiə
ba ɲ̀ man saawara kue.
Ba faaba kasu Egibiti sunən mi.
3 Adama u ɲ̀ kpɛ̃ u bu faaba ko.
U koo bu sekuru dokewa.
4 Wee ben wirugibu ba tura ba wãa Soaniə kə.
Mɛya maa ben gəro be, ba Hanɛsi tura.
5 Adama be kpuro ba koo sekuru di Egibitigibun sɔ̃,
domi ba ɲ̀ kpɛ̃ bu bu faaba ko.
Ba koo bu sekuru dokewa kpa bu bɛɛrɛ bia.

Isireliba ba Egibitigibun

somiru dweem dɔɔ

6 Wee Yudaba ba ben yaa sabenu sɔmunu sɔbi
ba ka dɔɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia
mi nuku sankirara wãa.
Domi gbee sinansu su wãa mi,
ka surɔkɔnu ka sere wɛɛ nanumgii gɛɛ.
Tɔn be, ba ben dukia ka ben arumani kpuro
kɛtɛkunu ka yooyoosu sɔbi,
ba ka Egibitigibu daawɔ,
be ba ɲ̀ koo bu arufaani gaa kua.
7 Domi ben somiru ta sãawa kam.
Yen sɔ̃na na Egibiti ye sokumɔ waa ye ya kun dɛ̃ɛ mɔ.

Mɛm nɔɔ sariba

8 Gusunɔ u Esai sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
tɛ̃, a ye kpuro yoruo kpee bɛsi sɔɔ ka tirenɔ
Yudaban wuswaaɔ kpa ya n yii mi,
ya n sãa seeda sere ka baadommaɔ.
9 Domi tɔn be, ba sãawa mɛm nɔɔ sariba ka wee kowobu.
Ba swaa tau, ba ɲ̀ kĩ bu sɔ̃ɔsiru swĩi.
10 Ma ba yam waobu sɔ̃ɔmɔ bu ku yam wa.
Mɛya ba maa nɛn sɔmɔbu sɔ̃ɔmɔ bu ku bu gari gee sɔ̃.
Adama bu bu gari dori sɔ̃ɔwɔ baa ɲ̀ n mɛren na.
11 Bu swaa ye derio
kpa bu ku maa bu nɛ, Isireliban Yinni Dɛɛron gari sɔ̃.

Yudaba ba koo wurama

mam mam

12 Ma Esai u Yudaba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
amɛniwa Gusunɔ bɛɛn Yinni Dɛɛro u bɛɛ sɔ̃ɔmɔ.
U nɛɛ, yèn sɔ̃ i gari yi yinamɔ
ma i tii yɔ̃su daa bɔɔbɔya sɔɔ, ka weesu sɔɔ,
ma i tãsa ye sɔɔ,
13 tora nini, nu koo bɛɛ ko dam sarirugibu,
kpa i wɔruma subaru sɔɔ,
nge gana ye ya beu mɔ.
14 I ko i kɔsikirawa muku muku
nge wekeru tèn kɛ̃ka ba ɲ̀ kpɛ̃ bu ka dɔ̃ɔ gura,
ɲ̀ kun mɛ bu ka nim sɔka.

I Yinni Gusunɔ naanɛ koowo

15 Adama u wure u nɛɛ,
ì n gɔ̃ru gɔsia i wurama win mi laakari sɔɔ,
i ko faaba wa.
Mɛya ì n kua tɛɛru i nùn naanɛ doke,
i ko dam wa.
Adama i ɲ̀ mɛ kĩɛ.
16 I nɛɛ, i ko yakurawa ka dumi.
Yen sɔ̃na u koo maa de i yakura.
I nɛɛ, i ko dawa ka dumi yi yi duki mɔ.
Yen sɔ̃na u koo de
be ba koo maa bɛɛ naa gira ba n sãu.
17 Bɛɛn nɔrɔbu (1.000) bà n yibɛrɛ turo wa,
ba koo duki yarina.
Yibɛrɛba nɔɔbu ba koo maa bɛɛ kpuro yarinasia
kpa i da i n sebi sebi
nge dɛka ye ba gire guuru wɔllɔ.

Yinni Gusunɔ u koo

win tɔmbu domaru kua

18 Yinni Gusunɔ u tɔ̃ru mara
tè sɔɔ u koo bɛɛ durom kua
kpa u bɛɛ wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi.
Domi u sãawa gemgii.
Doo nɔɔrugiba be ba nùn naanɛ sãa.
19 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
bɛɛ be i wãa Siɔnin guurɔ,
bɛɛn goo kun maa sumɔ.
Yinni Gusunɔ u koo bɛɛn wɔnwɔndu wa
sanam mɛ i nùn soka.
U n bɛɛn nɔɔ nua, u koo bɛɛ wurari.
20 U koo bɛɛ dĩanu wɛ̃ i di nɔni swãarun saa sɔɔ,
kpa u bɛɛ nim wɛ̃ i nɔ wahalan saa sɔɔ.
Wi, wi u bɛɛ keu sɔ̃ɔsimɔ
u ɲ̀ maa kukumɔ bee tia.
I ko i nùn wa.
21 I n sĩa i tura swaa kɛɛnanɔ,
bɛɛn swaa koo gari yi nɔ, yi yi nɛɛ,
swaa wee, i sĩiyɔ ye sɔɔ.
22 I ko i bɛɛn sii geesu ka wura
ye i raa bɛɛn bwãarokunu pote garisi disi,
kpa i bwãaroku nin kɛ̃ki yari nge kubanu,
kpa i nɛɛ, bu ka nu yario saa min di.
23 Saa yera Gusunɔ u koo de gura yu nɛ
bɛɛn dĩa ni i duura sɔɔ,
kpa dĩa ni, nu gea ko nu ma.
Saa ye sɔɔra, yaa sabenu koo yakasu di batuma baka sɔɔ.
24 Nɛɛ yi ba ka sɔmburu mɔ̀ ka sere kɛtɛkunu
nu koo dobi di yi ba bɔru yɛ̃ka.
25 Nim tori yi ko yi n wãawa

guu bakanun wəllə, ka gungunu wəllə,
dəma te ba koo təmbu go
bu ben kuku yenu kəsuku.
26 Kpa Yinni Gusunə u win təmbun bosu nəəri,
kpa u bu bɛkia mi u bu mɛɛra kua.
Dəma tera, surun yam bururam mu koo ko nge sõəgim,
kpa sõəgim mu dora mu sosi
nən nəəba yiru n kere yellu.

Yinni Gusunə

u koo Asirigibu sɛɛyasia

27 Wee Yinni Gusunən yĩsira nəəramə
saa tontonden di.
Win məru ya kpã ya sãa nge dõə wii bakaru.
Win nəə ga məru yiba.
Ma win yara ya sãa nge dõə yari bakaru.
28 Win mərun wɛ̃siaru ta sãawa nge daaru
te ta nim yiba ta tənu mwɛɛ sere wĩirə,
u ka təmbu kam koosia,
ma ta sãa nge yaruka ben nəsə
u ka bu da mi ba ɲ̀ kĩ.
29 I ko i womusu ko nge mɛ i ra ko
Gəə sararibun tõə bakaru səə wɔ̃kuru,
kpa i n nuku dobu mə nge wi u guuru
soomə u ka sĩimə sanam mɛ i sãaru
dəə Yinni Gusunən guurə, wi, wi u sãa
Isireliban dam.
30 Saa yera u koo de win nəə damguu ge, gu nəəra.
Win məru baka ye, yà n seewa
u koo win dam sõəsi dõə boko ka nim yibu bakaru
ka guru woo bəkə ka guru kpenu səə.
31 Yinni Gusunə ù n gbãra,
Asirin sina boko u koo nanda u diiri.
Domi u koo nùn sɛɛyasia ka win bokuru.
32 Mɛ̀n nəə u gesi nùn boku te so,
gãasu ka mərəkuna nu koo nəəra. U koo nùn sowa ka dam.
33 Saa yellun di
ba wi sina bokon kpaku yeru kua ta wãa mi.
Ta duku, ta maa yasu.
Ma ta dõə mə ta maa dãa yiba.
Wee Yinni Gusunən mərun wɛ̃siaru ta dõə wi yabiamə
nge gbim mɛ ba dõə doke.

Egibitigiba sãawa təmbu

31

1 Bõruroba Yuda
be ba kpikiru dəə Egibitiə bu ka somiru wa.
Ba ben naanɛ doke dumi səə,
ka tabu kɛkɛ dabi ni dumi gawe səə
ka sere maasə damgibu səə.
Adama ba ɲ̀ Gusunə ben Yinni Dɛɛro kasu,
bu nùn naanɛ ko.
2 Yen sõna win tii u yɛ̃ ye u mɔ̀.
U koo de kõsa yu na.
U ɲ̀ maa win gari kəbiamə.
U koo tən kõsobu seesi,
ka maa be ba bu somimə.
3 Egibitigibu ba ɲ̀ sãa Gusunə,
ba sãawa təmbu.
Mɛya maa ben dumi yi ɲ̀ dam tukum gam mə,
yi sãawa yɛɛ diri.
Yinni Gusunə ù n win dam sõəsima,
be ba somiru kasu ka be ba bu somiru wee,
ba koo sokura bu wəruku,
kpa be kpuro bu mɛnna bu gbi.

Yinni Gusunə

u koo Yerusalɛmu kõsu

4 Amɛniwa Yinni Gusunə u man sõəwa u nɛɛ,
gbee sunə ge ga yaa mwa ga wuri koosimə
ga ku ra yãa kparobun bɛrum ko,
baa bà n dabi ma ba gu tarusi ba gbãsukumə.
Nge mɛya wi, wəllu ka tem Yinni, u ko n sãa
ù n sarama u ka Siənin guuru kõsu, u tu sanna.
5 Nge mɛ gue yi ra n yin binu kõsu,
nge mɛya wi, wəllu ka tem Yinni,
u koo Yerusalɛmu yakia u ye kõsu.
6 Yen sõ, bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i ka
Yinni Gusunə wi tonda n kpã, i gõru
gəsio kpa i wurama win mi.
7 Domi saa ya sisi yè səə bɛɛn
baawure u koo win bwãaroku ni u
seka ka sii geesu ka wura wuna u kõ
ni nu nùn durum koosiamə.
8 Mɛya ba koo Asirigibu kam koosia,
adama n ɲ̀ ka tənun dam.
Ba koo duki yarina tabu səə
kpa bu ben aluwaasiba mwɛɛri bu yoo səma koosia.
9 Ben sina boko u koo duka yakura bɛrum sõ.

Kpa ben tabu sinambu bu bɛrum soora
bu ben gidi bɔra biru kisi bu doona.
Yeniwa Yinni Gusunɔ u gerua
wi ba ra sã̃ Yerusalɛmuɔ ka yã̃ku dõɔ mwaararuginu.

Sunɔ geo

32

1 Sõɔ teeru goo u koo yari u bandu di
kpa wi ka win bwã̃abu bu tem mɛ kpara gem sɔɔ.
2 Ben baawure u ko n sã̃awa nge kuku yeru woo bɔkɔn sõ,
ɲ̀ kun mɛ nge daaru mi kakoru sari,
ɲ̀ kun mɛ nge kpee bakarun saaru
mi dã̃ru garu sari.
3 Be n weenɛ bu yam wa, ben nɔni koo wukiara.
Be n weenɛ bu gari swaa daki, ba koo nɔ sã̃a sã̃a.
4 Be ba ku ra bwisiku ba koo
kasu bu gia.
Be ba maa bebirimɔ ba koo gari gere dee dee
tɔmbu bu ka nɔ.
5 Ba ɲ̀ maa gari bɔkɔ sokumɔ tɔn boko.
Mɛya ba ɲ̀ maa tɔn kõso sokumɔ tɔn geo.
6 Domi gari bɔkɔ u ra gari swiniwa.
Kõsa sɔɔra win bwisikunu nu ra n woo.
Win kookoosu ka win gari kpuro ku ra Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
Mɛya u ku ra wi u gõɔru barɔ dĩanu kɛ̃.
U ku ra maa wi nim nɔru ga mɔ̀ nim kɛ̃.
7 Tɔn kõson kookoosu kpuro su ku ra n wã.
U ra kpunaa dabinu kowa
u ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ kam koosia ka weesu,
baa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ wi, ù n gem mɔ.
8 Adama tɔn geo, kpunaa gea u ra ko.
U ra n maa yõwa gem sɔɔ dim dim.

Ba Yerusalɛmun tɔn kurɔbu kirɔ mɔ̀

9 Bɛɛ tɔn kurɔbu,
bɛɛ be i kun bwisikunu ganu mɔ bɛɛn wã̃aru sɔɔ,
i seewo i nɛn gari nɔ.
Bɛɛ wɔndia garu koo sariba,
i man swaa dakio.
10 Gasɔku amadaare, i ko i wurura,
domi i ɲ̀ maa resɛm wasi i sɔri.
11 I de i nanda
bɛɛ be i ɲ̀ bwisikunu mɔ bɛɛn wã̃aru sɔɔ.
Bɛɛ garu koo sariba i diirio.
I bɛɛn yã̃nu potirio i yõra basi,
kpa i kĩasu dewe nuku sankiranun sõ.
12 I bɛɛn bwã̃su nɛnuɔ,
i ka nuku sankiranu sõɔsi,
yèn sõ bɛɛn gbee geenu
ka bɛɛn resɛm gbaa geenu
nu koo kam ko.
13 Wee Yinni Gusunɔn tɔmbun tem
ka yɛnu gèn mi nuku dobu raa wã̃a,
n koo ko bansu,
kpa sã̃ki yi kpi mi.
14 Ba koo ben sina kpaaru biru kisi
kpa Yerusalɛmu ye ya raa tɔmbu yiba bu ye deri.
Yen guuru ka yen kõsobun wã̃a yenu nu koo ko bansu.
Yɛɛ kpiki yi ko n da bɔsu mi,
kpa bu maa yaa sabenu kpara mi.

Yerusalɛmun seebu

15 Adama Gusunɔn Hunde u koo sarama wɔllun di
u n wã̃a bɛsɛ sɔɔ.
Saa yera mi dĩanu ku ra raa kpi, n koo dĩanu ko,
kpa yam mi dã̃nu kun daa dabi, n ko dã̃a sõɔ.
16 Saa ye sɔɔra gem mu ko n wã̃a
tem mɛ kpuro sɔɔ.
17 Mɛya mu koo ka bɔri yɛndu na,
ka wɛ̃rabu bɛrum sariru sɔɔ
sere ka baadommaɔ,
18 kpa bɛsɛ Yinni Gusunɔn tɔmbu
sa n wã̃a mi,
bɔri yɛndu sɔɔ dii naanɛginɔ.
19-20 Sa ko n wã̃awa doo nɔɔru sɔɔ
sa n dĩanu duurumɔ mi nim mu wã̃a,
kpa sa n bɛsɛn kɛtɛkunu ka bɛsɛn nɛɛ yõsu yi n dimɔ baama.
Adama guru kpenu nu koo yibɛrɛban tabu kowobu kam koosiawa
be, be ba dabi nge dã̃a sõɔ,
kpa ben wuu ge, gu wɔruma.

Bõruroba bɛɛ tem gowobu

33

1 Bõruroba bɛɛ, bɛsɛn yibɛrɛba.
Domi i tɔmbu wɔri i ben yã̃nu gura
ma i ka bu murafitiru kua,
baa mɛ ba ɲ̀ bɛɛ yen gaa kuare.
Yen sõ, ì n tɔmbu wɔri i kpa,
i ben yã̃nu gura,

ba koo maa bɛɛ kua nge mɛ.
Mɛya saa ye i bu murafitiru kua i kpa,
ba koo maa bɛɛ murafitiru kua.
2 Yinni Gusunɔ, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo,
wuna sa yĩiyɔ.
A de a n sãa bɛsɛn dam bururu baatere.
Kpa a sun faaba ko sanam mɛ sa wãa nɔni swãaru sɔɔ.
3 Yibɛrɛba bà n wunɛn nɔɔ damguu nua,
ba koo duki yakikira.
À n maa seewa ba koo yarina.
4 Tɔmba koo ben yãnu wɔri bu gura
nge mɛ twee yi ra tem wukiri
yi dĩanu kpuro di.
5 Yinni Gusunɔ u kpã,
domi u wãa wɔllɔ.
U koo de win gem mu n yiba Siɔni kpuro sɔɔ.
6 Yinni Gusunɔ, kaa de
Siɔnigibu ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
kpa ba n bwisi ka laakari mɔ
ye ya koo de bu faaba wa.
Wunɛn nasiara ta sãa ben arumani.

Ba faaba kanamɔ

7 Adama tẽ, wee tabu durɔbu ba kuuki mɔ̀,
ba faaba kanamɔ.
Be ba gɔra bu ka yibɛrɛba suuru kana bu nɔɔ tia ko
ba kpana, ba wuri mɔ̀.
8 Tɔmbu ba ku ra maa sĩ swɛɛ sɔɔ.
Domi yibɛrɛba ba ben arukawani kusia.
Ba ǹ maa ben seedagibu yẽ.
Ba ǹ maa goon bɛɛrɛ yẽ.
9 Wee tɔmbu ba ben gbea deri.
Libanin dãa sɔ̃su su gberamɔ.
Ma Saronin tem gem mu kua yani sɛɛri.
Basanin bera gia ka guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ
dãnun wurusu dɛllamɔ.
10 Yinni Gusunɔ u bwese tukunu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
yen sɔ̃ tẽ, kon se n yɔ̃ra,
kpa n sɔ̃ɔsi nge mɛ na kpãaru nɛ.
11 Domi bɛɛn bwisikunu nu sãawa
nge yaka bii yi ba duura.
Nù n koora, nu koo kam kowa nge yaka si.
Nɛn wẽsiaru ta ko n sãawa nge dɔ̃ɔ wi u koo bɛɛ mwa,
12 kpa i gɔsira nge kuku ni ba dɔ̃ɔ mɛni,
ǹ kun mɛ nge sãki yi ba bɔɔra ba dɔ̃ɔ doke.
13 Bɛɛ be i toma ka bɛɛ be i wãa turuku,
i swaa dakio i nɔ ye na kua,
kpa i gia nge mɛ nɛn dam mu nɛ.
14 Durumgiba nanda Siɔniɔ.
Be ba ǹ Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yẽ ba diirimɔ ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u sãawa nge dɔ̃ɔ yari baka ye ya ku ra gbi.
Wara u koo kpĩ u yɔ̃ra win wuswaaɔ,
15 ma n kun mɔ wi u sĩimɔ gem sɔɔ,
ma u ku ra bwẽɛbwẽɛ taki di,
u ku ra maa nɔm biran kẽru mwɛ,
u ku ra tɔn gowobun gari swaa daki,
u ku ra maa kã u kɔ̃sa mɛɛri.
16 Tɔnu win bwesera ko n wãawa nandabu sari
nge wi u kukua kpee baa sɔɔ.
U koo maa wa u di, u nɔ.

Ba koo Yerusalɛmu wɔra

17 Sɔ̃ɔ teeru, kaa sina boko wa
u wãa win yiikon girima sɔɔ,
u bandu dii tem bakam sɔɔ.
18 Kaa wunɛn yellun bɛrum yaaya
mɛ a raa mɔ saa ye a wãa yoru sɔɔ,
kpa a nɛɛ, mana gbere mwaɔbu ba wãa.
Mana wɔ̃ɔ gobigibu ba wãa.
Mana gbãrarun kɔ̃sobu ba wãa.
19 A ǹ maa tɔn tuko be ba tii sue mi wasi,
be, bèn barum a ǹ nɔɔmɔ.
20 A Yerusalɛmu mɛɛrio
mi sa ra bɛsɛn tɔ̃ɔ bakanu ko.
Kaa ye wa ya wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Ya ko n sãawa nge kuu bekurugiru
tèn dãnu ba ǹ maa wukamɔ.
Mɛya ba ǹ maa ten wẽɛ kusiamɔ.
21 Miya Yinni Gusunɔ u koo sun win girima sɔ̃ɔsi.
U koo de sa n wãa daa bakanun bɔkuɔ.
Adama yibɛrɛban goo nimkusu ku ǹ kpẽ su sĩ mi,
baa si su kpãaru bo.
22-23 Wee, sin wẽɛ yi koo kasikira,
kpa yi kun maa sin beka nɛni gbereba sɔɔ
woo gu ka su bɔria.
Yera n koo de bu bu dukia baka gurari.
Baa ka yɛmɔbɔ ba koo da mi,

bu ka yãa ni gura.
Yinni Gusunɔwa u ko n sãa bɛsɛn siri kowo,
kpa u sun wooda wɛ̃.
Wiya u ko n sãa bɛsɛn sina boko.
Kpa u sun faaba ko.
24 Goo kun maa gerumɔ u nɛɛ,
u barɔwa.
Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmugibu ben durum wɔka.

Yinni Gusunɔ u koo Edɔmuba sɛɛyasia

34

1 Bɛɛ bwese tukunu, i susima i nɔ.
I bɛɛn laakari kpĩiyɔ.
Tem mu swaa dakio ka ye ya wãa mɛ sɔɔ,
ka sere ye mu marumɔ.
2 Domi wee, Yinni Gusunɔn mɔru ya koo tɔmbu kpuro wɔri
ka ben tabu kowobu sɔɔ kpuro.
U koo de bu goona kpa bu kam ko.
3 Ben yɛm mu ko n kokumɔ saa guunun di.
Ben gonu ko n kɔ̃ɔkire,
kpa nin nubura n pusa.
4 Wɔllun kperi ka suru ka sɔ̃ɔ koo wukura,
kpa wɔllu tu kure nge tireru,
kpa kperi yi, yi wɔruku nge dãa wuru si su dɛlla.
5 Yinni Gusunɔn takobi ya yɛm deba wɔllɔ.
Wee, ya koo sarama yu Edɔmuba wɔri,
be u siri u nɛɛ, bu kam koosio.
6 Wee, takobi ye, ya yɛm ka yaa gum yiba.
N sãare u ka yãanu ka bonu yãkuru mɔ̀ Botisiraɔ.
Tɔn dabira ba sakira Edɔmu kpuro sɔɔ.
7 Gbeeku kɛtɛba ka nɛɛ, yi wɔrukumɔ ka be sannu.
Ma yɛm mu tem wukiri ma tua ya gum kure.
8 Domi saa ya tunuma
Yinni Gusunɔ u ka win yibɛrɛba mɔru kɔsia.
Kpa u bu sɛɛyasia Siɔnin sɔ̃.
9 Edɔmun nim mu koo gɔsira kontaa.
Kpa yen tua yu ko nge gbim.
Kpa yen tem mu dɔ̃ɔ mwaara nge kontaa.
10 Dɔ̃ɔ wi, u ṅ gbimɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru.
Win wiisu su ko n seewawa sere ka baadommaɔ.
Kpa tem mɛ, mu kam ko mam mam.
Goo kun maa sarɔ mi.
11 Gunɔ sarenu ka duuru bɛɛkuna
nu ko n wãa mi.
Boorosu ka gbanamgbaana
nu koo sokunu ko mi.
N koo kowa batuma dira.
12 Ben sina bibu kpurowa ba koo kam ko.
Goo kun ko n maa wãa
wi u koo bandu di mi.
13 Kikisu ka sãki ka awĩi yi koo kpi
ben sina kpaanɔ ka ben kuku yenɔ,
kpa nu ko purukanu ka taataanun wãa yenu,
14 kpa gbeeku yɛɛ yi n ka dɛmakunu yinnamɔ mi,
kpa bonu nu n sokunamɔ gbaburu mi.
Miya wɔ̃kurun siiniba ba ko n ben wãa yeru mɔ
kpa ba n wɛ̃re mi.
15 Wɛɛ yi koo yin wãa yeru ko mi,
yi sɛ̃a ke kpa yi kɔwa,
kpa yi yin binu gure yin kɔkɔrɔ.
Miya yaberekunu nu koo maa mɛnna.
16 I Yinni Gusunɔn tireru wukio kpa i gari. I ko wa mi ba yorua ba nɛɛ,
yɛɛ yinin gaa kun biaramɔ mi.
Yi kpuro yi koo nawa.
Domi win tiin nɔɔwa ga ye gerua.
Win Hundewa u koo maa yi mɛnna.
17 Wiya u tem mɛ yĩira,
ma u mu yin baayere bɔnu kua ka tɛtɛ,
mu n ka sãa yigim,
kpa yi n wãa mi sere ka baadommaɔ.

Dɛɛrobun swaa

35

1 Sanam mɛ sɔɔ, tem mi gãanu ku ra kpi,
mu koo tem wurama
kpa mu biibii burɛ kpi.
2 Kpa nuku dobu bu sɔ̃ɔsira mi,
ka womusu ka nasaran kuuki.
Mu ko n girima mɔ
nge Libanin dãa sɔ̃ɔ.
Mu ko n bɛɛrɛ mɔ
nge guu te ba mɔ̀ Kaamɛli ka Saronin tem gem.
Saa ye sɔɔ, ba koo Yinni Gusunɔn yiiko wa
ka yen girima.

3 Yen sɔ̃ tɛ̃,
bɛɛ be i wasire, i nɔma sãare,
i tii tãsisio i nɔma sua.
Bɛɛ be i diirimɔ,
i de bɛɛn dũa yi dam ko.
4 Bɛɛ bèn gɔ̃ru ga ɲ̀ kpĩ,
i ku nanda. I tii dam kɛ̃ɔ.
Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u sisi u bɛɛ mɔru bara,
kpa u bɛɛn yibɛrɛba kɔsie ye ba bɛɛ kua.
Win tiiwa u koo na u bɛɛ faaba ko.
5 Saa yera wɔ̃kobun nɔni koo wukiara,
kpa sosobu bu gari nɔ,
6 kpa kɔ̃ri kpirinugibu ba n yɔ̃ɔkumɔ nge kpasi.
Mɛya wi u ku ra kpĩ u gari gere,
win yara koo kusiara
kpa u n nɔɔgiru mɔ̀ ka nuku dobu.
Nim mu koo yari mu koku
tem mi gãanu ku ra kpi sɔɔ,
7 kpa yani sɛɛri mi sɔ̃ɔ ra gɛm wɔ̃ yi ko yɛru,
kpa daru koki yi yari
mi tem mu gbere,
kpa naa yari ka gbĩi yi kpi
mi gbeeku bɔ̃nu nu ra kuke.
8 Miya ba koo swaa yara bu ye
soku dɛɛrobun swaa.
Durumgii goo kun dɔɔ mi.
Be ba ye swĩi, ba ɲ̀ kɔ̃ɔramɔ,
baa be ba ɲ̀ bwisi mɔ.
9 Gbee sunɔ ɲ̀ kun mɛ yaa gɔba gaa kun swaa ye sĩimɔ.
Be Yinni Gusunɔ u faaba kua,
beya ba koo swaa ye mwa,
10 bu ka da Siɔniɔ ka nasaran womusu.
Ben wuswaa ya n nuku dobu sɔ̃ɔsimɔ baadomma,
kpa weeweenu ka nuku sankiranu nu bu doonari.

36

Asirigibu

ba koo Yerusalɛmu tarusi
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 18:13,17-37)

1 Esekiasi, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ wɔkura nnɛse sɔɔ, yera Asirin sina boko Sankeribu u Yudaban wuu si su dam mɔ wɔri u kamia.
2 Lakisin diya u win tabu sunɔ ka tabu durɔ damgibu gɔra Yerusalɛmuɔ Esekiasin mi. Tabu sunɔ wi, u da u yɔ̃ra nim toran bɔkuɔ ye ba kua ya ra ka nim nɛ wuuɔ saa bwian di, be ba ra beka wɔ̃ken sɔm koo yerun swaaɔ.
3 Yera Eliakimu, Hilikiyan bii, sina bokon sɔm kowobun wirugii, u da ben mi ka Sebina wi u sãa sina bokon tire yoro, ka Yoasi, Asafun bii, wi u ra tirenu bere.
4 Asirin tabu sunɔ wi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i Esekiasi sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, amɛniwa bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro kere u gerua. U nɛɛ, mba u yɔ̃rari u naanɛ sãa mɛ.
5 U ɲ̀ yɛ̃ ma u dam ka bwisin bukata mɔ u ka tabu ko? Gari saarinu tɔna nu ɲ̀ tura. N n mɛn na, ma sɔɔra win naanɛ ya wãa, u ka nùn seesi.
6 Geema win naanɛ wãawa Egibiti sunɔn mi, wi u sãa nge kaba te ta kɔsikire. Wi u tu nɛnua u tãsiri, kpa tu nùn mura tu mɛɛra ko. Nge mɛya Egibitin sunɔ wi, u sãa be ba nùn yĩiyɔ sɔɔ.
7 Mɛya i ko gere i nɛɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinniwa i naanɛ sãa. Adama n ɲ̀ win sãa yenu ka yãku yena Esekiasi u kɔsuka? U ɲ̀ bɛɛ Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n da yãkuru ko Yerusalɛmu mini tɔnan sãa yerɔ?
8 N n mɛn na, Esekiasi wi, u de u ka nɛn yinni Asirin sina boko arukawani bɔke kpa u nùn dumi nɔrɔbun suba yiru (2.000) wɛ̃, ù n yɛ̃ u koo maasɔbu wa bu yi sɔni.
9 Domi u ɲ̀ kpɛ̃ u yɔ̃ra u wi u piiburu bo nɛn yinnin tabu kowobu sɔɔ ma, baa mɛ u tamaa Egibitigibu ba koo nùn tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka maasɔbu wɛ̃.
10 U ɲ̀ yɛ̃ ma ka Yinni Gusunɔn yɛ̃ra Asirin sina boko u ka tem mɛ wɔrima, kpa u mu kɔsuku? Domi Gusunɔn tiiwa u nɛɛ, u doo u tem mɛ wɔri kpa u mu kɔsuku.
11 Ma Eliakimu ka Sebina ka Yoasi ba durɔ wi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a suuru koowo sa nun kanamɔwa, a ku maa ka bɛsɛ wunɛn bwãabu gari ko ka bɛsɛn barum, kpa tɔn be ba swaa daki gbãrarun di bu ku nɔ ye sa gerumɔ. A ka sun gari koowo ka aramum, domi sa mu nɔɔmɔ.

12 Adama durɔ wi, u bu wisa u nɛɛ, i
tamaa nɛn yinni u man gɔrima bɛɛ ka
bɛɛn yinni tɔnan sɔ̃ n ka gari yini gere?
Aawo, ka maa be ba sɔ̃ gbãraru wɔllɔn
sɔ̃na be ba koo ben tiin swaa swĩibu di
kpa bu ben yɛ̃kum nɔ, ka bɛɛ sannu.
13 Saa ye sɔɔra durɔ wi, u gbãra
ka dam ka Yudaban barum u nɛɛ, i
bɛsɛ Asirigibun sina boko wi u kpuro
keren gari swaa dakio.
14 U nɛɛ, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni
wɔ̃ke, domi u ɲ̀ kpɛ̃ u bɛɛ wɔra saa win
nɔman di.
15 I ku wura i Yinni Gusunɔ naanɛ
ko, baa Esekiasi ù n nɛɛ, Yinni Gusunɔ
wi, u koo bɛɛ wɔra. Yen sɔ̃na n ɲ̀ koorɔ
Asirin sina boko u wuu ge mwa.
16 I ku maa Esekiasi swaa daki. I
Asirin sina bokogia nɔɔwɔ wi u nɛɛ, i
ka nùn nɔɔ tia koowo kpa i nùn tii wɛ̃
kpa baawure u wa u win tiin resɛm
gbaaru ka win figien dãa binu di kpa
u maa win boon nim nɔ.
17 Yen biru u koo na u bɛɛ sua u ka da
tem gam mɛ mu sãa nge bɛɛn tiin tem
mɛ, mi resɛm ka alikama wãa kpa i n
pɛ̃ɛ ka tam mɔ.
18 Yen sɔ̃, i ku de Esekiasi u bɛɛ nɔni
wɔ̃ke u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ
wɔra. Bwese ni nu tien bũnu nu bu
wɔra Asirin sina boko win nɔman di?
19 Mana Hamati ka Aapadi ka
Sefaafaimun bũnu nu wãa tɛ̃. Bũu
goo u kpĩa u Samarigibu wɔra saa win
nɔman di?
20 Bũu ni nu wãa tem mɛ kpuro sɔɔ,
nin nirà nu nin tem wɔra saa win
nɔman di, bu sere nɛɛ, Yinni Gusunɔ
u koo Yerusalɛmu wɔra.
21 Adama Yudaba kpuro ba maari,
domi sina boko Esekiasi u nɛɛ, bu ku
raa nùn gɛɛ wisi.
22 Ma Eliakimu, Hilikiyan bii sina
bokon sɔm kowobun wirugii wi, ka
maa win tire yoro Sebina, ka sere
Yoasi Asafun bii, wi u ra tirenu bere,
ba na Esekiasin mi. Ba yabe kĩanu
sebua nuku sankiranun sɔ̃, ma ba nùn
sɔ̃ɔwa kpuro ye durɔ wi, u gerua.

37

Sina boko u Esai bwisi bikia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:1-7)

1 Saa ye sina boko Esekiasi u gari
yi nua, yera u win tiin yaberu nɛnua
u gĩana ma u saaki sua u sebua
nuku sankiranun sɔ̃. Ma u da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ.
2 Yera u Eliakimu win sɔm
kowobun wirugii ka maa Sebina win
tire yoro, ka yãku kowo bukurobu
gɔra Gusunɔn sɔmɔ Esai, Amɔtin biin
mi. N deema be kpuro saakibara ba
sebua ba ka da mi.
3 Ye ba tura mi, ba nùn sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, amɛniwa Esekiasi u gerua. U nɛɛ,
gisɔn tɔ̃ɔ te, nuku sankiranu sɔɔra sa
wãa. Ba sun sɛɛyasiamɔ ma ba sun
doke sekuru sɔɔ. Gisɔn wahala ye, ya
sãawa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u
ma, adama u ɲ̀ dam mɔ u ka wɛ̃ma.
4 Sɔrɔkudo Gusunɔ wunɛn Yinni u
ko n Asirin sina bokon gɔron gari yi
nua wi u na u nùn wɔnwa. N n mɛn na,
a kanaru koowo bɛsɛ be sa gina tien sɔ̃
kpa Gusunɔ u nùn sɛɛyasia.
5 Ye Esai u Esekiasin bwãa ben gari
yi nua, yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
6 wee, ye i ko bɛɛn yinni sɔ̃. I nɛɛ,
amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
u ku de gari yi u nua mi, yi nùn bɛrum
ko, yi Asirin sina bokon gɔro be, ba ka
wi, Yinni Gusunɔ wɔnwa mi.
7 U koo de Asirin sina boko wi, u
labaari gaa nɔ kpa yu win bwɛ̃ra gɔsia
u wura win temɔ. Miya u koo de bu
nùn go ka takobi.

Asirigibu

ba kpam Isireliba narua
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:8-13)

8 Asirin sina bokon gɔro wi, u gɔsira
u da Libinaɔ domi u nua ma win yinni
u doona Lakisin di u da u Libinagibu
tabu wɔri.
9 Saa ye sɔɔra Asirin sina boko wi,
u nua ma Tiraka, Etiopin sina boko
u nùn tabu wɔrim wee. Yera u maa
Esekiasi sɔmɔbu gɔria u nɛɛ,
10 amɛniwa i ko i Esekiasi Yudaban
sina boko sɔ̃. I nɛɛ, u ku de Gusunɔ,
win Yinni, wi u naanɛ sãa mi, u nùn
nɔni wɔ̃ke u nɛɛ, nɛ, Asirin sina boko,
na ɲ̀ kpɛ̃ n Yerusalɛmu mwa.
11 Wi, Esekiasin tii u nua ma bɛsɛn
sinam be ba man gbiiye kpuro ba raa
tem mɛ mu tiegibu kpuro kam koosia.

Yera wi, u tamaa u koo yari nɛn nəman di?
12 Nɛn baababa ba Gosani kpeerasia
ka Harani ka Resɛfu ka sere Edɛnigibu
be ba wãa Telasaaɔ. Ben bũnu kpĩa nu
bu wəra?
13 Nge mana Hamatigibun sunɔ
u wãa, ka Aapadigibun sunɔ ka
Sefaafaimugibun sunɔ ka Henagii ka
sere maa Ifagii.

Esekiasi u kanaru kua
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:14-19)

14 Ye Asirin sina bokon səmə be, ba
tura Esekiasin mi, yera ba nùn tireru
wɛ̃ tè sɔɔ ben yinnin gari wãa, ma
Esekiasi u tu gara. Yen biru u da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ ma u tu dɛria mi.
15 U kanaru kua Yinni Gusunɔn mi,
u nɛɛ,
16 Gusunɔ, bɛsɛ Isireliban Yinni,
wunɛ wi a sõ wəllun kõsobu yirun su-
unu sɔɔ, wunɛ turowa a sãa sinambu
kpuron Yinni. Wuna a wəllu ka tem
taka kua, ma a sãa mɛn Yinni.
17 A nəni seeyo a mɛɛri, kpa a swaa
daki a nɛn gari nɔ, kpa a Sankeribu,
Asirin sina bokon gari nɔ yi win səm
kowobun wirugii u ka nun wənwa.
18 Ka gem, Yinni, na yɛ̃ ma Asirin
sinambu ba bwese dabinu kpeerasia
ma ba nin tem sanka,
19 ba nin bwãarokunu dõɔ mɛniki.
Domi nu ṅ Gusunɔ. Nu sãawa tɔmbun
səma ye ba kua ka dãa ka kpenu. Yen
sõna ba kpĩa ba nu kpeerasia.
20 Tɛ̃, Yinni Gusunɔ, a sun wəro saa
Sankeribun nəman di kpa handunian
sinambu kpuro bu gia ma wunɛ
turowa a sãa Gusunɔ.

Esain gari

yi u sina boko nɔɔsia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:20-34)

21 Yera Esai, Amətin bii, u Es-
ekiasi səmə gəria u nɛɛ, bu nùn sõ
ma Gusunɔ, Isireliban Yinni u win
kanaru mwa te u kua Sankeribu,
Asirin sina bokon sõ.
22 Ye Yinni Gusunɔ u gerua
Sankeribun sõ wee. U nɛɛ,
Yerusalɛmun tɔmbu kpuro ba nùn
gɛma
ba nùn yaakoru mò,
ba nùn wii gimanu koosimə.
23 Wara u kam mɛɛra u wənwa.
Wara u ka nɔɔ gəmunu mò.
U ṅ yɛ̃ ma wi, Gusunɔ, Isireliban Yinni
dɛɛron wuswaaɔra u tii sue?
24 Win səmə̀ba na ba wi, Yinni Gusunɔ
wənwa.
Ma Sankeribu wi, u nɛɛ,
ka win tabu kɛkɛ dabira u yɔɔwa
Libanin guu ni nu gunum bon wəllə,
ma u dua sere sere yen dãa sõɔ burən
sɔɔwə
u gen sɛduru ka sipɛrɛn dãa
ye ya gunum bo bɔɔra.
25 U nɛɛ, u bwii gba tem tukumə
u yin nim nəra.
Win tabu kowobu ba bəsu Egibitin
nim tori kpuro sɔɔ
ba yi taaka ba go.
26 Adama Sankeribu u ṅ yɛ̃
ma wi, Yinni Gusunɔn tiiwa u yeniban
himba yi saa yellun di?
Wee tɛ̃ himba ye, ya koora,
ma wi, Asirin sina boko u wuu si su
dam mə bansu koosia.
27 Wi, Yinni Gusunɔ, u dera
wuu sin tɔmba bɛrum soora ba
sekuru wa
ba kua dam sarirugibu nge yakasu
gberɔ,
ṅ kun mɛ doo gãaru te gɛmi di.
28 Wiya u maa nɛɛ,
u yɛ̃ saa ye Asirin sina boko wi, u ra du
dirɔ,
ka saa ye u ra sinɛ ka saa ye u ra yari
tɔɔwɔ,
ka maa saa ye u ka nùn məru mò.
29 Yèn sõ wi, Yinni Gusunɔ u nua
ma u ka nùn məru mò,
ma u tii sue win wuswaaɔ,
u koo win wɛ̃ru yaba u yəni doke,
kpa u maa nùn yaruka dokea nɔɔwɔ,
kpa u gəsira u wura mìn di u na.
30 Ma Esai u Esekiasi sõɔwa u nɛɛ,
wee, ye ya ko n sãa yĩreru wunɛn mi.
Gisəku ka gasəkun doo gãriya i ko i di.
Adama wõɔ itase i ko duurewa kpa i gɛ̃.
Mɛya i ko maa resɛm duure kpa i yen
marum di.
31-32 Yudaban bweseru sɔɔ, be ba
tiara Siənin guurə Yerusalɛmuə, ba
faaba wa, ba koo kparawa nge dãa,
kpa bu gbini ko sere tem sɔɔwɔ, kpa
bu binu ma. Yeniwa Gusunɔ wəllu ka
tem Yinni u koo ko.

33 Yen sɔ̃na u gerua u nɛɛ, Asirin sina
boko wi kun duɔ Yerusalɛmuɔ. Mɛya
win tabu kowobu ba ɲ ye susiɔ ba n
tɛrɛnu nɛni bu ka kuku yenu ko bu
sere nɛɛ, ba koo sɛ̃u to.
34 Swaa ye u ka na, yera u koo ka
gɔsira. U ɲ duɔ wuu ge sɔɔ. Yinni
Gusunɔn tiiwa u gerua mɛ.
35 Domi u koo wuu ge kɔ̃suwa u gu
faaba ko win tiin sɔ̃ ka Dafidi win sɔm
kowon sɔ̃.

Nge mɛ Yinni Gusunɔ

u ka Asirigibu go
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 19:35-37)

36 Ye n kua wɔ̃kuru, yera Yinni
Gusunɔn gɔrado u yara u da
Asirigibun sansaniɔ ma u tɔnu
nɔrɔbun suba wunaa wɛnɛ ka nɔɔbu
(185.000) go. Ye ba seewa bururu,
ba deema wee, gona nu tɛrie baama
kpuro.
37 Yera Sankeribu, Asirin sina boko
u gɔsira u da u wãa Ninifuɔ.
38 Sɔ̃ɔ teeru u yiire win bũu wi ba mɔ̀
Nisɔrɔkun nuurɔ. Miya win bibu yiru
beni, Adamɛlɛki ka Sarɛsɛɛ ba nùn go
ka takobi, ma ba kpikiru sua ba da tem
mɛ ba mɔ̀ Ararati gia. Ma win bii Esaa
Hadoni u bandu kɔsire kua.

38

Esekiasi u bara ma u bɛkura
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:1-11)

1 Saa ye sɔɔ, Esekiasi u bara sere u
gɔɔ turuku kua. Ma Gusunɔn sɔmɔ
Esai Amɔtin bii u na win mi, u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Yinni Gusunɔ
u gerua. U nɛɛ, a wunɛn yɛnugibu
sɔ̃ɔwɔ ye baawure u koo ko wunɛn
biru, domi kaa gbi.
2 Yera Esekiasi u win wuswaa sĩiya u
gana girari. Ma u kanaru kua.
3 U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru
koowo. A yaayo ma na sĩa dee dee
wunɛn wuswaaɔ, na wunɛn woodaba
mɛm nɔɔwa, na maa kua ye n nun
wɛ̃re. Yen biru u swĩ gem gem.
4 Yera Yinni Gusunɔ u Esai sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
5 a doo a Esekiasi sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa
nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Nɛ, wi na
sãa win baaba Dafidin Yinni, na nɛɛ,
na win kanaru nua, na maa win nɔni
yĩresu wa. Wee, kon win wãarun tɔ̃ru
sosi wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu,
6 kpa n nùn faaba ko n nùn wɔra
ka Yerusalɛmu sannu saa Asirin sina
bokon nɔman di, kpa n ye kɔ̃su.
21 Ma Esai u nɛɛ, bu ka figien marum
na bu mu pɛre Esekiasin bwisi te sɔɔ,
kpa u bɛkura.
22 Ma Esekiasi u bikia u nɛɛ, yĩre
terà ta koo man sɔ̃ɔsi ma kon da Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ.
7 Ma Esai u nɛɛ, yĩre te wee te ta koo
nun sɔ̃ɔsi ma Yinni Gusunɔ u koo win
gari yibia yi u gerua.
8 U koo de yãku yerun tiro gu
dɛ̃ɛbu kaara ten yɔɔtian naa dabusanu
wɔkurun saka. Ma ga kaara naa
dabusanu wɔku te.

Esekiasin siarabu ye u bɛkura

9 Sanam mɛ Esekiasi u bɛkura, u
womu kua u nɛɛ,
10 na raa gerumɔ nɛn gɔ̃ruɔ na mɔ̀,
nɛn wãarun suunu sɔɔra kon da
gɔribun wãa yerun kɔnnɔwɔ.
Nɛn wɔ̃ɔ si su tie, na ɲ maa su dimɔ.
11 Na nɛɛ, na ɲ maa Yinni Gusunɔ wasi
handunia yeni sɔɔ.
Mɛya na ɲ maa goo wasi
tem mɛni sɔɔ mi wasoba wãa.
12 Wee, ba man nɛn wãaru mwaari,
ba tu swɛnyasia ba ka tonda
nge yãa kparon kuu bekurugiru.
Ba nɛn wãarun wɛ̃ɛ bura.
Ma ba man kurua
nge mɛ weso u ra beku yasa kure.
Sɔ̃ɔ u sere kpe ba koo nɛn wãaru
kpeerasia.
13 Ma na tii deri sɛ̃ɛ
sere ka bururu yam sãrerɔ.
Yinni Gusunɔ u nɛn kukunu kɔsuka
nge gbee sunɔ.
Sɔ̃ɔ u sere kpe, u koo nɛn wãaru
kpeerasia.
14 Wee, na ra n wuri mɔ̀wa
nge kpaaru baniku ge ga yɔ̃ɔwa.
Kpa na n weeweenu mɔ̀
na n kukirimɔ nge totobɛrɛru.
Na wɔllu twɛ̃ɛ ka wɔnwɔndu.
Yinni Gusunɔ, na wãa nuku sakira
bakanu sɔɔ.
A man somiɔ.
15 Mba kon maa gere,

domi Yinni Gusunɔ u nɛn kanaru nua
u man wisa.
Kon sĩ ka tii kawabu
sere nɛn wãarun tõru tu ka kpe
nɛn nuku sankira tenin biru.
16 Yinni Gusunɔ, wunɛn durom saabuwa
tɔnu u ka wãa.
Domi mɛn saabuwa na ka wɛ̃siamɔ kpam.
A man wãaru wesia ma na wãa.
17 Wee, nɛn wahala ya gɔsira bɔri yɛndu,
a wura a man yara siki wɔrun di
wunɛn kĩrun sõ.
Domi a nɛn durum kpuro wɔka
a kõ wunɛn biruɔ.
18 Yinni Gusunɔ, n ɲ mɔ gɔribun
wãa yera ta koo nun siara.
N ɲ maa mɔ gɔɔwa u koo nun wɔlle sua.
Be ba wãa siki wɔruɔ ba ɲ maa wunɛn durom yĩiyɔ.
19 Adama wasowa u ra nun siare nge nɛ gisɔ.
Ka tundo wi u ra win bibu sõ ma a naanɛ mɔ.
20 Yinni Gusunɔ, wuna a man faaba kua.
Sa ko bɛsɛn mɔrɔkunu ka baranu ka guunu so
su ka nun siara bɛsɛn wãaru kpuro sɔɔ wunɛn sãa yerɔ.

39

Babilonin sina boko

u Esekiasi sɔmɔbu gɔria
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 20:12-19)

1 Yeniban biru Mɛrodaki Baladani, Baladanin bii, Babilonin sina boko, u Esekiasi sɔmɔbu gɔria ka tireru ka kɛ̃nu. Domi u nua Esekiasi u bara ma u bɛkura.
2 Ye sɔmɔ be, ba tunuma Esekiasin mi, yera win nukura dora. Ma u ka bu da u bu sõɔsi mi win arumani ya berua, ye ya sãa sii geesu ka wura ka turare ka gum nubu durorugim ka tabu yãnu ka ye ya wãa win arumani beru yerɔ kpuro gesi. Gãanu sari win dirɔ ka win tem kpuro sɔɔ ni u ɲ bu sõɔsi.
3 Yen biruwa Gusunɔn sɔmɔ Esai u na u Esekiasi bikia u nɛɛ, man diya tɔn beni ba nun naawa. Ye ba tunuma, mba ba gerua.
Ma Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ba nawa saa tem ton tonden di mɛ ba mɔ̀ Babiloni.
4 Esai u kpam nùn bikia u nɛɛ, mba ba wa wunɛn yɛnuɔ.
Esekiasi u nùn wisa u nɛɛ, ye ya wãa nɛn yɛnu ge sɔɔ kpuro ba wawa. Nɛn arumani sɔɔ gãanu sari ni na ɲ bu sõɔsi.
5 Yera Esai u nùn sõɔwa u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ ye Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u gerua.
6 U nɛɛ, tõru gara sisi tè sɔɔ ba koo wunɛn arumani kpuro gura bu ka da Babiloniɔ, ka ye wunɛn baababa ba sweena ba nun deria. Yen gaa sari ye ba koo nun deria tõɔ te.
7 Ba koo wunɛn tiin bweseru sɔɔ bibu mwɛɛri, kpa bu ka da Babiloniɔ bu bu matam ko bu ko sɔm kowobu yen sina kpaarɔ.
8 Yera Esekiasi u Esai wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔn gari yi a gerua mi, gari burɛya. Domi alafia ka bɔri yɛndu ta ko n wãa nɛn wãarun tõru kpuro sɔɔ.

BƆNU YIRUSE GUSUNƆ U ISIRELIBA NUKURU YƐMIASIA

Gusunɔ u win tɔmbu nukuru yɛmiasia

40

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i nɛn tɔmbu nukuru yɛmiasio.
2 I Yerusalɛmugibu nukuru yɛmiasio,
i nɛɛ, ben yora kpa.
Domi na bu ben gɔba ye ba kua kpuron are wɛ̃.
Na bu sɛɛyasia ben durum ye ba kua kpuron sõ.
3 Wee goo u gbãramɔ u mɔ̀,
i Yinni Gusunɔ swaa yabo gbaburɔ,
kpa i ye nɔɔ nɛrasia.
4 I yen wɔwa kpuro kɔruo yu nɔɔ nɛra.
I maa yen guunun gunum kawo,
kpa i yen gungunu nɔɔ nɛrasia
nu ko nge tem tɛɛra kpa swɛɛ yi dɛnda.
5 Saa yera Yinni Gusunɔ u koo win yiiko sõɔsi,
kpa tɔmbu kpuro bu ye wa sannu.

Yinni Gusunɔn tiiwa u gerua mɛ.
6 Yen biru na goon nɔɔ nua
ga nɛɛ, a kparo.
Ma na bikia na nɛɛ,
mba kon kpara.
U nɛɛ, a kparo
ma tɔmbu kpuro ba sãawa nge yakasu,
ma ben buraru ta sãa nge dãa wɛ̃su.
7 Yinni Gusunɔ ù n dera
woo ga yakasu swee,
su ra gberewa, kpa sin wɛ̃su su dɛlla.
Ka gem tɔmbu ba sãawa nge yakasu.
8 Yakasu ra gbere kpa sin wɛ̃su dɛlla.
Adama Yinni Gusunɔn gari yi ko n wãawa
sere ka baadommaɔ.

Labaari gea ye ba koo kpara

9 Yerusalɛmugibu, i yɔɔwo guu te ta gunun wɔllɔ,
i nɔɔgiru sua ka dam i labaari gea kpara.
I ku bɛrum ko.
I Yudaban wusun tɔmbu sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ,
Gusunɔ ben Yinni u wee.
10 U wee ka dam u wooda wɛ̃ɛmɔ.
U win tɔn be u yakiama kpare win wuswaaɔ.
11 U koo bu kparawa
nge mɛ yãa kparo u ra ko,
u n binu wuuwa,
u n ka nin mɛrobu kpare.

Gusunɔn bwisi

12 Wara u koo kpĩ u nim wɔ̃kun nim
ka win nɔm wɔɔru saka ko.
Wara u koo kpĩ u ka win niki binu wɔllu yĩire.
Wara u koo kpĩ u tem tua kpuro gure nɔra sɔɔ.
Wara u koo kpĩ u guunu kilo sɔndi.
13 Wara u Gusunɔn bwisikunu yɛ̃.
Wara u nùn bwisi kɛ̃ɛre.
14 Wara u ka nùn wesianɔ koore,
ma yɛ̃ro u nùn bwisi kã.
Nge wara u nùn gem ka bwisi
ka laakarin swaa sɔ̃ɔsire.
15 Win mi, bwesenu kpuro nu sãawa piiminu
nge nim bura ye ya dãare kotoru sɔɔ.
Nu sãawa nge kpee tana ye ya wãa kilo wɔllɔ,
ɲ kun mɛ nge tua ye woo ga ka doonamɔ.
16 Yɛɛ yi yi wãa Libanin dãa sɔ̃ɔwɔ
yi ɲ dabiru turi bu ka nùn yãkuru kua.
Mɛya dãa nin tii nu ɲ turi bu ka yãku dɔ̃ɔ sɔ̃re.
17 Bwesenu kpuro nu ɲ sãa gãanu win mi.
Nu sãawa kam dirum.

Yinni Dam kpurogiin kpãaru

18 Wara i ko ka Gusunɔ weesina.
Mba i ko nɛɛ, u ka weenɛ.
19 U ɲ ka bwãarokunu weenɛ,
ni ba kua ba wura pote ma ba nu sii geesun yɔni sebusia.
20 Sãaro wi u ɲ kpɛ̃ u sii geesu ka wura dwe,
u ra dãa gea kasu ye kɔkɔnu nu ɲ dimɔ,
kpa u dãa dãko geo kasu
u ka nùn bwãaroku kua ge ga ɲ wɔrumamɔ.
21 I ɲ yɛ̃ ro? I ɲ nɔɔre ro?
Ba ɲ bɛɛ nɔɔsie saa yellun di ro?
I ɲ bwisikure
nge mɛ ba ka handunian kpɛɛkpɛɛku swĩi ro?
22 Gusunɔwa u gu swĩi,
wi, wi u wãa wɔllɔ u tɔmbu mɛɛra
ba sãa nge twee.
U wɔllu tɛria nge beku te ta ɲ bunu.
U tu dɛmia nge kuu bekurugiru
u ka win wãa yeru kua.
23 Wiya u ra sina bibu kawe,
kpa u wirugibu ko tɔn dirobu.
24 Be kpuro ba sãa nge dãa
ni ba gira nu ɲ gbini mɔ.
Gusunɔ ù n dera woo ga bu swee,
kpa bu gbera,
woo guna yu ka bu doona nge yakasu.
25 Gusunɔ Dɛɛro u nɛɛ,
wara tɔmba ka nùn weesinamɔ.
26 I nɔni seeyo kpa i mɛɛri wɔllɔ.
Wara u kperi kua yi sĩimɔ nge tabu kowobu.
Yinni Gusunɔwa.
U maa yin baayeren yĩsiru yɛ̃.
Yin gaa ku ra biare win dam bakam saabu.

Gusunɔ u koo

dam sarirugibu dam wɛ̃

27 Bɛɛ Isireliba, mban sɔ̃na i
weeweenu mɔ̀ i mɔ̀,
Gusunɔ kun bɛɛn sia yɛ̃,
u ɲ maa bɛɛ bɛɛn gem wɛ̃ɛmɔ.
28 I ɲ yɛ̃?
I ɲ nua ma Yinni Gusunɔ u ra n wãa?
Wiya u tem taka kua.

U ku ra maa wasire.
Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu win bwisikunu gia.
29 U ra be ba wasire
ka be ba wasikiramɔ dam wɛ̃.
30 Bibu ba ra wasire.
Aluwaasiba ba ra maa kpanɛ.
31 Adama bèn yĩiyɔbu wãa Yinni Gusunɔ sɔɔ,
u ko n da bu dam kpam wɛ̃,
kpa bu se ka dam nge gunɔ bakeru.
Bà n duki mɔ̀, ba ɲ̀ wasiramɔ.
Bà n maa sĩimɔ, ba ɲ̀ kpanamɔ.

Yinni Gusunɔ

u Isireliba dam kɛ̃mɔ

41

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ bèn tem mu toma,
i swaa dakio i nɔ.
I hania koowo i tii dam kɛ̃.
I susima i ka gari gere,
kpa su mɛnna su wesiana su gem kasu.
2 Wara u tabu durɔ goo seeyama sɔ̃ɔ yari yerun di
ma u dera mi u dua kpuro u nasara wa.
Wara u nùn bwesenu kpuro ka nin sinambu nɔmu sɔndia,
ma u dera win takobi ya bu munka nge tua,
ma win tɛma ya bu yarinasia
nge yaka si woo ga ka doona.
3 U bu naa gira u ɲ̀ wahala wa.
U da sere mi win naasu kun yɛ̃.
4 Wara u dera yeni kpuro ya koora.
Nɛna. Nɛ, Yinni Gusunɔ,
nɛ, wi na bwesenu kpuro seeya saa toren di.
Nɛna na gbiikoo,
mɛya na kon maa wãa sere ka baadommaɔ.
5 Be ba wãa mi n toma
ba wa ye na kua ma ba nanda
ba diirimɔ.
Be wee ba mɛnna ba susimamɔ.
6 Ba sominamɔ.
Ben baawure u win winsim sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀,
u hania koowo.
7 Dãa dãko u seko dam kɛ̃mɔ.
Wi u dãa wɔriasiamɔ u matalakagii dam kɛ̃mɔ.
Ba mɔ̀, sii swɛɛbu bu wã.
Ma ba bwãaroku giramɔ ba kulum kparemɔ,
gu ku ka wɔruma.

Bɛɛ Isireliba, i ku bɛrum ko

8 Adama bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bibu,
nɛn bɔrɔ Aburahamun bweseru sɔɔ,
bɛɛya na gɔsa i n ka sãa nɛn sɔm kowobu.
9 Bɛɛya na soka na yarama saa tontonden di.
Na ɲ̀ bɛɛ biru kisi.
Na bɛɛ gɔsawa i n ka sãa nɛn sɔm kowobu.
10 Yen sõ, i ku nanda,
domi na wãa ka bɛɛ.
I ku wurura i n yam mɛɛra nge wɔnwɔndobu,
domi nɛna na sãa bɛɛn Yinni.
Kon maa bɛɛ dam kɛ̃.
Wee na wee n bɛɛ somi,
kpa n bɛɛ kõsu ka nɛn dam.
11 Be ba ka bɛɛ mɔru mɔ̀,
ba koo burisina bu sekuru wa.
Be ba ka bɛɛ sannamɔ mi,
ba koo kam ko bu gbi.
12 Baa ì n bu kasu, i ɲ̀ bu wasi.
Mɛya be ba ka bɛɛ tabu mɔ̀,
ba koo kam ko bu gbisuku.
13 Domi nɛna na Gusunɔ bɛɛn Yinni
wi u bɛɛ dam wɛ̃ɛmɔ.
I ku bɛrum ko, na bɛɛ somiru wee.
14 Yakɔbun bweseru, bɛɛ be i tie
i ɲ̀ dam mɔ
ma ba bɛɛ garisi nge kɔkɔminu,
i ku nanda.
Nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro,
na bɛɛ somiru wee.
Na sãawa bɛɛn faaba kowo.
15 Wee, kon bɛɛ dam wɛ̃
nge naa tebo kpɔɔ ge ga sɔkia mɔ,
kpa i guunu kɔsuku,
i gungunu munia muku muku
nu ko nge yaka bii.
16 I ko nu sarawa nge dobi,
woo gu ka nu doona,
kpa woo guna yu nu yarinasia,
kpa i nuku dobu wa nɛn min di,
nɛ, wi na sãa bɛɛn Yinni Dɛɛro,
kpa i man bɛɛrɛ wɛ̃.

Dãa koo kpi

mi gãanu ku ra raa kpi

17 Sanam mɛ bɛɛ nɛn tɔmbu i wɔnwɔndu soore

i nim kasu i ɲ̀ wa,
ma bɛɛn yari yi gbere nim nɔrun sõ,
nɛ, Gusunɔ bɛɛn Yinni, kon bɛɛ nɔɔri.
Na ɲ̀ bɛɛ derimɔ.
18 Kon de daanu nu yari saa guunun di,
kpa bwii yi yari wɔwi sɔɔ,
kpa nim bwenu ka daa koki yi koora
mi tem mu gbere, gãanu ku ra kpi.
19 Kpa dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ka
akasia yu kpi mi,
ka sere maa dãa kikisu gasu
ka dãa ye ba mɔ̀ olifi,
ka maa dãa bakanu ganu,
20 kpa tɔmbu bu wa ka nɔni,
bu gia ma nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛrowa na yeni kua.

Gusunɔ u bũnu ka nin sãɔbun dam sariru sõɔsimɔ

21 Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ,
bɛɛ bũnu i kasuo nge mɛ i ko ka tii yina.
I sõɔsima nge mɛ i ko ka tii wɔra.
22-23 I na i sun sõ gari yi i raa gerua yellu,
kpa sa n yɛ̃ yì n koora,
kpa su yin laakari ko.
N kun mɛ, i sun sõɔwɔ ye ya koo na sia,
kpa su gia ì n dam mɔn na nge nɛ Gusunɔ.
I gea gaa koowo ɲ̀ kun mɛ kõsa gaa,
kpa su wa su nanda.
24 Adama i ɲ̀ kpɛ̃ i gãanu ko.
Bɛɛ ka bɛɛn sɔma kpuro i sãawa kam dirum.
Wi u maa bɛɛ sãamɔ goo kun win mɛm kĩ.
25 Wee na goo seeya saa sõɔ yɛ̃san nɔm geun di,
ma u na saa sõɔ yari yerun di
u sĩimɔ ka nɛn yĩsiru.
U wirugibu taakumɔ nge pɔtɔkɔ,
nge mɛ weke kowo u ra sɔndu suni.
26 Wara u yenin gari gerua saa yellun di,
su ka gere ma gari geeya.
Goo kun yen gari gerure su sere nɔ.
27 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛna na gbia na sɔmɔ gɔra
u Yerusalɛmugibu labaari gea sõ.
28 Na mɛɛra bũu ni sɔɔ,
na ɲ̀ bũu goo wa wi u nɛn gari gerumɔ.
Nà n gari bikia,
bũu goo sari wi u koo kpĩ u man wisi.
29 Domi ni ka nin sɔma nu sãawa kam dirum.
Nin bwãarokunu nu maa sãawa wom dirum.

Yinni Gusunɔn sɔm kowo

42

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛn sɔm kowo wee, wi na gɔsa.
Wiya na ka wãa, na maa nùn kĩ.
Na nɛn Hunde doke wi sɔɔ.
U koo gem gari kpara tɔmbu sɔɔ.
2 U ɲ̀ nɔɔgiru suamɔ u sere gbãra ka dam,
kpa bu win nɔɔ nɔ swɛɛ sɔɔ.
3 U ɲ̀ koo tɔn be ba sunkure nge kaba dakura.
Mɛya u ɲ̀ maa bu goomɔ,
baa bà n sãa nge fitila ge ga gɔɔ dɔɔ.
U koo gem kparawa nge mɛ n sãa.
4 U ɲ̀ mwia kpanamɔ.
U ɲ̀ maa wasiramɔ sere u ka de
gem mu n wãa handunia kpuro sɔɔ,
kpa tɔn be ba wãa sere mi n toma
ba n win woodaba naanɛ sãa.

Bwesenu kpuron yam bururam

5 Yinni Gusunɔ wi u wɔllu kua u tɛria,
ma u tem kua ka ye ya kpia mɛ sɔɔ,
ma u dera tɔmbu ka sere hunde koni
be ba wãa tem sɔɔ ba wɛ̃siamɔ,
wiya u win sɔm kowo sõɔwa u nɛɛ,
6 nɛna na nun soka n ka nun faaba ko.
Kon nun dam kɛ̃, na n wunɛn nɔma nɛni.
Kon nun kõsu, kpa n ka tɔmbu arukawani bɔke
saa wunɛn min di,
kpa bwesenu kpuro nu ka yam bu-ruram wa.
7 Kaa wõkobu nɔni wukia,
kpa a be ba sõ yam wõkuru sɔɔ pirisɔm dirɔ yara.
8 Nɛna Gusunɔ wi u ra n wãa.
Nɛn yĩsira mi.
Na ɲ̀ nɛn yiiko bũu goo wɛ̃ɛmɔ.
Mɛya na ɲ̀ maa nɛn bɛɛrɛ bwãarokunu wɛ̃ɛmɔ.
9 Wee, ye na gbia na gerua, ya koora.
Tɛ̃, na bɛɛ gãa kpaanu nɔɔsiamɔ nu sere koora.

Wom kpɔɔ

ge ga Yinni Gusunɔ siaramɔ

10 I Yinni Gusunɔ wom kpɔɔ kuo.
I nùn siaro handunian goonu nnɛ ye sɔɔ.
Hunde koni be ba wãa nim wɔ̃ku sɔɔ,
ka bɛɛ be i sĩimɔ gen wɔllɔ,
ka sere be ba wãa n toma,
i Yinni Gusunɔ siaro.
11 Bɛɛ be i wãa gbaburu ka ten gberu kpaanɛba sɔɔ kpuro,
i nɔɔgiru suo i Gusunɔ siara.
Bɛɛ Kedaan bweseru, i ku nɔɔ mari,
i Gusunɔ siaro.
Bɛɛ bèn wuu ga sɔ̃ kperu wɔllɔ,
i kuuki koowo guunu wɔllun di ka nuku dobu.
12 Bɛɛ be i wãa n toma,
i Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ,
kpa i nùn tɔma.
13 Yinni Gusunɔ u susimɔ
u wee nge tabu kowo.
U tabun gari wɔra nge tabu durɔ,
ma u nɔɔgiru sue u kuuki mɔ̀,
u win yibɛrɛba dam sɔ̃ɔsimɔ.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nɔɔ mwɛɛru kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na nɔɔ mari na tii nɛnua n ka tɛ.
Adama tɛ̃, kon nɔɔgiru sua
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma,
ma u wasire u wom gabamɔ.
15 Kon guunu ka gungunu kɔsuku,
kpa n ye ya kpia gberasia.
Kon daanun nim kpeerasia
nu gbera woko woko,
kpa n de yɛrusun nim mu gbera mam mam.
16 Kon wɔ̃kobu sĩisia swaa ye ba ɲ̀ yɛ̃ sɔɔ,
kpa n de yam wɔ̃kuru tu gɔsia yam bururam ben wuswaaɔ.
Kon de swɛɛ yi yi ɲ̀ daa nɔɔ nɛ
yi nɔɔ nɛra yi ko mara mara.
Na ɲ̀ kon ko na kun yeniba kpuro kue.
17 Adama be ba bũnu naanɛ sãa ba nu sãamɔ,
ba koo biruku yira wura ka seku bakaru.

Isireliba ba ku ra gãanu tubu

18 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i sãa nge sosobu,
i swaa dakio.
Bɛɛ be i sãa nge wɔ̃kobu,
i de i yam mɛɛri kpa i wa.
19 Wara u sãa wɔ̃ko nge nɛn sɔm kowo.
Wara u sãa soso ma n kun mɔ nɛn sɔmɔ wi na gɔra.
Wara u sãa wɔ̃ko nge nɛn bɔrɔ.
Wara u sãa wɔ̃ko nge nɛn sɔm kowo.
20 Wee, u gãa dabinu wa,
adama u ɲ̀ nu garisi gãanu.
U swasu wukie,
adama u ɲ̀ gari nɔɔmɔ.
21 Yinni Gusunɔ u wooda baka gea yara
win tɔmbun arufaanin sɔ̃.
22 Adama yibɛrɛba ba ben yãnu gura kpuro,
ma ba ben tii mwɛɛra ba kpɛ̃ɛ kpee baaba sɔɔ.
Ba bu berua sere pirisɔm dirɔ.
Ba bu wɔri ba yãnu gura.
Goo sari wi u koo bu yakia,
kpa bu yibɛrɛ be sɔ̃ bu yãa ni wesio.
23 Ma Esai u nɛɛ,
wara u koo yeni swaa daki bɛɛ sɔɔ.
Wara u koo yɔ̃ra u ye swaa gãri saa tɛ̃n di.
24 Wara u dera ba Isireli be ba sãa Yakɔbun bweseru wɔri
ba ben yãnu gura.
N ɲ̀ Yinni Gusunɔn tii ro?
Bɛsɛ Isireliba sa durum kua win wuswaaɔ.
Sa yina su win woodaba swĩi, su ye mɛm nɔɔwa.
25 Yen sɔ̃na u ka sun mɔru bara too.
U dera ba sun tabu wɔri ka dam.
Tabu sun sikerenɛ nge dɔ̃ɔ.
Bu sun di, adama sa ɲ̀ tuba.
Sa ɲ̀ mam laakari kue.

43

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireli, Yakɔbun bweseru,
wunɛ wi na mɔma na taka kua,
a ku bɛrum ko, domi nɛna na nun yakia.
Na nun soka ka wunɛn yĩsiru,
a sãawa nɛgii.
2 À n wahala mɔ̀ nge wi u nim bweru tɔburamɔ,
ko na n ka nun wãa.
Wahala ye, ya ɲ̀ nun kamiamɔ.
À n maa nɔni sɔ̃ɔre nge wi u sĩimɔ dɔ̃ɔ sɔɔ,
a ɲ̀ wururamɔ.
Mɛya nɔni swãa te, ta ɲ̀ nun suramɔ.

3 Domi nɛna na sãa Gusunɔ wunɛn Yinni Dɛɛro,
nɛ wi na nun faaba mɔ̀.
Na kon Egibiti ka Etiopi ka Saban tem yibɛrɛba wɛ̃ wunɛn ayerɔ,
kpa a yakiara,
4 yèn sɔ̃ a sãa gãa bakanu nɛn nɔni sɔɔ.
A girima mɔ, na maa nun kĩ.
Kon bwese dabinu yibɛrɛba nɔmu sɔndia wunɛn ayerɔ
n ka wunɛn wãaru yakia.
5 Yen sɔ̃, a ku bɛrum ko, domi na ka nun wãa.
Kon de wunɛgii be ba gura ba ka da sɔ̃ɔ yari yeru gia mi,
bu wurama,
kpa n maa be ba wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia mɛnnama.
6 Na ǹ maa derimɔ sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sikan tɔmbu bu maa bu nɛnɛ.
Adama bu de nɛn bii be ba wãa handunian goonu nnɛ ye sɔɔ kpuro bu wurama,
7 be, be ba nɛn yĩsiru sɔɔwa,
be na taka kua bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃.

Isireliba ba sãawa

Yinni Gusunɔn seedagibu

8 Gusunɔ u nɛɛ,
bu de nɛn tɔmbu bu yarima,
be, be ba nɔni mɔ,
adama ba ǹ yam waamɔ,
ba swasu mɔ,
adama ba ǹ gari nɔɔmɔ.
9 Bwesenu kpuro nu mɛnnɔ
kpa n nu bikia,
bũu wara u yenin gari gerua.
Bũu wara u gbia u ye nɔɔsia
ya sere koora.
U win seedagibu mɛnnama,
kpa bu sɔ̃ɔsi ma u gem mɔ,
kpa bu swaa daki bu wura ma gema u gerua.
10 Wunɛ Isirelin bweseru, wuna a sãa nɛn seeda.
Wuna na gɔsa a n sãa nɛn sɔm kowo,
kpa a n ka yɛ̃ kam kam
ma nɛ baasi, Gusunɔ goo maa sari.
Mɛya Gusunɔ goo kun maa koorɔ.
11 Nɛna na Gusunɔ wi u ra n wãa.
Nɛ baasi, faaba kowo goo sari.
12 Nɛna na nun nɔɔsia ye ya koo koora.
Ma na nun faaba kua.
Bũu goo kun kpĩa u nun gãanu nɔɔsie.
Wuna a sãa nɛn seeda.
Nɛna na sãa Gusunɔ saa toren di.
13 Goo sari wi u koo goo wɔra saa nɛn nɔman di.
Goo maa sari wi u koo yina n ko ye na kĩ.

Ba koo Isireliba yara

Babilonin di

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, amɛniwa nɛ Gusunɔ, bɛɛn Yinni Dɛɛro,
nɛ wi na bɛɛ yara, na gerua na nɛɛ,
kon Babilonigibu bɛri yibɛrɛban nɔmaɔ bɛɛn sɔ̃,
kpa n ben wuun gamboba kɔsuku,
kpa ben nuku dobun kuuki yi gɔsira nuku sankiranun wuri.
15 Nɛna na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni Dɛɛro.
Nɛna na bɛɛ taka kua na maa sãa bɛɛn sunɔ.

Swaa kpaa gbaburɔ

16 Ma Esai u nɛɛ,
yellu, Yinni Gusunɔ u swɛɛ yara
nim wɔ̃ku ka nim tori damgii sɔɔ.
17 U tabu kɛkɛ be dumi gawe
ka tabu durɔ wɔrugɔba tabu sure.
Be kpuro ba wɔruka, ba kpana bu se,
ma ba kam kua ba gu nge fitila.
18 Adama tɛ̃, u gerua u nɛɛ,
i ku maa ye ya koora kɔn bwisikunu ko.
I ku maa gãa gurunun laakari ko.
19 Wee kon gãa kpaanu ko.
Ni wee nu wee. I ǹ nu tuba?
Kon swaa yara gbaburɔ,
kpa daanu nu n wãa mi tem gbere.
20 Taataanu ka gbeeku bɔ̃nu,
gbeeku yɛɛ kpuro gesi, yi koo man bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi kon de nim mu n wãa gbaburɔ, mi tem gbere,
kpa tɔn be na gɔsa bu nim wa bu nɔ,
21 be, be na taka kua ba koo man tɔma.

Gusunɔ u Isireliba sirimɔ

22 Adama bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
i ka man wasira,
i ku ra maa man sã.
23-24 N ǹ nɛ i yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kuammɛ ka bɛɛn yãanu.
Yãku ni i ra maa ko mi,
nu ǹ man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

N ṅ nɛn sɔ̃ i gobi bɛkɛ di
i ka turare dɔ̃ɔ doke.
N ṅ maa nɛ i ka yaa gum naawamme
ì n yãkuru mɔ̀ mu sere man tusi.
N ṅ nɛ na bɛɛ tilasi kua
i n da ka man kɛ̃nu naawɛ.
Mɛya na ṅ maa bɛɛ tɔ̃ya kue
i ka man turare dɔ̃ɔ dokea.
Adama i man wahala kpɛ̃ɛwa bɛɛn durum sɔ̃,
ma na wasira bɛɛn toranun sɔ̃.
25 Ka mɛ, nɛna na bɛɛn durum wɔkamɔ
yèn sɔ̃ na sãa Gusunɔ.
Na ṅ maa ye yaayamɔ.
26 I seewo i na i man bɛɛn gari tɛria,
kpa i ka tii yina.
27 Bɛɛn sikado gbiikoo u durum kua,
ma bɛɛn sãa gbiobu ba man seesi.
28 Yen sɔ̃na na yãku kowobu yara
nɛn sãa yerun di,
ma na bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru kam koosia,
na bɛɛ sekuru doke.

44

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a swaa dakio tɛ̃,
wunɛ Yakɔbun bweseru,
wunɛ wi na gɔsa
na kua nɛn sɔm kowo.
2 Nɛna na nun taka kua.
Na nun mɔma ba sere nun mara.
Mɛya na maa nun somimɔ.
Yen sɔ̃, a ku bɛrum ko,
wunɛ nɛn sɔm kowo wi na gɔsa.
3 Kon de nim mu tɛria tem gbebum wɔllɔ,
kpa daru koki yi yari min di.
Kon nɛn Hunde yibie wunɛn bibun bweseru sɔɔ,
kpa n bu domaru kua.
4 Ba koo sewa nge yaka si su
nim waamɔ.
Ba ko n sãawa nge dãa ni nu wãa daarun bɔkuɔ.
5 Saa yera goo u koo gere u nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔgiiwa,
kpa wini u nɛɛ,
wi, u sãawa Yakɔbun bweseru,
kpa wiɔnɔ u yore win nɔmaɔ
wiya Yinni Gusunɔgii,
kpa u tii Isireliban yĩsiru kɛ̃ ka nuku dobu.

Yinni Gusunɔ turowa u sãa Gusunɔ

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,
nɛ wi na Isireliba yakia
na sãa ben sina boko na nɛɛ,
nɛna na sãa gbiikoo ka dãako.
Goo maa sari wi u sãa Gusunɔ nɛ baasi.
7 Wara u sãa nge nɛ.
Yɛ̃ro u yarima u tii tusia,
kpa u sɔ̃ɔsi nge mɛ na ka handunia taka kua saa yellun di,
kpa u gere ye ya koo koora sia.
8 I ku nanda bɛɛ Isireliba, i ku maa diiri.
Na ṅ bɛɛ ye sɔ̃ɔwa saa yellun di ro?
Bɛɛya i sãa nɛn seedagibu.
Goo maa wãa wi u sãa Gusunɔ nɛ baasi ro?
Aawo, goo maa sari wi u dam mɔ nge nɛ.

Bũu sãaru yaakora

9 Be ba bwãarokunu sekumɔ,
ba ṅ sãa gãanu.
Ben sɔm geenu nu maa sãawa kam dirum,
domi nin tii nu yen seeda dimɔ.
Nu ṅ yam waamɔ, nu ṅ maa yɛ̃ru garu mɔ.
Yen sɔ̃na be ba nu sãamɔ ba koo sekuru wa.
10 Bwãarokunu nu ṅ arufaani gaa mɔ.
Be ba nu sekumɔ ba sãawa gari bakasu.
11 Wee ba koo sekuru wa,
domi be kpuro ba sãawa tɔmbu nge be ba tie.
Bu mɛnnama siri yerɔ.
Be kpurowa ba koo diiri, kpa bu sekuru wa.
12 Seko ù n bwãaroku mɔ̀,
u ra sisu suewa u doke dɔ̃ɔ sɔɔ,
kpa u matalaka sua u ka su so ka win nɔm damguu.
Adama gɔ̃ɔru tà n nùn mɔ̀, u ra dam bie.
Nim nɔru gà n maa nùn mɔ̀, kpa u gɔma dwiiya.
13 Dãa dãko ù n maa bwãaroku mɔ̀,
u ra win wɛ̃ɛ suewa
kpa u bwãaroku gen yĩreru doke dãa sɔɔ.
Kpa u sere win dãkutia sua u dãa ye dãku,
u bwãaroku ko ge ga ka tɔnu weenɛ,
kpa u gu yi bũu dirɔ.

14 Dãa gea u ra gəsi dãa sõəwə u ka gu
ko.
Yera sɛduru, ɲ̀ kun mɛ sipɛrɛ, ɲ̀ kun
mɛ sɛni.
Gasə u koo dãa ye ba mɔ̀ pɛni duure,
kpa u n mara gura yu ye kpɛ̃asia.
15 Dãa yera tənu u ra ka dõə sõre, u
wõsu.
Yera u ra maa ka dĩanu yeesie.
Dãa tia yera u koo maa ka bwãaroku
ko u yiira u sã.
16 U ra dãa ten bənu dõə doke,
u ka win yaa sa,
ɲ̀ kun mɛ u ka ye sɛ̃wɛ.
Kpa u ka dĩanu yeesia
u di u debu,
kpa u n dõə wi wõsu u n mɔ̀,
anna a dõən dobu nə.
17 Kpa u ka bənu ye ya tie bwãaroku ko
u n sãamə.
Kpa u nəəgiru sua
u n gu kanamə u n mɔ̀,
a man faaba koowo,
domi wuna a sãa nɛn yinni.
18 Adama tən ben bweseru,
ba ɲ̀ yɛ̃ru mə,
ba ɲ̀ maa bwisi mə.
Domi ba tii nəni wõkua
bu ku ka yam wa.
Mɛya ba maa ben tiin bwisikunu sĩiya,
kpa gãanu nu ku ka bu yeeri.
19 Bwãaroku dãko wi, u ɲ̀ laakari mə u
ka tubu
u sere nɛɛ,
dãa ten sukuma u dõə doke
u ka pɛ̃ɛ wõəwa
ma u ka yaa sɛ̃ɛwa u di.
Ten sukum mɛ mu tie, ma u ka
bwãaroku kua.
Wi wee u dãa kpiriru yiiramme.
20 Dãko wi, u sãa nge wi u torom dimə.
U tore yèn sõ win bwisikunu gəsia.
U ɲ̀ maa kpɛ̃ u win hunden faaba wa
u sere nɛɛ, ase bwãaroku ge na nɛnusi
mini,
ga ɲ̀ sãa Gusunə.

Yinni Gusunə u sãawa gãanu kpuron Yinni

21 Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ,
wunɛ Yakəbun bweseru, a yaayo
ma nɛna na nun məma
na kua nɛn səm kowo,
na ɲ̀ nun duarimə.
22 Na wunɛn toranu ka wunɛn durum
kpeesia nge guru wiru.
Yen sõ, a wurama nɛn mi,
domi na nun yakia.
23 Wəllu, a yɛ̃ɛrio ye Yinni Gusunə u
kuan sõ.
Gəribun wãa yeru, a gõru doro.
Bɛɛ guunu i kuuki koowo ka nuku
dobu.
Bɛɛ maa dãa sõsu, i nuku dobu koowo.
Domi Yinni Gusunə u win yiiko sõəsi
Isireliə.
U be, Yakəbun bweseru yakia.
24 Nɛ, Yinni Gusunə, na sãawa wunɛn
faaba koowo.
Nɛna na nun məma ba sere nun mara.
Amɛniwa na gerua. Na nɛɛ,
nɛna na gãanu kpuro kua.
Nɛ turowa na maa wəllu ka tem tɛria.
25 Na ra səmə weesugibun gari tɛɛsi,
kpa n sərobu yaakoru ko.
Na ra de bwisigibu bu biru wura,
kpa n ben sõəsinu gəsia wiira gari.
26 Adama na ra nɛn səm kowon gari
dam sire,
kpa n de nɛn səmən gari yi u gerua yi
koora.
Na nɛɛ, təmba koo kpam sina
Yerusalɛmuə.
Ba koo ma wure bu Yudaban bansu
seeya,
kpa bu sin wusu bani.
27 Na nim wõku sõəmə gu gbero,
domi kon gen nim kpeerasia.
28 Wee ye na gerua Sirusin sõ.
U sãawa kparo wi na gəsa.
U koo maa nɛn kĩru kpuro yibia.
Kpa u de bu wure bu Yerusalɛmu
bani,
kpa bu nɛn sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku
swĩi.

Yinni Gusunə u Sirusi gəsa

45

1 Yinni Gusunə u Sirusi gəsa
u nùn nɛni ka win dam.
U koo bwesenu kpuro taare win
wuswaaə,
kpa u sinambun dam wuna.
U koo nùn wusun kənnəsu wukia su n
kɛniare.
U nùn sõəwa u nɛɛ,
2 kon nun gbiiya
kpa n wunɛn swɛɛ kpuro səmɛ yi nəə
nɛra.

Kon gambo sii gandugii ka yin kɔkɔrɔ sisugii bɔɔku.
3 Kon nun arumani wɛ̃
ye ya raa berua yam wɔ̃kuru sɔɔ,
kpa a gia ma nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinniwa
na nun sokumɔ ka wunɛn yĩsiru.
4 Nɛn sɔmɔ Yakɔbu wi na gɔsan sɔ̃na
na nun soka ka wunɛn yĩsiru,
ma na nun bɛɛrɛ baka wɛ̃
baa mɛ a ɲ̀ man yɛ̃.
5 Nɛna Yinni Gusunɔ, goo maa sari nge nɛ.
Yen sɔ̃na na nun dam wɛ̃ baa mɛ a ɲ̀ man yɛ̃.
6 Kpa tɔmbu bu gia
saa sɔ̃ɔ yari yerun di sere sɔ̃ɔ duu yerɔ
ma nɛna Yinni Gusunɔ.
Goo maa sari nge nɛ.
7 Nɛna na ra de yam bururam
ka yam wɔ̃kura n wãa.
Nɛna na ra maa de alafia ka wahala ya n wãa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ra ye kpuro ko.
8 Kon de nasara yu na wɔllun di nge gura,
kpa tem mu nɔɔ wukia mu de faaba yu kpi,
kpa gem mu kpɛ̃a ka ye sannu.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye kpuro mɔ̀.

Mɔmɔ ka sɔndu

9 Bɔ̃rurowa tɔnu wi u ka win taka kowo sikirinamɔ.
U sãawa nge tem mɔndu te ta ten mɔmɔ bikia ta nɛɛ,
mba u mɔ̀ mi.
N kun mɛ nge gãa ni u kua ma nu nɛɛ,
u ɲ̀ nɔma du.
10 Bɔ̃rurowa wi u win tundo ka win mɛro bikia u nɛɛ,
mban sɔ̃na i man mara mɛni.
11 Amɛniwa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro
wi u bu taka kua u bu sɔ̃ɔwa.
U nɛɛ, n ɲ̀ bɛɛ i ko man bikia
ye kon ka nɛn bibu ko,
kpa i man wooda wɛ̃ nɛn nɔman sɔmburun sɔ̃.
12 Nɛna na tem kua
ma na tɔnu taka kua u n ka wãa mɛ sɔɔ.
Nɛn nɔmuwa ga maa wɔllu tɛria,
ma na sɔ̃ɔ ka suru ka kperi yi yi mi.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ Dam kpurogii,
nɛna na Sirusi seeya u ka gea ko ye na gɔ̃ru doke.
Kon win swɛɛ kpuro nɔɔ nɛrasia.
U koo nɛn wuu Yerusalɛmun bansu seeya,
kpa u nɛn tɔn be ba raa yoru mwɛɛra yara yorun di
n kun ka kɔsiaru garu.

Gusunɔ u ka Isireliba wãa

14 Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Egibitigibu ka Etiopigibun dukia ya koo ko bɛɛgia,
kpa Sebagii be ba gunu bu na bɛɛn mi,
bu ko bɛɛn yobu.
Bwese ni kpuro nu ko n bɛɛ swĩiwa
ba n nu yɔni bɔkua.
Nu koo yiira bɛɛn wuswaaɔ
kpa nu wura nu nɛɛ,
bɛɛ tɔnan miya nɛ, Gusunɔ na wãa.
Goo maa sari nge nɛ.
15 Gusunɔ Isireliban Yinni a sãawa faaba kowo,
adama a ɲ̀ waarɔ ka nɔni.
16-17 Gusunɔ u Isireliba faaba kua ye ya ɲ̀ nɔru mɔ.
Ba ɲ̀ sekuru wasi sere ka baadommaɔ.
Adama be ba bwãarokunu sekumɔ,
ba koo tuka ka sekuru.

Faaba ya wee kam kam

18 Yinni Gusunɔ turowa u sãa Gusunɔ.
Wiya u wɔllu taka kua, ma u tem kua.
U ɲ̀ maa dere mu n wãa dirum,
kpa hunde koniba ba n ka wãa mɛ sɔɔ.
Wiya u gerua u nɛɛ,
wiya Yinni Gusunɔ.
Goo maa sari nge wi.
19 U ɲ̀ win gari gerua gbɛnum gbɛnum.
U yi kparawa batuma sɔɔ.
U ɲ̀ maa Yakɔbun bweseru sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
tu nùn kasuo kam sɔɔ.
Wi, Yinni Gusunɔ, geeya u ra gere.
Gem gariya u ra maa kpare.

Bwesenu kpuro

nu koo Yinni Gusunɔ yiira

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen sɔ̃, i mɛnnama.
I susima bɛɛ be i kpikiru sua tabun di.
Be ba bwãaroku dãaginu sɔɔwa,
ma ba bũu sokumɔ wi u ɲ̀ kpɛ̃ u bu faaba ko,

ba ɲ̀ yɛ̃ru mɔ.
21 I na i tii tusia,
kpa i ka bũu sãɔ be na
bu wesiana ben tii tiinɛ sɔɔ.
Wara u gerua saa toren di ye ya koo koora.
N ɲ̀ nɛ, Yinni Gusunɔ ro?
Goo maa sari nge nɛ.
Nɛ turowa na sãa gemgii wi u ra faaba ko.
22 Yen sõ, bɛɛ be i wãa handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ,
i gɔsirama nɛn mi, kpa i faaba wa.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ.
Goo maa sari nge nɛ.
23 Gema na gerumɔ.
Nɛn gari kun maa kam mɔ̀.
Na bɔ̃rua ka nɛn tiin yĩsiru na nɛɛ,
dũuru baatere ta koo yiira nɛn wuswaaɔ,
kpa nɔɔ baagere gu bɔ̃re ka nɛn yĩsiru.
24 Ba koo gere bu nɛɛ,
nɛ turon miya gem ka dam mu wãa.
Be ba man seesi kpuro ba koo sekuru wa.
25 Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon Isireliban bweseru kpuro gem wɛ̃
kpa ta n ka nuku dobu mɔ.

Gusunɔ ka Babilonin bũu

46

1 Bũu wi ba mɔ̀ Bɛli, win dam kpeemɔ.
Wi ba maa mɔ̀ Nɛbo, u ɲ̀ maa do.
Ba ra raa nu sã,
adama tɛ̃, nu kua kuba ni yaa sabenu sɔɔwa.
Yaa sabe ni, nu maa wasira sɔmu nin sõ.
2 Wee Bɛli ka Nɛbo ba wɔruka
ba dam kpa sannu sannu.
Ba kpana bu ben bwãarokunu faaba ko.
Ma yibɛrɛba ba nu gura ba ka doona.
3 Adama i man swaa dakio,
bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie,
bɛɛ be na nɛni na nɔɔrimɔ saa bɛɛn marubun di.
4 Na ɲ̀ kɔsimɔ sere ka bɛɛn tɔkɔrɔ.
Ko na n bɛɛ nɔɔrimɔwa baa ì n seri burura.
Ko na n bɛɛ kɔ̃suwa.
Na raa bɛɛ nɔɔri, kon maa wure n ye ko.
Kpa n bɛɛ kɔ̃su n bɛɛ faaba ko.
5 Wara i ko ka man sweena,
kpa i nùn ko nɛn saara.
Wara maa sãa nge nɛ. Bũu?
6 Wee ba ra wura yare ben bɔɔrun di,
kpa bu sii geesu yĩire kilo sɔɔ,
bu ye kpuro seko wɛ̃ u ka bu bwãaroku kua
ge ba koo yiira bu sã.
7 Bà n gu seru sɔndi ba ka da
ba yi mi ga ko n wãa,
ga ku ra kesi gen yii yerun di.
Bà n nɔɔgiru sua ba gu soka,
ga ku ra wure.
Ga ku ra maa bu yare nɔni swãarun di.

Faaba kun maa toma

8 Bɛɛ durumgibu, i yeniba kpuro bwisikuo,
kpa i laakari ko ye na kua.
9 I yaayo ye ya raa koora yellu.
Domi nɛna Gusunɔ.
Goo maa sari nge nɛ.
10 Na gerua yellun di ye ya koo koora.
Na nɛɛ, nɛn himba ye na yi, ya koo koora.
Kon maa nɛn kĩru kpuro yibia.
11 Nɛna na durɔ goo soka
saa sõɔ yari yerun di mi n toma.
U koo na nge kasa u nɛn himba yibia.
Ye na gerua, kon ye ko.
Himba ye na yi, kon maa ye yibia.
12 Tɛ̃ i man swaa dakio,
bɛɛ bèn gɔ̃ru ga bɔɔbu,
ma i tamaa nɛn faaba ya toma.
13 Kon Yerusalɛmu faaba ko,
kpa n de Isireliba bu bɛɛrɛ wa mi.
Ye wee, ya turuku kua,
ya ɲ̀ maa toma.
Ya ɲ̀ tɛɛmɔ yu ka na.

Babiloni ya koo wɔruma

47

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ wi ba ɲ̀ kamiare,
kaa wɔruma a kpuna tua sɔɔ.
Wunɛ wi a sãa nge wɔndia,
kaa sina temɔ, a ɲ̀ maa sinamɔ sina kitarɔ.
Domi ba ɲ̀ maa nun sokumɔ kurɔ burɔ.
2 Kaa nɛɛ bia sua kpa a som nam nge yoo.
Kaa wunɛn sɔnditia wuna,
kpa a wunɛn bekuru kpaasina
a wunɛn taanu sɔ̃ɔsi
kpa a daanu tɔbura.

3 Ba koo wunɛn tereru wa
kpa sekuru tu nun mwa.
Kon nun mɔru kɔsie.
Na ɲ̀ goo derimɔ wunɛn nukurɔ.
4 Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinni.
Na maa sãa Isireliban Yinni dɛɛro,
wi u bu faaba mɔ̀.
5 Babiloni, wunɛ wi a sãa nge Kaladeban wɔndia,
a doo a sina yam wɔ̃kuru sɔɔ, a mari.
Ba ɲ̀ maa nun sokumɔ sinambun sina boko.
6 Wee, na raa ka nɛn tɔmbu mɔru kua,
na bu garisi nge disi,
be, be ba sãa nɛgibu.
Ma na nun bu nɔmu bɛria.
Adama a ɲ̀ bu wɔnwɔndu kue,
sere a mam ben durɔ tɔkɔnu yoru diisia.
7 Mɛya a ra n gerumɔ a n mɔ̀,
kaa n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.
Adama a ɲ̀ bwisika wunɛn gɔ̃ruɔ
ma yeniba kpuro ya koo nɔru ko.
8 A swaa dakio, Babiloni,
wunɛ wi a ra n wunɛn tiin nuku dobu kasu,
ma a sɔ̃ ka toro sindu a gerumɔ wunɛn gɔ̃ruɔ a mɔ̀,
wuna mi, goo maa sari wi u ka nun nɛ.
A ɲ̀ gɔminiru dimɔ, wunɛn bii goo kun maa gbimɔ.
9 Adama tɛ̃ ye yiru kpuro ya koo nun deema
sɔ̃ɔ teeru subaru sɔɔ.
Baa mɛ wunɛn tim mu do,
ma wunɛn dobo dobo ya kpã,
ka mɛ, kaa gɔminiru sina,
kpa wunɛn bibu bu gbi.
Ye kpuro ya koo kooraWa mam mam.
10 Wee, a raa kom kɔ̃sum mɔ̀ ka toro sindu,
domi a gerumɔ a mɔ̀, goo kun nun waamɔ.
Wunɛn laakari ka wunɛn yɛ̃ru ta nun wiru gɔsia.
Ma a gerumɔ wunɛn gɔ̃ruɔ a mɔ̀,
wuna mi. Goo kun ka nun nɛ.
11 Adama tɛ̃, kɔ̃sa koo nun deema.
A ɲ̀ maa goo wasi wi u koo nun wɔra.
Nɔni swãara koo nun wɔri.
A ɲ̀ maa kpɛ̃ a tu suuri,
kpa a kam ko subaru sɔɔ.
12 N n mɛn na, a n wãa a n wunɛn dobo dobo mɔ̀
ka tim timminu ni a ra raa ko wunɛn piiburun di.
Sɔrɔkudo ya koo nun arufaani marua.
N kun mɛ, ya koo de bu nun nasia.
13 Wee, a wasira bikiarun sɔ̃
be ba ra wɔllun kperin saria mɛɛrin mi.
N n mɛn na, bu seewo bu nun faaba ko,
be, be ba ra nun sɔ̃ suru ka suru ye n koo nun deema.
14 Ben tii ba koo dɔ̃ɔ mwaara nge yakasu.
Ba ɲ̀ kpɛ̃ bu ben wãaru wɔra saa dɔ̃ɔ yaran di.
Dɔ̃ɔ yara ye, ya ɲ̀ ko n sãa nge pɛ̃ɛn doon dɔ̃ɔ.
Ya ɲ̀ maa sãa dɔ̃ɔ wìn bɔkuɔ ba ra sinɛ.
15 Yera ya koo bɛɛn sɔro be deema
bèn sɔ̃ a raa tii wahala kua saa yellun di.
Be kpuro ba koo yarinawa.
Ben goo kun nun faaba mɔ̀.

Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa
ye n koo koora

48

1 I swaa dakio i nɔ,
Isireliba bɛɛ Yakɔbun yɛnugibu,
bɛɛ be i yara Yudan bweserun di,
wee i bɔ̃rumɔ ka nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinnin yĩsiru,
ma i man nɔɔgiru suemɔ,
adama n ɲ̀ mɔ ka gem.
2 Bɛɛ be i Yerusalɛmun yĩsiru sɔɔwa,
ma i tãsa nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni sɔɔ,
wi ba sokumɔ wɔllu ka tem Yinni,
i swaa dakio i nɔ.
3 Saa yellun di, na dera ba gãa gbiikinun gari gerua.
Ba yi gerua i nua.
Ma na dera yi koora subaru sɔɔ.
4 Na yɛ̃ i tau, ma i wĩiru bɔɔbu,
ma bɛɛn sirikana dam mɔ nge sisu.
5 Yen sɔ̃na na bɛɛ yeni kpuro nɔɔsia saa yellun di.
Na bɛɛ ye nɔɔsiawa yu sere tunuma,
kpa i ku ra ka gere i nɛɛ,
bɛɛn bũuwa u ye koosia.
N kun mɛ i nɛɛ,
bɛɛn bwãaroku ge i kua ka sii gandu ɲ̀ kun mɛ ka dãa,

gera ga yen wooda wɛ̃.
6 I nua ye na raa gerua.
I maa wa ye kpuro ya koora.
I ɲ̀ ko i ye wura?
Wee, tɛ̃ na bɛɛ gãa kpaanu nɔɔsiamɔ
ni nu berua i ɲ̀ nu yɛ̃.
7 Tɛ̃ra nu koo koora, n ɲ̀ mɔ ni nu raa koora.
I ɲ̀ daa nin gari nɔɔre ma n kun mɔ gisɔ,
kpa i ku ra ka gere i nɛɛ, i raa nu yɛ̃ kɔ.
8 Wee i ku ra man swaa daki.
I ku ra maa kã bu bɛɛ gãanu sõɔsi,
domi saa yellun di, ba ɲ̀ bɛɛ swaa yabe.
Na yɛ̃ ma i ko ko naanɛ sariba,
domi bu sere bɛɛ ma,
ba bɛɛ soka be ba koo man seesi.
9 Adama yèn sõ na sãa Gusunɔ,
yen sõna na nɛn mɔru suresia.
Ma na nɛn tii nɛnua nɛn yiikon sõ,
kpa n ku ra ka bɛɛ kpeerasia.
10 Na bɛɛn laakari mɛɛra,
adama n ɲ̀ mɔ ka dõɔ
nge mɛ ba ra sii geesu sɔwe.
Na bɛɛ dokewa yibɛrɛban suunu sɔɔ
bu ka bɛɛ sɛɛyasia nge dõɔ boko.
11 Nɛn kĩrun sõna na ye kua.
Domi na ɲ̀ derimɔ nɛn yĩsiru tu bɛɛrɛ bia.
Na ɲ̀ maa nɛn yiiko goo wɛ̃ɛmɔ.

Wi u koo Yinni Gusunɔn himba yibia

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
bɛɛ be na soka,
i swaa dakio i nɔ.
Nɛna na sãa gbiikoo ka dãako.
13 Nɛna na tem kua,
ma na wɔllu tɛria.
Yen baayeren yĩsira na soka,
ma ya koora yande.
14 Bɛɛ kpuro i mɛnnama, kpa i man swaa daki.
Na goo mɔ wi na kĩ.
Wiya u koo nɛn kĩru ko u Babiloni wɔri.
Kpa u nɔma dɛmia u yen tɔmbu nɛn dam sõɔsi.
Bɛɛn goo kun yen gari gerure.
15 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye gerua.
Na nùn soka, u maa na.
Ma na dera win swɛɛ kpuro yi nùn kusiara.
16 Ma Esai u nɛɛ,
i susima nɛn bɔkuɔ kpa i nɔ.
Saa yellun di, na bɛɛ ye sõɔwawa kpasasa.
Saa yen toren diya na wãa mi.
Wee, tɛ̃ Yinni Gusunɔ u man gɔrima ka win Hunde.

Isireliba bà n daa swaa daki

17 Wi u sãa bɛɛ Isireliban Yinni Dɛɛro,
ma u bɛɛ yakia u nɛɛ,
u ra bɛɛ sõɔsi ye n ko n bɛɛ arufaani ko,
kpa u bɛɛ swaa sõɔsi ye ya weenɛ i swĩi.
18 I n daa win woodaba mɛm nɔɔwa,
alafia ya ko n bɛɛ wãasiwa,
nge daa bakarun nim mɛ mu ra n tɛrie.
19 Bɛɛn bweseru ta koo dabiawa
nge yani sɛɛri.
Bɛɛn yĩsiru ta ɲ̀ maa gbimɔ win wuswaaɔ.

I yario Babilonin di

20 I yario Babilonin di
i yen tɔmbu duki suurio.
I nasaran womusu koowo,
i kpara handunian goonu nnɛ sɔɔ i nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔ u bɛɛ Yakɔbun bweseru yakia,
bɛɛ be i sãa win sɔm kowobu.
21 Nim nɔru ga ɲ̀ bɛɛ mɔ̀
mi u koo bɛɛ kpara gbaburɔ,
domi u koo kperu bɛra
kpa nim mu koku i nɔ.
22 Adama kõsan kowobu ba ɲ̀ bɔri yɛndu wasi. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Isireliba ba sãawa tɔn tukobun yam bururam

49

1 Bɛɛ be i wãa i toma, i swaa dakio i nɔ.
Yinni Gusunɔwa man gɔsa saa nɛn mɛron nukurun di.
U man soka ka nɛn yĩsiru ye ba man mara wurɛ.
2 Ma u dera nɛn gari yi kua nge takobi ye ya nɔɔ do.
U man win nɔma wukiri, u man kõsu.
U man kua nge sɛ̃u ge ga dɛ̃ɛ mɔ,
ma u man doke win sɛ̃ɛ bwãarɔ.
3 U man sõɔwa u nɛɛ,
Isirelin bweseru ta sãawa win sɔm kowo.
Ten min diya u koo win yiiko sõɔsi.
4 Adama nɛ, na nɛɛwa,

kama na sɔmburu kua.
Nɛn dam, kama mu kua.
Ka mɛ, na yɛ̃ ma Gusunɔ nɛn Yinni u koo man gem wɛ̃.
Na are yĩiyɔ win mi.
5 Yinni Gusunɔwa u man gɔsa ba sere man mara,
n ka ko win sɔm kowo,
kpa n ka win tɔmbu Isireliba, Yakɔbun bweseru gɔsiama win mi.
Wee, u man bɛɛrɛ dokemɔ.
Wiya u maa man dam wɛ̃ɛmɔ.
6 U nɛɛ, na n ka sãa win sɔm kowo,
kpa n ka Isireliban bwese ni nu tie seeya,
ya ǹ gãanu tura.
Wee u man kua bwese tukunun yam bururam,
kpa n ka win faaba da handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ.

Ba koo Yerusalɛmu seeya

7 Yeniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni Dɛɛro
wi u bu faaba kua,
u nun sɔ̃ɔwa, wunɛ wi a sãa damgibun yoo
wi tɔmba tusa ba gɛma.
U nɛɛ, sinamba koo nun wa
kpa bu nun bɛɛrɛ wɛ̃.
Sina biba koo maa nun kpuna
nɛ, Isireliban Yinni Dɛɛron sɔ̃,
nɛ wi na sãa naanɛgii ma na nun gɔsa.
8 Saa yà n tura n ka nun faaba ko,
kon nun durom kua kpa n nun somi.
Kon nun kɔ̃su
kpa n ka tɔmbu kpuro arukawani bɔke saa wunɛn min di.
Kon de a wunɛn tem sɔmɛ
kpa a kpam wunɛn tɔmbu ben tem wesia
mɛ mu bansu sãa tɛ̃.
9 Kon de a dɛsobu yakia bu doona,
kpa a be ba maa wãa yam wɔ̃kurɔ sɔ̃ a nɛɛ,
bu yarima bu da yam bururam sɔɔ,
kpa ba n sãa nge yãa ni nu dĩanu waamɔ
swɛɛn bɔkuɔ ka guunɔ.
10 Gɔ̃ɔru ka nim nɔru kun bu mɔ̀.
Sɔ̃ɔ ka win yam susura kun maa bu wahala mɔ̀.
Domi wi u ben wɔnwɔndu mɔ,
wiya u koo bu kpara u ka da mi bwii wãa.
11 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon nɛn guunu gɔsia swɛɛ,
nɛn tɔmbu bu ka swaa wa.
12 Be wee, ba wee saa tontonden di,
ben gabu saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
ka sɔ̃ɔ duu yeru gian di,
gabu maa saa Egibitin bera gian di.
13 Wɔllu, a yɛ̃ɛrio.
Tem, a nukuru doro.
Bɛɛ maa guunu, i dɛsiru karo.
Domi Yinni Gusunɔ u win tɔmbu nukuru yɛmiasiamɔ.
Be ba nɔni sɔ̃ɔre, u ben wɔnwɔndu mɔ.

Nɛ, Gusunɔ,

na ǹ nun duarimɔ

14 Yerusalɛmugibu ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u sun deri,
ma u sun duari.
15 Adama Gusunɔ u nɛɛ,
tɔn kurɔ u ra win bii wi u bɔm kɛ̃mɔ duari?
U ku ra win wɔnwɔndu ko?
Baa ù n duari, nɛ, na ǹ nun duarimɔ, Yerusalɛmu.
16 Domi na wunɛn yĩsiru yorua nɛn nɔm tararɔ.
Na ra wunɛn gbãraru yaaye nɛn bwisikunu sɔɔ.
17 Wee be ba koo nun seeya, ba wee.
Kpa be ba raa nun wɔri
ba wunɛn yãnu gura bu yari min di.
18 A mɛɛrio a ka sikerena.
Wunɛn bibu wee ba wee, ba mɛnnamɔ wunɛn mi.
Ba ko n sãa nge bura yãnu,
kpa a n sãa nge kurɔ kpao.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni bɔ̃rua ka nɛn tiin wãaru.
19 Wunɛn tem mɛ ba raa wɔri ba sanka,
tɔmba koo dabia mɛ sɔɔ ba n baasinɛ.
Be ba raa maa nun dam dimɔ,
ba koo doona n toma.
20 Wunɛn bii be ba mara yoru
sɔɔ tem tukumɔ,
ba koo wurama ben temɔ, kpa bu nun sɔ̃ bu nɛɛ,
tem mɛni, mu ǹ sun tura.
Sa kĩ bu maa sun sosia.
21 Saa yera kaa tii bikia a nɛɛ,
wara u nun bii beni marua.
Domi a wunɛn bibu bia,
a ǹ maa gabu wa a mara
ye ba nun yina ba doona.
Wara u bii beni seeya.

A raa wãawa wunɛ turo,
man diya bii beni ba na.
22 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na kon tɔn tukobu yĩreru garu sõɔsi
te ta koo de bu wunɛn bibu gurama bu nun wesia.
23 Sinambu ka ben bii tɔn kurɔbu ba koo nun nɔɔri.
Ba koo nun kpuna bu wiru tem girari,
kpa bu tii kawa bu nun bɛɛrɛ baka wɛ̃.
Sanam mɛya kaa gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Be ba maa man yĩiyɔ ba ɲ̀ sekuru wasi.
24 Ye tabu durɔ u gura tabu sɔɔ,
ba koo kpĩ bu nùn ye wɔrari?
Be damgii u yoru mwa,
ba koo kpĩ bu bu yakia?
25 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, oo, mɛya,
kon damgiin yobu yakia,
kpa n tabu durɔn yãa ni u raa gura wɔra.
Domi kon ka wunɛn yibɛrɛba sanna,
kpa n wunɛn bibu faaba ko.
26 Kon de be ba nun taare bu goona,
kpa ben tɔn goberu ka ben mɔru yu bu go nge tam,
kpa tɔmbu kpuro bu gia
ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na nun faaba mɔ̀.
Nɛna na sãa wunɛ Yakɔbun Yinni damgii
wi u nun yakia.

Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu ba ɲ̀ yinanamɔ

50

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ Yudaba, mana tirera wãa
te ta sõɔsimɔ ma na bɛɛn mɛro Yerusalɛmu yina.
Bèn dibu na nɛni, ben wara na bɛɛ wɛ̃.
Sari. Bɛɛn durum sõna na bɛɛ dɔra.
Bɛɛn toranun sõna na maa bɛɛn mɛro yina.
2 Domi na na n bɛɛ faaba ko.
Mban sõna na ɲ̀ goo wa.
Na soka soka,
mban sõna na ɲ̀ goon wurabu nua.
I tamaa nɛn nɔmu ga ɲ̀ dam tura n ka bɛɛ wɔra?
Na ɲ̀ dam mɔ n ka bɛɛ yakia?
I ɲ̀ yɛ̃ ma nà n nim wõku gerusi ga ra gberewa,
kpa daanu nu ko nge mi nim ku ra sinɛ,
kpa swɛ̃ɛ yi gbi yi kõsi?
3 Na ra de wɔllu tu yam tĩra,
kpa ta n sãa nge ta gɔɔ wooru sõ.

Yinni Gusunɔn sɔm kowon mɛm nɔɔbu

4 Yinni Gusunɔ u man keu kua
kpa n ka kpĩ n wi u wasire dam kɛ̃.
U ra nɛn laakari yamiɛ bururu baatere
n ka kpĩ n nùn swaa daki, nge keu bii.
5 U nɛn swasu kɔria, na ɲ̀ nùn yinari.
Na ɲ̀ maa nùn biru kisi.
6 Na be ba man soomɔ nɛn biru deria,
ma na maa be ba nɛn baa sansu wukamɔ nɛn baanu deria.
Na ɲ̀ nɛn wuswaa berua
sanam mɛ ba man wɔmmɔ ba yãatam siemɔ.
7 Adama Yinni Gusunɔwa u man faaba kua.
Yen sõna na ɲ̀ bɛɛrɛ bie.
Ma na yõra na tãsa.
Domi na yɛ̃ ma na ɲ̀ sekuru wasi.
8 Gusunɔ u wãa nɛn turuku,
u koo man gem wɛ̃.
Wara u sãa nɛn yibɛrɛ.
Yɛ̃ro u susima.
Wara u koo nɛn taarɛ wa.
Yɛ̃ro u seewo bu sun siria.
9 Nɛ, na yɛ̃ ma Yinni Gusunɔwa u koo man somi.
Wara u koo man taarɛ wɛ̃.
Nɛn yibɛrɛba kpuro ba koo munda
nge yabe kĩasu si gɛmi yi di.

I Yinni Gusunɔn sɔm kowo swaa dakio

10 Bɛɛ sɔɔ, wi u Yinni Gusunɔ nasie,
u win sɔm kowon nɔɔ nɔɔwɔ.
Wi u sĩimɔ yam wõkuru sɔɔ,
u Yinni Gusunɔ naanɛ koowo,
kpa u n tãsa wi sɔɔ.
11 Bɛɛ be i mɔru seewa nge dõɔ,
ma i himba sãa i tɔmbu dõɔ mɛni,
i duo bɛɛn dõɔ wi sɔɔ, kpa i dõɔ mwaara.
Yinni Gusunɔwa u koo de ye kpuro yu koora.
Wahala sɔɔra i ko kpuna i gbi.

Faaba ye ya ɲ̀ kpeemɔ

51

1 I man swaa dakio bɛɛ be i gem naa gire,

ma i nɛ, Yinni Gusunɔ kasu.
I kpee te mɛɛrio tèn min di ba bɛɛ dãka.
I wɔru ge yaayo mìn di ba bɛɛ yara.
2 I bɛɛn laakari wesio Aburahamu bɛɛn tundon mi,
ka Saaraan mi, wi u bɛɛ mara.
Sanam mɛ na nùn soka u sãawa wi turo.
Ma na nùn domaru kua, na win bweseru dabiasia.
3 Na Siɔnin bansun wɔnwɔndu wa.
Kon ban si seeya,
kpa n yen tem gbebum gɔsia nge nɛn kara Edɛni.
Nuku dobu ka yɛ̃ɛribu ko n wãa mi,
kpa bu siarabun womusu ko.
4 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i laakari koowo,
kpa i swaa tem kpĩ i man swaa daki.
Domi nɛn min diya wooda ya koo yari,
kpa ya n sãa bwesenu kpuron yam bururam.
5 Na ka faaba wee,
kpa n siri dee dee bwesenu kpuro sɔɔ,
ka nɛn nɔm damguu.
Saa yera be ba wãa n toma
ba ko n yĩiyɔbu mɔ nɛ sɔɔ,
kpa ba n nɛn dam naanɛ sãa.
6 I nɔni seeyo wɔllɔ, kpa i maa mɛɛri temɔ.
Domi wɔlla koo doona nge wiisu,
kpa tem mu munkira mu ko yaki yaki nge yabe tɔkɔru.
Mɛn tɔmbu ba koo gbi nge sɔnsu.
Adama nɛn faaba ya ɲ kpeemɔ.
Nɛn gem mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
7 I man swaa dakio bɛɛ bwese te i gem yɛ̃,
ma i nɛn woodaba nɛni bɛɛn gɔ̃ruɔ.
I ku nanda tɔmbu bà n bɛɛ funɛ wunamɔ.
I ku maa diiri bɛrum sɔ̃ bà n bɛɛ wɔmmɔ.
8 Domi ba ko n sãawa nge yãa ni gɛmi yi di.
Adama nɛn gem mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Nɛn faaba ya ɲ maa nɔru mɔ.

A dom yando, Yinni

9 A dom yando kpa a wunɛn nɔmun dam sɔ̃ɔsi,
nge yellu sanam mɛ a Egibitigibu tabu di,
ma a ben sunɔ wi u sãa nge yaa gɔba go.
10 Ma a dera nim wɔ̃kun nim mu gbera,
ma a swaa yara.
Be a yakia, ba ka tɔbura.
11 Nge mɛya tɛ̃,
be a yakia ba koo kpam gɔsirama,
bu wurama Siɔniɔ ka nasaran womusu,
kpa nuku doo bi bu ku ra kpe bu n sɔ̃ɔsire ben wuswaaɔ.
Yɛ̃ɛribu ka nuku dobu ko n bu wãasi,
kpa nɔni swãaru ka weeweenu nu doona.

I ku bɛrum ko, nɛn tɔmbu

12 Gusunɔ u nɛɛ, nɛna mi,
nɛ wi na bɛɛ nukuru yɛmiasiamɔ.
Tɔnu u sãawa nge yakasu.
Mban sɔ̃na i ko i win bɛrum ko, wi, wi u ra gbi.
13 Kpa i nɛ, Yinni Gusunɔ duari,
nɛ wi na bɛɛ taka kua.
Na wɔllu tɛria, ma na tem kua.
I diirumɔ kpeetim sari tɔ̃ru baatere,
be ba bɛɛ dam dɔremɔn wuswaaɔ,
be, be ba kasu bu bɛɛ kpeerasia.
Adama ben mɔru kun maa gãanu mɔ̀.
14 Domi n ɲ tɛɛmɔ
bu ka be ba yoru mwɛɛra ba bɔkuan yɔni kusia.
Ba ɲ gbimɔ wɔru sɔɔ.
Ba ɲ maa dĩanu biamɔ.
15 Nɛna Gusunɔ bɛɛn Yinni,
nɛ wi na ra de nim wɔ̃kun nim mu se kpa mu kukiri.
Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.
16 Na kon wɔn kpaaru tɛria
kpa n tem kpam swĩi,
kpa n bɛɛ Siɔnigibu sɔ̃ n nɛɛ,
i sãawa nɛn tɔmbu.
Na nɛn gari doke bɛɛn nɔɔwɔ,
ma na bɛɛ nɛn nɔman saaru wukiri.

Yerusalɛmun nɔni swãara koo kpe

17 Wunɛ Yerusalɛmu, a dom yando, a seewo,
wunɛ wi a nɔra sua Yinni Gusunɔn nɔmun di
ye ya win mɔru yiba,
ma a ye nɔra sere ka yen kɔrɔnɔ.
Wee, ya nun goomɔ.
18 Wunɛn bibu kpuro sɔɔ, be a mara a seeya,
goo sari wi u koo nun swaa gbiiya.
Goo maa sari wi u koo nun nɔma nɛnɛ.

19 Wee, gãanu yiru ya nun deema,
tabu ka gõɔru ka kpeerabu ka bansu.
Wara koo nun duura.
Wara koo nun nukuru yɛmiasia.
20 Wunɛn bibu ba dam bia
nɛ Gusunɔ, wunɛn Yinnin mɔrun sõ.
Ma ba kpĩ kpĩ swɛɛ sɔɔ
nge nɛm ni ba taa mwa.
21 Yen sõ, a yeni swaa dakio a nɔ,
wunɛ wi a wɔnwɔndu soore,
ma a sãa nge a tam goore
adama a ɲ̀ tam nɔra.
22 Amɛniwa nɛ Gusunɔ, wunɛn Yinni,
nɛ wi na nɛn tɔmbu faaba mɔ̀, na gerua.
Na nɛɛ, kon nɔra ye mwa wunɛn nɔmun di,
ye ya nɛn mɔru yiba ma ya dera a bãarimɔ.
A ɲ̀ maa ye nɔrumɔ.
23 Kon ye dokewa be ba nun dam dɔremɔn nɔmaɔ,
be, be ba nun sõɔmɔ ba mɔ̀,
a kpunɔ, kpa bu sĩ wunɛn wɔllɔ.
Ma a kpuna a ka tem nɛra.
A kua nge swaa yè sɔɔ ba sĩimɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmu yakia

52

1 Yerusalɛmu, wunɛ wi Yinni Gusunɔ u tii gɔsia,
a dom yando kpa wunɛn dam mu wurama,
kpa a wunɛn bura yãnu doke.
Domi be ba ɲ̀ Yinni Gusunɔ sãamɔ,
ben goo kun maa duɔ wunɛ sɔɔ.
2 A seewo a tii tua kpara,
a wunɛn yoo yɔni pota wunɛn wĩirun di,
kpa a sina wunɛn sina gɔna sɔɔ.
3 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sõɔwa u nɛɛ, ba raa nun dɔrawa gobi sari. Mɛya kon maa nun yakia n kun ka gobi.
4 Yellu, nɛn tɔmbu ba da Egibitiɔ ba sɔru di mi. Yen biru, Asirigiba na ben temɔ ba bu dam dɔre ka wɔbia.
5 Tẽ, mba kon ko. Wee Babilonigiba na ba bu gura kam sɔɔ, ma ba kuuki mɔ̀ ba nɛn yĩsiru gari kam gerusimɔ saa baayere.
6 Yen sõna sõɔ teeru, nɛn tɔmbu ba koo gia wi na sãa, kpa bu tubu ma nɛna na gerumɔ na mɔ̀, nɛ wee, na wee.

Yinni Gusunɔ

u koo wurama Yerusalɛmuɔ

7 Anna a wa nge mɛ ba bu dam koosiamɔ,
be, be ba wee guunun di ba labaari gea kparamɔ.
Ba Siɔni bɔri yɛndu ka faaban gari sõɔmɔ ba mɔ̀,
Gusunɔ wunɛn Yinni u bandu dii.
8 Wee, be ba ra gbãraru kõsu
ba nɔɔgiru sue,
ba kuuki mɔ̀ ka nuku dobu.
Domi ba wa ka nɔni
ma Yinni Gusunɔ u Siɔni yakiam wee.
9 Yerusalɛmun bansu,
a kuuki koowo ka nuku dobu,
domi Yinni Gusunɔ u win tɔmbun nukuru yɛmiasia.
U Yerusalɛmu yakia.
10 U koo win dam ka win dɛɛraru
bwesenu kpuro sõɔsi,
kpa bu wa handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ
ma u win tɔmbu faaba kua.

I yario Babilonin di

11 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔn sãa yerun dendi yãnu sɔɔwa i ka wee,
i tii dɛɛrasio.
Kpa i se i yari Babilonin di.
I ku gãanu ganu baba ni nu disi mɔ.
12 I n yariɔ, i ɲ̀ ko i yari ka sɛndaru
nge be ba kpikiru suɔ.
Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u ko n bɛɛ kõsu
biruɔ ka wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔn sɔm kowo

u wahala kua

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee nɛn sɔm kowo u koo nasara wa.
U koo se u ko tɔn boko.
14 Nge mɛ u tɔn dabiru nandasia
yèn sõ win wuswaa ya kɔsa wahalan sõ,
ma win wasi yi ɲ̀ maa ka tɔnugii weenɛ,
15 nge mɛya u koo bwese dabinu biti kpẽɛ,
kpa sinambu bu kpana bu gari gere win wuswaaɔ.

Domi yèn faagi ba ɲ bu kuare, ba koo ye wa,
kpa ye ba ɲ nɔɔre, n bu yeeri.

53

1 Ma Esai u wisa u nɛɛ,
wara u naanɛ doke ye sa nɔɔsia.
Wara Yinni Gusunɔ u win dam sɔ̃ɔsi.
Sari.
2 Wee, win sɔm kowo u seewa win wuswaaɔ
nge dãa kpii pɔtura ye ya kpia tem gbebum sɔɔ,
ya ɲ dam mɔ.
Mɛya u ɲ durɔ burɔ sãa,
u ɲ nanum gam mɔ su sere nùn mɛɛri.
Win wasi kun maa gãanu sãa yi sere sun wɛ̃re.
3 Tɔmba nùn gɛma ma ba nùn biru kisi.
U nɔni sɔ̃ɔre, u wahalan dɔɔnɛ mɔ,
u ɲ waabu wã.
Sa nùn atafiiru kua,
sa ɲ nùn garisi gãanu.
4 Adama bɛsɛn nɔni swãaru
ka bɛsɛn wahalawa u sɔɔwa.
Ma sa nùn garisi
wi Gusunɔ u sɛɛyasia u sekuru doke.
5 Bɛsɛn durum sɔ̃na ba nùn sɔka ba yaba.
Bɛsɛn toranun sɔ̃na ba win wasi kɔsiki.
Wahala ye ya nùn wɔri mi,
ya ka sun alafia naawa.
Sa bɛkurawa win mɛɛra yen saabu.
6 Sa raa yarinɛwa bɛsɛ kpuro
nge yãa ni nu kɔ̃ɔre.
Baawure u win swaa swĩi ye u kĩ.
Ma Gusunɔ u nùn sɛɛyasia bɛsɛn toranun sɔ̃.
7 Ba nùn nɔni sɔ̃ɔwa, adama u tii kawa.
U ɲ nɔɔ wukie u gãanu gere
nge yãa kpɛn te ba koo saka,
ɲ kun mɛ, yãa te ta maari sɛ̃ɛ
ba ten sansu bɔɔrimɔ.
8 Ka dama ba nùn mwa ba siri.
Ba nùn go nɛn tɔmbun durum sɔ̃.
Be ba wãa win waati ye sɔɔ,
ben wara u yen bwisikunu kua.
9 Ba nùn kpĩ ka dukiagibu sannu,
ba nùn sikua tɔn kɔ̃sobun suunu sɔɔ
baa mɛ u ɲ kɔ̃sa gaa kue,
ba ɲ maa weesu gasu nɔɔre win nɔɔn di.
10 Adama Gusunɔn kĩra
wahala ye, ya ka nùn wɔri.
Ma u dua nuku sankiraru sɔɔ.
U tii kua yãkuru tɔmbun durum sɔ̃.
Yen sɔ̃, u koo bii dabinu wa,
kpa win wãarun tɔ̃ru tu dɛnya.
Kpa Yinni Gusunɔn himba yu koora saa win min di.
11 Win nɔni swãarun biru, u koo wãaru di,
kpa u ten dobu nɔ.
U koo tii sɔ̃ɔsi gemgii tɔn dabinun suunu sɔɔ,
wi, wi u ben durum sɔɔwa.
12 Yen sɔ̃na kon de u sina ka tɔn bokobu,
kpa u n baa mɔ damgibun arumani sɔɔ.
Domi u tii wɛ̃ sere u da u ka gu.
Ma ba nùn garisi tɔn kɔ̃so,
yèn sɔ̃ u tɔn dabirun durum sɔɔwa.
U maa be ba taarɛ mɔ suuru kana.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ

54

1 Wunɛ Yerusalɛmu,
wunɛ wi a sãa nge kurɔ wi u kun bii mɔ,
a nuku dobu koowo ka kuuki,
domi wunɛ wi ba raa yina,
kaa bibu ma ba n dabi,
n kere wi u ra n marumɔn bibu.
2 A wunɛn kuu bekurugirun batuma sosio,
kpa bu ten beka dɛmia.
A ten wɛ̃ɛ dɛnyasio,
kpa a ten dãnu gira nu n dam mɔ.
A tii kusio, a ku tii bɔke.
3 Domi kaa kɔwara baama.
Wunɛn bibun bweseru
ta koo bwese ni nu tien tem mwɛɛri,
kpa tu da tu sina
wuu sìn mi goo kun maa wãa.
4 A ku nanda, domi a ɲ sekuru wasi.
A ku tuka, domi a ɲ maa bɛɛrɛ biamɔ.
Kaa wunɛn yellun sekuru duari.
A ɲ maa yaayamɔ
nge mɛ a nɔni sɔ̃ɔra wunɛn turorun saa sɔɔ.
5 Domi nɛ, wunɛn taka kowo na
sãawa nge wunɛn durɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
ka Isireliban Yinni Dɛɛro, ka handunia kpuron Yinni.
Nɛna na nun yakia.
6 A sãawa nge tɔnun kurɔ gbiikoo

wi durɔ u yina ma kurɔ wi, u nuki sankire.
Adama tɛ̃, na nun sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀,
7 na raa nun deri saa fiiko,
adama tɛ̃, kon nun mwa ka kĩi bakaru.
8 Na raa ka nun mɔru kua too saa fiiko,
na nun nɛn wuswaa sĩiyari,
adama tɛ̃, na wunɛn wɔnwɔndu mɔ
nɛn kĩi te ta ku ra kpen sɔ̃.
Nɛ wi na nun yakiamɔ, nɛna na yeni gerua.
9 Nge mɛ na bɔ̃rua Nɔwɛn saa sɔɔ,
na nɛɛ, nim yibu bakaru ta ɲ maa tem kpuro wukirimɔ,
nge mɛya na maa bɔ̃rua gisɔ
na nɛɛ, na ɲ maa nun gerusimɔ ka mɔru.
10 Baa guunu nù n swɛnya,
ma gungunu nu kɔsikira,
nɛn kĩru ta ɲ nun dɛsirarimɔ.
Mɛya maa bɔri yɛn tèn nɔɔ mwɛɛru na nun kua,
ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua,
nɛ wi na wunɛn wɔnwɔndu mɔ.

Yerusalɛmu kpaa

11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yerusalɛmu, wunɛ wi wahala ya so nge woo bɔkɔ,
ma goo kun nun nukuru yɛmiasie,
wee, kon wure n wunɛn kpɛɛkpɛɛku swĩi
kpa n nun bani ka kpee gobiginu.
12 Kon wunɛn gbãraru bani
ka kpee swãanu ka kpee boogu ginu,
kpa ten gamboba ba n sãa kpee
ni nu ballimɔ nge digi,
ten kɔ̃sobun wãa yenu nu n sãa kpee swãanu.
13 Nɛna kon wunɛn bibu kpuro keu sɔ̃ɔsi,
kpa ben dukia ya n kpã.
14 Kon de a n dam mɔ.
A ku wurura, a ku bɛrum ko,
domi gãanu kun nun bɛsumɔ.
15 Be ba wesianamɔ bu ka nun seesi,
na ɲ wãa ka be.
Be ba nɔɔ tia kua bu ka nun wɔri,
kaa bu kamiawa.
16 A seko mɛɛrio a wa.
Nɛna na nùn kua u dɔ̃ɔ bɔɔnu wuremɔ,
ma u tabu yãnu sekumɔ.
Nɛ turo wiya na ra maa goo seesie u nu bɔɔku.
17 Yen sɔ̃na tabu yãa ni ba sekumɔ wunɛn sɔ̃,
nu ɲ gãanu mɔ̀.
Wi u ka maa nun da siri gbaburɔ,
siribu koo yɛ̃ro di.
Yeniwa kon nɛn sɔm kowobu kua.
Nge mɛya kon maa bu faaba ko.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gerua mɛ.

Gusunɔn durom bakam

55

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ be nim nɔru ga mɔ̀, i na i nim nɔ.
Baa bɛɛ be i ɲ gobi mɔ, i na i mwa i di.
I na i tam ka bom mwa i nɔ n kun ka gobi.
2 Mban sɔ̃na i bɛɛn gobi dimɔ
ye ya ɲ arufaani mɔ sɔɔ.
Mban sɔ̃na i bɛɛn sɔmburun are dimɔ
ye ya ɲ bɛɛ debumɔ sɔɔ.
I man swaa dakio
kpa i wa i di ye ya gea sãa,
kpa bɛɛn bwɛ̃ra yu yɛmia dĩa duronun sɔ̃.
3 I swaa dakima, i na nɛn mi,
kpa i wa i n wãa.
Kon ka bɛɛ arukawani bɔke
ye ya kun kpeemɔ,
n ka bɛɛ durom sɔ̃ɔsi sere ka baadommaɔ,
mèn nɔɔ mwɛɛru na Dafidi kua.
4 Wee, na nùn kua nɛn seedagii
bwese tukunun mi.
Na nùn kua nin sina boko.
5 Nɛ, Gusunɔ wunɛn Yinnin sɔ̃,
kaa bwese tukunu sokusia,
kpa nu duki na wunɛn mi,
baa mɛ nu ɲ daa nun yɛ̃.
Domi nɛ, Isireliban Yinni Dɛɛrowa na nun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
6 N n mɛn na, i Yinni Gusunɔ kasuo tɛ̃
saa ye u wãa bɛɛn bɔkuɔ.
I nùn sokuo sanam mɛ u wãa bɛɛn turuku.
7 Kpa durumgii u win daa kɔsi,
toro u maa win bwisiku kɔ̃sunu deri,
kpa u gɔsira u wurama Yinni Gusunɔn mi.
U koo nùn wɔnwɔndu kua,
wi, wi u ku ra suuru kpanɛ.
8 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛn bwisikunu kun sãa nge bɛɛn bwisikunu.
Bɛɛn kookoosu su ɲ maa sãa nge nɛgisu.

9 Nge mɛ wɔlla ka tem toma,
nge mɛya maa nɛn bwisikunu
ka nɛn kookoosu ka bɛɛgisu tondinɛ.
10 Nge mɛ gura ka guru kpenu ra tem dwiiyasie,
kpa dĩanu nu se nu maa gbee wuko bweseru wɛ̃,
ka ye u koo di,
11 nge mɛya nɛn gari yi na gerua,
yi ku ra kam wɔri yi kun nɛn kĩru kue,
kpa yi nɛn himba yibia.
12 Ka gem, i ko yari yorun di ka nuku dobu,
kpa bu bɛɛ kpara alafia sɔɔ.
Guunu ka gungunu nu koo yɛ̃ɛri bɛɛn wuswaaɔ,
kpa dãa ni nu wãa yakasɔ nu taki ko.
13 Mi sãki ra kpi, dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ,
ka dãa kiki nubu durorugisa su koo kpi mi,
kpa ye kpuro yu ko yĩreru
te ta nɛn yiiko sɔ̃ɔsimɔ sere ka baadommaɔ.

BƆNU ITASE

Yinni Gusunɔ

u koo bwesenu kpuro soku

56

1 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, i de i gem swĩi dee dee
kpa i n sãa naanɛgibu.
Domi na ka faaba wee, na ɲ̀ tɛɛmɔ.
Kon sɔ̃ɔsi ma na sãa gemgii.
2 Doo nɔɔrugiiwa wi u mɔ̀ ye na gerua,
ma u yɔ̃ dim dim u nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwammɛ,
ma u ku ra tu disi doke,
ma u tii nɛni u ku ka kɔ̃sa ko.
3 Tɔn tuko wi u nɛ, Yinni Gusunɔ sãamɔ,
u ku gere u nɛɛ,
na ɲ̀ wuramɔ u du nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
Wi ba maa matam kua sina kpaarun sɔmburun sɔ̃,
u ku gere u nɛɛ,
wee, u kua dãa gbeburu.
4 Domi amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, sina kpaarun sɔm kowo be,
bà n nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwammɛ,
ma ba mɔ̀ ye ya koo man wɛ̃re,
ma ba nɛn arukawani nɛni dim dim,
5 kon bu ayeru wɛ̃ nɛn yɛnuɔ,
kpa bu yĩsiru yari
n kere bà n daa bibu mara.
Kon bu yĩsiru kɛ̃
te ta ko n wãa sere ka baadommaɔ,
ta ɲ̀ gbimɔ.
6 Tɔn tuko be ba man sãamɔ,
ma ba nɛn yĩsiru kĩ,
ma ba sãa nɛn sɔm kowobu,
be kpuro be ba tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwammɛ,
ma ba ɲ̀ tu disi dokemɔ,
ma ba nɛn arukawani nɛni,
7 kon ka bu da nɛn guu dɛɛrarɔ,
kpa n de bu nuku dobu ko nɛn sãa yerɔ.
Kon ben yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu
ka ben yãku ni nu tie mwa nɛn yãku yerɔ.
Domi ba koo nɛn dii te sokuwa
bwesenu kpuron kana yeru.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ,
nɛ wi na Isireli be ba raa yarinɛ mɛnna,
kon maa bwese tukunu mɛnna
ka be, nɛn tɔmbu sannu.

Gusunɔ u Isireliban wirugibu

gerusimɔ

9 Bɛɛ gbeeku yɛɛ kpuro, i na i di.
10 Domi be ba sãa Isireliban kɔ̃sobu,
ba sãawa wɔ̃kobu, ba ɲ̀ bwisi mɔ.
Be kpuro ba sãawa nge bɔ̃ɔ
ni nu kun kpɛ̃ nu wori.
Ba ra kãwa ba n kpĩ
ba n do kpa ba n dosimɔ.
11 Ba sãawa nge bɔ̃ɔ
ni nù n di, nu ku ra debu.
Ba sãawa nge kparo laakari sariba.
Swaa ye ben baawure u kĩ,
yera u ra swĩi win tiin arufaanin sɔ̃.
12 Ba sokunamɔ ba mɔ̀,
bu mɛnnama
bu tam bɔɔbɔm nɔ,
sia kpa bu maa ko mɛ
domi tam mu yiba.

57

1 Gemgibu bà n gu,
goo ku ra bu weeweenu kue.
Tɔn geobu bà n wɔruka,
goo ku ra bwisiku ma tɔn kɔ̃soba ba bu sɛ̃re ba go.

2 Adama tɔn geo be,
ba ko n wɛ̃rewa gɔriɔ ka bɔri yɛndu.

Gusunɔ u bũu sãɔbu gerusimɔ

3 I susima bɛɛ,
bwese te i ɲ̀ ka nɛ, Gusunɔ turo yɔ̃,
bɛɛ be i sãa nge sɔron bibu.
4 Wara i yɛ̃ɛmɔ,
wara i nɔɔ swiikinu koosimɔ.
I ɲ̀ yɛ̃ ma i sãawa bwese te ta ku ra mɛm nɔ,
te ta ra weesu ko?
5 Ma i bũu sãarun gari wɔra
dãa koo bakaru baateren nuurɔ.
Ma i ka bɛɛn bibu yãkunu mɔ̀
daanun goonɔ kpee baaba sɔɔ.
6 Bɛɛ Isireliba,
daa torin kpee goriya yi sãa bɛɛn bũnu.
I ra yi yãkunu koosi kpa i yi tam wisi.
I tamaa nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye tii marisiwa?
7 Guunu wɔlloɔwa i ra bɛɛn sãanu ko.
Miya i ra maa yɔ i yãkunu ko.
8 I bwãarokunu mani bɛɛn gamboban biruɔ,
ma i ka bũnu arukawani bɔkua.
Nu sãa nge durɔ tanɔ
be i kĩ i ka kpuna.
Ma i man biru kisi
i bɛɛn yãnu potira,
i bɛɛn kpin yenu yasum sosi.
Wee i ben terenu mɛɛra.
9 I tii gum sawa i da
i bɛɛn bũu wi ba mɔ̀ Mɔlɔku deema.
I tii turare yɛ̃ka mam mam
ma i sɔmɔbu gɔra mi n toma.
Wee, i wɔruma sere temɔ.
10 I ka bɛɛn sirenabu wasire.
Adama i ɲ̀ bwisika i nɛɛ, bu ɲ̀ arufaani gaa mɔ.
Ma i mɔ̀, i dam tie, i ɲ̀ wasire.
11 N n mɛn na, waran bɛruma i mɔ,
i ka man nɔni wɔ̃kumɔ.
Waran bɛruma i mɔ,
i ɲ̀ ka man yaaye,
i ɲ̀ maa man garisi.
Yèn sɔ̃ na nɔɔ maari saa tɛɛbun di,
yen sɔ̃na i ɲ̀ man nasie.
12 Adama kon bɛɛ sɔ̃ɔsi
ma bɛɛn kookoo si i raa tamaa su dee dee sãa mi,
su ɲ̀ bɛɛ arufaani gaa mɔ̀.
13 Yen sɔ̃, ì n kuuki mɔ̀,
ì n somiru kanamɔ,
bɛɛn bũu dabi te, ta ɲ̀ bɛɛ wɔramɔ.
Kon dewa woo gu ka nu doona mam mam.
Adama be ba man naanɛ sãa
ba koo tem mɛ tubi di,
kpa ba n wãa Siɔniɔ, guu te na gɔsan mi.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu bɛkia

14 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na nɛɛ,
i tii suo i swaa sɔmɛ.
I gãa kɔ̃sunu kpuro wunɔ
ni nu wãa nɛn tɔmbun swaa sɔɔ.
15 Nɛ, Gusunɔ Wɔrukoo, nɛ wi na dɛɛre,
na wãa wɔllɔ sere ka baadommaɔ,
adama na maa wãa ka tɔnu
wi ba taare ma win nuki sankire,
kpa n ka nùn dam kɛ̃.
16 Na ɲ̀ kĩ na n bɛɛ taarɛ wɛ̃ɛmɔ baadomma,
kpa na n ka bɛɛ mɔru nɛni saa kpuro.
Nà n mɔ̀ mɛ,
nɛn taka koora kpuro ya koo kam kowa.
17 Nɛn mɔru ya seewa Isireliban
taarɛ bakan sɔ̃,
ma na bu sɛɛyasia sere na ɲ̀ maa kĩ n bu mɛɛri.
Adama ka mɛ, ba yɔ̃rariwa ben mɛm nɔɔ sari te sɔɔ,
ma ba ben tiin gɔ̃ru kĩru swĩi.
18 Na ben daa yɛ̃.
Ka mɛ, kon bu bɛkia,
n bu kpara kpa n bu nukuru yɛmiasia.
Be ba gɔɔ wooru sɔ̃ ba sumɔ,
19 kon de bu nuku dobun kuuki ko.
Be ba wãa n toma ka be ba wãa turuku,
ba koo bɔri yɛndu wa.
Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bu bɛkia.
Nɛna na ye gerua.
20 Adama nuku kɔ̃surugibu
ba sãawa nge nim wɔ̃kun nim kurenu,
ni nu ɲ̀ kpɛ̃ nu yɔ̃ra sɛ̃ɛ,
ni nu ra n pɔtɔkɔ ka disinu sɔɔwa.
21 Nuku kɔ̃surugii kun bɔri yɛndu wasi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ bɔku geeru

58

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a nɔɔgiru suo ka dam nge mɛ kaa kpĩ,
kpa wunɛn nɔɔ gu nɔɔra nge kɔba.
A nɛn tɔmbu Yakɔbun bweseru sɔ̃ɔwɔ

ma ba durum kua.
2 Tɔ̃ɔ baatere ba ra n man sokuwa
ba n kĩ bu gia ye na kĩ bu ko.
Ba mɔ̀ nge tɔn be ba gem swĩi,
be ba ǹ nɛn woodaba deri.
Ba ra man kanɛ
n bu siria dee dee,
kpa ba n kĩ ba n ka man wãa.
3 Adama ba ra nɛɛ, mban sɔ̃na ba koo
maa nɔɔ bɔke,
domi na ǹ bu mɛɛra.
Mban sɔ̃na ba tii wahala mɔ̀,
domi na bu atafiiru sãa.
Kpa n bu wisi n nɛɛ,
baa ì n nɔɔ bɔkumɔ,
bɛɛn tiin kĩra i ra n mɔ̀,
kpa i n bɛɛn sɔm kowobu dam dɔremɔ.
4 I ra n sikirinamɔwa i n sankinamɔ,
kpa i n nɔm kusenu soonamɔ ka nuku
kɔ̃suru.
I n nɔɔ bɔkumɔ ma i mɔ̀ mɛ,
nɛ, Gusunɔ na ǹ bɛɛn gari nɔɔmɔ.
5 Nɔɔ bɔku te na kĩ, teya mi?
I winu sikamɔ nge yakasu,
ma i saakiba sebua i tii torom wisimɔ.
Adama i tii kawewa mi ka gem?
Nɔɔ bɔku ten bwesera kun man
wɛ̃remɔ.
6 Wee nɔɔ bɔku te na kĩ.
Be i bɔkua nuku kɔ̃surun sɔ̃,
i bu yɔ̃suo.
Be i raa dam dɔremɔ,
i de bu doona.
Kpa be ba yoru dimɔ bɛɛn mi,
bu kara.
7 I bɛɛn dĩanu bɔnu koowo
ka wi u kun mɔ u di,
kpa i be ba kun wãa yeru mɔ nɛnɛ bɛɛn
yɛnuɔ.
I n goo wa u sĩimɔ tereru,
i nùn yãnu wɛ̃ɛyɔ u sebe,
kpa i ku maa bɛɛn winsim biru kisi.
8 Saa yera nɛn durom mu koo bɛɛ
naawa nge buruku sɔ̃ɔ,
kpa mi i mɛɛra mɔ yu bɛkura fuuku.
Mɛya maa gem mu ko n da n bɛɛ swaa
gbiiye.
Nɛ, Yinni Gusunɔ,
na kon ka bɛɛ wãa na n bɛɛ kɔ̃su.
9 Sanam mɛya ì n man soka,
kon bɛɛ wisi n nɛɛ, nɛ wee.
I n bɛɛn yobu kara,
ma i murafitiru ka gari kɔ̃si deri,
10 ì n gɔ̃ɔro dĩanu wɛ̃,
ma i maa sãaro debia,
saa yera i ko yari yam wɔ̃kurun di,
kpa yam wɔ̃ku te, tu ko nge sɔ̃ɔ sɔɔ.
11 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛ kpara
sere ka baadommaɔ,
kpa n de i n deba baa mi dĩanu ku ra
kpi.
Kon de bɛɛn wasi yi dam wa,
kpa i n sãa nge gbee te ta kakoru mɔ,
ǹ kun mɛ nge bwii yìn nim ku ra kpe.
12 Saa yera i ko bansu seeya
si ba kɔ̃ n tɛ,
kpa i maa bani kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ
ge ba swĩi saa yellun di.
Sanam mɛya ba koo bɛɛ soku
be ba ra bansu ka swɛɛ sɔmɛ,
kpa bu de tɔmbu ba n wãa mi sɔɔ.

A tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun wooda mɛm nɔɔwɔ

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ì n tii nɛnua i kun sɔmburu kue,
ma i bɛɛn tiin kĩru deri
i ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun wooda mɛm
nɔɔwa,
ma i man bɛɛrɛ wɛ̃
i nɛn tɔ̃ɔ dɛɛra te garisi tɔ̃ɔ duroru,
ma i kun gari bɛkɛ saare,
14 saa yera i ko nuku dobu wa nɛn
sãaru sɔɔ,
kpa tɔmbu kpuro bu bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃,
kpa n bɛɛ diisia tem mɛ sɔɔ,
mɛ na bɛɛn sikado Yakɔbu wɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ye ya Isireliba karanɛ

ka Gusunɔ

59

1 I tamaa Gusunɔ kun dam mɔwa
u ka bɛɛ faaba ko?
I tamaa u ǹ swaa mɔ u ka bɛɛn gari nɔ?
2 Aawo, n ǹ mɛ.
I n yɛ̃ ma bɛɛn tiin durum sɔ̃na i karanɛ
ka wi.
Bɛɛn toranun sɔ̃na u bɛɛ biru kisi,
ma ya dera u ǹ maa bɛɛn gere swaa
daki.
3 Bɛɛn nɔma ya yɛm yiba, domi i tɔmbu
go.
Weesu ka gari kɔ̃siya yi yarimɔ bɛɛn
nɔsun di.
4 Weesa i ra n ka bɛɛn berusebu siribu
sokumɔ.
Bɛɛn goo ku ra ka gem siribu de.
Seeda weesugia sɔɔra i ra n tãsa siri
yeru mi.

Kɔ̃sa i ra bwisiku kpa i kom kɔ̃sum ko.
5-6 Bɛɛn himba ya sãawa gãa kɔ̃sunu
nge waan sɛ̃a.
Bà n ye kɔra,
surɔkɔra ta ra yande yari min di.
Wi u ye di u ko n gbimɔwa.
Bɛɛn bwisikunu nu sãawa nge naran wɛ̃ɛ yi ya tarimɔ.
N ɲ̀ mɔ yi wãa yi ka gãa geenu ko,
nge bekuru te tɔnu koo wukiri,
ma n kun mɔ yi ka gãanu yina mwa.
Nge mɛya bɛɛn nɔma ya sãa,
ya wãawa yu ka kɔ̃sa ko.
7 I ra n sɛndewa i ka kɔ̃sa ko,
kpa i n naasu sãu i ka tɔnun yɛm yari kam.
I ra n bwisikumɔwa i ka tɔmbu kɔ̃sa kua,
kpa i n tɔmbu dam dɔremɔ
i n ben yãnu guramɔ mi i dua kpuro.
8 I ɲ̀ alafian swaa yɛ̃.
Bɛɛn sanu sanusu ku ra maa gem swĩi,
sere swɛɛ yi yi ɲ̀ dɛnde.
Wi u gesi bɛɛn swɛɛ yi mwa kpuro,
u ku ra bɔri yɛndu wa.

Isireliba ba ben durum tuuba mɔ̀

9 Isireliba ba nɛɛ, bɛsɛn toranun sɔ̃na
wunɛ Yinni Gusunɔn faaba ya tɛɛmɔ
yèn nɔɔ mwɛɛru a sun kua.
Sa yam bururam mara,
adama yam wɔ̃kuru sɔɔra sa sĩimɔ ka tɛ̃.
Sa mara sɔ̃ɔ u yari,
adama yam mu tĩriwa sere ka gisɔ.
10 Sa sĩimɔ sa bãarimɔ
nge wɔ̃ko wi u gana babi.
Ma sa sokikiramɔ sɔ̃ɔ sɔɔ
nge wi u wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ.
Baa mɛ sa bwãa do,
bɛsɛ ka gonu sa kua tia.
11 Sa gbãramɔ nge yaa gɔba,
ma sa sumɔ nge kparukonu.
Yinni Gusunɔ, sa mara a sun yakia,
adama wunɛn faaba ya ka sun tonda.
N ɲ̀ koore su ye wa.
12 Domi bɛsɛn toranu kpɛ̃a wunɛn wuswaaɔ,
ma bɛsɛn durum ya bɛsɛn daa sɔ̃ɔsimɔ.
Sa bɛsɛn toranu yɛ̃ ni nu sun wãasi.
13 Sa kua taarɛgibu ka naanɛ sarirugibu
wunɛ Yinni Gusunɔn mi.
Sa nun deri wunɛ wi a sãa bɛsɛn Yinni,
ma sa nun seesi,
sa tɔmbu dam dɔre.
Bwisiku weesugina nu ra n yiba bɛsɛn gɔ̃rusɔ.
14 Yera n dera gem kun ka maa wãa bɛsɛn suunu sɔɔ,
ma faaba ya ka sun tonda.
Gem mu ku ra maa sɔ̃ɔsire mi tɔmba mɛnnɛ.
Sa ra mu tɛɛsiwa.
15 Gem mu kpa.
Wi u maa kɔ̃sa suurimɔ
ba ra nùn wɔriwa bu win yãnu gura.

Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu sɛɛyasia

Ye Yinni Gusunɔ u wa ma gem kun maa wãa,
ya ɲ̀ ka nùn naawɛ.
16 Ma u biti kua, yèn sɔ̃ goo kun yen gari mɔ̀.
Yen sɔ̃na win tii u gɔ̃ru doke u win dam sɔ̃ɔsi.
Ma u tãsa win gem sɔɔ,
17 u mu sebua nge tarakpe,
ma u faaba doke wirɔ nge sii furɔ kɔkɔru.
U mɔru kɔsiabu sebua nge yaberu,
ma u tii nisinu wukiri nge gurumusuru.
18 U koo baawure siri
nge mɛ̀n nɔɔ win kookoosu nɛ,
kpa u ka win yibɛrɛba mɔru ko,
baa be ba ka nùn toma,
19 kpa bu win yĩsiru nasia
kpa win yiiko yu sɔ̃ɔsira
saa sɔ̃ɔ yari yerun di
n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
Sanam mɛ yibɛrɛba ba koo na nge daa bakarun nim,
Yinni Gusunɔn Hunde u koo bu gira bu doona.
20 Faaba kowo u koo na Yerusalɛmun sɔ̃,
ka sere maa Isireliba be ba gɔ̃ru gɔsian sɔ̃.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
21 U maa nɛɛ, win arukawani wee,
ye u ka bu bɔkumɔ. Win Hunde u ko n wãawa be sɔɔ, kpa u win gari doke ben nɔsɔ. Yin gɛɛ kun doonɔ ben nɔsun di,
sere n ka da ben bibun bibun nɔsɔ, saa tɛ̃n di sere ka baadommaɔ. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yerusalɛmu
ya koo kpam yiiko wa

60

1 Yerusalɛmu, a seewo kpa a n ballimɔ,
domi yam bururam mu nun naawa.
Nɛ, Yinni Gusunɔn yiiko ya nun wukiri.
2 Wee yam wɔ̃kura tem ka tɔn
tukobu wukiri.
Adama wunɛ, nɛn yiiko ya nun yam bururasie nge sɔ̃ɔ.
3 Bwesenu ka nin sinambu
ba koo na bu sĩ yam bururam mɛ sɔɔ.
4 A mɛɛrio a ka sikerena.
Be kpuro ba mɛnnama
ba sisi wunɛn mi.
Ba ka wunɛn bibu wee tontonden di,
ba wɔndiaba bɛɛwa.
5 À n bu wa ba wee,
kaa nuku dobu ko.
Wunɛn gɔ̃ru ga koo dora
sanam mɛ bwesenu nu koo ka nun arumani naawa
saa nim wɔ̃kun guru giɔn di.
6 Ba koo nawa ka yooyoo dabi dabiru
Madianin di ka Efan di.
Gaba koo maa na Seban di,
ba n wura ka turare sɔɔwa,
kpa ba n nɛ, Yinni Gusunɔ tɔmamɔ.
7 Ba koo nun Kedaan yaa sabenu mɛnnama,
kpa bu ka nun Nɛbayɔtun yãa kinɛnu naawa
a ka nu yãkuru ko
ni nu koo man wɛ̃re,
kpa n nɛn sãa yeru bɛɛrɛ sosi n kere yellu.
8 Mba n wee mɛ,
nge guru wii wuroru,
ɲ̀ kun mɛ nge totobɛrɛ
ni nu wee nin dirɔ.
9 Wunɛn biba ba wee tem mi n toman di.
Goo nimkuu bakasa su gbia
su ka bu sisi tontonden di,
ka ben sii geesu ka wura
bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃,
nɛ, wunɛn Yinni Dɛɛro,
nɛ wi na nun wɔlle sua.
10 Tɔn tukoba koo wunɛn gani seeya,
kpa ben sinambu bu ko wunɛn yobu bu nun sã.
Yellu, na raa nun sɛɛyasia ka mɔru,
adama tɛ̃, nɛn durom sɔ̃, na wunɛn wɔnwɔndu wa.
11 Yerusalɛmu, wunɛn gbãrarun gamboba
ba ko n kɛniarewa baadomma.
Ba ɲ̀ bu kɛnumɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru,
kpa bwesenu ka nin sinambu
bu ka du bu nun dukia wɛ̃.
12 Domi bwese ni nu yina nu nun
sã mi, nu koo gbiwa. Ba koo ni kpuro
kpeerasiawa.
13 Libanin bɛɛrɛ ya koo kpe,
domi ba koo ka nun yen dãa gea naawa
ye ba mɔ̀ sipɛrɛ ka oromu ka buyi,
kpa bu ka nɛn sãa yeru buraru kua,
kpa n nɛn wãa yeru bɛɛrɛ wɛ̃.
14 Be ba raa nun dam dɔremɔ mi,
ben biba koo na wunɛn wuswaaɔ bu tii kawa.
Be ba raa maa nun yaakoru mɔ̀,
ba koo yiira wunɛn wuswaaɔ bu nun sã,
kpa bu nun soku Siɔni,
Isireliban Yinni Dɛɛron wuu.
15 Wunɛ wi tɔmbu ba raa tusa ba deri,
ba ku ra maa nɛ wunɛn mi,
kon nun ko wuu burɔ sere ka baadommaɔ,
kpa a n wunɛn tɔmbu nuku dobu wɛ̃ɛmɔ
sere ka ben bibun bibɔ.
16 Bwese tukunu ka nin sinambu
ba koo nun nɔɔri
nge mɛ bii mɛro u ra win bii bɔm kɛ̃,
kpa a gia
ma nɛna na sãa Gusunɔ
Yakɔbun Yinni damgii
wi u nun yakia
ma u nun faaba mɔ̀.
17 Kon de wura yu koora mi sii ganda raa wãa,
sii geesu maa mi sii wɔ̃kusu raa wãa.
Kon dãa wuna n sii gandu kɔsire ko,
kpa n kpenu wuna n sisu kɔsire ko.
Kpa n de bu nun kpara gem ka bɔri yɛndu sɔɔ.
18 Saa ye sɔɔ, ba ɲ̀ maa sannɔsun damu nɔɔmɔ wunɛn temɔ.
Mɛya ba ɲ̀ maa mu wɔrimɔ bu mɛn yãnu gura
kpa bu mu deri bansu.
Domi kon nun kɔ̃su nge gbãraru,
kpa a man siara nɛn faaban sɔ̃.
19 N ɲ̀ maa sɔ̃ɔ u koo nun yam
bururasia sɔ̃ɔ sɔɔ.

N ɲ̀ maa suru u koo nun yam dɛɛrasia
wɔ̃kuru.
Adama nɛ, Yinni Gusunɔwa
ko na n nun yam bururasie sere ka
baadommaɔ,
kpa a bɛɛrɛ wa nɛn sɔ̃.
20 Wunɛn nuku sankiranu kpuro nu
koo doona.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔwa
ko na n nun yam bururasie sere ka
baadommaɔ.
Sɔ̃ɔ u ra du, suru ra maa wɔ̃kuru ko,
adama nɛn yam bururam mɛ, mu ku
ra kpe.
21 Wunɛn tɔmbu kpuro ba ko n sãawa
gemgibu,
kpa ba n tem mɛ mɔ sere ka
baadommaɔ.
Na bu girawa nge dãa kãasa.
Ba sãawa be na taka kua
bu ka nɛn kpãaru sɔ̃ɔsi.
22 Bwese kɛra ye ya piiburu bo,
ya koo ko bwese baka damgirun nu-
uru.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon ye ko fuuku
yen saa yà n tura.

Yinni Gusunɔn gɔro

ka win gari

61

1 Yinni Gusunɔn Hunde u ka man wãa.
Domi wiya u man gɔsa
n ka dam sarirugibu labaari gea
nɔɔsia,
kpa n be ba nuki sankire nukuru
yɛmiasia,
kpa n yobu sɔ̃ ma ba koo bu yakia,
kpa n maa pirisɔmba sɔ̃ ma ba koo bu
kara.
2 N kpara saa ye Yinni Gusunɔ u koo
tɔmbu durom kua,
n gere saa ye u koo win yibɛrɛba mɔru
kɔsie,
kpa n maa be ba gɔɔ sɔ̃ kpuro nukuru
yɛmiasia.
3 Ba gɔɔ sɔ̃ Siɔnin sɔ̃.
Adama Gusunɔ u man gɔsa
n ka ben nuku sankiranu gɔsia nuku
dobu.
Ba ɲ̀ maa torom wisimɔ wirɔ,
dawani bura ba koo bɔke.
Ben wuswaa kun maa burisinamɔ,
ya ko n sãawa nge be ba gum nubu
durorugim sawagia.
Ba koo ben yãa wɔnwɔnduginu pota
bu tɔ̃ɔ baka yãnu sebe.
Saa ye sɔɔra ba ko n sãa nge dãa
ni nu Gusunɔn bɛɛrɛ sɔ̃ɔsimɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge gbee te ta win yiiko
sɔ̃ɔsimɔ.
4 Ba koo ban gurusu seeya,
kpa bu wuu si ba raa kɔsuka yellu
sɔmɛ.
5 Bɛɛ Isireliba, sɔba koo na bɛɛn mi,
bu bɛɛn yaa sabenu kpara,
kpa bu maa bɛɛ gbee sɔma kua.
6 Adama ba koo bɛɛn tii sokuwa
Yinni Gusunɔn yãku kowobu ka win
sɔm kowobu.
I ko bwese tukunun arumani gura,
kpa i n ka woo kanamɔ.
7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
ba bɛɛ sekuru doke ta kpã.
Tɔmba bɛɛ yãatam siemɔ,
yen sɔ̃na seku ten ayerɔ
i ko n baa mɔ n kpã tɔn ben temɔ,
kpa i n wãa nuku dobu sɔɔ
bi bu ɲ̀ kpeemɔ.
8 Wi, Yinni Gusunɔ, gema u ra kã.
U dam dɔrebu ka kom kɔ̃sum tusa.
U koo win tɔmbu ben are wɛ̃ dee dee,
kpa u ka bu arukawani bɔke
ye ya ko n wãa sere ka baadommaɔ.
9 Bwesenu kpuro nu koo be ka ben
bibun bweserun gari nɔ,
kpa be ba bu wa kpuro bu gia
ma wiya u bu domaru kua.

Siarabun womu

10 Yinni Gusunɔ sɔɔra
Yerusalɛmu koo nuku dobu ko,
kpa yen gɔ̃ru ga n do win sɔ̃.
Domi wiya u ye faaba kua
u ye gem wɛ̃.
Ma win faaba ye ka win gem mɛ,
mu sãa nge bura yãa
ni kurɔ kpao ka win durɔ ba doke.
11 Nge mɛ tem mu ra de dĩa bweseru
tu kpi,
nge mɛya Yinni Gusunɔ u koo win
tɔmbu faaba ko
u bu bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bwesenu kpuro nu
ye wa.

Yerusalɛmu kpaa

62

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

wunɛ Yerusalɛmu, wunɛn kĩrun sõ na
ṅ marimɔ.
Na ṅ maa wɛ̃ramɔ sere n ka nun faaba
ko,
kpa yu sõɔsira nge bururun sõɔ,
ṅ kun mɛ, nge wii bɔn te ta dõɔ yabure,
2 kpa bwesenu kpuro nu wa
ma na nun faaba kua,
kpa sinambu ba n wunɛn yiiko mɛɛra.
Yĩsi kpaara ba koo ka nun soku
te nɛ, Yinni Gusunɔ kon nun kɛ̃.
3 Kpa a n sãa nge furɔ bɛɛrɛguu
ge ga ballimɔ nɛ, Gusunɔ wunɛn Yin-
nin nɔma sɔɔ.
4 Ba ṅ maa nun sokumɔ wuu ge na
deri.
Ba koo nun sokuwa nɛ, Yinni
Gusunɔn nuku dobu.
Domi wunɛ sɔɔra nɛn nuku dobu wãa.
Ba ṅ maa wunɛn tem sokumɔ bansu.
Ba koo mu sokuwa kurɔ kpao,
domi kon mu durɔ kɛ̃.
5 Nge mɛ bii durɔbu ga koo ka gen kurɔ
gbinna,
nge mɛya wunɛn bibu ba koo ka nun
gbinna.
Nge mɛ aluwaasi u ra n nuku dobu mɔ
win kurɔ kɛ̃ɛron sõ,
nge mɛya ko na n nuku dobu mɔ
wunɛn sõ.
6 Wunɛ Yerusalɛmu,
na dera gaba sãa nge wuu kõsobu
be ba ra n yõ gbãraru wɔllɔ,
ba ṅ nɔɔ marimɔ sõɔ sɔɔ ka wõkuru.
Bɛɛ wuu kõsobu,
bɛɛ be i nɛ, Yinni Gusunɔ Yerusalɛmun
gari yaayasiamɔ,
i ku wɛ̃ra.
7 I ku de n wɛ̃ra sere n ka Yerusalɛmu
swĩi,
kpa ya n bɛɛrɛ mɔ handunia sɔɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bõrua ka nɛn
dam, na nɛɛ,
na ṅ maa wunɛn alikama yibɛrɛba
wɛ̃ɛmɔ bu di.
Mɛya sɔbu ba ṅ maa wunɛn tam
nɔrumɔ,
mɛ mu sãa wunɛn sɔmburun are.
9 Adama be ba alikama gã ba koo ye di,
kpa bu nɛ, Yinni Gusunɔ siara.
Be ba maa ben resɛmba sɔra
ba koo yen tam nɔ nɛ, Yinni Gusunɔn
sãa yerɔ.
10 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i yario saa wuun di,
i bɛɛn tɔn be ba wee swaa sɔnwa,
i yen kpenu wuna i nɔɔ nɛrasia.
I gidi bɔra yõrasio ben bera gia.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ, na
handunian tɔmbu kpuro
sõɔmɔ.
Na nɛɛ, i Yerusalɛmugibu sõɔwɔ i nɛɛ,
wee, nɛ, ben faaba kowo, na sisi
ka ben tɔn be ba raa yoru mwɛɛra.
12 Ba koo bu soku bwese te na gɔsa na
yakia.
Wunɛ maa Yerusalɛmu, ba ṅ maa nun
sokumɔ wuu ge na deri.
Ba koo nun sokuwa wuu ge na kĩ.

Yinni Gusunɔ u nasara
wa handunia kpuro sɔɔ

63

1 Wara u wee Botisiran di
ye ya wãa Edɔmun temɔ,
u yabe swãaru sebua kom kom.
Ma u sĩimɔ ka win dam kpuro, ka toro
sindu.
Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛna na wee n ka siri dee dee.
Na dam mɔ n ka nɛn tɔmbu faaba ko.
2 Mban sõna wunɛn yãnu nu sõri
nge wi u resɛm gamamɔ.
3 U wisa u nɛɛ,
nɛ turowa na da na tɔmbu taaka nge
resɛm.
Bwesenu kpuro sɔɔ, baa tɔn turo u ṅ
nɛ u man somi.
Na bu taaka na kɔsuka ka mɔru,
sere ben yɛm mu nɛn yãnu wisi nu
disinu kua.
4 Domi na gõru doke n ka mɔru kɔsia.
Tõra maa tura n ka nɛn tɔmbu yakia.
5 Na mɛɛra mɛɛra na biti soora.
Na ṅ wa wi u koo man somi.
Goo sari wi u koo man dam kɛ̃.
Adama nɛn mɔru ya man dam sosia na
ka nasara wa.
6 Wee, na tɔmbu taaka ka mɔru.
Ba burisina nge tam nɔrobu nɛn
mɔrun sõ.
Ma na ben yɛm yari temɔ.

Yinni Gusunɔ
u Isireliba durom kua

7 Kon Yinni Gusunɔn durom mɛ u sun
kua kpara,
kpa n nùn tɔma ye u sun kuan sõ.
Kon win tɔn geerun gari gere
te u bɛsɛ Isireliba sõɔsi

win wɔnwɔndu ka win kĩi bakarun saabu.
8 U bwisika u nɛɛ, sa sãawa win tɔmbu,
sa ɲ̀ nùn tɔnu kandu kuammɛ.
Yen sõna u sun faaba kua.
9 Bɛsɛn wahala kpuro sɔɔ, u sun somi.
N ɲ̀ mɔ win gɔrado u sun faaba kua,
win tiiwa u sun yakia
win kĩru ka win wɔnwɔndun sõ.
Ma u sun nɔɔri saa yellun di.
10 Adama sa nùn seesi sa win Hunde nuki sanka.
Yen sõna u kua bɛsɛn yibɛrɛ
ma u ka sun tabu kua.
11 Ma sa Mɔwisin waati yaaya sa nɛɛ,
mana Yinni Gusunɔ u wãa
wi u ka bɛsɛ ka bɛsɛn wirugibu nim wõku tɔbura.
Mana u wãa,
wi u dera win Hunde Dɛɛro u wãa bɛsɛn suunu sɔɔ.
12 Ma u Mɔwisi kpara ka win dam bakam.
U nim burana bɛsɛn wuswaaɔ
u n ka yĩsi bɛɛrɛgiru yara
sere ka baadommaɔ.
13 U sun kpara nim bweru sɔɔ.
Ma sa sĩa gbaburɔ
nge dumi yi yi duki mɔ̀,
sa ɲ̀ sokure.
14 Win Hunde u ka sun da sa wɛ̃ra
nge mɛ yãa kparo u ra ka win yaa sabenu de wɔwaɔ.
Nge mɛya u sun kpara u ka yĩsi bɛɛrɛgiru yara.

Isireliba ba Gusunɔ wɔnwɔndu ka somiru kanamɔ

15 Yinni Gusunɔ,
a mɛɛrima saa wɔllun di
mi wunɛn wãa yee dɛɛraru ka yi-ikogira wãa,
kpa a wa ye ya sun mɔ̀.
Mana wunɛn hania ka wunɛn dam mu wãa.
Wee a sun wunɛn kĩru ka wunɛn wɔnwɔndu wunari.
16 Adama wuna a sãa bɛsɛn baaba.
Bɛsɛn yĩiyɔbu kun maa wãa bɛsɛn sikadoba sɔɔ.
Baa Aburahamu ka Isireli bà kun sun wure,
Yinni Gusunɔ, wuna a sãa bɛsɛn baaba,
wunɛ wi a sun faaba kua saa yellun di.
17 Yinni Gusunɔ,
mban sõna a dera sa ka wunɛn swɛɛ tonda,
ma bɛsɛn gõrusu bɔbia,
sa ɲ̀ maa nun nasie.
A wurama bɛsɛn kĩrun sõ bɛsɛ be sa nun sãamɔ.
Sa sãawa wunɛgibu saa yellun di.
18 Wee, saa fiiko tɔnawa bɛsɛ wunɛn tɔn be a gɔsa,
sa sina tem mɛ sɔɔ.
Ma bɛsɛn yibɛrɛba ba wunɛn sãa yeru wɔri ba kɔsuka.
19 Wee ya tɛ, mìn di sa sãa nge be a ɲ̀ kpare,
ka be ba ɲ̀ wunɛn yĩsiru sɔɔwa.
Yinni Gusunɔ, sa nun mara
a wɔllu gĩa kpa a sarama.
À n tunuma, guunu nu koo diiri bɛrum sõ.

64

1 Kaa n sãa nge dõɔ wi u dãa gbeba mwaamɔ,
ɲ̀ kun mɛ wi u nim gbisisiamɔ,
kpa wunɛn yibɛrɛba bu gia nge mɛ a sãa,
kpa bu diiri wunɛn wuswaaɔ.
2 Yinni Gusunɔ,
sanam mɛ a sarama a maamaaki kua
ye sa ɲ̀ ka yĩiyɔ,
guunu diira bɛrum sõ.
3 Sa ɲ̀ gasɔ goon gari nɔɔre.
Wunɛ baasi, sa ɲ̀ maa goo waare
wi u yen bweseru kua
win tɔn be ba nùn naanɛ sãan sõ.
4 Wi u gem swĩi ka nuku dobu,
ka sere be ba wunɛn wooda yaaye,
ba sĩimɔ ye sɔɔ,
bera a ra swaa gbiiye.
Adama a ka sun mɔru kua
yèn sõ sa durum kua.
Ka mɛ, sa ra n durum ye mɔ̀wa sa n dɔɔ
saa yellun di.
5 Sa kua nge disigibu,
ma bɛsɛn daa gea ya sãa nge yãa dis-inuginu.
Sa gbere nge wurusu,
ma bɛsɛn durum ka sun doonɔ nge woo.
6 Goo sari wi u wunɛn somiru kasu.
Goo maa sari wi u ra nun kanɛ bururu,
domi a sun wunɛn wuswaa berua,
ma a sun deri sa gɔɔ dɔɔ bɛsɛn durum sõ.
7 Ka yen de, Yinni,

wuna a sãa bɛsɛn baaba.
Sa sãawa nge sɔndu,
wuna a sun mɔma ka wunɛn nɔma.
8 Yinni Gusunɔ, a ku mɔru ko too,
a kun maa bɛsɛn durum ye yaaye sere ka baadommaɔ.
Adama a n yɛ̃ ma sa sãawa wunɛn tɔmbu.
9 Wee wunɛn wuu si a gɔsa su kua bansu.
Yerusalɛmu ya wɔruka.
10 Bɛsɛn sãa yee bura dɛɛra te,
mi bɛsɛn sikadoba ba ra raa nun sã,
ta dõɔ mwaara.
Gãa gee ni sa maa mɔ kpuro, nu kam kua.
11 Kaa n yeniba kpuro mɛɛrawa a n nɔɔ maari,
kpa bɛsɛn nuki yi sankira n banda?

Yinni Gusunɔ
u koo win yibɛrɛba sɛɛyasia

65

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na sɔɔru kpeerewa n ka nɛn tɔmbun kanaru mwa,
adama ba ɲ man gãanu bikie.
Na sɔɔru sãa n ka bu nɛn tii sõɔsi,
adama ba ɲ man kasu.
Ma na nɛɛ, nɛ wee, baa mɛ ba ɲ man soka.
2 Na tɔn be ba ra n man seesimɔ nɔma gãri saa kpuro.
Tɔn be, swaa kõsa sɔɔra ba ra n sĩimɔ,
kpa ba n ben tii tiin bwisikunu swĩi.
3 Ba ra n nɛn mɔru seeyamɔwa kiri kiri.
Domi ba ra n bũu yãkunu mɔ̀wa dãa konɔ,
ba n turare dõɔ dokemɔ yãku yenun wɔllɔ
ni ba kua ka biriki.
4 Kpa ba n bikiaru daamɔ sikaɔ,
ba n wãa mi wɔ̃kuru kpuro.
Ba ra n kurusɔ yaa dimɔ
ka maa dĩa sesenuginu ganu,
5 kpa ba n sere gabu sõɔmɔ ba n mɔ̀,
bu gɛsiro bu ku bu susi,
domi ba dɛɛre.
Adama nà n yeniba kpuro wa nɛn mɔru ra sewa
nge dõɔ wi u ku ra gbi.
6 Bɛɛ nɛn tɔmbu, wee ye na gõru doke n ko tɛ̃.
Na ɲ marimɔ.
Kon dewa i bɛɛn kõsan are kpuro sɔbe.
7 Kon de i bɛɛn durum sɔbe ka maa bɛɛn sikadobagia,
be, be ba man torari
ba bũnu turare dõɔ dokea guunu wɔllɔ.
Kon bɛɛ bɛɛn kookoo si i kuan are kɔsia.
8-10 I n resɛm swaaru wa te ta nim mɔ,
i ra nɛɛwa, bu ye derio mi,
bu ku ye sanku,
domi ya koo tam gem ko.
Nge mɛya kon ka Isireliba ka Yudaban sukum ko,
be ba gõru gɔsia ba man kasu.
Kon bu gɔsi bu ko nɛn sɔm kowobu,
kpa n bu domaru kua bu marura,
kpa bu tem mɛ tubi di mi guunu wãa,
bu ben wãa yenu ko mi.
Kpa Saronin wɔwa yu ko ben yaa sabenun kpara yeru,
kpa Akɔɔn wɔwa yu ko nin sɔri yeru.
11 Adama kon na n bɛɛ deema
bɛɛ be i nɛ, Yinni Gusunɔ deri,
ma i nɛn sãa yee dɛɛra te duari te ta wãa guuru wɔllɔ,
i da i dimɔ bũu wi ba mɔ̀ Gadin nuurɔ,
ma i bɛɛn nɔri tam yibiamɔ
bũu wi ba mɔ̀ Mɛnin sõ.
12 Wee na ka takobi sisi.
Kon de i yiira kpa bu bɛɛ sakiri,
domi na bɛɛ soka, adama i ɲ man wurari.
Na ka bɛɛ gari kua, ma i ɲ man swaa daki.
I kua ye ya ɲ wã nɛn nɔni sɔɔ.
Ma i swaa gɔsa ye nɛn gõru ga ɲ kĩ.
13 Yen sõna na nɛɛ,
nɛn sɔm kowobu ba koo wa bu di kpa bu nɔ.
Adama bɛɛ, gõɔru ka nim nɔru sɔɔra i ko i n wãa.
Nɛn sɔm kowobu ba koo nuku dobu ko.
Adama bɛɛ, i ko n wãawa sekuru sɔɔ.
14 Wee, nɛn sɔm kowo be,
ba koo womusu ko ka nuku dobu.
Adama bɛɛ, i ko kuuki kowa nuku sankiranun sõ,
kpa i n weeweenu mɔ̀.
15-16 Bɛɛn gɔɔn biru,
bɛɛn yĩsa nɛn sɔm kowobu ba ko n da ka gabu bõrusi,
bu nɛɛ, Yinni Gusunɔ u de a gbi nge waanɛ kasa.

Adama yĩsiru gara ba koo ka tɔmbu domaru kua.
Ba koo tu kowa ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsiru,
nɛ wi na sãa gemgii.
Bà n maa bõrumɔ bu ka ben gari sire,
ka nɛn yĩsi tera ba koo ka bõre.

Gusunɔ u koo tem kpam

ka wɔn kpaaru swĩi

Mɛya yellun wahala ya koo doona.
Kpa tɔmbu bu yen gari duari.
17 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee kon tem kpam ka wɔn kpaaru ko.
Ba ɲ maa yaayamɔ ye ya raa koora yellu.
Tɔmba kun maa ye bwisikumɔ.
18 I yɛ̃ɛrio,
kpa i n wãa nuku dobu sɔɔ sere ka baadommaɔ
ye kon taka kon sõ.
Wee, na Yerusalɛmu kpaa banimɔ
yè sɔɔ nuku dobu ko n wãa,
kpa yen tɔmbu bu yɛ̃ɛri.
19 Nɛn tii kon yɛ̃ɛri Yerusalɛmu yen sõ
ka nɛn tɔmbun sõ.
Ba ɲ maa wuri ka weeweenu nɔɔmɔ mi.
20 Biin gɔɔ kun ko n maa wãa mi,
ɲ kun mɛ durɔ tɔkɔ wi u kun win wãarun tõru yiba.
Wi u wõɔ wunɔbu (100) tura u ka gu,
ba koo nùn garisiwa aluwaasi.
Wi u maa gu u ɲ wõɔ wunɔbu (100) ye turà,
ba koo nɛɛwa, na yɛ̃ro bõrusi.
21-22 Ba koo dia bani ba n wãa ye sɔɔ.
Goo kun diru banimɔ u kun wure te sɔɔ u sere gbi.
Ba koo resɛm dãa duure kpa bu yen marum di.
Goo kun dãa duurumɔ u kun yen marum di u sere gbi.
Domi nɛn tɔn be na gɔsan wãaru
ta koo dɛnya nge dãrugiru,
kpa bu ben nɔman sɔmburun are di.
23 Ba ɲ koo sɔmburu ko kam.
Ben biba kun maa gbimɔ,
domi be ka ben bibu, ba sãawa bwese
te nɛ, Yinni Gusunɔ na domaru kua.
24 Bu sere kanaru ko bu kpe,
ko na n da bu wisiwa.
25 Saa ye sɔɔ, purukanu ka yãanu
koo yakasu di yam tem.
Mɛya gbee sinansu koo maa yakasu di nge kɛtɛba,
kpa waa ya kun maa gɔbu.
Kõsa gaa, ɲ kun mɛ asɔrɔ gaa kun ko n maa wãa Siɔniɔ
nɛn guu dɛɛra ten wɔllɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na gerua mɛ.

Yinni Gusunɔwa

u handunia mɔ

66

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wɔlla sãawa nɛn sina gɔna,
ma tem mu sãa nɛn naa sɔnditia.
N n mɛn na, dii teren bwesera i ko kpĩ i man bania.
Nge wãa yee terà i ko man wɛ̃ na n da n wɛ̃re mi.
2 Ye kpuro nɛgia.
Nɛna na ye taka kua ka nɛn nɔma.
Wi u tii kawe, u nuki sankire win durum sõ,
ma u nɛn gari nasie,
wiya na ka nɔnu geu mɛɛra.
3 Adama nɛn tɔmbun sãaru ta ɲ arufaani gaa mɔ.
Nɛn nɔni sɔɔ, wi u ka kɛtɛ yãkuru kua
ka wi u koo raa ka tɔnu yãkuru ko, ba sãawa tia.
Wi u maa ka yãaru yãkuru mò
ka wi u koo raa ka bõɔ yãkuru ko, ba sãawa tia.
Wi u ka kɛ̃ru naamɔ te ta sãa som,
ka wi u koo raa ka kurusɔn yɛm na, ba sãawa tia.
Wi u turare dõɔ dokemɔ nɛn yãku yerɔ,
ka wi u bũu sãamɔ, ba sãawa tia.
Tɔn ben baawure u nɛn swaa deri
u swaa tuka mwa ye u kĩ,
ma ben gõru ga ɲ bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
4 Yen sõna nɛn tii,
kon de bu nɔni swãaru wa ben kookoo sin sõ.
Kpa wahala yu bu deema ye ya koo bu nandasia.
Domi na bu soka adama ba ɲ man wurari.
Na ka bu gari kua, ma ba ɲ man swaa daki.
Kõsa ba mò. Ma ba swĩi ye nɛn gõru ga ɲ kĩ.

Yerusalɛmu kpaan bɛɛrɛ

5 Bɛɛ be i Yinni Gusunɔn gari nasie,

i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ.
U nɛɛ, wee, bɛɛn mɛro bisibu
be ba bɛɛ tusa ba gira ben min di nɛn yĩsirun sõ,
ba bɛɛ yaakoru mɔ̀ ba mɔ̀,
Yinni Gusunɔ u win yiiko sõɔsio,
kpa bu bɛɛn nuku dobu wa.
Adama ben tiiwa ba koo sekuru wa.
6 I maa nɔɔ damguu swaa dakio ge ga nɔɔramɔ wuuɔ.
Yinni Gusunɔn nɔɔwa ga naamɔ sãa yerun di.
U win yibɛrɛba ben are kɔsiamɔ.
7 Wunɛ Yerusalɛmu a sãawa nge tɔn kurɔ
wi u kun marubun wuriribu wa u ka mara.
U ǹ marubun wahala wa, u ka bii tɔn durɔ mara.
8 Wara yen bweseru nɔɔre.
Wara yen bweseru waare,
tɔn bweseru tu yari nɔni kpaki teeru.
Adama nge mɛya Yerusalɛmu kpaa ya koo yen bibu marusina
n kun ka marubun wahala.
9 Domi Gusunɔ bɛɛn Yinni u nɛɛ,
wi, wi u ra de tɔn kurɔ u gura sua,
wiya u koo nɛɛ, u ku ma?
10 Bɛɛ kpuro, bɛɛ be i Yerusalɛmu kĩ,
i nuku dobu koowo kpa i yɛ̃ɛri ka ye sannu.
I yɛ̃ɛrio bɛɛ kpuro,
bɛɛ be i raa yen gɔɔ wooru sõ.
11 Kpa bɛɛn nukuru tu yɛmia yen yi-ikon sõ,
nge bii wi u bɔm nɔrumɔ u debumɔ win mɛron mi.
12 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon de bɔri yɛndu tu kokuma Yerusalɛmuɔ
nge daarun nim,
kpa bwese tukunu nu ka dukia na mi, ya n kpã,
nge daa tèn nim mu yiba mu bõɔ saramɔ.
Kon bɛɛ nɔɔri
nge mɛ bii mɛro u ra win bii bɔm kɛ̃
kpa u nùn sua u taaru swĩi u sõsu.
13 Mɛya kon maa bɛɛ nukuru yɛmiasia Yerusalɛmu mi,
nge mɛ bii mɛro u ra win bii nukuru yɛmiasie.
14 Sanam mɛ i ko i ye kpuro wa,
bɛɛn gõru ga koo dora,
kpa bɛɛn dam mu wurama nge tom buruku yakasu.
Nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn dam sõɔsi nɛn sɔm kowobun sõ,
kpa nɛn yibɛrɛba bu nɛn mɔru wa.
15 Wee, na sisi na wãa dõɔ yara sɔɔ.
Ma nɛn tabu kɛkɛba ba sãa nge woo guna.
Na wee n nɛn mɔru kɔsia,
kpa n tɔmbu sɛɛyasia ka dõɔ yari.
16 Domi dõɔ ka takobiwa
nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ka tɔmbu kpuro siri.
Tɔn dabira ta koo gbi dɔma te.
17-18 Be ba ra n tii dɛɛrasiamɔ
ba n daamɔ dãa sõsɔ,
ba n bũu sãamɔ mi,
kpa ba n kurusɔ yaa dimɔ
ka gunɔnu ka sere maa sese dabinu,
be kpurowa kon kam koosia.
Domi na ben kookoosu ka ben bwisikunu yɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Mɛnnɔ dãaku

Wee saa ya tura n ka bwesenu kpuro mɛnna. Ba koo na kpa bu nɛn yiiko wa.

19 Kon nɛn dam yĩreru doke ben suunu sɔɔ. Kon de be ba yara nɛn siribun di bu da bu nɛn yiiko kpara Taasisiɔ, ka Puluɔ, ka Ludiɔ mi tɛn towoba wãa, ka Tubaliɔ ka Yafaniɔ ka sere mi n toma, mi ba ǹ nɛn gari nɔɔre, ba ǹ maa nɛn yiiko waare.

20 Kpa bu ka bɛɛn mɛro bisibu wurama bwesenu kpuron min di nɛn guu dɛɛrarɔ Yerusalɛmuɔ, ba n yɔɔwa dumi wɔllɔ ka kɛkɛ be dumi gawe sɔɔ, ka amakɛɛba sɔɔ, ka kɛtɛkunun wɔllɔ, ka sere yooyoosun wɔllɔ. Ba koo ka bu nawa nge mɛ Isireliba ba ra kɛ̃nu doke gbɛ̃ɛ dɛɛranɔ bu ka man naawa nɛn sãa yerɔ.

21 Kpa n yãku kowobu gɔsi ben suunu sɔɔ ka be ba koo Lefiban sɔmburu ko. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

22 Nge mɛ wɔn kpaaru ka tem kpam mɛ kon ko mu ko n wãa nɛn wuswaaɔ ka baadommaɔ, nge mɛya bɛɛn bweseru ka bɛɛn yĩsira ko n maa wãa sere ka baadommaɔ.

23 Suru kpao baawure sɔɔ

ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere sɔɔ,
baawure u ko n da nɛwa u yiira u man sã.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
24 Adama ba ko n da tɔn be ba man seesin gonu wawa nu kpĩ tɔɔwɔ.
Domi kɔkɔ ni nu ko n bu dimɔ, nu ǹ gbimɔ.
Dɔ̃ɔ wì sɔɔ ba ko n wãa, u ǹ maa gbimɔ.
Mɛya ben gonu nu ǹ ko n waabu wã.

YEREMI

Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u sãawa yãku kowon bweseru. U nɔni swãaru wa win tɔmbun suunu sɔɔ. Ba nùn tusa win garin sõ. Gusunɔn sɔmɔ Esain biru, n kuawa nge wõɔ wunɔbu (100) u sere win sɔmburu torua. Win wãaru sɔɔ, u Yinni Gusunɔn tɔmbu Yudaba kirɔ kua bu ka ben bũu sãanu ka ben toranu deri. Ma n kun mɛ, bwese tukunu nu koo na nu bu wɔri. Win gari yi koora win nɔni biru. Babilonin sina boko u Yerusalɛmu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri. Ma u Yudaban sina boko ka tɔn dabinu yoru mwɛɛra u ka da win temɔ. Mɛya Yeremi u maa tɔmbu Gusunɔn gari sõɔwa u nɛɛ, sõɔ teeru ben sukum koo wurama yoo ten di.

Tire ten kpunaa

1. Yeremin sokuru u ka ko Gusunɔn sɔmɔ, wiru 1.
2. Gari yi Yeremi u gerua Yosiasi ka Yoyakimu ka Yoyakini ka sere Sedesiasin waati sɔɔ, wiru 2n di sere wiru 25.
3. Ye ya koora Yeremin wãaru sɔɔ, wiru 26n di sere wiru 45.
4. Ye Gusunɔ u gerua bwese tukunun sõ, wiru 46n di sere wiru 51.
5. Yerusalɛmu ya wɔruma, wiru 52.

1 Tire ten gari yi sun sõɔmɔ ye
Yeremi Hilikiyan bii u kua ka gari yi
Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. Hilikiya
wi, u sãawa yãku kowo goo Anatɔtuɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ.
2 Yudaban sina boko Yosiasi Amɔɔn
biin bandun wõɔ wɔkura itase sɔɔra
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi wi gari kua.
3 U maa ka nùn gari kua Yoyakimu
wi u sãa Yosiasin bii Yudaban sina
bokon waati sɔɔ, ka maa Sedesiasi
Yosiasin biin waati sɔɔ sere n ka
girari win bandun wõɔ wɔkura tiasen
suru nɔɔbuse. Saa ye sɔɔra ba
Yerusalɛmugibu yoru mwɛɛra ba ka
da Babiloniɔ.

Gusunɔ u Yeremi soka

u ka ko win gɔro

4 Sõɔ teeru Yinni Gusunɔ u ka nɛ,
Yeremi gari kua u nɛɛ,
5 u sere man mɔmɛ
nɛn mɛron nukurɔ,
u man yẽ saa ba ǹ man marubu kpa.
U man gɔsa u yi nɛnɛm
n ka ko win gɔro handunian bwese-
nun mi
bu sere man ma.
6 Ma na nùn wisa na nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, wee na ǹ kpẽ n gari gere tɔn
dabinun wuswaaɔ, domi nɛ biiwa.
7 Adama Yinni Gusunɔ u man sõɔwa
u nɛɛ,
n ku gere mɛ.
Domi bèn mi u man gɔriɔ kpuro kon
dawa.
Ye u maa man sõɔwa kpuro kon ye
gerewa.
8 N ku ben bɛrum ko.
Domi u ko n ka man wãa,
kpa u man wɔra karin di.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
9 Ma u win nɔmu dɛmia u nɛn nɔɔ
baba u nɛɛ, wee u win gari doke nɛn
nɔɔwɔ.
10 Yen biruwa u maa nɛɛ,
wee gisɔ, u man yiiko wẽ
bwesenu ka nin sinambu kpuron
wɔllɔ
n ka nu wukiri n sura,
kpa n maa wure n nu gira nge dãa.
Mɛya n maa ka nu kɔsuku n kam
koosia,
kpa n maa wure n nu seeya.

Kãsinu yiru

11 Yinni Gusunɔ u maa man bikia u
nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Ma na nùn wisa na nɛɛ, dãru garun
kãasa na waamɔ.
12 Ma u nɛɛ, na wawa dee dee, domi
u ko n tii sɛ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.
13 Ma u kpam man bikia u nɛɛ, mba
na maa waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, wekera na wa
sõɔ yẽsan nɔm geu gia ta man nɔɔ sike
ta swẽɛ ta gbisimɔ.
14 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema saa sõɔ yẽsan nɔm geu gian diya
wahala ya koo na yu tem mɛn tɔmbu
kpuro wɔri.
15 U koo sinam be ba wãa sõɔ yẽsan
nɔm geu gia seeyama
bu na bu Yerusalɛmu ka Yudan wuu si
su tie tabu wɔri
kpa bu Yerusalɛmu ye tarusi

bu sina yen gbãra kɔnnɔsɔ nge siri kowobu.
16 U koo win tɔmbu sɛɛyasia ben kɔ̃sa yen sɔ̃
ye ba ka nùn deri,
ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokea,
ma ba bwãaroku ni ben nɔmu ga kua yiira ba sãwa.
17 Adama nɛ, n be sɔɔru koowo,
n kpaka sɛ̃ka
kpa n se n bu sɔ̃ kpuro
ye u koo man yiire.
U nɛɛ, n ku de nɛn tororu tu kara ben suunu sɔɔ,
kpa u ku raa man bɛrum sosia n diiri ben wuswaaɔ.
18-19 Wee tɛ̃, Yudaban sinambu ka ben wirugibu ka ben yãku kowobu
ka sere tɔn be ba tie kpuro
ba koo ka man tabu ko.
Adama ba ɲ̀ kpɛ̃ bu man kamia.
Domi saa ye sɔɔ, u koo man dam wɛ̃ nge wuu ge ba gbãraru toosi,
ɲ̀ kun mɛ nge gbere ye ba kua ka sisu,
ɲ̀ kun mɛ nge gbãra te ba kua ka sii gandu.
U ko n wãawa ka nɛ u ka man wɔra ben nɔman di.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Isireliban sikadoban durum

2

1 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 n doo n bɛɛ Yerusalɛmugibu sɔ̃ n nɛɛ,
u yaaye nge mɛ i nùn kĩa yellu nge kurɔ kpao,
i ka nùn swĩi gbabu tèn mi gãanu ku ra kpi.
3 Bɛɛ Isireliba, i raa wãawa wi turon sɔ̃.
I sãawa win arumani ye u tii gɔsia.
Wi u na u bɛɛ gura, wahala ya ra yɛ̃ro deemɛwa.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
4 Tɛ̃, bɛɛ Isireliba,
bɛɛ be i sãa Yakɔbun bweseru,
i swaa dakio i nɔ.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tora terà bɛɛn sikadoba ba nùn waasi ba ka nùn deri,
ba da ba kam swĩi,
ma ben tii ba kam kua.
6 Ba ɲ̀ tii bikie bu nɛɛ,
mana wi, Yinni Gusunɔ u wãa, wi, wi u bu yarama Egibitin di.
Mana u wãa, wi, wi u ka bu da gbaburɔ mi gãanu ku ra kpi.
Gbabu te sɔɔ, nim sari,
dɔkɔ kpirina nu yiba,
wãara maa sɛ̃ mi.
Yen sɔ̃na goo kun wãa mi,
goo ku ra maa sĩ mi.
7 Yen biru, u ka bu da mi tem gem wãa,
kpa bu ka mɛn dãa bii duronu ka mɛn dĩa geenu di.
Adama ye ba tura mi,
ba tem mɛ sanka,
ba mu disi doke.
8 Ben yãku kowobu ba ɲ̀ bikie bu nɛɛ,
mana Yinni Gusunɔ u wãa.
Mɛya maa wooda yɛ̃robu ba ɲ̀ nùn gie.
Ben wirugibu ba nùn seesi.
Bũu wi ba mɔ̀ Baali, win gariya Gusunɔn sɔmɔbu ba swĩi ba ka gari mɔ̀.
Ma ba da ba bũnu sãwa ni nu ɲ̀ bu arufaani gaa wɛ̃ɛmɔ.
9 Yen sɔ̃na u koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru siribu soku.
10 I be ba wãa nim wɔ̃kun tem bure te ba sokumɔ Sipu mɛɛrio.
I goo gɔrio Kedaaɔ
u mɛɛri sãa sãa u ka wa
bà n mɔ̀ nge bɛɛ,
11 u ka wa bweseru garu tà n ten bũnu kɔsire
baa mɛ nu ɲ̀ sãa gem,
nge mɛ bɛɛ, i Gusunɔ deri
wi u sãa bɛɛn bɛɛrɛ.
Ma i wura yè sɔɔ i ɲ̀ arufaani gaa wasi.
12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ wɔllugibu, i biti sooro yenin sɔ̃,
kpa i wɛ̃nu wura.
13 Wee win tɔmbu ba durum yiru kua.
Ba nùn deri, wi, wi u sãa nge nim gem mɛ mu koo nɔrura,
ma ba da ba bũnu swĩi ni nu sãa nge dɔkɔ kpiri ni nu ɲ̀ nim nɛnumɔ.

Isireliban naanɛ sarirun are

14 Isireliba, i ɲ̀ sãa yobu.
Ba ɲ̀ bɛɛ mara yoru sɔɔ.
N n mɛn na, mban sɔ̃na bɛɛn yibɛrɛba ba bɛɛ naa swĩi nge gbeeku yɛɛ.
15 Wee ba bɛɛ kukirisi nge gbee sinansu.
Ba bɛɛn tem yãnu gura,
ma ba bɛɛn wusu dɔ̃ɔ mɛniki,
goo maa sari mi.
16 Nɔfu ka Tapanɛsigibun tii

ba koo bɛɛ kɔni bu pɔɔru woka
bu ka bɛɛ yoru mwɛɛri.
17 Yeni ya koo bɛɛ deema,
domi i Gusunɔ bɛɛn Yinni deri sanam mɛ u bɛɛ kpare swaa gea sɔɔ.
18 I n da i tii Asirigibu
ɲ̀ kun mɛ Egibitigibu wɛ̃,
i ben daarun nim nɔrumɔ,
mba i ko wa.
19 I n yɛ̃ ma bɛɛn nuku kɔ̃suru ka bɛɛn naanɛ sariru ta koo bɛɛ nɔni sɔ̃.
Saa ye sɔɔra i ko wa,
kpa i gia ma gãa kɔ̃suna i kua mi,
ye i ka man deri,
i ɲ̀ maa man nasie.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Isireliba ba sãawa nge kurɔ wi u kun naanɛ mɔ

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa yellun di, i tii yoru yara,
i sugu ka yɔni yi ba raa bɛɛ doke kasuka.
Ma i nɛɛ, i ɲ̀ maa kĩ i man yoru diiya.
Ma i da gungunu wɔllɔ ka dãa kubenɔ
i bũnu gasirimɔ i sãamɔ.
21 Yellu, na bɛɛn bweseru duurawa
nge resɛm dãa geeru te ta kpuro kere,
adama tɛ̃, i kɔsa i kua
nge resɛm dãa te ta yina.
22 Baa ì n wobura ka werem mɛ mu gɛm durom mɔ,
ka mɛ, ko na n bɛɛn disi yi waamɔwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
23 Amɔna i ko kpĩ i siki i nɛɛ,
i ɲ̀ tii disi koosi,
i ɲ̀ bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
I bɛɛn naasun yira mɛɛrio wɔwa sɔɔ.
I de i wura ye i kua,
bɛɛ be i sãa nge yooyoo niu
ge ga bɔsu ga durɔbu kasu.
24 Bɛɛ be i sãa nge gbeeku kɛtɛku niu
ge ga gbaburun dɔɔnɛ mɔ.
Gen yɔɔbun saa sɔɔ,
ga ra n yɔ̃kumɔwa,
goo kun kpɛ̃ u gu yɔ̃rasia.
Kɛtɛku dwaa ye ya gu kasu kpuro,
ya ku ra wasire yu ka gu wa.
Domi ya ra gu deemɛwa gen yɔɔbun saa sɔɔ.
25 Bɛɛ Isireliba, na nɛɛ,
i ku bũnu gasiri sere bɛɛn baranu nu diira,
kpa nim nɔru gu bɛɛ go.
Adama i ɲ̀ wure.
Ma i nɛɛ, n ɲ̀ koorɔ,
domi niya i kĩ,
i ko maa nu swĩi i sãwa.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

26 Nge mɛ sekuru ta ra gbɛnɔ mwɛ
bà n nùn mwa subaru sɔɔ,
nge mɛya bɛɛ Isireliba ka bɛɛn sinambu
ka bɛɛn wirugibu ka bɛɛn yãku kowobu
ka Gusunɔn sɔmɔbu i ko i sekuru wa.
27 Domi i bũu dãru sokumɔ bɛɛn baaba,
ma i maa kperu sokumɔ bɛɛn mɛro.
Wee bɛɛ Isireliba kpuro i man biru kisi,
i ɲ̀ maa man mɛɛrimɔ.
Adama ì n wãa wahala sɔɔ,
i ra nɛɛwa, n seema n bɛɛ faaba ko.
28 Bɛɛ Yudaba, bɛɛn bwãaroku ni i tii sekua
nu ka bɛɛn wusu geeru nɛ mi,
mana nu wãa.
Nu seewo nu bɛɛ faaba ko wahalan saa sɔɔ
nù n koo kpĩ.

29 Mban sɔ̃na i ka man sikirinamɔ.
Wee bɛɛ kpuro i ɲ̀ ka man yɔ̃re.
30 Kam sɔɔra na bɛɛ sɛɛyasia.
I ɲ̀ nɛn sɛɛyasia bi garisi gãanu.
I Gusunɔn sɔmɔbu wɔri i go
nge mɛ gbee sunɔ ga ra yaa wɔri gu go.
31 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i tie, i nɛ,
Yinni Gusunɔn gari swaa dakio i nɔ.
Na bɛɛ sãawɛwa nge tem mi gãanu ku ra kpi?
Na bɛɛ sãawɛwa nge yam wɔ̃ku nanumgiru?
Mban sɔ̃na bɛɛ nɛn tɔmbu i gerumɔ i mɔ̀,
i tii mɔ,
i ɲ̀ gɔsiramamɔ nɛn mi.
32 Wɔndia u ra win bura yãnu duari ro?
Kurɔ kpao u ra win sɔnditia duari?
Amɔna bɛɛ nɛn tɔmbu i ka man duari n ka tɛ mɛ,
na ɲ̀ mam yen tɔ̃nun geeru yɛ̃.
33 I durɔ dama bwisi mɔ sere kurɔ tanɔbu ba yi giamɔ bɛɛn min di.
34 Wee tɔn be ba ɲ̀ toren yɛm mu yiba bɛɛn yabenɔ

be, be i ɲ̀ ka gãa kɔ̃sunu ganu mwɛ.
35 Ka mɛ, i tii sokumɔ be ba dɛɛre.
Ma i mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru yu bɛɛ doonari.
Adama kon bɛɛ siribu soku yèn sɔ̃ i mɔ̀, i ɲ̀ durum mɔ.

36 Mban sɔ̃na i sirenɛ i ka swaa kɔsi.
Egibitigiba koo bɛɛ sekuru doke
nge mɛ Asirigiba bɛɛ kua.
37 Kpa i yari min di i n tuke.
Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na be i naanɛ sãa mi yina.
I ɲ̀ maa somiru garu wasi ben min di.

Isireliba

ba sãawa naanɛ sarirugibu

3

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
goo ù n win kurɔ yina,
ma kurɔ wi, u da u durɔ goo sua,
durɔ guro wi, u ra maa kurɔ wi naa de?
Aawo. U n kua mɛ, ya koo win tem disi doke.
Adama bɛɛ Isireliba, i kua mɛ.
I da i bũu dabiru sãamɔ,
ma i kĩ n maa bɛɛ mwaama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
2 I seewo i mɛɛri guunu gia,
kpa i wa nge guuru gara wãa tèn mi i ɲ̀ bũnu sãwa.
Wee, i ra bũnu kasu
nge mɛ kurɔ tanɔ u ra win kĩnasibu kasu.
I sãa nge Daarubu swaa dio be ba ra n tɔmbu mara swɛɛ sɔɔ.
Ma i tem mɛ disi doke bɛɛn bũu gasiribu ka bɛɛn nuku kɔ̃surun sɔ̃.
3 Yen sɔ̃na gura kun tãramɔ
bu sere nɛɛ, ya koo nɛ.
Adama ka mɛ,
i bũnu gasirimɔ i dɔɔwa.
Sekura kun bɛɛ mɔ̀.
4 Wee tɛ̃, i man nɔɔgiru suemɔ i mɔ̀,
i man nɔɔgiru mɔ̀ i gerumɔ
nɛna na sãa bɛɛn baaba,
i maa man kĩwa saa bɛɛn piiburun di.
5 Ma i bikiamɔ,
ko na n ka bɛɛ mɔru sãawa sere ka baadommaɔ?
Bɛɛ Isireliba, yeniwa i ra n gerumɔ,
adama i kɔ̃sa mɔ̀ i dɔɔ
nge mèn nɔɔ i kĩ.

Yudaba ka Isireliba,

i de i gɔ̃ru gɔsia

6 Yudaban sina boko Yosiasin waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wa ye Isireliba ba mɔ̀? Ba sãawa mɛm nɔɔ sariba. Wee, ba da mi gungunu ka dãa kubenu wãa kpuro, ba bũnu sãamɔ.
7 Ma nɛ, Yinni Gusunɔ na tii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bà n yeniba kpuro kua, ba koo wurama nɛn mi. Adama ba ɲ̀ wuramɛ. Ben mɛro bisibu, Yudan bweseru te ta sãa nge kurɔ naanɛ sarirugii, ben tii ba wa mɛ.
8-10 Isireliba ba tem mɛ disi doke ben bũu gasiribun sɔ̃ ka ben sekuru sarirun sɔ̃ te baawure u gerumɔ. Ma ba bũu sãamɔ kpenu ka dãnun nuurɔ. Yen sɔ̃na na bu yina ma na bu yinabun tireru wɛ̃. Ka mɛ, na wa Yudaba ba ɲ̀ bɛrum kue. Ba dawa ba bũnu gasira ben tii. Ba ɲ̀ wuramɛ nɛn mi ka ben gɔ̃ru kpuro. Weesu sɔɔra ba yɔ̃.
11 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa mɛ Isireliba ba sãa mɛm nɔɔ sariba, ba sanɔ bo ka sere Yudaba.
12 Yen sɔ̃, a doo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia a Isireliba gari yini sɔ̃ a nɛɛ,
bu wurama, na ɲ̀ ka bu nɔnu kɔ̃su mɛɛrimɔ.
Domi na sãawa wɔnwɔndugii.
Na ku ra mɔru ko n ka tɛ.
13 Bu gesi ben durum wuro.
Bu wuro ma ba ɲ̀ ka man yɔ̃re,
nɛ, Gusunɔ ben Yinni.
Domi ba da ba bũnu gasira dãa kubenɔ.
Ba yina bu nɛn gari swaa daki.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu

ba koo wurama win mi

14 Bu wurama nɛn mi, be, bii mɛm nɔɔ sariba. Domi na sãawa ben Yinni. Kon be ba tie yarama wuu sìn mi ba wãa kpuron di, baa ɲ̀ n tɔn turon na, ɲ̀ kun mɛ yiru. Kpa n ka bu wurama nɛn mi Siɔniɔ.
15 Saa ye sɔɔ, kon bu kparobu wɛ̃ be nɛn gɔ̃ru ga kĩ. Kpa bu bu kpara ka bwisi, ka laakari.
16 Ba koo marura bu dabia tem mɛ sɔɔ. Sanam mɛ sɔɔ, ba koo man gia. Ba ɲ̀ maa nɛn woodan kpakororun gari

mɔ̀. Goo kun maa ten bwisikunu mɔ̀.
Goo kun maa tu yaayamɔ u nɛɛ, mana
ta wãa. Goo kun maa ten kɔsire mɔ̀.
17 Saa ye sɔɔ, nɛn sina gɔna ya ko
n wãawa Yerusalɛmuɔ. Kpa bwese ni
nu tie kpuro nu maa mɛnna mi, nɛn
yĩsirun sõ. Ba ṅ maa ben bwisi kõsi
swĩimɔ.
18 Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Isireliba ba
koo mɛnna bu ko tia. Domi ba koo
wurama sannu saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di. Kpa bu sina tem mɛ sɔɔ mɛ na
ben baababa wɛ̃ ba tubi di.
19 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua na nɛɛ,
kon daa bɛɛ Isireliba kowa nɛn bii
kĩnasibu,
kpa n bɛɛ tem gem wɛ̃
mɛ mu buram bo handunia yeni sɔɔ.
Na raa tamaa i ko man sokuwa bɛɛn
Baaba,
kpa i ku maa man deri.
20 Adama i man tɔnu kam kom kua
nge mɛ kurɔ naanɛ sarirugii u ra win
durɔ kue.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
21 Wee, nɔɔ gagu ga nɔɔra guuru wɔllɔ.
Ase Isirelibara ba kuuki mɔ̀ ba bũnu
kanamɔ,
domi ben sanu sanusu kpuro su
sankira,
ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni duari.
22 Bɛɛ, bii mɛm nɔɔ sariba, i wurama
nɛn mi.
Kon bɛɛ bɛɛn mɛm nɔɔbu sariru suuru
kua.
Ma Isireliba ba nɛɛ, Gusunɔ, wuna a
sãa bɛsɛn Yinni.
Bɛsɛ wee, wunɛn miya sa wee.
23 Geema bũu ni sa raa sãamɔ guunu
wɔllɔ sa kuuki mɔ̀,
nu sãawa weesu.
Adama Gusunɔ bɛsɛn Yinni,
wuna a sãa bɛsɛ Isireliban faaba kowo.
24 Wee, saa bɛsɛn birun di sa waamɔ
bũu wi ba mɔ̀ Baali,
wiya u bɛsɛn baababan gbean dĩanu di
kpuro,
ka maa ben yãanu ka ben kɛtɛba ka
sere ben bibu.
Ma ba sekuru wa.
25 Su kpuna sekuru sɔɔ
kpa su bɛsɛn bɛɛrɛ sariru wukiri nge
bekuru.
Domi bɛsɛ ka bɛsɛn baababa
sa wunɛ Gusunɔ bɛsɛn Yinni torari.
Saa bɛsɛn birun di n ka gisɔ girari
sa ṅ wunɛn gere wure.

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba,
ì n kĩ i wurama nɛn mi, i ko kpĩ i
wurama.
I n bɛɛn bũu sãaru deri, i ṅ maa
yaayaare mɔ̀,
2 ì n da bõre gem sɔɔ ka gõru dɛɛrɔ,
i nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru,
saa yera bwese tukunu nu koo
domaru wa nɛn min di,
kpa bu woo kana nɛn sõ.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bɛɛ Yudaba
ka Yerusalɛmugibu sõɔmɔ na
mɔ̀,
i gbee kpaanu kasirio, i dãa dõɔ go.
I ku ra maa bɛɛn dĩanu duure sãki sɔɔ.
4 Geema, i bango sãa wasi sɔɔ.
Adama n tiewa i man tii wɛ̃,
kpa nɛn mɔru yu ku raa yabura nge
dõɔ,
wi goo kun kpɛ̃ u go,
domi bɛɛn nuku kõsuru ta kpã.

Ba Yudaba wɔrima

5 Yeremi u nɛɛ,
i Yudaba sõɔwɔ kpa i gbãra
Yerusalɛmuɔ.
I kɔba soowo tem mɛ kpuro sɔɔ.
I nɔɔgiru suo ka dam i nɛɛ,
bu mɛnnama bu da wuu si su gbãranu
mɔ sɔɔ.
6 Bu gidi bɔra sueyo Siɔni gia
bu duki yakuro bu ku yõra.
Domi Gusunɔ u koo de kõsa yu na
saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
7 Yibɛrɛ be ba ra bwesenu kam koosie
ba seewa ben wãa yerun di nge gbee
sunɔ
ge ga tii dɛmiamɔ gen bweun di,
ba wee bu ka tem mɛ kam koosia.
Bɛɛ Yudaba, ba koo bɛɛn wusu kɔsuku
kpa su ko bansu.
8 I saaki sebuo nuku sankiranun sõ
kpa i swĩ i weeweenu ko,
domi Yinni Gusunɔn mɔru kun sun
doonarimɔ.
9 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tõɔ te sɔɔ,
sina boko ka win sina asakpɔbu ba koo
mwia kpana
kpa yãku kowobu bu biti soora,
kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu nɔsu nɛnɛ,
10 bu nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ

na be, Yudaba ka Yerusalɛmugibu nəni wɔ̃kua
ye na nɛɛ, ba koo bəri yɛndu wa.
Wee tɛ̃ ba woburu səndi ben wĩinə.

Yibɛrɛba ba Yudaba sikerenɛ

11 Saa ye səə, kon bu sɔ̃ n nɛɛ,
wee, woo ga wee saa gbaburun guunun di,
gu ka nɛn təmbu Yudaba swee.
Woo ge, ga ɲ̀ sãa fɛrɛ fɛrɛ
nge ge ba koo ka dobi sara.
12 Ga ko n dam məwa.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na gu sokusiamə.
Tɛ̃wa kon bu siri.
13 Ma Yudaba ba nɛɛ,
gbera sun di, domi sa kam kua.
Wee, wi u koo sun kam koosia u sĩimə nge guru wiru.
Win tabu kɛkɛ yi sãa nge guru woo.
Ma win dumi yi gunə bakeru sãabu kere.
14 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu,
sere saa yerà i kĩ i n kɔ̃sa bwisikumə.
I bɛɛn gɔ̃rusu dɛɛrasio, kpa i faaba wa.
15 I swaa dakio gari yi ba ka na Danun tem di
ka Efaraimun guunun di
ba nɛɛ, kɔ̃sa wee.
16 I ye bwesenu kpuro nəəsio.
Kpa i ye Yerusalɛmugibu sɔ̃ i nɛɛ,
yibɛrɛba ba wee saa tontonden di.
Ba koo Yudaban wusu tabun kuuki koosi.
17 Kpa bu Yerusalɛmu sikerena
nge be ba gberu kɔ̃su.
Domi yen təmbu ba man seesi.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
18 Bɛɛ Yudaba, geema wahala ya bɛɛ nəni sɔ̃əwa sere bɛɛn woo səndə.
Adama ya sãawa bɛɛn kom kɔ̃sum ka bɛɛn nuku kɔ̃surun are.

Yeremi u wasikiramə

win təmbun wahalan sɔ̃

19 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki man wuririmə ma nɛn torora kara.
Na ɲ̀ kpɛ̃ n nəə mari wahala yenin sɔ̃.
Na tabun kəba nəəmə. Bu wee.
20 Ba sun nəəsiamə ma ba wuu dabinu kəsuka.
Tem mɛ kpuro mu kam kobu dəəwa.
Subaru səəra ba na ba bɛsɛn tabu kowobun kuu bekuruginu wukura.
Ma ba nu gura ba ka doona.
21 Sere domma na kon yibɛrɛban gidi bəra waamə,
kpa na n kəban swĩi nəəmə tãa tãa.
22 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ,
wee, nɛn təmbu ba ɲ̀ bwisi mə.
Mɛya ba ɲ̀ man yɛ̃.
Ba sãawa gari bakasu.
Ba kɔ̃san kobun bwisi mə,
adama ba ɲ̀ gean kobu yɛ̃.

Kam kobu wee

23 Na tem mɛɛra ma mu sãa bitam,
gãanu sari mɛn wəllə.
Na maa wəllu mɛɛra,
na deema yam bururam sari mi.
24 Na guunu mɛɛra, na wa wee,
nu wəruma. Ma gungunu nu bãarimə.
25 Na maa mɛɛra na wa wee,
tənu sari tem səə.
Ma gunəsu su yarina kpuro.
26 Na tem mɛɛra mɛ mu raa sãa tem gem.
Na deema wee, mu kua tem saaram.
Ma wuu si su wãa mi, su wəruka.
Yinni Gusunəwa u ye kua win mərun saabu.
27 Yinni Gusunə u nɛɛ,
u koo tem mɛ gəsia tem saaram,
adama u maa nɛɛ,
u ɲ̀ derimə mu n sãa mɛ ka baadommaə.
28 Yen sɔ̃, tem mu ko n gəə wooru sɔ̃,
kpa wəllu tu yam tĩra.
Domi u himba yi kə, u ɲ̀ maa biru wurə.
29 Ye wusu kpuron təmbu ba maasəbu ka tɛn towobun wəkinu nua,
yera ba duki yakikira kpuro.
Gaba wəriki dãa sɔ̃sə ma gaba dua kpee baaba səə.
Ba wuu si deri su kua bansu.
30 Wunɛ Yerusalɛmu, buraru mba kaa maa tii kua.
Kaa tii beku wunəmgiru kasuawa a dewe,
kpa a wuran saba sebe, kpa a kiro doke?
Kam səəra kaa tii buraru kua.
Wee wunɛn kĩnasibu ba nun tusa
ba kasu bu nun go.
31 Na wuri ka weeweenu nəəmə

nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u win bii gbiikoo ma.
Ase Yerusalɛmun nɔɔwa ga nɔɔramɔ mi.
Ya wom gabamɔ, ya nɔma dɛmiɛ ya mɔ̀,
ya kam kuawa.
Wee yen yibɛrɛba ba ye sɛ̃re, ya gɔɔ dɔɔ.

Yerusalɛmugibun toraru

5

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn swɛɛ kpuro swĩiyɔ.
I doo ka mi tɔmba ra mɛnnɛ i kasu
ì n ko i goo wa wi u ra ko dee dee
ma u ra gem gere.
I n yɛ̃ro wa,
saa ye sɔɔra nɛ, Yinni Gusunɔ, kon bɛɛn durum wɔka.
2 Ma Yeremi u nɛɛ,
wee, ba ra n bɔ̃rumɔ ba n mɔ̀,
ka Yinni Gusunɔn wãaru,
adama weesu sɔɔra ba bɔ̃ri yi mɔ̀.
3 Yinni, n ɲ wi u gem swĩi, wiya a kasu?
Wee, a bu sura adama ba nun atafiiru kua.
A bu nɔni sɔ̃ɔwa, adama ka mɛ, ba ɲ gãanu gie.
Ben gɔ̃ru ga bɔbiawa nge kperu.
Ba yina bu wurama wunɛn mi.
4 Ma na nɛɛ, ba sãawa nge bibu,
ba mɔ̀wa nge gari bakasu.
Domi ba ɲ wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba ɲ maa wunɛn woodaba yɛ̃.
5 Kon gɔsira n da be ba bukuren mi,
kpa n ka bu gari ko.
Domi be, ba wunɛn swɛɛ yɛ̃,
ba maa wunɛn woodaba yɛ̃.
Wee, ben tii ba nun yina
nge yãa te ta wɛ̃ɛ yina
ma ta yi kasuka.
6 Yen sɔ̃na bà n dua dãa sɔ̃ɔwɔ,
gbee sinansu su ra bu go.
Bà n dua yakasɔ,
gbeeku bɔ̃nu nu ra bu go.
Ma musuku gbeeku ga ra bu yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ
ben wuun gbãrarun kɔnnɔwɔ,
be ba yara min di,
gu ka bu sɛ̃re gu kasuku.
Domi ben toranu nu dabia.
Ben naanɛ sariru ta kpã.
7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
mban sɔ̃na kon nɛn tɔmbun durum wɔka.
Domi wee, ba man deri
ma ba bɔ̃rumɔ ka bũnun yĩsinu.
Na bu debia,
adama bũna ba ka arukawani bɔkua
ba nu gasirimɔ.
8 Ba sãawa nge dum dwɛɛ yi yi deba
yi wuri mɔ̀ yi kurɔbu gire.
Nge mɛya ba ra n ben berusebun kurɔbu naa gire,
ba n kpeeki mɔ̀.
9 Mban sɔ̃na na ɲ ko n bwese teni mɔru kɔsie,
kpa n tu sɛɛyasia yenin sɔ̃.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon bu yibɛrɛba surema,
be, be ba sãa nge nɛn resɛm gbaaru.
Ba koo ten kara sura
kpa bu ten dãa kãasi bɔɔri yi yi ɲ sãa nɛgii.
Adama ba ɲ gbaa te kam koosiamɔ kpuro.
11 Mɛya kon ko domi Isireliba ka Yudaba
ba ɲ ka nɛ turo yɔ̃re.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ye ya koo Isireliba deema

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba man siki
ba nɛɛ, na ɲ dam gam mɔ.
Kɔ̃sa kun maa bu deemamɔ.
Ba ɲ tabu wasi,
ba ɲ maa gɔ̃ɔru wasi.
13 Nɛn sɔmɔbun gari yi maa sãawa nge wom dirum.
Ben goo ku ra bu gari gee sɔ̃.
Ba maa gerumɔ ba mɔ̀,
sɔmɔ ben gari yi wɔri ben tii sɔɔ.
14 Yen sɔ̃, nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na nɛɛ, ye ba ka gerua mɛ,
wee, nɛn gari yi ko n sãa nge dɔ̃ɔ wunɛ Yeremin nɔɔ sɔɔ,
kpa nɛn tɔn be, ba n sãa nge dãa ye dɔ̃ɔ wi, u koo mwa.
15 Tɛ̃ bɛɛ nɛn tɔmbu, Isireliba,
kon bɛɛ bweseru garu surema tontonden di.
Bwese te, ta dam mɔ
ta raa maa wãawa saa yellun di.
I ɲ maa ten barum nɔɔmɔ.

16 Ba sãawa tabu durəbu be kpuro.
Ben sɛ̃ɛnun saabu,
gonu ra n yibawa sikaə.
17 Bwese te, ta koo bɛɛn dĩanu kam koosia,
ka bɛɛn bibu, ka bɛɛn yaa sabenu, ka bɛɛn dãa marum,
kpa bu bɛɛn wuu si su gbãranu mə tabu wəri,
bu kəsuku,
sì səə bɛɛn yĩiyəbu wãa.
18 Adama yen tõə te, n ǹ bɛɛ kpuro kon kam koosia.
19 Tɛ̃ Yeremi, bà n nɛɛ, mban sõna nɛ, Gusunə ben Yinni na bu yenin bweseru kuammɛ, kaa bu wisiwa a nɛɛ, ba man deri ba ka tən tukobun bũnu na ben temə ba sãamə. Nge mɛya ben tii ba koo da bu tən tukobu sã tem tukumə.

Gusunə u win təmbu kirə mò

20 Yinni Gusunə u nɛɛ,
i Yakəbun bweseru sõəwə,
be, be ba sãa Yudaba, i nɛɛ,
21 bu swaa dakio ye na bu sõəmə.
Ba sãawa nge wõkobu, ba ǹ bwisi mə.
Ba nəni mə, adama ba ǹ yam waamə.
Ba swasu mə, adama ba ǹ gari nəəmə.
22 Ba ǹ koo man nasia?
Ba ǹ koo diiri nɛn wuswaaə?
Nɛna na dera yani sɛɛri yi nim wõkun nim gunua.
Ma na nɛɛ, mu ǹ maa saramə
mi na mɛn nəə bura yeru yi mi.
Miya mu ko n wãa sere ka baadommaə.
Baa mɛ nim kurenu nu ra se, nu ǹ dam mə.
Baa mɛ nu ra wəki, mu ku ra gam de.
23 Adama be, nɛn təmbu, ba sãawa mɛm nəə sariba.
Ba ra ka man məru ko kpa bu man deri.
24 Ba ku ra tii sõ bu nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunə nasia,
nɛ wi na ra bu gura wɛ̃
wõə ka wõə yen saa səə,
kpa n maa saa yi bu ka dĩanu gɛ̃.
25 Ba n yɛ̃ ma ben durum ka ben toranun sõna
ba ku ra maa doma ten bweseru wa.
26 Domi ben suunu səə tən kõsoba wãa.
Ba ra təmbu yɛ̃ri bɛriewa bu ka bu mwɛɛri
nge be ba ra gunəsu taa yinuɛ.
27 Takiwa ya ra n yiba ben yɛnusə,
nge mɛ gunə taason gunə diru
ta ra n gunəsu yiba.
Nge mɛya ba kuura ma ba dam kua.
28 Ba dĩa geenu di ma ba bəria.
Ba ra kõsa kowa yu banda.
Ba ku ra ka gobeku yinɛ, ǹ kun mɛ sãaro.
Ba ku ra bu ben gem wɛ̃.
Kpa ben tii ba n kuuramə.
29 Mban sõna na ǹ kon bwese teni məru kəsie,
kpa n bu sɛɛyasia yenin sõ.
30 Wee, nɛn təmba gãa kõsunu mò tem mɛ səə.
31 Ben səməbu ba gari weesugii mò.
Ma yãku kowobu ba ben tiin arufaani kasu.
Ma nɛn təmbu ba bu yen dam kɛ̃mə.
Sanam mɛ kpuro ya koo nəru ko, amənа ba koo ko.

Yibɛrɛba ba Yerusalɛmu tarusi

6

1 Bɛɛ Bɛnyamɛɛba,
i duki yakuro Yerusalɛmun di.
I kəba soowo Tekoaə.
I yĩreru koowo Bɛti Hakerɛmuə.
Domi nəni swãa bakaru ka kam kobu sisi,
saa sõə yɛ̃san nəm geu gian di.
2 Ba koo Yerusalɛmu, wuu burə ge kəsuku.
3 Wee, təmba ye wərim wee
nge kparobu ka ben yaa sabenu.
Ba ben sansani gira ba ka ye sikerena.
Ben baawure u win bweu mwa, wi ka win tabu kowobu.
4 Ba kuuki mò ba mò,
i de su se sõə səə gbãara su wuu ge wəri.
Adama tɛ̃ sõə kpa, yam maa tĩramə.
5 N n mɛn na, i de su se wõkuru
su da su gen dii geenu kəsuku.
6 Ma Yinni Gusunə u bu sõəwa u nɛɛ,
bu dãa bəərio kpa bu ka ye sasanu gira
bu ka Yerusalɛmu sikerena, bu ye sɛɛyasia
yèn sõ yen təmba dam dərenamə.
7 Nge mɛ dəkə ya ra nim swĩ mu n kokumə,
nge mɛya Yerusalɛmugibun nuku kõsuru
ta ra n sõəsiramə.

Daa bɔɔbɔya ka kam kobun kookoosun gariya
yi ra n nɔɔramɔ mi.
Na ra n waamɔ baadomma
ba tɔmbu nɔni sɔ̃ɔmɔ ba bu mɛɛra mɔ̀.
8 N n mɛn na, bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i nɛn sɔ̃ɔsiru laakari koowo,
kpa n ku ra nɛn tii gawa saa bɛɛn min di
n bɛɛn tem kam koosia.

Isireliba

ba kua mɛm nɔɔbu sariba

9 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ba koo Isireli be ba tie gura mam mam
nge mɛ ba ra dãa binu sɔri
ba kun gãanu deri.
10 Ma Yeremi u wisa u nɛɛ,
wara kon gari sɔ̃, kpa n nùn kirɔ ko.
Wara koo man swaa daki.
Wee, ba swaa tau. Ba ǹ kpɛ̃ bu laakari ko.
Ben mi, wunɛ Yinni Gusunɔn gari
yi ra bu sekuru kowa.
Ba ku ra kã bu yi nɔ.
11 Yinni Gusunɔ,
wee, na ka tɔn be mɔru mɔ̀ wunɛn sɔ̃.
Na kpana n tii nɛnɛ.
Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a de mɔru ye a man kuammɛ mi,
yu wɔri bibu sɔɔ be ba dweemɔ dãa saanɔ,
ka sere maa aluwaasiban wuunu sɔɔ.
Domi kurɔbu ka durɔbu ka tɔkɔnu,
kpurowa ba koo gura bu ka doona.
12 Kpa ben yɛnusu su ko gabugisu
ka ben gbea ka ben kurɔbu.
Domi kon tem mɛ kpuron tɔmbu nɛn dam sɔ̃ɔsi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Domi saa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di sere ka damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire.
Nɛn sɔmɔbu ka yãku kowobun tii,
ba ra n weesu mɔ̀wa.
14 Ba ra n nɛn tɔmbun wahala atafiiru sãawa,
ba n mɔ̀, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.
15 N weenɛwa sekuru ta n bu mɔ̀,
kɔ̃sa ye ba mɔ̀n sɔ̃,
adama ba ǹ sekuru mɔ.
Ba ǹ mam wure ma ba tore.
Yen sɔ̃na ba koo wɔruma bu gbi.
Ba koo fukura bu wɔruku
dɔma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.
16 Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
i seewo i swɛɛ mɛɛri
i bɛɛn yellun swaa bura ye kasu i swĩi,
kpa i wa i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ ye swĩimɔ.
17 Gusunɔ u nɛɛ,
na bɛɛ kɔ̃sobu wɛ̃
i ka ben kɔban swĩi swaa daki.
Adama ba wisa ba nɛɛ,
sa ǹ swaa dakimɔ.
18 Yen sɔ̃, u nɛɛ, bɛɛ bwese ni nu tie,
i swaa dakio i nɔ ye ya koo nɛn tɔmbu deema.
19 Bɛɛ temgibu, i waawo.
Wee kon nɛn tɔmbu kɔ̃sa sure.
Yera ya ko n sãa ben bwisikunun are.
Domi ba ǹ nɛn gari swaa daki,
ma ba nɛn woodaba gɛma.
20 Na ǹ ben turare ye ya wee Seban di
ǹ kun mɛ dãa kiku nubu duroruguu
ge ba ka na saa tontonden din bukata mɔ sãarun sɔ̃.
Na ǹ ben yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kĩ.
Mɛya ben yãku ni nu tie, nu ǹ maa man wɛ̃remɔ.
21 Yen sɔ̃na kon bu sokuratia dokea,
kpa baababa ka ben bibu,
tɔnu maa ka win bɔrɔ
bu sokura mi bu gbi.

Ba koo Isireliba wɔrima

22 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee bweseru gara sisi
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di
mi n toma.
Bwese ten tɔmbu ba dam mɔ.
23 Ba tɛnnu ka yaasi nɛni.
Ba nuki sosu, ba ǹ wɔnwɔndu mɔ.
Ma ba kukirimɔ nge nim wɔ̃kun nim.
Ba yɔɔwa dumi wɔllɔ,
ma ba yɔ̃ swɛɛ swɛɛ, ba tabun sɔɔru sãa
bu ka wunɛ Yerusalɛmu wɔri, wunɛ wi a sãa Siɔni.
24 Yerusalɛmugiba nɛɛ,
ye sa ben labaari nua,
yera bɛsɛn gɔma dwiiya.
Sa wurura nge tɔn kurɔ
wi u yiire u kĩ u ma.
25 Goo u ku raa yari u da swɛɛɔ.

Goo ku raa maa yari u da yakasɔ.
Domi yibɛrɛba ba wãa mi,
ba ben takobiba nɛni.
Tɔmba bɛrum soore baama.
26 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔmbu, i saaki pɔra sɛ̃keo
kpa i tii torom wisi nuku sankiranun sɔ̃.
Bɛɛn baawure u gɔɔ swĩiyɔ
nge wi u win bii teereru bia.
I wuri koowo ka nɔni yĩresu.
Domi wi u koo bɛɛ kpeerasia
u koo bɛɛ wɔriwa subaru sɔɔ.

Isireliba ba swaa tau

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wunɛ Yeremi, na nun yi a ka nɛn tɔmbu sɔwa
nge mɛ seko u ra sii geesu sɔwe,
kpa a ka ben daa gia.
28 Ma Yeremi u nɛɛ,
tɔn be, ba sãawa wee kowobu ka mɛm nɔɔ sariba.
Ba bɔɔbuwa nge sisu. Be kpuro ba sankirewa.
29 Bà n sisu ka pɛɛrum dɔ̃ɔ doke ba wure,
ye kpuro ya ra yandewa,
kpa pɛɛrum mɛ, mu sii si sɔwa.
Adama kam sɔɔra ba Isireliba sɔwa.
Ben tɔn kɔ̃sobu ba ɲ wunaramɔ,
30 ma ba bu sokumɔ sii si su ɲ gea sãa.
Domi Yinni Gusunɔ u bu biru kisi.

7

Yeremi u waasu mɔ̀

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio 26:1-19)

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a doo a yɔ̃ra nɛn sãa yerun kɔnnɔwɔ a nɛɛ, yeniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, be Yudaba, be, be ba ra gesi du saa kɔnnɔ minin di bu ka man sã, bu swaa dakio bu nɔ.
3 Nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na gerua na nɛɛ, bu ben sanu sanusu ka ben daa kɔsio. Saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ.
4 Bu ku ben naanɛ doke dii teni sɔɔ ba n mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔn sãa yera mi!
5 Bà n ben sanu sanusu ka ben daa kɔsa, ma ba gea kuanammɛ,
6 ma ba kun sɔbu ka gɔminibu ka gobekuba dam dɔremɔ, ma ba kun maa tɔnu wi u kun gãanu kuen yɛm yarimɔ, ma ba kun bũnu sãamɔ ni nu koo de bu kam ko,
7 saa yera kon de ba n wãa tem mɛ sɔɔ mɛ na ben baababa wɛ̃, ba n mɔ sere ka baadommaɔ.
8 Adama wee gari weesugiiya ba naanɛ sãa yi yi ɲ arufaani gaa mɔ.
9 Ba ra n gbɛnimɔ, ba ra n tɔmbu goomɔ, ba ra n sakararu mɔ̀, kpa ba n nɔɔ mwɛɛ weesuginu mɔ̀, kpa ba n bũu wi ba mɔ̀ Baali turare dɔ̃ɔ dokeammɛ, kpa ba n maa bũu sãaru mɔ̀ te ba ku ra raa ko.
10 Kɔ̃si yiniwa ba ra n mɔ̀, kpa bu sere na bu yɔ̃ra dii tèn mi ba ra man sã ba n mɔ̀, sa yakiara yibɛrɛban nɔman di.
11 Ba tamaa dii tèn mi ba ra man sã ta sãawa gbɛnɔbun wãa yeru? Domi mɛsuma na waamɔ.
12 N n mɛn na, bu doo Siloɔ bu yam mi na raa gɔsa bu ka man sã mɛɛri. Kpa bu wa nge mɛ na mu kua nɛn tɔmbu Isireliban daa kɔ̃san sɔ̃.
13 Tɛ̃, yèn sɔ̃ ba kookoo sinin bweseru kua, ma na bu gerusi kpeetim sari adama ba ɲ man swaa daki, na bu soka ma ba ɲ man wurari,
14 yen sɔ̃na kon nɛn sãa yee tè sɔɔ ba ben naanɛ doke ka tem mɛ na be ka ben baababa wɛ̃ kam koosia nge mɛ na Silo kua.
15 Kon bu gira bu tonda nɛn wuswaan di nge mɛ na ben mɛro bisibu Isireliba gira.

Gusunɔ u Yeremin

kanaru yina Yudaban sɔ̃

16 Wunɛ Yeremi, a ku man suuru kana Yudaban sɔ̃. A ku bu kanaru garu kua. Domi na ɲ nun swaa dakimɔ.
17 A ɲ waamɔwa ye ba mɔ̀ Yudaban wuu marosɔ ka sere Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ?
18 Bibu ba dãa guramɔ bũu yãkunun sɔ̃. Ma ben baababa ba ka ye dɔ̃ɔ sɔ̃rumɔ bũu sãa yenɔ. Tɔn kurɔba pɛ̃ɛ som burimɔ bu ka kiranu ko ni ba koo ka bũu wi ba mɔ̀ Asitaate ka sere maa bũnu ganu sã, kpa bu ka man torari.
19 Adama ka gem, n ɲ nɛ ba torarimɔ, beya ba tii sekuru dokemɔ.

20 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon de nɛn məru
yu wəri nɛn sãa yee te səə, ka təmbu
səə, ka yaa sabenu səə, ka dãaə ka sere
maa dĩanu səə. Nɛn məru ye, ya ko n
gbisiməwa, ya ɲ suremə.

Yudaban mɛm nəəbu sariru

21 Wee ye nɛ, Gusunə Isireliban
Yinni, nɛ wi na wəllu ka tem mə na
gerua na nɛɛ, i ra yãkunu ko ńn sukum
i ra di, ka yãku dɔ̃ə mwaararuginu,
adama n buram bo i ni kpuro mɛnna
i bɛɛyam di.
22 Domi na ɲ bɛɛn baababa yãkuru
garu yiire dəma te na bu yara saa
Egibitin di.
23 Ye na bu yiire yera, bu nɛn gari
nəəwə, kpa na n sãa ben Yinni, kpa
be, ba n maa sãa nɛn təmbu. Bu nɛn
wooda kpuro swĩiyə ye na bu wɛ̃, kpa
ben wãaru tu wɛ̃ra.
24 Adama ba ɲ swaa tem kpĩ bu nɛn
gari nə. Ben tiin gɔ̃ru kĩra ba swĩi, ma
ben daa kɔ̃sa ya sosi.
25 Saa dəma tèn di bɛɛn baababa ba
yara Egibitin di sere n ka gisə girari, na
ra n bɛɛ nɛn səməbu gəriammɛwa saa
baayere.
26 Adama i swaa taaya i ɲ man swaa
daki. Ma i kɔ̃sa kua n kere ye bɛɛn
baababa ba kua.
27 Wunɛ Yeremi, à n yeniba kpuro
gerua, ba ɲ nun swaa dakimə. À n maa
bu soka, ba ɲ nun wurarimə.
28 Ka mɛ, a bu sɔ̃əwə a nɛɛ, ba sãawa
bwese te ta ku ra Gusunə ten Yinnin
gari nə. Tora tee teya ba ra n mɔ̀ baa
ù n bu sɛɛyasia. Gem ku ra n maa wãa
ben nəsə.

Durum ye Yudaba ba kua

Bɛni Hinəmun wəwaə

29 Yinni Gusunə u nɛɛ,
Yudaba bu ben seri buro bu kɔ̃
yi yi sɔ̃əsimə ma ba sãa nɛgibu.
Bu yəəwo guuru wəllə,
kpa bu gəə swĩ.
Wee ba nɛn məru seeya,
ma na bu biru kisi.
30 Domi be, Yudaba ba kɔ̃sa kua nɛn
nəni səə. Ba ka bũnu dua diru mi ba ra
man sã, ba tu disi doke.
31 Ma ba bũu turanu bana Tofɛtiə,
Bɛni Hinəmun wəwaə bu ka ben bibu
yãku dɔ̃ə mwaararuginu ko mi, yãku
nìn bweseru na ɲ mam gɔ̃ru doke n bu
sɔ̃ bu ko.
32 Yen sɔ̃na tɔ̃nu ganu sisi nì səə ba ɲ
maa wəwa ye sokumə Tofɛti ɲ kun mɛ
Bɛni Hinəmu. Ba koo ye sokuwa tən
goo yeru. Miya ba koo təmbu sike yèn
sɔ̃ ayeru maa sari gam.
33 Gunəsu ka yɛɛ yi koo tən gonu di.
Goo sari wi u koo yi yinari.
34 Kon de Yerusalɛmu ka Yudaban
wusu su mari sɔ̃ə sɔ̃ə, ba ɲ maa nuku
dobun kuuki mɔ̀ wuu si səə. Mɛya ba
ɲ maa kurə kpaarun womusu nəəmə
mi. Domi tem mɛ, mu koo kowa
bansu.

8

1 Yinni Gusunə u nɛɛ, yen tɔ̃ə te,
ba koo Yudaban sinambu ka ben
asakpəbun kukunu sikia sikirun
di ka ben yãku kowobuginu ka
ben səməbuginu ka sere maa
Yerusalɛmun təmbuginu.
2 Sɔ̃ə səə, nu ko n sɔ̃ə soore. Wɔ̃kuru
kpa nu n wãa suru ka kperin tarum
səə. Ba ɲ maa nu guramə bu sike. Nu
koo kowa taaki tem səə. Domi sɔ̃ə ka
suru ka kperi yiya ba raa kĩa ma ba
yiira ba yi sãwa.
3 Be ba koo tiara be, Yuda daa kɔ̃sagii
be səə, mi na bu yarinasia kpuro,
gəəwa ba ko n kĩ n kere wãaru. Nɛ,
Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Yudaban bwisikunu

kun asansi mə

4 Yinni Gusunə u Yeremi sɔ̃əwa u
nɛɛ, a nɛn təmbu bikio a nɛɛ,
tənu ù n wəruma, u ku ra se?
Goo ù n gɛra win swaan di, u ku ra
wuramɛ?
5 N n mɛn na, mban sɔ̃na nɛn təmbu
Yudaba
ba swaa kɔ̃sa swĩi ba dəə.
Ba yɔ̃rariwa dim dim ben weesu səə
ba n bũnu sãamə.
Ba ɲ kĩ bu gəsirama nɛn mi.
6 Na yɔ̃ sɛ̃ɛ na bu swaa daki ka laakari.
Ba gari gerumə yi yi ɲ asansi gaa mə.
Ben goo kun gɔ̃ru gəsiamə win nuku
kɔ̃surun di,
u nɛɛ, mban sɔ̃na u yeni mɔ̀.
Be kpuro ba ben tiin swaa swĩiwa
nge duma ye ya wãa tabu səə.

7 Baa tionko ka kpurabu ka kpaaru baniku
nu yɛ̃ saa ye n weenɛ nu sĩ
ka saa ye n weenɛ nu wurama nin wãa yerɔ.
Adama nɛn tɔmbu ba ɲ̀ nɛn wooda yɛ̃
ye na ka bu kpare.

Be ba tii garisi bwisigibu

8 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
amɔna ba koo ka kpĩ bu nɛɛ ba bwisi mɔ.
Beya ba nɛ Gusunɔn wooda mɔ.
Domi be ba wooda ye yorua, ba ye gɔsiawa.
9 Wee bwisigiba nɛ, Yinni Gusunɔn gari gɛma.
Ma ba yibɛrɛban yina mwaara
ba wãa biti ka sekuru sɔɔ.
N n mɛn na, bwisi yirà ba maa mɔ.
10 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon de yibɛrɛba bu ben kurɔbu ka ben gbea mwɛɛri.
Domi saa ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbun di
n ka girari ben damgibɔ,
ben tii tiin arufaaniwa ba ra n naa gire ka taki.
Nɛn sɔmɔbu ka yãku kowobu, weesa ba ra n mɔ̀.
11 Ba ra n nɛn tɔmbun wahala atafiiru sãawa,
ba n mɔ̀, alafia wãa,
adama alafia gaa sari.
12 N weenɛwa sekuru tu bu mwa kɔ̃sa ye ba mɔ̀n sɔ̃.
Adama sekura ku ra bu mwɛ bu tuka.
Ba ku ra maa ben toranu tubu.
Yen sɔ̃na ba koo wɔruma bu gbi
dɔma te kon bu sɛɛyasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ ka win tɔmbu

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
gbaa wuko u ra win dĩanu gɛ̃wa u mɛnna.
Adama wee, na kĩ n nɛn dĩanu mɛnna Isireliban mi,
ma na deema ba sãawa nge resɛm
ɲ̀ kun mɛ nge figie ye ya wurusu dɛlla
ya ɲ̀ binu mɔ.
Yen sɔ̃na kon bu deri swaa sarobun sɔ̃.
14 Yudaba ba nɛɛ,
mban sɔ̃na sa sɔ̃ mini.
I de su mɛnna
kpa su da wuu si su gbãranu mɔn mi,
sa n gɔɔ mara.
Domi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u yiwa su gbi.
U koo sun nim dɛ̃ɛgim nɔrusia,
yèn sɔ̃ sa nùn torari.
15 Wee, sa tamaa wãara koo kɔsi,
adama ya ɲ̀ koore.
Sa tamaa saa gaa wee yè sɔɔ bɛsɛn nɔni swãaru
ta koo kpe,
adama nandaba bu sun deema.
16 Wee sa yibɛrɛban dumin wɔkinu nɔɔmɔ Danun bera gia.
Ma yi wuri mɔ̀, yi tem kpuro nɛni mu diirimɔ.
Yibɛrɛ be, ba dĩanu guramɔ ba gbea mwaamɔ,
ka sere Yerusalɛmu ka yen tɔmbu.
17 Adama Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
na ɲ̀ daa bɛɛ sɔ̃ɔwa mɛ ro?
Wee kon bɛɛ wɛɛ dɛ̃ɛgii kparema
yi yi ɲ̀ dobo dobogibun gari nɔɔmɔ.
Yi koo bɛɛ dwɛ̃ɛwa.

Yeremin nuki sankira

18 Yeremi u nɛɛ,
nɛn nuki sankira nɛn tɔmbun wahalan sɔ̃.
Na kĩ n tii nukuru yɛmiasia,
adama ya ɲ̀ koorɔ.
19 Wee, na nɛn tɔmbun weeweenu nɔɔmɔ baaman di.
Ba mɔ̀, Yinni Gusunɔ u sariwa Siɔniɔ?
Yen sunɔ u ɲ̀ maa wãawa mi?
Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ,
mban sɔ̃na ba nɛn mɔru seeya
ba bũnu sãamɔ nìn bwãarokunu
ba waama tɔn tukobun min di.
20 Ma Yeremi u nɛɛ,
saa ye sa raa yĩiyɔ su faaba wa,
ya doona nge gɛ̃ɛbun saa.
Wee, sa ɲ̀ faaba wa.
21 Nɛn tɔmbu ba nɔni sɔ̃ɔre.
Ben nɔni swãa te, ta man bɔkana.
Na nande, na nuki sankire.
22 Tibu sariwa Galadiɔ?
Dokotoro goo sariwa mi?
Nge mban sɔ̃na Isireliban bosu kun kpeemɔ.
23 Nɛn wiru tà n daa nim yiba
ma nɛn nɔni yi sãa nge bwii,
kon daa wuri kowa sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru nɛn tɔn be ba gun sɔ̃.

Bwese weesugiru

9

1 Yeremi u nɛɛ,

nà n daa kuru mɔ gbaburɔ, kon daa
dawa ten mi,
n nɛn tɔmbu deri na n ka bu tondinɛ.
Domi be kpuro ba sãawa nge sakara
kowobu.
Ma ba kua naanɛ sarirugibu.
2 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
ba ra n nɔɔ dɛ̃ɛrawa bu ka weesu ko.
Ba ku ra tem mɛ kpare dee dee gem
sɔɔ,
sere ka weesu.
Wee siya su kua ben dam.
Ba ra n nuku kɔ̃suru mɔ̀wa ba n dɔɔ.
Mɛya ba ku ra nɛ, Yinni Gusunɔ wure.
3 Baawure u ra n win kpaasi taki
dimɔwa.
Ba ǹ naanɛ mɔɔsinɛ.
Ba ra n kɔrumɔtɔnu kuanammɛwa,
kpa ba n weesu sɔ̃ɔnamɔ.
4 Kpa ba n nɔni wɔ̃kunamɔ.
Ba ku ra gem sɔ̃ɔnɛ,
kpa ba n ben nɔɔ dɛ̃ɛrimɔ bu ka weesu
ko.
Mɛya ba ra n mɛɛrimɔ nge mɛ ba koo
ka kɔ̃sa ko.
5 Ba ra tii wɛ̃ kɔ̃san kobu ka weesu sɔɔ
sere ba yina bu man wura.
6 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na
nɛɛ,
wee, kon bu sɔwa n ben laakari mɛɛri.
Domi na ǹ yɛ̃ ye kon ka nɛn tɔn beni
ko
ben nuku kɔ̃surun sɔ̃.
7 Wee, tɔn ben yara ya sãawa nge sɛ̃ɛ
dɛ̃ɛguu
ge ga ra go.
Weesa ba ra n mɔ̀,
kpa ba n ben berusebu bɔri yɛndun
gari sɔ̃ɔmɔ.
Adama ben gɔ̃ruɔ, yina ba ra n bu
bɛrie.
8 Yeniban sɔ̃, kon bu sɛɛyasia
kpa n bu mɔru kɔsie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Wuri ka swĩin sanam

9 Yeremi u nɛɛ,
kon guunu ka mi ba ra raa yaa sabenu
kpare swĩiya.
Domi nu gbera, goo ku ra maa sare mi,
ba ku ra maa yaa sabenun wuri nɔ mi.
Ma gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi duki
yakikira min di.
Gãanu kun maa wãa mi.

10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de Yerusalɛmu yu ko bansu,
kpa yu ko gbeeku bɔ̃nun wãa yeru.
Mɛya u koo maa de Yudaban wusu su
ko bansu.
11 Wara u bwisi mɔ u ka ye tubusia.
Yinni Gusunɔ ù n ka yɛ̃ro gari kua,
u geruo yèn sɔ̃ tem mɛ, mu kua bansu
mi goo ku ra maa sare.
12 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, yeni
ya koorawa yèn sɔ̃ nɛn tɔmbu ba nɛn
woodaba deri ye na bu wɛ̃, ma ba ǹ
nɛn gere wure, ba ǹ ka ye sɔmburu
kue.
13 Ma ba ben tiin kĩru swĩi ba bũu wi
ba mɔ̀ Baali sãwa nge mɛ ben baababa
ba bu sɔ̃ɔsi.
14 Yen sɔ̃na nɛ, Gusunɔ Isireliban
Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na
nɛɛ, wee, kon bu dãa kiku gagu * ge ga
sosu diisia, kpa n bu nim mɛ mu dɛ̃ɛ
mɔ nɔrusia.
15 Kpa n de bu yarina bu da bwese
tukunun suunu sɔɔ, mi be ka ben
baababa ba ǹ daa yɛ̃. Kon de bu bu go
ka takobi, kpa bu bu kam koosia mam
mam.
16 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa
na yeni gerua.
Yeremi u nɛɛ,
i doo i tɔn kurɔ be ba ra gɔɔ swĩ
kasuma.
I doo i yen goniba sokuma
17 bu na fuuku bu sun gɔɔ wuri kua,
kpa bɛsɛn nɔni yĩresu su koku.
18 Domi wuri nɔɔra Siɔniɔ.
Ba mɔ̀, wee, ba sun gura,
seku bakara sun deema.
N kua tilasi su ka bɛsɛn tem deri.
Wee ba bɛsɛn yɛnusu kɔsuka.
19 Bɛɛ kurɔbu, i Yinni Gusunɔn gari
nɔɔwɔ.
Kpa i swaa daki i nɔ ye u gerumɔ.
I bɛɛn wɔndiaba wuri sɔ̃ɔsio,
i gɔɔ wuri sɔ̃ɔsinɔ.
20 Domi gɔɔ u sun kãasi saa fɛnɛntin di,
ma u dua sere sina kpaarɔ.
Mɛya u maa bii be ba bɔsu swɛɛ sɔɔ
goomɔ,
ka sere maa aluwaasiba mi ba ra gesi
mɛnnɛ kpuro.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
tɔmba koo wɔruku bu gbisuku,

* **9:14** ***dãa kiku gagu*** - Dãa kiku gera ba ra soku abusɛnti.

kpa ben gonu nu n tɛrie yakasɔ nge naa bisu,
ǹ kun mɛ nge dobi yi yi gea yina ba deri gberɔ.
Ba ǹ maa yi suamɔ.

À n kĩ a n bwisi gee mɔ,

a Gusunɔ gio

22 Yen sɔ̃, bwisigii u ku woo kana win bwisin sɔ̃.
Damgii u ku maa woo kana win dam sɔ̃.
Mɛya dukiagii u ku woo kana win dukian sɔ̃.
23 Adama wi u kĩ u woo kana,
u woo kanɔ yèn sɔ̃ u bwisi mɔ u ka man tubu,
ma u yɛ̃ ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Na sãawa naanɛgii wi u ra siri dee dee,
kpa u de durom mu n wãa tem sɔɔ.
Tɔn benin bwesera ba ra man wɛ̃re.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ

Yuu be ba ǹ Gusunɔ yɛ̃n sɔ̃

24 Wee tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon bu kam koosia be ba bango mɔ wasi sɔɔ ma ba ku ra nɛn arukawani yibie.
25 Beya Egibitigibu, ka Yudaba, ka Edɔmuba, ka Amɔniba, ka Mɔabuba, ka be ba ra ben wii baarun seri kɔni, ka sere be ba wãa gbaburɔ. Domi bwese tuku ni kpuro ka mam Isireliban tii, ba sãawa bango sariba ben gɔ̃rusɔ.

Bũnu ka Yinni Gusunɔ

10

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. U nɛɛ,
2 i ku bwese tukunun yira swĩi.
I ku wurura wɔllun yĩre nin sɔ̃,
ni bwese tukunu nù n wa,
nu ra nande.
3 Domi bwese nin sãaru ta sãawa kam dirum.
Nu ra sewa nu da dãa sɔ̃ɔwɔ nu dãa bura.
Kpa dãa dãko u ka ye bwãaroku ko.
4 Kpa bu gu buraru kua,
bu gu sii geesu ka wura pote.
Kpa bu gira bu kulumba kpare ka matalaka,
gu ku ka wɔruman sɔ̃.
5 Bwãarokunu nu ra n sãawa
nge nare ye ba ra ko gberɔ.
Nu ǹ gari mɔ̀, ba ra n nu sɔɔwawa,
domi nu ǹ kpɛ̃ nu ka tii sĩ.
Yen sɔ̃, i ku nin bɛrum ko.
Nu ǹ kpɛ̃ nu bɛɛ kɔ̃sa ǹ kun mɛ gea kua.
6 Ma Yeremi u Gusunɔ siara u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a kpã.
Goo sari wi u ka nun weenɛ.
Ma a yĩsiru yara wunɛn dam saabu.
7 Wuna a sãa bwesenu kpuron sina boko.
Wara u ǹ koo nun nasia.
Wuna a yiiko kpuro mɔ.
Bwesenu kpuron bwisigibu sɔɔ,
goo sari wi u ka nun weenɛ.
8 Be kpuro ba ǹ bwisi mɔ.
Ben yɛ̃ru ta sãawa kam.
Domi dãra ba ra dãku ba n sãamɔ.
9 Kpa bu tu sii geesu pote, si ba ka na Taasisin di,
ǹ kun mɛ wura ye ya wee Ufasin di,
kpa bu tu yabe gaaduragiru ka wunɔmgiru sebusia.
Yeba kpuro ya sãawa tɔnun nɔman sɔmburu.
10 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ,
a sãawa Yinni, wuna n weenɛ bu sã.
A wãawa. Kaa n maa bandu diiwa sere ka baadommaɔ.
Wunɛn mɔru yà n seewa,
tem mu ra yĩiriwa,
kpa bwesenu kpuro nu kpana nu yɔ̃ra wunɛn wuswaaɔ.
11 Bɛɛ bwese tukunu, i swaa dakio i nɔ, bɛɛn bũu ni, nu ǹ wɔllu ka tem taka kue. Nin tii nu koo kam kowa mam mam.
12 Yinni Gusunɔwa u tem taka kua
ka win dam, ka win yɛ̃ru,
ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.
13 Wiya u ra de bukɔ gu se wɔllɔ,
kpa u woo seeyama saa gen wãa yerun di,
kpa guru winu nu nim kpaasina,
kpa guru maakinu nu koora, kpa gura yu nɛ.
14 Tɔnu ù n ye kpuro mɛɛra, u ra biti soorewa.
Sekuru ta ra maa sekobu mwɛwa
bà n ben bwãaroku ni wa.
Domi nu ǹ kpɛ̃ nu ko mɛ, nu ǹ wɛ̃siaru mɔ.
15 Ba nu kuawa bu ka tɔmbu nɔni wɔ̃ke.

Nu ɲ̀ sãa gãanu. Nu koo kam ko sɔ̃ɔ teeru,
dɔma te Yinni Gusunɔ u koo nu siri.
16 Gusunɔ, Isireliban Yinni u ɲ̀ sãa nge ni.
Domi wiya u kpuro taka kua.
Wiya u sãa win tɔmbun arumani.
Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.

Yerusalɛmun wɔrumaa ya turuku kua

17 Yeremi u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, wee, yibɛrɛ ba bɛɛ tarusi.
I seewo i bɛɛn yãnu kpaasina.
18 Domi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u koo de yibɛrɛ be, bu bɛɛ wɔri,
kpa bu bɛɛ gura bu ka bɛɛ da mi n toma.
19 Yerusalɛmugibu ba wuri wɔri ba mɔ̀,
sa kam kua. Wee, bɛsɛn bosu kpɛ̃a,
bɛsɛn nɔni swãara banda.
Sa raa nɛɛ, kɔ̃sa yà n sun deema,
sa ko kpĩ su ye ma.
20 Adama bɛsɛn dia ya wɔruka.
Yen wɛ̃ɛ kpuro kasikira.
Ma ba bɛsɛn bibu gura kpuro.
Goo sari wi u koo maa bɛsɛn wuu seeya.
21 Yera Yeremi u nɛɛ,
bɛɛn kparobu ba kua gari bakasu.
Ba ɲ̀ Yinni Gusunɔ kasu.
Yen sɔ̃na ba ɲ̀ kuure,
ma bɛɛ kpuro i yarina.
22 Wee damu gagu ga nɔɔramɔ.
Tɔn dabira wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
bu ka Yudaban wusu kpeerasia,
kpa su ko gbeeku bɔ̃nun wãa yeru.

Yeremi u kanaru mɔ̀ ka win tɔmbun yĩsiru

23 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃
ma tɔnu kun kpɛ̃ u win tii kpara
nge mɛ n weenɛ.
Goo sari wi u koo kpĩ u win tii swaa gea sure.
24 Yinni Gusunɔ, a man sɛɛyasio saka sɔɔ,
n kun ka mɔru, kpa a ku ra man kam koosia.
25 A wunɛn mɔru sureo bwese ni nu ɲ̀ nun mɛm nɔɔwammɛn mi,
ni, ni nu ɲ̀ nun sãamɔ.
Domi nu wunɛn tɔmbu Yakɔbun bweseru kpeerasiamɔ,
nu ben tem bansu koosiamɔ.

Isireliba ba Yinni Gusunɔn arukawani kusia

11

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa. U nɛɛ,
2 a nɛn arukawanin gari nɔɔwɔ, kpa a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ a nɛɛ,
3 nɛ, Yinni Gusunɔ, na gerua na nɛɛ, bɔ̃rurowa wi u yina u nɛn arukawani yenin gari nɔ,
4 ye na raa ka bɛɛn baababa bɔkua sanam mɛ na bu yara Egibitin di mi ba raa nɔni sɔ̃ɔre too. Miya na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, bu nɛn gari swaa dakio, kpa bu ko ye na bu sɔ̃ɔwa. Saa ye sɔɔra ba ko n sãa nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa ben Yinni.
5 Nge mɛya kon ka nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia te na bɛɛn baababa kua na nɛɛ, kon bu tem wɛ̃ mɛ̀ sɔɔ tim ka bom mu kokumɔ. Tem mɛya i waamɔ gisɔ.

Ma Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa u nɛɛ, ami.

6 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gari yini geruo Yudaban wusu kpuro sɔɔ ka Yerusalɛmun nukurun swɛɛ kpuro sɔɔ, a nɛɛ, bu nɛn arukawanin gari swaa dakio kpa bu yi mɛm nɔɔwa.
7 Saa dɔma tèn di na ben baababa yarama Egibitin di sere ka gisɔ, na ra n bu sɔ̃ɔmɔwa bu de bu man mɛm nɔɔwa.
8 Adama ba ɲ̀ nɛn gari yi swaa daki, bu sere yi mɛm nɔɔwa. Ben baawure u win tiin gɔ̃ru kĩru swĩiwa. Ma na dera bɔ̃ri yìn gari yi wãa arukawani ye sɔɔ, yi bu di.
9 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba nɔɔ tia kua.
10 Ba wura ben baababan yira sɔɔ, be, be ba yina bu nɛn gari swaa daki. Ma ba ka bũnu arukawani bɔkua ba nu sãamɔ. Isireliba ka Yudaba ba nɛn arukawani ye kusia ye na ka ben baababa bɔkua.

11 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon
de kɔ̃sa yu bu wɔri. Ba ɲ̀ yariɔ kɔ̃sa
yen min di. Ba koo man nɔɔgiru sue
adama na ɲ̀ bu swaa dakimɔ.
12 Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba
koo da bu bũnu soku ni ba yãkunu
koosimɔ. Adama bũu ni, nu ɲ̀ bu faaba
mɔ̀ wahalan saa sɔɔ.
13 Bɛɛ Yudaba, nge mɛ bɛɛn wusu
su geeru nɛ, nge mɛya bɛɛn bũnu nu
geeru nɛ. Nge mɛ Yerusalɛmun swɛɛ
yi geeru nɛ, nge mɛya yen sãa yenu nu
geeru nɛ, mi i ra bũu wi ba mɔ̀ Baali sã.
14 Adama wunɛ Yeremi, a ku kanaru
ko tɔn ben sɔ̃. Domi baa bà n man
soka ben wahalan saa sɔɔ, na ɲ̀ bu
wurarimɔ.

Isireliba ba sãa nge dãa

te ta ɲ̀ maa arufaani mɔ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ nɛn tɔn be na kĩ,
mba i kasu nɛn sãa yerɔ.
Domi murafitira i ra n mɔ̀.
I tamaa kon maa bɛɛn yãkunu mwa,
kpa i kun maa nɔni sɔ̃ɔre?
I tamaa kon de i yari wahalan di?
16 Yellu i sãa nge nɛn dãa geeru,
te ta kpare ta maa bii geenu marumɔ.
Adama tɛ̃ kon dãa te ka ten kãasi
kpuro dɔ̃ɔ mɛni subaru sɔɔ.
17 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa
na raa bɛɛ gira nge dãa. Nɛna kon de
kɔ̃sa yu bɛɛ deema bɛɛ Isireliba ka bɛɛ
Yudaba, kɔ̃sa ye i kua i ka nɛn mɔru
seeyan sɔ̃. Domi i bũu wi ba mɔ̀ Baali
yãkunu koosimɔ.

Yeremin yɛnugibu

ba nùn seesi

18 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi ye nɛn
tɔmbu ba man bɔkuammɛ. U man ben
sanu sanusu sɔ̃ɔsi.
19 Na raa bu naanɛ sãawa nge yãa
te ba ka dɔɔ bu go. Na ɲ̀ yɛ̃ kɔ̃sa ba
man bwisikusimɔ, ba mɔ̀, bu de bu
dãa te sura ka ten marum. Bu tu wuna
wasobun suunu sɔɔn di kpa bu ku
maa ten yĩsiru nɔ.
20 Adama wunɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni,
a sãawa wi u ra siri dee dee.
Wuna a tɔnun gɔ̃ru ka win bwisikunu
yɛ̃.
Wuna na nɛn weeweenu nɔmu
sɔndia.
Na marawa n wa mɔru ye kaa bu kɔsia.
21 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee ye
u koo Anatɔtugibu kua, be, be ba
kasu bu nɛn wãaru wuna ba mɔ̀, n ku
Gusunɔn gari gere ka win yĩsiru. Nà n
maa yina, ba koo man go.
22 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ wɔllu ka
tem Yinni u koo bu mɔru kɔsia. Ben
aluwaasiba ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa
ben bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu bu
gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃.
23 Domi u koo Anatɔtugibu nɔni
swãaru kpɛ̃ɛwa wɔ̃ɔ gè sɔɔ u koo bu
mɔru kɔsia kpa goo kun tiare be sɔɔ.

Yeremi

u Yinni Gusunɔ gari bikiamɔ

12

1 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii
baadomma,
na ɲ̀ kpɛ̃ n nun siribu soku.
Adama ka mɛ, na kĩ n nun gãanu bikia
wunɛn gem mɛ sɔɔ.
Ye na bikiamɔ wee.
Mban sɔ̃na durumgiin wãaru ta ra n
kuuramɔ.
Mban sɔ̃na a ra de be ba ɲ̀ nun naanɛ
sãa
ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
2 Wuna a bu duura nge dãru, ma ba
nuuru kua,
ba kpɛ̃a ba binu marumɔ.
Mɛya wunɛn gari ra n wãa ben nɔɔwɔ.
Adama yi ɲ̀ wãa ben gɔ̃ruɔ.
3 Yinni Gusunɔ, a man yɛ̃.
A man waamɔ ma a nɛn gɔ̃ru wɛ̃ɛra,
a wa ma ga wãa ka wunɛ.
A tɔn kɔ̃so be wunɔ nge yãa ni ba ra
mwɛ bu sake.
A bu sɔɔru koowo a yi
tɔ̃ɔ te ba koo tɔmbu gon sɔ̃.
4 Sere saa yerà kaa n dera bɛsɛn tem
mu n wãa nuku sankiranu sɔɔ. Wee
yakasu kpuro gberamɔ, ma gbeeku
yɛɛ ka gunɔsu gbimɔ bɛsɛn tem mɛn
tɔn kɔ̃sobun sɔ̃. Domi ba gerumɔ ba
mɔ̀, a ɲ̀ ben sanu sanusu waamɔ.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Yeremi,
à n ka naasugibu duka mɔ̀,
ma a bu kpana, a wasira,

amɔna kaa ka kpĩ a ka dumigibu duka da.
À n bɔri yɛndu mɔ sanam mɛ tem mu alafia mɔ tɔna,
amɔna kaa ko Yuudɛnin daaru tà n nim yiba ta yarimɔ.
6 Domi wunɛn mɛro bisibu ka wunɛn yɛnugibu ba nun naanɛ sarirun kom kuammɛ. Wee ba nun nɔɔgiru suemɔ biruɔ. A ku bu naanɛ ko, baa bà n nun gari dori sɔ̃ɔmɔ.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu deri

7 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na nɛn sãa yeru deri. Na nɛn tɔmbu biru kisi,
be, be ba sãa nɛn arumani.
Wee be, be na kĩ mi, na bu yibɛrɛba nɔmu sɔndia.
8 Domi ba man seesi nge gbee sunɔ
ge ga kukirimɔ dãa sɔ̃ɔwɔ.
Yen sɔ̃na na ɲ maa bu kĩ nge yellu.
9 Ba kua nge gunɔ ge gunɔsu gasu su kasu su di.
Kon gbeeku yɛɛ kpuro soku yi na yi di.
10 Yibɛrɛ dabiru ba na nɛn tɔmbun temɔ ba mu sanka,
nge mɛ yaa sabenu nu ra gberun dĩanu sanku.
Tem mɛ, mu raa wã,
adama ba ɲ gãanu deri mi.
11 Ba tem mɛ gɔsia nge tem saaram.
Wee mu sãare nge tɔnu wi u gɔɔ sumɔ u nuki sankire.
Tem mɛ kpuro mu kam kua.
Goo sari wi u mɛn weeweenu kua.
12 Ka guunun wii kpiirɔ kpuro yibɛrɛba ba yɔɔwawa.
Na dera tabu bu tem mɛ kpuro wukiri.
Goo sari wi u wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
13 Wee ba dĩanu duura, ma sãki kpia.
Ba tii wahala kua kam.
Sekura ba gã nɛ, Yinni Gusunɔn mɔrun sɔ̃.

Nɔɔ mwɛɛ te Yinni Gusunɔ

u bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ kua

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ, nu sãawa tɔn kɔ̃sobu. Nu tem mɛ mwa mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliba wɛ̃ mu n sãa ben tubi. Wee ye na gerumɔ bwese nin sɔ̃.
Na nɛɛ, kon nu wuka saa nin tem di, kpa n Yudaba wuna nin suunu sɔɔn di.
15 Adama sanam mɛ na nu wuka na kpa, kon maa nin wɔnwɔndu ko kpa n de nin baatere tu wura ten temɔ mɛ ta tubi di.
16 Geema ba raa nɛn tɔmbu sɔ̃ɔsi bu bɔ̃re ka bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsiru, adama bà n gɔ̃ru gɔsia, ba mɔ̀ nge mɛ n weenɛ nɛn tɔmbu bu ko, kpa ba n bɔ̃rumɔ ba n mɔ̀, ka nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru. Saa yera kon de bu sina ka nuku dobu nɛn tɔmbun suunu sɔɔ.
17 Adama bwese te ta yina tu man mɛm nɔɔwa, kon tu wukawa kpa n tu kpeerasia. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kpaka ye ba kua

ka wɛ̃ɛ damgii

13

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛ, Yeremi, n doo n kpaka dwe kpa n ye sɛ̃ka pɔraɔ, adama n ku ye doke nim sɔɔ.
2 Ma na kpaka ye dwa na sɛ̃ka pɔraɔ nge mɛ u man sɔ̃ɔwa.
3 Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ,
4 n kpaka ye suo kpa n se n da daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ kpa n ye bere mi, kpee wɔru gagu sɔɔ.
5 Ma na seewa na da na ye berua mi, nge mɛ u gerua.
6 Ye n tɛ, u maa nɛɛ, n wuro Efarati mi, kpa n kpaka ye suama ye u raa nɛɛ, n bere mi.
7 Ma na seewa na da na kpaka ye sua mi ya raa beruan di. Adama na deema wee, ya sankira ya ɲ maa garu koorɔ.
8 Yera Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
9 nge mɛya u koo Yudaba ka Yerusalɛmugibun tii suabu kpeerasia.
10 U nɛɛ, ba sãawa tɔn kɔ̃sobu, ba ku ra wure bu win gari nɔ. Ben gɔ̃ru kĩrun gariya ba ra n yɔ̃rari, kpa ba n bũnu yiirammɛ ba n sãamɔ. Ba koo kowa nge kpaka ye, ye ya ɲ maa garu koorɔ mi.
11 Nge mɛ ba ra kpaka sɛ̃ke pɔraɔ, nge mɛya u raa Isireliba ka Yudaba kpuro sua u tii sɛ̃ke ba n ka sãa win tɔmbu, ba n win yĩsiru sɔɔwa, ba n sãa win buraru, kpa tɔmba n nùn siaramɔ ben sɔ̃. Adama ba ɲ win gari wure. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn mɔru

12 Yinni Gusunɔ u nɛ, Yeremi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, n doo n nɛn tɔmbu Isireliba sɔ̃
ma wi, ben Yinni, u gerua u nɛɛ, tam
bwãara wãawa tam sɔ̃. Adama bà n
wisa ba nɛɛ, ba yɛ̃ mɛ,
13 saa yera kon bu sɔ̃ n nɛɛ, mɛsuma
wi, Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ, u koo
de win mɔru yu ko nge tam mɛ mu
koo Yerusalɛmun tɔmbu kpuro go, ka
sinam be ba sɔ̃ Dafidin sina gɔna sɔɔ,
ka yãku kowobu, ka win sɔmɔbu, tem
mɛn tɔmbu kpuro gesi.
14 Kpa bu soona bu kɔsukuna, baaba
ka bii, u ṅ ben goon wɔnwɔndu mɔ̀.
Gãanu maa sari ni nu koo nùn yɔ̃rasia
sere u ka be kpuro go.

Yinni Gusunɔ u tɔmbu

kirɔ mɔ̀ ben tii suabun sɔ̃

15 Bɛɛ, Isireliba,
i swaa dakio i nɔ, ye na gerumɔ.
I ku maa tii sua,
domi Yinni Gusunɔ u ka bɛɛ gari mɔ̀.
16 I Gusunɔ bɛɛn Yinni bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ
u sere ka yam wɔ̃kuru na
te ta koo de i sokukira guunu wɔllɔ.
Mɛya i yam bururam mara,
adama u koo de mu tĩra mam mam
kpa mu gɔsia yam wɔ̃ku bakaru
nge te ta wãa gɔribun wãa yerɔ.
17 I kun gari yi swaa daki,
kon da n swĩ bɔkuɔ bɛɛn tii sua bin sɔ̃.
Kon nɔni yĩresu yari n banda.
Domi ba koo bɛɛ Yinni Gusunɔn
tɔmbu yoru mwɛɛri
bu ka da tem tukumɔ.
18 Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n sina boko ka win mɛro sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ,
bu sinɔ temɔ domi ben sina furɔsu
wɔruka
si su sãa ben buraru.
19 Wee, wuu si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia Nɛgɛbuɔ,
sin tɔmba doona kpuro,
ma wuu si, su kɛnua.
Goo sari wi u koo maa su kɛnia,
domi ba sin tɔmbu Yudaba gura
kpuro sem
ba ka doona tem tukumɔ.

Ba Yerusalɛmun bɛɛrɛ wuna

20 Wunɛ Yerusalɛmu, a nɔni seeyo a
wa,
wee, wunɛn yibɛrɛba ba wee sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gian di.
Mana tɔn be na raa nun nɔmu sɔndia
ba wãa,
bèn sɔ̃ a raa bɛɛrɛ mɔ.
21 Be ba raa nun sokumɔ yinni,
bà n nun sɛɛyasiabu na, mba kaa gere.
Saa ye sɔɔra wuriribu bu koo nun
deema
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
22 Kaa tii bikia gɔ̃ruɔ a nɛɛ, mban sɔ̃na
yeni ya nun deema.
Wunɛn tora dabinun sɔ̃na ba wunɛn
bekuru pota ka dam
ba nun sekuru doke.
23 Etiopigii u koo kpĩ u win wasin gɔna
kɔsi?
Musuku gbeeku ga koo maa kpĩ gu
gen sansun bausu kɔsi?
Aawo.
Nge mɛya bɛɛ be i kɔ̃san dɔɔnɛ mɔ,
i ṅ kpɛ̃ i gea ko.
24 Yen sɔ̃, kon bɛɛ yarinasiawa
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie
gbaburɔ.
25 Wunɛ, Yerusalɛmu,
yèn sɔ̃ a nɛ, Yinni Gusunɔ duari,
ma a wunɛn naanɛ doke weesu sɔɔ,
wee ye na nun yiiye.
26 Kon wunɛn bekuru gbabia
kpa bu wunɛn tereru wa.
27 Na waamɔ sakararu ka kuuki yi a
mɔ̀,
sanam mɛ a bũnu gasirimɔ a sãamɔ
guunu wɔllɔ ka yakasɔ.
Ya sãawa gãa kɔ̃sunu nɛn nɔni sɔɔ.
Yen sɔ̃, wunɛ Yerusalɛmu, kaa kam ko
à kun tii dɛɛrasie.
Saa yerà a mara, a ka tii dɛɛrasia.

Nim gɔ̃ɔ bakaru

14

1 Sanam mɛ nim gɔ̃ɔra wãa, Yinni
Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 Yudaba ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Goo maa sari ben wuu marosun
kɔnnɔsɔ.
Wee ba wɔruka temɔ ba nuki sankire.
Ma Yerusalɛmugibu ba nɔɔgiru sue ba
faaba kanamɔ.
3 Damgibu ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gɔrimɔ bu
nim kasuma.
Adama bà n dɔkɔ da ba ku ra nim wa.
Ba ra gɔsiramɛwa ka koto gbebusu,

kpa seku bakaru ta n bu mɔ̀, ba n
wuswaa gãanu wukiri.
4 Tem mu bɛsikira yèn sõ gura kun
nɛmɔ.
Ma sekura gbee wukobu mɔ̀ ba
wuswaa gãanu wukiri.
5 Yaka bekusu sari.
Batuma sɔɔra nɛnnu ra ma
kpa nu doona nu binu deri.
6 Wee gbeeku kɛtɛkunu nu wãa guunu
wɔllɔ,
nu wom gabirimɔ nge gbeeku bõnu.
Nin nɔni tonda yèn sõ yakasu sari.
7 Yudaba ba gerumɔ ba mɔ̀,
baa mɛ sa taarɛ mɔ bɛsɛn durum sõ,
Yinni Gusunɔ, a sun somiɔ wunɛn
yĩsirun bɛɛrɛn sõ.
Wee sa kua mɛm nɔɔ sariba, ma sa nun
torari.
8 Wunɛ wi bɛsɛ Isireliba sa naanɛ sãa,
wuna a ra sun faaba ko wahalan saa
sɔɔ.
Mban sõna kaa n sãa nge sɔɔ wi u sarɔ
bɛsɛn temɔ
u kpuna wõku teeru tɔna.
9 Mban sõna kaa n sãa nge wi ba wɔri
subaru sɔɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge tabu durɔ wi u kpana u
sun faaba ko,
a sere wãa bɛsɛn suunu sɔɔ.
Yinni Gusunɔ, ma sa wunɛn yĩsiru
sɔɔwa,
a ku sun deri.

10 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
win tɔmbun sõ. U nɛɛ, ba ra kã ba
n yaayaare mɔ̀. Ba ku ra kpĩ bu sina
bu tii nɛnɛ. Ba ɲ̀ maa nùn wɛ̃remɔ.
U ben durum yaaye. Yen sõna u bu
sɛɛyasiamɔ.
11 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa
u nɛɛ, a ku tɔn be kanaru kua n ka bu
gea kua.
12 Domi baa bà n nɔɔ bɔkua, na ɲ̀
ben kanaru nɔɔmɔ. Bà n maa yãku dõɔ
mwaararuginu ka kɛ̃nu ganu kua, na ɲ̀
nu mwaamɔ. Kon de bu gbiwa gõɔrun
sõ ka kɛ̃si kɛ̃si bararun sõ ka maa tabu
sɔɔ.
13 Ma Yeremi u wisa u nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, wee wunɛn sɔmɔbu ba
wunɛn tɔmbu sõɔmɔ ba mɔ̀, ba ɲ̀ tabu
wasi. Gõɔra kun maa duɔ ben temɔ.
Kaa de ba n wãawa bɔri yɛndu sɔɔ ka
toro sindu.

14 Yinni Gusunɔ u maa nùn sõɔwa u
nɛɛ, weesa ba gerumɔ ka nɛn yĩsiru. Na
ɲ̀ bu gɔre, na ɲ̀ bu wooda gaa wɛ̃. Mɛya
na ɲ̀ maa bu gari gɛɛ sõɔwa. Kãsinu
ka sian gari ka ben gõrusun gari yi ba
gerumɔ, ye kpuro weesa.
15 Yen sõ, sɔmɔ be na ɲ̀ gɔre mi, ba
ka tɔmbu sõɔmɔ ba mɔ̀, ba ɲ̀ tabu wasi
ben temɔ, gõɔra kun duɔ mi, kon de bu
gbi tabu sɔɔ, ka gõɔrun sõ.
16 Kpa tɔn be ba maa weesun gari
sɔɔmɔ mi, ba n wɔruka Yerusalɛmun
swɛɛ sɔɔ gõɔ te, ka taa bin sõ. Ba ɲ̀
goo wasi wi u koo bu sike, be ka ben
kurɔbu ka bibu. Kon de ben nuku
kõsuru tu wɔriwa ben tii sɔɔ.
17 Yeremi u nɛɛ, Gusunɔ u man
sõɔwa n tɔn be sõ n nɛɛ,
nɛn nɔni yĩresu su kokumɔ bururu ka
yoka,
su ɲ̀ yõre.
Domi wahala baka ya nɛn tɔmbu
deema.
Ba bu so ba mɛɛra kua.
18 Nà n yara na da yakasɔ,
na ra tɔn be ba go tabu sɔɔn gonu
wawa nu kpĩ.
Nà n maa wurama wuuɔ,
kpa n deema tɔmba barɔ gõɔrun
saabu.
Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu
ba ra n den sirenɛwa tem mɛ sɔɔ.
Ba ɲ̀ yɛ̃ ye ba mɔ̀.

Isireliba ba Yinni Gusunɔ suuru kanamɔ

19 Yinni Gusunɔ,
a bɛsɛ Yudaba biru kisiwa mam mam?
A sun bwɛ̃ra yarawa?
Mban sõna a sun sɛɛyasiamɔ a mɛɛra
mɔ̀
ye ya ɲ̀ bɛkuramɔ.
Sa bɔri yɛndu mara, adama sa ɲ̀ tu wa.
Sa mara a sun bɛkia, adama nɔni
swãaru sɔɔra sa wãa.
20 Yinni Gusunɔ, sa durum kua wunɛn
mi.
Sa tuba ma nuku kõsura sa kua, bɛsɛ ka
bɛsɛn baababa.
21 A wunɛn arukawani yaayo ye a ka
sun bɔkua.
Wunɛn yĩsirun sõ, a ku sun gɛm.
A ku maa Yerusalɛmu funɛ wĩa
mi a wunɛn sina gɔna yiikogia yii.

22 Bũu goo sari wi u koo kpĩ u gura
nεεsia,
wɔllun tii, ta ɲ̀ kpɛ̃ tu gura nεεsia.
Gusunɔ bεsεn Yinni, wuna a ra de gura
yu nε.
Wuna sa maa naanε sãa. Domi wuna a
ra ye kpuro ko.

15

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa
u nεε, na ɲ̀ nεn tɔmbu Yudaba
wɔnwɔndu kuammε, baa Mɔwisi ka
Samuεli bà n na nεn mi, bu ka man
suuru kana ben sɔ̃. Kon bu sɔ̃wa n nεε,
bu doonɔ nεn wuswaan di.
2 Bà n maa wunε Yeremi bikia ba
nεε, mana ba koo da, kpa a bu wisi a
nεε,
ba koo gbiwa.
Gaba koo ben yaron gɔɔ gbi, gɔɔ wiya
koo bu sua.
Gaba koo gbi tabu sɔɔ, gɔɔ wiya koo bu
sua.
Gaba koo gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃, gɔɔ wiya koo
bu sua.
Kpa bu maa gabu yoru mwεεri, yoo
tera ba koo di.
3 Kon de kɛ̃sinu nnε yu bu deema.
Ba koo gbi tabu sɔɔ, kpa bɔ̃nu nu ben
gonu gεεri, kpa gbeeku yεε ka gunɔsu
bu di mam mam.
4 Biti ka bεrum koo bwese tukunu
mwa bà n wa ye ya bu deema, ye
Yudan sina boko Manase Esekiasin bii
u kuan sɔ̃ kpuro Yerusalεmuɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba sεεyasia

5 Saa ye sɔɔ, Yerusalεmu,
wara u koo wunεn wɔnwɔndu wa.
Wara u koo nun wanyo kua.
Wara u koo na u bikia ye n nun mɔ̀.
6 Wee a man deri, ma a biru wura.
Yen sɔ̃, kon nun nɔma doke n nun
kpeerasia.
Domi na wasira ka baadomman
wɔnwɔn te na nun kuammε.
7 Kon nεn tɔn be sarawa nge dobi
wusun gbãra kɔnnɔsɔ.
Kon de bu ben bibu bia, kpa n bu kam
koosia.
Domi ba yina bu ben swεε kɔ̃si deri.
8 Kon de ben gɔminibu bu yani sεεri
dabiru kera
yi yi wãa nim wɔ̃kun goorɔ.
Kon de yibεrεba bu na
bu ben aluwaasiban mεrobu wɔri sɔ̃ɔ
sɔɔ gbãara.
Kpa nuku sankiraru ka bεrum ben
mεro be deema subaru sɔɔ.
9 Wi ba raa bεεrε wɛ̃εmɔ
yèn sɔ̃ u bii tɔn durɔbu nɔɔba yiru
mara
u wasikiramɔ.
U koo mam gbiwa sεkum ka seku
bakaru.
Be ba tie, kon de yibεrεba bu bu gowa
tabu sɔɔ.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

weeweenu koosimɔ

10 Yeremi u nεε,
nεn mεro, mban sɔ̃na a man mara.
Wee na kua bɔ̃ruro.
Domi nεn sɔ̃na tem mεn tɔmbu kpuro
ba sikirinamɔ ba sannamɔ.
Na ɲ̀ goon mi gãanu bɔkure,
na ɲ̀ maa goo gãanu bɔkure.
Adama ka mε, ba man bɔ̃rusimɔwa
kpuro.
11 Ma Yinni Gusunɔ u nεε,
kon nun yakia wunεn gean sɔ̃,
kpa n nun wunεn yibεrεba kamia
wahala ka nuku sankiranun saa.
12 Goo kun kpɛ̃ u sisu bɔɔku,
si su wee sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di
ka sere maa sii gandu.
13 Kon de yibεrεba bu na
bu tem mεn arumani kpuro gura
nεn tɔmbun durum sɔ̃ ye ba kua tem
mε kpuro sɔɔ.
14 Kon de bu ben yibεrεba sã tem
tukumɔ mi ba ɲ̀ yɛ̃.
Domi nεn mɔru seewawa be sɔɔ nge
dɔ̃ɔ.
15 Yera Yeremi u Yinni Gusunɔ wisa
u nεε,
a kpuro yɛ̃.
A man yaayo. A ku man duari.
A be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ mɔru kɔsio.
A ku man go, wunε wi a suuru mɔ.
A yɛ̃ ma wunεn sɔ̃na na sekuru sɔɔwa.
16 Wunεn gari kpurowa na swaa daki.
Ma na yi doke gɔ̃ruɔ.
Yiya yi man nuku dobu wɛ̃.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
a n yɛ̃ ma wunεn yĩsira na sɔɔwa.
17 Mεya na ɲ̀ wure n sina ka tɔn yaa
kasikiobu

su ka nuku dobu ko sannu.
Na tii gɔwawa na sõ nɛ turo,
domi a dera nɛn mɔru seewa.
18 Yinni Gusunɔ,
mban sõna na wahala mɔ̀ sere ka tɛ̃.
Mban sõna ya sãa nge boo wi u ku ra kpe.
Yinni, kaa n man sãawɛwa nge bwia ye ya ɲ̀ naanɛ mɔ,
ɲ̀ kun mɛ nge daa te ta ra nim kpe?
19 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa u nɛɛ,
à n gɔsirama nɛn mi,
kon de a maa ko nɛn sɔm kowo.
À n wura a mɛm saarinu deri
kpa a gari arufaanigii gere,
kon maa nɛn gari doke wunɛn nɔɔwɔ.
N ɲ̀ mɔ wuna kaa gɔsira ben mi,
beya n weenɛ bu wurama wunɛn mi.
20 Kon de a n dam mɔ
nge gbãra te ba kua ka sii gandu.
Ba koo ka nun tabu ko,
adama ba ɲ̀ nun kamiamɔ.
Domi ko na n ka nun wãa n nun faaba ko.
21 Kon nun yakia tɔn kõsobun nɔman di.
Kpa n nun wɔra be ba nuki sosun nɔman di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ u yina

Yeremi u kurɔ sua

16

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa u nɛɛ,
2 a ku kurɔ sua, kpa a ku bibu ma tem mini.
3 Wee ye ya koo bii be ba koo marura tem mɛ sɔɔ deema, ka ben mɛrobu ka ben tundobu.
4 Barara ta koo bu go. Ba ɲ̀ bu gɔɔ swĩiyammɛ. Ba ɲ̀ maa bu sikumɔ. Ba koo kowa taaki tem sɔɔ. Be ba tia kpa bu bu go tabu sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ, gõɔru tu bu go, kpa gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ben gonu di.
5 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, a ku du diru mi ba gɔɔ wooru sõ a ka bu duura. Domi na nɛn bɔri yɛndu wuna tɔn ben min di. Na ɲ̀ ben kĩru mɔ, mɛya na ɲ̀ maa ben wɔnwɔndu mɔ̀.
6 Damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ba koo gbiwa. Ba ɲ̀ bu sikumɔ, ba ɲ̀ maa ben gɔɔ wooru sinamɔ. Goo kun tii muririmɔ, goo kun maa kɔnimɔ ben gɔɔn nuku sankiranun sõ.
7 Bèn tɔmba gu mi, ba ɲ̀ goo wasi wi u koo ka bu dĩanu naawa u ka bu nukuru yɛmiasia. Goo maa sari wi u koo ka bu tam naawa u ka bu dam kɛ̃, baa ɲ̀ n ben mɛron na u gu, ɲ̀ kun mɛ, ben tundo.
8 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sõɔwa u nɛɛ, yɛnu mi ba tõɔ baka dim mɔ̀, a ku du mi, i di i nɔ ka be sannu.
9 Domi nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na kon yam min nuku dobu kpeerasia bɛɛn nɔni biru. Ba ɲ̀ maa nuku dobun womusu ka be ba suanamɔn nɔɔgiru nɔɔmɔ mi.
10 Sanam mɛ kaa tɔn be gari yi nɔɔsia, ba koo nun bikia bu nɛɛ, mban sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu nɔni swãa tenin bweserun gari sõɔmɔ. Mba ba nɛ, Gusunɔ ben Yinni torari.
11 Saa ye sɔɔra kaa bu wisi a nɛɛ, ben baababa ba man deri, ma ba da ba bũnu sãwa ba yiira nin nuurɔ, ma ba man biru kisi, ba ɲ̀ nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ.
12 Ma ben tii ba kõsa kua n kere ben baaba be. Wee ben baawure u yõrari u win gõrun kĩru kankam swĩi. Ba ɲ̀ nɛn gari swaa dakimɔ.
13 Yen sõ, kon bu yara tem minin di, kpa bu da tem mi ben baababa ka ben tii ba ɲ̀ yɛ̃. Miya ba koo bũnu sã sõɔ sɔɔ ka wõkuru. Domi na ɲ̀ maa bu durom gam kuammɛ.

Isireliba ba koo wurama

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen sõna tõnu ganu sisi nì sɔɔ ba ɲ̀ maa bõrumɔ bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u Isireliba yarama Egibitin di.
15 Adama ba koo bõrewa bu nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u Isireliba yarama saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di ka sere tem mi u raa bu yarinasian di. Domi kon de bu wurama ben temɔ mɛ na raa ben baababa wɛ̃.

Sɛɛyasia bi bu wee

16 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, kon yibɛrɛba seeya bu Isireliba mwɛɛri nge mɛ susure kowobu ba ra swɛ̃ɛ mwɛɛri. Yeniban biru, kon maa yibɛrɛ gabu seeya bu bu wɔri bu go gungunu

wɔllɔ ka guunɔ, ka sere maa kpee
baaba sɔɔ nge mɛ taasobu ba ra yɛɛ
wɔri bu go.
17 Domi nɛn nɔni yi ben sanu
sanusu mɛɛra, sin gasu kun berua nɛn
nɔni sɔɔ. Mɛya na maa ben toranu
kpuro waamɔ.
18 Kon bu ben durum are wɛ̃ mam
mam. Domi ba nɛn tem disi doke mɛ
mu sãa nɛn arumani, ma ba dera mu
ben bũun bwãarokunu yiba ni nu ɲ̀
wãaru mɔ.

Tɔmbu kpuro

ba koo Gusunɔ tubu

19 Yeremi u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, a sãawa nɛn dam
ka nɛn kuku yee damgiru, nɔni
swãarun saa.
Wunɛn miya handunian goonu nnɛ
kpuron tɔmbu ba koo na,
kpa bu nɛɛ, weesa ben baababa ba
swĩi.
Ben bũnu nu ɲ̀ gãanu sosi, nu sãawa
kam dirum.
20 Tɔnu u koo kpĩ u tii kua ye u koo sã.
Adama ka gem, nu ɲ̀ sãa Gusunɔ.
21 Yen sɔ̃na, wunɛ Yinni Gusunɔ a nɛɛ,
kaa bu wunɛn dam sɔ̃ɔsi,
kpa bu gia ma wuna a sãa Yinni
Gusunɔ.

Yudaban durum

ka ben sɛɛyasiabu

17

1 Yudaban durum ya yorua ben
gɔ̃rusɔ.
Ya maa sɔ̃ɔsire ben yãku yenun kãanu
sɔɔ.
Ma n sãare ba ye yorua mi,
ka yorutii sisugia ka kpee te ta bɔbunu
bo.
2 Ya sãawa seeda ye ya bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
Nge mɛya ben bũu turanu ka ben
bwãarokunu
ka ben dãa kubenu ka ben gungunu
mi ba ra bũu wi ba mɔ̀ Asitaate
sã,
ya maa bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
3 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ,
kon nɛn guu tèn mi ba ra man sã,
ka ben dukia ka ben gbea
ka gungunu mi ba ra bũnu sã
yibɛrɛba nɔmu bɛria, ben durum yen
saabu
ye ba kua ben tem mɛ kpuro sɔɔ.
4 Ben toranun sɔ̃na ba koo ben tem bia
mɛ mu sãa ben tubi.
Kon bu ko ben yibɛrɛban yobu,
kpa bu da tem mi ba ɲ̀ yɛ̃.
Domi ba dera nɛn mɔru ya yabura nge
dɔ̃ɔ.
Ya ko n maa yaburewa sere ka
baadommaɔ.

A kun tɔnu naanɛ sãa

5 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na nɛɛ,
bɔ̃rigiiwa wi u win gɔ̃ru sĩiya nɛn min
di,
ma u tɔnu naanɛ sãa, u tãsa wi sɔɔ.
6 U ko n wɔnwɔndu soorewa
nge dãa kiki si su wãa mi gãanu ku ra
kpi.
U ɲ̀ nuku dobu wasi.
U ko n wãawa tem saaramɔ mi goo
sari.
7 Adama domarugiiwa wi u win naanɛ
doke nɛ, Yinni Gusunɔ sɔɔ,
ma win toro sindu ta wãa nɛ sɔɔ.
8 Yɛ̃ro ko n sãawa nge dãa te ta yɔ̃
daarun goorɔ,
tèn gbini yi ku ra nim bie.
Dãa ten bweseru ta ku ra n yam
susuru gara.
Ten wurusu ra n bekusu sãawa saa
kpuro.
Sɔ̃ɔ sãrerun saa yà n na,
ta ku ra gbere, baa wɔ̃ɔ ge gbebura
yɔ̃ra.
Mɛya ta ku ra maa marubu yɔ̃re.
9 Tɔnun gɔ̃ru ga ra kɔ̃sa berewa.
Mɛya gen barara ku ra bɛkure.
Goo u wãa wi u koo kpĩ u gen
bwisikunu gia?
10 Nɛ, Yinni Gusunɔwa
na ra tɔnun gɔ̃ru ka win bwisikunu
wɛ̃ɛri,
n ka nùn ye u kuan are wɛ̃.
11 Wi u dukia guramɔ ka swaa kɔ̃sa,
u sãawa nge kusu ge ga sĩa tuka wee ye
ga ɲ̀ ka.
Dukia ye, ya koo nùn deriwa
win wãarun suunu suunuka sɔɔ,
kpa u n sãa nge gari bɔkɔ win wãa
dãakiru sɔɔ.

Yinni Gusunɔ turowa

u sãa wãarun bwia

12 Bɛsɛn sãa yee dɛɛraru
ta sãawa nge sina kita yiikogiru

te ta wɔlle suare yellun di.
13 Yinni Gusunɔ, wuna bɛsɛ Isireliba
sa yĩiyɔ.
Be ba nun biru kisi, ba koo sekuru wa.
Be ba ka nun tondinɛ, ba koo bu duari.
Ba ko n sãawa nge bèn yĩsa ba yorua
tua sɔɔ.
Domi ba wunɛ Yinni Gusunɔ deri,
wunɛ wi a sãa nge bwia yèn nim mu
wãaru wɛ̃ɛ̃mɔ.

Yeremi u Yinni Gusunɔ

somiru kanamɔ

14 Yinni Gusunɔ, a man bɛkio,
kpa n wa n bɛkura mam mam.
A man faaba koowo kpa n faaba wa.
Domi wunɛ turowa na ra n siaramɔ.
15 Yinni Gusunɔ, wee, tɔmba man
bikiamɔ ba mɔ̀,
mana nɔni swãarun gari yi a bu sɔ̃ɔwa
mi, yi woo.
I den bu wɔrima.
16 Adama na ǹ yinɛ n wunɛn tɔmbu
kpara.
N ǹ nɛ, na sɛnde nɔni swãa ten tɔ̃ru tu
ka na.
Wunɛn tii, a yɛ̃ mɛ.
A maa yɛ̃ gari yi na yara nɛn nɔɔn di
kpuro.
17 Yen sɔ̃, a ku de na n maa bɛrum
soore wunɛn sɔ̃,
wunɛ wi a sãa nɛn kuku yeru nɔni
swãarun saa.
18 A de be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ bu
sekuru wa.
Kpa nɛ, na kun tu wa.
A de bu diiri, kpa nɛ, na n wãa ka toro
sindu.
A de nɔni swãaru tu bu deema,
kpa a bu sɛɛyasia n kpã.

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu

19 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, Yeremi, a
seewo a da a yɔ̃ra kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀
tɔmbun kɔnnɔ mi Yudaban sinambu
ba ra ka du kpa bu ka yari, kpa a maa
da a yɔ̃ra kɔnnɔ si su tien mi.
20 Kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, be, Yudaba ka
ben sunɔ ka be, Yerusalɛmugibu, be
kpuro be ba dumɔ kɔnnɔ sin min di,
bu nɛ Yinni Gusunɔgia swaa dakio bu
nɔ.
21 Na nɛɛ, ba n tii sɛ kpa bu ku raa
sɔmunu sɔbe tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ. Bu
ku raa maa nu duusia Yerusalɛmun
gbãra kɔnnɔsun di.
22 Bu ku raa mam nu yara ben
yɛnusun di. Bu ku sɔmburu garu ko.
Adama bu sanam mɛ yiiyo nɛ, Yinni
Gusunɔn sɔ̃ nge mɛ na ben baababa
yiire.
23 Geema, ben baaba be, ba swaa
taaya. Ba ǹ man swaa daki. Ba nɛn
sɔ̃ɔsinu yina.
24 Adama be, bà n man swaa daki
ka gem, ma ba ǹ sɔmunu ganu du-
usie Yerusalɛmun kɔnnɔsun di tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ, ma ba tɔ̃ɔ te yi nɛ,
Yinni Gusunɔn sɔ̃, ma ba ǹ sɔmburu
garu kue te sɔɔ,
25 saa yera sinam be ba sɔ̃ Dafidin
sina gɔnaɔ ka ben sina asakpɔbu ba
koo du saa Yerusalɛmun kɔnnɔ sin
min di, ba n tabu kɛkɛba dua, be dumi
gawe, kpa gabu ba n dumi sɔni. Mɛya
Yudaba kpuro ka Yerusalɛmugibu
kpuro ba koo maa du mi, kpa
Yerusalɛmu ya n tɔmbu yiba sere ka
baadommaɔ.
26 Tɔmba koo na nɛn sãa yerɔ Yudan
wusu ka Yerusalɛmun baru kpaanu
kpuron di ka Bɛnyamɛɛn tem di, ka
sere maa guunun di ka wɔwin di,
ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di,
tem mɛ kpuron di gesi, bu yãku
dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ka siarabun
yãkunu, kpa bu ka kɛ̃nu na, kpa bu
turare dɔ̃ɔ doke mi.
27 Adama bà kun nɛn gari swaa
daki, yi na nɛɛ, bu man tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii
te yiiya, ma ba dumɔ Yerusalɛmun
kɔnnɔsun di, ba n sɔmunu sɔɔwa, tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugii te sɔɔ, saa yera kon wuu ge
dɔ̃ɔ doke wi u ǹ gbimɔ kpa be kpuro
bu dɔ̃ɔ mwaara.

Yeremi u da mɔmɔn yɛnuɔ

18

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 a seewo kpa a da mɔmɔn yɛnuɔ.
Miya kon nun gari sɔ̃.
3 Ma u seewa u da mɔmɔn yɛnu mi.
U deema wee u wekeru mɔ̀.
4 Weke te u mɔ̀ mi, ta ǹ gea kue. Ma
u ten sɔn te sua u ka weke kpaaru kua
te ta nùn wɛ̃re.
5 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

6 mban sɔ̃na na ɲ̀ kpɛ̃ n ka bɛɛ Isire-
liba ko nge mɛ. Wee nge mɛ mɔmɔ wi,
u sɔndu sua u nɛni win nɔmuɔ, nge
mɛya i maa wãa nɛn nɔmuɔ.
7 Gasɔ, na ra gere bweseru garun sõ
n nɛɛ, kon tu wuka n sura nge dãa, kpa
n tu kam koosia.
8 Adama bwese te, tà n ten daa kɔsa
ta nuku kɔ̃suru deri, na ra tu deriwa
na kun maa tu kɔ̃sa kue.
9 Mɛya gasɔ, na ra maa gere bweseru
garun sõ n nɛɛ, kon tu seeya.
10 Adama bwese te, tà n kɔ̃sa mɔ̀ ma
ta ɲ̀ nɛn gere swaa sue, na ku ra maa
tu gea ye kue ye na raa gɔ̃ru doke mi.
11 Yen sõ, a Yudaba ka Yerusalɛmugibu
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ na sɔɔru
mɔ̀ n ka bu kɔ̃sa kua. Na yen kpunaa
yi. N n mɛn na, ben baawure u win
daa kɔ̃sa derio u wurama nɛn mi.
12 Adama ba koo gere bu nɛɛ, mban
sɔ̃na ba koo kɔsi. Ben baawure u koo
win bwisiku kɔ̃sunu swĩiwa u ko ye u
kĩ.

Isireliba ba Gusunɔ yina

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba gãa kɔ̃sunu kua n sara.
I bwesenu kpuro bikio,
wara u yenin bweseru nɔɔre.
14 Nim mu ra kokubu kpe Libanin
guunu wɔllun di?
Daa te ta kokumɔ,
ta ra nim gem kpe?
15 Adama nɛn tɔmbu ba man duari
ba da ba bũnu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
Ya dera ba ɲ̀ yɛ̃ ye ba mɔ̀ ben swɛɛ sɔɔ.
Ba ben yellun swaa dosu derimɔ,
ma ba swaa kisi swĩi.
16 Ba dera ben tem mu sankira.
Ma tɔmbu ba bu yɛ̃ɛmɔ baadomma.
Wi u sarɔ mi gesi, ù n mu wa,
u ra wiru kparewa.
17 Yen sɔ̃na kon de bu yarina
yibɛrɛban wuswaaɔ
nge tua ye sɔ̃ɔ yari yerun woo ga
yarinasia.
Kon bu biru kisi.
Na ɲ̀ bu mɛɛrimɔ sanam mɛ ba nɔni
sɔ̃ɔre.

Ba nɔɔ tia kua

bu ka Yeremi mwa

18 Yera tɔn be, ba nɛɛ, su Yeremi nɔɔ
tia kua su nùn mwa. Domi wooda kun
gbimɔ baa yãku kowobu bà kun wãa.
Bwisi kun kpeemɔ baa bwisigibu bà
kun wãa. Gusunɔn gari kun gbimɔ yèn
sõ win sɔmɔba sari. N n mɛn na, i na su
nùn wɔri su yaa kasiki, kpa su ku maa
win gari nɔ su sere yi laakari ko.
19 Saa yera Yeremi u Yinni Gusunɔ
kana u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ,
a man swaa dakio.
A nɛn yibɛrɛban gari yi nɔɔwɔ.
20 Kaa de gea yu gɔsira kɔ̃sa?
Wee ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛ̃ɛ sɔɔ.
A yaayo ma na yɔ̃ra wunɛn wuswaaɔ
ben sõ,
na ka nun gari kua
kpa a ku maa ka bu mɔru ko.
21 Yen sõ, a de gɔ̃ɔru tu ben bibu go.
A de bu gbisuku tabu sɔɔ,
kpa kurɔbu bu durɔbu ka bibu bia,
kpa bu ko gɔminibu.
A de baranu nu durɔ be go,
kpa bu ben aluwaasiba go tabu sɔɔ.
22 A de tabu kowo wuunu nu bu wɔri.
Kpa wuri yi nɔɔra ben yɛnusɔ.
Domi ba dɔkɔ kpiriru gba
bu ka man kpɛ̃ɛ te sɔɔ.
Ba man yina bɛria nɛn swaa sɔɔ.
23 Adama wunɛ, Yinni Gusunɔ,
a ben nɔɔsinaa kpuro yɛ̃,
ye ba kua bu ka man go.
Yen sõ, a ku bu ben toranu wɔka.
A ku ben durum ye duari.
A de bu fukura wunɛn wuswaaɔ.
A bu sɛɛyasio wunɛn mɔrun saa sɔɔ.

Weke te ta kɔsira

19

1 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a doo mɔmɔn mi a boo dwe ge ba
kua ka sɔndu. Kpa a yãku kowo be ba
bukure ka wuun guro gurobu mɛnna,
2 kpa i da wɔwa ye ba mɔ̀ Bɛni
Hinɔmuɔ ye ya wãa kɔnnɔ gen mi gia,
mi ba ra wekenu mɔm. Miya kaa
nɔɔgiru sua a gari gere yi kon nun sõ.
3 Kaa Yudaban sinambu ka
Yerusalɛmugibu sõ bu swaa dakio bu
nɔ ye nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ
wi na wɔllu ka tem mɔ na gerua. Kon
de nɔni swãaru tu na Yerusalɛmuɔ

sere wi u ten gari nua kpuro, win
swasu su sikari.
4 Domi ba man deri, ma ba yam mi
disi doke. Ba bũnu turare dõɔ dokea
mi, ni be ka ben sikadoba ka ben
sinambu ba ṅ yɛ̃. Ma ba tɔn dabinu go
mi, be ba ṅ gãanu kue.
5 Ba bũu wi ba mɔ̀ Baali yãku yeru
bania gunguru wɔllɔ. Miya ba ra ka
ben bibu yãku dõɔ mwaararugiru ko,
yãku tèn bweseru na ṅ bu yiire, na ṅ
mam ten bwisikunu koore.
6 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
tõnu ganu sisi nì sɔɔ ba ṅ maa wɔwa ye
sokumɔ Tofɛti ṅ kun mɛ Bɛni Hinɔmu.
Ba koo ye sokuwa tɔn goo yeru.
7 Wɔwa yen miya kon Yudaba ka
Yerusalɛmugibun nɔɔ tia ye ba kua
kam koosia, kpa n de yibɛrɛba bu bu
go tabu sɔɔ. Kon de gbeeku yɛɛ ka
gunɔsu ben gonu di.
8 Kpa n de Yerusalɛmu yu ko bansu
si ba koo yɛ̃ɛ. Wi u sarɔ mi kpuro, ù n
ye wa, u biti soora u wia ko nɔni swãa
ten sõ.
9 Kon de yibɛrɛ be, bu bu nɔni sõ
sere bu ben berusebu ka ben bibun
gonun yaa di.
10 Yen biruwa wunɛ Yeremi kaa boo
ge kɔra tɔn be ba ka nun da min
wuswaaɔ.
11 Kpa a nɛɛ, nɛ Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni na nɛɛ, kon bu yarinasia
kpa n wuu ge kɔsuku nge boo ge, ge
ba ṅ kpɛ̃ bu maa sɔmɛ. Tofɛtin wɔwa
miya ba koo tɔmbu sike yèn sõ ba ṅ
maa ayeru wasi gam.
12 Mɛya kon tem mɛ ka mɛn tɔmbu
kua, kpa Yerusalɛmu yu ko nge Tofɛti.
13 Yerusalɛmugibun yɛnusu ka
Yudaban sinambun yɛnusu, yɛnusu
kpuro gesi mi ba ra bũnu turare dõɔ
dokeye ka mi ba ra suru ka kperi ka
sõɔ sã, ka sere mi ba ra maa bũnu ganu
sã, si kpuro su koo disi duurawa nge
Tofɛti.
14 Yen biru, Yeremi u gɔsirama
Tofɛtin di mi Yinni Gusunɔ u nùn gɔra
u win gari gere. Ma u na u yõra Yinni
Gusunɔn sãa yerun yaaraɔ u tɔmbu
kpuro sõɔwa u nɛɛ,
15 Gusunɔ Isireliban Yinni wi u
wɔllu ka tem mɔ u nɛɛ, wee u koo
de kõsa ye u raa gerua kpuro yu
Yerusalɛmu ka yen wuu si su tie
deema. Domi sin tɔmba swaa taaya,
ba ṅ win gere nua.

Ba Yeremi dãa doke

20

1 Yera sõɔ teeru, Pasuri Imɛrin bii
wi u sãa yãku kowo u ka maa sãa
Yinni Gusunɔn sãa yerun kõsobun
tɔnwero u nua ma Yeremi u yeniban
gari gerua.
2 Yera u dera ba nùn so, ma ba nùn
dãa doke nge wiiro Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ, kɔnnɔ ge ba sokumɔ Bɛnyamɛɛn
kɔnnɔn bera gia.
3 Adama yen sisiru bururu, Pasuri
u Yeremi dãa ye wuna. Ma Yeremi
u nùn sõɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ
kun maa nun sokumɔ Pasuri. Yĩsi
ten tubusiana bɔri yɛnda ka nun sik-
erenɛ. Adama tɛ̃, u nun sokumɔ Magɔɔ
Misabibu. Yen tubusiana nandabu ka
nun sikerenɛ.
4 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u
nɛɛ, u koo wunɛ ka wunɛn bɔrɔba
nandabu kpɛ̃ɛ. U koo de bɛɛn yibɛrɛba
bu bɛɛn gabu go tabu sɔɔ, kpa a ye wa
ka wunɛn nɔni. Kpa Babilonin sina
boko u Yudaba go kpa u gabu yoru
mwɛɛri u ka da Babiloniɔ.
5 U koo de yibɛrɛba bu Yerusalɛmun
arumani gura, ka sɔma ye tɔmba kuan
are kpuro, ka sere gãa gee ni nu
wãa ye sɔɔ. U koo de bu Yudaban
sinambun arumani gura, kpa bu ka ye
kpuro da Babiloni mi.
6 Pasuri, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu,
ba koo bɛɛ yoru mwa bu ka da
Babiloniɔ. Miya i ko i gbi, wunɛ ka be
a gari weesugii kua, kpa bu bɛɛ sike
mi.

Yeremi u Yinni Gusunɔ
weeweenu koosimɔ

7 Yinni Gusunɔ, a man kɔkura,
ma na wunɛn gari wura.
A man sɛ̃re a kamia.
Wee tõru baatere
tɔmbu kpuro ba ra n man yɛ̃ɛmɔwa,
kpa ba n man gari bɔkɔ mɔ̀.
8 Nà n kĩ n gari gere,
sere n nɔɔgiru sua ka dam n nɛɛ,
yibɛrɛba ba wee bu sun dam dɔre,
kpa bu sun kam koosia.

Yinni Gusunɔ,
tɔmba ra n man yɛ̃ɛmɔwa wunɛn garin sɔ̃ baadomma.
9 Nà n nɛɛ, kon nun deriwa,
na ɩ̀ maa wunɛn gari kparamɔ,
n da n sãawa nge dɔ̃ɔ u wãa nɛn wasi sɔɔ
u nɛn kukunu mɛnimɔ.
Kpa n kookari ko n ka tii marisi,
adama na ku ra kpĩ.
10 Na nɔɔmɔ tɔn dabinu nu man kɔ̃sa bwisikusimɔ.
Ba mɔ̀, nandabu wãa baama.
Su ka win gari da wirugibun mi.
Be ba raa ka man nɔɔ tia sãa
ba mɛɛrimɔ nà n kon sokura.
Ba mɔ̀, sɔrɔkudo kon de bu man samba ko.
Kpa bu wa bu man mwa bu mɔru kɔsie.
11 Adama na yɛ̃ ma wunɛ Yinni Gusunɔ, a wãa ka nɛ
nge tabu durɔ damgii.
Yen sɔ̃na be ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ ba koo sokura.
Ba ɩ̀ kpɛ̃ bu man kamia.
Yen sɔ̃na ba koo sekuru wa
kpa ba n tu yaaye sere ka baadommaɔ.
12 Wunɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
wunɛ wi a ra tɔnu wɛ̃ɛri,
a ka wa ù n sãa gemgii,
kpa a n win bwisikunu ka win gɔ̃run gari yɛ̃,
wuna kon de a nɛn yibɛrɛba mɔru kɔsie.
Domi wuna na tii nɔmu sɔndia.
13 I Yinni Gusunɔ siaro ka womusu.
Domi u ra wɔnwɔndo wɔre
saa tɔn kɔ̃son nɔman di.
14 Tɔ̃ɔ bɔ̃rigira tɔ̃ɔ tè sɔɔ ba man mara.
Tɔ̃ɔ te, tu ku domaru wa.
15 Bɔ̃rurowa wi u da u nɛn tundo sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee, ba nùn bii tɔn durɔ marua.
Ma labaari ye, ya nùn nuku doo bakabu wɛ̃.
16 Durɔ wi, u kam koowo
nge wuu si Yinni Gusunɔ u kam koosia
u ɩ̀ sin wɔnwɔndu kue.
Kpa u wuri nɔ bururu,
kpa u tabun wurenu nɔ sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
17 Mban sɔ̃na Gusunɔ u ɩ̀ yande dere n gbi
sanam mɛ na wãa nɛn mɛron nukurɔ,
kpa nuku te, tu yande ko nɛn sikiru,
kpa na n wãa mi sere ka tɛ̃.
18 Mban sɔ̃na na yara nɛn mɛron nukurun di,
na ka sere wahala yeni ka wasi wuriri bini waamɔ,
ma nɛn wãara wiru gooramɔ ka sekuru.

Yerusalɛmu koo kam ko

21

1-2 Sina boko Sedesiasi u Pasuri, Maakiyan bii, ka Sofoni, yãku kowo Maseyan bii gɔra Yeremin mi, bu nùn sɔ̃ bu nɛɛ, u bu bikiaru kuo Yinni Gusunɔn mi, domi Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko, u ka bu tabu mɔ̀. Sɔrɔkudo Yinni Gusunɔ u koo nùn maamaaki gaa kpare ben sɔ̃, kpa u wa u bu deri. Yera Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.

3 Ma Yeremi u tɔn be wisa u nɛɛ, bu doo sina boko Sedesiasin mi bu nɛɛ,
4 amɛniwa Gusunɔ Isirelibɔn Yinni u gerua. U nɛɛ, wee, u koo de ben tabu kowo be ba ka Babilonin sina boko ka win tɔmbu sannamɔ wuun biruɔ bu duki su bu wura wuu ge sɔɔ.
5 Kpa wi, Gusunɔn tii u ka be Yudaba sanna ka mɔru u bu win dam sɔ̃ɔsi,
6 u de bara kɔ̃suru tu hunde koniba kpuro wɔri tu go wuu ge sɔɔ, tɔmbu ka yaa sabenu.
7 Yen biruwa u koo sina boko Sedesiasi, Nɛbukanɛsaa nɔmu bɛria, wi ka win sɔm kowobu ka win tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ, be ba gesi yara bararun di, ka tabun di, ka gɔ̃ɔrun di. Be kpurowa Nɛbukanɛsaa u koo go. U ɩ̀ ben wɔnwɔndu mɔ̀. U ɩ̀ maa goo derimɔ.
8 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa Yeremi sɔ̃ɔwa win tɔmbun sɔ̃. U nɛɛ, wee, u bu swaa yiru yiiyammɛ, swaa yèn mi wãara wãa, ka yèn mi gɔɔ u wãa.
9 Wi u koo gesi yɔ̃ra wuu ge sɔɔ, u koo gbiwa tabu sɔɔ, ɩ̀ kun mɛ ka gɔ̃ɔru, ɩ̀ kun mɛ ka bararu. Adama wi u yara u tii Babilonigibu wɛ̃ be ba bu tarusi, yɛ̃ro koo win wãaru wɔra. Teya ta ko n sãa win arumani ye u kpĩa u yara.
10 Domi u yɔ̃rariwa u wuu ge kɔ̃sa kua, n ɩ̀ mɔ gea. U koo gu Babilonin

sina boko nəmu səndiawa u gu dɔ̃ɔ mɛni.

Gari yi Yinni Gusunə u Dafidin bweseru sɔ̃ɔwa

11 Yinni Gusunə u nɛɛ, amɛniwa
wunɛ Yeremi kaa Yudaban sina bokon
bweseru sɔ̃. A nɛɛ,
bu nɛ, Yinni Gusunən gari nəəwə.
12 Be, Dafidin bweseru,
ba n da gem swĩi baadomma.
Kpa bu be ba dam dəre yakia
be ba bu dam dəremən nəman di.
Bà kun kue mɛ,
nɛn məru ya koo bu yabure
ben kom kɔ̃sum sɔ̃.
Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ye go.
13 Kon Yerusalɛmugibu wəri.
Be, be ba wãa wəwa səə kperun wəllə,
baa bà n gerumə ba mɔ̀,
wara u koo kpĩ u du ben wãa yerə,
u ben kuku yeru turi.
14 Kon bu sɛɛyasia nge mɛ ben kookoosu nɛ.
Kon ben sina kpaaru dɔ̃ɔ mɛni
te ba bana ka dãa ye ba mɔ̀ seduru,
kpa ye ya ka tu sikerenɛ kpuro yu dɔ̃ɔ mwaara.

22

1 Yinni Gusunə u maa Yeremi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a doo Yudan sina bokon yɛnuə
kpa a bu gari yini sɔ̃.
2 A nɛɛ, wi, Yudaban sina boko, wi,
wi u sɔ̃ Dafidin sina gənaə, ka win
bwãabu ka win təmbu ka be ba gesi
wãa sina kpaaru mi,
3 bu nɛ, Yinni Gusunən gari yini
swaa dakio bu nə. Bu gem swĩiyə. Bu
be ba dam dəremə wəro be ba bu dam
dəremən nəman di. Bu ku səbu ka
gəminibu ka gobekuban gãanu mwa
ka dam. Bu ku maa taarɛ sarirugibu go
yam mini.
4 Bà n wooda yeni mɛm nəəwa, gabu
ben bweseru səə, ba ko n bandu diiwa
ba n sɔ̃ Dafidin sina gəna yeni səə. Ba
koo du saa kənnə minin di ba n dua
tabu kɛkɛ səə ye dumi gawe, ǹ kun mɛ,
ba n dumi səni, be ka ben bwãabu ka
ben təmbu.
5 Adama bà n yina bu ye mɛn nəəwa,
sere ka nɛ, Yinni Gusunən wãaru, sina
kpaa te, ta koo kowa bansu.
6 Wee ye na maa gerua Yudaban
sina kpaarun sɔ̃. Na nɛɛ,
baa mɛ na sina kpaa te wa ta wã
nge dãa sɔ̃ə ge ga wãa Galadiə,
ǹ kun mɛ, nge Libanin guurun wii kpiiru,
ka gem kon tu bansu koosia.
Goo kun maa sinamə mi.
7 Kon tabu kowobu tabu yãnu sebusia bu tu wəri.
Kpa bu ten gbere yi ba kua ka dãa ye ba mɔ̀ seduru wukiri bu dɔ̃ə doke.
8 Tən tuko dabinu ba koo sara wuu
gen mi, kpa bu sɔ̃ənа bu nɛɛ, mban
sɔ̃na Yinni Gusunə u wuu bəkə geni
kua mɛsum.
9 Kpa bu bu wisi bu nɛɛ, gen
təmbu ba wi, ben Yinnin arukawani
kusiawa, ma ba da ba bũnu sãamə.

Ye Yinni Gusunə u gerua Salumun sɔ̃

10 Bɛɛ Yudaba,
i ku wuri ko Yosiasi wi u gun sɔ̃.
I ku maa win ario ko.
Adama i wuri koowo Salumun sɔ̃,
wi ba yoru mwa ba ka da tem tukumə.
Domi u ǹ maa wee.
Mɛya u ǹ maa tem mɛ wasi
mi ba nùn mara mini.
11 Wee ye Yinni Gusunə u gerua
Salumu, Yosiasi Yudaban sina bokon
biin sɔ̃, wi u bandu dii win baan ayerə.
U nɛɛ, u doona, u ǹ maa wee.
12 U koo gbiwa dɛsiru səə mi ba ka
nùn da mi, u ǹ maa tem mɛ wasi.

Yinni Gusunə u Yoyakimu gerusi

13 Yeremi u Yoyakimu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ,
wunɛ Yoyakimu, bɔ̃rurowa a sãa.
Wee a wunɛn sina kpaaru bana,
adama a ǹ gem swĩi.
A tu gidambisaba sosia
adama ye n weenɛ a təmbu kua,
a ǹ bu kuammɛ.
A ra gabu səmburu koosie kam.
A ku ra bu ben kəsiaru wɛ̃.
14 Ma a nɛɛ, kaa tii sina kpaa bakaru baniawa
kpa ta n gidambisa baka mə.
Ma a fɛnɛntiba doke,

a ten gani dãa gea ye ba mɔ̀ sɛduru wukiri.
Ma a tu swɛ̃rasia kom kom a ka sɔ̃ɔsi ma sina kpaara.
15-16 Yèn sɔ̃ a ka sina kpaa te sɛduruba bana,
yeya n dera a sãa sina boko?
Wunɛn baaban tii u ɲ̀ sãa sina boko ro?
U ra diwa kpa u nɔ nge baawure,
adama u ra baawure kuewa ye n weenɛ u ko.
U ra sãarobu ka wɔnwɔndobu siriewa dee dee.
Yen sɔ̃na ye kpuro ya nùn koora dee dee win wãaru sɔɔ.
Wi u maa mɔ̀ nge mɛ,
wiya u wi, Yinni Gusunɔ yɛ̃ ka gem.
17 Adama wunɛ, wunɛn tiin arufaaniwa a kasu.
A kasuwa a taarɛ sarirugibu dam dɔre kpa a bu go.
18 Yen biru, Yeremi u maa nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon sɔ̃. U nɛɛ,
ù n gu, ba ɲ̀ nùn gɔɔ swĩiyammɛ bu nɛɛ, waiyo nɛn mɔɔ!
Waiyo nɛn sesu!
Waiyo nɛn yinni!
19 Adama ba koo win goru gawawa bu yara Yerusalɛmun di
bu sike nge yaa saberu.

Yerusalɛmu ya koo sekuru wa

20 Yeremi u nɛɛ,
wee ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i doo i yɔ guu te ba mɔ̀ Libaniɔ,
ka Basanin guurɔ,
ka Abarimun gungunu wɔllɔ,
kpa i kuuki ko i nɔɔgiru sua.
Domi be i ka arukawani bɔkua ba munkira.
21 U bɛɛ kirɔ kua sanam mɛ i wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
adama i nɛɛ, i ɲ̀ nùn swaa dakimɔ.
Nge mɛya bɛɛn daa ya sãa saa bɛɛn piiburun di,
i ku ra nùn swaa daki.
22 Tɛ̃, bɛɛn kparobu ba koo ka woo doona
kpa be i ka arukawani bɔkua
bu bu yoru mwɛɛri bu ka da tem tukumɔ.
Saa ye sɔɔra i ko i sekuru wa,
bɛɛn kom kɔ̃sum sɔ̃.
23 Bɛɛ Yerusalɛmugibu,
bɛɛ be i sɔ̃ sɛ̃ɛ bɛɛn dii buranu sɔɔ ni i kua ka Libanin dãa gea,
amɔna bɛɛn weeweenu ko n nɛ,
sanam mɛ wuriribu koo bɛɛ deema nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.

Yinni Gusunɔ u Yoyakini sirimɔ

24 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kaa Yoyakini, wi ba maa mɔ̀ Yekonia, Yoyakimun bii, Yudaban sina boko sɔ̃ a nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, baa ù n sãan na nge taabu nɛn nɔm geuɔ, kon nùn wuna min di.
25 Kon nùn win yibɛrɛba nɔmu sɔndia, be, be ba kasu bu nùn go. Kon nùn bu nɔmu sɔndia be, bèn bɛrum u mɔ mi. Beya Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko ka win tabu kowobu.
26 Kon bu kɔ̃, wi ka win mɛro wi u nùn mara. Kpa bu ka bu da tem tukumɔ mi ba ɲ̀ bu mara. Miya ba koo gbi.
27 Saa gaa sɔɔ, ba ko ba n kĩ bu gɔsirama ben temɔ adama ya ɲ̀ koorɔ.
28 Gaba koo bikia bu nɛɛ, Yoyakini wi, u sãawa nge weke te ta kɔsire, ɲ̀ kun mɛ, nge gãa ni goo kun maa kĩ? Aawo. N n mɛn na, mban sɔ̃na ba wi ka win bweseru tem yara ma ba ka bu da sere mi ba ɲ̀ yɛ̃.
29 Ma Yeremi u nɛɛ, nɛn temgibu, i nɔɔwɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua.
30 U nɛɛ, i durɔ wi garisio wi u ɲ̀ kooramɔ win wãaru sɔɔ. U ko n sãawa nge wi u bibu bia, domi win bweseru sɔɔ, goo kun maa sinamɔ sina gɔna sɔɔ u Yudaba kpara.

Kparo kɔ̃sobu

23

1-2 Gusunɔ Isireliban Yinni u nɛɛ, bɔ̃ruroba kparo be ba nɛn tɔmbu goomɔ, ma ba bu yarinasiamɔ nge yãa kparo kɔ̃sobu. Na maa nɛɛ, wee ba nɛn tɔmbu gira, ba bu yarinasia ba yina bu bu nɔɔri. Yen sɔ̃, kon bu sɛɛyasia ben nuku kɔ̃su ten saabu.
3 Kpa n nɛn tɔn be ba tie mwɛɛrima tem kpuron di, mi na raa dera ba

yarinɛ, n ka bu wurama ben temɔ, kpa
bu marura bu dabia.
4 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu kparo
kpaobu wɛ̃ be ba koo bu kpara. Ba ɲ̀
maa nandamɔ bɛrum sɔ̃. Baa ben turo
kun maa biaramɔ.
5 Wee saa ya sisi
yè sɔɔ kon gemgii goo seeya Dafidin bweserun di
nge dãa kpii pɔtura,
kpa u n bandu dii ka baadommaɔ.
U koo tɔn be kparawa ka bwisi gee.
Kpa u gem sɔ̃ɔsi tem mɛ sɔɔ.
6 Win waati ye sɔɔ,
Yudaba ba koo faaba wa.
Kpa u de Isireliba ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
Kpa ba n nùn sokumɔ ba n mɔ̀,
Yinni Gusunɔwa u sãa ben faaba kowo.
7 Yen sɔ̃na na nɛɛ, wee saa ya maa
sisi yè sɔɔ ba ɲ̀ maa bɔ̃rumɔ bu nɛɛ, ka
Yinni Gusunɔn wãaru wi u bu yarama
saa Egibitin tem di.
8 Adama ba ko n da gerewa bu
nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn wãaru wi u
bu yarinasia sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia
ka wusu gasu sɔɔ, ma u maa ka bu
wurama min di, bu ka sina ben temɔ.

Gari yi Yeremi

u sɔmɔ weesugibu sɔ̃ɔwa

9 N n sɔmɔbun sɔ̃n na,
nɛn gɔ̃ru ga sankira too,
ma na diirimɔ sere ka nɛn kukunɔ.
Na sãa nge wi tam mu goomɔ
Yinni Gusunɔ ka win gari dɛɛrin sɔ̃,
yi u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
10 tɔmba yiba tem mɛ sɔɔ,
be ba sakararu mɔ̀.
Kɔ̃sa ba naa gire.
Miya ben dam mu wãa.
Yen sɔ̃na tem mɛ, mu sankire,
ma mɛn kpara yee ni nu wãa gbaburun bera gia nu gbera.
Domi u mu bɔ̃rusi.
11 Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobu ba sankire,
u wa ma ba nuku kɔ̃su kom mɔ̀
sere ka win sãa yerɔ.
12 Yen sɔ̃na ben swaa ya koo wɔria,
kpa yu bu yam tĩre.
U koo de bu bu bɔria,
kpa bu wɔruku saa ye u koo bu sɛɛyasia
u de wahala yu bu deema.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yudan Gusunɔn sɔmɔbun kɔ̃san kpãaru

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kɔ̃sa ye na wa nɛn sɔmɔbu ba mɔ̀ Samariɔ,
ya ɲ̀ ka nɔɔ gerurɔ.
Domi bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsira ba ka gari mɔ̀.
Ma ba nɛn tɔmbu Isireliba gɛrasia nɛn swaan di.
14 Adama kom kɔ̃sum mɛ na wa Gusunɔn sɔmɔbun suunu sɔɔ Yerusalɛmuɔ,
mu beɔnɔgim kere.
Ba sãawa sakara kowobu,
ma ba weesu mɔ̀,
ba tɔn kɔ̃sobu dam kɛ̃mɔ bu ku ka ben kom kɔ̃sum deri,
ma na be kpuro garisi nge Sodomu ka Gomɔran tɔmbu.
15 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na nɛn sɔmɔbu Yerusalɛmuɔ sɔ̃ɔmɔ
ma wee kon de bu dãa kiku gagu * ge ga sosu di,
kpa bu nim mɛ mu dɛ̃ɛ mɔ nɔ.
Domi beya ba dera tem mɛn tɔmbu kpuro ba ɲ̀ maa man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

16 Amɛniwa nɛ Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni na gerua. Na nɛɛ,
i ku maa nɛn sɔmɔ ben gari swaa daki.
Domi ba dera i yĩiyɔ ye i ɲ̀ wasi.
Ben tiin gɔ̃run bwisikuna ba gerumɔ,
n ɲ̀ mɔ yi yi wee nɛn nɔɔn di.
17 Ba ra mam be ba man gɛma sɔ̃ bu nɛɛ,
na be gerua na nɛɛ,
ba koo bɔri yɛndu wa.
Kpa ba n be ba ben tii tiin gɔ̃ru kĩru mɔ̀ sɔ̃ɔmɔ ba n mɔ̀,
ba ɲ̀ kɔ̃sa gaa wasi.
18 Yeremi u nɛɛ,
ben wara u ka Yinni Gusunɔ wesiana.
Nge ben wara u win gari nua u yi laakari kua.

* **23:15** ***dãa kiku gagu*** - A mɛɛrio 9:14.

19 Wee Yinni Gusunɔn mɔru ya koo na
nge guru woo bɔkɔ
kpa yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
20 Win mɔru ye, ya ɲ̀ suremɔ,
ma n kun mɔ u win himba yibia.
Amɛn biru, ya koo bɛɛ nɛn tɔmbu
yeeri.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sɔmɔ be, ba duki da, baa mɛ na ɲ̀ bu
gɔre.
Ba maa gari gerua, baa mɛ na ɲ̀ ka bu
gari kue.
22 Bà n daa nɛn gari swaa daki,
nɛn gariya ba koo raa kpara nɛn
tɔmbun suunu sɔɔ.
Kpa bu wa bu gɔ̃ru gɔsia bu ben kom
kɔ̃sum deri.

Yinni Gusunɔ

u wãa yam kpuro

23 Nɛ Gusunɔ, na wãawa yam kpuro,
turuku ka tontondeɔ.
24 Goo u koo kpĩ u kuke na kun nùn
wa?
Na wãawa yam kpuro, wɔllɔ ka temɔ.

Mba yakasu ka dobi

yi mɔɔsinɛ

25 Na nɔɔmɔ ye sɔmɔbu ba gerumɔ.
Be ba gari weesugii mɔ̀ ka nɛn yĩsiru ba
mɔ̀, na ka bu gari kua dosu sɔɔ,
26 sere saa yerà sɔmɔ beni ba ko n
gari weesugii mɔ̀, kpa ba n nɛn tɔmbu
nɔni wɔ̃kumɔ ka ben gɔ̃run gari.
27 Ba kĩwa ben dosu weesugisun
gari yi de nɛn tɔmbu bu nɛn yĩsiru
duari nge mɛ ben baababa ba raa man
duari bũu wi ba mɔ̀ Baalin sɔ̃.
28 Sɔmɔ wi u dosa u geruo ma u dosa.
Wi na maa ka gari kua u yi tusio dee
dee.
Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
mba yakasu ka dobi yi mɔɔsinɛ.
29 Nɛn gari kun sãa nge dɔ̃ɔ ro?
Yi ɲ̀ sãa nge matalaka ye ya ra kperu
kɔre ro?
30 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon
sɔmɔ be sɛɛyasia, be, be ba ben win-
sim gari suamɔ ba ka gari weesugii mɔ̀.
31 Kon bu sɛɛyasia be ba ben tii tiin
gari suamɔ ba gerumɔ ka nɛn yĩsiru.
32 Kon bu sɛɛyasia be ba ben dosu
weesugisu tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. Ma ba dera
nɛn tɔmba kɔ̃ɔramɔ ben wee si ka ben
tɔn biarun sɔ̃. Na ɲ̀ bu gɔre, na ɲ̀ maa
bu wooda wɛ̃. Mɛya ba ɲ̀ maa arufaani
gaa mɔ tɔn ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔn gari

yi sãawa sɔmunu

33 Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tɔn ben goo, ɲ̀ kun mɛ nɛn sɔmɔ
goo, ɲ̀ kun mɛ yãku kowo goo ù n nun
bikia u nɛɛ, mba nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua, sɔmu nirà na bu sɔbi, kaa nùn
wisiwa a nɛɛ, bera ba sãa nɛn sɔmunu.
Adama kon bu biru kisi.
34 Ben wi u gesi nɔɔ wukia u nɛɛ, nɛ,
Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, kon
yɛ̃ro sɛɛyasiawa wi ka win yɛnugibu.
35 Ye baawure u koo kpĩ u win
winsim bikia, yera, u nɛɛ, mba Yinni
Gusunɔ u gerua, mba u wisa.
36 Adama bu ku raa maa gere bu nɛɛ,
na bu sɔmunu sɔbi. Wi u ye gerua,
win gari koo wɔri win tii sɔɔ. Domi ba
nɛn gari tɛmamɔwa nɛ wi na sãa ben
Yinni wi u ra n wãa, u dam kpuro mɔ.
37 Kaa maa sɔmɔ be bikia a nɛɛ, mba
nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sɔ̃ɔwa. Mba na
bu wisa.
38 Bà n maa nun wisa ba nɛɛ, nɛ,
Yinni Gusunɔ na bu sɔmunu sɔbi, baa
mɛ na nɛɛ, bu ku maa yen gari ko, a bu
wisio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ,
39 kon bu biru kisi kpa n bu duari,
be ka ben wuu ge na raa be ka ben
baababa wɛ̃.
40 Kon maa bu seku bakaru doke te
ta ɲ̀ duarirɔ sere ka baadommaɔ. Kpa
ba kun maa bɛɛrɛ mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ.

Figie bii

ni nu wãa birenu yiru sɔɔn gari

24

1 Ye Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina
boko u Yoyakini, Yoyakimun bii,
Yudaban sina boko mwa ka win sina
asakpɔbu ka ben dãa dãkobu ka ben
sekobu, u ka bu da Babiloniɔ, saa ye
sɔɔra Yinni Gusunɔ u Yeremi figie bii
ni ba doke birenu yiru sɔɔ sɔ̃ɔsi sãa
yerun kɔnnɔwɔ.
2 Bire nin teeru ta figie bii geenu
yiba ni nu sãa nge yen marum

gbiikum. Ma teera ma bii kɔ̃sunu yiba
ni nu ɲ diirɔ.
3 Ma Yinni Gusunɔ u Yeremi bikia u
nɛɛ, Yeremi, mba a waamɔ mi. Ma u
wisa u nɛɛ, birenu yiruwa na waamɔ,
ni nu figie binu yiba. Ganu gea sãa, ma
ganu kɔ̃sunu sãa, nu ɲ diirɔ.
4 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
5 wee ye na gerua, nɛ, Gusunɔ Isire-
liban Yinni. Na nɛɛ, nge mɛ figie bii
gee ni, nu ra tɔmbu wɛ̃re, nge mɛya
kon Isireli be ba yoru mwɛɛra ba ka da
Babiloniɔ mɛɛri ka nɔnu geu.
6 Kon de bu wurama ben tem
mini. Na ɲ maa bu suramɔ, kon bu
tãsisiawa. Na ɲ maa bu wukamɔ, kon
bu girawa n sire.
7 Kon bu gɔ̃ru kpɔɔ wɛ̃, kpa bu gia
ma nɛna na sãa kpuron Yinni. Ba
koo wurama nɛn mi kpa ba n sãa nɛn
tɔmbu ba n man sãamɔ.
8 Adama Sedesiasi, Yudaban sina
boko ka win sina asakpɔbu ka tɔn be
ba tie Yerusalɛmuɔ ka be kpuro be ba
sɔ̃ tem mɛ sɔɔ, ka sere be ba kpikiru da
Egibitiɔ, kon dewa ba n sãa nge figie
bii kɔ̃su ni nu ɲ diirɔ mi.
9 Tɔmbu bà n bu wa ba koo biti
soora. Gee kon bu yarinasia kpuro, ba
koo bu yɛ̃ɛwa bu bu yaakoru koosi kpa
ba n wãa sekuru sɔɔ kpa ba n da ka ben
yĩsiru tɔmbu bɔ̃rusi.
10 Kon bu tabu surema ka gɔ̃ɔru ka
baranu sere bu ka gbi tem mɛ kpuro
sɔɔ, mɛ na be ka ben baababa wɛ̃.

Yudaban mɛm nɔɔ sarirun are

25

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban
sina bokon bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua
Yudaban sɔ̃. Ya sãawa Nɛbukanɛsaa,
Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ
gbiikuu.
2 Ma Yeremi u Yudaba ka
Yerusalɛmugibu kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
3 saa Yosiasi, Amɔɔn biin bandun
wɔ̃ɔ wɔkura itasen di, n ka gisɔ girari,
yen wɔ̃ɔ yɛnda itawa mi. Saa min diya
na ra n bɛɛ Gusunɔn gari sɔ̃ɔmɔ adama
i ku ra man swaa daki.
4 Yinni Gusunɔ u ra n bɛɛ win sɔm
kowobu gɔriammɛ, bera win sɔmɔbu.
U dera ba na na saa yee yellun di.
Adama i ɲ bu swaa daki, i ɲ ben gari
wure.
5 Sɔmɔ be, ba ra n gerumɔ ba n mɔ̀,
i gɔ̃ru gɔsio kpa i bɛɛn daa kɔ̃sa deri,
kpa i wa i n wãa bɛɛn tem sɔɔ, mɛ Yinni
Gusunɔ u bɛɛ ka bɛɛn baababa wɛ̃ sere
ka baadommaɔ.
6 I ku maa bũu goo yiira i nùn sã.
I ku Gusunɔn mɔru seeya ka bɛɛn
bwãaroku ni i kua ka bɛɛn tii, kpa u ku
maa bɛɛ kɔ̃sa gaa kua.
7 Adama Yinni Gusunɔn tii u nɛɛ, i
ɲ nùn swaa daki. I win mɔru seeyawa
bɛɛn bwãaroku ni i kuan sɔ̃. Ma ya ka
bɛɛ kɔ̃sa naawa.
8 Yen sɔ̃na wi, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinni u nɛɛ, yèn sɔ̃ i ɲ nùn swaa daki,
9 yen sɔ̃na u koo maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geun tɔmbu kpuro gurama ka win
sɔm kowo Nɛbukanɛsaa, Babilonin
sina boko. Kpa bu bɛɛn tem mɛn
tɔmbu wɔri bu kam koosia, ka be ba
bɛɛ sikerenɛ kpuro. Tem mɛ, mu koo
kowa bansu sere ka baadommaɔ. Wi
u sarɔ mi, kpa biti yu nùn mwa, sere u
wia ko.
10 Ba ɲ maa tɔ̃ɔ bakanun womusu
nɔɔmɔ mi, ka sere kurɔ kpaanun
womusu. Mɛya ba ɲ maa nambun
wɔkinu nɔɔmɔ. Ba ɲ maa fitilanu wasi
mi.
11 Tem mɛ kpuro mu koo kowa
bansu, kpa bɛɛ, win tɔmbu, i
Babilonin sina boko yoru diiya wɔ̃ɔ
wata ka wɔkuru.
12 Adama wɔ̃ɔ wata ka wɔku ten
biru, Yinni Gusunɔ u koo Babilonin
sina boko ka win tɔmbu seesima ben
tora ni ba kuan sɔ̃, kpa u ben tem
kam koosia mu ko bansu sere ka
baadommaɔ.
13 Bɔ̃ri yi u gerua tem mɛn sɔ̃, ka sere
yèn gari nɛ, Yeremi na gerua na yorua
tire te sɔɔ, bwesenu kpuron sɔ̃, yi koo
koorawa.
14 Domi bwese damginu ka sinam
damgiba koo bu yoru mwɛɛri. Nge
mɛya Gusunɔ u koo ka bu ben kɔ̃sa
kɔsie ye ba raa kua.

Gusunɔ

u koo bwesenu kpuro sɛɛyasia

15 Yinni Gusunɔ u win mɔru
weesina ka tam mɛ u doke nɔra sɔɔ

u nɛ, Yeremi tĩi u nɛɛ, n ye mɔɔ kpa n
de bwese nìn mi u man gɔriɔ nu ye nɔ.
16 Bà n wa ma u dera yibɛrɛba ba
bu wɔri ba goomɔ, ba ko n bãarimɔwa
kpa ba n burisinɛ nge wiirobu.
17 Yera na nɔra ye mwa Yinni
Gusunɔn nɔman di. Ma na dera bwese
nìn mi u man gɔra nu win mɔru ye
nɔra.
18 Na torua na ye Yerusalɛmugibu
nɔrusia, ka Yudan wusu kpuron
tɔmbu ka ben sinambu ka ben sina
asakpɔbu, kpa Gusunɔ u wa u ben tem
kam koosia kpa wi u sarɔ mi, u biti
soora sere u wia ko. Kpa ba n da ka ye
tɔmbu bɔ̃rusi nge mɛ ya koora tɛ̃.
19 Yen biru, na bwese ni nu tiegibu
ye nɔrusia. Beya Egibitin sunɔ ka win
sina asakpɔbu, ka win tɔmbu kpuro,
20 ka bwese tuku ni nu wãa Egibitiɔ,
ka Usan sinambu, ka Filisitiban
sinambu, beya Asikalonigii, ka
Gasagii, ka Ekoronigii, ka sere be ba
maa tie Asidɔduɔ, ben sunɔ,
21 ka Edɔmuba, ka Mɔabuba, ka
Amɔnigibu,
22 ka Tirin sinambu ka Sidonin
sinambu, ka sere sinam be ba wãa
nim wɔ̃kun bera giɔ,
23 ka sere maa Dedanigibu, ka
Temagibu, ka Busigibu, ka be ba ra
wii baanun seri kɔni,
24 ka maa Daarububan sinambu, ka
bwesenu kpuron sinambu be ba wãa
gbaburɔ mi yani sɛɛri wãa,
25 ka Simirin sinambu ka Elamun
sinambu ka sere Mɛdiban sinambu,
26 ka sinam be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia kpuro, be ba wãa turuku ka be
ba toma.
Bwese ni nu gesi wãa handunia sɔɔ,
ni ka nin sinambu ba mɔru ye nɔra
ma Babiloni ye ba maa mɔ̀ Sesaki, yen
sina boko u ye dakura.
27 Yinni Gusunɔ u maa man sɔ̃ɔwa n
Isireliba sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ, amɛniwa wi, ben
Yinni, wi u maa sãa wɔllu ka tem Yinni
u gerua. U nɛɛ, bu nɔruo sere yu bu
go, bu siruku kpa bu wɔruku sere bu
kpana bu se yèn sɔ̃ u dera yibɛrɛba ba
bu wɔri ba goomɔ.
28 U maa nɛɛ, bwese nin garu tà n
yina tu nɔ ye na tu tĩi, n tu sɔ̃ɔwɔ
n nɛɛ, tu nɔruo baa ǹ n mɛren na.
Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin
woodawa.
29 Domi u ǹ win wuu Yerusalɛmu
deri. N n mɛn na, u koo bweseru garu
deri? Aawo, u ǹ derimɔ. Bwesenu
kpuro sɔɔra u koo win mɔru sure. Wi,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
30 U maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n bu
sɔ̃ɔwɔ n nɛɛ,
wi, Yinni Gusunɔ u koo kukiri wɔllun
di.
Win nɔɔ ga koo nɔɔra saa win wãa yee
dɛɛrarun di.
U koo win tem kukirisi.
U koo handuniagibu kpuro kukirisi
nge tɔn dabi te ta dĩanu gɛ̃ɛmɔ gberɔ.
31 Win kukiribu koo nɔɔra handunia
kpuro sɔɔ.
Domi u tɔmbu kpuro sokumɔ win siri
gbaburɔ.
Wi siribu di, u koo yɛ̃ro gowa ka
takobi.
32 Wi Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u
maa nɛɛ,
win siribu bu ko n sãawa nge woo
bɔkɔ
ge ga bwesenu kpuro gasirimɔ,
ga handunian goonu nnɛ kpuro
bukianɛ.
33 Be Yinni Gusunɔ u koo de bu
gbi siri bi sɔɔ, ba ko n tɛriewa baama
handuniaɔ. Goo sari wi u koo ben
gonu mɛnna u sike, kpa bu ben gɔɔ
swĩ. Nu koo kowa taaki tem sɔɔ.
34 Bɛɛ, win tɔmbun kparobu,
i wuri koowo, i bindio temɔ.
Domi tɔ̃ra tunuma tè sɔɔ ba koo bɛɛ
sakiri.
I ko i wɔruma i kɔsikira
nge tem mɔn weke buraru.
35 I ǹ kisiramɔ
domi i ǹ kuku yeru wasi.
36 Wee, kparo ben wuri yi koo nɔɔra
domi Yinni Gusunɔ u koo ben tem
kam koosia
37 ka win mɔru baka.
Tem mɛ, mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
adama mu koo ko bansu.
38 Nge mɛ gbee sunɔ ga ra yari gen wãa
yerun di
gu ka dĩanu kasu,
nge mɛya Yinni Gusunɔ u koo yari win
wãa yerun di,
u de bwesenu nu goona

kpa tem mu tɔmbu bia win mɔru
bakan sɔ̃.

Yeremi u wãa Yudaban

wirugibun wuswaaɔ

26

1 Ye Yoyakimu, Yosiasin bii Yudan
sina boko u bandu di, yen sɔ̃ɔ mɛɛ tera
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari yini
kua u nɛɛ,
2 amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua na nɛɛ, a yɔ̃ro sãa yerun yaara
mini. Tɔn be ba koo na saa Yudan
wusu kpuron di bu ka man sã, kpa a
bu gari yi kpuro sɔ̃ yi na nɛɛ, a bu sɔ̃.
Baa yin tia a ku ra bure.
3 Bà n wura ba nun swaa daki, ma ba
wura ben dɔɔ sɔɔ, ba ben kom kɔ̃sum
deri, kɔ̃sa ye na raa gɔ̃ru doke n bu
kua, kon ye deri.
4 A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu
man swaa dakio bu nɛn woodaba swĩi
ye na bu wɛ̃,
5 kpa bu ku nɛn gɔrobun gari
atafiiru ko. Na ra be bu gɔrie saa
yellun di, adama ba ǹ bu swaa daki.
6 Yen sɔ̃, kon sãa yee te kam koosia
nge mɛ na Silogiru kua, kpa n de bwe-
senu kpuro nu wuu gen yĩsiru sia nù n
bɔ̃rumɔ.
7 Yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu
ka wuun tɔmbu ba Yeremin gari yi
nua yi u gerumɔ Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.
8 Ye u gari yi gerua u kpa yi Yinni
Gusunɔ u nùn yiire u tɔn be kpuro sɔ̃
mi, yera yãku kowo be, ka Gusunɔn
sɔmɔ be, ka sere wuun tɔn be ba
tie kpuro ba na ba nùn sɛ̃re. Ba
gbãsukumɔ ba mɔ̀, kaa gbiwa.
9 Tɔmbu kpuro ba na ba Yeremi
mɛnnɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru mi,
ba mɔ̀, mban sɔ̃na a gerumɔ ka Yinni
Gusunɔ yĩsiru a mɔ̀, sãa yee teni
ta koo kam kowa nge Silogiru, kpa
Yerusalɛmu yu ko bansu.
10 Ye Yudan wirugibu ba nua mɛ,
yera ba seewa sina kpaarun di ba da
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ, ma ba sina
sãa yee ten kɔnnɔwɔ ge ba sokumɔ
kɔnnɔ kpɔɔ.
11 Ma yãku kowo be, ka Gusunɔn
sɔmɔ be, ba wirugibu ka tɔn be ba tie
kpuro sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, n weenɛwa bu
durɔ wini go. Domi gari kamwa u wuu
geni gerusimɔ. Bɛɛn tii i maa yi nua ka
bɛɛn swaa.
12 Ma Yeremi u wirugii be ka tɔn be
kpuro sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni Gusunɔwa u
man gɔrima n ka gari ko sãa yee teni
ka wuu genin sɔ̃, nge mɛ i nua kpuro.
13 I gɔ̃ru gɔsio kpa i kom kɔ̃sum deri.
I Gusunɔ bɛɛn Yinnin gari swaa dakio,
kpa u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u bɛɛ kua.
14 Adama nɛ wee bɛɛn nɔmaɔ, i ka
man koowo nge mɛ n bɛɛ dɛnde.
15 I yɛ̃ ma na ǹ taarɛ gaa mɔ. Yen sɔ̃, ì
n man go, nɛn yɛm mu kua bɛɛ ka bɛɛn
wuu gen sɔmunu. Domi ka gem Yinni
Gusunɔwa u man gɔrima n ka bɛɛ gari
yini kpuro sɔ̃.
16 Yera wirugii be, ka tɔn be ba tie
ba yãku kowo be, ka sɔmɔ be sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, n ǹ weenɛ su durɔ wi go domi ka
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin yĩsira u gari yini
gerua.
17 Ma wuu gen guro gurobu gabu ba
seewa ba tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
18 Misee Mɔresɛtigii u raa Gusunɔn
gari gerua Yudan sina boko Esekiasin
waati u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinni u gerua. U nɛɛ,
ba koo Yerusalɛmu bwiiya nge gberu,
kpa yu ko nge kpee ni ba suba,
kpa guu tèn wɔllɔ ba Yinni Gusunɔn
sãa yee te bana,
tu dãnu kpi n ko dãa sɔ̃ɔ bɔkɔ.
19 Yudaba ka ben sina boko Esekiasi
wi, ba Misee wi go? Esekiasi wi, u ǹ
Yinni Gusunɔ nasie? Nge u ǹ Yinni
Gusunɔ suuru kanɛ ro? Ma Yinni
Gusunɔ u kɔ̃sa ye deri ye u raa kĩ u bu
kua. Yera i ko de bɛsɛ, su tii durum
baka yeni sɔbi?

Yoyakimu

u Gusunɔn sɔmɔ Uri go

20-21 N deema Yoyakimun waati ye
sɔɔ, durɔ goo maa wãa wi ba mɔ̀ Uri,
Semaya Kiriati Yarimugiin bii. Durɔ
wi, u ra gari gere ka Yinni Gusunɔn
yĩsiru. Ma u gari tee yi gerua win tii,
wuu genin sɔ̃ nge mɛ Yeremi u gerua

mi. Ma Yoyakimu ka win tabu durəbu
ka maa win sina asakpəbu ba gari yi
nua. Yera sina boko wi, u kasu u Uri
go. Ye Uri u nua mɛ, u bɛrum soora,
ma u kpikiru sua u da Egibitiə.
22 Yera Yoyakimu u Ɛlinatani
Akaborin bii gəra Egibitiə ka təmbu
gabu sannu bu ka Uri mwaama.
23 Ma ba Uri wi mwaama ba ka nùn
na sina bokon mi. Ma u dera ba nùn go
ka takobi. Yera ba win goru kare mi ba
ra tən dirobu sike.
24 Adama Akikamu Safanin bii u
yɔ̃rawa ka Yeremi ma u yina bu tən be
Yeremi nəmu bɛria bu go.

Yeremi

u sugu səndi win seru wəllə

27

1 Ye Sedesiasi Yosiasin bii, Yudaban
sina boko u bandu di u kpa, n tɛ fiiko,
yera Yinni Gusunə u ka Yeremi gari
kua u nɛɛ,
2 Yeremi, a tii suguba kuo ka maa
wɛ̃ɛ a ye səbe,
3 kpa a ye səməbu wɛ̃ be sinam beni,
Edəmuban sunə, ka Məabuban sunə,
ka Aməniban sunə, ka Tirin sunə,
ka Sidonin sunə ba gəra Yerusalɛmuə
Sedesiasi, Yudaban sina bokon mi,
kpa ben baawure u ka ye win yinni
daawa.
4 Kpa a maa bu sɔ̃ bu ben yinnibu
sɔ̃ bu nɛɛ, nɛ, Gusunə, wəllu ka tem
Yinni, wi Isireliba ba sãamə, na nɛɛ,
5 nɛna na tem taka kua ka təmbu
ka yɛɛ yi yi wãa mɛ səə, ka nɛn dam
bakam. Wi na kĩ, wiya na ra mu wɛ̃.
6 Wee tɛ̃ kon bɛɛn tem mɛ kpuro nɛn
səm kowo Nɛbukanɛsaa, Babilonin
sina boko wɛ̃. Kpa n de sere ka gbeeku
yɛɛyə yi nùn səmburu kua.
7 Bwesenu kpuro nu koo wi ka win
bibu, ka win debuminu sã. Adama saa
gaa koo na yè səə bwese damginu ni
nu sinam damgibu mə, nu koo ra win
tii ka win temgibu yoru mwa.
8 Bweseru garu tà n yina tu
Nɛbukanɛsaa sã tu nùn yoru diiya,
nɛ, Yinni Gusunə, kon de u bwese te
tabu wəri. Kon maa tu bararu ka gɔ̃əru
kpɛ̃ɛ, u ka kpĩ u tu kpeerasia.
9 N n mɛn na, bɛɛ, i ku maa bɛɛn
səməbu swaa daki, ka bɛɛn sərobu ka
bɛɛn tiin dosusu, ka bɛɛn gəri sokobu,
be, be ba ra bɛɛ sɔ̃ bu nɛɛ, i ṅ ko
Babilonin sina boko sã.
10 Domi weesa ba gerumə, ye ya koo
de n bɛɛ tondasia bɛɛn tem di kpa n bɛɛ
kpeerasia.
11 Adama bwese te ta wura tu
Babilonin sina bokon sugu səbe, tu
nùn yoru diiya, kon bwese te deri ten
tem səə kpa tu gbea ko mi, ta n wãa.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
12 Ma Yeremi u maa gari tee yi
Sedesiasi sɔ̃əwa. U nɛɛ, Sedesiasi,
wunɛ ka wunɛn təmbu, i Babilonin
sina bokon sugu dokeo, i nùn yoru
diiya, wi ka win təmbu, kpa i wa i n
wãa.
13 Mban sɔ̃na kaa de bu wunɛ ka
wunɛn təmbu go tabu səə, ṅ kun mɛ i
gbi gɔ̃əru ka baranun sɔ̃ nge mɛ Yinni
Gusunə u gerua. U nɛɛ, bwese te
ta yina tu Babilonin sina boko wiru
kpĩiya ta koo gbiwa nge mɛ.
14 U maa nɛɛ, i ku səmə ben gari swaa
daki, be, be ba bɛɛ sɔ̃əmə ba mɔ̀, i ṅ
Babilonin sina boko yoru diiyammɛ.
Domi gari weesugiiya ba mɔ̀.
15 N ṅ nɛ, Yinni Gusunə na bu gəra.
Ba gari mɔ̀wa ka nɛn yĩsiru adama
weesa ba mɔ̀. I n bu swaa daki, kon bɛɛ
girawa, kpa i gbi, bɛɛ ka be sannu.
16 Ma Yeremi u maa yãku kowobu
ka tən be ba mɛnnɛ mi, gari yi sɔ̃əwa.
U nɛɛ, wee ye Yinni Gusunə u gerua.
U nɛɛ, i ku bɛɛn səməbun gari swaa
daki, be ba gerumə ba mɔ̀, ba koo ka
Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãnu
wurama saa Babilonin di n ṅ tɛɛmə.
Domi gari weesugiiya ba mɔ̀ mi.
17 I ku bu swaa daki. I Babilonin
sina boko wiru kpĩiyə, kpa i wa i n wãa.
Mban sɔ̃na i ko i de bɛsɛn wuu geni gu
ko bansu.
18 Yeremi u maa nɛɛ, səmə be, bà n
sãan na Gusunən səməbu ka gem ma
win gariya ba kparamə, bu nùn kanə,
wi, wəllu ka tem Yinni, u ku de bu
yãa ni gura ni nu tie win sãa yerə ka
Yudaban sina kpaarə ka Yerusalɛmu
səə kpuro, bu ka da Babiloniə.
19-20 Domi sanam mɛ Babilonin
sina boko u Yoyakini, Yoyakimun bii,

Yudaban sina boko yoru mwa ka win
sina asakpəbu, u ɲ̀ gina dendi yãa nini
gure, gbereba, ka boo sii ganduguu,
ka gen səwaritii, ka dendi yãa ni nu
tie Yerusalɛmuɔ.
21 Wee ye Yinni Gusunə u gerua
dendi yãa nin sõ.
22 U nɛɛ, ni kpurowa ba koo gura
bu ka da Babiloniə. Miya nu ko n
wãa sere win tii u ra ka de bu ka nu
wurama min di.

Yeremi

ka Gusunən səmə Hanania

28

1 Sedesiasin bandun wõə nnɛse te
səə, yen suru nəəbuse səə, Hanania,
Asurin bii, wi u sãa Gusunən səmə
Gabaoniə, u ka Yeremi gari kua yãku
kowobu ka təmbu kpuron wuswaaə,
Yinni Gusunən sãa yerə.
2 U nɛɛ, amɛniwa Gusunə, Isireliban
Yinni wi u wəllu ka tem mə u gerua. U
nɛɛ, u koo wigibu yara Babilonigibun
yorun di, te ta sãa nge sugu ben wĩinə.
3 N ka ko wõə yiru u koo de
Nɛbukanɛsaa u ka wi, Yinni Gusunən
sãa yerun dendi yãa ni wurama, ni u
raa gura u ka da Babiloniə.
4 U koo maa de Yoyakini,
Yoyakimun bii, Yudaban sina boko u
wurama, ka sere Yudaban tən be ba
ka da Babiloniə. Domi u koo bu yara
Babilonin yorun di.
5 Yera Yeremi u Gusunən səmə
Hanania wisa yãku kowobu ka tən be
ba wãa Yinni Gusunən sãa yeru mi
kpuron wuswaaə,
6 u nɛɛ, ami. Gusunə u de yu koora
nge mɛ a gerua. Kpa u de tən be
kpuro bu wurama Babilonin di ka
Yinni Gusunən sãa yerun dendi yãa
ni.
7 Adama Hanania, a gari yini swaa
dakio a nə, yi na gerumə wunɛn
wuswaaə ka tən ben wuswaaə.
8 Gusunən səmə be ba gbia ba na yel-
lun di, sa sere na, nəni swãaru ka tabu
ka baranun gariya ba bwese bakanu
ka sina bokobu sõəwa.
9 Tɛ̃ Gusunən səmə goo ù n seewa
u bəri yɛndun gari mɔ̀, amənа təmba
koo ka tubu ma Gusunəwa u yɛ̃ro
gərima, ma n kun mə ye u gerua mi,
ya koora.
10 Yera Gusunən səmə Hanania u
Yeremi sugu ye wuna ma u ye bəəka.
11 Ma u təmbu kpuro sõəwa u nɛɛ,
amɛniwa Yinni Gusunə u gerua. U nɛɛ,
n ka ko wõə yiru u koo Babilonigibun
dam mɛ bua nge mɛ na sugu ye bəəka.
Ma Yeremi u win swaa mwa u n
doonə.
12 Sanam mɛ Hanania u sugu dãa
ye wuna Yeremin wĩirun di u bəəka
u kpa, yera Yinni Gusunə u Yeremi
sõəwa u nɛɛ,
13 a doo a Hanania sõ a nɛɛ, u kpĩa u
sugu dãagia ye bəəka, adama u koo yen
kəsire wa ye ya sãa sisugia.
14 Nɛ Gusunə, Isireliban Yinni,
nɛ wi na wəllu ka tem mə, na
nɛɛ, wee na sugu sisugia dokemə
bwese ni kpuron wĩinə, kpa nu ka
Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko
yoru diiya. Baa ka gbeeku yɛɛyə, kon
nùn ye nəmu bɛriawa.
15 Yera Yeremi u Hanania sõəwa u
nɛɛ, a swaa dakio a nə, Yinni Gusunə
kun nun gəre. Ka mɛ, a da a təmbu gari
weesugii sõəwa, ma ba yi naanɛ kua.
16 Yen sõ, tɛ̃, wee ye Yinni Gusunə
u gerua. U nɛɛ, u koo nun wuna tem
minin di, domi wunɛn gari yi dera
təmba nùn seesi. Kaa gbi gisəku ge.
17 Ma Gusunən səmə Hanania wi, u
gu wõə gen suru nəəba yiruse səə.

Yeremi u Yuda be ba wãa

Babiloniə tireru kua

29

1 Saa Yerusalɛmun diya Yeremi
u bukurobu ka yãku kowobu ka
Gusunən səmə̃bu tireru kua, təmbu
kpuro gesi be Nɛbukanɛsaa, Babilonin
sina boko u yoru mwɛɛra u ka da
Babiloniə.
2 N deema saa ye səə, ba sina boko
Yoyakini mwa kə ka win mɛro ka
win sɔm kowo be ba maatam kua, ka
wirugibu be ba wãa Yerusalɛmuə ka
Yudan wuu si su tie səə, ka dãa dãkobu
ka sekobu.
3 Wee saa ye səə, Sedesiasi, Yudaban
sina boko u Eleasaa Safanin bii,
ka Gemaria, Hilikiyan bii gəriə

Nɛbukanɛsaan mi, Babiloniɔ. Ma Yeremi u bu win tire te wɛ̃. Wee ye tire te, ta gerumɔ.

4 Ta nɛɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, u maa sãa bɛɛ Isireliban Yinni. Wiya u ka bɛɛ gari mɔ̀, bɛɛ be u dera ba yoru mwɛɛra ba ka da Babilonin temɔ.

5 U nɛɛ, i dia baniɔ kpa i n wãa ye sɔɔ. I gbea koowo kpa i yen dĩanu di.

6 I kurɔbu suo kpa i bibu ma. I de bɛɛn bii tɔn durɔbu bu kurɔbu sua bu bibu ma, kpa i bɛɛn bii tɔn kurɔbu durɔbu kɛ̃ kpa ben tii bu maa kɔwara. I dabio mi i wãa mi, i ku kaara.

7 I kasuo nge mɛ tem mɛ, mu koo ka kuura mi Yinni Gusunɔ u dera i yoru dimɔ. Kpa i nùn kana tem mɛn sɔ̃, domi mù n kuura, bɛɛn tii i ko i kuurawa.

8 Gusunɔ, bɛɛn Yinni wi, u maa nɛɛ, i ku de nɛn sɔmɔ be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke. I ku sɔrobu ka be ba bɛɛ bɛɛn dosusu tubusiamɔ naanɛ ko.

9 Domi ba gerumɔ ba mɔ̀, wiya u bu gɔra, bu ka bɛɛ gari sɔ̃. Adama weesa ba mɔ̀, n ń wi.

10 U maa nɛɛ, wɔ̃ɔ wata ka wɔkurun baa yà n doona, u koo na u bɛɛ yara u ka wurama bɛɛn temɔ. Nge mɛya u koo ka win nɔɔ mwɛɛru yibia.

11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u yɛ̃ himba ye u yii bɛɛn sɔ̃. Himba gea, n ń mɔ himba kɔ̃sa. U koo de ye i yĩiyɔ yu bɛɛ koora sia.

12 Saa ye sɔɔ, ì n nùn soka bɛɛn kanaru sɔɔ, u koo bɛɛ swaa daki kpa u bɛɛ wurari.

13 I n nùn kasu ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro, u koo de i nùn wa,

14 kpa u bɛɛ be ba raa yoru mwɛɛra mi, mɛnnama saa tem kpuron di ka bwesenu kpuro sɔɔn di mi u dera i yarinɛ, kpa u bɛɛ gɔsiama i wurama bɛɛn temɔ, mìn di u dera ba bɛɛ gura. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

15 U bɛɛ yeni sɔ̃ɔmɔwa, domi i gerumɔ i mɔ̀, wiya u bɛɛ sɔmɔbu wɛ̃ Babiloniɔ.

16 Tɛ̃, wee ye u gerumɔ sunɔ wi u sɔ̃ Dafidin sina gɔnaɔn sɔ̃, ka sere tɔn be ba wãa Yerusalɛmuɔ be ba ń yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔn sɔ̃.

17 U nɛɛ, wee, u koo de bu bu tabu wɔrima kpa gɔ̃ɔru ka bararu tu bu wɔri. U koo bu wahala kpɛ̃ɛ kpa ba n sãa nge dãa marum mɛ mu kɔ̃sa ba yina bu di.

18 Bà n duki yakura, u koo bu naa girawa ka tabu, kpa u de gɔ̃ɔru ka bararu tu bu wɔri sere bwesenu kpuro nu nanda nù n bu wa. Kpa u bu yarinasia bwesenu kpuro sɔɔ kpa ba n da ka ben yĩsiru tɔmbu bɔ̃rusi, ń kun mɛ, bu ka goo gãa kɔ̃sunu sie, ń kun mɛ gãa nanumginu, ń kun mɛ, gãa sekuruginu.

19 Domi ba ń wi, Yinni Gusunɔn gari swaa sue baa mɛ u ra n bu yi sɔ̃ɔmɔ saa win sɔmɔbun nɔɔn di. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

20 Adama bɛɛ be u dera ba gura ba ka da Babiloniɔ, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ.

21 U nɛɛ, Akabu, Kolayan bii ka Sedesiasi, Maseyan bii, be, be ba bɛɛ gari weesugii sɔ̃ɔmɔ ka win yĩsiru, u koo bu Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina boko nɔmu bɛria kpa u bu so u go, bɛɛn nɔni biru.

22 Kpa bɛɛ Yudaba, bɛɛ be i wãa Babiloniɔ, i tɔmbu yiru yen yĩsinu sua i n da ka tɔmbu bɔ̃rusi, i nɛɛ, Gusunɔ u nun kua nge Sedesiasi ka Akabu be Babilonin sina boko u sɛ̃ɛwa dɔ̃ɔ sɔɔ.

23 Domi tɔn be, ba gãa kɔ̃sunu kua, ba sakararu kua ka ben berusebun kurɔbu. Ma ba weesu kua ka wi, Yinni Gusunɔn yĩsiru, baa mɛ u ń bu yiire. Adama u yɛ̃ ye ba kua kpuro, u sãa yen seedagii.

Semayan tireru

24-25 Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem taka kua, u Yeremi gɔra Semaya, Nɛɛlamugiin mi. N deema Semaya wi, u raa yãku kowo Sofoni, Maseyan bii tireru mɔrisia ka sere yãku kowo be ba tie, ka Yerusalɛmugibu kpuro.

26 Ye u gerua tire te sɔɔ wee. U nɛɛ, Sofoni, Yinni Gusunɔwa u nun gɔsa a ka ko yãku kowo Yehoyadan ayerɔ, kpa a Yinni Gusunɔn sãa yeru kɔ̃su. Goo ù n seewa u tii kua nge wiiro ma u tii sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, kpa a nùn mwa a bɔke ka wɛ̃ɛ damgii ka yɔni.

27 N n mɛn na, mban sɔ̃na a ɲ̀
Yeremi, Anatɔtugii mwɛ a sɛɛyasie, wi
u tii kua Gusunɔn sɔmɔ bɛɛn suunu
sɔɔ.
28 Wee, u mam sun goo gɔriama
Babiloni mini u sun sɔ̃ ma sa ko yoru
di mini n ka tɛ. Yen sɔ̃, su be dia baniɔ
kpa sa n wãa ye sɔɔ, kpa su be gbea ko
kpa su yen dĩanu di.
29 Ma Sofoni u Yeremi tire te garia.
30 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
31 a be ba yoru mwɛɛra ba ka da
Babiloniɔ mi gɔrio a nɛɛ,
32 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua
Semaya, Nɛɛlamugiin sɔ̃. Semaya wi,
u bɛɛ gari sɔ̃ɔwa, adama na ɲ̀ nùn gari
gɛɛ sɔ̃ɔwa bɛɛn sɔ̃. Wee tɛ̃ u dera i
weesu naanɛ kua. Yen sɔ̃, nɛ, Yinni
Gusunɔ kon nùn wɔri wi ka win bwe-
seru kpuro. Ben goo kun maa wãaru
dimɔ bɛɛn suunu sɔɔ. U ɲ̀ maa durom
mɛ wasi mɛ kon nɛn tɔmbu kua. Domi
u dera ba man seesi.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunɔ
u Isireliba kua

30

1 Gusunɔ, Isireliban Yinni, u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 a gari yi kpuro yoruo tireru sɔɔ yi
na nun sɔ̃ɔwa.
3 Na nɛɛ, tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon nɛn
tɔmbu Isireliba ka Yudaba yakiama
yorun di, n ka bu wurama ben temɔ.
Kon de bu wurama tem mɛ na ben
baababa wɛ̃ sɔɔ, kpa mu ko begim.
4 Wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa Isireliba ka Yudaban sɔ̃.
5 U nɛɛ,
na nandabun kuuki nɔɔmɔ.
Tɔmba bɛrum soore,
ba ɲ̀ bɔri yɛndu mɔ.
6 I bikio kpa i nɔ tɔn durɔ ù n da yiire
u ma.
N n mɛn na, mban sɔ̃na na tɔmbu wa
ba ben gãanu nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
Mban sɔ̃na be kpuron wuswaa
burisinɛ.
7 Anna a wahala baka wa ya wee.
Tɔ̃ɔ te, tɔ̃ɔ kɔ̃sura.
Ta ɲ̀ ka tɔ̃ru garu weenɛ.
Te sɔɔra Isireliba ba koo nɔni swãa
bakaru wa.
Adama ka mɛ, kon bu faaba ko.

8 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛ
wi na wɔllu ka tem taka kua, kon ben
sugu wuna saa ben wĩinun di n bɔɔku
kpa n wɛ̃ɛ yi ba raa ka bu sɔri kasuku,
n ben yoru kpeesia. Ba ɲ̀ maa tɔn
tukobu sãamɔ.
9 Nɛ, Gusunɔ ben Yinniwa ba koo sã,
ka sere maa Dafidin kɔsire wi kon swĩi
ben sina gɔnaɔ.

10 Bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,
bɛɛ be i sãa nɛn sɔm kowobu,
i ku nanda, i ku diiri.
Wee, kon bɛɛ yakiama saa tem tukum
di mi i yoru dii,
bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru.
I ko i wurama kpa i wɛ̃ra i n wãa bɔri
yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa bɛɛ tɔ̃ya mɔ̀.
11 Domi ko na n ka bɛɛ wãa kpa n bɛɛ
faaba ko.
Kon bwesenu kpuro kpeerasia nìn mi
i raa yarinɛ i wãa.
Adama bɛɛ, na ɲ̀ bɛɛ kpeerasiamɔ.
Kon bɛɛ sɛɛyasiawa nge mɛ n weenɛ.
Domi na ɲ̀ kpɛ̃ n bɛɛ deri n nɛɛ, i ɲ̀
gãanu kue.

12 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa bɛɛ
Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔmɔ.
Na nɛɛ, bɛɛn barara kpã,
bɛɛn mɛɛra ya ɲ̀ bɛkuramɔ.
13 Goo kun bɛɛn wɔnwɔndu mɔ̀ u bɛɛn
mɛɛra ye tim doke.
Tim gam sari mɛ mu koo bɛɛn mɛɛra
ye bɛkia.
14 Be ba raa ka bɛɛ arukawani bɔkua,
ba ɲ̀ maa bɛɛ kasu,
domi na bɛɛ sowa nge mɛ ba ra yibɛrɛ
so.
Na bɛɛ sɛɛyasia ka dam bɛɛn durum
dabinun sɔ̃.
15 Mban sɔ̃na i mɛɛran weeweenu mɔ̀
ye i wa bɛɛn toranun sɔ̃.
I n yɛ̃ ma bɛɛn durum bakan sɔ̃na na
bɛɛ yeni kua.
16 Adama be ba bɛɛ wɔri ba di, kon ben
tii wɔriwa n di.
Be ba sãa bɛɛn yibɛrɛba kpuro
ba koo bu yoru mwɛɛriwa.
Be ba bɛɛn yãnu guramɔ,
kon de bu maa ben tiin yãnu gura.

17 Adama bɛɛ, be ba raa mɔ̀ i kam kua,
ma goo kun bɛɛn laakari mɔ̀,
kon bɛɛn mɛɛran bosu bɛkia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

18 Na wure na nɛɛ,
wee, kon bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweseru yara yorun di,
kpa i wura bɛɛn yɛnusɔ.
Kon bɛɛn yɛnusun wɔnwɔndu ko,
kpa n bɛɛn wuu bani gen bansɔ
n bɛɛn sina kpaaru seeya n swĩi mi ta raa wãa.
19 I ko i siarabun womusu ko ka nuku dobun kuuki.
Kon bɛɛ dabiasia, i ṅ maa kaaramɔ.
Kon de bu bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bu ku bɛɛ gɛm.
20 I ko i n sãawa nge yellu,
kpa i n da bɛɛn mɛnnɔsu ko nɛn wuswaaɔ.
Kpa n be ba bɛɛ dam dɔremɔ kpuro sɛɛyasia.
21 Bɛɛn turowa koo ko bɛɛn sunɔ.
Kpa n de u man susima,
domi goo kun kãkɔ u man susi,
ma n kun mɔ na nùn soka.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
22 Saa ye sɔɔra i ko i n maa sãa nɛn tɔmbu,
kpa n ko bɛɛn Yinni.

23 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru ya wee nge guru woo bɔkɔ,
kpa yu tɔn kɔ̃sobu wɔri.
24 Nɛn mɔru ye, ya ṅ suremɔ
ma n kun mɔ ya nɛn himba yibia.
Amɛn biru kpa yu bɛɛ yeeri.

Isireliba
ba koo gɔsirama yɛnuɔ

31

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, saa gaa sisi yè sɔɔ kon maa ko Isireliban bwesenu kpuron Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu.
2 Sanam mɛ ba wãa gbaburɔ,
na bu nɛn durom sɔ̃ɔsi,
ben be ba yara tabun di,
ba wee bu wɛ̃ra sere ka baadommaɔ.
3 Bɛɛ Isireliba, na bɛɛ nɛn tii sɔ̃ɔsi saa yellun di.
Na bɛɛ kĩwa sere ka baadommaɔ.
Yen sɔ̃na na bɛɛ nɛn durom derie.
4 Bɛɛ Isireliba, kon maa wure n bɛɛ swĩi,
kpa i yɔ̃ra.
Kon de i bɛɛn baranu so,
kpa i yari i n yaamɔ be ba nuku dobu mɔ̀n suunu sɔɔ,
5 i ko i maa resɛmba duure Samarin guunɔ,
kpa i yen binu wa i sɔri.
6 Saa ya sisi yè sɔɔ wuun kɔ̃sobu ba koo nɔɔgiru sua
Efaraimun guuru wɔllun di
bu nɛɛ, i seewo su da Siɔniɔ
mi Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Yakɔbun bweseru taki kuo ka nuku dobu.
I yɛ̃ɛrio ten sɔ̃ te ta sãa bwesenun wiru.
I nɔɔgiru suo kpa i siarabun womusu ko.
I nɛɛ, Yinni Gusunɔ u win tɔmbu Isireli be ba tie faaba mɔ̀.
8 Wee na ka bu wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Na bu mɛnnamɔ handunian goonu nnɛn di.
Tɔn be, ba dabi.
Be sɔɔ, wɔ̃koba wãa ka yɛmɔbu ka gurigibu,
ka be ba yiire ba kĩ bu ma.
9 Be wee ba wee ka swĩi, ba man kanamɔ.
Ma na bu kpare na ka dɔɔ nim bwerɔ
ka swaa ye ya nɔɔ nɛ sɔɔ,
mi ba ṅ sokuramɔ.
Domi na sãawa Isirelin bweserun Baaba.
Ma ta maa sãa nɛn bii yeruma.

10 Bɛɛ bwese tukunu, i nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio,
kpa i yi kpara
i ka da sere mi n toma.
I nɛɛ, nɛ wi na Isireliban bweseru yarinasia,
na kon maa tu mɛnna,
kpa n tu kɔ̃su nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu kɔ̃su.
11 Domi nɛ, Yinni Gusunɔ na Yakɔbun bweseru yakia,
na tu wɔra saa wi u tu dam keren nɔmun di.
12 Ba koo na Siɔnin guuru wɔllɔ,

ba n nuku dobu mɔ̀ ka kuuki.
Ba koo duki na arumani ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu wɛ̃n sɔ̃.
Yeya, dobi ka resɛm ka olifi ye ba ra ka gum ko, ka yãanu ka nɛɛ.
Ben bwɛ̃ra koo yɛmiawa nge dãa gbaaru te ta nim waamɔ.
Ba ǹ koo maa wahala ko.
13 Wɔndiaba ba koo nuku dobu ko, ba n yaamɔ.
Mɛya maa aluwaasiba ka durɔ tɔkɔnu ko n yɛ̃ɛrimɔ.
Domi kon ben nuku sankiranu gɔsia nuku dobu,
n bu nukuru yɛmiasia.
Kpa n maa ben nɔni swãaru gɔsia bɔri yɛndu.
14 Kon de nɛn yãku kowobu bu dĩa geenu di bu debu,
kpa nɛn tɔmbu bu debu nɛn arumanin sɔ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

15 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
ba swĩi gɛɛ nɔɔmɔ Ramaɔ.
Yɛ̃ro u sumɔ u weeweenu mɔ̀.
Ase, Raseliwa u sumɔ win bibun sɔ̃.
Ma u yinamɔ bu nùn suuru kana
domi bii be kpurowa ba gu.
16 Adama na nɛɛ,
u mario,
u win nɔni yĩresu woko.
Domi u koo are wa ye u win bibu kuan sɔ̃.
Ba koo wurama yibɛrɛban tem di.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, win sia ya koo wɛ̃ra,
domi win biba koo wurama ben temɔ.
18 Na Isireliban nɔɔ nɔɔmɔ ba wee-weenu mɔ̀, ba mɔ̀,
n de bu wurama nɛn mi ka gem.
Ba sãawa nge naa buu ge ga gen tii kpare,
ma na bu sɛɛyasia.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
19 Ye ben laakari ya wurama, ma ba tuuba kua.
Ye ba ben toranu gia,
ma ba tuka ka sekuru
ye ba kua saa ben aluwaasirun din sɔ̃.
20 Isirelin bweseru ta sãawa nge nɛn bii kĩnasi.
Mɛya na maa tu kĩru sɔ̃ɔsi.
Domi nge mɛ̀n nɔru na ten gari mɔ̀,
nge mɛya ten kĩru ta ra n wãa nɛn gɔ̃ruɔ.
Nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ ten sɔ̃.
Kon tu wɔnwɔn bakaru kua.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

21 Bɛɛ Isireliba, i yĩreru koowo bɛɛn swaa sɔɔ
kpa i dãa gira.
I swaa ye laakari koowo ye i raa swĩi.
Bɛɛ Isireliba, i wurama bɛɛn wusɔ.
22 Sere saa yerà i ko i n kɔ̃ɔre i n yaayaare mɔ̀, bɛɛ naanɛ sariba.
Wee nɛ Yinni Gusunɔ, na gãa kpaanu kua temɔ.
Tɔn kurɔwa u koo durɔ kasu.

Arumani ye Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu wɛ̃

23 Gusunɔ Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua u nɛɛ, nà n ka Isireliba wurama saa yorun di, amɛniwa ba koo gere Yudan tem kpuro sɔɔ bu nɛɛ,
Yinni Gusunɔ u guu te u gɔsa Yerusalɛmuɔ domaru kuo,
mi gem mu wãa.
24 Yudaba kpuro, ka ben gbaa wukobu, ka be ba ra yaa sabenu kpare ba koo wura bu sina ben tem wuu marosɔ ka mɛn baru kpaanɔ.
25 Domi kon wi nim nɔru ga mɔ̀ nim wɛ̃, kpa win gɔ̃ru gu yɛmia. Kpa n de wi u wɔkɔnu wɔrimɔ gɔ̃ɔrun sɔ̃ u di u debu.
26 Saa ye sɔɔ, Yeremi u dom yanda, ma u mɛɛra u deema win dosu ge, ga dora.
27 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee saa ya sisi yè sɔɔ kon de yaa sabenu ka tɔmbu bu yibu Isireliɔ ka Yudaɔ.
28 Nge mɛ na raa bu wukura na su-rura nge dãnu, na bu kɔsuka na kam koosia nge dia, nge mɛya kon maa wure n bu seeya n gira. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
29 Saa ye sɔɔ, ba ǹ maa gerumɔ bu nɛɛ,
baababara ba resɛm gɔma di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.
30 Adama wi u win resɛm gɔma di, win nɔɔwa ga koo yaaya. Wi u maa durum kua, wiya u koo gbi.

31 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɔ̃nu
ganu sisi nì sɔɔ kon ka Isireliba ka
Yudaba arukawani kpaa bɔke.
32 Adama ya ɲ̀ ko n sãa yèn bweseru
na raa ka ben baababa bɔkua sanam
mɛ na bu nɔmu nɛnua na yarama
Egibitin di. Ba ɲ̀ ye mɛm nɔɔwɛ, baa
mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na sãa ben Yinni.
33 Tɛ̃, arukawani kpaa ye wee, ye
kon ka Isireliba bɔke. Nɛ, Yinni
Gusunɔ, kon de nɛn woodaba ba n
wãa ben bwisikunu sɔɔ, kpa n ye
yorusi ben gɔ̃rusɔ. Kpa na n sãa ben
Yinni, kpa be, ba n maa sãa nɛn tɔmbu.
34 Domi tɔmbu kpurowa ba ko n
man yɛ̃ saa bibun di sere ka bukurobɔ.
Goo kun maa win winsim ɲ̀ kun mɛ
win mɛro bisi goo keu mɔ̀ u ka Gusunɔ
gia. Kon bu ben durum wɔka, kpa n
ku maa ye yaaya.

35 Yinni Gusunɔwa u sɔ̃ɔ kua u ka yam
dɛɛrasia sɔ̃ɔ sɔɔ.
Ma u suru ka kperi yi yi, yi ka yam
dɛɛrasia wɔ̃kuru.
U ra maa de nim kurenu nu se nim
wɔ̃kun di, kpa nu wɔki.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ wi u wɔllu ka
tem mɔ.
Wiya u gerua u nɛɛ,
36 taka koora yeniba kpuro yà n koo
kpe,
Isireliban bwesera koo maa kpe,
kpa ta kun maa wãa.
37 U maa gerua u nɛɛ,
ma ba kpĩa ba wɔllun kpãaru yĩira ba
gia,
ma ba dua temɔ ba mɛn kpɛɛkpɛɛkun
asansi gia,
saa yera u koo maa Isirelin bweseru
kpuro yina kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.

38 Wee saa ya sisi yè sɔɔ ba koo
man bɛɛrɛ wɛ̃ bu Yerusalɛmu bani
saa Hananɛɛlin di sere n ka da wuun
gbãrarun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ gani
gɔmburun kɔnnɔ.
39 Kpa bu maa wɛ̃ɛ dɛmiama min di
bu yĩire bu ka da Garɛbun gungurɔ,
kpa bu besira bu da sere Goatiɔ.
40 Wɔwa ye kpuro mi ba ra gonu
sike kpa bu kubanu yari mi, ka gbea
ye ya wãa bera mi sere n ka da Se-
doronin daarɔ, ka kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gia, mìn di dumi yi ra ka du,
yeba kpurowa ya ko n sãa nɛ, Yinni
Gusunɔgia. Ba ɲ̀ maa ye kɔsukumɔ
sere ka baadommaɔ.

Yeremi u gberu garu dwa

32

1 Yudaban sina boko Sedesiasin
bandun wɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔ, Yinni
Gusunɔ u ka Yeremi gari kua.
N deema Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaan bandun wɔ̃ɔ yɛndu
yiru sarisewa mi.
2 Saa ye sɔɔra win tabu kowobu ba
Yerusalɛmu tarusi, ma Yeremi u wãa
pirisɔm sɔɔ Yudaban sina kpaarɔ.
3 Sedesiasi wiya u nùn pirisɔm ye
kpɛ̃ɛ yèn sɔ̃ u Gusunɔn gari gerua u
nɛɛ, wee Yinni Gusunɔ u Babilonin
sina boko wuu geni nɔmu bɛria kpa u
gu kamia.
4 Sedesiasi kun maa kisiramɔ tabu
kowobun nɔman di. Babilonin sina
boko u koo nùn nɔma turi, kpa bu
waana nɔni ka nɔni bu gari ko.
5 Babilonin sina boko wi, u koo ka
nùn da Babiloniɔ. Miya u ko n wãa
sere Gusunɔ u ka win gari ko. Yen sɔ̃,
baa ì n ka Babilonigibu tabu mɔ̀ tɛ̃, i ɲ̀
bu kamiamɔ.
6 Yeremi u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u maa
man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
7 wee, Hanamɛɛli, Salumun bii, nɛn
baan tundo turosin bii, u koo na u
nɛɛ, n na n win gberu dwe Anatɔtuɔ,
Bɛnyamɛɛn temɔ. Domi nɛna n weenɛ
n tem mɛ yakia n tubi di.
8 Yera n koora nge mɛ Yinni Gusunɔ
u gerua. Hanamɛɛli wi, u na nɛn
mi pirisɔm dirɔ u nɛɛ, n win tem
mɛ dweeyo mɛ mu wãa Anatɔtuɔ
Bɛnyamɛɛn temɔ domi nɛna n weenɛ
n mu yakia n tubi di.
Saa ye sɔɔra na tuba ma Gusunɔwa
u kĩ mɛ.
9 Ma na gbee te yakia ka sii geesun
gobi wɔkura nɔɔbu ka yiru.
10-11 Ma na seedagibu sua na tem
mɛn dwee tirenu yorua yiru na nɛn
yĩreru doke ten teeru wɔllɔ na wukiri
nge mɛ wooda ya gerua ma na sii
gee si sua na kilo sɔndi seedagii ben
wuswaaɔ. Ma na tire ni sua

12 na Baruku, Nɛriyan bii, Maseyan
debubu wɛ̃ Hanamɛɛli ka seedagii be
ba ben yĩrenu doke tire te sɔɔ ka sere
maa Yudaba be ba wãa pirisɔm dii
yaara min nɔni biru.
13 Be kpuron nɔni bira na maa
Baruku sɔ̃ɔwa
14 na nɛɛ, Isireliban Yinni wi u wɔllu
ka tem mɔ, wiya u gerua u nɛɛ, u dwee
tirenu yiru ye suo, te ba yĩreru koosi,
u da u nu doke wekeru sɔɔ kpa nu ku
raa sankira.
15 Domi sɔ̃ɔ teeru tɔmbu ba koo maa
dia ka gbea dwe tem mɛ sɔɔ.

Yeremin kanaru

16 Sanam mɛ na tem mɛn dwee tire
ni Baruku, Nɛriyan bii wɛ̃ na kpa, na
Yinni Gusunɔ kana na nɛɛ,
17 Yinni Gusunɔ, a wɔllu ka tem kua
wunɛn dam bakam ka wunɛn yiikon
saabu. Gãanu sari ni a kpanɛ.
18 A ra bwesenu durom kue sere ka
nin bibun bibɔ. Adama baababa bà n
tora, a ra ben bibu sɛɛyasie tora nin sɔ̃.
Gusunɔ, a sãawa Yinni boko, ma a dam
mɔ. Wunɛn yĩsira wɔllu ka tem Yinni.
19 Wunɛn himba ya kpã, a maa dam
mɔ a ka ye yibia. A ra n mɛɛra ye tɔmba
mɔ̀ kpa a baawure kua nge mɛ win
kookoosu nɛ.
20 A sɔm maamaakiginu kua sanam
mɛ bɛsɛn sikadoba ba wãa Egibitiɔ.
Mɛya gisɔ a maa mɔ̀ bɛsɛn suunu sɔɔ
Isireliɔ ka bwese ni nu tien suunu sɔɔ.
Ma a yĩsiru yara nge mɛ sa nɔɔmɔ gisɔ.
21 A wunɛn dam sɔ̃ɔsi, a sɔm
maamaakiginu kua. Ma tɔmba nanda.
Yera ya dera a wunɛn tɔmbu yara saa
Egibitin di.
22 Ma a bu tem mɛ wɛ̃ mɛ a ben
baababa nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri, mɛ
mu tim ka bom yiba.
23 Mɛya ba maa na ba tem mɛ mwa
mu kua begim. Adama ba ɲ̀ wunɛn
gere mɛm nɔɔwɛ. Ba ɲ̀ maa wunɛn
woodaba swĩi. Mɛya ba ɲ̀ maa kue ye
a bu yiire. Saa yera a dera kɔ̃sa yeni
kpuro ya bu deema.
24 Wee tɛ̃ Babilonigibu ba gungunu
bana bu ka wa bu wuu ge wɔri. Ba
koo maa gu mwa, domi a bu gu nɔmu
bɛria. Kaa de bu gu kamia ka tabu
ka gɔ̃ɔru ka bararu. Mɛya ye a gerua
kpuro ya koora, Yinni Gusunɔ, a maa
ye waamɔ.
25 Wee wuu ge, ga wãa Babilonigibun
nɔma sɔɔ. Adama ka mɛ, a man sɔ̃ɔwa
a nɛɛ, n tem dweeyo ka gobi kpa n yi
kɔsia seedagibun wuswaaɔ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

26 Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa
u nɛɛ,
27 wee, nɛ Gusunɔ, na sãawa
handuniagibu kpuron Yinni. Gãanu
sari ni na kpanɛ.
28 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon de Babilonin
sina boko Nɛbukanɛsaa ka win tabu
kowobu bu Yerusalɛmu nɔma turi. U
koo maa ye mwa.
29 Ba koo ye wɔri kpa bu ye dɔ̃ɔ mɛni
kpa bu dia yèn wɔllɔ Yudaba ba ra bũu
wi ba mɔ̀ Baali yãkuru kue dɔ̃ɔ sɔku, ka
sere mi ba ra tɔn tukobun bũu sã bu
tam tãra. Domi yeba kpurowa ba ka
nɛn mɔru seeya.
30 Wee kɔ̃sa Isireliba ka Yudaba ba
ra n mɔ̀ saa ben toren di. Ben ye ba mɔ̀
kpuro ya ra nɛn mɔru seeyewa. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 Saa mìn di ba wuu ge swĩi, n ka
girari gisɔ, gen tɔmbu ba ra nɛn mɔru
seeyewa. Yen sɔ̃na na ɲ̀ kĩ n gu wa nɛn
wuswaaɔ.
32 Domi Yudaba ka Yerusalɛmugibu
ka Isireliba, be ka ben sinambu ka ben
sina asakpɔbu ka ben yãku kowobu ka
Gusunɔn sɔmɔbu, ba kɔ̃sa kua. Yera ya
nɛn mɔru seeya.
33 Ba yina bu man mɛɛri. Biruwa ba
man kisi. Na bu keu kua saa yee yel-
lun di. Adama ba yina bu nɛn sɔ̃ɔsiru
nɔ.
34 N ɲ̀ mam ye tɔna, ba maa ben
bwãarokunu duusiawa nɛn sãa yerɔ
ba tu disi doke.
35 Ba bũu wi ba mɔ̀ Baali sãa
yeru bania Bɛni Hinɔmun wɔwaɔ.
Miya ba ra ka ben bibu yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ko Mɔlɔkun sɔ̃. N
deema na ɲ̀ bu yen gaa yiire. Na ɲ̀
mam bwisika bu kɔ̃sa yenin bweseru
ko ye ya dera Yudaba kpuro ba man
torari.
36 Nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni, na
nɛɛ, Yeremi, Yerusalɛmu ye i nɛɛ, ba
koo Babilonin sina boko nɔmu bɛria

mi, kpa u ye wəri u kamia ka tabu ka
gɔ̃ɔru ka bararu,
37 wee, kon yen tɔmbu mɛnna bu
wura ye sɔɔ. Domi na raa ka bu məru
kua gem gem, ma na bu yarinasia
baama, adama kon de bu wurama
mini kpa ba n wãa bəri yɛndu sɔɔ.
38 Ba koo wure bu ko nɛn tɔmbu kpa
na n maa sãa ben Yinni.
39 Kon de ba n wãa nɔɔ tia sɔɔ ba n
kookoo teesu mɔ̀, kpa ba n man nasie
baadomma. Yera ya koo de ba n nuku
dobu mə sere ka ben bibun bibɔ.
40 Kon ka bu arukawani bɔke ye ya
kun kpeemə. Na ɲ̀ bu biru kisimə, kon
bu gea kuawa, kpa n de ba n man nasie
ben gɔ̃ruɔ kpa bu ku raa maa gera nɛn
swaan di.
41 Ka nuku doba kon bu gea kua kpa
n bu swĩi mam mam tem mɛ sɔɔ ka
gɔ̃ru tia.
42 Nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, nge mɛ
na dera kɔ̃sa baka ya tɔn be deema,
nge mɛya kon maa de durom bakam
mu na be sɔɔ mèn nɔɔ mwɛɛru na kua.
43 Yeremi, a gerua a nɛɛ, ba tem mɛ
Babilonigibu nəmu bɛria. Wee, mu
kua bansu. Tɔmbu ka yaa sabenu maa
sari mɛ sɔɔ. Adama miya tɔmbu ba koo
wura kpa bu gbea dwe.
44 Ka gem ba koo gbea dwe
baama kpuro ka gobi, kpa bu yen
dwee tirenu ko, bu nu yĩrenu koosi
seedagibun wuswaaə. Ba koo gbea
dwe Bɛnyamɛɛn temə ka Yerusalɛmun
baru kpaanə, ka Yudan wusə, ka wuu
si su wãa guunun bera gia, ka si su
wãa wɔwi sɔɔ, ka si su wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia. Domi sin tɔn be ba raa
yoru mwɛɛra mi, kon de bu wurama.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Nɔɔ mwɛɛ ni Yinni Gusunə
u kua Yerusalɛmun sɔ̃

33

1 Yinni Gusunə u kpam ka Yeremi
gari kua sanam mɛ u wãa pirisəm sɔɔ.
2 U nɛɛ, nɛ wi na ra n wãa, nɛ wi na
tem taka kua ma na mu nɛni, nɛna na
nɛɛ,
3 a man sokuo, kon nun wurari.
Kon nun gãa baka asiriginu sɔ̃ɔsi ni a
ɲ̀ yɛ̃.
4 Nɛ Gusunə, Isireliban Yinni, na
gãanu mə ni na kĩ a nə, Yerusalɛmun
dia ka sere Yudaban sina kpaanun sɔ̃,
ni Babilonigiba wəri ba surura.
5 Ma be ba ka Babilonigii be tabu
kua, ben gonu yiba wuu ge sɔɔ, nɛn
məru bakan sɔ̃, domi Yerusalɛmugibu
ba kɔ̃sa kua sere na ɲ̀ maa kĩ n wuu ge
wa.
6 Wee, saa gaa sisi yè sɔɔ kon gu
nɔɔri nge barə. Kon gu bɛkia n bwãa
dorasia, kpa n de gen tɔmbu ba n wãa
bəri yɛndu sɔɔ.
7 Kon de be ba yoru mwɛɛra Yudan
di, ben wãaru tu kɔsi, kpa n bu swĩi
nge yellu.
8 Kon bu ben durum kpuro wɔka ye
ba man koosi. Kon ben tora ni ba man
torari sanam mɛ ba man seesi suuru
kua.
9 Saa ye sɔɔ, na kon nuku dobu mə
Yerusalɛmun sɔ̃, kpa ya n nɛn yĩsiru
bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə, kpa bwese tukunu nu
n man siaramə. Bwese ni, nù n wa
durom bakam mɛ kon ye kua ka doo
nɔɔ te kon ye wɛ̃, nu koo biti ko sere
nu diiri.

10 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba, i nɛɛ, bɛɛn tem mu kua
bansu. Tɔmbu ka yɛɛ maa sari mi. Ma
Yerusalɛmu ka Yudaban wusun swɛɛ
yi kua swɛɛ gonu yi goo ku ra maa sĩ.
11 Adama ba koo wure bu nuku dobun
kuuki nə ka tɔ̃ə bakarugii. Ba koo kurə
kpaanun womusu nə. Ba koo maa
wure bu womu geni nə, ge ga nɛɛ,
i Gusunə, wəllu ka tem Yinni siaro.
Domi u sãa tɔn geo.
Win kĩru ta ɲ̀ nəru mə.
Mɛya ba koo maa tɔn be ba ka yãkunu
na sãa yerɔn womusu nə. Domi kon
de tɔn be ba raa yoru mwɛɛra mi, bu
wurama tem mɛ sɔɔ, kpa n bu wesia
nge yellu. Nɛ, Yinni Gusunəwa na
yeni gerua.

12 Yinni Gusunə u maa Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
tem mɛ, mu raa kua bansu mi goo sari,
yaa sabenu sari mɛn wusu kpuro sɔɔ.
Adama tɛ̃, yãa kparobu ba koo wãa
yeru wa mi, kpa ben yaa sabenu nu
wɛ̃ra.

13 Yãa kparobu ba koo maa yãanu
kpara baama kpuro wuu si su wãa
guunun bera gia ka si su wãa wɔwi sɔɔ,
ka si su wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia,
ka Bɛnyamɛɛn temɔ ka Yerusalɛmun
baru kpaanɔ ka Yudaban wusɔ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Gusunɔ

ku ra win nɔɔ mwɛɛru kɔbie

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tõra sisi tè sɔɔ
kon nɛn nɔɔ mwɛɛ gee ni yibia ni na
Isireliba ka Yudaba kua.
15 Saa ye, yà n tunuma, kon goo
seeya nge dãa kpii pɔtura Dafidin
bweseru sɔɔ u n sãa gemgii, kpa u
tɔmbu kpara gem sɔɔ.
16 Yen tõɔ te, Yuuba ba koo faaba wa
kpa Yerusalɛmu ya n wãa bɔri yɛndu
sɔɔ, kpa bu ye yĩsiru kɛ̃, Yinni Gusunɔn
miya bɛsɛn gem wãa.

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Dafidi
sina boko u ɲ̀ goo biamɔ wi u koo sina
win bweserun sina gɔnaɔ Isireliɔ sere
ka baadommaɔ.
18 Mɛya maa Lefiba be ba sãa
yãku kowobu, ba ɲ̀ kɔsire biamɔ
ben bweseru sɔɔ bu ka man yãku
dõɔ mwaararuginu kua, kpa bu man
turare dõɔ dokea kpa ba n da yãkunu
ko tõɔ baatere.

19 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi
sõɔwa u nɛɛ,
20 nɛna na ka sõɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru
arukawani bɔkua. I n ko i kpĩ i yen gaa
yõrasia yu ku maa sɔmburu ko yen saa
sɔɔ, kpa yu nɛn arukawani ye kusia,
21 saa yera nɛn tii, kon maa nɛn
arukawani kusia ye na ka Dafidi nɛn
sɔm kowo bɔkua, kpa u kɔsire bia win
bweseru sɔɔ wi u koo bandu di. Kon
maa nɛn arukawani kusia ye na ka
yãku kowobu Lefin bweseru bɔkua
be ba ra sɔmburu ko nɛn sãa yerɔ.
22 Adama n ɲ̀ koorɔ mɛ. Kon Dafidin
bweseru ka yãku kowobun bweseru
dabiasiawa nge kperi, ɲ̀ kun mɛ nge
yani sɛɛri yi yi wãa daarun goorɔ yi ba
ɲ̀ kpɛ̃ bu gari.

23 Yinni Gusunɔ u maa Yeremi
sõɔwa u nɛɛ,
24 a ɲ̀ nɔɔmɔ ye tɔmba gerumɔ?
Ba mɔ̀, na Isireliban bweseru ka
Yudaban bweseru ni na gɔsa biru kisi.
Yen sõna ba bu gɛma, ba ɲ̀ bu garisi
bweseru.
25 Adama wee ye na gerumɔ, nɛ wi
na ka sõɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru arukawani
bɔkua, ma na wɔllu ka tem wooda
yiiya,
26 nɛna kon Isireliban bweseru ka
Dafidi nɛn sɔm kowon bweseru biru
kisi? Kpa na kun win bweseru sɔɔ goo
gɔsa u bandu di Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbun bweserun suunu sɔɔ?
Aawo. Kon ben wɔnwɔndu ko be
ba yoru mwɛɛra mi, kpa n de bu
wurama.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Sedesiasi sõɔwa

34

1 Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina
boko, u Yerusalɛmu ka Yudan wusu
tabu wɔri. Saa ye sɔɔ, win tabu
kowobu kpuro ba wãa mi, ka
handunian sinambun tabu kowobu
kpuro ka sere maa be u tabu di. Saa
yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sõɔwa
2 u nɛɛ, nɛ Gusunɔ, Isireliban Yinni,
na nun sõɔmɔ, a doo a Sedesiasi,
Yudaban sina boko deema kpa a nùn
sõ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nùn
sõɔma. Kon Yerusalɛmu Babilonin
sina boko nɔmu bɛria u ye kam koosia
u dõɔ mɛni.
3 Mɛya wi, Sedesiasi u ɲ̀ nùn
kisirarimɔ. U koo nùn mwa kpa bu
waana nɔni ka nɔni bu gari geruna u
sere ka nùn da Babiloniɔ.
4 Yen sõ, u nɛn gari swaa dakio yi na
gerumɔ. Na nɛɛ, u ɲ̀ gbimɔ tabu sɔɔ,
5 u koo gbiwa bɔri yɛndu sɔɔ kpa
bu win gɔɔ ko nge mɛ ba win sikado
sinam be ba nùn gbiiyegii kua. Ba koo
nùn turare dõɔ dokea kpa bu nùn gɔɔ
wuri yini kua bu nɛɛ, wanyo! Sina
boko u gu! Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.
6 Ma Yeremi u da u gari yi Sedesiasi,
Yudaban sina boko sõɔwa Yerusalɛmu
mi.
7 N deema saa ye sɔɔ, Babilonin sina
bokon tabu kowobu ba Yerusalɛmu
ka Yudaban wusu kpuro wɔri. Wuu

gbãrarugii si su raa tie, siya Lakisi ka Aseka.

Yoo be ba raa yakia,

ba wure ba maa mwɛɛra

8 Yinni Gusunɔ u maa ka Yeremi gari kua sanam mɛ Sedesiasi u ka Yerusalɛmugibu nɔɔ tia kua bu ben yobu kpuro yakia.

9 Saa ye sɔɔ, baawure wi u win Heberusi mɔ yoo, tɔn kurɔwa? A, tɔn durɔwa? U koo yɛ̃ro karawa u yari yorun di. Goo u ku maa win winsim yoru mwa u sɔmburu koosia.

10 Ma Yerusalɛmun wirugibu ka tɔn be ba tie kpuro ba wura batuma sɔɔ bu ku maa ben yobu sɔmburu koosia. Ba koo bu karawa ba n tii mɔ. Ma ben baawure u win yobu kara ba doona.

11 Adama amɛn biru tɔn be, ba gari yi yina. Ba ben yoo be naa swĩi ba mwaama ba yoo sɔma koosia ka tilasi.

12 Saa yera Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,

13 wee, nɛ Gusunɔ ben Yinni, na ka ben sikadoba arukawani bɔkua sanam mɛ na bu yarama Egibitin di, mi ba raa yoru dimɔ.

14 Na nɛɛ, baawure wi u win Heberusi dwa yoo, ma yoo wi, u nùn sɔmburu kua wɔ̃ɔ nɔɔba tia, yen nɔɔba yiruse u koo nùn karawa yoo ten di, u n tii mɔ. Adama ben sikado be, ba ṅ man swaa daki bu sere nɛn gere nɔ.

15 Wee tɛ̃ ba wurama ben dɔɔ sɔɔ ma ba gea kua nɛn nɔni sɔɔ. Domi ba nɔɔ tia kua ba nɛɛ, baawure wi u yoo mɔ u nùn karo u n tii mɔ. N deema nɛn sãa yerɔwa ba nɔɔ tia kua.

16 Yen biruwa ba gari yi yina ma ba nɛn yĩsiru sanka. Ben baawure u win yoo naa da. Ba maa wure ba bu kua ben yobu ka tilasi.

17 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. N daa weenɛwa ben baawure u win yobu kara ba n tii mɔ. Adama ba yina, ba ṅ man mɛm nɔɔwɛ. Yen sɔ̃na kon bu yɔ̃su tabu sɔɔ kpa n bu baranu ka gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ kpa bwese ni nu tie nù n bu wa nu biti ko.

18-20 Wee tɛ̃, Yudaban wirugibu ka Yerusalɛmun wirugibu ka yãku kowobu ka sunɔn sɔm kowobu ka sere tɔn be ba tie, be, be ba raa ka man arukawani bɔkua batuma sɔɔ sere ba naa buu go ba bɛrana, ma ba dua gen bɛsi yin suunu sɔɔ bu ka ben arukawani ye sire, ba ṅ ye mɛm nɔɔwɛ, ba ṅ ben nɔɔ mwɛɛ te yibie. Yen sɔ̃, kon bu ben yibɛrɛ be ba kasu bu bu go nɔmu bɛria, kpa yaberekunu ka gbeeku yɛɛ yi ben gonu di.

21 Mɛya kon Sedesiasi Yudaban sina boko ka win sina asakpɔbu kua. Kon bu yibɛrɛba nɔmu bɛria be ba kasu bu bu go. Kon bu Babilonin tabu kowobu nɔmu bɛria baa bà n ka bu tonde.

22 Kon de bu na bu wuu ge wɔri bu dɔ̃ɔ mɛni kpa Yudan wusu su ko bansu. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi ka Rekabun bweseru

35

1 Yoyakimu, Yosiasin bii, Yudaban sina bokon waati sɔɔ, Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,

2 a doo a Rekabun bweseru deema kpa a ka tu na nɛn sãa yerɔ dia ye ya wãa ten yɛ̃si yɛ̃sibun teerɔ kpa a bu tam wɛ̃ mi, bu nɔ.

3 Ma Yeremi u da u Yaasania Yeremin bii, Habasinian debubu soka ka win dusibu ka win bibu kpuro, Rekabun bweseru kpuro gesi.

4 Ma u ka bu da Yinni Gusunɔn sãa yerun dii teeru mi, tèn mi Hananu, Yigidalian bii, Gusunɔn sɔm kowo u wãa. Dii te, ta wãawa sina asakpɔbun dirun bɔkuɔ, gbãra kɔ̃so, Maaseya, Salumun biin dirun wɔllɔ.

5 Ma Yeremi u bu tam bwãanu wɛ̃ ka nɔri u nɛɛ, bu nɔruo.

6 Adama ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ṅ tam nɔrumɔ. Domi bɛsɛn sikado Yonadabu, Rekabun bii, u sun wooda wɛ̃ u nɛɛ,

su ku ra tam nɔ sere ka bɛsɛn bibun bibɔ,

7 su ku ra dia bani,

su ku ra gbenu ko,

su ku ra maa resɛm gbaanu ko,

sa ṅ kpɛ̃ sa n mam ye mɔ.

Adama sa ko n wãawa kuu bekunuginu sɔɔ bɛsɛn wãaru kpuro sɔɔ.

Nge mɛya sa ko ka tɛ tem mɛ sɔɔ,

mi sa wãa sa sɔru dimɔ mini.
8 Yen sɔ̃, bɛsɛ ka bɛsɛn bibu sa
Yonadabu, Rekabun biin gere ye mɛm
nɔɔwammɛ. Sa ɲ̀ tam nɔrumɔ bɛsɛn
wãarun tɔ̃nu kpuro sɔɔ, bɛsɛ ka bɛsɛn
kurɔbu ka bɛsɛn bibu.
9 Sa ɲ̀ maa dia banimɔ yè sɔɔ sa ko
n wãa. Mɛya sa ɲ̀ gbea mɔ̀, sa ɲ̀ maa
resɛm gbaanu mɔ̀.
10 Sa wãa kuu bekuruginu
sɔɔ. Mɛsuma sa ka bɛsɛn sikado
Yonadabun gere ye mɛm nɔɔwammɛ.
11 Adama sanam mɛ Nɛbukanɛsaa,
Babilonin sina boko u tem mɛ
wɔrima, yera sa nɛɛ, su se su da
Yerusalɛmuɔ, kpa su Babilonin tabu
kowobu ka Sirigibu duka suuri. Yen
sɔ̃na sa wãa Yerusalɛmu mini gisɔ.
12 Yera Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
13 nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, nɛ
wi na maa sãa Isireliban Yinni, na nɛɛ,
a doo a Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃
a nɛɛ, ba ɲ̀ nɛn kirɔba swaa dakimɔ kpa
bu man mɛm nɔɔwa?
14 Wee Rekabun bweseru ta
Yonadabu, Rekabun biin gere mɛm
nɔɔwa ye u nɛɛ, win bibu bu ku raa
tam nɔ. Mɛya ba ɲ̀ maa tam mɛ nɔra
sere ka gisɔn gisɔ. Ba ben sikado mɛm
nɔɔwa. Adama nɛ, na ka be, Yudaba
gari kua saa yee yellun di, ma ba ɲ̀
man swaa daki.
15 Na bu nɛn sɔmɔbu gɔriama saa
yellun di, bu ka ben baawure sɔ̃ u win
daa kɔ̃sa deri. Bu ku maa bũnu sã kpa
bu wa ba n wãa tem mɛ sɔɔ, mɛ na ben
baababa wɛ̃. Adama ba ɲ̀ sɔmɔ be swaa
daki, bu sere man mɛm nɔɔwa.
16 Yonadabu, Rekabun biin bwe-
seru ta ten sikadon gere mɛm nɔɔwa.
Adama be, nɛn tɔmbu, ba ku ra man
mɛm nɔɔwɛ.
17 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka
tem Yinni, nɛ wi na maa sãa Isire-
liban Yinni, na nɛɛ, wee kon de kɔ̃sa
kpuro ye na raa gerua mi yu Yudaba
ka Yerusalɛmugibu deema. Domi na
ka bu gari kua, ba ɲ̀ man swaa daki. Na
bu soka, ba ɲ̀ man wurari.
18 Yera Yeremi u Rekabun bwese te
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ, wɔllu
ka tem Yinni wi u maa sãa Isireliban
Yinni u gerua. U nɛɛ, wee i bɛɛn sikado
Yonadabun gere ka win yiirebu kpuro
mɛm nɔɔwa.
19 Yen sɔ̃, Yonadabu, Rekabun bii
wi, u ɲ̀ kɔsireba biamɔ win bweseru
sɔɔ be ba ko n nɛn sɔmburu mɔ̀.

Baruku u tireru kusia u gara
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

36

1 Yudaban sina boko Yoyakimu
Yosiasin biin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra
Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari kua u
nɛɛ,
2 a tireru suo, kpa a gari yi yore yi na
raa nun sɔ̃ɔwa Yudaba ka Isireliba ka
bwese tukunu kpuron sɔ̃ saa dɔma tèn
di na ka nun gari torua Yosiasin waati
sɔɔ n ka gisɔ girari.
3 Yudaba bà n nua kɔ̃sa ye kon bu
kua sɔrɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔsia bu ben
kom kɔ̃sum deri. Saa yera kon bu ben
durum wɔka.
4 Yen biru Yeremi u Baruku Nɛriyan
bii soka ma u nùn sɔ̃ɔwa kpuro ye
Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Ma
Baruku u ye yorua tire te sɔɔ.
5 Yera Yeremi u maa nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, wee ba man mwa ba nɛni, na ɲ̀
kpɛ̃ n da Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
6 Yen sɔ̃, dɔma te ba koo nɔɔ bɔke, a
doo wunɛn tii, kpa a Yinni Gusunɔn
gari yi na nun sɔ̃ɔwa a yore mi gari sãa
yeru mi. Kpa Yuda be ba koo na saa
ben wusun di ka sere maa tɔn be ba
ko n wãa mi kpuro bu yi nɔ.
7 Sɔrɔkudo ba koo gɔ̃ru gɔsia bu ben
daa kɔ̃sa deri, kpa bu Yinni Gusunɔ
suuru kana. Domi win mɔru ya kpã ye
u ka bu mɔ̀.
8 Yera Baruku Nɛriyan bii wi, u kua
kpuro ye Yeremi u nùn sɔ̃ɔwa. U Yinni
Gusunɔn gari yi gara sãa yee ten mi.
9 Yoyakimun ban ten wɔ̃ɔ nɔɔbuse
sɔɔ, yen suru nɔɔba nnɛse sɔɔ,
yera ba nɔɔ bɔkurun tɔ̃ru yi tè sɔɔ
Yerusalɛmugibu ka Yudaba kpuro ba
koo na bu nɔɔ bɔke Yinni Gusunɔn sãa
yerɔ.
10 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔra Baruku u Yeremin
gari yi gara tɔn ben wuswaaɔ Yinni
Gusunɔn sãa yerɔ, saa Gemaria,
Safanin biin dirun di, wi u sãa tire
yoro. Dii te, ta wãawa kɔnnɔ ge ba mɔ̀
kɔnnɔ kpɔɔn bera gia, gunguru wɔllɔ.

Misee u wirugibu

tire ten gari sɔ̃ɔwa

11 Ye Misee Gemarian bii, Safanin
debubu u Yinni Gusunɔn gari yi nua
yi ba yorua tire te sɔɔ,
12 yera u da sina bokon yɛnuɔ sere
win tire yoron dirɔ. Ma u deema
wirugii beni ba mɛnnɛ mi. Beya, tire
yoro Elisama ka Delaya Semayan bii,
ka Ɛlinatani, Akaborin bii, ka Gemaria
Safanin bii, ka Sedesiasi Hananian bii
ka sere wirugii be ba tie.
13 Ma Misee u bu sɔ̃ɔwa kpuro gari
yi u nua Baruku u tɔn be garia.
14 Yeniban biru, wirugii be, ba
Baruku Yehudi Nɛtanian bii, Se-
lemian debubu, Kusin sikadobu gɔria
ba nɛɛ, u ka tire te na te u Yudaba garia
mi. Ma Baruku u tire te sua u ka da.
15 Ye u tura mi, yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ, a sinɔ kpa a sun tire te garia.
Ma Baruku u sina u bu tu garia.
16 Ye ba gari yi nua, yera ba mɛɛrina
ka nandabu ma ba Baruku bikia ba
nɛɛ,
17 a sun sɔ̃ɔwɔ nge mɛ a koosina a ka
gari yi yorua. Sa ko ka yi sina boko
daawawa.
18 Yera Baruku u bu wisa u nɛɛ,
Yeremiwa u man gari yi sɔ̃ɔmɔ ma na
yorumɔ tireru sɔɔ ka ankiri.
19 Ma wirugii be, ba nùn wisa ba nɛɛ,
i doo i kuke wunɛ ka Yeremi, kpa goo
u ku raa bɛɛ wa.

Sina boko u tire te dɔ̃ɔ mɛni

20 Yeniban biru, wirugiba tire te
mwa ba berua Elisama tire yoron dirɔ.
Ma ba da sina bokon mi, ba nùn gari yi
sɔ̃ɔwa.
21 Yera sina boko u Yehudi gɔra u
nɛɛ, u doo u tire te suama. Ma u da
Elisaman dirɔ u tu suama u gara sina
boko ka wirugii ben wuswaaɔ.
22 N deema saa ye, puran saawa.
Wɔ̃ɔn suru nɔɔba nnɛse sɔɔra mɛ. Ma
u deema sina boko u sɔ̃ u dɔ̃ɔ wɔ̃su win
diru mi u ra sinɛ puran saa.
23 Yehudi ù n tire ten kabura ita, ǹ
kun mɛ nnɛ gara u kpa, yera sina boko
u ra tire yoron kɔ̃ɔ piibu gagu sue u ka
mi ba gara bura u kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ, sere te
kpuro ta ka dɔ̃ɔ mwaara muku muku.
24 Ye sina boko ka win bwãabu ba
ye kpuro nua ba ǹ nande, ba ǹ maa
ben yãnu gɛ̃ɛka nge mɛ ba ra ko nuku
sankiranun sɔ̃.
25 Sina boko u sere tire te dɔ̃ɔ mɛni,
Ɛlinatani ka Delaya ka Gemaria ba nùn
suuru kana gem gem u ku ka tu dɔ̃ɔ
mɛni. Adama u ǹ bu swaa daki.
26 Yera sina boko u Yeramɛɛli wi
u sãa sunɔn bii, ka Seraya Asiriɛlin
bii, ka Selemia Abudɛlin bii wooda
wɛ̃ u nɛɛ, bu tire yoro Baruku ka
Gusunɔn sɔmɔ Yeremi mwaama,
adama Gusunɔ u bu berua, ba ǹ bu
wa.

Yeremi

u tire ten kpaaru yorua

27 Sanam mɛ sina boko u tire te dɔ̃ɔ
mɛni, te Yeremi u Baruku sɔ̃ɔwa u
yore mi, yera Yinni Gusunɔ u Yeremi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
28 a maa tire kpaaru suo kpa a gari
yi yore yi yi raa wãa tire te sɔɔ, te sina
boko Yoyakimu u dɔ̃ɔ mɛni mi.
29 Kpa a maa nùn sɔ̃ a nɛɛ, wee ye nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerua.
Wee u tire te dɔ̃ɔ mɛni, ma u nɛɛ,
mban sɔ̃na wunɛ Yeremi a yorua ma
Babilonin sina boko u koo na kpa u
tem mɛ kam koosia, kpa u mɛn tɔmbu
ka mɛn yaa sabenu gura.
30 Yen sɔ̃na, nɛ, Yinni Gusunɔ na wi
sina boko Yoyakimu sɔ̃ɔmɔ, ma win
goo kun maa sinamɔ Dafidin sina gɔna
sɔɔ. Mɛya ba koo maa win tiin goru
deri tɔɔwɔ sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru ta n sɔ̃ɔ
ka pura sooramɔ.
31 Kon bu sɛɛyasia ben durum
sɔ̃ wi ka win bibun bweseru, ka
win bwãabu. Kon de kɔ̃sa yu
Yerusalɛmugibu ka Yudaba deema, ye
na raa bu sɔ̃ɔwa, yèn sɔ̃ ba ǹ wure bu
man swaa daki.
32 Ma Yeremi u tireru garu sua u
Baruku, Nɛriyan bii, wi u sãa tire yoro
wɛ̃. Yera u maa nùn tire te Yoyakimu
u dɔ̃ɔ mɛni min gari sɔ̃ɔwa kpuro. Ma
u yi yorua u maa gari gɛɛ yorua yi yi ka
yi weenɛ.

Sedesiasi

u Yeremi gɔra u bu Gusunɔ kana

37

1 Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa
u Sedesiasi Yosiasin bii kua sina
boko Yudaɔ, Yekonia Yoyakimun biin
ayerɔ.
2 Sedesiasi wi, ka win bwãabu, ka
win tɔmbu ba ɲ̀ Yinni Gusunɔn gari yi
swaa daki yi Gusunɔn sɔmɔ Yeremi u
bu sɔ̃ɔwa mi.
3-4 N deema saa ye sɔɔ, ba ɲ̀ gina
Yeremi pirisɔm doke. U ra dewa mi u
kĩ, win tɔmbun suunu sɔɔ. Yera sina
boko Sedesiasi u Yukali Selemian bii
ka Sofoni Maaseyan bii wi u sãa yãku
kowo gɔra win mi, bu ka nùn sɔ̃ u bu
Gusunɔ ben Yinni kana u ka bu nɔnu
geu mɛɛri.
5 Saa yera Babilonigibu ba
Yerusalɛmu tarusi. Ye ba nua
ma Egibiti sunɔn tabu kowobu ba
Yerusalɛmugii be somiru sisi, yera ba
yarina ba doona min di.
6-7 Saa yera Gusunɔ Isireliban Yinni
u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a Yudaban sina
boko wi u nun gɔrima nɛn mi sɔ̃ɔwɔ a
nɛɛ, wee, Egibiti sunɔn tabu kowo be
ba raa wee bu ka nùn somi ba gɔsirɔ
ben temɔ.
8 Tɛ̃, Babilonigii be, ba koo maa
wurama bu Yerusalɛmu wɔri bu ye
mwa, bu dɔ̃ɔ sɔku.
9 Yen sɔ̃, ameniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii nɔni
wɔ̃ke bu nɛɛ, Babilonigii be, ba tonda.
Adama ba n yɛ̃ ma ba ɲ̀ gam de.
10 Baa bà n Babilonin tabu kowo
be kamia, kpa n tie be ba mɛɛra
kua, ka mɛ, ba koo se saa ben kuu
bekuruginun di bu wuu ge dɔ̃ɔ mɛni.

Ba Yeremi kpɛ̃ɛ pirisɔm dirɔ

11 Sanam mɛ Babilonigibun tabu
kowo be, ba yarina ba Yerusalɛmu
deri Egibiti sunɔn tabu kowo ben sɔ̃,
12 yera Yeremi u kĩ u yari
Yerusalɛmun di u da Bɛnyamɛɛn temɔ
u ka win baa sua tubi ye ba bɔnu mɔ̀
sɔɔ.
13 Sanam mɛ u yariɔ u kɔnnɔ tura
ge ba mɔ̀ Bɛnyamɛɛ, ma u deema ben
kɔ̃sobun tɔnwero wi ba mɔ̀ Yirɛya Se-
lemian bii, Hananian debubu u yɔ̃
mi. Ma u nùn yɔ̃rasia u nɛɛ, a tii
Babilonigibu wɛ̃.
14 Yera u nɛɛ, aawo, na ɲ̀ nɛn tii
Babilonigibu wɛ̃.
Adama durɔ wi, u ɲ̀ win gari yi
wure. Ma u nùn mwa u ka da
wirugibun mi.
15 Yera wirugii ben mɔru ya seewa
ba nùn mwa ba so ba pirisɔm doke
Yonatam dirɔ wi u sãa tire yoro. N
deema ba win dii te gɔsiawa pirisɔm
diru.
16 Nge mɛya ba ka nùn pirisɔm doke
dirɔ wɔru sɔɔ sere n ka tɛ.
17 Sɔ̃ɔ teeru, sina boko Sedesiasi u
gɔra u nɛɛ, bu Yeremi sokuma. Ye u
na, ma u nùn gari bikia asiri sɔɔ u nɛɛ,
Yeremi, a gari gɛɛ mɔ yi yi wee Yinni
Gusunɔn min di a man sɔ̃?
Ma u nùn wisa u nɛɛ, oo. Yinni
Gusunɔ u koo de Babilonin sina boko
u nun nɔma turi.
18 Ma Yeremi u maa nùn bikia u nɛɛ,
tora terà na bɛɛ tora wunɛ ka wunɛn
bwãabu ka sere wunɛn tɔmbu kpuro i
ka man mwa i pirisɔm kpɛ̃ɛ.
19 Mana bɛɛn sɔmɔ be, ba wãa be ba
bɛɛ gari sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Babilonin sina
boko kun nun wɔrim wee u sere tem
mɛ mwa.
20 Tɛ̃, nɛn yinni sina boko, a man
swaa dakio kpa a nɛn kanaru nɔ, kpa a
man kua ye na kĩ. A ku maa de n wura
Yonatam tire yoron diru mi, kpa n ku
ra ka gbi.
21 Yera sina boko Sedesiasi u wooda
wɛ̃ u nɛɛ, bu nùn yiiyo pirisɔm dirun
yaaraɔ kpa ba n da nùn pɛ̃ɛ kuse teeru
wɛ̃ baadomma ye wuun pɛ̃ɛ kowoba
ra ko sere wuu nukurun pɛ̃ɛ yu ka
kpe. Nge mɛya u ka sina pirisɔm dirun
yaara mi.

Ba Yeremi kpɛ̃ɛ

dɔkɔ kpiriru sɔɔ

38

1 Sefatia Matanin bii, ka Gedalia
Pasurin bii, ka Yukali Selemian bii, ka
Pasuri Maakiyan bii ba nua ye Yeremi
u tɔn be sɔ̃ɔwa. U nɛɛ,
2 ameniwa Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, wi u sina Yerusalɛmu ye sɔɔ,
yibɛrɛba ba koo nùn gowa tabu sɔɔ,
ɲ̀ kun mɛ u gbi gɔ̃ɔrun saabu, ɲ̀ kun
mɛ ka bararu garu. Adama wi u tii

Babilonigibu nɔmu sɔndia, wiya ko n
wãa. Win wãa tera ta ko n sãa win
dukia ye u wa u ka yara wahala yen
min di.
3 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, u
koo de Babilonin tabu kowobu bu
Yerusalɛmu mwa.
4 Yera wirugibu ba na ba sina
boko sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u tabu
kowobu ka tɔn be ba wãa wuu ge sɔɔ
bɛrum tiamɔwa ka win gari. U ɲ̀ bɛsɛn
gea kasu sere bɛsɛn kɔ̃sa. N n mɛn na,
n weenɛ bu nùn go.
5 Ma sina boko Sedesiasi u wisa u
nɛɛ, wi wee u wãa bɛɛn nɔmuɔ. Na ɲ̀
kpɛ̃ n bɛɛ gãanu yinari.
6 Yera ba nùn sua ba kpɛ̃ɛ sina bii
wi ba mɔ̀, Maakiyan dɔkɔ kpiriru garu
sɔɔ. Dɔkɔ kpiri te, ta wãawa pirisɔm
dirun yaaraɔ. Te sɔɔra ba nùn kpɛ̃ɛ ka
wɛ̃ɛ. Adama ta ɲ̀ nim mɔ. Pɔtɔkɔwa ta
mɔ, ma u numa pɔtɔkɔ ye sɔɔ.
7 Etiopigii goo wi ba mɔ̀, Ebɛdi
Mɛlɛki u wãa u sɔmburu mɔ̀ sina
kpaaru mi. Yera u nua ma ba Yeremi
kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru sɔɔ. Saa ye sɔɔ, sina
boko u wãa u sɔ̃ gbãra kɔnnɔwɔ ge ba
sokumɔ Bɛnyamɛɛ, u sirimɔ.
8 Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u yara sina
kpaarun di u da u sina boko deema u
nɛɛ,
9 nɛn yinni sina boko, ye tɔn be, ba
kua mi, ya ɲ̀ wã, ye ba ka Yeremi kpɛ̃ɛ
dɔkɔ kpiriru sɔɔ. U koo gbi mi, gɔ̃ɔrun
sɔ̃, domi dĩanu kun maa wãa wuuɔ.
10 Ma sina boko u Ebɛdi Mɛlɛki
wooda wɛ̃ u nɛɛ, a tɔmbu tɛna suo kpa i
da i Yeremi yara saa dɔkɔ kpiri ten min
di u sere gbi.
11 Yera Ebɛdi Mɛlɛki wi, u tɔn be
sua. Ma u da sina kpaarun arumani
beru yerɔ u yãa tɔkɔnu yarama. U nu
Yeremi kpɛ̃ɛya dɔkɔ ye sɔɔ ka wɛ̃ɛ.
12 Ma u Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yãa
tɔkɔ ni dokeo wunɛn bũu bakusɔ a
sere wɛ̃ɛ yi doke.
Ma Yeremi u kua mɛ.
13 Ma ba nùn yarama ka wɛ̃ɛ yi, saa
dɔkɔ kpiri ten min di, ba dera u wãa
pirisɔm dirun yaaraɔ.

Sedesiasi

u Yeremi bwisi bikiamɔ

14 Sɔ̃ɔ teeru Sedesiasi u maa gɔra u
nɛɛ, bu Yeremi sokuma kpa u na u
nùn deema Yinni Gusunɔn sãa yerun
kɔnnɔ itaserɔ. Ye u tunuma, yera sina
boko u nɛɛ, na gari gɛɛ mɔ kon nun
bikia. A ku man gãanu berua.
15 Ma u nùn wisa u nɛɛ, nà n nun ye
sɔ̃ɔwa, a ɲ̀ man goomɔ? Na yɛ̃ ma nà n
nun bwisi kɛ̃mɔ a ɲ̀ man swaa dakimɔ.
16 Yera sina boko Sedesiasi u bɔ̃rua
asiri sɔɔ u nɛɛ, sere ka Yinni Gusunɔn
wãaru wi u sun wãaru wɛ̃, na ɲ̀ nun
goomɔ. Na ɲ̀ maa nun tɔn be nɔmu
bɛriammɛ be ba kasu bu nun go mi.
17 Yera u sina boko Sedesiasi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, amɛniwa Gusunɔ Isireliban
Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua.
U nɛɛ, à n wunɛn tii Babilonin sunɔn
tabu sinambu wɛ̃ kaa n wãawa wunɛ
ka wunɛn yɛnugibu. Mɛya u ɲ̀ maa
wuu ge dɔ̃ɔ mɛnimɔ.
18 Adama à kun bu tii wɛ̃, u koo
bu wuu ge nɔmu bɛria kpa bu gu dɔ̃ɔ
mɛni. A ɲ̀ maa kisiramɔ ben nɔman di.
19 Yera Sedesiasi u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
na wurure Yuu be ba tii Babilonigibu
wɛ̃n sɔ̃. Na bɛrum mɔ̀ bu ku raa man
bu nɔmu sɔndia kpa bu man nɔni sɔ̃.
20 Ma Yeremi u nùn wisa u nɛɛ, ba ɲ̀
nun bu nɔmu sɔndiammɛ. A nɔɔwɔ ye
Yinni Gusunɔ u gerumɔ saa nɛn min
di, kpa a faaba wa, a n wãa.
21 Adama à n yina a bu tii wɛ̃, wee ye
Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi kãsiru sɔɔ.
22 Na wa ba wunɛ Yudan sina bokon
kurɔ be ba tie mwɛɛra ba ka da
Babilonin sunɔn tabu sinambun mi.
Ma kurɔ be, ba mɔ̀,
wee, be ba raa nun gari sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
kaa n bɔri yɛndu mɔ mi,
ba nun nɔni wɔ̃kua
ma ba nun kamia.
Ye ba deema a nummɔ pɔtɔkɔ sɔɔ,
ma ba yarina ba nun deri.
23 Wee ba koo wunɛn kurɔbu ka
wunɛn bibu kpuro mwɛɛri bu ka da
Babilonigibun mi. Wunɛn tii a ɲ̀ maa
kisiramɔ ben nɔman di. Ben sina
bokowa koo nun mwa kpa u wuu ge
dɔ̃ɔ mɛni.
24 Yera Sedesiasi u Yeremi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a ku ra de goo u gari yi nɔ kpa bu
ku raa nun go.
25 Wirugibu bà n nua ma na ka nun
gari kua, ma ba na ba nun bikia ba nɛɛ,

a ku bu gãanu berua ye a man sõɔwa
ka ye na nun sõɔwa sɔɔ, kpa bu ku raa
nun go,
26 saa ye sɔɔ, a bu wisio a nɛɛ, a man
suuru kanam nawa n ku ka nun da
Yonatam yɛnuɔ kpa a ku ra ka gbi.
27 Yera wirugii be kpuro ba na
Yeremin mi, ba nùn gari yi bikia. Ma u
bu wisa nge mɛ sina boko u nùn sõɔwa
mam mam, ma ba nɔɔ mari ba yara.
Domi gari yi u nùn sõɔwa mi, yi ṅ gina
yara tɔɔwɔ.
28 Pirisɔm dirun yaara miya u wãa
sere ba ka Yerusalɛmu mwa.

Babilonigibu

ba Yerusalɛmu mwa
(I maa mɛɛrio 52:4-16, Sinambu II, 25:1-12)

Wee ye n koora sanam mɛ
Babilonigiba Yerusalɛmu mwa.

39

1 Sedesiasi Yudaban sina bokon
bandun wõɔ nɔɔba nnɛse, yen
suru wɔkuruse sɔɔra Nɛbukanɛsaa,
Babilonin sina boko u Yerusalɛmu
wɔrima ka win tabu kowobu kpuro.
Ma ba sansani gira yen bɔkuɔ, ma ba
kuku yenu kua ba ka sikerena.
2 Sedesiasin bandun wõɔ wɔkura
tiasen suru nnɛse, yen sõɔ nɔɔba nnɛse
sɔɔra ba gbãraru yaba.
3 Saa yera Babilonin tabu sinambu
ba dua ba wuu ge tarusi gen kɔnnɔ
wuu suunuguu gian di. Tabu sinam
ben yĩsa wee, Nɛɛgali Sarɛsɛɛ, ka
Sangaa Nɛbu, ka Saasekimu, sina
bokon sɔm kowobun wirugii, ka
maa Nɛɛgali Sarɛsɛɛ wi u sãa dobo
dobogibun wirugii, ka sere sina
bokon tabu sinam be ba tie.
4 Ye Sedesiasi, Yudaban sina boko
ka win tabu kowobu ba bu wa, yera
ba duki yarina wõkuru ba yara ka
kɔnnɔ ge ga wãa gbãranu yirun baa sɔɔ
sina bokon dãa gbaarun bɔkuɔ wɔwan
bera gia.
5 Adama Babilonin tabu kowo be,
ba sina boko Sedesiasi naa swĩi ma
ba nùn naamwɛ Yerikon wɔwaɔ. Yera
ba nùn mwa ba ka da Babilonin sina
bokon mi, Ribilaɔ, Hamatin temɔ.
Miya u nùn siri.
6 Ma u dera ba Sedesiasin bibu ka
win sina asakpɔbu sakira Ribila mi,
win nɔni biru.
7 Yen biru u Sedesiasin tiin nɔni
wɔwa ma u nùn bɔkua ka sii gandun
yɔni ba ka da Babiloniɔ.
8 Babilonigii be, ba Yerusalɛmun
sina kpaaru ka yen yɛnusu dõɔ mɛni,
ma ba yen gbãraru surura.
9 Yen biru Nɛbusarada, kõsobun
wirugii, u tɔn be ba tie Yerusalɛmuɔ ka
be ba nùn tii wɛ̃ ka sere maa be ba tie
tem mɛ sɔɔ gura u ka doona Babiloniɔ.
10 Adama u ben bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ be ba ṅ
gãanu mɔ deri tem mɛ sɔɔ ma u bu
gbea wɛ̃.

Ba Yeremi yara pirisɔm di

11 Ma Nɛbukanɛsaa, Babilonin sina
boko u Nɛbusarada, kõsobun wirugii
wooda wɛ̃ Yeremin sõ u nɛɛ,
12 a nùn mɛɛrio kpa a nùn kõsu. A
ku nùn kõsa gaa kua. Ye u nun sõɔwa
kpuro, a koowo.
13 Ma Nɛbusarada, kõsobun wirugii,
ka Nɛbusasibani, sina bokon sɔm
kowobun wirugii, ka Nɛɛgali Sarɛsɛɛ,
dobo dobogibun wirugii, ka sere sina
bokon tabu sinambu kpuro,
14 ba gɔra bu Yeremi yarama
pirisɔm dirun di, kpa bu ka nùn da
bu Gedalia, Akikamun bii, Safanin
debubu nɔmu sɔndia. Wiya u ka nùn
da win yɛnuɔ. Nge mɛya Yeremi u ka
yara u wãa ka Yuda be ba tie.

Gari yi Yinni Gusunɔ

u Ebɛdi Mɛlɛki sõɔwa

15 Saa yè sɔɔ Yeremi u wãa pirisɔm
sɔɔ, Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ,
16 a doo a Ebɛdi Mɛlɛki, Etiopigii wi
sõ a nɛɛ, nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni,
nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na raa gerua
na nɛɛ, kõsa ya koo wuu ge deema, n ṅ
mɔ gea. Tɛ̃, kon de kõsa ye, yu tunuma.
Ye kpurowa ya koo koora win nɔni
biru.
17 Adama yen tõɔ te, kon nùn yakia.
Bèn bɛrum u mɔ̀ mi, ba ṅ nùn nɔma
turi.
18 Na ṅ derimɔ bu nùn go. Kon win
wãaru yakia, domi u man naanɛ kua.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yeremi u da Gedalian mi,

Misipaɔ

40

1 Yinni Gusunɔ u ka Yeremi gari
kua sanam mɛ Nɛbusarada u dera u
wurama saa Raman di.
N deema ba raa nùn bɔkuawa wi
ka Yerusalɛmugibu gabu ba ka dɔɔ
Babiloniɔ. Min diya Nɛbusarada u
nùn yara.
2 Ma Nɛbusarada wi, u nùn soka u ka
da bee tia u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yinni
u raa gerua u nɛɛ, kɔ̃sa ya koo wuu
geni deema.
3 Wee, tɛ̃, ye u gerua mi, ya koora
yèn sɔ̃ i nùn torari, i ɲ win gere mɛm
nɔɔwɛ.
4 Tɛ̃, kon nun yakia n nun yɔni yi
pota. Adama à n kĩ a ka man da
Babiloniɔ, a na su da. Kon nun nɔɔri.
À kun maa kĩ, a sinɔ. A doo a sina mi n
nun wɛ̃re.
5 Sanam mɛ Nɛbusarada u wa ma
Yeremi kun fuuku wisa, yera u nɛɛ, ɲ
n mɛn na, a doo a Gedalia, Akikamun
bii, Safanin debubu deema. Wiya
sina boko Nɛbukanɛsaa u kua sunɔ
Yudaban wusu sɔɔ. Kaa n ka nùn wãa
ka tɔn be ba tie sannu, ɲ kun mɛ, a doo
mi a kĩ.
Ma Nɛbusarada wi, u nùn dĩanu
kusenu kua ka sere maa kɛ̃nu ganu.
Ma u dera u doona.
6 Yera Yeremi u da Gedalian mi,
Misipaɔ, u sina mi ka tɔn be ba tie tem
mɛ sɔɔ sannu.

Gedalia u Yudan tem kpare
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:23-24)

7 Saa yè sɔɔ tabu sinam be ba raa
woo tabu gberɔ ka ben tabu kowobu
ba nua ma Babilonin sina boko u
Gedalia, Akikamun bii kua Yudaban
sunɔ, ma u nùn tɔn be ba tie Yudaɔ
kpuro nɔmu bɛria, ka sere bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ
be ba ɲ yoru mwɛ ba ka de Babiloniɔ,
8 yera ba da Gedalian mi, Misipaɔ.
Be ba da mi, bera, Isimɛɛli, Nɛtanian
bii, ka Yokanani ka Yonatam, Karean
bibu, ka Seraya, Tanumɛtin bii, ka
Efai Nɛtofagiin bibu, ka Yesania,
Maakagiin bii, be kpuro ka ben
tɔmbu.
9 Yera Gedalia u bu sɔ̃ɔwa ka bɔ̃ri u
nɛɛ, i ku bɛrum ko i ka Babilonigibu
sã. I gesi sinɔ bɛsɛn tem mɛ sɔɔ kpa i
Babilonin sina boko sã. Saa yera i ko i
n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
10 Wee, na wãa Misipa mini na n
ka sãa bɛɛn nɔni Babilonigii ben mi.
Adama bɛɛ, i doo i gberun dãa marum
sɔri mɛ ba ra di ka mɛ ba ra ka maa
gum ka tam ko. Kpa i mu bere bɛɛn
wekenɔ, kpa i sina i n wãa wuu si i
mwa sɔɔ.
11 Ma Yuda be ba wãa Mɔabun temɔ
ka Amɔniban temɔ ka Edɔmuban
temɔ, ba nua ma Babilonin sunɔ
u gabu deri Yudaban temɔ, ma u
Gedalia kua ben kparo.
12 Yera be kpuro ba wurama ben
temɔ. Ma ba da ba Gedalia deema
Misipaɔ. Wɔ̃ɔ ge sɔɔ, ba resɛm wa too,
ka maa dãa marum gam.

Ba Gedalia go
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:25-26)

13 Sɔ̃ɔ teeru Yokanani, Karean bii,
ka sere tabu sinam be ba wurama
tabu gberun di mi, ba na Gedalian mi
Misipaɔ.
14 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a yɛ̃
ma Baalisi, Amɔniban sina boko u
Isimɛɛli, Nɛtanian bii gɔra u nun go?
Adama Gedalia u ɲ ye wure.
15 Ma Yokanani u da Misipaɔ u
Gedalia sɔ̃ɔwa asiri sɔɔ u nɛɛ, a de n
da n Isimɛɛli, Nɛtanian bii wi go, kpa
goo u kun yɛ̃. Nge mban sɔ̃na kaa de
u nun go, kpa Yuda be ba mɛnnɛ mini
bu maa yarina kpa ben gabu bu gbi.
16 Ma Gedalia u Yokanani wisa u nɛɛ,
a ku Isimɛɛli go, domi ye a gerua win
sɔ̃ mi, weesa.

41

1 Adama wɔ̃ɔ gen suru nɔɔba
yiruse sɔɔ, yera Isimɛɛli u na Misipaɔ
Gedalian mi. Isimɛɛli wi, u sãawa sina
bii ka maa sina asakpɔ. Tɔmbu wɔkura
ba nùn swĩima ba ka na mi. Sanam mɛ
ba sɔ̃ ba dimɔ ka Gedalia,
2 yera Isimɛɛli ka tɔn be ba nùn
yɔ̃sirima mi, ba seewa sannu sannu
ba Gedalia takobi sɔkura ba go, wi, wi
Babilonin sina boko u gɔsa u ka Yudan
tem kpara mi.
3 Isimɛɛli wi, u maa Yudaba kpuro
ka Babilonin tabu kowo be ba wãa mi
go.

Isimɛɛli u tɔmbu wɛnɛ go

4 N deema goo kun yɛ̃ ma Gedalia u
gu. Ye n kua sɔ̃ɔ yiru, win gɔɔn biru,
5 yera tɔmbu wɛnɛ gabu ba seema
saa Sikɛmu ka Silo ka Samarin di. Tɔn
be, ba ben toba kɔna, ben yãnu nu
gɛ̃ɛkire ma ba tii murura baama nuku
sankirarun sɔ̃. Mɛya ba maa alikama
sɔɔwa ka turare bu ka Yinni Gusunɔ
yãkuru kua Yerusalɛmuɔ win sãa yerɔ.
6 Yera Isimɛɛli u seewa Misipan di u
da u ka bu yinna swaaɔ, u sumɔ. Ye
u tura ben mi, ma u nɛɛ, i na su da
Gedalian mi.
7 Adama ye ba dua wuuɔ, yera wi ka
win tɔmbu ba tɔn be mwa ba sakira.
Ma ba ben gonu kpɛ̃ɛ dɔkɔ kpiriru
garu sɔɔ.
8 N deema be sɔɔ, u ǹ tɔmbu wɔkuru
go yèn sɔ̃ ba raa nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u ku
bu go, be, ba alikama ka gbɛɛ, ka gum
ka tim berua yakasɔ.
9 Dɔkɔ kpiri tè sɔɔ u tɔn ben gonu
doke mi, ta sãawa te Asa u dera ba gba
sanam mɛ wi ka Basa Isireliban sina
boko ba tabu mɔ̀. Te sɔɔra u tɔn goo ni
yibia.
10 Yen biru, u be ba tiara mi yoru
mwɛɛra u ka doona ka sina bokon bii
wɔndiaba ka sere tɔn be Nɛbusarada,
kɔ̃sobun wirugii u Gedalia deria. Be
kpurowa u yoru mwɛɛra u ka da
Amɔniban mi.

Ba yoo be Isimɛɛli u mwɛɛra

yakia

11 Yokanani, Karean bii, ka Yudaban
tabu sinam be ba wãa ka wi, ba nua
kɔ̃sa ye Isimɛɛli u kua.
12 Yera ba tabu durɔbu sua ba da bu
ka Isimɛɛli wɔri. Ma ba nùn deema
yɛru bɔkɔwɔ ge ga wãa Gabaoniɔ.
13 Tɔn be Isimɛɛli u mwɛɛra mi, ye
ba Yokanani wa ka win tabu sinambu,
yera ben nuki dora.
14 Ma be kpuro ba Isimɛɛli deri, ba
da ba Yokanani deema.
15 Adama Isimɛɛli wi, u duka yakura
Yokananin min di ka tɔmbu nɔɔba ita
gabu, ma u da u wãa Amɔniban mi.
16 Yokanani ka win tabu sinam be,
ba tɔn be ba tie mwɛɛra Isimɛɛlin
nɔman di, be u raa mwɛɛra sanam mɛ
u Gedalia go. Bera tabu kowobu ka
tɔn kurɔbu ka bibu ka sina bokon sɔm
kowobu. Be kpurowa u mwɛɛrima
saa Gabaonin di.
17 Ma ba da ba wãa sɔbun sɔbia yeru
garun mi, te ba ra soku Kimuhamu
Bɛtelehɛmun bɔkuɔ. Yen biru, ba
kpikiru da Egibitiɔ.
18 Domi ba Babilonigibun bɛrum
mɔ yèn sɔ̃ Isimɛɛli u Gedalia go wi
Babilonin sina boko u kua Yudaban
kparo.

Yudaba ba Yeremi bikia

u bu Gusunɔ kana

42

1 Yera tabu sinam be ba raa kpikiru
sua, ka Yokanani, Karean bii, ka
Yesania, Hoseen bii, ka tɔn be ba
tie kpuro, saa wirugibun di sere ka
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ, ba na ba Yeremi sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ,
2 a de a nɔ ye sa nun bikiamɔ. A sun
Gusunɔ kanɔ, bɛsɛ be sa tien sɔ̃, domi
sa raa dabi, adama tɛ̃ sa kaara, nge mɛ
a waamɔ.
3 A Gusunɔ wunɛn Yinni kanɔ u sun
sɔ̃ɔsi mi sa ko da ka ye sa ko ko.
4 Ma Yeremi u bu wisa u nɛɛ, na
nua. Kon Gusunɔ bɛsɛn Yinni kana
nge mɛ i man bikia kpa n wurama n
bɛɛ sɔ̃ ye u man sɔ̃ɔwa. Na ǹ bɛɛ gãanu
beruammɛ.
5 Ma ba Yeremi wisa ba nɛɛ, sa wura
su ko mam mam ye Yinni Gusunɔ u
koo nun sɔ̃ su ko. Wiya u koo ko bɛsɛn
seeda dio gemgii ka naanɛgii sà kun
bɛsɛn nɔɔ mwɛɛru yibie.
6 Wee bɛsɛra sa nun gɔra a sun
Gusunɔ bɛsɛn Yinni bikia. Yen sɔ̃, sa
ko ko ye u sun sɔ̃ɔwa su ko, baa yà kun
sun wɛ̃re. Ka mɛ, sa ko n nuku dobu
mɔ yèn sɔ̃ sa nùn mɛm nɔɔwammɛ.

Yinni Gusunɔ u Yeremi wisa

7 Sɔ̃ɔ wɔkurun biru, Yinni Gusunɔ u
Yeremi wisa.
8 Ma Yeremi u Yokanani, Karean bii
sokusia ka tabu sinam be ba nùn swĩi
ka sere ben tɔmbu kpuro be ba wãa
mi, wirugibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu.
9 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee bɛɛya
i man gɔra n Gusunɔ bɛɛ Isireliban
Yinni bikia. Ye u man sɔ̃ɔwa wee. U
nɛɛ,
10 ì n sina tem mɛ sɔɔ,

u koo de bɛɛn tɔmbu bu tãsi.
U ǹ maa bu goomɔ.
U koo bɛɛ swĩiwa i n nuuru mɔ.
U ǹ bɛɛ wukamɔ,
u ǹ maa derimɔ kõsa yu bɛɛ deema
ye u raa bwisika u bɛɛ kua.
11 N n mɛn na, i ku maa Babilonin sina
bokon bɛrum ko.
Domi wi, Yinni Gusunɔ u ko n ka bɛɛ
wãa kpa u bɛɛ faaba ko.
12 Wi, Gusunɔ u koo de u bɛɛn
wɔnwɔndu wa.
Kpa u de i wurama bɛɛn temɔ.
13 Adama ì n nɛɛ, i ǹ wi, Yinni
Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ, i ǹ sinamɔ
tem mɛni sɔɔ,
14 i ko i dawa Egibitiɔ mi i ǹ tabu
wasi, baa bin kɔban swĩi i ǹ nɔɔmɔ, i
ǹ maa dĩanu biamɔ, yen sõ, miya i ko
sina,
15 tɛ̃ i swaa dakio ye Gusunɔ, bɛɛ
Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ,
u gerumɔ. U nɛɛ,
bɛɛ Yuda be i tie, ì n gɔ̃ru doke i ka da
Egibitiɔ ka gem,
kpa i n wãa mi,
16 sanam mɛya taa bìn bɛrum i mɔ̀,
bu koo bɛɛ deema Egibiti mi.
Gɔ̃ɔ tèn weeweenu i maa mɔ̀ mi,
ta koo bɛɛ deema,
kpa i gbisuku mi gia.
17 Be ba gesi nia kua
bu ka da Egibitiɔ bu kuke,
ba koo gbiwa tabu sɔɔ,
ka gɔ̃ɔru sɔɔ, ka baranu sɔɔ.
Ben goo kun kisiramɔ kõsa yen di
ye u koo bu surema mi.
18 Yeremi u nɛɛ, wee ye Gusunɔ,
Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem
mɔ u gerua. U nɛɛ, nge mɛ u
Yerusalɛmugibu win mɔru seesi, nge
mɛya u koo maa bɛɛ ye seesi, ì n da
Egibitiɔ. Saa ye sɔɔra ba ko n da ka
bɛɛn yĩsiru tɔmbu bõrusi, ǹ kun mɛ,
bu ka goo gãa kõsunu sie, kpa bu bɛɛ
gɛm i seku bakaru wa kpa i kun maa
sinɛ tem mɛ sɔɔ.
19 U maa nɛɛ, i ku Egibiti da, bɛɛ be
i tie Yudaban bweseru sɔɔ. I de i n yɛ̃
ma u bɛɛ ye yinariwa gisɔ.
20 Sanam mɛ i man gɔra n bɛɛ Yinni
Gusunɔ kana, ye na wurama, i gerua i
nɛɛ, n bɛɛ sõɔwɔ mam mam ye Gusunɔ
bɛɛn Yinni u man sõɔwa kpa i ye ko.
Adama weesa i tii kua.
21 Domi gisɔ, na ka win wisibu na
adama i ǹ bin gabu swaa daki bi u nɛɛ,
n bɛɛ sõ.
22 Tɛ̃, mi i dɔɔ i sina mi, i n yɛ̃ ma tabu
sɔɔra i ko i gbi, ǹ kun mɛ gõɔru sɔɔ, ǹ
kun mɛ baranu sɔɔ.

Ba ka Yeremi da Egibitiɔ
ka dam

43

1 Sanam mɛ Yeremi u gari yi tɔn be
ba wãa mi kpuro sõɔwa, yi Gusunɔ
ben Yinni u nɛɛ, u bu sõ,
2 yera Asaria, Hoseen bii, ka
Yokanani, Karean bii, be kpuro ba
Yeremi wisa ka tɔn piiburu ba nɛɛ, ye a
gerua mi, weesa. Gusunɔ bɛsɛn Yinni
kun nun sõɔwa a sun sõ, su ku Egibiti
da.
3 Adama Baruku, Nɛriyan biiwa u
nun bɔriemɔ a ka sun sõ su ku da
mi, domi u kĩwa Babilonigibu bu sun
mwɛɛri bu go, ǹ kun mɛ bu sun yoru
mwa bu ka da ben temɔ.
4 Nge mɛya Yokanani, Karean bii,
ka tabu sinambu kpuro ka ben tɔmbu
kpuro ba yina bu Yinni Gusunɔn gari
nɔ ye u nɛɛ, bu de bu sina ben tem mi.
5 Yera Yokanani ka tabu sinam be,
ba ka Yuda be ba tie da Egibitiɔ, be,
be ba raa kpikiru da tem tukumɔ ba
wurama,
6 tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ka bibu
ka sina bokon bii wɔndiaba, be kpuro
gesi be Nɛbusarada, kõsobun wirugii,
u Gedalia, Akikamun bii, Safanin de-
bubu deria. Ma ba ka Yeremin tii da
ka maa Baruku Nɛriyan bii.
7 Ba da ba wãa Egibitin wuu ge ba
mɔ̀ Tapanɛsiɔ. Nge mɛya ba ǹ ka
Gusunɔn gere mɛm nɔɔwɛ.

Ba koo Egibiti tabu wɔri

8 Sõɔ teeru Yinni Gusunɔ u Yeremi
sõɔwa Tapanɛsiɔ u nɛɛ,
9 a kpee bakanu suo kpa a da a nu
sike Yudaba kpuron wuswaaɔ mi ba
ra birikiba wõ ye ya wãa Egibitin sina
kpaarun kɔnnɔwɔ Tapanɛsiɔ.
10 Kpa a Yudaba sõ a nɛɛ, amɛniwa
nɛ, Gusunɔ Isireliban Yinni, nɛ wi na
wɔllu ka tem mɔ, na gerua. Na nɛɛ,

wee, kon de bu Nɛbukanɛsaa, nɛn sɔm
kowo kasum da kpa n win bandu swĩi
kpee ni a sikuan wɔllɔ kpa u win sina
gɔna tɛria mi,
11 kpa u Egibitigibu sɛɛyasia. Be u
koo go, u go, be u koo mwɛɛri u ko
yobu kpa u mwɛɛri, be u koo maa
sakiri ka takobi, kpa u sakiri.
12 Kpa u ben bũu dia dɔ̃ɔ mɛni, kpa
u bũu nin tii gura kpa u maa ben yãnu
gura ya kun nùn sɛ̃sie kpa u yari min
di ka bɔri yɛndu, nge mɛ naa kparo u
ra win kpara yaberu sebe u n doonɔ.
13 U koo Bɛti Semɛsin bwãarokunu
kɔsuku, kpa u bũu dia ye ya tie dɔ̃ɔ
mɛni Egibiti mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u Yuda

be ba kpikiru da Egibitiɔ

sɔ̃ɔwa

44

1 Yinni Gusunɔ u Yuda be ba wãa
Migidoliɔ ka Tapanɛsiɔ ka Mɛnfisiɔ
ka Paturɔsiɔ Egibitin temɔ sɔ̃ɔwa saa
Yeremin min di u nɛɛ,
2 wee, ye nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni na gerua. Na nɛɛ, i kɔ̃sa ye kpuro
wa ye na Yerusalɛmu kua ka Yudan
wuu si su tie. Wee, su kua bansu. Goo
maa sari mi.
3 Domi ba kɔ̃sa kua ba nɛn mɔru
seeya ye ba ka da ba bũnu yãkunu
kuammɛ ni bɛɛ ka bɛɛn baababa i ṅ daa
yɛ̃.
4 Na bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔria saa yellun
di bu ka bɛɛ sɔ̃, i ku sãa kɔ̃su nini ko, ni
nɛn tii na tusa.
5 Adama i ṅ man swaa daki. I ṅ bɛɛn
kom kɔ̃sum deri. I ṅ maa bũu yãku
kobu deri.
6 Ma na ka bɛɛ mɔru kua gem gem.
Na Yudan wusu ka Yerusalɛmun swɛɛ
kpeerasia ma ye kpuro ya kua bansu,
nge mɛ i waamɔ gisɔ.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, amɛniwa nɛ, Gusunɔ
Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem
mɔ, na gerua. Na nɛɛ, mban sɔ̃na i tii
durum baka yeni sɔbimɔ ye i ka dera
ba kurɔbu ka durɔbu ka bibu ka bii
wɛ̃ɛnu go sere goo kun maa tie.
8 I kĩwa i nɛn mɔru seeya ka bɛɛn bũu
yãku kookoo si i mɔ̀ Egibitiɔ mi i wãa?
I kĩwa i tii kam ko, kpa i ko bɔ̃rigibu ka
sekurugibu handunia ye sɔɔ?
9 I duariwa kɔ̃sa ye bɛɛn baababa
ka bɛɛn sinambu ka ben kurɔbu ka
bɛɛn tii ka bɛɛn kurɔbu i kua Yudaɔ ka
Yerusalɛmuɔ?
10 Wee, sere ka tɛ̃ i ṅ tii kawe i
gɔ̃ru gɔsie. I ṅ man nasie, i ṅ maa
nɛn woodaba swĩi ye na bɛɛ ka bɛɛn
baababa wɛ̃.
11 Yen sɔ̃na nɛ, Gusunɔ Isireliban
Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ na bɛɛ
biru kisi ma na bɛɛ kɔ̃sa kua n ka bɛɛ
Yudaba kpuro kam koosia.
12 Kon Yuda be ba kpikiru da
Egibitiɔ kam koosia. Egibiti miya ba
koo gbi kpuro. Ba ṅ goo buremɔ. Ba
koo gbiwa tabu sɔɔ, ka gɔ̃ɔru sɔɔ kpa
bu bu gɛm bu sekuru wa, kpa ba n da
ben yĩsiru sie bu ka goo bɔ̃rusi, ṅ kun
mɛ bu nùn gãa kɔ̃sunu gerusi.
13 Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ na
Yerusalɛmugibu sɛɛyasia ka tabu, ka
gɔ̃ɔru, ka maa baranu.
14 Kon de ben fiiko bu kpikiru su.
Be baasi, goo kun kisiramɔ. Goo kun
maa wee Yudan temɔ baa mɛ ba ko n
kĩ bu wurama amɛn biru.

Ba Asitaate yãkuru kuammɛ

15 Yera be kpuro be ba yɛ̃ ma ben
kurɔbu ba ra bũnu turare dɔ̃ɔ dokeye
ka tɔn kurɔ dabinu kpuro be ba wãa
mi, ka tɔn dabi te ta tie Paturɔsiɔ,
Egibitin tem mi, ba Yeremi sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ,
16 sa ṅ gari yi mɛm nɔɔwammɛ yi a
gerua a nɛɛ, yi weewa Yinni Gusunɔn
min di.
17 Sa ko kowa nge mɛ sa gerua,
su bũu wi ba mɔ̀ Asitaate turare dɔ̃ɔ
dokea, kpa su maa nùn tam tãra nge
mɛ sa ra raa ko, bɛsɛ ka bɛsɛn baababa,
ka bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu
Yudan wusu sɔɔ ka Yerusalɛmun swɛɛ
sɔɔ. Domi saa ye sɔɔra sa ra wa su di su
debu, sa n nuku dobu mɔ kpa sa kun
wahala gaa wa.
18 Adama saa dɔma tèn di sa ṅ maa
bũu wi turare dɔ̃ɔ dokeare, sa ṅ maa
nùn tam tãrare, saa min diya sa kpuro
bia. Tabu sun di, ma gɔ̃ɔra sun go.
19 Ma tɔn kurɔ be, ba gerua ba nɛɛ,
sanam mɛ sa bũu wi yãkunu kuammɛ,
ka bɛsɛn durɔbun yɛ̃ra. Ba yɛ̃ ma sa ra

bũu wi kiraru kue su ka nùn bεεrε wɛ̃,
kpa su nùn tam tãra temɔ.
20 Ma Yeremi u tɔn be kpuro wisa,
kurɔbu ka durɔbu, u nεε,
21 bεε ka bεεn baababa ka bεεn
sinambu ka bεεn wirugibu, i ra bũu
yãkunu kue Yudan wusu sɔɔ ka
Yerusalεmun swεε sɔɔ. Nge weesa? I
tamaa Yinni Gusunɔ kun ye yɛ̃? Nge i
tamaa u ye duariwa.
22 Aawo, u ṅ ye duari. U ka bεε
wasirawa bεεn kom kɔ̃sum sɔ̃ ka daa
kɔ̃sa ye i kuan sɔ̃. Yen sɔ̃na bεεn tem
mu kua bansu. Goo maa sari mε sɔɔ.
Ma mu kua tem bɔ̃ruram nge mε sa
waamɔ gisɔ.
23 Wahala ye, ya bεε deemamɔwa
gisɔ yèn sɔ̃ i bũnu yãkuru kua ma
i Yinni Gusunɔ torari i ṅ win gere
wure, i ṅ maa win sɔ̃ɔsinu ka win
woodaba ka win kirɔba swĩi.
24 Yeremi u maa tɔn be kpuro,
kurɔbu ka durɔbu, sɔ̃ɔwa u nεε, bεε
Yudaba, bεε be i wãa Egibitiɔ, i swaa
dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua.
25 Wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni
wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua. U nεε,
bεε ka bεεn kurɔbu, i nεε, i ko i bεεn nɔɔ
mwεεnu yibia ni i bũu tɔn kurɔ wi ba
mɔ̀ Asitaate kua. Wiya i ko i turare dɔ̃ɔ
dokea, kpa i maa nùn tam tãra temɔ.
Wee, i maa ye kua.
26 Yen sɔ̃ tɛ̃, i swaa dakio i nɔ ye wi,
Yinni Gusunɔ u bεε sɔ̃ɔmɔ. U bɔ̃rumɔ
ka win yĩsi bakaru ma Egibitin tem
kpuro sɔɔ, Yuda goo kun maa bɔ̃rumɔ
ka win yĩsiru u nεε, sere ka Yinni
Gusunɔn wãaru.
27 U koo dewa kɔ̃sa yu bεε deema,
n ṅ mɔ gea. Yuda be ba wãa Egibitiɔ
kpuro, ba koo gbiwa tabu sɔɔ ka gɔ̃ɔru
sɔɔ.
28 Ka mε, bεεn fiiko ba koo kisira
tabun di, kpa bu wurama Yudaɔ. Saa
yera, bεε be i da mi kpuro i ko i gia ṅ n
nεn garin na yi koora, ṅ n maa bεεgiin
na yi koora.
29 U koo bεε deema Egibiti mi, kpa u
bεε yĩreru wɛ̃ te ta koo bεε sɔ̃ɔsi ma kɔ̃sa
ye u raa gerua ya koo nawa ka gem.
Yĩre tera,
30 u koo Egibitin sunɔ Hofara win
yibεrεba nɔmu bεria be ba kasu bu
nùn go, nge mε u Yudaban sina boko
Sedesiasi Nεbukanεsaa nɔmu bεria,
wi, wi u kasu u nùn go. Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi Yeremi u Baruku
sɔ̃ɔwa

45

1 Sanam mε Baruku Nεriyan bii u
gari yi yorua tireru sɔɔ yi Yeremi u
nùn sɔ̃ɔwa Yoyakimu, Yosiasin bii,
Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ
nnεse sɔɔra mi. Yen biru Yeremi u
Baruku sɔ̃ɔwa u nεε,
2 wee ye Gusunɔ Isireliban Yinni, u
gerua wunεn sɔ̃.
3 U nεε, a gerumɔ a mɔ̀, a kam kuawa
domi wi, Yinni Gusunɔ u wunεn
wahala sosimɔ. Ma a weeweenu mɔ̀
sere a wasira. Adama a bia mi kaa
wɛ̃ra.
4 Wee, ye Yinni Gusunɔ u nεε n nun
sɔ̃. U nεε,
u koo ye u raa bana kɔsukuwa,
kpa u ye u raa duura wukiri.
Yen tubusiana, u koo tem mε kpuro
sanku.
5 U maa nεε,
gãa bakana a kasu wunεn tiin sɔ̃?
A ku be nu kasu.
Domi u koo de kɔ̃sa yu na yu tɔmbu
kpuro wɔri.
Adama wunε u koo wunεn wãaru yara
mi a da kpuro.
Tera ta ko n sãa nge wunεn arumani
ye a gura tabu sɔɔ.

46

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u
Yeremi sɔ̃ɔwa bwese tukunun sɔ̃.

Ba Egibitigibu kamia
Kaakemisiɔ

2 Babilonin sina boko u Egibitin
sunɔ Nεko ka win tabu kowobu kamia
Kaakemisiɔ, Efaratin daarun bɔkuɔ. N
deema saa ye sɔɔ, Yoyakimu, Yosiasin
bii, Yudaban sina bokon bandun wɔ̃ɔ
nnεse sɔɔra mi. Saa ye sɔɔra Yinni
Gusunɔ u gari yini gerua Egibitin sina
boko ka win tabu kowobun sɔ̃ u nεε,
3 wee Egibitin tabu sinambu ba kuuki
mɔ̀ ba mɔ̀,
i tεrεnu sɔɔru koowo,

bakanu ka piiminu,
kpa i se i tabu da.
4 I bɛɛn tabu kɛkɛ be dumi gawe sɔɔru
koowo.
Bɛɛ maasɔbu, i bɛɛn dumi yɔɔwo,
kpa i bɛɛn tabu furɔsu doke.
I bɛɛn yaasi sunkuo yi balli,
kpa i bɛɛn tarakpenu sebe.
5 Adama mba Yinni Gusunɔ u sere
waamɔ ya kooramɔ ben suunu
sɔɔ.
U nɛɛ, be wee ba mwia kpana ba
biruku yira wuramɔ.
Ba ben tabu durɔbu kamia.
Ma ba duki mɔ̀, ba ṅ mam biru
mɛɛrimɔ.
Tem mɛ kpuro mu bɛrum duura.
6 Kam sɔɔra be ba sãu ba duki mɔ̀.
Baa tabu durɔ damgibu bà n duki sua
kama.
Domi sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, Efaratin
daarun bɔkuɔ,
dabiru ta sokuramɔ ta wɔrukumɔ.
7 Wara u ka daa te ba mɔ̀ Nilu weenɛ tà
n yiba.
Wara u ka tu weenɛ sanam mɛ ten tora
bɔ.
8 Egibitigiba ba ka tu weenɛ.
Domi ba nɛɛ, nge mɛ Nilun nim mu ra
tɛrie ka dam tem sɔɔ,
nge mɛya ben tabu kowobu ba koo
maa tɛria tem sɔɔ,
kpa bu wusu ka sin tɔmbu kam
koosia.
9 Wee ba mɔ̀, ben maasɔbu bu seewo
fuuku.
Be ba tabu kɛkɛ be dumi gawe dua,
bu duki doo.
Ben tabu durɔbu bu seewo.
Puti ka Kusin tabu durɔbu be ba tɛrɛ
piiminu nɛni,
ka sere Ludiba be ba sãa tɛn towobu,
bu seewo.
10 Adama tɔ̃ɔ teni, ta ko n sãawa
Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinnigiru.
Ta ko n sãawa tè sɔɔ u win yibɛrɛba
mɔru kɔsiemɔ.
Takobi ya koo tɔmbu di,
kpa yu yɛm debu.
Tɔn dabi te ya koo go,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin sɔ̃,
ta ko n kpĩ nge yãku yaa
Efaratin daarun goorɔ,
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
11 Bɛɛ Egibitigibun tabu kowobu,
baa ì n seewa i da Galadiɔ i tim kasu,
kama.
Bɛɛn mɛɛra ya ṅ kpeemɔ.
12 Bwesenu kpuro nu koo nɔ
nge mɛ ba bɛɛ sekuru doke.
Domi ba koo bɛɛn dɛsirun kuuki nɔ
baama.
Bɛɛn tabu durɔbu ba ko n bãarimɔwa.
Bà n yinna, ba koo wɔrukuwa sannu.

Nɛbukanɛsaa u Egibiti wɔri

13 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u
Yeremi sɔ̃ɔwa sanam mɛ Babilonin
sina boko, Nɛbukanɛsaa u na u Egibiti
wɔri. U nɛɛ,
14 a Egibitigibu nɔɔsio
ka be ba wãa yen wuu si ba
mɔ̀ Migidoli, ka Mɛnfisi, ka
Tapanɛsi sɔɔ,
a nɛɛ, ben baawure u seewo u sɔɔru
ko.
Domi ba bu tabu wɔrima baaman di.
15 Ben tabu durɔ damgibu ba wɔruka.
Ba ṅ kpĩa ba ka tii yinɛ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu fuka.
16 Na dera ben tabu kowo dabiru ta
sokura ta wɔruka.
Ma ba mɔ̀, bu seewo bu wura ben
temɔ
mi ba bu mara, mi tabu sari.
17 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bu Egibitin sunɔ yĩsi kpaaru kɛ̃ɛyɔ
bu nɛɛ, woo kanɔ.
U dera saa gea nùn doonari.
18 Nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
nɛ wi na sãa sina boko,
sere ka nɛn wãaru,
nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀ Tabori
ta guu ni nu tie gunum kere,
ka nge mɛ ba yɛ̃ ma guu te ba mɔ̀
Kaamɛli
ta wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ,
nge mɛya ba n yɛ̃ kam kam
ma yibɛrɛba ba koo na bu bu wɔri.
19 Bɛɛ Egibitigibu, i sɔɔru koowo i bɛɛn
yãnu gura,
ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri.
Domi wee, Mɛnfisi ya koo ko bansu.
Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ.
20 Bɛɛ Egibitigibu, i sãawa nge naa
gbiiba ye ya wã.
Adama wee, daru swãa gaa ya wee
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
yu ye wɔri.

21 Bεεn tabu kowo be ba ra bεε somi gobin sɔ̃,
ba bɔɔru nge naa gumgia.
Ka mε, ben tii ba koo biruku yira wura
bu duki yakikira.
Domi nɔni swãara koo bu wɔri.
Ben sεεyasiabun saa ya tura.
22 Egibitigiba duki mɔ̀
nge wεε yi yi doonɔ wɔkinu sari.
Domi yibεrεba ba bu wɔrimɔ ba suririmɔ,
nge dãa buro wi u dãa suririmɔ ka gbãa, dãa sɔ̃ɔwɔ.
23 Baa mε ben dãa sɔ̃ɔ ga kpã
sere goo kun kpɛ̃ u du mi,
ka mε, ba koo gu bɔɔriwa.
Domi yibεrε be, ba twee dabiru kere.
Goo kun kpɛ̃ u ben geeru gia.
Nε, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
24 Egibitigiba wãa sekuru sɔɔ.
Domi wee, ba bu sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geugibu nɔmu sɔndia.
25 Nε, Gusunɔ Isireliban Yinni, nε wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nεε, kon bũu wi ba mɔ̀ Amɔɔ sεεyasia wi u wãa Tebεsiɔ, ka Egibitin sunɔ, ka Egibitigibu kpuro ka ben bũnu ka ben sinambu, ka sere maa be ba Egibitin sunɔ wi naanε sãa.
26 Kon bu Nεbukanεsaa, Babilonin sina boko ka win sɔm kowobu nɔmu bεria, be ba kasu bu bu go.
Adama yeniban biru, Egibiti ya koo wurama nge yellu. Yeniwa nε, Yinni Gusunɔ na gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba yakia
(I maa mεεrio 30:10-11)

27 Yinni Gusunɔ u nεε,
bεε Isireliba, Yakɔbun bweseru,
bεε, nεn sɔm kowobu,
i ku bεrum ko, i ku maa nanda.
Domi kon bεε wɔrama saa tontonden di.
Kon bεεn bweseru yakiama saa yorun di.
I ko i wurama i wɛ̃ra,
i n wãa bɔri yεndu sɔɔ.
Goo kun maa bεε nɔni sɔ̃ɔmɔ.
28 I ku bεrum ko.
Domi na wãa ka bεε.
Kon bwese ni kpuro kpeerasia,
nìn suunu sɔɔ na raa bεε yarinasia mi.
Adama bεε, na ṅ bεε kpeerasiamɔ.
Kon bεε sεεyasiawa nge mε n weenε,
domi na ṅ kpɛ̃ na kun bεε sεεyasie.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Filisitiban sɔ̃

47

1 Egibitin sina boko u sere Gasa tabu wɔri, wee ye Yinni Gusunɔ u Yeremi sɔ̃ɔwa Filisitiban sɔ̃. U nεε,
2 wee, yibεrεba ba wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di,
ba tεriamɔ tem sɔɔ nge daa te ta nim yibumɔ ta bɔ̃ɔ saramɔ.
Ma ba tem ka ye ya wãa mε sɔɔ wukiri
ka mεn wusu ka tɔn be ba wãa si kpuro sɔɔ.
Tɔn be kpuro ba kuuki mɔ̀, ba wee-weenu mɔ̀.
3 Dumin naa damu damusu ka tabu kεkεban uruuban wɔkinu nɔɔramɔ.
Baababa ba ben bibu derimɔ,
domi ben gɔma kpuro dwiiya.
4 Saa ya tunuma yè sɔɔ ba koo Filisitiba kpuro go,
ka tɔn be ba koo kpĩ bu Tirigibu, ka Sidonigibu somi,
ka tɔn be ba tie ba wãa tem bure te ba mɔ̀ Kafitoriɔ.
5 Gasagibu ba wãawa nuku sankiranu sɔɔ
ba wii pɔɔnu pote.
Asikalonigibu ka be ba wãa wɔwaɔ ba nɔɔ maari.
Bεε be i tie, sere saa yerà i ko i n wãa
i n tii muririmɔ i ka gɔɔ swĩ.
6 Wee, i gerumɔ i mɔ̀,
Yinni Gusunɔn takobi, domma kaa wɛ̃ra.
A wuro wunεn kararɔ,
kpa a n wãa mi sɛ̃ε.
7 Amɔna ya koo ka wɛ̃ra.
Domi Yinni Gusunɔn tiiwa u ye wooda wɛ̃,
yu ka Asikalonigibu ka nim wɔ̃kun goonugibu wɔri.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua

Mɔabuban sɔ̃

48

1 Wee ye Gusunɔ Isiriliban Yinni wi
u wɔllu ka tem mɔ, u gerua Mɔabuban
sɔ̃. U nɛɛ,
Nɛbo ya kam kua
domi wee ba yen yãnu gura.
Kiriataimu ya wãa sekuru sɔɔ
domi ba ye mwa.
Misigabu ya wãa sekuru sɔɔ,
domi ba ye kɔsuka.
2 Mɔabun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma ba bwisikumɔ bu Hɛsiboni kam
koosia.
Ba mɔ̀, su da su ye kam koosia
kpa ya kun maa wãa handunia sɔɔ.
Wunɛ Madimɛni, kaa ko bansu,
domi wee ba nun tabu wɔrimam wee.
3 Ba faaba kanamɔ saa Koronaimun di,
ba mɔ̀,
wee ba bɛsɛn yãnu guramɔ.
Wee ba kpuro kɔsukumɔ.
4 Ba Mɔabu kam koosia.
Ma bibun nɔɔ ga nɔɔramɔ.
5 Ba wuri wennɛ guu te ba mɔ̀ Lusitiɔ,
ma nuku sankiranun kuuki yi
saramamɔ saa Koronaimun
guurun di.
6 Ba mɔ̀, i duki yakuro, i bɛɛn wãaru
wɔra,
kpa i da i n wãa nge gbeeku kɛtɛkunu
gbaburɔ.
7 Domi i bɛɛn naanɛ dokewa bɛɛn
nɔman sɔmburu ka bɛɛn
arumaniba sɔɔ.
Wee, tɛ̃ ba koo bɛɛn tii mwɛɛri
kpa bu bɛɛn bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsi
ka win yãku kowobu ka win wirugibu
yoru mwa bu ka doona.
8 Be ba koo bu kam koosia mi.
Ba koo duwa wuu baagere sɔɔ.
Gen gaga kun kisiramɔ ben nɔman di.
Ba koo kpuro kam koosiawa wɔwi sɔɔ
ka tem tɛɛri sɔɔ.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
9 U maa nɛɛ,
i Mɔabuban sika sɔɔru koowo,
domi ben gɔɔ turuku kua.
Ben wusu su koo ko bansu.
Goo kun ko n maa wãa si sɔɔ.
10 Be ba Gusunɔn sɔmburu mɔ̀ ka
atafiiru, u bu bɔ̃rusio.
Be ba yinamɔ bu tɔmbu go ka takobi,
Gusunɔ u bu bɔ̃rusio.
11 Wee, saa yellun di, Mɔabuba ba wãa
bɔri yɛndu sɔɔ.
Ba ṅ yoru diire gam.
Ba sɔ̃wa kpɛtɛɛ nge tam kɔrɔru.
Ba ṅ bu gɔsiare gam sɔɔ nge tam.
Ben dobu ka ben wani kun kɔsa.
12 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon bu tɔmbu
surema bu bu gɔsie wekenu ganu sɔɔ,
kpa bu weke ni kɔsuku.
13 Mɔabu be, ba koo sekuru wa
ben bũu wi ba mɔ̀ Kemɔsin sɔ̃, nge
mɛ Isiriliba ba sekuru wa bũu wi u
wãa Betɛliɔn sɔ̃, domi wi sɔɔra ba ben
naanɛ doke.
14 Bɛɛ Mɔabuba, amɔna i ko i ka kpĩ i
gere i nɛɛ,
i sãawa tabu durɔbu be ba wãa tabun
sɔ̃.
15 Domi wee, i kam kua.
Bɛɛn wusu su dɔ̃ɔ mwaara.
Ma yibɛrɛba ba bɛɛn aluwaasi
damgibu mwɛɛra ba sakira.
Yeniwa sina boko u gerua. Win
yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni. U
nɛɛ,
16 Mɔabun kam kobu turuku kua.
Nɔni swãa te ba koo wa, ta wee fuuku
fuuku.
17 Bɛɛ be i wãa ben turuku, i ka bu gɔɔ
sinɔ.
Bɛɛ be i bu yɛ̃, i bu bikio i nɛɛ,
amɔna n koosina ba ka ban tenin dam
bakam mɛ kpeerasia mɛ.

18 Bɛɛ maa Dibonigibu, i bɛɛn sin yee
bɛɛrɛginu derio,
kpa i na i sina temɔ.
Domi be ba Mɔabuba kam koosia,
ba wee bu bɛɛ wɔri,
kpa bu bɛɛn gbãra damginu kɔsuku.
19 Bɛɛ Aroɛɛgibu, i doo swaaɔ i mɛɛri,
kpa i Mɔabu be ba kpikiru sua bikia i
nɛɛ,
mba n koora.
20 Ba koo bɛɛ wisi bu nɛɛ,
ba wãawa sekuru sɔɔ ba diirimɔ.
I kuuki koowo, i gbãra,
kpa i baawure nɔɔsia Aanɔɔwɔ
ma ba Mɔabuba gura.
21 Yinni Gusunɔwa u bu sɛɛyasiamɔ
be ba wãa wɔwa sɔɔ ka yen wuu sini
sɔɔ, si ba mɔ̀, Holoni ka Yahasi ka
Mɛfati,

22 ka Diboni ka Nɛbo ka Bɛti Di-
bilataimu,
23 ka Kiriataimu ka Bɛti Gamulu ka
Bɛti Mɛɔni,
24 ka Keriɔtu ka Botisira, Mɔabuban
wusu kpuro gesi, si su wãa turuku ka
tontondeɔ.
25 Ba Mɔabuban dam bua,
ma ben yiiko ya kpa.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.
26 Mɔabuba ba tii sua Gusunɔn
wuswaaɔ. Yen sõ, bu bu tam taasio
sere bu mu siruku kpa bu bu yẽɛ.
27 Bɛɛ Mɔabuba, i yaayo ma i raa
Isireliba yẽɛ. I raa bu wii gimanu
koosi nge be i gbɛna mwa.
28 Tẽ, i yario bɛɛn wusun di
kpa i da i n wãa kpee baaba sɔɔ,
kpa i kpee goominu saari,
i bɛɛn wãa yenu ko kpee baaba sɔɔ.

29 Sa Mɔabuban tii suabun gari nua, ka
ben tɔn biaru,
ka sere maa ben woo kanabu,
ka ben degangam, ka ben nɔni yɔnnu.
30 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, nɛn tii, na yẽ
ma ba ra tii sue ben gari gerubu sɔɔ.
Adama ye ba mɔ̀ kpuro, ya ku ra n
arufaani gaa mɔ.
31 Yen sõna na Mɔabuba kpuro gɔɔ
swĩiyamme.
Ma na Kiri Herɛsigibu weeweenu
kuamme.
32 Sibiman resɛm gbaaru, na wuri mɔ̀
wunɛn sõ.
Nɛn wuri yi, yi Yasɛɛgibugii kere.
Yellu, wunɛn dãa kãasi yi nim wɔ̃ku
saramɔ.
Yi mam Yasɛɛn daarun nim dɛkamɔ.
Adama wee, kam koosio u yin marum
wɔri u kam koosia.
33 Nuku dobun womusu kun maa wãa
Mɔabuban gbeaɔ.
Goo ku ra maa tam gamɛ mi.
Tam sari wekenu sɔɔ.
Nuku dobun kuuki kun maa nɔɔramɔ
mi,
ma n kun mɔ tabugii.
34 Hɛsibonigibu ba nɔɔgiru sue ba
somiru kanamɔ. Ba ben nɔɔ nɔɔmɔ
Elealeɔ, ka Yahasiɔ, ka Soariɔ, ka Ko-
ronaimuɔ, ka Egalati Selasiɔ. Domi
baa Nimurimun daaru ta kam kua.
35 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon den
Mɔabuba kpeerasia, be, be ba yɔɔmɔ
ben bũu turanɔ ba nu turare dõɔ
dokeamme.
36 Yen sõna nɛn gõru ga sumɔ nge
guuru Mɔabuba ka Kiri Herɛsigibun
sõ. Domi ben dukia ye ba gura kpuro
ya kam kua.
37 Tɔmbu kpuro ba ben seri ka
ben toba kɔna, ba tii murura nɔma
yiru kpuro, ba saaki deewa ben nuku
sankiranun sõ.
38 Ba gɔɔ wuri mɔ̀ yɛnu baagere sɔɔ
ka sere mi ba ra mɛnnɛ kpuro gesi
domi na Mɔabuban tem kɔsuka nge
weke te goo kun maa kĩ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
39 I gɔɔ swĩiyɔ, Mɔabuba ba wɔruma.
Ba biruku yira wura. Anna a sekuru
wa. Be ba ka bu sikerenɛ kpuro, ba bu
yẽɛmɔ.

40 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee, yibɛrɛba
ba koo na nge yaberekunu ni nu
bɛllimɔ wɔllɔ.
41 Kpa bu wuu ge ba mɔ̀ Keriɔtu mwa,
bu gen gbãranu kɔsuku.
Mɔabun tabu durɔ damgibu ba koo
nanda nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u
ma.
42 Ba koo Mɔabuba kpeerasia.
Ben bwesera koo nɔru ko,
domi ba nɛ, Yinni Gusunɔ seesi.
43 Wee, ba bu yina ka taa ka suura
bɛrie.
44 Wi u duka mɔ̀ bɛrum sõ,
u koo wɔriwa suura ye sɔɔ.
Wi u maa yara suura yen di,
kpa u taa mwaara.
Domi kon de Mɔabun sɛɛyasiabun
tõru tu na.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
45 Be ba kpikiru sua ba ṅ maa dam tie,
ba wẽra yeru kasu Hɛsiboniɔ.
Adama dõɔ yari yi koo yari yen sina
boko Sihonin dirun di,
yi da yi Mɔabuban tem nɔɔ bura yenu
ka mɛn guunu di.
46 Bɛɛ, Mɔabuba, i kam kuawa.
Bɛɛ Kemɔsigibu, i kpeerawa.
Wee, ba koo bɛɛn bibu yoru mwɛɛri
bu ka doona.
47 Adama saa gaa sisi
yè sɔɔ kon ka Mɔabu be ba yoru
mwɛɛra mi wurama ben temɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nge mɛya kon ka Məabuba sɛɛyasia.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua

Amənibaɲ sɔ̃

49

1 Wee ye Yinni Gusunə u gerua
Amənibaɲ sɔ̃. U nɛɛ,
mbaɲ sɔ̃na bũu wi ba mɔ̀ Malikəmu u
Gadin tem mwa.
Mbaɲ sɔ̃na win təmbu Amənibа ba
Isirelibaɲ wusu wəra.
Isirelibа ba ǹ bibu məwa be ba koo mu
tubi di?
2 Yen sɔ̃ tɛ̃, kon de tabun wurenu nu
nəəra ben wuu maroə ge ba mɔ̀
Raba.
Raba ye, ya koo bansu ko,
kpa yen baru kpaanu nu dɔ̃ə
mwaakira.
Nge mɛya Isirelibа ba koo bu gira be,
be ba raa bu gira.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
3 Bɛɛ, Hɛsibonigibu, i gəə swĩiyə.
Domi ba koo Ayi kam koosia.
Raban baru kpaanugibu, i nəəgiru suo
i somiru kana.
I saaki deewo nuku sankiranun sɔ̃,
kpa i n sirenɛ i n gəə sumə.
Domi ba koo bɛɛn bũu wi ba mɔ̀
Malikəmu sua,
ka win yãku kowobu ka win wirugibu
bu ka doona.
4 Bɛɛ Rabagibu, bɛɛ be i ku ra mɛm nə,
wee i tii sue bɛɛn wəwa ye ya tem gem
mən sɔ̃.
Ma i bɛɛn dukia naanɛ sãa.
Ma i mɔ̀, wara u koo kpĩ u bɛɛ wərima.
5 Gusunə, wəllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee kon bɛɛ nəni swãaru surema.
Ta koo nawa saa baaman di,
kpa i yarina.
Goo maa sari wi u koo bɛɛ mɛnna.
6 Adama amɛn biru kon de be ba
yarinɛ mi, bu wurama.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.

Gari yi Yinni Gusunə u gerua

Edəmubaɲ sɔ̃

7 Wee ye Gusunə, wəllu ka tem
Yinni u gerua Edəmubaɲ sɔ̃. U nɛɛ,
bwisi yi kpawa Temaniə?
Ben bwisigibun bwisi yi kpawa?
Mana yi kpuro yi doona.
8 Bɛɛ Dedanigibu, i gəsiro,
i duki yakuro i da i kuke kpee baaba
səə.
Domi kon Esaugibu nəni swãaru kpɛ̃ɛ
sanam mɛ kon bu sɛɛyasia.
9 Be ba ra resɛm səri bà n na bɛɛn mi,
ba ra fiiko deri.
Gbɛnəbu bà n təmbu wəri,
ba ra suewa ye ba koo kpĩ.
10 Adama nɛ, Yinni Gusunə,
kon Esaun bweseru kpuron yãnu
gurawa.
Kon bu sikiama ben kuku yenun di.
Ba ǹ kpɛ̃ bu kuke.
Ben bibu ka ben dusibu ka be ba ka bu
sikerenɛ kpuro ba koo gbiwa.
Goo kun tiaramə.
11 Baa bà n ben bibu deri ba kua
gobekuba,
nɛna kon de ba n wãa,
kpa ben gəminibu bu man naanɛ ko.
12 Na maa nɛɛ, be na ǹ daa
sɛɛyasiamə, kon bu sɛɛyasia. Yera
bɛɛ, Edəmuba, i tamaa i yara min di?
Aawo, kon bɛɛ sɛɛyasiawa.
13 Na bɔ̃rumə sere ka nɛn wãaru ma
bɛɛn wuu maro Bətisira ga koo bansu
ko kpa n sãa sekuru, kpa təmbu ba n
da gu sie bà n goo bɔ̃rusimə. Mɛya
maa bɛɛn wuu si su tie su koo ko
bansu sere ka baadommaə. Nɛ, Yinni
Gusunəwa na yeni gerua.
14 Yinni Gusunə u Yeremi labaari yeni
sɔ̃əwa u nɛɛ,
ba səmə goo gəra bwesenun suunu səə
u nu sɔ̃ u nɛɛ,
nu mɛnnama nu Edəmuba wəri,
nu seewo nu bu tabu wəri.
15 Domi nɛ, Yinni Gusunə, kon bu ko
dãakobu bwesenu kpuro səə,
be təmba ko n gɛma.
16 Ben tii suabu ka ben nənigiru ta
dera ba kɔ̃əra.
Be ba wãa kpee baaba səə, ka sere
gungunun wii kpiinə,
baa bà n wãa yenu kua sere wəllun səə
səəwə, nge gunə bakeru,
kon bu surama min di.
Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
17 Edəmu ya koo kowa bansu. Be ba
sarə mi, bà n ye wa, biti ya koo bu mwa
kpa bu wia ko asərə yen sɔ̃.
18 Domi ya ko n sãawa nge mɛ ba
Sodomu ka Goməra kpeerasia ka yen
baru kpaanə. Goo kun maa sinamə mi.
19 Ko na n sãawa nge gbee sunə

ge ga yarima Yuudɛnin gbee surorun
di ga dɔɔ gu nim nɔ.
Kpa n tɔmbu kpuro yarinasia subaru
sɔɔ.
Saa ye sɔɔra kon Edɔmuba sunɔ kpao
wɛ̃ wi nɛn tii na gɔsa.
Nge wara u ka man nɛ.
Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ̃.
Sina boko wara u koo kpĩ u yɔ̃ra nɛn
wuswaaɔ.
20 Yen sɔ̃, i swaa dakio i nɔ himba ye na
kua Edɔmuban sɔ̃,
ka sere kpunaa ye na yi Temanigibun
sɔ̃.
Na nɛɛ, kam kam, kon de bu be kpuro
mwɛɛriwa nge yãanu
bu ka da tem tukumɔ.
Ba koo ben tem kpuro kam koosiawa.
21 Kam koo bin wurenu sɔɔ, tem mu
koo yĩiri.
Tɔmba koo nɔɔgiru sua bu somiru
kana,
kpa ben nɔsu su nɔɔra sere nim
wɔ̃kuɔ, ge ba mɔ̀ Sɔ̃ɔ.
22 Wee, yibɛrɛba ba koo Botisira
wukiri nge mɛ yaberekunu nu ra yaa
gonu kunisi. Yen dɔma te, Edɔmun
tabu durɔ damgibu ba ko n kpasa wɔri
mɔ̀wa nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u
ma.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Damasin sɔ̃

23 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Damasin sɔ̃. U nɛɛ,
yen wuu sini, Hamati ka Aapadi,
sin tɔmba wãa sekuru sɔɔ.
Ba labaari kɔ̃sa nua, ma ba diirimɔ.
Ben laakari ya burisina nge nim
wɔ̃kun nim,
sere ya ǹ kpĩa ya wuramɛ.
24 Damasigibu ba mwia kpana ba
gɔsira bu ka duki su,
adama ba bɛrum soore.
Ma nuku sankiranu ka wuriribu bu
nɛni
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
25 Wuu gèn sɔ̃ na ra n nuku dobu mɔ,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ǹ kpikiru
sua.
Wuu bɔkɔ ge, ge ga yĩsiru yara mi,
mban sɔ̃na gen tɔmbu ba ǹ gu deri.
26-27 Sɔ̃ɔ teeru ba koo gen
aluwaasiba go gen swɛɛ sɔɔ. Ba
koo maa gen tabu kowobu kpuro
kpeerasia, kpa n de bu gu dɔ̃ɔ mɛni
ka Bɛni Hadadin sina kpaaru. Nɛ,
Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa na yeni
gerua.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Kedaagibu ka Hasorigibun sɔ̃

28 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Kedaagibun sɔ̃ ka bwese ni nu wãa
Hasoriɔn sɔ̃, ni Babilonin sina boko
Nɛbukanɛsaa u kamia. U nɛɛ,
i seewo i Kedaagibu wɔri.
I be, sɔ̃ɔ yari yerugii be kpuro goowo.
29 I ben kuu bekunuginu ka ben yaa
sabenu kpuro guro,
ka ben beka ka ben sɔmunu ka ben
yooyoosu,
kpa i kuuki ko baama i bu bɛrum tia.
30 Bɛɛ Hasorigibu i seewo i duki su
fuuku,
kpa i da i kuke wɔrusu sɔɔ.
Domi Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa
u kpunaa kua u ka bɛɛ wɔri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
31 U maa nɛɛ,
i doo i bu wɔri be, be ba wãa bɔri
yɛndu sɔɔ, ba sɔ̃ sɛ̃ɛ ben yɛnusɔ.
Ben wusu su ǹ gamboba ka kɔkɔrɔba
mɔ,
ma ba ka tɔmbu dɛsire.
32 Yibɛrɛba ba koo ben yooyoosu
mwɛɛri
ka sere maa ben yaa sabenu ya n dabi.
Kon bu yarinasia baama,
be, be ba ra ben wii baanu kɔni beri
berika.
Kon de yibɛrɛba bu na baaman di bu
bu kam koosia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
33 Hasorin wuu ga koo ko bansu,
kpa ga n sãa gbeeku bɔ̃nun wãa yeru
sere ka baadommaɔ.
Goo kun maa sinamɔ mi.

Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Elamun sɔ̃

34 Wee ye Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ
Yeremi sɔ̃ɔwa Elamun sɔ̃. Saa ye
sɔɔ, Sedesiasi, Yudaban sina bokon
bandun torewa mi.
35 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
wee, kon Elamugibun tɛnnu bɔɔku
ni nu sãa ben dam nuuru.

36 Kon bu handunian goonu nnɛ
kpuron woo kparema, kpa n bu
yarinasia baama. Tem gam sari mi ba
ɲ ko n wãa.
37 Kon de Elamugibu bu diiri
ben yibɛrɛba ka be ba kasu bu bu gon
wuswaaɔ.
Nɛn mɔrun saabu kon bu nɔni swãa
bakaru kpẽɛ.
Taba kon ka bu go n kpe,
38 kpa n ben sinambu ka ben wirugibu
go
kpa n nɛn tiin bandu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
39 Adama tɔ̃ru gara wee tè sɔɔ kon de
be ba raa yarina mi, bu wurama.

Babiloni ya kam kua

50

1 Wee gari yi Yinni Gusunɔ u gerua
Babilonin sɔ̃ ka yen tem kpuron sɔ̃, saa
Yeremin min di. U nɛɛ,
2 i bwesenu labaari yeni nɔɔsio.
I yĩrenu koowo nu ka ye gia.
I ye kparo i nɛɛ,
Babiloni ya wɔruma.
Yen bũnu nu sekuru sua.
Bũu ni ba mɔ̀ Bɛli ka Mɛrodaki
nu wãa sekuru sɔɔ.
Nin bwãarokunu nu bɛrum soora.
3 Bweseru gara ye wɔrim wee
saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di.
Ta koo tem mɛ gɔsiawa bansu.
Goo kun ko n maa wãa mi.
Tɔmbu ka yɛɛ kpuro koo yarina min
di.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, Isireliba ka Yudaba ba koo
wurama ben temɔ sannu,
ba n sumɔ, ba n nɛ Gusunɔ, ben Yinni
kasu.
5 Ba koo Siɔnin swaa bikia,
bu wɔrima yen mi,
kpa bu na
bu ka man arukawani bɔke
ye ba ɲ duarimɔ sere ka baadommaɔ.
6 Be, nɛn tɔmbu, wee ba sãa nge yãa gɔ̃ɔ
ge ga raa kɔ̃ɔre.
Ben kparoba raa bu kɔ̃
ba dera ba sirenɛ guunu wɔllɔ
ba gasirimɔ gee ka giɔ,
sere ba ben wãa yeru duari.
7 Yibɛrɛ be ba bu wɔri gesi,
ba ra bu gurewa.
Kpa yibɛrɛ be, bu nɛɛ,
ba ɲ kɔ̃sa kue.
Be, Isireli ben tiiwa ba Yinni Gusunɔ
torari,
wi, wi u sãa gemgii
ka wi ben sikadoba ba naanɛ sãa.
8 Bɛɛ Isireliba, i yario i duki su
Babilonin di,
nge boo ni nu gɔ̃ɔ gbiiye.
9 Domi wee, kon bwesenu seeya wuu
wuuka
kpa n de nu Babiloni wɔri.
Ba koo nawa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di,
kpa bu ye tarusi bu mwa.
Ben sɛ̃ɛnu nu ɲ kam wɔrimɔ.
Baa ben tabu durɔ turo kun gɔsirɔ
nɔm dira.
10 Babilonigibu ba ɲ kisiramɔ kam koo
bin di.
Be ba koo ben yãnu gura kpuro,
ba koo nu gurawa ka nuku tia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
11 Bɛɛ Babilonigibu, bɛɛ be i nɛn
arumani gura,
i nuki doro.
I n yɔ̃ɔkumɔ nge naa kpɛmi yakasɔ.
I n sumɔ nge dum dwɛɛ.
12 Adama i bɛɛn tem mɛɛrio.
Wee, mu wãa sekuru sɔɔ.
Wee, mu kua bansu, nge tem mi gãanu
ku ra kpi.
Ma mu biru wura tem kpuro sɔɔ.
13 Yinni Gusunɔn mɔrun saabu, mu
kua bansu.
Be ba koo sara Babilonin tem mi, biti
koo bu mwa
kpa bu wia ko.
14 Bɛɛ be i ra tɛndu to,
i na i Babiloni tarusi.
I ye sɛ̃ɛnu tweeyo.
I ku yen wɔnwɔndu ko.
Domi ya nɛ, Yinni Gusunɔ torari.
15 I tabun kuuki koowo baama
domi Babilonin gani yi wɔruka,
yen gbãrara suba.
Wee yen tɔmba nɔma yiiye
ba tii yibɛrɛba wɛ̃.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na ye mɔru
kɔsiemɔ,
na mɔ̀, i ye mɔru kɔsieyo.
I ye kuo nge mɛ ya raa gabu kua.
16 Tabu wee ka kam kobu sannu.
I bu goowo be ba duurumɔ

ka be ba gɛ̃ɛmɔ.
Baawure u seewo u da win temɔ mi win bwesera wãa.
17 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Isireliba ba sãawa nge yãa ni nu kɔ̃ɔra
ma gbee sinansu su nu naa swĩi.
Asirin sina bokowa u gbia u nu wɔri
u gura, ma Babilonin sina boko u maa
na u nu wɔri u kɔsuka.
18 Yen sɔ̃na, nɛ Gusunɔ Isireliban
Yinni, wi u wɔllu ka tem mɔ, na
nɛɛ, kon Babilonin sina boko ka win
temgibu sɛɛyasia nge mɛ na Asirin
sunɔ sɛɛyasia.
19 Adama kon de Isireliba bu wurama ben wãa yerɔ,
kpa bu ben dĩanu yewe guu te ba mɔ̀ Kaamɛliɔ
ka Basaniɔ ka guu te ba mɔ̀ Efaraimuɔ,
ka sere maa Galadin temɔ.
Ba ṅ maa gãanun yãaru mɔ̀.
20 Yen doma te, ba koo Isireliba ka Yudaban durum kasu ba kun wa,
domi be, be ba tie mi, kon bu ben durum wɔka.
21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i Mɛrataimugibu ka Pekodigibu wɔrio.
I bu goowo i kam koosia mam mam.
I nɛn woodaba kpuro yibio.
22 Wee, tabun wurenu nɔɔramɔ tem mɛ kpuro sɔɔ.
Asɔrɔ baka ya tunuma.
23 Babiloni ye ya handunia kpuro kɔsuka, nge matalaka,
yen tii wee, ya kɔsikira,
ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.
24 Babiloni, na nun yina bɛria,
ma ya nun mwa a ṅ ka baaru.
Wee, tɛ̃, a kua pirisɔm,
domi a nɛ, Yinni Gusunɔ wɔri.
25 Ma na nɛn tabu yãnun beru yeru wukia.
Ma na nɛn mɔru sɔ̃ɔsi ka tabu yãa ni.
Domi nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
na sɔmburu mɔ te kon ko Babiloniɔ.
26 Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i na i Babilonigibun biranu suriri,
kpa i ben yãnu gura i subu subu nge yakasu,
i ye kam koosia.
Gãanu nu ku maa tiara mi.
27 I ben tabu durɔ damgibu goowo.
I bu sakirio nge yaa sabenu.
Ba kam kua, domi ben tɔ̃ra tunuma,
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia.
28 Yera Isireliba be ba kpikiru suuma
ba na Yerusalɛmuɔ ba mɔ̀,
Yerusalɛmu, Yinni Gusunɔ u nun mɔru kɔsia.
U win sãa yee dɛɛraru mɔru kɔsia.
29 I tɛn towobu mɛnnɔ bu Babiloni wɔri,
kpa bu ben sansani gira bu ka ye sikerena,
kpa bu ku raa de goo u kisira min di.
Bu bu kɔsieyo nge mɛ ben daa ya nɛ.
Bu bu kuo nge mɛ ba raa gabu kua.
Domi ba tii wɔlle sua nɛ, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ,
nɛ wi na sãa Isireliban Yinni Dɛɛro.
30 Yen sɔ̃, mi ben aluwaasiba ba wãa
kpuro, ba koo gbisukuwa, kpa ben
tabu kowobun tii bu gbisuku tɔ̃ɔ te.
31 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, na nɛɛ,
wunɛ Babiloni, wunɛ wi a tii sue,
na ka nun mɔru sãa.
Wunɛn tɔ̃ra tunuma tè sɔɔ kon nun sɛɛyasia.
32 Wunɛ wi a tii sue mi, kaa fukura a wɔruma.
Goo sari wi u koo nun seeya.
Kon wuu si su ka nun sikerenɛ dɔ̃ɔ doke
kpa u sin tem kpuro di.
33 Nɛ, Gusunɔ, Isireliban Yinni, nɛ wi na wɔllu ka tem mɔ, na maa nɛɛ,
wee ba Isireliba ka Yudaba dam dɔre
ba bu yoru nɛnusi,
ma ba yinamɔ bu bu yɔ̃su.
34 Adama nɛ, ben yakio, na dam mɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni.
Kon ka bu yina kpa n ben tem bɔri yɛndu wɛ̃,
kpa n Babilonigibu burisina.

Himba ye Yinni Gusunɔ u yi Babilonin sɔ̃

35 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
i Babilonigibu tabu wɔrio
ka sere ben wuu bɔkɔ gen tɔmbu
ka ben sina asakpɔbu ka ben bwisigibu.
36 I ben sɔmɔ tii suo be tabu wɔrio
kpa bu gɔsira wiirobu.
I ben tabu durɔ damgibu wɔrio
kpa bu nanda.

37 I ben dumi ka ben tabu kɛkɛ yi dumi
gawe tabu wɔrio.
I tɔn be ba kana ba bu somimɔ tabu
sɔɔ, tabu wɔrio,
kpa bu bɛrum soora nge tɔn kurɔbu.
I ben dukia wɔrio i gura.
38 Ben daanun nim mu gbero.
Domi tem mi, bũna ba ra sã,
ma nu dera ba wiru bie.
39 Yen sõna kon de Babiloni yu ko
bansu sere ka baadommaɔ,
kpa purukanu ka taataanu nu na nu n
wãa mi.
40 Kon Babiloni ye kɔsukuwa nge
Sodomu ka Gomɔra
ka sin wuu si nɛ, Yinni Gusunɔ na kam
koosia.
Goo kun maa sinamɔ mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
41 Wee, bweseru gara wee saa sõɔ
yɛ̃san nɔm geu gian di.
Bwese te, ta kpã.
Ten sinambu ba dam mɔ.
Be wee, ba swaa mɔ̀ ba wee saa ton-
tonden di.
42 Ben tabu kowobu ba takobi ka tɛma
nɛni.
Ba ǹ wɔnwɔndu mɔ, ba bɔɔbu.
Ba wɔki nge nim wɔ̃kun nim.
Ba dumi yɔɔwa ba swĩinɛ swɛɛ swɛɛ.
Ba tabun sɔɔru sãa bu ka Babilonigibu
wɔri.
43 Ye Babilonin sina boko u labaari ye
nua,
yera win gɔma dwiiya.
Bɛrum ka wuriribu nùn mwa
nge tɔn kurɔ wi u yiire u kĩ u ma.
44 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon wuu
gbãraruguu wɔri
nge gbee sunɔ ge ga yarima
saa Yuudɛnin gbee surorun di,
kpa n gen tɔmbu kpuro yarinasia
subaru sɔɔ.
Saa ye sɔɔ, kon bu sunɔ kpao wɛ̃
wi nɛn tii na gɔsa.
Nge wara u ka man nɛ.
Wara u koo kpĩ u man wooda wɛ̃.
Sina boko wara u koo kpĩ u yõra nɛn
wuswaaɔ.
45 Yen sõ, i swaa dakio i nɔ himba ye na
yi
Babiloni ka yen tɔmbun sõ.
Na nɛɛ, kam kam kon de bu be kpuro
gura
nge yãanu bu ka da tem tukumɔ.
Ba koo ben wãa yeru kpuro kam
koosiawa.
46 Babilonin kam koo bin wurenu sɔɔ,
tem mu koo yĩiri,
kpa wɔki bakanu nu se saa handunian
baama kpuron di.

51

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua
Babilonin sõ. U nɛɛ,
kon de woo gu Babiloni swee,
ye ka yen tɔmbu,
kpa gu bu kam koosia.
2 Kon de tɔmbu bu bu yarinasia
nge mɛ woo ga ra yakasu yarinasie.
Tõɔ kõsu te sɔɔ, ba koo ye wɔrima
baaman di.
3 Tɛn towobu bu wuu gen tɔmbu
tweeyo.
Bu yɛ̃ro tweeyo wi u win tarakpe
naanɛ sãa.
Bu ku gen aluwaasiba deri.
Bu gen tabu kowobu kpuro goowo.
4 Kpa bu ben gonu deri
nu n kpĩ kpĩ ben tem kpuro sɔɔ ka
Babilonin swɛɛyɔ.
5 Domi ba Gusunɔ Isireliban Yinni
Dɛɛro torari n kpã.
Adama wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni,
u ka win tɔmbu Isireliba ka Yudaba
wãa.
6 I duki yario Babilonin di.
Baawure u win wãaru wɔro,
kpa u ku raa gbi Babiloni ye sɔɔ,
ye, ye ya koo ko bansu mi.
Domi Yinni Gusunɔn mɔrun tõra
tunuma.
U koo Babilonigibu ben kookoosun
are wɛ̃.
7 Babiloni ya raa sãawa nge nɔra
wuragia Yinni Gusunɔn nɔma
sɔɔ.
Yera u ka handuniagibu tam wɛ̃ ba
nɔra
sere mu bu go ba wiru bia.
8 Wee subaru sɔɔ, Babiloni ya wɔruma
ya kɔsikira.
I gɔɔ swĩiyɔ yen sõ,
kpa i ka tim na i doke mi ya bosu wa.
Sɔrɔkudo ya koo bɛkura.
9 Sɔɔ be ba wãa mi, ba nɛɛ,
sa Babiloni tim kã,
adama ya ǹ bɛkure.
Su ye deri su gɔsira bɛsɛn temɔ,

domi yen sɛɛyasia bi, bu kpã
sere bu nɔɔra handunia kpuro sɔɔ.
10 Gusunɔ bɛsɛn Yinni u sun siria.
Su da Siɔniɔ su kpara ye u sun kua.
11 Yinni Gusunɔ u kĩ u Babiloni kam
koosia, kpa u win sãa yee dɛɛraru
mɔru kɔsia. Yen sõna u Mɛdiban
sinambu dam kẽmɔ bu ka ye wɔri.
I bɛɛn sẽɛnun nɔsu sɔnwɔ,
kpa i bɛɛn tɛrɛnu sua.
12 I yĩreru koowo kpa i Babiloni wɔri.
Wuun kõsobu, bu wureo bu yõrɔ sɔmɛ
ben kõsu yerɔ.
I Babiloni yɔɔru bwẽɛyɔ.
Domi ye Yinni Gusunɔ u yõrari u ko ye
sɔɔ,
u koo ye kowa.
13 Wunɛ Babiloni, wunɛ wi a sõ daa
bakanun bɔkuɔ,
wunɛ wi a dukia yiba,
wee wunɛn kpeerun tõru ta tura.
Wunɛn binɛ ya koo kpe.
14 Domi Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni,
u bõrua u nɛɛ, sere ka win wãaru,
u koo nun tɔmbu kparema nge twee
kpa bu nun nasaran kuuki koosi.

Yinni Gusunɔn yiiko

15 Yinni Gusunɔwa u tem taka kua ka
win dam.
Wiya u maa handunia swĩi ka win
yẽru,
ma u wɔllu tɛria ka win bwisi.
16 U n nɔɔgiru sua u wooda wẽ,
nim mu ra kpaasinɛwa wɔllɔ,
kpa guru winu nu n sĩimɔ,
kpa guru maakinu nu de gura yu nɛ,
kpa woo gu seema gen wãa yerun di.
17 Tɔmbu bà n ye kpuro mɛɛra,
ba ra biti soorewa,
kpa sekuru tu bwãarokunun sekobu
mwa,
domi nu sãawa weesu, nu ṅ wãaru
mɔ.
18 Nu sãawa kam dirum mɛ mu tɔmbu
nɔni wõkumɔ.
Ni kpuro nu koo doonawa
sanam mɛ Yinni Gusunɔ u koo nu
sɛɛyasia.
19 Adama Gusunɔ u ṅ sãa nge
bwãaroku ni.
U sãawa Isireliban arumani.
Wiya u kpuro taka kua,
wiya u maa Isireliba mɔ.
Win yĩsira Gusunɔ, wɔllu ka tem
Yinni.

Babilonin kpeeru

20 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Babiloni, a raa sãawa nge nɛn
matalaka baka tabu sɔɔ.
Wuna na denda na ka bwese dabinu
kɔsuka,
ma na nin bannu surura.
21 Wuna na maa denda na ka maasɔbu
ka ben dumi kɔsuka,
ka tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka yin
kparobu,
22 ka durɔbu ka kurɔbu,
tɔkɔnu ka bibu, aluwaasiba ka
wɔndiaba.
23 Wuna na maa denda na ka yãa
kparobu ka ben yãanu kɔsuka
ka gbaa wukobu ka ben naa wukuba
ka sinambu ka ben sina asakpɔbu.
24 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon wunɛ Babiloni ka wunɛn tem
tɔmbu kɔsie
wunɛn nɔni biru kõsa ye i kua Siɔniɔ.
25 Kon nun wɔrima, wunɛ wi a sãa
nge guu te ta handuniagibu kpuro
kam koosia.
Kon nun nɔma dɛmiɛ,
kpa a binda a wɔruma temɔ.
Kaa kowa nge guu te ta dõɔ mwaara.
26 Baa wunɛn kperu garu,
ba ṅ maa suamɔ bu ka dirun koru swĩi.
Kaa kowa bansu sere ka baadommaɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
27 I tabun gidi bɔra yõrasio i Babiloni
wɔri.
I kɔba soowo kpa bwesenu nu mɛnna.
I nu sɔɔru koosio.
I sinam be ba wãa Araratiɔ ka Miniɔ
ka Asikenasiɔ mɛnnama bu Babiloni
tabu wɔri.
I tabu sinambu gɔsio
kpa i de dumi yi se nge twee
yi bu wɔri.
28 I bwesenu kpuro sɔɔru koosio
n mam nɛɛre Mɛdiban sinambu
ka ben bera ka beran wirugibu
ka sere tɔn be ba wãa ben tem sɔɔ
kpuro.
29 Wee tem mu yĩirimɔ.
Yinni Gusunɔn himba ya koo koora
Babiloni sɔɔ.
U koo de yu ko bansu.
30 Yen tabu durɔbu ba koo kpana bu
maa tabu ko.

Ba koo da bu kuke kuku yee damginu sɔɔ.
Ben dam mu koo kpe,
kpa bu ko nge tɔn kurɔbu.
Ben gbãra kɔnnɔsu ko n wukiare,
kpa bu ben yɛnusu dõɔ doke.
31 Sɔmɔbu ba ko n daamɔ ba n wuramamɔ
bu ka Babilonin sina boko sõ
ma ba win wuu mwa beri berika.
32 Ba swɛɛ kpuro bɔɔra.
Ba maa kuku yenu kpuro dõɔ mɛni.
Ma tabu durɔbu ba wurure.
33 Amɛniwa Gusunɔ, Isireliban Yinni wi u wɔllu ka tem mɔ u gerua.
U nɛɛ,
wee yibɛrɛba ba koo na bu Babilonigibu suriri
kpa bu bu taaku nge dobi
yi yi wãa doo soo yerɔ.

Yinni Gusunɔ u koo Isireliba somi

34 Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Babilonin sina boko Nɛbukanɛsaa u raa man gura,
ma u man deri nge weke diiru.
U man sẽre nge yaa gɔba,
ma u sua ye ya gea sãa kpuro nɛ sɔɔ.
Yen biru u nɛn tɔmbu gira.
35 Yen sõ, Babilonigii be, bu nɔni sõɔro dam mɛ ba man dɔren sõ,
kpa yɛm mɛ ba yari mi, mu wɔri ben wiru wɔllɔ.

36 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Yerusalɛmugibun sõ. U nɛɛ,
wee, kon bɛɛ sanna.
Kon Babilonin daanu ka yen bwii kpuro gberasia.
37 Babiloni koo kowa bansu
mi gbeeku bõnu nu ko n wãa.
Tɔnu kun ko n maa wãa mi,
kpa bu ye yẽɛ.
38 Wee yen tɔmba gina sãa nge gbee sinansu si su kukirimɔ.
39 Adama sanam mɛ ba gàrì seewa,
kon de bu tam nɔ sere n banda,
kpa ba n nuku dobu mɔ̀,
kpa mu bu go, bu dweeya sere ka baadommaɔ.
Ba ǹ maa seemɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
40 Kon bu sakiriwa nge yãanu ka bonu yaa goo yerɔ.

Ba Babiloni gɔɔ swĩiyammɛ

41 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua Babilonin sõ. U nɛɛ,
anna a wa ma Babiloni,
wuu bɔkɔ ge tɔmba raa siaramɔ,
ya wɔruma.
Wee, ya kua bansu bwesenu kpuron suunu sɔɔ.
42 Nim kurenu nu ye swee,
ma nu ye wukiri.
43 Yen baru kpaanu nu kua bansu,
ma tem mu gbera mu kua tem saaram.
Goo kun maa wãa mi.
Goo ku ra maa sare mi.
44 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Babilonin bũu wi ba mɔ̀ Bɛli seesi.
Kon nùn siasia ye u raa mwɛ,
kpa tɔmbu bu ku maa na win mi.
Wee Babilonin gbãrara wɔruma.
45 Bɛɛ, nɛn tɔmbu Isireliba, i yario min di.
Baawure u win wãaru wɔro nɛn mɔru baka ye ya ween di.
46 I ku nanda. I ku maa diiri labaari ye ya nɔɔramɔ tem mɛ kpuro sɔɔn sõ.
Wõɔ baagere ka gen labaariwa. Tɔmbu ba ko n dam diinamɔ, kpa sinambu ba n seesinamɔ.
47 Adama sõɔ teeru kon Babilonin bũnu seesi,
kpa yen tem kpuron tɔmbu bu sekuru wa.
Gonu nu ko n tɛriewa baama kpuro.
48 Wɔllɔ ka temɔ ka yam kpuro,
nuku dobun kuuki koo nɔɔra Babilonin sõ.
Domi yibɛrɛba ba koo na saa sõɔ yẽsan nɔm geu gian di,
bu ye kpeerasia.
49 Yen tɔmba tɔn dabinu go handunia kpuro sɔɔ.
Tẽ yen tiin saa ya tunuma yu ka wɔruma.
Domi ba Isireliba dabinu go.
50 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i kisira ben nɔman di,
i ku maa yõra mini.
I doonɔ n toma Babilonin di.
Saa min di, i Yinni Gusunɔ yaayo
ka bɛɛn wuu Yerusalɛmu.
51 Ma Isireliba ba nɛɛ,
sanam mɛ sa nua ba sun wɔmmɔ,
sekura ra sun mwɛwa.
Sanam mɛ yibɛrɛba ba Yinni Gusunɔn sãa yeru wɔri ba kɔsuka,

sekura sun mwawa.
52 Adama wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee, tɔ̃nu sisi nì sɔɔ u koo Babilonin
bũnu seesi,
kpa be ba mɛɛra wan wuri yi nɔɔra
tem kpuro sɔɔ.
53 Baa Babilonigibu bà n seewa ba da
wɔllɔ,
baa bà n ben gbãranun dam sosi
sere goo kun kpɛ̃ u da mi,
ka mɛ, u koo de yibɛrɛba bu bu wɔri
bu kam koosia.
54 Kam kobu Babilonin tem deema,
ma kuuki nɔɔramɔ yen wusu sɔɔ.
55 Yinni Gusunɔwa u ben wusu kam
koosia.
U koo de ben kuuki yi kpe.
Yibɛrɛba ba wee ba wɔki nge nim
wɔ̃ku.
56 Ba wee bu Babilonigii be wɔri,
kpa bu ben tabu kowo damgibu
mwɛɛri bu ben tɛnnu bɔɔku.
Domi Gusunɔ u sãawa Yinni
wi u ra baawure kɔsie ye u kua.
57 U sãawa sunɔ. Win yĩsira wɔllu
ka tem Yinni. U nɛɛ, u koo de tam
mu Babilonin sinambu go, ka ben
bwisigibu ka ben tem yɛ̃robu ka ben
wirugibu ka ben tabu durɔ damgibu
kpa bu dweeya sere ka baadommaɔ ba
kun maa seewe.
58 Babilonin gbãra baka ni, nu koo
wɔruma.
Nin kɔnnɔ baka si, su koo dɔ̃ɔ mwaara.
Nge mɛya sɔmbu te ba kua gbãra ten
sɔ̃, ta koo kam ko.
Ben hania kpuro ya koo kam kowa dɔ̃ɔ
sɔɔ.

Ba Yeremin tireru kpɛ̃ɛ

daa te ba mɔ̀ Efaratiɔ

59 Seraya, Nɛriyan bii, Maseyan de-
bubu, u sãawa Sedesiasi, Yudaban
sina bokon sɔm kowobun wirugii.
Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra ba
da Babiloniɔ wi ka sina boko.
60 Yera Yeremi u yorua tireru sɔɔ
kɔ̃sa ye ya koo Babiloni deema ka sere
maa gari kpuro yi Yinni Gusunɔ u
gerua Babilonin sɔ̃.
61 Ma u Seraya yiire u nɛɛ, sanam
mɛ a tura Babiloniɔ, a kookari koowo
a gari yini gari ka dam tɔmbu bu nɔ.
62 Kpa a kanaru ko a nɛɛ, Yinni
Gusunɔ, wuna a gerua a nɛɛ, goo
kun maa sinamɔ Babiloniɔ sere ka
yɛɛyɔ. Ya koo kowa bansu sere ka
baadommaɔ.
63 À n tire te gara a kpa, a tu kperu
gbinisio kpa a tu kpɛ̃ɛ daa te ba mɔ̀
Efaratiɔ,
64 kpa a nɛɛ, nge mɛ tire te, ta numa
mi, nge mɛya Babiloni ya koo kam ko.
Ya ǹ maa seemɔ, kɔ̃sa ye Yinni Gusunɔ
u ye suremɔn sɔ̃. Ya koo wɔrumawa
kpa ya kun maa dam mɔ.

Yeremin garin kpurowa mi.

52

Yerusalɛmu ya wɔruma

(I maa mɛɛrio 39:4-7, Sinambu II, 24:18-25:7)

1 Wɔ̃ɔ yɛnda tia Sedesiasi u mɔ
sanam mɛ u bandu di Yudaɔ. Ma
u kua wɔ̃ɔ wɔkura tia bandu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ. Win mɛron yĩsira
Hamutali, Yeremi, Libinagiin bii.
2 Sedesiasi wi, kɔ̃sa u kua Yinni
Gusunɔn nɔni sɔɔ. U kua mam mam
nge mɛ Yoyakimu u raa kua.
3 Yinni Gusunɔ u ka Yerusalɛmugibu
ka Yudaba mɔru kua, ma u bu gira win
wuswaan di.
Ma Sedesiasi u Nɛbukanɛsaa
Babilonin sina boko seesi.
4 Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ nɔɔba
nnɛsen suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkuruse,
yera Nɛbukanɛsaa u na ka win tabu
kowobu kpuro bu ka Yerusalɛmu
wɔri. Ma ba ben sansani gira
gbãrarun gãarɔ. Miya ba kuku yenu
gba gba ba ka gbãra te sikerena.
5 Ma ba Yerusalɛmu ye tarusi sere
n ka kua Sedesiasin bandun wɔ̃ɔ
wɔkura tiase.
6 Wɔ̃ɔ gen suru nnɛsen sɔ̃ɔ nɔɔba
nnɛse sɔɔ, yera gɔ̃ɔra wuu ge nɛnua.
Domi dĩanu maa sari tem mɛ sɔɔ ni
tɔmba koo di.
7 Yera ba gbãraru yaba, ma
Yerusalɛmun tabu kowobu kpuro ba
duki yakikira wɔ̃kuru. Ba yara saa
kɔnnɔn di ge ga wãa gbãraru yirun baa
sɔɔ sina bokon dãa gbaarun bɔkuɔ. N
deema saa ye sɔɔ, Babilonigiba wuu
ge sikerenɛ. Be ba duki yakikira mi,
ba kpawa ka swaa ye ya dɔɔ Yuudɛnin
wɔwa gia.

8 Ma Babilonin tabu kowobu ba
sina boko Sedesiasi naa gira, ba nùn
mwa Yerikon wɔwaɔ. Yera win tabu
kowobu kpuro ba yarina ba nùn deri.
9 Babilonigii be, ba sina boko
Sedesiasi mwa ba ka da ben sina
bokon mi Ribilaɔ, Hamatin temɔ. Ma
u nùn siri.
10 U dera ba Sedesiasin bibu ka
Yudan wirugibu kpuro sakira wi,
Sedesiasin tiin nɔni biru Ribila mi.
11 Ma u Sedesiasin tiin nɔni wɔwa
u nùn bɔkua ka sii gandun yɔni. Yen
biru, u nùn sua u ka da Babiloniɔ u
nùn doke pirisɔm sɔɔ sere u ka gu.

Ba Yinni Gusunɔn sãa yeru

dɔ̃ɔ mɛni

(I maa mɛɛrio 39:8-10, Sinambu II, 25:8-21)

12 Yeniban biru, Nɛbukanɛsaan
bandun wɔ̃ɔ yɛndu tia sarise sɔɔ,
yen suru nɔɔbusen sɔ̃ɔ wɔkuruse,
yera Nɛbusarada wi u sãa sina bokon
kɔ̃sobun guro guro u na Yerusalɛmuɔ.
13 Ma u Yinni Gusunɔn sãa yeru dɔ̃ɔ
mɛni, ka sina kpaaru, ka yɛnu si su tie
Yerusalɛmu mi kpuro, kaa sere gere
damgibun yɛnusu?
14 Ma Nɛbusarada wi, ka win tabu
kowobu ba Yerusalɛmun gbãraru
kɔsuka ba surura.
15 Ma ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gabu yoru
mwɛɛra ka be ba tie wuu ge sɔɔ ka be
ba tii wɛ̃ ka sere nɔman sɔm kowobu.
16 Adama Nɛbusarada u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ
ben gabu deri bu ka resɛm gbaanu ka
gbea wuku.
17-18 Yen biru, Babilonigii be, ba sãa
yee ten torom gãritii sua ka kaatonu
ka woba ka nɔri ka gbɛ̃a yè sɔɔ ba
ra yãku yɛm doke ka sere sãa yee
ten dendi yãa ni ba kua ka sii gandu.
Ma ba sãa yee ten gbereba surura yi
ba kua ka sii gandu, ma ba boo sii
ganduguu ge kɔsuka ka gen yɔ̃ratii.
Yen biru, ba sii gan ni kpuro gura ba
ka da Babiloniɔ.
19 Ma kɔ̃sobun guro guro wi, u maa
gbɛ̃ɛ yorukunu sua ka dɔ̃ɔ guratii ka
nɔri ka torom gãritii ka gbɛ̃a yè sɔɔ
ba ra yãku yɛm doke, ka dabunu. Ye
kpurowa ba gura ye ba gesi kua mi ka
wura ka sii geesu.
20 Gbere yiru ye, ka boo sii
ganduguu ge, ka sere kɛtɛn weenasii
wɔkura yiru ye ya boo ge sɔɔwa, ye
sina boko Salomɔɔ u kua ka sii gandu
Yinni Gusunɔn sãa yee ten sɔ̃, goo kun
yen bunum geeru yɛ̃.
21 Gbere yiru ye, ya gunum nɛwa.
Yen baayeren gunum mu sãawa gɔm
soonu yɛndu yiru sari. Ma yen
bɔɔrum mu sãa gɔm soonu wɔkura
yiru. Yen baayere ya wem mɔwa. Ma
sii si ba ka ye kuan sinum mu sãa nɔm
tararun saka.
22 Ba yen baayere furɔ dokea ge ba
kua ka sii gandu. Furɔ gen baageren
dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu nɔɔbu, ma ba
gen baagere sii yɔni ka dãa marum
weenasii gore ba ka sikerena. Ba ye
kpuro kuawa ka sii gandu.
23 Dãa marum weenasii wunɔbuwa
(100) ba gen baagere gorea ba ka sik-
erena. Adama wunɔbu nnɛ sariwa ba
koo kpĩ bu wa saa tem di.

Ba ka Yudaba da Babiloniɔ

24 Nɛbusarada sina bokon kɔ̃sobun
guro guro wi, u Seraya yãku kowo
tɔnwero mwa ka Sofoni wi u sãa yãku
kowo Serayan yiruse ka sãa yerun
kɔnnɔn kɔ̃sobu ita,
25 ka sina kpaarun tabu kowobun
wirugii goo, ka tɔmbu nɔɔba yiru gabu
be ba ra ka sina boko wesianɛ ka tabu
kowobun wirugiin tire yoro wi u ra
tabu kowobun yĩsa yore tireru sɔɔ
ka sere maa tɔmbu wata be ba sãa
wuugibu.
26 Be kpurowa u mwɛɛra, ma u bu
kpara u ka da Babilonin sina bokon mi
Ribilaɔ.
27 Ma sina boko u bu so so. Ma
u dera ba bu go Ribila mi, Hamatin
temɔ.
Nge mɛya ba ka Yudaba yoru
mwɛɛra ba ka doona n toma ben tem
di.
28 Yuda be Nɛbukanɛsaa u yoru
mwɛɛra u ka da win temɔ win bandun
wɔ̃ɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, ben geera sãawa
tɔmbu nɔrɔbun suba ita ka yɛnda ita
(3.023).
29 Be u maa yoru mwɛɛra Yerusalɛmuɔ
win bandun wɔ̃ɔ yɛndu yiru sarise
sɔɔ, ben geera sãawa tɔmbu nɛnɛ ka
tɛna ka yiru (832).

30 Win bandun wɔ̃ɔ yɛnda itase sɔɔ,
yera Nɛbusarada wi, u tɔmbu nata ka
wunaa weeru ka nɔɔbu (745) mwɛɛra
Yerusalɛmuɔ u ka da. Yuda be ba
mwɛɛra mi kpuro, ben geera kuawa
tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ ka nata
(4.600).

Babilonin sina boko
u Yoyakini yakia
(I maa mɛɛrio Sinambu II, 25:27-30)

31 Efili Mɛrodaki Babilonin sina
boko, win bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ,
yera u Yoyakini Yudaban sina boko
wɔlle sua ma u nùn yara pirisɔm di
win yoru dibun wɔ̃ɔ weeru ita sarise
sɔɔ, yen suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ
yɛnda nɔɔbuse sɔɔ.
32 U ka nùn gari kua ka kĩru ma u win
bandu wɔlle sua n kere sinam be ba
yoru mwɛɛra ba ka wãa Babiloni mi,
ka wi sannu.
33 Ma u win pirisɔm yãnu kɔsa, u
dera u ra di ka wi, sina boko sannu
sere ka win wãarun nɔrɔ.
34 Babilonin sina boko wiya u ra
nùn nɔɔri baadomma kpa u nùn wɛ̃
yèn bukata u mɔ kpuro sere u da u ka
gu.

YEREMIN SWII

Yeremi u swĩ Yerusalɛmu ye ba wəri ba kəsukan sõ̃ ka sere Yudaban toranun sõ̃. U wigibu tubusia yèn sõ̃ Gusunə u dera yibɛrɛba ba kua mɛ. Adama u nɛɛ, Yudaba bà n gõ̃ru gəsia, Gusunə u koo bu win wənwəndu sõ̃əsi.

Tire ten kpunaa

1. Yerusalɛmu ya sãa nge kurə gəmini, wiru 1.
2. Yinni Gusunə u Yerusalɛmu sɛɛyasia, wiru 2.
3. Nəni swãaru səə, yĩiyəbu wãa, wiru 3.
4. Yerusalɛmugibun wahala tabun sõ̃, wiru 4.
5. Yinni Gusunə, a de su wurama wunɛn mi, wiru 5.

Yerusalɛmu ya sãa nge kurə gəmini

1 Yerusalɛmu yè səə təmba raa dabi,
wee ya wãa ye təna,
ya kua nge gəmini.
Ya raa yĩsiru yara bwesenun suunu səə.
Wee tɛ̃ ba ye yoru diisiamə.
2 Ya wuri mò wõ̃ku giriru
ma yen nəni yĩresu kokumə.
Be ba raa sãa yen kĩnasibu,
ben goo sari wi u ye nukuru yɛmiasiamə.
Be kpuro ba kuawa naanɛ sariba,
ma ba kua yen yibɛrɛba.
3 Ba Yudaba gura ba ka doona tem tukumə.
Mɛya, ba bu dam dəremə ba yoru di-isiamə.
Ba ku ra n wɛ̃rabu mə.
Ben yibɛrɛba ba bu wəri subaru səə
ba deema ba wãa nəni swãaru garu səə.
4 Yerusalɛmu ya wãa nuku sankiranu səə,
domi ba ku ra maa yen swɛɛ sĩ bu tõ̃ə bakaru na.
Goo kun maa wãa yen gbãra kənnəwə.
Yen yãku kowobu ba weeweenu mò.
Yen wəndiaban nuki sankira.
Yen tii ya wãa nuku sankira bakaru səə.
5 Yen yibɛrɛba ba ye tabu di,
ma ba wãa bəri yɛndu səə.
Yinni Gusunəwa u ye nuku sankira ni kpɛ̃ɛ
yen tora dabinun sõ̃.
Wee yibɛrɛba ba yen bibu kpara
ba ka da ba yoru diisiamə.
6 Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya kpa.
Ma yen wirugibu ba ka gini weenɛ
yi yi ń yakasu wa yi di.
Yi ń maa dam mə
ma yi duki mò taason wuswaan di.
7 Saa yeni səə, Yerusalɛmu ya wãa yãaru səə,
yen təmba yaayaare mò.
Yera ya yaaya gãa gee ni ya raa mə yellu.
Sanam mɛ yen yibɛrɛba ba ye kamia,
ya goo bia u na u ye somi,
ma n yibɛrɛ be dore, ba ye yaakoru koosimə.
8 Yerusalɛmu ya tora too.
Yen sõ̃na ba ye tusa.
Be ba raa ye doke,
bà n yen bansu wa ba ra ye gɛmwa.
Wee, yen tii, ya weeweenu mò,
ya wãa sekuru səə.
9 Wee, yen durum yĩreru ta wãa yen yaberə.
Adama ya ń daa yen kpeeru bwisika.
Ya wəruma subaru səə
goo kun ye nukuru yɛmiasie.
Ma ya nəəgiru sua ya nɛɛ,
Yinni Gusunə, a nɛn nəni swãaru mɛɛrio.
A mɛɛrio nge mɛ yibɛrɛ u tii sue.
10 Wee, ba nɛn gãa gee ni na mə gura.
Wee, bwese tuku ni a yina nu n wãa ka wunɛn təmbu sannu,
nu dua wunɛn sãa yerə.
11 Wee, Yerusalɛmugibu kpuro ba wasire
ba dĩanu kasu ni ba koo di.
Ma ba ka ben gãa geenu dĩa ni kəsina
bu wa ba n ka wãa.
Yerusalɛmu ya nɛɛ,
Yinni Gusunə, a mɛɛrio nge mɛ na wənwəndu soore.

12 Bɛɛya na ka yã, bɛɛ be i sarə mini kpuro.
I mɛɛrio nəni swãaru garu tà n maa nɛgii teni kere,
te Yinni Gusunə u man kpɛ̃ɛ win mərun saa səə.

13 Saa wɔllun di n sãare u dɔ̃ɔ surema
nɛn wasi sɔɔ,
ma u man di.
U nɛn naasu yina bɛria.
Ma u man sura gbaru gbara
u man kpɛ̃ɛ nuku sankiranu sɔɔ sere
ka baadommaɔ.
14 U nɛn toranu kpuro mɛnna
nge wɛ̃ɛ yi ba tara.
Ma u nu gbinisi nɛn wĩirɔ.
U nɛn dam bua.
Ma u man yibɛrɛ nɔmu bɛria
mi na ɲ̀ kpɛ̃ n ka tii yina.
15 Yinni Gusunɔ u nɛn tabu kowobu
surura.
U tabu durɔbu mɛnna
bu ka nɛn aluwaasiba kam koosia.
U nɛ, Yerusalɛmu taaka
nge mɛ ba ra resɛm taaku.
16 Yen sɔ̃na na wura mɔ̀,
na nɔni yĩresu kokumɔ.
Wi u koo man nukuru yɛmiasia u man
wãaru wesia,
u man deri.
Nɛn biba nuki sankire,
domi yibɛrɛ u man kamia.

17 Na nɔma yiiya na kanaru kua.
Adama goo kun nɛ u man nukuru
yɛmiasia.
Yinni Gusunɔ u dera be ba ka nɛn
tɔmbu Isireliba sikerenɛ
ba kua nɛn yibɛrɛba,
ma ba man garisi disi.

18 Yinni Gusunɔ u gem mɔ ye u ka kua
mɛ.
Domi na ɲ̀ win gere mɛm nɔɔwɛ.
Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio i nɔ,
kpa i nɛn nuku sankiranu wa.
Nɛn wɔndiaba ka nɛn aluwaasiba ba
yoru da tem tukumɔ.
19 Na nɛn kĩnasibu somiru kana,
adama ba man bɔrɔ kɔ̃ɔru kua.
Nɛn yãku kowobu ka wuun guro
gurobu ba gu nɛn swɛɛ sɔɔ
sanam mɛ ba dĩanu kasu ni ba koo di
ba n ka wãa.
20 Yinni Gusunɔ, a nɛn nɔni swãaru
mɛɛrio,
nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ.
Na nuki sankire too,
domi na ɲ̀ nun mɛm nɔɔwɛ.
Tɔɔwɔ tabu sun dimɔ.
Ma wuun sɔɔwɔ gɔɔ wãa.
21 Ba nɛn weeweenu nua.
Adama goo kun man nukuru
yɛmiasie.
Yibɛrɛban nukura dora, yèn sɔ̃ a man
kua mɛ.
N n mɛn na, a de tɔ̃ɔ te, tu na te a gerua
mi,
kpa bu ko nge nɛ.
22 A ben nuku kɔ̃suru mɛɛrio,
kpa a bu kua nge mɛ a man kua nɛn
durum kpãarun sɔ̃.
A mɛɛrio nge mɛ na weeweenu mɔ̀,
nɛn nuki sankire.

Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu sɛɛyasia

2

1 Yinni Gusunɔn mɔru baka ya seewa.
Ma ya Yerusalɛmu wukiri nge guru
wii bakaru.
Yen bɛɛrɛ ye ya raa girari sere guru
winɔ,
u ye kara u kɔ̃ temɔ.
Win mɔru yen saa sɔɔ,
u ɲ̀ yaaye ma Yerusalɛmu ya sãa win
naa sɔnditia.
2 U Isireliban wãa yenu
ka ben wusun gbãranu kpuro surura
ka mɔru wɔnwɔndu sari.
Ni wee nu wɔruka temɔ.
U ben bandu ka ten wirugibun dam
bua.
3 U Isireliban dam kpuro bua win
mɔru bakan sɔ̃.
U tii bɔkua sanam mɛ yibɛrɛba ba bu
wɔrim na.
Ma u Isireli be dɔ̃ɔ kare,
ma dɔ̃ɔ wi, u bu di beri berika.
4 U bu win tɛndu gawe ka win nɔm
geu.
Ma u bu yĩisi nge yibɛrɛ,
u kpuro go ye ya gea sãa ben nɔni sɔɔ.
U dera win mɔru yabura nge dɔ̃ɔ
ben wãa yenɔ Yerusalɛmuɔ.
5 Yinni Gusunɔ u Isireliba wɔri nge
yibɛrɛ.
U bu mwa nge dɔ̃ɔ u ben dii geenu di.
U ben gbãranu kɔsuka,
ma u dera wuri yi nɔɔramɔ baama ben
suunu sɔɔ.
6 U win sãa yeru kɔsuka.
U dera ba ku ra maa sãarun tɔ̃ɔ bakanu
ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru di.
Win mɔru seewa ka dam.
Ma u sina boko ka yãku kowobu yina.

7 U win sãa yeru mi ba ra nùn yãkuru kue biru kisi.
U yibɛrɛba Yerusalɛmun dii geenu nəmu bɛria.
Ma wəkinu nəərа win sãa yeru mi, nge tõə bakanun saa.
8 Yinni Gusunə u gõru doke u Yerusalɛmun gbãranu kəsuku.
Wee u nu kəsuka kpuro mam mam.
Ya kua wənwəndu baama kpuro.
Gbãranu yiru ye kpuro ya kua bansu.
9 Yen kənnəsu su numa temə.
Sin dãa ye ba ra ka su sɛ̃suku ya bəəkira.
Ma ba yen sina boko ka yen wirugibu gura
ba ka da tem tukumə.
Wooda maa sari.
Baa Gusunən səməbu ba ɲ̀ maa kãsinu waamə win min di.
10 Wee, yen guro gurobu ba sõ temə ba nəsu maari.
Ba tii torom wisi winə,
ba saaki deewa nuku sankiranun sõ.
Ma yen wəndiaba ba sõ ba tuke.

11 Nɛn nəni yandamə wurin sõ.
Nɛn wasi gbisimə ma nɛn tororа kare.
Domi nɛn təmba kam kua.
Wee, bii wɛ̃ɛnu ka bibu ba wãa Yerusalɛmun swɛɛ səə,
ba ɲ̀ maa dam mə.
12 Ba ben mɛrobu sõəmə ba mò,
mana sa ko dĩanu wa.
Ma ba wərukumə swɛɛ səə nge be ba mɛɛra kua.
Gaba gbisukumə ben mɛron tororu wəllə.

13 Yerusalɛmu, mba kon nun sõ.
Mba kon ka nun weesina.
Wara u maa nəni sõəre nge wunɛ,
n ka kpĩ n nun nukuru yɛmiasia.
Domi wunɛn nəni swãara kpã nge nim wõkun nim.
Goo sari wi u koo kpĩ u tu kpeesia.
14 Wunɛn səməbu ba nun gari weesugii sõəwa.
Ba ɲ̀ nun wunɛn toranu sõəsi
bu ka nun gbara yorun di.
Gari weesugiiya ba nun sõəwa yi yi nun nəni wõkua.
15 Wee, tɛ̃ wi u sarə u ra nun taka koosiwa u yɛ̃ɛ,
kpa u wia ko u nɛɛ,
wuu geniwa ba ra raa soku wuu burə,
gèn sõ handunian təmbu kpuro ba ra n nuku dobu mò?
16 Kpa yibɛrɛba ba n nəə tɛndu bɛri
ba n nun yɛ̃ɛmə ba n mò,
sa nun mwɛ nge dĩa dəka.
Wee, tõə te sa mara ta tunuma,
sa tu wa.
17 Yinni Gusunə u kua ye u gõru doke.
U yibia ye u gerua saa yellun di u nɛɛ,
u koo ko.
Wee u wunɛ Yerusalɛmu kam kua.
U ɲ̀ wunɛn wənwəndu wa.
U dera yibɛrɛban nukura dora wunɛn sõ,
domi u bu dam kã.

18 Yerusalɛmu, a Yinni Gusunə nəəgiru sueyo,
a de u wunɛn wuri nə.
A nəni yĩresu kokuo nge daaru.
A ku wɛ̃ra, a ku wuri mari.
19 A seewo a wuri ko wõkuru,
a wunɛn gõru kpuro kusia Yinni Gusunən wuswaaə.
A nəma yiiyo a nùn kana wunɛn bibun sõ
be ba gbimə swɛɛ səə gõərun sõ.

20 Yinni Gusunə, a mɛɛrio a wa.
Wara a kuare nge mɛ.
Mban sõna a dera tən kurəba ben bibu tema be ba kĩ mi.
Mban sõna a dera yibɛrɛba ba maa wunɛn səməbu ka yãku kowobu go wunɛn sãa yerə.
21 Wee bukurobu ka bibun gonu nu kpĩ swɛɛ səə.
Ba nɛn wəndiaba ka aluwaasiba go tabu səə.
A dera ba bu sakira wənwəndu sari, wunɛn mərun saa.
22 A nɛn yibɛrɛ be na nasie sokusia baaman di
ba mɛnna nge tõə bakarun saa.
Yen dəma te, goo kun kisire.
Goo kun maa seewe bii be na kĩ na seeya səə.
A dera nɛn yibɛrɛ u bu go kpuro.

Nəni swãaru səə, yĩiyəbu wãa

3

1 Na sãawa tənu wi u nəni swãaru yɛ̃
te ta na Yinni Gusunən mərun sõ.
2 U dera na da yam wõkuru səə, mi yam bururam sari.

3 Nɛ turowa u nɔma doke bururu ka
yoka.
4 U dera na woora saa nɛn wirun di
sere ka nɛn naasɔ.
N sãare u nɛn kukunu kɔsuka,
5 u ka man nuku sankiranu ka nɔni
swãaru bunana nge gbãraru.
6 U dera na da yam wɔ̃kuru sɔɔ
nge gɔri be ba gu n tɛ.
7 U man gbãraru bunana n ku ka yari,
ma u man bɔkua ka yɔni damgii.
8 Ma na nɔɔgiru sua na somiru kana.
Adama u ɲ̀ man swaa daki u sere nɛn
kanaru mwa.
9 U nɛn swaa kɛnua ka kpee bakanu,
u ye go.
10 U kukua u man mara
nge gbeeku bɔ̃ɔ ge ga yaa mara.
U man mara nge gbee sunɔ
ge ga yaa yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ.
11 U nɛn swɛɛ bɔɔra,
ma u man mwa u gɛ̃ɛka.
U man deri biti sɔɔ.
12 U win tɛndu bɛri
ma u man kua nge yaa ye u koo to.
13 U nɛn yɛ̃sa yabura ka sɛ̃ɛnu.
14 Ma tɔmbu kpuro ba man yɛ̃ɛmɔ
ba womusu dokemɔ tɔ̃ɔ baatere.
15 U dera na nɔni swãaru wa
ma nuku sankirara man goomɔ nge
tam.
16 U dera na kpenu tema
ma nɛn donnu bɔɔkira.
Ma u man torom wisi.
17 U dera na ɲ̀ maa wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
na ɲ̀ maa nuku dobu mɔ.
18 Ma na gerua na nɛɛ,
na ɲ̀ maa dam mɔ,
na ɲ̀ maa gãanu yĩiyɔ wi, Yinni
Gusunɔn mi.

19 Nà n nɛn nɔni swãaru yaaya,
n da n sãarewa nge dãa sosurarun
nima na nɔra ka dɛ̃ɛ.
20 Nà n yeniba kpuro yaaya, na ra
wururewa.
21 Adama wee ye ya man yĩiyɔbu
wɛ̃ɛmɔ.
Na kĩ n tii ye yaayasia n gere.
22 Yera, Yinni Gusunɔn durom kun
kpa,
win wɔnwɔnda kun maa nɔru kue.
23 Ta ra n wuramamɔwa bururu
baatere.
Win bɔrɔkiniru ta kpã.
24 Na nɛɛ, Yinni Gusunɔ u sãawa nɛgii.
Yen sɔ̃na na yĩiyɔbu mɔ wi sɔɔ.
25 U ra wi u nùn naanɛ sãa kĩru sɔ̃ɔsi,
kpa u wi u nùn kasu durom kua.
26 Ya wã tɔnu ù n Gusunɔn somiru
mara ka tɛmanabu.
27 Ya wã tɔnu u Gusunɔn yoru wura
win aluwaasiru sɔɔ.
28 U n laakari mɛɛribu gabu wa,
u tii gawo sɛ̃ɛ u da u n wãa wi turo,
domi Yinni Gusunɔwa u nùn bu kpɛ̃ɛ.
29 U n nùn wiru kpĩiyɛ win nuku
sankiranu sɔɔ,
kpa u n yĩiyɔ ma u koo nùn somi.
30 U wi u nùn baara soomɔ baaru tĩiyɔ
u sɔmɛ,
kpa u wura bu nùn wɔmɛ.
31 Domi Yinni Gusunɔ u ku ra tɔnu
biru kisi ka baadommaɔ.
32 Baa ù n dera yɛ̃ro u nɔni swãaru wa,
ka mɛ, u nùn kĩ too,
domi win wɔnwɔnda kpã.
33 N ɲ̀ win kĩru u ka tɔnu nɔni sɔ̃,
kpa u nùn nuki sanku.

34-36 Yinni Gusunɔ u yɛ̃
sanam mɛ ba yobu nɔni sɔ̃ɔmɔ ba
taakumɔ.
U yɛ̃ sanam mɛ ba ɲ̀ tɔmbu kuammɛ
nge mɛ n weenɛ.
U yɛ̃ sanam mɛ ba ɲ̀ bu siriammɛ dee
dee.
37 Goo kun kpɛ̃ u nɛɛ, gãanu nu kooro,
Yinni Gusunɔ ù kun nin wooda wɛ̃.
38 Wi, Gusunɔ Wɔrukoo
wiya u ra de gea ka kɔ̃sa yu na.
39 N n mɛn na, mban sɔ̃na tɔnu u ko n
weeweenu mɔ̀.
U de u weeweenu ko win durum sɔ̃.
40 Yen sɔ̃, i de su bɛsɛn daa mɛɛri
kpa su ye wɛ̃ɛri
su wa su ka gɔsirama Yinni Gusunɔn
mi.
41 Gusunɔ u wãa wɔllɔ.
I de su nɔma yiiya su nùn kana.
42 Su nɛɛ, Yinni, sa durum kua,
sa nun seesi.
A ɲ̀ sun suuru kue.
43 A tii berua wunɛn mɔru bakan sɔ̃,
ma a sun naa gira a go wɔnwɔndu sari.
44 A dua guru wiru sɔɔ a ku ka bɛsɛn
kanaru nɔn sɔ̃.
45 A dera ba sun garisi nge kubanu
bwesenun suunu sɔɔ.
46 Bɛsɛn yibɛrɛba kpuro ba sun nɔɔ
kuurimɔ.

47 Ye ya sun tie, yera nandabu ka bɛrum,
domi ba bɛsɛn yãnu gura,
bɛsɛn tem mu kua bansu.
48 Wee na nɔni yĩresu kokumɔ
yèn sõ nɛn tɔmba kam kua.
49 Nɛn nɔni yĩresu kokumɔ, su ṅ yõre,
50 na ka mara Yinni Gusunɔ u nɛn laakari kooma wɔllun di,
51 kpa u wa ma ye ya Yerusalɛmugibu deemamɔ,
ya nɛn nuki sanka.

52 Be ba man tusa kam sɔɔ
ba man naa gira nge gunɔ.
53 Ba kĩ bu nɛn wãaru kpeesia wɔru sɔɔ.
Ba man kpenu kasuka.
54 Nim mu man mwɛɛmɔ,
ma na nɛɛ, na kam kuawa.
55 Saa ye sɔɔ, na kanaru kua na nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, na nun soka saa wɔru ge sɔɔn di,
56 ma a nɛn nɔɔ nua.
A ku wunɛn swaa kɔre.
A nɛn wuri ka nɛn weeweenu nɔɔwɔ.
57 Dɔma te, a man susi,
a man sõɔwa a nɛɛ, n ku bɛrum ko.
58 Yinni a man siria
ma a nɛn wãaru yakia.
59 A wa kõsa ye ba man kua,
a man sirio.
60 A wa mɔru ye ba man kɔsiemɔ
ka nɔɔ tia ye ba mɔ̀ bu ka man seesi.
61 Yinni Gusunɔ, a ben wɔma nua ye ba man koosimɔ.
62 A ben nɔɔ tia wa ye ba man koosi
ba ka man gerusimɔ tõɔ baatere.
63 Ye ba mɔ̀ kpuro sɔɔ gesi,
nɛna ba ra n womu dokemɔ.
64 Yinni Gusunɔ, na yɛ̃ ma kaa bu kɔsie
nge mɛ ben kookoosu nɛ.
65 Kaa ben gõrun nɔni wõke
kpa a de wunɛn bõri yi n sãa ben baa.
66 Kaa bu naa gira ka mɔru baka
kpa a bu kpeerasia
ba kun maa wãa tem mɛ sɔɔ.

Yerusalɛmugibun wahala tabun sõ

4

1 Yinni Gusunɔn sãa yerun wura gea ye, ya tĩra.
Ten kpenu nu yari swɛɛ kpuro sɔɔ.
2 Yerusalɛmun tɔn be ba raa garisi nge wura gea,
ba gisɔ bu garisiwa nge tem mɔnnu.
3 Baa ka gbeeku bõnɔ, nu ra nin binu bom kɛ̃.
Adama nɛn tɔmbu ba ṅ ben bibun wɔnwɔndu mɔ.
Ba sãawa nge taataa niru te ta wãa gbaburɔ.
4 Ba dera ben bii wɛ̃ɛnun yari mani nin darosu sɔɔ nim nɔrun sõ.
Bibu ba dĩanu kasu, adama goo sari wi u koo bu wɛ̃.
5 Be ba ra raa dĩa geenu di,
ba gbisukumɔ swɛɛ sɔɔ.
Be ba seeya doo nɔɔru sɔɔ,
ba kubanu bũurimɔ.
6 Nɛn tɔmbun sɛɛyasiabu bu kpã, bu Sodomugibu kere,
wuu ge Yinni Gusunɔ u kpeerasia nɔni kpaki teeru
goon nɔma sari mi sɔɔ.
7 Ben sina bibu ba raa wɛ̃su bururam kere.
Ba mam bom bekum bururam kere.
Ben wasin gɔna ra n sõriwa
kpa ben wuswaa ya n ballimɔ nge kpee gobiginu.
8 Adama tɛ̃ ba dõɔ durom tĩram kere.
Ba ku ra maa bu tubu swɛɛ sɔɔ.
Ba woorewa sere ben gɔna ya kukunu mani.
Ma ben wasi gbere nge dãa gbeba.
9 Be ba gbimɔ tabu sɔɔ, ben gɔɔ buram bo
n kere be ba ra nɔni sõɔre
bu woora gõɔrun sõ bu sere gbi.
10 Baa mɛ bii mɛrobu ba ben bibu kĩ too,
ka mɛ, ba bu yikumɔ ba dimɔ
wahala ye ya be, nɛn tɔmbu deeman sõ.

11 Yinni Gusunɔ u win mɔru kpuro sõɔsi,
u Yerusalɛmu dõɔ sõre
ma ya dõɔ mwaara sere ka yen kpɛɛkpɛɛkuɔ.
12 Sina boko goo ṅ kun mɛ tɔn diro goo sari handunia sɔɔ
wi u raa tamaa yibɛrɛ u koo kpĩ u du Yerusalɛmun gbãrarun kɔnnɔn di.
13 Wahala baka yeni ya nawa

Gusunɔn sɔmɔbu ka yãku kowobun toranun sõ.
Domi bera ba be ba ɲ̀ toranu ganu kuen yɛm yari Yerusalɛmun swɛɛ sɔɔ.
14 Ba ra n sirenɛwa swɛɛ sɔɔ ba n babi nge wɔ̃kobu
ba n disi sɔɔwa tɔmbun yɛm sõ.
Goo kun kãkɔ u mam ben yãnu baba.
15 Bà n da tɔmbun bɔkuɔ, ba ra bu girewa bu nɛɛ,
i doonɔ minin di, bɛɛ disigibu.
I ku susima i sun baba.
Yera ba ra doonɛ min di ba kun yɛ̃ mi ba dɔɔ.
Bà n maa wãa bwese tukunun suunu sɔɔ,
nu ra bu sõwa nu nɛɛ,
i ku sina bɛsɛn suunu sɔɔ mini n ka tɛ.
16 Yinni Gusunɔn tii u bu yarinasia ka mɔru.
U ɲ̀ kĩ u bu wa.
U ɲ̀ ben yãku kowo goo doke gãanu.
U ɲ̀ maa ben durɔ tɔkɔnun wɔnwɔndu kue.

17 Sa swaa mɛɛra sa wasira
su ka wa mìn di somira koo sun naawa.
Sa raa bweseru garu mɛɛra
te sa yĩiyɔ ta koo sun faaba ko.
Wee, ta ɲ̀ sun faaba kue.
18 Yibɛrɛba ba bɛsɛn sanu sanusu mɛɛra,
bu ka sun yinari su da wuun batuma sɔɔ.
Bɛsɛn gɔɔ turuku kua.
Bɛsɛn wãarun tõra kpawa mi.
19 Bɛsɛn yibɛrɛ be, ba gunɔ bakeru sãabu kere.
Ba sun yɔɔru bwɛ̃ɛyɛ gbaburɔ.
Ba sun naa gire sere guunu wɔllɔ.
20 Bɛsɛn sina boko wi u dera sa wãa,
wi, wi Yinni Gusunɔ u gɔsa,
wee, ba nùn yina mwa.
N deema sa raa nɛɛ,
win saabuwa sa ka tii mɔ bwesenun suunu sɔɔ.

21 Bɛɛ maa Edɔmuba, bɛɛ be i wãa Usiɔ,
i ko kpĩ i nuku dobu ko tɛ̃,
adama i n yɛ̃ ma siribu bɛɛ mara.
I ko i ko nge be tam mu goomɔ kpa i tereru yõra.
22 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, bɛɛn sɛɛyasiabu kpa.
Ba ɲ̀ maa bɛɛ yoru mwaamɔ bu ka doona.
Adama bɛɛ Edɔmuba, Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ mɔru kɔsia,
kpa u bɛɛn toranu terasia.

Yinni Gusunɔ, a de su wurama wunɛn mi

5

1 Yinni Gusunɔ, a yaayo ye n sun deema.
A mɛɛrio a wa nge mɛ sa wãa sekuru sɔɔ.
2 Bɛsɛn tem mɛ a sun wɛ̃ mu kua gabugim.
Tɔn tukoba ba wãa bɛsɛn diaɔ.
3 Bɛsɛn baababa ba gu,
ma bɛsɛn mɛrobu ba gɔminiru sõ.
Sa wãa tundobu sari.
4 Gobiya sa ra kɔsie su sere bɛsɛn tiin dɔkɔn nim nɔ.
Gobiya sa ra maa ka bɛsɛn tem dãa dwe.
5 Wee, bɛsɛn yibɛrɛba ba sun yoru diisiamɔ.
Sa wasire, ba ɲ̀ maa sun wɛ̃rabu wɛ̃ɛmɔ.
6 Sa Asirigibu ka Egibitigibu dĩanu kana.
7 Wee, bɛsɛn baababa ba kõsa kua,
adama ba ɲ̀ maa ka sun wãa.
Bɛsɛra sa yen wahala sɔɔwa.
8 Yoba ba kua bɛsɛn yinnibu.
Goo maa sari wi u koo sun wɔra ben nɔman di.
9 Sa ra bɛsɛn wãaru kari bɔriewa,
domi sa ra ka yibɛrɛba tabu kowa gbaburɔ
su sere wa su di.
10 Gõɔrun sõ bɛsɛn wasi swĩa nge pɛ̃ɛ wõɔ yeru.
11 Ba tɔn kurɔbu ka wɔndiaba gabirimɔ
Yudan tem kpuro sɔɔ ka sere Yerusalɛmuɔ.
12 Ba bɛsɛn wirugibu mwɛɛra ba soora doke.
Ba ɲ̀ durɔ tɔkɔnu bɛɛrɛ wɛ̃.
13 Ba bɛsɛn aluwaasiba mwɛɛra nge yobu bu ka som nam.
Ma biba dãa guramɔ ba wɔrukumɔ yen bunum sõ.
14 Bɛsɛn bukurobu ba ku ra maa sinɛ bu siribu ko siri yerɔ.
Mɛya bɛsɛn aluwaasiba ba ku ra maa womusu ko.

15 Bɛsɛn nuku dobu bu kpa.
Bɛsɛn nuku dobun yaabu gɔsira nuku sankiranu.
16 Bɛsɛn bɛɛrɛ ya kpa.
Anna a wahala baka wa tora ni sa kuan sõ.
17 Gisɔ sa nuki sankire,
ma sa nɔni yĩresu kokumɔ,
18 yèn sõ guu te ba mò Siɔni ta kua bansu,
ma ta kua gbeeku bõnun wãa yeru.
19 Adama wunɛ Yinni Gusunɔ, a sãawa sunɔ.
Kaa n bandu diiwa sere ka baadommaɔ.
20 Kaa n sun deriwa n ka tɛ?
Mban sõna kaa n sun duari sere ka baadommaɔ.
21 Yinni Gusunɔ, à n nɛɛ, su wurama wunɛn mi,
sa ko wurama.
A de bɛsɛn wãaru tu wurama nge yellu.
22 Kaa n ka sun mɔru baka sãawa?
Kaa n sun deriwa mam mam?

ESEKIƐLI

Sanam mɛ Esekiɛli u Gusunɔn gari yini gerua u wãawa Babiloniɔ u yoru dimɔ ka win mɛro bisibu Yuda gabu. U wãawa yoo te sɔɔ, Babilonigibu ba sere Yerusalɛmu kɔsuka.

Gbiikaa, u Yudaba sõɔmɔ ma Gusunɔ u koo bu siri kpa u de yibɛrɛba bu Yerusalɛmu wɔri bu kamia. Yiruse, Gusunɔ u koo maa bwese tukunu siri yèn sõ nu win tɔmbu dam dɔre. Itase, u Yudaba nukuru yɛmiasiamɔ, domi Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo de bu wurama Yerusalɛmuɔ kpa ben sia yu wɛ̃ra. Nnɛse, u wa win kãsiru sɔɔ nge mɛ Yinni Gusunɔn sãa yeru ta koo kpam wurama.

Tire ten kpunaa

1. Esekiɛlin sokuru, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Gari yi u gerua Yudaban sõ yibɛrɛba bu sere Yerusalɛmu wɔri, wiru 4n di sere wiru 24.
3. Gari yi u gerua bwese tukunun sõ, wiru 25n di sere wiru 32.
4. Ba koo Yerusalɛmu seeya, wiru 33n di sere wiru 39.
5. Sãa yee kpaaru kãsiru sɔɔ, wiru 40n di sere wiru 48.

Yinni Gusunɔ u tii Esekiɛli sõɔsi

1-3 Wõɔ tɛnasen suru nnɛsen sõɔ nɔɔbuse sɔɔra Esekiɛli, yãku kowo Busin bii u wãa daa te ba mɔ̀ Kebarin goorɔ ka Yuu be ba yoru mwɛɛrima sannu. Miya u wa wɔlla kɛniara ma Gusunɔ u dera u kãsiru wa. U ka nùn gari kua ma win dam nùn nɛnua. N deema sina boko Yoyakimun wõɔ nɔɔbusewa mi, ye u ka wãa yoru sɔɔ Babiloniɔ.

4 Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. U woo bɔkɔ wa ga seema saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di ga guru wiru sɔɔwa ka guru maakinu. Ma yam bururam mu guru wii te sikerenɛ. Ma ten suunu sɔɔ n ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia.

5 Guru wii te sɔɔ, hunde koniba nnɛ ba wãa mi be ba ka tɔmbu weenɛ.

6 Ben baawure wuswaa nnɛ ka kasenu nnɛwa u mɔ.

7 Ben kõri yi dɛnde. Ma ben naasu su ka naa buun naa kaburosu weenɛ, ma su ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia.

8 Kasa yen baayeren temɔ, tɔnun nɔmuwa ga wãa mi. Nɔma yen baayere ya dɛmiɛwa mi wuswaa ka kasa ye, ya mɛɛra.

9 Kasa ye kpuro ya nɔsu girarinɛwa. Hunde koni be, bà n sĩimɔ, ba ku ra sĩire. Mi ba dɔɔ, miya ba ra n mɛɛra.

10 Hunde koni ben baawure u wuswaa mɔwa nnɛ. Tia ya sãa tɔnun wuswaa. Yen nɔm geu gia, gbee sunɔn wuswaa. Yen nɔm dwaru gia kɛtɛn wuswaa. Yen biru gia maa gunɔ bakerun wuswaa.

11 Ben baawuren kasa yiru ya dɛmiarewa wɔllɔ ma ya girarinɛ mi gia. Ma yiru ye ya maa tie ya ben wasi wukiri.

12 Mi wuswaa yen baayere ya wãa, mi giawa ya mɛɛra. Yen sõna mi ba kĩ bu da kpuro, ba ra dewa ba kun sĩire.

13 Hunde koni ben baa sɔɔ, dõɔ gɛ̃ɛya yi wãa mi, yi fĩamɔ nge wĩi bɔnnu. Dõɔ win yam bururam mu kpã. Min diya dõɔ buri yi yarimɔ nge guru maakinu.

14 Hunde koni be, ba ra n sãuwa nge guru maakinu, ba n dɔɔ, ba n wee.

15 Ye u bu mɛɛra mɛsum, yera u uruu wa ya tem girari ben baawuren bɔkuɔ.

16 Uruu be, ba ballimɔwa nge kpee gobiginu. Ma ba weenɛ. Ma n sãare uruu baayere ya wãa uruu gaa sɔɔ.

17 Ba koo kpĩ bu da bera nnɛ kpuro sɔɔ ba kun tii sĩiyɛ.

18 Ben gunum mu nanum mɔ. Ma ben nɔsu sɔɔ n sãare gãanu mani mani ni nu ballimɔ.

19 Hunde koni be, bà n sanum seewa, uruu be, ba ra n wãawa ben bɔkuɔ. Bà n maa yõɔwa, ka be sanna.

20 Hunde koni be, ba ra dewa mi ba kĩ, adama ka uruu be sanna. Domi beya ba uruu be gawe.

21 Yen sõna bà n sĩimɔ, uruu be, ba ra n maa sĩimɔ. Bà n yõra kpa uruu be, bu yõra. Bà n maa seewa, kpa uruu be, bu maa se. Domi hunde koni ben hunde ya wãawa uruu be sɔɔ.

22 Ma gãanu tɛrie hunde koni ben wɔllɔ nu ballimɔ nge kpee gobiginu.

23 Ma ba ben kasa yiru yiru dɛmiɛ ya
girarinɛ gãa nin temɔ. Ma yiru yiru ye
ya bu tie ya ben wasi wukiri.
24 Sanam mɛ ba sĩimɔ, yera na ben
kasan wɔkinu nɔɔmɔ nge nim wɔ̃kun
wɔkinu, ṅ kun mɛ nge Gusunɔ Dam
kpurogiin nɔɔ, ṅ kun mɛ nge tabu
kowo wuurun wɔkinu. Adama ye ba
yɔ̃ra, ba ben kasa ye kuruawa.
25 Ma na maa wɔkinu nɔɔmɔ gãa nin
wɔllun di.
26 Ma na gãanu wa mi, nu ka sina
kitaru weenɛ, nu ballimɔ nge kpee
gobiginu. Ma na maa gãanu wa nu sɔ̃
sina kita ten wɔllɔ nu ka tɔnu weenɛ.
27 Ma n sãare tɔnu wi, u ballimɔ nge
sii gan te ba wɔriasia dɔ̃ɔn suunu sɔɔ.
Ma yam bururam ka nùn sikerenɛ.
28 Yam bururam mɛ, mu ka guru
waa weenɛ ye ya ballimɔ sanam mɛ
gura nɛmɔ. Yeniba kpuro ya sãawa
Yinni Gusunɔn yiikon girima.

Gusunɔ u Esekiɛli gɔra

Isireliban mi

Ye u ye kpuro wa mɛ, yera u yiira u
wuswaa tem girari. Ma u nua goo u ka
nùn gari kua.

2

1 U nɛɛ, tɔnun bii, a seewo a yɔ̃ra,
kpa n nun gari sɔ̃.
2 Sanam mɛ u ka nùn gari yi mɔ̀, yera
Yinni Gusunɔn Hunde u nùn yɔɔwa
ma u nùn yɔ̃rasia. Ma u yɛ̃ro swaa daki
wi u ka nùn gari mɔ̀ mi.
3 U nɛɛ, tɔnun bii, na nun gɔriɔ Isire-
liban mi, be ba man seesimɔ. Wee be,
ka ben baababa ba man tora sere ka
gisɔ.
4 Tɔn be, ba swaa tau, ba maa gɔ̃ru
bɔɔbu. Ben miya na nun gɔriɔ kpa a bu
sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua.
5 Na nɛɛ, wee ba sãa mɛm nɔɔ sariba.
Ba nun swaa daki? Ba ṅ nun swaa
daki? Ka mɛ, ba koo gia ma Gusunɔn
sɔmɔ u wãa ben suunu sɔɔ.
6 Wunɛ Esekiɛli, a ku bu nasia, a ku
maa ben garin bɛrum ko, baa mɛ n ko
n sãare a wãa sãki ka niin suunu sɔɔ.
Domi ba sãawa mɛm nɔɔ sariba.
7 Ba nun swaa daki? Ba ṅ nun swaa
daki? A gesi bu sɔ̃ɔwɔ ye na gerua, baa
mɛ ba sãa mɛm nɔɔ sariba.
8 Adama wunɛ, tɔnun bii, a nɔɔwɔ ye
kon nun sɔ̃. A ku ko mɛm nɔɔ sari nge
bwese te. A wunɛn nɔɔ wukio kpa a
tem ye kon nun wɛ̃.
9 Saa yera Esekiɛli u nɔmu gagu wa
ga dɛmiɛ win mi gia, ga tireru nɛni te
ba kurua.
10 Nɔmu ge, ga tire te kusia win
wuswaaɔ. Ba tu yoruawa bera yiru
kpuro. Gari yi yi yorua tire te sɔɔ,
yiya weeweenu ka wuri ka nuku
sankiranun gari.

3

1 U maa nɛɛ, tɔnun bii, a tire teni
temwɔ kpa a da a ka Isireliba gari ko.
2 Ye u nɔɔ wukia, yera Gusunɔ u tire
te kpɛ̃ɛ mi, u dera u tu tema.
3 Ma u nɛɛ, tɔnun bii, a wunɛn
nukuru yibio kpa a wunɛn wasi diisia
ka tire te na nun wɛ̃ mi.
Ye u tire te tema, ma ta nùn dore nge
tim.
4 Yera u maa nɛɛ, Esekiɛli, a seewo a
da Isireliban mi kpa a bu nɛn gari sɔ̃.
5-6 N ṅ mɔ na nun gɔriɔ bwese tuku
dabinun mi, nìn barum mu nɔɔbu sɛ̃,
a ṅ maa kpɛ̃ a ben gari tubu. Adama
Isireliban miya na nun gɔriɔ. Nà n daa
nun gɔra bwese tuku nin mi, nu koo
nun swaa daki,
7 adama wee, Isireliba ba ṅ nun
swaa dakimɔ. Domi ba ṅ kĩ bu nɛn
gere nɔ yèn sɔ̃ be kpuro ba swaa tau
ma ben gɔ̃ru ga bɔɔbu.
8 Yen sɔ̃, kon maa wunɛn tii bɔbiasia
kpa a swaa taaya nge be,
9 a n gɔ̃ru bɔ nge kperu. A ku bɛrum
ko ben swaa taa bin sɔ̃. Domi ba sãawa
bwese te ta ku ra mɛm nɔ.
10 Ma u maa kpam nɛɛ, Esekiɛli, a
swaa dakio a nɔ kpa a gari yi kon nun
sɔ̃ nɛnɛ wunɛn gɔ̃ruɔ.
11 Yen biru, kpa a da a wunɛn mɛro
bisibu deema mi ba yoru dimɔ. Ba
nun swaa daki? Ba ṅ nun swaa daki?
A gesi bu sɔ̃ɔwɔ ma nɛna na ka bu gari
mɔ̀.
12 Yera Gusunɔn Hunde u Esekiɛli
sua ma u nɔɔgiru nua win biruɔ
ta gerumɔ ka dam ta mɔ̀, bu Yinni

Gusunɔ siaro mi u wãa u win yiiko baka sɔ̃ɔsimɔ.
13 Ma u hunde koni ben kasan
wɔkinu nɔɔmɔ ya soonamɔ ka sere
maa ben uruuban wɔkinu. Wɔki ni,
nu kpɛ̃a n banda.
14 Gusunɔn Hunde wi u nùn sua mi,
u ka nùn doona, ma win dam nùn
nɛnua. Ma Esekiɛlin mɔru seewa u
burisina.
15 U tura Tɛli Abibuɔ, Kebarin
daarun bɔkuɔ mi yoo be, ba wãa. Ma
u sina ka biti baka ben suunu sɔɔ sɔ̃ɔ
nɔɔba yiru.

Esekiɛli koo Isireliba kirɔ ko

16 Sɔ̃ɔ nɔɔba yiru yen biru, Yinni
Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
17 wunɛ tɔnun bii, kon de a Isireliba
nɔni doke. Kaa n da nɛn gari swaa daki
kpa a ka bu kirɔ ko.
18 Nɛ, Yinni Gusunɔ, nà n tɛ̃ nɛɛ, tɔn
kɔ̃so goo u koo gbi, ma a ṅ nùn kirɔ kue
u win daa kɔ̃sa ye deri u ka win wãaru
wɔra, tɔn kɔ̃so wi, u koo gbiwa win daa
yen sɔ̃. Wuna kon maa win yɛm bikia.
19 Adama à n nùn kirɔ kua, ma u
ṅ win daa kɔ̃sa ye deri, u koo gbiwa
win daa kɔ̃sa yen sɔ̃ kpa wunɛ a wunɛn
wãaru wɔra.
20 Gemgii ù n gem deri u kɔ̃sa kua
ma a ṅ nùn kirɔ kue, ma na nùn yina
bɛria, u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃. Na ṅ
win yellun daa gea garisimɔ, adama
wuna kon win yɛm bikia.
21 À n maa nùn kirɔ kua u ku ka
durum ko, ma u ṅ durum ye kue, u ṅ
gbimɔ. Wunɛn tii a maa wunɛn wãaru
wɔrawa mi, domi a nùn kirɔ kua.

Esekiɛli

kun maa kpɛ̃ u gari ko

22 Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli
yɔɔwa ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo
a da wɔwaɔ. Miya kon nun gari sɔ̃.
23 Ma u seewa u da wɔwa mi. Ma u
Gusunɔn yiikon girima wa nge sanam
mɛ u raa wãa Kebarin daarun bɔku mi.
Ma u yiira ka dam u siriru tem girari.
24 Yera Gusunɔn Hunde u maa nùn
yɔɔwa. Ma u nùn seeya u yɔ̃rasia. Saa
ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a doo a tii
kɛnusi wunɛn dirɔ.
25 Mɛya ba koo nun bɔke kpa a
kpana a yari tɔɔwɔ, tɔmbu bu nun wa.
26 Kon de wunɛn yara yu wunɛn
daro mani kpa a kpana a gari ko. Mɛya
a ṅ kaa kpĩ a maa bu gerusi be, be ba
ku ra mɛm nɔ mi.
27 Adama nà n ka nun gari kua, kon
wunɛn nɔɔ wukia. Saa ye sɔɔra kaa tɔn
be sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Adama ben gaba ba koo nun
swaa daki, gaba kun maa nun swaa
dakimɔ. Domi ba sãawa bwese te ta ku
ra mɛm nɔ.

Gusunɔn sɔmɔ u nɛɛ,

ba koo Yerusalɛmu tarusi

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ Es-
ekiɛli tɔnun bii, a biriki suo kpa a ye
doke wunɛn wuswaaɔ a Yerusalɛmun
weenasia ko ka yora biriki yen wɔllɔ.
2 A ye koowo nge wuu ge ba tarusi, a
kuku yenu doke kpa a gungunu bani a
sansani gira kpa a tabu sinambu yi yi
a ka sikerena.
3 A sii si su yasu suo kpa a su
doke wunɛ ka ganan baa sɔɔ, kpa a su
wuswaa kisi. Ba koo gu tarusi, wunɛn
tii kaa n gu yɔ̃re, kpa ye kpuro ya n sãa
yĩreru Isireliban sɔ̃.
4 Yen biru kpa a kpuna ka wunɛn
yɛ̃si nɔm dwarugia kpa a n Isireliban
toranu sɔɔwa sere tɔ̃ɔ te kaa se.
5 Tɔ̃ɔ nin geeru ta kon sãawa wɔ̃ɔ sin
geeru, sì sɔɔ Isireliba ba man torari.
Nu sãawa sɔ̃ɔ gooba wunɔbu ka wɛnɛ
ka wɔkuru (390). Tɔ̃ɔ ni kpuro sɔɔra
kaa n ben tora ni sɔɔwa.
6 Yen biru kpa a gɔsia a ka wunɛn
yɛ̃si nɔm geugia kpuna sɔ̃ɔ weeru kpa
a wahala ko Yudaban toranun sɔ̃. Sɔ̃ɔ
teeru ta ko n sãawa wɔ̃ɔ tia.
7 Kpa a wunɛn wuswaa kisi
Yerusalɛmu gia ye ba tarusi, kpa a ye
gãseru kpare kpa a yen gari gere.
8 Mɛya nɛ, Yinni Gusunɔ kon ka nun
wɛ̃ɛ bɔke kpa a ku ra sĩira. Mɛya kaa
n kpĩ ka yɛ̃si tia ye, sere tɔ̃ɔ te na nun
bura mi, tu ka yibu.
9 Kpa a alikama ka swii ka gbɛɛ ka
dãsi ka dobi sua a ye mɛnna gbɛ̃ɛ teeru
sɔɔ a burina a ka pɛ̃ɛ ko. Yera kaa n da
di sere sɔ̃ɔ gooba wunɔbu ka wɛnɛ ka
wɔku te, tu ka yibu, kpa a n kpĩ ka yɛ̃si
tia ye.

10 Pɛ̃ɛ kure piibuwa kaa n da di nge
garamu goobun (200) saka sɔ̃ɔ teeru.
Nge mɛya kaa n dimɔ mi sere tɔ̃ɔ te, tu
ka yibu.
11 Mɛya nim mɛ kaa maa nɔ mu ko n
saka mɔwa, ditiri tian sakawa kaa n da
nɔ sɔ̃ɔ teeru.
12 Tɔmbun bii gbebusa kaa ka pɛ̃ɛ
wɔ̃. Kaa n da ye wɔ̃wa ben nɔni biru.
13 Nge mɛya Isireliba ba ko n da ben
dĩanu di ka disi tɔn tukobun suunu sɔɔ
mi kon bu yarinasia.
14 Esekiɛli u Yinni Gusunɔ wisa u
nɛɛ, na tii nɛnua disi kpuron di. Na ǹ
yaa goru garu diire saa nɛn piiburun
di. Na ǹ maa yaa disigia gaa tende.
15 Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a naa
bisu suo a ka wunɛn doo ko kpa a
tɔmbun bisu deri.
16 Kon dĩanu fiiko ye ya tie
Yerusalɛmuɔ kpeesia kpa bu bu dĩanu
ka nim saka kua kpa bu di bu nɔ ka
nuku sankiranu ka wururabu.
17 Nge mɛya ba koo dĩanu ka nim bia
kpa ba n nuki sankire be kpuro. Ba
koo woorawa ben toranun sɔ̃.

Gusunɔ u koo Isireli sɛɛyasia

5

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wunɛ tɔnun
bii, a kɔ̃ɔ suo ge ga nɔɔ do kpa a ka
wunɛn seri ka wunɛn toburu kɔni.
Yen biru kpa a kilo sua a seri yi yĩire
kpa a yi bɔnu ko suba ita.
2 Kpa a sube teeru sua a dɔ̃ɔ doke
Yerusalɛmun suunu sɔɔ sanam mɛ
yen tarusibun tɔ̃ra yiba. Yen biru kpa
a maa sube teeru sua a n ka tu kɔ̃ɔ ge
soomɔ a ka wuu ge sikerena. Yeniban
biru kpa a maa suberu itase sua a pusi
yam kpuro, yen biruwa kon bu takobi
suesi.
3 Kpa a seri yin fiiko kure wunɛn
yaberun swaa buaɔ.
4 Kpa yi sɔɔ, a gɛɛ sua a dɔ̃ɔ doke kpa
dɔ̃ɔ wi, u Isireliba kpuro seesi.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yĩre ni,
Yerusalɛmuwa nu ka yã. Wee na ye
kua handunian suunu. Tɔn tukobun
tem mu ye sikerenɛ.
6 Ma yen tɔmbu ba man seesi n
kere bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛ.
Domi ba nɛn woodaba yina. Ba ǹ nɛn
gere swĩi.
7 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
wee ba man seesi n kere bwese tuku
ni nu ka bu sikerenɛ, ma ba ǹ nɛn
woodaba mɛm nɔɔwɛ. Ba ǹ maa nɛn
gere swĩi ye na bu sɔ̃ɔwa. Ben daa
kɔ̃sa ya mam bwese ni nu ka bu sik-
erenɛgia kere.
8 Yen sɔ̃, nɛn tii kon bu seesi. Kon bu
siriwa handuniagibun wuswaaɔ.
9 Kpa n bu sɛɛyasia bi na ǹ daa bu
koore ben bũu sãanun sɔ̃. Mɛya na ǹ
maa bin bweseru mɔ̀ kpam.
10 Yen sɔ̃na tundoba koo ben bibu
tem, kpa bibu bu maa ben tundobu
tem. Kon bu siriwa n go, kpa n be
ba tie yarinasia handunian goonu nnɛ
sɔɔ.
11 Wee ba nɛn sãa yeru disi doke ka
ben bũnu kpuro. Yen sɔ̃, sere ka nɛn
wãaru nɛn tii kon bu biru kisi, na ǹ
maa bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu.
12 Bà n bu bɔnu kua subenu ita,
sube teeru ta koo gbiwa Yerusalɛmun
nukurɔ, bararu ka gɔ̃ɔrun sɔ̃, kpa
suberu yiruseru tu maa gbi tabu sɔɔ
Yerusalɛmun biruɔ. Kpa n maa sube
te ta tie mini yarinasia handunian
goonu nnɛ kpuro sɔɔ. Kon bu takobi
suesiwa.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu nɛn
mɔru seesiwa mam mam sere nɛn
bwɛ̃ra yu ka kpuna. Nà n bu mɔru
kɔsie, saa yera ba koo gia ma na ǹ kĩ
ba n sãa mɛm nɔɔ sariba.
14 Ben tem mu koo ko bansu, kpa
mu bɛɛrɛ bia bwese ni nu bu sik-
erenɛn wuswaaɔ.
15 Kon bu siriwa ka nɛn mɔru baka n
bu sɛɛyasia ka dam. Kpa bwese ni nu
ka bu sikerenɛ mi, nu bu yɛ̃ɛ. Adama
yeni ya ko n sãawa nge kirɔ ye ya koo
de ben tii bu bɛrum duura. Nɛ Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Kon de bu gbisuku gɔ̃ɔrun sɔ̃. Gɔ̃ɔ
te, ta koo bu nɔni sɔ̃wa nge be ba sɛ̃ɛnu
twee. Kon ben dĩa ni nu tie kpeerasia
kpa bu gbisuku gɔ̃ɔrun sɔ̃.
17 Kon bu gɔ̃ɔru ka gbeeku yɛɛ sure
kpa yi ben bibu go. Bararu ka tɔn
goberu ka tabu, ye kpurowa ya koo
bu kpeerasia. Nɛ Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.

Be ba bũnu sãamɔ

6

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a wunɛn wuswaa
seeyo Isireliban guunun bera gia, kpa
a nɛn gari gere be ba wãa min sɔ̃.
3 A nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ kon be ba
wãa Isireliban guunɔ ka gungunɔ ka
nin wɔwi sɔɔ wɔrima ka takobi, kpa n
ben gunguu nìn mi ba ra bũu yãkuru
ko kɔsuku.
4 Kon ben bũu yãku yenu kɔsuku
ka mi ba ra nu turare dɔ̃ɔ dokeye,
kpa ben gonu nu n wɔruka ben bũnun
nuurɔ.
5 Kon Isireliban gonu kpĩ ben
bwãarokunun wuswaaɔ. Kpa n ben
kukunu yaruku ben bũu yãku yenɔ.
6 Wuu sìn mi ba wãa kpuro, su
koo kowa bansu. Kpa n ben yãku
yenu kɔsuku ni ba kua gungunu wɔllɔ.
Kon ben bwãaroku ni gura n kɔsuku,
kpa nu kun maa wãa mi. Mɛya kon
bwãaroku ni ba ra ka sɔ̃ɔ sã suriri. Ye
ba gesi seka ka nɔma ya koo kam kowa
mam mam.
7 Ben suunu sɔɔ gaba koo wɔruku
bu gbisuku. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
8 Adama kon de bu kisira tabun di,
kpa ba n yarinɛ tem tukumɔ.
9 Saa ye sɔɔ, be, be ba kisira ba koo
man yaaya mi ba yoru dimɔ. Domi
kon ben gɔ̃ru ge wĩa ge ga ǹ ka nɛ turo
yɔ̃. Kon ben sakara nɔni wĩa yi ba ka
bũnu mɛɛra. Ben tii ba koo tii tusi, kɔ̃sa
kpuro ye ba kuan sɔ̃.
10 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna
Yinni Gusunɔ. N ǹ kam sɔɔ na ka bu
gerusi, ye na nɛɛ, kon bu wahala yeni
kpɛ̃ɛ.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na nun
sɔ̃ɔmɔ. A nɔma suo kpa a ka naasu tem
so a nɛɛ, wanyo. Wee Isireliba ba kɔ̃sa
kua ya kpã. Yen sɔ̃, ba koo gbi tabu sɔɔ,
ka gɔ̃ɔru sɔɔ, ka bararu sɔɔ.
12 Wi u toma, barara ta koo nùn go.
Wi u maa wãa turuku, tabu sɔɔra ba
koo nùn go. Wi u koo sina yɛnuɔ, ba
koo nùn tarusiwa kpa u gbi gɔ̃ɔrun sɔ̃.
Kon bu mɔru seesiwa mam mam.
13 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ bà n wa gonu kpĩ
ben bũnun bɔkuɔ ka sere ben yãku
yenɔ ka gungunɔ ka guunɔ ka dãa
kubenɔ ka dãa koo bakanɔ mi ba ra
raa bũnu turare dɔ̃ɔ dokeye, ya n nubu
duroru mɔ.
14 Kon bu nɛn nɔmu dɛmiɛ kpa n de
tem mɛ, mu ko bansu saa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwarun di n ka girari Dibilaɔ
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Mi ba wãa
kpuro kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.

Isireliban sɛɛyasiabu

bu turuku kua

7

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a swaa dakio a nɔ
ye na gerumɔ bɛɛ Isireliban sɔ̃. Na nɛɛ,
kpeera wee. Ta pusi bɛɛn tem goonu
nnɛ kpuro sɔɔ.
3 Tɛ̃ ta koo bɛɛ deema. Kon de nɛn
mɔru yu bɛɛ wɔri. Kon bɛɛ siriwa nge
mɛ bɛɛn sanu sanusu sãa. Kpa n bɛɛ
kɔ̃sa ye i kua kpuron are kɔsie.
4 Na ǹ bɛɛ mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu.
Nà n bɛɛ sɛɛyasiamɔ, na ǹ tii nɛnumɔ.
Kɔ̃sa ye i kua yera kon bɛɛ kɔsia. Kpa i
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
5 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, kɔ̃sa wee, ya ǹ maa ka
gaa weenɛ.
6 Kpeera wee, kpeera wee. Wee ta
seemɔ ta wee bɛɛn mi. Wee ta sisi.
7 Bɛɛ Isireliba, bɛɛ be i wãa tem mɛ
sɔɔ, saa ya turuku kua. Tɔ̃ɔ te, ta tu-
ruku kua, ta ko n sãawa wahalan tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te sɔɔ, nuku dobun kuuki kun maa
nɔɔramɔ guunu wɔllɔ.
8 Tɛ̃ kon de nɛn mɔru yu se. Na ǹ ye
yɔ̃rasiamɔ ma n kun mɔ ya ka tii sara.
Kon bɛɛ siriwa nge mɛ bɛɛn daa ya nɛ.
9 Na ǹ bɛɛ mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu.
Nà n bɛɛ sɛɛyasiamɔ, na ǹ maa tii
nɛnumɔ. Kɔ̃sa ye i kua yera kon bɛɛ
kɔsie kpa i gia ma nɛ, Yinni Gusunɔwa
na bɛɛ sɛɛyasia.
10 Tɔ̃ɔ te wee ta tunuma, ta turuku
kua. Bɔbunu ka tii suabu bu sosimɔ.
11 Bɔbunu nu kua nge dɛka ye ba
ra ka tɔmbu so. Gãanu kun maa bɛɛ
tiammɛ. Tɔn dabiru ta koo gbi. Baa
wɔkinu kun maa nɔɔramɔ. Goo kun
maa weeweenu mɔ̀ bɛɛn sɔ̃.
12 Saa ya turuku mɔ̀. Tɔ̃ɔ te, ta wee.
Wi u dwemɔ u ku yɛ̃ɛri. Wi u maa

dɔramɔ u ku swĩ. Domi nɛ, Yinni
Gusunɔn mɔru sisi tɔn be ba wãa tem
mɛ sɔɔ kpuron sõ.
13 Wi u dɔra u ṅ maa ye u dɔra wasi u
mwa baa ù n wãa wãaru sɔɔ. Domi gari
yi ba gerua tɔn be kpuron sõ, yi koo
koora. Goo sari wi u koo yakiara yèn
sõ baawure u wãa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ.
14 Wee ba kɔba so ba sɔɔru kpa.
Adama ben goo kun tabu seemɔ, domi
nɛ, Yinni Gusunɔn mɔru seewa be tɔn
dabi ten sõ.

Goo sari

wi u koo sɛɛyasiabu kisirari

15 Yinni Gusunɔ u maa Esekiɛli
sõɔwa u nɛɛ, tabu ko n wãawa swɛɛ sɔɔ
kpa baranu ka gõɔnu nu n wãa yɛnusɔ.
Tɔmbu ba koo gbi tabu sɔɔ yakasɔ. Be
ba maa wãa wuu sɔɔ ba koo gbiwa
gõɔru ka baranun sõ.
16 Be ba maa kisira ba koo kpikiru
dawa guunu wɔllɔ nge kparukonu kpa
bu weeweenu ko ben toranun sõ.
17 Ben nɔma ko n sãare dam sarirun sõ.
Kpa ben dũa yu diiri.
18 Ba koo saaki sebewa kpa bu ben seri
kɔni nuku sankiranun sõ.
Ba koo nanda kpa sekuru bu mwa.
19 Ba koo gobi kõ swɛɛ sɔɔ,
kpa bu ben wuraba garisi nge kubanu,
domi sii geesu ṅ kun mɛ wura
yen gaa kun kpẽ yu bu faaba ko
Gusunɔn mɔrun tõru sɔɔ.
Ba ṅ gãanu wasi ye ya koo bu debu,
ṅ kun mɛ ye ya koo ben binɛ kpunasia,
domi sii geesu ka wura yera ya dera ba
tora.
20 Ba tii sua ben wuran sõ.
Ma ba ka ye bwãaroku bakanu kua ni
nu nanum mɔ.
Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ kon de bu
ye tusi.
21 Kon de tɔn tukobu bu ben dukia ye
gura,
kpa be ba ṅ Gusunɔn bɛɛrɛ yẽ bu ye
tubi di bu ye kpuro disi doke.
22 Na ṅ ka bɛɛ yinamɔ
sanam mɛ gbɛnɔbu ba koo nɛn sãa
yerun dukia disi doke bu gura.
23 A yɔni sɔɔru koowo domi tem mɛ,
mu tɔn gowobu yibawa.
Mɛya bɛɛn wuu ge, ga tɔmbu yiba be
ba daa bɔɔbɔya mɔ.
24 Kon bwesenu sokuma ni nu nuku
kõsuru bo,
kpa nu bɛɛn yɛnusu mwɛɛri.
Kon bɛɛn damgibun tii suabu kpeesia.
Kpa n de bu bɛɛn sãa yenu disi doke.
25 Kam kobu wee.
I ko i faaba kasu, adama i ṅ wasi.
26 Kõsa ya koo sosi kõsa sɔɔ.
Mɛya labaari kõsi yi ko yi n nɔɔramɔ yi
n dɔɔ.
I ko i Gusunɔn sɔmɔbu bikia bu kãsiru
kasu kpa bu bɛɛ sõ ye ya koo na.
Adama yãku kowobu ba ṅ ko n Yinni
Gusunɔn wooda yẽ.
Bɛɛn guro gurobu ba ṅ maa bwisi gɛɛ
mɔ bu tɔnu kẽ.
27 Bɛɛn sina boko u koo gɔɔ sina
kpa sina bibu ba n wurure.
Tɔmbu kpuro ba ko n diirimɔ.
Kon bu kuawa nge mɛ ben kookoosu
nɛ.
Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa
Yinni Gusunɔ.

Ba bũnu sãamɔ

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

8

1 Wõɔ nɔɔba tiasen suru nɔɔba
tiasen sõɔ nɔɔbuse sɔɔ, Esekiɛli u sõ
win dirɔ ka Yudan guro gurobu. Yera
Yinni Gusunɔn dam nùn yɔɔwa.
2 Yera u mɛɛra u wa gãanu kurama
nu ka tɔnu weenɛ. Win pɔran tem gia
ya sãa nge dõɔ ma win wɔllu gia ya
ballimɔ nge sii gan te ba wɔriasia.
3 Ma u gãanu dɛmia nge nɔma u ka
wi, Esekiɛlin seri nɛnua. Kãsi te sɔɔ,
Gusunɔn Hunde nùn sua wɔllɔ ma u
ka nùn da Yerusalɛmuɔ. U deema yen
kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yẽsan nɔm geu
gia ba bwãaroku gagu yõrasie ge ga
Gusunɔn nisinu seeye.
4 Ma Gusunɔ Isirelibɔn Yinnin yi-
ikon yam bururam nùn kure mi nge
mɛ u raa mu wa wɔwaɔ.
5 U nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio sõɔ yẽsan
nɔm geu gia.
Ma u mɛɛra. U wa yãku yerun duu
yerɔ bwãaroku gaga yõ ge ga Gusunɔn
nisinu seeye.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii,
a wa ye ya kooramɔ mi? Wee Isireliba
ba bũnu sãamɔ bu ka man gira nɛn sãa

yerun di. N ɲ̀ maa ye tɔna, kon kpam nun gam sɔ̃ɔsi.

7 Ma u maa nùn sua u ka da tɔɔwɔ sãa yerun yaaran kɔnnɔwɔ. Ma u wɔru gagu wa ganaɔ.

8 Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gana ye yabo.

Ma u ye yaba u deema kɔnnɔ gaga wãa mi.

9 U nɛɛ, a duo kpa a wa kom kɔ̃sum mɛ tɔn be, ba mɔ̀ mini.

10 U dua mi. Ye u wa wee, yɛɛ yi yi ra kabiri ka yɛɛ kɔ̃si gɛɛn weenasii ba kua gani sɔɔ ba ka sikerena ka sere maa bũnu kpuro ni ba ra sã.

11 Ma u Isireliban guro gurobu wa tɔnu wata ka wɔkuru yɛɛn weenasii yi kpuron wuswaaɔ. Ma Yaasania Safanin bii u wãa be sɔɔ. Bukuro ben baawure u turare ka gãanu nɛni yè sɔɔ ba ra turare dɔ̃ɔ doke. Ma turaren wiisu bɔkua wɔllɔ tuku tuku.

12 Yinni Gusunɔ u bikia u nɛɛ, tɔnun bii, a wa ye Isireliban guro gurobu ba mɔ̀ asiri sɔɔ? Ben baawure u win bũu yeru mɔ. Ma ba tii gafara kuammɛ ba mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔ na ɲ̀ bu waamɔ. Domi na ben tem deri.

13 U nɛɛ, a na a maa wa ye ba mɔ̀ ye ya yeni kere.

14 Ma u ka nùn da win sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ga sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mɛɛra. U deema tɔn kurɔba sɔ̃ ba bũu wi ba mɔ̀ Tamusi swĩiyammɛ.

15 Yera u maa nɛɛ, a wa nge mɛ mi n sãa? Tɛ̃, a na a maa gam wa ye ya yeni kere.

16 Ma u nùn sua u ka da sãa yerun yaaraɔ yãku yeru ka dii dɛɛrarun kɔnnɔn baa sɔɔ. Miya u tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa ba sãa yeru biru kisi ba yiire sɔ̃ɔ yari yeru gia ba sɔ̃ɔ sãamɔ.

17 Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛn tii a wa ye ba mɔ̀. Yeniba kpuron kobu ya ɲ̀ Yudaba tura, ma ba maa kɔ̃sa mɔ̀ ba goonamɔ tem mɛ sɔɔ bu ka nɛn mɔru seeya. Adama beya ba tii wɛ̃ru dɛka sɔkumɔ.

18 Nɛn tii kon bu ye ba kua kɔsie ka nɛn mɔru baka. Na ɲ̀ bu mɛɛrimɔ ka wɔnwɔndu. Ba koo wuri kowa ka dam bu ka man somiru kana. Adama na ɲ̀ bu swaa dakimɔ.

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu

9

1 Yen biru Esekiɛli u Yinni Gusunɔn nɔɔ nua. U nɛɛ, i susima bɛɛ be i ko i Yerusalɛmugibu sɛɛyasia. Baawure u n win tabu yãnu nɛni ni u koo ka bu kam koosia.

2 Yera u wa wee tɔmbu nɔɔba tia ba yarima saa sãa yerun kɔnnɔ ge ga wãa gungunu wɔllu gian di, sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ. Ma ben baawure u win tabu yãnu nɛni ni u koo ka tɔmbu kam koosia. Ma ben suunu sɔɔ goo u wãa u yãku kowon yaberu doke ba gãanu sɔre win kpaka sɔɔ nì sɔɔ u koo yore. Yera u na u yɔ̃ra yãku yerun bɔkuɔ te ba kua ka sii gandu.

3 Ma Gusunɔn yiiko ye ya raa wãa wɔllun kɔ̃sobun weenasibu sɔɔ, ya seewa ya da sãa yerun kɔnnɔ gia. Ma Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka wi u yãku kowon yãnu doke mi, ka gãa nì sɔɔ u koo yore.

4 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo wuu suunu sɔɔ a tɔmbu yĩreru koosi sirikanaɔ be ba weeweenu mɔ̀ kɔ̃sa ye tɔmba mɔ̀ Yerusalɛmuɔn sɔ̃.

5 Ma Esekiɛli u nua durɔ wi, u be ba tie sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, i durɔ wi swĩiyɔ wuu ge sɔɔ kpa i tɔmbu so i go. I ku bu mɛɛri ka wɔnwɔndu. I ku tii nɛnɛ.

6 I bu goowo mam mam tɔkɔnu ka aluwaasiba ka wɔndiaba ka tɔn kurɔbu ka bibu. Adama i ku be ba yĩreru koosi mi baba. I toruo saa nɛn sãa yerun di.

Ma ba torua ka Isireliban guro gurobu be ba wãa dii ten kɔnnɔwɔ.

7 U nɛɛ, i sãa yee te disi dokeo i ten yaari tɔn gonu yibie. Yen biru kpa i da tɔɔwɔ i tɔmbu go.

Ma ba yara tɔɔwɔ ba tɔmbu sɛ̃suka ba go.

8 Sanam mɛ tɔmba tɔn be goomɔ, Esekiɛli u yɔ̃ mi. Yera u yiira u siriru tem girari, u nɔɔgiru sua wɔllɔ u nɛɛ, Yinni Gusunɔ kaa Isireli be ba tie kpuro gowa wunɛn mɔru yen sɔ̃?

9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, be Isireliba ka Yudaban torana nu kpɛ̃a. Wee ben tem mɛ sɔɔ, tɔn gobera ta wãa, gem sari. Domi ba mɔ̀, nɛ, Yinni Gusunɔ na ben tem deri. Na ɲ̀ maa waamɔ ye ba mɔ̀.

10 Yen sɔ̃na nɛn tii nà n bu
sɛɛyasiamɔ, na ɲ̀ bu mɛɛrimɔ ka
wɔnwɔndu. Na ɲ̀ maa tii nɛnumɔ. Kon
bu ben daa kɔsiewa ye ba kua.
11 Durɔ wi u yãku kowon yãnu doke
mi, u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee,
na kua kpuro ye a man sɔ̃ɔwa.

10

Yinni Gusunɔ

u maa Esekiɛli tii sɔ̃ɔsi
(I maa mɛɛrio 1:1-28)

1 Esekiɛli u mɛɛra wɔllun kɔ̃sobun
weenasii ben wɔllɔ. Ma u kpee
gobigiru wa ta ka sina kitaru weenɛ.
2 Ma Gusunɔ u durɔ wi u yãku
kowon yãnu doke mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a duo uruu ben baa sɔɔ, be ba wãa
wɔllun kɔ̃so ben temɔ. Kpa a dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ
gure wunɛn nɔmaɔ wɔllun kɔ̃so ben
suunu sɔɔn di kpa a da a dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi wisi
wuu ge sɔɔ.
Yera Esekiɛli u wa durɔ wi, u da u
dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ yi sua.
3 Sanam mɛ u tura sãa yee ten mi,
wɔllun kɔ̃so be, ba yɔ̃ ten nɔm geu gia.
Ma guru wiru ta dii te yiba.
4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima
ya seewa wɔllun kɔ̃so ben wɔllun di
ya da sãa yee ten kɔnnɔwɔ. Ma sãa yee
te, ta wiisu yiba. Yera Yinni Gusunɔn
yiikon giriman yam bururam sɔ̃ɔsira
sere ka ten yaaraɔ.
5 Ma wɔllun kɔ̃sobun kasenun
wɔkinu nu nɔɔra sere sãa yee ten
yaaraɔ. Ma n sãare nge Gusunɔ Dam
kpurogiin nɔɔwa ga gari mɔ̀.
6 Yera Yinni Gusunɔ u wi u yãku
kowon yãnu sebua mi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
doo a dɔ̃ɔ sua uruu be sɔɔ, wɔllun kɔ̃so
ben baa sɔɔ. Ma durɔ wi, u da uruu
ben bɔkuɔ.
7 Ma kɔ̃so ben turo u nɔma dɛmiɛ dɔ̃ɔ
gia, wi u wãa ben suunu sɔɔ. Ma u ka
ye dɔ̃ɔ gura u durɔ wi wɛ̃. Ma durɔ wi,
u ka doona.
8 Ma n sãare tɔnun nɔma yarima saa
kɔ̃so ben kasan tem di.
9 Ma Esekiɛli u maa uruu nnɛ wa,
yen baayere ya wãa wɔllun kɔ̃so ben
turon bɔkuɔ. Uruu yen baayere ya
ballimɔwa nge kpee gobigiru.
10 Ye kpuro ya weenɛwa ma n sãare
tia wãa tian sɔɔwɔ.
11 Ya koo kpĩ yu sĩ beri nnɛ kpuro ya
kun tii sĩiyɛ. Ma ya dɔɔ mì gia wɔllun
kɔ̃sobun wira wãa.
12 Kɔ̃so ben wasi ka biru ka nɔma ka
kasenu, ye kpuro ya nɔni mɔwa. Nge
mɛya maa uruu nnɛ ye kpuro ya mɔ.
13 Ma Esekiɛli u nua ba uruu be
sokumɔ woo guna.
14 Wuswaa nnɛwa wɔllun kɔ̃so ben
baawure u mɔ. Wuswaa gbiikaa ya
ka Gusunɔn gɔradogia weenɛ. Yiruse
ya ka tɔnugia weenɛ. Itase ya ka gbee
sunɔgia weenɛ. Nnɛse maa ya ka gunɔ
bakerugia weenɛ.
15 Ma wɔllun kɔ̃so be, ba yɔ̃ɔwa
wɔllɔ. Ba sãare nge hunde koni ye u
wa Kebarin daarun bɔkuɔ.
16 Bà n swaa wɔri, uruu be, ba ra n
maa swaa wɔriwa. Bà n seewa bu ka
yɔ̃, uruu be, ba ku ra bu deri.
17 Bà n yɔ̃ra, uruu ben tii ba ra
yɔ̃rewa. Bà n yɔ̃ɔwa ba ra ka bu yɔ̃wa.
Domi hunde koni beya, ba uruu be
gawe.

Yinni Gusunɔn yiiko

ya sãa yee te derimɔ

18 Yera Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya doona dii kɔnnɔ gen min di
ma ya na ya sina wɔllun kɔ̃so be sɔɔ.
19 Yera Esekiɛli u wa kɔ̃so be, ba
ben kasi dɛria ba seewa ba yɔ̃ɔwa ka
uruu be. Ma ba da ba yɔ̃ra sãa yerun
kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.
Ma Gusunɔ Isirelibɔn Yinnin yiikon
girima ya ballimɔ ben wɔllɔ.
20 Hunde koni ben bwesera Gusunɔ
u dera u raa wa Kebariɔ. Ma u gia ma
wɔllun kɔ̃soba.
21 Ben baawure u wuswaa nnɛ mɔ
ka kasenu nnɛ. Ma ba nɔma mɔ nge
tɔnugia ya wãa ben kasan temɔ.
22 Ben wuswɛɛ yi, yi ka hunde
koni ye u wa Kebariɔ migii weenɛ.
Ben baawure u dɔɔwa deedeeru mi u
wuswaa kisi.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmugibu siri

ben toranun sɔ̃

11

1 Yinni Gusunɔn Hunde u Esekiɛli
sua ma u ka nùn da sãa yerun kɔnnɔwɔ
ge ga wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Kɔnnɔ gen
miya u tɔmbu yɛnda nɔɔbu wa. Be sɔɔ,
u Yaasania Asurin bii tuba ka Pelatia
Bɛnayan bii. Be kpuro ba sãawa Isire-
liban wirugibu.
2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii,
tɔn be a wa mi, ba sãawa be ba kɔ̃sa
bwisikumɔ ma ba tɔmbu bwisi kɔ̃si
kɛ̃mɔ Yerusalɛmuɔ.
3 Ba mɔ̀, n ǹ mɔ tɛ̃ sa ko dinu
bani. Domi Yerusalɛmu ya sãawa nge
wekeru. Ma bɛsɛ yen tɔmbu sa sãa nge
yaa ye ya wãa te sɔɔ.
4 Yen sɔ̃, tɛ̃ tɔnun bii, a bu gerusio.
5 Ma Yinni Gusunɔn Hunde u nùn
yɔɔwa u nɛɛ, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ,
Yinni Gusunɔ na yɛ̃ ye be Isireliba ba
bwisikumɔ ka ye ba gerumɔ.
6 Wee ba begibu goomɔ dabi dabinu
wuu ge sɔɔ. Ma gonu yiba ben swɛɛ
sɔɔ.
7 Yen sɔ̃, begii be ba go mi, ba sãawa
nge yaa. Ma wuu gen tii ga sãa nge
wekeru. Adama be ba tie ba wasi, ba
koo bu yarawa bu ka doona.
8 Wee ba tabun bɛrum mɔ. Adama
kon de taa bi, bu bu deema. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na ye gerua.
9 Kon de bu yari wuu gen di. Kpa n
bu tɔn tukobu nɔmu bɛria. Nge mɛya
kon ka bu sirisina.
10 Tabu sɔɔra ba koo gbi. Kon bu siri
be Isireliba, ben tem nɔɔ bura yerɔ.
Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa
Yinni Gusunɔ.
11 Wuu ge, ga ǹ bu nɛnumɔ nge
wekeru. Ba ǹ ko n maa sãa nge yaa te
sɔɔ. Ben tem nɔɔ bura yerɔwa kon bu
siri.
12 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ wìn gere ba ǹ mɛm
nɔɔwɛ, ka wìn woodaba ba ǹ swĩi. Ma
ba sere bwese tuku ni nu ka bu sik-
erenɛn gari swĩi.
13 Sanam mɛ Esekiɛli u Yinni
Gusunɔn gari yi gerumɔ, yera Pelatia
Bɛnayan bii u kpuna u gu. Saa ye
sɔɔra Esekiɛli u wuswaa tem girari u
nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, kaa
dewa Isireli be ba tie bu gbisuku?

Yinni Gusunɔ u koo win tɔn be ba yarinɛ mɛnna

14 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
15 tɔnun bii, wee, be ba wãa
Yerusalɛmuɔ ba Isireliba, wunɛn
mɛro bisibu, ka be ba tie bwisi kɛ̃mɔ
ba mɔ̀, bu yɔ̃ro mi ba yoru dimɔ mi, ba
n ka Yinni Gusunɔ tonde, domi be, be
ba wãa Yerusalɛmuɔ mi, beya ba tem
mɛ wɛ̃.
16 Adama a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, baa mɛ
na dera ba yarinɛ mi, ba wãa tem
tukumɔ, sɔ̃ɔ teeru ko na n ka bu wãa
nge mɛ na ra n wãa sãa yerɔ.
17 Kpa n bu mɛnna n yara bwese nin
suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ mi, n bu
Isireliban tem wɛ̃.
18 Mɛya ba koo na kpa bu bũu ni
kpuro wuna ni ba ra raa sã mi, ni nɛ,
Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ.
19 Kon bu gɔ̃ru teu wɛ̃ kpa n bu
bwisiku kpaanu wɛ̃. Kon ben gɔ̃ru ge
ga raa bɔɔbu nge kperu mi wuna, kpa
n bu gɔ̃ru kpɔɔ wɛ̃ ge ga du.
20 Kpa bu ka nɛn gere mɛm nɔɔwa,
bu nɛn woodaba swĩi. Ba ko n sãawa
nɛn tɔmbu, kpa na n maa sãa Gusunɔ
ben Yinni.
21 Adama be ba yɔ̃rari ba ben kĩru
swĩi ba da ba bũnu sãamɔ ni nɛ,
Yinni Gusunɔ na ǹ kĩ mi, kon bu
ben kookoosun are kɔsia. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn yiikon girima ya yara Yerusalɛmun di

22 Yen biruwa wɔllun kɔ̃so be, ba
kasi dɛria ba seewa ka ben uruu be
sannu. Ma Yinni Gusunɔn yiikon
girima ya sɔ̃ɔsire ben wɔllɔ.
23 Ma win yiikon girima ye, ya
seewa wuu suunun di ya da ya wãa
guuru garun wɔllɔ, wuun sɔ̃ɔ yari
yeru gia.
24 Ma Gusunɔn Hunde u Esekiɛli sua
kãsi te sɔɔ, u ka wurama Babiloniɔ mi
Isireliba ba yoru dimɔ. Saa yera kãsi
te u waamɔ mi, ta kpa.
25 Ma u Isireli be ba yoru dimɔ mi,
sɔ̃ɔwa kpuro ye Yinni Gusunɔ u dera
u wa.

Ba koo Isireliba yoru mwɛɛri

12

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 tɔnun bii, wee a wãa mɛm nɔɔ sariban suunu sɔɔ. Ba nɔni mɔ adama
ba ɲ̀ kĩ bu ka yam wa. Ba swasu mɔ,
adama ba ɲ̀ kĩ bu ka gari nɔ yèn sɔ̃ ba
bɔ.
3 Yen sɔ̃, a sɔɔru koowo kpa a se a
doona sɔ̃ɔ sɔɔ ben baawuren nɔni biru
a da a n wãa gam. Sɔrɔkudo ba koo gia
ma ba sãa bwese mɛm nɔɔ sariba.
4 Yen biru Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a
wunɛn yãnu mɛnnɔ a yara wunɛn
dirun di sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara. Kpa a yari wuu
gen min di yoka ben baawuren nɔni
biru nge wi ba yoru mwa.
5 Kpa a gana yaba ben nɔni biru a
wunɛn yãnu yara min di.
6 U maa nɛɛ, a yãa ni sɔɔwo ben nɔni
biru kpa a ka nu yari wɔ̃kuru. Kpa a
tii wɔ̃ke ka yasa a ku ka tem mɛ mɛɛri.
Domi na kĩwa a n sãa yĩreru Isireliban
sɔ̃.
7 Ma u kua ye Yinni Gusunɔ u nùn
sɔ̃ɔwa. U yara sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara ka win
sɔɔru nge wi ba yoru mwa. Yoka u da
u gbãraru yaba ka nɔma u win yãa ni
sua u yara wɔ̃kuru tɔmbun nɔni biru.
8 Buru buru Yinni Gusunɔ u ka nùn
gari kua u nɛɛ,
9 Isireliba, mɛm nɔɔ sari be, bà n
nun bikia ba nɛɛ, mba a mɔ̀ mi,
10 a bu wisio a nɛɛ, Isireliban sunɔ
wi u wãa Yerusalɛmuɔ mi, wiya ye
a mɔ̀ ya ka yã, ka sere maa Isireliba
kpuro be ba wãa mi.
11 A sãawa yĩreru te ta sɔ̃ɔsimɔ ma
ba koo yoru da tem gam. Ya koo maa
koora.
12 Sunɔ wi u wãa ben suunu sɔɔ u
koo win yãnu gura wɔ̃kuru kpa u yari.
Ba koo gbãraru yabawa bu ka yari min
di. Kpa u tii wɔ̃ke u ku ka win tem wa.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nùn yina
bɛria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nùn
da Babilonin temɔ. Adama u ɲ̀ tem mɛ
wasi. Miya u koo gbi.
14 Win sina asakpɔbu ka win kɔ̃sobu
ka win tabu kowobu be kpurowa kon
yarinasia kpa n de bu bu takobi sɔkiri.
15 Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna
na sãa Yinni Gusunɔ, nà n bu yarinasia
bwese tukunun suunu sɔɔ.
16 Adama kon de gabu bu kisira
tabun di ka gɔ̃ɔrun di ka bararun di
kpa bu wa bu ka gere kɔ̃sa ye ba nɛ,
Yinni Gusunɔ kua. Saa ye sɔɔ, ba koo
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
18 tɔnun bii, ka nandaba kaa wunɛn
pɛ̃ɛ di kpa a n diirimɔ a n ka nim
nɔrumɔ.
19 Kpa a Isireliba sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa
nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
be, Yerusalɛmugibu ba koo ben dĩanu
diwa ka bɛrum kpa bu nim nɔ ka nuku
sankiranu. Domi ben tem mu kua
bansu. Gãa ni nu wãa mi kpuro, nu
koo kam kowa ben tɔn dam dɔrebun
sɔ̃.
20 Wuu si su tɔmbu dabi su koo
kowa bansu, kpa tem mɛ kpuro mu
kam ko. Saa ye sɔɔra Isireliba ba koo
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔn gari yi koo koora

21 Yinni Gusunɔ u maa Esekiɛli
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
22 mban sɔ̃na Isireliba ba ra n
mɔndu mɔ̀ ba n mɔ̀, wee tɔ̃ra dɛnyamɔ,
adama kãsi nin gara kun kooramɔ.
23 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni
Gusunɔ kon de mɔn te, tu kpe. Ba ɲ̀
maa tu gerumɔ Isireliɔ. Adama a bu
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tɔ̃ra turuku mɔ̀. Kãsi nin
baatere ta koo koorawa.
24 Domi nin garu sari te ta koo kam
ko. Nɛn gari gɛɛ maa sari yi ba gerua
bu ka bu nɔni wɔ̃ke Isireliɔ.
25 Nɛ, Yinni Gusunɔ, ye na gerua kon
ye ko. Ya koo koorawa ya ɲ̀ tɛɛmɔ. Be,
mɛm nɔɔ sariba, ka gem ben nɔni bira
kon de gari yi, yi koora.
26 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
27 tɔnun bii, wee Isireliba ba nɛɛ,
kãsi ni a wa mi, nu ɲ̀ kooramɔ tɛ̃. Nu
koo koorawa sere saa gaa. Yen sɔ̃, a bu
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
28 nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, gari yi na
gerua kpuro yi koo koorawa tɛ̃, ya ɲ̀
tɛɛmɔ.

Sɔmɔ weesugibu

13

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,

2 tɔnun bii, a tɔn be gerusio be ba tii
kua nɛn sɔmɔbu. A de bu swaa daki ye
kon bu sɔ̃.
3 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bu
sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, kɔ̃sa koo bu deema be,
be ba sãa gari bakasu. Domi ben tiin
bwisikuna ba swĩi ba ka gari gerumɔ,
ba ɲ̀ gãanu ganu waamɔ.
4 Bɛɛ Isireliba bɛɛn sɔmɔbu ba sãawa
nge gbeeku bɔ̃nu ni nu bɔsu bansɔ.
5 Wee ba ɲ̀ dere bu gbãrarun kuunu
kɔre. Ba ɲ̀ maa gbãraru banɛ tu ka bu
ganɛ nɛ, Gusunɔn mɔrun saa sɔɔ.
6 Wee ba kãsi weesuginu saarimɔ,
ma ba gari gerumɔ yi yi ɲ̀ sãa gem. Ba
mɔ̀, wee nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu ye
kpuro wɛ̃. Adama na ɲ̀ bu gɔre. Ma ba
tamaa kon ben garin dam sirewa.
7 Adama na nɛn sɔmɔ be sɔ̃ɔmɔ ma
ben kãsinu nu sãawa ni ben tii ba
seka. Ben gari yi maa sãawa weesu. Ba
tamaa nɛn gariya ba tɔmbu sɔ̃ɔmɔ. N
deema na ɲ̀ mam ka bu gari koore.
8 Yen sɔ̃ tɛ̃, kon bu wɔrima domi ba
kãsinu seka ma ba weesu kparamɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
9 Kon bu nɛn dam sɔ̃ɔsi be, be ba
weesu kparamɔ mi. Ba ɲ̀ ayeru wasi
nɛn tɔmbun suunu sɔɔ. Ba koo ben
yĩsa go mi nɛn tɔmbun yĩsa yorua.
Ba ɲ̀ maa wurɔ ben temɔ. Nge mɛya
ba koo ka gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
10 Wee ba nɛn tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔ
ba mɔ̀, bɔri yɛnda wãa. Adama bɔri
yɛndu garu sari. Nɛn tɔmba gani
seeyamɔ. Ma sɔmɔ be, ba ye soo
tɛɛnimɔ.
11 Adama a be ba soo tɛɛnimɔ mi
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, gana ye, ya koo wɔruma.
Guru baka ya koo nɛ ka kpenu sannu
kpa woo bɔkɔ gu se.
12 Gana ye, yà n wɔruma saa yera
tɔmba koo bikia bu nɛɛ, mba soo yen
arufaani ye ba tɛɛni mi.
13 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de nɛn mɔru
yu woo bɔkɔ seeya, kpa guru baka yu
nɛ. Kpa guru kpenu nu nɛ ka dam nu
gãanu kpuro go.
14 Kon gana ye sura yu wɔruma
temɔ, kpa yen kpɛɛkpɛɛku gu sɔ̃ɔsira.
Ya koo bɛɛ wɔri kpa i gbisuku. Saa
yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
15 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon nɛn mɔru
yɔ̃suwa mam mam gana yen sɔ̃ ka be
ba ye soo doken sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo
gere bu nɛɛ, gana ye, ya wɔruma. Be
ba raa ye soo doke, ben goo kun maa
wãa!
16 Sɔmɔ weesugii be, ba kpa be, be
ba raa gari gerumɔ Yerusalɛmun sɔ̃,
be, be ba ra n waamɔ kãsiru sɔɔ ma
bɔri yɛnda wãa, adama bɔri yɛndu
garu sari. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Sɔmɔ tɔn kurɔ weesugibu

17 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun
bii, a Isireliban tɔn kurɔ be ba tii kua
nɛn sɔmɔbu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
18 bɔ̃ruroba ba sãa. Domi ba kĩasu
gbinumɔ tɔmbun nɔm wĩinu sɔɔ nge
bɔki ma ba tɔmbu kpuro yasi sɛ̃kemɔ
wirɔ bukurobu ka bibɔ kpa bu wa
ba n ka tɔn be taare. Ba kĩwa bu
nɛn tɔmbun wãaru kpeesia kpa na n
begiru berua.
19 Wee ba ɲ̀ man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ nɛn
tɔmbun wuswaaɔ dĩa nɔm wɔɔnun sɔ̃.
Ma ba tɔmbu goomɔ be n ɲ̀ weenɛ bu
go. Ma ba gabu deri be n weenɛ bu go.
Mɛya ba ra nɛn tɔmbu weesu kue kpa
ba n ben wee si swaa daki.
20 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon bu wɔri ben kĩa sin sɔ̃, si ba ka
tɔmbun wãaru mwɛɛrimɔ mi. Kon bu
si mwaariwa n gɛ̃ɛku kpa n be ba raa
mwa yakia.
21 Kon ben yasi yi gɛ̃ɛku kpa n nɛn
tɔmbu yakia ben nɔman di. Ba ɲ̀ maa
kpɛ̃ ba n bu mɔ. Ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ.
22 Ben weesun sɔ̃, ba gemgibu
nukuru sanka, be, be na ɲ̀ daa kĩ n
kɔ̃sa kua. Ba yina bu tɔn kɔ̃sobu kirɔ
ko bu ka ben kom kɔ̃sum deri kpa bu
ben wãaru yakia.
23 Yen sɔ̃, ba ɲ̀ maa kãsinu ka gari
weesugii mɔ̀. Kon nɛn tɔmbu yakia
ben nɔman di. Nge mɛya ba koo ka gia
ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u bũu sãaru yina

14

1 Sɔ̃ɔ teeru Isireliban guro gurobu
gabu ba na ba Esekiɛli deema u ka bu
bikiaru kua Gusunɔn mi.
2 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
3 tɔnun bii, tɔn be, ba bũu sãamɔwa
ben gɔ̃ruɔ, ma ba tii nu wɛ̃, ma nu dera
ba wãa durum sɔɔ. Yera ba tamaa kon
ben bikiaru wura?
4 A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Isireli
goo ù n tii wɛ̃ bũu sãaru sɔɔ, ma ta dera
u toramɔ, ma u na nɛn sɔmɔ goon mi u
ka nùn bikiaru kua nɛ, Yinni Gusunɔn
mi, nɛn tiiwa kon yɛ̃ro wisi nge mèn
nɔɔ win bũnu dabiru nɛ.
5 Nɛn wisi biya bu koo de Isireliba
bu bwisiku ben gɔ̃ruɔ be, be ba man
yina ben bũu sãarun sɔ̃.
6 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, nɛna na
nɛɛ, bu gɔ̃ru gɔsio kpa bu ben bũnu
deri ka maa kom kɔ̃sum mɛ ba mɔ̀, mɛ
mu ǹ nɛ, Yinni Gusunɔ wɛ̃remɔ.
7 Isireliban goo ǹ kun mɛ sɔɔ goo
ben suunu sɔɔ ù n man deri u bũnu
sãamɔ ma ta dera u toramɔ ma u na
nɛn sɔmɔn mi u ka bikiaru ko nɛn mi,
nɛ, Yinni Gusunɔn tiiwa kon nùn wisi.
8 Kon yɛ̃ro wɔriwa n sɛɛyasia kpa u n
sãa seeda ye ba ko n da ka mɔndu ko.
Kon nùn wunawa nɛn tɔmbun suunu
sɔɔn di, kpa i gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
9 Nɛn sɔmɔ goo ù n wura durɔ wi,
u nùn nɔni wɔ̃kua, ma u nùn bikiaru
kua, nɛ, Yinni Gusunɔwa na dera u
kua mɛ. Nɛn tiiwa kon sɔmɔ wi wuna
nɛn tɔmbun suunu sɔɔn di.
10 Sɔmɔ wi ka durɔ wi u bikiaru na
mi, be kpurowa ba ko n sãa torobu. Ba
koo maa ben tora nin are sɔbe.
11 Nge mɛya be Isireliba ba ǹ maa
tondamɔ nɛn swaan di. Ba ǹ maa ben
tii disi dokemɔ ka ben tora dabi ni. Ba
ko n sãawa nɛn tɔmbu kpa na n sãa
ben Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.

Gã̃anu sari ni nu koo Gusunɔn siribu yɔ̃rasia

12 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ,
13 tɔnun bii, su tɛ̃ nɛɛ, tem gam
tɔmbu ba man mɛm nɔɔbu sariru
kua. Ma na bu nɛn dam sɔ̃ɔsi na ben
dĩanu kam koosia na bu gɔ̃ɔru kpɛ̃ɛ
ba gbisukumɔ be ka ben yaa sabenɔ
kpuro,
14 baa tɔmbu ita beni Nɔwɛ ka
Daniɛli ka Yoobu bà n wãa mi, ba ǹ
kpɛ̃ bu tem mɛn tɔmbu kpuro faaba
ko ben gem sɔ̃. Ben tii tɔnawa ben
gem mu koo de bu faaba wa. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
15 N kun mɛ nà n dera gbeeku yɛɛ yi
tem mɛ wɔri yi bu go kpuro kpa tem
mɛ, mu ko bansu sere goo kun maa
sarɔ mi, gbeeku yɛɛ yin sɔ̃,
16 sere ka nɛn wãaru, baa tɔmbu ita
be, bà n wãa tem mɛ sɔɔ, tem mɛgibu
ba ǹ kpɛ̃ bu faaba wa. Tɔmbu ita be
tɔnawa ba koo faaba wa, baa ben tiin
bibu ba ǹ kpɛ̃ bu faaba wa. Ma tem mɛ,
mu koo kowa bansu.
17 N kun mɛ nà n dera ba tɔn be tabu
wɔrima, ma ba bu kam koosia sere ka
ben yaa sabenɔ,
18 baa tɔmbu ita be, bà n wãa mi,
be tɔnawa ba koo faaba wa. Sere ka
nɛ, Yinni Gusunɔn wãaru, ba ǹ kpɛ̃ bu
mam ben tiin bibu faaba ko.
19 N kun mɛ nà n dera barara dua
tem mɛ sɔɔ, ma ba gbisuka be ka ben
yaa sabenɔ,
20 baa Nɔwɛ ka Daniɛli ka Yoobu bà
n wãa tem mɛ sɔɔ, tem mɛn tɔmbu ba
ǹ kpɛ̃ bu faaba wa ben sɔ̃. Be ita ye
tɔnawa ba koo faaba wa ben gem sɔ̃.
Baa mam ben tiin bibu ba ǹ kpɛ̃ bu
faaba ko ben gem sɔ̃.
21 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wee na Yerusalɛmu wahala baka nnɛ
yeni kpɛ̃ɛ n ka yen tɔmbu ka ben yaa
sabenu go. Yera tabu ka gɔ̃ɔru ka
gbeeku yɛɛ gɔbi ka baranu.
22 Adama gabu ba koo tiara kpa bu
bu yara wuun di, kpa bu bɛɛ deema
kpiki yeru mi. Saa ye sɔɔ, ì n ben daa
ka ben kookoosu wa, biti kun maa bɛɛ
mɔ̀ kɔ̃sa ye na Yerusalɛmu kuan sɔ̃.
23 Ya koo bɛɛn nukuru yɛmiasia ì
n ben daa ka ben kookoosu wa. Saa
ye sɔɔ, i ko i gia ma n ǹ kam sɔɔ
na bu wahala yeba kpɛ̃ɛ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

Resɛm dãa te ba dɔ̃ɔ doke

15

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

2 tɔnun bii, resɛm dãa ya dãa ye ya
tie bɛɛrɛ kere? Yen dãa kãasa ya dãa
kãasi yi yi tie kere?
3 Ba koo kpĩ bu ye dendi bu ka
sɔmburu garu ko? Ba koo kpĩ bu ka ye
gabatia ko?
4 Geema ya wãawa bu ka ye dõɔ sõre
adama yen nɔsu yiru kpuro ka yen
suunu sɔɔ yà n dõɔ mwaara sɔmbu
terà ya koo maa kpĩ yu ko.
5 Sanam mɛ ya ṅ dõɔ mwaare ba ṅ ka
ye gãanu kue. Kaa sere gere ye ya den
dõɔ mwaara, ya ṅ maa garu koorɔ?
6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Nge mɛ dãnu sɔɔ resɛm dãa
ba ra dõɔ doke, nge mɛya kon maa
Yerusalɛmugibu sɛɛyasia.
7 Kon bu wɔrima. Ba tamaa ba yara
dõɔn di. Adama dõɔ wi, u koo na u bu
di, kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
8 Kon de ben tem mɛ, mu ko bansu,
domi ba man mɛm nɔɔbu sariru koosi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalɛmu ya raa sãawa

nge bii wi ba kõ

16

1-2 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu yen
kõsa sõɔsi saa Esekiɛlin nɔɔn di, u nɛɛ,
3 Yerusalɛmu, ba nun marawa
Kananin temɔ. Wunɛn tundo u sãawa
Amɔreban bweseru. Ma wunɛn mɛro
u sãa Hɛtiban bweseru.
4 Dɔma te ba nun mara ba ṅ nun
bwia bure. Ba ṅ maa nun wobura a ka
dɛɛra. Ba ṅ nun sĩre ka bɔru. Ba ṅ maa
nun bekuru tɛ̃kusi.
5 Goo kun wunɛn wɔnwɔndu kue
u sere nun gãa nin gaa kua. Adama
ba nun kõwa yakasɔ dɔma te ba nun
mara, domi ba nun tusa.
6 Saa ye nɛ, Yinni Gusunɔ na sarɔ
wunɛn bɔkuɔ, na wa a wɔri mɔ̀ wunɛn
maru yãnu sɔɔ. Ma na gerua na nɛɛ, bu
de a n wãa baa mɛ a yɛm wobura.
7 Ma na dera a kpɛ̃a nge dãa yakasɔ.
A kpɛ̃a a kua kurɔ burɔ. Wunɛn bwãsu
su ye. Ma wunɛn seri yi kpɛ̃a. Adama
terera a sĩimɔ mam mam.
8 Ma na sara wunɛn bɔkuɔ na nun
mɛɛra ma na wa saa ya tura su ka kĩru
ko. Ma na nɛn yaberun soo sua na
ka wunɛn tereru wukiri. Ma na ka
nun arukawani bɔkua ka bõri na nɛɛ, a
kua nɛgii. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
9 Ma na nun wobura ka nim, na yɛm
mɛ a mwaare wuna, ma na nun gum
sawa.
10 Ma na nun yabe te ba sɔma kua
dokea ka bara ni ba kua ka gɔna ba
buraru koosi, ka sɛ̃katia ye ba kua ka
wɛ̃ɛ damgii, ka sere yabe geeru.
11 Ma na nun bura yãnu dokea ka
sumi nɔmaɔ ka saba wĩirɔ.
12 Ma na taabu doke wunɛn wɛ̃rɔ
ka swaa tonkunu ka sere yasi bɛɛrɛgia
wunɛn wirɔ.
13 Nge mɛya na nun buraru kua ka
wura ka sii geesu ka sere beku geeru
te ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ka yabe te
ba sɔma dokea. Dĩa ni a ra maa di,
nu sãawa som gem ka tim ka olifin
gum. Ma a buram sosimɔ a dɔɔ nge
sina kurɔ.
14 Ma a yĩsiru yara bwesenun suunu
sɔɔ wunɛn buram sõ. Wunɛn buram
mɛ, mu yibawa nɛn bura yãa ni na nun
kuan sõ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Yerusalɛmu

ya tii kurɔ tanaru kpɛ̃ɛ

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
Yerusalɛmu, a wunɛn naanɛ doke
wunɛn buram sɔɔ. Ma a tii kua nge
kurɔ tanɔ yĩsi te a yaran sõ. Tɔnu
baawure wi u sarɔ mi kpuro, a ra nùn
tii wɛ̃wa.
16 Ma a wunɛn yãa nɔniginu sua a ka
da a wunɛn gungunu mi a ra bũnu sã
buraru kua. Miya a tii wɛ̃. Ye a kua mi,
goo kun yen bweseru waare. Mɛya
yen bwesera kun maa kooramɔ.
17 Ma a wunɛn bura yãa ni ba kua
ka wura ka sii geesu sua a ka bũu tɔn
durɔbu seka ma a nu sakararu koosi.
18 Ma a wunɛn yãa ni ba sɔma doke
sua a bũu ni wukiri. Ma a maa nɛn
gum ka nɛn turare sua a nu wɛ̃.
19 Ma a maa dĩa ni na ra ka nun diisie
sua a ka bũu ni yãkuru kua nge mɛ
ba ra man yãku nubu durorugiru kue.
Dĩa niya som ka gum ka tim. Yeniwa
ya koora. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

20 Adama sakara te, ta ṅ nun tura.
Ma a wunɛn bii be a man marua
mwɛɛra a ka bũu ni yãkuru kua.
21 Wee a nɛn bibu sakira a ka bũnu
yãku dõɔ mwaararugiru kua.
22 Yen kom kõsum mɛ sɔɔ, a ṅ maa
wunɛn wɔndiaru yaaye ka sanam mɛ
a wãa tereru wunɛn maru yɛm sɔɔ.
23 Nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ ma a
kua bõrura kõsa ye a kuan sõ.
24 Wee a tii sakara kunu gira ka maa
bũu turanu baama kpuro.
25 Wee swaa kɛɛnanu baama a bũu
turanu kua, ma a kom kõsum kua a tii
tɔmbu kpuro wɛ̃. Be ba gesi sarɔ mi
kpuro, ba ra ka nun dendiwa. Ma a
wunɛn sakararu kpɛ̃asia.
26 A ka wunɛn berusebu Egibitigibu
be ba wasin dam mɔ mi, sakararu kua.
Ma a wunɛn sakararu kpɛ̃asia a ka nɛn
mɔru seeya.
27 Yera na nun nɛn dam sõɔsi na
nun nɔma dɛmiɛ. Ma na nun doke
nɛn yibɛrɛban nɔmu sɔɔ. Yibɛrɛ bera,
Filisitiba be ba biti soora wunɛn daa
kõsan sõ.
28 Yen biru ma a da a ka Asirigibu
sakararu kua, domi a ṅ deba. A da a
tii bu wɛ̃. Adama ka mɛ, a ṅ deba.
29 Ma a da a ka Kananiba sakararu
kua ka Babilonigibu. Ka mɛ, a ṅ deba.
30 Anna a dam sariru wa mi. A tii
kuawa nge sakara kowobun yinni.
31 Domi a sakara kunu gira swaa
kɛɛnanɔ ma a bũu turanu kua baama
kpuro, a ku ra mam maa kurɔ tanɔ
gobi mwɛ.
32 A sãawa nge kurɔ tanɔ sakara
kowo wi u durɔ tukobu mwaamɔ win
durɔn ayerɔ.
33 Kurɔ tanɔ baawurewa ba ra gãanu
kɛ̃. Adama wunɛ, a durɔ tanɔbu
gãanu wɛ̃ɛmɔ kpa a ka bu gawama beri
berika kpuron di.
34 Ye kurɔ tanɔbu ba ku ra ko yera a
kua sakararu sɔɔ, domi ye kaa ka durɔ
tanɔbu kɛ̃nu mwaari, wunɛn tiiwa a ra
bu wɛ̃.
35 Tɛ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yerusalɛmu, a man swaa dakio wunɛ
wi a sãa nge kurɔ tanɔ.
36 Wee a dera ba wunɛn dukia
yarinasia baama, ma ba wunɛn tereru
wa sanam mɛ a sakararu mɔ̀ ka bũnu
ni a kĩ, ni nu kun mam waabu wã. Ma
a wunɛn bibun yɛm yari a ka bũu ni
yãkuru kua.
37 Yen sõna kon wunɛn kĩnasi
be mɛnna ka sere maa be a tusa.
Be kpurowa kon mɛnnama baama
kpuron di, kpa n nun yõsu tereru ben
wuswaaɔ.
38 Kon nun sɛɛyasiawa nge mɛ ba ra
tɔn gowobu ka kurɔ tanɔbu sɛɛyasie.
Yɛm mu koo nun wukiri nɛn mɔru ka
nɛn nisinun saabu.
39 Kon nun bɛri wunɛn kĩnasi ben
nɔmaɔ. Ba koo wunɛn kunu ka wunɛn
gunguu ni kɔsuku. Ba koo wunɛn
bura yãa ni a doke potiri kpa bu nun
yõsu tereru.
40 Saa ye sɔɔ, kon tɔmbu seeya bu
nun seesi bu kpenu kasuku kpa bu
nun takobiba sɔkiri.
41 Ba koo wunɛn dia dõɔ mɛniki
kpa bu nun sɛɛyasia kurɔ dabinun
wuswaaɔ kpa n de wunɛn sakararu tu
kpe. A ṅ maa ben goo gãanu wɛ̃ɛmɔ.
42 Nɛn mɔru koo sure. Na ṅ maa ka
nun nisinu mɔ̀. Mɛya na ṅ maa ka nun
mɔru mɔ̀.
43 Ka mɛ, yèn sõ a ṅ yaaye nge mɛ na
nun nɔɔri wunɛn birun di, ma a nɛn
mɔru seeya ka wunɛn kookoosu, yen
sõ, kon de a yen are wa. Domi a sekuru
sari kom kua ma a bũnu sãwa.

Yerusalɛmuwa ya daa kõsa bo

44 Wee be ba ra mɔn teni ko bu nɛɛ,
nge mɛ mɛro u sãa, nge mɛya win bii
wɔndia u ra n sãa, ba koo nɛɛ, wuna ta
ka yã.
45 A sãawa wunɛn mɛron bii wi u
durɔ ka bibu yina. A sãawa nge wunɛn
maabu be ba durɔ ka bibu yina. Bɛɛn
mɛro u sãawa Hɛti. Ma bɛɛn tundo u
sãa Amɔregii.
46 Wunɛn mɔɔ wi u wãa sõɔ yɛ̃san
nɔm geu gia, wiya Samari ka yen bii
wɔndiaba. Wunɛn wɔnɔ wi u maa
wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia wiya
Sodomu ka yen bibu.
47 N ṅ mɔ ben yira a swĩi tɔna. Ye a
kua ya kpã. Wee a sankira a bu kere
wunɛn swɛɛ kpuro sɔɔ.
48 Sere ka nɛn wãaru Sodomu ye ya
sãa wunɛn wɔnɔ ya ṅ kue nge mɛ a kua
wunɛ ka wunɛn bibu.

49 Tora ni ya kua wee. Ya tii sue ma
ya wãa doo nɔɔru ka bɔri yɛndu sɔɔ. Ya
ku ra wɔnwɔndobu ka sãarobu somi.
50 Wunɛn mɛro bisi be, ba tɔnu bie
ba kõsa kua nɛn nɔni sɔɔ. Ye na wa mɛ,
yera na bu gira.
51 Wunɛn mɔɔ Samari kun mam
wunɛn torarun saka kue. Wunɛn kõsa
ya wigia dabinu kera. Ma wunɛn kom
kõsum mu dera ba nun sanɔ kera.
52 Wunɛ wi a ra raa bu taarɛ wẽ
wee a sekuru wa. Domi wunɛn kom
kõsum mu begim kera. Bà n wunɛn
daa ye mɛɛra ba ra deemɛwa be, ba
mam dɛɛre. Tẽ a kua sekurugii yèn sõ
bà n wunɛn daa mɛɛra ba ra wa ba sanɔ
sãa.

Sodomu ka Samari

ya koo wurama nge yellu

53 Yinni Gusunɔ u Yerusalɛmu
sõɔwa u nɛɛ, kon Sodomu ka Samari
ka ben bii wɔndiaba seeya ka sere maa
wunɛ Yerusalɛmugibu.
54 Wunɛn mɔɔ Samari ye, ka wunɛn
wɔnɔ Sodomu ben nukura koo yɛmia
yèn sõ wunɛn tii a sekuru wa.
55 Ba koo wurama nge yellu be, ka
ben bibu. Mɛya maa wunɛn tii kaa
wurama nge yellu wunɛ ka wunɛn
bibu sannu.
56 Sanam mɛ a tii sue, a ra ka
Sodomu gari kowa ka tii suabu wunɛn
kõsa yu sere sõɔsira batuma sɔɔ.
57 Tẽ, wuna Edɔmuba ka Filisitiba ba
koo yẽɛ. Wee ba nun gɛma yam kpuro.
58 Ma a wunɛn sekuru sariru ka daa
kõsan are sɔɔwa. Nɛ Yinni Gusunɔwa
na yeni gerua.
59 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee a
man gɛma. A ṅ nɛn arukawani yibie.
Yen sõ, kon nun kɔsie ye a man kua.
60 Adama ka mɛ, na ṅ nɛn arukawani
ye duarimɔ ye na ka nun bɔkua wunɛn
wɔndiarun di. Kon maa ka nun
arukawani bɔke ya n wãa sere ka
baadommaɔ.
61 Kaa bwisiku ye a kua kpa sekuru
tu nun mwa nà n nun wunɛn maabu
ka wɔnɔbu nɔmu bɛria bu nun wiru
kpĩiya nge wunɛn bibu. Adama na ṅ
ye mɔ̀ arukawani ye na ka nun bɔkuan
sõ.
62 Kon kpam ka nun nɛn arukawani
bɔke kpa a gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
63 Kpa a yaaya ye a kua gasɔ, kpa
sekuru tu nun mwa sere a kpana a
gari gere. Adama nɛ kon nun wunɛn
toranu kpuro suuru kua. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

Gunɔ bakeru ka resɛm

17

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a Isireliba mɔndu kuo.
3 A nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ, gunɔ bakeru gara
wãa ta kasa dẽu ma ta san bakasu mɔ
si su nɔni bwese bweseka mɔ. Ma
ta yõɔwa ta da sere Libanin guurun
wii kpiirɔ. Ma ta da ta dãa ye ba mɔ̀
sɛdurun wii kpiiru wĩa.
4 Ma ta dãa ten kãasa ye ya gunum
bo wĩa ta ka da ta yi tem mi ba ra
tenkuru ko, wuu gè sɔɔ tenkuba ba
wãa.
5 Ma ta dãa kpii pɔtura gaa sua ta
da ta gira nge dãa ye ya ra n wãa nim
bɔkuɔ mi tem gem mu wãa, mi nim
mu yiba.
6 Kpii pɔtura ye, ya seewa ya kpẽa
nge resɛm koru te ta yasia adama ta ṅ
gunu. Ma ten kãasi yi mɛɛra gunɔ bake
ten bera gia. Ma ten gbini yi dua tem
mɛn sɔɔwɔ. Ma dãa ye, ya gɔsia resɛm,
ya kpara ya kãasi kua.
7 Yen biruwa gunɔ bakeru gara na ta
kasa dẽu. Ten sansu taasinɛ. Ma resɛm
koo te, ta ten gbini ka ten kãasi gɔsie
gunɔ bake ten mi gia, domi ta tamaa ta
koo nim wa mi gia.
8 N deema ta raa girewa tem gem sɔɔ
mi nim yiba kpa tu kãasi geenu ko tu
bii geenu ma kpa ta n sãa resɛm gea.
9 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na bikia.
Na nɛɛ, resɛm yen bweseru ya koo kpĩ
yu kuura? Gunɔ bake gbiikii te, ta
koo wura tu ye deri ta kun yen gbini
wukura? Ta koo wura ta kun yen
marum go, kpa ten kpara kpɛm mɛ,
mu gbera? N n mɛn na, n ṅ maa tilasi
tɔn dabinu bu na bu ka ye wuka.
10 Wee ta duura, adama ta koo
kuura? Sõɔ yari yerun woo gà n tu

baba, ta ɲ̀ koo gbera? Geema ta koo gbera mi ta duura.

Mɔn ten tubusianu

11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
12 a Yudan mɛm nɔɔ sari be bikio a nɛɛ, ba mɔn ten tubusianu yɛ̃? A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee Babilonin sina boko u da Yerusalɛmuɔ. U ben sina boko mwa ka win sina asakpɔbu ma u ka bu da Babiloniɔ.
13 Ma u turo gɔsa wi u sãa nge kpii pɔtura sina bibu sɔɔ, u ka nùn arukawani bɔkua. U nùn bɔ̃rusia. Ma Babilonin sina boko wi, u ben bukurobu gura u ka da win temɔ.
14 Kpa Yudaban tem mu biru wura, mu ku maa kuura. Kpa bu win arukawani ye mɛm nɔɔwa.
15 Adama be Yudaba ba Babilonin sina boko wi seesi ba sɔmɔbu gɔra Egibitiɔ bu ka dumi kasuma ka sere maa tɔn dabinu. Wi u yen bweseru kua, u koo kisira? Domi u arukawani kusia.
16 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, sina boko wi, u koo gbiwa sunɔ wi u nùn bandu wɛ̃n temɔ. Domi u ɲ̀ win nɔɔ mwɛɛru yibie. Babiloni miya u koo gbi.
17 Baa Egibitin sunɔ ù n tabu kowo dabiru mɔ be ba dam mɔ, u ɲ̀ kpɛ̃ u bu somi bu ka tii yina sanam mɛ Babilonin sina boko u koo na u wɔrusu gbe u tabu sĩa kpĩ u ka tɔn dabinu go.
18 Domi durɔ wi, u maa win nɔɔ mwɛɛru atafiiru kua, ma u arukawani kusia yè sɔɔ u raa win nɔɔ mwɛɛru doke. Yen sɔ̃, u ɲ̀ kisiramɔ.
19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sere ka nɛn wãaru, nɛn arukawaniwa Isireliban sina boko u atafiiru kua u kusia. Yen sɔ̃, u koo yen are wa.
20 Kon nùn yina bɛria kpa u wɔri ye sɔɔ. Kon ka nùn da Babiloniɔ. Miya kon nùn siri win naanɛ sari te u kuan sɔ̃.
21 Win tabu kowo be ba koo duki su, kon bu naa swĩiwa n go ka takobi. Be ba tiara kpa bu yarina nge woo. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru

22 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛn tiiwa kon dãa kãasa kpɛma mɛɛri sɛduru yen wii kpiirɔ kpa n ye bura, kpa n da n ye gira guuru garun wɔllɔ te ta gunu.
23 Kon ye girawa guuru garun wɔllɔ te ta gunum bo Isireliɔ. Ten kãasi yi koo kuurawa kpa tu binu ma ta n sãa dãa te ta waabu wã. Gunɔ bwese bweseka ya koo sokuru ko ten kãasi sɔɔ. Kpa su n kukua ten saarɔ.
24 Saa yera dãnu kpuro nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. Nɛna na ra dãa ni nu gunu kawe, kpa n ni nu piiburu bo gunum sosi. Mɛya na ra ni nu wuru bekusu sãa gberasie, kpa n ni nu gbere bɔrɔm dokea. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Mɛya ya koo maa koora.

Gusunɔ u ra baawure siriwa

nge mɛ win daa ya nɛ

18

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 Esekiɛli, mban sɔ̃na Isireliba ba ra mɔn teni ko bu nɛɛ,
baababa ba resɛm birenu di,
ma ben bibun nɔsu yaaya.
3 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma sere ka nɛn wãaru, i ɲ̀ maa mɔn teni gerumɔ Isireliɔ.
4 Geema, nɛna na baawuren wãaru nɛni, baaba ka bii. Yen sɔ̃, wi u tora wiya u koo gbi.
5 Su tɛ̃ nɛɛ, goo u wãa u gea mɔ̀, win daa ya wã.
6 U ku ra de gungunɔ u bũu sã. U ku ra maa bũu yãkunu di. U ku ra ka goon kurɔ mɛnnɛ. Mɛya u ku ra maa ka tɔn kurɔ mɛnnɛ sanam mɛ u yasa mɔ̀.
7 U ku ra goo gbɛni. U ku ra maa goo sɔmburu koosie kam. U ra wi u win dibu nɛni win tɔruba wesie. U ra wi gɔ̃ɔra mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi u tereru sĩimɔ yãnu wɛ̃.
8 U ku ra tɔnu gobi bɔkure u nim doke. U ku ra n maa wãa weesun swaa sɔɔ. U ra siriwa dee dee, u baawure nùn win gem wɛ̃.
9 U ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ mam mam. Tɔnu win bwesera nɛ, Yinni Gusunɔ na ra soku gemgii. Win wãara ta koo dakaa da.

10 Su maa tɛ̃ nɛɛ, durɔ wi, u bii mɔ wi
u ra tɔmbu wɔri u go, u ben yãnu gura,
ɲ̀ kun mɛ u ra daa kɔ̃sa gaa ko.
11 N deema win baaba ku ra yen
bweseru ko. Bii wi, u ra bũu yãkuru
de gungunɔ. U ra ka gabun kurɔbu
mɛnnɛ.
12 U ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ sɔmburu koosie
kam. U ra tɔmbu gbɛni. U ku ra be u
tɔruba mwaari ye wesie. U ra bũnu sã,
kpa u n kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀.
13 U ra tɔmbu gobi bɔkure u nim
doke. N weenɛ tɔnu win bweseru u n
wãa? Aawo, u koo gbiwa. Domi u daa
kɔ̃sa kua. Win yɛm mu koo wɔriwa
win tii sɔɔ.
14 Su tɛ̃ nɛɛ, bii wi, u seewa u mara.
Ma win bii u seewa u win tundon
toranu kpuro wa. Adama u ɲ win
tundon yira ye swĩi.
15 U ku ra bũu yãkunu de gungunɔ.
U ku ra bũnu sã ni Isireliba ba sãamɔ.
U ku ra ka goon kurɔ mɛnnɛ.
16 U ku ra goo sɔmburu koosie kam.
U ku ra be ba win dibu nɛni tɔruba
mwaari. U ku ra gbɛni. U ra wi gɔ̃ɔra
mɔ̀ dĩanu wɛ̃. Kpa u wi u tereru sĩimɔ
yãnu wɛ̃.
17 U ku ra n wãa weesun swaa sɔɔ. U
ku ra tɔnu gobi bɔkure u nim doke. U
ra nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ. Bii wi, u
ɲ̀ gbimɔ win tundon toranun sɔ̃. U ko
n wãawa ka gem.
18 Adama tundo wiya u koo gbi win
toranun sɔ̃ domi u tɔmbu tɔ̃ya kua u
gbɛna.
19 I bikiamɔ i mɔ̀, mban sɔ̃na bii
kun win tundon durum are sɔɔmɔ.
Geema, bii kun ye sɔɔmɔ yèn sɔ̃ u gea
kua. Ma u sĩa dee dee nɛn yira sɔɔ, u
nɛn woodaba mɛm nɔɔwa mam mam.
Yen sɔ̃na u ko n wãa.
20 Wi u tora, wiya u koo gbi. Bibu
ba ɲ̀ ben baababan toranun are sɔɔmɔ.
Mɛya baababa ba ɲ̀ maa ben bibun
toranun are sɔɔmɔ. Kon gemgii nùn
win are wɛ̃ yèn sɔ̃ u kom gem kua. Kpa
n maa tɔn kɔ̃so sɛɛyasia yèn sɔ̃ u kɔ̃sa
kua.

Kɔ̃san kirɔ

21 Tɔn kɔ̃so ù n win daa kɔ̃sa deri, ma
u gem swĩi nge mɛ nɛn wooda ya gerua
kpuro, u ɲ̀ maa gbimɔ.
22 Kon win toranu kpuro duari, kpa
n de u n wãa gea ye u mɔ̀n sɔ̃.
23 I tamaa nɛ, Yinni Gusunɔ na kĩ tɔn
kɔ̃so u gbi? Aawo. Ye na kĩ, yera u gɔ̃ru
gɔsia kpa u n wãa.
24 Adama wi u gem deri, ma u daa
kɔ̃sa mɔ̀ nge tɔn kɔ̃so, i tamaa u ko n
wãa? Aawo. Kon win yellun daa gea
ye duariwa kpa n de u gbi win daa kɔ̃sa
ka win mɛm nɔɔ sarirun sɔ̃.
25 Bɛɛ Isireliba, i mɔ̀, nɛn gere ye, ya
ɲ̀ sãa dee dee. I swaa dakio i nɔ. Nɛn
gerewa ya ɲ̀ sãa dee dee? Nge bɛɛya i
saka saramɔ.
26 Gemgii ù n gea deri, ma u kɔ̃sa mɔ̀,
u koo gbiwa kɔ̃sa yen sɔ̃.
27 Tɔn kɔ̃so ù n maa win daa kɔ̃sa
deri, ma u daa gea mɔ̀, u win wãaru
wɔramɔwa.
28 U ko n wãa, domi u gia ma kɔ̃sa u
raa mɔ̀, ma u ye deri. N n mɛn na, u ɲ̀
maa gbimɔ.
29 Bɛɛ Isireliba i mɔ̀, nɛn gere ya ɲ̀
sãa dee dee. Adama n ɲ̀ mɛ, bɛɛya i
saka saramɔ.
30 Yen sɔ̃, kon baawure siriwa nge
mɛ win daa ya sãa. N n mɛn na, i bɛɛn
daa kɔsio i kɔ̃sa deri. I ku de bɛɛn daa
kɔ̃sa yu bɛɛ kam koosia.
31 I bɛɛn daa kɔ̃sa derio kpa i bɛɛn
gɔ̃run bwisikunu gɔsia. Mban sɔ̃na i
ko i tii go.
32 I yɛ̃ ma nɛ, Yinni Gusunɔ, na ɲ̀
goon gɔɔ kĩ. N n mɛn na, i gɔ̃ru gɔsio
kpa i wa i n wãa.

Ba Isireliban sinambu
gɔɔ wuri kuammɛ

19

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a gɔɔ swĩiyɔ
Isireliban sina bibun sɔ̃, a nɛɛ,
2 ben mɛro u sãawa nge gbee sunɔ niu
geu
ge ba yɛ̃ gbee sinansun suunu sɔɔ.
Ga ra n gen binu kpunɛwa
ga n nu diisiamɔ.
3 Ma ga gen buu teu seeya
ga kua kpɛmbu.
Ga gu yaa mwaabu sɔ̃ɔsi,
ma ga tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
4 Ye sɔba gen gari nua,
ma ba gu yina bɛria.
Yera ba gu mwa ka kɔkɔru

ba ka da Egibitiɔ.
5 Ma gen mɛro ga mara gu wurama.
Adama ga tɛmanabu kpana,
ga wa n ɲ̀ koorɔ.
Yen biruwa ga maa gen buu teu sua
ga seeya ga dam kua,
ga kua gbee sunɔ kpɛmbu.
6 Ma ga wɔri gbee sinansun wuuru sɔɔ.
Ga yaa mwaabu mɛɛra.
Ma ga tɔmbu sɛ̃sukum wɔri.
7 Ga tem min sina kpaaru wɔri ga sura.
Ma mɛn wusu kua bansu.
Ma tɔmbu ka ye ya wãa tem mɛ sɔɔ kpuro
ya bɛrum soora gen kukiribun sɔ̃.
8 Ma bwesenu nu mɛnna
nu ka gu tabu kua.
Bwese ni, nu nawa yam kpuron di.
Ba gu suura kua ga wɔri.
9 Ma ba gen wɛ̃ru yaba
ba taabu doke
ba gu sɔri diru garu sɔɔ.
Yen biru ba ka gu da Babilonin sina bokon mi.
Ma ba gu kɛnusi
sere ba ɲ̀ maa gen kukiribu nɔɔmɔ Isireliban guunɔ.
10 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
ben mɛro u sãawa nge resɛm
ye ba duura daa toran bɔkuɔ.
Resɛm ye, ya ra ma.
Ya maa kãasi yiba nim mɛ ya waamɔn sɔ̃.
11 Ya kãasi damgii mɔ yi ba koo kpĩ bu ka sina dɛki ko.
Ya waabu wã, yen gunum ka yen kãasi dabinun sɔ̃.
12 Adama ba ye wuka ka mɔru
ba sura temɔ.
Woo ge ga wee sɔ̃ɔ yari yerun di,
ga yen marum gberasia.
Yen kãasi damgii yi, yi gbera yi dɔ̃ɔ mwaara.
13 Tɛ̃ ya gire tem gbebum sɔɔ
mi gãanu ku ra kpi.
14 Ma dɔ̃ɔ u yara saa yen kãasin di
u yen marum mwa.
Ya ɲ̀ maa kãasa damgia mɔ
ye ya koo ko sina dɛka.
Womu geni ga sãawa gɔɔ wuri. Geya ba ko n da ko bà n gɔɔ wuri mɔ̀.

Isireliba
ba Yinni Gusunɔ seesi

20

1 Sanam mɛ Isireliba ba wãa yoru sɔɔ Babiloniɔ, yoo ten wɔ̃ɔ nɔɔba yirusen suru nɔɔbusen sɔ̃ɔ wɔkuruse sɔɔra ben guro gurobu gabu ba na Esekiɛlin mi u ka bu bikiaru kua Yinni Gusunɔn mi. Ma ba na ba sina win wuswaaɔ.
2 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
3 tɔnun bii, a tɔn beni sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, n ɲ̀ Isireliba ba nawa bu ka nɛn kĩru bikia? Sere ka nɛn wãaru na ɲ̀ wuramɔ bu man gãanu bikia.
4 Tɛ̃ a sɔɔru koowo a ka bu siri. A bu yaayasio kom kɔ̃sum mɛ ben baababa ba man kua.
5 Ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ wee. Na nɛɛ, sanam mɛ na be, Isireliba gɔsa be, be ba sãa Yakɔbun bweseru na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri. Ma na bu tii sɔ̃ɔsi Egibitiɔ, na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, nɛna na ko n sãa ben Yinni.
6 Yen dɔma tera na bu nɔɔ mwɛɛru kua ka bɔ̃ri na nɛɛ, kon bu yara Egibitin di. Kpa n ka bu da tem mɛ na bu gɔsia sɔɔ mi tim ka bom mu yiba. Tem mɛ, mu sãawa mɛ mu tem kpuro buram kere.
7 Na bu sɔ̃ɔwa na nɛɛ, baawure u win bũu ge u kɔdɛ sãa derio kpa u ku raa tii disi doke ka Egibitin bũu ni. Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
8 Ka mɛ, ba man seesi ba yina bu man swaa daki. Ben goo kun bũu ni deri, nì sɔɔ ben kɔdɛ wãa. Ba ɲ̀ Egibitin bũu ni deri. Ma na bwisika n bu mɔru kpuro seesi n bu wɔri Egibitiɔ.
9 Adama na bu deri, domi na ɲ̀ kĩ nɛn yĩsiru tu sankira bwese tukunun suunu sɔɔ yèn sɔ̃ na tii bwese tuku ni sɔ̃ɔsi
10 sanam mɛ na Isireliba yara Egibitin di na ka da gbaburɔ.
11 Ma na bu sɔ̃ɔwa ye ba koo ko ka sere nɛn woodaba ye ba koo swĩi ba n ka wãa.
12 Na bu tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wɛ̃ ta n sãa yĩreru te ta sɔ̃ɔsimɔ ma nɛ, Yinni Gusunɔwa na bu wuna nɛnɛm.
13 Adama be Isireliba ba man seesi gbaburɔ ba ɲ̀ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi ba ko n wãaru mɔ. Mɛya ba ɲ̀ maa nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwɛ sere

na bwisika n ka bu mɔru ko n bu kpeerasia gbaburɔ.
14 Adama nà n ye kua, bwese tukunu nu koo nɛn yĩsiru gɛm, nìn nɔni biru na bu yara Egibitin di.
15 Yen sɔ̃na gbaburɔ na nɔmu sua na bɔ̃rua na nɛɛ, na ɲ̀ maa ka bu dɔɔ tem buram mɛ sɔɔ, mi tim ka bom mu kokumɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua.
16 Domi ba ɲ̀ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Mɛya ba maa nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke yèn sɔ̃ ben gɔ̃ru ga woo bũnun mi gia.
17 Ka mɛ, na ben wɔnwɔndu wa na ɲ̀ bu go gbaburɔ.

Isireliba ba ɲ̀ ben mɛm nɔɔbu sariru deri

18 Na ben bibu sɔ̃ɔwa gbaburɔ na nɛɛ, bu ku ben baababan yira swĩi, bu ku ko ye ba bu sɔ̃ɔwa, bu ku maa tii disi koosi ka ben bũnu.
19 Adama bu nɛ Gusunɔ ben Yinnin woodaba ka nɛn gere swĩiyɔ kpa bu ka ye kpuro sɔmburu ko.
20 Bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wunɔ nɛnɛm kpa ta n sãa yĩreru nɛ ka ben baa sɔɔ, te ba koo ka gia ma na sãawa Gusunɔ ben Yinni.
21 Adama ka mɛ, bii be, ba man seesi, ba ɲ̀ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ ye bà n swĩi ba ko n wãaru mɔ. Ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru disi doke. Ma na bwisika n ka bu nɛn mɔru seesi gbaburu mi.
22 Adama bwese tukunu nu ku ka nɛn yĩsiru gɛm sɔ̃, na ɲ̀ bu gãanu kue. Domi bwese nin wuswaaɔra na be, Isireliba yara Egibitin di.
23 Gbaburu miya na nɔma sua wɔllɔ na bɔ̃rua na nɛɛ, kon bu yarinasia bwesenu sɔɔ ka tem tukumɔ.
24 Domi ba ɲ̀ nɛn woodaba ka nɛn gere mɛm nɔɔwɛ. Ma ba nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te disi doke. Ma ba ben kɔdɛ doke ben baababan bũnu sɔɔ.
25 Nɛna na maa bu wooda wɛ̃ ye ya ɲ̀ bu gea maruammɛ ka ye ya ɲ̀ bu wãaru wɛ̃ɛmɔ.
26 Na dera ba disi duura ye ba ka ben bii gbiikobu yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru mɔ̀, kpa nanum bu mwa kpa bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gusunɔ u koo Isireliban bũu sãaru kpeesia

27 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, ben baababan tii ba man tora, ba ɲ̀ nɛn arukawani yibie.
28 Na ka bu da tem mɛ sɔɔ mɛ na bu nɔɔ mwɛɛru kua na sire ka bɔ̃ri. Miya ba ben binɛ doke gungunu gia ka dãa kubenu gia. Ma ye kpuro ya kua ben bũu yãku yenu. Miya ba ra yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu ko ka sere ni ba ra ko ka gberun dĩanu ka tam kpa bu turare dɔ̃ɔ doke. Ye kpuro ya dera nɛn mɔru seewa.
29 Ma na bu bikia na nɛɛ, mba gunguu ni, nìn mi i ra n naamɔ. Saa yen dɔma ten di, ba ben yãku yenu sokumɔ gungunu.
30 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, bu ku tii disi koosi nge ben baababa. Bu ku maa bũnu gasiri bu sã.
31 Wee tɛ̃, ba tii disi mɔ̀ ba bũnu gasirimɔ ba ka nu kɛ̃nu daawammɛ ma ba ka nu ben bibu yãkunu kuammɛ. Yera ba tamaa ba koo bikiaru ko nɛn mi? Aawo, sere ka nɛn wãaru na ɲ̀ wuramɔ bu bikiaru ko nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
32 Ba tamaa ba koo ko nge bwese ni nu tie, kpa ba n dãnu ka kpenu sãamɔ. Adama n ɲ̀ koorɔ.
33 Sere ka nɛn wãaru ka dama kon bu wɔri kpa n bu seesi, kpa na n bandu dii be sɔɔ.
34 Kon bu yara bwese tuku nin suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ kpa n bu mɛnna n bu nɛn dam ka nɛn mɔru sɔ̃ɔsi.
35 Kon ka bu da gbaburɔ be tɔna mi goo kun wãa. Miya kon bu siri.
36 Kon bu siri nge mɛ na ben sikadoba siri gbaburɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
37 Saa ye sɔɔ, kon bu tilasi ko ka sɛna ba n ka sãa nge nɛn yãa gɔ̃ɔ kpa bu arukawani ye mɛm nɔɔwa ye na ka bu bɔkua.
38 Kon bu wuna ben suunu sɔɔn di be ba man seesi ka be ba sãa tɔn kɔ̃sobu kpa n bu yara tem mi ba wãan

di. Adama ba ɲ̀ dɔɔ Isireliɔ. Saa ye
sɔɔra be, Isireliba ba koo gia ma nɛna
na sãa Yinni Gusunɔ.
39 Tɛ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
maa gerua ben sɔ̃. Na nɛɛ, bu doo bu
ben bũnu sã. Adama amɛn biru, ba
koo man mɛm nɔɔwa. Ba ɲ̀ maa nɛn
yĩsiru sankumɔ ka ben bũu sãaru.
40 Domi Isireliba kpurowa ba koo
man sã Isirelin guurɔ te na gɔsa nɛn sɔ̃.
Miya kon ka bu nɔnu geu mɛɛri. Kpa n
bu yãkunu bikia ka kɛ̃ɛ gee ni ba sɔɔru
kua nɛn sɔ̃.
41 Nà n bu yara bwese tukunun su-
unu sɔɔn di mi ba raa yarinɛ ma na bu
mɛnnama, saa yera kon bu mwa nge
yãku nubu durorugiru. Bwese tuku
ni, nù n wa mɛ, kpa nu gia ma nɛna
Yinni Gusunɔ Dɛɛro.
42 Mɛya ben tii ba koo gia ma nɛna
na sãa Yinni Gusunɔ nà n bu kpara na
ka da Isireliɔ mi na ben baababa nɔɔ
mwɛɛru kua.
43 Ba koo bwisiku daa kɔ̃sa ye ba kua
yellu, yè sɔɔ ba tii disi doke kpa bu tii
tusi kɔ̃sa ye ba kuan sɔ̃.
44 Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ nà n bu sɛɛyasia nɛn
yĩsirun bɛɛrɛn sɔ̃. N ɲ̀ mɔ ben daa kɔ̃sa
ye ba kuan sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.

Labaari kɔ̃sa Isireliban sɔ̃

21

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a mɛɛrio sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwarɔ, kpa a bu gerusi be ba wãa dãa
sɔ̃ɔ mi.
3 A de bu nɛn gari swaa daki yi
kon gere dãa sɔ̃ɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia mi. A nɛɛ, kon gu dɔ̃ɔ
doke, kpa dɔ̃ɔ wi, u dãa bekunu ka
gbebunu mwa. Dɔ̃ɔ wi, kun gbimɔ.
Tɔmbu kpurowa ba koo dɔ̃ɔ soora saa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarun di n ka da nɔm
geuɔ.
4 Tɔmbu kpurowa ba koo wa ma nɛ,
Yinni Gusunɔwa na dɔ̃ɔ wi sɔ̃rua, u ɲ̀
maa gbimɔ.
5 Ma Esekiɛli u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, wee ba ra n ka man wɔki ba n
mɔ̀, suka na ra n bu kuammɛ.
6 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
7 wunɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio
Yerusalɛmu gia kpa a Isirelin tem ka
mɛn sãa yenu gerusi.
8 A Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye na
gerumɔ ben sɔ̃. Na nɛɛ, kon bu deema,
kpa n nɛn takobi woma yen kararun
di kpa n gemgii ka tɔn kɔ̃so go.
9 Kon bɛɛ kpuro kpeerasia. Yen sɔ̃na
kon nɛn takobi woma saa yen kararun
di, kpa n tɔmbu go saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gian di n ka da nɔm geuɔ.
10 Tɔmbu kpuro ba koo gia ma na
nɛn takobi woma saa yen kararun di,
na ɲ̀ maa ye wesiamɔ mi.
11 Yen sɔ̃, wunɛ tɔnun bii, a yãaro a
weeweenu ko nge wìn gabu ga bɔɔra.
12 Bà n nun bikia mban sɔ̃na a
weeweenu mɔ̀, kaa bu wisiwa a nɛɛ,
labaari kɔ̃sa a nua. Ya koo maa
tunuma. Kpa tɔmbun toronu nu
kara. Ba koo gɔma dwiiya. Kpa ben
wɔrugɔru tu kpe, bu dũunu soona.
Wee, ya koo na ya mam tunuma. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Takobi ya wee

13 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
14 wunɛ tɔnun bii, a tɔmbu gerusio.
A bu sɔ̃ɔwɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ,
takobi gaa wee ya wee,
ya nɔɔ dɛ̃ɛrawa mam mam.
15 Ya ballimɔ,
yera ba koo ka tɔmbu go.
I tamaa bɛɛn bandu ta ɲ̀ kpeemɔ *,
16 adama ba takobi ye nɔɔ dɛ̃ɛrawa ba
nɛni.
Ba ye tɔn gowo nɔmu bɛrie.
17 A gbãro, kpa a weeweenu ko, wunɛ
tɔnun bii.
Domi ba ye nɛn tɔmbu Isireliba ka ben
sinambu suesi.
18 Wee ba be kpuro yibɛrɛba nɔmu
bɛria.
A wunɛn nɔma bɔkuo,
nɔni swãa bakara wee.
Bɛɛn bandu tà n wɔruma maa ni.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua †.
19 Tɛ̃ wunɛ tɔnun bii, a bu gerusio.
A taka koowo nɔn teeru,

* **21:15** - Naa sin suku Heberum sɔɔ mu ɲ̀ dɛɛre.
† **21:18** - Naa sin sukum ka Heberum mu ɲ̀ dɛɛre.

yen biru nɔn yiru, yen biru nɔn ita,
a ka takobi yen dam sõɔsi.
Domi ya sãawa takobi
ye ya ka gɔɔ wee.
Gɔɔ bokowa ya ka wee baaman di.
20 Ya baawuren wɔrugɔrun dam buamɔ.
Ya dera ba wɔrukumɔ.
Wee na dera ya wãa baawuren kɔnnɔwɔ.
Wee ya ballimɔ nge guru maakinu,
ya sɔɔru sãa yu ka go.
21 Na maa ye sõɔmɔ na mɔ̀,
yu soowo nɔm geu gia, kpa yu wura nɔm dwaru gia.
Takobi nɔɔ durora wunɛ,
a doo mi ba nun tĩi.
22 Nɛ, Yinni Gusunɔn tii, kon taka ko kpa n nɛn mɔru kpuro sõɔsi mam mam sere yu ka sara. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Babilonin sina boko u koo Yerusalɛmu wɔri

23 Yinni Gusunɔ u kpam gerua u nɛɛ,
24 wunɛ tɔnun bii, a swaa yiru yabo ye ya koo sõɔsi mìn di Babilonin sina boko u koo ka tabu duuma. A de ye yiru ye, yu yari wuu teun di kpa a yen baayere yĩreru ko yu ka sõɔsi wuu gèn mi ya dɔɔ.
25 Kaa swaa yiru ye kowa, tia ya n dɔɔ Raba gia, ye ba koo swĩi bu ka Amɔniba tabu wɔri, tia maa Yerusalɛmu gia ye ba koo swĩi bu ka Yudaba tabu wɔri.
26 Domi wee Babilonin sina boko u wãa swaa yiru yen kɛɛnanɔ u bikiaru mɔ̀ bũu ni ba mɔ̀ Terafimun mi, ka sɛ̃ɛnu ka yaa woru.
27 Ma bikia te, ta Yerusalɛmu sõɔsi win nɔm geu sɔɔ. Tɛ̃, u koo wooda wɛ̃ bu Yerusalɛmu wɔri ba n tabun kuuki mɔ̀. U koo tabu yãnu yi yi Yerusalɛmun kɔnnɔsɔ. Kpa bu gungunu ka kuku yenu ko mi, bu ka ye wɔri.
28 Adama Yerusalɛmugibu ba tamaa win bikia ten gari yi ṅ sãa gem. Domi ba tamaa u koo bu deri arukawani ye ba ka nùn bɔkuan sõ. Adama u ṅ ben toranu duari. Yen sõ, u koo bu wɔri.
29 Yen sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu sõɔmɔ na mɔ̀, wee ben mɛm nɔɔbu sari te ta sõɔsiramɔ ben daa sɔɔ, ta man ben toranu yaayasiamɔ ma nu bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ. Ba ṅ maa nu deri. Yen sõ, kon bu nɔmu doke n mwa.
30 Wunɛ maa Isireliban kparo, wunɛn tõra turuku mɔ̀. Wunɛn toranu nu den tura mɛ.
31 Ba koo wunɛn sina furɔ pota. Gãanu koo kɔsi. Be ba tii kawe ba koo wɔlle suara. Kpa be ba tii sue bu wɔruma.
32 Kon de Yerusalɛmu yu ko bansu mam mam. Ya koo koorawa saa ye wi kon yen dam wɛ̃ u tunuma.

Ba koo Amɔniba tabu wɔri

33 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, wunɛ tɔnun bii, a Amɔniba gerusio ben kom kõsum mɛ ba Isireliba kuan sõ. A bu sõɔwɔ a nɛɛ, wee, ba takobi nɔɔ dɛ̃ɛra ya ballimɔ ya bu mara yu go.
34 Ben kãsi weesugii ni ka gari weesugii yin sõ, ba koo bu gowa nge tɔn kõsobu be ba wiru bɔɔra. Domi ben tõra turuku mɔ̀, ben toranu nu den tura mɛ.
35 Bu ben takobiba wesio ben karanɔ. Kon bu siri mi ba bu mara.
36 Kon bu mɔru seesi n bu wure nge dõɔ kpa n bu tɔmbu nɔmu bɛria be ba koo bu wɔri ka dam bu kam koosia.
37 Kon de dõɔ u bu di, kpa ben yɛm mu yari ben tem suunu sɔɔ. Ba ṅ maa bu yaayamɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yerusalɛmugibun daa kõsa

22

1 Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a sɔɔru koowo a ka Yerusalɛmugibu siri be ba sãa tɔn gowobu mi. A ku sika ko. A de bu bwisiku ben daa kõsa ye ba kuan sõ.
3 A bu sõɔwɔ a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Wee ba tɔmbu goomɔ. Yera ya koo de ben wuu Yerusalɛmun tii yu kam ko. Wee ba bwãarokunu sekumɔ ma ba ben tem disi doke.
4 Tɔn be ba go mi, ben taarɛwa. Ba tii disi doke ye ba ka tii bwãarokunu kua. Nge mɛya ba ka ben wãarun tõnu kawa. Yen sõna kon de bwese tukunu nu bu yɛ̃ɛ.

5 Be ba toma ka be ba wãa tu-
ruku ba koo bu yɛ̃ɛ yèn sɔ̃ ben wuu
Yerusalɛmun yĩsira bɛɛrɛ bia, ma ya
burisire.
6 Wee be, Isireliban sinambu
ba tɔmbu dam dɔremɔ ba goomɔ
Yerusalɛmu ye sɔɔ.
7 Ma yen tɔmbu ba ben mɛrobu
ka ben tundobu gɛma. Gaba sɔbu
dam dɔremɔ. Gaba maa gobekuba ka
gɔminibu taki dimɔ.
8 Tɔmbu ba ɲ nɛn sãa yeru daabu
kĩ. Ba ɲ maa kĩ bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
mɛm nɔɔwa.
9 Gaba wãa ba ben winsim kɔ̃sa
gerumɔ bu ka nùn go. Mɛya
maa tɔmbu ba ra bũnun dĩanu di
gungunun wɔllɔ kpa ba n sekuru sari
kookoosu mɔ̀.
10 Gabu ba wãa ba ra ka ben tundon
kurɔbu kpunɛ. Gabu ba ra mam tɔn
kurɔbu gabe sanam mɛ ba yasa mɔ̀.
11 Gaba maa wãa ba sakararu mɔ̀ ka
ben bensim kurɔbu, ɲ kun mɛ ka ben
biin kurɔ ɲ kun mɛ ka ben sesu tundo
turosibu.
12 Gaba maa wãa be ba ra wure bu
gobi mwa bu ka tɔmbu go. Gaba wãa
ba ra are bɛkɛ kasu bà n ben winsim
gobi bɔkura. Gaba wãa be ba ben
winsim taki dimɔ bu ka gobi ko. Ma
ba nɛ, Yinni Gusunɔ duari mam mam.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Wee kon bu so be, Yerusalɛmugibu
ben gbɛna ka tɔn be ba gon sɔ̃.
14 Nà n bu wɔri yen tɔ̃ɔ te, ba ɲ ko
n maa dam ka mwia mɔ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua. Ya koo maa
koora.
15 Kon de bu yarina ba n wãa
bwese tukunu sɔɔ. Kpa bu da baama.
Nge mɛya kon ka ben disi yi wuna
Yerusalɛmu ye sɔɔn di.
16 Bwese ni nu tie, nu koo bu gɛm.
Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa
Yinni Gusunɔ.
17 Yen biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
18 tɔnun bii, wee nɛn nɔni sɔɔ Isire-
liba ba sãa nge sii bisu ɲ kun mɛ nge
sii gandu ɲ kun mɛ nge sii kpikisu ɲ
kun mɛ nge pɛɛrum ɲ kun mɛ nge sii
wɔ̃kusu si ba doke sɔwatia sɔɔ bu ka su
sɔwa. Ba sãawa nge sii geesun bisu.
19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
kon bu mɛnna Yerusalɛmu sɔɔ.
20 Nge mɛ ba ra sii geesu ka sii gandu
ka sii wɔ̃kusu ka sii kpikisu ka sii
pɛɛrum mɛnnɛ bu doke sɔwatia sɔɔ,
kpa bu dɔ̃ɔ doke su ka yanda, nge mɛya
kon bu mɛnna nɛn mɔru sɔɔ, kpa n bu
deri bu yanda.
21 Kon bu mɛnna sube teeru sɔɔ, kpa
n bu kpɛ̃ɛ nɛn mɔrun sundu sɔɔ kpa bu
yanda nge sisu.
22 Nge mɛ sii geesu su ra yande dɔ̃ɔ
sɔɔ, nge mɛya ben tii ba koo yanda
Yerusalɛmun suunu sɔɔ. Saa yera ba
koo gia ma na ka bu mɔru seewa.

23 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ,
24 tɔnun bii, a Yerusalɛmugibu
sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ben tem mu sãawa nge
mi gura ku ra nɛ. Yen sɔ̃, kon de mu
kam ko nɛn mɔrun saa sɔɔ.
25 Ben sɔmɔbu ba sãawa nge gbee
sinan si su kukirimɔ sanam mɛ su yaa
wa su sɛ̃re. Domi ba tɔmbu goomɔ. Ma
ba gabun gobi ka dukia wɔramɔ. Ma
ba derimɔ kurɔ gɔminibu ba dabiamɔ.
26 Ben yãku kowobu ba ku ra nɛn
woodaba mɛm nɔɔwɛ. Ba ku ra maa
nɛn sãa yeru bɛɛrɛ wɛ̃. Ba ku ra
wunanɛ ye ya sãa nɛgia ka ye ya ɲ sãa
nɛgia. Ba ku ra maa tɔmbu sɔ̃ɔsi ye ya
dɛɛre ka ye ya ɲ dɛɛre. Ba ku ra mam
nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te mɛm nɔɔwɛ. Ye
kpuro sɔɔra ba ku ra man bɛɛrɛ wɛ̃.
27 Ben sinambu ba sãawa nge
gbeeku yɛɛ. Domi ba tɔmbu goomɔ
bu wa bu ka ben binɛ suresia.
28 Ben sɔmɔbu ba ye kpuro
wukirimɔ nge gãa ni ba soo tɛɛni. Wee
ba bu kãsi weesuginu ka gari weesugii
sɔ̃ɔmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ̀, gari yi ba
tɔmbu sɔ̃ɔmɔ yi weewa nɛn min di.
N deema nɛ, Yinni Gusunɔ na ɲ bu
gãanu sɔ̃ɔwa.
29 Tem mɛn tɔmbu ba dam
dɔrenamɔ ba gbɛnimɔ ba sãarobu ka
be ba ɲ dam mɔ taaremɔ. Ma ba sɔbu
taki dimɔ ba gem biramɔ.
30 Wee na goo kasu ben suunu sɔɔ u
gbãraru bani u ka sikerena, ɲ kun mɛ
u yɔ̃ra kururu mi, u ka tem mɛ yina n
ku ka mu kam koosia. Adama na ɲ goo
wa.
31 Kon bu mɔru seesiwa. Na ɲ
yɔ̃ramɔ sere nɛn mɔru yu ka kpe. Kon

de bu bu ben daan are kɔsie. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Samari ya sãa nge kurɔ tanɔ

23

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, kurɔbu yiruwa ba wãa be kpuro mɛro turo.
3 Ma ba da ba kurɔ tanaru di Egibitiɔ ben wɔndiaru sɔɔ. Miya ba ben bwãsu sɛ̃kura. Ba ben toronu bɔkasi.
4 Mɔɔn yĩsira Ohola. Wɔnɔgira maa Oholiba. Ohola u sãawa Samari. Oholiba u maa sãa Yerusalɛmu. Na bu sua kurɔbu ma ba man bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marua.
5 Ohola wi, u kua naanɛ sarirugii, u kurɔ tanaru wɔri. Ma u Asirigibu kĩa too too be ba wãa win bɔkuɔ.
6 Tɔn be, ba yãa wunɔmginu doke domi ba sãawa tem yɛ̃robu ka siri kowobu. Ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ma ba maasɔru yɛ̃.
7 Beya Ohola u tii wɛ̃. Be ba sãa Asirin wirugibu mi, be kpurowa u ka sakararu kua. U bu kĩa too sere u ben bũnu sãwa.
8 U ɲ̀ win sakara te deri te u raa kua Egibitiɔ. Domi sanam mɛ u sãa wɔndia, ba ra n ka nùn kpunamɔ ba n win bwãsu babirimɔ, ma ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ.
9 Yen sɔ̃na na nùn deri win kĩnasi Asirigii ben nɔmuɔ.
10 Ma ba win yãnu potira ba nùn yɔ̃su tereru. Ma ba win bibu gura ba ka doona. Yen biru ba win tii go ka takobi. U sɛɛyasiabu wa bi bu kua seeda tɔn kurɔ be ba tien sɔ̃.

Yerusalɛmu ya sakararu kua

11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholan wɔnɔ Oholiba u win mɔɔn sakara kookoo si wa. Ka mɛ, wigira ta boya sere ta ɲ̀ ka nɔɔ gerurɔ.
12 Ma win tii u Asirin tem yɛ̃robu kĩa ka ben siri kowobu. Tɔn be, ba sãawa aluwaasi durɔ burabu. Ba yãa buranu doke, ba maa maasɔru yɛ̃.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na wa ma Oholiban tii u disi mɔ. Be kpuro swaa tia yera ba swĩi mi.
14 Oholiba wi, u mam kua ye ya sakararu kere. Sɔ̃ɔ teeru u tɔmbun weenasibu wa ba yorusi gani sɔɔ. Ba bu kuawa ka gãa swãanu. Tɔn be, ba sãawa Babilonigibu.
15 Ba kpaki sɛ̃ke pɔraɔ, ma ba dawani nɔni bwese bwesekagii bɔkua wirɔ. Be kpuro ba sãawa nge sinambu ba ka Babilonigibu weenɛ.
16 Ye u bu wa mɛ, yera u bu kĩa sere u sɔmɔbu gɔra Babiloni mi.
17 Ma ba na win mi ba ka nùn kpuna ba nùn sakararu kpɛ̃ɛ sere win bwɛ̃ra yɔ̃ɔwa ben min di.
18 U win sakara te sɔ̃ɔsi batuma sɔɔ. Ma nɛn gɔ̃ru ga doona win min di nge mɛ ga raa doona win mɔɔn min di.
19 Ka mɛ, u sakara te mɔ̀ u dɔɔwa nge mɛ u kua win wɔndiarun saa sɔɔ Egibitiɔ,
20 mi u tii kurɔ dama kowobu wɛ̃ be ba ra n kurɔbu yɔɔmɔ nge kɛtɛkunu ɲ̀ kun mɛ nge dumi.

Yerusalɛmun sɛɛyasiabu

21 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Oholiba, wee a maa wure a wura sekuru sariru sɔɔ te a raa kua wunɛn wɔndiaru sɔɔ sanam mɛ a dera Egibitigibu ba wunɛn bwãsu babura.
22 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Kon de wunɛn yellun kĩnasi be a tusa mi tɛ̃ bu nun seesi kpa bu na baama kpuron di bu nun wɔri.
23 Beya Babilonigibu ka Pekodigibu ka Koagibu ka sere maa Asirigibu. Ben aluwaasi durɔ burɔ be ka ben tem yɛ̃robu ka ben sinambu ka ben tabu durɔbu be kpuro ba yɔɔwa dumin wɔllɔ.
24 Wee ba nun wɔrim wee ba tabu yãnu nɛni ka tabu kɛkɛba yi dumi gawe. Ba mɛnna ba dabi ba ka nun sikerenɛ yam kpuro. Be kpuro ba sii furɔsu doke ma ba tɛrɛnu nɛni. Kon bu siribu nɔmu sɔndia kpa bu nun siri ka ben wooda.
25 Kon nun mɔru seesi kpa n de bu nun wɔri ka dam. Ba koo wunɛn wɛ̃ru ka wunɛn swasu bɔɔri kpa bu nun dakura tabu sɔɔ, kpa bu wunɛn bibu gura. Be ba tiara kpa bu be dɔ̃ɔ mɛni.
26 Ba koo wunɛn yãnu gura kpa bu wunɛn bura yãnu wuna.
27 Kon wunɛn sekuru sariru kpeesia te a mɔ̀ saa yee yellun di

Egibitiɔ. Wunɛn nɔni kun maa wurɔ
ben mi gia. A ɲ maa bu yaayamɔ.
28 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, wee na
nun bɛri be a tusan nɔmuɔ, bèn mi
wunɛn bwɛ̃ra kun maa wãa.
29 Ba koo nun nɔni sõ tusirun sõ kpa
bu wunɛn dukia gura bu nun deri ka
nɔm dira basi mam mam. Wunɛn
sekuru sariru ka wunɛn sakara te, ta
koo sõɔsira.
30 Ye kpurowa ya koo nun deema
domi a ka bwese tukunu sakararu kua
ma a tii disi doke bũu sãarun swaa sɔɔ.
31 A wunɛn mɔɔn yira swĩi. Yen sõna
kon de a nɛn mɔrun nɔra ye nɔ nge wi.
32 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ,
kaa ka nɔra ye nɔ
ye wunɛn mɔɔ u ka nɔra.
Nɔra ye, ya yasu, ya maa dɛ̃u.
Yera ya koo de bu nun yɛ̃ɛ
bu yaakoru koosi.
Nɔra ye, ya nɛn mɔru yibawa sere ka
nɔɔwɔ.
33 Ya koo nun go nge tam
kpa yu nun nɔni sõ.
Nɔra ye, ya ra ka nuku sankiranu ka
kam kobu nɛwa.
Yera wunɛn mɔɔ Samari u nɔra.
34 Kaa ye nɔwa mam mam
sere a ye kɔra ka donnu
kpa a wunɛn tororu mɛɛra ko ka yen
kɛ̃ki.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
35 Wee a man duari ma a man deri.
Tɛ̃, a wunɛn sekuru sarirun are sɔɔwo.

Gusunɔ u Yerusalɛmu

ka Samari taarɛ wɛ̃

36 Yinni Gusunɔ u maa man sõɔwa
u nɛɛ, tɔnun bii, a Ohola ka Oholiba
sirio. A bu sõɔwɔ kõsa ye ba kua.
37 Wee ba sãawa kurɔ sakara
kowobu ma ben nɔma yɛm yiba.
Domi ba da ba bũnu sãamɔ ma ba ka
ben bibu yãku dõɔ mwaararuginu mɔ̀.
N deema nɛna ba raa bii be wɛ̃.
38 Wee ye ba maa man kua. Ba nɛn
sãa yeru disi doke, ma ba ɲ nɛn tõɔ
wɛ̃rarugirun wooda mɛm nɔɔwɛ.
39 Domi dɔma te ba dua nɛn sãa yerɔ
ba ka ben bibu bũu yãkunu kua ma ba
tu disi doke. Yenin bwesera ba kua
nɛn sãa yerun sɔɔwɔ.
40 Yen biru, ba maa sɔmɔbu gɔra bu
bu durɔbu kasuama saa tontonden di.
Ma durɔ be, ba seema ba na. Saa yera
ba wobura ma ba kiro doke ma ba ben
bura yãnu doke durɔ ben sõ.
41 Ma ba da ba sina kita buranu sɔɔ.
Tabulu ya yii ben wuswaaɔ yèn wɔllɔ
ba nɛn turare ye ba ra dõɔ doke ka gum
nubu durorugim sɔndi.
42 Ma tɔn dabira bu naawa te ta ɲ
gãanun bwisikunu mɔ, ta wure. Tɔn
be, ba sãawa Sebagibu be ba na saa
gbaburun di. Ma ba kurɔ be sumi
dokea nɔm wĩinɔ, ma ba maa bu sina
furɔ burasu dokea winɔ.
43 Yera na nɛɛ, baa ka wi u tɔkɔ kua
sakara te sɔɔ, u ko n tu mɔ̀wa u n dɔɔ?
Durɔba ko n maa nùn naawammɛ?
44 Wee durɔbu ba ra nɛ bu ka
nùn dendi nge kurɔ tanɔ. Nge mɛya
ba Ohola ka Oholiba kua be, be ba
sankire.
45 Adama gemgibu ba koo kurɔ be
siri bu bu taarɛ wɛ̃ ben sakararun sõ
ka tɔn be ba gon sõ. Domi ben nɔma
ya yɛm yiba.
46 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Na nɛɛ, kon de tɔn dabiru tu
da tu bu wɔri kpa tu bu nɔni swãaru
kpɛ̃ɛ, kpa tu ben dukia gura.
47 Kpa tu bu kpenu kasuku tu go,
kpa tu bu bɔtiri ka takobi. Kpa tu ben
bibu go tu ben yɛnusu dõɔ mɛniki.
48 Nge mɛya kon ka sakararu
kpeesia tem mɛ sɔɔ. Kon tɔn kurɔ
baawure sõ u ku maa ben maabu yiru
yen yira swĩi.
49 Domi ba sakararu kua ba bũnu
sãwa. Yen sõ, ba koo ben toranun are
sɔbe. Nge mɛya ba koo ka gia ma nɛna
na sãa Yinni Gusunɔ.

Yerusalɛmu ya sãa

nge weke te ta wuuru diira

24

1 Isireliban yorun wõɔ nɔɔba nnɛsen
suru wɔkurusen sõɔ wɔkuruse sɔɔra
Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sõɔwa u nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a gisɔn tõɔ te
yoruo. Domi gisɔra Babilonin sina
boko u koo Yerusalɛmu tarusim tore.
3 A nɛn tɔmbu mɛm nɔɔ sari be mɔn
teni sõɔwɔ a ka bu kirɔ ko. A nɛɛ, nɛna
na nun yiire na nɛɛ,
a sii wekeru suo kpa a tu nim doke.

4 Kpa a yaa taarun yaa gea ka yaa
nɔmun yaa gea sua a doke mi.
Yen biru, kpa a yaa kuku bɔrɔkɔba
sɔndi yen wɔllɔ.
5 A maa yãa geeru gɔsio wunɛn yãa
gɔ̃ɔn di
kpa a ten yaa doke weke te sɔɔ.
Kpa a doo dãa doke
a yaa ye kpuro yike yu ye
sere ka yen kukunɔ.
6 Kpa a yaa ye wuna tia tia.
Baa yen tia a ku ra deri mi.
Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, Yerusalɛmu ya sãawa bɔ̃rura
yen tɔn goberun sɔ̃.
Ya sãawa nge sii weke te ta wuuru
diire,
te ba ɲ kpɛ̃ bu tea bu naamwɛ.
7 Yɛm mɛ Yerusalɛmu ya yari mi,
mu wãawa yen suunu sɔɔ.
Ya mu yariwa kperu wɔllɔ,
n ɲ mɔ tem dira sɔɔ tua yu sere mu
wukiri.
8 Tɛ̃ kon yɛm mɛ deri kpee ten wɔllu
mi,
mi mu ɲ berurɔ,
kpa nɛn mɔru yu ku ka se
n Yerusalɛmu ye mɔru kɔsie.
9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yerusalɛmu ya sãawa bɔ̃rura yen tɔn
goberun sɔ̃.
Nɛn tii kon dãa sube bakaru ko.
10 A dãa taasio kpa a dɔ̃ɔ doke
kpa a de yaa ye, yu ye mɛtɛ mɛtɛ.
A ye kpee yãnu dokeo
kpa a de yen kukunu nu dɔ̃ɔ mwaara
mam mam.
11 Yen biru, a weke dii te sɔndio dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ
sɔɔ
sere tu swĩa tu swɛ̃ra.
Kpa disi ni nu raa wãa te sɔɔ nu kpe
ta kun maa wuuru diire.
12 Ka mɛ, kookari ye, ya koo kam
kowa, domi dɔ̃ɔ kun kpɛ̃ u wuu diiram
mɛn bweseru kpeesia.
13 Nge mɛya Yerusalɛmu ya disi duura
yen tora ni ya kuan sɔ̃. Wee na kĩa n ye
dɛɛrasia adama ya ɲ wure. Yen sɔ̃ tɛ̃, ya
ɲ maa kpɛ̃ yu dɛɛra sere nɛn mɔru yu
ka sure.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
Kon ye siriwa nge mɛ yen daa ya nɛ,
na ɲ yen wɔnwɔndu mɔ̀. Ya koo maa
koora. Kon ye kowa na ɲ sika mɔ̀. Na
ɲ biru wuramɔ.

Esekiɛlin kurɔn gɔɔ

15 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
16 tɔnun bii, kon nun wi a kĩru bo
goori subaru sɔɔ. Adama a ɲ yɛ̃ron gɔɔ
yeru mɔ̀. A ɲ win gɔɔ sinamɔ. A ɲ maa
gɔɔ sumɔ win sɔ̃.
17 A weeweenu koowo wunɛn tii
sɔɔ a ku de goo u nɔ. A ku gɔɔ sina.
A wunɛn dawani bɔkuo kpa a wunɛn
baranu doke nge mɛ a ra ko. A ku
wunɛn wuswaa wukiri. A ku maa gɔɔ
dĩanu di.
18 Yera Esekiɛli u ye tɔmbu sɔ̃ɔwa
bururu ma yen yoka win kurɔ u
kpuna u gu. Yen sisiru bururu ma u
kua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn yiire.
19 Yera tɔmbu ba nùn bikiamɔ ba
mɔ̀, u bu tubusio ye u mɔ̀ mi.
20 Yera u bu wisa u nɛɛ, Yinni
Gusunɔwa u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
21 u be Isireliba gari yini sɔ̃ɔwɔ u
nɛɛ, wi, Yinni Gusunɔ u koo de bu win
sãa yeru kɔsuku tèn sɔ̃ ba tii sue ka te
bà n mɛɛra ba ra n nuku dobu mɔ̀ ka
tè sɔɔ ba ben yĩiyɔbu doke. Ba koo ben
bii be ba tie Yerusalɛmuɔ mwɛɛri bu
go.
22 Ba koo kowa nge mɛ Esekiɛli u
kua. Ba ɲ ben wuswaa wukirimɔ
nuku sankiranun sɔ̃, ba ɲ maa gɔɔ
dĩanu dimɔ.
23 Ba koo ben dawani bɔkewa kpa
bu ben baranu doke. Ba ɲ koo gɔɔ
yeru ko, ba ɲ koo maa gɔɔ swĩ. Adama
ba koo woora ben toranun sɔ̃ kpa ba n
weeweenu mɔ̀.
24 Wi, Esekiɛli u ko n sãawa yĩreru
ben suunu sɔɔ. Ba koo kowa nge mɛ
u kua. Sanam mɛ yeba kpuro ya koo
bu deema, saa ye sɔɔra ba koo gia ma
Gusunɔ u sãawa Yinni.
25 Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Es-
ekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u koo de Isireliba
bu win sãa yeru bia te ta sãa ben kuku
yeru mi, te bà n mɛɛra ta ra bu nuku
dobu wɛ̃ mi, ka tèn sɔ̃ ba tii sue mi, ma
ba ben yĩiyɔbu doke te sɔɔ. Yen biru
kpa u de ben bibu bu gbisuku.
26 Sanam mɛ kɛ̃si ni, nu koo bu
deema, goo u koo nu kisirari kpa u na
u nun sɔ̃.

27 Yen tɔ̃ɔ te, wunɛn nɔɔ ga koo
wukiara kpa a ka yɛ̃ro gari ko. Wuna
kaa n sãa yĩreru wunɛn tɔmbun sɔ̃. Saa
ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛ Gusunɔ na
sãawa Yinni.

Gari yi ba gerua Amɔniban sɔ̃

25

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 tɔnun bii, a wuswaa sĩiyɔ
Amɔniban mi gia.
3 Kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, bu nɛ, Yinni
Gusunɔn gari swaa dakio bu nɔ. Yèn
sɔ̃ ba yɛ̃ɛ sanam mɛ nɛn sãa yera disi
duura ka yèn sɔ̃ Isireliba ba kam kua
ma ba Yudaba yoru mwa ba ka doona,
4 yen sɔ̃ tɛ̃, kon bu sɔ̃ɔ yari yerugibu
nɔmu bɛria, kpa bu ben karaba gira
ben tem suunu sɔɔ, kpa bu ben wãa
yenu ko mi. Beya ba koo ben dãa
marum di kpa bu ben sabenun bom
nɔ.
5 Kon de Raba yu ko yooyoosun
kpara yeru kpa ben tem kpuro mu n
sãa yãanun wãa yeru. Saa ye sɔɔra ba
koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
6 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na maa
gerua. Na nɛɛ, yèn sɔ̃ ba taki kua, ba
yɔ̃ɔka ma ba nuku dobu kua sanam mɛ
Isireliba ba nɔni sɔ̃ɔre,
7 yen sɔ̃na tɛ̃, kon bu nɔmu dɛmiɛ,
kpa n bu bwesenu ganu nɔmu bɛria
nge gbeeku yɛɛ. Kon bu kpeerasia
bwesenun suunu sɔɔn di kpa bu kam
ko mam mam. Saa ye sɔɔ, ba koo gia
ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Mɔabuban sɔ̃

8 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ, yèn sɔ̃ Mɔabuba ka Edɔmuba ba
nɛɛ, Isireliba ba sãawa tia ka bwese ni
nu tie handunia ye sɔɔ,
9 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo wuu si wɔri si
su dam mɔ mi, si su ṅ derimɔ bu
Mɔabuban tem du. Wuu si, su koo
wɔrukuwa tia tia baa ka si su buram
bo nge Bɛti Yesimɔti ka Baali Mɛɔni ka
Kiriataimu.
10 U koo dewa sɔ̃ɔ yari yerugibu
bu bu wɔri nge mɛ ba Amɔniba kua
sere ba ṅ maa bu yaayamɔ sere ka
baadommaɔ.
11 Ba koo win siribu wa. Saa ye
sɔɔra ba koo gia ma wiya u sãa Yinni
Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ̃

12 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua.
U nɛɛ, yèn sɔ̃ Edɔmuba ba tora ba
Yudaba mɔru kɔsie,
13 yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu nɔmu dɛmiɛ
kpa u tɔmbu ka sabenu go. U koo de
ben tem mu ko bansu saa Temanin di
n ka da Dedaniɔ, kpa mɛn tɔmbu bu
gbisuku tabu sɔɔ.
14 U koo de win tɔmbu Isireliba bu
bu mɔru kɔsie. Ba koo bu kua nge
mɛ win mɔru ya kpãaru nɛ kpa bu gia
ma ba ku ra nùn tore kam. Wi, Yinni
Gusunɔwa u yeni gerua.

Gari yi ba gerua Filisitiban sɔ̃

15 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ, wee Filisitiba ba Isireliba mɔru
kɔsie ka dam domi ba sãawa ben
yibɛrɛba saa yellun di.
16 Yen sɔ̃ tɛ̃, u koo bu win nɔmu
dɛmiɛ kpa u be kpuro kpeerasia be,
be ba wee Keretin di ba ka wãa nim
wɔ̃kun goorɔ.
17 U koo bu sɛɛyasia u mɔru kɔsia ka
dam. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma wiya
u sãa Yinni Gusunɔ.

Gari yi ba gerua Tirin sɔ̃

26

1 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
tiasen surun tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Yinni
Gusunɔ u ka Esekiɛli gari kua. U nɛɛ,
2 tɔnun bii, wee Tirigibu ba
Yerusalɛmu yɛ̃ɛmɔ ba mɔ̀, wee ya kam
kua yèn mi gia tɔmbu ba ra raa kpe
bà n gam dɔɔ. Tɛ̃ ben mi gia tɔmba
koo wura kpa be, bu gobi ko. Domi
Yerusalɛmu ya kua bansu.
3 Yen sɔ̃ tɛ̃, Yinni Gusunɔ u koo Tiri
ye mɔru seesi u de bwese dabinu nu
ye wɔri nu tɛria nge mɛ daara ra nim
yibu.
4 Kpa nu yen gbãranu kɔsuku ka yen
tabu durɔbun kuku yenu. Nu koo ye
kpuro kɛrawa mam mam kpa Tiri ye,
ya n sãa nge kpee saara.
5 Ya koo kowa nge tem bureru te
ta wãa nim wɔ̃ku sɔɔ mi surɔkɔba
ba ra ben yãakoronu kewe. Yinni

Gusunɔwa u yeni gerua. Bwese
tukunu nu koo na nu wuu ge wɔri.
6 Kpa nu be ba wãa gen turuku go
go. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u
sãa Yinni Gusunɔ.
7 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa gerua.
U nɛɛ, u koo de Babilonin sina boko
wi u sinambu kpuro dam kere u na
saa sõɔ yẽsan nɔm geu gian di u Tiri
ye wɔri. U koo na ka dumi ka tabu
kɛkɛ be dumi gawe ka sere maasɔbu
ka tabu kowo dabi dabinu.
8 U koo Tirin baru kpaanu kpuro
kpeerasia. Tabu kowobu ba koo kuku
yenu gbe kpa bu tabu sĩa kpĩ ba n
tɛrɛnu nɛni bu ka tii ganɛ.
9 Ba koo Tiri yen gbãranu kɔsuku bu
suriri ka ben tabu yãnu.
10 Kpa ben dumi dabi dabi ten tua
yu ye wukiri kpa yen gani yi n diirimɔ
maasɔbun wɔkinun sõ ka tabu kɛkɛ
ben wɔkinun sõ. Domi ba koo Tiri ye
wɔriwa nge wuu ge ba kamia kɔ.
11 Ba koo ka dumi swɛɛ kpuro
swĩiwa kpa ba n tɔmbu goomɔ ka
takobi kpa bu yen bũu sãa yenun
gbereba suriri bèn sõ ya woo kanamɔ.
12 Ba koo yen dukia ka yen kia ni ya
dɔramɔ guraWa nge ye ba tabu diima
kpa bu yen gbãranu ka yen dii geenu
kɔsuku bu suriri kpa bu yen kpenu ka
yen dãa ka yen kɛ̃ki gura bu sure nim
wõku sɔɔ.
13 U koo de ben womusu su nɔru ko.
Ba ǹ maa mɔrɔkunun swĩi nɔɔmɔ mi.
14 U koo de yu kowa nge kpee saara
yèn wɔllɔ surɔkɔba ba ko n da ben
yãakoronu kewe. Ba ǹ yen bansu
seeyamɔ. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni
gerua.
15 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerumɔ
Tiri yen sõ. U nɛɛ, be ba wãa n toma
nim wõkun goorɔ, bà n nua Tiri ya
bansu kua ma ba be ba mɛɛra wan
weeweenu nɔɔmɔ, ba koo diiri.
16 Wee tem mɛn kparo be ba wãa
nim wõkun bera gia kpuro ba koo
se ben sina kitanun di bu ben yabe
bakanu ka ben yabe ni ba sɔma doke
potiri ba n wurure ba n sõ temɔ. Saa
kpuro sɔɔ, ba ko n bɛrum soorewa kpa
ba n nuki sankire Tirin sõ.
17 Ba ko n gɔɔ wuri mɔ̀ Tirin sõ ba n
mɔ̀,
wee ya kam kua ye, ye ya raa yĩsiru
yara mi.
Ye, yèn tɔmbu ba raa dabiru bo nim
wõkun bera mi gia.
Beya ba raa maa dam bo,
ma be ba ka bu sikerenɛ ba bu nasie.
18 Wee be ba wãa tem burenɔ
ba diirimɔ Tiri yen kam kobun sõ.
Be ba toma ba ka wãa nim wõkun
goorɔ
ba nande yen kpeerun sõ.
19 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa
gerua. U nɛɛ, u koo de Tiri yu ko bansu
kpa goo u kun maa wãa mi. Sanam
mɛya u koo de nim wõkun nim mu ye
wukiri kpa ye kpuro yu num ya n wãa
gɔribun wãa yerɔ mi yeruku tɔmba
kpĩ.
20 U koo de yu da sere tem sɔɔwɔ
mi yeruku tɔmba wãa kpa ya n kõɔre
mi. U koo de ya n wãa mi ka gɔribu.
Goo kun maa sinamɔ ye sɔɔ. Ya ǹ maa
ayeru wasi wasobun suunu sɔɔ.
21 Tɔmba koo nanda ye ya koo ye
deeman sõ. Ya ǹ ko ya n maa sãa
gãanu. Domi ba koo ye kɔsukuwa
mam mam kpa bu ye kasu bu bia.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Wuri yi ba kua Tirin bansun sõ

27

1 Esekiɛli u nɛɛ, Tiri, Yinni Gusunɔ u
man sõɔwa u nɛɛ,
2 n nun gɔɔ wuri kuo,
3 n nun sõ n nɛɛ, wunɛ Tiri a wãawa
nim wõkun goorɔ ma a ka bwese
dabinu tenkuru mɔ̀. Ye Yinni Gusunɔ
u gerua wee. U nɛɛ,
wunɛ Tiri, a ra raa nɛɛ, a sãawa wuu
burɔ.
4 Wunɛn dam mu wãawa sere nim
wõkuɔ.
Be ba nun bana, ba nun kuawa nge
goo nimkuu burɔ.
5 Ma ba wunɛn wasi kua ka dãa ye ba
mɔ̀ sipɛrɛ ye ya wee Senirin di.
Ma ba dãa ye ba mɔ̀ sɛduru ye ya wee
Libanin di sua
ba ka wunɛn beku sɔretiru kua.
6 Ma ba wunɛn sɛsɛnu kua ka Basanin
dãa gea ye ba mɔ̀ sɛɛni.

Ma ba wunɛn kitanu kua ka dãa ye ba mɔ̀ buyi
ye ba ka na saa Kitimun di
ma ba nu suunu donnu mani.
7 Ma ba beku ni ba koo nun karea kua Egibitiɔ ka wɛ̃ɛ damgii
ba sɔma doke.
Beku ni, nu sãawa nge wunɛn gidi bɔra.
Ma ba beka ye ya ra wunɛn kianu wukiri kua ka wɛ̃ɛ gaaduragii,
ka maa wɛ̃ɛ wunɔmgii yi yi wee saa tem bure te ba mɔ̀ Sipun di.
8 Sidonigibu ka Aafadiba ba ra wunɛn sɛsɛnu bwie
kpa wunɛgii be ba yɛ̃ru bo ba n bu kpare.
9 Gebalin nɔman sɔm kowo be ba sɔma ye yɛ̃ sãa sãa,
bera ba ra wunɛn wɔrusu kɔre.
Be ba tenkuru mɔ̀ ka goo nimkusu kpuro,
ba ra yɔ̃rewa wunɛn mi bu wunɛn kiaru dwe.
10 Pɛɛsiba ka Ludiba ka Putigibun tii ba raa sãawa wunɛn tabu kowobu.
Ba sãawa tabu durɔbu ka gem.
Wunɛn miya ba ra ben tɛrɛnu ka ben sii furɔ kɔkɔnu bwɛ̃
kpa ye kpuro ya n nun bɛɛrɛ doke.
11 Aafadiba ka wunɛn tiin tabu kowoba ba ra wunɛn gbãraru kɔ̃su bu ka sikerena. Tabu kowo damgibu gaba ba ra maa wunɛn kuku yenu kɔ̃su. Wunɛn gbãrarɔwa ba ra ben tɛrɛnu bwɛ̃ kpa nu n nun bɛɛrɛ doke.

Tiri ya sãawa wuu bɔkɔ gèn mi ba ra tenkuru ko

12 Tiri, wunɛn arumani bakan sɔ̃na Taasisigibu ba ra tenkuru nɛ wunɛn mi. Beya ba ra n ka kianu naamɔ wunɛn yaburɔ. Niya sii geesu, ka sii wɔ̃kusu, ka sii kpikisu, ka sii pɛɛrum.
13 Wunɛ ka Gɛrɛkiba, ka Tubaligibu, ka Mɛsɛkigibun tii i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun yobu ka gãa ni ba seka ka sii gandu kiaru dweeri.
14 Togaamagibu ba ra maa dumi yi ba ra ka sɔmburu ko ka yi ba ra ka tabu de ka kɛtɛkunu dɔram nɛ wunɛn yaburɔ.
15 Wunɛ ka Dedanigibu ka be ba wãa tem bureru gia kpuro i ra maa tenkuru koosinɛ. Ba ra nun wunɛn dibu kɔsie ka suunu donnu ka dãa ye ba mɔ̀ ebɛni.
16 Wunɛ maa ka Sirigibu i ra tenkuru koosinɛ. Gãa dabina ba ra nun dweeri kpa bu ka nun kpee gobiginu naawa ni nu sãa nge yaka bekusu, ka beku gaaduraginu, ka beku ni ba sɔma dokea, ka beku ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ka nim wɔ̃kun kpee buranu *, ka kpee gobigii ni nu sɔ̃ri.
17 Wunɛ ka Yudaba ka Isireliba i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka nun alikama ye ya wee Minitin di ka pɛ̃ɛ bwese bweseka ka tim ka gum ka sere gum sawaram kiaru dweeri.
18 Wunɛ ka Damasigibu i ra tenkuru koosinɛ wunɛn arumani bakan sɔ̃. Ba ra ka nun tam mɛ mu wee Hɛlubonin di ka wɛ̃ɛ kpiki yi ba kua ka yãa sansu kiaru dweeri.
19 Saa Usalin di, Yafanigibu ka Gɛrɛkiba ba ra ka kianu nɛ wunɛn yaburɔ. Niya, sisu ka dãa gaa ka sere dãa kiki nubu durorugisu kpa bu ka nun ye kpuro kiaru dweeri.
20 Wunɛ ka Dedanigibu i ra tenkuru koosinɛ kpa bu nun gaari beka dɔre.
21 Wunɛ ka Daarububa ka Kedaan wirugibu i tenkuru koosinamɔ. Ba ra nun kiaru dweeriwa ka yãa kpɛmminu ka yãa kinɛnu ka sere maa bonu.
22 Wunɛ ka Seban tenkuba ka Ramagibu i ra tenkuru koosinɛ. Ba ra ka turare ye ya gea bo nɛ wunɛn yaburɔ ka kpee gobiginu bwese bweseka ka sere maa wura.
23 Wunɛ ka Haranigibu ka Kannɛgibu ka Edɛnigibu ka Seban tenkuba ka Asirigibu ka Kilimadigibu i ra tenkuru koosinɛ.
24 Yãa gobigina ba ra ka nun kiaru dweeri. Yãa ni ba ra ka nɛ wunɛn yaburɔ niya, yabe gaaduraginu ka yabe ni ba sɔma doke ka beka ye ba sɔma doke ka sere maa wɛ̃ɛ damgii yi ba tara.

* **27:16** ***nim wɔ̃kun kpee buran*** Ya sãawa yaa piibu gagun kukunu ni ba ra ka bura yãnu ko.

Ba Tiri gəə swĩiyammɛ

25 Taasisin goo nimkusa su ra n wunɛn kianu səəwa.
Ma wunɛn dukia ka wunɛn bɛɛrɛ ya kpɛ̃a nim wɔ̃kun bera mi gia.
26 Goo tɛməbu ba ka nun bəsu nim bakam səə.
Adama woo gaga koo na saa sɔ̃ə yari yerun di
gu nun kəsuku nim wɔ̃ku gen suunu səə.
27 Wunɛn dukia ka wunɛn kianu
ka be ba ra wunɛn sɛsɛnu bwie ka be ba ra bu kpare
ka be ba ra wunɛn wərusu kəre ka wunɛn kia dərobu
ka wunɛn tabu kowobu ka sere be kpuro be ba wãa wunɛn tii səə
ba koo num nim wɔ̃kun səəwə dəma te a wəruma.
28 Be ba ra nun kpare ba koo kuuki ko
kpa nim wɔ̃kun goonu nu diiri.
29 Be ba wunɛn sɛsɛnu bwiamə ka be ba bu kpare,
be kpuro ba koo sarawa wunɛn min di bu na tem diraə.
30 Ba koo nəəgiru sua
bu nun wuri kɔ̃si koosi
kpa bu tii tua wisi winə
bu bindi torom səə nuku sankiranun sɔ̃.
31 Ba koo ben winu kəni wunɛn sɔ̃,
kpa bu saakiba dewe
bu nun gəə swĩiya nuku sankiranun sɔ̃.
32 Ben nuku sankira ni səə,
ba koo nun womu koosi bu nɛɛ,
wunɛ Tiri, a ɩ̀ ka wuu gagu weenɛ.
Wee a kam kua nim wɔ̃kun suunu səə.
33 Sanam mɛ a wunɛn tenkuru mɔ̀ tən dabira a ra diisie.
Wunɛn dukia ka wunɛn kianun kpãarun sɔ̃,
a dera sinamba kua dukiagibu.
34 Adama a kəsikira a wəri nim wɔ̃kun səəwə
ma wunɛ ka wunɛn kianu ka wunɛn tən dabi te kpuro i nim diira.
35 Be ba wãa tem burenu səə ba nuki sankire wunɛn sɔ̃.
Ma ben sinambu ba bɛrum soore ba wuswaa burisinɛ.
36 Tem tukum tenku be ba koo sara mi, biti koo bu mwa
kpa bu nun wia koosi.
Domi a kam kua.
A ɩ̀ kaa n maa wãa sere ka baadomma.

Gari yi ba gerua

Tirin sunən sɔ̃

28

1 Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ,
2 tənun bii, a Tirin sunə sɔ̃əwə a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ, wee u tii sua sere u gerumə u mɔ̀, wiya u sãa Gusunə. Ma u sɔ̃ Gusunən sina kitaru wəllə nim wɔ̃kun suunu səə. Adama u n yɛ̃ ma u sãawa tənu, n ɩ̀ mə Gusunə, baa mɛ u tamaa win bwisikunu sãawa teenu ka nɛ Gusunəginu.
3 U tamaa u Danielli bwisi kere ma asiri gaa kun nùn berue.
4 Win yɛ̃ru ka win bwisin sɔ̃ u tii kua dukiagii. U wura ka sii geesu yibia win arumanin beru yerə.
5 Win bwisi bɛkɛ ka win tenkurun sɔ̃, win dukia ya kuura. Ma u tii sua dukia yen sɔ̃.
6 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunə na nɛɛ, yèn sɔ̃ u tamaa win bwisikunu nu sãawa teenu ka nɛginu,
7 yen sɔ̃na kon nùn tən tukobu kparema be ba nuki sosum bwesenu kpuro kere. Ba koo nùn takobi səkiri bwisi bɛkɛ yin sɔ̃ kpa bu win bɛɛrɛ ye disi doke.
8 Ba koo nùn surewa gəribun wãa yerə, kpa u gbi nim wɔ̃kun suunu səə nge wi ba səkura.
9 Saa ye səə, bà n nùn goobu (200) na, u koo kpĩ u maa nɛɛ, u sãawa Gusunə? Aawo, u ko n sãawa tənu, n ɩ̀ mə Gusunə, wi u nùn goomən nəmaə.
10 U koo gbiwa nge wi u kun Gusunə yɛ̃. Tən tukoba ba koo nùn go. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni gerua.
11 Yinni Gusunə u maa nɛɛ,
12 tənun bii, a maa gəə swĩiyə Tirin sunən sɔ̃. A nùn sɔ̃əwə a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerumə. Na nɛɛ, wee u raa sãa wi u yiban yĩreru bwisi səə ka buram səə.
13 U raa wãawa Edɛniə, Yinni Gusunən gbaarə. Ma ba nùn kpee gobigii bwese bweseka dokeye ni nu nəni swãaru mə ka dəm buuru ka digi ka wuru beku ka swãaru ka boogu ka swãaru ka sere maa wuru beku ka wura. Ma ba nùn gãasu ka guunu

soowammɛ ni ba ka wura. Ma ba
nùn gãasu ka guunu soowammɛ ni ba
sɔɔru kua win marubun tɔ̃run sɔ̃.
14 U raa sãawa nge wɔllun kɔ̃so ma u
kasa dɛrie. Ma na dera u wãa nɛn guu
dɛɛrarɔ u sĩimɔ kpee ni nu ballimɔn
wɔllɔ.
15 Saa mìn di ba nùn taka kua, win
daa ya wãwa sere n ka girari tɔ̃ɔ te ba
daa kɔ̃sa gaa wa wi sɔɔ.
16 Win tenkurun kpãaru ta dera u
bɔbunu ka keeta wɔri. Yen sɔ̃, kon nùn
sura saa nɛn guu dɛɛra ten min di, wi,
wi u sãa nge wɔllun kɔ̃so mi. Kon de
u doona saa kpee ni nu ballimɔ min
suunu sɔɔn di.
17 U tii sua win buram sɔ̃ ma u win
bwisi ka win bɛɛrɛ ye kpuro sanka.
Yen sɔ̃, kon nùn kɔ̃ temɔ kpa sinam be
ba tie bu nùn ka.
18 Win durum kpãaru ka win keeta
ye u mɔ̀ tenkuru sɔɔn sɔ̃, u win wuun
sãa yenu disi doke. Yen sɔ̃, kon de dɔ̃ɔ
u se win tiin min di kpa u nùn gɔsia
torom tɔn be ba nùn mɛɛran nɔni biru.
19 Saa ye sɔɔ, bwese ni nu nùn yɛ̃
kpuro nu koo biti kowa, domi u koo
kam ko. U ǹ ko n maa wãa sere ka
baadommaɔ.

Gari yi ba gerua Sidonin sɔ̃

20 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
21 tɔnun bii, a mɛɛrio Sidonin bera
gia kpa a ye gerusi.
22 A nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ, wee kon ye wɔri.
Kon ye nɛn dam sɔ̃ɔsi kpa bu man
bɛɛrɛ wɛ̃ yen suunu sɔɔ. Nà n ye siri,
ma na ye sɔ̃ɔsi ma na sãawa Dɛɛro, saa
yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
23 Kon de baranu nu ye wɔri. Kon
de bu tɔmbu go yen swɛɛ sɔɔ. Tɔmba
koo wɔruku bu gbisuku taa bi ba koo
ye wɔrima beri berikan din sɔ̃. Saa ye
sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.

Isireliba

ba ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ

24 Bwese ni nu Isireliba sikerenɛ nu
bu gema nu ǹ ko n maa sãa nge sãku
ni nu bu mɛɛra mɔ̀ nu gɛ̃ɛkumɔ. Saa
yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni
Gusunɔ.
25 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
maa gerua. Na nɛɛ, sanam mɛ kon
Isireliba mɛnnama bwese tukunun
suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ, kon sɔ̃ɔsi
bwese tuku nin nɔni biru ma na
sãawa Dɛɛro. Saa ye sɔɔra Isireliba ba
koo da bu sina ben temɔ mɛ na ben
baaba Yakɔbu wɛ̃.
26 Ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ. Ba koo
dia bani kpa bu resɛmba duure. Ba
ko n wãa bɔri yɛndu sɔɔ domi kon be
ba ka bu sikerenɛ ba bu gema siri n
sɛɛyasia. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

Gari yi ba gerua Egibitin sɔ̃

29

1 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkurusen
suru wɔkurusen sɔ̃ɔ wɔkura yiruse
sɔɔra Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 tɔnun bii, a wunɛn wuswaa kisio
Egibiti sunɔn mi gia kpa a wi, ka win
temgibu kpuro sɔ̃
3 a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerua. Na nɛɛ, wee kon nùn wɔrima
wi, wi u sãa nge karaku ge ga nanum
mɔ ga kpĩ daa te ba mɔ̀ Niluɔ. Ma u
gerumɔ u mɔ̀, daa te, ta sãawa wigiru
domi wiya u tu kua.
4 Kon kɔkɔnu sɔre win baa saburosu
sɔɔ kpa n de daa ten swɛ̃ɛ yi n sɔre sɔre
win koko wɔrukisɔ. Kpa n nùn gawa n
yara daa ten min di ka swɛ̃ɛ yi sannu.
5 Kpa n nùn sua n kɔ̃ gbaburɔ ka swɛ̃ɛ
yi kpuro. U koo wɔriwa yakasɔ. Goo
kun nùn seeyamɔ, goo kun maa nùn
dɔbamɔ. Gbeeku yɛɛ ka gunɔsa su koo
win goru di.
6 Saa ye sɔɔra Egibitigibu kpuro ba
koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
Domi somi te u Isireliba kua ta
sãawa nge kabaru, ta ǹ dam mɔ.
7 Ba nùn tãsisi ma u bɔɔra ben nɔmaɔ
u ben senu mɛɛra kua ma u dera ba
suba.
8 Yen sɔ̃, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. Na nɛɛ, kon de bu nùn
wɔrima ka takobi kpa n de bu win
tɔmbu ka yɛɛ kpuro go.
9 Egibitin tem mu koo ko bansu kpa
bu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Domi yen sunɔ u nɛɛ, wiya u daa te
ba mɔ̀ Nilu mɔ. Wiya u maa be tu kua.
10 Yen sɔ̃, kon wi ka win daa te
wɔrima. Kpa win tem mu ko bansu
saa Migidolin di n ka da Asuaniɔ ka
Etiopin tem nɔɔ bura yenɔ.
11 Tɔnu kun maa sarɔ mi, mɛya yaa
gaa kun maa sarɔ mi. Ya koo kowa wɔ̃ɔ
weeru goo kun maa wãa mi.
12 Wɔ̃ɔ weerun baa sɔɔ, kon de
Egibitin tem ka yen wusu su ko bansu
n kere bansu kpuro. Kon bu yarinasia
n de ba n wãa bwese tukunun suunu
sɔɔ.
13 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
maa gerua. Na nɛɛ, wɔ̃ɔ wee ten biru,
kon Egibitigibu mɛnnama bwese
tukunun suunu sɔɔn di mi ba yarinɛ.
14 Be, Egibitigii be ba raa yoru dimɔ
kon ka bu wurama ben temɔ bera mi
ba mɔ̀ Paturɔsi. Miya ba koo bandu
swĩi te ta ǹ dam mɔ.
15 Ta ko n sãawa ban te ta piiburu
bo kpa ta kun dam mɔ bwese ni nu tie
sɔɔ. Kon tu kawawa kpa tu ku raa ka
bwese ni nu tie taare.
16 Isireliba ba ǹ maa tu naanɛ mɔ̀. Ba
ǹ maa dɔɔ ten mi, bu somiru kana ye
ya ko n sãa ben durum. Saa ye sɔɔ, ba
koo gia ma nɛna na Yinni Gusunɔ.

Nɛbukanɛsaa u koo Egibiti

tabu wɔri u mwa

17 Isireliban yorun wɔ̃ɔ yɛnda nɔɔbu
ka yirusen suru gbiikoon tɔ̃ɔ gbiikiru
sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
18 tɔnun bii, wee Nɛbukanɛsaa
Babilonin sina boko u dera win tabu
kowobu ba sɔm sɛ̃sɔginu kua bu ka
Tiri kamia. Adama win tabu kowo be
kpuro ba wii kpaki kua ma ben senu
potikira. Ka mɛ, Babilonin sina bokon
tii ka win tabu kowo be, ba ǹ arufaani
gaa wa sɔmbu te sɔɔ, te ba kua.
19 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na
nɛɛ, kon Babilonin sina boko Egibitin
dukia kpuro wɛ̃. U koo ben yãnu
gura kpa nu n sãa win tabu kowobun
kɔsiaru.
20 Kon nùn Egibiti wɛ̃wa ya n sãa
win sɔmbu te u kuan kɔsiaru. Domi
nɛna, wi ka win sɔm kowobu ba
sɔmburu kua.
21 Yen tɔ̃ɔ te, kon Isireliba dam kɛ̃
kpa n maa wunɛ tɔnun biin nɔɔ wukia
a ka bu gari ko kpa bu gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo Egibiti sɛɛyasia

30

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a Egibitigibu gerusio
kpa a bu sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni
Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, wee tɔ̃ɔ
kɔ̃sura wee. Bu weeweenu koowo.
3 Tɔ̃ɔ te, ta sisi tè sɔɔ nɛ, Yinni
Gusunɔ kon bu wɔri. Wee ta mam tu-
ruku kua. Ta ko n sãawa yam wɔ̃kuru.
4 Tabu koo na Egibitiɔ kpa bu tɔn
dabiru go mi, bu ben dukia gura kpa
tem mɛ, mu ko bansu, kpa nuku
sankira bakanu nu n wãa Etiopiɔ.
5 Etiopigibu ka Putigibu ka Ludiba
ka Daarububa kpuro ka Libigibu ka
sere maa nɛn tɔmbu Isireli be ba ka bu
nɔɔ tia sãa ba koo wɔruku bu gbisuku
taa bi sɔɔ.
6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua na
nɛɛ, be ba ka Egibitigibu yinamɔ mi,
ba koo bu go tabu sɔɔ saa Migidolin
di n ka girari Asuaniɔ kpa dam mɛ
Egibitigibu ba raa ka tii sue mi, mu
kpe. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
7 Ben tem mɛ, mu koo ko bansu n
kere tem mɛ n tie handunia sɔɔ. Ben
wusu su koo kowa bansu mam mam
n kere wuu si su tie.
8 Nà n Egibitigibu dɔ̃ɔ sɔkuma ma na
dera be ba ka bu yinamɔ min dam mu
kpa, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ.
9 Yen tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon sɔmɔbu gɔri goo
nimkusu sɔɔ bu Etiopigii be ba raa
wãa bɔri yɛndu sɔɔ nandasia kpa bu
bɛrum soora Egibitigibun wahalan tɔ̃ɔ
te sɔɔ, te ta sisi.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon sina
boko Nɛbukanɛsaa dendi n ka Egibitin
tɔn dabi te kpuro kpeerasia.
11 Wi, ka win tabu kowo wɔnwɔndu
sarirugii be, ba koo na bu tem mɛ wɔri
bu kpeerasia. Ba koo Egibitigibu go
ka takobi kpa gonu nu yibu tem mɛ
kpuro sɔɔ.

12 Kon de daa te ba mɔ̀ Nilun kɛri yi
gbera kpa n Egibitin tem tɔn kɔ̃sobu
nɔmu bɛria. Tɔn tukobu ba koo na
bu ye kpuro kam koosia. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa gerua
na nɛɛ, kon Nɔfun bũu turanun
bwãarokunu kpuro kɔsuku. Goo kun
maa bandu dimɔ Egibitiɔ. Kon dewa
tem mɛ, mu bɛrum duura.
14 Kon Paturɔsi kpeerasia kpa n
Soani dɔ̃ɔ mɛni kpa n maa Tebɛsi siri.
15 Kon ka Sini mɔru ko ye, ye ya sãa
nge Egibitigibun gbãra bakaru kpa n
Tebɛsin tɔn dabi dabi te go.
16 Kon Egibiti dɔ̃ɔ sɔku kpa Sini yu
burisina. Ba koo Tebɛsin gbãraru kɔra
kpa yibɛrɛba bu Nɔfu kamia sɔ̃ɔ sɔɔ
gbãara.
17 Ba koo Onin aluwaasiba ka
Pibesɛtigibu go ka takobi. Wuu si
kpuron tɔmba ba koo yoru mwa.
18 Nà n Egibitigibun dam bua mɛ ba
mɔ ba ka tɔmbu yoru diisie, ma dam
mɛ ba raa ka tii sue mi, mu nɔru kua,
yam mu koo tĩra Tapanɛsiɔ kpa bu yen
tɔmbu yoru mwɛɛri.
19 Kon Egibitigibu siri kpa bu gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Babilonin sina boko
u sãawa Gusunɔn denditia

20 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
tiasen suru gbiikoon sɔ̃ɔ nɔɔba yiruse
sɔɔra Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
21 tɔnun bii, na Egibitin sunɔn
gãseru bua. Wee, ba ṅ wa wi u koo
nùn bɛkia. Domi ba ṅ win mɛɛra ye
bɔkue u sere nɛɛ, u koo kpĩ u takobi
nɛnɛ.
22 Wee na Egibitin sunɔ wi wɔrim
wee. Kon win gãsenu kpuro bɔɔku te
ta gea sãa ka te ta ṅ gea sãa. Kon de
takobi yu wɔruma win nɔman di.
23 Kon Egibitigibu yarinasia bu da
bwese tukunun suunu sɔɔ. Kon de bu
da tem baamɛre sɔɔ.
24 Kon Babilonin sina boko dam wɛ̃
kpa n nùn nɛn takobi nɔmu bɛria.
Adama kon Egibitin sunɔn gãseru bua
kpa u weeweenu ko Babilonin sina
bokon wuswaaɔ nge u gɔɔ dɔɔ.
25 Kon Babilonin sina boko dam wɛ̃
kpa Egibitin sina bokogim mu kpe.
Nà n nɛn takobi Babilonin sina boko
nɔmu bɛria, ma u ka ye Egibitigibu
wɔri, saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna
na sãa Yinni Gusunɔ.
26 Kon Egibitigibu yarinasia bu da
bwesenu kpuro sɔɔ. Kon dewa bu da
tem baamɛre sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Egibitin sina boko u sãawa
nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru

31

1 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
tiasen suru itasen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra
Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a Egibitin sunɔ ka win
tɔn dabi dabi te sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
wara ka nùn weenɛ win kpãaru sɔɔ.
3 Wee u sãawa nge Libanin dãa ye ba
mɔ̀ sɛduru.
Yen kãasi yi wã
ma yen wurusu kubenu sãa.
Ma ya gunu ya guru winu girari.
4 Gura ya ye kpɛ̃asia.
Nim mɛ mu dua tem sɔɔ mu dera ya
gunia.
Nim mɛ kpuro mu kokumɔwa mi yen
gbini yi wãa.
Min diya mu kokumɔ mu daamɔ dãa
ni nu tien mi.
5 Yen sɔ̃na ya kpɛ̃a ya dãnu kpuro
gunum kera.
Yen kãasi yi dabia ma yi tɛria.
Domi ya nim waamɔ too.
6 Gunɔsu na su sin sokunu kua yen
kãasiɔ.
Ma gbeeku yɛɛ na yi maruramɔ yen
kɔkɔrɔ.
Ma bwese dabira na ta sɔ̃ yen saarɔ.
7 Ya sãawa dãa buraru
ma ya gunu ya kãasi dɛ̃u.
Domi yen nuwi yi duawa sere tem
sɔɔwɔ mi nim mu kpã.
8 Baa nɛ, Gusunɔn dãa gbaa te ba mɔ̀
Edɛni sɔɔ,
sɛduru gaa sari ye ya ka ye weenɛ.
Mɛya dãa ye ba maa mɔ̀ sipɛrɛ yen gaa
sari ye ya kãasi burɛ mɔ nge ye.
Dãa wuru bakasu gasu maa sari si su
ka yegisu weenɛ.
Dãru garu sari te ta ka ye buram nɛ.

9 Kãasi burɛya na ye wɛ̃ sere dãa ni nu wãa nɛ, Gusunɔn dãa gbaa te ba mɔ̀ Edɛniɔ nu nisinu seewa.

Egibitin sunɔ u koo bɔɔra

nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru

10 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sɛduru ye, ya kpɛ̃a ya guru winu girari. Ma ya tii sua.

11 Yen sɔ̃na kon ye gira kpa n ye sina boko wi u sinambu kpuro dam kere nɔmu bɛria kpa u ye kua nge mɛ yen torara nɛ.

12 Tɔn tuko be ba nuku kɔ̃suru bo ba koo ye kĩi bu sura bu kɔ̃. Kpa yen kãasi yi wɔri guunu ka wɔwi sɔɔ kpa yi bɔɔkira tem mɛ kpuron wɔwi sɔɔ. Kpa tɔn be ba raa wãa yen saarɔ bu yarina bu ye deri.

13 Yen bĩirun wɔllɔwa gunɔsu su koo na su sina. Kpa gbeeku yɛɛ yi yin wãa yeru ko yen kɔkɔrɔ.

14 Yeni ya koo koorawa kpa dãa ni nu nim waamɔ nu ku raa ka gunia nu guru winu girari nu sere tii sua nin gunum sɔ̃. Domi dãnu ka tɔmbu kpuro ba koo gbiwa bu da bu gɔribu deema.

15 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma te sɛduru ye, ya koo du gɔribun wãa yerɔ, kon de taka koora ye ya wãa yam mi kpuro yu gɔɔ wooru sina. Kon nim yɔ̃rasia yen sɔ̃, kpa n de daanu nu kokubu yɔ̃ra. Kon maa de yam mu tĩra Libaniɔ, kpa n dãnu gberasia yakasɔ.

16 Sanam mɛ kon de sɛduru ye, yu wɔruma yu da gɔriɔ ka tɔn be ba dɔɔ mi sannu, be ba koo yen wɔrumaan damu nɔ ba koo diiri bɛrum sɔ̃. Gbaa te ba mɔ̀ Edɛnin dãa ni nu buram bo ka ni nu gea sãa ni kpuro ni nu gesi nim waamɔ Libaniɔ nu ko n nuku dobu mɔwa sere tem sɔɔwɔ.

17 Nin tii nu koo sara nu da gɔribun wãa yerɔ nu bu deema be ba go ka takobi. Ba raa sãawa yen dam ma ba wãa yen saarɔ tɔmbun suunu sɔɔ.

18 Edɛnin gbaa te sɔɔ, dãa gaa kun ka Egibitin sina boko nɛ buram sɔɔ ka kpãaru sɔɔ. Ka mɛ, ba koo nùn surewa gɔribun wãa yerɔ tem sɔɔ sɔɔwɔ ka dãa ni nu wãa Edɛni mi sannu kpa u n kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ ka takobi, be ba ṅ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ. Yeniwa ya koo Egibitin sina boko ka win tɔn dabi te kpuro deema. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni kpuro gerua.

Ba koo Egibitigibu

ka ben sina boko gɔɔ swĩiya

32

1 Isiliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura yirusen suru wɔkura yirusen tɔ̃ɔ gbiikiru sɔɔra Yinni Gusunɔ u nɛɛ,

2 tɔnun bii, a gɔɔ swĩiyɔ Egibitin sunɔn sɔ̃. A nùn sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ,
wee u sãawa nge gbee sunɔ kpɛmbu bwesenun suunu sɔɔ.
Ma u maa sãa nge karaku nim wɔ̃ku sɔɔ.
U ra tii kpare daa ten nim sɔɔ
kpa u ten nim buri ka naasu
kpa ten kurenu nu soona.

3 Yen sɔ̃, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, kon nùn nɛn yãakororu surema sanam mɛ tɔn dabinu nu mɛnnɛ kpa bu nùn gawa bu yarama.

4 Kon nùn yarawa kasaɔ kpa n nùn kɔ̃ yakasɔ. Kon dewa gunɔsu su na su sina win wɔllɔ kpa gbeeku yɛɛ yi nùn di.

5 Kon win yaa yariwa guunu wɔllɔ kpa n ye ya tie taasi wɔwi sɔɔ.

6 Kon de win yɛm mu n yari tem mɛ̀ sɔɔ u wãa sere ka guunɔ kpa yɛm mu n yiba mɛn wɔwi sɔɔ.

7 Sanam mɛ u koo gbi, kon de wɔllu tu tĩra. Kon kperin yam bururam go kpa guru wiru tu sɔ̃ɔ wukiri, kpa suru u ku maa yam bururasia.

8 Kon wɔllun fitilanu kpuro go win sɔ̃. Kpa n de yam mu tĩra win tem sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

9 Kon de bwese dabinu nu biti soora nù n win kpeerabun labaari nua, baa ka tem mɛ u ṅ yɛ̃.

10 Kon de bwese ni, nu n biti soore win sɔ̃. Kpa nin sinambu ba n di-irimɔ bɛrum sɔ̃ sanam mɛ kon nɛn takobi fĩa ben wuswaaɔ. Sanam mɛ u koo kpeera mi, ba ko n diirimɔwa saa kpuro sɔɔ, ben baawure u n ka win wãaru nande.

11 Domi amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ
na gerumɔ. Na nɛɛ, Babilonin sina
bokon tabu kowobu ba koo nùn wɔri
ka takobi.
12 Kon nùn tabu kowo damgibu be
ba nuku kɔ̃suru bo surema bu win tɔn
dabi te go. Kpa Egibitin tii suabu bu
kpe.
13 Kon win yaa sabenu go nim
bakam bɔkuɔ kpa tɔmbu ṅ kun mɛ
yaa sabenun naasu su ku maa nim mɛ
buri.
14 Kon de mu kpunawa kpa mu n
kokumɔ nge gum yarum. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.
15 Nà n dera Egibiti ya kua bansu ma
na yen dukia gura mam mam, na yen
tɔmbu kam koosia, saa ye sɔɔra ba koo
gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
16 Womu geniwa bwesenu kpuron
tɔn kurɔbu ba koo ko Egibiti ka yen tɔn
dabi ten sɔ̃. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.

Ba koo bwese ni ba kamia

gɔɔ swĩiya

17 Isireliban yorun wɔ̃ɔ wɔkura
yirusen suru wɔkura yirusen sɔ̃ɔ
wɔkura nɔɔbuse sɔɔ, Yinni Gusunɔ u
nɛɛ,
18 tɔnun bii, a gɔɔ wuri koowo
Egibitigibun sɔ̃ kpa a de wunɛn gɔɔ
wuri yi, yi bu sure sere tem sɔɔwɔ
gɔribun wãa yerɔ be ka bwese ni nu
dam mɔn tɔmbu.
19 A bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, ba tamaa ba gabu
bɛɛrɛ kerewa? Aawo! Ba koo dawa
gɔribun wãa yerɔ ba n kpĩ mi sannu ka
be ba kun Gusunɔ yɛ̃.
20 Ba koo wɔrukuwa bu kpuna ka be
ba go tabu sɔɔ sannu. Wee, ba takobi
woma kararun di bu ka be kpuro go.
21 Tabu durɔ damgii be ba wãa
gɔribun wãa yerɔ ka be, Egibitigibun
somiɔ be ba gu, ba koo nɔɔgiru sua
bu bu dam koosia bu nɛɛ, be wee ba
sarama be, be ba ṅ Gusunɔ yɛ̃. Wee ba
kpĩ. Ba bu gowa ka takobi.
22 Mɛya Asirin sina boko ka win tɔn
dabinu ba kpĩ ma ben sika ya nùn
sikerenɛ. Be kpurowa ba gu tabu sɔɔ.
23 Siki ni, nu wãawa sere tem sɔɔ
sɔɔwɔ, ma nu ka ben sina bokogiru
sikerenɛ. Tabu sɔɔra ba be kpuro go
be, be ba raa nasie.
24 Mɛya maa Elamun sina boko ka
win tabu kowobu ba kpĩ. Ma win tabu
kowobun sikinu wigiru sikerenɛ. Be
kpurowa ba go tabu sɔɔ be, be tɔmba
raa nasie. Ba ṅ Gusunɔ yɛ̃. Wee ba wãa
sikaɔ sere tem sɔɔwɔ. Ba sekuru sɔɔwa
gɔribun wãa yeru mi.
25 Elamun sina boko ka win tabu
kowobu ba kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ.
Win tabu kowobun sika ya wigiru sik-
erenɛ. Be, be ba ṅ Gusunɔ yɛ̃ ba gu
tabu gberɔ. Beya tɔmba raa nasie. Be
wee tɛ̃ ba kpĩ ba sekuru sɔɔwa ka be ba
gu taa bii sɔɔ.
26 Mɛsɛki ka Tubali ba kpĩ ka ben
tabu kowobu kpuro. Ma tabu kowo
ben sika begia sikerenɛ. Be, be ba ṅ
Gusunɔ yɛ̃ mi, ba guwa tabu sɔɔ. Beya
tɔmba raa nasie.
27 Be, be ba ṅ Gusunɔ yɛ̃ mi, ba
ṅ ka bu yellun tabu durɔ damgibu
mɛnnɛ ba sikua. Ba duawa gɔribun
wãa yerɔ ka ben tabu yãnu ba kpuna
ben toranun sɔ̃, ma ben takobiba ba
kua ben leferi. N deema beya tɔmbu
ba raa nasie.
28 Nge mɛya Egibitigibu ba koo maa
gbisuku kpa bu bu sike tɔn be ba ṅ
Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ be, be ba go
tabu gberɔ.
29 Edɔmuba ka ben sina asakpɔbu
ben tii ba wãa gɔribun wãa yeru mi.
Baa mɛ ba wɔrugɔru mɔ, ba bu gowa.
Wee ba bu sikua ka be ba ṅ Gusunɔ yɛ̃
sannu.
30 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian sinambu
ka sere Sidonigibu ba sara ba da
gɔribun wãa yerɔ. Wee tɔn be, ba wãa
sekuru sɔɔ baa mɛ ba raa bu nasie ben
wɔrugɔrun sɔ̃. Adama tɛ̃, ba da ba
kpĩ ka be ba go tabu sɔɔ sannu be, be
ba ṅ Gusunɔ yɛ̃ mi. Ba sekuru sɔɔwa
gɔribun wãa yeru mi.
31 Egibitin sina boko u koo bu wa
kpa win laakari yu kpuna win tɔn dabi
ten sɔ̃ ka win tabu kowobun sɔ̃ be ba
go tabu sɔɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na
yeni gerua.
32 Na dera tɔmbu ba ra n bɛrum
soore Egibitin sina boko win sɔ̃.
Adama tɛ̃, wi ka win tabu kowo be

ba gu tabu sɔɔ, ba koo bu sikewa be
ba ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃n suunu sɔɔ. Nɛ, Yinni
Gusunɔwa na yeni gerua.

33

Yinni Gusunɔ u Esekiɛli kua

Isirelibaɲ kirɔ kowo
(I maa mɛɛrio 3:16-21)

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a wunɛgibu Isire-
liba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, tabu bù n wãa ben
tem sɔɔ, ba ra gbamgba sowo gɔsiwa.
3 Saa ye sɔɔ, gbamgba sowo wi, ù n
yibɛrɛba wa kpa u gbamgba so u ka
wigibu nɔɔsia.
4 Wi u gbamgba ye nua, ma u ye
atafiiru kua, yibɛrɛ ù n nùn samba
kua u go, saa ye sɔɔ, win yɛm mu koo
wɔriwa win tii sɔɔ.
5 U koo gbiwa yèn sõ u gbamgba ye
atafiiru kua. U kun daa ye atafiiru kue,
u koo raa win wãaru wɔra.
6 Su nɛɛ, gbamgba sowo wi, u
yibɛrɛba waamɔ ba wee, ma u ɲ̀
gbamgba so u ka wigibu nɔɔsia. Saa ye
sɔɔ, bà n goo samba kua ba mwa ba go,
u koo gbiwa win durum sɔɔ. Adama
gbamgba sowo win taarɛwa. Wiya ba
koo wi ba go min yɛm bikia.
7 Tɔnun bii, wuna na gɔsa nge
gbamgba sowo Isireliban suunu sɔɔ a
ka bu kirɔ ko. A de a nɛn gari ka nɛn
kirɔba swaa daki kpa a bu ye nɔɔsia.
8 Nà n tɛ̃ nɛɛ, tɔn kõso goo u koo gbi,
ma a ɲ̀ nùn kirɔ kue u ka win daa kõsa
ye deri, u koo gbiwa win durum sɔɔ
kpa n nun win yɛm bikia.
9 Adama à n nùn kirɔ kua u ka win
daa kõsa deri, ma u yina u ye deri,
yɛ̃ro u koo gbiwa win durum sɔɔ. Kpa
wunɛ a wunɛn wãaru wɔra.

Wi u win daa kõsa deri,

u koo wãaru wa

10 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliba yeni sɔ̃ɔwɔ a
nɛɛ, wee ba ra gere bu nɛɛ, ben toranu
ka ben durum ya bu wãasi. Yen sõna
ba nɔni sɔ̃ɔre. Amɔna ba koo ka kpĩ ba
n wãa.
11 Adama a bu wisio a nɛɛ, amɛniwa
nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ,
sere ka nɛn wãaru, na ɲ̀ tɔn kõson gɔɔ
kĩ. Na kĩwa u gõru gɔsia kpa u wa u
n wãa. Yen sõ, be, Isireliba bu gõru
gɔsio. Mban sõna ba koo tii go.
12 Tɔnun bii, a maa wunɛgibu sɔ̃ɔwɔ
a nɛɛ, gemgii ù n kõsa mò, win gea ye
u raa kua ya ɲ̀ win wãaru wɔramɔ.
Tɔn kõso ù n maa win daa kõsa deri
u gea mò, win yellun daa kõsa ye, ya
ɲ̀ derimɔ u kam ko. Yen sõna gemgii
ù n kõsa mò, win yellun daa ya ɲ̀ win
wãaru wɔramɔ.
13 Nà n gemgii sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u ko n
wãaru mɔ win daa gean sõ, ma u tamaa
win daa gea ye, ya tura, ma u seewa
u daa kõsa wɔri, u n yɛ̃ ma kon win
yellun daa gea ye duariwa. Kpa u gbi
win daa kõsan sõ.
14 Nà n maa tɔn kõso sɔ̃ɔwa na nɛɛ, u
koo gbi, ma u gõru gɔsia u win daa kõsa
deri, ma u gea mò u gem swĩi,
15 ma u tɔruba ye u raa goo mwaari
ka sere maa gãa ni u raa gbɛna wesia,
ma u nɛn woodaba mɛm nɔɔwammɛ
be ba wãaru wɛ̃ɛmɔ, u ɲ̀ gbimɔ. U ko
n wãawa ka gem, domi u gea mò.
16 Kon win toranu kpuro duariwa
kpa u n wãa domi u gea mò.
17 Tɔnun bii, wunɛgiba nɛɛ, nɛn gere
ye, ya ɲ̀ sãa dee dee. Adama bera ba
saka saramɔ.
18 Gemgii ù n win daa gea deri, ma u
kõsa mò, u koo gbiwa kõsa yen sõ.
19 Tɔn kõso ù n maa win daa kõsa
deri, ma u gea mò, u ko n wãawa yen
sõ.
20 Be, Isireliba ba nɛɛ, nɛn gari yi, yi
ɲ̀ sãa dee dee. Ba n yɛ̃ ma kon baawure
siriwa nge mɛ win daa ya nɛ.

Ba koo Isireliban tem

kam koosia

21 Sanam mɛ Isireliba ba wãa yoru
sɔɔ, ten wõɔ wɔkura yirusen suru
wɔkurusen sõɔ nɔɔbuse sɔɔ, yera goo
u kisirama Yerusalɛmun di. Ma u
na Esekiɛlin mi u nɛɛ, ba Yerusalɛmu
mwa.
22 N deema yoka durɔ wi, u sere
tunuma, Yinni Gusunɔ u Esekiɛli win
dam wɛ̃, ma win yara kusiara. Ye durɔ
wi, u na sisiru bururu win mi, yera u
ka nùn gari kua.
23 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,

24 tɔnun bii, wee ye tɔn be ba tiara
Yerusalɛmun bansɔ ba gerumɔ. Ba
mɔ̀, Aburahamu u wãawa wi turo. Ka
mɛ, u tem mɛ mwa. Kaa sere gere bɛsɛ
be sa dabi, ma ba sun tem mɛ wɛ̃?
25 Yen sɔ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee ye nɛ,
Yinni Gusunɔ na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ, ba
yaa temmɔ ka yen yɛm sannu. Ba bũnu
sãamɔ, ma ba tɔmbu goomɔ. Yera ba
tamaa tem mɛ, mu ko n sãa begim?
26 Ben tabu yãna ba ra n naanɛ sãa.
Ba ra n daa kɔ̃sa mɔ̀wa, baawure u ka
win winsim kurɔ kpunamɔ. Yera ba
tamaa tem mɛ, mu ko n sãa begim?
27 A maa bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ,
Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, sere
ka nɛn wãaru, be ba wãa bansu sɔɔ mi,
ba koo bu gowa ka takobi. Be ba wãa
yakasu sɔɔ, gbeeku yɛɛya yi koo bu
tem. Be ba maa kukua gbãra damginu
sɔɔ ka kpee baaba sɔɔ, barara ta koo bu
go.
28 Kon tem mɛ gɔsia bansu. Mɛn
dam mu koo kpe mɛ̀n sɔ̃ ba tii sue. Ba
koo mɛn guunu deri. Goo kun maa
sarɔ mi.
29 Nà n tem mɛ bansu koosia mam
mam n ka be, Isireliba sɛɛyasia ben
daa kɔ̃san sɔ̃, saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
30 Tɔnun bii, wunɛgibu Isireliba ba
wunɛn faagi mɔ̀ ganin bɔkuɔ ka dii
kɔnnɔsɔ. Baawure u win winsim
sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, a na su da su Yinni
Gusunɔn gari nɔ.
31 Ma ba naamɔ dabi dabinu ba nun
swaa daki. Adama ba ɲ̀ mɔ̀ ye a bu
sɔ̃ɔmɔ. Ba wunɛn gari yaakoru sãa ma
ba ben tii tiin arufaani naa gire.
32 Wee a sãawa nge ben barɔ wi u
dɔkɔru do. A maa bara soberu yɛ̃. Ba
ra wunɛn kirɔba swaa daki kpa ba kun
be mɛm nɔɔwɛ.
33 Adama ye a bu sɔ̃ɔwa mi kpuro yà n
koora, ba koo gia ma nɛn sɔmɔ u wãa
ben suunu sɔɔ.

Yinni Gusunɔ u Isireliban kparobu gerusimɔ

34

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 wunɛ tɔnun bii, a Isireliban
kparobu gerusio. A bu nɛn kirɔba
sɔ̃ɔwɔ. Wee ye na bu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ,
be, Isireliban kparobu, ba kuawa
bɔ̃rurobu. Domi ben tiin gariya ba
mɔ̀. Ba ɲ̀ yãa gɔ̃ɔ nɔɔrimɔ.
3 Wee ba yãa ni nu gum mɔ goomɔ
ba temmɔ ma ba nin bom nɔrumɔ.
Adama ba ɲ̀ nu kparamɔ.
4 Ba ɲ̀ ni nu kpanamɔ somi. Ba ɲ̀ ni
nu barɔ nɔɔri. Ba ɲ̀ ni nu mɛɛra wan
bosu tim doke. Ba ɲ̀ ni nu gɛramɔ sure
swaa gea sɔɔ. Mɛya ba ɲ̀ ni nu kɔ̃ɔra
kasu. Adama ba nu dam dɔremɔwa.
5 Ma nu yarina domi nu ɲ̀ kparo mɔ.
Nu kua gbeeku yɛɛn dĩanu.
6 Ma nu sirenɛ guunu ka gungunu
wɔllɔ nu yarinɛ tem kpuro sɔɔ. Goo
kun nin bwisikunu kue u sere mam
nu kasum da.
7 Yen sɔ̃, be, Isireliban kparobu bu
swaa dakio bu nɔ ye na bu sɔ̃ɔmɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ, sere ka nɛn
wãaru, na wa ma ba nɛn yãanu wɔri
ba goomɔ. Ma nu kua gbeeku yɛɛn
dĩanu yɛ̀n sɔ̃ nin kparoba kun nin
bwisikunu kue bu nu nɔɔri. Ma ba
sere ben tii nɔɔrimɔ.
9 Yen sɔ̃, bu swaa dakio bu nɔ ye na
bu sɔ̃ɔmɔ.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bu seesimɔ.
Ba ɲ̀ ko n maa sãa nɛn yãanun
kparobu bu sere nin arufaani di. Kon
nu wɔra ben nɔman di, kpa nu kun
maa sãa ben dĩanu.

Yinni Gusunɔ u ko n sãa win yãanun kparo

11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ saa tɛ̃n di. Na nɛɛ, nɛn tiiwa
kon nɛn yãanu mɛnna n nu nɔɔri.
12 Kon nu mɛnnawa nge mɛ yãa
kparo u ra win yãanu mɛnnɛ nù n
yarina. Tɔ̃ɔ te nu yarina ta sãawa yam
wɔ̃ku bakaru. Kon da n nu kasuwa
baama mi nu yarinɛ.
13 Kon nu yarama tem tukum di.
Kpa n nu mɛnna n ka na nin temɔ
Isireliɔ. Kon nu kpara guunɔ ka wɔwi
sɔɔ ka sere mi tɔmba wãa kpuro.
14 Kon ka nu da kpara yee geeru
sɔɔ. Kpa nu di nu wɛ̃ra. Nu koo yɔ
Isireliban guunɔ kpa nu yaka geesu
wa nu di.

15 Nɛn tiiwa kon nu kpara kpa n de
nu wɛ̃ra. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
16 Kon ni nu kɔ̃ɔra kasuma n ka na.
Kpa n ni nu mɛɛra wan bosu tim doke.
Kpa n maa ni nu barɔ nɔɔri nu dam ko.
Adama kon ni nu bɔɔru go. Nɛn tiiwa
kon nɛn yãanu kpara gem sɔɔ.

Gusunɔ

u win tɔmbu somiru wee

17 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na Isire-
liba be ba sãa nge yãanu sɔ̃ɔmɔ. Na nɛɛ,
kon nin geenu ka kɔ̃sunu wunana.
Kon yãanu ka bonu wunana.
18 Domi yaka gee si nin ganu di su
nu tura sere nu si nu ɲ̀ di taakumɔ. Nu
nim gem nɔra n nu tura ma nu mɛ mu
tie taaka nu burisi.
19 Yaka si nu taaka mi, siya nɛn yãa
ni nu tie nu dimɔ. Nim mɛ nu maa
burisi mi, mɛya nu nɔrumɔ.
20 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ na nu
sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, kon yãa ni nu bɔɔru ka ni
nu woore wunana.
21 Domi ni nu bɔɔru nu ni nu woore
ka kɔbi bɔrikia nu yarinasia.
22 Wee na nu somiru wee. Kpa goo
u ku raa maa nu mwɛɛri. Kon nu siria.
23 Kon nu kparo turo wɛ̃ wi u koo
nu nɔɔri. U koo yariwa nɛn sɔm kowo
Dafidin bweserun di. U koo nu nɔɔri
kpa u n sãa nin kparo geo.
24 Nɛ Gusunɔ ko na n sãa nin Yinni.
Kpa nɛn sɔm kowo Dafidi u n sãa nin
kparo. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
25 Na nɔɔ mwɛɛru kua ma kon nu
bɔri yɛndu wɛ̃. Kon de gbeeku yɛɛ
kpuro yi doona tem minin di. Saa ye
sɔɔ, nu koo kpĩ nu kpuna gbaburɔ ka
dãa sɔ̃ɔwɔ.
26 Kon de nu n wãa guu te na gɔsan
bɔkuɔ. Kpa n nu domaru kua n de
gura yu nɛ yen saa sɔɔ.
27 Dãnu nu koo binu ma. Tem mu
koo de dĩanu nu ma, kpa baawure u n
wãa bɔri yɛndu sɔɔ. Kon nɛn tɔmbun
yorun yɔni kasuku kpa n bu yakia be
ba bu yoru mwɛɛran nɔman di. Kpa
bu gia ma nɛna Yinni Gusunɔ.
28 Tɔn tukobu ba ɲ̀ maa bu dimɔ.
Gbeeku yɛɛ yi ɲ̀ maa bu mwɛɛrimɔ. Ba
koo yariwa karin di. Goo kun maa bu
narumɔ.
29 Kon bu gbea wɛ̃ ye ya koo yĩsiru
yari. Ba ɲ̀ maa gɔ̃ɔrun wahala mɔ̀ ben
tem sɔɔ. Tɔn tukobu ba ɲ̀ maa bu
sekuru dokemɔ.
30 Ba koo gia ma nɛ Gusunɔ na sãawa
ben Yinni. Nɛna na ka be, Isireliba
wãa. Ba sãawa nɛn tɔmbu. Nɛna na
yeni gerua.
31 Be nɛn tɔmbu, beya ba sãa nɛn yãa
ni na nɔɔrimɔ mi. Domi na sãawa ben
Yinni. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.

Gari yi ba gerua Edɔmuban sɔ̃

35

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
2 tɔnun bii, a mɛɛrio Seirin guurun
bera gia, kpa a tu sɔ̃ a nɛɛ,
3 amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, wee kon tu wɔrima.
Kon tu nɛn nɔmu dɛmiɛ kpa n tu ko
bansu.
4 Kon ten wusu bansu koosia, kpa tu
yɔ̃ra diiru. Saa ye sɔɔra ta koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
5 Wee ta ka Isireliba yibɛrɛ tɛɛru
nɛni sere ka gisɔ. Isireliban wahalan
saa sɔɔ, ta bu takobi sɔkura sanam mɛ
ben durum ya yewa.
6 Yen sɔ̃, nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
sere ka nɛn wãaru, kon ten yɛm yari.
Yɛm mɛ ta raa yari mi, mu ko n tu swĩi.
Domi ta ɲ̀ tɔmbun yɛm yaribu yinɛ.
Yen sɔ̃, ba koo ten tiin yɛm yari.
7 Kon de Seirin guu te, tu ko bansu.
Kon be ba sarɔ mi kpuro go.
8 Tɔn be ba gon gonu nu ko n tɛriewa
baama guunɔ ka gungunɔ ka wɔwi sɔɔ
ka sere maa wɔrusɔ.
9 Kon de tu kowa bansu sere ka
baadommaɔ. Goo kun maa sinamɔ ten
wusu sɔɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
10 Seiri ya nɛɛ, Isireli ka Yudan
temgibu ba koo ko yegibu. Ya koo be
kpuro mwa baa mɛ na wãa mi.
11 Yen sɔ̃, sere ka nɛ, Yinni Gusunɔn
wãaru, kon ye mɔru ka nisinu ka
tusiru kɔsie nge mɛ ya raa bu kua. Kon
bu tii sɔ̃ɔsi sanam mɛ kon ye siri.
12 Saa ye sɔɔ, ya koo gia ma nɛ, Yinni
Gusunɔ na nua wɔma ye ya Isireliban
guunu wɔnwa. Ya nɛɛ, wee nu kam

kua. Wee ba ye nu nɔmu sɔndia nge gbeeku yɛɛ.
13 Ya tii sua nɛn wuswaaɔ ka yen gari gerubu. Ya man tɔn bia gari gerusi. Nɛn tiiwa na ye nua.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, sanam mɛ tem kpuro mu ko n wãa nuku dobu sɔɔ, yen tem mu koo ko bansu.
15 Domi ya nuku dobu kua sanam mɛ ya Isireliban tem kam koosia. Nge mɛya kon Seirin guuru ka Edɔmun tem mɛ kpuro kam koosia kpa n ko bansu. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Isireliba

ba koo wurama ben temɔ

36

1 Yinni Gusunɔ u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a Isireliban guunu nɛn gari sɔ̃ɔwɔ kpa nu yi swaa daki. Ma Esekiɛli u ka guu ni gari kua u nɛɛ, i swaa dakio i nɔ ye Yinni Gusunɔ u gerua. U nɛɛ,
2 wee yibɛrɛba ba gerumɔ ba mɔ̀, ɛhẽ, tẽ i kua beginu.
3 Yen sɔ̃, amɛniwa wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. U nɛɛ, u wa ma ba kĩa bu bɛɛ kpeerasia beri berika kpuro, bu bɛɛ mwɛ. Kpa bwese ni nu tie nu n bɛɛ mɔ. Mɛya nu ra n bɛɛ yẽɛmɔ nu n ka faagi mɔ̀ yam kpuro.
4 Yen sɔ̃, u nɛɛ, bɛɛ guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi ka bansu ka wuu si ba deri si yibɛrɛba ba wɔri ba yãnu gura ma bwese ni nu ka su sikerenɛ nu su yẽɛmɔ, i swaa dakio i nɔ ye u gerumɔ bɛɛn sɔ̃.
5 Wi, Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ, ka nisi bakana u ka Edɔmuba kpuro gari mɔ̀ ka bwese ni nu tie, ni nu tii win tem wẽ ka nuku dobu ka win gɛndu ma nu ka mɛn yãnu kpuro gura.
6 Bɛɛ Isireliban tem guunu ka gungunu ka daanu ka wɔwi, wee ye u nɛɛ, n bɛɛ sɔ̃. U nɛɛ, wi wee u gari gerumɔ mɔru ka nisinun sɔ̃. Domi bwese tukunu nu bɛɛ sekuru doke.
7 Yen sɔ̃na u nɔma yiiya u bɔ̃rua u nɛɛ, bwese ni nu ka bɛɛ sikerenɛ mi, niya nu koo sekuru wa.
8 Saa ye sɔɔ, bɛɛ guunun dãnu i ko kpara kpa i binu ma win tɔmbu Isireliban sɔ̃. Domi ben wuramaru ta turuku kua kɔ.
9 Wi wee u ka bɛɛ wãa. U koo bɛɛ wuswaa kisima. Ba koo maa wuku bɛɛn temɔ bu duure.
10 U koo de tɔmbu bu dabia. Isireliba kpuro ba koo wurama mi, kpa ba n wãa bɛɛn suunu sɔɔ. Kpa bu bansu sɔɔ dii kpaanu bani.
11 U koo de tɔmbu ka yaa sabenu bu dabia bu kɔwara kpa bu sina mi nge yellu. Kpa u bu gea kua n kere ye u raa kua. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma wiya u sãa Yinni Gusunɔ.
12 U koo de win tɔmbu Isireliba bu sĩ bɛɛn wɔllɔ kpa ba n bɛɛ mɔ. I ko n sãa ben tubi. Saa ye sɔɔ, i ṅ maa derimɔ bu ben bibu bia.
13 Wee tɔmba gerumɔ ba mɔ̀, Isirelin tem mu sãa nge gbeeku yaa ye ya yen tiin binu temmɔ.
14 Yen sɔ̃na i ṅ maa tɔmbu temmɔ. I ṅ bɛɛn tɔmbu kam koosiamɔ.
15 U ṅ maa derimɔ i bwese tukunun wɔma nɔ. Ba ṅ maa bɛɛ sekuru dokemɔ. Mɛya i ṅ maa derimɔ bɛɛn tɔmbu bu kam ko. Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba mɛnna

16 Yinni Gusunɔ u maa gerua u nɛɛ,
17 tɔnun bii, sanam mɛ Isireliba ba wãa ben temɔ, ba mu disi doke ben daan sɔ̃ ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na ben kookoo si garisi disi nge tɔn kurɔ wi u yasa mɔ̀.
18 Yen sɔ̃na na bu mɔru seesi yɛm mɛ ba yari ben tem sɔɔn sɔ̃ ka sere bũu ni ba ka mu disi doke.
19 Na bu siri ben daa ka ben kookoosun sɔ̃. Ma na bu yarinasia ba wãa wãa bwesenu ganu sɔɔ tem tukumɔ.
20 Ye ba wãa bwese nin mi, ni ba tii wẽ, miya ba nɛn yĩsi dɛɛra te sanka sere tɔmba mɔ̀, Yinni Gusunɔn tɔmba. Win tem diya ba yarima.
21 Yen sɔ̃na na kĩ n nɛn yĩsi dɛɛra te faaba ko te be, Isireliba ba sankumɔ bwesenun suunu sɔɔ mi ba wãa.
22 Yen sɔ̃, tɔnun bii, a kpam Isireliba sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, n ṅ ben sɔ̃ na yeni mɔ̀.

Nɛn yĩsi dɛɛra ten sɔ̃na te ba sanka bwesenu sɔɔ.
23 Kon nɛn yĩsi baka te bɛɛrɛ wesia te ba sanka bwesenun suunu sɔɔ mi. Bwese ni, nù n wa ba man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, nu koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
24 Kon bu wuna bwese nin suunu sɔɔn di n bu mɛnna n ka wurama ben temɔ.
25 Kon bu nim dɛɛram wisi kpa bu dɛɛra. Kon ben toranu kpuro wɔka kpa n ben bũnu kpuro wuna n kɔ̃.
26 Kon bu bwisiku kpaanu ka gɔ̃ru kpaasu wɛ̃. Kon ben gɔ̃ru si su bɔɔbu nge kperu wuna kpa n bu gɔ̃rusu wɛ̃ si su du nge wasi.
27 Kon bu nɛn Hunde wɛ̃ kpa n de bu nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ba n ka ye sɔmburu mɔ̀.
28 Ba koo sina tem mɛ na ben baababa nɔɔ mwɛɛru kua sɔɔ, kpa bu ko nɛn tɔmbu kpa na n maa sãa ben Yinni.
29 Kon bu toranu kpuro gbara. Kon de bu dĩanu wa nu n kpã. Na ǹ maa bu gɔ̃ɔru kparemɔ.
30 Kon de dãnu nu ma, kpa gbea yu dĩanu ko kpa bu ku maa sekuru wa gɔ̃ɔrun sɔ̃ bwesenu sɔɔ.
31 Saa ye sɔɔra ba koo tubu ma ben kookoosu ka ben daa ya ǹ wã kpa bu tii tusi yen sɔ̃.
32 Adama be, Isireliba ba n yɛ̃ ma n ǹ ben sɔ̃ na mɔ̀ mɛ. Bu de sekuru tu bu mwa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
33 Nɛ, Yinni Gusunɔ na maa nɛɛ, dɔma te kon bu dɛɛrasia ben toranu kpuron di, kon de tɔmbu bu yibu wusu sɔɔ kpa bu ben bansu seeya.
34 Ba koo maa dĩanu yewe tem mɛ sɔɔ, mɛ ba raa deri tɔmbu kpuro bu ka wa ma gãanu ku ra kpi mi.
35 Kpa bu nɛɛ, tem mi gãanu ku ra kpi mi, wee mu kua nge gbaa te ba mɔ̀ Edɛni. Mɛn wuu si su raa bansu sãa su tɛ̃ tɔmbu yiba ma ba su gbãranu toosi.
36 Kpa bwese ni nu ka bɛɛ sikerenɛ nu gia ma nɛna na ye ba raa sura seeya, ma na ye ba raa wuka gira. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua. Kon maa ye ko.
37 Wee ye kon maa wure n Isireliba kua. Kon bu dabiasia nge yãa gɔ̃ɔ.
38 Wuu si su raa bansu sãa, su koo tɔmbu yibu nge yãa gɔ̃ɔ si ba gɔsa yãkurun sɔ̃, si ba ra ka nɛ Yerusalɛmuɔ tɔ̃ɔ bakarun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Esekiɛli u kuku gbebunu wa kãsiru sɔɔ

37

1 Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli nɛnua ma mu win bwɛ̃ra sua mu ka da wɔwa gaan suunu sɔɔ. Wɔwa ye sɔɔ, kukuna nu yiba.
2 Ma dam mɛ, mu dera u sĩa kuku nin suunu sɔɔ. U deema nu dabi wɔwa ye sɔɔ, ma nu gbere woko woko.
3 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu koo kpĩ nu wãaru wa?
Ma u wisa u nɛɛ, wuna a yɛ̃ mɛ, Yinni.
4 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a gari geruo kuku gbebu nin sɔ̃ a nu sɔ̃ a nɛɛ, nu nɛ, Yinni Gusunɔn gari swaa dakio nu nɔ.
5 Na nɛɛ, kon nu hunde kpaa wɛ̃ kpa nu maa se nu n wãa.
6 Kon nu sĩi kpaanu wɛ̃ kpa n de nu wasi kpara. Kon nu hunde kpaa wɛ̃ kpa nu se nu n wãa. Saa yera ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
7 Ma Esekiɛli u gari yi gerua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Sanam mɛ u gari yi mɔ̀, yera u damu gagu ka yĩiribu gabu nua ma kuku ni, nu susina.
8 Yera u wa nu sĩinu kua ma nu wasi kpara, adama nu ǹ gina hunde mɔ.
9 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun bii, a gari geruo a hunde sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, hunde yu na saa handunian goonu nnɛn di kpa yu goo ni wom wure kpa nu se nu n wãa.
10 Ma u gari gerua nge mɛ Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa. Ma hunde ya na ni sɔɔ, nu wãaru wa ma nu seewa nu yɔ̃ra. Nu dabi nge tabu kowobu.
11 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, tɔnun bii, kuku ni, nu sãawa Isireliba. Wee ba mɔ̀, ben kukunu nu gbera. Ben yĩiyɔbu bu doona ma ba kɔ̃ɔra.

12 Yen sɔ̃ tɛ̃, a bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee
kon be, nɛn tɔmbun sika wukia kpa n
bu yara min di n ka bu wurama ben
temɔ.
13 Nà n bu kua mɛ, ba koo gia ma
nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
14 Kon bu nɛn Hunde dokea kpa bu
wa ba n wãa. Kon de bu wura bu sina
ben temɔ. Saa ye sɔɔra ba koo gia ma
nɛ, Yinni Gusunɔ na gari gerua na maa
yi kua.

Yudaba ka Isireliban banda koo ko teeru

15 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
16 wunɛ tɔnun bii, a dãa kukuru
garu suo kpa a Yudaban bandun yĩsiru
yore ten wɔllɔ. Kpa a maa dãa kukuru
garu sua a Isireliban bandun yĩsiru
yore ten wɔllɔ.
17 Kpa a dãa kukunu yiru ye swɛɛna
nu ko nge dãa kuku teeru wunɛn
nɔma sɔɔ.
18 Sanam mɛ tɔmba koo nun bikia
bu nɛɛ, a ɲ̀ kaa sun dãa yen tubusianu
sɔ̃?
19 Saa ye sɔɔra kaa bu wisi a nɛɛ,
amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon Isireliban bandun dãa
kuku te sua kpa n tu swɛɛna ka
Yudaban bandugiru nu ko dãa kuku
teeru nɛn nɔmaɔ.
20 Dãa kuku ni, nu ko n wãawa
wunɛn nɔmaɔ ba n waamɔ.
21 A maa bu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, wee, kon
Isireliba mɛnnama beri berikan di mi
ba yarinɛ bwesenu sɔɔ, kpa n de bu
wurama ben temɔ.
22 Ba koo ko bwese teeru sere ka be
ba wãa guunɔ kpa ba n sunɔ turo mɔ.
Ba ɲ̀ ko n maa sãa bwesenu yiru. Ba ɲ̀
ko n maa sinambu yiru mɔ.
23 Ba ɲ̀ maa tii disi dokemɔ ben bũu
sãanun sɔ̃ ka ben toranun sɔ̃. Kon
bu yaramawa mi ba wãa ba ka tora
kpuron di. Kon bu dɛɛrasiawa mam
mam. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu kpa
na n maa sãa ben Yinni.
24 Dafidi nɛn sɔm kowon bibun
bweseru sɔɔra ba koo sunɔ wa. Kparo
turowa ba ko n mɔ. Ba koo nɛn
woodaba mɛm nɔɔwa kpa bu ka ye
sɔmburu ko.
25 Ba koo wure ba n wãa tem mɛ
sɔɔ mɛ na nɛn sɔm kowo Yakɔbu wɛ̃.
Miya ben baababa ba sina. Ben tii ba
koo maa sina mi sere ka ben bibun
bibɔ ka baadommaɔ. Dafidin bibun
bwesera ta ko n bandu dii mi sere ka
baadommaɔ.
26 Kon ka bu arukawani bɔri
yɛndugia bɔke ye ya ko n wãa sere ka
baadommaɔ. Kon de bu sina tem mi,
kpa bu dabia. Kpa n nɛn sãa yeru gira
ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.
27 Nɛn wãa yeru ta ko n wãawa ben
suunu sɔɔ. Ba ko n sãawa nɛn tɔmbu
kpa na n sãa ben Yinni.
28 Nɛn sãa yeru tà n wãa ben su-
unu sɔɔ sere ka baadommaɔ, saa ye
sɔɔra bwesenu nu koo gia ma nɛna na
sãa Yinni Gusunɔ wi u Isireliba gɔsa
nɛnɛm.

Gari yi ba gerua Gɔgun sɔ̃

38

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
2 tɔnun bii, a mɛɛrio Gɔgun bera gia
Magɔgun temɔ wi, wi u sãa Mɛsɛki ka
Tubalin kparo kpa a nùn gerusi a nɛɛ,
3 wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerumɔ. Na nɛɛ, kon Gɔgu wɔrima wi
u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo.
4 Kon nùn gɔsiama kpa n kɔkɔnu
doke win baa saburosɔ, kpa n nùn
gawama, wi ka win tabu kowobu ka
dumi ka maasɔbu, kpa win tɔn dabi te,
ta n tabu yãnu sebua ta n tɛrɛ bakanu
ka piiminu nɛni kpa ta n takobiba
fĩamɔ.
5 Pɛɛsiba ka Etiopigibu ka Putigibu
be kpuro ba tɛrɛnu ka sii furɔ kɔkɔnu
doke, be kpurowa ba koo ka nùn da.
6 Gomɛɛn tabu kowobu ka Bɛti
Togaamagii be ba wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geun sɔɔ sɔɔ gia, be ka ben tabu
kowobu kpuro ka sere bwese dabi
dabinun tɔmbu, be kpurowa ba koo
nùn swĩi.
7 U gesi win sɔɔru koowo wi ka tɔn
be ba koo nùn swĩi kpa u n sɔɔru
kpeere. Wiya u koo bu kpara.
8 Amɛn biru kon de u ko ben
wirugii, kpa u Isireliba wɔri be ba
kisira tabun di. N deema ba raa
yarinɛwa tem tukumɔ ma ba seema
tem kpuron di mi ba raa wãa. Ba
wurama ba mɛnna Isireliban guunɔ ni
ba raa deri n tɛ. Ma ba sina mi ka bɔri
yɛndu.

9 Adama wi ka win tɔn be ba nùn swĩi ba koo tem mɛ wukiriwa nge woo bɔkɔ ɲ̀ kun mɛ nge guru wiru.
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, saa ye, yà n tunuma, bwisiku kɔ̃sunu koo nùn deema kpa u kɔ̃sa himba ko.
11 U koo gɔ̃ru doke u nɛɛ, u koo tem gam tɔmbu wɔri be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ, bèn wusu su ɲ̀ gbãranu ka gamboba mɔ.
12 U koo da u tɔmbu wɔri be ba ben wuun bansu seeya kpa u ben yãnu gura. Tɔn be, ba wuramawa saa tɔn tukobun suunu sɔɔn di. Ba dukia ka yaa sabenu wa. Ma ben tem mu wãa handunian suunu sɔɔ.
13 Saban tɔmbu ka Dedanigibu ka Taasisin tenkuba ka sere be ba wãa turuku mi, ba koo nùn bikia bu nɛɛ, mban sɔ̃na u tɔn dabi teni mɛnna. U kĩwa u tɔmbu wɔri u ben yãnu gura? U kĩwa u tɔmbun sii geesu ka ben wura gura? U kĩwa u ben yaa sabenu ɲ̀ kun mɛ ben dukia baka gura?
14 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu sɔ̃ɔwɔ a nɛɛ, amɛniwa nɛ Yinni Gusunɔ na gerumɔ. Na nɛɛ, dɔma te nɛn tɔmbu Isireliba ba koo sina bɔri yɛndu sɔɔ, u ko n yɛ̃.
15 Saa ye, u koo na saa win wãa yerun di sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ wi ka bwese dabi dabinun tabu kowobu be kpuro ba n yɔɔwa dumin wɔllɔ.
16 Yen biru u koo sewa u nɛn tɔmbu Isireliba seesi kpa win tabu kowo be, bu Isireliba wukiri nge mɛ guru wiru ta ra tem wukiri. Amɛn biru kon de u na u nɛn tem wɔri kpa n bwese ni nu tie sɔ̃ɔsi saa wi, Gɔgun min di ma nɛna na sãa dɛɛro.
17 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, Gɔgu wi, u sãawa wìn gari na dera nɛn sɔmɔbu ba gerua gasɔn di Isireliɔ. Na nɛɛ, kon de u nɛn tɔmbu wɔri.
18 Tɔ̃ɔ tè sɔɔ Gɔgu u koo Isireliban tem wɔri, nɛ Yinni Gusunɔ kon wɛ̃ru wura ka mɔru.
19 Nɛna na maa yeni gerua ka nisinu ka mɔru baka. Na nɛɛ, tɔ̃ɔ te, tem mu koo yĩiri too too Isireliɔ.
20 Swɛ̃ɛ ka gunɔsu koo diiri bɛrum sɔ̃ nɛn wuswaaɔ ka sere gbeeku yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka tɔmbu kpuro. Guunu nu koo wɔruku kpa kpenu nu kankira kpa gbãranu kpuro nu wɔruku.
21 Kon de tabu bu nùn wɔri nɛn guunu kpuron wɔllɔ. Baawure u koo win winsim tabu wɔriwa.
22 Kon Gɔgu wi siri n nùn bararu kpɛ̃ɛ kpa n de bu nùn go bu yɛm yari. Kon de guru baka yu nɛ ka kpenu kpa dɔ̃ɔ ka sɔ̃ɔ bisu yu wi ka win tabu kowobu wɔri ka sere tɔn dabi te ta wãa ka wi.
23 Nge mɛya kon ka bwese dabinu sɔ̃ɔsi ma na kpã na maa sãa dɛɛro kpa nu gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.

Ba Gɔgu kamia

39

1 Wunɛ tɔnun bii, a Gɔgu gerusio a nɛɛ, amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nɛɛ, nɛ wee na Gɔgu seesi wi, wi u sãa Mɛsɛki ka Tubalin kparo.
2 Kon nùn yara win tem di mɛ mu wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun sɔɔ sɔɔwɔ. Kpa n de u Isireliba wɔri.
3 Adama kon win tɛndu wɔra win nɔm dwarun di kpa n win sɛ̃ɛnu mwɛɛri win nɔm geun di.
4 U koo wɔruma Isireliban guunu wɔllɔ wi, ka win tabu kowobu ka tɔn be ba nùn swĩima. Kpa gunɔsu ka gbeeku yɛɛ yi ben yaa di.
5 U koo wɔrumawa temɔ nge mɛ nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
6 Kon Magɔgu ye dɔ̃ɔ doke ka sere be ba wãa tem burerɔ bɔri yɛndu sɔɔ. Saa ye sɔɔ, ba koo gia ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
7 Kon de bu nɛn yĩsi dɛɛraru gia Isireliban suunu sɔɔ. Na ɲ̀ derimɔ bu tu sanku. Saa yera bwesenu kpuro nu koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ Isireliban Yinni Dɛɛro.
8 Wee ye kpuro ya kooramɔ ya wee. Ya koo koorawa tɔ̃ɔ te nɛn tii na yi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Yen tɔ̃ɔ te, Isireliba ba koo yari ben wusun di, kpa bu ben yibɛrɛban tɛrɛ bakanu ka piiminu mwɛɛri ka ben tɛma ka sɛ̃ɛnu ka ben yaasi ka ben bɔri kpa bu ka ye kpuro dɔ̃ɔ sɔ̃re wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.

10 Ba ɲ̀ maa dãa kaso dɔɔ yakasɔ. Mɛya ba ɲ̀ maa dãa buramɔ dãa sõɔwɔ bu ka doo ko. Domi tabu yãa niya ba koo ka dõɔ sõre. Ba koo ben yibɛrɛba mwɛɛri be, be ba raa bu mwɛɛra. Ba koo tɔmbun yãnu gura be ba raa ben yãnu gura. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

11 Yen tõɔ te, Isireliɔ kon Gɔgu siku yeru wɛ̃ nim wɔ̃ku bɔruguun sõɔ yari yeru gia, mi tɔmba ra sare. Kpa tu bera min swaa go. Miya ba koo Gɔgu ka win tɔn dabi te sike, kpa bu yam mi soku Gɔgun tɔn dabinun wɔwa.

12 Isirelibara ba koo bu sike kpa bu wa bu ka ben tem dɛɛrasia. Ba koo ye kowa suru nɔɔba yiru.

13 Isireliba kpurowa ba koo goo ni sike. Yen tõɔ te, ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃, kpa bu mɔm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

14 Suru nɔɔba yiru yen baa sɔɔ, ba koo tɔmbu gɔsi be ba ko n sirenɛ ba n goo ni nu tie kasu ba n sikumɔ. Be ba sarɔ mi kpuro, ba koo bu somi. Mɛya ba koo ka tem mɛ kpuro dɛɛrasia.

15 Tɔn be ba bɔsu tem mɛ sɔɔ, bà n tɔn kukunu wa, kpa bu yĩreru ko mi. Be ba siku ten sɔmburu mò bà n na kpa bu kuku ni gura bu sike Gɔgun tɔn dabi ten wɔwa mi.

16 Ba koo mam wuu gagu yĩsiru kɛ̃ Hamɔna. Yĩsi ten tubusiana dabiru. Nge mɛya ba koo ka tem mɛ dɛɛrasia.

17 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun bii, a gunɔ bwese bweseka ka gbeeku yɛɛ kpuro sõɔwɔ a nɛɛ, yi mɛnnama baama kpuron di nɛn yãku te kon kon sõ. Kon yãku bakaru ko Isireliban guunɔ kpa yi yaa tem yi yɛm nɔ.

18 Yi koo tabu durɔbun gonu di kpa yi wirugibun yɛm nɔ be, be ba sãa nge Basanin yãa kinɛnu ka yãa kpɛmminu ka bonu ka kɛtɛ kinɛ ni nu gum mɔ.

19 Yi koo yaa gum di yi debu kpa yi yɛm nɔ sere mu yi go nge tam nɛn yãku te kon yi kua min sõ.

20 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, yi koo dumi ka yin maasɔbun yaa di ka tabu durɔbu ka sere tabu kowobu be ba tie. Yi koo yaa ye diwa yi debu nɛn dii yerɔ.

21 Kon bwesenu nɛn yiiko sõɔsi kpa nu wa nge mɛ na bu siri ka sɛɛyasia bi na bu kua.

22 Saa yen dɔma ten di sere ka baadommaɔ, nɛn tɔmbu Isireliba ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.

Esekiɛlin garin wiru

23 Bwesenu nu koo gia ma Isireliban toranun sõna nɛ, Yinni Gusunɔ na bu biru kisi ma na dera ba bu yoru mwɛɛra ba ka da tem tukumɔ. Na bu ben yibɛrɛba nɔmu sɔndia ba bu go tabu sɔɔ.

24 Na bu sɛɛyasia nge mɛ ben toranu nu nɛ ni nu bu kua disigibu. Ma na bu nɛn wuswaa berua.

25 Adama tɛ̃ nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, kon de Isireliba be, Yakɔbun bweseru bu wurama yorun di. Kon be kpuron wɔnwɔndu ko. Saa ye sɔɔ, kon nisinu se nɛn yĩsi dɛɛra ten sõ.

26 Sanam mɛ ba koo sina ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ, goo kun maa bu baasimɔ ba koo ben sekuru duari ka ben naanɛ sari te ba man kua.

27 Tɔmbu ba koo man bɛɛrɛ wɛ̃ nà n Isireliba wunama ben yibɛrɛban suunu sɔɔn di na ka wurama.

28 Ba koo gia ma nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni, nɛ wi na dera ba ka bu yoru da bwese tukunun suunu sɔɔ, ma na dera ba maa wurama ben temɔ. Baa ben turo na ɲ̀ derimɔ u sina tem tukumɔ.

29 Na ɲ̀ maa bu biru kisimɔ. Domi kon bu nɛn Hunde wɛ̃. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

ESEKIƐLI U ŲINNI GUSUNƆN SÃA YEE KPAARU WA KÃSIRU SƆƆ

Esekiɛli u kãsiru wa

40

1 Ye ba Isireliba yoru mwa yen wõɔ yɛnda nɔɔbusen suru gbiikoon sõɔ wɔkuruse sɔɔra Yinni Gusunɔn dam mu Esekiɛli nɛnua. N deema ye ba Yerusalɛmu wɔri ba kɔsuka yen wõɔ wɔkura nnɛse sɔɔra mi. Ma u nùn kpara u ka da Isireliban temɔ

2 kãsiru sɔɔ. U nùn sua u yi guuru wɔllɔ te ta gunu too. Ten sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, u dia wa ya sãa nge wuu.

3 Ma u ka nùn da mi gia. Ma u durɔ
goo wa mi, u ka sii gandu weenɛ u wɛ̃ɛ
damgii ka dɛka nɛni ye ba ra ka yĩire.
Ma u yɔ̃ gambon bɔkuɔ kɔnnɔwɔ.
4 Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnun bii, a mɛɛrio
kpa a swaa daki a de a ye kpuro laakari
ko ye kon nun sɔ̃ɔsi. Domi ba ka nun
nawa mini a ka mɛɛri kpa a ka wa a
Isireliba tubusia ye a wa.

Yaara ka kɔnnɔ tɔɔkisu

5 Wee ye u wa. U gbãraru wa ta sãa
yee te sikerenɛ. U dɛka wa durɔ win
nɔma sɔɔ. Yen dɛ̃ɛbu bu ka gɔm soonu
nɔɔba tia nɛ. Adama yen gɔm soo ten
baatere ta dɛ̃ɛbu sosiwa ka nɔm wĩi
teeru. Yen yasum maa kua dɛka tia.
Yen gunum maa kua dɛka tia.
6 Ma u da kɔnnɔwɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yari
yeru gia ma u yɔɔwa gen yɔɔtiaɔ. Ma
u kɔnnɔ gen yasum yĩira. Ma mu kua
dɛka tia. Adɛrɔ ga wãa dii ten suunu
sɔɔ ma kɔ̃su yenu wãa gen yɛ̃si yɛ̃sikaɔ.
7 Kɔ̃su yee nin baateren dɛ̃ɛbu ka
ten yasum mu nɛwa. Ye kpuro ya
sãawa dɛka tia. Batuma ye ya nu
karanɛ ya sãawa gɔm soonu nɔɔbu.
Gambo ye ya wãa dii sɔɔn kɔnnɔwɔ a
sere sãa yerun tii du, yen yasum mu
sãawa dɛka tia.
8-9 Ma durɔ wi, u dii sɔɔ ge yĩira. Gen
ganan gunum mu sãawa dɛka nɔɔba
ita. Ma gen gani tɔɔkii yi maa sãa gɔm
soonu yiru kɔnnɔ gen sɔɔwɔ. Diru
gara wãa sãa yee ten bɔkuɔ.
10 Kɔ̃su yerun dii ni kpuro ni nu
wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia nu nɛwa. Dia ita
itawa ya wãa adɛrɔ gen beri berikaɔ.
Batuma ye ya bu karanɛ ya maa nɛwa.
11 Durɔ wi, u maa kɔnnɔ gen yasum
yĩira ma ya kua gɔm soonu wɔkuru.
Ma gen dɛ̃ɛbu bu kua gɔm soonu
wɔkura ita.
12 Kɔ̃su yee nin baateren wuswaaɔ
ba batuma gaa wĩa gɔm soo teeru.
Kɔ̃su yee ten baateren goonu nu
sãawa gɔm soonu nɔɔba tia tia.
13 Durɔ wi, u yĩira saa kɔ̃su yee
teerun gana sɔɔn di n ka girari yirusen
gana sɔɔ te ta gbiikii te mɛɛra. Ma n
kua gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
14 U maa dii sɔɔ ge yĩira ma ga kua
gɔm soonu yɛndu. Dii ten bera gia,
sãa yee ten yaara ya ka kɔnnɔ ge sik-
erenɛwa.
15 Batuma ye ya wãa kɔnnɔ gèn min
di ba ra ka du n ka da kɔnnɔ ge ga wãa
sɔɔwɔ, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu
weeraakuru.
16 Ba kɔ̃su yee nin fɛnɛntiba kuawa
nge kɔkɔsɔ nin gani tɔɔkiiɔ ka maa gani
yi yi nu buranɛ sɔɔ ka sere dii sɔɔ gen
gani sɔɔ. Ma ba dii nin ganin sɔɔwɔ
kpakpa wurusun weenasisu koosi ye
ya kua yen buraru.

17 Yen biru durɔ wi, u ka nùn da
sãa yee ten yaara tɔɔkaaɔ mi dia tɛna
ya wãa. N deema ba gãanu tãwa nge
simaa ba ka yaara ye sikerena.
18 Simaa ye ba tãwa mi, ya wãawa
dia yen bɔkuɔ. Ma ya ka dia yen gani
dɛ̃ɛbu nɛ. Adama ya ǹ yaara sɔɔkaa
gunum tura.
19 Ma u batuma yen dɛ̃ɛbu yĩira saa
kɔnnɔ gbiikuun sɔɔn di n ka girari
yaara sɔɔkaan ganaɔ ma n kua gɔm
soonu wunɔbu (100). U ye yĩira sɔ̃ɔ
yari yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
20 Ma u maa yaara tɔɔkaan kɔnnɔ ge
ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian dɛ̃ɛbu
ka yasum yĩira.
21 Kɔnnɔ ge, ga kɔ̃su yenu nɔɔba tia
mɔ, ita ita gen adɛrɔn yɛ̃si yɛ̃sikaɔ. Gen
gani yi, ka gen dii sɔɔ ya ka kɔnnɔ ge ga
wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia dɛ̃ɛbu ka yasum
nɛwa.
22 Yen fɛnɛntiba ka dii sɔɔ ge, ka
kpakpa wurusun bura ni ba kua mi,
ye kpuro ya sãawa tia ka kɔnnɔ ge ga
wãa sɔ̃ɔ yari yeru mi. A ka da yen
kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia,
kaa yɔɔtia yɔwa naa dabusanu nɔɔba
yiru.
23 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun kɔnnɔn dee
deeru, kɔnnɔ gaga wãa sɔɔwɔ gèn min
di ba ra ka du yaara sɔɔkaaɔ. Kɔnnɔsu
yiru yen baa sɔɔ ya sãawa gɔm soonu
wunɔbu nge mɛ n sãa sɔ̃ɔ yari yeru gia.
24 Ma u ka man da sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia mi kɔnnɔ gaga wãa. Ma
u gen kɔ̃su yenu ka gen dii sɔɔ ka
gen gani yĩira. Ye kpuro ya ka kɔnnɔ
siɔnɔgia nɛwa.
25 Kɔnnɔ ge, ka gen dia ya fɛnɛntiba
mɔ ya ka sikerenɛ nge fɛnɛnti beɔnɔ.

Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
26 Gen yɔɔtia ya mɔwa naa dabusanu nɔɔba yiru a ka da dii sɔɔ gen mi. Ba dii ten gani sɔɔkii buraru kuawa ka kpakpa wurusun weenasisu.
27 Yaara sɔɔkaa ya maa kɔnnɔ mɔ sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Kɔnnɔsu yiru ye, ya tondinɛwa ka gɔm soonu weeraakuru.

Yaara ka kɔnnɔ sɔɔkisu

28 Durɔ wi, u ka maa man da yaara sɔɔkaa yen mi, sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian kɔnnɔn di. Ma u kɔnnɔ ge yĩira u deema ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan kɔnnɔsu.
29 Gen kõsu yenu ka gen gani ka gen dii sɔɔ, ye kpuro ya nɛwa ka yaara tɔɔkaan kɔnnɔsu. Kɔnnɔ ge, ga fɛnɛntiba mɔ ba ka sikerenɛ. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Ma gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
30 Kɔnnɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
31 Dii sɔɔ gen kɔnnɔ ga mɛɛrawa yaara tɔɔkaaɔ. Ba gen gani sɔɔkii buraru koosiwa ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtia ye, ya naa dabusanu mɔwa nɔɔba ita.
32 Yen biru, u maa ka man da yaara sɔɔkaa yen mi, saa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian di. Ma u kɔnnɔ ge yĩira u deema ga ka si u raa yĩira mi nɛwa.
33 Gen dii sɔɔ ka gen gani ka gen kõsu yenu, ye kpuro ya nɛwa ka kɔnnɔ si u raa yĩira. Yen biru ga fɛnɛntiba mɔ ya ka sikerenɛ. Kɔnnɔ gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru. Gen yasum maa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
34 Gen dii sɔɔ ga yaara tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Ma gen yɔɔtia ya naa dabusanu mɔ nɔɔba ita.
35 U ka maa man da kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma u gu yĩira. U deema kɔnnɔ ge, ka si u raa yĩira mi, su dɛ̃ɛbu ka yasum nɛwa.
36 Kɔnnɔ ge, ga maa kõsu yenu mɔ ka gani yi yi nu buranɛ ka sere dii sɔɔ. Ma ba fɛnɛntiba kua ba ka gu sikerena. Gen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu weeraakuru, ma gen yasum maa sãa gɔm soonu yɛnda nɔɔbu.
37 Dii sɔɔ ge, ga yaara tɔɔkaa mɛɛrawa. Ma ba gen gani sɔɔkii buraru koosi ka kpakpa wurusun weenasisu. Gen yɔɔtian naa dabusanu sãawa nɔɔba ita.
38 Kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia ga diru garu mɔ te ta mɛɛra gen dii sɔɔ gia. Miya ba ra yãku dõɔ mwaararuginun yaa kpakie.
39 Dii sɔɔ gen beri berikaɔ tɔɔwɔ, tabulu yiru yiruwa ya wãa. Tabulu ben wɔlloʼwa ba ra yãku dõɔ mwaararuginu ka toranun yãkunu ka yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛn yaa sake.
40 Dii sɔɔ gen tɔɔwɔ, tabulu nnɛwa ya wãa. À n dɔɔ kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia, kaa kpĩ a ye wa bera ka bera yiru yiru.
41 Tabulu nɔɔba itawa ba mɔ yèn wɔllɔ ba ra yãku yaa go. Ba ye yiwa nnɛ nnɛ kɔnnɔ gen beri berikaɔ.
42 Tabulu yen nnɛ sɔɔra ba ra yãku dõɔ mwaararuginu sɔɔru ko. Ba ye kua ka kpee ni ba dãka. Yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soo teeru ka bɔnu, yen yasum maa sãa gɔm soo teeru ka bɔnu, ma yen gunum mu sãa gɔm soo teeru. Tabulu yen miya ba ra yãku sɔm yãnu yi.
43 Ma ba tabulu ye nɔɔ bɔki kua nɔm tararun yasum saka. Tabulu yen wɔllɔʼwa ba ra yãku yaa sɔndi.
44 Yen biruwa durɔ wi, u ka man da yaara sɔɔkaaɔ. Ma na dia yiru wa mi. Teera wãa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia ma ta nɔɔ tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Teera maa wãa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia ma ten kɔnnɔ ga maa tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
45 U man sõɔwa u nɛɛ, dii tèn kɔnnɔ ga tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, ta sãawa yãku kowobun diru be ba ra sãa yerun sɔmburu ko.
46 Dii tèn kɔnnɔ ga maa tĩi sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ta sãawa yãku

kowobugiru be ba ra yãkuru ko yãku yerɔ. Ma u maa nɛɛ, Lefin bweseru sɔɔ, Sadɔkun bwese kɛra ya koo kpĩ yu du sãa yerɔ yu Yinni Gusunɔ sã.

Yinni Gusunɔn sãa yeru

47 Durɔ wi, u sãa yee ten yaara sɔɔkaa kpuro yĩira ma u deema yen goonu kpuro nu nɛwa. Yen dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu wunɔbu (100) ma yen yasum maa sãa gɔm soonu wunɔbu. Ma yãku yera wãa sãa yee ten kɔnnɔwɔ.

48 Ma u maa ka man da sãa yee ten adɛrɔwɔ mìn di ba ra ka du. Ma u adɛrɔ gen gbereba yĩira. Ma yen baayeren bɔɔrum mu sãa gɔm soonu nɔɔbu. Kɔnnɔ gen yasum mu sãawa gɔm soonu wɔkura nnɛ. Gen yɛ̃sa baayeren dãa ya maa sãa gɔm soonu ita.

49 Adɛrɔ gen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma gen yasum maa sãa gɔm soonu wɔkura tia. Ba ra gu duwa ka yɔɔtia ye ya naa dabusanu wɔkuru mɔ. Ma ga gbere mɔ bera ka bera tia tia.

41

1 Durɔ wi, u ka maa man da sãa yerun suunu sɔɔ. Ma u ye kpuro yĩira. Adɛrɔ gen ganin sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔba tia.

2 Kɔnnɔ gen yasum maa sãawa gɔm soonu wɔkuru, gen beri berika nɔɔbu nɔɔbu. Ma u sãa yee ten tii yĩira. Ten dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu weeru. Ma ten yasum maa sãa gɔm soonu yɛndu.

3 Yen biru u dua dii ten sɔɔwɔ u ten kɔnnɔn dãa yĩira, ya kuawa gɔm soonu yiru. Ma kɔnnɔ gen tiin yasum sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ma gen ganin yasum beri berikaɔ mu sãa gɔm soonu nɔɔba yiru yiru.

4 Ma u dii sɔɔ gen tii yĩira, gen dɛ̃ɛbu ka gen yasum mu nɛwa. Ya sãawa gɔm soonu yɛndu. Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ga sãawa dii te ta dɛɛre gem gem.

Dia ye ba gɔri gɔri

5 Sãa yee te, ta gani yiru mɔ, tia sɔɔwɔ, tia maa tɔɔwɔ. Ma durɔ wi, u ten gana sɔɔkaa yĩira ma yen sinum mu kua gɔm soonu nɔɔba tia. Ma ba dinu gɔri gɔri gani yiru yen baa sɔɔ ba ka sikerena.

6 Dii ni, nu swɛɛnɛwa gidambisa ita ita beri berika. Gidambisa baayeren dian geera sãawa tɛna. Dii nin gani yi ka tɔɔkaaginu maninɛ adama yi ṅ ka sɔɔkaaginu maninɛ.

7 Gidambisa ye, ya yasum keranɛ wɔllu gia. Domi yen gana tɔɔkaa ya sinum kaara. Mɛya n sãa ya ka sãa yee te sikerena. Yen sɔ̃na wɔllu gia batuma ya kpãaru bo yen sɔɔwɔ. Saa gidambisa ye ya wãa temɔn di, tɔnu koo kpĩ u yɔ u da sere ye ya wãa wɔllɔ u kun kpa ka swaa gaa.

8 Ma na dia ye kpuron gunum mɛɛra na deema ye ba gɔri gɔri mi, saa yen kpɛɛkpɛɛkun di, yen gunum mu sãawa dɛka nɔɔba tia tia.

9 Dia yen gana tɔɔkaan sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu. Dia ye ba gɔri gɔri sãa yee ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ,

10 ka yãku kowobun dian baa sɔɔ, ba batuma deri yèn yasum mu sãa gɔm soonu yɛndu.

11 Dia ye ba gɔri gɔri mi, ya nɔɔ tĩiwa batuma ye ba derin bera gia. Kɔnnɔsu yiruwa ya wãa mi. Teu sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, teu maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Gana ye ya batuma ye sikerenɛ, yen sinum mu sãawa gɔm soonu nɔɔbu.

12 Sãa yee ten sɔ̃ɔ duu yeru gia, diru gara wãa ta batuma ye ba deri mi nɔɔ tĩi. Dii ten dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu wɛnɛ ka wɔkuru. Ma ten yasum mu sãa gɔm soonu wata ka wɔkuru. Ten ganan sinum maa sãa gɔm soonu nɔɔbu.

13 Durɔ wi, u sãa yee te yĩira ma ten dɛ̃ɛbu kua gɔm soonu wunɔbu (100). Batuma ye ba maa deri mi, ka dii te ba bana sɔ̃ɔ duu yeru gia mi, ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu.

14 Sɔ̃ɔ yari yeru gia, sãa yee ten dɛ̃ɛbu ka batuma ye ba deri min yasum mu sãawa gɔm soonu wunɔbu.

15 Ma u maa dii te ta wãa sãa yerun biruɔ yĩira ka batuma ye ba deri ma ye kpuro ya maa kua gɔm soonu wunɔbu.

Sãa yee ten sɔɔwɔ

Sãa yee ten duu yeru ka dii dɛɛraru
ka dii te ta dɛɛre gem gem mi,
16 ba ye kpuron gani ka fɛnɛntiban
kadiriba dãa bɛsi maniwa. Mɛya ba
maa kua gidambisa yeba sɔɔ.
17 Sãa yee ten tɔɔwɔ ka ten sɔɔwɔ
saa ten kɔnnɔn di sere ka dii te ta
dɛɛre gem gem mi, ba ye kpuron gani
buraru koosiwa
18 ka wɔllun kɔ̃sobun weenasibu
ka maa kpakpa wurusun weenasisu.
Kpakpa wurusun weenasii si, ka
wɔllun kɔ̃sobun weenasii be, ba
yɔwenɛwa.
19 Wɔllun kɔ̃sobun weenasii ben
baawure u wuswaa mɔwa yiru.
Wuswɛɛ yin tia ya ka tɔnugia weenɛ
ya kpakpa wuru sin weenasi teu
wuswaa kisi. Wuswaa tia ya maa
ka gbee sunɔgia weenɛ ma ya
maa kpakpa wuru sin weenasi teu
wuswaa kisi. Nge mɛya ba ka dii te
kpuron gani buraru kua.
20 Ba wɔllun kɔ̃sobun weenasii
be ka kpakpa wurusun weenasii si
kuawa ten temɔ ka ten ganiɔ ka ten
kɔnnɔsun wɔllɔ.
21 Sãa yee ten kɔnnɔn kadirin dãnu
nu nɛwa.

Dii te ta dɛɛre gem gem wuswaaɔ,
gãanu wãa mi.
22 Nu sãare nge yãku yeru te ba kua
ka dãa. Ten gunum mu sãa gɔm soonu
ita. Ten dɛ̃ɛbu maa gɔm soonu yiru. Ba
tu nɔɔ bɔka kuawa ka dãa. Yera durɔ
wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tabulu ye ba ra
n yii Yinni Gusunɔn wuswaaɔ yera mi.

23 Dii dɛɛraru ka dii te ta dɛɛre gem
gem nu mɔwa kɔnnɔsu yiru.
24 Gambo sikanɛ yiruwa kɔnnɔ si, su
mɔ. Ye kpuro ya ra n kɛniarewa.
25 Ba gambo yen wɔllɔ wɔllun
kɔ̃sobun weenasibu ka kpakpa wu-
rusun weenasisu kua nge mɛ ba kua
gani yi sɔɔ. Ma ba kɔbɛ kua ten tɔɔwɔ
dii dɛɛra ten kɔnnɔwɔ.
26 Dii ten yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ka sere dii
ni ba gɔri gɔri mi ka maa yen kɔbɛɔ,
ba yen fɛnɛntiba kɔkɔrɔ dokeawa ka
kpakpa wurusun weenasisu.

Dinu ganu sãa yee ten bɔkuɔ

42

1 Durɔ wi, u ka man da sãa yee ten
yaara tɔɔkaaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia,
sere dia ye ya wãa batuma ye ba deri
ka dii te ta wãa sãa yee ten biruɔn
deedeeru.
2 Dia yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu
wunɔbu (100) ma yen yasum mu sãa
gɔm soonu weeraakuru.
3 Yen bee tia ya batuma ye ba deri mi
nɔɔ kisi. Batuma yen dɛ̃ɛbu bu sãawa
gɔm soonu yɛndu. Ma ya ka sãa yee te
sikerenɛ. Bee tia, dia ye, ya maa yaara
tɔɔkaa ye ba simaa doke nɔɔ kisi. Ya
gidambisa ita mɔ. Ma ba ye kɔbɛ kua
kua.
4 Dia yen wuswaaɔ, ba batuma deri
gɔm soonu wɔkurun saka. Ma ba swaa
wĩa ye sɔɔ gɔm soo teeru. Dia yen
kɔnnɔsu su nɔɔ tĩiwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
geu gia.
5 Dia ye ya wãa wɔllɔ ya piiminu bo
ya kere ye ya wãa temɔ ka ye ya wãa
suunu sɔɔ. Domi kɔbɛ ye ba kua mi, ya
yen sukum kawawa.
6 Adama yen kɔbɛ ya ṅ gbereba mɔ
nge yaara yen dinun gbereba. Yen
sɔ̃na dia ye ya wãa wɔllɔ ya ṅ suunuk-
inu ka temkinu kpãaru tura.
7 Dia yen gana ye ya yaara tɔɔkaa
mɛɛra, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa gɔm soonu
weeraakuru.
8 Domi dia yen tiin dɛ̃ɛbu bu sãawa
gɔm soonu yɛnda nɔɔbu. Adama sãa
yee ten bera gia, yen dɛ̃ɛbu bu sãawa
gɔm soonu wunɔbu (100).
9 Bà n wee saa yaara tɔɔkaan di,
kɔnnɔ gaga wãa dia yen temɔ sɔ̃ɔ yari
yeru gia gèn min di ba ra ka du.
10 Kɔnnɔ ge, ga wãa mi yaara tɔɔkaan
gana ya torua.

Dia maa wãa yaara tɔɔkaaɔ sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gia batuma ye ba deri
ka dii te ta wãa sãa yee ten biruɔn
deedeeru.
11 Dia yen wuswaaɔ, swaa wãa. Dia
ye, ya ka ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia weenɛ. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum ka
nge mɛ ba ye banisina ka yen kɔnnɔsu
ye kpuro ya sãawa tia.
12 Nge mɛya dia ye ya wãa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gian kɔnnɔsu su sãa.

Kɔnnɔ gaga wãa swaa yen duu yerɔ, yaara tɔɔkaan ganaɔ sõɔ yari yeru gia. Min diya ba ra ka du.

13 Durɔ wi, u man sõɔwa u nɛɛ, dia ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, ka ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, ya wãawa Yinni Gusunɔn sõ. Miya yãku kowo be ba ra du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ ba ko n da yãku dĩa ni di. Dia ye, ya dɛɛrewa. Miya ba koo maa kɛ̃nu yi ka yãku yaa ye ba ka toranun yãkunu kua ka ni ba ka toranu sɔnwa.

14 Yãku kowobu bà n dua mi, ba ṅ yariɔ tɔɔwɔ ka ben yãnu. Ba koo gina nu potiriwa. Domi yãa ni, nu sãawa sãa yãnu. Ben tiin yãna ba ko n da doke bu ka da sãa yerun yaaraɔ mi tɔn be ba tie ba yõ.

Gani tɔɔkiin dɛ̃ɛbu

15 Sanam mɛ durɔ wi, u dii ten sɔɔwɔ yĩira u kpa, yera u dera na yara ka sõɔ yari yeru gian kɔnnɔ. Ma u batuma ye ya ka sãa yee te sikerenɛ yĩirubu wɔri.

16 Yera u sõɔ yari yeru gian bera yĩira ka win dɛka ma ya kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu (500).

17 Ma u maa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia yĩira. Ma ya maa kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu.

18 U maa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia yĩira ma ya kua dɛka yen nɛɛra wunɔbu.

19 U maa yĩira sõɔ duu yeru gia ma mi gian tii maa kua dɛka nɛɛra wunɔbu.

20 Nge mɛya u gana yen goonu nnɛ kpuro yĩira u ka sikerena. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum mu nɛwa. Yen baayere dɛka nɛɛra wunɔbu. Gana ye, ya sãa yee te wuna nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ.

Gusunɔ

u wurama win sãa yerɔ

43

1 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gia.

2 Yera Gusunɔ Isireliban Yinnin yi-iko ya na saa sõɔ yari yeru gian di. Ma win nɔɔ ga nɔɔramɔ nge nim bakam. Ma tem mu win yiikon girima yiba.

3 Kãsi te u wa mi, ta ka te u wa sanam mɛ Gusunɔ u kĩ u Yerusalɛmu kam koosiagiru weenɛwa. Mɛya ta maa ka kãsi ni u wa Kebarin daarun bɔkuɔginu weenɛ. Ma u yiira u wuswaa tem girari.

4 Ma Yinni Gusunɔn yiikon girima ye, ya dua sãa yee te sɔɔ saa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gian di.

5 Yera Hunde nùn sua saa sãa yee ten yaaran di ya ka nùn da sɔɔwɔ. Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔn yiikon girima ya dii te yibumɔ.

6 Yera u nua goo u ka nùn gari mɔ̀ saa dii ten min di. Ma durɔ wi u ka nùn wãa mi, u yõ win bɔkuɔ.

7 Ma u nùn sõɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, yam miniwa nɛn sina kitaru. Miya kon nɛn naasu sɔndi. Kon ka Isireliba sina sere ka baadommaɔ. Be ka ben sinambu ba ṅ maa nɛn yĩsi dɛɛra te sankumɔ ba n bũnu gasirimɔ ka sere sinambun gonu ni ba sikua gungunu wɔllɔ mi ba ra yãkuru ko.

8 Domi ben sinam be, ba ben sina kpaarun kɔnnɔsu bakunasia nɛn sãa yerun kɔnnɔsun bɔkuɔ. Gana tia tɔna ya nu karanɛ. Mɛya ba maa nɛn yĩsi dɛɛra te disi doke ka ben daa kõsa ye ba kua. Yen sõna na bu wɔri ka nɛn mɔru baka.

9 Tɛ̃ ben bũu gasiribu bu koo nɔru ko kpa bu ben sinambun goo nin gari duari. Kpa na n wãa ben suunu sɔɔ sere ka baadommaɔ.

10 Wunɛ tɔnun bii, a Isireliba dii ten kpunaa sõɔsio kpa bu sekuru wa ben toranun sõ, kpa bu wa bu yen kpunaa yen asansi mɛɛri.

11 Sekuru tà n bu mwa yèn sõ ba tuba ye ba kua, a bu dii ten kpunaa sõɔsio nge mɛ ba koo tu banisina, ten dɛ̃ɛbu ka ten yasum ka ten kɔnnɔsu ka ten ganan buraru ka ten woodaba, a ye kpuro yoruo ben nɔni biru. Ba koo wooda ye kpuro swĩiwa ten bana sɔɔ. Yeni ya ko n sãawa ten banan wooda.

12 Guuru wɔllɔ batuma ye ya ka bu sikerenɛ, ba koo ye garisiwa dɛɛra. Yeniwa ya sãa dii ten wooda.

Yãku yeru ka yãkunu

13 Durɔ wi, u yãku yeru yĩira ka yĩirutia ye ya ka gɔm soo teeru ka nɔm wĩi teeru nɛ. Wɔru ge ga ka yãku yee te sikerenɛ gen yasum mu sãawa yĩirutia

tia. Ma yen dukum mu sãa yĩirutia tia.
Ma yen nɔɔ bɔkan biruɔ, ya sãa gɔm
soorun bɔnu.
14 Saa wɔru gen tem di n ka girari sãa
yee ten temɔ ya kua yĩirutii yiru. Ma
yen yasum mu maa sãa yĩirutia tia. Saa
yãku yee ten bɔka piibun di n ka girari
ten bɔka bakaɔ, ya sãawa yĩirutii nnɛ.
Ma yen yasum maa sãa yĩirutia tia.
15 Yãku yee ten wɔllɔ mi ba ra dõɔ
sõre, ten gunum mu sãawa yĩirutii nnɛ,
ma ba kãanu nnɛ kua ba gira tia tia ten
goonun yinna yenɔ.
16 Yãku yee ten goonu nnɛ kpuro nu
nɛwa. Nu sãawa yĩirutii wɔkura yiru
yiru.
17 Ten bɔka yirusen goonu nnɛ
kpuro nu nɛwa. Ni kpuro nu mɔwa
yĩirutii wɔkura nnɛ nnɛ. Ma ba wɔru
kua ye sɔɔ ba ka ye sikerena yĩirutia
tian yasum saka. Bɔka yen nɔɔ bɔka ya
sãawa gɔm soorun bɔnu. Ma yen yɔɔtii
yi mɛɛra sõɔ yari yeru gia.
18 Durɔ wi, u maa nùn sõɔwa u nɛɛ,
tɔnun bii, amɛniwa Yinni Gusunɔ u
gerua. U nɛɛ, dɔma te ba yãku yee
te bana ba kpa, ma ba kĩ bu yãku dõɔ
mwaararuginu ko kpa bu yɛm yɛ̃ka,
wooda ye ba koo swĩi wee.
19 Lefiba sɔɔ, Sadɔkun bweseru
sɔɔra kaa yãku kowobu wuna ba n
da nùn yãkuru kue kpa a bu naa kinɛ
kpɛndu wɛ̃ torarun yãkurun sõ.
20 Kpa a ten yɛm sua a yɛ̃ka yãku yee
ten kãanu nnɛ ye sɔɔ ka ten goonu nnɛ
ye sɔɔ ka sere maa yen bɔka yiruse ye
sɔɔ a ka sikerena. Nge mɛya kaa ka
yãku yee te disi wɔka kpa a tu sãrasia.
21 Kpa a naa kinɛ ten yaa sua a doke
dõɔ sɔɔ batuma gaa sɔɔ ye ba sɔɔru kua
tɔɔwɔ.
22 Tõru yiruse sɔɔ, kaa ka boo kinɛru
nawa te ta ṅ alebu gaa mɔ kpa a ka tu
yãkuru ko torarun sõ. Nge mɛya kaa
ka sãa yee te sãrasia nge mɛ a raa kua
ka naa kinɛ te.
23 À n torarun yãku te kua a kpa, kaa
maa naa kinɛru ka yãa kinɛru sua ni
nu kun alebu gaa mɔ.
24 Kpa a ka nu da wi, Yinni Gusunɔn
mi a ka yãkuru ko. Yãku kowobu ba
koo nin yaa bɔru yɛ̃kawa kpa bu ka
nùn ye yãku dõɔ mwaararugiru kua.
25 Sõɔ nɔɔba yirun baa sɔɔ tõɔ
baatere, kaa n da boo kinɛru ka
naa kinɛru ka yãa kinɛru gowa a ka
torarun yãkuru ko.
26 Nge mɛya sõɔ nɔɔba yiru yen baa
sɔɔ ba koo ka yãku yee te sãrasia kpa
ta n wãa wi, Yinni Gusunɔn sõ.
27 Sõɔ nɔɔba yiru yen biru, sõɔ nɔɔba
itase, yãku kowobu ba koo kpĩ bu
den tɔmbu yãku dõɔ mwaararuginu
ka siarabuginu kua wi, Yinni Gusunɔn
mi. Kpa u ka bɛɛ nɔnu geu mɛɛri. Wi,
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Sãa yerun kɔnnɔ

ge ga wãa sõɔ yari yeru gia

44

1 Durɔ wi, u maa ka Esekiɛli da tɔɔwɔ
kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari yeru gia. N
deema kɔnnɔ ge, ga kɛnuawa.
2 Yera Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa u
nɛɛ, kɔnnɔ ge, ga ko n kɛnuawa ba ṅ gu
kɛniamɔ. Goo kun maa sarɔ mi, domi
nɛ, Gusunɔ Isirelibɔn Yinniwa na dua
min di. Yen sõ, ga ko n kɛnuawa.
3 Adama bɛɛn kparo u koo kpĩ u
sina mi, u ka di nɛ Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ. Wiya u koo maa kpĩ u du
kɔnnɔ gen adɛrɔn di kpa u yari min di.

Bango sariba ba ṅ duɔ

Yinni Gusunɔn sãa yerɔ

4 Ma durɔ wi, u ka Esekiɛli da
kɔnnɔwɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu
gia sãa yee ten dee deeru. Ye Esekiɛli
u mɛɛra yera u wa wee Yinni Gusunɔn
yiikon girima ya win sãa yee te yiba.
Ma u yiira u wiru ten girari.
5 Yera Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔnun
bii, a wunɛn laakari dokeo kpa a mɛɛri
sãa sãa ka wunɛn tiin nɔni kpa a swaa
daki a nɔ ye kon nun sõ sãa yee ten
woodaban sõ. A yen dubu ka yen
yaribun wooda nɔni dokeo.
6 A Isirelibɔ sõɔwɔ be, be ba sãa mɛm
nɔɔ sariba a nɛɛ, ben daa kõsa ye, ya
den man nua.
7 Wee ba dera tɔn tuko bango sariba
be ba ṅ man sãamɔ ba dua nɛn sãa
yerɔ ba tu disi doke. Sanam mɛ be,
Isirelibɔ ba man yãkuru kuammɛ ka

pɛ̃ɛ ka yaa gum ka yaa yɛm, ba ku ra nɛn arukawani mɛm nɔɔwɛ ben daa kɔ̃san sɔ̃.
8 Ben tii ba ɲ̀ nɛn sãa yerun sɔmburu nɔni doke. Adama sɔba ba tu nɔmu sɔndia.
9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, tɛ̃, sɔɔ goo ù n wãa ben suunu sɔɔ, ma u ɲ̀ man sãamɔ, ma u ɲ̀ maa bango kue, u ɲ̀ duɔ nɛn sãa yeru mi.

Wooda Lefiban sɔ̃

10 Yeniban biru, Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, Lefi be ba raa ka man tonda sanam mɛ Isireliba ba man deri ma ba da ba bũnu swĩi, ba koo ben toranun are mwa.
11 Ba ko n sãawa nɛn sãa yerun sɔm kowobu. Bera ba ko n da n sãa yee ten kɔnnɔsu mara. Kpa ba n ten sɔma mɔ̀. Beya ba ko n da Isireliban yãku dɔ̃ɔ mwaarugirun yaa sake kpa ba n wãa nɛ Yinni Gusunɔn sɔ̃.
12 Wee tɛ̃, ba sãa Isireliban yãku kowobu bũnun nuurɔ, ma ba dera Isireliba ba tora. Yen sɔ̃, kon nɔma sua n bu so kpa bu ben toranun are mwa.
13 Na ɲ̀ maa wuramɔ bu man susi bu Isireliba yãkuru kua. Ba ɲ̀ maa duɔ nɛn sãa yerun dii dɛɛrarɔ ka dii te ta dɛɛre gem gem mi. Ba koo sekuru wa kpa bu ben daa kɔ̃san are mwa.
14 Sãa yerun nɛnubun sɔma kon bu wɛ̃ bu ko.

Wooda

yãku kowo tɔnwerobun sɔ̃

15 Adama yãku kowobu Lefiba Sadɔkun bweseru sɔɔ, be ba sɔmburu kua nɛn sãa yerɔ sanam mɛ Isireliba ba tora ba man deri, beya ba ko n da man susi bu yãkuru ko ka pɛ̃ɛ ka yaa gum ka yaa yɛm. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Beya ba ko n da du nɛn sãa yerɔ kpa bu susi nɛn tabuluɔ bu man sã. Kpa bu nɛn sãa yee ten sɔmburu nɔni doke.
17 Bà n duɔ sãa yee ten yaara sɔɔkaaɔ, kon de ba n sãa yãnu dokewa ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii. Bà n sɔmburu mɔ̀ sãa yee ten yaara mi ka sere ten tiin sɔɔwɔ ba ɲ̀ yãnu dokemɔ ni ba kua ka yãa sansu.
18 Ba ko n dawani bɔkuawa kpa ba n sokoto kpirinu deewa, ye kpuro ya n sãa ye ba wesa ka wɛ̃ɛ damgii. Kpa bu ku raa kpaka sɛ̃ke bu ku ka wɛnyan sɔ̃.
19 Bu sere yari bu da yaara mi Isireliba ba mɛnnɛ, ba koo gina ben yãku yãa ni potiriwa bu yi sãa yeru mi. Kpa bu ku raa ka nu tɔmbu baban sɔ̃ nu disi duura. Saa ye, kpa bu ganu doke bu ka yarima.
20 Yãku kowobu ba ɲ̀ wii pɔɔru potamɔ. Ba ɲ̀ maa derimɔ ben seri yi dɛnya.
21 Yãku kowo goo u ku raa tam nɔ u sere da nɛn sãa yerun yaara sɔɔkaaɔ.
22 Ben goo u ku raa maa gɔmini ɲ̀ kun mɛ kurɔ wi ba yina sua kurɔ. Isireliba sɔɔra u koo wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃ sua. Adama u koo kpĩ u yãku kowo goon gɔmini sua.
23 Ba koo nɛn tɔmbu sɔ̃ɔsiwa ye ya sãa nɛ Gusunɔgia ka ye ya ɲ̀ sãa nɛgia. Yeya, ye ya dɛɛre ka ye ya ɲ̀ dɛɛre.
24 Bera ba koo nɛn tɔmbu siria nge mɛ nɛn woodaba ba gerua. Kpa bu nɛn woodaba mɛm nɔɔwa ka nɛn tɔ̃ɔ baka ni na bu wɛ̃, kpa bu nɛn tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru bɛɛrɛ wɛ̃.
25 Yãku kowo u ku goon goru baba kpa u ku raa tii disi doke. Adama u koo kpĩ u win tiin tundon goru baba ka win mɛrogiru ka win bibuginu ka win mɔɔgiru ka win wɔnɔgiru ka win sesu wi u kun durɔ yɛ̃giru.
26 U n tii dɛɛrasia goo ten sɔ̃, sɔ̃ɔ nɔɔba yiruwa u koo ko u sere win sɔmburu tore.
27 Dɔma te u koo du dii te ta dɛɛre mi, u koo gina win tiin toranun yãkuru ko. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
28 Wee ye ya ko n sãa ben tubi. Nɛna ba koo sɔmburu kua. Ba ɲ̀ bu tem gam wɛ̃ɛmɔ ba n mɔ Isireliɔ. Nɛna ko na n sãa nge ben tem kɔsire.
29 Ye ba ka torarun yãkunu ka yãku ni ba ra ka toranu sɔmɛ kua ka kɛ̃ɛ ni ba ka naamɔ ka sere ye ba yi nɛ, Yinni Gusunɔn sɔ̃, ye kpuro ya ko n sãawa ben dĩanu.
30 Dĩa gbiikii ni ba koo ka nɛ, Yinni Gusunɔ naawa, nu koo kowa yãku kowobuginu. Isireliba ba ko n da

ben dĩa bimin som gem yãku kowobu
wɛ̃wa kpa n bu domaru kua.
31 Adama yãku kowobu ba ṅ yaa
goru ṅ kun mɛ gunɔ goru dimɔ ṅ kun
mɛ ye gãanu kasuka nu go.

Tem mɛ ba koo wuna nɛnɛm

45

1 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ, sanam mɛ
ba koo Isireliban bwese kɛri yi tem
bɔnu kua, ba koo tem gam wunawa
mu n sãa kɛ̃ru te ba Yinni Gusunɔ wɛ̃.
Tem mɛn dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu
nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000).
Mɛn yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun
suba wɔkuru (10.000). Mɛ kpuro mu
ko n sãawa mɛ ba wuna ba yi Yinni
Gusunɔn sõ.
2 Tem mɛ sɔɔra ba koo batuma wuna
sãa yerun sõ. Yen dɛ̃ɛbu ka yen yasum
mu ko n nɛwa mu n sãa dɛka nɛɛra
wunɔm wunɔm (500) kpa bu maa
batuma gaa deri mi, bu ka sikerena ya
n sãa gɔm soonu weeraakuru.
3 Ba koo maa batuma gaa wuna
gbiikaa ye sɔɔ mi ba koo Yinni
Gusunɔn sãa yeru swĩi. Ya ko n sãawa
nɛnɛm Yinni Gusunɔn sõ tem mɛ sɔɔ.
4 Yera ya ko n sãa yãku kowobugia
be, be ba ra Yinni Gusunɔ sɔmburu
kue sãa yerɔ. Miya ben dia ko n wãa
ka Yinni Gusunɔn sãa yeru.
5 Batuma mi Lefiba ba ko n wãa
yen dɛ̃ɛbu ko n sãawa gɔm soonu
nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000).
Yen yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun
suba wɔkuru (10.000). Kpa bu dia
yɛndu ko mi.
6 Yinni Gusunɔn batuma yen
deedeeru, ba koo maa batuma gaa
wuna mi Isireliba ba koo ben dia bani.
Batuma yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa
gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu
(25.000) kpa yen yasum mu n sãa gɔm
soonu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000).
7 Ba koo maa batuma gaa wuna ben
kparon sõ. Ya ko n wãawa Isire-
libagian nɔɔwɔ ka sere maa Yinni
Gusunɔgian nɔɔwɔ. Batuma ye, ya koo
dawa saa sõɔ duu yerun di n ka girari
nim wɔ̃kuɔ, saa maa sõɔ yari yerun
di sere ka mi Isireliban tem mu yõra.
Yen dɛ̃ɛbu bu ko n ka Isireliban bwese
kɛra tian tem nɛwa.
8 Nge mɛya kparobu ba ko n ben tem
mɔ Isireliɔ. Ba ṅ maa nɛn tɔmbu dam
dɔremɔ bu begim mwa. Ba koo bu mu
deriawa.

Sina bokon saria ka tɔmbugia

9 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, bɛɛ Isireliban sina bibu ya den
tura. I de wɔraru ka dam dɔrebu bu
kpe. I gem ka wooda swĩiyɔ kpa i ku
maa nɛn tɔmbu wɔrari ye ba mɔ. Nɛ,
Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
10 I de bɛɛn kiloba ka bɛɛn yĩirutinu
nu n sãa dee dee.
11 Sakaku ge ba ra ka dĩa bimi yĩire
ba mɔ̀ efa ka ge ba ra ka gãa yarum
yĩire ba mɔ̀ bati, i de ni kpuro nu n nɛ.
Kpa ye kpuro ya n sãa sakaku ge ba mɔ̀
homɛrin bɔnu wɔkurun tia.
12 Sii geesun gobi sikili tia ya n maa
sãa gobi yi ba mɔ̀ gera yɛndu, kpa
sikilin gobi wata ya n maa sãa minu
tia.
13 Wee kɛ̃ɛ ni i ko i n da wɛ̃. I n bɛɛn
alikama ka dĩa bima ye ba mɔ̀ ɔɔsu gã,
i ko efan bɔnu nɔɔba tian sube teeru
suawa homɛri tia sɔɔ.
14 I n maa gum wɛ̃ɛmɔ, i ko i mu
yĩirewa ka sakaku ge ba mɔ̀ bati. Bati
wɔkuru ta sãawa homɛri tia. Homɛri
ka kɔri ya sãawa tia. Batin bɔnu
wɔkurun tia i ko i wuna.
15 Isireliɔ, yãa gõɔ sɔɔ, yãanu goobu
(200) nù n wãa, yãa teera i ko i
wɛ̃ kɛ̃run sõ ṅ kun mɛ yãku dõɔ
mwaararugirun sõ ṅ kun mɛ siarabun
yãkurun sõ. Nge mɛya nɛ, Yinni
Gusunɔ kon ka bɛɛ bɛɛn toranu su-
uru kua. Nɛ Yinni Gusunɔwa na yeni
gerua.
16 Isireliba kpurowa ba ko n da ben
kparo kɛ̃ɛ te wɛ̃.
17 Domi wiya u ko n da yãku nin
wunanɔsu ko Isireliban sõ suru kpao
baawure sɔɔ ka tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ,
tõɔ bakaru baatere sɔɔ gesi. Yãku
ni ba ko n da ko mi, niya yãku dõɔ
mwaararuginu ka kɛ̃nu ka yãku ni
ba ra ko ka gberun dĩanu ka torarun
yãkunu ka sere siarabun yãkunu.

Yãku yerun dɛɛrasiabu

18 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, suru gbiikoon tõɔ
gbiikiru, ba koo naa kinɛru sua te ta ɩ̀
alebu gaa mɔ. Kpa bu ka sãa yee te disi
wɔka.
19 Yãku kowo u koo naa yen yɛm
sua kpa u yɛ̃ka sãa yee ten kɔnnɔn
kadiriba sɔɔ ka sere yãku yerun goonu
nnɛn nɔɔ bɔkan wɔllɔ ka sere dii yaara
ye ya wãa sɔɔwɔn kɔnnɔwɔ kadiriba
sɔɔ.
20 Suru win sõɔ nɔɔba yiruse sɔɔ, ba
koo maa yãkuru ko be ba tora ba ɩ̀ ka
baarun sõ. Nge mɛya ba koo ka sãa yee
te sãrasia.
21 Suru gbiikoon sõɔ wɔkura nnɛse
sɔɔra ba koo Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru
di. Ba koo tõɔ te diwa sõɔ nɔɔba yiru.
Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia dokewa ba koo
di tõɔ ni sɔɔ.
22 Yen dɔma te, Isireliban kparo u
koo naa kinɛru gowa win toranu ka
win tɔmbuginun sõ.
23 Sõɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, tõɔ baatere
kɛtɛ kinɛnu nɔɔba yiru ka yãa kinɛnu
nɔɔba yiruwa u koo go u ka yãku
dõɔ mwaararuginu ko. Kpa u maa
boo kinɛnu nɔɔba yiru go toranun
yãkunun sõ, yen gaa ya kun alebu gaa
mɔ.
24 Yen biru alikaman som kilo tɛna
ka gum ditiri nɔɔba tia ba koo sɔndi
naa ka yãaru baateren wɔllɔ.
25 Suru nɔɔba yirusen sõɔ wɔkura
nɔɔbuse sɔɔ, tõɔ bakarun sanam, yãku
tee niya ba koo ko sõɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ
ka yen som mɛ, ka gum mɛ.

Wooda
ye Isireliban kparo u koo swĩi

46

1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ, sãa yerun
yaara sɔɔkaan kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yari
yeru gia, ga ko n kɛnuawa sõɔ nɔɔba tia
yè sɔɔ ba ra sɔmburu ko. Adama ba
koo gu kɛniawa tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka
sere maa suru kpao ù n yara.
2 Isireliban kparo u koo duwa saa
kɔnnɔ ge ga wãa tɔɔwɔn di kpa u na u
yõra kɔnnɔ gen kadirin bɔkuɔ sanam
mɛ yãku kowobu ba nùn yãku dõɔ
mwaararugiru ka siarabun yãkuru
kuammɛ. Saa ye sɔɔ, u ko n yiirewa
kɔnnɔ gen mi. Yen biru kpa u yari. Ba
ɩ̀ kɔnnɔ ge kɛnumɔ sere yoka.
3 Isireliba ba koo na bu kpunawa bu
Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ kɔnnɔ gen mi
tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ka sere maa suru
kpao baawure sɔɔ.
4 Tõɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ, sina boko u
koo yãku dõɔ mwaararugiru ko ka yãa
kpɛmminu nɔɔba tia ka sere maa yãa
kinɛ teeru. Ni kpuro nu kun alebu gaa
mɔ.
5 U koo maa alikaman som kilo tɛna
sɔndi yãa kinɛru baateren wɔllɔ ka
sere maa gum ditiri nɔɔba tia som mɛn
wɔllɔ. Som mɛ u kĩwa u koo sɔndi yãa
kpɛmminu wɔllɔ.
6 Suru kpao ù n yara, u koo naa kinɛ
kpɛndu gowa te ta ɩ̀ alebu mɔ ka yãa
kpɛmminu nɔɔba tia ka yãa kinɛ teeru,
ni kpuro nu kun alebu mɔ.
7 Mɛya u koo maa alikaman som
kilo tɛna sɔndi naa kinɛru baateren
wɔllɔ ka yãa kinɛru baateren wɔllɔ. U
koo gum ditiri nɔɔba tia doke som mɛ
sɔɔ kpa u yãa kpɛmmii nin wɔllɔ som
sɔndi mɛ u kĩ.
8 Ben kparo u koo duwa saa dii
yaaran kɔnnɔn di. Min diya u koo maa
ka yari.
9 Adama Isireliba bà n man sãaru
na tõɔ bakaru garu sɔɔ, be ba dua saa
kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di, ba koo yariwa ka kɔnnɔ ge ga
wãa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Be ba
maa dua saa kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gian di, ba koo yariwa ka
kɔnnɔ ge ga wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Goo kun yariɔ kɔnnɔ ge u ka duan di.
10 Ben kparo u koo du sanam mɛ ba
duɔ kpa u yari sanam mɛ ba yariɔ.

Yãkunun wooda

11 Tõɔ bakanun sanam, bà n yãkuru
mɔ̀ ka naa kinɛru ka yãa kinɛru,
alikaman som kilo tɛna ba ko n da
sɔndi sabe nin baateren wɔllɔ ka gum
ditiri nɔɔba tia. Adama ɩ̀ n yãa kinɛ
kpɛndun na ba ka mɔ̀, som mɛ̀n nɔɔ ba
kĩwa ba koo ka na.
12 Ben kparo ù n gõru doke u yãku
dõɔ mwaararugiru ɩ̀ kun mɛ siarabun
yãkuru ko, ba ko n da nùn kɔnnɔ ge ga
wãa sõɔ yari yeru gia kɛniɛwa. U koo
tu kowa nge mɛ u ra ko tõɔ wɛ̃rarugiru

sɔɔ. U n yara u doona kpa bu kɔnnɔ ge
kɛnɛ.
13 Tɔ̃ɔ baatere ba ko n da Yinni
Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru
kuewa ka yãaru wɔ̃ɔ tiagiru te ta ɲ̀
alebu gaa mɔ. Ba ko n da tu kowa
bururu baatere.
14 Bururu baatere, ba ko n da
yãkuru kowa ka som kilo nɔɔbu ye
ba burina ka gum ditiri yiru. Mɛya
ba ko n da tu ko tɔ̃ɔ baatere sere ka
baadommaɔ.
15 Nge mɛya bururu baatere ba
ko n da Yinni Gusunɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararugiru kue ka yãa kinɛ
kpɛndu ka som ka sere maa gum.
Mɛya ba ko n da tu ko sere ka
baadommaɔ.

Ye n sãa Isireliban kparon bibugia

16 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, Isireliban kparo ù n
win bibun turo tem kã, tem mɛ, mu
koo kowa bii win bibun bweserugim.
17 Adama ù n win yoo tem kã,
yakiabun wɔ̃ɔ gà n tura yoo wi, u ɲ̀
ko n maa tem mɛ mɔ. Saa ye sɔɔ, mu
koo kowa wi, kparo wigim. Win bibu
tɔnawa ba koo kpĩ bu win tem tubi di.
18 Kparo wi, u ku raa win tɔmbu tem
mwaari. Ye u koo win bibu wɛ̃ kpuro
u de ya n wee win mɔrun di. Kpa nɛn
tɔmbu sɔɔ goo u ku raa ka win tem bia.

Sãa yerun doo koo yeru

19 Durɔ wi, u ka Esekiɛli da dirɔ te ta
wãa yãku kowobun sɔ̃ sãa yerɔ. U dua
saa kɔnnɔ ge ga wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gian di. Yen sɔɔ mi, ayeru gara wãa sɔ̃ɔ
duu yeru gia.
20 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, aye te, ta
sãawa mi yãku kowobu ba ko n da
toranun yãku yaa yike kpa bu som mɛ
ba ka yãkunu kua sɔmɛ. Nge mɛya
ba ɲ̀ maa ka yi dɔɔ tɔɔwɔ Isireliba bu
sere ye babiri. Domi ya sãawa Yinni
Gusunɔgia.
21 Yen biru u maa ka nùn da yaara
tɔɔkaaɔ. Ma ba da yen goonu nnɛ ye
kpuron mi. Ma u deema ba batuma
gaa wĩa goo ten baateren mi.
22 Batuma yen baayeren dɛ̃ɛbu bu
sãawa gɔm soonu weeru ma yen
yasum maa sãa gɔm soonu tɛna. Ye
nnɛ ye kpuro ya nɛwa.
23 Ba gana kua ba ka ye nnɛ ye kpuro
sikerena. Ma ba dosu gira gana ye sɔɔ.
24 Ma durɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya
sãawa mi sãa yee ten sɔm kowobu ba
ko n da yaa yike ye tɔmba ka yãkuru
na.

Daa te ta yarimɔ saa sãa yerun di

47

1 Yen biru durɔ wi, u ka Esekiɛli
gɔsira sãa yerun kɔnnɔwɔ. Yera nim
mu kuramɔ dii ten kɔnnɔn tem di sɔ̃ɔ
yari yeru gia. Domi dii ten kɔnnɔ ga
mɛɛrawa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma nim
mɛ, mu kokumɔ mu dɔɔ sãa yerun
nɔm geu gia yãku yerun sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm
dwaru gia.
2 Ma u maa ka nùn da kɔnnɔ, ge ga
wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Ma ba
besira ba da tɔɔwɔ sere kɔnnɔwɔ ge ga
wãa sɔ̃ɔ yari yeru gia. Ma Esekiɛli u wa
nim mɛ, mu kokumɔwa nɔm geu gia.
3 Durɔ wi, u da sɔ̃ɔ yari yeru gia.
N deema u wɛ̃ɛ nɛni win nɔmaɔ.
Nge mɛ u dɔɔ, u yam mi yĩira gɔm
soonu nɔrɔbu (1.000). Ma u Esekiɛli
tɔburasia. Ma nim mɛ, mu na sere win
naa wĩinɔ.
4 Yen biru u maa gɔm soonu nɔrɔbu
yĩira. Ma u dera Esekiɛli u nim mɛ
tɔbura. Ma nim mɛ, mu na sere win
dũu wĩinɔ. Ma u maa susi u yĩira gɔm
soonu nɔrɔbu. Ma mu na sere win
pɔraɔ.
5 Ma u maa yĩira gɔm soonu nɔrɔbu
mi n sãa nim bwee bakaru te Esekiɛli
u ɲ̀ kpɛ̃ u tɔbura. Domi nim mɛ, mu
duku. Goo kun kpɛ̃ u mu tɔbura ma n
kun mɔ ka kɛ̃ɛri.
6 Ma u Esekiɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun
bii, a ye kpuro mɛɛra sãa sãa?
Ma u ka nùn wurama daa ten bɔ̃ɔwɔ.
7 Ye u ka nùn tura mi, yera u wa
dãnu nu dabi daa ten goo gookaɔ.
8 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nim mɛ,
mu koo kokuwa mu da wɔɔ bera ye
ya wãa sɔ̃ɔ yari yeru giaɔ ka wɔwa ye
ba mɔ̀ Arabaɔ kpa mu sere da nim
wɔ̃kuɔ. Mɛya mu koo nim wɔ̃kun nim
dɛɛrasia.

9 Mi nim mɛ, mu gesi dua kpuro,
hunde koni ye ya wãa mi ya ko n
wãaru mɔwa. Kpa swɛ̃ɛ yi n dabi.
Domi mi nim mɛ, mu dua kpuro mu
koo mɛ mu tie dɛɛrasiawa.
10 Saa Engɛdin di n ka da Eni
Egalaimuɔ, surɔkɔba ba ko n da n
wãawa mi, ba n yãakoronu keewa
daa ten goorɔ. Ta ko n swɛ̃ɛ bwese
bweseka mɔwa nge nim wɔ̃ku ge ba
sokumɔ Mɛditeranɛ. Swɛ̃ɛ yi, yi ko n
dabi.
11 Adama ba koo ten daa burenu ka
ten yɛrusu deriwa bɔɔ te ta wãa min
sɔ̃.
12 Ten goonɔ dãa ko n kpiawa nìn
wurusu kun dɛruramɔ, nìn marum
kun maa kpeemɔ. Nu ko n da yewa
suru baawure. Domi nu ko n nim
waamɔwa sãa yerun di. Ba ko n da
dãa nin marum diwa kpa bu ka nin
wurusu bararun tim ko.

Yinni Gusunɔ u Isireliban tem nɔɔ bura yenu yiimɔ

13 Amɛniwa nɛ, Yinni Gusunɔ na
gerua. Na nɛɛ, bɛɛ Isireliba, tem mɛ
i ko i bɔnu ko, kon bɛɛ mɛn nɔɔ bura
yenu sɔ̃ɔsi. Yosɛfun bwese kɛra bɔnu
yiruwa ya koo wa.
14 Bwese kɛri yi yi tien bɔnu ya
ko n nɛwa. Domi nɛ, Yinni Gusunɔ
na nɔma sua na bɔ̃rua na nɛɛ, bɛɛn
baababara kon mu wɛ̃. Yen sɔ̃na bɛɛ i
ko i mu wa i tubi di.
15 Tem mɛn nɔɔ bura yeru wee. Sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm geu gia, ta torua saa nim
wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di n ka da
Hɛtilonin swaaɔ sere ka Sedadin wuu
duu yerɔ,
16 ka Hamatiɔ ka Bɛrɔtaɔ ka
Siburaimuɔ. N deema wuu si, su
wãawa Damasi ka Hamatin nɔɔ bura
yerun baa sɔɔ ka Hasɛɛ Hatikonin
temɔ Hafaranin tem nɔɔ bura yeru gia.
17 Nge mɛya sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geun tem
nɔɔ bura yee te, ta ko n wãa saa nim
wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛn di n ka
girari Hasaa Enɔɔwɔ Damasin tem nɔɔ
bura yerɔ ka Safoniɔ Hamatin tem nɔɔ
bura yerɔ.
18 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa tem mɛn
nɔɔ bura yeru ta koo daa te ba mɔ̀
Yuudɛni swĩiwa Hafaraniɔ ka Damasiɔ
ka Galadiɔ ka Isireliban tem baa sɔɔ.
Ta ko n wãawa saa tem nɔɔ bura yee te
ta wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di n ka
na nim wɔ̃ku bɔruguuɔ sɔ̃ɔ yari yeru
gia.
19 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian tem
nɔɔ bura yee te, ta koo dawa saa
Tamaan di sere ka Mɛriban bwiaɔ
Kadɛsiɔ kpa tu Egibitin daaru swĩi
sere n ka girari nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀
Mɛditeranɛɔ. Nɔɔ bura yee te ta wãa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia, tera mi.
20 Sɔ̃ɔ duu yeru gian tem nɔɔ bura
yeru ta ko n sãawa nim wɔ̃ku ge ba
mɔ̀ Mɛditeranɛ ma ya yɔ̃ra Hamatin
deedeeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Sɔ̃ɔ
duu yerugiara maa mi.
21 Bɛɛ Isireliban bwese kɛri wɔkura
yiru sɔɔ
22 i ko i tem mɛ bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛn
tii tiinɛ sɔɔ ka sɔɔ be ba wãa ka bɛɛ ba
ka bibu mara bɛɛn suunu sɔɔ. I ko i
bu garisiwa nge Isireliba. Kpa i tubi
ye bɔnu ko ka be sannu ka tɛtɛ.
23 I ko i sɔɔ nùn win baa wɛ̃wa bwese
kɛra yè sɔɔ u wãa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa
na yeni gerua.

Ba tem mɛ bɔnu kua

48

1 Isireliban bwese kɛra baayeren
yĩsiru wee ka bɔnu ye yen baayere ya
wa. Danun bwese kɛra ya yen baa wa
sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, swaa ye ya dɔɔ
Hɛtiloniɔ Hamatin di n ka da Hasaa
Enɔɔ gia Damasi ka Hamatigibun tem
bɔkuɔ. Tem mɛ, mu wãawa saa sɔ̃ɔ yari
yerun tem nɔɔ bura yerun di n ka da
sɔ̃ɔ duu yeru gia.
2 Danu ben bɔkuɔ, saa sɔ̃ɔ yari yerun
di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ Asɛɛbagima mu
wãa mi.
3 Asɛɛbagim bɔkuɔ Nɛfitalibagima
mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka
da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
4 Nɛfitalibagim bɔkuɔ, Manasebagima
mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka
da sɔ̃ɔ duu yerɔ.
5 Manasebagim bɔkuɔ Efaraimubagima
mu wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka
da sɔ̃ɔ duu yerɔ.

6 Efaraimubagim bɔkuɔ Rubɛnibagima mu wãa mi, saa sõɔ yari yerun di n ka da sõɔ duu yerɔ.
7 Rubɛnibagim bɔkuɔ Yudabagima mu wãa mi, saa sõɔ yari yerun di n ka da sõɔ duu yerɔ.

Tem

mɛ ba koo Yinni Gusunɔ wɛ̃

8 Yudaban tem bɔkuɔ sõɔ yari yeru gian tem nɔɔ bura yeru mi, n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ sõɔ duu yeru gia, bera miya ba koo Yinni Gusunɔn tem yĩire. Mɛn dɛ̃ɛbu bu ko n ka Isirelibagim nɛwa kpa mɛn yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Kpa bu Yinni Gusunɔn sãa yeru bani mɛn suunu sɔɔ.
9 Batuma ye ba koo Yinni Gusunɔ deria mi, yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Kpa yen yasum mu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000).
10 Yãku kowoba ba koo batuma yen sukum sua. Kpa ya n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia. Sõɔ duu yeru gia gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru. Sõɔ yari yeru gia maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru kpa sõɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia yen dɛ̃ɛbu bu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu. Kpa Yinni Gusunɔn sãa yeru ta n wãa yen suunu sɔɔ.
11 Yãku kowo Sadɔkun bibun bwesera ta ko n tem mɛ mɔ. Domi beya ba wãa nɛ, Yinni Gusunɔn sɔmburu sɔɔ sanam mɛ Lefi yãku kowo be ba tie ka Isireliba ba man deri.
12 Batuma ye, ya ko n sãawa nɛnɛm ye ba wuna Isireliban tem di Lefiban tem nɔɔ bura yerun bɔkuɔ.
13 Lefi ben tem mu ko n wãawa yãku kowobugim bɔkuɔ. Mu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu. Yen yasum maa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru.
14 Ba ǹ mɛ sɔɔ gam gum dɔramɔ. Ba ǹ maa kpɛ̃ bu ka mu gam kɔsina ǹ kun mɛ bu mu goo wɛ̃. Domi mɛya mu kpuro kere yèn sõ mu sãa Yinni Gusunɔgim.

Batuma ye ya ko n sãa

sina bokogia ka wuugibugia

15 Tem mɛ mu tie, mɛn yasum mu sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000). Ma mɛn dɛ̃ɛbu bu sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu (25.000). Ye kpuro ya ko n sãawa wuugibugia. Mɛ sɔɔra ba koo ben dia bani ka sere ye ya tie. Wuun batuma yen goonu nnɛ ye kpuro ya ko n nɛwa,
16 gooru baatere ta n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500).
17 Ba koo batuma gaa deriwa bu ka wuu ge sikerena ya n sãa gɔm soonu goobu ka weeraakuru (250) yen goonu nnɛ ye kpuro sɔɔ.
18 Batuma ye ya tie wuugian yɛ̃si yɛ̃sikaɔ ya ko n wãawa yãku kowobugian bɔkuɔ. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) sõɔ yari yeru gia ka maa sõɔ duu yeru gia. Batuma ye sɔɔra ba koo dĩanu duure ni ba ko n da ka be ba wuu gen sɔmburu mɔ̀ nɔɔri.
19 Ba koo sɔm kowo be gɔsiwa bwese kɛra baayeren min di. Be kpurowa ba koo wuku tem mɛ sɔɔ.
20 Yinni Gusunɔn tem mɛ kpuron goonu nnɛ kpuro nu ko n nɛwa, nu n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu nɔɔbu (25.000). Mɛ sɔɔra ba koo wuun batuma wĩa.
21 Batuma ye ya tie, ya ko n sãawa sina bokogia kpa ya n Yinni Gusunɔgia ye suunu doke ka sere mi wuugibu ba koo sina. Yen yasum mu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sõɔ yari yerun tem nɔɔ bura yeru gia, yen dɛ̃ɛbu bu n maa sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛnda nɔɔbu sõɔ duu yeru gia nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ gia. Nge mɛya batuma ye ba wuna Yinni Gusunɔn sõ ka sãa yee ten sõ, ye kpuro ya ko n wãawa tem mɛn suunu sɔɔ.
22 Lefiban batuma ka wuugia ye, ya ko n ben kparogia bɔnu sãawa yiru. Ya ko n wãawa Yudabagia ye ya wãa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia ka sere

Bɛnyamɛɛbagia ye ya wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian baa sɔɔ.

Bwese kɛri yi yi wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarɔn tem

23 Bwese kɛri yi yi tien tem wee. Bɛnyamɛɛbagim mu ko n wãawa saa Isireliban tem nɔɔ bura yerun sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ sɔ̃ɔ duu yerɔ.

24 Bɛnyamɛɛbagim bɔkuɔ Simɛɔbagima mu ko n wãa mi, sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.

25 Simɛɔbagim bɔkuɔ Isakaribagima mu ko n maa wãa mi, saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.

26 Isakaribagim bɔkuɔ Sabulonibagima mu ko n maa wãa mi, sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.

27 Sabulonibagim bɔkuɔ Gadibagima mu ko n maa wãa mi, sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ.

28 Gadibagima mu ko n sãa Isireliban tem nɔɔ bura yeru sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Ta koo dawa saa Tamaan di sere Mɛriban bwiaɔ Kadɛsiɔ, kpa tu Egibitin daaru swĩi sere n ka da nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛɔ.

29 Tem mɛya i ko i bɔnu ko ka tɛtɛ bɛɛ Isireliban bwese kɛri sɔɔ kpa bɛɛn baawure u win bɔnu wa. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni geruа.

Yerusalɛmun kɔnnɔsu wɔkura yiru

30-31 Kɔnnɔsu wɔkura yiruwa ba koo doke Yerusalɛmuɔ. Sin baagere ga koo bwese kɛra tian yĩsiru sɔbewa. Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia, gana yen dɛ̃ɛbu sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Kɔnnɔsu itawa ba koo doke mi. Teu sɔɔ, ba koo Rubɛnin yĩsiru doke, yiruse sɔɔ Yudagiru, itase sɔɔ maa Lefigiru.

32 Sɔ̃ɔ yari yeru gia maa gana ya ko n wãa. Yen dɛ̃ɛbu bu ko n sãa gɔm soonu nɔrɔbun suba nnɛ ka nɛɛra wunɔbu (4.500). Ba koo kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Yosɛfun yĩsiru mɔ, yiruse Bɛnyamɛɛgiru, itase maa Danugiru.

33 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian gana ya ko n ka yiɔnɔ dɛ̃ɛbu nɛwa. Ba koo maa kɔnnɔsu ita yaba mi. Gbiikuu ga ko n Simɛɔn yĩsiru mɔ, yiruse Isakarigiru, itase maa Sabulonigiru.

34 Sɔ̃ɔ duu yeru gian gana ya ko n ka yi yi tie dɛ̃ɛbu nɛwa. Kpa bu yi kɔnnɔsu ita yaba nge mɛ ba yiɔnɔ kua. Gbiikuu ga ko n Gadin yĩsiru mɔ, yiruse Asɛɛgiru, itase maa Nɛfitaligiru.

35 Gana ye ya koo wuu ge sikerena kpuron dɛ̃ɛbu bu ko n sãawa gɔm soonu nɔrɔbun suba yɛndu yiru sari (18.000).

Saa dɔma ten di, ba ko n da wuu ge sokuwa Yinni Gusunɔ u wãa mini.

DANIƐLI

Danɛlin tireru, Yudaban wahala ka ben nɔni swãara ta ka yã sanam mɛ ba wãa yoru sɔɔ tɔn tukobun mi. U tu yorua u ka win tɔmbu dam kɛ̃ bu ka tɛmana baa bà n wãa nɔni swãaru sɔɔ. Domi Gusunɔ u koo bu nasara wɛ̃.

Tire te, ta Gusunɔn kpãaru ka win girima sõɔsimɔ. Wiya u bannu kpuro nɛni. Wiya u handunia kpare.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru. Gbiikaa Danɛli ka win bɔrɔba ba nasara wa ben yibɛrɛban wɔllɔ yèn sõ ba ben naanɛ doke Gusunɔ sɔɔ. Yiruse Danɛli u kãsi dabinu wa ni nu sõɔsimɔ nge mɛ bannu ganu koo swĩina kpa nu wɔruku. Adama Gusunɔn tɔmba koo nasara wa.

Tire ten kpunaa

1. Danɛli ka win bɔrɔba, wiru 1n di sere wiru 6.
2. Danɛlin kãsinu, wiru 7n di sere wiru 12.

Danɛli ka win kpaasibu ba wãa Babiloniɔ

1 Yoyakimu, Yudaban sina bokon bandun wõɔ itase sɔɔra Nɛbukanɛsaa Babilonin sunɔ u na ka win tabu kowobu ba Yerusalɛmu tarusi.

2 Yera Yinni Gusunɔ u dera u Yoyakimu ka win tɔmbu gabu mwa. Ma u dera u sãa yerun dendi yãnu ganu gura u ka da Babiloniɔ u yi win bũu dirun arumanin beru yerɔ.

3 Yen biru, u Asipenasi win sɔm kowobun wirugii sõɔwa u nɛɛ, u Isireliba sɔɔ sina bibu ka wirugibun bibu gabu gɔsio

4 ba n sãa durɔ burɔbu be ba ɲ alebu gaa mɔ. Kpa ba n bwisi ka yɛ̃ru ka laakari mɔ bu ka kpĩ bu Babilonin barum keu ko, kpa bu sɔmburu ko sina kpaarɔ.

5 Ma sina boko u win tiin dĩa nìn bweseru u ra di ka tam mɛn bweseru u ra nɔ bu wɛ̃ ba n dimɔ kpa ba n nɔrumɔ baadomma ba n ka keu mɔ̀ sere n ka ko wõɔ ita bu sere sɔmburu tore sina kpaarɔ.

6 Be ba gɔsa mi sɔɔra Yuda beni ba wãa, Danɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria.

7 Ma sina bokon sɔm kowobun wirugii wi, u bu yĩsinu kɔsa. Danɛligira Bɛlitasaa. Hananiagira Sadaki. Misɛligira Mɛsaki. Asariagira maa Abɛnɛgo.

8 Danɛli u gõru doke u sina bokon dĩanu ka win tam mɛ yina, kpa u ku raa tii disi doke. Ma u sɔm kowobun wirugii wi, suuru kana u ku nùn tilasi ko u ka sese te di.

9 Ma Gusunɔ u dera wirugii wi, u ka Danɛli nɔnu geu mɛɛra u nùn durom kua.

10 U nɛɛ, na nɛn yinni sina bokon bɛrum mɔ. Domi wiya u yi ye i ko i di ka ye i ko i nɔ. U n da maa wa i ɲ bɔɔru nge bɛɛgii be ba tie, saa ye sɔɔ, kari sɔɔra i man doke mi. Domi ba koo kpĩ bu man wiru bura.

11 Yera Danɛli u be nnɛ yen nɔɔrio wi wirugii wi, u bu nɔmu sɔndia sõɔwa u nɛɛ,

12 a de su dĩanu di yaa sari kpa su nim dirum nɔ sõɔ wɔkurun saka.

13 Yen biru, kpa a bɛsɛn wuswaa mɛɛri kpa a maa be ba sunɔn dĩanu dimɔn wuswaa mɛɛri. Yen mɛ a wa kpa a sun kua mɛ.

14 Ma u ben gari yi wura u bu deri sere sõɔ wɔku te.

15 Ye sõɔ wɔku te, ta tura, yera u ben wuswaa mɛɛra ma u wa ba bwãa do. Ba maa be ba sina bokon dĩa duronu dimɔ bɔɔrum kere.

16 Ma Danɛliban nɔɔrio wi, u ɲ maa bu dĩa duro ni, ka tam mɛ wɛ̃. U bu dĩanu wɛ̃wa yaa sari.

17 Gusunɔ u aluwaasi nnɛ ye yɛ̃ru wɛ̃. Ma u bu bwisi kã ba Kaladen barum tireru gia sãa sãa. Ma u bu kua laakarigibu. U maa Danɛli bwisi kã u ka dosusu ka kãsinu kpuro tubusia.

18 Ye wõɔ ita ye, ya yiba, ye sina boko Nɛbukanɛsaa u bura mi, yera sɔm kowobun wirugii wi, u aluwaasi be kpuro yara u ka nùn bu daawa.

19 Ma sina boko wi, u ka bu gari kua. Be kpuro sɔɔ, goo sari wi u sãa nge Danɛli ka Hanania ka Misɛli ka Asaria. Yen sõna sina boko u bu wura ba n sãa win sɔm kowobu.

20 Gari yi sina boko u bu bikia kpuro, ba ra yi wisiwa ka bwisi, ka yɛ̃ru. Ma u wa ba dobo dobogibu ka

sɔrobu bwisi kere sere mi n toma, be ba wãa win tem sɔɔ kpuro.
21 Ma Danɛli u wãa mi sere Sirusi u ka bandu di.

Nɛbukanɛsaan dosu

2

1 Nɛbukanɛsaan bandun wɔ̃ɔ yiruse sɔɔ, u dosu gagu kua. Dosu ge, ga nùn bɛrum mwa sere u kpana u dweeya.
2 Yera u dobo dobogibu sokusia ka sɔrobu ka bũu sinambu ka bwisigibu bu ka nùn win dosu ge sɔ̃. Ma tɔn be kpuro ba na ba mɛnna win wuswaaɔ.
3 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na dosawa. Ga maa man bɛrum mwa. Na kĩwa i man sɔ̃ ye na dosa.
4 Ma bwisigii be, ba sina boko sɔ̃ɔwa ka Aramugibun barum ba nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu dakaa da! A sun dosu ge sɔ̃ɔwɔ kpa su nun gu tubusia.
5 Ma sina boko u maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua. I kun man dosu gen tii sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu sannu, kon de bu bɛɛ bɔtiri bɔtiriwa kpa bɛɛn yɛnusu su ko bansu.
6 Adama ì n man gu sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu sannu, kon bɛɛ kɛ̃ɛ dabinu wɛ̃. Kpa i bɛɛrɛ baka wa. Yen sɔ̃ tɛ̃, i man dosu gen tii sɔ̃ɔwɔ ka gen tubusianu.
7 Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni, a sun wunɛn dosu ge sɔ̃ɔwɔ kpa su nun gu tubusia.
8 Sina boko u bu wisa u nɛɛ, na yɛ̃ sãa sãa ma i kĩ i gari gawawa. Domi i nua ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua.
9 Ma i ǹ man dosu ge sɔ̃ɔwa, ye na gɔ̃ru doke n bɛɛ kua mi, ya koo bɛɛ kpuro deema. Domi i sɔɔru kpa i ka man weesu ka gari suninu naawawa kpa n ka nɛn gere kɔsi. Yen sɔ̃, i man dosu gen tii sɔ̃ɔwɔ kpa n gia ma i ko i kpĩ i gu tubusia.
10 Yera ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, goo sari dunia sɔɔ mini wi u koo kpĩ u wunɛn gari yini wisi baa be ba dam mɔ nge wunɛ, ben goo sari wi u gari yinin bweseru bikiare sɔrobun mi, ǹ kun mɛ dobo dobogibun mi, ǹ kun mɛ Babilonin bwisigibun mi.
11 Ye wunɛ sina boko a bikia mini, goo sari wi u koo kpĩ u nun ye tubusia sere bũnu baasi ya! Wee nu ku ra n maa wãa tɔmbun suunu sɔɔ.
12 Ye sina boko u ben gari yi nua, yera u mɔru bɛsira. Ma u wooda wɛ̃ bu Babilonin bwisigibu kpuro go.
13 Ma ba sina bokon gari yi kpara ma ba koo Babilonin bwisigii be go. Ma ba Danɛli ka win kpaasibu kasu bu go.

Gusunɔ

u Danɛli dosu ge sɔ̃ɔwa

14 Sanam mɛ Ariɔku sina bokon kirukuban guro guro u yara u ka Babilonin bwisigii be go, Danɛli u ka nùn gari kua ka bwisi ka laakari.
15 U nɛɛ, amɔna sina bokon wooda yeni ya ka dam mɔ mɛ. Yera Ariɔku u nùn gari yin asansi tubusia.
16 Ma Danɛli u da sina bokon mi u nùn kana u nùn deri saa fiiko, kpa u wa u nùn dosu ge tubusia.
17 Ma Danɛli u wura dirɔ u win kpaasibu Hanania ka Misɛli ka Asaria gari yi sɔ̃ɔwa.
18 Ma u bu yiire bu Wɔrukoo kana u ben wɔnwɔndu wa kpa u bu dosu ge sɔ̃ kpa bu ku raa bu go ka bwisigii be sannu.
19 Yen biruwa Gusunɔ u Danɛli dosu ge sɔ̃ɔwa wɔ̃kuru, kãsiru sɔɔ. Ma Danɛli u nùn siara. U nɛɛ,
20 Yinni Gusunɔ,
wuna ko na n siaramɔ ka baadommaɔ.
Wuna a bwisi ka dam mɔ.
21 Wuna a ra saaba gɔsie.
Wuna a ra sinambu bandu wɛ̃.
Wuna a ra maa bu bandu yare.
Wuna a ra laakarigibu laakari wɛ̃,
kpa a bwisigibu yɛ̃ru kɛ̃.
22 Wuna a ra tɔnu sɔ̃ɔsi ye ya berua,
ye u ǹ kpɛ̃ u ka tii tubu.
A yɛ̃ ye ya wãa wɔ̃kuru sɔɔ.
Domi yam bururam mu ra n wãawa wunɛn mi.
23 Gusunɔ nɛn baababan Yinni, na nun siaramɔ.
Na takaru mɔ̀ bwisi ka dam mɛ a man kãn sɔ̃.
Domi a man sɔ̃ɔsi ye sa nun bikia.
A sun sina bokon dosu ge sɔ̃ɔwa.
24 Yen biru, Danɛli u da Ariɔkun mi, wi sina boko u wooda wɛ̃ u ka Babilonin bwisigibu go. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku tɔn be go. A de a ka

man da sina bokon mi. Kpa n nùn win dosu ge tubusia.

25 Ma Ariɔku u ka Danɛli da fuuku sina bokon mi. Ye ba tura mi, yera u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee na durɔ goo wa Yuda be ba mwɛɛrima sɔɔ, wi u koo nun wunɛn dosu ge tubusia.

Danɛli u sina boko dosu ge sɔ̃ɔwa ka gen tubusianu

26 Ma sina boko u Danɛli wi ba maa yĩsiru kã Bɛlitasaa bikia u nɛɛ, kaa kpĩ a man nɛn dosu gen tii sɔ̃ ka gen tubusianu?

27 Danɛli u sina boko sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bwisigibu ka sɔrobu ka dobo dobogibu ka bũu sinambu ba ṅ kpɛ̃ bu nun asiri ye a bikia mini sɔ̃.

28 Adama Yinni goo wãa wɔllɔ wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi, wiya Gusunɔ. U maa nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. Sanam mɛ a kpĩ, ye a dosa ka ye a wa kãsiru sɔɔ wee.

29 Sian bwisikuna a mɔ̀. Yera wi u ra tɔnu asiri sɔ̃ɔsi u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora.

30 Adama ba ṅ man asiri ye sɔ̃ɔsi yèn sɔ̃ na tɔn be ba tie bwisi kere. Ba man ye sɔ̃ɔsiwa kpa n ka nun tubusia kpa a n ka yɛ̃ ye a bwisika wunɛn gɔ̃ruɔ.

31 Sina boko, ye a wa wee. Bwãaroku bɔkɔ gaga ga yɔ̃ wunɛn wuswaaɔ. Bwãaroku ge, ga gunu, ga ballimɔ gem gem. Ma ga nanum mɔ n kpã.

32 Gen wiru ta sãawa wura gean tii tii. Gen tororu ka gen gãsenu maa sãa sii geesu. Gen nukuru ka gen taanu maa sãa sii gandu.

33 Gen kɔ̃ri yi maa sãa sii wɔ̃kusu. Ma gen naasu sãa sii wɔ̃ku si ba ka sɔndu mɛnna.

34 Sanam mɛ a gu mɛɛra, yera kperu garu ta mɛndama guurun di te goo kun karamɛ. Ta na ta gen naasu so ta kɔsuka muku muku.

35 Ma sii wɔ̃ku si, ka sɔn te, ka sii gan te, ka sii gee si, ka wura ye, ye kpuro ya sunkura muku muku. Ma ya kua nge doo diri yi ba sara sɔ̃ɔ sãrerun saa. Ma yi ka woo doona. Baa yin yira a ṅ maa kpɛ̃ a wa. Adama kpee te ta bwãaroku ge so mi, ta gɔsirawa guu bakaru. Ma ta handunian tem kpuro wukiri.

36 Dosu geya mi. Tɛ̃, gen tubusianu wee.

37-38 Wunɛ sina boko, wuna a sãa sinambun sunɔ. Wuna a sãa nge wii wuragii te. Wɔrukoowa u nun bandu ka dam ka yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃. Ma u nun tɔmbu ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu nɔma bɛria a n ka sãa ye kpuron yinni.

39 Wunɛn biru, bandu garu ta koo se te ta ṅ wunɛgiru dam tura. Yen biru, bandu itaseru gara koo maa se kpa ta n dam mɔ handuniа kpuro sɔɔ. Tera ta sãa nge sii gandu.

40 Ma bandu nnɛseru gara koo maa se, kpa ta n dam mɔ nge sii wɔ̃kusu si su ra gãanu kpuro kɔsuku. Nge mɛya ban te, ta ko n dam mɔ tu ka bannu kpuro kɔsuku.

41 Mɛya a maa wa ma bwãaroku gen naasu ka gen niki binu sãawa sii wɔ̃kusu si ba mɛnna ka sɔndu. Yen tubusiana ban te, ta ko n bɔnu sãawa yiru. Ka mɛ, bɔnu tia ya ko n dam mɔ nge sii wɔ̃ku si.

42 Kpa bɔnu tia yu dam bia nge naa niki bii ni nu sãa sii wɔ̃ku si ba ka sɔndu mɛnna.

43 Sii wɔ̃kusu ka sɔn te a wa ya mɛnnɛ mi sannu, ya maa sɔ̃ɔsimɔ ma ban ten wirugibu ba ko n kasu ben bibu bu suana kpa bwesenu nu ka ko tia. Adama ya ṅ koorɔ nge mɛ ya ṅ koorɔ sisu ka sɔndu bu ko tia.

44-45 Kpee te a wa ta mɛndama ka tii mi, ma ta sii wɔ̃ku si, ka sii gan te, ka sɔn te, ka sii gee si, ka wura ye kpuro kɔsuka muku muku mi, ten tubusiana, ban ten sinambun waati sɔɔ, Wɔrukoo u koo bandu garu swĩi. Goo sari wi u koo ban te fuka. Bweseru garu maa sari te ta koo tu yoru diisia. Ban te, ta koo ban ni nu tie kpeerasia kpa te tɔna ta n wãa sere ka baadommaɔ. Gusunɔ Dam kpurogii wiya u nun sɔ̃ɔsi ye n koo koora. Ye a wa wunɛn dosu ge sɔɔ kpuro, ya weewa win min di. Yen tubusianu maa sãawa nge mɛ na nun sɔ̃ɔwa.

46 Yera sina boko Nɛbukanɛsaa u yiira u wiru tem girari Danɛlin wuswaaɔ. Ma u dera ba yãkuru kua ka turare bu ka Danɛli siara.

47 Sina boko u Danɛli sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
ka geema bɛɛn Yinni wini u bũnu
kpuro kere, u maa sãawa sinambun
Yinni. Wiya u ra tɔnu gari asirigii sɔ̃.
Domi u dera a kpĩa a gari asirigii yini
gerua.
48 Yera sina boko u Danɛli kua tɔn
boko win bandu sɔɔ. Ma u nùn kɛ̃ɛ
baka dabinu kã. Yen biru, u nùn kua
Babilonin beran wirugii ka maa yen
bwisigibun tɔnwero.
49 Ma Danɛli u sina boko kana
u Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo
Babilonin bera ye nɔmu bɛria. Ma
win tii u kua sina bokon bwisi kɛ̃ɔ.

Nɛbukanɛsaa u wooda wɛ̃

bu win bwãaroku wuraguu sã

3

1 Sina boko Nɛbukanɛsaa u
bwãaroku wuraguu kua. Gen gunum
mu sãa gɔm soonu wata. Gen yasum
maa sãa gɔm soonu nɔɔba tia. Ba gu
yɔ̃rasia batuma gaa sɔɔ ye ba mɔ̀ Dura,
Babilonin tem bera mi.
2 Yera sina boko u dera ba tem
mɛn sinambu kpuro mɛnna ka mɛn
beri berikan wirugibu ka mɛn bwisi
kɛ̃ɔbu ka mɛn siri kowobu ka be ba ra
mɛn arumaniba bere ka sere maa mɛn
wirugii be ba tie bu ka bwãaroku gen
sãaru tore.
3 Ma tɔn be kpuro ba mɛnna.
Ben baawure u yɔ̃ra bwãaroku gen
wuswaaɔ bu ka gen sãaru tore.
4 Saa yera sina bokon barɔ u kpara u
nɛɛ, bɛɛ bwesenu kpuro i swaa dakio i
nɔ ye sina boko u bɛɛ yiiremɔ.
5 Ma i nua ba kɔba so ka guunu
ka mɔrɔkunu ka baranu ka gãasu ka
bara bwese ni nu tie, i ko i yiirawa i
bwãaroku wuraguu ge sã ge sina boko
u kua mi.
6 Wi u kun yiire u gu sãwa ba koo
nùn kpɛ̃ɛwa mii mii dɔ̃ɔ boko wi ba
sɔ̃ruan suunu sɔɔ.
7 Yen sɔ̃na saa ye tɔn be, ba nua ba
kɔbi yi ka guu ni so ka mɔrɔku ni, ka
bara ni, ka gãa si, ba yiira ba bwãaroku
wuraguu ge sãwa.

Danɛlin kpaasibu ita be,

ba yina bu bwãaroku ge sã

8 Yen dɔma te, Babilonigibu gabu
ba seewa ba da ba Yuuba dɔmɛ sina
bokon mi.
9 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sina boko,
wunɛn hunde yu dakaa da!
10 Wunɛ sina boko, wuna a wooda
wɛ̃ a nɛɛ, baawure wi u nua ba kɔbi so
ka guunu ka mɔrɔkunu ka baranu ka
gãasu ka bara bwese ni nu tie, u yiiro
u bwãaroku ge sã.
11 Mɛya a maa nɛɛ, wi u kun yiire u
gu sãwa bu nùn kpɛ̃ɛyɔ dɔ̃ɔ boko wi ba
sɔ̃rua sɔɔ.
12 Adama wee Sadaki ka Mɛsaki
ka Abɛnɛgo, Yuu be a kua Babilonin
tem beran wirugibu mi, ba ṅ wunɛn
wooda ye garisi gãanu. Ba ku ra
wunɛn bũnu sã. Mɛya ba ṅ maa yiire
ba wunɛn bwãaroku ge sãwa.
13 Ye sina boko u gari yi nua, yera
win mɔru ya seewa u nɛɛ, bu doo
bu Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo
mwaama. Ma ba da ba bu mwaama
ba ka na wi, sina bokon mi.
14 Ma sina boko Nɛbukanɛsaa u bu
bikia u nɛɛ, ka gem, i yinawa i nɛn
bũnu ka nɛn bwãaroku wuraguu ge na
kua mi sã?
15 Tɛ̃, i doo i n sɔɔru sãa. I n kpam
nua ba kɔba so ka guunu ka mɔrɔkunu
ka baranu ka gãasu ka bara bwese ni
nu tie, i yiiro kpa i bwãaroku ge sã.
I n yina, ba koo bɛɛ kpɛ̃ɛwa mii mii
dɔ̃ɔ boko wi ba sɔ̃rua sɔɔ kpa n wa ṅ n
bũu weren na u koo bɛɛ wɔra saa nɛn
nɔmun di.
16 Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo ba
nùn wisa ba nɛɛ, yinni, sa ṅ ka tii
yinamɔ.
17 À n sun kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ,
Gusunɔ wi sa sãamɔ u koo kpĩ u sun
yara dɔ̃ɔ win min di kpa u sun wɔra
wunɛn nɔman di.
18 Baa ṅ n mɛren na, a n yɛ̃ ma sa
ṅ wunɛn bũnu sãamɔ. Mɛya sa ṅ maa
wunɛn bwãaroku ge yiirammɛ.
19 Ye u ben gari yi nua, yera u ka bu
mɔru kua. Ma u gerua u nɛɛ, bu dɔ̃ɔ
win kpãaru sosio gem gem.
20 Ma u durɔ gbebunu gɔsa win tabu
kowobu sɔɔ be ba dam bo u nɛɛ, bu
Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo bɔkuo
bu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ.

21 Yera ba tɔn be mwa ba bɔkua, ma
ba bu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ ka ben yãa
ni ba doke sannu. Niya ben yabenu ka
ben sokoto ka sere maa ben furɔsu.
22 Ma ba dɔ̃ɔ win kpãaru sosi nge
mɛ sina bokon wooda damgia ye, ya
gerua. Yera dɔ̃ɔ win yam susura tabu
durɔ be go be ba Sadaki ka Mɛsaki ka
Abɛnɛgo kpɛ̃ɛbu da mi.
23 Ma Sadaki ka Mɛsaki ka Abɛnɛgo
ba wɔri dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ nge mɛ ba ka
bu bɔkua.

Danɛlin kpaasibu ita be,

ba ɲ̀ dɔ̃ɔ mwaare

24 Yera sina boko Nɛbukanɛsaa u
nanda ma u seewa fia u be ba ra nùn
bwisi kɛ̃ bikia u nɛɛ, n ɲ̀ tɔmbu itawa
sa bɔkua sa kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko wi sɔɔ?
Ba nùn wisa ba nɛɛ, oo, mɛya.
25 Ma u bu wisa u nɛɛ, wee tɔmbu
nnɛwa na waamɔ ba sĩimɔ dɔ̃ɔ boko
win suunu sɔɔ. Ba ɲ̀ dɔ̃ɔ mwaare.
Be kpuro ba maa kusiarewa ma ben
nnɛse u ka wɔllun tɔnu weenɛ.
26 Saa ye sɔɔra Nɛbukanɛsaa u susi
dɔ̃ɔ boko win bɔkuɔ u nɛɛ, Sadaki,
Mɛsaki, Abɛnɛgo, bɛɛ Wɔrukoon sɔm
kowobu, i yarima i na mini.
Ma ba yara dɔ̃ɔ boko win min di.
27 Yera wirugii be sina boko u raa
soka ba mɛnna mi, be kpuro ba wa ma
dɔ̃ɔ kun dam mɔ durɔ be sɔɔ. Mɛya baa
ben seri tia ya ɲ̀ dɔ̃ɔ mwaare. Ben yãa
ni ba sebua nu ɲ̀ dɔ̃ɔ numiɛ.
28 Ma Nɛbukanɛsaa u nɔɔgiru sua u
nɛɛ, i Gusunɔ siaro wi u sãa Sadaki
ka Mɛsaki ka Abɛnɛgon Yinni. Domi
wiya u win gɔrado gɔrima u ka win
bwãa be ba nùn naanɛ kua mi faaba ko.
Ba nɛ sina bokon wooda yina, ba ɲ̀ ben
wasin wahala garisi gãanu. Ba yina bu
bũu goo sã ma n kun mɔ Gusunɔ.
29 Tɛ̃ wooda ye na wɛ̃ɛmɔ wee, tɔnu
baawure baa ɲ̀ n bwese teren na u
sãa, ma u Gusunɔ, Sadaki ka Mɛsaki
ka Abɛnɛgon Yinni gari kam gerusi, na
kon de bu yɛ̃ro bɔtiriwa, kpa win yɛnu
gu ko bansu. Domi goo maa sari wi u
koo kpĩ u tɔnu faaba ko nge mɛ.
30 Yeniban biru, sina boko
Nɛbukanɛsaa u Sadaki ka Mɛsaki ka
Abɛnɛgo aye bakanu wɛ̃ Babilonin
tem bera mi.

Nɛbukanɛsaan dosu yiruse

31 Sina boko Nɛbukanɛsaa u bwese
ni nu wãa handunia sɔɔ kpuro tɔbura
u nɛɛ, Gusunɔ u de i n alafia mɔ.
32 N man wɛ̃re n ka bɛɛ sõ yĩrenu ka
maamaaki be Wɔrukoo u man sõɔsi.
33 Win yĩre ni, nu kpã.
Maamaaki ye, win sinara.
Win banda kun kpeemɔ.
U ko n sãawa sunɔ sere ka
baadommaɔ.

4

1 Nɛ, Nɛbukanɛsaa, na wãa nɛn sina
kpaarɔ ka bɔri yɛndu ka nuku dobu.
2 Yera wɔ̃kuru garu sɔɔ, na dosu
gagu kua ge ga man bɛrum mwa. Kãsi
ni na wa sanam mɛ na kpĩ, nu man
nanum mwa.
3 Yen sõna na wooda yara na
nɛɛ, Babilonin bwisigibu kpuro bu
mɛnnama nɛn mi kpa bu man dosu
ge tubusia.
4 Yera dobo dobogibu ka sɔrobu ka
bũu sinambu ka Babilonin bwisigibu
ba na. Na bu dosu ge sõɔwa, adama ba
kpana bu man gu tubusia.
5 Yen biru, Danɛli wi ba sokumɔ
ka nɛn bũun yĩsiru Bɛlitasaa u na. N
deema bũu geeba * ka nùn wãa. Ma na
nùn nɛn dosu ge sõɔwa.
6 Na nɛɛ, wi, wi u sãa bwisigibu
kpuron wirugii, na yɛ̃ ma bũu geebun
hunde ya nùn wãasi. Yen sõ, asiri gaa
sari ye ya ka nùn sɛ̃. Nɛn dosu ge wee.
U man gu tubusio.
7 Sanam mɛ na kpĩ, ye na dosa wee.
Dãru gara na wa ta yõ handunian su-
unu sɔɔ.
Dãa te, ta gunu too.
8 Ma ta dam mɔ.
Ten gunum mu sosi sere mu wɔllu
girari.
Handunian goonu nnɛgibu kpuro ba
tu waamɔwa.
9 Ten wurusu wã
ma ta mara siki siki nge gandia.
Te sɔɔra handuniagibu kpuro ba ra
ben dĩanu wa.
Ten saarɔwa gbeeku yɛɛ yi ra sõɔ sure.

* **4:5** ***bũu geebu*** - Nɛbukanɛsaa u ɲ̀ gina tuba ma Yinni Gusunɔwa u wãa ka Danɛli. Yen sõna u nɛɛ, bũu geeba ba Danɛli somimɔ.

Ten kãasi wɔlloɔwa gunɔsu su sokunu sãa.
Te sɔɔra hunde koni baayere ya ra yen dĩanu wa.
10 Ma na Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama wɔllun di.
11 U nɔɔgiru sua u nɛɛ,
i dãa te kĩiyɔ i sura
kpa i ten kãasi bɔɔri bɔɔri.
I ten wurusu wɔko
kpa i ten marum sɔri i yari.
Kpa gbeeku yɛɛ yi duki su saa ten saarun di.
Kpa gunɔsu su se saa ten kãasin di.
12 Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ
ka ten gbini yakasɔ
ta n bɔkua ka sisu ka sii gandun yɔni.
Kpa ta n dirum soore
ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ.
13 Bu tu tɔnun bwisikunu wunario.
Kpa bu tu gbeeku yaan bwisikunu dokea.
Kpa ta n sãa mɛ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
14 Wooda ye, ya weewa saa Gusunɔn gɔradoban min di kpa tɔmbu kpuro bu ka gia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra nu wɛ̃. U ra wi ba ǹ mam garisi gãanu wɔlle sue.
15 Dosu gera mi, ge nɛ, Nɛbukanɛsaa na dosa. Tɛ̃, wunɛ Bɛlitasaa, a man gu tubusio domi bwisigii be ba wãa nɛn tem mɛ sɔɔ kpuro ba kpana bu man gu tubusia. Adama wunɛ, kaa kpĩ yèn sɔ̃ bũu geeba ka nun wãa.

Danɛli u dosu ge tubusia

16 Yera Danɛli wi ba maa sokumɔ Bɛlitasaa u nanda. Ma u biti soora saa fiiko. Ma Nɛbukanɛsaa u nɛɛ, Bɛlitasaa, a ku de dosu ge, ka gen tubusianu nu nun biti ko.
Danɛli u wisa u nɛɛ, yinni, dosu gen tubusianu nu ka wunɛn yibɛrɛba nɛra.
17 A dãru wa ta kpã. Ma ta dam mɔ. Ten gunum mu girari wɔllɔ. Ma ba tu waamɔ handunia gira kpuro.
18 Ten wurusu wã. Ma ta binu mara siki siki. Ma handuniagibu kpuro ba ben dĩanu waamɔ te sɔɔ. Gbeeku yɛɛ yi ra n wãa ten saarɔ. Gunɔsu su maa sin sokunu mɔ ten kãasi wɔllɔ.
19 Dãa te, ta sãawa wunɛ sina boko. Domi a kpɛ̃a a dam kua ma mu wɔllu girari. Ma wunɛn bandun dam mu sɔ̃ɔsira handunian goonu nnɛ sɔɔ.
20 Yen biru, a Gusunɔn gɔrado goo wa u sarama wɔllun di ma u nɛɛ, i dãa te kĩiyɔ i sura tu kam ko. Adama i ten koo kpiriru derio tem sɔɔ mi, ka ten gbini ta n bɔkua ka sisu, ka sii gandun yɔni yakasu mi. Kpa ta n dirum soore ta n yakasu dimɔ nge gbeeku yɛɛ sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru.
21 Nɛn yinni, dosu gen tubusianu wee. Wɔrukoowa u nun win himba sɔ̃ɔsi ye u kua wunɛn sɔ̃.
22 Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu. Kpa a yakasu di nge naa, a n dirum soore sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru sere a ka gia ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
23 Wooda ye ba wɛ̃ ba nɛɛ, bu dãa ten koo kpiriru ka ten gbini derio mi, yen tubusiana ba koo nun wunɛn bandu wesia saa ye a wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni.
24 Yen sɔ̃, sina boko, a de a nɛn gere wura. A de a gea ko a ka wunɛn durum wuna. A daa kɔ̃sa kpuro derio kpa a sãarobu wɔnwɔndu kua. Saa yera wunɛn alafia ya koo dakaa da.

Dosu gen gari yi koora

25 Yeniba kpuro ya sina boko Nɛbukanɛsaa deema.
26 Ye n kua suru wɔkura yirun biru, sɔ̃ɔ teeru yera u sĩimɔ win dii tɛɛra wɔllɔ Babiloniɔ.
27 Ma u nɛɛ, Babiloni wee, wuu bɔkɔ ge na bana ka nɛn tiin dam ga n ka sãa nɛn sina kpaaru. Ga maa nɛn yiiko ka nɛn bɛɛrɛ sɔ̃ɔsimɔ.
28 Sanam mɛ sina boko u gari yi gerumɔ u ǹ kpa, yera nɔɔ gaga nɔɔra wɔllun di ga nɛɛ, sina boko Nɛbukanɛsaa, a swaa dakio a nɔ. Ba nun bandu yara.
29 Ba koo nun gira tɔmbun suunu sɔɔn di. Kpa a n wãa ka gbeeku yɛɛ sannu kpa a n yakasu dimɔ nge naa sere wɔ̃ɔ nɔɔba yiru sere a ka wura ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni. Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
30 Yande gari yi, yi Nɛbukanɛsaa deema. Ba nùn gira tɔmbun suunu

sɔɔn di. Ma u yakasu dim wɔri nge
naa u dirum soore. Ma win seri dɛnya
nge gunɔ bakerun sansu. Ma win nii
kɔkɔsu su dɛnya nge gunɔgisu.

Nɛbukanɛsaa u maa wure u kua tɔnu

31 Ma Nɛbukanɛsaa u nɛɛ, ye saa
ye, ya doona, yera na nɔni seeya
wɔllɔ. Ma nɛn bwisikunu wure nu
kua tɔnuginu. Ma na Wɔrukoo siara
ka bɛɛrɛ wi u wãa sere ka baadommaɔ.
Wiya u yiiko kpuro mɔ. Win sinanda
kun nɔru mɔ. Win bandu ta ko n
wãawa sere ka baadommaɔ.
32 Baa handunian tɔmbu kpuro bà n
mɛnna, ben dam kun sãa gãanu win
nɔni sɔɔ. U ra ko nge mɛ u kĩ win
gɔradoban suunu sɔɔ ka tɔmbun su-
unu sɔɔ. Goo sari wi u koo kpĩ u win
nɔmu dɛba ɲ̀ kun mɛ u nùn sɔ̃ u nɛɛ,
mba u mɔ̀ mɛ.
33 Sanam mɛ nɛn laakari ya wurama,
yera ba maa man nɛn bɛɛrɛ ka nɛn
girima ka nɛn bandun yiiko kpuro
wesia. Nɛn bwisi kɛ̃ɔbu ka nɛn sina
asakpɔbu kpuro ba na nɛn mi ba man
nɛn bandu wesia. Ma ten dam mu sosi
mu kera yellu.
34 Tɛ̃, nɛ Nɛbukanɛsaa, na wɔllun
sina boko siara ka bɛɛrɛ. Na nùn wɔlle
sua. Domi ye u mɔ̀ kpuro ya sãawa
gea. Win swɛɛ kpuro yi sãawa dee dee.
U koo mam kpĩ u be ba tii suamɔ kawa.

Bɛɛsasaa u tɔmbu dim soka

5

1 Nɛbukanɛsaan biru, sina boko
Bɛɛsasaa u bandu di. Yera sɔ̃ɔ teeru
u win sina asakpɔbu nɔrɔbu (1.000)
dim soka. Ma ba tam nɔrumɔ wi ka be
sannu.
2 Ye tam mɛ, mu Bɛɛsasaa nuka, yera
u gɔra u nɛɛ, bu win nɔri wuragii
ka sii geesugii yarama yi win baaba
Nɛbukanɛsaa u gurama saa Gusunɔn
sãa yerun di te ta wãa Yerusalɛmuɔ.
Kpa wi ka win sina asakpɔbu ka win
kurɔbu ka win sinanibu bu ka yi tam
nɔ.
3 Yera ba ka nɔri wuragii yi na, ba ka
yi tam nɔrumɔ wi ka win tɔn be kpuro.
4 Tam nɔru bi sɔɔ, ba ben bũnu
siaramɔ nìn bwãarokunu ba kua ka
wura ka sii geesu ka sii gandu ka sii
wɔ̃kusu ka dãa ka kpenu.
5 Saa ye sɔɔra sina boko u nɔmu
gagu wa ga yarima mi fitilan yam bu-
ruram mu sɔ̃ɔsire, ma ga yorumɔ sina
kpaarun gana wɔllɔ mi ba soo kpika
tɛɛni.
6 Yera u nanda, win wuswaa
burisina. Win torora kara, u diirimɔ
sere win dũu winu soonamɔ.
7 Yera u nɔɔgiru sua ka dam u nɛɛ, bu
nùn sɔrobu ka Babilonin bwisigibu ka
bũu sinambu sokuama. Ye ba na, yera
u nɛɛ, wi u kpĩa u yora yeni gara u ye
tubusia u koo yɛ̃ro wuran saba dokea
kpa u nùn gurumusuru sebusia u nùn
win bandun dam sukum wɛ̃ u n ka sãa
tɔnu itase win bandu sɔɔ.
8 Sina bokon bwisigii be kpuro ba
dua mi yora ye, ya wãa. Adama ba
kpana bu ye gari bu sere mam nɛɛ, ba
koo ye tubusia.
9 Ma ya sina boko nanda too sere
win wuswaa burisina. Ma win sina
asakpɔbun tii ba biti soora.

Danɛli u yora ye gara u tubusia

10 Sina bokon mɛro u sunɔ ka win
sina asakpɔbun gari yi nua. Yera u
dua mi ba mɛnnɛ ba tɔ̃ɔ bakaru dimɔ.
U nɛɛ, sina boko, wunɛn hunde yu
dakaa da! A ku nanda sere wunɛn
wuswaa ya n burisinɛ.
11 Domi goo u wãa wunɛn tem
mɛ sɔɔ, wi u bũu geebun * hunde
mɔ. U bwisi ka laakari mɔ nge bũnu.
Yen sɔ̃na wunɛn baaba Nɛbukanɛsaan
waati sɔɔ, u nùn kua sɔrobu ka dobo
dobogibu ka Babilonin bwisigibun
wirugii.
12 Durɔ win yĩsira Danɛli. Wiya
sina boko Nɛbukanɛsaa u yĩsiru kã
Bɛlitasaa. Ba wa ma u bwisi ka yɛ̃ɛ
bakaru mɔ, ma u suka ka dosusu ka
gãa ni nu sɛ̃n tubusianun kɛ̃ru mɔ. N n
mɛn na, a nùn sokusio, u koo nun yora
ye tubusia.
13 Yera ba ka Danɛli da sina bokon
wuswaaɔ. Ma sina boko u nùn bikia
u nɛɛ, wuna Danɛli wi? A sãawa Yuu

* **5:11** ***bũu geebu*** - I wiru 4:5n tubusianu mɛɛrio.

ben turo be nɛn baaba sina boko u mwɛɛrima Yudan tem di?
14 Ba man wunɛn gari sɔ̃ɔwa ma bũu
geeba ka nun wãa. Yen biru, a bwisi ka
laakari gea mɔ a ka tɔnu gãa sɛ̃sɔginu
tubusia.
15 Wee ba ka man bwisigibu ka
sɔrobu naawa bu ka man yora yeni
garia kpa bu man yen tubusianu sɔ̃.
Adama ba kpana.
16 Na maa nua ma a ra tɔmbu gãanu
tubusie ni nu bu bitani mɔ̀ kpa a dosu
tubusia. Tɛ̃, à n kpĩa a yora yeni gara
ma a man yen tubusianu sɔ̃ɔwa, kon
nun gurumusuru sebusia kpa n nun
wuran saba dokea n nun nɛn bandun
dam sukum wɛ̃. Kpa a ko tɔnu itase
nɛn bandu sɔɔ.
17 Yera Danɛli u nùn wisa u nɛɛ,
yinni, a wunɛn kɛ̃ɛ ni tii yiiyo, ɲ̀ kun
mɛ a goo wɛ̃. Adama kon nun yora ye
garia kpa n nun yen gari tubusia.
18 N n mɛn na, yinni, a swaa dakio
a nɔ. Wɔrukoo u wunɛn tundo
Nɛbukanɛsaa bandu wɛ̃ ka bɛɛrɛ ka
girima ka yiiko.
19 Dam mɛ u nùn wɛ̃n sɔ̃, bwesenu
kpuro nu nùn nasie sere nu ra n di-
irimɔ win wuswaaɔ. Ye u kĩ, yera u ra
ka tɔnu ko. U koo kpĩ u nùn go, ɲ̀ kun
mɛ u nùn deri, ɲ̀ kun mɛ u nùn wɔlle
sua, ɲ̀ kun mɛ u nùn taare.
20 Adama saa ye sɔɔ, u tii sua u
gɔ̃ru bɔbia, yera Gusunɔ u nùn yara
bandun di ma u gina nùn yiiko ye
mwaari.
21 U nùn wuna tɔmbun suunu sɔɔn
di. Ma win bwisikunu gɔsia nge
gbeeku yaaginu. U da u wãa ka kɛtɛ
gbeekinu sannu ma u yakasu dimɔ
nge naa u dirum soore sere u ka wura
ma Wɔrukoowa u bannu kpuro nɛni.
Wi u kĩwa u ra maa nu wɛ̃.
22 Wee, wunɛ maa Bɛɛsasaa, wunɛ
wi a sãa win bii, baa mɛ a ye kpuro yɛ̃,
a yina a tii kawa.
23 Ma a tii sue Yinni Wɔrukoon
wuswaaɔ. A dera ba ka win sãa yerun
nɔri na i ka tam nɔra wunɛ ka wunɛn
sina asakpɔbu ka wunɛn kurɔbu ka
wunɛn sinanibu. Ma a seewa a wunɛn
bũnu siaramɔ nìn bwãarokunu ba kua
ka sii geesu ka wura ka sii gandu ka
sii wɔ̃kusu ka dãa ka kpenu, baa mɛ
nu ɲ̀ gari nɔɔmɔ, nu ɲ̀ yam waamɔ, nu
ɲ̀ maa gãanu yɛ̃. Adama Gusunɔ wi u
wunɛn wãaru nɛni, a ɲ̀ nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
24 Yen sɔ̃na u nɔmu ge gɔrima ge ga
yora ye kua.
25 Ye ba yorua mi wee, ba gara, ba
gara, ba yĩira, ba bɔnu kua.
26 Yen tubusianu wee. Ba gara, ya
gerumɔwa Gusunɔ u wunɛn bandun
sanam gara ma u tu nɔru koosia.
27 Ba yĩira, ya gerumɔwa ba wunɛn
bunum yĩira ba deema a ɲ̀ bunu.
28 Ba bɔnu kua, ya maa gerumɔwa
ba wunɛn bandu bɔnu kua. Ma ba tu
Mɛdiba ka Pɛɛsiba wɛ̃.
29 Yande mi kɔ, Bɛɛsasaa u nɛɛ, bu
Danɛli gurumusuru sebusio kpa bu
nùn wuran saba dokea kpa bu kpara
ma u kua tɔnu itase win bandu sɔɔ.
30 Dɔma ten wɔ̃kura ba Bɛɛsasaa
Babilonin sina boko wi go.

6

1 Ma Darusi wi u sãa Mɛdin bweseru
u bandu di. Saa ye, u mɔwa wɔ̃ɔ wata
ka yiru.

Danɛlin yibɛrɛba

ba nùn yina bɛria

2 Darusi u tɔmbu wunaa teeru
gɔsa ba n sãa win tem beri berikan
wirugibu.
3 Ma u tɔmbu ita gɔsa u bu kua
wirugii ben tɔnwerobu. Ben miya
wirugii be, ba ko n da nɛ bu ben sɔma
tusia. Kpa sunɔ u ku raa ka asara wa.
Danɛli u sãawa tɔnwero ben turo.
4 U beri berikan wirugii be, ka ben
tɔnwerobu bwisi kere. Yen sɔ̃na sina
boko u bwisika u nùn ko tem mɛ
kpuron wirugii.
5 Saa ye sɔɔra Danɛlin tɔnwerosii
be, ka beri berikan wirugii be, ba nɔɔ
tia kua bu ka nùn toraru garu mani
sina bokon bandun swaa sɔɔ. Adama
ba ɲ̀ toraru garu wa wi sɔɔ. Domi u
sãawa naanɛgii, u ɲ̀ kɔ̃sa gaa koore. U
ɲ̀ maa sɔmburu garu atafiiru koore.
6 Yera tɔn be, ba nɛɛ, sa ɲ̀ gãanu ganu
wasi su Danɛli mani ma n kun mɔ ye
ya sãa win Gusunɔ sãarun gari baasi.
7 Ma ba nɔɔ tia kua ba da sina bokon
mi ba nɛɛ, yinni, wunɛn hunde yu
dakaa da!

8 Bɛsɛ beri berikan wirugibu ka
tɔnwerobu ka siri kowobu ka wunɛn
wesianɔsibu, bɛsɛ kpurowa sa nɔɔ tia
kua a ka wooda yara ye ya gerumɔ
baawure u nun sã sere sõɔ tɛna. Wi
u ye yina ma u bũu goo ṅ kun mɛ
tɔnu goo sãwa sere n ka ko sõɔ tɛna ye,
ba koo yɛ̃ro kpɛ̃ɛwa wɔru mì sɔɔ gbee
sinansu wãa.
9 Tɛ̃ yinni, a wooda ye sireo a
nɔma doke kpa yu ko nge Mɛdiba ka
Pɛɛsiban wooda ye ba ku ra kɔsi.
10 Ma sina boko u wooda ye nɔma
doke ba ye yara.

Ba Danɛli kpɛ̃ɛ gbee sinansun wɔruɔ

11 Saa ye Danɛli u nua ma ba
wooda ye nɔma doke, yera u da win
gidambisan wɔllɔ u dua yen dii sɔɔwɔ
gèn fɛnɛnti ya wukiare Yerusalɛmun
bera gia. Miya u yiira u kanaru kua
u Gusunɔ siara nge mɛ u ra ko tõru
baatere nɔn ita.
12 Yera sõɔ teeru tɔn be, ba nùn duwi
ba deema wee u Gusunɔ kanamɔ u
somiru bikiamɔ.
13 Yen biru, tɔn be, ba yara ba da sina
bokon mi ba nùn wooda ye yaayasia
ba nɛɛ, n ṅ wuna a wooda yara ye ya
gerumɔ bu nun sã? N ṅ wuna a nɛɛ,
ma goo ù n bũu goo ṅ kun mɛ tɔnu
goo sãwa sõɔ tɛnan baa sɔɔ, ba koo yɛ̃ro
kpɛ̃ɛwa wɔru ge sɔɔ, mi gbee sinansu
wãa?
Ma sina boko u wura u nɛɛ, wooda
ye, ya wãawa dim dim nge mɛ Mɛdiba
ka Pɛɛsiban wooda ya sãa. N ṅ koorɔ
bu ye kɔsi.
14 Ma ba nɛɛ, too, wee, Danɛli wi
u sãa Isireliban turo be ba mwɛɛrima
Yudan di, u ṅ nun garisi gãanu, u ṅ
maa wunɛn wooda ye a nɔmu doke mi
mɛm nɔɔwɛ. U ra win Gusunɔ kanɛwa
tõru baatere nɔn ita.
15 Ye sina boko u gari yi nua, yera
win nukura sankira gem gem. Ma
u gõru doke u Danɛli yara wooda ye
sɔɔn di. Ma u kookari kua sere sõɔ u
ka dua.
16 Adama tɔn be, ba kpam mɛnna ba
da sina bokon mi ba nɛɛ, a yaayo ma
Mɛdiba ka Pɛɛsiban wooda ya ku ra
kɔsi sina boko ù n ye nɔma doke.
17 Yera sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ,
bu Danɛli yarama bu kpɛ̃ɛ wɔru ge
sɔɔ, mi gbee sinansu wãa mi. Saa yera
u nùn sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn
Yinni wi a sãamɔ baadomma mi, u
nun faaba koowo.
18 Ma ba kpee bakaru tama ba ka
wɔru gen nɔɔ kɔrua. Yera sina boko
u win taabu ka win sina asakpɔbun
yĩreru doke kpee ten wɔllɔ, goo u ku
raa ka Danɛli faaba ko.
19 Yen biru, u wura win sina kpaarɔ.
Wõku te, u ṅ di, u ṅ nɔra, u ṅ maa
kpunɛ sinani goon bɔkuɔ. Mɛya u ṅ
maa dweeye dɔma te.

Danɛli u yara baani

20 Yera sina boko Darusi u seewa
buru buru yellu u da wɔru gen mi
fuuku fuuku.
21 Ye u yam mi turuku kua, yera
u Danɛli sokum wɔri ka nuku
sankiranu u mɔ̀, Danɛli Gusunɔn sɔm
kowo, Gusunɔ wi a ra n sãamɔ wɛ̃rabu
sari mi, u kpĩa u nun wɔra gbee sinan
sin nɔɔn di?
22 Saa yera Danɛli u nùn wisa u nɛɛ,
yinni, wunɛn hunde yu dakaa da!
23 Gusunɔ nɛn Yinni u win gɔrado
gɔrima u gbee sinan sin nɔsu bɔkua.
Su ṅ man mɛɛra gaa kue domi u wa ma
na ṅ toraru garu kue win wuswaaɔ ka
maa wunɛn wuswaaɔ.
24 Yera sina bokon nukura dora ma
u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu Danɛli yarama
saa wɔru gen min di. Ye ba Danɛli
yarama, ba ṅ mɛɛra gaa wa win wasi
sɔɔ. Domi u Gusunɔ win Yinni naanɛ
sãa.
25 Ma sina boko u wooda wɛ̃ u nɛɛ,
bu tɔn be ba raa Danɛli taarɛ wɛ̃ mi
mwaama bu kpɛ̃ɛ wɔru ge sɔɔ, be
ka ben bibu ka ben kurɔbu kpuro.
Tɔn be, bu sere mam turi wɔru gen
temɔ, gbee sinan si, su bu sɛ̃sukawa su
kukunu kɔsuka.
26 Yen biru, sina boko u bwesenu
kpuro tirenu yorua u nɛɛ, alafia ya n
sosimɔ bɛɛ sɔɔ ya n dɔɔ.
27 Wooda ye na wɛ̃ɛmɔ wee. Be ba
wãa nɛn tem sɔɔ kpuro gesi, bu de bu
Gusunɔ Danɛlin Yinni nasia kpa bu
nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
Domi u sãawa waso.
U ko n wãawa sere ka baadommaɔ.

Win bandu ta ɲ̀ kpeemɔ.
Ten dam mu ko n wãawa sere ka baadommaɔ.
28 Wiya u ra tɔnu wɔre u faaba ko.
U ra maamaakiba ka yĩrenu ko wɔllɔ ka temɔ.
Wiya u Danɛli wɔra gbee sinansun nɔsun di.
29 Darusin bandun waati ye sɔɔ, Danɛli u kua tɔn boko sere n ka girari Sirusi Pɛɛsin bandu sɔɔ.

Danɛli u gbeeku yɛɛ nnɛ wa dosu sɔɔ

7

1 Bɛɛsasaa Babilonin sina bokon bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔra Danɛli u dosa. U kãsiru wa saa ye u kpĩ win kpin yerɔ. Yen biru, u yorua ye n weenɛ tɔmbu bu gia dosu ge sɔɔ.
2 U gerua u nɛɛ, ye na wa kãsi te sɔɔ wɔ̃kuru wee. Na woo gagu wa ga na wɔllun beri berika nnɛn di ga nim wɔ̃ku bɔkɔn nim so.
3 Yera gbeeku yɛɛ bɛkɛ nnɛ yi yarima nim wɔ̃ku gen min di, yen gaa kun ka gaa weenɛ.
4 Ye na gbia na wa ya ka gbee sunɔ weenɛ ma ya gunɔ bakerun kasa mɔ. Ye na maa mɛɛra, yera na wa ba kasa ye wuna. Ma ba yen tii seeya ba yɔ̃rasia nge tɔnu. Ma ba ye tɔnun bwisikunu dokea.
5 Yen yiruse ya ka yaa gɔba weenɛ ma ya ka yɛ̃si tia yɔ̃. Yɛ̃san kukunu itawa ya nɔɔ bɛri. Ma ba ye sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yu seewo yu yaa mwɛ.
6 Yen biru, na itase wa ya ka musuku gbeeku weenɛ ma ya kasa nnɛ mɔ yen biru wɔllɔ. Ma ya winu nnɛ mɔ. Ba ye yiiko wɛ̃ yu ka bandu di.
7 Yeniban biru, yera na yaa nnɛse wa nɛn kãsi te sɔɔ. Yaa ye, ya nanum mɔ. Ya maa dam mɔ too. Ma ya don sisugii bakanu mɔ. Yà n yaa mwa, ya ra yaa yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Ye ya tiara kpa yu taaku taaku. Yaa ye, ya ɲ̀ ka yɛɛ gbiikii yi weenɛ. Kɔbi wɔkura ya mɔ.
8 Ye na kɔbi yi mɛɛra sãa sãa, yera na kɔbu piibu gagu wa ga yarima yen wirun di ga wãa yiɔnɔn suunu sɔɔ. Kɔbu piibu ge, ga kɔbi wɔku ten ita wuka. Ga nɔni mɔ nge tɔnu, ga maa nɔɔ mɔ ga gari mɔ̀ ka tii suabu.

Gusunɔn siribu

9 Ye na mɛɛra tii, yera na wa ba sina kitaru yiimɔ. Ma na goo wa nge durɔ tɔkɔ u na u sina win sina kitaru sɔɔ. Yãa kpikinu fara farawa u doke. Ma win seri yi buriri fem fem. Win sina kita te, ta ballimɔwa nge dɔ̃ɔ yari bakaru. Mɛya maa ten naasun tii.
10 Ma dɔ̃ɔ yari bakaru ta yarimɔ win sina kita ten min di ta kokumɔ nge nim. Gusunɔn gɔradoba nɔrɔm nɔrɔm ba na ba nùn sãamɔ. Ma ben gabu ba yɔ̃ win wuswaaɔ. Siri kowobu ba na ba sina. Ma ba tirenu wukia.
11 Ye na kɔbu piibu ge mɛɛra ga tii sua gari gerumɔ, yera ba na ba yaa ye go, ba ye sua ba kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ boko sɔɔ.
12 Gbeeku yɛɛ yi yi tie, ba yin dam wɔra. Adama ba dera yi wãa sere saa gaa.
13 Wɔ̃ku te, kãsi te sɔɔ, ye na maa wa wee. Na goo wa u sarama wɔllun di guru wii wuroru sɔɔ. Ma u da durɔ tɔkɔ win mi gia. Ma ba nùn susisia win wuswaaɔ.
14 Ba nùn bandu ka bɛɛrɛ ka yiiko wɛ̃. Ma ba nùn gãanu kpuro nɔmu sɔndia. Bwesenu kpuro nu nùn sãwa. Win banda kun nɔru mɔ. Ta ko n wãawa sere ka baadommaɔ.

Kãsinun tubusianu

15 Nɛ Danɛli nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ domi kãsi ni na wa mi, nu man nanda.
16 Yera na gɔrado ben turo susi be ba wãa mi. Ma na nùn bikia na nɛɛ, mba gari yi kpuron tubusianu. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
17 gbeeku yɛɛ bɛkɛ nnɛ ye, ya sãawa sinambu nnɛ be ba koo bandu di di dunia sɔɔ.
18 Yen biru, Wɔrukoo u koo de win tɔn dɛɛrobu bu bandu mwa ba n dii sere ka baadommaɔ.
19 Ka mɛ, na kasu n gbeeku yaa nnɛse ye ya ɲ̀ ka ita yeɔnɔ weenɛ min tubusianu gia dee dee. Domi yaa ye, ya nanum mɔ too. Yen donnu nu sãawa sisu ma yen nikisu su sãa sii gandu. Yà n yaa mwa ya ra yen kukunu kɔsukuwa kpa yu di. Yen ye ya tiara kpa yu taaku taaku.

20 Na maa kasu n kɔbi wɔku ten
tubusianu gia te ya mɔ yen wirɔ ka
sere maa kɔbu piibu ge ga yarima
yen wirun di ga wãa yiɔnɔn suunu
sɔɔ. Kɔbi wɔku ten ita ya wɔruka yen
wuswaaɔ. Ga nɔni mɔ, ga nɔɔ mɔ, ma
ga gari mɔ̀ ka tii suabu, ga maa nanum
mɔ ga yiɔnɔ kere.
21 Ma na kɔbu piibu ge wa ga ka
Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu tabu mɔ̀ ga bu
kamiamɔ.
22 Adama durɔ tɔkɔ wi, u na u
Gusunɔn tɔn be gem wɛ̃. Sanam mɛ
saa ya tura ma ba bandu di.
23 Ma durɔ wi, u man tubusia u nɛɛ,
yaa nnɛse ye, ya sãawa bandu nnɛse te
ba koo swĩi handunia yeni sɔɔ. Ban te,
ta ɲ̀ ka garu weenɛ. Ta koo handunia
kpuro go tu taaku tu munia muku
muku.
24 Kɔbi wɔku te, ta sãawa sinambu
wɔkuru be ba koo ban te di. Yen biru,
sunɔ goo wi u ɲ̀ ka ben goo weenɛ u
koo sinambu wɔku ten ita bandu yara
kpa u bandu di.
25 Sunɔ wi, u koo Wɔrukoo gari kam
gerusi kpa u win tɔn dɛɛrobu nɔni sɔ̃.
U ko n maa kĩ u saaba ka woodaba kɔsi.
Ba koo nùn tɔn dɛɛrobu nɔmu sɔndia
sere saa ita ka bɔnu.
26 Yen biru, Yinni Gusunɔ u koo
sunɔ wi siri, kpa u nùn bandu yara
mam mam sere ka baadommaɔ.
27 Yen biru, ba koo ban ni nu wãa
handunia sɔɔ kpuron dam ka nin
yiiko Wɔrukoon tɔn dɛɛrobu nɔmu
bɛria. Win bandu ta ko n wãawa sere
ka baadommaɔ. Wiya sinambu kpuro
ba koo sã kpa bu nùn mɛm nɔɔwa.
28 Ye nɛ Danɪɛli na wa yera mi. Ye na
ye bwisika, na nanda ma nɛn wuswaa
burisina. Adama na ye kpuro berua
nɛn gɔ̃ruɔ.

Danɪɛli u yãa kinɛru

ka boo wa kãsiru sɔɔ

8

1 Bɛɛsasaan bandun wɔ̃ɔ itase sɔɔ,
nɛ Danɪɛli na kãsiru wa te na raa wa
baasi.
2 Sanam mɛ na kãsi te mɛɛra n man
sãare na wãa wuu bɔkɔ ge ba mɔ̀ Susiɔ
Elamun temɔ. Ma n sãare na wãa daa
te ba mɔ̀ Ulain bɔkuɔ.
3 Ye na nɔni seeya na mɛɛra, yera na
yãa kinɛru wa ta kɔbu bakanu yiru mɔ
ta yɔ̃ daa ten dee deeru. Kɔbu teeru ta
teeru dɛ̃ɛbu kere. Te ta dɛ̃ɛbu bo mi,
tera ta kpia dãkuru.
4 Yera yãa kinɛ te, ta ten kɔbi soomɔ
sɔ̃ɔ duu yeru gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu
gia ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia. Yaa
gaa sari ye ya koo ka tu gabirina. Goo
maa sari wi u koo ten yibɛrɛ wɔra ten
nɔman di. Ta mɔ̀wa ye ta kĩ. Ma ta
kpɛ̃amɔ ta dam mɔ̀.
5 Sanam mɛ na laakari mɔ̀, yera na
mɛɛra ma na boo wa ga yarima saa sɔ̃ɔ
duu yeru gian di ka duki baka ga tem
bɔsu ma n sãare ga ɲ̀ tem dɛke. Boo ge,
ga kɔba nanumgia mɔ gen nɔnin baa
sɔɔ.
6 Ma ga tura sere yãa kinɛ ten mi, te
na raa wa ka kɔbi yiru mi, ta yɔ̃ daa ten
dee deeru. Ma ga yãa kinɛ te gure ka
gen dam kpuro.
7 Na gu wa ga yãa te susi ka mɔru ga
tu so ga kɔbi bɔɔka. Yãa te, ta kpana
tu ka tii yina. Ma ga tu sura temɔ ga
yasisimɔ. Goo sari wi u tu wɔra gen
nɔman di.
8 Ma boo ge, ga kpɛ̃a. Ye ga kpɛ̃a ga
kpa, yera kɔba baka ye, ya bɔɔra. Kɔba
yen ayerɔwa kɔbi nnɛ nanumgii yi
kpia. Ma yi mɛɛra handunian goonu
nnɛ kpuro sɔɔ, yen baayere goo teeru
gia.
9 Saa kɔbi yin tian di, kɔbu piibu
gaga yara ga kpɛ̃a sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia ka sɔ̃ɔ yari yeru gia ka sere tem mɛ
mu gea bo gia.
10 Ma ga seewa ga wɔllun tabu
kowobu girari ma ga ben sukum ka
kperi surura temɔ ga taaka.
11 Ma ga maa seewa ga tabu kowo
ben guro guro seesi. Ma ga bu-
ruru baateren yãku te ba ra nùn kue
yɔ̃rasia. Ma ga win sãa yeru kɔsuka.
12 Ga wɔllun tabu kowobu ka
baadomman yãkunu nɔma doke ga
kamia toranun sɔ̃. Ma ga gem kasa kua
temɔ. Ye ga bwisika gu ko kpuro, ya gu
koorawa.
13 Ma na tɔn dɛɛro goon gari nua.
Yen biruwa tɔn dɛɛro goo u gbiikoo
wi bikia u nɛɛ, sere saa yerà ba ko n

baadomman yãku ten kobu yɔ̃rasie. Sere saa yerà kam kobu ko n wãa gem sarirun sɔ̃. Sere saa yerà sãa yee te, ta ko n disi duure mɛsum. Sere saa yerà ba ko n wɔllun tabu kowo be taakumɔ.
14 Ma gbiikoo wi, u wisa u nɛɛ, sere tɔ̃nu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) baa yà n doona. Yen biruwa yãku yee te, ta koo wurama ta n dɛɛre nge yellu.

Kãsi ten tubusianu

15 Sanam mɛ nɛ Danɛli na kãsi te waamɔ, ma na kasu tu man yeeri, yera na gãanu wa nu ka tɔnu weenɛ nu yɔ̃ nɛn wuswaaɔ.
16 Ma na maa goon nɔɔ nua daa te ba mɔ̀ Ulain suunun di. U nɔɔgiru sua u nɛɛ, Gabiriɛ, a durɔ wini kãsi te tubusio.
17 Ma u man susima. Ye u man turuku kooma, yera bɛrum man mwa. Ma na wɔruma temɔ. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tɔnun bii, a de yi nun yeeri. Kãsi te, ta wãawa sanam dãakim sɔ̃.
18 Sanam mɛ u ka man gari mɔ̀, yera biti baka man mwa. Ma na siriru tem girari. U man baba u seeya u yɔ̃rasia mi na raa wãa.
19 Yen biru, u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee kon nun sɔ̃ ye ya koo na Yinni Gusunɔn mɔrun tɔ̃ru sɔɔ sanam dãakim sɔɔ.
20 Yãa kinɛ te a wa ta kɔbi yiru mɔ mi, ta sãawa Mɛdiba ka Pɛɛsiban sinambu.
21 Boo ge, ga sãawa Gɛrɛsin sunɔ. Kɔba baka ye ya bɔɔkira mi, ya sãawa sunɔ gbiikoo.
22 Kɔba nnɛ ye ya kpia baka ye ya bɔɔkiran min di, ya sãawa sinambu nnɛ gabu be ba koo yari sunɔ gbiikoo win min di. Adama ba ɲ dam wasi nge wi.
23 Sinambu nnɛ yen bandu tà n kpa, ma ba durumgibu kpeerasia, sunɔ goo u koo yari u tii sua kpa u n tɔmbu nɔni wɔ̃kubu yɛ̃.
24 Win dam mu koo nuuru ko n ɲ mɔ ka win tiin dam. U koo gãa dabinu kam koosia ye ya ɲ ka nɔɔ gerurɔ. Win ye u mɔ̀ kpuro ya koo nùn koora. U koo bwese damginu go ka maa Gusunɔn tɔmbu.
25 U koo tii sua win dukian sɔ̃ ka win bwisin sɔ̃. U koo tɔn dabinu go be ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ. U koo mam sina boko seesi. Adama u koo kɔsikira goo u kun nùn babe.
26 Kãsi te a wa tɔ̃nu nɔrɔbun suba yiru ka gooba wunɔbun (2.300) sɔ̃, ta sãawa gem. A ye nɛnuɔ asiri sɔɔ. Domi ya wãawa sanam dãakim sɔ̃.
27 Ma nɛ Danɛli na kua sɔ̃ɔ dabiru na barɔ. Na ɲ dam mɔ. Yen biruwa na seewa na nɛn sɔmburu mɔ̀ te sina boko u man wɛ̃. Ma na wãa nandabu sɔɔ kãsi ten sɔ̃. Domi ta ɲ man yeeri.

Danɛli u kanaru kua win tɔmbun sɔ̃

9

1 Saa ye Darusi, Asuresin bii, Mɛdin bweseru u bandu dii Babilonin temɔ,
2 win bandun wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ, Danɛli u tirenu mɛɛrimɔ ma u girari mi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Yeremi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wɔ̃ɔ wata ka wɔkura Yerusalɛmu ya ko n sãa bansu.
3 Ma u nɔɔ bɔkua u saaki deewa u tii torom wisi nuku sankiranun sɔ̃. Ma u kanaru koosi Yinni Gusunɔn mi gia,
4 u win tɔmbun toranu tuuba mɔ̀.

U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a kpã ma sa nun nasie. A ra wunɛn nɔɔ mwɛɛru yibie kpa a wunɛgibu kĩru sɔ̃ɔsi be ba nun kĩ ba wunɛn woodaba mɛm nɔɔwamme.
5 Sa tora, sa daa kɔ̃sa kua, sa sãa nuku kɔ̃surugibu, sa wunɛn gari yina, sa maa wunɛn woodaba sara.
6 Sa ɲ wunɛn sɔmɔbu swaa daki sanam mɛ ba bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa ka bɛsɛn tɔmbu kpuro wunɛn gari sɔ̃ɔwa.
7 Yinni Gusunɔ, a sãawa gemgii. Bɛsɛra sa tora. Ma sa wãa sekuru sɔɔ gisɔ bɛsɛ Yudaba ka be ba wãa Yerusalɛmuɔ ka Isireliba kpuro be a yarinasia tontondeɔ ka turukuɔ yèn sɔ̃ sa ɲ nun mɛm nɔɔwɛ.
8 Yinni, wee sa sekuru sɔɔwa bɛsɛ ka bɛsɛn sinambu ka bɛsɛn wirugibu ka bɛsɛn baababa. Domi sa nun torari.
9 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, a sun suuru kuo wunɛn wɔnwɔndun saabu baa mɛ sa wunɛn gari yina.

10 Sa ɲ̀ maa wunɛn gere swaa daki
su sere nɛɛ, sa ko wunɛn woodaba swĩi
ye wunɛn sɔmɔbu ba sun nɔɔsia.
11 Mɛya bɛsɛ Isireliba kpuro sa
wunɛn woodaba sara, sa ɲ̀ wunɛn
gere swaa daki. Sa tora. Yen sɔ̃na bɔ̃ri
yi a dera wunɛn sɔm kowo Mɔwisi u
yorua woodan tireru sɔɔ yi sun di.
12 Nge mɛya a dera wunɛn gari yi
koora yi a nɛɛ, kaa bɛsɛ ka bɛsɛn
wirugibu kua. A dera Yerusalɛmu
ya nɔni swãaru wa tèn bweseru ba ɲ̀
waare gam.
13 Wahala ye kpuro, ya sun deema
nge mɛ Mɔwisi u yorua woodan tireru
sɔɔ. Ka mɛ, sa ɲ̀ bɛsɛn daa kɔ̃sa deri
su wunɛn gem swĩi kpa su wunɛn kĩi
geeru kasu.
14 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wahala ye a
nɛɛ, sa ko wa, yera ya sun deema. Ye a
kua kpuro ya sãawa dee dee. Bɛsɛra sa
ɲ̀ nun mɛm nɔɔwɛ.
15 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, ye a sun
yarama Egibitin tem di, wunɛn dam
mu sɔ̃ɔsira. A yĩsiru yara te ta wãa sere
ka gisɔ. Adama bɛsɛ, sa durum ka daa
kɔ̃sa kua gem gem.
16 Tɛ̃ Yinni, na nun kanamɔ wunɛn
durom sɔ̃, a de wunɛn mɔru yu doona
wunɛn wuu Yerusalɛmun min di,
ge ga wãa wunɛn guu te a gɔsan
wɔllɔ. Domi be ba sun sikerenɛ
ba Yerusalɛmu ka bɛsɛ wunɛn tɔmbu
gema bɛsɛn toranu ka bɛsɛn baababan
daa kɔ̃san sɔ̃.
17 Gusunɔ, a nɛn nɔɔ swaa dakio kpa
a nɛn kanaru nɔ. A wunɛn sãa yee te ta
bansu sãa mi mɛɛrio wunɛn yĩsirun sɔ̃.
18 Gusunɔ nɛn Yinni, a swaa dakio a
nɔ. A nɔni seeyo a wuu ge ba ka wunɛn
yĩsiru sokumɔ mɛɛri nge mɛ ga bansu
kua. Sa yɛ̃ ma bɛsɛn dɛɛrara kun tura
su ka nun gãanu ganu kana. Adama
wunɛn wɔnwɔn bakarun sɔ̃na sa nun
yeni kanamɔ.
19 Yinni, a bɛsɛn kanaru nɔɔwɔ kpa
a sun suuru kua. A bɛsɛn gere swaa
dakio kpa a ko ye sa bikia. A ku de n
tɛ wunɛn yĩsirun sɔ̃. Domi wuna a wuu
ge ka tɔn be kpuro mɔ.

Gabiriɛ u kãsiru tubusia

20-21 Sanam mɛ Danɛli u kana te
mɔ̀ u gari gerumɔ u ɲ̀ kpa, u wi ka
win tɔmbun toranu tuuba mɔ̀, ma u
Gusunɔ win Yinni kanamɔ win sãa
yee dɛɛra ten sɔ̃, yera durɔ wi, Gabiriɛ
wi u raa wa win kãsi gbiikiru sɔɔ, u
nùn yɔ̃ɔsima ka dam u sura win bɔkuɔ
saa yè sɔɔ ba ra yokan yãkuru ko.
22 U ka nùn gari kua u nɛɛ, na nawa
wunɛn mi, n ka nun kãsi te tubusia.
23 Saa yèn di a wunɛn kanaru torua,
Gusunɔ u tu mwa. Yen sɔ̃na na nun
win gari sɔ̃ɔbu na, domi Gusunɔ u nun
kĩ. N n mɛn na, a swaa dakio n nun
kãsi te tubusia.
24 Saa nɔɔba yirun nɔn wata ka
wɔkura Gusunɔ u himba kua yu
doona u sere wunɛn tɔmbu ka wunɛn
wuu dɛɛrɔ yakia toranu ka kɔ̃sa
kpuron di. Yen biru, u koo bu ben
toranu suuru kua kpa u bu gem
wɛ̃ sere ka baadommaɔ. Gusunɔn
sɔmɔbun gari ka kãsinun baa ya koo
doona kpa tɔn dɛɛro goo u ko sunɔ.
25 N n mɛn na, a bwisikuo kpa
a tubu. Saa mìn di ba wooda wɛ̃
bu Yerusalɛmu sɔmɛ bu bani, sere
wirugii wi Gusunɔ u gɔsa u ka na, ya
koo kowa saa nɔɔba yirun nɔn nɔɔba
yiru. Yen biru, ba koo yen swɛɛ sɔmɛ
ka yen gbãraru saa nɔɔba yirun non
wata ka yiru sɔɔ. Saa ye, ya ko n sãawa
wahalan saa.
26 Saa nɔɔba yirun nɔn wata ka yiru
ye, yà n doona, ba koo wirugii wi
Gusunɔ u gɔsa go. Goo sari wi u koo
ka nùn yina. Kpa sunɔ kpao ka win
tabu kowobu bu wuu ge, ka sãa yee
te wisire bu kɔsuku kpa ba n asɔrɔ mɔ̀
sere Gusunɔ u ra ka nùn kpeerasia nge
mɛ u yi.
27 Wirugii wi, u ko n ka tɔn dabiru
nɔɔ tia sãa sere saa nɔɔba yiru. Saa ita
ka bɔnun biru, u koo de yãkunu ka
abɔnu nu kpe kpa u gãa kɔ̃sunu ko sãa
yerɔ nìn bweseru goo kun koore sere
kam koo bi Yinni Gusunɔ u yi win sɔ̃
bu ka nùn deema.

Danɛli u tɔnu wa

Tigirin daarɔ kãsiru sɔɔ

10

1 Sirusi, Pɛɛsin sina bokon bandun
wɔ̃ɔ itase sɔɔ, Yinni Gusunɔ u ka
Danɛli gari kua wi, wi ba maa mɔ̀

Bɛlitasaa. Gari yi, yi sãawa gem. Yi ka
nɔni swãa bakaru yã te ta koo na. Ma
gari yi, yi nùn yeeri. Saa ye sɔɔra u kãsi
te tuba.
2 N deema u wãa nuku sankiraru sɔɔ
alusuma ita.
3 Alusuma ita ye sɔɔ, u ṅ dĩa geenu
ganu diire. U ṅ yaa tende. Tam kun
maa win nɔɔ duure. Mɛya u ṅ maa tii
gum sawaɾe.
4 Wɔ̃ɔn suru gbiikoon sɔ̃ɔ yɛnda
nnɛse sɔɔ, u wãa u yɔ̃ daa te ba mɔ̀
Tigirin bɔkuɔ.
5 Yera u nɔni sua u durɔ goo wa u
yãnu doke ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ma
u kpaka sɛ̃ke ye ba kua ka wura ye ya
wee Ufasin di.
6 Win wasi yi ballimɔ nge kpee ni nu
wuru beku nɔni mɔ, ma win wuswaa
ya ballimɔ nge guru maakinu. Ma win
nɔni yi ballimɔ nge dɔ̃ɔ yari, ma win
gãsenu ka win naasu sãa nge sii gan te
ba wɔriasia. Ma win nɔɔ ga nɔɔra nge
tɔn dabinun nɔɔ.
7 Danɛli turowa u kãsi te wa. Tɔn be
ba ka nùn wãa mi, ba ṅ tu wa. Adama
ba nanda ba duki sua bu ka kuke.
8 Wi turowa u yɔ̃ra ma u kãsi te wa.
Win wuswaa ya burisina. Ma win
gɔma dwiiya u dam bia.
9 U durɔ win nɔɔ nua ma u nanda u
wiru tem girari.
10 Yera nɔmu gaga nùn baba ma
u diira u dũu winu ka nɔm taranu
soonamɔ.
11 Ma u nɛɛ, kĩnasi Danɛli, a de gari
yi, yi kon nun sɔ̃, yi nun yeeri, kpa a
se a yɔ̃ra mi a wãa mi. Domi ba man
gɔrimawa wunɛn mi. Ye u nùn gari yi
sɔ̃ɔwa u kpa, yera Danɛli u seewa u
yɔ̃ra ma u diira.
12 Durɔ wi, u gerua u nɛɛ, Danɛli,
a ku bɛrum ko. Domi saa dɔma
tèn di gari yi, yi nun yeeri, ma
a tii kawa Gusunɔ wunɛn Yinnin
wuswaaɔ, saa dɔma ten diya Gusunɔ u
wunɛn kanaru nua. Yen sɔ̃na na na.
13 Pɛɛsiban sina boko u man seesi
sɔ̃ɔ yɛnda tia ma na sina win bɔkuɔ.
Adama wee Misɛli wɔllun tabu
kowobun sunɔ turo u na u man somi.
14 Tɛ̃, na nawa n ka nun tubusia ye
n koo wunɛn tɔmbu deema sia. Domi
sian gariya kãsi te, ta ka yã.
15 Saa ye u nùn gari yi sɔ̃ɔmɔ, yera
wi, Danɛli u tuka ma u mari.
16 Yera u gãanu wa nu ka tɔnu weenɛ
ma nu na nu win nɔɔ baba. Ma u nɔɔ
wukia u nɛɛ, nɛn Yinni, nɛn wuswaa
ya burisina, na ṅ maa dam gam mɔ
kãsi te na wan sɔ̃.
17 Nɛ wi na sãa wunɛn sɔm kowo,
amɔna kon ka kpĩ n ka nun gari ko.
Domi na ṅ dam gam mɔ.
18 Wi u ka tɔnu weenɛ mi, u maa nùn
baba u dam kã.
19 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku
bɛrum ko durɔ kĩnasi, alafia ya n ka
nun wãa. A tii dam kɛ̃ɛyɔ. Ye u ka nùn
gari mɔ̀, yera u dam wa u nɛɛ, Yinni, a
de a ka man gari ko. Domi a man dam
kã.
20 Durɔ wi, u nùn bikia u nɛɛ, a yɛ̃
yèn sɔ̃ na na wunɛn mi? Tɛ̃, kon da
n Pɛɛsiban sina boko tabu wɔri. Nà n
doona, Gɛrɛkiban sina boko u koo na.
21 Adama kon nun sɔ̃ ye ya yorua
gem tireru sɔɔ. Goo kun man somimɔ
tɔn ben sɔ̃, ma n kun mɔ Misɛli bɛɛ
Isireliban kɔ̃so,

11

1 Wi nɛn tii na somi na dam kã
Darusi Mɛdiban sina bokon bandun
wɔ̃ɔ gbiikuu sɔɔ.
2 Wee tɛ̃, kon wunɛ Danɛli gem sɔ̃.

Sinambun tabu

Wee sinambu ita ba koo bandu di
di Pɛɛsiɔ. Yen biru, sina boko nnɛse u
koo bandu di kpa u dukia gura n kere
sina bokobu ita ye. U n dam kua win
dukia yen sɔ̃, u koo Gɛrɛkiban sina
boko seesi.
3 Adama sina boko wɔrugɔ goo u koo
se u dam bakam wa kpa u ko ye u kĩ.
4 Saa yè sɔɔ win banda dam kua, saa
ye sɔɔra ta koo wɔruma kpa tu bɔnu
ko handunian goonu nnɛ kpuro sɔɔ.
Win bibun bweseru ta ṅ ban te dimɔ.
Ban te, ta ṅ maa dam mɔ nge mɛ ta raa
sãa. Domi ta koo karana kpa tu wura
gabun nɔmuɔ.
5 Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm dwaru gian banda ko n dam mɔ.
Adama win sina asakpɔ turo u koo
nùn dam kera kpa u nùn taare. Win
dam mɛ, mu ko n kpã.

6 Wɔ̃su gasun biru, ba koo arukawani bɔkuna kpa sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian bii wɔndia u na sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian sunɔn mi bu ka arukawani bɔke, bu suana. Adama wɔndia win dam mu koo kpe. Durɔ win tii u koo gbi, wi ka win bibun bweseru. Ba koo mam wɔndia win tii go ka be ba nùn yɔ̃sirima ka win tundo ka tɔn be ba ka nùn yɔ̃ra waati ye sɔɔ kpuro gesi.

7 Goo u koo se nge kpii pɔtura kurɔ win bweserun di u win tundon bandu di. Kpa u na u sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi wɔri gbãranu sɔɔ u ko ye u kĩ. Yɛ̃ro u koo dam ko.

8 U koo ben bũnun bwãarokunu gura ni ba kua ka sii gandu ka ben gãa gee ni ba ka wura ka sii geesu kua u ka da Egibitiɔ. Kpa u ka sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi tonda saa fiiko.

9 Yen biru, sunɔ wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia u koo da u sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii tabu wɔri kpa u gɔsirama win temɔ.

10 Saa ye sɔɔra win bibu ba koo tabun sɔɔru ko kpa bu tabu kowobu mɛnna ba n dabi too too. Bii ben turo u koo tabu se wi ka win tabu kowobu gabu, kpa u win tem nɔɔ bura yeru sara nge daa te ta nim yiba ta bɔ̃ɔ saramɔ. U koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian sunɔn gbãraru wɔri kpa u gɔsira u wurama.

11 Saa ye sɔɔ, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia mi, u koo mɔru se kpa u nɔm geugii wi, tabu wɔri. Nɔm geugii wi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna bu wiɔnɔ wɔri. Adama ba koo nɔm geugii win tabu kowo be kamia.

12 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi, u koo tii sua win nasara yen sɔ̃. U koo tabu kowo dabinu go. Adama ka mɛ, u ṅ nasara wasi mam mam.

13 Yeniban biru, sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia mi, u koo maa tabu kowo dabi dabinu mɛnna n kere be u raa mɛnna yellu. Wɔ̃su gasun biru, u koo wurama ka tabu kowo be, ka tabu yãa geenu u nɔm dwarugii wi wɔri.

14 Saa ye sɔɔ, tɔn dabinu nu koo sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia seesi. Tɔn kɔ̃sobu ba koo maa nùn seesi wunɛ Danɛlin tɔmbun suunu sɔɔn di wunɛn kãsi ten gari yi ka koora. Adama ba koo ben tii kamia.

15 Sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geugii wi, u koo tem takanu ko kpa u wuu gbãrarugisu mwɛɛri. Saa ye sɔɔ, ba koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwarugii wi, ka win tabu kowo damgibu kamia. Domi ba ṅ dam wasi bu ka tabu ko.

16 Wi u gesi seewa u nɔm geugii wi wɔri kpuro, yɛ̃ro u koo kowa ye u kĩ. Goo kun kpɛ̃ u nùn yinari. Yɛ̃ro u koo mam da tem mɛn mi n buram bo sɔɔ, kpa u go ye u nɔma tura.

17 Yen biru, u koo gɔ̃ru doke u na ka win tabu kowobu kpuro kpa u ka nɔm dwarugii wi bɔri yɛndun arukawani bɔke u nùn win bii wɔndia wɛ̃ u sua kurɔ, kpa u ka swaa wa u win tem kam koosia. Adama win bwisi yi, yi ṅ nùn yaramɔ.

18 Yen biru, u koo sĩira wuu si su wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ kpa u sin dabinu mwɛɛri. Adama tabu sunɔ goo u koo win dam mɛ bua sere u kpana u mɔru kɔsia.

19 Saa ye sɔɔra u koo gɔsirama win temɔ u ka kuke win wuu gbãrarugisu sɔɔ, adama u koo wɔruma u gbi, ba ṅ maa win yira wasi.

20 Wi u koo nùn kɔsire ko, u koo dam dio doke tem mɛn mi n buram bo sɔɔ. Adama amɛn biru, dam dio wi, u koo bɔɔkira, n ṅ mɔ mɔrun sɔ̃, n ṅ maa mɔ tabu sɔɔ.

21 Wi ba gɛma, wiya ba koo bandu kɔsire ko. Ba ṅ nùn sina yãnu wɛ̃ɛmɔ. Bɔri yɛndu sɔɔra u koo na u bandu di ka taki.

22 Tabu kowo be ba koo yari bu nùn wɔrima nge nim, u koo bu kɔsukuwa u kpeerasia, baa ka mam be ba arukawani bɔkuan wirugii turo.

23 U koo tɔn be u ka arukawani bɔkua nɔni wɔ̃ke. U koo bandu di kpa u dam wa ka tɔmbu fiiko.

24 U koo da bera mi tem gem wãa ka bɔri yɛndu kpa u ko ye win baababa ka win sikadoba ba ṅ daa koore. U koo tem mɛn dukia gura kpa u win bɔrɔba bɔnu kua. U koo mam bwisiku

u gbãranu wəri. Adama u ɲ̀ yeni mɔ̀ n
ka tɛ.
25 U koo win dam ka win wərugəru
ka win tabu kowobu dendi u ka
sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwarugii wi wəri.
Nəm dwarugii wi, u koo maa se ka
tabu kowo damgii dabinu, adama
u ɲ̀ kamiamə. Domi ba koo nùn
murafitiru kuawa.
26 Be ba ka nùn dimə, beya ba koo
nùn kam koosia. Ba koo win tabu
kowobu yarinasia nge daa toran nim
kpa bu gbisuku dabi dabinu.
27 Sinambu yiru ye, ba koo kasu bu
kɔ̃sa ko, kpa mi ba dimə mi, bu weesu
kuana. Adama yen gaa kun dimə.
Domi kam koo bi, bu koo nawa saa ye
ba yi mi, yà n tura.
28 Sina boko wi u wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nəm geu gia, u koo gəsira win temə ka
dukia baka. Swaa sɔɔ, u koo Isireli be
Gusunə u ka arukawani bəkua seesi.
Yen biru, u koo gəsira u da win temə.
29 Saa ye ba yi yà n tunuma, nəm
geugii wi, u koo sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm
dwarugii wi seesi kpam. Adama u ɲ̀
nasara wasi nge mɛ u raa wa yellu.
30 Domi təmba koo na saa Kitimun
di ka goo nimkusu bu nùn wəri. Saa
ye sɔɔ, win kabia ya koo bəəra, kpa u
gəsira u wura. U koo Isireli be Gusunə
u ka arukawani bəkua mi, məru seesi
kpa u n ka be ba arukawani ye deri nəə
tia sãa.
31 U koo tabu kowobu sure bu
Yinni Gusunən sãa yeru ka ten agbara
disi doke. Kpa bu tɔ̃ɔ baateren
yãkunu kpeesia. Kpa bu kam koosion
bwãaroku kɔ̃su gira yãku yeru mi.
32 U koo təmbu nəni wɔ̃ke be ba
Yinni Gusunən arukawani ye deri.
Adama tən be ba Yinni Gusunə yɛ̃, ba
ko n yɔ̃wa dim dim ben daa gea sɔɔ.
33 Be ba bwisi mə, ba koo dabinu
keu ko. Saa fiiko sɔɔ, ba koo gabu go
tabu sɔɔ, kpa bu gabu dɔ̃ɔ mɛni, kpa bu
gabu yoru mwɛɛri, kpa bu gabun yãnu
gura.
34 Saa ye sɔɔ, ba koo somiru fiiko wa.
Tən dabira ba koo ka bu nəə tia ko ka
murafitiru.
35 Bwisigii ben gaba koo gbi bu ka
bu səwa bu dɛɛra mam mam sere
kpeerun tɔ̃ru tu ka tunuma. Domi
yeni ya koo koorawa saa ye ba yii sɔɔ.
36 Sina boko wi, u koo ko ye u kĩ. U
koo tii sua u nɛɛ, wiya u bũnu kpuro
kere. Kpa u Gusunə wi u kpuro kere
wəmɛ. Wəmbu te, ta ɲ̀ ka nəə gerurə.
Təmbu ba koo nùn naanɛ ko sere
Gusunən məru yu ka sɔ̃əsira. Domi ye
wi, Gusunə u gerua, ya koo koorawa.
37 U ɲ̀ win sikadoban bũnu gasirimə,
u ɲ̀ maa bũu wi tən kurəba kĩ gasirimə,
bũnu kpuro gesi. Domi u koo tii sua n
kpuro kere.
38 Adama u koo bũu sã wi u ra n
gbãranu kɔ̃su wi win sikadoba ba ɲ̀ yɛ̃.
U koo nùn sã ka wura ka sii geesu ka
kpee gobiginu, ka sere gãa ni nu gobi
mə.
39 U koo wuu si su gbãraru mə tabu
wəri ka win bũu wi u wa tem tukum
di. U koo be ba bũu wi wura bɛɛrɛ
wɛ̃, kpa u de bu bandu di tən dabinun
wəllə, kpa u bu tem bənu kua mu n sãa
ben are.
40 Kpeerun saa sɔɔ, sina boko wi u
wãa sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm dwaru gia u koo
ka maa nùn sanna. Adama sɔ̃ɔ yɛ̃san
nəm geugii wi, u koo nəm dwarugii
wi wukiri nge woo bəkə ka tabu kɛkɛ
ye dumi gawe ka maasəbu ka goo
nimkuu dabiru. Kpa u win tem wəri
u sara nge mɛ nim mu ra daaru yibu
mu sare.
41 Kpa u maa wəri tem mɛn mi n
buram bo sɔɔ. Adama Edəmuba ka
Məabuba ka sere Aməniban wirugibu
ba koo nùn kisirari.
42 U koo tem dabinu nəma sikerena.
Egibitigibu ba ɲ̀ mam kisiramə win
nəman di.
43 Sunə wi, u koo Egibitigibun
wuraba ka ben sii geesu ka ben yãa
gobiginu gura. Libigibu ka Etiopigibu
ba koo nùn sã.
44 Labaari ya koo na saa sɔ̃ɔ yari yeru
gian di ka sɔ̃ɔ yɛ̃san nəm geu gian di yu
nùn nandasia. Saa ye səəra u koo məru
baka se u tən dabinu go.
45 U koo win sina kunu gira nim
wɔ̃ku ka Yinni Gusunən guu dɛɛra ten
baa sɔɔ. Saa yera gəə u koo nùn deema
subaru ba kun nùn somi.

Sanam dãakim

12

1 Sanam dãakim sɔɔ, Misɛli, maleeka
wi u sãa tabu sunɔ, u koo seema, wi,
wi u ka wunɛ Danɛlin tɔmbu yɔ̃. Saa
ye, ya ko n sãawa nɔni swãarun tɔ̃ru
tèn bweseru ta ǹ koore saa min di
bwesenu nu torua sere n ka saa ye
girari. Saa ye sɔɔra wunɛn tɔmbu
ba koo faaba wa bèn yĩsa ya yorua
wãarun tireru sɔɔ.
2 Dabiru be ba dò sikirɔ, ba koo dom
yanda. Ben gabu ba koo se bu ka
wãaru te ta ku ra kpe wa. Gabu ba koo
maa se bu ka sekuru ka nɔni swãaru
wa sere ka baadommaɔ.
3 Be ba bwisi mɔ, ba koo balliwa nge
wɔllun yam bururam. Be ba maa tɔn
dabinu gem swaa sɔ̃ɔsi, ba koo balliwa
nge kperi sere ka baadommaɔ.
4 Wunɛ Danɛli, a gari yi nɛnuɔ asiri
sɔɔ kpa a yi yĩreru koosi tire te sɔɔ
bu ku ka tu wukia sere kpeerun saa.
Sanam mɛ, tɔn dabinu nu koo yi gari
kpa yɛ̃ru tu sosi.

Kpeerun saa

ya ko n sãawa asiri

5 Yen biru, Danɛli u mɛɛra ma u
tɔmbu yiru wa ba yɔ̃ turo daarun
gooru gee, turo maa wãa daarun
gooru giɔ.
6 Ma turo u wi u yãnu doke ni ba
kua ka wɛ̃ɛ damgii u yɔ̃ daa ten nim
wɔllɔ bikia u nɛɛ, saa yerà maamaaki
yen kpeera koo na.
7 Yera Danɛli u wa gɔrado wi, u
win nɔma yiru kpuro yiiya wɔllɔ ma
u bɔ̃rua ka wi u ra n wãa sere ka
baadommaɔn yĩsiru u nɛɛ, nɔni swãa
te, ta ko n wãawa sere saa ita ka
bɔnu kpa tu kpe dɔma te ba Gusunɔn
tɔmbun dam bua mam mam.
8 Danɛli u gari yi nua adama yi ǹ
nùn yeeri. Ma u nɛɛ, nɛn Yinni, amɔna
gari yi, yi koo ka wiru goora.
9 Yera u nùn wisa u nɛɛ, Danɛli, a
wunɛn laakari kpĩiyɔ. Gari yi, yi ko
n sãawa asiri sere kpeerun saa yu ka
turi.
10 Ba koo dabinu sãrasia bu dɛɛra
mam mam. Tɔn kɔ̃sobu ba ko n kɔ̃sa
mɔ̀. Ben goo kun tubu ye ya kooramɔ.
Adama be ba bwisi mɔ, beya ba koo
tubu.
11 Saa dɔma tèn di ba koo tɔ̃ɔ
baateren yãku ni ba ra Yinni Gusunɔ
kue yɔ̃rasia ka saa ye kam koosion
bwãaroku kɔ̃su ga ko n wãa yãku yerɔ,
ya ko n sãawa sɔ̃ɔ nɔrɔbu ka gooba
wunɔbu wɔkuru sari (1.290).
12 Doo nɔɔrugiiwa wi u tɛmana sere
sɔ̃ɔ nɔrɔbu ka gooba wunɔbu ka tɛna
ka nɔɔbu (1.335).
13 Adama wunɛ Danɛli, a de a
tɛmana sere ka nɔrɔ. Saa ye sɔɔra
kaa wɛ̃ra kpa a se a wunɛn are mwa
kpeerun saa sɔɔ.

OSEE

Oseen tire teni, Isireliban bwese kɛri wɔkura ta gerusimɔ yèn sɔ̃ ba kua naanɛ sariba Yinni Gusunɔn mi. Osee u tu yoruawa u ka wigibu kirɔ ko bu ka wa bu gɔ̃ru gɔsia kpa bu wura Gusunɔn mi. U sɔ̃ɔsimɔ ma Yinni Gusunɔn kĩru ta kpã, ta ṅ maa nɔru mɔ. Tire te, ta kĩi te ta wãa Gusunɔ ka Isireliban baa sɔɔ weesinamɔwa nge kĩi te ta wãa durɔ ka win kurɔ ka ben bibun baa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1 Oseen kurɔ suabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Osee u Isireliba gerusimɔ, wiru 4n di sere wiru 13.
3. U bu kirɔ mɔ̀ bu gɔ̃ru gɔsia, wiru 14.

1 Sanam mɛ sinam beni Osiasi ka Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ba bandu di di Yudan temɔ, ka saa ye Yeroboamu Yoasin bii u bandu dii Isirelin temɔ, sanam mɛya Yinni Gusunɔ u ka Osee Berin bii gari kua.

Oseen kurɔ ka win bibu

2 Gari yi Yinni Gusunɔ u gbia u Osee sɔ̃ɔwa yi wee. U nɛɛ,
Osee, a doo a kurɔ sua wi u ra sakararu ko.
Bɛɛn bibu ba koo maa win yira swĩi.
Domi Isireliba ba bũnu gasirimɔ ba sãamɔ
nge kurɔ sakara wi u durɔbu gasirimɔ.
Ma ba nɛ, Yinni Gusunɔ deri.
3 Ma Osee u seewa u Gomɛɛ Dibilaimun bii sua kurɔ. Yera u ka nùn mɛnna. Ma kurɔ wi, u gura sua u nùn bii tɔn durɔ marua.
4 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i bii wi yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Yisirɛɛli.
Domi saa fiiko sɔɔ kon Yehun yɛnugibu wɔri
yèn sɔ̃ ba tɔmbun yɛm yari Yisirɛɛliɔ,
kpa n Isireliban bandu kpeerasia.
5 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, kon Isireliban tabu durɔbun tɛnnu bɔɔku Yisirɛɛlin wɔwaɔ.
6 Yeniban biru, Gomɛɛ u maa gura sua ma u bii tɔn kurɔ mara. Ma Yinni Gusunɔ u Osee sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ruhama.
Yen tubusiana bii wi ba yina.
Domi na ṅ maa Isireliba wɔnwɔndu kuammɛ.
Na ṅ bu suuru kuammɛ.
7 Adama kon Yudaba wɔnwɔndu kua, kpa nɛn tii n bu faaba ko nɛ wi na sãa Gusunɔ ben Yinni. Adama n ṅ mɔ kon ka ben yibɛrɛba tabu ko. Na ṅ tɛndu dendimɔ ṅ kun mɛ takobi ṅ kun mɛ dumi ka yin maasɔbu.
8 Yeniban biru, Gomɛɛ u bii wi bom kara. Ma u wure u gura sua u bii tɔn durɔ mara.
9 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
a nùn yĩsiru kɛ̃ɛyɔ Lo Ami.
Yen tubusiana n ṅ nɛn tɔmbu.
Domi i ṅ maa sãa nɛn tɔmbu,
na ṅ maa sãa bɛɛn Yinni.

Isireliba

ba koo wurama nge yellu

2

1 Yinni Gusunɔ u Osee sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
saa ya sisi yè sɔɔ Isireliba ba koo dabia nge nim wɔ̃kun yani sɛɛri.
Ba ṅ kpɛ̃ bu ben geeru gari.
Mi ba ku ra raa bu soku nɛn tɔmbu,
miya ba koo bu soku nɛ Gusunɔ, Yinni wason bibu.
2 Yudaba ka Isireliba ba koo mɛnna sannu
kpa bu goo gɔsi u n sãa be kpuron sunɔ.
Domi ba koo dabia bu tɛria tem mɛ kpuro sɔɔ.
Yen dɔma te, tɔ̃ɔ bakara Yisirɛɛliɔ.
3 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba, i sɔ̃ɔnɔ ma i sãawa nɛn tɔn be na kĩ.

Isireli u sãawa naanɛ sarirugii

4 Nɛn bibu, i bɛɛn mɛro taarɛ wɛ̃ɛyɔ,
domi u ṅ maa sãa nɛn kurɔ,
mɛya na ṅ maa sãa win durɔ.
I nùn sɔ̃ɔwɔ u de u win durɔ dama nɔni yi wuna,
kpa u sakara kookoosu wuna win gɔ̃run di.
5 Ma n kun mɛ, kon win yãnu potiri mam mam
kpa n nùn yɔ̃su tereru
nge mɛ ba ka nùn mara.
Kon de u n sãa nge tem
mi gãanu ku ra kpi,
kpa n de nim nɔru gu nùn go.
6 Na ṅ maa bɛɛ win bibun wɔnwɔndu mɔ̀,
domi bɛɛn mɛro u sãawa sakara kowo.

7 U kurɔ tanaru ka sekuru sariru dɔra.
Domi u nɛɛ, u koo win durɔ tanɔbu swĩiwa
kpa bu nùn nim ka dĩanu ka tam ka gum ka yãnu wɛ̃ ni u koo doke.
8 Yen sɔ̃, kon win swaa kɛnɛ ka sãki,
kpa n ye dãa sɛ̃suku kpa u kun maa win swaa ye swĩi.
9 Baa ù n daa yara u win durɔ tanɔ be naa gira,
u ǹ maa bu naa turi.
Baa ù n bu kasu,
u ǹ maa bu wasi.
Saa ye sɔɔra u koo nɛɛ,
ǹ n mɛn na, a de n wura nɛn durɔ gbiikoon mi,
domi na raa nuku dobu mɔ win mi n kere tɛ̃.
10 Mɛya u ǹ daa gie ma nɛna na nùn dobi ka tam kpam ka gum wɛ̃ɛmɔ.
Mɛya na maa nùn sii geesu ka wura taasi.
Adama u ka ye bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa.
11 Yen sɔ̃, kon gɔsirama n nɛn dobi mwa yin gɛ̃ɛbun saa sɔɔ,
ka tam mɛn saa sɔɔ ka sere yãa ni u sebua u ka win tereru wukiri,
12 kpa n nùn sekuru doke win durɔ tanɔbun wuswaaɔ.
Goo sari wi u koo nùn wɔra nɛn nɔman di.
13 Kon win nuku dobu kpuro kpeerasia
ka tɔ̃ɔ baka ni u ra ko suru ka suru
ka tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru ka sere mɛnnɔ si u ra ko sãarun swaa sɔɔ.
14 Kon de win resɛm dãnu ka win figieba bu kam ko
be u nɛɛ, u wa durɔ tanɔbun min di.
Kon de gbee ni, nu ko dãa sɔ̃ɔ,
kpa gbeeku yɛɛ yi dãa nin marum di.
15 Kon nùn sɛɛyasia yèn sɔ̃ u man deri
u bũu wi ba mɔ̀ Baali turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
Ma u win saba ka win taaminu doke u da u win durɔ tanɔbu swĩi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
16 Adama saa ya sisi yè sɔɔ kon nùn kɔkiri n ka da gbaburɔ
kpa n ka nùn gari ko ka kĩru.
17 Kon nùn win resɛm gbaaru wesia
te ta wãa Akɔɔn wɔwaɔ.
Yĩsi ten tubusiana nɔni swãarun wɔwa.
Yera ya ko n sãa win yĩiyɔbun tore,
kpa u womu ko nge sanam mɛ u yarima saa Egibitin di win wɔndiaru.

Yinni Gusunɔ

u koo ka win tɔmbu dora

18 Yen tɔ̃ɔ te, u koo man soku win durɔ.
U ǹ maa man sokumɔ Baali win yinni.
19 Kon de u bũu wi ba mɔ̀ Baalin yĩsiru duari
kpa u kun mam kpĩa u tu sia.
20 Saa yera kon ka gbeeku yɛɛ ka gunɔsu ka sere yɛɛ yi yi ra kabiri arukawani bɔke
yi ku ka nɛn tɔmbu kɔ̃sa gaa kua.
Kon de tabu bu kpe, kpa ba n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
21-22 Isireli, kon maa nun ko nge nɛn kurɔ sere ka baadommaɔ,
kpa n nun gem ka wɔnwɔndu ka durom sɔ̃ɔsi.
Bɔrɔkiniru sɔɔra kon ka nun arukawani bɔke.
Saa ye sɔɔra kaa wura ma nɛna na sãa Yinni Gusunɔ.
23-24 Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerumɔ.
Saa gaa sisi yè sɔɔ kon wɔllun kananu nɔ,
kpa n tu nim kɛ̃.
Wɔlla koo tem kanaru nɔ kpa tu gura nɛɛsia.
Kpa tem mu dobi ka resɛm ka olifin kanaru nɔ
kpa ye kpuro yu kpi.
Kpa yu Yisirɛɛlin bukata wunana.
25 Kon de nɛn tɔmbu bu sina tem mɛ kpuro sɔɔ
kpa n bu wɔnwɔndu kua
be, be na raa yina n wɔnwɔndu kua.
Kpa be, be ba ku ra raa soku nɛn tɔmbu,
n bu soku nɛn tɔmbu.
Kpa be, bu maa man soku ben Yinni.

Osee u win kurɔn

laakari mɛɛra

3

1 Ma Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo n kpam nɛn kurɔ wi kĩa wi goo u kĩa ma u sekuru sariru mɔ̀. N kurɔ wi kĩɔ nge mɛ wi, Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ, baa mɛ ba

nùn biru kisi ba da ba bũnu sãamɔ ma
ba resɛm kiranu kĩ ni ba ra ka bũu ni
sã.
2 Ma na da na kurɔ wi yakia ka sii
geesun gobi wɔkura nɔɔbu ka sere
ɔɔsu * ditiri nata † (600).
3 Ma na nùn sɔ̃ɔwa na nɛɛ, a de a n
wãa nɛn sɔ̃ n ka tɛ. A ku maa sakararu
ko. A ku maa da durɔ goon mi. Nɛn tii
kon maa tii nɛnɛ.
4 Nge mɛya Isireliba ba ko n wãa
sunɔ sari n ka tɛ. Mɛya ba ɲ ko n
maa wirugii mɔ. Ba ɲ maa yãkunu
mɔ̀. Ba ɲ maa bũnu ganu sãamɔ. Mɛya
yãku kowo goo kun ko n maa wãa ben
suunu sɔɔ u ka bu bikiaru kua.
5 Yeniban biru, ba koo wurama bu
Gusunɔ ben Yinni kasu ka maa ben
sikado Dafidin bandu wi u raa sãa ben
sina boko. Ba koo nuku dobu ko bà n
Yinni Gusunɔ wa ka win kĩi te u koo
bu sɔ̃ɔsi saa ye sɔɔ.

Yinni Gusunɔ
u Isireliba taarɛ wɛ̃

4

1 Bɛɛ Isireliba, i nɛ, Yinni Gusunɔ swaa
dakio.
Domi na siribu mɔ ka bɛɛ tem mɛn
tɔmbu
yèn sɔ̃ wɔnwɔndugii goo sari bɛɛ sɔɔ,
gemgii goo maa sari.
Mɛya bɛɛn goo kun maa man yɛ̃.
2 I nɔɔ mwɛɛnu mɔ̀ ka bɔ̃ri, adama
weesa i mɔ̀.
Mɛya i maa tɔmbu goomɔ, i gbɛnimɔ, i
sakararu mɔ̀.
I dam dɔrenamɔ, ma tɔn gobera
sosimɔ ta dɔɔ.
3 Yen sɔ̃na nɛ, Yinni Gusunɔ, kon de
tem mɛ, mu gbera.
Bɛɛ be i wãa mi kpuro, i ko woorawa
saa gbeeku yɛɛn di n ka da gunɔsɔ ka
wɛɛyɔ,
ye kpurowa ya koo kam ko.

Yinni Gusunɔ
u yãku kowobu taarɛ wɛ̃ɛmɔ

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, goo u ku raa ka
tii yina
ɲ kun mɛ u goo gerusi.
Domi wunɛ yãku kowo tɔnwerowa na
ka sannamɔ.
5 Sɔ̃ɔ teeru kaa wɔrumawa sɔ̃ɔ sɔɔ
gbãara
kpa wunɛn beruse nɛn sɔmɔ u maa
wɔruma wɔ̃kuru.
Kon maa Isirelin bweseru go te ta sãa
nge wunɛn mɛro.
6 Wee nɛn tɔmba gbimɔ yèn sɔ̃ ba ɲ
man yɛ̃.
Adama wunɛn tii, a yina a man wura.
Yen sɔ̃, kon nun yina kpa a kun maa
sãa nɛn yãku kowo tɔnwero.
Nge mɛ a nɛ, Yinni Gusunɔn woodaba
duari,
nge mɛya kon maa wunɛn bibu duari.
7 Nge mɛ ba dabiamɔ, nge mɛya ba
man torarimɔ ba dɔɔ.
Kon ben bɛɛrɛ kpeesia kpa bu sekuru
wa.
8 Wee ba kuuramɔ nɛn tɔmbun
toranun sɔ̃.
Ma ba bu bɔriemɔ ba n ka toramɔ ba n
dɔɔ.
9 Yen sɔ̃, sɛɛyasia tee biya kon nɛn
tɔmbu ka ben yãku kowobu ko.
Kon bu sɛɛyasiawa nge mɛ ben daa ya
nɛ.
Kon bu kɔsiawa nge mɛ ben kookoosu
nɛ.
10 Ba koo di, adama ba ɲ debumɔ.
Ba koo sakararu ko bũu nuurɔ bu ka
bibu wan sɔ̃.
Adama ba ɲ marumɔ yèn sɔ̃ ba nɛ,
Yinni Gusunɔ biru kisi
ba ɲ nɛn woodaba swĩi.
11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sakararu ka
tama mu nɛn tɔmbun wiru
gɔsia.
12 Dãa kukun miya ba ra bikiaru de gu
ka bu gari sɔ̃.
Bũu gasiribu dera ba kɔ̃ɔra ma ba ka
man tonda.
13 Ba ra de ba n yãkunu mɔ̀ guunu
wɔllɔ,
kpa ba n turare dɔ̃ɔ dokemɔ gungunu
wɔllɔ
ka dãa baka bwese bwesekan nuurɔ
nìn saara bu wɛ̃re.
Yen sɔ̃na ben bii wɔndiaba ba sekuru
sariru mɔ̀.
Ma ben biigii kurɔbu ba sakararu mɔ̀.
14 Na ɲ ben bii wɔndia be, ka ben biigii
kurɔ be sɛɛyasiamɔ
ben sekuru sari te, ka ben sakara te ba
mɔ̀n sɔ̃.

* **3:2 *ɔɔsu*** - Dĩa bimi gɛɛn bwesera yi yi ka gbɛɛ weenɛ. † **3:2 *ditiri nata*** - Ya sãawa saaki nɔɔba yirun saka.

Domi ben məwəbun tii ba sakararu
mɔ̀ ka kurə be ba wãa bũu
sãarun sɔ̃.
Ma ba maa yãkunu mɔ̀ sannu ka be.
Adama ba n yɛ̃ nge mɛ məndu gara
gerua ta nɛɛ,
tən be ba ɲ̀ laakari mə, ba kam kobu
dəəwa.
15 Isireliba ba bũnu gasirimə,
adama Yudaba bu ku raa bu swĩi.
Bu ku da Giligaliə ɲ̀ kun mɛ Betɛli
Afɛniə * bu ka yãkunu ko
kpa ba n bɔ̃rumə ba n mɔ̀,
sere ka Yinni Gusunən wãaru.
16 Isireliba ba sãawa nge naa gbiiba
ye ba kpana bu kpara. Adama tɛ̃, Yinni
Gusunə u koo bu yɔ̃su batuma səə nge
yãanu.
17 Isireliba ba bũnu sãamə. A bu
derio mi.
18 Bà n tam nəra ba kpa, ba ra n
yande dəəwa bu sakararu ko. Wee
ben wirugibu ba ra n kĩwa ba n wãa
sekuru sari kom səə.
19 Sɔ̃ə teeru woo ga koo na gu bu sua
gu ka doona kpa bu sekuru wa ben
yãku nin sɔ̃.

Keu koosio kɔ̃sobu

5

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ yãku kowobu, i yeniba swaa
dakio.
Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nə.
Bɛɛ sina kpaarugibu, i swaa tem kpĩiyə
i nə.
Bɛɛya siri bini bu ka yã.
Domi i kua təmbun yina Misipaə,
ma i kua ben taa Taboriə.
2 Ma ba man biru kisi ba numa durum
səə.
Yen sɔ̃, kon bɛɛ kpuro sɛɛyasia.
3 Na Isireliba yɛ̃wa sãa sãa.
Ben goo kun man berue.
Wee ba da ba bũnu gasira
ba tii disi doke.
4 Osee u nɛɛ,
ba ɲ̀ kpɛ̃ bu maa wurama ben Yinnin
mi ben kookoosun sɔ̃.
Domi bũu sãarun gasiribu gina wãa
ben gɔ̃ru səə.
Mɛya ba ɲ̀ maa wi, Yinni Gusunə yɛ̃.
5 Isireliban tii suabu bu sɔ̃əsimə mɛ ba
sãa.
Ba koo wəruma ben durum sɔ̃.
Yudaban tii ba koo wəruma ka be
sannu.
6 Sanam gam sisi
mɛ̀ səə ba koo bikiaru da Yinni
Gusunən mi,
kpa bu ka nùn yãanu ka kɛtɛba yãkuru
kua.
Adama ba ɲ̀ nùn wasi,
domi u bu deri.
7 Beya ba nùn tənu kandu kua.
Domi ba da ba bii seegeba mara be ba
ɲ̀ nùn yɛ̃.
Tɛ̃, n ɲ̀ tɛɛmə u ka bu kam koosia be ka
ben arumani.

Gusunə u koo de Yudaba ka Isireliba bu tabu ko

8 Yinni Gusunə u nɛɛ,
i tabun kəba soowo Gibeaə ka Ramaə.
I tabun wurenu koowo Betɛli Afɛniə.
Bɛɛ Bɛnyamɛɛba, tabu durəba wee
bɛɛn birun di.
9 Gari geeya na Isireliba sɔ̃əmə.
Dəma te kon bu sɛɛyasia, ba koo kam
kowa.
10 Wee Yudaban wirugibu ba sãawa
nge be ba ra tem gbɛni
bu ka ben tiin tem sosi.
Yen sɔ̃, kon bu nɛn məru wisi nge nim
tora.
11 Siribu bu Isireliba di, ma ba bu dam
dəremə
yèn sɔ̃ ba kam naa gire.
12 Na kon bu di nge gɛmi.
Kpa na n Yudaba wahala mɔ̀ nge bara
te ta kukunu temmə.
13 Mɛya Isireliba ba tii bararu waasi.
Ma Yudaba ba ben bosu wa.
Ma Isireliba ba gəra Asiriə
bu ka sina boko Yarɛbu somiru kana.
Adama u ɲ̀ kpɛ̃ u bu bɛkia
u sere nɛɛ, u koo ben bosu kpeesia.
14 Na ko n sãawa nge gbee sunə Isire-
liba ka Yudaban sɔ̃.
Kon bu wəri n yaaku kpa n bu sua n ka
doona.
Goo sari wi u koo bu wəra saa nɛn
nəman di.

Isireliba ba ben durum tuuba kua ka murafitiru

15 Yinni Gusunə u nɛɛ,
ɲ̀ n mɛn na, kon bu biru kisi
kpa n wura nɛn wãa yerə

* **4:15** ***Betɛli Afɛniə*** yen tubusiana dɔ̃ən wãa yeru

sere bu ka tubu ma ba tora.
Ben nɔni swãaru ta koo de bu man kasu
kpa bu man somiru kana.

6

1 Isireliba ba sɔ̃ɔna ba nɛɛ,
i na su gɔsira Yinni Gusunɔn mi.
Wee u sun so u mɛɛra kua.
Adama u koo bɛsɛn mɛɛra ye nɔɔri u sun bɛkia.
2 N ɲ maa tɛɛmɔ u ka sun wãaru wɛ̃,
kpa sa n wãa win wuswaaɔ.
3 I de su kasu su nùn gia.
Nge mɛ sa ra n yɛ̃ kam kam ma sɔ̃ɔ u koo yari,
nge mɛya sa n maa yɛ̃ ma u koo na.
U koo nawa nge tom buruku gura ye ya ra tem yɛmiasie.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Yudaba ka Isireliba, mba kon bɛɛ kua.
Wee bɛɛn kĩru nɛn sɔ̃ ta sãawa nge bururun kakoru
ɲ kun mɛ nge dirum mɛ mu ra yarinɛ fuuku.
5 Yen sɔ̃na kon bɛɛ nɛn sɔmɔbu gɔriama
bu bɛɛ sɔ̃ ma kon bɛɛ sɛɛyasia.
Kpa bu maa bɛɛ sɔ̃ ma kon bɛɛ go.
Nɛn siribu bu koo sɔ̃ɔsira nge yam bururam.
6 Domi wɔnwɔnda na kĩ, n ɲ mɔ yãkuru.
Mɛya na maa kĩ nɛn tɔmbu bu man gia
n kere bu man yãku dɔ̃ɔ mwaararuginu kua.
7 Ba nɛn arukawani kusia nge mɛ tɔmbu ba ra n kuanammɛ.
Wee ba man tɔnu kandu kua.
8 Galadigibu ba sãawa tɔn kɔ̃sobu
ma ba yɛm yari baama.
9 Nge mɛ swaa diobu ba ra n swaa mara,
nge mɛya yãku kowobun wuuru ta wãa Sikɛmun swaaɔ ta tɔmbu goomɔ.
10 Na gãa kɔ̃sunu wa Isireliɔ,
niya ba bũnu gasirimɔ,
ba tii disi dokemɔ nge sakara kowo.
11 Saa ya sisi yè sɔɔ kon maa bɛɛ Yudaba sɛɛyasia.

Isireliba ka bwese tukunu

Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
sanam mɛ na kĩ nɛn tɔmbu Isireliba bu wurama yorun di,

7

1 kpa n bu bɛkia,
saa yera ben durum maa sɔ̃ɔsira Samariɔ.
Gbɛnɔbu ba dumɔ diaɔ ba gbɛnimɔ.
Ma ben gaba yiba swɛɛ sɔɔ.
2 Adama ben goo sari wi u ra tii sɔ̃ u nɛɛ,
na yaaye kɔ̃sa ye ba mɔ̀.
Tɛ̃, wee ba mwaara ben kom kɔ̃sum mɛ sɔɔ.
Na ye kpuro waamɔ.
3 Ben nuku kɔ̃su kookoosu ka ben weesu
su sina boko ka ben wirugibu nuku dobu wɛ̃ɛmɔ.
4 Be kpuro ba sãawa sakara kowobu ba sum
nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru te pɛ̃ɛ kowo u dɔ̃ɔ doke u deri.
Ma u da u win pɛ̃ɛ som bura u yi sere mu ka se.
5 Bà n ben sina bokon tɔ̃ɔ bakaru mɔ̀,
ben sina asakpɔbu ka sunɔn tii ba ra tam nɔwa
kpa ba n tɔmbu yaa kasikimɔ.
6 Be ba ra nɔɔ tia ko bu ka tɔmbu seesi,
ba sãa nge pɛ̃ɛ wɔ̃ɔ yeru.
Wɔ̃kuru, ben wɔrugɔru ta ra yɛmiɛwa
kpa yam sãre bururu tu se nge ba gãanu dɔ̃ɔ doke.
7 Be kpuro ba sumwa nge dɔ̃ɔ.
Ba ra ben kparobu gowa
kpa ben sinambu ba n wɔrukumɔ tia tia.
Adama ben goo ku ra maa man somiru kanɛ.
8 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
Isireliba ba ka bwese tukunu mɛnna.
Ma ba kua nge kira te ba ɲ gɔsie.
9 Bwese tuku ni, nu bu dam mwaarimɔ.
Adama ba ɲ yɛ̃ mɛ.
Tɔkɔra bu deemamɔwa,
adama ba ɲ tuba.
10 Ben tii suabu sɔ̃ɔsiramɔ.
Domi ba ɲ gɔsiramɛ nɛ Gusunɔ ben Yinnin mi.
Ka yen de kpuro, ba ɲ man kasu.
11 Ba sãawa nge totobɛrɛ
te ta ɲ bwisi mɔ.
Ba Egibitigibu somiru kanamɔ,
ma ba daamɔ Asiriɔ.

12 Adama bà n swaa wɔri na ra bu taa bɛriewa
n bu mwɛɛri nge gunɔsu.
Kpa n bu sɛɛyasia nge mɛ ba bu nɔɔsia.
13 Ba kam kuawa mi, domi ba man duka suurimɔ.
Ba man seesi, ba man weesu kua.
N deema nɛna kon daa bu faaba ko.
14 Bà n man somiru kanamɔ, ba ku ra tu ko gɔ̃ruɔ.
Adama ba ra sinɛwa ba n tii muririmɔ.
Kpa ba n yĩiyɔ yeya ya koo de ben gbea yu alikama ka resɛm gea ma.
Nge mɛya ba ra n mɔ̀ bu ka man seesi.
15 N deema nɛna na bu nɔni doke na bu dam wɛ̃.
Adama ka mɛ, ba man kɔ̃sa bwisikusimɔ.
16 Ba gɔsira goon mi gia.
Ba sãa nge tɛn te ta ǹ gea sãa.
Yen sɔ̃, ba koo ben wirugibu go tabu sɔɔ
ben gari kam gerubun sɔ̃.
Yera ya koo de bu bu yɛ̃ɛ Egibitiɔ.

Ye a duura yera kaa gɛ̃

8

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i kɔba soowo.
Wee yibɛrɛba ba nɛn sãa yeru wu-usima nge kasi.
Domi Isireliba ba nɛn arukawani kusia.
Ma ba nɛn sɔ̃ɔsiru yina.
2 Ba koo man nɔɔgiru suema bu nɛɛ,
ba nɛ ben Yinni yɛ̃.
3 Adama ba gea deri,
ma yibɛrɛba ba koo bu naa swĩi.
4 Ba tii sinambu kua
ba ǹ man saawara kue.
Ma ba bũnu seka ka sii geesu ka wura.
Yen sɔ̃na ba koo kam ko.
5 Bɛɛ Samarigibu, na bɛɛn naa wuragia ye tusa.
Na maa ka bɛɛ mɔru mɔ̀.
Saa yerà i ko i sina ba ku n bɛɛ taarɛ wɛ̃.
6 Wi u bwãarokunun sɔmburu yɛ̃ Isireliba sɔɔ
wiya u naa wuragia ye kua.
Ya ǹ sãa Gusunɔ.
Yen sɔ̃na ba koo ye kɔsuku muku muku.
7 Wee i woo duura,
yen sɔ̃na i ko i woo bɔkɔ gɛ̃.
Mɔndu gara nɛɛ, dobi bɛm sari ku ra n som mɔ.
I n maa yɛ̃ ma bɛɛn gbean dĩanu nù n daa gea kua,
sɔba ba koo nu gura.
8 Isireliba ba dera ba bu mwɛ.
Be wee bwesenu sɔɔ nge weke te goo kun maa kĩ.
9 Domi ba da Asiriɔ nge gbeeku kɛtɛku ge ga tii kpare.
Ba da ba somiru kasu mi.
10 Ba bwese tukunu gobi kɔsia ba n ka nɔɔ tia sãa.
Adama ka mɛ, kon bu mɛnna,
kpa Asirin sina boko u bu yoo sɔma koosia.
11 Isireliba ba bũu turanu kua nu dabi.
Niya nu dera ba durum mɔ̀.
12 Baa nà n bu nɛn woodaba yorua sere ka yen gari piiminɔ,
ba ra ye garisiwa nge ye ya wee tɔn tukon min di.
13 Ba ra yɛɛ go bu ka man yãkuru kua,
kpa bu yin yaa tem.
Adama ben yãku ni, nu ǹ man doremɔ.
Na ǹ ben toranu duari.
Kon bu sɛɛyasia.
Yen sɔ̃na ba koo gɔsira bu da Egibitiɔ.
14 Isireliba ba tii sina kpaaru bania.
Ma ba nɛ ben taka kowo duari.
Yudaba ba maa ben wuu dabinu gbãraru toosi.
Adama kon ben wusu dɔ̃ɔ sɔkiri kpa u ben dii geenu di.

Yinni Gusunɔn tɔmbu
ba koo kpuro bia

9

1 Bɛɛ Isireliba, i ku tɔ̃ɔ bakaru ko gɛ̃ɛbun saa sɔɔ
nge bwese ni nu tie.
Domi i Yinni Gusunɔ biru kisi.
Ma i da i bũnu gasirimɔ
i nu siaramɔ mi ba alikama soomɔ kpuro.
2 Adama alikama ye ba soomɔ ka gum mɛ ba gamamɔ,
yen gaa kun ko n sãa bɛɛgia.
Mɛya i ǹ tam kpam wasi i wuna.
3 Isireliba ba ǹ sinamɔ tem mɛ Yinni Gusunɔ u bu wɛ̃ sɔɔ.
Ba koo wurama Egibitiɔ ǹ kun mɛ Asiriɔ.

Kpa bu dĩa sesenuginu di mi.
4 Saa ye sɔɔ, ba ṅ maa kpẽ bu yãkuru ko ka tam.
Baa bà n tu kua,
ta ṅ Gusunɔ wẽremɔ.
Ben yãku dĩanu nu ko n sãawa nge gɔɔ dĩanu.
Wi u nu di, u koo disi duurawa.
Dĩa ni, nu koo win gõɔru kpeesia.
Adama ba ṅ ka ye duɔ Yinni Gusunɔn sãa yerɔ.
5 Mba i ko ko Yinni Gusunɔn tõɔ bakanu sɔɔ.
6 I n bɛɛn yɛnusu deri bansu,
Egibitigiba koo bɛɛ dam koosia ben mi.
Adama yen wuu ge ba mɔ̀ Mɛnfisi ga ko n sãawa nge bɛɛn sikiru.
Awĩi yi koo bɛɛn arumani di.
Kpa sãki yi kpi bɛɛn kunɔ.
7 Saa ya tura yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo siri.
Saa ya tunuma yè sɔɔ u koo baawure kɔsia ye u kua.
Bɛɛ Isireliba i ko ye wa.
Wee bɛɛn toranu ka bɛɛn tusirun kpãarun sõ,
i ra n tamaa Gusunɔn sɔmɔ u wiirawa.
Wi, wi Yinni Gusunɔ u ka gari kua u tam nɔrawa.
N deema bɛɛ, i torewa n kpã, ma i nùn tusa.
8 Adama sɔmɔ wi u bɛɛ kirɔ mɔ̀,
u wãa ka Gusunɔ.
Ka mɛ, i nùn yina bɛriammɛ mi u dɔɔ kpuro.
I ra mam nùn seesiwa Gusunɔ win Yinnin sãa yerɔ.
9 Wee i da i kõsa kua nge mɛ i raa kua Gibeaɔ.
Yinni Gusunɔ kun bɛɛn toranu duari.
U koo bɛɛ sɛɛyasia nin sõ.

Yinni Gusunɔ u nuki sankira

10 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sanam mɛ na gbia na Isireliba wa,
nɛn nɔni sɔɔ, ba sãawa nge resɛm marum
mɛ ba wa mi gãanu ku ra kpi.
Ma na maa ben baababa wa nge figie marum gbiikum.
Adama ye ba tunuma Baali Peoriɔ,
miya ba tii bũu wi ba mɔ̀ Baali wẽ.
Ma na bu tusa nge bũu wi.
11 Tẽ Isireliban bɛɛrɛ ya koo doona nge gunɔ mɔrin wuuru.
Ben kurɔbu ba ṅ maa guri suamɔ bu sere ma.
12 Bà n maa bibu seeya, kon de bu gbiwa bu sere bukura.
Ba koo wahala baka wa nà n bu biru kisi.
13 Nge mɛ na Isireliba waasinamɔ,
ba sãawa nge dãa
ni ba duura tem gem sɔɔ.
Adama ba koo ben bibu yibɛrɛba nɔmu bɛria
be ba koo bu go.
14 Osee u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, bà n koo Isireliba sɛɛyasia,
sɛɛyasia birà ba koo gɔsi.
A de ben kurɔbu bu nukuru yari,
kpa ben bwãsu su gbera.
15 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
geema ben nuku kõsuru kpuro ta sõɔsira Giligaliɔ.
Miya na bu wa ma na bu tusa.
Kon bu gira nɛn wuswaan di ye ba kuan sõ.
Na ṅ maa bu kĩ.
Domi ben sinambu kpurowa ba man seesimɔ.
16 Na be, Isireliba sɛɛyasia.
Ba sãa nge dãa te ta gbera nuurun di kpuro.
Ta ṅ maa binu marumɔ.
Baa bà n maa bibu mara, kon de bii be ba kĩ mi, bu gbiwa.
17 Osee u nɛɛ, Gusunɔ nɛn Yinni u bu yina
yèn sõ ba ṅ win gari swaa daki.
Ba koo kowa yaayaare kowobu bwesenun suunu sɔɔ.

Isireliban banda kpa

10

1 Isirelin bweseru ta raa sãawa nge resɛm gea
ye ya ra ma too.
Adama nge mɛ ba dabiamɔ,
nge mɛya ba bũu yenu dabiasiamɔ.
Nge mɛ ben tem mu kuuramɔ,
nge mɛya ba bũu yenu sɔmmɔ ka kpee geenu.
2 Tɔn be, ba sãawa gõrusu yirugibu.
Ba koo yen are sɔbe.
Yinni Gusunɔ u koo ben bũu yee ni ka nin kpee geenu kɔsuku.
3 Ba koo tẽ nɛɛ, yèn sõ sa ṅ Gusunɔ nasie,

yen sɔ̃na sa ɲ̀ sina boko mɔ.
Adama tɛ̃n wãa te sa wãa mini,
mba sina boko koo maa kpĩ u sun wunana.
4 Wee ba gari kam gerumɔ,
ma ba arukawani bɔkumɔ ka bɔ̃ri weesugii.
Yen sɔ̃, siribu dabiamɔ nge yaka kɔ̃susu
si su ra kpi gbee te ba wuka sɔɔ.
5 Kpa Samarigii be ba naa buu wuraguu sãamɔ
ge ge wãa Betɛli Afɛniɔ bu nanda
kpa bu gɔɔ sina gen sɔ̃.
Gen yãku kowobu ba koo diiri
bà n wa gen bɛɛrɛ ya kpa.
6 Domi ba koo ka gu da Asiriɔ
bu gu ben sina boko wɛ̃.
Isireliba ba koo sekuru wa.
Ba koo nà n daa yɛ̃ ko
ye ba ka bũu kua ben suunu sɔɔ.
7 N n Samarin sɔ̃n na, ye kpuro ya kpawa mi.
Domi ba koo ka yen sina boko doona
nge dɛka ye nim mu ka doonɔ.
8 Ba koo ben bũu yenu kpuro kɔsuku mi ba tora.
Kpa yakasu ka sãki yi kpi mi.
Saa gaa sisi yè sɔɔ ba koo guunu ka gungunu sɔ̃ bu nɛɛ,
i sun sɛ̃sikio i wukiri.

Isireliba

ba koo gɛ̃ ye ba duura

9 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa dɔma tèn di Isireliba ba durum kua Gibeaɔ,
ba toramɔ ba dɔɔwa.
N ɲ̀ weenɛ tabu bu tɔn kɔ̃so be wɔri mi?
10 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon bu sɛɛyasia nge mɛ na kĩ,
kpa bwesenu nu nɔɔ tia ko nu bu wɔri ben tora bakanun sɔ̃.
11 Isireliba ba sãawa nge naa kpɛmi yi yi ra dobi taaku.
Adama kon sugu doke ben wĩi bura ni sɔɔ.
Kon de Yudaba bu kɔrɔ ko,
kpa be, Yakɔbun bweseru bu tem kusanu kɔsuku.
12 Yen sɔ̃ tɛ̃, bɛɛ Isireliba i gbee kpaaru koowo i gem duure.
Kpa i durom gɛ̃.
Domi saa ya tura i ka gɔsirama nɛ, Yinni Gusunɔn mi,
kpa n bɛɛ susi n bɛɛ gea kua.
13 Adama bɛɛ, i kɔ̃sa duura ma i kɔ̃sa gã.
Ma i bɛɛn weesun are di.
I bɛɛn naanɛ doke bɛɛn tiin dam
ka tabu kowo dabi dabiru sɔɔ.
14 Yen sɔ̃na tabun wurenu koo nɔɔra bɛɛn suunu sɔɔ.
Kpa bu bɛɛn gbãranu kpuro kɔsuku
nge mɛ Saluman sina boko u Bɛti Aribɛli wɔri,
ma u bii mɛrobu ka ben bibu munka.
15 Bɛɛ Betɛligibu, wee ye kon bɛɛ kua bɛɛn nuku kɔ̃surun sɔ̃.
Bururu yam sãreru yande,
tabu sɔɔra ba koo bɛɛn sina boko go.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu kĩ

baa mɛ ba nùn seesimɔ

11

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
saa Isirelin bweserun torubun diya na tu kĩa.
Ma na tu yarama Egibitin di na tu soka nɛn bii.
2 Adama nge mɛ na bu sokumɔ
nge mɛya ba ka man tondamɔ.
Ba da ba bũu ni ba mɔ̀ Baali sãamɔ.
Ma ba nu turare dɔ̃ɔ dokeammɛ.
3 N deema nɛna na bu kpare,
na ben nɔma nɛni.
Adama ba ɲ̀ tuba
ma nɛna na bu nɔɔrimɔ.
4 Na bu gawama nɛn mi ka kĩru
ma na bu dĩanu wɛ̃
nge wi u yaa sabenun sugu yiiyamɔ u ka nu nɔɔri.
5 Adama ba yina bu na nɛn mi.
Yen sɔ̃na na nɛɛ, ba koo da Egibitiɔ
kpa Asirigii u ko ben sunɔ.
6 Ba koo ben wusu tabu wɔri,
kpa bu ben damgibu kɔsuku
yèn sɔ̃ ba ben tiin kpunaa swĩi.
7 Wee nɛn tɔmbu ba yɔ̃rari bu ka man tonda.
Ba bu soka bu gɔ̃ru gɔsia bu wurama nɛ, Wɔrukoon mi.
Adama ben goo kun wure.
8 Ka mɛ, bɛɛ Isireliba,
na ɲ̀ kpɛ̃ n bɛɛ deri,
n bɛɛ tɔnu kandu kua.
Na ɲ̀ kpɛ̃ n bɛɛ kam koosia
nge mɛ na wuu si ba mɔ̀ Adima ka Seboimu kua.

Wee nɛn gɔ̃ru ga sankire,
nɛn bwɛ̃ra kun kpunɛ.
9 Na ɲ̀ maa bɛɛ kpeerasiamɔ ka nɛn
mɔru baka ye.
Na ɲ̀ maa wee n bɛɛ kam koosia.
Domi na sãawa Gusunɔ n ɲ̀ mɔ tɔnu.
Na sãawa Dɛɛro bɛɛn suunu sɔɔ.
Na ɲ̀ bɛɛ wɔrim wee ka mɔru.
10 Bɛɛ nɛn bibu, i ko nɛ, Yinni Gusunɔ
swĩi
nà n kukura nge gbee sunɔ
kpa i duki na saa sɔ̃ɔ duu yerun di.
11 I ko duki na saa Egibitin di nge gunɔ
mɔri
kpa i na saa Asirin di nge totobɛrɛnu,
kpa n de i sina bɛɛn yɛnusɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Saa yellun diya Isireliba

ba Gusunɔn nuki sanka

12

1 Isireliba ba ra n man weesu
kuammɛwa,
kpa ba n man nɔni wɔ̃kumɔ.
Adama Yudaba ba ka nɛ, Yinni Gusunɔ
Dɛɛro sĩimɔ dee dee.
2 Isireliba ba Egibitigibu gum wɛ̃ɛmɔ.
Ma ba ka Asirigibu arukawani
bɔkumɔ.
Nge mɛya ba ka kpaasibu kasu be ba ɲ̀
sãa gãanu.
N sãare ba woo naa gire.
Ba ben weesu dabiasiamɔ tɔ̃ɔ baatere.
Ma ba daa bɔɔbɔya mɔ̀ ba dɔɔ.
3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na Yudaba siribu
sokumɔ.
Kon be Yakɔbun bweseru wɔrima ben
daa kɔ̃san sɔ̃.
Kpa n bu ben kɔ̃san are kɔsia.
4 Ben baaba Yakɔbu u win mɔɔn naa
tokuru nɛnua
saa win mɛron nukurun di.
Ye ba nùn mara u kpɛ̃a,
ma u ka nɛ Gusunɔ wɔri kua ka win
dam kpuro.
5 U ka nɛn gɔrado wɔri kua, ma u
kamia.
U swĩ, ma u gɔrado wi kana u nùn
domaru kua.
Betɛli miya u ka nɛ Gusunɔ yinna.
Ma na ka nùn gari kua.
6 Nɛna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.
Nɛn yĩsira Wi u ra n wãa.
7 Bɛɛ Isireliba, i de i wurama nɛ bɛɛn
Yinnin mi.
I de i gea ko kpa i n man naanɛ sãa
baadomma.
8 Bɛɛ Isireliba i sãawa nge tenku be ba
kilo weesugia nɛni.
Ba ra gbɛna kã.
9 Kpa i nɛɛ, ka gem i gobi wa, i dukia
baka gura.
Kɔ̃sa gaa sari ye sɔɔ. Bɛɛn sɔmburun
areya.
10 Adama nɛ, Gusunɔ na sãawa bɛɛn
Yinni
saa mìn di i wãa Egibitiɔ.
Kon maa de i wura i n wãa kuu
bekuruginu sɔɔ
nge sanam mɛ na bɛɛ yarama Egibitin
di i wãa gbaburɔ.
11 Nɛn sɔmɔba na ka gari kua kãsinu
sɔɔ,
kpa be, bu maa ka bɛɛ gari ko.
Beya ba maa bɛɛ nɛn himba sɔ̃ɔsi ya ka
gisɔ girari.
12 Ka mɛ, Galadigibu ba kua tɔn
kɔ̃sobu.
Ma ba koo kam ko.
Ba ra kɛtɛ kinɛ dabinu go Giligaliɔ.
Adama ben yãku yenu nu koo ko kpee
subenu gbaanun kpĩi sɔɔ.
13 Yakɔbu u kpikiru da Aramuɔ.
Miya u sɔmburu kua u yãanu kpara u
ka kurɔ wa.
14 Adama sɔmɔ goowa Yinni Gusunɔ u
gɔra
u da u win bweseru Isireliba yarama
Egibitin di.
Sɔmɔ wiya u bu kpara.
15 Adama yeniba kpuro sɔɔ,
Isireliba ba Yinni Gusunɔ nuki sanka
too too.
Yen sɔ̃, u koo de yɛm mɛ ba yari mi, mu
wɔri ben wiru wɔllɔ.
U koo de bu yen sekuru wa.

Siri dãaki bi ba Isireliba kua

13

1 Yellu Efaraimubara ba dam bo Isire-
liba sɔɔ.
Bà n bwese kɛri yi yi tie gari sɔ̃ɔwa,
ba ra nandewa.
Adama ba bũu wi ba mɔ̀ Baali sãwa,
ma ba gu.
2 Wee sere ka tɛ̃, ba durum mɔ̀ ba dɔɔ.
Ba tii bwãaroku sii geesuginu kua.
Ben tiiwa ba bwisika
ma ba nu seka ka ben nɔma
nu ka naa binu weenɛ.

Ma ba gerumɔ nin sɔ̃ ba mɔ̀,
be ba yãkuru na,
bu yiiro bu naa bii ni sɔ̃su.
3 Yen sɔ̃na ba koo doona nge bururun kakoru
ǹ kun mɛ nge dirum.
Ba sãa nge yaka si ba gura ba yari doo soo yerun di
su ka woo doonɔ
ǹ kun mɛ nge wii si su yarimɔ gbaburun di.
4 Adama nɛ, na sãawa Gusunɔ ben Yinni
saa mìn di na bu yarama Egibitin di.
Ba ǹ maa Yinni goo mɔ ma n kun mɔ nɛ.
Faaba kowo maa sari nɛ baasi.
5 Na bu kpara saa mìn di ba wãa gbaburɔ
mi gãanu ku ra kpi.
6 Sanam mɛ ba dua tem mɛ sɔɔ,
ba di ba deba nge yaa sabe ni ba kpare,
ma ba tii suabu torua ba man duari.
7 Tɛ̃, ko na n sãawa nge gbee sunɔ
na n bu mara swaaɔ nge musuku gbeeku.
8 Kon bu wɔrimawa nge gbeeku yaa gɔba
yèn binu ba mwa.
Kpa n ben toronu bɛsuku.
Mɛya kon bu kasuku
nge mɛ gbeeku yɛɛ yi ra yaa kasuku,
kpa gbee sunɔ niu gu bu tem.
9 Isireliba, wee i kam kua
yèn sɔ̃ i man seesi nɛ wi kon kpĩ n bɛɛ somi.
10 Mana bɛɛn sina boko u wãa.
I de u bɛɛ faaba ko bɛɛn wusu kpuro sɔɔ.
Mana bɛɛn kparoba wãa be i bikia i nɛɛ,
bu bɛɛ sinambu kua.
11 Na raa bɛɛ sina boko wɛ̃ ka mɔru.
Mɛya kon maa bɛɛ nùn mwaari ka mɔru.
12 Na Isireliban durum yorua na yii sere saa gaa.
13 Isirelin bweseru ta sãawa nge bii wìn marubun saa ya tura
ma u kpasa wɔri mɔ̀,
adama bii wi, u yina u yarima.
14 Kon bu wuna saa gɔribun wãa yerun dam di.
Kpa n bu yakia gɔɔn nɔman di.
Gɔɔ, a na ka wunɛn bara te a ra ka tɔnu go.
Gɔribun wãa yeru, a na ka wunɛn kam kootia.
Domi na ǹ maa ben wɔnwɔndu mɔ̀.
15 Baa Isireliba bà n kuura amɔ,
begibun suunu sɔɔ,
yibɛrɛba ba koo na nge woo sum saa sɔ̃ɔ yari yerun di.
Nɛ, Yinni Gusunɔ na kon bu seeyamawa gbaburun di,
kpa bu dɔkɔba gberasia.
Kpa bwii yi nim kpe.
Gãa ni nu gea sãa kpurowa ba koo gura bu ka doona.

14

1 Na kon de bu Samari sɛɛyasia
yèn sɔ̃ yen tɔmbu ba nɛ Gusunɔ ben Yinni seesi.
Ba koo bu gowa tabu sɔɔ
kpa bu ben bii piiminu nam.
Kpa bu ben kurɔ be ba guri mɔn nukunu bɛsuku.

Osee u Isireliba kɔkirimɔ

2 Osee u Isireliba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bu wurama Gusunɔ ben Yinnin mi,
domi ba wɔruma ben toranun sɔ̃.
3 Bu wurama win mi bu kana teni ko te ta nɛɛ, Yinni Gusunɔ,
a sun bɛsɛn toranu kpuro suuru kuo.
Kpa a sun mɛɛri ka nɔnu geu.
Ye sa ko ka nun yãkuru kua,
sa ko nun siara.
4 Asirigii wi, u ǹ kpɛ̃ u sun faaba ko.
Sa maa yɛ̃ ma dumi kun sun faaba mɔ̀ tabu sɔɔ.
Sa ǹ maa bwãaroku ni sa tii kua sokumɔ bɛsɛn yinnibu pai.
Domi wuna a ra gobekuba wɔnwɔndu kue.
5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon de nɛn tɔmbu bu ka den nɛ turo yɔ̃ra
kpa n bu kĩa too.
Na ǹ maa ka bu mɔru mɔ̀.
6 Ko na n sãawa nge kakoru be, Isireliban sɔ̃.
Ba ko n wãwa nge dãa wɛ̃su,
kpa bu nuuru gira nge dãa ni nu wãa Libaniɔ.
7 Ben kãasi yi koo tɛriawa
kpa yi n wã nge dãa te ba mɔ̀ olifi,
kpa yi n nuburu do nge dãa ni nu wãa Libaniɔ.

8 Ba koo gəsirama bu sina nɛn kəkərə
kpa bu maa alikama duure.
Ba koo kparawa nge resɛm dãa
kpa bu yĩsiru yari nge Libanin tam.
9 Saa ye, Isireliba ba ṅ maa bũnu sãamə.
Domi kon ben kanaru nə,
kpa n bu nəni doke.
Na kon sãawa nge dãa ye ya ku ra gbere ben sɔ̃.
Nɛn min diya ba koo domaru wa.

10 Wi u laakari mə, u de u n tii sɛ gari yinin sɔ̃.
Wi u maa bwisi mə, u de yi nùn yeeri.
Domi Yinni Gusunən swɛɛ yi sãawa dee dee.
Gemgiba ba koo sĩ yi səə.
Adama be ba nùn seesimə, ba koo wəruma yi səə.

YOƐLI

Gusunɔn sɔmɔ Yoɛlin waasu ya sãa kirɔ ye u win tɔmbu kua. U nɛɛ, Yinni Gusunɔn siribu bu koo na bin saa sɔɔ. Siri bin saawa u sokumɔ Yinni Gusunɔn tõru. Saa ye sɔɔ, twee yi koo na yi tem wukiri yi arumaniba kam koosia. Nge mɛ twee yi, yi koo tem kam koosia, nge mɛya Gusunɔ u koo maa tɔn be ba ǹ nùn naanɛ doke kam koosia.

Yoɛli u maa nɛɛ, sanam dãakim sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo de win Hunde u na win tɔmbu sɔɔ. Ya maa koora nge mɛ sa garimɔ GK 2:16-21 sɔɔ.

Yoɛli, yĩsi ten tubusiana Gusunɔ u sãawa Yinni.

Tire ten kpunaa

1. Twee yi koo tem wukiri, wiru 1.
2. Yinni Gusunɔn tõru, wiru 2:1-17.
3. Ye ya koo Yinni Gusunɔn tɔmbu deema, wiru 2:18n di sere wiru 4:21.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u Yoɛli,
Pɛtuɛlin bii sõɔwa u Yudaba sõ.

Twee wuuru ka gbeburu

2 U nɛɛ, bɛɛ Yudaban guro gurobu,
i swaa dakio i nɔ.
Bɛɛ Yudaba kpuro kpuro
i swaa tem kpĩiyɔ i gari yi nɔ.
Gãa ninin bweseru nu koore bɛɛn waati sɔɔ,
ǹ kun mɛ bɛɛn sikadoban waati sɔɔ?
3 I bɛɛn bibu yen gari sõɔwɔ.
Kpa bii be, bu maa ben bibu sõ,
kpa be, bà n seewa bu maa begibu sõ.
4 Wee dĩa ni kɔkɔnu nu di n tiara,
twee yi na yi di.
Ye twee yi na yi di n tiara
ma swĩini yi na yi di.
Ye swĩini yi di n tiara,
ma gbaanu na nu ye di.
5 Bɛɛ be tam mu goomɔ, i dom yando kpa i swĩ.
Bɛɛ tam nɔrobu, i weeweenu koowo.
Domi tam mu koo kpe resɛm biarun sõ.
6 Domi twee wuura na nge tabu kowobu
ta bɛsɛn tem wukiri.
Yi dabi, yi maa dam mɔ.
Yin donnu dam mɔwa nge gbee sinansuginu.
7 Yi bɛsɛn resɛm gbaanu kam koosiamɔ.
Yi bɛsɛn figie dãnu dimɔ.
Yi yen kokosu wĩamɔ.
Ma yi yen kãasi derimɔ kokosu sari.
8 I wuri koowo nge kurɔ kpao wi gɔminira deema.
9 Ba ku ra maa ka kẽnu de Yinni Gusunɔn sãa yerɔ
ni nu sãa alikama ka tam.
Yen sõna Yinni Gusunɔn sɔm kowo be ba sãa yãku kowobu ba sãare ba gɔɔ sõ.
10 Gbea kpuro ya kam kua.
Ma yen tem mu saara.
Alikama sari, resɛm ka gum maa sari.
11 Gbee wukobu ba sõ biti sɔɔ.
Be ba ra resɛm yewe, weeweena ba mɔ̀.
Domi dĩa bimi sari.
Dĩanu kpuro nu kam kua.
12 Resɛm gbaanu nu gbera.
Figie ya dɛlla.
Dãa gbaanu kpuro nu gea yina.
Ya dera tɔmbu ba ǹ maa nuku dobu mɔ.

Yoɛli u tɔmbu kanamɔ

bu Yinni Gusunɔ suuru kana

13 Bɛɛ Yinni Gusunɔn sɔm kowobu, yãku kowobu,
i saaki sebuo
i ka kpuna wõku giriru nuku sankiranun sõ.
Domi wee ba ku ra maa ka alikama ka tam kẽnu nɛ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.
14 I tõru garu wunɔ
tè sɔɔ i ko i nɔɔ bɔke.
I tɔmbu kpuro mɛnnɔ sere ka durɔ tɔkɔnɔ
Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ,
kpa i nùn kana.

Yinni Gusunɔn mɔrun tõru

15 Yinni Gusunɔn tõru ta turuku kua.
Tõɔ te, ta sãawa win tõru.
Te sɔɔra wi, Dam kpurogii u koo kpuro kam koosia.
Anna a tõɔ kõsuru wa te ta sisi mi.
16 Wee sa mɛɛra ba ka bɛsɛn dĩanu doonɔ.
Ma nuku dobu kpa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sãa yerɔ.

17 Ye ba duura, ya gbera tem kusanu
sɔɔ.
Dĩanu kpa biranu sɔɔ.
Ma bira ni, nu wərukumə.
Domi nu ɲ̀ maa dĩanu mə.
18 I swaa dakio i nə nge mɛ yɛɛ yi wuri
mɔ̀,
ma yi bəsu baama.
Domi yi ɲ̀ yakasu wa kpara yerə.
Baa ka yãanə nu nəni sõəre.

Yoɛli u kanaru mɔ̀

19 Yinni Gusunə, wuna na nəəgiru
suemə.
Domi wee, yakasu ka dãa dõə mwaara
gberə.
20 Ma yɛɛ yi nəəgiru sue yi nun
kanamə.
Domi daanu gbera, yakasu maa dõə
mwaakira gbaburə.

Yinni Gusunən tõru

ta turuku kua

2

1 I kəba soowo Siəniə.
I de bu ye nə Yinni Gusunən guu
dɛɛraru mi.
Bɛɛ be i wãa tem mɛ səə kpuro, i diirio
bɛrum sõ.
Domi Yinni Gusunən mərun tõra wee.
Wee ta mam turuku kua.
2 Tõə te, ta tĩriwa.
Ta guru wiru ka bukə səəwa.
Ma twee wuura wee yi dabi,
yi maa dam mə.
Yin wuu te, ta tĩriwa
nge yam wõkura guuru wukiri.
Sa ɲ̀ yen bweseru waare.
Sa ɲ̀ maa yen bweseru wasi.
3 Mi yi sara kpuro,
n da kowa nge dõə mwaara u doona.
Yi ku ra gãanu deri.
Yellu bɛsɛn tem mu gea sãa
nge gbaa te ba mɔ̀ Edɛni.
Adama tɛ̃ yi mu kua nge mi gãanu ku
ra kpi.
4 Twee yi, yi sãawa nge tabu maasəbu
be ba dumi yakiamə.
5 Yi yõəkumə yi guunu gasirimə.
À n yen wəkinu nua
a ra n tamaa nge tabu kɛkɛbara,
ɲ̀ kun mɛ yaka si su dõə mwaaramən
wəkinu.
Yi ra n weewa nge tabu durə be ba
tabun səəru sãa.
6 Təmbu kpuro ba ra n nandewa yì n
tunuma.
Kpa ben wuswaa yu burisina.
7 Yi ra tii yõsuwa nge tabu durəbu,
yi n gbãraru gasirimə,
yen baayere ya n yen swaa swĩi.
Yi ku ra gam gɛre.
8 Yi ku ra maa baasinɛ.
Yen baayere ya ra n yen sĩa swĩiwa.
Gãa ni nu koo ye gəngɛrɛ ko,
yi ra nu wəriwa sannu.
Nu ku ra maa ye yõrasie.
9 Yi ra wuu wukiriwa
yi n gbãraru ka yɛnusu gasirimə,
kpa yi n dumə fɛnɛntiban di nge
gbɛnəbu.
10 Mi yi dua, tem mu ra diiriwa,
kpa n sãare wəlla koo wəruma,
kpa suru ka sõə yam tĩra,
kpa kperin ballibu kpe.
11 Nge mɛya Yinni Gusunə ù n gari
gerua win tabu kowobun
wuswaaə,
ba ra nùn mɛm nəəwɛwa.
Ba dabi, ba maa dam mə.
Yen sõna win tõə te, ta nanum mə.
Wara u koo yõra u tu ma.

I gõru gəsio

12-13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
na sãawa wənwəndugii.
Nɛn kĩru ta kpã.
Nɛn məru ya ku ra fuuku se.
Na ra maa tənu suuru kue
kõsa ye na raa kĩ n nùn kua səə.
Tɛ̃, i wurama ka bɛɛn gõru kpuro nɛn
mi,
i nəə bəke, kpa i wuri ko.
Bɛɛn gõruwa i ko i gəsia,
n ɲ̀ mə i yãnu gɛ̃ɛku təna.
I wurama nɛ, Gusunə bɛɛn Yinnin mi.
14 Sərəkudo kon gõru gəsia,
kpa n bɛɛ durom kua.
Saa ye səəra i ko i kpĩ i ka man alikama
ka tam kɛ̃nu naawa.

I kanaru koowo

ka nəə bəkuru

15 I kəba soowo Siəniə.
I təmbu mɛnnə,
kpa i nəə bəkurun tõru yi.
16 I təmbu mɛnnə bu man sã,
guro gurobu ka bibu, ka bii wɛ̃ɛnə.

Baa ka be ba wãa kurɔ kpaa dirɔ,
bu yario ben kurɔ kpaa dirun di.
17 Kpa yãku kowo be ba man sãamɔ
bu du nɛn sãa yerɔ ka swĩi,
yãku yeru ka kɔnnɔn baa sɔɔ,
bu nɛ ben Yinni kana bu nɛɛ,
n ben wɔnwɔndu waawo, be, nɛn tɔmbu.
N ku bu sekuru doke.
N ku de tɔn tukobu bu bu yɛ̃ɛ bu nɛɛ,
mana nɛ, ben Yinni na wãa.

Yinni Gusunɔ
u win tɔmbu wisimɔ

18 Yinni Gusunɔ u nisinu mɔ win tem sõ.
U win tɔmbun wɔnwɔndu mɔ.
19 Ma u win tɔmbun kanaru wisa,
u nɛɛ, kon bɛɛ alikama kpaa wɛ̃, ka resɛm, ka gum.
I ko i deburu wa.
Na ǹ maa derimɔ bweseru garu tu bɛɛ yɛ̃ɛ.
20 Kon bɛɛ yibɛrɛ be ba na saa sõɔ yɛ̃san nɔm geu gian di gira,
kpa n de bu da n toma
mi tem mu gbere ma gãanu ku ra kpi.
Kon de ben swaa gbiobu bu nim wɔ̃ku bɔruguu wɔri.
Kpa be ba wãa biruɔ bu nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Mɛditeranɛ wɔri.
Ben gonu nu koo numia sere bu kpana bu wɛ̃sia.
Geema, Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.
21 Tem, a ku bɛrum ko,
a nuku dobu koowo,
domi Yinni Gusunɔ u gãa bakanu kua.
22 Bɛɛ gbeeku yɛɛ, i ku nanda.
Domi yakasu su koo wure su kpi temɔ,
kpa dãnu nu ma.
Figie ka resɛm ya koo binu ma siki siki.
23 Bɛɛ Siɔnigibu i nuku dobu koowo Gusunɔ bɛɛn Yinni sɔɔ.
Domi u koo de gura yu nɛ yen saa sɔɔ nge yellu.
U koo de yu nɛ saa ye ya ra tore
kpa u de yu kpe saa ye ya ra kpe.
24 Alikaman soo yera kun maa gberamɔ.
Olifin gum, ka resɛm tam kun maa biaramɔ wekenɔ.
25 Kon bɛɛ wɔ̃ɔ si ka dĩa nin kɔsire wɛ̃, ni nɛn tabu kowobu, kɔkɔnu, ka gbaanu, ka twee yi di
wɔ̃ɔ si su doona sɔɔ.
26 Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ko i di i debu.
I ǹ sekuru wasi.
Kpa i nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃,
nɛ wi na bɛɛ sɔm maamaakiginu kua.
27 Saa ye sɔɔ, i ko i gia
ma na wãa bɛɛ Isireliban suunu sɔɔ.
Ma na sãa Gusunɔ bɛɛn Yinni.
Nɛ baasi, Yinni goo maa sari.
Bɛɛ nɛn tɔmbu, i ǹ maa sekuru wasi.

Yinni Gusunɔ u koo
win Hunde doke tɔmbu sɔɔ

3

1 Yen biru kon nɛn Hunde doke tɔmbu kpuro sɔɔ.
Bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu ba koo nɛn gari gere,
kpa bɛɛn durɔ tɔkɔnu nu n dosusu mɔ̀,
kpa bɛɛn aluwaasiba bu kãsinu wa.
2 Baa ka yobɔ, kon bu nɛn Hunde wɛ̃wa tõɔ te.
3 Yen tõɔ te sɔɔ, kon maamaakiba ko.
Kon de yɛm ka dõɔ ka wii bakasu sõɔsira wɔllɔ ka temɔ.
4 Sõɔ u koo yam tĩra,
kpa suru u swɛ̃ra nge yɛm,
Yinni Gusunɔn tõɔ nanumgii te, tu sere tunuma.
5 Adama yen tõɔ te,
wi u Yinni Gusunɔ soka, u koo faaba wa.
Gabu ba koo kisira nɔni swãa ten di
Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.
Beya be u soka ba n ka wãaru mɔ.

Yinni Gusunɔ
u koo bwese tukunu siri

4

1 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yen tõɔ te,
kon Yudaba ka ben wuu Yerusalɛmu wesia nge yellu.
2 Kpa n bwese tukunu kpuro mɛnna
n nu sure Yosafatin wɔwa sɔɔ.
Miya kon nu siri
kõsa ye nu nɛn tɔmbu Isireliba kuan sõ.
Domi nu bu yarinasia tem kpuro sɔɔ.
Ma nu ben tem bɔnu kua.
3 Nu nɛn tɔmbu bɔnu kua ka tɛtɛ.
Nu ben aluwaasiba mwɛɛra nu dɔra
nu ka wa nu kurɔ tanɔbu dwe.

Ma nu wəndiaba mwɛɛra nu dəra nu
ka tam nə.
4 Bɛɛ Tirigibu ka Sidonigibu ka sere be
ba wãa Filisitiban temə,
mba i kĩ nɛn mi.
I kĩ i man məru kəsiawa?
N n mɛn na, na ǹ tɛɛmə n ka maa bɛɛ
məru kəsie.
5 Wee i nɛn sii geesu ka nɛn wura
ka nɛn arumani gura.
Ma i da i ye kpuro yi bɛɛn bũu sãa yerə.
6 Ma i Yudaba ka Yerusalɛmugibu
mwɛɛra i Gɛrɛkiba dəre.
Nge mɛya i ka bu tondasia ben tem di.
7 Adama nɛ, kon ka bu wurama mi ba
raa wãa.
Kon de kõsa ye i bu kua mi,
yu wəri bɛɛn wiru wəllə.
8 Kon bɛɛn bibu Yudaba dəre.
Kpa be maa, bu be Sabegibu dəre,
be ba wãa n toma.
Yeniwa nɛ, Yinni Gusunə na gerua.

Taa dãakibu ka siribu

9 Yoɛli u nɛɛ,
i bwese tukunu nəəsio bu tabun səəru
ko.
Nu tabu durə damgibu seesio, kpa bu
swaa wəri,
tabu kowobu kpuro gesi.
10 Nu nin naa tebonu gəsio takobiba,
kpa nu nin kəmbənu gəsia yaasi.
Be ba raa sãa bɛrurobu, bu tii koowo
tabu durəbu.
11 I seewo fuuku i na.
Bɛɛ bwese ni i wãa turuku, i
mɛnnama.
Yinni Gusunə, a de wunɛn tabu
kowobu bu na.
12 Ma Yinni Gusunə u nɛɛ, bɛɛ bwe-
senu kpuro,
i seewo i na Yosafatin wəwa yen mi.
Domi miya kon sina
n bwese ni nu wãa mi kpuro siri.
13 Domi ben nuku kõsura banda.
I kəmbənu suo i tən be gẽ nge dĩa ni nu
ye.
I na i bu munku nge resɛm ye ba doke
gama yerə,
ma yen nim mu kotosu yiba.
14 Wee tən wəru ga wee wəwa yèn mi
ba koo təmbu siri.
Domi nɛ, Yinni Gusunən tõə te, ta tura
tè səə kon nɛn məru sõəsi.
15 Sõə ka suru kun maa ballimə.
Ma kperi yi yam tĩra.
16 Nɛ, Yinni Gusunə na kukirimə
Siənin guurun di.
Nɛn nəə ga nəəramə Yerusalɛmun di.
Wəllu ka tem mu yĩirimə.
Adama na nɛn təmbu Isireliba kõsu.
Nɛna na sãa ben kuku yeru.
17 Bɛɛ Isireliba, i ko i gia
ma nɛ Gusunə na sãawa bɛɛn Yinni,
nɛ wi na wãa Siəniə nɛn guu dɛɛraru
mi.
Yerusalɛmu kpuro ya koo kpam ko
nɛgia.
Tən tukobu ba ǹ maa ye wərimə.

Yinni Gusunə
u koo win təmbu domaru kua

18 Saa gaa wee yè səə resɛm ya koo gea
ko
sere ka gungunu wəllə.
Kpa sabenu nu di mi.
Kpa nu bom ko mu n kpã.
Yudan tem daanu kpuro nu koo nim
koku.
Daru koka gaa koo yari
Yinni Gusunən sãa yerun di,
kpa yen nim mu da
sere Sitimun wəwaə.
19 Egibiti ya koo kam ko,
kpa Edəmun tem mu ko bansu.
Domi ba Yudaba dam dəre,
ma ba taarɛ sarirugibu go.
20-21 Adama kon be ba təmbun yɛm
yari mi məru kəsia.
Kpa Yudaba ka Yerusalɛmugibu ba n
wãa ben temə
sere ka baadommaə.
Kpa nɛ, Yinni Gusunə na n wãa Siəniə.

AMƆSU

Amɔsu wi, u sãawa yaa sabenun kparo. Yaa sabe niya u kparamɔ Yinni Gusunɔ u ka nùn soka u ka bwese ni nu ka Isireliba sikerenɛ sõ siri bi Yinni Gusunɔ u koo nu kua. Amɔsun waati ye sɔɔ, Isireliba ba dukia mɔwa too, adama ben wãasinaa ka Gusunɔ ya biru wura. Baa mɛ ba sãaru nɛni, ben gõru ga ɲ wãa te sɔɔ. Ba ɲ sãarobu nɔɔrimɔ. Ba bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gem biramɔ. Ba tɔmbu taki dimɔ tenkurun swaa sɔɔ.

N deema saa ye sɔɔ, Asirigiba dam mɔ. Amɔsu u Isireliba yaayasiamɔ wooda ye Yinni Gusunɔ u Mɔwisi wɛ̃ ben sõ ka nge mɛ u bu yarama saa Egibitin di. Yen sõ, bà kun Gusunɔ sãamɔ ka gem, mɛm nɔɔbu sarira ba mɔ̀. U maa bu sõɔmɔ ma Yinni Gusunɔn siribu wee be sɔɔ.

Amɔsu u sãawa Isireliban bwese kɛra wɔkura yiru yen sɔmɔ dãako wi Gusunɔ u bu gɔria Asirigibu bu sere bu yoru mwa bu ka doona.

Tire ten kpunaa

1. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu ka bwese tukunu siri, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Isireliban toranu ka kirɔ ye Yinni Gusunɔ u bu kua, wiru 3n di sere wiru 6.
3. Kãsinu nɔɔbu, wiru 7n di sere wiru 9:10.
4. Yinni Gusunɔ u koo maa Isireliba seeya, wiru 9:11-15.

1 Amɔsu u sãawa yãa kparo Tekoaɔ.
Wiya Yinni Gusunɔ u ka gari kua Isireliban sõ, n kua wõɔ yiru tem mu sere yĩira. Saa ye sɔɔ, Osiasiwa u bandu dii Yudaɔ, ma Yeroboamu, Yoasin bii u maa bandu dii Isireliɔ.
2 Amɔsu u nɛɛ,
Yinni Gusunɔn nɔɔ ga nɔɔramɔ Siɔnin guurɔ Yerusalɛmuɔ.
Yakasu maa sari kpara yenɔ,
ma guu te ba mɔ̀ Kaamɛli, ten wii kpiira gbera.

Yinni Gusunɔ

u koo Sirigibu sɛɛyasia

3 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Damasigibun toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Galadigibu taaka ba munka.
4 Tɛ̃, kon de dõɔ u na u sina boko Hasaɛlin yɛnu wɔri,
kpa u Bɛni Hadadin sina kpaaru di mam mam.
5 Kon ben wuu Damasin gbãrarun gamboba kɔsuku,
kpa n Bikati Afɛnin tɔmbu kpeerasia.
Kpa n Bɛti Edɛnin sunɔ go.
Kpa n de bu Sirigibu yoru mwɛɛri bu ka da Kiriɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Filisitiba sɛɛyasia

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Filisitiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.
7 Mɛya kon de bu ben wuu Gasa dõɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di.
8 Kon Asidɔdun tɔmbu ka Asikalonin sunɔ kpeerasia.
Kon Ekoronigibu wɔri.
Kpa Filisiti be ba tie mi kpuro bu kam ko.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Fenisiba sɛɛyasia

9 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Fenisiban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Isireli dabi dabinu yoru mwɛɛra
ba Edɔmuba nɔmu bɛria.
Ba ɲ ben arukawani yibie ye ba raa ka bu bɔkua.
10 Yen sõ, kon de bu ben wuu Tiri dõɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Edɔmuba sɛɛyasia

11 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Edɔmuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ɲ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba ben mɛro bisibu Isireliba naa swĩi ka takobi.
Ba ɲ bu wɔnwɔndu kue.
Ben mɔru kun maa sure.

Ma ba ka bu wɛrɛru sãa dim dim saa kpuro.
12 Yen sõ, kon de bu ben wuu Tema dõɔ sɔku
kpa u Botisiran dii geenu di.

Yinni Gusunɔ

u koo Amɔniba sɛɛyasia

13 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Amɔniban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ṅ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba gurigibun nukunu bɛsuka Galadiɔ,
saa ye ba Galadigii ben tem mwaamɔ
begim mu ka yasian sõ.
14 Yen sõ, kon de bu ben wuu Raba tabu wɔri bu ye dõɔ sɔku,
kpa u yen dii geenu di mam mam.
Saa ye sɔɔ, tabun wurenu koo nɔɔra nge woo bɔkɔ.
15 Kpa bu ben sina boko ka win tabu sinambu yoru mwɛɛri.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Mɔabuba sɛɛyasia

2

1 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Mɔabuban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ṅ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba Edɔmun sina bokon kukunu dõɔ mɛni nu kua torom.
2 Yen sõ, kon de bu Mɔabuban tem dõɔ mɛni
kpa u ben wuu Keriɔtun dii geenu di mam mam.
Kpa Mɔabu be, bu kam ko tabu gberɔ,
sanam mɛ tabu swĩa ba kɔbi soomɔ, ba kuuki mɔ̀.
3 Kon ben sina boko ka win tabu sinambu kpuro kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ

u koo Yudaba sɛɛyasia

4 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
Yudaban toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ṅ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi ba nɛn woodaba yina.
Ba ṅ ye mɛm nɔɔwɛ.
Ma ba bũnun weesu swĩi, ni ben baababa ba raa swĩi.
Ma nu dera ba gera nɛn swaan di.
5 Yen sõ, kon de bu ben tem dõɔ mɛni.
Kpa u ben wuu Yerusalɛmun dii geenu di mam mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireliba sɛɛyasia

6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, bɛɛn toranu nu kpɛ̃a.
Yen sõ, na ṅ nɛn himba gɔsiamɔ.
Domi i gemgibu dɔra i ka bɛɛn dibu wa i mwa.
Ma i ka sãarobu baranun gobi kɔsinamɔ.
7 I ra n kĩwa i wɔnwɔndobu taare
kpa ba n wiru tua sãa nuku sankiranun sõ.
Kpa i n bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔremɔ.
Bii ka baa ba ka kurɔ turo mɛnnamɔ.
Nge mɛya i ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsi dɛɛraru sankumɔ.
8 I ra n kpĩ kpĩ bɛɛn bũnun nuunɔ
yãnu wɔllɔ ni i tɔruba mwa,
kpa i n tam nɔrumɔ mɛ i yokuma.
9 Ka mɛ, na Amɔreba kam koosia mam mam bɛɛn sõ,
be, be ba gunu nge dãa ye ba mɔ̀ sɛduru.
Ma ba dam mɔ nge dãa damgia.
10 Mɛya na bɛɛ yarama Egibitin tem di.
Ma na bɛɛ kpara gbaburɔ wõɔ weeru
n ka bɛɛ Amɔre ben tem wɛ̃.
11 Na sɔmɔbu seeya bɛɛn bibu sɔɔ.
Ma na gabu gɔsa nɛn sõ bɛɛn aluwaasiba sɔɔ,
ma ba man tii wɛ̃ ba bõrua bu ku tam nɔ.
Bɛɛ Isireliba geema? Nge weesa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni bikiamɔ.
12 I dera be na gɔsa mi, ba tam nɔra.
Ma i nɛn sɔmɔbu wooda wɛ̃ i nɛɛ,
bu ku maa tɔmbu nɛn gari sõ.
13 Wee tɛ̃, kon bɛɛ munku muku muku
nge mɛ naa kɛkɛ ye ya dĩanu sɔɔwa ya ra tem kɔsuku.
14 Yen dɔma te, wasi kasanugiba kun maa kpɛ̃ bu duka su.
Damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben dam dendi bu ka gãanu ko.
Mɛya tabu durɔ damgiba kun maa kpɛ̃ bu ben wãaru wɔra.
15 Tɛn towoba kun maa kpɛ̃ bu ka tii yina.
Be ba maa naasu sãu, ba ṅ kisiramɔ.
Mɛya maasɔba kun maa kpɛ̃ bu we ben dumin dukin saabu.

16 Be ba sãa tabu durɔ damgibu be sɔɔ dɔma te,
ba koo ben tabu yãnu kɔ̃wa bu duki su nɔm dira.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔn tɔmbu
ba koo ben daa tusia

3

1 I swaa dakio i nɔ ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerumɔ, bɛɛ Isireliba kpuron sɔ̃, bɛɛ be na yarama Egibitin di.
2 Handunian bwesenu kpuro sɔɔ, bɛɛ tɔnawa na gɔsa.
Yen sɔ̃na kon bɛɛ sɛɛyasia bɛɛn durum ye i kua kpuron sɔ̃.

Gusunɔ ù n gari gerua,
Gusunɔn sɔmɔ kun kpɛ̃
u nɔɔ mari

3 Tɔmbu yiru ba koo swaa wɔri sannu
ba kun gina nɔɔsinɛ?
4 Gbee sunɔ ga ra gbãre yakasɔ
ga kun yaa mwɛ ro?
Gbee sunɔ buu ga ra kukiri gen kpin yerun di
ga kun yaa wa ga dimɔ?
5 Gunɔ ga koo taa mwaara temɔ
ba kun ye bɛri?
Taa ya koo se wɔllɔ
gãanu kun ye kɛsie?
6 Ba ra tabun kɔba so wuuɔ
wuugibu ba kun nande?
Kɛ̃siru garu ta ra koore wuuɔ
n kun nɛn min di?
7 Aawo, na ku ra gãanu ganu ko
na kun yè nɛn sɔmɔ sɔ̃ɔwa.
8 Gbee sunɔ gà n gbãra,
wara ku ra nande.
Nɛ, Yinni Gusunɔ nà n gari gerua,
nɛn sɔmɔ wara kun yi kparamɔ.

Yinni Gusunɔ
u koo Samari sɛɛyasia

9 I Asidɔdu ka Egibitin tem sina kpaanugibu nɔɔgiru sueyo i nɛɛ,
bu mɛnnama Samarin guunɔ,
kpa bu wa daa bɛrɛtɛkɛ ka dam dɔrenaa
ye ya wãa ben suunu sɔɔ.
10 Ba ku ra kã bu gea ko.
Ma ba arumani guramɔ ka dam ka taki,
ba taasimɔ ben sina kpaanɔ.
11 Yen sɔ̃na kon de yibɛrɛba bu na
bu tem mɛ tarusi, bu ben dam kpeerasia.
Kpa bu ben sina kpaanu kɔsuku.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Faaba ye ya ṅ nuku dobu mɔ

12 Wee ye na maa gerua. Na nɛɛ,
nge mɛ yãa kparo u ra win sabenun sukum wɔre gbee sunɔn nɔɔn di,
nge mɛya kon bɛɛ Isireliba wɔra
bɛɛ be i na i sɔ̃ Samariɔ kpin yee buranu sɔɔ.

Kirɔba

13 I swaa dakio i nɔ
kpa i Yakɔbun bweseru kirɔ ko
i bu sɔ̃ ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
14 Na nɛɛ, sanam mɛ sɔɔ, kon Isireliba sɛɛyasia ben durum sɔ̃.
Kon Betɛlin yãku turanu kɔsuku,
kpa nin kãanu nu bɔɔkira nu wɔruku.
15 Kon bɛɛn dia mi i ra n wãa yam susurun saa ka puran saa kɔsuku.
Kpa n bɛɛn sina kpaanu kam koosia
ni, ni ba buraru koosi ka suunu donnu,
ka sere dii gee ni nu tie.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

4

1 Bɛɛ Samarin tɔn kurɔbu,
bɛɛ be i dimɔ i bɔriamɔ nge Basanin naa gbiibi
yi yi wãa Samarin guurɔ,
i wɔnwɔndobu dam dɔremɔ,
i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu taki dimɔ,
ma i bɛɛn durɔbu sɔ̃ɔmɔ bu ka tam na i nɔ.
Tɛ̃, i swaa dakio i nɔ.
2 Nɛ, Yinni Gusunɔ na bɔ̃rumɔ ka nɛn tiin yĩsi dɛɛraru na mɔ̀,
wee saa ya sisi yè sɔɔ ba koo bɛɛ ka bɛɛn bibun bweseru kɔkɔnu sɔre bu gawa nge swɛ̃ɛ.
3 Bɛɛn baawure u koo yari kururun di
kpa bu bɛɛ kuba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Isireliban gɔ̃ru bɔbunu

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i doo yãku yee ten mi Betɛliɔ,
kpa i n man torarimɔ.
I doo Giligaliɔ,
kpa i n man torarimɔ nge mèn nɔɔ i ko kpĩ.
I n bɛɛn yãkunu mɔ̀ bururu baatere,
kpa i n ka bɛɛn kẽnu naamɔ sɔ̃ɔ ita ka sɔ̃ɔ ita.
5 I bɛɛn siarabun yãkunu koowo ka pẽɛ ye ba seeyatia doke.
Kpa i tɔmbu sɔ̃ ma i kẽnu kua ka kĩru.
Domi yera bɛɛ Isireliba i kĩru bo.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Kirɔ ye ya kam kua

6 N wee na dera gɔ̃ɔra dua bɛɛn wuu marosu kpuro sɔɔ.
Ma i dĩanu bia bɛɛn yɛnusu kpuro sɔɔ.
Adama ka mɛ, i ɲ̀ gɔsiramɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
7 Na yina gura yu nɛ ye n tie suru ita bu ka dĩanu gẽ.
Na dera gura ya na wusu gasun mi.
Ma na ɲ̀ wure yu nɛ gasun mi.
Na dera ya na gbenu ganu sɔɔ.
Ma na ɲ̀ wure yu nɛ ganun mi.
Ma nu gbera.
8 Yera bɛɛn wusu gasun tɔmbu ba da wuu gagun mi
bu ka nim wa bu nɔ.
Adama ben nim nɔru ga ɲ̀ kpa.
Ka mɛ, i ɲ̀ gɔsiramɛ nɛn mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Na dera bɛɛn dĩanu kusenu kua,
ma twee yi na yi bɛɛn gbean dĩanu ka bɛɛn dãa gbaanun wurusu kpuro di.
Adama ka mɛ, i ɲ̀ gɔsiramɛ nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin mi.
10 Na maa bɛɛ kẽsi kẽsi bararu sure nge mɛ na kua Egibitiɔ.
Na dera ba bɛɛn aluwaasiba go tabu sɔɔ.
Ma ba ben dumi mwɛɛra.
Na dera i bɛɛn tɔn be ba gun nuburu nua bɛɛn sansaniɔ.
Adama ka mɛ, i ɲ̀ gɔsiramɛ nɛn mi.
11 Na bɛɛ sura na kɔsuka nge Sodomu ka Gomɔra ye na kam koosia.
Ma i kua nge dãa nɔɔ ge ba wuna dɔ̃ɔn di.
Adama ka mɛ, i ɲ̀ gɔsiramɛ nɛ, Yinni Gusunɔn mi.
12 Yen sɔ̃na bɛɛ Isireliba kon bɛɛ sɛɛyasia.
N n mɛn na, i n sɔɔru sãa i n ka nɛ Gusunɔ bɛɛn Yinnin siribu mara.
13 Domi nɛna na guunu mɔma,
ma na woo taka kua.
Na ra nɛn bwisikunu tɔnu giasie.
Na ra maa yam bururam gɔsie yam wɔ̃kuru,
kpa na n sĩimɔ guunu wɔllɔ.
Nɛn yĩsira Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni.

Isireliba, i de i gɔ̃ru gɔsia

5

1 Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio i nɔ gɔɔ swĩi yi na mɔ̀ bɛɛn sɔ̃.
2 Bɛɛ be i wɔrumɛ temɔ nge wɔndia be ba gu,
i ɲ̀ maa seemɔ.
Goo sari wi u koo bɛɛ seeya.
3 Domi Yinni Gusunɔ u gerua u nɛɛ,
bɛɛn wuu ge ga tabu durɔbu nɔrɔbu (1.000) mɔ,
bà n tabu da, tɔmbu wunɔbuwa (100) ba koo wurama.
Ge ga maa tabu durɔbu wunɔbu mɔ,
tɔmbu wɔkura ba koo tia.

I wurama Gusunɔn mi

n sere dãkuru ko

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa bɛɛ Isireliba sɔ̃ɔmɔ.
U nɛɛ; ì n kĩ i n wãa, wiya i ko kasu.
5 I ku maa sãaru da Betɛliɔ ka Giligaliɔ ka Beri Sebaɔ.
Domi u koo de bu Giligaligibu yoru mwɛɛri.
Kpa bu Betɛligibu kam koosia.
6-7 Bɛɛ be i ra gem gɔsie weesu,
kpa i kun mu garisi gãanu,
i na wi, Yinni Gusunɔn mi,
kpa i wa i n wãa,
kpa u ku raa bɛɛ Isireliba wɔri u mwa nge dɔ̃ɔ.
Kpa i goo bia Betɛliɔ wi u koo dɔ̃ɔ wi go.
8 Yinni Gusunɔwa u kperi bwese bweseka kua,
ma u yen baayere yi yen ayerɔ.
U ra yam wɔ̃kuru gɔsie yam bururam.

Kpa u de sɔ̃ɔ sɔɔ gu tĩra, gu gɔsia wɔ̃kuru.
U ra nim wɔ̃kun nim mɛnnɛ,
kpa u mu yɛ̃kana tem kpuro sɔɔ.
9 Wiya u ra damgibun dam bue.
Kpa u de bu ben wusun gbãranu kɔsuku.
Ka gem, win yĩsira Yinni Gusunɔ.
10 Bɛɛ Isireliba, be ba bɛɛ sirimɔ dee dee,
i ra n bu tusa,
kpa i n ka wi u gem gerumɔ kɔ̃rua.
11 I ra bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu dam dɔre,
i n ben gbean dĩanu mwɛɛrimɔ ka dam.
Yen sɔ̃, i ɲ̀ sinamɔ bɛɛn dia sɔɔ
ye i bana ka kpee ni i dãka.
Mɛya i ɲ̀ maa bɛɛn resɛm ye i duuran bii duronun tam nɔrumɔ.
12 Domi u bɛɛn toranu yɛ̃ nu kpã,
u maa yɛ̃ ma i durum kua too.
I gemgibu nɔni sɔ̃ɔmɔ.
I nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ.
Ma i yinamɔ bu sãarobu ben gem wɛ̃ siri yerɔ.
13 Sanam mɛni, sanam kɔ̃suma.
Yen sɔ̃, wi u laakari mɔ, wiya u ko n nɔɔ maari.
14 I de i n gea mɔ̀ n kun mɔ kɔ̃sa.
Kpa i wa i n wãa.
Nge mɛya Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ko n ka bɛɛ wãa nge mɛ i ra gere.
15 I kɔ̃sa tusio kpa i gea kĩa.
I de gem mu siribu di siri yerɔ.
Sɔrɔkudo Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u koo bɛɛ Isireliban tɔn be ba tiara wɔnwɔndu kua.
16 Yen sɔ̃, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua u nɛɛ,
tɔmba koo gɔɔ wuri ko yam kpuro,
kpa ba n sumɔ swɛɛ sɔɔ, ba n mɔ̀, wee, wee!
Ba koo gbaa wukobu sokuma bu gɔɔ wooru sina,
kpa bu gɔɔ swĩigibu mɛnnama.
17 Sanam mɛ u koo bɛɛ wɔrima,
ka be ba wãa gberɔ kpuro ba koo gɔɔ swĩwa.
Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru

18 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ru mara.
Mba i yĩiyɔ i wa tɔ̃ɔ te sɔɔ.
I n yɛ̃ ma ta ko n sãawa yam wɔ̃kuru, n ɲ̀ mɔ yam bururam.
19 I ko i n sãawa nge tɔnu wi u gbee sunɔ duka suurimɔ,
ma u ka yaa gɔba gaa yinna.
Ye u dua win dirɔ u gana nɛnua,
ma waa ya nùn dɔma.
20 Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ te, ta sãawa yam wɔ̃kuru n ɲ̀ mɔ yam bururam.
Ta tĩriwa niki niki, yam bururam sari.

Sãa te Yinni Gusunɔ u tusa

21 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, u bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra nùn diiye tusa.
U ɲ̀ mam maa kĩ u bɛɛn mɛnnɔsun woo nɔ.
22 I n nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua ka maa kɛ̃nu,
u ku ra nu mwɛ.
Mɛya u ku ra maa bɛɛn siarabun yãkunu mɛɛri
ni i ra ko ka yaa sabe ni nu gum mɔ.
23 I ka bɛɛn womusun wɔkinu doonɔ win bɔkun di.
U ɲ̀ maa kĩ u bɛɛn mɔrɔkunun wurenu nɔ.
24 Adama i de gem mu n wãa bɛɛn suunu sɔɔ,
mu n kokumɔ nge nim mɛ mu ku ra kpe.
25 Bɛɛ Isireliba, i ka kua wɔ̃ɔ weeru gbaburu sɔɔ, i nùn yãkunu ka kɛ̃nu kuare nge mɛ?
26 Bũu wi ba mɔ̀ Sakutu wi i garisi bɛɛn sunɔ ka sere kpera ye i sãamɔ i mɔ̀ Kewani, i nin bwãaroku ni i tii kua sɔɔre nge mɛ i sɔɔwa gisɔ? Bɛɛn tii i yɛ̃ ma i ɲ̀ koore mɛ.
27 Yen sɔ̃, u koo de bu bɛɛ yoru mwɛɛri bu ka da sere Damasin bera giɔ.
Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Ba koo Isireliba kpeerasia

6

1 Bɔ̃ruroba bɛɛ be i wãa Siɔniɔ bɔri yɛndu sɔɔ,
ka bɛɛ be i sɔ̃ Samarin guurɔ ka toro sindu.
Ma i tamaa i sãa bwese te ta kpãaru bon wirugibu.
Ma Isireliba ba somiru mara bɛɛn min di.
2 I doo Kalinɛɔ i wa.

Min di, kpa i da Hamatiɔ wuu bɔkɔ gen mi.
Kpa i sara i da Gatiɔ Filisitiban temɔ.
Ben wuu si, su bɛɛ Isireliba ka Yudaban wusu gea tura?
Ben tem mɛ, mu bɛɛn tem kpãaru tura?
3 Wee i ṅ kĩ wahalan tõru tu bɛɛ naawa.
Ma i sere tii daa kõsa gawemɔ.
Ma ya bandu dii bɛɛn suunu sɔɔ.
4 Ma i kpĩ sau kpin yee buranu sɔɔ, nì ba buraru kua ka suunu donnu.
I tii yãa kpɛmminu ka naa kpɛmi yi yi gum mɔ gɔsiammɛ gõsun di i temmɔ.
5 I mɔrɔkunu soomɔ i womusu mò bwisikunu sariru sɔɔ.
Ma i tamaa i nin soberu yɛ̃wa nge Dafidi.
6 I tam nɔrumɔ ka nɔri bɛkɛ.
I tii gum turaregim sawamɔ.
Ma i ṅ nuki sankire yèn sõ bɛɛn bweseru ta koo kam ko.
7 Yen sõna ba koo gbi bu bɛɛ yoru mwɛɛri bu ka doona
kpa bɛɛn nuku dobun kuuki ka bɛɛn tõɔ baka dim mu kpe.

Samari ya koo kam ko

8 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u bõrua ka win tiin wãaru u nɛɛ,
u ṅ bɛɛ Isireliban tii suabu kĩ.
U maa bɛɛn sina kpaanu tusa.
U koo de bu Samari mwa ka ye ya wãa ye sɔɔ kpuro.
9 Tɔmbu wɔkuru bà n tie yɛnu gagu sɔɔ, ba koo gbiwa.
10 Goo ù n win tɔnun goru sua yɛnun di u ka yara u dɔɔ u dõɔ mɛni, u koo wi u wãa yɛnu sɔɔwɔ bikia u nɛɛ, goo maa tie u wãa ka wunɛ?
Kpa yɛ̃ro u nùn wisi u nɛɛ, goo sari.
Kpa wini u nɛɛ, a mario. N ṅ weenɛ su Gusunɔn yĩsiru sia saa yeni sɔɔ kpa u sun sĩirema.
11 Domi Yinni Gusunɔ u wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ,
u koo yɛnusu kpuro kɔsukuwa, bakasu ka piiminu.

Nasara kam

12 Ba ra dumi yakie kpee saara wɔllɔ?
Ba ra ka nɛɛ wuku mi?
Adama wee bɛɛ i gem gɔsia dɛ̃ɛ.
Ma i gea gɔsia gãa sosuranu.
13 Bɛɛ i nuku dobu mò kam sɔɔ, ma i gerumɔ i mò, bɛɛn tiin dama i ka nasara wa.
14 Yen sõna Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, u koo de bwese tukuru garu tu bɛɛ seesi. Kpa tu bɛɛ dam dɔre saa Hamatin duu yerun di sere n ka da nim toraɔ ye ya wãa gbaburun bera gia mi gãanu ku ra kpi.

Amɔsun kãsiru sɔɔ,

u twee wa yi tɛrie

7

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u dera na wa kãsiru sɔɔ. Tweeya u dera yi kɔwara dabi dabinu sanam mɛ yakasu kparam wee si sina boko u raa bɔɔra win yaa sabenun sõ.
2 Sanam mɛ yi tem min yaka si kpuro di, yera na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a suuru koowo. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta ṅ maa dam mɔ.
3 Ma Yinni Gusunɔ u gõru gɔsia kõsa yen di. U nɛɛ, yeni ya ṅ maa kooramɔ.

Amɔsu u maa dõɔ wa

win kãsiru sɔɔ

4 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa dera na wa kãsiru garu sɔɔ. U nɛɛ, u koo tɔmbu sɛɛyasia ka dõɔ. Kpa u de dõɔ wi, u nim mɛ mu wãa tem sɔɔwɔ gberasia kpa u Isireliban tem kpuro di.
5 Ma na nɛɛ, Yinni Gusunɔ, a ye yõrasio. Amɔna Yakɔbun bweseru ta ko n ka wãa. Domi ta ṅ dam mɔ.
6 Ma Yinni Gusunɔ u gõru gɔsia kõsa yen di u nɛɛ, yenin tii ya ṅ maa kooramɔ.

Amɔsu u nifoo wa

win kãsiru sɔɔ

7 Wee ye na maa wa kãsiru garu sɔɔ. Na Yinni Gusunɔ wa u yõ ganaɔ ma u nifoo nɛni.
8 Ma u man bikia u nɛɛ, mba na waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, nifoo.
Ma u man sõɔwa u nɛɛ, nifoowa kon ka nɛn tɔmbu Isireliba yĩire nge gana. Na ṅ maa bu suuru kuammɛ.
9 Kon ben sikado Isakin bũu turanu kɔsuku,
kpa n Isirelin sãa yenu suriri,

kpa n Yeroboamun bandu sura ka takobi
n tu kpeerasia.

Amɔsu ka yãku kowo Amasia

10 Yera Amasia Betɛlin yãku kowo u
Yeroboamu Isireliban sina boko gɔria
u nɛɛ, wee Amɔsu u nun seesimɔ Isire-
liban suunu sɔɔ. Win gari yi u maa
gerua mi, yi tɔmbu kpuro burisina.
11 Domi u nɛɛ,
wunɛ Yeroboamu, ba koo nun gowa tabu sɔɔ ka takobi.
Kpa bu Isireliba yoru mwɛɛri ben tem di
bu ka da mi n toma.
12 Yen biruwa Amasia u na Amɔsun
mi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ
wunɛ, a doo Yudan tem gia, kpa a n
wunɛn gari yi mɔ̀ mi, a ka wa a n dimɔ.
13 Adama a ku maa Gusunɔn gari
gere Betɛli mi, domi ya sãawa sina
boko ka Isireliba kpuron sãa yeru.
14 Ma Amɔsu u nùn wisa u nɛɛ,
na ṅ sãa Gusunɔn sɔmɔ. Na ṅ maa
Gusunɔn sɔmɔn bɔ̃ɔ. Nɛ, yãa kparowa.
Sikamɔrewa * na ra yewe.
15 Yera Yinni Gusunɔ u man gɔsa
sanam mɛ na yãanu kparamɔ. U man
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo n win tɔmbu Isire-
liba win gari sɔ̃.
16 Tɛ̃, a swaa dakio a Yinni Gusunɔn
gari nɔ. Wunɛ Amasia, wunɛ wi a nɛɛ,
n ku Isireliba Gusunɔn gari sɔ̃.
17 Wee ye Yinni Gusunɔ u gerua. U
nɛɛ,
wunɛn kurɔ u koo sakararu ko wuu sɔɔ,
kpa bu wunɛn bibu go tabu sɔɔ,
kpa bu wunɛn gberu bɔnu ko,
domi wunɛn tii kaa gbi tem tukumɔ mi n toma,
mi ba koo ka Isireliba da bu yoru di.

Amɔsu u bireru wa win kãsiru sɔɔ ta dãa marum yiba

8

1 Wee ye Yinni Gusunɔ u maa man
sɔ̃ɔsi kãsi teni sɔɔ. Na dãa marum wa
bireru sɔɔ mɛ mu ye.
2 Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, mba na
waamɔ mi.
Na nùn wisa na nɛɛ, dãa maruma na
wa mɛ mu ye.
Yera u maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
saa ya tura u ka win tɔmbu Isireliba sɛɛyasia.
U ṅ maa bu suuru kuammɛ.
3 U maa nɛɛ, yen tɔ̃ɔ te,
sina kpaarun womusu koo gɔsia nuku sankiranun womusu.
Kpa tɔn dabinun gonu nu n tɛrie baama.
Kpa yam mu n maari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.

Ba koo Isireliba sɛɛyasia

4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i swaa dakio bɛɛ be i sãarobu dam dɔremɔ.
Ma i bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu kam koosiamɔ.
5 I mɔ̀, domma suru kpaon tɔ̃ɔ bakara koo kpe.
Kpa su wa su bɛsɛn alikama dɔra.
Domma tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira koo kpe,
kpa su wa su bɛsɛn biranu wukia.
Sa ko sakaku kawa,
kpa su yen gobi sosi.
Sa ko kilo gɔsia su ka tɔmbu gbɛni.
Kpa su doo sĩinu dɔra.
6 Sa ko wɔnwɔndobu dwe ka gobi,
kpa su sãarobu ka baranun gobi kɔsina.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ, na bɔ̃rua ka nɛn tiin yĩsiru na nɛɛ,
na ṅ bɛɛ Isireliba kɔ̃sa ye i kua duarimɔ.
8 Bɛɛn tem mu koo yĩiri,
kpa bɛɛ nɛn tɔmbu i n gɔɔ wooru sɔ̃.
Tem mɛ kpuro mu koo kuke
kpa mu sure nge Egibitin daarun nim.
9 Yen tɔ̃ɔ te, nɛ, Yinni Gusunɔ kon de sɔ̃ɔ u du sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara
kpa yam mu tĩra.
10 Kon bɛɛn tɔ̃ɔ bakanu gɔsia nuku sankiranu,
kpa bɛɛn womusu su n sãa weeweenu.
Kpa bɛɛn baawure u saakiba doke u n wii pɔɔru pote nuku sankiranun sɔ̃.
Kon de tɔmbu ba n nuki sankire tem mɛ sɔɔ
nge be ba ben bii teereru bie.
Tɔ̃ɔ te, ta ko n sãawa nɔni swãarugiru.
11 Wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua.
Na nɛɛ, kon de gɔ̃ɔru tu du tem mɛ sɔɔ.

* **7:14 *sikamɔre*** - Ya sãa dãa tèn binu ba ra di.

N ɲ̀ mɔ dĩanun gɔ̃ɔru, n ɲ̀ maa mɔ nim nɔru.
Adama nɛn garin gɔ̃ɔru ka yin nim nɔruwa i ko i n mɔ.
12 I ko i n yarinɛwa saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di n ka da sɔ̃ɔ duu yerɔ,
saa maa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geu gian di n ka da sɔ̃ɔ yari yerɔ,
i n bɔsu baama, i n kasu i nɛn gari nɔ.
Adama i ɲ̀ wasi i yi nɔ.
13 Saa ye sɔɔ, bɛɛn wɔndia burɔbu ka bɛɛn aluwaasiba ba koo gbi nim nɔrun saabu.
14 Be ba bɔ̃rumɔ ka Samarigibun bũnun yĩsiru ba mɔ̀,
ka bũu wi u wãa Danuɔn wãaru,
ɲ̀ kun mɛ ka sãa te ba mɔ̀ Beri Sebaɔ,
be kpurowa kon de bu wɔruku,
kpa bu kpana bu se.

Yinni Gusunɔ u koo tɔmbu siri

9

1 Amɔsu, u Yinni Gusunɔ wa u yɔ̃ sãa yerun yãku yerɔ. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u sãa yerun gbereba soowo saa ben wɔllun di kpa tem mu diiri,
kpa bu wɔruku bu tɔn be ba wãa mi kpuron winu kɔsuku.
Kpa wi, Yinni Gusunɔ u de bu be ba tie go tabu sɔɔ ka takobi.
Baa ben goo kun kpɛ̃ u kisira u doona.
2 Baa bà n kukua gɔriɔ, win nɔmu ga koo bu yarama.
Baa bà n yɔɔwa wɔllɔ, u koo bu sarasiama.
3 Bà n da ba kukua guu te ba mɔ̀ Kaamɛlin wii kpiirɔ, u koo bu kasu,
kpa u bu mwa.
Bà n numa nim wɔ̃kun sɔɔwɔ,
u koo de waa baka yu bu dwɛ̃ɛ migum.
4 Ben yibɛrɛba bà n maa bu yoru mwɛɛra,
u koo de yibɛrɛ be, bu bu go ka takobi.
U ko n bu nɔni girariwa,
kpa u bu kɔ̃sa kua, n ɲ̀ mɔ gea.
5 Ma Amɔsu u nɛɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u tem baba,
ma mu kɔsikira.
Ma mɛn tɔmbu kpuro ba gɔɔ wooru sɔ̃.
Mɛ kpuro mu kukumɔ,
ma mu suremɔ
nge Egibitin daa baka te ba mɔ̀ Nilun nim.
6 U win wãa yeru bana wɔllɔ,
ma u dera wɔlla kua tem girum kpɛɛru.
U nim wɔ̃kun nim mɛnna,
ma u mu yɛ̃ka tem sɔɔ.
Win yĩsira Yinni Gusunɔ.

Taarɛgibun siribu

7 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, i ɲ̀ Etiopigibu kere nɛn nɔni sɔɔ.
Geema, na bɛɛ yara Egibitin tem di.
Adama na maa Filisitiba yara Kafitorin di.
Ma na maa Sirigibu yara Kirin di.
8 Wee, nɛ, Yinni Gusunɔ na Isireliban bandu nɔni girari,
domi ta tora.
Kon tu kpeerasiawa handunia sɔɔ.
Adama n ɲ̀ mɔ Isireliba kpurowa kon kpeerasia.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
9 Wee, kon nɛn woodaba wɛ̃,
kpa n Isireliba sĩire
bwese tukunun suunu sɔɔ
nge mɛ ba ra dobi sĩire,
baa yen bin teeru ta kun ka wɔra.
10 Nɛn tɔn be ba durum mɔ̀,
ma ba gerumɔ ba mɔ̀,
na ɲ̀ bu nɔni swãaru suremɔ,
ba koo be kpuro gowa tabu sɔɔ.

Isireliban tem koo wurama nge yellu

11 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon Dafidin bandu seeya
te ta sãa nge yɛnu ge ga bansu kua.
Kon tu sɔmɛ, kpa tu se tu wurama nge yellu.
12 Kpa bu wa bu Edɔmuban tem ka bwese tuku ni nu raa man sãamɔn tem mwa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa kon yeni ko.
13 Wee saa ya sisi yè sɔɔ bà n gã, n ɲ̀ tɛɛmɔ bu ka kpam duure.
Bà n resɛm duura, n ɲ̀ tɛɛmɔ bu ka ye gama.
Baa ka guunu wɔllɔ resɛm ya koo kpiwa
ya n tɛrie bu ka tam ko.

14 Kon nɛn tɔmbu Isirelibɑ yɑkiɑ
yorun di.
Kpɑ bu wure bu wuu si su rɑɑ bɑnsu
kuɑ seeyɑ
bu sinɑ mi.
Bɑ koo resɛmbɑ duure,
kpɑ bu yen tɑm nɔ.
Bɑ koo dãɑ gbɑɑnu ko,
kpɑ bu yen mɑrum di.
15 Kon den bu girɑwɑ n sire dim dim
ngɛ dãɑ,
bɑ n wãɑ ben temɔ mɛ nɑ bu wɛ̃ mi.
Goo kun mɑɑ bu wukɑmɔ mɛ sɔɔn di.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni gerɑ.

ABUDIASI

Ba ɲ̀ yɛ̃ sãa sãa sanam mɛ Abudiasi wi, u win sɔmburu kua. Adama Yudaban temɔwa u Gusunɔn gari gerua Edɔmuban sõ. Edɔmu be, ba sãawa Esaun bibun bweseru. Ba ra n Isireliba tusawa baa mɛ sikado turowa ba mɔ. Ba yina Isireliba bu kpe ka ben temɔ sanam mɛ ba wee Egibitin di. Yen biru, ba ra mam Isireliba wɔraa dewa bu ben yãnu gura. Yen sõna Abudiasi u bu sõɔwa ma ba koo ben toranun are wa. Domi Gusunɔ u koo bu siri.

Tire ten kpunaa

1. Sɛɛyasia bi Gusunɔ u koo Edɔmugibu ko, naasu 1n di sere naasu 5.
2. Yinni Gusunɔn siribun tõru, naasu 6n di sere naasu 21.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
Abudiasi u gere Edɔmuban sõ.
Yinni Gusunɔ u sɔmɔ gɔra bwese tukunun suunu sɔɔ u nɛɛ,
nu seewo nu Edɔmuba tabu wɔri.

Edɔmuba ba koo kam ko

2 Yinni Gusunɔ u Edɔmuba sõɔwa saa Abudiasin nɔɔn di u nɛɛ,
bɛɛ Edɔmuba, kon bɛɛ ko bwese dam sarirugiru bwesenu kpuro sɔɔ.
Tɔmbu kpuro ba koo bɛɛ gɛm.
3 Wee bɛɛn tii suabu bɛɛ nɔni wõkua,
ma i sõ kpee baaba sɔɔ
mì goo kun kpɛ̃ u bɛɛ naa turi.
Ma i tii sõɔmɔ i mɔ̀,
wara u koo sun sura minin di.
4 Yen sõ, i n yɛ̃ ma baa ì n da sere mi gunɔ bakeru ta ten sokuru mɔ,
ɲ̀ kun mɛ, i dua kperiɔ i bɛɛn wãa yenu kua mi,
kon bɛɛ sarasiama.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.
5 Gbɛnɔbu bà n na ba bɛɛ wɔri subaru sɔɔ wõkuru,
ba koo bɛɛn yãnu guraWa.
Bà n bɛɛn resɛm gbea wɔri,
ba koo ye sɔriwa,
kpa bu bɛɛ fiiko deria.
6 Adama bɛɛ Esaun bibun bweseru,
yibɛrɛba ba koo bɛɛn arumani gura,
baa ka bɛɛn dukia ye ya berua.
7 Be i raa ka nɔɔ tia sãa, ba koo bɛɛ tɔnu kandu kua,
kpa bu bɛɛ gira sere bɛɛn tem nɔɔ bura yerɔ.
Be ba raa sãa bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ dam dɔre.
Ka be i ra raa di sannu, ba koo bɛɛ yina bɛria.
Adama i ɲ̀ ye tubumɔ.
8 Nɛ, Yinni Gusunɔ na nɛɛ,
nɛn mɔrun tõru sɔɔ, kon bwisigibu kpeerasia Edɔmun tem sɔɔ,
kpa n laakarigibu go.
9 Bɛɛ Temagibu, bɛɛn tabu kowobu ba koo burisina
kpa bu be kpuro go.

Yèn sõ ba koo Edɔmuba

sɛɛyasia

10 Bɛɛ Edɔmuba, wee i bɛɛn mɛro bisibu Yakɔbun bweseru mwɛɛra i go.
Yen sõ, i ko i sekuru wa.
I ko i kam kowa sere ka baadommaɔ.
11 Domi i wãa mi sanam mɛ yibɛrɛba ba Isireliba tabu kamia
ma ba dua ben wusɔ.
Ma ba ben yãnu gura Yerusalɛmuɔ ba tɛtɛ toosi.
Bɛɛn tii i sãa nge yibɛrɛ be.
12 Bɛɛ Edɔmuba, n ɲ̀ daa weenɛ i bɛɛn mɛro bisibu Yudaba mɛɛri ka nuku dobu
sanam mɛ ba nɔni sõɔre.
N ɲ̀ daa weenɛ i nuku dobu ko
ɲ̀ kun mɛ i bu wɔmɛ sanam mɛ ba nuki sankire.
13 Bɛɛ Edɔmuba, n ɲ̀ daa weenɛ i du nɛn tɔmbun wuuɔ
sanam mɛ yibɛrɛba ba gu kpeerasia.
N ɲ̀ daa weenɛ i gen bansu mɛɛri ka nuku dobu.
N ɲ̀ daa weenɛ i gen dukia gura i tii koosi.
14 N ɲ̀ daa weenɛ i yõra swaa yinna yerɔ
i ben be ba duki mɔ̀ mwɛɛri i go,
ɲ̀ kun mɛ i bu mwa i yibɛrɛba nɔmu sɔndia nɔni swãa te sɔɔ.
15 Domi saa ya turuku kua
yè sɔɔ Yinni Gusunɔ u koo bwesenu kpuro siri.
Saa ye sɔɔ, ba koo bɛɛ kua nge mɛ i gabu kua.
Kõsa ye i kua mi, ya koo wɔriwa bɛɛn wiru wɔllɔ.

Isirelibɑ

bɑ koo Edɔmubɑ mɔru kɔsie

16 Bɛɛ Isirelibɑ, i nɛn mɔru ye nɑ kɑ bɛɛ sɛɛyɑsiɑ nɔrɑ
nɛn ɡuu dɛɛrɑrun wɔllɔ.
Mɛyɑ bwese ni nu tie, nu ɲ̀ kpɛ̃ nu ye nɔ nu kpe.
Nu ko n ye nɔrumɔwɑ sere yu kɑ nu ɡo kpɑ nu kpeerɑ mɑm mɑm.
17 Sɑɑ ye sɔɔ, Siɔni koo mɑɑ ko nɛ Gusunɔn ɡuu dɛɛrɑru.
Be bɑ yɑrɑ tɑbun di Yɑkɔbun bweseru sɔɔ bɑ koo fɑɑbɑ wɑ mi,
kpɑ bu ben tem mwɑ be bɑ rɑɑ mu mwɑn nɔmɑn di.
18 Yɑkɔbun bibun bweseru kɑ Yosɛfun bibun bwesera ko n sãɑwɑ nɡe dɔ̃ɔ.
Bɑ koo Esɑun bweseru dɔ̃ɔ mɛniwɑ nɡe yɑkɑsu.
Bɑ koo bu dɔ̃ɔ mɛniwɑ mɑm mɑm, bɑ ɲ̀ ɡoo derimɔ mi.
Nɛ, Yinni Gusunɔwɑ nɑ yeni ɡerɑ.

Isirelibɑ bɑ koo wure

bu be bɑ bu sikerenɛn tem mwɑ

19 Yudɑ be bɑ wãɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm dwɑru ɡiɑ bɑ koo Edɔmubɑn tem mɛ mwɑ. Be bɑ wãɑ wɔwɑɔ, bɑ koo Filisitibɑn tem kɑ Sɑmɑrigim kɑ Efɑrɑimugim mwɑ, kpɑ Bɛnyɑmɛɛbɑ bu mɑɑ Gɑlɑdin tem mwɑ.
20 Isirelibɑn tɑbu kowo be bɑ rɑɑ kpikiru sɑɑ sɑɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm ɡeu ɡiɑn di, bɑ koo Kɑnɑnibɑn tem mwɑ sere n kɑ dɑ Sɑrepɑtɑɔ. Yerusɑlɛmugii be bɑ mɑɑ kpikiru dɑ Sefɑrɑdiɔ, bɑ koo wuu si su wãɑ sɔ̃ɔ yɛ̃sɑn nɔm dwɑru ɡiɑ mwɑ.
21 Kɑ nɑsɑrɑwɑ bɑ koo Siɔnin ɡuuru yɔ. Min diyɑ bɑ ko n Edɔmubɑ kpɑre.
Kpɑ Yinni Gusunɔ u n bɑndu dii!

YONASI

Tən dabira ta Yonasin gari yɛ̃. Yonasi u ɲ̀ ka Gusunən səmə goo weenɛ. Domi Gusunə u nùn sõəsi ma handuniagibu kpurowa u kĩ, n ɲ̀ mə Isireliba təna. Yen sõna u nùn gəra u da u Ninifugibu waasu kua bu ka gõru gəsia. Adama Yonasi u yina. Domi Ninifugii be, ba sãawa Isireliban yibɛrɛ kpokoba. Adama Gusunə u nùn tilasi kua u ka da.

Tire ten gari yi sun gõru gəsiabun arufaani sõəmə. Yesu u Yonasin gari yi sua u ka win seebu gərin din gari tubusia, Mateu 12:38-42.

Tire ten kpunaa

1. Yonasin mɛm nəəbu sariru, wiru 1.
2. Yonasin kanaru, wiru 2.
3. Yonasin waasu Ninifuə, wiru 3.
4. Gusunən durom Ninifugibun sõ, wiru 4.

Yonasi u kookari kua u ka Gusunə duka suuri

1 Sõə teeru, Yinni Gusunə u Yonasi, Amitain bii sõəwa u nɛɛ,

2 Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu maro bəkə gen mi. Kpa a nəəgiru sua a bu gerusi. Domi ben nuku kõsuru ta banda sere ta man girari.

3 Adama Yonasi u seewa u duka sua u Taasisin swaa wəri, u wa u ka Yinni Gusunə tonda. Ma u da Yafoə u goo nimkuu dua. Ma u yen daabun gobi kəsia. Nge mɛya u ka Taasisin swaa wəri wi ka tən be ba dəə Taasisi mi sannu u wa u ka Yinni Gusunə tonda.

4 Adama Yinni Gusunə u dera woo bəkə ga seewa nim wõku gen mi. Ma n sãare goo ge, ga koo nim diira.

5 Be ba goo ge tɛmamə, ba bɛrum soora. Ma ben baawure u win bũu soku. Ma ba goo gen səmunu kawa ba sure nim wõkuə gen bunum mu ka kaara. Adama Yonasi u da u kpĩ u dò mam mam sere goo gen səəwə.

6 Ma goo gen tɛmə tənwero u susi u Yonasi yamia u nùn bikia u nɛɛ, mban sõna a dò. A seewo a wunɛn bũu soku. Sərəkudo u koo sun yaaya kpa sa kun kam kue.

7 Ma ba geruna ba nɛɛ, i na su tubu tubu ko kpa su ka gia wìn sõ kõsa yeni ya sun deema.

Yera ba tubu tubu ye kua. Ma ya Yonasi di.

8 Yera ba nùn bikia ba nɛɛ, a sun sõəwə wi u sun kõsa yeni kparemə. Man diya a wee. Amənа wunɛn yĩsiru. Bwese terà a sãa. Səmbu teren sõna a wãa mini.

9 Ma Yonasi u bu wisa u nɛɛ, na sãawa Heberu. Yinni Gusunəwa na ra sã wi u wəllu ka tem ka nim wõku taka kua.

10-11 Yera tən be, ba nanda ye ba gia ma Yonasi u Yinni Gusunə duka suuriməwa domi win tii u bu sõəwa mɛ. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sõna a kua mɛ. Amənа sa ko nun kua nim mɛ, mu ka kpuna.

N deema nim mɛ, mu seemə mu dəəwa.

12 Ma u bu wisa u nɛɛ, i man suo i kpɛ̃ɛ nim wõku ge səə. Saa yera nim mɛ, mu koo mari. Domi na yɛ̃ ma nɛn sõna woo bəkə geni ga seewa.

13 Ka mɛ, goo tɛmə be, ba seewa ba hania mò bu ka turi nim mɛn goorə. Adama ba kpana. Domi nim mɛ, mu seewawa.

14 Yera ba Yinni Gusunə soka ba nɛɛ, Yinni Gusunə, a ku sun kpeerasia tənu winin wãarun sõ. A ku sun wi u kun sun gãanu kuen yɛm səbi. Domi a ra kowa ye a kĩ.

15 Yera ba Yonasi sua ba kpɛ̃ɛ nim wõku ge səə. Saa yera ga kpuna sɛ̃ɛ.

16 Yera tən be, ba Yinni Gusunə nasia, ba nùn yãkuru kua. Ma ba nəə mwɛɛru kua ma wiya ba koo sã.

Yonasin kanaru

swãan nukurə

2

1 Yinni Gusunə u dera swãa baka ya Yonasi mwɛ. Ma u kua wõkuru ita ka sõə səə ita swãa yen nukurə.

2 Swãa yen nukurun diya Yonasi u Gusunə win Yinni kana.

3 U nɛɛ,

Yinni Gusunə, sanam mɛ na wãa nuku
sankiraru səə,
na nun nəəgiru sue, ma a man wisa.
Saa gəribun wãa yerun di na nun soka.
Ma a nɛn nəə nua.

4 Wee a man kpɛ̃ɛ sere nim wɔ̃kun
sɔɔwɔ.
Ma nim man mwɛ.
Nim kurenu kpuro man taare.
5 Na raa tii sɔ̃ɔmɔ na mɔ̀, wee a man
gira wunɛn wuswaan di,
na da sere mi n toma.
Adama wee tɛ̃, kon maa wunɛn sãa yee
dɛɛraru wa.
6 Nim man mwɛ sere na kĩ n gbi.
Mu man wukiri, ma yaka si su wãa
mɛn sɔɔwɔ
su man tɛ̃kusi sere wirɔ.
7 Na numa na da sere guunun
kpɛɛkpɛɛkuɔ,
ma tem sɔɔwɔn gamboba ba man
kɛnusi dim dim.
Adama Gusunɔ nɛn Yinni, a man yara
min di wasiru.
8 Sanam mɛ na kom yaa bia
na wunɛ Yinni Gusunɔ yaaya,
ma a nɛn kanaru nua wunɛn sãa yee
dɛɛrarun mi.
9 Be ba bũnu sãamɔ, ba ǹ maa wunɛn
durom wasi.
10 Adama nɛ, kon nun yãkuru kua.
Kon nun siara,
kpa n nɛn nɔɔ mwɛɛru yibia.
Yinni Gusunɔ, wuna a ra man faaba
ko.
11 Saa yera Yinni Gusunɔ u swãa
ye sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yu doo yu Yonasi sia
kasaɔ. Ma swãa ye, ya da kasaɔ ya
Yonasi sia.

Yonasi u waasu mɔ̀ Ninifuɔ

3

1 Yinni Gusunɔ u kpam Yonasi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 Yonasi, a seewo a da Ninifu wuu
maro gen mi. Kpa a gari yi gere yi kon
nun sɔ̃.
3 Ma Yonasi u seewa u da Ninifuɔ
nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua. N
deema Ninifu sãawa wuu bɔkɔ gè sɔɔ
ba koo sĩ sɔ̃ɔ ita bu sere gen gooru wa.
4 Ye Yonasi u tura mi, u sĩa tɔ̃ɔ giriru,
u nɔɔgiru sue u gerumɔ u mɔ̀, sɔ̃ɔ
weerun biru, Ninifu ya koo kpe.
5 Ma Ninifugibu ba Gusunɔ naanɛ
kua. Ba nɔɔ bɔkuru kpara, ba
saakiba sebua nuku sankiranun sɔ̃ saa
damgibun di n ka da bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbɔ.
6 Ye Ninifun sina boko u gari yi nua
ma u seewa saa win sina kitarun di u
win yaberu pota. Ma u saaki sebua, u
tii torom wisi wirɔ nuku sankiranun
sɔ̃.
7 Ma u kpara Ninifuɔ u nɛɛ, sina
boko ka win sina asakpɔbu ba wooda
yara ba nɛɛ, saa tɔnu sere ka yaa
sabenɔ, bu ku gãanu di, bu ku maa
nim nɔ.
8 Kpa tɔmbu kpuro ka yaa sabenɔ,
bu saakiba sebe nuku sankiranun sɔ̃.
Kpa bu Gusunɔ nɔɔgiru sue ka dam bu
nùn kana, kpa bu ben kom kɔ̃sum deri
ka ben daa bɔɔbɔya ye ba ra raa ko.
9 Sɔrɔkudo Gusunɔ u koo gɔ̃ru gɔsia
kpa win mɔru yu sure u kun maa sun
kam koosie.
10 Ye Gusunɔ u wa ma Ninifugibu ba
gɔ̃ru gɔsia, ba ben daa kɔ̃sa deri, yera u
win himba gɔsia. Ma u ǹ maa bu kɔ̃sa
ye kue ye u raa gɔ̃ru doke u bu kua.

Yonasin mɔru

Gusunɔn durom sɔ̃

4

1 Yera Yonasin mɔru seewa gãa ni
Gusunɔ u Ninifugibu kuan sɔ̃.
2 Ma u Yinni Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Yinni Gusunɔ, yeniban bɛruma na mɔ̀
sanam mɛ na wãa nɛn temɔ. Yen sɔ̃na
na duka yakura fuuku na dɔɔ Taasisiɔ.
Na yɛ̃ ma a sãawa wɔnwɔndugii, a maa
suuru mɔ. Wunɛn kĩru ta kpã. A ra
tɔnu kɔ̃sa wĩari ye a raa gɔ̃ru doke a
nùn kua.
3 Tɛ̃, a de n gbi, domi n buram bo n
gbi ye ko na n ka wãa.
4 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a ǹ gem mɔ
Yonasi, a ka mɔru yenin bweseru ko.
5 Yera Yonasi u yarima Ninifu yen
min di u da u wãa yen sɔ̃ɔ yari yeru gia,
u kuru gira mi. Miya u mara u wa ye
ya koo wuu ge deema.
6 Ma Yinni Gusunɔ u dãa kiku gagu
kpiisia ga Yonasi gunum kere, gu ka
nùn saaru kua, kpa win bwɛ̃ra yu
kpuna. Yera n Yonasi dore too too.
7 Adama sisiru bururu, Gusunɔ u
maa dera kɔkɔru gara na ta dãa te di.
Ma ta gbera.
8 Sanam mɛ sɔ̃ɔ yara, u dera woo
sum ga na saa sɔ̃ɔ yari yerun di. Ma sɔ̃ɔ
wi, u Yonasi so wirɔ sere u wasikira.

Ma u nɛɛ, n buram bo u gbi ye u ko n
ka maa wãa.
9 Yera Gusunɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, a ǹ
gem mɔ a ka mɔru ko dãa kiku gen sõ.
Ma Yonasi u nɛɛ, na gem mɔ n ka
mɔru ko too too sere n gɔɔ kana.
10 Ma Yinni Gusunɔ u wisa u nɛɛ, a
ǹ sɔmburu garu kue dãa ten sõ. N ǹ
wunɛ a tu kpiisia. Wee ta kpɛ̃a wɔ̃ku
teeru, ma ta gu wɔ̃ku kpaaru. Ka mɛ,
wee a tu wɔnwɔndu kuammɛ.
11 Ninifu wuu bɔkɔ gen tɔmbu ba
sãawa tɔmbu nɔrɔbun suba wunaa
teeru (120.000), ba ǹ maa gea ka kõsan
wunanɔ yɛ̃. Yera a ǹ kĩ n be ka ben yaa
sabe dabinu wɔnwɔndu kua?

MISEE

Misee ka Esai, waati tia ba ben gari gerua. Miseen tireru sɔɔ, u Isireliba ka Yudaba gerusi yèn sõ weesu ka naanɛ sariru ka karanabu ka dam dɔrebu ka sere daa bɔɔbɔya ya wãa ben suunu sɔɔ. Gobigibun arumani kun bu tura sere ba maa sãarobu ka tɔn kurɔbu giramɔ ba bu ben yɛnusu wɔrarimɔ. Ben wirugibu ba nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ. Ben yãku kowobu ka Gusunɔn sɔmɔbu ba tɔmbu gobi mwaarimɔ bu sere ben sɔmburu ko. Durum yeniba kpuron sõna Misee u bu gerusi. Yen biru, u bu sõɔwa ma Gusunɔn durom mu kpã. Yen sõ, bu de bu gõru gɔsia kpa bu wurama Yinni Gusunɔn mi. Mɛya u maa sãarobu dam kɛ̃mɔ bu ka ben tii Gusunɔ wɛ̃. Yinni Gusunɔ u ra kpuro ko dee dee. Yen sõna n ɲ koorɔ u kun kõsan kowobu sɛɛyasie. Sõɔ teeru u koo win tɔmbu yakia u bu yara sekurun di. Kpa u de bɔri yɛndu ka gem mu n wãa ben suunu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu ka ben sɛɛyasiabu, wiru 1n di sere wiru 3.
2. Yinni Gusunɔn durom, wiru 4n di sere wiru 5.
3. Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siri, wiru 6:1n di sere wiru 7:7.
4. Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ duronu, wiru 7:8-20.

1 Yudaban sina boko Yotamu ka Akasi ka Esekiasi ben waati sɔɔra Yinni Gusunɔ u Misee Mɔresɛtigii sõɔwa ye ya koo Samari ka Yerusalɛmu deema.

Yinni Gusunɔ

u win tɔmbu taarɛ wɛ̃

2 Bɛɛ bwesenu kpuro, i swaa dakio.
Bɛɛ handuniagibu, i swaa tem kpĩiyɔ i nɔ.
Yinni Gusunɔ u koo na saa win wãa yee dɛɛrarun di u bɛɛ taarɛ wɛ̃.
3 Wee u yarim wee saa win wãa yee ten min di,
u sĩimɔ guunun wɔllɔ.
4 U n nu taara, nu ra numwa.
Kpa wɔwi yi n yandamɔ nge gum yarum
ɲ kun mɛ nge nim mɛ mu saram wee gungunun di.
5 Isireliba Yakɔbun bibun toranun sõna
yeni kpuro ya koora.
Wara u Isireliba dam kã bu ka Gusunɔ seesi.
Ben wuu maro Samariwa.
Wara u Yudaba suremɔ bũu sãaru sɔɔ.
Ben wuu maro Yerusalɛmuwa.
6 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, yenibara ya koo de Samari yu ko bansu
kpa bu resɛm duure mi.
U koo yen ganin kpenu sure sere wɔwan sɔɔwɔ.
Kpa bu yen kpɛɛkpɛɛku wa.
7 Ba koo yen bwãarokunu kpuro kɔsuku.
Kɛ̃ɛ ni ba raa wa, ba koo nu dõɔ mɛni.
U koo de bu yen bũnun sãa yãnu kpuro gura.
Domi sakara gobiya * ba ka nu dwa.
Tɛ̃, tɔn tukobu ba koo nu gura bu ka sãaru ko.

Wahala ya Yerusalɛmu deema

8 Nɛ Misee kon weeweenu ko n swĩ.
Kon sĩ tereru, ka naa dirisu.
Kon wuri ko nge gbeeku bõɔ.
Kpa n swĩ nge taataaru.
9 Samarin nɔni swãa te ya wa sere ta Yudaba girari, ta ɲ kpeemɔ.
Wee ta tunuma sere Yerusalɛmu nɛn tɔmbun wuun kɔnnɔwɔ.
10 I ku ye kpara Gatiɔ.
I ku maa swĩ Akoɔ.
I bindio tua sɔɔ nuku sankiranun sõ Bɛti Leafaraɔ.
11 Wee bɛɛ Safirigibu ba koo bɛɛ yoru mwɛɛri,
kpa i n wãa tereru ka sekuru sɔɔ.
Sananigibu ba ɲ kãkɔ bu yari ben wuun di.
Bɛtisalegibun weeweenu dera ba ɲ wãa yeru mɔ.
12 Marɔtigibu ba diirimɔ ben alafian sõ.
Nɔni swãa te, ta weewa Yinni Gusunɔn min di.
Ta maa Yerusalɛmun gbãra kɔnnɔ girari.

* **1:7 *sakara gobi*** - Ben bũu sãaru sɔɔ ba ra sakararu ko ka kurɔ be ba ra n wãa ben bũu diru mi. Sakara gobi yira ba ka dii te bana.

13 Bɛɛ Lakisigibu i bɛɛn kɛkɛ yi dumi
gawe sɔɔru kowo.
Domi i Isireliban daa kɔ̃sa saarimɔ.
Ma i dera Yerusalɛmugibu ba man
seesi.
14 Yen sɔ̃na i ko tɛ̃ karana ka Mɔresɛti
Gatigibu.
Akisibugiba kun maa Isireliban
sinambu somiru wee.
15 Bɛɛ Maresagibu, Yinni Gusunɔ
u koo kpam bɛɛ yibɛrɛ kpao
nɔmu sɔndia.
Isireliban sina yiikogibu ba koo da bu
kuke kpee te ba mɔ̀ Adulamuɔ.
16 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i bɛɛn seri
kɔniɔ i wii kparanu yi nuku
sankiranun sɔ̃.
I swĩiyɔ bɛɛn bii be i kĩn sɔ̃.
Wee ba koo bu mwɛɛri bu ka da tem
tukumɔ.

Be ba tɔmbu dam dɔremɔ

2

1 Bɔ̃ruroba be ba ra n kɔ̃sa bwisikumɔ
wɔ̃kuru mi ba kpĩ.
Bà n seewa buru buru kpa bu ye ko
yèn sɔ̃ ba yen dam mɔ.
2 Bà n goon gberu binɛ kua, kpa bu tu
mwa.
Bà n goon diru binɛ kua, kpa bu tu
mwa.
Ba ra yɛ̃ro ka win yɛnugibu dam
dɔrewa
kpa bu du bu ben dukia kpuro gura.
3 Yen sɔ̃na Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee na
kɔ̃san sɔɔru mɔ̀ tɔn ben sɔ̃.
Ba ṅ maa kpɛ̃ bu ye duka suuri.
Mɛya ba ṅ maa kpɛ̃ bu sĩ ba n wĩiru
yɔ̃rasie dam dam.
Domi tɔ̃ɔ te ta wee mi, tɔ̃ɔ kɔ̃sura.
4 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo gɔɔ wura yeni ko bu
nɛɛ,
wee! Ba bu gura kpuro mam mam.
Ben tɔmbu ba ṅ maa tem mɔ.
Ba bu gira ben gbean di.
Ba ye bɔnu kua ben tii tiinɛ sɔɔ.
Mban sɔ̃na ba bu gura nge mɛ.
5 Adama saa gaa sisi yè sɔɔ ben goo kun
maa tem wasi
Yinni Gusunɔn tɔmbu bà n tem bɔnu
mɔ̀.

Gabu ba Gusunɔn sɔmɔ

Miseen gari siki

6 Ben gaba ba seewa ba Misee sɔ̃ɔwa ba
nɛɛ,
a ku maa gari suni a n mɔ̀, kɔ̃sa ye, ya
weewa kam kam.
7 Ba Isireliban bweseru bɔ̃rusiwa?
Yinni Gusunɔ u suuru kpanawa?
Nge mɛya u ra raa sun kue?
Adama Misee bu wisa u nɛɛ,
gari doriya na gerumɔ be ba kom gem
mɔ̀n sɔ̃.
8 Adama bɛɛya Yinni Gusunɔ u sɔ̃ɔmɔ
u mɔ̀,
i kua win tɔmbun yibɛrɛba.
I tɔmbu sɛ̃re be ba wee tabu gberun di
i ben yãnu potira.
9 I ben kurɔbu gira saa yɛnu si ba kĩn
min di,
ma i dera ben biba kun maa girima
wasi sere ka baadommaɔ yè na
raa bu wɛ̃.
10 I seewo i doona,
i ṅ maa bɔri yɛndu wasi tem mɛ sɔɔ.
Wahala baka ya bɛɛ mara bɛɛn mɛm
nɔɔbu sarirun sɔ̃.
11 Domi Gusunɔn sɔmɔ benin bwesera
i ra kã
be ba ra bɛɛ weesu kue bu nɛɛ,
i ko i tam wa i nɔ, yen tam bɔɔbɔm
mam.

Yinni Gusunɔ

u koo Isireli be ba tie mɛnna

12 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
bɛɛ Isireliba, Yakɔbun bweseru,
kon bɛɛ be i tie kpuro mɛnna.
Kon bɛɛ mɛnna nge yãanu gɔ̃ɔ teu sɔɔ.
Kpa i n wãa sannu nge yãanu kpara
yerɔ.
Bɛɛn tem mu koo tɔmbu yibu.
13 Nɛ, Yinni Gusunɔ bɛɛn sina boko,
nɛna na bɛɛ kpare.
Kon na n bɛɛ swaa gbiiye.
Nɛna kon bɛɛ swaa kɛnia i ka yakiara.
I ko i swaa gĩa kpa i yari min di.

Misee u Isireliban wirugibu

kirɔ mɔ̀

3

1 Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweserun
wirugiba na ka yã.
N ṅ bɛɛya n weenɛ i n woodaba yɛ̃?
2 Adama wee i ṅ gea kĩ,
kɔ̃sa i kĩ.
I ra tɔmbu ben gãanu kpuro
mwaariwa.
Kpa i bu yɔ̃su tereru.

3 I ra bu diwa mam mam nge yaa ye ba
koka ba kukunu kɔsuka,
ma ba ye bɔtira ba doke wekerɔ.
4 Yen sɔ̃na ì n Yinni Gusunɔ kana u bɛɛ
somi,
u ǹ bɛɛ wisimɔ.
U koo bɛɛ biru kisiwa kɔ̃sa ye i kua
min sɔ̃.

Gusunɔn sɔmɔ

be ba Isireliba nɔni wɔ̃kumɔ

5 Misee u nɛɛ, wee ye Yinni Gusunɔ
u gerumɔ sɔmɔ be ba win tɔmbu nɔni
wɔ̃kumɔn sɔ̃. U nɛɛ,
bà n bu gãanu nɔɔ dokea,
ba ra nɛɛwa, bɔri yɛnda wee.
Bà kun maa bu gãanu wɛ̃,
kpa bu nɛɛ, tabu sisi.
6 Yen sɔ̃, ba ǹ maa yam wasi.
Ba ǹ maa win gari mɔ̀.
Yam wɔ̃kura koo ka bu sikerena.
Ba ǹ maa gãanu wasi.
7 Sɔmɔ be, ba koo ben wuswaa
wukiriwa sekurun sɔ̃.
Domi Yinni Gusunɔ u ǹ bu wisimɔ.
8 Adama nɛ Misee, kon na n dam
yibawa.
Domi Yinni Gusunɔ u man win Hunde
wɛ̃.
Na gem ka wɔrugɔru sebua.
Ma na Isireliba, be Yakɔbun bweseru
ben mɛm nɔɔbu sariru sɔ̃ɔmɔ.

Yerusalɛmu koo ko bansu

9 Bɛɛ Isireliba Yakɔbun bweserun
wirugibu,
i swaa dakio i nɔ.
I ku ra gem kã.
I ra mu gɔsiewa kɔ̃sa.
10 Wee i tɔmbu goomɔ,
i ben dukia suamɔ i ka Yerusalɛmu
banimɔ.
11 Ma i nɔm biran kɛ̃nu mwaamɔ i sere
siri.
Yãku kowobu ba ra gina tɔmbu gobi
mwaariwa bu sere wooda sɔ̃ɔsi,
kpa Gusunɔn sɔmɔbu bu gobi mwa bu
sere win gari gere.
Kpa ba n sere mɔ̀ ba sãawa Gusunɔn
tɔmbu.
Gãanu kun bu deemamɔ yèn sɔ̃ u ka
bu wãa.
12 Tɛ̃, bɛɛn sɔ̃, ba koo Siɔni kera nge
gbee te ba wuka.
Kpa Yerusalɛmu yu ko bansu.
Kpa guu te ta wãa sãa yerɔ tu kikisu
kpi.

Yerusalɛmu ya ko n wãa

bɔri yɛndu sɔɔ

4

1 Saa gaa sisi yè sɔɔ guu tèn mi Yinni
Gusunɔn sãa yera raa gire,
ta koo guu ni nu tie bɛɛrɛ kera.
Kpa bwese dabinu nu na mi,
2 nu nɛɛ, i na su da Yerusalɛmuɔ Yinni
Gusunɔn guurɔ
mi Isireliba ba ra nùn sã,
kpa u sun win swɛɛ sɔ̃ɔsi su sĩ yi sɔɔ.
Min diya u koo win wooda yara kpa u
gari geruma.
3 U koo bwese dabinu siri,
ni nu dam mɔ nu na tontonden di.
Kpa bwese ni, nu nin takobiba bɔɔri
nu ka tebonu seku.
Mɛya nu koo nin yaasi bɔɔri nu woba
so.
Bweseru gara kun garu seesimɔ.
Ba ǹ maa tabun gari mɔ̀ ben suunu sɔɔ.
4 Baawure u ko n wãa win gberu
kpaanɛɔ bɔri yɛndu sɔɔ.
Goo kun maa nùn nandasiamɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
5 Bweseru baatere ta ra kãwa tu ten
bũu mɛm nɔɔwa.
Adama bɛsɛ, Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa
sa ko mɛm nɔɔwa sere ka
baadommaɔ.

Yinni Gusunɔwa u sãa sunɔ

Yerusalɛmuɔ

6 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ kon be ba mɛɛra
kua mɛnna,
kpa n be ba kpikiru sua sokusiama,
be, be na raa nɔni sɔ̃ɔwa mi.
7 Kon be ba mɛɛra kua mi mɛnna.
Kpa be, ba n sãa nɛn tɔmbun sukum
mɛ mu tie.
Kpa n be, be ba raa kpikiru sua mi ko
bwese damgiru.
Kpa nɛ, Yinni Gusunɔ na n sãa
ben sunɔ Siɔniɔ sere ka
baadommaɔ.
8 Wunɛ Yerusalɛmun guuru,
wunɛ wi a sãa nge wuu kɔ̃sobun diru,
a tɔmbu kɔ̃su,
kaa maa wunɛn bɛɛrɛ wa nge yellu.

Domi Yerusalɛmu ya koo kpam ko Isireliban wuu maro.

Yerusalɛmugibun nəni

swãaru ka ben yakiabu

9 Mban sõna i kuuki mɔ̀ bɛɛ Yerusalɛmugibu.
Mban sõna i tii tɛ̃birimə nge tən kurə wi kĩ u ma.
Mana bɛɛn sunə u wãa.
Mana bɛɛn bwisi kɛ̃əbu ba da.
10 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i wuri koowo
nge tən kurə wi u yiire u kĩ u ma.
Domi tɛ̃, i ko i yari Yerusalɛmun di.
Kpa i da i n wãa yakasə.
Ba koo ka bɛɛ da sere Babiloniə.
Adama Yinni Gusunə u koo ra bɛɛ yakiama min di.
Kpa u bɛɛ wəra bɛɛn yibɛrɛban nəman di.
11 Tɛ̃, bwese dabinu nu mɛnnamə nu ka bɛɛ seesi.
Nu mɔ̀, su de ben wuu Yerusalɛmu ye, yu bɛɛrɛ bia, yu ko bansu.
Kpa sa n su mɛɛra.
12 Adama tən be, ba ɲ̀ yɛ̃ himba ye Yinni Gusunə u yi win təmbun sõ.
Ba ɲ̀ win bwisikunu yɛ̃.
U kĩ u bu mɛnna nge alikama ye ba suba mi ba ra ye so.
13 Yinni Gusunə u nɛɛ,
bɛɛ Yerusalɛmugibu, i seewo i bɛɛn yibɛrɛba so nge alikama.
Kon de i n dam mə nge kɛtɛn kəba ye ya dam mə nge sisu.
Ma yen naa konnu nu dam mə nge sii gandu.
I ko i bwese dabinu munkuwa.
Kpa i ben arumani gea mwa i nɛ Gusunə tem kpuron Yinni yiiya.
14 Adama bɛɛ Yerusalɛmugibu,
i bɛɛn tabu kowobu mɛnnama.
Wee ba bɛɛ tarusi.
Ma ba bɛɛn sina boko soomə baanə ka bokunu.

Faaba kowo koo yariwa

Bɛtelehɛmun di

5

1 Yinni Gusunə u nɛɛ,
wunɛ Bɛtelehɛmu, Efaratagibun wuu,
wuna a piiburu bo Yudan wusu səə.
Adama wunɛn min diya kparo koo yari
wi u koo nɛn təmbu Isireliba kpara.
U wãawa saa yee yellun di.
2 Adama ko na n gina nɛn tən be deriwa ben yibɛrɛban nəma səə
sere kurə wì u koo kparo wi ma, u ka ma.
Be ba kpikiru da, ba koo gəsirama bu Isireli be ba tie deema.
3 Kpa kparo wi na bɛɛ nəə mwɛɛru kua mi,
u bɛɛ nɛn təmbu mɛnna u kpara mam mam
ka nɛ, Yinni Gusunən dam ka nɛn yiiko.
Win təmbu ba ko n wãa bəri yɛndu səə.
Kpa u yĩsiru yari handunian goonu nnɛ ye səə.
4 Wiya u koo ka bəri yɛndu na.
Asirigibu bà n na, ba bɛsɛn tem wəri
ba dua sere bɛsɛn sina kpaarə,
sa ko bɛsɛn kparo be ba dam bo seeya bu bu wəri.
5 Ben tabu yãnun sõ,
ba koo Asirigibu ka Nimurodugii be taare,
kpa bu sun wəra Asirigibu bà n bɛsɛn tem wərima.

Isireli be ba wãa

bwese ni nu tien suunu səə

6 Isireli be ba tiara ba ko n wãa tən dabinun suunu səə nge kako arufaanigiru
te Yinni Gusunə u dera ta wəruma,
ɲ̀ kun mɛ nge gura ye ya nɛmə tɛɛru,
ya ɲ̀ gãanu yĩiyə tənun min di.
7 Isireli be ba tiara ba ko n wãa təmbun suunu səə,
kpa ba n dam mə nge gbee sunə ge ga wãa gbeeku yɛɛn suunu səə,
ɲ̀ kun mɛ yãa gõə səə.
Mi ga dua kpuro, ga ra yaa kasukuwa gu mwɛ.
Goo kun maa kpɛ̃ u gu mwaari.
8 Isireliba, i seewo i bɛɛn yibɛrɛba wəri.
Kpa i bu go mam mam.

Yinni Gusunə

u ye ba gballi wuna

9 Yinni Gusunə u nɛɛ,
tõru gara sisi tè səə kon bɛɛn dumi ka bɛɛn tabu kɛkɛba kpeerasia.

10 Kpa n bεεn wusu kam koosia.
Kpa n bεεn gbãranu suriri.
11 Kon bεεn dobo dobogibu go.
I ṅ maa ben dobo dobo wasi bεεn suunu sɔɔ.
12 Kon bwãarokunu ka kpee ni i gira kɔsuku.
I ṅ maa nu sãamɔ.
13 Kon bũu wi ba mɔ̀ Asitaaten sãa yerun dãnu wukiri.
Kpa n bεεn wusu kɔsuku.
14 Nεn mɔru koo se,
kpa n nεn dam sɔ̃ɔsi bwese ni nu ṅ man mεm nɔɔwammεn mi.

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu taarε wε̃εmɔ

6

1 I swaa dakio ye nε, Yinni Gusunɔ na gerua. Na nεε,
Isireliba, i seewo
i ka tii yina guunu ka gungunun wuswaaɔ.
2 Bεε guunu, i swaa dakio.
Bεε tem kpεεkpεεku damginu,
nε, Yinni Gusunɔ na nεn tɔmbu taarε wε̃εmɔ.
Na kĩ n bu siribu soku.
3 Bεε Isireliba, bεε nεn tɔmbu, kɔ̃sa mba na bεε kua.
Ma sɔɔra na dera i wasira.
I man wisio.
4 I man taarε wε̃εmɔ yèn sɔ̃ na bεε Isireliba yara saa Egibitin di?
N kun mε yèn sɔ̃ na bεε yara saa yorun di?
N kun mε yèn sɔ̃ na bεε kparo beni gɔriama, Mɔwisi ka Aroni ka Mariamu?
5 Bεε nεn tɔmbu, i yaayo kɔ̃sa ye Balaki Mɔabun sina boko u bwisika u bεε kua.
I maa yaayo ye Balamu Beorin bii u nùn wisa.
Na bεε yɔ̃siri bεεn sanum sɔɔ saa Sitimun di sere Giligaliɔ.
Ma i nεn durom wa mε nε, Yinni Gusunɔ na bεε kua.

Ye Yinni Gusunɔ u tɔmbu bikiamɔ

6 Kε̃ε terà kon ka Yinni Gusunɔ wi, wi u kpuro kere daawa
nà n dɔɔ win sãa yerɔ.
Kε̃ε terà ko na n nεni n ka nùn yiira.
Naa wɔ̃ɔ tiagia kon ka nùn yãku dɔ̃ɔ mwaararugiru kua?
7 Yinni Gusunɔ u yãa kinε dabi dabinun bukata mɔ?
Gum kotosun bukatawa u mɔ?
Nεn bii gbiikoowa kon nùn wε̃ u sere man nεn toranu suuru kua?
8 Aawo, Yinni Gusunɔ u tɔmbu gea sɔ̃ɔsi ye u ra kã.
Ye u bu kanamɔ bu ko,
yera bu ben berusebu wε̃ ye n sãa begia.
Kpa bu bu kĩru sɔ̃ɔsi.
Kpa bu wi, Gusunɔ ben Yinni swĩi ka tii kawabu.

Yinni Gusunɔ u ra gbεnɔbu ka daa bɔɔbɔyagibu sεεyasie

9 Yinni Gusunɔ u ka Yerusalεmugibu yã.
Wi u bwisi mɔ, u koo nùn nasia.
Bεε Yudaba, i de nεn siribu bu bεε yeeri.
10 Kon wura tɔn kɔ̃so u dukia gure win dirɔ ka gbεna?
Kpa u n sakaku mɔ ge na ṅ kĩ?
11 I tamaa wi u kilo weesugia mɔ u dεεre?
12 Wee bεεn gobigibu ba tɔmbu dam dɔremɔ,
ba ra n weesu mɔ̀.
Kpa ba n gabu nɔni wɔ̃kumɔ ka ben gari.
13 Tε̃, na sɔɔru kpa n ka bεε sε̃suku bεεn durum sɔ̃,
kpa i kam ko.
14 I ko i di, adama i ṅ debumɔ.
I ko i nɔɔgiru sua gɔ̃ɔrun sɔ̃.
Mεya n ṅ koorɔ i gãanu bere.
I n maa gãanu berua, taba kon ka ye kam koosia.
15 I ko i duure, adama i ṅ gε̃εmɔ.
I ko i olifi gama,
adama i ṅ wasi i yen gum sawa.
I ko i resεm tam wĩa,
adama i ṅ wasi i mu nɔ.
16 Domi i sina boko Omirin daa kɔ̃sa saarimɔ ka sere maa Akabugia.
I ben daa saarimɔwa mam mam.
Yen sɔ̃na kon de bεεn wuu gu ko bansu.
Kpa n de bu bεε yε̃ε.
I ko i sekuru wa bεε kpuro nge mε nεn tɔmbu ba ra wa.

Misee u weeweenu mɔ̀

7

1 Misee u nɛɛ,
wee na wɔnwɔndu soore nge wi u dãa binu kunɔnu mɔ̀.
Ma u ɲ̀ gãanu wa u di.
U ɲ̀ maa resɛm yeba wa ye win gɔ̃ru ga kĩ u di.
2 Domi tem mɛ sɔɔ, goo sari wi u Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛ.
Goo kun mɔ̀ dee dee.
Be kpuro ba bwisikumɔwa bu tɔmbu go.
Ma ba sãkirianammɛ.
3 Ba kɔ̃san kobun yɛ̃ru mɔ.
Ma sinambu ka siri kowobu ba tɔmbu nɔm biram kɛ̃nu mwaarimɔ.
Ben damgibu ba ben binɛ sɔ̃ɔsimɔ.
Ma be kpuro ba nɔɔ tia sãa bu ka ko ye ba kĩ.
4 Ben wi u sanɔ bo, u sãawa nge sãka.
Ben wi u dɛɛre, u awĩi kɔ̃si kere.
Yen sɔ̃ tɛ̃, tɔ̃ɔ te Gusunɔn sɔmɔbu ba bu nɔɔsia
tè sɔɔ ba koo bu sɛɛyasia ta tunuma.
Wee ba burisinɛ kɔ nuku sankiranun sɔ̃.
5 Yen sɔ̃, a ku wunɛn berusebu naanɛ ko.
A de a wunɛn yara nɛnɛ wunɛn tiin kurɔn wuswaaɔ.
6 Domi bii u ra win tundo wɔmɛ,
kpa bii wɔndia u win mɛro seesi,
kpa bigii kurɔ u win dwaa mɛro seesi.
Baawure u ra n win yibɛrɛ mɔwa win tiin yɛnu sɔɔ.
7 Adama nɛ, Yinni Gusunɔwa ko na n mɛɛra.
Wiya ko na n naanɛ sãa.
Domi u ra man faaba ko.
Wiya u koo man wisi.

Yinni Gusunɔ
u koo Isireliba faaba ko

8 Bɛɛ be i sãa bɛsɛn yibɛrɛba,
i ku yɛ̃ɛ ye ya sun deeman sɔ̃.
Baa sà n wɔruma, sa ko se.
Sà n maa wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ,
Yinni Gusunɔwa u ko n sãa bɛsɛn yam bururam.
9 Sa ko Yinni Gusunɔn mɔru sɔbe,
domi sa nùn tora.
Adama saa gaa sisi yè sɔɔ u koo ka sun yina,
kpa u sun gem wɛ̃.
U koo ka sun na yam bururam sɔɔ
kpa u sun durom kua.
10 Bɛsɛn yibɛrɛba ba koo ye wa.
Saa ye sɔɔra ba koo sekuru wa,
be, be ba ra raa bikie bu nɛɛ,
mana Gusunɔ bɛsɛn Yinni u wãa.
Ba koo bu taaku nge pɔtɔkɔ,
kpa su bu yɛ̃ɛ.
11 Tɔ̃ru gara sisi tè sɔɔ ba koo Yerusalɛmun gani seeya,
kpa bu bɛsɛn tem nɔɔ bura yeru yasiasia tu tonda.
12 Saa ye sɔɔ, bɛsɛgii be ba wãa Asiriɔ ka Egibitiɔ
ka daa ni ba mɔ̀ Nilu ka Efaratin goorɔ,
ka sere maa be ba wãa nim wɔ̃kun goorɔ ka guunɔ,
ba koo wurama bɛsɛn temɔ.
13 Kpa tem mɛ mu tie dunia sɔɔ mu ko bansu,
tɔn be ba wãa min kom kɔ̃sum sɔ̃.
14 Yinni Gusunɔ,
a wunɛn tɔn be a gɔsa kparo ka wunɛn kpara dɛka.
Be wee ba wãa be tɔna dãa sɔ̃ɔwɔ mi tem gem wãa.
A bu kparo Basani ka Galadin kpara yenɔ nge yellu.
15 A sɔm maamaakigia koowo nge mɛ a kua
sanam mɛ a sun yarama saa Egibitin di.
16 Bwesenu nu koo maamaaki ye wa.
Kpa nu sekuru wa baa mɛ nu dam mɔ.
Nu koo nɔɔ nɔma wukiri, nu yɔ̃ra nu kun gari gerua,
kpa nu kun gãanu nua.
17 Kpa nu tua di nge waa,
ɲ̀ kun mɛ nge yɛɛ yi yi kabirimɔ.
Nu koo yari saa nin kuku yerun di ka bɛrum,
nu na wunɛ Yinni Gusunɔn mi, nu n diirimɔ,
kpa nu n nun nasie wunɛn dam sɔ̃.
18 Wara u ka nun weenɛ.
Wee, a ra ka bɛsɛ wunɛn tɔmbun bweserun sukum mɛ mu tie tɛmanɛ
bɛsɛ be sa sãa wunɛn arumani
kpa a sun bɛsɛn toranu suuru kua.
Wunɛn mɔru ku ra tɛ.
Domi kĩra a ra sun sɔ̃ɔsi.
19 Kaa maa bɛsɛn wɔnwɔndu wa.
Kpa a ku bɛsɛn toranu garisi.

Kpa a bɛsɛn durum wuna a kɔ̃ yu da
sere nim wɔ̃kun temɔ.
20 Kaa bɛsɛ be sa sãa Aburahamu ka
Yakɔbun sikadominu kĩru ka
bɔrɔkiniru sɔ̃ɔsi
nge mɛ a bɛsɛn sikadoba nɔɔ mwɛɛru
kua saa yellun di.

NAHUMU

Nahumu u sɔ̃ɔsimɔ win tireru sɔɔ tora ni Ninifugibu ba mɔ̀. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔmɔ ma ba koo ben wuu ge wɔri bu kpeerasia. Yeniba kpuro sɔɔ, Gusunɔ u koo be ba nùn naanɛ sãa wɔnwɔndu ka durom kua sanam mɛ u koo Asirigibu siri.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Gusunɔn yiiko, wiru 1:2-8.
3. Gusunɔn siribu, wiru 1:9n di sere wiru 2:3.
4. Ninifu ya koo kam ko, wiru 2:4n di sere wiru 3:19.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u gerua wuu ge ba mɔ̀ Ninifun sɔ̃. Nahumu Ɛlikosigiiwa Gusunɔ u dera u yi wa kãsiru sɔɔ ma u yorua.

Yinni Gusunɔ u do u sɛ̃

2 Yinni Gusunɔ u sãawa nisinugii.
U ra mɔru kɔsie.
Win mɔru ya kpã.
U ra win yibɛrɛba mɔru kɔsie.
U ku ra bu suuru kue.
3 U ku ra toro deri u kun nùn sɛɛyasie.
Adama u ku ra mɔru se fuuku.
Win dam mu kpã.
U n sĩimɔ, woo guna ya ra n seewawa,
kpa guru winu nu n sãa nge win naasun tua.
4 U n nim wɔ̃ku gbãre, ga ra gberewa.
U ra daanu kpuron nim gberasiewa,
kpa yaka si su wãa Basaniɔ ka Kaamɛlin gãanɔ su gbera,
kpa dãa wɛ̃ɛ si su wãa Libaniɔ su dɛlla.
5 U dera guunu bãarimɔ.
Ma gungunu diirimɔ.
Ma tem ka mɛn tɔmbu ba yiiyaramɔ win wuswaaɔ.
6 Wara u koo kpĩ u yɔ̃ra u win mɔru ma.
Wara u koo ka win mɔru gabirina.
Win mɔru ya ra pusiwa nge dɔ̃ɔ.
Wee ya kpenu bɛsukumɔ.
7 Yinni Gusunɔ u sãawa tɔn geo.
U sãawa be ba wãa wahala sɔɔn kuku yeru.
Be ba nùn naanɛ sãa, bera u ra nɔɔri.
8 U koo Ninifu kpeerasia mam mam ka nim bakam,
kpa u win yibɛrɛba naa gira sere gɔribun wãa yerɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ.

Gari yi Gusunɔ u gerua

Yuda ka Ninifun sɔ̃

9 Mba i Yinni Gusunɔ bwisikusimɔ.
Wiya u ra kam koosie mam mam.
Ba ku ra nɔni swãaru wa nɔn yiruse.
10 Yibɛrɛ be, ba sãa nge sãki kɔkɔnu,
ba ra tam nɔ sere mu bu go.
Ka mɛ, ba koo dɔ̃ɔ mwaarawa mam mam nge yaka gbebusu.
11 Ninifu, wunɛn min diya goo u yara wi u Gusunɔ kɔ̃sa bwisikusimɔ,
ma u kĩ u nùn seesi.
12 Yinni Gusunɔ u Yudaba sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
baa bɛɛn yibɛrɛba bà n dabi amɔ,
ma ba dam mɔ amɔ,
ka mɛ, kon bu gowa mam mam.
Na bɛɛ sekuru doke.
Na ǹ maa wuremɔ n bɛɛ kua nge mɛ.
13 Kon ben yoo te ba bɛɛ diisiamɔ kpeerasia.
Kon ten yɔni kasuku.
14 Bɛɛ Ninifugibu, wee ye nɛ, Yinni Gusunɔ na gerua bɛɛn sɔ̃.
Na nɛɛ, i ǹ bweseru wasi
te ta koo bɛɛn yĩsiru sɔbe.
Kon bɛɛn bwãaroku dãaginu ka sisuginu kpuro wuna bɛɛn bũu dirun di,
kpa n bɛɛn sika sɔɔru ko.
Domi i ǹ sãa gãanu.

2

1 Bɛɛ Yudaba, wee goo u na guunu wɔllɔ
u bɔri yɛndun labaari gea kparamɔ.
Yen sɔ̃, i bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra raa di Yinni Gusunɔn sɔ̃ dio.
I bɛɛn nɔɔ mwɛɛnu yibio.
Domi tɔn kɔ̃so wi, u ǹ maa wee bɛɛn suunu sɔɔ.
Na nùn kpeerasiawa mam mam.
2 Bɛɛ Ninifugibu, kam koosio u bɛɛ wɔrim wee.
Yen sɔ̃, i bɛɛn gbãraru maruo,
kpa i bɛɛn swɛɛ kɔ̃su.
I sɔɔru koowo,
kpa i wɔrugɔru sɔ̃ɔsi ka bɛɛn dam kpuro.

3 Wee Yinni Gusunɔ u Yakɔbun bweseru, Isireliba ben bɛɛrɛ wesiamɔ,
be, be yibɛrɛba ba wɔri ba ben yãnu gura
nge mɛ ba ra resɛm kãasi yakiri.

Ba Ninifu wɔri

ba yen yãnu gura

4 Ninifun yibɛrɛban tabu durɔ damgibun tɛrɛnu nu sɔ̃ri.
Ma ba yãa wunɔmginu doke.
Tabun tɔ̃ru tà n tura,
ben tabu kɛkɛ be dumi gawe
yi ra kuramɛwa yi n ballimɔ nge dɔ̃ɔ buri,
kpa ba n yaasi fĩamɔ.
5 Ba tabu kɛkɛba yakiamɔ swɛɛ sɔɔ nge wiirobu.
Ba daamɔ batuma kpuro sɔɔ ka dam.
À n bu wa, a ra n tamaa dɔ̃ɔ yariya.
Kpa ba n duki mɔ̀ nge guru maakinu.
6 Ninifun sina boko u win tabu durɔ damgibu yaaya u sokumɔ.
Adama be wee, ba sĩimɔ ba bãarimɔ.
Ben yibɛrɛba ba sɛnde ba ka dɔɔ wuun gbãraru gia.
Ma ba tii kuku yenu kua.
7 Subaru sɔɔ, ba daanun swɛɛ kɛnia,
ma sina kpaara wɔruka.
8 Ba Ninifu ye mwa ba yen yãnu gura ba ka doona.
Yen tɔn kurɔbu ba sumɔ nge kparukonu,
ma ba toronu soomɔ.
9 Ninifu ye, ya sãawa nge nim bwee bakaru
tèn nim mu gɛ̃ɛra mu doona.
Ma nɔɔgira nɔɔramɔ ta mɔ̀,
i yɔ̃ro, i yɔ̃ro.
Adama goo kun yɔ̃re.
10 I sii geesu ka wura guro.
Ben dukia ya ṅ nɔru mɔ.
Dukia bwese bwesekawa ba mɔ.
11 Ba guramɔ, ba goomɔ, ba sankumɔ.
Tɔmbu kpuron gɔma dwiiya.
Ben dũunu soonamɔ, ma ben dam doona.
Be kpuron wuswaa burisinɛ.

Ninifu ya sãawa

nge gbee sunɔ ge ba kamia

12 Mana Ninifu ye, ya wãa tɛ̃,
ye, ye ya raa sãa nge gbee sinansun wãa yeru,
mi gbee sunɔ dwaa ka ninu ka binu nu ra n bɔsu,
goo ku ra maa nu nare,
13 kpa dwaa ye, yu yen kurɔbu ka yen binu yaa goowa,
kpa yu wãa yee te yaa yibia.
14 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ, nɛ wee.
Nɛna na sãa yen yibɛrɛ.
Kon de yen tabu kɛkɛba bu dɔ̃ɔ mwaara.
Kon de bu yen bibu go tabu sɔɔ.
Kon de yu ku maa tɔmbun yãnu gura.
Goo kun maa yen sɔmɔbun nɔɔ nɔɔmɔ.

Ba Ninifu kam koosia

3

1 Ninifugiba kua bɔ̃rurobu.
Domi ba sãawa tɔn gowobu.
Ba weesu yiba.
Ma ba kuuramɔ ka gbana.
Ba ra n tɔmbun yãnu guramɔwa.
2 Wee sɛnan damusu nɔɔramɔ wuu ge sɔɔ.
Wee tabu kɛkɛban uruun wɔkinu nɔɔramɔ,
ma dumi yi yi gawe yi yɔ̃ɔkumɔ.
3 Maasɔbu ba wee,
ba takobiba ka yaasi nɛni yi ballimɔ.
Wee ba tɔmbu mɛɛra kua,
ma gonu tɛrie baama, nu ṅ garirɔ.
Ma ba nu wɔrikimɔ.

Ba Ninifu sekuru doke

4 Ninifu ya sãawa nge kurɔ sakara kowo kpoko.
Ya bwese dabinu yoru diisia yen buram ka yen sɔrorun sɔ̃.
5 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, kon ye wɔrima.
Kon yen yaberu gbabia n ka yen wuswaa wukiri,
kpa n yen tereru bwesenu sɔ̃ɔsi,
kpa yu sekuru wa.
6 Kon ye kubanu sure, kpa tɔmbu bu ye ka.
7 Saa yera wi u ye wa u koo duka su,
kpa u nɛɛ, Ninifu ya kua bansu.
Wara u koo ye wɔnwɔndu kua.
Mana kon bu wa be ba koo ye nukuru yɛmiasia.

Ninifu ya koo kowa nge Tebɛsi

8 Tebɛsi ya wãa Nilun nim swɛɛ yi ba gban bɔkuɔ.
Nim mu ka ye sikerenɛ.
Ma mu sãa yen gbãraru.
Ninifu, a tamaa a Tebɛsi ye sanɔ kere?
9 Etiopigibu ka Egibitigiba ba sãa yen dam.
Putigibu ka Libigibu ba sãawa yen somiɔbu.
10 Ka mɛ kpuro, yen tii ya yoru da.
Ba ye mwa ma ba yen bibu go swɛɛ kpuro sɔɔ.
Ba yen wirugibu tɛtɛ toosi,
ma ba yen damgibu mwɛɛra ba yɔni doke.
11 Wunɛ Ninifu, kaa nɔni sɔ̃ɔrawa,
kpa a n sãa nge wi u tam goore,
kpa a kuku yeru kasu yibɛrɛban sɔ̃ a kuke.
12 Saa ye sɔɔ, wunɛn gbãranu kpuro nu ko n sãawa nge dãa nìn marum mu ye.
Bà n mu sira kpa mu wɔri wi u koo mu din nɔɔwɔ.
13 Wee wunɛn tɔmbu ba sãa nge tɔn kurɔbu wunɛn suunu sɔɔ.
Wunɛn tem wusun kɔnnɔsu su kɛniara mam mam yibɛrɛban wuswaaɔ.
Ma dɔ̃ɔ u sin kɔkɔrɔba di.
14 Bɛɛ Ninifugibu, i nim takirio i yi.
Domi ba koo bɛɛn wuu tarusi.
I bɛɛn gbãrarun dam sosio.
I birikiba muro kpa i sɔndu taaku i ka tu bani.
15 Baa ì n yeba kpuro kua,
ka mɛ, dɔ̃ɔ u koo na u bɛɛ di,
ǹ kun mɛ bu bɛɛ go ka takobi.
Ba koo bɛɛ kpeerasiawa nge mɛ twee yi ra dãa wurusu di.

Ba Ninifun tɔmbu kpuro go

Wee, i dabia nge twee.
16 Bɛɛn tenkuba ba kperi dabiru kere.
Adama be kpuro ba doona
nge twee yi yi yɔ̃ɔwa.
17 Bɛɛn kɔ̃sobu ba dabi nge gbabu swɛ̃ɛ.
Bɛɛn sɔm kowobu ba dabi nge twee
yi yi sina dãa kikisɔ bururu.
Adama ye sɔ̃ɔ u yara ma yi yɔ̃ɔwa yi doona,
ba ǹ tuba mi yi da.
18 Wunɛ Asirin sina boko,
wee wunɛn kparobu ba dom yĩbirimɔ.
Wunɛn tabu durɔ damgibu ba ǹ maa wasi.
Ma wunɛn tɔmbu ba yarinɛ yam kpuro guunu wɔllɔ,
goo sari wi u koo bu kpaasina.
19 Goo kun wunɛn mɛɛra ye nɔɔrimɔ.
Ya koo nun gowa.
Wi u nua ye ya nun deema, u koo taka kowa nuku dobun sɔ̃.
Domi goo sari wi a ǹ nɔni sɔ̃ɔwa.

HABAKUKU

Habakuku u win sɔmburu kuawa Yudaban sina boko Yoyakimun waati sɔɔ. Wi ka Yeremiwa ba sɔmburu kua waati tia sɔɔ.

Habakukun tireru ta win biti ka win nuku sankiranu sɔ̃ɔsimɔ win tɔmbun sɔ̃. Saa ye sɔɔ, Babilonigibu ba Isireliba dam dɔremɔ. Mɛya bwese ni nu ka bu sikerenɛn tii nu bu kuammɛ. Yera Isireliba ba tii bikiamɔ ba mɔ̀, amɔna ben wãara ko n sãa be ka Gusunɔ. Ma Gusunɔ u bu wisa saa win sɔmɔ Habakukun nɔɔn di u nɛɛ, wi u Gusunɔ naanɛ doke, wiya u koo kpĩ u n wãa. Wi u mara Gusunɔ u nùn yakia, wiya u ko n wãa, wiru 2:4.

Tire ten kpunaa

1. Garin wiru, wiru 1:1.
2. Habakuku u ka Gusunɔ gari mɔ̀, wiru 1:2n di sere wiru 2:20.
3. Habakuku u Gusunɔ siara, wiru 3.

1 Gari wee yi Yinni Gusunɔ u win sɔmɔ Habakuku sɔ̃ɔwa.

Habakuku u Yinni Gusunɔ somiru kanamɔ

2 Yinni Gusunɔ, sere saa yerà ko na n nun somiru kanamɔ.
Sere saa yerà kaa n man maari.
Sere saa yerà kaa de na n nun sɔ̃ɔmɔ
ma tɔmba dam dɔrenamɔ.
Nge sere saa yerà kaa na a sun wɔra.
3 Mban sɔ̃na a dera na kɔ̃sa mɛɛra.
Mban sɔ̃na kaa n tɔmbu mɛɛra
ba n gem biranamɔ.
Wee, tɔmba dam dɔrenamɔ
ba daa kɔ̃sa mɔ̀ baama kpuro.
Sannɔsu yiba, ma tɔmba siribu sokunamɔ baama kpuro.
4 Goo sari wi u wooda mɛm nɔɔwammɛ.
Ba ku ra tɔmbu ben gem wɛ̃ nge mɛ n weenɛ.
Tɔn kɔ̃sowa u ra gemgii siribu di.

Gusunɔ u Habakuku wisa u nɛɛ, Babilonigiba wee

5 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, i bwesenu mɛɛrio i ka sikerena.
I de biti yu bɛɛ mwa.
Domi kon gãanu ko bɛɛn nɔni biru
ni i ǹ naanɛ mɔ̀,
baa goo ù n bɛɛ nu tusia.
6 Wee, kon Babilonigibu seeyama.
Tɔn be, ba nuki sum.
Ba tem kpuro bukianamɔ
bu wa bu ka bwesenu ganun wãa yenu mwɛɛri.
7 Ba nanum mɔ ben dam saabu.
Bera ba ra gɔsi ye ba kĩ.
8 Ben dumi yi sannɛkunu ǹ kun mɛ gbeeku bɔ̃nu duka kere.
Saa tontonden diya yi ra yɔ̃,
kpa yi yibɛrɛ wɔri nge kasa ye ya goo buu wa.
9 Be kpurowa ba wee bu ka tɔmbun yãnu gura.
Ba nɔni girariwa mi ba dɔɔ.
Ma ba yobu mwɛɛrimɔ ba mɛnnamɔ nge yani sɛɛri.
10 Ba sinambu gema.
Ba tem yɛ̃robu yɛ̃ɛmɔ.
Ba ǹ wusun gbãranu gara.
Domi ba ra tem turenu kowa bu ka gbãra ni yɔ
kpa bu wuu si mwa.
11 Yen biru kpa bu yari min di nge woo guna,
kpa bu maa da bu gam wɔri bu kɔ̃sa ko.
Ben dama ba naanɛ sãa, mu sãa nge ben bũu.

Habakuku u maa Gusunɔ soku

12 Saa yellun di, wuna a sãa Gusunɔ.
Wuna a sãa nɛn Yinni.
A dɛɛre. Yen sɔ̃, sa ǹ gbimɔ.
Yinni, wuna a sãa nɛn kpee baa mi na ra kuke.
Wuna a Babilonigibu gɔsa,
ma a bu dam kã kpa bu ka sun sɛɛyasia.
13 Adama a ǹ kpɛ̃ a yɔ̃ra a n kɔ̃sa mɛɛra,
domi a dɛɛre too.
N n mɛn na, mban sɔ̃na a mɛɛra ye tɔn kɔ̃soba mɔ̀,
ma a ǹ gãanu gerumɔ.
Mban sɔ̃na a maari tɔn kɔ̃sobu ba gemgibu goomɔ.
14 Mban sɔ̃na a tɔmbu kuammɛ nge swɛ̃ɛ,
ǹ kun mɛ nge kɔkɔ ni nu ǹ kparo mɔ.
15 Babilonigibu ba tɔmbu mwɛɛrimɔ
nge swɛ̃ɛ yi ba mwa ka kɔkɔnu
ǹ kun mɛ ka yãakoronu,
kpa bu bu gura bu ka doona ka nuku dobu.
16 Yen sɔ̃na ba ra ben yãakoronu yãkunu kue,

kpa bu nu turare dɔ̃ɔ dokea.
Domi nin saabuwa
ba koo ka kpĩ bu dĩa geenu wa
ni nu do bu di.
17 Domma ba koo den ben takobiba wesia ben karanɔ.
Ba ko n bwesenu sakirimɔwa wɔnwɔndu sariru sɔɔ sere ka baadommaɔ?

2

1 Adama nɛ, Habakuku na yɔ̃wa gbãraru wɔllɔ nɛn kɔ̃su yerɔ
nge wi u yɔɔru bwɛ̃ɛ,
kpa n ka nɔ ye Gusunɔ u koo man sɔ̃,
ka nge mɛ u koo man wisi nɛn wee-weenun sɔ̃.

Gusunɔ u Habakuku wisa

2 Yera Yinni Gusunɔ u man wisa u nɛɛ,
n gari yi yoruo yi u man sɔ̃ɔmɔ.
N yi yoruo kpasasa kpee bɛsi sɔɔ.
3 Yin tɔ̃ra kun gina tura yi ka koora.
Adama yi koo koora yin saa yà n tura.
Baa yì n tɛɛmɔ, na n gesi yi mara.
Domi yi koo koorawa kam kam.
4 N yoruo ma wi u tii sue u ɲ̀ wãa swaa gea sɔɔ.
Adama wi u kua gemgii naanɛ dokebu sɔɔ, u ko n wãawa.
5 Wi u tii sue, u ku ra sinɛ sɛ̃ɛ.
U ra n sãawa nge tam nɔro,
kpa u n nɔɔ wukie nge gɔribun wãa yeru.
U ku ra debu nge gɔɔ.
U ra n tii bwesenu gawemɔwa u ka ko nin yinni.

Bɔ̃rusibu nɔɔbu

6 Adama bwese ni u mwɛɛra mi,
nu koo nùn seesi nu nùn gari sɔ̃ ka wɔma ka mɔnnu, nu nɛɛ,
u kuawa bɔ̃ruro wi, wi u dukia mɛnnamɔ ye ya ɲ̀ sãa wigia,
ma u gabun yãnu guramɔ u tɔruba yiimɔ.
Sere saa yerà u ko n mɔ̀ nge mɛ.
7 Bèn dibu u nɛni, ba koo nùn seesi subaru sɔɔ,
kpa bu gura ye u mɔ.
8 Nge mɛ u tɔn dabinu wɔri u nin yãnu gura,
nge mɛya be ba tie, ba koo maa nùn wɔri bu win yãnu gura
yèn sɔ̃ u tɔmbun yɛm yari,
ma u tem ka mɛn wusu ka mɛn tɔmbu dam dɔre.
9 Bɔ̃rurowa wi u dukia guramɔ
ye ya ɲ̀ dɛɛre win berusebun mi,
kpa u wa u n wãa aye bɛɛrɛgiru sɔɔ,
mi u ɲ̀ maa nɔni swãaru wasi.
10 Adama win yɛnun sekura u sɔɔru kua mi,
ye u ka bwese dabinu go.
Win tiin wãara u kari bɔrie.
11 Domi baa ka ganiɔ, yi koo wuri ko yi nùn taarɛ wɛ̃,
kpa kpɛɛrun yari yi wuri wura.
12 Bɔ̃rurowa wi u win wuun kpɛɛkpɛɛku swĩimɔ yɛm wɔllɔ,
ma u tɔmbu dam dɔremɔ.
13 Ye tɔmba mɔ̀ kpuro, ya koo dɔ̃ɔ mwaara.
Ba tii nɔwia mɔ̀wa kam sɔɔ.
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa u koo ye kpuro kam koosia.
14 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru ta ko n yibawa tem sɔɔ
nge mɛ nim wɔ̃ku ga ra n nim yiba.
15 Bɔ̃rurowa wi u win beruse tam bɔɔbɔm wɛ̃ɛmɔ
mu ka nùn go nge dɛ̃ɛ, u n yɔ̃ tereru,
kpa u nùn sekuru doke u n mɛɛra.
16 Yɛ̃ro u tii sekuru dokemɔwa mi, n ɲ̀ mɔ bɛɛrɛ.
Win tii u mu nɔruo kpa u tereru yɔ̃ra.
Yinni Gusunɔ u koo nùn tilasi ko
u ka win mɔrun nɔra nɔ kpuro,
kpa win bɛɛrɛ ye u raa mɔ yu gɔsia sekuru.
17 Daa kɔ̃sa ye u kua Libaniɔ,
ya koo wɔri win wiru wɔllɔ.
U yɛɛ go.
Adama yɛɛ yi, yi koo nùn nandasia.
Yeni kpuro ya koo nùn deema yɛm mɛ u yarin sɔ̃,
ka dam mɛ u tem mɛ ka mɛn wusu ka mɛn tɔmbu dɔren sɔ̃.
18 Arufaani yerà bwãarokunu nu mɔ tɔnu u ka sina u nu seku.
Nu sãawa ni ba seka ka sisu,
ma nu dera u weesu naanɛ sãa.
Mban sɔ̃na tɔnu u koo win naanɛ doke bwãaroku ni u seka sɔɔ,
ni, ni nu ɲ̀ kpɛ̃ nu gari gere.
19 Bɔ̃rurowa wi u dãa kuku sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, gu seewo,
ma u kperu sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, tu dom yando.
Yen gaa ya koo kpĩ yu nùn bwisi kɛ̃?

Geema, u nu wura ka sii geesu pote.
Adama nu ṅ hunde mɔ, nu n sere wãaru mɔ.
20 Yinni Gusunɔ u wãa win sãa yee dɛɛrarɔ.
Tɔmbu kpuro bu nɔɔ mario win wuswaaɔ.

Habakukun kanaru

3

1 Wee kana te Gusunɔn sɔmɔ Habakuku u kua ka weeweenu.
2 U nɛɛ, Yinni Gusunɔ, na nua ye a gerua.
Ma na nanda.
A de yu koora wɔ̃ɔ sini sɔɔ.
A de tɔmbu bu ye wa bɛsɛn waati yeni sɔɔ.
Adama wunɛn mɔru ye sɔɔ, a yaayo a sun wɔnwɔndu kua.
3 Gusunɔ, a na saa Edɔmun di.
Wunɛ, Dɛɛro, a na Paranin guurun di.
Wunɛn yiiko ya wɔllu yam bururasie.
Ma tem kpuro mu nun siaramɔ.
4 A na, ma yam mu burura.
Sɔ̃ɔ yãna yara wunɛn nɔman di,
mi wunɛn dam mu wãa.
5 A dera baranu nu pusimɔ.
A nu derimɔ mi a sara kpuro.
6 À n yɔ̃ra, tem mu ra yĩiriwa.
À n bwesenu mɛɛra, nu ra diiriwa.
Guu ni nu wãa saa yee yellun di, nu wɔruka,
gunguu ni nu wãa saa tɛɛbun di, nu kɔsikira,
domi niya nu raa sãa wunɛn swaa ye a ra sĩ.
7 Na Kusanigibun weeweenu nɔɔmɔ.
Na maa wa ma Madianiba ba bɛrum soore.
8 Yinni Gusunɔ, a ka daanu mɔru mɔ̀wa?
Nge nim wɔ̃kuwa a ka mɔru mɔ̀.
Wee a yɔɔwa guru winu wɔllɔ
nge wi u yɔɔwa tabu kɛkɛn wɔllɔ,
ma ya nùn nasara wɛ̃.
9 A wunɛn tɛndu bɛri.
Wunɛn bɔ̃ri yi sãawa nge sɛ̃ɛnu.
A tem bɛra ma daanu koka min di.
10 Guunu nù n nun wa, nu ra diiriwa.
Gura ya nɛmɔ ka dam, ma nim wɔ̃kun nim mu wɔki,
mu nim kurenu kɔ̃ɔmɔ sere wɔllɔ.
11 Sɔ̃ɔ ka suru ba yɔ̃ra ye ba wunɛn guru maakinu wa nu ballimɔ nge yaasa, ma nu dɔɔ nge sɛ̃ɛnu.
12 Wee a tem bukianamɔ,
a bwesenu kɔsukumɔ ka mɔru baka.
13 Wee a yara
a wunɛn tɔmbu ka wunɛn sunɔ wi a gɔsa somiru na.
A tɔn kɔ̃sobun sunɔ go.
A win bwãabu kpeerasia mam mam.
14 A yibɛrɛban sinambun winu yabura ka ben tiin sɛ̃ɛnu.
Ba raa sun wɔrim wee ka sɛndaru nge woo bɔkɔ,
bu ka sun yarinasia.
Ba nuku dobun kuuki mɔ̀.
Ba sɔɔru sãa bu ka sun go bɛsɛn kuku yenɔ.
15 Yinni Gusunɔ, a sɔ̃ wunɛn dumin wɔllɔ,
a nim wɔ̃ku taakumɔ
ge ga nim kɔ̃ɔmɔ ga wɔki.
16 Na gen wɔkinu nɔɔmɔ too.
Ma na nanda gem gem,
nɛn nɔɔ ga diirimɔ bɛrum sɔ̃.
Ma nɛn wasi yi wɔkɔnu wɔrimɔ,
na yɔ̃ sɛ̃ɛ na nuku sankiranun tɔ̃ru mara
te ta wee bwese ni nu koo sun dam dɔren sɔ̃.
17 Figien dãnu nu ṅ ko n binu mɔ.
Resɛm dãnu nu ṅ maa marumɔ.
Olifin dãnu nu ṅ maa binu marumɔ.
Gbea kun maa dĩanu wɛ̃ɛmɔ.
Yãanu ka kɛtɛ kun ko n maa wãa gɔ̃ɔwɔ.
18 Adama nɛ, nɛn nuku dobu weewa wunɛ Yinni Gusunɔn min di.
Na nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ a ra man faaba ko.
19 Wuna a sãa nɛn dam.
A ra de na n sãu nge nɛmu.
Kpa na n sĩimɔ guunu wɔllɔ.
Womu geniwa ba wom kowobun wirugii kua ka mɔrɔku.

SOFONI

Sofoni u Yudaba ka Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔmɔ ma Gusunɔ u koo bu sɛɛyasia. Ma u maa tɔn tukobu kirɔ mɔ̀ be ba ka bu sikerenɛ u nɛɛ, Yinni Gusunɔn siribun tɔ̃ra wee. Tɔ̃ɔ te, nɔni swãarugira. Adama amɛn biru, Isirelibɔn sukum ba koo wurama Gusunɔn mi kpa bu kpam Yerusalɛmu seeya.

Tire ten kpunaa

1. Gusunɔ u koo Yudaba ka Yerusalɛmugibu siri, wiru 1:1n di sere wiru 2:3.
2. Gusunɔ u koo bwese tukunu kpeerasia, wiru 2:4-15.
3. Yinni Gusunɔ u koo Yerusalɛmu seeya, wiru 3:1-20.

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Sofoni, Kusin bii sɔ̃ɔwa Yosiasi, Amɔɔn bii, Yudaban sina bokon bandun waati sɔɔ. Sofoni wi, u sãawa Gedalian debubu, Amarian sikadobu, Esekiasin yãasebu.

Yinni Gusunɔ

u koo handunia sɛɛyasia

2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
kon kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
3 Kon tɔmbu ka yɛɛ ka gunɔsu ka swɛ̃ɛ kpeerasia
ka sere maa tɔn kɔ̃sobu ka ye ya ra bu sokurasie.
Kon tɔmbu kpuro kpeerasia handunia sɔɔ.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo Yudaba

ka Yerusalɛmugibu sɛɛyasia

4 Yinni Gusunɔ u maa nɛɛ,
kon Yudaba ka Yerusalɛmugibu kpuro nɔma doke.
Kon bũu wi ba mɔ̀ Baalin sãa yee ni nu tie kpeerasia min di.
Kon yen wirugibu ka yen yãku kowobun yĩsa go.
5 Be ba dii tɛɛri wɔllɔ kperi ka suru sãamɔ
ka be ba bɔ̃rumɔ ka nɛ, Yinni Gusunɔn yĩsiru,
ma ba wure ba bɔ̃rumɔ ka ben bũun yĩsiru,
be kpurowa kon go.
6 Be ba man biru kisi ka be ba ku ra man kasu,
ka sere maa be ba ku ra man ben gari saawara ko,
be kpurowa kon go.
7 I nɔɔ mario wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi win tɔ̃ru ta turuku kua.
U win yãkuru sɔɔru kua.
U maa gɔsa be ba koo tu di.
8 Wi, Yinni Gusunɔn yãku ten tɔ̃ru sɔɔ,
u koo wirugibu ka sina bokon bibu wɔri,
ka sere maa be ba tɔn tukobun komanu swĩi.
9 Yen tɔ̃ɔ te, be ba ku ra sãa yerun kɔnnɔ suuku taaram kã nge bũu sãɔbu,
ka sere be ba ben sunɔn yɛnu dukia yibiamɔ
ye ba gurama ka gbɛna, ka dam dibu,
be kpurowa u koo wɔri.
10 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo wuri nɔ sere kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Swɛ̃ɛ,
ka maa wuun wɔɔ bera gaan mi.
Mɛya nɔni swãa bakara ko n wãa guunu wɔllɔ.
11 Bɛɛ Makitɛsigibu, i wuri koowo.
Domi tenkuba kpuro ba koo kam ko.
Be ba gobi kɔsimɔ kpuro ba koo kpeera.
12 Yen tɔ̃ɔ te, u koo Yerusalɛmu bũuri ka fitilanu.
U koo tɔmbu wɔrima be ba sɔ̃ kpɛtɛɛ nge tam kɔrɔnu.
Ma ba gerumɔ ben gɔ̃ruɔ ba mɔ̀,
wi, Yinni Gusunɔ u ṅ gea mɔ̀, u ṅ maa kɔ̃sa mɔ̀.
13 Ba koo ben arumani gura kpa ben yɛnusu su ko bansu.
Ba koo dia bani yè sɔɔ ba ṅ sinamɔ.
Ba koo resɛm duure, adama ba ṅ yen tam nɔrumɔ.

Yinni Gusunɔn tɔ̃ru

14 Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ nanumgira ta turuku kua.
Te wee ta wee fuuku, ta nɔɔgiru sue.
Tabu durɔ damgii u koo kuuki ko dɔma te.
15 Tɔ̃ɔ te, ta sãawa mɔrun tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te, ta sãawa nuku sankiranun tɔ̃ru.
Ta sãawa kam kobun tɔ̃ru.
Tɔ̃ɔ te, yam wɔ̃kura koo tu wukiriwa nge bukɔ ka guru winu.

16 Yen tɔ̃ɔ te, tabu kowobu ba koo kəbi so
kpa bu kuuki ko bu ka wuu si su gbãranu mə wəri.
17 U koo təmbu nuku sankiranu kpɛ̃ɛ
kpa ba n sĩimə nge wɔ̃kobu.
Domi Yinni Gusunəwa ba torari.
U koo de ben yɛm mu n tɛrie nge tua,
kpa ben gonu nu n sãa nge kubanu.
18 Yen dəma te, ben sii geesu ɲ̀ kun mɛ ben wura,
yen gaa kun kpɛ̃ yu bu wəra Yinni Gusunən məru baka yen min di.
Tem mɛ kpuro mu koo dɔ̃ɔ mwaara win mərun sɔ̃.
U koo mɛn təmbu kpuro gowa subaru sɔɔ.

I tii kawo

2

1 Bɛɛ sekuru sariba,
i de i sina i bwisiku,
2 Yinni Gusunən himba yu sere koora.
Kpa tɔ̃ɔ te, tu ku raa bɛɛ samba ko
nge doo sako ge ga ka woo doonə.
I de i sina i bwisiku
Yinni Gusunən məru baka yen tɔ̃ru tu sere tunuma
tu bɛɛ deema.
3 Bɛɛ be i tii kawe kpuro tem mɛ sɔɔ,
i Yinni Gusunə kasuo.
Bɛɛ be i nùn mɛm nɔɔwɛ,
i gem kasuo, kpa i tii kawa.
Sərəkudo i ko i yari Gusunən mərun tɔ̃ɔ te sɔən di.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ duu yeru gian sɔ̃

4 Gasan tem mu koo bansu ko.
Kpa Asikaloni yu yɔ̃ra dira.
Ba koo Asidədun təmbu gira sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara.
Kpa bu Ekoronin təmbu seeya ben wuun di.
5 Bɛɛ Keretin bweseru, bɛɛ be i wãa nim wɔ̃kun goorə,
i kam kuawa.
Wunɛ maa Kanani, wunɛ wi a sãa Filisitiban tem,
Yinni Gusunə u nun gerusimə.
U nɛɛ, u koo nun kpeerasia.
Goo kun maa sinamə wunɛ sɔɔ.
6 Nim wɔ̃kun goo te, ta koo kowa kpara yenu,
mi kparobu ba ko n da bəsu ba n ben yãanu kparamə.
7 Domi saa ye sɔɔ,
Gusunə, Yudaban Yinni u koo ben be ba tie kpara
kpa u ka ben yobu wurama.
Nim wɔ̃kun goo te, ta koo ko begiru.
Miya ba ko n da yaa sabenu kpare,
kpa yoka bu kpuna Asikalonigibun dia mi.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ yari yeru gian sɔ̃

8 U Məabuba ka Aməniban wəma nua ye ba ka win təmbu sekuru doke.
Ma ba tii sua ba ben tem nəə bura yenu susisia.
9 Yen sɔ̃na wi, Gusunə Isireliban Yinni,
wi, wi u wəllu ka tem mə,
u nɛɛ, sere ka win wãaru, u koo de Məabuba bu kam ko nge Sodomugibu,
kpa Amənibа bu maa kam ko nge Gomərагibu,
ben tem mu yaka kɔ̃susu kpi,
ɲ̀ kun mɛ mu gəsira bəru.
Gãanu kun maa kpiimə mi sere ka baadommaə.
Win tən be ba tie,
ba koo Məabu be, ka Aməni be wəri
bu ben yãnu gura bu tem tubi di.
10 Yeniwa Gusunə u koo de yu bu deema ben tii suabun sɔ̃
ka sere maa ye ba wi, Gusunə wəllu ka tem Yinnin təmbu wənwa
ba sekuru doke.
11 Wi, Yinni Gusunə, u ɲ̀ ka bu wənwəndu mɔ̀.
U koo handunia kpuron bũnu kam koosia.
Baa bwese ni nu wãa tem burenə,
nu koo yiira win wuswaaə nin wusə.

Gusunən gari yi ba gerua

bwese tuku ni nu wãa

sɔ̃ɔ yɛ̃si yɛ̃sika gian sɔ̃

12 Bɛɛ Etiopigibu, ba koo maa bɛɛ səkiri ka win takobi bu go.

13 U koo win nɔmu dɛmiɛ sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ
u Asirigibu kam koosia,
kpa Ninifu yu ko bansu.
Gãanu kun maa kpiimɔ mi.
14 Yaa sabena nu koo sina mi,
yɛɛ bwese bweseka gesi.
Boorosu ka duuru bɛɛkuna nu koo kpuna furɔ si ba yen gbereba kuan sɔɔwɔ.
Ba koo kuuki nɔ saa fɛnɛntiban di.
Nɔni swãara ko n wãa yen kɔnnɔwɔ.
Domi dirun bura te ba kua ka sɛdurun dãa ta koo kɛsikira.
15 Nge mɛya wuu ge, ga koo ko,
ge, ge ga raa tii sue mi,
ma ga tamaa ga wãawa bɔri yɛndu sɔɔ,
ma ga tii sɔ̃ɔmɔ ga mɔ̀,
gera ga kpuro kere.
Wee ga wɔruma ga bansu kua.
Ga kua yɛɛn wãa yeru.
Wi u sarɔ mi, u koo wia kowa u nɔma kpara.

Yerusalɛmugibu ba ɲ̀ Gusunɔn gere wure

3

1 Bɔ̃ruroba bɛɛ Yerusalɛmugibu.
Domi i sãawa mɛm nɔɔ sariba,
ma i disi mɔ, i dam diinamɔ.
2 I ku ra googii nɔ.
I ku ra maa sɛɛyasiabu wure.
I ku ra Gusunɔ bɛɛn Yinni naanɛ ko.
I ku ra maa nùn susi.
3 Bɛɛn sina asakpɔbu ba sãawa nge gbee sinan
si su kukirimɔ wuu ge sɔɔ.
Ma bɛɛn siri kowobu ba maa sãa nge yokan puruka
ni nu ku ra dĩanu yi bururun sɔ̃.
4 Gusunɔn sɔmɔbu ba sãawa naanɛ sariba.
Ba ku ra gere ye Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa.
Bɛɛn yãku kowobu ba Gusunɔn sãaru disi dokemɔ.
Ba ku ra woodaba mɛm nɔɔwɛ.
5 Adama ka mɛ, Yinni Gusunɔ u wãa ka bɛɛ.
U sãawa gemgii, u ku ra weesu ko.
U ra win gem terasiewa siribu sɔɔ bururu baatere.
U ku ra tɔ̃ru bure.
Adama tɔn kɔ̃soba ba kɔ̃sa mɔ̀, sekura kun bu mɔ̀.
6 Wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
u bwese girinu go,
ma u nin gbãranu ka nin kuku yenu kɔsuka.
U dera goo ku ra maa sĩ nin swɛɛ sɔɔ.
U nin wusu kɔsuka, goo kun maa wãa mi.
7 Yera u nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu, ì n daa nùn nasie,
ma i win sɛɛyasiabu wuramɔ,
u ɲ̀ daa bɛɛn wãa yenu kɔsukumɔ.
U ɲ̀ daa maa bɛɛ sɛɛyasiamɔ nge mɛ u kua,
adama i ra n sɛndewa kɔ̃san kobu sɔɔ.
8 Yen sɔ̃, wi, Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
i nùn maruo tɔ̃ɔ tè sɔɔ u koo se u bɛɛ wɔrima.
Domi u gɔ̃ru doke u bwesenu ka nin sinambu mɛnna
u bu win mɔru sɔ̃ɔsi ka yen dam.
Kpa n sãare nge ba tem mɛ kpuro dɔ̃ɔ doke win mɔrun sɔ̃.

Yinni Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua

9 Saa ye sɔɔ, Yinni Gusunɔ u koo tɔmbun yari dɛɛrasia
kpa bu win yĩsiru soku bu nùn sã sannu.
10 Be ba nùn sãamɔ ba yarinɛ baama,
ba koo ka nùn kɛ̃nu naawa saa Etiopin daanun gurun di.
11 Yen tɔ̃ɔ te, bɛɛ win tɔmbu Isireliba,
i ɲ̀ sekuru wasi bɛɛn daa kɔ̃sa ka bɛɛn tora ni i kua sɔɔ.
Domi u koo be ba ra tii sue bɛɛn suunu sɔɔ wuna,
kpa bɛɛn tiin tɔn biaru tu kpe win guu dɛɛrarun wɔllɔ.
12 U koo de tɔmbu fiiko ba n wãa bɛɛn suunu sɔɔ
be ba ɲ̀ tii sue.
Ba koo win yĩsiru soku u ka bu kɔ̃su.
13 Isireli be ba tie, ba ɲ̀ maa kɔ̃sa mɔ̀.
Ba ɲ̀ maa weesu mɔ̀.
Gari kɔ̃si yi ɲ̀ ko n wãa ben nɔsɔ.
Ba ko n wɛ̃rewa,
goo kun bu baasimɔ.

Yerusalɛmugibu ba koo wurama

14 Bɛɛ Siɔnigibu, i gɔ̃ru dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Isireliba kpuro gesi, i nuku dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i yɛ̃ɛrio

kpa i nasaran kuuki ko ka bɛɛn gɔ̃ru
kpuro.
15 Yinni Gusunɔ u bɛɛn sɛɛyasiabu
kpeesia bi u koo raa bɛɛ ko.
U bɛɛn yibɛrɛba yarinasia.
Gusunɔ sina boko, bɛɛ Isireliban
Yinni, u wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
I ṅ maa kɔ̃sa gaa wasi.
16 Yen tɔ̃ɔ te, ba koo bɛɛ Yerusalɛmugibu
sɔ̃ bu nɛɛ,
i ku bɛrum ko Siɔniɔ.
I ku de bɛɛn gɔma dwiiya.
17 Gusunɔ bɛɛn Yinni u wãa bɛɛn su-
unu sɔɔ.
U sãawa nge tabu durɔ wi u ra faaba
ko.
U koo nuku doo bakabu ko bɛɛn sɔ̃.
U ṅ maa gãanu gerumɔ yèn sɔ̃ u bɛɛ kĩ.
U ko n nuku doo bakabu mɔ.
18 Be ba wãa nuku sankiranu sɔɔ
yèn sɔ̃ ba ka Yerusalɛmu tonda,
ba wãa sekuru sɔɔ te ta bu buniɛmɔ
nge sɔmunu,
ma ba ku ra maa win tɔ̃ɔ bakanu di,
beya u koo mɛnnama.
19 Yen tɔ̃ɔ te, u koo be ba bɛɛ dam dimɔ
wɔri,
kpa u yɛmɔbu faaba ko.
U koo be ba raa gira mɛnna
kpa u de bu tɔmbu nuku dobu wɛ̃
kpa bu yĩsiru yari tem kpuro sɔɔ
mi ben baawure u raa sekuru dimɔ.
20 Yen tɔ̃ɔ te, u koo de i wurama.
Saa ye sɔɔ, u koo bɛɛ mɛnna.
Tɔmbu ba koo bɛɛ bɛɛrɛ wɛ̃
kpa i yĩsiru yari handunian bwesenu
kpuron suunu sɔɔ
sanam mɛ u koo ka bɛɛn yobu wurama
i bu wa.
Wi, Yinni Gusunɔwa u yeni gerua.

ASEE

Saa Babilonin diya Asee u wurama yorun di Yerusalɛmuɔ ka Yuda gabu sannu. Saa ye Yuda be, ba wurama ba wãa Yerusalɛmuɔ, yera ba Yinni Gusunɔn sãa yee ten bana seewa. Adama ben hania ye, ya ra yɛmia ma ba sãa yee ten bana deri wahala ye ba waamɔn sõ saa Samarigibun min di ka sere maa gõɔ te ta dua ben suunu sɔɔn sõ. Yera be ba dukia mɔ, ba tii dii geenu baniammɛ. Saa ye sɔɔ, ben goo kun maa kĩru mɔ u ka Yinni Gusunɔn sɔmburu ko. Ma Asee u seewa u Yudaba gerusi.

Yen biru u bu dam kɛ̃mɔ bu ka bana ye se. Win gari yi sɔɔ, u nɛɛ, bu Gusunɔ mɛm nɔɔwɔ kpa bu win sɔmburu nɔni doke. Yera ya buram bo n kere ba n ben tiin arufaani kasu.

Tire ten kpunaa

1. Sãa yerun bana, wiru 1.
2. Sãa yee kpaa ten girima, wiru 2.

Sãa yerun bana

1 Darusi Pɛɛsiban sina bokon bandun wõɔ yirusen suru nɔɔba tiasen tõɔ gbiikiru sɔɔra Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u ka Sorobabɛli Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii gari kua saa win sɔmɔ Aseen nɔɔn di u nɛɛ,

2 bɛɛ Isireliba i mɔ̀, saa kun tura i ka nɛn sãa yeru bani.

3 Yen sõna na bɛɛ gari yini sõɔmɔ na nɛɛ,

4 n bɛɛ wɛ̃re i n wãa dii buranu sɔɔ ni ba sɔma kua, kpa nɛn sãa yeru ta n bansu sãa?

5 Yen sõna nɛ, wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sõ.

6 Wee i dĩanu duurumɔ too, adama fiikowa i gɛ̃ɛmɔ. I dimɔ, adama i ṅ debumɔ. I nɔrumɔ, adama bɛɛn nɔru kun kpeemɔ. I yãnu dokemɔ, adama nu ṅ bɛɛ wooru giramme. I n bɛɛn kɔsiaru mwa, ta ra doonɛwa nge te ba doke bɔɔ gɛ̃ɛre sɔɔ.

7 Yen sõ, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ, i bwisikuo bɛɛn daa ye i mɔ̀n sõ.

8 I seewo i da guurɔ i dãa kasuma i ka nɛn sãa yee te bani, kpa i man bɛɛrɛ wɛ̃. Ye sɔɔra ko na n nuku dobu mɔ. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

9 I tamaa i ko i dĩanu wawa too bɛɛn gbean di. Adama wee fiikowa i wa. Fiiko ye i wa i ka da yɛnuɔ mi, ma na ye wom wure na yarinasia. Mban sõ. Yèn sõ i nɛn sãa yeru deri ta kua bansu. Ma baawure u sɛnde u ka win tiin diru bani. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

10 Yen sõna gura kun maa nɛmɔ. Mɛya tem kun maa bɛɛ dĩanu wɛ̃ɛmɔ nge mɛ n weenɛ.

11 Na dera gbebura kua bɛɛn tem kpuro sɔɔ ka guunɔ. Ma alikama ka resɛm ka olifi kpuro ya gbera. Dĩa ni tem mu ra kpiisie gesi kpuro, nu gberawa. Ma tɔmbu ka yaa sabenu nɔni sõɔre. Ma bɛɛn sɔma ye i mɔ̀ kpuro ya kua kam.

12 Yera Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka Isireli be ba tie kpuro, ba Gusunɔ ben Yinnin gari yi mɛm nɔɔwa nge mɛ Gusunɔ u win sɔmɔ Asee sõɔwa u bu sõ. Ma ba nanda wi, Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.

13 Asee, Yinni Gusunɔn gɔro u bu sõɔwa ye Yinni Gusunɔ u nùn sõɔwa. U nɛɛ, Yinni Gusunɔ u wãa ka bɛɛ.

14 Ma u Sorobabɛli, Yudaban kparo ka Yosue, yãku kowo tɔnwero ka sere Isireli be ba tie dom yamia. Ba na ba ben Yinni wi u wɔllu ka tem mɔn sãa yee ten sɔmburu torua,

15 Darusin bandun wõɔ yirusen suru nɔɔba tiasen sõɔ yɛnda nnɛse sɔɔ.

Sãa yee kpaa ten girima

2

1 Wõɔn suru nɔɔba yirusen sõɔ yɛnda tiase sɔɔra Yinni Gusunɔ u Asee sõɔwa u nɛɛ,

2 a Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii, Yudaban kparo, ka yãku kowo tɔnwero Yosue, Yosadakin bii, ka sere Isireli be ba tie sõɔwɔ a nɛɛ,

3 be, be ba tie sɔɔ, ben wara u sãa yee ten yellu yɛ̃ ten girima gbiikaa sɔɔ. Tɛ̃, amɔna ba tu waasinɛ. Nge mɛ ta

sãa mi, ta ɲ̀ sãare kam dirum ben nəni
səə?
4 Yen sõ tɛ̃, nɛ, Gusunə wəllu ka tem
Yinni, na nɛɛ, Sorobabɛli, ka Yosue, ka
Isireli be ba tie, bu tii dam kɛ̃ɛyə, kpa
bu səmburu ko. Domi na wãa ka be.
5 Nge mɛ na bu nəə mwɛɛru kua
sanam mɛ na bu yarama Egibitin di,
nge mɛya na maa bu sõəmə gisə ma
nɛn Hunde wãa ka be. Yen sõ, bu ku
bɛrum ko.
6 Nɛ, Gusunə wəllu ka tem Yinni, na
ɲ̀ maa tɛɛmə n ka wəllu ka tem ka nim
wõku sira.
7 Kon bwesenu kpuro sira kpa n de
bu nin dukia gea kpuro gurama bu ka
na nɛn sãa yeru mini. Kpa n sãa yee te
girima yibia. Nɛ, Gusunə wəllu ka tem
Yinniwa na yeni gerua.
8 Nɛna na sii geesu ka wura mə.
9 Tɛ̃, dii ten girima ya koo yellugia
kera. Miya kon təmbu bəri yɛndu wɛ̃.
Nɛ, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na
yeni gerua.

Tən be ba ɲ̀ dɛɛre

10 Darusin bandun wõə yirusen
suru nəəba nnɛsen sõə yɛnda nnɛse
səəra Yinni Gusunə u ka win səmə
Asee gari kua u nɛɛ,
11 a yãku kowobu woodan gari yini
bikio a nɛɛ,
12 goo ù n yãku yaa bəkua win
yaberun kasaə, ma win yabe kasa ye,
ya pɛ̃ɛ baba, ɲ̀ kun mɛ kpee, ɲ̀ kun mɛ
tam, ɲ̀ kun mɛ gum, ɲ̀ kun mɛ dĩanu
ganu, ba tamaa dĩa ni, nu kua Yinni
Gusunəginu?

Ye Asee u bu bikia mɛ, yera ba wisa
ba nɛɛ, aawo!
13 Ma Asee u maa bu bikia u nɛɛ, goo
ù n disi duura yèn sõ u goru baba, ma
u seewa u maa dĩa ni baba, dĩa nin tii
nu kua disiginu?

Ma yãku kowo be, ba wisa ba nɛɛ,
oo, dĩa nin tii nu disi duurawa mi.
14 Yera Asee u maa nɛɛ, amɛniwa
Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ, nge mɛya
bɛɛ Isireliba i sãa win nəni səə. Mɛya
maa bɛɛn nəman səma ya sãa. Ye i nùn
wɛ̃ɛmə kpuro, ya disi mə.

I laakari koowo saa tɛ̃n di

15 N n mɛn na, i bwisikuo ye ya bɛɛ
deema n ka gisə girari i sere kpenu
mɛnna i ka sãa yee te bani.
16 Wee bɛɛn goo ù n seewa u
alikaman sakaku yɛndu kasum da
birarə, ma u ye so, wəkura u ra wa. U
n maa seewa u tam ditiri weeraakuru
kasum da resɛm gama yerə, ditiri
yɛnda u ra wa.
17 Nɛ, Gusunə na bɛɛn səmburu
kam koosia. Na dera guru kpenu
bɛɛn dĩanu sanka nu kõsa, nu bukusa
duura. Adama ka mɛ, i ɲ̀ wuramɛ
nɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunəwa na yeni
gerua.
18 Yen sõ, i bwisikuo ye ya bɛɛ deema
n ka gisə girari saa mìn di ba ka sãa
yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi ba deri. Gisən
tõru ta sãawa wõən suru nəəba nnɛsen
sõə yɛnda nnɛseru. I de i bwisiku.
19 I maa dĩanu mə biranu səə? Bɛɛn
gbean dãa binuginu mara? Aawo,
adama saa gisən di, kon bɛɛ durom
kua.

Nəə mwɛɛ ni Yinni Gusunə u Sorobabɛli kua

20 Yinni Gusunə u kpam ka Asee gari
kua nən mɛɛruse suru win sõə yɛnda
nnɛse te səə u nɛɛ,
21 a Sorobabɛli, Yudaban kparo
sõəwə a nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunə kon
wəllu ka tem sira.
22 Kon sinambu kpuron bandu fuka
kpa n ben dam kpeesia. Kon bɛɛn
tabu kɛkɛ yi dumi gawe ka be ba dua
yi səə fukiri ka sere maa dumi ka yin
maasəbu. Ben tii tiinɛwa ba koo goona
ka takobiba.
23 Yen tõə te, kon nɛn səm kowo
Sorobabɛli, Sealitiɛlin bii sua kpa n
nùn ko nɛn yĩreru. Domi wiya na gəsa.
Nɛ, Gusunə wəllu ka tem Yinniwa na
yeni gerua.

SAKARI

Sakari ka Asee, waati tia sɔɔra ba ben sɔmburu kua. Adama ben gari kun sãa tia. Asee u Isireliba kirɔ kuawa bu ka Yinni Gusunɔn sãa yeru bani. Ma Sakari u gerua ye ya sia wee ye ya ka handuniagibu kpuro yã. Win kãsi dabi ni u wan sõ, u tɔmbu kirɔ kua bu ka gõru gɔsia. U nɛɛ, sunɔ wìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, u koo na u bandu di kpa u tɔmbu yakia yorun di.

Sa ko kpĩ su tire ten gari bɔnu ko yiru.

Tire ten kpunaa

1. Sakarin kãsi ni u wa ka win kirɔba, wiru 1n di sere wiru 8.
2. Ye ya koo koora sia, wiru 9n di sere wiru 14.

SAKARIN KÃSINU

Yinni Gusunɔ u win tɔmbu sokumɔ bu wurama

1 Darusin bandun wõɔ yirusen suru nɔɔba itase sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua u nɛɛ,

2 nɛ, Yinni Gusunɔ na ka bɛɛn baababa mɔru kua too.

3 Yen sõ, na bɛɛ sõɔmɔ, i wurama nɛn mi, kpa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni n maa wura bɛɛn mi. Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

4 I ku ka bɛɛn baababa weena be nɛn sɔmɔ gbiikobu ba nɛn gari sõɔwa ba nɛɛ, bu ben daa kõsa derio. Adama ba ɩ̀ sɔmɔ be swaa daki bu sere man mɛm nɔɔwa.

5 Mana bɛɛn baaba be, ba wãa tẽ. Sɔmɔ ben tii, ba wãa sere ka tẽ?

6 Aawo, ba gu. Ka mɛ, wooda ka gari yi na nɛn sɔmɔ be wẽ, ba yi bɛɛn baababa sõɔwa, ma ba gõru gɔsia ba nɛɛ, nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bu kua nge mɛ na gõru doke ben daa kõsan sõ.

Sakari u dumi wa kãsiru sɔɔ

7 Darusin bandun wõɔ yirusen suru wɔkura tiase, wi ba mɔ̀ Sebati, win sõɔ yɛnda nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ u ka win sɔmɔ Sakari, Berekian bii, Idon debubu gari kua kãsiru sɔɔ.

8 Wee ye u wa kãsi te sɔɔ. Wõkuru, u durɔ goo wa u dum swãa sɔni u ka yõ dãnu ganun suunuɔ, wɔwa gaa sɔɔ. Ma dum swẽɛ ka dum bɛrɔ wurusu ka dum kaaba yi wãa win biruɔ.

9 Ma u bikia u nɛɛ, nɛn Yinni, mba dumi yin tubusianu.

Ma Gusunɔn gɔrado wi, u nùn sõɔwa u nɛɛ, kon nun yi tubusia.

10 Yera u nùn sõɔwa u nɛɛ, dumi yi, yi sãawa yi Gusunɔ u gɔrima yi ka tem bukiana.

11 Ma dumi yin tii yi gɔrado wi sõɔwa yi nɛɛ, sa tem bukiana sa wa mɛ kpuro mu wãa bɔri yɛndu sɔɔ.

12 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, sere saa yerà kaa Yerusalɛmu ka Yudaban wuu si su tien wɔnwɔndu wa, si a ka mɔru sãa saa wõɔ wata ka wɔkurun di.

13 Ma Yinni Gusunɔ u gɔrado wi wisa ka gari dori yi yi nùn gõru yɛmia.

Yinni Gusunɔ

u koo kpam Yerusalɛmu gɔsi

14 Gɔrado wi, u maa nùn sõɔwa u nɛɛ, a geruo a nɛɛ, amɛniwa wi, Yinni Gusunɔ u gerua.

U nɛɛ, u Yerusalɛmu ka Siɔnin kĩru mɔ ta kpã.

15 Mɛya u ka bwese ni nu tii sue mɔru mɔ̀.

Yellu u raa ka nu mɔru kua fiiko.

Ma nu Yerusalɛmu kõsa kua.

16 Yen sõna wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,

u koo Yerusalɛmun wɔnwɔndu ko.

Ba koo win sãa yeru bani.

Kpa bu Yerusalɛmun kpɛɛkpɛɛku yĩire.

17 Win wusu su koo dukia yibu.

U koo maa Yerusalɛmu nukuru yɛmiasia.

Kpa u maa ye gɔsi win tiin sõ.

Wi, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni gerua.

Sakari u kɔbi nnɛ

ka sekobu nnɛ wa kãsiru sɔɔ

2

1 Sakari u nɔni seeya ma u maa kɔbi nnɛ wa.

2 Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀ bikia u nɛɛ, kɔbi yirà mini.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, kəbi
yi yi Yudaba ka Isireliba ka
Yerusalɛmugibu yarinasiawa mi.
3 Yen biru, Yinni Gusunə u maa nùn
sekobu nnɛ sɔ̃əsi.
4 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba seko be,
ba kobu na.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, ba nawa bu
ka kəbi yi tɔ̃ya ko, kpa bu yi bəəku yi,
yi yi Yudan tem wəri yi mɛn təmbu
yarinasia sere ben goo kun kpĩa u ka
tii yina.

Sakari u wɛ̃ɛ wa kãsiru səə

5 Ye Sakari u maa mɛɛra, yera u durə
goo wa u wɛ̃ɛ yĩirutii nɛni.
6 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mana a dəə.
Ma u wisa u nɛɛ, na dəəwa n
Yerusalɛmu yĩire n ka yen dɛ̃ɛbu ka
yen yasum wa.
7 Sanam mɛ Gusunən gərado wi u ka
nùn gari mɔ̀, u susim wee, yera gərado
goo u maa na u ka wiənə yinna.
8 Ma u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a duka doo
a aluwaasi wi sɔ̃ a nɛɛ, Yerusalɛmu
ya koo ko wuu gè ba ǹ maa gbãraru
toosimə. Domi gen təmbu ka gen yaa
sabenu koo dabia.
9 Yinni Gusunə u maa nɛɛ, u ko n sãa
nge gbãra dɔ̃əgiru Yerusalɛmu yen sɔ̃.
Mɛya u ko n maa sãa yen bɛɛrɛ.

Yinni Gusunə u be ba raa
kpikiru da soku

10 Sakari u nɛɛ,
Yinni Gusunə u gerua u nɛɛ,
bɛɛ be u raa yarinasia handunian
goonu nnɛ ye səə,
i wurama.
I seema i wurama saa sɔ̃ə yɛ̃san nəm
geu gian di.
11 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, bɛɛ be i yoru
dimə Babiloniə,
i kisirama.
12 Domi wi, Gusunə wəllu ka tem
Yinni u nɛɛ,
yeniban biru,
Yerusalɛmun bɛɛrɛ ya koo wurama.
Wee u man gəriə bwese ni nu bɛɛn
yãnu guran mi.
U nɛɛ, nù n maa bɛɛ baba,
ya sãawa nge win tiin nəniya nu baba.
13 Wee u koo nu nəma doke
kpa nu gəsia bɛɛn yobu.
Saa ye səəra nu koo gia ma Gusunə,
wəllu ka tem Yinniwa u man gərima.
14 Wiya u nɛɛ, bɛɛ Yerusalɛmugibu, i
nuku dobun kuuki koowo.
Domi u koo na u n ka bɛɛ wãa.
15 Bwese dabina nu koo wura wi,
Yinni Gusunən mi gia yen tɔ̃ə
te,
kpa nu ko win təmbu,
kpa u n wãa ka be.
Saa ye səəra i ko i gia ma wi, Gusunə
wəllu ka tem Yinniwa u man gərima.
16 U ko n maa Yuda mə tem dɛɛram mɛ
səə.
U koo maa Yerusalɛmu gəsi.
17 Baawure u koo nəə mari Yinni
Gusunən wuswaaə.
Domi u koo seema win wãa yee
dɛɛrarun di.

Sakari u yãku kowo wa
kãsiru səə

3

1 Sakari u Yosue yãku kowo
tənwero wa u yɔ̃ Yinni Gusunən
gərado n * wuswaaə. Ma Setam † u yɔ̃
win nəm geuə u ka nùn taarɛ wɛ̃.
2 Ma Yinni Gusunən gərado u Setam
sɔ̃əwa u nɛɛ, Gusunə u nun gerusi wi,
wi u Yerusalɛmu gəsa. A ǹ yɛ̃ ma Yosue
u sãawa nge dãa nəə ge ba wuna dɔ̃ən
di?
3 N deema yãa disinugina Yosue u
sebua u ka yɔ̃ gərado win wuswaaə.
4 Ma gərado wi, u be ba yɔ̃ win
wuswaaə sɔ̃əwa u nɛɛ, bu Yosuen yãa
disinugii ni wunə. Ma u Yosue sɔ̃əwa u
nɛɛ, wee na nun wunɛn toranu wuna.
Ma na nun tɔ̃ə baka yãnu sebusia.
5 U maa wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu nùn
dawani ye ya dɛɛre bəkusio. Ma ba
nùn ye bəkusia. Ma ba nùn yãnu se-
busia. Saa ye səə, gərado wi, u yɔ̃ mi.
6 U Yosue gari yini sɔ̃əwa u nɛɛ,
7 amɛniwa wi, Gusunə wəllu ka tem
Yinni u gerua. U nɛɛ,
à n sĩimə win swɛɛ səə,
ma a win woodaba mɛm nəəwamme,
wuna kaa win sãa yeru ka ten yaaran
səmburu kpara.

* **3:1** ***Yinni Gusunən gərado*** - Ka Heberum ba yorua Yinni Gusunə təna. † **3:1** ***Setam*** - Win səmbura u ka taarɛ da Gusunən wuswaaə.

U koo nun kowa be ba win sɔmburu
mɔ̀n turo.

Yinni Gusunɔ

u koo win sɔm kowo naawa

8 Yosue, wunɛ yãku kowo tɔnwero,
wunɛ ka wunɛn tɔn be ba sõ wunɛn
wuswaaɔ,
i swaa dakio i nɔ.
Tɔn be, ba ko n gina sãawa yĩreru wi u
sisin sõ.
Domi Yinni Gusunɔ u koo win sɔm
kowo gɔrima wi u sãa kpii
pɔtura.
9 Wunɛ Yosuen wuswaaɔ, u kperu
garu yiimɔ.
Wuswɛɛ nɔɔba yiruwa ta mɔ.
Win tiiwa u koo yore te sɔɔ.
Kpa u tem mɛn toranu wuna sõɔ teeru.
10 Wi, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u
nɛɛ,
yen tõɔ te, i ko i sokuna i nuku dobu ko
bɔri yɛndun sõ bɛɛn dãa gbaanɔ.

Sakari u dabu wuraguu

ka dãa ye ba mɔ̀ olifi wa

kãsiru sɔɔ

4

1 Gusunɔn gɔrado wi u ka Sakari gari
mɔ̀ u na u nùn yamia nge mɛ ba ra tɔnu
dom yamiɛ.
2 Ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a waamɔ
mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, wuran dabuwa
na waamɔ gèn wɔllɔ ba wekeru garu
sɔndi. Weke te, ta kãanu nɔɔba yiru
mɔ. Nin wɔlloʷa ba fitilanu sɔndi tia
tia. Kãa nin min diya gum mu ra ka de
fitila nin mi.
3 Olifin dãnu yiru ya wãa weke ten
bɔkuɔ. Teeru nɔm dwaru gia, teeru
maa nɔm geu gia.
4 Ma Sakari u wure u gɔrado wi
bikia u nɛɛ, yinni, mba yeniba kpuron
tubusianu.
5 Ma Gusunɔn gɔrado u nɛɛ, a ṅ yen
tubusianu yɛ̃?
6a Ma Sakari u nɛɛ, aawo, yinni. Ma
gɔrado u nɛɛ,
10b fitila nɔɔba yiru ye, ya sãawa
Yinni Gusunɔn nɔni yi yi tem
bukianamɔ.
11 Ma Sakari u maa nɛɛ, mba
olifin dãnu yiru ye ya wãa dabu gen
nɔm geuɔ ka gen nɔm dwarɔ min
tubusianu.
12 U maa bikia u nɛɛ, mba olifin
kãanu yiru yen tubusianu ni nu wãa
dabun kãanu yiru yen bɔkuɔ, mìn di
gum kokumɔ nge wura.
13 Yera u wisa u nɛɛ, a ṅ nin
tubusianu yɛ̃?
Ma u nɛɛ, aawo, Yinni.
14 U nùn wisa u nɛɛ, nu sãawa tɔmbu
yiru be na gɔsa ba nɛ, tem kpuron
Yinni sãamɔ.

Nɔɔ mwɛɛnu Sorobabɛlin sõ

6b Yera u maa nɛɛ, wee ye Yinni
Gusunɔ u Sorobabɛli sõɔmɔ. U nɛɛ,
n ṅ mɔ ka wi, Sorobabɛlin dam
ṅ kun mɛ ka win yiikowa
u koo kpĩ u sɔmburu ko.
Adama ka wi, Gusunɔn Hunden
dama.
Wi, wɔllu ka tem Yinniwa u yeni
gerua.
7 U maa nɛɛ,
Sakari, mba n da n guu baka te ta wãa
Sorobabɛlin wuswaaɔ.
Sorobabɛli wi, u koo tu kɔra
kpa u kpee geeru yara
te ba koo sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ.
Saa ye sɔɔ, tɔmbu ba koo nuku dobun
kuuki ko ba n mɔ̀
anna a kpee buraru wa.
8 Yinni Gusunɔ u maa Sakari sõɔwa
u nɛɛ,
9 Sorobabɛliwa u dii ten kpɛɛkpɛɛku
swĩi.
Wiya u koo maa ten bana wiru go.
Saa ye sɔɔra nɛn tɔmbu ba koo gia
ma nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa
na nun gɔrima.
10a Yen sõ, bu ku sɔmbu ten tore gɛm
baa tà n sãan na piibu.
Ba koo nuku dobu ko
bà n wɛ̃ɛ wa
yi ba ra ka ganan dɛndabu mɛɛri
Sorobabɛlin nɔmaɔ.

Sakari u tireru wa ta yõɔwa

5

1 Sakari u maa nɔni seeya kãsiru sɔɔ
ma u tire kureru garu wa ta yõɔwa.
2 Ma Gusunɔn gɔrado u nùn bikia u
nɛɛ, mba a waamɔ mi.
Ma u nùn wisa u nɛɛ, tire kureru
gara na waamɔ ta yõɔwa. Ten dɛ̃ɛbu

sãawa gɔm soonu yɛndu. Ten yasum
maa gɔm soonu wɔkuru.
3 Yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɔ̃riya ta
sɔɔwa yi yi koo yabi tem mɛ kpuro sɔɔ.
Ten bee tiaɔ, ba yoruawa ma ba koo
gbɛnɔbu kpuro gira minin di. Bee tiaɔ
maa ba koo be ba ra bɔ̃ri weesugii ko
gira.
4 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin tiiwa
u koo de bɔ̃ri yi, yi na kpa yi gbɛnɔbun
yɛnusu di ka sere be ba ra ka Yinni
Gusunɔn yĩsiru bɔ̃re kam. Miya yi koo
sina yi yin wãa yeru ko kpa yi ben
dirun kpɛɛkpɛɛku ka ten kpenu di.

Sakari u tɔn kurɔ goo wa kãsiru sɔɔ

5 Gusunɔn gɔrado wi, u Sakari susi
ma u nɛɛ, a nɔni seeyo a wa ye ya
yarim wee.
6 Ma u nùn wisa u nɛɛ, mba mi.
Ma u nɛɛ, birera mi, ta yarim wee
tè sɔɔ tem min tɔmbu kpuron toranu
yiba.
7 Sanam mɛ bire ten wukiritia ye
ba kua ka pɛɛrum ya wukiara, yera u
kurɔ goo wa u sɔ̃ ten sɔɔwɔ.
8 Ma gɔrado wi, u nɛɛ, kurɔ wi, u
sãawa toranu.
Ma u wure u kurɔ wi taare bire ten
sɔɔwɔ, ma u wukiri.
9 Ye u maa nɔni seeya wɔllɔ, yera u
kurɔbu yiru gabu wa kãsiru sɔɔ. Kurɔ
be, ba kasi mɔ nge kpakpayɛ, ma woo
ga yi suamɔ. Ma ba na ba bire te sua ba
ka da wɔllɔ.
10 Ma u gɔrado wi bikia u nɛɛ, mana
ba ka tu dɔɔ.
11 U nùn wisa u nɛɛ, ba ka tu dɔɔwa
Babilonin temɔ. Miya ba koo tu diru
bania. Bà n tu bana ba kpa, kpa bire
te, ta n wãa mi.

Sakari u tabu kɛkɛ nnɛ wa kãsiru sɔɔ yi dumi gawe

6

1 Sakari u maa nɔni seeya ma u tabu
kɛkɛ nnɛ wa yi dumi gawe yi yariɔ
guunu yirun baan di. Guu ni, nu
sãawa sii ganduginu.
2 Tabu kɛkɛ gbiikaa, dum swɛ̃ɛya yi
gawe. Yiruse, kɔnkɔrɔba.
3 Itase, kaaba. Nnɛse, dumi yi yi bau
swãasu mɔ.
4 Ma u gɔrado wi u ka nùn gari mɔ̀
bikia u nɛɛ, berà mi nɛn Yinni.
5 U nùn wisa u nɛɛ, wɔllun goonu
nnɛn wosa si su raa wãa Gusunɔ, tem
kpuron Yinnin bɔkuɔ. Siya su tɛ̃
doonɔ.
6 Dum kɔnkɔrɔ be ba tabu kɛkɛ
yen tia gawe mi, ba dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia. Ma dum kaa be, ba
swĩi. Adama dum bau swãasugii yi, yi
dɔɔwa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gia.
7 Dum swɛ̃ɛ yi, yi yara ma yi kana yi
da yi tem bukiana. Ma gɔrado wi, u yi
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yi doo yi tem mɛ bukiana.
Ma yi tem mɛ bukiana.
8 Gɔrado wi, u nùn soka u nɛɛ, a
mɛɛrio a wa. Dumi yi yi da sɔ̃ɔ yɛ̃san
nɔm geu gia mi, yi Gusunɔn mɔru
suresiawa bera mi.

Ba koo Yinni Gusunɔn sãa yeru seeya

9 Yinni Gusunɔ u Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
10 a yoo beni, Hɛlidai ka Tobiya ka
Yedayan kɛ̃nu mɔɔ kpa a da Yosiasi,
Sofonin biin yɛnuɔ mi yoo be, ba wãa
sanam mɛ ba tunuma Babiloniɔ.
11 Kpa a sii geesu ka wura sua a ka
sina furɔ ko ge kaa doke Yosue, yãku
kowo tɔnwero, Yosadakin biin wirɔ.
12 Kpa a nùn sɔ̃ a nɛɛ, amɛniwa nɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ,
goo wãa wi ba mɔ̀ kpii pɔtura.
Saa win min diya wãara koo yari
kpa u nɛn sãa yee te bani.
13 U koo sina yãnu sebe,
kpa u sina win sina gɔnaɔ u tɔmbu
kpara.
Yãku kowo ko n wãa win bɔkuɔ
kpa ba n nɔɔ tia sãa mam mam.
14 Sina furɔ ge, ga ko n wãawa nɛ,
Yinni Gusunɔn sãa yerɔ. Geya ga koo
de bu Helɛmu ka Tobiya ka Yedaya ka
Hɛni, Sofonin bii yaaya.
15 Ma Sakari u nɛɛ, be ba wãa n toma,
ba koo na bu sãa yee te bani. Saa ye
sɔɔra ba koo gia ma nɛ, Gusunɔ wɔllu
ka tem Yinniwa na nun gɔrima.
Yeni kpuro ya koo koorawa ì n nɛ,
Gusunɔ bɛɛn Yinnin gere mɛm nɔɔwa
mam mam.

Nɔɔ bɔku te ba ka

Yerusalɛmun bansu yaayamɔ

7

1 Darusin bandun wɔ̃ɔ nnɛse sɔɔ,
yen suru nɔɔba nnɛse wi ba mɔ̀
Kisilun sɔ̃ɔ nnɛse sɔɔra Yinni Gusunɔ
u ka Sakari gari kua u nɛɛ,
2 Betɛligibu ba raa Sarɛsɛɛ ka
Regɛmu Mɛlɛki ka gabu gɔra Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinnin sãa yerɔ bu ka
win durom kana.
3 Kpa bu maa yãku kowobu ka win
sɔmɔbu bikia bà n ko ba n sumɔn na,
kpa ba n nɔɔ bɔkua wɔ̃ɔn suru nɔɔbuse
kpuro sɔɔ nge mɛ ba mɔ̀ tɛɛbun di.
4 Yera Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u
Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
5 a yãku kowobu ka tɔn be kpuro
wisio a nɛɛ,
saa wɔ̃ɔ wata ka wɔkurun di, ba ra nɔɔ bɔke
kpa ba n wãa nuku sankiranu sɔɔ wɔ̃ɔn suru nɔɔbuse ka nɔɔba yiruse sɔɔ.
Adama ba ṅ ye mɔ̀ bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃.
6 Bà n maa dimɔ, ba nɔrumɔ, ben tiin sɔ̃na.
7 Yellu, nɛ, Yinni Gusunɔ na tɔmbu
kirɔ kua ka gari yinin bweseru nɛn
sɔmɔ gbiikobun min di. Saa ye sɔɔ,
Yerusalɛmu ka wuu si su ka ye sikerenɛn tɔmbu ba wãa bɔri yɛndu sɔɔ,
ma tɔmba yiba sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru
gia ka wɔwaɔ.
8-9 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u maa
Sakari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a tɔn be gari yini
yaayasio yi yi nɛɛ,
bu tɔmbu sirio dee dee,
kpa ba n tɔn geeru ka wɔnwɔndu mɔɔsinɛ.
10 Bu ku gɔminibu ka gobekuba
ka sɔbu ka sãarobu dam dɔre.
Bu ku maa ben winsim kɔ̃sa bwisikusi.
11 Adama ba ṅ gari yi swaa sue. Ba
swaa taayawa.
12 Ma ba ben gɔ̃rusu bɔbiasia nge
kpee kpikiru. Ba ṅ nɛ, Gusunɔ wɔllu
ka tem Yinnin wooda ye swaa daki, ye
na bu wɛ̃ saa nɛn sɔmɔbun min di, be
nɛn Hunde u ka gari kua. Ma ben swaa
taa bi, bu man mɔru kua too.
13 Sanam mɛ na bu soka, ba ṅ wisa.
Yen sɔ̃na nɛn tii na ṅ maa bu wisa
sanam mɛ ba man somiru kana.
14 Yen sɔ̃na na bu yarinasia bwesenu kpuron suunu sɔɔ ni ba ṅ daa yɛ̃.
Ma ba ben tem deri dirum
goo ku ra maa sare mi.
Ma tem gem mɛ, mu kua bansu.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Yinni Gusunɔ u koo

Yerusalɛmu wesia nge yellu

8

1 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u gerua
u nɛɛ,
2 nɛn nisinu kpã Yerusalɛmun sɔ̃.
Domi na ye kĩ gem gem.
3 Yen sɔ̃na na nɛɛ, kon wura Yerusalɛmu ye sɔɔ
kpa na n wãa mi.
Ba koo ye soku wuu gemguu.
Kpa bu maa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin guu te soku guu dɛɛraru.
4 Durɔ tɔkɔnu ka kurɔ tɔkɔnu
nu koo ka dɛki sĩima
kpa nu na nu sina yen batumaba sɔɔ.
5 Bii aluwaasiba ka bii wɔndiaba
ba koo yibu yen batuma be sɔɔ
ba n dweebu mɔ̀.
6 Isireli be ba tien nɔni sɔɔ,
ya ko n sãa nge ye ya kun kpɛ̃ yu koora.
Adama nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni,
kon kpĩ n maamaaki ye ko.
Nɛna na yeni gerua.
7 Wee na nɛn tɔmbu faaba mɔ̀
be ba wãa sɔ̃ɔ yari yerɔ ka sɔ̃ɔ duu yerɔ.
8 Kon ka bu wurama kpa bu sina Yerusalɛmuɔ
ba n sãa nɛn tɔmbu
kpa na n maa sãa ben Yinni gemgii
wi u naanɛ mɔ.
9 Wee ye nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ, i wɔrugɔru koowo
bɛɛ be i nua gisɔ ye nɛn sɔmɔbu ba gerua
sanam mɛ ba nɛn sãa yee ten kpɛɛkpɛɛku swĩi.
10 Domi yellu, goo ku ra win sɔmburun kɔsiaru wa.
Goo ku ra maa yaa sabe ni nu nùn sɔmburu kuan kɔsiaru wɛ̃.

Saa ye sɔɔ, goo ku ra yari.
Goo ku ra maa du ka bɔri yɛndu yibɛrɛban sɔ̃.
Domi na tɔmbu yɔ̃suwa bu ka wɔrina.
11 Adama tɛ̃, na ɲ̀ maa Isireli be ba tie kuammɛ nge mɛ na kua yellu.
Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.
12 Kon de bɔri yɛndu tu duwa tem sɔɔ kpuro.
Resɛm ya koo ma.
Gura ya koo nɛ
kpa tem mu dĩanu ko.
Doma nini kpurowa kon Isireli be ba tie kua.
13 Bɛɛ Yudaba ka Isireliba,
wee i kua bwese te na bɔ̃rusi bwesenun suunu sɔɔ.
Adama tɛ̃, kon bɛɛ faaba ko
kpa i n sãa domarugibu tɔmbun suunu sɔɔ.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
I de i n wɔrugɔru mɔ.
14 Amɛniwa nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na gerua.
Na nɛɛ, na raa gɔ̃ru doke n bɛɛ kɔ̃sa kua
yèn sɔ̃ bɛɛn baababa ba nɛn mɔru seeya.
Na ɲ̀ daa gɔ̃ru gɔsie n ye kɔbia.
15 Adama tɛ̃, na gɔ̃ru doke
n Yerusalɛmu ka Yudan tem kpuro gea kua.
Yen sɔ̃, i ku bɛrum ko.
16 I ka gari yini sɔmburu koowo.
Yiya, baawure u n da win winsim gem sɔ̃.
Kpa i n da baawure siri gem sɔɔ
i n ka wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
17 I ku goo kɔ̃sa kua.
I ku bɔ̃ri weesugii ko.
Domi yeniba kpurowa na tusa.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Nɔɔ bɔkurun tɔ̃ru ta koo

gɔsira nuku dobun tɔ̃ru

18 Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
19 nɔɔ bɔku ni i ra ko suru nnɛse sɔɔ ka suru nɔɔbuse sɔɔ ka suru nɔɔba yiruse sɔɔ ka suru wɔkuruse sɔɔ, nu koo gɔsira nuku dobun tɔ̃nu Yudaɔ. Ni sɔɔra ba ko n da tɔ̃ɔ bakanu di.
Adama yeba kpuro sɔɔ, i de i gem ka bɔri yɛndu kĩa.
20 Na maa wure na nɛɛ,
tɔmbu ba koo na Yerusalɛmuɔ
saa wusu dabinun di.
21 Wusu gasun tɔmbu ba koo gasun tɔmbu sɔ̃ bu nɛɛ,
bu da bu nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinnin durom kasu Yerusalɛmuɔ
kpa bu man sã.
22 Geema, bwese dabinu ka maa bwese ni nu dam mɔ
nu koo na nu nɛn durom mɛ kasu
kpa nu man sã.
23 Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na nɛɛ,
yen tɔ̃ɔ te, bweseru baatere sɔɔ,
tɔmbu wɔku wɔkubu ba ko n Yuu turon yabe soo nɛni
ba n mɔ̀, ba koo ka nùn da.
Domi ba nua ma nɛ, Gusunɔ na wãa ka wi.

ISIRELIBA KA BWESE TUKUNU

Yinni Gusunɔ

u koo bwese ni nu tie siri

9

1 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u gerua
Hadarakin tem sɔ̃ u nɛɛ,
kon wuu ge ba mɔ̀ Damasi siri.
Domi nɛn nɔni wãa tɔmbu sɔɔ
nge mɛ yi wãa Isireliban bwese kɛri kpuro sɔɔ.
2 Kon maa Hamati ye ya wãa Damasin tem nɔɔ bura yerɔn tem siri
ka Tiri ka sere maa Sidoni,
baa mɛ wuu sin tɔmbu ba bwisi mɔ.
3 Tiri ye, ya wãa gbãra damgirun suunu sɔɔ.
Mɛya ya gobi guramɔ nge tua.
Ma ya wura guramɔ nge pɔtɔkɔ.
4 Adama nɛ, Yinni Gusunɔ, kon ye kpuro mwa.
Kon yen dam sure nim wɔ̃ku sɔɔ
kpa n de yu dɔ̃ɔ mwaara.
5 Asikalonigibu ba koo ye wa
kpa bu bɛrum duura.
Kon de tem yiiri bakabu bu Gasa wɔri,
kpa Ekoronigibun yĩiyɔbu kpuro bu kam ko.
Gasa ya koo sunɔ bia.
Goo kun ko n maa wãa Asikaloniɔ.
6 Sɔbu ba koo na bu sina Asidɔduɔ.
Kpa n Filisitiban tii suabu kpeerasia.
7 Ba ɲ̀ maa yɛm dimɔ.
Ba ɲ̀ maa bũu yãku dĩanu dimɔ.

Ba koo kowa nɛ, Gusunɔn tɔmbu nge Yudaba
kpa Ekoronigibu ba n maa sãa nɛn tɔmbu
nge mɛ Yebusiba ba kua.
8 Kon nɛn sansani gira n ka nɛn sãa yeru sikerena.
Kpa yibɛrɛ be ba daamɔ ba wuramamɔ bu ku raa ye wɔri.
Dam dioba kun maa sarɔ mi.
Domi nɛn nɔni wãa mi.

Sunɔ wi u ka bɔri yɛndu sisi

9 Bɛɛ Siɔnigibu, i nuku dobun kuuki koowo.
Bɛɛ Yerusalɛmugibu, i yɛ̃ɛrio nuku dobun sɔ̃.
Wee bɛɛn sina boko u sisi bɛɛn mi.
U sãawa gemgii ka faaba kowo.
U ɲ̀ tii sue.
Kɛtɛku buuwa u sɔni.
10 Kon de tabu kɛkɛ yi kpe Efaraimun temɔ
kpa dumi ka tɛn ni ba raa ka tabu kua yu kpeera Yerusalɛmuɔ.
Sunɔ wi, u koo ka bwesenu bɔri yɛndu naawa.
U ko n bandu diiwa nim wɔ̃ku geen di sere ka nim wɔ̃ku giɔ,
saa maa daa te ba mɔ̀ Efaratin di n ka da handunian goonu nnɛ sɔɔ.

Pirisɔmban karabu

11 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
nɛn arukawani ye na ka bɛɛ bɔkuan sɔ̃,
ma i ye sire ka yãku yaa yɛm,
kon bɛɛn yobu yara dɔkɔ kpirirun di te ta ɲ̀ nim mɔ.
12 Bɛɛ yobu, bɛɛ be i yĩiyɔ bakabu mɔ,
i wuro bɛɛn wusɔ si su gbãranu mɔ.
Na maa bɛɛ nɔɔsiamɔ ma kon bɛɛ domaru kua
nge yellugirun nɔn yiru.
13 Kon Yuda dendi nge tɛndu.
Kpa Efaraimu ya n sãa ten sɛ̃ɛnu.
Yerusalɛmu, kon wunɛn bibu sua bu Gɛrɛkiba tabu wɔri.
Kon bu kowa nge tabu durɔ damgiin takobi.
14 Nɛ, Yinni Gusunɔ, kon tii sɔ̃ɔsi wɔllɔ.
Nɛn sɛ̃u ga koo doona nge guru maakinu.
Kon kɔba so,
kpa n sarama guru woo bɔkɔ sɔɔ,
ge ga wee saa sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm dwaru gian di.
15 Nɛ, Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni, kon nɛn tɔmbu kɔ̃su.
Ba koo ben yibɛrɛba kamia bu ben kpurantɛɛnun kpenu kɔsuku.
Kon de yibɛrɛ ben yɛm mu yari nge tam,
ɲ̀ kun mɛ nge yãku yaa yɛm mɛ mu ra gbɛ̃ɛru yibu
bu yɛ̃ka yãku yerun kãanɔ.
16 Yen tɔ̃ɔ te, kon nɛn tɔmbu faaba ko
nge mɛ yãa kparo u ra win yãanu faaba ko.
Ba koo balli ben temɔ nge kpee gobigii
ni ba mani sina furɔ sɔɔ.
17 Tem miya doo nɔɔru ka buram mu ko n wãa.
Alikama ka tam koo de aluwaasiba ka wɔndiaba ba n dam mɔ.

Gusunɔ turowa sãa Yinni

10

1 I Yinni Gusunɔ kanɔ u bɛɛ tom buruku gura kɛ̃.
U koo de guru woo gu na
kpa guru baka yu nɛ.
Kpa yakasu su kpi baama.
2 Domi bũu nìn bwãarokunu ba mɔ̀ Terafimu nu weesu mɔ̀.
Sɔrobu ba kãsi weesuginu waamɔ.
Ben dosusu su sãawa weesu.
Sin nuku yɛmiasiabu sãawa kam dirum.
Yen sɔ̃na ba sirenɛ nge yaa sabenu.
Ba wɔnwɔndu soore,
domi ba ɲ̀ kparo mɔ.

Yinni Gusunɔ

u koo win tɔmbu yakia

3 Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
na ka kparo tuko be ba nɛn tɔmbu kpare mɔru mɔ̀.
Be, be ba sãa nge bonu mi, kon bu wɔrima.
Domi nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni
na nɛn tɔmbu Yudaba naawa.
Kon bu dendiwa tabu sɔɔ nge dum girimagia.
4 Ben min diya sinambu ba koo yari.
Kpa ba n dam mɔ nge gani gɔmburun kperu,
ɲ̀ kun mɛ nge kuu bekurugirun gbere,
ɲ̀ kun mɛ nge tɛn te ba ra ka tabu de.
5 Ba ko n sãawa nge tabu durɔ damgii
be ba ben yibɛrɛba taakumɔ swɛɛ sɔɔ nge pɔtɔkɔ.

Ba koo tabu ko yèn sɔ̃ nɛ, Yinni Gusunɔ
ko na n ka bu wãa.
Ben yibɛrɛ be ba dumi yɔɔwa ba koo
sekuru wa.
6 Kon Yudaba tãsisia,
kpa n Isireliba wɔra.
Kon ka bu wurama,
domi na ben wɔnwɔndu mɔ.
Ba ko n sãawa nge be na ɲ̀ daa biru
kisi.
Domi nɛna na sãa Gusunɔ ben Yinni.
Kon ben kanaru mwa.
7 Efaraimuba ba ko n sãawa nge tabu
durɔ damgibu.
Ba ko n nuku dobu mɔ nge wi u tam
nɔra.
Ben bibu ba koo ye wa kpa bu nuku
dobu ko.
Ba koo nuku dobu ko nɛ, Yinni
Gusunɔn sɔ̃.
8 Kon wia ko bu ka mɛnnama.
Domi nɛna na bu yakiamɔ.
Ba koo dabia nge yellu.
9 Kpa n de ba n pusa bwesenun suunu
sɔɔ.
Mi ba wãa n toma mi,
ba ko n da man yaaye min di.
Kpa ba n wãa mi ka ben bibu.
Yen biru, ba koo wurama.
10 Kon de bu wurama saa Egibitin di.
Kon bu mɛnnama saa Asirin di.
Kpa n de bu wurama Galadiɔ ka
Libaniɔ.
Batuma kun bu turi.
11 Ba koo nim wɔ̃ku tɔbura mi ba nuku
sankiraru wa.
Gusunɔ u koo gen nim kurenu so,
kpa Nilun daarun nim mu gbera.
Asirigibun tii suabu koo kpe.
Kpa Egibitigibun bandu tu nɔru ko.
12 Kon nɛn tɔmbu tãsisia.
Kpa ba n sĩimɔ ka nɛn yĩsiru.
Nɛ, Yinni Gusunɔwa na yeni gerua.

Ba damgibu kɔsuka

11

1 Bɛɛ Libanigibu, i bɛɛn kɔnnɔsu kɛniɔ
kpa dɔ̃ɔ u bɛɛn dãa ye ba mɔ̀ sɛduru di.
2 Bɛɛ dãa ye ba mɔ̀ sipɛrɛ, i weeweenu
koowo.
Domi sɛduruba ba wɔruka.
Be ba tii sue mi, ba kpeera.
Bɛɛ Basanin dãa bakanu, i weeweenu
koowo.
Domi dãa sɔ̃ɔ ge ba ɲ̀ daa kpɛ̃ bu du ga
wɔruka.
3 Kparobu ba wuri mɔ̀,
domi ben bɛɛrɛ ya kpa.
Gbee sinansu su kukirimɔ,
domi Yuudɛnin dãa sɔ̃ɔn bɛɛrɛ ya kpa.

Kparobu yiru

4 Amɛniwa Yinni Gusunɔ u Sakari
sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, a yãanu kparo ni ba koo
go.
5 Be ba nu dwemɔ ba goomɔ ba ɲ̀ bu
sɛɛyasiamɔ. Be ba maa nu dɔramɔ ba
mɔ̀, ba nɛ, Gusunɔ siara, domi ba gobi
mɔ. Nin kparobu ba ku ra maa ka nu
yinɛ.
6 Nɛ, Yinni Gusunɔ na ɲ̀ maa
tɔmbun wɔnwɔndu mɔ̀ tem mɛ sɔɔ.
Kon baawure bɛriwa win winsim
nɔmuɔ ka win sunɔn nɔmuɔ. Ba koo
ben tem arumani gurawa. Na ɲ̀ maa
bu wɔramɔ ben yibɛrɛban nɔmun di.
7 Yera Sakari u yãanu kparabu wɔri
ni ba koo go. Yãa niya nu kɔ̃suru bo.
Ma u kpara dɛki yiru kasu. U tia soka
durom, tia maa nɔɔ tia. Ma u da u yãa
ni nɔɔri.
8 Suru tian baa sɔɔ u nin kparobu ita
go. Ma u ka nu tii kpara u tɛmanabu
kpana. Ma nin tii nu nùn tusa.
9 Ma u nɛɛ, na ɲ̀ maa nu kparamɔ.
Nin ni nu koo gbi, nu gbio. Ni nu koo
maa tiara nu tennɔ.
10 Ma u win dɛka ye u soka durom
bɔɔka u ka sɔ̃ɔsi ma u win arukawani
kusia ye u raa ka bwesenu kpuro
bɔkua.
11 Yen tɔ̃ɔ tera u arukawani ye kusia.
Ma yãa kɔ̃su ni nu nùn mɛɛra mi,
nu gia ma Yinni Gusunɔn gariya yi
kooramɔ.
12 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yà n bu wɛ̃re,
bu nùn kɔsiaru wɛ̃ɛyɔ, ya kun maa bu
wɛ̃re, bu derio.
Yera ba sii geesun gobi tɛna yĩira ba
nùn kɔsia.
13 Ma Yinni Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a sii geesun gobi tɛna ye ba mɛɛra
burɛ mi, mɔmɔ wɛ̃ɛyɔ.
Ma u gobi yi sua u yari Gusunɔn sãa
yerɔ yi ka ko mɔmɔgii.
14 Yen biru, u maa win kpara dɛka
yiruse ye u soka nɔɔ tia mi, bɔɔka u ka
sɔ̃ɔsi ma Yudaba ka Isireliban baa sɔɔ
nɔɔ tia maa sari.
15 Yinni Gusunɔ u maa nùn sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a kparo nge kparo gari bɔkɔ.

16 Domi kon kparo goo seeya tem
mɛ sɔɔ, wi u kun yãanu nɔɔrimɔ ni nu
gɔɔ dɔɔ. U ɩ̀ nin binu kasum dɔɔ. U ɩ̀
ni nu mɛɛra wa tim kuammɛ. Mɛya u
ɩ̀ maa ni nu bwãa do nɔɔrimɔ. Adama
u koo ni nu gum mɔn yaa tem sere ka
nin kõriɔ.
17 Bõrurowa kparo gari bɔkɔ wi u
yãanu derimɔ.
Takobi yu win gãseru ka win nɔm
geun nɔnu kɔsukuo,
kpa gãse te, tu gbera kpa nɔnu ge, gu
gbi.

Yinni Gusunɔ

u koo Yerusalɛmu yakia

12

1 Gari yi Yinni Gusunɔ u gerua Isire-
liban sõ wee.
Wi, wi u wɔllu ka tem mɔma,
ma u maa tɔnu hunde dokea
2 u nɛɛ, na Yerusalɛmu kua nge nɔra
ye ya nɛn mɔru yiba nge tam. Ya
koo bwese ni nu ka ye sikerenɛ woo
tiro kpɛ̃ɛ. Woo tiro ge, ga koo Yudaba
kpuro nɛnɛ bà n Yerusalɛmu tarusi.
3 Tõɔ te sɔɔ, kon ye gɔsia nge kpee
bakaru. Be ba kĩ bu tu sua ba
koo mɛɛra wa. Handunian bwesenu
kpuro nu koo mɛnna nu tu wɔri.
4 Yen tõɔ te, Yinni Gusunɔ u nɛɛ, kon
ben dumi woo tiro kpɛ̃ɛ kpa n yin
maasɔbu nɔni swãaru kpɛ̃ɛ, kpa n
bwese tukunun dumi wõkoru kpɛ̃ɛ.
Adama kon Yudaba kõsu.
5 Yudan wirugibu ba koo nɛɛ,
Yerusalɛmugiba ba sãa ben dam nɛ,
Gusunɔ ben Yinnin sõ, nɛ wi na wɔllu
ka tem mɔ.
6 Yen tõɔ te sɔɔ, kon Yudaban wirugibu
kowa nge dõɔ boko dãa sõɔwɔ, ɩ̀ kun
mɛ nge wii bɔn tèn dõɔ ba sɔka dĩa
bɔkunu sɔɔ. Ba koo bwese ni nu
ka bu sikerenɛ kamiawa mam mam.
Adama Yerusalɛmugibu ba ko n sõwa
ben temɔ.
7 Nɛ, Yinni Gusunɔ kon Yudaban
yɛnusu faaba ko, kpa Dafidin yɛnun
bɛɛrɛ ka Yerusalɛmugibun bɛɛrɛ yu ku
raa Yuda be ba tiegia kera.
8 Yen tõɔ te, kon Yerusalɛmugibu
kõsu. Be sɔɔ, wi u kun daa dam
mɔ, u koo dam kowa nge Dafidi.
Kpa Dafidin yɛnugibu ba n sãa nge
Gusunɔn gɔrado wi u yõ ben wuswaaɔ.

Ba gɔɔ wooru sõ

tem mɛ kpuro sɔɔ

9 Yen tõɔ te, kon kookari ko n bwese
ni kpuro go ni nu Yerusalɛmu wɔrim
wee.
10 Kon de Dafidin yɛnugibu ka
Yerusalɛmugibu ba n wɔnwɔndu
mɔ kpa ba n da kanaru ko, kpa bu
gɔsirama nɛn mi, nɛ wi ba yaasa sɔka.
Ba koo man swĩisi nge wìn bii teereru
ta gu. Ba koo swĩwa ka nuku sankira
bakanu nge wìn bii gbiikoo u gu.
11 Yen tõɔ te, nuku sankiraru ta
ko n kpã Yerusalɛmuɔ nge te ba kua
Hadadirimɔɔn sõ Mɛgidon wɔwaɔ.
12 Tem mɛ kpuro sɔɔ, ba ko n gɔɔ
wooru sõwa yɛnu ka yɛnu. Dafidin
yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.
Natanin yɛnugibu, kurɔbu ka durɔbu
nɛnɛm.
13 Lefin yɛnugibu, kurɔbu ka
durɔbu nɛnɛm. Simɛin yɛnugibu,
kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.
14 Nge mɛya yɛnu si su maa tien
tɔmbu ba ko n gɔɔ wooru sõ nɛnnɛnka,
kurɔbu ka durɔbu nɛnɛm.

13

1 Yen tõɔ te, bwia gaa ya koo
yari yu ka Dafidin yɛnugibu ka
Yerusalɛmugibun toranu wɔka.

Yinni Gusunɔ u koo

win sɔmɔ weesugibun

bwãarokunu kɔsuku

2 Yen tõɔ te, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinni kon bũnun yĩsinu kpeerasia tem
mɛ sɔɔ kpa bu ku raa maa nu yaaya.
Kon maa nɛn sɔmɔ weesugii be ba bũu
sãarun kĩru mɔ mi wuna.
3 Goo ù n gari weesugii mɔ̀, win
tundo ka win mɛro ba koo nùn sõwa
bu nɛɛ, kaa gbi. Domi a weesu mɔ̀wa
ka Yinni Gusunɔn yĩsiru. Kpa tundo
wi, ka mɛro wi, bu nùn takobi sɔku bu
go sanam mɛ u gari yi mɔ̀.
4 Yen tõɔ te, Gusunɔn sɔmɔbu ba koo
sekuru wa ben kãsi weesuginun sõ.
Bà n gari mɔ̀, ba ɩ̀ maa yabe sansuginu
sebumɔ bu ka tɔmbu nɔni wõke.

5 Ben baawure u koo nɛɛwa, u ɲ̀
sãa Gusunɔn sɔmɔ. Wi, gbaa wukowa.
Domi ba nùn dwawa saa win piiburun
di.
6 Bà n nùn bikia ba nɛɛ, mana u sere
mɛɛra yeni wa ye ya wãa win nɔmaɔ,
kpa u wisi u nɛɛ, u ye wawa win bɔrɔ
kĩnasibun yɛnuɔ.

Ba koo gia ma

Gusunɔwa u sãa Yinni

7 Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni u nɛɛ,
takobi, a nɛn kparo wi na kua nɛn bõɔ
wɔrio.
A nùn goowo kpa yãanu nu yarina,
kpa n ni nu kun dam mɔ wɔri.
8 U maa nɛɛ, bà n tem mɛn tɔmbu
bɔnu kua suba ita, yen suba yiru ya
koo gbi kpa sube tee teni tu tiara.
9 Kon sube tee te dõɔ doke kpa n
tu sɔwa nge mɛ ba ra sii geesu sɔwe.
Kon tu sɔwawa nge mɛ ba ra wura
sɔwe. Ta koo nɛn yĩsiru soku kpa n
tu wurari. Kon tu sõ n nɛɛ, ta sãawa
nɛn tɔmbu. Kpa ten tii tu maa nɛɛ, na
sãawa Gusunɔ ten Yinni.

Yinni Gusunɔn tõru

14

1 Bɛɛ Yerusalɛmugibu, Yinni Gusunɔn
tõra wee.
Ba koo bɛɛn yãnu gura bu bɔnu ko
bɛɛn nɔni biru.
2 U koo bwesenu kpuro mɛnna nu ka
Yerusalɛmu wɔri.
Ba koo ye mwa kpa bu yen yɛnusu dõɔ
sɔku.
Ba koo ka yen tɔn kurɔbu kpuna ka
dam.
Kpa bu yen tɔmbun bɔnu yoru
mwɛɛri bu ka doona.
Adama ba ɲ̀ be ba tie goomɔ.
3 Saa ye sɔɔra Yinni Gusunɔ u koo tii
sõɔsi
kpa u ka bwese ni tabu ko nge mɛ u ra
ko tabu sɔɔ.
4 Yen tõɔ te, u koo win naasu sɔndi
Olifin guurɔ
te ta wãa Yerusalɛmun dee deeru, sõɔ
yari yeru gia.
Olifin guu te, ta koo bɛsira suunuɔ
saa sõɔ yari yerun di sere sõɔ duu yerɔ.
Wɔwi baka ya koo yari ten suunu sɔɔ.
Guu ten bee tia ya koo da sõɔ yɛ̃san
nɔm geu gia
kpa bee tia yu maa da sõɔ yɛ̃san mɔm
dwaru gia.
5 Saa ye sɔɔ, i ko i duki dawa win
guunun wɔwa sɔɔ.
Domi wɔwa ye, ya ko n wãawa sere
Atisɛliɔ.
I ko i duki suwa nge mɛ i raa kua
sanam mɛ tem yĩiribu bɛɛ deema
Osiasi Yudaban sina bokon waati.
Saa ye sɔɔra Gusunɔ nɛn Yinni u koo
na ka win tɔn dɛɛrobu.
6 Yen tõɔ te, yam bururam mu ɲ̀ ko n
maa wãa.
Pura ya ko n wãa ka sere maa nim mɛ
mu gɔsira nge kperu.
7 Tõɔ te, ta ko n sãawa nɛnɛm te Yinni
Gusunɔ u yɛ̃.
Ba ɲ̀ wɔ̃kuru ka sõɔ sɔɔ wunanamɔ.
Adama yoka, yam bururam mu koo
sõɔsira.
8 Yen tõɔ te, nim gem mu koo yari
Yerusalɛmun di
kpa mɛn sukum mu koku mu da nim
wɔ̃kuɔ
ge ga wãa sõɔ yari yeru gia,
kpa sukum mu da nim wɔ̃ku ge ga wãa
sõɔ duu yeru gia.
Nge mɛya n ko n sãa sõɔ sãreru ka
guran saa.
9 Yinni Gusunɔwa u ko n sãa tem
kpuron sunɔ.
Wi turowa u ko n sãa Yinni.
Win turon yĩsira tɔmbu kpuro ba koo
gia.
10 Isireliban tem kpuro mu koo gɔsia
wɔwa
saa Geban di sõɔ yɛ̃san nɔm geu gia
n ka da Rimɔɔwɔ Yerusalɛmun sõɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia.
Saa ye sɔɔ, Yerusalɛmu ya koo yĩsiru
yari
kpa ya n wãa yen ayerɔ.
Ya ko n wãawa saa kɔnnɔ ge ba mɔ̀
Bɛnyamɛɛn di,
n ka da kɔnnɔ gbiikuuɔ,
sere ka kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ gani
gɔmbunu.
Saa maa kõsu yee te ba mɔ̀ Hananɛɛlin
di,
n ka girari sina bokon resɛm gama
yerɔ.
11 Tɔmba koo sina ye sɔɔ.
Ba ɲ̀ maa ye kam koosiamɔ.

Ya ko n wãawa bəri yɛndu səə.
12 Wee nəni swãa te Yinni Gusunə u koo təmbu kpɛ̃ɛ
be ba Yerusalɛmu tabu wəri.
Ben wasi koo kɔ̃siwa ba n ka sĩimə.
Ben nəni yi koo kɔ̃si ben nəni wərusu səə,
kpa ben yari yi kɔ̃si ben nəsə.
13 Yen tɔ̃ə te, nɛ, Yinni Gusunə kon wahala baka doke ben suunu səə.
Kpa bu wərina bu soona.
14 Yudaba ba koo tabu ko Yerusalɛmuə,
kpa bu bwese tuku ni nu ka bu sikerenɛn dukia gurama.
Yera, wura ka sii geesu ka yãa dabinu.
15 Nin dumi ka nin birakəsu
ka nin yooyoosu ka nin kɛtɛkunu
ka sere maa yaa sabe ni nu wãa mi,
kpuro nu koo dumgbɛku mwaara.
Dumgbɛku tia yera ya koo nu deema.
16 Bwese ni nu raa Yerusalɛmu ye wəri,
nin ni nu tie, nu ko n da nɛwa wɔ̃ə baagere
nu yiira Gusunə sina bokon wuswaaə,
wi u sãa wəllu ka tem Yinni,
kpa nu Kunun tɔ̃ə bakaru ko.
17 Bweseru garu tà kun de
tu Gusunə sina boko wi u sãa wəllu ka tem Yinni yiira
tu sã Yerusalɛmuə,
gura kun nɛmə ten temə.
18 Egibitigibu bà kun de Yerusalɛmuə
bu ka Kunun tɔ̃ə bakaru ko,
gura kun nɛmə ben temə.
U koo bu wahala dokewa
nge bwese ni nu yina nu da
nu Kunun tɔ̃ə bakaru ko.
19 Nge mɛya u koo Egibitigibu ka bwese ni nu yina nu Kunun tɔ̃ə bakaru da Yerusalɛmuə kua.
20 Yen tɔ̃ə te, ba koo dumin yangirenu səə yore bu nɛɛ, Yinni Gusunəgia.
Sãa yerun wekenu kpuro nu ko n sãawa nge yãku yerun gbɛ̃a.
21 Wekenu kpuro nu ko n sãawa Gusunə, wəllu ka tem Yinniginu Yerusalɛmuə ka Yudaə.
Be ba koo yãkuru na,
bera ba ko n da nu sue
bu ka ben yãku yaa yike.
Yen tɔ̃ə te səə, ba ǹ maa tenkuba wasi sãa yeru mi,
ba n yãnu dəramə.

MALASI

Sanam mɛ Malasi u tire te yorua, Isireliba ba wurama yorun di kɔ, ba wãa Yerusalɛmuɔ. Adama saa ye sɔɔ, wãara ka bu sɛ̃. Ma dabira Gusunɔn durom sika doke, wiru 1:2. Ma Gusunɔn sãara kun maa arufaani gaa mɔ ben wãaru sɔɔ. Ba ṅ maa nùn sãamɔ ka gɔ̃ru tia.

Yeya Malasi u wa win tɔmba mɔ̀, ma u bu gerusi. Isireliba bà n nɔni sɔ̃ɔre, ba n yɛ̃ ma ba torawa. Yen sɔ̃, bu de bu gɔ̃ru gɔsia kpa Gusunɔ u bu domaru kua. Win sɔmɔ wi u gɔsa, wiya u koo win tɔmbu dɛɛrasia kpa u bu bɛkia, wiru 3:20,21. Malasi u sãawa Gusunɔn sɔmɔ dãako Nɔɔ Mwɛɛ Gururu sɔɔ. Win tire te, ta sãawa nge sasara ye ya ka sun dɔɔ Nɔɔ Mwɛɛ Kpaarun gari sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Isireliban toranu, wiru 1:1n di sere wiru 2:16.
2. Gusunɔ u win tɔmbu kirɔ mɔ̀ bu ka wurama win mi, wiru 2:17n di sere wiru 3:24.

1 Gari yiniwa Yinni Gusunɔ u Isireliba sɔ̃ɔwa saa Malasin nɔɔn di.

Yinni Gusunɔ u Isireliba kĩ

2 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, na bɛɛ Isireliba kĩa. Ma i gerumɔ i mɔ̀, mba sɔɔra na bɛɛ kĩa. Na nɛɛ, n ṅ Esau u sãa Yakɔbun mɔɔ ro? Adama na Yakɔbu kĩa

3 ma na Esau yina. Na dera gãanu sari win tem guunɔ. Ma na dera gbeeku yɛɛ kɔ̃si yiba tem mɛ sɔɔ.

4 Esaun bibun bweseru tà n nɛɛ, ba ten wusu kɔsuka, adama ta koo sin bansu seeya, nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, kon nɛɛ, baa tà n su bana, kon wure n su sura. Kpa bu ten tem soku nuku kɔ̃surugibun tem, ben tii maa bwese te nɛ, Yinni Gusunɔ na ka mɔru sãa baadomma.

5 Bɛɛ Isireliba, bɛɛn nɔni koo ye wa. Kpa i gere i nɛɛ, nɛ, Yinni Gusunɔ, nɛn kpãara bɛɛn tem sare.

Yinni Gusunɔ

u yãku kowobu gerusimɔ

6 Bɛɛ yãku kowobu, bɛɛ be i man gɛma, ma i mɔ̀, yen yere sɔɔra i man gɛma, wee ye nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. Bii u ra win tundo bɛɛrɛ wɛ̃. Mɛya sɔm kowo u ra maa win yinni bɛɛrɛ wɛ̃. Nà n sãan na bɛɛn tundo, mana bɛɛrɛ ya wãa ye i man wɛ̃ɛmɔ. Nà n maa sãan na bɛɛn Yinni, mana bɛɛrɛ ya wãa ye i man wɛ̃ɛmɔ.

7 Wee i yãkunu mɔ̀ ka dĩa ni ba ku ra ka yãkuru ko nɛn yãku yerɔ. Ma i gerumɔ i mɔ̀, yere sɔɔra i man gɛma. Nɛn yãku yera i gɛma.

8 I n ka yaa saberu garu yãkuru kua te ta wɔ̃ko sãa, ṅ kun mɛ te ta kɔ̃ra barɔ, ṅ kun mɛ te ta gesi barɔ, n ṅ sãa kɔ̃sa? I n tu bɛɛn tem wirugii wɛ̃, u koo bɛɛ siara? Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

9 Yen sɔ̃ tɛ̃, ì n nɛ, Yinni Gusunɔ suuru kana n bɛɛn wɔnwɔndu wa, i tamaa kon bɛɛ kua nge mɛ n weenɛ? Aawo, domi i kɔ̃sa kua. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

10 N buram bo bɛɛn turo u da u nɛn sãa yerun gamboba kɛnɛ. Kpa i ku ka dɔ̃ɔ sɔ̃re kam sɔɔ nɛn yãku yerɔ. Na ṅ nuku dobu mɔ bɛɛ sɔɔ. Mɛya yãku ni i maa man kuammɛ nu ṅ man wɛ̃remɔ.

11 Domi handunian goonu nnɛ sɔɔ tɔmba nɛn kpãaru yɛ̃. Baama ba man turare dɔ̃ɔ dokeammɛ ma ba man yãku geenu kuammɛ bu ka man bɛɛrɛ wɛ̃. Ka gem tɔmbu kpurowa ba nɛn kpãaru yɛ̃.

12 Adama bɛɛ, i man gɛmawa, i tamaa i ko kpĩ i ka dĩa ni nu ṅ gea sãa na nɛn yãku yerɔ.

13 I mam gerumɔ i mɔ̀, anna a wahala baka wa ye i tii mɔ̀. Ma i ṅ maa yãku ni mɛɛra gãanu. Adama i naamɔ i man yãkuru kuammɛ ka yaa sabe ni i gbɛna, ṅ kun mɛ ni nu kɔ̃ri barɔ, ṅ kun mɛ ni nu gesi barɔ. I tamaa kon yãku nin bweseru mwa?

14 Bɔ̃rurowa wi u win sabenu sɔɔ kinɛ geeru mɔ, ma u da u te ta alebu mɔ sua u ka man yãkuru kua, u ka man nɔni wɔ̃ke. Domi na sãawa sina boko. Tɔmbu kpurowa ba nɛn dam nasie. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni gerua.

Ba yãku kowobu kirɔ mɔ̀

2

1 Nɛ Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni, na
nɛɛ, bɛɛ yãku kowobu, bɛɛya na wooda
yeni wɛ̃ɛmɔ.
2 I n maa yina i ye mɛm nɔɔwa kpa
i kun man bɛɛrɛ wɛ̃, kon bɛɛ bɔ̃rusi.
Kpa doma te i raa mɔ, tu gɔsia bɔ̃ri.
Domi i ɲ̀ nɛn woodaba garisi gãanu
bɛɛn gɔ̃ruɔ.
3 Wee kon bɛɛn bibun bweseru kam
koosia. Kpa n bɛɛn yaa sabe ni i ka
yãkuru mɔ̀n bisu wisi bɛɛn wuswaaɔ.
Kpa bu bɛɛ gura bu kuba ka bii si
sannu.
4 Saa ye sɔɔ, i ko gia ma nɛ, Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinniwa na bɛɛ kirɔ ye
kua n ka nɛn arukawani sire ye na ka
yãku kowobu be ba sãa Lefin bweseru
bɔkua.
5 Arukawani ye na ka bu bɔkua ya
sãawa wãaru ka bɔri yɛndugia. Ma na
bu wãa te, ka bɔri yɛn te wɛ̃ kpa bu ka
man nasia. Mɛya ba maa man nasia.
Ma ba diira nɛn yĩsirun sɔ̃.
6 Gema ba ra gere. Kɔ̃sa gaa sari ben
nɔɔ sɔɔ. Bɔri yɛndu ka gem sɔɔra ba sĩa
nɛn swaa sɔɔ. Ma ba tɔn dabinu gbara
kɔ̃san di.
7 N weenɛwa yãku kowobu bu
tɔmbu Gusunɔn swaa sɔ̃ɔsi. Domi ben
min diya ba ra nɔ ye u kĩ yèn sɔ̃ ba sãa
wi, wɔllu ka tem Yinnin sɔmɔbu.
8 Adama bɛɛ yãku kowobu Lefiba i
swaa ye deri. Ma bɛɛn sɔ̃ɔsira dera tɔn
dabinu kɔ̃ɔra. I ɲ̀ arukawani ye yibie
ye na ka bɛɛ bɔkua. Nɛ, Gusunɔ wɔllu
ka tem Yinniwa na yeni gerua.
9 Yen sɔ̃, kon de bu bɛɛ gɛm kpa i
bɛɛrɛ bia Isireliban suunu sɔɔ yèn sɔ̃
i ɲ̀ nɛn woodaba mɛm nɔɔwɛ, i ku
ra maa nɛn tɔmbu garisi tia ì n bu
siriammɛ.

Isireliba ba kua naanɛ sariba

10 N ɲ̀ tundo turo bɛsɛ kpuro sa mɔ
ro? N ɲ̀ Gusunɔ turo u sun taka kua
ro? Mban sɔ̃na sa ɲ̀ naanɛ mɔɔsinɛ.
Ma sa bɛsɛn baababan arukawani
kusiamɔ ye ba ka Gusunɔ bɔkua.
11 Yudaba ba kua naanɛ sariba. Ma
ba durum baka kua Yerusalɛmuɔ ka
Isirelin tem kpuro sɔɔ. Domi ba Yinni
Gusunɔn sãa yee te u kĩ too disi doke.
Ma ba da ba bũugibun wɔndiaba sua
kurɔbu.
12 Wi u yenin bweseru mɔ̀, Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinni u koo yɛ̃ro wuna
Yakɔbun bweserun di, baa yɛ̃ro ù n ka
kɛ̃nu daamɔ yãku yerɔ.
13 Wee ye i kpam mɔ̀. I sumɔ, i
weeweenu mɔ̀, ma i Yinni Gusunɔn
yãku yeru nɔni yĩresu wisimɔ yèn sɔ̃ u
ɲ̀ maa bɛɛn yãkunu mwaamɔ, u ɲ̀ maa
kĩ u kɛ̃ru garu mwa bɛɛn nɔman di.
14 Ma i gerumɔ i mɔ̀, mban sɔ̃na n
sãa mɛ. N sãa mɛ yèn sɔ̃ bɛɛn baawure
u ɲ̀ win arukawani yibie ye u ka win
kurɔ gbiikoo bɔkua Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ.
15 Yinni Gusunɔ u ɲ̀ bɛɛ kue tia wasi
sɔɔ ka bwisikunu sɔɔ? Mba i naa gire
sannu. N ɲ̀ Gusunɔ u bɛɛ bibu kɛ̃? N n
mɛn na, i n tii sɛ kpa bɛɛn baawure u
ku win kurɔ gbiikoo yina.
16 Domi Gusunɔ Isireliban Yinni u
kurɔ yinabu ka maa bɔbunu tusa. Yen
sɔ̃, i n tii sɛ, kpa bɛɛn goo u ku raa win
kurɔ gbiikoo tɔnu kandu kua u nùn
yina.

Yinni Gusunɔn siribu turuku kua

17 I dera Yinni Gusunɔ u wasira bɛɛn
garin sɔ̃. Adama i gerumɔ i mɔ̀, yen
yere sɔɔra i dera u wasira. Yera sanam
mɛ̀ sɔɔ i gerumɔ i mɔ̀, wi u kɔ̃sa mɔ̀,
wiya u wã Yinni Gusunɔn nɔni sɔɔ.
Yɛ̃rowa u ra nùn wɛ̃re. N kun mɛ, kpa
i n mɔ̀, mana Gusunɔ wi u ra siri dee
dee mi, u wãa.

3

1 Ma Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u
wisa u nɛɛ, wee kon nɛn sɔmɔ gɔrima.
U koo nɛn swaa sɔmɛ. Kpa Yinni wi i
kasu mi, u du win sãa yerɔ subaru sɔɔ.
Wee sɔmɔ wi i kĩ mi, u sisi u ka nɛn
arukawanin gari kpara.
2 Wara koo kpĩ u yɔ̃ra u nùn ma win
naarun tɔ̃ɔ te sɔɔ. Nge wara koo kpĩ u
yɔ̃ra sanam mɛ u koo kurama. Domi u
ko n sãawa nge dɔ̃ɔ wi u ra sisu yaniɛ.
Kpa u n sãa nge werem mɛ mu do.
3 U koo sina u sun dɛɛrasia nge mɛ
ba ra sii geesu yaniɛ bu dɛɛrasie. U
koo yãku kowobun bweseru Lefiba
dɛɛrasia nge mɛ ba ra wura ka sii
geesu dɛɛrasie. Kpa bu Yinni Gusunɔ
yãkunu kua nge mɛ wooda ya gerua.

4 Saa ye sɔɔ, Yudaba ka Yerusalɛmugibun
kɛ̃nu nu koo nɛ Yinni Gusunɔ wɛ̃re
nge yellu.
5 Kon susima bɛɛn bɔkuɔ n bɛɛ siri.
Kpa n dobo dobogibu seesi ka sakara
kowobu ka be ba ra bɔ̃re weesu sɔɔ
ka be ba ra sɔm kowobun gobi tɛɛsi
ka be ba ra gɔminibu ka gobekuba ka
sɔbu dam dɔre, ma ba ɲ̀ man nasie. Nɛ,
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni
gerua.

I Gusunɔ tia wɛ̃ɛyɔ

wɔkuru baateren wɔllɔ

6 Nɛna na Yinni Gusunɔ wi u ra n
wãa. Na ku ra kɔsi. Yen sɔ̃na bɛɛ,
Yakɔbun bweseru, ba ɲ̀ bɛɛ kpeerasie.
7 Saa bɛɛn baababan waatin diya i
nɛn woodaba gɛrari. I ɲ̀ ye mɛm
nɔɔwɛ. Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔ wɔllu ka
tem Yinni, na nɛɛ, i gɔsirama nɛn mi,
kpa n maa gɔsira bɛɛn mi. Adama i
gerumɔ i mɔ̀, amɔna sa ko koosina su
ka gɔsira wunɛn mi.
8 Ma na bikia na nɛɛ, tɔnu u ra nɛ
Gusunɔ nɔni wɔ̃ke? Domi wee, i man
nɔni wɔ̃kumɔ. Ma i gerumɔ i mɔ̀, yen
yere sɔɔra sa nun nɔni wɔ̃kumɔ. Ma na
wisa na nɛɛ, kɛ̃nu wɛ̃ɛbu sɔɔ ka tia tia
ye i ra man wɛ̃ wɔkuru baateren wɔllɔ.
9 Bɔ̃ruroba i sãa bɛɛ Isireliba kpuro,
domi i man nɔni wɔ̃kumɔ.
10 I bɛɛn ye i mɔ kpuro subuo suba
wɔkuru, kpa i ka man yen sube teeru
naawa i doke nɛn arumanin beru
yerɔ. Kpa dĩanu nu n wãa nɛn sãa
yerɔ. I nɛn laakari mɛɛrio, kpa i wa nà
kun kon bɛɛ wɔllu kɛnia n bɛɛ doma
bakaru kua.
11 Na kon twee gira bɛɛn tem di. Kpa
yi ku maa bɛɛn dãa binu sanku. Kon
de resɛm ye ya ku ra raa ma yu ma
bɛɛn gbeaɔ. Nɛ, Gusunɔ wɔllu ka tem
Yinniwa na yeni gerua.
12 Bwesenu kpuro nu koo nɛɛ, doo
nɔɔrugiba bɛɛ. Domi bɛɛn tem mu ko
n doo nɔɔru mɔ. Nɛ Gusunɔ wɔllu ka
tem Yinniwa na yeni gerua.

Durom mɛ Yinni Gusunɔ

u koo be ba nùn sãamɔ kua

13 Yinni Gusunɔ u nɛɛ, bɛɛn gari kun
do yi i man gerusimɔ. Ma i mɔ̀, mba i
man gerusi.
14 I gerua i nɛɛ, kam sɔɔra i man
sãamɔ. Arufaani yerà i wa ye i
nɛn woodaba mɛm nɔɔwa, ma i nuki
sankira i nɔɔ bɔkua i ka nɛ Gusunɔ
wɔllu ka tem Yinnin nɔnu geu wa.
15 Wee tɛ̃, i tamaa be ba tii sue, bera
ba dobu nɔɔmɔ. Mɛya i maa nɛɛ, tɔn
kɔ̃sobun arumani ya maa kuuramɔ.
Baa bà n Gusunɔ seesi, u ra bu deriwa
u kun kɔ̃sa gaa kue.
16 Yera be ba Yinni Gusunɔ nasie, ba
gerunamɔ. Ma Yinni Gusunɔ u win
laakari wesia ben mi, u bu swaa daki.
Ma ba be ba nùn nasie ma ba nùn bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔn yĩsa yorua tireru garu sɔɔ win
wuswaaɔ.
17 Ma Gusunɔ wɔllu ka tem Yinni u
nɛɛ, beya ba koo ko nɛgibu tɔ̃ɔ te kon
nɛn yiiko sɔ̃ɔsi. Kon bu wɔnwɔndu
kua nge mɛ tɔnu u ra win bii wi u nùn
nɔɔrimɔ wɔnwɔndu kue.
18 Saa yera i ko i wa ye ya gemgii ka
tɔn kɔ̃so wunanɛ ka ye ya maa wi u
Gusunɔ sãamɔ ka wi u kun nùn sãamɔ
wunanɛ.
19 Wee tɔ̃ra sisi. Ta sum nge dɔ̃ɔ
boko. Saa ye sɔɔ, be ba tii sue ka
tɔn kɔ̃sobu ba koo dɔ̃ɔ mwaarawa nge
yakasu. Gãanu kun bu tiaramme. Nɛ
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni
gerua.
20 Adama bɛɛ be i man nasie, wee
ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ. Kon de nɛn dam mu
sɔ̃ɔsira nge sɔ̃ɔ mu bɛɛ faaba ko. Saa
ye sɔɔ, i ko i n tii mɔ kpa i n yɔ̃ɔkumɔ
ka nuku dobu nge kɛtɛ kpɛmi yi yi
yarimɔ saa gɔ̃ɔn di.
21 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, te kon nɛn yiiko sɔ̃ɔsi,
i ko i tɔn kɔ̃sobu taaku. Domi ba ko
n sãawa nge torom bɛɛn naasɔ. Nɛ
Gusunɔ wɔllu ka tem Yinniwa na yeni
gerua.

Eli kpao

22 I de i nɛn sɔmɔ Mɔwisin yi-
irebu ka win woodaba mɛm nɔɔwa
be na nùn wɛ̃ bɛɛ Isireliba kpuron sɔ̃
Horɛbun guurɔ.
23 Nɛ, Yinni Gusunɔn tɔ̃ɔ te, ta kpã,
ma ta nanum mɔ. Adama tu sere
tunuma, kon bɛɛ nɛn sɔmɔ Eli gɔriama.
24 U koo de baababa ka ben bibu bu
dora. Ma n kun mɛ, kon na n bɛɛn tem
kpeerasia.

LABAARI GEA NGE MƐ MATEU U YORUA

Mateun tireru ta sãawa Labaari gean tirenu nnɛ ye sa raa wan teeru. Tire nin baatere ta mɔ ye ta naa gire. Mateun tireru sɔɔ u sõɔsimɔ ma Yesu u sãawa Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa yellun di. Ma ba win gari yorua Nɔɔ Mwɛɛ Gururu sɔɔ. Yuuba ba Kirisi wi mara u na u bu yakia Romugibun nɔman di. Yenin sõna Yesu u gerumɔ u siremɔ ma win banda kun sãa handunia migiru.

Mateun tireru ta sãawa tire te ta Nɔɔ Mwɛɛ Gururu ka Nɔɔ Mwɛɛ Kpaarun gari swɛɛnamɔ, ka sere Isireliba ka maa Yesun yigbɛru.

Tire ten kpunaa

1. Yesun bwese tõka ka win marubu, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yesun batɛmu ka win kɔkiribu, wiru 3n di sere wiru 4.
3. Yesun sõɔsinu guuru wɔllɔ, wiru 5n di sere wiru 7.
4. Barɔbun bɛkiabu ka gɔrobun gɔran daabu, wiru 8n di sere wiru 10.
5. Sõɔsi ni Yesu u kua, wiru 11n di sere wiru 12.
6. Mɔnnu ka sɔm maamaakiginu, wiru 13n di sere wiru 16.
7. Yesun wasin gɔsiabu ka win Yerusalɛmun daabu, wiru 17n di sere wiru 20.
8. Yesun sõɔsi dãakinu Yerusalɛmuɔ, wiru 21n di sere wiru 25.
9. Yesun siribu ka win gɔɔ ka win seebu gɔrin di, wiru 26n di sere wiru 28.

Yesu Kirisin bweserun tõka
(I maa mɛɛrio Luku 3:23-38)

1 Yesu Kirisin bweserun tõka wee, wi u sãa Dafidin sikadobu. Dafidi maa sãa Aburahamun sikadobu.
2 Aburahamu u Isaki mara, Isaki u Yakɔbu mara. Yakɔbu u Yuda mara ka win maabu ka wɔnɔbu.
3 Yuda ka Tamari ba Farɛsi ka Sara mara. Farɛsi u Esiromu mara. Esiromu u Aramu mara.
4 Aramu u Aminadabu mara. Aminadabu u Nasoni mara. Nasoni u Saamɔɔ mara.
5 Saamɔɔ ka Rahabu ba Boasi mara. Boasi ka Rutu ba Yobɛdi mara. Yobɛdi u Isai mara.
6 Isai u Dafidi mara.

Dafidi u kua sunɔ, ma wi ka wi u raa sãa Yurin kurɔ ba Salomɔɔ mara.
7 Salomɔɔ u Roboamu mara. Roboamu u Abia mara. Abia u Asafu mara.
8 Asafu u Yosafati mara. Yosafati u Yoramu mara. Yoramu u Osiasi mara.
9 Osiasi u Yotamu mara. Yotamu u Akasi mara. Akasi u Esekiasi mara.
10 Esekiasi u Manase mara. Manase u Amɔɔ mara. Amɔɔ u Yosiasi mara.
11 Yosiasi u Yekonia mara ka win wɔnɔbu sanam mɛ ba Isireliba gura ba ka da Babilonin temɔ.
12 Ben Babilonin daabun biru Yekonia u Salatiɛli mara. Salatiɛli u Sorobabɛli mara.
13 Sorobabɛli u Abiudu mara. Abiudu u Eliakimu mara. Eliakimu u Asoru mara.
14 Asoru u Sadɔku mara. Sadɔku u Asimu mara. Asimu u Eliudu mara.
15 Eliudu u Eleasaa mara. Eleasaa u Matani mara. Matani u Yakɔbu mara.
16 Yakɔbu u Yosɛfu mara wi u kua Maarin durɔ. Maari wiya, u Yesu mara, wi ba soka Kirisi.
17 Nge mɛya ben bwese te sɔɔ, saa Aburahamun min di n ka girari Dafidin mi, ba sãawa tɔnu wɔkura nnɛ. Saa maa Dafidin min di n ka girari saa ye ba ka bu yoru da Babilonin temɔ, ba sãawa tɔnu wɔkura nnɛ. Yen biru saa mìn di ba ka bu da Babilonin temɔ n ka Kirisin saa girari, be, ba maa sãawa tɔnu wɔkura nnɛ.

Yesu Kirisin marubu
(I maa mɛɛrio Luku 2:1-7)

18 Wee nge mɛ ba ka Yesu Kirisi mara. Win mɛro Maari u sãa Yosɛfun kurɔ kɛ̃ɛro, adama bu sere suana Maari u deema u gura mɔ saa Hunde Dɛɛron min di.
19 Win durɔ Yosɛfu wi, u sãa geegii, u ṅ kĩ u Maari sekuru doke batuma sɔɔ. Yen sõna u gõru doke u nùn yina asiri sɔɔ.
20 Saa ye u ye bwisikumɔ saa yera Yinnin gɔrado u nùn kure dosu sɔɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, Yosɛfu, Dafidin sikadobu a ku bɛrum ko a ka wunɛn kurɔ kɛ̃ɛro Maari yɛnu doke, domi

gura ye u mɔ mi, saa Hunde Dɛɛron
min diya.
21 U koo bii tɔn durɔ ma, kpa a nùn
yĩsiru kɛ̃ Yesu *, domi u koo win tɔmbu
faaba ko saa ben durum di.
22 Yeni kpuro ya koora kpa Yinnin
gari yi u gerua saa win sɔmɔn nɔɔ sɔɔn
di yi ka koora,
23 yi yi nɛɛ,
"Wɔndia goo u koo gura sua kpa u bii
tɔn durɔ ma,
kpa bu nùn yĩsiru kɛ̃ Emanuɛli."
Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔ wãa ka
bɛsɛ.
24 Yen sɔ̃na ye Yosɛfu u yanda, u kua
ye Yinnin gɔrado u nùn sɔ̃ɔwa, u Maari
yɛnu doke.
25 Adama u ṅ nùn yɛ̃ kurɔ sere u ka
win bii tɔn durɔ mara. Ma u nùn yĩsiru
kã Yesu.

2

Sɔbu saa sɔ̃ɔ yari yerun di

1 Ba Yesu marawa Bɛtelehɛmuɔ
Yudean temɔ, sina boko Herodun
waati. Sanam mɛ sɔɔ, kperin saria
yɛ̃robu gabu ba na Yerusalɛmuɔ saa
sɔ̃ɔ yari yerun di,
2 ma ba nɛɛ, mana Yuuban sunɔ wi
ba mara tɛ̃ u wãa. Domi sa win kpera
wa ya kura sɔ̃ɔ yari yerɔ, yera sa na su
nùn sã.
3 Ye sina boko Herodu u gari
yi nua, win bwɛ̃ra kun kpunɛ, ka
Yerusalɛmugibun tii kpuro.
4 U yãku kowo tɔnwerobu kpuro
mɛnna ka wooda yɛ̃robu ma u bu
bikia u nɛɛ, mana ba nɛɛ ba koo wi
Gusunɔ u gɔsa * ma.
5 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Bɛtelehɛmuɔra
Yudean tem sɔɔ, domi Gusunɔn sɔmɔ
u yorua u nɛɛ,
6 "Wunɛ, Bɛtelehɛmu, Yudean tem sɔɔ,
n ṅ mɔ wuna a piiburu bo Yudean
wuu bakasu sɔɔ.
Domi wunɛn min diya sunɔ u koo yari
wi u koo nɛn tɔmbu Isireliba kpara."
7 Yera Herodu u kperin saria yɛ̃ro
be sokusia asiri sɔɔ ma u bu bikia saa
ye kpera ye, ya kura mam mam.
8 Ma u dera ba da Bɛtelehɛmuɔ. U
bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu doo bu bii win gari
bikia sãa sãa. Bà n nùn wa bu gɔsirama
bu nùn sɔ̃, kpa win tii u maa da u nùn
sã.
9 Ye ba win gari yi nua ba kpa, yera
ba swaa wɔri. Wee, kpera ye ba raa wa
sɔ̃ɔ yari yerɔ, ya kpam bu swaa gbiiye
sere yam mi bii wi, u wãa, ma ya yɔ̃ra
yam min wɔllɔ.
10 Ye ba kpera ye wa ben gɔ̃ru ga
dora n banda.
11 Ye ba dua diru mi, ba bii wi wa ka
win mɛro Maari. Yera ba yiira ba nùn
sãwa. Ma ba ben bɔɔnu kusia, ba wura
wuna ba nùn kã, ka turare bwesenu
yiru.
12 Ma Gusunɔ u bu sɔ̃ɔwa dosu sɔɔ u
nɛɛ, bu ku raa wure Herodun mi. Ma
ba sĩa ben wuuɔ ka swaa tuka.

Ba ka Yesu kpikiru da Egibitiɔ

13 Ye kperin saria yɛ̃ro be, ba biru
kisi ba doona, ma Yinnin gɔrado u
Yosɛfu kure dosu sɔɔ u nɛɛ, a seewo
a bii wi ka win mɛro sua kpa a ka bu
kpikiru su Egibiti gia, a sina mi sere
dɔma te kon maa nun sɔ̃ a sĩima, domi
Herodu u koo bii wi kasu u go.
14 Ma Yosɛfu u seewa wɔ̃kuru u bii
wi ka win mɛro sua ma u doona Egibiti
gia.
15 U sina mi sere Herodu u ka gu.
Yeni ya koora kpa Yinnin gari yi u
gerua saa win sɔmɔn nɔɔ sɔɔn di yi ka
koora ye u nɛɛ, "Egibitin diya na nɛn
bii sokuma."

Ba bii tɔn durɔ piiminu go

16 Ye Herodu u wa ma sɔɔ be ba na
saa sɔ̃ɔ yari yerun di ba nùn yaakoru
kua, u mɔru bɛsira. Ma u dera ba bii
tɔn durɔbu kpuro go be ba ṅ wɔ̃ɔ yiru
kere Bɛtelehɛmuɔ ka yen baru kpaanɔ
kpuro. Domi u yen sanam dooru kua
mìn di sɔɔ be, ba nɛɛ ba kpera ye wa.
17 Nge mɛya ye Gusunɔn sɔmɔ
Yeremi u gerua, ya koora, ye u nɛɛ,
18 "Ba swĩi gɛɛ nɔɔmɔ Ramaɔ.
Yɛ̃ro u sumɔ u weeweenu mɔ̀.
Ase Rasɛliwa u sumɔ win bibun sɔ̃.
Ma u yina bu nùn suuru kana
domi bii be kpurowa ba gu."

* **1:21** ***Yesu*** - Yĩsi ten tubusiana faaba kowo.

* **2:4** ***wi Gusunɔ u gɔsa*** - Ka Gɛrɛkim wiya ba sokumɔ Kirisi.

Ba ka Yesu wurama

Egibitin di

19 Herodu u gu. Win gɔɔn biru
Yinnin gɔrado u Yosɛfu kure dosu sɔɔ
Egibitiɔ.
20 U nɛɛ, a seewo a bii wi ka win
mɛro sua kpa i wura Isirelin temɔ,
domi be ba kĩ bu bii wi go, ba gu.
21 Ma Yosɛfu seewa u bii wi ka win
mɛro sua ba kpam wura Isirelin temɔ.
22 Adama ye u nua ma Aakelusi u
bandu di Yudean temɔ win baa Hero-
dun ayerɔ, u bɛrum kua u ka sina
mi. Ma u doona Galilen temɔ, nge mɛ
Gusunɔ u nùn sõɔwa dosu sɔɔ.
23 Ma u da u sina wuu ge ba sokumɔ
Nasarɛtiɔ, kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari
yi ka koora yi yi nɛɛ, "Ba koo nùn
sokuwa Nasarɛtigii."

3

Yohanu Batɛmu kowon waasu
(I maa mɛɛrio Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

1 Sanam mɛ sɔɔ, Yohanu Batɛmu
kowo u na u waasu mɔ̀ Yudean
gbaburɔ.
2 U nɛɛ, i bɛɛn gõru gɔsio domi
Gusunɔ u sisi u bandu swĩi.
3 Yohanu wiya wìn gari Gusunɔn
sɔmɔ Esai u mɔ̀ sanam mɛ u nɛɛ,
"Goo u gerumɔ ka dam gbaburɔ u mɔ̀,
i Yinnin swaa sɔnwɔ,
kpa i n ye nɔɔ nɛrasiamɔ yu dɛnda."
4 Yohanu wi, u yooyoon sansun
yaberu sebua, ma u gɔnan kpaka sɛ̃ke
pɔraɔ. Win dĩana twee ka tim bausu.
5 Tɔmba na win mi saa Yerusalɛmun
di ka Yudean tem kpuro, ka tem
kpuron di mɛ mu daa te ba mɔ̀
Yuudɛni sikerenɛ.
6 Ba ben toranu tuuba kua ma u bu
batɛmu kua daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ.
7 Ye Yohanu u wa ma Falisiba ka
Sadusiba dabinu ba na win mi u ka
bu batɛmu ko, u bu sõɔwa u nɛɛ, bɛɛ
waa gɔsɔnu wara u maa bɛɛ sõɔwa i
Gusunɔn mɔru duka suuri ye ya wee.
8 I de bɛɛn kookoosu su sõɔsi ma i
gõru gɔsia.
9 I kun tamaa i ko gafara wa
Aburahamun sõ domi i gerumɔ i
mɔ̀ u sãa bɛɛn baaba. Na bɛɛ sõɔmɔ
Gusunɔ u koo kpĩ u kpee ni sua u ka
Aburahamu bibu kua.
10 Wee, ba gbãa wasi kɔ bu ka dãa
wukiri. Dãru baatere te ta ṅ bii geenu
marumɔ tera ba koo bura kpa bu doke
dõɔ sɔɔ.
11 Nɛ na bɛɛ batɛmu mɔ̀ ka nim i ka
gõru gɔsiabun seeda di, adama wi u
sisi nɛn biruɔ u koo bɛɛ batɛmu ko ka
Hunde Dɛɛro ka dõɔ. U man dam kere
gem gem, sere na ṅ mam tura n ka win
baranu sua n nɛnɛ.
12 U win saratia nɛni win nɔmaɔ, u
koo win alikama soo yeru kura kpa u
win alikama gura u doke biraru sɔɔ.
Adama u koo sakosu doke dõɔ sɔɔ wi
u ku ra gbi.

Yesun batɛmu
(I maa mɛɛrio Maaku 1:9-11, Luku 3:21-22)

13 Sanam mɛya Yesu u na saa Galilen
di u da daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ, Yohanu
u ka nùn batɛmu ko.
14 Adama Yohanu u kĩ u yina. U nɛɛ,
wuna n weenɛ a man batɛmu ko, yera
a maa na nɛn mi?
15 Adama Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a de
n koora mɛ gina, domi nge mɛya sa ko
ka kpuro ko ye Gusunɔ u bikiamɔ.
Ma Yohanu u wura.
16 Ye u Yesu batɛmu kua u kpa, mii
mii Yesu u yara nim sɔɔn di. Yera wɔlla
wukiara, ma u Gusunɔn Hunde wa u
saram wee nge kparuko, u na u sina
win wiru wɔllɔ.
17 Ma nɔɔ gagu ga nɔɔra wɔllun di ga
nɛɛ, winiwa nɛn Bii kĩnasi wì sɔɔ nɛn
gõru dobu kpuro wãa.

4

Setam u Yesu kɔkura
(I maa mɛɛrio Maaku 1:12-13, Luku 4:1-13)

1 Yen biru Hunde Dɛɛro u ka Yesu da
gbaburɔ Setam u ka nùn kɔkiri.
2 Ye Yesu u nɔɔ bɔkua sõɔ sɔɔ weeru
ka wõkuru weeru, yen biru gõɔra nùn
mɔ̀.
3 Ma Setam u na win mi u nɛɛ, à n sãa
Gusunɔn Biin na, a kpee nini sõɔwɔ nu
gɔsio pɛ̃ɛ.
4 Yesu nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔn
gari yi gerua yi nɛɛ, tɔnu kun ko n
wãa dĩanu tɔnan sõ. U maa wãawa
Gusunɔn gere kpuron sõ.

5 Ma Setam u ka nùn da Yerusalɛmu
wuu dɛɛrɔ gen mi, u nùn sɔndi sãa
yerun wii kpiirɔ.
6 Ma u nɛɛ, à n sãa Gusunɔn Biin na, a
yõɔwɔ a sura temɔ domi Gusunɔn gari
yi gerua yi nɛɛ,
"Gusunɔ u koo win gɔradoba nɔɔ kẽ
wunɛn sõ bu nun nɛnɛ ka ben
nɔma,
kpa a ku ra ka wunɛn naasu kperu
sokura."
7 Yesu nùn wisa u nɛɛ, adama
Gusunɔn gari yi maa gerua yi nɛɛ,
"A ku ra Gusunɔ wunɛn Yinnin dam
mɛɛri a ka wa mɛ mu nɛ."
8 Yen biru Setam u ka Yesu da guu
bakaru garun wɔllɔ, u nùn dunian tem
kpuro sõɔsi ka mɛn bɛɛrɛ mi sinamba
bandu dii.
9 Ma u nɛɛ, yeni kpurowa kon nun
wẽ à n yiira a man sãwa.
10 Ma Yesu u wisa u nɛɛ, a doonɔ min
di Setam. Domi ba yorua ba nɛɛ, "Kaa
Gusunɔ wunɛn Yinni sã, kpa a n wi
turon wãaru wãa."
11 Yera Setam u doona win min di,
ma Gusunɔn gɔradoba ba na ba nùn
nɔɔri.

Yesu win sɔmburu torua Galileɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 1:14-15, Luku 4:14-15)

12 Ye Yesu u nua ma ba Yohanu mwa
ba doke pirisɔm sɔɔ, yera u doona
Galileɔ.
13 U ɲ sinɛ Nasarɛtiɔ, u da u sinawa
Kapenamuɔ, ye ya wãa daa burerun
bɔkuɔ te ba ra soku Galile, Nɛfitali ka
Sabulonin temɔ.
14 Kpa ye Gusunɔn sɔmɔ Esai u raa
gerua yu ka koora, ye u nɛɛ,
15 "Sabulonin tem ka Nɛfitalin tem mu
wãa nim wõku gia,
daa te ba mɔ̀ Yuudɛnin guruɔ Galileɔ
mi tɔn tukoba wãa.
16 Be ba sõ yam wõkuru sɔɔ mi, ba koo
yam bururam bakam wa.
Be, be gɔɔn bɛrum wukiri nge yam
wõkuru,
bera yam bururam koo kurema."
17 Saa saa yen diya Yesu u win waasu
torua. U nɛɛ, i bɛɛn gõrusu gɔsio, domi
Gusunɔ u sisi u bandu swĩi.

Yesu u susure kowobu nnɛ soka
(I maa mɛɛrio Maaku 1:16-20, Luku 5:1-11)

18 Nge mɛ Yesu u sĩimɔ Galilen daa
burerun bɔkuɔ u susure kowobu yiru
gabu wa, mɔɔ ka wɔnɔ, Simɔɔ wi ba
ra soku Piɛɛ ka win wɔnɔ Andere.
Ba susure mɔ̀ daa bure te sɔɔ ka
yãakororu.
19 Yesu u bu sõɔwa u nɛɛ, i man
swĩima, kon bɛɛ sõɔsi nge mɛ i ko ka
tɔmbu kasu bu man swĩi.
20 Mii mii ba ben yãakoronu deri,
ma ba nùn swĩi.
21 Ye u susi wuswaaɔ u maa mɔɔ ka
wɔnɔ wa Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden
bibu. Ba wãa ben goo nimkuu sɔɔ ka
ben tundo Sebede, ba ben yãakoronu
kɔrumɔ. Yesu u bu soka.
22 Mii mii ba ben tundo deri goo
nimkuu sɔɔ, ma ba Yesu swĩi.
23 Yesu u bɔsu Galilen tem kpuro
sɔɔ u keu sõɔsimɔ ben mɛnnɔ yenɔ u
ban te Gusunɔ u koo swĩin Labaari
gea waasu mɔ̀, ma u tɔmbu ben bara
bwese bweseka bɛkiammɛ.
24 Win baaru ya yɛ̃bi baama kpuro
Sirin tem sɔɔ sere tɔmba ka ben
barɔbu na win mi, be ba bara bwese
bweseka mɔ ka be ba wuriri dabinun
wahala mɔ̀ ka be ba wɛrɛkunu mɔ, ka
girikpakpa wɔrobu ka bèn wasin bee
tia gu gu. Ma Yesu u be kpuro bɛkia.
25 Ma tɔn wɔru guni nùn swĩi
saa Galile ka bera ye ba mɔ̀ wusu
wɔkurun di, ka Yerusalɛmu ka Yudea
ka tem mɛ mu wãa daa te ba mɔ̀
Yuudɛnin gurun di.

5

Yesun waasu guuru wɔllɔ

1 Yesu u tɔn wɔru ge wa ma u
yɔɔwa guuru garun wɔllɔ u sina. Win
bwãaba mɛnna win mi
2 ma u gari gerubu wɔri u bu gãa
dabinun keu sõɔsi.

Doo nɔɔ geerun gari
(I maa mɛɛrio Luku 6:20-23)

3 Yesu u nɛɛ,
doo nɔɔrugiba bèn hunde ya Gusunɔn
bɛkɛ barɔ.
Beya ba ko n wãa mi Gusunɔ u bandu
swĩi.

4 Doo nɔɔrugiba be ba nukuru sankire.
Gusunɔ u koo bu nukuru yɛmiasia.
5 Doo nɔɔrugiba bèn daa ya du.
Beya ba koo tem mɛ tubi di.
6 Doo nɔɔrugiba be ba kasu bu ko ye Gusunɔ u bikiamɔ nge be ba dĩanu ka nim kasu.
Ba koo debu.
7 Doo nɔɔrugiba be ba wɔnwɔndu mɔ.
Gusunɔ u koo bu wɔnwɔndu kua.
8 Doo nɔɔrugiba bèn gɔ̃ru ga dɛɛre.
Ba koo Gusunɔ wa.
9 Doo nɔɔrugiba be ba ra yibɛrɛ tɛɛru kpeesie.
Gusunɔ u koo bu soku win bibu.
10 Doo nɔɔrugiba be ba nɔni sɔ̃wa yèn sɔ̃ ba kua ye Gusunɔ u bikia.
Beya ba ko n wãa mi Gusunɔ u bandu swĩi.
11 Doo nɔɔrugiba bɛɛ, sanam mɛ ba bɛɛ yaakoru mɔ̀ ma ba bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔ ma ba kɔ̃sa weesugia baayere bɛɛ manimɔ nɛn sɔ̃.
12 I gɔ̃ru doro kpa i n nuku doo bakabu mɔ yèn sɔ̃ ba bɛɛ are bɛkɛ yiiye wɔllɔ. Domi nge mɛya ba Gusunɔn sɔmɔbu nɔni sɔ̃ɔwa be ba bɛɛ gbiiye.

Bɔru ka yam bururam
(I maa mɛɛrio Maaku 9:50, Luku 14:34-35)

13 Yesu maa nɛɛ, bɛɛya handunian bɔru *, adama bɔru tà n nɔɔ gu mba ba koo ka tu dorasia. Ta ǹ maa gãanu ganu ma n kun mɔ bu yari kpa tɔmbu ba n te taakumɔ ka ben naasu.
14 Bɛɛya handunian yam bururam. Wuu ge ba swĩi guuru wɔllɔ, ga ǹ beruramɔ.
15 Ba ku ra maa fitila mɛni, kpa bu tongoro sua bu gu wukiri. Adama ba ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ kpa gu tɔmbu kpuro yam burura be ba wãa yɛnu sɔɔ.
16 Nge mɛya i de bɛɛn yam bururam mu burura tɔmbun wuswaaɔ kpa ba n ka bɛɛn sɔm geenu waamɔ, kpa bu wa bu bɛɛn Baaba wɔrukoo bɛɛrɛ wɛ̃.

Woodan gari

17 Yesu maa nɛɛ, i kun tamaa na nawa n ka Mɔwisin wooda kpeesia ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔ̃ɔsinu. Aawo, na nawa n ka ye tãsisia.
18 Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka gem, sere wɔllu ka tem mu ka kpe, baa wooda yen yori tombu ga ǹ kam mɔ̀ sere ye kpuro yu ka koora.
19 Yen sɔ̃na baawure wi u woodan gari tia gaa sara, baa yen piibu, ma u gabu sɔ̃ɔmɔ bu ko mɛ, wiya ba koo soku piibu ban te Gusunɔ u koo swĩi sɔɔ. Adama wi u mɔ̀ ye ya gerumɔ ma u ye gabu sɔ̃ɔsimɔ, wiya ba koo soku tɔn gisonko Gusunɔn ban te sɔɔ.
20 Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, ma n kun mɔ i kua ye Gusunɔ u bikia n kere wooda yɛ̃robu ka Falisiba i ǹ duɔ mi Gusunɔ u bandu swĩi.

Mɔrun gari

21 Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba gasɔgibu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i ku ra tɔnu go, baawure wi u tɔnu go, ba koo ka nùn da siri kowon mi.
22 Adama tɛ̃, nɛ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure wi u ka win tɔnusi mɔru mɔ̀ ba koo ka nùn da siri kowon mi, baawure wi u win tɔnusi nɛɛ, kambu, ba koo nùn siri tɔnwerobun wuswaaɔ, baawure wi u maa win tɔnusi mɔ̀ gari bɔkɔ u ǹ koo dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi sarari.
23 Yen sɔ̃na à n ka Gusunɔ kɛ̃ru naawa yãku yerɔ, ma a yaaya mi, ma wunɛn tɔnusi u gãanu nɛni win gɔ̃ruɔ wunɛn sɔ̃,
24 a wunɛn kɛ̃ɛ te derio mi, yãku yerun wuswaaɔ, kpa a yande da a gari yi kpeesia ka yɛ̃ro. Yen biru a wurama a Gusunɔ wunɛn kɛ̃ru kɛ̃.
25 Goo ù n ka nun dɔɔ siri yerɔ, a yɛ̃ro suuru kanɔ fuuku swaa sɔɔ, kpa u ku raa nun siri kowo nɔmu sɔndia, kpa siri kowo u ku nun sandamu nɔmu sɔndia, kpa sandamu u ku nun doke pirisɔm sɔɔ.
26 Na nun sɔ̃ɔmɔ ka gem, miya kaa sina sere a ka wunɛn wooda sarabun gobi kɔsia. Baa faram, a ǹ buremɔ.

Sakararun gari

27 Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba gasɔgibu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, “I ku ra sakararu ko.”

* **5:13 *bɔru*** - Bɔɔ te ba ka yã mini ta sãawa nge bɔɔ swãaru. Ta koo kpĩ tu nɔɔ gbi.

28 Adama tɛ̃ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, tɔn durɔ ù
n tɔn kurɔ mɛɛra, ma u nùn binɛ kua,
u ka nùn sakararu kua kɔ win gɔ̃ruɔ.
29-30 Yen sɔ̃na wunɛn nɔm geun
nɔnu gà n nun torasia, a gu wɔwo a kɔ̃.
Wunɛn nɔm geu gà n maa nun torasia
a gu buro a kɔ̃. N sanɔ a wunɛn wasin
gam bia, ka sere ye wunɛn wasi kpuro
koo doona dɔ̃ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.

Kurɔ yinabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 19:9, Maaku 10:11-12, Luku 16:18)

31 Ma Yesu nɛɛ, ba maa gasɔgibu
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, "Durɔ wi u win kurɔ
yina, u koo kurɔ wi yinanaan tireru
wɛ̃."
32 Adama tɛ̃ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u win kurɔ yina gãanun sɔ̃ ma
n kun mɔ sakararu, durɔ wiya nùn
sakararu koosia ù n durɔ kpao sua.
Durɔ wi u maa goon kurɔ yinaro sua,
win tii u sakararu kuawa.

Nɔɔ mwɛɛnun gari

33 Ma Yesu nɛɛ, i maa nua ma ba
kpam gasɔgibu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, "A ku ra
bɔ̃re ka gari weesugii, adama kaa nɔɔ
mwɛɛnu yibia nì sɔɔ a bɔ̃rua Yinnin
wuswaaɔ."
34 Adama tɛ̃ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ì n nɔɔ
mwɛɛnu mɔ̀ i ku ra bɔ̃re. I ku ka wɔllu
bɔ̃re yèn sɔ̃ ta sãa Gusunɔn sina gɔna.
35 I ku ka tem bɔ̃re yèn sɔ̃ mu sãa
Gusunɔn naa sɔnditiru. I ku maa ka
Yerusalɛmu bɔ̃re yèn sɔ̃ ya sãa sina
bokon wuu.
36 I ku maa ka bɛɛn wiru bɔ̃re yèn sɔ̃
i ṅ kpɛ̃ i sera tia bururasia, i ṅ maa kpɛ̃
i ye tĩrasia.
37 I de bɛɛn gere ya n sãa mɛya, ṅ kun
mɛ aawo, n ṅ mɛ. Ye i sɔndimɔ mɛnin
wɔllɔ kpuro, tɔn kɔ̃son min diya ya
naamɔ.

Mɔru kɔsiarun gari
(I maa mɛɛrio Luku 6:29-30)

38 Ma Yesu nɛɛ, i nua ma ba raa
gerua, "Wi u win winsim nɔnu wĩa,
ba koo maa wiguu wĩa. Wi u maa
win winsim dondu bua, ba koo maa
wigiru buawa."
39 Adama nɛ na nɛɛ, a ku ka tɔn kɔ̃so
sanna. U n wunɛn nɔm geun baaru so,
a maa nùn nɔm dwarugiru tĩiyɔ.
40 Goo ù n maa ka nun da siri yerɔ u
ka wunɛn yabe piibu mwa, a de u maa
wunɛn yabe bakaru sua.
41 Goo ù n nun tilasi kua a ka nùn
win sɔmunu daawa nge kilo tia, a ka
nùn daawo kilo yiru.
42 Goo ù n nun gãanu kana, a nùn
wɛ̃ɛyɔ. Goo ù n maa gãanu bɔkuram
na wunɛn mi, a ku yina.

Kĩru yibɛrɛban sɔ̃
(I maa mɛɛrio Luku 6:27-28, 32-36)

43 Ma Yesu maa nɛɛ, i nua ma ba
raa gerua, "A wunɛn beruse kĩɔ, kpa a
wunɛn yibɛrɛ tusi."
44 Adama nɛ na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i bɛɛn
yibɛrɛba kĩru sɔ̃ɔsio, kpa i kanaru ko
be ba bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔn sɔ̃.
45 Nge mɛya i ko ka sɔ̃ɔsi ma i sãa
bɛɛn Baaba wɔrukoon bibu. Domi
u sɔ̃ɔ yarisiamɔ tɔn kɔ̃sobu ka tɔn
geobun mi. U gura nɛɛsiamɔ geegibu
ka gee sarirugibun mi.
46 I n bu kĩru sɔ̃ɔsimɔ be ba bɛɛ kĩ
tɔna, are yirà i ko n yĩiyɔ. Gbere
mwaɔbun tii ba ra ko mɛ.
47 I n maa bɛɛgibu tɔna tɔbura, sanɔ
yerà i gabu kere. Tɔn tukobun tii
mam, ba ra ko mɛ.
48 N n mɛn na, i de bɛɛn tɔn giroru tu
yibu nge mɛ bɛɛn Baaba wɔrukoogira
yiba.

6

Wɔnwɔndun kɛ̃run gari

1 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i laakari
koowo, i ku bɛɛn gean kobu sɔ̃ɔsi
batuma sɔɔ, tɔmbu bu ka wan sɔ̃. I n
kua mɛ, i ṅ are gɛɛ wasi bɛɛn Baaba
wɔrukoon min di.
2 Yen sɔ̃, à n sãarobu gãanu kã, a ku
woo kana nge mɛ be ba yɛ̃ɛru kasu ba
ra ko mɛnnɔ yenɔ ka swɛɛɔ. Ba ra ko
mɛ, tɔmbu bu ka bu siaran sɔ̃. Na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ ka gem, ba ben are kpuro wa kɔ.
3 N n mɛn na, à n sãaro goo gãanu
kɛ̃mɔ, a ku de wunɛn nɔm dwaru tu
gia ye wunɛn nɔm geu ga mɔ̀.
4 N weenɛ a gãa gee ni ko asiri sɔɔ,
kpa wunɛn Baaba wi u ra wa ye ya
koora asiri sɔɔ u nun are wɛ̃.

Kanarun gari
(I maa mɛɛrio Luku 11:2-4)

5 Yesu maa nɛɛ, ì n maa kanaru mɔ̀, i
ku ko nge be ba yɛ̃ɛru kasu. Ba ra kã̃ bu
kanaru ko ba n yɔ̃ mɛnnɔ yenɔ ka wuu
suunun swaa kɛɛnanu sɔɔ kpa tɔmbu
kpuro bu ka bu wa. Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka
gem, ba ben are kpuro wa kɔ.
6 Adama à n kanaru mɔ̀ a doo wunɛn
dii sɔɔwɔ a gambo kɛnɛ, kpa a wunɛn
Baaba kana wi u wã̃a asiri sɔɔ mi. Ma
wunɛn Baaba wi, wi u waamɔ ye a mɔ̀
asiri sɔɔ, u koo nun are wɛ̃.
7 I ku bɛɛn kanaru gawa nge tɔn
tukobu be ba tamaa Gusunɔ u koo ben
kanaru nɔ ben gari gawabun sɔ̃.
8 I ku bu saari. Bɛɛn Baaba u bɛɛn
bukata yɛ̃ i sere nùn kana.
9 Yen sɔ̃, wee nge mɛ i ko i n da
kanaru ko. I n da nɛɛ,
bɛsɛn Baaba wi u wã̃a wɔllɔ, a de ba n
yɛ̃ ma wuna sã̃a Dɛɛro.
10 A na a bandu swĩi.
A de bu wunɛn kĩru ko tem sɔɔ mini,
nge mɛ ba mɔ̀ wɔllɔ.
11 A sun bɛsɛn gisɔn dĩanu kɛ̃.
12 A sun bɛsɛn toranu suuru kuo, nge
mɛ be ba ra sun tore, sa bu
suuru kuammɛ.
13 A ku ka sun da kɔkiribun bera gia.
Adama a sun wuna saa tɔn kɔ̃son
nɔmun di.
[Domi wuna a bandu ka dam ka yiiko
mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.]
14 Domi ì n gabun toranu suuru kua,
ni ba bɛɛ kua, bɛɛn Baaba wɔllugii u
koo maa bɛɛ suuru kua.
15 Adama ì kun gabu suuru kue,
bɛɛn Baaba u ɲ̀ koo maa bɛɛ bɛɛn
toranu suuru kua.

Nɔɔ bɔkurun gari

16 Ma Yesu nɛɛ, ì n maa nɔɔ bɔkua
i ku de bɛɛn wuswaa yu bɛɛn wahala
sɔ̃ɔsi nge be ba yɛ̃ɛru kasu. Ba ra ben
wuswɛɛ kɔsi kpa gabu bu wa ma ba nɔɔ
bɔkua. Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka gem ba ben are
kpuro wa kɔ.
17 Adama à n nɔɔ bɔkua a wubuo kpa
a wunɛn wuswaa gum sawa,
18 kpa tɔmbu bu ku tubu ma a nɔɔ
bɔkua, ma n kun mɔ wunɛn Baaba wi
u kun waarɔ. Wunɛn Baaba wi, wi u
wã̃a asiri sɔɔ mi, u waamɔ ye a mɔ̀. U
koo nun are wɛ̃.

A dukia beruo wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Luku 12:33-34)

19 Ma Yesu nɛɛ, i ku dukia bere
handunia sɔɔ mini, mi gɛmi yi ra di,
ka mi ya koo wurura nɔrura, ka mi
gbɛnɔbu ba koo du ka dam bu gbɛni.
20 Adama i dukia beruo wɔllɔ mi
gɛmi ka wurura yen gaa kun kpɛ̃ yu ye
sanku, mi gbɛnɔbu ba ɲ̀ kpɛ̃ bu du bu
gbɛni.
21 Domi mi wunɛn dukia wã̃a miya
wunɛn gɔ̃ru ga ra n woo.

Wasin yam fitila
(I maa mɛɛrio Luku 11:34-36)

22 Ma Yesu nɛɛ, nɔni yi sã̃awa nge
wasin fitila. Wunɛn nɔni yì n bwã̃a do,
wasi kpurowa yi ko n yam bururam
mɔ.
23 Adama wunɛn nɔni yì n barɔ, wasi
yi ɲ̀ yam bururam wasi. N n mɛn
na, yam bururam mɛ mu wã̃a wunɛ
sɔɔ mù n tĩra, anna a yam wɔ̃kurun
kpã̃aru nɔ mi!

A ɲ̀ kpɛ̃ a yinnibu yiru sã̃
(I maa mɛɛrio Luku 16:13)

24 Yesu maa nɛɛ, goo kun kpɛ̃ u yin-
nibu yiru sã̃. U koo turo tusi kpa u
turo kĩa, ɲ̀ kun mɛ, u koo turo tii wɛ̃
kpa u turo gɛm. I ɲ̀ kpɛ̃ i Gusunɔ ka
dukia mɛnna i sã̃.

A Gusunɔ naanɛ koowo
(I maa mɛɛrio Luku 12:22-31)

25 Yesu maa nɛɛ, yen sɔ̃, i ku wurura
ka dĩanun gari, ɲ̀ kun mɛ ye i ko nɔ i
n ka wã̃a, ɲ̀ kun mɛ ye i ko bɛɛn wasi
wukiri. Wã̃aru ta dĩanu kere, wasi
maa yi yã̃nu kere.
26 I gunɔsu mɛɛrio. Su ku ra duure
su sere gɛ̃ su sere gã̃anu doke biraru
sɔɔ. Ka mɛ, bɛɛn Baaba wɔllugii u su
diisiamɔ. Kaa sere gere bɛɛ? I ɲ̀ gunɔ
si bɛɛrɛ kere?
27 Wara bɛɛ sɔɔ u koo kpĩ win wu-
rurabun saabu u win wã̃aru sosi baa
gɔm soo teeru.
28 Mban sɔ̃na i ra n wurure yã̃nun
sɔ̃. I biibii mɛɛrio ye ya ra kpi gberɔ.
Ya ku ra sɔmburu ko, ya ku ra maa
tari.
29 Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baa Salomɔɔ
ka win yiiko baka u ɲ̀ buraru koore
nge biibii yen tia.
30 Gusunɔwa u yakasu buraru
wɛ̃ɛmɔ gberɔ, si su wã̃a gisɔ adama sia

ba koo su kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ. Yera u ɲ koo bɛɛ yãnu wɛ̃ n kere yaka si? Anna a wa mɛ bɛɛn naanɛ dokebu piibu kua.
31 I ku maa wurura i gere, mba sa ko di, mba sa ko nɔ, ɲ kun mɛ mba sa ko wukiri.
32 Gãa nini kpuron weeweena tɔn tukoba mɔ̀. Adama bɛɛn Baaba wɔllugii u yɛ̃ ma i yeni kpuron bukata mɔ.
33 Yen sɔ̃, i gina hania koowo i ka du mi Gusunɔ u bandu swĩi kpa i n sãa win tɔn geobu. Yen biru u koo bɛɛ wɛ̃ ye ya tie.
34 Tɔ̃ɔ baateren wahala ya tu tura. Yen sɔ̃, i ku sian wururabu ko, domi sia ya maa yen wahala mɔ.

7

I kun da n tɔmbu sirimɔ
(I maa mɛɛrio Luku 6:37-38, 41-42)

1 Yesu u nɛɛ, i kun tɔmbu sirimɔ baadomma, Gusunɔ u ɲ maa ka bɛɛ sirimɔ.
2 Domi nge mɛ i gabu sirimɔ, nge mɛya Gusunɔ u koo maa bɛɛ siri. Ma sakaku ge i ka gabu yĩiruamme, geya ba koo ka bɛɛ yĩirua.
3 Mban sɔ̃na a yakɔ mɛɛrimɔ wunɛn kpaasin nɔnu sɔɔ ma a ɲ dãa bĩiru laakari mɔ̀ te ta wãa wunɛn tiin nɔnuɔ.
4 Amɔna kaa ka kpĩ a wunɛn kpaasi sɔ̃ u de a yakɔ wuna win nɔnun di sanam mɛ a dãa bĩiru mɔ wunɛn tiin nɔnuɔ.
5 Murafiti wunɛ, a gbiiyo a dãa bĩi te wuna wunɛn tiin nɔnun di kpa a yam wa sãa sãa a ka yakɔ wuna wunɛn kpaasin nɔnun di.
6 I ku gãa dɛɛranu bɔ̃nu wɛ̃ nu ku ka gɔsira nu bɛɛ mɔnsima. I ku maa bɛɛn goo gobiginu kɔ̃ kurusɔnun suunu sɔɔ. Su koo nu taaku.

Kanarun gari
(I maa mɛɛrio Luku 11:9-13)

7 Yesu u nɛɛ, i n da bikie, i ko wa i mwa. I n da kasu, i ko wa. I n da gambo so, ba koo bɛɛ kɛnia.
8 Domi baawure wi u bikiamɔ ba koo nùn wɛ̃. Wi u kasu u koo wa. Wi u maa gambo soomɔ ba koo yɛ̃ro kɛnia.
9 Durɔ wara bɛɛ sɔɔ, win bii ù n nùn pɛ̃ɛ bikia u koo wura u nùn kperu wɛ̃.
10 N kun mɛ ù n nùn swãa bikia u koo nùn waa wɛ̃?
11 Bɛɛ be i sãa tɔn kɔ̃sobu ma i yɛ̃ ma ba ra bibu kɛ̃ɛ geenu wɛ̃, bɛɛn Baaba wɔllugii u ɲ koo be ba nùn kanamɔ gãa geenu wɛ̃ n bɛɛ kere?
12 Yen sɔ̃na ye i kĩ tɔmbu bu bɛɛ kua i bu kuo mɛ bɛɛn tii, domi yeniwa Mɔwisin woodan tireru ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔ̃ɔsibun tubusianu.

Kɔnnɔ ge ga ɲ yasu
(I maa mɛɛrio Luku 13:24)

13 Yesu u nɛɛ, i duo ka kɔnnɔ ge ga ɲ yasu, domi swaa ye ya dɔɔ kam koo yerɔ ya ɲ baasinaa mɔ, yen kɔnnɔ ga maa yasu ma tɔn dabinu dumɔ mi.
14 Adama swaa ye ya dɔɔ wãaru sɔɔ ya sɛ̃, yen kɔnnɔ ga ɲ yasu. Ba ɲ maa dabi be ba ge waamɔ.

Dãru ka ten binu
(I maa mɛɛrio Luku 6:43-44)

15 Yesu u maa nɛɛ, i laakari koowo ka sɔmɔ weesugibu. Yãa gɔna ba ra n tii pote, bu ka na bɛɛn mi, adama sɔɔwɔ ba sãawa nge dɛmakunu ni nu kasu nu go nu tem.
16 I ko bu gia saa ben kookoosun di nge mɛ ba ra dãru gie saa ten binun di. Ba ra berenu sɔri awĩi wɔllɔ? Ba koo gandun binu sɔri sãka wɔllɔ?
17 Dãa geera ta ra bii geenu ma, kpa dãa kɔ̃suru tu bii kɔ̃sunu ma.
18 Dãa geeru ta ɲ kpɛ̃ tu bii kɔ̃sunu ma, mɛya maa dãa kɔ̃suru ta ɲ kpɛ̃ tu bii geenu ma.
19 Dãru baatere te ta ɲ bii geenu marumɔ ba ra tu burewa bu kɔ̃ dɔ̃ɔ sɔɔ.
20 Nge mɛya i ko ka sɔmɔ weesugii be gia saa ben kookoosun di.

Na ɲ bɛɛ yɛ̃ gam
(I maa mɛɛrio Luku 13:25-27)

21 Yesu maa nɛɛ, n ɲ mɔ baawure wi u man sokumɔ Yinni, Yinni, wiya u koo du mi Gusunɔ u bandu swĩi, ma n kun mɔ wi u nɛn Baaba wi u wãa wɔllɔn kĩru mɔ̀.
22 Tɔ̃ɔ te, tà n tunuma, tɔn dabira ta koo man sɔ̃ tu nɛɛ, Yinni, Yinni sa ɲ gari gerua ka wunɛn yĩsiru? Sa ɲ wɛrɛkunu gire ka wunɛn yĩsiru? Sa ɲ maa sɔm damgii dabinu kue ka wunɛn yĩsiru?

23 Sanam mɛya kon bu sɔ̃ batuma sɔɔ
n nɛɛ, na ǹ bɛɛ yɛ̃ gam, i doonɔ nɛn min
di, bɛɛ be i kɔ̃sa mɔ̀.

Banɔbu yiru
(I maa mɛɛrio Luku 6:47-49)

24 Yesu maa nɛɛ, yen sɔ̃, baawure wi
u nɛn gari yini nɔɔmɔ, ma u yi mɛm
nɔɔwammɛ, u ko n ka durɔ bwisigii
wini weenɛ wi u win diru bana kpee
saara wɔllɔ.
25 Gura ya na, daanu yiba ma nim
tɛria ma woo ga dii te swee. Adama ta
ǹ wɔrumɛ yèn sɔ̃ ba te bana kpee saara
wɔllɔ.
26 Adama baawure wi u nɛn gari
yini nɔɔmɔ ma u ǹ yi mɛm nɔɔwammɛ,
u ko n ka durɔ gari bɔkɔ wini weenɛ wi
u win diru bana yani sɛɛri wɔllɔ.
27 Gura ya na, daanu nu yiba ma
nim tɛria ma woo ga dii te swee, ma ta
wɔruma. Ma ten wɔrumaa kpɛ̃a.

Yesun yiiko

28 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, tɔn
wɔru ge, ga biti kua win sɔ̃ɔsibun sɔ̃.
29 Domi u bu sɔ̃ɔsimɔwa nge wi u yi-
iko mɔ, n ǹ mɔ nge ben wooda yɛ̃robu.

8

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 1:40-45, Luku 5:12-16)

1 Ye Yesu u sara guu ten min di, tɔn
wɔrusu nùn swĩi.
2 Ma durɔ goo wi u bara disigiru
barɔ u na u kpuna win wuswaaɔ u nɛɛ,
tɔnwero, à n wura kaa kpĩ a man bɛkia
kpa n dɛɛra.
3 Yesu u win nɔmu dɛmia u nùn
baba ma u nɛɛ, na wura, a bɛkuro kpa
a dɛɛra.
Mii mii u bɛkura u dɛɛra saa win
bararun di.
4 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
nɔɔmɔ? A ku goo yeni sɔ̃, adama a doo
yãku kowon mi u nun mɛɛri, kpa a
yãkuru ko te Mɔwisi u yiire. Nge mɛya
kaa ka baawure sɔ̃ɔsi ma a dɛɛra.

Yesu u tabu sunɔ goon yoo bɛkia
(I maa mɛɛrio Luku 7:1-10)

5 Ye Yesu u dua wuu gagu sɔɔ ge ba
ra soku Kapenamu, tabu sunɔ goo da
u ka nùn yinna ma u nùn faaba kana
6 u nɛɛ, tɔnwero, nɛn yoo u barɔ
yɛnuɔ, baa nɔma u ku ra kpĩ u yĩiya, u
nɔni sɔ̃ɔre gem gem.
7 Ma Yesu u nɛɛ, ya wã, kon da n nùn
bɛkia.
8 Tabu sunɔ wi, u wisa u nɛɛ, aawo
na ǹ tura a du nɛn yɛnuɔ. A gesi gari
geruo, nɛn yoo u koo bɛkura.
9 Nɛn tii na ra gabu wiru kpĩiyɛ, ma
na tabu kowobu mɔ be na kpare. Nà
n turo sɔ̃ɔwa u doo, u ra n dɔɔwa. Nà
n goo sɔ̃ɔwa u na, u ra n sisiwa. Nà n
maa nɛn yoo sɔ̃ɔwa u yeni koowo, u ra
n mɔ̀wa.
10 Ye Yesu u gari yini nua, u biti kua
ma u tɔmbu sɔ̃ɔwa be ba nùn swĩi u
nɛɛ, ka gem na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, na ǹ goo
waare baa Isireliba sɔɔ wi u naanɛ
doke binin bweseru mɔ.
11 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma tɔn dabira koo
na saa sɔ̃ɔ yari yeru ka duu yerun di
kpa bu sina bu di mi Gusunɔ u bandu
swĩi ka Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu
sannu.
12 Adama be, be n weenɛ ba n wãa
mi, ba koo bu kɔ̃ tɔɔwɔ yam wɔ̃kuru
sɔɔ mi ba koo wiru nɔma sɔndi bu swĩ.
13 Ma Yesu u tabu sunɔ wi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, u doo yɛnuɔ. Ye u naanɛ doke
kpuro ya koo nùn koora.
Ma saa ye sɔɔ mii mii, tabu sunɔ win
yoo wi, u bɛkura.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 1:29-34, Luku 4:38-41)

14 Yesu u da Piɛɛn yɛnuɔ. Ma
u deema Piɛɛn kurɔn mɛro u wasi
sundu barɔ u kpĩ.
15 Yesu win nɔmu baba ma wasi sun
te, ta yarina. Ma u seewa u nùn nɔɔri.
16 Dɔma ten yoka, ba ka tɔn dabinu
na be ba wɛrɛkunu mɔ. Yesu u wɛrɛku
ni gira ka gari gerubu tɔna, ma u
kpuro bɛkia be ba barɔ.
17 U yeni kua kpa Gusunɔn sɔmɔ
Esain gari yi ka koora, yi u nɛɛ, “Win
tii u bɛsɛn wasin dam sariru sua, ma u
ka bɛsɛn baranu doona.”

Be ba kĩ bu Yesu swĩi
(I maa mɛɛrio Luku 9:57-62)

18 Ye Yesu u tɔn wɔrusu wa si su nùn
sikerenɛ, ma u nɛɛ, bu de bu da daa
burerun guruɔ.

19 Sanam mɛya wooda yɛ̃ro goo u na
win mi, u nɛɛ, yinni, kon nun swĩi yam
kpuro mi a dɔɔ.
20 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, sɛmusu
bweusu mɔ, gunɔsu su maa sokunu
mɔ. Adama nɛ Tɔnun Bii na ǹ nɛn tii
ayeru garu mɔɔwɛ mi kon kpuna.
21 Yesun bɔ̃ɔ goo u maa gerua u nɛɛ,
yinni, a de n gina da n nɛn tundo sike.
22 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a man
swĩiyɔ, kpa a de gɔribu bu ben gɔribu
sike.

Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mɛɛrio Maaku 4:35-41, Luku 8:22-25)

23 Yesu u goo nimkuu dua ma win
bwãaba nùn swĩi ge sɔɔ.
24 Yande ma woo bɔkɔ ga seewa daa
bure te sɔɔ, sere nim kurenu nu goo
ge wukiri. Adama Yesu u do.
25 Bwãa be, ba da ba nùn yamia ba
nɛɛ, Yinni a sun faaba koowo sa kam
kobu dɔɔ.
26 Yesu u nɛɛ, mban sɔ̃na i bɛrum
mɔ̀, bɛɛ naanɛ doke piibugibu.
Ma u seewa u woo ka nim kure ni
yiire nu mari ma n mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.
27 Be kpuro ba biti kua ba nɛɛ,
durɔ weren bwesera wini. Baa woo
ka nim kurenu mam nu nùn mɛm
nɔɔwammɛ.

Yesu u wɛrɛkunugibu yiru bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 5:1-20, Luku 8:26-39)

28 Yesu u tura Gadaran temɔ daa
bure ten guruɔ, ma durɔbu yiru gaba
ka nùn yinna be ba yarima sikan di.
Durɔ be, ba wɛrɛkunu mɔ ba sɛ̃ gem
gem sere goo ku ra kãku u swaa ye sĩ.
29 Ma ba yande gbãra ba nɛɛ, mba n
sun mɛnnɛ bɛsɛ ka wunɛ Gusunɔn Bii.
A nawa a ka sun tɔ̃ya ko saa yu sere
turi?
30 Ba kurusɔ wuu bakaru garu
wɛndɛ sãa ta dimɔ.
31 Wɛrɛku ni, nu Yesu kana nu nɛɛ, à
n kaa sun gira a de su du kurusɔ ni sɔɔ.
32 Yesu u nɛɛ, i doo.
Ye nu yara ma nu da nu dua kurusɔ
ni sɔɔ. Yera kurusɔ wuu te kpuro ta
duki sarama guurun di ta wɔri daa
bure te sɔɔ, ta nim diira.
33 Durɔ be ba raa kurusɔ ni
kparamɔ, ba duki doona wuu sɔɔ. Ma
ba tɔmbu gari yi kpuro sɔ̃ɔwa ka ye n
wɛrɛkunugii be yiru deema.
34 Ma wuu gen tɔmbu kpuro ba yara
ba Yesu sennɔ da. Ye ba nùn wa ba nùn
suuru kana ba nɛɛ, u yario ben tem di.

9

Yesu u durɔ goo bɛkia
wìn wasin bee tia gu
(I maa mɛɛrio Maaku 2:1-12, Luku 5:17-26)

1 Yesu u goo nimkuu dua ma u wure
u daa bure te tɔbura, ma u tura win
tiin wuuɔ.
2 Tɔmbu gabu ba ka nùn durɔ goo
naawa wìn wasin bee tia ya gu. Durɔ
wi, u kpĩ kpinu wɔllɔ. Ye Yesu u ben
naanɛ dokebu wa, u barɔ wi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, bii durɔbu, a ku mwia kpana, a
wunɛn durum suuru wa.
3 Ma wooda yɛ̃robu gaba bwisika ba
tii sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, durɔ wini u Gusunɔ
wɔmmɔwa.
4 Yesu u yɛ̃ ye ba bwisikumɔ ma u
nɛɛ, mban sɔ̃na i kɔ̃sa bwisikumɔ bɛɛn
gɔ̃ruɔ.
5 Yerà ya sɛ̃sɔ bo, n tɔnu sɔ̃ u win
durum suuru wa, ǹ kun mɛ n nùn sɔ̃
u seewo u sĩ.
6 Na kĩ i n yɛ̃ ma Tɔnun Bii u yiiko mɔ
handunia sɔɔ u ka tɔnun durum suuru
ko.
Yen sɔ̃na u barɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
seewo a wunɛn kpinu sua kpa a we
yɛnuɔ.
7 Durɔ wi, u seewa ma u sĩa win
yɛnuɔ.
8 Ye tɔn be, ba yeni wa bɛrum bu
mwa ma ba Gusunɔ siara yèn sɔ̃ u
yiiko yen bweseru tɔnu wɛ̃.

Yesu u Mateu soka
(I maa mɛɛrio Maaku 2:13-17, Luku 5:27-32)

9 Yesu u doona min di. Ye u sĩimɔ
swaaɔ u gbere mwaɔ goo wa wi ba ra
soku Mateu u sɔ̃ gbere yerɔ. Ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩiyɔ.
Ma Mateu u seewa u nùn swĩi.
10 Ye Yesu u dimɔ durɔ win yɛnuɔ,
gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu
dabinu ba na ba sina ka Yesu ka win
bwãabu sannu.
11 Falisi gaba wa mɛ, ma ba win
bwãabu bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na bɛɛn

yinni u dimɔ ka gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu.
12 Yesu u ben gari yi nua ma u nɛɛ,
be ba bwãa do ba ɲ timgiin bukata mɔ
ma n kun mɔ be ba barɔ.
13 I doo i Gusunɔn garin tubusianu
kasu yi yi nɛɛ, "Wɔnwɔnda na kĩ, n
ɲ mɔ yãkuru." Domi na ɲ nɛ n ka
geegibu soku ma n kun mɔ torobu.

Nɔɔ bɔkurun gari

(I maa mɛɛrio Maaku 2:18-22, Luku 5:33-39)

14 Ma Yohanu Batɛmu kowon
bwãaba na Yesun mi ba bikia ba nɛɛ,
mban sɔ̃na bɛsɛ ka Falisiba sa ra nɔɔ
bɔke, adama wunɛ, wunɛn bwãabu ba
ku ra nɔɔ bɔke.
15 Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba
soka kurɔ kpaa yerɔ ba ko n nukuru
sankire sanam mɛ kurɔ kpaon durɔ
wãa ben suunu sɔɔ? Aawo, adama saa
ya sisi yè sɔɔ ba koo kurɔ kpaon durɔ
wɔra ben min di. Saa yera ba koo nɔɔ
bɔke.
16 Goo ku ra yãa tɔkɔnu kɔre ka yasi
kpaa ye ba ɲ nim doke. U n kua mɛ,
yasi kpaa ye, ya koo gawana kpa yu
yãa tɔkɔ ni gĩam sosi.
17 Goo ku ra maa tam kpam doke
gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. U n kua mɛ, bɔɔ
ni, nu koo kura kpa tam mɛ, mu yari
kpa bɔɔnu nu sankira. Adama ba ra
tam kpam wisiwa gɔnan bɔɔ kpaanu
sɔɔ. Sanam mɛ, ye yiru yen gaa kun
sankiramɔ.

Wirugii goon bii ka kurɔ wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mɛɛrio Maaku 5:21-43, Luku 8:40-56)

18 Sanam mɛ Yesu u bu yeni sɔ̃ɔmɔ
wirugii goo u na u yiira win wuswaaɔ
u nɛɛ, nɛn bii tɔn kurɔ u gu tɛ̃, adama a
na a nùn nɔmu sɔndi kpa u se.
19 Ma Yesu u seewa ka win bwãabu
ba durɔ wi swĩi.
20 Sanam mɛ ba dɔɔ, kurɔ goo wi u
yɛm wĩibu barɔ saa wɔ̃ɔ wɔkura yirun
di, u susi Yesun biruɔ u win yaberun
swaa bua baba.
21 U gerua win tiin gɔ̃ruɔ u nɛɛ, ù n
gesi win yaberu baba u koo bɛkura.
22 Yesu u sĩira u nùn wa ma u nɛɛ,
kurɔ wunɛ, a ku mwia kpana, wunɛn
naanɛ dokebu nun bɛkia.
Yande ma kurɔ wi, u bɛkura.
23 Ye Yesu u tura wirugii win dirɔ,
yera u deema gaba guunu soomɔ ma
be kpuro ba sirenɛ.
24 Ma u nɛɛ, i yario bɛɛ kpuro,
wɔndia wi kun gu, u dowa.
Ma be kpuro ba nùn yaakoru wɔri.
25 Ye ba tɔmbu yara ba kpa Yesu u
dua u wɔndia win nɔmu nɛnua, ma
wɔndia wi, u seewa.
26 Yenin labaari ya kpararawa tem
mɛ kpuro sɔɔ.

Yesu u wɔ̃kobu yiru bɛkia

27 Yesu u doona min di. Nge mɛ u
win sanum dɔɔ, wɔ̃kobu yiru gaba nùn
swĩi. Ba nɔɔgiru sue ba mɔ̀, Dafidin
sikadobu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.
28 Ye Yesu u dua dirɔ wɔ̃ko be, ba na
win mi, ma u bu bikia u nɛɛ, i naanɛ
sãa ma kon kpĩ n yeni ko?
Ma ba nɛɛ, mɛya Yinni.
29 Sanam mɛya Yesu ben nɔni baba
ma u nɛɛ, n bɛɛ kooro nge mɛ i naanɛ
sãa.
30 Ma ba yam wa. Yera Yesu u bu
sɔ̃ɔwa u sire u nɛɛ, bu ku raa goo yeni
sɔ̃.
31 Adama ye ba doona min di kese
ba win labaari kparam wɔri tem mɛ
kpuro sɔɔ.

Yesu u soso bɛkia

32 Ye tɔn be, ba doona ma gaba ka
durɔ goo na Yesun mi, wi u sãa soso
yèn sɔ̃ u wɛrɛku gagu mɔ win wasi sɔɔ.
33 Sanam mɛ Yesu u wɛrɛku ge gira
durɔ wi, u gari gerubu wɔri. Ma tɔmba
biti kua ma ba nɛɛ, sa ɲ yenin bweseru
waare Isireli sɔɔ.
34 Adama Falisiba nɛɛ, wɛrɛkunun
wirugiiwa u nùn dam wɛ̃ u ka nu gira.

Yesu u tɔmbu wɔnwɔndu kua

35 Yesu u bɔsu wuu marosu kpuro
sɔɔ ka baru kpaanɔ. U keu sɔ̃ɔsimɔ
ben mɛnnɔ yenɔ u Gusunɔn bandun
Labaari gea kparamɔ, ma u tɔmbu
bɛkiamɔ saa bararu ka wasin dam
sariru bwese bwesekan di.

36 Ye u tɔn wɔrusu wa ben
wɔnwɔnda nùn mwa yèn sɔ̃ ba wu-
rure ma ba yarinɛ nge yãa ni nu kun
kparo mɔ.
37 Ma u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye
ya ye bu ka gɛ̃ ya kpã, adama be ba
gɛ̃ɛmɔ ba ɲ̀ dabi.
38 Yen sɔ̃, i gbee yɛ̃ro kanɔ u kpam
tɔmbu mɔrisiama bu ka gɛ̃.

10

Bwãabu wɔkura yiru yen yĩsa
(I maa mɛɛrio Maaku 3:13-19, Luku 6:12-26)

1 Yesu u win bwãabu wɔkura yiru
mɛnna ma u bu yiiko wɛ̃ bu ka
wɛrɛkunu gira, kpa bu bararu ka
wasin dam sariru baatere bɛkia.
2 Bwãabu wɔkura yiru yen yĩsa wee.
Gbiikoo Simɔɔ wi ba ra soku Piɛɛ ka
win wɔnɔ Andere, ka Yakɔbu ka win
wɔnɔ Yohanu, Sebeden bibu,
3 ka Filipu ka Baatelemi ka Tomaa
ka Mateu wi u raa sãa gbere mwaɔ, ka
Yakɔbu Alufen bii ka Tade,
4 ka Simɔɔ wi u win tem gari kĩ,
ka Yudasi Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu
nɔmu sɔndia.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra
(I maa mɛɛrio Maaku 6:7-13, Luku 9:1-6)

5 Yesu u tɔmbu wɔkura yiru ye gɔra
ka wooda yeni u nɛɛ, i ku swaa gaa swĩi
ye ya dɔɔ tɔn tukobun tem gia, i ku
maa Samarigibun wuu gagu du.
6 Adama i doo Isireliban mi, be ba
kɔ̃ɔra nge yãanu.
7 I doo i kpara i nɛɛ, Gusunɔ u sisi u
bandu swĩi.
8 I barɔbu bɛkio, i gɔribu seeyo, i
be ba bara disigiru mɔ bɛkio bu dɛɛra,
kpa i wɛrɛkunu gira tɔmbun wasi sɔɔn
di. Yèn sɔ̃ i wa kɔsiaru sari, i maa wɛ̃ɛyɔ
n kun ka kɔsiaru.
9 I ku dukia gaa sua i ka da, nge wura
ɲ̀ kun mɛ sii geesu, ɲ̀ kun mɛ sii gandu
bɛɛn bɔɔrɔ.
10 I ku ka yãa kureru da, ɲ̀ kun mɛ
yaberu yiruse, ɲ̀ kun mɛ baranu ɲ̀
kun mɛ dɛka. N weenɛ bu sɔm kowo
wɛ̃ yèn bukata u mɔ u n ka wãa.
11 I n tura wuu maroɔ ɲ̀ kun mɛ wuu
piibu sɔɔ, i de i mɛɛri wi u weenɛ u bɛɛ
dam koosia, kpa i sina win yɛnuɔ sere
i ka sĩ wuu gen min di.
12 I n yɛnu gagu dua i gen tɔmbu
tɔbirio kpa i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia
kɛ̃.
13 Yɛnu gegibu bà n ka alafia ye
weenɛ, i de ya n wãa be sɔɔ, adama bà
kun ka weenɛ, i de yu wurama bɛɛn
mi.
14 Wuu gagu ɲ̀ kun mɛ yɛnu gagun
tɔmbu bà n maa yina bu bɛɛ dam
koosia, bu sere bɛɛn gari swaa daki, i
doonɔ min di kpa i bɛɛn naasun tua bu
kpare.
15 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, siri-
bun sanam Gusunɔ u koo Sodomu ka
Gomɔragibu wɔnwɔndu sɔ̃ɔsi n kere
wuu gen tɔmbu.

Nɔni swãaru te ta sisi
(I maa mɛɛrio Maaku 13:9-13, Luku 21:12-17)

16 Yesu maa nɛɛ, wee, na bɛɛ gɔrimɔ
nge yãanu dɛmakunun suunu sɔɔ. I
de i n bwisi mɔ nge wɛɛ, kpa i n ka
kparukonu weenɛ taki sariru sɔɔ.
17 I laakari koowo domi gaba koo bɛɛ
mwa bu ka da siri yerɔ, kpa bu bɛɛ sɛni
so ben mɛnnɔ yenɔ.
18 Ba koo bɛɛ siri tem yɛ̃robu ka
sinambun wuswaaɔ nɛn sɔ̃, kpa i ka
seeda di ben mi ka tɔn tukobun mi.
19 Bà n ka bɛɛ da siri yerɔ, i ku
wurura ka gari yi i ko gere. I ku maa
wurura nge mɛ i ko gerusina. Saa ye,
yà n tura, i ko wa gari yi i ko gere.
20 Domi gari yi i ko gere yi ɲ̀ ko n sãa
bɛɛgii, yi koo nawa saa bɛɛn Baaban
Hunden min di wi u wãa bɛɛ sɔɔ.
21 Gaba koo ben wɔnɔbu ɲ̀ kun mɛ
ben maabu sɔ̃ɔsi bu ka bu go. Baababa
ba ko maa ko mɛ ben bibu sɔɔ, ma bibu
ba koo ben mɔwɔbu kɔrumɔtɔnu kua
bu ka bu go.
22 Baawure u koo bɛɛ tusi nɛn yĩsirun
sɔ̃. Adama wi u tɛmana sere ka nɔrɔ u
koo faaba wa.
23 Bà n bɛɛ nɔni sɔ̃ɔwa wuu teu sɔɔ,
i duki doonɔ wuu gagun mi. Na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ ka gem, i ɲ̀ ko i Isirelin wusu
kpuro sasiri i kpe, Tɔnun Bii u ka
tunuma.
24 Mɛɛro sari wi u win sɔ̃ɔsio kere.
Yoo maa sari wi u win yinni kere.

25 N n mɛn na, n tura mɛɛro u ka
win sɔ̃ɔsio weena kpa yoo u ka win
yinni weena. Bà n yɛnu yɛ̃ro sokumɔ
Beseburu, ba koo win yɛnugibu yĩsi
kɔ̃sunu kɛ̃ n kere wi.

Wìn bɛrum n weenɛ i ko
(I maa mɛɛrio Luku 12:2-7)

26 Yesu maa nɛɛ, yen sɔ̃, i ku ben
bɛrum ko, domi ye ya wukiri ya koo
tera, yen asirin gãanu maa sari ni ba ǹ
koo gia.
27 Ye na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ,
i ye geruo yam bururam sɔɔ. Ye i maa
nua asiri sɔɔ, i yɔɔwo gidambisa wɔllɔ
i ka ye kpuro kpara.
28 I ku bu nasia be ba koo wasi tɔna
go, be ba ǹ kpɛ̃ bu hunde go. Adama
i yɛ̃ro nasio wi u koo kpĩ u wasi ka
hunde go sannu dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.
29 I ǹ ko kpĩ i gunɔminu yiru dwe
ka faram? Ka mɛ, baa nin teu, ga ǹ
koo wɔruma temɔ ma n kun mɔ bɛɛn
Baaba u wura.
30 Bɛɛ maa, ba mam bɛɛn wirun
serin geeru yɛ̃.
31 N n mɛn na, i ku bɛrum ko, i
gunɔminu bɛɛrɛ kere sere mi n toma.

Wi u Kirisi wura

tɔmbun wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Luku 12:8-9)

32 Yesu maa nɛɛ, baawure wi u man
wura tɔmbun wuswaaɔ, kon maa yɛ̃ro
wura nɛn Baaban wuswaaɔ wi u wãa
wɔllɔ.
33 Adama wi u man yina tɔmbun
wuswaaɔ, kon maa yɛ̃ro yina nɛn
Baaban wuswaaɔ wi u wãa wɔllɔ.

Alafia ka takobin gari
(I maa mɛɛrio Luku 12:51-53, 14:26-27)

34 Yesu maa nɛɛ, i kun tamaa na
nawa handuniaɔ n ka alafia wɛ̃, aawo,
takobiwa na ka na.
35 Na nawa n ka sannɔ doke bii tɔn
durɔ ka win tundon suunu sɔɔ, ka maa
bii tɔn kurɔ ka win mɛron suunu sɔɔ,
ka maa kurɔ mɔro ka win dwaa mɛron
suunu sɔɔ.
36 Tɔnun yɛnugibu beya ba ko n sãa
win yibɛrɛba.
37 Wi u win tundo ǹ kun mɛ win
mɛro kĩ n man kere u ǹ tura u n ka sãa
nɛgii. Nge mɛya wi u win bii kĩ n man
kere u ǹ tura u n ka sãa nɛgii.
38 Ma wi u kun win dãa bunanaru
sue u n ka man swĩi u ǹ tura u n ka sãa
nɛgii.
39 Wi u kĩ u win wãaru di ka win
gɔ̃ru kĩru u koo tu bia. Adama wi u win
wãaru yina nɛn sɔ̃ u koo tu wa ka gem.

Aren gari
(I maa mɛɛrio Maaku 9:41)

40 Yesu maa nɛɛ, wi u bɛɛ dam koosia
nɛna u dam koosia. Wi u maa man
dam koosia, u wi u man gɔrima dam
koosiawa.
41 Wi u Gusunɔn sɔmɔ dam koosia
yèn sɔ̃ u sãa Gusunɔn sɔmɔ, u koo are
wa nge Gusunɔn sɔmɔgii. Wi u maa
tɔn geo dam koosia, yèn sɔ̃ u sãa tɔn
geo, u koo are wa nge tɔn geogii.
42 Wi u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ benin turo gãanu
kã yèn sɔ̃ u sãa nɛn bɔ̃ɔ, baa ǹ n nim
nɔruram na, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ka gem, yɛ̃ro
kun win are biamɔ.

11

Yohanu Batɛmu kowon gɔrobu
(I maa mɛɛrio Luku 7:18-35)

1 Sanam mɛ Yesu u win bwãabu
wɔkura yiru ye bwisi yi kã u kpa,
u doona min di u da bera yen wuu
marosu gia u ka keu sɔ̃ɔsi kpa u maa
ka waasu ko.
2 N deema Yohanu Batɛmu kowo u
Yesu wi ba mɔ̀ Kirisin sɔman gari nua
sere pirisɔm diru mi u wãa. Yera u
nùn win bwãabun gabu gɔria
3 bu ka nùn bikia, wiya wi u koo be
na? Nge ba n kpao mara.
4 Yesu bu wisa u nɛɛ, i gɔsiro i
Yohanu tusia ye i nua ka ye i wa.
5 Wɔ̃koba yam waamɔ, yɛmɔba
sĩimɔ, ba be ba bara disigiru mɔ
bɛkiamɔ bu ka dɛɛra, sosoba gari
nɔɔmɔ, ba gɔribu seeyamɔ gɔrin di,
ma ba sãarobu Labaari gea waasu
kuammɛ.
6 Doo nɔɔrugiiwa wi nɛn gari kun
torasiamɔ.
7 Ye Yohanun bwãaba sĩa Yesu u
Yohanun gari tɔn dabiru sɔ̃ɔbu wɔri u
nɛɛ, mba i yara i mɛɛrim da gbaburɔ.
Yakɔ ge woo ga toorimɔ? Aawo.

8 N n mɛn na, mba i mɛɛrim da. Durɔ wi u yãa bɛɛrɛginu sebua? Na bɛɛ sõɔmɔ be ba yãa bɛɛrɛginu sebua ba wãa sina kpaanɔ.
9 Mba i re kobu da. Gusunɔn sɔmɔwa i mɛɛrim da? Mɛya na bɛɛ sõɔmɔ, yɛ̃ro mam Gusunɔn sɔmɔ kere sere mi n toma.
10 Domi Yohanu wiya wìn sõ Gusunɔn gari nɛɛ, "N wee na nɛn sɔmɔ gɔriɔ wunɛn wuswaaɔ wi u koo wunɛn swaa sɔmɛ."
11 Ka gem na bɛɛ sõɔmɔ, be tɔn kurɔba mara sɔɔ goo kun Yohanu Batɛmu kowo kere. Adama wi u yãkabu bo ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ u nùn kere.
12 Saa mìn di Yohanu wi u waasu mɔ̀ sere ka tɛ̃ ba ban te kasuwa ka dam, ma damgiba tu mwaamɔ.
13 Mɔwisi u ban ten gari gerua win wooda sɔɔ. Gusunɔn sɔmɔbu kpuro ba maa yi gerua sere ka Yohanu Batɛmu kowon waati.
14 I n kĩ i tubu, wiya Eli wi, wi u koo ra na.
15 Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.
16 Mba kon ka tɛ̃n tɔmbu weesina. Ba ka bibu weenɛ be ba sõ yaburɔ ba sokunamɔ ba mɔ̀,
17 sa bɛɛ guuru soowa ma i ɲ yawa, sa bɛɛ gɔɔ womu kua, i ɲ maa swĩ.
18 Domi Yohanu Batɛmu kowo u na u ɲ di u ɲ nɔra nge gabu, ma ba nɛɛ u wɛrɛkunu mɔwa.
19 Tɔnun Bii maa na u dimɔ u nɔrumɔ, ma ba gerumɔ ba mɔ̀ u sãa dim kĩro ka tam nɔro, ka maa gbere mwaɔbu ka kõsan kowobun bɔrɔ. Ka mɛ, Gusunɔn bwisi yi ra sõɔsi ma yi sãa gem yin kookoosun di.

Wuu sìn tɔmba yinamɔ

bu naanɛ doke
(I maa mɛɛrio Luku 10:13-15)

20 Ma Yesu u wuu si gerisim wɔri mi u sɔm maamaakigii dabinu kua, domi sin tɔmba kun bwisika ba ben gõru gɔsie.
21 U nɛɛ, nuku sankiranugiiwa wunɛ Kɔrasɛni. Nuku sankiranugiiwa wunɛ Bɛsaida, domi bà n sɔm maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni sɔɔ ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu sin tɔmbu ba ko n daa gõru gɔsie saa tɛɛbun di ba n sõ torom sɔɔ ba n saaki sebua nuku sankiranun sõ.
22 Yen sõ, na bɛɛ sõɔmɔ, siribun sanam sɔɔ Tiri ka Sidonigia koo ko kpakaka ka bɛɛ.
23 Wunɛ maa Kapenamu, a yĩiyɔ kaa suara sere wɔllɔ? Aawo, ba koo nun surewa sere gɔriɔ. Domi sɔm maamaakigia ye ya koora wunɛ sɔɔ, yà n koora Sodomuɔ, wuu ge, ga n wãa ka gisɔ.
24 Yen sõna na bɛɛ sõɔmɔ, siribun sanam Sodomugia koo ko kpakaka ka wunɛ.

I na nɛn mi i wɛ̃rabu mwa
(I maa mɛɛrio Luku 10:21-22)

25 Saa ye sɔɔ, Yesu u nɛɛ, Baaba, wɔllu ka tem Yinni, na nun siara yèn sõ a yabu ye bibu sõɔsi baa mɛ a ye bwisigibu ka yɛ̃rugibu berua.
26 N wã Baaba, domi mɛya n ka nun naawa wunɛn kĩru sɔɔ.
27 Nɛn Baaba man baayere kpuro wɛ̃. Goo sari wi u Bii wi yɛ̃ ma n kun mɔ Baaba wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ̃ ma n kun mɔ Bii ka maa wi Bii u kĩ u nùn sõɔsi.
28 I na nɛn mi bɛɛ kpuro, bɛɛ be i ka bɛɛn sɔmunu wasira, kon bɛɛ wɛ̃rasia.
29 I wuro n bɛɛ kpara kpa i ko nɛn bwãabu, domi nɛ tɔn duuduo ka tii kawowa, mɛya kon de i n wãa bɔri yɛndu sɔɔ.
30 Domi yoo te kon bɛɛ diisia ta ɲ wahala mɔ, sɔmu ni kon maa bɛɛ sɔbi nu ɲ bunu.

12

Tõɔ wɛ̃rarugirun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 2:23-28, Luku 6:1-5)

1 Sõɔ mɛɛrun biru, tõɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ, Yesu ka win bwãabu ba alikama gbaaru bukianɛ ba doonɔ. N deema gõɔra win bwãabu mɔ̀ ma ba alikama wɔka ba temmɔ.
2 Ye Falisiba ba wa mɛ, ba Yesu sõɔwa ba nɛɛ, u mɛɛrio ye win bwãaba mɔ̀ ye wooda ya nɛɛ bu ku ko tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
3 Yesu bu sõɔwa u nɛɛ, i ɲ garire ye Dafidi kua sanam mɛ gõɔra bu mɔ̀ wi ka win tɔmbu?

4 U dua Gusunɔn dirɔ ma u pɛ̃ɛ̃ sua
ye ba Gusunɔ yiiye ma wi ka win
tɔmbu ba di. N deema n ɲ̀ weenɛ bu
pɛ̃ɛ̃ ye di ma n kun mɔ yãku kowobu
tɔna.
5 Nge i ɲ̀ garire Mɔwisin wooda sɔɔ
ma tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, yãku kowo be
ba sɔmburu mɔ̀ sãa yerɔ, ba ku ra tõɔ
wɛ̃rarugiru mɛm nɔɔwɛ. Ba ɲ̀ maa sãa
taarɛgibu.
6 Adama na bɛɛ sõɔmɔ gãanu wãa
mini ni nu sãa yeru kpãaru kere.
7 I n daa tuba ye Gusunɔn gari gerua
yi yi nɛɛ, "Wɔnwɔnda na kĩ, n ɲ̀ mɔ
yãkuru," i ɲ̀ daa taarɛ sarirugibu taarɛ
wɛ̃ɛmɔ.
8 I de i n yɛ̃ ma Tɔnu Biiwa u tõɔ
wɛ̃rarugiru kua.

Durɔ wìn nɔm teu ga gu
(I maa mɛɛrio Maaku 3:1-6, Luku 6:6-11)

9 Ma Yesu doona min di, u dua ben
mɛnnɔ yerɔ.
10 Durɔ goo wãa mi, wìn nɔm teu ga
gu. Be ba wãa mi, ba Yesu bikia ba nɛɛ,
ɲ̀ n man na, n weenɛ bu tɔnu bɛkia tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ? Ba gerua mɛ, bu ka
wa bu nùn durum mani.
11 Ma Yesu maa bu bikia u nɛɛ, bɛɛn
goo ù n yãaru mɔ ma ta nùn dɔkɔ
kpiriru wɔriri tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, u ɲ̀
koo da u tu gawa u yara?
12 Tɔnu kun yãaru kere mi n toma?
N n mɛn na, ya wã tɔnu u gea ko tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ.
13 Yera u durɔ wi sõɔwa u nɛɛ, u win
nɔmu ge dɛmiɔ.
U ge dɛmia ma ga wɛ̃ra nge gen teu.
14 Falisiba ba yara ba da ba wesiana
mɛ ba koo ko bu ka Yesu go.

Sɔm kowo wi Gusunɔ u gɔsa

15 Ye Yesu u gia ma ba kĩ bu nùn
gowa, u gɛɛra saa min di ma tɔn dabira
nùn swĩi. Ma u barɔbu kpuro bɛkia.
16 Adama u bu sõɔwa u sire u nɛɛ, bu
ku raa goo sõ wi u sãa.
17 N koora nge mɛ, kpa gari yi
Gusunɔn sɔmɔ Esai u yorua yi ka
koora.
18 Gari yi sɔɔ, Gusunɔ u nɛɛ,
"Nɛn sɔm kowo wi na gɔsa wee,
nɛn kĩnasi wì sɔɔ nɛn gõru dobu kpuro
wãa.
Na kon nùn nɛn hunde wɛ̃,
kpa u nɛn gem kpara bwesenu
kpuron mi.
19 U ɲ̀ ka goo sikirinamɔ u ɲ̀ maa
gbãramɔ.
Mɛya maa goo kun win nɔɔ nɔɔmɔ
wuun suunu sɔɔ.
20 U ɲ̀ koo tɔn be ba sunkure nge kaba
dakura.
U ɲ̀ koo maa bu go baa bà n sãa nge
fitila ge ga gɔɔ dɔɔ,
sere u ka de gem mu tabu di,
21 kpa bwesenu kpuro nu nin yĩiyɔbu
doke win yĩsiru sɔɔ."

Yesu ka tii yinamɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 3:22-30, Luku 11:14-23)

22 Ba ka Yesu durɔ goo naawa wi
wɛrɛkunu nu kua wõko ka soso. Yesu
durɔ wi bɛkia. U yam wa ma u gari
gerubu wɔri.
23 Ma tɔn wɔru kpuro ga biti soora
ga nɛɛ, ɲ̀ n man na ka gem n ɲ̀ Dafidin
sikadobu mini re?
24 Adama ye Falisiba ba nua mɛ,
yera ba gerua ba nɛɛ, wɛrɛkunun sunɔ
Beseburun dama Yesu u ka wɛrɛkunu
giramɔ.
25 Nge mɛ Yesu ben bwisikunu yɛ̃,
u bu sõɔwa u nɛɛ, bandu baatere tèn
tɔmbu ba tabu mɔ̀ ben tii tiinɛ sɔɔ ta
koo ko bansu. Mɛya maa wuu baagere
ɲ̀ kun mɛ yɛnu baagere gèn tɔmbu ba
tabu mɔ̀ ben tii tiinɛ sɔɔ ga ɲ̀ koo tɛ.
26 N n mɛn na, Setam yà n Setam
giramɔ, ya ka yen tii tabu mɔ̀wa.
Amɔna yen bandu ta koo ka tɛ.
27 N n sãa Beseburun dama na ka
wɛrɛkunu giramɔ, ka weren dama
bɛɛn bwãaba ka nu giramɔ. Yenin sõna
ben tii ba koo sõɔsi ma i tore.
28 Adama ɲ̀ n Gusunɔn Hunden
na, na ka wɛrɛkunu giramɔ, yeya ya
sõɔsimɔ ma Gusunɔ u bandu swĩi bɛɛn
suunu sɔɔ.
29 Amɔna tɔnu koo ka du damgiin
yɛnuɔ u ka win yãnu gura ma n kun
mɔ u gina gbia u damgii wi bɔkua. U n
nùn bɔkua, yera u koo kpĩ u win yãnu
gura.
30 Wi u kun sãa nɛgii u ka man
yibɛrɛ tɛɛru nɛniwa. Ma wi u ku ra
gãanu mɛnnɛ ka nɛ sannu u ra ni
yarinasiewa.

31 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ tɔmba koo
kpĩ bu toranu kpuro ka gari kam
gerubu kpuron suuru wa. Adama wi
u Hunde Dɛɛro gari kam gerusimɔ, u
ɲ yen suuru wasi pai.
32 Baawure wi u nɛ Tɔnun Bii gari
kam gerusi ba koo yɛ̃ro suuru kua.
Adama baawure wi u Hunde Dɛɛro
gari kam gerusimɔ, ba ɲ yɛ̃ro suuru
kuammɛ saa gisɔn di sere ka sia mam.

Dãru ka ten binu
(I maa mɛɛrio Luku 6:43-45)

33 Ma Yesu maa nɛɛ, à n dãa geeru
duura kaa bii geenu wa. À n maa
dãa kɔ̃suru duura bii kɔ̃suna kaa sɔri.
Domi dãrun binun diya ba ra tu tubu.
34 Waa gɔsɔrun bweseru bɛɛ!
Amɔna i ko ka gari gee gere bɛɛ be i
sãa tɔn kɔ̃sobu. Domi ye ya yiba gɔ̃ruɔ
ya yarimɔ, yeya nɔɔ ga gerumɔ.
35 Tɔn geo u ra gãa geenu yarewa gãa
geenu sɔɔn di ni nu berua win gɔ̃ruɔ.
Tɔn kɔ̃so maa gãa kɔ̃sunu yaramɔ gãa
kɔ̃sunu sɔɔn di ni nu berua win gɔ̃ruɔ.
36 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ gari kpuro yi tɔmba
gerumɔ, yi sɔɔra ba koo bu siri siribun
sanam.
37 Domi wunɛn garin diya ba koo
nun gem wɛ̃. Yin min diya ba koo maa
nun taarɛ wɛ̃.

Tɔmba yĩreru bikia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:11-12, Luku 11:29-32)

38 Yera wooda yɛ̃robu ka Falisi gabu
ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, keu koosio, sa kĩ
a yĩreru garu ko su wa.
39 U bu wisa u nɛɛ, tɛ̃n tɔn kɔ̃sobu
be ba ɲ ka Gusunɔ turo yɔ̃ ba yĩreru
bikiamɔ. Adama yĩreru garu maa sari
te ba koo bu sɔ̃ɔsi ma n kun mɔ
Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru.
40 Domi nge mɛ Yonasi kua sɔ̃ɔ sɔɔ ita
ka wɔ̃kuru ita swãa bakan nukurɔ, nge
mɛya maa nɛ Tɔnun Bii kon ko sɔ̃ɔ sɔɔ
ita ka wɔ̃kuru ita tem nukurɔ.
41 Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba
koo tɛ̃n tɔmbu seesi bu bu taarɛ wɛ̃
domi ba ben wãaru gɔsia Yonasin
waasun sɔ̃. Wee tɛ̃ gãanu wãa mini ni
nu Yonasi kere.
42 Siribun sanam tɔn kurɔ sunɔ wi u
na saa nim nɔɔn sɔ̃ɔ yɛ̃san di u koo tɛ̃n
tɔmbu seesi u bu taarɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ win
tem tonde mìn di u na u ka Salomɔɔn
bwisin gari nɔ. Wee tɛ̃ gãanu wãa mini
ni nu Salomɔɔ kere.

Wɛrɛkunun wuramaru
(I maa mɛɛrio Luku 11:24-26)

43 Ma Yesu maa nɛɛ, wɛrɛkunu nù n
doona tɔnun min di, nu ra n bɔsuwa
mi gãanu ku ra kpi nu n wɛ̃ra yeru
kasu nu n bie.
44 Yera nu ra nɛɛ, nu koo gɔsira nin
wãa yerɔ mìn di nu raa doona. Nu ra
wuramɛ kpa nu deema ta wãa diiru ta
kurare ta sɔnde.
45 Kpa nu da nu ganu nɔɔba yiru
kasuma ni nu ni kɔ̃suru kere kpa nu
du yɛ̃ro sɔɔ nu n wãa mi. Ma durɔ
win wãa gbiikiru ta koo sãaya ka sere
dãakiru. Nge mɛya n ko n ko ka tɛ̃n tɔn
kɔ̃so beni.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu
ka win mɛro
(I maa mɛɛrio Maaku 3:31-35, Luku 8:19-21)

46 Sanam mɛ Yesu u ka tɔn wɔru gari
mɔ̀, wee win mɛro ka win wɔnɔbu ba
yɔ̃ tɔɔwɔ ba kĩ bu ka nùn gari ko.
47 Sanam mɛya goo nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wunɛn mɛro ka wunɛn wɔnɔbu ba yɔ̃
tɔɔwɔ ba kĩ bu ka nun gari ko.
48 Adama Yesu u yɛ̃ro bikia u
nɛɛ, wara nɛn mɛro. Berà maa nɛn
wɔnɔbu.
49 Ma u win bwãabu nɔmu tĩi u nɛɛ,
beya mini be ba sãa nɛn mɛro ka nɛn
wɔnɔbu.
50 Domi baawure wi u nɛn Baaba
wɔrukoon kĩru mɔ̀, wiya nɛn wɔnɔ ka
nɛn sesu ka nɛn mɛro.

13

Dĩa bwese yɛ̃kon gari
(I maa mɛɛrio Maaku 4:1-9, Luku 8:4-8)

1 Sɔ̃ɔ tee te sɔɔ, Yesu u yara yɛnun di
u da u sina daa burerun goorɔ.
2 Ma tɔn wɔru ga nùn mɛnnɛ sere u
dua goo nimkuu sɔɔ u sina. Ma tɔn be
kpuro ba yɔ̃ daa bure ten goorɔ.
3 U bu gãa dabinu sɔ̃ɔwa ka mɔnnu
u nɛɛ, durɔ goowa yara u dĩa bweseru
yɛ̃kam dɔɔ.
4 Nge mɛ u yɛ̃kamɔ sukum wɔri
swaa baarɔ, ma gunɔsu na su di.

5 Ma sukum gam wəri kpee saara
wəllə mi tem kun duku. Ma mu kpia
mii mii yèn sõ tem kun duku mi.
6 Sanam mɛ sõə gura u kpii te yania
ta gbera yèn sõ ta ǹ gbini bɛkɛ mə.
7 Sukum gam maa wəri sãkin suunu
səə. Ma sãki ka mu kpɛ̃a sannu ma yi
mu sɛ̃kenɛ yi go.
8 Adama sukum gam wəri tem gem
səə ma mu binu mara, gam gum
wunəbu (100), gam gum wata, gam
gum tɛna.
9 Ma u nɛɛ, wi u swaa mə u ka nə, u
nəəwə.

Mənnun asansi
(I maa mɛɛrio Maaku 4:10-12, Luku 8:9-10)

10 Yera win bwãaba da ba nùn
deema ba bikia ba nɛɛ, mban sõna u ra
ka bu mənnu gari sõ.
11 Ma u bu wisa u nɛɛ, bɛɛya ba
Gusunən bandun asiri sõəsi, adama be
ba tie, ba ǹ bu sõəsi.
12 Domi wi u gãanu mə, wiya ba koo
sosia kpa win məru tu kpɛ̃a. Adama wi
u kun gãanu mə, fiiko ye u mə, yera ba
koo maa nùn wərari.
13 Yenin sõna na ka bu mənnu gari
sõəmə. Domi ba mɛɛrimə adama ba
ǹ waamə. Ba swaa daki adama ba ǹ
nəəmə n sere bu yeeri.
14 Nge mɛya gari yi Esai u gerua ben
sõ yi sõəsiramə, ye u nɛɛ,
"I ko n nəəmə ka gem, adama n ǹ koo
bɛɛ yeeri.
I ko n mɛɛrimə adama i ǹ ko i wa.
15 Domi tən benin gõru ga ǹ biti mə.
Ba ben tiin swaa kərua, ba nəni yinwa.
Kpa bu ku wa ka ben nəni.
Kpa bu ku nə ka ben swaa.
Kpa bu ku gia ka ben bwisi.
Kpa bu ku raa ka gəsirama nɛn mi n ka
bu bɛkia."
16 Doo nəərugiba bɛɛ, yèn sõ bɛɛn nəni
waamə, bɛɛn swaa maa nəəmə.
17 Ka geema na bɛɛ sõəmə, Gusunən
səməbu dabiru ka win tən geobu ba
kĩa bu wa ye i waamə tɛ̃, ba ǹ maa ye
wa. Mɛya ba maa kĩa bu nə ye i nəəmə
tɛ̃, ba ǹ maa nua.

Mən ten tubusianu
(I maa mɛɛrio Maaku 4:13-20, Luku 8:11-15)

18 Ma Yesu u nɛɛ, tɛ̃ i mən ten
tubusianu nəəwə tè ta ka bwese yɛ̃ko
yã mi.
19 Be ba Gusunən bandun gari
nəəmə ma yi ǹ bu yeeri, ba ka swaa
baaru weenɛ mi bwese te, ta wəri. Tən
kõso wi, u ra nɛ u wuna ye ba duura
ben gõruə.
20 Gaba maa ka kpee saaran tem mɛ
weenɛ mi bwese ten gara wəri. Ba gari
yi nəəmə, mii mii ba yi mwaamə ka
nuku dobu.
21 Adama ba ǹ derimə yi gbini ko
ben gõruə. Ma ba ǹ yõramə n ka
tɛ. Sanam mɛ wahala ǹ kun mɛ nəni
swãara tunuma gari yin sõ kpa bu biru
wura yande.
22 Gaba maa bwese te mwa nge
tem sãkunugum səə. Ba gari yi nua
adama handunian wãarun wururabu
ka gobin nəni wõkubu bu gari yi tɛɛsi,
yi ǹ maa binu mara.
23 Gaba maa bwese te mwa nge tem
gem səə. Beya be ba gari yi nəəmə ma
yi bu yeerimə. Ma ba binu marumə
gabu wunəbu (100), gabu wata, gabu
tɛna.

Yaka kõsusun məndu

24 Yesu kpam bu məndu kua u nɛɛ,
n wee ye Gusunən bandun gari yi ka
weenɛ. Durə goowa u dĩa bwese geeru
duura win gbaarə.
25 Sanam mɛ baawure kpuro u
dweeya, durə win yibɛrɛ u na, u yaka
kõsusu duura alikama ye səə, ma u
doona.
26 Ma alikama ya kpia ya kpɛ̃a ya
marumə, ma yaka kõsu si, su maa kpia
ma ba kpɛ̃a sannu.
27 Gbaa yɛ̃ron səm kowoba na ba
nɛɛ, yinni, n ǹ dĩa bwese geera a duura
wunɛn gbaarə? Ma gian diya yaka
kõsu sini.
28 Ma u bu wisa u nɛɛ, yibɛrɛwa, u
kua mɛ. Səm kowo be, ba nùn bikia ba
nɛɛ, ǹ n mɛn na, a kĩ su da su yaka kõsu
si wukiri?
29 Ma u nɛɛ, aawo domi ì n su
wukirimə tɛ̃, ka alikama sanna ko i ra
wukiri.
30 I de ye yiru kpuro yu kpɛ̃a sannu
sere gɛ̃ɛbun saa yà n tura. Sanam
mɛya kon səm kowobu sõ bu gina yaka

kɔ̃su si mɛnnɔ bu bɔkunu ko bu dɔ̃ɔ doke, yen biru bu sere alikama gɛ̃ bu mɛnna nɛn biraru sɔɔ.

Mutaadin biman gari
(I maa mɛɛrio Maaku 4:30-32, Luku 13:18-19)

31 Yesu kpam bu mɔndu garu kua u nɛɛ, Gusunɔn banda ka mutaadin bima weenɛ ye durɔ goo u sua u duura win gbaarɔ.
32 Dãa binu kpuro sɔɔ yeya ya piiburu bo. Adama yà n kpia ya kpa ya gberun kiku baagere kpãaru kere. Domi ya ra ko dãru sere gunɔsu ra nɛ su sin sokunu ko ten kãasin wɔllɔ.

Pɛ̃ɛ seeyatian gari
(I maa mɛɛrio Luku 13:20-21)

33 Yesu kpam bu mɔndu garu kua u nɛɛ, Gusunɔn banda ka pɛ̃ɛ seeyatia weenɛ ye kurɔ goo sua u doke sakaku nɔɔ itan som sɔɔ, ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Mɔndun yaasi
(I maa mɛɛrio Maaku 4:33-34)

34 Ka mɔnna Yesu u ra tɔn wɔru gari yi kpuro sɔ̃, u ku ra bu gãanu sɔ̃ n kun ka mɔnnu.
35 Nge mɛya Gusunɔn sɔmɔn gari yi koora yi yi nɛɛ,
"Mɔnna ko na n da ka bu gari sɔ̃. Na kon maa ye gere batuma sɔɔ ye ya kukua saa handunian taka kobun di."

Yesu yaka kɔ̃susun gari tubusia

36 Sanam mɛya Yesu u seewa tɔn wɔru gen min di u dua yɛnuɔ. Ma win bwãaba da win mi ba nɛɛ, a sun mɔn te tubusio te ta ka yaka kɔ̃su sin gari yã mi.
37 Ma u bu wisa u nɛɛ, Tɔnun Biiwa u dĩa bwese gee te duura.
38 Handunia yera ya sãa gbaaru. Gusunɔn bandun biba ba sãa dĩa bwese gee te. Tɔn kɔ̃so win biba ba maa sãa yaka kɔ̃su si.
39 Setamwa maa sãa yibɛrɛ wi u su duura. Gɛ̃ɛbun saa maa sãa handunian kpeeru. Gusunɔn gɔradobara ba maa sãa gbaa sɔm kowobu.
40 Nge mɛ ba ra yaka kɔ̃susu wunɛ bu dɔ̃ɔ doke, nge mɛya n ko n ko handunian kpeeru sɔɔ.
41 Tɔnun Bii u koo win wɔllun gɔradoba gɔrima, bu ka baayere wuna ye ya tɔmbu torasiamɔ mi u bandu dii, ka be ba kɔ̃sa mɔ̀.
42 U koo maa bu kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi sɔɔ, mi ba koo wiru nɔma sɔndi bu swĩ.
43 Sanam mɛ sɔɔra be ba kua ye Gusunɔ u bikia ba ko n ballimɔ nge sɔ̃ɔ mi ben Baaba u bandu swĩi. Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Dukia ye ya beruan gari

44 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sãawa nge dukia ye ya berua gbaaru sɔɔ. Ye durɔ goo ye kamɛ ma u ye berum sɔnwa. Ma u da ka nuku dobu u dɔra kpuro ye u mɔ, ma u gɔsirama u gbaa te dwa.

Goo gobigirun gari

45 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta maa sãawa nge goo gobigii ni nu wã, ni tenku goo u kasu.
46 Sanam mɛ u nin teeru wa te ta gobi mɔ too, ma u da u win baayere dɔra ye u mɔ, ma u tu dwa.

Yãakororun gari

47 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn bandu ta kpam sãawa nge yãakororu te ba ra kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku sɔɔ kpa tu swɛ̃ɛ bwese bwesekа mwa.
48 Tà n yiba ba ra gawamɛ guruɔ, kpa bu sina bu gɔsi ye ya wã bu doke bireru sɔɔ, kpa bu ye ya kun gea sãa yari.
49 Nge mɛya n ko n sãa handunian kpeeru sɔɔ. Wɔllun gɔradoba ba koo na bu tɔn kɔ̃sobu ka geegibu wunana.
50 Kpa bu tɔn kɔ̃so be doke dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi sɔɔ. Miya ba koo nɔma wiru sɔndi bu swĩ.

Dukia kpaa ka gura

51 Yesu u bu bikia u nɛɛ, yabu ye kpuro ya bɛɛ yeeri?
Ma ba nɛɛ, oo.
52 Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wooda yɛ̃ro baawure wi u Gusunɔn bandun gari gia, u ka yɛnu yɛ̃ro weenɛ wi u gãa

kpaanu ka gãa gurunu wunamɔ win dukian di.

Nasarɛtigiba kun Yesu wure
(I maa mɛɛrio Maaku 6:1-6, Luku 4:16-30)

53 Ye Yesu u mɔn ni kpuro kua u kpa, ma u doona min di.
54 U da win tiin wuuɔ ma u tɔmbu keu sõɔsim wɔri ben mɛnnɔ yerɔ sere be kpuro ba biti soora. Ma ba nɛɛ, man diya u bwisi yinin bweseru waama. Amɔna u ka kpĩa u sɔm maamaakigii nini mɔ̀.
55 N ǹ dãa dãkon bii wi mini? N ǹ wiya wi Maari mara? N ǹ win wɔnɔba Yakɔbu ka Yosɛfu ka Simɔɔ ka Yudu?
56 N ǹ ka win sesubu kpuro sanna sa wãa mini? N n mɛn na, man diya u dam mɛ kpuro wa.
57 Yeni kpuro ya bu yinari bu nùn naanɛ doke. Yera Yesu bu sõɔwa u nɛɛ, gam sari mi Gusunɔn sɔmɔ ku ra n bɛɛrɛ mɔ ma n kun mɔ win tiin temɔ ka win yɛnuɔ.
58 U ǹ maa sɔm damgii dabinu kue mi, ben naanɛ dokebu sarirun sõ.

14

Yohanu Batɛmu kowon gɔɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 6:14-29, Luku 9:7-9)

1 Saa ye sɔɔra Herodu, Galilen tem yɛ̃ro u Yesun baaru nua.
2 Ma u win sɔm kowobu sõɔwa u nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa u seewa gɔrin di. Yen sõna u dam mɔ u ka sɔm maamaakiginu mɔ̀.
3-4 N deema Yohanu Batɛmu kowo raa Herodu sõɔwa ma n ǹ weenɛ u win wɔnɔ Filipun kurɔ Herodia sua kurɔ. Yen sõna Herodu u Yohanu Batɛmu kowo mwa ma u dera ba nùn bɔkua ba doke pirisɔm dirɔ Herodia win sõ.
5 Ma u kĩ u nùn go, adama u tɔmbun nɔnu nasie yèn sõ ba nùn mɛɛra Gusunɔn sɔmɔ.
6 Adama dɔma te ba Herodun maru tõru yaayamɔ, Herodian bii wɔndia u dweebu dua u yawa. N Herodu dore,
7 sere u nùn nɔɔ mwɛɛru kua ka bõri u ka nùn wɛ̃ ye u koo nùn bikia kpuro.
8 Ye u win mɛron gere nua u Herodu sõɔwa u nɛɛ, a man Yohanu Batɛmu kowon wiru wɛ̃ɛma mini pɛrɛnti sɔɔ.
9 Sunɔ win nukura sankira, adama u nɛɛ bu nùn tu wɛ̃ɛyɔ. U gerua mɛ yèn sõ u bõrua win tɔmbun wuswaaɔ.
10 Ma u gɔra ba Yohanu wiru bura pirisɔm dirɔ.
11 Ba wii te kpɛ̃ɛma pɛrɛnti sɔɔ ba bii wi wɛ̃ ma u ka win mɛro tu daawa.
12 Ma Yohanun bwãaba na ba win goru sua ba sikua ma ba da ba Yesu sõɔwa.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nɔɔbu diisia
(I maa mɛɛrio Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

13 Ye Yesu u nua mɛ, u doona min di. U goo nimkuu dua u da gbaburɔ wi turo. Sanam mɛ tɔmba nua mɛ, ba yara wusun di ma ba nùn naa gira mi gia ka naasu.
14 Ye Yesu u yara goon di, u tɔn wɔru guna wa. Ben wɔnwɔnda nùn mwa ma u yande ben barɔbu bɛkiam wɔri.
15 Sanam mɛ sõɔ duɔ win bwãaba na win mi ba nɛɛ, wee, gbaburu sɔɔra sa wãa mini, sõɔ maa kpa. A tɔn be karo bu da baru kpaanɔ bu ben tii dĩanu dwia.
16 Ma Yesu bu sõɔwa u nɛɛ, n ǹ tilasi bu ka doona. Bɛɛn tii i bu dĩanu wɛ̃ɛyɔ.
17 Yera ba nɛɛ, pɛ̃ɛ nɔɔbu tɔnawa sa mɔ mini ka swɛ̃ɛ yiru.
18 Ma u nɛɛ, i man ye wɛ̃ɛma mini.
19 Yen biru u nɛɛ, tɔn wɔru ge, gu yakasu yamɔ gu sina. Ma u pɛ̃ɛ nɔɔbu ka swɛ̃ɛ yiru ye sua u wuswaa seeya wɔllɔ u Gusunɔ siara. Ma u pɛ̃ɛ ye murura u win bwãabu wɛ̃ ba tɔn wɔru ge yabua.
20 Ben baawure di u deba. Ye ba di n tiara ba gure birenu wɔkura yiru sɔɔ ba ka doona.
21 Be ba di ben geera tura tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000), tɔn kurɔbu ka bibu baasi.

Yesu u sĩimɔ nim wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 6:45-52, Yohanu 6:15-21)

22 Yen biru mii mii Yesu dera win bwãaba goo nimkuu dua ba nùn gbiiyɔ bu ka tɔbura guru giɔ. Sanam mɛya win tii u tɔn wɔru yarinasiamɔ.
23 Ye u bu yarinasia u kpa u yɔɔwa guuru wɔllɔ wi turo u ka kanaru ko.

Ma u wãa mi, wi tɔna, sere yam mu ka
tĩra.
24 N deema saa ye sɔɔ, goo nimkuu
ge, ga wãa nim suunu sɔɔ. Nim
kurenu gu bɔrikiamɔ yèn sõ woo ga gu
nɔm bira koosi.
25 Buru buru yam sãreru, yera Yesu
u sĩimɔ nim wɔllɔ u dɔɔ win bwãabun
bera gia.
26 Adama sanam mɛ ba nùn wa u
sĩimɔ nim wɔllɔ, ba bɛrum soora ba nɛɛ
siiniwa.
Ma ba kuuki wɔri bɛrum saabu.
27 Adama mii mii Yesu ka bu gari
kua u nɛɛ, i ku mwia kpana, nɛna, i ku
bɛrum ko.
28 Yera Piɛɛ nùn sõɔwa u nɛɛ, Yinni,
ǹ n wunɛn na, a man nɔɔ kɛ̃ɛyɔ n na
wunɛn mi nim wɔllɔ.
29 Ma Yesu nɛɛ, a na.
Yera Piɛɛ u yara goon di u nim nɔɔ
sɔndi u sĩimɔ u dɔɔ Yesun mi.
30 Adama ye u woo laakari kua
bɛrum nùn mwa. Ma nge mɛ u
nummɔ u wura kua u nɛɛ, Yinni, a
man faaba koowo.
31 Mii mii Yesu nɔma dɛmia u nùn
nɛnua ma u nɛɛ, naanɛ doke piibugii
wunɛ, mban sõna a sika kua.
32 Be yiru kpuro ba dua goo sɔɔ ma
woo ga mari.
33 Yera be ba wãa goo ge sɔɔ, ba
yiira Yesun wuswaaɔ ba nɛɛ, ka geema
wunɛ Gusunɔn Biiwa.

Yesu u barɔbu bɛkia Genɛsarɛtin temɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 6:53-56)

34 Ba tɔbura ba kpa ba tura
Genɛsarɛtin temɔ.
35 Tem min tɔmba Yesu tuba ma
ba win labaari yɛ̃bi yam kpuro ma u
tunuma. Ma ba ka nùn ben barɔbu
kpuro naawa.
36 Ba nùn kana u gesi de bu win
yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye
baba kpuro ba bɛkura.

15

Sikadoban deema
(I maa mɛɛrio Maaku 7:1-13)

1 Yera Falisiba ka wooda yɛ̃robu
gabu ba na Yesun mi saa Yerusalɛmun
di, ba nùn bikia ba nɛɛ,
2 mban sõna wunɛn bwãabu ba
ǹ bɛsɛn sikadoban deema mɛm
nɔɔwammɛ. Domi ba ku ra niɛ bu sere
di.
3 Yesu bu wisa u nɛɛ, bɛɛ maa ni,
mban sõna i ra Gusunɔn wooda sare
ma i sere bɛɛn deema nɛni.
4 Domi Gusunɔ u nɛɛ, "A wunɛn
tundo ka wunɛn mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ."
U maa nɛɛ, "Wi u win tundo ǹ kun
mɛ win mɛro kõsa gerusi ba koo nùn
gowa."
5 Adama bɛɛ i gerumɔ ma goo ù n
win tundo ǹ kun mɛ win mɛro sõɔwa
u nɛɛ, win dukia ye u koo kpĩ u ka nùn
somi ya kua Gusunɔgia,
6 n ǹ maa weenɛ durɔ wi, u win
tundo ǹ kun mɛ win mɛro somi. Nge
mɛya i Gusunɔn gari tɛɛsimɔ ma i bɛɛn
deema swĩi.
7 Murafiti bɛɛ, ka geema bɛɛn sõna
Gusunɔ u gerua saa Esain nɔɔn di u
nɛɛ,
8 "Tɔn beni ba man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ ka
nɔɔ.
Adama ben gõru ga ka man toma.
9 Kama ba man sãamɔ.
Domi tɔmbun woodawa ya kua ben
sõɔsiru."

Ye ya tɔnu mɔ̀ disigii
(I maa mɛɛrio Maaku 7:14-23)

10 Ma Yesu u tɔn wɔru soka u nɛɛ, i
nɔɔwɔ kpa i de n bɛɛ yeeri.
11 N ǹ mɔ ye ya dumɔ tɔnun nɔɔ sɔɔ
yera ya nùn mɔ̀ disigii, ma n kun mɔ
ye ya yarimɔ saa win nɔɔn di, yeya ya
ra tɔnu ko disigii.
12 Yera win bwãaba na win mi ba
nɛɛ, n ǹ a yɛ̃ ma gari yi a gerua mi, yi
Falisiba duawa mi ya.
13 U bu wisa u nɛɛ, dãru baatere te
nɛn Baaba wɔrukoo kun duure ba koo
tu wukawa.
14 I bu derio. Swaa gbio wõkoba.
Wõko ù n maa win wõkosi swaa gbiiye
be yiru kpurowa ba koo tokoro wɔri.
15 Piɛɛ nùn sõɔwa u nɛɛ, a sun mɔn te
tubusio.
16 Yesu u nɛɛ, n ǹ bɛɛn tii yeeri ka tɛ̃?
17 I ǹ yɛ̃ ma ye ya dumɔ nɔɔ sɔɔ kpuro
nukurɔwa ya dɔɔ? Ma ǹ n sosi ya koo
yari wasin di.
18 Adama ye ya yarimɔ nɔɔn di,
gõrun diya ya wee. Yeya ya ra tɔnu ko
disigii.

19 Domi gɔ̃run diya bwisiku kɔ̃sunu
wee, ka tɔn goberu, ka sakararu, ka
kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ ka gbɛna
ka weesu ka tɔn sankubu.
20 Yeya mi, ye ya ra tɔnu ko disigii.
Adama nɔm kɛsɛnun dibu ku ra tɔnu
ko disigii.

Kurɔ sɔɔ goo u Yesu

naanɛ doke
(I maa mɛɛrio Maaku 7:24-30)

21 Yen biru Yesu doona min di u da
Tiri ka Sidonin bera gia.
22 Kurɔ Kananigii goo wi u wãa bera
mi, u na win mi, ma u nɔɔgiru sua
u nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a nɛn
wɔnwɔndu waawo. Nɛn bii tɔn kurɔ u
wɛrɛkunu mɔ nu nùn nɔni sɔ̃ɔwa too.
23 Ka mɛ, Yesu kun nùn gari gɛɛ wisa.
Ma win bwãaba na win mi, ba nùn
kana u de kurɔ wi, u doona min di
domi u kuuki mɔ̀ u ka bu swĩi biruɔ.
24 U bu wisa u nɛɛ, Isireliba tɔnan
miya ba man gɔrima be, be ba kɔ̃ɔre
ngɛ yãanu.
25 Adama kurɔ wi, u na Yesun
wuswaaɔ u yiira u nɛɛ, Yinni, a man
somiɔ.
26 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ṅ weenɛ
bu bibun dĩanu sua bu bɔ̃nu kɔ̃ɔwa.
27 Kurɔ wi nɛɛ, geema, Yinni. Ka mɛ,
bɔ̃nu ra dĩa buri di yi yi wɔruma nin
yinnibun tabulun di.
28 Yera Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kurɔ
wunɛ, wunɛn naanɛ dokebu kpã too.
N koo nun kua ngɛ mɛ a kĩ.
Saa ye sɔɔ, ma kurɔ win bii wi, u
bɛkura.

Yesu u barɔ dabinu bɛkia

29 Yesu u doona min di u da Galilen
daa burerun goorɔ. Ma u yɔɔwa guuru
wɔllɔ u sina.
30 Yera tɔn wɔru guna na win mi. Ba
ka yɛmɔbu na ka wɔ̃kobu ka alebugibu
ka sosobu, ka kpam barɔ dabinu ba yi
Yesun wuswaaɔ, ma u bu bɛkia.
31 Biti baka tɔn be mwa ye ba wa
sosoba gari mɔ̀, alebugiba bɛkura,
yɛmɔba sĩimɔ, wɔ̃koba yam waamɔ,
ma ba Gusunɔ Isireliban Yinni
siarabu wɔri.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun

suba nnɛ diisia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:1-10)

32 Yesu u win bwãabu soka u nɛɛ, tɔn
benin wɔnwɔnda man mɔ̀. Yen sɔ̃ɔ ita
wee ye ba ka wãa nɛn mi, gãanu kun
maa bu tie ni ba koo di. Na ṅ maa kĩ
n bu kara ka gɔ̃ɔru kpa bu ku raa dam
bia swaaɔ bu wɔri.
33 Win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ,
mana sa ko sere dĩanu wa gbaburu sɔɔ
mini ni nu koo tɔn dabi teni debu.
34 Yesu bu bikia u nɛɛ, pɛ̃ɛ nyewa i
sere mɔ.
Ma ba nɛɛ, wasi nɔɔba yiru ka swɛ̃ɛ
piiminu ganu.
35 Yesu u tɔn wɔru ge sinasia temɔ.
36 Ma u pɛ̃ɛ nɔɔba yiru ye sua ka swɛ̃ɛ
yi, u Gusunɔ siara ma u murura u win
bwãabu wɛ̃ ba tɔn wɔru ge yabua.
37 Be kpuro ba di ba deba. Ye ba di
n tia ba gure birenu nɔɔba yiru sɔɔ ba
ka doona.
38 Be ba ye di ben geera tura tɔnu
nɔrɔbun suba nnɛ (4.000), tɔn kurɔbu
ka bibu baasi.
39 Ye u tɔn wɔru ge yarinasia u kpa,
u goo nimkuu dua u da Magadan tem
gia.

16

Falisiba ka Sadusiba

ba yĩreru bikia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:11-13, Luku 12:54-56)

1 Falisiba ka Sadusiba ba na Yesun
mi, bu ka win laakari mɛɛri, ba nùn
bikia ba nɛɛ, u bu sɔ̃ɔsi ka yĩreru garu
ma win dam weewa saa Gusunɔn min
di.
2 Adama Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa ye
sɔ̃ɔ kpeeyɔ i ra nɛɛ, yam koo dora gisɔ
domi wɔlla sɔ̃ri.
3 N n bururun na, i ra nɛɛ, gura
koo nɛ gisɔ domi wɔlla swãa ka wɔ̃ka
tobe kua. I wɔllun yĩrenu wunanamɔ,
adama i ṅ kpɛ̃ i saa yenin yĩrenu tubu.
4 Tɛ̃n tɔn kɔ̃sobu be ba ṅ ka Gusunɔ
turo yɔ̃ ba yĩrenu bikiamɔ. Adama
yĩreru garu maa sari te ba koo bu
sɔ̃ɔsi ma n kun mɔ Gusunɔn sɔmɔ
Yonasigiru.
Ma u bu deri u doona.

Falisiba ka Sadusiban

pɛ̃ɛ seeyatia
(I maa mɛɛrio Maaku 8:14-21)

5 Ye win bwãaba təburə guru giə, ba
duari bu pɛ̃ɛ kusenu ko.
6 Yera Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kpurɛ
kpurɛ ko, i n tii sɛ ka Falisiba ka
Sadusiban pɛ̃ɛ seeyatia.
7 Bwãa be, ba wesiana ba nɛɛ, u
gerua mɛ yèn sɔ̃ ba ɲ̀ pɛ̃ɛ kusenu kue.
8 Yesu ben bwisikunu gia ma u bu
bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i wesiana i nɛɛ,
yèn sɔ̃ i ɲ̀ pɛ̃ɛ kusenu kue, yen sɔ̃na na
gerua mɛ. Naanɛ doke piibugii bɛɛ.
9 N ɲ̀ bɛɛ yeeri sere ka tɛ̃? I ɲ̀ pɛ̃ɛ
nɔɔbu ye yaaye ye na murura tɔmbu
nərəbun suba nɔɔbun (5.000) sɔ̃? Ka
sukum mɛ n tian birenun geeru?
10 I ɲ̀ maa pɛ̃ɛ nɔɔba yiru ye yaaye
ye na murura tɔmbu nərəbun suba
nnɛn (4.000) sɔ̃? Ka sukum mɛ n tian
birenun geeru?
11 Amɔna i ɲ̀ ka tuba ma na ɲ̀ ka pɛ̃ɛ
yã. I n tii sɛ ka Falisiba ka Sadusiban
pɛ̃ɛ seeyatia.
12 Sanam mɛya bwãa be, ba tuba
ma u ɲ̀ ka pɛ̃ɛ seeyatia yã. Adama u
bu sɔ̃əmɔwa ba n tii sɛ ka Falisiba ka
Sadusiban sɔ̃ɔsinu.

Piɛɛ u nɛɛ, Yesu u sãawa

wi Gusunə u gəsa
(I maa mɛɛrio Maaku 8:27-30, Luku 9:18-21)

13 Yesu u tura Sesare Filipin temə.
Ma u win bwãabu bikia u nɛɛ, wara
təmba gerumə Tənun Bii u sãa.
14 Ba nùn wisa ba nɛɛ, gaba gerumə
Yohanu Batɛmu kowowa a sãa. Gaba
maa mə̀ Eliwa. Gaba maa kpam
gerumə wunɛ Yeremiwa ɲ̀ kun mɛ,
Gusunən səməbun turo.
15 Yesu u nɛɛ, bɛɛ maa ni, wara i
gerumə na sãa.
16 Simɔɔ Piɛɛ nɛɛ, wuna mi, wi
Gusunə u gəsa, wi, Yinni wason Bii.
17 Yera Yesu nùn wisa u nɛɛ, doo
nɔɔrugiiwa wunɛ Simɔɔ, Yohanun Bii,
domi n ɲ̀ mə tənu u nun yeni sɔ̃ɔsi, ma
n kun mə nɛn Baaba wi u wãa wəllə.
18 Nɛna na nun sɔ̃əmə ma na nun
soka kperu *. Kpee ten wəlləwa kon
nɛn yigbɛru swĩi. Baa gɔən tii u ɲ̀ kpɛ̃
u tu gãanu kua.
19 Wuna kon ban te Gusunə u swĩin
kəkərəba wɛ̃. Ye a yinamə handuniaə
ba koo ye yina wəllə. Ye a maa wura
handuniaə ba koo ye wura wəllə.
20 Yera Yesu win bwãabu nəə goosi
u nɛɛ, bu ku raa goo sɔ̃ ma wiya wi
Gusunə u gəsa.

Yesu u win gəə ka win seebun gari mə̀
(I maa mɛɛrio Maaku 8:31-9:1, Luku 9:22-27)

21 Saa saa yen min diya Yesu Kirisi
u win bwãabu gari sɔ̃əmə batuma sɔə
u nɛɛ, u ɲ̀ koo ko u kun Yerusalɛmu
de, mi guro gurobu ka yãku kowo
tənwerobu ka wooda yɛ̃roba koo nùn
nəni sɔ̃. Ba koo nùn go adama sɔ̃ə itase
u koo se.
22 Yera Piɛɛ ka nùn da bɔ̃ərə u nùn
gerisim wəri u nɛɛ, Gusunə u nun
bere Yinni, yenin bwesera kun nun
deemamə pai!
23 Adama Yesu sĩira u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a gɛɛro nɛn birun di Setam. A kasu
a man torasiawa, domi a ɲ̀ bwisikumə
nge Gusunə, ma n kun mə nge tənu.
24 Yen biru Yesu win bwãabu sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, goo ù n kĩ u man swĩi nge bɔ̀ə, u
win gɔ̃ru kĩru derio kpa u win tiin dãa
bunanaru sua u n ka man swĩi.
25 Wi u kĩ u win wãaru di ka win
gɔ̃ru kĩru u koo tu bia. Adama wi u win
wãaru yina nɛn sɔ̃ u koo ra tu wa.
26 Nge arufaani yerà tənu mə ù n
handunian gãanu kpuro wa ma u win
wãaru bia. Nge mba n wãa ye tənu u
koo ka win wãaru kəsina.
27 Tənun Bii u sisi kam kam ka win
Baaban yiiko ka win gəradoba sannu.
Sanam mɛya u koo baawure nùn win
are kəsia nge mɛ win kookoosu nɛ.
28 Geema na bɛɛ sɔ̃əmə tən be ba wãa
mini ben gaba kun gbimə bu ka Tənun
Bii wa u na nge sunə.

17

Yesun wasi gəsia
(I maa mɛɛrio Maaku 9:2-13, Luku 9:28-36)

1 Sɔ̃ə nəəba tian biru Yesu Piɛɛ sua
ka Yakəbu ka Yohanu, Yakəbun wənə,
u ka bu da guu bakaru garun wəllə be
təna.

* **16:18** ***kperu*** - Yĩsi te ba mə̀ Piɛɛ, ten tubusiana kperu.

2 Win wasi gəsia tuki ben nəni səə,
ma win wuswaa ballimə nge sõə, win
yãnu maa burura fem fem nge suru.
3 Yen biru ba Məwisi ka Eli wa ba ka
Yesu gari mɔ̀.
4 Yera Piɛɛ u Yesu sõəwa u nɛɛ, Yinni,
n wã sa n wãa mini. À n kĩ, kon
kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru
Məwisigiru, teeru maa Eligiru.
5 U ɲ̀ gari yi gerum kpa, bukə kpiku
ga ka bu wukiri. Ma ba nəə gagu nua
saa bukə min di ga nɛɛ, winiwa nɛn
Bii kĩnasi wì səə nɛn gõru dobu kpuro
wãa. I wigii swaa dakio.
6 Ye bwãa be, ba nəə ge nua bɛrum
bu mwa sere ba wəruma ba wuswaa
tem girari.
7 Yesu na ben mi u bu nəma səndi u
nɛɛ, i seewo, i ku bɛrum ko.
8 Ye ba wuswaa seeya ba ɲ̀ maa goo
wa ma n kun mə Yesu turo.
9 Sanam mɛ ba saram wee guu ten
min di, Yesu bu sõəwa u nɛɛ, bu ku raa
goo sõ ye ba wa mi, sere Tənun Bii u ka
se gərin di.
10 Bwãa be, ba nùn bikia ba nɛɛ,
mban sõna wooda yɛ̃roba ra gere
Eliwa koo gbi u na.
11 U bu wisa u nɛɛ, ka geema Eli
koo na kpa u yabu baayere wesia yen
ayerə.
12 Adama na bɛɛ sõəmə, Eli u na kə,
ba ɲ̀ nùn tuba, ma ba nùn kua nge mɛ
ba kĩ. Nge mɛya ba koo Tənun Biin tii
nəni sõ.
13 Yera n win bwãabu yeeri ma
Yohanu Batɛmu kowon gariya u mɔ̀.

Yesu u bii wi wɛrɛku ga wãasi bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 9:14-29, Luku 9:37-43a)

14 Ye ba tunuma mi tən wəru ga wãa,
durə goo u na u yiira Yesun wuswaaə
15 u nɛɛ, Yinni, a nɛn biin
wənwəndu waawo. U giri kpakpanu
barə nu nùn wahala mɔ̀ gem gem sere
nu ra gasə nùn kpɛ̃ɛ dõə səə ɲ̀ kun mɛ
nim səə.
16 Na ka nùn wunɛn bwãabu naawa
adama ba kpana bu nùn bɛkia.
17 Yesu u nɛɛ, bɛɛ tən kõso naanɛ
doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n
ka bɛɛ wãa. Nge sere domma ko na n
kpam ka bɛɛ tɛmanɛ. I ka man bii wi
naawa mini.
18 Yesu u wɛrɛku ge gerusi ma ga bii
wi doonari ma u bɛkura mii mii.
19 Yera Yesun bwãaba da win mi be
təna ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sõna ba
kpana bu wɛrɛku ge gira.
20 Yesu bu wisa u nɛɛ, yèn sõ bɛɛn
naanɛ dokebu kun kpã. Ka geema na
bɛɛ sõəmə, baa bɛɛn naanɛ dokebu bù
n piibu sãa nge dĩa bima ye ya piiburu
bo i ko guu teni sõ tu wukuro minin
di tu da giə. Mɛya ta koo maa wukura.
Gãanu maa sari ni i ko kpana i ko. [
21 Adama wɛrɛku genin bwesera ku
ra doonɛ ma n kun ka kanaru ka nəə
bəkuru.]

Yesu u kpam win gəə

ka win seebun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Maaku 9:30-32, Luku 9:43b-45)

22 Sõə teeru nge mɛ bwãa be, ba
mɛnnɛ sannu Galileə Yesu bu sõəwa
u nɛɛ, ba koo Tənun Bii təmbu nəma
bɛria
23 bu nùn go, adama sõə itase u koo
se gərin di.

Yera bwãa ben nukura sankira gem
gem.

Sãa yerun wõə gobin kəsiabu

24 Sanam mɛ Yesu ka win bwãabu ba
tura Kapenamuə, yera sãa yerun wõə
gobigiba na Piɛɛn mi ba nɛɛ, bɛɛn yinni
u ku ra sãa yerun wõə gobi kəsie?
25 Piɛɛ nɛɛ, a, u ra kəsie.

Ye Piɛɛ u duə dirə Yesu gbia u nùn
bikia u nɛɛ, amənа a wa Siməə. Berà
n weenɛ bu handunia min sinambu
gbere gobi kəsia. Sina bibu? Nge
gabu.
26 Piɛɛ nɛɛ, gabu.

Ma Yesu nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na sina bibu
ba ɲ̀ kəsiamə.
27 Ka mɛ, sa ɲ̀ kĩ su tən be məru
kəsiki. Yen sõ, a doo daarə a kəkəru kõ.
Swãa ye ya gbia ya tu mwɛ, a ye gawo a
yen nəə baaya. Kaa sii geesun gobi wa
mi, yi yi koo nɛ ka wunɛn gobi turi. A
yi suo a bu kəsia.

18

Wara gisonkoru bo
(I maa mɛɛrio Maaku 9:33-37, Luku 9:46-48)

1 Saa ye sɔɔra Yesun bwãaba da win mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, wara gisonkoru bo Gusunɔn bandu sɔɔ.
2 Yesu u bii piibu gagu soka u yõrasia ben wuswaaɔ.
3 Ma u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, ma n kun mɔ i tii gɔsia i kua nge bibu, i ṅ kpẽ i n wãa ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ.
4 Wi u sãa gisonko ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ, wiya wi u tii kawa nge bii wini.
5 Wi u maa bii winin bweseru wura nɛn yĩsirun sõ, nɛna u wura.

Torarun baberu
(I maa mɛɛrio Maaku 9:42-48, Luku 17:1-2)

6 Yesu maa nɛɛ, wi u dera bii piimii ni nu man naanɛ doke min turo wɔri toraru sɔɔ, n buram bo bu yẽro nɛɛ bakaru gbinisia win wĩirɔ kpa bu nùn kpẽɛ nim wɔ̃ku sɔɔ u nim diira.
7 Anna a handunian wahala wa ye gãanu ka wãa ni nu derimɔ tɔmba wɔrimɔ toraru sɔɔ. Gãa ninin bwesera ko n wãawa baadomma, adama nɔni swãarugiiwa wìn min di nu koo yari.
8 Wunɛn nɔmu ṅ kun mɛ wunɛn naasu, yen ye ya nun sure toraru sɔɔ, a ye buro a kõ n toma. Domi n sanɔ bo a ka nɔm teu ṅ kun mɛ naa teesu wãaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nɔma yiru ka naasu yiru mɔ kpa bu nun kpẽɛ dõɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.
9 N n maa wunɛn nɔnun na ga nun sure toraru sɔɔ a gu wɔwo a kõ n toma. Domi n sanɔ bo a ka nɔni tia wãaru wa te ta ku ra kpe n kere a n nɔni yiru mɔ kpa bu nun kpẽɛ dõɔ wi u ku ra gbi sɔɔ.

Yãa te ta kõɔra ta maa waara
(I maa mɛɛrio Luku 15:3-7)

10 Yesu maa nɛɛ, i ku ra de i bii piimii nin teu gɛm. Ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, ben gɔrado be ba wãa wɔllɔ ba ra n yõwa baadomma nɛn Baaba wɔrukoon wuswaaɔ. [
11 Domi Tɔnun Bii u nawa u ka ye ya kõɔra faaba ko.]
12 Mba i tamaa. Tɔnu ù n yãanu wunɔbu (100) mɔ ma teera kõɔra, u ṅ koo wunɔbu tia sari deri guuru wɔllɔ kpa u da u tee te ta kõɔra kasu?
13 U n maa tu wa, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, win nuku dobu ko n kpã yãa ten sõ n kere wunɔbu tia sari ni nu ṅ kõɔre.
14 Nge mɛya maa bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ u ṅ kĩ baa bii piimii nin teu gu kõɔra.

Naanɛ dokeo ù n tora

15 Yesu maa nɛɛ, naanɛ dokeo goo ù n tora a doo win mi wunɛ tɔna a nùn win toraru tubusia. U n wunɛgii nua, a nùn faaba kua.
16 Adama ù n yina u nun swaa daki, a tɔn turo ṅ kun mɛ tɔnu yiru kasuo a ka da win mi, kpa tɔnu yiru ṅ kun mɛ ita ye, yu gari yi kpuron seeda di nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ.
17 U n maa kpam yina u bu swaa daki, a Yesun yigbɛru gari yi nɔɔsio. U n den yina u yigbɛrun gari nɔ, a nùn garisio tɔn tuko ṅ kun mɛ gbere mwaɔ.

Yinabu ka wurabu

18 Ma Yesu maa nɛɛ, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, ye i yinamɔ handunia sɔɔ ba koo ye yina wɔllɔ. Ye i maa wura handunia sɔɔ, ba koo ye wura wɔllɔ.
19 Na kpam bɛɛ sõɔmɔ ma bɛɛn tɔmbu yiru bà n nɔɔ tia kua handunia mini ba gãanu bikia kanaru sɔɔ, nɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ u koo bu wẽ.
20 Domi mi tɔmbu yiru ṅ kun mɛ ita ba mɛnnɛ ka nɛn yĩsiru, na wãa ben suunu sɔɔ.

Sɔm kowon gari wi u yina u suuru wura

21 Yera Piɛɛ u da Yesun mi u nùn bikia u nɛɛ, nɔn nyewa kon nɛn beruse wi u man torari suuru kua. Nɔn nɔɔba yiru?
22 Yesu nùn wisa u nɛɛ, aawo n ṅ mɔ nɔn nɔɔba yiru tɔna, nɔn wata ka wɔkurun nɔn nɔɔba yiruwa.
23 Yenin sõna Gusunɔn bandun gari ka sunɔ goon gari weenɛ wi u kĩ u win gobi dooru ko ka win sɔm kowobu.
24 Ye u win gobi dooru torua, yera ba ka durɔ goo na wi u win dibu nɛni fɔrɔtɔ dabi dabiru.

25 Wee, durɔ wi kun gãanu mɔ u ka
dii bi kɔsia. Ma win yinni nɛɛ bu nùn
dɔro ka win kurɔ ka win bibu ka ye u
mɔ kpuro bu ka dii bi kɔsia.
26 Yera sɔm kowo wi, u yiira win
yinnin wuswaaɔ u nùn suuru kana u
nɛɛ, a ka man tɛmanɔ, kon nun kɔsia
kpuro.
27 Ma win yinni u win wɔnwɔndu
wa u dii bi go u dera u doona.
28 Ye sɔm kowo wi, u yara min di,
u ka win sɔm kowosi yinna wi u win
dibu nɛni nge fɔrɔtɔ nɔɔbun saka. Yera
u nùn sɛ̃re u wĩiru sɛ̃ka u nɛɛ, a nɛn
dibu kɔsiama bi a nɛni.
29 Yera win kpaasi u yiira win
wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, a ka
man tɛmanɔ, kon nun kɔsia.
30 Adama u ń wure. U dera ba nùn
doke pirisɔm sɔɔ sere u ka dii bi kɔsia
u kpe.
31 Ye sɔm kowo be ba tie ba gari yi
wa, ben nukura sankira ma ba da ba
ben yinni ye kpuro sɔ̃ɔwa.
32 Yera yinni wi, u nùn sokusia u
nɛɛ, sɔm kowo nuku kɔ̃surugii, na nun
wunɛn dibu goowa yèn sɔ̃ a man su-
uru kana.
33 N daa weenɛwa wunɛn tii a maa
wunɛn sɔm kowosi wi wɔnwɔndu kua
nge mɛ na nun kua.
34 Yinni wi, u mɔru bɛsira ma u sɔm
kowo wi pirisɔm kɔ̃sobu wɛ̃ sere u ka
dii bi kpuro kɔsia.
35 Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya nɛn Baaba
wi u wãa wɔllɔ koo bɛɛ kua bɛɛn wi u
kun win winsim suuru kue win gɔ̃run
di.

19

Yesu u yinanaan gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Maaku 10:1-12)

1 Ye Yesu u gari yi gerua u kpa u
doona Galilen di u da Yudean bera gia
ye ya wãa Yuudɛnin daarun guru giɔ.
2 Tɔn wɔru guna nùn swĩi mi, ma u
ben barɔbu bɛkia.
3 Falisi gaba na win mi, bu ka win
laakari mɛɛri ba nùn bikia ba nɛɛ,
bɛsɛn wooda ya wura tɔnu u win kurɔ
yina gari baayiren sɔ̃?
4 Yesu u nɛɛ, i ń garire Gusunɔn
gari sɔɔ ma "Toren di Taka kowo u bu
kuawa durɔ ka kurɔ."
5 Ma yi kpam nɛɛ, "Yen sɔ̃na, durɔ u
koo win tundo ka win mɛro deri kpa
wi ka win kurɔ ba n maninɛ kpa be
yiru kpuro bu ko wasi tee."
6 Nge mɛya ba ń maa sãa tɔmbu yiru
ma n kun mɔ tɔn turo. N n man na,
tɔnu u ku karana ye Gusunɔ u mɛnna.
7 Falisiba ba nùn bikia ba nɛɛ, ń n
mɛn na, mban sɔ̃na Mɔwisi u wooda
wɛ̃ u nɛɛ, durɔ u yinanaan tireru yore
kpa u de win kurɔ u doona.
8 Yesu u bu wisa u nɛɛ, Mɔwisi
dera i bɛɛn kurɔbu yinamɔ bɛɛn woo
bɔbunun sɔ̃. Adama saa toren di gari
yi, yi ń sãa mɛ.
9 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, wi u win kurɔ yina
ma n kun mɔ sakararun sɔ̃, ma u kurɔ
kpao sua, u sakararu kuawa.
10 Win bwãaba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ń n
mɛn na n sãa durɔ ka win kurɔn suunu
sɔɔ, n buram bo bu ku suana.
11 Yesu u nɛɛ, tɔmbu kpuro ba ń kpɛ̃
bu gari yi sua ma n kun mɔ be Gusunɔ
u yen dam wɛ̃.
12 Domi gabun mi marumara, gabu
maa tɔmba ba bu kua mɛ, gabu maa
kpam, Gusunɔn bandun sɔ̃na ba ń
kurɔ suamɔ. Wi u koo kpĩ u gari yi sua,
u suo.

Yesu u bibu kanaru kua
(I maa mɛɛrio Maaku 10:13-16, Luku 18:15-17)

13 Tɔmba ka bii piiminu na Yesun
mi, u ka bu nɔma sɔndi kpa u bu
kanaru kua, adama win bwãaba tɔn be
gerusi.
14 Yera Yesu nɛɛ, i de bii piiminu
nu na nɛn mi, i ku bu yinari. Domi
Gusunɔ u bandu swĩi tɔmbun sɔ̃ be ba
ka bu weenɛ.
15 U bu nɔma sɔndi ma u doona min
di.

Gobigii goon gari
(I maa mɛɛrio Maaku 10:17-31, Luku 18:18-30)

16 Durɔ goo na Yesun mi, u nùn bikia
u nɛɛ, yinni, gea mba kon ko n ka
wãaru te ta ku ra kpe wa.
17 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na
a man gean kobun gari bikiamɔ. Tɔn

turowa sãa geo. À n kĩ a wãaru te ta
ku ra kpe wa a woodaba swĩiyɔ.
18 U nɛɛ, yen yerà.
Yesu u nɛɛ, a ku tɔnu go, a ku
sakararu ko, a ku gbɛni, a ku goo gari
mani,
19 a wunɛn tundo ka wunɛn mɛro
bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ, kpa a wunɛn tɔnusi kĩa
nge wunɛn tii tii.
20 Aluwaasi wi, u nɛɛ, yeni kpurowa
na swĩi. Mba n maa man tie.
21 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n kĩ a
yibu, a doo a dɔra kpuro ye a mɔ, kpa
a yen gobi sãarobu bɔnu kua, kaa n
dukia mɔ wɔllɔ, kpa a na a man swĩi.
22 Adama ye aluwaasi wi, u nua mɛ,
u doona ka nuku sankiranu domi win
dukia ya kpã.
23 Yera Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, n sɛ̃ gem
gem dukiagii u ka ban te Gusunɔ u
swĩi wura.
24 Yen sɛ̃sɔ ga kpã n kere yooyoo gu
du yaburan wɛ̃rɔ gu yari.
25 Ye bwãa be, ba gari yi nua, ba biti
soora gem gem, ma ba nɛɛ, ǹ n mɛn na,
wara u koo den faaba wa.
26 Yesu bu mɛɛra ma u nɛɛ, tɔmbun
miya n ǹ koorɔ adama gãanu sari ni
Gusunɔ u kpanɛ.
27 Yera Piɛɛ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee
bɛsɛ sa gãanu kpuro deri sa nun swĩi.
Mba n ko n ko bɛsɛgia.
28 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema
na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, sanam mɛ Tɔnun Bii u
ko n sɔ̃ win sina gɔni yiikogian wɔllɔ
handunia kpaa sɔɔ, bɛɛ wɔkura yiru be
i man swĩi bɛɛn tii i ko n sɔ̃ sina gɔni
wɔllɔ i ka Isireliban bwesenu wɔkura
yiru siri.
29 Ma baawure wi u win yɛnu deri,
ǹ kun mɛ wɔnɔbu, ǹ kun mɛ sesubu, ǹ
kun mɛ tundo, ǹ kun mɛ mɛro, ǹ kun
mɛ bibu, ǹ kun mɛ gbea nɛn yĩsirun sɔ̃,
u koo yen kɔsire wa dabi dabinu, kpa
u wãaru te ta ku ra kpe tubi di.
30 Adama dabiru be ba tɛ̃ sãa
gbiikobu ba koo ko birukobu, ma
dabiru be ba tɛ̃ sãa birukobu ba koo
ko gbiikobu.

20

Sɔm kowo be ba wãa gbaarɔ

1 Ma Yesu u nɛɛ, n wee ye Gusunɔn
bandu ta ka weenɛ. Yɛnu yɛ̃ro goo
u yara buru buru yellu u ka sɔm
kowobu kasu bu da win gbaarɔ.
2 U wura u bu kɔsia nge mɛ ba ra sɔm
kowo kɔsie sɔ̃ɔ teeru, ma u nɛɛ bu doo
bu sɔmburu ko win gbaarɔ.
3 Ye n kua bururun kɔba nɔɔba nnɛ,
u kpam yara ma u gabu deema ba sɔ̃
tɛngɛɔ ba ǹ garu mɔ̀.
4 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i doo i
sɔmburu ko nɛn gbaarɔ. Kon bɛɛ yen
gobi kɔsia nge mɛ n weenɛ.
5 Ma ba da mi. Yɛnu yɛ̃ro wi, u kpam
yara sɔ̃ɔ wii wɔllu, ka maa yokan kɔba
ita, ma u kua mɛ.
6 Ye n da kua yokan kɔba nɔɔbu, u
kpam yara u gabu wa be ba sɔ̃ mi. U
bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i sɔ̃ mini saa
bururun di i ǹ garu mɔ̀.
7 Ba wisa ba nɛɛ, yèn sɔ̃ goo kun sun
sɔmburu wɛ̃. Ma u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i
doo nɛn gbaarɔ i sɔmburu ko bɛɛn tii.
8 Ye n kua yoka yɛnu yɛ̃ro wi, u
win sɔm kowobun wirugii soka u nɛɛ,
a sɔm kowobu sokuo a bu ben gobi
kɔsia, saa birukobun min di sere ka
gbiikobun mi.
9 Be ba sɔmburu torua yokan
kɔba nɔɔbu ba na ma ba sɔ̃ɔ teerun
sɔmburun gobi wa.
10 Ye gbiikoo be, ba na, ba tamaa
begii koo kerawa mɛ. Adama sɔ̃ɔ
teerun sɔmburun gobiya ba maa ben
tii kɔsia.
11 Ye ba gobi yi wa ba ka yɛnu yɛ̃ro
wi wɔki.
12 Ba gerua, ba nɛɛ, be ba dãkuru
na mi, kɔbi tia tɔnawa ba kua ma a
bu kɔsia nge bɛsɛ be sa sɔmburu kua
bururun di ka sɔ̃ɔ boko.
13 Ma u ben turo wisa u nɛɛ, nɛn
bɔrɔ, na ǹ nun taki di. A wura ma kaa
sɔ̃ɔ teerun sɔmburun gobi mwa, nge n
ǹ mɛ.
14 N n mɛn na, a wunɛn gobi mɔɔ a
doona. Nà n kĩ n biruko wini kɔsia nge
wunɛ, mba n nun wa.
15 N ǹ ye na kĩ yera kon ka nɛn ye na
mɔ ko? Nge a nisinu mɔ̀wa yèn sɔ̃ na
tɔn geeru kua.
16 Ma Yesu nɛɛ, nge mɛya birukobu
ba koo ko gbiikobu, gbiikobu maa, ba

koo ko birukobu.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀ nɔn itase
(I maa mɛɛrio Maaku 10:32-34, Luku 18:31-34)

17 Nge mɛ Yesu u dɔɔ Yerusalɛmu gia, swaaɔ u win bwãabu wɔkura yiru ye tɔna sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
18 wee, sa dɔɔ Yerusalɛmuɔ mi ba koo Tɔnun Bii yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu nɔma bɛria. Ba koo nùn taarɛ wɛ̃ bu go,
19 kpa bu nùn tɔn tukobu nɔmu sɔndia be ba koo nùn yaakoru ko, bu nùn sɛni so, yen biru bu nùn kpare dãa bunanarɔ. Sɔ̃ɔ itase u koo maa se gɔrin di.

Ye Yakɔbu ka Yohanun mɛro u bikia
(I maa mɛɛrio Maaku 10:35-45)

20 Yera Sebeden bibun mɛro u na Yesun mi ka win bibu sannu u yiira u ka gãanu kana.
21 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ.
U nɛɛ, a de nɛn bibu yiru yeni yu sina, turo wunɛn nɔm geuɔ, turo maa wunɛn nɔm dwarɔ sanam mɛ kaa bandu di.
22 Yesu u wisa u nɛɛ i ǹ yɛ̃ ye i bikiamɔ, i ko kpĩ i wahala sɔbe ye kon sɔbe?
Ma ba nɛɛ, sa ko kpĩ.
23 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema i ko wahala sɔbe nge nɛ. Adama n ǹ nɛn baa n ka gɔsi be ba koo sina nɛn nɔm geuɔ ka nɛn nɔm dwarɔ. Tɔn bèn sɔ̃ nɛn Baaba u aye ni sɔɔru kua beya ba koo nu wa.
24 Ye bwãabu wɔku te ta tie ta gari yi nua, ta ka yiru ye mɔru kua.
25 Yera Yesu bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ tɔn tukobun tem yɛ̃robu ba ra n bu dam dɔremɔ. Kpa ben wirugibu ba n bu taaremɔ.
26 Adama n ǹ sãa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goo ù n kĩ u ko wirugii, u de u ko bɛɛn sɔmɔ.
27 Mɛya maa bɛɛn wi u kĩ u ko gbiikoo u koowo bɛɛn yoo.
28 Nge mɛya Tɔnun Bii kua. U ǹ nɛ bu ka nùn sã ma n kun mɔ u ka gabu sã, kpa u win wãaru wɛ̃ u ka tɔn dabinu yakia.

Yesu wɔ̃kobu yiru bɛkia
(I maa mɛɛrio Maaku 10:46-52, Luku 18:35-43)

29 Sanam mɛ ba yara Yerikon di, tɔn wɔru guna Yesu swĩi.
30 Wɔ̃kobu yiru gaba sɔ̃ swaa baarɔ ba nua ma Yesu sarɔ. Yera ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, Yinni, Dafidin sikadobu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.
31 Tɔn wɔru guna ye, ya bu wɔkisimɔ bu mario. Ka mɛ, ba gbãramɔ too too, ba mɔ̀, Yinni, Dafidin sikadobu, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.
32 Yera Yesu u yɔ̃ra u bu soka ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kĩ n bɛɛ kua.
33 Ba nùn wisa ba nɛɛ, Yinni, sa kĩ bɛsɛn nɔni yi yam wawa.
34 Yesu u ben wɔnwɔndu wa ma u ben nɔni baba. Yãatem mi, tɔnu yiru ye, ya yam wa ma ya nùn swĩi.

21

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

1 Ye ba Yerusalɛmu bɔku kua ba tura wuu ge ba ra soku Bɛtefagiɔ, Olifin guurɔ ma Yesu u win bwãabu yiru gɔra.
2 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo baru kpaa te i mɛɛra bɛɛn wuswaaɔ mi. Miya i ko yande kɛtɛku wa ka gen buu nu sɔri. I nu sɔsiama i ka man naawa.
3 Goo ù n bɛɛ gãanu bikia, i nɛɛ, Yinniwa u nin bukata mɔ. Mii mii ba koo de i ka nu na.
4 Yeni ya kua kpa Gusunɔn sɔmɔn gari yini yi ka koora yi yi nɛɛ,
5 "I Yerusalɛmugibu sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, wee,
ben sunɔ sisi ben mi.
Wi, tɔn duuduowa, u kɛtɛku sɔni,
kɛtɛku buu kpɛmbu."
6 Ma bwãa be, ba da ba kua ye Yesu u bu sɔ̃ɔwa.
7 Ba ka kɛtɛku ge ka gen buu na. Ba ben beka tɛria nin wɔllɔ ma ba dera Yesu u sɔni.
8 Ma tɔn wɔru ga gen beka tɛria swaa sɔɔ. Gaba bãa kako bekusu bɔɔra ba tɛria swaaɔ.
9 Tɔn be ba nùn gbiiye ka be ba nùn swĩi biruɔ, ba gbãramɔ ba mɔ̀, su Dafidin sikadobu wɔlle sua. U sãawa domarugii. U sisi ka Yinnin yĩsiru! Su Wɔrukoo wɔlle sua.

10 Ye u dua Yerusalɛmuɔ, wuugibu
kpuro ba biti soora ba mɔ̀, wara wini.
11 Tɔn wɔru ga nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ
Yesuwa, Galilen Nasarɛtigii.

Yesu u dua sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 11:15-19, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

12 Yesu u dua sãa yerɔ ma u be ba
kiaru dɔramɔ ka be ba dwemɔ gira
min di. U be ba gobi kɔsimɔn tabuluba
fukura, ka totobɛrɛ dɔrobun kitanu.
13 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn
gari nɛɛ, "Nɛn dira ko n sãawa
kanarun diru." Adama bɛɛ i tu gɔsia
gbɛnɔbun wãa yeru.
14 Yera wɔ̃kobu ka yɛmɔba na win
mi sãa yeru mi ma u bu bɛkia.
15 Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda
yɛ̃roba mɔru kua ye ba maamaaki wa
ye u kua, ka maa bii be ba gbãramɔ sãa
yerɔ ba mɔ̀, su Dafidin sikadobu wɔlle
sua.
16 Ma ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a sere
nɔɔmɔ ye ba gerumɔ?
Ma Yesu nɛɛ, oo, i ṅ garire Gusunɔn
gari sɔɔ mi ba nɛɛ, "A dera bii piiminu
ka bii wɛ̃ɛnu nu nun siaramɔ."
17 Yen biru u bu deri u doona wuu
min di u da Betaniɔ u kpuna mi.

Yesu dãru garu bɔ̃rusi
(I maa mɛɛrio Maaku 11:12-14, 20-24)

18 Sisiru bururu nge mɛ Yesu gɔsirɔ
wuu mi, gɔ̃ɔra nùn mɔ̀.
19 U dãru garu wa swaa baarɔ te ba
ra soku figie. U tu susi, adama wurusu
tɔnawa u wa mi. Yera u tu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a ṅ maa wãa a binu ma sere ka
baadommaɔ.
Ma yande, figie ye, ya gbera.
20 Win bwãaba yabu ye wa ma biti
bu mwa. Ba Yesu bikia ba nɛɛ, amɔna
figie ye, ya ka gbera mɛ mii mii.
21 Yesu bu wisa u nɛɛ, ka geema na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, ì n naanɛ doke ma i ṅ sika
mɔ̀, i ko kpĩ i ko ye na figie ye kua. N ṅ
mam mɛ tɔna, i ko maa kpĩ i guu teni sɔ̃
tu wukuro min di tu da tu nim wɔ̃ku
wɔri. Ya koo maa koora mɛ.
22 Ma i naanɛ doke, ye i bikia kanaru
sɔɔ ye kpurowa i ko wa i mwa.

Man diya Yesu u yiiko wa
(I maa mɛɛrio Maaku 11:27-33, Luku 20:1-8)

23 Yesu dua sãa yerɔ u keu sɔ̃ɔsimɔ.
Yera yãku kowo tɔnwerobu ka guro
gurobu ba da win mi ba nɛɛ, weren
yiikowa a ka yeni mɔ̀. Wara nun yiiko
ye wɛ̃.
24 Yesu bu wisa u nɛɛ, nɛn tii kon bɛɛ
gari tia gaa bikia. I n man wisa, nɛn tii
kon bɛɛ sɔ̃ wìn yiiko na ka yeni mɔ̀.
25 Wara u Yohanu gɔrima u ka
batɛmu ko. Gusunɔ? Nge tɔnu.
Ma ba gerumɔ ben tii tiinɛ sɔɔ ba mɔ̀,
sà n nɛɛ Gusunɔwa, u koo sun bikia
mban sɔ̃na sa ṅ Yohanu naanɛ doke.
26 Sà n maa nɛɛ, tɔmba, ye tɔn wɔru
ga koo ko sa yen bɛrum mɔ, domi be
kpurowa ba Yohanu garisi Gusunɔn
sɔmɔ.
27 Yera ba Yesu wisa ba nɛɛ, sa ṅ yɛ̃.
Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, to, ṅ n
mɛn na, nɛn tii na ṅ maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ wìn
yiiko na ka yeni mɔ̀.

Bibu yirun mɔndu

28 Yesu maa nɛɛ, amɔna i wa. Durɔ
goo win bii tɔn durɔbu yiru mɔ. Ma u
gbiikoo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bii wunɛ, a doo a
sɔmburu ko nɛn gbaarɔ gisɔ.
29 Ma u nɛɛ, na ṅ dɔɔ. Adama ye n
sosi u bwisika ma u da.
30 Ma u maa da u win bii yiruse wini
sɔ̃ɔwa mɛ. Bii wi, u nùn wisa u nɛɛ, too,
baaba, kon da. Adama u ṅ de.
31 Be yiru ye sɔɔ, wara u tundon kĩru
kua.
Ba nɛɛ, gbiikoo wi.
Yera Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema
na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, gbere mwaɔbu ka kurɔ
tanɔbu ba koo bɛɛ gbiiya bu da mi
Gusunɔ u bandu swĩi.
32 Domi Yohanu na u bɛɛ swaa gea
sɔ̃ɔsi, ma i ṅ nùn naanɛ doke. Adama
gbere mwaɔbu ka kurɔ tanɔbu beya ba
nùn naanɛ doke. Wee bɛɛ, baa mɛ i ye
wa i ṅ gɔ̃ru gɔsie i nùn naanɛ doke.

Gbaa wuko kɔ̃sobun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 12:1-12, Luku 20:9-19)

33 Yesu maa nɛɛ, i kpam mɔndu garu
swaa dakio. Yɛnu yɛ̃ro goo u dãa
gbaaru kua ma u tu kara kua, ma u dãa
bii gama yeru kua ma u gbaa kɔ̃sobun

diru bana. Yen biru u gbaa wukobu
kasu u bu ye nəmu bɛria ma u sanum
da.
34 Sanam mɛ dãa binun səribu tura
u win səm kowobu gəra gbaa wuko
ben mi, bu win bənu mwaama.
35 Adama gbaa wuko be, ba bu ku-
nisi ba turo so, ma ba turo go, ma ba
itase kpenu kasuka.
36 Yɛnu yɛ̃ro wi, u kpam bu gabu
gəria be ba gbiikobu dabiru kere. Daa
tia yera ba ben tii kua.
37 Yen biru u bu win bii gəria u nɛɛ,
ba koo nɛn bii bɛɛrɛ wɛ̃.
38 Adama saa ye gbaa wuko be, ba bii
wi wa ba geruna ba nɛɛ, i ṅ nùn wa wi
u koo ra gbaa te tubi di? I de su nùn go
kpa gbaa te, tu ko bɛsɛgiru.
39 Ma ba nùn sɛ̃re ba yara gbaa ten
min di ba go.
40 Yesu u bu bikia u nɛɛ, sanam mɛ
gbaa yɛ̃ro win tii u koo na, mba u koo
gbaa wuko be kua.
41 Ba nùn wisa ba nɛɛ, nəni swãarun
gəəwa u koo ka tən kɔ̃so be go, kpa u
gbaa wukobu gabu win gbaaru nəmu
səndia, be ba ko n da nùn win bənu wɛ̃
dãa binun səribun saa səə.
42 Yesu bu sɔ̃əwa u nɛɛ, i ṅ garire
Gusunən gari səə mi ba nɛɛ,
“Kpee te banəba yina, tera ta kua gani
gəmburun dam.
Yinniwa ye kua, ma n kua maamaaki
bɛsɛn nəni səə.”
43 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃əmə, ba koo
bɛɛ Gusunən bandu wərari kpa bu tu
bweseru garu wɛ̃ te ta koo ban te mɛm
nəəwa. [
44 Baawure wi u koo kpee te wəri ta
koo nùn bəəku, wi ta maa wəri ta koo
nùn namwa munu munu.]
45 Ye yãku kowo tənwerobu ka
Falisiba ba Yesun mən ni nua, ba tuba
ma beya u ka yã.
46 Yera ba swaa kasu bu ka nùn
mwa. Adama ba tən wərun bɛrum kua
yèn sɔ̃ ga nùn garisi Gusunən səmə.

22

Kurə kpaarun dim gari
(I maa mɛɛrio Luku 14:15-24)

1 Yesu kpam ka bu məndu gari
sɔ̃əwa u nɛɛ,
2 n wee, ye Gusunən bandun gari
ka weenɛ. Sunə goo u win biin kurə
kpaarun səəru kua.
3 U win səməbu gəra bu da bu be ba
dim soka sokuma. Adama ba ṅ kĩ bu
na.
4 Ma u kpam win səməbu gabu gəra
u nɛɛ, i doo i be na dim soka sɔ̃ na
səəru kpa, na nɛn naa kinɛnu ka yaa
sabe gumginu go. Ye kpuro ya səəru
kpeera, bu na kurə kpaa yerə.
5 Adama be ba dim soka mi, ba ṅ
gari yi swaa sue ma baawure u wigiru
doona, wini win gberu da, wini maa
win tenkuru doona.
6 Ben gaba səmə be mwa ba nəni
sɔ̃əwa ba go.
7 Sunə wi, u məru bɛsira u win tabu
kowobu gəra bu ka tən gowo be go kpa
bu ben wuu dɔ̃ə səku.
8 Sanam mɛya u win səməbu sɔ̃əwa
u nɛɛ, kurə kpaa dĩanu ye, adama be
na soka ba ṅ maa ka nu weenɛ.
9 N n mɛn na, i doo swaa swaabu i be
i waamə sokuma.
10 Ma səmə be, ba da swaa swaabu
ba be ba wa kpuro mɛnna kɔ̃sobu ka
geobu. Nge mɛya təmba ka yiba kurə
kpaa yee te səə.
11 Ye sunə wi, u dua u ka bu wa be ba
dim na, u durə goo wa wi u kun kurə
kpaa yãnu doke.
12 U nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, bərə, amənа a
kua a ka duuma mini a ṅ ka kurə kpaa
yãnu doke. Durə wi kun gɛɛ wisa.
13 Yera sunə wi, u win səm kowobu
sɔ̃əwa u nɛɛ, i win nəma ka naasu
bəkuo kpa i nùn kasa ko yam wɔ̃kuru
səə təəwə, mi u koo wiru nəma səndi u
swĩ.
14 Ma Yesu u nɛɛ, dabira ba soka
adama fiikowa ba gəsa.

Wɔ̃ə gobin kəsiabun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 12:13-17, Luku 20:20-26)

15 Sanam mɛya Falisiba ba da ba
mɛnna bu ka kasu mɛ ba koo ko bu ka
Yesu garin yina bɛria.
16 Ma ba ben bwãabu gabu ka Hero-
dun təmbu gabu gəra win mi. Ba da ba
nɛɛ, yinni, sa yɛ̃ ma a ra gem gere, ma
a təmbu Gusunən swaa sɔ̃əsimə dee
dee, mɛya a ku ra goon nənu mɛɛri,

domi a ku ra gari gere binɛ ka bɛrum sɔ̃.
17 N n mɛn na, a sun sɔ̃ɔwɔ, yen mɛ
a wa. N weenɛ bu tem yɛ̃ro wɔ̃ɔ gobi
kɔsia? Nge n ɲ weenɛ.
18 Adama Yesu u ben bwisi kɔ̃si yi
yɛ̃ ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, murafiti bɛɛ!
Mban sɔ̃na i kĩ i nɛn laakari mɛɛri.
19 I man gobi yi sɔ̃ɔsio yi i ra ka wɔ̃ɔ
gobi kɔsie.

Ma ba nùn sii geesun gobi sɔ̃ɔsi.
20 Ma u bu bikia u nɛɛ, weren foto ka
yĩrera mini.
21 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tem yɛ̃rogia.

Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i tem yɛ̃ro
kɔsio ye ya sãa tem yɛ̃rogia, kpa i maa
Gusunɔ kɔsia ye ya sãa Gusunɔgia.
22 Ye ba gari yi nua, ba biti soora, ma
ba nùn deri ba doona.

Gɔribun seebun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 12:18-27, Luku 20:27-40)

23 Sɔ̃ɔ tee te sɔɔ, Sadusi be ba ra nɛɛ
gɔriba kun seemɔ, ben gaba na Yesun
mi. Ma ba nùn bikia
24 ba nɛɛ, tɔnwero, Mɔwisi nɛɛ, durɔ
goo ù n gu ù kun bii mara, win
wɔnɔwa koo win gɔmini yɛnu doke
kpa u ka win mɔɔ bweseru seeya.
25 N wee bɛsɛn suunu sɔɔ tundo tur-
osibu nɔɔba yiru gaba raa wãa. Gbi-
ikoo kurɔ sua ma u gu u ɲ bii mara, ma
u win wɔnɔ gɔmini deria.
26 Ben yirusen tii mɛya, ka itase,
sere ka nɔɔba yiruseɔ.
27 Be kpuron biru kurɔ win tii maa
gu.
28 N n mɛn na, dɔma te gɔriba koo se,
tɔmbu nɔɔba yiru ye sɔɔ, ben wara ko
n kurɔ wi mɔ, domi be kpuro ba nùn
yɛ̃wa kurɔ.
29 Yesu bu wisa u nɛɛ, i tore yèn sɔ̃ i
ɲ Gusunɔn gari yɛ̃, mɛya i ɲ maa win
dam yɛ̃.
30 Domi sanam mɛ gɔriba koo se,
durɔbu ka kurɔbu ba ɲ maa suanamɔ,
ba ko n sãawa nge Gusunɔ wɔllun
gɔradoba.
31 Ye n maa sãa gɔribun seebun gari,
i ɲ garire ye Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔwa? U
nɛɛ,
32 nɛna Gusunɔ Aburahamu ka Isaki
ka Yakɔbun Yinni. Gusunɔ sãawa
wasobun Yinni, u ɲ sãa gɔribun Yinni.
33 Tɔn wɔru ge ga gari yi nua ga biti
kua win sɔ̃ɔsirun sɔ̃.

Wooda ye ya bo
(I maa mɛɛrio Maaku 12:28-34, Luku 10:25-28)

34 Ye Falisiba ba nua ma Yesu u
Sadusiba nɔɔ mwaari, yera ba mɛnna.
35 Ben turo wi u sãa wooda yɛ̃ro u kĩ
u Yesun laakari mɛɛri, ma u nùn bikia
u nɛɛ,
36 tɔnwero, wooda yerà ya kpãaru
bo woodaba sɔɔ.
37 Yesu nùn wisa u nɛɛ, “A Gusunɔ
wunɛn Yinni kĩɔ ka wunɛn gɔ̃ru kpuro
ka wunɛn bwɛ̃ra kpuro ka wunɛn
bwisikunu kpuro.”
38 Yeya ya sãa wooda gbiikaa, yera
ya maa kpãaru bo.
39 Yen yiruse wee, ye ya ka ye weenɛ
yera “A wunɛn tɔnusi kĩɔ nge wunɛn
tii tii.”
40 Wooda yiru ye sɔɔn diya Mɔwisin
wooda ka Gusunɔn sɔmɔbun sɔ̃ɔsinu
kpuro yari.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Maaku 12:35-37, Luku 20:41-44)

41 Ye Falisiba ba mɛnnɛ, Yesu u bu
gari yini bikia.
42 U nɛɛ, amɔna i tamaa wi Gusunɔ
u gɔsa u sãa. Weren bweserun diya u
yari.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, Dafidin bwe-
serun diya.
43 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, amɔna Dafidi
ka nùn soka Yinni ka Hunde Dɛɛron
sɔ̃ɔsiru. Domi Dafidi gerua u nɛɛ,
44 “Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
a sinɔ nɛn nɔm geuɔ
sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba taarea.”
45 N n mɛn na, Dafidi ù n nùn soka
Yinni, amɔna u ko n ka kpam sãa win
bii.
46 Baa ben turo kun maa kpĩa u nùn
gɛɛ wisi. Saa dɔma ten di goo kun maa
nùn gɛɛ bikiare.

23

I tii laakari koowo

ka wooda yɛ̃robu ka Falisiba
(I maa mɛɛrio Maaku 12:38-39, Luku 11:43, 46, 20:45-46)

1 Sanam mɛya Yesu u tɔn wɔru ka
win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 wooda yɛ̃robu ka Falisiba ba sɔ̃
Mɔwisin ayerɔ.
3 N n man na, i bu mɛm nɔɔwɔ kpa
i ko ye ba bɛɛ sɔ̃ɔmɔ adama i ku ben
kookoosu saari, domi ye ben tii ba
gerumɔ, ba ɲ̀ ye mɔ̀.
4 Ba sɔmu ni nu bunu bɔkumɔ ba
tɔmbu sɔbimɔ adama ba ku ra wure
bu nu baba baa ka niki bii tia.
5 Ben kookoosu si ba mɔ̀ kpuro ba
mɔ̀wa bu ka bu wan sɔ̃. Nge mɛya
ba ra tii bɔki bɛkɛ gbinisi kpa ba n
gurumusu sari dɛndɛniginu wukiri.
6 Ba maa sin yee bɛɛrɛginu kĩ dii
yenu ka mɛnnɔ yenɔ.
7 Ba ra kã tɔmba n bu tɔbirimɔ
yaburɔ ka bɛɛrɛ kpa ba n bu sokumɔ
yinni.
8 Adama bɛɛ, i ku kasu bu bɛɛ soku
yinni domi bɛɛ kpuro saara teera, ma
i yinni turo dege dege mɔ.
9 I ku maa goo soku baaba handunia
sɔɔ, domi i Baaba turo mɔ wi u wãa
wɔllɔ.
10 I ku maa kasu bu bɛɛ soku
wirugii, domi wirugii turo dege dege
tɔnawa i mɔ, wiya Kirisi.
11 Wi u sãa gisonko bɛɛ sɔɔ, wiya u
ko n sãa bɛɛn sɔmɔ.
12 Wi u tii sua ba koo nùn kawa, wi
u maa tii kawa ba koo nùn wɔlle sua.

Yesu u wooda yɛ̃robu

ka Falisiba taarɛ wɛ̃

murafitirun sɔ̃
(I maa mɛɛrio Maaku 12:40, Luku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

13 Ma Yesu u nɛɛ, bɛɛ wooda yɛ̃robu
ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko nɔni
swãaru wa! Domi i ban te Gusunɔ u
swĩin gambo kɛnumɔ. Bɛɛn tii, i ɲ̀ tu
wure. I ɲ̀ maa wure be ba tu kĩ, bu tu
wura.
[
14 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i gɔminibu wɔrarimɔ ye ba mɔ
kpuro, mɛya i maa kana dɛndɛnnu mɔ̀
i n ka sãare nge tɔn geobu. Yen sɔ̃na
bɛɛn taarɛ koo kpɛ̃a.]
15 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i sirenɛ yam kpuro temɔ ka nim
wɔ̃kuɔ i kasu wi u koo bɛɛ swĩi. Ma ì n
nùn wa i ra nùn ko kam koore wi u bɛɛ
kere nɔn yiru.
16 I ko nɔni swãaru wa, bɛɛ swaa
gbio wɔ̃kobu. Domi i gerumɔ ma goo ù
n ka sãa yeru bɔ̃rua n ɲ̀ sãa gãanu, ù n
maa ka ten wura bɔ̃rua u kua dibugii.
17 Gari baka wɔ̃kobu! Mba n kpãaru
bo. Wura? Nge sãa yee ten tii te ta
wura ye dɛɛrasie.
18 I kpam gerumɔ ma goo ù n ka
yãku yeru bɔ̃rua, n ɲ̀ sãa gãanu, ù n
maa ka yãkuru bɔ̃rua te ta wãa yãku
yeru wɔllɔ, u kua dibugii.
19 Wɔ̃kobu bɛɛ! Yen mba n kpãaru
bo. Yãkuru? Nge yãku yee ten tii te ta
yãkuru dɛɛrasie.
20 N n man na, wi u ka yãku yeru
bɔ̃rua, tera u ka bɔ̃rua ka maa kpuro
ye ya sɔndi ten wɔllɔ.
21 Wi u ka sãa yeru bɔ̃rua, tera u ka
bɔ̃rua ka maa Gusunɔ wi u wãa te sɔɔ.
22 Wi u maa ka wɔllu bɔ̃rua,
Gusunɔn sina gɔna u ka bɔ̃rua ka maa
Gusunɔ wi u sɔ̃ mi.
23 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i Gusunɔ kpee yi ba mɔ̀
mantu ka anɛti ka kumɛ, yin wɔkuru
baateren wɔllɔ tia wɛ̃ɛmɔ, adama i
duarimɔ ye ya kpãaru bo wooda sɔɔ
nge gem kobu ka tɔn geeru ka naanɛ.
Yeya n weenɛ i ko kpa i ku ye ya tie
duari.
24 Swaa gbio wɔ̃ko bɛɛ, i ra bɛɛn gãa
nɔruranu wɔre kɔkɔbun sɔ̃, adama i
yooyoo mwɛɛmɔ.
25 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i nɔra ka gbɛ̃ɛrun biru teamɔ.
Adama sɔɔwɔ bɛɛn aka dim ka gbɛna i
yibie mi.
26 Falisi wɔ̃ko, a gina nɔra ka
gbɛ̃ɛrun nukuru teo, birun tii ga koo
maa dɛɛra.
27 Bɛɛ wooda yɛ̃robu ka Falisiba
murafiti bɛɛ, i ko nɔni swãaru wa!
Domi i ka sikinu weenɛ ni ba soo tɛɛni.

Nin wɔlla wã adama sɔɔwɔ gonun
kukuna nu yiba ka yabu baayere ye ya
kɔ̃sa.
28 Bɛɛn tii, tɔɔwɔ i sãare nge tɔn
geobu adama bɛɛn nukurɔ murafitiru
ka kɔ̃sa ya yiba.

Yesu u nɔni swãarun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Luku 11:47-51)

29 Ma Yesu maa nɛɛ, bɛɛ wooda
yɛ̃robu ka Falisiba murafiti bɛɛ, i ko
nɔni swãaru wa! Domi i gãa buranu
banimɔ Gusunɔn sɔmɔbun sika wɔllɔ
ma i gemgibun sika kisa kisa kuammɛ.
30 Ma i gerumɔ i mɔ̀, ì n daa wãa bɛɛn
sikadoban waati, i ɲ̀ ko i n daa nɔma
mɔ Gusunɔn sɔmɔbun goberu sɔɔ.
31 N n mɛn na, bɛɛn tii i wura ma i
sãa be ba Gusunɔn sɔmɔbu gon bwe-
seru.
32 I hania koowo, i bɛɛn sikadoban
ye ba deri dakura.
33 Waa gɔsɔ wuuru bɛɛ! Amɔna i ko
ka dɔ̃ɔ wi u ku ra gbin taarɛ suuri.
34 Yen sɔ̃, i swaa dakio, kon bɛɛ
Gusunɔn sɔmɔbu ka bwisigibu ka tire
yɛ̃robu gɔriama. I ko i ben gabu go, i
ko i gabu dãa bunanaru kpare, i ko i
maa gabu sɛni so bɛɛn mɛnnɔ yenɔ kpa
i n bu naa swĩi i n nɔni sɔ̃ɔmɔ wusu ka
wusɔ.
35 Nge mɛya bɛɛn wiru wɔlloɔwa be
ba geegibu go kpuron nɔni swãara koo
wɔri, saa Abɛli geegii win goberun di
sere Sakari, Barakin biigiru wi i go sãa
yeru ka yãku yerun baa sɔɔ.
36 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, yeni
kpuro ya koo wɔriwa tɛ̃n tɔmbun wii
wɔllɔ.

Yesu ka Yerusalɛmu
(I maa mɛɛrio Luku 13:34-35)

37 Ma Yesu u nɛɛ, Yerusalɛmu,
Yerusalɛmu, wunɛ wi a ra Gusunɔn
sɔmɔbu go kpa a be u nun gɔria kpenu
kasuku. Nɔn nyewa na kĩa n wunɛn
tɔmbu kpaasina nɛn bɔkuɔ nge mɛ goo
mɛro ga ra gen binu mɛnnɛ gen kasa
sɔɔ, adama i ɲ̀ wure.
38 N wee ba ko bɛɛ bɛɛn yɛnu deria
gu ko bansu.
39 Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ saa tɛ̃n di i ɲ̀ ko
i maa man wa sere dɔma te i ko i nɛɛ,
na sãa domarugii wi u sisi ka Yinnin
yĩsiru.

24

Yesu u sãa yerun kɔrabun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Maaku 13:1-2, Luku 21:5-6)

1 Yesu yara sãa yerun di. Sanam mɛ
u doonɔ win bwãaba da win mi bu ka
nùn sãa yerun bana sɔ̃ɔsi.
2 Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i yabu ye
kpuro wa? Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ba
koo ye kpuro sura, baa kpee teeru ta ɲ̀
ko n sɔndi ten tensim wɔllɔ.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe
(I maa mɛɛrio Maaku 13:3-13, Luku 21:7-19)

3 Yesu u sɔ̃ guu te ba mɔ̀ Olifin
wɔllɔ. Yera win bwãaba da win mi
be tɔna ba nùn bikia ba nɛɛ, a sun
sɔ̃ɔwɔ ɲ̀ n domman na yabu ye, ya koo
koora ka yĩre te ta koo wunɛn naaru ka
handunian kpeeru sɔ̃ɔsi.
4 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i n tii sɛ kpa
goo u ku raa bɛɛ nɔni wɔ̃ke.
5 Domi tɔn dabira koo na ka nɛn
yĩsiru ba n mɔ̀, beya ba sãa wi Gusunɔ
u gɔsa, kpa bu tɔn dabiru nɔni wɔ̃ke.
6 I ko i n tabun damu damusu
nɔɔmɔ. I ku de n bɛɛ bɛrum ko. Yeni
ya ɲ̀ koo ko ya kun koore, adama n ɲ̀
gina handunian kpeeru mi.
7 Bwesenu koo seesina nu tabu ko,
sinamba koo tabu seesina. Gɔ̃ɔru ka
tem yĩiribu ko n wãa bera ka bera.
8 Ye kpuro ya ko n sãawa nge tɔn
kurɔn nuku wuriribun tore.
9 Tɔmba koo bɛɛ gabu nɔmu sɔndia
bu bɛɛ tɔ̃ya ko kpa bu bɛɛ go. Bwesenu
kpuro nu koo bɛɛ tusi nɛn yĩsirun sɔ̃.
10 Sanam mɛ sɔɔ, tɔn dabira koo biru
wura. Ba koo kɔrumɔtɔnu kuana kpa
bu tusina.
11 Sɔmɔ weesugii dabira koo yarima
bu tɔn dabinu nɔni wɔ̃ke.
12 Kɔ̃san kobu koo dabia sere tɔn
dabi dabinun kĩra koo yɛmia.
13 Adama wi u tɛmana sere ka nɔrɔ,
wiya u koo faaba wa.
14 Gusunɔn bandun Labaari gea
yeni ya koo nɔɔra handunia kpuro
sɔɔ, kpa yu ko seeda bwesenu kpuron
mi. Sanam mɛ sɔɔra kpeerabu koo
tunuma.

Gãa kɔ̃sunun gari
(I maa mɛɛrio Maaku 13:14-23, Luku 21:20-24)

15 Yesu maa nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔ Daniɛli u raa "Kam koosion bwãaroku kɔ̃sun" gari kua. Geya i ko wa ga yɔ̃ yam dɛɛram sɔɔ. Wi u tire teni garimɔ, u tubuo sãa sãa.
16 Sanam mɛya n weenɛ be ba wãa Yudeaɔ bu duki su bu da guunu gia.
17 Wi u wãa dii tɛɛran wɔllɔ u ku raa sare u du dirɔ u yãnu gura.
18 Wi u maa woo gberɔ u ku gɔsira yɛnuɔ u ka win kumbooro sua.
19 Amɔna kurɔ ben wahala ko n nɛ sanam mɛ sɔɔ, be ba guri mɔ ka be ba bibu bɔm kɛ̃mɔ.
20 I Gusunɔ kanɔ kpa bɛɛn kpikirun sanam mu kun sãa woorun saa ǹ kun mɛ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
21 Domi sanam mɛ sɔɔ, nɔni swãa bakara ko n wãa tèn bweseru ta ǹ koore saa handunian toren di sere ka gisɔ. Ten bwesera kun mam maa sisi.
22 Gusunɔ ù kun daa sanam mɛ kawe goo kun tiarɔ. Adama u mu kawawa be u gɔsan sɔ̃.
23 Saa ye sɔɔ, goo ù n bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Kirisi wi, u wãa mini, ǹ kun mɛ u wãa giɔ, i ku ra naanɛ ko.
24 Domi Kirisi weesugibu ka Gusunɔn sɔmɔ weesugiba koo yari. Ba koo yĩre bakanu ka sɔm maamaakigia ko bu ka tɔmbu nɔni wɔ̃ke, ka mam be Gusunɔ u gɔsa, ǹ n ko n koora.
25 N wee, na bɛɛ ye sɔ̃ɔwa ya sere na.
26 Bà n maa bɛɛ sɔ̃ɔwa, wee u wãa gbaburɔ, i ku da mi. Nge bà n bɛɛ sɔ̃ɔwa, wee u wãa dii sɔɔwɔ, i ku ra naanɛ ko.
27 Nge mɛ guru maakinu ra balli wɔllɔ saa sɔ̃ɔ yari yerun di n ka da duu yerɔ, nge mɛya Tɔnun Biin naaru ta ko n maa sãa.
28 Yam mi gora wãa, miya yaberekunu koo mɛnna.

Tɔnun Biin naaru
(I maa mɛɛrio Maaku 13:24-27, Luku 21:25-28)

29 Ma Yesu maa nɛɛ, sanam mɛn nɔni swãarun biru, mii mii sɔ̃ɔ koo yam tĩra, suru kun maa win yam bururam sɔ̃ɔsimɔ, kperi koo wɔruma wɔllun di kpa wɔllun dam mu yĩiri.
30 Sanam mɛya Tɔnun Biin yĩrera koo kura wɔllɔ. Handunian bwesenu kpuro nu koo swĩ. Nu koo Tɔnun Bii wa u wee wɔllun di guru wiru sɔɔ ka dam bakam ka yiiko.
31 Kɔbi baka koo swĩ kpa u win wɔllun gɔradoba gɔri handunian goonu nnɛ sɔɔ. Ba koo be u gɔsa mɛnna handunia kpuron di.

Yĩre te dãa te ba mɔ̀ figie

ta sɔ̃ɔsimɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 13:28-31, Luku 21:29-33)

32 Yesu maa nɛɛ, i de n bɛɛ yeeri ye dãa te ba mɔ̀ figie ta sɔ̃ɔsimɔ. Saa mìn di ten kãasi dwiiya ma ta kpararu toruma, i yɛ̃ ma tomburura ta turuku kua.
33 Nge mɛya bɛɛ maa, ì n yabu ye kpuro wa, i n yɛ̃ ma saa ya sisi ya turuku kooma.
34 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, tɔn be ba wãa tɛ̃ ben kpuro kun gbimɔ yabu ye kpuro yu ka tunuma.
35 Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nɛn gari kun dɔɔnɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yɛ̃
(I maa mɛɛrio Maaku 13:32-37, Luku 17:26-30, 34-36)

36 Yesu maa nɛɛ, ye n sãa nɛn naarun saa, goo sari wi u yen tɔ̃ru yɛ̃, baa gɔradoba be ba wãa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo.
37 Nge mɛ n kua Nɔwɛn saa, mɛya n ko n maa ko sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na.
38 Geema nim yibu baka te, tu sere na, tɔmba dimɔ ba nɔrumɔ ba kurɔ kpaanu mɔ̀, ba ben bibu durɔbu kɛ̃mɔ sere dɔma te Nɔwɛ dua goo sɔɔ.
39 Ba ǹ gãanu bwisika sere nim yibu baka te, ta ka tura ta ka bu doona kpuro. Nge mɛya n ko n sãa sanam mɛ Tɔnun Bii u koo na.
40 Sanam mɛya tɔmbu yiru ba ko n wãa gberɔ. Ba koo turo sua bu turo deri.
41 Tɔn kurɔbu yiru ba ko n nammɔ. Ba koo turo sua bu turo deri.
42 Yen sɔ̃, i n swaa mɛɛra domi i ǹ yɛ̃ tɔ̃ɔ te bɛɛn Yinni u koo tunuma.

43 I de yeni yu bɛɛ yeeri. Yɛnu yɛ̃ro
ù n yɛ̃ wɔ̃kurun saa ye gbɛnɔ u koo na,
u koo dom se kpa u ku de u du win
yɛnuɔ.
44 Yen sɔ̃, bɛɛn tii i n sɔɔru sãa domi
Tɔnun Bii u koo nawa saa ye i ǹ
bwisika.

Yoo naanɛgii

ka naanɛ sarirugii
(I maa mɛɛrio Luku 12:41-48)

45 Ma Yesu nɛɛ, wara sãa yoo
laakarigii wi u naanɛ mɔ. Wiya wi win
yinni u win sɔm kowo be ba tie nɔmu
sɔndia, u ka bu nɔɔri saa ye n weenɛ.
46 Doo nɔɔrugiiwa sɔm kowo wi,
win yinni ù n deema u mɔ̀ mɛ, sanam
mɛ u koo wurama.
47 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, yinni wi,
u koo win dukia kpuro sɔm kowo wi
nɔmu bɛria.
48 Adama ù n sãa sɔm kowo kam, ma
u bwisikumɔ u mɔ̀, win yinni tɛɛmɔ,
49 ma u seemɔ u win sɔm kowosibu
soomɔ, ma u dimɔ u nɔrumɔ ka tam
nɔrobu sannu,
50 win yinni koo wurama dɔma te u
ǹ nùn yĩiyɔ ka saa ye u ǹ yɛ̃.
51 Kpa u nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa
u da u ka murafitiba nɔni swãaru bɔnu
ko. Miya u koo wiru nɔma sɔndi u swĩ.

25

Wɔndia wɔkurun gari

1 Yesu kpam nɛɛ, tɔ̃ɔ te, tà n na,
Gusunɔn bandun gari yi ko n ka
wɔndia wɔkuru garun gari weenɛ be
ba ben fitilanu sua ba yara ba kurɔ
kpaon durɔ sennɔ da.
2 Ben nɔɔbu ba laakari mɔ, nɔɔbu
maa ba ǹ laakari mɔ.
3 Nɔɔbu be ba ǹ laakari mɔ ba ben
fitilanu sua ba ǹ gum kusenu kue.
4 Adama be ba laakari mɔ mi, ba
fitilanu sua, ba maa gum kusenu kua.
5 Nge mɛ kurɔ kpaon durɔ tɛɛmɔ,
wɔndia wɔku te, ta dom yĩbirimɔ ta
dweeyamɔ.
6 Wɔ̃kurun bɔnu goo u gbãra u nɛɛ,
kurɔ kpaon durɔ wee, i yarima i wi
sennɔ da.
7 Yera wɔndia wɔku te, ta seewa ta
ten fitilanu sɔnwa.
8 Be ba ǹ laakari mɔ mi, ba beɔnɔ
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i sun gum kɛ̃ domi bɛsɛn
fitilanu gbiɔ.
9 Laakarigii be, ba wisa ba nɛɛ, aawo
domi n ǹ koo bɛsɛ kpuro turi. I yande
doo i bɛɛgim dwe.
10 Saa ye ba dwem da ma kurɔ kpaon
durɔ u tunuma. Be ba sɔɔru sãa siba
dua kurɔ kpaa yerɔ ka wi sannu ma ba
gambo kɛnua.
11 Yen biruwa wɔndia be ba tie ba
tunuma ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, yinni a
sun kɛniɔ.
12 Adama kurɔ kpaon durɔ nɛɛ, ka
geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, na ǹ bɛɛ yɛ̃.
13 Ma Yesu u nɛɛ, ǹ n mɛn na, i n
swaa mɛɛra, domi i ǹ tɔ̃ɔ te ka saa ye
yɛ̃.

Yobu itan gari
(I maa mɛɛrio Luku 19:11-27)

14 Yesu maa nɛɛ, win naarun gari yi
ko n sãawa nge durɔ goon gari wi u kĩ
u wuu da. U win yobu soka u bu win
dukia nɔmu sɔndia.
15 U turo gobi bɛkɛ gɛɛn suba nɔɔbu
wɛ̃, turo maa suba yiru, itase sube
teeru. U bu wɛ̃ wɛ̃ nge mɛ ben
baawuren dam nɛ, ma u doona.
16 Yoo wi ba suba nɔɔbu wɛ̃ mi, u
yande seewa u ka gobi yi tenkuru kua,
ma u maa nɔɔbu kpaa are wa.
17 Wi ba maa suba yiru wɛ̃ u kua nge
mɛ, ma u maa yiru kpaa are wa.
18 Adama wi ba sube teeru wɛ̃ mi,
u da u wɔru gba u win yinnin gobi yi
sikua.
19 Sanam dɔɔ sanam wee, yoo ben
yinni u wurama ma u ka ben baawure
win gobi dooru kua.
20 Yoo wi ba suba nɔɔbu wɛ̃ u na
ka suba nɔɔbu kpaa u nɛɛ, yinni, gobi
yin suba nɔɔbuwa a man wɛ̃. N wee,
nɔɔbu kpaa ye na are di.
21 Win yinni nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
na nun siara, wunɛ yoo geo ka
naanɛgiiwa. A kua naanɛgii gãa
piiminu sɔɔ, kon nun gãa bakanu
nɔmu sɔndia. A na su yɛ̃ɛri.
22 Wi ba maa suba yiru wɛ̃ u na u
nɛɛ, yinni, gobi yin suba yiruwa a man
wɛ̃, n wee yiru kpaa ye na are di.
23 Win yinni nɛɛ, na nun siara wunɛ
yoo geo ka naanɛgiiwa. A kua naanɛgii

gãa piiminu sɔɔ, kon nun gãa bakanu
nɔmu sɔndia. A na su yɛ̃ɛri.
24 Yen biru yoo wi ba sube teeru wɛ̃
mi, u na u nɛɛ, yinni na yɛ̃ ma wunɛ tɔn
sɛ̃sɔgiiwa. Mi a ɲ̀ duure miya a ra gbe,
mi a ɲ̀ maa yɛ̃ke, miya a ra gɛ̃.
25 Bɛrum man mwa ma na da na
wunɛn gobi berua temɔ. N wee
wunɛnyam.
26 Win yinni nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ
yoo kɔ̃so ka yikurowa. N ɲ̀ a yɛ̃ ma na
ra gbe mi na ɲ̀ duure? Kpa n gɛ̃ mi na
ɲ̀ yɛ̃ke?
27 N n mɛn na, n daa weenɛwa a nɛn
gobi goo wɛ̃ ka nim kɛ̃ru, sanam mɛ na
wuma kpa n nɛnyam wa ka are.
28 I nùn sube tee te mwaario kpa i
wɔkurugii wi wɛ̃.
29 Domi wi u mɔ, win mɔru sɔɔra ba
koo nùn sosia kpa u n mɔ n kpã, adama
wi u kun mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo
nùn ye mwaari.
30 Yoo kam wi maa, i nùn kasa
koowo tɔɔwɔ mi u koo wiru nɔma
sɔndi yam wɔ̃kuru sɔɔ u swĩ.

Siri dãakibu

31 Ma Yesu nɛɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii
u koo na ka win yiiko baka, ka wɔllun
gɔradoba kpuro, u koo sina win sina
gɔni yiikogian wɔllɔ.
32 Handunian bwesenu kpuro nu
ko n mɛnnɛ win wuswaaɔ, kpa u
tɔmbu wunana nge mɛ yãa kparo ra
yãanu ka bonu wunanɛ.
33 U koo yãanu yi win nɔm geuɔ,
bonu maa win nɔm dwarɔ.
34 Sanam mɛya sunɔ u koo be ba wãa
win nɔm geuɔ sɔ̃ u nɛɛ, i na bɛɛ be
nɛn Baaba u domaru kua, i bandu tubi
dio te ba bɛɛ sɔɔru kua saa handunian
toren di.
35 Domi gɔ̃ɔra man kua ma i man
dĩanu wɛ̃ na di. Nim nɔru ga man kua
ma i man nim kã na nɔra. Na sãa sɔɔ
ma i man dam koosia.
36 Na wãa tereru, ma i man biru
wukiri. Na barɔ ma i man nɔɔri. Na
wãa pirisɔm sɔɔ ma i man beram da.
37 Saa ye sɔɔra gemgii be, ba koo nùn
wisi bu nɛɛ, Yinni, domma sa wa gɔ̃ɔra
nun mɔ̀ sere sa nun dĩanu wɛ̃, ɲ̀ kun
mɛ nim nɔru ga nun mɔ̀ ma sa nun
nim kã.
38 Domma sa nun sɔru mwa ɲ̀ kun
mɛ domma sa nun wa tereru ma sa
nun biru wukiri.
39 Domma sa nun wa a barɔ, ɲ̀ kun
mɛ a wãa pirisɔm dirɔ, ma sa nun
beram da.
40 Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ,
ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, mɛn nɔ i
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ benin turo ye kua nɛna i
kua.
41 Yen biru sunɔ u koo win nɔm
dwarugibu sɔ̃ u nɛɛ, i tii gawo nɛn
bɔkun di, bɛɛ be Gusunɔ u bɔ̃rusi. I
doo dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi sɔɔ wi ba sɔɔru
kua Setam ka win gɔradoban sɔ̃.
42 Domi gɔ̃ɔra man kua, i ɲ̀ man
dĩanu wɛ̃ na di. Nim nɔru ga man kua,
i ɲ̀ man nim kã na nɔra.
43 Na sãa sɔɔ, i ɲ̀ man dam koosie. Na
wãa tereru, i ɲ̀ man biru wukiri. Na
barɔ, na maa wãa pirisɔm dirɔ, i ɲ̀ man
nɔɔri.
44 Sanam mɛya be, ba koo maa nɛɛ,
Yinni, domma sa nun wa gɔ̃ɔra nun
mɔ̀, ɲ̀ kun mɛ nim nɔru ga nun mɔ̀,
ɲ̀ kun mɛ a sãa sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ a wãa
tereru, ɲ̀ kun mɛ a barɔ, ɲ̀ kun mɛ a
wãa pirisɔm dirɔ, ma sa ɲ̀ nun somi.
45 Sunɔ u koo bu wisi u nɛɛ, ka
geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, mɛn nɔɔ i ɲ̀
bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ benin turo ye kue, nɛna i ɲ̀
ye kue.
46 Ma Yesu u nɛɛ, beniwa ba koo da
mi sɛɛyasia bi bu ku ra kpe bu wãa,
gemgibu maa, wãaru te ta ku ra kpe
sɔɔ.

26

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go

(I maa mɛɛrio Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

1 Ye Yesu u gari yi kpuro gerua u
kpa, u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
2 i yɛ̃ ma n tie sɔ̃ɔ yiru bu ka Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ bakaru ko. Ba koo
Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu sɔndia bu nùn
go dãa bunanaru wɔllɔ.
3 Sanam mɛya yãku kowo
tɔnwerobu ka guro gurobu ba mɛnna
Kaifa yãku kowo tɔnweron yɛnu
yaaraɔ.
4 Ba nɔɔ tia kua bu ka Yesu mwa goo
u kun yɛ̃ kpa bu nùn go.

5 Adama ba nɛɛ, n ɲ̀ mɔ tɔ̃ɔ bakarun sanam, kpa n ku raa ko gidi baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ goo turare yɛ̃ka

Yesun wirɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 14:3-9, Yohanu 12:1-8)

6 Sanam mɛ Yesu wãa Betaniɔ Simɔɔn yɛnuɔ wi u raa bara disigiru mɔ,
7 kurɔ goo na win mi, u too buraru nɛni te ta turare gobi bɛkɛgia yiba. U too te wukia ma u turare ye yɛ̃ka Yesun wirɔ sanam mɛ u dimɔ.
8 Ye bwãa be, ba wa mɛ, ben nuki gbisa ba nɛɛ, mban sɔ̃na u yeni kam koosia.
9 Sa ko raa kpĩ su turare ye dɔra ka gobi bɛkɛ kpa su sãarobu yen gobi bɔnu kua.
10 Yesu gia ye ba gerumɔ, ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i ka kurɔ wi wɔki. Gãa geena u man kua.
11 Domi baadommawa sãaroba wãa ka bɛɛ, adama nɛna, na ɲ̀ ko na n wãa ka bɛɛ baadomma.
12 U nɛn wasi turare ye wisi u ka nɛn sikubun sɔɔru ko.
13 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baama mi ba koo Labaari gea yeni kpara handunia sɔɔ kpuro ba koo maa gere ye kurɔ wi kua ba n ka nùn yaaye.

Yudasi u kĩ u Yesu yãku kowo tɔnwerobu nɔmu sɔndia
(I maa mɛɛrio Maaku 14:10-11, Luku 22:3-6)

14 Sanam mɛya bwãabu wɔkura yiru yen turo wi ba mɔ̀ Yudasi Isikariɔtu, u da u yãku kowo tɔnwerobu deema.
15 U bu bikia u nɛɛ, mba i ko i man kɛ̃ nà n bɛɛ Yesu nɔmu sɔndia.
Ma ba sii geesun gobi tɛna gara ba nùn wɛ̃.
16 Saa saa yen diya u swaa kasu u ka nùn bu nɔmu sɔndia.

Yesu u Gɔɔ sararibun

yaa dibu dimɔ ka win bwãabu
(I maa mɛɛrio Maaku 14:12-21, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

17 Pɛ̃ɛ ye ba ɲ̀ seeyatia doken tɔ̃ɔ bakarun tɔ̃ɔ gbiikiru Yesun bwãaba na win mi, ba bikia ba nɛɛ, mana a kĩ su nun Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔɔru kua.
18 Yesu bu wisa u nɛɛ, i doo wuu sɔɔ waanɛ kasan mi, kpa i nùn sɔ̃ na nɛɛ, nɛn saa ya tura, win miya kon Gɔɔ sararibun yaa dibu di ka nɛn bwãabu sannu.
19 Bwãa be, ba kua nge mɛ Yesu bu sɔ̃ɔwa ma ba Gɔɔ sararibun yaa dibu sɔɔru kua.
20 Ye n kua yoka, Yesu ka win bwãabu wɔkura yiru ye, ba mɛnna bu ka di.
21 Nge mɛ ba dimɔ Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ bɛɛn turo koo man dɔmɛ.
22 Bwãa ben nukura sankira ma ba nùn bikiamɔ tia tia ba mɔ̀, asa n ɲ̀ nɛ Yinni.
23 Yesu u wisa u nɛɛ, nɛ ka wi sa gbɛ̃ɛ teerɔ sɔ̃ramɔ, wiya wi u koo man dɔmɛ.
24 Tɔnun Bii u koo gbi nge mɛ Gusunɔn gari yi win gari mɔ̀, adama nɔni swãarugiiwa wi u koo nùn dɔmɛ. N buram bo ba kun daa yɛ̃ro mara.
25 Yudasi wi u koo nùn dɔmɛ u nɛɛ, asa n ɲ̀ nɛ yinni.
Yesu nùn wisa u nɛɛ, wuna mi.

Yinnin dĩa domaruginu
(I maa mɛɛrio Maaku 14:22-26, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

26 Sanam mɛ ba dimɔ, Yesu pɛ̃ɛ sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa u ye murura u win bwãabu wɛ̃ u nɛɛ, i mɔɔ i di, yeniwa nɛn wasi.
27 Yen biru u tam nɔra sua. Ye u Gusunɔ siara u kpa, u bu wɛ̃ u nɛɛ, i nɔruo bɛɛ kpuro.
28 Domi yeniwa nɛn yɛm, mɛ̀ sɔɔ Gusunɔ u win nɔɔ mwɛɛru sire, mɛ mu yari tɔn dabirun sɔ̃ bu ka torarun suuru wa.
29 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, saa tɛ̃n di na ɲ̀ maa tam mɛni nɔrumɔ sere dɔma te nɛ ka bɛɛ sa ko tam kpam nɔ nɛn Baaban bandu sɔɔ.
30 Yen biru ba womusu kua ma ba yara ba da Olifin guuru wɔllɔ.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki
(I maa mɛɛrio Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

31 Yera Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔn wɔ̃ku te, bɛɛ kpuro i ko tora

nɛn sɔ̃, domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, “Kon yãa kparo go, kpa yãanu nu yarina yam kpuro.”
32 Adama nà n seewa gɔrin di kon bɛɛ gbiiya Galileɔ.
33 Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa be kpuro bà n tora wunɛn sɔ̃, nɛna kun toramɔ pai.
34 Yesu nùn wisa u nɛɛ, ka geema na nun sɔ̃ɔmɔ, gisɔn wɔ̃ku te, goo dɔɔ gu sere swĩ kaa man siki nɔn ita.
35 Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa sà n ko gbi sannu na ɲ̀ nun sikimɔ.

Bwãa be ba tie mɛya ben tii ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ̀ Gɛsemanɛɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 14:32-42, Luku 22:39-46)

36 Yera Yesu ka win bwãabu ba tura yam mi ba mɔ̀ Gɛsemanɛ. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i sinɔ mini kpa n da n kanaru ko giɔ.
37 U Piɛɛ ka Sebeden bibu yiru sua ba susi wuswaaɔ. Ma nuku sankiranu nùn deema, win wasi dwiiya.
38 Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn nukura sankira sere n gɔɔ gum girari. I yɔ̃ro mini i ka man dom se.
39 U ka bu tondina ma u kpuna u kibari u kanaru kua u nɛɛ, nɛn Baaba, ɲ̀ n ko n koora, a de wahala ye, yu man doonari. Adama n ɲ̀ mɔ nge mɛ na kĩ ma n kun mɔ nge mɛ a kĩ.
40 Yen biru u wurama bwãabu ita yen mi, u deema ba do ma u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ɲ̀ n man na, i kpana i ka man dom se baa kɔbi tia.
41 I n dom sera kpa i n kanaru mɔ̀ kpa i ku ra du kɔkiribu sɔɔ. Tɔnun gɔ̃ru ga kĩ adama wasi yen dam bie.
42 U kpam ka bu tondina nɔn yiruse u kanaru kua u nɛɛ, nɛn Baaba, wahala yeni yà kun koo man doonari na kun ye wa, a de wunɛn kĩru tu koora.
43 U kpam wurama win bwãabun mi ma u deema ba do, domi ben nɔni bunia.
44 Yesu u kpam bu deri u doona u kanaru kua nɔn itase ka gari tee yi.
45 Ma u kpam wurama win bwãabun mi u nɛɛ, i do ka tɛ̃ i wɛ̃ramɔ? Saa ya turuku kooma ye ba koo Tɔnun Bii tɔn kɔ̃sobu nɔmu sɔndia.
46 Wee wi u koo nùn dɔmɛ u sisi, i seewo su ka bu yinna.

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

47 Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma, bwãabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabi dabira nùn swĩi ba takobiba ka bokunu nɛni. Yãku kowo tɔnwerobu ka guro guroba ba bu gɔra.
48 Yudasi wi u koo Yesu dɔmɛ u raa bu yĩreru sɔ̃ɔsi u nɛɛ, wi kon nɛnɛ n bɔkasi, wiya mi, i nùn mɔɔ.
49 Mii mii u susi Yesun mi u nɛɛ, yinni a sɔ̃ɔ kpa n do?

Ma u nùn nɛnua u bɔkasi.
50 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɔrɔ, ye a kobu na a koowo.

Yera tɔn be, ba na ba Yesu sɛ̃re ba mwa.
51 Yesun tɔmbun turo u win takobi woma, u ka yãku kowo tɔnweron yoon soo sɔ̃ra u bura.
52 Yera Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn takobi wesio yen kararɔ, domi baawure wi u takobi nɛni, takobiwa ya koo nùn go.
53 A ɲ̀ yɛ̃ ma kon kpĩ n nɛn Baaba faaba kana kpa u yande man wɔllun gɔradoban wuunu gɔriama n kere wɔkura yiru?
54 Adama nà n kua mɛ, amɔna Gusunɔn gari yi koo ka yibiara yi yi gerumɔ ma mɛya kon ka gbi.
55 Ma Yesu u tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n weenɛ i man mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio? Baadommawa na ra n sɔ̃ ka bɛɛ sãa yerɔ na n keu sɔ̃ɔsimɔ, i ɲ̀ maa man mwaare.
56 Adama ye kpuro ya koorawa kpa Gusunɔn sɔmɔbun gari yi ka koora yi yi wãa Gusunɔn gari sɔɔ.

Yera win bwãabu kpuro ba nùn deri ba duki sua.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 14:53-65, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

57 Be ba Yesu mwa ba ka nùn da Kaifa yãku kowo tɔnweron mi, mi wooda yɛ̃robu ka guro guroba mɛnnɛ.

58 Piɛɛ u Yesu swĩi dandankuru sere
ka yãku kowo tɔnweron yɛnu yaaraɔ.
U dua yɛnu yaaraɔ ma u sina ka yɛnu
kɔ̃sobu u ka wa nge mɛ gari yi, yi koo
ka wiru goora.
59 Yãku kowo tɔnwerobu ka guro
gurobun mɛnnɔ kpuro ba seeda
weesugia kasu bu Yesu mani bu wa
bu ka nùn go.
60 Adama ba ṅ wa, baa mɛ seedagii
dabiru ta na ta weesu kua. Yen biru
tɔmbu yiru gaba na.
61 Ba nɛɛ, durɔ wini gerua u nɛɛ, u
koo kpĩ u Gusunɔn sãa yeru sura kpa
u tu bani sɔ̃ɔ itan baa sɔɔ.
62 Yãku kowo tɔnwero u seewa u
Yesu bikia u nɛɛ, a ṅ gɛɛ wisimɔ? Mban
bwesera tɔn beni ba nun manimɔ.
63 Adama Yesu u maari. Ma yãku
kowo tɔnwero nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
bɔ̃ruo ka Gusunɔ Yinni wason yĩsiru,
a sun sɔ̃ɔwɔ ṅ n wunɛn na Gusunɔ u
gɔsa, a sãa win Bii.
64 Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tii
a gerua kɔ. Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ sɔ̃ɔ
teeru i ko i Tɔnun Bii wa u sɔ̃ Gusunɔ
Yinni damgiin nɔm geuɔ. I ko maa nùn
wa u wee guru wirun di.
65 Yera yãku kowo tɔnwero u win
tiin yaberu nɛnua u karana mɔrun sɔ̃
ma u nɛɛ, u Gusunɔ gari kam gerusi,
seedagii berà sa kpam mara. I nua tɛ̃
gari kam ye u gerua.
66 Amɔna i wa.
Ba nɛɛ, n weenɛwa bu nùn go.
67 Yen biru ba nùn yãatam sie nɔniɔ,
ma ba nùn nɔm kusa so, gaba nùn
baari so.
68 Ba nɛɛ, Kirisi a de Gusunɔ u nun
sɔ̃, kpa a sun sɔ̃ wi u nun so.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Maaku 14:66-72, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

69 Piɛɛ u sɔ̃ yɛnu yaaraɔ. Wɔndia goo
u nùn susi u nɛɛ, wunɛn tii a raa wãa
ka Yesu Galilegii wi sannu.
70 Adama u siki baawuren nɔni biru
u nɛɛ na ṅ yɛ̃ mba a gerumɔ.
71 Yen biru u seewa u da yɛnu
yaaran kɔnnɔwɔ. Wɔndia goo kpam
nùn wa ma u be ba wãa mi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, durɔ wini u raa wãa ka Yesu
Nasarɛtigii wi.
72 Ma Piɛɛ kpam siki ka bɔ̃ri u nɛɛ, na
ṅ durɔ wi yɛ̃.
73 Ye n tɛ fiiko be ba wãa mi, ba susi
Piɛɛn bɔkuɔ ba nɛɛ, ka gem, a sãawa
ben turo, wunɛn gari geru gerusu nun
terasia.
74 Yera u bɔ̃rua u sɔnna u nɛɛ, na ṅ
durɔ wi yɛ̃.
Mii mii ma goo dɔɔ ga swĩ.
75 Ma Piɛɛ u Yesun gari yi yaaya yi
u raa gerua u nɛɛ, goo dɔɔ gu sere swĩ
kaa man siki nɔn ita. U yara tɔɔwɔ u
swĩ gem gem.

27

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 15:1, Luku 23:1-2, Yohanu 18:28-32)

1 Ye n kua buru buru yellu yãku
kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ba
nɔɔ tia kua bu ka Yesu go.
2 Ye ba nùn bɔkua ba kpa ba ka nùn
da ba Pilati tem yɛ̃ro nɔmu bɛria.

Yudasin gɔɔ
(I maa mɛɛrio Gɔrobun Kookoosu 1:18-19)

3 Ye Yudasi wi u Yesu dɔmɛ u wa
ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go, win nuki
sankira ma u ka sii geesun gobi tɛna ye
wura yãku kowo tɔnwerobu ka guro
gurobun mi.
4 U nɛɛ, na durum kua ye na ka tɔn
dɛɛro gɔɔ bɔrie.
Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛn baaye,
wunɛn gariya.
5 Yudasi gobi yi yari sãa yerɔ ma u
yara u da u tii soora doke.
6 Yãku kowo tɔnwerobu ba gobi yi
dɔbura ba nɛɛ, n ṅ weenɛ su gobi yi
kpɛ̃ɛ sãa yerun gobi beru yerɔ, domi
tɔnun yɛm gobiya.
7 Ye ba wesiana ba kpa ba ka gobi
yi tem dwa mɔmɔn mi, mi ba ko n da
sɔbu sike.
8 Yen sɔ̃na ba tem mɛ sokumɔ tem
yɛmgim sere ka gisɔn gisɔ.
9 Yera Gusunɔn sɔmɔ Yeremin gari
yi koora yi yi nɛɛ, “Ba sii geesun
gobi tɛna ye sua, gobi yi Isireliba ba
wesiana ba wɛ̃ win sɔ̃,

10 ba ka tem dwa məmən mi, nge mɛ
Yinni u man yiire."

Pilati u Yesu gari bikiamə
(I maa mɛɛrio Maaku 15:2-5, Luku 23:3-5, Yohanu 18:33-38)

11 Yesu yɔ̃ tem yɛ̃ro Pilatin wuswaaə
ma tem yɛ̃ro wi, u nùn bikia u nɛɛ,
wuna Yuuban sunə?
Yesu nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tii a
gerua kə.
12 Yen biru sanam mɛ yãku kowo
tənwerobu ka guro gurobu ba nùn
mɛm mani, u ɳ gɛɛ wisa.
13 Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, a
ɳ mɛm kpuro nəəmə mɛ ba nun
manimə?
14 Adama Yesu kun nùn wisa baa
nən teeru sere biti baka tem yɛ̃ro wi
mwa.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Maaku 15:6-15, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

15 Gəə sararibun tõə bakaru baatere
tem yɛ̃ro ra pirisəm turo karewa wi
tən wəru ga kĩ.
16 N deema saa ye səə, pirisəm
yĩsirugii goo wãa mi, wi ba sokumə
Baraba.
17 Yen sõna sanam mɛ ba mɛnnɛ,
Pilati u bu bikia u nɛɛ, wara i kĩ n bɛɛ
kara, Baraba? Nge Yesu wi ba sokumə
Kirisi.
18 Domi u yɛ̃ sãa sãa ma nisinun sõna
ba nùn Yesu nəmu bɛria.
19 Ye Pilati sõ win siri yerə win kurə
nùn tənu gəria u nɛɛ, a ku nəma doke
durə gemgii win gari səə domi wõku
te, na wahala wa dosu səə durə win sõ.
20 Yãku kowo tənwerobu ka guro
gurobu ba tən wəru sõəmə gu de bu
Baraba kara kpa bu Yesu go.
21 Pilati u bu bikia u nɛɛ, be yiru ye
səə, ben wara i kĩ n bɛɛ kara.
Ba nɛɛ, Baraba.
22 Ma Pilati nɛɛ, ɳ n mɛn na, mba kon
ko ka Yesu wi ba mò Kirisi.
Be kpuro ba nɛɛ, a nùn kpareo dãa
bunanarə.
23 Pilati u nɛɛ, kõsa yerà u kua.
Adama ba nəəgiru sua wəllə ba nɛɛ,
a nùn kpareo dãa bunanarə.
24 Ye Pilati wa ma ye u mò kpuro
kama, wurenu sosiməwa, yera u nim
səka u nia tən wəru gen wuswaaə u
nɛɛ, durə gemgii win yɛm yaribu kun
man wa, bɛɛn gariya.
25 Ma tən be kpuro ba nɛɛ, win yɛm
mu ko bɛsɛ ka bɛsɛn bibun səmunu.
26 Yera Pilati bu Baraba kara, ma
u dera ba Yesu sɛni so. Yen biru u
nùn bu nəmu səndia bu nùn kpare dãa
bunanarə.

Tabu kowoba Yesu
yaakoru mò
(I maa mɛɛrio Maaku 15:16-20, Yohanu 19:2-3)

27 Pilatin tabu kowobu ba ka Yesu da
tem yɛ̃ron siri yerə, ma tabu kowobu
kpuro ba mɛnna mi.
28 Ba nùn win yãnu potari ma ba
nùn gurumusu swãabu sebusia.
29 Ma ba sãki tundu bəkana ba nùn
dokea wirə, ma ba nùn dɛka wɛ̃ win
nəm geuə. Yen biru ba nùn yiirammɛ
ba yaakoru mò ba mò, Yuuban sunə,
fəə baasira.
30 Ba nùn yãatam siriki ma ba dɛka
wɛ̃ɛna ba ka nùn soomə wirə.
31 Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa, ba
nùn gurumusu te potari ba kpam nùn
win yãnu sebusia ma ba ka nùn da bu
dãa bunanaru kpare.

Ba Yesu kpare dãa bunanaru wəllə
(I maa mɛɛrio Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

32 Ye ba yariə ba ka Sirɛnin durə
goo yinna wi ba mò Siməə, ma ba nùn
Yesun dãa bunanaru səbi ka tilasi.
33 Ye ba tura yam mi ba ra soku
Gəəgəta, yen tubusiana aye te ta ka wii
koko weenɛ,
34 miya ba Yesu tam wɛ̃ u nə ka tim
mɛ mu ra yɛm go. Ye u mu denda u ɳ
wure u mwɛ.
35 Ba nùn kpare dãa bunanaru səə,
ma ba win yãnu tɛtɛ toosi ba bənu kua.
36 Ma ba sina ba nùn kõsu.
37 Win wii wəllə ba yora gaa bwɛ̃ ye
ya win taarɛ gerumə ya nɛɛ, winiwa
Yesu, Yuuban sunə.
38 Ba maa gbɛnəbu yiru kpare dãa
bunananə Yesun bəkuə, turo win nəm
geuə, turo maa nəm dwarə.
39 Be ba sarə bera mi, ba nùn wiru
diirisimə ba wəmmə.
40 Ba mò, wunɛ wi kaa sãa yeru sura
kpa a tu bani sõə itan baa səə, a tii faaba

koowo. À n sãa Gusunɔn Biin na, a
sarama dãa bunanarun di.
41 Nge mɛya yãku kowo tɔnwerobu
ka wooda yɛ̃robu ka guro gurobu ba
nùn yaakoru mɔ̀ ba nɛɛ,
42 u gabu faaba kua adama u kpana u
tii faaba ko. Isireliban sunɔwa. U den
sarama dãa bunanarun di kpa su nùn
naanɛ doke.
43 U Gusunɔ naanɛ sãa ma u nɛɛ,
wiya Gusunɔn Bii. N n mɛn na,
Gusunɔ u nùn faaba koowo ù n nùn kĩ.
44 Mɛya maa gbɛnɔ be ba kpare ka wi
sannu, ben tii ba nùn wɔmmɔ.

Yesun gɔɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

45 Ye n kua sɔ̃ɔ wii wɔllu, yera yam
tĩra tem mɛ sɔɔ kpuro sere n ka tura
yokan kɔba ita.
46 Kɔba itan saka Yesu u nɔɔgiru sua
u nɛɛ, Eli, Eli, lema sabatani. Yen
tubusiana, Gusunɔ nɛn Yinni mba n
kua a ka man deri.
47 Tɔn be ba wãa mi, ye ben gaba nua
mɛ, ba nɛɛ, u Eli soku.
48 Yande ben turo u duka da u swɛɛ
dukɛ dukɛsu sua u kpɛ̃ɛ tam mɔmmɔm
sɔɔ u bɛri dɛkaɔ u ka nùn tĩi u nɔ.
49 Adama be ba tie ba nɛɛ, a yɔ̃ro
gina, su wa nge Eli u koo na u nùn
faaba ko.
50 Yesu u kpam nɔɔgiru sua ma u nɔɔ
mari.
51 Saa ye sɔɔra, beku kare te ta
wãa sãa yerɔ ta gɛ̃ɛra saa wɔllun di
sere temɔ. Tem mu yĩira ma kpenu
bɛsikira.
52 Sikinu wukiara, ma Gusunɔgii
dabinu be ba raa gu ba seewa.
53 Ba yara sikan di Yesun seebun
biru, ba dua Yerusalɛmu Gusunɔn
wuuɔ, ba tii tɔn dabinu sɔ̃ɔsi.
54 Tabu sinambu ka be ba wãa ka
wi ba Yesu kɔ̃su, ba tem yĩiri bi wa ka
kpuro ye ya koora, ma bɛrum bakam
bu mwa ba nɛɛ, ka geema Gusunɔn
Biiwa.
55 Tɔn kurɔ dabinu nu yɔ̃ mi, nu
Yesu mɛɛra saa sarun di. Ba raa nùn
swĩimawa saa Galilen di bu ka nùn
nɔɔri.
56 Be sɔɔ, Maari Madalagii ka Maari,
Yakɔbu ka Yosɛfun mɛro, ka Sebeden
bibun mɛro, ba wãa mi.

Yesun sikubu
(I maa mɛɛrio Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

57 Ye n kua yoka, durɔ gobigii goo
na, Arimategiiwa, win yĩsira Yosɛfu, u
maa sãa Yesun bɔ̃ɔ.
58 U da Pilatin mi, u nùn kana u
nùn Yesun goru wɛ̃. Yera Pilati nùn tu
yɔllaa kua, u dera ba nùn tu wɛ̃.
59 Yosɛfu wi, u goo te sua u beku
kpaaru tɛ̃kusi te ba wesa ka wɛ̃ɛ
damgii.
60 U tu kpĩ win tiin sikirɔ te u dera
ba nùn dãkua kperɔ. Yen biru u kpee
bakaru bimiama u ka siki ten nɔɔ
kɔrua ma u doona.
61 Maari Madalagii ka Maari wiɔnɔ
ba sõ siki ten bɔkuɔ.

Sikirun kɔ̃subu

62 Ye n kua sisiru, tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru,
yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba
da Pilatin mi sannu.
63 Ba nɛɛ, yinni sa yaaye ye weesugii
wi, u raa gerure sanam mɛ u wãa
handunia sɔɔ. U nɛɛ, sɔ̃ɔ itan biru u
koo se gɔrin di.
64 Yen sõ, a wooda wɛ̃ɛyɔ bu siki te
kɔ̃su sere sɔ̃ɔ ita, kpa win bwãabu bu
ku raa nɛ bu win goru gbɛni, kpa bu
tɔmbu sõ bu nɛɛ, u seewa gɔrin di.
Wee dãaki sini su koo gbiikisu kpãaru
kera.
65 Pilati u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i tabu
kowobu mɔ, i doo i tu kɔ̃su nge mɛ i
ko kpĩ.
66 Ba doona ma ba yĩreru kua siki ten
nɔɔwɔ bu ka tubu goo ù n wukia. Ma
ba tabu kowobu yi, ba tu kɔ̃su.

28

Yesun seebu gɔrin di
(I maa mɛɛrio Maaku 16:1-10, Luku 24:1-12, Yohanu 20:1-10)

1 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun biru, alusuma
buu sɔ̃nu buru buru yellu, Maari
Madalagii ka Maari wiɔnɔ ba siki te
tendem da.
2 Suaru sɔɔ tem yĩiri bakabu seewa,
ma Yinnin gɔrado u sarama wɔllun di
u na u kpee te bɔria u sinari.
3 Win wuswaa ballimɔ nge guru
maakinu ma win yãnu buriri nge
suru.

4 Bɛrum bakam mu kɔ̃so be mwa ba
diira ma ba kua nge gonu.
5 Gɔrado wi, u kurɔ be sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
i ku bɛrum ko bɛɛ! Na yɛ̃ ma Yesuwa i
kasu, wi ba kpare dãa bunanarɔ.
6 U ǹ wãa mini, u seewa nge mɛ u raa
gerua. I na i wa mi u raa kpĩ,
7 kpa i da fuuku fuuku i win bwãabu
sɔ̃ ma u seewa gɔrin di. Wee, u bɛɛ
gbiiyɔ u dɔɔ Galileɔ. Miya i ko nùn wa.
Yera na bɛɛ sɔ̃ɔbu na.
8 Ba gɔsira kpaaka sikiru min di ka
bɛrum ka nuku doo bakabu, ba duki
da bu bwãa be labaari ye sɔ̃.
9 Wee Yesu ka bu yinna ma u nɛɛ, na
bɛɛ tɔbura.
Ma ba na ba win naasu nɛnua ba
nùn sãwa.
10 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku
bɛrum ko, i doo i nɛgibu sɔ̃ bu doo
Galileɔ. Miya ba koo man wa.

Kɔ̃so ben gari

11 Nge mɛ ba dɔɔ, kɔ̃so ben gaba
dua wuu sɔɔ ba yãku kowo tɔnwerobu
sɔ̃ɔwa ye n koora kpuro.
12 Ma yãku kowo tɔnwero be, ba
mɛnna ka guro gurobu ba wesiana ma
ba tabu kowobu gobi bɛkɛ kã.
13 Ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, i geruo ma
win bwãaba ba na wɔ̃kuru ba win
goru gbɛna sanam mɛ i do.
14 Tem yɛ̃ro ù n gari yi nua sa yɛ̃ mɛ
sa ko nùn kua su ka bɛɛ yara wahalan
di.
15 Tabu kowo be, ba gobi yi mwa ma
ba kua nge mɛ ba bu yiire. Yeya n dera
Yuuba ba ra n gari yi gerumɔ sere ka
gisɔ.

Yesu u win bwãabu tii sɔ̃ɔsi

(I maa mɛɛrio Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

16 Bwãabu wɔkura tia ye, ya da
Galileɔ guu ten mi, te Yesu raa bu
yĩreru kua.
17 Ye ba nùn wa, ba nùn sãwa.
Adama ben gaba gɔ̃rusu yiru mɔ̀.
18 Yesu bu susi u nɛɛ, wɔllu ka tem
yiiko kpurowa ba man wɛ̃.
19 Yen sɔ̃, i doo bwesenu kpuron mi,
kpa i bu ko nɛn bwãabu. I bu batɛmu
koowo ka Baan yĩsiru ka Biigiru ka
Hunde Dɛɛrogiru.
20 Kpa i de ye na bɛɛ sɔ̃ɔwa ba n ye
kpuro mɛm nɔɔwammɛ. N wee, ko
na n ka bɛɛ wãa baadomma sere ka
handunian kpeerɔ.

LABAARI GEA NGE MƐ MAAKU U YORUA

Durɔ wi u tire te yorua, win yĩsira Yohanu Maaku. U ǹ sãa Yuu. U sãawa Baanabasin dusi.

Maaku u kĩ u tɔmbu Yesun Labaari gea sõ. U sõɔsi ma Yesu u bɔsu u tɔmbu gea kuammɛ, ma u be ba wãa Setam nɔmuɔ bɛkiamɔ. Domi Gusunɔ u wãa ka wi. Maakun tire ten gari mɛro ya wãawa Maaku 10:45 sɔɔ. Ya nɛɛ, Tɔnun Bii u nawa u ka gabu sã kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Tire ten kpunaa

1. Yesun Labaari gea, wiru 1:1-13.
2. Yesun sɔmburun tore Galileɔ, wiru 1:14n di sere wiru 9:50.
3. Yesun daaru Yerusalɛmu gia, wiru 10.
4. Yesun wãaru Yerusalɛmuɔ, wiru 11n di sere wiru 13.
5. Yesun gɔɔ ka win seebu gɔrin di, wiru 14n di sere wiru 16.

Yohanu Batɛmu kowon waasu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Luku 3:1-18, Yohanu 1:19-28)

1 Yesu Kirisi, Gusunɔn Biin Labaari gean torubu wee.

2 Gusunɔn sɔmɔ Esai u yen gari yorua win tireru sɔɔ u nɛɛ, Gusunɔ u nɛɛ,
"N wee, na nɛn sɔmɔ gɔriɔ wunɛn wuswaaɔ u wunɛn swaa sɔmɛ.
3 Nɛn sɔmɔn nɔɔ ga gbãramɔ gbaburu sɔɔ ga gerumɔ ga mɔ̀,
i Yinnin swaa sɔnwɔ, kpa i n ye nɔɔ nɛrasiamɔ yu dɛnda."
4 Nge mɛya, Yohanu Batɛmu kowo u na gbaburu sɔɔ. U kparamɔ u mɔ̀, bu gõru gɔsio ben toranun di kpa u bu batɛmu ko kpa Gusunɔ u bu ben toranu suuru kua.

5 Tɔmbu kpuro ba ra n daamɔ win mi saa Yudean tem di ka maa Yerusalɛmu maron di. Ba ben toranu tuuba mɔ̀, ma ba derimɔ u bu batɛmu mɔ̀ daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ.

6 Yohanu wi, u yooyoon sansun yaberu sebua, ma u gɔna sɛ̃ke win pɔraɔ. Twee ka tim bausa u ra di.

7 Ma u waasu mɔ̀ u gerumɔ u mɔ̀, goo u sisi nɛn biruɔ wi u man yiiko kere. Nɛ na kun mam tura n yiira n yɛ̃ron baranun wɛ̃ɛ kusia.

8 Nɛ na bɛɛ batɛmu mɔ̀ ka nim, adama yɛ̃ro wi, u koo bɛɛ batɛmu kowa ka Hunde Dɛɛro.

Yesun batɛmu ka win kɔkiribu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:13-4:11, Luku 3:21-22, 4:1-13)

9 Yen biru Yesu u na Nasarɛtin di ye ya wãa Galilen temɔ, ma Yohanu nùn batɛmu kua daa te ba mɔ̀ Yuudɛniɔ.

10 Sanam mɛ u yariɔ nim di, yera u wa wɔlla wukiara, ma u Hunde Dɛɛro wa nge kparuko u saram wee win wɔllɔ.

11 Ma u nɔɔ gagu nua wɔllun di ga nɛɛ, wuna nɛn Bii kĩnasi wì sɔɔ nɛn gõru dobu kpuro wãa.

12 Saa ye sɔɔra Hunde Dɛɛro u Yesu sure gbaburu sɔɔ.

13 Ma u wãa mi sõɔ weeru, Setam nùn kɔkirimɔ. Wi ka gbeeku yɛɛ sanna ba wãa mi, ma wɔllun gɔradoba ba na ba nùn nɔɔri.

Yesu u susure kowobu nnɛ soka
(I maa mɛɛrio Mateu 4:12-22, Luku 4:14-15, 5:1-11)

14 Ye ba Yohanu mwa ba pirisɔm doke ba kpa, yera Yesu u da Galilen temɔ u Gusunɔn Labaari gea kparamɔ.

15 U nɛɛ, saa ya tura, Gusunɔ u sisi u bandu swĩi. I gõru gɔsio bɛɛn toranun di kpa i Labaari gea ye naanɛ doke.

16 Sanam mɛ Yesu u sĩimɔ Galilen daa burerun goorɔ, u Simɔɔ wa ka win wɔnɔ Andere. Ba ben yãakororu kpɛ̃ɛmɔ daa bure te sɔɔ, domi swɛ̃ɛ gowoba ba sãa.

17 Yesu u bu sõɔwa u nɛɛ, i man swĩima, kon de i n da tɔmbu kasu bu man swĩi.

18 Yande ba ben yãakoronun baa deri, ma ba nùn swĩi.

19 Ye u susi wuswaaɔ fiiko, u Yakɔbu wa ka win wɔnɔ Yohanu be ba sãa Sebeden bibu. Ba wãa goo nimkuu sɔɔ ba yãakoronu kɔrumɔ.

20 Mii mii u bu soka, ma ba nùn swĩi. Ba ben tundo Sebede deri ka sɔm kowobu sannu goo nimkuu sɔɔ.

Durɔ wi wɛrɛku gagu ga wãasi
(I maa mɛɛrio Luku 4:31-37)

21 Ma ba da Kapenamuɔ. Ye n kua
tõɔ wɛ̃rarugiru, ma Yesu u dua mɛnnɔ
yerɔ, u bu Gusunɔn garin keu sõɔsim
wɔri.
22 Biti bu mwa win keu sõɔsi bin sõ.
U bu sõɔsimɔwa ka yiiko, n ɲ mɔ nge
mɛ wooda yɛ̃roba ra sõɔsi.
23 N deema saa ye sɔɔ, wɛrɛkunugii
goo u wãa ben mɛnnɔ yee te sɔɔ. U
gbãra u nɛɛ,
24 mba sa mɔɔsinɛ bɛsɛ ka wunɛ,
Yesu Nasarɛtigii. A nawa a ka sun kam
koosia? Na yɛ̃ wi a sãa. Wunɛ Gusunɔn
tɔn Dɛɛrowa.
25 Yesu u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, a
mario, kpa a yari durɔ win min di.
26 Yera wɛrɛku ge, ga durɔ wi sura
nge giri kpakpanugii, ma ga kuuki kua
ga ka yara win min di.
27 Biti tɔn be kpuro mwa gem
gem sere ba sõɔnamɔ ba mɔ̀, mban
bwesera yeni. Gari tukiya u sõɔsimɔ
ka yiiko. Baa ka wɛrɛkunɔ u nu wooda
wɛ̃ɛmɔ, ma nu nùn mɛm nɔɔwamme.
28 Ma win baaru yande kparara
Galilen tem kpuro sɔɔ.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:14-17, Luku 4:38-41)

29 Ye Yesu yara mɛnnɔ yerun di, wi
ka Yakɔbu ka Yohanu ba da Simɔɔ ka
Anderen yɛnuɔ.
30 N deema, Simɔɔn kurɔn mɛro u
wasi sundu barɔ u kpĩ. Ye ba yande
tura mi, ba win gari Yesu sõɔwa.
31 Ma u da win mi, u nùn nɔmu
nɛnua u ka nùn seesia. Yande wasi
sun te, ta nùn doonari, ma u bu nɔɔrim
wɔri.
32 Ye n kua yoka, sanam mɛ sõɔ
dua, tɔmba ka barɔbu kpuro ka
wɛrɛkunugibu na win mi.
33 Ma wuugibu kpuro ba mɛnna dii
tèn mi u wãan kɔnnɔwɔ.
34 U dabiru bɛkia saa ben bara
bwese bwesekan di, ma u maa wɛrɛku
dabinu gira. Adama u ɲ deri wɛrɛku
ni, nu gari gere domi nu nùn yɛ̃.

Yesu u bɔsu Galilen temɔ
(I maa mɛɛrio Luku 4:42-44)

35 Yen sisiru buru buru yellu,
sanam mɛ yam kun dɛɛram kpa, Yesu
u seewa u yara. U doona mi n dɛsire,
u kanaru mɔ̀.
36 Ma Simɔɔ ka win kpaasibu ba nùn
kasu.
37 Sanam mɛ ba nùn wa ba nùn
sõɔwa ba nɛɛ, tɔmbu kpuro wɔɔ ba nun
kasu.
38 U bu sõɔwa u nɛɛ, n weenɛ su da
wusu gasu sɔɔ si su ka sun sikerenɛ,
kpa n maa waasu ko mi, domi yen
sõna na na.
39 Ma u bɔsu Galilen tem kpuro sɔɔ
u waasu mɔ̀ ben mɛnnɔ yenɔ, u maa
wɛrɛkunu giramɔ.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:1-4, Luku 5:12-16)

40 N wee, goo u na Yesun mi, wi u
bara disigiru mɔ u yiira u nùn faaba
kana. U nɛɛ, à n wura kaa kpĩ a man
bɛkia kpa n dɛɛra.
41 Yera wɔnwɔnda Yesu mwa, ma u
win nɔmu dɛmia u nùn baba u nɛɛ, na
wura, a bɛkuro kpa a dɛɛra.
42 Yande bara disigii te, ta nùn yõsu,
ma u bɛkura u dɛɛra.
43-44 Sanam mɛya Yesu u nùn sõɔwa
ka dam u nɛɛ, a ku goo gɛɛ sõ. Adama
a doo a tii yãku kowo tusia, kpa a
yãkuru ko te Mɔwisi raa bɛɛ yiire, a
ka baawure seeda sõɔsi ma a bɛkura a
dɛɛra. Ma u dera u doona.
45 Adama durɔ wi, u doona ma u
da u gari yi kparam wɔri batuma sɔɔ
ye n koora wi sɔɔ. U gari yi saarimɔ
sere Yesu kun kpĩa u wuu due, adama
u yõra wuun biruɔ mi n dɛsire. Ma
tɔmba naamɔ win mi saa baaman di.

2

Yesu u durɔ goo bɛkia wìn wasin bee tia gu
(I maa mɛɛrio Mateu 9:1-8, Luku 5:17-26)

1 Sõɔ mɛɛrun biru, Yesu u wura
Kapenamuɔ. Tɔmba nua ma u wãa
yɛnuɔ.
2 Ma tɔn wɔru ga mɛnna sere ayeru
maa sari baa kɔnnɔwɔ. Ma u bu
Labaari gean gari nɔɔsiamɔ.

3 Ba ka nùn durɔ goo naawa wìn wasin bee tia gu. Tɔmbu nnɛwa ba
nùn sɔɔwa.
4 Adama tɔn wɔru gen sõ ba kpana
bu Yesu susi. Yen sõna ba diru mi u
wãan wɔllɔ yaba win deedeeru. Ye ba
yaba ba kpa, ma ba ka wɛ̃ɛ beku bɔɔ te
sarasia tè sɔɔ durɔ wi, u kpĩ.
5 Ye Yesu u durɔ ben naanɛ dokebu
wa bi ba mɔ wi sɔɔ, u barɔ wi sõɔwa
u nɛɛ, bii durɔbu, a wunɛn durum
suuru wa.
6 Wooda yɛ̃robu gabu ba sõ mi, ma
ba tii bikiamɔ gõruɔ ba mɔ̀,
7 mban sõna durɔ wi, u gari gerumɔ
mɛsum. U Gusunɔ wɔmmɔwa. Wara
koo kpĩ u durum suuru ko Gusunɔ
turo baasi.
8 Mii mii Yesu u gia ye ba
bwisikumɔ. Ma u bu bikia u nɛɛ,
mban sõna i gari yinin bweseru
bwisikumɔ bɛɛn gõruɔ.
9 Yerà ya sɛ̃sɔ bo, bu ka barɔ wi sõ
u win durum suuru wa, ɲ̀ kun mɛ bu
nùn sõ u seewo u win kpin yeru kure,
kpa u sĩ.
10 Adama na kĩ i n yɛ̃ ma Tɔnun Bii u
yiiko mɔ handunia ye sɔɔ u ka durum
suuru ko.
Yera u barɔ wi sõɔwa u nɛɛ,
11 na nun sõɔmɔ, a seewo a wunɛn
kpin yeru kure, kpa a we yɛnuɔ.
12 Nge mɛ tɔmbu kpuro ba nùn
mɛɛra swee, durɔ wi, u seewa u win
kpin yeru sua, u n yariɔ. Biti baka tɔn
be mwa gem gem, ma ba Gusunɔ bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ. Ba gerumɔ ba mɔ̀, ba ɲ̀ yenin
bweseru waare.

Yesu u Lefi soka
(I maa mɛɛrio Mateu 9:9-13, Luku 5:27-32)

13 Yera Yesu u kpam wura daa bu-
rerun goorɔ. Tɔmbu kpuro ba naamɔ
win mi, ma u bu Gusunɔn garin keu
sõɔsimɔ.
14 Sanam mɛ u sarɔ u Lefi wa, Alufen
bii, u sõ gbere yerɔ. U nùn sõɔwa u nɛɛ,
a man swĩiyɔ.
Lefi seewa ma u nùn swĩi.
15 N deema sanam mɛ Yesu u dimɔ
Lefin yɛnuɔ, gbere mwaɔbu ka kõsan
kowobu dabira sõ ka wi, ka win
bwãabu sannu, domi ba dabi be ba
nùn swĩi.
16 Ye Falisiban wooda yɛ̃robu ba
Yesu wa u dimɔ ka gbere mwaɔbu
ka kõsan kowobu sannu, ba win
bwãabu bikia ba nɛɛ, mban sõna u ka
gbere mwaɔbu ka kõsan kowobu dimɔ
sannu.
17 Ye Yesu u ye nua, u wooda yɛ̃ro
be sõɔwa u nɛɛ, be ba bwãa do ba ɲ̀
timgiin bukata mɔ ma n kun mɔ be ba
barɔ. Na ɲ̀ nɛ n ka gemgibu soku. Na
nawa n ka torobu soku.

Nɔɔ bɔkurun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 9:14-17, Luku 5:33-39)

18 Ye Yohanun bwãabu ka
Falisibagibu ba nɔɔ bɔkua, tɔmba
na ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sõna
Yohanun bwãabu ka Falisibagibu ba
nɔɔ bɔkua, ma wigiba kun bɔkua.
19 Yesu u bu bikia u nɛɛ, kurɔ kpaon
durɔn bɔrɔba ba koo kpĩ bu nɔɔ bɔke
sanam mɛ̀ sɔɔ kurɔ kpaon durɔ wãa ka
be? Aawo, baa ɲ̀ n saa yeren na, ù n
wãa ka be, ba ɲ̀ kpɛ̃ bu nɔɔ bɔke.
20 Adama saa sisi yè sɔɔ ba koo bu
kurɔ kpaon durɔ suari, sanam mɛya
ba koo nɔɔ bɔke.
21 Ba ku ra yabe tɔkɔru kɔre ka kĩa
kpaa si ba ɲ̀ nim doke. Bà n kua mɛ,
kĩa kpaa si, su koo gawana kpa su yabe
tɔkɔrugisu gĩa kpa gɛ̃ɛrabu sosi.
22 Ba ku ra maa tam kpam wisi
gɔnan bɔɔnu sɔɔ ni nu diira. Bà n kua
mɛ, tam kpam mɛ, mu koo de bɔɔnu
nu kura, kpa mu yari kpa bɔɔ ni ka tam
mɛ, n kam ko kpuro. Adama ba ra tam
kpam wisiwa gɔnan bɔɔ kpaanu sɔɔ.

Tõɔ wɛ̃rarugirun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 12:1-8, Luku 6:1-5)

23 Tõɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ, n deema
Yesu ka win bwãabu ba sĩimɔ swaa
sɔɔ alikama gbaarun bɔkuɔ. Nge mɛ
ba sĩimɔ, win bwãabu ba alikama
wɔkamɔ.
24 Yera Falisiba ba Yesu sõɔwa ba
nɛɛ, u mɛɛrio, mban sõna win bwãaba
mɔ̀ ye wooda ya yina bu ko tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ.
25 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, i ɲ̀ garire
ye Dafidi u kua sanam mɛ gõɔra bu mɔ̀
wi ka win bwãabu, ma ba ɲ̀ gãanu mɔ
ni ba koo di?

26 U dua Gusunɔn dirɔ Abiataa, yãku
kowo tɔnweron waati, ma u pɛ̃ɛ di
ye ba Gusunɔ yiiye, ye n ṅ weenɛ
goo u di ma n kun mɔ yãku kowobu
tɔna. Adama Dafidi u ye di, u maa win
bwãabu wɛ̃.
27 Ma Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ
u tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru wunawa tɔnun
arufaanin sɔ̃. U ṅ tɔnu taka kue tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugirun sɔ̃.
28 I de i n yɛ̃ ma Tɔnun Biiwa u tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru kua.

3

Durɔ wìn nɔm teu ga gu
(I maa mɛɛrio Mateu 12:9-14, Luku 6:6-11)

1 Ma Yesu u kpam dua mɛnnɔ yerɔ.
Durɔ goo wãa mi, wìn nɔm teu ga gu.
2 Tɔmba Yesu mɛɛra bu wa ù n koo
durɔ wi bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, kpa
bu ka wa bu nùn durum mani.
3 Ma u durɔ wi sɔ̃ɔwa wìn nɔmu ga
gu mi, u nɛɛ, a seewo a yɔ̃ra suunu sɔɔ.
4 Ma u tɔn be bikia u nɛɛ, mba n
weenɛ bu tɔmbu kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
sɔɔ. Gea? Nge kɔ̃sa. N weenɛ bu tɔnu
faaba ko? Nge bu nùn go.
Adama ba maari.
5 Yesu u bu mɛɛra ka mɔru u ka
sikerena, ma win nukura sankira ben
woo bɔbunun sɔ̃. Yera u durɔ wi sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, a wunɛn nɔmu dɛmiɔ.
U ge dɛmia ma ga wura nge mɛ ga
raa sãa.
6 Yen sɔ̃na Falisiba ba yara ma ba
yande mɛnna ka Herodun tɔmbu, ba
wesiana nge mɛ ba koo ko bu ka Yesu
go.

Tɔn wɔru guna ya na Yesun mi

7 Yesu ka win bwãabu ba tii gawa
ba da Galilen daa bureru gia, ma tɔn
wɔru guna nùn swĩi. Tɔn be, ba nawa
Galilen di ka maa Yudean tem di,
8 ka Yerusalɛmun di, ka Idumɛn tem
di, ka Yuudɛnin gurun di, ka Tiri ka
Sidonin baru kpaanun di. Tɔn wɔru
guna ye, ya na Yesun mi yèn sɔ̃ ba ye
u mɔ̀ kpuron labaari nua.
9 Tɔn wɔru guna yen kpãarun saabu
Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu
nùn goo nimkuu sɔɔru kuo, kpa tɔn
be, bu ku nùn baasi.
10 Yesu u raa tɔn dabinu bɛkia, yen
sɔ̃na be ba barɔ ba bɔrikianamɔ bu wa
bu ka nùn baba.
11 Wɛrɛkunu nù n nùn wa nu ra nùn
kpunɛwa kpa nu n kuuki mɔ̀ nu n
gerumɔ, wuna Gusunɔn Bii.
12 Adama Yesu u ra nu gerusi gem
gem nu ku ka gere wi u sãa.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 10:1-4, Luku 6:12-16)

13 Yen biru Yesu u da guuru wɔllɔ,
ma u tɔmbu gabu soka be u kĩ. Ma ba
da win mi.
14 Yera u ben wɔkura yiru gɔsa, [u
bu yĩsiru kã gɔrobu], be ba ko n ka
nùn wãa, kpa u bu gɔri bu Labaari gea
kpara,
15 kpa u bu dam wɛ̃ bu ka wɛrɛkunu
gira.
16 Tɔnu wɔkura yiru ye u gɔsa wee,
Simɔɔ wi u yĩsiru kã Piɛɛ,
17 ka Yakɔbu ka win wɔnɔ Yohanu,
Sebeden bibu be u yĩsiru kã Buanɛge,
yen tubusiana guru kukirinugibu,
18 ka Andere, ka Filipu, ka
Baatelemi, ka Mateu, ka Tomaa, ka
Yakɔbu Alufen bii, ka Tade, ka Simɔɔ
wi u win tem gari kĩ,
19 ka sere Yudasi Isikariɔtu wi u
tɔmbu Yesu nɔmu sɔndia.

Yesun tɔmbu ba kĩ

bu ka nùn doona

20 Ma ba wura yɛnuɔ. Tɔn wɔru
ga wure ga mɛnna sere Yesu ka win
bwãabu ba fɛɛ bia bu di.
21 Sanam mɛ win dusiba ye nua, ba
da bu ka nùn doona min di, domi ba
gerumɔ u wiirawa.

Yesu u ka tii yinamɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 12:22-32, Luku 11:14-23, 12:10)

22 Ma wooda yɛ̃ro be ba wee saa
Yerusalɛmun di ba gerumɔ ba mɔ̀, Be-
seburu u nùn wãasiwa. Wɛrɛkunun
sunɔ wiya u nùn dam wɛ̃ u ka
wɛrɛkunu gira.
23 Yen sɔ̃na Yesu u tɔmbu soka ma u
bu bikia ka mɔndu u nɛɛ, amɔna Setam
ya koo kpĩ yu yen tii gira.
24 Bandun tɔmbu bà n tabu mɔ̀ ben
suunu sɔɔ, ban te, ta ṅ kpɛ̃ tu tɛ.

25 Yɛnu gèn tɔmba maa sankinamɔ,
ga ɲ̀ kpɛ̃ gu tɛ.
26 Setam yà n maa ka yen tii tabu mɔ̀,
yen dam mù n bɔnu kua, ya ɲ̀ kpɛ̃ yu
tɛ, yen dam mu koo nɔru ko.
27 Goo kun kpɛ̃ u du damgiin yɛnuɔ
u ka win yãnu gura u kun gina damgii
wi bɔkue u sere win yãnu gura.
28 Ka geema, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, toraru ka
gari kam kpuro ye tɔmba gerumɔ, ba
koo bu ye suuru kua.
29 Adama baawure wi u Hunde
Dɛɛro gari kam gerusimɔ, u ɲ̀ su-
uru wasi. Win torara ko n maa nùn
wãasiwa ka baadommaɔ.
30 Yesu u yeni geruawa yèn sɔ̃ gaba
nɛɛ wɛrɛkuwa ga nùn wãasi.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu
ka win mɛro
(I maa mɛɛrio Mateu 12:46-50, Luku 8:19-21)

31 Sanam mɛya win wɔnɔbu ka win
mɛro ba tunuma. Ba yɔ̃ra tɔɔwɔ, ba
goo gɔra u nùn sokuma.
32 Tɔn wɔru ga sɔ̃ ga nùn sikerenɛ,
ma goo u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wee, wunɛn
mɛro ka wunɛn wɔnɔbu ba yɔ̃ tɔɔwɔ ba
nun soku.
33 Ma u nɛɛ, wara sãa nɛn mɛro. Berà
ba sãa nɛn wɔnɔbu.
34 Ma u be ba nùn suunu bure mɛɛra
u ka sikerena, ma u nɛɛ, nɛn mɛro ka
nɛn wɔnɔbu wee.
35 Baawure wi u Gusunɔn kĩru mɔ̀,
wiya nɛn wɔnɔ, ka nɛn sesu, ka nɛn
mɛro.

4

Dĩa bwese yɛ̃kon gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:1-9, Luku 8:4-8)

1 Yesu u kpam Gusunɔn garin keu
sɔ̃ɔsim wɔri daa burerun goorɔ. Tɔn
wɔru guna ya mɛnna ya nùn sikerena,
yen sɔ̃na u bu deri goorɔ u goo dua ge
ga wãa nim sɔɔ, ma u sina.
2 Ma u bu gãa dabinu sɔ̃ɔsim wɔri ka
mɔnnu. Win sɔ̃ɔsibu sɔɔ u gerua u nɛɛ,
3 i swaa dakio. Durɔ goo u yara u ka
dĩa bweseru yɛ̃ka.
4 Sanam mɛ u yɛ̃kamɔ, sukum
wɔruma swaa sɔɔ. Gunɔsu na su di.
5 Sukum gam maa wɔri kpee saara
wɔllɔ mi tem kun duku. Ma mu kpia
yande yèn sɔ̃ tem kun duku.
6 Adama ye sɔ̃ɔ u bɔbia mu dɔ̃ɔ
mwaara ma mu gbera yèn sɔ̃ mu ɲ̀
gbini mɔ.
7 Sukum gam maa kpam wɔri sãki
sɔɔ. Sãki kpia fuuku ma yi yina mu
kpɛ̃a. Mu ɲ̀ mara.
8 Adama sukum gam maa wɔruma
tem gem sɔɔ. Mu kpia ma mu kpɛ̃a ma
mu mara sukum tɛn tɛnibu, sukum
wata wata, sukum wunɔm wunɔm.
9 Ma u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u
nɔɔwɔ.

Mɔnnun asansi
(I maa mɛɛrio Mateu 13:10-17, Luku 8:9-10)

10 Sanam mɛ Yesu u tia wi turo, be
ba nùn swĩi ka bwãabu wɔkura yiru ye
sannu, ba nùn mɔnnun asansi bikia.
11 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛya Gusunɔ u
win bandun asiri sɔ̃ɔsi, adama be ba
tie ba gari kpuro nɔɔmɔ ka mɔnnu,
12 kpa
"Bu ka mɛɛri ba kun wa.
Bà n maa nua, kpa n ku bu yeeri,
kpa bu ku raa ka gɔ̃ru gɔsie,
Gusunɔ u sere bu suuru kua."

Mɔn ten tubusianu
(I maa mɛɛrio Mateu 13:18-23, Luku 8:11-15)

13 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mɔn teni ta
ɲ̀ bɛɛ yeeri? N n mɛn na, amɔna ni nu
tie kpuro nu koo ka bɛɛ yeeri.
14 Durɔ wi, Gusunɔn gariya u
yɛ̃kamɔ.
15 Tɔn be ba ka swaa baaru weenɛ
mi ba gari yi yɛ̃ka, beya bà n gari yi nua
Setam da nɛ u yi wuna ben gɔ̃run di.
16 Mɛya maa be ba ka kpee saaran
tem weenɛ, beya bà n gari yi nua mii
mii ba ra yi mwɛ ka nuku dobu.
17 Adama ba ku ra n gbini mɔ ben tii
sɔɔ, ba ku ra yɔ̃re n ka tɛ. Sanam mɛ
wahala ka nɔni swãara tunuma gari
yin sɔ̃, yande kpa bu biru wura.
18 Gaba maa sãa be ba ka tem
sãkunugum weenɛ. Beya ba ra gari yi
nɔ
19 adama ba ra n wurure ka ben
handunian wãaru kpa dukian kĩra n
bu taki dii. Ba gãa dabinun kɔdɛ mɔ.

Ye kpurowa ya ra gari yi tɛɛsi kpa yi kpana yi binu ma.
20 Be ba maa ka tem gem weenɛ, beya ba ra gari yi nɔ kpa bu yi mwa kpa bu binu ma, gabu tɛna, gabu wata, gabu wunɔbu (100).

Fitilan mɔndu
(I maa mɛɛrio Luku 8:16-18)

21 Yera Yesu u bu bikia u nɛɛ, ba ra fitila ge ga sɔ̃re kaaru wukiri? Ba ra gu doke kpinun kɔkɔrɔ? Ba ku ra gu sɔndi dabu wɔllɔ?
22 Gãanu sari ni nu berua ma nu ǹ koo tera, asirin gãanu maa sari ni nu ǹ koo sɔ̃ɔsira.
23 Wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.
24 U maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i laakari koowo ye i nɔɔmɔ. Sakaku ge i ka yĩirumɔ, geya ba koo ka bɛɛ yĩirua, kpa bu bɛɛ sosia.
25 Domi wi u mɔ, wiya ba koo sosia. Adama wi u kun gãanu mɔ, piiko ye u mam mɔ ba koo nùn ye wɔrari.

Dĩa bwese te ba yɛ̃kan gari

26 Ma Yesu u nɛɛ, Gusunɔn banda sãawa nge durɔ goo wi u bweseru yɛ̃ka gberɔ.
27 U kpunamɔ wɔ̃kuru, u seemɔ bururu. Saa ye kpurowa bwese te, ta kpiimɔ ta kpɛ̃amɔ. U ǹ yɛ̃ amɔna n koosinamɔ.
28 Tema mu ka mɛn tii tu kpiisiamɔ, gbiikaa kpii nɔnu, yen biru kɛri, dãkuru kpa tu bɛm doke.
29 Sanam mɛ bɛm mu ye, kpa bu gɛ̃ ka kɔmbɔ domi gɛ̃ɛbun sanam mu tura.

Mutaadin biman gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:31-32, 34, Luku 13:18-19)

30 Yesu u kpam wure u nɛɛ, mba sa ko ka Gusunɔn bandu weesina. Ka mɔn terà sa ko tu tubusia.
31 Ta ka mutaadin bima weenɛ. Bà n ye duurumɔ gberɔ, handunian gãa bweseru kpuro sɔɔ yeya ya piiburu bo.
32 Adama bà n ye duura bà n kpa ya ra kpɛ̃yɛ yu ko dãru, kpa yu kãasi bɛkɛ ko sere gunɔsu su sokunu ko yin kukɔsɔ.
33 Yesu u tɔn be Labaari gean gari sɔ̃ɔwa ka mɔn dabinu nge nini, nge mɛ̀n saka ba koo kpĩ bu nɔ.
34 U ǹ ka bu gari diri kue ma n kun mɔ ka mɔndu, adama ù n tia ka win bwãabu tɔna, u ra bu kpuro tubusiewa.

Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:23-27, Luku 8:22-25)

35 Tɔ̃ɔ ten yoka, u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de su tɔbura guru giɔ.
36 Ba tɔn wɔru deri, ma ba dua goo ge sɔɔ, mi u sɔ̃, ba tɔburɔ sannu. Ma goosu gasu bu swĩi.
37 Suaru sɔɔ woo bɔkɔ ga na ka dam ma nim kurenu wisi goo sɔɔ sere ga kĩ gu yande nim yibu.
38 Adama Yesu u dò goo sɔɔ biruɔ u leferi wiru kpĩiri. Bwãa be, ba nùn yamia ba nɛɛ, yinni n ǹ nun gam sãa ye sa kam kobu dɔɔ?
39 Yera u yanda ma u woo gerusi ka dam ma u nim kurenu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n tura mɛ, i mario sɛ̃ɛ.
Woo ga mari ma yande nim kurenu kpa.
40 Yera u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i nanda nge mɛ. Amɔna i ǹ ka man naanɛ sãa.
41 Ben yaro sua ma ba bikianamɔ, tɔnu weren bwesera wini wi baa woo ka nim kurenu nu mɛm nɔɔwammɛ.

5

Yesu u wɛrɛkunugii bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:28-34, Luku 8:26-39)

1 Ba tura daa bure ten guru giɔ Gadaran temɔ.
2-3 Ye Yesu u yande sara goon di yera durɔ wɛrɛkunugii goo u ka nùn yinna, u wee sika gian di. Sika sɔɔra u ra n wãa. Ba ku ra kpĩ bu nùn bɔke, baa ka yɔni.
4 Domi nɔn dabira ba raa win nɔma sunnu doke, ma ba win kɔ̃ri bɔkua ka yɔni adama u ra yɔni kasuku kpa u sun ni bɔɔku. Goo maa sari wi u dam mɔ u ka nùn dwiiyasia.
5 Saa baayere wɔ̃kuru ka sɔ̃ɔ sɔɔ, u ra n wãawa sikan suunu sɔɔ ka

guunu wəllə u n kuuki mɔ̀ kpa u n tii
muririmə ka kpenu.
6 Ye u Yesu wa sarun di u duka da u
kpuna win wuswaaɔ.
7 Ma u gbãra u nɛɛ, mba n sun mɛnnɛ
Yesu, Wərukoon Bii. Na nun suuru
kanamə ka Gusunən yĩsiru, a ku man
toori.
8 U yeni gerua yèn sõ Yesu u raa nɛɛ,
wɛrɛku ge, gu yario.
9 Ma Yesu nùn bikia u nɛɛ, amɔna
wunɛn yĩsiru.
U wisa u nɛɛ, nɛn yĩsira Nərəbu domi
sa dabi.
10 Ma u Yesu suuru kana u nɛɛ, u ku
nu tem mɛ yara.
11 N deema kurusɔ wuu bakaru gara
wãa ta dimə guurə.
12 Ma wɛrɛku ni, nu Yesu kana u de
nu da kurusɔ nin mi, nu du ni sɔɔ.
13 Ma Yesu u dera nu da. Ma wɛrɛku
ni, nu durə wi doonari nu dua kurusɔ
ni sɔɔ. Ma kurusɔ wuu te, ta duki sure
saa guuru wəllun di daa bure te sɔɔ.
Kurusɔ nin geera tura nge nərəbun
suba yiru (2.000) ma ta nim diira.
14 Be ba kurusɔ ni kpare ba duki sua,
ba yen labaari kparamə wuu maroɔ ka
baru kpaanə. Təmba da bu wa ye n
koora.
15 Ba na Yesun mi, ma ba durə wi wa
wi u raa wɛrɛku dabinu mə mi sere
ba nu sokumə Nərəbu. Win laakari
ya wurama, u sõ u yãnu doke. Sanam
mɛya be kpuro ba nanda.
16 Be ba wa ye n durə wɛrɛkunugii
wi ka maa kurusɔ ni deema, beya ba
tən be nɔɔsia ye n koora.
17 Ma tən be, ba Yesu kana u doona
ben tem di.
18 Sanam mɛ Yesu u dumə goo sɔɔ,
wi wɛrɛkunu raa wãasi mi, u nùn
ayeru kana u ka nùn da sannu.
19 Adama Yesu nùn yinari. Ma u
nùn sõəwa u nɛɛ, u doo yɛnuə wigibun
mi kpa u bu nɔɔsia ye Yinni nùn kua
kpuro ka nge mɛ u nùn wənwəndu
kua.
20 Durə wi, u doona ma u kparamə
tem mɛ ba ra soku Wusu wəkuru sɔɔ
gãa baka ni Yesu nùn kua. Ma n təmbu
kpuro maamaaki sãa.

Yarusin bii ka kurə wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mɛɛrio Mateu 9:18-26, Luku 8:40-56)

21 Ye Yesu u kpam gəsirama guru ge
u raa wãa, tən wəru guna maa mɛnna
win mi daa burerun goorə.
22 Durə goo wi ba ra soku Yarusi,
mɛnnə yerun wirugii, u na mi. Ye u
Yesu wa u kpuna win wuswaaɔ.
23 Ma u nùn kana gem gem u na
u win bii wəndia nəma səndi wi u
wasikiramə, kpa u bɛkura u n wãa.
24 Yesu ka nùn da. Ma tən wəru guna
nùn swĩi, ya nùn baasi.
25 N deema, tən ben suunu sɔɔ kurə
goo wãa mi, wi u yɛm wĩibu barə saa
wõə wəkura yirun di.
26 Timgii dabiru be ba nùn nəəri ba
nùn nəni sõəwa gem gem, ma ya win
ye u mə kpuro di ma n ǹ sanə kue
adama n gəəgəm mɔ̀wa n dəə.
27 Ye u Yesun baaru nua u tən wəru
ge bukiana u nùn susi biruə, ma u win
yaberu baba.
28 Domi u gerua win gõruə u nɛɛ,
baa win yaberu, wi, ù n baba u koo
bɛkura.
29 Yera win yɛm wĩi bi, bu yõra
migum migum, ma u gia win wasi sɔɔ
ma u bɛkurawa.
30 Ma Yesu tuba mii mii ma win
dam mu səmburu kua. Ma u sĩira
tən wərun suunu sɔɔ u nɛɛ, wara nɛn
yaberu baba.
31 Win bwãaba nùn wisa ba nɛɛ,
a tən wəru mɛɛrio ge ga nun mənsi.
Miya a maa bikiamə wara nun baba?
32 U mɛɛra u ka sikerena u ka wa wi
u ye kua.
33 Ma kurə wi, u diirimə ka
nandabu, ma u na u kpuna win
wuswaaɔ yèn sõ u yɛ̃ ye n koora wi sɔɔ.
Ma u nùn win garin dee dee sõəwa.
34 Ma Yesu nùn sõəwa u nɛɛ, bii
kurəbu, wunɛn naanɛ dokebu nun
bɛkia. A doo ka alafia, kpa a n bwãa do.
35 Sanam mɛ Yesu u gari yi gerumə
gaba na saa Yarusi wirugii win yɛnun
di, ma ba wirugii wi sõəwa ma win bii
u sariru kua. Mban sõna u maa yinni
baasimə.
36 Adama Yesu u ǹ ben gari swaa
sue, ma u mɛnnə yerun wirugii wi

sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a gesi
naanɛ dokeo.
37 U ɲ̀ dere goo u nùn yɔ̃siri ma n
kun mɔ Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yakɔbun
wɔnɔ Yohanu.
38 Ye ba tura mɛnnɔ yerun wirugii
win yɛnuɔ, Yesu u tɔn dabiru wa ba
wure bakanu mɔ̀, ba sumɔ ba kuuki
mɔ̀.
39 Sanam mɛ u dua dirɔ u bu bikia
u nɛɛ, mban sɔ̃na i sumɔ, i wure mɛ.
Wɔndia wi, u ɲ̀ gu u dɔ̀wa.
40 Ma ba nùn yaakoru mɔ̀. Adama ye
u be kpuro yara u kpa, u dera wɔndia
win tundo ka win mɛro ka be ba wãa
ka wi sannu ba dua ka wi, mi wɔndia
wi, u kpĩ.
41 U wɔndia win nɔmu nɛnua, ma
u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, talita kum. Yen
tubusiana, wɔndia wunɛ, na nun
sɔ̃ɔmɔ, a seewo.
42 Ma yande wɔndia wi, u seewa
u sĩimɔ, domi wɔ̃ɔ wɔkura yirugiiwa.
Biti bu mwa sere n banda.
43 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u sire u nɛɛ, bu
ku raa de goo u nɔ. Ma u nɛɛ, bu
wɔndia wi dĩanu wɛ̃ɛyɔ u di.

6

Nasarɛtigiba kun Yesu wure
(I maa mɛɛrio Mateu 13:53-58, Luku 4:16-30)

1 Yesu u doona min di u da win tiin
wuuɔ, ma win bwãaba ka nùn da.
2 Ye n kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru u Gusunɔn
garin keu sɔ̃ɔsim wɔri mɛnnɔ yerɔ.
Tɔn dabi te ta nùn swaa daki, biti
bu mwa. Ma ba mɔ̀, man diya u
yenin bweseru waama. Bwisi yiràn
bwesera ba nùn kã. Amɔna u ka sɔm
damgii ninin bweseru mɔ̀.
3 N ɲ̀ dãa dãko wi mini? Maarin
bii? Yakɔbu ka Yosɛfu ka Yudu ka
Simɔɔban mɔɔ? N ɲ̀ bɛsɛ ka win
sesuba sa wãa mini sannu?
Yeniban sɔ̃na ba ɲ̀ nùn naanɛ doke.
4 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gam
sari mi Gusunɔn sɔmɔ ku ra n bɛɛrɛ
mɔ ma n kun mɔ win tiin temɔ ka win
tɔmbun suunu sɔɔ ka win yɛnuɔ.
5 Yesu u ɲ̀ kpĩa u sɔm damgiru garu
kue mi, ma n kun mɔ ye u barɔbu gabu
nɔma sɔndi u ka bu bɛkia.
6 Ma u biti kua gem gem ben naanɛ
doke sarirun sɔ̃.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra yiru yiru
(I maa mɛɛrio Mateu 10:5-15, Luku 9:1-6)

Yen biru Yesu u baru kpaanu
daamɔ, u Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ.
7 Ma u wɔkura yiru ye soka u bu
gɔrimɔ yiru yiru. U bu dam kã
wɛrɛkunun wɔllɔ,
8 ma u bu yiire bu ku gãanu kusenu
ko sanum sɔ̃ ma n kun mɔ dɛki. Bu ku
dĩanu sua, ɲ̀ kun mɛ bɔɔru, ɲ̀ kun mɛ
gobi yansurɔru sɔɔ.
9 U nɛɛ bu salubata dokeo adama bu
ku yaberu yiruse sua.
10 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n wuu gagu
dua, i koowo yɛnu teun sɔbu sere i ka
wuu ge yari.
11 Bà kun bɛɛ dam koosie gam, ma
ba kun bɛɛn gari swaa daki, ì n doonɔ i
bɛɛn naasun tua bu kpareo. Yeniwa n
ko n sãa seeda ye ya bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
12 Yera bwãa be, ba doona, ba waasu
mɔ̀ ba gerumɔ tɔmbu bu ben gɔ̃rusu
gɔsio toranun di.
13 Ma ba wɛrɛku dabinu giramɔ, ba
maa barɔ dabinu gum tãremɔ ba bu
bɛkiamɔ.

Yohanu Batɛmu kowon gɔɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 14:1-12, Luku 9:7-9)

14 N wee, sunɔ Herodu u nua ye gɔro
be, ba kua, domi Yesun yĩsira yara.
Ma ba nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa
seewa gɔrin di. Yen sɔ̃na u dam mɔ u
ka maamaaki mɔ̀.
15 Gaba nɛɛ, Eliwa.
Ma gaba maa nɛɛ, u sãawa Gusunɔn
sɔmɔ nge win sɔmɔ yerukobu.
16 Adama ye Herodu u ye nua, u nɛɛ,
Yohanuwa wìn wiru u dera ba bura,
wiya u seewa gɔrin di.
17-19 N deema Herodu wi, u raa win
wɔnɔ Filipun kurɔ Herodia sua kurɔ,
ma Yohanu u nùn sɔ̃ɔwa ma n ɲ̀ ka
nùn weenɛ u win wɔnɔn kurɔ yɛnu
doke. Yen sɔ̃na Herodia u Yohanun
mɔru nɛni, u kĩ u nùn go ma u kpana.
Adama Herodu u dera ba Yohanu
mwa ba pirisɔm doke u ka Herodian
gɔ̃ru yɛmiasia.
20 Domi Herodu u Yohanun bɛɛrɛ yɛ̃.
U yɛ̃ ma Yohanu sãa tɔn geo wìn wãaru

ta dɛɛre, ma u nùn berua u ku wahala wa. U ra kã̃ u Yohanun gari swaa daki baa mɛ gari yi u ra nɔ, yi ra win laakari seeye.
21 Dɔma te Herodu u dim bakam kua u ka win maru tɔ̃ru yaaya, u tɔnwerobu ka tabu wirugibu ka Galilen gobigibu soka. Dɔma teya sanam Herodia naawa.
22 Ye win bii tɔn kurɔ yaabu dua u yawa, n Herodu ka win sɔbu dore. Ma Herodu u wɔndia wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man bikio ye a kĩ, kon nun ye kɛ̃.
23 Yen biru u gerua ka bɔ̃ri u nɛɛ, ye a bikia kpuro kon nun kɛ̃, baa ɲ̀ n nɛn tem bɔnun na.
24 Ma wɔndia wi, u yara u da u win mɛro bikia mba n weenɛ u sunɔ bikia.
Ma mɛro u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u Yohanu Batɛmu kowon wiru bikio.
25 Yande wɔndia wi, u wura ka sɛndaru sunɔn mi, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kĩ a man Yohanu Batɛmu kowon wiru kɛ̃ tɛ̃n tɛ̃ pɛrɛnti sɔɔ.
26 Baa mɛ sunɔ win nukura sankira gem gem, ka mɛ, win bɔ̃ri ka win sɔbun sɔ̃, u ɲ̀ kĩ u nùn yinari.
27 Ma u win kiruku turo gɔra ka wooda u ka Yohanu Batɛmu kowon wiru na. Ma kiruku u da u Yohanun wiru bura pirisɔm dirɔ,
28 ma u ka wii te na pɛrɛnti sɔɔ u wɔndia wi wɛ̃, ma wɔndia maa sua u win mɛro wɛ̃.
29 Ye Yohanun bwãaba gari yi nua, ba da ba win goru sua ba sikua.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbu diisia

(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Luku 9:10-17, Yohanu 6:1-14)

30 Gɔro be, ba wurama Yesun mi, ma ba nùn saaria kpuro ye ba kua, ka yèn keu ba sɔ̃ɔsi.
31 Ma tɔn dabira naamɔ ben mi ta wemɔ sere wi ka win bwãaba fɛɛ bia bu di. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na su tii kara su da gbaburu gia i wɛ̃ra fiiko.
32 Ma ba goo nimkuu dua ba doona gbaburu gia, wi ka win bwãabu.
33 Adama tɔn dabira wa ba doonɔ, ma ba bu tuba. Yen sɔ̃na tɔmba gbia ba duki da wusu kpuron di mi Yesu ka win bwãaba dɔɔ.
34 Ye Yesu u yara goon di u tɔn wɔru guna wa, ma u yen wɔnwɔndu wa yèn sɔ̃ ba sãa nge yãanu ni nu kun kparo mɔ. Ma u bu gãa dabinu keu sɔ̃ɔsim wɔri.
35 Ye sɔ̃ɔ yãara win bwãaba nùn susi ba nɛɛ, yam mi gbabura, sɔ̃ɔ wee maa yãara.
36 A de tɔn be, bu da baru kpaanɔ ka wuu si su wãa turuku bu dwe ye ba koo di.
37 Adama u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bu dĩanu wɛ̃ɛyɔ bɛɛn tii.
Ba nùn bikia ba nɛɛ, a kĩ su sɔ̃ɔ goobun (200) sɔmburun gobi sua su da su ka pɛ̃ɛ dwe kpa su bu wɛ̃ bu di?
38 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, pɛ̃ɛ nyewa i mɔ. I doo i wa.
Ye ba wa ba nɛɛ, pɛ̃ɛ nɔɔbuwa ka maa swɛ̃ɛ yiru.
39 Ma u win bwãabu yiire bu tɔn be sinasia wuu wuuka yaka bekusu sɔɔ.
40 Ma ba sina wuu wuuka gam wunɔbu (100), gam weeraakuru.
41 Yera Yesu u pɛ̃ɛ nɔɔbu ye sua ka swɛ̃ɛ yiru ye, ma u win nɔni sua wɔllɔ u Gusunɔ siara. Ma u pɛ̃ɛ ye murura u win bwãabu wɛ̃ɛmɔ bu tɔn be yabua. U maa swɛ̃ɛ yi bɔnu kua tɔmbu kpuro bu ka wa.
42 Ma be kpuro ba di ba deba.
43 Ma win bwãaba pɛ̃ɛ ka swɛ̃ɛn sukum gura ye tɔmba di n tiara ma n yiba birenu wɔkura yiru sɔɔ.
44 Be ba pɛ̃ɛ ye di sɔɔ, tɔn durɔbun geera tura nɔrɔbun suba nɔɔbu (5.000).

Yesu u sĩimɔ nim wɔllɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 14:22-33, Yohanu 6:15-21)

45 Ye ba kpa yande, Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa bu goo nimkuu duo bu nùn gbiiya guru giɔ Bɛsaida gia kpa win tii u n tɔn be yarinasiamɔ.
46 Ye u tɔn be nɔɔ kana u kpa, u doona guurun bera gia u ka kanaru ko.
47 Sanam mɛ yam tĩra bwãa be, ba wãa goo nimkuu sɔɔ daa burerun su-unuɔ, ma Yesu tia wi turo guruɔ.
48 U wa ma ben sɛsɛra kun maa nim muramɔ yèn sɔ̃ woo damguu ga ka bu yinnamɔ. Sanam mɛ yam sãram dɔɔ,

ma u bu turuku kooma u sĩimə nim wəllə u kĩ u bu gbiiri.
49 Adama ye ba nùn wa u sĩimə nim wəllə ba tamaa siiniwa, ma ba nəəgiru sua,
50 domi be kpuro ba nùn waamə ma ba nanda. Ma yande Yesu ka bu gari kua u nɛɛ, nɛna, i de bɛɛn laakari yu wurama, i ku nanda.
51 Ma u dua ben goo səə ma woo ga mari. Yera biti bu mwa n banda,
52 domi pɛ̃ɛ yen səm maamaakigira kun bu yeeri ben laakari sarirun sɔ̃.

Yesu u barəbu bɛkia Genɛsarɛtin temə
(I maa mɛɛrio Mateu 14:34-36)

53 Sanam mɛ ba təbura ba kpa, ba tura Genɛsarɛtin temə, ma ba gooru girari.
54 Ye ba yara goon di, migum migum təmba Yesu tuba.
55 Yera tem mɛn təmbu kpuro ba duki daamə ma ba ka ben barəbu naamə baama kpuron di Yesun mi, mi ba gesi nua u wãa.
56 Yam kpuro mi Yesu u da, baru kpaanə ka wuu marosə ka gberu kpaanɛba səə ba ra ka barəbu nɛwa ben yaaraə kpa bu nùn kana u de bu gesi win yaberun swaa bua baba. Be ba maa ye baba kpuro ba bɛkura.

7

Sikadoban deema
(I maa mɛɛrio Mateu 15:1-9)

1 N wee, Falisiba ka wooda yɛ̃robu gabu be ba na Yerusalɛmun di, ba mɛnna Yesun mi.
2 Ba wa win bwãabu gabu ba dimə ka nəm gbeba, ba ṅ niɛ.
3 N deema Falisiba ka maa Yuuba be ba tie ba ben sikadoban deema swĩi. Bà kun niɛ wasa wasa ba ku ra gãanu di.
4 Mɛya maa, bà n yara ba wurama təəwən di, bà kun wobura ba ku ra di. Gãa dabina ba ra maa ko ni nu sãa ben deema nge nərin teabu, ka wekenu, ka maa gbɛ̃a ye ba kua ka sii gandu.
5 Yen sɔ̃na Falisiba ka wooda yɛ̃robu ba Yesu bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na wunɛn bwãaba ku ra sikadoban deema swĩi. Mban sɔ̃na ba ra di ka nəm gbeba.
6 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, Esai u raa Gusunən gari gerua sãa sãa bɛɛ murafitiban sɔ̃ sanam mɛ u yorua,
"Gusunə u nɛɛ,
bwese teni ta man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə ka nəə.
Adama ten gɔ̃ru ga ka man toma.
7 Kama ta man sãamə.
Domi təmbun woodawa ya kua ben sɔ̃əsiru."
8 Ma Yesu u nɛɛ, i Gusunən wooda derimə, ma i təmbun komanu swĩi.
9 U maa bu sɔ̃əwa u nɛɛ, anna a bwisi wa, ma i Gusunən wooda yina ma i bɛɛn deema swĩi.
10 Domi Məwisi u gerua u nɛɛ, "A wunɛn tundo ka wunɛn mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə." Ma u kpam nɛɛ, "Wi u win tundo ṅ kun mɛ win mɛro kɔ̃sa gerusi, ba koo yɛ̃ro gowa."
11 Adama bɛɛ i gerumə ma goo ù n win tundo ṅ kun mɛ win mɛro sɔ̃əwa u nɛɛ, win dukia ye u koo kpĩ u ka nùn somi, koobaniwa, yen tubusiana ya kua Gusunəgia,
12 n ṅ maa weenɛ yɛ̃ro wi, u win tundo ṅ kun mɛ win mɛro somi.
13 Nge mɛya i Gusunən gari tɛɛsimə ma i bɛɛn deema swĩi ye ba bɛɛ deria. I maa gãa dabinu ganu mɔ̀ ni nu ka ye weenɛ.

Ye ya tənu mɔ̀ disigii
(I maa mɛɛrio Mateu 15:10-20)

14 Ma Yesu u kpam tən wəru soka win mi, ma u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, i man swaa dakio bɛɛ kpuro i nə.
15 Gãa təəkinu sari ni nu dumə tənu səə ni nu koo kpĩ nu nùn ko disigii. Adama gãa ni nu yarimə tənu səən di, niya nu nùn mɔ̀ disigii. [
16 Goo ù n swaa mə u ka nə, u nəəwə.]
17 Sanam mɛ u tən wəru guna ye deri u dua yɛnuə, win bwãaba nùn mən ten tubusianu bikia.
18 U bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bɛɛn tii i maa sãa bwisi sarirugibu? I ṅ tuba ma gãa təəkinu ni nu dumə tənu səə nu ṅ kpɛ̃ nu nùn ko disigii?
19 Domi dĩanu kun dumə win gɔ̃ru səə ma n kun mə win nukurə, kpa nu kam ko.
Nge mɛya Yesu u bu sɔ̃əsimə ma dĩanu kpurowa nu dɛɛre.
20-21 Ma u nɛɛ, gãa ni nu yarimə tənun gɔ̃run di niya nu nùn mɔ̀ disigii.

Niya bwisiku kɔ̃sunu ka kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ ka gbɛna ka tɔn goobu (200)

22 ka sakararu ka kɔdɛ ka nuku kɔ̃suru ka taki ka kom bɛrɛtɛkɛ ka nɔnu ka tɔn sankubu ka tii suabu ka atafiiru.

23 Gãa kɔ̃su ni kpuro nu yarimɔwa tɔnu sɔɔn di ma nu yɛ̃ro mɔ̀ disigii.

Kurɔ sɔɔ goo u Yesu naanɛ doke (I maa mɛɛrio Mateu 15:21-28)

24 Ma Yesu u swaa wɔri u doona Tirin tem gia. U dua yɛnu gagu sɔɔ, u ǹ kĩ goo u n yɛ̃ adama u ǹ kpĩa u kuke.

25 Ma kurɔ goo wìn bii tɔn kurɔ sãa wɛrɛkunugii, u nua ba Yesun gari mɔ̀, ma u na u kpuna win wuswaaɔ.

26 Kurɔ wi, u sãawa Gɛrɛki wi ba mara Fenisiɔ, Sirin tem sɔɔ. U Yesu kanamɔ u nùn win biin wɛrɛku gira.

27 Adama Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n weenɛ bu gina bibu dĩanu wɛ̃, domi n ǹ wã bu bibun dĩanu sua bu bɔ̃nu kɔ̃ɔwa.

28 Ma u Yesu wisa u nɛɛ, mɛya Yinni, adama baa bɔ̃ɔ binu nu ra bibun dĩa buri dɔbiri tabulun kɔkɔrɔ.

29 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wisi bin sɔ̃, a wio. Wɛrɛku ge, ga wunɛn bii doonari.

30 Ye u tura yɛnuɔ u deema bii wi, u kpĩ kpin yerɔ, wɛrɛku ge, ga nùn doonari.

Yesu u durɔ soso goo bɛkia

31 Yen biru Yesu u gɔsirama Tirin tem di u dɔɔ Galilen daa bureru gia. Nge mɛ u dɔɔ u Sidonin tem ka tem mɛ ba mɔ̀ Wusu wɔkuru bukiana.

32 Yera gaba ka soso goo na win mi, wi u ku ra kpĩ u gari ko sãa sãa. Ma ba Yesu kana u nùn nɔma sɔndi u bɛkia.

33 U ka nùn da bee tia mi n ka tɔn wɔru toma, ma u win niki binu doke soso win swasu sɔɔ. Ma u yãatam sia u ka win yara baba.

34 Ma Yesu u nɔni sua wɔllɔ, u wom mwɛ, ma u nɛɛ, Efata, yen tubusiana swasu su wukiaro.

35 Mii mii ma durɔ win swasu wukiara, win yara dɛnda, ma u gari kobu wɔri dee dee.

36 Yesu bu yiire bu ku raa goo sɔ̃ adama nge mɛ u bu sɔ̃ɔmɔ kpeetim sari, mɛya ba maa gerumɔ kpeetim sari.

37 Ma biti baka bu mwa n banda ma ba gerumɔ ba mɔ̀, ye u mɔ̀ kpuro gãa burana. U mam derimɔ sosoba gari nɔɔmɔ. Be ba ku ra raa maa gere, ba gerumɔ.

8

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun suba nnɛ diisia (I maa mɛɛrio Mateu 15:32-39)

1 Sanam dɔɔ sanam wee, tɔn wɔru guna ya kpam mɛnna win mi. N deema ba ǹ mɔ ye ba koo di. Yera Yesu u win bwãabu soka u nɛɛ,

2 tɔn wɔru gen wɔnwɔnda man mɔ̀ domi yen sɔ̃ɔ ita wee mìn di ba ka man wãa. Ba ǹ maa gãanu mɔ ni ba koo di.

3 Nà n maa nɛɛ bu wio, ba kun gãanu di ba koo wɔruku swaa sɔɔ, domi mìn di ben gaba na, n toma.

4 Ma win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, mana sa ko pɛ̃ɛ wa gbabu teni sɔɔ ye ya koo tɔn beni debia.

5 Yesu bu bikia u nɛɛ, pɛ̃ɛ nyewa i mɔ.

Ma ba nɛɛ, nɔɔba yiru.

6 Yera u tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa gu sinɔ temɔ. Ma u pɛ̃ɛ nɔɔba yiru ye sua, u Gusunɔ siara, ma u ye murura u win bwãabu wɛ̃ bu tɔn be yabua. Ma ba ye tɔn wɔru ge bɔnu kua.

7 Ba maa swɛ̃ɛ piiminu ganu mɔ. Ma Yesu u Gusunɔ siara nin sɔ̃, ma u win bwãabu sɔ̃ɔwa bu maa ni tɔn be yabuo.

8 Ba di ba deba. Ma bwãaba sukum mɛ n tie gura ma n yiba birenu nɔɔba yiru sɔɔ.

9 Tɔn ben geera tura nge nɔrɔbun suba nnɛ (4.000). Yen biru Yesu u bu yarinasia.

10 Mii mii wi ka win bwãabu ba goo nimkuu dua ba da tem gam gia mɛ ba ra soku Damanuta.

Falisiba ba yĩreru bikiamɔ (I maa mɛɛrio Mateu 16:1-4)

11 Miya Falisi gaba na Yesun mi, ma ba ka nùn sikirinɔ wɔri. Ba nùn bikia u bu sɔ̃ɔsi ka yĩreru ma win dam weewa wɔllun di. Ba gerua mɛ bu ka win laakari mɛɛri.

12 Yera u wom mwɛ ma u bu bikia u
nɛɛ, mban sɔ̃na tɛ̃n tɔn beni ba yĩreru
bikiamɔ. Ka geema, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
yĩreru garu sari te ba koo bu sɔ̃ɔsi.
13 Ma u bu deri, u kpam goo nimkuu
dua u ka tɔbura guru giɔ.

Falisiban pɛ̃ɛ seeyatia ka Herodugia
(I maa mɛɛrio Mateu 16:5-12)

14 Bwãa be, ba duari bu pɛ̃ɛ kusenu
ko. Tia tɔnawa ba mɔ goo nimkuu sɔɔ.
15 Yesu bu yiire u nɛɛ, i bɛɛn tii
laakari koowo kpa i n Falisiban pɛ̃ɛ
seeyatia geri ka maa Herodugia.
16 Ma ba gerunamɔ ben tii tiinɛ sɔɔ
ba nɛɛ, yèn sɔ̃ ba ṅ pɛ̃ɛ mɔ yen sɔ̃na u
gerua mɛ.
17 Yesu u tuba ye ba gerunamɔ ma u
nɛɛ, mban sɔ̃na i gerumɔ i nɛɛ, yèn sɔ̃
i ṅ pɛ̃ɛ mɔ yen sɔ̃na. I ṅ gie? N ṅ bɛɛ
yeeri gina? Bɛɛ swaa taoba rò?
18 I ṅ nɔni mɔ rò? I ku ra yam wa? I
ṅ swasu mɔ? I ku ra gari nɔ? I ṅ yaaye
19 dɔma te na pɛ̃ɛ nɔɔbu murura
tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbun (5.000)
sɔ̃? Birenu nye sɔɔra i gure ye ba di n
tia.
Ba nùn wisa ba nɛɛ, wɔkura yiru.
20 Yesu u kpam bu bikia u nɛɛ,
ye na pɛ̃ɛ nɔɔba yiru murura tɔmbu
nɔrɔbun suba nnɛn (4.000) sɔ̃, birenu
nye sɔɔra i gure ye ba di n tia.
Ba nɛɛ, nɔɔba yiru.
21 Ma u nɛɛ, n ṅ bɛɛ yeeri ka tɛ̃?

Yesu u wɔ̃ko bɛkia Bɛsaidaɔ

22 Sanam mɛ ba tura wuu ge ba ra
soku Bɛsaidaɔ, tɔmbu gaba ka wɔ̃ko
goo na Yesun mi ma ba nùn kana u nùn
baba.
23 U wɔ̃ko win nɔma nɛnua u ka da
wuun biruɔ. Yen biru u yãatam sie
win nɔniɔ ma u yi nɔma sɔndi u nɛɛ,
a gãanu waamɔ?
24 Durɔ wi, u nɔni wukia u nɛɛ, na
tɔmbu waamɔ. Ba ka dãnu weenɛ ba
sĩimɔ.
25 Ma Yesu kpam win nɔma sɔndi
wɔ̃ko win nɔni wɔllɔ. Ye u yãatem nɔni
girari, u bɛkura ma u kpuro waamɔ
sãa sãa.
26 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u wio, u ku maa
wura wuu nukurɔ.

Piɛɛ nɛɛ Yesu u sãawa wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 16:13-20, Luku 9:18-21)

27 Sanam mɛya Yesu u doona ka win
bwãabu Sesareɔ, Filipin tem gia. Ma
swaa sɔɔ u win bwãabu bikia u nɛɛ, na
nɛɛ ya? Wara tɔmba gerumɔ na sãa.
28 Ba nɛɛ, gaba gerumɔ Yohanu
Batɛmu kowowa, gaba maa gerumɔ
Eliwa, ma gaba kpam gerumɔ a sãawa
Gusunɔn sɔmɔbun turo.
29 Ma u bu bikia u nɛɛ, to, bɛɛ maa ni,
amɔna bɛɛn tii i gerumɔ.
Piɛɛ nùn wisa u nɛɛ, a sãawa Kirisi
wi.
30 Yera Yesu u bu gerusi u nɛɛ, bu ku
raa ye goo sɔ̃.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 16:21-28, Luku 9:22-27)

31 Ma u bwãa be sɔ̃ɔbu wɔri u nɛɛ,
Tɔnun Bii u ṅ koo ko u kun nɔni swãa
bakaru wa kpa guro gurobu ka yãku
kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu bu
nùn yina kpa bu nùn go, adama u koo
se gɔrin di sɔ̃ɔ itase.
32 U gari yi geruawa kpasasa. Yera
Piɛɛ ka nùn da bɔkuɔ ma u nùn
gerusibu wɔri.
33 Adama Yesu sĩira u win bwãabu
mɛɛra ma u Piɛɛ gerusi u nɛɛ, a dɛsiro
nɛn birun di Setam, domi wunɛn
bwisikunu kun sãa Gusunɔginu, nu
sãawa tɔnuginu.
34 Yen biru Yesu u tɔn wɔru soka ka
win bwãabu sannu, ma u nɛɛ, goo ù
n kĩ u nɛn yira swĩi nge bɔ̀ɔ, u win
gɔ̃ru kĩru derio kpa u win tiin dãa
bunanaru sua kpa u man swĩi.
35 Domi baawure wi u kĩ u win
wãaru di ka win gɔ̃ru kĩru, u koo tu bia.
Adama baawure wi u win wãaru yina
nɛn sɔ̃ ka nɛn Labaari gean sɔ̃, wiya u
koo tu wa ka gem.
36 Arufaani yerà tɔnu u mɔ, baa ù n
handunian gãanu kpuro wa, ma u win
wãaru bia.
37 Mba tɔnu u koo ka win wãaru
kɔsina.
38 N n mɛn na, baawure wi u nɛn
sekuru mɔ̀ ka maa nɛn gari tɛ̃n tɔn
kɔ̃sobun suunu sɔɔ, be ba ṅ ka Gusunɔ
turo yɔ̃, Tɔnun Bii u koo win sekuru

ko ù n wurama win Baaban yiiko sɔɔ ka Gusunɔn gɔrado dɛɛrobu sannu.

9

1 U kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ gabu be ba yɔ̃ mini, ba koo wa Gusunɔ u bandu swĩi ka ten yiiko bu sere gbi.

Yesun wasi gɔsia
(I maa mɛɛrio Mateu 17:1-13, Luku 9:28-36)

2 Sɔ̃ɔ nɔɔba tian biru, Yesu u ka Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yohanu da bee tia, ma u bu kpara u ka da guu bakaru garun wɔllɔ be tɔna. Nge mɛ ba nùn mɛɛra ba wa win wasi gɔsia tuki.

3 Win yãnu maa ballimɔ gem gem ma nu burura fem fem. Goo sari handunia mi, wi u koo kpĩ u bekuru tea tu burura nge mɛn bweseru.

4 Yen biru Eli ka Mɔwisi ba bu kurema ba ka Yesu gari mɔ̀.

5 Ma Piɛɛ u Yesu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, n wã sa n wãa mini. A de su kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru Mɔwisigiru, teeru maa Eligiru.

6 U yeni gerua yèn sɔ̃ u ṅ yɛ̃ ye u koo gere, domi ba nanda gem gem.

7 Ma guru wira na ta bu wukiri, ma ba nɔɔ gagu nua guru wii ten min di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii kĩnasi, i wigii swaa dakio.

8 Mii mii ye bwãa be, ba mɛɛra ba ka sikerena, ba ṅ maa goo wa ma n kun mɔ Yesu turo ka be.

9 Nge mɛ ba sarɔ guurun di, Yesu u bu yiire bu ku goo sɔ̃ ye ba wa sere Tɔnun Bii u ka se saa gɔrin di.

10 Ba kua ye u bu yiire adama ba bikianamɔ ben tii tiinɛ sɔɔ ba nɛɛ, mba seebu gɔrin din tubusianu.

11 Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na wooda yɛ̃roba gerumɔ ma Eliwa koo gbi u na.

12 U bu wisa u nɛɛ, mɛya Eliwa koo gbi u na u baayere kpuro wesia nge mɛ ya raa sãa. N n mɛn na, mban sɔ̃na Gusunɔn gari maa Tɔnun Biin gari gerumɔ yi nɛɛ, u ṅ koo ko u kun nɔni sɔ̃ɔre gem gem, kpa bu nùn gɛm.

13 Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, Eli u na kɔ ma ba nùn kua nge mɛ ba kĩ, nge mɛ Gusunɔn gari yi win gari gerumɔ.

Yesu u bii wi wɛrɛku ga wãasi bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 17:14-21, Luku 9:37-43a)

14 Sanam mɛ ba wurama bwãa be ba tien mi, ba tɔn wɔru wa ga bu sikerenɛ, ma wooda yɛ̃roba ka bu sikirinamɔ.

15 Ye tɔn be kpuro ba Yesu wa, ba biti soora too too, ma ba duki daamɔ win mi bu ka nùn tɔbiri.

16 Ma u win bwãabu bikia u nɛɛ, mban sikirinɔwa i mɔ̀ bɛɛ ka be.

17 Tɔn wɔru ge sɔɔn di goo u nùn wisa u nɛɛ, yinni, na ka nun nɛn bii naawawa yèn sɔ̃ u wɛrɛku mɔ ge ga yinamɔ u gari gere.

18 Baama mi ga nùn seeri ga ra nùn surewa temɔ, kpa u yãatam pɔkeru yari u n donnu temmɔ kpa u bemi. Na maa wunɛn bwãabu kana bu gu gira adama ba kpana.

19 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ tɔn naanɛ doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wãa. Sere domma ko na n ka bɛɛ tɛmanɛ. I ka man bii wi naawa mini.

20 Ma ba ka nùn da win mi. Ye wɛrɛku ge, ga Yesu wa, yande, ga bii wi sura temɔ ka dam u bindimɔ ma u yãatam pɔkeru yarimɔ.

21 Yesu bii win baa bikia u nɛɛ, saa domman diya yeni ya nùn deema.

Ma u nɛɛ, saa win birun diya.

22 Kiri kiri ga ra nùn sure dɔ̃ɔ sɔɔ, ṅ kun mɛ nim sɔɔ, kpa ga n kĩ gu nùn kam koosia. Adama à n kaa kpĩ a gãanu ko, a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo, kpa a sun faaba ko.

23 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛɛ, nà n kon kpĩ ro! Wi u naanɛ doke, kpuro n koo nùn koora.

24 Ma bii win baa u nɔɔgiru sua u nɛɛ, na naanɛ doke, a man somiɔ kpa nɛn naanɛ dokebu bu sosi.

25 Ye Yesu wa ma tɔn wɔru ga duki naamɔ ga mɛnnamɔ u wɛrɛku ge gerusi u nɛɛ, wɛrɛku wunɛ, wunɛ wi a ra tɔnu ko soso kpa u kpana u gari gere, a bii wi doonario, a ku ra maa wuramɛ win mi.

26 Yera ga bii wi sura ka dam, ma ga kuuki mɔ̀ ga ka doonɔ. Ma bii wi, u kua nge goru sere tɔn dabira mɔ̀, u guwa.

27 Adama Yesu u win nɔmu nɛnua u seeya, ma u yɔ̃ra.
28 Sanam mɛ Yesu u dua yɛnuɔ tɔn tuko goo kun maa ka bu wãa, win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, mban sɔ̃na be, ba kpana bu wɛrɛku ge gira.
29 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wɛrɛku genin bwesera ku ra doonɛ ma n kun mɔ ka kanaru.

Yesu u kpam win gɔɔ

ka win seebun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 17:22-23, Luku 9:43b-45)

30 Yen biru ba doona min di, ma ba Galilen tem bukiana. N deema u ṅ kĩ goo u n yɛ̃ mi u wãa,
31 domi u win bwãabu sɔ̃ɔmɔ u mɔ̀, ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu sɔndia bu nùn go, adama sɔ̃ɔ itase u koo se gɔrin di.
32 Ye u gerua mi, ya ṅ bu yeeri. Ma ba bɛrum mɔ̀ bu ka nùn yen tubusianu bikia.

Wara gisonkoru bo
(I maa mɛɛrio Mateu 18:1-5, Luku 9:46-48)

33 Ma ba tura Kapenamuɔ. Saa ye u wãa yɛnuɔ u bu bikia u nɛɛ, mba ba sikirinɛmɔ swaa sɔɔ.
34 Adama ba mari sɔ̃ɔ yèn sɔ̃ swaa sɔɔ ba sikirinamɔwa ba n ka yɛ̃ ben suunu sɔɔ wi u bo.
35 Ma u sina u wɔkura yiru ye soka u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo ù n kĩ u ko be kpuron wirugii, u koowo be kpuron biruko ka be kpuron sɔmɔ.
36 Yera u bii piibu gagu nɔmu nɛnua u ka na ben suunu sɔɔ. U nùn sua ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
37 baawure wi u bii winin bweseru wura nɛn yĩsirun sɔ̃, nɛna u wura. Baawure wi u maa man wura, n ṅ nɛ turo u wura, u maa wi u man gɔrima wurawa.

Wi u kun ka sun yibɛrɛ tɛɛru nɛni, bɛsɛgiiwa
(I maa mɛɛrio Luku 9:49-50)

38 Yohanu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni sa goo wa u wɛrɛkunu giramɔ ka wunɛn yĩsiru, ma sa nùn yinari yèn sɔ̃ u ṅ nun swĩi ka bɛsɛ sannu.
39 Adama Yesu u nɛɛ, i ku yɛ̃ro yinari, domi goo sari wi u koo maamaaki ko ka nɛn yĩsiru, ù n kpa u n yande nɛn kɔ̃sa gerumɔ.
40 Domi wi u kun ka sun yibɛrɛ tɛɛru nɛni bɛsɛgiiwa.
41 Ka geema, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure wi u bɛɛ nim kã i nɔra yèn sɔ̃ i sãa Kirisigibu yɛ̃ro u koo win are wa.

Torarun baberu
(I maa mɛɛrio Mateu 18:6-9, Luku 17:1-2)

42 Adama baawure wi u bii piimii ni nu man naanɛ doke min teu torasia, n sanɔ bu nùn nɛɛru gbinisia win wĩirɔ, kpa bu nùn kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku sɔɔ.
43-46 N n mɛn na, wunɛn nɔmu ṅ kun mɛ wunɛn nɔɔ teu gà n nun torasia a gu buro. N sanɔ bo a ka nɔm teu ṅ kun mɛ naa teesu wãaru wa te ta ku ra kpe, n kere a n nɔma yiru ka naasu yiru mɔ kpa bu nun kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ [mi kɔkɔ ni nu ko n ben wasi dimɔ nu ṅ gbimɔ, ka mi dɔ̃ɔ kun gbimɔ.]
47 N n maa wunɛn nɔnun na, ga nun torasia a gu wɔwo. N sanɔ a n nɔnu teu mɔ a ka da mi Gusunɔ u bandu swĩi ka sere a n nɔni yiru mɔ kpa bu nun kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ sɔɔ,
48 mi kɔkɔ ni nu ko n ben wasi dimɔ nu ṅ gbimɔ ka mi dɔ̃ɔ kun gbimɔ.
49 Domi ba koo baawure dɔ̃ɔ wisi nge mɛ ba ra bɔru yɛ̃ke dĩanu wɔllɔ.
50 Bɔru * gãa geena, adama bɔru tà n nɔɔ gu, ka mba ba koo kpam tu dorasia. I n bɔru mɔ bɛɛn tii sɔɔ, kpa i n nɔɔ nɛ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ.

10

Yesu u yinanaan gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 19:1-12, Luku 16:18)

1 Yen biru Yesu doona min di u da Yudean temɔ ka Yuudɛnin guruɔ. Tɔn wɔru guna kpam mɛnna win mi. Nge mɛ win dɔɔnɛ u kpam bu Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ.
2 Falisi gaba na win mi bu ka win laakari mɛɛri. Ba nùn bikia ba nɛɛ, wooda ya koo wura tɔnu u win kurɔ yina?

* **9:50 *bɔru*** - Bɔɔ te ba ka yã mini ta ka bɔɔ swãaru weenɛ. Ta koo kpĩ tu nɔɔ gbi.

3 U bu wisa u nɛɛ, wooda yerà
Mɔwisi u bɛɛ wɛ̃.
4 Ba nɛɛ, u nɛɛwa durɔ u yinanaan
tireru yore kpa u de win kurɔ u
doona.
5 Ma Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn woo
bɔbunun sɔ̃na Mɔwisi u bɛɛ wooda ye
yorua.
6 Adama sanam mɛ Gusunɔ u
handunia taka kua u tɔmbu taka
kuawa durɔ ka kurɔ.
7 Yen sɔ̃na durɔ u koo win tundo ka
win mɛro deri kpa wi ka win kurɔ ba
n maninɛ,
8 kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.
Nge mɛya, ba ǹ maa sãa tɔmbu yiru ma
n kun mɔ tɔn turo.
9 N n mɛn na, tɔnu u ku maa karana
ye Gusunɔ u mɛnna.
10 Sanam mɛ Yesu ka win bwãabu
ba wura yɛnuɔ, ba nùn gari yin
tubusianu bikia.
11 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baawure
wi u win kurɔ yina ma u kpao sua, u
sakararu kuawa.
12 Kurɔ goo ù n maa win durɔ yina
ma u kpao sua, sakarara u kua.

Yesu u bibu kanaru kua
(I maa mɛɛrio Mateu 19:13-15, Luku 18:15-17)

13 Yera tɔmba ka bibu na win mi u
ka bu baba. Adama win bwãaba bu
gerusi.
14 Ye Yesu wa ye ba mɔ̀ u mɔru bara,
ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bibu derio bu na
nɛn mi, i ku bu yinari, domi Gusunɔ
u bandu swĩi tɔmbun sɔ̃ be ba sãa nge
bibu.
15 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u kun ban te Gusunɔ u swĩi wure
nge mɛ bii yãkabu ga ra gen mɔwɔbu
wure, u ǹ kpɛ̃ u n sãa ban tegii.
16 Yera u bibu sua, u ben baawure
nɔma sɔndi, ma u bu domaru kua.

Gobigii goon gari
(I maa mɛɛrio Mateu 19:16-30, Luku 18:18-30)

17 N wee, ye Yesu u kpam swaa wɔri
u doonɔ, durɔ goo duka da win mi
u yiira win wuswaaɔ u nɛɛ, yinni, a
sãawa tɔn geo, mba kon ko n ka wãaru
te ta ku ra kpe wa.
18 Ma Yesu nùn bikia u nɛɛ, mban
sɔ̃na a man sokumɔ tɔn geo. Goo sari
wi u sãa geo, ma n kun Gusunɔ turo.
19 N ǹ a wooda yɛ̃ rò ye ya gerumɔ,
"I ku tɔnu go. I ku sakararu ko. I ku
gbɛni. I ku goo gari mani. I ku goo taki
di. I bɛɛn tundo ka mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ."
20 Ma u nɛɛ, yinni, wooda yeni
kpurowa na swĩi nɛn birun di.
21 Yera Yesu u nùn mɛɛra u nùn kĩa
ma u nɛɛ, gãa teena nu nun tie. A doo
a dɔra kpuro ye a mɔ kpa a yen gobi
sãarobu bɔnu kua. À n kua mɛ, kaa n
dukia mɔ Gusunɔn mi. Yen biru kpa a
na a man swĩi.
22 Adama u mɔrua gari yinin sɔ̃,
ma u doona ka nuku sankiranu domi
dukia bakagiiwa.
23 Yesu u yam mɛɛra u ka sikerena,
ma u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n sɛ̃
gem gem dukiagii u ka ban te Gusunɔ
u swĩi wura.
24 Ma biti baka bwãa be mwa win
gari yin saabu. Yesu u kpam nɛɛ,
bɔrɔba, n sɛ̃ gem gem be ba ben naanɛ
doke dukia sɔɔ bu ka ban te Gusunɔ u
swĩi wura.
25 Yen sɛ̃sɔ ga kpã n kere yooyoo gu
du yaburan wɛ̃rɔ gu yari.
26 Bwãa be, ba biti soora ma ba
bikianamɔ ba mɔ̀, ǹ n mɛn na, wara
koo den faaba wa.
27 Yesu bu mɛɛra tii, ma u nɛɛ,
tɔmbun miya ya ǹ koorɔ, adama
Gusunɔn mi ya koo koora, domi
Gusunɔ u ku ra gãanu ganu kpanɛ.
28 Ma Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n wee, sa
kpuro deri sa nun swĩi.
29 Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
goo ù n win kpaaru deri nɛn sɔ̃ ka
Labaari gean sɔ̃, ǹ kun mɛ win maabu
ka win wɔnɔbu ka win sesubu, ǹ kun
mɛ win mɛro ka win tundo, ǹ kun mɛ
win bibu, ǹ kun mɛ win gbea,
30 u koo kpam kpaanu wa wunɔm
wunɔm tɛ̃ saa yeni sɔɔ. U koo dinu
wa, ka maabu ka wɔnɔbu ka sesubu ka
mɛrobu ka bibu ka gbea, ka maa nɔni
swãaru. Sia u koo maa wãaru te ta ku
ra kpe wa.
31 Adama tɔn dabinu be ba tɛ̃ sãa
gbiikobu ba koo ra ko dãakobu, be
ba maa tɛ̃ sãa dãakobu, ba koo ra ko
gbiikobu.

Yesu u win gəə ka win seebun gari mɔ̀ nɔn itase
(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Luku 18:31-34)

32 Yesu u win bwãabu gbiiye ba swaa mɔ̀ ba dəə Yerusalɛmuɔ. Biti win bwãabu mɔ̀, ma be ba bu swĩi ba nande. Ma Yesu kpam gɛra bee tia ka wɔkura yiru ye, u bu sɔ̃ɔbu wɔri ye n koo nùn deema.
33 U nɛɛ, n wee, sa Yerusalɛmu dəə mi ba koo Tɔnun Bii yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu nɔmu sɔndia. Ba koo nùn taarɛ wɛ̃ bu ka nùn go, kpa bu nùn tɔn tukobu nɔmu sɔndia.
34 Beya ba koo nùn yaakoru ko, bu nùn yãatam sie, bu nùn sɛni so. Yen biru kpa bu nùn go. Sɔ̃ɔ itase kpa u se gɔrin di.

Yakɔbu ka Yohanun bikiabu
(I maa mɛɛrio Mateu 20:20-28)

35 Yera Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu, ba susi Yesun bɔkuɔ ma ba nɛɛ, yinni sa kĩ a sun kua ye sa ko nun bikia.
36 Ma u bu bikia, mba i kĩ n bɛɛ kua.
37 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a de su sina, turo wunɛn nɔm geuɔ turo maa wunɛn nɔm dwarɔ, wunɛn yiiko sɔɔ.
38 Yesu u nɛɛ, i ṅ yɛ̃ ye i bikiamɔ. I ko kpĩ i wahala sɔbe ye kon sɔbe? I ko batɛmu ye kpĩ yèn bweseru ba koo man ko?
39 Ba nɛɛ, sa ko kpĩ.
Ma Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, geema, i ko wahala wa ye kon wa, ba koo maa nɛn batɛmun bweseru bɛɛ ko,
40 adama n ṅ nɛn baa n ka gɔsi be ba koo sina nɛn nɔm geuɔ ka nɛn nɔm dwarɔ. Tɔn bèn sɔ̃ aye ni, nu sɔɔru sãa, beya ba koo nu wa.
41 Ye bwãabu wɔku te ta tie ta gari yi nua, ta ka Yakɔbu ka Yohanu mɔru kua.
42 Ma Yesu u bu soka u nɛɛ, bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ be tɔn tukoba ra garisi ben tem yɛ̃robu, ba ra n bu dam dɔremɔ kpa ben wirugibu ba n bu taare.
43 Adama n ṅ sãa mɛ bɛɛn mi. Bɛɛn goo ù n kĩ u ko wirugii bɛɛn suunu sɔɔ, u koowo bɛɛn sɔmɔ.
44 Mɛya maa bɛɛn wi u kĩ u ko gbiikoo, u koowo bɛɛ kpuron yoo.
45 Domi baa Tɔnun Bii, u ṅ nɛ bu ka nùn sã, u nawa u ka gabu sã, kpa u gbi u ka tɔn dabinu yakia.

Yesu u Baatimɛ wɔ̃ko wi bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Luku 18:35-43)

46 Yera ba Yeriko dua. Sanam mɛ Yesu u yariɔ ka win bwãabu ka tɔn wɔru guna sannu, bara kowo wɔ̃ko goo wi ba ra soku Baatimɛ, Timɛn bii, u sɔ̃ swaa baarɔ.
47 Ye u nua ma Yesu Nasarɛtigiiwa wãa mi, u nɔɔgiru sua u mɔ̀, Yesu, Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu waawo.
48 Ma tɔn dabira nùn gerusimɔ, ba nùn sɔ̃ɔmɔ u mario. Adama u gbãramɔ too too u mɔ̀, Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu waawo.
49 Yesu yɔ̃ra, ma u nɛɛ bu nùn sokuma.
Ba wɔ̃ko wi soka ba nùn sɔ̃ɔwa u ku mwia kpana, u seewo, Yesu u nùn soku.
50 Wɔ̃ko wi, u win gɔ̃gɔ kakia u kɔ̃ u seewa fuuku, ma u na Yesun mi.
51 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ n nun kua.
Ma wɔ̃ko wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yinni na kĩ n yam wawa.
52 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo, wunɛn naanɛ dokebu nun bɛkia.
Mii mii u yam wa, ma u Yesu swĩi swaa yen min di.

11

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Mateu 21:1-11, Luku 19:28-40, Yohanu 12:12-19)

1 Sanam mɛ ba Yerusalɛmu turuku kua Bɛtefagi ka Betanin bɔkuɔ, ba tura Olifin guurɔ. Yera Yesu u win bwãabu yiru gɔra.
2 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo baru kpaa te i mɛɛra bɛɛn wuswaaɔ mi. I n dua mi, i ko kɛtɛku buu wa ga sɔri ge goo kun sɔnire, i gu sɔsiama i ka na.
3 Goo ù n bɛɛ bikia mban sɔ̃na i gu sɔsiamɔ, i nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ. Mii mii u koo de i ka gu na mini.
4 Ma ba doona ba tura mi ba kɛtɛku buu ge wa ga sɔri yɛnu kɔnnɔn gamboɔ swaa baarɔ. Ma ba gu sɔsia.

5 Gabu be ba yɔ̃ mi, ba bu bikia,
amɔna! Mban sɔ̃na i kɛtɛku buu ge
sɔsiamɔ.
6 Ba bu sɔ̃ɔwa nge mɛ Yesu u nɛɛ bu
gere, ma ba bu deri ba ka doona.
7 Ba kɛtɛku buu ge gawa ba ka Yesu
daawa. Ma ba ben yabenu potira ba
tɛria gen wɔllɔ, ma Yesu u nu sinari.
8 Tɔn dabinu nu nin yabenu tɛria
swaa sɔɔ, ma gaba maa bãa kakosu
bɔɔrimɔ ba tɛriamɔ swaa mi.
9 Be ba nùn gbiiye ka be ba nùn swĩi
biruɔ, ba gbãsukumɔ ba mɔ̀, "Baruka!
U sãawa domarugii wi u sisi Yinnin
yĩsiru sɔɔ.
10 Domarugira bɛsɛn baaba Dafidin
ban te ta sisi. Bu Gusunɔ siaro wɔllɔ!"
11 Yera Yesu u Yerusalɛmu dua u da
sãa yerɔ, ma u gãanu kpuro mɛɛra u
ka sikerena. Adama ye u wa yam tĩra
u yara u da Betani gia ka win bwãabu
wɔkura yiru ye.

Yesu u dãru garu bɔ̃rusi
(I maa mɛɛrio Mateu 21:18-19)

12 Yen sisiru, ye ba doona Betanin
di, yera gɔ̃ɔra Yesu mɔ̀.
13 Ma u dãru garu wa sarun di te ba
mɔ̀ figie ta wurusu kpare. U da mi, u
ka wa nge ta mara. Adama ye u tura
mi, u ṅ gãanu ganu wa ma n kun mɔ
wurusu yèn sɔ̃ sanam mɛ, mu ṅ sãa ten
marubun saa.
14 Yesu tu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo kun maa
ten binu dimɔ sere ka baadommaɔ.
Win bwãaba maa gari yi nua.

Yesu u dua sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-17, Luku 19:45-48, Yohanu 2:13-22)

15 Sanam mɛ ba tura Yerusalɛmuɔ
Yesu u da sãa yerɔ. Ma u be ba kiaru
dɔramɔ ka be ba dwemɔ mi giram
wɔri. U be ba gobi kɔsimɔn tabuluba
fukura, ka totobɛrɛ dɔrobun kitanu.
16 U ṅ maa dere goo u ka gãanu
bukiana sãa yeru mi.
17 Yera u tɔn be sɔ̃ɔbu wɔri u nɛɛ,
ba yorua ma Gusunɔ u nɛɛ, "Win diru
ta ko n sãawa kanarun diru tɔmbu
kpuron sɔ̃." Adama bɛɛ i tu kua
gbɛnɔbun wãa yeru.
18 Ye yãku kowo tɔnwerobu ka
wooda yɛ̃robu ba gari yi nua, yera ba
swaa kasu bu ka Yesu go. Adama ba
nùn bɛrum sãa domi tɔn wɔru ge, ga
biti soora win keu sɔ̃ɔsibun sɔ̃.
19 Ye sɔ̃ɔ kpa, Yesu ka win bwãabu ba
yara wuun di.

Yesu ka dãa te ta gberan gari
(I maa mɛɛrio Mateu 21:20-22)

20 Yen sisiru bururu, nge mɛ ba sarɔ,
ba dãa te Yesu u bɔ̃rusi mi wa ta gbera
mam mam sere ka ten gbiniɔ.
21 Yera Piɛɛ u yaaya ye Yesu raa
gerua ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni
a figie ye mɛɛrio ye a bɔ̃rusi, wee ya
gbera.
22 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de i n
Gusunɔ naanɛ sãa.
23 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u guu teni sɔ̃ɔmɔ tu seewo tu tii
sure nim wɔ̃ku sɔɔ, ma u kun sika sika
mɔ̀ win gɔ̃ruɔ kpa u n naanɛ doke ye
u gerumɔ sɔɔ mɛya n koo maa nùn
koora.
24 Yenin sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, gãanu
baanire ni i bikiamɔ kanaru sɔɔ, i
naanɛ dokeo ma i nu wa i mwa kɔ,
mɛya n koo maa bɛɛ kua.
25 Sanam mɛ i yɔ̃ i kanaru mɔ̀, ì
n gãanu mɔɔsinɛ ka goo, i gina yɛ̃ro
suuru kuo, kpa bɛɛn Baaba wi u wãa
wɔllɔ u maa bɛɛ bɛɛn toranu suuru
kua. [
26 Adama bɛɛ, ì kun gabu suuru kue,
bɛɛn Baaba wi u wãa wɔllɔ, u ṅ koo
maa bɛɛ bɛɛn toranu suuru kua.]

Man diya Yesu u yiiko wa
(I maa mɛɛrio Mateu 21:23-27, Luku 20:1-8)

27 N wee, ba kpam wura
Yerusalɛmuɔ. Nge mɛ Yesu u bɔsu sãa
yerɔ, yãku kowo tɔnwerobu ka wooda
yɛ̃robu ka guro gurobu ba na win mi,
28 ba nùn bikia ba nɛɛ, weren yi-
ikowa a ka yeni mɔ̀. Wara nun yiiko
wɛ̃ a ka yenin bweseru ko.
29 Yesu bu wisa u nɛɛ, kon bɛɛ gari
tia gaa bikia. I n kpĩa i man ye wisa,
sanam mɛya kon bɛɛ sɔ̃ yiiko ye na ka
yeni mɔ̀.
30 Batɛmu ye Yohanu u mɔ̀, weren
yiikowa u ka mɔ̀. Gusunɔgia? Nge
tɔnugia. I man wisio.

31 Ma ba wesiana ben tii tiinɛ sɔɔ
ba nɛɛ, mba sa ko nùn wisi. Tɛ̃ nɔ?
Sà n gerua sa nɛɛ Gusunɔn yiikowa, u
koo nɛɛ, mban sɔ̃na sa ǹ Yohanu naanɛ
doke.
32 Sà n maa gerua sa nɛɛ, tɔnugia, to.
N deema ba tɔmbun bɛrum mɔ
domi tɔmbu kpurowa ba wura kam
kam ma Yohanu u sãa Gusunɔn sɔmɔ.
33 Yen sɔ̃na ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, ba
ǹ yɛ̃.
Ma Yesu maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna
kun maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ wìn yiiko na ka
yeni mɔ̀.

12

Gbaa wuko kɔ̃sobun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 21:33-46, Luku 20:9-19)

1 Yen biru, Yesu u ka bu mɔndu
gari sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, durɔ goo u gbaaru
kua mi u dãa bii duronu duura ni ba
ra soku resɛm, ma u kara kua u ka
sikerena. U maa wɔru gba mi ba koo
dãa bii ni gama ma u gbaa kɔ̃su yeru
kua. Yera u gbaa wukobu kasu u bu ye
nɔmu bɛria ma u wigiru doona.
2 Sanam mɛ dãa binun sɔribu tura, u
win sɔm kowo gɔra gbaa wuko ben mi
bu win bɔnu mwaama.
3 Yera gbaa wuko be, ba sɔm kowo
wi mwa ba so ma ba nùn gɔsia nɔm
dira.
4 Yera u kpam bu sɔm kowo goo
gɔria ma gbaa wuko be, ba nùn so wirɔ
ma ba nùn yaa kasiki.
5 Gbaa yɛ̃ro wi, u kpam maa bu sɔm
kowo gɔria, ma ba nùn go. Mɛya ba
ben dabinu kua, ba gabu so ba gabu
go.
6 Tɛ̃, n tie gbaa yɛ̃ro win bii kĩnasin
tii tii. Wiya u bu gɔria dãkuru u nɛɛ,
ba koo win biin nɔnu nasia.
7 Adama gbaa wuko be, ba wesiana
ba nɛɛ, winiwa gbaa ten tubi dio. I na
su nùn go kpa gbaa te, tu ko bɛsɛgiru.
8 Yera ba aluwaasi wi mwa ba go. Ma
ba win goru yara gbaarun di.
9 Yesu u nɛɛ, tɛ̃, amɔna gbaa yɛ̃ro wi,
u koo ko. U koo da u gbaa wuko be go
kpa u win gbaaru gabu nɔmu sɔndia.
10 Bɛɛ i ǹ gari yini gara Gusunɔn gari
sɔɔ yi yi nɛɛ,
"Kpee te banɔba yina, tera ta kua gani
gɔmburun dam.
11 Yinniwa ye kua, ma n kua
maamaaki bɛsɛn nɔni sɔɔ."
12 Yera ba swaa kasu bu ka nùn
mwa, domi ba tuba ma ben sɔ̃na u
mɔn te kua. Adama ba tɔn wɔru nasia,
ma ba nùn deri ba doona.

Wɔ̃ɔ gobin kɔsiabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:15-22, Luku 20:20-26)

13 Ma ba Falisi gabu ka Herodun
tɔmbu gabu gɔra Yesun mi, bu ka nùn
garin yina bɛria.
14 Ye ba tura win mi, ba nɛɛ, yinni,
sa yɛ̃ ma a ra gem gere. Mɛya a ku
ra goon nɔnu mɛɛri, domi a ku ra gari
gere binɛ ka bɛrum sɔ̃, adama a tɔmbu
Gusunɔn swaa sɔ̃ɔsimɔwa dee dee. N
weenɛ su tem yɛ̃ro wɔ̃ɔ gobi kɔsia?
Nge su ku kɔsia.
15 Adama Yesu u ben murafiti te
tuba ma u nɛɛ, mban sɔ̃na i ka man
garin yina bɛriammɛ. I man sii geesun
gobi sɔ̃ɔsima n wa.
16 Ba nùn sɔ̃ɔsi. Ma u bu bikia u
nɛɛ, weren foto ka yĩrera mini. Ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tem yɛ̃rogia.
17 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i
tem yɛ̃ro kɔsio ye ya sãa tem yɛ̃rogia
kpa i maa Gusunɔ kɔsia ye ya sãa
Gusunɔgia.
Yera biti baka bu mwa n banda win
sɔ̃.

Gɔribun seebun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:23-33, Luku 20:27-40)

18 Yera Sadusi be ba ra nɛɛ, gɔriba
kun seemɔ, ba da Yesun mi, ba nùn
bikia ba nɛɛ,
19 yinni, Mɔwisi u sun wooda wɛ̃ u
nɛɛ, goo ù n gu ma u kurɔ deri, ma wi
ka kurɔ wi, ba ǹ bii mɔ, n weenɛ yɛ̃ro
win wɔnɔ u kurɔ gɔmini wi sua, kpa u
ka mɔɔ bibu marua.
20 Wee, tundo turosibu nɔɔba yiru
gaba raa wãa. Ben gbiikoo u kurɔ sua
ma u gu, u ǹ ka kurɔ wi bii mara.
21 Yera ben yiruse u kurɔ gɔmini wi
sua. Win tii maa gu, u ǹ ka kurɔ wi bii
mara. Nge mɛya ben itasen tii,

22 sere n ka girari ben nɔɔba yiruse,
ba ɲ̀ ka kurɔ wi bii mara. Be kpuron
biruwa kurɔ win tii maa gu.
23 Dɔma te gɔriba koo se, tɔn ben
wara ko n kurɔ wi mɔ. Domi be nɔɔba
yiru ye kpuro ba nùn yɛ̃wa kurɔ.
24 Yesu bu wisa u nɛɛ, i ɲ̀ Gusunɔn
gari ka win dam yɛ̃. N ɲ̀ yen sɔ̃na i
tore?
25 Domi sanam mɛ gɔriba koo se
durɔbu ka kurɔbu ba ɲ̀ maa suanamɔ,
ba ko n sãawa nge Gusunɔn gɔradoba.
26 Ye n maa sãa gɔribun seebun
gari, i ɲ̀ garire Mɔwisin tireru sɔɔ
mi awĩi dɔ̃ɔgiin gari wãa nge mɛ
Gusunɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, "Wiya
Aburahamun Yinni, ka Isakin Yinni,
ka Yakɔbun Yinni."
27 Wee, Gusunɔ u ɲ̀ sãa gɔribun
Yinni. U sãawa wasobugii. Yenin sɔ̃na
bɛɛn torara kpã.

Wooda ye ya bo
(I maa mɛɛrio Mateu 22:34-40, Luku 10:25-28)

28 N wee, wooda yɛ̃ro goo u ben
sikirinɔ ge nua. U wa ma Yesu u
Sadusi be gari gee wisa, ma u da Yesun
mi u nùn bikia u nɛɛ, woodaba kpuro
sɔɔ yerà ya kere.
29 Yesu u nɛɛ, wooda ye ya kere wee.
"Bɛɛ Isireliba, i swaa dakio, Gusunɔ
bɛsɛn Yinni, wi turowa Yinni.
30 A Gusunɔ wunɛn Yinni kĩɔ ka
wunɛn gɔ̃ru kpuro ka wunɛn bwɛ̃ra
kpuro ka wunɛn bwisikunu kpuro ka
wunɛn dam kpuro."
31 Yen yiruse wee. "A wunɛn tɔnusi
kĩɔ nge wunɛn tii tii." Wooda gaa maa
sari ye ya yeni kere.
32 Ma wooda yɛ̃ro wi, u Yesu sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, to, n wã yinni. Gema a geruа ye a
nɛɛ Gusunɔ turowa wãa, goo maa sari
ma n kun mɔ wi.
33 Ma tɔnu ù n Gusunɔ kĩa ka win
gɔ̃ru kpuro ka win bwisikunu kpuro
ka win dam kpuro, ù n maa win tɔnusi
kĩa nge win tii tii, yeya ya yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ka yãku ni nu tie kere.
34 Ye Yesu u wa ma u yeni geruawa
ka yɛ̃run baa, yera u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a turuku kooma a ka du mi Gusunɔ u
bandu swĩi.

Yenin biru goo kun maa kãka u Yesu
gãanu ganu bikie.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 22:41-46, Luku 20:41-44)

35 Yen biru, nge mɛ Yesu u Gusunɔn
garin keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ, u tɔmbu
bikia u nɛɛ, amɔna wooda yɛ̃roba koo
kpĩ bu gere ma Kirisi u sãawa Dafidin
bii.
36 Dafidin tii, ka Hunde Dɛɛron
sɔ̃ɔsiru u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
a sinɔ nɛn nɔm geuɔ
sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba taarea."
37 Dafidin tii u nùn soka Yinni. Amɔna
u ko n maa ka sãa win bii.

I tii laakari koowo
ka wooda yɛ̃robu
(I maa mɛɛrio Mateu 23:1-36, Luku 20:45-47)

Ma tɔn wɔru ge, ga Yesun gari swaa
daki ka nuku dobu.
38 Win keu sɔ̃ɔsibu sɔɔ u nɛɛ, i tii
laakari koowo ka wooda yɛ̃robu be ba
kĩ ba n bɔsu ka yabe dɛndɛnnu, ba maa
tɔbirinaa kĩ batuma sɔɔ ka bɛɛrɛ.
39 Ma ba sin yee bɛɛrɛginu kĩ mɛnnɔ
yenɔ ka maa aye bɛɛrɛginu tɔ̃ɔ baka
yerɔ.
40 Ba gɔminibun yɛnusu dimɔ ka
taki ma ba kana dɛndɛnnu mɔ̀ bu ka
bu wan sɔ̃. Ba koo bu taarɛ wɛ̃ n kpã.

Gobi yi kurɔ gɔmini goo u kpɛ̃ɛ
(I maa mɛɛrio Luku 21:1-4)

41 Yera Yesu u da u sina sãa yerun
kpakoro te ba ra gobi doken bɔkuɔ,
ma u mɛɛra nge mɛ tɔmba gobi kpɛ̃ɛmɔ
te sɔɔ. Gobigibu dabiru ba gobi bɛkɛ
doke.
42 Yera gɔmini sãaro goo u na ma u
gobi piiminu yiru doke mi, yìn geera
sãa nge faram yirun saka.
43 Ma Yesu u win bwãabu soka u
bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ, gɔmini sãaro wini, u gobi doke
kpakoro teni sɔɔ n tɔmbu kpuro kere.
44 Domi be kpuro, ye n sɔndi ben
mɔɔ bakaru sɔɔ, yera ba wuna ba doke,
adama kurɔ wi, win yãaru sɔɔra u
kpuro kpɛ̃ɛ ye u ka tii kɔ̃su.

13

Yesu u sãa yerun kərabun gari mə̀
(I maa mɛɛrio Mateu 24:1-2, Luku 21:5-6)

1 Nge mɛ Yesu u yariə sãa yerun di,
win bõə turo u nɛɛ, yinni, anna a dii
bakanu wa ka nin kpee buranu!
2 Ma Yesu nùn sõəwa u nɛɛ, a dii baka
ni wa? Baa kpee teeru ta ɲ̀ ko n səndi
ten tensim wəllə. Ba koo ni kpuro
surawa.

Wahala ye ya koo na handunia yu sere kpe
(I maa mɛɛrio Mateu 24:3-14, Luku 21:7-19)

3 Yen biru Yesu u da Olifin guurə u
sina u wuswaa kisi sãa yeru gia. Yera
Piɛɛ ka Yakəbu ka Yohanu ka Andere
ba da be təna ba nùn bikia ba nɛɛ,
4 a sun sõəwə, domma yabu ye, ya
koo koora. Yĩre terà ta koo sun sõəsi
ma yen saa ya tura.
5 Ma Yesu u bu sõəbu wəri u nɛɛ, i tii
laakari koowo, kpa goo ku raa bɛɛ nəni
wõke.
6 Tən dabira koo na ka nɛn yĩsiru ba
n mə̀, beya ba sãa Kirisi wi, kpa bu tən
dabinu nəni wõke.
7 I n tabun damu damusu nəəmə,
i ku de n bɛɛ bɛrum ko. Yeni ya ɲ̀
koo ko ya kun koore, adama n ɲ̀ gina
handunian kpeeru mi.
8 Domi bwesenu koo seesina.
Sinamba koo seesina. Tem yĩiribu ka
gõəru ko n wãa gam ka gam. Ye kpuro
n ko n sãawa nge tən kurən nuku
wuriribun tore.
9 Adama bɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ. Domi ba
koo bɛɛ mwa kpa bu bɛɛ siri kowobu
nəmu səndia. Ba koo maa bɛɛ so
mɛnnə yenə, kpa bu ka bɛɛ da tem
yɛ̃robu ka sinambun wuswaaə nɛn sõ
kpa i ka seeda di.
10 Yu sere koora mɛ ba koo gina
bwesenu kpuro Labaari gea waasu
kua.
11 Adama sanam mɛ ba bɛɛ gawe ba
ka dəə bu bɛɛ siri kowobu nəmu bɛria,
i ku gbi i wurura ka ye i ko gere. Saa
ye, yà n tunuma, i geruo ye Gusunə u
koo bɛɛ sõ. Domi n ɲ̀ bɛɛn tii i ko gere,
ma n kun mə Hunde Dɛɛro.
12 Məə ka wənə ba koo kərumətənu
kuana bu ka ben turo go, mɛya tun-
doba koo maa ben bibu kua. Bibu ba
koo ben məwəbu seesi kpa bu de bu
bu go.
13 Təmbu kpurowa ba ko n bɛɛ tusa
nɛn yĩsirun sõ. Adama wi u tɛmana
sere ka nərə, u koo faaba wa.

Gãa kõsunun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 24:15-28, Luku 21:20-24)

14 Yesu maa nɛɛ, adama i ko kam
koosion bwãaroku kõsu wa ga yõ mi
n ɲ̀ weenɛ ga n wãa. Wi u tire teni
garimə u tubuo sãa sãa. Sanam mɛya
n weenɛ be ba wãa Yudeaə bu kpikiru
su bu da guunə.
15 Kpa wi u wãa dii tɛɛra wəllə u ku
sara u du dirə u gãanu sua.
16 Wi u maa woo gberə u ku gəsira
yɛnuə u win yabe bakaru sua.
17 Anna kurə ben nəni swãara ko n
nɛ sanam mɛ, be ba guri mə ka be ba
bibu bəm kɛ̃mə.
18 I Gusunə kanə kpa saa ye, yu ku
raa ko woorun sanam.
19 Domi sanam mɛ səə, nəni swãa
bakara ko n wãa tèn bweseru ta ɲ̀
koore saa handunian toren di sere ka
gisə. Ten bwesera kun mam maa sisi.
20 Yinni ù kun daa tõə te kawe, goo
kun tiarə. Adama wigii be u gəsan sõna
u tõə te kawa.
21 Saa ye səə, goo ù n bɛɛ sõəmə u nɛɛ,
Kirisi wi, u wãa mini, ɲ̀ kun mɛ u wãa
miənə, i ku ra naanɛ ko.
22 Domi Kirisi weesugibu ka səmə
weesugiba koo yari. Ba koo yĩrenu ka
səm maamaakigia ko, bu ka be Gusunə
u gəsa nəni wõke ɲ̀ n ko n koora.
23 Wee, na bɛɛ yeni kpuro sõəwa kə
yu sere koora. Yen sõ, i n tii sɛ.

Tənun Biin naaru
(I maa mɛɛrio Mateu 24:29-31, Luku 21:25-28)

24 Yesu maa nɛɛ, adama saa ye səə,
nəni swãarun biru, sõə u koo yam tĩra,
suru kun maa waarə.
25 Wəllun kperi yi koo wəruma
temə, kpa wəllun dam mu yĩiri.
26 Saa yera ba koo Tənun Bii wa u
kurama guru winu səə ka dam bakam
ka yiiko.

27 U koo win gɔradoba gɔri handunian goonu nnɛ sɔɔ bu be u gɔsa mɛnna saa handunian nɔrun di sere ka wɔllɔ.

Yĩre te dãa te ba mɔ̀ figie

ta sõɔsimɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 24:32-35, Luku 21:29-33)

28 Yesu maa nɛɛ, tẽ i de dãa te ba mɔ̀ figie tu bɛɛ gari gɛɛ sõɔsi. Sanam mɛ ta kpararu torua, i yẽ ma tomburura ta turuku kua.
29 Nge mɛya maa, ì n wa yeni kpuro ya kooramɔ, i n yẽ ma nɛ Tɔnun Bii na turuku kuawa, na mam wãa kɔnnɔwɔ.
30 Ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, tẽn tɔn beni ba ǹ gbimɔ ye kpuro yu ka koora.
31 Wɔllu ka tem baa ya koo doona, adama nɛn gari kun doonɔ pai.

Gusunɔ turowa

handunian kpeerun saa yẽ
(I maa mɛɛrio Mateu 24:36-44)

32 Yesu maa nɛɛ, ye n sãa nɛn naarun saa, goo sari wi u yen tõru yẽ, baa Gusunɔn gɔradoba be ba wãa wɔllɔ, baa mam Biin tii, ma n kun mɔ Baaba turo.
33 I n tii sɛ kpa i n swaa mɛɛra, domi i ǹ yẽ dɔma te tõɔ te, ta koo tunuma.
34 N ko n sãawa nge durɔ goo wi u sanum dɔɔ. U win yɛnu win sɔm kowobu nɔmu sɔndia, u ben baawure win sɔmburu wẽ, ma u kɔnnɔ kõso sõɔwa u n swaa mɛɛra.
35 N n mɛn na, i n swaa mɛɛra, domi i ǹ yẽ nge yɛnu yẽro u koo tunuma yoka, ǹ kun mɛ wõku suunu, ǹ kun mɛ saa ye gue sumɔ, ǹ kun mɛ bururu.
36 U n tunuma suaru sɔɔ, kpa u ku raa bɛɛ deema i dò.
37 Ye na bɛɛ sõɔmɔ yera na maa baawure sõɔmɔ, i n swaa mɛɛra.

14

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go
(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Luku 22:1-2, Yohanu 11:45-53)

1 N wee, n tie sõɔ yiru bu ka Gɔɔ sararibu ka pẽɛ ye ba kun seeyatia doken tõɔ bakaru ko. Ma yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yẽrobu ba swaa kasu bu ka Yesu mwa asiri sɔɔ bu go,
2 domi ba gerumɔ ba mɔ̀, n ǹ weenɛ bu ko tõɔ baka te sɔɔ, kpa n ku raa ko gari baka tɔmbun suunu sɔɔ.

Kurɔ goo turare yẽka

Yesun wirɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:6-13, Yohanu 12:1-8)

3 Sanam mɛ Yesu u wãa Betaniɔ Simɔɔn yɛnuɔ wi u raa bara disigiru mɔ, kurɔ goo u na win mi u too buraru nɛni te ba kua ka abatiri, te ta turare gobi bɛkɛgia yiba ye ba kua ka naadin gum. U too te kɔra ma u turare ye yẽka Yesun wirɔ sanam mɛ u dimɔ.
4 Gabu ba sõɔnamɔ ka mɔru ba nɛɛ, mban sõna u turare ye kam koosia.
5 Sa ko raa kpĩ su ye dɔra yu ko sɔm kowon wõɔ tian kɔsiarun saka, kpa su gobi yi sãarobu bɔnu kua.
Ma ba kurɔ wi wɔkisi.
6 Adama Yesu u nɛɛ, i nùn derio. Mba n kua i ka nùn wɔkisimɔ. Gãa burana u man kua.
7 Baadommawa sãarobu ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ. Sanam baamɛre mɛ i kĩ, i ko kpĩ i bu durom kua. Adama nɛna na ǹ ko na n wãa ka bɛɛ ka baadomma.
8 U kua nge mɛ win mɔra nɛ. U nawa u ka nɛn wasin sikubun sɔɔru ko bu sere yi sike.
9 Ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, baama mi ba Labaari gea waasu mɔ̀ handunia kpuro sɔɔ, ba koo maa kurɔ win gari gere ye u kua minin sõ, ba n ka nùn yaaye.

Yudasi u kĩ u Yesu yãku kowo

tɔnwerobu nɔmu sɔndia
(I maa mɛɛrio Mateu 26:14-16, Luku 22:3-6)

10 Yen biru Yudasi Isikariɔtu, bwãabu wɔkura yiru yen turo, u da yãku kowo tɔnwerobun mi u ka bu Yesu nɔmu sɔndia.
11 Ben nukura dora gem gem ye ba win gari nua ma ba nùn gobi nɔɔ mwɛɛru kua yi ba koo nùn kẽ. Ma u swaa kasu nge mɛ u koo ko u ka Yesu bu nɔmu sɔndia ù n saa wa.

Yesu u Gɔɔ sararibun yaa dibu

dimɔ ka win bwãabu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:17-25, Luku 22:7-14, 21-23, Yohanu 13:21-30)

12 Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ bakarun tɔ̃ɔ gbiikiru, tè sɔɔ ba ra Gɔɔ sararibun yãanu go, Yesun bwãaba na win mi ba nɛɛ, mana a kĩ su nun Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔɔru kua.

13 Yera Yesu u win bwãabun yiru gɔra u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo wuu sɔɔ, i ko ka durɔ goo yinna u nim tooru sɔɔwa. I nùn swĩiyɔ.

14 Yɛnu mi u dua, i yɛnu gen yɛ̃ro sɔ̃ɔwɔ i nɛɛ, yinni u nɛɛ, diru mana wi ka win bwãabu ba koo be Gɔɔ sararibun yaa dibu di.

15 Durɔ wi, u koo bɛɛ gidambisa baka sɔ̃si ye ba sɔɔru kua ka gãa nìn bukata sa mɔ kpuro. Miya i ko i sun Gɔɔ sararibun sɔɔru kua.

16 Ma bwãa be, ba swaa wɔri ba tura wuu gen mi, ba ye kpuro wa nge mɛ Yesu u raa bu sɔ̃ɔwa. Ma ba Gɔɔ sararibun yaa dibu sɔɔru kua.

17 Ye n kua yoka Yesu u da mi ka win bwãabu wɔkura yiru ye.

18 Ye ba sɔ̃ ba dimɔ Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛn turo wi u dimɔ ka nɛ sannu u koo man dɔmɛ.

19 Yeya bwãa be kpuron nuki sankira, ma ba nùn bikiabu wɔri tia tia ba mɔ̀, asa n ǹ nɛ.

20 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ wɔkura yiru ye sɔɔ, nɛ ka wi sa gbɛ̃ɛ teeru sɔ̃ramɔ, wiya.

21 Ka geema, Tɔnun Bii u koo gbi nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ win sɔ̃. Adama nɔni swãarugiiwa wi u koo nùn dɔmɛ. N sanɔ ba kun daa yɛ̃ro mara.

Yinnin dĩa domaruginu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:26-30, Luku 22:15-20, Korinti I, 11:23-25)

22 Mi ba dimɔ mi, Yesu u pɛ̃ɛ sua u Gusunɔ siara ma u ye murura u win bwãabu wɛ̃. U nɛɛ, i mɔɔ, yeniwa nɛn wasi.

23 U maa nɔra sua u Gusunɔ siara ma u bu wɛ̃, ma be kpuro ba nɔra.

24 Ma Yesu u nɛɛ, yeniwa nɛn yɛm mɛ mu Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ kpaaru sire. Mu koo maa yari tɔn dabinun sɔ̃.

25 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, na ǹ maa tam mɛni nɔrumɔ sere n ka ko sanam mɛ kon mɛn kpam nɔ ban te Gusunɔ u koo swĩi sɔɔ.

26 Ye ba womusu kua ba kpa, yera ba yara ba da Olifin guuru wɔllɔ.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Luku 22:31-34, Yohanu 13:36-38)

27 Olifin guuru miya Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ kpurowa i ko i biru wura. Domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, “Ba koo yãa kparo go, kpa yãanu nu yarina.”

28 Adama nà n seewa gɔrin di kon bɛɛ gbiiya Galileɔ.

29 Yera Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baa tɔmbu kpuro bà n biru wuramɔ, n ǹ ka nɛ!

30 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ka geema na nun sɔ̃ɔmɔ, gisɔn wɔ̃ku te, sere goo dɔɔ gu ka swĩ nɔn yiru, kaa man siki nɔn ita.

31 Adama Piɛɛ u nɔɔ gɛ̃ɛ dim dim u mɔ̀, na ǹ nun sikimɔ pai. Baa ǹ n gɔɔn na, sanna sa ko gbi.

Mɛya maa bwãa be kpuro ba gerua.

Yesu u kanaru mɔ̀ Gɛsemanɛɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:36-46, Luku 22:39-46)

32 Yen biru ba da gam gum mi ba ra soku Gɛsemanɛ. Ma Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu sinɔ mi, kpa u da u kanaru ko.

33 Ma u Piɛɛ ka Yakɔbu ka Yohanu soka ba da ka wi. Ma u nanda, win wasi dwiiya.

34 Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn nukura sankira sere n gɔɔ gum girari. I yɔ̃ro mini kpa i n tii kparenu sãa.

35 Yen biru u bu dɛsirari fiiko u kpuna u kibari u kanaru kua, ǹ n koo koora, wahalan saa ye, yu nùn dɛsirari.

36 Yera u gerua u nɛɛ, nɛn Baaba, kaa kpĩ a gãanu kpuro ko. A de wahala ye, yu man dɛsirari. Adama a ku nɛn gɔ̃ru kĩru ko ma n kun mɔ wunɛgiru.

37 Ma u wurama bwãabu ita ben mi, u deema ba dò. Ma u Piɛɛ bikia u nɛɛ, Simɔɔ a dòwa? A kpana a n wasi baa kɔbi tia?

38 I n tii kparenu sãa i n kanaru mɔ̀, kpa i ku ra du kɔkiribu sɔɔ. Ka geema, tɔnun gɔ̃ru ga kĩ adama wasi yen dam bie.
39 Ma u kpam wura u kanaru kua. Gari tee yiya u gerumɔ.
40 Ye u kpam wurama u deema ba do domi ben nɔni bunia. Ba ɲ̀ maa yɛ̃ ye ba koo nùn sɔ̃.
41 Ye u wurama ben mi nɔn itase u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i den dweeyo tɛ̃, kpa i wɛ̃ra. N tura mɛ. Saa ye, ya tunuma kɔ. N wee, ba Tɔnun Bii tɔn kɔ̃sobu nɔmu sɔndiammɛ.
42 I seewo su doona. Wee, wi u man dɔmɛmɔ u sisi.

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Luku 22:47-53, Yohanu 18:3-12)

43 Yesu kun gari yi gerum kpa Yudasi ka tunuma yande, bwãabu wɔkura yiru yen turo. Tɔn dabira nùn swĩi ba takobiba ka bokunu nɛni. Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka guro guroba ba bu gɔra.
44 N deema dɔmɛ wi, u raa tɔn be sɔ̃ɔwa yĩre te u koo ko. U nɛɛ, durɔ wi u koo nɛnɛ u bɔkasi, wiya mi, bu nùn mɔɔ, bu nɛnɛ kem kem bu ka doona.
45 Ye Yudasi tunuma, mii mii u da Yesun mi, ma u nɛɛ, yinni.

Ma u nùn bɔkasi.
46 Yera tɔn be, ba nɔmu dɛmia ba Yesu mwa.
47 Adama be ba yɔ̃ min turo u win takobi woma, ma u yãku kowo tɔnweron yoon soo sɔ̃ra u bura.
48 Yera Yesu bu bikia u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobiba ka bokunu nge swaa dio?
49 Baadommawa na ra n ka bɛɛ wãa sãa yerɔ na n keu sɔ̃ɔsimɔ, ma i ɲ̀ man mwɛ. Adama Gusunɔn gari yi ɲ̀ koo ko yi kun koore.
50 Yera bwãa be kpuro ba yarina ba nùn deri.
51 Aluwaasi goo maa Yesu swĩi biruɔ u bekuru wukiri. Yera gaba kĩ bu nùn mwa,
52 adama u duka tereru, u bu bekuru deria.

Ba Yesu sirimɔ

Yuuban tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:57-68, Luku 22:54-55, 63-71, Yohanu 18:13-14, 19-24)

53 Sanam mɛya ba ka Yesu da yãku kowo tɔnweron yɛnuɔ mi yãku kowo tɔnwerobu ka guro gurobu ka maa wooda yɛ̃robu ba mɛnnɛ.
54 Ma Piɛɛ u bu swĩi dandankuru sere ka yãku kowo tɔnweron yɛnu yaaraɔ. Miya u sina, wi ka tabu kowobu sannu ba dɔ̃ɔ wɔ̃su.
55 Yãku kowo tɔnwerobu ka maa guro gurobun mɛnnɔ ge kpuro ba seeda kasu ye ba koo Yesu mani bu ka nùn go. Adama ba ɲ̀ wa.
56 Domi tɔn dabiru ta nùn seeda weesugia diisimɔ adama seedagii be, ba ɲ̀ nɔɔ tia sãa.
57 Yera gaba seewa ba nùn weesu mani ba nɛɛ,
58 bɛsɛ sa nua u nɛɛ u koo sãa yeru sura te ba ka nɔma bana, kpa sɔ̃ɔ itan baa sɔɔ u be ten kpaaru bani te ba ɲ̀ ka nɔma banɛ.
59 Ka mɛ, baa gari yinin tii sɔɔ ba ɲ̀ nɔɔ tia kue.
60 Ma yãku kowo tɔnwero u seewa u yɔ̃ra be kpuron wuswaaɔ, u Yesu bikia u nɛɛ, a ɲ̀ gɛɛ wisimɔ? Mba tɔn beni ba nun saarisimɔ.
61 Adama Yesu u maari piti, u ɲ̀ bu gãanu wisa. Yera yãku kowo tɔnwero wi, u kpam nùn bikia u nɛɛ, wuna Kirisi wi? Gusunɔ Yinni wi sa siaramɔn Bii?
62 Ma Yesu u nɛɛ, oo, nɛna mi. Sɔ̃ɔ teeru i ko Tɔnun Bii wa u sɔ̃ Dam Kpurogiin nɔm geuɔ, u wee wɔllun di guru winu sɔɔ.
63 Sanam mɛya yãku kowo tɔnwero u win tiin yaberu nɛnua u karana, ma u nɛɛ, ee, seeda yerà i maa kasu.
64 Bɛɛ i nua gari kam yi u gerua. Amɔna i wa durɔ wi sɔɔ.

Ma be kpuro ba nùn taarɛ wɛ̃ ba nɛɛ, bu nùn go.
65 Yera ben gaba yande nùn yãatam siem wɔri, ba win nɔni wɔ̃kua, ma ba nùn nɔm kusa soomɔ, ba nɛɛ u tubuo wi u nùn soomɔ.

Ma tabu kowobu ba nùn mwa ba soomɔ.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:69-75, Luku 22:56-62, Yohanu 18:15-18, 25-27)

66 Sanam mɛ Piɛɛ u wãa yɛnu yaaraɔ,
yera wɔndia goo wi u sɔmburu mɔ̀
yãku kowo tɔnweron mi u na mi.
67 Ye u Piɛɛ wa u dɔ̃ɔ wɔ̃su, u nùn
mɛɛra tii. Yera u nɛɛ, wunɛ maa, a raa
wãa ka Yesu Nasarɛtigii sannu.
68 Adama Piɛɛ u gari yi siki, u nɛɛ, na
ɲ̀ yɛ̃ fa, ya ɲ̀ man yeeri ye a gerumɔ.
Ma u yara u da gongoroso gia. [Saa
yera goo dɔɔ ga swĩ.]
69 Wɔndia sɔm kowo wi, u kpam
nùn wa mi, ma u be ba yɔ̃ mi sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, durɔ win tɔmbun turowa mini.
70 Adama Piɛɛ u kpam gari yi siki. Ye
n tɛ fiiko, be ba yɔ̃ mi ba Piɛɛ sɔ̃ɔwa
ba nɛɛ, ka gem, wunɛ tɔn ben turowa
domi wunɛn tii Galilegiiwa.
71 Yera Piɛɛ u bɔ̃rua u sɔnna u nɛɛ, na
ɲ̀ durɔ wi yɛ̃ wi bɛɛ i ka yã mini.
72 Mii mii ma goo dɔɔ ga swĩ nɔn
mɛɛruse. Yera u Yesun gari yaaya yi u
raa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sere goo dɔɔ gu
ka swĩ nɔn yiru, u koo nùn siki nɔn ita.
Ma u swĩi wɔri.

15

Ba ka Yesu da

Pilatin wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Luku 23:1-5, Yohanu 18:28-38)

1 Buru buru yellu yãku kowo
tɔnwerobu ka maa guro gurobu ka
wooda yɛ̃robu, ka be ba tie mɛnnɔ ge
sɔɔ, ba mɛnna bu ka gari yi wesiana
sannu. Ma ba Yesu bɔkua ba ka da ba
Pilati nɔmu sɔndia.
2 Yera Pilati nùn bikia u nɛɛ, wuna
Yuuban sunɔ?
Yesu nùn wisa u nɛɛ, mɛya nge mɛ a
gerua.
3 Ma yãku kowo tɔnwerobu ba Yesu
mɛm dabinu manimɔ.
4 Yera Pilati kpam nùn bikia u nɛɛ, a
ɲ̀ gãanu wisimɔ? A ɲ̀ nɔɔmɔ nge mɛ ba
nun mɛm dabinu manimɔ?
5 Adama Yesu kun yen gaa wisa sere
biti ya Pilati mwa.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-26, Luku 23:13-25, Yohanu 18:39-19:16)

6 N deema, Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru
baatere Pilati u ra pirisɔm turo
karewa wi tɔmba kĩ.
7 Sanam mɛya, tem gowobu gaba
wãa pirisɔm sɔɔ be ba tɔmbu go tem
gooru garu sɔɔ. Ben turon yĩsira
Baraba.
8 Ma tɔn wɔru ga susi Pilatin mi bu
ka nùn kana u bu kua nge mɛ u ra bu
kue wɔ̃ɔ baagere tɔ̃ɔ te sɔɔ.
9 Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, i kĩ n bɛɛ
Yuuban sunɔ kara?
10 Domi win tii u yɛ̃ kam kam ma
nisinun sɔ̃na yãku kowo tɔnwerobu
ba nùn Yesu nɔmu sɔndia.
11 Sanam mɛ sɔɔra yãku kowo
tɔnwero be, ba tɔn wɔru bɔrie gu ka
Pilati seesi kpa u bu Baraba kara.
12 Ma Pilati u kpam bu bikia u nɛɛ, ɲ̀
n mɛn na, mba i kĩ n ko ka durɔ wi bɛɛ
i sokumɔ Yuuban sunɔ.
13 Yera ba kpam gbãsukum wɔri ba
nɛɛ, a nùn kpareo dãa bunanaru sɔɔ.
14 Pilati u bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na.
Kɔ̃sa yerà u kua.
Adama tɔn be, ba gbãsukum sosi ba
nɛɛ, a nùn kpareo dãa bunanaru sɔɔ.
15 Pilati u kĩ u ko ye n koo bu
dore, yen sɔ̃na u bu Baraba kara. Yen
biru u dera ba Yesu so ma u nùn
tabu kowobu nɔmu sɔndia bu nùn dãa
bunanaru kpare.

Tabu kowobu

ba Yesu yaakoru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 27:27-31, Yohanu 19:2-3)

16 Sanam mɛya tabu kowobu ba
Yesu gawa ba ka nùn da tem yɛ̃ron
agbara sɔɔkaaɔ ma ba tabu kowobu
kpuro kpuro mɛnna mi.
17 Ba Yesu gurumusu swãabu se-
busia, ma ba sãki tundu bɔkana ba
doke win wirɔ nge furɔ.
18 Ma ba nùn tɔbirim wɔri ba mɔ̀,
Yuuban sunɔ, fɔɔ baasira.
19 Ma ba nùn gãa bɔ̃ɔ soomɔ wirɔ, ba
nùn yãatam siemɔ, ba nùn yiirammɛ.
20 Ye ba nùn yaakoru kua ba kpa,
ba nùn gurumusu swãabu ge potari
ba win tiin yãnu sua ba nùn sebusia.
Ma ba nùn gawa ba ka yara bu ka nùn
kpare dãa bunanaru sɔɔ.

Ba Yesu kpare

dãa bunanaru wəllə
(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Luku 23:26-43, Yohanu 19:17-27)

21 Sanam mɛ ba ka nùn dəə, n wee
durə goo u sarə mi, wi ba ra soku
Siməə Sirɛnigii, u wee gberu kpaanɛn
di. N deema Siməə wi, u sãawa
Alesandu ka Rufusin baaba. Ma tabu
kowobu ba nùn mwa ka dam ba nùn
Yesun dãa bunanaru səbi.
22 Ba ka Yesu da mi ba ra soku
Gəəgəta, yĩsi ten tubusiana, aye te ta ka
wii koko weenɛ.
23 Ma ba nùn tam wɛ̃ mɛ mu ka tim
mɛnna mɛ ba ra soku miru, adama u
yina u nə.
24 Yera ba nùn kpare dãa bunanarə.
Yen biru tabu kowo be, ba win yãnu
tɛtɛ toosi bu ka wa ye ben baawure u
koo sua. Nge mɛya ba ka Yesun yãnu
bənu koosina.
25 Bururun kəba nəəba nnɛn sakawa
ba nùn kpare dãa bunanarə.
26 Tora te u kua ba ka nùn kpare,
tera ba yorua ba mani ba nɛɛ, Yuuban
sunə.
27 Ba maa gbɛnəbu yiru gabu dãa
bunananu kpare, turo Yesun nəm
geuə, turo win nəm dwarə. [
28 Nge mɛya Gusunən gari yi koora
yi yi nɛɛ, "Ba nùn garisi kõsan kowobu
səə."]
29 Tən be ba sarə ba nùn wiru di-
irisimə ba wənsimə ba nɛɛ, ahã to, n
ǹ wuna ra nɛɛ kaa sãa yeru sura kpa
a kpaaru bani sõə itan baa səə?
30 Tɛ̃, a re tii faaba koowo a sara dãa
ten min di.
31 Nge mɛya maa yãku kowo
tənwerobu ka wooda yɛ̃robu ba nùn
yaakoru mɔ̀. Ba sõənamə ba mɔ̀, u gabu
faaba kua adama u kpana u tii faaba
ko.
32 Tɛ̃ i de Kirisi Isireliban sunə u
sarama su wa saa dãa bunana ten min
di kpa su nùn naanɛ doke.

Mɛya maa be yiru, be ba kpare dãa
bunanaru səə ka wi sannu, ba maa nùn
wəmmə.

Yesun gəə

(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Luku 23:44-49, Yohanu 19:28-30)

33 Yera dəma ten sõə səə, yam
wõkura tem mɛ kpuro wukiri sere n
ka kua sõə səən kəba ita.
34 Kəba ita yen sakawa Yesu u gbãra
ka dam, u nɛɛ, "Eloi, Eloi, lema
sabatani." Yen tubusiana, Gusunə nɛn
Yinni, mba n kua a ka man deri.
35 Be ba yõ min gabu ba gari yi nua
ma ba nɛɛ, i ǹ nəəmə? U Eli soku.
36 Yera ben turo u duka na ka swɛ̃ɛ
dukɛ dukɛsu si u wasa tam məmməm
səə u bɛri dɛkaə. Ma u Yesu tĩi u nə, u
nɛɛ, i de su wa Eli ù n koo na u nùn
sarasia.
37 Yera Yesu u gbãra wəllə too too,
ma win hunde ya doona.
38 Ase saa yera maa beku kare te ta
wãa sãa yeru səə ta gɛ̃ɛrama saa wəllun
di sere temə.
39 Tabu kowobun tənwero wi u yõ
Yesun wuswaaə u wa nge mɛ u ka gu.
Yera u nɛɛ, ka gem durə wi, Gusunən
Biiwa.
40 Kurəbu gaba maa wãa mi, ba
mɛɛra sarun di. Be səəra Maari
Madalagii wãa, ka Salomɛ, ka Maari wi
u sãa Yose ka Yakəbu yãkabun mɛro.
41 N deema beya ba raa Yesu swĩi ba
nùn nəərimə sanam mɛ u wãa Galileə.
Kurəbu dabiru gara maa wãa mi, be ba
ka nùn na Yerusalɛmuə sannu.

Yesun sikubu

(I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Luku 23:50-56, Yohanu 19:38-42)

42-43 Ye n kua yoka, Yosɛfu
Arimategii u tunuma mi, wi u sãa
bɛɛrɛgii Yuuban guro gurobu səə, u
maa mara Gusunə u bandu swĩi. Tõə
te, tõə wɛ̃rarugirun səərun tõra, tèn
yokan di tõə wɛ̃rarugira koo tore. Yen
sõna Yosɛfu u da Pilatin mi ka toro
sindu u ka Yesun goru kana.
44 Ma Pilati u biti kua too too ye u
nua ma Yesu u gu kə. Yera u tabu sunə
sokusia u ka nùn bikia Yesu ù n gu kə.
45 Ye tabu sunə wi, u nùn sõəwa ma
Yesu u gu, u Yosɛfu nəə kã u ka goo te
sua.
46 Yosɛfu u da u beku te ba wesa ka
wɛ̃ɛ damgii dwa, ma u goo te sarasia
u tu beku te tɛ̃ke. Ma u tu kpɛ̃ɛ kpee
wəru ge ba dãka səə. Yen biru u kpee
bakaru garu bimiama u ka wəru gen
nəə kərua.

47 N deema, Maari Madalagii ka
Maari Yosen mɛro, ba mɛɛra mi ba
Yesun gɔru kpɛ̃ɛmɔ.

16

Yesun seebu gɔrin di
(I maa mɛɛrio Mateu 28:1-8, Luku 24:1-12 Yohanu 20:1-10)

1 Ye tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira sara, Maari
Madalagii ka Salomɛ ka Maari
Yakɔbun mɛro, ba turare dwa bu ka
Yesun gɔru yɛ̃ka.
2 Ye n kua alusuma buun buru buru
yellu kurɔ be, ba da siki ten mi.
3 Swaaɔ ba bikianamɔ, wara u koo
bu kpee te bimia siki ten nɔɔn di.
4 Ye ba mɛɛra ma ba wa, wee kpee te,
ta bimiare baa mɛ ta kpã too.
5 Ye ba dua siki te sɔɔ ba aluwaasi
goo wa u sõ ben nɔm geuɔ u yabe
kpikiru sebua. Ma bɛrum bu mwa
gɛ̀m gem.
6 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku bɛrum ko.
Na yɛ̃ ma Yesu Nasarɛtigiiwa i kasu wi
ba kpare dãa bunanaru sɔɔ. U seewa
gɔrin di u ǹ wãa mini. I mɛɛrio mi ba
raa nùn kpĩi.
7 N n mɛn na, i doo i win bwãabu
sõ ka Piɛɛn tii ma u koo bu gbiiya u da
Galileɔ. Miya ba koo nùn wa nge mɛ u
raa bu sɔ̃ɔwa.
8 Yera ba yarima ba duki doona
sikiru min di ka diiribu domi bɛrum
bu mwa gem gem. Ba ǹ maa goo gãanu
ganu sɔ̃ɔwa bɛrum saabu.

Yesu u Maari Madalagii kure
(I maa mɛɛrio Mateu 28:9-10, Yohanu 20:11-18)

[
9 Ye Yesu u seewa gɔrin di alusuma
buun buru buru yellu, Maari
Madalagiiwa u gbia u tii sɔ̃ɔsi, wì sɔɔn
di u wɛrɛkunu nɔɔba yiru gira.
10 Ma kurɔ wi, u da u win kpaasibu
labaari ye sɔ̃ɔwa be ba wãa nuku
sankiranu ka swĩi sɔɔ.
11 Sanam mɛ ba nua Yesu kua waso,
kurɔ wi maa nùn wa, ba ǹ ye wure.

Yesu u bwãabu yiru kure
(I maa mɛɛrio Luku 24:13-35)

12 Yenin biru, Yesu u wigibu yiru
gabu kure ye ba sĩimɔ swaaɔ ba baru
kpaaru garu dɔɔ adama u tii kɔsa ben
nɔni sɔɔ.
13 Ye ba wɔma wuu min di ba be ba
tie yen labaari sɔ̃ɔwa, adama ba ǹ maa
ye naanɛ kue.

Yesu u tii bwãabu
wɔkura tia ye sɔ̃ɔsi
(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Luku 24:36-49, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

14 Yen biru Yesu u bwãabu wɔkura
tia ye kurema ye ba dimɔ. Ma u bu
gerusi ben naanɛ dokebu sarirun sõ
ka maa ben degangam sõ, domi ba ǹ
tɔn ben gari wure be ba nùn wa u
seewa gɔrin di.
15 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i doo
handunian baama kpuro kpa i bwe-
seru baatere Labaari gea waasu kua.
16 Baawure wi u ye naanɛ doke, ma
ba nùn batɛmu kua, u koo hunden
faaba wa. Baawure wi u kun maa ye
naanɛ doke, u koo taarɛ wa.
17 Sɔm maamaakiginu wee ni naanɛ
dokeobu ba koo ko. Ba koo wɛrɛkunu
gira ka nɛn yĩsiru kpa bu ka barum
kpam gari gere.
18 Bà n waa gɔsɔnu sua nɔmaɔ, ǹ kun
mɛ bà n dɛ̃ɛ nɔra, ba ǹ wahala gaa wasi.
Bà n maa barɔbu nɔmu sɔndi, ba koo
bɛkurawa.

Yesu u doonɔ Gusunɔn mi
(I maa mɛɛrio Luku 24:50-53, Gɔrobun Kookoosu 1:9-11)

19 Ye Yinni Yesu ka bu gari yi kua u
kpa, u suara wɔllɔ u da u sina Gusunɔn
nɔm geuɔ.
20 Ma bwãa be, ba da ba waasu
kua baama kpuro. Ma Yinni u ka
bu sɔmbu te mɔ̀, u sɔ̃ɔsimɔ ka sɔm
maamaakiginu ma ben gari sãawa
gem.]

LABAARI GEA NGE MƐ LUKU U YORUA

Luku, wi u tire te yorua, u sãawa Gɛrɛki. U yɛ̃ru mɔ, u sãawa dokotoro, Kol 4:14. Teofiruwa u tire te yorua. Teofiru wi, u ɲ̀ maa sãa Yuu. Yen sɔ̃na ye u Yesun bwese tɔ̃kan gari mɔ̀, u girariwa sere Adamun mi, wi u sãa tɔmbu kpuron baaba. Luku u kĩ u sɔ̃ɔsiwa ma Yesu u sãawa tɔmbu kpuron Faaba kowo, n ɲ̀ mɔ Yuuba tɔnagii. U maa sɔ̃ɔsi ma Yesu u tɔmbu kpuro kĩ, bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu ka damgibu ka sãarobu ka gobigibu ka kurɔbu ka durɔbu ka bibu.

Tire ten gari mɛro ya wãawa ten wiru 19:10 sɔɔ ye ya nɛɛ, Tɔnun Bii u nawa u ka kasu be ba kɔ̃ɔra u bu faaba ko.

Tire ten kpunaa

1. Yohanu Batɛmu kowo ka Yesun marubu ka Yesun biru, wiru 1n di sere wiru 2.
2. Yohanu Batɛmu kowon waasu ka Yesun kɔkiribu, wiru 3n di sere wiru 4:13.
3. Yesun sɔmburu Galileɔ, wiru 4:14n di sere wiru 9:50.
4. Yesu u wãa Yerusalɛmun swaaɔ, wiru 9:51n di sere wiru 19:28.
5. Yesun sɔ̃ɔsi dãakinu batuma sɔɔ, wiru 19:29n di sere wiru 21:37.
6. Yesun sanam dãakim handunia sɔɔ, wiru 22n di sere wiru 24.

Nge mɛ ba kua

ba ka tire te yorua

1-4 Teofiru, bɛɛrɛ bakagii, n man wɛ̃re n nun tireru yorua n nun sɔ̃ dee dee ye n koora bɛsɛn suunu sɔɔ. Be ba ye wa toren di ba kua yen labaarin sɔm kowobu ma ba sun ye sɔ̃ɔwa. Dabiru be ba ye nua ba kookari kua bu ka ye yore dee dee. Nɛn tii na gari yi kpuro wɛ̃ɛra yin toren di. N maa man wɛ̃re n nun ye yorua a n ka yen gem yɛ̃ ye ba nun sɔ̃ɔsi.

Gusunɔn gɔrado u Yohanu Batɛmu kowon marubun gari nɔɔsia

5 To, Herodu Yudean tem yɛ̃ron waati, yãku kowo goo wãa yãku kowobun wuuru sɔɔ te ba mɔ̀ Abia, win yĩsira Sakari. Win kurɔ maa sãawa Aronin bweseru, win yĩsira Elisabɛti.

6 Be yiru kpuro geegiba Gusunɔn wuswaaɔ. Ba sĩimɔ Yinni Gusunɔn wooda ka win sɔ̃ɔsibu kpuro sɔɔ dee dee.

7 Adama ba ɲ̀ bii mɔ yèn sɔ̃ Elisabɛti sãa wĩro, be yiru kpuro ba maa tɔkɔnu kua.

8 N wee sanam mɛ n ben wuuru girari, Sakari win yãku kobun sɔmburu mɔ̀ Gusunɔn wuswaaɔ.

9 Ma tubu tubu ya nùn mwa nge mɛ yãku kowobun komaru, u ka du Yinni Gusunɔn sãa yerɔ u turare dɔ̃ɔ doke.

10 Tɔn wɔru kpuro ga kanaru mɔ̀ tɔɔwɔ sanam mɛ u turare dɔ̃ɔ dokemɔ.

11 Ma Yinnin gɔrado u nùn kure u yɔ̃ mi ba ra turare dɔ̃ɔ doken nɔm geuɔ.

12 Ye Sakari u nùn wa, u wom torura ma bɛrum nùn mwa.

13 Ma gɔrado wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko Sakari, domi ba wunɛn kanaru mwa. Wunɛn kurɔ Elisabɛti u koo nun bii tɔn durɔ marua, kpa a nùn yĩsiru kɛ̃ Yohanu.

14 Kaa nuku doo bakabu wa, tɔn dabira koo maa yɛ̃ɛri win marubun sɔ̃.

15 Domi u koo ko tɔn boko Yinni Gusunɔn wuswaaɔ. U ɲ̀ tam nɔrumɔ. U ko n maa Hunde Dɛɛro yiba win mɛron nukurun di.

16 U koo de Isireliba dabiru bu wura Gusunɔ ben Yinnin mi gia.

17 U koo nùn swaa gbiiya kpa u n sãa nge Gusunɔn sɔmɔ Eli, u n dam mɔ u ka baababa ka ben bibu dorasia, kpa u maa ka mɛm nɔɔ sariba wura geegibun swaa sɔɔ, kpa u maa tɔmbun gɔ̃rusu sɔɔru koosia mam mam Yinnin sɔ̃.

18 Sakari u gɔrado wi bikia u nɛɛ, amɔna ko na n ka yɛ̃ ma gari yi gema. Domi nɛ durɔ tɔkɔra, nɛn kurɔn tii maa tɔkɔru kua.

19 Ma gɔrado wi, u nùn wisa u nɛɛ, nɛna Gabiriɛ, nɛ wi na ra n yɔ̃ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba man gɔrimawa n ka nun gari ko kpa n ka nun labaari gea ye nɔɔsia.

20 Adama a ɲ̀ nɛn gari naanɛ doke yi
yi koo koora yin saa sɔɔ. Yen sɔ̃na, a ɲ̀
maa kpɛ̃ a gari gere sere dɔma te yabu
ye, ya koora.
21 Tɔmba Sakari mara, ma biti ya bu
mwa ye u ka tɛ mɛ sãa yerɔ.
22 Ye u yara, u ɲ̀ kpĩa u ka bu gari
kue, ma ba gia ma u kãsiru wawa sãa
yeru mi. U ka bu nɔma gari sɔ̃ɔmɔ, u ɲ̀
nɔɔ wukie.
23 Ye win yãku kowo sɔmbura kpa,
u sĩa win yɛnuɔ.
24 Yen biru win kurɔ Elisabɛti u gura
sua, ma u tii berua suru nɔɔbu. U nɛɛ,
25 n wee ye Yinni Gusunɔ u man
kua. U ka man nɔnu geu mɛɛra u man
sekuru yara tɔmbun wuswaaɔ.

Wɔllun gɔrado

u Yesun marubun gari nɔɔsia

26-27 Elisabɛtin guran suru nɔɔba
tiase, Gusunɔ u win gɔrado Gabiriɛ
gɔra Nasarɛtiɔ, Galilen tem sɔɔ wɔndia
goon mi, wi u kun durɔ yɛ̃. Wɔndia
win durɔ kɛ̃ɛro Yosɛfu u sãawa Dafidi
sina bokon bweseru. Wɔndia win tiin
yĩsira Maari.
28 Gɔrado wi, u da win mi ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun tɔbura, Gusunɔ u
nun durom kua, u maa wãa ka wunɛ.
29 Maarin laakari ya burisina ka gari
yi, ma u tii bikia u nɛɛ, tɔbiri teren
bwesera mini.
30 Gɔrado u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a ku
bɛrum ko Maari domi Gusunɔ u nun
durom kua.
31 Wee kaa gura sua a bii tɔn durɔ ma
kpa a nùn yĩsiru kɛ̃ Yesu.
32 U koo ko tɔn boko. Ba ko n da nùn
soku Wɔrukoon Bii. Yinni Gusunɔ u
koo nùn win sikado Dafidin bandu wɛ̃.
33 U ko n bandu dii Yakɔbun yɛnuɔ
sere ka baadommaɔ. Win bandu ta ɲ̀
ko n nɔru mɔ.
34 Ma Maari u gɔrado bikia u nɛɛ,
amɔna yeni ya koo ka koora domi na
ɲ̀ durɔ yɛ̃.
35 Gɔrado u nùn wisa u nɛɛ,
Hunde Dɛɛro u koo nun deema, kpa
Wɔrukoon dam mu nun wukiri. Yen
sɔ̃na ba koo bii dɛɛro wi kaa ma mi
soku Gusunɔn Bii.
36 Wee wunɛn mɛro bisi Elisabɛti wi
ba raa sokumɔ wĩro, win tii u bii tɔn
durɔn gura mɔ win tɔkɔru sɔɔ. U wãa
win suru nɔɔba tiase sɔɔ tɛ̃.
37 Domi gãanu sari ni Gusunɔ kpanɛ.
38 Maari nɛɛ, nɛna Yinnin yoo. N
man kuo nge mɛ a gerua. Ma gɔrado
wi, u doona.

Maari u Elisabɛti beram da

39 Sɔ̃ɔ mɛɛ te sɔɔ, Maari u seewa
kpaaka u da Yudean wuu gagu sɔɔ ge
ga wãa guunun bera gia.
40 U dua Sakarin yɛnuɔ ma u
Elisabɛti tɔbura.
41 Ye Elisabɛti u Maarin tɔbiribu
nua, yera bii wi u wãa win nukurɔ u
diira ma Elisabɛti u Hunde Dɛɛro yiba.
42 Ma u gbãra u nɛɛ, domarugiiwa
wunɛ tɔn kurɔbu sɔɔ, domarugiiwa
maa bii wi kaa ma.
43 Wara ra n nɛ, nɛn Yinnin mɛro u
ka man beram na.
44 Domi wee, ye wunɛn tɔbiribun
nɔɔ ga nɛn swaa wɔri, bii wi u wãa nɛn
nukurɔ u diira ka nuku dobu.
45 Doo nɔɔrugiiwa wunɛ ye a ka
naanɛ doke ma ye kpuro ya koo koora
ye Gusunɔ u nun sɔ̃ɔwa.

Maarin womu

46 Maari u womu kua u nɛɛ,
nɛn gɔ̃ru ga Yinni saabu mɔ̀.
47 Nɛn hunde yɛ̃ɛrimɔ Gusunɔ nɛn
Faaba kowon sɔ̃,
48 yèn sɔ̃ u ka man nɔnu geu mɛɛra, nɛ
wi na sãa win yoo bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ.
Wee, saa tɛ̃n di saa baayeren tɔmbu ba
koo man soku doo nɔɔrugii
49 yèn sɔ̃ Gusunɔ dam kpurogii u man
gãa bakanu kua.
Win yĩsira Dɛɛro.
50 U ra be ba nùn nasie durom kue saa
baayere.
51 U win dam sɔ̃ɔsi,
ma u be ba tii suabun bwisikunu mɔ
yarinasia.
52 U sinambu bandu yara.
Ma u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu wɔlle sua.
53 U gɔ̃ɔrobu debia ka gãa geenu.
Ma u gobigibu gira nɔm dira.
54 U win sɔmɔ Isireli somi
yèn sɔ̃ u win durom yaaya
55 mɛ u Aburahamu ka win bibu
kuammɛ sere ka baadomma
nge mɛ u bɛsɛn baababa nɔɔ mwɛɛru
kua.

56 Maari u ka Elisabɛti sina nge suru
ita, yen biru u gəsira win kpaarə.

Yohanu Batɛmu kowon marubu

57 Elisabɛtin marubun sanam yiba,
ma u bii tən durə mara.
58 Win berusebu ka win dusibu ba
nua ma Yinni u nùn durom bakam
kua, ma ba ka nùn nuku dobu mɔ̀
sannu.
59 Ma n kua sõə nəəba itase ba mɛnna
bu ka bii wi bango ko, ma ba kĩ bu nùn
yĩsiru kɛ̃ Sakari nge win tundon yĩsiru.
60 Adama win mɛro u gerua u nɛɛ,
aawo, Yohanuwa ba koo nùn soku.
61 Ma ba nɛɛ, wunɛn bweseru səə,
goo sari wi u yĩsi te mə.
62 Yera ba win tundo gari bikia ka
yĩreru bu ka gia mɛ u kĩ bu nùn soku.
63 Ma u bu gãanu bikia nì səə u
koo yore ma u yorua, Yohanuwa win
yĩsiru. Ma biti ya tən be kpuro mwa.
64 Yande win nəə ga wukiara, win
yara dɛnda, u gari mɔ̀ ma u Gusunə
siaramə.
65 Bɛrum be kpuro mwa be ba wãa
bera mi, ma ba gari yi kpuro sõəna ba
ka sikerena Yudean tem wusu səə si
su wãa guunun bera gia.
66 Ma be ba gari yi nua kpuro, ba
yi berua ben gõrusə, ba bikianamə ba
mɔ̀, ǹ n mɛn na, amənа bii wi, u koo ra
ko.
Domi ba wa Yinnin nəmu ga wãa ka
wi.

Sakari u Gusunən gari gerua

67 Ma bii win tundo Sakari, u Hunde
Dɛɛro yiba ma u gerua u nɛɛ,
68 su Gusunə Isireliban Yinni siara
ye u ka win təmbu naawa
ma u bu yakia.
69 Ma u ka sun Faaba kowo damgii
naawa
wi u sãa Dafidi win səm kowon
sikadobu.
70-71 Wiya u koo sun faaba ko saa bɛsɛn
yibɛrɛban min di,
ka be ba sun tusa kpuron nəman di,
nge mɛ u raa gerua
saa win səmə dɛɛrobun nəsun di
be ba wãa yellu.
72 Mɛya u ka bɛsɛn baababa durom
kua,
ma u maa win nəə mwɛɛ dɛɛraru
yaaya.
73 Nge mɛ u raa bõrua
Aburahamu bɛsɛn baaban wuswaaə
74 u ka sun wəra saa bɛsɛn yibɛrɛban
nəman di,
kpa u sun ayeru wɛ̃ su ka nùn sã
bɛrum sariru səə,
75 kpa su ko dɛɛrobu ka gemgibu win
wuswaaə
bɛsɛn wãarun sanam kpuro səə.
76 Wunɛ maa nɛn bii,
ba koo nun sokuwa Wərukoon səmə
domi kaa Yinni gbiiya a ka win swɛɛ
səmɛ,
77 kpa a maa win təmbu sõ ma ba koo
faaba
wa bà n bu ben toranu suuru kua
78 bɛsɛn Yinnin wənwəndun sõ te ta
kpã.
Wənwən ten saabuwa
yam bururam ko n sun naawa wəllun
di
nge buruku sõə yana,
79 u ka bu yam dɛɛrasia
be ba wãa yam wõkuru səə
ka be gəən bɛrum wukiri nge yam
wõkuru.
Kpa u ka bɛsɛn naasu kpara alafian
swaa səə.
80 Ma bii wi, u kpɛ̃amə u bwisi mɔ̀,
ma u da u wãa gbaburə sere n ka kua
tõə te u tii sõəsi Isireliban wuswaaə.

2

Yesun marubu
(I maa mɛɛrio Mateu 1:18-25)

1 Sanam mɛ səə, tem yɛ̃ro Ogusitu
u wooda yara bu tem baama kpuron
təmbu gari.
2 Gari gari gbiikaa ye, ba ye kuawa
Kirinusi Sirin tem yɛ̃ron waati.
3 Ma baawure u da win wuuə bu ka
nùn tireru doke.
4 Yosɛfu u maa seewa Galilen wuu
gagun di ge ba ra soku Nasarɛti, u da
Yudean temə sere Dafidin wuuə ge ba
ra nɛɛ Bɛtelehɛmu yèn sõ u sãa Dafidin
sikadobu,
5 kpa bu ka bu tireru doke, wi ka
win kurə kɛ̃ɛro Maari. Maari wi, u
gura mə.
6 Ye ba wãa mi, win sanam yiba ye u
koo ka ma.
7 Ma u win bii gbiikoo mara tən
durə, ma u nùn sɛ̃katia tɛ̃kusi u nùn

kpĩ yãanun yakasu wəllə, yèn sõ ba ǹ ayeru wa səbun səbia yerə.

Gusunən gərado

u yãa kparobu kure

8 N deema yãa kparoba wãa bera mi
yakasə, ba ben yãanu kõsu wõkuru.
9 Yera Gusunən gərado u bu kure ma
Gusunən yiikon girima ya bu burure
ya ka sikerena ma bɛrum bu mwa gem
gem.
10 Ma gərado u bu sõəwa u nɛɛ,
i ku nanda domi na ka bɛɛ Labaari
gea naawawa ye ya koo təmbu kpuro
nuku doo bakabu wɛ̃.
11 Gisə Dafidin wuuə ba bɛɛ Faaba
kowo marua wi u sãa Kirisi Yinni.
12 Wee, nge mɛ i ko ka nùn tubu, i
ko bii wɛ̃ɛru wa ba sɛ̃katia tɛ̃kusi, u kpĩ
yãanun yakasu wəllə.
13 Suaru səə wəllun tabu kowobu
dabi dabiru ba kurama gərado win
bəkuə ba Gusunə siaramə ba gerumə,
14 bu Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə wəllə.
Bəri yenda n wãa handunia səə be ba
Gusunən nukuru dorasiamən
suunu səə.

Yãa kparoba dəə Bɛtelehɛmuə

15 Sanam mɛ wəllun gərado be, ba
bu doonari ba wura Gusunə wəllə, yãa
kparo be, ba geruna ba nɛɛ, ǹ n mɛn
na, su da Bɛtelehɛmuə su wa ye ya
koora ye Yinni Gusunə u sun sõəsi.
16 Ba da ka sɛndaru ma ba Maari ka
Yosɛfu wa ka bii wɛ̃ɛ te, ta kpĩ yãanun
yakasu wəllə.
17 Ye ba nùn wa ba kpa ba saara
ye gərado wi, u raa bu sõəwa bii win
wəllə.
18 Ma be kpuro be ba gari yi nua ba
biti soora ka ye yãa kparoba bu sõəwa.
19 Adama Maari u gari yi kpuro doke
gõruə u yi lasabu mò.
20 Ma yãa kparo be, ba gəsira ba
Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃ɛmə, ba nùn siaramə
yabu ye kpuron sõ ye ba nua ka ye ba
wa, nge mɛ gərado wi, u raa bu sõəwa.

Ba Yesu yĩsiru kã

21 Ye sõə nəəba ita ya yiba ba bii wi
bango kua, ma ba nùn yĩsiru kã Yesu,
yĩsi te Gusunən gərado u nùn kã ba
sere win gura sua.

Ba Yesu Gusunə tusia sãa yerə

22-23 Amɛniwa ba yorua Yinnin
wooda səə ba nɛɛ, "Bii tən durə gbiikoo
baawure wi ba mara, ba koo nùn
wunawa nɛnɛm Yinni Gusunən sõ."
Yen sõna ye sanam yiba bu ka tii
sãrasia nge mɛ Məwisin wooda ya
gerua, Maari ka Yosɛfu ba ka bii wi da
Yerusalɛmuə bu nùn Yinni tusia,
24 kpa bu ka yãkuru ko nge mɛ
ba gerua Yinnin wooda səə ba nɛɛ,
"Kparukonu yiru, ǹ kun mɛ totobɛrɛ
binu yiru."
25 Durə goo wãa Yerusalɛmuə, win
yĩsira Simɛə. Durə wi, u sãawa geegii
wi u Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃. U wi u koo
Isireliban nukuru yɛmiasia swaa daki
ma Hunde Dɛɛro nùn wãasi.
26 Hunde Dɛɛro wi, u maa nùn sõəsi
ma u koo Kirisi, wi Yinni u gəsa wa u
sere gbi.
27 U da sãa yerə ka Hunde Dɛɛron
kparabu. Ye Yesun dusiba ka nùn dua
bu nùn kua nge mɛ wooda ya gerua,
28 Simɛə u nùn mwa win nəmaə ma
u Gusunə saabu kua u nɛɛ,
29 Yinni, tɛ̃ kaa de nɛ wunɛn səm kowo,
n handunia deri ka alafia
nge mɛ a man sõəwa.
30 Domi nɛn nəni yi wunɛn faaba wa
31 ye a səəru kua bwesenu kpuron
wuswaaə.
32 Yeya yam bururam mɛ mu koo tən
tukobu wunɛn swaa sõəsi.
Mu koo maa wunɛn təmbu Isireliba
bɛɛrɛ doke.

Simɛə u Gusunən gari gerua

33 Ye ba gerua bii win sõ ya win baa
ka win mɛro biti kua.
34 Simɛə u bu domaru kua ma u
Maari, bii win mɛro sõəwa u nɛɛ,
ba bii wini gəsa ba yi u ka tən
dabiru wərumasia Isireliba səə, kpa
u tən dabinu seesia. U koo maa ko
yĩreru Gusunən min di te təmba kun
wuramə
35 kpa dabirun gõrun bwisikunu nu
sõəsira. Wunɛn tii, nuku sankiranu
nu koo nun səku gõruə nge takobi.

Ana, Gusunən səmə tən kurə

36 Gusunən səmə tən kurə goo maa
wãa, win yĩsira Ana, Fanuɛlin bii
Asɛɛn bweseru səə. U təkəru kua gem

gem. U raa sina ka win durɔ wɔ̃ɔ nɔɔba yiru saa win wɔndiarun di.
37 Ma u gɔminiru sina wɔ̃ɔ wɛnɛ ka nnɛ. U ku ra kpe sãa yerɔ, u ra n Gusunɔ sãamɔ bururu ka yoka ka nɔɔ bɔkuru ka kanaru.
38 U besirama saa ye sɔɔ, u Gusunɔ saabu mɔ̀, ma u bii win gari tɔmbu kpuro sɔ̃ɔmɔ be ba mara Gusunɔ u Yerusalɛmu yakia.

Ben wuramaru Nasarɛtiɔ

39 Sanam mɛ ba baayere kua ba kpa nge mɛ Yinni Gusunɔn wooda, ba gɔsira Nasarɛti ben wuuɔ Galilen temɔ.
40 Ma bii wi, u kpɛ̃amɔ ma u dam sosimɔ ma bwisi gee yiba wi sɔɔ. Gusunɔn durom maa wãa ka wi.

Yesu da sãa yerɔ win birun saa

41 Wɔ̃ɔ baagere Yesun dusibu ba ra Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakaru dewa Yerusalɛmuɔ.
42 Sanam mɛ Yesu u wɔ̃ɔ wɔkura yiru mɔ ba tɔ̃ɔ baka te da nge mɛ ben komaru.
43 Ye tɔ̃ɔ baka ten sanam kpa sanam mɛ ba wiɔ, bii wi, Yesu u sina Yerusalɛmuɔ, win dusiba kun yɛ̃.
44 Ba tamaa sãa u wã̰awa ben wuuru sɔɔ. Ye ba sĩa tɔ̃ɔ giriru ba nùn kasu ben dusibu ka ben bɔrɔba sɔɔ.
45 Adama ba ṅ nùn wa ma ba gɔsira Yerusalɛmuɔ ba nùn kasu.
46 Yen sɔ̃ɔ itase ba nùn wa sãa yerɔ u sɔ̃ wooda yɛ̃robun suunu sɔɔ u bu swaa daki u maa bu gari bikiamɔ.
47 Be ba nùn swaa daki kpuro ba biti kua win bwisi ka win gari wisibun sɔ̃.
48 Sanam mɛ win dusiba nùn wa biti ya bu mwa ma win mɛro u nùn bikia u nɛɛ, nɛn bii amɔna a ka sun kua mɛ. Nɛ ka wunɛn baa wee, sa nun kasu ka nuku sankiranu.
49 Ma u bu bikia u nɛɛ, mba n kua i ka man kasu. I ṅ yɛ̃ ma na ṅ kon ko na kun nɛn baaban wunanɔsu kue?
50 Adama gari yi u bu sɔ̃ɔwa mi, yi ṅ bu yeeri.
51 U ka bu sĩa Nasarɛtiɔ ma u bu mɛm nɔɔwa. Win mɛro u gari yi kpuro berua win gɔ̃ruɔ.
52 Ma Yesu u kpɛ̃amɔ bwisi sɔɔ ka wasi sɔɔ, ma Gusunɔ u ka nùn nɔnu geu mɛɛra, ma u sãa tɔn geo tɔmbu sɔɔ.

3

Yohanu Batɛmu kowon waasu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Yohanu 1:19-28)

1 Ye tem yɛ̃ro Tiberi kua wɔ̃ɔ wɔkura nɔɔbu win bandu sɔɔ, sanam mɛ, Pɔnsu Pilatiwa sãa Yudean tem yɛ̃ro, ma Herodu u sãa Galilen wirugii, ma Filipu win wɔnɔ u sãa Iture ka Takonitin wirugii, ma Lisania u sãa Abilɛnin wirugii.
2 Ya maa sãawa Ani ka Kaifa yãku kowo tɔnwerobun waati. Sanam mɛya Gusunɔ u ka Yohanu Sakarin bii gari kua gbaburɔ.
3 Ma u da Yuudɛnin baru kpaanɔ kpuro u kparamɔ u mɔ̀, bu gɔ̃ru gɔsio bu batɛmu ko, kpa Gusunɔ u bu ben toranu suuru kua.
4 Nge mɛya ye Gusunɔn sɔmɔ Esai u yorua win tirerɔ ya koora ye u nɛɛ,
"goo u gbãramɔ gbaburɔ u mɔ̀, i Yinnin swaa sɔnwɔ.
Kpa i n ye nɔɔ nɛrasiamɔ yu dɛnda.
5 I yen wɔwi kpuro kɔruo,
i maa yen guunu kpuron gunum kawo
kpa i yen gungunu nɔɔ nɛrasia nu ko tem tɛɛra,
kpa i yen mi n kɔ̃kure kpuro dɛmia,
kpa i yen wɔrusu kpuro kɔre.
6 Tɔmbu kpurowa ba koo Gusunɔn faaba wa."
7 Tɔn wɔrusu su daamɔ win mi u ka bu batɛmu ko. Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ waa gɔsɔnun bweseru, wara bɛɛ kirɔ kua i ka mɔru ye ya sisi suuri.
8 N n mɛn na, i koowo ye ya koo bɛɛn gɔ̃ru gɔsiabu sɔ̃ɔsi, kpa i ku gere bɛɛn tii sɔɔ ma Aburahamuwa bɛɛn baaba. Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ Gusunɔ u koo kpĩ u Aburahamu bibu seeya saa kpee nini sɔɔn di.
9 Ba gbãa sue kɔ bu ka dãnu bɔɔri nin nuurun di. Yen sɔ̃, dãru baatere te ta ṅ bii geenu marumɔ, ba koo tu burawa bu dɔ̃ɔ kpɛ̃ɛ.
10 Ma tɔn wɔrusu nùn bikiamɔ, ṅ n mɛn na, amɔna be, ba koo ko.
11 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi u yabenu yiru mɔ u teeru goo wɛ̃ɛyɔ wi u kun mɔ, mɛya maa wi u dĩanu mɔ, u ka gabu bɔnu koowo.

12 Gbere mwaɔba maa da u ka bu batɛmu ko, ma ba nùn bikia ba nɛɛ,
yinni, mba sa ko ko.
13 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku ra mwɛ
n kere ye ba bɛɛ yiire.
14 Tabu kowobu gaba maa nùn bikia
ba nɛɛ, bɛsɛ maa ni, mba sa ko ko.
Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku ra goo
gobi mwaari ka dam, i ku maa goo gari
mani, kpa i ku ra bɛɛn kɔsiaru gɛm.
15 Tɔn be, ba swaa daki ma be kpuro
ba bikianamɔ ba mɔ̀, Yohanu sãawa
Kirisi wi?
16 Ye Yohanu u nua mɛ, u be kpuro
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ na bɛɛ batɛmu mɔ̀ ka
nim, adama wi u man dam kere u sisi.
Na ǹ tura n win baranun wɛ̃ɛ kusia.
Wiya u koo bɛɛ batɛmu ko ka Hunde
Dɛɛro ka dɔ̃ɔ.
17 U saratia nɛni win nɔmaɔ, u ka
win alikama sara, kpa u ye doke
biraru sɔɔ. Adama sako si su tie u koo
su doke dɔ̃ɔ sɔɔ wi u ku ra gbi.
18 Ka maa gari dabinu gana Yohanu
u tɔmbu labaari gean waasu kuammɛ.
19 Adama u Herodu wirugii wi
gerusi Herodia, win wɔnɔ Filipun
kurɔn sɔ̃, ka daa kɔ̃sa kpuro ye u raa
kua.
20 Ma Herodu u kpam daa kɔ̃sa ye
sɔɔ daa kɔ̃sa sosi, u dera ba Yohanu
pirisɔm doke.

Yesun batɛmu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:13-17, Maaku 1:9-11)

21 Ye ba tɔmbu kpuro batɛmu kua,
ba maa Yesu batɛmu kua. Saa yè sɔɔ u
kanaru mɔ̀ ma wɔlla wukiara,
22 ma Hunde Dɛɛro u sarama win
wɔllɔ ka wasi gɛɛ nge kparuko. Ma nɔɔ
gaga nɔɔra saa wɔllun di ga nɛɛ, wuna
nɛn bii kĩnasi, wì sɔɔ nɛn gɔ̃ru dobu
kpuro wãa.

Yesun sikadoba
(I maa mɛɛrio Mateu 1:1-17)

23 Yesu u wɔ̃ɔ tɛnan saka tura u sere
win sɔmburu torua. Ba tamaa u sãawa
Yosɛfun bii. Yosɛfun baababa ba maa
sãa Heli
24 ka Matati ka Lefi ka Mɛliki ka
Yanai ka Yosɛfu,
25 ka Matatia ka Amɔsi, ka Nahumu
ka Esili ka Naga,
26 ka Maatu ka Matatia ka Semɛni ka
Yosɛki ka Yoda,
27 ka Yoanani ka Lesa ka Sorobabɛli
ka Salatiɛli ka Nɛri,
28 ka Mɛliki ka Adi ka Kosamu ka
Elimadamu ka Eri,
29 ka Yosue ka Eliseri ka Yorimu ka
Matati ka Lefi,
30 ka Simeɔ ka Yuda ka Yosɛfu ka
Yonamu ka Eliakimu,
31 ka Mɛlea ka Mɛna ka Matata ka
Natani ka Dafidi,
32 ka Isai ka Yobɛdi ka Boasi ka Sala
ka Nasoni
33 ka Aminadabu ka Adimi ka Arani
ka Esiromu ka Farɛsi ka Yuda,
34 ka Yakɔbu ka Isaki ka Aburahamu
ka Tera ka Nakoru,
35 ka Seruku ka Raga ka Falɛki ka
Ebɛɛ ka Sala,
36 ka Kainamu ka Aafasadi ka Sɛmu
ka Nɔwɛ ka Lamɛki,
37 ka Matusala ka Enɔku ka Yarɛdi ka
Maleleli ka Kainani,
38 ka Enɔsi ka Sɛti ka Adamu ka
Gusunɔ.

4

Setam u Yesu kɔkura
(I maa mɛɛrio Mateu 4:1-11, Maaku 1:12-13)

1 Yesu u Hunde Dɛɛro yiba ma u
wurama Yuudɛnin di. Ma Hunde wi,
u nùn sure gbaburu sɔɔ.
2 Miya Setam maa nùn kɔkura sɔ̃ɔ
weeru. U ǹ maa gãanu ganu di sanam
mɛ sɔɔ. Ye saa yen baa ya kpa, gɔ̃ɔra
nùn mwa.
3 Ma Setam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, à n
Gusunɔn Biin na, a kpee teni sɔ̃ɔwɔ tu
gɔsira pɛ̃ɛ.
4 Ma Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba yorua
Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ, "Tɔnu kun ko
n wãa dĩanu tɔnan sɔ̃."
5 Ma Setam u ka nùn da guuru wɔllɔ
u nùn handunian tem kpuro sɔ̃ɔsi
nɔni kpaki teeru mi sinamba bandu
dii.
6 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nin dam ka
nin yiiko kpurowa kon nun wɛ̃ domi
ba man wɛ̃. Wi na kĩ, wiya kon maa
wɛ̃.
7 N n mɛn na, à n yiira a man sãwa
ye kpurowa ya koo ko wunɛgia.
8 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Gusunɔn gari nɛɛ, "Gusunɔ wunɛn

Yinniwa kaa n sãamɔ, kpa a n wi turon
wãaru wãa."
9 Ma u ka nùn da Yerusalɛmuɔ, u nùn
sɔndi sãa yerun wii kpiirɔ, ma u nùn
sõɔwa u nɛɛ, à n Gusunɔn Biin na, a
suro saa minin di,
10 domi Gusunɔn gari nɛɛ, "U koo
win gɔradoba nɔɔ kɛ̃wa wunɛn sõ bu
ka nun kõsu."
11 "Ba koo nun nɛnɛ ben nɔma
sɔɔ, kpa wunɛn naasu ku raa kperu
sokura."
12 Yesu u nùn sõɔwa u nɛɛ, Gusunɔn
gari maa nɛɛ, "A ku ra Gusunɔ wunɛn
Yinnin dam mɛɛri a ka wa mɛ mu nɛ."
13 Ye Setam u nùn kɔkiri bi kpuro
kua u kpa, u nùn deri u doona sere saa
gaa gina.

Yesu win sɔmburu torua Galileɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 4:12-17, Maaku 1:14-15)

14 Yesu u wura Galileɔ ka Gusunɔn
Hunden dam, ma win labaari ya nɔɔra
n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.
15 U Gusunɔn garin keu sõɔsimɔ ben
mɛnnɔ yenu sɔɔ, ma tɔmbu kpuro ba
nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.

Ba Yesu yina Nasarɛtiɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 13:53-58, Maaku 6:1-6)

16 Yesu u da Nasarɛtiɔ mi u biru di.
Nge mɛ win dɔɔnɛ u mɛnnɔ yeru dua
tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, ma u seewa u ka
tireru gari.
17 Ba nùn Gusunɔn sɔmɔ Esain
tireru wɛ̃. Ye u tu wukia u wa mi ba
yorua ba nɛɛ,
18 "Yinni Gusunɔn Hunde ka man
wãa.
U man gɔsa n ka dam sarirugibu
Labaari gea nɔɔsia.
U man gɔrima n ka yobu sõ ma ba koo
yakiara,
n ka wõkobu sõ ma ba koo yam wa,
n ka maa takasigibu yõsu bu doona,
19 kpa n maa ka kpara ma saa ya wee yè
sɔɔ Yinni u koo tɔmbu durom
kua."
20 U tire te wukiri u mɛnnɔ yerun
sɔmɔ wesia ma u sina. Be ba mɛnnɛ
mɛnnɔ yee te sɔɔ, ba nùn nɔni girari be
kpuro.
21 Ma u win gari torua u bu sõɔwa u
nɛɛ, gisɔra Gusunɔn gari yini yi koora
yi i nua mi.
22 Be kpuro ba nùn seeda gea diiya,
ma biti ya bu mwa gari dure yin sõ yi
yi yarimɔ win nɔɔn di. Ma ba mɔ̀, n ǹ
Yosɛfun bii wi mi?
23 U bu sõɔwa u nɛɛ, ka gem, i ko
kpĩ i man mɔn te kua i nɛɛ, "Timgii, a
wunɛn tii bɛkio," kpa i gere n koowo
nɛn tem sɔɔ mini ye i nua na kua
kpuro Kapenamuɔ.
24 U maa nɛɛ, ka gem, na bɛɛ sõɔmɔ,
Gusunɔn sɔmɔ goo sari wi u bɛɛrɛ mɔ
win tiin temɔ.
25 Na maa bɛɛ gem sõɔmɔ, kurɔ
gɔmini dabira ta raa wãa Isirelin temɔ
Elin waati, ye gura kun na wõɔ ita ka
suru nɔɔba tia, ma gõɔ bakaru ta kua
tem kpuro.
26 Ka mɛ, ba ǹ Eli gɔre ben goon mi
ma n kun mɔ gɔmini turo wi u wãa
Sarepataɔ Sidonin temɔ.
27 Dabiru be ba bara disigiru mɔ ba
raa maa wãa Isirelin temɔ Gusunɔn
sɔmɔ Eliseen waati. Ka mɛ, ba ǹ
ben goo bɛkie, ma n kun mɔ Namani
Sirigii.
28 Ye ba gari yi nua mɛnnɔ yee te sɔɔ,
ba mɔru bɛsira be kpuro.
29 N deema ben wuu ga wãawa
guuru wɔllɔ. Yera ba seewa ba nùn
bɔrikia ba ka da wuun biruɔ bu ka nùn
sure wɔwa sɔɔ.
30 Adama u bu bukiana ma u doona.

Durɔ wi wɛrɛku gagu ga wãasi
(I maa mɛɛrio Maaku 1:21-28)

31 Yesu u sara u da Kapenamuɔ,
Galilen wuu gagɔ, ma u tɔmbu
Gusunɔn garin keu sõɔsimɔ tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ.
32 Ma win sõɔsira bu biti kua domi u
gari gerumɔwa ka yiiko.
33 N deema durɔ goo wãa mɛnnɔ
yeru sɔɔ wì sɔɔ wɛrɛku ga wãa ma u
wura kua wɔllɔ u nɛɛ,
34 man diya bɛsɛ ka wunɛ, Yesu
Nasarɛtigii. A na a sun kam koosiawa?
Na yɛ̃ wi a sãa, wunɛ Gusunɔn tɔn
Dɛɛrowa.
35 Ma Yesu u gu gerusi u nɛɛ, a
mario, kpa a doona win min di.

Ye wɛrɛku ge, ga durɔ wi tem kparana ben suunu sɔɔ, ma ga doona, ga ɲ maa nùn mɛɛra kue.
36 Ma biti ya bu mwa kpuro ba bikianamɔ ba mɔ̀, gari yiren bwesera yini. Domi u wɛrɛkunu wooda wɛ̃ɛmɔ ka yiiko ka dam, ma nu doonamɔ.
37 Ma win labaari ya nɔɔra n ka sikerena bera ye sɔɔ kpuro.

Yesu u tɔn dabinu bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:14-17, Maaku 1:29-34)

38 Ye Yesu u yara mɛnnɔ yee ten min di u dua Simɔɔn yɛnuɔ. N deema Simɔɔn kurɔn mɛro u wasi sundu barɔ ta bɔɔbu, ma ba nùn suuru kana win sõ.
39 U kurɔ wi tuke u wasi sun te gerusi ma ta nùn deri. U seewa yande u bu nɔɔrimɔ.
40 Ye sõɔ duɔ, bèn tɔmba bara bwese bweseka mɔ kpuro ba ka bu na win mi, ma u ben baawure nɔma sɔndi u bu bɛkia.
41 Wɛrɛkunu maa doona tɔn dabirun min di, nu wuri mɔ̀ nu mɔ̀, wuna Gusunɔn Bii. Adama u nu gerusi, u ɲ maa dere nu gari gere yèn sõ nu yɛ̃ ma Kirisiwa u sãa.

Yesun waasu Yudeaɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 1:35-39)

42 Ye yam sãra Yesu u seewa u wuu yara u da gbaburɔ. Adama tɔn wɔru ga nùn kasu. Ye ba tura win mi, ba nùn suuru kana u ku bu deri.
43 Adama u bu sõɔwa u nɛɛ, u ɲ koo ko u kun maa Gusunɔn bandun Labaari gea waasu kue wusu gasu sɔɔ, domi yen sõna ba nùn gɔrima.
44 Ma u waasu mɔ̀ Galilen mɛnnɔ yenu sɔɔ.

5

Yesun bwãa gbiikobun sokubu
(I maa mɛɛrio Mateu 4:18-22, Maaku 1:16-20)

1 Ye Yesu u yõra daa burerun bɔkuɔ te ba ra soku Genɛsarɛti, tɔn wɔru ga nùn mɛnnɛ gu ka Gusunɔn gari nɔ.
2 Ma u goosu yiru wa daa bure ten goorɔ sìn min di swɛ̃ɛ gowobu ba sara ba ben yãakoronu teɔ da.
3 Ma u dua goo sin teu sɔɔ ge ga sãa Simɔɔguu, ma u nùn kana u ka gu gooru tondasia fiiko. Yen biru u sina u tɔn wɔrusu Gusunɔn gari sõɔsimɔ gen min di.
4 Ye u win gari gerubu mari, u Simɔɔ sõɔwa u nɛɛ, a wunɛn goo bɔrieyo bwerɔ kpa i bɛɛn yãakoronu kpɛ̃ɛ i ka swɛ̃ɛ mwa.
5 Simɔɔ u nùn sõɔwa u nɛɛ, yinni wɔ̃ku girira sa sɔmburu kua, sa ɲ maa gãanu wa sa mwɛ, adama wunɛn garin sõ kon yãakoro te kpɛ̃ɛ.
6 Ye ba kua mɛ, ba swɛ̃ɛ dabi dabiru gura sere ben yãakorora gɛ̃ɛrɔ.
7 Ma ba ka yĩreru ben berusebu soka be ba wãa goo yiruse sɔɔ bu na bu bu somi. Ba na ma ba goosu yiru ye swɛ̃ɛ yibia sere su kĩ su num.
8 Ye Simɔɔ Piɛɛ u yeni wa u kpuna Yesun wuswaaɔ u nɛɛ, Yinni, a tii gawo nɛn bɔkun di, domi nɛ torowa.
9 Domi wi ka win berusebu kpuro ba biti kua swɛ̃ɛ dabi ten sõ te ba gura.
10 Mɛya maa biti ya Simɔɔn berusebu Yakɔbu ka Yohanu, Sebeden bibu mwa. Yesu u Simɔɔ sõɔwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, saa tɛ̃n di tɔmba kaa n kasu bu man swĩi.
11 Sanam mɛ ba ka ben goosu da goorɔ, ma ba si kpuro deri ba nùn swĩi.

Yesu u wi u bara disigiru barɔ bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:1-4, Maaku 1:40-45)

12 Sanam mɛ Yesu u wãa wuu gagu sɔɔ durɔ goo wi u bara disigiru barɔ u nùn wa, ma u yiira win wuswaaɔ u nùn suuru kana u nɛɛ, Yinni à n wura, na yɛ̃ ma kaa kpĩ a man bɛkia kpa n dɛɛra.
13 Ma Yesu u win nɔmu dɛmia u nùn baba u nɛɛ, na wura, a bɛkuro kpa a dɛɛra.
Mii mii bara disigii te, ta nùn doonari.
14 Yesu u nùn yiire u nɛɛ, u ku raa goo gãanu ganu sõ, adama u doo u win tii yãku kowo tusia, kpa u yãkuru ko win dɛɛrasiabun sõ nge mɛ Mɔwisin wooda ya gerua, kpa tu ka ko seeda tɔmbun wuswaaɔ.
15 Ka mɛ, win labaari ya yabi, ma tɔn dabira mɛnnamɔ bu ka win gari nɔ, kpa bu ka bɛkura ben baranu sɔɔn di.

16 Adama Yesu u ra dewa gbaburɔ
wi turo u n kanaru mɔ̀.

Yesu u durɔ goo bɛkia

wìn wasin bee tia gu
(I maa mɛɛrio Mateu 9:1-8, Maaku 2:1-12)

17 Sɔ̃ɔ teeru Yesu u Gusunɔn garin
keu sɔ̃ɔsimɔ ma Falisiba ka wooda
yɛ̃robu ba sɔ̃ mi, be ba na saa Galile
ka Yudean wuu baageren di, ka maa
Yerusalɛmun di, ma Yinnin dam mu
dera u barɔbu bɛkiamɔ.
18 Saa ye yande, tɔmbu gaba durɔ
goo sɔɔwa ka kpinu wìn wasin bee tia
ya gu. Ba kasu mɛ ba koo ka du kpa bu
nùn yi Yesun wuswaaɔ.
19 Ye ba kun wa mi ba koo ka nùn
duusia tɔn wɔrun sɔ̃, yera ba yɔɔwa
diru mi u wãan wɔllɔ, ma ba tu yaba
ba nùn sarasia ka win kpinu tɔn wɔru
gen suunu sɔɔ Yesun wuswaaɔ.
20 Ye u ben naanɛ dokebu wa, yera u
durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn durum
suuru wa.
21 Wooda yɛ̃robu ka Falisiba ba
bwisikum wɔri ba tii bikiamɔ, wara
wini wi u Gusunɔ wɔmmɔ. Wara koo
kpĩ u tɔnu win durum suuru kua ma
n kun mɔ Gusunɔ turo.
22 Adama Yesu u ben bwisikunu gia
ma u bu bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na i
bwisikumɔ mɛ bɛɛn gɔ̃ruɔ.
23 Yen yerà ya sɛ̃sɔ bo, bu nɛɛ, ba
tɔnu nùn win durum suuru kua, ǹ
kun mɛ bu nɛɛ, u seewo u sĩ.
24 N n mɛn na, kon bɛɛ sɔ̃ɔsi ma
Tɔnun Bii, u yiiko mɔ handunia mi, u
ka durum suuru ko.
Ma u barɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na nun
sɔ̃ɔmɔ, a seewo a wunɛn kpinu sua kpa
a we yɛnuɔ.
25 Ma u seewa mii mii ben wuswaaɔ
u sua ye u raa kpunari, ma u Gusunɔ
siaramɔ u ka dɔɔ yɛnuɔ.
26 Yera biti ya be kpuro mwa ma ba
Gusunɔ siaramɔ. Bɛrum maa bu mwa
ma ba mɔ̀, sa gãa maamaakiginu wa
gisɔ.

Yesu u Lefi soka
(I maa mɛɛrio Mateu 9:9-13, Maaku 2:13-17)

27 Yeniban biru Yesu u yara ma u
gbere mwaɔ goo wa wi ba ra soku Lefi
u sɔ̃ gbere yerɔ, ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
a man swĩiyɔ.
28 Lefi u seewa u ye kpuro deri ma
u nùn swĩi.
29 Yen biru u Yesu tɔ̃ɔ baka dim kua
win yɛnuɔ. Gbere mwaɔ dabinu ka
maa gabu ba ka bu dimɔ.
30 Falisiba ka ben wooda yɛ̃robu
gabu ba win bwãabu wɔkisi ba bikia
ba nɛɛ, mban sɔ̃na i dimɔ i nɔrumɔ ka
gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu.
31 Yesu u bu wisa u nɛɛ, be ba bwãa
do ba ǹ timgiin bukata mɔ ma n kun
mɔ be ba barɔ.
32 Na ǹ nɛ n ka geegibu soku. Na
nawa n ka kɔ̃san kowobu soku bu ka
ben gɔ̃ru gɔsia.

Nɔɔ bɔkurun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 9:14-17, Maaku 2:18-22)

33 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yohanun
bwãabu ka Falisibagibu ba ra nɔɔ bɔke
kiri kiri, ba ra maa kanaru ko, adama
wunɛgiba dimɔ ba nɔrumɔ.
34 Ma u nɛɛ, i ko i kpĩ i kurɔ kpaon
durɔn bɔrɔba nɔɔ bɔkusia sanam mɛ u
wãa ka be?
35 Adama sanam wee mɛ ba koo
kurɔ kpaon durɔ wɔra ben nɔman di.
Sanam mɛ sɔɔra ba koo nɔɔ bɔke.
36 U maa bu mɔndu kua u nɛɛ, ba ku
ra yabe kpaaru gĩɛ bu ka yabe tɔkɔru
kɔre. Bà n kua mɛ, ba koo kpaaru gĩa,
kpaarun yasa maa ya ko n sãa nɛnɛm
yabe tɔkɔru sɔɔ.
37 Goo ku ra maa tam kpam doke
gɔnan bɔɔ tɔkɔnu sɔɔ. U n kua mɛ, tam
kpam mɛ, mu koo bɔɔnu kurasia kpa
mu yari, kpa bɔɔnu nu sankira.
38 Adama ba ǹ koo ko ba kun tam
kpam doke bɔɔ kpaanu sɔɔ.
39 Goo sari wi u ko n tam kpam kĩ,
sanam mɛ u tam gurum nɔra, domi u
koo gere u nɛɛ, gurum ka nùn nɛrena.

6

Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugirun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 12:1-8, Maaku 2:23-28)

1 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ Yesu
u alikama gbaaru garu sarɔ, ma
win bwãaba alikama wɔkamɔ, ba
sunkumɔ ka nɔma, ba temmɔ.

2 Falisi gabu ba bu bikia ba nɛɛ,
mban sɔ̃na i mɔ̀ ye wooda ya nɛɛ bu ku
ko tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
3 Yesu u bu bikia u nɛɛ, i ɲ̀ gara tirerɔ
ye Dafidi u kua sanam mɛ gɔ̃ɔra wi ka
win bwãabu mɔ̀?
4 U Gusunɔn diru dua ma u pɛ̃ɛ sua
ye ba Gusunɔ yiiye, u ye di ma u win
bwãabu wɛ̃. Adama bɛsɛn wooda ya
yina goo u ye di ma n kun mɔ yãku
kowobu.
5 Ma u nɛɛ, i de i n yɛ̃ ma Tɔnun
Biiwa u tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru kua.

Durɔ wìn nɔm geu ga gu
(I maa mɛɛrio Mateu 12:9-14, Maaku 3:1-6)

6 Ye n kpam kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
garu, u dua mɛnnɔ yerɔ u Gusunɔn
garin keu sɔ̃ɔsimɔ. N deema durɔ goo
wãa mi wìn nɔm geu ga gu.
7 Wooda yɛ̃robu ka Falisiba ba swaa
kasu bu ka Yesu durum mani. Yen
sɔ̃na ba nùn mɛɛra bu ka wa ù n koo
goo bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
8 Adama u ben bwisikunu yɛ̃, ma u
durɔ wi sɔ̃ɔwa wìn nɔmu ga gu mi u
nɛɛ, a seewo a yɔ̃ra bu nun wa.
Ma u seewa u yɔ̃ra.
9 Ma Yesu u nɛɛ, na bɛɛ bikiamɔ, gea
ka kɔ̃sa, yen yerà n weenɛ bu ko tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ. Bu tɔnu faaba ko? Nge
bu nùn go.
10 Yera u be kpuro mɛɛra u ka sik-
erena, ma u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wunɛn nɔmu dɛmiɔ.
Ye u gu dɛmia, ma ga bɛkura.
11 Ma ba mɔru bɛsira ma ba
wesianamɔ ye ba koo Yesu kua.

Yesu u bwãabu wɔkura yiru
gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 10:1-4, Maaku 3:13-19)

12 Sɔ̃ɔ mɛɛ te sɔɔ, Yesu u da guuru
wɔllɔ u ka kanaru ko. Ma u Gusunɔ
kana wɔ̃ku giriru.
13 Ye yam sãra u win bwãabu
mɛnna, ma u tɔnu wɔkura yiru gɔsa
be sɔɔ, u bu yĩsiru kã gɔrobu.
14 Tɔn ben yĩsa wee, Simɔɔ wi u
yĩsiru kã Piɛɛ, ka Andere win wɔnɔ,
ka Yakɔbu ka Yohanu ka Filipu ka
Baatelemi
15 ka Mateu ka Tomaa ka Yakɔbu
Alufen bii, ka Simɔɔ wi u win tem gari
kĩ,
16 ka Yudasi Yakɔbun bii, ka Yudasi
Isikariɔtu wi u tɔmbu Yesu nɔmu
sɔndia.

Bɛkiabu ka keu sɔ̃ɔsibu
(I maa mɛɛrio Mateu 4:23-25)

17 Ma u sara ka be, u yɔ̃ra tem tɛɛra
gaa sɔɔ mi win bwãa dabiru ka tɔn
wɔru guna wãa, be ba na saa Yudean
di kpuro ka Yerusalɛmun di, ka Tiri ka
Sidonin di, wuu si su wãa nim wɔ̃kun
bera gia.
18 Ba na win mi bu ka win gari nɔ
kpa u ka bu bɛkia ben baranu sɔɔn di.
Be ba wɛrɛkunu mɔ nu bu toorimɔ, ba
maa bɛkura.
19 Tɔn be kpuro ba kĩ bu nùn baba
domi win dam mu sɔmburu mɔ̀, mu
bu bɛkiamɔ kpuro.

Doo nɔɔru ka nɔni swãaru
(I maa mɛɛrio Mateu 5:1-12)

20 Yera Yesu u win nɔni sua u win
bwãabu mɛɛra u nɛɛ,
Doo nɔɔrugiba bɛɛ sãarobu domi
bɛɛya i ko n wãa mi Gusunɔ u
bandu swĩi.
21 Doo nɔɔrugiba bɛɛ be gɔ̃ɔra mɔ̀ tɛ̃,
domi i ko ra debu.
Doo nɔɔrugiba bɛɛ be i sumɔ tɛ̃, domi i
ko ra yɛ̃ɛ.
22 Doo nɔɔrugiba bɛɛ, tɔmbu bà n bɛɛ
tusa, ma ba bɛɛ gira ben min di, ma ba
bɛɛ wɔmmɔ, ma ba bɛɛn yĩsiru gɔsia gãa
kɔ̃sunu Tɔnun Biin sɔ̃.
23 Nge mɛya ben baababa ba
Gusunɔn sɔmɔbu kua. Adama bɛɛ, i
gɔ̃ru doro dɔma te, i yɔ̃ɔkuo ka nuku
dobu, domi ka gem ba bɛɛ are yiiye yi
kpã Gusunɔ wɔllɔ.
24 Nɔni swãarugiba bɛɛ maa gobigibu,
domi i bɛɛn nuku yɛmiabu wa
kɔ.
25 Nɔni swãarugiba bɛɛ be i deba tɛ̃,
domi gɔ̃ɔru ta koo bɛɛ ko.
Nɔni swãarugiba bɛɛ be i yɛ̃ɛmɔ tɛ̃,
domi i ko ra nukuru sankira
kpa i swĩ.
26 Nɔni swãarugiba bɛɛ, tɔmbu
kpuro bà n bɛɛn gea gerumɔ. Domi
mɛya ben baababa ba sɔmɔ weesugibu
kua.

Kĩru yibɛrɛban sõ
(I maa mɛɛrio Mateu 5:38-48, 7:12a)

27 Adama nɛ na bɛɛ sõɔmɔ, bɛɛ be i man swaa daki, i bɛɛn yibɛrɛba kĩru sõɔsio, i bu gea kuo be ba bɛɛ tusa.
28 I bu domaru kuo be ba bɛɛ bõrusimɔ, i bu kanaru kuo be ba bɛɛ kõsa kuammɛ.
29 Goo ù n nun baa teeru so, a maa nùn tensim tĩiyɔ, wi u maa wunɛn yabe bakaru sua, a ku nùn yinari u kpam wunɛn yabe piibu sua.
30 Wi u nun gãanu kana, a nùn kɛ̃ɛyɔ, goo ù n maa nun wunɛn gãanu suari, a ku maa nu bikia.
31 Ye i kĩ tɔmbu bu bɛɛ kua, i bu ye kuo bɛɛn tii.
32 I n bu kĩ be ba bɛɛ kĩ, siara birà i mɔ. Baa kõsan kowobun tii ba ra n ben kĩnasibu kĩ.
33 I n maa bu gea kua be ba bɛɛ gea kua, siara birà i mɔ. Mɛya kõsan kowobun tii ba ra ko.
34 I n bu bɔkura bèn mi i kɔsire yĩiyɔ, siara birà i mɔ. Kõsan kowobun tii ba ra bɔkuranɛwa, bu ka kɔsiana.
35 Adama i bɛɛn yibɛrɛba kĩru sõɔsio, i bu gea kuo, i maa bu bɔkuro i kun kɔsire yĩiyɔ, bɛɛn are yi ko n kpã, i ko n maa sãa Wɔrukoon bibu, domi win tii u ra guturuba ka tɔn kõsobu durom sõɔsi.
36 I de i n wɔnwɔndu mɔ nge mɛ bɛɛn Baaba u wɔnwɔndu mɔ.

I kun da n tɔmbu sirimɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 7:1-5)

37 I kun da n tɔmbu sirimɔ, Gusunɔ u ṅ maa ka bɛɛ sirimɔ. I kun da n tɔmbu taarɛ wɛ̃ɛmɔ, Gusunɔ u ṅ maa bɛɛ taarɛ wɛ̃ɛmɔ. I suuru koowo, Gusunɔ koo maa bɛɛ suuru kua.
38 I kɛ̃ɛyɔ, Gusunɔ koo maa bɛɛ kɛ̃. Yĩirutii bakaru sɔɔra u koo bɛɛ kɛ̃ru kɛ̃, te u taasi u sire u yibia ka nɔɔwɔ, kpa u bɛɛ wisia bɛɛn bɔɔrɔ. Domi yĩirutii te i ka gabu yĩirua, teya Gusunɔ koo ka bɛɛ yĩirua.
39 U maa bu mɔndu garu kua u nɛɛ, wõko u koo kpĩ u wõkosi swaa gbiiya? Be yiru sannu ba ṅ koo wɔru wɔri?
40 Bõɔ u ku ra win yinni kere, adama bõɔ baawure wi u sõɔsiru gia u kpa, u koo ka win yinni weena.
41 Mban sõna a yakɔ mɛɛrimɔ wunɛn kpaasin nɔnu sɔɔ, ma a ṅ dãa bĩiru laakari mɔ̀ te ta wãa wunɛn tiin nɔnuɔ.
42 Amɔna kaa ka kpĩ a wunɛn kpaasi sõ u de a nùn yakɔ wuna ge ga wãa win nɔnu sɔɔ, ma a ṅ dãa bĩiru waamɔ te ta wãa wunɛn tiin nɔnuɔ. Murafiti wunɛ, a gina dãa bĩiru wunɔ te ta wãa wunɛn nɔnuɔ yen biru kaa yam wa a ka yakɔ wuna ge ga wãa wunɛn kpaasin nɔnu sɔɔ.

Dãru ka ten binu
(I maa mɛɛrio Mateu 7:16-20, 12:33-35)

43 Dãa geeru ta ku ra bii kõsunu ma. Mɛya maa dãa kõsuru ta ṅ bii geenu marumɔ.
44 Domi dãru baatere, ten binun diya ba ra tu gie. Ba ku ra gandun binu sɔri sãka wɔllɔ, mɛya maa ba ku ra bereru sɔri awĩi wɔllɔ.
45 Tɔn geo u ra gãa geenu yarewa gãa geenu sɔɔn di ni nu berua win gõruɔ. Tɔn kõso maa gãa kõsunu yaramɔ gãa kõsunu sɔɔn di ni nu berua win gõruɔ. Domi ye ya yiba tɔnun gõruɔ ya yarimɔ, yeya nɔɔ ga ra gere.

Dinu yiru
(I maa mɛɛrio Mateu 7:24-27)

46 Mban sõna i man sokumɔ Yinni Yinni, ma i kun mɔ̀ ye na bɛɛ sõɔmɔ.
47 Baawure wi u na nɛn mi ma u nɛn gari nɔɔmɔ ma u yi mɛm nɔɔwammɛ, kon bɛɛ sõɔsi wi u ka weenɛ.
48 U ka durɔ goo weenɛ wi u diru banimɔ, ma u gba n duku u kperu girari u sere kpɛɛkpɛɛku sura. Ma nim yibura na, ma nim tora ya dii te swee, adama ya ṅ kpĩa ya dii te wuke yèn sõ ta bana wã.
49 Adama wi u nua, ma u kun kue, u sãawa nge durɔ goo wi u diru banimɔ tem dira wɔllɔ, ma u kun kpɛɛkpɛɛku sure. Nim tora ya dii te swee. Yande ta wɔra, ma ten wɔrumaa kpɛ̃a.

7

Yesu u tabu sunɔ goon yoo

bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:5-13)

1 Ye Yesu u gari yi kpuro tɔmbu sõɔwa u kpa, u da Kapenamuɔ.

2 Tabu sunɔ goo wãa mi u yoo mɔ, wi
u kĩ gem gem. Yoo wiya u barɔ sere u
wasikira.
3 Ye tɔnwero wi, u Yesun labaari
nua, yeya u nùn Yuuban guro gurobu
gabu gɔria bu nùn suuru kana u na u
win yoo bɛkia.
4 Ye ba tura Yesun mi ba nùn suuru
kana gem gem ba nɛɛ, n tura a durɔ wi
ye kua
5 domi u bɛsɛn bweseru kĩ. Wiya
maa sun bɛsɛn mɛnnɔ yeru bania.
6 Ma Yesu u ka bu swaa wɔri. Ye u
yɛnu ge turuku kua yera tabu sunɔ wi,
u win bɔrɔba gɔra bu Yesu sõ u ku tii
gɔngɛrɛ ko, domi wi kun be tura u du
win yɛnuɔ.
7 Yen sõna u ǹ tii garisi goo wi u koo
ka tii da Yesun mi. Adama u be gesi
gari geruo, win yoo u koo bɛkura.
8 Domi wi, u gabu wiru kpĩiyɛ, u maa
tabu kowobu mɔ be u kpare. U n turo
sõɔwa u doo, u ra n dɔɔwa. U n maa
ben goo sõɔwa u na, u ra n sisiwa. U
n win yoo sõɔwa u yeni koowo, u ra n
maa ye mɔ̀wa.
9 Ye Yesu u gari yi nua biti ya nùn
mwa, ma u sĩira u tɔmbu sõɔwa be
ba nùn swĩi u nɛɛ, na ǹ gina naanɛ
doke baka binin bweseru waare, baa
Isireliba sɔɔ.
10 Ye gɔro be, ba gɔsira yɛnuɔ ba
deema yoo wi, u bwãa dora.

Yesu u gɔmini goon bii seesia

11 Yen sisiru Yesu da wuu gagun mi,
ge ba ra soku Nayini. Win bwãabu ka
maa tɔn wɔru guna nùn swĩi.
12 Saa ye u wuu gen gbãrarun kɔnnɔ
turuku kua, u wa ba aluwaasi goon
goru sɔɔwa ba ka yariɔ bu sike. U
sãawa win mɛron bii teere te u mɔ.
Win mɛro maa, gɔminiwa. Wuugibu
dabira wãa ka wi.
13 Ye Yinni u kurɔ wi wa win
wɔnwɔnda nùn mwa, ma u nùn sõɔwa
u nɛɛ, a ku swĩ.
14 Yera u susi u goo ten kpakororu
baba. Be ba tu sɔɔwa ba yõra. Ma u
nɛɛ, aluwaasi wunɛ, na nun sõɔmɔ, a
seewo.
15 Ma goo te, ta seewa ta sina ta
gari gerumɔ. Ma Yesu nùn win mɛro
wesia.
16 Bɛrum be kpuro mwa, ma
ba Gusunɔ siaramɔ ba gerumɔ ba
mɔ̀, Gusunɔn sɔmɔ damgiiwa u bu
kurema. Gusunɔwa u win tɔmbu
naawa.
17 Yesun labaari ye, ya yabi Yudea
kpuro sɔɔ ka maa yen beri kpuro.

Yohanu Batɛmu kowon gɔrobu
(I maa mɛɛrio Mateu 11:2-19)

18 Yohanun bwãaba nùn ye kpuron
labaari sõɔwa. Ma u win bwãa ben
yiru soka,
19 u bu gɔra Yesun mi bu nùn bikia,
wiya wi u sisi? Nge ba n kpao mara.
20 Ye durɔ be, ba tura win mi, ba nɛɛ,
Yohanu Batɛmu kowowa sun gɔrima
wunɛn mi su bikia, wuna wi u sisi?
Nge sa n kpao mara.
21 Saa ye sɔɔ, u tɔn dabirun baranu
ka ben alebu bɛkia, ma u ben
wɛrɛkunu gira, u maa wõko dabinu
yam waasia.
22 Ma u bu wisa u nɛɛ, i doo i
Yohanu tusia ye i wa ka ye i nua.
Wõkoba yam waamɔ, yɛmɔba sĩimɔ,
be ba bara disigiru barɔ ba bɛkuramɔ
ba dɛɛramɔ, sosobu ba gari nɔɔmɔ,
ba gɔribu seeyamɔ, ma ba sãarobu
Labaari gean waasu mɔ̀.
23 Doo nɔɔrugiiwa baawure wìn
naanɛ ya yõ dim dim nɛ sɔɔ.
24 Ye Yohanun gɔroba sĩa, ma u tɔn
dabinu Yohanun gari sõɔbu wɔri. U bu
bikia u nɛɛ, mba i mɛɛrim da gbaburɔ.
Yakɔ ge woo ga toorimɔ?
25 Durɔ wi u yãa bɛɛrɛginu sebua?
Wee, be ba yãa gobiginu sebua ma ba
wãaru dimɔ dukia sɔɔ, beya ba wãa
sina kpaanɔ.
26 N n mɛn na, mba i mɛɛrim da.
Gusunɔn sɔmɔ goo? Mɛya na bɛɛ
sõɔmɔ yɛ̃ro mam Gusunɔn sɔmɔ kere
mi n toma.
27 Domi Yohanu wiya wìn gari ba
yorua ba nɛɛ,
"N wee, na nɛn gɔro gɔra wunɛn
wuswaaɔ wi u koo nun gbiiya u
wunɛn swaa sɔmɛ."
28 Na bɛɛ sõɔmɔ ma be tɔn kurɔba mara
sɔɔ, goo kun Yohanu kere, adama wi

u yãkabu bo Gusunɔn bandu sɔɔ, u Yohanu kere.
29 Ye ba ye nua, tɔmbu kpuro ka gbere mwaɔbu sannu ba Gusunɔ gem wɛ̃, domi beya Yohanu u raa batɛmu kua.
30 Adama Falisiba ka wooda yɛ̃robu ba ɲ̀ daa wure Yohanu u bu batɛmu ko. Nge mɛya ba ka yina ye Gusunɔ u gɔ̃ru doke u bu kua.
31 Ma Yinni u bikia u nɛɛ, mba kon ka tɛ̃n tɔmbu weesina. Mba ba ka weenɛ.
32 Ba sãawa nge bibu be ba sɔ̃ yaburɔ, ba sokunamɔ ba mɔ̀, sa bɛɛ guuru soowa ma i ɲ̀ yawa. Sa bɛɛ gɔɔ womu kua, i ɲ̀ maa swĩ.
33 Domi Yohanu Batɛmu kowo u na, u ɲ̀ dĩanu dimɔ, u ɲ̀ maa tam nɔrumɔ, ma i nɛɛ, u wɛrɛkunu mɔ.
34 Tɔnun Bii u na, u dimɔ u nɔrumɔ, ma i gerumɔ u sãa dim kĩro ka tam nɔro, gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobun bɔrɔ.
35 Ka mɛ, Gusunɔn bwisi yi ra tii sɔ̃ɔsi bwisi gee be ba yi wuran mi.

Yesu dimɔ Falisi goon yɛnuɔ

36 Falisi goo wi ba mɔ̀ Simɔɔ u Yesu dim soka. Ma Yesu u dua win dirɔ u sina u ka di.
37 Kurɔ tanɔ goo wãa wuu mi. Ye u nua ma Yesu u dimɔ Falisi win yɛnuɔ, yera u ka too buraru na te ta turare yiba.
38 U yɔ̃ra Yesun biruɔ win naasu gia u sumɔ. Ma win yĩresu naa si waaya, ma u su sunkumɔ ka win seri, u su sɔ̃sumɔ, ma u su turare ye wisi.
39 Falisi wi u Yesu dim soka, ye u wa mɛ, u gerua win gɔ̃ruɔ u nɛɛ, durɔ wi, ù n Gusunɔn sɔmɔn na, u ko n yɛ̃ kurɔ weren bwesera wi u nùn babamɔ, domi kurɔ tanɔwa.
40 Ma Yesu u nɛɛ, Simɔɔ, na gari gɛɛ mɔ yi kon nun sɔ̃.
Ma Simɔɔ u nɛɛ, yinni, a geruo.
41 Ma Yesu u nɛɛ, durɔ goo wãa wìn dibu tɔmbu yiru ba nɛni. Turo nɛni sii geesun gobi nɛɛra wunɔbu (500), turo maa weeraakuru.
42 Ye ba ɲ̀ gãanu wa bu kɔsia, ma u be yiru kpuro suuru kua. Tɛ̃ be yiru ye sɔɔ, wara koo nùn kĩa n kere.
43 Simɔɔ u nɛɛ, na tamaa wi ba suuru kua n kere.
Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gema a gerua.
44 Yera u sĩira kurɔ win mi gia ma u Simɔɔ bikia u nɛɛ, a kurɔ wi wa? Ye na dua wunɛn yɛnuɔ a ɲ̀ man nim kã n ka nɛn kɔ̃ri kpakia, adama kurɔ wini u nɛn naasu waaya ka win yĩresu, ma u su sunka ka win seri.
45 A ɲ̀ man tɔbura ka sɔ̃subu, adama kurɔ wini, mìn di na dua, u ɲ̀ nɛn naasu sɔ̃sum deri.
46 A ɲ̀ gum wisi nɛn wiru wɔllɔ, adama kurɔ wini u turare wisi nɛn naasɔ.
47 Yen sɔ̃, na nun sɔ̃ɔmɔ ma kurɔ win durum baka ye, ba nùn ye suuru kua. Yeya n dera win kĩra kpɛ̃a. Adama wi ba fiiko suuru kua, u ra n kĩwa fiiko.
48 Ma u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba nun wunɛn durum suuru kua.
49 Be ba sɔ̃ ba dimɔ ka wi, ba bikianamɔ, wara wini wi baa tɔmbun durum u mam suuru mɔ̀.
50 Ma u kurɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn naanɛ dokebu nun faaba kua. A doo ka alafia.

8

Tɔn kurɔ be ba Yesu swĩi

1 Yen biru Yesu u wuu marosu ka baru kpaanu da da, u waasu mɔ̀ u Gusunɔn bandun labaari gea kparamɔ. Ma bwãabu wɔkura yiru ye, ya wãa ka wi,
2 ka maa kurɔbu gabu bèn wɛrɛkunu ba gira, ka gabu be ba bɛkia ben baranu sɔɔn di. Beya Maari wi ba sokumɔ Madalagii, wìn min di wɛrɛkunu nɔɔba yiru nu doona,
3 ka Yoana wi u sãa Kusa, Herodun sɔm kowobun wirugiin kurɔ, ka Susana ka sere gabu dabiru. Kurɔ beya ba bu nɔɔrimɔ ka ben tiin ye ba mɔ.

Dĩa bwese yɛ̃kon gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:1-9, Maaku 4:1-9)

4 Tɔn dabinu na saa wusu dabinun di ba mɛnna Yesun mi. Yera u bu mɔndu kua u nɛɛ,
5 durɔ goo yara u ka dĩa bweseru yɛ̃ka. Nge mɛ u yɛ̃kamɔ sukum wɔri

swaa baarɔ, ma ba taaka, ma gunɔsu gɔsa su di.
6 Sukum gam maa wɔri kpee saara wɔllɔ. Sanam mɛ mu kpiima, mu gbera yèn sɔ̃ tem yɛndu sari mi.
7 Sukum gam kpam wɔri sãkin su-unu sɔɔ, ma sãki ka mu kpɛ̃a sannu, ma yi mu sɛ̃kenɛ yi go.
8 Sukum gam maa kpam wɔri tem gem sɔɔ, ma mu kpia mu binu mara wunɔm wunɔm. Ye u gerua mɛ u kpa, u nɔɔgiru sua u nɛɛ, wi u swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

Mɔnnun asansi
(I maa mɛɛrio Mateu 13:10-17, Maaku 4:10-12)

9 Ma win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ, mba mɔn ten tubusianu.
10 U nɛɛ, bɛɛya ba wɛ̃ i ka Gusunɔn bandun asiri gia, adama ba gabu gari yi sɔ̃ɔmɔ ka mɔnnu, "kpa bu ka mɛɛri ba kun wa, bà n maa nua, kpa n ku bu yeeri."

Mɔn ten tubusianu
(I maa mɛɛrio Mateu 13:18-23, Maaku 4:13-20)

11 Yesu u nɛɛ, yeniwa mɔn ten tubusianu. Gusunɔn gariya ba yɛ̃kamɔ.
12 Swaa baaru ta sãawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, kpa Setam yu na yu yi wuna ben gɔ̃run di bu ku raa ka naanɛ doke kpa bu faaba wa.
13 Kpee saara ya sãawa nge tɔn be ba ra gari yi mwɛ ka nuku dobu sanam mɛ ba yi nɔɔmɔ, adama ba ṅ gbini mɔ. Ba ra naanɛ dokewa saa fiiko sɔɔ, kpa bu biru wura laakari mɛɛribun sanam.
14 Tem mi sãki wãa mu sãawa nge tɔn be ba ra yi nɔ, adama nge mɛ ba dɔɔ, wururabu ka dukia ka handunian dobu ra yi sɛ̃ke yi go, ben binu ku ra ye.
15 Tem gem mu maa sãawa nge tɔn be ba ra gari yi ba nua nɛnɛ ben gɔ̃ru geu sɔɔ ka nuku tia, ma ba binu marumɔ ka tɛmanabu.

Fitilan mɔndu
(I maa mɛɛrio Maaku 4:21-25)

16 Yesu kpam nɛɛ, goo sari wi u ra fitila mɛni kpa u gu wekeru wukiri, ṅ kun mɛ u gu doke kpin yerun kɔkɔrɔ. Adama u ra gu sɔndiwa dabu wɔllɔ, kpa be ba dumɔ ba n ka yam bururam waamɔ.
17 Domi gãanu sari ni ba berua ma nu ṅ koo tera, mɛya gãanu maa sari ni ba kua asiri sɔɔ ma nu ṅ koo giara kpa nu sɔ̃ɔsira batuma sɔɔ.
18 Yen sɔ̃, i n laakari sãa nge mɛ i nɔɔmɔ. Domi baawure wi u mɔ, wiya ba koo wɛ̃. Baawure wi u kun maa mɔ, ba koo nùn mwaari ye u tamaa u mɔ.

Berà ba sãa Yesun wɔnɔbu
ka win mɛro
(I maa mɛɛrio Mateu 12:46-50, Maaku 3:31-35)

19 Yesun wɔnɔbu ka win mɛro ba na win mi, adama ba kpana bu nùn susi tɔn dabinun sɔ̃.
20 Ba nùn sɔ̃ɔwa ma win wɔnɔbu ka win mɛro ba yɔ̃ tɔɔwɔ ba kĩ bu nùn wa.
21 Adama u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, be ba Gusunɔn gari swaa daki, ma ba yi mɛm nɔɔwammɛ beya ba sãa win wɔnɔbu ka win mɛro.

Yesu u nim kurenu marisia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:23-27, Maaku 4:35-41)

22 Sɔ̃ɔ teeru Yesu dua goo nimkuu sɔɔ ka win bwãabu, ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i de su tɔbura daa burerun guru giɔ.
Ma ba goo wuka ba doona.
23 Sanam mɛ ba dɔɔ, u dweeya. Yera woo bɔkɔ ga seewa daa bure te sɔɔ, ma goo ga nim yibuɔ. Ba wãa kari sɔɔ.
24 Ba nùn susi ma ba nùn yamia ba nɛɛ, Yinni, Yinni, sa kam kobu dɔɔ.
Ye u yanda u woo ka nim kurenu gerusi. Ma n sure ma n mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ.
25 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, ma sɔɔra i bɛɛn naanɛ doke.
Bɛrum bu mwa ka biti, ma ba bikianamɔ, durɔ weren bwesera wini wi baa woo ka nim ù n wooda wɛ̃, n da nùn mɛm nɔɔwɛ.

Yesu u wɛrɛkunugii bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 8:28-34, Maaku 5:1-20)

26 Ma ba Gadaran tem tura mɛ n ka Galile wuswaa kisinɛ.
27-29 Ye u sara temɔ u durɔ goo wa u wee wuu gian di u ka nùn yinna. Durɔ wi, u wɛrɛkunu mɔ. Nɔn dabira nu ra nùn seeri. Ba ra nùn bɔke ka

yəni nəma ka naasə kpa ba n nùn kɔ̃su. Adama u ra bəkubu kpuro kasuku kpa wɛrɛku ni, nu ka nùn da gbaburə. Terera u ra n wãa saa tɛɛbun di, u ku ra sinɛ yɛnuə, ma n kun sikaə. Yera Yesu u wɛrɛku ni wooda wɛ̃ nu doona durə win min di.

Ye durə wi, u Yesu wa u wura takana u wəruma win wuswaaə ma u nəəgiru sua wəllə u nɛɛ, mba n sun mɛnnɛ nɛ ka wunɛ Yesu Wərukoon Bii. Na nun kanamə a ku man tɔ̃ya ko.

30 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, amənа wunɛn yĩsiru. Ma u wisa u nɛɛ, Nərəbu, domi u wɛrɛku dabinu mə.

31 Ma wɛrɛku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u ku de nu da wəru bəkə * səə.

32 N deema kurusə wuu bakaru gara wãa ta dimə guuru wəllə. Ma wɛrɛku ni, nu Yesu suuru kana nu nɛɛ, u de nu da kurusə ni səə. Ma u nu yəllaa kua.

33 Ma nu durə wi doonari, nu da kurusə nin mi. Ma kurusə wuu te, ta duki sure daa bureru səə ta nim diira.

34 Sanam mɛ be ba nu kpare ba wa ye n koora, ba duki sua. Ba da ba labaari ye yɛ̃bi wuu maroə ka baru kpaanə.

35 Təmba yara bu ka wa ye n koora. Ba da Yesun mi ma ba durə wi deema wìn min di wɛrɛkunu doona, u sɔ̃ Yesun bəkuə u bekuru wukiri u wura win laakari səə, ma bɛrum bu mwa.

36 Bèn nəni biru ya koora ba təmbu sɔ̃əwa nge mɛ n kua wɛrɛkunugii wi, u ka bɛkura.

37 Gadaran tem girum tən be kpuro ba Yesu suuru kana ba nɛɛ, u bu dɛsirario, domi bɛrum bakam bu mwa. Ma u goo nimkuu dua u gəsira.

38 Durə wi, wìn min di wɛrɛkunu doona, u Yesu suuru kana u nɛɛ, u de bu da sannu. Adama Yesu u nùn gəsia u nɛɛ,

39 u gəsiro win yɛnuə, kpa u kpara kpuro ye Gusunə u nùn kua.

Ma u doona u da u kpara wuu ge səə kpuro ye Yesu nùn kua.

Yarusin bii ka kurə

wi u Yesun yaberu baban gari

(I maa mɛɛrio Mateu 9:18-26, Maaku 5:21-43)

40 Ye Yesu u wurama ma tən wəru ga nùn dam koosia, domi ba raa nùn marawa be kpuro.

41 Wee durə goo wi ba ra soku Yarusi, mɛnnə yerun wirugii, u da u yiira Yesun wuswaaə u nùn suuru kana u na win yɛnuə.

42 Domi win bii teere te u mara, ta wasikiramə. Bii wi, u sãawa wəndia wi u wɔ̃ə wəkura yiru mə.

Ye u dəə mi, tən wəru ga nùn mənsi.

43 N wee, kurə goo u wãa mi, wi u yɛm wĩibu barə saa wɔ̃ə wəkura yirun di. [U win gobi di kpuro tim nɛməbun mi,] ben goo kun maa kpĩa u nùn bɛkie.

44 U Yesu susi biruə ma u win yaberun swaa bua baba. Yande win yɛm wĩi bi, bu yɔ̃ra.

45 Ma Yesu u bikia u nɛɛ, wara man baba.

Ye be kpuro ba sikimə, Piɛɛ ka be ba wãa ka wi, ba nɛɛ, Yinni, n ṅ tən wəruwa ga nun sɛ̃ke ga ka sikerenɛ? [Ma a bikiamə wara nun baba?]

46 Adama Yesu u nɛɛ, goo u man baba, domi na gia ma nɛn dam mu səmburu kua.

47 Ye kurə wi, u gia ma ba nùn tuburi, yera u na u yiira ka diiribu Yesun wuswaaə. Təmbu kpuron nəni biru u gerua yèn sɔ̃ u nùn baba, ka maa mɛ u bɛkura yande.

48 Ma Yesu nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, bii kurəbu, wunɛn naanɛ dokebu nun bɛkia, a doo ka alafia.

49 Sanam mɛ u gari mɔ̀, goo u na u mɛnnə yerun wirugii wi sɔ̃əwa ma win bii u gu kə, u ku maa keu koosio gəngɛrɛ ko.

50 Yesu u ye nua, ma u nùn sɔ̃əwa u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a gesi naanɛ dokeo, u koo bɛkura.

51 Ye u tura yɛnu mi, u ṅ dere goo u ka nùn due ma n kun mə Piɛɛ ka Yohanu ka Yakəbu ka bii win tundo ka win mɛro.

* **8:31** ***wəru bəkə*** - Wəru bəkə ge, ga sãawa Setam wãa yeru te ta ṅ nəru mə.

52 Be ba wãa mi kpuro ba sumɔwa
ba tii soomɔ bii win sɔ̃. Adama Yesu u
nɛɛ, i ku swĩ, u ɲ̀ gu, u dòwa.
53 Ba nùn yaakoru wɔri, domi ba yɛ̃
ma u guwa.
54 Ma Yesu u bii win nɔma nɛnua ma
u gerua ka dam, wɔndia a seewo.
55 Wɔndia win hunde ya wurama,
ma u seewa mii mii. Ma Yesu u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu nùn dĩanu wɛ̃ɛyɔ.
56 Ma biti ya win mɔwɔbu mwa,
adama Yesu u bu yiire u nɛɛ, bu ku raa
goo sɔ̃ ye n koora.

9

Yesu u bwãabu wɔkura yiru gɔra
(I maa mɛɛrio Mateu 10:5-15, Maaku 6:7-13)

1 Ma Yesu u win bwãabu wɔkura
yiru soka u mɛnna u bu dam kã ka
yiiko bu ka wɛrɛkunu kpuro gira, bu
ka maa baranu bɛkia.
2 Ma u bu gɔra bu ka ban te Gusunɔ
u koo swĩin waasu ko kpa bu barɔbu
bɛkia.
3 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku gãanu
kusenu ko sanum mɛ sɔɔ, baa dɛka ɲ̀
kun mɛ bɔɔru ɲ̀ kun mɛ dĩanu ɲ̀ kun
mɛ gobi, kpa i ku maa yaberu yiruse
nɛnɛ.
4 Yɛnu gèn mi i sɔbia, i sinɔ mi sere i
ka doona wuu gen min di.
5 Wuu mi ba ɲ̀ bɛɛ dam koosie, i
yario wuu gen min di, kpa i bɛɛn
naasun tua bu kpare nge yĩreru te ta bu
ben taarɛ sɔ̃ɔsimɔ.
6 Ba seewa ba doona baru kpaa
kpaaka, ba Labaari gea kparamɔ ma ba
barɔbu bɛkiamɔ yam kpuro.

Herodun laakari seewa
(I maa mɛɛrio Mateu 14:1-12, Maaku 6:14-29)

7 Herodu sunɔ u nua kpuro ye Yesu
u mɔ̀, ma ya win laakari burisina.
Domi gaba gerumɔ Yohanuwa
wurama gɔrin di.
8 Gaba maa gerumɔ Eliwa kurama.
Ma gaba gerumɔ Gusunɔn sɔmɔ
yerukobun turowa wurama saa gɔrin
di.
9 Ma Herodu u nɛɛ, na dera ba
Yohanu wiru bura. Adama wara wini
wìn gari na nɔɔmɔ mɛnin bweseru.
Ma u kasu u nùn wa.

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun
suba nɔɔbu diisia
(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Yohanu 6:1-14)

10 Yesun bwãa be, ba gɔra ye wɔma
ba nùn saaria kpuro ye ba kua. Ma u
bu sua ba tii mɛna ba da wuu gagun
bera gia ge ba ra soku Bɛsaida.
11 Tɔn wɔru ga gia gee u wãa, ma ga
nùn swĩi. U bu dam koosia ma u bu
ban te Gusunɔ u koo swĩin gari sɔ̃ɔmɔ,
u maa bu bɛkiamɔ be ba barɔ.
12 Ye sɔ̃ɔ kpeeyɔ be wɔkura yiru ye,
ba nùn susi ma ba nɛɛ, a tɔn be karo bu
da wusɔ ka baru kpaanɔ bu kpin yeru
kasu ka ye ba koo di, domi gbaburu
sɔɔra sa wãa mini.
13 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bu
dĩanu wɛ̃ɛyɔ bɛɛn tii bu di.
Adama ba nɛɛ, pɛ̃ɛ nɔɔbu ka swɛ̃ɛ
yiru tɔnawa sa mɔ, ma n kun mɔ à n
kĩ bɛsɛn tii su da su dĩanu kasuma tɔn
be kpuron sɔ̃ baasi ya.
14 Tɔn be sɔɔ, tɔn durɔbun geera
tura nge tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔbu
(5.000). Ma Yesu u win bwãa be
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bu sinasio wuu wuuka,
weeraakuukuubu.
15 Ma ba kua mɛ ba be kpuro sinasia.
16 Yesu u pɛ̃ɛ nɔɔbu ye sua ka swɛ̃ɛ
yiru ye, ma u nɔni seeya wɔllɔ u
Gusunɔn domaru bikia, ma u ye mu-
rura u bwãa be wɛ̃ bu tɔn dabi te
yabua.
17 Be kpuro ba di ba deba. Ma ba
sukum gure birenu wɔkura yiru sɔɔ
ye ba di n tiara.

Piɛɛ nɛɛ, Yesu u sãawa
wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 16:13-19, Maaku 8:27-29)

18 Sɔ̃ɔ teeru sanam mɛ Yesu u
kanaru mɔ̀ bee tia, ka win bwãabu
sannu, u bu bikia u nɛɛ, wara tɔmba
gerumɔ na sãa.
19 Ba nɛɛ, Yohanu Batɛmu kowowa.
Gaba ra gere, Eliwa, gaba ra maa nɛɛ,
Gusunɔn sɔmɔ yerukobun turowa u
wurama gɔrin di.
20 Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn tii maa
ni, wara i gerumɔ na sãa.
Piɛɛ u nɛɛ, wuna Kirisi wi Gusunɔ u
gɔrima.

21 Ma u bu nɔɔ goosi bu ku raa goo sõ.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀

(I maa mɛɛrio Mateu 16:20-28, Maaku 8:30-9:1)

22 Yesu u kpam nɛɛ, Tɔnun Bii u ǹ koo ko u kun nɔni sõɔre gem gem, kpa guro gurobu bu nùn yina ka yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu, kpa bu nùn go kpa u sikura sõɔ itase.

23 Ma u be kpuro sõɔwa u nɛɛ, goo ù n kĩ u man swĩi nge bɔ̀ɔ̀, u win gɔ̃ru kĩru derio, kpa u win tiin dãa bunanaru sua baadomma, kpa u n man swĩi.

24 Domi baawure wi u kĩ u win wãaru di ka win gɔ̃ru kĩru, u koo tu bia. Adama baawure wi u win wãaru yina nɛn sõ, wiya u koo tu wa ka gem.

25 Arufaani yerà tɔnu u mɔ, baa ù n handunian gãanu kpuro wa, ma u tii kam koosia ǹ kun mɛ u win wãaru bia.

26 Domi baawure wi u nɛn sekuru mɔ̀ ka maa nɛn gari, Tɔnun Bii u koo maa win sekuru ko ù n wurama ka win yiiko ka Baabagia ka wɔllun gɔrado dɛɛrobugia.

27 Na bɛɛ sõɔmɔ ka gem, gabu ba yõ mini be ba ǹ gbimɔ bu ka ban te wa te Gusunɔ u koo swĩi.

Yesun wasi gɔsia

(I maa mɛɛrio Mateu 17:1-8, Maaku 9:2-8)

28 Ye u gari yi gerua u kpa, yen sõɔ nɔɔba itase u Piɛɛ ka Yohanu ka Yakɔbu sua u yɔɔwa guuru wɔllɔ u wa u ka kanaru ko.

29 Nge mɛ u kanaru mɔ̀ win wuswaa gɔsia tuka, ma win yãnu burura fem fem.

30-31 N wee tɔmbu yiru, Mɔwisi ka Eli, ba kurama ka wɔllun girima ba ka nùn win doonarun gari mɔ̀ te u koo doona Yerusalɛmun di.

32 Piɛɛ ka win kpaasibu ben wasi bunia ka dom, adama ba dom kparura ma ba Yesun yiikon girima wa ka tɔn be yiru be ba yõ ka wi.

33 Nge mɛ tɔn be, ba Yesu dɛsirarimɔ, Piɛɛ nùn sõɔwa u nɛɛ, yinni, n wã sa n wãa mini. Su kunu ita ko, teeru wunɛgiru, teeru Mɔwisigiru, teeru maa Eligiru. Domi u ǹ yɛ̃ ye u gerumɔ.

34 Nge mɛ u gari mɔ̀ mɛsum, bukɔ ga na ga bu wukiri, ma bɛrum bwãa be mwa ye ba wa mɛsum.

35 Ma nɔɔ gagu ga nɔɔra bukɔ gen min di ga nɛɛ, winiwa nɛn Bii wi na tii gɔsia, i wigia nɔɔwɔ.

36 Gari yin biru, Yesu tia wi turo. Bwãa be, ba ye ba wa mi tii marisi, ba ǹ goo gɛɛ sõɔwa sõɔ mɛɛ te sɔɔ.

Yesu u bii wi wɛrɛku ga wãasi bɛkia

(I maa mɛɛrio Mateu 17:14-18, Maaku 9:14-27)

37 Yen sisiru, sanam mɛ ba sara guuru wɔllun di, tɔn wɔru guna ya Yesu sennɔ na.

38 Yera tɔn wɔru gen suunu sɔɔn di durɔ goo u gbãra u nɛɛ, yinni, na nun kanamɔ, a nɛn bii durɔbu ge mɛɛrio, domi u sãa bii teere te na mɔ.

39 Wɛrɛku ga ra nùn sɛ̃rewa kpa u gbãra suaru sɔɔ, kpa gu nùn bemisia, kpa gu de u n yãatam pɔkeru mɔ̀ kpa u tii mɛɛra ko, yen biru kpa gu nùn doonari.

40 Na wunɛn bwãabu kana bu gu gira, adama ba ǹ kpĩa.

41 Yesu nɛɛ, tɔn kõso naanɛ doke sarirugibu, sere saa yerà ko na n ka bɛɛ wãa. Sere domma ko na n ka bɛɛ tɛmanɛ. Ma u durɔ wi sõɔwa u nɛɛ, a ka wunɛn bii wi na mini.

42 Sanam mɛ u ka bii wi susiɔ, wɛrɛku ge, ga nùn tem kparana ma ga nùn bemisia. Adama Yesu u gu gerusi u bii wi bɛkia, ma u nùn win tundo wesia.

43 Ma Gusunɔn sina te, ta tɔn be kpuro maamaaki kua.

Yesu kpam win gɔɔ ka win seebun gari mɔ̀

(I maa mɛɛrio Mateu 17:22-23, Maaku 9:30-32)

Sanam mɛ baawure u kãsa ka ye Yesu u mɔ̀, u win bwãabu sõɔwa u nɛɛ,

44 bɛɛ i gari yini swaa dakio sãa sãa. Ba koo Tɔnun Bii tɔmbu nɔmu sɔndia.

45 Adama win bwãaba kun gari yi tuba, domi ba bu yi berue gina, bu ku

ka gia. Ma ba bɛrum mɔ̀ bu ka nùn gari yin yaasi bikia.

Wara gisonkoru bo
(I maa mɛɛrio Mateu 18:1-5, Maaku 9:33-37)

46 Sikirinɔ ga dua bwãa ben suunu sɔɔ domi ba kĩ bu gia be sɔɔ wi u bo.
47 Yesu u ben gɔ̃run bwisikunu yɛ̃. Yera u bii yãkabu sua u yɔ̃rasia win bɔkuɔ,
48 ma u nɛɛ, baawure wi u bii yãkabu geni wura nɛn yĩsirun sɔ̃, nɛn tiiwa u wura, baawure wi u maa man wura, u wi u man gɔrima wurawa. Domi wi u sãa yãkabu bɛɛn suunu sɔɔ, wiya kpuro kere.

Wi u kun ka bɛɛ

yibɛrɛ tɛɛru nɛni, bɛɛgiiwa
(I maa mɛɛrio Maaku 9:38-40)

49 Yohanu u nɛɛ, yinni, sa goo wa wi u wɛrɛkunu giramɔ ka wunɛn yĩsiru, ma sa nùn yinari yèn sɔ̃ u ɲ̀ nun swĩi ka bɛsɛ sannu.
50 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku yɛ̃ro yinari, domi wi u kun ka bɛɛ yibɛrɛ tɛɛru nɛni, bɛɛgiiwa.

Samarin wuu gagugiba yina

bu Yesu dam koosia

51 Sanam mɛ saa ya turuku kooma bu ka nùn sua u da wɔllɔ, u gɔ̃ru doke dim dim u Yerusalɛmu da.
52 Ma u sɔmɔbu gabu gbiisia ba da ba dua Samarigibun wuu gagu sɔɔ bu ka nùn ayeru sɔɔru kua.
53 Adama wuu migibu ba ɲ̀ nùn dam koosie yèn sɔ̃ ba wa n sãare nge u dɔɔ Yerusalɛmu gia.
54 Ye win bwãa beni Yakɔbu ka Yohanu ba wa mɛ, ba bikia ba nɛɛ, Yinni, a kĩ su de dɔ̃ɔ u sarama wɔllun di u tɔn be wɔri?
55 U bu sĩire ma u bu gerusi ka dam. [U nɛɛ, i ɲ̀ yɛ̃ ye i bwisikumɔ.
56 Domi Tɔnun Bii u ɲ̀ nɛ u ka tɔnun hunde kam koosia. U nawa u ka ye faaba ko.] Ma ba da wuu gam gia.

Be ba kĩ bu Yesu swĩi
(I maa mɛɛrio Mateu 8:19-22)

57 Sanam mɛ ba sĩimɔ swaa sɔɔ goo u nùn sɔ̃ɔwa ma u koo nùn swĩi baama mi u dɔɔ.
58 Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sɛmusu bweusu mɔ, gunɔsu maa sokunu mɔ, adama Tɔnun Bii u ɲ̀ ayeru mɔ mi u koo kpuna.
59 U kpam goo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩiyɔ.
Adama yɛ̃ro u nɛɛ, a de n gina da n nɛn tundo sike.
60 Yera Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a derio gɔribu bu ben gɔribu sike, adama wunɛ a doo a Gusunɔn bandun Labaari gea nɔɔsia baama.
61 Ma goo u kpam nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, kon nun swĩi adama a de n gina da n nɛgibu nɔɔ kana.
62 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, baawure wi u tebo nɔmu sɔndi, ma u biru sĩira, u ɲ̀ maa arufaani gaa mɔ ban te Gusunɔ u koo swĩi sɔɔ.

10

Yesu u bwãabu wata

ka wɔkuru gɔra

1 Yen biru Yinni u kpam gabu wata ka wɔkuru gɔsa, ma u bu gɔra yiru yiru win wuswaaɔ wuu maro baagere sɔɔ ka baama mi win tii u gɔ̃ru doke u ra da.
2 U nɛɛ, ye ya ye bu ka gɛ̃ ya kpã, adama be ba gɛ̃ɛmɔ ba ɲ̀ dabi. Yen sɔ̃, i gbee yɛ̃ro kanɔ u kpam tɔmbu mɔrisiama bu ka gɛ̃.
3 N wee na bɛɛ gɔriɔ nge yãa binu dɛmakunun suunu sɔɔ. I seewo i da.
4 I ku ka yansurɔru da ka bɔɔru ka baranu, i ku maa goo tɔbiri swaaɔ.
5 Yɛnu gè sɔɔ i dua, i gbiiyo i bu sɔ̃ i nɛɛ, Gusunɔ u bɛɛ alafia kɛ̃.
6 Alafiagii ù n wãa mi, bɛɛn alafia ya ko n wãa ka yɛ̃ro. U kun maa wãa mi, ya koo wurama bɛɛ sɔɔ.
7 I koowo yɛnu gen sɔbu kpa i n dimɔ i n nɔrumɔ ye ba bɛɛ wɛ̃, domi n weenɛ bu sɔm kowo win kɔsiaru wɛ̃. I ku ko yɛnu dabinun sɔbu.
8 Wuu gè sɔɔ i dua, ma ba bɛɛ dam koosia, i dio ye ba bɛɛ wɛ̃,
9 i barɔbu bɛkio be ba wãa mi, kpa i bu sɔ̃ ma Gusunɔ u sisi u bandu swĩi.
10 Adama wuu gè sɔɔ i dua ma ba kun bɛɛ dam koosie, i doo gen yaaraɔ, kpa i nɛɛ,

11 baa ben wuun tua ye ya mani
bɛɛn naasɔ, i bu kparemɔ, kpa bu ka
gia ma Gusunɔ u sisi u bandu swĩi.
12 Na bɛɛ sõɔmɔ, tõɔ te sɔɔ,
Sodomugia koo ko kpakaka ka sere
wuu ge.

Wuu sìn tɔmba yinamɔ

bu naanɛ doke
(I maa mɛɛrio Mateu 11:20-24)

13 Yesu maa nɛɛ, nɔni swãarugiiwa
wunɛ Kɔrasɛni, nɔni swãarugiiwa
wunɛ Bɛsaida, domi bà n sɔm
maamaakigia ye kua Tiri ka Sidoni
sɔɔ, ye ba kua bɛɛn suunu sɔɔ, wuu
sin tɔmbu ba ko n daa gõru gɔsie saa
tɛɛbun di, ba n sõ torom sɔɔ ba n saaki
sebua nuku sankiranun sõ.
14 Yen sõ, siribun sanam sɔɔ, Tiri ka
Sidonigia koo ko kpakaka ka sere bɛɛ.
15 Wunɛ maa Kapenamu, a yĩiyɔ kaa
suara sere wɔllɔ? Aawo, ba koo nun
surewa sere gɔriɔ.
16 Ma u win bwãabu sõɔwa u nɛɛ,
wi u bɛɛ swaa daki, nɛna u swaa daki,
wi u maa bɛɛ yina, nɛna u yina, wi u
maa man yina u maa wi u man gɔrima
yinawa.

Wata ka wɔku ten wuramaru

17 Be wata ka wɔku te, ba wurama
ka nuku dobu, ma ba nɛɛ, Yinni, sere
ka wɛrɛkunɔ, nu sun wiru kpĩiyawa
wunɛn yĩsirun sõ.
18 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, na Setam
wa ya wɔrumamɔ wɔllun di nge guru
maakinu.
19 N wee, na bɛɛ yiiko wɛ̃ i ka wɛɛ ka
nii ka wɛrɔn dam kpuro taaku, gãanu
ganu kun maa kpɛ̃ nu bɛɛ mɛɛra ko.
20 Adama, i ku gõru dora yèn sõ
wɛrɛkunu nu bɛɛ wiru kpĩiya, i gõru
doro yèn sõ ba bɛɛn yĩsinu yorua wɔllɔ.

Yesun gõru ga dora
(I maa mɛɛrio Mateu 11:25-27, 13:16-17)

21 Saa tia ye sɔɔ, Yesun gõru ga dora
too ka Hunde Dɛɛron dam, ma u nɛɛ,
Baaba, wɔllu ka tem Yinni na nun
siara yèn sõ a ka yabu ye yɛ̃rugibu ka
bwisigibu berua ma a ye bibu sõɔsi. N
wã Baaba, domi mɛya n ka nun naawa
wunɛn kĩru sɔɔ.
22 Nɛn Baaba u man baayere wɛ̃.
Goo sari wi u Bii yɛ̃ ma n kun mɔ Baaba
wi. Goo maa sari wi u Baaba wi yɛ̃ ma
n kun mɔ Bii wi, ka maa wi Bii wi, u kĩ
u Baaba sõɔsi.
23 Ma u sĩira win bwãabun bera
gia u bu sõɔwa be tɔna u nɛɛ, doo
nɔɔrugiiwa wìn nɔni waamɔ ye i
waamɔ.
24 Domi na bɛɛ sõɔmɔ Gusunɔn
sɔmɔbu ka sinambu dabira ba kĩa bu
wa ye i waamɔ tɛ̃, ba ǹ maa wa. Ba kĩa
bu nɔ ye i nɔɔmɔ tɛ̃, ba ǹ maa nua.

Samarigii wi u tɔn geeru kua

25 N wee, wooda yɛ̃ro goo u seewa u
ka Yesun laakari mɛɛri ma u nɛɛ, yinni,
mba kon ko n ka wãaru te ta ku ra kpe
tubi di.
26 Yesu nùn bikia u nɛɛ, mba ba
yorua wooda sɔɔ. Mba a ra gari mi.
27 U wisa u nɛɛ, "Kaa Gusunɔ wunɛn
Yinni kĩa ka wunɛn gõru kpuro, ka
wunɛn bwɛ̃ra kpuro, ka wunɛn dam
kpuro, ka wunɛn bwisikunu kpuro,
kpa a wunɛn tɔnusi kĩa nge wunɛn tii
tii."
28 Yesu nɛɛ, a wisa n dɛnde, a koowo
mɛ, kaa n wãaru mɔ.
29 Adama durɔ wi, u kĩ u tii gem wɛ̃
ma u bikia u nɛɛ, wara nɛn tɔnusi.
30 Yesu u nɛɛ, a swaa dakio a nɔ, durɔ
goowa u wee Yerusalɛmun di u dɔɔ
Yerikoɔ, ma u wɔri gbɛnɔbun nɔma
sɔɔ. Gbɛnɔ be, ba nùn swaa di, ba
nùn so, ma ba doona ba nùn deri u
wasikiramɔ.
31 N deema ka saabu, yãku kowo goo
sarɔ ka swaa ye. U durɔ wi wa ma u
sɛ̃ɛna u doona.
32 Mɛna maa Lefi goo u tura yam mi.
U nùn wa ma u sɛ̃ɛna u doona.
33 Adama Samarigii goo u wuu dɔɔ u
tura win bɔkuɔ. Ye u durɔ wi wa win
wɔnwɔnda nùn mwa.
34 U susi ma u gum ka tam wisi win
mɛɛran bosu sɔɔ ma u su bɔkua. Yen
biru u nùn sɔndi ye u sɔnin wɔllɔ u
ka nùn da sɔbun sɔbia yerɔ ma u nùn
nɔɔri.
35 Yen sisiru, u gobi sua yi yi ka sɔm
kowon sõɔ yirun gobi nɛ, u yi sɔbia
yerun wirugii wɛ̃ ma u nɛɛ, a durɔ wi
nɔɔrio. À n maa di n mɛni kera win sõ,
kon nun kɔsia nà n wurama.

36 Ma Yesu nɛɛ, tɔmbu ita ye sɔɔ, ben
wara a tamaa u sãa durɔ win tɔnusi wi
u wɔri gbɛnɔbun nɔma sɔɔ mi.
37 U nɛɛ, wi u nùn wɔnwɔndu kua,
wiya.
Ma Yesu u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, a doo kpa
a n mɔ̀ mɛ.

Yesu da Maata ka Maarin mi

38 Sanam mɛ ba wãa swaaɔ u wuu
gagu dua ma kurɔ goo wi ba ra soku
Maata u dera u sɔbia win yɛnuɔ.
39 Kurɔ wi, u wɔnɔ mɔ wi ba ra soku
Maari. Wɔnɔ wi, u sõ Yinnin bɔkuɔ u
win gari swaa daki.
40 Adama Maata u ka doo kobu
wasire, ma u na u nɛɛ, Yinni n ɲ̀ nun
gam sãa ye nɛn wɔnɔ u man sɔma ye
derie nɛ turo? A ɲ̀ kaa de u na u man
somi?
41 Yinni u nùn wisa u nɛɛ, Maata,
Maata, a tii gɔngɛrɛ mɔ̀ a tii baasi gãa
dabinun sõ.
42 Gãa teenun bukatawa tɔnu u mɔ.
Gãa geena Maari u gɔsa ni ba ɲ̀ nùn
mwaarimɔ.

11

Kanarun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 6:9-13, 7:7-11)

1 Sõɔ teeru Yesu u kanaru mɔ̀ gam
gum. Saa ye u kpa win bwãabun turo
u nɛɛ, Yinni kpa a sun sõɔsi mɛ ba
ra kanaru ko, nge mɛ Yohanu u win
bwãabu sõɔsi.
2 Yesu u bu sõɔwa bà n kanaru mɔ̀ ba
n da nɛɛ,
Baaba, a de ba n yɛ̃ ma wuna sãa Dɛɛro.
A na a bandu swĩi.
3 A sun bɛsɛn dĩanu kɛ̃ tõru baatere.
4 A sun bɛsɛn toranu suuru kuo
domi bɛsɛn tii sa ra wi u sun torari
suuru kue.
A ku ka sun da kɔkiribun bera gia.
5 U kpam bu sõɔwa u nɛɛ, nge mɛ n
tɛ̃ wãa, bɛɛn turo u n bɔrɔ mɔ, kpa u
da win mi wõku suunu sɔɔ u nɛɛ u nùn
pɛ̃ɛ ita bɔkuro,
6 domi win kpaasibun turowa gam
wee, wi kun maa gãanu mɔ u nùn wɛ̃.
7 Saa sɔɔn di kpa bɔrɔ wi, u nɛɛ, u ku
nùn baasi, u kɔnnɔ kɛnua kɔ, wi ka win
bibu ba kpĩ. U ɲ̀ maa kpɛ̃ u se u sere
nùn pɛ̃ɛ wɛ̃.
8 Yesu u nɛɛ, na bɛɛ sõɔmɔ, baa ù kun
seewe u nùn wɛ̃ bɔrɔnun sõ, u koo se
u nùn wɛ̃ yèn bukata u mɔ kpuro win
baasibun sõ.
9 Na maa bɛɛ sõɔmɔ, i n da bikie, ba
koo bɛɛ wɛ̃. I n da kasu, i ko wa. I n da
gambo so, ba koo bɛɛ kɛnia.
10 Domi baawure wi u bikiamɔ ba
koo nùn wɛ̃. Wi u kasu u koo wa. Wi u
maa gambo soomɔ, ba koo yɛ̃ro kɛnia.
11 Bɛɛ sɔɔ, [goon bii ù n nùn pɛ̃ɛ
bikia, u koo wura u nùn kperu wɛ̃?] N
kun mɛ ù n swãa bikia, u koo nùn waa
wɛ̃?
12 N kun mɛ ù n sɛ̃ɛru bikia, u koo
nùn nia wɛ̃?
13 Bɛɛ be i sãa tɔn kõsobu, ma i yɛ̃
nge mɛ ba ra bibu kɛ̃ɛ geenu wɛ̃, bɛɛn
Baaba wɔllugii u ɲ̀ koo be ba nùn
kanamɔ Hunde Dɛɛro wɛ̃?

Yesu ka tii yinamɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 12:22-30,
Maaku 3:20-27)

14 Yesu u wɛrɛku gira ge ga tɔnu goo
soso kua. Sanam mɛ wɛrɛku ge, ga
doona, soso wi, u gari gerubu wɔri,
ma tɔn wɔru ga biti soora.
15 Adama gaba nɛɛ, wɛrɛkunun sunɔ
Beseburu, win dama u ka wɛrɛkunu
giramɔ.
16 Gaba kĩ bu win laakari mɛɛri, ma
ba nùn bikia u sɔm maamaakigiru ko
u ka sõɔsi ma win yiiko ya weewa
wɔllun di.
17 Yesu u ben bwisikunu yɛ̃, yera u
nɛɛ, bandu baatere tèn tɔmbu ba tabu
mɔ̀ ben tii tiinɛ sɔɔ, ban te, ta koo kowa
bansu kpa ten yɛnusu su wɔruku.
18 Mɛya maa Setam yà n ka yen tii
tabu mɔ̀, amɔna yen banda koo ka
yõra. Domi i nɛɛ, Beseburun dama na
ka wɛrɛkunu giramɔ.
19 Nɛ, nà n wɛrɛkunu giramɔ ka
Beseburun dam, waran dama bɛɛn
bwãabu ba ka ni giramɔ. Ben tiiwa ba
koo sõɔsi ma i tora.
20 Adama ɲ̀ n ka Gusunɔn dam na,
na wɛrɛkunu giramɔ, ka gem ban te
Gusunɔ u swĩi, ta bɛɛ naawa.
21 Sanam mɛ durɔ damgii wi u tabu
yãnu mɔ u win yɛnu kõsu win dukia
ko n wãawa alafia sɔɔ.
22 Adama goo wi u nùn dam kere, ù
n na u nùn wɔri u kamia, u koo win
tabu yãnu kpuro gura ni u naanɛ sãa
kpa u win dukia gabu bɔnu kua.

23 Wi u kun sãa nɛgii u ka man
yibɛrɛ tɛɛru nɛniwa, wi u ku ra maa
gãanu mɛnnɛ ka nɛ sannu, u ra ni
yarinasiewa.

Wɛrɛkunun wuramaru
(I maa mɛɛrio Mateu 12:43-45)

24 Yesu maa nɛɛ, wɛrɛkunu nù n
doona tɔnun min di, nu ra n bɔsuwa
mi gãanu ku ra kpi nu n wɛ̃ra yeru
kasu nu n bie. Yera nu ra nɛɛ, nu
koo gɔsira nin wãa yerɔ mìn di nu raa
doona.
25 Nu ra wuramɛ kpa nu deema ta
kurare ta sɔnde.
26 Kpa nu da nu ganu nɔɔba yiru
kasuma ni nu ni kɔ̃suru kere, kpa nu
du yɛ̃ro sɔɔ nu n wãa mi. Saa ye, yɛ̃ro
win wãa gbiikiru ta koo sãaya ka sere
dãakiru.

Nuku doo geebu

27 Sanam mɛ Yesu u gari gerumɔ
mɛsum, tɔn wɔrun suunu sɔɔn di
kurɔ goo u nɔɔgiru sua u nɛɛ, doo
nɔɔrugiiwa wi u wunɛn gura sua, ma
a win bwãa nɔra.
28 Ma Yesu u nɛɛ, n sanɔ a gere, doo
nɔɔrugiba be ba Gusunɔn gari swaa
dakimɔ, ma ba yi nɛnumɔ.

Tɔmba yĩreru bikia
(I maa mɛɛrio Mateu 12:38-42)

29 Sanam mɛ tɔn wɔru ga mɛnnamɔ
yera Yesu u nɛɛ, tɛ̃n tɔmbu tɔn kɔ̃soba.
Ba yĩreru bikiamɔ adama yĩreru garu
maa sari te ba koo bu sɔ̃ɔsi ma n kun
mɔ Gusunɔn sɔmɔ Yonasigiru.
30 Domi nge mɛ Yonasi u kua yĩreru
Ninifugibun sɔ̃, mɛya maa Tɔnun Bii,
u koo ko yĩreru tɛ̃n tɔmbun sɔ̃.
31 Siribun sanam sɔɔ Seban tem tɔn
kurɔ sunɔ u koo tɛ̃n tɔmbu seesi u bu
taarɛ wɛ̃, yèn sɔ̃ u na saa tem nɔrun di u
ka Salomɔɔn bwisin gari nɔ. Tɛ̃ n wee,
gãanu wãa mini ni nu Salomɔɔ kere.
32 Siribun sanam sɔɔ Ninifugibu ba
koo tɛ̃n tɔmbu seesi bu bu taarɛ wɛ̃ ye
ba ka gɔ̃ru gɔsia Yonasin waasun sɔ̃.
Ma tɛ̃ n wee, gãanu wãa mini ni nu
Yonasi kere.

Wasin fitila
(I maa mɛɛrio Mateu 5:15, 6:22-23)

33 Yesu maa nɛɛ, goo ku ra fitila mɛni
kpa u gu bere, ɲ kun mɛ u kaaru
wukiri, adama ba ra gu sɔndiwa dabu
wɔllɔ, kpa be ba dumɔ ba n ka yam
bururam waamɔ.
34 Wunɛn nɔniya yi wunɛn wasin fi-
tila. Wunɛn nɔni yì n alafia mɔ, wunɛn
wasi kpurowa yi yam bururam mɔ.
Adama yì kun bwãa do, wunɛn wasi yi
ɲ yam bururam wasi.
35 Yen sɔ̃, a laakari koowo yam bu-
ruram mɛ mu wãa wunɛ sɔɔ mu ku raa
ko yam wɔ̃kuru.
36 Wunɛn wasi kpuro yì n yam
dɛɛram mɔ, ma yin gam kun wãa yam
wɔ̃kuru sɔɔ, yi kpurowa yi ko n dɛɛre
nge sanam mɛ fitila ga nun yam bu-
rurasie ga ballimɔ.

Yesu u Falisiba ka wooda yɛ̃robu

ben toranu sɔ̃ɔwa
(I maa mɛɛrio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

37 Sanam mɛ Yesu u gari gerua u kpa,
Falisi goo na u nùn kana u da u yaa
dibu di win yɛnuɔ. Ma u da mi, u sina
u ka di.
38 Falisi wi, u nùn mɛɛra ka biti ye u
ɲ ka niɛ nge mɛ ben komaru u sere di.
39 Adama Yinni u nɛɛ, bɛɛ Falisiba
i ra nɔra ka gbɛ̃ɛrun biru dɛɛrasie
adama bɛɛn sɔɔwɔ i taki ka nuku
kɔ̃suru yiba.
40 Gari bakasu bɛɛ! Wi u wasin tɔɔ
kua, n ɲ wiya u maa yin sɔɔ kua?
41 I sãarobu wɛ̃ɛyɔ ye ya wãa
gbɛ̃ɛrun sɔɔwɔ, kpa ye ya tie yu bɛɛ
dɛɛra.
42 Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swãaru
wa yèn sɔ̃ i ra bɛɛn karan kpee yi ba
ra soku mantu ka duu, yin wɔkuru
baateren wɔllɔ tia wɛ̃. Ka mɛ, i ra gean
kobu nɔni sarari, i ɲ maa Gusunɔ kĩru
sɔ̃ɔsimɔ. Yeniwa n weenɛ i ko, kpa i ku
ye ya tie deri.
43 Bɛɛ Falisiba, i ko nɔni swãaru
wa yèn sɔ̃ i ra sin yee gbiikinu kã
mɛnnɔ yenɔ, ka tɔbirinaa tɔn dabinun
wuswaaɔ.
44 I ko nɔni swãaru wa, bɛɛ, yèn sɔ̃
i ka sikinu weenɛ ni goo kun waamɔ,
nìn wɔllɔ ba ra sĩ ba kun ka baaru.
45 Wooda yɛ̃ro goo u nɛɛ, yinni à n
gerumɔ mɛ, ka maa bɛsɛra a wɔmmɔ.
46 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, bɛɛ maa
wooda yɛ̃robu i ko nɔni swãaru wa,

domi i tɔmbu sɔmunu sɔbimɔ ni nu suabu sɛ̃, ma bɛɛn tii i ku ra ni ture baa
ka bɛɛn niki bia.
47 I ko nɔni swãaru wa bɛɛ, yèn sɔ̃
i Gusunɔn sɔmɔbun sika banimɔ, be
bɛɛn baababa ba go.
48 Nge mɛya i sɔ̃ɔsimɔ ye ba kua, i
ɲ̀ maa bu taarɛ wɛ̃. Domi beya ba
Gusunɔn sɔmɔbu go, ma bɛɛ i ben sika
banimɔ.
49 Yeya Gusunɔ u yɛ̃ u ka nɛɛ, wi,
u koo bu Gusunɔn sɔmɔbu ka gɔrobu
gɔria. Ba koo gabu go, ba koo maa gabu
nɔni sɔ̃,
50 kpa bu tɛ̃n tɔmbu Gusunɔn sɔmɔ
be kpuron yɛm bikia mɛ mu yari
handunian toren di,
51 saa Abɛlin yɛm di sere ka Sakarin
yɛm wi ba go yãku yeru ka sãa yerun
baa sɔɔ. Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, ba koo
mu tɛ̃n tɔmbu bikia.
52 I ko nɔni swãaru wa, bɛɛ wooda
yɛ̃robu, yèn sɔ̃ i yɛ̃run gambo kɛnua.
Bɛɛn tii i ɲ̀ due, i maa yina gabu bu du
be ba kĩ.
53 Ye u yara min di, wooda yɛ̃robu
ka Falisiba ba nùn gari dabinu bikikia
ka yibɛrɛ tɛɛru.
54 Ba nùn yɛ̃ri bɛriammɛ gari sɔɔ,
kpa gɛɛ yi ka nùn samba ko.

12

I tii laakari ko ka murafitiru
(I maa mɛɛrio Mateu 10:26-27)

1 Saa ye sɔɔ, tɔn wɔru guna ya mɛnna
sere ba bɔrikianamɔ ma Yesu u gbia u
win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i tii laakari
ko ka Falisiban pɛ̃ɛ seeyatia ye ya sãa
murafitiru.
2 Gãanu sari ni nu wukiri ma nu ɲ̀
koo tera. Asirin gãanu maa sari ni ba
ɲ̀ koo gia.
3 Yen sɔ̃na ye i gerua kpuro yam
wɔ̃kurɔ ya koo nɔɔra yam bururam
sɔɔ. Ye i maa gerua dia sɔɔ soon bɔkuɔ
ya koo kparara gidambisa wɔllun di.

Wi i ko nasia
(I maa mɛɛrio Mateu 10:28-31)

4 Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛ be i
sãa nɛn bɔrɔba, i ku bu nasia be ba koo
wasi go, ma yen biru ba ɲ̀ kpɛ̃ bu maa
gãanu ganu ko.
5 Na kon bɛɛ sɔ̃ wi n weenɛ i nasia. I
nùn nasio wi u yiiko mɔ u ka kpɛ̃ɛ dɔ̃ɔ
sɔɔ wi u ku ra gbi, ù n go ù n kpa. Mɛya
na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, wiya n weenɛ i nasia.
6 Nge ba ku ra gunɔminu nɔɔbu dɔre
faram yiru ro? Ka mɛ, baa nin teu,
Gusunɔ u ku ra duari.
7 Baa mam bɛɛn wirun seri u yin
geeru yɛ̃. Yen sɔ̃, i ku gãanu nasia domi
i gunɔmii dabinu bɛɛrɛ kere.

Wi u Kirisi wura
tɔmbun wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

8 Yesu maa nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
baawure wi u man wura tɔmbun
wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo nùn wura
wɔllun gɔradoban wuswaaɔ.
9 Adama wi u man yina tɔmbun
wuswaaɔ, Tɔnun Bii u koo maa nùn
yina wɔllun gɔradoban wuswaaɔ.
10 Baawure wi u Tɔnun Biin kɔ̃sa
gerua, ba koo nùn suuru kua, adama
wi u Hunde Dɛɛro gari kam gerusi, u
ɲ̀ suuru kobu wasi.
11 Bà n ka bɛɛ da mɛnnɔ yenɔ,
wirugibu ka damgibun mi, i ku wu-
rura i n kasu nge mɛ i ko ka tii yina,
ɲ̀ kun mɛ ye i ko gere.
12 Domi Hunde Dɛɛro u koo bɛɛ sɔ̃ɔsi
saa ye, ye n weenɛ i gere.

Gobigii gari bɔkɔ goon gari

13 Goo tɔn wɔru sɔɔn di u Yesu kana
u nɛɛ, u nùn win mɔɔ sɔ̃ɔwɔ u de bu
ben tubi bɔnu ko.
14 Yesu u yɛ̃ro wisa u nɛɛ, wara man
kua siri kowo bɛɛn suunu sɔɔ ɲ̀ kun
mɛ bɛɛn tubi bɔnu kowo.
15 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba n
ben tii laakari sãa gem gem ka binɛ
baayere, domi dukian kpãara kun
tɔnun wãarun wiru.
16 Ma u bu mɔndu garu kua u nɛɛ,
durɔ gobigii goon gbera dĩanu kua
gem gem.
17 U bwisika u nɛɛ, mba u koo ko
domi u ɲ̀ ayeru mɔ mi u koo win dĩanu
doke.
18 U nɛɛ, ye u koo ko wee. U koo win
biranu sura, kpa u kpaanu bani ni nu
ni kere, kpa u win alikama kpuro gure
mi ka win dĩa ni nu tie.
19 Kpa u win tii sɔ̃ u nɛɛ, wi, u gãa
bakanu mɔ ni nu berua wɔ̃ɔ dabinun

sɔ̃. U koo wɛ̃ra kpa u n dimɔ u n nɔrumɔ kpa u n yɛ̃ɛrimɔ.
20 Adama Gusunɔ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gari bɔkɔ, wɔ̃ku teni ba koo nun wunɛn hunde bikia. Ye u sɔɔru kua mi, weregia ya ko n sãa.
21 Ma Yesu u nɛɛ, mɛya n ko n sãa ka wi u dukia taasinamɔ win tiin sɔ̃ ma u ɲ̀ dukia mɔ Gusunɔn mi.

A Gusunɔ naanɛ koowo
(I maa mɛɛrio Mateu 6:25-34)

22 Yen biru Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yenin sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ i ku wururа bɛɛn wãarun sɔ̃ ye i ko i di, ɲ̀ kun mɛ bɛɛn wasin sɔ̃ ye i ko ka yi wukiri.
23 Domi wãaru ta dĩanu kere, wasi maa yãnu kere.
24 I gbanamgbaanu lasabu koowo. Nu ku ra duure, nu ku ra maa gɛ̃, nu ɲ̀ beru yeru mɔ, mɛya nu ɲ̀ maa biraru mɔ, Gusunɔ maa nu diisiamɔ. I ɲ̀ gunɔsu bɛɛrɛ kere sere mi n toma?
25 Wara bɛɛ sɔɔ, win wururabun saabu, u koo kpĩ u win wãarun dɛ̃ɛbu sosi, baa gɔm soo teeru.
26 I kun kpɛ̃ i gãa piimii nini ko, mban sɔ̃na i wurure ka ye n tie.
27 I biibii mɛɛrio. Ya ku ra sɔmburu ko, mɛya ya ku ra maa tari. Ka mɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baa Salomɔɔ ka win yiiko baka, u ɲ̀ buraru koore nge biibii yen tia.
28 Gusunɔ ù n gberun yakasu buraru wɛ̃ nge mɛ, si su wãa gisɔ, ma sia su koo dɔ̃ɔ mwaara, u ɲ̀ koo bɛɛ yãnu sebusia n kere mɛ? Naanɛ doke piibugibu bɛɛ.
29 I kun ye i ko di, ka ye i ko nɔ tɔnan kaso mɔ̀, kpa i n wurure yen sɔ̃.
30 Handunian tɔmba ba yeni kpuro kasu, adama bɛɛn Baaba u yɛ̃ ma i yen bukata mɔ.
31 I kasuo i ka du mi Gusunɔ u bandu swĩi, yen biru u koo bɛɛ wɛ̃ ye ya tie.

A dukia beruo wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 6:19-21)

32 Yesu maa nɛɛ, a ku nanda yãa gɔ̃ɔ piibu, domi n bɛɛn Baaban gɔ̃ru dua u ka bɛɛ doke ban te u swĩi sɔɔ.
33 I dɔro ye i mɔ kpa i yen gobi sãarobu kɛ̃. I tii yansurɔnu kuo ni nu ku ra tɔkɔ ko, ka beru yeru Gusunɔ wɔllɔ tè sɔɔ dukia ku ra kpe, mi gbɛnɔ sari wi u koo susi, mi gɛma maa sari ye ya koo sanku.
34 Domi mi bɛɛn dukia berua, miya bɛɛn gɔ̃ru ga ra n woo.

Sɔm kowo be ba swaa mɛɛra

35 Ma Yesu kpam nɛɛ, i de i n sɔɔru sãa i n kpaka sɛ̃ke pɔraɔ kpa i de bɛɛn fitilanu nu n sɔ̃re.
36 I de i n ka tɔmbu weenɛ be ba ben yinnin wuramaru mara kurɔ kpaa yerun di, kpa bu ka nùn kɛnia mii mii sanam mɛ u tunuma u gambo so.
37-38 Doo nɔɔrugiba sɔm kowo be, bèn yinni u koo deema ba swaa mɛɛra ù n tunuma, baa ɲ̀ n wɔ̃ku suunun na, ɲ̀ kun mɛ goo gbiikaa yà n sumɔ. Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, u koo sɔɔru ko kpa u bu sinasia u bu nɔɔri.
39 I de i n yɛ̃ sãa sãa ma yɛnu yɛ̃ro ù n yɛ̃ saa ye gbɛnɔ u koo na, u koo dom se, u ɲ̀ koo de bu win diru kɔra.
40 Bɛɛ maa, i n sɔɔru sãa domi Tɔnun Bii, u koo nawa saa ye i ɲ̀ ka nùn yĩiyɔ.

Yoo naanɛgii

ka naanɛ sarirugii
(I maa mɛɛrio Mateu 24:45-51)

41 Piɛɛ nɛɛ, Yinni bɛsɛra a mɔn te kua? Nge tɔmbu kpuro.
42 Ma Yinni u nɛɛ, wara yoo laakarigii wi u naanɛ mɔ. Wiya wi yɛnu yɛ̃ro u koo ko yobun wirugii u ka bu dĩanu yabua saa ye n weenɛ.
43 Doo nɔɔrugiiwa yoo wi, win yinni ù n deema u mɔ̀ mɛ, sanam mɛ u tunuma.
44 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, yinni wi, u koo nùn win dukia kpuro nɔmu bɛria.
45 Adama yoo wi, ù n bwisikumɔ ma win yinni u tɛɛmɔ kpa u se u yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu soberu wɔri, kpa u n dimɔ u n nɔrumɔ, tam mu n nùn goomɔ,
46 win yinni u koo tunuma dɔma te yoo wi, u ɲ̀ ka nùn yĩiyɔ, ka saa ye u ɲ̀ yɛ̃. U koo nùn bɔɔri kpiri kpirika kpa u de u bɔnu wa ka naanɛ sarirugibu sannu.

47 Yoo wi u win yinnin kĩru gia, ma
u ɲ̀ gãanu sɔɔru kue, ma u ɲ̀ win kĩru
kue, win sobera ta koo kpɛ̃a.
48 Adama wi u kun gie, ma u
kookoosu kua si su ka sɛɛyasiabu nɛ,
win sobera kun kpɛ̃amɔ. Wi ba gãa
dabinu wɛ̃, ba koo nùn gãa dabinu
bikia. Wi ba maa gãa dabinu nɔmu
sɔndia, wiya ba koo bikia n kere.

Yesu ka karanabu na
(I maa mɛɛrio Mateu 10:34-36)

49 Ma Yesu maa nɛɛ, dɔ̃ɔwa na yɛ̃kam
na handuniaɔ, na kĩwa u n daa yabure.
50 Batɛmu gaa wãa ye na ɲ̀ kon ko na
kun kue. Nɛn bwɛ̃ra kun kpĩ yèn sɔ̃ ya
ɲ̀ gina koore.
51 I tamaa na nawa n ka alafia wɛ̃ tem
mɛ sɔɔ? Aawo, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, karanaba
na ka na.
52 Domi saa tɛ̃n di tɔmbu nɔɔbu bà
n wãa yɛnu teu sɔɔ, ba koo bɔnu ko.
Nɔɔsinaa sarira ko n wãa ita ka yirun
suunu sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ yiru ka itan su-
unu sɔɔ.
53 Baa ka bii ba ɲ̀ nɔɔsinamɔ, mɛro
ka bii wɔndia ba ɲ̀ nɔɔsinamɔ, mɛya
maa dwaa mɛro ka biin kurɔ ba ɲ̀
nɔɔsinamɔ.

Saan yĩrenu
(I maa mɛɛrio Mateu 16:2-3)

54 U kpam tɔn wɔru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n
guru wiru wa ta seemɔ sɔ̃ɔ duu yerun
di, i ra gere yande i nɛɛ, gura wee,
mɛya n da maa ko.
55 I n maa wa woo ga mɔ̀ saa sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwarun di, i ra nɛɛ, yam
mu koo swĩa. Mɛya n da maa ko.
56 Murafiti bɛɛ, i wɔllu ka tem
yĩrenun tubusianu yɛ̃. Amɔna i ɲ̀ ka saa
yenin tubusianu yɛ̃.

Garin wii goberu
(I maa mɛɛrio Mateu 5:25-26)

57 Ma Yesu kpam nɛɛ, mban sɔ̃na i ku
ra bɛɛn tii bwisikue i ka wa ye n dɛnde.
58 Sanam mɛ wunɛn yibɛrɛ u ka nun
dɔɔ siri yerɔ, a nùn suuru kanɔ swaa
mi, kpa a wa a yari, kpa u ku ka nun da
siri kowon mi, kpa siri kowo u ku nun
sandamu nɔmu sɔndia, kpa sandamu
u ku nun doke pirisɔm sɔɔ.
59 Na nun sɔ̃ɔmɔ a ɲ̀ yarimɔ a kun
kɔsie ye ba nun bure. Baa yen faram,
a ɲ̀ derimɔ.

13

À kun gɔ̃ru gɔsie kaa gbi

1 Saa ye sɔɔ, tɔmbu gaba na ba
Yesu saaria ye n daa Galilegibu deema
be Pilati u dera ba go sanam mɛ ba
Gusunɔ yãkuru kuammɛ.
2 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i tamaa
Galilegii beni ba toranu mɔ n kere
Galilegii be ba tie yèn sɔ̃ ba wahala wa
mɛn bweseru?
3 Aawo, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛn tii ì kun
gɔ̃ru gɔsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge
be.
4 Nge tɔmbu wɔkura nɔɔbu ka ita
ye, be Siloen dii wɔrukira wɔri ta go,
i tamaa ba Yerusalɛmun tɔn be ba tie
kpuro taarɛ kerewa?
5 Aawo, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛn tii ì kun
gɔ̃ru gɔsie, bɛɛ kpurowa i ko gbi nge
be.

Figien dãru te ta ku ra binu ma

6 U maa bu mɔn teni kua u nɛɛ, durɔ
goo u dãru mɔ te ba ra soku figie te ba
duura win dãa gbaarɔ. U na u ka ten
binu kasu u sɔri, ma u ɲ̀ wa.
7 U win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n
wee yen wɔ̃ɔ itawa mi, nà n dãa ten
marum kasum na, na ku ra wa. A te
buro. Mban sɔ̃na ta ayeru dimɔ kam.
8 Sɔm kowo wi, u win yinni wisa u
nɛɛ, a te derio gina wɔ̃ɔ geni sɔɔ, kon
ten nuurɔ gbe n ka sikerena, kpa n
taaki doke.
9 Sɔrɔkudo gasɔku ta koo binu ma.
Tà kun mara, kpa a sere tu bura.

Yesu kurɔ goo bɛkia

tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ

10 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ Yesu u
Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ mɛnnɔ
yeru garu sɔɔ.
11 N wee kurɔ goo maa wãa mi, wi
wɛrɛkunu nu kua barɔ saa wɔ̃ɔ wɔkura
nɔɔbu ka itan di. U ra n yãarewa, u ku
ra kpĩ u tii dɛmia baa fiiko.
12 Ye Yesu u nùn wa ma u nùn soka
u nɛɛ, kurɔ wunɛ a bɛkurawa mi.
13 Ma u nùn nɔma sɔndi. Yande u tii
dɛmia ma u Gusunɔ siaram wɔri.

14 Adama mɛnnɔ yerun wirugii u
mɔru bara yèn sõ Yesu u goo bɛkia tõɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ, ma u tɔn wɔru sõɔwa
u nɛɛ, sõɔ nɔɔba tia wãa yè sɔɔ i ko
sɔmburu ko. I na ye sɔɔ, bu ka bɛɛ
bɛkia, n ɲ̀ mɔ tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
15 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, murafiti
bɛɛ, bɛɛn baawure u ku ra win naa ɲ̀
kun mɛ win kɛtɛku sɔsie gu da gu nim
nɔ tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ?
16 Kurɔ wi maa Aburahamun
bwesera. Wee, Setam nùn bɔkua saa
wõɔ wɔkura nɔɔbu ka itan di. N ɲ̀
weenɛ bu nùn kusia tõɔ wɛ̃rarugiru
sõɔ?
17 Sanam mɛ u yeni gerumɔ, sekura
win wɛrɔbu kpuro mwa, ma tɔn wɔru
ga nuku dobu mɔ̀ sɔm maamaakiginu
kpuron sõ ni u mɔ̀.

Mutaadin biman gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:31-32, Maaku 4:30-32)

18 U kpam nɛɛ, mba Gusunɔn bandu
ta ka weenɛ. Mba na kon ka tu
weesina.
19 Ta ka mutaadin bima weenɛ, ye
goo u sua u kõ win gbaaru sɔɔ. Ma ya
kpia ya kua dãru, ma gunɔsu su sina
ten kãasi wɔllɔ.

Pɛ̃ɛ seeyatian gari
(I maa mɛɛrio Mateu 13:33)

20 U kpam nɛɛ, mba na kon ka
Gusunɔn bandu weesina.
21 Ta ka pɛ̃ɛ seeyatia weenɛ ye kurɔ
goo u sua u doke sakaku nɔɔ itan som
sɔɔ ma mɛ kpuro mu seewa mu kukua.

Kɔnnɔ ge ga ɲ̀ yasu
(I maa mɛɛrio Mateu 7:13-14, 21-23)

22 Yesu u wuu marosu ka baru
kpaanu bukianamɔ ma u Gusunɔn
garin keu sõɔsimɔ u ka dɔɔ Yerusalɛmu
gia.
23 Goo u nùn bikia u nɛɛ, yinni,
tɔmbu fiiko tɔnawa ba koo faaba wa?
U bu wisa u nɛɛ,
24 i kookari koowo i ka du saa kɔnnɔ
ge ga ɲ̀ yasun di. Domi na bɛɛ sõɔmɔ,
dabira ta koo swaa kasu tu ka du, ta ɲ̀
maa kpɛ̃.
25 Sanam mɛ yɛnu yɛ̃ro u koo ra se u
win yɛnu kɛnɛ, kpa bɛɛ be i wãa tɔɔwɔ
i n gambo soomɔ i n nùn kanamɔ u bɛɛ
kɛnia, u koo nɛɛ, u ɲ̀ yɛ̃ mìn di i na.
26 Saa yera i ko i nɛɛ, i di i nɔra win
wuswaaɔ, u maa Gusunɔn garin keu
sõɔsi bɛɛn wuun swɛɛɔ.
27 Sanam mɛya u koo bɛɛ sõ u nɛɛ, u
ɲ̀ yɛ̃ mìn di i na, i doonɔ win min di,
bɛɛ kpuro bɛɛ be i kõsa mɔ̀.
28 Miya i ko swĩ kpa i nɔma wiru
sɔndi sanam mɛ i ko Aburahamu ka
Isaki ka Yakɔbu ka Gusunɔn sɔmɔbu
kpuro wa win bandu sɔɔ, kpa bɛɛ i
deema ba bɛɛ kõɔ tɔɔwɔ.
29 Gaba koo na sõɔ yari yeru ka sõɔ
duu yerun di, sõɔ yɛ̃sa ka sõɔ yɛ̃san di,
kpa bu sina bu di win bandu sɔɔ.
30 Wee dãakoba wãa be ba koo ko
gbiikobu, gbiikoba maa wãa be ba koo
ko dãakobu.

Yesu ka Yerusalɛmu
(I maa mɛɛrio Mateu 23:37-39)

31 Saa ye sɔɔ, Falisi gabu ba na ba nɛɛ,
a doonɔ minin di domi Herodu u kĩ u
nun go.
32 U bu sõɔwa u nɛɛ, i doo i sɛmu
ge sõ, n wee na wɛrɛkunu giramɔ, na
tɔmbu bɛkiamɔ gisɔ ka sia, sõɔ itaseru
na kon nɛn sɔmburu dakura.
33 Adama na ɲ̀ kon ko na kun wãa
sanum sɔɔ gisɔ ka sia ka sin teeru,
domi n ɲ̀ koorɔ Gusunɔn sɔmɔ u
kam ko gam gum, ma n kun mɔ
Yerusalɛmuɔ.
34 Yen biru u nɛɛ, Yerusalɛmu
Yerusalɛmu, wunɛ wi a ra Gusunɔn
sɔmɔbu go, kpa a bu kpenu kasuku be
ba nun gɔriama, nɔn nyewa na kĩa n
wunɛn bibu mɛnna nge mɛ goo mɛro
ya ra yen binu mɛnnɛ yen kasa sɔɔ, ma
a ɲ̀ wure.
35 N wee, ba koo nun wunɛn yɛnu
deria, adama na nun sõɔmɔ, a ɲ̀ maa
man wasi sere a ka nɛɛ, na sãawa
domarugii wi u sisi ka Yinnin yĩsiru.

14

Yesu u barɔ goo bɛkia

1 Tõɔ wɛ̃rarugiru garu sɔɔ Yesu dua
Falisiban wirugii goon yɛnuɔ u ka di.
Ma ba nùn laakari sãa.
2 N wee durɔ goo wìn wasi yi mɔsa u
yõ Yesun wuswaaɔ.
3 Ma Yesu u wooda yɛ̃robu ka
Falisiba bikia u nɛɛ, n weenɛ bu tɔnu
bɛkia tõɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ? Nge n ɲ̀
weenɛ.

4 Ba maari. Yera u barɔ wi tii gawe u
nùn bɛkia ma u dera u doona.
5 Ma u bu bikia u nɛɛ, bɛɛn wara, win
bii ɲ̀ kun mɛ win naa yà n dɔkɔ wɔri
tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ, u ɲ̀ koo ye wuna
fuuku.
6 Yera ba kpana bu gari yi wisi.

Mi n weenɛ a sina dim soku yerɔ

7 Ye u laakari kua ma be ba dim
soka nge maa wi, ba sin yee bɛɛrɛginu
gɔsimɔ, u bu mɔndu kua u nɛɛ,
8 sanam mɛ ba nun soka kurɔ kpaa
yerɔ, a ku sina sin yee bɛɛrɛgirɔ.
Sɔrɔkudo ba koo ra goo soku wi u nun
bɛɛrɛ kere.
9 Ma wi u bɛɛ kpuro soka u koo na
u nɛɛ, a durɔ wi sin yee te wɛ̃ɛyɔ. Saa
yera sekura koo nun mwa a ka da a
sina sin yee birukirɔ.
10 Adama sanam mɛ ba nun dim
soka, a doo a sina sin yee birukirɔ, kpa
wi u nun soka ù n tunuma u nɛɛ, a
seewo nɛn bɔrɔ a na wuswaaɔ. Saa
ye, n ko n sãa bɛɛrɛ baka wunɛ sɔɔ
be kpuron wuswaaɔ be ba sɔ̃ ka wunɛ
sannu.
11 Ka geema baawure wi u tii sua
wɔllɔ, ba koo nùn kawa. Baawure wi
u maa tii kawa, ba koo nùn sua wɔllɔ.
12 U maa wi u nùn dim soka sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, sanam mɛ a tɔmbu yaa dibu ɲ̀
kun mɛ tɔ̃ɔ bakaru soka, a ku wunɛn
bɔrɔba soku, ɲ̀ kun mɛ wunɛn maabu,
ɲ̀ kun mɛ wunɛn dusibu, ɲ̀ kun mɛ
wunɛn beruse gobigibu, kpa ben tii
bu ku raa nun soku bu ka nun kɔsia.
13 Adama sanam mɛ a tɔmbu dim
kana, a sãarobu sokuo ka alebugibu ka
kɔ̃ri barɔbu ka wɔ̃kobu.
14 Kaa ko doo nɔɔrugii yèn sɔ̃ ba ɲ̀ mɔ
bu ka nun kɔsia. Kaa wunɛn kɔsiaru
wa Gusunɔn min di sanam mɛ ba koo
geegibu seeya gɔrin di.

Dim bakam gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:1-10)

15 Ye be ba dimɔ ka Yesu sannu,
ben turo u gari yi nua ma u nɛɛ, doo
nɔɔrugiiwa wi u koo di ban te Gusunɔ
u swĩi sɔɔ.
16 Ma Yesu nùn wisa u nɛɛ, durɔ
goo u dim bakam sɔɔru kua ma u tɔn
dabiru soka.
17 Ye dim saa ya tura u win sɔm
kowo gɔra tɔn ben baawuren mi bu na
domi yaa dibu kpuro sɔɔru kpeera.
18 Adama be kpuro ba suuru kana
ba nɛɛ, ba ɲ̀ fɛɛ wasi bu na. Gbiikoo
nɛɛ, wi, u gberu dwa, tilasiwa u ka da
u te wa.
19 Kpao maa nɛɛ, wi, u nɛɛ dwa wasi
yiru yiru yen nɔɔbu, ma u koo den ka
yi sɔmburu ko u wa.
20 Kpao kpam nɛɛ, tɛ̃ gera wi, u kurɔ
sua. Yen sɔ̃na wi, u ɲ̀ kpɛ̃ u na.
21 Sɔm kowo wi, u gɔsira u ka be
kpuron suuru kana bi da u win yinni
sɔ̃ɔwa. Yera yinni win mɔru seewa
ma u win sɔm kowo sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
doo fuuku wuun batuma ka gen swɛɛ
sɔɔ a ka sãarobu na ka alebugibu ka
wɔ̃kobu ka kɔ̃ri barɔbu.
22 Ma sɔm kowo wi, u nɛɛ, yinni, ye
a man yiire mi, na ye kua. Wee, ayera
maa tie.
23 Ma yinni wi, u nɛɛ, a swɛɛ swĩiyɔ
ka karan goonu a tɔmbu duusiama ka
kankansi, kpa nɛn yɛnu gu yibu.
24 Domi geema na gerumɔ, baa
tɔn ben turo kun maa nɛn dĩanu
dendamɔ, be, be na gbia na soka.

Ye tɔnu koo ko u ka ko Yesun bɔ̃ɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 10:37-38)

25 Tɔn wɔru guna ya swaa mɔ̀ ba
sĩimɔ ka Yesu sannu, ma u sĩira u bu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
26 goo ù n kĩ u man swĩi, ma u ɲ̀ man
kĩɛ n kere win baa ka win mɛro ka win
kurɔ ka win bibu ka win maabu ka
wɔnɔbu ka win sesubu ka mam win
tiin wãaru, u ɲ̀ kpɛ̃ u ko nɛn bɔ̃ɔ.
27 Baawure wi u kun win tiin dãa
bunanaru sue, u ka nɛn yira swĩi, u ɲ̀
kpɛ̃ u ko nɛn bɔ̃ɔ.
28 Nge wara bɛɛ sɔɔ ù n kĩ u diru
bani, u ɲ̀ koo gina sina u dooru ko u
wa win gobi yì n tura u ka tu wiru go.
29 Ma n kun mɛ, ù n kpɛɛkpɛɛku
sura, ma u kpana u dakura, be ba gu
waamɔ kpuro ba koo nùn yaakoru ko,
30 kpa bu nɛɛ, durɔ wi, u bana torua,
ma u kpana u ye dakura.
31 Nge sunɔ wara ù n seewa ka
tabu kowobu nɔrɔbun suba wɔkuru
(10.000) u ka tabu ko ka win sunɔsi

goo wi u tabu kowobu mɔ nɔrɔbun suba yɛndu (20.000), u ɲ koo gina sina
u mɛɛri u wa ù n dam mɔ u ka taa bi
ko?
32 U n wa u ɲ kpɛ̃, sanam mɛ wini
kun tunumam kpa, u koo nùn sɔmɔbu
gɔria bu nùn bikia ye u koo mɔɔru
mwa bu ku maa ka tabu ko.
33 Yen sɔ̃na bɛɛn baawure wi u kun
deri kpuro ye u mɔ, u ɲ kpɛ̃ u ko nɛn
bɔ̃ɔ.

Bɔru te ta nɔɔ gu
(I maa mɛɛrio Mateu 5:13, Maaku 9:50)

34 Ma Yesu maa nɛɛ, bɔru * gãa
geena, adama bɔru tà n nɔɔ gu, mba ba
koo maa ka tu dorasia.
35 Ba ɲ maa ka tu bukata gaa mɔ̀
gberɔ baa taaki wɔllɔ bu ka tem
kɔ̃sisia. Ba ra kubewa tɔɔwɔ. Wi u
swaa mɔ u ka nɔ, u nɔɔwɔ.

15

Yãa te ta kɔ̃ɔra ta maa waara
(I maa mɛɛrio Mateu 18:12-14)

1 Gbere mwaɔbu ka kɔ̃san kowobu
kpuro ba susi Yesun mi bu ka win gari
nɔ.
2 Ma Falisiba ka wooda yɛ̃robu ba
wɔkinu wɔri ba nɛɛ, durɔ wini u ka
kɔ̃san kowobu mɛnnamɔ ma u ka bu
dimɔ sannu.
3 Yera u bu mɔn teni kua u nɛɛ,
4 wara bɛɛ sɔɔ, ù n yãanu wunɔbu
(100) mɔ, ma teera nùn kɔ̃ɔrari, u ɲ
koo wunɔbu tia sari yeni deri gbaburɔ
kpa u tu kasum da sere u ka tu dɔba.
5 Saa ye u tu dɔba, u koo tu seru
sɔndi ka nuku dobu.
6 U n tunuma yɛnuɔ u koo win
bɔrɔba ka win berusebu soku kpa u
nɛɛ, i ka man nuku dobu koowo, domi
na nɛn yãaru dɔba te ta raa kɔ̃ɔra.
7 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, mɛya wɔrukobun
nuku dobu bu ko n kpã toro turon
sɔ̃ wi u gɔ̃ru gɔsia n kere geegibu
wunɔbu tia sari be ba kun gɔ̃ru
gɔsiabun bukata mɔ.

Gobi yi yi kɔ̃ɔra yi maa waara

8 Yesu maa nɛɛ, nge kurɔ wara, ù n
sii geesun gobi wasi wɔkuru mɔ, ma
yin tia kɔ̃ɔra, u ɲ koo fitila mɛni kpa u
diru kura u ka ye kasu ka laakari sere
u ka wa.
9 U n wa, u koo win bɔrɔba ka win
berusebu soku kpa u nɛɛ, i ka man
nuku dobu koowo, domi na nɛn gobi
yi yi raa kɔ̃ɔra wa.
10 Nge mɛya na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, nuku
dobu wãa Gusunɔn gɔradoban
wuswaaɔ toro turon sɔ̃ wi u gɔ̃ru gɔsia.

Bii wi u kɔ̃ɔra u maa waara

11 U kpam nɛɛ, durɔ goo wãa u bii tɔn
durɔbu yiru mɔ.
12 Wi u yãkabu bo u ben tundo
sɔ̃ɔwa u nɛɛ u nùn win dukian bɔnu wɛ̃
ye ya ko n sãa wigia. Ma ben baa u bu
win dukia bɔnu kua.
13 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru yãkabu wi, u
mɛnna kpuro ye u mɔ, ma u ka wuu
doona ge ga toma. Miya u win dukia
ye kpuro di ka daa bɛrɛtɛkɛ.
14 Sanam mɛ u kpuro di ye u mɔ,
gɔ̃ɔ bakara dua tem mɛ sɔɔ, ma u wɔri
yãaru sɔɔ.
15 U da u win tii wuu migii goo wɛ̃
ma yɛ̃ro ka nùn da gberɔ u ka win
kurusɔnu kɔ̃su.
16 U kĩa u tii debia ka dĩa kokosu si
kurusɔnu dimɔ, adama goo kun nùn
wɛ̃.
17 Sanam mɛ win laakari wurama u
nɛɛ, nɛn baaban sɔm kowobu kpuro
ba dĩanu mɔ nu yiba, ma nɛ wee mini
na gbimɔ ka gɔ̃ɔru.
18 Na kon se kpa n da nɛn baaban mi
n nùn sɔ̃ n nɛɛ, na nùn torari, na maa
Gusunɔ torari.
19 Yen sɔ̃, u ku man soku win bii. U
man koowo win sɔm kowo.
20 U seewa ma u doona win baan mi
gia.

Saa yèn di u toma, win baa nùn wa
ma wɔnwɔnda nùn mwa. U duka da u
nùn gaba ka nuku dobu, u nùn tɔbura
ka kĩru.
21 Bii wi, u nɛɛ, baaba, na nun torari,
na maa Gusunɔ torari. Yen sɔ̃, a ku
maa man soku wunɛn bii.
22 Adama tundo wi, u win yobu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kumbooro tama fuuku
ge ga buram bo, kpa i nùn sebusia.
I nùn taabu wɛ̃ɛyɔ u doke, ka maa
baranu.

* **14:34** ***bɔru*** - Bɔɔ te ba ka yã mini, ta sãawa nge bɔɔ swãaru. Ta koo kpĩ tu nɔɔ gbi.

23 I doo i naa kpɛma ye suama, ye ya
gum mɔ, kpa i ye go. Su di kpa su tɔ̃ɔ
bakaru ko ka nuku dobu.
24 Domi nɛn bii wi, n sãare u raa gu,
ma u wurama wãaru sɔ̃ɔ. U raa kɔ̃ɔra
ma u waara. Ma ba nuku dobu wɔri.
25 N deema bii yeruma u woo gberɔ.
Saa ye u wee, ye u yɛnu turuku kua, u
gãasu ka yaabu nɔɔmɔ.
26 U yobun turo soka u bikia mba n
kua.
27 Yoo wi, u nɛɛ, wunɛn wɔnɔwa u
wɔma, yera bɛɛn tundo u naa kpɛma
ye go ye ya gum mɔ yèn sɔ̃ u nùn wa
alafia sɔɔ.
28 Ma yeruma wi, u mɔru bara sere
u ṅ kĩ u du yɛnuɔ. Ma tundo u yarima
u ka nùn kɔkiri.
29 Yera u tundo wisa u nɛɛ, a mɛɛrio
wɔ̃ɔ dabi tèn di na nun sãamɔ. Na ṅ
wunɛn wooda gaa sarare, ma baa boo
buu, a ṅ man kɛ̃ɛre n ka nuku dobu ko
ka nɛn bɔrɔba.
30 Adama sanam mɛ wunɛn bii wi, u
tunuma, wi u wunɛn dukia di ka kurɔ
tanɔbu, win sɔ̃na a naa kpɛma ye go.
31 Yera tundo nɛɛ, wunɛ nɛn bii
baadommawa a ka man wãa, ye na
maa mɔ kpuro, wunɛgia.
32 Adama n weenɛ su nuku dobu ko
kpa su yɛ̃ɛri yèn sɔ̃ wunɛn wɔnɔ wini
n sãare u raa gu, ma u wurama wãaru
sɔɔ. U raa kɔ̃ɔra, u maa waara.

16

Sɔm kowo gem sarirugii

1 Yesu u bwãa be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ
gobigii goo wãa. U sɔm kowo mɔ wi
u win yɛnu nɔmu sɔndia. Yera ba sɔm
kowo wi kɔrumɔtɔnu kua ba nɛɛ u win
yinnin dukia sankumɔ.
2 Ma yinni wi, u nùn soka u nɛɛ,
mba na nɔɔmɔ ba gerumɔ wunɛn sɔ̃. A
man sɔ̃ɔwɔ nge mɛ a wunɛn sɔmburu
koosina, domi a ṅ maa kpɛ̃ a ko nɛn
sɔm kowo.
3 Sɔm kowo wi, u tii bikia u nɛɛ,
mba u koo ko. Wee, win yinni u nùn
yaramɔ win yɛnun sɔmburun di. U ṅ
dam mɔ u ka wuku, u ṅ maa sekuru
kpɛ̃ u bara ko.
4 Wee ye u koo ko, kpa gabu bu ka
nùn mwa ben yɛnuɔ sanam mɛ ba nùn
sɔmburu yara.
5 Yera u win yinnin dibugii
baawure sokusia ma u gbiikoo bikia
u nɛɛ, nyewa a nɛn yinnin dibu nɛni.
6 U wisa u nɛɛ, gum yĩirutiru wunɔbu
(100). U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u win
tireru suo u sina fuuku kpa u yore
weeraakuru.
7 Ma u kpam goo bikia u nɛɛ, wunɛ,
nyewa a nɛni. U wisa u nɛɛ, alikama
sakaku wunɔbu. Ma u nùn sɔ̃ɔwa u
win tireru suo kpa u yore wɛnɛ.
8 Sɔm kowo naanɛ sarirugii win
yinni u nɛɛ, bwisigiin tiiwa. Ma
Yesu u nɛɛ, handuniagibu ba bwisi
mɔ ben wãasinaa sɔɔ n kere yam bu-
ruramgibu.
9 Na maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i bɔrɔba kasuo
ka handunian dukia, kpa bu ra bɛɛ
mwa wãa yenu sɔɔ ni nu ku ra kpe,
sanam mɛ dukia ye, ya kpa.
10 Wi u naanɛ mɔ gãa piiminu sɔɔ, u
maa naanɛ mɔ gãa bakanu sɔɔ. Wi u
kɔ̃sa mɔ̀ gãa piiminu sɔɔ, u maa kɔ̃sa
mɔ̀ gãa bakanu sɔɔ.
11 Yen sɔ̃, ì kun naanɛ mɔ handunia
yen dukia sɔɔ, wara koo bɛɛ dukia gea
nɔmu sɔndia.
12 I kun maa naanɛ mɔ goon gãanu
sɔɔ, wara koo bɛɛ wɛ̃ ye n sãa bɛɛgia.
13 Sɔm kowo kun kpɛ̃ u yinnibu yiru
sã. Domi u koo turo tusi kpa u turo
kĩa, ṅ kun mɛ, u koo turo tii wɛ̃, kpa
u turo gɛm. I ṅ kpɛ̃ i Gusunɔ ka dukia
mɛnna i sã sannu.

Gari bwese bweseka

yi Yesu u gerua

(I maa mɛɛrio Mateu 11:12-13, 5:31-32, Maaku 10:11-12)

14 Falisiba be ba gobin kĩru mɔ, ba
ye kpuro swaa daki ma ba Yesu nɔɔ
swiikinu mɔ̀.
15 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ i sãawa be
ba tii gem wɛ̃ɛmɔ tɔmbun wuswaaɔ,
adama Gusunɔ u bɛɛn gɔ̃rusu yɛ̃. Domi
ye ba siaramɔ tɔmbun mi gãa kɔ̃suna
Gusunɔn wuswaaɔ.
16 Sere ka Yohanun saa, wooda ka
Gusunɔn sɔmɔbu ba wãa. Saa sanam
mɛn di, ba bandun gari kparamɔ te
Gusunɔ u swĩi, ma baawure u kookari
mɔ̀ u ka du ka dam.
17 Woodan gari piikon sankirabu sɛ̃,
n kere wɔllu ka tem kpeebu.

18 Baawure wi u win kurɔ yina, ma u
kpao sua, u sakararu kuawa. Baawure
wi u maa kurɔ sua wìn durɔ nùn yina,
yɛ̃ro sakararu kuawa.

Gobigii ka Lasaa

19 Ma Yesu kpam nɛɛ, durɔ dukiagii
goo raa wãa, wi u ra n yabe nɔnigiru
sebua te ta wesibu wã, ma baadomma
win mi, tɔ̃ɔ bakara.
20 Sãaro goo raa maa wãa, wi ba
sokumɔ Lasaa. U booboosu barɔ, u ra
n kpĩwa dukiagii win yɛnu kɔnnɔwɔ.
21 Domi u kĩ u tii debia ka dĩa buri yi
yi wɔrumamɔ saa gobigii win tabulu
wɔllun di. Bɔ̃nu ra mam nɛ nu n win
booboo si dabirimɔ.
22 Sãaro wi, u gu ma wɔllun
gɔradoba ba nùn sua ba ka da gɔriɔ
mi Aburahamu u wãa. Dukiagii wi,
u maa gu, ma ba nùn sika.
23 U wãa nɔni swãaru sɔɔ gɔriɔ,
ma u nɔni sua wɔllɔ u Lasaa wa
Aburahamun bɔkuɔ.
24 U nɔɔgiru sua u nɛɛ, baaba
Aburahamu, a nɛn wɔnwɔndu
waawo, a Lasaa gɔrima u win niki bian
sɛ̃ru doke nim sɔɔ, kpa u nɛn yara
yɛmiasia, domi na nɔni swãa bakaru
waamɔ dɔ̃ɔ yara yeni sɔɔ.
25 Aburahamu u nɛɛ, nɛn bii, a yaayo
ma a wunɛn gãa geenu wa wunɛn
wãarun sanam, mɛya maa Lasaa u gãa
kɔ̃sunu wa. Tɛ̃ mini win nukura yɛm,
wunɛ maa a nɔni swãaru waamɔ.
26 Ye kpuron biru bankokoro
bɔkɔwa ga wãa bɛsɛ ka bɛɛn baa sɔɔ.
Be ba kĩ bu sara minin di bu da bɛɛn
mi gia, ba ɲ̀ kpɛ̃. Mɛya goo kun maa
kpɛ̃ u na mini bɛɛn min di.
27 Dukiagii wi, u nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, na
nun kanamɔ, baaba, a Lasaa gɔrio nɛn
baan yɛnuɔ,
28 domi na wɔnɔbu nɔɔbu mɔ mi,
kpa u bu yenin seeda diiya bu ku raa
ka nɛ aye tɔ̃yagii te sɔɔ.
29 Aburahamu u nɛɛ, ba Mɔwisi ka
Gusunɔn sɔmɔbun tirenu mɔ, bu nigia
nɔɔwɔ.
30 Ma u nɛɛ, aawo baaba Aburahamu,
goo ù n da ben mi gɔrin di, ba koo gɔ̃ru
gɔsia.
31 Ma Aburahamu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bà kun Mɔwisi ka Gusunɔn sɔmɔbugia
nua, ba ɲ̀ naanɛ dokemɔ baa goo ù n
seewa gɔrin di.

17

Torarun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 18:6-7, 21-22, Maaku 9:42)

1 Yesu u win bwãabu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n
ɲ̀ koo ko kɔ̃san yɛ̃ri yi kun due, adama
nɔni swãarugiiwa wìn min di yi dua.
2 N sanɔ bu nùn nɛɛru (400) gbinisi
win wĩirɔ, kpa bu nùn kpɛ̃ɛ nim wɔ̃ku
sɔɔ, n kere ù n be ba gɛma minin turo
kɔ̃san yina bɛria.
3 I tii laakari ko.
Wunɛn tɔnusi ù n tora, a nùn
gerusio. Yen biru ù n gɔ̃ru gɔsia, a nùn
suuru kuo.
4 Baa ù n nun tora nɔn nɔɔba yiru sɔ̃ɔ
teeru, ma nɔn nɔɔba yiru ye, u naamɔ
u tuuba mɔ̀, a nùn suuru kuo.

Naanɛ dokebu

5 Gɔrobu ba Yinni sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a
bɛsɛn naanɛ dokebu sosio.
6 Ma Yinni u nɛɛ, baa bɛɛn naanɛ
dokebu bù n nɛ nge dĩa bima, ma i dãa
teni sɔ̃ɔwa tu wukuro tu tii gira nim
wɔ̃ku sɔɔ, ta koo maa bɛɛ mɛm nɔɔwa.

Sɔm kowon wii kpĩibu

7 Yesu maa nɛɛ, bɛɛn goo ù n yoo
mɔ wi u wukumɔ, ɲ̀ kun mɛ u nɛɛ
kparamɔ, u koo nùn sɔ̃ ù n wuma
yɛnuɔ u nɛɛ, u na tɛ̃ u sina u di?
8 Aawo, u koo nùn sɔ̃wa u nɛɛ, u nùn
dĩanu sɔɔru kuo, u win yaberu sebe
kpa u nùn nɔɔri, sere u ka di u nɔ. Yen
biruwa yoo win tii u koo maa di kpa u
nɔ.
9 U koo yoo wi siara yèn sɔ̃ u kua ye
u nùn yiire?
10 Aawo, mɛya maa bɛɛ ì n kpuro kua
ye ba bɛɛ yiire, i yande nɛɛ, i sãawa
yobu. I gesi kua ye n weenɛ i ko.

Yesu tɔmbu wɔkuru bɛkia

11 Sanam mɛ Yesu u dɔɔ Yerusalɛmu
gia, u kpa Samari ka Galilen baa sɔɔ.
12 Sanam mɛ u duɔ wuu gagu sɔɔ,
tɔmbu wɔkuru be ba bara disigiru mɔ
ba nùn sennɔ da ma ba yɔ̃ra n dɛsire.
13 Ba nɔɔgiru sua ba nɛɛ, yinni Yesu,
a bɛsɛn wɔnwɔndu waawo.

14 Ye u bu wa yera u nɛɛ, bu doo bu
ben tii yãku kowobu sɔ̃ɔsi.
Sanam mɛ ba dɔɔ, n wee ba bɛkura
ba dɛɛra.
15 Ben turo, ye u wa ma u bɛkura, u
gɔsirama u Gusunɔ siara ka nɔɔgiru.
16 U kpuna Yesun wuswaaɔ u nùn
siara. Samarigiiwa durɔ wi.
17 Yesu nɛɛ, n ɲ̀ be wɔku te kpurowa
ba bɛkura? Nɔɔba nnɛ be ba tie, mana
ba wãa.
18 Sɔɔ wini turowa u wurama u ka
Gusunɔ siara?
19 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo
a doona, wunɛn naanɛ dokebu nun
bɛkia.

Ban te Gusunɔ u koo swĩi
(I maa mɛɛrio Mateu 24:23-28, 37-41)

20 Falisiba ba nùn bikia dɔma te
Gusunɔ u koo bandu swĩi kpa ba n ka
yɛ̃. Yera u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔn
bandu ta ɲ̀ sisi nge mɛ ba koo ka tu wa.
21 Ba ɲ̀ gerumɔ bu nɛɛ, i wa te wee
mini, nge te wee miɔnɔ. Domi n wee,
Gusunɔ u bandu swĩi bɛɛn suunu sɔɔ.
22 Ma u bwãa be sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sanam
sisi mɛ̀ sɔɔ i ko n kĩ i Tɔnun Biin tɔ̃ɔ
teeru wa, adama i ɲ̀ tu wasi.
23 Ba koo bɛɛ sɔ̃, i mɛɛrio mini ɲ̀ kun
mɛ miɔnɔ. I ku ka duki da mi.
24 Ka geema nge mɛ guru maakinu
ra balli wɔllun goo teerun di sere ka
tensim mi, nge mɛya Tɔnun Bii u ko n
sãa win tɔ̃ɔ te sɔɔ.
25 Adama gbiikaa, u ɲ̀ koo ko u kun
nɔni sɔ̃ɔre gem gem kpa tɛ̃n tɔmbu bu
nùn yina.
26 Ye n kua Nɔwɛn sanam sɔɔ, n koo
maa ko Tɔnun Biin sanam sɔɔ.
27 Tɔmba dimɔ, ba nɔrumɔ, ba
suanamɔ, ba durɔbu ka kurɔbu
kɛ̃ɛnamɔ sere n ka girari dɔma te Nɔwɛ
u goo dua. Ma nim yibura na ta be
kpuro kam koosia.
28 Mɛya n koo maa ko nge Lɔtun saa.
Tɔmba dimɔ, ba nɔrumɔ ba dwemɔ
ba dɔramɔ, ba dĩanu duurumɔ, ba dia
banimɔ.
29 Adama dɔma te Lɔtu u yara
Sodomun di, guri dɔ̃ɔgia ka sɔ̃ɔ bisu ya
na wɔllun di ya be kpuro kam koosia.
30 Mɛya n ko n maa sãa tɔ̃ɔ te Tɔnun
Bii u koo kurama.
31 Tɔ̃ɔ te sɔɔ, wi u wãa win dii tɛɛra
wɔllɔ ma win yãnu wãa dirɔ, u ku raa
du u nu sua. Wi u maa wãa gberɔ, u ku
raa gɔsirama yɛnuɔ.
32 I Lɔtun kurɔ yaayo.
33 Wi u kĩ u win wãaru di ka win
gɔ̃ru kĩru, u koo tu bia, adama wi u win
wãaru yina, wiya u ko n tu mɔ.
34 Ka geema, wɔ̃ku te, tɔmbu yiru
ba ko n kpĩ kpin yee teeru sɔɔ, ba koo
turo sua kpa bu turo deri.
35 Kurɔbu yiru ba ko n nammɔ
sannu, ba koo turo sua kpa bu turo
deri. [
36 Durɔbu yiru ba ko n wãa gberɔ, ba
koo turo sua kpa bu turo deri.]
37 Bwãa be, ba nùn bikia ba nɛɛ, ma
giara Yinni. Ma u nɛɛ, mi gora wãa
miya yaberekunu nu koo mɛnna.

18

Gɔmini ka siri kowon gari

1 Yesu u bu mɔn teni kua u ka bu
sɔ̃ɔsi ma n weenɛ ba n da n kanaru mɔ̀
wɛ̃rabu sari.
2 U nɛɛ, siri kowo goo wãa wuu maro
gagu sɔɔ, wi u ɲ̀ Gusunɔ nasie, u ɲ̀ maa
goon bɛɛrɛ yɛ̃.
3 Wuu teu ge sɔɔ, gɔmini goo maa
wãa mi. U ra nɛ win mi, u nɛɛ, u bu
sirio wi ka win yibɛrɛ.
4 U yina n tɛ. Adama yen biru u
bwisika u nɛɛ, baa mɛ na ɲ̀ Gusunɔ
nasie, ma na ɲ̀ goon bɛɛrɛ yɛ̃,
5 ka mɛ, yèn sɔ̃ gɔmini wini u man
bande, kon bu siria ka win yibɛrɛ, kpa
u ku maa man baasi.
6 Yinni u nɛɛ, i nɔɔwɔ ye siri kowo
kɔ̃so wi, u gerua.
7 Kaa sere gere Gusunɔ? U ɲ̀ koo
win tiin tɔmbu siria be ba nùn wuri
koosimɔ bururu ka yoka? U koo tɛ u
sere bu nɔɔri?
8 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ u koo bu siria ka
sɛndaru. Ka mɛ, sanam mɛ Tɔnun Bii
u koo na u koo naanɛ dokebu deema
tem mɛ sɔɔ?

Falisi ka gbere mwaɔn

kanaru

9 U kpam mɔn teni kua tɔmbu gabun
sɔ̃ be ba tii mɛɛra geegibu, ma ba gabu
gɛma.

10 U nɛɛ, tɔmbu yiru ba dua sãa yerɔ
bu ka kanaru ko. Turo sãawa Falisi,
turo maa gbere mwaɔ.
11 Falisi wi, u yɔ̃ u kanaru mɔ̀ u win
tiin gari mɔ̀ u nɛɛ, Gusunɔ na nun siara
yèn sɔ̃ na ɲ̀ sãa nge be ba tie, be ba
sãa taki diobu ka kɔ̃san kowobu ka
sakara kowobu ka mam gbere mwaɔ
nge durɔ wini.
12 Na ra nɔɔ bɔke nɔn yiru alusuma
tia sɔɔ. Na ra maa nɛn mɔru kpuron
wɔkuru baateren wɔllɔ tia wɛ̃.
13 Gbere mwaɔ wi, u yɔ̃ra n dɛsire, u
ɲ̀ kãka u win nɔni sue wɔllɔ, ma u tii
bɔkua u nɛɛ, Gusunɔ, na sãawa toro, a
nɛn wɔnwɔndu waawo.
14 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ gbere mwaɔ wiya
u gem wa Gusunɔn wuswaaɔ u ka
wa yɛnuɔ n kere win beruse. Domi
baawure wi u tii sua wɔllɔ ba koo nùn
kawa. Wi u maa tii kawa ba koo nùn
sua wɔllɔ.

Yesu bibu kanaru kua
(I maa mɛɛrio Mateu 19:13-15, Maaku 10:13-16)

15 Ba ka bibu naamɔ Yesun mi baa ka
bii wɛ̃ɛnɔ u ka nu nɔmu sɔndi. Adama
ye win bwãabu ba ye wa ba bu gerusi.
16 Ma Yesu u bibu soka win mi u nɛɛ,
i de bibu bu na nɛn mi, i ku bu yinari,
domi Gusunɔ u bandu swĩi tɔmbun sɔ̃
be ba ka bu weenɛ.
17 Ka geema, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u kun ban te Gusunɔ u swĩi wure
nge mɛ bii u ra win mɔwɔbu wure, u
ɲ̀ kpɛ̃ u n sãa ban tegii.

Gobigii goon gari
(I maa mɛɛrio Mateu 19:16-30, Maaku 10:17-31)

18 Wirugii goo u Yesu bikia u nɛɛ,
yinni, a sãawa tɔn geo. Mba na kon ko
n ka wãaru te ta ku ra kpe wa.
19 Yesu nɛɛ, mban sɔ̃na a man
sokumɔ geo. Goo sari wi u sãa geo ma
n kun mɔ Gusunɔ turo.
20 A wooda yɛ̃ ye ya gerumɔ ya nɛɛ,
“i ku sakararu ko, i ku tɔnu gɔ, i ku
gbɛni, i ku seeda weesugia di, i bɛɛn
tundo ka mɛro bɛɛrɛ wɛ̃.”
21 Ma durɔ wi, u nɛɛ, yeni kpurowa
na wiru kpĩiyɛ saa nɛn aluwaasirun di.
22 Ye Yesu u yeni nua u kpa, u kpam
nɛɛ, gãa teena nu nun tie. A dɔro
kpuro ye a mɔ, kpa a sãarobu yen gobi
bɔnu kua, kaa n dukia mɔ wɔllɔ. Yen
biru a na a man swĩi.
23 Ye durɔ wi, u yeni nua
win nukura sankira, domi dukia
bakagiiwa.
24 Ye Yesu u nùn mɛɛra u nɛɛ, ka
geema n ka dukiagibu sɛ̃wa bu ka ban
te Gusunɔ u swĩi wura.
25 Domi dukiagii u ka ban te wura,
yen sɛ̃sɔ ga kpã ga kere yooyoo gu du
yaburan wɛ̃rɔ gu yari.
26 Be ba nùn swaa daki ba nɛɛ, ɲ̀ n
mɛn na, wara koo kpĩ u faaba wa.
27 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye tɔnu
kpanɛ, Gusunɔ kun ye kpanɛ.
28 Piɛɛ u nɛɛ, n wee sa deri kpuro ye
sa mɔ, sa nun swĩi.
29 Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ, goo sari wi u win yɛnu deri
ban te Gusunɔ u swĩin sɔ̃ ɲ̀ kun mɛ
win kurɔ ɲ̀ kun mɛ win maabu ka win
wɔnɔbu ɲ̀ kun mɛ win mɛro ka win
tundo ɲ̀ kun mɛ win bibu,
30 kpa u kun wa u mwɛ saa yeni sɔɔ
n kere ye u deri, ka kpam wãaru te ta
ku ra kpe sia.

Yesu u win gɔɔ ka win seebun

gari mɔ̀ nɔn itase
(I maa mɛɛrio Mateu 20:17-19, Maaku 10:32-34)

31 Yesu u wɔkura yiru ye soka win
mi ma u nɛɛ, n wee sa Yerusalɛmu dɔɔ.
Ye Gusunɔn sɔmɔba yorua Tɔnun Biin
sɔ̃ kpuro, ya koo koora.
32 Domi ba koo nùn tɔn tukobu
nɔmu sɔndia bu nùn yaakoru ko, bu
nùn nɔni sɔ̃, kpa bu nùn yãatam sie.
33 Bà n maa nùn so ba kpa ba koo
nùn gɔ, kpa u se gɔrin di sɔ̃ɔ itase.
34 Adama bwãa be, ba ɲ̀ gãanu tuba
gari yi sɔɔ. N bu wini ye u ka yã. Gari
yi kun bu yeeri.

Yesu u wɔ̃ko bɛkia
(I maa mɛɛrio Mateu 20:29-34, Maaku 10:46-52)

35 Nge mɛ Yesu u Yeriko duɔ, wɔ̃ko
goo u sɔ̃ swaa nɔɔwɔ u bara mɔ̀.
36 Ye u tɔn wɔrun damu nua ga sarɔ,
yera u bikia mba n kua.
37 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yesu
Nasarɛtigiiwa u sarɔ.

38 Ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, Yesu
Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu
waawo.
39 Be ba sĩimɔ wuswaaɔ ba nùn
gerusi bu ka nùn marisia. Adama
u wure u gbãra n kere yellu u nɛɛ,
Dafidin sikadobu, a nɛn wɔnwɔndu
waawo.
40 Yesu u yɔ̃ra ma u nɛɛ, bu ka nùn
na. Ye wɔ̃ko wi, u tunuma Yesu nùn
bikia u nɛɛ,
41 mba a kĩ n nun kua.
U nɛɛ, Yinni, na kĩ n yam wawa.
42 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
yam waawo, wunɛn naanɛ dokebu
nun bɛkia.
43 Yande u yam wa, ma u Yesu swĩi u
Gusunɔ siaramɔ. Sanam mɛ tɔn wɔru
ge kpuro, ba ye wa ma ba Gusunɔ
saabu kua.

19

Yesu ka Sakeu

1 Yesu u dua wuu ge ba mɔ̀ Yerikoɔ,
u gu bukianɛ.
2 Miya durɔ gobigii goo u wãa wi ba
mɔ̀ Sakeu wi u sãa gbere mwaɔbun
wirugii.
3 U kĩ u Yesu wa, adama u ṅ kpĩa tɔn
wɔrun sɔ̃ yèn sɔ̃ wi, tɔn kpiribuwa.
4 Yera u duka da wuswaaɔ ma u
yɔɔwa dãa te ba mɔ̀ sikamɔren wɔllɔ u
ka nùn wan sɔ̃, domi u yɛ̃ ma miya u
koo ka doona.
5 Saa ye Yesu u tura yam mi, u nɔni
seeya ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Sakeu a
sarama kpaaka, domi wunɛn yɛnuɔra
na kon sɔbia gisɔ.
6 Sakeu sarama ka sɛndaru ma u
Yesu dam koosia ka nuku dobu.
7 Ye tɔmba ye wa, be kpuro ba wɔki
ba nɛɛ, u da u sɔbia kɔ̃san kowon
yɛnuɔ.
8 Sakeu u seewa u yɔ̃ra Yinnin
wuswaaɔ u nɛɛ, n wee Yinni na nɛn
dukian bɔnu sãarobu wɛ̃ɛmɔ. Nà n
maa goo gãanu wɔrari ka taki na nùn
yen nɔn nnɛ wesiamɔ.
9 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔ faaba
dua yɛnu ge sɔɔ yèn sɔ̃ winin tii maa
sãa Aburahamun bweseru.
10 Domi Tɔnun Bii u nawa u ka kasu
be ba kɔ̃ɔra u bu faaba ko.

Nge mɛ sɔm kowoba ka gobi
mɛro kua
(I maa mɛɛrio Mateu 25:14-30)

11 Sanam mɛ tɔmba yeni swaa
daki, u kpam mɔndu kua yèn sɔ̃ u
Yerusalɛmu turuku kua ma ba tamaa
Gusunɔ u koo bandu swĩiwa yande.
12 Yera u nɛɛ, sina bii goo u bandu
dibu da n toma tem gam gia, kpa u
wurama yen biru.
13 U sere doona u wɔkuru soka win
yobu sɔɔ, ma u ben baawure gobi bɛkɛ
gɛɛ wɛ̃ u nɛɛ, bu de gobi yi, yi ma sere
u ka wurama.
14 Win temgibu ba nùn tusa ma ba
nɔɔ tia kua ba tɔmbu gɔra bu nɛɛ, ba ṅ
kĩ durɔ wi, u bandu di ben temɔ.
15 Sanam mɛ u wuma ye u ban te
diima, u yoo be soka win mi be u
raa gobi wɛ̃, kpa u ka wa nge mɛ
baawuren gobi nùn marua.
16 Gbiikoo na u nɛɛ, yinni wunɛn
gobi yi, yi mara wɔkuru.
17 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ya wã yoo
geo. Yèn sɔ̃ a kua naanɛgii gãa piiminu
sɔɔ, na nun kua wuu marosu wɔkurun
wirugii.
18 Yiruse na u nɛɛ, yinni wunɛn gobi
yi, yi mara nɔɔbu.
19 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛ maa, na
nun kua wuu marosu nɔɔbun wirugii.
20 Kpao na u nɛɛ, yinni wunɛn gobi
wee yi na berua kĩasu sɔɔ.
21 Domi na wunɛn bɛrum mɔ yèn sɔ̃
a sãa tɔn sɛ̃sɔgii. A ra suewa ye a kun
yii, kpa a gɛ̃ mi a kun duure.
22 U nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na kon nun
siriwa wunɛn gari sɔɔn di, yoo kam. A
yɛ̃ ma na sãa tɔn sɛ̃sɔgii, na ra sue ye na
kun yii, kpa n gɛ̃ mi na kun duure.
23 N n mɛn na, mban sɔ̃na a ṅ goo
nɛn gobi yi wɛ̃ u ka gobi mɛro ko, kpa
n nɛnyam mwa ka are sanam mɛ na
wɔma.
24 Ma be ba wãa mi, u bu sɔ̃ɔwa bu
gobi yi mɔɔ bu wɔkurugii wi wɛ̃.
25 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yinni, u
wɔkuru mɔ kɔ.
26 U nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, wi u mɔ, win
mɔru sɔɔra ba koo nùn sosia. Wi u kun
maa mɔ, fiiko ye u mam mɔ ba koo nùn
mwaari.
27 Yen biru i ka nɛn yibɛrɛba na mini
be ba kun kĩ n bandu di kpa i bu sakiri
nɛn wuswaaɔ.

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Yohanu 12:12-19)

28 Ye Yesu yeni gerua u kpa, u win
swaa mwa u bu gbiiya Yerusalɛmu gia.
29 Sanam mɛ u Bɛtefagi ka Betani
turuku kua, guurun bera gia te ba ra
soku Olifin guuru, u tɔmbu yiru gɔra
win bwãabu sɔɔ
30 u nɛɛ, bu doo wuu ge ga wãa ben
wuswaaɔ mi. Bà n dua ba koo kɛtɛku
buu wa ga sɔri ge goo kun sɔnire. U
nɛɛ, bu gu sɔsiama bu ka na.
31 Goo ù n bu bikia mban sɔ̃na ba gu
sɔsiamɔ, bu nɛɛ, Yinniwa u gen bukata
mɔ.
32 Be u gɔra ba doona, ma ba yabu
baayere deema nge mɛ u bu sɔ̃ɔwa.
33 Ye ba kɛtɛku buu ge sɔsiamɔ, gen
yinniba nɛɛ, mban sɔ̃na i kɛtɛku buu
ge sɔsiamɔ.
34 Ba nɛɛ, Yinniwa u gen bukata mɔ.
35 Ma ba ka Yesu kɛtɛku buu ge
naawa. Ba ben yãnu tɛria gen wɔllɔ ma
ba Yesu sɔndi.
36 Ye u dɔɔ, mɛya tɔmba ben yãnu
tɛriamɔ swaa sɔɔ.
37 Sanam mɛ u Yerusalɛmu turuku
kua Olifin guurun swaan bɔkuɔ, win
bwãabu kpuro ba nɔɔgiru sua ba
Gusunɔ siaramɔ ka nuku dobu sɔm
maamaakiginu kpuron sɔ̃ ye ba wa.
38 Ba nɛɛ, Gusunɔ u sunɔ wi u sisi ka
win yĩsiru domaru kuo, alafia ya n wãa
wɔllɔ, kpa yiiko ya n wãa wɔwɔlleɔ.
39 Falisi gabu saa tɔn wɔrun suunu
sɔɔn di ba Yesu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, yinni a
wunɛn bwãa be marisio.
40 U bu wisa u nɛɛ, na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baa
beni bà n mari, kpenu koo gbãra.

Yesu Yerusalɛmu swĩiya

41 Sanam mɛ Yesu u Yerusalɛmu tu-
ruku kua, ye u ye wa yera u swĩi wɔri
yen sɔ̃,
42 u nɛɛ, wunɛ Yerusalɛmu à n daa
tɛ̃ yɛ̃ ye ya koo ka nun alafia naawa ni,
baa gisɔ! Adama wee, ya nun kukue.
43 Sanam koo nun naawa mè sɔɔ
wunɛn yibɛrɛba ba koo nun tarusi,
kpa bu nun kooro bure bu nun sɛ̃kenɛ
beri berika kpuron di.
44 Ba koo nun nam, wunɛ ka wunɛn
bibu be ba wãa wunɛn suunu sɔɔ. Ba
ɲ derimɔ kpenu nu sɔnna wunɛ sɔɔ,
yèn sɔ̃ a ɲ tuba saa ye Gusunɔ u nun
naawa.

Yesu u dua sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-17, Maaku 11:15-19, Yohanu 2:13-22)

45 Yesu dua sãa yerɔ ma u kia dɔrobu
giram wɔri.
46 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ba yorua, "Nɛn
diru ta ko n sãawa kanarun diru."
Adama bɛɛ i tu kua gbɛnɔbun wãa
yeru.
47 Baadomma u ra n Gusunɔn garin
keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ. Yera yãku
kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka
Yuuban wirugibu ba kĩ bu nùn go.
48 Adama ba ɲ yɛ̃ nge mɛ ba koo
koosina, domi tɔmbu kpurowa ba nùn
swaa daki ma n bu maamaaki sãa.

20

Man diya Yesu u yiiko wa
(I maa mɛɛrio Mateu 21:23-27, Maaku 11:27-33)

1 Sɔ̃ɔ teeru nge mɛ Yesu u Gusunɔn
garin keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ, ma u
Labaari gean waasu mɔ̀, yãku kowo
tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ka
Yuuban guro gurobu ba kurama.
2 Ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔwɔ wooda yerà a
ka yeni mɔ̀. Wara u nun yen yiiko wɛ̃.
3 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ maa, na kon
bɛɛ gari gɛɛ bikia, kpa i man sɔ̃.
4 Man diya Yohanu u wooda wa u
ka tɔmbu batɛmu kua. Tɔnun min di?
Nge wɔllun di.
5 Adama ba geruna ba nɛɛ, sà n gerua
wɔllun diya, u koo nɛɛ, mban sɔ̃na sa ɲ
nùn naanɛ doke.
6 Sà n maa nɛɛ, tɔnun min di, tɔmbu
kpuro ba koo sun kpenu kasuku domi
baawure u Yohanu garisi Gusunɔn
sɔmɔ.
7 Yera ba wisa ba nɛɛ, sa ɲ yɛ̃ man
diya.
8 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛ maa,
na ɲ bɛɛ sɔ̃ɔmɔ yiiko ye na ka yeni mɔ̀.

Gbaa wuko kɔ̃sobun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 21:33-46, Maaku 12:1-12)

9 Yen biru u tɔmbu mɔn teni kua u
nɛɛ, durɔ goo u resɛm gbaaru kua u
dãnu duura ma u kɔ̃sobu kasu u bu ye
nɔmu bɛria, ma u wuu da n ka tɛ.

10 Sanam mɛ saa ya tura u sɔmɔ gɔra
kɔ̃so ben mi, bu ka nùn wɛ̃ɛma ye n sãa
wigia. Kɔ̃so be, ba nùn so, ba nùn gira
nɔm dira.
11 U kpam kpao gɔra. Ba nùn so, ba
nùn yaa kasiki, ba gira nɔm dira.
12 U kpam itase gɔra. Ba nùn mɛɛra
kua ma ba nùn gira.
13 Gbaa yɛ̃ro wi, u nɛɛ, mba kon ko
tɛ̃. Kon den nɛn tiin bii kĩnasi bu
gɔriawa. Sɔrɔkudo ba koo nùn bɛɛrɛ
wɛ̃.
14 Adama ye kɔ̃so be, ba nùn wa, ba
geruna ba nɛɛ, wiya sãa tubi dio, su
nùn go, kpa gbaa te, tu ko bɛsɛgiru.
15 Ma ba nùn yara gbaa ten biruɔ, ba
nùn go.
Tɛ̃ mba gbaa yɛ̃ro wi, u koo bu kua.
16 U koo na u bu kpeerasia, kpa u
win gbaa te kɔ̃so kpaobu nɔmu bɛria.
Sanam mɛ tɔn be ba nùn swaa daki
ba ye nua, yera ba nɛɛ, su ku wa mɛ.
17 Adama Yesu u bu nɔni kɔ̃ u ka da
ma u nɛɛ, mba gari yin tubusianu yi
ba yorua ba nɛɛ, "Kpee te banɔba yina,
tera ta kua gani gɔmburun dam."
18 Baawure wi u kpee te wɔri, ta koo
nùn bɔɔku, wi ta maa wɔri, ta koo nùn
namwa muku muku.

Wɔ̃ɔ gobin kɔsiabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:15-22, Maaku 12:13-17)

19 Saa tia ye sɔɔ, yãku kowo
tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ba kasu
bu Yesu mwa, domi ba tuba ma ben
sɔ̃na u mɔn te kua. Adama ba tɔn wɔru
nasie.
20 Ba Yesun laakari mɔ kpuro sɔɔ.
Ma ba tɔn samba kowobu gɔra win mi,
be ba sãare geegibu bu ka nùn mwa
win gari gɛɛ sɔɔ, kpa bu nùn tem yɛ̃ro
nɔmu beria.
21 Tɔn be, ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni
sa yɛ̃ ma wunɛn gari ka wunɛn sɔ̃ɔsira
sãa dee dee, a ku ra maa kĩru gem wɛ̃,
a Gusunɔn swaa sɔ̃ɔsimɔwa gem sɔɔ.
22 N weenɛ su tem yɛ̃ro wɔ̃ɔ gobi wɛ̃?
Nge su ku wɛ̃.
23 Ye Yesu u ben bwisiku kɔ̃sunu
wa, yera u nɛɛ,
24 i man gobi sɔ̃ɔsima. Ma ba nùn yi
wɛ̃. Ma u nɛɛ, waran foto ka yĩrera mi.
Ba nɛɛ, tem yɛ̃rogia.
25 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ṅ n mɛn na,
i tem yɛ̃ro wɛ̃ɛyɔ ye n sãa tem yɛ̃rogia,
kpa i Gusunɔ wɛ̃ ye n sãa Gusunɔgia.
26 Ma ba kpana bu nùn nɔma turi
win gari sɔɔn di tɔmbun wuswaaɔ.
Yera ba ka win wisibu biti kua, ma ba
ben nɔɔ mari.

Gɔribun seebun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 22:23-33, Maaku 12:18-27)

27 Sadusiba be ba ra nɛɛ gɔriba kun
seemɔ, ben gabu ba nùn susi ma ba
bikia ba nɛɛ,
28 yinni, n wee ye Mɔwisi u sun
yorua. U nɛɛ, "Goon bɛɛrɛ̀ ù n gu u
kurɔ deri, ma u kun ka kurɔ wi bii
mara, u koo kpĩ u nùn tubi di, kpa u
ka win bɛɛrɛ̀ bweseru waawa."
29 Nge mɛna, tundo turosibu nɔɔba
yiru gaba raa wãa. Gbiikoo u kurɔ sua
ma u gu, u ṅ ka kurɔ wi bii mɔ.
30-31 Yiruse ka itase ba nùn sua
gɔminiru. Mɛya n kua sere be nɔɔba
yiru ye, ba ka gu. Ba ṅ bii mara.
32 Kurɔ wi, u ra gu.
33 Gɔribun seebun sanam ben
weren kurɔwa u ko n sãa. Domi be
nɔɔba yiru ye kpurowa ba nùn gia
kurɔ.
34 Yesu u bu wisa u nɛɛ, handunia
yen tɔmba ba kurɔbu ka durɔbu
suamɔ,
35 adama sibu be ba ko n bɔnu mɔ
sian wãaru ka gɔribun seebu sɔɔ, ba ṅ
kurɔbu ka durɔbu suamɔ.
36 Ba ko n ka wɔllun gɔradoba
weenɛwa ba ṅ maa gbimɔ. Ba ko n sãa
Gusunɔn bibu domi ba bu seeya gɔrin
di.
37 Mɔwisin tii u sɔ̃ɔsi sãa sãa ma
gɔriba koo se, ye u Gusunɔ soka u
nɛɛwa, "Gusunɔ Aburahamun Yinni,
ka Isakin Yinni, ka Yakɔbun Yinni"
awĩi dɔ̃ɔgii yin gari sɔɔ.
38 Gusunɔ kun sãa gɔribun Yinni. U
sãawa wasobugii, domi win mi kpuro
ba sãawa wasobu.
39 Gabu wooda yɛ̃robu sɔɔ ba nɛɛ,
yinni, wunɛn gari yi, yi dɛnde.
40 Ba ṅ maa kãka ba nùn gãanu ganu
bikie.

Dafidi ka wi Gusunɔ u gɔsa
(I maa mɛɛrio Mateu 22:41-46, Maaku 12:35-37)

41 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, amɔna
ba koo ka kpĩ bu nɛɛ, Kirisi sãawa
Dafidin bii.
42 Domi Dafidin tii u gerua
Womusun tireru sɔɔ u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sõɔwa u
nɛɛ, a sinɔ nɛn nɔm geuɔ,
43 sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba
taarea."
44 Dafidi ù n nùn soka Yinni, amɔna u
ko n maa ka sãa win bii.

I tii laakari koowo

ka wooda yɛ̃robu
(I maa mɛɛrio Mateu 23:1-36, Maaku 12:38-40)

45 Sanam mɛ tɔn dabira nùn swaa
daki, u win bwãabu sõɔwa u nɛɛ,
46 i tii laakari ko ka wooda yɛ̃robu
be ba kĩ ba n bɔsu ka yabe dɛndɛnnu,
ba tɔbirinaa kĩ batuma sɔɔ, ba sin
yee gbiikinu kasu mɛnnɔ yenɔ ka aye
bɛɛrɛginu dim soku yerɔ.
47 Ba gɔminibun yɛnusu dimɔ, ma
ba kana dɛndɛnnu mɔ̀ bu ka bu wan sõ.
Ba koo bu taarɛ wɛ̃ n kpã.

21

Gobi yi kurɔ gɔmini goo u kpɛ̃ɛ
(I maa mɛɛrio Maaku 12:41-44)

1 Yesu u nɔni seeya ma u dukiagibu
wa ba gobi kpɛ̃ɛmɔ sãa yerun
kpakororu sɔɔ mi ba ra gobi doke.
2 U maa kurɔ gɔmini sãaro goo wa u
gobi piiminu yiru kpɛ̃ɛmɔ mi.
3 Ma u nɛɛ, na bɛɛ sõɔmɔ ka gem,
gɔmini sãaro wi, u kpɛ̃ɛ n be kpuro
kere be ba tie.
4 Domi ye n sɔndi ben mɔɔ bakaru
sɔɔ yera ba wuna ba doke, adama win
yãaru sɔɔ u kpuro kpɛ̃ɛ ye u ka tii kõsu.

Yesu u sãa yerun

kɔrabun gari mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 24:1-2, Maaku 13:1-2)

5 Gaba gerumɔ ma sãa yeru ta
buraru mɔ ta wã ten kpee buranu ka
kɛ̃ɛ ni ba Gusunɔ wɛ̃n sõ. Yera Yesu u
nɛɛ,
6 sanam sisi mɛ̀ sɔɔ ye i waamɔ mini
kpuro yen gaan kpera kun ko n wãa
ten tensim wɔllɔ. Ni kpurowa nu koo
wɔri.

Wahala ye ya koo na

handunia yu sere kpe
(I maa mɛɛrio Mateu 24:3-14, Maaku 13:3-13)

7 Ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni, ǹ n mɛn
na, domma yeni ya koo tunuma. Yĩre
terà ta koo gbi tu kookoo si sõɔsi.
8 Yesu u nɛɛ, i laakari koowo, i ku de
bu bɛɛ nɔni wõke. Domi dabira koo na
ka nɛn yĩsiru, kpa ba n gerumɔ ba n mɔ̀,
saa ya turuku kua, beya ba sãa Kirisi
wi. Adama i ku bu swĩi.
9 I n tabun damu nɔɔmɔ ka nɔɔsinaa
sariru, i ku nanda. Domi yera n ko n
gbi n tunuma, adama n ǹ kpee te mi
gina.
10 Yera u kpam bu sõɔwa u nɛɛ, bwe-
senu koo seesina, sinamba koo maa
seesina.
11 Tem yĩiri bakabu ko n wãa
ka baranu ka gõɔru, gam ka gam.
Maamaaki bɛrumgii ka yĩre bakanu
nu ko n wãa wɔllɔ.
12 Adama yabu ye kpuro yu sere
koora ba koo bɛɛ mwa bu bɛɛ nɔni sõ.
Ba koo bɛɛ siri kowobu nɔmu sɔndia
mɛnnɔ yenɔ, ba koo bɛɛ pirisɔm doke,
kpa bu ka bɛɛ da sina bokobu ka tem
yɛ̃robun kɔnnɔsɔ nɛn yĩsirun sõ.
13 Yera n koo bɛɛ ayeru wɛ̃ i ka seeda
di.
14 I de i n yɛ̃ ma n ǹ bɛɛn bwisikunu
i ko ka tii yina.
15 Domi kon de i gari gere ka bwisi
yi bɛɛn yibɛrɛba kpuro ba ǹ kpɛ̃ bu
yina, ǹ kun mɛ bu siki.
16 Bɛɛn mɔwɔbu mam, ka bɛɛn
maabu ka bɛɛn wɔnɔbu ka bɛɛn
dusibu ka bɛɛn bɔrɔba, ba koo bɛɛ bu
nɔmu sɔndia kpa bu dabiru go bɛɛ sɔɔ.
17 Baawure koo bɛɛ tusi nɛn yĩsirun
sõ.
18 Adama baa bɛɛn wirun sera kun
borimɔ.
19 Bɛɛn tɛmanabun saabu bɛɛn
hunde ya koo faaba wa.

Yerusalɛmun kpeerabun gari
(I maa mɛɛrio Mateu 24:15-21, Maaku 13:14-19)

20 Ma Yesu maa nɛɛ, dɔma te i wa
tabu kowoba Yerusalɛmu tarusi, i n yɛ̃
ma yen kpeerasiabu turuku kuawa.
21 Sanam mɛ, be ba wãa Yudeaɔ, bu
suuwo guunu wɔllu gia. Be ba maa

wãa Yerusalɛmun suunu sɔɔ bu yario, be ba maa wãa gberɔ bu ku wura wuuɔ.
22 Domi saa yeya mɔru kɔsiarun sanam, kpuro yu ka koora ye ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ.
23 Gurigibu ka tɔn kurɔ be ba bibu bɔm kɛ̃mɔ saa ye sɔɔ, ba koo nɔni swãaru wa. Domi nuku sankira bakanu ko n wãa tem sɔɔ, ka maa mɔru baka bu ka tɔn be sɛɛyasia.
24 Ba koo bu sɔ̃siri ka takobi, kpa bu bu yoru mwa tem baama. Bwese tukunu koo maa Yerusalɛmu taaku sere nin saa yu ka turi.

Tɔnun Biin naaru
(I maa mɛɛrio Mateu 24:29-31, Maaku 13:24-27)

25 Yesu kpam nɛɛ, yĩrenu ko nu n wãa sɔ̃ɔ ka suru ka kperi sɔɔ. Tem sɔɔ, nɔni swãa bakara koo bwesenu deema kpa nu biti soora nim wɔ̃ku ka nim kurenun wurenun sɔ̃.
26 Nandabu koo tɔmbu wasikira bà n mara ye n koo koora handunia sɔɔ, domi wɔllun dam mu koo yĩiri.
27 Saa yera ba koo Tɔnun Bii wa u kurama guru wiru sɔɔ, ka dam bakam ka yiiko.
28 Yeni yà n naabu torua, i yɔ̃rɔ sɔnwɔ kpa i bɛɛn wiru seeya yèn sɔ̃ bɛɛn yakiabu turuku kua.

Yĩre te dãa te ba mɔ̀ figie

ta sɔ̃ɔsimɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 24:32-35, Maaku 13:28-31)

29 Ma u bu garin weenasii kua u nɛɛ, i dãa te ba mɔ̀ figie mɛɛrio ka dãnu kpuro.
30 Nù n kpararu torua, bɛɛn tii ì n mɛɛra, i yɛ̃ ma yande tomburura ta turuku kooma.
31 Nge mɛya bɛɛ maa, ì n yabu ye wa ya wee, i n yɛ̃ ma n turuku kuawa Gusunɔ u ka bandu swĩi.
32 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, saa yenin tɔmbu gabu ba ṅ gbimɔ yabu ye kpuro yu ka koora.
33 Wɔllu ka tem mu koo doona, adama nɛn gari kun doonɔ.

I tii laakari ko

34 Ma Yesu kpam nɛɛ, i n bɛɛn tii sɛ, kpa i ku ra ko laakari sariba dibu ka nɔrubun sɔ̃ ka handunian wururabu, kpa tɔ̃ɔ te, tu ku bɛɛ suaru wɔri nge yina.
35 Domi ta koo baawure deema wi u wãa tem mɛ kpuro sɔɔ.
36 Yen sɔ̃, i n swaa mɛɛra kpa i n kanaru mɔ̀ saa baayere, kpa i dam wa i ka kisira kpuro ye n koo nan di, kpa i ka kpĩ i yɔ̃ra Tɔnun Biin wuswaaɔ.
37 Bururu baatere Yesu ra Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsiwa sãa yerɔ, yoka kpa u da u kpuna Olifin guuru wɔllɔ.
38 N n kua bururu tɔmbu kpuro ba ra nɛwa win mi sãa yerɔ bu ka win gari swaa daki.

22

Wirugiba wesianamɔ

bu ka Yesu go
(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Yohanu 11:45-53)

1 Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ɔ bakaru, te ba ra soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua.
2 Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ba bwisi bɛrinamɔ bu ka Yesu go domi ba tɔn wɔrun bɛrum mɔ.

Yudasi u kĩ u Yesu

wirugibu nɔmu sɔndia
(I maa mɛɛrio Mateu 26:14-16, Maaku 14:10-11)

3 Yera Setam ya dua Yudasin gɔ̃ruɔ wi ba sokumɔ Isikariɔtu. U sãawa bwãabu wɔkura yiru yen turo.
4 Ma u da u nɔɔ tia kua ka yãku kowo tɔnwerobu ka sãa yerun kɔ̃sobun wirugibu u ka bu Yesu nɔmu sɔndia.
5 Ben nukura dora ma ba wesiana bu ka nùn gobi kɛ̃.
6 U wura, ma u swaa kasu u ka bu Yesu nɔmu sɔndia saa ye n weenɛ kpa tɔn wɔru ga kun yɛ̃.

Yesun sɔɔru

Gɔɔ sararibun yaa dibun sɔ̃
(I maa mɛɛrio Mateu 26:17-25, Maaku 14:12-21, Yohanu 13:21-30)

7 Pɛ̃ɛ ye ba kun seeyatia doken tɔ̃ru tè sɔɔ ba ra Gɔɔ sararibun yãanu go, ta tunuma.

8 Ma Yesu u Piɛɛ ka Yohanu gɔra u
nɛɛ, i doo i Gɔɔ sararibun tɔ̃ɔ bakarun
sɔɔru ko su ka te di.
9 Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana u kĩ bu
ten sɔɔru ko.
10 U bu wisa u nɛɛ, n wee, ì n wuu
dua i kpa i ko ka durɔ goo yinna u nim
tooru sɔɔwa. I nùn swĩiyɔ yɛnu mi u
dua,
11 kpa i yɛnu gen yɛ̃ro sɔ̃ i nɛɛ, yinni
nɛɛ, diru mana u koo be Gɔɔ sararibun
tɔ̃ɔ bakaru di ka win bwãabu.
12 Yɛ̃ro u koo bɛɛ gidambisa baka
sɔ̃ɔsi ye ba sɔnwa. Miya i ko sɔɔru ko.
13 Ba doona ma ba baayere deema
nge mɛ u raa bu sɔ̃ɔwa, ma ba Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ bakarun sɔɔru kua.

Yinnin dĩa domaruginu

(I maa mɛɛrio Mateu 26:26-30, Maaku 14:22-26, Korinti I, 11:23-25)

14 Saa ya tura, ma Yesu u sina u ka di
ka win gɔrobu sannu.
15 Ma u nɛɛ, na kĩa gem gem n Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ baka teni di ka bɛɛ sannu
n sere nɔni sɔ̃ɔra.
16 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma na ǹ maa te dimɔ
sere tu ka koora ban te Gusunɔ u swĩi
sɔɔ.
17 Yera u nɔra sua u Gusunɔ siara ma
u nɛɛ, i tam nɔra ye mɔɔ i nɔ bɛɛ kpuro.
18 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, saa tɛ̃n di na ǹ maa
tam mɛni nɔrumɔ sere Gusunɔ u ka
bandu swĩi.
19 Yen biru u pɛ̃ɛ sua. Ye u Gusunɔ
siara u kpa, u ye murura u bu wɛ̃ u nɛɛ,
yeniwa nɛn wasi [yi ba wɛ̃ bɛɛn sɔ̃. I n
da yeni ko i n ka man yaaye.
20 Ye ba dim kpa, u maa nɔra sua u
bu wɛ̃ u nɛɛ, nɔra yeniwa nɔɔ mwɛɛ
kpaaru te ba sire ka nɛn yɛm mɛ mu
yari bɛɛn sɔ̃.]
21 Adama n wee, wi u koo man
dɔmɛ, win nɔmu ga wãa gbɛ̃ɛrɔ ka
nɛguu sannu.
22 Tɔnun Bii u doonɔ nge mɛ Gusunɔ
u yi, adama nɔni swãarugiiwa wi u
koo nùn dɔmɛ.
23 Ma ba bikianaa torua, wara u koo
yen bweseru ko ben suunu sɔɔ.

Tɔnwerorun sikirinɔ

24 Ma sikirinɔ ga kpam seewa Yesun
bwãabun suunu sɔɔ, ba bikianamɔ
ben wi u koo ko tɔnwero.
25 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, handunia
min sinamba ba ben tɔmbu dam
dɔremɔ, ka mɛ, ba bu sokumɔ gean
kowobu.
26 Adama i ku de n sãa mɛ bɛɛn mi. I
de bɛɛ kpuron tɔnwero u n sãa nge bɛɛ
kpuron yãkabu, kpa wi u sãa wirugii u
n sãa nge sɔmɔ.
27 Wara kere, wi u dimɔ? Nge wi u
ka dĩanu naamɔ. N ǹ wi u dimɔ? Wee,
na wãa bɛɛn suunu sɔɔ nge sɔmɔ.
28 Bɛɛ i ka man tɛmana nɛn laakari
mɛɛribun saa sɔɔ.
29 Yen sɔ̃na nge mɛ nɛn Baaba u man
bandu yiiya, mɛya na maa bɛɛ ayeru
yiiye,
30 i ka di i nɔ ka nɛ sannu nɛn bandu
sɔɔ, kpa i n sɔ̃ sina kitanu wɔllɔ i ka
Isireliban bwesenu wɔkura yiru siri.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki

(I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Yohanu 13:36-38)

31 Ma Yinni u nɛɛ, Simɔɔ Simɔɔ,
Setam ya saa wa yu ka bɛɛ sara nge
alikama.
32 Adama na kanaru kua wunɛn sɔ̃
kpa wunɛn naanɛ dokebu bu ku ka
kpe. Sanam mɛ a gɔsirama nɛn mi, a
wunɛn berusebu dam kɛ̃ɛyɔ.
33 Piɛɛ nɛɛ, Yinni na sɔɔru kpa n ka
nun da pirisɔm sɔɔ ka gɔɔ sɔɔ.
34 Ma Yesu u nɛɛ, Piɛɛ na nun sɔ̃ɔmɔ,
gisɔ goo dɔɔ gu sere swĩ kaa man siki
nɔn ita a nɛɛ, a ǹ man yɛ̃.

Yansurɔru ka bɔɔ

wuu daatiru ka takobi

35 U kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sanam
mɛ na bɛɛ gɔra yansurɔru ka bɔɔ wuu
daatiru ka baranu sari, i gãanu bia? Ba
nɛɛ, aawo, sa ǹ gãanu bie.
36 Ma u nɛɛ, to tɛ̃, wi u yansurɔru
mɔ u tu suo, mɛya maa wi u bɔɔ wuu
daatiru mɔ. Wi u kun maa takobi mɔ,
u win yaberu dɔro u ka ye dwe.
37 Domi na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, nge mɛ ba
yorua, “Ba nùn garisi tɔn kɔ̃so.” Ya ǹ
koo ko ya kun man koore mɛ. Ye n
maa sãa nɛn gari ya wiru goorɔ.
38 Ba nɛɛ, Yinni, takobi yiru wee. Ma
u nɛɛ, su yen baa deri.

Yesu u kanaru mɔ̀

Olifin guuru wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:36-46, Maaku 14:32-42)

39 Ye Yesu u yara u da Olifin guurɔ nge mɛ win dɔɔnɛ. Ma win bwãaba nùn swĩi.
40 Ye ba tura yam mi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i kanaru koowo kpa i ku du kɔkiribu sɔɔ.
41 Yen biru u ka bu dɛsira fiiko nge mɛ tɔnu u koo kpĩ u kperu kara tu yɔ̃ran saka ma u yiira mi, u kanaru kua.
42 U nɛɛ, Baaba à n kĩ, a de wahala ye, yu man dɛsirari. Adama a de wunɛn kĩru tu koora, n ṅ mɔ nɛgiru.
[
43 Yera Gusunɔn gɔrado u nùn kurema wɔllun di u ka nùn dam kɛ̃.
44 Nuku sankira bakanu sɔɔ u kanaru mɔ̀ ka dam, ma win wɛnyanu kua nge yɛm nu dãakumɔ temɔ.]
45 Ye u kanaru kua u kpa, u da win bwãabun mi gia. U bu deema ba do ka nuku sankiranu.
46 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban sɔ̃na i do. I seewo i kanaru ko kpa i ku du kɔkiribu sɔɔ.

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Yohanu 18:3-11)

47 Sanam mɛ Yesu u gari yi mɔ̀, yera tɔn wɔru ga tunuma, ma wi ba sokumɔ Yudasi, wɔkura yiru yen turo, u bu gbiiye. U Yesu susi u ka nùn nɛnɛ u bɔkasi.
48 Ma Yesu nɛɛ, Yudasi, ka tɔbiri tenin bwesera kaa ka Tɔnun Bii yibɛrɛba nɔmu sɔndia?
49 Be ba wãa ka Yesu sannu, ye ba wa ye n koo ko, ba nɛɛ, Yinni, su ka bu takobi sɔ̃ro?
50 Ma ben turo u yãku kowo tɔnweron sɔmɔ sɔ̃ra u win nɔm geun soo bura.
51 Ma Yesu nɛɛ, i den derio mɛ.
Ma u durɔ win soo ge baba u gu bɛkia.
52 Yen biru Yesu u yãku kowo tɔnwerobu ka sãa yerun kɔ̃sobun wirugibu ka Yuuban guro gurobu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna bɛɛ i mwaabu na ka takobi ka bokunu nge swaa dio?
53 Baadommawa na wãa ka bɛɛ sãa yerɔ, ma i ṅ man mwɛ. Tɛ̃ bɛɛya i saa yeni mɔ, bɛɛ ka yam wɔ̃kurun damgii.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:57-58, 69-75, Maaku 14:53-54, 66-72, Yohanu 18:12-18, 25-27)

54 Ye ba Yesu mwa ba kpa, ba ka nùn da yãku kowo tɔnweron yɛnuɔ. Piɛɛ bu swĩi dandankuru.
55 Ba dɔ̃ɔ sɔ̃rua yɛnu yaaraɔ, ma gaba sɔ̃ mi. Piɛɛ u maa sina ka be.
56 Sɔm kowo tɔn kurɔ goo u nùn wa u sɔ̃ dɔ̃ɔn bɔkuɔ, ma u nùn nɔni girari u nɛɛ, durɔ wini maa, u raa wãa ka wi.
57 Adama u siki u nɛɛ, kurɔ wunɛ na ṅ nùn yɛ̃.
58 N tɛ fiiko, goo kpam nùn wa ma u nɛɛ, wunɛ a maa sãawa tɔn begii.
Ma Piɛɛ u durɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, aawo, na ṅ sãa begii.
59 Yen biru n kua kɔba tian saka, goo u maa wure u nɛɛ, ka geema durɔ wini maa, u raa wãa ka wi, domi Galilegiiwa.
60 Piɛɛ u nɛɛ, wunɛ, na ṅ yɛ̃ ye a kĩ a gere.
Yande nge mɛ u gari yi mɔ̀, goo dɔɔ ga swĩ.
61 Ma Yinni u sĩira u Piɛɛ mɛɛra. Yera Piɛɛ u gari yi yaaya yi Yinni u raa nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gisɔ goo dɔɔ gu sere swĩ, kaa man siki nɔn ita.
62 U yara tɔɔwɔ u swĩ ka nuku sankiranu.

Ba Yesu yaakoru mɔ̀
(I maa mɛɛrio Mateu 26:67-68, Maaku 14:65)

63 Tɔn be ba Yesu nɛni ba nùn gari bɔkɔ mɔ̀ ba nùn soomɔ.
64 Ba nùn wuswaa wɔ̃kua ma ba nùn sɔ̃ɔmɔ u tubuo wi u nùn so.
65 Ma ba nùn wɔm dabinu ganu wɔmmɔ.

Ba Yesu sirimɔ Yuuban

tɔnwerobun mɛnnɔ yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Yohanu 18:19-24)

66 Ye yam sãra, Yuuban guro gurobu ka yãku kowo tɔnwerobu ka wooda yɛ̃robu ba mɛnna ma ba dera ba ka Yesu da ben siri yerɔ.

67 Ba nɛɛ, a sun sɔ̃ɔwɔ à n sãan na
Kirisi wi.
Yesu bu wisa u nɛɛ, baa nà n bɛɛ
sɔ̃ɔwa i ɲ̀ naanɛ dokemɔ.
68 Mɛya nà n maa bɛɛ gãanu bikia, i
ɲ̀ man wisimɔ.
69 Saa tɛ̃n di, Tɔnun Bii u koo sina
Gusunɔ damgiin nɔm geuɔ.
70 Be kpuro ba nɛɛ, ɲ̀ n man na wunɛ
Gusunɔn Biiwa?
Ma u bu wisa u nɛɛ, oo, nɛ Gusunɔn
Biiwa, nge mɛ i gerua.
71 Yera ba nɛɛ, mban seedawa sa
maa kasu. Bɛsɛn tii sa ye nua saa win
nɔɔn di.

23

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Yohanu 18:28-38)

1 Ma ba seewa be kpuro sannu ba ka
Yesu da Pilatin kɔnnɔwɔ.
2 Ba nùn durum manibu wɔri ba nɛɛ,
sa wini deema u tɔmbu bwisi kɛ̃mɔ bu
ka bandu kɔ̃ri bwia, u maa yinamɔ bu
tem yɛ̃ro wɔ̃ɔ gobi kɔsia. U tii sokumɔ
Kirisi, sina boko.
3 Pilati u nùn bikia u nɛɛ, wunɛ
Yuuban sina bokowa?
Yesu u nɛɛ, oo, nge mɛ a gerua.
4 Pilati u yãku kowo tɔnwerobu ka
tɔn wɔru sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ɲ̀ taarɛ gaa wa
durɔ wi sɔɔ.
5 Adama ba nɔɔ girari ba nɛɛ, u
tɔmbu bwisi kɛ̃mɔwa bu ka sanna, u
bu yen keu sɔ̃ɔsimɔ. U torua Galilen di
ma u da Yudean tem kpuro sɔɔ. Wee,
u maa na mini tɛ̃.

Ba ka Yesu da

Herodun wuswaaɔ

6 Ye Pilati u yeni nua, u bikia durɔ
wi, ù n Galilegiin na.
7 Ye u gia ma u weewa Herodun
bandun tem di, u nùn gɔsia win mi.
Herodu maa wãa Yerusalɛmuɔ saa ye
sɔɔ.
8 Sanam mɛ Herodu u Yesu wa, win
nukura dora gem gem. Saa tɛɛbun
diya u kasu u nùn wa, win labaari ye
u nɔɔmɔ ba gerumɔn sɔ̃. Domi u yĩiyɔ
u Yesun sɔm maamaakigiru wa dɔma
te u koo nùn wa.
9 U nùn gari bikia n ka tɛ adama Yesu
kun nùn gɛɛ wisa.
10 Yãku kowo tɔnwerobu ka wooda
yɛ̃roba wãa mi, ba nùn durum
manimɔ ka dam.
11 Herodu ka win tabu kowobu ba
nùn yaakoru kua ma ba nùn gari bɔkɔ
kua. Ye ba nùn yabe buraru sebusia ba
kpa ba nùn gɔsia Pilatin mi.
12 Yen dɔma tera Pilati ka Herodu
ba dora, be, be ba raa yibɛrɛ tɛɛru
mɔɔsinɛ.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-26, Maaku 15:6-15, Yohanu 18:39-19:16)

13 Pilati u yãku kowo tɔnwerobu
ka Yuuban wirugibu ka tɔn wɔru
sokusia.
14 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ka man durɔ
wini naawa nge wi u tɔmbu bwisi
kɛ̃mɔ bu ka bandu kɔ̃ri bwia. N wee,
na gari yin asansi bikia bɛɛn wuswaaɔ,
na ɲ̀ maa gãanu wa durɔ wi sɔɔ, ni nu
sɔ̃ɔsimɔ ma geema ye i gerua win sɔ̃.
15 Mɛya maa Herodun tii, domi u
sun nùn wesiama. Durɔ wi kun gãanu
kue ye n ka gɔɔ nɛ.
16 Yen sɔ̃, na kon nùn kara nà n nùn
sɛɛyasia na kpa.
[
17 N deema tɔ̃ɔ bakaru baatere
tilasiwa Pilati u ka pirisɔm turo kara.]
18 Ba nɔɔgiru sua be kpuro sannu ba
nɛɛ, a wini goowo, kpa a sun Baraba
kara!
19 Ba raa Baraba wi doke pirisɔm sɔɔ
yèn sɔ̃ u tɔmbu sannɔ bɔrie wuu sɔɔ, u
maa tɔnu go.
20 Pilati u kpam ka bu gari kua yèn
sɔ̃ u gɔ̃ru doke u Yesu kara.
21 Adama ba wurenu seewa ba nɛɛ, a
kpareo, a nùn dãa bunanaru kpareo!
22 Pilati u kpam bu sɔ̃ɔwa nɔn itase
u nɛɛ, kɔ̃sa yerà u kua. Na ɲ̀ gãanu wa
wi sɔɔ ye n ka gɔɔ nɛ. Yen sɔ̃, nà n nùn
sɛɛyasia na kpa, kon nùn kara.
23 Adama ba wure ba nɔɔgiru sua ba
nɛɛ, bu nùn kpareo. Ma ben wurenu
nu nùn kamia.
24 Ma Pilati u wooda yi nge mɛ ba
bikia.
25 U wi ba bikia yɔ̃su wi ba pirisɔm
doke sannɔ ka tɔn goobun (200) sɔ̃, ma
u bu Yesu deria ben gɔ̃ru kĩru sɔɔ.

Ba Yesu kpare

dãa bunanaru wəllə
(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Yohanu 19:17-27)

26 Sanam mɛ ba ka Yesu dəə, ba goo mwa wi ba mɔ̀ Siməə Sirɛnigii, wi u win gberu wee, ma ba nùn dãa bunanaru sɔbi u ka Yesu swĩi.
27 Tən wəru guna ya nùn swĩi. Ye səə, tən kurəbu gaba wãa be ba sumə ba kpasa wəri mɔ̀ win sɔ̃.
28 Yesu u sĩira ben mi gia ma u nɛɛ, Yerusalɛmun tən kurəbu, i ku swĩ nɛn sɔ̃, adama i swĩiyə bɛɛn sɔ̃ ka bɛɛn bibun sɔ̃.
29 Domi n wee, sanam sisi ye ba koo nɛɛ, doo nəərugiba wĩrobu ka bèn nukura kun marure, ka bèn bwãa kun bii bəm kɛ̃ɛre.
30 Saa yera ba koo guunu sɔ̃ bu nɛɛ, i sun sɛ̃sikio, kpa bu gungunu sɔ̃ bu nɛɛ, i sun wukirio.
31 Domi bà n yenin bweseru dãa bekuru kua, amənа n ko n sãa dãa gbeburun mi.
32 Saa ye səə, ba maa kɔ̃san kowobu yiru gabu ka da be ba koo go ka Yesu sannu.
33 Sanam mɛ ba tura yam mi n ka wii koko weenɛ, ba nùn dãa bunanaru kpare ka kɔ̃san kowobu yiru ye, turo nəm geuə, turo nəm dwarə.
34 Yesu u nɛɛ, Baaba a bu suuru kuo domi ba ɲ̀ yɛ̃ ye ba mɔ̀.
Ba win yãnu tɛtɛ toosi ba bənu kua.
35 Tən wəru ga wãa mi, ga nùn mɛɛra. Ka wirugibə, ba Yesu yaakoru mɔ̀ ba mɔ̀, u gabu faaba kua. U n sãan na Kirisi wi Gusunə u gəsa, u maa win tii faaba koowo.
36 Tabu kowobu ba maa susi bu ka nùn yaakoru ko, kpa bu nùn tam məmməm wɛ̃.
37 Ma ba nɛɛ, à n sãan na Yuuban sina boko, a tii faaba koowo wunɛn tii.
38 Dãa tè səə ba nùn kparen wəllə, yora gaa wãa ye ya gerumə winiwa Yuuban sina boko.
39 Kɔ̃san kowo ben turo be ba dãa bunanaru kpare mi, u Yesu gari kam gerusimə u mɔ̀, n ɲ̀ wunɛ a sãa Kirisi wi? A tii faaba koowo, kpa a maa sun faaba ko.
40 Adama win turo u nùn gerusi u nɛɛ, a ɲ̀ Gusunə nasie? Wunɛ wi ba taarɛ wɛ̃ nge wi?
41 Bɛsɛn mi, n ka sun dɛnde domi bɛsɛn kookoosun areya sa mwaamə, adama sii wini u ɲ̀ gãa kɔ̃sunu ganu kue.
42 Ma u nɛɛ, Yesu, dəma te a sina wunɛn bandu səə, a man yaayo.
43 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ka geema na nun sɔ̃əmə, gisə kaa n wãa ka nɛ gəribun wãa yee geeru səə.

Yesun gəə
(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Yohanu 19:28-30)

44 Saa ye, sɔ̃ə wii wəlla, ma yam mu tĩra handunia kpuro səə sere sɔ̃ə ka yãara. Yen tɛɛbu ka kəba ita nɛ.
45 Sɔ̃ə yam tĩra ma beku kare te ta wãa sãa yeru səə ta gɛ̃ɛra ta bənu kua yiru.
46 Yesu u gbãra ka dam u nɛɛ, Baaba, na nun nɛn hunde nəmu səndia.
Ye u gari yi gerua u kpa, ma u sariru kua.
47 Ye tabu kowobun tənwero u wa ye ya koora, u Gusunə siara u nɛɛ, ka geema, durə wini geegiiwa.
48 Yen biru tən wəru ge ga wãa mi, ye ga wa ye ya koora, ga gəsira ka biti baka.
49 Be ba Yesu yɛ̃ kpuro ka tən kurə be ba nùn swĩima Galilen di, ba yɔ̃ n dɛsire ba ka mɛɛra ye n kooramə.

Yesun sikubu
(I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Yohanu 19:38-42)

50-51 Durə goo wãa wi ba sokumə Yosɛfu. U na saa Yuuban wuu gagun di ge ba mɔ̀ Arimate. U sãa geegii ka tən geo ma u mara Gusunə u na u win bandu swĩi. U wãa siri kowobun wuuru səə, adama u ɲ̀ daa ben gere ka ben kookoosu wure.
52 Wiya u da Pilatin mi, u Yesun goru kana.
53 U tu sarasia dãa bunanarun di ma u ka tu bekuru tɛ̃kua, u tu kpĩ siki kpee wərugirə, mi ba ɲ̀ goo dokere.
54 Tɔ̃ə te, tɔ̃ə wɛ̃rarugirun səərun tɔ̃ra, tèn yokan di tɔ̃ə wɛ̃rarugira koo tore.
55 Kurə be ba raa Yesu swĩima Galilen di, ba Yosɛfu yɔ̃siri ma ba siki te wa, ka nge mɛ ba Yesun goru kpĩisina.

56 Ma ba gəsira ba gum mɛ mu
nuburu do ka turaren sɔɔru kobu da.
Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔ̃nu ba wɛ̃ra nge mɛ
wooda ya gerua.

24

Yesun seebu gərin di
(I maa mɛɛrio Mateu 28:1-10 Maaku 16:1-8, Yohanu 20:1-10)

1 Ye n kua alusuma buun buru buru
yellu, kurə be, ba da sikiru mi ka gum
nuburugim mɛ ba sɔɔru kua.
2 Ba deema kpera bimiare sikirun
nɔɔn di.
3 Ba dua adama ba ɲ Yinni Yesun
goru deemɛ.
4 Nge mɛ ba ka yen biti yɔ̃, n wee
təmbu yiru gaba bu kurema ba yãnu
sebua ni nu ballimə.
5 Kurə be, ba nanda ma ba tuka ma
durə be, ba nɛɛ, mban sɔ̃na i waso kasu
gəribun suunu sɔɔ.
6 U ɲ wãa mini, u seewa gərin di. I
yaayo ye u raa bɛɛ sɔ̃ɔwa sanam mɛ u
wãa Galileə.
7 U nɛɛ, ba ɲ koo ko ba kun Tənun Bii
tən kɔ̃sobu nəmu səndie, kpa bu nùn
dãa bunanaru kpare, kpa u kpam se
sɔ̃ə itase.
8 Ma kurə be, ba Yesun gari yi yaaya.
9 Ba gəsira sikiru min di ba da ba ye
kpuro bwãabu wəkura tia ye ka be ba
tie kpuro nəəsia.
10 Maari Madalagii ka Yoana ka
Maari, Yakəbun mɛro ka kurəbu gabu,
beya ba ye gəro be sɔ̃ɔwa.
11 Adama gari yi, yi bu sãare sukuru,
ba ɲ kurə ben gere naanɛ kue. [
12 Ma Piɛɛ u seewa u duka da sikiru
mi. Ye u yãara, u ɲ gãanu wa ma n kun
mə beku te ba raa ka goo te tɛ̃kua ta
suba temə. Ma u gəsira win yɛnuə ka
biti.]

Emayusin daabu
(I maa mɛɛrio Maaku 16:12-13)

13 Yera sɔ̃ə tee te sɔɔ, gəro ben yiru
ya wuu dəə ge ba sokumə Emayusi. Ga
ka Yerusalɛmu toma nge kilo wəkura
tian saka.
14 Ye n koora kpuro, ba yen faagi mɔ̀.
15 Sanam mɛ ba gari yin faagi mɔ̀ ba
sikirinɛmə, Yesu u susi ben bəkuə u
swaa mɔ̀ ka be sannu.
16 Ba nùn wa adama gãanu yina bu
nùn tubu.
17 U bu bikia u nɛɛ, gari yirà i mɔ̀ mɛ,
i ka sĩimə.
Ma ba yɔ̃ra ba wuswaa burisinɛ ka
nuku sankiranu.
18 Ben turo, wi ba sokumə Keleopa,
u nɛɛ, ma n kun wunɛ turo baasi, wara
wãa Yerusalɛmuə wi u kun yɛ̃ ye n
koora sɔ̃ə mɛɛ te sɔɔ.
19 Ma u bikia u nɛɛ, mban bwesera n
kua.
Ba nɛɛ, ye ba Yesu Nasarɛtigii kuan
gariya sa mɔ̀. Durə wi, u sãa Gusunən
səmə wi u ra səm maamaakiginu ko
kpa u gari gere ka yiiko Gusunə ka
təmbu kpuron wuswaaə.
20 Bɛsɛn yãku kowo tənwerobu ka
wuun wirugibu ba nùn təmbu nəmu
səndia bu ka nùn taarɛ wɛ̃ bu go ma ba
nùn dãa bunanaru kpare.
21 Sa raa yĩiyə wiya u koo Isireliba
yakia, adama yen sɔ̃ə itase wee, ye
yeni kpuro ya ka koora.
22 Yen biruwa kurəbu gabu bɛsɛ
sɔən di ba sun gidi swee. Ba da sikiru
mi buru buru yellu,
23 ba ɲ Yesun goru deemɛ. Ma ba
na ba nɛɛ, wəllun gəradoba ba bu kure
ma ba bu sɔ̃ɔwa u be wasi.
24 Gabu bɛsɛn wuuru sɔə ba da siki
ten mi ma ba baayere deema nge mɛ
kurə be, ba bu sɔ̃ɔwa, adama ba ɲ win
tii wa.
25 Yera Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, tən
bwisi sari bɛɛ, ka be ba ku ra naanɛ
doke fuuku ye Gusunən səməbu ba bu
sɔ̃ɔwa,
26 Kirisi u koo ko u kun nəni sɔ̃ɔre u
sere du win yiiko sɔɔ?
27 Ma u torua Məwisin min di ka
Gusunən səməbu kpuro, u bu win gari
tubusia yi yi wãa Gusunən gari kpuro
sɔɔ.
28 Sanam mɛ ba wuu turuku kua ge
ba dəə, u kua nge u kĩ u da wuswaaə.
29 Ma ba nùn suuru kana ba nɛɛ, u
sinə ka be domi yoka kua kə, sɔ̃ə maa
kpa. Ma u wura u ka bu sina.
30 Sanam mɛ u dimə ka be, u pɛ̃ɛ sua
u ye domaru koosi, ma u ye mururа u
bu wɛ̃.
31 Saa yera ben nəni wukiara ba nùn
tuba, yande ma ba nùn bia.

32 Ma ba sɔ̃ɔnamɔ ba nɛɛ, bɛsɛn gɔ̃ru
ga ɲ̀ ka sun gari kue swaa sɔɔ ye u ka
sun gari mɔ̀ ma u sun Gusunɔn gari
tubusiamɔ?
33 Ma ba yande seewa ba gɔsira
Yerusalɛmuɔ. Ba deema wɔkura tia ye
ka gabu ba mɛnnɛ.
34 Be ba mɛnnɛ mi, ba tɔnu yiru ye
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yinni u seewawa gɔrin
di ka gem, u tii Simɔɔ sɔ̃ɔsi.
35 Ma tɔnu yiru ye, ya maa gerua ye
n bu deema swaa sɔɔ ka nge mɛ ba nùn
tuba sanam mɛ u pɛ̃ɛ ye murura u bu
wɛ̃.

Yesu u win bwãabu tii sɔ̃ɔsi
(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Yohanu 20:19-23, Gɔrobun Kookoosu 1:6-8)

36 Sanam mɛ ba gari yi mɔ̀, win tii u
kurama ben suunu sɔɔ [u nɛɛ, Gusunɔ
u bɛɛ alafia kɛ̃].
37 Ba nanda, bɛrum bu mwa. Ba
tamaa siiniwa.
38 Adama u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, mban
sɔ̃na bɛɛn laakari burisira. Mban
sɔ̃na bwisiku ninin bwesera wãa bɛɛn
gɔ̃rusɔ.
39 I nɛn nɔma ka nɛn naasu mɛɛrio.
Nɛna. I man babo i wa. Siini ya ku ra
n wasi ka kukunu mɔ, nge mɛ i wa na
mɔ.
[
40 Sanam mɛ u ye gerumɔ u bu win
nɔma ka win naasu sɔ̃ɔsi.]
41 Ben nuku dobu sɔɔ, ba ɲ̀ gina
naanɛ doke, ma ba saaron sãa. Yen
sɔ̃na u bu bikia u nɛɛ, i gãanu mɔ n di?
42 Ba nùn swãa kuseru wɛ̃ te ba
sɛ̃ɛwa.
43 U tu sua u tema ben wuswaaɔ.
44 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeya na
raa bɛɛ sɔ̃ɔwa sanam mɛ na wãa ka
bɛɛ na nɛɛ, kpuro ye ba yorua nɛn
sɔ̃ Mɔwisin woodan tireru sɔɔ ka
Gusunɔn sɔmɔbuginu ka yerukobun
womusu sɔɔ, ya ɲ̀ koo ko ya kun
koore.
45 Yera u ben bwisi wukia Gusunɔn
gari yi ka bu yeeri.
46 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nge mɛya
ba yorua, Kirisi u koo nɔni swãaru wa,
kpa u se gɔrin di sɔ̃ɔ itase.
47 Kpa bu tem kpuron tɔmbu sɔ̃ ka
win yĩsiru bu nɛɛ, bu gɔ̃ru gɔsio bu ka
ben toranun suuru wa. Ba koo torewa
Yerusalɛmun di.
48 Bɛɛya maa yen seeda diobu.
49 Wee, kon bɛɛ mɔrisiama yèn nɔɔ
mwɛɛru nɛn Baaba u kua. Adama i n
wãa wuu ge sɔɔ sere wɔllun dam mu
ka bɛɛ wukiri.

Yesu u doona wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Maaku 16:19-20, Gɔrobun Kookoosu 1:9-11)

50 U ka bu da sere Betani gia, ma u
win nɔma sua wɔllɔ u bu domaru kua.
51 Sanam mɛ u bu doma te kuammɛ,
u dɛsira ben bɔkun di [ma u suara
wɔllɔ].
52 Ba nùn sãwa ma ba gɔsira
Yerusalɛmuɔ ka nuku doo bakabu.
53 Sãa yerɔwa ba ra n wãa ba n
Gusunɔ siaramɔ.

LABAARI GEA NGE MƐ YOHANU U YORUA

Yohanu u kĩ u tɔmbu sõɔsi win tire te sɔɔ ma Yesu u sãawa Gusunɔn Bii. Wi u nùn naanɛ doke kpa yɛ̃ro u n wãaru mɔ sere ka baadommaɔ, wiru 20:30-31. Yohanu u ǹ mɔn dabinu yorua nge mɛ Mateu ka be ba tie ba yorua. Adama u garin weenasii sua u ka sõɔsi mɛ Yesu u sãa. U marubu nɔm mɛɛrusen gari yorua, wiru 3, ka nim wãarugim gari, wiru 4, ka dĩa wãaruginun gari, wiru 6, ka handunian yam bururam gari, wiru 8. U maa sun Yesun sɔmburun tore sõɔmɔ ka win dim dãakim mɛ ba di ka win bwãabu, wiru 13, ka gari dãaki yi u bu sõɔwa u ka bu nukuru yɛmiasia, wiru 14-16, ka sere maa kana te u kua win tɔmbu kpuron sõ, wiru 17.

U maa nɛɛ, Yesu u sãawa Gusunɔn gari, ka dĩa wãaruginu ka handunian yam bururam ka swaa ye ya dɔɔ Gusunɔn mi, ka gem, ka wãaru, ka tõki mɛro.

Tire te sɔɔ, Yohanu u maamaaki nɔɔba tia sia ye Yesu u kua ye Mateu ka Maaku ka Luku ba ǹ yorua. Adama u ǹ Yesun marubu ka win sɔmburu te u kua Galileɔ yorua ka sere kɔkiri bi Yesu u wa ka Yinnin dĩa domaruginun gari. Domi tɔn dabira ta yeni kpuro yɛ̃ kɔ win waati ye sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Yam bururam ka wãarun gari, wiru 1:1-18.
2. Yesu u tii tɔmbu sõɔsi, wiru 1:19n di sere wiru 12:50.
3. Yesu Kirisin gari dãaki yi u ka win bwãabu nukuru yɛmiasia, wiru 13n di sere wiru 17.
4. Yesun sanam dãakim handunia sɔɔ, wiru 18n di sere wiru 21.

Yam bururam ka wãarun gari

1 Saa yee yellun di Gari wãa. Gari yi wãa ka Gusunɔ. Gari yi, yi maa sãawa Gusunɔ.
2 Yi maa wãa saa yellun di ka Gusunɔ sannu.
3 Saa yin min diya baayere ya taka koora, ba ǹ gãanu ganu taka kue yin biru.
4 Gari yi sɔɔra wãara wãa, wãa teya ta ka tɔmbu yam bururam naawa.
5 Yam bururam mɛ, mu ballimɔ yam wõkurɔ. Yam wõku te, ta ǹ maa yam bururam mɛ go.
6-7 Durɔ goo raa wãa wi ba ra soku Yohanu, wi Gusunɔ u gɔsa u ka tɔmbu yam bururam mɛn areru diiya, kpa ben baawure u ka naanɛ doke saa win min di.
8 N ǹ mɔ wiya yam bururam mɛ, adama ba nùn gɔrimawa u ka yam bururam mɛ areru diiya.
9 Yam bururam mɛ tɔnawa mu sãa yam bururam gem mɛ mu na handuniaɔ mu tɔmbu kpuro yam dɛɛrasiammɛ.
10 Wi u sãa Gari yi, u na u wãa handunia ye sɔɔ. Win min diya handunia ya taka koora. Ka mɛ, handuniagiba kun nùn tuba.
11 U na wigibun mi, ma wigiba kun nùn wure.
12 Adama gaba nùn wura ma ba win yĩsiru naanɛ doke ma u bu dam kã bu ka ko Gusunɔn bibu.
13 N ǹ mɔ ba kua Gusunɔn bibu ka tɔnun marubu ǹ kun mɛ ka tɔnun yɛm ǹ kun mɛ ka wasin kĩru, adama ba maruraWa saa Gusunɔn min di.
14 Tɛ̃, Gari yi, yi kua tɔnu wi u durom ka gem yiba, ma u ka sun sina. Sa win yiikon girima mɛɛra, yi-iko yèn bweseru Gusunɔ Baaba u win Bii teereru wɛ̃.
15 Yohanu u win areru di u gbãra u nɛɛ, wiya mi, wìn gari na raa gerua, wi u sisi nɛn biruɔ, adama u man kere domi u wãa ba sere man mara.
16 Win durom bakam sɔɔn diya bɛsɛn baawure u win baa mwa, ma sa durom wa durom mɛnsim wɔllɔ.
17 Gusunɔ u sun wooda wɛ̃ saa Mɔwisin min di, adama durom ka gem mu nawa saa Yesu Kirisin min di.
18 Goo sari wi u Gusunɔ waare. Adama sa win Bii teereru wa wi u wãa Baaban mi. Tɛ̃ wiya u sun Baaba sõɔsi.

Yohanu Batɛmu kowon waasu
(I maa mɛɛrio Mateu 3:1-12, Maaku 1:1-8, Luku 3:1-18)

19 Yeniwa Yohanu u gerua sanam
mɛ Yuu be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba
yãku kowobu ka Lefiba gɔrima win mi
bu ka nùn bikia, wiya were.
20 Yohanu u bu wurari, u ǹ wisibu
yinɛ, u gerua batuma sɔɔ u nɛɛ, u ǹ sãa
Kirisi wi.
21 Ba nɛɛ, ǹ n mɛn na, wuna were.
Wuna Eli?
Ma u bu wisa u nɛɛ, aawo.
Ba kpam nùn bikia ba nɛɛ, wuna
Gusunɔn sɔmɔ wi?
Ma u nɛɛ, aawo.
22 Ba maa wure ba bikia ba nɛɛ,
wuna were, a sun sɔ̃ɔwɔ kpa su wa ye
sa ko bu tusia be ba sun gɔrima. Seeda
yerà a tii diisimɔ.
23 Yohanu u nɛɛ,
"nɛna nɔɔ ge ga gbãramɔ gbaburɔ
ga mɔ̀, i Yinni swaa dɛndasio,"
nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ Esai u raa
gerua.
24 N deema gɔro ben gaba sãawa
Falisiba.
25 Ba Yohanu bikia ba nɛɛ, mban
sɔ̃na a tɔmbu batɛmu mɔ̀, ma a kun sãa
Kirisi wi, ǹ kun mɛ Eli, ǹ kun mɛ sɔmɔ
wi.
26 Yohanu u bu wisa u nɛɛ, nɛ na ka
nim batɛmu mɔ̀, adama goo u yɔ̃ bɛɛn
suunu sɔɔ wi bɛɛ i ǹ yɛ̃.
27 Wiya u sisi nɛn biruɔ, adama u
man kere, na ǹ mam tura n yɛ̃ro win
baranun wɛ̃ɛ kusia.
28 Yeni kpurowa ya koora Betaniɔ,
wuu ge ga wãa Yuudɛnin guruɔ mi
Yohanu u batɛmu mɔ̀.

Yesu,

Gusunɔn Yãa kinɛ kpɛndu

29 Yen sisiru Yohanu u Yesu wa u sisi
win mi ma u nɛɛ, i Gusunɔn Yãa kinɛ
kpɛndu * mɛɛrio te ta handuniagibun
durum wuuwa ta ka doonɔ.
30 Win gariya na raa gerua sanam
mɛ na nɛɛ, durɔ goo u sisi nɛn biruɔ
u man kere, domi u wãa ba sere mam
mara.
31 Adama na ǹ daa nùn tuba. N
deema nɛ, na nawa n ka tɔmbu
batɛmu ko nim sɔɔ, kpa n nùn Isireliba
giasia.
32 Yohanu u maa are teni di u nɛɛ,
na Hunde wa u saram wee saa Gusunɔ
wɔllun di nge kparuko, ma u sina durɔ
win wii wɔllɔ.
33 Na ǹ nùn tuba, adama Gusunɔ wi
u man gɔra n ka tɔmbu batɛmu ko
nim sɔɔ, win tiiwa u man sɔ̃ɔwa ma
wìn wirɔ na wa wi Gusunɔn Hunde u
sarama u sɔ̃, wiya u koo tɔmbu batɛmu
ko ka Hunde Dɛɛro.
34 Na maa ye wa, ma na areru di ma
durɔ wi, Gusunɔn Biiwa.

Yesun bwãa gbiikobu

35 Yen sisiru Yohanu u kpam wãa
mi, u yɔ̃ ka win bwãabu yiru.
36 Sanam mɛ u Yesu wa u sarɔ, u nɛɛ,
Gusunɔn Yãa kinɛ kpɛndu wee.
37 Ye bwãabu yiru be, ba gari yi nua
yera ba Yesu swĩi.
38 Yesu u sĩira u bu wa ba nùn swĩi,
ma u bu bikia u nɛɛ, mba i kasu.
Ba nɛɛ, wɔɔru mana a wãa, Rabi. Yĩsi
ten tubusiana, keu sɔ̃ɔsio.
39 U bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na i wa. Ma ba
ka nùn da ba wa mi u wãa, ma ba sɔ̃ɔ
sura win mi. Saa ye, ya sãawa yokan
kɔba nnɛ.
40 Andere, Simɔɔ Piɛɛn wɔnɔ, u sãa
tɔmbu yiru yen turo be ba Yohanun
gari yi swaa daki dɔma te, ma ba Yesu
swĩi.
41 U gina gbia u da u win mɔɔ Simɔɔ
sokuma ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sa Mɛsi
wa, wi ba sokumɔ Kirisi ka Gɛrɛkim.
42 Ma u ka Simɔɔ da Yesun mi. Yesu
nùn mɛɛra ma u nɛɛ, wuna Simɔɔ,
Yohanun bii. Sefawa ba ko n da nun
soku. Yĩsi te, ka te ba mɔ̀ Piɛɛ, ye
kpuron tubusiana, kperu.

Yesu u Filipu ka Nataniɛli soka

43 Yen sisiru Yesu u gɔ̃ru doke u da
Galilen temɔ. Ma u ka Filipu yinna, u
nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a man swĩima.
44 Filipu u sãawa Bɛsaidagii, wi ka
Andere ka Piɛɛ, wuu teugiba.
45 Filipu u da u Nataniɛli kasuma
ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, sa yɛ̃ro wi wa
wìn gari ba yorua Mɔwisi, ka Gusunɔn
sɔmɔbun tirenɔ. Yɛ̃ro wiya, Yesu
Nasarɛtigii, Yosɛfun bii.

* **1:29** ***Yãa kinɛ kpɛndu*** Yesuwa ba ka yã wi u tii wɛ̃ nge yãku yãaru.

46 Nataniɛli u nùn bikia u nɛɛ, gãa
geenu koo kpĩ nu yari saa Nasarɛtin
di?
Filipu u nɛɛ, u na u wa.
47 Ye Yesu u Nataniɛli wa u sisi win
mi, u wi tusia batuma sɔɔ u nɛɛ, i
mɛɛrio, Isirelin biin tii tiiwa u wee
mini, wìn nukurɔ taki sari.
48 Nataniɛli u nùn bikia u nɛɛ, man
diya a man yɛ̃.
Ma Yesu u nɛɛ, na nun wa dãrun
nuurɔ Filipu u sere nun soka.
49 Nataniɛli u nɛɛ, yinni, wunɛ
Gusunɔn Biiwa! Wunɛ Isireliban sina
bokowa!
50 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a naanɛ
doke yèn sõ na nɛɛ, na nun wa dãrun
nuurɔ? Kaa maa gãanu wa ni nu nini
kpãaru kere.
51 Ma u bu sõɔwa u nɛɛ, ka geema,
na bɛɛ sõɔmɔ, i ko wɔllu wa ta wukiara,
kpa Gusunɔn gɔradoba ba n yõɔmɔ ba
n saramamɔ Tɔnun Biin wii wɔllɔ.

2

Kurɔ kpaaru Kanaɔ

1 Sõɔ itase ba kurɔ kpaaru mɔ̀ Kanaɔ,
Galilen temɔ. N deema Yesun mɛro u
wãa mi.
2 Ba maa Yesu ka win bwãabu
sokusia kurɔ kpaa yeru mi.
3 Ye ben tam mu kɔmia, yera Yesun
mɛro u Yesu sõɔwa ma ba ǹ maa tam
mɔ.
4 Ma Yesu u nɛɛ, na nɛɛ ya? A ku man
sõ ye kon ko, nɛn saa kun tura gina.
5 Ma win mɛro u sɔm kowobu sõɔwa
u nɛɛ, bu koowo kpuro ye Yesu u
gerua.
6 N deema boosu nɔɔba tia su wãa
mi, mì sɔɔ Yuuba ba ra nim doke
wasin sãrasiabun sõ. Gen baagere ga
koo ditiri wunɔbun (100) saka mwa.
7 Yesu u sɔm kowo be sõɔwa u nɛɛ,
bu nim yibio boo si sɔɔ.
Ma ba yibia ka nɔɔwɔ.
8 U maa nɛɛ, bu sɔko yande bu ka da
kurɔ kpaa ten tɔnweron mi.
Ma ba sɔka ba ka da.
9 Ma tɔnwero wi, u tam mɛ denda,
mɛ Yesu u gɔsia mi. Adama u ǹ yɛ̃ man
diya mu na, sɔm kowo be ba nim mɛ
taka beya ba yɛ̃. Yera tɔnwero wi, u
kurɔ kpaon durɔ soka
10 u nùn sõɔwa u nɛɛ, sii baawure u
ra ka tam durom nɛwa gina, yen biru
kpa u ka na mɛ mu ǹ mɛɔnɔ dobu tura,
sanam mɛ tɔmba durom mɛ nɔra ba
tonda. Adama wunɛ a raa tam durom
mɛni berua sere ka tɛ̃.
11 Maamaaki yeni ye Yesu u kua
Kanaɔ, Galilen temɔ mi, yeya ya
sãa gbiikaa win maamaaki be u kua
sɔɔ. Miya u win yiiko sõɔsi, ma win
bwãaba nùn naanɛ doke.
12 Yen biru u sara u da Kapenamuɔ
ka win mɛro ka win wɔnɔbu ka win
bwãabu adama ba ǹ tɛ mi.

Yesu u dua sãa yerɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 21:12-13, Maaku 11:15-17, Luku 19:45-46)

13 Yuuban tõɔ bakaru te ba ra soku
Gɔɔ sararibu, ta turuku kua. Ma Yesu
u da Yerusalɛmuɔ.
14 Ma u yãanu ka nɛɛ ka totobɛrɛ
dɔrobu deema sãa yerun yaaraɔ, ka
maa be ba sõ ba gobi kɔsimɔ.
15 Ma u wɛ̃ɛn koromgba kua u bu
gira be kpuro sãa yerun yaaran di, ka
maa yãanu ka nɛɛ. Ma u be ba gobi
kɔsimɔn gobi yari ye u ben tabulu
fukamɔ.
16 Ma u totobɛrɛ dɔrobu sõɔwa u nɛɛ,
i ka yabu ye kpuro yario min di, i ku
nɛn Baaban yɛnu gɔsia yaburu.
17 Yera win bwãaba yaaya ye ba
yorua Gusunɔn gari sɔɔ ba nɛɛ,
"Wunɛn dirun kĩra man mɛnimɔ nge
dõɔ."
18 Yera Yuuba ba nùn bikia, yĩre terà
kaa kpĩ a sun sõɔsi su ka gia ma a
kookoo sin yiiko mɔ.
19 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i sãa yee
te suro, sõɔ itan baa sɔɔ kon maa tu
seesia.
20 Ma Yuuba ba nɛɛ, wõɔ weeru ka
nɔɔba tia ba kua sãa yee ten bana sɔɔ,
amɔna kaa koosina a ka tu seeya sõɔ ita
sɔɔ.
21 Adama sãa yee tèn gari u mɔ̀, win
wasiya.
22 Sanam mɛ Yesu u seewa gɔrin di,
win bwãaba gari yini kpuro yaaya yi u
raa gerua, ma ba Gusunɔn gari naanɛ
doke ka sere maa gari yi Yesun tii u raa
bu sõɔwa.

Yesu u tɔmbu kpuro yɛ̃

23 Sanam mɛ Yesu u wãa Yerusalɛmuɔ
Gɔɔ sararibun tõɔ bakaru sɔɔ, tɔn
dabira nùn naanɛ doke, ye ba win sɔm
maamaakiginu wa ni u kua.
24 Adama u ǹ win tii bu wɛ̃ yèn sõ u
be kpuron gõrusu yɛ̃.
25 N ǹ maa tilasi goo u ka nùn tɔnun
daa tusia, domi u yɛ̃ sãa sãa ye ya wãa
tɔnun nukurɔ.

3

Yesu ka Nikodɛmu

1 Durɔ goo wãa Falisiba sɔɔ wi ba
ra nɛɛ Nikodɛmu, u sãawa Yuuban
tɔnwero.
2 Durɔ wi, u da Yesun mi sõɔ teeru
wɔ̃kuru, ma u nɛɛ, yinni, sa yɛ̃ ma
Gusunɔwa nun gɔrima a ka sun keu
sõɔsi, domi goo sari wi u koo kpĩ u sɔm
maamaakigii nini ko nìn bweseru a ra
ko, ma n kun mɔ Gusunɔ wãa ka yɛ̃ro.
3 Ma Yesu u nɛɛ, ka geema, na nun
sõɔmɔ, ma n kun mɔ ba tɔnu mara nɔn
mɛɛruse, u ǹ kpɛ̃ u ko ban te Gusunɔ u
swĩigii.
4 Nikodɛmu u nùn bikia u nɛɛ,
amɔna ba koo tɔnu ma kpam sanam
mɛ u bukura. U koo kpĩ u wura win
mɛron nukurɔ bu sere nùn ma nɔn
mɛɛruse?
5 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, geema na
nun sõɔmɔ, goo sari wi u koo kpĩ u
ko ban te Gusunɔ u swĩigii ma n kun
mɔ ba nùn mara ka nim ka Gusunɔn
Hunde.
6 Tɔnuwa tɔnu u ra ma, Gusunɔn
Hunde maa, hundewa u ra ma.
7 A ku biti ko yèn sõ na nun sõɔmɔ
ma ba ǹ koo ko ba kun tɔnu mara nɔn
mɛɛruse.
8 Woo ga mò mi ga kĩ, ma a gen damu
nɔɔmɔ, adama a ǹ yɛ̃ mìn di ga na ka
mi ga dɔɔ. Mɛya n sãa ka baawure wi
Gusunɔn Hunde u mara.
9 Ma Nikodɛmu nùn bikia u nɛɛ,
amɔna yabu ye, ya koo ka koora mɛ.
10 Yesu u nɛɛ, wunɛ wi a keu sõɔsimɔ
Isireliban mi, ma a kun yabu yeni yɛ̃?
11 Ka geema na nun sõɔmɔ, bɛsɛ sa
gerumɔwa ye sa yɛ̃, ma sa yen areru
dimɔ ye sa wa. Ka mɛ, i ǹ kĩ i bɛsɛn
areru wura.
12 I ǹ man naanɛ doke sanam mɛ na
bɛɛ handunia yen gari sõɔmɔ. Amɔna
i ko ka naanɛ doke nà n bɛɛ Gusunɔ
wɔllun gari sõɔwa.
13 Goo sari wi u yɔɔwa Gusunɔ wɔllɔ
ma n kun mɔ Tɔnun Bii, wi u sarama
saa Gusunɔ wɔllun di.
14 Nge mɛ Mɔwisi u waa sua wɔllɔ
gbaburu sɔɔ, nge mɛya Tɔnun Bii wi,
u ǹ koo ko u kun suare tem di,
15 kpa baawure wi u nùn naanɛ doke
u n wãaru mɔ te ta ku ra kpe.
16 Domi Gusunɔ u handuniagibun
kĩru mɔ, sere u win Bii tɔn durɔ
teereru bu wɛ̃, kpa baawure wi u nùn
naanɛ doke, u ku kam ko, adama u n
wãaru mɔ te ta ku ra kpe.
17 Gusunɔ u ǹ win Bii gɔrimɛ
handuniaɔ u ka handunia taarɛ wɛ̃,
adama handunia yu ka faaba waarawa
saa win min di.
18 Baawure wi u nùn naanɛ doke, ba
ǹ nùn taarɛ wɛ̃ɛmɔ, adama wi u kun
nùn naanɛ doke ba yɛ̃ro taarɛ wɛ̃ kɔ,
yèn sõ u ǹ Gusunɔn Bii teereru naanɛ
doke.
19 N wee mìn di taarɛ wɛ̃ɛbu na. Yam
bururam mu na handuniaɔ, adama
tɔmba yam wɔ̃kuru kĩa n yam bu-
ruram kere yèn sõ ben kookoosu kun
wã si ba mò.
20 Domi baawure wi u daa kõsa mò,
u ra n yam bururam tusawa. U ku
ra maa nɛ yam bururam sɔɔ, kpa win
kookoosu su ku raa sõɔsire.
21 Adama wi u gea mò, wiya ra
nɛ yam bururam sɔɔ kpa bu ka wa
ma win kookoosu su kooramɔwa
Gusunɔn min di.

Yesu ka Yohanu

22 Amɛn biru Yesu ka win bwãabu
ba da Yudean temɔ. Miya u ka bu sina,
ma u dera ba tɔmbu batɛmu mò.
23 Yohanun tii u tɔmbu batɛmu mò
Enɔnuɔ, Salimun bɔkuɔ, yèn sõ nim
yiba mi. Ma tɔmba daamɔ win mi, u
bu batɛmu mò.
24 Saa ye, ba ǹ gina Yohanu pirisɔm
diru dokem kpa.
25 Sanam mɛya sikirinɔ ga seewa
Yohanun bwãabu ka Yuu goon suunu
sɔɔ sãrasiabun garin sõ.
26 Ma ba da Yohanun mi, ba nɛɛ,
yinni a durɔ wi yaaye? Wi u raa wãa
ka wunɛ sannu Yuudɛnin guruɔ, wìn
seeda a di? N wee, u maa dera ba

tɔmbu batɛmu mɔ̀ ni. Tɔmbu kpuro
ba maa daamɔ win mi.
27 Yohanu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, goo sari
wi u koo gãanu wa ma n kun mɔ ni
Gusunɔ u nùn wɛ̃.
28 Bɛɛn tii i sãa nɛn seedagibu ye na
gerua ma n ɔ̀ nɛ, Kirisi wi, adama ba
man gɔrimawa n ka nùn swaa gbiiya.
29 I ɔ̀ yɛ̃ ma wi u kurɔ kpao mɔ, wiya
kurɔ kpaon durɔ? Durɔ win bɔrɔ wi u
nùn yɔ̃re u win nɔɔ nɔɔmɔ, wiya nuku
dobu mɔ. Yen sɔ̃na nɛn tiin nuku dobu
yiba.
30 Yesun bɛɛrɛ ya koo sosiwa, kpa
nɛgia yu kaara.

Wi u na saa Gusunɔ wɔllun di

31 Wi u na saa wɔllun di u
kpuro kere. Wi u wãa handuniaɔ,
handuniagiiwa u sãa, handuniagia u
ra n gerumɔ. Wi u maa na saa wɔllun
di u kpuro kere.
32 Ye u wa ka ye u nua, yen arera u
dimɔ. Adama goo sari wi u win areru
wura.
33 Baawure wi u win areru wura, u
seeda diwa ma Gusunɔ sãa geegii.
34 Wi Gusunɔ u gɔrima, wiya u
Gusunɔn gari gerumɔ, domi Gusunɔn
Hunde yibawa wi sɔɔ.
35 Baaba u win Bii kĩ, ma u nùn yabu
kpuro nɔmu sɔndia.
36 Wi u Bii naanɛ doke u wãaru mɔ
te ta ku ra kpe. Wi u kun maa Bii wi
mɛm nɔɔwɛ, u ɔ̀ wãa te wasi, adama
Gusunɔn mɔru wãa yɛ̃ron wirɔ.

4

Yesu ka kurɔ Samarigii

1 Falisiba ba nua ma Yinni Yesu
u bwãabu waamɔ u batɛmu mɔ̀ n
Yohanu kere.
2 N sere deema n ɔ̀ Yesun tii u ra
batɛmu ye ko, win bwãaba ba mɔ̀.
3 Sanam mɛ Yesu u nua ye ba
gerumɔ, u yara Yudean di ma u gɔsira
u da Galile gia.
4 Ye u dɔɔ mi, tilasiwa u ka Samari
sara.
5 Ma u tura Samarin wuu gagu sɔɔ
ge ba ra nɛɛ Sikari, ge ga wãa tem mɛn
bɔkuɔ mɛ Yakɔbu u Yosɛfu win bii kã.
6 Miya Yakɔbun dɔkɔ ya wãa. Yesu u
wasira win sanum sɔɔ, ma u sina dɔkɔ
yen bɔkuɔ. N deema saa ye, sɔ̃ɔ wii
wɔlla.
7 N wee kurɔ Samarigii goo u nim
takam na mi, ma Yesu u nùn nim kana
u nɔ.
8 Saa ye, win bwãaba kusenu dwem
da wuu sɔɔ.
9 Ma kurɔ Samarigii wi, u nùn bikia
u nɛɛ, amɔna wunɛ wi a sãa Yuu, a ka
man nim kanamɔ a nɔ, nɛ wi na sãa
Samarigii.
N deema Yuuba ka Samarigibu ba
ku ra tɔbirinɛ.
10 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, à n daa
Gusunɔn kɛ̃ru yɛ̃, ma a maa nùn yɛ̃
wi u nun nim bikiamɔ, kaa raa man
bikiawa kpa n nun nim wãarugim kɛ̃.
11 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, ma
a kun maa dɔkɔ kaaru mɔ ni, dɔkɔ ye
wee ya maa duku, ma giara kaa nim
wãarugim mɛ wa.
12 Bɛsɛn sikado Yakɔbu wiya u sun
dɔkɔ yeni gbeeya. Wi ka win bibu ka
win yaa sabenu kpuro ba maa nɔra
mi. Wunɛ a Yakɔbu bɛsɛn sikado wi
kerewa?
13 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, baawure
wi u nim mɛ nɔrumɔ, nim nɔru ga koo
maa nùn ko.
14 Adama baawure wi u koo nim nɔ,
mɛ kon nùn kɛ̃, nim nɔru ga ɔ̀ maa
yɛ̃ro mɔ̀ ka baadommaɔ. Domi nim mɛ
na kon nùn kɛ̃ mu koo ko bwia yɛ̃ro
sɔɔ, ye ya ko n nim sumɔ, mɛ mu tɔnu
wãaru te ta ku ra kpe wɛ̃ɛmɔ.
15 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, a man
nim mɛ kɛ̃ɛyɔ kpa nim nɔru gu ku maa
man ko n sere nɛɛ, kon nim takam na
mini.
16 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo a
wunɛn durɔ sokuma i na mini.
17 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, na ɔ̀ durɔ mɔ.
Ma Yesu u nɛɛ, gema a gerua ma a
kun durɔ mɔ,
18 domi durɔbu nɔɔbuwa a raa mɔ.
Wi a maa mɔ tɛ̃, u ɔ̀ sãa wunɛn durɔ.
Gema a man sɔ̃ɔwa.
19 Ma kurɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, na wa
ma wunɛ Gusunɔn sɔmɔwa.
20 Bɛsɛ Samarigibu, bɛsɛn sikadoba
ba ra raa Gusunɔ sãwa guu
tenin wɔllɔ, ma bɛɛ Yuuba i nɛɛ,
Yerusalɛmuɔra n weenɛ ba n da
Gusunɔ sã.
21 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kurɔ
wunɛ, a nɛn gari naanɛ koowo yi na

nun sɔ̃ɔmɔ. Saa ya sisi yè sɔɔ ba ǹ maa
Gusunɔ Baaba sãamɔ guu tenin wɔllɔ,
ǹ kun mɛ Yerusalɛmuɔ.
22 Bɛɛ Samarigibu, i ǹ yɛ̃ wi i sãamɔ.
Bɛsɛ Yuuba sa yɛ̃ wi sa sãamɔ domi
faaba ya weewa saa Yuuban min di.
23 Adama saa ya sisi, ya mam
tunuma kɔ, yè sɔɔ sãɔ geobu ba ko
n Gusunɔ Baaba sãamɔ hunde sɔɔ ka
gem sɔɔ. Benin bwesera u kasu bu
nùn sã.
24 Gusunɔ u sãawa hunde, be ba
maa nùn sãamɔ, ba koo nùn sãwa
hunde sɔɔ ka gem sɔɔ.
25 Ma kurɔ wi, u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
na yɛ̃ ma Mɛsi wi, wi ba ra maa soku
Kirisi, u sisi. Wiya ù n tunuma u koo
sun baayere nɔɔsia.
26 Ma Yesu u nɛɛ, nɛna mi, nɛ wi na
ka nun gari mɔ̀.
27 Sanam mɛ sɔɔra Yesun bwãaba
tunuma. N bu biti kua too too ye ba
wa u ka tɔn kurɔ gari mɔ̀. Ka mɛ, ben
suunu sɔɔ goo kun kurɔ wi bikie mba
u kĩ. Ba ǹ maa Yesu bikie, mba n kua
u ka kurɔ wi gari mɔ̀.
28 Sanam mɛya kurɔ wi, u win tooru
deri, ma u gɔsira u da wuuɔ.
29 U wuugibu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na i durɔ
goo wa wi u man sɔ̃ɔwa ye na raa kua
kpuro. Ǹ n man na, n ǹ Kirisi wi mi
re?
30 Ba yarima wuun di ma ba da win
mi gia.
31 Saa ye sɔɔra win bwãaba nùn su-
uru kana ba nɛɛ, yinni a den gãanu
dio.
32 Adama u nɛɛ, na dĩanu ganu mɔ ni
bɛɛ i ǹ yɛ̃.
33 Yen sɔ̃na bwãa be, ba bikianamɔ
nge goo u ko n ka nùn dĩanu naawɛwa
u di?
34 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn dĩana
n wi u man gɔriman gɔ̃ru kĩru ko kpa
n win sɔmburu wiru go.
35 Bɛɛ i ra gere i nɛɛ, n tie suru
nnɛ gɛ̃ɛbun saa yu ka turi. Adama na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i gbea mɛɛrio i wa nge mɛ
baayeren sɔmbu tura.
36 Wi u gɛ̃ɛmɔ u win kɔsiaru
mwaamɔ kɔ, u maa guramɔ ye ya ko
n wãa sere ka baadommaɔ, kpa wi ka
duuro ba n nuku dobu mɔ sannu.
37 Mɔn teni, ta sãa gem te ta gerumɔ
ta nɛɛ, goo u duurumɔ, goo maa gɛ̃ɛmɔ.
38 Na bɛɛ gɔra i ka gɛ̃ mi i ǹ daa
duure. Gaba ba duura, wee bɛɛ i yen
are dimɔ.
39 Samarigibu dabiru wuu ge sɔɔ, ba
Yesu naanɛ doke kurɔ win seedan sɔ̃,
ye u gerua ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa yabu
ye u raa kua kpuro.
40 Yen sɔ̃na ye Samarigibu ba da ba
nùn deema, ba nùn suuru kana u ka
bu sina. Ma u ka bu sina sɔ̃ɔ yiru.
41 Be ba maa nùn naanɛ doke win
tiin garin sɔ̃, beya ba dabiru bo.
42 Ma ba kurɔ wi sɔ̃ɔwa ba nɛɛ n ǹ mɔ
win gere tɔnan sɔ̃ be, ba Yesu naanɛ
doke. Ba maa nùn naanɛ dokewa win
tiin gari yi ba nuan sɔ̃, ma ba gia ka
gem ma wiya Kirisi, handunian Faaba
kowo.

Yesu u wirugii goon bii bɛkia

43 Sɔ̃ɔ yiru yen biru Yesu u doona
min di, ma u da Galilen temɔ.
44 Domi win tii u gerua u nɛɛ, sɔmɔ
ku ra n bɛɛrɛ mɔ win tiin temɔ.
45 Sanam mɛ u tura Galileɔ, ma
Galilegibu ba nùn dam koosia ka nuku
dobu domi ben tii ba raa tɔ̃ɔ bakaru da
Yerusalɛmuɔ, ba maa baayere wa ye u
kua tɔ̃ɔ baka te sɔɔ.
46 Ma Yesu u kpam wura Kanaɔ
Galilen temɔ, mi u nim gɔsia
tam. Durɔ goo maa wãa mi,
sunɔn asakpɔbu sɔɔ wìn bii u barɔ
Kapenamuɔ.
47 Ye asakpɔ wi nua ma Yesu u yara
Yudean di u na Galileɔ, yera u da
win mi, ma u nùn suuru kana u na
Kapenamuɔ u nùn win bii bɛkia, wi u
wasikiramɔ.
48 Yera Yesu nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ma
n kun mɔ bɛɛ i yĩreru wa ka sɔm
maamaakiginu, i ǹ naanɛ dokemɔ.
49 Ma asakpɔ wi, u nɛɛ, Yinni a gem
mɔ, a na a bii wi wa u sere gbi.
50 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u doo,
win bii u bɛkura.
Ma durɔ wi, u Yesun gari naanɛ
doke yi u nùn sɔ̃ɔwa ma u doona.
51 Sanam mɛ u dɔɔ yɛnuɔ, u ka win
sɔm kowobu yinna swaaɔ ma ba nùn
sɔ̃ɔwa ma win bii u bɛkura.

52 Ma u bu bikia saa yerà u bɛkura.
Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, gĩa sɔ̃ɔ sɔɔn kɔba
tia dee deewa bara te, ta nùn deri.
53 Sanam mɛya bii win baaba u
yaaya ma saa yera mam mam Yesu u
nùn sɔ̃ɔwa ma win bii u bɛkura. Ma
asakpɔ wi ka win yɛnugibu kpuro ba
Yesu naanɛ doke.
54 Yeniwa maamaaki yiruse ye Yesu
u kua, sanam mɛ u yara saa Yudean di
u da Galileɔ.

5

Yesu u barɔ goo bɛkia

1 Yen biru Yuuban tɔ̃ɔ bakaru gara
tura, ma Yesu u da Yerusalɛmuɔ.
2 Yɛru gaga wãa wuu ge sɔɔ, yãanun
duu yerun bɔkuɔ, ga kɔnnɔsu nɔɔbu
mɔ. Gen yĩsira Bɛtisata ka Heberum.
3 Kɔnnɔ si sɔɔra barɔ dabira ra nɛ ta n
kpĩ, wɔ̃kobu ka yɛmɔbu ka bèn wasin
bee tia ya gu. [Miya ba ra n kpĩ ba nim
buriru mara.
4 Domi gasɔ ka gasɔ Yinnin gɔrado
u ra saramɛ u du yɛru ge sɔɔ, kpa u
nim mɛ buri. Nim mɛ, mù n burira
mu kpa, wi u gbia u dua mɛ sɔɔ u ra
bɛkurewa baa ǹ n bara teren na yɛ̃ro
u mɔ.]
5 Durɔ goo maa wãa mi, wi u barɔ saa
wɔ̃ɔ weeru yiru sarin di.
6 Yesu u nùn wa u kpĩ mi. Ye u maa
gia ma u wãa mi n tɛ, u nùn bikia u nɛɛ,
a kĩ a bɛkura?
7 Barɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, Yinni,
na ǹ goo mɔ wi u koo man sua u kpɛ̃ɛ
yɛru ge sɔɔ, sanam mɛ nim mu burira.
Nà n tatirimɔ n ka du mi, goo u ra man
kãsiwa.
8 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a
wunɛn kɔ̃ɔ sua kpa a n sĩimɔ.
9 Mii mii durɔ wi, u bɛkura ma u win
kɔ̃ɔ sua u sĩimɔ.
N deema tɔ̃ɔ te, ta sãawa tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru.
10 Yen sɔ̃na Yuuba ba durɔ wi sɔ̃ɔwa
wi ba bɛkia mi, ba nɛɛ, tɔ̃ɔ wɛ̃rarugira
gisɔ, wooda ya maa yina goo u kɔ̃ɔ
sɔbe.
11 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wi u man
bɛkia, wiya u nɛɛ n nɛn kɔ̃ɔ suo na n
sĩimɔ.
12 Ba nùn bikia ba nɛɛ, wara nun
sɔ̃ɔwa a wunɛn kɔ̃ɔ suo a n sĩimɔ.
13 N deema durɔ wi ba bɛkia mi, u ǹ
yɛ̃ro yɛ̃, domi Yesu u doona min di, tɔn
wɔru ge ga wãa min sɔ̃.
14 Yen biru Yesu u nùn wa sãa yerɔ
ma u nɛɛ, n wee a bɛkura, a ku ra maa
durum ko, kpa kɔ̃sa ye ya yeni kere yu
ku raa maa nun deema.
15 Ma durɔ wi, u wura Yuu ben mi
gia u bu sɔ̃ɔwa ma Yesuwa u nùn bɛkia.
16 Yenin saabuwa Yuuba ba Yesu
nɔni sɔ̃ɔru torua yèn sɔ̃ u yabu yen
bweseru kua tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ.
17 Adama Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nge
mɛ nɛn Baaba u sɔmburu mɔ̀ sere ka
tɛ̃, mɛya nɛn tii na maa mɔ̀.
18 Gari yin sɔ̃na Yuuba ba kpam
hania sosi bu ka nùn go, n ǹ mɔ
yèn sɔ̃ u tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sanka tɔna,
adama yèn sɔ̃ u maa nɛɛ win Baabawa
Gusunɔ. Mɛsuma u ka win tii Gusunɔ
nɛrasinamɔ.

Gusunɔn Biin yiiko

19 Yera Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ, nɛ Bii na ǹ kpɛ̃ n gãanu ganu ko
ka nɛn tii ma n kun mɔ gãa ni na wa
nɛn Baaba u mɔ̀. Baayere ye Baaba u
mɔ̀, yera nɛ Bii na maa mɔ̀.
20 Domi Baaba u win Bii kĩ, ma u nùn
yabu baayere sɔ̃ɔsimɔ ye u mɔ̀. U koo
nùn sɔmburu sɔ̃ɔsi te ta teni kere, kpa
bɛɛ kpuro i ka biti ko.
21 Nge mɛ Baaba u ra gɔribu seeye
kpa u bu ko wasobu, nge mɛya maa, be
Bii u kĩ u wãaru wɛ̃, u bu tu wɛ̃ɛmɔ.
22 Baaban tii u ku ra maa goo siri,
adama u siribu kpuro win Bii nɔmu
sɔndia,
23 kpa tɔmbu kpuro bu ka Bii bɛɛrɛ
wɛ̃ nge mɛ ba Baaba bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. Wi
u kun Bii bɛɛrɛ wɛ̃, Baabawa u ǹ bɛɛrɛ
wɛ̃, wi u nùn gɔrima.
24 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u nɛn gari swaa daki, ma u wi u
man gɔrima naanɛ doke, yɛ̃ro wãaru
mɔ te ta ku ra kpe. U ǹ maa sisi siri
yerɔ, adama u gɔɔ sarari u dua wãaru
sɔɔ.
25 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, saa ya sisi
ya mam tunuma kɔ, ye gɔribu ba koo
Gusunɔn Biin nɔɔ nɔ. Be ba koo maa
gu nɔ ba ko n wãaru mɔ.

26 Nge mɛ Baaba win tii u sãa
wãarun nuuru, nge mɛya u maa win
Bii kua wãarun nuuru.
27 Ma u nùn yiiko wɛ̃ u ka siribu ko
yèn sɔ̃ wiya Tɔnun Bii wi.
28 I ku biti ko yenin sɔ̃, domi saa ya
sisi yè sɔɔ be ba wãa sikirɔ ba koo win
nɔɔ nɔ
29 kpa bu yari. Be ba gea kua ba koo
sikura bu ka wãaru di. Be ba maa kɔ̃sa
kua kpa bu sikura bu ka bu siri.

Yesun yiikon areru

30 Yesu maa nɛɛ, na ǹ kpɛ̃ n gãanu
ganu ko ka nɛn tii. Nge mɛ Baaba man
sɔ̃ɔsimɔ, nge mɛya na ra ka siri, kpa
nɛn siribu bu n ka sãa dee dee, domi
n ǹ mɔ nɛn tiin gɔ̃ru kĩra na kasu, ma
n kun mɔ wi u man gɔrimagiru.
31 Nà n nɛn tii areru diiyammɛ, are
te, ta ǹ naanɛ mɔ.
32 Adama goo wãa wi u man areru
diiyammɛ, na maa yɛ̃ ma ye u man
geruammɛ ya sãawa gem.
33 Bɛɛ i bɛɛn sɔmɔbu gɔra Yohanun
mi, ma u gem areru di.
34 N ǹ mɔ tilasi tɔnu u man areru
diiya, na gesi yeni gerumɔwa kpa i ka
faaba waara.
35 Yohanu u sãawa nge fitila ge ga
mɛni ga yam bururasie. Bɛɛ i kĩa i n
nuku dobu mɔ win yam bururam mɛ
sɔɔ saa fiiko.
36 Adama na areru mɔ te ta
Yohanugiru kpãaru kere. Yera sɔma
ye na mɔ̀, ye Baaba man nɔmu sɔndia.
Yeya ya sɔ̃ɔsimɔ ma Baabawa u man
gɔrima.
37 Baaba wi u maa man gɔrima win
tii u man areru diiya. Bɛɛ i ǹ win nɔɔ
nɔɔre baa nɔn teeru, i ǹ maa ka nùn
nɔnu waare.
38 I ǹ win gari wure yèn sɔ̃ i ǹ yɛ̃ro
naanɛ doke wi u gɔrima.
39 Bɛɛ i ra n mɛɛrimɔ Gusunɔn gari
sɔɔ yèn sɔ̃ i tamaa i ko wãaru te ta ku
ra kpe wa mi sɔɔ. N deema gari yiya yi
man areru diiyammɛ.
40 Ka mɛ, i yina i na nɛn mi kpa i n ka
wãaru mɔ.
41 Na ǹ bɛɛrɛ kasu tɔmbun mi.
42 Adama na bɛɛ yɛ̃. Na yɛ̃ ma bɛɛn tii
i ǹ Gusunɔn kĩru mɔ bɛɛn nukurɔ.
43 Na nawa ka nɛn Baaban yĩsiru, ma
i ǹ man wure. Adama goo ù n na ka
win tiin yĩsiru, wiya i ko wura.
44 Bɛɛ i ra kã i bɛɛrɛ kuana, adama i
ku ra Gusunɔ turon bɛɛrɛ kasu. Ǹ n
mɛn na, amɔna i ko ka naanɛ doke.
45 Ka mɛ, i ku bwisiku ma nɛna
kon bɛɛ durum mani Baaban mi.
Mɔwisiwa koo bɛɛ durum mani, wìn
gari i naanɛ sãa.
46 Bɛɛ ì n daa Mɔwisi naanɛ doke ka
gem, i ko raa maa nɛn tii naanɛ doke,
domi nɛn gariya Mɔwisi u yorua.
47 Adama i ǹ win gari naanɛ doke. Ǹ
n mɛn na, amɔna i ko ka nɛn gari naanɛ
doke.

6

Yesu u tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔbu diisia

(I maa mɛɛrio Mateu 14:13-21, Maaku 6:30-44, Luku 9:10-17)

1 Amɛn biru Yesu u daa bure te
tɔbura te ba ra soku Galilen daa bu-
reru, tera ba ra maa soku Tiberia.
2 Miya tɔn wɔru guna ya nùn swĩi
yèn sɔ̃ ba win sɔm maamaakiginu wa
ni u kua barɔbu sɔɔ.
3-4 Ye Yuuban tɔ̃ɔ baka te ba ra
soku Gɔɔ sararibu ta turuku kua, Yesu
u yɔɔwa guuru wɔllɔ u sina ka win
bwãabu sannu.
5 Ye u win nɔni sua wɔllɔ ma u tɔn
dabiru wa ta sisi win mi, ma u Filipu
bikia u nɛɛ, ma gia sa ko dĩanu wa su
dwe tɔn beni bu ka di.
6 U yeni geruawa u ka Filipun
laakari mɛɛri, domi win tii u yɛ̃ kɔ ye
u koo ko.
7 Ma Filipu u nùn wisa u nɛɛ, baa
sɔm kowon sɔ̃ɔ goobun (200) gobi kun
tura su ka dĩanu dwe tɔn beni bu ka di,
baa ǹ n fiiko fiikon na.
8 Win bwãabun turo, wi ba ra soku
Andere, Simɔɔ Piɛɛn wɔnɔ, u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
9 bii tɔn durɔ goo wãa mini wi u
pɛ̃ɛ nɔɔbu mɔ ka swɛ̃ɛ piiminu yiru.
Adama mba yeni ya koo ko tɔn dabi
teni sɔɔ.
10 Ma Yesu u nɛɛ, i de tɔn be, bu sina.
N deema yaka kpɛnsu yiba mi,
ma tɔn be, ba sina si sɔɔ. Tɔn
durɔbun geera tura nɔrɔbun suba
nɔɔbu (5.000).

11 Ma Yesu u pɛ̃ɛ ye sua u Gusunɔ
siara. Ye u kpa u dera ba tɔn be yabua
be ba sɔ̃ mi, mɛya maa ka swɛ̃ɛ yi. Ma
tɔn be kpuro ba di nge mɛ̀n nɔru ba kĩ.
12 Ye ba deba ba kpa u win bwãabu
sɔ̃ɔwa bu guro ye n tie kpa n ku raa
kam ko.
13 Ma ba pɛ̃ɛ nɔɔbu yen ye ba di n
tiara gure birenu wɔkura yiru sɔɔ.
14 Sanam mɛ tɔn be, ba sɔm
maamaakigiru wa te Yesu u kua ba
gerua ba nɛɛ, ka geema, wiya Gusunɔn
sɔmɔ wi u sisi handuniaɔ.
15 Ye Yesu u gia ma ba wesianamɔwa
bu ka nùn mwa bu sunɔ ko, yera u
gɔsira u da guuru wɔllɔ wi turo.

Yesu u sĩimɔ nim wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 14:22-33, Maaku 6:45-52)

16 Ye n kua yoka ma win bwãabu ba
da Galilen daa burerun goorɔ.
17 Ba dua goo nimkuu sɔɔ ma ba daa
bureru tɔburɔ ba dɔɔ Kapenamu gia.
Saa ye, yam tĩra kɔ, ma Yesu kun bu
deemam kpa.
18 Wee daa bureru ta burinamɔ yèn
sɔ̃ woo damguu ga mɔ̀.
19 Ye ba ka sɛsɛru nim mura nge kilo
nɔɔba tian saka, ba Yesu wa u sĩimɔ
nim wɔllɔ u wee goo nimkuu gia, ma
bɛrum bu mwa.
20 Adama Yesu u nɛɛ, nɛna, i ku
bɛrum ko.
21 Sanam mɛya ba ka nùn nuku
dobu mwa goo nimkuu sɔɔ. Mii mii
goo nimkuu ge, ga tura mi ba dɔɔ.

Tɔn dabinu Yesu kasu

22 Yen sisiru tɔn be ba gina wãa daa
bure ten guru mi, ba yaaya ma goo
nimkuu teuwa ga raa wãa mi. Ba maa
yɛ̃ ma Yesu kun due goo ge sɔɔ ka win
bwãabu sannu, be tɔnawa ba doona.
23 Wee, goosu gasu maa na yam min
bɔkuɔ mi ba pɛ̃ɛ di saa ye Yinni u
Gusunɔ siara u kpa.
24 Yen sɔ̃na ye ba wa ma Yesu ka win
bwãabun goo kun wãa mi, ba goo si
dua ba da Kapenamuɔ ba Yesu kasu.

Yesuwa dĩa wãaruginu

25 Ye tɔn be, ba Yesu wa daa bure ten
gooru giɔ, ba nùn bikia ba nɛɛ, yinni,
domma a na gee?
26 Yesu u bu wisa u nɛɛ, ka geema na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, bɛɛ i man kasuwa yèn sɔ̃ i
pɛ̃ɛ di i deba, n ǹ mɔ yèn sɔ̃ i nɛn sɔm
maamaakiginu wa.
27 I ku dĩa ni nu ra kɔ̃si tɔnan
sɔmburu ko, adama i dĩa ni nu wãaru
te ta ku ra kpe wɛ̃ɛmɔn sɔmburu
koowo. Dĩa niya Tɔnun Bii u koo bɛɛ
wɛ̃ yèn sɔ̃ wiya Gusunɔ Baaba u win
yiikon yĩreru dokea.
28 Sanam mɛya ba nùn bikia ba nɛɛ,
mba sa ko ko su ka sɔma ko ye Gusunɔ
u kĩ.
29 Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔmbu te
Gusunɔ u kĩ, tera i win gɔro naanɛ
doke.
30 Ba nùn bikia ba nɛɛ, yĩre terà kaa
sun sɔ̃ɔsi kpa su ka nun naanɛ doke.
Nge sɔmbu terà kaa ko.
31 Bɛsɛn sikadoba ba dĩa ni ba ra
soku manna di gbaburu sɔɔ, nge mɛ ba
yorua ba nɛɛ, "Saa Gusunɔ wɔllun diya
u bu dĩanu kã ba di."
32 Yesu nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
n ǹ mɔ Mɔwisiwa u bɛɛ dĩanu wɛ̃ saa
wɔllun di, adama nɛn tiin Baabawa u
bɛɛ dĩa geenu wɛ̃ɛmɔ saa wɔllun di.
33 Domi dĩa ni Gusunɔ u wɛ̃ɛmɔ,
niya wi u sarama saa Gusunɔ wɔllun
di ma u handuniagibu wãaru wɛ̃ɛmɔ.
34 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Yinni, a n
sun dĩa ni wɛ̃ɛmɔ baadomma.
35 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna dĩa
wãaruginu. Baawure wi u na nɛn mi,
gɔ̃ɔra kun maa nùn goomɔ. Wi u maa
man naanɛ doke, nim nɔru ga ǹ nùn
goomɔ ka baadommaɔ.
36 Adama, nge mɛ na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa, i
man wa kɔ, i ǹ maa man naanɛ doke.
37 Baawure wi Baaba man wɛ̃ u koo
na nɛn mi. Wi u maa na nɛn mi, na ǹ
nùn yinamɔ, baa ǹ n kua amɔ.
38 Domi na saramawa saa Gusunɔ
wɔllun di n ǹ mɔ n ka nɛn tiin gɔ̃ru kĩru
ko ma n kun mɔ wi u man gɔrimagiru.
39 Wi u man gɔriman gɔ̃ru kĩi te wee,
n ku ra goo kɔ̃ baa tɔn turo be u man
wɛ̃ sɔɔ, adama n ka be kpuro seeyawa
gɔrin di sanam dãakim sɔɔ.
40 Nɛn Baaban gɔ̃ru kĩi tera,
baawure wi u Bii wa, ma u nùn naanɛ
doke, u n wãaru mɔ te ta ku ra kpe.
Kon maa yɛ̃ro seeya gɔrin di sanam
dãakim sɔɔ.

41 Sanam mɛya Yuuba ba wɔki, yèn
sɔ̃ u gerua ma wiya dĩa ni nu sarama
saa Gusunɔ wɔllun di.
42 Ma ba bikiana ba nɛɛ, n ǹ Yesu wi
mini? N ǹ Yosɛfun bii wìn baaba ka
mɛro sa yɛ̃? Amɔna u ka gerumɔ ma
wiya sarama saa wɔllun di.
43 Yesu u bu wisa u nɛɛ, i ku maa
wɔki.
44 Goo sari wi u koo kpĩ u na nɛn mi
ma n kun mɔ Baaba wi u man gɔrima
u yɛ̃ro gawama. Nɛna kon maa nùn
seeya gɔrin di sanam dãakim sɔɔ.
45 Gusunɔn sɔmɔbu ba yorua ba
nɛɛ, “Gusunɔn tii u koo baawure keu
sɔ̃ɔsi.” Ǹ n mɛn na, baawure wi u
Baaban nɔɔ nua, ma u win sɔ̃ɔsiru
mwa, yɛ̃ro u koo na nɛn mi.
46 N ǹ mɔ goo u Baaba waare ma n
kun mɔ wi u na saa Gusunɔn min di,
wiya u Baaba wa.
47 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, wi u man
naanɛ doke, u wãaru mɔ te ta ku ra
kpe.
48 Nɛna dĩa wãaruginu.
49 Bɛɛn sikadoba ba manna di
gbaburu sɔɔ ma ba gu.
50 Adama nɛ na ka dĩanu yã ni nu
sarama saa Gusunɔ wɔllun di, ni tɔnu
u koo di u kun ka gu.
51 Nɛna dĩa wãaruginu ni nu sarama
Gusunɔ wɔllun di. Baawure wi u nu
di u wãaru mɔ sere ka baadommaɔ.
Dĩa ni kon yɛ̃ro wɛ̃, nɛn wasiya yi na
wɛ̃ɛmɔ handuniagibu ba n ka wãaru
mɔ.
52 Gari yi, yi dera sikirinɔ ga dua
Yuuba sɔɔ. Ba nɛɛ, amɔna durɔ wi, u
koo ka sun win wasi wɛ̃ su tem.
53 Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
ma n kun mɔ i Tɔnun Biin yaa tema,
kpa i win yɛm nɔ, wãaru sari bɛɛ sɔɔ.
54 Domi baawure wi u nɛn yaa tema,
ma u nɛn yɛm nɔra, u wãaru mɔ te ta
ku ra kpe. Kon maa nùn seeya gɔrin
di sanam dãakim sɔɔ.
55 Ka gem nɛn wasi dĩana, nɛn yɛm
maa gãa nɔrurana.
56 Domi wi u nɛn yaa tema ma u nɛn
yɛm nɔra, u ko n wãawa nɛ sɔɔ, ma nɛn
tii ko na n maa wãa yɛ̃ro sɔɔ.
57 Baaba wasowa u man gɔrima, win
saabuwa na maa wãa. Mɛya baawure
wi u man tema, yɛ̃ro u wãaru mɔ nɛn
sɔ̃.
58 Na ka dĩanu yã ni nu sarama saa
Gusunɔ wɔllun di. Nu ǹ sãa nge dĩa ni
ba sokumɔ manna ni bɛɛn sikadoba ba
di, domi ba di, ba maa gu. Adama wi u
nini di u ko n wãawa ka baadommaɔ.
59 Yeniwa Yesu u gerua mɛnnɔ yeru
mi u bu keu sɔ̃ɔsimɔ Kapenamuɔ.

Wãaru te ta ku ra kpen gari

60 Sanam mɛ win bwãa dabira gari
yi nua ba nɛɛ, gari yi, gari sɛ̃sɔgiiya,
wara u koo kpĩ u yi nɔ.
61 Yesu u gia win tii sɔɔ ma win
bwãabu ba wɔki gari yin sɔ̃. Yen
sɔ̃na u bu bikia u nɛɛ, gari yi, yi bɛɛ
torasiamɔwa?
62 Bɛɛ ì n maa wa Tɔnun Bii u yɔɔmɔ
u wurɔ mi u raa wãa maa ni?
63 Hundewa ya ra tɔnu ko waso,
wasi kun are gɛɛ mɔ. Gari yi na bɛɛ
sɔ̃ɔwa, hundewa, wãara maa.
64 Ka mɛ, gaba wãa bɛɛ sɔɔ be ba kun
naanɛ doke. Domi Yesu u yɛ̃ saa yellun
di be ba kun nùn naanɛ doke, ka wi u
koo nùn dɔmɛ.
65 U maa nɛɛ, yenin sɔ̃na na bɛɛ
sɔ̃ɔwa ma goo sari wi u koo kpĩ u na
nɛn mi, n kun ka Baaban kɛ̃ru.
66 Saa dɔma ten diya win bwãa
dabira nùn suuri, ba ǹ maa ka nùn
sĩimɔ.
67 Yen sɔ̃na u win bwãabu wɔkura
yiru ye bikia u nɛɛ, bɛɛn tii maa ni? I
kĩ i doona?
68 Simɔɔ Piɛɛ u nùn wisa u nɛɛ, Yinni,
weren miya sa ko da. Wuna a wãaru te
ta ku ra kpen gari mɔ.
69 Tɛ̃ sa naanɛ doke, sa maa yɛ̃ kam
kam ma wuna Gusunɔn Bii Dɛɛro.
70 Yesu u bu bikia u nɛɛ, n ǹ nɛna na
bɛɛ wɔkura yiru ye gɔsa? Ka mɛ, bɛɛn
turo u sãa Setamgii.
71 Yudasiwa u ka yã, Simɔɔ
Isikariɔtun bii. Domi baa ù n wãa be
wɔkura yiru ye sɔɔ, wiya u koo Yesu
dɔmɛ.

7

Yesun wɔnɔbu

ba ǹ nùn naanɛ doke

1 Amɛn biru Yesu u sĩimɔ Galilen
tem sɔɔ. U ǹ kĩ u da Yudean tem gia

yèn sɔ̃ Yuuba ba swaa kasu bu ka nùn go.
2 Ma Yuuban tɔ̃ɔ bakara turuku
kooma te ba ra soku Kunun tɔ̃ɔ
bakaru.
3 Yen sɔ̃na Yesun wɔnɔbu ba nùn
sɔ̃ɔwa u doonɔ min di, u da Yudeaɔ,
kpa win bwãabu bu ka maa win
sɔmburu wa te u mɔ̀.
4 Domi goo ku ra gãanu ko asiri sɔɔ
sanam mɛ u kasu bu nùn gia batuma
sɔɔ. Ù n yabu yen bweseru mɔ̀, u win
tii handunia sɔ̃ɔsio.
5 Baa win wɔnɔbun tii, ba ǹ nùn
naanɛ doke.
6 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛn saa kun
turim kpa, adama bɛɛn saa sɔɔra i wãa
mi bɛɛ.
7 Handuniagiba kun kpɛ̃ bu bɛɛ tusi,
adama ba man tusa nɛ, yèn sɔ̃ na nɛɛ,
ben kookoosu kun wã.
8 Bɛɛ, i tɔ̃ɔ baka te doo. Nɛ na ǹ tu dɔɔ,
domi nɛn saa kun tura gina.
9 Ye u bu yeni sɔ̃ɔwa u kpa, ma u sina
Galile mi.

Yesu u tɔ̃ɔ bakaru da

10 Adama ye wi, Yesun wɔnɔ be, ba
tɔ̃ɔ baka te doona, yera win tii u maa
seewa u da mi, asiri sɔɔ.
11 Yuuba ba nùn kasu tɔ̃ɔ baka te sɔɔ,
ba bikiamɔ ba mɔ̀, mana u wãa.
12 Dabira tɔn wɔru ge sɔɔ, ba
sikirinamɔ tɛɛru tɛɛru win sɔ̃. Gabu
ba nɛɛ, wi tɔn geowa. Ma gaba nɛɛ, u
tɔmbu nɔni wɔ̃kumɔwa.
13 Adama goo sari wi u Yesun gari
gerua batuma sɔɔ Yuuban bɛrum sɔ̃.
14 Sanam mɛ n kua tɔ̃ɔ baka ten
bɔnu, Yesu u da sãa yerɔ ma u bu keu
sɔ̃ɔsim wɔri.
15 Ma biti Yuuba kua. Ba bikia ba
nɛɛ, amɔna durɔ wi, u ka tireru yɛ̃, wi,
wi u kun keu kue.
16 Yesu u bu wisa u nɛɛ, nɛn sɔ̃ɔsira
kun sãa nɛn tiigiru. Gusunɔgira, wi u
man gɔrima.
17 Goo ù n kĩ u Gusunɔn kĩru ko, u
koo gia nge mɛ nɛn sɔ̃ɔsira sãa, ǹ n
Gusunɔgirun na, ǹ n maa nɛn tiigirun
na.
18 Goo wi u gari gerumɔ ka win tiin
yiko, u win tiin bɛɛrɛ kasuwa. Adama
wi u bɛɛrɛ kasu ye ya sãa wi u nùn
gɔrimagia, siiwa gemgii, taki sari wi
sɔɔ.
19 Mɔwisi kun bɛɛ wooda wɛ̃ ro? Ka
mɛ, goo sari bɛɛ sɔɔ wi u wooda ye
mɛm nɔɔwɛ. Ǹ n mɛn na, mban sɔ̃na
i swaa kasu i ka man go.
20 Tɔn wɔru ga nùn wisa ga nɛɛ,
wɛrɛkunu nu nun wãasi. Wara swaa
kasu u ka nun go.
21 Yesu u bu wisa u nɛɛ, sɔm
maamaakigii teeru tɔnawa na kua, ma
bɛɛ kpuro i biti kua.
22 Adama i bwisikuo. Bango ya
weewa saa sikadoban min di, n ǹ
mɔ Mɔwisin min di, adama yèn sɔ̃
Mɔwisiwa u bɛɛ yen wooda wɛ̃, yen
sɔ̃na i ra bango ko baa tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru
sɔɔ.
23 Ǹ n mɛn na, ì n bii bango mɔ̀ tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru sɔɔ kpa i ku ka Mɔwisin
wooda sara, mba n kua i ka man mɔru
mɔ̀ sanam mɛ na tɔnun wasi kpuro
bɛkia tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ.
24 I ku maa gãanu siri nge mɛ i ka nu
waamɔ, adama i siri geebu koowo.

Yesuwa Kirisi wi Gusunɔ

u gɔsa

25 Sanam mɛ sɔɔra Yerusalɛmugibu
gaba bikia ba nɛɛ, n ǹ wi ba kasu bu go
wiya mi?
26 N wee, u gari mɔ̀ batuma sɔɔ, ma
goo kun gɛɛ gerua. Nge tɔnweroba
tubawa ma wiya Kirisi ka gem de?
27 Wee bɛsɛ kpuro sa yɛ̃ mìn di durɔ
wi, u yari. Adama sanam mɛ Kirisi koo
na goo kun ko n yɛ̃ mìn di u wee.
28 Sanam mɛ Yesu u keu sɔ̃ɔsimɔ sãa
yerɔ ma u gbãra u nɛɛ, bɛɛ i man tuba.
I maa yɛ̃ mìn di na yarima. Ka mɛ, na ǹ
nɛ ka nɛn tiin yiiko. Gemgiiwa u man
gɔrima, wi bɛɛ kun yɛ̃.
29 Nɛ, na nùn yɛ̃ domi saa win min
diya na na, wiya maa man gɔrima.
30 Yenin sɔ̃na ba gɔ̃ru doke bu ka
nùn mwa, adama goo sari wi u nùn
nɔmu sɔndi, domi win saa ya ǹ gina
turim kpa.
31 Dabiru tɔn wɔru sɔɔ ba maa
nùn naanɛ doke. Ma ba nɛɛ,
sanam mɛ Kirisi koo na, u koo sɔm
maamaakiginu ko n kere ni durɔ wini
u kua?

Ba sãa yerun kɔ̃sobu

Yesu gəria bu nùn mwa

32 Falisiba ba nua ma tən dabiru ba
yabu yeni gerumə gbɛnum, yen sõna
be ka yãku kowo tənwerobu ba sãa
yerun kõsobu gəra bu ka Yesu mwa.
33 Ma Yesu u bu sõəwa u nɛɛ, saa
fiikowa ya tie ye ko na n ka bɛɛ wãa.
Yen biru kon doona wi u man gəriman
mi.
34 Bɛɛ i ko man kasu adama i ɲ man
wasi. Mi ko na n wãa bɛɛ i ɲ kpɛ̃ i na
mi.
35 Yuuba ba bikianamə ba mɔ̀, ma
giara durə wini u koo da sa kun ka
nùn wa. U koo dawa Yuuban mi be ba
yarina Gɛrɛkiban suunu səə, kpa u n
Gɛrɛkiba keu sõəsimə?
36 Mba gari yinin bweserun
tubusianu yi u gerua, sa ko be nùn
kasu adama sa ɲ nùn wasi, ma mi u
be wãa, sa ɲ kpɛ̃ su da mi.

Nim wãarugim

37 Tõə baka ten tõə dãakiru tera ta
bɛɛrɛ kera. Tõə te səəra Yesu u seewa
u nəəgiru sua wəllə u nɛɛ, baawure wi
nim nəru ga goomə u na nɛn mi u nə.
38 Nge mɛ ba yorua Gusunən gari səə
ba nɛɛ, baawure wi u man naanɛ doke,
wãarun bwii yi ko n kokuməwa saa
yɛ̃ron nukurun di.
39 Gusunən Hunden gariya Yesu u
ka yã mi, wi be ba nùn naanɛ doke
ba koo mwa. Domi ba ɲ gina Hunde
Dɛɛro wɛ̃ yèn sõ Yesu kun gina wure
win yiiko səə.

Təmba sikirina Yesun sõ

40 Gabu tən wəru ge səə, be ba gari
yi nua ba nɛɛ, durə wini səmə wiya ka
gem.
41 Ma gaba maa gerua ma wiya Kirisi
wi.
Adama gaba nɛɛ, ma gian diya! N ko
n koora Kirisi u yarima saa Galilen di?
42 Gusunən gari yi ɲ gerumə ma
Kirisi koo yarimawa saa Dafidin bwe-
serun di? U ɲ koo na saa Bɛtelehɛmu
Dafidin wuun di?
43 Win sõna sikirinə ga dua tən wəru
ge səə.
44 Gabu ba kĩ bu nùn mwa adama
goo kun nùn nəmu səndi.

Yuuban tənwerobun
naanɛ doke sariru

45 Ma sãa yerun kõsobu ba gəsira
yãku kowo tənwerobu ka Falisiban
mi. Ma ba bu bikia ba nɛɛ, mba n kua
ba ɲ ka Yesu mwaamɛ?
46 Ma kõso be, ba bu wisa ba nɛɛ, goo
sari wi u gari gerure nge durə wi.
47 Falisiba ba bu bikia ba nɛɛ, to,
i dera durə wi, u maa bɛɛn tii nəni
wõkua ya.
48 I sere nəəre wirugii goo ɲ kun mɛ
bɛsɛ Falisiban goo u nùn naanɛ doke?
49 I ɲ yɛ̃ ma tən wəru ge, bõrigiba? Ba
ɲ Məwisin wooda yɛ̃.
50 Nikodɛmu, Falisi ben turo, wi u
raa gasə daare Yesun mi wõkuru, u bu
bikia u nɛɛ,
51 bɛsɛn wooda ya sun yəllaa kua su
tənu siri sa kun win gari nua, kpa sa
kun maa gie ye u kua?
52 Ba nùn bikia ba nɛɛ, ase wunɛn tii
a maa sãawa Galilegii? A wɛ̃ɛrio sãa
sãa Gusunən gari səə, kaa wa ma səmə
goo sari wi u koo yarima saa Galilen
di.
[
53 Ma baawure u wa win yɛnuə.

8

Kurə sakara kowo goo

1 Ye ba doona Yesu u da guuru wəllə
te ba ra soku Olifi.
2 Yen sisiru buru buru yellu u gəsira
sãa yerə. Ma təmbu kpuro ba da win
mi, ma u sina u bu keu sõəsim wəri.
3 Ma wooda yɛ̃robu ka Falisiba
ba ka kurə goo na win mi, wi ba
mwaama sakararu səə, ba nùn yõrasia
be kpuron wuswaaə.
4 Ma ba Yesu sõəwa ba nɛɛ, yinni, sa
kurə wi mwawa sakararu səə.
5 N wee, Məwisi u sun sõəwa wooda
səə ma ba ra kurə winin bweseru
kpenu kasukuwa bu go. Wunɛ maa
ni? Amənə a wa.
6 Ba yeni geruawa bu ka win laakari
mɛɛri kpa bu fɛɛ wa bu nùn durum
mani. Adama Yesu u tuka, ma u ka
win niki bia yorumə temə.
7 Ye ba nùn bikiamə ba baasi, ma
u tii dɛmia u bu sõəwa u nɛɛ, wi u
kun torare bɛɛ səə, u gbiiyo u kurə wi
kperu kara.
8 Ma u kpam tuka u yorumə temə.

9 Ye ba yeni nua ma ba yara tia tia saa
bukurobun min di sere ka bibɔ. Ma
Yesu tia wi turo ka sere kurɔ wi.
10 Yesu u tii dɛmia ma u nùn bikia u
nɛɛ, kurɔ wunɛ, be ba nun taarɛ wɛ̃ɛmɔ
mana ba wãa. Ben goo kun maa tie?
11 Kurɔ wi, u nɛɛ, goo sari Yinni.
Ma Yesu u nɛɛ, a doonɔ, nɛn tii, na ǹ
maa nun taarɛ wɛ̃ɛmɔ, adama a ku maa
tora.]

Yesu,

handunian yam bururam

12 Yen biru Yesu u kpam ka tɔmbu
gari kua u nɛɛ, nɛna handunian yam
bururam. Wi u man swĩi, u ko n yam
bururam mɔ mɛ mu sãa wãaru, u ǹ
maa wãa u sĩ yam wɔ̃kuru sɔɔ.
13 Falisiba ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, wee
tɛ̃, a wunɛn tii areru diiyammɛ. Ǹ n
mɛn na, wunɛn arera kun sun sɔ̃ɔsimɔ
ma gari yi, gema.
14 Ma Yesu u nɛɛ, mɛya, baa nà n
nɛn tii areru diiyammɛ, ye na gerumɔ,
gema. Na yɛ̃ mìn di na wee ka mi na
dɔɔ. Adama bɛɛ i ǹ yɛ̃ mìn di na wee ka
mi na dɔɔ.
15 Mɛ i tɔnu waamɔ, mɛya i ra ka nùn
siri, nɛ na ku ra goo siri.
16 Baa nà n goo siri, nɛn siribu
geema, domi n ǹ nɛ turo kon yɛ̃ro siri.
Ka nɛn Baaba wi u man gɔrimawa.
17 Ba yorua bɛɛn wooda sɔɔ ma tɔnu
yirun areru geema.
18 Na nɛn tii areru diiyammɛ, ma
Baaba wi u man gɔrima u maa man
areru diiyammɛ.
19 Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana wunɛn
Baaba wi, u wãa.
Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ i ǹ man yɛ̃,
mɛya i ǹ maa nɛn Baaba yɛ̃. Ǹ n sãan
na i man yɛ̃, i ko n daa maa nɛn Baaba
yɛ̃.
20 Gari yiya Yesu u gerua sanam mɛ
u keu sɔ̃ɔsimɔ sãa yerɔ, ten bera mi ba
ra arumani bere. Goo sari wi u maa
nùn nɔmu sɔndi yèn sɔ̃ win saa kun
turim kpa.

Ba ǹ kpɛ̃ bu da mi Yesu u dɔɔ

21 Yesu kpam bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
doonɔ. Mi na dɔɔ bɛɛ i ǹ kpɛ̃ i da mi. I
ko maa man kasu, adama i ko gbi bɛɛn
toranu sɔɔ.
22 Yèn sɔ̃ u nɛɛ, mi u dɔɔ ba ǹ kpɛ̃ bu
da mi, yen sɔ̃na ba bikianamɔ ba mɔ̀, u
koo tii gowa?
23 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ i
sãawa temkobu, nɛ maa, wɔrukoowa.
Bɛɛ handunia migiba, nɛ na kun sãa
handunia migii.
24 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔwa na nɛɛ, i ko
gbi bɛɛn toranu sɔɔ. Ì kun naanɛ doke
ma nɛna yɛ̃ro wi, ka geema i ko gbiwa
bɛɛn toranu sɔɔ.
25 Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, wuna
were.
Yesu u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa kɔ.
26 Na gari dabinu mɔ yi kon kpĩ
n gere n wunana bɛɛn sɔ̃. Adama
geegiiwa wi u man gɔrima, ye na
maa nua saa win min di yeya na
handuniagibu sɔ̃ɔmɔ.
27 N ǹ maa bu yeeri ma Baaban
gariya u bu sɔ̃ɔmɔ.
28 Yen sɔ̃na Yesu u nɛɛ, sanam mɛ
i Tɔnun Bii sua tem di i bwɛ̃, sanam
mɛya i ko gia ma nɛna yɛ̃ro wi. I ko
maa gia ma na ǹ maa gãanu ganu mɔ̀
ka nɛn tii. Ye Baaba man sɔ̃ɔsi, yeya na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ.
29 Baaba wiya u man gɔrima. U maa
wãa ka nɛ. U ǹ man deri nɛ turo yèn sɔ̃
na ra ko ye n da nùn dore.
30 Ma tɔn dabiru be ba Yesun gari yi
nua ba nùn naanɛ doke.

Tii mɔwɔbu ka yobu

31 Yesu u Yuu be ba nùn naanɛ doke
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ì n nɛn sɔ̃ɔsiru mɛm
nɔɔwa, i sãawa nɛn bwãabu ka gem.
32 I ko gem gia. Gem mɛ, mu koo
maa bɛɛ yakia yorun di.
33 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛsɛ
Aburahamun bwesera, sa ǹ maa
koore goon yobu. Amɔna a ka nɛɛ sa
ko yakiara yorun di.
34 Yesu u nɛɛ, geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
baawure wi u durum mɔ̀, wiya durum
yoo.
35 Yoo ku ra n wãa win yinnin yɛnuɔ
ka baadomma, adama biiwa ra n wãa
mi ka baadommaɔ.
36 Yen sɔ̃na nɛ Gusunɔn Bii nà n bɛɛ
yakia, i kuawa tii mɔwɔbu ka gem.
37 Na yɛ̃ ma Aburahamun bwesera i
sãa. Ka mɛ, i swaa kasu i ka man go,
yèn sɔ̃ i ǹ nɛn gari wure.

38 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ye na wa nɛn Baaban
mi, adama bɛɛ i mɔ̀ ye i gia bɛɛn baaban
mi.
39 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, Aburahamuwa
bɛsɛn baaba.
Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, ì n daa
sãan na Aburahamun bibu, i ko n daa
Aburahamun kookoosu mɔ̀.
40 Adama tɛ̃ bɛɛ i swaa kasu i ka man
go, nɛ wi na bɛɛ gem sɔ̃ɔmɔ mɛ na nua
Gusunɔn min di. Aburahamu kun
yenin bweseru koore.
41 Bɛɛ i bɛɛn tundon kookoosu mɔ̀.
Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa ǹ sãa
seegeba. Baaba turowa sa mɔ, wiya
Gusunɔ.
42 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ ù
n daa sãan na bɛɛn baaba ka gem, i ko
n daa man kĩ domi Gusunɔn min diya
na yarima na ka wãa mi. Mɛya na ǹ ka
nɛn tii nɛ, adama wiya man gɔrima.
43 Mban sɔ̃na nɛn barum kun ka bɛɛ
yeeri. Mu ǹ bɛɛ yeeri yèn sɔ̃ i ǹ kpɛ̃ i
nɛn gari nɔ.
44 Setamwa bɛɛn tundo, i maa kĩ i
bɛɛn tundon kĩru ko. Tɔn gowowa
saa toren di, u ǹ maa gem swĩi, domi
gem sari wi sɔɔ. Sanam mɛ u weesu
gerumɔ, u ra n gerumɔwa ka win tiin
daa, yèn sɔ̃ weesugiiwa ka maa weesu
kpuron baaba.
45 Adama gema na ra n gerumɔ. Yen
sɔ̃na i ǹ man naanɛ doke.
46 Wara bɛɛ sɔɔ u koo kpĩ u nɛɛ, na
tore. Sari. Ǹ n mɛn na, ma gema
na gerumɔ, mban sɔ̃na i ǹ man naanɛ
doke.
47 Wi u sãa Gusunɔgii, wiya ra
Gusunɔn gari wure. Adama bɛɛ i ǹ
sãa Gusunɔgibu. Yen sɔ̃na i ǹ win gari
wuramɔ.

Yesu ka Aburahamu

48 Ma Yuuba ba nùn bikia ba nɛɛ,
bɛsɛ sa ǹ gem mɔ ye sa nɛɛ wunɛ
Samarigiiwa ka maa wɛrɛkunugii?
49 Yesu u bu wisa u nɛɛ, na ǹ
wɛrɛkunu mɔ. Nɛn Baabawa na
bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ adama bɛɛ i ǹ man bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ.
50 Na ǹ nɛn tiin bɛɛrɛ kasu. Goo
u wãa wi u man ye kasuamme, wiya
maa sãa siri kowo.
51 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u nɛn gari mɛm nɔɔwa, yɛ̃ro u ǹ gɔɔ
wasi pai.
52 Ma Yuuba ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, tɛ̃
sa gia ma a wɛrɛkunu mɔwa ka gem.
Aburahamu u gu, Gusunɔn sɔmɔbu
ba maa gu. Ka mɛ, a gerumɔ a mɔ̀
baawure wi u wunɛn gari mɛm nɔɔwa
u ǹ gɔɔ wasi.
53 Bɛsɛn baaba Aburahamu u gu.
A nùn kerewa? Sɔmɔbu ba maa gu.
Wara a tamaa a sãa.
54 Yesu u nɛɛ, nà n nɛn tii bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ, nɛn bɛɛrɛ kun gãanu sãa. Nɛn
Baabawa u man bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, wi bɛɛ i
sokumɔ bɛɛn Yinni.
55 Ka mɛ, i ǹ nùn yɛ̃, adama nɛ, na
nùn yɛ̃. Nà n nɛɛ, na ǹ nùn yɛ̃, ko na
n sãawa weesugii nge bɛɛ. Adama na
nùn yɛ̃, na maa win gari mɛm nɔɔwɛ.
56 Bɛsɛn baaba Aburahamu u yɛ̃ɛra
ka gɔ̃ru dobu ye u koo ka nɛn tɔ̃ru wa.
U maa tu wa ma win nukura dora.
57 Yuuba ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ǹ
gina wɔ̃ɔ weeraakuru tura. Mana a ka
Aburahamu waare.
58 Yesu u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
na gbia na wãa ba sere Aburahamu
mara.
59 Ma ba kpenu sua bu ka nùn
kasuku, adama u kukura u yara sãa
yerun di.

9

Yesu goo yam waasia wi ba mara ka wɔ̃koru

1 Nge mɛ Yesu u bɔsu, u durɔ goo wa
wi ba mara ka wɔ̃koru.
2 Win bwãaba nùn bikia ba nɛɛ,
yinni, weren torarun sɔ̃na ba ka durɔ
wi wɔ̃koru mara. Win tiigira? Nge
win tundo ka win mɛrogira.
3 Yesu u bu wisa u nɛɛ, n ǹ mɔ durɔ
wi, ǹ kun mɛ win tundo ka win mɛro
ba tora, adama ba nùn marawa ka
wɔ̃koru kpa Gusunɔn sɔmburu tu ka
sɔ̃ɔsira wi sɔɔ.
4 Sa ǹ ko ko sa kun wi u man
gɔriman sɔmburu kue sanam mɛ sɔ̃ɔ
wãa. Wɔ̃kura sisi tè sɔɔ goo kun kpɛ̃ u
sɔmburu ko.
5 Sanam mɛ na wãa handuniaɔ nɛna
na yen yam bururam.
6 Ye u yeni gerua u kpa, u yãatam sia
temɔ, ma u ka yãatam mɛ tem kɔka, ma
u tem mɛ wɔ̃ko win nɔni tɛɛni.

7 Ma u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u doo u
wubu yɛru ge ba mɔ̀ Siloeɔ. Yĩsi ten
tubusiana, gɔra.
Ma durɔ wi, u win swaa sua u da u
wuba, ma u wurama ka nɔni sannu.
8 Ma win wɔɔ beragibu ka be ba ra
raa nùn wa u n bara mɔ̀, ba bikianamɔ,
wi u ra raa sinɛ mini u n bara mɔ̀, n ǹ
wiya mini?
9 Ma gaba nɛɛ, wiya.
Gaba maa nɛɛ, n ǹ wi mi, u ka nùn
weenɛwa.
Ma win tii u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna mi
ni.
10 Ba nùn bikia, amɔna n kua wunɛn
nɔni ka wukiara.
11 Ma u bu wisa u nɛɛ, durɔ goo wi
ba ra soku Yesu, wiya u tem kɔka ma u
nɛn nɔni tɛɛni, ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
n doo Siloeɔ n wubu. Na da na wuba
ma na yam wa.
12 Ba nùn bikia ba nɛɛ, mana durɔ
wi, u wãa.
Ma u nɛɛ, na ǹ yɛ̃.

Falisiba ba durɔ bɛkuro gari bikiamɔ

13 Ma ba ka durɔ wi da Falisiban mi,
wi u raa sãa wɔ̃ko mi.
14 N deema tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔra
Yesu u tem kɔka u ka nùn yam waasia.
15 Ma Falisiba ba kpam nùn bikia ba
nɛɛ, amɔna u kua u ka yam wa. U bu
wisa u nɛɛ, durɔ wiya u nùn tem tɛɛnia
win nɔniɔ, ma u wuba ma u yam wa.
16 Gabu Falisiba sɔɔ ba nɛɛ, durɔ wi
u yeni kua u ǹ nɛ saa Gusunɔn min di,
yèn sɔ̃ u ǹ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru gara.
Gaba maa bikia ba nɛɛ, amɔna
durumgii u koo ka kpĩ u sɔm
maamaakigii nini ko. Ma sikirinɔ ga
dua ben suunu sɔɔ.
17 Ba kpam wɔ̃ko wi bikia ba nɛɛ,
wunɛ maa ni? Wunɛ wi durɔ wi, u
yam waasia, amɔna a wi garisi.
Ma u nɛɛ, Gusunɔn sɔmɔwa u sãa.
18 Adama Yuuba ba ǹ naanɛ sãa ma
durɔ wi, u raa wɔ̃ko sãa ma u kpam
yam wa, sere ye ba win tundo ka win
mɛro soka.
19 Ma ba bu bikia ba nɛɛ, bɛɛn biiwa
mini? Wi i nɛɛ i mara ka wɔ̃koru?
Amɔna u ka yam waamɔ tɛ̃.
20 Ma win tundo ka win mɛro ba bu
wisa ba nɛɛ, sa yɛ̃ kam kam ma bɛsɛn
biiwa mi, wi sa mara ka wɔ̃koru.
21 Adama mɛ u kua u ka yam wa,
bɛsɛ sa ǹ yɛ̃, wi u maa nùn yam waasia,
sa ǹ yɛ̃ro yɛ̃. U bwisi mɔ win tii, i nùn
bikio, u koo bɛɛ sɔ̃.
22 Ba yeni geruawa Yuuban bɛrum
sɔ̃. Domi Yuuba ba nɔɔ tia kua kɔ ma
baawure wi u wura ma Yesu sãawa
Kirisi wi, ba koo yɛ̃ro girawa ben
mɛnnɔ yerun di.
23 Yen sɔ̃na ba gerua ba nɛɛ, u bwisi
mɔ win tii, bu nùn bikio.
24 Ma Falisiba ba durɔ wi u raa wɔ̃ko
sãa soka nɔn mɛɛruse, ma ba nùn
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ,
be, ba yɛ̃ ma Yesu wi, durumgiiwa.
25 U bu wisa u nɛɛ, ù n durumgiin
na, nɛ na kun yɛ̃. Gãa teena na yɛ̃, na
raa wɔ̃ko sãa, adama tɛ̃ na yam waamɔ.
26 Ba nùn bikia ba nɛɛ, amɔna u nun
kua. Amɔna u koosina wunɛn nɔni ka
wukiara.
27 Ma u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa, i ǹ maa
man swaa daki. Mban sɔ̃na i kĩ i kpam
nɔ. Nge bɛɛn tii i kĩ i maa kowa win
bwãabu.
28 Ma ba nùn yaakoru wɔri ba nɛɛ,
wuna a sãa siin bɔ̃ɔ mi, adama bɛsɛ
Mɔwisin bwãaba sa sãa.
29 Bɛsɛ sa yɛ̃ ma Gusunɔ u ka Mɔwisi
gari kua, adama wini, sa ǹ mam yɛ̃ mìn
di u na.
30 Ma durɔ wi, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
geema, bitin gariya ye i ǹ ka yɛ̃ mìn di
u na. Ka mɛ, sii man yam waasia.
31 Sa yɛ̃ ma Gusunɔ u ku ra toron
gari nɔ, adama tɔn be ba nùn nasie, ma
ba mɔ̀ ye u kĩ, beya u ra swaa daki.
32 Saa toren di goo kun nɔɔre ba
tɔnun nɔni wukia wi ba mara ka
wɔ̃koru.
33 Durɔ wi, ù kun wee saa Gusunɔn
min di, u ǹ kpɛ̃ u gãanu ganu ko.
34 Ma ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, toraru
sɔɔra ba nun mara mam mam. Yera a
tamaa kaa sun keu koosia?
Ma ba nùn gira mɛnnɔ yerun di.

Hunden wɔ̃koru

35 Yesu u nua ma ba durɔ wi gira. Ye
u nùn wa u nùn bikia u nɛɛ, a Tɔnun
Bii naanɛ doke?

36 Durɔ wi, u nɛɛ, tɔnwero, a man
sɔ̃ɔwɔ wara Tɔnun Bii wi, kpa n wa n
ka nùn naanɛ doke.
37 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a nùn wa
kɔ, wiya ka nun gari mɔ̀ mi.
38 Durɔ wi, u nɛɛ, Yinni, na nun
naanɛ doke. Ma u yiira Yesu wuswaaɔ.
39 Yesu u nɛɛ, siribun sɔ̃na na na
handuniaɔ, be ba kun yam waamɔ kpa
bu ka yam wa, be ba maa yam waamɔ
bu ka ko wɔ̃kobu.
40 Falisi gabu be ba wãa ka wi sannu
ba gari yi nua. Ba nùn bikia ba nɛɛ,
bɛsɛn tii maa wɔ̃koba?
41 Ma Yesu u nɛɛ, ì n sãan na wɔ̃kobu,
i ǹ ko i n daa toraru mɔ. Adama yèn sɔ̃
i gerumɔ i yam waamɔ, yen sɔ̃na i wãa
toraru sɔɔ ka tɛ̃.

10

Yãanu ka nin kparon mɔndu

1 Yen biru Yesu u nɛɛ, ka geema na
bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, goo wi u kun dumɔ yãa gɔ̃rɔ
saa kɔnnɔn di ma u yɔɔmɔ u suremɔ
gam di, wiya sãa gbɛnɔ ka wɔro.
2 Adama wi u kɔnnɔn di dumɔ wiya
yãanun kparo.
3 Kɔnnɔ kɔ̃so u ra nùn kɛniɛ, yãanu
ra n maa win nɔɔ nɔɔmɔ. U ra win
yãanu soku baatere ka ten yĩsiru kpa
u nu yara tɔɔwɔ.
4 Sanam mɛ u nu yara tɔɔwɔ kpuro,
u ra nu gbiiye kpa nu n nùn swĩi yèn
sɔ̃ nu win nɔɔ yɛ̃.
5 Nu ǹ wuramɔ nu tɔn tuko swĩi,
adama nu koo duka suwa n toma saa
win min di yèn sɔ̃ nu ǹ win nɔɔ yɛ̃.
6 Yesu u bu mɔn te kua adama ba ǹ
tuba ye u ka yã.

Yesuwa yãa kparo geo

7 Yen sɔ̃na Yesu u kpam nɛɛ, ka
geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, nɛna na yãa gɔ̃run
kɔnnɔ.
8 Be ba man gbiiye mi kpuro,
gbɛnɔbu ka wɔroba ba sãa. Yãanu kun
ben gari swaa daki.
9 Nɛn tiiwa kɔnnɔ ge. Baawure wi
u dumɔ saa nɛn min di wiya ba koo
faaba ko. U koo du, u koo maa yari, u
koo maa dii yeru wa.
10 Gbɛnɔ u ra nɛwa u ka gbɛni u
go kpa u sanku. Adama nɛ na nawa
yãanu nu n ka wãaru mɔ, kpa nu n tu
mɔ mam mam.
11 Nɛn tiiwa yãa kparo geo. Yãa
kparo geo u ra win wãaru wɛ̃wa win
yãanun sɔ̃.
12 Adama sɔm kowo wi u kun sãa
kparo ma yãanu kun sãa win tiiginu, ù
n dɛmaku waama ga sisi, u koo yãanu
deri u yakurawa. Kpa dɛmaku gu
yãanu mwa gu ni nu tie yarinasia.
13 Durɔ wi, u koo yakura yèn sɔ̃
gobin sɔmbura u mɔ̀, u ǹ maa yãa nin
wɔnwɔndu mɔ.
14-15 Nɛna yãa kparo geo. Nge mɛ
Baaba man yɛ̃ ma na maa Baaba yɛ̃, nge
mɛya na nɛn yãanu yɛ̃, nu maa man yɛ̃.
Na maa nɛn wãaru wɛ̃ɛmɔ yãa nin sɔ̃.
16 Na maa yãanu ganu mɔ ni nu kun
wãa yãa gɔ̃ɔ teni sɔɔ. Niya na ǹ kon ko
na kun maa ka nɛ. Nu koo maa nɛn
nɔɔ nɔ, kpa nu ko gɔ̃ɔ teeru, kpa nu n
kparo turo mɔ.
17 Yen sɔ̃na Baaba u man kĩ yèn sɔ̃ na
nɛn wãaru wɛ̃ɛmɔ kpa n kpam wa n tu
mwa.
18 Goo kun kpɛ̃ u tu wɔra nɛn nɔmun
di. Na tu wɛ̃ɛmɔ ka nɛn tii. Na yiiko
mɔ n ka tu wɛ̃, na maa yiiko mɔ n ka
tu mwa. Wooda yera na mwa saa nɛn
Baaban min di.
19 Ye Yuuba ba yeni nua, sikirinɔ ga
kpam dua ben suunu sɔɔ gari yin sɔ̃.
20 Tɔn dabiru be sɔɔ, ba gerua ba nɛɛ,
wiirowa, wɛrɛkunu maa nùn wãasi.
Mba n kua ba ka nùn swaa daki.
21 Adama gaba nɛɛ, n ǹ wɛrɛkunugiin
gari mi. Wɛrɛkunu koo kpĩ nu wɔ̃ko
yam waasia?

Yuuba ba Yesu yina

22 Saa ya tura ye ba koo ka tɔ̃ɔ bakaru
garu ko Yerusalɛmuɔ te ba ra soku sãa
yerun dɛɛrasiabu *. Saa ye, ya sãawa
woorun sanam.
23 Ma Yesu u maa wãa sãa yerɔ
u sĩimɔ ten bee tiaɔ ye ba ra soku
Salomɔɔn kɔbɛ.
24 Ma Yuuba ba nùn sikerena ba nùn
bikia ba nɛɛ, sere saa yerà kaa n bɛsɛn

* **10:22** ***sãa yerun dɛɛrasiabun tɔ̃ɔ bakaru*** Ta sãawa te Yuuba ba ra di wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ bu ka yaaya dɔma te ba bũu sãaru kpeesia sãa yerɔ ma ba tu dɛɛrasia ba Gusunɔ sãaru wesia mi.

laakari doke sika sɔɔ. À n sãan na
Kirisi wi, a sun sõɔwɔ kpasa kpasa.
25 Ma Yesu u bu wisa u nɛɛ, na raa
bɛɛ sõɔwa, adama i ɲ man naanɛ doke.
Sɔma ye na mɔ̀ ka nɛn Baaban yĩsiru,
yeya ya man areru diiyammɛ.
26 Adama i ɲ naanɛ doke yèn sõ i ɲ
sãa nɛn yãanu.
27 Nɛn yãanu nu nɛn nɔɔ nɔɔmɔ, na
nu yẽ, nu maa man swĩi.
28 Na nu wãaru wẽɛmɔ te ta ku ra
kpe, nu ɲ maa kam mɔ̀ ka baadommaɔ,
goo maa sari wi u koo nu mwa nɛn
nɔmun di.
29 Nɛn Baaba wi u man nu wẽ, u kpã
u kpuro kere, goo maa sari wi u koo
nu mwa saa nɛn Baaban nɔmun di.
30 Nɛ ka Baaba sa sãawa tia.
31 Ma Yuuba ba kpam kpenu dɔbura
bu ka nùn kasuku.
32 Yesu u bu sõɔwa u nɛɛ, na sɔm gee
dabiru kua bɛɛn wuswaaɔ ka Baaban
yiiko. Sɔmbu ni sɔɔ, teren sõna i kĩ i
man kasuku.
33 Yuuba ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ɲ
nun kasukumɔ sɔm geerun sõ, adama
yèn sõ a Gusunɔ wɔmmɔ, yen sõna.
Wunɛ tɔnuwa, ma a kĩ a n tii mɔ̀
Gusunɔ.
34 Yesu u nɛɛ, ba ɲ yorua bɛɛn tiin
wooda sɔɔ ma Gusunɔ u nɛɛ, "I sãawa
Wɔrukoon bibu?"
35 Sa yẽ ye Gusunɔn gari gerumɔ n
sãawa gem ka baadommaɔ. Ma win tii
u nɛɛ, ba sãawa Wɔrukoon bibu be ba
win gari mwa.
36 Tẽ nɛn tii maa, Baaba u man gɔsa
ma u man gɔrima handuniaɔ. Amɔna
i ka nɛɛ na Gusunɔ wɔmmɔ yèn sõ na
gerua ma nɛna na win Bii.
37 Nà kun nɛn Baaban sɔmburu mɔ̀,
i ku man naanɛ doke.
38 Adama nà n tu mɔ̀, baa ì kun
man naanɛ doke, i sɔmbu te naanɛ
dokeo kpa i n ka yẽ saa tẽn di sere ka
baadomma ma Baaba wãa nɛ sɔɔ, nɛ na
maa wãa wi sɔɔ.
39 Ma ba kpam swaa kasu bu ka nùn
mwa, adama u bu kisirari.
40 Yesu u kpam Yuudɛnin daaru
tɔbura u da mi Yohanu u gbia u
batɛmu kua, miya u sina.
41 Ma tɔn dabiru ba na win mi, ba
nɛɛ, Yohanu u ɲ sɔm maamaakigiru
koore, adama ye u gerua durɔ wini
sɔɔ, ye kpuro geema.
42 Ma tɔn dabira nùn naanɛ doke mi.

11

Lasaan gɔɔ

1 N wee durɔ goo wi ba ra soku Lasaa
wi u wãa Betaniɔ u bara. Betani sãawa
Maari ka win mɔɔ Maatan wuu.
2 Maari wiya u gasɔ Yinnin naasu
turare wisi, ma u ka win wirun seri su
sunka. Win sesu Lasaawa bara.
3 Ma wi ka win mɔɔ Maata ba Yesu
nɔɔ mɔrisia ba nɛɛ, Yinni, wunɛn bɔrɔ
kĩnasi u barɔ.
4 Ye Yesu u yeni nua u nɛɛ, bara te, ta
ɲ gɔɔgiru adama ta koo Gusunɔn yiiko
sõɔsi, kpa bu ka Gusunɔn Bii bɛɛrɛ wẽ.
5 N deema Yesu u sãawa Maata ka
win wɔnɔ ka ben sesu Lasaan bɔrɔ
kĩnasi.
6 Ye u nua ma Lasaa u barɔ, u gina
sina wuu mi u wãa mi sõɔ yiru.
7 Yen biru u win bwãabu sõɔwa u
nɛɛ, su kpam wura Yudeaɔ.
8 Win bwãaba nɛɛ, yinni, sõɔ mɛɛ
tera Yuuba ba kĩ bu nun kpenu
kasuku, ma a kpam kĩ a wura mi?
9 Yesu u bu bikia u nɛɛ, n ɲ saa
wɔkura yiruwa sõɔ ra n wãa sõɔ teeru
sɔɔ? Goo ù n sĩimɔ sõɔ sɔɔ, u ɲ
sokuramɔ yèn sõ u handunian yam
bururam waamɔ.
10 Adama wi u sĩimɔ wõkuru sɔɔ u
koo sokura domi yam bururam sari
yẽro sɔɔ.
11 Yeniban biru u kpam nɛɛ, Lasaa
bɛsɛn bɔrɔ u dòwa adama na dɔɔ n nùn
yamia.
12 Bwãa be, ba nɛɛ, Yinni, ù n dòn na,
u koo bɛkura.
13 Adama Yesu u bu Lasaan gɔɔ
sõɔmɔwa. Be, ba tamaa dom dirun
gariya u bu sõɔmɔ.
14 Yen sõna Yesu u bu sõɔwa kpasasa
u nɛɛ, Lasaa u guwa,
15 adama bɛɛn sõna nɛn nukura do
ye na ɲ ka wãa mi, kpa i ka naanɛ doke.
I na su da win mi.
16 Tomaa wi ba ra maa soku Sika, u
win bwãasibu sõɔwa u nɛɛ, i de su da,
kpa su ka yinni gbi sannu.

Yesuwa seeyo ka wãaru

17 Ye Yesu u tura mi, u deema Lasaa
kua sɔ̃ɔ nnɛ sikiru sɔɔ kɔ.
18 Betani ka Yerusalɛmun tondam
kun kere kilo ita.
19 Ma Yuu dabiru ba yarima ben
wuun di ba na Maata ka Maarin mi
bu ka bu nukuru yɛmiasia ben sesun
gɔɔn sɔ̃.
20 Sanam mɛ Maata u nua ma Yesu u
sisi, ma u nùn sennɔ da. Adama Maari
u sɔ̃ yɛnuɔ.
21 Ma Maata u Yesu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
Yinni à n daa wãa mini nɛn sesu kun
gbimɔ.
22 Adama baa tɛ̃, na yɛ̃ ma yabu
baayere ye kaa bikia Gusunɔn nɔmuɔ
u koo nun wɛ̃.
23 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wunɛn sesu u koo se gɔrin di.
24 Ma Maata u nɛɛ, geema, na yɛ̃ ma
u koo kpam se, gɔribu bà n seemɔ
sanam dãakim sɔɔ.
25 Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna
na ra gɔribu seeye, nɛna na ra wãaru
wɛ̃. Baawure wi u man naanɛ doke u
ko n wãawa wãaru sɔɔ baa ù n gu.
26 Baawure wi u maa wasi ma u man
naanɛ doke, u ǹ gbimɔ ka baadommaɔ.
A naanɛ doke nge mɛ?
27 Maata u Yinni wisa u nɛɛ, mɛya
na naanɛ doke ma wuna Kirisi wi,
Gusunɔn Bii, wi u sisi handuniaɔ.

Yesun swĩi

28 Sanam mɛ Maata u yeni gerua u
kpa, u win wɔnɔ Maari sokum da, ma
u nùn sɔ̃ɔwa tɛɛru ma yinni u tunuma
u nùn soku.
29 Ye Maari u yeni nua u seewa ka
sɛndaru ma u da win mi.
30 N deema Yesu kun gina wuu dum
kpa, u wãawa yam mi Maata ka nùn
yinna.
31 Yuu be ba Maari nukuru
yɛmiasiamɔ dirɔ, ye ba wa u seewa ka
sɛndaru u yara tɔɔwɔ, ba nùn swĩi. Ba
tamaa u dɔɔwa sikirɔ u swĩ.
32 Sanam mɛ Maari u tura mi Yesu u
wãa, ye u nùn wa u yiira u nɛɛ, Yinni à
n daa wãa mini nɛn sesu kun gbimɔ.
33 Ye Yesu u wa u sumɔ, ma Yuu be
ba ka nùn na, ben tii ba sumɔ, yera u
diira ka nuku sankiranu.
34 U bu bikia u nɛɛ, mana i nùn sika.
Ma ba nɛɛ, Yinni a na a wa.
35 Ma Yesu u swĩ.
36 Yen sɔ̃na Yuuba ba nɛɛ, i mɛɛrio i
wa nge mɛ u nùn kĩ n nɛ.
37 Adama ben gabu ba nɛɛ, durɔ wini
u wɔ̃ko yam waasia. Mban sɔ̃na u dera
Lasaa u gu.

Lasaan seebu gɔrin di

38 Yesu u kpam diira, ma u da sikirɔ.
Siki te, kpee wɔruwa, ma ba gen nɔɔ
kɔrua ka kperu.
39 Ma Yesu u wooda wɛ̃ u nɛɛ, bu
kpee te bɔrio min di.
Ma Maata, wi u gun sesu, u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, u numia kɔ, yen sɔ̃ɔ
nnɛ wee gisɔ ye u ka gu.
40 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, na ǹ
daa nun sɔ̃ɔwa na nɛɛ, à n naanɛ doke,
kaa Gusunɔn yiiko wa?
41 Ma ba kpee te bimia min di. Ma
Yesu u win nɔni sua wɔllɔ u nɛɛ, nɛn
Baaba, na nun siara yèn sɔ̃ a nɛn gari
swaa daki.
42 Na yɛ̃ ma a ra nɛn gari nɔ
baadomma, adama na yeni gerumɔwa
tɔn benin sɔ̃ be ba yɔ̃ mi, kpa bu ka
naanɛ doke ma wuna a man gɔrima.
43 Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, ma
u gbãra ka dam u nɛɛ, Lasaa, a yarima!
44 Wi u raa gu mi, u yarima sikirun
di ka win gorun bekuru te ba win
nɔma ka naasu tɛ̃kua ka maa wirɔ. Ma
Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu nùn kusio u
sĩ.

Ba wesianamɔ bu ka Yesu go
(I maa mɛɛrio Mateu 26:1-5, Maaku 14:1-2, Luku 22:1-2)

45 N wee Yuu dabiru be ba Maari
swĩima mi, ma ba wa ye Yesu u kua, ba
nùn naanɛ doke.
46 Adama ben gabu ba gɔsira ba da
Falisiban mi, ba bu sɔ̃ɔwa ye Yesu u
kua.
47 Sanam mɛya yãku kowo
tɔnwerobu ka Falisiba ba guro gurobu
mɛnna ma ba bikianamɔ ba mɔ̀,
amɔna sa ko ko. Durɔ wi wee, u sɔm
maamaakigii dabinu mɔ̀.
48 Sà n nùn deri mɛ, tɔmbu kpurowa
ba koo nùn naanɛ doke. Romugibu ba
koo maa na bu bɛsɛn sãa yeru wɔra
kpa bu bɛsɛn bweseru gura.
49 Adama ben turo wi ba ra nɛɛ
Kaifa, wi u sãa yãku kowo tɔnwero

wɔ̃ɔ ge sɔɔ, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ i ǹ
gãanu ganu yɛ̃ baa fiiko.
50 Mɛya, n ǹ maa bɛɛ yeeri ma
bɛɛn arufaaniwa tɔn turo u ka gbi tɔn
dabirun sɔ̃, kpa bɛsɛn bweseru kpuro
tu ku ka kam ko.
51 N ǹ mɔ ka win tiin yɛ̃ra u yeni
gerua. U ye geruawa yèn sɔ̃ wiya u
sãa yãku kowo tɔnwero wɔ̃ɔ ge sɔɔ,
yen sɔ̃na u gerua u nɛɛ, Yesu koo gbi
Yuuban bweserun sɔ̃.
52 N ǹ maa mɔ be tɔnan sɔ̃, adama u
ka maa Gusunɔn bibu kpuro kowa tɔn
teebu be ba wãa baama.
53 Yen sɔ̃na saa dɔma ten di, ba
wesiana bu ka Yesu go.
54 Yenin sɔ̃na u ǹ maa sĩimɔ batuma
sɔɔ Yuuban suunuɔ, adama u doona
min di tem gam gia gbaburu sɔɔ, mi u
wuu gagu dua ge ba ra soku Efaraimu.
Miya u sina ka win bwãabu.
55 Yuuban tɔ̃ɔ bakaru te ba ra soku
Gɔɔ sararibu ta turuku kua, ma tɔn
dabiru saa baru kpaanun di ba da
Yerusalɛmuɔ bu ka tii sãrasia tɔ̃ɔ baka
te, tu sere turi.
56 Ma ba Yesu kasu. Ba yɔ̃ sãa yerɔ ba
bikianamɔ, ba mɔ̀ amɔna i bwisikumɔ.
U ǹ tɔ̃ɔ bakaru sisiwa?
57 Yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba
ba raa wooda wɛ̃ ba nɛɛ, goo ù n yɛ̃ mi
Yesu u wãa u bu sɔ̃ɔwɔ kpa be, bu nùn
mwa.

12

Maari u Yesun naasu

turare wisi
(I maa mɛɛrio Mateu 26:6-13, Maaku 14:3-9)

1 Ye n tie sɔ̃ɔ nɔɔba tia tɔ̃ɔ bakaru tu
sere turi te ba ra soku Gɔɔ sararibu,
yera Yesu u da Betaniɔ mi Lasaa u wãa
wi u seeya gɔrin di.
2 Miya ba nùn yaa dibu kua ma
Maata u bu nɔɔrimɔ, adama Lasaa u sɔ̃
ka Yesu sɔbun suunu sɔɔ.
3 Wee, Maari u turare gobi bɛkɛgia
mɔ litirin bɔnu, ye ba kua ka naadin
gum tii tii, ma u ye sua u Yesun naasu
wisi, ma u su sunka ka win seri. Yera
dii te kpuro ta turaren nuburu yiba.
4 Yesun bɔ̃ɔ turo, wi ba ra nɛɛ
Yudasi Isikariɔtu, wi u koo yãku kowo
tɔnwerobu ka Falisiba nùn nɔmu
sɔndia, u bikia u nɛɛ,
5 mba n kua ba ǹ ka turare ye dɔre
sɔm kowon wɔ̃ɔ tian kɔsiarun saka,
kpa bu sãarobu bɔnu kua.
6 U ǹ yeni gerumɔ sãarobun
wɔnwɔndun sɔ̃, adama yèn sɔ̃ u sãawa
gbɛnɔ. Wiya u ra n maa gobin bɔɔru
nɛni, kpa u n yi gbɛnimɔ.
7 Adama Yesu u nɛɛ, a kurɔ wi derio.
U yeni beruawa u ka nɛn gɔɔ sikuru
mara.
8 Baadommawa sãarobu ba wãa
bɛɛn suunu sɔɔ adama nɛna na ǹ ko na
n wãa ka bɛɛ baadomma.

Ba wesianamɔ bu ka Lasaa go

9 Yuuba dabira ta nua ma Yesu u
wãa Betaniɔ ma ba da mi, n ǹ mɔ bu ka
Yesu wa tɔna, adama bu maa ka Lasaa
wawa wi Yesu u seeya gɔrin di.
10 Yera yãku kowo tɔnweroba
wesiana bu maa Lasaa go.
11 Domi win sɔ̃na Yuuba dabira
yarimɔ ben min di ba Yesu naanɛ
dokemɔ.

Yesu u Yerusalɛmu dua
(I maa mɛɛrio Mateu 21:1-11, Maaku 11:1-11, Luku 19:28-40)

12 Yen sisiru tɔn wɔru ge ga tɔ̃ɔ
bakaru da ga nua ma Yesu u sisi
Yerusalɛmuɔ.
13 Ma ba bãa kako bekusu sua ba ka
nùn sennɔ da. Ba gbãsukumɔ ba mɔ̀,
sa Gusunɔ siara! Domarugiiwa wi u
sisi ka Gusunɔn yĩsiru! Domarugiiwa
Isireliban sunɔ!
14 Ma Yesu u kɛtɛku kpɛmbu gagu
wa u sɔni nge mɛ ba yorua Gusunɔn
gari sɔɔ ba nɛɛ,
15 "I ku bɛrum ko, Yerusalɛmugibu.
N wee bɛɛn sunɔ u sisi.
U kɛtɛku kpɛmbu sɔni."
16 Yabu yeni ya ǹ win bwãabu yeeri
saa ye sɔɔ, adama ye Yesu u wura win
yiiko sɔɔ Gusunɔ wɔllɔ, saa ye sɔɔra
ba yaaya ma ba yeni kpuro yorua
Gusunɔn gari sɔɔ win sɔ̃, ba maa nùn
ye kpuro kua.
17 Tɔn dabiru te ta raa wãa ka Yesu
sannu sanam mɛ u Lasaa soka u yara
sikirun di, ye u nùn seeya gɔrin di, ta
ra n yen areru dimɔ.

18 Ma tɔn wɔru ge, ga nùn sennɔ da
yèn sɔ̃ ba nua ma u sɔm maamaakigii
te kua.
19 Yen sɔ̃na Falisiba ba geruna ba
nɛɛ, i ǹ wa ma sa nùn kpanawa mam
mam. Domi wee handunia kpuro ya
nùn swĩi.

Gɛrɛki gaba Yesu kasu

20 Gɛrɛki gaba wãa be sɔɔ be ba sãaru
da Yerusalɛmuɔ tɔ̃ɔ bakarun sanam.
21 Ba da Filipun mi, Galilen
Bɛsaidagii, ma ba nɛɛ, tɔnwero, sa kĩ
su Yesu wa.
22 Filipu u da u Andere sɔ̃ɔwa, ma
Andere ka Filipu ba da ba Yesu sɔ̃ɔwa.
23 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, saa ya tura
ye ba koo ka Tɔnu Bii wɔlle sua.
24 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, dĩa bima
yà kun wɔrumɛ tem sɔɔ ya gu, ya
wãawa ye tia. Adama yà n gu, ya koo
bii dabinu ma.
25 Baawure wi u win wãaru dimɔ
ka win tiin gɔ̃ru kĩru u koo tu bia.
Baawure wi u kun maa win wãaru
garisi gãanu handunia yeni sɔɔ, u tu
beruawa wãaru te ta ku ra kpen sɔ̃.
26 Goo ù n nɛn wãaru wãa, yɛ̃ro u
man swĩiyɔ. Mi na wãa kpa u n maa
wãa mi. Goo ù n nɛn wãaru wãa, nɛn
Baaba koo yɛ̃ro bɛɛrɛ wɛ̃.

Yesu u win gɔɔn gari gerumɔ

27 Yesu maa nɛɛ, tɛ̃ nɛn gɔ̃ru ga
sankira too too. Na ǹ yɛ̃ ye kon gere.
Nge kon nɛn Baaba kanawa u man
wɔra ye ya man deema mini sɔɔn di?
Aawo, domi yenin sɔ̃na na na.
28 Baaba, a wunɛn yĩsiru wɔlle suo.
Yera nɔɔ gagu ga gerua saa wɔllun
di ga nɛɛ, na tu wɔlle sua kɔ, kon maa
wure n tu wɔlle sua nɔn mɛɛruse.
29 Tɔn wɔru ge ga wãa mi, ba nɔɔ ge
nua ma ba nɛɛ, gura ya kukura.
Ma gaba nɛɛ, wɔllun gɔradowa ka
nùn gari kua.
30 Adama Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n ǹ
mɔ nɛn sɔ̃na i nɔɔ ge nua, bɛɛn sɔ̃na.
31 Tɛ̃ gera handunia yenin siribu
tunuma. Tɛ̃ gera ba koo handunia yen
wirugii gira.
32 Sanam mɛ ba koo man sua tem
di bu bwɛ̃, sanam mɛya kon tɔmbu
kpuro tii gawe.
33 U yeni geruawa u ka sɔ̃ɔsi gɔɔ wìn
bweseru u koo gbi.
34 Tɔn wɔru ge, ga nùn sɔ̃ɔwa ga
nɛɛ, sa nua bɛsɛn woodan tireru sɔɔ
ma Kirisi u ko n wãawa sere ka
baadommaɔ. Amɔna a ka gerumɔ ma
ba ǹ koo ko ba kun Tɔnun Bii sue tem
di. Wara Tɔnu Bii wi.
35 Yesu u bu wisa u nɛɛ, saa fiiko
sɔɔra yam bururam mu wãa bɛɛn su-
unu sɔɔ. I n sĩimɔ saa ye i yam bu-
ruram mɔ kpa yam mu ku raa bɛɛ tĩre.
Domi wi u sĩimɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ u ku
ra n yɛ̃ mi u dɔɔ.
36 Yen sɔ̃, i yam bururam mɛ naanɛ
dokeo saa ye i mɛ mɔ kpa i ka ko yam
bururam bibu.

Yuuba ba ǹ Yesu naanɛ doke

Ye Yesu u yeni gerua u kpa, u doona
ben suunu sɔɔn di, u kukua.
37 Baa ye u ka maamaaki dabinu kua
ben wuswaaɔ, ka mɛ, ba ǹ nùn naanɛ
doke.
38 Kpa gari yi Gusunɔn sɔmɔ Esai u
gerua yi ka koora, yi u nɛɛ,
"Yinni wara u naanɛ doke ye sa nɔɔsia.
Wara Yinni Gusunɔ u win dam sɔ̃ɔsi."
39 Yenin sɔ̃na ba ǹ kpĩa ba naanɛ
doke domi Gusunɔn sɔmɔ Esai u kpam
gerua u nɛɛ,
40 "Gusunɔ u bu kua wɔ̃kobu
ma u ben bwisi kawa.
Kpa bu ku raa ka ben nɔni yam wa.
Kpa bu ku gia ka ben bwisi.
Bu ku raa gɔ̃ru gɔsia, kpa n bu bɛkia."
41 Yeniwa Esai u gerua yèn sɔ̃ u Kirisin
yiiko wa ma u win gari gerua.
42 Ka mɛ, Yuuban tɔnwero dabiru
ba Yesu naanɛ doke, adama Falisiban
sɔ̃ ba ǹ wure batuma sɔɔ bu ku raa ka
bu gire mɛnnɔ yerun din sɔ̃.
43 Domi ba tɔnun siarabu kĩ n kere
Gusunɔn siarabu.

Yesun gari yi koo tɔmbu taarɛ wɛ̃

44 Ma Yesu u gbãra u nɛɛ, baawure
wi u man naanɛ doke, n ǹ mɔ nɛna
u naanɛ doke, wi u man gɔrimawa u
naanɛ doke.
45 Wi u man waamɔ u wi u man
gɔrima waamɔwa mi.
46 Nɛ na na handuniaɔ nge yam bu-
ruram, kpa baawure wi u man naanɛ
doke u kun ka wãa yam wɔ̃kuru sɔɔ.

47 Baawure wi u nɛn gari nɔɔmɔ,
ma u kun yi wure, n ǹ mɔ nɛna kon
yɛ̃ro taarɛ wɛ̃. Na nawa n ka handunia
faaba ko, n ǹ mɔ n ka handunia taarɛ
wɛ̃.
48 Baawure wi u man yina, ma u ǹ
nɛn gari wure, yɛ̃ro u mɔ ye n koo nùn
taarɛ wɛ̃. Gari yi na gerua yiya yi koo
yɛ̃ro taarɛ wɛ̃ sanam dãakim sɔɔ.
49 Domi na ǹ gari gerua ka nɛn tiin
yiiko, adama Baaba wi u man gɔrima,
wiya u man wooda wɛ̃ ye kon gere ka
ye kon sõɔsi.
50 Na yɛ̃ ma win woodan kɔkɔrɔwa
wãaru te ta ku ra kpe, yen sõna ye
na gerumɔ, na ye gerumɔwa nge mɛ
Baaba u man sõɔwa.

13

Yesu u win bwãabun naasu tea

1 Yesu u ra n wigibu kĩ be ba wãa
handuniaɔ, yen sõ, bu sere tõɔ baka te
ko te ba ra nɛɛ Gɔɔ sararibu, u bu win
kĩi bakaru sõɔsi. Domi u yɛ̃ ma win saa
ya tura u ka doona handunian di u da
win Baaban mi.
2 Wi ka win bwãabu ba yaa dibu
dimɔ sannu. N deema Setam u raa
Yudasi Isikariɔtu, Simɔɔn bii bɔrie u
ka Yesu yãku kowo tɔnwerobu ka
Falisiba nɔmu sɔndia.
3 Yesun tii u yɛ̃ ma Baaba u nùn
gãanu kpuro nɔmu sɔndia, u maa yɛ̃
ma u nawa saa Gusunɔn min di ma u
maa wurɔ win mi.
4 Yera u seewa dii yerun di u win
yaberu pweta u yi, ma u yasa sua u tii
sɛ̃ka.
5 U nim sɔke gbɛ̃ɛru sɔɔ, u ka
win bwãabun naasu teamɔ, ma u si
sunkumɔ ka yasa ye u sɛ̃ke.
6 Ye u girari Simɔɔ Piɛɛn mi, ma Piɛɛ
nùn bikia u nɛɛ, Yinni wuna kaa maa
nɛn naasu tea?
7 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a ǹ gina tuba
ye na mɔ̀ tɛ̃, adama amɛn biru n ko n
nun yeeri.
8 Piɛɛ u nɛɛ, nɛ na kun wuramɔ a nɛn
naasu tea fa!
Yesu u nùn sõɔwa u nɛɛ, nà kun
wunɛn naasu tee, a ǹ maa bɔnu gaa
wasi nɛn mi.
9 Simɔɔ Piɛɛ u nɛɛ, ǹ n mɛn na Yinni,
n ǹ maa mɔ nɛn naasu tɔnawa kaa tea,
a maa nɛn nɔma ka nɛn wiru teo.
10 Yesu u nɛɛ, wi u wobura, mba n
maa yɛ̃ro tie, ma n kun mɔ u win naasu
tea u wa u ka dɛɛra mam mam. Bɛɛ i
dɛɛre, adama n ǹ mɔ bɛɛ kpuro.
11 N deema Yesu u win dɔmɛ yɛ̃ kɔ,
yen sõna u gerua u nɛɛ, n ǹ mɔ be
kpurowa ba dɛɛre.
12 Sanam mɛ u ben naasu tea u kpa
u win yaberu sua u sebua ma u kpam
sina win sin yerɔ u nɛɛ, i yɛ̃ ye na bɛɛ
kua mi?
13 Bɛɛ i man sokumɔ keu koosio ka
Yinni. Geema i gerumɔ, mɛya na sãa.
14 Ǹ n mɛn na, nɛ wi na sãa bɛɛn
Yinni ka bɛɛn keu koosio, nà n bɛɛn
naasu tea, n weenɛ bɛɛn tii i naasu
teana.
15 Wee na bɛɛ kom gem sõɔsi kpa i n
da maa kuanɛ nge mɛ.
16 Ka geema, na bɛɛ sõɔmɔ, yoo ku ra
n win yinni kere, mɛya gɔro ku ra n wi
u nùn gɔra kere.
17 Tɛ̃ wee, i sõɔsi teni gia. Doo
nɔɔrugiba bɛɛ, ì n tu swĩi.
18 N ǹ mɔ bɛɛ kpuron gariya na mɔ̀.
Na yɛ̃ be na gɔsa. Adama Gusunɔn gari
yi ǹ koo ko yì kun koore yi yi nɛɛ, "Wi
u ka man dimɔ sannu, u gɔsira nɛn
yibɛrɛ."
19 Na bɛɛ yabu yeni sõɔmɔwa saa tɛ̃n
di yu sere koora. Yà n koora kpa i ka
naanɛ doke ma nɛna yɛ̃ro wi.
20 Ka geema na bɛɛ sõɔmɔ, baawure
wi u yɛ̃ro wura wi na gɔra, nɛna u
wura. Baawure wi u maa man wura,
u wi u man gɔrima wurawa.

Yesu u Yudasi terasia
(I maa mɛɛrio Mateu 26:20-25, Maaku 14:17-21, Luku 22:21-23)

21 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, win
gõru ga sankira too too, ma u bu sõɔwa
kpasasa u nɛɛ, ka geema na bɛɛ sõɔmɔ,
goo wãa bɛɛ sɔɔ wi u koo man dɔmɛ.
22 Ma win bwãabu ba nɔni gia
mɛɛrina. Ba ǹ yɛ̃ ben wara u ka yã.
23 Yesun bõɔ turo, wi u kĩ, u sõ win
nɔm geuɔ.
24 Ma Simɔɔ Piɛɛ u yĩreru kua ka
nɔmu durɔ wi, u Yesu bikio u nɛɛ,
wara u ka yã.

25 Ma bɔ̃ɔ wi, u Yesu gballi u nùn
bikia u nɛɛ, Yinni wara a ka yã.
26 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, wi na kon
dɔka wɛ̃ ye na ka kpee sɔ̃ra, wiya mi.
Ma u dɔka ka kpee sɔ̃ra u Yudasi
Isikariɔtu, Simɔɔn bii wɛ̃.
27 Ye Yudasi u dɔka ye mwa u kpa,
mii mii ma Setam dua win gɔ̃ruɔ. Yesu
u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye kaa ko, a koowo
kpaaka.
28 Adama ben suunu sɔɔ goo sari wi
u yɛ̃ yèn sɔ̃ u nùn sɔ̃ɔwa mɛ.
29 Gaba tamaa yèn sɔ̃ Yudasiwa u
gobin bɔɔru nɛni, yen sɔ̃na Yesu u nùn
sɔ̃ɔmɔ u gãanu dweeyo nìn bukata ba
mɔ tɔ̃ɔ bakarun sɔ̃, ǹ kun mɛ u nùn
sɔ̃ɔmɔ u sãarobu gãanu kɛ̃.
30 Ye Yudasi u dɔka ye mwɛ ma u
yara ka sɛndaru. N deema yam tĩra.

Wooda kpaa

31 Sanam mɛ Yudasi u yara u kpa,
Yesu u nɛɛ, tɛ̃ra Tɔnun Bii u den wɔlle
suara, ma Gusunɔ maa wɔlle suara
win min di.
32 Gusunɔ ù n wɔlle suara win min
di, Gusunɔn tii u koo maa Tɔnun Bii wi
wɔlle sua, n ǹ maa tɛɛmɔ.
33 Nɛn bibu, saa fiiko sɔɔra ko na n
wãa ka bɛɛ, yen biru i ko man kasu.
Adama na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ tɛ̃ nge mɛ na raa
Yuuba sɔ̃ɔwa, mi na dɔɔ i ǹ kpɛ̃ i da mi.
34 Wooda kpaa na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ, i
kĩanɔ. I de i kĩru sɔ̃ɔsina nge mɛ na bɛɛ
kĩru sɔ̃ɔsi.
35 Ì n kĩanɛ, baawure u ko n yɛ̃ ma i
sãawa nɛn bwãabu.

Yesu u nɛɛ, Piɛɛ koo nùn siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:31-35, Maaku 14:27-31, Luku 22:31-34)

36 Simɔɔ Piɛɛ u nùn bikia u nɛɛ,
Yinni, mana a dɔɔ.
Yesu u nùn wisa u nɛɛ, mi na dɔɔ a
ǹ kpɛ̃ a man swĩima tɛ̃, adama ǹ n sosi
kaa man swĩima mi.
37 Piɛɛ u nùn bikia u nɛɛ, Yinni,
mban sɔ̃na na ǹ kpɛ̃ n nun swĩi mi tɛ̃.
Domi na sɔɔru sãa n ka nɛn wãaru wɛ̃
wunɛn sɔ̃.
38 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a sɔɔru sãa
a ka wunɛn wãaru wɛ̃ nɛn sɔ̃? Ka gem
na nun sɔ̃ɔmɔ, goo dɔɔ gu ka sere swĩ
kaa man siki nɔn ita.

14

Yesuwa swaa ye ya dɔɔ

Baaban mi

1 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i ku wurura.
I Gusunɔ naanɛ dokeo kpa i maa man
naanɛ doke.
2 Wãa yee dabina nu wãa nɛn
Baaban yɛnuɔ. N wee na dɔɔ mi, n bɛɛ
wãa yerun sɔɔru kua. Ǹ kun sãa mɛ,
na ǹ daa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ.
3 Nà n wãa yee ten sɔɔru kua na kpa,
kon kpam wurama n bɛɛ sua n ka da
nɛn tiin mi. Mi na wãa kpa sa n wãa
mi sannu.
4 I ru swaa yɛ̃ kɔ mi na dɔɔ.
5 Tomaa u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, sa
ǹ yɛ̃ mi a dɔɔ. Amɔna sa ko n ka min
swaa yɛ̃.
6 Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna na
swaa, nɛna na gem, nɛna na wãaru,
goo sari wi u koo da Baaban mi ma n
kun mɔ saa nɛn min di.
7 Bɛɛ ì n daa man yɛ̃, i ko n maa nɛn
Baaba yɛ̃. Saa tɛ̃n di i nùn gia, i maa
nùn wa.
8 Filipu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni a
sun Baaba wi sɔ̃ɔsio, n den tura mɛ.
9 Yesu u nɛɛ, mìn di na ka bɛɛ wãa n
tɛ, ka mɛ, a ǹ man gie Filipu? Baawure
wi u gesi man wa u maa Baaba wawa.
Amɔna a ka gerua a nɛɛ, n bɛɛ Baaba
sɔ̃ɔsio.
10 A ǹ naanɛ doke ma na wãa Baaba
sɔɔ, Baaba maa wãa nɛ sɔ̃ɔ? Gari yi
na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, na ǹ gerumɔ ka nɛn tiin
yiiko. Baaba wi u wãa nɛ sɔɔ, wiya u
win sɔmburu mɔ̀.
11 I gesi naanɛ dokeo ma na wãa
Baaba sɔɔ, ma Baaba maa wãa nɛ sɔɔ.
Ǹ kun mɛ, i naanɛ dokeo sɔma ye na
kuan sɔ̃.
12 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, baawure
wi u man naanɛ doke, sɔma ye na mɔ̀,
yeya yɛ̃ro koo maa ko. U koo mam
sɔma ko ye ya yeni kere domi na dɔɔ
nɛn Baaban mi.
13 Na kon maa bɛɛ gãanu baanire
kua ni i gesi kana ka nɛn yĩsiru, kpa bu
ka Baaba wɔlle sua saa Biin min di.
14 Ì n gãanu kana ka nɛn yĩsiru, kon
bɛɛ ni kua.

Hunde Dɛɛron naarun
nɔɔ mwɛɛru

15 Yesu u nɛɛ, ì n man kĩ i nɛn wooda
mɛm nɔɔwɔ.
16 Kon Baaba kana, u koo bɛɛ Dam
Kɛ̃ɔ kpao wɛ̃ wi u ko n ka bɛɛ wãa
sere ka baadommaɔ. Wiya sãa Hunde
gemgii.
17 Handuniagibu ba ǹ kpɛ̃ bu nùn
mwa yèn sõ ba ǹ nùn waamɔ, mɛya ba
ǹ maa nùn yɛ̃. Adama bɛɛ i nùn yɛ̃,
domi u wãa ka bɛɛ, u kon maa wãa
bɛɛn baawure sɔɔ.
18 Na ǹ bɛɛ derimɔ goberu. Kon
kpam wurama bɛɛn mi.
19 N tie fiiko ye handuniagibu ba ǹ
maa ka man wasi, adama bɛɛ i ko man
wa. Yèn sõ na wasi, bɛɛ i ko n maa wasi.
20 Dɔma teya i ko n yɛ̃ ma na wãa nɛn
Baaba sɔɔ ma bɛɛ i wãa nɛ sɔɔ, ma na
maa wãa bɛɛ sɔɔ.
21 Wi u nɛn wooda mwa, ma u ye
mɛm nɔɔwa, wiya u man kĩ. Wi u man
kĩ, nɛn Baaba koo nùn kĩa. Nɛn tii kon
maa yɛ̃ro kĩa, kpa n nùn tii sõɔsi.
22 Yudasi, n ǹ mɔ wi ba ra nɛɛ
Isikariɔtu, u bikia u nɛɛ, Yinni,
amɔna kaa sun wunɛn tii sõɔsisina
handuniagibu ba kun ka nun wa.
23 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ,
baawure wi u man kĩ u koo nɛn gari
mɛm nɔɔwa. Nɛn Baaba u koo nùn kĩa,
nɛ ka nɛn Baaba sa ko maa na yɛ̃ron mi
kpa su bɛsɛn wãa yeru ko wi sɔɔ.
24 Wi u kun man kĩ, u ǹ maa nɛn
gari mɛm nɔɔwamme. Gari yi i nua,
n ǹ nɛgii, yi sãawa Baabagii wi u man
gɔrima.
25 Na bɛɛ yeni kpuro sõɔmɔ tɛ̃ ye na
ka bɛɛ wãa.
26 Adama Hunde Dɛɛro, Dam kɛ̃ɔ wi,
wi Baaba koo gɔrima ka nɛn yĩsiru,
wiya u koo bɛɛ baayere keu sõɔsi, u
koo maa bɛɛ ye kpuro yaayasia ye na
bɛɛ sõɔwa.
27 Bɔri yɛnda na bɛɛ deria, nɛn bɔri
yɛnda na bɛɛ wɛ̃ɛmɔ. Na ǹ bɛɛ tu
wɛ̃ɛmɔ nge mɛ handunia ya ra wɛ̃. I ku
wurura, i ku maa nanda.
28 Bɛɛ i nua nge mɛ na bɛɛ sõɔwa ma
na doonɔ, adama kon kpam wurama
bɛɛn mi. Ì n daa man kĩ i ko n nuku
dobu mɔ ye na ka dɔɔ Baaban mi, domi
nɛn Baaba u yiiko mɔ u man kere.
29 Na bɛɛ gãa ninin gari sõɔmɔ tɛ̃, nu
sere koora. Nù n koora kpa i ka man
naanɛ doke.
30 Na ǹ maa kpɛ̃ n ka bɛɛ gari dabinu
ko domi handunian wirugii u sisi. U ǹ
dam mɔ nɛ sɔɔ,
31 adama kpa handuniagibu ba n ka
yɛ̃ ma na Baaba kĩ, na maa kpuro mɔ̀
nge mɛ Baaba u man yen wooda wɛ̃. I
seewo su doona.

15

Yesuwa resɛm dãa gea

1 Yesu u bu sõɔwa u nɛɛ, nɛna resɛm
dãa mɛro, nɛn Baabawa gbaa yɛ̃ro.
2 Nɛn kãasa baayere ye ya ku ra binu
ma, yera u ra bure u kõ. Kãasa baayere
ye ya ra binu ma, u ra ye sɔmɛwa kpa
yen marum mu ka sosi.
3 Bɛɛ i dɛɛra kɔ gari yin saabu yi na
bɛɛ sõɔwa.
4 I de i n ka man maninɛ, na kon maa
ka bɛɛ manina. Nge mɛ kãasa ya ǹ kpɛ̃
yu ka tii binu ma, ma n kun mɔ ya ka
dãa mɛro maninɛ, mɛya maa bɛɛn tii, i
ǹ kpɛ̃ i binu ma, ì kun ka man maninɛ.
5 Nɛna resɛm dãa mɛro, bɛɛya yen
kãasi. Wi u ka man maninɛ ma na ka
nùn maninɛ, wiya u koo bii dabinu
ma, domi nɛn sariru i ǹ kpɛ̃ i gãanu
ganu ko.
6 Baawure wi u kun ka man maninɛ,
ba koo nùn wunawa bu kõ nge kãasi
kpa u dɛrura. Yen biru ba koo kãasi yi
mɛnna bu dõɔ doke, kpa yi dõɔ mwa.
7 Bɛɛ ì n ka man maninɛ ma nɛn gari
yi wãa bɛɛ sɔɔ, i bikio ye i kĩ, na kon bɛɛ
kua.
8 Ì n bii dabinu mara ya koo nɛn
Baaba bɛɛrɛ wɛ̃. Nge mɛya i ko maa
sõɔsi ma nɛn bwãaba i sãa.
9 Nge mɛ Baaba man kĩ, nge mɛya na
maa bɛɛ kĩ. I yõro nɛn kĩru sɔɔ.
10 Nge mɛ na nɛn Baaban wooda
mɛm nɔɔwa ma na wãa win kĩru sɔɔ,
nge mɛya ì n nɛn wooda mɛm nɔɔwa, i
ko n wãa nɛn kĩru sɔɔ.
11 Na bɛɛ yeni sõɔwa kpa nɛn nuku
dobu bu n ka wãa bɛɛ sɔɔ, kpa bɛɛn
nuku dobu bu ka yibu.
12 Nɛn wooda wee, i kĩanɔ nge mɛ na
bɛɛ kĩ.

13 Goo ù n win wãaru wɛ̃ win
bɔrɔban sɔ̃ kĩrun saabu, kĩi te, ta ǹ
saara mɔ.
14 Nɛn bɔrɔbara bɛɛ i sãa ì n mɔ̀ ye na
bɛɛ yiire.
15 Na ǹ maa bɛɛ sokumɔ yobu yèn
sɔ̃ yoo ku ra n yɛ̃ ye win yinni u mɔ̀.
Adama na bɛɛ sokumɔ bɔrɔba, yèn sɔ̃
gãanu baanire ni na nua nɛn Baaban
min di niya na bɛɛ sɔ̃ɔwa.
16 N ǹ mɔ bɛɛya i man gɔsa, nɛna na
bɛɛ gɔsa. Na maa bɛɛ wuna nɛnɛm kpa
i da i binu ma ni nu koo tɛ. Kpa gãanu
baanire ni bɛɛ i kana nɛn Baaban mi ka
nɛn yĩsiru, u bɛɛ wɛ̃.
17 Ye na bɛɛ yiiremɔ wee, i kĩanɔ.

Handunia ya Yesu ka wigibu tusa

18 Yesu maa nɛɛ, handuniagibu bà n
bɛɛ tusa, i n yɛ̃ ma nɛna ba gbia ba tusa.
19 Bɛɛ ì n daa sãan na handuniagibu,
handunia ya ko n bɛɛ kĩwa nge yegibu.
Adama na bɛɛ gɔsa handunia ye sɔɔn
di, i ǹ maa sãa yegibu, yen sɔ̃na
handuniagiba bɛɛ tusa.
20 I gari yi yaayo yi na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa
na nɛɛ, yoo ku ra win yinni kere. Bà
n man nɔni sɔ̃ɔwa ba koo maa bɛɛ nɔni
sɔ̃. Bà n nɛn gari mɛm nɔɔwa ba koo
maa bɛɛgii mɛm nɔɔwa.
21 Adama yeni kpurowa ba koo bɛɛ
kua nɛn yĩsirun sɔ̃, domi ba ǹ yɛ̃ro yɛ̃
wi u man gɔrima.
22 Nà kun daa nɛ, na ka bu gari kue,
ba ǹ daa taarɛ mɔ. Adama tɛ̃ ba ǹ maa
gafara mɔ.
23 Wi u man tusa u maa nɛn Baaba
tusawa.
24 Nà kun daa sɔma kue ben suunu
sɔɔ ye goo kun koore, ba ǹ daa taarɛ
mɔ. Adama tɛ̃, ba sɔma ye wa kɔ, ma
ba sun tusa nɛ ka nɛn Baaba.
25 Nge mɛya n sãa kpa gari yi ba
yorua woodan tirerɔ yi ka koora, yi yi
nɛɛ, "Ba man tusa, ba ǹ ten wiru ka
naasu yɛ̃."
26 Adama Dam Kɛ̃ɔ, Hunde gemgii
wi, u sisi saa nɛn Baaban min di. Kon
bɛɛ nùn gɔriama ka Baaba win yĩsiru,
kpa u bɛɛ nɛn areru diiya.
27 Bɛɛ i ko maa nɛn areru di, domi i
wãa ka nɛ sannu saa toren di.

16

1 Yeni kpurowa na bɛɛ sɔ̃ɔwa kpa i
ku ra ka biru wura.
2 Ba koo bɛɛ gira saa mɛnnɔ yerun
di. Saa ya mam sisi ye baawure wi
u bɛɛ goomɔ u ko n tamaa u Gusunɔ
sɔmburu kuammɛwa.
3 Ba koo bɛɛ yabu yeni kua yèn sɔ̃ ba
ǹ Baaba gie, ba ǹ maa man gie.
4 Adama na bɛɛ gãa nini sɔ̃ɔmɔwa,
dɔma te nin saa ya tura kpa i ka yaaya
ma na raa bɛɛ nu sɔ̃ɔre.

Hunde Dɛɛron sɔmburu

Yesu maa nɛɛ, na ǹ daa bɛɛ gãa nini
sɔ̃ɔwa saa yellun di yèn sɔ̃ na wãa ka
bɛɛ sannu.
5 Adama tɛ̃ na dɔɔ wi u man gɔriman
mi. Goo maa sari bɛɛ sɔɔ wi u man
bikia mi na dɔɔ.
6 Adama yèn sɔ̃ na bɛɛ yeni sɔ̃ɔwa,
bɛɛn gɔ̃ru ga sankira too.
7 Ka mɛ, na bɛɛ gem sɔ̃ɔmɔ, bɛɛn
arufaaniwa nà n da, domi nà kun de,
Dam Kɛ̃ɔ wi, u ǹ sisi bɛɛn mi. Adama
nà n da kon bɛɛ nùn gɔriama.
8 Ù n tunuma, wiya u koo de
handuniagibu bu tubu ye n sãa toraru
ka ye n sãa gem ka maa Gusunɔn
siribu.
9 U koo bu taarɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ ba ǹ man
naanɛ doke.
10 U koo bu sɔ̃ɔsi ma gem wãa nɛ sɔɔ
ye na ka dɔɔ Baaban mi, ma ba ǹ maa
man wasi.
11 U koo maa de bu siribu tubu yèn
sɔ̃ Gusunɔ u handunia yenin wirugii
siri kɔ.
12 Na maa gãa dabinu mɔ n ka bɛɛ sɔ̃,
adama nu bɛɛ kere gina.
13 Sanam mɛ Hunde gemgii wi, u
tunuma wiya u koo bɛɛ kpara i ka gem
kpuro gia. U ǹ koo gari gere ka win
tiin yiiko. Ye u nua, yeya u koo gere,
u koo maa bɛɛ sɔ̃ ye ya sisi.
14 Wiya u koo man bɛɛrɛ wɛ̃, domi u
koo nɛgia nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔɔsia.
15 Kpuro ye Baaba u mɔ nɛgia. Yen
sɔ̃na na gerua ma Hunde u koo nɛgia
nɔ, kpa u bɛɛ ye nɔɔsia.

Nuku sankiranu koo ko

nuku dobu

16 Yesu bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ǹ n sosi fiiko
i ǹ maa man wasi. Ǹ n maa kpam sosi
fiiko, i ko man wa.
17 Ma win bwãabu gabu ba
bikianamɔ, mba yen tubusianu ye u
sun sɔ̃ɔmɔ, ǹ n sosi fiiko sa ǹ maa nùn
wasi, ǹ n maa kpam sosi fiiko sa ko
nùn wa. Mba maa yen tubusianu ye u
nɛɛ u dɔɔ win Baaban mi.
18 Ba bikianamɔ mba ǹ n sosi fiikon
tubusianu. Ba nɛɛ, sa ǹ yɛ̃ yèn gari u
mɔ̀.
19 Yesu u gia ma ba kĩ bu nùn gãanu
bikia. Yen sɔ̃na u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na
nɛɛ yaa, ǹ n sosi fiiko i ǹ man wasi, ǹ n
maa kpam sosi fiiko i ko man wa. Gari
yiniwa i bikianamɔ bɛɛn suunu sɔɔ ro?
20 Ka geema na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ, i ko
swĩ, i ko kpasa wɔri ko, adama
handuniagibu ba koo yɛ̃ɛri. Bɛɛn
nukura koo sankira, adama bɛɛn
nuku sankiranu koo gɔsira nuku
dobu.
21 Sanam mɛ tɔn kurɔ u yiire u ra n
nɔni swãaru mɔ domi win saa ya tura.
Adama sanam mɛ u win bii mara, u
ku ra maa nɔni swãa te yaaye nuku
dobun sɔ̃ ye u ka tɔnu mara handunia
sɔɔ.
22 Mɛya n maa sãa bɛɛn mi. Tɛ̃, bɛɛ i
nuku sankiranu mɔ, adama kon kpam
bɛɛ wa, ma bɛɛn nukura koo dora. Goo
maa sari wi u koo kpĩ u bɛɛ nuku doo
bi mwaari.
23 Saa ye, yà n tunuma, i ǹ ko man
gãanu ganu bikia. Ka geema na bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ, baayere ye i Baaba kana ka nɛn
yĩsiru, u koo bɛɛ kɛ̃.
24 Sere ka tɛ̃ i ǹ gãanu ganu kanɛ ka
nɛn yĩsiru. I bikio, i ko wa, kpa bɛɛn
nuku dobu bu ka yibu.

Yesu u handunia kamia

25 Yesu maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeni
kpurowa na bɛɛ sɔ̃ɔwa ka mɔndu.
Adama saa ya sisi ye na ǹ maa bɛɛ gari
sɔ̃ɔmɔ ka mɔndu, kon bɛɛ Baaban gari
sɔ̃wa kpasasa.
26 Saa ye, yà n tunuma, i ko Baaba
kana ka nɛn yĩsiru. Na ǹ maa gerumɔ
ma kon nùn kana bɛɛn sɔ̃,
27 domi Baaban tii u bɛɛ kĩ. U bɛɛ kĩ
yèn sɔ̃ i man kĩ, i maa naanɛ doke ma
na weewa Gusunɔn min di.
28 Na yarimawa saa Baaban min di,
na na handuniaɔ. Tɛ̃ na handunia
derimɔ na dɔɔ nɛn Baaban mi.
29 Win bwãaba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
tɛ̃ra a re sun gari sɔ̃ɔwa kpasasa, n ǹ ka
mɔndu.
30 Tɛ̃ sa gia ma a baayere kpuro yɛ̃,
n ǹ maa mɔ goo u nun gãanu bikia.
Yenin sɔ̃na sa naanɛ doke ma Gusunɔn
min diya a yarima.
31 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, tɛ̃ i naanɛ
doke?
32 I laakari koowo, saa ya sisi ya
mam tunuma kɔ ye ba koo ka bɛɛ
kpuro yarinasia, baawure u ka da win
yɛnuɔ. I ko man deri nɛ turo, adama
na ǹ wãa nɛ turo yèn sɔ̃ Baaba u wãa
ka nɛ.
33 Yabu yeniwa na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa kpa
i n ka bɔri yɛndu mɔ nɛ sɔɔ. Handunia
ye sɔɔra i ko nɔni swãaru wa, adama
i ku mwia kpana, na handunia kamia
kɔ.

17

Yesu u kanaru mɔ̀

win bwãabun sɔ̃

1 Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, u win
nɔni seeya wɔllɔ u nɛɛ, Baaba, saa ya
tura. A nɛ wunɛn Bii wɔlle suo, kpa n
maa nun wɔlle sua.
2 Domi a man yiiko wɛ̃ tɔmbu
kpuron wɔllɔ, kpa n ka be a man wɛ̃
kpuro wãaru wɛ̃ te ta ku ra kpe.
3 Wãaru te ta ku ra kpe tera mini,
tɔmbu bu ka nun gia, wunɛ Gusunɔ
turo, kpa bu maa man gia nɛ Yesu
Kirisi wi a gɔrima.
4 Na nun wɔlle sua tem mɛ sɔɔ, na
maa sɔmbu te wiru go te a man yiire.
5 Baaba, na nun kanamɔ, a de na
n yiiko mɔ tɛ̃ wunɛn bɔkuɔ, nge mɛ
na raa mɔ ka wunɛ sannu ba sere
handunia taka kua.
6 Na tɔn be wunɛn yĩsiru giasia be a
man wɛ̃ handunia ye sɔɔ. Wunɛgiba
ba raa sãa, ma a man bu wɛ̃. Ba maa
wunɛn gari mɛm nɔɔwa.
7 Tɛ̃ ba yɛ̃ ma gãanu kpuro ni a man
wɛ̃, saa wunɛn min diya nu na.
8 Domi na bu gari yi wɛ̃ yi a man
sɔ̃ɔwa, ba maa yi mwa. Ma ba gia sãa
sãa ma saa wunɛn min diya na yara,

ba maa naanɛ doke ma wuna a man gərima.

9 Na bu kanaru kuammɛ n ǹ mɔ handuniagibu. Tɔn be a man wɛ̃, beya na kanaru kuammɛ yèn sɔ̃ wunɛgiba ba sãa.
10 Nɛgibu kpuro ba sãawa wunɛgibu ma wunɛgibu kpuro ba maa sãa nɛgibu, nɛn yiiko maa sɔ̃ɔsira be sɔɔ.
11 Tɛ̃ na sisi wunɛn mi. Na ǹ ko na n maa wãa handunia sɔɔ, adama beya ba ko n wãa handunia ye sɔɔ. Baaba Dɛɛro, a bu beruo ka wunɛn yĩsi te a man wɛ̃n dam, kpa ba n ka sãa tia, nge mɛ nɛ ka wunɛ sa sãa tia.
12 Sanam mɛ na wãa ka be, na bu berua ka wunɛn yĩsi te a man wɛ̃n dam. Na bu kɔ̃su, ma be sɔɔ baa tɔn turo goo kun kam kue ma n kun mɔ kam kooren bii, kpa Gusunɔn gari yi ka koora.
13 Tɛ̃ na sisi wunɛn mi. Yeniwa na gerumɔ handunia ye sɔɔ, kpa ba n ka nuku dobu yiba nɛn sɔ̃.
14 Na bu wunɛn gari wɛ̃, ma handuniagiba bu tusa yèn sɔ̃ ba ǹ sãa handuniagibu, nge mɛ nɛn tii na ǹ sãa handuniagii.
15 Na ǹ nun kanamɔ a ka bu wuna handunia sɔɔn di, adama na nun kanamɔwa a bu kɔ̃suo tɔn kɔ̃so win sɔ̃.
16 Ba ǹ sãa handuniagibu nge mɛ nɛn tii na ǹ sãa handuniagii.
17 A tii bu wunɔ nɛnɛm ka wunɛn gem gari. Wunɛn gari gema.
18 Nge mɛ a man gərima handuniaɔ, mɛya na maa bu gəra handunia sɔɔ.
19 Ben sɔ̃na na nun nɛn tii wɛ̃ kpa ben tii bu maa ka ko wunɛgibu ka gem.

20 N ǹ mɔ beni tɔnawa na kanaru kuammɛ, adama ka maa be ba koo naanɛ doke ben garin saabu.
21 Na kanamɔwa be kpuro ba n ka sãa tia. Nge mɛ wunɛ Baaba a wãa nɛ sɔɔ, ma na maa wãa wunɛ sɔɔ, a de bu ko tia bɛsɛ sɔɔ. Kpa handuniagibu bu ka naanɛ doke ma wuna a man gərima.
22 Yiiko ye a man wɛ̃, yeya na maa bu wɛ̃, kpa ba n ka sãa tia nge mɛ nɛ ka wunɛ sa sãa tia.
23 Nɛ na wãa be sɔɔ, wuna a maa wãa nɛ sɔɔ, kpa bu ka ko tia mam mam. Kpa handunia yu ka gia ma wuna a man gərima, a maa bu kĩ nge mɛ a man kĩ.
24 Baaba, na kĩ be a man wɛ̃ ba n wãa nɛn mi, mi na wãa, kpa ba n nɛn yiiko mɛɛra ye a man wɛ̃, domi a man kĩ ba sere handunia taka kua.
25 Baaba gemgii, handuniagiba kun nun yɛ̃, adama nɛ na nun yɛ̃, ma beni ba tuba ma wuna a man gərima.
26 Na bu wunɛn yĩsiru giasia, mɛya kon kpam bu tu giasiam sosi, kĩi te a man kĩa ta n ka wãa be sɔɔ, kpa na n maa wãa be sɔɔ.

18

Yesun mwaabu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:47-56, Maaku 14:43-50, Luku 22:47-53)

1 Sanam mɛ Yesu u kana te kua u kpa, u yara ka win bwãabu sannu ba da daa tora gaan guruɔ ye ba ra soku Sedoroni. Batuma gaa wãa mi, yè sɔɔ u dua ka win bwãabu.
2 Yudasi, win dɔmɛ, u yam mi yɛ̃ domi Yesu ka win bwãabu ba ra raa mɛnnɛ mi nɔn dabiru.
3 Yen sɔ̃na Yudasi u da mi ka tabu kowobu ka sãa yerun kɔ̃sobu be yãku kowo tɔnwerobu ka Falisiba ba nùn wɛ̃. Ba ben tabu yãnu nɛni, ka fi-tilakunu ka wĩi bɔnnun dɔ̃ɔ.
4 N deema Yesu u yɛ̃ kɔ ye n koo nùn ko kpuro, yen sɔ̃na u susi u bu bikia u nɛɛ, wara i kasu.
5 Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, Yesu Nasarɛtigiiwa sa kasu.

Yesu u nɛɛ, nɛna mi.

Yudasi, win dɔmɛ, u yɔ̃ mi, ka be sannu.
6 Ye Yesu u nɛɛ, nɛna mi, ma ba dɛsira ba wɔruka.
7 Yesu u kpam bu bikia u nɛɛ, wara i kasu.

Ma ba nɛɛ, Yesu Nasarɛtigiiwa sa kasu.
8 Yesu u nɛɛ, na raa bɛɛ sɔ̃ɔwa kɔ ma nɛna mini. Ǹ n nɛn na i kasu, i de beni bu doona.
9 U yeni gerua kpa gari yi u raa gerua yi ka koora ye u nɛɛ, baa tɔn turo kun kam kue be Baaba u nùn wɛ̃ sɔɔ.
10 Sanam mɛ, Simɔɔ Piɛɛ u win takobi nɛni ma u ye woma u ka yãku kowo tɔnweron yoo sɔ̃ra u win soo

nɔm geuguu bura. Yoo win yĩsira Maliku.
11 Ma Yesu u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
wunɛn takobi wesio yen kararɔ. Na
ǹ kon ka nɔni swãaru tɛmana te nɛn
Baaba u man yiire?

Ba ka Yesu da Anin wuswaaɔ

12 Sanam mɛya tabu kowobu ka ben
wirugii ka Yuuban sãa yerun kɔ̃sobu
ba Yesu mwa ba nùn bɔkua
13 ma ba gbia ba ka nùn da Anin mi.
Ani u sãawa Kaifan dokiri, Kaifa wiya
u maa sãa yãku kowo tɔnwero wɔ̃ɔ ge
sɔɔ.
14 Kaifa wiya u raa Yuuba bwisi kã
ma n arufaani mɔ tɔn turo u ka tɔmbu
gbiiya.

Piɛɛ u Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:69-70, Maaku 14:66-68, Luku 22:55-57)

15 Simɔɔ Piɛɛ ka bɔ̃ɔ goo ba Yesu swĩi.
N deema yãku kowo tɔnwero wi, u
bɔ̃ɔ wi yɛ̃ sãa sãa, ma bɔ̃ɔ wi, u ka
Yesu dua sannu yãku kowo tɔnweron
yɛnun yaaraɔ.
16 Adama Piɛɛ u yɔ̃ra tɔɔwɔ yɛnu
kɔnnɔwɔ. Ma bɔ̃ɔ wi yãku kowo
tɔnwero u yɛ̃ mi, u yarima u ka wɔndia
kɔnnɔ kɔ̃so geruna, ma u Piɛɛ duusia.
17 Ma wɔndia wi u kɔnnɔ kɔ̃su mi,
u Piɛɛ bikia u nɛɛ, wunɛ, a ǹ maa sãa
durɔ win bwãabun turo?
Piɛɛ u nɛɛ, aawo.
18 Ma yobu ka sãa yerun kɔ̃sobu ba
yɔ̃ dɔ̃ɔ gɛ̃ɛn bɔkuɔ yi ba sɔ̃rua woorun
sɔ̃ ba wɔ̃su. Piɛɛ u da u maa yɔ̃ mi, ba
wɔ̃su sannu.

Yãku kowo tɔnwero

u Yesu gari bikiamɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 26:59-66, Maaku 14:55-64, Luku 22:66-71)

19 Ma yãku kowo tɔnwero u Yesu
win bwãabun gari bikia, ka ye u
tɔmbu sɔ̃ɔsimɔ.
20 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, na ka
baawure gari kua batuma sɔɔ. Na nɛn
keu sɔ̃ɔsiru kpuro kuawa mɛnnɔ yenu
sɔɔ ka maa sãa yerɔ, mi Yuuba kpuro
ba ra mɛnnɛ. Na ǹ gãanu ganu gerua
asiri sɔɔ.
21 Ǹ n mɛn na, mban sɔ̃na a man gari
bikiamɔ. Be ba nɛn gari nua, a ben tii
bikio ye na bu sɔ̃ɔwa. Beya ba yɛ̃ ye na
gerua.
22 Ye Yesu u yeni gerua u kpa, yera
sãa yerun kɔ̃so turo wi u nùn yɔ̃re, u
Yesu baara so, ma u nɛɛ, yãku kowo
tɔnwerowa a kãka a gari wisimɔ mɛ?
23 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, ǹ n gari
kɔ̃sin na na gerua, a yi geruo baawure
u nɔ. Ǹ n maa gem na na gerua, mban
sɔ̃na a man soomɔ.
24 Ma Ani u dera ba nùn bɔkua ba ka
da Kaifa, yãku kowo tɔnweron mi.

Piɛɛ u kpam Yesu siki
(I maa mɛɛrio Mateu 26:71-75, Maaku 14:69-72, Luku 22:58-62)

25 Saa ye sɔɔ, Simɔɔ Piɛɛ u yɔ̃ mi, u
dɔ̃ɔ wɔ̃su. Ma ba nùn bikia ba nɛɛ,
wunɛ maa, a ǹ sãa durɔ win bwãabun
turo?
Adama Piɛɛ u gari yi siki u nɛɛ, aawo
fa.
26 Yãku kowo tɔnweron yoo turo,
wìn soo teu Piɛɛ u buran dusi, u nùn
bikia u nɛɛ, na ǹ daa nun wa ka wi
batuma ye sɔɔ?
27 Piɛɛ u kpam siki u nɛɛ, aawo. Yera
yande goo dɔɔ ga swĩ.

Ba ka Yesu da Pilatin wuswaaɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:1-2, 11-14, Maaku 15:1-5, Luku 23:1-5)

28 Saa Kaifan min di ba ka Yesu da
tem yɛ̃ron siri yerɔ. N deema buru
buru yam sãrera. Be ba sãa Yuuba ba
ǹ wure bu du siri yeru mi, kpa bu ku
raa ko disigibu. Domi ba kĩ bu Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ baka ten yaa dibu di.
29 Yen sɔ̃na Pilati u yarima u bu
deema, ma u bu bikia u nɛɛ, tora teren
bwesera i durɔ wi waasi.
30 Ba nɛɛ, ù kun kɔ̃sa kue, sa ǹ daa ka
nùn sisi su nun nɔma bɛria.
31 Pilati u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii
i nùn mɔɔ, kpa i nùn siri ka bɛɛn tiin
wooda.
Ma Yuuba ba nɛɛ, sa ǹ yen dam mɔ
su ka tɔnu go.
32 Nge mɛya Yesun gari yi koora yì
sɔɔ u sɔ̃ɔsi gɔɔ wìn bweseru u koo gbi.
33 Pilati u kpam dua siri yerɔ, ma
u Yesu soka u nùn bikia u nɛɛ, wuna
Yuuban sunɔ?
34 Ma Yesu u nùn bikia u nɛɛ, wuna a
ka tii yeni bikiamɔ? Nge gaba nun nɛn
gari sɔ̃ɔwawa.

35 Pilati u nɛɛ, nɛ Yuuwa? Wunɛn
bweseru ka yãku kowo tɔnweroba ba
man nun nɔmu sɔndia. Mba a kua.
36 Yesu u nɛɛ, nɛn bandu ta ǹ sãa
handunia migiru. Tà n sãan na
handunia migiru, nɛn bwãabu ba koo
sanna kpa bu ku Yuuba man nɔmu
sɔndia. Adama nɛn banda kun sãa
handunia migiru.
37 Ma Pilati nùn bikia u nɛɛ, ǹ n man
na, a sãawa sunɔ.
Yesu u nùn wisa u nɛɛ, wunɛn tii
a mam gerumɔ ma na sãa sunɔ. Na
na handunia sɔɔ, ba man marawa n
ka gem areru di. Baawure wi u sãa
gemgii, wiya nɛn gari nɔɔmɔ.
38 Pilati u nùn bikia u nɛɛ, mba ba ra
soku gem.

Ba Yesu taarɛ wɛ̃ bu go
(I maa mɛɛrio Mateu 27:15-31, Maaku 15:6-20, Luku 23:13-25)

Gari yin biru Pilati u kpam yarima
u da Yuuban mi, ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
nɛna kun toraru garu wa durɔ wi sɔɔ.
39 Adama i komaru garu mɔ te kon
ka bɛɛ pirisɔm turo kara Gɔɔ sararibun
tɔ̃ɔ bakaru sɔɔ. I kĩ n bɛɛ Yuuban sunɔ
kara?
40 Ma be kpuro ba gbãsukumɔ ka
dam ba mɔ̀, aawo sa ǹ durɔ wi kĩ,
Barabawa sa kĩ.
N deema gbɛnɔwa Baraba wi, u sãa.

19

1 Sanam mɛya Pilati u Yesu mwa, ma
u dera ba nùn so ka som kpaka.
2 Ma tabu kowobu ba sãki tundu
bɔkana ba ka nùn sina furɔ kua ba
doke win wirɔ. Ba maa nùn gurumusu
swãabu sebusia.
3 Kiri kiri kpa bu nùn susi bu nɛɛ,
Yuuban sunɔ, fɔɔ baasira.
Ma ba nùn baari soomɔ.
4 Ma Pilati u kpam maa yarima u
tɔn wɔru ge sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i swaa dakio.
Wee, kon bɛɛ durɔ wi yarama kpa i ka
gia ma na ǹ toraru garu wa wi sɔɔ.
5 Yesu u yarima u sãkin furɔ, ka maa
gurumusu swãabu ge doke. Pilati u
bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ wi wee.
6 Sanam mɛ yãku kowo tɔnweroba
ka sãa yerun kɔ̃sobu ba nùn wa, ma ba
gbãsukum wɔri ba nɛɛ, a nùn kpareo,
a nùn kpareo dãa bunanaru sɔɔ.
Pilati u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛn tii i nùn
mɔɔ kpa i nùn kpare dãa bunanaru
wɔllɔ ka bɛɛn tii. Domi nɛ na kun
toraru garu wa wi sɔɔ.
7 Ma Yuuba ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa
wooda gaa mɔ ye ya gerumɔ bu nùn go
yèn sɔ̃ u win tii nɛɛ Gusunɔn Bii.
8 Ye Pilati u gari yi nua, win bɛrum
sosi.
9 Ma u kpam ka Yesu wura siri yerɔ,
u nùn bikia u nɛɛ, man diya a na.
Adama Yesu kun nùn wisa baa nɔn
teeru.
10 Ma Pilati u nùn bikia u nɛɛ, nɛna
a ǹ ka sere gari mɔ̀? A ǹ yɛ̃ ma na dam
mɔ n ka nun kara, na maa dam mɔ n ka
nun kpare dãa bunanaru sɔɔ?
11 Ma Yesu u nùn wisa u nɛɛ, a ǹ
dam gam mɔ nɛ sɔɔ bà kun nun mɛ
wɛ̃ wɔllun di. Yen sɔ̃na wi u man nun
nɔmu sɔndia, win taarɛ ya wunɛgia
kere.
12 Ye Pilati u yeni nua yera u hania
sosi u ka Yesu kara. Adama Yuuba
ba gbãsukunu bɔbia ba nɛɛ, à n durɔ
wi kara, a ǹ maa tem yɛ̃ro kĩ. Domi
baawure wi u win tii kua sunɔ u sãawa
tem yɛ̃ron yibɛrɛ.
13 Ye Pilati u gari yi nua, u ka Yesu
yarima, ma u sina siri kowon sin yerɔ
te ta wãa yam mɛ sɔɔ, mɛ ba sokumɔ
Kpee turaru. Miya ba maa sokumɔ
Gabata ka Heberum.
14 N tie sɔ̃ɔ teeru bu sere Gɔɔ
sararibun tɔ̃ɔ bakaru ko, nge sɔ̃ɔ wii
wɔllun saka. Ma Pilati u Yuuba sɔ̃ɔwa
u nɛɛ, bɛɛn sunɔ wee.
15 Ma Yuuba ba gbãsuka wɔllɔ, i ka
nùn doo, i ka nùn doo, i nùn kpareo
dãa bunanaru wɔllɔ.
Ma Pilati u bu bikia u nɛɛ, amɔ ro!
I kĩ n bɛɛn sunɔ kpare dãa bunanaru
wɔllɔ?
Ma yãku kowo tɔnweroba nùn wisa
ba nɛɛ, bɛsɛ sa ǹ sunɔ goo mɔ ma n kun
mɔ tem yɛ̃ro.
16 Sanam mɛya Pilati u bu Yesu
nɔmu sɔndia bu ka nùn kpare dãa
bunanaru wɔllɔ.

Ba Yesu kpare dãa bunanaru wɔllɔ
(I maa mɛɛrio Mateu 27:32-44, Maaku 15:21-32, Luku 23:26-43)

Ma ba Yesu mwa ba ka doona.
17 Ma Yesu u win tiin dãa bunanaru
sua u ka da sere aye ten mi, te ta ka wii

koko weenɛ, adama ka Heberum ba ra
yam mi sokuwa Gɔɔgɔta.
18 Miya ba nùn kpare dãa bunanaru
wɔllɔ. Ba maa tɔn durɔbu yiru gabu
kpare turo nɔm dwarɔ, turo nɔm geuɔ,
ma Yesu wãa ben suunu sɔɔ.
19 Ma Pilati u yorua u mani dãa
bunana ten wɔllɔ. Yora ye, ya nɛɛ,
Yesu Nasarɛtigii, Yuuban sunɔ.
20 Yuuba dabira ba yora ye gara
domi mi ba Yesu kpare n ǹ ka wuu
toma. Ma ba ye yorua ka Heberum, ka
Gɛrɛkim, ka maa Latɛm.
21 Ma Yuuban yãku kowo tɔnwerobu
ba Pilati sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, a ku yore
Yuuban sunɔ, adama a yoruo, u nɛɛ
wiya Yuuban sunɔ.
22 Ma Pilati u nɛɛ, ye na yorua na
yoruawa.
23 Sanam mɛ tabu kowobu ba Yesu
kpare ba kpa, ba win yãnu bɔnu kua
suba nnɛ, tabu kowo ben baawure
sube teeru, ba maa win yabe bakaru
sua. Yabe te, ta ǹ yina mɔ, ba tu
wesawa yaberu.
24 Ma tabu kowo be, ba geruna ba
nɛɛ, bu ku raa te gĩa, adama bu de bu
tu tɛtɛ toosi kpa bu wa wigiru ta koo
ko.
Nge mɛya Gusunɔn gari yi koora yi
yi nɛɛ,
"Ba nɛn yãnu bɔnu kua ben tii tiinɛ
sɔɔ.
Ma ba nɛn yaberu tɛtɛ toosi."
Nge mɛya tabu kowo be, ba kua.
25 N wee, Yesun mɛro, ka win mɛron
wɔnɔ, ka Maari Kopan kurɔ, ka sere
Maari Madalagii, ba yɔ̃ Yesun dãa
bunanarun bɔkuɔ.
26 Yesu u win mɛro wa mi, ka bɔ̃ɔ wi
u kĩ ba yɔ̃ ba karinɛ, ma u win mɛro
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, kurɔ wunɛ, wunɛn bii
wee mi.
27 U maa bɔ̃ɔ wi sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wunɛn
mɛro wee mi.
Saa dɔma ten diya bɔ̃ɔ wi, u ka nùn
wa win tiin yɛnuɔ.

Yesun gɔɔ

(I maa mɛɛrio Mateu 27:45-56, Maaku 15:33-41, Luku 23:44-49)

28 Yen biru, sanam mɛ Yesu u gia
ma gari yi kpuro yi wiru goora yi kpa,
Gusunɔn gari yi ka koora, u nɛɛ, nim
nɔru ga man mɔ̀.
29 Wekeru gara wãa mi, te ta tam
mɔmmɔm yiba. Ma ba swɛɛsu wasa
tam mɔmmɔm mɛ sɔɔ, ba bɛri isɔpun
dɛkaɔ ba ka susi win nɔɔwɔ.
30 Sanam mɛ Yesu u tam mɔmmɔm
mɛ denda u nɛɛ, n kpa.
Yera u tuka, u win tii yɔ̃su, ma u
sariru kua.

Ba Yesu sɔka yɛ̃saɔ

31 Dɔma teya Yuuba ba Pilati bikia u
de bu durɔ ben kɔ̃ri bɔɔku be ba go mi,
kpa bu goo ni sarasia dãa bunanarun
di. Ba yeni bikia yèn sɔ̃ n tie sɔ̃ɔ teeru
bu ka ben tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru di, ba ǹ maa
kĩ goo ni, nu n wãa dãa bunanaru
wɔllɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii te sɔɔ, domi tɔ̃ɔ
bakarun tii tiiwa.
32 Yen sɔ̃na tabu kowobu ba da ba
gbiikoon kɔ̃ri bɔɔka ka maa yirusegii
be ba kpare ka Yesu sannu.
33 Adama sanam mɛ ba tura Yesun
mi, ba deema u gu kɔ, ba ǹ maa win
kɔ̃ri bɔɔka.
34 Adama tabu kowobun turo u
Yesu yaasa sɔka win yɛ̃saɔ, ma yande
yɛm ka nim mu yara.
35 Wi u ye wa, u yen seeda di, win
seeda ye, gema. U yɛ̃ kam kam ma
geeya u gerumɔ, kpa bɛɛ i maa ka
naanɛ doke.
36 Yeniwa ya kua kpa Gusunɔn gari
yi ka koora yi yi nɛɛ, "Baa win kuku
teeru, ta ǹ kɔsiramɔ."
37 Gusunɔn gari maa nɛɛ, "Ba koo
nùn mɛɛri wi ba sɔka."

Yesun sikubu

(I maa mɛɛrio Mateu 27:57-61, Maaku 15:42-47, Luku 23:50-56)

38 Yen biru Yosɛfu Arimategii u
Pilati Yesun goru kana. Yosɛfu wi, u
sãawa Yesun bɔ̃ɔ, adama asiri sɔɔwa
yèn sɔ̃ u Yuuban bɛrum mɔ. Ma Pilati
u wura. Yen sɔ̃na Yosɛfu u da u Yesun
goru sua u ka doona.
39 Nikodɛmu wi u raa da Yesun mi
wɔ̃kuru u Yosɛfu yɔ̃siri. Ma u turare
bwesenu yiru, miru ka aloɛsi nɛni ye
ya tura kilo tɛnan saka.
40 Durɔ be yiru ba Yesun goru sua
ma ba tu bekuru wukiri ka turare

sannu. Domi nge mɛya Yuuba ba ra ka
ben goru sike.
41 N deema batuma gaa ya wãa mi
ba Yesu kparen bɔkuɔ. Siki wɔru
kperuguu gaga wãa mi, batuma ye sɔɔ,
gè sɔɔ ba ǹ goo sikure.
42 Miya ba Yesu kpĩ domi yen sisira
sãawa tõɔ wɛ̃rarugiru. Siki te, ta maa
wãa turuku mi.

20

Siki diiru
(I maa mɛɛrio Mateu 28:1-8, Maaku 16:1-8, Luku 24:1-12)

1 Alusuma buu sõnu buru buru
yellu, sanam mɛ yam kun sãram kpa,
Maari Madalagii u da sikiru mi. Ma u
wa ba kpee te sua saa siki ten kɔnnɔn
di.
2 Ma u duka da Simɔɔ Piɛɛn mi, ka
bõɔ win mi, wi Yesu u kĩ, u bu sõɔwa
ma ba Yinni sua saa sikiru min di, u ǹ
maa yɛ̃ mi ba nùn kpĩ.
3 Sanam mɛya Piɛɛ ka bõɔ wi, ba yara
ba da sikiru mi.
4 Ma be yiru ba duki da sannu,
adama bõɔ wi, u duka u Piɛɛ gbiiri, ma
u gbia u tura sikiru mi.
5 U yãara u tende siki te sɔɔ, ma u
bekuru wa ta yii, adama u ǹ due.
6 Yera Simɔɔ Piɛɛ wi u sisi biruɔ u
tura mi ma u dua siki te sɔɔ. U maa
beku te wa ta yii,
7 ka yasa ye ba raa ka win wiru
bɔkua. Adama yasa ye, ya ǹ yii ka beku
te sannu, ya kuruawa bee tia.
8 Sanam mɛya bõɔ wi u raa gbia u
tura sikiru mi, u maa dua. U wa, ma
u naanɛ doke.
9 Gusunɔn gari kun daa bu yeeri
gina yi yi gerua ma u koo se gɔrin di.
10 Ma bwãa be, ba gɔsira ba da ben
yɛnuɔ.

Yesu u Maari Madalagii kure
(I maa mɛɛrio Mateu 28:9-10, Maaku 16:9-11)

11 Adama Maari u yõ tɔɔwɔ siki ten
bɔkuɔ u sumɔ. Sanam mɛ u sumɔ u
yãara u tende siki ten sɔɔwɔ.
12 Ma u wɔllun gɔradoba yiru wa ba
yãa kpikinu doke ba sõ mi Yesun goru
ta raa kpĩ, ben turo wiru gia, turo maa
naasu gia.
13 Ma ba nùn bikia ba nɛɛ, kurɔ
wunɛ, mba n kua a ka sumɔ.
Ma u bu wisa u nɛɛ, ba nɛn Yinni
suawa saa minin di, na ǹ maa yɛ̃ mi ba
nùn kpĩ.
14 Sanam mɛ u yeni gerua u kpa, u
sĩira ma u Yesu wa u yõ mi. Adama u ǹ
gie ma Yesuwa.
15 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, kurɔ wunɛ,
mba n kua a ka sumɔ. Wara a kasu.
Kurɔ wi, u tamaa yam min kõsowa.
Yera u nɛɛ, tɔnwero, ǹ n wunɛn na a
nùn sua, a man sõɔwɔ mi a nùn kpĩi,
kpa n da n nùn sua min di.
16 Ma Yesu u nɛɛ, Maari.
Yera u sĩira, ma u gerua ka Heberum
u nɛɛ, Raboni. Yen tubusiana, keu
sõɔsio.
17 Ma Yesu u nùn sõɔwa u nɛɛ, a
ku man baba, domi na ǹ gina de
nɛn Baaban mi wɔllɔ. Adama a doo
nɛn bwãabun mi, a bu sõ ma na dɔɔ
Gusunɔn mi, wi u sãa nɛ ka bɛɛn
Baaba, u maa sãa nɛ ka bɛɛn Yinni.
18 Ma Maari Madalagii u da u bwãa
be sõɔwa ma u Yinni wa, sere Yinni u
nùn gari yini sõɔwa.

Yesu u win bwãabu tii sõɔsi
(I maa mɛɛrio Mateu 28:16-20, Maaku 16:14-18, Luku 24:36-49)

19 Alusuma buu gen yoka, bwãa
be, ba mɛnna ma ba gamboba bɛri
Yuuban bɛrum sõ. Miya Yesu u da u
bu yõre ben suunu sɔɔ. Ma u bu sõɔwa
u nɛɛ, alafia ya n wãa ka bɛɛ.
20 Ye u yeni gerua u kpa, u bu win
nɔma ka win yɛ̃sa sõɔsi. Bwãa ben
nukura dora ye ba Yinni wa.
21 Ma Yesu u kpam bu sõɔwa u nɛɛ,
alafia ya n wãa ka bɛɛ. Nge mɛ Baaba
u man gɔrima nge mɛya nɛ na maa bɛɛ
gɔra.
22 Ye u yeni gerua u kpa, yera u bu
wɛ̃sie ma u nɛɛ, i Hunde Dɛɛro mɔɔ.
23 Ì n goo nùn win toraru suuru kua
u koo ten suuru wa. Ì n maa goon
toraru suuru kobu yina ta ko n yɛ̃ro
wãasiwa.

Yesu ka Tomaa

24 Tomaa, bwãabu wɔkura yiru yen
turo, wi ba ra maa nɛɛ Sika, u ǹ daa
wãa ka be sanam mɛ Yesu u na ben mi.

25 Bwãa be ba tie ba nùn sɔ̃ɔwa ma
ba Yinni wa.
Tomaa u bu wisa u nɛɛ, ma n kun
mɔ u kurum bora wa Yinnin nɔma sɔɔ,
ma u kun win niki bia doke mi kurum
daa wãa, kpa u win nɔmu doke Yinnin
yɛ̃saɔ, u ɲ̀ naanɛ dokemɔ.
26 Sɔ̃ɔ nɔɔba itan biru bwãa be, ba
maa mɛnnɛ sannu dirɔ. Tomaa wãa be
sɔɔ. Ba gamboba bɛri adama Yesu u
na u bu yɔ̃re ben suunu sɔɔ ma u nɛɛ,
alafia ya n wãa ka bɛɛ.
27 Sanam mɛya u Tomaa sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, a nɛn nɔma mɛɛrio kpa a wunɛn
niki bia doke ye sɔɔ. A wunɛn nɔmu
dɛmiama a doke nɛn yɛ̃saɔ. A naanɛ
dokeo a ku maa ko gɔ̃rusu yirugii.
28 Tomaa u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ
nɛn Yinni.
29 Yesu u nùn bikia u nɛɛ, a naanɛ
doke yèn sɔ̃ a man waamɔ? Doo
nɔɔrugiba be ba kun man wa, ba ka
naanɛ doke.

Yèn sɔ̃ ba tire teni yorua

30 Sɔm maamaakigii dabina Yesu
maa kua win bwãabun nɔni biru ni ba
kun yorua tire teni sɔɔ.
31 Adama gari yiniwa ba yorua kpa
i ka naanɛ doke ma Yesuwa Kirisi wi,
Gusunɔn Bii, kpa naanɛ doke binin
saabu i n wãaru mɔ te ta ku ra kpe win
yĩsirun sɔ̃.

21

Yesu u bwãabu nɔɔba yiru kure

1 Yen biru Yesu u kpam win bwãabu
tii sɔ̃ɔsi Tiberian daa burerun bɔkuɔ.
Wee nge mɛ u tii sɔ̃ɔsi.
2 Simɔɔ Piɛɛ ka Tomaa wi ba ra nɛɛ
Sika, ka Nataniɛli Galilen Kanagii, ka
Sebeden bibu, ka win bwãabu gabu
yiru, be kpurowa ba wãa sannu.
3 Simɔɔ Piɛɛ u be ba tie sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
u susure dɔɔ.
Ma ba nɛɛ, ben tii ba koo ka nùn da.
Ma ba yara yande ba goo dua ba
doona. Adama ba ɲ̀ gãanu ganu mwɛ
wɔ̃ku te sɔɔ.
4 Ye yam sãrɔ Yesu u yɔ̃ daarun
goorɔ, adama bwãa be, ba ɲ̀ yɛ̃
Yesuwa.
5 Ma Yesu u bu bikia u nɛɛ, aluwaasi
bɛɛ, i ɲ̀ gãanu mwɛ baa fiiko?
Ma ba nɛɛ, aawo.
6 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i bɛɛn
yãakororu kɔ̃ɔwɔ goo gen nɔm geuɔ, i
ko gãanu wa mi.
Ba kua mɛ, ma ba kpana bu tu gawa
swɛ̃ɛ dabirun sɔ̃.
7 Ma bɔ̃ɔ wi Yesu u kĩ, u Piɛɛ sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, Yinniwa.
Ye Simɔɔ Piɛɛ u nua ma Yinniwa,
yera u win yaberu pɔra sie domi
basiwa u raa wãa mi. Ma u sure nim
sɔɔ goon di.
8 Adama bwãa be ba tie ba ka goo
na daarun bɔ̃ɔwɔ ba ben yãakororu
gawe, ta swɛ̃ɛ yiba. Be ka daarun bɔ̃ɔn
tondam kun kere gɔm soonu goobu
(200).
9 Ye ba sara temɔ ma ba dɔ̃ɔ gɛ̃ɛ wa,
swɛ̃ɛ wãa yin wɔllɔ, ka maa pɛ̃ɛ.
10 Ma Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bu swɛ̃ɛ
gɛɛ tama yi ba go tɛ̃ ge.
11 Simɔɔ Piɛɛ u goo dua ma u
yãakoro te gawa temɔ te ta swɛ̃ɛ bɛkɛ
yiba. Yin geera sãa wunaa weeru ka
wɔkura ita. Baa mɛ yi ka dabi mɛ,
yãakoro te, ta ɲ̀ gɛ̃ɛre.
12 Yesu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, i na i sɔndu
wuna.
Baa bwãa ben turo kun kãka u nùn
bikie wara u sãa, domi ba yɛ̃ ma Yin-
niwa.
13 Yesu u da u pɛ̃ɛ sua ma u bu wɛ̃.
Mɛya u maa kua ka swɛ̃ɛ yi.
14 Yeniwa nɔn itase ye Yesu u tii win
bwãabu sɔ̃ɔsi saa mìn di u seewa gɔrin
di.

Yesu ka Piɛɛ

15 Ye ba sɔndu wuna ba kpa, Yesu u
Simɔɔ Piɛɛ bikia u nɛɛ, Simɔɔ, Yohanun
bii, a man kĩ n beni kpurogiru kere?
Ma u nɛɛ, Yinni, a yɛ̃ ma na nun kĩ.
Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn yãa
binu nɔɔrio.
16 Yesu u kpam nùn bikia nɔn
mɛɛruse, Simɔɔ, Yohanun bii, a man
kĩ?
Ma u nɛɛ, Yinni, a yɛ̃ ma na nun kĩ.
Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn
yãanu kparo.
17 Yesu kpam wure u nùn bikia nɔn
itase, Simɔɔ, Yohanun bii, a man kĩ?
Ma Piɛɛn nukura sankira yèn sɔ̃ u
nùn bikia nɔn itase u nùn kĩ. Ma u nùn
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Yinni, a baayere yɛ̃, a yɛ̃
kam kam ma na nun kĩ.

Ma Yesu u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a nɛn
yãanu nɔɔrio.
18 Geema na nun sɔ̃ɔmɔ, sanam mɛ
a sãa aluwaasi, a ra raa ka wunɛn tii
kpaka sɛ̃ke, kpa a da mi a kĩ. Adama
sanam mɛ a tɔkɔ kua kaa wunɛn nɔma
dɛmiawa kpa goo u nun wunɛn kpaka
sɛ̃ka u ka nun da mi a ɲ̀ kĩ.
19 Ka gari yiya Yesu u sɔ̃ɔsi gɔɔ wìn
bweseru Piɛɛ u koo ka Gusunɔ bɛɛrɛ
wɛ̃. Ye u yeni geruа u kpa ma u nɛɛ,
a man swĩiyɔ.

Yesu ka Yohanu

20 Yen biru Piɛɛ u sĩira ma u wa
ben biruɔ bɔ̃ɔ wi Yesu u kĩ, u wee.
Bɔ̃ɔ wiya, u raa Yinni gballi yaa dibun
sanam ma u nùn bikia wara koo nùn
dɔmɛ.
21 Sanam mɛ Piɛɛ u bɔ̃ɔ wi wa u Yesu
bikia u nɛɛ, Yinni, durɔ wini maa ni?
22 Yesu u nùn wisa u nɛɛ, nà n kĩ n de
u n wãa sere n kpam ka wurama, mba
n nun wa. Wunɛ, a gesi man swĩiyɔ.
23 Yen sɔ̃na gari yi, yi nɔɔra naanɛ
dokeobu sɔɔ ma bɔ̃ɔ wi, u ɲ̀ gbimɔ.
Adama Yesu u ɲ̀ gerua ma u ɲ̀ gbimɔ, u
gesi geruawa ù n kĩ u de u n wãa sere
u kpam ka wurama, mba n nùn wa.
24 Bɔ̃ɔ wiya u yenin areru dimɔ,
wiya u maa tire teni yorua, sa maa yɛ̃
ma win areru geema.

Garin wii goberu

25 Gãa dabinu ganu maa wãa ni Yesu
u kua. Bà n ni kpuro yorua tia tia, na
ɲ̀ tamaa handunia kpuro sɔɔ bu yen
ayeru wa mi ba koo tire ni kpuro doke
ni ba koo ra yore.

GƆROBUN KOOKOOSU

Tire te, ta sãawa Lukun garin sukum mɛ u maa Teofiru yorua. Ye u sõɔsimɔ tire te sɔɔ, yera nge mɛ Hunde Dɛɛro u Yesun bwãabu kpara, ka nge mɛ Labaari Gea ya ka nɔɔra Yerusalɛmuɔ n ka da Yudeaɔ ka Samariɔ ka tem kpuro sɔɔ mɛ Romugiba mɔ waati ye sɔɔ, ka sere Gɛrɛkiban tem sɔɔ.

Tire te, ta maa sun sõɔsimɔ nge mɛ Piɛɛ ka Pɔlu ba sɔmburu kua. Ta maa sun sõɔsimɔ ma Yesun gari yi ɲ̀ nɛ yi ka tem yɛ̃robu seesi kpa yi ben woodaba go. Aawo, yi nawa yi ka Gusunɔn kĩru yibia, wiru 13:7-12 ka wiru 16:35-40 ka wiru 19:31. Ye ya maa sãa gãa girinu tire te sɔɔ, yera Hunde Dɛɛron naaru tɔmbu sɔɔ Pantikotin tõru sɔɔ. Saa dɔma ten diya Hunde Dɛɛro wi, u naanɛ dokeobu kpare ma u Yesun yigbɛru tãsisiamɔ.

Tire ten kpunaa

1. Seeda dibun sɔɔru, wiru 1:1-26.
2. Seeda dibu Yerusalɛmuɔ, wiru 2n di sere wiru 8:3.
3. Seeda dibu Yudeaɔ ka Samariɔ, wiru 8:4n di sere wiru 12:25.
4. Pɔlun waasu daabu, wiru 13n di sere wiru 20.
5. Pɔlun siribu, wiru 21n di sere wiru 28.

Ba gɔrobu Hunde Dɛɛro

nɔɔ mwɛɛru kua

1 Teofiru nɛgii, nɛn tire gbiikiru sɔɔ na kpuro yorua ye Yesu u kua ka ye u keu koosia saa mìn di u win sɔmburu torua

2 sere u ka wura Gusunɔ wɔllɔ, ye u win gɔro be u gɔsa wooda wɛ̃ u kpa ka Hunde Dɛɛron dam.

3 Sõɔ weeru win tiin gɔɔn biru, u win tii bu sõɔsi nɔn dabiru. Sõɔsi bi, bu sãa seeda ye ya kun sika mɔ ma u wasi. Ba nùn wa, u maa bu Gusunɔn bandun gari tubusia.

4 Sõɔ teeru, sanam mɛ Yesu u ka bu dimɔ sannu, u bu sõɔwa bu ku raa doona Yerusalɛmun di, adama bu sina bu win Baaban nɔɔ mwɛɛru ma, tèn gari u raa bu sõɔwa u nɛɛ,

5 Yohanu u raa tɔmbu batɛmu kua ka nim, adama sõɔ mɛɛ te sɔɔ, Hunde Dɛɛrowa ba koo ka bɛɛ batɛmu ko.

Yesu u da Gusunɔ wɔllɔ

6 Ma be ba mɛnnɛ mi, ba nùn bikia ba nɛɛ, Yinni saa yeni sɔɔra kaa wunɛn bandu swĩi Isireliɔ?

7 U bu sõɔwa u nɛɛ, n ɲ̀ bɛɛn baa i n ka tõru yɛ̃ ɲ̀ kun mɛ saa ye Gusunɔ Baaba u yii ka win tiin yiiko.

8 Adama i ko i dam mwa sanam mɛ Hunde Dɛɛro u dua bɛɛ sɔɔ. I ko n sãa nɛn seeda diobu Yerusalɛmuɔ, ka Yudea kpuro sɔɔ, ka maa Samariɔ, ka sere sere tem nɔrɔ.

9 Ye Yesu u gari yi gerua u kpa, ba nùn mɛɛra u suara wɔllɔ, ma guru wira nùn berua ben wuswaaɔ.

10 Nge mɛ ba nùn mɛɛra swee u doonɔ wɔllɔ, yera suaru sɔɔ tɔn durɔbu yiru gabu be ba yabe kpikinu sebua, ba bu kure.

11 Ba nɛɛ, bɛɛ Galilegibu mban sõna i yõ i wɔllu mɛɛra. Yesu wi, wi u suara wɔllɔ bɛɛn min di, u koo kpam wurama nge mɛ i wa u dɔɔ wɔllɔ.

Yudasin kɔsire

12 Sanam mɛya gɔro be, ba gɔsirama Yerusalɛmuɔ saa guu ten wɔllun di te ba ra soku Olifi, te ta wãa kilo tian saka wuu bɔkɔ gen min di.

13 Ye ba Yerusalɛmu dua, ba da gidambisa yen wɔllɔ, mi ba raa wãa. Piɛɛ wãa mi, ka Yohanu ka Yakɔbu ka Andere ka Filipu ka Tomaa ka Baatelemi ka Mateu ka Yakɔbu Alufen bii ka Simɔɔ wi u win tem gari kĩ ka Yudu Yakɔbun bii.

14 Ka gõru teuwa tɔn be kpuro ba ra n mɛnnɛ ba n kanaru mɔ̀ ka tɛmanabu ka kurɔbu gabu ka Maari Yesun mɛro ka maa Yesun wɔnɔbu.

15 Sõɔ mɛɛrun biru naanɛ dokeoba kpam mɛnna. Ben geera dɔɔ nge wunaa teeru, ma Piɛɛ u seewa u yõra ben suunu sɔɔ u nɛɛ,

16 nɛgibu, Gusunɔn gari yi ɲ̀ koo ko yi kun koore, yi Hunde Dɛɛro u gerua saa Dafidin nɔɔ sɔɔn di Yudasin sõ, wi u kua durɔ ben swaa gbio be ba Yesu mwa.

17 Yudasi wi, u raa sãa bɛsɛn turo, u raa maa nɔmu mɔ bɛsɛn sɔmburu sɔɔ.

18 Gobi yi u wa win kom kõsum sõ mi, u ka yi tem dwa, ma u wɔruma

u kibari u kura, ma win nuki kpuro
yara.
19 Tɔmbu kpuro be ba wãa
Yerusalɛmuɔ ba gari yi nua. Yen
sõ, ben barum sɔɔ ba tem mɛ soka
Akedama. Yĩsi ten tubusiana, tem
yɛmgim.
20 Domi ba yorua Dafidin womusun
tirerɔ ba nɛɛ,
“A de win wãa yeru tu ko bansu.
Goo u ku maa sina mi.”
Ba maa yorua,
“A de goo u ko win kɔsire sɔmburu
sɔɔ.”
21-22 N n mɛn na, n weenɛ su
Yudasin kɔsire gɔsi, u n sãa Yinni
Yesun seebu gɔrin din seeda dio ka
bɛsɛ sannu. N weenɛ yɛ̃ro wi, u n sãa
ben turo be ba sun swĩi sanam mɛ
Yesu u ka sun wãa, saa mìn di Yohanu
u nùn batɛmu kua sere u ka wura
wɔllɔ.
23 Ma ba durɔbu yiru gabu gɔsa,
ben turon yĩsira Yosɛfu, wi ba mɔ̀
Baasaba, ǹ kun mɛ Yusitu, yirusen
yĩsira Matiasi.
24-25 Ma ba kanaru kua ba nɛɛ, Yinni
wunɛ wi a tɔmbu kpuron gõrusu yɛ̃,
a sun sõɔsio wi a gɔsa wunɛn gɔro be
yiru ye sɔɔ u ka sɔmbu te sua te Yudasi
u deri u wigiru doona.
26 Ma ba tɛtɛ toba ma Matiasi u tɛtɛ
di ma ba nùn doke gɔrobu wɔkura tia
yen wuuru sɔɔ.

2

Hunde Dɛɛron naaru

1 Yen biru, sanam mɛ Pantikotin
tõra tura, naanɛ dokeobu kpuro ba
mɛnnɛ sannu yãatem.
2 Suaru sɔɔ ba kukiribu nua bi bu na
saa wɔllun di nge woo damguu, ma bu
dii te kpuro yiba mi ba sõ.
3 Bin biru ba gãanu wa nge dõɔ yari
yi tɛria, ma yi sina baawuren wirɔ.
4 Be kpuro be ba wãa mi, ba Hunde
Dɛɛro yiba, ma ba ka barum tukum
gari mɔ̀, nge mɛ Hunde Dɛɛro bu nɔɔ
kã.
5 Sanam mɛ, Yuu gabu be
ba Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ ba wãa
Yerusalɛmuɔ. Ba nawa tem baamɛren
di.
6 Ye ba kukiri bi nua, tɔn dabira
mɛnna. Ma ba biti soora gem gem, yèn
sõ ben baawure u win tiin barum nua
saa naanɛ dokeobun nɔɔn di.
7 Biti bu mwa n banda, ma ba nɛɛ,
nɛɛ yaa, tɔn be ba gari mɔ̀ mi, be kpuro
ba ǹ sãa Galilegibu ro?
8 Amɔna n ka kua bɛsɛn baawure u
ka nɔɔmɔ ba ka win barum gari mɔ̀.
9 Sa na saa Paatin di ka Mɛdi ka
Elamu, saa Mɛsopotami ka Yudea ka
Kapadosin di ka Pontu ka Asi,
10 saa Firigin di ka maa Panfili, saa
Egibitin di ka maa Libin beran di ye ya
wãa Sirɛnin bɔkuɔ, bɛsɛn gaba maa na
saa Romun di. Gabu Yuuba, gabu maa
be ba gɔsira Yuuba,
11 gaba na saa Keretin di ka maa
Daarububan tem. Ka mɛ, bɛsɛ kpuro
sa nɔɔmɔ ba gerumɔ ka bɛsɛn tiin
barum gãa baka ni Gusunɔ u kua.
12 Ma ba biti soora n sara, ba bikiana
ba nɛɛ, mba yenin tubusianu.
13 Adama gabu ba bu yaakoru mɔ̀ ba
nɛɛ, tama tɔn be, ba nɔra.

Piɛɛn waasu

14 Yera Piɛɛ u seewa ka gɔrobu
wɔkura tia ye sannu u gbãra tɔn wɔru
ge sɔɔ u nɛɛ, bɛɛ Yudeagibu ka bɛɛ
kpuro, bɛɛ be i wãa Yerusalɛmuɔ i man
swaa dakio, kpa i n yɛ̃ ma
15 tɔn beni ba ǹ tam nɔra nge mɛ i
gerumɔ. Domi bururun kɔba nɔɔba
nnɛwa sa wãa mi.
16 Adama ye i waamɔ buru teni, yera
ye Gusunɔn sɔmɔ Yoɛli u raa gerua.
17 U nɛɛ,
“Gusunɔ u nɛɛ, yeniwa kon ko sanam
dãakim sɔɔ.
Kon nɛn Hunde doke tɔmbu kpuro
sɔɔ.
Bɛɛn bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu, ba
koo Gusunɔn gari gere.
Bɛɛn aluwaasiba ba ko n kãsinu
waamɔ,
kpa bɛɛn durɔ tɔkɔnu nu n dosusu mɔ̀.
18 Sanam mɛ sɔɔ, kon nɛn Hunde doke
nɛn
sɔm kowobu sɔɔ tɔn durɔbu ka tɔn
kurɔbɔ,
kpa bu Gusunɔn gari gere.
19 Kon gãa maamaakiginu sõɔsi wɔllɔ,
ka maa yĩrenu temɔ,
nge yɛm ka dõɔ ka dõɔ wiisu.

20 Sɔ̃ɔ koo tĩra kpa suru u swɛ̃ra nge
yɛm,
sere Yinnin tɔ̃ɔ te, tu ka na,
tɔ̃ɔ nanumgii te.
21 Adama baawure wi u Yinnin yĩsiru
soka dɔma te,
u koo faaba wa."
22 I gari yi swaa dakio, bɛɛ Isireliba.
Yesu Nasarɛtigiin gariya na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ,
wi Gusunɔ u bɛɛ giasia sɔm damginu
sɔɔ, ka sɔm maamaakigia ye u kua bɛɛn
suunu sɔɔ, saa win min di nge mɛ bɛɛn
tii i yɛ̃.
23 Durɔ wi, wi ba bɛɛ nɔmu sɔndia,
nge mɛ Gusunɔ u bwisika u himba
kua, i dera tɔn kɔ̃soba nùn dãa
bunanaru kpare ba go.
24 Adama Gusunɔ u nùn wɔra gɔɔn
wahalan nɔmun di ye u ka nùn seeya
gɔrin di. Gɔɔ kun kpĩa u nùn nɛnua
win dam sɔɔ.
25 Win gari wee yi Dafidi u yorua. U
nɛɛ,
"Na Yinni Gusunɔ waamɔ baadomma.
U wãa nɛn nɔm geuɔ kpa n ku ka wu-
rura.
26 Yen sɔ̃na nɛn gɔ̃ru ga do.
Ma na gari gerumɔ ka nuku dobu.
Mɛya maa nɛn wasi koo wɛ̃ra bɔri
yɛndu sɔɔ.
27 Domi a ǹ nɛn hunde derimɔ gɔribun
wãa yerɔ.
Mɛya maa a ǹ derimɔ wunɛgii wi u
naanɛ mɔn wasi yi kɔ̃si.
28 A man wãarun swɛɛ sɔ̃ɔsi.
Nà n maa wãa ka wunɛ,
ko na n nuku dobu yiba."
29 Nɛgibu, i de n bɛɛ sɔ̃ nɔni ka nɔni
ma Dafidi bɛsɛn baaba u gu, ma ba
nùn sikua. Win sikira maa wãa bɛsɛn
suunu sɔɔ sere ka gisɔn gisɔ.
30 Adama yèn sɔ̃ u sãa Gusunɔn
sɔmɔ ma u yɛ̃ ma Gusunɔ u nùn nɔɔ
mwɛɛru kua ka bɔ̃ri u nɛɛ, u koo ra win
sikadobu gagu, Kirisi, sinasia win sina
kitarɔ,
31 yen sɔ̃, Kirisi win seebu gɔrin
diwa u ka yã ye u nɛɛ, ba ǹ nùn derimɔ
gɔribun wãa yerɔ, win wasi kun maa
kɔ̃simɔ.
32 Kirisi wiya Gusunɔ u seeya gɔrin
di. Bɛsɛ kpurowa sa sãa yen seeda
diobu.
33 Ba nùn sua u da Gusunɔn nɔm
geuɔ, ma u Hunde Dɛɛro mwa Gusunɔ
Baaban mi wìn nɔɔ mwɛɛru ba kua.
Ma u sun nùn wɛ̃. Yera ye i waamɔ ka
ye i nɔɔmɔ tɛ̃.
34 Domi Dafidin tii u ǹ de Gusunɔ
wɔllɔ, adama u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ u nɛn Yinni sɔ̃ɔwa u
nɛɛ,
a sinɔ nɛn nɔm geuɔ,
35 sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba
taarea."
36 Yen sɔ̃na n weenɛ Isireliba ba n yɛ̃
kam kam ma Yesu wi, wi bɛɛ i kpare
dãa bunanaru wɔllɔ, Gusunɔ u nùn
kua Yinni ka maa Kirisi.
37 Ye tɔn be, ba yeni nua, ben gɔ̃rusu
bu taarɛ wɛ̃, ma ba Piɛɛ ka gɔro be ba
tie bikia ba nɛɛ, bɛsɛgibu, mba sa ko
ko.
38 Piɛɛ u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ kpuro,
i bɛɛn gɔ̃ru gɔsio, i batɛmu ko ka Yesu
Kirisin yĩsiru, i ka bɛɛn toranun suuru
wa. I ko maa Gusunɔn kɛ̃ru mwa te ta
sãa Hunde Dɛɛro wi.
39 Domi nɔɔ mwɛɛ te, ta sãawa bɛɛ ka
bɛɛn bibugiru ka be kpurogiru be ba
wãa n toma, be Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
koo soku win mi.
40 Ka kpam gari dabina Piɛɛ u bu
seeda diiya ma u bu dam kã u nɛɛ, i
tii wunɔ tɛ̃n tɔn kɔ̃sobun min di kpa i
faaba wa.
41 Be ba win gari wura ba bu batɛmu
kua. Ma tɔmbu nɔrɔbun suba itan
(3.000) saka sosi naanɛ dokeobun
wuurɔ dɔma te.
42 Ma ba ra n gɔrobun keu swaa
daki, ba nɔɔ tia sãa, ba ra n mɛnnɛ,
ba yaa dibu dimɔ ka maa Yinnin dĩa
domaruginu, ba ra n maa kanaru mɔ̀
sannu.

Naanɛ dokeobun wãasinaa

43 Bɛrum baawure mɔ̀, domi gɔro
be, ba maamaaki dabinu ka sɔm
damginu mɔ̀.
44 Naanɛ dokeobu kpuro ba wãa
sannu yãatem ma ba ben gãa mɔru
kua tia.
45 Ba ben tem ka ben dukia
dɔrikiramɔ, ma ba yen gobi bɔnu mɔ̀
nge mɛ n ka baawure weenɛ.
46 Tɔ̃ɔ baatere ba ra mɛnnɛ sãa yerɔ.
Ba ra n maa Yinnin dĩa domaruginu
ka maa yaa dibu dimɔ sannu yɛnu ka

yɛnu ka nuku dobu, murafiti sariru sɔɔ.
47 Ba ra n Gusunɔ siaramɔ, ma tɔmbu kpuro ba ka bu nɔnu geu mɛɛra. Tɔ̃ɔ baatere Yinni u ra n be ba faaba wa sosimɔwa naanɛ dokeobu sɔɔ.

3

Ba yɛmɔ bɛkia

1 Sɔ̃ɔ teeru, Piɛɛ ka Yohanu ba dɔɔ sãa yerɔ yokan kɔba ita, kanarun saa.
2 N deema ba maa ka durɔ goo dɔɔ mi, wi ba mara ka yɛmɔru. Ba ra nùn yiwa sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Burɔ, u n ka bara mɔ̀ sanam mɛ tɔmba duɔ.
3 Ye u Piɛɛ ka Yohanu wa ba duɔ sãa yerɔ u bu bara koosi.
4 Piɛɛ ka Yohanu ba nùn nɔni girari, ma Piɛɛ nɛɛ, a sun mɛɛrio.
5 Ma u bu mɛɛra tii yèn sɔ̃ u gãanu yĩiyɔ ben mi.
6 Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, na ṅ gobi mɔ, adama kon nun wɛ̃ ye na mɔ. Ka Yesu Kirisi Nasarɛtigiin yĩsira na nun sɔ̃ɔmɔ, a seewo a sĩ.
7 Ma u durɔ win nɔm geu nɛnua, u ka nùn seeya. Mii mii durɔ win naasu ka win naa wĩinu dam kua.
8 U yɔ̃ɔwa u sura ma u sanum wɔri u sãa yeru dua ka be sannu, u sĩimɔ u yɔ̃ɔkumɔ u Gusunɔ siaramɔ.
9 Tɔmbu kpuro ba nùn wa u sĩimɔ u Gusunɔ siaramɔ.
10 Ye ba tuba ma bara kowo wi u raa sɔ̃ sãa yerun kɔnnɔwɔ ge ba mɔ̀ Burɔ, wiya mi, ba biti soora n sara ye n nùn kooran sɔ̃.

Piɛɛn waasu sãa yerɔ

11 Tɔmbu kpuro ba duki da ka biti sãa yerun bee tiaɔ ye ba ra soku Salomɔɔn kɔbɛ, mi yɛmɔ wi, u wãa u Piɛɛ ka Yohanu nɛni.
12 Ye Piɛɛ bu wa, u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Isireliba, mban sɔ̃na i biti soore i sun mɛɛra mɛ. I tamaa sãa bɛsɛn tiin dam, ṅ kun mɛ bɛsɛn daa gea ya dera durɔ wi, u sĩimɔ?
13 Aburahamu ka Isaki ka Yakɔbu be ba sãa bɛsɛn sikadoba, Gusunɔ ben Yinni u win sɔmɔ Yesu kua yiikogii, wi i tem yɛ̃robu nɔmu sɔndia, ma i nùn yina Pilatin wuswaaɔ, baa mɛ Pilati u raa gɔ̃ru doke u nùn yɔ̃su.
14 Adama bɛɛ i nùn yina wi, wi u sãa tɔn dɛɛro ka gemgii, ma i Pilati bikia u bɛɛ tɔn gowo kara.
15 I wãarun yɛ̃ro go, adama Gusunɔ u nùn seeya gɔrin di, ma bɛsɛ sa sãa yen seeda diobu.
16 Yesu win yĩsiru ka naanɛ dokebu yĩsi te sɔɔ, yera n durɔ wi bɛkia wi i wa, i tuba mi. Geema, naanɛ dokebu Kirisi sɔɔ biya bu durɔ wi bwãa dobu wɛ̃ bɛɛ kpuron wuswaaɔ.

17 Tɛ̃, nɛgibu na yɛ̃ ma ye bɛɛ i kua mi, i ye kuawa yɛ̃ru sariru sɔɔ, mɛya maa bɛɛn wirugibu.
18 Nge mɛya gari yi, yi koora yi Gusunɔ u kpara yellun di win sɔmɔbu kpuron nɔɔ sɔɔn di u nɛɛ, ma win wi u gɔsa u ṅ koo ko u kun nɔni sɔ̃ɔre.
19 Yen sɔ̃, i gɔ̃ru gɔsio i gɔsira Gusunɔn mi, u ka bɛɛn toranu wuna,
20 kpa Yinni u sun wɛ̃ra geebu wɛ̃ saa win min di, kpa u kpam Yesu gɔrima wi ba kua bɛɛn Mɛsi.
21 Tilasiwa Yesu wi, u n wãa wɔllɔ sere saa yu ka turi gãanu kpuro nu ka wurama nge yellu, nge mɛ Gusunɔ u gerua yellun di win sɔmɔ dɛɛrobun min di.
22 Domi Mɔwisi u nɛɛ, "Yinni Gusunɔ u koo bɛɛ sɔmɔ goo seeya bɛɛn bweserɔ nge wi. Ye u koo bɛɛ sɔ̃ kpuro i ye swaa dakio.
23 Baawure wi u kun sɔmɔ win gari swaa daki, ba koo nùn wuna Gusunɔn tɔmbun suunu sɔɔn di bu nùn kpeerasia."
24 Mɛya maa Samuɛli ka Gusunɔn sɔmɔ be ba na win biruɔ, be kpurowa ba saa yenin gari gerua.
25 Bɛɛya Gusunɔn sɔmɔbun tubi diobu, i maa bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛ te sɔɔ, te Gusunɔ u bɛɛn sikadoba kua, ye u Aburahamu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, "Handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa saa wunɛn bweserun di."
26 Bɛɛya Gusunɔ u gbia u win sɔm kowo seeya, ma u nùn gɔra, u ka bɛɛn baawure gɔsia win kom kɔ̃sum di, kpa u bɛɛ domaru kua.

4

Piɛɛ ka Yohanu wuun wirugibun wuswaaɔ

1 Nge mɛ Piɛɛ ka Yohanu ba ka tɔn
be gari mɔ̀, yãku kowobu ba tunuma
ka sãa yerun kɔ̃sobun tɔnwero ka maa
Sadusiba.
2 Ba mɔru bara yèn sɔ̃ gɔro be, ba
tɔmbu keu sɔ̃ɔsimɔ ba Yesun seebu
gɔrin di kparamɔ bi bu sɔ̃ɔsimɔ ma
tɔmba koo se gɔrin di.
3 Yen sɔ̃na ba bu mwa ba bɛrisi
pirisɔm sɔɔ sere sisiru, domi yoka kua
kɔ.
4 Adama tɔn dabinu be ba gari yi
nua ba naanɛ doke. Ma ben geera
sosi sere ba kua tɔnu nɔrɔbun suba
nɔɔbun (5.000) saka.
5 Yen sisiru wuun wirugibu ka guro
gurobu ka maa wooda yɛ̃robu ba
mɛnna Yerusalɛmuɔ.
6 Ba mɛnna ka yãku kowo tɔnwero
wi ba ra nɛɛ Ani ka maa Kaifa ka
Yohanu ka Alesandu ka be kpuro be
ba sãa yãku kowo tɔnwerobun bwe-
seru.
7 Ba gɔro be yɔ̃rasia ben wuswaaɔ
ma ba bu bikiam wɔri ba nɛɛ, ka
weren yiikowa nge ka yĩsi terà i ka
yeni kua.
8 Sanam mɛya Piɛɛ wi u Hunde
Dɛɛro yiba u bu wisa u nɛɛ, bɛɛ
wirugibu ka guro gurobu,
9 ì n sɔm geerun gari bikiamɔ te sa
yɛmɔ kua ka nge mɛ u ka bɛkura,
10 n weenɛ bɛɛ kpuro ka maa Isire-
liba kpuro i n yɛ̃ ma durɔ wi i waamɔ
u yɔ̃ bɛɛn wuswaaɔ, u bɛkurawa
mam mam ka Yesu Kirisi Nasarɛtigiin
yĩsirun dam, wi i kpare dãa bunanaru
wɔllɔ ma Gusunɔ nùn seeya gɔrin di.
11 Yesu wiya, kpee te bɛɛ banɔbu i
yina, ma ta kua gani gɔmburun dam.
12 Faabagii goo sari ma n kun mɔ wi.
Domi Gusunɔ kun maa tɔmbu yĩsiru
garu wɛ̃ handunia sɔɔ te ba koo soku
bu ka faaba wa.
13 Sanam mɛ ba gia ma Piɛɛ ka
Yohanu ba sãawa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu, ba ǹ
maa keu kue, ben wɔrugɔra bu biti
kua, ma ba tuba ma ba raa wãa ka Yesu
sannu.
14 Ye ba durɔ wi u bɛkura wa u yɔ̃ ka
Piɛɛ ka Yohanu sannu, ba ǹ fɛɛ wa bu
gari gɛɛ gere.
15 Yen sɔ̃na ba bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bu
yario mɛnnɔ yee ten min di. Ye ba
yara, be ba wãa mi, ba wesiana
16 ba nɛɛ, mba sa ko ka durɔ be ko.
Domi Yerusalɛmugibu kpuro ba yɛ̃ ma
ba sɔm damgii bakaru kua, sa ǹ kpɛ̃ su
ye siki.
17 Adama su bu gerusi su nɛɛ, bu
ku raa maa goo gãanu sɔ̃ ka yĩsi te,
kpa gari yi, yi ku maa kparara tɔmbun
suunu sɔɔ.
18 Yera ba kpam bu soka ma ba bu
yinari bu maa gari gere ǹ kun mɛ bu
waasu ko ka Yesun yĩsiru.
19 Adama Piɛɛ ka Yohanu ba bu
sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, bɛɛn tii i bwisikuo i wa ǹ
n koo Gusunɔ wɛ̃re su bɛɛ mɛm nɔɔwa,
kpa su nùn deri.
20 Domi bɛsɛ sa ǹ kpɛ̃ sa kun gerua
ye sa wa ka ye sa nua.
21 Ba kpam bu gerusi gem gem, ma
ba bu yɔ̃su. Ba ǹ swaa wa ye ba koo ka
bu sɛɛyasia yèn sɔ̃ tɔmbu kpurowa ba
Gusunɔ siaramɔ ye ya kooran sɔ̃.
22 Domi durɔ wi ba bɛkia ka
maamaaki mi, u wɔ̃ɔ weeru kere.

Naanɛ dokeoba wɔrugɔru kanamɔ

23 Ye ba Piɛɛ ka Yohanu yɔ̃su ba
kpa, ba wura ben berusebun mi, ma
ba bu kpuro saaria ye yãku kowo
tɔnwerobu ka guro guroba bu sɔ̃ɔwa.
24 Sanam mɛ ba gari yi nua, be
kpuro ba ka nɔɔ tia Gusunɔ kana, ba
nɛɛ, Yinni, wuna a wɔllu ka tem ka
nim wɔ̃ku taka kua ka ye ya wãa mi sɔɔ
kpuro.
25 Wuna a maa gerua ka Hunde
Dɛɛron baa saa bɛsɛn sikado Dafidi
wunɛn sɔm kowon nɔɔn di a nɛɛ,
“Mban sɔ̃na tɔn tukobu ba mɔru bara.
Mban sɔ̃na tɔmba bwisikumɔ ye ya ǹ
koorɔ.
26 Handunian sinamba seewa.
Ma wirugiba mɛnna bu ka Yinni
Gusunɔ ka win Kirisi tabu ko.”
27 Geema, wuu geni sɔɔra Herodu ka
Pɔnsu Pilati ka tɔn tukobu ka maa
Isireliba, be kpuro ba mɛnna ba ka
Yesu wunɛn sɔmɔ dɛɛro wi a kua Kirisi
tabu kua.

28 Mɛya ba yabu baayere kua ye a raa
yi wunɛn dam ka wunɛn himba sɔɔ.
29 Yen sõ tɛ̃, Yinni a ben gerusibu
laakari koowo, kpa a de bɛsɛ wunɛn
sɔm kowobu su wunɛn gari yi kpara
ka wərugəru.
30 A wunɛn nəmu dɛmiə gu
təmbu bɛkia, a de yĩrenu ka səm
maamaakiginu nu koora ka wunɛn
səmə dɛɛro Yesu win yĩsiru.
31 Ye ba kanaru kua ba kpa yam
mi ba mɛnnɛ mi, mu yĩira diki diki.
Be kpuro ba Hunde Dɛɛro yiba,
ma ba Gusunən gari waasu wəri ka
wərugəru.

Naanɛ dokeobun məə teeru

32 Naanɛ dokeo be kpuro ba wãa
nəə tia sɔɔ mam mam. Goo sari wi u
gerua gãa ni u mə wigina, ba ye kpuro
mɛnnawa ba mə sannu.
33 Ka yiiko baka gəro be, ba ka Yinni
Yesun seebu gərin din seeda dimə, ma
Gusunən durom bakam wãa be kpuro
sɔɔ.
34 Goo sari be sɔɔ wi u sãaru mə.
Domi be ba gbenu mə ṅ kun mɛ
yɛnusu, ba ye kpuro dərikirawa ma ba
ka yen gobi na
35 ba gərobu wɛ̃, ma ba gobi yi bənu
kua nge mɛ baawuren bukata nɛ.
36 Nge mɛya Yosɛfu Lefi kua wi
ba mara Sipuə, wi gəroba maa mò
Baanabasi, yĩsi ten tubusiana dam kɛ̃ə.
37 U tem mə ma u mu dəra u ka mɛn
gobi na u gərobu wɛ̃.

5

Anania ka Safira

1 Adama durə goo maa wãa wi ba ra
nɛɛ Anania, ka win kurə Safira. Durə
wi, u win tem gam dəra,
2 ma u mɛn gobin sukum tii yiiya, ka
win kurən yɛ̃ru, ma u sukum mɛ n tie
gərobu wɛ̃.
3 Yera Piɛɛ u nɛɛ, Anania, mban sõna
a dera Setam dua wunɛn gõruə ma a
Hunde Dɛɛro weesu kua, ma a tem
mɛn gobin sukum tii yiiya.
4 A sere tem mɛ dəra, n ṅ wuna a
mu mə ro? Ye a mu dəra a kpa, mɛn
gobi kun sãa wunɛgii? N n mɛn na,
mban sõna a gõru doke a ka yenin
bweseru ko. N ṅ təmbu a weesu kua,
Gusunəwa a kua.
5 Ye Anania u gari yi nua, mii mii u
wəruma u gu. Ma bɛrum bakam tən be
kpuro mwa be ba gari yi nua.
6 Aluwaasiba ba seewa ba win goru
bəkua ba ka yara ba sikua.
7 Yen biru n kua nge kəba ita, ma
win kurə Safira u duuma. N deema u
ṅ yɛ̃ ye n win durə kua.
8 Piɛɛ nùn bikia u nɛɛ, a man sõəwə,
amɛ kasawa i tem mɛ dəra?
Ma u wisa u nɛɛ, oo, mɛya mi.
9 Piɛɛ nùn sõəwa u nɛɛ, mban
sõna bɛɛ yiru kpuro i gõru doke i
ka Gusunən Hunden laakari mɛɛri
mɛsum. Wee be ba wunɛn durə sikua
ba wãa dii kənnəwə, ba koo maa ka
nun yari.
10 Mii mii u wəruma Piɛɛn wuswaaə
u gu. Ma aluwaasi be, ba dua ba
deema u gu, ba maa win tii sua ba ka
yara ba da ba sikua win durən sikirun
bəkuə.
11 Bɛrum bakam Yesun yigbɛru
kpuro mwa, ka maa baawure wi u gari
yi nua.

Səm maamaakigii dabinu

12 Gəro be, ba maamaaki ka səm
damgii dabinu mò təmbun suunu sɔɔ.
Ma naanɛ dokeobu kpuro ba mɛnnɛ
sannu Saloməən kəbɛə.
13 Tən tuko goo kun kãka u ka bu
mɛnnɛ, adama təmba bu bɛɛrɛ wɛ̃ gem
gem.
14 Ma naanɛ dokeo ben geera sosimə
ta dəə, durəbu ka kurəbu dabinu, be
ba Yinni naanɛ doke.
15 Ma ba barəbu yara swɛɛə ba bu
kpĩ kpin yenu ka kãasu wəllə, n wa
Piɛɛ ù n sarə, win tiro gu ka ben gabu
wukiri.
16 Tən dabinu maa naamə saa
Yerusalɛmun baru kpaanun di ka ben
barəbu, ka be ba wɛrɛkunu mə. Ma be
kpuro ba bɛkuramə.

Gərobun nəni swãaru

17 Adama yãku kowo tənwero, ka
win təmbu be ba sãa Sadusiba ba ka
gərobu nisinu seewa.
18 Ba gəro be mwa, ma ba bu pirisəm
doke.

19 Adama yen wɔ̃kuru Yinnin
gɔrado u na u pirisɔm gamboba kɛnia,
u bu yara. U bu sɔ̃ɔwa
20 bu doo bu yɔ̃ra sãa yerɔ kpa bu
tɔmbu wãa ten gari kpuro nɔɔsia.
21 Ye gɔro be, ba yeni nua ba kpa,
ba dua sãa yerɔ yam sãreru, ba waasu
wɔri yande.
Ye yãku kowo tɔnwero ka win
tɔmbu ba mɛnna ba wuun wirugibu
ka Isireliban guro gurobu kpuro soka,
ma ba gɔra pirisɔm mi, ba nɛɛ, bu ka
gɔro be na.
22 Adama ye sãa yerun kɔ̃soba tura
mi, ba ɲ̀ gɔro be wa pirisɔm sɔɔ. Ma ba
wura mɛnnɔ yerɔ
23 ba nɛɛ, ye sa tura mi, sa deema
pirisɔm dira bɛri mam mam, sa maa
kɔ̃sobu deema ba yɔ̃ kɔnnɔwɔ. Adama
ye sa gamboba bɛsia, sa ɲ̀ goo wa dii te
sɔɔ.
24 Ye sãa yerun kɔ̃sobun tɔnwero ka
maa yãku kowo tɔnwerobu ba gari yi
nua, ba biti soora, ba ɲ̀ gari yin wii
goberu yɛ̃.
25 Yera durɔ goo u na u nɛɛ, ase tɔn
be i pirisɔm doke mi, ba wãa sãa yerɔ
ba tɔmbu keu sɔ̃ɔsimɔ!
26 Ma kɔ̃sobun tɔnwero wi, ka win
tɔmbu gabu ba da ba ka bu na mɛnnɔ
yerɔ. Adama n ɲ̀ ka dam, yèn sɔ̃
ba tɔmbun bɛrum mɔ bu ku raa bu
kpenu kasuku.
27 Ye ba ka bu na, ba bu yɔ̃rasia
Yuuban guro gurobun wuswaaɔ.
Yãku kowo tɔnwero wi, u bu gari bikia
28 u nɛɛ, sa bɛɛ yinari mam mam
sa nɛɛ, i ku maa waasu ko ka durɔ
win yĩsiru. Adama wee, i bɛɛn sɔ̃ɔsiru
kpara i keu sɔ̃ɔsi Yerusalɛmu kpuro
sɔɔ, ma i kĩ i sun durɔ win gɔɔn taarɛ
wɛ̃.
29 Yera Piɛɛ ka gɔro be ba tie ba nɛɛ,
tilasiwa su ka Gusunɔ mɛm nɔɔwa, n ɲ̀
mɔ tɔmbu.
30 Gusunɔ bɛsɛn sikadoban Yinniwa
u Yesu seeya gɔrin di, wi i raa dãa
bunanaru kpare i go.
31 Wiya Gusunɔ u sua wɔllɔ u sinasia
win nɔm geuɔ, u n sãa sunɔ ka Faaba
kowo u ka de Isireliba bu gɔ̃ru gɔsia,
kpa bu ben toranun suuru wa.
32 Bɛsɛra sa sãa yen seeda diobu,
bɛsɛ ka Hunde Dɛɛro wi Gusunɔ u
tɔmbu kã be ba nùn mɛm nɔɔwa.
33 Ye ba gari yi nua, ba mɔru bara too
too sere ba kĩ bu gɔro be go.
34 Adama Falisi turo be sɔɔ wi ba ra
nɛɛ Gamaliɛli, wi u sãa woodan keu
koosio, u bɛɛrɛ mɔ gem gem tɔmbu
kpuro sɔɔ, u seewa u yɔ̃ra mɛnnɔn
wuswaaɔ, u nɛɛ, bu gina gɔro be yaro.
35 Ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ Isireliba,
i laakari koowo ye i kĩ i durɔ beni kua.
36 Gasɔ, durɔ goo u kurama wi ba
sokumɔ Tedasi wi u tii bɛɛrɛ wɛ̃ gem
gem, ma tɔmbu nge nɛɛru (400) ba nùn
swĩi. Adama ba nùn go, win bwãaba
yarina baama kpuro, ma ba win gari
duari.
37 Win biru gari garin sanam, durɔ
goo wi ba mɔ̀ Yudasi Galilegii, u
kurama. U maa tɔn dabinu wa be ba
nùn swĩi. Adama ba maa durɔ wi go
ma win tɔmba yarina.
38 Yen sɔ̃, na bɛɛ bwisi kɛ̃mɔ gari yini
sɔɔ, i durɔ beni derio i de bu doona. N
n tɔnun sɔ̃ɔsirun na, ɲ̀ kun mɛ tɔnun
sɔmburu, n koo nɔru ko.
39 Adama ɲ̀ n Gusunɔn sɔmburun
na, i ɲ̀ kpɛ̃ i bu kamia. I ku tii kari bɔrie
i ka Gusunɔ sanna.
Ma ba win gari wura.
40 Ba gɔro be soka ba sɛni so, ma ba
bu yinari bu maa ka Yesun yĩsiru gari
ko pai. Ma ba bu yɔ̃su.
41 Ma gɔro be, ba doona mɛnnɔ yeru
min di ka nuku doo bakabu yèn sɔ̃
Gusunɔ u bu garisi be ba tura bu yaa
kasiki Yesun yĩsirun sɔ̃.
42 Tɔ̃ru baatere, sãa yerɔ ka yɛnusɔ,
ba ra n Labaari gea waasu mɔ̀ kpa ba n
keu sɔ̃ɔsimɔ ma Yesuwa Kirisi wi.

6

Ba sɔm kowobu nɔɔba yiru gɔsa

1 Sɔ̃ɔ mɛɛ te sɔɔ, nge mɛ naanɛ
dokeoba sosimɔ, Yuu be ba Gɛrɛkim
tɔna gerumɔ ba ka be ba tie wɔki
yèn sɔ̃ ba ben gɔminibu duarimɔ tɔ̃ɔ
baateren dĩanun bɔnu sɔɔ.
2 Ma gɔrobu wɔkura yiru ye, ba
naanɛ dokeobu kpuro mɛnna ba nɛɛ, n
ɲ̀ weenɛ su Gusunɔn garin waasu deri
kpa sa n dĩanun gari mɔ̀.

3 Yen sɔ̃, bɛsɛgibu i tɔn durɔbu nɔɔba
yiru gɔsio bɛɛn suunu sɔɔ be ba seeda
gea diiyammɛ, be ba Hunde Dɛɛro
yiba kpa ba n bwisi mɔ, kpa su bu
sɔmbu te nɔmu sɔndia.
4 Kpa bɛsɛn tii sa n kanaru ka
Gusunɔn garin waasu mɔ̀ sa n dɔɔ.
5 Tɔn be kpuro ba gari yi wura ka
nuku dobu. Ma ba Etiɛni gɔsa wi u
Hunde Dɛɛro yiba, win naanɛ dokebu
bu maa kpã, ka maa Filipu ka Pokori
ka Nikanɔri ka Timɔɔ ka Paamɛnasi ka
sere Nikola Antiɔsigii wi u gɔsira Yuu.
6 Ba ka bu da gɔrobun mi, ma gɔroba
bu kanaru kua ba bu nɔma sɔndi wirɔ.
7 Nge mɛya Gusunɔn gari yi
ka kpararamɔ baama. Ma naanɛ
dokeobun geera sosimɔ ta dɔɔ
Yerusalɛmuɔ, ma yãku kowo dabira
maa naanɛ doke.

Ba Etiɛni mwa

8 Etiɛni wi, Gusunɔ u nùn durom
bakam kua u nùn dam kã, ma u sɔm
maamaakiginu ka yĩrenu kua tɔmbun
suunu sɔɔ.
9 Adama durɔbu gabu saa Yuuban
mɛnnɔ yerun di te ba ra soku tii
mɔwɔbugiru, ka Sirɛnin Yuu gabu
ka Alesandirigibu ka gabu saa Silisi
ka Asin di ba seewa ba ka Etiɛni
sikirinamɔ.
10 Adama ba kpana bu nùn kamia
yèn sɔ̃ u gari gerumɔ ka Hunde Dɛɛron
dam ka bwisi.
11 Yera ba durɔbu gabu gobi kã asiri
sɔɔ bu ka gere ma ba nua u Mɔwisi ka
Gusunɔ gari kam gerusi.
12 Mɛya ba ka tɔmbun mɔru seesia,
ka guro gurobu ka wooda yɛ̃robu.
Ba da Etiɛnin mi ba nùn mwa ma
ba ka nùn da Yuuban guro gurobun
mɛnnɔn wuswaaɔ.
13 Yen biru ba ka durɔbu gabu na
be ba nùn seeda weesugia diisi ba nɛɛ,
durɔ wini u ra n bɛsɛn sãa yee dɛɛraru
ka Mɔwisin wooda sankumɔwa.
14 Domi sa nua u gerua ma Yesu
Nasarɛtigii wi, u koo sãa yee teni sura,
kpa u bɛsɛn deema kpuro kɔsi ye
Mɔwisi u sun wɛ̃.
15 Be kpuro be ba sɔ̃ mɛnnɔ ge
sɔɔ, ba Etiɛni nɔni girari, ma ba wa
win wuswaa ballimɔ nge Gusunɔn
gɔradogia.

7

Etiɛnin waasu

1 Yera yãku kowo tɔnwero u Etiɛni
bikia u nɛɛ, gari yi, geema?
2 Etiɛni u wisa u nɛɛ, nɛn bis-
ibu ka nɛn baababa i man swaa
dakio. Gusunɔ yiikogii u bɛsɛn baaba
Aburahamu kure sanam mɛ u wãa
Mɛsopotamin tem sɔɔ u sere sina
Haraniɔ,
3 u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u win dusibu ka
win tem derio kpa u da tem gam mɛ u
koo nùn sɔ̃ɔsi.
4 Yen sɔ̃na Aburahamu u Kaladegibun
tem yara, ma u da u sina Haraniɔ. Ye
win baa u gu u kpa, Gusunɔ u nùn
seeyama min di, u na tem mɛ sɔɔ, mi
bɛɛ i wãa tɛ̃.
5 Sanam mɛ, u ǹ nùn ayeru garu
kã tem mɛ sɔɔ, baa naa dabusa teeru,
adama baa mɛ Aburahamu kun gina
bii mara Gusunɔ u nùn nɔɔ mwɛɛru
kua ma u koo nùn tem mɛ wɛ̃, kpa mu
n sãa wi ka maa win bibugim.
6 Ye wee ye Gusunɔ u Aburahamu
sɔ̃ɔwa. U nɛɛ, win biba koo sɔru di tem
tukumɔ mi ba ko n sãa yobu, kpa bu
nɔni swãaru wa sere wɔ̃ɔ nɛɛru (400).
7 Gusunɔ u maa nɛɛ, win tii koo ka
bwese te siri te ta koo bu ko yobu. Yen
biru ba koo yari tem min di bu na tem
mɛ sɔɔ mi ba koo nùn sã.
8 Saa ye sɔɔ, Gusunɔ maa
Aburahamu bango kobun wooda wɛ̃.
Ma Aburahamu u win bii Isaki bango
kua ye ba wi mara u kua sɔ̃ɔ nɔɔba
ita. Nge mɛya Isaki u maa Yakɔbu kua,
ma Yakɔbu u maa win bibu wɔkura
yiru kua nge mɛ. Bera ba kua Yuuban
bwesenu wɔkura yirun baababa.
9 Yakɔbun bii be, ba ka Yosɛfu nis-
inu kua, ma ba nùn Egibitigibu dɔre ba
ka doona. Adama Gusunɔ u wãa ka wi,
10 ma u nùn yakia saa win wahala
kpuron di. U maa nùn bwisi kã ma u
durom wa, Egibitin sina bokon mi, ma
u nùn kua Egibitin tem yɛ̃ro ka maa
win yɛnu yɛ̃ro.
11 Gɔ̃ɔra tunuma Egibiti ka Kananin
tem sɔɔ ta bu nɔni sɔ̃ɔwa too too. Bɛsɛn
sikadoba ba ǹ gãanu wa bu di.
12 Ye Yakɔbu u nua ma dĩanu wãa
Egibitiɔ, u bɛsɛn sikado be gɔra mi,
nɔn gbiikiru.

13 Ye ba da mi nɔn mɛɛruse, Yosɛfu
u tii win maabu tubusia, ma Egibitin
sunɔ u maa Yosɛfun dusibu gia.
14 Ma Yosɛfu u Yakɔbu win tundo
sokusia ka win dusibu kpuro bu na
win mi. Ben geera sãa tɔmbu wata ka
wɔkura nɔɔbu.
15 Nge mɛya Yakɔbu u ka da Egibitiɔ.
Miya u gu, miya maa bɛsɛn sikado be,
ba gu.
16 Ma ba ka be kpuron gonu
wura Sikɛmuɔ ba nu kpẽɛ siki kpee
wɔrugiru sɔɔ te Aburahamu dwa
Hamɔrin bibun mi Sikɛmuɔ.
17 Ye saa ya turuku kua ye Gusunɔ
u koo ka win nɔɔ mwɛɛru yibia te u
Aburahamu kua, bɛsɛn tɔmba sosimɔ
ba dabiamɔ Egibitiɔ
18 sere n ka kua sina boko goon
waati wi u kun Yosɛfun gari yẽ.
19 Sina boko wi, u bɛsɛn tɔmbu nɔni
wɔ̃kua u ka bu kɔ̃sa kua, u bu tilasi kua
bu ka ben bii wẽɛnu kɔ̃ kpa nu gbi.
20 Saa ye sɔɔra ba Mɔwisi mara. Bii
burɔwa wi u Gusunɔ wẽremɔ. Ba nùn
nɔɔri suru ita win tundon yɛnuɔ.
21 Ye ba ka nùn da ba kɔ̃, Egibitin
sunɔn bii tɔn kurɔ u nùn sua u kua nge
win tiin bii.
22 Ba nùn Egibitigibun keu kpuro
sɔ̃ɔsi ma u kua tɔn boko gari gerubu ka
kookoosu sɔɔ.
23 Sanam mɛ u wɔ̃ɔ weeru tura,
u gɔ̃ru doke u win tɔmbu Isireliba
beram da.
24 U wa Egibitigii goo u ben turo
nɔni sɔ̃ɔmɔ. U wigii faaba da, ma u
Egibitigii wi so u go.
25 U tamaa sãa win tɔmba koo
tubuwa ma Gusunɔwa nùn gɔra u ka
bu yakia, adama ba ɲ̀ tuba.
26 Yen sisiru u deema ben gaba
sannamɔ. Ma u kĩ u bu yakiana u nɛɛ,
i nɛn gari swaa dakio. Bɛɛ, be i sãa
dusinu, mban sɔ̃na i mɛɛra koonamɔ.
27 Adama durɔ wi u win beruse nɔni
sɔ̃ɔmɔ mi, u Mɔwisi bɔria u nɛɛ, wara
nun kua bɛsɛn wirugii ka siri kowo.
28 A kĩ a maa man gowa nge mɛ a
Egibitigii wi go gĩa?
29 Ye Mɔwisi u gari yi nua, u kpikiru
sua Madianin tem gia. Miya u bii tɔn
durɔbu yiru mara.
30 Wɔ̃ɔ weerun biru, Gusunɔn
gɔrado u Mɔwisi kurema awĩi gɛɛ sɔɔ,
yi yi sãare yi dɔ̃ɔ mwaaramɔ, gbaburu
sɔɔ mi guuru gara wãa te ba ra soku
Sinai.
31 Mɔwisi u biti soora ye u yi wa,
ma u yi susi u mɛɛra tii. Sanam mɛya
u Yinni Gusunɔn nɔɔ nua ga gerua ga
nɛɛ,
32 wiya Gusunɔ win sikadoban
Yinni, wiya Aburahamu ka Isaki ka
Yakɔbun Yinni. Ye Mɔwisi u nua mɛ,
yera u diira, u ɲ̀ maa kãka u yam mi
mɛɛra.
33 Yinni Gusunɔ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, u
win salubata pweto, domi yam mi u yɔ̃
mi, yam dɛɛrama.
34 N wee, u win tɔmbun nɔni
swãaru wa te ba waamɔ Egibitiɔ. U
ben weeweenu nua, yera u sarama u
ka bu faaba ko. Tẽ, u na u nùn gɔri
Egibitiɔ.
35 Mɔwisi wi ba yina mi, ba nɛɛ,
wara nùn kua ben wirugii ka siri
kowo, wiya Gusunɔ u gɔra u kua ben
wirugii ka faaba kowo, ka Gusunɔn
gɔrado win somiru wi u nùn kure awĩi
sɔɔ.
36 Durɔ wiya u bu yara saa Egibitin
di. U maamaaki ka sɔm damginu kua
Egibitiɔ ka nim wɔ̃ku sɔɔ ge ba mɔ̀ Naa
yari ka maa gbaburu sɔɔ mi ba kua wɔ̃ɔ
weeru.
37 Mɔwisi wiya u Isireliba sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, Gusunɔ koo bu sɔmɔ goo seeya
ben bweserɔ, nge wi.
38 Mɔwisi wiya u wãa gbaburɔ Isire-
liban suunu sɔɔ, ka bɛsɛn baababa
sannu, ka maa Gusunɔn gɔrado wi u
ka nùn gari kua guuru wɔllɔ te ba
ra soku Sinai. Ma u Gusunɔn gari
wãarugii mwa, u ka sun yi wẽ.
39 Adama bɛsɛn baaba be, ba yina bu
nùn mɛm nɔɔwa. Ba nùn yina ba kĩ bu
kpam wura Egibitiɔ.
40 Yen sɔ̃na ba Aroni sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, u
bu bũnu kuo ni nu koo bu swaa gbiiya.
Domi Mɔwisi wi, wi u bu yarama saa
Egibitin tem di, ba ɲ̀ yẽ ye n nùn
deema.
41 Dɔma tera ba bwãaroku kua ge ga
ka naa buu weenɛ, ma ba gu yãkuru
koosi. Ma ben nukura dora ben
nɔman sɔmburun sɔ̃.

42 Adama Gusunɔ u tii gawa ben min
di, ma u dera ba sɔ̃ɔ ka suru ka kperi
sãwa, nge mɛ u gerua win sɔmɔbun
tireru sɔɔ u nɛɛ,
"Bɛɛ Isireliba i ka kua wɔ̃ɔ weeru
gbaburu sɔɔ i man yãkunu ka
kɛ̃nu kuare?
43 Bwãarokuna i sɔɔwa ni i kua i ka
bũnu sã,
nge Mɔlɔkun kuu bekurugiru ka
Refanin kpera.
Yen sɔ̃na na kon bɛɛ bɔrie sere
Babilonin bera giɔ."
44 Bɛsɛn baababa ba raa Gusunɔn
kuu bekurugiru mɔ te ta sãa seeda ma
u wãa ka be. Mɔwisi u tu kua nge mɛ
wi u ka nùn gari kua, u nùn sɔ̃ɔwa. U
tu kuawa mam mam nge te u wa.
45 Ma bɛsɛn baababa be ba tu tubi
di, be ka Yosue ben gbiikoo, ba ka tu
dua tɔn tukobun tem sɔɔ mɛ ba mwa
sanam mɛ Gusunɔ u tɔn tuko be gira.
Ma ta wãa mi sere Dafidin waati.
46 Gusunɔ u ka Dafidi nɔnu geu
mɛɛra, ma u kanaru kua u ka kpĩ u wi
Yakɔbun Yinni diru bania.
47 Adama Salomɔɔwa u nùn dii te
bania.
48 Ka yen de kpuro Wɔrukoon wãa
yera kun wãa dinu sɔɔ ni tɔnu u bana.
Nge mɛ Gusunɔn sɔmɔ goo u yorua,
49 "Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
wɔlla nɛn sina gɔna.
Ma tem mu sãa nɛn naa sɔnditia.
N n mɛn na, dii teren bwesera i ko i
man bania.
Nge wãa yee terà ta ko n sãa nɛn wɛ̃ra
yeru.
50 N ǹ nɛn nɔma ya ye kpuro taka
kua?"
51 Etiɛni u maa bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, bɛɛ
degangamgibu! Bɛɛn gɔ̃rusu ka bɛɛn
swasu su sãa nge be ba ǹ Gusunɔ
nasiegisu, i ra n Hunde Dɛɛro yinamɔ,
i mɔ̀wa nge bɛɛn baababa.
52 Gusunɔn sɔmɔ wara bɛɛn baababa
ba ǹ nɔni sɔ̃ɔwa. Ba bu go be ba
Geegiin naarun gari kua, ma tɛ̃, bɛɛn
tii i Geegii wi kɔrumɔtɔnu kua i nùn
go.
53 Bɛɛya i Gusunɔn wooda mwa ye
ba bɛɛ wɛ̃ Gusunɔn gɔradoban min di.
Adama i ǹ ye mɛm nɔɔwɛ.

Etiɛnin gɔɔ

54 Ye ba Etiɛnin gari yi nua, ba mɔru
bɛsira sere ba ben nikibii dwɛ̃ɛmɔ.
55 Adama Etiɛni u Hunde Dɛɛro
yiba, ma u wɔllu nɔni girari u
Gusunɔn yiiko wa, u maa Yesu wa u
yɔ̃ Gusunɔn nɔm geuɔ.
56 Ma u nɛɛ, wee, na wa wɔlla
wukiare, ma Tɔnun Bii u yɔ̃ Gusunɔn
nɔm geuɔ.
57 Sanam mɛya ba ben swasu kɔrua
ka nɔma, ba kuuki kua, ma ba duki da
sannu ba nùn kunisi.
58 Ba nùn gawa ba yara wuun di,
ma ba nùn kpenu kasukum wɔri. Tɔn
be, ba ben kumboorosu pweta ba yi
aluwaasi goon mi wi ba ra nɛɛ Sɔɔlu.
59 Sanam mɛ ba Etiɛni kpenu
kasukumɔ u kanaru kua u nɛɛ, Yinni
Yesu, a nɛn hunde mɔɔ.
60 U yiira u gbãra wɔllɔ u nɛɛ, Yinni
a ku bu tora teni garisi.
Ye u yeni gerua u kpa, ma u gu.

8

1 Saa ye, Sɔɔlu u ka be ba Etiɛni go
nɔɔ tia sãa.

Sɔɔlu u Yesun yigbɛru nɔni sɔ̃ɔwa

Saa dɔma ten diya ba Yesun yigbɛ te
ta wãa Yerusalɛmuɔ nɔni sɔ̃ɔ bakabu
torua. Naanɛ dokeobu kpuro ma
n kun mɔ gɔrobu, ba yarina ba da
Yudean temɔ ka Samarin temɔ.
2 Ma durɔbu gabu be ba Gusunɔn
bɛɛrɛ yɛ̃, ba Etiɛni sikua ka nuku
sankira bakanu.
3 Adama Sɔɔlu u kookari mɔ̀ u ka
Yesun yigbɛru kam koosia. U yɛnusu
duurimɔ u tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu
gawamɔ u bu kpɛ̃ɛmɔ pirisɔm sɔɔ.

Filipu u Labaari gea waasu mɔ̀ Samariɔ

4 Be ba yarina ba da baama kpuro ba
Labaari gea waasu mɔ̀.
5 Filipu u da Samari maroɔ ma u
wuu gen tɔmbu Kirisi win gari waasu
kua.
6 Tɔn wɔrusu su win gari nua ma su
sɔm maamaakiginu wa ni u kua, ma
be kpuro ba win gari swaa daki mam
mam.
7 Filipu u wɛrɛkunu gira tɔn
dabinun wasin di, ma nu yarimɔ ka
wuri bɛkɛ. U maa yɛmɔ dabinu bɛkia,
ka bèn wasin bee tia gu.

8 Ma nuku doo bakabu wãa wuu ge sɔɔ.
9 Durɔ goo wãa wuu ge sɔɔ, wi ba
ra nɛɛ Simɔɔ. U ra n ka dobo dobo
maamaaki dabiru mɔ̀ Samarigibun
wuswaaɔ, u maa tii garisi tɔn boko.
10 Tɔmbu kpuro bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu sere
ka damgibu, ba ra n win gari swaa
daki gem gem kpa ba n mɔ̀, wiya
Gusunɔn dam bakam mɔ.
11 Ba ra nùn swaa daki yèn sɔ̃ saa
tɛɛbun di win dobo dobo ya ra n bu
biti sãa.
12 Adama ye tɔmba Labaari gea
naanɛ doke ye Filipu u bu waasu
kua, ye ya ka Gusunɔn bandu ka Yesu
Kirisin yĩsiru yã, ba bu batɛmu kua tɔn
durɔbu ka tɔn kurɔbu.
13 Simɔɔn tii maa naanɛ doke ma
ba nùn batɛmu kua. U Filipu swĩi
baama kpuro ma u biti kua too ye u
sɔm damginu ka maamaaki wa ye ya
kooramɔ.
14 Ye gɔro be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba
nua ma Samarigibu ba Gusunɔn gari
naanɛ doke ba bu Piɛɛ ka Yohanu gɔria.
15 Ye ba tura mi, ba kanaru kua
naanɛ dokeo ben sɔ̃ Hunde Dɛɛro u ka
du be sɔɔ.
16 Domi Hunde Dɛɛro kun gina
sarame ben goon mi, ba gesi bu
batɛmu kuawa ka Yinni Yesun yĩsiru.
17 Yera Piɛɛ ka Yohanu ba bu nɔma
sɔndi wirɔ, ma Hunde Dɛɛro dua be
sɔɔ.
18 Ye Simɔɔ u wa ma Hunde Dɛɛro
dua be sɔɔ sanam mɛ gɔro be, ba bu
nɔma sɔndi wirɔ, yera u kĩ u bu gobi
kɛ̃.
19 U nɛɛ bu maa nùn yiiko ye wɛ̃ɛyɔ,
kpa baawure wi u nɔmu sɔndi wirɔ
Hunde Dɛɛro u n da du yɛ̃ro sɔɔ.
20 Adama Piɛɛ nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
wunɛ kaa kam ko ka wunɛn gobi
sannu yèn sɔ̃ a tamaa kaa kpĩ a
Gusunɔn kɛ̃ru ka gobi dwe.
21 A ɲ̀ kpɛ̃ a n nɔma mɔ sɔmbu te
sɔɔ, domi wunɛn gɔ̃ru ga ɲ̀ dee dee sãa
Gusunɔn wuswaaɔ.
22 Yen sɔ̃, a gɔ̃ru gɔsio wunɛn kom
kɔ̃sum di, kpa a Yinni kana u nun
wunɛn bwisiku kɔ̃sunu suuru kua ɲ̀ n
koo koora.
23 Domi na wa ma wunɛn daa ya
sosu, ma toraru ta nun bɔkua.
24 Simɔɔ u bu wisa u nɛɛ, bɛɛn tii i
man kanaru kuo Yinnin mi kpa gãa ni
i man sɔ̃ɔwa mi, nu ku man deema.
25 Ye ba seeda ye di ma ba Yinnin
garin waasu kua ba kpa, ba gɔsira
ba Yerusalɛmun swaa wɔri. Nge mɛ
ba dɔɔ ba Labaari gean waasu mɔ̀
Samarin baru kpaa dabinu sɔɔ.

Filipu ka Etiopin wirugii goo

26 Adama Yinnin gɔrado goo u ka
Filipu gari kua u nɛɛ, u seewo u da sɔ̃ɔ
yɛ̃san nɔm dwaru gia u swaa ye swĩi
ye ya dɔɔ saa Yerusalɛmun di sere ka
Gasa. Swaa ye, swaa tɔkɔra.
27 Ma u seewa u da. Miya u Etiopin
tɔn kurɔ sunɔn dukian wunanɔsun
wirugii wa wi ba maatam kua. Durɔ
wi, u da Yerusalɛmuɔ u ka Gusunɔ sã.
28 Yera u wiɔ u sɔ̃ win dumin
kɛkɛ sɔɔ u Gusunɔn sɔmɔ Esain tireru
garimɔ.
29 Hunde Dɛɛro u Filipu sɔ̃ɔwa u doo
kɛkɛ yen bɔkuɔ.
30 Filipu u duka da kɛkɛ yen mi,
ma u nua durɔ wi, u garimɔ Gusunɔn
sɔmɔ Esain tireru sɔɔ. U nùn bikia u
nɛɛ, n nun yeeri ye a garimɔ mi?
31 Wirugii wi, u wisa u nɛɛ, amɔna n
ko n ka man yeeri ma n kun mɔ goo u
man yi tubusia.
Ma u Filipu kana u kɛkɛ ye yɔɔma bu
sina sannu.
32 Ye wee ye durɔ wi, u garimɔ saa
Gusunɔn garin di.
"Ba ka nùn da nge yãa te ba koo saka.
Nge yãa buu ge ga maari sɛ̃ɛ sanam mɛ
ba gen sansu buramɔ,
nge mɛya u ɲ̀ win nɔɔ baaye.
33 Ba nùn kawa, ma ba yina bu nùn
siria dee dee.
Wara koo kpĩ u saa yen tɔmbun gari
gere.
Domi ba nùn wãaru wunari, u ɲ̀ maa
wãa tem mɛ sɔɔ."
34 Durɔ wi, u Filipu bikia u nɛɛ, na
nun kanamɔ, a man sɔ̃ɔwɔ waran sɔ̃na
Gusunɔn sɔmɔ wi, u yeni yorua. Win
tiin sɔ̃na? Nge goon sɔ̃.
35 Yera Filipu u waasu wɔri. U torua
ka sɔmɔn gari yi, ma u nùn Yesun
Labaari gea tubusia.
36 Nge mɛ ba dɔɔ sannu swaa ye sɔɔ,
ba tura daaru garun mi, mi nim wãa.

Ma durɔ wi, u nɛɛ, nim wee, mba n man tie na ɲ̀ kon ka batɛmu ko. [
37 Filipu u nùn wisa u nɛɛ, kaa kpĩ a batɛmu ko à n naanɛ doke ka wunɛn gɔ̃ru kpuro.
Durɔ wi, u nɛɛ, mɛya na naanɛ doke ma Yesu Kirisi sãawa Gusunɔn Bii.]
38 Ma wirugii wi, u dera ba win kɛkɛ yɔ̃rasia. Wi ka Filipu ba sara ba da daaru mi, ma u nùn batɛmu kua.
39 Ye ba yara min di, Yinnin Hunde u ka Filipu doona. Wirugii wi, u ɲ̀ maa nùn wa, adama u win swaa wɔri u doona ka nuku dobu.
40 Filipu maa deema u wãa wuu gagu sɔɔ ge ba ra soku Asɔtu. U Labaari gean waasu kua mi, ka maa wuu si su wãa swaa ye sɔɔ kpuro sere u ka tura Sesareɔ.

9

Sɔɔlun gɔ̃ru gɔsiabu
(I maa mɛɛrio Gɔrobun Kookoosu 22:6-16, 26:12-18)

1 Sanam mɛ sɔɔra Sɔɔlu u yɔ̃rari dim dim u Yinnin bwãabu nɔni sɔ̃ u bu go. Ma u da yãku kowo tɔnweron mi,
2 u nùn bikia u Yuuban mɛnnɔ yenugibu tirenu kua be ba wãa Damasiɔ kpa ù n gabu wa be ba swaa ye swĩi, ɲ̀ n tɔn durɔbun na, ɲ̀ kun mɛ tɔn kurɔbu, u ka kpĩ u bu mwa u bɔke u ka da Yerusalɛmuɔ.
3 Sanam mɛ Sɔɔlu u dɔɔ, ye u Damasi turuku kua, suaru sɔɔ yam nùn burure wɔllun di.
4 Yera u wɔruma temɔ, ma u nɔɔ gagu nua ga nɛɛ, Sɔɔlu, Sɔɔlu, mban sɔ̃na a man nɔni sɔ̃ɔmɔ.
5 Sɔɔlu u bikia u nɛɛ, Yinni wuna were.
Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a nɔni sɔ̃ɔmɔ.
6 A seewo a du wuu ge sɔɔ, ba koo nun sɔ̃ ye kaa ko.
7 Durɔ be ba sanum mɛ dɔɔ ka wi, ba yɔ̃ra ba mari sɔ̃ɔ sɔ̃ɔ. Ba nɔɔ ge nua, adama ba ɲ̀ goo wa.
8 Sɔɔlu u seewa tem di, adama baa mɛ u win nɔni wukia u ɲ̀ yam wa. Ba win nɔmu nɛnuawa ba ka dua Damasiɔ.
9 U wɔ̃ko kua sɔ̃ɔ ita. U ɲ̀ di saa ye sɔɔ, u ɲ̀ maa nɔra.
10 N deema naanɛ dokeo goo wãa Damasiɔ wi ba ra nɛɛ Anania. Yinni u ka nùn gari kua kãsiru sɔɔ u nɛɛ, Anania.
Ma Anania u nɛɛ, nɛ wee Yinni.
11 Yinni nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a seewo a da swaaɔ ye ba ra nɛɛ Dɛndaru, Yudasin dirɔ, a bikia mi durɔ goo wãa wi ba ra soku Sɔɔlu Taasigii. Wee, u kanaru mɔ̀.
12 Kãsiru sɔɔ u durɔ goo wa wi ba ra nɛɛ Anania, wi u dua mi u wãa ma u nùn nɔma sɔndi wirɔ u ka kpam yam wa.
13 Anania u nɛɛ, Yinni tɔn dabina nu man durɔ win labaari sɔ̃ɔwa, ka kɔ̃sa kpuro ye u wunɛn tɔmbu kua Yerusalɛmuɔ.
14 Ma sa nua yãku kowo tɔnweroba nùn nɔɔ kã u ka tɔmbu kpuro mwa be ba wunɛn yĩsiru sokumɔ mini.
15 Adama Yinni nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a doo domi na durɔ wi gɔsa nɛn sɔmɔ u ka nɛn yĩsiru kpara tɔn tukobun mi, ka sinambu ka maa Isireliban suunu sɔɔ.
16 Kon maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ u koo nɔni swãaru wa nɛn yĩsirun sɔ̃.
17 Ma Anania u seewa u da u dua diru mi, u Sɔɔlun wiru nɔma sɔndi u nɛɛ, Sɔɔlu nɛn beruse, Yinni Yesu wi u nun kure swaaɔ sanam mɛ a sisi, wiya man gɔrima a ka yam wa kpa a Hunde Dɛɛro yibu.
18 Mii mii gãanu wɔruma win nɔnin di nge swãan kokosu, ma u kpam yam wa. U seewa, ma ba nùn batɛmu kua.
19 Ye u di u kpa ma win dam mu wurama.

Sɔɔlu u waasu mɔ̀ Damasiɔ

Ma Sɔɔlu u sina sɔ̃ɔ yiru ka naanɛ dokeobu Damasiɔ.
20 Yande u da Yuuban mɛnnɔ yenɔ u waasu mɔ̀ u gerumɔ ma Yesu sãawa Gusunɔn Bii.
21 Be kpuro be ba gari yi nua, ba biti kua ba bikiana ba nɛɛ, n ɲ̀ durɔ wiya mi, wi u raa be ba Yesun yĩsiru sokumɔ goomɔ Yerusalɛmuɔ, ma u na mini u ka bu mwa u bɔke u ka da yãku kowo tɔnwerobun mi?
22 Sɔɔlun waasu ya dam sosimɔ, u bu sɔ̃ɔsimɔ kam kam ma Yesu u sãawa Kirisi wi Gusunɔ u gɔsa, sere Yuu be

ba wãa Damasiɔ ba kpana bu wi gari wisi.
23 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru Yuuba ba wesiana bu Sɔɔlu go,
24 ma Sɔɔlu u gari yi nua. Ma ba wuu gen gbãrarun kɔnnɔsu kɔ̃sum wɔri sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru bu ka nùn wa bu gon sɔ̃.
25 Adama wɔ̃kuru sɔɔ, Sɔɔlun bwãabu ba nùn sarasia ka bireru saa gbãrarun fɛnɛnti gaan di.

Sɔɔlu wãa Yerusalɛmuɔ

26 Ye Sɔɔlu u wurama Yerusalɛmuɔ u kĩ u ka naanɛ dokeobu mɛnna, adama be kpurowa ba nùn bɛrum sãa, ba ǹ tamaa u kua naanɛ dokeo.
27 Yera Baanabasi u ka nùn da gɔrobun mi, ma u bu sɔ̃ɔwa nge mɛ Sɔɔlu u Yinni wa Damasin swaaɔ, ma Yinni u ka nùn gari kua. U maa bu tubusia nge mɛ Sɔɔlu u ka Yesun yĩsiru waasu kua ka wɔrugɔru Damasiɔ.
28 Gari yin biru Sɔɔlu u wãa ka be sannu, u bɔsu Yerusalɛmuɔ, u waasu mɔ̀ ka wɔrugɔru Yinnin yĩsiru sɔɔ.
29 U maa ka Yuu be ba Gɛrɛkim tɔna gerumɔ, gari kua gasɔ ka sikirinɔ, adama ba swaa kasu bu ka nùn go.
30 Sanam mɛ wigibu ba gari yi nua ba ka nùn da Sesareɔ ma ba dera u doona Taasiɔ.
31 Nge mɛya Yesun yigbɛru Yudeaɔ ka Galileɔ, ka Samariɔ, ta ka alafia wa, ta dam mɔ̀, ma ta sosimɔ ta dɔɔ Yinni Gusunɔn nasiaru sɔɔ ka Hunde Dɛɛron dam kɛ̃ru.

Enɛn bɛkiabu

32 Piɛɛ u maa bɔsu baama kpuro. Yera sɔ̃ɔ teeru u naanɛ dokeobu beram da be ba wãa Lidaɔ.
33 Miya u durɔ goo wa, win yĩsira Enɛ. U sãawa yɛmɔ, u ǹ seere win kpin yerun di saa wɔ̃ɔ nɔɔba itan di.
34 Piɛɛ u nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Enɛ, Yesu Kirisiwa nun bɛkiamɔ, a seewo a wunɛn kpin yeru sɔmɛ.
Mii mii u seewa.
35 Tɔmbu kpuro be ba wãa Lidaɔ ka Saronin baru kpaanu sɔɔ ba nùn wa, ma ba gɔ̃ru gɔsia ba Yinni naanɛ doke.

Dɔɔkasi u wurama gɔrin di

36 N deema, Yopeɔ tɔn kurɔ naanɛ dokeo goo wãa mi, win yĩsira Tabita. Teya ba maa mɔ̀ Dɔɔkasi ka Gɛrɛkim. Kurɔ wi, u ra n sɔm geenu mɔ̀ kpa u n sãarobu somimɔ.
37 Yera u bara u gu. Ba win goru disi wɔka ba ka da ba kpĩ gidambisa wɔllɔ.
38 Yope ka Lida kun tondinɛ, yen sɔ̃na, ye naanɛ dokeo be ba wãa Yopeɔ ba nua ma Piɛɛ u wãa Lidaɔ, ba nùn tɔmbu yiru gɔria bu nùn sɔ̃ u na ben mi fuuku fuuku.
39 Ma Piɛɛ u seewa u ka bu da. Ye u tura mi, ba ka nùn da gidambisa yen wɔllɔ. Gɔminibu kpuro ba yɔ̃ win bɔkuɔ ba sumɔ ba nùn yabenu ka yãnu ganu sɔ̃ɔsimɔ ni Dɔɔkasi u kua sanam mɛ u wãa ka be.
40 Piɛɛ u be kpuro yara dii ten min di ma u yiira u kanaru kua. Yen biru u sĩira goo ten bera gia u nɛɛ, Tabita a seewo.
Yera kurɔ wi, u nɔni wukia. Ye u Piɛɛ wa u seewa u sina.
41 Ma Piɛɛ u nùn nɔmu nɛnua u seeya u yɔ̃rasia. Ma u naanɛ dokeobu ka gɔmini be soka u bu Dɔɔkasi sɔ̃ɔsi wasiru.
42 Yenin labaari ya nɔɔra Yopeɔ kpuro, ma tɔn dabinu nu Yinni naanɛ doke.
43 Piɛɛ u sɔ̃ɔ mɛɛru kua Yopeɔ, yana kowo goon mi, wi ba ra soku Simɔɔ.

10

Piɛɛ ka Kɔɔnɛru

1 Tabu sunɔ goo u wãa Sesareɔ tabu kowobun wuuru sɔɔ te ba ra nɛɛ Italigiru, win yĩsira Kɔɔnɛru.
2 Durɔ wi, u Gusunɔ nasie too, wi ka win yɛnugibu kpuro ba Gusunɔ sãamɔ. U ra kanaru ko, u ra maa Yuuban sãarobu somi gem gem.
3 Sɔ̃ɔ teeru, kɔba itan saka, u Gusunɔn gɔrado wa kãsiru sɔɔ, u na win mi u nùn soka u nɛɛ, Kɔɔnɛru.
4 U gɔrado wi nɔni girari tii tii ka bɛrum u nɛɛ, mba n kua yinni.
Gɔrado nùn sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ u wunɛn kanaru mwa, u maa wunɛn sɔm geenu wa ma u nun yaaya.
5 Tɛ̃, a gabu gɔrio Yopeɔ bu durɔ goo sokuma wi ba ra nɛɛ Simɔɔ, wi ba maa mɔ̀ Piɛɛ.
6 U sãawa sɔɔ yana kowo goon yɛnuɔ wi ba mɔ̀ Simɔɔ. Win dira wãa nim wɔ̃kun bɔkuɔ.

7 Ye wəllun gərado wi, u ka nùn gari
kua u doona u kpa, Kəənɛru u win səm
kowobu yiru soka ka tabu kowo be ba
ra n wãa win bəkuən turo wi u Gusunə
nasie.
8 U bu ye kpuro tubusia, ma u bu
gəra Yopeə.

9 Yen sisiru saa ye ba wãa swaaə
ma ba Yope turuku kooma, Piɛɛ u
yəəwa dii tɛɛra wəllə sõə səən saka u ka
kanaru ko.
10 N deema gõəra wi mò ma u kĩ u di.
Ye ba nùn doo kuammɛ yera u kãsa.
11 U wa Gusunə wəlla wukiara ma
beku te ta sãare gõgə bəkə ta sarama,
ba ten goonu nnɛ dɛria.
12 Te səə, yɛɛ bwese bwesekawa
wãa mi, yi yi naasu nnɛ mə ka yi yi
kabirimə ka gunəsu.
13 Ma Piɛɛ u nəə gagu nua ga nɛɛ, Piɛɛ
a seewo a ye go a tem.

14 Adama Piɛɛ u nɛɛ, aawo pai Yinni,
na ṅ yaa seserugia diire.

15 Nəə ge, ga kpam gerua ga nɛɛ, ye
Gusunə u sokumə diira a ku maa ye
garisi seseru.

16 Nge mɛya n kua sere nən ita.
Yande beku te, ta wura wəllə.

17 Ma Piɛɛ u biti soora u tii bikia,
mba kãsi ten tubusianu. Saa yera
Kəənɛrun gəro be ba raa Siməən
yɛnu bikiamə, ba gu kamɛ ba yõ gen
kənnəwə.
18 Ba yɛnugibu nəə kõ ba bikia səə
goo ù n wãa mi, wi ba ra soku Siməə
Piɛɛ.
19 Sanam mɛ Piɛɛ u kãsi te
bwisikumə, Hunde Dɛɛro nùn sõəwa
u nɛɛ, n wee, təmbu ita gaba nun
bikiamə.
20 A seewo a sara a bu yõsiri a ku
diriri domi nɛna na bu gərima.

21 Ma Piɛɛ u sara u da ben mi u nɛɛ,
nɛna durə wi i kasu. Mba i kasum na.
22 Ba nɛɛ, Kəənɛru tabu sunəwa nun
kasu, wi u sãa geegii u Gusunə sãamə
ma Yuuba kpuro ba win seeda gea
dimə. Wəllun gərado dɛɛro goowa nùn
sõəwa u nun kasusio kpa u wunɛn
nəən gari nə.
23 Yera Piɛɛ u durə be duusia yɛnuə
u bu yaarɛ kua.

Yen sisiru u ka bu swaa wəri, ma
Yopen naanɛ dokeobu gaba maa nùn
yõsiri.
24 Yen sõə itaseru ba Sesare tura, ba
deema Kəənɛru u win dusibu ka win
bərəba mɛnnɛ u ka bu mara.
25 Saa ye Piɛɛ u yɛnu ge duə, Kəənɛru
u ka nùn yinnə da u nùn kpuna.
26 Adama Piɛɛ u nùn seesia u nɛɛ, a
seewo, domi nɛn tii tənuwa.
27 Saa ye u ka Kəənɛru gari mò, u dua
dirə u wa wee tən dabinu mɛnnɛ.
28 Ma u nɛɛ, bɛɛn tii i yẽ ma Yuuban
wooda ya yina Yuu u ka tən tuko
mɛnna ṅ kun mɛ u da win yɛnuə.
Adama Gusunə u man sõəsi ma n ṅ
weenɛ n goo soku disigii.
29 Yen sõna na ṅ gafara kasu na na
yande ye i man soka. Tẽ, na bɛɛ
kanamə, i man sõəwə mban sõna i man
kasusia.
30 Kəənɛru u nɛɛ, gisə sõə nnɛn
amadaare, na kəba itan kanaru mò nɛn
dirə. Suaru səə durə goo u yõra nɛn
wuswaaə u yaberu sebua ta ballimə.
31 Ma u man sõəwa u nɛɛ, nɛ, Gusunə
u nɛn kanaru nua, u maa nɛn kẽnu
yaaya ni na ra bwẽɛbwẽɛbu kẽ.
32 N goo gərio Yopeə u man Siməə
Piɛɛ sokuama wi u sãa səə yana kowo
goo wi ba mò Siməən yɛnuə nim
wõkun bəkuə.
33 Yen sõna na nun gəria yande, a
maa kua ye a ka na fuuku. Tẽ bɛsɛ
kpuro sa wãa mini Gusunən wuswaaə
su ka nə ye Yinni u nun sõəwa a sun sõ.

Piɛɛn waasu Kəənɛrun yɛnuə

34 Ma Piɛɛ u gari sua u nɛɛ, tẽ na
gia ka gem ma Gusunə u təmbu kpuro
garisi tia.
35 Baawure wi u nùn nasie ma u mò
dee dee, u ra yẽro wure baa ṅ n bwese
teren na.
36 Bɛɛ i Labaari gea yẽ ye u dera ba
Isireliba waasu kua, ye n sãa alafian
gari saa Yesu Kirisin min di wi u sãa
təmbu kpuron Yinni.
37 I maa yẽ ye ya koora Yudea kpuro
səə, ye ya torua Galileə, sanam mɛ
Yohanu u win batɛmun gari waasu
kua u kpa.
38 I Yesu Nasarɛtigiin baaru yẽ nge
mɛ Gusunə u nùn Hunde Dɛɛro ka

dam wɛ̃. U da baama kpuro u səm geenu kua u təmbu bɛkia be Setam u dam dəre, domi Gusunə wãa ka wi.
39 Bɛsɛ sa sãa yen seeda diobu ye u kua Yuuban baru kpaanə ka Yerusalɛmuə. Ba maa nùn kpare dãa bunanaru wəllə ba go.
40 Adama sõə itase Gusunə u nùn seeya gərin di, ma u dera u tii sõəsi.
41 N ṅ maa mə təmbu kpurowa ba nùn wa ma n kun mə bɛsɛ seeda diobu təna be Gusunə u gəsa yellun di, bɛsɛ be sa di sa nəra ka wi win seebu gərin din biru.
42 Ma u sun yiire su win gari təmbu waasu kua kpa su seeda di ma wiya Gusunə u kua wasobu ka gəribun siri kowo.
43 Gusunən səməbu kpuron gari yi win seeda dimə ma baawure wi u nùn naanɛ doke u koo win toranun suuru wa win yĩsirun sõ.

Tən tukobu ba Hunde Dɛɛro mwa

44 Saa ye Piɛɛ u gari mò, Hunde Dɛɛro u sarama ben baawure səə be ba gari yi swaa daki.
45 Yuuban naanɛ dokeo be ba da mi ka Piɛɛ sannu, ba biti soora yèn sõ Gusunə u maa win Hunde Dɛɛro tən tukobu wɛ̃.
46 Domi ba nua tən be, ba ka barum tukum gari mò ba Gusunə siaramə. Piɛɛ u bikia u nɛɛ,
47 goo koo kpĩ u yina bu ka bu nim batɛmu ko bè səə Hunde Dɛɛro u dua nge bɛsɛ?
48 U yiire bu bu batɛmu ko Yesu Kirisin yĩsiru səə. Yen biru ba nùn kana u ka bu sina sõə yiru.

11

Piɛɛ u Yesun yigbɛru

win gari tubusia Yerusalɛmuə

1 Gərobu ka naanɛ dokeobu gabu Yudean tem kpuro səə ba nua ma tən tukobu ba maa Gusunən gari nua ba yi wura.
2 Sanam mɛ Piɛɛ u wura Yerusalɛmuə, Yuuban naanɛ dokeobu ba nùn taarɛ wɛ̃.
3 Ba nɛɛ u dua tən tukobun yɛnuə be ba ṅ bango kue, ma u yaa dibu di ka be sannu.
4 Yen sõna Piɛɛ u bu gari yi tubusia saa yin toren di sere ka yin nərə.
5 U nɛɛ, sanam mɛ na wãa Yope maroə, ye na kanaru mò sõə teeru na kãsiru wa. Na bekuru wa te ta sãa nge gõgə bəkə ta sarama Gusunə wəllun di, ba ten goonu nnɛ dɛrie ma ta yõra nɛn bəkuə.
6 Ye na tu nəni girari na mɛɛra na yɛɛ naasu nnɛgii wa, ka gberun yɛɛ ka yɛɛ yi yi ra kabiri ka maa gunəsu.
7 Ma na nəə gagu nua ga man soka ga nɛɛ, n seewo n go kpa n tem.
8 Adama na nɛɛ, aawo pai Yinni, na ṅ yaa seserugia diire.
9 Na kpam nəə ge nua saa wəllun di ga nɛɛ, n ku gãanu soku seseru ni Gusunə u sokumə diira.
10 Yabu yeni ya koorawa nən ita, yen biru ya kpam wura wəllə.
11 Saa ye səə mii mii, durəbu ita be ba man gəriama saa Sesaren di ba tunuma yɛnu mi na wãa.
12 Hunde Dɛɛro u man sõəwa u nɛɛ, n ka bu doo, n ku diriri. Bɛsɛgibu nəəba tia beni ba man yõsiri ma sa dua durə win yɛnuə.
13 U sun sõəwa nge mɛ u wəllun gərado wa u yõ win dirə u nɛɛ, u goo gərio Yopeə u ka Siməə sokuma wi ba maa mò Piɛɛ.
14 Wiya u koo nùn gari sõ yi yi koo de wi ka win yɛnugibu bu faaba wa.
15 Ye na nɛn waasu torua Hunde Dɛɛro u sarama be səə nge mɛ u kua bɛsɛ səə dəma te.
16 Yera na Yinnin gari yaaya yi u nɛɛ, Yohanu u ka nim batɛmu kua, adama ba koo bɛɛ batɛmu ko ka Hunde Dɛɛro.
17 N n mɛn na, Gusunə ù n bu kɛ̃ru kã tèn bweseru u sun kã sanam mɛ sa Yinni Yesu Kirisi naanɛ doke, wara nɛ n ka Gusunə swaa ganɛ.
18 Ye ba gari yi nua, ba ben sikirinə mari, ma ba Gusunə siara ba nɛɛ, Gusunə maa tən tukobu ayeru wɛ̃ bu ka gõru gəsia, kpa ba n wãaru mə.

Yesun yigbɛru Antiəsiə

19 Naanɛ dokeobu be ba raa yarina baama kpuro nəni swãarun sõ te ta seewa sanam mɛ ba Etiɛni go, ben gaba da sere tem mɛ ba sokumə Fɛnisi ka maa tem bureru garu səə te ba

sokumə Sipu, ka maa wuu gagun mi
ge ba sokumə Antiəsi, ba Labaari gea
kparamə, Yuuba tənawa ba sõəmə.
20 Adama naanɛ dokeobu gabu be ba
Antiəsi da saa Sipu ka Sirɛnin di, ba
maa tən tukobu Yinni Yesun Labaari
gea ye waasu kua.
21 Yinni Gusunən dam mu wãa ka
be, ma tən dabinu nu gari yi naanɛ
doke ma nu gõru gəsia nu wura Yinnin
mi.
22 Yen labaari ya Yesun yigbɛru
deema te ta wãa Yerusalɛmuə, ma ba
Baanabasi gəra Antiəsi mi.
23 Sanam mɛ u tura mi, ye u wa nge
mɛ Gusunə u tən be durom kua, win
nukura dora. Ma u bu dam kã ba n ka
Yinni maninɛ ka ben gõrusu kpuro,
24 domi u sãa tən geo u Hunde Dɛɛro
yiba ma win naanɛ dokebu kpã. Ma
tən dabinu tii Yinni wɛ̃.
25 Yen biru u Taasi da u ka Səəlu
kasu.
26 Ye u nùn wa u ka nùn da Antiəsi
mi. Be yiru ba sina mi wõə gira
ba mɛnna ka Yesun yigbɛrugibu ma
ba tən dabinu Gusunən garin keu
sõəsi. Antiəsi miya ba gbia ba naanɛ
dokeobu soka Kirisigibu.
27 Saa ye səəra Gusunən səməbu
gaba Antiəsi da saa Yerusalɛmun di.
28 Ben turo, wi ba sokumə Agabusi,
u seewa u yõra mɛnnə səə, ma u
Gusunən gari gerua ka Hunde Dɛɛron
somiru u nɛɛ, gõə bakara koo ko
handunia kpuro səə. Nge mɛya ta maa
kua tem yɛ̃ro Kolodun waati.
29 Yera naanɛ dokeobu ba gõru doke
bu kɛ̃ru mərisia nge mɛ ben baawuren
mərа nɛ, bu ka naanɛ dokeobu somi
be ba wãa Yudeaə.
30 Ma ba kua mɛ, ba dera Baanabasi
ka Səəlu ba ka tu da guro gurobun mi.

12

Ba Yakəbu go ma ba Piɛɛ pirisəm doke

1 Sanam mɛ səəra sina boko wi ba
sokumə Herodu, u Yesun yigbɛrun
təmbu gabu nəma doke u ka bu nəni
sõ.
2 Wiya dera ba Yakəbu, Yohanun
məə mwa ba go ka takobi.
3 Ye u wa ma n Yuuba dore, u maa
Piɛɛ mwa. N wee saa ye, pɛ̃ɛ ye ba ṅ
seeyatia doken tõə bakara.
4 Ye ba nùn mwa ba kpa, ba
nùn pirisəm doke ma tabu kowobu
wəkura nəəbu ka tia ba nùn kõsu.
Ba bu yi nnɛ nnɛ. Herodu u gõru
doke u nùn siri təmbun wuswaaə Gəə
sararibun tõə bakarun biru.
5 Ba Piɛɛ nɛni pirisəm səə, adama
Yesun yigbɛrugibu ba kanaru mò gem
gem win sõ Gusunən mi.

Ba Piɛɛ yakia

6 Tõə te Herodu u kĩ u nùn yara
pirisəm di u ka da təmbun mi, ten
wõkuru Piɛɛ u dweeya tabu kowobu
yirun suunu səə. Ba nùn bəkua ka
yəni yiru, ma kõsobu gaba maa wãa
pirisəm kənnəwə.
7 Suaru səə Yinnin gərado u kurama
ma pirisəm dii te, ta yam burura.
Gərado wi, u Piɛɛ so yɛ̃saə u nùn yamia
u nɛɛ, u seewo fuuku fuuku.
Mii mii yəni yi, yi wəruma win
nəman di.
8 Ma gərado u nɛɛ, a wunɛn yaberu
sebuo kpa a wunɛn salubata doke.
Piɛɛ u kua mɛ, ma gərado u kpam
nɛɛ, a wunɛn gõgə wukirio kpa a man
swĩi.
9 Piɛɛ u yara u nùn swĩi, adama u
tamaa u dosiməwa, u ṅ yɛ̃ ye gərado u
mò n sãawa gem.
10 Ba pirisəm kõso gbiikobu sarari
ka yiruse, ma ba gambo sisugia tura ye
ya wãa wuun bera gia. Yeya ya kɛniara
ka tii ma ba yara ba swaa doo kamɛ,
ba gu swĩi. Ma gərado wi, u Piɛɛ deri
suaru səə.
11 Sanam mɛ səəra Piɛɛ u tuba ye n
nùn deema. Ma u tii sõəwa u nɛɛ, tɛ̃
na gia ma geema. Yinni Gusunəwa
u win gərado gərima u ka man yakia
Herodun nəman di, ka maa ye kpuron
di ye Yuuba ba kĩ bu man kua.
12 Ye gari yi, yi nùn yeeri yi kpa,
u da Maarin yɛnuə wi u sãa Yohanu
Maakun mɛro. Tən dabinu mɛnnɛ mi,
ba kanaru mò.
13 Piɛɛ u gambo so yɛnu kənnəwə
ma kurə səm kowo goo wi ba ra soku
Roda, u da u swaa daki.

14 Ye u Piɛɛn nɔɔ tuba nuku dobu
kun dere u gambo kɛniɛ, ma u duka
gəsira dirə u bu sɔ̃əwa ma Piɛɛwa wãa
kənnəwə.
15 Ba nùn sɔ̃əwa ba nɛɛ, a
wiiraməwa.
Adama u mɔ̀, ka geema ni.
Ma ba mɔ̀, win yarowa.
16 N deema Piɛɛ u yɔ̃ mi, u gambo
soomə. Ye ba ye kɛnia, ba nùn tuba,
ma ba biti soora.
17 U bu marisia ka nəmu, ma u bu
tubusia nge mɛ Yinni Gusunə u ka
nùn yara pirisəm di. U nɛɛ, bu gari yi
Yakəbu sɔ̃ ka maa naanɛ dokeo be ba
tie.
Yen biru u doona u da gam gia.
18 Yen sisiru bururu nanda bakabu
wãa tabu kowobun suunu sɔɔ. Ba
wəki ba mɔ̀, mana Piɛɛ u doona.
19 Herodu u yiire bu nùn kasu,
adama ba ɲ̀ nùn wa. Yen sɔ̃na u
pirisəm kɔ̃sobu win gari bikia ma u
wooda wɛ̃ bu ka bu da bu go. Yen biru
Herodu u seewa Yudean di u da u sina
sɔ̃ə mɛɛru Sesareə.

Herodun gəə

20 N wee Herodu u ka Tirigibu
ka Sidonigibu məru bara gem gem.
Yen sɔ̃na tən be, ba kparana ba da
win mi sannu. Gbiikaa ba ka Balatu
bərənu kua wi u sãa sina bokon yɛnun
səm kowobun wirugii. Yen biru ba
da Herodun mi bu ka nùn suuru
kana, domi ben temgibu ba ben dĩanu
waaməwa saa Herodun tem di.
21 Herodu u tɔ̃ru yi te u koo bu wa.
Ye tɔ̃ə te, ta tura, u win gurumusuru
sebua u sina win sina turaru wəllə ma
u gari gerubu wəri.
22 Tən be, ba nɛɛ, Gusunən nəəwa
mini, n ɲ̀ tənuguu.
23 Mii mii Yinnin gərado u na u
Herodu so ma kəkənu na nu win wasi
di ma u gu yèn sɔ̃ wi tənu, u Gusunən
yiiko mwa.
24 Saa ye sɔɔ, ma Gusunən gari yi
kpararamə yi sosimə.
25 Ye Baanabasi ka Sɔɔlu ba ben
səmburu kua ba kpa, ba wura
Yerusalɛmuə. Ma ba Yohanu Maaku
sua, u ka bu da.

13

Ba Baanabasi ka Sɔɔlu gəsa ba gəra

1 Gusunən səməbu ka keu koosiobu
gaba wãa Antiəsin Yesun yigbɛru sɔɔ.
Ben yĩsa wee. Baanabasi ka Simɛə
wi ba sokumə tən wɔ̃ko, ka Lusiu
Sirɛnigii, ka Manahɛni wi ba nɛnua
yɛnu teu ka Herodu sina boko, ka maa
Sɔɔlu.
2 Sɔ̃ə teeru durə be, ba Yinni Gusunə
sãamə ka nəə bəkuru sannu, yera
Hunde Dɛɛro u bu sɔ̃əwa u nɛɛ, bu
Baanabasi ka Sɔɔlu wunə nɛnɛm bu ka
səmburu garu ko tèn sɔ̃ u bu soka.
3 Yen biru ye ba nəə bəkuru ka
kanaru kpa, durə be, ba Baanabasi ka
Sɔɔlu nəma səndi wirə, ma ba dera ba
doona.

Baanabasi ka Sɔɔlu ba Sipu da

4 Sanam mɛ Hunde Dɛɛro u bu gəriə,
Baanabasi ka Sɔɔlu ba tura wuu gagun
mi ge ba ra soku Sɛlɛsi. Min diya ba
goo nimkuu dua, ba ka tem bureru
garu da te ba ra soku Sipu.
5 Sanam mɛ ba tura Sipun wuu
gagu sɔə ge ba ra soku Salamini,
ba Gusunən gari waasu kua Yuuban
mɛnnə yenə. Yohanu Maaku u bu
yɔ̃siri u ka bu somi.
6 Ma ba tem bure baka te kpuro
sarari ba tura sere wuuə ge ba ra soku
Pafəsi. Miya ba Yuu dobo dobogii goo
wa wi u sãa səmə weesugii. Win yĩsira
Bariyesu.
7 U wãa ka Seegiu Pəlusi, Sipun tem
yɛ̃ro. Tem yɛ̃ro wi, u sãawa bwisigii,
yera u Baanabasi ka Sɔɔlu soka yèn sɔ̃
u kĩ u Gusunən gari nə.
8 Adama dobo dobogii wi, wi ba ra
maa soku Elimasi ka Gɛrɛkim u bu
yinari. U kookari mɔ̀ u ka tem yɛ̃ro wi
gəsia naanɛ dokebun swaan di.
9 Sanam mɛya Sɔɔlu wi ba maa
sokumə Pəlu, wi u Hunde Dɛɛro yiba,
u dobo dobogii wi nəni girari
10 u nɛɛ, wunɛ wi a taki dibu ka
daa kɔ̃sa yiba, wunɛ Setam bii ka gãa
geenu kpuron wɛrə, sere domma kaa
n kasu a Gusunən gem gəsia weesu.
11 Tɛ̃, wee, Gusunə u koo nun nəmu
tĩi, kaa wɔ̃ko ko, a ɲ̀ maa yam wasi sɔ̃ə
mɛɛru.

Mii mii wɔ̃kora durɔ wi wɔri, u yam
bia, ma u sĩimɔ u babi u goo kasu wi u
koo nùn nɔmu nɛnɛ.
12 Ye tem yɛ̃ro wi, u wa ye n koora, u
Yesu naanɛ doke. U biti soora Yinnin
swaan garin sɔ̃.

Pɔlu ka Baanabasi ba wãa Pisidin tem sɔɔ

13 Yen biru Pɔlu ka win kpaasibu
ba goo nimkuu dua Pafɔsin di, ma ba
wuu gagu tura ge ba ra soku Periga,
Panfilin temɔ. Miya Yohanu u bu deri,
u wura Yerusalɛmuɔ.
14 Saa Perigan di ba da Antiɔsiɔ, Pi-
sidin temɔ. Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru sɔɔ ba da
Yuuban mɛnnɔ yerɔ, ba sina.
15 Ye ba Mɔwisin woodan tirerun
gam ka maa Gusunɔn sɔmɔbuginun
gam gara ba kpa, mɛnnɔ gen wirugibu
ba bu gɔria ba nɛɛ mɛro bisibu, ì n gari
gɛɛ mɔ yi yi koo tɔmbu dam kɛ̃ i geruo.
16 Pɔlu u seewa u yɔ̃ra u ka bu nɔmu
marisia. U nɛɛ, bɛɛ Isireliba, ka bɛɛ be
i Gusunɔ nasie, i swaa dakio.
17 Gusunɔ bɛsɛ Isireliban Yinni u
bɛsɛn sikadoba gɔsa ma u dera ba
kua bwese bakaru sanam mɛ ba wã̃a
Egibitin temɔ. Yen biru u bu yara min
di ka win dam bakam,
18 ma u ka bu tɛmana wɔ̃ɔ weeru
gbaburɔ.
19 U maa bwesenu nɔɔba yiru
kpeerasia Kananin tem sɔɔ, ma u nin
tem win tɔmbu wɛ̃ mu n sãa begim.
20 Ye kpuro ya kua wɔ̃ɔ nɛɛru ka
weeraakuru (450).
Yen biru Gusunɔ u bu kparobu wɛ̃
n ka girari Gusunɔn sɔmɔ Samuɛlin
waati.
21 Yera ba sunɔ bikia ma Gusunɔ u
bu Sɔɔlu Kisin bii wɛ̃, saa Bɛnyamɛɛn
bweserun di, ma u bandu di wɔ̃ɔ
weeru.
22 Ma Gusunɔ u nùn bandu yara u
Dafidi kɔsire kua, wìn sɔ̃ u seeda di u
nɛɛ, u wa ma Dafidi, Isain bii u sãa tɔnu
wìn bweseru u kĩ, wi u koo win kĩru
kpuro ko.
23 Dafidi win bweserun diya, Yesu u
yara wi Gusunɔ u kua Isireliban Faaba
kowo nge mɛ u nɔɔ mwɛɛru kua.
24 Yesu u sere na, Yohanu u Isireliba
kpuro waasu kua u bu sɔ̃ɔwa bu gɔ̃ru
gɔsia bu batɛmu ko.
25 Sanam mɛ Yohanu u win
sɔmburu kpeema, u ra nɛɛ, u ṅ sãa
wi ba mara, adama yɛ̃ro u koo na win
biru wìn baranu u ṅ tura u pota.
26 Tɛ̃, mɛro bisibu, bɛɛ Aburahamun
bweserun bibu, ka bɛɛ be i Gusunɔ
nasie, bɛsɛra ba faaba yen gari
gɔriama.
27 Domi Yerusalɛmugibu ka ben
wirugibu, ba ṅ Yesu wi tuba, ba
ṅ maa Gusunɔn sɔmɔbun gari tuba
yi ba garimɔ tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere.
Adama ba yi yibia sanam mɛ ba Yesu
taarɛ wɛ̃.
28 Ba ṅ gã̃anu wa wi sɔɔ, ni nu ka gɔɔ
weenɛ, adama ka mɛ, ba nɛɛ, Pilati u
nùn goowo.
29 Ye ba kpuro kua ba kpa ye ba
yorua win sɔ̃, ba nùn sarasia dã̃a
bunanaru wɔllun di, ba kpɛ̃ɛ sikiru
sɔɔ.
30 Adama Gusunɔ u nùn seeya gɔrin
di.
31 Sɔ̃ɔ dabinun baa sɔɔ u tii tɔmbu
sɔ̃ɔsi be ba nùn swĩima Galilen di ba
ka na Yerusalɛmuɔ. Tɔn beya ba tɛ̃ sãa
win seeda diobu Isireliban mi.
32 Sa maa bɛɛ Labaari gea nɔɔsiamɔ
ye ya ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru yã te u
bɛsɛn sikadoba kua.
33 Ye kpurowa u sun kua bɛsɛ be sa
sãa ben bibu sanam mɛ u Yesu seeya
gɔrin di, nge mɛ ba yorua Dafidin
womu yiruse sɔɔ, mi Gusunɔ u nɛɛ,

"Wuna a sãa nɛn Bii.
Gisɔra na kua wunɛn tundo."

34 Gusunɔ u raa gerua u koo nùn seeya
gɔrin di kpa u ku maa kɔ̃si. Yeya u
gerua u nɛɛ,

"Kon bɛɛ domaru kua te ta dɛɛre ta ṅ
sika mɔ,
tèn nɔɔ mwɛɛru na Dafidi kua."

35 Yen sɔ̃na u kpam gerua Dafidin
womu gagu sɔɔ u nɛɛ,

"A ṅ derimɔ wunɛgii wi u naanɛ mɔn
wasi yi kɔ̃si."

36 Domi Dafidi u kua ye Gusunɔ u
himba kua u ko win tiin waati sɔɔ. Yen
biru u kpuna u gu ma ba nùn sikua
ka win sikadoba sannu ma win wasi
kɔ̃sa.
37 Adama, wi Gusunɔ u seeya gɔrin di,
win wasi kun kɔ̃sa.

38 N n mɛn na nɛgibu, i de i n yɛ̃ ma saa
win min diya sa bɛɛ toranun suurun
gari nɔɔsiamɔ.
39 Wiya maa baawure wi u nùn naanɛ
doke yakia kpuron di, ye Mɔwisin
wooda kun kpɛ̃ yu ko.
40 Yen sɔ̃, i tii laakari koowo, kpa
ye Gusunɔn sɔmɔba gerua n ku bɛɛ
deema, ye ba nɛɛ,
41 "I mɛɛrio, bɛɛ tɔn yaako kowobu,
i biti sooro kpa i kam ko.
Domi kon gãanu ko bɛɛn nɔni biru ni
i ǹ naanɛ mɔ̀ baa goo ù n bɛɛ nu
tusia."
42 Sanam mɛ Pɔlu ka Baanabasi ba
yara mɛnnɔ yerun di, tɔn be, ba bu
kanamɔ bu kpam bu gari yi sɔ̃ tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugii kpaaru sɔɔ.
43 Ye tɔmba yara mɛnnɔ yerun di,
Yuuba dabiru ka maa tɔn tukobu be
ba gɔsira Yuuba, ba Pɔlu ka Baanabasi
swĩi. Gɔro be, ba ka bu gari kua ba bu
dam kã ba n ka wãa Gusunɔn durom
sɔɔ.
44 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugii kpaa te sɔɔ, kaa nɛɛ
wuu gen tɔmbu kpurowa ba mɛnna
bu ka Yinnin gari nɔ.
45 Sanam mɛ Yuuba ba tɔn wɔru ge
wa, ba nisinu kua. Ba Pɔlun gari siki,
ba gari kɔ̃si gerumɔ.
46 Adama Pɔlu ka Baanabasi ba
gerua ka wɔrugɔru ba nɛɛ, tilasiwa bu
bɛɛ Yuuba Gusunɔn gari sɔ̃ gbiikaa.
Adama yèn sɔ̃ i yi yina, ma i ǹ tii garisi
be ba ka wãaru te ta ku ra kpe weenɛ,
n wee, sa ko bɛɛ deri, kpa su da tɔn
tukobun mi.
47 N wee ye Yinni Gusunɔ sun yiire
su ko. U nɛɛ,
"Na bɛɛ kua tɔn tukobun yam bu-
ruram, kpa i ka faaba da
handunian goonu nnɛ kpuro
sɔɔ."
48 Sanam mɛ tɔn tuko be, ba gari yi
nua, ben nukura dora, ma ba Yinnin
gari siara. Ma be Gusunɔ u raa gɔsa
wãaru te ta ku ra kpen sɔ̃, ba naanɛ
doke.
49 Ma gari yi, yi nɔɔra bera mi kpuro.
50 Adama Yuu be, ba wuun
wirugibu ka kurɔ yĩsirugibu be ba
Gusunɔ sãamɔ mɔru seeya, ma ba bu
kpare bu Pɔlu ka Baanabasi nɔni sɔ̃,
ma ba bu gira bera min di.
51 Gɔro be, ba bu ben naasun tua
kpare, ma ba doona Ikonimuɔ.
52 Ka mɛ, naanɛ dokeobu ba nuku
dobu mɔ, ba Hunde Dɛɛro yiba.

14

Pɔlu ka Baanabasi Ikonimuɔ

1 Ikonimuɔ Pɔlu ka Baanabasi ba
dua Yuuban mɛnnɔ yerɔ ma ba waasu
kua sere tɔn dabinu naanɛ doke,
Yuuba ka maa Gɛrɛkiba.
2 Adama Yuu be ba yina bu naanɛ
doke, ba tɔn tukobu mɔru seeya bu ka
wa bu naanɛ dokeobu kɔ̃sa bwisikusi.
3 Gɔro be, ba sina mi sɔ̃ɔ mɛɛru, ba
waasu mɔ̀ ka wɔrugɔru ba Yinni naanɛ
sãa. U bu dam wɛ̃ ba ka maamaaki ka
sɔm damginu mɔ̀. Nge mɛya Yinni u ka
sɔ̃ɔsi ma win durom mu sãawa gem.
4 Adama wuu gen tɔmbu ba bɔnu
kua yiru. Gaba yɔ̃ra ka Yuuba sannu.
Gaba maa yɔ̃ra ka gɔro be.
5 Sanam mɛya tɔn tukobu ka Yuu
gabu, ka ben wirugibu sannu ba nɔɔ
tia kua bu ka gɔro be wahala ko, bu be
kpenu kasuku.
6 Ye Pɔlu ka Baanabasi ba gia mɛ,
yera ba kpikiru sua Likonin temɔ
Lisiti ka Dɛɛbeɔ, ka yen baru kpaanɔ.
7 Miya ba Labaari gea waasu mɔ̀.

Pɔlu ka Baanabasi

ba Lisiti da

8 Lisitiɔ Pɔlu ka Baanabasi ba durɔ
goo wa wìn naasu gu u sɔ̃. U ǹ maa sĩire
mɛya ba ka nùn mara.
9 U Pɔlun gari swaa daki. Yera Pɔlu
u durɔ wi nɔni girari ma u wa ma win
naanɛ dokebu tura u ka bɛkura,
10 ma u gbãra u nɛɛ, a seewo a yɔ̃ra
ka wunɛn naasu.
Durɔ wi, u seewa fia ma u sanum
wɔri.
11 Sanam mɛ tɔn wɔru ge, ga wa ye
Pɔlu kua ga nɔɔgiru sua ka Likonin
barum ga nɛɛ, bɛsɛn bũna nu tɔmbu
kɔsa ma nu na bɛsɛn mi.
12 Ba Baanabasi soka Susi, Pɔlu maa
Herimɛsi *, yèn sɔ̃ wiya u waasu kua.

* **14:12** ***Herimɛsi*** - Herimɛsi u sãawa bũu wi u ra bũu ni nu tien gari tusie.

13 Ma yãku kowo goo wi u sãa Susin
bũu kɔ̃so, wìn bũu dira wãa wuun
bɔkuɔ, u ka naa kinɛnu na, ka maa
biibii wuu gen kɔnnɔwɔ. Wi ka tɔn be
kpuro ba kĩ bu gɔro be yãkuru koosi.
14 Sanam mɛ gɔro be, ba ye nua, ba
ben yabenu gɛ̃ɛka ma ba duki da tɔn
wɔru gen suunu sɔɔ ba gbãsukumɔ ba
nɛɛ,
15 durɔ bɛɛ, mban sɔ̃na i yeni mɔ̀.
Bɛsɛn tii tɔmba nge bɛɛ. Sa bɛɛ Labaari
gea tubusiamɔwa, kpa i ka gɔ̃ru gɔsia
sãa kamgirun di i wura Gusunɔ Yinni
wason mi, wi u wɔllu ka tem ka nim
wɔ̃ku taka kua, ka yabu kpuro ye ya
wãa ye sɔɔ.
16 Yellu u dera tɔmbu kpuro ba ben
gɔ̃ru kĩru kua.
17 Adama u ṅ tii deri seeda sari, u
gea kua, u bɛɛ gura nɛɛsiammɛ i ka
dĩanu wa gbeaɔ nin saa sɔɔ, kpa i n ka
nuku dobu mɔ.
18 Baa mɛ ba gari yi gerua, ka nɔni
swãa bakara ba tɔn be yinari bu bu
yãkuru koosi.
19 Adama Yuu gaba na Antiɔsi ka
Ikonimun di ba tɔn wɔru ge swaa nim
wia, ma ba Pɔlu kpenu kasuka ba nùn
gawa ba ka da wuun biruɔ domi ba
tamaa u guwa.
20 Adama sanam mɛ naanɛ dokeoba
na ba yɔ̃ ba nùn sikerenɛ, u seewa ma
u wura wuu sɔɔ. Yen sisiru wi ka
Baanabasi ba doona Dɛɛbe gia.

Pɔlu ka Baanabasi ba wura Sirin Antiɔsiɔ

21 Pɔlu ka Baanabasi ba Labaari gean
waasu kua Dɛɛbeɔ, ma tɔn dabinu
kua Yesun bwãabu mi. Yen biru ba
kpam wura Lisitiɔ ka Ikonimuɔ ka
maa Antiɔsi ye ya wãa Pisidiɔ.
22 Ba naanɛ dokeobu tãsisia ba bu
dam kã bu ka yɔ̃ra dim dim naanɛ
dokebu sɔɔ. Ba bu sɔ̃ɔwa ma ba ṅ koo
ko ba kun wahala dabinu wa bu sere
du mi Gusunɔ u bandu swĩi.
23 Ma ba Yesun yigbɛru baatere sɔɔ
guro gurobu kua. Ye ba kanaru kua ka
nɔɔ bɔkuru ba kpa, ba bu Yinni nɔmu
sɔndia wi ba naanɛ doke.
24 Yen biru ba Pisidin tem sara ba
tura Panfilin tem sɔɔ.
25 Ye ba waasu kua Perigaɔ ma ba
sara ba da Ataliaɔ.
26 Min di, ba goo nimkuu dua bu ka
kpam wura Antiɔsiɔ, Sirin wuu mi, mi
ba raa bu Gusunɔ nɔmu sɔndia u ka bu
durom kɛ̃ sɔmbu ten sɔ̃ te ba kua ba
kpa.
27 Sanam mɛ ba tura Antiɔsiɔ, ba
Yesun yigbɛru mɛnna, ma ba saara
ye Gusunɔ ka bu kua kpuro, nge mɛ
u swaa kua tɔn tukobu bu ka naanɛ
doke.
28 Ma ba tɛ mi, ka naanɛ dokeo be
sannu.

15

Ba mɛnnɔ kua Yerusalɛmuɔ

1 Saa ye Pɔlu ka Baanabasi ba wãa
Antiɔsiɔ, durɔbu gaba na saa Yudean
di, ma ba naanɛ dokeobu sɔ̃ɔmɔ ba
mɔ̀, ba ṅ faaba wasi ma n kun mɔ ba
dera ba bu bango kua nge mɛ Mɔwisin
wooda ya gerua.
2 Pɔlu ka Baanabasi ba ka bu
sikirina gem gem gari yin sɔ̃. Ma
naanɛ dokeoba gɔ̃ru doke bu Pɔlu
ka Baanabasi ka maa gabu gɔri
Yerusalɛmuɔ gɔrobu ka guro gurobun
mi gari yin sɔ̃.
3 Yera Yesun yigbɛru ta bu sɔɔru kua
ba swaa wɔri, ma ba Fɛnisi ka Samarin
tem sara ba naanɛ dokeobu sɔ̃ɔmɔ nge
mɛ tɔn tukobu ba maa Yesu naanɛ
doke. Yen baaru ya bu nuku dobu wɛ̃
gem gem.
4 Ye ba tura Yerusalɛmuɔ, Yesun
yigbɛru ka gɔrobu ka maa guro
gurobu ba bu dam koosia. Ma Pɔlu
ka Baanabasi ba bu saaria ye Gusunɔ
u ka bu kua kpuro.
5 Adama Falisi gabu be ba naanɛ
doke, ba seewa ba nɛɛ, tilasiwa bu
naanɛ dokeo tɔn tuko be bango kua,
kpa bu be sɔ̃ bu Mɔwisin wooda swĩi.
6 Ma gɔrobu ka guro gurobu ba
mɛnna bu ka gari yi wesiana.
7 Ye ba gari yi gawamɔ, Piɛɛ u seewa
u yɔ̃ra u nɛɛ, nɛgibu i yɛ̃ ma Gusunɔ u
man wuna bɛɛn suunu sɔɔn di n tɛ, n
ka tɔn tukobu Labaari gea nɔɔsia kpa
bu naanɛ doke.
8 Ma Gusunɔ wi u tɔmbu kpuron
gɔ̃rusu yɛ̃, u tɔn tuko be seeda diiya ye
u bu Hunde Dɛɛro kã nge mɛ u sun kã.

9 U ɲ̀ gãanu wunanɛ bɛsɛ ka ben
suunu sɔɔ. U maa ben gɔ̃rusu dɛɛrasia
naanɛ dokebun sɔ̃ nge mɛ u sun kua.
10 N n mɛn na, mban sɔ̃na i Gusunən
laakari mɛɛrimə tɛ̃ ye i ka naanɛ dokeo
be səmunu səbimə ni bɛsɛn sikadoba
ka maa bɛsɛn tii sa kpana su səbe.
11 Sa naanɛ sãa ma sa faaba wa Yinni
Yesun durom sɔ̃ nge mɛ ben tii ba wa.
12 Ma tən wəru ge kpuro ga mari ga
Baanabasi ka Pəlu swaa daki. Ba bu
saaria nge mɛ Gusunə u ka bu denda
bu ka yĩrenu ka səm maamaakiginu ko
tən tukobun suunu sɔɔ.
13 Ye ba kpa, Yakəbu u seewa u nɛɛ,
nɛgibu i man swaa dakio.
14 Simɔɔ u bɛɛ tubusia nge mɛ
Gusunə u gbia u kua u ka tii tən tukobu
gabu gəsia be ba koo soku wigibu.
15 Gari yi, yi sãa tia ka gari yi
Gusunən səməba yorua Gusunən gari
sɔɔ, ba nɛɛ,
16 "Yinni Gusunə u nɛɛ,
saa yera na kon wurama
kpa n Dafidin diru seeya te ta wəruma.
Kon ten bansu seeya
kon kpam tu bani.
17 Kpa tən be ba tie bu nɛ Yinni Gusunə
kasu,
ka maa tən tuko be ba sãa nɛgibu.
18 Nɛ Yinni Gusunəwa na yeni gerua
nɛ wi na gãa ni sɔ̃əsi yellun di."
19 Yen sɔ̃na nɛn bwisikunu sɔɔ, n ɲ̀
weenɛ su gãa sɛ̃səginu doke tən tuko
ben swaa sɔɔ be ba gɔ̃ru gəsiamə ba
wuramə Gusunən mi.
20 Adama su bu tireru kua su nɛɛ bu
ku bũu sãa dĩanu di, bu ku kɔ̃ə mɛnna
tantanaru sɔɔ, bu ku yaa tem ye ba
wĩiru tɛma ba ka go, bu ku maa yaa
yɛm di.
21 Domi tɛɛbun di wuu baagere sɔɔ ba
ra Məwisin tirenu gari Yuuban mɛnnə
yenə tɔ̃ə wɛ̃rarugiru baatere, kpa bu
win gari waasu ko.

Ba tən tuko naanɛ dokeobu tireru mərisia

22 Ma n gərobu ka guro gurobu ka
maa Yesun yigbɛru kpuro wɛ̃re bu
gabu gəsi ben suunu sɔɔ, kpa bu be
gəri Antiəsiə ka Pəlu ka Baanabasi
sannu. Ba Silasi gəsa ka Yudu wi ba
maa sokumə Baasaba, be ba bɛɛrɛ mə
naanɛ dokeobun suunu sɔɔ.
23 Ma durə be, ba da ka tire te, te ta
nɛɛ, bɛsɛ gərobu ka naanɛ dokeobun
guro gurobu sa bɛɛ təbura, bɛɛ naanɛ
dokeobu Antiəsiə ka bɛɛ be i wãa Siri
ka Silisin temə, bɛɛ be ba mara tən
tukobu.
24 Sa nua ma bɛsɛn gabu ba da
bɛɛn mi ba bɛɛ burisina ba maa bɛɛn
bwisikunu gəsikia ka ben gari. Adama
sa ɲ̀ bu sɔ̃əwa bu ko mɛ.
25 Yera sa wesiana su gabu gəsi su bu
bɛɛ gəria ka bɛsɛn kĩnasibu Baanabasi
ka Pəlu sannu,
26 durə be ba ben wãaru kari bərie
Yinni Yesu Kirisin yĩsirun sɔ̃.
27 Yen sɔ̃na sa bɛɛ Yudu ka Silasi
gəria be ba koo bɛɛ gari yi sɔ̃ nəə ka nəə.
28 Domi bɛsɛ ka Hunde Dɛɛro n sun
wɛ̃re su ku bɛɛ səmunu ganu səbi ma
n kun mə nini.
29 I ku bũu sãa dĩanu di, i ku yaa yɛm
di, i ku yaa tem ye ba wĩiru tɛma ba ka
go, i ku maa kɔ̃ə mɛnna tantanaru sɔɔ.
I n tii nɛnua yabu yeni kpuron di n ko
n wɛ̃ra. N kua tɛɛru.
30 Yera ba swaa wəri ba doona
Antiəsiə. Ye ba tura mi, ba naanɛ
dokeobu mɛnna, ba bu tire te wɛ̃.
31 Ye ba tire te gara ta bu dam kã ma
ben nukura dora.
32 Yudu ka Silasi be ba maa sãa
Gusunən səməbu, ba naanɛ dokeobu
dam kã ba maa bu tãsisia ka gari
dabiru.
33 Ye ba sɔ̃ə yiru kua mi, naanɛ
dokeoba bu nəə kana, ba nɛɛ, bu gəsira
ka alafia be ba bu gəran mi.[
34 Adama n Silasi wɛ̃re u ka gina bu
sina.]
35 Pəlu ka Baanabasi ba sina
Antiəsiə. Be ka maa tən dabinu sannu
ba Yinnin gari keu sɔ̃əsi, ba maa yi
waasu kua.

Pəlu ka Baanabasi ba karana

36 Sɔ̃ə mɛɛrun biru Pəlu u Baanabasi
sɔ̃əwa bu kpam wura bu naanɛ
dokeobu bera wuu baagere sɔɔ mi ba
raa Yinnin gari waasu kua, kpa bu wa
nge mɛ ba ka wãa.
37 Baanabasi u kĩ Yohanu Maaku u
ka bu da sannu.
38 Adama Pəlu u gerua u nɛɛ, n ɲ̀
weenɛ bu ka nùn da domi u ɲ̀ daa bu

yõsiri ben səmburu səə, u bu deriwa u gəsira Panfilin di.
39 Yera ba sikirina too sere ba karana. Baanabasi u Maaku sua ma ba goo nimkuu dua ba da Sipuə.
40 Pəlu u Silasi gəsa, ma naanɛ dokeobu ba bu kanaru kua ba nɛɛ, Gusunən durom mu n ka bu wãa. Ma ba ben sanum wəri.
41 Ba da Siri ka Silisin temə ba Yesun yigbɛnu tãsisiamə.

16

Timəte u Pəlu ka Silasi yõsiri

1 Pəlu u da Dɛɛbeə ka Lisitiə. Naanɛ dokeo goo wãa Lisiti mi, wi ba mò Timəte. Win mɛro sãawa Yuu naanɛ dokeo, ma win tundo sãa Gɛrɛki.
2 Naanɛ dokeo be ba wãa Lisiti ka Ikonimuə, ba win seeda gea dimə.
3 Pəlu u kĩ Timəte u nùn yõsiri, ma u nùn bango kua Yuuban sõ be ba wãa bera mi, domi be kpuro ba yɛ̃ ma win tundo Gɛrɛkiwa.
4 Ma ba da da wuu ka wuu ba naanɛ dokeobu sõəwa ye gərobu ka yigbɛ guro guro be ba wãa Yerusalɛmuə ba wesiana ba yi, kpa bu ye mɛm nəəwa.
5 Nge mɛya Yesun yigbɛnu nu tãsa naanɛ dokebu səə, ma nu dabiru sosimə tõru baatere.

Pəlu u kãsiru wa Torasiə

6 Hunde Dɛɛro u ṅ dere bu Labaari gean waasu ko Asin temə. Yeya n dera ba Firigi ka Galatin tem bukiana.
7 Ye ba tura Misin temə, ba kĩa bu Bitinin tem du, adama Yesun Hunde bu yinari.
8 Yeya n dera ba Misin tem bukiana ba da yen wuu ge ba mò Torasiə.
9 Pəlu u kãsiru wa wõkuru. Kãsi te səə, u Masedənigii goo wa u yõ u nùn kanamə u na Masedəniə u ka bu somi.
10 Ye u kãsi te wa, mii mii sa səəru kua su ka da Masedəniə, domi sa tuba ma Gusunəwa u sun soku su ka bu Labaari gean waasu kua.

Lidia u naanɛ doke Filipiə

11 Torasiəwa sa goo nimkuu dua, ma sa da Samətasin deedeeru, yen sisiru sa da Nɛapolisiə.
12 Saa min diya sa da sa sõə yiru kua wuu ge ba mò Filipiə. Wuu gera, sa gbia sa girari Masedənin tem səə. N deema Romugiba ba wuu ge mə.
13 Tõə wɛ̃rarugiru səə, sa yara wuu min di sa da daru bõə gagun mi, mi sa yĩiyə kana yera ko n wãa. Sa sina sa ka kurəbu gabu gari kua be ba mɛnnɛ mi.
14 Kurə goo wãa mi, wi ba mò Lidia Tiatiragii, wi u ra beku gobiginu dəre ni ba wõkua. U maa Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃. U swaa daki ma Yinni Gusunə u win gõru wukia u ka Pəlun gari naanɛ doke.
15 Kurə wi ka win yɛnugibu ba batɛmu kua. Ma u sun kana su da su sina win yɛnuə, sà n nùn garisi naanɛ dokeo Yinni səə ka gem.
U sun kəkura sere sa wura sa da.

Pirisəm səə Filipiə

16 Sõə teeru nge mɛ sa dəə kana yerə, sa ka wəndia yoo goo yinna wi u wɛrɛku mə. Wɛrɛku ge, gà n seewa u ra n geruməwa ye n ko n koora. Win yinniba maa gobi bɛkɛ waamə win sõ.
17 U sun swĩi bɛsɛ ka Pəlu ma u gbãramə u mò, durə beni Yinni Wərukoon səm kowoba, ba nawa bu ka bɛɛ faaban swaa sõəsi.
18 Mɛya u ra n gerumə yam sãreru baatere sere Pəlu u gari yi tusa. Ma u sĩira u wɛrɛku ge sõəwa u nɛɛ, ka Yesu Kirisin yĩsira na nun sõəmə, a yario saa win min di.
Mii mii ma wɛrɛku ge, ga yara.
19 Ye win yinniba gia ma ba ṅ maa gobi wasi win min di, ba Pəlu ka Silasi mwa ba bu bərikia ba ka bu da siri kowobun mi, mi təmbu ba ra mɛnnɛ.
20 Ba ka bu da Romun wirugibun wuswaaə ba nɛɛ, durə beni ba bɛsɛn wuu burisiməwa. Be Yuubara
21 ba maa komanu ganu sõəsimə ni bɛsɛn woodaba ba yina su swĩi bɛsɛ Romugibu.
22 Ma tən wəru ga bu məru seesi, ma wirugibu ba Pəlu ka Silasin yabenu kasuka, ma ba wooda wɛ̃ bu be dãa so.
23 Ye ba bu dãa kpasira ba kpa, ba bu kare pirisəm dirə, ma ba pirisəm dirun kõso wooda wɛ̃ u bu nəni dokeo gem gem.
24 Pirisəm kõso wi, u wooda ye mɛm nəəwa ma u Pəlu ka Silasi kpɛ̃ɛ sere dii səəwə ma u ben naasu gan dãru doke.

25 Ye n kua wɔ̃ku suunun bɔnun
saka, Pɔlu ka Silasi ba kanaru mɔ̀ ba
womusu mɔ̀ ba Gusunɔ siaramɔ. Ma
pirisɔm be ba wãa mi, ba bu swaa
daki.
26 Suaru sɔɔ tem yĩira ka dam
ma pirisɔm dira diira sere ka ten
kpɛɛkpɛɛkuɔ. Mii mii ten gamboba
kpuro ba kɛnikiara, ma pirisɔm
baawuren yɔni kusira yi wɔruma.
27 Ye pirisɔm kɔ̃so u yanda, u wa
pirisɔm dirun gamboba ba wukiare, u
tamaa pirisɔmba kpuro ba yakurawa.
Yera u win takobi woma u kĩ u tii go.
28 Adama Pɔlu u gbãra too too u nɛɛ,
a ku tii kɔ̃sa kua, bɛsɛ kpurowa sa wãa
mi.
29 Yera pirisɔm kɔ̃so wi, u fitila
bikia ma u ka duka dua pirisɔm dirɔ
ma u yiira ka diiribu Pɔlu ka Silasin
wuswaaɔ.
30 U bu yarama tɔɔwɔ ma u nɛɛ,
tɔnwerobu, amɔna kon ko n ka faaba
waara.
31 Ba nɛɛ, a Yinni Yesu naanɛ
dokeo, kaa faaba wa wunɛ ka wunɛn
yɛnugibu.
32 Ma ba nùn Yinnin gari waasu kua,
ka sere be kpuro be ba wãa win yɛnuɔ.
33 Saa tia ye, wɔ̃ku te sɔɔ, pirisɔm
kɔ̃so wi, u ben bosu tea. Ma wi ka
win yɛnugibu kpuro ba batɛmu kua
yande.
34 U ka Pɔlu ka Silasi da win dirɔ,
ma u bu dĩanu wɛ̃ ba di. Wi ka win
yɛnugibu, ben nukura dora gem gem
yèn sɔ̃ ba Gusunɔ naanɛ doke.
35 Ye yam mu sãra Romun wirugibu
ba polisiba gɔra bu da bu gere bu be
durɔ be karo.
36 Ma pirisɔm kɔ̃so wi, u gari yi Pɔlu
sɔ̃ɔwa u nɛɛ, wirugiba wooda wɛ̃ n ka
bɛɛ kara wunɛ ka Silasi. Yen sɔ̃ tɛ̃, i
dɔɔnɔ sɛ̃ɛ.
37 Adama Pɔlu u polisi be sɔ̃ɔwa u
nɛɛ, aawo, ba sun so batuma sɔɔ, ba
ǹ sun siri, ma bɛsɛn tii sa maa sãawa
Romugibu. Yen biru ba sun kasa kua
pirisɔm dirɔ. Wee tɛ̃ ba kĩ bu sun yara
asiri sɔɔ? Aawo, sere bu na ben tii bu
sun yara.
38 Polisiba ba ka gari yi da ba Romun
wirugibu sɔ̃ɔwa. Ye wirugii be, ba nua
ma Pɔlu ka Silasi ba sãawa Romugibu,
yera ba nanda.
39 Ma ba da ba bu suuru kana ba bu
yara pirisɔm di, ma ba bu sɔ̃ɔwa bu
wuu ge yario.
40 Pɔlu ka Silasi ba yara pirisɔm diru
min di ba da Lidian yɛnuɔ. Ye ba naanɛ
dokeobu wa ba bu dam kã, yera ba
doona.

17

Pɔlu ka Silasi ba Tɛsalonika da

1 Nge mɛ ba dɔɔ ba wusu yiru sara
si ba sokumɔ Anfipolisi ka Apoloni,
ma ba tura Tɛsalonikaɔ mi Yuuba ba
mɛnnɔ yeru mɔ.
2 Nge mɛ Pɔlun dɔɔnɛ u da mɛnnɔ
yeru mi. Ma alusuma itan tɔ̃ɔ
wɛ̃rarugiru baatere u ka bu wesiana
Gusunɔn gari sɔɔ.
3 U bu tubusia ma u bu sɔ̃ɔsi gari yi
sɔɔ ma Kirisi wi kun koo ko u kun nɔni
swãaru wa kpa u se gɔrin di. U maa
bu sɔ̃ɔwa ma Yesu wìn gari u kparamɔ
wiya Kirisi wi.
4 Be ba nùn swaa daki sɔɔ, gaba gari
yi wura, ma ba ka nùn nɔɔ tia kua wi
ka Silasi. Mɛya maa tɔn tuko dabinu
ba kua be ba Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃, ka maa
tɔn kurɔ dabinu be ba sãa tɔn girobu
wuu ge sɔɔ.
5 Adama Yuuba ba nisinu seewa ma
ba tɔn bɛrɛtɛkɛba mɛnna wuu sɔɔ ba
wuu kpuro burina, ma be kpuro ba da
Yasonin yɛnuɔ bu wa bu Pɔlu ka Silasi
yarama tɔn wɔrun wuswaaɔ.
6 Ye ba kun bu wa, ba Yasoni ka
naanɛ dokeobu gabu gawa ba ka bu da
wuun wirugibun mi. Ba gbãsukumɔ
ba mɔ̀, tɔn be, be ba handunia kpuro
gɔsikiamɔ, ba maa na mini,
7 ma Yasoni u dera ba sɔbia win
yɛnuɔ. Be kpuro ba tem yɛ̃ron wooda
sankumɔ, ba nɛɛ sina boko goo maa
wãa wi ba mɔ̀ Yesu.
8 Yuuban gari yi, yi dera tɔn wɔru ge
ka wuun wirugii be ba gari yi nua ba
burisina.
9 Ma ba Yasoni ka naanɛ dokeo be
karabun gobi bikia, ma ba dera ba
doona.

Ba da Bereɔ

10 Mii mii naanɛ dokeoba dera Pɔlu
ka Silasi ba doona Bereɔ wɔ̃kuru. Ye
ba tura mi, ba da Yuuban mɛnnɔ yerɔ.
11 Tɔn be ba wãa mi, ba laakari mɔ
n kere tɔn be ba wãa Tɛsalonikaɔ. Ba
gari yi mwa ka nuku dobu. Ba ra
Gusunɔn gari wɛ̃ɛri tɔ̃ru baatere bu ka
wa ye Pɔlu bu sɔ̃ɔmɔ ɲ̀ n gem na.
12 Yen saabuwa ben dabira naanɛ
doke, ma Gɛrɛki tɔn kurɔbu gabu be
ba yĩsinu yara ba naanɛ doke, ka sere
maa tɔn durɔ dabinu.
13 Adama sanam mɛ Yuu be ba wãa
Tɛsalonikaɔ ba nua ma Pɔlu u maa
Gusunɔn gari waasu mɔ̀ Bereɔ, ba da
mi, ma ba tɔn wɔru mɔru seeya ba
burisina.
14 Mii mii naanɛ dokeo be, ba dera
Pɔlu da nim wɔ̃kun bera gia, adama
Silasi ka Timɔte ba sina Bereɔ.
15 Be ba Pɔlu yɔ̃siri, ba ka nùn dawa
sere Atɛniɔ. Yen biru ye ba kpam
gɔsirɔ Bereɔ, Pɔlu u bu nɔɔ mɔrisia
u nɛɛ, bu Silasi ka Timɔte sɔ̃ bu nùn
naamwɛma fuuku.

Pɔlu wãa Atɛniɔ

16 Sanam mɛ Pɔlu u bu mara Atɛniɔ,
win bwɛ̃ra kun kpunɛ domi u wa bũu
turanu yiba wuu mi.
17 U ra Yuuban mɛnnɔ yeru de u
ka bu wesiana, be ka Gɛrɛki be ba
Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃. U ra maa tɔmbu
waasu kue tɔ̃ru baatere batuma mi
wuugiba ra mɛnnɛ.
18 Sanam mɛ u ka bu gari mɔ̀ keu
koosiobu gabu be ba sãa Epikurigibu
* ka Sitosiba † ba da win mi, ba ka nùn
sikirinamɔ. Ben gaba nɛɛ, mba durɔsi
gari bɛkɛgii wini u gerumɔ.
Ma gaba maa nɛɛ, bũu tukoba u ka
yã. Ba yeni gerua yèn sɔ̃ Pɔlu u Yesun
gari ka win seebu gɔrin din waasu mɔ̀.
19 Ma ba ka nùn da Arepaguɔ ‡, wɔɔ
bera mi wirugibu ba ra mɛnnɛ, ma ba
nɛɛ, sa kĩ su sɔ̃ɔsi kpaa te nɔwa te a
kparamɔ mi.
20 Domi a sun gãa kpaanun gari
sɔ̃ɔmɔ, sa maa kĩ su nin tubusianu gia.
21 N deema Atɛnigibu kpuro ka sere
sɔɔ be ba ra nɛ mi, ba ra ben wɛ̃rabun
saa kpuro deriwa bu ka gãa kpaanun
baaru nɔ, ɲ̀ kun mɛ bu ka gere.
22 Pɔlu u yɔ̃ra mɛnnɔ yee ten suunu
sɔɔ u nɛɛ, bɛɛ Atɛnigibu, na wa i sãawa
be ba sãaru kĩ gem gem.
23 Domi sanam mɛ na bɔsu bɛɛn
wuu mi, na gãa dabinu mɛɛrimɔ ni
i sãamɔ, na turaru garu wa tèn mi
ba yorua, Gusunɔ wi sa kun yɛ̃. Tɛ̃
Gusunɔ wi, wi bɛɛ i sãamɔ yɛ̃ru sariru
sɔɔ mi, wiya na bɛɛ tubusiamɔ.
24 Wiya wi u handunia taka kua,
ka yabu baayere ye ya wãa ye sɔɔ, u
sãawa wɔllu ka tem Yinni, u ku ra sinɛ
dinu sɔɔ ni ba ka nɔma bana.
25 Tɔmbun nɔma kun kpɛ̃ yu nùn
nɔɔri, domi u ɲ̀ gãanu ganun bukata
mɔ. Win tii tiiwa u yabu baayere
wãaru ka wɛ̃siaru ka bukata kpuro
wɛ̃ɛmɔ.
26 Tɔn turon min diya u bwesenu
kpuro taka kua ba ka tɛrie handunia
kpuro sɔɔ. Saa yellun di u saaba yi yi,
ma u tɔmbun wãa yenu nɔɔ bura yenu
kua.
27 Gusunɔ u yeni kpuro kua bu ka
babi bu nùn kasu kpa bu nùn wa baa
mɛ u ɲ̀ ka bɛsɛn baawure toma.
28 Domi wi sɔɔra sa wãaru mɔ, wiya
dera bɛsɛn wasi suaramɔ, wi sɔɔra sa
wãa, nge mɛ gabu bɛɛn tire yorobu sɔɔ
ba nɛɛ, sa maa sãa Gusunɔn bibu.
29 N n mɛn na, sà n sãa Gusunɔn
bibu, n ɲ̀ weenɛ su bwisiku ma
Gusunɔ u sãa nge bwãaroku ge tɔnu u
bwisika u ka nɔma kua ka wura ɲ̀ kun
mɛ ka sii geesu, ɲ̀ kun mɛ ka kperu.
30 Gusunɔ u ɲ̀ tɔmbun yellun yɛ̃ru
sariru garisi, adama tɛ̃ u baama
kpuron tɔmbu wooda wɛ̃ɛmɔ bu ka
gɔsira ben kom kɔ̃sum di.
31 Domi u tɔ̃ru yi tè sɔɔ u koo
handuniagibu kpuro siri dee dee ka
durɔ win saabu wi u gɔsa, ma u nùn
baawure sɔ̃ɔsi ye u nùn seeya gɔrin di.
32 Ye ba nua Pɔlu u seebu gɔrin
din gari gerua, gaba nùn yaakoru kua,
adama gaba nɛɛ ba kĩ bu ra kpam gari
yi nɔ.

---

* **17:18** ***Epikurigibu*** - Ben yinni Epikuri u nɛɛ, doo nɔɔra ta kpuro kere tɔnun wãaru sɔɔ. † **17:18** ***Sitosiba*** - Ba durɔ wi ba mɔ̀ Simɔɔn sɔ̃ɔsiru swĩi wi u nɛɛ, n weenɛ tɔnu u n dɛɛre, u win tɔnusi kĩa, kpa u Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃. ‡ **17:19** ***Arepaguɔ*** - Ya sãawa guuru Atɛniɔ mi wuun wirugiba ra mɛnnɛ.

33 Sanam mɛya Pɔlu u doona ben
suunu sɔɔn di.
34 Ka mɛ, durɔ ben gaba naanɛ doke
ma ba nùn swĩi. Ben suunu sɔɔ durɔ
goo wãa wi ba mɔ̀ Deni, wi u sãa
Arepagun siri kowo goo, ka maa kurɔ
goo wi ba mɔ̀ Damarisi, ka maa gabu.

18

Pɔlu u Korinti da

1 Yenin biru Pɔlu u doona Atɛni min
di, u wuu gagu da ge ba ra soku Kor-
inti.
2 Miya u Yuu goo deema wi ba mɔ̀
Akilasi, wi ba mara Pontuɔ. N ɲ̀ tɛ ye
u ka na saa Italin tem di ka win kurɔ
Pirisila sannu yèn sõ tem yɛ̃ro Kolodu
u wooda yara Yuuba kpuro bu yari
Romun di. Ma Pɔlu u ka bu bɔrɔnu
kua,
3 u sina ka be domi sɔm bwese teera
ba ra ko. Kuu bekurugina be kpuro ba
ra ko.
4 Tɔ̃ɔ wɛ̃rarugiru baatere u ra
Yuuban mɛnnɔ yeru de u ka bu
wesiana. U ra bu kɔkiri be ka Gɛrɛkiba
bu ka Yesu naanɛ doke.
5 Sanam mɛ Silasi ka Timɔte ba
tunuma saa Masedɔnin di, Pɔlu u win
tii wɛ̃ u ka waasu ko saa kpuro, u
Yuuba sõɔmɔ ma Yesu sãawa Kirisi wi
ka gem.
6 Adama ye ba nùn siki ba nùn gari
kõsi gerusi, Pɔlu u bu win yaberun tua
kpare u nɛɛ, bà n kam kua ben tiin
taarɛwa, n ɲ̀ wi Pɔlu wa. U maa nɛɛ,
saa gisɔn di wi, u koo da u tɔn tukobu
waasu kua.
7 Ye u yara min di, ma u da u sina tɔn
tuko goon yɛnuɔ wi ba mɔ̀ Titu Yusitu,
wi u Gusunɔ nasie. Durɔ win dira wãa
mɛnnɔ yerun bɔkuɔ.
8 Adama Kirisipu wi u sãa mɛnnɔ
yerun wirugii, u Yinni naanɛ doke
ka win yɛnugibu kpuro. Korintigibu
dabiru ba Labaari gea nua, ba maa
Yesu naanɛ doke, ma ba bu batɛmu
kua.
9 Gusunɔ u Pɔlu sõɔwa wɔ̃kuru
kãsiru sɔɔ u nɛɛ, a ku bɛrum ko, a n
gari yi gerumɔ, a ku mari,
10 na wãa ka wunɛ, goo kun kpɛ̃ u
nun nɔma doke u sere nun gãa kõsunu
kua. Domi tɔn dabina nu wãa wuu ge
sɔɔ ni nu sãa nɛgibu.
11 Pɔlu u sina wuu ge sɔɔ wõɔ tia
ka suru nɔɔba tia u bu Gusunɔn gari
sõɔsimɔ.
12 Sanam mɛ Galioni u sãa tem yɛ̃ro
Gɛrɛkiban tem sɔɔ, Yuuba ba nɔɔ tia
kua ba Pɔlu seesi ba ka nùn da siri
yerɔ.
13 Ba nɛɛ, durɔ wini u tɔmbu
bɔriemɔwa bu Gusunɔ sã ka swaa gaa
ye wooda ya yina.
14 Ye Pɔlu kĩ u gari gere, yera Galioni
u Yuu be sõɔwa u nɛɛ, ɲ̀ n sãan na
torarun gari, ɲ̀ kun mɛ kõsa gaa ye u
kua, kon daa wura n bɛɛ Yuuba swaa
daki.
15 Adama ɲ̀ n garin sikirinɔsun na,
ka yĩsa ka bɛɛn tiin wooda, bɛɛn
gariya. Na ɲ̀ kpɛ̃ n ko gari yin siri
kowo.
16 Ma u bu kpara yãa yãa siri yerun
di.
17 Saa yera tɔn be kpuro ba Sɔsitɛni
mwa, wi u sãa Yuuban mɛnnɔ yerun
wirugii, ba nùn soberu wɔri siri yerun
wuswaaɔ. Adama gari yi kun Galioni
gãanu sãa.

Pɔlu wura Antiɔsiɔ

18 Pɔlu u kpam sina Korinti mi sõɔ
mɛɛru. Yen biru u naanɛ dokeobu nɔɔ
kana u da u kɔna Sankereɔ domi u
raa Gusunɔ nɔɔ mwɛɛru * kua. Ma u
goo nimkuu dua ka Pirisila ka Akilasi
sannu ba doona Siri gia.
19 Ma ba tura Efesuɔ miya Pɔlu u
Pirisila ka Akilasi deri. Ma u dua
Yuuban mɛnnɔ yerɔ, u ka bu wesiana.
20 Ba nùn kana u sõɔ yiru ko ka be,
adama u ɲ̀ wure.
21 Sanam mɛ u doonɔ, u bu sõɔwa u
nɛɛ, ɲ̀ n Gusunɔn kĩrun na u koo kpam
wurama ben mi.
Ma u goo nimkuu dua u doona saa
Efesun di.
22 Ye u tura Sesareɔ u Yerusalɛmu da
u Yesun yigbɛru tɔbura. Yen biru ma u
da Antiɔsiɔ.

* **18:18** ***nɔɔ mwɛɛru*** - Nɔɔ mwɛɛ te, ta sãawa te Yuuba bà n Gusunɔ kua ba ku ra tam bɔmbɔm nɔ, ba ku ra maa kõni sere bà n nɔɔ mwɛɛ te yibia.

23 Ye u sɔ̃ɔ mɛɛru kua mi, u kpam
swaa wɔri u bɔsu Galati ka Firigin tem
sɔɔ u naanɛ dokeobu kpuro dam kɛ̃mɔ.

Apolo u Efesu ka Korinti da

24 Yuu goo wi ba mɔ̀ Apolo, wi ba
mara Alesandiriɔ, u Efesu da. U gari
gerubun kɛ̃ru mɔ n banda, u maa
Gusunɔn gari yɛ̃ sãa sãa.
25 N deema ba raa nùn Yinnin swaa
sɔ̃ɔsi ma u ye waasu mɔ̀ ka kĩru, u
ra maa Yesun gari tubusie dee dee,
adama Yohanun batɛmu kobu tɔnawa
u yɛ̃.
26 U waasu kua ka toro sindu
Yuuban mɛnnɔ yerɔ. Sanam mɛ
Pirisila ka Akilasi ba win waasu nua,
ba ka nùn da bee tia, ba nùn Gusunɔn
swaa tubusia dee dee.
27 Ye Apolo u gɔ̃ru doke u Gɛrɛkiban
tem da, naanɛ dokeoba nùn yen dam
kã ma ba ben berusebu tireru kua
be ba wãa Gɛrɛkiban temɔ bu ka nùn
dam koosia. Sanam mɛ u tura mi,
u bu somi gem gem be ba sãa naanɛ
dokeobu Gusunɔn durom sɔ̃.
28 Domi ka gari damgiiya u ka
Yuuban sikirinɔ kamia batuma sɔɔ, u
bu sɔ̃ɔsi saa Gusunɔn garin di ma Yesu
sãawa wi Gusunɔ u gɔsa.

19

Pɔlu u Efesu da

1 Sanam mɛ Apolo wãa Korintiɔ,
Pɔlu u kpa ka guunun bera ma u tura
Efesuɔ. Miya u naanɛ dokeobu gabu
deema
2 u bu bikia u nɛɛ, Hunde Dɛɛro u
dua bɛɛ sɔɔ sanam mɛ i naanɛ doke?
Ba nùn wisa ba nɛɛ, aawo sa ǹ mam
nɔɔre ma Hunde Dɛɛro wãa.
3 Ma u nɛɛ, batɛmu yerà i kua.
Ba nɛɛ, Yohanun batɛmu.
4 Ma Pɔlu u nɛɛ, Yohanu u tɔmbu
batɛmu kua be ba gɔ̃ru gɔsia toranun
di ma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ goo u
sisi win biruɔ, wiya Yesu wiya ba koo
naanɛ doke.
5 Ye ba Pɔlun gari yi nua, ma ba
batɛmu kua Yinni Yesun yĩsiru sɔɔ.
6 Pɔlu u bu nɔma sɔndi winɔ ma
Hunde Dɛɛro u dua be sɔɔ, ma ba ka
barum tukum gari mɔ̀, ba maa gari
gerumɔ yi yi wee Gusunɔn min di.
7 Durɔ be kpuron geera tura tɔnu
wɔkura yirun saka.
8 Ma Pɔlu u Yuuban mɛnnɔ yeru dua
u ban te Gusunɔ u swĩin waasu mɔ̀
ka toro sindu sere suru ita u ka bu
wesianamɔ u bu kɔkirimɔ.
9 Adama ben gabu ba bɔbia ba yina
bu Yesu naanɛ doke, ba maa gari
kɔ̃si gerua win swaa yen sɔ̃ tɔn wɔru
gen wuswaaɔ. Yen sɔ̃na Pɔlu u bu
deri, wi ka naanɛ dokeobu ba doona
min di. Ba ra de bu wesianɛ tɔ̃ru
baatere mɛnnɔ yeru garu sɔɔ te ta sãa
Tiranusigiru.
10 Nge mɛya ba kua wɔ̃ɔ yiru, ma
tɔmbu kpuro be ba wãa Asiɔ, Yuuba ka
maa Gɛrɛkiba, ba ka Yinnin gari nua.

Sekefan bii tɔn durɔbu

11 Gusunɔ u Pɔlu dam wɛ̃ u ka sɔm
maamaaki damginu ko
12 sere baa bà n win wɛnya wokatii
ǹ kun mɛ win sɔm koo yabenu sua
ba sɔndi barɔbu wɔllɔ, ba ra bɛkurewa
kpa wɛrɛkunu nu yari ben wasin di.
13 Yuu be ba bɔsu baama kpuro
ba wɛrɛkunu yaramɔ, ben gaba maa
kĩ bu Yinni Yesun yĩsiru soku be ba
wɛrɛkunu mɔn sɔ̃ bu nɛɛ, na nun
wooda wɛ̃ɛmɔ ka Yesun yĩsiru, wi Pɔlu
u ka waasu mɔ̀, a yario.
14 Yuuban yãku kowo tɔnwero wi
ba sokumɔ Sekefa, win bii tɔn durɔbu
nɔɔba yiru, ba ra maa ko mɛ.
15 Yera wɛrɛku gagu ga nɛɛ, na Yesu
yɛ̃, na maa Pɔlu yɛ̃, adama wara bɛɛ i
sãa.
16 Ma durɔ wì sɔɔ wɛrɛku ge, ga wãa
u yɔ̃ɔwa u tɔn be sɛ̃re ma u bu so gem
gem sere u bu kamia. Be kpuro ba
yakura win yɛnun di tereru ka bosu.
17 Yuuba ka Gɛrɛkiba kpuro be ba
wãa Efesuɔ ba gari yi nua, ma bɛrum
bu mwa be kpuro. Ma Yinni Yesun
yĩsira bɛɛrɛ wa gem gem.
18 Dabiru be ba naanɛ doke ba na ba
gerua batuma sɔɔ ye ba ra raa ko, ma
ba tuuba kua.
19 Dabiru be ba ra raa dobo dobo ko,
ba ka ben tirenu na ma ba nu dɔ̃ɔ mɛni
baawuren wuswaaɔ. Goo u tire nin
gobi dooru kua, nin geera kua fɔrɔtɔ
dabi dabiru.

20 Nge mɛya Yinni Gusunɔn gari yi
kpararamɔ ka dam yi tãsimɔ.

Sannɔ Efesuɔ

21 Yeniban biru, Pɔlu u gɔ̃ru doke u
bɔsu Masedɔni ka Gɛrɛkiban tem sɔɔ.
Min di kpa u Yerusalɛmu da. U nɛɛ, ù
n da mi, u ɲ koo ko u kun tura Romuɔ.
22 Ma u win sɔmɔbu yiru, Timɔte ka
Erasutu gɔra Masedɔniɔ, adama win
tii u sɔ̃ɔ yiru kua Asiɔ.
23 N deema saa ye, wahala baka gaa
seewa Yesun swaan sɔ̃.
24 Sii geesun seko goo wi ba ra soku
Demɛtiru u ra bũu wi ba sokumɔ
Aritemin * dirun weenasiru ko.
Sɔmbu te, ta sɔm kowobu are bɛkɛ
wɛ̃ɛmɔ.
25 Demɛtiru u win sɔm kowobu
mɛnna ka maa sekobu gabu ma u nɛɛ,
durɔ bɛɛ i yɛ̃ ma sɔmbu ten sɔ̃na sa
kuuramɔ.
26 Bɛɛn tii i waamɔ, i maa nɔɔmɔ ma
Pɔlu wi, u tɔn dabinu kɔkura u maa bu
swaa nim wia, n ɲ mɔ Efesu mi tɔna,
ka maa Asin tem wuu dabinu sɔɔra, u
mɔ̀, bũu ni tɔmba ka nɔma kua nu ɲ sãa
Gusunɔ.
27 N n mɛn na, bɛsɛn sɔmbura koo
funɛ wɛnna. N ɲ mam te tɔna, ba
ɲ koo maa bɛsɛn bũu Aritemin diru
garisi gãanu ganu. Bũu win bɛɛrɛ baka
koo maa kpe, wi Asigibu ka maa tem
baaman tɔmbu kpuro ba ra sã.
28 Sanam mɛ tɔn be, ba gari yi nua,
ba mɔru bɛsira, ba gbãsukumɔ ba mɔ̀,
bɛɛrɛ bakagiiwa, Efesugibun Aritemi.
29 Ma wuugibu kpuro ba burinamɔ.
Tɔn wɔru ga duki daamɔ diru mi ba
ra dwee. Ma ba Pɔlun kpaasibu yiru
gawa ba ka da mi. Beya Gayusi ka
Aritaaki be ba sãa Masedɔnigibu.
30 Pɔlu u kĩ u da tɔn wɔru gen mi,
adama naanɛ dokeoba yina.
31 Tem mɛn wirugibu gabu be ba sãa
win kpaasibu, ba maa nùn nɔɔ mɔrisia
ba nɛɛ, u ku tii sɔ̃ɔsi dii te sɔɔ.
32 Dii te sɔɔra tɔmbu kpuro ba
gbãsukumɔ. Gabu ba gari tee gerumɔ,
gabu maa gari gɛɛ. Ben dabira kun
mam yɛ̃ yèn sɔ̃ ba mɛnnɛ mi.
33 Yuu gaba Alesandu bɔrie tɔn
wɔru gen wuswaaɔ, ma tɔmbu gabu ba
tamaa wiya u dera wahala kpuro ya
seewa. Alesandu wi, u tɔn be ka nɔmu
marisia, ma u kĩ u bu gari yin asansi sɔ̃.
34 Adama sanam mɛ ba tuba ma
u sãawa Yuu, tɔn be kpuro ba
gbãsukumɔ sere kɔba yirun saka,
ba mɔ̀, bɛɛrɛ bakagiiwa Efesugibun
Aritemi.
35 Amɛn biru, wuun guro guro u bu
marisia u nɛɛ, bɛɛ Efesugibu, baawure
u yɛ̃ ma bɛsɛn wuu Efesuɔwa Aritemi
bɛɛrɛgiin dira wãa sa te kɔ̃su, ka maa
win weenasii wi u surama saa wɔllun
di.
36 Goo kun kpɛ̃ u gari yi siki. Yen sɔ̃, i
tii nɛnuɔ sɛ̃ɛ, i ku gãanu ko ka sɛndaru.
37 I ka durɔ beni na mini baa mɛ ba
ɲ gãanu gbɛnɛ bɛsɛn bũun dirun di, ba
ɲ maa bɛsɛn bũu gari kɔ̃si gɛɛ gerusi.
38 Demɛtiru ka win sɔm kowobu bà
n gari gɛɛ mɔ ka goo, sa siribun tɔ̃ru mɔ
ka maa siri kowobu, i de bu ben gari
ko mi.
39 I n maa gari gɛɛ mɔ yi yi yini kere,
i ko kpĩ i ka yi da wuun wirugibun mi.
40 Domi ba koo kpĩ bu sun taarɛ wɛ̃
gisɔn gari yinin sɔ̃ yèn sɔ̃ yi ɲ wiru ka
naasu mɔ. Bà n maa sun yin asansi
bikia, sa ɲ yɛ̃ ye sa ko gere.
41 Ye u yeni gerua u kpa, u bu
yarinasia.

20

Pɔlu u Masedɔni
ka Gɛrɛkiban tem da

1 Sanam mɛ ba wɔki ni kpa, Pɔlu u
naanɛ dokeobu mɛnna. Ye u bu dam
kã, u bu nɔɔ kana u doona Masedɔni
gia.
2 Ye u bɔsu tem mɛ kpuro sɔɔ, u
naanɛ dokeobu dam kã gem gem, ma
u tura Gɛrɛkiban temɔ
3 u sina mi suru ita. Sanam mɛ u kĩ
u goo nimkuu du u Siri da, u deema
Yuuba nɔɔ tia kua bu ka nùn go. Ma u
gɔ̃ru doke u kpam kpe ka Masedɔniɔ.
4 Sopateri, Pirusin bii wi u na
saa Beren di, u Pɔlu yɔ̃siri, ka maa
Aritaaki ka Sikundusi be ba na saa
Tɛsalonikan di, ka Gayusi Dɛɛbegii ka
Timɔte ka maa Tisiki ka Torofimu be
ba na saa Asin di.

* **19:24** ***Aritemin*** - Bũu wìn mi ba ra bii nɔna de.

5 Beya ba gbia ba da ba sun mara
Torasiɔ.
6 Ye ba pɛ̃ɛ ye ba ǹ seeyatia do-
ken tɔ̃ɔ bakaru kua ba kpa, sa da
sa goo nimkuu dua Filipiɔ. Ma sɔ̃ɔ
nɔɔbun biru sa bu deema Torasiɔ mi
sa alusuma tia kua.

Pɔlun bera dãakibu Torasiɔ

7 Alusuma buu, sa mɛnnɛ su ka yaa
dibu ka maa Yinnin dĩa domaruginu
di sannu, ma Pɔlu u waasu wɔri. Yèn sɔ̃
u kĩ u doona yen sisiru, u win waasu
dɛnyasia ya tura sere wɔ̃kurun bɔnu.
8 Fitilaku dabira wãa gidambisa ye
sɔɔ, mi sa mɛnnɛ.
9 Aluwaasi goo wi ba mɔ̀ Etiki, u
sɔ̃ fɛnɛntiɔ. Nge mɛ Pɔlu u win
gari dɛnyasiamɔ, aluwaasi wi, u dom
yĩbura sere u dweeya, ma u wɔruma
temɔ gidambisa itasen fɛnɛntin di. Ba
nùn sua ba deema gora.
10 Adama Pɔlu u sarama ma u yãara
u nùn sua u nɛɛ, i ku nanda, win
hunde ya wãa.
11 Ye Pɔlu u kpam wura gidambisa
yen wɔllɔ, u pɛ̃ɛ sua u murura ma sa
di, ma u waasu kua sere yam ka sãra,
yen biru u doona.
12 Ba ka aluwaasi wi wura yɛnuɔ
wasiru, ma ben nukura yɛmia gem
gem.

Pɔlu u Miletu da saa Torasin di

13 Sa goo nimkuu dua, sa Pɔlu gbiiya
sa da Asosiɔ, mìn di u koo ka sun goo
du. Domi mɛya sa wesiana yèn sɔ̃ u kĩ
u da mi ka naasu.
14 Ye sa ka nùn yinna Asosiɔ, min
diya u ka sun goo dua sa ka da Mi-
tilɛniɔ.
15 Min di, sa kpam goo nimkuu dua
ma sa tura Kioɔ yen sisiru. Sisi kpaaru
sa tura Samɔsiɔ, yen sɔ̃ɔ itasewa sa
Miletu dua.
16 Domi Pɔlu u gɔ̃ru doke u ku yɔ̃ra
Efesuɔ, kpa u ku win saa kɔ̃ Asin tem
sɔɔ yèn sɔ̃ u sɛnde u turi Yerusalɛmuɔ
Pantikotin tɔ̃ru ǹ n koo koora.

Pɔlu u ka yigbɛ guro gurobu gari mɔ̀

17 Pɔlu u nɔɔ mɔrisia Efesuɔ saa
Miletun di, u Yesun yigbɛ guro
gurobu sokusia bu na bu ka nùn yinna
mi.
18 Ye ba tunuma u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ na sĩisina bɛɛn
suunu sɔɔ saa tɔ̃ɔ tèn di na dua Asin
tem sɔɔ.
19 Na Gusunɔn sɔmburu kua tii
kawabu sɔɔ ka yĩresu sannu. Na maa
wahala dabiru wa yèn sɔ̃ Yuuba swaa
kasu bu nɛn wãaru kpeerasia.
20 I maa yɛ̃ ma na ǹ bɛɛ arufaanin
gãanu berue, na bɛɛ gem kpuro
sɔ̃ɔwawa batuma sɔɔ ka maa yɛnusɔ.
21 Na Yuuba ka maa Gɛrɛkiba sɔ̃ɔwa
na nɛɛ, bu yario toranun di bu wura
Gusunɔn mi kpa bu bɛsɛn Yinni Yesu
Kirisi naanɛ doke.
22 Wee tɛ̃ na Yerusalɛmu dɔɔ nge mɛ
Hunde Dɛɛro u man yiire, na ǹ maa yɛ̃
yè n koo man deema mi,
23 adama u man sɔ̃ɔmɔ mi kon da
kpuro pirisɔm ka wahala man mara.
24 Ka mɛ, na ǹ nɛn wãaru garisi
gãanu n gesi nɛn sɔmburu dakura te
Yinni Yesu u man yiire n ko. Sɔmbu
tera n Gusunɔn durom Labaari gea
kpara.
25 Na bɔsu bɛɛn suunu sɔɔ na ban te
Gusunɔ u swĩin waasu kua. Tɛ̃ na yɛ̃
ma goo sari bɛɛn suunu sɔɔ wi u koo
man wa kpam.
26 Yen sɔ̃na na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ batuma sɔɔ
gisɔ, goo ù n kam kua bɛɛ sɔɔ, na ǹ taarɛ
mɔ.
27 Domi na ǹ gãanu ganu berua, na
bɛɛ Gusunɔn himba kpuro nɔɔsia.
28 I n tii sɛ, i maa gɔ̃ɔ kpuro kɔ̃suo ge
Hunde Dɛɛro u bɛɛ nɔmu sɔndia, ge ga
sãa Yinni Yesun yigbɛru. I tu kparo te
u yakia ka win tiin yɛm.
29 Na yɛ̃ ma nà n bɛɛ derin biru
gaba koo du bɛɛn suunu sɔɔ nge mɛ
dɛmakunu ra du yãanun suunu sɔɔ, ba
ǹ ko n wɔnwɔndu mɔ.
30 Saa mam bɛɛn suunu sɔɔn di gaba
koo gem gɔsia weesu kpa bu naanɛ
dokeobu swaa nim wia bu ka ko ben
bwãabu.
31 N n mɛn na, i n tii sɛ. I yaayo ma
wɔ̃ɔ itawa, na bɛɛn baawure kirɔ kua
bururu ka yoka ka yĩresu.
32 Tɛ̃ na bɛɛ Gusunɔ nɔmu sɔndia na
maa bɛɛ win durom gari nɔmu sɔndia.
Gari yi, yi koo kpĩ yi bɛɛ tãsisia kpa yi
bɛɛ faaba ko ka be kpuro be Gusunɔ u
gɔsa u kua wigibu.

33 Na ɲ goon sii geesu ɲ kun mɛ
win wura ɲ kun mɛ win yaberu binɛ
koore.
34 Bɛɛn tii i yɛ̃ ma ka nɛn tiin nəma
na səmburu kua na ka tii diisia ka maa
be ba ka man wãa.
35 Na bɛɛ sõəsi yabu kpuro səə ma
n weenɛ i səmburu ko gem gem nge
mɛsum, kpa i dam sarirugibu somi,
kpa i Yinni Yesun tiin gari yaaya ye u
nɛɛ, kɛ̃run wɛ̃ɛbu bu nuku dobu mə n
kere kɛ̃run mwaabu.
36 Sanam mɛ Pəlu u gari yi gerua u
kpa, u yiira ma u kanaru kua ka be
kpuro sannu.
37 Be kpuro ba swĩ. Ye ba nùn
bəkasi, ba nùn nəə kana ka kĩru,
38 ben nukura sankira n banda yèn
sõ u bu sõəwa ma ba ɲ maa waanamə.
Ma ba nùn yõsiri sere goo nimkuu mi.

21

Pəlu u Yerusalɛmu dəə

1 Ye sa nəə kanana ka be sa kpa, sa
goo nimkuu dua sa doona səru sərum
mɛ Kəsiə. Yen sisiru sa da Roduə. Saa
min di, sa maa da Pataraə.
2 Miya sa goo nimkuu wa ge ga dəə
Fɛnisi gia, ma sa gu dua sa swaa wəri.
3 Sa tem bureru garu wa te ba mò
Sipu, sa tu sɛ̃ɛna bɛsɛn nəm dwarə ma
sa da Sirin tem gia. Sa Tiri dua, mi goo
nimkuu ga koo səmunu sarasia.
4 Sa naanɛ dokeobu kasu ma sa ka
bu sina alusuma bõə teeru. Hunde
Dɛɛro dera ba Pəlu sõəmə u ku
Yerusalɛmu da.
5 Adama ye bɛsɛn saa tura sa kpam
wura goo nimkuu mi. Be kpuro ka
ben kurəbu ka bibu ba sun yõsiri saa
wuun di. Bɛsɛ kpuro sa yiira nim
wõkun goorə ma sa kanaru kua.
6 Ye sa nəə kanana sa kpa sa goo
nimkuu dua ma ba wura ben yɛnusə.
7 Saa Tirin di sa kpam swaa wəri
ma sa tura Tolemaisiə. Miya sa sara
goo nimkuun di ma sa da sa naanɛ
dokeobu təbura ma sa kpuna mi nən
teeru.
8 Yen sisiru sa kpam swaa wəri ma
sa tura Sesareə, ma sa da sa səbia Fil-
ipun yɛnuə wi u sãa waasu kowo. N
deema u sãa tənu nəəba yiru yen turo
be ba gasə gəsa Yerusalɛmuə.
9 Durə wi, u bii wəndiaba nnɛ mə be
ba sãa Gusunən səməbu.
10 Ye sa sõə mɛɛru kua mi, Gusunən
səmə goo wi ba ra nɛɛ Agabusi, u na mi
saa Yudean di.
11 U na bɛsɛn mi ma u Pəlun kpaka
sua u win tiin naasu ka nəma bəkua u
nɛɛ, n wee ye Hunde Dɛɛro u gerumə.
Wi u kpaka yeni mə, Yuu be ba wãa
Yerusalɛmuə ba koo nùn bəke mɛsum
kpa bu nùn tən tukobu nəmu səndia.
12 Ye sa gari yi nua, bɛsɛ ka tən be ba
wãa mi, sa Pəlu suuru kanam wəri u
ku Yerusalɛmu ye da.
13 Adama u nɛɛ, mban sõna i sumə
mɛsum ma i nɛn wərugəru kpeesiamə.
Na mam səəru sãa n ka gbi Yinni Yesun
yĩsirun sõ Yerusalɛmuə, n ɲ mə bəkubu
təna.
14 Ye sa deema u ɲ bɛsɛn gari wure,
sa mari ma sa nɛɛ, Gusunən kĩru tu
koora.
15 Amɛn biru sa bɛsɛn səəru kua ma
sa doona Yerusalɛmu gia.
16 Naanɛ dokeobu gabu saa Sesaren
di ba sun yõsiri ba ka sun da Nasoni
Sipugiin wəərə mi sa ko səbia. Durə
wi, u naanɛ doke n tɛ.

Pəlu u Yakəbu beram da

17 Sanam mɛ sa tura Yerusalɛmuə,
naanɛ dokeoba sun dam koosia ka
nuku dobu.
18 Yen sisiru Pəlu u ka sun Yakəbu
beram da ma Yesun yigbɛ guro
gurobu kpuro ba mɛnna mi.
19 Ye Pəlu u bu təbura u kpa u bu
saaria tia tia səmbu te Gusunə u kua
tən tukobun suunu səə win waasun sõ.
20 Ye ba win gari nua, be kpuro ba
Gusunə siara. Ma ba nùn sõəwa ba
nɛɛ, kĩnasi a wa? Yuuba nye nyewa ba
naanɛ doke, ma be kpuro ba kpam ka
tii Məwisin wooda bəkua.
21 Ba bu wunɛn gari sõəwa ma a Yuu
be ba wãa tən tukobun mi sõəmə bu
Məwisin gari deri, bu ku deema swĩi,
bu ku maa ben bibu bango ko.
22 N n mɛn na, mba sa ko ko. Ka gem
ba koo nə ma a tunuma wuu mi.
23 Yen sõ, a koowo ye sa ko nun sõ.
Durəbu nnɛ gaba wãa mi, be ba raa nəə
mwɛɛru kua.
24 A ka bu doo kpa i tii dɛɛrasia
sannu kpa a ben kənan gobi kəsia. Nge
mɛya baawure u ko n ka yɛ̃ ma ye ba

nua wunɛn sõ, n ṅ gem, sanam mɛ,
ba koo wa ma wunɛn tii a Məwisin
wooda swĩi.
25 Adama ye n sãa tən tuko naanɛ
dokeobugia sa bu wooda yiiya ma sa
bu yen tireru mərisia sa nɛɛ, bu ku
bũu sãa dĩanu di, bu ku yaa yɛm di, bu
ku yaa tem ye ba wĩiru tɛma ba ka go,
bu ku maa kõə mɛnna tantanaru səə.
26 Ma Pəlu u ka durə be da. Yen
sisiru ba tii dɛɛrasia, ma u sãa yeru
dua u bu sõəwa saa ye dɛɛrasia bin
sanam koo kpe, kpa bu ben baawure
yãkuru kua dəma te.

Ba Pəlu mwa sãa yerə

27 Ye sõə nəəba yiru ye, ya kpeeyə,
Yuu be ba na Asin di ba Pəlu wa sãa
yerə. Ba tən wəru burinasia, ma ba
Pəlu mwa.
28 Ba gbãsukumə ba mò, bɛɛ Isire-
liba, faaba woo! Durə wiya u ra
de baama kpuro u n Isireliban kõsa
gerumə, ka ye n sãa Məwisin wooda ka
maa sãa yee teni. Wee, u mam ka tən
tukobu gabu na sãa yee dɛɛra tenin mi
ma u tu disi doke.
29 Ba yeni gerua yèn sõ ba raa To-
rofimu Efesugii wa ka Pəlu sannu
wuu səə, yera ba tamaa Pəlu u ka nùn
dawa sãa yeru mi.
30 Ma wuu ga buuburu yõra kpuro,
təmba duki naamə baaman di ma ba
Pəlu mwa ba gawa ba ka yara sãa
yerun di. Mii mii ma ba ten gamboba
kɛnua.
31 Sanam mɛ ba kĩ bu nùn go,
yera Romun tabu sunə u nua ma
Yerusalɛmu kpuro ya burinamə.
32 Mii mii u tabu wirugibu gabu sua
ka tabu kowobu, ma u ka bu duka da
tən wəru gen mi. Sanam mɛ tən wəru
ge, ga nùn wa ka tabu kowobu sannu,
ba Pəlu soberu deri.
33 Tabu sunə wi, u da Pəlun mi, u
nùn mwa ma u wooda wɛ̃ bu nùn bəke
ka yəni yiru. Ma u bu bikia, wara durə
wi. Mba u kua.
34 Gabu tən wəru ge səə, ba gari tee
gbãsukumə, gabu maa gari gɛɛ, sere
tabu sunə u kpana u gari yin gem gia
wure bakanun sõ. Yen sõna u wooda
wɛ̃ bu ka Pəlu da sansani gbãrarugian
mi.
35 Ye ba gbãra ten yəətiru tura tabu
kowoba Pəlu sua ba səndi ben senu
wəllə, tən wəru gen mərun sõ.
36 Ma tən be kpuro ba bu naa kətinu
dimə ba gbãsukumə, ba mò i nùn
goowo!

Pəlu u tii tubusia

37 Sanam mɛ ba kĩ bu Pəlu duusia
sansani gbãrarugia mi, u tabu sunə
bikia u nɛɛ, kon kpĩ n ka nun gari ko?
Tabu sunə u nùn bikia u nɛɛ, a
Gɛrɛkim nəəmə ro?
38 N n mɛn na, a ṅ sãa Egibitigii
wi? Wi u gasə dera təmba tem yɛ̃robu
seesi, wi u təmbu nərəbun suba nnɛ
mɛnna (4.000) swaa diobun yigbɛrun
di, ma u ka bu da gbaburə?
39 Pəlu nùn wisa u nɛɛ, nɛ Yuuwa,
ba man marawa Taasiə, Silisin tem səə.
Na sãa kpaa yɛ̃ro wuu ge səə, ge ga
yĩsiru yara. Na nun kanamə, a de n ka
tən be gari ko.
40 Tabu sunə wi, u nùn ayeru wɛ̃. Ma
Pəlu u yəəwa yəətiru wəllə u tən be ka
nəmu marisia. Ye ba mari, u bu sõəwa
ka Heberum u nɛɛ,

22

1 Bɛɛ, nɛn bisibu ka baababa, i swaa
dakio ye kon bɛɛ sõ n ka tii tubusia.
2 Ye ba nua ma u ka Heberum gari
mò, ba mari sõə sõə. Ma u nɛɛ,
3 nɛ Yuuwa wi ba mara Taasiə, Sil-
isin temə adama wuu geni səərа na
biru di. Gamaliɛlin miya na keu kua,
na bɛsɛn sikadoban wooda gia sãa sãa,
ma na Gusunən bɛɛrɛ yɛ̃ nge mɛ bɛɛ
kpuro i sãa gisə.
4 Na maa swaa yen təmbu nəni
sõəwa goo gookum, na yen tən durəbu
ka tən kurəbu mwɛɛra na bəkua na
pirisəm doke.
5 Yãku kowo tənwero ka Yuuban
guro gurobu kpuro ba koo kpĩ bu man
yen seeda diiya. Na tirenu mwa ben
nəman di ni ba Yuuba yorua be ba wãa
Damasiə. Ma na da mi n ka swaa yen
təmbu mwa n bəke be ba wãa mi, kpa
n ka bu na Yerusalɛmuə n sɛɛyasia.

Pəlu u bu

win gõru gəsiabun gari sõəwa

(I maa mɛɛrio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 26:12-18)

6 Sanam mɛ na dɔɔ na Damasi turuku kua sɔ̃ɔ wii wɔllun saka, suaru sɔɔ yam bururam na bai wɔllun di mu man wukiri.
7 Na wɔruma temɔ, ma na nɔɔ gagu nua ga nɛɛ, Sɔɔlu, Sɔɔlu mban sɔ̃na a man nɔni sɔ̃ɔmɔ.
8 Na bikia na nɛɛ, wuna were Yinni. U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, nɛna Yesu Nasarɛtigii wi a nɔni sɔ̃ɔmɔ.
9 Durɔ be ba man yɔ̃siriɔ ba yam bururam mɛ wa, adama ba ɲ̀ tuba ye yɛ̃ro gerua wi u ka man gari kua.
10 Na bikia na nɛɛ, mba kon ko Yinni. Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n seewo n du Damasiɔ. Miya ba koo man sɔ̃ kpuro ye Gusunɔ u himba sãa n ko.
11 Yam bururam mɛn kpãara dera na wɔ̃ko kua. Yen sɔ̃na nɛn kpaasiba man nɔmu nɛnua sa ka dua Damasiɔ.
12 N deema durɔ goo wãa mi, wi ba ra nɛɛ Anania, u Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃, u Mɔwisin woodaba swĩi. Yuu be ba wãa wuu ge sɔɔ kpuro ba win seeda gea dimɔ.
13 U na nɛn mi, u yɔ̃ra nɛn bɔkuɔ ma u nɛɛ, Sɔɔlu nɛn beruse, a yam waawo. Mii mii nɛn nɔni wukiara ma na nùn wa.
14 U man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Gusunɔ bɛsɛn sikadoban Yinni u man gɔsa n ka win kĩru gia, n ka Geegii wa, kpa n maa ka win nɔɔn gari nɔ.
15 Domi kon ko win seeda dio, kpa n ka tɔmbu kpuro sɔ̃ ye na wa ka ye na nua.
16 Tɛ̃, mba n maa tie. N seewo bu man batɛmu ko, kpa n wobe n dɛɛra nɛn toranun di na n Yinnin yĩsiru sokumɔ.

Nge mɛ Yinni u Pɔlu gɔsa u ka tɔn tukobu waasu ko

17 Ye na wura Yerusalɛmuɔ, sɔ̃ɔ teeru sanam mɛ na kanaru mɔ̀ sãa yerɔ, na kãsa.
18 Kãsi te sɔɔ, na Yinni wa, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n koowo kpaaka kpa n yari Yerusalɛmun di mii mii. Domi wuu min tɔmbu ba ɲ̀ koo win gari wura yìn seeda na dimɔ.
19 Na nɛɛ, Yinni ba yɛ̃ sãa sãa ma na Yuuban mɛnnɔ yenu da da, na tɔmbu mwɛɛra na bu so be ba nun naanɛ doke.
20 Dɔma te ba wunɛn seeda dio Etiɛni go, nɛn tii na wãa mi, na win gɔɔ wura. Nɛna na win gowobun yãnu kɔ̃su ni ba suba.
21 Ma Yinni u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n doo, domi u koo man gɔri n toma tɔn tukobun mi.

Pɔlu ka Romun tabu sunɔ

22 Tɔn be, ba Pɔlun gari swaa daki sere u ka yeni gerua u kpa. Sanam mɛya be kpuro ba gbãsukum wɔri ba nɛɛ, i nùn goowo, n ɲ̀ weenɛ win bweseru ta n wãa.
23 Ba kuuki mɔ̀, ba ben yabenu yɔwemɔ, ba tua seeyamɔ wɔllɔ.
24 Romun tabu sunɔ wi, u wooda wɛ̃ bu ka Pɔlu da sansani gbãrarugia sɔɔ bu nùn sɛni so sere u ka gem gere. Domi u kĩ u gia mban saabuwa ba nùn wuremɔ mɛ.
25 Ye ba Pɔlu bɔkua bu ka nùn so, u tabu sunɔ bikia wi u nùn yɔ̃re, u nɛɛ, n weenɛ i Romugii so i sere nùn siri?
26 Ye tɔnwero wi, u gari yi nua, u da win tabu sunɔn mi, ma u nùn bikia u nɛɛ, mba a kĩ a ko mi. Durɔ wi, Romugiiwa.
27 Ma tabu sunɔ u da u Pɔlu bikia u nɛɛ, a man sɔ̃ɔwɔ, wunɛ Romugiiwa?
Pɔlu u nɛɛ, mɛya.
28 Tabu sunɔ wi, u nɛɛ, gobi bɛkɛya na kɔsia na ka sere kua Romugii.
Pɔlu u nɛɛ, mɛya ba nɛ marawa.
29 Yen sɔ̃na tabu kowo be ba sɔɔru sãa bu ka nùn sɛni so u ka gem gere, ba nùn deri mii mii. Ma bɛrum tabu sunɔ wi mwa ye u nua ma Pɔlu sãawa Romugii domi u dera ba nùn bɔkua.

Ba ka Pɔlu da Yuuban guro gurobun wuswaaɔ

30 Tabu sunɔ wi, u kĩ u gia kam kam yèn saabu wahala ye, ya seewa. Yen sɔ̃na sisiru u dera ba Pɔlu kusia, ma u nɛɛ yãku kowo tɔnwerobu ka Yuuban guro gurobu bu mɛnnama. Ma u ka Pɔlu da ben wuswaaɔ.

23

1 Pɔlu u be ba mɛnnɛ nɔni girari, ma u nɛɛ, mɛro bisibu, nɛn gɔ̃ru ga ɲ̀ man taarɛ wɛ̃ɛmɔ domi na nɛn wãaru diwa dee dee Gusunɔn wuswaaɔ, sere ka gisɔn gisɔ.

2 Yãku kowo tənwero wi ba ra soku
Anania u be ba yõ Pəlun bəkuə sõəwa
bu nùn soowo win nəəwə.
3 Pəlu u nɛɛ, Gusunə koo nun so,
gani kpika wunɛ! A sõwa a ka man siri
Məwisin wooda səə, ma a maa kpam
wooda sara a nɛɛ, bu man soowo.
4 Be ba yõ win bəkuə ba nɛɛ,
Gusunən yãku kowo tənwerowa a
kãka a wəmmə mɛ?
5 Pəlu u nɛɛ, mɛro bisibu na ɲ
yẽ yãku kowo tənwerowa. Domi
Gusunən gari yi nɛɛ, "I ku bɛɛn
təmbun wirugiin kõsa gere."
6 Ye Pəlu u tuba mɛnnə ge səə,
ma gaba sãawa Sadusiba, gabu maa
Falisiba, yera u nəəgiru sua mɛnnə ge
səə u nɛɛ, mɛro bisibu, nɛ Falisiwa wi
Falisiba ba mara. I man siriməwa yèn
sõ na yĩiyə ma gəriba koo se gərin di.
7 Ye u yeni gerua u kpa, Falisiba ka
Sadusiba ba sikirinə wəri ma mɛnnə
ge, ga bənu kua yiru.
8 Domi Sadusiba ba ra nɛɛ gəriba
kun seemə gərin di, hunde ka wəllun
gərado maa sari adama Falisiba ba
wura ma yabu ita ye kpuro ya wãa.
9 Ma wure bakanu tunuma ben su-
unu səə ba sikirinamə ka dam, ma
wooda yẽrobu gaba seewa Falisiba səə
ba nɛɛ, sa ɲ taarɛ gaa wa durə wi
səə. Wara yẽ nge hundewa ɲ kun mɛ
wəllun gərado goowa u ka nùn gari
kua.
10 Sikirinə ge, ga kpẽa gem gem
sere tabu sunə wi, u bɛrum kua bu
ku raa Pəlu karana. Ma u win tabu
kowobu wooda wẽ u nɛɛ, bu doo bu
Pəlu wərama kpa bu ka nùn da sansani
gbãrarugian mi.
11 Tõə ten wõkuru səə, Yinni Gusunə
u Pəlu yõre ma u nɛɛ, a ku mwia kpana.
Nge mɛ a man seeda diiya Yerusalɛmu
mi, mɛya kaa maa man seeda diiya
Romuə.

Ba Pəlun wãaru kasu

12 Yen sisiru Yuuba ba mɛnna ba nəə
tia kua ba bõrua ba nɛɛ ba ɲ gãanu
dimə, baa nim ba ɲ nərumə ma n kun
mə ba Pəlu go.
13 Tən be, ba tənu weeru kere be ba
nəə tia ye kua.
14 Ma ba da ba yãku kowo
tənwerobu ka guro gurobu deema ba
nɛɛ, sa bõrua sannu ma sa ɲ gãanu
dimə sere su ka Pəlu go.
15 N n mɛn na, sa kĩ bɛɛ ka guro
gurobu i tabu sunə sõ u ka Pəlu na bɛɛn
mɛnnə səə kpam, kpa n sãare nge i kĩ
i kpam win gari mɛɛrim səmɛ. Bɛsɛ
sa ko n səəru sãa su ka nùn go u sere
tunuma.
16 Adama Pəlun sesun bii tən durə u
yina yen gari nua. U da u dua sansani
gbãrarugia yen mi, ma u Pəlu gari yi
sõəwa.
17 Ma Pəlu u tabu kowobun tənwero
turo soka, u nùn sõəwa u ka aluwaasi
wi doo tabu sunən mi domi u gari mə
u kĩ u nùn sõ.
18 Tabu kowobun tənwero wi, u ka
nùn da tabu sunən mi, ma u nɛɛ, Pəlu
pirisəm wi, u man soka ma u man
kana n ka aluwaasi wi na wunɛn mi
domi u kĩ u nun gãanu sõ.
19 Tabu sunə u aluwaasi win nəmu
nɛnua u ka nùn da bõərə u nùn bikia u
nɛɛ, mba a kĩ a man sõ.
20 U nɛɛ, Yuuba ba nəə tia kua bu
ka nun bikia sia a ka Pəlu da guro
gurobun mɛnnəwə, kpa n sãare nge ba
kĩ bu win gari mɛɛrim səmɛwa.
21 Adama a ku ben gari nə, domi ba
tənu weeru kere be ba koo kuke swaaə
bu ka nùn mwa. Be kpuro ba bõrua ma
ba ɲ dimə, ba ɲ maa nərumə ma n kun
mə ba nùn go. Baa tẽ ba səəru sãa bu ka
ye ko. Wunɛn woodawa ba swaa daki.
22 Ma tabu sunə wi, u nɛɛ, a ku goo sõ
ma a man gari yini dəmɛa. Ma u dera
aluwaasi wi, u doona.

Ba ka Pəlu da Felisin mi

23 Ma tabu sunə wi, u tabu kowobun
wirugibu yiru soka u nɛɛ, i tabu kowo
goobu (200) səəru koosio bu Sesare
da, ka maasəbu wata ka wəkuru, ka
sere yaasigibu goobu, ba n səəru sãa
bu swaa wəri kəba nəəba nnɛ wõku te.
24 I maa dumi gaari bəkuo kpa i ka
Pəlu da sina wuu yẽro wi ba ra soku
Felisin mi, i turi ka alafia.
25 Yen biru tabu sunə u tireru yorua
tè səə u nɛɛ,
26 nɛ Kolodu Lisiasi, na nun təbura
tem yẽro Felisi bɛɛrɛgii.
27 Yuuba ba durə wi mwawa, ba kĩ
bu nùn go. Ye na gia ma u sãa Romugii,
yeya na da ka nɛn tabu kowobu na nùn

wɔra. Yen biru na ka nùn da ben guro
gurobun wuswaaɔ.
28 Domi na kĩ na n yɛ̃ yèn sɔ̃ ba nùn
taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
29 Miya na gia ma u ɲ̀ gãanu ganu
kue ni nu ka gɔɔ weenɛ, baa mam
pirisɔm. Na deema ba nùn taarɛ
wɛ̃ɛmɔwa ben woodan garin sɔ̃.
30 Sanam mɛ ba man sɔ̃ɔwa ma
Yuuba ba nɔɔ tia kua bu ka nùn go,
yande na dera ba ka nun nùn naawa.
Na win taarɛ wɛ̃ɔbu sɔ̃ɔwa bu na bu
ben gari gere wunɛn wuswaaɔ.
31 Yera tabu kowo be, ba win wooda
kpuro swĩi. Ba Pɔlu sua wɔ̃ku te, ma
ba ka nùn da sere Antipatiriɔ.
32 Yen sisiru tabu kowo be, ba wura
ben sansaniɔ ma dumigibu ba ka nùn
da wuswaaɔ.
33 Ye ba tura Sesareɔ ba tem yɛ̃ro tire
te wɛ̃, ba maa nùn Pɔlu tusia.
34 Ye tem yɛ̃ro u tire te gara u kpa, u
Pɔlu bikia bera mìn di u na. Pɔlu nɛɛ,
Silisin di.
35 Tem yɛ̃ro u nɛɛ u koo win gari
nɔ sanam mɛ win taarɛ wɛ̃ɔbu ba
tunuma.
Ma u wooda wɛ̃ bu Pɔlu kɔ̃su Hero-
dun sina kpaarɔ.

24

Yuuba ba Pɔlu gari mani

1 Sɔ̃ɔ nɔɔbun biru, Anania yãku
kowo tɔnwero u da Sesareɔ wi ka guro
gurobu gabu sannu ka sere wooda
yɛ̃ro goo wi ba mɔ̀ Terituru. Ba da tem
yɛ̃ron mi, ma ba Pɔlun taarɛ gerumɔ.
2 Ba Pɔlu soka, ma Terituru u nùn
gari manibu wɔri u nɛɛ, Felisi bɛɛrɛgii,
sa alafia mɔ gem gem ka wunɛn
baruka. Wunɛn yam waa geebu bu
dera a wooda dabiru kɔsa bɛsɛn tem
arufaanin sɔ̃.
3 Sa ye kpuro wura baama kpuro saa
baayere sɔɔ, ka siarabu.
4 Adama na ɲ̀ kĩ n wunɛn saa kpuro
di. Yen sɔ̃, na nun kanamɔ a ka sun
tɛmanɔ gari piiko ye sa mɔ sɔɔ.
5 Sa wa ma durɔ wini naanaanugiiwa,
u ra sannɔsu seeyewa Yuuban suunu
sɔɔ handunia kpuro sɔɔ. U maa sãa
wuuru garun wirugibun turo te ba ra
soku Nasarenɛgibu *.
6 U mam swaa kasu u ka sãa yeru
disi doke. Sanam mɛya sa wi mwa. [Sa
raa kĩ su nùn siri ka bɛsɛn wooda,
7 adama tabu sunɔ Lisiasi u na, u sun
nùn wɔrari ka dam.
8 Ma u wooda wɛ̃ win taarɛ wɛ̃ɔbu
bu na wunɛn wuswaaɔ.] Wunɛn tii à n
nùn gari bikia, kaa kpĩ a gãa ni kpuron
gem wa nì sɔɔ sa nùn taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
9 Ma Yuuba ba gari yi kpuro wura ba
nɛɛ, geema.

Pɔlu u win gari tubusia Felisin wuswaaɔ

10 Yera tem yɛ̃ro u Pɔlu gari wɛ̃ ka
yĩreru, ma Pɔlu seewa u nɛɛ, na yɛ̃ ma
a sãa siri kowo tem mɛ sɔɔ saa wɔ̃ɔ
dabirun di. Yen sɔ̃, kon gari gere n ka
tii yina ka toro sindu.
11 À n bikia ba koo nun sɔ̃, n ɲ̀
mɔ n sɔ̃ɔ wɔkura yiru kere ye na ka
Yerusalɛmu da n sãaru ko mi.
12 Ba ɲ̀ man wa na ka goo sikirinamɔ
ɲ̀ kun mɛ na tɔmbu sannɔ nɔɔ ku-
urimɔ sãa yerɔ ɲ̀ kun mɛ ben mɛnnɔ
yeru sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ wuu suunu sɔɔ.
13 Gari yi ba man manimɔ tɛ̃, ba ɲ̀
maa yin seeda gaa mɔ.
14 Adama gãa teena na wura wunɛn
wuswaaɔ, na Gusunɔ bɛsɛn sikadoban
Yinni sãamɔ ka swaa ye beni ba
sokumɔ weesugia. Na maa Mɔwisin
wooda kpuro naanɛ doke ka maa
Gusunɔn sɔmɔbun tirenu.
15 Na yĩiyɔ bini mɔ Gusunɔ sɔɔ
bi durɔ beni ba maa mɔ ma tɔmbu
kpuro, tɔn geegibu ka tɔn kɔ̃sobu, ba
koo se gɔrin di.
16 Yen sɔ̃na na hania mɔ̀ baadomma,
kpa nɛn gɔ̃ru gu ku man taarɛ wɛ̃
Gusunɔn wuswaaɔ ka maa tɔmbun
wuswaaɔ.
17 Wɔ̃ɔ dabirun biru na tɛ̃ wura
Yerusalɛmuɔ n ka nɛn tɔmbu somiru
naawa kpa n maa Gusunɔ kɛ̃nu kɛ̃.
18 Mi sɔɔra ba man deema sãa yerɔ,
na tii dɛɛrasia. Tɔn wɔru sari mi,
sannɔ nɔɔ kuribu maa sari mi.
19 Adama Asin Yuu gaba wãa mi. N
weenɛ ben tii bu na wunɛn wuswaaɔ
bu seeda di bà n gãanu wa nɛ sɔɔ,

* **24:5** ***Nasarenɛgibu*** - Tɔn be ba na Nasarɛtin di. Ba maa naanɛ dokeo gbiikobu soka mɛ yèn sɔ̃ Yesu u na Nasarɛtin di.

20 ɲ̀ kun mɛ, a de durɔ beni bu gere
taarɛ ye ba wa nɛ sɔɔ dɔma te na yɔ̃ra
guro gurobun mɛnnɔn wuswaaɔ.
21 Ma n kun mɔ gãa tee nì sɔɔ na
gbãra ye na yɔ̃ ben suunu sɔɔ na nɛɛ,
bɛɛ i man sirimɔwa gisɔ yèn sɔ̃ na
naanɛ doke ma gɔriba koo se.
22 N deema Felisi u naanɛ dokebun
swaa yɛ̃, yera u Yuu be sɔ̃ɔwa bu de
tabu sunɔ Lisiasi ù n tunuma. Dɔma
teya u koo ben gari yi wɛ̃ɛri.
23 U maa tabu kowobun tɔnwero
wooda wɛ̃ u n gina Pɔlu doke pirisɔm
sɔɔ, adama u de u n tii mɔ mi, u maa de
win kpaasibu bu nùn beram na bu ka
nùn nɔɔri.

Pɔlu u da Felisi ka Durusilan wuswaaɔ

24 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru Felisi u na ka win
kurɔ Durusila, wi u sãa Yuu. Ma u Pɔlu
sokusia. Ye u tunuma ma ba nùn swaa
daki sanam mɛ u naanɛ dokebu Kirisi
Yesu sɔɔn gari mò.
25 Adama sanam mɛ Pɔlu u bu gem
kobu ka gaya ka maa siri bi bu ween
gari tubusiamɔ, Felisi u nanda, ma u
nɛɛ, a doonɔ gina. Kon kpam nun soku
nà n fɛɛ wa.
26 U raa maa yĩiyɔ u koo gobi wawa
Pɔlun min di. Yenin saabuwa u ra nùn
sokusie kiri kiri u ka nùn gari ko.
27 Wɔ̃ɔ yirun biru Pɔɔsiyu Fesitu u
kua Felisin kɔsire. N deema Felisi u
Pɔlu deri pirisɔm sɔɔ yèn sɔ̃ u kĩ u n
bɛɛrɛ mɔ Yuuban mi.

25

Pɔlu u kĩ u da tem yɛ̃ron mi

1 Ye Fesitu u tunuma Sesareɔ u
ka sɔmburu sua, yen sɔ̃ɔ nnɛse u
Yerusalɛmu da.
2 Miya yãku kowo tɔnwerobu ka
Yuuban guro gurobu ba Pɔlu durum
mani, ba maa Fesitu suuru kana
3 u ka Pɔlu na Yerusalɛmuɔ, domi ba
gɔ̃ru doke bu nùn go swaaɔ.
4 Fesitu u bu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, Pɔlu wãa
pirisɔm sɔɔ Sesareɔ, nɛn tii na ɲ̀ maa
tɛɛmɔ n ka wura mi.
5 Yen sɔ̃, i de su da mi ka bɛɛn
wirugibu gabu sannu kpa bu gere tora
te u kua.
6 Fesitu kun sɔ̃ɔ nɔɔba ita ɲ̀ kun mɛ
sɔ̃ɔ wɔkuru kere ben mi, u ka wura
Sesareɔ. Ye u tura mi, sisiru u da u
sina siri yerɔ ma u wooda wɛ̃ bu ka
Pɔlu na win wuswaaɔ.
7 Ye Pɔlu u tunuma, Yuu be ba na
Yerusalɛmun di ba nùn suunu bure
ma ba nùn kɔ̃san taarɛ manimɔ yèn
seeda ba ɲ̀ mɔ.
8 Adama Pɔlu u ka tii yina u nɛɛ, na
ɲ̀ Yuuban wooda torari, ɲ̀ kun mɛ sãa
yeru, ɲ̀ kun mɛ Romun tem yɛ̃ro.
9 Fesitu wi, u kĩ u n bɛɛrɛ mɔ Yuuban
mi, yera u Pɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a kĩ a da
Yerusalɛmuɔ bu nun siri gari yin sɔ̃
nɛn wuswaaɔ?
10 Pɔlu nɛɛ, aawo. Tem yɛ̃ron
woodan siri yerɔwa na yɔ̃, miya n
weenɛ bu man siri. Na ɲ̀ Yuuba torari
nge mɛ wunɛn tii a yɛ̃ sãa sãa.
11 Nà n wooda sara, ɲ̀ kun mɛ nà n
gãanu ganu kua ni nu ka gɔɔ weenɛ, na
ɲ̀ yinamɔ bu man go. Adama mɛm mɛ
ba man manimɔ sɔɔ, gem mù kun wãa,
goo sari wi u koo kpĩ u man bu nɔmu
sɔndia. Yen sɔ̃, tɛ̃ na ka nɛn siribu
dɔɔwa tem yɛ̃ron mi.
12 Ye Fesitu u ka wigibu wesiana
u kpa, u Pɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yèn sɔ̃ a
wunɛn siribu tem yɛ̃ro nɔmu sɔndia,
win miya kaa da.

Ba ka Pɔlu da Agiripa ka Berenisin wuswaaɔ

13 Sɔ̃ɔ mɛɛrun biru, sina boko
Agiripa ka win sesu Berenisi ba
Sesare da bu ka Fesitu tɔbiri.
14 Ye ba sɔ̃ɔ yiru mò mi, Fesitu u sina
boko wi Pɔlun gari sɔ̃ɔwa u nɛɛ, durɔ
goo wãa pirisɔm sɔɔ wuu mi, wi Felisi
u deri.
15 Sanam mɛ na Yerusalɛmu da,
Yuuban yãku kowo tɔnwerobu ka
guro gurobu ba man win toranu
tubusia. Ma ba man bikia n nùn taarɛ
wɛ̃ bu go.
16 Adama na bu sɔ̃ɔwa Romugibu ba
ku ra de bu goo go ma n kun mɔ ba
yɛ̃ro siri. Ba ra dewa wi ka win taarɛ
wɛ̃ɔbu bu gari ko nɔɔ ka nɔɔ.
17 Sanam mɛ be kpuro ba na wuu
mi, na ɲ̀ dirira, adama yen sisira na
bu sokusia siri yerɔ, ma na maa wooda
wɛ̃ bu ka Pɔlu na.
18 Win taarɛ wɛ̃ɔbu ba seewa, adama
ba ɲ̀ nùn gãa kɔ̃sunun taarɛ wɛ̃ ni na
raa tamaa.

19 Ben tiin sãarun gariya ba ka nùn
sikirinamə, ka maa durə goon gari wi
ba sokumə Yesu wi u gu. Adama Pəlu
u gerumə kam kam durə wi, u wasi.
20 Na biti kua amənа kon gari yin
bweseru sirisina. Yen sõna na Pəlu
bikia ù n kĩ bu nùn gari yin siribu kua
Yerusalɛmuə.
21 Adama u win siribu tem yɛ̃ro
nəma səndia. Yera na wooda wɛ̃ bu
kpam nùn doke pirisəm səə sere n ka
nùn daasia mi.
22 Agiripa u Fesitu sõəwa u nɛɛ, nɛn
tii na kĩ n durə win nəən gari nə.

Fesitu nɛɛ, sia kaa nə.

23 Yen sõna sisiru Agiripa ka
Berenisi ba tunuma siri yerə ka bɛɛrɛ
baka, ma tabu sinambu ka wuun
wirugibu ba bu swĩi. Ma Fesitu u
wooda wɛ̃ bu ka Pəlu na.
24 Fesitu nɛɛ, sina boko Agiripa ka
bɛɛ kpuro be i wãa mi ka bɛsɛ sannu,
durə wi wee, wìn gari Yuuba kpuro
ba ka na nɛn mi, be ba wãa wuu mi
ka be ba maa wãa Yerusalɛmuə. Ba
gbãsukumə ba mò, n ǹ weenɛ u n maa
wãa.
25 Nɛn tii na ǹ gãanu wa wi səə, ni nu
ka gəə weenɛ. Adama yèn sõ win tii u
win siribu tem yɛ̃ro nəmu səndia, na
gõru doke n nùn daasia win mi.
26 Ka mɛ, na ǹ gãanu wa ni kon
nɛnusi win gari səə n ka nɛn yinni
tireru kua. Yen sõna na ka nùn na bɛɛ
kpuron wuswaaə, n mam nɛɛre wunɛ
sina boko Agiripa, i ka win gari wɛ̃ɛri
kpa n ka wa ye kon yore.
27 Domi n ǹ man dee dee sãawɛ n ka
pirisəm goo mərisia kpa na kun gerua
mban sõna.

26

Pəlu u tii tubusia

Agiripan wuswaaə

1 Agiripa u Pəlu sõəwa u ayeru mə u
ka win gari tubusia.

Yera Pəlu u təmbu marisia ka nəmu,
ma u tii tubusia u nɛɛ,
2 sina boko Agiripa, nɛn nukura
dora gisə yèn sõ kon kpĩ n tii tubusia
wunɛn wuswaaə gari yi kpuro səə yi
Yuuba ba man manimə.
3 Domi na yɛ̃ ma a Yuuban komaru
yɛ̃ sãa sãa ka ben sikirinəsun gari. N
n mɛn na, na nun kanamə a tɛmanə a
nɛn gari swaa daki.
4 Yuuba kpuro ba nɛn wãaru yɛ̃
saa nɛn aluwaasirun di. Ba yɛ̃ ma
Yerusalɛmuəra na biru di nɛn bwe-
seru səə.
5 Ba man yɛ̃ n tɛ. Yen sõ, bà n kĩ
ba koo kpĩ bu man seeda diiya ma
Falisiban swaa səəra na kpɛ̃a, ye ya
Yuuban sãarun komaru nɛni n kpuro
kere.
6 Ma tɛ̃, ba man siri mini yèn sõ na
nəə mwɛɛ te yĩiyə te Gusunə u bɛsɛn
sikadoba kua.
7 Nəə mwɛɛ teya bɛsɛn bwesenu
wəkura yiru nu ka Gusunə sãamə gem
ka tia bururu ka yoka. Sina boko, yĩiyə
bin sõna Yuuba ba man mɛm manimə.
8 Mban sõna bɛɛ Yuuba i ǹ kpɛ̃
i naanɛ doke ma Gusunə u gəribu
seeyamə.
9 Nɛn tii na raa tamaa n weenɛ n
Yesu Nasarɛtigiin yĩsiru sanku ka swaa
dabinu.
10 Mɛya na kua Yerusalɛmuə.
Na wooda mwa saa yãku kowo
tənwerobun min di, ma na naanɛ
dokeobu dabiru doke pirisəm səə. Bà
n maa kĩ bu ben gabu go nɛn nəmu ga
ra n wãa səə.
11 Nən dabira na ra bu so Yuuban
mɛnnə yenu kpuro səə, kpa n bu tilasi
ko bu ka Gusunə gari kam gerusi. Na
ka bu məru bɛsira too sere na mam bu
naa swĩi wuu tukusə.

Pəlu u win gõru gəsiabun gari mò
(I maa mɛɛrio Gərobun Kookoosu 9:1-19, 22:6-16)

12 Ma Pəlu maa nɛɛ, yãku kowo
tənweroba man yəllaa kua na dəə
Damasiə ka ben yiiko.
13 Sina boko, sõə wii wəllun saka
swaa ye səə, na yam bururam wa mu
na wəllun di mu sun wukiri nɛ ka be
ba man yõsiriə. Yam bururam mɛ, mu
sõəgim ballim kere.
14 Bɛsɛ kpuro sa wəruma temə, ma
na nəə gagu nua, ga ka man gari mò
ka Heberum ga nɛɛ, Səəlu Səəlu, mban
sõna a man nəni sõəmə. Mɛɛrawa a tii
mò nge naa kinɛ te ta ten yinnin dɛki
nəə sɛmgia tɛsumə.

15 Ma na bikia na nɛɛ, wuna were
Yinni. Ma Yinni nɛɛ, nɛna Yesu wi a
nɔni sɔ̃ɔmɔ.
16 Tɛ̃, a seewo a yɔ̃ra. Na nun
kuremawa n ka nun gɔsi a ko nɛn
sɔmɔ, kpa a ka gãa nin seeda di ni a
wa kɔ ka maa ni kaa wa sanam mɛ kon
kpam nun kure.
17 Kon nun yakia saa Isireliban
nɔmun di, ka maa tɔn tukobun min di
bèn mi kon nun gɔri,
18 a ka ben nɔni wukia bu ka gɔsira
yam wɔ̃kurun di bu du yam bururam
sɔɔ, kpa bu gɔsira Setam dam di bu
na Gusunɔn mi, kpa bu ben toranun
suuru wa bu ayeru tubi di ka be sannu
be Gusunɔ u gɔsa u kua wigibu yèn sɔ̃
ba man naanɛ doke.

Pɔlu u win sɔmburun gari mɔ̀

19 Pɔlu maa nɛɛ, sina boko Agiripa,
yen sɔ̃na na wɔllun kãsi te mɛm
nɔɔwa.
20 Na waasu kua, gbiikaa Damasiɔ
ka maa Yerusalɛmuɔ, yen biru Yudean
tem kpuro sɔɔ, ka maa tɔn tukobun
mi. Na bu sɔ̃ɔwa bu ben gɔ̃ru gɔsio bu
toranu deri bu wura Gusunɔn mi, kpa
bu gɔ̃ru gɔsiabun kookoosu sɔ̃ɔsi.
21 Yenin saabuwa Yuu gaba man
mwa sãa yerɔ ba ka swaa kasu bu man
go.
22 Adama sere ka gisɔn gisɔ Gusunɔ
u man kɔ̃su, na ka wãa na seeda dimɔ
tɔmbu kpuron wuswaaɔ, baka ka buu.
Na ṅ gãanu gerumɔ, ma n kun mɔ ye
Gusunɔn sɔmɔbu ka Mɔwisi ba gerua
ben tireru sɔɔ ba nɛɛ ya koo koora.
23 Yeya, Kirisi u ṅ koo ko u kun nɔni
sɔ̃ɔre, kpa u n sãa gbiikoo wi u koo se
gɔrin di u ka yam bururam gari kpara
Yuuban mi ka maa tɔn tukobun mi.

Pɔlu u kɩ̃ Agiripa u ko Kirisigii

24 Sanam mɛ Pɔlu u tii tubusia
mɛsum, Fesitu u gbãra u nɛɛ, Pɔlu, a
wiiramɔwa! Wunɛn keu baka ya nun
wiiro kua.
25 Pɔlu nɛɛ, Yinni Fesitu na ṅ
wiiramɔ. Gari yi na gerumɔ yi sãawa
gem, yi maa swaa swɩ̃i.
26 Domi sina boko Agiripa u gari yin
asansi yɛ̃. Na maa ka nùn gari mɔ̀ ka
toro sindu yèn sɔ̃ na yɛ̃ ma yen gɛɛ kun
nùn berue, domi gari yi, yi ṅ koore
gbɛnum.
27 Sina boko Agiripa, a Gusunɔn
sɔmɔbun gari naanɛ doke ro? Na yɛ̃
sãa sãa ma a yi naanɛ doke.
28 Agiripa u Pɔlu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ṅ n
sosi fiiko kaa n kɩ̃ a de n ko Kirisigii.
29 Pɔlu u nɛɛ, baa ṅ n domman na,
Gusunɔ u de a ko Kirisigii n kun mam
wunɛ tɔna, n koora mɛ ka be ba nɛn
gari nɔɔmɔ mini kpuro gisɔ, kpa i n sãa
nge nɛ, yɔni yi ba man doke baasi.
30 Sanam mɛya sina boko ka tem
yɛ̃ro ka Berenisi, ka be ba sɔ̃ mi, ba
seewa.
31 Ye ba yariɔ, ba sɔ̃ɔnamɔ ba mɔ̀,
durɔ wi, u ṅ gãanu kue ni nu ka gɔɔ
weenɛ, baa mam pirisɔm.
32 Ma Agiripa u Fesitu sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
durɔ wi, ù kun win siribu tem yɛ̃ro
nɔmu sɔndie, sa ko raa kpɩ̃ su nùn
kara.

27

Ba ka Pɔlu Romu dɔɔ

1 Sanam mɛ ba gɔ̃ru doke su ka Italin
tem da ka goo nimkuu, ba Pɔlu ka
pirisɔm gabu Yuliu nɔmu sɔndia wi u
sãa Romun tabu kowo wuuru garun
tɔnwero te ba sokumɔ tem yɛ̃rogiru.
2 Sa goo nimkuu dua ge ga na saa
Adamitin di ga dɔɔ ga n Asin tem bɛwe.
Ma sa swaa wɔri. N deema Aritaaki,
Masedɔnigii wi u na saa Tɛsalonikan
di, u wãa ka bɛsɛ.
3 Yen sisiru sa tura Sidoniɔ. Yuliu
u Pɔlu tɔn geeru kua, u dera u da u
win kpaasibu bera bu ka nùn wɛ̃ yèn
bukata u mɔ.
4 Ye sa doona wuswaaɔ woo bɔkɔ ga
sun sweemɔ. Yen sɔ̃na sa da sa Sipun
tem bɛwa mi woo ga ka nɛ.
5 Ye sa Silisi ka Panfilin tem bɛwa, sa
tura Miraɔ Lisin temɔ.
6 Miya bɛsɛn tabu kowo tɔnwero
u goo nimkuu gagu wa ge ga na saa
Alesandirin di ga dɔɔ Itali gia, ma u
sun ge duusia.
7 Sɔ̃ɔ dabira sa da tɛɛru tɛɛru ka
wahala sa sere da Sinidin bɔkuɔ. Ye
woo bɔkɔ ga yina su da wuswaaɔ, sa
gɛra sa da sa Keretin tem bɛwa sa kpa
ka Saamɔnɛn bɔkuɔ.

8 Ma sa ye sara ka wahala baka sa
tura yam gam mɛ ba mɔ̀ Alafian Wɛ̃ra
yeru, mɛ mu wãa wuu gen bəkuə ge ba
mɔ̀ Lase.
9 Sa sina mi sɔ̃ə mɛɛru sere ba ka
nəə kusia, ma bɛsɛn wuswaa daabu
kua kari baka domi saa ye, ya ka goo
nimkuu sɛ̃. Yen sɔ̃na Pəlu u bu kirə
kua u nɛɛ,
10 durə bɛɛ, na wa ma bɛsɛn wuswaa
daabu kun koorə n kun ka kari ka
munusɛ. N ɲ səmunu təna nu koo kam
koo ka goon tiiwa ka sere bɛsɛn tiin
wãaru.
11 Adama tabu kowo tənwero u goo
temə ka goo yɛ̃ron gari swaa daki n
kere Pəlugii.
12 Goo yɔ̃ra yee te, ta ɲ weenɛ bu
yɔ̃ra mi woorun sanam. Yen sɔ̃na
ben dabira nɛɛ, bu doona min di, kpa
bu kookari ko bu ka turi Fenikiə mi
Keretin tem goo yɔ̃ra yeru gara wãa,
te ta mɛɛra sɔ̃ə duu yerun yɛ̃sa ka yɛ̃sa.
Miya ba kĩ ba n wãa woorun sanam.

Woo bəkə ga seewa

nim wɔ̃ku wəllə

13 Woo fɛrɛ fɛrɛbu ga seema nim
wɔ̃ku gian di, ma durə be, ba tamaa
ben daabu koo koorawa nge mɛ ba
kĩ. Yera ba goo yɔ̃ratia gawama nim
di, ba goo wuka ba Keretin tem bɛwe
turuku turuku.
14 Adama ye n sosi fiiko, woo bəkə ge
ba ra soku Erakiləm ga seewa saa tem
burerun beran di.
15 Ga goo nimkuu swee ma yèn sɔ̃
sa ɲ kpĩa su goo ge sĩisia woo gen
deedeeru, sa ɲ maa kookari gaa kue,
sa dera woo ge, ga ka goo ge da mi ga
kĩ.
16 Ma sa da sa tem bure piibu bɛwa
ge ba mɔ̀ Koloda mi woo ga ka nɛ. Miya
sa kpĩa sa goo nimkuun goo piibu
gawa ka wahala baka sa ka gu duusia.
17 Ye sa gu duusia sa kpa, ba goo
nimkuu ka wɛ̃ɛ gɛɛ bəkua ka dam. Yera
ba gen beka ka wɛ̃ɛ kusia, ma ba dera
woo ga ka gu da mi ga kĩ yèn sɔ̃ ba
bɛrum kua bu ku raa de Sirituə bu
yani sɛɛri kuru kara.
18 Yen sisiru, nge mɛ woo ge, ga
sun sweemə ka dam, ba goo nimkuun
səmunu wiabu wəri ba sure nim səə.
19 Yen sisi kpaaru, ba goo nimkuun
dendi yãnu wia ba sure nimə ka ben
tiin nəma.
20 Sɔ̃ə dabira sa ɲ sɔ̃ə ka kperi wa, ma
woo damguu ga mɔ̀, sa ɲ de maa tamaa
sa ko yari baani.
21 Ye goo kun gãanu di saa tɛɛbun di,
yera Pəlu u yɔ̃ra ben suunu səə u nɛɛ,
durə bɛɛ, ì n daa nɛn gari wura, sà kun
daa dəənɛ Keretin di, i ɲ daa kari ka
munusɛ yeni wasi.
22 Adama tɛ̃, na bɛɛ kanamə, i de
bɛɛn bwɛ̃ra kpuna. Goo sari wi u
koo kam ko bɛɛ səə ma n kun mə goo
nimkuu təna.
23 Domi gĩa wɔ̃kuru Gusunə wìgii na
sãa, wi na sãamə, win gərado u na nɛn
mi
24 u nɛɛ, nɛ Pəlu n ku bɛrum ko.
Na ɲ kon ko na kun yɔ̃re tem yɛ̃ron
wuswaaə. N wee, Gusunə u maa man
be kpuro yəllaa kua be ba wãa ka nɛ
sannu goo səə.
25 Yen sɔ̃, durə bɛɛ, i bɛɛn wasi kusio.
Domi na naanɛ sãa ma Gusunə u koo
ko nge mɛ u man sɔ̃əwa.
26 Adama goo ga koo kəsikira tem
bureru garun gãarə.
27 N wee, n kua sɔ̃ə wəkura nnɛsen
wɔ̃kuru ma woo damguu ga sun
bərikiamə nim wɔ̃ku wəllə ge ba ra
soku Mɛditeranɛ. Wɔ̃ku ten suunu
səən saka, goo nimkuun səm kowoba
tamaa sa tem turuku kuawa.
28 Ma ba sisu wɛ̃ɛ gbinisi ba kpɛ̃ɛ
nim səə. Ba wa ma nim mɛn dukum
mu tura mɛtiri tɛna ka nəəba yiru. Ye
n tɛ fiiko ba kpam yĩira ma ba wa nim
mɛn dukum tura mɛtiri yɛnda nəəbu
ka ita.
29 Ba nande bu ku raa kpenu kuru
kara, yen sɔ̃na ba goo yɔ̃ratinu nnɛ
sãarusia gen biruə, ma ba kanamə
yam mu fuuku sãra.
30 Yera goon səm kowobu gaba gɔ̃ru
doke bu gbɛnum sara, ma ba goo piibu
sarasia nimə nge ba kĩ bu goo yɔ̃ratinu
ka da gen wuswaaə.
31 Adama Pəlu u tabu kowo tənwero
ka tabu kowobu sɔ̃əwa u nɛɛ, ma n
kun mə səm kowo beni ba sina sɛ̃ɛ goo
nimkuu səə, i ɲ faaba wasi.
32 Yera tabu kowoba wɛ̃ɛ bura yi yi
goo piibu ge nɛni ma ba dera ga wəri

nim sɔɔ.
33 Sanam mɛ ba yam sãreru mara
Pəlu u be kpuro kana bu di. U nɛɛ,
saa sõə wəkura nnɛn diya i faaba swaa
daki, i ǹ maa gãanu ganu di.
34 Na bɛɛ kanamə, i dio bɛɛn faaban
sõ. Domi baa bɛɛn wirun seri tia kun
borimə.
35 Ye Pəlu u yeni gerua u kpa, u
pɛ̃ɛ sua u Gusunə siara be kpuron
wuswaaə u ye mura ma u dim wəri.
36 Ma be kpuro ba wasi kusia, ba
dĩanu di ben tii.
37 Bɛsɛ be sa wãa goo nimkuu ge sɔɔ,
bɛsɛn geera tura tənu goobu ka wata
ka wəkura nɔɔbu ka tia (276).
38 Ye baawure u di u deba, ba
alikama sure nim wõku sɔɔ, goo
nimkuun bunum mu ka kaara.

Goo nimkuu ga kəsikira

39 Ye yam sãra, ba ǹ tem mɛ tuba,
adama ba daa gəmburu garu wa te ta
yani sɛɛri mə, ma ba gõru doke bu goo
nimkuu bərie mi, bà n kpĩa.
40 Yera ba goo yõratinun wɛ̃ɛ kusia
ba dera nu nim wəri, ka sere maa
sɛsɛnun wɛ̃ɛ yi ba ka yi səri. Ma
ba beka seesia wəllə goo nimkuu gen
wuswaaə kpa woo gu ka goo bərie daa
gəmbu ten mi gia.
41 Adama ba tura mi nim kurenu
yinnamə ka dam ma ba tem kuru kara.
Ma goo nimkuun wuswaa ya tem gira,
ba kpana bu ge wuka. Sanam mɛya
nim kure bakanu maa gen biru swee
ka dam, ma ga kəsikira.
42 Yera tabu kowobu ba gõru doke
bu pirisəm be kpuro go, kpa bu ku raa
kɛ̃ɛri bu yakara.
43 Adama tabu kowo tənwero wi,
u kĩ u Pəlu faaba ko, yen sõna u bu
yinari. U wooda wɛ̃ be ba kɛ̃ɛri yɛ̃ bu
gbi bu sure nim sɔɔ bu təbura guruə.
44 Kpa be ba tie bu goo nimkuun
kpatakunu yə bu ka təbura ǹ kun mɛ
gen tiin bɛsi. Nge mɛya təmbu kpuro
ba ka tura guruə ka alafia.

28

Ba wãa Malituə

1 Sanam mɛ sa tura tem bure ten mi
ka alafia sa gia ma teya ba mò Malitu.
2 Yam min təmba sun nɛnua ka kĩru.
Gura nɛmə, ma woora mò. Yen sõna ba
dõə sõrua, ba ka sun dam koosia.
3 Ye Pəlu u dãa buri mɛnnamə u
dokemə dõə sɔɔ, sanam mɛya waa
gəsəra yarima min di yam susurun sõ
ma ta win nəmu tɛ̃ke.
4 Yam min təmba waa ye wa Pəlun
nəmuə, ma ba gerua ba nɛɛ, kam kam
durə wi, tən gowowa. Baa mɛ u nim
wahalan di yara, bũu u ǹ koo de u n
wãa.
5 Adama Pəlu u waa ye kpare dõə sɔɔ,
ya ǹ maa nùn wahala gaa kue.
6 Ba mara bu wa win wasi məsi, ǹ
kun mɛ u wəruma suaru sɔɔ u gbi. Ye
ba nùn mɛɛra tii tii n ka tɛ, ba wa gãanu
ganu kun nùn kue, ba nɔɔ kəbia ba nɛɛ,
bũuwa u sãa.
7 Yam min bəkuəra durə goon yɛnu
ga wãa, wi u sãa tem bure ten sunə,
win yĩsira Pubilusi. U sun dam koosia,
ma u sun nɛnua ka kĩru sõə ita win
yɛnuə.
8 N deema Pubilusin tundo u wasi
sundu ka bandubandu barə u kpĩ. Ma
Pəlu u dua win dirə u kanaru kua u
nùn nəma səndi, ma u nùn bɛkia.
9 Yen biru tem mɛn barəbu kpuro ba
naamə win mi, ma u bu bɛkiamə.
10 Ba sun bɛɛrɛ kua ka gãa dabinu.
Sanam mɛ sa goo nimkuu duə sa
doonə, ba sun kpuro wɛ̃ yèn bukata sa
mə.

Pəlu tura Romuə

11 Suru itan biru sa goo nimkuu
gagu dua ge ga na saa Alesandirin di,
ge ga raa yõ tem bure ten mi woorun
saa. Goo nimkuu gen yĩrera sãa bũu
sikaba.
12 Sa tura wuu gagun mi, ge ba mò
Sirakusi, ma sa sõə ita kua mi.
13 Sa kpam goo wuka min di sa da
Rɛgioə. Yen sisiru woo ga seewa nim
wõku gian di ma sõə yiruse sa tura
Pusoliə.
14 Sa naanɛ dokeobu gabu deema
mi, ma ba sun kana su ka bu sina
alusuma bõə teeru. Nge mɛya bɛsɛn
sanum koosina sa ka tura Romuə.
15 Naanɛ dokeo be ba wãa mi, ba nua
ma sa wee, ma ba sun sennə na sere
Apiyusin yaburə. Gaba maa ka sun
yinna mi ba mò səbun səbia yenu ita.

Ye Pɔlu u bu wa u Gusunɔ siara, ma win bwɛ̃ra kpuna.
16 Sanam mɛ sa Romu dua, ba dera Pɔlu u win diru mɔ win baa. Ma tabu kowo goo u nùn kɔ̃su.

Pɔlu waasu kua Romuɔ

17 Sɔ̃ɔ itan biru, Pɔlu u wuu gen Yuuban wirugibu sokusia. Ye ba mɛnna ba kpa u nɛɛ, bɛɛ nɛn mɛro bisibu, Yuu be ba wãa Yerusalɛmuɔ ba man mwa, ma ba man Romugibu nɔmu sɔndia, baa mɛ na ɲ̀ bɛsɛn tɔmbu gãanu ganu kue, na ɲ̀ maa bɛsɛn sikadoban komaru torari.
18 Romugiba man siri ma ba kĩ bu man kara yèn sɔ̃ ba ɲ̀ taarɛ gaa wa nɛ sɔɔ ye ya ka gɔɔ weenɛ.
19 Adama Yuu be, ba ɲ̀ gari yi wure, yera na nɛn siribu tem yɛ̃ro nɔmu sɔndia, baa mɛ na ɲ̀ nɛn tɔmbu gari gɛɛ mani.
20 Yenin sɔ̃na na bɛɛ bikia i ka na gisɔ n ka bɛɛ gari ko. Domi ba man yɔni yi dokewa wi Isireliba ba mara u nan sɔ̃.
21 Ba nùn sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, sa ɲ̀ tirenu wa saa Yudean di wunɛn garin sɔ̃, mɛya maa sa ɲ̀ baaru kɔ̃sa gaa nua saa bɛsɛn mɛro bisibun nɔɔn di be ba na saa mi gian di.
22 Adama bɛsɛn tii sa kĩ su nɔ ye a naanɛ doke, domi sa yɛ̃ ma baama kpurowa ba swaa yen kɔ̃sa gerumɔ.
23 Yen sɔ̃na ba tɔ̃ru yi te ba koo na win mi, ma tɔn dabinu na tɔ̃ɔ te, diru mi u wãa. U bu gari yi kpuro tubusiabu wɔri, u bu ban te Gusunɔ u swĩin gari seeda diiya. U bu Yesun gari sɔ̃ɔsimɔ saa Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbun tirenun di. U bu yen keu sɔ̃ɔsi saa bururun di sere sɔ̃ɔ ka kpa.
24 Gabu be sɔɔ ba gari yi naanɛ doke, adama gabu ba ɲ̀ wure.
25 Ba gari yi sikirinɛmɔ, ba ka doona. Adama bu sere doona Pɔlu u gari tee sosi win gari sɔɔ u nɛɛ, geema, Hunde Dɛɛro u bɛɛn sikadoba sɔ̃ɔwa saa Gusunɔn sɔmɔ Esain nɔɔ sɔɔn di,
26 u nɛɛ,
"A doo tɔn ben mi, a nɛɛ,
ba ko n nɔɔmɔ ka gem,
adama n ɲ̀ koo bu yeeri.
Ba ko n mɛɛrimɔ,
adama ba ɲ̀ koo wa.
27 Domi tɔn benin gɔ̃ru ga ɲ̀ biti mɔ.
Ba ben tiin swaa kɔrua.
Ba nɔni yinwa
kpa bu ku wa ka ben nɔni,
kpa bu ku nɔ ka ben swaa,
kpa bu ku gia ka ben gɔ̃ru,
kpa bu ku raa ka gɔsirama nɛn mi n ka bu bɛkia."
28 Pɔlu u maa nɛɛ, ɲ̀ n mɛn na, i n yɛ̃ ma Gusunɔ u dera win faaba ye, ya da tɔn tukobun mi. Beya ba koo ye swaa daki. [
29 Ye Pɔlu u yeni gerua u kpa, Yuu be, ba seewa ba sikirinamɔ gem gem ba ka doonɔ.]
30 Wɔ̃ɔ gira yiruwa Pɔlu u wãa diru garu sɔɔ te u haya sãa. Be ba nùn beram da mi kpuro u ka bu faagi kua ka nuku dobu.
31 U ban te Gusunɔ u swĩin garin waasu mɔ̀ ma u Yinni Yesu Kirisin gari tubusiamɔ ka toro sin bakaru. Goo sari wi u nùn yinari.

TIRE TE PƆLU U ROMUGIBU KUA

Pɔlu u tire te Romugibu yoruawa saa Korintin di sanam mɛ u sɔɔru mɔ̀ u ka da Romu mi, u Yesun yigbɛru dam kɛ̃. Domi u kĩ u sɔmburu ko Romun Yesun yigbɛrugibun suunu sɔɔ saa fiiko kpa bu nùn somi u ka da Ɛsipanin temɔ.

Pɔlu u sõɔsimɔ win tire te sɔɔ ye ya sãa naanɛ dokebu ka nge mɛ naanɛ doke bi, bu ra tɔnun wãaru kɔsi. Tire ten gari mɛro ya sãawa naanɛ dokebu bu ra de tɔnu u faaba wa, n ǹ mɔ wooda n nɛnubu. Handuniagibu kpurowa ta gari yi sõɔmɔ. Domi Gusunɔn mi, goo kun goo.

Tire ten kpunaa

1. Tire ten gari mɛro, wiru 1:1-17.
2. Tɔmbu kpurowa ba tore, wiru 1:18n di sere wiru 3:20.
3. Swaa ye Gusunɔ u ra ka tɔmbu faaba ko, wiru 3:21n di sere wiru 4:25.
4. Wãa kpaaru Kirisi sɔɔ, wiru 5n di sere wiru 8.
5. Gusunɔn himba Isireliban sõ, wiru 9n di sere wiru 11.
6. Nge mɛ naanɛ dokeo u koo win wãaru diisina, wiru 12n di sere wiru 15:13.
7. Tɔbiribu, wiru 15:14n di sere wiru 16:27.

Tɔbiribu

1 Nɛna Pɔlu, Kirisi Yesun yoo, nɛ wi Gusunɔ u soka n ka ko win gɔro ma u man wuna nɛnɛm n ka win Labaari gean waasu ko.

2 Labaari gea ye, Gusunɔ u raa yen nɔɔ mwɛɛru kua yellun di saa win sɔmɔbun min di, ma ba ye yorua win garin tireru sɔɔ.

3 Win Biiwa ya ka yã, Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni wi ba mara nge tɔnu Dafidi sina bokon bweseru sɔɔ.

4 Adama Hunde Dɛɛro u sõɔsi ka dam ma Gusunɔn Biiwa u sãa sanam mɛ u seewa gɔrin di.

5 Wiya man durom wɛ̃ ma u man gɔra bwesenu kpuron mi win yĩsirun sõ, bwese ni, nu ka nùn naanɛ doke kpa nu nùn mɛm nɔɔwa.

6 Bɛɛ Romugibu, bɛɛ be Yesu Kirisi u soka, i maa wãa be sɔɔ.

7 Na bɛɛ kpuro tire teni yoruammɛ bɛɛ be i wãa Romuɔ, bɛɛ be Gusunɔ u kĩ ma u bɛɛ soka i ka ko wigibu. Gusunɔ, bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom ka alafia kɛ̃.

Pɔlu u kĩ u naanɛ dokeobu beram da Romuɔ

8 Gbiikaa na Gusunɔ nɛn Yinni siaramɔ Yesu Kirisin min di bɛɛ kpuron sõ yèn sõ ba bɛɛn naanɛ dokebun gari mɔ̀ handunia kpuro sɔɔ.

9 Gusunɔ wi na sãamɔ ka nɛn gõru kpuro na ka win Biin Labaari gea kparamɔ, wiya sãa nɛn seeda ma na ra n bɛɛn gari mɔ̀ kpeetim sari

10 nɛn kanaru sɔɔ. Na ra n bikiamɔ, Gusunɔ ù n kĩ u den man swaa kɛ̃ tɛ̃, n ka na bɛɛn mi.

11 Domi na gõru doke gem gem n bɛɛ wa n ka bɛɛ hunden kɛ̃ru garu kɛ̃ kpa i ka tãsi.

12 Kpa sa n dam kɛ̃ɛnamɔ bɛsɛn naanɛ dokebu sɔɔ nɛ ka bɛɛ sanam mɛ ko na n wãa bɛɛn mi.

13 Nɛgibu, na kĩ i n yɛ̃ ma na gõru doke nɔn dabiru n ka na n bɛɛ wa kpa nɛn sɔmburu tu binu ma bɛɛn suunu sɔɔ, nge mɛ ta mara tɔn tukobu gabun mi, adama sere ka gisɔ na ǹ fɛɛ wa.

14 Na waasun dibu nɛni wuu marosugibun mi ka maa baru kpaanugibun mi, yɛ̃rugibun mi ka maa yɛ̃ru sarirugibun mi.

15 Yen sõna na kĩ gem gem n maa bɛɛ Labaari gea nɔɔsia bɛɛ be i wãa Romuɔ.

Labaari gean dam

16 Domi na ǹ Labaari gean sekuru mɔ̀. Gusunɔn dama mɛ mu ra baawure faaba ko wi u naanɛ doke, gbiikaa Yuuba, yen biru tɔn tukobu.

17 Labaari gea ye, ya sõɔsimɔ nge mɛ Gusunɔ u ra tɔnu gem wɛ̃. Gem mɛn torubu ka mɛn nɔru, naanɛ dokeba. Nge mɛ ba yorua, “Wi u kua gemgii naanɛ dokebu sɔɔ, u ko n wãawa.”

Tɔmbun taarɛ

18 Ka geema, Gusunɔ u win mɔru sõɔsimɔ saa wɔllun di kõsa kpuron sõ ye tɔmba kua, ka win bɛɛrɛ yɛ̃ru

sariru. Ben kom kɔ̃sum mɛn saabu ba
ɲ̀ dere gem mu sɔmburu ko.
19 Gusunɔ u mɔru mɔ̀ domi ye ya
weenɛ tɔnu u tubu Gusunɔ sɔɔ ya bu
burura. Gusunɔ win tiiwa u bu ye
sɔ̃ɔsi kpasasa.
20 Ka gem, u ɲ̀ waarɔ ka nɔni, adama
saa tem toren di u tii sɔ̃ɔsi ma u sã̃a
Gusunɔ, u maa win sinaru sɔ̃ɔsi win
sɔma ye u kua sɔɔ. N n mɛn na, ba ɲ̀
gafara wasi.
21 Ba Gusunɔ yɛ̃ adama ba ɲ̀ nùn win
sinandun bɛɛrɛ wɛ̃ bu sere nùn siara.
Ma ben wira gu ma yam wɔ̃kura yiba
ben gɔ̃ru bwisi sarirugisu sɔɔ.
22 Ba gerumɔ ba bwisi mɔ adama ba
sã̃awa gari bakasu.
23 Ma ba Gusunɔ wi u ku ra gbin
yiiko kɔsina ka bwã̃arokunu ni nu ka
tɔnu weenɛ wi u ra gbi, ka gunɔsu, ka
yɛɛ yi yi ra sĩ, ka yi yi ra kabiri.
24 Yen sɔ̃na Gusunɔ u bu daa dis-
inugia sure ben tii tiinɛ sɔɔ nge mɛ ben
gɔ̃ru ga kĩ, kpa ben wasi yi ka ko bɛɛrɛ
sarirugii.
25 Ba Gusunɔn gem ka weesu kɔsina.
Taka koora ba sã̃wa ma ba yen wã̃aru
wã̃a, n ɲ̀ mɔ taka kowon tii wi n weenɛ
bu siara ka baadommaɔ. Ami.
26 Yen sɔ̃na Gusunɔ u bu kɔdɛ bɛɛrɛ
sarirugia kpɛ̃ɛ. Ben tɔn kurɔbu ba kɔ̃ɔ
mɛnnabu yina ka tɔn durɔbu ma ba
kookoo si su ɲ̀ dɛnde kɔsire kua.
27 Mɛya maa tɔn durɔbu ba kɔ̃ɔ
mɛnnabu yina ka tɔn kurɔbu, ma ben
kĩrun kɔdɛ banda ben tii tiinɛ sɔɔ. Ba
sekuru sariru mɔ̀, tɔn durɔ ka tɔn
durɔ, ma ba are mwaamɔ ben tii sɔɔ yi
yi ka ben toraru nɛ.
28 Gusunɔ u bu deri ben bwisiku
kɔ̃sunu sɔɔ bu ka ko ye n kun weenɛ
yèn sɔ̃ ba ɲ̀ wure bu nùn gia.
29 Ma ba kɔ̃sa baayere yiba ka nuku
kɔ̃suru ka binɛ ka tusiru ka nisinu ka
tɔn goobu ka sannɔ ka taki ka bwisi
kɔ̃si. Ba ra wĩinɛ,
30 ba ra tɔnu yaa kasiki, ba Gusunɔ
tusa, ba ra tii wa, ba yɛ̃kɔ mɔ, ba ra woo
kanɛ, ba kɔ̃san kobun bwisi mɔ, ba
ɲ̀ ben tundobu ka ben mɛrobu bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ.
31 Ba ɲ̀ bwisi mɔ, ba ɲ̀ naanɛ mɔ, ba
ɲ̀ kĩru mɔ, ba ɲ̀ maa wɔnwɔndu mɔ.
32 Ba yɛ̃ ma Gusunɔn wooda ya
gerumɔ ma be ba yenin bweseru mɔ̀,
gɔɔwa ben kɔkɔrɔ. Ka mɛ, ba ra ko. N
ɲ̀ mɔ mɛ tɔna, ba maa gabu siaramɔ be
ba mɔ̀ mɛ.

2

Gusunɔn siribu

1 N n mɛn na, wunɛ wi a gabun
taarɛ waamɔ, a ɲ̀ gafara wasi baa à n
weren na, domi sanam mɛ a gabun
taarɛ waamɔ ma a maa mɔ̀ nge be, a tii
taarɛ wɛ̃ɛmɔwa.
2 Sa yɛ̃ ma Gusunɔ u gem mɔ ù n bu
taarɛ wɛ̃ɛmɔ be ba mɛn bweseru mɔ̀.
3 N n mɛn na, a tamaa kaa yari
Gusunɔn siribun di wunɛ wi a gabun
taarɛ waamɔ ma a mɔ̀ nge be?
4 Nge a win tɔn geeru ka win
tɛmanabu ka win suurun kpã̃aru
gɛmawa? A ɲ̀ yɛ̃ ma Gusunɔ u tɔn
geeru mɔ̀wa u ka nun gɔ̃ru gɔsiasia?
5 Adama yèn sɔ̃ wunɛn gɔ̃ru ga bɔɔbu
ga degangam yiba, a wunɛn tii mɔru
mɛnnammɛwa Gusunɔn mɔrun tɔ̃run
sɔ̃ tè sɔɔ u koo tɔmbu siri dee dee
6 u ka baawure kɔsia nge mɛ win
kookoosu sã̃a.
7 Be ba gea mɔ̀ ka tɛmanabu ba ka
yiiko ka bɛɛrɛ ka wã̃aru kasu, beya
Gusunɔ u koo wã̃aru te ta ku ra kpe
wɛ̃.
8 Adama be ba ben tiin gɔ̃ru kĩru mɔ̀,
ma ba ku ra gem mɛm nɔɔwɛ ma n kun
mɔ kɔ̃sa, beya ba koo mɔru ka nuku
gbisibu wa.
9 Tɔnu baawure wi u ra kɔ̃sa ko u
koo tɔ̃ya ka nɔni swã̃aru wa, gbiikaa
Yuuba, yen biru tɔn tukobu.
10 Baawure wi u ra maa gea ko u
koo yiiko ka bɛɛrɛ ka bɔri yɛndu wa,
gbiikaa Yuuba, yen biru tɔn tukobu.
11 Domi Gusunɔn mi, goo kun goo.
12 Be ba tora, ba koo kam ko ba kun
bu siri ka wooda. Be ba maa wooda yɛ̃
ma ba tora, wooda yera ba koo ka bu
siri.
13 Domi n ɲ̀ mɔ be ba woodan garibu
swaa daki beya ba gem mɔ Gusunɔn
wuswaaɔ, ma n kun mɔ be ba mɔ̀ ye
wooda ya yiiremɔ.
14 Tɔn tukobu ba ɲ̀ Mɔwisin wooda
mɔ, adama sanam mɛ ba mɔ̀ ka tii ye
wooda ya gerumɔ, ba sɔ̃ɔsimɔ ma ba yɛ̃

ye n weenɛ bu ko, baa bà kun Mɔwisin
wooda mɔ.
15 Ben daa ya sɔ̃ɔsimɔ ma woodan
kookoosu su yorua ben gɔ̃rusu sɔɔ.
Ben gɔ̃ru ga maa yen seeda dimɔ, domi
ben bwisikunu nu bu ben toranu
sɔ̃ɔsimɔ, ɲ̀ kun mɛ, nu ka bu yinamɔ.
16 Mɛya n ko n sãa tɔ̃ɔ te Gusunɔ u
koo tɔmbun bwisiku asiriginu kpuro
siri Kirisi Yesun min di, nge mɛ nɛn
Labaari gea ya gerumɔ.

Yuuba ka wooda

17 Wunɛ maa ni. A tii sokumɔ Yuu, a
wooda naanɛ sãa, a woo kanamɔ wunɛ
ka Gusunɔn wãasinaan sɔ̃.
18 A yɛ̃ ye Gusunɔ u kĩ a ko, ma a gãa
geenun wunanabu gia wooda sɔɔ.
19 A yĩiyɔ ma kaa kpĩ a wɔ̃kobu swaa
gbiiya, kpa a tɔmbu yam dɛɛrasia be ba
wãa wɔ̃kuru sɔɔ.
20 A tamaa ma kaa kpĩ a bwisi
sarirugibu bwisi kɛ̃, kpa a bibu keu
sɔ̃ɔsi. A yɛ̃ ma a yɛ̃ru ka gem nuuru mɔ
wooda sɔɔ.
21 Wunɛ wi a gabu keu sɔ̃ɔsimɔ,
mban sɔ̃na a ɲ̀ tii sɔ̃ɔsimɔ. Wunɛ wi a
gabu sɔ̃ɔmɔ bu ku gbɛni, mban sɔ̃na a
gbɛnimɔ.
22 Wunɛ wi a gerumɔ bu ku
sakararu ko, mban sɔ̃na a mɔ̀. Wunɛ
wi a bũnu tusa, mban sɔ̃na a gbɛnimɔ
nin dinɔ.
23 Wunɛ wi a woo kanamɔ woodan
sɔ̃, mban sɔ̃na a Gusunɔ funɛ wunamɔ
ka woodan sarabu.
24 Domi Gusunɔn gari sɔɔ ba yorua
ba nɛɛ, "Bɛɛn saabuwa tɔn tukobu ba
Gusunɔn yĩsiru gari kam gerusimɔ."
25 À n wooda swĩi bango ya arufaani
mɔ ka gem, adama à n wooda saramɔ
wunɛn bango ya sãa kam.
26 N n mɛn na, tɔn tuko wi ba
ɲ̀ bango kue, ù n woodan gari
mɛm nɔɔwa, Gusunɔ u ɲ̀ nùn mɛɛra
bangogii?
27 Tɔn tuko wi u wooda mɛm nɔɔwa
baa mɛ ba ɲ̀ nùn bango kue u koo bɛɛ
Yuuba taarɛ wɛ̃, domi i wooda saramɔ
baa mɛ i ye mɔ ma ba bɛɛ bango kua.
28 N ɲ̀ mɔ wi u sãa Yuu wasi sɔɔ, wiya
u sãa Yuu ka gem.
29 Adama wi u sãa Yuu ka gem,
wiya wi u sãa Yuu win gɔ̃ruɔ. Domi
bango ya ɲ̀ sãa ye ba kua wasi sɔɔ.
Ye ya sãa bango ka gem, yera gɔ̃ru
gɔsiabu. Hunde Dɛɛron sɔmbura, n ɲ̀
mɔ woodagiru. Gusunɔwa koo Yuu wi
siara, n ɲ̀ mɔ tɔmbu.

3

1 Tɛ̃, arufaani yerà Yuu u mɔ. Nge
are yirà bango ya mɔ.
2 N arufaani baka mɔ swɛɛ kpuro
sɔɔ. Gbiikaa Gusunɔ u win gere Yuuba
nɔmu sɔndia.
3 Mba ya koo ko ben gabu bà n
kua naanɛ sarirugibu. Ben naanɛ
sarirun sɔ̃ Gusunɔ u koo maa ko naanɛ
sarirugii?
4 Aawo, n ɲ̀ mɛ. Baa bà n tɔnu
baawure soka weesugii, ba n yɛ̃
ma Gusunɔ sãawa geegii. Nge mɛ
Gusunɔn gari gerumɔ,
"Ba koo nun gem wɛ̃wa wunɛn gari
gerubu sɔɔ kpa a siribu di."
5 Adama kɔ̃sa ye sa mɔ̀ yà n sɔ̃ɔsimɔ
ma Gusunɔ sãa gemgii, mba sa ko gere.
Gusunɔ ù n tɔnu sɛɛyasiamɔ, u sãa gem
sarirugii? Aawo, na gari gerumɔ ka
tɔndun baa.
6 Domi Gusunɔ ù kun sãa gemgii,
amɔna u koo ka handunia siri.
7 Adama nɛn weesu sù n Gusunɔn
gem sɔ̃ɔsimɔ kpasasa, win yiiko yu ka
sosi, mban sɔ̃na ba koo kpam man
taarɛ wɛ̃ nge toro.
8 Mban sɔ̃na sa ɲ̀ ko nɛɛ, su kɔ̃sa
ko kpa yu gea ma. Gabu bu ka wa
bu nɛn yĩsiru sanku ba nɛɛ, mɛya na
gerumɔ. Tɔn be, ba koo taarɛ wa nge
mɛ n weenɛ.

Goo sari wi u sãa gemgii

9 N n mɛn na, bɛsɛ Yuuba sa gabu
sanɔ kerewa? Aawo, baa fiiko. Domi
sa sɔ̃ɔsi kɔ ma bɛsɛ Yuuba ka tɔn
tukobu bɛsɛ kpuro sa wãawa torarun
dam nɔmaɔ.
10 Nge mɛ ba yorua,
"Gemgii sari, baa turo.
11 Goo sari wi u bwisi mɔ.
Goo sari wi u Gusunɔ kasu.
12 Be kpurowa ba kɔ̃ɔre.
Be kpurowa ba sankire.
Be kpurowa ba kɔ̃sa mɔ̀.
Baa ben turo kun gea mɔ̀.
13 Ben yara ba ka sibu taki dimɔ.
Ben nɔɔ ga dɛ̃ɛ mɔwa nge surɔkɔru.

Ben nɔɔwa ba ra ka tɔnu go.
14 Ben nɔɔ ga bɔ̃ri yiba, ka gari yi yi sosu.
15 Ben naasu su sãu su ka tɔnun yɛm yari.
16 Kpeerabu ka nuku sankirana nu ra n wãa ben swaa sɔɔ.
17 Ba ṅ alafian swaa yɛ̃.
18 Ba ṅ Gusunɔ nasie."
19 Tɛ̃ sa yɛ̃ ma kpuro ye wooda ya gerumɔ, ya ye gerumɔwa be ba wãa yen nɔmuɔn sɔ̃, kpa nɔɔ baagere gu ka mari, kpa baawure u win daa tusia Gusunɔn wuswaaɔ.
20 Domi goo sari wi u koo gem wa Gusunɔn wuswaaɔ wooda nɛnubun sɔ̃, yèn sɔ̃ wooda ya ra tɔnun toraru sɔ̃ɔsi.

Nge mɛ Gusunɔ u ra tɔnu gem wɛ̃

21 Adama tɛ̃ Gusunɔ u sɔ̃ɔsi nge mɛ u ra tɔnu gem wɛ̃, n ṅ mɔ ka woodan gari. Mɔwisin wooda ka Gusunɔn sɔmɔbu ba yen seeda di.
22 Kpuro be ba Yesu Kirisi naanɛ doke, Gusunɔ u bu gem wɛ̃ɛmɔ ben naanɛ dokebun sɔ̃, domi goo kun goo.
23 Tɔmbu kpurowa ba tora ma ba Gusunɔn yiiko bia.
24 Adama Gusunɔ u bu gem wɛ̃ɛmɔ n kun ka kɔsiaru win durom sɔ̃ saa Yesu Kirisin min di wi u bu yakiamɔ.
25 Gusunɔ u nùn kua abɔru batuma sɔɔ u ka tɔmbu toranun suuru waawa ka win yɛm be ba nùn naanɛ doke. Gusunɔ u kua mɛ, u ka sɔ̃ɔsi ma u sãa gemgii. Yellu win suurun saa sɔɔ u raa tɛmana ka tɔmbun toranu.
26 Adama tɛ̃, saa yeni sɔɔ u kĩ u sɔ̃ɔsi ma u sãa gemgii ma u maa bu gem wɛ̃ɛmɔ be ba Yesu naanɛ doke.
27 N n mɛn na, mba tɔnu u koo ka woo kana. Sari. Mban sɔ̃na. Woodan mɛm nɔɔbun sɔ̃? Aawo. Naanɛ dokebun sɔ̃na.
28 Domi sa wa ma tɔnu koo gem wa Gusunɔn wuswaaɔ ka naanɛ dokebu tɔna, n ṅ mɔ ka woodan mɛm nɔɔbu.
29 Gusunɔ u sãawa Yuuba tɔnan Yinni? U ṅ maa sãa tɔn tukobugii? U maa sãa tɔn tukobugii mɛ.
30 Domi Gusunɔ turowa wãa. Wiya u koo bangogibu gem wɛ̃ ben naanɛ dokebun sɔ̃ ka maa bango sarirugibun tii ben naanɛ dokebun sɔ̃.
31 Sa wooda goomɔ ka naanɛ dokebu nge mɛ? Aawo, sa mam yen dam siremɔwa.

4

Aburahamun gari

1 N n mɛn na, mba sa ko gere Aburahamu bɛsɛn sikadon sɔ̃. Mba u nɔma tura.
2 Mɛya bà n Aburahamu gem wɛ̃ ye u kuan sɔ̃ u koo kpĩ u woo kana, adama n ṅ mɔ Gusunɔn wuswaaɔ.
3 Domi mba ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ. Ba nɛɛ, "Aburahamu u Gusunɔ naanɛ kua, yen sɔ̃na u nùn garisi gemgii."
4 Tɛ̃, goo ù n sɔmburu kua, ba ku ra win kɔsiaru garisi durom, win areya.
5 Adama baa ù kun sɔmburu kue, ma u gesi Gusunɔ naanɛ doke, Gusunɔ u koo win naanɛ dokebu garisiwa gem. Domi wiya u koo kpĩ u taarɛgii gem wɛ̃.
6 Nge mɛya Dafidi u yɛ̃ron doo nɔɔrun gari mɔ̀ wi Gusunɔ u gem wɛ̃ɛmɔ n kun ka sɔman baa.
7 U nɛɛ,
"Doo nɔɔrugiiwa wìn toranu ba suuru kua,
ma ba win kɔ̃sa go.
8 Doo nɔɔrugiiwa wìn kɔ̃sa Yinni Gusunɔ kun garisi."
9 Tɛ̃, doo nɔɔ te, bangogibugira? Nge ka maa bango sarirugibu. Domi sa gerumɔ ma ba Aburahamu garisi gemgii win naanɛ dokebun sɔ̃.
10 Amɔna u sãa sanam mɛ. U bango kua? Nge u ṅ kue. U ṅ sanam mɛ gina bango kue. U sãawa bango sarirugii.
11 Yen biruwa ba nùn bango kua ye ya sãa yĩreru ma Gusunɔ u nùn gem wɛ̃. Ba nùn gem mɛ wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃ sanam mɛ u ṅ gina bango kue. Nge mɛya u ka kua bango sarirugibu kpuron baaba be ba naanɛ doke, ma ba bu gem wɛ̃.
12 Ma u maa sãa bangogibun baaba be n ṅ mɔ bango tɔna ba mɔ, adama ba maa win naanɛ dokebun yira swĩi, bi u mɔ sanam mɛ u ṅ gina bango kue.

Ba ra nɔɔ mwɛɛru wure ka naanɛ dokebu

13 Ba Aburahamu ka win bweseru nɔɔ mwɛɛru kua ma ba koo handunia gira tubi di. Ba ɲ̀ nùn nɔɔ mwɛɛ te kue ka woodan baa, ma n kun mɔ yèn sɔ̃ u gem wa naanɛ dokebun sɔ̃.

14 N n sãan na be ba wooda mɛm nɔɔwa beya ba koo ko tubi diobu, naanɛ dokebu kua kam, nɔɔ mwɛɛ te, ta maa tɛɛsira.

15 Domi woodawa ya ka Gusunɔn mɔru naamɔ. Adama mi wooda sari, wooda sarabu maa sari.

16 Yen sɔ̃, ka naanɛ dokebun baawa ba koo nɔɔ mwɛɛ te wura tu ka ko durom, kpa Aburahamun bweseru kpuro tu ka kpĩ tu tu wura. N ɲ̀ mɔ be ba wooda mɔ tɔna adama ka maa be ba naanɛ dokewa nge Aburahamu wi u sãa bɛsɛ kpuron baaba.

17 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, "Na nun kua bwese dabinun baaba." U sãa bɛsɛn baaba, Gusunɔ wi u naanɛ doken wuswaaɔ. Gusunɔ wiya u ra gɔribu seeye, u ra maa taka ko ye ya ɲ̀ daa wãa.

18 Aburahamu u Gusunɔ naanɛ doke ka yĩiyɔbu, baa mɛ u ɲ̀ ka yen swaa wa ye u yĩiyɔ. Yen sɔ̃na u kua "bwese dabinun baaba" nge mɛ Gusunɔ u raa gerua u nɛɛ, "nge mɛya wunɛn bwesera koo dabia."

19 Saa ye, u wɔ̃ɔ wunɔbun (100) saka tura adama win naanɛ dokebu kun kaare sanam mɛ u win wasi laakari kua yi yi sãare yi gu, ka maa Saaraan nukuru te ta ɲ̀ wãa tu bii ma.

20 U ɲ̀ naanɛ dokebu deri, u ɲ̀ maa Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ te sika koosi. Adama win naanɛ dokebu nùn dam wɛ̃, ma u Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.

21 Domi u yɛ̃ kam kam ma Gusunɔ u dam mɔ u ka ko yèn nɔɔ mwɛɛru u kua.

22 Yen sɔ̃na win naanɛ dokebun saabu Gusunɔ u nùn garisi gemgii.

23 Adama ye ba yorua ba nɛɛ, "ba nùn garisi gemgii," ba ɲ̀ yi yorua wi turon sɔ̃.

24 Ba maa yi yoruawa bɛsɛn sɔ̃, bɛsɛ be ba koo maa garisi gemgibu, bɛsɛ be sa Gusunɔ naanɛ doke wi u bɛsɛn Yinni Yesu seeya gɔrin di.

25 U dera ba nùn go bɛsɛn toranun sɔ̃, u maa nùn seeya u ka sun ko gemgibu.

5

Nɔɔsinaa ka Gusunɔ

1 Tɛ̃ ye Gusunɔ u sun gem wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃, sa dora ka wi, saa Yesu Kirisi bɛsɛn Yinnin min di.

2 Win min diya naanɛ dokebun saabu sa durom mɛ wa mɛ̀ sɔɔ sa yɔ̃ dim dim, ma sa nuku dobu mɔ yèn sɔ̃ sa yĩiyɔ sa ko bɔnu wa Gusunɔn yiiko sɔɔ.

3 N ɲ̀ mɛ tɔna, sa maa nuku dobu mɔ bɛsɛn nɔni swãaru sɔɔ, domi sa yɛ̃ ma nɔni swãaru ta ra tɛmanabu ma.

4 Tɛmanabu bu ra de tɔnu u laakari mɛɛribu kamia, kpa u n yĩiyɔbu mɔ.

5 Tɛ̃, yĩiyɔ bi, bu ku ra sun dukiri kue, domi Gusunɔ u win kĩru yibia bɛsɛn gɔ̃ruɔ saa Hunde Dɛɛron min di wi u sun kã.

6 Sanam mɛ sa ɲ̀ gina dam mɔ, saa ye Gusunɔ u yi, Kirisi u gu be ba ɲ̀ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃n sɔ̃.

7 Geema n sɛ̃ tɔnu u ka geegii gbiiya. Sɔrɔkudo wɔrugɔ goo koo gbi gean kowo goon sɔ̃.

8 Adama Gusunɔ u sun win kĩrun kpãaru sɔ̃ɔsi, ye u dera Kirisi u gu bɛsɛn sɔ̃ sanam mɛ sa sãa torobu.

9 Tɛ̃, win yɛm sɔ̃na sa kua gemgibu. N n mɛn na, sika sari u koo maa sun faaba ko Gusunɔn mɔrun di.

10 Sanam mɛ sa sãa Gusunɔn yibɛrɛba, u ka sun dora win Biin gɔɔn sɔ̃. N n mɛn na tɛ̃, ye u ka sun dora u kpa, sika sari u koo maa sun faaba ko ka Bii win wãaru.

11 N ɲ̀ mɛ tɔna, sa maa nuku dobu mɔ Gusunɔ sɔɔ saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di wi u dera sa dora ka Gusunɔ.

Adamu ka Kirisi

12 Toraru ta dua handunia sɔɔ saa tɔn turon min di, ma win tora te, ta ka gɔɔ na. Gɔɔ wi, u tɔmbu kpuro girari domi kpurowa ba tora.

13 Geema toraru ta wãa handunia sɔɔ wooda ya sere na, adama ba ku ra toraru garisi toraru mi wooda sari.

14 Ka mɛ, saa Adamun waatin di sere ka Mɔwisigia, gɔɔ u bandu dii tɔmbu kpuron suunu sɔɔ, ka mam be ba ɲ̀ Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ nge mɛ Adamu u kua.

Adamu u sãawa wi u koo ra nan weenasii.

15 Adama durom mɛ, mu kpã n tora te kere. Geema tɔn dabiru ta gu tɔn turo win torarun sõ, adama Gusunɔn durom mu kere. Durom mɛn kɛ̃ru ta maa kere te u tɔn dabiru kã saa Yesu Kirisi turo win min di.
16 Gusunɔn kɛ̃ru ka tɔn turon tora te, ya wunanɛ. Gbiikaa, siribu na tɔn turon torarun sõ, ma bin kɔkɔrɔ kua taarɛ wɛ̃ɛbu. Adama durom maa na tɔn dabinun toranun sõ, ma mɛn kɔkɔrɔ kua gem wɛ̃ɛbu.
17 Geema, tɔn turon torarun sõna gɔɔ u bandu di. N n mɛn na, sika sari be ba Gusunɔn durom bakam mwa ka win gem kɛ̃ru, ba koo maa bandu di wãaru sɔɔ tɔn turon min di. Wiya Kirisi.
18 N n mɛn na, nge mɛ tɔn turon toraru ta tɔmbu kpuro taarɛ wɛ̃, mɛya tɔn turon gean kobu bu tɔmbu kpuro gem wɛ̃ɛmɔ bu ka wãaru wa.
19 Nge mɛ tɔn turon mɛm nɔɔbu sarirun sõ tɔn dabiru ba kua torobu, nge mɛya maa Gusunɔ u koo tɔn dabiru gem wɛ̃ tɔn turon mɛm nɔɔbun sõ.
20 Wooda ya dua kpa toraru tu ka sosi, adama mi torara sosi, miya Gusunɔn durom mu maa sosi mu banda.
21 Nge mɛ torara bandu di ma ta ka gɔɔ na, mɛya maa Gusunɔn durom mu bandu dii gem sõ mu ka sun wãaru wɛ̃ te ta ku ra kpe saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin min di.

6

Sa kua gonu torarun wuswaaɔ,

adama wasobu Kirisi sɔɔ

1 N n mɛn na, mba sa ko gere. Sa ko n da n toramɔwa durom mu ka sosi?
2 Aawo, n ǹ mɛ. Bɛsɛ bè sɔɔ torara kun maa dam mɔ, amɔna sa ko n maa ka wãa ten dam nɔmuɔ.
3 I ǹ yeni yɛ̃? Sanam mɛ ba sun batɛmu kua su ka gbinna ka Yesu Kirisi, win gɔɔ sɔɔra sa ka nùn gbinna.
4 Batɛmu ye sɔɔ, ba sun sika ka wi sannu, ma sa win gɔɔ bɔnu kua, kpa nge mɛ Kirisi u seewa gɔrin di ka Baaban yiiko, bɛsɛ maa sa n sĩimɔ ka wãa kpaaru.
5 Domi sà n gbinna ka wi sanam mɛ sa win gɔɔ bɔnu kua, sika sari sa ko maa win seebu gɔrin di bɔnu ko kpa su gbinna ka wi.
6 Sa yɛ̃ ma ba bɛsɛn daa gura kpare dãa bunanaru sɔɔ ka wi sannu, kpa bɛsɛn wasi torarugii yi ko dam sarirugii kpa sa kun maa sãa torarun yobu.
7 Domi wi u gu u yakiara torarun nɔman di.
8 Tɛ̃, nge mɛ sa gu ka Kirisi sannu, sa maa naanɛ sãa ma sa ko maa wãaru di ka wi sannu.
9 Domi sa yɛ̃ ma Kirisi u seewa saa gɔrin di u ǹ maa gbimɔ, gɔɔ kun maa dam mɔ wi sɔɔ.
10 Domi gɔɔ wi u gu min sõ, torara kun maa dam mɔ win wɔllɔ, adama wãa te u dimɔ tɛ̃, u tu dimɔwa Gusunɔn wuswaaɔ.
11 Mɛya maa bɛɛn tii i tii garisio gonu torarun wuswaaɔ, kpa i n sãa wasobu Gusunɔn wuswaaɔ Kirisi Yesu sɔɔ.
12 N n mɛn na, i ku maa de toraru ta n bandu dii bɛɛn wasi yi yi koo gbi sɔɔ. I ku yin binɛ mɛm nɔɔwa.
13 I ku ra bɛɛn wasin doo dooka toraru nɔmu sɔndia tu ka kɔ̃sa ko, adama i bɛɛn tii Gusunɔ nɔmu sɔndio nge wasobu be ba wurama gɔrin di, kpa i bɛɛn wasin doo dooka Gusunɔ nɔmu sɔndia yu ka gea ko.
14 Toraru ta ǹ ko n yiiko mɔ bɛɛ sɔɔ, domi i ǹ wãa woodan nɔma sɔɔ ma n kun mɔ durom nɔmaɔ.

Gem yobu

15 N n mɛn na, amɔna sa ko ko. Sa ko n toramɔ yèn sõ sa wãa durom nɔma sɔɔ, n ǹ mɔ woodan nɔma sɔɔ? Aawo, n ǹ mɛ.
16 I yɛ̃ sãa sãa ma ì n tii goo nɔmu sɔndia nge yobu i ka nùn mɛm nɔɔwa, win yoba i sãa. N n torarun na, tera ta ka gɔɔ naamɔ. N n maa mɛm nɔɔbun na, biya bu ka gem wɛ̃ɛbu naamɔ.
17 Adama su Gusunɔ siara, domi i raa sãa torarun yobu, adama tɛ̃ i sɔ̃ɔsi te mɛm nɔɔwammɛ ka gɔ̃ru tia te ba bɛɛ nɔmu sɔndia.
18 Ye i maa yakiara torarun di i kpa, i kua gem yobu.
19 Na gari mɔ̀ nge tɔn diro yèn sõ i sãa dam sarirugibu. Nge mɛ gasɔ i bɛɛn

wasin doo dooka disinu ka kɔ̃sa nɔmu sɔndia nge yobu i ka kɔ̃sa ko, tɛ̃, i bɛɛn wasin doo dooka gem nɔmu sɔndio nge yobu kpa bɛɛn daa yu dɛɛra.
20 Domi sanam mɛ i raa sãa torarun yobu, gem kun dam mɔ bɛɛ sɔɔ.
21 Are yirà i raa wa yè sɔɔ sekura bɛɛ mɔ̀ tɛ̃. Yen wii goberu maa gɔɔwa.
22 Adama tɛ̃ ye i yakiara torarun di i kua Gusunɔn yobu, bɛɛn are sãa daa dɛɛra, bɛɛn wii goberu ta maa sãa wãaru te ta ku ra kpe.
23 Domi gɔɔwa torarun are, adama Gusunɔn kɛ̃ra wãaru te ta ku ra kpe Yesu Kirisi bɛsɛn Yinnin min di.

7

Ye suanabu sɔ̃ɔsimɔ

1 Be ba yɛ̃ ye wooda ya sãa, beya na ka yã. Nɛgibu, i ɲ̀ yɛ̃ ma mèn nɔɔ tɔnu u wãa wãaru sɔɔ u wãawa woodan nɔma sɔɔ?
2 Nge mɛya tɔn kurɔ ka win durɔ ba ko n wãasinɛ woodan saabu sere durɔ win wãarun nɔrɔ, adama win durɔ ù n gu, u yakiara saa suanaan woodan dam di.
3 Yen sɔ̃, sanam mɛ win durɔ u wasi ma u durɔ kpao sua, ba koo nùn sokuwa sakara, adama win durɔ ù n gu, u yakiara woodan di. Sanam mɛ, ù n durɔ kpao sua u ɲ̀ sãa sakara.
4 Nge mɛya maa bɛɛ nɛgibu, wooda ya ɲ̀ maa dam mɔ bɛɛn wɔllɔ, yèn sɔ̃ i gu ka Kirisi sannu, kpa i ka ko googibu. Tɛ̃, i sãa wi ba seeya gɔrin digibu, kpa sa n ka Gusunɔ binu maruammɛ.
5 Domi sanam mɛ sa wãa bɛsɛn tiin daan nɔma sɔɔ, kankam kĩi torarugiru te wooda ya seeya ta sɔmburu mɔ̀ bɛsɛn wasin doo dooka sɔɔ ma ta ka sun dɔɔ gɔɔ gia.
6 Adama tɛ̃, sa yakiara woodan di ye ya raa sun nɛni nge dɛsobu domi ya ɲ̀ maa dam mɔ bɛsɛn wɔllɔ. Nge mɛya sa ko kpĩ su Gusunɔ sã ka bwisiku kpaanu ni nu wee Hunden di, n ɲ̀ maa mɔ ka bwisiku guru ni nu wee woodan di.

Wooda ka toraru

7 N n mɛn na, mba sa ko gere. Wooda ya sãa toraru? Aawo. Woodan saabuwa na mam toraru gia. Domi na ɲ̀ daa binɛ giamɔ wooda yà kun nɛɛ, "I ku ra binɛ ko."
8 Ma toraru ta wooda tãsa ta ka binɛ baayere mara nɛ sɔɔ. Domi mi wooda kun wãa, toraru maa sari.
9 Gasɔ, sanam mɛ wooda sari, na raa wãa, adama ye wooda ya na torara seewa
10 ma nɛn tii na gu. Nge mɛya wooda ye ya weenɛ yu wãaru wɛ̃, yeya na deema ya ka man gɔɔ naawa.
11 Domi toraru ta wooda tãsa ta ka man nɔni wɔ̃kua, ma ta man go.
12 N n mɛn na, wooda ya dɛɛre, yen gari maa dɛɛre, yi dɛnde, yi maa wã.
13 N n mɛn na, ye n gea sãa yera ya ka man gɔɔ naawa? Aawo, torara ta man go kpa tu ka sɔ̃ɔsi ma te torara. Domi ta gãa geenu denda ta ka man go kpa tu ka sɛ̃sia n banda saa woodan di.

Wi toraru ta taare

14 Geema, sa yɛ̃ ma wooda ya sãa Hundegia adama nɛ na sãawa wasigii wi ba toraru dɔre.
15 Domi ye na ra n mɔ̀ na ku ra tubu. Ye na kĩ na ku ra ye ko, adama ye na tusa yeya na ra ko.
16 Nà n da ko ye na kun kĩ na wura ma wooda ya wã.
17 Mɛya n ɲ̀ maa mɔ nɛn tiiwa na mɔ̀ ma n kun mɔ tora te ta man wãasi.
18 Na yɛ̃ sãa sãa ma gãa geenu sari nɛ sɔɔ, nɛn daawa na ka yã, domi baadomma gean kĩra wãa nɛ sɔɔ, adama yen koba na ku ra kpĩ.
19 Na ɲ̀ gea ye mɔ̀ ye na kĩ mi, kɔ̃sa ye na tusa yeya na ra ko.
20 Adama nà n mɔ̀ ye na kun kĩ, n ɲ̀ maa nɛ na mɔ̀. Tora te ta man wãasi, tera ta ye mɔ̀.
21 Wooda yeniwa na wa nɛ sɔɔ. Sanam mɛ na kĩ n gea ko, kɔ̃sa ya ra n man wãasi.
22 Na nuku dobu mɔ Gusunɔn wooda sɔɔ nɛn gɔ̃ruɔ,
23 adama nɛn wasin doo dooka sɔɔ na wooda tuka waamɔ ye ya sannamɔ ka nɛn bwisikunu. Ma ya man mɔ̀ tora ten dɛso te ta wãa nɛn wasin doo dooka sɔɔ.
24 Gɔ̃ru garin barɔwa nɛ! Wara koo man wɔra wasi yinin nɔman di, yi yi ka man gɔɔ dɔɔ.

25 Na Gusunɔ siara Yesu Kirisi bɛsɛn
Yinnin saabu.
N n mɛn na, na sãa Gusunɔn
woodan yoo nɛn bwisikunu sɔɔ,
adama nɛn daa sɔɔ na sãawa torarun
yoo.

8

Wãa te Gusunɔn Hunde u wɛ̃ɛmɔ

1 Yen sõ tɛ̃, ba ɲ̀ bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ be ba
gbinnɛ ka Kirisi Yesu.
2 Domi Gusunɔn Hunden wooda ye
ya wãaru wɛ̃ɛmɔ Kirisi Yesu sɔɔ ya sun
yakia saa toraru ka gɔɔn nɔman di.
3 Ye wooda kun kpĩa ya kue yèn
sõ tɔnun daa ya yen dam kpeesia,
Gusunɔ u ye kua. U toraru taarɛ wɛ̃ te
ta wãa tɔnun daa sɔɔ sanam mɛ u win
tiin Bii gɔrima ka wasi yi yi ka tɔnun
wasi torarugii weenɛ, u ka ko abɔru
torarun sõ.
4 U yeni kuawa kpa su ka gea ko ye
wooda ya yiiremɔ, bɛsɛ be sa sĩimɔ win
Hunden dam sɔɔ, n ɲ̀ mɔ bɛsɛn daan
dam sɔɔ.
5 Domi be ba sĩimɔ ben daan dam
sɔɔ, beya ba ben daagia bwisikumɔ.
Adama be ba sĩimɔ Gusunɔn Hun-
den dam sɔɔ, beya ba Hundegia
bwisikumɔ.
6 À n wunɛn daagia bwisikumɔ,
gɔɔwa yen kɔkɔrɔ. À n maa Hundegia
bwisikumɔ, wãaru ka alafiawa
wunɛgia.
7 Domi be ba ben daagia bwisikumɔ
ba kua Gusunɔn yibɛrɛba. Ba ɲ̀
Gusunɔn wooda mɛm nɔɔwammɛ, ba
ɲ̀ mam kpɛ̃.
8 Be ba ben daan wãaru wãa, ya ɲ̀
koorɔ bu Gusunɔ wɛ̃re.
9 Adama bɛɛ, i ɲ̀ maa bɛɛn daan
wãaru wãa ma n kun mɔ Gusunɔn
Hundegiru yèn sõ win Hunde u wãa
bɛɛ sɔɔ. Wunɛ wi a kun Kirisin Hunde
mɔ, a ɲ̀ sãa wigii.
10 N n mɛn na, Kirisi ù n wãa bɛɛ
sɔɔ, baa bɛɛn wasi yì n gu torarun sõ,
bɛɛn hunde ya wasi yèn sõ i gem wa
Gusunɔn mi.
11 Gusunɔ wi u Yesu seeya gɔrin di,
win Hundewa wãa bɛɛ sɔɔ. Yen sõna
wi u Yesu Kirisi seeya gɔrin di u koo
maa bɛɛn wasi gɔɔgii wãaru wɛ̃ saa win
Hunden min di, wi u wãa bɛɛ sɔɔ.
12 N n mɛn na, nɛgibu, sa dibu nɛni,
adama n ɲ̀ mɔ daagibu sa n ka bɛsɛn
daan kĩru mɛm nɔɔwammɛ.
13 Domi ì n bɛɛn wasin kĩru mɔ̀ i
ko gbi, adama ì n bɛɛn wasin kĩrun
kookoosu deri ka Hunde Dɛɛron
somiru i ko n wãa.
14 Domi be Gusunɔn Hunde u
kparamɔ, beya ba Gusunɔn bibu.
15 Domi ba ɲ̀ bɛɛ hunde kã ye ya koo
bɛɛ ko yobu kpa i n ka kpam nande.
Adama ba bɛɛ Hunde kãwa wi u bɛɛ
kua Gusunɔn bibu, ma ka win dam sa
Gusunɔ sokumɔ Baaba.
16 Gusunɔn Hunden tii u bɛsɛn
hunde sõɔmɔ ma sa sãa win bibu.
17 Tɛ̃ yèn sõ sa sãa win bibu sa maa
sãa tubi diobu, ma sa ko win tubi bɔnu
ko ka Kirisi sannu, domi sà n Kirisin
nɔni swãaru bɔnu kua, sa ko maa win
yiiko bɔnu ko.

Yiiko ye ya sisi

18 Na ɲ̀ saa yenin nɔni swãaru garisi
gãanu yiiko ye sa ko ra wan sõ.
19 Taka koora kpuro ya diira saa
yu na yè sɔɔ Gusunɔ u koo win bibu
terasia.
20 Domi u taka koora kpɛ̃ɛ kam
kobun swaa sɔɔ, n ɲ̀ mɔ yen tiin gõru
kĩrun sõ, win kĩrun sõna. Adama yĩiyɔ
bini bu wãa,
21 ma ba koo ra taka kooran tii yakia
saa kam kobun yorun di, kpa yu ka
Gusunɔn bibun tii mɔɔ yiikogiru bɔnu
ko.
22 Sa yɛ̃ ma sere ka tɛ̃ taka koora
kpuro ya kpasa wɔri mɔ̀wa ka
wuriribu nge marubun wuriribu.
23 Adama n ɲ̀ mɔ taka koora tɔna,
bɛsɛn tii bɛsɛ be Gusunɔ u suna bura
sanam mɛ u sun Hunde Dɛɛro kã, sa
maa kpasa wɔri mɔ̀ bɛsɛn tii sɔɔ sa n
ka mara sere Gusunɔ ù n bɛsɛn wasi
yakia mam mam, u ka sõɔsi ma sa kua
win bibu.
24 Domi faaba ya sãa bɛsɛgia, adama
sa gina wãa yen yĩiyɔbu sɔɔ. Sà n
waamɔ ye sa yĩiyɔ, yĩiyɔbu kun maa
wãa. Ye tɔnu waamɔ u ko n maa ye
yĩiyɔ?

25 Adama sà n gãanu yĩiyɔ ni sa
ɲ̀ waamɔ, sa ko n nu marawa ka
tɛmanabu.
26 Nge mɛya maa Hunde Dɛɛro u ra
sun somi bɛsɛn dam sariru sɔɔ, domi
sa ɲ̀ yẽ ye n weenɛ su Gusunɔ kana.
Adama Hunde wi, u ra nùn kanɛ bɛsɛn
sõ ka kpasa wɔri ye ya ɲ̀ ka nɔɔ gerurɔ.
27 Gusunɔ wi u ra tɔmbun gõrusu
tubu, u maa yẽ ye Hunde wi, u
bwisikumɔ yèn sõ ka win kĩra Hunde
wi, u ra n nùn kanamɔ naanɛ
dokeobun sõ.
28 Domi sa yẽ ma baayere kpuro
sɔɔ ye ya ra tɔnu deemɛ, Gusunɔ u
sɔmburu mɔ̀ u ka bu gea kua be u soka
win himba sɔɔ, ma ba nùn kĩ.
29 Domi be u yẽ yellun di u maa bu
gɔsa u yi bu ka ko win Biin weenasibu,
kpa win Bii u ka ko yeruma wɔnɔ
dabirugii.
30 Nge mɛya be u gɔsa u yi, u maa bu
soka. Be u soka mi, u maa bu gem wẽ.
Be u gem wẽ u maa ka bu win yiiko
bɔnu kua.

Gusunɔn kĩrun kpãaru

31 N n mɛn na, mba sa ko gere ka gari
yi. Gusunɔ ù n sãa bɛsɛgii, wara koo ka
sun yibɛrɛ tɛɛru ko.
32 Gusunɔ wi u kun win tiin Bii tii
yiiye, adama u nùn wẽ bɛsɛ kpuron sõ,
u ɲ̀ koo maa sun kpuro kẽ ka Bii wi
sannu kɔsiaru sari?
33 Wara koo tɔmbu durum mani be
Gusunɔ u gɔsa. Sari, domi Gusunɔn
tiiwa u ra tɔnu gem wẽ.
34 Wara koo bu taarɛ wẽ. Sari, domi
Kirisi Yesu u gu u maa seewa gɔrin di
u wãa Gusunɔn nɔm geuɔ. Wiya u ra
maa Gusunɔ kanɛ bɛsɛn sõ.
35 Wara u koo kpĩ u sun karana ka
Kirisin kĩru. Tõya? Wahala? Nɔni
swãaru? Gõɔru? Tereru? Kari?
Takobi?
36 Nge mɛ ba yorua,
"Wunɛn sõna ba sun goomɔ tõru
baatere.
Ba sun mɛɛra nge yãa ni ba koo saka."
37 Adama ye kpuro sɔɔra sa nasara wa
mam mam saa win min di wi u sun
kĩa.
38 Domi na yẽ kam kam ma gɔɔ
ka wãaru ka wɔllun gɔradoba ka
wɛrɛkunu ka saa yeni, ka saa ye ya sisi,
ka wɔllun yiikogibu,
39 ka ye ya wãa wɔllɔ, ka ye ya wãa tem
sɔɔwɔ, ka taka koora gaa, yen gaa kun
kpẽ yu sun karana ka Gusunɔn kĩru te
ta sõɔsira Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni sɔɔ.

9

Gusunɔ ka Isireliba

1 Nɛ Kirisigiiwa na gem gerumɔ, na
ɲ̀ weesu mɔ̀. Nɛn gõru ga man yen
seeda diiyammɛ saa Hunde Dɛɛron
min di.
2 Nɛn bweserun wɔnwɔndu ta man
mɔ̀ baadomma. Yen sõna nɛn gõru ga
sankire gem gem.
3 N n ko n kooran na, kon daa de
bu man bõrusi kpa bu man karana ka
Kirisi ben sõ.
4 Ba sãa Isireliba, be Gusunɔ u gɔsa
bu ka ko win bibu. Beya u win yiikon
girima sõɔsi. Beya u ka arukawaniba
bɔkua. U bu wooda wẽ. Bera u sõɔsi
mɛ ba koo nùn sãasina. U maa bu nɔɔ
mwɛɛnu kua.
5 Ba sãa be Gusunɔ u gɔsa yellun
di. Ben bweseru sɔɔn diya Kirisi wi
u kpuro kere u yara nge tɔnu. U maa
sãa Gusunɔ wi n weenɛ bu siara ka
baadommaɔ. Ami.
6 Na ɲ̀ gerumɔ ma Gusunɔn gari yi
kam wɔruma. Domi be ba mara Isire-
liba n ɲ̀ mɔ be kpuro ba sãa Isireliba
Gusunɔn mi.
7 N ɲ̀ maa mɔ be kpuro be ba marura
Aburahamun min di beya ba sãa win
bibu Gusunɔn mi. Domi Gusunɔ u
Aburahamu sõɔwa u nɛɛ, "Isakin biba
ba koo soku wunɛn bweseru."
8 Yen tubusiana, n ɲ̀ mɔ be ba
mara ka wasin baa beya Gusunɔgibu,
adama bii bèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u
kua beya u garisi Aburahamun bwe-
seru.
9 Gari yi wee, yi Gusunɔ u ka
nɔɔ mwɛɛ te kua. U nɛɛ, "Gasɔkun
amadaare kon wurama, yen biru
Saaraa koo bii tɔn durɔ ma."
10 N ɲ̀ mɛ tɔna, Rebekan bibu yiru
ba tundo turo mɔ, wiya bɛsɛn sikado
Isaki.
11-12 Adama Gusunɔ u ra tɔmbu
gɔsiwa win himba sɔɔ, n ɲ̀ mɔ ben
kookoosun sõ, adama ka win sokura.
U ka sõɔsi ma u win himba ye swĩi, u

Rebeka sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Mɔɔ u koo win
wɔnɔ wiru kpĩiya.” U ye gerua Rebeka
u sere win bibu mara sanam mɛ ba ɲ̀
gea ɲ̀ kun mɛ kɔ̃sa koore.
13 Nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari
sɔɔ, “Na Yakɔbu kĩa adama na Esau
yina.”
14 N n mɛn na, mba sa ko gere.
Gusunɔ u sãawa gem sarirugii? Aawo,
baa fiiko.
15 Domi u Mɔwisi sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
“Wìn wɔnwɔndu na mɔ, wiya kon
wɔnwɔndu kua. Wi na maa ka duure,
wiya na kon ka duura.”
16 Nge mɛya n ɲ̀ sãa goon kĩrun baa,
n ɲ̀ maa goon sɔmburun baa, adama
Gusunɔn wɔnwɔndun baawa.
17 Domi ba yorua ma Gusunɔ u
Egibitin sunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Yenin sɔ̃na
na nun seeya, kpa n ka nɛn dam sɔ̃ɔsi
wunɛ sɔɔ, kpa nɛn yĩsiru tu ka nɔɔra
handunia kpuro sɔɔ.”
18 Nge mɛya wi u kĩ u wɔnwɔndu
kua u ra nùn wɔnwɔndu kue, wi u
maa kĩ u gɔ̃ru bɔbiasia u ra nùn gɔ̃ru
bɔbiasie.

Gusunɔn mɔru

ka win wɔnwɔndu

19 N n mɛn na, kaa man bikia a nɛɛ,
mban sɔ̃na u maa taarɛ waamɔ tɔnu
sɔɔ. Wara koo kpĩ u win kĩru yina.
20 Adama wara ra n wunɛ tɔnu, a
sere ka Gusunɔ sikirina. Mɔndu ta
koo mɔmɔ bikia tu nɛɛ, mban sɔ̃na u tu
kua mɛ?
21 Mɔmɔ kun dam mɔ sɔndun wɔllɔ?
Ka sɔn tee te, u ɲ̀ kpɛ̃ u tooru ko ka maa
weke te ba ra swɛ̃?
22 Mba i yɛ̃ i ko gere Gusunɔn sɔ̃. U
kĩ u win dam ka win mɔru sɔ̃ɔsi. Yen
sɔ̃na u ka bu tɛmana be ba koo kam ko
win mɔrun sɔ̃.
23 U kua mɛ u ka sun win yiikon
kpãaru sɔ̃ɔsi, bɛsɛ be u wɔnwɔndu
kua, bɛsɛ be u sɔɔru kua yellun di su
ka win yiiko wa,
24 bɛsɛ be u soka n ɲ̀ mɔ Yuuban su-
unu sɔɔn di tɔna, ka maa tɔn tukobun
suunu sɔɔn di.
25 Yeniwa Gusunɔ u gerua win sɔmɔ
Oseen tireru sɔɔ. U nɛɛ,
“Tɔn be ba ɲ̀ daa sãa nɛgibu,
kon bu soku nɛn tɔmbu.
Bwese te na ɲ̀ daa kĩɛ,
kon tu soku nɛn kĩnasiru.
26 Yam mi ba raa maa bu sɔ̃ɔwa ba nɛɛ,
ba ɲ̀ sãa nɛn tɔmbu,
miya ba koo bu soku
Gusunɔ Yinni wason bibu.”
27 Ma Gusunɔn sɔmɔ Esai u nɔɔgiru
sua u gerua Isireliban sɔ̃ u nɛɛ, “Baa
Isireliba bà n dabia, nge nim wɔ̃kun
yanim, ben sukum tɔnawa koo faaba
wa.
28 Domi Gusunɔ koo yande win gere
yibia mam mam handunia sɔɔ ye u raa
gɔ̃ru doke.”
29 N sãawa nge mɛ Esai u raa gerua u
nɛɛ,
“Gusunɔ, wɔllu ka tem Yinni ù kun
daa sun bweseru tie,
sa ko raa kowa nge Sodomu.
Sa ko raa ka Gomɔra weena.”

Isireliba ka Labaari gea

30 N n mɛn na, mba sa ko gere. Tɔn
tuko be ba ɲ̀ daa kasu bu gem wa
Gusunɔn mi, ba gem wa naanɛ doke-
bun saabu.
31 Adama Isireliba be ba kasu bu
wooda swĩi bu ka gem wa Gusunɔn
mi, ba ɲ̀ mu wa.
32 Mban sɔ̃na. Yèn sɔ̃ ba ɲ̀ mu kasu
ka naanɛ dokebu, ma n kun mɔ ka
sɔma. Ba sokura kpee sokuratii te sɔɔ,
33 tèn gari ba yorua ba nɛɛ,
“N wee, na kpee sokuratiru dokemɔ
Siɔniɔ,
kpee te ta ra torasie.
Adama wi u nùn naanɛ doke u ɲ̀
sekuru wasi.”

10

1 Nɛgibu, ye na kĩ ka nɛn gɔ̃ru kpuro
ka ye na ra n Gusunɔ kanamɔ, yeya
nɛn bweseru tu faaba wa.
2 Domi na bu seeda yeni diiyammɛ,
ba hania mɔ Gusunɔn sɔ̃, adama yɛ̃ru
sari.
3 Ba ɲ̀ swaa yɛ̃ ye Gusunɔ u ra ka
tɔnu gem wɛ̃, ma ba swaa kasu bu
ka ben tiin gem yara. Yen sɔ̃na ba ɲ̀
Gusunɔn gem swaa wiru kpĩiyɛ.
4 Domi Kirisiwa sãa woodan kɔkɔrɔ
kpa baawure wi u nùn naanɛ doke u
gem wa Gusunɔn mi.

Faaba sãa baawuregia

wi u Yinni naanɛ doke

5 Domi Mɔwisi u yorua u nɛɛ, “tɔnu
wi u gea mɔ̀ ye wooda ya yiiremɔ, gea
yen min diya u koo wãaru wa”.
6 Adama nge mɛ ba koo tɔnu gem wɛ̃
naanɛ dokebun sɔ̃, yen gari wee, “A ku
gere wunɛn gɔ̃ruɔ a nɛɛ, wara u koo
yɔ Gusunɔ wɔllɔ.” Yen tubusiana, u ka
Kirisi sarasiama.
7 A ku maa gere, “Wara u koo du
tem sɔɔwɔ.” Yen tubusiana, u ka Kirisi
seesia gɔrin di.
8 Adama mba gari yi, yi gerua.
Yi nɛɛwa, “Gusunɔn gari yi, yi wãa
wunɛn turuku, yi mam wãa wunɛn
nɔɔwɔ ka wunɛn gɔ̃ruɔ.” Yi sãawa
naanɛ dokebun gari yi sa waasu mɔ̀, yi
yi nɛɛ,
9 à n ka wunɛn nɔɔ wura ma Yesu
sãawa Yinni, ma a naanɛ doke wunɛn
gɔ̃ruɔ ma Gusunɔ u nùn seeya gɔrin di,
kaa faaba wa.
10 Domi gɔ̃ru sɔɔra tɔnu u ra naanɛ
doke, u ka gem wa Gusunɔn mi, nɔɔwa
ba ra maa ka seeda di bu ka faaba wa.
11 Nge mɛ ba yorua Gusunɔn gari
sɔɔ ba nɛɛ, “Baawure wi u nùn naanɛ
doke, u ɲ̀ sekuru wasi.”
12 Domi wunanabu sari Yuuba ka
tɔn tukobu sɔɔ. Be kpuro Yinni
turowa ba mɔ. Win dukia maa sãa be
ba nùn sokumɔ kpurogia.
13 Domi ba yorua ba nɛɛ, “Baawure
wi u Yinnin yĩsiru soka, u koo faaba
wa.”
14 Adama amɔna ba koo ka nùn
soku, bà kun nùn naanɛ doke. Amɔna
ba koo maa ka naanɛ doke bà kun win
gari nɔɔre. Amɔna ba koo maa nɔ goo
ù kun gari yi waasu koore.
15 Amɔna ba koo ka gari yi waasu ko
goo ù kun bu gɔre. Nge mɛ ba yorua,
“Anna a ben naarun dobu nɔ be ba
Labaari gea kparamɔ.”
16 Adama n ɲ̀ be kpuro ba Labaari
gea wura, domi Gusunɔn sɔmɔ Esai u
nɛɛ, “Yinni, wara u naanɛ doke ye sa
nɔɔsia.”
17 Nge mɛya naanɛ dokebu bu wee
ye tɔnu nɔɔmɔn di. Ye tɔnu nɔɔmɔ, ya
maa sãawa Kirisin gari.
18 Adama na bikiamɔ, ka geema ba ɲ̀
nɔɔre ro? Ba nua. Domi ba yorua,
“Nɔɔ ge, ga nɔɔra tem kpuro sɔɔ,
ma gari yi, yi tura sere handunian
nɔrɔ.”
19 Na bikiamɔ kpam, Isireliba ba ɲ̀
yɛ̃ ro? Gbiikaa, Mɔwisi u yorua, ma
Gusunɔ u nɛɛ,
“Na kon bɛɛn nisinu seeya ka bwese te
i ɲ̀ garisi gãanu.
Kon maa bɛɛn mɔru seeya ka bwese
bwisi sarirugiru.”
20 Yen biru Esai u yorua ka toro sindu
ma Gusunɔ u nɛɛ,
“Be ba ɲ̀ man kasu ba man wa.
Na maa bu nɛn tii sɔ̃ɔsi be ba ɲ̀ man
bikiamɔ.”
21 Adama u maa yorua Isireliban sɔ̃ ma
Gusunɔ u nɛɛ, “Na tɔn be ba ra n man
seesimɔ nɔma gãri tɔ̃ru kpuro.”

11

Gusunɔ u ɲ̀ Isireliba yinɛ

1 N n mɛn na, na bikiamɔ, Gusunɔ
u win tɔmbu yinawa? Aawo. Su
ku wa mɛ. Domi nɛn tii na sãa
Isirelin bii, Aburahamun sikadobu
Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ.
2 Gusunɔ u ɲ̀ win tɔmbu yinɛ be u
gia yellun di. Nge i ɲ̀ yɛ̃ ye ba yorua
Gusunɔn gari sɔɔ sanam mɛ Eli u ka
Isireliban taarɛ da Gusunɔn mi? U nɛɛ,
3 “Yinni, ba wunɛn sɔmɔbu go ba
wunɛn yãku yenu surura. Nɛ turowa
na tie, ba maa kasu bu man hunde
wuna.”
4 Adama mba Gusunɔ u wisa. U nɛɛ,
“Na nɛn tii tɔmbu nɔrɔbun suba nɔɔba
yiru (7.000) derie, be ba kun yiirare
bũu wi ba mɔ̀ Baalin nuurɔ.”
5 Mɛya n maa sãa saa yeni sɔɔ. Ben
sukum wãa be Gusunɔ u gɔsa win
durom sɔ̃.
6 U bu gɔsawa durom sɔ̃, n ɲ̀ mɔ ben
sɔman sɔ̃. Ma n kun mɛ, durom kun
maa sãa durom.
7 N n mɛn na, mba sa ko gere. Isire-
liba wee, ba ɲ̀ wa ye ba kasu. Ben be
Gusunɔ u gɔsa, beya ba wa. Be ba tie
ba gɔ̃ru bɔbia.
8 Nge mɛ ba yorua, “Gusunɔ u ben
laakari sikarisia. U bu nɔni wɛ̃ yi ba ɲ̀
kpɛ̃ bu ka yam wa. U maa bu swasu wɛ̃
si ba ɲ̀ kpɛ̃ bu ka gari nɔ sere ka gisɔ.”
9 Ma Dafidi u nɛɛ,
“Kpa ben tɔ̃ɔ baka dim mu de bu tora
kpa bu yina mwaara,

kpa bu sɛɛyasiabu wa bi bu ka bu
dɛnde.
10 A de ben nɔni yi wukiri bu ku ka wa.
Kpa a de ba n bu taare ka
baadommaɔ.”
11 Yen sɔ̃na na bikiamɔ, sanam mɛ
Isireliba ba sokura, ba wɔrumawa
mam mam? Su ku wa mɛ. Ben
torarun saabuwa tɔn tukobu ba faaba
wa, kpa ben nisinu nu ka se.
12 Tɛ̃ Isireliban toraru tà n ka
handuniagibu hunden dukia naawa,
ben kaarabu bù n maa tɔn tukobu
kua gãa mɔwɔbu, anna yen domarun
kpãaru ta ko n nɛ bà n wura nge mɛ ba
raa sãa.

Tɔn tukobun faaba

13 Na ka bɛɛ gari mɔ̀, bɛɛ tɔn tukobu.
Nɛ wi na sãa gɔro tɔn tukobun mi, na
nɛn sɔmburu bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ
14 n ka nisinu seeya ǹ n koo koora
nɛn bweserun suunu sɔɔ kpa n ben
gabu faaba ko.
15 Geema sanam mɛ Gusunɔ u bu
deri ya dera u ka handuniagibu nɔɔ tia
kua. Tɛ̃, mba n ko n sãa ù n wure u
kpam bu mwa. N ǹ wãaru gɔribun sɔ̃?
16 I yɛ̃ ma bà n pɛ̃ɛ kuse teeru
Gusunɔ wɛ̃, pɛ̃ɛ ye ya tie ya kua
Gusunɔgia. Dãrun gbina yà n sãa
Gusunɔgia, mɛya maa ka ten kãasiɔ.
17 Adama bà n kãasi gɛɛ bɔɔra olifin
dãa gbaarugirun di, ma ba wunɛ wi
a sãa yakasun dãrun kãasa gɛrɛfe kua
yin ayerɔ, ma a ka olifin dãa ten
gbinan dam bɔnu mɔ̀,
18 a ku kãasi yi woo kanɛ. À n woo
kanamɔ, a yaayo ma n ǹ wunɛ a gbina
sɔɔwa, gbina ya nun sɔɔwa.
19 Kaa nɛɛ, ba kãasi yi bɔɔrawa bu ka
nun gɛrɛfe ko.
20 Geema, ba yi bɔɔra naanɛ dokebu
sarirun sɔ̃, ma a yɔ̃ naanɛ dokebun
sɔ̃. A ku woo kana, adama a bɛrum
koowo.
21 Gusunɔ ù kun kãasi gbiikii deri,
wuna u koo sere deri?
22 N n mɛn na, a Gusunɔn tɔn geeru
ka maa win sɛ̃sɔ mɛɛrio. U sɛ̃ ka be ba
wɔruma, adama u sãa tɔn geo wunɛn
mi, à n gesi yɔ̃ dim dim win tɔn geeru
sɔɔ. Ma n kun mɛ, ba koo maa wunɛn
tii bura.
23 Be maa, bà n ben naanɛ dokebu
sariru deri, ba koo bu gɛrɛfe ko mi
ba raa wãa domi Gusunɔ u koo kpĩ u
kpam bu gɛrɛfe ko.
24 Bà n nun bura saa olifin dãa
yakasugirun di, ma ba nun gɛrɛfe kua
ka olifin dãa gbaarugiru, ye n kun ka
nun weenɛ, ǹ n mɛn na, n ǹ sɛ̃ bu ka
kãasi yi gɛrɛfe ko yin tiin dãru sɔɔ.

Isireliba ba koo faaba wa

25 Nɛgibu, asiri gaa wãa ye na kĩ i
n yɛ̃, kpa i ku ka tii garisi bwisigibu.
Asiri ye wee. Isireliba gabu ba gina
gɔ̃rusu bɔbia sere tɔn tukobun geeru
tu ka yibu faaba sɔɔ.
26 Nge mɛya Isireliba kpuro ba koo
faaba wa, nge mɛ ba yorua,
“Yakio u koo na saa Siɔnin di.
Kpa u Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sariru
wuna
saa Yakɔbun bweserun di.
27 Yeniwa arukawani ye kon ka bu
bɔke
sanam mɛ kon ben toraru wuna.”
28 Sà n Labaari gean gari laakari
kua, ba sãa Gusunɔn yibɛrɛba bɛɛn
sɔ̃. Adama sà n Gusunɔn gɔsiru
laakari kua, ba sãa win kĩnasibu ben
sikadoban sɔ̃.
29 Domi Gusunɔ ù n tɔnu soka, u nùn
sokawa. U n nùn kɛ̃ru wɛ̃, u nùn wɛ̃wa.
U ku ra gɔ̃ru gɔsie.
30 Nge mɛ bɛɛ, i ǹ daa Gusunɔ mɛm
nɔɔwɛ, adama tɛ̃ ba bɛɛ wɔnwɔndu kua
ben mɛm nɔɔbu sarirun sɔ̃.
31 Nge mɛya maa ben tii, ba ǹ mɛm
nɔɔmɔ tɛ̃, kpa bu ka wɔnwɔndu wa nge
mɛ bɛɛ i wɔnwɔndu wa.
32 Domi Gusunɔ u tɔmbu kpuro
kɛnisi mɛm nɔɔbu sariru sɔɔ, kpa u ka
be kpuro wɔnwɔndu kua.

Gusunɔn kpãaru

33 Anna a Gusunɔn dukia ka win
bwisi ka win yɛ̃run dukum wa! Goo
kun kpɛ̃ u win himba tubu. Goo kun
maa kpɛ̃ u win swɛɛ gia.
34 Ka geema ba yorua,
“Wara u Yinnin bwisikunu yɛ̃.
Wara u nùn bwisi kɛ̃ɛre.
35 Wara u gbia u nùn gãanu kɛ̃ɛre,
u n ka sere nin kɔsire yĩiyɔ.”
36 Domi wiya kpuron wiru, win min
diya kpuro naamɔ, ma kpuro wãa win

sɔ̃. Wigia yiiko sere ka baadommaɔ. Ami.

12

Wãa kpaa

te ta Gusunɔn wãaru wãa

1 Yen sɔ̃, nɛgibu na bɛɛ kanamɔ wɔnwɔn te Gusunɔ u bɛɛ kuan saabu, i bɛɛn wasi nùn yiiyo nge yãku wasiru te ta kun serere gaa mɔ, te ta koo nùn wɛ̃re. Yeya ya sãa bɛɛn sãa geeru.

2 I ku maa ka tɛ̃n tɔmbu weena, adama i kɔsio ka bwisiku kpaanu kpa i ka wunana ye n sãa Gusunɔn kĩru. Yeya ya gea sãa, ya maa wã, ma ya yiba.

3 Durom mɛn saabu mɛ ba man wɛ̃ na bɛɛn baawure sɔ̃ɔmɔ, u ku tii garisi n kere nge mɛ n weenɛ u tii garisi, adama bɛɛn baawure u tii garisio dee dee nge mɛ Gusunɔ u nùn naanɛ dokebu kã bu nɛ.

4 Domi wasi tee yi doo dooka dabinu mɔ, ma yen baayere ya yen sɔmburu mɔ nɛnnɛnka.

5 Nge mɛya, baa sà n dabi, sa sãa wasi tee Kirisi sɔɔ, ma sa gbinnɛ nge wasi teen doo dooka.

6 Sa kɛ̃ɛ nɛnnɛnka mɔ ni nu weenɛ su dendi nge mɛ Gusunɔ u sun kã win durom sɔɔ. N n Gusunɔn gari gerubun kɛ̃run na, su ka tu dendi nge mɛ bɛsɛn naanɛ dokebu nɛ.

7 N n nɔɔribun na, su ko ka nuku tia. Wi u sãa sɔ̃ɔsio, u win sɔ̃ɔsibu yibio.

8 Wi u tɔmbu dam kɛ̃mɔ, u ku wɛ̃ra. Wi u kɛ̃nu wɛ̃ɛmɔ, u wɛ̃ɛyɔ ka gɔ̃ru tia. Wirugii u win sɔmburu ko ka hania. Wi u wɔnwɔndu mɔ̀, u koowo ka nuku dobu.

9 I ku de bɛɛn kĩru ta n murafitiru mɔ. I kɔ̃sa dɛsirario, kpa i gea mani dim dim.

10 I n kĩanɛ nge wɔnɔ ka mɔɔ. I n kookari mɔ̀ i ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛna.

11 I ku de bɛɛn hania yu kaara. I n Yinni sãamɔ ka kĩru.

12 I yɛ̃ɛrio bɛɛn yĩiyɔbun sɔ̃. I tɛmanɔ nɔni swãaru sɔɔ. I ku wasira ka kanaru.

13 I naanɛ dokeobu wɛ̃ɛyɔ yèn bukata ba mɔ. I n da sɔbu yaarɛ ko.

14 I bu domaru kuo be ba bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔ. I ku bu bɔ̃rusi.

15 I ka bu nuku dobu koowo be ba nuku dobu mɔ̀, kpa i ka bu swĩ be ba sumɔ.

16 I n wãa nɔɔ tia sɔɔ sannu. I ku de tii suabun bwisikunu nu n bɛɛ wãasi adama i koosio tii kawabun bera gia. I ku tii garisi bwisigibu.

17 I ku goo kɔ̃sa kɔsie. I gea kasuo tɔmbu kpuron nɔni sɔɔ.

18 N n koo koora, i de i n nɔɔ nɛ ka tɔnu baawure nge mèn nɔru i ko kpĩ.

19 Kĩnasibu, i ku maa mɔru kɔsia bɛɛn tii, adama i de Gusunɔ u bɛɛ mɔru kɔsia, domi ba yorua, Gusunɔ u nɛɛ, “Wiya u koo bu mɔru kɔsie. Kpa u bu sɛɛyasia.”

20 Ba maa yorua, “Gɔ̃ɔru tà n wunɛn yibɛrɛ mɔ̀, a nùn dĩanu kɛ̃ɛyɔ u di. Nim nɔru gà n nùn mɔ̀, a nùn nim kɛ̃ɛyɔ u nɔ. Domi à n kua mɛ, a nùn dɔ̃ɔ sɔbiwa mi.”

21 A ku de kɔ̃sa yu nun kamia, adama a kɔ̃sa kamiɔ ka gean kobu.

13

Bɛsɛn wii kpĩibu

tem yɛ̃robun mi

1 Kpa baawure u n tem yɛ̃robu wiru kpĩiyɛ domi tem yɛ̃ro sari wi u kun wãa ka Gusunɔn yɛ̃ru. Tem yɛ̃ro be ba maa wãa, Gusunɔwa u bu kua.

2 Yen sɔ̃na, wi u tem yɛ̃ron gari yina, u yinawa ye Gusunɔ u yiire. Be ba maa yinamɔ, ba ben tii taarɛ kasuammɛwa.

3 Domi tɔnu ù n gea mɔ̀, u ṅ ko n tem yɛ̃ron bɛrum mɔ, ma n kun mɔ ù n kɔ̃sa mɔ̀. À kun kĩ a n tem yɛ̃ron bɛrum mɔ, a gea koowo, kaa win nɔnu geu wa.

4 Tem yɛ̃ro u Gusunɔn sɔmburu mɔ̀wa wunɛn gean sɔ̃. Adama à n kɔ̃sa mɔ̀, a bɛrum koowo yèn sɔ̃ u ṅ takobi nɛni kam. U sãawa Gusunɔn sɔm kowo u ka be ba kɔ̃sa mɔ̀ mɔru kɔsie.

5 Yen sɔ̃na tilasi tɔnu u wiru kpĩ, n ṅ mɔ sɛɛyasiabu tɔnan sɔ̃, adama yèn sɔ̃ win gɔ̃ru ga koo nùn taarɛ wɛ̃.

6 Yen sɔ̃na i maa wɔ̃ɔ gobi kɔsiamɔ. Domi be ba tem nɛni, Gusunɔn sɔm kowoba ba sãa ba maa tu tii wɛ̃ mam mam.

7 I baawure kɔsio ye n ka nùn weenɛ. I bu wɔ̃ɔ gobi kɔsio be n weenɛ i kɔsia. I bu gbererun gobi kɔsio be n weenɛ i kɔsia. I bu nasio be n weenɛ i nasia. I bu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ be n weenɛ i bɛɛrɛ wɛ̃.

A wunɛn tɔnusi kĩɔ

8 I kun goon dibu nɛni ma n kun mɔ i n kĩanɛ, domi wi u win tɔnusi kĩ u wooda yibiawa.

9 Domi wooda yeniba be ba nɛɛ, "I ku ra sakararu ko, i ku ra tɔnu go, i ku ra gbɛni, i ku ra binɛ ko," ka wooda kpuro ye ya tie, ya wãa gari yini sɔɔ mi ba nɛɛ, "A wunɛn tɔnusi kĩɔ nge wunɛn tii tii."

10 Kĩru ta ku ra de goo u win tɔnusi kõsa kue. Yen sõna kĩru ta wooda yibiamɔ.

Sa n Kirisin naaru mara

11 N weenɛ i ko mɛ yèn sõ i yɛ̃ saa yè sɔɔ sa wãa mini. N den tura i yanda, domi bɛsɛn faaba ya turuku sãa tɛ̃, n kere dɔma te sa gbia sa naanɛ doke.

12 Wɔ̃kura tonda, yam sãrera turuku kua. Yen sõ, su wɔ̃kurun kookoosu deri kpa su yam bururam tabu yãnu sebe.

13 Su sĩ dee dee nge mɛ ba ra sĩ sɔ̃ɔ sɔɔ, sa kun akanu mɔ dibu ka nɔrubu sɔɔ, sa kun kurɔ damaru ka binɛ baka mɔ, kpa su ku nɔɔ gɔmunu ka nisinu ko.

14 Adama i Yinni Yesu Kirisin daa sebuo, kpa i ku bɛɛn tiin daan bwisikunu ko i ka yen binɛ wuna.

14

A ku wunɛn naanɛ dokeosi siri

1 I de u du bɛɛ sɔɔ wi u kun dam mɔ naanɛ dokebu sɔɔ. I ku win bwisikunu sikirinɛ.

2 Wini yĩiyɔ ma u koo kpĩ u kpuro di. Wiɔnɔ wi u kun dam mɔ naanɛ dokebu sɔɔ, u ku ra yaa tem.

3 Wi u dimɔ u ku wi u kun dimɔ gɛm, kpa wi u kun dimɔ u ku wi u dimɔ taarɛ wɛ̃, domi Gusunɔ u yɛ̃ro wura.

4 Wara wunɛ a ka goon sɔm kowo taarɛ wɛ̃ɛmɔ. U n yõ nge ù n wɔruma, win yinnin gariya. Adama u koo yõra domi Yinni u dam mɔ u ka nùn yõrasia.

5 Wini u tõɔ teeru garisi n kere ni nu tie, wiɔnɔ u ni kpuro garisi nu nɛ. I de baawure u n yɛ̃ kam kam ye u mɔ̀.

6 Wi u tõru lasabu mɔ̀ u tu lasabu mɔ̀ Yinnin sõ. Wi u dimɔ, Yinnin sõna u dimɔ, yèn sõ u Gusunɔ siaramɔ. Wi u kun maa dimɔ, Yinnin sõna u ṅ dimɔ, u maa Gusunɔ siaramɔ.

7 Geema, sari bɛsɛ sɔɔ wi u wãa win tiin sõ, goo maa sari wi u gbimɔ win tiin sõ. Domi sà n wãa sa wãawa Yinnin sõ.

8 Sà n maa gu, sa guwa Yinnin sõ. N n mɛn na, sà n wasi, ṅ kun mɛ sà n gu, sa sãawa Yinnigibu.

9 Domi Kirisi u gu ma u seewa gɔrin di u ka ko gɔribu ka wasobun Yinni.

10 N n mɛn na wunɛ, mban sõna a wunɛn wɔnɔ taarɛ wɛ̃ɛmɔ. Wunɛ maa, mban sõna a wunɛn mɔɔ gɛmmɔ. Bɛsɛ kpurowa sa ko yõra Gusunɔn siri yerɔ.

11 Domi ba yorua,

"Yinni Gusunɔ u nɛɛ, sere ka nɛn wãaru,
dũuru baatere ta koo yiira nɛn wuswaaɔ.
Nɔɔ baagere ga koo maa man bɛɛrɛ wɛ̃."

12 Nge mɛya bɛsɛn baawure u koo wigia gere Gusunɔn wuswaaɔ.

A ku wunɛn naanɛ dokeosi torasia

13 Yen sõ, su ku maa sirina, adama i bwisikuo nge mɛ i ko ko, kpa i ku gãanu ko ni nu koo bɛɛgii torasia, ṅ kun mɛ ni nu koo nùn sura.

14 Na yɛ̃ kam kam saa Yinni Yesun min di ma gãanu sari ni nu kun dɛɛre nin tii, adama goo ù n gãanu garisi nge ni nu kun dɛɛre, yɛ̃ro sɔɔra nu ṅ dɛɛre.

15 À n gãanu di, ma ya wunɛgii bwisikunu kpɛ̃ɛ, a ṅ maa sĩimɔ kĩru sɔɔ. A ku de dĩa ni a dimɔ nu tɔnu kam koosia wìn sõ Kirisi u gu.

16 Ye ya sãa bura bɛɛ sɔɔ, i ku de bu yen kõsa gere.

17 Domi Gusunɔn bandu ta ṅ sãa dim ka nɔrubu ma n kun mɔ gem ka bɔri yɛndu ka nuku dobu saa Hunde Dɛɛron min di.

18 Wi u Kirisin wãaru wãa nge mɛ, u koo Gusunɔ wɛ̃re, tɔmba koo maa nùn siara.

19 Yen sɔ̃, su kasu ye n ka alafia
naamɔ ka ye sa ko ka tãsisiana.
20 A ku Gusunɔn sɔmburu
kpeerasia dĩanun sɔ̃. Geema, kpuro
n dɛɛre, adama n ɲ̀ wã tɔnu u gãanu di
ni nu koo de goo u tora.
21 N wã a ku yaa tem kpa a ku tam
nɔ, kpa a ku gãanu ko ni nu koo kpĩ nu
wunɛgii torasia.
22 Ye a naanɛ doke, a ye nɛnuɔ
wunɛn tiin sɔ̃ Gusunɔn wuswaaɔ. Doo
nɔɔrugiiwa wi u ɲ̀ tii taarɛ wɛ̃ɛmɔ ye u
bwisika u ko sɔɔ.
23 Adama wi u sika mɔ̀ ye u dimɔn sɔ̃,
u taarɛ mɔ, yèn sɔ̃ u ɲ̀ dimɔ ka naanɛ.
Kpuro ye tɔnu maa mɔ̀ naanɛ sariru
sɔɔ, torara.

15

A koowo ye n koo gabu dore

1 Tɛ̃ bɛsɛ be sa dam mɔ, n weenɛ su
be ba kun dam mɔn dam sariru sɔbe,
kpa su ku gɔsi ye n ko n sun dore bɛsɛ
tɔna.
2 Bɛsɛn baawure u de u ko ye n koo
win beruse dore, ye n koo maa nùn
gea kua, kpa u ka tãsi.
3 Domi baa Kirisin tii u ɲ̀ gɔsa ye n
da nùn dore, adama nge mɛ ba yorua,
u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, “Be ba nun
wɔmmɔ, ben wɔma wɔri nɛ sɔɔ.”
4 Kpuro ye ba yorua yellu, ba
yoruawa bu ka sun bwisi kɛ̃, kpa sa
n ka yĩiyɔbu mɔ saa Gusunɔn garin di
yi yi sun tɛmanabu ka dam kɛ̃mɔ.
5 Gusunɔ wi u tɛmanabu ka dam
kɛ̃nu wɛ̃ɛmɔ, u de i n nɔɔ nɛ bɛɛn tii
tiinɛ sɔɔ nge mɛ i wa Kirisi u kua.
6 Kpa bɛɛ kpuro i nɔɔ tia ko i ka nùn
bɛɛrɛ wɛ̃ sannu sannu wi u sãa bɛsɛn
Yinni Yesu Kirisin Baaba, ka maa win
Yinni.

Labaari gea

bwesenu kpuron sɔ̃

7 Yen sɔ̃, i n wuranamɔ nge mɛ Kirisi
u bɛɛ wura kpa i ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃.
8 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma Kirisi u kua
Yuuban sɔm kowo u ka nɔɔ mwɛɛnu
yibia ni ba baababa kua, kpa u sɔ̃ɔsi ma
Gusunɔ u sãa gemgii.
9 Kpa tɔn tukobu bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃
win wɔnwɔndun sɔ̃ nge mɛ win gari
gerua yi nɛɛ,
“Yen sɔ̃na, kon nun siara bwesenun
suunu sɔɔ.
Kpa n womu ko n ka wunɛn yĩsiru
bɛɛrɛ wɛ̃.”
10 Yi kpam nɛɛ,
“Bɛɛ tɔn tukobu,
i nuku dobu koowo ka win tɔmbu
sannu.”
11 Ma yi maa nɛɛ,
“Bɛɛ bwesenu kpuro,
i Yinni Gusunɔ siaro.
Bɛɛ handuniagibu kpuro,
i nùn bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ.”
12 Gusunɔn sɔmɔ Esai maa nɛɛ,
“Isain bweserun di,
goo u koo se nge dãa kpii pɔtura.
Kpa u ko tɔn tukobun sunɔ.
Kpa ba n yĩiyɔbu mɔ wi sɔɔ.”
13 Kpa Gusunɔ wi u sun yĩiyɔbu
wɛ̃ɛmɔ u bɛɛ nuku dobu kpuro ka bɔri
yɛndu kpuro yibia bɛɛn naanɛ doke-
bun sɔ̃ kpa i n yĩiyɔbu mɔ n bande saa
Hunde Dɛɛron dam di.

Pɔlu u yorua ka toro sindu

14 Nɛgibu, ɲ̀ n bɛɛn sɔ̃n na, na yɛ̃ kam
kam nɛn tii ma i tɔn geeru ka yɛ̃ru mɔ
ta kpã, i ko maa kpĩ i bwisi kɛ̃ɛna.
15 Ka mɛ, ka toro sinda na bɛɛ tire
ten gam ka gam yorua, n ka bɛɛ gari
yaayasia durom saabu mɛ Gusunɔ u
man kua
16 na ka sãa Kirisi Yesun sɔm kowo
tɔn tukobun sɔ̃. Na Gusunɔn Labaari
gean waasu mɔ̀ nge yãku kowo, kpa
tɔn tukobu ba n ka sãa yãku te ta koo
nùn wɛ̃re, te Hunde Dɛɛro u dɛɛrasia u
yi.
17 Yen sɔ̃, nge mɛ na gbinnɛ ka Yesu
Kirisi, n ka man nɛ n tii siara nɛn
sɔmburun sɔ̃ te na Gusunɔ kuammɛ.
18 Domi na ɲ̀ kãkɔ n gãanun gari
gere ma n kun mɔ ye Kirisi u kua nɛn
gari gerubu ka nɛn kookoosun di tɔn
tukobu bu ka Gusunɔ mɛm nɔɔwa.
19 U ye kua ka yĩrenu ka sɔm
maamaakiginun dam saa Hunde
Dɛɛron dam di. Nge mɛya saa
Yerusalɛmun di sere n ka da Iliri gia,
na Kirisin Labaari gean waasu kua na
ka sikerena.
20 Ma na kookari kua n ka Labaari
gea nɔɔsia mi ba ɲ̀ daa Kirisin yĩsiru
sokure, kpa n ku ka bani gabun
kpɛɛkpɛɛku wɔllɔ.

21 Adama nge mɛ ba yorua,
“Bèn mi ba ɩ̀ daa win gari gerure,
ba koo yam wa.
Be ba kun daa maa win baaru nɔɔre,
n ko n bu yeeri.”

Pɔlu u Romu daarun gari mɔ̀

22 Yeya ya man nɔn dabinu yinari na
ɩ̀ ka nɛ bɛɛn mi.
23 Adama tɛ̃ na ɩ̀ maa ayeru mɔ tem
mì sɔɔ n ka waasu ko, na maa kĩ n na
bɛɛn mi saa wɔ̃ɔ dabinun di
24 nà n dɔɔ Ɛsipani gia. Nà n sarɔ na
yĩiyɔ kon bɛɛ wa kpa n sɔ̃ɔ mɛɛru ko
bɛɛn mi. Yen biru kpa i man nɔma kɛ̃
n ka da tem mi.
25 Tɛ̃ na dɔɔ Yerusalɛmuɔ n ka naanɛ
dokeobu nɔɔri.
26 Domi Masedɔnigibu ka Gɛrɛkiba
ba gobi sɔkua ka kĩru, sãarobun sɔ̃ be
ba wãa naanɛ dokeobun suunu sɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
27 Ba kua ka kĩru, ya maa sãa ben
dibu. Domi Yuuba bà n ben hun-
den dukia bɔnu kua ka tɔn tukobu, n
weenɛ tɔn tukobun tii bu maa be nɔɔri
ka ben handunian dukia.
28 Nà n yeni kpa, nà n bu wɛ̃ ye ba
sɔkua, kon na bɛɛn mi na n ka sarɔ
Ɛsipani gia.
29 Na yɛ̃ ma nà n na bɛɛn mi, ka
Kirisin doma bakara kon ka na.
30 Nɛgibu, na bɛɛ hania koosiamɔ
bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin sɔ̃ ka Hunde
Dɛɛron kĩrun sɔ̃, i n ka man tabu mɔ̀ ka
kanaru.
31 I Gusunɔ kanɔ u man wɔra saa
naanɛ doke sarirugibun nɔman di be
ba wãa Yudeaɔ, kpa naanɛ dokeobu bu
kɛ̃ɛ te mwa ka nuku dobu te na ka dɔɔ
Yerusalɛmuɔ.
32 Nge mɛya na kon turi bɛɛn mi ka
nuku dobu yà n sãa Gusunɔn kĩru, kpa
n wɛ̃ra fiiko bɛɛn suunu sɔɔ.
33 Gusunɔ wi u alafia wɛ̃ɛmɔ, u n ka
bɛɛ kpuro wãa. Ami.

16

Pɔlu u tɔmbu tɔbirimɔ

1 Na bɛɛ bɛsɛgii Fɛbe tusiamɔ wi
u sãa Sankeren Yesun yigbɛrugibun
sɔm kowo.
2 I kurɔ wi mɔɔ Yinnin yĩsirun sɔ̃ nge
mɛ n weenɛ naanɛ dokeobun suunu
sɔɔ. Kpa i n nùn somimɔ ka bukata
kpuro ye u mɔ bɛɛn mi. Domi u tɔn
dabiru somi, ka maa nɛn tii.
3 I Pirisila ka Akilasi tɔbiri, be ba sãa
nɛn sɔm kowosibu Yesu Kirisi sɔɔ.
4 Ba ben wãaru wɛ̃ bu ka nɛn wãaru
wɔra. N ɩ̀ nɛ turo na bu siaramɔ,
ka maa tɔn tuko Yesun yigbɛnugibu
kpurowa ba bu siaramɔ.
5 I maa Yesun yigbɛru te ta ra mɛnnɛ
ben yɛnuɔ tɔbiri. I nɛn kĩnasi Epanɛti
tɔbiri wi u gbia u gɔ̃ru gɔsia Kirisin mi
Asin tem sɔɔ.
6 I Maari tɔbiri wi u sɔmburu kua
gem gem bɛɛn sɔ̃.
7 I maa nɛn temgibu Andoniku ka
Yunia tɔbiri ka be sa pirisɔm kua
sannu. Ba bɛɛrɛ baka mɔ gɔrobun su-
unu sɔɔ. Ba mam gbia ba kua Yesugibu
na sere kua Yesugii.
8 I Ampilatu tɔbiri wi u sãa nɛn
kĩnasi Yinni sɔɔ.
9 I bɛsɛn sɔm kowosi Kirisi sɔɔ
Urubɛni tɔbiri, ka Sataki nɛn kĩnasi.
10 I Apelɛsi tɔbiri wi u tii sɔ̃ɔsi naanɛ
dokeo geo laakari mɛɛribun saa sɔɔ. I
Aritobun yɛnugibu tɔbiri.
11 I nɛn temgii Herodio tɔbiri. I
Naasisin yɛnugibu tɔbiri be ba sãa
Yinnigibu.
12 I Tirifɛni ka Tirifosi tɔbiri, kurɔ be
ba sãa Yinnin sɔm kowobu. I Pɛɛsidi
bɛsɛn kĩnasi tɔbiri wi u sɔmburu kua
gem gem Yinnin sɔ̃.
13 I maa Rufusi tɔbiri wi u sãa naanɛ
dokeo geo, ka win mɛro wi na garisi
nɛn mɛro.
14 I Asɛnkiti tɔbiri ka Felegoni, ka
Herimɛsi ka Patobasi, ka Herimasi ka
bɛsɛgibu be ba wãa ka be.
15 I Filoɔgu ka Yuli tɔbiri ka Nɛre,
ka win sesu, ka Olimpa, ka naanɛ
dokeobu kpuro be ba ka bu wãa.
16 I tɔbirinɔ ka kĩru. Kirisin yigbɛnu
kpuro nu bɛɛ tɔbura.

Kirɔ dãaka

17 Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ i n da n tii
sɛ ka be ba karanaa dokemɔ, ka ye n
koo bɛɛ wɔrumasia. I dɛsiro ben min
di, domi ba sɔ̃ɔsiru sikimɔwa te i nua
kɔ.
18 Domi tɔn ben bweseru ba ɩ̀ sãa
be ba Kirisi bɛsɛn Yinnin wãaru wãa,
ben nukurugia ba mɔ̀. Ka gari dori ka

kɔkiriba, ba ka taki sarirugibu swaa
nim wiamɔ.
19 N n bɛɛn sɔ̃n na, tɔmbu kpuro ba
bɛɛn mɛm nɔɔbu yɛ̃ kɔ. Yen sɔ̃na nɛn
nukura do ka bɛɛ. Adama na kĩ i n sãa
bwisigibu gean kobu sɔɔ, kpa i n sãa be
ba kun kɔ̃san kobu yɛ̃.
20 Gusunɔ wi u alafia wɛ̃ɛmɔ, u koo
bɛɛ Setam dam kɔra ǹ n sosi bɛɛn
naasun temɔ.
Bɛsɛn Yinni Yesun durom mu n wãa
ka bɛɛ.
21 Timɔte, nɛn sɔm kowosi, u bɛɛ
tɔbura, ka maa nɛn temgibu Lusiu ka
Yasoni, ka Sosipati.
22 Na bɛɛ tɔbura Yinni sɔɔ, nɛ Teritiu,
nɛ wi na tire te yorumɔ.
23 Gayusi nɛn kpaa yɛ̃ro ka yigbɛru
kpuron kpaa yɛ̃ro, u bɛɛ tɔbura.
Erasutu wi u ra wuun gobi bere, u bɛɛ
tɔbura, ka maa bɛsɛgii Kaatusi.
[
24 Kpa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
durom mu n wãa ka bɛɛ kpuro. Ami.]

Siara dãakibu

25 Su Gusunɔ siara wi u dam mɔ u
ka bɛɛ tãsisia ka nɛn Labaari gea ye
na waasu mɔ̀ na ka Yesu Kirisin gari
kparamɔ, yi yi asiri sɔ̃ɔsimɔ ye ya raa
wukiri saa toren di.
26 Adama tɛ̃ ya tera saa Gusunɔn
sɔmɔbun yorin di, nge mɛ Gusunɔ
u yiire, wi, wi u ko n wãa sere ka
baadommaɔ. Ma ba bwesenu kpuro
ye giasia nu ka naanɛ doke kpa nu ka
gari yi mɛm nɔɔwa.
27 Yen sɔ̃, bu Gusunɔ wi u sãa
bwisigii wi turo, bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ saa Yesu
Kirisin min di sere ka baadommaɔ.
Ami.

TIRE GBIIKIRU TE PƆLU U KORINTIGIBU KUA

Korintigiba Pəlu u tire te yorua u ka ben bikia dabinu wisi. Waati ye səə, Korinti ya sãawa wuu maro bakə Gɛrɛkiban tem səə. Romugiba ba tem mɛ mə, ma ba Korinti ye kua ben bera ye ba sokumə Akain wuu maro mi yen wirugii u wãa. Korintigibu ba sãawa tenkuba, ma ba tii sue yɛ̃ru ka deema ye ba mə ben wuu ge səən sõ. Yen biru, bũu sãaru ka sakararu nu dam mə wuu ge səə.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu ka kɛ̃ɛ ni ba mwa Kirisi səə, wiru 1:1-9.
2. Karanabu Yesun yigbɛru səə, wiru 1:10n di sere wiru 4:21.
3. Kõə mɛnnabu ka suanabun gari, wiru 5:1n di sere wiru 7:40.
4. Naanɛ dokeon tii məru, wiru 8:1n di sere wiru 11:1.
5. Nge mɛ ba koo ka sãaru ko Yesun yigbɛru səə, wiru 11:2n di sere wiru 14:40.
6. Seebu gərin din gari, wiru 15.
7. Kirəba, wiru 16.

Təbiribu

1-2 Bɛɛ Gusunən yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Korintiə, bɛɛ be u soka i ka ko wigibu, ma u bɛɛ gəsa u yii i n ka gbinnɛ ka Kirisi Yesu, nɛ Pəluwa, wi Gusunə u soka win kĩru səə n ka ko Yesu Kirisin gəro, ka Səsitɛni, bɛsɛgii, sa bɛɛ təbura. Sa maa be kpuro təbura be ba Yinni Yesu Kirisin yĩsiru sokumə baama, wi u sãa ben Yinni ka bɛsɛn Yinni.

3 Gusunə bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia wɛ̃.

Kɛ̃ɛ ni ba mwa Kirisi səə

4 Baadomma na ra n Gusunə siaramə bɛɛn sõ, win durom saabu mɛ ba bɛɛ wɛ̃ bɛɛ ka Kirisi Yesun gbinnaa səə.

5 Ba bɛɛ kua dukiagibu baayere səə, ka garin gerubu, ka yɛ̃ru kpuro, saa win min di.

6 Ya sõəsimə ma seeda ye na Kirisi diiya bɛɛn suunu səə ya ɲ̀ kam kue.

7 I ɲ̀ Hunden kɛ̃ru garu bie i n ka mara sere bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi u kurama.

8 Wiya u koo bɛɛ yõre sere ka nərə, kpa i ka yõra taarɛ sariru səə tõə tè səə u koo na.

9 Gusunə naanɛgiiwa, wi u bɛɛ soka i n ka nəə tia sãa ka win Bii Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni.

Karanabu Yesun yigbɛru səə

10 Na bɛɛ yiiremə nɛgibu, ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin yĩsiru, i de i n gari tee gerunamə, kpa karanabu bu ku raa du bɛɛn suunu səə. I de i n bwisiku teenu mə.

11 Domi Kolowen təmbu ba man sõəwa ma sikirinəsu wãa bɛɛn suunu səə nɛgibu.

12 Yeniwa na nua ma wini gerumə wiya Pəlugii, kpa wini nɛɛ, wiya Apologii, kpa wini maa nɛɛ, wiya Sefagii, kpa goo u n mɔ̀, wiya Kirisigii.

13 Kirisi u sãa yiru ro? Ba Pəlu go dãa bunanaru wəllə bɛɛn sõ? Nge ka Pəlun yĩsira ba bɛɛ batɛmu kua?

14 Aawo, na Gusunə saabu kua ye na ɲ̀ ka bɛɛn goo batɛmu kue ma n kun mə Kirisipu ka Gayusi.

15 Nge mɛya goo kun kpɛ̃ u gere ma ba bɛɛ batɛmu kua ka nɛn yĩsiru.

16 Geema, na maa Setefanin yɛnugibu batɛmu kua. Be baasi na ɲ̀ yɛ̃ nà n goo batɛmu koore.

17 Domi Kirisi kun man gəre n ka batɛmu ko ma n kun mə n ka Labaari gean waasu ko, n ɲ̀ maa mə ka gari yɛ̃ru, kpa Kirisin gəə dãa bunanaru wəllən dam mu ku raa ko kam.

Kirisi sãa Gusunən dam

ka Gusunən bwisi

18 Domi Kirisin gəə dãa bunanaru wəllən gari, wiirara be ba kam mɔ̀n mi, adama bɛsɛ be sa faaba waamən mi, Gusunən dama.

19 Domi ba yorua ma Gusunə u nɛɛ, “Kon laakarigibun laakari kam koosia, kpa n bwisigibun bwisi kpeerasia.”

20 Mana bwisigii wãa. Mana wooda yɛ̃ro wãa. Mana saa yenin

sikirinəsugiba wãa. Gusunə u ɲ̀ handunian bwisi kue wiiraru?
21 Domi Gusunən bwisi səə u ɲ̀ dere handuniagibu ba nùn gie ka ben tiin bwisi. Yen sõna n nùn wɛ̃re u ka təmbu faaba ko be ba nùn naanɛ doke, ka win garin waasu yi ba tamaa wiiraru.
22 Geema, Yuuba ba yĩrenu bikiamə, Gɛrɛkiba ba maa bwisi kasu.
23 Adama bɛsɛ sa Kirisin waasu mɔ̀ wi ba kpare dãa bunanaru wəllə, ye n kua wiiraru tən tukobun mi ma ya dera Yuuba ba ɲ̀ naanɛ doke.
24 Adama be ba sokan mi, bà n sãan na Yuuba ɲ̀ kun mɛ tən tukobu, Kirisi kua Gusunən dam ka Gusunən bwisi.
25 Domi Gusunən wiiraru ta təmbun bwisi kere, Gusunən dam sariru ta maa təmbun dam kere.
26 Nɛgibu i mɛɛrio nge mɛ ba ka bɛɛ soka. N ɲ̀ mə ma bɛɛn dabinu sãa handunian bwisigibu ɲ̀ kun mɛ yen damgibu ɲ̀ kun mɛ sina bibu.
27 Adama Gusunə u bu gəsa be handuniagiba mɛɛra nge gari bakasu u ka bwisigibu sekuru doke, u maa handunian dam sarirugibu gəsa u ka damgibu sekuru doke.
28 Gusunə u maa bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu gəsa ka be ba gɛma ka be ba ɲ̀ sãa gãanu handunia ye səə u ka bu kawa mam mam be ba mɛɛra gãanu.
29 Kpa goo u ku raa ka woo kanɛ Gusunən wuswaaə, baa turo.
30 Adama u dera i gbinnɛ ka Yesu Kirisi ma u nùn kua bɛsɛn bwisi ka bɛsɛn gem. Wi səəra sa maa dɛɛraru ka yakiabu wa.
31 Yen sõ, "Wi u woo kanamə, u woo kanə Yinnin sõ," nge mɛ ba yorua.

2

Ba Kirisin gari kparamə wi ba kpare dãa bunanarə

1 Nɛgibu, sanam mɛ na na bɛɛn mi na ɲ̀ Gusunən gari kpare ka bwisi bɛkɛ gɛɛ ɲ̀ kun mɛ ka nəə dobu gabu.
2 Domi na ɲ̀ gõru doke na n gãa tukunu yɛ̃ bɛɛn suunu səə ma n kun mə Yesu Kirisi wi ba kpare dãa bunanaru wəllə.
3 Na da bɛɛn mi ka dam sariru ka bɛrum ka diiri bakabu.
4 Nɛn gari ka nɛn waasu kun sãa nɛn tiin bwisi ɲ̀ kun mɛ nɛn nəə dobu, adama n sãawa Hunden dam ka win sõəsiru.
5 Kpa bɛɛn naanɛ dokebu bu ku ka yõra tənun bwisi səə ma n kun mə Gusunən dam səə.

Gusunən bwisin gari

6 Ka mɛ, bɛsɛ sa bwisi gɛɛn gari kparamə tən girobun suunu səə, yi yi kun sãa saa yenin bwisi, ɲ̀ kun mɛ saa yenin wirugibun bwisi be ba kam kobu dəə.
7 Adama Gusunən bwisi asirigiiya sa kparamə yi yi berua, yìn səəru Gusunə u kua saa toren di, su ka ko yiikogibu.
8 Saa yenin wirugibu ba ɲ̀ yi tuba baa tən turo, domi bà n daa yi tuban na, ba ɲ̀ daa Yinni yiikogii kparemə dãa bunanarə.
9 Adama nge mɛ ba yorua,
"Ye nəni kun waare, ye swaa kun nəəre,
ye ya ɲ̀ maa duure tənun gõru səə,
yeya Gusunə u bu səəru kua be ba nùn kĩ."
10 Ma u sun ye sõəsi saa win Hunden min di. Domi Hunde wi, u ra n kpuro mɛɛra u n ka yɛ̃, baa ye n wãa Gusunən tii səə.
11 Nge wara u tənun bwisikunu yɛ̃ ma n kun mə win tiin hunde ye ya wãa wi səə. Nge mɛya maa goo kun Gusunən bwisikunu yɛ̃ ma n kun mə win Hunde.
12 Win Hunde wiya sa mwa, n ɲ̀ mə handunian hunde, kpa sa n ka yɛ̃ ye Gusunə u sun kã win durom səə.
13 Sa ɲ̀ maa asiri ye tubusiamə ka gari yi yi wee tənun bwisin di, ma n kun mə saa Gusunən Hunden min di, sa n ka hunden gari bu sõəsimə be ba Hunde wi mə.
14 Handuniagii u ɲ̀ Gusunən Hunden gari wuramə, domi wiirara yi sãa win mi. Yi ɲ̀ kpɛ̃ yi nùn yeeri, domi Hunden tiiwa u yi tubusiamə.
15 Wi u wãa ka Hunden baa, wiya gãanu kpuro ra yeeri, adama goo sari wi win gari ra yeeri.
16 "Domi wara u Yinnin bwisikunu yɛ̃. Wara u nùn bwisi kɛ̃ɛre."

Goo sari. Adama bɛsɛra sa Kirisin bwisikunu yɛ̃.

3

Gusunɔn sɔm kowobu

1 Nɛgibu na ṅ kpĩa na ka bɛɛ gari kue nge mɛ na ra ko ka be ba wãa ka Hunden baa. Adama na ka bɛɛ kuawa nge be ba wãa ka wasin baa, be ba sãa bii wɛ̃ɛnu Kirisi sɔɔ.
2 Boma na bɛɛ wɛ̃, n ṅ mɔ dĩa dɔka, domi i ṅ tura be ba koo dĩa dɔka mwɛ, i ṅ mam tura ka tɛ̃
3 yèn sõ i wãa ka wasin baa gina. Domi sanam mɛ nisinu ka sikirinɔsu wãa bɛɛn suunu sɔɔ, i ṅ sõɔsimɔ ma i wãa ka wasin baa? Bɛɛn sanu sanusu kun sãa nge handuniagisu?
4 Domi bɛɛn goo ù n gerumɔ wiya Pɔlugii, kpa goo u nɛɛ wiya Apologii, i ṅ sãa nge tɔn be ba tie?
5 Wara ra n Apolo. Nge wara ra n Pɔlu. Ba sãawa sɔm kowobu bèn min di i naanɛ doke nge mɛ Yinni u ben baawure win sɔmburu wɛ̃.
6 Nɛna na duura, ma Apolo u nim yɛ̃ka, adama Gusunɔwa u kpɛ̃asiamɔ.
7 N n mɛn na, wi u duurumɔ ka wi u nim yɛ̃kamɔ ba ṅ sãa gãanu, ma n kun mɔ Gusunɔ wi u kpɛ̃asiamɔ.
8 Duuro ka wi u nim yɛ̃kamɔ ba sãawa tia, ben baawure koo win are mwa nge mɛ win sɔmbura nɛ.
9 Domi bɛsɛ Gusunɔwa sa sɔmburu kuammɛ sannu. Bɛɛ maa i sãawa win gberu.

I maa sãa win gani beki.

10 Durom mɛ Gusunɔ u man wɛ̃n saabu, nɛna na kpɛɛkpɛɛku sura nge bani yɛ̃ro, ma gaba banimɔ gen wɔllɔ. Adama i de baawure u laakari ko nge mɛ u banisinamɔ.
11 Domi goo kun kpɛ̃ u maa kpɛɛkpɛɛku gagu sura ma n kun mɔ ge ba sure, geya ga sãa Yesu Kirisi.
12 Wi u bana kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ka wura ka sii geesu, ka kpee kpikinu, wi u maa bana ka dãa ka taka nɔɔ ka wĩi,
13 baawuren sɔmbura koo sõɔsira domi siribun tõru ta koo tu terasia, yèn sõ dõɔwa ta koo ka na kpa dõɔ wi, u baawuren sɔmburun dam mɛɛri.
14 Wi u bana kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ma win bana kun dõɔ mwaare, u koo are wa.
15 Wìn sɔmbura maa dõɔ mwaara, wiya u gbisira. Win tii u koo faaba wa, adama u ko n sãawa nge wi u dõɔ soora u yara.
16 I ṅ yɛ̃ ma i sãawa Gusunɔn wãa yeru? I ṅ yɛ̃ ma win Hunde wãa bɛɛ sɔɔ?
17 Yen sõ, goo ù n Gusunɔn wãa yeru sanka, Gusunɔ u koo yɛ̃ro sanku. Domi Gusunɔn wãa yera dɛɛre ta ka yii win sõ, bɛɛya maa wãa yee te.
18 I ku de goo u win tii nɔni wɔ̃ke. Bɛɛn wi u tamaa u bwisi mɔ handunia ye sɔɔ, u de u ko gari bɔkɔ kpa u bwisi gee wa u mwa.
19 Domi handunian bwisi sãawa wiiraru Gusunɔn nɔni sɔɔ. Ba yorua, "U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa."
20 Ba kpam yorua ba nɛɛ, "Yinni Gusunɔ u tɔmbun bwisikunu yɛ̃, u yɛ̃ ma nu sãawa kam dirum."
21 N n mɛn na, goo u ku woo kana tɔnun sõ domi gãanu kpuro bɛɛgina.
22 Pɔlu ka Apolo ka Sefa ka handunia ka wãaru ka gɔɔ ka ye n wãa gisɔ ka ye n sisi sia, ye kpuro ya sãawa bɛɛgia.
23 Bɛɛ maa Kirisigiba, Kirisi maa sãa Gusunɔgii.

4

Kirisin gɔrobu

1 I de bu sun garisi Kirisin sɔm kowobu be Gusunɔ u win asirin gari nɔmu sɔndia.
2 Be ba maa gãanu nɔmu sɔndia n weenɛwa ba n sãa naanɛgibu.
3 Adama gãa piimuna nɛn mi, bɛɛ ì n man siri, ṅ kun mɛ bà n man siri tɔmbun wuswaaɔ. Ka gem na ṅ nɛn tii siri.
4 Na ṅ gãanu yɛ̃ nɛ sɔɔ ye ya man taarɛ wɛ̃ɛmɔ, adama n ṅ mɔ ba man gem wɛ̃ yen sõ. Domi Yinniwa sãa nɛn siri kowo.
5 Yen sõ, i ku ra maa gãanun siribu ko tõɔ te, tu sere na sere Yinni ù n tunuma. Wiya u koo kpuro yarama batumaɔ ye ya berua wɔ̃kuru sɔɔ, kpa u tɔmbun gõrusun bwisikunu sõɔsi.

Sanam mɛ sɔɔra baawure u koo win siarabu nɔ Gusunɔn mi.
6 Bɛɛn sɔ̃na, nɛgibu, na gari yi kpuro weesina nge nɛ ka Apolo, kpa i ka gia bɛsɛn min di nge mɛ i ɲ̀ ko wooda sara ye ba yorua, bɛɛn goo u ku ka tii sua bɛsɛn turon sɔ̃ kpa u n turo gɛma.
7 A tamaa goo nun mɛɛra a gabu sanɔ kere? Mba a mɔ ye ba ɲ̀ nun kã. Mà a yɛ̃ ba nun kãwa, mba n kua a ka woo kanamɔ nge wi u ka tii wa.
8 I deba kɔ. I kua dukiagibu. I tamaa i bandu dii bɛsɛn sariru. N ko n daa wɛ̃ra ì n bandu dii ka gem, kpa bɛsɛ ka bɛɛ sa n sãa ban diobu sannu.
9 Domi na lasabu kua ma Gusunɔ u sun aye dãakiru wɛ̃, bɛsɛ gɔrobu, nge be ba taarɛ wɛ̃ bu go. Baawure handunia sɔɔ, wɔllun gɔradoba ka tɔmbu kpuro ba sun mɛɛra nge be ba dweebu dua.
10 Bɛsɛ sa sãa gari bakasu Kirisin sɔ̃, adama bɛɛ i sãa bwisigibu Kirisi sɔɔ. Bɛsɛ sa ɲ̀ dam mɔ, bɛɛya i dam mɔ. I kua atasiriba ma bɛsɛ sa kua bɛɛrɛ sariba.
11 Sere n ka kua saa yeni sɔɔ gɔ̃ɔra sun goowa ma nim nɔru ga sun mɔ̀, sa wãa tereru, ba sun soomɔ, sa ɲ̀ maa wãa yeru garu mɔ.
12 Ma sa hania mɔ̀ sa ka bɛsɛn nɔma sɔmburu mɔ̀. Bà n sun faara sɔ̃ɔmɔ, sa ra n bu domaru kuammɛwa. Bà n maa sun nɔni sɔ̃ɔmɔ, sa ra n tɛmanɛwa.
13 Bà n sun mɛm manimɔ, sa ra n suuru kanamɔwa. Sere ka tɛ̃ ba sun mɛɛra nge weke gɔ̃ɔri ka gãanu kpuron kubanu.
14 Na ɲ̀ yeni yorumɔ n ka bɛɛ sekuru doke adama n ka bɛɛ gerisiwa nge nɛn bii kĩnasibu.
15 Baa ì n baaba nɛruro dabinu mɔ Kirisi sɔɔ, i ɲ̀ tundo dabinu mɔ, domi nɛna na kua bɛɛn tundo Yesu Kirisi sɔɔ Labaari gean saabu.
16 N n mɛn na, na bɛɛ yiiremɔ i n da man saari.
17 Yen sɔ̃na na bɛɛ nɛn bii kĩnasi Timɔte gɔria wi na naanɛ sãa Yinni sɔɔ. Wiya u koo bɛɛ yaayasia nge mɛ nɛn wãara sãa Kirisi sɔɔ, nge mɛ na ra sɔ̃ɔsi baama Yesun yigbɛnu kpuro sɔɔ.
18 Tɛ̃ wee, gaba tii suamɔ nge na ɲ̀ maa sisi bɛɛn mi.
19 Adama ɲ̀ n sosi kon na bɛɛn mi ɲ̀ n sãa Yinnin kĩru. Kon maa be ba tii suamɔ min dam gia, n ɲ̀ mɔ ben gari tɔna.
20 Domi Gusunɔn bandu ta ɲ̀ sɔ̃ɔsiramɔ gari gerubu sɔɔ, ma n kun mɔ dam sɔɔ mɛ mu sɔmburu mɔ̀.
21 Mba i kĩ. N na ka bokuru? Nge ka kĩru ka daa tɛɛrugia.

5

Sekuru sariru Yesun yigbɛru sɔɔ

1 Sa labaari gaa nua ba nɛɛ, sekuru sari kɔ̃suru gara wãa bɛɛn suunu sɔɔ tèn bweseru tɔn tukobun tii ba ɲ̀ kãkɔ bu ko. Ba nɛɛ bɛɛn turo u win tundon kurɔ kĩ.
2 Ma i woo kanamɔ. N weenɛ i n nuki sankire, kpa i yɛ̃ro wuna bɛɛn suunu sɔɔn di wi u daa ye kua.
3 Baa ì kun man waamɔ bɛɛn suunu sɔɔ, nɛn hunde wãa mi. Na maa durɔ wi siri kɔ, wi u yenin bweseru kua, nge mɛ kon daa nùn siri nà n wãa mi.
4 I n mɛnna ka nɛn hunde sannu, ka Yinni Yesun yĩsiru ka win dam,
5 i durɔ wi Setam nɔmu sɔndio, win wasi yi ka kam ko kpa win hunde yu faaba wa Yinni Yesun tɔ̃ɔ te sɔɔ.
6 Bɛɛn woo kana bin bwesera kun wã. I ɲ̀ yɛ̃ ma pɛ̃ɛ seeyatia fiiko yeya ya ra pɛ̃ɛ kpuro kukusie?
7 Tɛ̃, n weenɛ i pɛ̃ɛ seeyatia tɔkɔru wuna kpa i ko nge pɛ̃ɛ kpaa ye ya kun seeyatia mɔ, nge mɛ i sãa. Domi ba Kirisi go kɔ wi u sãa bɛsɛn Gɔɔ sararibun abɔru.
8 N n mɛn na, su tɔ̃ɔ bakaru di, n kun ka pɛ̃ɛ seeyatia tɔkɔru ye n sãa kɔ̃sa ka nuku kɔ̃suru, adama ka pɛ̃ɛ ye ba kun kukusie, ye n sãa gem ka murafiti sariru.
9 Na bɛɛ tireru yorua na nɛɛ, i ku ka kurɔ dama kowobu mɛnna.
10 Na ɲ̀ ka handunia yen kurɔ dama kowobu yã, ka yen binɛgibu ka yen gbɛnɔbu ka be ba bũu sãamɔ. Domi nà n ka be yã tilasi i ka yari handunian di.
11 Na nɛɛwa i ku ka goo mɛnna wi ba sokumɔ kĩnasi Yesu sɔɔ ù n sãa kurɔ dama kowo, ɲ̀ kun mɛ binɛgii, ɲ̀ kun mɛ bũu sãɔ, ɲ̀ kun mɛ atama gero, ɲ̀ kun mɛ tam nɔro, ɲ̀ kun mɛ taki dio. I ku mam dĩa gbɛ̃ɛru mɛnna ka ben bweseru.

12-13 Domi Yesun yigbɛrugiba n weenɛ i siri. I tɔn kɔ̃so wi wunɔ bɛɛn suunu sɔɔn di. N ɲ nɛn baa n ka bu siri be ba ɲ wãa Yesun yigbɛru sɔɔ. Gusunɔwa ben siribu mɔ̀.

6

Naanɛ dokeobun sirinaa

1 Bɛɛn goo ù n gari mɔ ka win winsim, u koo kãku u siribu da gem sarirugibun wuswaaɔ? Kpa n kun maa mɔ naanɛ dokeobun mi?
2 Bɛɛ i ɲ yɛ̃ ma naanɛ dokeoba ba koo handunian tɔmbu siri? N n bɛɛn na i ko handunia siri, yera i ɲ kpɛ̃ i gari piimunu siri?
3 I ɲ yɛ̃ ma bɛsɛra sa ko wɔllun gɔradoban siribu ko? Kaa ra sere gere handunia yenin gari?
4 N n mɛn na, ì n gari yin bweseru mɔ, i de be ba ɲ gãanu ganu tura Yesun yigbɛru sɔɔ bu ko bɛɛn siri kowobu.
5 Na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ bɛɛn sekura. Ka geema i ɲ goo mɔ bɛɛn suunu sɔɔ wìn bwisi tura u ka win wɔnɔbun siribu ko?
6 Adama i mam siribu sokunamɔ gem sarirugibun wuswaaɔ.
7 I n gari mɔ bɛɛn suunu sɔɔ, munusɛwa mam mam. Mban sɔ̃na i ɲ toraru wuramɔ. Mban sɔ̃na i ɲ derimɔ bu bɛɛ taki di.
8 Adama bɛɛ i ra gabu tore, i ra gabu taki di, be ba mam sãa bɛɛn naanɛ dokeosibu.
9 Bɛɛ, i ɲ yɛ̃ ma gem sarirugiba kun kpɛ̃ bu ayeru wa ban te Gusunɔ u swĩi sɔɔ? I ku de bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke. Kurɔ dama kowobu ka bũugibu, ka sakara kowobu ka be ba ka ben tɔn durɔsibu kpunamɔ
10 ka gbɛnɔbu ka binɛgibu ka tam nɔrobu ka tɔn yaako kowobu ka taki diobu ba ɲ ayeru wasi ban te sɔɔ.
11 Mɛya bɛɛn suunu sɔɔ gaba raa sãa. Adama ba bɛɛ wobura, ba bɛɛ dɛɛrasia ba yii, ba bɛɛ gem wɛ̃ Yinni Yesu Kirisin yĩsirun sɔ̃, ka maa bɛsɛn Gusunɔn Hunden sɔ̃.

I Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ

ka bɛɛn wasi

12 Ba ɲ man yinarimɔ n gãanu kpuro ko. Adama n ɲ mɔ ni kpuro nu are mɔ. Ba ɲ man yinarimɔ n gãanu kpuro ko adama na ɲ wuramɔ n ko gãanu ganun yoo.
13 Dĩanu wãawa nukurun sɔ̃, nukura maa wãa dĩanun sɔ̃, ma Gusunɔ u koo ye yiru kpeesia. Adama wasi kun wãa kurɔ damarun sɔ̃. Yi wãawa Yinnin sɔ̃ ma Yinni maa wãa yin sɔ̃.
14 Gusunɔ wi u Yinni seesia, u koo maa sun seesia ka win dam.
15 Bɛɛ i ɲ yɛ̃ ma bɛɛn wasi yi sãawa Kirisin wasin kãasi? N n mɛn na, kon Kirisin wasin kãasi sua kpa n ka ko kurɔ tanɔn wasin kãasi? Su ku wa mɛ!
16 I ɲ yɛ̃ ma wi u ka kurɔ tanɔ mɛnna, u kua wasi tee ka wi? Domi ba yorua, "Be yiru ba koo ko wasi tee."
17 Adama wi u ka Yinni manina, u kua hunde tia ka wi.
18 I kurɔ damaru suurio. Toranu kpuro ni tɔnu u mɔ̀ nu wãawa wasin tɔɔwɔ, adama wi u kurɔ damaru mɔ̀ win wasiya u toraru koosimɔ.
19 Nge i ɲ yɛ̃ ma bɛɛn wasi sãawa Hunde Dɛɛron wãa yeru wi u wãa bɛɛ sɔɔ, wi Gusunɔ u bɛɛ kã? I ɲ tii mɔ.
20 Domi ba bɛɛ dwawa geeru nɔru sari. Yen sɔ̃, i Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ ka bɛɛn wasi.

7

Suanabun gari

1 Tɛ̃ gari yìn tireru i man yorua, yiya na bɛɛ wisimɔ. N wã tɔn durɔ u ku kurɔ baba.
2 Adama kurɔ damarun sɔ̃ n weenɛ baawure u n win tiin kurɔ mɔ, kpa kurɔ baawure u n win tiin durɔ mɔ.
3 Kpa durɔ ka win kurɔ ba n wãasinɛ nge mɛ n weenɛ.
4 Domi kurɔn wasi yi ɲ sãa win tiigii ma n kun mɔ win durɔgii. Nge mɛya maa durɔn wasi yi ɲ sãa win tiigii ma n kun mɔ win kurɔgii.
5 I ku n da mɛnanɛ ma n kun mɔ saa fiiko sɔɔ ye i ko wuna bɛɛn laakari yu ka wura kanaru sɔɔ mam mam. Adama yen biru i maa wureo i mɛnna, kpa Setam u ku raa bɛɛ kɔkiri bɛɛn tii nɛnubu sarirun sɔ̃.
6 Na ɲ yeni gerumɔ nge tilasin baa, na gesi kanamɔwa.
7 N ko n man wɛ̃re tɔmbu kpuro bà n sãa nge nɛn tii, adama baawurewa

u win kɛ̃run baa mɔ saa Gusunɔn min di, winigirun baa, wiɔnɔgirun baa.

8 Adama na tantanɔbu ka gɔminibu sɔ̃ɔmɔ n ko n wɛ̃ra bà n wãa nge mɛ na ka wãa.

9 Adama bà kun kpɛ̃ bu tii nɛnɛ, bu de bu kasuna bu ka suana, domi n buram bo bu suana n kere ba n kĩi kamgiru wãasi.

10-11 Tɛ̃, be ba suana kɔ, beya na wooda yeni sɔ̃ɔmɔ. Kurɔ u ku raa win durɔ yina. Adama ù n yina, u sinɔ, u ku maa durɔ kpao sua, ṅ kun mɛ u wuro win durɔ yinaro win mi. N ṅ maa weenɛ durɔ u win kurɔ yina. Adama n ṅ nɛ na bu wooda dokeammɛ, ma n kun mɔ Yinni.

12 Be ba tie, beya na maa yeni sɔ̃ɔmɔ, n ṅ mɔ Yinniwa u gerua. Naanɛ dokeo goo ù n kurɔ mɔ ma kurɔ wi, u ṅ sãa naanɛ dokeo ma n kurɔ wi wɛ̃re ba n ka wãasinɛ, u ku raa nùn yina.

13 Kurɔ goo ù n maa durɔ mɔ ma durɔ wi, u ṅ sãa naanɛ dokeo ma n durɔ wi wɛ̃re ba n ka wãasinɛ, u ku raa nùn yina.

14 Domi durɔ naanɛ doke sarirugii wi, ba nùn yii nɛnɛm win kurɔn sɔ̃. Mɛya ba maa kurɔ naanɛ doke sarirugii wi yii nɛnɛm win durɔn sɔ̃, ben bibu ba n ka yii nɛnɛm. Ma n kun mɛ, ba ko n sãa nge naanɛ doke sariba.

15 Adama naanɛ doke sarirugii wi, ù n doona, i nùn derio. N n sãa mɛ, n ṅ tilasi ba n ka wãasinɛ domi Gusunɔ u sun sokawa sa n ka wãa alafia sɔɔ.

16 Domi wunɛ kurɔ n ṅ wunɛ kaa n yɛ̃ wunɛn durɔ ù n koo faaba wa. Wunɛ durɔ, n ṅ wunɛ kaa n maa yɛ̃ wunɛn kurɔ ù n koo faaba wa.

Wãa tèn sɔ̃ Yinni u bɛɛ soka

17 N n mɛn na, i de baawure u win wãaru di nge mɛ Gusunɔ u ka nùn soka ka durom mɛ Yinni u nùn kua. Yeniwa na Yesun yigbɛnu kpuro yiremɔ.

18 Ba goo bango kuawa Yinni u sere yɛ̃ro soka? I ku yɛ̃ron bango ye go. Ba ṅ gina nùn bango kue Yinni ka nùn soka? I ku ra maa nùn bango kua.

19 Bango nge bango sariru, yen gaa kun sãa gãanu ganu, adama Gusunɔn garin mɛm nɔɔba bu sãa gãanu.

20 Kpa tɔnu baawure u wa u yɔ̃ra nge mɛ u sãa ba ka nùn soka.

21 À n sãan na yoo ba ka nun soka, a ku yeni garisi. Adama bà n nun tii mɔru wɛ̃ a mɔɔ.

22 Domi yoo wi ba soka, u kua tii mɔwɔ Yinni sɔɔ. Nge mɛya maa tii mɔwɔ wi ba soka, yɛ̃ro kua Kirisin yoo.

23 Ba bɛɛ dwa geeru nɔru sari. Yen sɔ̃, i ku de i n maa sãa tɔmbun yobu.

24 N n mɛn na nɛgibu, i de baawure u yɔ̃ra Gusunɔ sɔɔ nge mɛ u sãa ba ka sere nùn soka.

Wɔndiaba ka gɔminibun gari

25 Tɛ̃ ye n sãa wɔndiabagia, na ṅ gari gɛɛ mɔ ye n sãa Yinnin wooda. Adama nge mɛ Yinni u man wɔnwɔndu kua na ka kua naanɛgii, na bɛɛ nɛn laakari sɔ̃ɔmɔ.

26 Na tamaa, saa yenin wahalan sɔ̃ ma n ko n wɛ̃ra tɔn durɔ baawure u n wãa nge mɛ u sãa.

27 À n kurɔ mɔ, a ku ra swaa kasu i ka karana. À n maa wãa tantanaru sɔɔ, a ku kurɔ kasu.

28 Adama à n kurɔ sua, a ṅ tore. Wɔndia ù n maa durɔ sua, u ṅ tore. Adama be ba suana, ba ko n nɔni swãaru mɔ ben wãaru sɔɔ. Na ṅ maa kĩ n sãa mɛ bɛɛn mi.

29 Nɛgibu, ye na gerumɔ wee, saa kun maa dɛ̃u. Yen sɔ̃, saa tɛ̃n di wi u kurɔ mɔ, n weenɛ u n sãa nge u ṅ kurɔ mɔ.

30 Kpa wi u nuku sankiranu mɔ u ko nge u ṅ mɔ. Wi u maa nuku dobu mɔ u koowo nge u ṅ nuku dobu mɔ. Wi u maa dwemɔ, u koowo nge u ṅ gãanu mɔ.

31 Wi u maa ka handunian dukia bukata mɔ̀ u ku win laakari kpuro doke ye sɔɔ. Domi handunia yeni ya doonɔwa mi.

32 Na ṅ kĩ i n wurure. Wi u kun kurɔ mɔ, wiya ra n Yinnin gãanu kasu, ye n koo Yinni dore.

33 Adama wi u kurɔ mɔ wiya ra n hania mɔ̀ handunian gãanu sɔɔ u n kasu ye n koo win kurɔ dore.

34 Win laakari ra n bɔnu sãawa. Kurɔ be ba ṅ durɔbu mɔ ka wɔndiaba ba ra n Yinnin gãanu kasu ba n ka sãa dɛɛrobu wasi sɔɔ ka hunde sɔɔ. Adama

wi u durɔ mɔ wiya ra n handunian
gãanu kasu ye n koo win durɔ dore.
35 Na yeni gerumɔwa bɛɛn alafian
sɔ̃, n ɲ mɔ n ka bɛɛn wãaru sɛ̃siasia,
adama n ka bɛɛ sɔ̃ɔsiwa ye n weenɛ i
ko, kpa i ka tii Yinni wɛ̃ mam mam.
36 Goo ù n bwisika u wa ma ye u win
bii wɔndia kuammɛ ya ɲ bɛɛrɛ mɔ, ma
wɔndia wi, u ye, u de u ko nge mɛ u
kĩ, u de bu nùn kurɔ kpaaru sua. N ɲ
toraru.
37 Adama wi u yɔ̃ra sim sim ma u ɲ
wãa tilasi sɔɔ ma u dam mɔ win gɔ̃ru
kĩru wɔllɔ ù n nɛɛ, win bii wɔndia u ku
durɔ sua, gea u bwisika.
38 Nge mɛya wi u dera ba win bii
wɔndia kurɔ kpaaru sua u gea kua,
adama wi u ɲ dere ba nùn sue, wiya
kua n kere.
39 Tɔn kurɔ u ko n ka win durɔ
gbinnɛwa win durɔn wãarun tɔ̃ru
kpuro sɔɔ, adama durɔ wi, ù n gu, kurɔ
wi, u tii mɔ u ka durɔ kpao sua wi u kĩ,
yɛ̃ro u n gesi sãa Yinnigii.
40 Adama nɛn laakari sɔɔ kurɔ wi,
ù n tii deri gɔmini te sɔɔ win nuku
dobu koo kpɛ̃a n kere. Na maa tamaa
Gusunɔn Hundewa man yeni sɔ̃ɔwa.

8

Dĩa ni ba ka bũu yãkuru kua

1 Tɛ̃, gãa ni ba ka bũu yãkuru kua,
nin gari sɔɔra na wura.
Geema, bɛsɛ kpuro sa yɛ̃ru mɔ. Yɛ̃ra
tii suabu mɔ, adama kĩra ta ra tɔnu
tãsisie.
2 Goo ù n tamaa u gãanu yɛ̃, u ɲ yɛ̃
gina nge mɛ n weenɛ u n yɛ̃.
3 Adama wi u Gusunɔ kĩ, Gusunɔ u
yɛ̃ro yɛ̃.
4 Tɛ̃ dĩa ni ba ka bũu yãkuru kua,
amɛniwa nin dibun gari sãa. Sa yɛ̃ ma
bũu kun gãanu handunia sɔɔ. Sa maa
yɛ̃ ma Gusunɔ turowa wãa.
5 Domi baa bà n gerumɔ bũnu wãa
wɔllɔ ka temɔ, nge mɛ sa yɛ̃ ma bũu
dabinu ka yinni dabinu nu wãa,
6 ka mɛ, bɛsɛn mi, Gusunɔ turowa
wãa. Wiya sãa Baaba wìn min di gãanu
kpuro nu naamɔ. Win sɔ̃na sa maa
wãa. Yinni turowa maa wãa. Wiya
Yesu Kirisi wìn min di gãanu kpuro
nu koora. Win saabuwa sa maa wãaru
mɔ.
7 Adama n ɲ tɔmbu kpuro ba yeni
yɛ̃. Gabu be ba gina bũu sãarun dɔɔnɛ
mɔ, ba yaa ye temmɔ nge bũu sãa
dĩanu, ma ben gɔ̃ru dam sariruguu ga
bu taarɛ wɛ̃ɛmɔ.
8 N ɲ mɔ dĩana nu koo ka sun susi
Gusunɔn mi. Sà kun di, n ɲ kɔmiaru,
sà n maa di, n ɲ turiru.
9 Adama i tii laakari koowo bɛɛn tii
mɔɔ te, tu ku raa de be ba ɲ dam mɔ
bu tora.
10 Domi wunɛ wi a yɛ̃ru mɔ, ma a sɔ̃
a dimɔ bũu dirɔ, gɔ̃ru dam sarirugii ù
n nun wa mi, u ɲ koo wɔrugɔru ko u
ka bũu sãa dĩanu di?
11 Kpa kĩnasi wi, wìn sɔ̃ Kirisi u gu, u
kam ko wunɛn yɛ̃run saabu.
12 Nge mɛya ì n bɛɛn berusebu
torari ma i ben gɔ̃ru dam sariruguu ge
mɛɛra mɔ̀, Kirisiwa i torari.
13 Yen sɔ̃, dĩanu nù n koo nɛn beruse
torasia, na ɲ maa yaa temmɔ sere
ka baadommaɔ, n ku ka nɛn beruse
torasian sɔ̃.

9

Gɔron yiiko ka win sɔmburu

1 Na ɲ tii mɔ rò? Na ɲ sãa gɔro? Na
ɲ Yesu bɛsɛn Yinni wa ro? Bɛɛ i ɲ sãa
nɛn nɔman sɔmburu Yinni sɔɔ?
2 Baa nà kun sãa gɔro gabun mi, na
sãa mɛ bɛɛn mi, domi bɛɛya i sɔ̃ɔsimɔ
ma nɛ Yinnin gɔrowa.
3 Be ba kĩ bu man gari wɛ̃ɛrisia, ye
kon bu wisi wee.
4 Sa ɲ yiiko mɔ su ka di su maa ka nɔ?
5 Sa ɲ yiiko mɔ sa n ka kurɔ naanɛ
dokeo mɔ wi u koo sun yɔ̃siri nge mɛ
gɔrobu gabu ba mɔ ka Yinnin wɔnɔbu,
ka Sefa?
6 Nge nɛ ka Baanabasi tɔnawa sa ɲ
yiiko mɔ su ka nɔman sɔmburu deri?
7 Wara dɔɔ tabu gberɔ ka win tiin
gobi. Wara dãa duurumɔ gberɔ kpa
yɛ̃ro kun sere nin binu dimɔ. Nge
wara u naa gɔ̃ɔ kparamɔ ma u ɲ gen
bom nɔrumɔ.
8 Na ɲ yeni gerumɔ ka tɔnun yiiko
tɔna. N ɲ gari tee yi wooda ya gerumɔ?
9 Domi Mɔwisin wooda sɔɔ ba
yorua, “I ku bɛɛn naa kinɛrun nɔɔ bɔke

saa ye ta sɔmburu mɔ̀ dĩanu sɔɔ.” Naan
sɔ̃na Gusunɔ u yeni gerua?
10 Nge bɛsɛn tiin sɔ̃na u gari yi mɔ̀.
Mɛya bɛsɛn sɔ̃na ba yorua domi n
weenɛ wuko u wuku ka yĩiyɔbu, kpa
gɛ̃ɔ u gɛ̃ u n bɔnu yĩiyɔ.
11 Sà n hunden gãanu duura bɛɛn
suunu sɔɔ, ɲ̀ n mɛn na gãa bakana sà
n wasin gãanu gã bɛɛn mi?
12 Gabu bà n yen yiiko mɔ bɛɛn mi,
bɛsɛ maa ni. Sa ɲ̀ bu kere?
Adama sa ɲ̀ yiiko ye denda bɛɛ sɔɔ.
Ye kpuro sɔɔra sa tɛmanɛ, kpa su ku ra
ka Kirisin Labaari gea swaa ganɛ.
13 I ɲ̀ yɛ̃ ma be ba sɔmburu mɔ̀ sãa
yerɔ ba ben dĩanu waamɔ min di? Be
ba maa yãku yeru kɔ̃su, ba ben bɔnu
mɔ te sɔɔ.
14 Nge mɛya maa Yinni u yiire be ba
Labaari gean waasu mɔ̀ bu ben dĩanu
wa ye sɔɔ.
15 Adama na ɲ̀ yen gaa denda gãa ni
sɔɔ. Mɛya na ɲ̀ maa yeni yorumɔ bu ka
man ye kuan sɔ̃. Na kĩru bo n gbi. Goo
sari wi u koo man yinari n woo kana
gari yinin sɔ̃.
16 Domi n ɲ̀ weenɛ n woo kana
Labaari gean kparabun sɔ̃. Tilasiwa
ye, ya man sãawɛ. Nà kun yen waasu
kue, wahala baka.
17 Nà n ye kua ka kĩru kon are mwa.
Nà kun maa kĩ na ka mɔ̀, ka mɛ,
kon ye kowa domi ba man yè nɔmu
sɔndiawa.
18 N n mɛn na, mba nɛn are. Nɛn
areya n ka Kirisin Labaari gea waasu
ko n kun ka gobin baa kpa n ku nɛn
yiiko kpuro dendi ye na mɔ Labaari
gean kparabun sɔ̃.
19 Baa nà n tii mɔ tɔmbu kpuron
wuswaaɔ na tii kua baawuren yoo kpa
n ka tɔn dabiru gawama.
20 Yuuban mi na kua nge Yuu n ka
Yuuba gawama. Be ba maa wooda
nasie, na kua ben turo, kpa n ka
bu gawama baa mɛ nɛn tii na ɲ̀ wãa
woodan nɔmaɔ.
21 Be ba kun wooda mɔn mi, na maa
kua ben turo kpa n ka bu gawama. N
ɲ̀ mɔ ma na ɲ̀ Gusunɔn wooda nasie,
na Kirisin wooda nasie.
22 Dam sarirugibun mi na kua wi u
kun dam mɔ kpa n ka dam sarirugii
be gawama. Na kua nge mɛ baawure
u sãa ben gabu bu ka faaba waara, baa
ɲ̀ n mɛren na.
23 Ye kpurowa na mɔ̀ Labaari gean sɔ̃
kpa na n ka bɔnu mɔ ye sɔɔ.
24 I yɛ̃ ma dukan garasa sɔɔ tɔmbu
kpuro ba duki mɔ̀wa adama tɔn
turowa u koo yen are wa. Yen sɔ̃, i
dukio nge mɛ i ko ka are wa.
25 Wasi kasanugii baawure u ra n tii
nɛniwa kpuro sɔɔ. Ba mɔ̀ mɛ bu ka are
wa yi yi sãa wurusun furɔ * ge ga koo
gbera gu dɛrura. Adama bɛsɛ sa mɔ̀ su
ka mwa ge ga kun kpeemɔ.
26 Yen sɔ̃na na duka mɔ̀ dee dee na ɲ̀
gɛririmɔ. Na sannamɔ, adama n ɲ̀ mɔ
nge wi u wom soomɔ.
27 Na nɛn wasi nɔwia mɔ̀ gem gem n
ka yi kamia, kpa n ku ra ko wi ba koo
gira nɔm dira nɛn tii sanam mɛ na sibu
gabu waasu kua.

10

Bũu sãarun kirɔ

1 Nɛgibu na kĩ i n yɛ̃ ma bɛsɛn
sikadoba kpuro ba wãa guru wii ten
* tɔbuɔ ma be kpuro ba sĩa nim wɔ̃ku
gen † suunu sɔɔ ka naasu.
2 Ma be kpuro ba kua Mɔwisin
bwãabu ka batɛmu gaa guru wii te sɔɔ
ka nim wɔ̃ku ge sɔɔ.
3 Ma be kpuro ba dĩa teenu di ni nu
na saa wɔllun di,
4 ma ba nim nɔruram tem nɔra
mɛ Gusunɔ u bu wɛ̃, domi ba nim
nɔrumɔwa saa kpee Hundegirun min
di te ta bu swĩi biruɔ. Kirisiwa sãa
kpee te.
5 Adama Gusunɔ u ben dabiru go
gbaburu sɔɔ yèn sɔ̃ ben daa ya ɲ̀ nùn
wɛ̃re.
6 Tɛ̃, yeya ya sãa yĩreru bɛsɛn sɔ̃ kpa
sa kun maa sãa kɔ̃san kĩrobu nge be.
7 Kpa i ku ra maa bũu sã nge mɛ
beɔnɔn gabu ba kua. Domi ba yorua,

* **9:25** ***wurusun furɔ*** - Gera ba ra raa doke goon wirɔ yellu wi u garasa gaa sɔɔ wiru gbia. * **10:1** ***guru wii te*** - Ta sãawa te ta Isireliba gbiiye sanam mɛ ba wãa gbaburɔ. † **10:1** ***nim wɔ̃ku ge*** - Ga sãawa nim wɔ̃ku ge ba mɔ̀ Naa yari ge ga burana ba tɔbura ye ba yara Egibitin di.

"Tɔn be, ba sina ba di, ba nɔra, ma ba seewa ba kom bɛrɛtɛkɛ mɔ̀."
8 Su ku ra maa kurɔ damaru ko nge mɛ ben gabu ba kua, ma ben nɔrɔbun suba yɛnda ita (23.000) ba kam kua sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ.
9 Su ku ra maa Yinni mɛɛri nge mɛ u nɛ, nge mɛ ben gabu ba kua, ma wɛɛ bu go go.
10 Su ku maa wɔki nge mɛ ben gabu ba kua, ma gɔɔn gɔrado u bu go.
11 Yeya ya bu deema nge yĩreru, ma ba ye yorua bu ka sun kirɔ ko, bɛsɛ be sa wãa handunian tɔ̃ɔ dãaki teni sɔɔ.
12 Yen sɔ̃, wi u tamaa u yɔ̃ sim sim, u de u n tii sɛ kpa u ku raa wɔrumɛ.
13 I ɲ̀ laakari mɛɛribu gabu waare ma n kun mɔ bi tɔmbu kpuro ba ra wa. Gusunɔ wi u sãa naanɛgii, u ɲ̀ derimɔ bu bɛɛn laakari mɛɛri n kere ye i ko kpĩ i ka tɛmana. Adama laakari mɛɛribu baabire sɔɔ u ra maa yari yeru ko kpa i ka kpĩ i tɛmana bi sɔɔ.
14 Yen sɔ̃, kĩnasibu, i bũu sãaru suu-rio.
15 Na ka bɛɛ gari mɔ̀wa nge laakarigibu. I de i lasabu ko ye na gerumɔ.
16 Sà n bɔnu mɔ nɔri domarugia ye sɔɔ, ye sa ka Gusunɔ siaramɔ, sa ɲ̀ bɔnu mɔ Kirisin yɛm sɔɔ? Sà n pɛ̃ɛ ye yabua, sa ɲ̀ bɔnu mɔ Kirisin wasi sɔɔ?
17 Pɛ̃ɛ tia ya wãa. Baa sà n dabi, sa sãa wasi tee, domi bɛsɛ kpuro sa bɔnu mɔ pɛ̃ɛ tia ye sɔɔ.
18 I bu mɛɛrio be ba mara Isireliba. Be ba yãkunu dimɔ, ba ɲ̀ bɔnu mɔ yãku yee te sɔɔ?
19 N n mɛn na, mba na gerumɔ. Na gerumɔ ma yaa ye ba ka bũu yãkuru kua ya sãa gãanu? Bũuwa sãa gãanu?
20 Aawo. Adama na gerumɔ ma ye ba ka yãkuru kua, bũna ba ka yãkuru kua, n ɲ̀ mɔ Gusunɔ. Na ɲ̀ maa kĩ i n bɔnu mɔ ka bũnu.
21 I ɲ̀ kpɛ̃ i nɔ Yinnin nɔra sɔɔ kpa i maa nɔ bũnun nɔra sɔɔ. I ɲ̀ kpɛ̃ i di ye ya wãa Yinnin tabulu wɔllɔ, kpa i maa di ye ya wãa bũnun tabulu wɔllɔ.
22 Sa kĩ su Yinnin nisinu seeyawa? Sa nùn dam kere?

I kpuro koowo

i ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃

23 Ba ɲ̀ tɔnu yinarimɔ u gãanu kpuro ko, adama n ɲ̀ mɔ ni kpuro nu arufaani mɔ. Ba ɲ̀ tɔnu yinarimɔ u gãanu kpuro ko adama n ɲ̀ mɔ ni kpuro nu tɔnu tãsisiamɔ.
24 N ɲ̀ weenɛ goo u win tiin arufaani kasu, ma n kun mɔ win winsimgia.
25 Ye ba gesi dɔramɔ yaburɔ i dio, i ku gãanu bikia tii taarɛ wɛ̃ɛbun sɔ̃.
26 Domi tem sãawa Yinni Gusunɔgim, ka gãanu kpuro ni nu wãa mɛ sɔɔ.
27 Naanɛ doke sarirugii ù n bɛɛ dim soka, ma i gɔ̃ru doke i ka da, gãanu kpuro ye ba bɛɛ wɛ̃, i dio, i ku ra gãanu bikie tii taarɛ wɛ̃ɛbun sɔ̃.
28-29 Adama goo ù n bɛɛ sɔ̃ɔwa u nɛɛ, yeniwa ba ka yãkuru kua i ku di yɛ̃ron gɔ̃run sɔ̃ wi u bɛɛ sɔ̃ɔwa, n ɲ̀ mɔ bɛɛn tiin gɔ̃run sɔ̃.

Domi mban sɔ̃na kon de bu nɛn tii mɔru siri goon gɔ̃run sɔ̃.
30 Nà n Gusunɔ siara ye na dimɔn sɔ̃, mban sɔ̃na na kon de bu maa nɛn kɔ̃sa gere ye sɔɔ.
31 N n mɛn na, ì n dimɔ ì n nɔrumɔ, ɲ̀ kun mɛ ì n gãanu ganu mɔ̀, i ye kpuro koowo i n ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
32 I ku ra Yuuba torasie ɲ̀ kun mɛ Gɛrɛkiba ɲ̀ kun mɛ Yesun yigbɛru te ta maa sãa Gusunɔgiru.
33 Nɛn tii na kookari mɔ̀ n ka kpuro ko ye ya koo tɔmbu kpuro dore, na kun nɛn tiin arufaani kasu ma n kun mɔ tɔn dabirugia, kpa bu ka faaba waara.

11

1 I man saario nge mɛ nɛn tii na Kirisi saarimɔ.

Tɔn kurɔn wii kpĩibu

2 Na bɛɛ siara ye i ra ka man yaaye kpuro sɔɔ, ye i maa ka sɔ̃ɔsi te nɛni sim sim te na mwa na bɛɛ wɛ̃.
3 Adama na kĩ i n yɛ̃ ma Kirisiwa tɔn durɔ baawuren wirugii, tɔn durɔ maa sãa tɔn kurɔ baawuren wirugii, Gusunɔwa maa Kirisin wirugii.
4 Tɔn durɔ baawure wi u kanaru mɔ̀, ɲ̀ kun mɛ u Gusunɔn gari gerumɔ, ù n win wiru wukiri, u ɲ̀ win wirugii bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
5 Ma tɔn kurɔ baawure wi u kanaru mɔ̀, ɲ̀ kun mɛ u Gusunɔn gari gerumɔ,

ù kun win wiru wukiri, u ɲ win
wirugii bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. N sãawa nge ù n
pɔɔru woka.
6 Tɔn kurɔ ù kun kĩ u yasa bɔke, n
weenɛ u seri bura. Adama ɲ n sãan na
sekuru u ka seri bura ɲ kun mɛ u ka
pɔɔru woka, u de u yasa bɔke.
7 N ɲ weenɛ tɔn durɔ u win
wiru wukiri domi u sãawa Gusunɔn
weenasii, u maa Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ,
adama tɔn kurɔ u tɔn durɔ bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ.
8 Domi tɔn durɔ kun yari tɔn kurɔn
min di, tɔn kurɔwa yari tɔn durɔn min
di.
9 Mɛya maa ba ɲ tɔn durɔ taka kue
tɔn kurɔn sõ, tɔn kurɔwa ba kua tɔn
durɔn sõ.
10 N n mɛn na, wɔllun gɔradoban sõ
n weenɛ tɔn kurɔ u yasa bɔke u n ka
sõɔsimɔ ma u goo wiru kpĩiyɛ.
11 Adama Yinni sɔɔ, n ɲ koorɔ tɔn
kurɔ u n wãa n kun ka tɔn durɔn baa.
Mɛya maa tɔn durɔ u ɲ kpɛ̃ u n wãa n
kun ka tɔn kurɔn baa.
12 Domi nge mɛ tɔn kurɔ u yari tɔn
durɔn min di, nge mɛya tɔn durɔ maa
marura tɔn kurɔn min di, adama ye
kpuro n kooramɔwa saa Gusunɔn min
di.
13 I lasabu koowo bɛɛn tii. N weenɛ
tɔn kurɔ u Gusunɔ kana u kun yasa
bɔkua?
14 I ɲ yɛ̃ bɛɛn tii ma sekura tɔn durɔn
seri yì n dɛ̃u?
15 Adama tɔn kurɔn seri yì n dɛ̃u,
burara. Ba nùn win seri wɛ̃wa u ka yi
dendi nge win sɔnditia.
16 Adama goo ù n kĩ u ka sun
sikirina, na gesi gerumɔ ma bɛsɛ sɔɔ
ka Gusunɔn yigbɛnu sɔɔ sa ɲ maa
komaru garu mɔ.

Yinnin dĩa domaruginu
(I maa mɛɛrio Mateu 26:26-29, Maaku 14:22-25, Luku 22:15-20)

17 Gari yi na kĩ n bɛɛ yiire mini tɛ̃, na
ɲ bɛɛ siaramɔ yi sɔɔ, domi ì n mɛnnɛ, n
ku ra sanɔ gaa ko, n da n gɔɔgɔm mɔ̀wa.
18 Gbiikaa ba man sõɔwa ma, ì n
mɛnnɛ, wuunu ganu wãa bɛɛn suunu
sɔɔ ni nu ɲ nɔɔ tia sãa. Na mi gia wura
ma geema.
19 Domi n ɲ koo ko karanaa ya kun
wãa bɛɛn suunu sɔɔ, kpa be ba sãa
geegibu bu ka sõɔsira.
20 Wee, ì n mɛnnɛ i ka dĩanu dimɔ, n
ɲ ka Yinnin domaruginu weenɛ.
21 Domi ì n mɛnna i ka di, baawure
ra n sɛndewa u ka win tiin dĩanu di,
kpa gõɔra n gabu mɔ̀, kpa tam mu n
gabu goomɔ.
22 I ɲ bɛɛn tiin yɛnusu mɔ mi i ko di
kpa i nɔ? Nge i kĩ i n Yesun yigbɛru
gɛmawa, kpa i sãarobu sekuru doke?
Mba kon gere. Kon bɛɛ siara? Aawo,
na ɲ bɛɛ siaramɔ ye sɔɔ.
23 Domi Yinnin min diya na sõɔsiru
mwa te na bɛɛ wɛ̃. Na nɛɛ, wɔ̃ku tè sɔɔ
ba Yinni Yesu tɔmbu nɔmu sɔndia u
pɛ̃ɛ sua,
24 u Gusunɔ siara ma u ye murura.
Ma u nɛɛ, yeniwa nɛn wasi yi ba go
bɛɛn sõ. I n da yeni ko i n ka man
yaaye.
25 Mɛya u maa nɔra sua ye ba dim
kpa u nɛɛ, nɔra yeniwa Gusunɔn nɔɔ
mwɛɛ kpaa te u sire ka nɛn yɛm.
Sanam baamɛre sɔɔ mɛ i ka ye nɔrumɔ,
i n da ko i n ka man yaaye.
26 Domi sanam baamɛre sɔɔ mɛ i
pɛ̃ɛ ye dimɔ ma i ka nɔra ye nɔrumɔ,
Yinnin gɔɔwa i kparamɔ sere u ka
wurama.
27 Yen sõna wi u Yinnin pɛ̃ɛ di, ɲ kun
mɛ ù n ka win nɔra nɔra, ma u ɲ kue
nge mɛ n weenɛ u ko, u Yinnin wasi
ka win yɛm torariwa.
28 N n mɛn na, baawure u tii wɛ̃ɛri u
sere pɛ̃ɛ ye di u maa ka sere nɔra ye nɔ.
29 Domi ù n dimɔ ù n nɔrumɔ ù kun
tuba ye n sãa Yinnin wasi, u tii taarɛ
suammɛwa win dibu ka nɔru bi sɔɔ.
30 Yen sõna bɛɛn dabira barɔ, ma
dabira kua kpanɔbu, gaba maa gu.
31 Sà n tii siri ka gem, ba ɲ maa sun
sirimɔ.
32 Adama Yinni ù n sun siri, u ra sun
sɛɛyasiewa, kpa su ku ra maa taarɛ wa
ka handuniagibu sannu.
33 Yen sõ nɛgibu, ì n mɛnna i ka di, i
de i maruna.
34 Gõɔru tà n goo mɔ̀, u de u gina
dĩanu di yɛnuɔ, kpa bɛɛn mɛnnɔ sɔɔ i
ku ra taarɛ sua. Gari yi yi tie, kon bɛɛ
yin asansi sõ nà n tunuma.

12

Hunde Dɛɛron kɛ̃nu

1 Tɛ̃ ye n sãa Hunde Dɛɛron kɛ̃nun
gari, nɛgibu na kĩ i n yin gem yɛ̃.
2 I yɛ̃ ma sanam mɛ i ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃, ba
ra n bɛɛ gawewa bũnun yiraɔ, ni nu ku
ra gari gere.
3 Yen sɔ̃na na kĩ i tubu ma goo wi u
gari mɔ̀ saa Gusunɔn Hunden min di,
u ɲ̀ gerumɔ ba Yesu bɔ̃rusi. Goo kun
maa kpɛ̃ u nɛɛ Yesu sãa Yinni, ma n
kun mɔ saa Hunde Dɛɛron min di.
4 Hunden kɛ̃ɛ bwese bwesekawa
wãa, adama Hunde turo wiya nu
wɛ̃ɛmɔ.
5 Sɔm bwese bwesekawa wãa,
adama Yinni turo wiya sa ko ye kua.
6 Dam bwese bwesekawa maa wãa
mɛ tɔnu koo kpĩ u ka sɔmburu ko,
adama Gusunɔ turo wiya mu tɔmbu
kpuro wɛ̃ɛmɔ sɔmburu baateren sɔ̃.
7 Ba baawure kɛ̃ru wɛ̃ te ta sɔ̃ɔsimɔ
ma u Hunde Dɛɛro mɔ kpa u ka tu
dendi tɔmbu kpuron arufaanin sɔ̃.
8 Hunde u ra goo kɛ̃ru wɛ̃ u ka tɔmbu
bwisi kɛ̃, kpa u goo kɛ̃ru wɛ̃ u ka gari
gere ka yɛ̃ru.
9 Hunde turo wi, u ra goo naanɛ
dokebu wɛ̃, kpa u goo dam wɛ̃ u ka
barɔbu bɛkia.
10 Mɛya Hunde turo wiya ra maa
goo sɔm maamaakiginun dam wɛ̃, kpa
u goo kɛ̃ru wɛ̃ u ka tɔmbu Gusunɔn
gari tusia, kpa u maa goo bwisi wɛ̃ u ka
Hunden kɛ̃nu ka kɛ̃ɛ ni nu tie wunana.
U ra goo bwisi wɛ̃ u ka Hunden barum
bwese bwesekan gari gere, kpa u goo
bwisi wɛ̃ u ka gari yi tusia.
11 Hunde turo wiya u ye kpuro mɔ̀.
U baawure kɛ̃ɛ bwese bweseka wɛ̃ɛmɔ
nge mɛ u kĩ.

Naanɛ dokeobu kpuro

ba sãa wasi teen doo dooka

12 Domi Kirisi sãawa nge wasi tee
ka yin doo dooka dabiru. Wasi yi, yi
sãawa tee baa mɛ yi doo dooka dabiru
mɔ.
13 Domi ba sun batɛmu kuawa ka
Hunde turo kpa Yuuba ka tɔn tukobu,
yobu ka tii mɔwɔbu, bɛsɛ kpuro su ka
ko wasi tee. Sa maa gbinnɛ ka Hunde
turo wi, bɛsɛ kpuro.
14 Wasi sãawa doo dooka dabiru n ɲ̀
mɔ tia.
15 Baa naasu sù n nɛɛ, su ɲ̀ sãa nɔmu,
ka mɛ, su ɲ̀ wãa wasi sɔɔ? Su wãawa
wasi sɔɔ.
16 Baa swaa yà n maa nɛɛ, ya ɲ̀ sãa
nɔnu, ka mɛ, ya ɲ̀ wãa wasi sɔɔ? Ya
wãawa wasi sɔɔ.
17 Wasi kpuro yì n sãa nɔni, amɔna
yi koo ka gari nɔ. N kun mɛ, yi kpuro
yì n sãa swaa, amɔna yi koo ka nuburu
nɔ.
18 Adama nge mɛ n sãa Gusunɔ u doo
dooka baayere dokewa wasi sɔɔ nge
mɛ u kĩ.
19 Ya ɲ̀ koorɔ wasi yi kun doo dooka
mɔ.
20 Tɛ, wasi sãa tee adama yi doo
dooka dabiru mɔ.
21 Yen sɔ̃na nɔni kun kpɛ̃ yi nɔmu sɔ̃
yi ɲ̀ gen bukata mɔ. Wira kun maa kpɛ̃
tu naasu sɔ̃ ta ɲ̀ sin bukata mɔ.
22 Adama baa wasin doo dooka ye ya
sãare ya ɲ̀ dam mɔ, wasi yen bukata
mɔ too.
23 Ye ya maa sun sãawɛ nge ya ɲ̀
bɛɛrɛ mɔ, sa ye bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ. Ye sa ɲ̀
maa kpɛ̃ su sɔ̃ɔsi sa ye wukirimɔ.
24 Adama yen ye ya waabu wã, ya
ɲ̀ wukiribun bukata mɔ. Gusunɔ u
bɛsɛn wasi swɛɛna u ka yin gam bɛɛrɛ
wɛ̃ mi n bɛɛrɛ bia.
25 U kuawa kpa wasi yi kun ka
karanɛ, adama doo dooka baayere ya
n ka yen yensian laakari mɔ.
26 Wasin gam mù n nɔni swãaru wa,
ka mi n tie sanna ba bɔnu mɔ̀. Mɛya bà
n maa yin gam siara, ka mi n tie sanna
ba nuku dobu bɔnu mɔ̀.
27 Tɛ̃ bɛɛ kpuro i sãawa Kirisin wasi,
ma bɛɛn baawure sãa yin doo dooka.
28 Gbiikaa Gusunɔ u gbia u gɔrobu
gɔsa Yesun yigbɛru sɔɔ, yiruse win
sɔmɔbu, itase keu sɔ̃ɔsiobu, yen biru
be ba sɔm maamaakiginun dam mɔ,
ka maa be ba dam mɔ bu ka barɔbu
bɛkia, ka be ba gabu somimɔ, ka be ba
tɔmbu kparamɔ, ka be ba ka Hunden
barum bwese bweseka gari mɔ̀.
29 N ɲ̀ mɔ be kpuro ba sãa gɔrobu,
ɲ̀ kun mɛ Gusunɔn sɔmɔbu, ɲ̀ kun mɛ
keu sɔ̃ɔsiobu. N ɲ̀ maa mɔ be kpuro ba
dam mɔ bu ka sɔm maamaakiginu ko,
30 ɲ̀ kun mɛ bu ka barɔbu bɛkia, ɲ̀
kun mɛ bu ka Hunden barum bwese

bweseka gari ko, ɲ kun mɛ bu ka gari yi tusia.
31 N n mɛn na, i Hunden kɛ̃nu kasuo ni nu bɛɛrɛ kere.
Kon maa bɛɛ swaa sɔ̃ɔsi ye ya kpuro kere.

13

Kĩru

1 Baa nà n ka barum bwese bweseka gari mɔ̀ ka mam wɔllun gɔradoban barum ma na kun tɔnu kĩ, na sãawa nge yankokoru ɲ kun mɛ yangireru te ba soomɔ.
2 Baa nà n Gusunɔn gari gerubun dam mɔ, ma na asiri kpuro tuba ka yɛ̃ru kpuro, ma na Gusunɔ naanɛ doke sere kon kpĩ n guunu sɔ̃ nu swɛnyɔ, nà kun tɔnun kĩru mɔ na ɲ sãa gãanu.
3 Baa nà n nɛn dukia kpuro sãarobu wɛ̃, baa nà n dera ba nɛn wasi wɔ̃ɔwa, nà kun tɔnun kĩru mɔ na ɲ are wasi.
4 Wi u tɔnu kĩ u ra tɛmanɛ, u ra n maa tɔn geeru mɔ̀, u ku ra n nisinu mɔ, u ku ra woo kanɛ, u ku ra maa tii sue.
5 Wi u tɔnu kĩ u ra n tɔmbun bɛɛrɛ yɛ̃, u ku ra win tii tɔnan arufaani kasu, u ku ra mɔru ko fuuku, u ku ra maa torarun gari yi win nukurɔ.
6 Wi u tɔnu kĩ u ku ra yɛ̃ɛri kɔ̃san sɔ̃ ma n kun mɔ gem sɔ̃.
7 Wi u tɔnu kĩ u ra ka kpuro tɛmanɛ. Win naanɛ dokebu ka win yĩiyɔbu ka win tɛmanabu bu ku ra kpe.
8 Wi u tɔnu kĩ win kĩra ku ra n nɔru mɔ. Gusunɔn gari gerubu bu nɔru mɔ, Hunden barum bwese bwesekan gerubu koo kpe, yɛ̃ru ta koo maa kpe.
9 Domi bɛsɛn yɛ̃ru ka bɛsɛn Gusunɔn gari gerubu, yen gaa kun yiba.
10 Adama sanam mɛ ye ya yiba ya koo na, sanam mɛya ye ya kun yiba, ya koo doona.
11 Sanam mɛ na sãa bii, na ra gari gere nge bii, na ra laakari ko nge bii, na ra maa bwisiku nge bii, adama tɛ̃ ye na guro guro kua, na biin daa deri.
12 Ye sa waamɔ tɛ̃ ya sãare ye sa waamɔ bari bari tasa sɔɔ, adama sɔ̃ɔ teeru sa ko ra wa nɔni ka nɔni. Ye na yɛ̃ tɛ̃ ya ɲ yiba, adama sɔ̃ɔ teeru kon da tubu sãa sãa nge mɛ Gusunɔ u man tuba.
13 Tɛ̃ gãanu ita yeniwa ya wãa, yeya naanɛ dokebu, ka yĩiyɔbu, ka kĩru. Adama kĩra ta kere.

14

Hunde Dɛɛron kɛ̃nun gari

1 N n mɛn na, kĩra n weenɛ i n kasu. I maa Hunden kɛ̃nu kasuo, n mam nɛɛre Gusunɔn garin gerubun kɛ̃ru.
2 Wi u ka Hunden barum gari gerumɔ, n ɲ tɔnu u ka gari mɔ̀, Gusunɔwa u ka gari mɔ̀, domi goo kun yɛ̃ron gari nɔɔmɔ. Gem asirigima u gerumɔ ka Hunde Dɛɛron dam.
3 Adama tɔmba, Gusunɔn sɔmɔ u ra ka gari ko. U ra bu tãsisie, kpa u bu dam kɛ̃, kpa u bu nukuru yɛmiasia.
4 Wi u ka Hunden barum gari mɔ̀, u win tii tãsisiamɔwa. Adama Gusunɔn sɔmɔ, Yesun yigbɛra u tãsisiamɔ.
5 N ko n man dore bɛɛ kpuro ì n ka Hunden barum gari mɔ̀, adama ye na kĩ n kere, yera i n Gusunɔn gari gerumɔ. Domi wi u Gusunɔn gari gerumɔ u kere wi u Hunden barum bwese bweseka gerumɔ, ma n kun mɔ ù n win gari tusia, kpa u ka Yesun yigbɛru tãsisia.
6 Tɛ̃, nɛgibu arufaani yerà i ko wa nà n na bɛɛn mi ka Hunden barum bwese bwesekan gerubu, ma na kun ka sɔ̃ɔsiru nɛ, ɲ kun mɛ yɛ̃ru, ɲ kun mɛ Gusunɔn garin gerubu ɲ kun mɛ keu gaa.
7 Baa gãa ni nu kun wãaru mɔ nge guuru ka mɔrɔku bà n nu soomɔ, bà kun nu gɔsikiamɔ, amɔna gaba koo ka gia ye nu gerumɔ.
8 Wi u maa kɔba soomɔ, ù kun soomɔ dee dee, wara u koo tabun sɔɔru ko.
9 Nge mɛya bɛɛn gari yì kun dɛɛre, yi koo kowa kam.
10 Barum bwese bweseka dabina nu wãa handunia sɔɔ, sari maa mɛ goo kun nɔɔmɔ.
11 N n mɛn na, nà kun barum nɔɔmɔ mɛ ba ka gari mɔ̀, wi u mu gerumɔ u ko n sãawa tɔn tuko nɛn mi, kpa nɛ n maa ko tɔn tuko yɛ̃ron mi.
12 Nge mɛya bɛɛ, yèn sɔ̃ i Hunden kɛ̃nu kasu, i kookari koowo i ka nu

wa nu n kpã ni nu koo Yesun yigbɛru
tãsisia.
13 Yen sõ, n weenɛ wi u ka Hunden
barum gari gerumɔ u Gusunɔ kɛ̃ru
kana te u koo ka gari yi tusia.
14 Domi nà n kanaru mò ka Hunden
barum nɛn hundewa ya kanaru mò,
adama nɛn bwisikunu kun wãa te sɔɔ.
15 Tɛ̃, amɔna kon ko. Kon kanaru
ko ka nɛn hunde, kon maa ko ka nɛn
bwisikunu. Kon womu ko ka nɛn
hunde, kon maa ko ka nɛn bwisikunu.
16 À n Gusunɔ siara ka hunde tɔna,
amɔna naanɛ dokeo diro u koo ka kpĩ
u nɛɛ, ami, wunɛn siarabun sõ. U ǹ yɛ̃
ye a gerumɔ.
17 Baa wunɛn siarabu bù n wã, bu ǹ
yɛ̃ro tãsisiamɔ.
18 Na Gusunɔ siara yèn sõ na ra ka
Hunden barum bwese bweseka gari
ko n bɛɛ kpuro kere.
19 Adama Yesun yigbɛru sɔɔ na
kĩru bo n gari nɔɔbu gere ka nɛn
bwisikunu n ka gabu keu sõɔsi, n kere
gari nɔrɔbun suba wɔkuru (10.000) ka
Hunden barum.
20 Nɛgibu i ku maa bwisiku nge
bibu. Daa kõsa sɔɔra n weenɛ i n sãa
nge bii wɛ̃ɛnu, adama bwisikunu sɔɔ i
n sãa tɔn girobu.
21 Gusunɔn woodan tireru sɔɔ ba
yorua,
“Yinni u nɛɛ, kon de bu nɛn gari nɔ
be ba barum tukum gerumɔn nɔɔn di,
ka maa sɔbun nɔɔ sɔɔn di.
Adama ka mɛ, ba ǹ nɛn gari swaa
dakimɔ.”
22 N n mɛn na, Hunden barum bwese
bwesekan kɛ̃ru ta sãawa yĩreru be ba
kun naanɛ doken mi, n ǹ mɔ be ba
naanɛ doken mi. Adama Gusunɔn gari
gerubun kɛ̃ra ta sãa yĩreru be ba naanɛ
doken mi, n ǹ mɔ be ba kun naanɛ
doken mi.
23 N n mɛn na, Yesun yigbɛru
kpuro tà n mɛnna, kpa baawure u n
Hunden barum gerubu wɔri, naanɛ
dokeo dirobu ǹ kun mɛ naanɛ doke
sarirugibu bà n duuma, ba ǹ koo gere
bu nɛɛ i wiirawa?
24 Adama baawure ù n Gusunɔn
gari gerumɔ, sanam mɛ naanɛ doke
sarirugii ǹ kun mɛ naanɛ dokeo diro
goo u duuma, win gõru ga koo nùn so,
kpa gari yi, yi nùn siri yi tɔmbu kpuro
ba gerumɔ.
25 Win bwisiku asiriginu nu koo
maa sõɔsira batuma sɔɔ, kpa u yiira
u Gusunɔ sã u nɛɛ, geema, Gusunɔ u
wãawa bɛɛn suunu sɔɔ.

Yesun yigbɛrun sãarun wooda

26 Nɛgibu, bɛɛn baawurewa u
kɛ̃ru mɔ, googiru womu, googiru
tubusianu, googiru sõɔsiru Gusunɔn
min di, googiru Hunden barum
bwese bwesekan gerubu, googiru
maa mɛn tusiabu. I n mɛnna, i de i
n ye kpuro mò i ka tãsisiana.
27 Gabu bà n koo ka Hunden barum
bwese bweseka gari ko, n weenɛ ba n
sãa tɔmbu yiru ǹ kun mɛ ita tɔna kpa
bu ko tia tia, kpa goo u maa ben gari yi
tusia.
28 Adama goo ù kun wãa mi wi u koo
kpĩ u gari yi tusia, i de bu mari mɛnnɔ
sɔɔ, kpa bu yi ko ka Gusunɔ tɔna.
29 Ye ya maa sãa Gusunɔn sɔmɔbun
gari wee. I de ben yiru ǹ kun mɛ ita
bu gari ko, kpa be ba tie bu ben gari yi
yĩiya.
30 Gusunɔ ù n goo wi u sõ mɛnnɔ sɔɔ
gãanu sõɔsi u ka gere, i de wi u gari mò
u mari.
31 Domi bɛɛ kpuro i ko kpĩ i
Gusunɔn gari gere tia tia, kpa bɛɛ
kpuro i ka gãanu gia kpa i ka dam kɛ̃ru
wa.
32 Gusunɔn sɔmɔbu bu de ba n tii
kpĩa ben kɛ̃ru sɔɔ.
33 Domi Gusunɔ kun bɛrɛtɛkɛ kĩ ma
n kun mɔ alafia.
Nge mɛ n sãa naanɛ dokeobun
yigbɛnu kpuro sɔɔ,
34 n weenɛ tɔn kurɔbu bu mari
mɛnnɔ sɔɔ. N ǹ weenɛ bu gari
gere, adama bu wiru kpĩiyɔ nge mɛ
Gusunɔn wooda ya gerumɔ.
35 Bà n kĩ bu gãanu gia i de bu ben
durɔbu bikia yɛnuɔ, domi bɛɛn sekura
tɔn kurɔ ù n gari mò mɛnnɔ sɔɔ.
36 Amɔna. Bɛɛn min diya Gusunɔn
gari yi gbia yi torua? Nge bɛɛ tɔnan
miya yi tura?
37 Goo ù n tamaa u sãa Gusunɔn
sɔmɔ, ǹ kun mɛ u yĩiyɔ u Hunden kɛ̃nu
mɔ, n weenɛ u wura ma ye na yorumɔ,
Yinnin yiireba.

38 Goo wi u kun yeni wure, i ku ra
yɛ̃ro wura.
39 Yen sɔ̃, nɛgibu i kasuo i ka
Gusunɔn gari gere, kpa i ku yina bu ka
Hunden barum bwese bweseka gari
ko.
40 Adama i kpuro koowo dee dee ka
bɛɛrɛ.

15

Kirisin seebu gɔrin di

1 Nɛgibu na bɛɛ Labaari gea ye
yaayasiamɔ ye na raa bɛɛ nɔɔsia ma i
ye mwa, i maa yɔ̃ ye sɔɔ.
2 Yen min diya i faaba waamɔ i n gari
yi nɛni dim dim yi na bɛɛ waasu kua.
Ma n kun mɛ, kama i naanɛ doke.
3 Domi gari yi yi kpuro kere yiya na
bɛɛ nɔmu sɔndia yi nɛn tii na mwa.
Yiya mini. Kirisi u gu bɛsɛn toranun
sɔ̃ nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ.
4 Ba nùn sika ma u seewa gɔrin di sɔ̃ɔ
itase nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ.
5 U win tii Sefa sɔ̃ɔsi, yen biru
wɔkura yiru ye.
6 Yen biru u kura mi win bwãaba
mɛnnɛ bèn geera nɛɛra wunɔbu (100)
kere. Ben dabira wasi ka tɛ̃, adama
gaba gu.
7 Ma u maa win tii Yakɔbu sɔ̃ɔsi, yen
biru gɔrobu kpuro.
8 Dãkuru u maa man kure, nɛ wi na
sãa nge wi ba mara suru kun yiba.
9 Domi nɛna na piiburu bo gɔrobu
sɔɔ. Na ṅ weenɛ bu man soku gɔro,
domi na Gusunɔn yigbɛru nɔni sɔ̃ɔwa.
10 Adama ka Gusunɔn duroma na ka
sãa mɛ na sãa tɛ̃, ma durom mɛ u man
kua mu ṅ kue kam. Na kookari kua n
gɔro be kpuro kere, adama n ṅ mɔ nɛn
tiiwa na kua ma n kun mɔ Gusunɔn
durom mɛ mu ka man wãa.
11 N n mɛn na, gari tee yiya sa waasu
mɔ̀ nɛ ka be, tee yiya i maa naanɛ doke.

Bɛsɛn seebu gɔrin di

12 Tɛ̃, bà n Kirisin gari waasu kua ma
u seewa gɔrin di, amɔna bɛɛn gaba ka
mɔ̀ gɔriba kun seemɔ.
13 Gɔribu bà kun seemɔ, Kirisi kun
maa seewe.
14 Kirisi ù kun seewen na, bɛsɛn
waasu kama, bɛɛn naanɛ dokebu maa
kama.
15 Sa maa Gusunɔ seeda weesugia
diiya sanam mɛ sa gerua ma u Kirisi
seeya gɔrin di, domi ṅ n sãa gem ma
gɔriba kun seemɔ, ṅ n mɛn na, Gusunɔ
kun maa Kirisi seeye.
16 Domi gɔribu bà kun seemɔ Kirisi
kun maa seewe.
17 Bà kun maa Kirisi seeye bɛɛn
naanɛ dokebu kama, i maa wãa bɛɛn
toranu sɔɔ gina.
18 Be ba maa Kirisi naanɛ doke ba ka
gu ba kam kuawa.
19 N n wãa teni tɔnan sɔ̃n na sa Kirisi
yĩiyɔ, sa sãawa wɔnwɔndobu n tɔmbu
kpuro kere.
20 Adama tɛ̃, Kirisi u seewa gɔrin di
u kua gbiikoo be ba koo sen suunu sɔɔ.
21 Domi nge mɛ gɔɔ na saa tɔnun
min di, nge mɛya gɔribun seebu maa
naamɔ saa tɔnun min di.
22 Nge mɛ tɔmbu kpuro ba gbimɔ
yèn sɔ̃ ba gbinnɛ ka Adamu, nge mɛya
ba koo kpuro seeya yèn sɔ̃ ba gbinna
ka Kirisi.
23 Adama baawure ka win wuura.
Gbiikaa Kirisi, yen biru be ba sãa
wigibu win naarun sanam.
24 Yen biruwa handunian kpeera
koo na. Sanam mɛya Kirisi u koo
wirugiru ka yiiko ka dam kpuro kam
koosia kpa u Gusunɔ Baaba bandu
nɔmu sɔndia.
25 Domi Kirisi u ṅ koo ko u kun
bandu di sere Gusunɔ u ka nùn win
yibɛrɛba kpuro taarea.
26 Gɔɔwa sãa wɛrɔ dãako wi ba koo
kam koosia.
27 Domi ba yorua ba nɛɛ, “Ba dera
u kua gãanu kpuron wirugii.” Adama
sanam mɛ u gerua ba dera u kua gãanu
kpuron wirugii, n sun yeeri ma wi u
dera u kua yen wirugii, u ṅ wãasi sɔɔ.
28 Adama bà n gãanu kpuro Kirisi
nɔmu sɔndia, yera wi, Bii, u koo maa
tii Gusunɔ nɔmu sɔndia, kpa Gusunɔ
wi u nùn gãanu kpuro nɔmu sɔndia, u
bandu di kpuron wɔllɔ mam mam.
29 Be ba batɛmu mɔ̀ gɔribun sɔ̃ maa
ni. Arufaani yerà ya wãa mi. N n sãa
gem ma gɔriba kun seemɔ, mban sɔ̃na
ba bu batɛmu mɔ̀ gɔribun sɔ̃.
30 Bɛsɛn tii maa, mban sɔ̃na sa ra n
yɔ̃ kari sɔɔ saa baayere.

31 Nɛgibu, baadommawa na ra n
wãa gɔɔn yira sɔɔ. Na yeni gerumɔ yèn
sõ na woo kanamɔ bɛɛn saabu bɛsɛn
Yinni Yesu Kirisi sɔɔ.
32 Nà n sanna ka gberun yɛɛ Efesu
mini nɛn tɔndun yiikon sõ, arufaani
yerà na mɔ. Gɔribu bà kun seemɔ, ǹ
n mɛn na, su di kpa su nɔ domi sia sa
ko gbi.
33 I ku de bu bɛɛ nɔni wɔ̃ke. Kpaasi
kõsoba ba ra daa gea sanku.
34 I de bɛɛn laakari gea yu wurama
nge mɛ n weenɛ, kpa i kookoo kõsusu
deri. Bɛɛn gabu ba ǹ Gusunɔ yɛ̃. Na
yeni gerumɔ ma bɛɛn sekura.

Seebun wasi kpɛɛ

35 Goo koo bikia u nɛɛ, amɔna ba koo
ka gɔribu seeya. Wasi yiren bwesera
ba ko n mɔ.
36 Bwisi sarirugii! À n gãanun bia
duura temɔ ya ǹ kpiimɔ ma n kun mɔ
ya gu.
37 Ye a duurumɔ temɔ, bia tɔnawa,
nge alikama bima, ǹ kun mɛ gãanu
ganun bima, n ǹ mɔ kpii pɔtura.
38 Gusunɔ u bia ye kpii pɔtura
wɛ̃ɛmɔ nge mɛ u kĩ. Bia baayere ya yen
kpii pɔtura mɔ.
39 Gãa wasinu kpuron yaa kun
maa tia. Tɔmbugia nɛnɛm, yɛɛgia
nɛnɛm, gunɔsugia nɛnɛm, swɛ̃ɛgia
maa nɛnɛm.
40 Wɔllun wasi yi wãa, handuniagii
maa wãa. Wɔllun wasi yi yin buram
mɔ, handuniagii maa yin buram mɔ.
41 Sõɔ u win buram baa mɔ, suru
maa wigim mɔ ka maa kperi. Kperin
tiin buram wunanɛ.
42 Mɛya n ko n sãa sanam mɛ ba koo
gɔribu seeya. Bà n wasi sika gɔɔgiiya
mi, adama bà n yi seeya yi ǹ maa
gbimɔ.
43 Bà n yi sika yi ku ra n bɛɛrɛ mɔ,
adama bà n yi seeya girima bakagiiya.
Bà n yi sika, dam sarirugiiya, adama
bà n yi seeya yi dam mɔ.
44 Bà n yi sika wasi bentekera,
adama bà n yi seeya yi sãawa
hundegii. Domi wasi bentekeru tà n
wãa, wasi hundegii maa wãa.
45 Nge mɛya maa ba yorua ba nɛɛ,
tɔn gbiikoo Adamu, u kua waso,
adama Adamu dãako u sãawa hunde
wi u wãaru wɛ̃ɛmɔ.
46 N ǹ mɔ hundegiiya yi gbia yi na.
Wasi bentekera ta gbia ta na, yen biru
hundegii.
47 Ba tɔn gbiikoo mɔma ka tem, ma
u kua temgii. Tɔnu yiruse u nawa
wɔllun di.
48 Nge mɛ temgii gbiikoo u sãa,
mɛya maa temgibu kpuro ba sãa. Nge
mɛ wɔllugii u maa sãa mɛya maa
wɔllugibu kpuro ba sãa.
49 Nge mɛ sa ka temgii weenɛ, nge
mɛya sa ko maa ka wɔllugii weena.
50 Nɛgibu yeniwa na gerumɔ, ma ye
ya yaa ka yɛm mɔ, ya ǹ kpɛ̃ yu bɔnu wa
mi Gusunɔ u bandu swĩi. Ye ya maa
sãa gɔɔgia ya ǹ kpɛ̃ ya n wãaru te ta ku
ra kpe mɔ.
51 Asirin gari wee, na bɛɛ sõɔmɔ. N ǹ
mɔ bɛsɛ kpurowa sa ko gbi, adama ba
koo bɛsɛ kpuro kɔsi
52 yande, nɔni kpaki teeru sɔɔ
sanam mɛ kɔbi dãaka ya koo swĩ.
Domi ya koo swĩ kpa bu gɔribu seeya
bu ku maa ka gbi, kpa bɛsɛ su maa kɔsi.
53 Domi wasi yi yi ra sankire, yi ǹ
koo ko yi kun kɔsa yi yi ku ra sankire.
Yi yi maa sãa gɔɔgii, yi ǹ koo ko yi kun
kɔsa yi yi ku ra gbi.
54 Tɛ̃ yi yi ra sankire yì n kɔsa yi yi ku
ra sankire, gɔɔgii yì n maa kɔsa yi yi ku
ra gbi, yera ye ba yorua ya koo koora
ye ba nɛɛ, “U dera gɔɔ kpa, ma nasara
sina.”
55 “Gɔɔ, mana wunɛn nasara wãa.
Gɔɔ, mana wunɛn sɔsɔ dɛ̃ɛgira wãa.”
56 Gɔɔn sɔsɔ dɛ̃ɛgira toraru, torarun
dam maa sãawa wooda.
57 Yen sõ, su Gusunɔ siara wi u sun
nasara wɛ̃ɛmɔ saa Yesu Kirisi bɛsɛn
Yinnin min di.
58 N n mɛn na kĩnasibu, i yõro dim
dim ka tɛmanabu, i n hania mɔ̀ Yinnin
sɔmburu sɔɔ baadomma kpa i n yɛ̃ ma
sɔmbu te i Yinni kuammɛ ta ǹ kam mɔ̀.

16

Gobi sɔkubu naanɛ dokeobun sõ

1 Tɛ̃, gobin gari yi ba sɔkumɔ naanɛ
dokeobun sõ. N weenɛ i ko nge mɛ na
Yesun yigbɛnu sõɔwa Galatiɔ.

2 Alusuma baayeren tɔ̃ɔ gbiikiru i de
baawure u gobi gɛɛ yi nɛnɛm, nge mɛ
win waara nɛ, kpa i ku de sanam mɛ
na tunuma i sere gobi sɔke.
3 Nà n na kon tɔn be i gɔsa gɔri
Yerusalɛmuɔ ka bɛɛn kɛ̃ru ka tire ni nu
koo bu tusia.
4 N n maa kua n ka da nɛn tii, kon ka
bu da.

Ye Pɔlu kĩ u ko

5 Nà n Masedɔni beram da, kon na
bɛɛn mi, domi na ɲ̀ kon ko na kun
Masedɔni de.
6 Kon sɔ̃ɔ mɛɛru ko bɛɛn mi, a ku
tuba, kpuran sanam kpuro. Yen biru
kpa i man nɔma kɛ̃ nɛn sanum sɔɔ mi
na dɔɔ kpuro.
7 Na ɲ̀ kĩ n bɛɛ wa barara tɛ̃ nà n sarɔ,
adama Yinni ù n wura, na yĩiyɔ kon na
n ka bɛɛ sina sɔ̃ɔ mɛɛru.
8 Adama ko na n wãa Efesu mini
gina sere Pantikotin tɔ̃ru.
9 Domi na ayeru mɔ mini n ka
sɔm bakaru ko te ta koo arufaani ko.
Yibɛrɛba ba maa dabi.
10 Timɔte ù n na bɛɛn mi i de i nùn
dam koosia ka bɛɛrɛ, domi u Yinnin
sɔmburu mɔ̀wa nge mɛ na mɔ̀.
11 Yen sɔ̃, i ku de goo u nùn gɛm,
adama i nùn somiɔ win sanum sɔɔ u ka
na nɛn mi ka alafia, domi sa nùn mara
nɛ ka bɛsɛgibu sannu.
12 Adama ye n sãa bɛsɛgii Apolon
gari, nɔn dabira na ra nùn dam kɛ̃ u ka
na u bɛɛ bera ka bɛsɛgibu gabu sannu,
adama u ɲ̀ kĩ u na gina. Ũ n ayeru wa,
u koo na.

Yiire dãakibu ka tɔbiribu

13 I n tii sɛ, i yɔ̃ro dim dim naanɛ
dokebu sɔɔ. I n wɔrugɔru sãa kpa i n
dam mɔ.
14 Kpuro ye i mɔ̀, i ye koowo ka kĩru.
15 I Setefani yɛ̃ ka win yɛnugibu, ma
beya ba sãa tɔn gbiikobu Gɛrɛsi sɔɔ be
ba naanɛ doke, ba maa tii wɛ̃ bu ka
naanɛ dokeobu nɔɔri. Nɛgibu na bɛɛ
kanamɔ,
16 i tɔn ben bweseru wiru kpĩiyɔ ka
baawure wi u sɔmbu te mɔ̀ ka hania.
17 Na nuku dobu mɔ Setefani ka
Fɔɔtunatu ka Akaikun naarun sɔ̃,
domi bɛɛn sariru ba man kua ye i ko
raa ko.
18 Ba maa nɛn nukuru yɛmiasia ka
bɛɛgiru sannu. N weenɛ i tɔn ben
bweseru takaru ko.
19 Yesun yigbɛnu Asi sɔɔ nu bɛɛ
tɔbura. Akilasi ka Pirisila ka maa
Yesun yigbɛru te ta ra mɛnnɛ ben
yɛnuɔ, ba bɛɛ tɔbura gem gem Yinni
sɔɔ.
20 Naanɛ dokeobu kpuro ba bɛɛ
tɔbura.
I tɔbirinɔ ka kĩru.
21 Nɛ Pɔlu, na bɛɛ tɔbura ka nɛn tiin
yora.
22 Baawure wi u kun Yinni kĩ, u bɔ̃ri
wa.
Maranata. Yen tubusiana, Yinni, a
na.
23 Yinni Yesun durom mu n wãa ka
bɛɛ.
24 Nɛn kĩru ta wãa ka bɛɛ kpuro
Kirisi Yesu sɔɔ. Ami.

TIRERU YIRUSE TE PƆLU U KORINTIGIBU KUA

Pəlu u Korintigibu tireru yorua nən yiruse sanam mɛ wi ka be, ba ɲ̀ nəəsinamə. Win tire gbiikiru səə, u ben wahala dabi ni ba raa mən wɛ̃ɛ nəə wa. Adama ka mɛ, be səə gaba wãa be ba tamaa Pəlu u ɲ̀ sãa Gusunən səm kowo. Yen sɔ̃na u wure u bu tire teni yorua u ka tii yina.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu ka siarabu, wiru 1:1-11.
2. Pəlu ka Korintigibun wãasinaa, wiru 1:12n di sere wiru 7:16.
3. Kɛ̃nu Yudeagibun sɔ̃, wiru 8n di sere wiru 9.
4. Pəlu u ka tii yinamə, wiru 10:1n di sere wiru 12:10.
5. Yiire dãakibu ka təbiribu, wiru 12:11n di sere wiru 13:13.

Təbiribu

1 Bɛɛ Gusunən yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Korintiə, ka naanɛ dokeobu kpuro be ba wãa Gɛrɛkiban tem girum səə, nɛ Pəlu Yesu Kirisin gəro Gusunən kĩru səə, ka Timəte bɛsɛgii, bɛsɛra sa bɛɛ təbura.
2 Gusunə bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia wɛ̃.

Pəlu u Gusunə siaramə

3 Su Gusunə siara, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba wi u ra təmbu wənwəndu kue, kpa u bu dam kɛ̃ saa baayere.
4 U sun dam kɛ̃mə bɛsɛn nuku sankiranu kpuro səə, kpa bɛsɛn tii su ka kpĩ su be ba nuki sankire dam kɛ̃ mɛ bɛsɛn tii sa wa Gusunən min di.
5 Nge mɛ bɛsɛn tii sa Kirisin nuku sankiranu səə bənu mə n kpã, mɛya maa sa dam kɛ̃ru waamə n kpã Kirisin min di.
6 Sà n nuki sankire bɛɛn sɔ̃na, kpa i ka dam kɛ̃ru ka faaba wa. Sà n maa dam wa bɛɛn sɔ̃na, i ka maa dam wa mɛ mu koo de i ka nəni swãaru tɛmana te ta sãa tia ka te sa waamə.
7 Sa ɲ̀ sika mə bɛɛ səə domi sa yɛ̃ nge mɛ i bənu mə bɛsɛn nəni swãaru səə, mɛya i maa bənu mə bɛsɛn dam səə mɛ ba sun kã.
8 Nɛgibu sa ɲ̀ kĩ i kun yɛ̃ nəni swãa te sa wa Asin temə. Ten kpãara banda ta bɛsɛn dam kera sere sa ɲ̀ maa yĩiyə sa ko n hunde mə.
9 Sa raa tamaa ba sun taarɛ wɛ̃wa bu ka sun go. Adama yenin bwesera sun deemawa kpa sa n ka yɛ̃ ma n ɲ̀ weenɛ sa n bɛsɛn tii naanɛ sãa ma n kun mə Gusunə turo wi u ra gəribu seeye.
10 Wiya sun wəra wahala gəəgia yen bweserun di, u koo maa sun wəra. Geema wiya sa yĩiyə u koo wure u sun wəra.
11 Domi bɛɛn tii ì n sun somimə ka bɛɛn kanaru, Gusunə u koo kanaru mwa te tən dabira kua bɛsɛn sɔ̃, kpa u sun durom kua tən dabiru tu ka nùn siara bɛsɛn sɔ̃.

Pəlu u win wuu daabu kəbia

12 Yenin sɔ̃na sekura kun sun mò, domi bɛsɛn gɔ̃ru ga sun seeda diiyammɛ ma bɛsɛn wãaru handunia səə, su mam gere bɛɛn mi, ta dɛɛre. Gusunə u dera ta ɲ̀ murafitiru mani. Win duroma mu sun kpara, n ɲ̀ mə tənun bwisi.
13 Mɛya tire ni sa bɛɛ kua səə sa ɲ̀ bɛɛ gãa tukunu ganu yorue ma n kun mə ye i gara n bɛɛ yeeri mi. Na maa yĩiyə ma yeni ya koo bɛɛ yeeri sãa sãa,
14 nge mɛ bɛsɛn gari yi bɛɛ yeerima ma Yinni Yesun tɔ̃ru səə i ko kpĩ i woo kana bɛsɛn sɔ̃, nge mɛ bɛsɛn tii sa ko ko bɛɛn sɔ̃.
15 Yĩiyə bin saabuwa na gbia na gɔ̃ru doke n da bɛɛn mi kpa i ka domaru wa nən yiruse.
16 Na raa bwisika n gɛra n bɛɛ wa nà n dəə Masedəni gia, kpa n kpam bɛɛ wa nà n wee. Nge mɛya i ko raa ka man nəmu kɛ̃ nɛn sanum səə n ka da Yudea gia.
17 Nge mɛ na gari yi bwisika na gɔ̃rusu yiru kua ro? Nà n bwisikumə ye kon ko, na ra ko nge handuniagii na n sika mò?
18 Nge mɛ Gusunə sãa naanɛgii, ye na bɛɛ sɔ̃wa, ya ɲ̀ sika mə.
19 Domi Yesu Kirisi Gusunən Bii, wìn gari Silasi ka Timəte ka sere nɛn tii sa bɛɛ waasu kua, win gari kun

sika mɔ. Adama u sãawa wi Gusunɔ u wura.
20 Ka geema, Gusunɔn wura bi, bu win nɔɔ mwɛɛnu kpuro sire. Yen sɔ̃na saa win min di sa mɔ̀ ami, sa ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
21 Gusunɔ win tiiwa u sun tãsisia ka bɛɛ sannu Kirisi sɔɔ. Wiya u maa sun gɔsa nɛnɛm.
22 Wiya u sun win yĩreru koosi, wiya maa Hunde Dɛɛro doke bɛsɛn gɔ̃rusu sɔɔ nge sian wãarun suna.
23 Gusunɔwa sãa nɛn seedagii, na ǹ kĩwa n ka bɛɛ gari sɛ̃sɔgii ko. Yen sɔ̃na na ǹ wure Korintiɔ.
24 Sa ǹ kĩ su bɛɛ dam dɔre bɛɛn naanɛ dokebu sɔɔ, sa kĩwa su sɔmburu ko ka bɛɛ sannu bɛɛn nuku dobun sɔ̃. Domi i yɔ̃ dim dim bɛɛn naanɛ dokebu sɔɔ.

2

1 Yen sɔ̃na na gɔ̃ru doke n ku ka da bɛɛn mi kpam ka nuku sankiranu.
2 Domi nà n bɛɛ nukuru sanka, wara koo maa man nukuru dorasia ma n kun mɔ bɛɛ be na nuki sanka.
3 Yenin sɔ̃na na bɛɛ tireru yorua nge mɛ na kua. Na ǹ kĩ n turi bɛɛn mi kpa bu man nuki sanku be n weenɛ bu man nuku dobu wɛ̃. Na bɛɛ kpuro naanɛ sãa ma nɛn nukuru tà n dora, bɛɛ kpuron nuku doba.
4 Mɛya na bɛɛ tireru yorua ka nɔni swãaru ka nuku sankiranu ka maa yĩresu, n ǹ mɔ n ka bɛɛ nuki sanku. Na kĩwa i gia nge mɛ na bɛɛ kĩ n nɛ.

Bu toro suuru kuo

5 Goo ù n ka nuku sankiranu na, n ǹ mɔ nɛna u nuki sanka, bɛɛ kpurowa, ǹ kun mɛ bɛɛn gabu, kpa n ku gere n ka tonda.
6 Sɛɛyasia bi bɛɛn dabinu durɔ wi sɛɛyasia, bu nùn nua.
7 Yen sɔ̃ tɛ̃, n weenɛ i nùn suuru kua i nùn dam kɛ̃ kpa nuku sankira bakanu nu ku raa de u kom yaa bia.
8 Yen saabu na bɛɛ kanamɔ, i nùn kuo mɛ u ko n ka yɛ̃ ma i nùn kĩ.
9 Domi na maa bɛɛ tireru yorua n ka bɛɛn laakari mɛɛri n wa ì n sãa mɛm nɔwɔbu kpuro sɔɔ.
10 I n goo nùn win toraru suuru kua, na maa yɛ̃ro suuru kua. Gãanu nù n wãa ni na suuru kua, bɛɛn sɔ̃na na kua Kirisin wuswaaɔ.
11 Kpa Setam u ku ka sun kamia domi sa win bwisikunu yɛ̃ sãa sãa.

Pɔlun laakari seebu Torasiɔ

12 Ye na tura Torasiɔ n ka Kirisin Labaari Gea kpara, na wa ka Yinnin durom ma swaa man kusiara n ka sɔmburu ko mi.
13 Adama nɛn laakari kun kpunɛ sɛ̃ɛ yèn sɔ̃ na ǹ nɛgii Titu wa. Yen saabuwa na Torasigibu nɔɔ kana ma na doona Masedɔni gia.

Nasara Yesu Kirisi sɔɔ

14 Su Gusunɔ siara. Domi u ra n sun gbiiye ka nasara yèn sɔ̃ sa gbinnɛ ka Kirisi. U sun dendimɔ u ka tɔmbu Kirisi giasia yam kpuro nge turare yèn nuburu ta pusa baama.
15 Geema, bɛsɛ sa sãawa nge turare nubu durorugia ye Kirisi u Gusunɔ wɛ̃ɛmɔ. Ma ya pusa be ba faaba waamɔn mi, ka maa be ba kam kobu dɔɔn mi.
16 Be ba kam kobu dɔɔn mi, nubu gɔɔgira te ta gɔɔ marumɔ. Be ba maa faaba waamɔn mi, nubu wãarugira te ta wãaru wɛ̃ɛmɔ. Wara tura u ka sɔmbu ten bweseru ko.
17 Sa ǹ sãa nge gabu be ba ka Gusunɔn gari tenkuru mɔ̀. Adama, yèn sɔ̃ Gusunɔwa u sun gɔrima, yen sɔ̃na sa gari gerumɔ ka murafiti sariru win wuswaaɔ nge Kirisin sɔmɔbu.

Nɔɔ mwɛɛ kpaarun sɔm kowobu

3

1 Gari yi, yi sɔ̃ɔsimɔ ma sa kpam woo kanamɔwa? Sa ko ka tirenu na bɛɛn mi ni nu sun tusiamɔ nge mɛ gaba ra ko? N kun mɛ, sa ko bɛɛ bikia i sun tire nin bweseru kua?
2 Bɛɛn tiiwa i sãa bɛsɛn tireru te ba yorua bɛsɛn gɔ̃ruɔ te tɔmbu kpuro ba tuba ma ba gara.
3 Ya sɔ̃ɔsira ma i sãa tire te Kirisi u yorua bɛsɛn sɔmburun sɔ̃. Ba ǹ tu yorua ka ankiri, ma n kun ka Gusunɔ Yinni wason Hunde. Ba ǹ maa tu yorusi kpee bɛsi sɔɔ, ma n kun mɔ tɔmbun gɔ̃rusu sɔɔ.
4 Toro sin teya sa mɔ Gusunɔn wuswaaɔ saa Kirisin min di.

5 Geema, n ɲ mɔ sa tii tura su ka gere
sa gãanu kua ka tii. Ye sa ko kpĩ su ko
kpuro, ya weewa Gusunɔn min di.
6 Domi wiya u sun dam wɛ̃ su ka ko
nɔɔ mwɛɛ kpaarun sɔm kowobu. Nɔɔ
mwɛɛ te, ta ɲ wooda dendimɔ ye ba
yorua, ma n kun mɔ Gusunɔn Hunde.
Wooda, gɔɔwa ya ka naamɔ, adama
Gusunɔn Hunde wãara u ka naamɔ.
7 Sanam mɛ ba wooda yorua yoru
bii tia tia kpee bɛsi wɔllɔ, Gusunɔn
yiiko ya sõɔsira. Ma Mɔwisin wuswaa
ya balla sere Isireliba ba kpana bu nùn
mɛɛri baa mɛ balli bi, bu koo doona.
Wooda ye, yèn sɔmbura ka gɔɔ naamɔ,
yà n sõɔsira ka yiiko yen bweseru,
8 anna a maa yiikon kpãaru wa ye
Hunden sɔmbura ka sõɔsira.
9 Sɔmbu te ta ra tɔmbu taarɛ wɛ̃ tà n
yiiko mɔ, anna a maa sɔmburun yiiko
wa te ta ra tɔmbu gem wɛ̃ Gusunɔn
wuswaaɔ.
10 Sa ko mam kpĩ su gere yiiko ye ya
gasɔ balla ya ɲ gãanu tura ka sere tɛ̃gia
domi tɛ̃gia ye, ya kpãaru bo.
11 Geema, ye ya kun tɛ yà n kua
yiikogia, anna a maa ye ya ko n wãa ka
baadommaɔn yiiko wa.
12 Yèn sõ sa yĩiyɔ bini mɔ, yen sõna sa
gari gerumɔ ka toro sindu.
13 Sa ɲ sãa nge Mɔwisi wi u win
wuswaa sɔnditia wukiri kpa Isireliba
bu ku ka balli kpiribu ge mɛɛri sere ka
gen nɔrɔ.
14 Ben wira gu. Wee, sere ka gisɔ,
bà n nɔɔ mwɛɛ gururun tirenu garimɔ,
sɔnditia ye, ya ben bwisi berumɔ ya ɲ
wunare. Domi ya ɲ wunarɔ ma n kun
wi u ka Kirisi gbinnɛn mi.
15 Sere ka gisɔ mam, bà n Mɔwisin
tirenu garimɔ, sɔnditia ye, ya ra n ben
bwisi berumɔwa.
16 Adama nge mɛ Gusunɔn gari
gerumɔ, “Sanam mɛ tɔnu u Yinni
wuswaa kisi, sɔnditia ye, ya ra
wunarewa.”
17 N sere deema, Yinni wi, u sãawa
Hunde. Mi maa Yinnin Hunde wãa,
miya tii mɔra ra n wãa.
18 Bɛsɛ kpuro, bɛsɛ bèn wuswaa
gbabiara, sa Yinnin yiiko mɛɛra. Nge
mɛya sa ka kɔsimɔ su ka Yinni wi
weena. Win yiiko maa sosimɔ bɛsɛ
sɔɔ. Ka gem, Yinnin Hundewa u
sɔmbu te mɔ̀.

Hunden dukia tem mɔndu sɔɔ

4

1 Gusunɔwa u sun sɔmbu te nɔmu
bɛria win durom sõ. Yen sõna sa ɲ
mwia kpanɛ.
2 Sa daa sekurugia ye ya berua
pota sa kõ. Sa ɲ wãa ka bwisi kõsin
baa, sa ɲ maa Gusunɔn gari sĩikiamɔ.
Adama sa gem terasiamɔwa kpasasa,
kpa baawure u n ka yɛ̃ win gõruɔ ma
geegiba sa sãa Gusunɔn wuswaaɔ.
3 Labaari gea ye sa nɔɔsiamɔ yà n
berua, kam koorebara ya berue.
4 Ba ɲ naanɛ doke yèn sõ handunia
yen yinni u ben wiru go. U bu
yam ganua bu ku ka Labaari gean
yam bururam wa mɛ mu Kirisin yiiko
sõɔsimɔ. Labaari gea ye, Kirisigia wi u
sãa Gusunɔ, wasi sɔɔ.
5 Ka gem, n ɲ bɛsɛn tiin gari sa
waasu mɔ̀. Sa gerumɔwa ma Yesu
Kirisiwa sãa Yinni ma bɛsɛ sa sãa bɛɛn
yobu Yesun sõ.
6 Gusunɔ wi u nɛɛ, yam bururam
mu ballio yam wõkurɔ, wiya maa win
yam bururam ballisia bɛsɛn gõruɔ, su
ka win yiiko gia ye ya ballimɔ Kirisin
wuswaan di.
7 Adama bɛsɛ be sa hunden dukia ye
mɔ, sa ye mɔ bɛsɛn wasi sɔɔ yi yi sãa
nge tem mɔndu kpa dam bakam mɛ,
mu n ka sãa Gusunɔgim, n ɲ mɔ bɛsɛn
tiigim.
8 Sa wahala bwese bweseka waamɔ
adama sa ɲ wɔkɔnu wɔra. Sa wurure
adama sa ɲ kom yaa bie.
9 Ba sun nɔni sõɔmɔ adama Gusunɔ
kun sun deri. Ba sun sura adama ba ɲ
sun go.
10 Baadommawa sa ra n Yesun gɔɔ
sɔɔwa bɛsɛn wasi sɔɔ kpa win wãaru tu
maa ka sõɔsira bɛsɛn wasi sɔɔ.
11 Bɛsɛn wãaru sɔɔ baadomma sa
wãawa gɔɔ sɔɔ Yesun sõ kpa win wãaru
tu maa ka sõɔsira bɛsɛn wasi gɔɔgii sɔɔ.
12 Nge mɛya gɔɔ u sɔmburu mɔ̀ bɛsɛ
sɔɔ, adama wãara bɛɛn mi.
13 Bɛsɛn naanɛ dokebu bu sãa nge
yɛ̃rogibu wi u yorua u nɛɛ, “Na naanɛ
doke, yen sõna na gari gerua.” N n

mɛn na, bɛsɛ maa sa naanɛ doke, yen sɔ̃na sa gari gerumɔ.
14 Sa yɛ̃ ka gem ma wi u Yinni Yesu seeya gɔrin di, u koo maa sun seeya ka Yesu sannu kpa u de bɛsɛ ka bɛɛ su yinna win wuswaaɔ.
15 Bɛɛn sɔ̃na gãa ni kpuro nu kooramɔ, kpa tɔn dabiru tu durom wa, kpa tu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ ka siara bakabu.

Wãaru ka naanɛ dokebun baa

16 Yen sɔ̃na sa ɲ̀ mwia kpanamɔ. Baa mɛ bɛsɛn wasin wãaru ta kpeemɔ bɛsɛn hunden wãaru ta ra n kpaaru mɔ̀wa baadomma.
17 Bɛsɛn nɔni swãa kpiriru te ta ɲ̀ kpã, ta sun yiiko ye ya ku ra kpe sɔɔru kuammɛwa, ye ya nɔni swãa te kpãaru kere.
18 Domi bɛsɛn laakari kun wãa ye nɔni waamɔ sɔɔ ma n kun mɔ ye ya ɲ̀ waarɔ. Ye nɔni waamɔ ya ku ra tɛ, adama ye ya ɲ̀ waarɔ ya ko n wãawa ka baadomma.

5

1 Sa yɛ̃ ka gem ma bɛsɛn kuru te ta sãa bɛsɛn wãa yeru tem mɛ sɔɔ, tà n wɔruma, Gusunɔ u sun wãa yeru yiiye wɔllɔ te win tii u kua, te ta ko n wãa ka baadomma. Ba ɲ̀ tu kue ka nɔma.
2 Ma sa kpasa wɔri mɔ̀ tɛ̃ kuu teni sɔɔ, domi sa kĩ gem ka gem su bɛsɛn wɔllun wãa yee te du.
3 Geema, sà n dua te sɔɔ, ba ɲ̀ koo sun deema yara.
4 Domi saa yè kpuro sa wãa kuu temkii teni sɔɔ sa kpasa wɔri mɔ̀ nge wi u sɔmunu sɔɔwa. N ɲ̀ mɔ sa kĩ bu sun bɛsɛn wasi temkii wunari, adama sa kĩwa bu sun wɔllun wasi sebusia, kpa yi yi sãa gɔɔgii, wãaru tu yi mwɛ.
5 Gusunɔwa u sun kua su ka ye wa ma u sun win Hunde wɛ̃ nge yen suna.
6 Yen sɔ̃na sa wɔrugɔru mɔ baadomma. Sa maa yɛ̃ ma sanam mɛ sa wãa wasi yini sɔɔ sa ka Yinnin wãa yeru toma.
7 Domi sa sĩimɔwa ka naanɛ dokebu, n ɲ̀ mɔ ka ye sa waamɔ.
8 Sa wɔrugɔru mɔ, sa maa kĩru bo su wasi yini deri kpa su da sa n wãa Yinnin mi.
9 Sa wasi yini deriwa? Aawo, sa wãawa yi sɔɔ? Sa kĩwa sa n wã win nɔnuɔ.
10 Domi sa ɲ̀ ko ko sa kun yɔ̃re Kirisin wuswaaɔ u ka sun siri bɛsɛ kpuro, kpa u ka baawure kɔsia nge mɛ win kookoosu nɛ si u kua win wãaru sɔɔ, ɲ̀ n kɔ̃san na, ɲ̀ n maa gean na.

Kirisi sun dorasia bɛsɛ ka Gusunɔ

11 Sa Yinnin bɛɛrɛ yɛ̃. Yen sɔ̃na sa tɔmbu kɔkirimɔ. Adama Gusunɔ u sun yɛ̃ sãa sãa, na maa yĩiyɔ ma bɛɛn tii i sun yɛ̃ bɛɛn gɔ̃rusɔ.
12 Sa ɲ̀ bɛsɛn tii gem wɛ̃ɛmɔ kpam bɛɛn mi. Sa bɛɛ ayeru wɛ̃ɛmɔwa i ka woo kana bɛsɛn sɔ̃, kpa i ka kpĩ i tɔn be wisi be ba woo kanamɔ wasin sɔ̃, n ɲ̀ mɔ ye ya wãa gɔ̃ruɔn sɔ̃.
13 Sà n laakari bia, Gusunɔn sɔ̃na sa sãa mɛ. Sà n maa sãa laakarigibu, bɛɛn sɔ̃na.
14 Domi Kirisin kĩra sun nɛni, bɛsɛ be sa tuba ma tɔn turo ù n gu tɔmbu kpuron ayerɔ, tɔmbu kpurowa ba gu.
15 U guwa tɔmbu kpuron ayerɔ kpa be ba wasi ba kun maa ka wãa ben tiin sɔ̃ ma n kun mɔ win sɔ̃ wi u gu u seewa ben sɔ̃.
16 Yen sɔ̃na sa ɲ̀ maa tɔnu mɛɛrimɔ ka nɔni tɔna. Baa mɛ sa gasɔ Kirisi mɛɛra ka nɔni tɔna, tɛ̃ sa ɲ̀ maa nùn mɛɛrimɔ nge mɛ.
17 Goo ù n gbinnɛ ka Kirisi u kua tɔn kpao. Gasɔn gãanu doona, wee gãa kpaanu tunuma.
18 Ye kpuro Gusunɔn min diya ya wee wi u ka win tii sun dorasia Kirisin min di, ma u sun gɔra su ka de gabu bu dora ka wi.
19 Domi saa Kirisin min di Gusunɔ u tɔmbu kpuro ka tii dorasia, u ɲ̀ ben swaa sarabu garisi, ma u sun dorasia bin gari nɔmu sɔndia su ka nɔɔsia.
20 N n mɛn na, sa sãawa Kirisin sɔmɔbu. N sãare Gusunɔ win tii u bɛɛ sokumɔ bɛsɛn min di. Yen sɔ̃, sa bɛɛ kanamɔ ka Kirisin yĩsiru, i de i dora ka Gusunɔ.
21 Kirisi wi, wi u kun durum koore, wiya Gusunɔ u durum sɔbi bɛsɛn sɔ̃ kpa su ka gem wa wi Gusunɔn mi yèn sɔ̃ sa ka Kirisi gbinnɛ.

6

1 Bɛsɛ be sa sɔmburu mɔ̀ ka Gusunɔ
sannu, sa bɛɛ kanamɔ i ku de durom
mɛ i mwa win mi, mu kam ko.
2 Domi Gusunɔ u nɛɛ,
"Na nun swaa daki sanam mɛ na
tɔmbu durom kuammɛ.
Na nun somi faaban tɔ̃ru."
Wee, tɛ̃ra n weenɛ i Gusunɔn durom
mwa, gisɔra faaban tɔ̃ru.
3 Sa ɲ̀ kĩ goo u bɛsɛn sɔmburu taarɛ
wɛ̃. Yen sɔ̃na sa ɲ̀ gãanu mɔ̀ ni nu koo
tɔnu torasia.
4 Adama bɛsɛn kookoosu kpuro sɔɔ
sa tii sɔ̃ɔsimɔ geegibu nge mɛ n ka
Gusunɔn sɔm kowobu weenɛ. Sa
tɛmana gem gem nɔni swãaru sɔɔ ka
yãaru sɔɔ ka wahala sɔɔ.
5 Ba sun sɛni so ba kpɛ̃ɛ pirisɔm sɔɔ.
Tɔn dabinu sun seesi. Sa sɔma kua
sere sa wasira. Sa dom sera. Sa nɔɔ
bɔkua.
6 Sa sɔ̃ɔsimɔ ma sa sãa Gusunɔn
sɔm kowobu ka bɛsɛn wãa dɛɛraru ka
bɛsɛn yɛ̃ru ka bɛsɛn suuru ka bɛsɛn tɔn
geeru ka Hunde Dɛɛro, ka kĩru te ta ɲ̀
murafitiru mɔ,
7 ka gem gari ka maa Gusunɔn dam.
Gem mu sãa bɛsɛn tabu yãnu su ka
sanna, su maa ka tii yina.
8 Gaba sun bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, gaba maa
sun funɛ wunamɔ. Gaba bɛsɛn gea
gerumɔ, gaba maa bɛsɛn kɔ̃sa gerumɔ.
Ba sun mɛɛra nge wee kowobu baa mɛ
sa gem gerumɔ.
9 Ba sun mɛɛra nge be goo kun yɛ̃,
adama Gusunɔ u sun yɛ̃ sãa sãa. Ba sun
mɛɛra nge be ba wasikiramɔ, adama
wee sa wãa sa wasi. Ba sun mɛɛra nge
be ba sɛɛyasia, adama sa ɲ̀ gu.
10 Ba sun mɛɛra nge nuku
sankirobu, adama sa ra n nuku dobu
mɔ. Sa sãa nge sãarobu, adama sa tɔn
dabinu dukia wɛ̃ɛmɔ. N sãare nge sa ɲ̀
gãanu mɔ, adama sa kpuro mɔ.
11 Sa bɛɛ gari bururasia, bɛɛ Kor-
intigibu. Bɛsɛn gɔ̃ru ga bɛɛn kĩru mɔ.
12 Sa ɲ̀ bɛɛ bɛsɛn kĩru berue, bɛɛya i
sun bɛɛgiru berua.
13 N n mɛn na, na ka bɛɛ gari mɔ̀ nge
nɛn bibu, i sun kuo nge mɛ sa bɛɛ kua.
I de bɛɛn gɔ̃ru ga n bɛsɛn kĩru mɔ.

Kirɔ bũu sãɔbun sɔ̃

14 I ku tii gbinna ka naanɛ doke
sarirugibu domi i ɲ̀ ka bu weenɛ.
Amɔna gea ka kɔ̃sa ya ko n wãasinɛ.
Nge amɔna yam bururam ka yam
wɔ̃kura ko n mɛnnɛ.
15 Amɔna Kirisi ka Setam ba koo ka
nɔɔsina. Nge mba naanɛ dokeo ka
naanɛ doke sarirugii ba mɔɔsinɛ.
16 Amɔna Gusunɔn sãa yeru ka bũnu
ko n ka nɔɔ tia sãa. Domi bɛsɛra sa sãa
Gusunɔ, Yinni wason wãa yeru nge
mɛ win tii u gerua,
"Kon sina na n wãa ben suunu sɔɔ.
Kon ko ben Yinni, kpa bu ko nɛn
tɔmbu."
17 Yen sɔ̃na Yinni u nɛɛ,
"I yario bwese tukunun suunu sɔɔn
di.
I ku gãanu baba ni nu disi mɔ.
Kon bɛɛ wura.
18 Kon ko bɛɛn Baaba.
Bɛɛ maa kpa i ko nɛn bii tɔn durɔbu ka
tɔn kurɔbu.
Yeya Yinni dam kpurogii u gerua."

7

1 Nɔɔ mwɛɛ ni kpuro nu sãawa
bɛsɛginu, kĩnasibu. Yen sɔ̃, su tii
sãrasia saa gãanu kpuron di ni nu wasi
ka hunde disinu tɛɛnimɔ, kpa sa n
dɛɛraru sosimɔ Gusunɔn nasiaru sɔɔ.

Pɔlun nuku dobu

2 I sun ayeru kɛ̃ɛyɔ bɛɛn gɔ̃ruɔ. Sa ɲ̀
goo torari, sa ɲ̀ goo kam koosie, sa ɲ̀
maa goo taki di.
3 Na ɲ̀ yeni gerumɔ n ka bɛɛ taarɛ wɛ̃,
domi na gerua kɔ ma sa bɛɛn kĩru mɔ
bɛsɛn gɔ̃ruɔ sa n ka wãa sannu, ɲ̀ kun
mɛ su ka gbi sannu.
4 Na tororu soomɔ bɛɛn sɔ̃, na maa
bɛɛn sɔ̃ woo kanamɔ. Bɛsɛn nɔni
swãaru kpuro sɔɔ na dam kɛ̃ru wa,
nɛn gɔ̃ru ga maa do n sara.
5 Saa mìn di sa tura Masedɔniɔ sa
ɲ̀ wɛ̃re. Sa nɔni swãaru wa baama,
gabun mi sannɔsa, bɛsɛn tiin gɔ̃ruɔ
beruma.
6 Adama Gusunɔ wi u bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu
dam kɛ̃mɔ, u dera Titun naara sun
dam kã.
7 N ɲ̀ mɔ win naaru tɔna ta sun dam
kã, adama ye u maa gerua ma i nùn
dam kã win tii. U maa sun sɔ̃ɔwa nge
mɛ nɛn waara bɛɛ nɛni, ka nge mɛ i

nuki sankire, ka nge mɛ i ka man suna.
Yen sɔ̃na tɛ̃ nɛn nuku dobu sosi.
8 Geema, baa mɛ tire te na bɛɛ yorua
ta bɛɛ nuki sanka, na ɲ̀ gɔ̃rusu yiru mɔ̀
tɛ̃. Na raa kua sanam mɛ na wa ma ta
bɛɛ nuki sanka saa fiiko sɔɔ.
9 Adama tɛ̃ nɛn nukura do. N ɲ̀ mɔ
yèn sɔ̃ na bɛɛ nuki sanka, adama yèn sɔ̃
bɛɛn nuku sankiranu dera i daa kɔsa.
Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu denda
kpa nu kun sãa kɔ̃sa.
10 Domi nuku sankira ni Gusunɔ u
dendimɔ nu ra dewa tɔnu u daa kɔsi
kpa u faaba wa. Ma nin bwesera ku ra
n nà n daa yɛ̃ mɔ. Adama handunian
nuku sankirana nu ra gɔɔ ma.
11 Gusunɔ u bɛɛn nuku sankiranu
denda. Tɛ̃ i mɛɛrio nge mɛ nuku
sankira ni, nu dera i laakari kua ma i
ka tii yina, nge mɛ bɛɛn nukura kun do
ma i bɛrum kua, nge mɛ i kĩ i man wa
kpa i man wura, nge mɛ i hania mɔ̀ i
ka kɔ̃san kowobu sɛɛyasia. Kpuro sɔɔ i
sɔ̃ɔsi ma i dɛɛre gari yi sɔɔ.
12 N n mɛn na, sanam mɛ na bɛɛ
tireru yorua, na ɲ̀ tu yorua wi u kɔ̃sa
kuan sɔ̃, ɲ̀ kun mɛ wi ya deeman sɔ̃
tɔna, adama na tu kuawa n ka sɔ̃ɔsira
Gusunɔn wuswaaɔ nge mɛ bɛɛn kĩra
nɛ bɛsɛ sɔɔ.
13 Yen sɔ̃na sa dam kua. N ɲ̀ maa
mɔ dam kɛ̃ru tɔna sa wa, sa maa nuku
dobu sosi sanam mɛ sa Titun nuku
dobu wa domi bɛɛ kpuro i win gɔ̃ru
yɛmiasia.
14 Baa mɛ na nùn woo kanɛ fiiko
bɛɛn sɔ̃, i ɲ̀ man sekuru doke. Nge mɛ
sa ra bɛɛ gem sɔ̃, nge mɛya bɛsɛn woo
kanabu Titun mi bu sɔ̃ɔsira gem.
15 Mɛya maa bɛɛn kĩra sosimɔ wi sɔɔ
ye u ka yaaye ma bɛɛ kpuro i nùn mɛm
nɔɔwa ma i nùn dam koosia ka bɛrum
ka diiribu.
16 Nɛn gɔ̃ru ga do yèn sɔ̃ na bɛɛ naanɛ
sãa kpuro sɔɔ.

Kɛ̃ru ka nuku tia

8

1 Nɛgibu sa kĩ i gia nge mɛ Gusunɔn
durom mu sɔ̃ɔsira Yesun yigbɛnu sɔɔ
Masedɔniɔ.
2 Ba laakari mɛɛribu wa nɔni swãaru
sɔɔ. Adama ben nuku doo bakabu
dera ba kɛ̃ru wɛ̃ ka nuku tia, baa mɛ
ben sãara kpã.
3 Na bu seeda diiya ma ba wɛ̃ ka
ben gɔ̃ru kĩru mèn nɔru ba koo kpĩ, ba
mam wɛ̃ n kere mɛ.
4 Ba sun suuru kana gem gem su ka
de ba n bɔnu mɔ sɔmbu teni sɔɔ naanɛ
dokeobun sɔ̃.
5 N koora n kere ye sa raa yĩiyɔ. Ba
gina ben tii Yinni wɛ̃, ba sun wiru
kpĩiya ka Gusunɔn kĩru.
6 Yen sɔ̃na sa Titu kana u da bɛɛn
mi u durom mɛn sɔmburu dakura nge
mɛ u raa gbia u tu torua.
7 I dam mɔ kpuro sɔɔ, naanɛ dokebu
ka gari gerubu ka yɛ̃ru ka hania baka
ka bɛsɛn kĩru te i mɔ. Yen sɔ̃na sa kĩ i n
maa dam mɔ durom sɔmbu te sɔɔ.
8 Na ɲ̀ bɛɛ yiiremɔ, adama gabun
haniawa na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ kpa i ka bɛɛn
kĩrun gem mɛɛri nge mɛ mu nɛ.
9 Domi i bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
durom yɛ̃, wi u sãa dukiagii ma u tii
kua sãaro bɛɛn sɔ̃ kpa win sãa te, tu ka
bɛɛ ko dukiagibu.
10 Yen sɔ̃, na bɛɛ nɛn bwisikunu
sɔ̃ɔmɔ gari yi sɔɔ. N wã i da wuswaaɔ
ka ye i ginakuu torua, bɛɛ be i gabu
gbiiya sɔmbu te sɔɔ, n ɲ̀ mɔ ten kobu
tɔna adama ka maa ten kĩrɔ.
11 N n mɛn na, i sɔmbu te dakuro tɛ̃.
Nge mɛ i gɔ̃ru doke i ko ka kĩru, i maa
dakuro ka kĩru nge mɛ bɛɛn mɔra nɛ.
12 Domi à n ka kĩru wɛ̃, wunɛn tiin
mɔra Gusunɔ ra mɛɛri u ka mwa, n ɲ̀
mɔ goon mɔru.
13 Na ɲ̀ kĩ i wɔri yãaru sɔɔ gabun
alafian sɔ̃, adama n weenɛwa mɔru ta
n nɛ.
14 Saa yeni sɔɔ bɛɛn mɔra kpã. Yen
sɔ̃, i ko kpĩ i bu somi be ba yãaru mɔ,
kpa bɛɛ ì n da maa yãaru barɔ, ben
mɔru tà n kpã, bu ka kpĩ bu bɛɛ somi.
Nge mɛya mɔru ta ko n ka nɛ.
15 Nge mɛ Gusunɔn gari gerua,
“Wi u gura n kpã u ɲ̀ saka sare.
Wi u maa gura fiiko u ɲ̀ saka kɔmiɛ.”

Titu ka win kpaasibu

16 Su Gusunɔ siara wi u dera Titu u
bɛɛn kĩru mɔ nge mɛ bɛsɛn tii sa mɔ.
17 Domi u bɛsɛn yiirebu wura, win
hania ya mam kpã sere u gɔ̃ru doke
win tii u da bɛɛn mi.
18 Sa maa bɛsɛgii goo gɔrimɔ ka
wi sannu wi Yesun yigbɛnu kpuro

nu siaramɔ Labaari gean sɔmburun saabu.
19 Yen biru Yesun yigbɛnu nu maa
nùn gɔsa u ka sun yɔ̃siri bɛsɛn sanum
mɛ sɔɔ, su ka durom sɔmbu te ko
kpa Yinnin tiin yiiko ka bɛsɛn kĩru tu
sɔ̃ɔsira.
20 Sa kookari mɔ̀ kpa goo u ku raa
sun taarɛ wɛ̃ gobi bɛkɛ yin nɛnubun sɔ̃
yi ba sun nɔmu bɛrie.
21 Sa kĩ su gãa geenu ko, n ǹ mɔ
Yinnin nɔni sɔɔ tɔna adama ka maa
tɔmbun mi.
22 Sa bu gɔriɔ ka bɛsɛgii goo kpam
wìn laakari sa mɛɛra nɔn dabinu, sa
maa wa u sãa haniagii. Adama tɛ̃ win
hania ya sosi yèn sɔ̃ u bɛɛ naanɛ sãa
gem gem.
23 N n Titun sɔ̃n na, u sãa nɛn beruse
wi u ka man sɔmburu mɔ̀ bɛɛn suunu
sɔɔ. N n maa be ba nùn yɔ̃siriɔn sɔ̃n
na, ba sãa Yesun yigbɛnun gɔrobu be
ba Kirisi bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
24 Yen sɔ̃, i bu sɔ̃ɔsio ma i bu kĩ ka
gem, kpa Yesun yigbɛnu nu n yɛ̃ ma sa
gem mɔ su ka woo kana bɛɛn sɔ̃.

Somiru naanɛ dokeobun sɔ̃

9

1 N ǹ maa sãa tilasi n ka bɛɛ
tireru yorua somirun sɔ̃ te ba naanɛ
dokeobu mɔrisiammɛ.
2 Domi na bɛɛn kĩru yɛ̃, na maa
Masedɔnigibu woo kanɛ bɛɛn sɔ̃ na
nɛɛ, naanɛ dokeo be ba wãa Gɛrɛkiban
temɔ ba somirun sɔɔru kpa saa
ginakun di. Bɛɛn hania ya ben dabiru
kookari koosia.
3 Ka mɛ, na bɛɛ bɛsɛgii beni
gɔriammɛ kpa bɛsɛn woo kanabu bɛɛn
sɔ̃ gari yini sɔɔ bu ku ko kam. Na kĩ i n
sɔɔru sãa nge mɛ na gerua.
4 N kun mɛ, Masedɔnigibu gabu bà n
man yɔ̃sirima, ma ba deema i ǹ sɔɔru
sãa, sekura koo sun mwa bɛsɛn toro
sin ten sɔ̃. Kaa maa sere gere bɛɛ?
5 Yen sɔ̃na n man wɛ̃re n bɛsɛgii beni
kana bu man gbiiya bɛɛn mi bu ka kɛ̃ɛ
geeru sɔɔru ko tèn nɔɔ mwɛɛru i kua
kɔ. Nge mɛya ta ko ta n yii kpa tu sɔ̃ɔsi
ma i wɛ̃ɛmɔ ka kĩru, n ǹ mɔ ka gɔ̃ru
swiini.
6 I n yɛ̃ ma wi u duura fiiko, fiikowa
u koo gɛ̃. Wi u maa duura n kpã, u koo
gɛ̃ mu n kpã.
7 N n mɛn na, n weenɛ baawure u
wɛ̃ nge mɛ u gɔ̃ru doke, n ǹ mɔ ka gɔ̃ru
swiini, ǹ kun mɛ, ka tilasi. Domi wi u
wɛ̃ɛmɔ ka nuku tia, Gusunɔ u yɛ̃ro kĩ.
8 U koo maa kpĩ u bɛɛ durom bwese
bweseka kpuro wɛ̃ n banda kpa i n
ka baayere kpuro mɔ baadomma yèn
bukata i mɔ, kpa n maa bɛɛ tia n kpã i
ka sɔm geenu kpuro ko.
9 Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ,
"U win dukia tɔmbu yabua.
U sãarobu kɛ̃nu wɛ̃ ka nuku tia.
Win gem mu ko n wãawa ka
baadommaɔ."
10 Gusunɔ wi u wuko bweseru wɛ̃ɛmɔ
u duure, ka dĩanu u ka di, wiya u koo
bɛɛ bweseru kpuro wɛ̃ tèn bukata i
mɔ, kpa u tu kpiisia, kpa bɛɛn gem mu
bii dabinu ma.
11 U ko n da bɛɛ dukia wɛ̃ ye ya koo
turi i ka kɛ̃ru wɛ̃ baadomma ka nuku
tia. Tɔn dabinu koo maa Gusunɔ siara
bɛɛn kɛ̃nun sɔ̃.
12 Domi sɔmbu te i mɔ̀ ta naanɛ
dokeobun bukata yibiamɔ. N ǹ ye
tɔna, ta maa derimɔ tɔn dabinu nu
Gusunɔ siaramɔ.
13 Sɔmbu tera ta koo sɔ̃ɔsi nge mɛ i
sãa kpa dabiru bu ka Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃
bɛɛn mɛm nɔɔbun sɔ̃ bi i ka Kirisin
Labaari gea naanɛ doke. Ba koo maa
nùn bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ i bɛɛn mɔru bɔnu
kua ka nuku tia ka be, ka maa tɔmbu
kpuro.
14 Ba koo bɛɛ kanaru kua ka kĩi bakaru
durom bakam mɛn sɔ̃ mɛ Gusunɔ u
bɛɛ kua.
15 Su Gusunɔ siara win kɛ̃run sɔ̃ te ta ǹ
ka nɔɔ gerurɔ.

Pɔlu ka tii yinamɔ

win sɔmburun sɔ̃

10

1 Nɛ Pɔlu nɛn tiiwa na ka bɛɛ yã, nɛ
wi ba nɛɛ na ra tii kawe nà n wãa bɛɛn
mi, kpa na n ka bɛɛ wɔrugɔ gari mɔ̀
nà n ka bɛɛ toma. Na bɛɛ kanamɔ ka
Kirisin daa laakari tɛɛrugia ka win tɔn
geeru,
2 i ku de n ka bɛɛ wɔrugɔ gari ko
sanam mɛ ko na n wãa bɛɛn mi. Domi

na yɛ̃ ma kon kpĩ n bu wɔrugɔru sɔ̃ɔsi
be ba gerumɔ sa sĩimɔwa ka wasin baa.
3 Geema sa wãa wasi sɔɔ, adama sa ɲ̀
tabu mɔ̀ ka wasin tabu yãnu.
4 Domi tabu yãa ni sa ka tabu mɔ̀,
nu ɲ̀ sãa handuniaginu, nu sãawa
Gusunɔn tabu yãa damginu ni nu ra
gbãranu suriri. Sa tɔnun bwisiku
toraruginu kpeerasiamɔ,
5 ka tii suabu kpuro bi tɔmba mɔ̀
bu ku ka Gusunɔ gia. Sa tɔmbun
bwisikunu kpuro dɔɔrɛ mɔ̀ nu ka wa
nu Kirisi mɛm nɔɔwa.
6 Sa maa sɔɔru sãa su ka mɛm nɔɔ
sarirugii baawure sɛɛyasia sanam mɛ
bɛɛ kpuro i mɛm nua.
7 I ku yam mɛɛri wɔru wɔrukum.
Goo ù n tii garisi Kirisigii, u maa yeni
bwisikuo win tii sɔɔ. Nge mɛ wi, u
sãa Kirisigii, mɛya bɛsɛn tii sa maa sãa
Kirisigibu.
8 Domi na ɲ̀ sekuru wasi, baa nɛn
woo kanabu bù n kpɛ̃a fiiko woodan
sɔ̃ ye Yinni u sun wɛ̃ su ka bɛɛ tãsisia,
n ɲ̀ mɔ su ka bɛɛ sura.
9 Na ɲ̀ kĩ n sãare nge na bɛɛ narumɔ
ka nɛn tirenu.
10 Domi ba nɛɛ, nɛn tirenu bɔɔbu, nu
maa sɛ̃, adama nà n wãa bɛɛn suunu
sɔɔ na ɲ̀ dam mɔ, nɛn gari geru gerusu
kun maa bɛɛrɛ mɔ.
11 Wi u yeni gerumɔ u n yɛ̃ ma ye sa
yorumɔ tirenu sɔɔ sanam mɛ sa toma,
tia yera mi ka ye sa ko ko sanam mɛ sa
wãa mi.
12 Geema, sa ɲ̀ kãkɔ su ka bu tii
yĩisina, ɲ̀ kun mɛ su ka bu tii weesina
be ba ben tiin gea gerumɔ. Ba ɲ̀
bwisi mɔ domi ba ben tiin yĩirutia kua
bu ka tii yĩire, ba maa ben tii tiinɛ
weesinamɔ.
13 Sa ɲ̀ woo kanamɔ gãanun sɔ̃ ni
nu kun wãa bɛsɛn sɔmburun ayerɔ,
adama sa ko kpĩ su woo kana bɛsɛn
sɔmburun swaa sɔɔ ye Gusunɔ u sun
sure ye ya ka sun da sere bɛɛn mi.
14 Sa ɲ̀ bɛsɛn sɔmburun swaa sare,
yèn sɔ̃ sa tura sere bɛɛn mi. Domi ka
gem sa tura bɛɛn mi sa ka bɛɛ Kirisin
Labaari gea naawa.
15 Nge mɛya sa ɲ̀ bɛsɛn sɔmburun
swaa saramɔ, sa ɲ̀ maa woo kanamɔ
gabun sɔmburun sɔ̃. Adama sa yĩiyɔ
ma bɛɛn naanɛ dokebu koo sosi kpa
su kpĩ su sɔmburu ko te ta teni dam
kere bɛɛn suunu sɔɔ sa kun swaa sare
ye Gusunɔ u sun sure.
16 Yen biru sa ko kpĩ su ka Labaari
gea sara bɛɛn wuswaaɔ kpa sa kun
woo kanamɔ gabun sɔmburun sɔ̃ te
siba kua ben tiin ayerɔ.
17 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
“Wi u woo kanamɔ u woo kanɔ Yinnin
sɔ̃.”
18 Domi n ɲ̀ mɔ wi u win tiin gea
gerumɔwa, ba koo siara sere wìn gea
Yinni u gerumɔ.

Pɔlu ka gɔro weesugibu

11

1 Na kĩ i ka man tɛmana nɛn wiiraru
sɔɔ fiiko. Geema, i ka man tɛmanɛ.
2 Na nisinu mɔ bɛɛn sɔ̃ ni nu wee
Gusunɔn min di, domi i sãa nge
wɔndia wi u kun durɔ yɛ̃, wi na durɔ
turo kã. Durɔ wiya Kirisi.
3 Adama nge mɛ waa ya Efa torasia
ka yen bwisi weesugii, na wurure
bɛɛn bwisikunu nu ku raa ko kɔ̃sunu
kpa nu gɔsira nu doona saa naanɛn di
ye i mɔ bɛɛ ka Kirisin gbinnaa sɔɔ.
4 Domi i ku ra yinɛ goo ù n na u bɛɛ
Yesu tukon gari sɔ̃ɔmɔ. I maa sɔɔru sãa
i ka hunde tuka mwa ye i ɲ̀ daa mwɛ. I
kpam kĩ i labaari tuka wura ye i ɲ̀ daa
wure.
5 Na tamaa gãanu sari nì sɔɔ bɛɛn
gɔro gisonko be, ba man kere.
6 Baa mɛ gari geru gerusu ka man sɛ̃,
n ɲ̀ mɔ na yɛ̃ru bie nge mɛ sa bɛɛ sɔ̃ɔsi
kpasasa kpuro sɔɔ.
7 Ye na bɛɛ Gusunɔn Labaari gea
nɔɔsia na ɲ̀ kɔsiaru garu mwɛ. Na tii
kawa n ka bɛɛ sua wɔllɔ. Ye na kua mɛ
na torawa?
8 Na dera Yesun yigbɛnu ganu man
gobi kɔsia. Na sibu begia mwaari n ka
bɛɛ somi.
9 Sanam mɛ na wãa bɛɛn mi, nà
n gãanun bukata mɔ, n ku ra ka ko
bɛɛn goon sɔmunu, domi bɛsɛgii be
ba na Masedɔnin di ba ka man ye
kpuro naawa yèn bukata na mɔ. Na tii
nɛnua kpuro sɔɔ kpa na kun sãa bɛɛn
sɔmunu. Mɛya ko na n maa tii nɛni.

10 Ka Kirisin gem mɛ mu wãa nɛ sɔɔ,
na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ ma goo sari wi u koo
man yinari n woo kana gari yinin sɔ̃
Gɛrɛkiban tem kpuro sɔɔ.
11 Mban sɔ̃na. I tamaa na ɲ̀ bɛɛ kĩ?
Gusunɔwa yɛ̃.
12 Nge mɛ na mɔ̀ tɛ̃, mɛya ko na n mɔ̀
kpa n bu swaa ganɛ be ba kasu bu woo
kana bu nɛɛ, bɛsɛ ka be, sa sãawa tia.
13 Domi tɔn be, ba sãa gɔro
weesugibu, be ba ra gabu nɔni wɔ̃ke,
ma ba tii sokumɔ Kirisin gɔrobu.
14 Gãanu sari mi, ni nu biti mɔ domi
Setam tii koo kpĩ u tii ko nge yam
bururam gɔrado.
15 N n mɛn na, biti gaa sari win sɔm
kowobu bà n tii kua nge gem sɔm
kowobu. Adama ba koo ben are wa
nge mɛ ben kookoosu sãa.

Nɔni swãa te Pɔlu wa win gɔra sɔɔ

16 Na kpam gerumɔ goo u ku man
mɛɛri nge wiiro. Adama ì n man mɛɛra
wiiro, i man wuro nge mɛ, kpa nɛ maa
n woo kana fiiko.
17 Ye kon gere tɛ̃, ya ɲ̀ wee Yinnin
min di. Adama na ye gerumɔwa ka
toro sindu domi na yɛ̃ ma kon kpĩ n
woo kana. Na gari gerumɔ nge wiiro.
18 Yèn sɔ̃ gabu dabinu ba wasin sɔ̃
woo kanamɔ, nɛn tii kon maa woo
kana.
19 Bɛɛ be i bwisi mɔ, i ra ka wiirobu
tɛmanɛ.
20 I maari ba bɛɛ kuammɛ nge yobu,
ma ba bɛɛ gbɛnimɔ ma ba bɛɛ taki dimɔ
ma ba bɛɛ gɛmmɔ ma ba bɛɛ baari
soomɔ.
21 Sekura man mɔ̀ n ka bɛɛ sɔ̃ ma
dama nɛ na kun mɔ n ka bɛɛ kua mɛ.
Ka mɛ, goo ù n toro sindu mɔ na maa
mɔ nɛn tii. Na gari saarimɔ nge wiiro.
22 Ba sãa Yuuba? Mɛya maa nɛn tii.
Ba sãa Isireliba? Mɛya maa nɛn tii.
Ba sãa Aburahamun bweseru? Mɛya
maa nɛn tii.
23 Ba sãa Kirisin sɔm kowobu? Na
bu kere te sɔɔ. Nɛn gari yi, wiira
gariya. Na sɔmburu kua na bu kere, ba
man pirisɔm doke n bu kere, ba man
sɛni so na ɲ̀ yen geeru yɛ̃. Nɔn dabinu
na gɔɔ turuku kua.
24 Nɔn nɔɔbuwa Yuuba ba man sɛni
nɔɔ weeru tia sari so.
25 Ba man dãa so tia tian nɔn ita.
Ba man kpenu kasukure nɔn teeru.
Nɔn itawa bɛsɛn goo ga nim diira, ma
nɔn teeru na wɔri nim sɔɔ na wãa mi
bururun di sere sisiru bururu.
26 Nɛn sanum dabinu sɔɔ na ra n
wãa kari sɔɔ daa bakanun sɔ̃ ka swaa
diobun sɔ̃, gasɔ nɛn tiin bweseru sɔɔ,
gasɔ tɔn tukobun mi, gasɔ wuu sɔɔ,
gasɔ gbaburɔ, gasɔ nim wɔ̃ku sɔɔ, gasɔ
maa be ba sãare naanɛ dokeobun mi.
27 Na sɔm damginu kua, na maa
wahala wa. Na dom sera nɔn dabinu.
Na gɔ̃ɔru ka nim nɔru wa. Na dĩanu
bia nɔn dabinu. Wooru ka terera man
deema.
28 Ye ya tie na ɲ̀ yen gari mɔ̀
ma n kun mɔ gari yi na sɔɔwa
baadomma, yiya Yesun yigbɛnu
kpuron bwisikunu.
29 Goo ù n dam bie na ra n maa dam
biewa. Bà n goo sokurasia, n da man
mɛniwa.
30 Yà n kua tilasi n ka woo kana, nɛn
dam sarirun sɔ̃na kon woo kana.
31 Gusunɔ, Yinni Yesun Baaba, wi n
weenɛ bu siara ka baadommaɔ, u yɛ̃
ma na ɲ̀ weesu mɔ̀.
32 Sanam mɛ na wãa Damasiɔ, wuu
yɛ̃ro wi sina boko Aretasi u yi, u dera
ba wuun kɔnnɔsu kɛnua bu ka man
mwa.
33 Adama ba man yara saa gbãrarun
fɛnɛntin di ka bireru. Nge mɛya na ka
nùn kisirari.

Kãsinu ka sɔ̃ɔsi ni Pɔlu wa

12

1 Na ɲ̀ kon ko na kun woo kanɛ baa
mɛ n ɲ̀ wã. Tɛ̃ kon kãsinu ka sɔ̃ɔsinun
gari ko ni Yinni u man sɔ̃ɔsi.
2 Na Kirisigii goo yɛ̃ wi ba suare sere
Gusunɔ wɔllɔ n wɔ̃ɔ wɔkura nnɛ tura
gisɔ. Ba tɛ̃ wi suawa ka gem? Nge u
kãsawa. Gusunɔ turowa yɛ̃.
3 Mɛya na yɛ̃ ma ba durɔ wi sua
sere Gusunɔn mi. Na maa wure na
gerumɔ, ba nùn suawa ka gem? Nge u
kãsawa. Gusunɔ turowa yɛ̃.
4 Miya u gari nua yi yi ɲ̀ weenɛ tɔnu
u gere, yi u ɲ̀ mam kpɛ̃ u gere.
5 Kon durɔ win sɔ̃ woo kana. Adama
na ɲ̀ nɛn tiin sɔ̃ woo kanamɔ, ma n kun
mɔ nɛn dam sarirun sɔ̃.

6 Baa nà n woo kanabu kĩ, na ɩ̀ kon
ko wiiro domi geeya kon gere. Adama
na ɩ̀ wuramɔ n woo kana kpa goo u ku
raa man mɛɛri n kere nge mɛ u man
waamɔ, ɩ̀ kun mɛ, nge mɛ u nɔɔmɔ nɛn
nɔɔn di.
7 Adama n ku ka tii sua sɔ̃ɔsi nin
kpãarun sɔ̃, bararu gara man wɔri nge
sãka nɛn wasi sɔɔ. Ta na nge Setam
sɔmɔ tu ka man so kpa tu man yinari
n tii sua.
8 Na Yinni kana tia tian nɔn ita bara
ten sɔ̃ u ka man tu wunari.
9 U man wisa u nɛɛ, win durom mu
man tura domi win dam mu ra sɔ̃ɔsire
sanam mɛ na ɩ̀ dam mɔ. N n mɛn
na, na kĩru bo n ka nɛn dam sariru
woo kana kpa Kirisin dam mu n man
wãasi.
10 Yen sɔ̃na na nuku dobu mɔ dam
sariru sɔɔ ka wɔma ka nuku sankiranu
ka nɔni swãaru, ka maa wururabu
ye na sɔɔwa Kirisin sɔ̃. Domi sanam
mɛ na ɩ̀ dam mɔ, sanam mɛya na sãa
damgii.

Pɔlu u ka Korintigibu wurure

11 Na gari mɔ̀ nge wiiro, adama
tilasiwa i man kua. Bɛɛya n weenɛ i
nɛn gea gere. Domi baa nà kun sãa
gãanu, bɛɛn gɔro gisonko be, ba ɩ̀ man
kere.
12 Kookoo si su sɔ̃ɔsimɔ ma na
sãa gɔro, su koora bɛɛn suunu sɔɔ
ka suuru baka. Siya yĩrenu ka sɔm
maamaakigia ka sɔm damginu.
13 Mba sɔɔra i ɩ̀ somiru wa ta tura
nge Yesun yigbɛnu ganu ma n kun mɔ
ye na kun kue bɛɛn sɔmunu baasi. I
man tora te suuru kuo.
14 Wee na sɔɔru kpa n ka kpam
na bɛɛn mi nɔn itase, na ɩ̀ kon maa
ko bɛɛn sɔmunu. Bɛɛya na kĩ, n ɩ̀
mɔ bɛɛn gobi. Domi n ɩ̀ bibun baa
bu ka gobi kasu yi ba koo ka ben
mɔwɔbu nɔɔri, mɔwɔbun baawa bu ka
ben bibu nɔɔri.
15 Nɛn nuku doba n ka nɛn mɔru
kpuro di kpa n ka nɛn tii tii dendi bɛɛn
hunden sɔ̃. Nà n bɛɛ kĩa n kpɛ̃a, kĩi te i
man kĩ ta koo kaarawa?
16 I wura ka gem ma na ɩ̀ kue bɛɛn
sɔmunu adama gaba nɛɛ na bwisi mɔ,
na bɛɛ taki di.
17 Nge na bɛɛ diwa saa be na bɛɛ
gɔrian turon min di?
18 Nɛna na Titu kana u da bɛɛn mi.
Ka bɛsɛgii wi sanna, na bu gɔra. Titu u
bɛɛ taki di? N ɩ̀ gãa teena sa naa gire
nɛ ka wi? Sa ɩ̀ kookoo teesu kue?
19 I tamaa tɛɛbun di sa ka tii
yinamɔwa bɛɛn wuswaaɔ? Aawo,
n ɩ̀ mɛ, nɛn kĩnasibu. Gusunɔn
wuswaaɔwa sa gari gerumɔ nge mɛ
Kirisi u kĩ kpa i ka tãsi.
20 Na wurure sanam mɛ kon turi
bɛɛn mi, kpa na kun bɛɛ deemɛ nge
mɛ na kĩ, bɛɛ maa, kpa i kun man wa
nge mɛ i kĩ. Na wurure sannɔsun sɔ̃ ka
nisinu ka mɔru ka kinɛnu ka wɔnnaa
ka tɔn wĩinu ka tii suabu ka nɔɔ nɛɛ
sariru.
21 Na wurure Gusunɔ u ku raa man
kawe bɛɛn wuswaaɔ sanam mɛ kon
kpam na bɛɛn mi, kpa n ku ra swĩ
tɔn dabirun sɔ̃ be ba raa tora ma ba ɩ̀
gɔ̃ru gɔsie saa ben daa disinugian di,
ka kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ, ka daa
bɛrɛtɛkɛ ye ba ra raa ko.

Kirɔ dãaka ka tɔbiribu

13

1 Nɔn itasewa na sisi bɛɛn mi. Nge
mɛ Gusunɔn gari gerumɔ, "Mɛm mɛ ba
koo tɔnu sie kpuro, n weenɛ tɔnu yiru
ɩ̀ kun mɛ tɔnu ita bu mɛn seeda di."
2 Kon bu kirɔ ko be ba raa tora ka
be ba tie kpuro. Na mam bu koore
kɔ sanam mɛ na wãa bɛɛn mi nɔn
mɛɛruse. Na maa wure na mɔ̀ ye na
wãa n toma. Sanam mɛ kon kpam na
bɛɛn mi kon sɛ̃sia.
3 I kĩ n bɛɛ sɔ̃ɔsi ma Kirisi gari
gerumɔ nɛn min di. N n mɛn na, i ko
i wa. N ɩ̀ mɔ Kirisi sãa dam sarirugii
bɛɛn mi, u win dam sɔ̃ɔsimɔwa bɛɛn
suunu sɔɔ.
4 Geema, ba nùn kpare dãa
bunanaru sɔɔ win dam sarirun sɔ̃,
adama u wasi Gusunɔn dam saabu. Sa
maa sãa dam sarirugibu bɛsɛ ka win
gbinnaa sɔɔ, adama sà n na bɛɛn mi, i
ko wa ma sa wasi ka wi Gusunɔn dam
saabu.
5 I laakari koowo kpa i tii wɛ̃ɛri i wa ì
n naanɛ doke ka gem. I ɩ̀ tuba ma Yesu
Kirisi wãa bɛɛ sɔɔ? Nge i wa ma i ɩ̀ tura
mɛ.
6 Ka mɛ, na yĩiyɔ i ko tubu ma bɛsɛ sa
tura ka gem.

7 Sa Gusunɔ kanamɔ i ku ka kɔ̃sa gaa
ko. N ǹ mɔ sa kĩ su sɔ̃ɔsi ma sa tura,
adama gea sa kĩ i n da ko, baa ǹ n sãare
nge bɛsɛ sa kpana.
8 Domi sa ǹ dam mɔ su ka gem kɔ̃sa
kua, ma n kun mɔ su mu gea kua.
9 Bɛsɛn nukura ra n do sà n kua dam
sarirugibu sanam mɛ i sãa damgibu.
Mɛya maa sa bikiamɔ bɛsɛn kanaru sɔɔ
i ko tɔn yebunu.
10 Yen sɔ̃na na bɛɛ yoruammɛ mìn di
na toma, kpa nà n tunuma, n ku ka bɛɛ
sɛ̃sia ka wooda ye Yinni u man wɛ̃ n ka
bɛɛ tãsisia, n ǹ mɔ n ka bɛɛ sura.
11 Tɛ̃ nɛgibu, i n nuku dobu mɔ. I
kookari koowo i ka ko tɔn yebunu i n
dam kɛ̃ɛnamɔ. I nɔɔ tia koowo, i n wãa
alafia sɔɔ. Gusunɔ u ko n wãa ka bɛɛ,
wi, wi u sãa kĩrugii ka alafiagii.
12 I tɔbirinɔ ka kĩru.
Naanɛ dokeobu kpuro ba bɛɛ
tɔbura.
13 Yinni Yesu Kirisin durom ka
Gusunɔn kĩru ka Hunde Dɛɛron
mɛnnabu n ka bɛɛ kpuro wãa.

TIRE TE PƆLU U GALATIGIBU KUA

Galatigiba Pəlu u tire te kua. Galatin tem mu kpã. Gisə, tem mɛya ba sokumə Turuki. Pəluwa u gbia u waasu da tem mi, Gərobun Kookoosu wiru 13 ka 14. Yen biru, Yuu gaba na ba bu sõəsi tukunu sõəsimə ni nu sãa Yuuban deemaa. Niya, bango kobu ka woodan mɛm nəəbu. N deema Pəlu u raa Galatigibu sõəwa tokereke ma goo sari wi u koo win toranun suuru wa Gusunən mi ma n kun mə yɛ̃ro u gõru gəsia ma u Yesu naanɛ doke. Ye Pəlu u nua ma naanɛ dokeobu ba wuramə Yuuban sõəsi ni səə, yera biti nùn mwa too, wiru 1:6 ka 4:20. Yen sõna u tire teni yorua ka məru u ka bu kirə ko Yuuban sõəsi nin sõ. Domi sõəsi nin bweseru nu ɲ sãa Gusunəginu.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-5.
2. Labaari Gea ya sãawa tia, wiru 1:6-10.
3. Pəlu u ka tii yinamə, wiru 1:11n di sere wiru 2:21.
4. Naanɛ dokebu ka Gusunən durom sõna tənu u koo gem wa, wiru 3n di sere wiru 4.
5. Naanɛ dokeon tii məru, wiru 5:1n di sere wiru 6:10.
6. Kirə dãaka ka təbiribu, wiru 6:11-18.

Təbiribu

1-5 Bɛɛ Yesun yigbɛnugibu, bɛɛ be i wãa Galatin temə, nɛ ka bɛsɛgibu kpuro be sa wãa sannu, sa bɛɛ təbura. Gusunə Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃. Yesu Kirisi wi, u tii wɛ̃ bɛsɛn toranun sõ u ka sun wəra saa handunia kõsa yen nəman di, Gusunə bɛsɛn Baaban kĩru səə. Wiya u yiiko mə sere ka baadommaə. Ami.

Nɛna Pəlu. Yesu Kirisiwa u man soka n ka ko win gəro, wi ka Gusunə Baaba, wi u nùn seeya gərin di. N ɲ mə təmba ba man soka, nɛn sokura kun nɛ saa tənu goon min di.

Labaari gea gaa maa sari

6 N man biti kua, wee, i yɛ̃ro derimə fuuku fuuku wi u bɛɛ soka ka Kirisin durom, ma i kĩ i Labaari gea gaa swĩi.

7 Sà n gem gerumə, Labaari gea gaa maa sari. Gaba gesi bɛɛn laakari burisinaməwa, ma ba kĩ bu Kirisin Labaari gea gəsia.

8 Adama baa bɛsɛn tii, ɲ kun mɛ gərado wi u na wəllun di, ù n bɛɛ Labaari gea tuka waasu kua, ye ya ɲ sãa ye sa bɛɛ sõəwa bu nùn bõrusio.

9 Sa raa gerua, na maa wure na gerumə, goo ù n bɛɛ gari tuki waasu kua yi yi ɲ sãa yi i mwa kə, bu nùn bõrusio.

10 Na tənun siarabu kasu ka gari yini? Aawo, Gusunən siaraba na kĩ. Na kookari mò n ka ko ye n koo təmbu dore ro? Aawo. Nà n kĩ n ko sere ka tɛ̃ ye n təmbu doremə, na ɲ ko na n sãa Kirisin yoo.

Nge mɛ Pəlu u ka kua gəro

11 Nɛgibu, na bɛɛ sõəmə ma Labaari gea ye na kparamə ya ɲ sãa tənugia.

12 Na ɲ ye mwɛ tənun min di, goo kun maa man ye keu kue, Yesu Kirisiwa u man ye sõəsi.

13 I nua nge mɛ nɛn wãara raa sãa sanam mɛ na Gusunə sãamə nge mɛ Yuuba ba ra ko. Na ra n Gusunən yigbɛru nəni sõəmə n banda n ka tu kam koosia.

14 Nɛn sikadoban komarun kĩrun sõna na nɛn Yuusi dabiru gbiiri Yuuban sãaru səə be ba sãa nɛn saaraba.

15 Adama Gusunə u man gəsa ba sere man mara ma u man soka win durom səə.

16 Ma sanam mɛ u gõru doke u man win Bii sõəsi kpa n ka tən tukobu win Labaari gea waasu kua, na ɲ de təmbu gabun mi bu ka man bwisi kɛ̃.

17 Na ɲ maa de Yerusalɛmuə n ka bu wa be ba gbia ba kua Yesun gərobu na sere kua gəro. Adama na yande dawa Daarububan tem səə. Min diya na maa wura Damasiə.

18 N tɛ n kua wõə ita na sere Yerusalɛmu da n ka Piɛɛ gia, ma na sina win mi sõə wəkura nəəbu.

19 Na ɲ maa gəro goo wa mi, ma n kun mə Yakəbu, Yinnin wənə.

20 Ye na yorumɔ, gema. Gusunɔwa
sãa nɛn seedagii nà n weesu mɔ̀.
21 Yen biru na Sirin tem da ka Silisin
tem.
22 Sanam mɛ, Kirisin yigbɛ ni nu
wãa Yudeaɔ nu ɲ̀ gina man waare.
23 Ba gesi nua ma wi u raa bu nɔni
sɔ̃ɔmɔ, u tɛ̃ Yesun faaban gari waasu
mɔ̀, yi u raa kĩ u kam koosia.
24 Ma ba Gusunɔ siara nɛn sɔ̃.

Pɔlu ka gɔro be ba tie

2

1 Wɔ̃ɔ wɔkura nnɛn biru ma sa kpam
wura Yerusalɛmuɔ, nɛ ka Baanabasi.
Sa maa Titu sua u ka sun da.
2 Na da yèn sɔ̃ Gusunɔ u man sɔ̃ɔsi
ma n weenɛ n da. Nɛ ka wirugibu
tɔnawa sa mɛnna, ma na bu Labaari
gean gari tubusia yi na ra tɔn tukobu
waasu kue, domi na ɲ̀ kĩ nɛn sɔmburu
te na raa kua, ɲ̀ kun mɛ te na mɔ̀ tɛ̃, tu
kam ko.
3 Baa mɛ Titu nɛn kpaasi u sãa
Gɛrɛki, ba ɲ̀ nùn tilasi kue u ka bango
ko.
4 Adama tɔmbu gabu be ba ɲ̀ sãa
begibu ka gem, ba dua bɛsɛn wuurɔ
ma ba kĩ bu nùn bango ko. Ba na
gbɛnum nge kɔrumɔtɔ kowobu bu ka
bɛsɛn tii mɔru mɛɛri te Kirisi Yesu u
sun wɛ̃. Ba kĩwa su wure su ko yobu.
5 Adama sa ɲ̀ ben gari wure baa fiiko
yèn sɔ̃ sa kĩ Labaari gean gem mu n
wãa bɛɛn suunu sɔɔ.
6 Ma be ba sãare wirugibu, n ɲ̀ man
gãanu sãa ye ba sãa domi Gusunɔ kun
tɔnun wuswaa mɛɛra. Wirugii be, ba
ɲ̀ man gari gɛɛ sosie.
7 Adama ba wa ma Gusunɔ u man
Labaari gea nɔmu sɔndia tɔn tukobun
sɔ̃ nge mɛ u Piɛɛ ye nɔmu sɔndia
Yuuban sɔ̃.
8 Domi wi u Piɛɛ dam wɛ̃ u ka ko gɔro
Yuuban sɔ̃, wiya maa man dam wɛ̃ n
ka ko gɔro tɔn tukobun sɔ̃.
9 Ma sanam mɛ Yakɔbu ka Piɛɛ
ka Yohanu, be ba sãa nge yigbɛrun
gbereba, ba nɛn kɛ̃ru tuba te ba man
wɛ̃, ba wura ma nɛ ka Baanabasi, sa
kua begibu. Ba maa wura su da
tɔn tukobun mi, kpa be, bu maa da
Yuuban mi.
10 Adama ba sun kana su ben
sãarobu yaaya. Na maa kookari kua
na ka kua mɛ.

Pɔlu u Piɛɛ gerusi Antiɔsiɔ

11 Sanam mɛ Piɛɛ u na Antiɔsiɔ na
nùn gerusi nɔni ka nɔni yèn sɔ̃ u taarɛ
mɔ.
12 Gabu be Yakɔbu u gɔra mi, bu
sere tunuma, Piɛɛ u ra raa di ka tɔn
tuko naanɛ dokeobu sannu. Adama
ye tɔn be, ba tunuma ba kpa, u tii
gawa ma u ɲ̀ maa dimɔ ka be bangon
woodan sɔ̃.
13 Ma Yuu gaba maa murafitiru kua
ka wi sannu sere ba Baanabasin tii
gawe ben murafiti te sɔɔ.
14 Ye na wa ma ba ɲ̀ sĩimɔ ka gɔ̃ru tia
Labaari gean gem sɔɔ, na Piɛɛ sɔ̃ɔwa be
kpuron wuswaaɔ na nɛɛ, wunɛ Yuuwa
ma a mɔ̀ nge tɔn tuko, n ɲ̀ mɔ nge Yuu.
N n mɛn na, amɔna a ka tɔn tukobu
gawamɔ bu ko nge Yuuba.

Yuuba ka tɔn tukobu

ba faaba mɔ naanɛ dokebun sɔ̃

15 Ka geema, bɛsɛ Yuubara, n ɲ̀ mɔ
tɔn tuko be ba sãa durumgibu, domi
Yuubara ba sun mara.
16 Ka mɛ, sa yɛ̃ ma tɔnu u koo gem
wa Gusunɔn wuswaaɔ ù n Yesu Kirisi
naanɛ doke, n ɲ̀ mɔ ka wooda nɛnubu.
Bɛsɛ maa, sa Yesu Kirisi naanɛ doke su
ka gem wa Gusunɔn wuswaaɔ, n ɲ̀ mɔ
ka wooda nɛnubu. Domi goo sari wi
Gusunɔ koo gem wɛ̃ yèn sɔ̃ u wooda
mɛm nɔɔwa.
17 Tɛ̃ bɛsɛn tii sà n sɔ̃ɔsira torobu nge
mɛ tɔn tukobu ba sãa yèn sɔ̃ sa gem
kasu saa Kirisin min di, ɲ̀ n mɛn na,
Kirisin sɔmbura ta toraru sosimɔ? Su
ku wa mɛ.
18 Domi nà n ye na raa sura bana, na
tii sɔ̃ɔsimɔ toro.
19 Adama ɲ̀ n woodan sɔ̃n na, ya
ɲ̀ maa dam mɔ nɛn wɔllɔ, yen tiiwa
ya man go kpa na n ka wãaru mɔ
Gusunɔn wuswaaɔ. Ba man kpare
dãru sɔɔ ka Kirisi sannu.
20 Yen sɔ̃na n ɲ̀ maa mɔ nɛna na wasi,
Kirisiwa u wãaru dimɔ nɛ sɔɔ. Ma wãa
te na dimɔ tɛ̃, na tu dimɔwa ka naanɛ
dokebu Gusunɔn Bii sɔɔ wi u man kĩa
ma u win wãaru wɛ̃ nɛn sɔ̃.
21 Na ɲ̀ Gusunɔn durom kam
koosiamɔ. Domi tɔnu ù n gem waamɔ

Gusunɔn mi saa woodan di, Kirisin gɔɔ kua kam.

Wooda ka naanɛ dokebu

3

1 Bɛɛ Galatigibu laakari sariba! Bɛɛ be ba sɔ̃ɔwa kpasasa nge mɛ ba Yesu Kirisi kpare dãru sɔɔ, wara u bɛɛ dobua.
2 I man gãa tee nini sɔ̃ɔwɔ. I Gusunɔn Hunde mwa wooda nɛnubun sɔ̃? Nge Labaari gean sɔ̃ ye i nua ma i naanɛ doke.
3 Amɔna i ka laakari bia mɛ. I torua ka Gusunɔn Hunde. Ma i kĩ i dakura ka bɛɛn tiin dam?
4 I nɔni swãa te kpuro wawa kam? Aawo, n ṅ kam.
5 Ye Gusunɔ u bɛɛ win Hunde wɛ̃, ma u sɔm maamaakiginu mɔ̀ bɛɛn suunu sɔɔ, u mɔ̀ yèn sɔ̃ i wooda mɛm nɔɔwa? Nge yèn sɔ̃ i Labaari gea nua ma i ye naanɛ doke.
6 Nge mɛ ba yorua, "Aburahamu u Gusunɔ naanɛ doke, yen sɔ̃na Gusunɔ u nùn garisi gemgii."
7 Yen sɔ̃, i de i n yɛ̃ ma be ba Gusunɔ naanɛ doke beya ba sãa Aburahamun bibu.
8 Gusunɔn gari yi raa gerua ma Gusunɔ u koo tɔn tukobu gem wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃. Yen sɔ̃na yi Aburahamu Labaari gea waasu kua yellun di yi nɛɛ, "Wunɛn min diya Gusunɔ u koo bwesenu kpuro domaru kua."
9 Aburahamu u Gusunɔ naanɛ doke ma u domaru wa. Nge mɛya be ba maa Gusunɔ naanɛ doke, ba koo domaru wa ka wi sannu.
10 Be ba woodan mɛm nɔɔbu gballi ba bu bɔ̃rusi. Domi ba yorua ba nɛɛ, "Bɔ̃rurowa wi u yina u woodan gari kpuro mɛm nɔɔwa yi ba yorua."
11 Tɛ̃ ya sɔ̃ɔsira kpasasa ma goo kun gem waamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka woodan mɛm nɔɔbu, domi ba yorua ba nɛɛ, "Wi Gusunɔ u gem wɛ̃ naanɛ dokebun sɔ̃, wiya u ko n wãa."
12 Tɛ̃, wooda ya ṅ ka naanɛ dokebu dendimɔ. Domi ba yorua ba nɛɛ, "Wi u ye kpuro mɛm nɔɔwa, wiya u ko n wãa yen sɔ̃."
13 Adama Kirisi u sun yakia saa woodan bɔ̃rin di sanam mɛ u kua wi ba bɔ̃rusi bɛsɛn sɔ̃. Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ, "Baawure wi ba bwɛ̃ dãru sɔɔ, u kua bɔ̃ruro."
14 Kirisi u kua mɛ kpa Aburahamun domaru tu maa ka ko tɔn tukobugiru saa Yesu Kirisi win min di, kpa su ka Hunde mwa naanɛ dokebun saabu wìn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u sun kua.

Wooda ka nɔɔ mwɛɛru

15 Nɛgibu, kon gari yi weesina ka ye tɔmba yɛ̃. Tɔnu ù n nɔɔ mwɛɛru kua u sire, goo kun kpɛ̃ u tu seeya, goo kun maa tu sosimɔ.
16 Tɛ̃, Aburahamu ka win sikadobuwa Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ba ṅ gerua sikadominu nge ba ka tɔn dabinu yã. Adama ba gerua sikadobu, yen tubusiana tɔn turo tɔna, wi u sãa Kirisi wi.
17 Amɛniwa na kĩ n gere. Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua ma u tu sire. Tɛ̃, wooda ye ya na wɔ̃ɔ nɛɛru ka tɛnan (430) biru, ya ṅ kpɛ̃ yu nɔɔ mwɛɛ te seeya, kpa Gusunɔn sire bi, bu ko kam.
18 Domi bà n tubi dimɔ wooda nɛnubun sɔ̃, ba ṅ dimɔ nɔɔ mwɛɛrun sɔ̃. Adama Gusunɔ u Aburahamu ye wɛ̃wa ka nɔɔ mwɛɛru.
19 N n mɛn na, mban sɔ̃na ba wooda wɛ̃. Ba ye wɛ̃wa kpa kookoo si su kun sãa Gusunɔn kĩru su n ka sɔ̃ɔsire sere Aburahamun sikadobu ge, gu ka na gèn sɔ̃ ba nɔɔ mwɛɛru kua. Wɔllun gɔradobara ba wooda ye tɔmbu nɔɔsia saa sɔmɔ goon min di.
20 Adama tɔn turo ù n gãanu mɔ̀ u ṅ sɔmɔ goon bukata mɔ. Wee Gusunɔ turowa u nɔɔ mwɛɛ te kua.

Woodan yaasi

21 N n mɛn na, wooda ya ka Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru sikirinamɔ? Su ku wa mɛ. Domi bà n daa wooda wɛ̃ ye ya koo kpĩ yu tɔnu wãaru wɛ̃, Gusunɔ u koo raa tɔnu gem wɛ̃ saa woodan di.
22 Adama Gusunɔn gari gerumɔ ma tɔmbu kpuro ba wãa durum dam nɔmaɔ, kpa kɛ̃ɛ tèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua ta n ka sãa be ba naanɛ dokegiru yèn sɔ̃ ba Yesu Kirisi naanɛ doke.

23 Naanɛ dokebun saa yu sere na,
wooda ya sun dɔɔrɛ sãawa ya nɛni sere
naanɛ doke bi, bu ka sõɔsira.
24 Wooda ye, ya sun nɛnua sere
Kirisi u ka tunuma, kpa Gusunɔ u sun
gem wɛ̃ naanɛ dokebun sõ.
25 Tɛ̃ ye naanɛ dokebun saa ya tura,
sa ɲ̀ maa wãa dɔɔrɛ sɔɔ.
26 Domi Yesu Kirisi sɔɔ bɛɛ kpuro i
kua Gusunɔn bibu naanɛ dokebun sõ.
27 Mɛya bɛɛ kpuro bɛɛ be i kua
Kirisigibu batɛmu sɔɔ i Kirisin daa
sebua.
28 Yen sõna goo kun goo, Yuuba ka
tɔn tukobu, yobu ka tii mɔwɔbu, tɔn
kurɔbu ka tɔn durɔbu. Bɛɛ kpuro i sãa
tia yèn sõ i gbinnɛ ka Yesu Kirisi.
29 I n sãa Kirisigibu, i maa sãa
Aburahamun sikadominu, i ko maa
tubi di yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua.

4

1 Ye na gerumɔ wee. Bii wi u koo
win baan tubi di, sanam mɛ u gina
sãa bii, u ɲ̀ yoo sanɔ gaa kere, baa mɛ
kpuro sãa wigia.
2 Saa ye u sãa bii, tɔmba wãa be ba
nùn nɛni, ba maa win wunanɔsu mɔ̀
sere saa ye win baaba u nùn yiiya.
3 Nge mɛya n sãa ka bɛsɛ. Sa raa sãa
handunian bũnun yobu.
4 Adama sanam mɛ saa ya tura,
Gusunɔ u win bii gɔrima. Tɔn
kurɔwa nùn mara, u maa nùn marawa
woodan nɔma sɔɔ,
5 kpa u ka bu yakia be ba wãa
woodan nɔmaɔ kpa su ko Gusunɔn
bibu.
6 Gusunɔ u win Biin Hunde gɔrima
bɛsɛn gɔ̃rusu sɔɔ u ka sõɔsi ma win
biba bɛsɛ sa sãa. Hunde win saabuwa
sa nùn sokumɔ, baaba.
7 N n mɛn na, a ɲ̀ maa sãa yoo, a kua
bii. Tɛ̃ ye a ka sãa bii, Gusunɔ u maa
nun kua tubi dio.

Galatigibun gari Pɔlu nɛni

8 Yellu i ɲ̀ Gusunɔ yɛ̃, ma i sãa
gãanun yobu ni nu ɲ̀ sãa Gusunɔ.
9 Adama tɛ̃ nge mɛ i Gusunɔ wura,
nge n mam nɛɛre, Gusunɔ u bɛɛ wura,
amɔna i ka kĩ i gɔsira handunian
bũnun mi, ni nu ɲ̀ dam ka bɛɛrɛ mɔ.
Mban sõna i kĩ i maa ko nin yobu.
10 I tõnu ganun saria swĩi, ka suru ka
tõɔ bakanu ka wõsu.
11 Tɛ̃ bɛrum man mɔ̀ nɛn sɔmburu
kpuro tu ku raa ko kam te na kua bɛɛn
sõ.
12 Na bɛɛ kanamɔ nɛgibu, i bɛɛn tii
dokeo nɛn ayerɔ, domi na nɛn tii doke
bɛɛn ayerɔ. I ɲ̀ man gãanu tore.
13 Nge mɛ i yɛ̃, ka wasin barara
na bɛɛ Labaari gea waasu kua nɔn
gbiikiru.
14 Adama i ɲ̀ man gɛma, i ɲ̀ maa
man yinɛ, baa mɛ nɛn bararu ta bɛɛ
waabu tusa. I man mwawa nge mɛ i ko
Gusunɔn gɔrado mwa, ɲ̀ kun mɛ Yesu
Kirisi win tii.
15 I raa nuku dobu mɔ. Tɛ̃, mba n bɛɛ
kua. Na kon kpĩ n bɛɛ seeda diiya ma,
ɲ̀ n koo raa koora i ko i bɛɛn nɔni wuka
i man kɛ̃.
16 Na kua bɛɛn yibɛrɛ yèn sõ na bɛɛ
gem sõɔwa?
17 Tɔn be, ba bɛɛn kĩru kasu, adama n
ɲ̀ ka yaasi gea. Ba kĩ bu bɛɛ gɔwa bɛsɛn
min di, kpa i n ben kĩru kasu.
18 Tɔnu ù n bɛɛn kĩru kasu ka yaasi
gea, gãa geena baadomma, n ɲ̀ mɔ
sanam mɛ na wãa ka bɛɛ tɔna.
19 Nɛn bii kĩnasibu, na kpam maa
wahala mɔ̀ nge tɔn kurɔ wi u marumɔ,
sere Kirisin daa yu ka koora bɛɛ sɔɔ.
20 Na kĩ na n wãa ka bɛɛ tɛ̃ kpa n nɛn
gere kɔsi. Na wãa bitani sɔɔ bɛɛn sõ.

Agaa ka Saaraa

ba sãa gari yin weesinaa

21 I de n bɛɛ bikia, bɛɛ be i kĩ i n wãa
woodan nɔmaɔ, i ɲ̀ nua ye wooda ya
gerumɔ?
22 Ba yorua ma Aburahamu u bii tɔn
durɔbu yiru mara, turo ka kurɔ wi u
sãa yoo, turo ka kurɔ wi u sãa tii mɔwɔ.
23 Yoo wi, u win bii mara nge
mɛ tɔmbu kpuro ba ra ma, adama
tii mɔwɔ wi, u win bii marawa ka
Gusunɔn nɔɔ mwɛɛru.
24 Gari yini yi kua weesinaa. Kurɔ
be yiru ba ka nɔɔ mwɛɛnu yiru weenɛ.
Teeru, te ta bibu marumɔ yoru sɔɔ, ta
naamɔ saa Sinain guurun di, teya ta ka
Agaa weenɛ.
25 Agaa wi, u sãare nge Sinain
guuru, Daarububan tem sɔɔ. U maa

sãa nge Yerusalɛmu ye ya wãa tɛ̃, domi
ya wãa yoru sɔɔ ka yen tɔmbu kpuro.
26 Adama Yerusalɛmu ye ya wãa
wɔllɔ, ya tii mɔ, ya maa sãa bɛsɛn mɛro.
27 Domi ba yorua,
"A gɔ̃ru doro, kurɔ wunɛ wi a ɲ̀ marure.
A gbãro a kuuka ko ka nuku dobu,
wunɛ wi a ɲ̀ marubun wahala koore.
Domi kurɔ wi ba raa deri,
u koo bibu ma n kere kurɔ wi u wãa ka durɔ."
28 Tɛ̃ bɛɛ nɛgibu, i sãa Gusunɔn nɔɔ
mwɛɛrun bibu nge mɛ Isaki u sãa.
29 Sanam mɛya bii wi ba mara nge
baawure, u wi ba mara ka Gusunɔn
Hunden dam nɔni sɔ̃ɔwa. Mɛya maa n
sãa tɛ̃.
30 Adama mba Gusunɔn gari yi
gerumɔ. Yi nɛɛwa, "A yoo wi giro ka
win bii sannu, domi win bii wi, u ɲ̀
tubi dimɔ ka tii mɔwɔn bii sannu."
31 Nge mɛya nɛgibu, sa ɲ̀ sãa yoon
bibu. Sa sãawa tii mɔwɔn bibu.

I bɛɛn tii mɔru nɛnuɔ

5

1 Sa n ka tii mɔn sɔ̃na Kirisi u sun
yara yorun di. Yen sɔ̃, i yɔ̃ro sim sim
kpa i ku de bu bɛɛ duusia yoru sɔɔ
kpam.
2 I swaa dakio i nɔ. Nɛ Pɔluwa na bɛɛ
yeni sɔ̃ɔmɔ, ì n dera ba bɛɛ bango kua,
i ɲ̀ arufaani gaa wasi Kirisin mi.
3 Nɛn seeda wee ye na dimɔ kpam.
Baawure wi u dera ba nùn bango kua,
na yɛ̃ro sɔ̃ɔmɔ u koo wooda kpuro
mɛm nɔɔwawa.
4 Bɛɛ be i kĩ i gem wa Gusunɔn
wuswaaɔ ka woodan nɛnubu, i tii kara
kɔ Kirisin min di ma i kisira durom
nɔman di.
5 Domi sa yĩiyɔ ma Gusunɔ u koo sun
gem wɛ̃ ma sa mɛ swaa daki ka win
Hunden dam ka naanɛ dokebu.
6 Sà n gbinnɛ ka Yesu Kirisi, bango
ɲ̀ kun mɛ bango sariru ya ɲ̀ gãanu. Ye
n sãa gãanu yeya naanɛ dokebu bi bu
sɔmburu mɔ̀ ka kĩru.
7 I raa duki mɔ̀ bura buram tɔna.
Wara u bɛɛ swaa bunana i ɲ̀ maa ka
gem mɛm nɔɔwamme.
8 Kɔkiri bi, bu ɲ̀ nɛ saa Gusunɔn min
di wi u bɛɛ soku.
9 Nge mɛ ba ra nɛɛ, pɛ̃ɛ seeyatia fiiko,
yeya ya ra pɛ̃ɛ kpuro kukusie.
10 Adama Yinni u dera na bɛɛ naanɛ
sãa. Na yɛ̃ ma i ɲ̀ ko gãa tukunun
bwisikunu ko. Wi u maa bɛɛ bitani
dokemɔ, Gusunɔ u koo nùn taarɛ wɛ̃
baa ɲ̀ n weren na.
11 Nɛgibu, nɛn tii nà n kparamɔ sere
ka tɛ̃ ma n weenɛ bu bango ko, mban
sɔ̃na ba man nɔni sɔ̃ɔmɔ. Nà n mɔ̀ mɛ,
Yesun dãa bunanarun gɔɔn gari yi ɲ̀
maa tɔmbu torasiamɔ.
12 Be ba bɛɛ bitani dokemɔ mi, bu
doo bu tii maatam ko.
13 Nɛgibu, ba bɛɛ sokawa i ka ko tii
mɔwɔbu. Ka mɛ, i ku de bɛɛn tii mɔru
tu de i n sĩimɔ ka wasin baa. Adama i n
sominamɔ ka kĩru.
14 Domi wooda kpuron wira wãawa
yiire tee bini sɔɔ bi bu nɛɛ, "A wunɛn
tɔnusi kĩɔ nge wunɛn tii tii."
15 Adama ì n sankinamɔ nge gbeeku
yɛɛ, i mɛɛra koonamɔ, i n yɛ̃ ma i ko
kam koosiana.

Gusunɔn Hunde ka tɔnun daa

16 Ye na gerumɔ wee, i de Gusunɔn
Hunde u bɛɛ kpara. N n koora mɛ, i ɲ̀
ko maa bɛɛn tii tiin kĩru kankam ko.
17 Domi ye bɛsɛn tii tiin daa ya kĩ,
ya ɲ̀ ka Gusunɔn Hunden kĩru nɔɔ tia
sãa. Ma Hunden kĩru ta ɲ̀ ka bɛsɛn tii
tiin kĩru nɔɔ tia sãa. Kĩru yiru ye, ya
sannamɔ sere i ɲ̀ kpɛ̃ i ko ye i kĩ.
18 Adama Gusunɔn Hunde ù n bɛɛ
kparamɔ i ɲ̀ wãa woodan nɔmaɔ.
19 Tɔnun tii tiin daa ya ra sɔ̃ɔsire
kpasasa. Yeya kɔ̃ɔ mɛnnabu tantanaru
sɔɔ, ka daa disinugia ka daa bɛrɛtɛkɛ,
20 ka bũu sãaru ka tim kankam, ka
yibɛrɛ tɛɛru, ka sannɔ, ka nisinu, ka
mɔru, ka nɔɔ gɔmunu, ka sikirinɔ, ka
karanabu,
21 ka kinɛnu, ka tam nɔrubu, ka aka
dibu, yen bweseru kpuro gesi. Na bɛɛ
kirɔ mɔ̀ nge mɛ na raa kua na nɛɛ, be ba
yenin bweseru mɔ̀, ba ɲ̀ kpɛ̃ ba n wãa
mi Gusunɔ u bandu swĩi.
22 Adama Gusunɔn Hunden
maruma, kĩru, ka nuku dobu, ka bɔri
yɛndu, ka tɛmanabu, ka tɔn geeru, ka
nuku tia, ka naanɛ,
23 ka daa duudwia, ka gaya. Wooda
sari ye ya yeni taarɛ wɛ̃ɛmɔ.

24 Ma be ba sãa Yesu Kirisigibu
ba ben tii tiin daa kpeerasia dãa
bunanarɔ, ka yen binɛ ka yen kĩru
kpuro.
25 Gusunɔn Hundewa u sun wãaru
wɛ̃. N n mɛn na, su maa de u n sun
kpare.
26 Su ku tii sua kpa sa n sannɔ
seeyamɔ bɛsɛn suunu sɔɔ, kpa sa n
nisinu kuanammɛ bɛsɛn tii tiinɛ.

I sɔmunu dɛranɔ

6

1 Nɛgibu, ì n goo mwa toraru
garu sɔɔ, bɛɛ be Gusunɔn Hunde u
kparamɔ, i yɛ̃ro swaa gea sureo kpam
ka tii kawabu, kpa i n tii yɛ̃ bu ku raa
ka bɛɛn tii kɔkirin sõ.
2 I n sɔmunu dɛranamɔ kpa i ka
Kirisin wooda mɛm nɔɔwa.
3 Goo ù n tii mɛɛra goo ma u ǹ sãa
gãanu, u tii nɔni wɔ̃kumɔwa.
4 I de baawure u win tiin kookoosu
yĩiya kpa u wa si sɔɔ, ye u koo ka woo
kana, adama u ku woo kana ma u goo
keren sõ.
5 Domi baawurewa u koo win tii tiin
sɔmunu sɔbe.
6 Wi ba Gusunɔn gari sõɔsimɔ, i de
yɛ̃ro u win gãa gee ni u mɔ bɔnu ko ka
wi u nùn sõɔsimɔ.
7 I ku tii torasia. Ba ku ra Gusunɔ
yaakoru ko. Domi ye tɔnu u duurumɔ,
yeya u koo gɛ̃.
8 U n duurumɔ ye win tii tiin daa ya
kĩ, kam koba ya koo nùn marua. U n
maa duurumɔ ye Gusunɔn Hunde u
kĩ, wãaru te ta ku ra kpewa Gusunɔn
Hunde koo nùn marua.
9 N n mɛn na, su ku wasira gean
kobu sɔɔ, domi sà kun kpanɛ, sa ko wa
su gɛ̃ sanam mɛ saa ya tura.
10 Nge mɛya saa baayere ye sa ayeru
mɔ, su baawure durom kua, n mam
nɛɛre be ba Yesu naanɛ doke.

Kirɔ dãaka ka tɔbiribu

11 Tɛ̃, i nɛn yori baka mɛɛrio ye na
bɛɛ yoruammɛ ka nɛn tiin nɔma.
12 Be ba kĩ bu woo kana wasin sõ,
beya ba kĩ bu bɛɛ tilasi ko i ka bango
ko. Adama ba ye mɔ̀ kpa bu ku ka nɔni
swãaru wa Kirisin dãa bunanarun
garin sõ.
13 Baa be ba bango kua mi, ben tii ba
ǹ wooda mɛm nɔɔwammɛ. Ma ba kĩ
bu bɛɛ bango ko bu ka woo kana.
14 Adama nɛ na kun woo kanamɔ
ma n kun mɔ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
dãa bunanarun garin sõ, domi win dãa
bunanarun sõna handunian gãanu
kpuro kun maa man sãawɛ gãanu,
mɛya nu ǹ maa man gawamɔ.
15 Bango ka bango sariru yen gaa
kun sãa gãanu. Ye n sãa gãanu, yeya
a n sãa taka koora kpaa.
16 Be ba taka koora kpaan wooda
yeni swĩi, alafia ka durom mu n ka bu
wãa ka Gusunɔn tɔmbu kpuro.
17 Saa gisɔn di goo u ku maa man
wahala ko domi na boo bori mɔ nɛn
wasi sɔɔ, yi na wa Yesun sõ.
18 Nɛgibu, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
durom mu n wãa ka bɛɛ. Ami.

TIRE TE PƆLU U EFESUGIBU KUA

Pɔlu u wãawa pirisɔm sɔɔ Romuɔ u ka tire te Efesugibu yorua. Ye u tu yorua u kpa, Tisikiwa u gɔra u ka tu da. N sãare Efesun bera min Yesun yigbɛnu kpurowa u tire te yorua, n ɲ mɔ teeru tɔna.

Gbiikaa, u bu sõɔsimɔ nge mɛ Yesun yigbɛrugibu ba kua wasi tee Yesu sɔɔ. U sõɔsimɔ swaa ye Gusunɔ u kpa u ka win tɔmbu gɔsa ma u ben toranu suuru kua, ma u bu win Hunde Dɛɛro wɛ̃.

Yiruse, u bu kirɔ mɔ̀ bu ka ben wãaru di nɔɔ tia sɔɔ ye ya koo sõɔsi ma Kirisi u wãa ben wãaru sɔɔ ka gem.

Pɔlu u garin weenasii dabinu sua u ka Yesun yigbɛrun nɔɔ tian gari bu yeerisia. U nɛɛ, Yesun yigbɛru ta sãawa nge wasi, ma Yesu wi, u sãa yin wiru. Yigbɛ te, ta maa sãa nge diru, ma Yesu wi, u sãa ten gani gɔmburun dam. Yigbɛ te, ta maa sãa nge kurɔ, ma Yesu wi, u sãa ten durɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Kirisi ka win yigbɛru, wiru 1:3n di sere wiru 3:21.
3. Wãa kpaaru Kirisi sɔɔ, wiru 4:1n di sere wiru 6:20.
4. Nɔɔ kana tɔbiribu, wiru 6:21-24.

Tɔbiribu

1 Bɛɛ naanɛ dokeobu, bɛɛ be i wãa Efesuɔ ma i ka Yesu Kirisi yõra dim dim, nɛ Pɔlu, nɛ wi na sãa Yesu Kirisin gɔro Gusunɔn kĩru sɔɔ, na bɛɛ tɔbura.

2 Gusunɔ bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃.

Durom mɛ Gusunɔ sun kua bɛsɛ ka Kirisin gbinnaan saabu

3 I de su Gusunɔ siara bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba. Bɛsɛ ka Kirisin gbinnaan saabu u sun wɔllun doma bwese bweseka kua saa win Hunden min di.

4 Bu sere handunia taka ko, Gusunɔ u sun gɔsa kɔ sa n ka sãa wigibu Kirisi sɔɔ, kpa sa n sãa dɛɛrobu ka taarɛ sarirugibu win mi. Win kĩru sɔɔ

5 u himba kua yellun di u sun ko win tiin bibu saa Yesu Kirisin min di. Win tɔn geerun sõna u kua mɛ,

6 kpa su ka win durom yiikogim siara mɛ u sun kua bɛsɛ ka win Bii kĩnasin gbinnaa sɔɔ.

7 Domi Kirisin yɛm saabuwa sa yakiara ma ba sun bɛsɛn durum suuru kua. Nge mɛya Gusunɔ u sun win durom bakam sõɔsi,

8 mɛ u sun kua n banda ye u sun bwisi bɛkɛ ka laakari yabua.

9 Ma u sun win asiri giasia ye win tii u gõru doke u ko yellun di saa Yesu Kirisin min di.

10 Gusunɔn himba ye, ye u koo yibia dɔma te saa ya tura, yera u taka koora kpuro mɛnna sannu, ye kpuro ye ya wãa wɔllɔ ka ye ya wãa temɔ, kpa Kirisi u n sãa yen wirugii.

11 Domi gãanu kpuro nu kooramɔwa nge mɛ Gusunɔn himba ka win kĩru. Ma bɛsɛ ka Kirisin gbinnaan sõ sa kua tubi diobu Gusunɔn mi ka win tiin himba ye u gõru doke yellun di.

12 N n mɛn na, i de su Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃, bɛsɛ be sa gbia sa yĩiyɔbu mɔ Kirisin mi.

13 Mɛya maa sanam mɛ i gem gari nua yi yi sãa Labaari Gea ye ya ka bɛɛ faaba naawa, sanam mɛya i Kirisi naanɛ doke. Ma Gusunɔ u win tiin yĩreru doke bɛɛ sɔɔ ye u bɛɛ Hunde Dɛɛro kã wìn nɔɔ mwɛɛru u raa kua.

14 Hunde Dɛɛro wiya u sãa nge bɛsɛn tubin suna ye Gusunɔ u win tɔmbu nɔɔ mwɛɛru kua. Ma u sun sõɔmɔ kam kam ma sa ko tubi ye di sanam mɛ Gusunɔ u koo wigibu yakia mam mam. Kpa bu win yiiko siara.

Pɔlun kanaru

15 Yenin saabuwa saa dɔma tèn di na bɛɛn naanɛ dokebu Yinni Yesu sɔɔn baaru nua ka nge mɛ i naanɛ dokeobu kpuro kĩ,

16 na ɲ wasirare na kun ka Gusunɔ siare bɛɛn sõ. Na bɛɛ yaayamɔ nɛn kanaru sɔɔ,

17 ma na bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Yinni, wi u sãa Baaba yiikogii kana

u bɛɛ ko laakarigibu kpa u bɛɛ yam bururasia i ka nùn gia.
18 Na maa nùn bikiamɔ u bɛɛn gɔ̃run
nɔni wukia kpa i ka win yam bururam
wa, kpa i n ka yɛ̃ ye i yĩiyɔ yèn sɔ̃ u bɛɛ
soka, ka nge mɛ win tubi gean kpãara
nɛ ye u naanɛ dokeobu yiiye,
19-20 ka nge mɛ win dam bakam mu
sɔmburu mɔ̀ bɛsɛ be sa nùn naanɛ
doke sɔɔ. Dam mɛ, mu sãa tem ka dam
bakam mɛ u denda u ka Kirisi seeya
gɔrin di ma u nùn sinasia win nɔm
geuɔ wɔllɔ.
21 Miya Kirisi u wãa u wɔllun
wirugibu kpuro kere ka min yi-
ikogibu ka damgibu ka yinnibu kpuro
ka yĩsiru baatere te ba koo kpĩ bu soku
saa yeni sɔɔ ka maa saa ye ya sisi sɔɔ.
22 Ma Gusunɔ u dera u kua gãanu
kpuron wirugii, ma u nùn wuna u ka
ko wigibun yigbɛrun Yinni boko.
23 Yigbɛ te, ta sãa win wasi. Te
sɔɔra win tii u wãa u yiba ma u yabu
baayere yibiamɔ baama.

2

Gɔɔn suuribu

1 Gasɔ, i raa sãa nge be ba gu bɛɛn
toranu ka bɛɛn mɛm nɔɔ sarirun sɔ̃.
2 I ra raa handunian kom kɔ̃sum
kpuro ko, ma i hunde kɔ̃si yi yi wãa
wɔllɔn wirugii wiru kpĩiya wi u sãa
hunde ye ya sɔmburu mɔ̀ sere ka tɛ̃ tɔn
be ba kun Gusunɔ mɛm nɔɔwammɛn
gɔ̃ruɔ.
3 Geema, bɛsɛ kpuro sa raa sãawa
nge be. Bɛsɛn gɔ̃ru kĩru sɔɔra sa ra n
sĩimɔ ma sa baayere kua ye bɛsɛn wasi
kĩ ka ye sa bwisika. Bɛsɛn marumara
ta dera sa raa sãa be ba koo Gusunɔn
mɔru wa nge be ba tie.
4 Adama Gusunɔn wɔnwɔndu ta kpã
win kĩi bakarun sɔ̃ te u sun kĩa.
5 Sanam mɛ sa sãa nge gɔribu bɛsɛn
toranun sɔ̃, u sun kua wasobu ka
Kirisi sannu. N n mɛn na, win durom
sɔ̃na i faaba wa.
6 Gusunɔ u sun seeya gɔrin di ka
Kirisi sannu kpa su bandu di ka wi
sannu wɔllɔ.
7 U sun win tɔn geeru sɔ̃ɔsi saa Yesu
Kirisin min di, kpa su ka win durom
bakam wa mɛ mu ɲ̀ nɔru mɔ sere ka
baadommaɔ.
8 Domi Gusunɔn duroma ba ka bɛɛ
faaba kua naanɛ dokebun sɔ̃. N ɲ̀ mɔ
ka bɛɛn hania, Gusunɔn kɛ̃ra.
9 Ya ɲ̀ sãa bɛɛn sɔmburun are. Yen
sɔ̃na goo kun kpɛ̃ u woo kana.
10 Domi sa sãawa Gusunɔn nɔman
sɔmburu. U sun taka kuawa bɛsɛ ka
Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ su ka sɔm
geenu ko nìn sɔɔru u kua saa yellun di.

Bwesenu kpuro kua tia

Kirisi sɔɔ

11 Yen sɔ̃, i ku duari ma ba bɛɛ
marawa tɔn tukobu. Yera n dera be
ba sokumɔ bangogibu, be ba ben tiin
wasi bango kua, ba ra ka bɛɛ soku
bango sarirugibu.
12 I yaayo ma sanam mɛ, i ka Kirisi
toma, i sãa tɔn tukobu Isireliban mi, i
ɲ̀ bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛnu sɔɔ, ni Gusunɔ
u win tɔmbu kua. I wãa handunia
yeni sɔɔ n ɲ̀ ka yĩiyɔbu, n ɲ̀ maa ka
Gusunɔ.
13 Adama tɛ̃ ye i ka Yesu Kirisi
gbinnɛ, bɛɛ be i raa ka Gusunɔ toma,
tɛ̃ i wãa win bɔkuɔ Kirisin yɛm saabu.
14 Domi Kirisin tiiwa u ka sun bɔri
yɛndu naawa ye u ka bwesenu yiru
kua bwese teeru, ma u tusiru wuna te
ta sãa nge gana ye ya raa bu buranɛ.
15 Ka win gɔɔwa u wooda kpeesia ka
yen yiirebu ka yen sesenu, kpa u ka
kpĩ u bwesenu yiru ye ko bwese kpaa
teeru dege dege win tii sɔɔ. Nge mɛya
u ka bɔri yɛndu doke ben suunu sɔɔ.
16 Kirisi u tusi te kpeesia ka win gɔɔ
dãa bunanaru wɔllɔ. Gɔɔ win saabuwa
u bwesenu yiru ye kua teeru, ma u bu
dorasia ka Gusunɔ. Be kpuro sannu
ba kua nge wasi tee.
17 Nge mɛya Kirisi na u ka bɔri
yɛndun labaari nɔɔsia bɛɛn mi, bɛɛ be i
raa ka Gusunɔ toma, ka be ba wãa win
bɔkuɔ.
18 Ka geema, Kirisin min diya
bɛsɛ kpuro, sa ko kpĩ su da Baaban
wuswaaɔ ka Hunde turo win somiru.
19 N n mɛn na, i ɲ̀ maa sãa tɔn
tukobu ɲ̀ kun mɛ sɔbu, tɛ̃ i kuawa wuu
teugibu ka naanɛ dokeobu kpuro, i
maa kua Gusunɔn yɛnugibu.
20 Bɛɛ maa i sãa nge gani yi ba bana
kpɛɛkpɛɛku gen wɔllɔ ge gɔrobu ka

Gusunɔn sɔmɔbu ba sura, Yesu Kirisin tiiwa sãa gen gɔmburun dam.
21 Wi sɔɔra dii te, ta swɛɛnɛ ma ta guniamɔ tu ka ko Gusunɔn wãa yeru.
22 Bɛɛ ka Kirisin gbinnaan sõ ba bɛɛ banisi dii te sɔɔ, ka be ba tie sannu i ka ko Gusunɔn Hunden wãa yeru.

3

Pɔlun sɔmburu

tɔn tukobun suunu sɔɔ

1 Yenin saabuwa nɛ Pɔlu na kanaru mɔ̀, nɛ wi Kirisi Yesu u dera na wãa pirisɔm sɔɔ bɛɛ tɔn tukobun sõ.
2 Na yĩiyɔ kam kam ma i nua kɔ nge mɛ Gusunɔ u man durom kua n ka sɔmbu teni ko bɛɛn arufaanin sõ,
3 ka nge mɛ win tii u man win asirin gari giasia. N wee na gari yin fiiko yorua kɔ.
4 I n gari yi gara i ko i tubu nge mɛ na Kirisin asirin gari yɛ̃.
5 Ba ɲ̀ gasɔgibu asiri ye sõɔsi, adama tɛ̃ saa win Hunden min di Gusunɔ u ye win gɔro be u gɔsa ka win sɔmɔbu sõɔsi.
6 Asiri ye wee, Labaari Gean saabuwa tɔn tukoba kua tubi diobu ka Yuuba sannu. Be ka Yuuba ba kua wasi tee yin doo dooka, ba maa bɔnu mɔ nɔɔ mwɛɛ te sɔɔ, te Gusunɔ u kua Yesu Kirisin min di.
7 Na kua Labaari Gean sɔmɔ durom mɛn saabu mɛ Gusunɔ u man kua ka win dam.
8 Nɛ wi na sãa naanɛ dokeobu kpuron yãkabu, nɛna Gusunɔ u durom mɛni kua n ka gãa geenu nɔru sari ni nu wãa Kirisi sɔɔn labaari kpara tɔn tukobun mi.
9 Kpa n ka tɔmbu kpuro giasia nge mɛ Gusunɔn himba asirigia ya koo ka koora. Gusunɔ wi u sãa gãanu kpuron Taka Kowo, u asiri ye berua saa yellun di,
10 kpa wɔllun wirugibu ka yiikogibu bu ka win bwisin asansi gia saa Yesun yigbɛrun di saa yeni sɔɔ.
11 U kua nge mɛ, win himban sõ ye u mɔ u sere handunia taka kua, ma ya wiru goora Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni sɔɔ.
12 Ye sa ka nùn gbinnɛn saabu ma sa nùn naanɛ sãa, yen sõna sa ko kãku su da Gusunɔn wuswaaɔ ka toro sindu.
13 N n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ i ku wurura nɛn nɔni swãarun sõ te na waamɔ bɛɛn saabu. Tera ta sãa bɛɛn bɛɛrɛ.

Kirisin kĩrun kpãaru

14 To, gari yin saabuwa na yiire Gusunɔ Baaban wuswaaɔ,
15 wìn min di bweseru baatere ta yara te ta wãa wɔllɔ ka te ta wãa temɔ.
16 Na nùn kanamɔ u de win Hunde u bɛɛ dam kɛ̃ bɛɛn gõruɔ nge mɛ win yiikon kpãara nɛ,
17 kpa Kirisi u win wãa yeru ko bɛɛn gõrusu sɔɔ bɛɛn naanɛ dokebun saabu. Na maa kanamɔ u de i n nuuru mɔ kpa i n yõ dim dim kĩru sɔɔ.
18 Kpa bɛɛ ka naanɛ dokeobu kpuro sannu i ka kpĩ i Kirisin kĩrun yasum ka ten dɛ̃ɛbu ka ten gunum ka ten dukum gia,
19 kpa tu bɛɛ yeeri, baa mɛ ta tɔnun yɛ̃ru kere, kpa Gusunɔn daa ya n yiba bɛɛ sɔɔ mam mam.
20 Gusunɔ u yiiko mɔ u ka ko n kere ye sa bikiamɔ, ɲ̀ kun mɛ ye sa mam bwisikumɔ win dam saabu mɛ mu sɔmburu mɔ̀ bɛsɛ sɔɔ.
21 Yen sõ, su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ Yesun yigbɛru sɔɔ saa Yesu Kirisin min di saa baayere kpuro sere ka baadommaɔ. Ami.

4

Kirisin wasin nɔɔ tia

1 N n mɛn na, i n sĩimɔ nge mɛ n weenɛ be Gusunɔ u soka ba n sĩimɔ. Nɛ Pɔlu, nɛ wi na wãa pirisɔm sɔɔ yèn sõ na Yinnin wãaru wãa, nɛna na bɛɛ yeni kanamɔ.
2 I de i n sĩimɔ ka tii kawabu, ka daa duudwia, ka suuru, kpa i n kĩru sõɔsinamɔ ka tɛmanabu.
3 I hania koowo i n ka nɔɔ tia sãa ye ya wee Hunde Dɛɛron min di kpa i n gbinnɛ bɔri yɛndu sɔɔ.
4 Sa Hunde turo mwa ma sa kua wasi tee. Nge mɛya maa yĩiyɔ teeba sa mɔ yèn sõ Gusunɔ u sun soka.
5 Yinni turowa sa mɔ ka naanɛ doke teebu ka maa batɛmu tia.
6 Gusunɔ turowa wãa wi u sãa baawure kpuron Baaba. Wiya kpuron sunɔ, wiya sɔmburu mɔ̀

tɔmbu kpuron min di, u maa wãa
baawure kpuro sɔɔ.
7 Bɛsɛn baawure u kɛ̃ru mwa nge mɛ
Kirisi u kĩ,
8 nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ yi
nɛɛ,
“Sanam mɛ u yɔɔwa wɔllɔ, u ka yobu
da.
Ma u tɔmbu kɛ̃nu bɔnu kua.”
9 Tɛ̃, mba “u yɔɔwa wɔllɔn” tubusianu.
Yen tubusiana, u raa sarama wɔllun di
u dua sere tem sɔɔwɔ.
10 N n mɛn na, wi u sarama wiya maa
yɔɔwa sere Gusunɔ wɔllɔ kpa u n wãa
baama.
11 Wiya u gabu gɔsa bu ka ko gɔrobu,
gabu sɔmɔbu, gabu waasu kowobu,
gabu Yesun yigbɛrun wirugibu, gabu
keu koosiobu.
12 U bu gɔsa bu ka naanɛ dokeobu
sɔɔru ko win sɔmburun sõ, kpa bu
ka Yesun yigbɛru te ta sãa win wasi
tãsisia.
13 Nge mɛya bɛsɛ kpuro sa ko ka gia ma
gãa teena sa naanɛ doke, sa maa gãa
teenu gia Gusunɔn Bii sɔɔ, kpa su ko
tɔn girobu nge mɛ Kirisin tɔn girora
nɛ.
14 Sa ɲ ko sa n maa sãa nge bibu be
ba koo ka sõɔsi kpaaru baatere bɔrikia
nge woo guna, ɲ kun mɛ be ba nɔni
wɔ̃kumɔ ma ba bu swaa nim wiamɔ ka
bwisi.
15 Adama sa n gem kparamɔ ka kĩru
kpa su kpɛ̃a gãanu kpuro sɔɔ su ka
Kirisi kpãaru turi wi u sãa wiru.
16 Win miya bɛsɛ be sa sãa win wasin
doo dooka kpuro sa sɔrisinɛ, ma wasi
kpuro yi swɛɛnɛ ka yin gbin gbinka.
Tɛ̃, gbindu baatere tà n sɔmburu mɔ̀
nge mɛ n weenɛ, wasi kpuro ra n
kpɛ̃amɔwa yi n sosimɔ ka kĩru.

Wãa kpaaru Kirisi sɔɔ

17 Wee ye na bɛɛ sõɔmɔ ka Yinnin
yĩsiru. I ku maa de i n sĩimɔ nge tɔn
tukobu be ba ben bwisiku kamginu
swĩi.
18 Ba yam bia ben laakari sɔɔ. Ba ɲ
wãa te Gusunɔ u wɛ̃ɛmɔ yɛ̃, ben yɛ̃ru
sariru ka ben gõru bɔbunun sõ.
19 Ba ɲ maa sekuru garu mɔ, ba ben
tii yõsusiwa toraru sɔɔ mam mam bu
ka daa disinugia kpuro ko ka binɛ.
20 Adama bɛɛ, n ɲ mɛ, i gia Kirisin
min di.
21 Geema, i win gari nɔɔre kam kam,
ma ba bɛɛ gem giasia mɛ mu wãa Yesu
sɔɔ.
22 Ye i gia, yera i bɛɛn daa gura pweto
ye ya sãa bɛɛn gasɔn wãaru, ye binɛ
kankam ya nɔni wõkua ya ka kam
kobu dɔɔ.
23 Kpa i n gõru kpaasu ka bwisiku
kpaanu mɔ mam mam,
24 kpa i daa kpaa sebe ye ya ka
Gusunɔgia weenɛ ma ya sõɔsiramɔ
wãa geeru sɔɔ te ta dɛɛre ma ta wee saa
gem garin min di.
25 Yen sõ, i ku maa weesu ko. I de
baawure u n da win winsim gem sõ
domi sa sãawa wasi teen doo dooka.
26 Baa ì n mɔru bara, i ku de yu bɛɛ
torasia, i ku maa de ya n bɛɛ wãasi sere
sõɔ u ka du.
27 I ku ra de Setam u naa swee yeru
wa.
28 Wi u ra raa gbɛni u ku maa gbɛni
adama u doo u ka win nɔma sɔm geeru
ko kpa u n gãanu mɔ u ka sãarobu
somi.
29 I ku de gari kõsi yi yari bɛɛn nɔɔ
sɔɔn di, ma n kun mɔ gari gee yi yi
somiru mɔ kpa yi n sãa arufaanigii be
ba swaa dakin mi.
30 I ku Gusunɔn Hunde Dɛɛro nuki
sanku, domi Hunde wi, u sãawa
Gusunɔn yĩreru bɛɛ sɔɔ te ta sõɔsimɔ
ma Gusunɔ u koo sun yakia mam
mam.
31 I ku yibɛrɛ tɛɛru yi gõruɔ, ka maa
mɔru ka nuku gbisibu. I ku maa
wɔkisina ɲ kun mɛ i wɔnna, i nuku
kõsu kom baamɛre derio.
32 I durom kuanɔ kpa i n wɔnwɔndu
mɔɔsinɛ. I suuru kuanɔ nge mɛ
Gusunɔ u bɛɛ suuru kua Kirisin sõ.

5

Wãaru yam bururam sɔɔ

1 Tɛ̃, yèn sõ i sãa bii be Gusunɔ u kĩ, i
hania koowo i n ka mɔ̀ nge wi.
2 I de bɛɛn wãarun kookoosu su n
kĩru mɔ nge mɛ Kirisi u sun kĩa ma u
win wãaru wɛ̃ bɛsɛn sõ nge yãku nubu
durorugiru te ta Gusunɔ dore.
3 Yèn sõ i sãa naanɛ dokeobu i ku de
kõɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ ɲ kun mɛ

daa disinugia ɲ̀ kun mɛ binɛ, yen gaa yu nɔɔra bɛɛn suunu sɔɔ.
4 I ku maa de sekurun gari ɲ̀ kun mɛ wiira gari ɲ̀ kun mɛ gari kankam yu yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di domi n ɲ̀ ka bɛɛ weenɛ, adama i de i n Gusunɔ takaru mɔ̀.
5 I de i n yɛ̃ kam kam ma be ba kɔ̃ɔ mɛnnamɔ tantanaru sɔɔ, ɲ̀ kun mɛ daa disinugiagibu, ben goo kun bɔnu wasi Gusunɔ ka Kirisin bandu sɔɔ. Mɛya maa binɛgii, domi binɛgii sãawa nge bũu sãɔ.
6 I ku ra de goo u ka bɛɛ gari diri swaa nim wia, domi yenin sɔ̃na Gusunɔn mɔru wee ben wirɔ be ba ɲ̀ nùn mɛm nɔɔwammɛ.
7 Yen sɔ̃, i ku de i n gãanu mɔɔsinɛ bɛɛ ka tɔn ben bweseru.
8 Yellu bɛɛn tii i raa wãawa yam wɔ̃kuru sɔɔ. Adama tɛ̃, bɛɛ ka Yinnin gbinnaan sɔ̃, i wãa yam bururam sɔɔ. Ñ n mɛn na, i de i n sĩimɔ nge yam bururamgibu.
9 Domi wi u sĩimɔ yam bururam sɔɔ wiya ra n tɔn geerun kom bwese bweseka mɔ̀ ka gean kobu ka maa gem gerubu.
10 I kookari koowo i ka gia ye ya koo Yinni wɛ̃re.
11 I ku tii kpɛ̃ɛ kookoo kamgisu sɔɔ si tɔmba mɔ̀ yam wɔ̃kuru sɔɔ. Adama i su terasio yam bururam sɔɔ.
12 Seku bakara ì n nua ye tɔn be, ba mɔ̀ asiri sɔɔ.
13 Adama kookoo si, sù n tera yam bururam sɔɔ, su koo sɔ̃ɔsira kpasasa.
14 Geema gãanu baanire ni nu sɔ̃ɔsira kpasasa, nu ra kowa yam bururam. Yen sɔ̃na Gusunɔn gari nɛɛ,

“A yando wunɛ wi a do.

A seewo gɔrin di.

Kpa Kirisi u nun yam bururasia.”

15 Ñ n mɛn na, i bɛɛn sanu sanusu laakari koowo. I ku de i n sĩimɔ nge be ba ku ra bwisiku, adama i n sĩimɔ ka laakari.
16 Saa ye i mɔ kpuro, i ye dendio ka laakari domi saa yeni, saa kɔ̃sa.
17 Yen sɔ̃ tɛ̃, i ku de i n sãa be ba ku ra bwisiku, adama i hania koowo i ka gia ye Yinni u kĩ i ko.
18 I ku de tam mu bɛɛ go, domi mi sɔɔra daa bɛrɛtɛkɛ wãa, adama i de Hunde Dɛɛro u n bɛɛ yiba.
19 I de womu si i ka Gusunɔ siaramɔ su n wãa bɛɛn faagi sɔɔ, i n Yinni tɔmamɔ ka siarabun womusu bɛɛn gɔ̃ruɔ.
20 I n Gusunɔ Baaba takaru mɔ̀ saa baayere gãanu kpuron sɔ̃ ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin yĩsiru.

Durɔbu ka ben kurɔbun wãasinaa

21 I wiru kpĩiyanɔ yèn sɔ̃ i Kirisi bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ.
22 Bɛɛ kurɔbu, i bɛɛn durɔbu wiru kpĩiyɔ nge mɛ i ko Yinni kua.
23 Domi durɔwa sãa win kurɔn wirugii nge mɛ Kirisi u sãa win yigbɛrun wirugii. Yigbɛ te, ta sãa win wasi, wiya maa sãa ten Faaba kowo.
24 Nge mɛ yigbɛ te, ta Kirisi wiru kpĩiyɛ, nge mɛya n weenɛ kurɔbu ba n ben durɔbu wiru kpĩiyɛ gãanu baanire sɔɔ.
25 Bɛɛ maa durɔbu i bɛɛn kurɔbu kĩɔ, nge mɛ Kirisi u win yigbɛru kĩa ma u win wãaru wɛ̃ ten sɔ̃.
26 U kua mɛ, u ka tu dɛɛrasia ka win gari yi yi sãa nge nim, kpa u ka tu tii yiiya.
27 Domi u kĩ tu na win wuswaaɔ ka ten bɛɛrɛ kpuro, ta kun disinu ganu mɔ, ɲ̀ kun mɛ suriki surikinu, ɲ̀ kun mɛ serere gaa. U kĩwa ta n dɛɛre kpa ta kun taarɛ gaa mɔ.
28 Mɛya n weenɛ durɔbu bu ben kurɔbu kĩa nge mɛ ba ben tiin wasi kĩ. Wi u win kurɔ kĩ, u win tii kĩwa.
29 Goo sari wi u win tiin wasi tusa, u ra yi diisiewa kpa u yi nɔɔri nge mɛ Kirisi u mɔ̀ win yigbɛrun sɔ̃.
30 Domi sa sãawa win wasin doo dooka.
31 Nge mɛ Gusunɔn gari yi gerumɔ yi nɛɛ, “Yen sɔ̃na durɔ u koo win tundo ka win mɛro deri, kpa wi ka win kurɔ ba n maninɛ kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.”
32 Gari yi, yi sãawa gari giri yi yi raa berua, adama Kirisi ka win yigbɛrun wãasinaawa na ka yã.
33 Ka mɛ, i de durɔ baawure u n win kurɔ kĩ nge win tii, kpa kurɔ baawure u n win durɔn bɛɛrɛ yɛ̃.

6

Bibu ka ben məwəbu

1 Bɛɛ bibu i bɛɛn məwəbu mɛm
nɔɔwə nge mɛ Yinni u kĩ domi yeya ya
wã.
2 Wooda gbiikaa ye ya nɔɔ mwɛɛru
mə wee. “A wunɛn tundo ka wunɛn
mɛro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyə,
3 kpa a n ka nuku dobu mə, kpa
wunɛn hunde yu dakaa da handunia
mi.”
4 Bɛɛ tundobu i ku bɛɛn bibu məru
barasia, adama i bu nɛnuə ka nəni
dokebu kpa i bu Yinnin gari keu ko.

Yobu ka ben yinnibu

5 Bɛɛ yobu i bɛɛn yinnibu mɛm
nɔɔwə handunia mi, ka nasiaru ka di-
iribu n kun ka murafitiru, kpa n sãa
nge Kirisiwa i sãamə.
6 N ɲ mə sanam mɛ ba bɛɛ yɔ̃re təna,
i ka bu tən geeru sɔ̃əsi. I Gusunən kĩru
koowo ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro nge Kirisin
yobu.
7 I bu sãawə ka hania kpa n sãa nge
Yinniwa i kuamme, n ɲ mə tənu təna.
8 I n yɛ̃ ma Yinni u koo baawure win
səm gee ni u kuan are kəsia, baa ɲ n
yoon na, ɲ kun mɛ tii məwə.
9 Yen sɔ̃, bɛɛ yinnibu i maa bɛɛn
yobu kuo nge mɛ, i ku bu dam dəre.
I n yɛ̃ ma bɛɛ ka be, Yinni turowa i mə
wəllə wìn mi goo kun goo.

Naanɛ dokeon tabu yãnu

10 Ye ya tie na kĩ n bɛɛ sɔ̃ wee. Bɛɛ
ka Yinnin gbinnaa sɔɔ i de win dam
bakam mu bɛɛ dam kɛ̃.
11 I tabu yãnu kpuro sebuo ni
Gusunə u bɛɛ wɛ̃ɛmə, kpa i ka kpĩ i yɔ̃ra
dim dim i Setam bwisi yina.
12 Domi n ɲ mə təmba sa ka
gabirinamə, ma n kun mə ka wəllun
wirugibu ka yiikogibu, ka yam
wɔ̃kurun sina bibu, ka maa wom
dirum siini kɔ̃si.
13 Yen sɔ̃, i Gusunən tabu yãnu
kpuro suo i sebe kpa i ka kpĩ i ka tii
yina wahalan tɔ̃ru sɔɔ, kpa i yɔ̃ra dim
dim ye kpuron biru.
14 N n mɛn na, i seewo i yɔ̃ra dim
dim kpa i n gem sɛ̃ke bɛɛn pəraə nge
kpaka, kpa i n kookoo geesu sebua nge
tarakpe.
15 I de alafian Labaari Gea ya n sãa
nge bɛɛn baranu ni i ko ka tãsi.
16 Yeni kpuron biru i naanɛ dokebu
nɛnuə nge tɛrɛru kpa i ka kpĩ i tən
kɔ̃son sɛ̃ɛ dɔ̃ɔginu gbara.
17 I faaba məə nge sii furə kəkəru,
ka maa Gusunən gari nge takobi ye
Hunde u bɛɛ wɛ̃ɛmə.
18 I n kanaru mɔ̀ saa baayere kpa
i n Gusunən somiru bikiamə nge mɛ
Hunde Dɛɛro u bɛɛ sɔ̃əsimə. I seewo i
yɔ̃ra kpa i n tɛmanɛ, kpa i n kanaru mɔ̀
naanɛ dokeobu kpuron sɔ̃.
19 I maa kanaru koowo nɛn sɔ̃, nà
n nɔɔ wukia, n gari wa n gere n
ka Labaari Gean gari yi yi raa berua
nɔɔsia ka toro sindu.
20 Na sãawa gari yin gəro baa mɛ na
tɛ̃ wãa pirisəm sɔɔ. Yen sɔ̃, i kanaru
koowo kpa n kpĩ n gari yi kpara ka
toro sindu nge mɛ n weenɛ.

Nəə kana təbiribu

21 Bɛsɛn kĩnasi Tisiki wi u sãa səm
kowo naanɛgii Yinnin səmburu sɔɔ, u
koo bɛɛ nɛn labaari kpuro sɔ̃ kpa i n ka
yɛ̃ nge mɛ na ka wãa.
22 Yen sɔ̃na na bɛɛ nùn gəriamme u
ka bɛɛ sɔ̃ nge mɛ sa ka wãa u ka bɛɛn
gɔ̃rusu yɛmiasia.
23 Kpa Gusunə Baaba ka Yinni Yesu
Kirisi bu bɛsɛgibu alafia ka kĩru wɛ̃ ka
naanɛ dokebu sannu.
24 Kpa Gusunən durom mu n ka be
kpuro wãa be ba bɛsɛn Yinni Yesu
Kirisi kĩ ka kĩi te ta ɲ nəru mə.

TIRE TE PƆLU U FILIPIGIBU KUA

Pəluwa u gbia u Filipigibu waasu kua ba ka Yesu naanɛ doke, Gərobun Kookoosu 16:12-40. Yen biru, Lukuwa u Pəlu kəsire kua Filipi mi. U Labaari gea kparamə ge səə, u ka Yesun yigbɛru tãsisiamə. Saa ye Pəlu u tire te yorua, u wãawa pirisəm səə. Min diya u Epafoditi gəra Filipiə ka tire teni, wiru 2:25-30. Tire te səə, u Filipigibu siara kɛ̃ɛ ni ba mərisian sõ, wiru 4:10-19, ma u bu sõəwa ye ya kooramə mi u wãa, wiru 1:12-26 ka wiru 2:17-24. U maa bu yoruawa u ka bu dam kɛ̃ kpa ben nuku dobu bu n ka wãa Yesu səə baadomma.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pəlu u Filipigibu kanaru kuammɛ, wiru 1:3-11.
3. Pəlun tiin wãaru, wiru 1:12-26.
4. Filipigibun sanu sanusu Kirisi səə, wiru 1:27n di sere wiru 2:18.
5. Timəte ka Epafoditi, wiru 2:19-30.
6. Kirəba ka dam kɛ̃ru, wiru 3:1n di sere wiru 4:9.
7. Siarabu ka təbiribu, wiru 4:10-23.

Təbiribu

1 Bɛɛ Yesu Kirisigibu bɛɛ be i wãa Filipiə, ka sere bɛɛn yigbɛ tənwerobu ka bɛɛn yigbɛ səm kowobu, nɛ Pəlu ka Timəte, bɛsɛ Yesu Kirisin yobu, sa bɛɛ təbura.

2 Gusunə bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃.

Pəlu u Filipigibu kanaru kuammɛ

3 Nɛ Pəlu, na ra Gusunə nɛn Yinni siare mèn nəə na bɛɛ yaaya.

4 Saa baayere nà n kanaru mò bɛɛ kpuron sõ, na ra tu kowa ka nuku dobu,

5 yèn sõ i man somi na ka Labaari gea nəəsia saa tõə gbiikirun di sere ka gisə.

6 Na yeni yɛ̃ kam kam, Gusunə wi u səm gee te torua bɛɛ səə u ko n tu mò sere u ka tu dakura Yesu Kirisin tõru səə.

7 N ka man dɛnde na n bɛɛn laakari mə mɛsum bɛɛ be i bənu mə durom mɛ səə mɛ Gusunə u man kua. Domi bɛɛ kpuron kĩra man nɛni, baa nà n wãa pirisəm səə ǹ kun mɛ nà n tii mə na ka Labaari gea yinamə na ye tãsisiamə.

8 Gusunəwa sãa nɛn seedagii ma na bɛɛ kpuro kĩwa nge mɛ Yesu Kirisin kĩra sãa.

9 Ye na bikiamə nɛn kanaru səə, yera bɛɛn kĩru ta n sosimə ta n dəə, kpa i n Gusunə giamə kpa i n sãa bwisi geegibu,

10 i ka kpĩ i gãa geenu tubu. Nge mɛya i ko n dɛɛre, kpa i kun taarɛ gaa mə dəma te Kirisi koo wurama.

11 Kookoo gee si su wee saa Yesu Kirisin min di, siya su ko n maa yiba bɛɛn wãaru səə, kpa su Gusunə bɛɛrɛ wɛ̃ kpa su de bu nùn siara.

Kirisiwa wãaru

12 Nɛgibu, na kĩ i n yɛ̃ ma ye n man deema n gəsiawa Labaari gean wuswaa daabu.

13 Nge mɛya sina kpaa kõsobu ka be ba tie kpuro ba yɛ̃ ma Kirisin sõna na wãa pirisəm səə.

14 Bɛsɛgibu dabiru, ye ba man wa pirisəm səə ba Yinni naanɛ kua ma ba wərugəru sosi ba Gusunən gari nəəsiamə ka toro sindu.

15 Geema, gaba Kirisin gari waasu mò nisinu ka kinɛnun sõ, adama gaba mò kĩrun sõ.

16 Beni ba mò ka kĩru domi ba yɛ̃ ma nɛn səmbura n ka Labaari gea suna.

17 Beənə ba Kirisin gari waasu mò, n ǹ mə ka nuku tia, adama ka kinɛna. Ba tamaa ba koo man nuku sankiranu sosiawa pirisəm səə.

18 Ya ǹ taarɛ ben bwisikunu nù n sãa kõsunu ǹ kun mɛ geenu. Baa ǹ n mɛren na, Kirisin gari yi gesi kparara. Nɛn nukura yen dobu do, ta ko n maa doraməwa ta n dəə.

19 Domi na yɛ̃ ma yenin wii gobera sãawa nɛn faaba bɛɛn kanarun saabu, ka maa Yesu Kirisin Hunden somiru.

20 Domi na mara na maa yĩiyə kam kam ma na ǹ gãanun sekuru wasi. Nà n wãa hunde səə, ǹ kun mɛ nà n gu na toro sindu mə ma nɛn kookoosu su koo Kirisi bɛɛrɛ wɛ̃ nge baadomma.

21 Domi nɛn mi, nà n wãa, Kirisin
wãara na wãa, nà n maa gu, gɔɔ man
sãawɛ are.
22 Nà n wãa wãaru sɔɔ kon kpĩ n sɔm
geeru ko. Yen sɔ̃, na ṅ yɛ̃ ye kon gɔsi.
23 Ba man gawe bera yiru kpuro. Na
kĩ n doona kpa na n wãa Kirisin mi,
domi mi n buram bo.
24 Adama bɛɛn arufaanin sɔ̃ n weenɛ
na n wãa wãaru sɔɔ.
25 Yera na gia, yen sɔ̃na na yɛ̃ ma
kon sina kpa na n wãa ka bɛɛ kpuro
kpa i wuswaa da ka nuku dobu naanɛ
dokebu sɔɔ.
26 Nge mɛya sanam mɛ ko na n
kpam wãa bɛɛn suunu sɔɔ i ko i kpĩ i
woo kana saa nɛn min di bɛɛ ka Yesu
Kirisin wãasinaan sɔ̃.
27 I gesi de bɛɛn sanu sanusu su n ka
Kirisin Labaari gea weenɛ. Nge mɛya,
nà n na bɛɛn mi, ṅ kun mɛ nà kun nɛ,
kon bɛɛn baaru nɔ ma i yɔ̃ dim dim i
nɔɔ nɛ, ma i sunamɔ sannu ka gɔ̃ru teu
naanɛ dokebun sɔ̃ bi bu wee Labaari
gean di.
28 I ku de bɛɛn yibɛrɛba bu ka bɛɛ
gãanu nare. Yeya ya koo bu sɔ̃ɔsi ma
ba kam kobu dɔɔwa, ya koo maa bɛɛ
sɔ̃ɔsi ma i wãa faaban swaa sɔɔ. Ye
kpurowa ya wee saa Gusunɔn min di.
29 Domi Gusunɔ u bɛɛ durom kua i n
ka Kirisi naanɛ sãa. N ṅ mɛ tɔna, u maa
bɛɛ durom kuawa i n ka nɔni swãaru
waamɔ win sɔ̃,
30 kpa i n ka man taa tee bi mɔ̀ bi i
gasɔ wa na mɔ̀. Sere ka tɛ̃, biya na mɔ̀,
nge mɛ i yɛ̃.

2

Kirisin tii kawabu

ka win kpãaru

1 Kirisi u tɔnu tãsisiamɔ. Win kĩru ta
ra n tɔnu dam kɛ̃mɔ. Hunde Dɛɛro u ra
maa tɔnu kpare kpa Kirisi u de tɔmbu
bu wɔnwɔndu ka tɔn geeru sɔ̃ɔsina.
2 N n mɛn na, na bɛɛ kanamɔ, i de i
man nukuru dorasia ka bɛɛn nɔɔ tia ka
bɛɛn kĩi teeru ka bɛɛn gɔ̃ru teu ka bɛɛn
bwisiku teenu.
3 I ku gãanu ko kinɛnun sɔ̃, ṅ kun mɛ
tii suabun sɔ̃, adama i tii kawo kpa i
wura ma gaba bɛɛ kere.
4 Kpa bɛɛn baawure u ku win tii
tɔnagia bwisiku, adama u de u maa
gabugia bwisiku.
5 I de i n bwisiku tee ni mɔ ni Yesu
Kirisi u raa mɔ.
6 U ka Gusunɔ nɛ. Adama u ṅ ka nùn
kinɛnu kue.
7 U kpuro deriwa ye u raa mɔ ma u
gɔsira nge yoo.
U ka tɔnu weena.
Ye u kua tɔnu u kpa,
8 u tii kawa ma u wiru kpĩ sere ka
gɔɔwɔ wi u mam sãa dãa bunanarun
gɔɔ.
9 Yen saabuwa Gusunɔ u nùn sua
wɔllɔ gem gem ma u nùn yĩsiru kã te ta
yĩsa kpuro bɛɛrɛ kere.
10 Kpa dũuru baatere tu yiira tu
Yesun yĩsiru bɛɛrɛ wɛ̃ wɔllɔ ka temɔ ka
tem sɔɔwɔ.
11 Kpa nɔɔ baagere gu Gusunɔ Baaba
bɛɛrɛ wɛ̃ kpa gu tuuba ko gu nɛɛ, Yesu
Kirisi sãawa Yinni.

Fitila ni nu ballimɔ

handunia sɔɔ

12 Yen sɔ̃na nɛn kĩnasibu, nge mɛ i ra
raa mɛm nɔ sanam mɛ na wãa ka bɛɛ,
tɛ̃ ye na ka bɛɛ toma, i kookari koowo
n kere ka bɛrum ka diiribu bɛɛn faaba
yu ka yibu.
13 Domi Gusunɔwa u sɔmburu mɔ̀
bɛɛ sɔɔ kpa i n ka gɔ̃ru kĩru mɔ te ta koo
ko ye n koo nùn dore.
14 I kpuro koowo n kun ka wɔkinu ṅ
kun mɛ sikirinɔsu,
15 kpa i n dɛɛre i kun taarɛ gaa
mɔ tɔmbun nɔni sɔɔ, kpa i n sãa nge
Gusunɔn bibu be ba ṅ serere mɔ
handunian tɔn kɔ̃sobun suunu sɔɔ be
ba swaa sare. I n ballimɔ ben suunu
sɔɔ nge fitilanu,
16 i n ka bu wãarun gari nɔɔsiamɔ. I
n mɔ̀ mɛ, kon kpĩ n woo kana Kirisin
tɔ̃ru sɔɔ, yèn sɔ̃ nɛn hania ka nɛn
sɔmbura kun kam kue.
17 Bɛɛn sãa te i mɔ̀ ka naanɛ dokebu
ta sãa nge yãkuru. Baa bà n man go ba
nɛn yɛm wisi nge doma tam bɛɛn yãku
ten wɔllɔ, nɛn nukura koo dora, kon
maa ka bɛɛ nuku dobu bɔnu ko.
18 Nge mɛya n maa weenɛ bɛɛ i n
nuku dobu mɔ kpa i ka man bɛɛn nuku
dobu bɔnu ko.

Timɔte ka Epafoditi

19 Yinni Yesu ù n wura na yĩiyɔ n bɛɛ
Timɔte gɔriama ǹ n sosi, kpa nɛn tii n
ka dam wa nà n bɛɛn labaari nua.
20 Domi wi turon bwisikuna nu
kua teenu ka nɛginu, u maa bɛɛn
wɔnwɔndu mɔ ka gem.
21 Be ba tie kpuro ben tii tɔnan
bwisikuna ba mɔ̀, n ǹ ka Yesu
Kirisiginu.
22 Bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ Timɔte u tii
sɔ̃ɔsi naanɛgii ma u ka man Labaari
gean sɔmburu kua nge bii ka win
baaba.
23 Yen sɔ̃na na yĩiyɔ n bɛɛ nùn
gɔriama sanam mɛ kon gia mì sɔɔ na
wãa.
24 Na naanɛ sãa ma Yinni u koo de n
na bɛɛn mi nɛn tii ǹ n sosi.
25 I raa man bɛsɛgii Epafoditi
gɔriama ka somiru tèn bukata na mɔ,
wi, wi u sãa nɛn beruse sɔmburu sɔɔ
ka tabu sɔɔ. Tɛ̃ na wa ma n weenɛ n
nùn gɔsiama bɛɛn mi.
26 Domi bɛɛ kpuron waabu nùn nɛni
gem gem, win laakari maa seewa yèn
sɔ̃ i raa nua ma u barɔ.
27 U bara ka gem sere u gɔɔ turuku
kua, adama Gusunɔ u win wɔnwɔndu
wa. N ǹ mɔ wi tɔnagiru, ka nɛn tiigira,
kpa nɛn nuku sankiranu nu ku kpɛ̃a n
banda.
28 Yen sɔ̃na na sɛnde n ka bɛɛ nùn
gɔsiama kpa bɛɛn nukuru tu ka dora ì
n nùn wa, kpa nɛn nuku sankiranu nu
maa ka kaara nɛn tii.
29 N n mɛn na, i nùn dam koosio nge
bɛɛgii Yinni sɔɔ ka nuku doo bakabu
kpa i tɔnu win bweseru bɛɛrɛ wɛ̃.
30 Domi u gɔɔ turuku kua Kirisin
sɔmburun sɔ̃. U win tii kari bɔrie u ka
man somiru naawa te i ǹ fɛɛ wa bɛɛn
tii i ka man naawɛ.

3

Nge mɛ ba ra gem wa

Gusunɔn wuswaaɔ

1 Tɛ̃, nɛgibu, i de i n nukuru do
ye i ka sãa Yinnigibu. Nɛn mi, na ǹ
wasiramɔ n ka bɛɛ yaayasia ye na raa
yorua kɔ, bɛɛn mi maa, somira.
2 I n tii sɛ ka kɔ̃san kowobu be ba sãa
nge bɔ̃nu, ma ba wasin bango naanɛ
sã̃a.
3 Bɛsɛra sa sãa bangogii geebu, n ǹ
mɔ be, domi sa Gusunɔ sãamɔ ka win
Hunde, sa woo kanamɔ Yesu Kirisin
sɔ̃, sa ǹ maa bɛsɛn naanɛ doke wasin
komanu sɔɔ.
4 Ka mɛ, nɛn tii kon kpĩ n nɛn naanɛ
doke wasin komanu sɔɔ. Gabu bà n
tamaa ba koo kpĩ bu ko mɛ, kaa ra gere
nɛ?
5 Ba man marawa Isirelin bii,
Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ. Na sãawa
Yuu wi Yuuba ba mara. Ma ba man
bango kua sɔ̃ɔ nɔɔba itase. N n maa
woodan sɔ̃n na, na kua Falisi.
6 Na raa mam hania mɔ sere na
Yesun yigbɛru nɔni sɔ̃ɔmɔ. N n gem
kason na, woodan mɛm nɔɔbu sɔɔ, goo
kun kpɛ̃ u man taarɛ wɛ̃.
7 Adama ye na raa mɛɛra are, tɛ̃ na ye
kpuro garisi wom dirum Kirisin sɔ̃.
8 Na mam kpuro garisi wom dirum
domi gãa bakana nà n nɛn Yinni Yesu
Kirisi gia. Win sɔ̃na na kpuro deri, na
maa ye mɛɛra kubanu na n ka Kirisi
mɔn sɔ̃,
9 kpa na n ka nùn gbinnɛ. Na ǹ
maa yĩiyɔ ma kon gem wa woodan
mɛm nɔɔbun sɔ̃, adama kon gem wa
yèn sɔ̃ na Kirisi naanɛ doke. Gem mɛ,
mu weewa saa Gusunɔn min di naanɛ
doke bin saabu.
10 Ye na kĩ, yeya n Kirisi gia, ka maa
dam mɛ u ka seewa gɔrin di kpa na n
bɔnu mɔ win wahala sɔɔ, kpa n ka nùn
weena win gɔɔ sɔɔ,
11 kpa na n yĩiyɔ nɛn tii ma kon se
gɔrin di.

Aren naa girabu

12 N ǹ mɔ na are nɔma tura gina, n ǹ
maa mɔ na yiba. Adama na yi naa gire
yi ka ko nɛgii yèn sɔ̃ Yesu Kirisi u man
kua wigii.
13 Nɛgibu, na ǹ tamaa na gina
yi nɔma tura, adama gãa teena na
mɔ̀, na gãa birukinu duari, ma na
wuswaaginu naa gire.
14 Nge mɛya na ye na naa gire duka
swĩi n ka are yi wa yi Gusunɔ u sun
sokue wɔllɔ saa Yesu Kirisin min di.
15 Bɛsɛ kpuro, bɛsɛ be sa sãa tɔn
girobu, su bwisiku nge mɛ. Adama bɛɛ
ì n bwisiku tukunu ganu mɔ, Gusunɔ
u koo bɛɛ gem sɔ̃ɔsi.

16 Ka mɛ, baa ɲ̀ n man na sa tura, su
gesi da wuswaaɔ swaa tia sɔɔ.
17 Nɛgibu, i man saario bɛɛ kpuro.
Sa bɛɛ kom gem sɔ̃ɔsi. Ɲ n mɛn na, i bu
nɔni girario be ba kom gem mɛ swĩi.
18 Na bɛɛ sɔ̃ɔwa kɔ nɔn dabiru, na
kpam wure na bɛɛ sɔ̃ɔmɔ tɛ̃ ka yĩresu,
tɔn dabira wãa be ba sĩimɔ nge Kirisin
dãa bunanarun garin yibɛrɛba.
19 Kam koba ba koo ka wiru go,
domi ben nukura ta sãa ben yinni. Ye
n weenɛ n bu sekuru ko yera ba ka
woo kanamɔ. Handunia yen gãanu
tɔnawa ba bwisikumɔ.
20 Adama bɛsɛ, Gusunɔn wɔlla ta sãa
bɛsɛn wuu. Min diya sa bɛsɛn Faabagii
Yinni Yesu Kirisi mara u na.
21 Wiya koo bɛsɛn wasi yiiko
sarirugii kɔsi ka win dam mɛ mu koo
de kpuro nùn wiru kpĩiya, kpa yi ka
win wasi yiikogii weena.

4

Yiirebu

1 Yen sɔ̃na nɛn kĩnasibu, bɛɛ bèn
waara man nɛni, bɛɛ be i man nuku
dobu wɛ̃ɛmɔ, ma na woo kanamɔ bɛɛn
sɔ̃, i de i n yɔ̃ mɛ dim dim Yinni sɔɔ, nɛn
kĩnasibu.
2 Na Efodi ka Ṣɛntisi kanamɔ bu de
ba n nɔɔ nɛ Yinni sɔɔ.
3 Wunɛ maa, nɛn sɔm kowosi
naanɛgii, na nun kanamɔ a kurɔ be
somiɔ. Ba suna Labaari gean sɔ̃ ka
nɛ sannu, ka maa Kelema ka sere nɛn
sɔm kowosi be ba tie, bèn yĩsa yorua
wãarun tireru sɔɔ.
4 I de bɛɛn nukura n do Yinni
sɔɔ baadomma. Na kpam wure na
gerumɔ, i de bɛɛn nukura n do.
5 I de tɔmbu kpuro bu bɛɛn tɔn
geeru wa, domi Yinnin naaru ta tu-
ruku kooma.
6 I ku wurura gãanun sɔ̃, adama
baayere sɔɔ i n da Gusunɔ kanɛ ka
siarabu kpa i nùn bikia yèn bukata i
mɔ.
7 Ma bɔri yɛndu te Gusunɔ u wɛ̃ɛmɔ,
te ta tɔnun yɛ̃ru kpuro kere, ta koo
bɛɛn gɔ̃ru ka bɛɛn bwisikunu kɔ̃su bɛɛ
ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ.
8 Ye ya tie nɛgibu, i bwisikuo ye ya
wã ye ba koo siara. Yeya ye ya sãa
gem kpuro, ka ye ya bɛɛrɛ mɔ kpuro,
ka ye ya swaa swĩi kpuro, ka ye ya
dɛɛre kpuro, ka ye ya do kpuro, ka ye
n weenɛ tɔmbu siara kpuro.
9 I n da ko ye i gia ka ye i mwa ka ye
i nua nɛn min di, ka ye i wa na kua.
Sanam mɛya Gusunɔ wi u bɔri yɛndu
wɛ̃ɛmɔ u ko n wãa ka bɛɛ.

Pɔlu Filipigibu siaramɔ

ben kɛ̃run sɔ̃

10 Nɛn nukura do gem gem Yinni sɔɔ
ye na ka wa ma i kpam nɛn bwisikunu
mɔ̀. Na ɲ̀ gerumɔ ma i ku ra raa nɛn
bwisikunu ko, adama ayera i raa bie.
11 Na ɲ̀ gerumɔ mɛ, yèn sɔ̃ na wãa
yãaru sɔɔ, domi na gia mɛ ko na n ka
bɔri yɛndu mɔ baa ɲ̀ n mɛren na.
12 Na yãarun dɔɔnɛ mɔ, na maa mɔɔ
bakarun dɔɔnɛ mɔ. Yam kpuro ka ye n
man deema kpuro sɔɔ, na gia mɛ kon
ko deburun saa ka gɔ̃ɔrun saa. Na maa
yɛ̃ mɛ kon ko mɔɔ bakaru sɔɔ ka yãaru
sɔɔ.
13 Kon ye kpuro kpĩ saa Kirisin min
di wi u man dam kɛ̃mɔ.
14 Ka mɛ, i kua n wã ye i ka man nɔni
swãaru bɔnu kua.
15 Bɛɛ Filipigibu bɛɛn tii i yɛ̃ sãa
sãa ma Labaari gean kparabun torubu
sɔɔ, sanam mɛ na sĩa Masedɔnin di,
Yesun yigbɛru garu sari te ta man
somi ma n kun bɛɛ tɔna. Nɛ ka bɛɛ
tɔnawa sa kɛ̃ɛna.
16 Domi ye na wãa Tɛsalonikaɔ, i
man somi kɔ nɛn bukata sɔɔ, n ɲ̀ mam
mɔ nɔn teeru.
17 N ɲ̀ mɔ kɛ̃ra na kasu, na kĩwa
sosiru tu sosi bɛɛn are sɔɔ.
18 Na ye kpuro wa ye i man
mɔrisiama. Ya maa tura ya tia. Tɛ̃ ye
Epafoditi ka man bɛɛn kɛ̃nu naawa nu
ka man saka kua, nu sãawa nge yãku
nubu durorugiru te ta Gusunɔ wɛ̃re
ma u tu mwa.
19 Gusunɔ nɛn Yinni u koo bɛɛ
kpuro wɛ̃ yèn bukata i mɔ nge mɛ win
dukia yiikogia nɛ, Yesu Kirisin min di.
20 Su Gusunɔ bɛsɛn Baaba bɛɛrɛ wɛ̃
sere ka baadommaɔ. Ami.

Tɔbiri dãakibu

21 I Yesu Kirisigibu kpuro tɔbirio.
Nɛ ka bɛsɛgii be sa wãa sannu sa bɛɛ
tɔbura.

22 Naanɛ dokeobu kpuro be ba wãa
mini, n ku mam ko sina kpaarugibu
ba bɛɛ tɔbura.
23 Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu
n ka bɛɛn baawure wãa.

TIRE TE PƆLU U KOLOSEGIBU KUA

Kolose ya sãawa wuu maro burɔ ge ga wãa Efesun sõɔ yari yeru gia, Turukin temɔ. Goo kun yɛ̃ sãa sãa nge mɛ Yesun yigbɛru ta ka torua Koloseɔ. Adama Epafasi ka Filemɔɔwa ba ka Labaari gea da mi. Sɔrɔkudo be, ba maa ye nuawa Pɔlun min di sanam mɛ u sina Efesuɔ wõɔ ita, wiru 1:6-7 ka wiru 4:12-13 ka Filemɔɔ 1:2-5. Pɔlu kun Kolosegibu beram daare, adama u ben labaari nua ya do. Yen sõna u tireru yorua u Tisiki ka Onɛsimu wɛ̃ bu ka da. Ye ya sãa Kolosegibun yigbɛrun wahala yera ba sãa dabinu mɛnna teeru. Ba gabun bwisikunu ka Gusunɔn gari garisi tia. Yigbɛ te sɔɔ, Gɛrɛkiba ba wãa ka Yuuba ka sere tem min tɔmbu be ba mɔ̀ Firisiba. Be kpurowa ba kasu bu ben deemaan gari sosi Yesun gari sɔɔ kpa yi n sãa tia. Yen sõna Pɔlu u Kolosegibu yorua ye n weenɛ bu ko, yera bu tii Yesu wɛ̃ mam mam.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Siarabu ka kanaru, wiru 1:3-14.
3. Kirisin asansi ka win sɔmburu, wiru 1:15-23.
4. Sɔmbu te ba Pɔlu nɔmu sɔndia, wiru 1:24n di sere wiru 2:5.
5. Bɛsɛn gbinnaa ka Kirisi, wiru 2:6-19.
6. Wãa kpaaru Kirisi sɔɔ, wiru 2:20n di sere wiru 4:1.
7. Kirɔba ka tɔbiribu, wiru 4:2-18.

Tɔbiribu

1-2 Bɛɛ naanɛ dokeobu Koloseɔ, bɛɛ be i sãa bɛsɛn kĩnasi bɔrɔkiniba Kirisi sɔɔ, nɛ Pɔlu, Kirisi Yesun gɔro Gusunɔn kĩrun sõ ka bɛsɛgii Timɔte, sa bɛɛ tɔbura. Gusunɔ bɛsɛn Baaba u bɛɛ durom kua kpa u bɛɛ alafia kɛ̃.

Siarabu kanaru sɔɔ

3 Sa ra Gusunɔ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba siare bɛɛn sõ baadomma bɛsɛn kanaru sɔɔ,

4 yèn sõ sa nua nge mɛ i Yesu Kirisi naanɛ doke ka nge mɛ i naanɛ dokeobu kpuron kĩru mɔ.

5 Sanam mɛ Labaari gea ye ya sãa gem gari ya gbia ya tura bɛɛn mi, i nua ma i yĩiyɔbu mɔ ma ba bɛɛ gãanu yiiye wɔllɔ. Yĩiyɔ bin sõna i naanɛ dokebu ka kĩru mɔ.

6 Labaari gea ye, ya tɛriamɔ ya ka domaru naamɔ handunia kpuro sɔɔ nge mɛ ya kua bɛɛn mi saa mìn di i Gusunɔn durom gari nua ma i tuba ma yi sãawa gem.

7 Epafasi bɛsɛn kĩnasi sɔm kowosi, wi u sãa Kirisin sɔm kowo naanɛgii ma u kua bɛsɛn kɔsire bɛɛn mi, wiya u bɛɛ ye giasia.

8 U maa sun kĩi te Hunde Dɛɛro bɛɛ kãn baaru sõɔwa.

9 Yen sõna sa ra n kanaru mɔ̀ bɛɛn sõ kpeetim sari saa mìn di sa bɛɛn gari nua. Sa Gusunɔ kanamɔ u de i gia mam mam ye u kĩ, kpa u de win Hunde u bɛɛ bwisi ka laakari kɛ̃.

10 Saa yera bɛɛn sanu sanusu su ko n ka Yinnigiigisu weenɛ, kpa i n da ko ye n koo nùn wɛ̃re. Bɛɛn wãara koo maa kookoo geesu bwese bweseka sõɔsi nge dãa te ta bii geenu marumɔ, kpa i Gusunɔ giam sosi.

11 Sa Gusunɔ kanamɔ u bɛɛ tãsisia kpuro sɔɔ ka win dam yiikogim, kpa i kpĩ i n ka yabu baayere tɛmanɛ ka suuru nuku dobu sɔɔ.

12 I n Baaba siaramɔ wi u dera i bɔnu mɔ tubi sɔɔ ye Gusunɔ u naanɛ dokeobu yiiye yam bururam sɔɔ.

13 Geema u sun wɔra saa yam wɔ̃kurun dam di ma u sun sinasia mi win Bii kĩnasi u bandu dii.

14 Domi win saabuwa sa yakiara ma ba bɛsɛn durum suuru kua.

Kirisin tiin asansi

ka win sɔmburu

15 Gusunɔ u ṅ waarɔ adama Kirisi u sun nùn sõɔsi mam mam win wasi sɔɔ. U sãa win Bii yeruma wi u wãa ba sere gãanu kpuro taka kua.

16 Domi win min diya Gusunɔ u baayere taka kua ye ya wãa wɔllɔ ka temɔ, ye sa ka nɔni waamɔ ka ye sa ṅ waamɔ, nge wɔllun sinambu ka wirugibu ka yiikogibu ka sere damgibu. Gusunɔ u kpuro taka kua saa win min di, u maa ye kua win sõ.

17 U wãa ba sere gãanu kpuro taka
kua. Win dam saabuwa gãanu kpuro
nu ka wãa nin ayerɔ.
18 Win yigbɛru ta sãawa nge wasi,
wiya maa sãa nge yin wiru. Wiya
wãarun nuuru, wiya maa gbia u
seewa gɔrin di, u ka ko kpuron
gbiikoo.
19 Domi Gusunɔn gɔ̃ru kĩra win daa
kpuro ya n ka wãa win Bii sɔɔ.
20 Ma n nùn wɛ̃re u wi ka tɔmbun
sannɔ kpeesia ka win Biin yɛm dãa
bunanaru wɔllɔ kpa u ka tii gãanu
kpuro dorasia saa win min di ni nu
wãa temɔ ka ni nu wãa wɔllɔ.
21 Bɛɛ maa, i raa gasɔ ka Gusunɔ
toma, i raa sãa win yibɛrɛba bɛɛn
bwisikunu sɔɔ bɛɛn kookoo kɔ̃susun
sɔ̃.
22 Adama tɛ̃, Gusunɔ u ka tii bɛɛ
dorasia sanam mɛ win Bii u gu nge
tɔnu, kpa i ka yɔ̃ra win wuswaaɔ i n
dɛɛre, i n wãa disinu ka taarɛ sariru sɔɔ
23 i n tɛmanɛ i n tãsa naanɛ dokebu
sɔɔ dim dim, kpa i ku ra bɛɛn yĩiyɔbu
deri bi i mɔ saa mìn di i Labaari gea
nua, ye ba tɔnu baawure nɔɔsia wi u
wãa handunia sɔɔ. Nɛ Pɔlu na maa kua
yen sɔmɔ.

Sɔmbu te ba Pɔlu

nɔmu sɔndia Yesun yigbɛrun sɔ̃

24 Tɛ̃ nɛn nukura do yèn sɔ̃ na nɔni
swãaru waamɔ bɛɛn sɔ̃. Ma na nɔni
swãa te yibiamɔ te Kirisi u koo ra wa
win yigbɛrun sɔ̃ te ta sãa win wasi.
25 Ma Gusunɔ u man kua yigbɛ ten
sɔm kowo nge mɛ u man yiire bɛɛn sɔ̃,
kpa n ka win gari kpuro nɔɔsia.
26 Gari yi, yi sãa asiri ye u raa tɔmbu
kpuro berue saa yellun di, adama tɛ̃ u
wigibu ye sɔ̃ɔsi.
27 Domi u kĩ u bu giasia ma win asiri
ya bɛɛrɛ ka yiiko mɔ bwese tukunun
suunu sɔɔ. Asiri ye wee, Kirisi wãa bɛɛ
sɔɔ, yeya ya gerumɔ ma i ko Gusunɔn
yiiko bɔnu ko.
28 Kirisi win gariya sa kparamɔ, ma
sa tɔnu baawure kirɔ mɔ̀, sa maa bu
keu sɔ̃ɔsimɔ ka bwisi gee, kpa bu ko
tɔn girobu be ka Kirisin gbinnaa sɔɔ su
sere bu tusia Gusunɔn wuswaaɔ.
29 Yen sɔ̃na na sɔmburu mɔ̀ na
sunamɔ ka win dam mɛ mu sɔmburu
mɔ̀ nɛ sɔɔ gem ka tia.

2

1 I de n bɛɛ sɔ̃ nge mɛ nɛn hanian
kpãara nɛ bɛɛn sɔ̃ ka Lodisegibun sɔ̃ ka
maa be kpuron sɔ̃ be ba ǹ ka man nɔni
waare.
2 Na mɔ̀ mɛ, n ka bu dam kɛ̃ n kpã,
kpa ben tii ba n gbinnɛ ka kĩru, kpa
ben yɛ̃ru ta n sosimɔ sika sariru sɔɔ.
Nge mɛya ba koo ka Gusunɔn asiri gia
ye ya sãa Kirisin tii.
3 Wi sɔɔra bwisi ka yɛ̃run dukia
kpuro berua.
4 Na bɛɛ yeni sɔ̃ɔmɔwa kpa goo u ku
raa bɛɛ nɔni wɔ̃ke ka nɔɔ dobu.
5 Domi baa nɛn wasin kuseru tà kun
wãa bɛɛn mi, ka mɛ, nɛn hunde ya ka
bɛɛ wãa. Na maa nuku dobu mɔ yèn
sɔ̃ i wãa nɔɔ tia sɔɔ, ma bɛɛn naanɛ
dokebu yɔ̃ dim dim Kirisi sɔɔ.

Wãa te ta yiba Kirisi sɔɔ

6 N n mɛn na, nge mɛ i Yinni Yesu
Kirisi wura, i n bɛɛn wãaru dimɔ i n
gbinnɛ ka wi.
7 I de bɛɛn gbini yi n duku wi sɔɔ,
kpa i n tii nɔɔrimɔ i n kpɛ̃amɔ saa win
min di, kpa i n tãsa naanɛ dokebu sɔɔ
nge mɛ ba bɛɛ sɔ̃ɔsi, kpa siarabu bu n
yiba bɛɛn nɔɔ sɔɔ.
8 I n tii sɛ kpa goo u ku raa bɛɛ
yina mwa ka win yɛ̃ru garu ka taki
dibu. Sɔ̃ɔsi ten bweseru ta naamɔwa
saa tɔmbun deemaan di ka maa
handunian bũnu, n ǹ mɔ Kirisin min
di.
9 Domi mèn nɔru Gusunɔ nɛ, ya
sɔ̃ɔsira Kirisin wasi tɔnugii sɔɔ.
10 Ma i kpuro mɔ wi sɔɔ bɛɛ ka win
gbinnaa sɔɔ wi u sãa wɔllun wirugibu
ka yiikogibun sina boko.
11 Bɛɛ ka win gbinnaa ye sɔɔ, i maa
bango wa, adama n ǹ mɔ bango ye
tɔnu ra ko. Yeni ya weewa Kirisin
min di. Ya sãawa yakiabu saa wasi
durumgiin dam di.
12 Geema, sanam mɛ ba bɛɛ batɛmu
kua n sãare ba bɛɛ sikuawa ka Kirisi
ma ba bɛɛ seeya ka wi, yèn sɔ̃ i
Gusunɔn dam bakam naanɛ sãa wi u
nùn seeya gɔrin di.

13 Gasɔ, i raa sãa gɔribu bɛɛn
toranun sõ ka maa yèn sõ i sãa be ba
kun bango kue. Adama tɛ̃ Gusunɔ u
bɛɛ kua wasobu ka Kirisi sannu sanam
mɛ u sun bɛsɛn toranu kpuro suuru
kua.
14 Kirisi u yora ye wɔka ye ya sun
taarɛ wɛ̃ bɛsɛn wooda sarabun sõ, u
maa ye kpare dãa bunanaru wɔllɔ u ka
ye kpeesia.
15 Sanam mɛ u gu dãa bunanaru
wɔllɔ u wɔllun wirugibu ka yiikogibu
kamia u bu sekuru doke batuma sɔɔ u
maa ben dam kpeesia.
16 N n mɛn na, i ku de goo u
bɛɛ taarɛ wɛ̃ dim ka nɔrubu sɔɔ, ɲ̀
kun mɛ tõɔ bakanu ganun dibu sɔɔ,
ɲ̀ kun mɛ suru kpaon yaribu ka tõɔ
wɛ̃raruginun kookoosu sɔɔ.
17 Yeni kpuro ya sãawa gãa ni nu
sisin yaayaasu. Kirisin tiiwa gãa ni.
18 Goo wi u sãare u tii kawamɔ, ma u
wɔllun gɔradoba sãamɔ, i ku de u bɛɛ
bɛɛn sian are wɔrari. Domi tɔnu win
bweseru u tii suamɔ kãsinun sõ, u maa
tii gãamɔ kam win bwisiku tɔnuginun
sõ.
19 U ɲ̀ Kirisi nɛni kem kem wi u sãa
wiru, tèn min di wasi kpuro yi mɛnnɛ
ka yin gbin gbinka ka sĩinu, yi ka dam
waamɔ yi kpɛ̃amɔ nge mɛ Gusunɔ u yi
sosimɔ.

Gɔɔ ka wãaru Kirisi sɔɔ

20 Mà i gu ka Kirisi sannu i kisira
handunian komanun di, mban sõna i
wãaru dimɔ nge handunia yenigibu.
Mban sõna i derimɔ ba bɛɛ woodaba
sɔbimɔ be ba nɛɛ,
21 a ku yeni bɛsu, a ku yeni denda, a
ku yeɔnɔ baba.
22 Yeni kpuro ya koo kam kowa bà
n ye dendimɔ. Tɔmbun wooda ka ben
sõɔsinu tɔnawa i swĩi.
23 Geema, wooda be, ba ka bwisin
gãanu weenɛ à n bu mɛɛra, ka ben
sãaru te ta wee saa tɔnun gõru kĩrun
di, ka ben tii kawa weesugibu, ka maa
ben wasin seserun serusiabu. Adama
baa wooda ben tia kun dam gam mɔ
yu ka wasin kĩru kankam taare.

3

1 Ba bɛɛ seeya ka Kirisi sannu gɔrin
di. N n mɛn na, i wɔllun gãanu kasuo
mi Kirisi u sõ Gusunɔn nɔm geuɔ.
2 I wɔllun gãanun bwisikunu
koowo, n ɲ̀ mɔ temginu.
3 Domi i gu, bɛɛn wãa geera maa
berua ka Kirisi sannu Gusunɔn mi.
4 Kirisi wi, u sãawa bɛɛn wãaru.
Sanam mɛ u koo kurama, bɛɛn tii maa
i ko i tera ka wi sannu win yiiko sɔɔ.

Wãa gururu ka wãa kpaaru

5 N n mɛn na, i handunian kĩrun
gãanu kpuro goowo ni nu sɔmburu
mɔ̀ bɛɛ sɔɔ, niya kõɔ mɛnnabu
tantanaru sɔɔ, ka daa disinugia, ka
wasin binɛ, ka kĩru kankam, ka kɔdɛ,
domi kɔdɛ ya sãawa nge bũu sãaru.
6 Gãa ni kpuron sõna Gusunɔn
mɔru wee ben mi, be ba ɲ̀ nùn mɛm
nɔɔwammɛ.
7 Geema, i raa gasɔ mɔ̀ nge be, sanam
mɛ tora nin bwesera bɛɛ wãasi.
8 Adama tɛ̃, i ye kpuro kõɔwɔ ye n sãa
mɔru ka nuku gbisibu ka maa nuku
kõsuru. I ku de wɔmburu ɲ̀ kun mɛ
gari swininu nu yari bɛɛn nɔɔ sɔɔn di
pai.
9 I ku weesu kuana domi i daa gura
ka yen kookoosu pota kɔ,
10 ma i daa kpaa sebua. Gusunɔwa
u bɛɛ daa kpaa ye wɛ̃ i n ka nùn giamɔ
kpa i n ka nùn weenamɔ.
11 Nge mɛya bɛɛ sɔɔ goo kun goo, tɔn
tuko ka Yuu, wi u bango kua ka wi
u ɲ̀ bango kue, baru kpaarugii, nɔni
wõkunugii, yoo ka tii mɔwɔ, adama
Kirisi tɔnawa sãa gãanu, u maa wãa
tɔmbu kpuron suunu sɔɔ.
12 N n mɛn na, yèn sõ Gusunɔ u bɛɛ
kĩa ma u bɛɛ gɔsa i ka ko wigibu, wee
ye n weenɛ i sebe, wɔnwɔndu ka tɔn
geeru ka tii kawabu ka daa duudwia
ka suuru.
13 I n tɛmanasinɛ kpa i n suuru
kuanammɛ gari gɛɛ yì n dua bɛɛn su-
unu sɔɔ. Nge mɛ Yinni u bɛɛ suuru
kua, i n suuru kuanammɛ nge mɛ.
14 Yeni kpuron wɔllɔ i kĩru sebuo te
ta koo de i n nɔɔ nɛ mam mam.
15 Kpa i de Kirisin bɔri yɛndu ta n
bɛɛn gõrusu kpare, kpa i n takaru mɔ̀.
Ba bɛɛ sokawa i n ka sãa wasi tee, kpa
i n bɔri yɛndu mɔ.

16 I de Kirisin gari yi n yiba bεεn
gɔ̃ruɔ nge dukia. I gari bia kuanɔ
kpa i dam kɛ̃ɛna ka bwisi gee kpa i n
womusu mɔ̀ i n Gusunɔ tɔmamɔ. I nùn
takarun womusu kuo bεεn gɔ̃rusɔ.
17 Bεεn kookoosu ka bεεn gere sɔɔ,
i ye kpuro koowo i ka Yinni Yesun
yĩsiru bεεrε wɛ̃ kpa i Gusunɔ Baaba
takaru ko win min di.

Tɔmbun nɔɔsinaa

Wãa kpaaru sɔɔ

18 Bεε kurɔbu i bεεn durɔbu wiru
kpĩiyɔ nge mε n weenε Yinnigii u ko.
19 Bεε durɔbu i bεεn kurɔbu kĩɔ, i ku
de i n sɛ̃ be sɔɔ.
20 Bεε bibu i bεεn mɔwɔbu mεm
nɔɔwɔ gãanu baanire sɔɔ, domi mεya
Yinni u kĩ.
21 Bεε maa tundobu i ku bεεn bibu
mɔrun kookoosu kua kpa ben nuki yi
sankira.
22 Bεε yobu i bεεn yinnibu mεm
nɔɔwɔ kpuro sɔɔ handunia mi, n ǹ mɔ
sanam mε ba bεε yɔ̃re tɔna, i ka bu tɔn
geeru sɔ̃ɔsi, adama i bu mεm nɔɔwɔ n
kun ka murafitiru yèn sɔ̃ i Yinni nasie.
23 Ye i mɔ̀ kpuro i ye koowo ka kĩru,
kpa n sãa nge Yinniwa i kuammε, n ǹ
mɔ tɔmbu.
24 I n yɛ̃ ma Yinniwa u koo bεε are
kɔsia yi yi sãa tubi ye u win tɔmbu
yiiye, domi Kirisiwa bεεn Yinni wìn
wãaru i wãa.
25 Adama wi u tora, u koo win
are wa nge mε win torara nε, domi
Gusunɔn mi, goo kun goo.

4

1 Bεε yinnibu i bεεn yobu kuo dee
dee nge mε n weenε. I yaayo ma bεεn
tii i maa Yinni mɔ wɔllɔ.

Yiirebu

2 I tεmanɔ kanaru sɔɔ kpa i n ka swaa
mεεra i n Gusunɔ takaru mɔ̀.
3 I maa sun kanaru kuo kpa Gusunɔ
u sun swaa kua su ka win gari waasu
ko, su ka kpĩ su Kirisin asiri tubusia.
Asiri yen sɔ̃na na wãa pirisɔm sɔɔ tɛ̃.
4 N n mεn na, i kanaru koowo kpa
n ka kpĩ n ye sɔ̃ɔsi nge mε n weenε n
gere.
5 I tii kparo ka bwisi be ba kun naanε
doken mi. I saa baayere dendio yu ka
arufaani ko.
6 I de bεεn gari yi n nɔɔbu do kpa
yi n swaa swĩi, kpa i n ka yɛ̃ nge mε n
weenε i baawure wisi.

Tɔbiribu ka nɔɔ kanabu

7 Bεsεn kĩnasi Tisiki, wi u sãa sɔm
kowo naanεgii ka nεn beruse Yinnin
sɔmburu sɔɔ u koo bεε nεn labaari
kpuro sɔ̃.
8 Na bεε nùn gɔriammεwa u ka bεε
sɔ̃ nge mε sa ka wãa, kpa u ka bεε gɔ̃ru
yεmiasia.
9 Onεsimu, bεsεn kĩnasi bɔrɔkini, wi
u sãa bεεn migii, u koo nùn yɔ̃sirima.
Bera ba koo bεε sɔ̃ ye ya sun deema
mini kpuro.
10 Aritaaki, nε ka wì sa wãa pirisɔm
sɔɔ u bεε tɔbura. Maaku maa bεε
tɔbura wi u sãa Baanabasin dusi. Na
raa bεε Maaku win gari sɔ̃ɔwa, ù n na
bεεn mi, i nùn dam koosio ka bεεrε.
11 Yosue wi ba mɔ̀ Yusitu, u maa bεε
tɔbura. Be ita ye tɔnawa ba sãa Yuu be
ba naanε doke ma ba ka man sɔmburu
mɔ̀ Gusunɔn bandun sɔ̃. Ba man dam
kã gem gem.
12 Epafasi, Yesu Kirisin sɔmɔ wi u
maa sãa bεεn migii, u bεε tɔbura. U ra
kanaru ko gem gem bεεn sɔ̃, u Gusunɔ
kanamɔ i ka kpĩ i yɔ̃ra dim dim ka tɔn
giroru kpa i n sɔɔru sãa i ka Gusunɔn
kĩru kpuro ko.
13 Na kon kpĩ n nùn seeda diiya ma u
bεεn bwisikunu mɔ̀ gem gem, ka maa
be ba wãa Lodiseɔ ka Herapolisiɔ.
14 Luku bεsεn kĩnasi dokotoro, wi ka
Demasi ba bεε tɔbura.
15 I bεsεgibu tɔbirio be ba wãa
Lodiseɔ ka kurɔ wi ba mɔ̀ Ninfa ka maa
Yesun yigbε te ta ra mεnnε win yεnuɔ.
16 I n tire teni gara i kpa i maa tu
Yesun yigbεru wɛ̃εyɔ Lodiseɔ bu gari.
Kpa bεεn tii i maa garu gari te ta wee
Lodisegibun min di.
17 I maa Aasipu sɔ̃ɔwɔ u sɔmbu te
nɔni dokeo te ba nùn nɔmu sɔndia
Yinnin sɔma sɔɔ u ka kpĩ u tu dakura.
18 Wee na yorumɔ ka nεn tiin nɔma,
nε Pɔlu na bεε tɔbura. I ku duari ma na
wãa pirisɔm sɔɔ.

Kpɑ Gusunɔn durom mu n kɑ bɛɛ wãɑ.

TIRE GBIIKII TE PƆLU U TƐSALONIKAGIBU KUA

Sanam mɛ Pɔlu u tire te yorua, Tɛsalonika ya sãawa bera ye ba mɔ̀ Masedɔnin wuu maro ge Romugibu ba mɔ. Gisɔ Tɛsalonika ye, ya sãawa Gɛrɛkiban wuu maro yiruse sɔ̃ɔ yɛ̃san nɔm geuɔ. Miya goo nimkusu su ra yɔ̃re. Pɔluwa u ka Labaari gea da mi, Gɔrobun Kookoosu 17:10-11. Amɛn biru Yuuba ba nisinu seewa ye ba wa tɔn tukobu ba naanɛ dokemɔ. Yen wahala ya dera Pɔlu u doona Tɛsalonikan di u da Bereɔ. Yen biruwa u Tɛsalonikagibun labaari nua saa win bɔ̃ɔ Timɔten min di, yera u tire te yorua u ka bu tãsisia.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1.
2. Siarabu, wiru 1:2-10.
3. Pɔlun sɔmburu Tɛsalonikaɔ, wiru 2:1n di sere wiru 3:13.
4. Kirɔba, wiru 4:1-12.
5. Yesun wuramarun gari, wiru 4:13n di sere wiru 5:11.
6. Tɔbiribu ka kirɔ dãaki, wiru 5:12-28.

Tɔbiribu

1 Bɛɛ Yesun yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Tɛsalonikaɔ, bɛɛ be i sãa Gusunɔ Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu, nɛ Pɔlu ka Silasi ka Timɔte sa bɛɛ tɔbura. Durom ka alafia ya n ka bɛɛ wãa.

Tɛsalonikagibun wãaru ka ben naanɛ dokebu

2 Sa ra n Gusunɔ siaramɔ bɛɛ kpuron sɔ̃, sa ra n maa bɛɛ yaaye baadomma kanaru sɔɔ.
3 Sa yaaya Gusunɔ bɛsɛn Baaban wuswaaɔ nge mɛ i ka bɛɛn naanɛ dokebu hania mɔ̀, ka nge mɛ bɛɛn kĩra sɔ̃ɔsiramɔ bɛɛn sɔm damginu sɔɔ, ka nge mɛ bɛɛn yĩiyɔbu bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi sɔɔ bu yɔ̃ dim dim.
4 Bɛsɛgibu, bɛɛ be Gusunɔ u kĩ, sa yɛ̃ ma u bɛɛ gɔsa wigibu.
5 Domi bɛsɛn Labaari gea ya ṅ nɛ bɛɛn mi ka gari tɔna, ka maa yen dama ya ka na ka Hunde Dɛɛro sannu ka maa sika sariru. Bɛɛn tii i yɛ̃ nge mɛ sa sĩisina bɛɛn suunu sɔɔ bɛɛn arufaanin sɔ̃.
6 Ma i kua be ba bɛsɛn daa ka Yinnigia saarimɔ, domi i bɛsɛn Labaari gea mwa ka nuku doo bi Hunde Dɛɛro bɛɛ wɛ̃, baa mɛ ya ka bɛɛ nɔni swãaru naawa.
7 Yen biru bɛɛn tii i kua bèn daa Masedɔnin naanɛ dokeobu ka Gɛrɛkiba ba saarimɔ.
8 Domi Yinnin gari yi, yi nɔɔra saa bɛɛn min di, n ṅ mɔ Masedɔni ka Gɛrɛkiban tem sɔɔ tɔna, adama bɛɛn naanɛ dokebu Gusunɔ sɔɔ bu sɔ̃ɔsira yam kpuro sere n ṅ maa tilasi su bin gari gere.
9 Ba gerumɔ nge mɛ i sun nɛnusina ye sa da bɛɛn mi, ka nge mɛ i gɔ̃ru gɔsia i bũu sãaru deri i wura Gusunɔn mi i ka nùn sã, wi u sãa Yinni waso ka gemgii,
10 ka maa nge mɛ i win Bii wi u seeya gɔrin di swaa daki u na wɔllun di. Wiya Yesu, wi u sun yakia saa Gusunɔn mɔru ye ya sisin di.

2

Sɔmbu te Pɔlu kua Tɛsalonikaɔ

1 Nɛgibu, bɛɛn tii i yɛ̃ ma bɛsɛn naaru bɛɛn mi ta ṅ kue kam.
2 I yɛ̃ ma ba sun nɔni sɔ̃ɔwa ba sun tɔ̃ya kua Filipiɔ sa sere na bɛɛn mi. Ka mɛ, Gusunɔ sun wɔrugɔru wɛ̃ sa ka win Labaari gea kpara bɛɛn suunu sɔɔ, baa mɛ tɔn dabira sun yinari.
3 Bɛsɛn waasu ya ṅ sãa torarun gari, ya ṅ maa mɛnnɛ ka bwisiku kɔ̃sunu ganu ṅ kun mɛ ka taki.
4 Adama, nge mɛ Gusunɔ sun naanɛ kua u ka sun Labaari gea nɔmu sɔndia, nge mɛya sa ka ye kparamɔ. Sa ṅ ye mɔ̀ nge mɛ ya koo ka tɔmbu dore ma n kun mɔ Gusunɔ wi u bɛsɛn gɔ̃rusu wɛ̃ɛrimɔ.
5 Domi bɛɛn tii i yɛ̃ sãa sãa ma sa ṅ bɛɛ kɔkura ka gari dure, sa ṅ maa waasu kue su ka bɛɛn gobi wan sɔ̃. Gusunɔwa sãa bɛsɛn seeda.
6 Sa ṅ maa bɛɛrɛ kasu bɛɛn mi ṅ kun mɛ gabun mi,
7 baa mɛ sa ko raa kpĩ su bɛɛ bɛsɛn dam sɔ̃ɔsi yèn sɔ̃ sa sãa Kirisin gɔrobu. Adama sa kuawa kpurɛ kpurɛ bɛɛn

suunu sɔɔ nge mɛ bii mɛro ra win bibu nɔɔri.
8 Yèn sɔ̃ sa bɛɛ kĩ gem gem sa raa
sɔɔru sãa, n ǹ mɔ su ka bɛɛ Gusunɔn
Labaari gea wɛ̃ tɔna, adama ka maa
bɛsɛn tiin wãaru, domi bɛɛn kĩra sun
nɛni.
9 Bɛsɛgibu, i bɛsɛn sɔmburu ka bɛsɛn
wahala yaaye ye sa wa. Sa sɔmburu
kua sɔ̃ɔ sɔɔ ka wɔ̃kuru yèn sɔ̃ sa ǹ kĩ
su bɛɛn goo gɔngɛrɛ ko sanam mɛ sa
Gusunɔn Labaari gea kparamɔ bɛɛn
suunu sɔɔ.
10 Bɛɛya i sãa bɛsɛn seedagibu ka
maa Gusunɔn tii, ma bɛsɛn daa ya
dɛɛre bɛɛ naanɛ dokeobun wuswaaɔ,
ya maa sãa dee dee, ya ǹ taarɛ gaa mɔ.
11 I maa yɛ̃ ma sa ka bɛɛ kuawa nge
mɛ tundo u ra ka win bibu ko.
12 Sa bɛɛ dam kã, sa maa bɛɛn gɔ̃rusu
yɛmiasia, sa maa bɛɛ suuru kana i n
ka sĩimɔ nge mɛ n weenɛ Gusunɔn
wuswaaɔ, wi u bɛɛ sokumɔ i n ka bɔnu
mɔ win yiiko sɔɔ mi u bandu swĩi.
13 Sa ra maa Gusunɔ siare
baadomma yèn sɔ̃ sanam mɛ sa bɛɛ
waasu kua i ǹ gari yi garisi tɔnugii, i
yi wurawa ma yi sãa Gusunɔgii. Mɛya
yi sãa ka gem, ma yi sɔmburu mɔ̀ bɛɛ
naanɛ dokeobu sɔɔ.
14 Nɛgibu, i ka Yesu Kirisin yigbɛnu
weena ni nu sãa Gusunɔginu Yudeaɔ,
domi i nɔni swãaru wa saa bɛɛn
temgibun min di nge mɛ tɔn ben tii ba
wa Yuuban min di.
15 Yuu beya ba Yinni Yesu ka
Gusunɔn sɔmɔbu go, ba maa sun nɔni
sɔ̃ɔwa. Ben daa kun Gusunɔ wɛ̃re, ba
maa ka tɔmbu kpuro yibɛrɛ tɛɛru nɛni.
16 Ba mam yinamɔ su tɔn tukobu
waasu kua bu ka faaba wa. Nge mɛya
ben durum ya sosimɔ ya bandamɔ.
Adama Gusunɔn mɔru ya den sakɛ
fuke ben wirɔ.

Pɔlu u kĩ u kpam

Tɛsalonikagibu wa

17 Nɛgibu, nge mɛ sa bɛɛ bia sɔ̃ɔ yiru
wasi sɔɔ, n ǹ mɔ gɔ̃ru sɔɔ, sa bɛɛn bɛkɛ
mɔ̀ gem gem sa sɛnde su ka bɛɛ wa.
18 Sa kĩa su wurama bɛɛn mi. Nɛ
Pɔlu na kasu nge nɔn yiru n ka na,
adama Setam sun swaa ganua.
19 Dɔma te Yinni Yesu koo wurama,
mba n ko n sãa bɛsɛn yĩiyɔbu ka bɛsɛn
nuku dobu, mba sa ko maa ka woo
kana win wuswaaɔ ma n kun bɛɛ.
20 Geema, bɛɛn sɔ̃na sa woo kanamɔ,
sa maa nuku dobu mɔ.

3

1 Yen sɔ̃, sanam mɛ bɛsɛn bwɛ̃ra yina
yu kpuna, sa gɔ̃ru doke ma nɛ na kon
sina Atɛniɔ nɛ turo.
2 Ma na bɛsɛgii Timɔte gɔra wi u sãa
Gusunɔn sɔm kowo Kirisin Labaari
gean sɔ̃. Na nùn gɔra bɛɛn mi u ka bɛɛ
tãsisia, kpa u bɛɛ dam kɛ̃ bɛɛn naanɛ
dokebu sɔɔ,
3 kpa baa bɛɛn turo u ku de nɔni
swãa teni tu nùn nanda. Domi bɛɛn tii
i yɛ̃ ma yeni ya ǹ koo ko ya kun sun
deemɛ.
4 Baa sanam mɛ sa raa wãa ka bɛɛ,
sa bɛɛ sɔ̃ɔwa kɔ ma ba koo sun nɔni sɔ̃.
Mɛya n maa koora nge mɛ i yɛ̃ sãa sãa.
5 Yen sɔ̃na, sanam mɛ nɛn bwɛ̃ra
yina yu kpuna, na Timɔte gɔra bɛɛn
mi kpa n ka gia mɛ bɛɛn naanɛ dokebu
sãa. Na bɛrum kua kɔkuro kun da
bɛɛ kɔkura i ka durum ko, kpa bɛsɛn
sɔmburu ta n kue kam.
6 Adama tɛ̃, ye Timɔte u wurama
bɛɛn min di, u sun bɛɛn naanɛ dokebu
ka bɛɛn kĩrun baaru gea sɔ̃ɔwa. U sun
sɔ̃ɔwa ma i ra n sun yaaye ka kĩru ma i
kĩ i sun wa gem gem nge mɛ bɛsɛn tii
sa kĩ su bɛɛ wa.
7 Yen sɔ̃na nɛgibu, baa mɛ sa nɔni
swãaru wa ka wahala kpuro, bɛsɛn
nukura yɛmia ka bɛɛ bɛɛn naanɛ doke-
bun sɔ̃.
8 Tɛ̃, bɛsɛn hunde ya wurama yèn sɔ̃
i yɔ̃ dim dim Yinni sɔɔ.
9 Amɔna sa ko Gusunɔ siara n
nɛ bɛɛn sɔ̃, ka nuku doo baka bi
i sun wɛ̃ɛmɔ Gusunɔ bɛsɛn Yinnin
wuswaaɔ.
10 Bururu ka yoka sa nùn kanamɔ
gem gem u de su bɛɛ wa kpam ka nɔni,
kpa su sosi ye n kɔmia bɛɛn naanɛ
dokebu sɔɔ.
11 Kpa Gusunɔ bɛsɛn Baaban tii ka
bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi bu sun swaa
kua su ka na bɛɛn mi.
12 Kpa wi, Yinni u bɛɛn kĩru sosi tu
kpɛ̃a bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ ka maa tɔmbu
kpuron mi nge mɛ bɛsɛn kĩra sãa bɛɛ
sɔɔ.

13 Kpa u bɛɛn gɔ̃rusu tãsisia su ka
dɛɛra su ko taarɛ sarirugisu Gusunɔ
bɛsɛn Baaban wuswaaɔ, sanam mɛ
bɛsɛn Yinni Yesu koo wurama ka
wigibu kpuro.

4

Kookoo si su Gusunɔ wɛ̃re

1 Ye n tie nɛgibu, i gia bɛsɛn min
di mɛ n weenɛ i n sĩimɔ n ka Gusunɔ
wɛ̃re, i maa mɔ̀ mɛ kɔ. Tɛ̃ sa yiire sa
bɛɛ kanamɔ ka Yinni Yesun yĩsiru, i n
mɔ̀ mɛ i n dɔɔ.
2 Domi i yɛ̃ yiire bi sa bɛɛ wɛ̃ ka Yinni
Yesun yiiko.
3 Wee, ye Gusunɔ u kĩ bɛɛ sɔɔ, yera
i n dɛɛre kpa i tii kpĩ mam mam
sakararun kobu sɔɔ.
4 Kpa durɔ baawure u n yɛ̃ nge mɛ wi
ka win kurɔ ba ko n wãasinɛ dɛɛraru
ka bɛɛrɛ sɔɔ,
5 n ɲ̀ maa mɔ ka wasin binɛn kĩru
nge mɛ tɔn tukobu ba mɔ̀ be ba kun
Gusunɔ yɛ̃.
6 Gari yini sɔɔ, n ɲ̀ weenɛ goo u win
kpaasi torari ɲ̀ kun mɛ u nùn taki di.
Sa bɛɛ yenin kirɔ kua kɔ, sa bɛɛ sɔ̃ɔwa
ma Yinniwa u koo yen mɔru kɔsia.
7 Domi Gusunɔ kun sun soka su ka
daa disinugia ko ma n kun mɔ sa n
dɛɛre.
8 Yen sɔ̃, baawure wi u sɔ̃ɔsi te
yina, n ɲ̀ tɔnun gere u yina, Gusunɔn
gerewa u yina wi u bɛɛ win Hunde
Dɛɛro kã.
9 Ye n sãa naanɛ dokeobun kĩanaa,
n ɲ̀ tilasi n ka bɛɛ ye yorua. Domi
Gusunɔ u bɛɛ sɔ̃ɔsi nge mɛ n weenɛ i
n kĩanɛ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ.
10 Geema, i mɔ̀ mɛ ka naanɛ
dokeobu kpuro be ba wãa Masedɔniɔ.
Adama nɛgibu, sa bɛɛ kanamɔ, i n mɔ̀
mɛ i n dɔɔ.
11 I kookari koowo i n ka nɔɔ tia sãa,
kpa i n bɛɛn tiin wunanɔsu mɔ̀, i n
sɔmburu mɔ̀ nge mɛ sa raa bɛɛ yiire.
12 Nge mɛya bɛɛn kookoosu su ko n
wã be ba kun naanɛ doken mi, kpa i
kun maa gãanu ganun yãaru mɔ.

Yinnin naaru

13 Nɛgibu, sa kĩ i gem gia be ba gun
sɔ̃, kpa i kun nuki sankire nge be ba
tie be ba kun yĩiyɔbu mɔ.
14 Sa naanɛ doke ma Yesu u gu, ma u
kpam seewa gɔrin di. Yen sɔ̃, sa naanɛ
sãa ma, be ba Yesu naanɛ doke ba ka
gu, Gusunɔ u koo ka bu wurama ka wi
sannu.
15 Yeniwa Yinnin sɔ̃ɔsi bi sa bɛɛ
sɔ̃ɔmɔ. Bɛsɛ be sa ko n wãa dɔma te
Yinni u koo na, sa ɲ̀ ko gɔribu gbiiya.
16 Domi u koo de gbãrabu bu nɔɔra
ka Gusunɔn gɔrado wirugiin nɔɔgiru
ka win kɔban wurenu, kpa Yinnin tii
u sarama saa wɔllun di. Wigii be ba gu
ba koo gbi bu se.
17 Yen biru bɛsɛ be sa tie sa wasi, ba
koo sun sua ka be sannu guru winu
sɔɔ, kpa su ka nùn yinna wom dirum
sɔɔ. Mɛya sa ko n wãa ka wi sannu ka
baadomma.
18 Yen sɔ̃, i de i dam kɛ̃ɛna ka gari
yini.

5

1 Nɛgibu, n ɲ̀ tilasi su ka bɛɛ tɔ̃ru ka
sanam yorua mɛ̀ sɔɔ yabu yeni ya koo
koora.
2 Domi bɛɛn tii i yɛ̃ gem ka gem ma
Yinnin tɔ̃ru ta koo nawa nge gbɛnɔ wi
u sisi wɔ̃kuru.
3 Sanam mɛ tɔmba kun ka gɛɛ
nande ba mɔ̀, alafia wãa, saa yera
kpeerasiabu koo tunuma suaru sɔɔ
nge mɛ maru wuriribu bu ra guragii
deemɛ, ba ɲ̀ maa kpiki yeru wasi.
4 Adama bɛɛ nɛgibu, i ɲ̀ wãa yam
wɔ̃kuru sɔɔ, n ɲ̀ maa weenɛ sanam mɛ,
mu bɛɛ biti mwa nge gbɛnɔn naaru.
5 Bɛɛ kpurowa i sãa yam bururam
tɔmbu ka maa sɔ̃ɔ sɔɔgibu. Sa ɲ̀ sãa
wɔ̃kurugibu be ba wãa yam wɔ̃kuru
sɔɔ.
6 Yen sɔ̃, su ku dweeya nge be ba tie,
adama n weenɛ su se su yɔ̃ra sa n ka tii
sɛ.
7 Wɔ̃kura tɔmbu ba ra dweeye,
wɔ̃kura tam nɔrobu ba ra maa tam nɔ.
8 Adama bɛsɛ be sa sãa sɔ̃ɔ sɔɔgibu, n
weenɛ sa n tii sɛ. Su naanɛ dokebu ka
kĩru sebe nge tarakpe, su maa faaban
yĩiyɔbu doke nge sii furɔ kɔkɔru.
9 Domi Gusunɔ u ɲ̀ sun soka su ka
win mɔru wa, u sun sokawa su ka
faaba wa saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
min di

10 wi u gu bɛsɛn sõ, kpa sa n wãaru
dimɔ ka wi sannu, sà n wãa hunde sɔɔ
ɲ̀ kun mɛ baa sà n gu.
11 Yen sõ, i n dam kɛ̃ɛnamɔ kpa i n
tãsisianamɔ nge mɛ i mɔ̀ tɛ̃.

Tɔbiribu ka kirɔ dãaki

12 Sa maa bɛɛ kanamɔ nɛgibu, i
bu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ be ba sɔmburu mɔ̀
gem gem bɛɛn suunu sɔɔ, be Yinni u
dera ba bɛɛ kparamɔ ma ba bɛɛ swaa
sõɔsimɔ.
13 I n ben kĩru mɔ ta n kpã ka bɛɛrɛ
ben sɔmburun sõ. I de i n nɔɔ tia sãa
bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ.
14 Sa bɛɛ kanamɔ nɛgibu, i mɛm nɔɔ
sarirugibu kirɔ koowo. I bu dam kɛ̃ɛyɔ
be ba mwia kpanɛ. I dam sarirugibu
somiɔ. I ka tɔmbu kpuro tɛmanɔ.
15 I laakari koowo i ku de goo u
win beruse kõsa kɔsia, adama i n gea
kuanammɛ ka maa be ba tie kpuro.
16 I n nuku dobu mɔ sanam baamɛre
sɔɔ.
17 I n da n kanaru mɔ̀ saa baayere.
18 I n siaramɔ baa ɲ̀ n mɛren na.
Yeniwa Gusunɔ u kĩ i ko bɛɛ ka Yesu
Kirisin wãasinaa sɔɔ.
19 I ku Hunde Dɛɛro yinari u
sɔmburu ko bɛɛ sɔɔ.
20 I ku Gusunɔn sɔmɔbun gari gɛm.
21 Adama i gãanu kpuro wɛ̃ɛrio kpa
i nɛnɛ ni nu sãa gem.
22 I tii nɛnuɔ kõsa baayeren di.
23 Kpa Gusunɔ, Yinni wi u ra alafia
wɛ̃, u bɛɛ wuna i ka ko wigibu mam
mam, kpa u bɛɛn hunde ka bɛɛn bwɛ̃ra
ka bɛɛn wasi kpuro bere taarɛ sariru
sɔɔ sere ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
wuramarɔ.
24 Gusunɔ wi u bɛɛ soka u naanɛ mɔ,
u koo maa ye kpuro ko.
25 Nɛgibu, i n sun kanaru kuammɛ.
26 I bɛsɛgibu kpuro tɔbirio ka kĩru.
27 Na bɛɛ yiiremɔ ka Yinnin yĩsiru, i
bɛsɛgibu kpuro tire teni gario.
28 Kpa Yinni Yesu Kirisin durom mu
n wãa ka bɛɛ.

TIRERU YIRUSE TE PƆLU U TƐSALONIKAGIBU KUA

Pəlu u Tɛsalonikagibu tireru yiruse teni yorua domi u nua ma gaba burisinɛ ben suunu səə Yesun wuramarun sõ. Gaba tamaa Yesun wurama te, ta turuku kua. Yera ba ben səmburu deri. Ba ṅ maa garu mɔ̀ ma mɛro bisibu gabu ba sere bu nəərimə. Gaba maa burisinɛ yèn sõ ba tamaa Yesu u wurama kə, ma u bu deri, ma n sãare nəni swãa te ba wa Yesun sõ ta kua kam. Yen sõna Pəlu u bu sõəsiru wɛ̃ te ta gerumə mɛ Yesun wuramaru ta ko n sãa. Ma u garu koo sari be gerusi bu ka səmburu ko. Mɛya u maa be ba nəni sõəmə dam kã bu ka tɛmana. Domi Yesu u koo baawure siriawa dee dee u sere nùn win are wɛ̃.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu ka nuku yɛmiasiabu, wiru 1.
2. Kõsan kowon kuramaru ka Yesun wuramaru, wiru 2:1-12.
3. Kirəba, wiru 2:13n di sere wiru 3:15.
4. Təbiri dãakibu, wiru 3:16-18.

Təbiribu

1 Bɛɛ Yesun yigbɛrugibu, bɛɛ be i wãa Tɛsalonikaə bɛɛ be i sãa Gusunə bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisigibu bɛsɛ Pəlu ka Silasi ka Timəte, sa bɛɛ təbura.

2 Gusunə Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃.

Siribu ko n wãa

Kirisin naarun tõru səə

3 Bɛsɛgibu, n weenɛ sa n Gusunə siaramə saa baayere bɛɛn sõ. N wã sa n mɔ̀ mɛ yèn sõ bɛɛn naanɛ dokebu bu sosimə gem gem, ma kĩi te i mə bɛɛn tii tiinɛ səə ta maa kpɛ̃amə ta sosimə.

4 Yen sõna bɛsɛn tii sa Yesun yigbɛnu woo kanɛ bɛɛn sõ, domi i tɛmana i yõ naanɛ dokebu səə nəni swãaru ka tõyan saa.

5 Yeniwa ya sõəsimə kam kam ma Gusunə u ra siri dee dee, kpa bu ka bɛɛ garisi be ba tura ba n ka wãa mi Gusunə u bandu swĩi tèn sõ i wahala waamə.

6 Domi Gusunə u koo ko ye n sãa dee dee, u koo bu nəni sõ be ba bɛɛ nəni sõəmə.

7 Ma bɛɛ be i nəni swãaru waamə, u koo bɛɛ wɛ̃rabu wɛ̃ ka maa bɛsɛn tii, sanam mɛ Yinni Yesu koo kurama wəllun di ka dõə yari ka win gərado damgibu.

8 Yesu wiya u koo bu sɛɛyasia be ba kun Gusunə yɛ̃, ka be ba kun wi, Yinni Yesun Labaari gea wure.

9 Ben dii kəsiaru ta ko n sãawa kam koo bi bu kun nəru mə sere ka baadomma. Ba ko n karanɛwa ka Yinni ka maa win yiiko damgia,

10 sanam mɛ u koo na kpa win bɛɛrɛ yu sõəsira wigibu səə, kpa naanɛ dokeobu kpuro ba n nùn kãsa tõə te səə. Bɛɛn tii i ko n maa wãa mi, domi i bɛsɛn seeda naanɛ doke ye sa di.

11 Yen sõna sa kanaru mɔ̀ baadomma bɛɛn sõ, Gusunə bɛsɛn Yinni u ka kpĩ u bɛɛn kookoosu siara wãa te u bɛɛ sokua səə kpa win dam mu de i gea ko ye i gõru doke kpa mu maa de bɛɛn naanɛ dokebun kookoosu su n yiba.

12 Nge mɛya bɛsɛn Yinni Yesun yĩsira koo ka bɛɛrɛ wa bɛɛn min di, kpa bɛɛ i maa bɛɛrɛ wa win min di Gusunə ka Yinni Yesu Kirisin durom saabu.

2

Kõsan kowo

1-2 Nɛgibu, na bɛɛ kanamə i ku de bɛɛn laakari yu burisina, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin wuramarun garin sõ ka maa bɛsɛn mɛnnabu win mi, i ku maa de səməbun gari gɛɛ ṅ kun mɛ waasu gaa ṅ kun mɛ tire te ba nɛɛ na yorua, yen gaa yu bɛɛ biti ko yà n gerua ma Yinnin tõra tunuma kə.

3 I ku de bu bɛɛ nəni wõke baa fiiko. Yinnin tõə te, tu sere na tən dabira koo Gusunə seesi, yen biru kõsan kowo wi, u koo kurama wi u sãa kam kooren bii.

4 U koo tii sua n kpuro kere kpa u ye kpuro seesi ye ba sokumə Yinni ka ye ba sãamə. U koo mam da u sina Gusunən sãa yerə kpa u tii soku Gusunə.

5 I ɲ̀ yaaye ma na bɛɛ yeni sɔ̃ɔwa sanam mɛ na wãa bɛɛn mi?
6 Tɛ̃, i yɛ̃ sãa sãa ye ya nùn nɛnusi
sere win saa yu ka turi.
7 Domi kɔ̃sa ya sɔmburu mɔ̀ kɔ asiri
sɔɔ. Adama wi u gina ye yinasiamɔ u
ko n ye yinasiamɔwa sere bà n ka nùn
doona.
8 Saa yera kɔ̃san kowo wi, u koo
kurama kpa Yinni Yesu u nùn wom
wure u go, kpa u nùn kpeerasia ka win
naarun yiiko.
9 Kɔ̃san kowo wi, u koo na ka Setam
dam, kpa u sɔm maamaakigii bwese
bweseka ko ye ya sãa weesugia.
10 U koo maa bu nɔni wɔ̃ke bu ka
kom kɔ̃sum ko, be ba koo kam ko yèn
sɔ̃ ba yina bu gem kĩa mɛ mu koo bu
faaba ko.
11 Yenin sɔ̃na Gusunɔ u koo de gãa
damginu ganu nu bu torasia bu ka
weesu naanɛ ko.
12 Nge mɛya, be ba ɲ̀ gem naanɛ
doke ma ba kom kɔ̃sum kua ka nuku
dobu, ba koo taarɛ sua.

Ba bɛɛ gɔsa i ka faaba wa

13 Nɛgibu, bɛɛ be Yinni u kĩ, sa ɲ̀
ko ko sa kun Gusunɔ siare bɛɛn sɔ̃
saa baayere. Domi Gusunɔ u bɛɛ gɔsa
saa toren di i ka faaba wa ka Hunde
Dɛɛron dam wi u bɛɛ kua Gusunɔgibu,
ka maa bɛɛn naanɛ ye i mɔ gem sɔɔ.
14 Yenin saabuwa Gusunɔ u bɛɛ soka
ka bɛsɛn Labaari gean kparabu, i n
ka bɔnu mɔ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
yiiko sɔɔ.
15 N n mɛn na nɛgibu, i yɔ̃ro dim dim
i n sɔ̃ɔsi ni nɛni ni sa bɛɛ sɔ̃ɔsi nɔɔ ka
nɔɔ ka maa tireru sɔɔ.
16 Gusunɔ bɛsɛn Baaba wi u sun kĩa,
ma win durom saabu u sun dam kã mɛ
mu kun nɔru mɔ ka maa yĩiyɔ geebu,
wi ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin tii
17 bu bɛɛn gɔ̃rusu dam kɛ̃, kpa bu
bɛɛ tãsisia i ka sɔm geenu ka gari gee
kpuro ko.

3

I sun kanaru kuo

1 Ye n tie nɛgibu, i sun kanaru
kuo kpa Yinnin gari yi wa yi kpararа
fuuku, kpa yi n yiiko mɔ nge mɛ yi kua
bɛɛn suunu sɔɔ.
2 I maa kanaru koowo kpa Gusunɔ
u sun wɔra tɔn kɔ̃so wiru sariban
nɔman di, domi n ɲ̀ tɔmbu kpuro ba
gari yi naanɛ dokemɔ.
3 Adama Yinni u sãa bɔrɔkini. U koo
bɛɛ tãsisia kpa u bɛɛ kɔ̃su tɔn kɔ̃so win
sɔ̃.
4 Yinni u dera sa bɛɛ naanɛ sãa. Sa
yɛ̃ ma i mɔ̀ ye sa bɛɛ yiire, mɛya i ko n
maa mɔ̀ i n dɔɔ.
5 Kpa Yinni u de bɛɛn bwisikunu nu
n woo Gusunɔn kĩru gia ka maa Kirisin
tɛmanabu sɔɔ.

N weenɛ tɔnu u sɔmburu ko

6 Nɛgibu, ka Yinni Yesu Kirisin yĩsiru
sa bɛɛ yiiremɔ, i naanɛ dokeo baawure
gɔwo wi u sãa garu koo sari ma u ɲ̀
sɔ̃ɔsinu swĩi ni sa bɛɛ wɛ̃.
7 Bɛɛn tii i yɛ̃ mɛ n weenɛ i bɛsɛn daa
saari. Domi sa ɲ̀ kue garu koo sariba
bɛɛn suunu sɔɔ.
8 Sa ɲ̀ goon dĩanu di sa kun nin
gobi kɔsie, adama sa sɔm sɛ̃sɔgiru kua
bururu ka yoka sere sa wasira kpa su
ku ka ko goon sɔmunu.
9 N ɲ̀ mɔ sa ɲ̀ yen yiiko mɔ, adama sa
kĩwa bɛsɛn tii su bɛɛ kom gem sɔ̃ɔsi mɛ
i ko saari.
10 Sanam mɛ sa wãa bɛɛn mi sa bɛɛ
yiire sa nɛɛ, wi u kun kĩ u sɔmburu ko,
n ɲ̀ maa weenɛ yɛ̃ro u di.
11 Wee, sa nua ma bɛɛn gabu ba sãa
yikurobu be ba kun garu mɔ̀ ma n kun
mɔ gari wɔbia wɔribu.
12 Sa tɔn ben bweseru yiiremɔ sa bu
suuru kanamɔ Yinni Yesu Kirisin sɔ̃,
bu de bu sɔmburu ko laakari sɔɔ kpa
bu ben tii diisia.
13 Adama bɛɛ nɛgibu, i ku wasira ka
gean kobu.
14 Goo ù n yina u gari yi mɛm nɔɔwa
yi sa yorua tire teni sɔɔ, i n nùn laakari
sãa kpa i kun maa gãanu mɔɔsinɛ ka
wi, n wa sekuru tu nùn mwa.
15 I ku nùn garisi nge yibɛrɛ, adama
i nùn swaa sɔ̃ɔsio mɛro bisi bisikum.

Domaru ka tɔbiribu

16 Yinni wi u ra alafia wɛ̃ u bɛɛ alafia
kɛ̃ saa baayere ye n bɛɛ deema kpuro
sɔɔ kpa u n ka bɛɛ kpuro wãa.
17 Ka nɛn tiin nɔmuwa na yeni
yorua. Nɛ Pɔlu na bɛɛ tɔbura. Yera n
sãa nɛn yĩreru nɛn tirenu kpuro sɔɔ.

18 Nɛn yora mi. Kpa bɛsɛn Yinni
Yesu Kirisin durom mu n ka bɛɛ
kpuro wãa.

TIRE GBIIKII TE PƆLU U TIMƆTE KUA

Timɔte u Yesu naanɛ dokewa win aluwaasirun di, sanam mɛ Pɔlu u da Lisitiɔ nɔn gbiikiru. Win daaru yiruse sɔɔra u Timɔte gɔsa u ka nùn yɔ̃siri bu Labaari gea kparam da, Gɔrobun Kookoosu wiru 16:1-3. Timɔten tundo u sãawa Gɛrɛki, ma win mɛro u sãa Yuu wi u Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ too, wiru 1:1-5. Pɔlu u tire te yoruawa win tɔkɔru sɔɔ. U Timɔte sɔ̃ɔwa u nɛɛ u de u n tãsa win naanɛ dokebu sɔɔ, kpa u Yesun Labaari gean taa geebu ko, kpa win sanu sanusu su n dɛɛre Yesugibun suunu sɔɔ, wiru 3:15. U maa nùn ka swaa sɔ̃ɔsi ye ya weenɛ Yesun yigbɛ kparobu ka Gusunɔn sɔm kowobu kpuro bu swĩi. Mɛya u maa nùn sɔ̃ɔmɔ nge mɛ Yesugibu ba ko n wãasinɛ. U maa nùn kirɔ mɔ̀ u ka sɔ̃ɔsi geenu sɔ̃ɔsi ni nu dɛɛre keu koosio weesugibun sɔ̃.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Sɔ̃ɔsi te Pɔlu u Timɔte wɛ̃ Yesun yigbɛru ka ten sɔm kowobun sɔ̃, wiru 1:3n di sere wiru 3:16.
3. Sɔ̃ɔsi te Pɔlu u Timɔte wɛ̃ win sɔmburu sɔ̃, wiru 4n di sere wiru 6.

Tɔbiribu

1-2 Timɔte, wunɛ wi a kua nɛn bii yèn sɔ̃ a Yesu naanɛ doke, Gusunɔ Baaba ka Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni bu nun durom ka wɔnwɔndu kua kpa bu nun alafia kɛ̃. Nɛ Pɔlu, Yesu Kirisin gɔro nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo ka Yesu Kirisi wi u sãa bɛsɛn yĩiyɔbu, ba man yiire, na nun tire teni kuammɛ.

Sɔ̃ɔsi weesugirun kirɔ

3 Tɛ̃, na kĩ a sina Efesuɔ nge mɛ na nun yiire sanam mɛ na dɔɔ Masedɔni gia kpa a bu yinari be ba sɔ̃ɔsi tukunu sɔ̃ɔsimɔ.

4 A bu sɔ̃ɔwɔ bu ku raa ben laakari doke gari yi tɔmba seka sɔɔ, ka maa sikadoban yĩsa sɔɔ. Yeya ya sikirinɔsu seeyamɔ, ya ṅ maa Gusunɔn himba wuswaa daasiamɔ ye tɔnu ra gie ka naanɛ dokebu.

5 Adama na yiire bi mɔ̀wa n ka bɛɛn kĩru seeya te ta wee saa gɔ̃ru ge ga dɛɛren di ka laakari taarɛ sarirugian di ka maa naanɛ doke kpikibun di.

6 Wee, gaba gɛra saa gari yin min di ma ba kɔ̃ɔra sikirinɔ kamgisu sɔɔ.

7 Ba kĩ ba n sãa Gusunɔn woodan keu sɔ̃ɔsiobu, adama ba ṅ ben tiin garin tubusianu yɛ̃ baa yi ba gerumɔ ka naanɛ baka.

8 Ka mɛ, sa yɛ̃ ma wooda ya wã tɔnu ù n ye dendimɔ nge mɛ n weenɛ.

9 Kpa u n yɛ̃ ma ba ṅ wooda kue gemgibun sɔ̃. Ba ye kuawa wooda sarobu ka mɛm nɔɔ sarirugibun sɔ̃, ka be ba ṅ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃, ka durumgibu, ka maa tɔn be ba ṅ Gusunɔ ka gãa dɛɛranun bɛɛrɛ yɛ̃, ka sere be ba ben tundobu ṅ kun mɛ ben mɛrobu goomɔ, ka maa tɔn gowobu gabu,

10 ka maa sakara kowobu, ka tɔn durɔ be ba kɔ̃ɔ mɛnnamɔ ben tii tiinɛ, ka be ba tɔmbu gbɛnimɔ ba dɔramɔ, ka weesugibu, ka be ba weesu sɔɔ bɔ̃rumɔn sɔ̃, baayere kpuro gesi ye ya kun sãa sɔ̃ɔsi geeru.

11 Sɔ̃ɔsi te, ta wãawa Labaari gea ye ba man nɔma bɛria sɔɔ. Gusunɔwa ya ka yã. Wiya u yiiko mɔ, u maa sãa domarun nuuru.

Siarabu

Gusunɔn wɔnwɔndun sɔ̃

12 Na Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni siara wi u man dam kã n ka nɛn sɔmburu ko. Na saabu kua yèn sɔ̃ u man garisi naanɛgii ma u man gɔsa win sɔmburu sɔɔ,

13 baa mɛ na ra raa nùn gari kam gerusi ma na nùn nɔni sɔ̃ɔwa ma nɛn mɔru ku ra n toma. Ka mɛ, u man wɔnwɔndu kua yèn sɔ̃ na ṅ yɛ̃ ye na mɔ̀, domi na ṅ daa naanɛ doke.

14 Ma bɛsɛn Yinnin durom mu banda nɛ sɔɔ. U man naanɛ dokebu ka kĩru wɛ̃.

15 Gari naanɛgii yi yi weenɛ i nɔma gãri i mwa mam mam yiya, Yesu Kirisi u na handunia sɔɔ u ka durumgibu faaba ko bè sɔɔ na sãa ben kpoko.

16 Adama yenin sɔ̃na Gusunɔ u man wɔnwɔndu kua, kpa Yesu Kirisi u ka

kpĩ u win suuru nɔru sarirugia sõɔsi
nɛ sɔɔ nɛ wi na sãa kpoko, kpa na n ka
sãa yĩreru ben sõ be ba koo nùn naanɛ
doke bu ka wãaru te ta ku ra kpe wa.
17 Tɛ̃, Gusunɔ turo wi, sina boko wi
u ko n wãa ka baadommaɔ, wi u kun
gbimɔ, wi ba ṅ ka nɔni waare, wigia
bɛɛrɛ ka yiiko sere ka baadommaɔ.
Ami.
18 Timɔte nɛn bii, na nun yiire bini
mɔ̀ nge mɛ Gusunɔn sɔmɔbu ba raa
gerua wunɛn sõ. A de sɔmɔ ben gari
yi, yi n sãa wunɛn tabu yãnu kpa a ka
taa geebu ko
19 a n naanɛ doke kpa wunɛn gõru
ga kun nun taarɛ wɛ̃ɛmɔ. Adama sibu
gabu ba ṅ gõru gen bweseru swaa sue,
ma ba ben naanɛ dokebu kam koosia
nge goo nimkuu ge ga nim diira.
20 Tɔn be sɔɔra Himɛnɛ ka Alesandu
ba wãa be na Setam nɔmu sɔndia bu ka
gia ma n ṅ weenɛ bu Gusunɔ gari kam
gerusi.

2

Kanarun gari

1 Yen sõna na bɛɛ kanamɔ gbiikaa,
i n kanaru mɔ̀ tɔmbu kpuron sõ i n
bikiamɔ ka tii kawabu, kpa i n da maa
Gusunɔ siare.
2 Nge mɛya i maa kanaru koowo
tem yɛ̃robun sõ ka sere be ba wãa
aye damginu sɔɔ kpuro, kpa su wa
su bɛsɛn handunian wãaru di ka bɔri
yɛndu ka alafia, sa n Gusunɔ bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ kpa sa n daa gea mɔ̀.
3 Kana ten bwesera ta wã ta ra maa
Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo wɛ̃re
4 wi u kĩ tɔmbu kpuro bu faaba wa,
kpa bu wa bu gem tubu.
5 Domi Gusunɔ turowa wãa, sannɔ
yakianɔ turowa maa wãa bɛsɛ ka
Gusunɔn baa sɔɔ, wiya Yesu Kirisi wi
u kua tɔnu,
6 ma u tii wɛ̃ u kua baawuren abɔru.
Seeda yera ya sõɔsira sanam mɛ yen
saa ya tura.
7 Yenin sõna ba man gɔsa waasu
kowo ka gɔro, kpa n ka tɔn tukobu
naanɛ dokebu ka gem keu sõɔsi.
Geema na gerumɔ na ṅ weesu mɔ̀.
8 Yen sõna na kĩ baama mi ba kanaru
mɔ̀ tɔn durɔbu bu tu ko ba n nɔma ye
ya dɛɛre sue wɔllɔ n kun ka mɔru n
kun ka sikirinɔ.
9 Mɛya maa na kĩ tɔn kurɔbu bu
tii sɔmɛ saka sɔɔ ka girima kpa ben
buraru ta kun sãa tara gidigia ṅ kun
mɛ wura ṅ kun mɛ goonu, bu ku maa
yãa gobi bɛkɛginu doke.
10 Adama ben bura yãnu nu n sãa
kookoo burasu nge mɛ n weenɛ kurɔ
be ba tii garisi Gusunɔ sãɔbu bu ko.
11 A de tɔn kurɔ u gia laakari sɔɔ ka
wii kpĩibu mam mam.
12 Na ṅ wure tɔn kurɔ u keu sõɔsi,
ṅ kun mɛ u n sãa tɔn durɔn wirugii
adama u n da n maari.
13 Domi Adamuwa Gusunɔ u gbia u
taka kua, yen biru Efa.
14 Mɛya n ṅ mɔ Adamu Setam u nɔni
wõkua, win kurɔwa, u nɔni wõkua ma
u wooda sara.
15 Adama tɔn kurɔ u koo faaba wa
ù n bibu marumɔ ù n gesi wãa naanɛ
dokebu ka kĩru ka wãa dɛɛraru sɔɔ ka
tii yɛ̃ru sannu.

3

Yesun yigbɛ kparobu

1 Gari naanɛgii wee. Goo ù n kĩ u n
sãa Yesun yigbɛ kparo, sɔm geera u kĩ.
2 N weenɛwa yɛ̃ro u n sãa taarɛ
sarirugii kpa u n kurɔ turo dege dege
mɔ, yen biru u n maa sãa gayagii kpa u
n tii yɛ̃ u kun sãa tɔn bɛrɛtɛkɛ, adama
u n sãa sɔbun yaarɛ kowo ka maa wi u
koo keu sõɔsibu kpĩ.
3 Kpa u kun sãa tam nɔro ṅ kun mɛ
sannɔ kĩro adama u n sãa suurugii wi
u alafia kĩ, kpa u kun sãa gobin kĩro.
4 Kpa u n sãa wi u win yɛnu nɔma
sikerenɛ mam mam, kpa u win bibu
mɛm nɔɔbu ka tɔnun bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu
kpuro sõɔsi.
5 Domi tɔnu ù kun yɛ̃ mɛ u koo
ko u ka win tiin yɛnu nɔma sik-
erena, amɔna yɛ̃ro wi, u koo ka kpĩ u
Gusunɔn yigbɛru nɛnɛ.
6 N ṅ maa weenɛ yɛ̃ro u n sãa naanɛ
dokeo kpao, ye n koo de u n tii gãamɔ
kpa u taarɛ wa nge mɛ Setam u wa.
7 Yen biru n weenɛ be ba ṅ naanɛ
doke ba n yɛ̃ro win seeda gea dimɔ,

kpa bu ku nùn gɛm, kpa u ku raa maa
Setam yina wɔri.

Yesun yigbɛ sɔm kowobu

8 Mɛya maa n ǹ weenɛ Yesun yigbɛ
sɔm kowobu ba n sãa be ba ǹ bɛɛrɛ mɔ
nge nɔsu yirugibu ǹ kun mɛ tam yobu
ǹ kun mɛ be ba ka bwisi kankam gobi
kasu,
9 adama ba n naanɛ dokebun gem
mɛ mu tera nɛni ka gɔ̃ru dɛɛrɔ.
10 N weenɛ bu maa gina ben laakari
mɛɛri. Bà n wa ba ǹ taarɛ gaa mɔ kpa
bu sere ben sɔmburu wɔri.
11 Nge mɛya n maa weenɛ kurɔbun
tii ba n sãa be ba koo bɛɛrɛ wɛ̃, kpa
ba kun sãa tɔn wĩɔbu ma n kun mɔ
gayagibu be ba naanɛ mɔ kpuro sɔɔ.
12 Kurɔ tia tiawa yigbɛ sɔm kowobu
ba ko n mɔ, kpa ba n sãa be ba ben
bibu ka ben tiin yɛnusu nɔma sik-
erenɛ mam mam.
13 Sɔm kowo be ba ben sɔmburu mɔ̀
ka nuku tia ba koo ten baruka di ben
wãaru sɔɔ, kpa ba n toro sindu mɔ ben
naanɛ dokebu sɔɔ bi Yesu Kirisi sun
wɛ̃ɛmɔ.

Asiri baka

14 Na yĩiyɔ n na n nun wa, adama na
nun tire teni yoruammɛwa,
15 baa nà n tɛɛmɔ, amɛn biru a n ka yɛ̃
nge mɛ n weenɛ a n tii kpare Gusunɔn
tɔmbun suunu sɔɔ be ba sãa Gusunɔ
Yinni wason yigbɛru. Yigbɛ tera ta sãa
gem gbere ka mɛn maro.
16 Ka gem, goo sari wi u koo kpĩ u
bɛsɛn sãarun asiri yen kpãaru siki.
Gusunɔ u sɔ̃ɔsira tɔnun wasi sɔɔ.
Hunde Dɛɛro nùn gem wɛ̃.
Wɔllun gɔradoba ba maa nùn wa.
Ba win gari bweseru baatere waasu
kua.
Ma ba yi naanɛ doke handunia sɔɔ.
Ma ba kpam nùn sua wɔllɔ u wura win
yiiko sɔɔ.

4

Keu koosio weesugibu

1 Adama Gusunɔn Hunde gerumɔ
kpasasa ma sanam gam sisi mè sɔɔ
gaba koo naanɛ dokebun swaa deri bu
hunde koni weesugibu mɛm nɔɔwa,
kpa bu maa wɛrɛkunun sɔ̃ɔsiru swĩi.
2 Sɔ̃ɔsi te, ta weewa saa wee
kowobun min di be ba tii mɛɛra gabu.
Tɔn ben gɔ̃ru ga gu nge ge ba sii sunsu
mani.
3 Tɔn ben bwesera ba gerumɔ ma n
ǹ wã tɔmbu bu suana, yen biru n ǹ
maa weenɛ bu dĩanu kpuro di. Adama
Gusunɔ u ye kpuro taka kuawa naanɛ
dokeobu be ba gem gia bu ka di ka
siarabu sannu.
4 Domi gãanu baanire ni Gusunɔ u
taka kua gãa geena, gãanu sari ni sɔɔ,
ni ba koo kɔ̃, adama bu gesi ni kpuro
mɔɔ ka siarabu.
5 Domi Gusunɔn gari ka kanara ni
kpuro dɛɛrasiamɔ.

Yesu Kirisin sɔm kowo geo

6 Wee, à n naanɛ dokeobu bwisi
yini kɛ̃mɔ kaa n sãawa Yesu Kirisin
sɔm kowo geo, kaa n maa wunɛn tiin
hunde diisiamɔ ka naanɛ dokebu ka
sɔ̃ɔsi geerun gari yi a swĩi.
7 Adama a wiira gari yinɔ yi tɔmba
seka kpa a n wunɛn hunde dendimɔ
Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu sɔɔ.
8 Geema, wasin dendibu arufaani
gaa mɔ, adama Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu
bu arufaani kpuro mɔ yèn sɔ̃ bu gisɔn
wãaru ka maa siagirun nɔɔ mwɛɛru
mɔ.
9 Gari naanɛgiiya mi. N wã bu yi
nɔma gãri mam mam bu mwa.
10 Yen sɔ̃na sa sunamɔ sa sɔmburu
mɔ̀, domi sa bɛsɛn yĩiyɔbu doke
Gusunɔ Yinni waso sɔɔ wi u sãa tɔmbu
kpuron Faaba kowo, su mam nɛɛre be
ba naanɛ doke.
11 A n bu sɔ̃ɔsi te yiiremɔ kpa a n bu
tu sɔ̃ɔsimɔ.
12 A ku de ba n wunɛn aluwaasiru
gɛma, adama a de a n naanɛ dokeobu
kom gen sɔ̃ɔsimɔ wunɛn gari gerubu
sɔɔ, ka wunɛn wãarun kookoosu sɔɔ,
ka wunɛn kĩru sɔɔ, kpa a n naanɛ mɔ
ka maa gɔ̃ru kpiku.
13 Sere n ka tunuma, a n tɔmbu
Gusunɔn gari gariammɛ kpa a n bu
dam kɛ̃mɔ kpa a n bu keu sɔ̃ɔsimɔ.
14 A ku hunden kɛ̃ru atafiiru ko te ta
wãa wunɛ sɔɔ, te ba nun nɔmu bɛria
Gusunɔn sɔmɔbun gari sɔɔ sanam mɛ
yigbɛ guro guroba nun nɔma sɔndi
wirɔ.

15 A gari yini nɔni dokeo, a maa yi
tii wɛ̃ɛyɔ mam mam, kpa tɔmbu kpuro
bu wunɛn wuswaa daabu wa.
16 A n tii sɛ, a maa wunɛn sɔ̃ɔsiru
laakari dokeo kpa a n tɛmanɛ gãa nini
sɔɔ. Domi à n mɔ̀ mɛ, kaa tii faaba ko
ka maa be ba nun swaa daki.

5

Dobonia naanɛ dokeobun sɔ̃

1 A ku durɔ bukuro gerusi ka
dam, adama a tɛmanɔ a nùn dam kɛ̃
nge wunɛn tiin tundo. Mɛya maa
aluwaasiban tii, a bu koowo nge
wunɛn maabu ka wɔnɔbu.
2 N n maa kurɔ tɔkɔnun na, a nin
baawure koowo nge wunɛn tiin mɛro,
a maa kurɔ mɔro kpɛmminu ko nge
wunɛn sesubu daa dɛɛra sɔɔ.
3 A gɔminibu bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ be ba sãa
gɔminibu ka gem.
4 Adama gɔmini goo ù n bibu mɔ ǹ
kun mɛ nikurɔminu, n weenɛ bu gbi
bu gia bu gea ko ben tii tiin mɛro bis-
ibu sɔɔ kpa bu wa bu ben mɔwɔbu gea
dibu kɔsia, domi yeni ya wã Gusunɔn
mi.
5 Kurɔ wi u sãa gɔmini ka gem wiya
wi u ǹ goo mɔ wi u koo nùn nɔɔri.
Win yĩiyɔbu wãawa Gusunɔ sɔɔ kpa u
n kanaru mɔ̀ u n win somiru bikiamɔ
bururu ka yoka.
6 Adama gɔmini wi u win wãarun
yɛ̃ɛritia tɔna kasu u kua gɔri kɔ baa mɛ
u wasi.
7 A n bu gãa ni kpuro sɔ̃ɔmɔ kpa goo
u ku raa ka bu taarɛ wɛ̃.
8 Wi u kun win dusibu nɔɔri n
ku mam ko win yɛnugibu, wiya u
naanɛ dokebu yina, ma u naanɛ doke
sarirugii dukuram kera.
9 A ku gɔmini goo sosi gɔminibun
wuuru sɔɔ ma n kun mɔ yɛ̃ro u wɔ̃ɔ
wata mɔ, kpa u n sãa wi u ka durɔ turo
yɔ̃ra,
10 ma ba win sɔm geerun seeda
dimɔ. U n sãa kurɔ wi u bibu nɛnum
yɛ̃, kpa u n daa sãa sɔbun yaarɛ kowo
ka maa wi u naanɛ dokeobu nɔɔrire
ka tii kawabu, kpa u n daa wahalagibu
somire, kpa u n sãa wi u ra n sɔm
geenu baanire mɔ̀ ka kĩru.
11 Adama a ku gɔmini kpɛmminu
sosi gɔminibun wuuru sɔɔ, domi
sanam mɛ ben kĩra koo bu bɔria bu
ka Kirisi atafiiru ko, ba koo kĩa bu
durɔbu sua
12 kpa bu ben tii taarɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ ba
ben nɔɔ mwɛɛ gbiikiru kua kam.
13 Yèn sɔ̃ ba ǹ garu mɔ̀ ba koo se ba
n yɛnusu duurimɔ. N ǹ mam ye tɔna,
adama ba ko n da tɔmbu wĩ kpa bu gari
wɔbia wɔri kpa ba n gari swinimɔ.
14 Yenin sɔ̃na na kĩ gɔmini
kpɛmminu nu durɔbu sua kpa bu
bibu ma, kpa bu ben yɛnu nɔni doke
kpa bu ku raa bɛsɛn yibɛrɛba ayeru
deria bu ka bɛsɛn kɔ̃sa gere.
15 Domi gɔmini ben gaba gɛra kɔ ba
Setam swĩi.
16 Adama naanɛ dokeo goo ù n
gɔminibu mɔ win dusibu sɔɔ, a de u bu
somi. A ku de u Yesun yigbɛru sɔmu
ni sɔbi kpa tu ka kpĩ tu gɔmini be ba
kun goo mɔ somi.
17 Yen biru yigbɛrun guro guro be
ba hania mɔ̀ ben sɔmburu sɔɔ, n
weenɛ bu bɛɛrɛ bakan arufaani di, n
ku mam ko be ba ra sunɛ gem gem
waasu ka keu sɔ̃ɔsibu sɔɔ.
18 Domi Gusunɔn gari yi gerumɔ yi
nɛɛ, “I ku bɛɛn naa kinɛnu nɔɔ bɔke saa
ye nu sɔmburu mɔ̀ dĩanu sɔɔ.” Yi maa
gerumɔ, “N weenɛ sɔm kowo u win
kɔsiaru wa.”
19 Bà n ka nun yigbɛ guro guro goon
taarɛ naawa, a ku gari yi wura ma n
kun mɔ tɔnu yiru ǹ kun mɛ ita ba yen
seeda di.
20 A be ba tora gerusio yigbɛrugibu
kpuron nɔni biru kpa be ba tie bu
bɛrum duura.
21 Na wure na nun sɔ̃ɔmɔ Gusunɔ ka
Yesu Kirisi ka win gɔrado be u gɔsan
wuswaaɔ, a sɔ̃ɔsi nini mɛm nɔɔwɔ n
kun ka goon nɔnu nasiaru. A ku maa
gãanu ko kpaasirun kĩrun sɔ̃.
22 A ku maa sɛnda a ka goo nɔma
sɔndi. Mɛya, a ku maa de a n bɔnu mɔ
gabun toranu sɔɔ. A tii nɛnuɔ dɛɛraru
sɔɔ.
23 Wee, a kun da maa nim tɔna nɔ,
adama a n da tam nɔ fiiko wunɛn
nukurun alafian sɔ̃ yèn sɔ̃ a ra bare kiri
kiri.
24 Gabun toranu nu ra sɔ̃ɔsire
batuma sɔɔ bu sere bu siri. Adama
gabuginu ra sɔ̃ɔsirewa amɛn biru.

25 Nge mɛya maa sɔm geenun tii, nu
ra sɔ̃ɔsire kpasasa. Baa ni nu kun tere
sãa sãa nu ɲ̀ berurɔ ka baadomma.

6

1 Be ba yoru dimɔ n weenɛ bu ben
tiin yinnibu bɛɛrɛ wɛ̃ gãanu kpuro
sɔɔ, kpa goo u ku raa ka fɛɛ wa u
Gusunɔn yĩsiru ka bɛsɛn sɔ̃ɔsinu gari
kam gerusi.
2 Yoo be ba maa yinni naanɛ
dokeobu mɔ, bu ku raa bu gɛm bu nɛɛ,
ba sãa dusinu Yinni sɔɔ. Adama bu de
bu yinni be sã ka girima kpa bu ben
sɔman arufaani di n kpã yèn sɔ̃ ba sãa
naanɛ dokeobu ka maa kĩnasibu Yesu
sɔɔ.

Sɔ̃ɔsi weesuginu

ka arumani gea

Yeya n weenɛ a waasu ka keu ko.
3 Baawure wi u sɔ̃ɔsi tukuru garu
sɔ̃ɔsimɔ ma u yina u bɛsɛn Yinni Yesun
Kirisin gari gemgii nɛnɛ, ka maa sɔ̃ɔsi
te ta Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu sɔ̃ɔsimɔ,
4 yɛ̃ro u tii suewa, u ɲ̀ maa gãanu
yɛ̃. Adama sikirinɔsu ka gari wɛ̃ɛrinun
kĩra u barɔ. Min diya nisinu ka
sannɔsu ka yaa kasikibu ka tɔn naanɛ
sarira wee.
5 Tɔn ben wira sĩira ba ɲ̀ maa gem
yɛ̃ ma ba sikirinamɔ nɔru sari. Ba
tamaa ma Gusunɔn sãaru ta koo bu ko
arumanigibu.
6 Geema, Gusunɔn sãaru ta sãawa
arumani baka, ye tɔnu u mɔ yà n ka
nùn nɛrena.
7 Domi sa ɲ̀ ka gãanu ganu nɛ
handunia ye sɔɔ, mɛya sa ɲ̀ maa ka
gãanu wiɔ.
8 N n mɛn na, sà n dĩanu ka yãnu mɔ
n ko n sun turia.
9 Adama be ba kĩ ba n sãa
arumanigibu, beya ba ra wɔri
kɔkiribu sɔɔ, kpa wiirarun kĩru ka kĩi
gɔburu tu bu yina mwa ba n ka dɔɔ
kam kobu ka kpeerasiabu sɔɔ.
10 Domi gobin kĩra sãawa kom
kõsum kpuron nuu teeru. Sibu gaba
tu naa gira sere ba naanɛ dokebu
gɛɛrari ba tii kpɛ̃ɛ nuku sankira
dabinu sɔɔ.

Ye Pɔlu u Timɔte yiire

11 Adama wunɛ Gusunɔgii, a yeni
kpuro duka suurio kpa a gem naa gira
ka maa Gusunɔn bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu ka naanɛ
dokebu ka kĩru ka tɛmanabu ka sere
daa duudwia.
12 A naanɛ dokebun taa geebu
koowo kpa a wãaru te ta ku ra kpe
are di. Domi wãa te sɔɔra Gusunɔ nun
soka, ten sõna a maa naanɛ dokebun
seeda gea di seedagii dabinun nɔni
biru.
13 Na nun yiiremɔ Gusunɔn
wuswaaɔ wi u ra yabu kpuro wãaru
wɛ̃, ka maa Yesu Kirisin wuswaaɔ wi
u seeda gea di Pɔnsu Pilatin wuswaaɔ,
14 a wooda ye nɛnuɔ kpa a n wãa
dɛɛraru ka taarɛ sariru sɔɔ sere tõɔ te
bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi u koo kurama.
15 Gusunɔ, wi u koo de tõɔ te,
tu sõɔsira ten saa sɔɔ, wi turo dege
degewa sãa domarugii ka yiikogii ka
sina boko ka yinnibun Yinni.
16 Wi turowa sãa wi u kun gbimɔ.
U wãa yam bururam sɔɔ mɛ goo kun
kpɛ̃ u susi. Goo kun nùn waare, goo u
ɲ̀ kpɛ̃ u mam nùn wa. Wigia bɛɛrɛ ka
sinaru te ta ku ra kpe. Ami.
17 A tem mɛn arumanigibun laakari
seeyo bu ku woo kana bu ku raa maa
ben yĩiyɔbu yi dukia ye ya koo kpe sɔɔ.
Adama bu bu yiiyo Gusunɔ sɔɔ wi u
sun kpuro wɛ̃ɛmɔ ka nuku tia bɛsɛn
nuku dobun sõ.
18 A bu sõɔwɔ bu gea ko bu ko
arumanigibu sɔm geenu sɔɔ, kpa ba n
nuku tia mɔ ba n sɔɔru sãa bu ka ben
mɔru gabu bɔnu ko.
19 Nge mɛya ba koo tii arumani
gea berua ye ya ɲ̀ sankiramɔ sian sõ.
Sanam mɛya ba koo kpĩ bu wãa geeru
naamwɛ.
20 Timɔte, a ye ba nun nɔmu sɔndia
nɛnuɔ n wã. A dɛsiro saa handunian
gari kankamgiin di. A ku maa sikirina
ka be ba tamaa ba yɛ̃ru mɔ.
21 Ben yɛ̃ɛ te, ta dera ben gaba kõɔra
naanɛ dokebun swaan di.
Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ wãa.

TIRERU YIRUSE TE PƆLU U TIMƆTE KUA

Sanam mɛ Pɔlu u Timɔte tireru yiruse te yorua u wãawa pirisɔm sɔɔ Romuɔ, u ka gɔɔ mara, wiru 4:6-8. U Timɔte kana u nùn naamwɛma kpa u ka nùn win puran yaberu naawa ka sere maa win tirenu ganu mì sɔɔ Gusunɔn gari yorua. U maa Timɔte yiiremɔ u de u n sãa naanɛgii Yesun mi ka sere Labaari gean kparabu sɔɔ. U maa nùn kirɔ mɔ̀ daa kɔ̃si yi tɔmba koo ra ko sanam dãakim sɔɔn sɔ̃.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Pɔlu u Timɔte kirɔ mɔ̀ u n ka sãa naanɛgii, wiru 1:3n di sere wiru 2:26.
3. Tɔmba koo Gusunɔn gari siki, wiru 3:1-9.
4. Pɔlun wãaru, wiru 3:10n di sere wiru 4:8.
5. Gari dãaki, wiru 4:9-22.

Tɔbiribu

1-2 Na nun tire teni kuammɛ Timɔte, nɛn bii kĩnasi. Gusunɔ Baaba ka Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni bu nun durom ka wɔnwɔndu kua kpa bu nun alafia kɛ̃. Nɛna Pɔlu, wi Yesu Kirisi kua win gɔro Gusunɔn kĩru sɔɔ, n ka wãa te sa mɔ Yesu Kirisin min din nɔɔ mwɛɛru kpara.

Siarabu ka dam kɛ̃ru

3 Na Gusunɔ saabu kua wi na sãamɔ ka laakari taarɛ sarirugia nge mɛ nɛn sikadoba ba raa kua. Na ra n maa nun yaayamɔ nɛn kanaru sɔɔ bururu ka yoka.

4 Na wunɛn yĩresu yaaye ma na kĩ n nun wa gem gem kpa nɛn gɔ̃ru dobu bu ka yibu.

5 Na wunɛn naanɛ dokebu yaaye bi bu ɲ̀ murafitiru mɔ. Bin bwesera wunɛn nikurɔ Loisi ka wunɛn mɛro Enisi ba raa mɔ. Na yɛ̃ kam kam ma a maa bu mɔ.

6 Yenin sɔ̃na na nun yaayasiamɔ, a kɛ̃ɛ te dɔ̃ɔ yabio te Gusunɔ u nun wɛ̃ sanam mɛ na nun nɔma sɔndi.

7 Domi hunde ye Gusunɔ u sun wɛ̃ ya ɲ̀ koo de su bɛrum ko, ya koo dewa sa n dam ka kĩru ka gaya mɔ.

8 Yen sɔ̃, a ku bɛsɛn Yinnin seeda dibun sekuru ko, a ku maa nɛn tiin sekuru ko nɛ wi na wãa pirisɔm dirɔ win sɔ̃. Adama a de sa n bɔnu mɔ sannu nɔni swãaru sɔɔ Labaari gean sɔ̃ nge mɛ Gusunɔ u nun yen dam wɛ̃ɛmɔ.

9 Wiya u sun faaba kua ma u sun soka sa n ka sãa win tiin tɔmbu, n ɲ̀ mɔ ye bɛsɛn tii sa kuan sɔ̃ ma n kun mɔ win himba ka win durom sɔ̃ mɛ u sun kua Yesu Kirisin min di saa toren di.

10 Tɛ̃, bɛsɛn Faaba kowo Yesu Kirisin naara sun durom mɛ sɔ̃ɔsi. Domi u gɔɔn dam kpeesia ma u wãaru te ta ku ra kam ko sɔ̃ɔsi Labaari gean min di.

11 Gusunɔ u man kua gɔro ka keu sɔ̃ɔsio n ka Labaari gea ye kpara.

12 Yen saabun sɔ̃na na nɔni swãa teni waamɔ. Adama sekura kun man mɔ̀, domi na yɛ̃ wi na naanɛ doke, na maa yɛ̃ kam kam u koo kpĩ u ye u man kerea kɔ̃su sere tɔ̃ɔ te, tu ka turi.

13 A nɛn sɔ̃ɔsiru nɛnuɔ ka naanɛ dokebu Yesu Kirisi sɔɔ ka kĩi te a mɔ win min di. Sɔ̃ɔsi te, ta sãa gari gee yi na nun nɔɔsia.

14 Gãa gee ni ba nun nɔma bɛria a nu nɛnuɔ ka Hunde Dɛɛron dam wi u wãa bɛsɛ sɔɔ.

15 Wunɛn tii a nua kɔ ma be ba wãa Asin tem sɔɔ, be kpurowa ba man deri bè sɔɔ Figɛli ka Hɛɛmɔgɛni ba wãa.

16 Kpa Yinni u Onɛsifun yɛnugibu wɔnwɔndu kua domi u man dam kã nɔn dabinu. U ɲ̀ maa nɛn pirisɔm sekuru kue.

17 Ye u mam tunuma Romuɔ u man kasuwa ka nuku tia ma u man wa.

18 Kpa Yinni u de Gusunɔ u nùn wɔnwɔndu kua tɔ̃ɔ te sɔɔ. Wunɛn tii a yɛ̃ sãa sãa sɔma ye u kua nɛn sɔ̃ Efesuɔ.

2

Yesu Kirisin tabu kowo geo

1 Wunɛ maa nɛn bii, a n tãsa durom mɛ sɔɔ, mɛ sa mɔ Yesu Kirisin min di.

2 Gãa ni a nua nɛn min di seedagii dabinun wuswaaɔ, a nu gabu nɔmu bɛrio be a naanɛ sãa be ba koo maa kpĩ bu nu gabu sɔ̃ɔsi.

3 A wuro a ko nge Yesu Kirisin tabu
kowo geo nɔni swãaru sɔɔ.
4 Tabu kowo wi u wãa tabu gberɔ, u
ku ra maa win wãarun wunanɔ ko yèn
sõ u kĩ u win tabu sunɔn kĩru ko.
5 Wasi kasanugii ù n dukan garasa
mɔ̀, u ǹ kpɛ̃ u yen are wa ma n kun mɔ
u yen wooda swĩi.
6 Mɛya maa gbee wuko wi u
sɔmburu kua ka wahala, wiya u gina
weenɛ u gberun marum sɔri.
7 A nɛn gari yi kpuro bwisikuo yi na
nun sõɔmɔ mi, domi Yinni u koo nun
somi a ka kpuro tubu.
8 A Yesu Kirisi yaayo wi u yari
Dafidin bweserun di, ma u sikura
gɔrin di. Win gari yi wãa Labaari gea
sɔɔ ye na waasu mɔ̀.
9 Labaari gea yen sõna na nɔni
swãaru waamɔ sere ba ka man yɔni
sɔri nge tɔn kõso. Adama ba ǹ
Gusunɔn gari sɔri.
10 Yenin sõna na kpuro kpĩa be ba
gɔsan arufaanin sõ, kpa ben tii bu maa
faaba wa Yesu Kirisin mi ka yiiko ye ya
ku ra kpe.
11 Gari naanɛgii wee.
Sà n gu ka wi sannu, sa ko n maa wãa
ka wi.
12 Sà n tɛmana ka suuru, sa ko bandu
di ka wi sannu.
Sà n maa nùn yina, win tii u koo sun
yina.
13 Sà n sãa naanɛ sarirugibu, ka mɛ, u
sãa naanɛgii.
Domi u ǹ kpɛ̃ u win tii yina.

Sɔm kowo wi u tii sõɔsi gemgii

14 Yeni kpurowa kaa wunɛn tɔmbu
yaayasia kpa a maa bu kirɔ ko
Gusunɔn wuswaaɔ bu ku sikirina gari
wɛ̃ɛrinun sõ. Domi yenin bwesera
kun arufaani gaa mɔ ma n kun mɔ yu
tɔmbu kam koosia be ba swaa daki.
15 A hania koowo a n mɔ̀ ye kaa
ka siarabu wa Gusunɔn wuswaaɔ, nge
sɔm kowo wi sekura kun mɔ̀ win
sɔmburu sɔɔ, wi u ra n gem gari
sõɔsimɔ dee dee.
16 Adama a handunian gari
kankamgii suurio, domi yi ra tɔmbu
dɛsirasiewa n toma Gusunɔn bɛɛrɛ
yɛ̃run di.
17 Ye tɔn ben bwesera sõɔsimɔ,
ya sãawa nge boo kõso wi u wasi
kõsisiamɔ. Be sɔɔra Himɛnɛ ka Filɛtu
ba wãa.
18 Ba gem swaa deri ma ba gabun
naanɛ dokebu suramɔ, domi ba nɛɛ,
gɔribun seebu sara kɔ.
19 Adama kpɛɛkpɛɛku damguu ge
Gusunɔ u sura ga ǹ yĩirurɔ. Gari wee yi
ba yorua gen wɔllɔ. Yinni u wigibu yɛ̃.
Yen biru maa, baawure wi u Yinnin
yĩsiru soku, u kom kõsum kpuro derio.
20 Dii buraru sɔɔ gbɛ̃ɛ bwese bwe-
sekawa ra n wãa. Ba nin ganu kua ka
sii geesu ka wura ni ba ra dendi bu ka
gãa bɛɛrɛginu ko. Ba maa nin ganu kua
ka dãa kaaru ka sɔndu ni ba ra dendi
bu ka ko ye ba tura.
21 Baawure wi u tii sãrasiamɔ kom
kõsum di, ba koo nùn dendi bu ka gãa
bɛɛrɛginu ko. Domi u sãa wi ba wuna
nɛnɛm wi Yinni u koo ka dendi, u maa
sɔɔru sãa u ka sɔm geeru baatere ko.
22 A aluwaasirun kĩru kankam suu-
rio kpa a gem ka naanɛ dokebu ka kĩru
ka alafia naa gira, wunɛ ka be sannu be
ba Yinnin yĩsiru sokumɔ ka gõru dɛɛrɔ.
23 Adama a tii gawo saa wiira gari ka
sikirinɔ yɛ̃ru sarirugisun di. A yɛ̃ kam
kam ma siya su ra sannɔ ma.
24 Wee n ǹ weenɛ Yinnin sɔm kowo
u n sãa nɔɔ gɔmunugii, adama u tɔmbu
kpuro daa gea kuo, u n sãa wi u koo
keu sõɔsibu kpĩ kpa u n da tɛmanɛ.
25 N weenɛ u be ba kun ka nùn nɔɔ
tia sãa gerusi tɛɛru. Sɔrɔkudo Gusunɔ
u koo de bu ben gõru gɔsia kpa bu gem
gia.
26 Sanam mɛya ben laakari koo
wurama kpa bu kisira Setam yinan di
wi u raa bu nɛni u toorimɔ win gõru
kĩru sɔɔ.

3

Sanam dãakim

1 A n yɛ̃ ma sanam dãakim sɔɔ wãara
koo sɛ̃sia.
2 Tɔmbu ba ko n ben tii tɔnan
arufaani kasu, gobin kĩra ko n bu nɛni,
ba ko n sãa woo kanɔbu ka tii suobu
kpa ba n Gusunɔ gari kam gerusimɔ.
Bibu ba ǹ koo ben mɔwɔbu mɛm
nɔɔwa, tɔmba ko n sãa guturuba ka
Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sarirugibu.

3 Ba ko n sãa kĩru ka wanum
sarirugibu. Ba koo tɔmbu mɛm mani
kpa ba n sãa mɔru kankamgibu be ba
nɔni tau. Ba ko ba n gean kowobu
tusa.
4 Ba ko n sãa kɔrumɔtɔnugibu ka
lasabu sarirugibu ka be ba tii sue ba
gãamɔ. Ba ko n handunian dobun kĩru
mɔ n kere Gusunɔn kĩru.
5 Ba ko n sãa bèn Gusunɔ sãara
sakua, ba ɲ koo ten dam wura. A tɔn
ben bweseru suurio.
6 Ben gaba ko n yɛnusu duurimɔ
kpa bu ka ben gari tɔn kurɔ dam
sarirugibu kamia, bèn durum ya dera
ba kom yaa bie ma ba kĩru baatere
diiriammɛ.
7 Baadomma kurɔ be, ba kasu bu
gãanu gia adama ba ɲ kpɛ̃ bu gem gia.
8 Nge mɛ Yanɛsi ka Yambɛsi ba ka
Mɔwisi kinɛnu kua, nge mɛya tɔn be,
ba maa ka gem kinɛnu mɔ̀, ba ɲ maa
biti mɔ kɔ̃san bwisikunun sɔ̃. Ba ɲ
garu koorɔ naanɛ dokebu sɔɔ.
9 Adama ben hania kun ka bu gam
dɔɔ, domi baawure u koo ben wiiraru
wa nge mɛ n Yanɛsi ka Yambɛsi
deema.

Yiire dãakibu

10 Adama wunɛ Timɔte, a nɛn
sɔ̃ɔsiru ka nɛn kookoosu wa, ka nɛn
himba handunian wãaru sɔɔ ka nɛn
naanɛ dokebu ka nɛn suuru ka nɛn
kĩru ka maa nɛn tɛmanabu,
11 ka bɔnɛ ye ba man dɔre ka nɛn
nɔni swãa te ta man deema Antiɔsiɔ ka
Ikonimuɔ ka Lisitiɔ. Bɔnɛ gaa sari ye
na kun wa mi. Adama Yinni u man
yakia saa ye kpuron di.
12 Ka gem, baawure wi u kĩ u
Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ wi ka Yesu Kirisin
wãasinaa sɔɔ, u ɲ koo ko u kun nɔni
swãaru wa.
13 Adama tɔn kɔ̃sobu ka wee
kowobu ben kɔ̃suru ta ko ta n
sosimɔwa. Nge mɛ ba gabu nɔni
wɔ̃kumɔ, mɛya ba maa tii nɔni
wɔ̃kumɔ.
14 Adama wunɛ, a n gãa ni nɛni ni ba
nun sɔ̃ɔsi ni a naanɛ doke. A yaayo tɔn
bèn min di wunɛn yɛ̃ru ta wee.
15 Saa wunɛn birun diya a Gusunɔn
gari yɛ̃ yi yi koo kpĩ yi nun bwisi kɛ̃ a
ka Yesu Kirisi naanɛ doke kpa a faaba
wa.
16 Gusunɔn gari kpuro yi weewa saa
Gusunɔn min di. Yi maa arufaani mɔ
yi ka gem sɔ̃ɔsi, kpa yi ka tɔnu win
toranu sɔ̃ɔsi, kpa yi ka nùn sɛɛyasia,
kpa yi maa nùn sɔ̃ɔsi nge mɛ u ko n ka
wãa gem sɔɔ.
17 Kpa Gusunɔgii u ka ko tɔn giro wi
u sɔɔru sãa u ka sɔm geeru baatere ko.

4

1 Na nun yiiremɔ ka gem Gusunɔn
wuswaaɔ ka Kirisi Yesun wuswaaɔ wi
u koo wasobu ka gɔribu siri, na maa
nun yiiremɔ win wuramaru ka win
bandun sɔ̃,
2 a Gusunɔn gari waasu koowo a n
sɔɔru sãa baa ɲ n mɛren na, ba wura ba
ɲ wure. A bu kabia buo, a bu gerusio,
kpa a bu dam kɛ̃ ka suuru baka, kpa a
n bu Gusunɔn garin keu sɔ̃ɔsimɔ.
3 Domi saa gaa wee yè sɔɔ tɔmba
kun ko n kĩ bu sɔ̃ɔsi geeru swaa
daki, adama ba koo ben tii keu koosio
dabinu kasua be ba koo ben swaa
nukiri ka gari yi ba nɔɔbu kĩ,
4 kpa bu ben swaa sĩiya saa gem di
bu wura gari yi tɔmba seka sɔɔ.
5 Adama wunɛ, a de a n yɛ̃ ye a mɔ̀
kpuro sɔɔ. A ka nɔni swãaru tɛmanɔ, a
Labaari gean waasu kowon sɔmburu
koowo, a maa wunɛn sɔma yibio mam
mam.
6 Adama nɛ maa, nɛn wãara kua nge
doma tam, nɛn saa ya turuku kua ye
kon ka dunia deri.
7 Na taa geebu kua na kpa, na maa
tura yɔ̃ra yerɔ, na naanɛ dokebu nɛni
dim dim.
8 Tɛ̃, nasaran are man mara, yi yi sãa
gem mɛ Yinni siri kowo gemgii koo
man wɛ̃ tɔ̃ɔ te. N ɲ mɔ nɛ tɔna, ka be
kpurowa be ba win wuramaru mara
ka kĩru.

Ye Pɔlu u maa Timɔte yiire

9 A kookari koowo a man
naamwɛma a ku tɛ.
10 Domi Demasi u man deri u doona
Tɛsalonika gia yèn sɔ̃ u handunian
kĩru mɔ too. Kɛrɛsansi u doona wi
maa Galati gia, ma Titun tii maa da
Darumasi gia.
11 Luku turowa ka man wãa mini. À
n sisi a de i na ka Maaku sannu, domi u
koo kpĩ u man somi nɛn sɔmburu sɔɔ.

12 Na Tisiki gɔra Efesuɔ.
13 À n wee, a nɛn woorun yaberu
tama te na deri Torasiɔ Kaapusin
wɔɔrɔ, ka maa nɛn tirenu, n ku mam
ko ni ba kua ka gɔna.
14 Alesandu seko wi, u man kɔ̃sa kua
gem gem. Yinni u koo nùn kɔsie ye u
kua.
15 A tii laakari koowo ka wi, domi u
kɔ̃rua gem gem u bɛsɛn gari yina.
16 Goo sari wi u ka man yɔ̃ra nɔn
gbiikiru ye na ka tii yinamɔ, be
kpurowa ba man deri. Gusunɔ u ku
ye garisi ben wirɔ.
17 Adama, Yinni ka man yɔ̃ra u
man dam kã na ka kpĩa na Labaari
gea waasu kua tɔn tukobu kpuron
wuswaaɔ. Na maa yara gbee sunɔn
nɔɔn di.
18 Yinni koo man yakia saa kɔ̃sa
kpuron di kpa u ka man du win bandu
sɔɔ wɔllɔ ka alafia. Wiya yiiko mɔ sere
ka baadommaɔ. Ami.

Nɔɔ kanabu

19 Na Pirisila ka Akilasi tɔbura ka
maa Onɛsifun yɛnugibu.
20 Erasutu u yɔ̃ra Korintiɔ, na maa
Torofimu deri Miletuɔ yèn sɔ̃ u barɔ.
21 A kookari koowo a na woorun saa
yu sere turi.
Ebulusi ka Pudɛnsi ka Linusi ka
Kolodia ka bɛsɛgibu kpuro gesi ba nun
tɔbura.
22 Yinni u n ka nun wãa.
Kpa Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ
kpuro wãa.

TIRE TE PƆLU U TITU KUA

Titu u sãawa Gɛrɛki. U Yesu naanɛ dokewa Pɔlun min di, wiru 1:4. U Pɔlu yõsiri Labaari gean kparabu sɔɔ. Pɔlu u nùn gɔra nɔn ita u ka Korintigibun kɛ̃nu mwaama ni ba wɛ̃ Yerusalɛmugibun sõ, Korinti II, 8:6 ka 12:18. Gɔra yeni ya sun sõɔsi ma Pɔlu u Titu naanɛ sãa. Sanam mɛ Pɔlu u Kɛrɛtigibu beram da, u Titu deri mi, u ka Yesun yigbɛrugibu tãsisia, domi Pɔlu kun kpĩa u tɛ mi, wiru 1:5. Yen biruwa u nùn tire teni yorua u ka nùn sõ nge mɛ u koo koosina u ka yigbɛ te kpara. Tire ten gari yi sõɔsimɔ nge mɛ Gusunɔn sɔm kowo u ko n sãa ka sere maa nge mɛ Yesugii u koo win wãaru diisina handunia ye sɔɔ. Mɛya ta sun sõɔsimɔ ma Yesun Labaari gea ya ra tɔnu faaba ko kpa yu nùn sãrasia, wiru 1:1-3 ka wiru 2:11-14 ka wiru 3:3-7.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-4.
2. Yesun yigbɛ sɔm kowo, wiru 1:5-16.
3. Nge mɛ Yesugii u koo win wãaru diisina, wiru 2.
4. Kirɔba, wiru 3:1-11.
5. Gari dãaki, wiru 3:12-15.

Tɔbiribu

1-4 Titu, na nun tire teni kuammɛ wunɛ wi a sãa nɛn bii maruro naanɛ dokebun saabu bì sa mɔ Yesu Kirisi sɔɔ bɛsɛ kpuro. Kpa Gusunɔ Baaba ka Yesu Kirisi bɛsɛn Faaba kowo bu nun durom kua kpa bu nun alafia kɛ̃. Nɛna Pɔlu, Gusunɔn yoo ka Yesu Kirisin gɔro. Ba man gɔra n ka be Gusunɔ u gɔsa somi bu ka naanɛ doke, kpa n ka bu gem giasia mɛ mu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ, ba n ka wãaru te ta ku ra kpe yĩiyɔ. Gusunɔ u ku ra weesu ko. Wiya u sun wãa te nɔɔ mwɛɛru kua toren di. Ma tɛ̃, win saa ye u gɔsa sɔɔ, u win gari terasia waasu sɔɔ yi ba man nɔma bɛria nge mɛ Gusunɔ bɛsɛn Faaba kowo u yiire.

Sɔmbu te ba Titu

nɔmu sɔndia Kɛrɛtiɔ

5 Na nun deriwa Kɛrɛtiɔ a ka ye ya tien wunanɔ ko, kpa a Yesun yigbɛ tɔnwerobu gɔsi wuu baagere sɔɔ nge mɛ na nun yiire.

6 Wi n weenɛ a gɔsi wee, wi u sãa taarɛ sarirugii kpa u n kurɔ turo dege dege mɔ kpa win biba n sãa naanɛ dokeobu, n ǹ mɔ be ba ka daa bɛrɛtɛkɛ wĩimɔ ǹ kun mɛ mɛm nɔɔ sariru.

7 N weenɛwa yigbɛ kparo u n sãa taarɛ sarirugii yèn sõ u Gusunɔn sɔmburu nɛni. N ǹ weenɛ u n sãa tii suo, ǹ kun mɛ mɔrugii, ǹ kun mɛ tam nɔro, ǹ kun mɛ nɔɔ gɔmunugii, ǹ kun mɛ wi u dukia kasu ka keeta.

8 Adama u n sãa sɔbun yaarɛ kowo kpa u n da gean kobu kã. U n sãa wi u tii yɛ̃. U n sãa dee dee ka tɔn dɛɛro kpa u n gaya mɔ.

9 N weenɛ u n Gusunɔn gari naanɛgii nɛni dim dim nge mɛ ba nùn yi giasia, kpa u ka kpĩ u maa gabu dam kɛ̃ ka sõɔsi geeru kpa u maa sikirinɔsugibu kamia.

10 Domi tɔn bɛrɛtɛkɛ dabinu wãa ka wiira gari gerobu ka be ba tɔmbu nɔni wõkumɔ, n kun mam ko Yuuba.

11 Ben bwesera n weenɛ bu nɔsu marisia, domi ba yɛnu dabinun tɔmbu bitani dokemɔ yèn sõ ba bu sõɔsimɔ ye n kun weenɛ bu ka gobi wan sõ.

12 Kɛrɛtigii ben tiin sɔmɔ turo u nɛɛ, baadommawa ba sãa wee kowobu ka gbeeku yɛɛ kõsi ka maa dim kĩro yikurobu.

13 Geema u gerua. Yen sõ, a bu gerusio gem gem kpa ba n tãsa naanɛ dokebu sɔɔ dim dim,

14 kpa bu ku raa maa Yuuban gari sekurɛ nɛnɛ, bu ku maa tɔn ben yirebu swĩi be ba gem yina.

15 Gãanu baanire nu dɛɛre be ba dɛɛren mi, adama gãanu sari ni nu dɛɛre disinugibu ka naanɛ doke sarirugibun mi, yèn sõ ben bwisikunu ka ben gõrusu kun dɛɛre.

16 Ba gerumɔ ka nɔɔ ba Gusunɔ yɛ̃, adama ben kookoosu ben gari siki. Ba sãa tɔn kõsobu ka mɛm nɔɔ sarirugibu, ba ǹ kpɛ̃ bu gãa geenu ganu ko.

2

Sõɔsi geeru

1 Adama wunɛ, a n sɔ̃ɔsi geerun gari
gerumɔ.
2 A durɔ bukurobu sɔ̃ɔwɔ bu de ba
n gaya mɔ, kpa ba n sãa bɛɛrɛgibu ka
be ba tii yɛ̃, kpa ba n yɔ̃ dim dim naanɛ
dokebu sɔɔ ka kĩru ka tɛmanabu.
3 Mɛya maa kurɔ tɔkɔnu, a nu sɔ̃ɔwɔ
nu de nin sanu sanusu su n dɛɛre,
kpa nu kun sãa tɔn wĩɔbu ǹ kun mɛ
tam yobu. N weenɛwa nu n bwisi gee
sɔ̃ɔsimɔ
4 kpa nu kpĩ nu kurɔ mɔro
kpɛmminu sɔ̃ɔsi nge mɛ n weenɛ bu
ben durɔbu ka bibu kĩa,
5 kpa ba n tii yɛ̃ ba n sãa tɔn
dɛɛrobu ka tɔn geobu be ba ben
mɔraru nɔni doke, ma ba ben durɔbu
wiru kpĩiyammɛ, kpa goo ku kpĩ u
Gusunɔn gari gari kam gerusi.
6 Mɛya maa, a aluwaasiba sɔ̃ɔwɔ bu
de ba n gaya mɔ.
7 Wunɛn tii maa, a n bu kom gem
sɔ̃ɔsimɔ. A n da Gusunɔn garin keu
sɔ̃ɔsi ka bɛɛrɛ, murafiti sariru sɔɔ.
8 A bu sɔ̃ɔsio ka gari gee yi ba ǹ
kpɛ̃ bu taarɛ wɛ̃, kpa sekuru tu wunɛn
yibɛrɛba mwa yèn sɔ̃ ba gãa kɔ̃sunu bia
ni ba koo gere bɛsɛ sɔɔ.
9 A maa yobu sɔ̃ɔwɔ bu ben yinnibu
wiru kpĩiya kpuro sɔɔ, kpa bu ko ye ya
koo bu wɛ̃re bu ku ka bu sikirina.
10 Ba kun sãa bèn nɔma yam mɔ,
adama ba n tii sɔ̃ɔsimɔ naanɛgibu
kpuro sɔɔ, kpa bu kpuro ko Gusunɔ
bɛsɛn Faaba kowon sɔ̃ɔsiru tu ka ko
bɛɛrɛgiru.
11 Domi Gusunɔ u win durom sɔ̃ɔsi
tɔmbu kpuron faaban sɔ̃.
12 Durom mɛ, mu sun sɔ̃ɔsimɔ ma n
weenɛ su wãa te ta kun Gusunɔ bɛɛrɛ
wɛ̃ɛmɔ deri ka maa handunian kĩru
kankam, kpa sa n wãa handunia mini
gem sɔɔ ka laakari ka Gusunɔn bɛɛrɛ
wɛ̃ɛbu,
13 kpa sa n tɔ̃ɔ doo nɔɔrugii te swaa
daki ka yĩiyɔbu, tè sɔɔ Gusunɔ bɛsɛn
Yinni boko ka bɛsɛn Faaba kowo Yesu
Kirisin yiiko ya koo sɔ̃ɔsira.
14 Yesu Kirisi wi, u win tii wɛ̃ bɛsɛn
sɔ̃ u ka sun yakia saa kom kɔ̃sum
kpuron di, kpa u ka sun ko tɔn
dɛɛrobu be ba sãa wi tɔnagibu be ba
maa hania mɔ bu ka sɔm geenu ko.
15 Nge mɛya n weenɛ a gari gere. A
tɔmbu dam kɛ̃ kpa a maa bu gerusi ka
wunɛn yiiko kpuro. A ku de goo u nun
gɛm.

3

Yesugibun sanu sanusu

1 A wunɛn tɔmbu yaayasio ba n
tem yɛ̃robu ka wuun tɔnwerobu wiru
kpĩiyammɛ ba n bu mɛm nɔɔwammɛ,
kpa ba n sɔɔru sãa sɔm geenu kpuron
sɔ̃.
2 A bu sɔ̃ɔwɔ bu ku raa goon kɔ̃sa
gere bu ku maa goo nɔɔ kasu, adama
bu baawure ben daa duudwia sɔ̃ɔsi.
3 Domi bɛsɛn tii sa raa sãa gari
bakasu ka mɛm nɔɔ sarirugibu ka be
ba tore. Sa raa sãa gɔ̃ru kĩru kankam
ka handunian kĩru baateren yobu. Sa
raa wãa nuku kɔ̃suru ka binɛ sɔɔ. Sa
sãa be tɔmba tusa, sa maa tusinɛ.
4 Adama sanam mɛ Gusunɔ bɛsɛn
Faaba kowo u win tɔn geeru sɔ̃ɔsi ka
win kĩru tɔmbu sɔɔ,
5 u sun faaba kua ka sãrasia bi
bu dera sa marura nɔn mɛɛruse, ma
Hunde Dɛɛro sun wãa kpaaru wɛ̃. U ǹ
sun faaba kue sɔm gee ni bɛsɛn tii sa
kuan sɔ̃ ma n kun mɔ win wɔnwɔndun
sɔ̃.
6 Domi Gusunɔ u sun Hunde Dɛɛro
wi wɛ̃ n banda Yesu Kirisi bɛsɛn Faaba
kowon saabu,
7 kpa win durom sɔ̃ su ka ko geegibu
Gusunɔn mi, kpa su ka wãaru te ta ku
ra kpe tubi di te sa yĩiyɔ.
8 Gari yi, gari naanɛgiiya.
Na kĩ a yi gere a sire kpa be ba
Gusunɔ naanɛ doke bu ben saa di sɔm
geenun kobu sɔɔ. Gari yi, yi wã yi maa
sãa tɔmbun arufaani.
9 Adama a wiira gari suurio ka
maa sikadoban yĩsan mɛɛribu ka
sikirinɔsu ka maa woodan sannɔsu.
Yeni kpuro ya sãawa kam, ya ǹ
arufaani gaa mɔ.
10 Wi u karanaa dokemɔ, a nùn
gerusio nge nɔn yiru a sere nùn fɛ̃ra
bee tia.
11 Domi a yɛ̃ ma tɔnu win bwesera
sankire, u toramɔ ma u tii taarɛ
wɛ̃ɛmɔ.

Yiire dãakibu

12 Sanam mɛ kon nun Aatemasi ǹ
kun mɛ Tisiki gəriama, a hania koowo
a ka man naamwɛma Nikopolisiə,
domi miya na gɔ̃ru doke na n wã̃a
woorun saa.
13 A Senasi wooda yɛ̃ro wi ka Apolo
kusenu kuo nu n wã̃ ben sanum səə,
kpa gã̃anu ku raa bu kəmia.
14 N weenɛ bɛsɛgibun tii bu hania ko
səm geenun kobu səə, kpa ba n nəmu
mə bukata tilasigia ye səə, kpa ba kun
wã̃aru dimə kam səə.
15 Be ba wã̃a nɛn mini ba nun təbura
be kpuro. A bu təbirio be ba bɛsɛn kĩ̃ru
mə naanɛ dokebu səə.
Kpa Gusunən durom mu n ka bɛɛ
kpuro wã̃a.

TIRE TE PƆLU U FILEMƆƆ KUA

Filemɔɔ u sãawa Pɔlun bɔrɔ wi u Yesu naanɛ doke Koloseɔ, Kolose 4:9. Wiya u dera Yesugibu ba ra mɛnnɛ win dirɔ bu ka sãaru ko. N deema u yoo mɔ wi ba mɔ̀ Onɛsimu. Onɛsimu wi, u nùn gobi gbɛna, ma u duka yakura u da wuu maroɔ, ge ba mɔ̀ Romu. Romu miya Onɛsimu u Pɔlu gia, miya u maa Yesu naanɛ doke. Saa yera Pɔlu u nùn kua nge win tiin bii. Yen sɔ̃na u Filemɔɔ tire te yorua u ka win yoo Onɛsimu suuru kua, domi u daa kɔsa. Yen sɔ̃, u ku maa nùn garisi nge yoo, ɲ̀ kun mɛ gbɛnɔ, adama u nùn garisio win dusi Yesu sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Pɔlu u Gusunɔ siaramɔ Filemɔɔn sɔ̃, naasu 4-7.
3. Pɔlu u Filemɔɔ suuru kanamɔ Onɛsimun sɔ̃, naasu 8-21.
4. Tɔbiri dãakibu, naasu 22-25.

Tɔbiribu

1-3 Filemɔɔ, bɛsɛn kĩnasi ka bɛsɛn sɔm kowosi, ka maa Yesun yigbɛ te ta ra mɛnnɛ wunɛn yɛnuɔ ka bɛsɛn sesu Apia ka maa Aasipu bɛsɛn tabu kowosi sɔmburu sɔɔ, bɛɛya sa tire teni kua. Gusunɔ bɛsɛn Baaba ka Yinni Yesu Kirisi bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia kɛ̃. Nɛna Pɔlu wi ba pirisɔm sãa Yesu Kirisin sɔ̃, nɛ ka bɛsɛgii Timɔte, sa bɛɛ tɔbura.

Filemɔɔn kĩru

ka win naanɛ dokebu

4 Na ra n nɛn Gusunɔ siaramɔ baadomma nà n kanaru mɔ̀ wunɛn sɔ̃,
5 domi na wunɛn kĩrun baaru nɔɔmɔ te a naanɛ dokeobu kĩ ka maa wunɛn naanɛ doke bi a mɔ Yinni Yesu sɔɔ.
6 Na nùn kanamɔ u de nɔɔ tia ye bɛsɛ ka wunɛ sa mɔɔsinɛ naanɛ dokebun sɔ̃ yu sɔ̃ɔsira kookoosu sɔɔ kpa a gãa geenu kpuro tubu ni sa mɔ Kirisin saabu.
7 Wunɛn kĩru ta man nuku doo bakabu wɛ̃ nɛn kĩnasi, ta man dam kã gem gem, domi a Gusunɔgibun bwɛ̃ra yɛmiasia.

Pɔlu u Onɛsimu

suuru kanammɛ

8 Yen sɔ̃, baa mɛ nɛn toro sindu Kirisin sɔ̃ ta tura n ka nun yiire a ka ko mɛ n weenɛ,
9 ka mɛ, kĩrun sɔ̃na na nun suuru kanamɔ, nɛ Pɔlu, nɛ wi na bukura ma na tɛ̃ wãa pirisɔm sɔɔ Yesu Kirisin sɔ̃.
10 Na nun suuru kanamɔ Onɛsimun sɔ̃ wi u kua nɛn bii naanɛ dokebu sɔɔ pirisɔm diru mini.
11 Yellu u ɲ̀ daa sãa gãanu wunɛn mi, adama tɛ̃, u arufaani mɔ wunɛn mi ka nɛn tiin mi.
12 Na nun nùn gɔriama tɛ̃, a nùn mɔɔ nge nɛn tii tii.
13 Na raa kĩ u n wãa nɛn bɔkuɔ pirisɔm sɔɔ mi na wãa Labaari gean sɔ̃ u ka man somi wunɛn ayerɔ.
14 Adama na ɲ̀ kĩ n gãanu ganu ko ma n kun mɔ a wura, kpa wunɛn somiru ta kun sãa tilasi. Na kĩwa ta n sãa wunɛn gɔ̃ru kĩru.
15 À ku tuba yenin saabuwa i ka karana wunɛ ka Onɛsimu saa fiiko kpa a wa a n ka nùn mɔ ka baadommaɔ,
16 n ɲ̀ mɔ nge yoo tɔna, adama tɛ̃ u yoo kera. U kua kĩnasi Kirisi sɔɔ n ku mam ko nɛn mi, adama n weenɛ u n kere mɛ gem gem wunɛn mi, domi u ɲ̀ sãa wunɛn yoo tɔna, u maa sãawa wunɛn kĩnasi Yinni sɔɔ.
17 Yen sɔ̃, à n man garisi wunɛn sɔm kowosi, a nùn dam koosio nge mɛ kaa man dam koosia.
18 U n nun gãanu tora ɲ̀ kun mɛ ù n wunɛn dibu nɛni, n kua nɛn sɔmunu.
19 Wee, na yeni yorumɔ ka nɛn tii tiin nɔma. Nɛ Pɔlu, kon nun ye kpuro kɔsia. Baa nà kun gerua, wunɛn tii a yɛ̃ ma wunɛn wãara nɛn dibu nɛni.
20 Yen sɔ̃na nɛgii, a man durom mɛ kuo Yinnin sɔ̃. A man gɔ̃ru yɛmiasio Kirisi sɔɔ.
21 Na nun tire teni kuammɛ yèn sɔ̃ na wunɛn mɛm nɔɔbu naanɛ sãa, domi na yɛ̃ kam kam kaa ko n kere ye na mam nun kanamɔ.
22 Gãa teena nu tie, a man diru kasuo yèn sɔ̃ na yĩiyɔ Gusunɔ u koo bɛɛn kanaru mwa kpa u man bɛɛ wesia.

Nɔɔ kana tɔbiribu

23 Epafasi, nɛ ka wì sa wãa pirisɔm
dirɔ Kirisi Yesun sɔ̃, u nun tɔbura.
24 Mɛya maa nɛn sɔm kowosibu
Maaku ka Aritaaki ka Demasi ka sere
Luku, ba nun tɔbura.
25 Yinni Yesu Kirisin durom mu n
ka bɛɛ wãa.

TIRE TE BA HEBERUBA KUA

Ba ṅ yɛ̃ wi u tire te yorua. Gaba nɛɛ, Pəluwa u tu yorua yèn sɔ̃ ba Timəten gari mɔ̀ te sɔɔ, wiru 13:23. Ba ko n tu yoruawa bu sere Yerusalɛmun sãa yeru kəsuku, wiru 10:11.

Saa ye ba tire te yorua, Heberu be ba Yesu naanɛ doke ba dam kɛ̃run bukata mə. Domi ben gabu ba wãa sika sɔɔ. Ma ba wuramə ben yellun yãki yãki sɔɔ. Yeniba kpuron sɔ̃na ba tire te yorua bu ka Yuu be sɔ̃əsi ma ben yellun yãki yãki kpuro yi kpa. Yesu Kirisi u yellun wooda kpuro yibia ye u gu. U kua yãku kowo tənwero wi u Yuuban yãku kowo tənwerobu kpuro kere.

Tire te, ta maa sun sɔ̃əmə ma Yesu u Gusunən gəradoba kere ka Məwisi ka Aroni ka Yosue. Mɛya nəə mwɛɛ kpaa te Yesu u sun kua tɛ̃, ya kere ye Gusunə u Məwisi kua. Domi Yesu u na u ka yellugii te yibia kpa u sun yakia ye kpuron kookoosun di.

Tire ten kpunaa

1. Gusunə u ka təmbu gari mɔ̀ saa yellun di, wiru 1:1-3.
2. Yesu u kpuro kere, wiru 1:4n di sere wiru 10:18.
3. Be ba gbia ba Gusunə naanɛ doken seeda, wiru 10:19n di sere wiru 13:19.
4. Domaru ka dam kɛ̃ru, wiru 13:20-25.

Gusunə u gari gerua

win Biin min di

1 Gasə Gusunə u ka bɛsɛn sikadoba gari kua nən dabinu ka swaa dabinu saa win səməbun min di.
2 Adama sanam dãakim mɛni sɔɔ u ka sun gari kua saa win Biin min di. Bii wiya u handunia taka kua, Gusunə u maa nùn gəsa u ka nùn gãanu kpuro nəmu bɛria.
3 Win yiiko ya sɔ̃əsiramə win min di. Bii wi, u sãa Gusunən tii tiin weenasii, u maa baayere kpuro nɛni ka win gari damgii. Ye u təmbu sãrasia ben toranun di u kpa, u da u sina wəllə Gusunə dam kpurogiin nəm geuə.

Gusunən Bii

u Gusunən gəradoba kere

4 Nge mɛ Gusunə u win Bii yĩsiru kã te ta win gəradobaginu kpãaru kere, nge mɛya maa Bii win tii u Gusunən gəradoba kere.
5 Ka gem, Gusunə u ṅ win gəradoban goo sɔ̃əre u nɛɛ,
"Wuna a sãa nɛn Bii.
Gisəra na kua wunɛn tundo."
N ṅ maa mə win gərado goo u ka yã ye u nɛɛ,
"Kon ko win tundo,
u koo maa ko nɛn bii."
6 Adama saa ye u win Bii yeruma gəriə handunia sɔɔ u nɛɛ,
"Gusunən gəradoba kpuro bu yiiro bu nùn sã."
7 Wee ye u gerua win gəradoban sɔ̃. U nɛɛ,
"Gusunə u win gəradoba kuawa nge woo,
ma u win səm kowobu kua nge dɔ̃ə yari."
8 Adama win Biin sɔ̃na u nɛɛ,
"Gusunə, ba wunɛn bandu swĩi sere ka baadommaə.
Gema a ka wunɛn bandu nɛni.
9 A gea kĩ ma a kɔ̃sa tusa.
Yen sɔ̃na Gusunə wi u sãa wunɛn Yinni u nun gəsa.
U maa nun nuku dobu wɛ̃
ye u ka nun aye bɛɛrɛgiru wɛ̃
te ta wunɛn kpaasibuginu kpãaru kere."
10 U maa kpam nɛɛ,
"Yinni, toren di wuna a tem taka kua.
Wunɛn nəma a maa ka wəllu kua.
11 Ye kpuro ya koo doona adama wunɛ kaa n wãa.
Ya koo təkəru ko nge yãnu.
12 Kaa ye kure nge yaberu.
Ya ko ya n maa kəsiməwa nge yãnu.
Adama wunɛ, wuna mi, a ṅ təkəru mɔ̀."
13 Gusunə kun maa win gəradoban goo sɔ̃əre u nɛɛ,
"A sinə nɛn nəm geuə
sere n ka nun wunɛn yibɛrɛba taarea."
14 N n mɛn na, mba wəllun gəradoba ba sãa. Ba sãawa hundeba be ba

Gusunɔ sãamɔ. Bera u ra maa gɔri bu da bu be ba koo faaba wa somi.

2

Faaba ye, ya kpã too

1 Yen sɔ̃, n weenɛ su gari yi sa nua nɛnɛ sim sim kpa su ku ka nim doona.
2 Gari yi wɔllun gɔrado ba ka na, yi yin dam sɔ̃ɔsi sere baawure wi u yi sara ɲ̀ kun mɛ wi u ɲ̀ yi mɛm nɔɔwɛ, u sɛɛyasiabu wa bi u ka weenɛ.
3 N n mɛn na, amɔna sa ko ka kpĩ su sɛɛyasiabu suuri, sà n faaba baka yen bweseru atafiiru kua. Yinnin tii u gbia u faaba yen gari nɔɔsia. Yen biru be ba yi nua ba sun yi sɔ̃ɔwa ba sire ma gema.
4 Saa ye sɔɔra Gusunɔ u ben seeda dam sosi ka yĩrenu ka maamaaki ka sɔm damgii bwese bweseka. U maa kpam tɔmbu Hunde Dɛɛron kɛ̃nu bɔnu kua nge mɛ u kĩ.

Wi u tɔmbu kparamɔ

bu ka faaba wa

5 Geema, n ɲ̀ mɔ wɔllun gɔradobara Gusunɔ u handunia ye ya koo nan dam wɛ̃, yèn gari sa mɔ̀.
6 Adama Gusunɔn gari sɔɔ, goo u gerua u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ, mba tɔnu sãa a n sere ka nùn yaaye.
Wara ra n tɔnu a n sere ka nùn nɔɔrimɔ.
7 A nùn kua u wunɛn gɔradoba kɔmiɛ fiiko.
Ka mɛ, a nùn yiiko ka bɛɛrɛ wɛ̃ nge sunɔ.
8 A nùn kua wirugii taka koora kpuron wɔllɔ."
Sanam mɛ Gusunɔ u tɔnu dam wɛ̃ gãanu kpuron wɔllɔ, gãanu sari ni u ɲ̀ deri nu nùn wiru kpĩiya. Adama sa ɲ̀ gina wa ma gãa ni kpuro nu nùn wiru kpĩiyɛ.
9 Ka mɛ sa Yesu wa. Saa fiiko sɔɔ ba nùn kua wi u ɲ̀ Gusunɔn gɔradoba tura, kpa u ka gbi tɔmbu kpuron sɔ̃ Gusunɔn durom saabu. Tɛ̃, sa nùn waamɔ ka win yiiko ka bɛɛrɛ nge sunɔ, win gɔɔ wi u gun sɔ̃.
10 Ka gem, n weenɛ Gusunɔ wi u kpuro taka kua ma ya wãa win sɔ̃, u Yesu ko tɔn giro nɔni swãaru sɔɔ, kpa u ka tɔn dabinu ko win bibu be ba koo win yiiko bɔnu ko. Domi Yesu wiya u bu kparamɔ bu ka faaba wa.
11 Yesu wi u tɔmbu sãrasiamɔ ben toranun di, wi ka be ba sãre ba kua tundo turon bibu. Yen sɔ̃na sekura kun nùn mɔ̀ u ka bu soku wigibu
12 sanam mɛ u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ, kon nɛgibu wunɛn gari sɔ̃.
Kon nun siara ka womusu mi ba mɛnnɛ."
13 U maa kpam nɛɛ,
"Kon nɛn naanɛ doke Gusunɔ sɔɔ."
Yen biru kpam u nɛɛ,
"Nɛ wee ka bii be Gusunɔ u man kã."
14 Nge mɛ bii be, ba wasi mɔ ka yɛm, Yesu win tii u kua nge be. U kua mɛ kpa u ka gbi. Win gɔɔ wi, u Yibirisi kpeerasia ye ya raa gɔɔn dam nɛni.
15 Kpa u maa ka bu yakia be ba sãa nge yobu ben wãaru kpuro sɔɔ gɔɔn bɛrum sɔ̃.
16 Ka gem, n ɲ̀ mɔ win gɔradobara u somiru na, Aburahamun biba u somiru na.
17 Yen sɔ̃na u ɲ̀ koo ko u kun ka win wɔnɔbu weenɛ kpuro sɔɔ, kpa u ka ko ben yãku kowo tɔnwero wi u wɔnwɔndu ka naanɛ mɔ Gusunɔn sɔmburu sɔɔ, kpa u ka tɔmbun torarun yãkuru ko.
18 Tɛ̃, u koo kpĩ u bu somi be ba wãa kɔkiribu sɔɔ yèn sɔ̃ win tii u nɔni swãaru wa kɔkiribu sɔɔ.

3

Yesu u Mɔwisi bɛɛrɛ kere

1 Yen sɔ̃ nɛgibu, bɛɛ be Gusunɔ u soka i ka ko wigibu, i de i n Yesu mɛɛra wi Gusunɔ u gɔrima u ka ko yãku kowo tɔnwero wìn seeda sa dimɔ.
2 Wiya u ka Gusunɔ turo yɔ̃ra wi u nùn gɔsa sɔmbu ten saabu nge mɛ Mɔwisi u kua win sɔmburu sɔɔ Gusunɔn yɛnugibu kpuron suunu sɔɔ.
3 Wi u yɛnu kua u bɛɛrɛ mɔ u kere yɛnu gen tii. Nge mɛya Yesu u ka bɛɛrɛ baka nɛ ye ya Mɔwisigia kere.
4 Geema, yɛnu baagere ga gen yɛ̃ro mɔ, adama Gusunɔwa u sãa kpuron yɛ̃ro.

5 Məwisi u kua səm kowo naanɛgii
Gusunən yɛnugibu kpuron suunu səə
u ka garin seeda di yi Gusunə u koo ra
gere.
6 Adama Kirisi u sãa Bii naanɛgii wi
Gusunə u kua win yɛnu yɛ̃ro. Bɛsɛra sa
sãa win yɛnugibu sà n yĩiyəbu mə sere
ka nərə ka toro sindu ka naanɛ.

Wɛ̃ra te Gusunə u wigibu
wɛ̃ɛmə

7 Yen sõna nge mɛ Hunde Dɛɛro u
gerua,
"I n Gusunən nəə nəəmə gisə,
8 i ku de bɛɛn gõrusu bəbia
nge mɛ bɛɛn baababa ba kua
dəma te ba Gusunə seesi
ka sanam mɛ ba win laakari mɛɛra
gbaburu səə.
9 Miya ba man wɛ̃ɛra ka laakari
mɛɛribu.
Ba maa wa ye na kua sere wõə weeru.
10 Yen sõna na ka tən be məru kua.
Ma na nɛɛ, baadommawa ba toramə
ben bwisikunu səə.
Ba ɲ̀ nɛn swɛɛ tuba.
11 Na məru kua ma na bõrua na nɛɛ,
ba ɲ̀ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na wɛ̃re."
12 Yen sõ nɛgibu, i tii laakari koowo,
i ku de bɛɛn goo u n gõru kõsu mə ge
ga ɲ̀ naanɛ doke, ge ga koo nùn biru
wurasia Gusunə, Yinni wason min di.
13 Adama i n dam kɛ̃ɛnamə
baadomma saa yè səə ba mò gisə, kpa
bɛɛn goo u ku de toraru tu win nəni
wõke tu win gõru bəbiasia.
14 Geema, sa kua be ba gbinnɛ ka
Kirisi sà n toro sindu mə sere ka nərə
te sa mə toren di.
15 Nge mɛ Gusunən gari gerumə,
"I n Gusunən nəə nəəmə gisə,
i ku de bɛɛn gõrusu bəbia
nge mɛ bɛɛn baababa ba kua
dəma te ba nùn seesi."
16 Berà be ba Gusunən nəə nua ma ba
nùn seesi. Beya be Məwisi u kpara
kpuro saa Egibitin di.
17 Berà Gusunə u ka məru mò sere wõə
weeru. Beya be ba tora ma ba gbisuka
gbaburu səə.
18 Sanam mɛ Gusunə u bõrua u nɛɛ, "ba
ɲ̀ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na wɛ̃re,"
berà u ka yã ma n kun mə be ba ɲ̀ nùn
mɛm nəəwɛ.
19 Nge mɛya sa wa ma ba ɲ̀ kpĩa ba due
wɛ̃ra yee te səə yèn sõ ba ɲ̀ naanɛ doke.

4

1 Gusunə u sun nəə mwɛɛru kua u
nɛɛ, sa ko kpĩ su du mi sa ko wɛ̃ra ka
wi sannu. N n mɛn na, su laakari ko,
kpa bɛɛn goo u ku raa deemɛ u wɛ̃ra
yee te bia.
2 Domi ba sun Labaari gea waasu
kua nge mɛ ba bu kua be ba gasə wãa
gbaburu səə. Ba gari yi nua, adama yi
ɲ̀ bu arufaani gaa kue domi sanam mɛ
ba yi nua, ba ɲ̀ yi naanɛ doke.
3 Bɛsɛ be sa naanɛ doke, sa ko du
wɛ̃ra yee te səə tèn sõ Gusunə u nɛɛ,
"Na məru kua ma na bõrua na nɛɛ, ba
ɲ̀ sisi bu ka
man wɛ̃ra mi na wɛ̃re."
U gari yi gerua baa mɛ win səmbura
kpa saa mìn di u handunia taka kua.
4 Ka geema, gam gum Gusunən gari səə
ba sõə nəəba yirusen gari gerua ba nɛɛ,
"Gusunə u win səmburu kpuro deri u
wɛ̃ra sõə nəəba yiruse."
5 Ma Gusunə u kpam gari tee yi gerua
u nɛɛ, "Ba ɲ̀ sisi bu ka man wɛ̃ra mi na
wɛ̃re."
6 Be ba gbia ba Labaari gea ye nua ba
ɲ̀ due wɛ̃ra yee te səə yèn sõ ba ɲ̀ mɛm
nua. N n mɛn na, ayera wãa gina gabu
bu ka du te səə.
7 Yen sõna Gusunə u kpam tõru yii te u
soka gisə. Wõə dabinun biru u ten gari
gerua saa Dafidin min di, nge mɛ sa wa
kə. U nɛɛ,
"I n Gusunən nəə nəəmə gisə,
i ku de bɛɛn gõrusu bəbia."
8 Geema, Yosue ù n daa tən be kpara
u ka dua wɛ̃ra yee te səə, Gusunə u ɲ̀
daa maa tõru garun gari mò.
9 N n mɛn na, wɛ̃ra te ta ka Gusunən
sõə nəəba yirusegiru weenɛ, ta wãa
Gusunən təmbun sõ.
10 Domi wi u dua Gusunən wɛ̃ra
yerə u win səmburu deriwa nge mɛ
Gusunə u wigiru deri.
11 N n mɛn na, su hania ko su ka du
wɛ̃ra yee te səə, kpa goo u ku ko mɛm
nəə sarirugii nge tən be, kpa u kam ko.
12 Domi Gusunən gari yi wasi yi maa
dam mə. Yi nəə do n kere takobi ye ba
dɛ̃ɛra biru ka wuswaa. Yi dam mə yi

ka tənun gɔ̃ru ka win hunde səku ka maa win gbinnu sere yu kpɛ̃ɛru girari. Yi tənun gɔ̃run kĩru ka gen bwisikunu sirimə.
13 Gãanu sari ni nu Gusunə berue win taka koora səə. Kpuro ya wukiarewa ya yii win wuswaaə. Wiya bɛsɛ kpuro sa ko maa bɛsɛn wãaru tusia.

Yesu,

yãku kowo tənwero boko

14 Ka geema sa yãku kowo tənwero boko mə wi u tura sere Gusunən mi, wiya Yesu Gusunən Bii. N n mɛn na, su yɔ̃ra dim dim bɛsɛn seeda ye sa di səə.
15 Domi sa yãku kowo tənwero mə wi u koo kpĩ u ka sun duura bɛsɛn dam sariru səə yèn sɔ̃ ba nùn kəkura gãanu kpuro səə nge bɛsɛ, adama u ǹ durum koore.
16 N n mɛn na, su Gusunə duromgiin sina turaru susi ka toro sindu kpa su ka wənwəndu wa ka durom mɛ mu koo sun somi saa ye sa mɛn bukata mə.

5

1 Yãku kowo tənwero baawure wi ba gəsa təmbun suunu səən di, ba nùn yiiwa u ka Gusunə sã ben sɔ̃. U ra Gusunə ben kɛ̃nu wɛ̃ kpa u yãkunu ko ben toranun sɔ̃.
2 U koo kpĩ u suuru ko ka yɛ̃ru sarirugibu ka be ba swaa sare yèn sɔ̃ win tii u dam biare.
3 Yen sɔ̃na maa, u ǹ koo ko u kun yãkunu kue win tiin toranun sɔ̃ nge mɛ u mɔ̀ təmbuginun sɔ̃.
4 Goo kun kpɛ̃ u tii yãku kowo tənwerorun bɛɛrɛ wɛ̃. Gusunəwa u ra tənu gəsi u wɛ̃ nge mɛ u Aroni kua.
5 Nge mɛya Kirisi kun tii yãku kowo tənwerorun yiiko wɛ̃. Gusunəwa u nùn ye wɛ̃ wi u nɛɛ,
"Wuna nɛn Bii.
Gisəra na kua wunɛn tundo."
6 Gam gum maa u kpam gerua u nɛɛ,
"Wuna kaa ko yãku kowo ka baadommaə
nge Mɛɛkisidɛki."
7 Yesun handunian wãaru səə u Gusunə kana wi u koo kpĩ u nùn wəra gəən nəman di. U maa nùn suuru kana ka wuri bɛkɛ ka yĩresu. Ma Gusunə u nùn swaa daki win wii kpĩibun sɔ̃.
8 Baa mɛ u sãa Gusunən Bii, u mɛm nəəbu gia nəni swãa te u wan sɔ̃.
9 Ye u yiba u kpa, u ka faaba na ye ya ku ra kpe, be kpuron sɔ̃ be ba nùn mɛm nəəwa.
10 Ma Gusunə u nùn kua yãku kowo tənwero nge Mɛɛkisidɛki.

Naanɛ doke deribun kirə

11 Gãa dabinu wãa ni sa ko kpĩ su gere gari yin sɔ̃, adama ya sɛ̃ n ka bɛɛ yi tubusia domi i kua be gari ku ra yeeri fuuku.
12 Saa ya tura i ka ko keu koosiobu. Ka mɛ, i gina goon bukata mə wi u koo bɛɛ Gusunən garin torubu sɔ̃əsi. Bɛɛ be n weenɛ i n dĩa dəki dimə, i kpam bəm bukata mə.
13 Wi u bəm nərumə kpuro biiwa, u ǹ Gusunən gari geen dəənɛ mə.
14 Adama dĩa dəki sãawa guro gurobun dĩanu be ba gea ka kɔ̃san wunanabu gia yèn sɔ̃ ba yen dəənɛ mə.

6

1 N n mɛn na, su Kirisin garin torubu deri kpa su da wuswaaə su ka ko tən yebunu. Su ku maa gari yin kpɛɛkpɛɛku sura, gera gɔ̃ru gəsiabu kookoo kamgisun di ka naanɛ dokebu Gusunə səə,
2 ka wasi dɛɛrasiabun woronu ka nəman səndibu yãkurun wəllə ka gəribun seebun gari ka sian siribu.
3 Wuswaa daa biya sa ko hania ko Gusunə ù n wura.
4 N n ben sɔ̃n na, be ba raa yam wa Gusunən gari səə, ma ba win kɛ̃nu denda, ma ba bənu wa Hunde Dɛɛro səə,
5 ma ba wa ma Gusunən gari wã, ma ba sian wãarun dam gia,
6 yen biru bà n biru kisi ba naanɛ dokebu deri mam mam, n ǹ maa koorə bu bu gɔ̃ru gəsiasia. Domi ba kpam Gusunən Bii kpareməwa ben tii dãa bunanarə ma ba nùn sekuru dokemə batuma səə.
7 Sanam mɛ tem mu guri nim nərumə kiri kiri ma mu dĩanu kpi-isiamə ni nu koo mɛn yɛ̃robu arufaani kua, Gusunə u ra mu domaru kuewa.

8 Adama mù n sãki ka awĩi kpiimɔ
mu ɲ garu koorɔ. N n sosi Gusunɔ u
koo mu bɔ̃rusi, amɛn biru kpa mu dɔ̃ɔ
mwaara.
9 Adama kĩnasibu, baa sà n gari yin
bweseru gerumɔ, sa bɛɛ naanɛ sãa sa
yĩiyɔ ma i ko n wãa faaban swaa sɔɔ.
10 Gusunɔ u sãawa gemgii, u ɲ bɛɛn
sɔmburu duarimɔ ka kĩi te i sɔ̃ɔsi win
yĩsirun sɔ̃, sanam mɛ i wigibu nɔɔri nge
mɛ i bu nɔɔrimɔ tɛ̃.
11 Ka mɛ, sa kĩ bɛɛn baawure u n
hania ye mɔ sere ka nɔrɔ, kpa ye i yĩiyɔ
yu ka koora mam mam.
12 Sa ɲ kĩ i ko nge be ba tɛmanabu
kpana, adama i bu saario be ba naanɛ
doke ma ba tɛmana ba ka tubi dimɔ ye
Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua.

Gusunɔn nɔɔ mwɛɛ te ta ɲ sika mɔ

13 Sanam mɛ Gusunɔ u Aburahamu
nɔɔ mwɛɛru kua, ka yen bɔ̃ri sanna. U
bɔ̃rua ka win tiin yĩsiru yèn sɔ̃ goo sari
wi u maa nùn kere wìn yĩsiru u koo ka
bɔ̃re.
14 U nɛɛ, kon nun domaru kua ka
gem, kon de wunɛn bweseru tu dabia.
15 Nge mɛya Aburahamu u tɛmana,
ma u wa yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u
nùn kua.
16 Tɔmbu bà n bɔ̃rumɔ ba ra bɔ̃rewa
ka wi u bu keren yĩsiru, kpa bɔ̃ri yi, yi
ben gari sire kpa yi sikirinɔsu kpuro
kpeesia.
17 Nge mɛya Gusunɔ u kĩa u be ba
koo kɛ̃ru mwa te u bu nɔɔ mwɛɛru kua
sɔ̃ɔsi kpasasa ma win gari kun kɔbiarɔ.
Yen sɔ̃na u nɔɔ mwɛɛru kua u sire ka
bɔ̃ri.
18 N n mɛn na, gari yiru wãa yi yi ɲ
kɔsirɔ, yì sɔɔ Gusunɔ kun kpɛ̃ u weesu
ko. Yiya yi sun dam kãa gem gem bɛsɛ
be sa kuku yeru kasu, kpa su ka wa su
mwa ye sa yĩiyɔ ba sun yiiye.
19 Yĩiyɔ bi, bu bɛsɛn gɔ̃ru nɛni sim
sim nge goo nimkuun marutia gu ku
ka kɔ̃ɔra. Bu dam mɔ, bu ɲ sika mɔ,
ma bu dua sere Gusunɔn wãa yerun
suunu sɔɔ.
20 Miya Yesu u gbia u dua bɛsɛn
sɔ̃ u kua yãku kowo tɔnwero ka
baadommaɔ nge Mɛɛkisidɛki.

7

Mɛɛkisidɛki u sãa sunɔ ka maa yãku kowo

1 Mɛɛkisidɛki wi, u sãawa Salɛmun
sunɔ ka Wɔrukoon yãku kowo. Ye
Aburahamu u sinambu tabu diima u
wee, yera Mɛɛkisidɛki nùn sennɔ da u
nùn domaru kua.
2 Aburahamu u ye u waama bɔnu
kua ma u wɔkuru baateren wɔllɔ tia
tia sua u nùn wɛ̃. Gbiikaa win yĩsirun
tubusiana sunɔ gemgii. Yen biru u sãa
Salɛmun sunɔ, yen tubusiana alafian
sunɔ.
3 Goo kun win tundo ka win mɛro
ka win sikado goo yɛ̃. Ba ɲ win
marubu ka win gɔɔn gari koore. U
ka Gusunɔn Bii weenɛ, u sãawa yãku
kowo ka baadommaɔ.
4 I mɛɛrio nge mɛ durɔ win kpãara
nɛ. Domi Aburahamu bɛsɛn sikado
boko u gãa gee ni u tabu diima u ka
wee bɔnu kua, ma u wɔkuru baateren
wɔllɔ tia tia sua u nùn wɛ̃.
5 Wooda ya Lefin bibu be ba sãa
yãku kowobu yiire bu de Isireliba
bu ben mɔru kpuro bɔnu ko, kpa bu
wɔkuru baateren wɔllɔ tia tia sua bu
bu wɛ̃. Be ba bu bɔnu ye wɛ̃ɛmɔ ba sãa
ben dusibu, ben tii maa Aburahamun
biba.
6 Adama Mɛɛkisidɛki u ɲ yara Lefin
bweserun di. Ka mɛ, Aburahamu u
nùn bɔnu ye wɛ̃. Yen biru Mɛɛkisidɛki
u nùn domaru kua, wi, wi Gusunɔ u
nɔɔ mwɛɛ ni kua.
7 Sika gaa sari, wi u bo wiya u ra
yãkabu domaru kue.
8 Lefin bibu, be ba wɔkuru baateren
wɔllɔ tia tia mwaamɔ ba sãa be ba ra
gbi, adama Mɛɛkisidɛki, wi, u sãa wi u
ɲ gbimɔ nge mɛ Gusunɔn gari gerua.
9 Tɛ̃, su gere ma sanam mɛ
Aburahamu u nùn bɔnu ye wɛ̃, Lefi
wìn biba bɔnu mwaamɔ u maa bɔnu
ye wɛ̃ win tii saa Aburahamun min di.
10 Domi baa mɛ ba ɲ gina nùn mara
sanam mɛ, u wãa win baaban wasi sɔɔ
ye u ka Mɛɛkisidɛki yinna.
11 Wooda ye Gusunɔ u Isireliba wɛ̃
yera yãku kowo Lefigiba ka sɔmburu
mɔ̀. Tɛ̃, yãku kowo be, bà n sɔmburu
kua te ta yiba, n ɲ tilasi yãku kowo
tuko goo u kpam na wi u sãa nge

Mɛɛkisidɛki wi u ɲ̀ sãa Aronin bweseru.
12 Domi bà n yãku kowobun bweseru kɔsa tilasi bu maa wooda kɔsi.
13 Geema bɛsɛn Yinni wi gari yi, yi ka yã, u sãawa bweseru garugii tèn tɔmba kun yãku kobun sɔmburu koore.
14 Domi sa yɛ̃ ma ba nùn marawa Yudan bweseru sɔɔ. Mɔwisi kun maa bwese ten gari gerua yãku kowobun gari sɔɔ.

Yãku kowo goo

wi u sãa nge Mɛɛkisidɛki

15 Gari gɛɛ wee yi yi ye kpuro bururasiamɔ. Yãku kowo tuko goo yara wi u sãa nge Mɛɛkisidɛki.
16 Ba ɲ̀ nùn kue yãku kowo marumarurun di ma n kun mɔ ka wãaru te ta ku ra kpen dam.
17 Ka geema, Gusunɔn gari gerua win sɔ̃ yi nɛɛ,
"Wuna kaa ko yãku kowo ka baadommaɔ
nge Mɛɛkisidɛki."
18 Nge mɛya ba ka wooda gura go yèn sɔ̃ ya ɲ̀ dam mɔ ya ɲ̀ maa arufaani mɔ.
19 Geema, Mɔwisin wooda ya ɲ̀ gãanu ganu yibie. Adama tɛ̃, sa swaa gea mɔ yèn min di sa ko Gusunɔ susi.
20 Yen biru Gusunɔ u bɔ̃rua. Beɔnɔ ba kua yãku kowobu n ɲ̀ ka bɔ̃ri.
21 Adama wi u Yesu kua yãku kowo u ye kuawa ka bɔ̃ri u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ u bɔ̃rua.
U ɲ̀ maa win gari seeyamɔ.
U nɛɛ, kaa ko yãku kowo ka baadommaɔ."
22 Yen sɔ̃na Yesu ka sun nɔɔ mwɛɛru naawa te ta buram bo.
23 Mi Yesun gari ka yãku kowo ben gari yi kpam wunana wee. Yãku kowo be, ba dabia yèn sɔ̃ gɔɔ ku ra wure ba n wãa sɔmbu te sɔɔ ka baadomma,
24 adama Yesu u ko n wãawa ka baadommaɔ. Ba ɲ̀ maa win yãku kowo sɔmburu suamɔ bu goo wɛ̃.
25 Yen sɔ̃na u koo kpĩ u bu faaba ko tɛ̃n di ka baadommaɔ be ba Gusunɔ susimɔ win min di, domi u wãawa u ka Gusunɔ suuru kana ben sɔ̃.
26 N n mɛn na, Yesu sãawa yãku kowo tɔnwero wìn bukata sa mɔ. U Gusunɔ wɛ̃re, u dɛɛre, u ɲ̀ durum koore. Wi ka durumgibu ba wunanɛ. Ba nùn sua ba ka da sere wɔllɔ.
27 U ɲ̀ sãa nge yãku kowo tɔnwero beɔnɔ. U ɲ̀ baadomman yãku kobun bukata mɔ, gbiikaa win tiin toranun sɔ̃ ka sere gabuginu. U yãku teeru kua te ta tura sere ka baadommaɔ sanam mɛ u ka win tii abɔru kua.
28 Mɔwisin wooda ya dam sarirugibu kua yãku kowo tɔnwerobu. Adama Gusunɔn gari yi u kua ka bɔ̃ri, yi yi na woodan biru, yi Bii wi u yiba ka baadommaɔ kua yãku kowo tɔnwero.

8

Yesu

bɛsɛn yãku kowo tɔnwero

1 Tɛ̃ gari yin wiru wee. Bɛsɛ sa yãku kowo tɔnwero win bweseru mɔ wi u sɔ̃ wɔllɔ Gusunɔ dam kpurogiin sina turarun nɔm geuɔ.
2 U yãku kowo tɔnwerorun sɔmburu mɔ̀ aye dɛɛraru sɔɔ te ta sãa Gusunɔn wãa yerun tii tii, te Yinni u kua, n ɲ̀ mɔ tɔnu.
3 Ba ra yãku kowo tɔnwero gɔsiwa u ka Gusunɔ kɛ̃nu wɛ̃ kpa u yãkunu ko. N n mɛn na, bɛsɛn yãku kowo tɔnweron tii u ko n gãanu mɔwa ni u koo ka yãkuru ko.
4 U n wãa handunia sɔɔ, u ɲ̀ ko n mam sãa yãku kowo domi yãku kowoba wãa be ba ra yãkuru ko nge mɛ Mɔwisin wooda ya yiiremɔ.
5 Yãku kowo ben sɔmburu ta sãa te ta wãa wɔllɔn weenasiru tɔna ka ten yaayaasu, nge mɛ Gusunɔ u Mɔwisi sɔ̃ɔwa sanam mɛ u kĩ u kuu bekurugiru ko, u nɛɛ, "A de a kuu te ko ta n sãa nge te na nun sɔ̃ɔsi guuru wɔllɔ."
6 Adama tɛ̃ ba Yesu sɔmburu nɔmu sɔndia te ta begiru bɛɛrɛ kere, domi u sãa arukawani ye ya bɛɛrɛ bon swaa sɔmɔ. Ba arukawani ye bɔkuawa ka nɔɔ mwɛɛ ni nu bɛɛrɛ bo.
7 Arukawani gbiikaa yà kun serere mɔ, n ɲ̀ maa koorɔ gaa yu ye kɔsire ko.
8 Adama Gusunɔ u win tɔmbu gerusimɔ ye u nɛɛ,
"Yinni Gusunɔ u nɛɛ, tɔ̃nu ganu sisi

nì sɔɔ kon ka Isireliba ka Yudaba
arukawani kpaa bɔke.
9 Adama ya ɩ̀ ko n sãa yèn bweseru na
raa ka ben baababa bɔkua
dɔma te na bu nɔmu nɛnua na yara
Egibitin tem di.
Ba ɩ̀ ka nɛn arukawani ye yɔ̃re ye na
ka bu bɔkua.
Yen sɔ̃na na bu atafiiru kua.
Yeya Yinni Gusunɔ u gerua.
10 U kpam nɛɛ, arukawani kpaa ye
wee,
ye kon ka Isireliba bɔke amɛn biru.
Kon nɛn wooda doke ben bwisikunu
sɔɔ.
Kon ye yorusi ben gɔ̃rusɔ.
Kon ko ben Yinni kpa bu ko nɛn
tɔmbu.
11 Goo sari be sɔɔ wi u koo win wuugii
ɩ̀ kun mɛ win temgii keu sɔ̃ɔsi
u nɛɛ,
u Yinni Gusunɔ gio.
Domi be kpurowa ba ko n man yɛ̃
saa bii piimunun di sere ka bukurobɔ.
12 Kon bu ben toranu suuru kua.
Na ɩ̀ maa ben toranu yaayamɔ.”
13 Sanam mɛ Gusunɔ u arukawani
kpaan gari mɔ̀, ya geruawa u gbiikaa
kua gura. Ye ya maa sãa gura ya tɔkɔ
mɔ̀ ya doonɔ.

9

Sãa temkiru ka wɔrukiru

1 Arukawani gbiikaa ya sãarun
wooda mɔ ka maa sãa yeru handunia
sɔɔ.
2 Ba kuu bekurugiru gira. Ten
adɛrɔwa ba soka dii dɛɛraru. Miya fi-
tila ga wãa ka tabulu ka Yinni Gusunɔn
pɛ̃ɛ.
3 Ta maa dii sɔɔ mɔ ge ba kua ka beku
kareru. Geya ba soka dii te ta dɛɛre
gem gem.
4 Miya kpakorora wãa te ba wura
pote tèn wɔllɔ ba ra turare dɔ̃ɔ doke.
Miya maa woodan kpakorora wãa te
ba maa wura pote. Kpakoro te sɔɔ,
weke wuragira wãa, mi ba manna
doke ka Aronin dɛka ye ya kpara ka
kpee bɛsi mi ba woodan gari yorusi.
5 Kpakoro ten wɔlloɔwa wɔllun
kɔ̃sobun weenasiba wãa be ba
Gusunɔn yiikon girima sɔ̃ɔsimɔ. Ben
kasa ya dɛriare ya wukiri mi ba ra
yãku yɛm yɛ̃ke toranun sɔ̃. Adama sa
ɩ̀ kpɛ̃ su gãa ni kpuron gari saari tɛ̃.
6 Tɛ̃, bà n ye kpuro yi yi nge mɛ, yera
yãku kowobu ba ra du adɛrɔ ge sɔɔ bu
ben sãarun sɔmburu ko.
7 Adama yãku kowo tɔnwero wi
turowa u ra du dii sɔɔ ge sɔɔ, wɔ̃ɔ ka
wɔ̃ɔ nɔn teeru ka yãku yɛm mɛ u ra
Gusunɔ tusie win tiin toranun sɔ̃ ka
maa tɔmbuginu ni ba kua yɛ̃ru sariru
sɔɔ.
8 Nge mɛya Hunde Dɛɛro u sɔ̃ɔsimɔ
ma swaa ye ya dɔɔ dii te ta dɛɛre gem
gem sɔɔ ya ɩ̀ gina kɛniare saa yè sɔɔ
adɛrɔ ge, ga wãa,
9 domi ga sãawa saa yen weenasia.
Ya gerumɔ ma kɛ̃nu ka yãku ni ba
Gusunɔ kuammɛ, nu ɩ̀ kpɛ̃ nu tɔnu wi
u sãa te mɔ̀n gɔ̃ru dɛɛrasia mam mam.
10 Domi ya sãawa wasi tɔnan wooda
ye ya ka dim ka nɔrubu ka wasin
dɛɛrasiabun woronu yã. Ba wooda ye
yi sere kpaa yu ka na.
11 Adama Kirisi nawa u n ka sãa gãa
gee ni nu wãa tɛ̃n yãku kowo tɔnwero.
U dua kuru garun min di te ta kpãaru
bo ma ta buram bo. N ɩ̀ mɔ tɔmbu ba
tu kua. Ta ɩ̀ wãa handunia ye sɔɔ.
12 Ye Kirisi u dua nɔn teeru ten dii
te ta dɛɛre gem gem sɔɔ ya tura sere ka
baadommaɔ. U ɩ̀ due ka bonu ka naa
binun yɛm. Win tii tiin yɛma u ka dua,
ma u sun yakia sere ka baadommaɔ.
13 Ba ra bonu ka naa kinɛnun yɛm
ka naa ye ba dɔ̃ɔ mɛnin torom yɛ̃ke
tɔmbu sɔɔ be ba ɩ̀ dɛɛre bu ka dɛɛra
woodan nɔni sɔɔ.
14 N n mɛn na, amɔna Kirisin yɛm
arufaani ko n nɛ. Domi Gusunɔn
Hunde wi u ku ra kpen saabuwa u tii
Gusunɔ wɛ̃ nge yãku te ta ɩ̀ bau mɔ.
Win yɛma mu koo bɛsɛn gɔ̃ru dɛɛrasia
saa sɔm kamginun di kpa su ka kpĩ su
Gusunɔ, Yinni waso sã.
15 Yen sɔ̃na Kirisi u sãa nɔɔ mwɛɛ
kpaarun swaa sɔmɔ. Win min diya
be Gusunɔ u soka ba gãa ni nu ku
ra kpe tubi dimɔ ni Gusunɔ u bu nɔɔ
mwɛɛru kua. Ba koo kpĩ mɛ, yèn sɔ̃
gɔɔn gari dua sɔɔ, wi u tɔmbu yakiamɔ
ben toranun di ni ba kua nɔɔ mwɛɛ
gururun saa sɔɔ.
16 Domi nɔɔ mwɛɛ ten bweseru tu ka
koora tilasi wi u tu kua u gbi.

17 Geema, nɔɔ mwɛɛ ten bweseru ta
ɲ arufaani mɔ ma n kun mɔ wi u tu kua
u gu. Ta ɲ dam gam mɔ saa ye yɛ̃ro u
wasi.
18 Yen sɔ̃na nɔɔ mwɛɛ gbiikiru ta ɲ
yibiare sanam mɛ ba ɲ yɛm yɛ̃ke.
19 Gbiikaa Mɔwisi u tɔmbu kpuro
wooda baayere nɔɔsia nge mɛ Gusunɔ
u yi. Yen biru u naa binu ka bonun
yɛm sua ka nim, u yãa san swãasu
ka isɔpun kikisu kpɛ̃ɛ, ma u woodan
tireru ka tɔmbu kpuro yɛm mɛ yɛ̃ke.
20 Ma u nɛɛ, yeniwa yɛm mɛ mu
woodan gari sire ye Gusunɔ u wɛ̃ bɛɛn
sɔ̃.
21 Mɔwisi u maa kuu bekurugii te ka
gãanu kpuro ni ba ra ka sãaru ko yɛm
yɛ̃ke.
22 Woodan komaru sɔɔ yɛma mu ra
gãa dabinu dɛɛrasie. Toranu kun maa
suuru waarɔ ma n kun mɔ ba yɛm
yɛ̃ka.

Kirisin yãkura

durum wɔkamɔ

23 N weenɛ bu wɔllun gãanun
weenasii ni dɛɛrasia nge mɛ. Adama
wɔllun gãanun tii nu yãkunun bukata
mɔ ni nu bɛɛrɛ kere.
24 Domi Kirisi u ɲ due dii dɛɛraru
sɔɔ te tɔnu kua, te ta sãa Gusunɔn
wãa yerun weenasiru. U duawa sere
wɔllun tii tii sɔɔ u n ka yɔ̃ tɛ̃ Gusunɔn
wuswaaɔ bɛsɛn sɔ̃.
25 Yuuban yãku kowo tɔnwero u ra
du wɔ̃ɔ ka wɔ̃ɔ dii te ta dɛɛre gem gem
sɔɔ ka yɛm mɛ mu ɲ sãa win tiigim.
Adama Kirisi u ɲ due u ka tii abɔru ko
nɔn dabiru.
26 U n kua mɛ, u koo raa nɔni sɔ̃ɔra
nɔn dabinu saa toren di. Adama u dua
tɛ̃ nɔn teeru sanam dãakim mɛni sɔɔ u
ka toraru wuna sanam mɛ u ka tii wɛ̃
nge abɔru.
27 Nge mɛ Gusunɔ u baawure bure u
gbi nɔn teeru u sere nùn siri,
28 nge mɛya Kirisi u tii wɛ̃ nɔn teeru
nge abɔru u ka tɔn dabinun toranu
sɔbe. U koo maa kurama nɔn mɛɛruse,
n ɲ mɔ u ka toranu sɔbe, adama u ka
bu faaba kowa be ba nùn mara.

10

1 Yuuban wooda ya ɲ gãa gee ni
nu wãa tɛ̃n gari tubusie sãa sãa, ya
sãawa nin yaayaasu. Yen sɔ̃na ya ɲ
kpɛ̃ yu ka yãku tee ni ba ra ko wɔ̃ɔ ka
wɔ̃ɔ tɔmbu dɛɛrasia mam mam be ba
Gusunɔ susimɔ ka ni.
2 Tɔn be ba Gusunɔ sãamɔ nge mɛn
bweseru, bà n daa dɛɛra mam mam
ben toranun di, ben gɔ̃ru ga ɲ koo raa
maa bu taarɛ wɛ̃, yãkunu kun ko n daa
maa wãa.
3 Adama yãku ni, nu sãawa ni nu
koo tɔmbu ben toranu yaayasia wɔ̃ɔ ka
wɔ̃ɔ.
4 Domi naa kinɛnu ka bonun yɛm
mu ɲ kpɛ̃ mu toranu wuna.
5 Yen sɔ̃na, sanam mɛ Kirisi u kĩ u na
handunia sɔɔ, u Gusunɔ sɔ̃ɔwa u nɛɛ,
“A ɲ yãkuru kĩ ɲ kun mɛ kɛ̃ru.
Yen sɔ̃na a man wasi kua.
6 A ɲ nuku dobu mɔ yãku dɔ̃ɔ
mwaararuginu ɲ kun mɛ
torarun yãkunun sɔ̃.
7 Ma na nɛɛ, nɛ wee Gusunɔ,
na sisi n ka wunɛn kĩru ko
nge mɛ ba nɛn gari yorua woodan
tireru sɔɔ.”
8 Gbiikaa u gerua u nɛɛ, “A ɲ yãkuru
kĩ ɲ kun mɛ kɛ̃ru, ɲ kun mɛ yãku
dɔ̃ɔ mwaararugiru, ɲ kun mɛ torarun
yãkuru. A ɲ maa nuku dobu mɔ ni
sɔɔ.” Ka mɛ, ba ni mɔ̀ nge mɛ wooda
ya yiire.
9 Yen biru u nɛɛ, “Nɛ wee na sisi n ka
wunɛn kĩru ko.” Nge mɛya u ka sãa
gururu kpeerasia ma u kpaaru kɔsire
kua.
10 Yesu Kirisi u Gusunɔn kĩi te kua,
yen sɔ̃na sa dɛɛra bɛsɛn toranun di ka
abɔ te u kua ka win wasi nɔn teeru.
11 Tɔ̃ru baatere yãku kowo baawure
ra n yɔ̃wa u ka win sɔmburu ko. Yãku
tee niya u ra n mɔ̀ baa mɛ nu ɲ kpɛ̃ nu
toranu wuna.
12 Adama yãku teera Kirisi u
kua toranun sɔ̃ te ta tura sere ka
baadommaɔ. Yen biru u da u sina
Gusunɔn nɔm geuɔ,
13 u n ka mara sere Gusunɔ u ka win
yibɛrɛba sura bu ko win naa sɔnditiru.
14 Domi ka abɔ teera u bu dɛɛrasia
mam mam sere ka baadommaɔ be
Gusunɔ u kua wigibu.
15 Hunde Dɛɛro u maa sun ye sɔ̃ɔmɔ.
Gbiikaa u nɛɛ,
16 “Yinni Gusunɔ u nɛɛ,
arukawani kpaa ye wee

ye kon ka bu bɔke amɛn biru.
Kon nɛn wooda doke ben bwisikunu sɔɔ.
Kon ye yorusi ben gɔ̃rusɔ."
17 Ma u kpam nɛɛ, "Na ɲ̀ maa ben toranu ka ben wooda sarabu yaayamɔ."
18 Tɛ̃ bà n goon toranu wuna, n ɲ̀ maa tilasi bu yãkuru garu ko ten sɔ̃.

Su Gusunɔ susi

19 Yen sɔ̃na nɛgibu sa toro sindu mɔ su ka du dii te ta dɛɛre gem gem sɔɔ Yesun yɛm saabu.
20 U sun swaa kpaa yaba ye ya wasi saa karerun min di te ta sãa win wasi.
21 Sa maa yãku kowo tɔnwero mɔ wi ba swĩi Gusunɔn tɔmbun sɔ̃.
22 N n mɛn na, i de su Gusunɔ susi ka murafiti sariru ka naanɛ doke bi bu toro sindu mɔ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ ge ga ɲ̀ taarɛ mɔ ka wasi yi ba dɛɛrasia ka nim dɛɛram.
23 Su de sa n yĩiyɔ bini nɛni dim dim bìn seeda sa dimɔ, domi Gusunɔ wi u nɔɔ mwɛɛru kua u sãa naanɛgii.
24 Su laakari kuana kpa su dam kɛ̃ɛna, sa n ka kĩru sɔ̃ɔsimɔ kpa sa n sɔm geenu mɔ̀.
25 Su ku mɛnnɔsu sina nge mɛ n sãa gabun dɔɔnɛ. Adama su dam kɛ̃ɛna n kere, yèn sɔ̃ i waamɔ ma Yinnin tɔ̃ru ta turuku kooma.
26 Domi sà n yɛ̃ ma torara sa ka mɔ̀ sanam mɛ sa gem gia kɔ, yãkuru garu maa sari te ta koo bɛsɛn toranu wuna.
27 N tiewa sa n siribu mara ka dɔ̃ɔ boko wi u koo Gusunɔn yibɛrɛba kam koosia.
28 Baawure wi u Mɔwisin wooda sara ba ra nùn gowa ka wɔnwɔndu sariru, tɔnu yiru ɲ̀ kun mɛ ita bà n seeda di ma u taarɛ mɔ.
29 N n mɛn na, amɔna n ko n sãa siribun sanam ka wi u Hunde duromgii wɔnwa ma u Gusunɔn Bii gema ma u win yɛm kam mɛɛra mɛ Gusunɔ u ka win nɔɔ mwɛɛrun gari sire ma u ka yɛ̃ro dɛɛrasia. I n yɛ̃ ma yɛ̃ro win sɛɛyasiabu koo kpɛ̃a.
30 Domi bɛsɛ sa yɛ̃ro yɛ̃ wi u gerua u nɛɛ, "Nɛna kon mɔru kɔsia, nɛna kon dibu kɔsia." U maa kpam nɛɛ, "Yinni Gusunɔ u koo win tɔmbu siria."
31 Gari kɔ̃siya Gusunɔ Yinni waso ù n tɔnu nɔma doke.
32 I yaayo nge mɛ i gasɔ kua. Sanam mɛ i Gusunɔn yam bururam wa i kpa, i nɔni sɔ̃ɔra gem gem adama i yɔ̃ra sim sim taa bi sɔɔ.
33 Gasɔ ba bɛɛ wɔmmɔ ma ba bɛɛ nɔni sɔ̃ɔmɔ batuma sɔɔ, gasɔ maa i gabu dam kɛ̃mɔ be ba wahala yen bweseru waamɔ.
34 Geema, i ka pirisɔmba nɔni swãaru bɔnu kua. Ye ba maa bɛɛ bɛɛn dukia wɔrari, i wura ka nuku dobu, domi i yɛ̃ ma i dukia mɔ ye ya bɛɛrɛ bo ye ya ko n wãa ka baadommaɔ.
35 N n mɛn na, i ku wɔrugɔru kpana, domi ten are kpã.
36 Ka gem, i ɲ̀ ko ko i kun tɛmanɛ i ka Gusunɔn kĩru ko kpa i wa i mwa yèn nɔɔ mwɛɛru u bɛɛ kua.
37 Geema, nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
"N tiewa fiiko, kɛ̃ɛriki tɔna.
Wi u koo na u ka tunuma, u ɲ̀ tɛɛmɔ.
38 Ma wi u sãa gemgii nɛn nɔni sɔɔ,
u ko n wãa naanɛ dokebun saabu.
Adama ù n biru wura,
nɛn gɔ̃ru ga ɲ̀ maa ka nùn doramɔ."
39 Sa ɲ̀ wãa be ba biru wurɔ bu ka kam kon wuurɔ, sa wãawa be ba naanɛ doke bu ka ben hunden faaba wan wuurɔ.

11

Naanɛ dokebu

1 Wi u naanɛ doke u yɛ̃ kam kam ma ye u yĩiyɔ u koo ye wa. U maa yɛ̃ ma ye ya ɲ̀ waarɔ ka nɔni ya wãawa ka gem.
2 Naanɛ doke bin bwesera yeruku tɔmba mɔ. Yen sɔ̃na ba bu seeda gea diiya.
3 Ka naanɛ dokeba sa tuba ma Gusunɔn gariya handunia ya ka taka koora. Nge mɛya ba ye sa waamɔ kua ye sa kun waamɔn di.
4 Ka naanɛ dokeba Abɛli u Gusunɔ yãkuru kua te ta Kaɛnigiru bɛɛrɛ kere. Win naanɛ dokebun saabuwa ba nùn soka gemgii domi Gusunɔn tii u win kɛ̃nu mwa. Ka naanɛ dokeba Abɛli u maa gari mɔ̀ ka tɛ̃ baa mɛ u gu.
5 Naanɛ dokebun sɔ̃na ba Enɔku sua Gusunɔn mi u ɲ̀ gu. Goo sari wi u maa ka nùn nɔni waare, domi Gusunɔ u nùn sua u ka da win mi. Gusunɔn

gari maa gerumɔ, bu sere nùn sua win
kookoosu Gusunɔ wɛ̃re.
6 N deema goo sari wìn kookoosu
koo Gusunɔ wɛ̃re n kun ka naanɛ
dokebu. Geema, wi u Gusunɔ susimɔ
u naanɛ sãa ma Gusunɔ u wãa ma u ra
be ba nùn kasu durom kue.
7 Ka naanɛ dokeba NɔWɛ u Gusunɔn
gari swaa daki sanam mɛ u nùn kirɔ
kua ye ya sisin sõ ye u ɲ̀ gina wa.
U Gusunɔ nasia u nùn mɛm nɔɔwa
ma u goo nimkuu dãka gè sɔɔ wi ka
win yɛnugibu ba faaba wa. Nge mɛya
u handuniagibu taarɛ wɛ̃ ma u gem
wa Gusunɔn nɔni sɔɔ naanɛ dokebun
saabu.
8 Ka naanɛ dokeba Aburahamu u
Gusunɔn sokuru wura ma u swaa
wɔri u dɔɔ tem gam gia mɛ Gusunɔ u
koo nùn wɛ̃ nge tubi ma u dɔɔ mi u ɲ̀
yɛ̃.
9 Ka naanɛ dokeba u sina nge sɔɔ tem
mɛ sɔɔ, mɛ Gusunɔ u nùn nɔɔ mwɛɛru
kua. U wãa kuu bekuruginu sɔɔ wi ka
Isaki ka Yakɔbu. Ben tii, nɔɔ mwɛɛ tee
tera Gusunɔ u maa bu kua.
10 Domi Aburahamu u wuu bɔkɔ
mara ge ga kpɛɛkpɛɛku damguu mɔ.
Gusunɔwa u wuu gen kpunaa kua ma
u gu bana.
11 Naanɛ dokebun saabuwa Saaraan
tii maa dam wa u ka gura sua baa mɛ u
yen saa doona. U yɛ̃ ma Gusunɔ wi u
nɔɔ mwɛɛru kua u sãa naanɛgii.
12 Nge mɛya, saa tɔn durɔ turon min
di, wi u gɔɔ tura, tɔmba marura ba
dabia nge wɔllun kperi ka nim wɔ̃kun
yani sɛɛri yi goo kun kpɛ̃ u gari.
13 Naanɛ dokebu sɔɔra tɔn be kpuro
ba gu. Ba ɲ̀ gãa gee ni wa ba mwɛ nìn
nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ u kua, adama ba
nu wawa sarun di ba dam koosia ma
ba wura ma ba sãa sɔbu ka tem yarobu
handunia sɔɔ.
14 Be ba gerumɔ mɛ, ba sõɔsimɔ
kpasasa ma ba tem kasu.
15 Tem mɛ ba derin bɛkɛ yà n daa bu
mɔ̀, ba koo raa ayeru wa bu ka gɔsira
mi.
16 Adama tɛ̃ ba tem kasu mɛ mu
buram bo, tem mɛya tem wɔllugim.
Yen sõna sekura kun Gusunɔ mɔ̀ bu ka
nùn soku ben Yinni domi u bu wuu
gagu sɔɔru kua.
17 Naanɛ dokebun sõna Aburahamu
u ka Isaki yãkuru kua ye Gusunɔ u win
laakari mɛɛrimɔ. Aburahamu wiya
Gusunɔ u nɔɔ mwɛɛru kua. Ka mɛ, u
sɔɔru kpa u ka win bii teereru yãkuru
ko.
18 Gusunɔ u raa nùn sõɔwa u nɛɛ,
“Isakin min diya wunɛn bwesera koo
yari.”
19 U bwisika ma Gusunɔ u dam mɔ
u ka tɔnu seesia gɔrin di mam, ma ka
gem u Isaki wa nge u wurama gɔrin di.
20 Ka naanɛ dokeba, Isaki u Yakɔbu
ka Esau domaru kua, ma u bu sõɔwa
ye ya koo koora.
21 Ka naanɛ dokeba Yakɔbu u
Yosɛfun bibu domaru kua tia tia ye
u gɔɔ turuku kua, ma u dɛka tãsa u ka
Gusunɔ sãwa.
22 Ye Yosɛfu u gɔɔ turuku kua, ka
naanɛ dokeba u Isireliba sõɔwa ma saa
ya sisi yè sɔɔ ba koo yari Egibitin di,
ma u bu sõɔwa nge mɛ ba koo win
kukunu koosina.
23 Sanam mɛ ba Mɔwisi mara, ka
naanɛ dokeba win mɔwɔba nùn berua
suru ita, domi ba wa ma u sãa bii durɔ
burɔ, ba ɲ̀ maa bɛrum kue bu ka sunɔn
wooda sara.
24 Ka naanɛ dokeba, ye Mɔwisi kpɛ̃a
u yina bu nùn soku Egibitin sunɔn bii
tɔn kurɔn bii.
25 U kĩa bu nùn nɔni sõ ka Gusunɔn
tɔmbu sannu ka sere ye u koo yɛ̃ɛri
durum sɔɔ saa fiiko.
26 U bwisika u wa n sanɔ bu nùn gɛm
nge wi Gusunɔ u gɔsa n kere u Egibitin
dukia wa, domi sian areya u mɛɛra.
27 Ka naanɛ dokeba Mɔwisi u yara
Egibitin di, u ɲ̀ sunɔn mɔrun bɛrum
kue. U yõra dim dim nge wi u Gusunɔ
waamɔ baa mɛ u ɲ̀ waarɔ.
28 Ka naanɛ dokeba u ka Gɔɔ
sararibun tõɔ bakaru torua ma u dera
ba yɛm yɛ̃ka dii kɔnnɔsɔ kpa wi u bii
yerumaba goomɔ u ku Isirelibagibu
baba.
29 Ka naanɛ dokeba Isireliba ba
nim wõku ge ba mɔ̀ Naa yari tɔbura
nge tem dira. Adama sanam mɛ
Egibitigiba kĩa bu ko nge mɛ, ba nim
diira.
30 Naanɛ dokebun sõna Yerikon
gbãrara ka wɔruma ye Isireliba ba
wuu ge sikerena sõɔ nɔɔba yiru.

31 Naanɛ dokebun saabuwa Rahabu
kurɔ tanɔ wi, u ɲ̀ gu ka be ba ɲ̀ Gusunɔ
mɛm nɔɔwɛ sannu yèn sɔ̃ u Isireliban
gɔrobu dam koosia ka nuku tia.
32 Mba kon maa gere. Ayera kun
man turi n ka Gedeonin gari gere
ka Barakigii, ka Sansom ka Yɛfite ka
Dafidi ka Samuɛli ka sere Gusunɔn
sɔmɔbu.
33 Naanɛ dokebun sɔ̃na ba sinambu
tabu di, ba kua ye ya wã, ba wa ba mwa
ye Gusunɔ u bu nɔɔ mwɛɛru kua. Ba
gbee sinansun nɔsu kɔrua,
34 ba dɔ̃ɔ boko go, ba takobin gɔɔ
kisirari. Ba ɲ̀ daa dam mɔ adama ba
kua damgibu. Ba bu nasia tabu sɔɔ, ba
tɔn tukobu tabu di.
35 Tɔn kurɔbu gabu ba ben tɔmbu
wa ba wurama gɔrin di.
Ba gabu tɔ̃ya kua ba ka go. Ba yina
bu bu faaba ko bu ka wa bu se bu du
wãaru sɔɔ te ta buram bo.
36 Ba maa kpam gabu yaakoru kua,
ba bu sɛni so. Ba gabu bɔkua ka yɔni
ba doke pirisɔm sɔɔ.
37 Ba gabu kpenu kasuka ba go, ba
gabu bɔtira kpirinu yiru, ba gabu go
ka takobi. Ba yãa gɔni ka boo gɔni
deewa ba ka bɔsi. Ba sãa sãarobu, ba
nɔni sɔ̃ɔra, ba tɔ̃ya wa.
38 Ben gem sɔ̃, handunia kun weenɛ
ya n sãa ben wãa yeru. Ba yaayaare
kua gbabunɔ ka guunu wɔllɔ ka kpee
baaba sɔɔ ka wɔrusɔ.
39 Ba tɔn be kpuro seeda gea diiya
ben naanɛ dokebun saabu. Ka mɛ, ba
ɲ̀ wa ba mwɛ yèn nɔɔ mwɛɛru Gusunɔ
u kua.
40 Geema, nge mɛ Gusunɔ u sun
gãanu yiiye ni nu bɛɛrɛ bo, u ɲ̀ kĩɛ bu
ko be ba yiba n kun ka bɛsɛ sannu.

12

Gusunɔ bɛsɛn Baaba

1 Bɛsɛ maa, seeda dio dabi teniwa ta
sun sikerenɛ. N n mɛn na, i de su ye
fɛ̃ra su kɔ̃ ye ya sun baasi bɛsɛn sanum
sɔɔ ka durum ye ya ra sun fuuku mani
sim sim, kpa su tɛmana garasan duka
sɔɔ ye ya sun mara.
2 Su nɔni wukia sa n Yesu mɛɛra.
Win min diya bɛsɛn naanɛ dokebu
wee, wiya maa bu yibiamɔ. U wura
ba nùn go dãa bunanaru sɔɔ, u ɲ̀ gɔɔ
win bweserun sekuru mɛɛra domi u
nuku dobu yĩiyɔ bu nùn yiiye. Tɛ̃ u sɔ̃
Gusunɔn sina kitarun nɔm geuɔ.
3 I win gari bwisikuo nge mɛ u
tɛmana ka yibɛrɛ tɛɛ te durumgiba ka
nùn nɛnua, kpa i ku mwia kpana i dam
bia.
4 Domi bɛɛ ka durum gabirinaa sɔɔ,
i ɲ̀ gina gabirinɛ sere n ka ko gɔɔ.
5 I dam kɛ̃ɛ gari duari yi Gusunɔ u
bɛɛ sɔ̃mɔ nge win bibu? U nɛɛ,
"Nɛn bii, a ku Yinni Gusunɔn
sɛɛyasiabu atafiiru ko.
A ku maa nuki sankira ù n nun
gerusimɔ.
6 Domi wi Yinni u kĩ wiya u ra
sɛɛyasie,
kpa u tɔnu baawure sɛna so wi u garisi
win bii."
7 I ka bɛɛn nɔni swãaru tɛmanɔ,
Gusunɔ u bɛɛ kuammɛwa nge win
bibu. Bii wara wãa wi win baaba ku
ra sɛɛyasie.
8 Bà kun bɛɛ sɛɛyasie, nge bii be ba tie,
ɲ̀ n mɛn na, i ɲ̀ sãa baan bibu, bɛɛ bii
seegebara.
9 Su bɛsɛn tundobu yaaya. Ba sun
sɛɛyasia sa maa bu bɛɛrɛ wɛ̃. N n mɛn
na, sa ɲ̀ ko bɛsɛn Baaba wɔrukoo wiru
kpĩiya kpa sa n wãaru mɔ?
10 Bɛsɛn tundo be, ba sun sɛɛyasia
saa fiiko sɔɔ nge mɛ n bu wɛ̃re.
Adama Gusunɔ u ra sun sɛɛyasie bɛsɛn
arufaanin sɔ̃ kpa sa n ka dɛɛre nge wi.
11 Bà n sun sɛɛyasiamɔ n da n gina
sãawa nuku sankiranu, n ɲ̀ mɔ nuku
dobu. Adama amɛn biru be ba swaa
gea gia sɛɛyasia bi sɔɔ, ba ra bin
arufaani di ye ya sãa bɔri yɛndu ka daa
gea.

Bwisi kɛ̃ru ka kirɔ

12 Bɛɛ be i wasire i nɔma sãare, i tii
tãsisio i nɔma sua kpa i de bɛɛn dũa ya
n dam mɔ.
13 I n sĩimɔ swɛɛ yi yi wã sɔɔ, kpa naa
si su ɲ̀ bwãa do, su ka bɛkura kpa su
ku ka kirira.
14 I hania koowo i n ka nɔɔ tia sãa
ka tɔmbu kpuro kpa i n wãaru dimɔ te
ta dɛɛre, domi goo sari wi u koo Yinni
wa, win wãaru tà kun dɛɛre.
15 I n tii sɛ kpa bɛɛn goo u ku raa
Gusunɔn durom bia. I n tii sɛ kpa

mɔru ye i yi gɔ̃ruɔ yu ku raa se nge kpii
pɔtura yu wahala doke, kpa yen dɛ̃ɛ yi
tɔn dabinu baba.
16 I n tii sɛ kpa goo u ku ka goo kɔ̃ɔ
mɛnna tantanaru sɔɔ, kpa goo u ku
maa yina u gãa dɛɛranu bɛɛrɛ wɛ̃, nge
Esau wi u bii yerumarun tubi dɔra dĩa
gbɛ̃ɛ teerun sɔ̃.
17 Amɛn biru bɛɛn tii i yɛ̃ ma u kĩa
win baaba u nùn domaru kua adama
u nùn yinari domi u ɲ swaa wa u ka
kɔsi ye u kua baa mɛ u kasu ka swĩi.

18 Bɛɛ, i ɲ susimɛ guurɔ te ba koo kpĩ
bu baba, nge mɛ Isireliba ba guu te ba
mɔ̀ Sinai susi. Guu te, ta dɔ̃ɔ boko mɔ,
ka yam wɔ̃kuru ka yam tĩreru ka woo
guna,
19 ka kɔban wurenu ka nɔɔgiru. Ye
Isireliba ba nɔɔgii te nua ba suuru
kana nɔɔ ge, gu ku maa ka bu gari gɛɛ
ko.
20 Domi ba ɲ yiire bin dam mɔ bi bu
nɛɛ, "Hunde koni baayere ye ya guu te
baba baa ɲ n gbeeku yaan na, ba koo
ye kpenu kasukuwa bu go."
21 Ye ba wa mi, ya bɛrum mɔ sere
Mɔwisi u gerua u nɛɛ, "Bɛrum man mɔ̀
sere na diirumɔ."

22 Adama bɛɛ, Siɔnin guura i susi ka
Gusunɔ Yinni wason wuu ge ga sãa
Yerusalɛmu wɔrukaa, ka gen gɔrado
dabi dabiru te ta ɲ garirɔ te ta mɛnnɛ
ka nuku dobu.
23 Gusunɔwa i susi wi u sãa
tɔmbu kpuron siri kowo, ka win bii
yerumaban mɛnnɔ bèn yĩsa yorua
wɔllɔ, ka maa tɔn geebun hundeba be
Gusunɔ u dɛɛrasia mam mam.
24 Yesuwa i susi wi u sãa nɔɔ mwɛɛ
kpaa ten swaa sɔmɔ, ka win yɛm mɛ
mu yɛ̃kara, mɛ mu gari mɔ̀ yi yi Abɛlin
yɛmgii nɔɔbu dobu kere.

25 N n mɛn na, i n tii sɛ kpa i ku yɛ̃ron
nɔɔ yina wi u ka bɛɛ gari mɔ̀. Be ba yina
bu win gari swaa daki wi u bu kirɔ mɔ̀
handunia sɔɔ, ba ɲ sɛɛyasiabu kisirari.
Kaa sere gere bɛsɛ? Sa ɲ kisiramɔ sà
n nùn biru kisi wi u ka sun gari mɔ̀
wɔllun di.
26 Win nɔɔ ga tem yĩira sanam mɛ,
adama tɛ̃ u sun nɔɔ mwɛɛ teni kua u
nɛɛ, "Kon kpam wure n tem yĩire nɔn
teeru, adama n ɲ maa mɔ mɛ tɔna, ka
wɔlla."
27 Ye u nɛɛ, "Kon kpam ko nɔn
teeru," ya sɔ̃ɔsimɔ ma taka koora koo
yĩirura yu doona kpa ye ya kun yĩirurɔ
ya n ka wãa.
28 Yen sɔ̃, su Gusunɔ siara domi sa
bandu mɔ te ta ɲ yĩirurɔ kpa su nùn sã
nge mɛ u kĩ ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛbu ka nasiaru.
29 Geema, Gusunɔ bɛsɛn Yinni u
sãawa nge dɔ̃ɔ wi u ra kam koosie.

13

Nge mɛ bɛsɛn kookoosu

koo ka Gusunɔ wɛ̃re

1 I n da n bɛɛn naanɛ dokeosibu kĩ.
2 I yaayo ma n weenɛ i sɔbu yaarɛ ko,
domi be ba kua mɛ, ben gaba wɔllun
gɔradoba yaarɛ kua ba ɲ ka baaru.
3 I pirisɔmba yaayo nge mɛ i ko ko ì
n ka bu wãa sannu. I be ba nɔni sɔ̃ɔmɔ
yaayo domi bɛɛn tii, wasiya i maa mɔ.
4 I de baawure u n durɔ ka kurɔn
suanaan bɛɛrɛ yɛ̃ kpa durɔ ka kurɔ sɔɔ
torara kun wãa. Domi Gusunɔ u koo
bu siri be ba kɔ̃ɔ mɛnnamɔ tantanaru
sɔɔ ka be ba sakararu mɔ̀.
5 I ku de gobin kĩru ta n bɛɛ nɛni. I de
ye i mɔ yu ka bɛɛ nɛrena domi Gusunɔ
u nɛɛ, "Na ɲ nun derimɔ pai, mɛya na ɲ
maa nun biru kisimɔ ka baadommaɔ."
6 Yen sɔ̃na sa ko kpĩ su tororu so su
nɛɛ,
"Yinni Gusunɔwa sãa wi u koo man
somi.
Na ɲ gãanu ganun bɛrum mɔ.
Mba tɔnu koo kpĩ u man kua."
7 I bɛɛn gasɔn swaa gbiobu yaayo
be ba bɛɛ Gusunɔn gari nɔɔsia. I
bwisikuo nge mɛ ba ben wãaru di-
isina ma ba gu, kpa i ben naanɛ
dokebu saari.
8 Yesu Kirisi turo wiya mi, gĩa ka gisɔ
ka baadommaɔ.
9 I ku de bu bɛɛ torasia ka sɔ̃ɔsi tuku
dabinu. Domi Gusunɔn duroma mu
weenɛ mu n bɛɛn gɔ̃rusu tãsisiamɔ,
n ɲ mɔ dĩanun sesenu. Be ba yabu
ye kpuro swĩi ba ɲ yen arufaani gaa
waare.
10 Sa yãku yeru mɔ tèn yãkunu
Yuuban yãku kowo be ba ra raa
sɔmburu ko dii dɛɛrarɔ ba ɲ kpɛ̃ bu di.

11 Domi ba ra yaa sabe nin gonu dɔ̃ɔ
mɛniwa wuun biruɔ sanam mɛ yãku
kowo tɔnwero u ka nin yɛm dua dii te
ta dɛɛre gem gem sɔɔ u ka mu Gusunɔ
tusia tɔmbun durum sɔ̃.
12 Yen sɔ̃na Yesun tii maa nɔni sɔ̃ɔra
wuun biruɔ u ka wa u tɔmbu dɛɛrasia
ka win tii tiin yɛm.
13 N n mɛn na, su da win mi wuun
biruɔ kpa ba n sun gɛma nge wi.
14 Domi sa ǹ wuu gagu mɔ tem mɛ
sɔɔ, ge ga ko n wãa ka baadommaɔ.
Wuu ge ga wee geya sa kasu.
15 N n mɛn na, sa n Gusunɔ siaramɔ
saa Yesun min di kpeetim sari nge
yãku kobu, yera sa n da win yĩsiru
siare ka bɛsɛn nɔɔ.
16 I ku gean kobu duari, kpa i n
sominamɔ ka ye i mɔ. Ya sãawa nge
yãku ni nu ra Gusunɔ wɛ̃re.
17 I bɛɛn swaa gbiobu mɛm nɔɔwɔ
kpa i bu wiru kpĩiya. Domi bɛɛn hun-
den gariya ba ra n ka wasire yèn sɔ̃
Gusunɔ u koo bu yen gari bikia. I
de bu kpĩ bu wisi ka nuku dobu, n
kun ka nuku sankiranu. Bà n wisa ka
nuku sankiranu, ya ǹ bɛɛ arufaani gaa
kuammɛ.
18 I n da sun kanaru kue. Sa yɛ̃
kam kam ma bɛsɛn gɔ̃ru ga dɛɛre domi
sa kĩwa sa n tii kpare dee dee gãanu
kpuro sɔɔ.
19 Ye na bɛɛ bikiamɔ gem gem, yera i
kanaru ko kpa Gusunɔ u de n wurama
bɛɛn mi fuuku.

Kanaru

20 Gusunɔ wi u alafia wɛ̃ɛmɔ u bɛsɛn
Yinni Yesu seeya gɔrin di, ma Yesu wi,
u kua bɛsɛn yãa kparo boko win yɛm
sɔ̃ mɛ mu nɔɔ mwɛɛ te ta ku ra kpen
gari sire.
21 Gusunɔ turo wi, u bɛɛ dam kɛ̃ i ka
daa gea ko kpa i ka win kĩru ko, kpa
u maa sɔmburu ko bɛɛ sɔɔ te ta koo
nùn wɛ̃re saa Yesu Kirisin min di wi sa
ko n bɛɛrɛ wɛ̃ɛmɔ sere ka baadommaɔ.
Ami.

Garin wii goberu ka tɔbiribu

22 Nɛgibu, na bɛɛ kanamɔ i de i dam
kɛ̃ɛ gari yi swaa daki ka tɛmanabu,
domi ye na bɛɛ yorua tire teni sɔɔ ya
ǹ dɛ̃u.
23 Na kĩ i n yɛ̃ ma ba bɛsɛgii Timɔte
kara pirisɔm di. U n tunuma yellu, sa
ko na bɛɛn mi sannu.
24 I bɛɛn swaa gbiobu kpuro tɔbirio
ka maa naanɛ dokeobu kpuro. Italin
naanɛ dokeobu ba maa bɛɛ tɔbura.
25 Gusunɔn durom mu n ka bɛɛ
kpuro wãa.

TIRE TE YAKƆBU Ũ YORUA

Yakəbun tire te, ta ka naanɛ dokeobu yã be ba yarinɛ baama mi Romugiba bandu dii. Ta sun sõəmə nge mɛ n weenɛ Yesugii u win wãaru diisina. Wahala yà n nùn deema, n weenɛ u tɛmana, u ku Gusunə taarɛ wɛ̃. Domi win min diya u koo somiru wa. N weenɛwa u win yara kpĩ, kpa u sõəsi win kookoosu səə ma u sãa Yesugii. N ɲ̀ weenɛ u goo gɛm. Təmbu kpuro ba sãawa tia Gusunən nəni səə.

Tire ten gari mɛro ya sãawa kookoosu səəra tənun naanɛ dokebu bu koo sõəsira.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1.
2. Naanɛ ka bwisi, wiru 1:2-8.
3. Sãaro ka gobigii, wiru 1:9-11.
4. Laakari mɛɛribu ka kəkiribu, wiru 1:12-18.
5. Nəəbu ka kobu, wiru 1:19-27.
6. A ku goo gɛm, wiru 2:1-13.
7. Naanɛ dokebu ka bin kookoosu, wiru 2:14-26.
8. Yesugii ka win yara, wiru 3:1-12.
9. Bwisi yi yi wee wəllun di, wiru 3:13-18.
10. Kookoo kõsusun kirəba, wiru 4:1n di sere wiru 5:6.
11. Tɛmanabu ka kanaru, wiru 5:7-20.

Təbiribu

1 Bɛɛ, bwesenu wəkura yiru, bɛɛ be i yarinɛ handunia kpuro səə, nɛ Yakəbu, Gusunə ka Yinni Yesu Kirisin yoo, na bɛɛ təbura.

A bwisi kanə ka naanɛ

2 Nɛgibu, laakari mɛɛri bwese bweseka yè səə i wəri kpuro i ye garisio gõru dobu.

3 Domi i yɛ̃ ma bɛɛn naanɛ dokebu bù kun laakari mɛɛribu kpanɛ bu koo bɛɛ tɛmanabu marua.

4 Adama i de tɛmanabu bu bin səmburu ko sãa sãa kpa i n ka sãa tən girobu be ba yiba, kpa gãanu kun maa bɛɛ tie.

5 Bwisi yì n bɛɛn goo kəmiɛ u Gusunə bikio, u koo nùn yi wɛ̃ domi Gusunə wiya u yi təmbu kpuro wɛ̃ɛmə ka nuku tia gerusibu sari.

6 Adama yɛ̃ro u bikio ka naanɛ, n kun ka sika. Domi wi u sika mò u sãawa nge nim wõkun nim mɛ woo ga suamə ga bərikiamə yam kpuro.

7-8 U sãawa gõrusu yirugii wi u ɲ̀ swaa tia swĩi win wãaru səə. Tənu win bweseru u ku bwisiku ma u koo gãanu ganu wa Yinni Gusunən mi.

Sãaro ka gobigii

9 I de naanɛ dokeo bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛ u woo kana yèn sõ Gusunə u nùn wəlle sua.

10 Dukiagii maa u woo kanə win kawabun sõ, domi u koo doona nge yakasun wɛ̃su.

11 Sõə yara ka win yam susuru ma yakasu gbera, sin wɛ̃su dɛrura ma sin buram kpa. Nge mɛya dukiagii u koo dɛrura win səma səə.

Laakari mɛɛribu ka kəkiribu

12 Doo nəərugiiwa wi u laakari mɛɛribun saa səə tɛmana. Domi win laakari mɛɛribun biru u koo wãaru wa tèn nəə mwɛɛru Yinni bu kua be ba nùn kĩ.

13 Bà n ka goo kõsa kəkura u ku raa gere u nɛɛ, Gusunəwa u nùn kəkura. Domi ba ku ra ka Gusunə kõsa kəkiri, mɛya win tii u ku ra maa ka goo kõsa kəkiri.

14 Adama sanam mɛ tənun kĩru kankam ta nùn soka ta gawa, yera u kəkirira.

15 Yen biru kĩru kankam ra gura sue kpa tu toraru ma, toraru tà n maa kpɛ̃a ta kpa, kpa tu gəə ma.

16 Nɛn kĩnasibu, i ku tii nəni wõke.

17 Kɛ̃ɛ geeru baatere ka kɛ̃ɛ buranu kpuro saa wəllun diya nu ra nɛ. Nu maa weewa Gusunən min di wi u sõə ka suru taka kua. Wiya wi u ku ra kəsi, u ɲ̀ maa tiro mə.

18 Win tii tiin kĩru səəra u ka sun kua win bibu ka win gari gee su ka ko nge yãku gbiikii te u mwa win taka koora kpuron di.

Nəəbu ka kobu

19 Nɛn kĩnasibu, i yeni yɛ̃ sãa sãa, adama i de baawure u n da nə kpaaka, kpa u n da saku u sere gere, kpa u n da tɛ u sere məru bara.

20 Domi tənun məru ku ra kom gem
ko Gusunən nəniə.
21 Yen sõ, i daa disinugia ka kom
kõsum kpuro derio kpa i gari yi mwa
ka tii kawabu yi Gusunə u duura bɛɛn
gõruə domi yiya yi koo kpĩ yi bɛɛn
hunde faaba ko.
22 Adama i de i ko gari yin kowobu,
n ɩ̀ mə yin nəwəbu təna be ba tii nəni
wõkumə.
23 Domi wi u gari nua ma u ɩ̀ kue, u
sãawa nge durə goo wi u win wuswaa
mɛɛra diki səə.
24 Ye u mɛɛra u kpa u doona ma u
duari mii mii nge mɛ u sãa.
25 Adama wi u wooda gea wɛ̃ɛrimə
ye ya tənu yakiamə ma u ye mɛm
nəəwammɛ ka tɛmanabu, ma u ɩ̀ sãa
nəwə wi u koo duari, wiya sãa doo
nəərugii win səmburu səə.
26 Goo ù n tamaa u Gusunə sãamə
ma u ɩ̀ win yara kpĩa, u tii weesu
kuammɛwa, win sãaru kama.
27 Wi Gusunə Baaba u garisi win sãə
geon tii, wiya wi u ra gobekuba ka
gəminibu nəəri ben nəni swãaru səə
kpa u tii nɛnɛ handunian disinun di.

2

A ku goo gɛm

1 Nɛgibu, bɛɛ be i bɛsɛn Yinni yi-
ikogii Yesu Kirisi naanɛ doke, i ku
təmbun bɛɛrɛ keranaa mɛɛri.
2 Nge mɛ n tɛ̃ wãa, gobigii goo u
du bɛɛn mɛnnə yerə ka wuran taabu
ka yabe buraru, kpa sãaro goo u maa
duuma ka yabe kĩanu.
3 I n yabe burarugii bɛɛrɛ wɛ̃ i nɛɛ, u
sinə tən giro sin yerə, ma i maa sãaro
sõəwa wi, u yõro giə, ɩ̀ kun mɛ u sinə
temə,
4 i ɩ̀ təmbun bɛɛrɛ keranaa
mɛɛrimə? I ɩ̀ maa bu sirimə ka
bwisiku ni nu kun dɛnde?
5 Nɛn kĩnasibu, i swaa dakio.
Gusunə u bu gəsa be ba sãa sãarobu
handunian nəni səə bu ka ko
dukiagibu ben naanɛ dokebun sõ, kpa
bu bandu di te u be ba nùn kĩ nəə
mwɛɛru kua.
6 Adama bɛɛ i sãaro be gema. N ɩ̀
dukiagii bera ba bɛɛ dam dəremə ba
bɛɛ gawamə ba ka daamə siri yerə?
7 Beya ba maa yĩsi gee te gari kam
gerusimə te Gusunə u bɛɛ wɛ̃.
8 Ka gem, gea i mò, ì n ban te Gusunə
u swĩin wooda mɛm nəəwa nge mɛ
Gusunən gari gerua yi nɛɛ, "A wunɛn
tənusi kĩə nge wunɛn tii tii."
9 Adama ì n təmbun bɛɛrɛ keranaa
mɛɛra durumwa i mò, ma wooda ya
bɛɛ taarɛ wɛ̃ɛmə yèn sõ i ɩ̀ ye mɛm
nəəwɛ.
10 Domi baawure wi u woodaba
kpuro swĩi ma u tia tora, yɛ̃ro ye
kpuro torariwa.
11 Geema, wi u nɛɛ, "I ku sakararu
ko," wiya maa nɛɛ, "I ku tənu go." Yen
sõ, à kun sakararu kue, adama ma a
tənu go, a wooda sarawa.
12 I gari geruo kpa i n mò nge be
Gusunə koo siri ka wooda ye ya tənu
yakiamə.
13 Domi wi u kun wənwəndu mə,
wənwəndu sariru səəra ba koo yɛ̃ro
siri, adama wənwənda ta koo kpĩ tu
woo kana siribun wuswaaə.

Naanɛ dokebu

ka bin kookoosu

14 Nɛgibu, are yerà n mə, goo ù n
gerua u nɛɛ, u naanɛ dokebu mə, kpa
u kun bin kookoosu mò. Naanɛ doke
bi, bu koo yɛ̃ro faaba ko?
15 Su gesi nɛɛ, bɛɛgii goo, tən durə ɩ̀
kun mɛ tən kurə u yãnun yãaru mò ma
u ɩ̀ maa mə ye u koo di.
16 Bɛɛn goo ù n nùn sõəwa u nɛɛ,
kpuna mu n do, a ku de wooru tu nun
go, kpa a di a debu, adama u ɩ̀ nùn
wɛ̃ yèn bukata u mə wasin sõ, arufaani
yerà n mə.
17 Nge mɛya naanɛ dokebu bù n wãa
bi təna, bù kun sõəsire ka kookoosu,
bu kua kam.
18 Adama goo u koo nɛɛ, wini u
naanɛ doke, wiənə maa u kookoosu
mə. Kon gere, a man wunɛn naanɛ
dokebu sõəsio n kun ka kookoosu, kpa
nɛ maa n nun nɛn naanɛ dokebu sõəsi
ka nɛn kookoosu.
19 Geema, a naanɛ doke ma Gusunə
turowa wãa. N wɛ̃ra mɛ. Wɛrɛkunun
tii nu maa yɛ̃ mɛ, ma nu diirimə bɛrum
sõ.
20 Adama wunɛ laakari sarirugii, a
ɩ̀ tuba ma naanɛ doke bi bu ɩ̀ sõəsire
kookoosu səə bu sãawa kam?

21 Mba n dera bɛsɛn sikado
Aburahamu u gem wa Gusunɔn
wuswaaɔ. Win kookoosa, ye u ka win
bii Isaki yãkuru kua.
22 A ɲ̀ wa win naanɛ dokebu ka
win kookoosu sĩimɔ sannu? Ma win
kookoosu sõɔsi ma win naanɛ dokebu
yiba.
23 Ma Gusunɔn gari koora yi yi nɛɛ,
"Aburahamu u Gusunɔ naanɛ kua, ma
Gusunɔ u nùn garisi gemgii." Ma ba
nùn soka Gusunɔn bɔrɔ.
24 N n mɛn na, i wa ma Gusunɔ u
tɔnu gem wɛ̃ɛmɔ win kookoosun sõ, n
ɲ̀ mɔ win naanɛ dokebu tɔnan sõ.
25 Nge mɛya n maa sãa ka Rahabu,
kurɔ tanɔ wi. U gem wa Gusunɔn
wuswaaɔ win kookoosun sõ ye u ka
dera Yuuban gɔro be, ba dua win
yɛnuɔ ma u bu yara ka swaa tuka gaa.
26 Nge mɛ wasi yi yi kun hunde mɔ
gora, nge mɛya maa naanɛ doke bi bu
kun sõɔsire kookoosu sɔɔ, bu kua kam.

3

Yesugii ka win yara

1 Nɛgibu, i ku de i n dabi bɛɛ be i
kĩ i ko Gusunɔn garin keu koosiobu.
Domi i yɛ̃ ma bɛsɛ be sa Gusunɔn
garin keu sõɔsimɔ ba koo sun siri ka
wɔnwɔndu sariru n kere gabu.
2 Gãa dabinu sɔɔra bɛsɛ kpuro sa ra
tore. Goo ù kun tore gere sɔɔ u sãawa
tɔnun tii wi u koo kpĩ u win wasi
kpuro yaruka doke.
3 Sa ra dumi yaruki dokeye yi ka sun
mɛm nɔɔwa. Nge mɛya sa ko kpĩ su yin
wasi kpuro gɔsikia.
4 I kpam goo nimkusu mɛɛrio.
Baa mɛ su kpã ma woo damgisu su
bɔrikiamɔ, sɛsɛ piibuwa ba ra ka su
gɔsikie, nge mɛ goo tɛmɔ u kĩ.
5 Nge mɛya yara ya sãa gãa piibu
wasi sɔɔ. Adama ya ra woo kanɛ gãa
bakanun sõ.
I mɛɛrio nge mɛ dõɔ yɛ̃ɛ piibu ga koo
kpĩ gu dãa sube bakaru dõɔ mɛni.
6 Yara ya maa sãawa nge dõɔ. Ya sãa
nge kõsan wãa yeru bɛsɛn wasin doo
dookan suunu sɔɔ, ma ya wasi kpuro
sankumɔ, ya maa bɛsɛn handunian
wãaru kpuro dõɔ mɛnimɔ ka gɔrin dõɔ.
7 Tɔnu u koo kpĩ u yɛɛ bwese bwe-
seka kamia, yi yi naasu nnɛ mɔ ka yi yi
kabirimɔ ka yi yi wãa nim sɔɔ, ka sere
gunɔsu. U mam yi kamia kɔ.
8 Adama goo sari wi u koo kpĩ u yara
kamia. Ya sãawa gãa kõsunu ni goo
kun kpɛ̃ u dwiiyasia. Ma ya dɛ̃ɛ gɔɔgii
yiba.
9 Yera sa dendimɔ sa ka Yinni bɛsɛn
Baaba siaramɔ, sa maa kpam ka ye
tɔmbu bõrusimɔ be Gusunɔ u taka kua
win weenasibu.
10 Siarabun gari ka bõrin gari
yarimɔ nɔɔ teu gen min di. Nɛgibu,
n ɲ̀ weenɛ n sãa nge mɛ.
11 Bwii tian di nim durom ka nim
taatam ko n swĩ sannu?
12 Nɛgibu, mango ya koo sõɔbun
binu ma? Nge bere tõka ya koo mango
ma? Mɛya maa ba ku ra nim durom
sɔke nim mɛ mu bɔru mɔn di.

Bwisi yi yi wee wɔllun di

13 Bɛɛn wara u bwisi ka yɛ̃ru mɔ.
U bwisi yi sõɔsio win daa gea sɔɔ
ka kookoo si u mɔ̀ ka tii kawabu ka
laakari.
14 Adama ì n nisi kõsunu ka kinɛnu
mɔ bɛɛn gõruɔ, i ku woo kana. I ku maa
gem weesu kua.
15 Bwisi yin bwesera kun wee
wɔllun di. Yi sãawa handuniagii, ka
wasigii, ka Setamgii.
16 Domi mi nisinu ka kinɛnu wãa,
miya daa bɛrɛtɛkɛ ka kõsa kpuro ra n
wãa.
17 Adama bwisi yi yi na wɔllun di,
gbiikaa yi dɛɛre, yen biru yi nɔɔ tia
kasu, yi du, yi ɲ̀ ka wesianɔ sɛ̃, yi
wɔnwɔndu mɔ ma yi ra sɔm geenu
ko. Yi ɲ̀ kĩru gem wɛ̃ɛmɔ, yi ɲ̀ maa
murafitiru mɔ.
18 Be ba nɔɔ tia kasu ba duurumɔ ka
alafia, ma ba gem gɛ̃ɛmɔ.

4

Handunian kĩru

1 Man diya sannɔsu ka sikirinɔsu
naamɔ bɛɛn suunu sɔɔ. Su naamɔwa
gãa dabinun binɛn di ye ya ra n tabu
mɔ̀ bɛɛn wasi sɔɔ.
2 I kĩ i n gãanu mɔ ni i ɲ̀ kpɛ̃ i wa, ma
i sɔɔru sãa i ka tɔnu go. I gãanun binɛ
mɔ ni i ɲ̀ kpɛ̃ i wa, ma i sikirinamɔ, i

sankinamɔ. Ye i kĩ, i ɲ̀ ye mɔ domi i ku
ra Gusunɔ bikie.
3 I n maa bikia i ku ra wa yèn sõ
torara i ka bikiamɔ kpa i ka ye dendi
bɛɛn tii tiin kĩru sɔɔ.
4 Bɛɛ be i ɲ̀ ka tɔn turo yõ, i ɲ̀ yɛ̃ ma
handunian bɔrɔ Gusunɔn yibɛrɛwa?
N n mɛn na wi u kĩ u ko handunian
bɔrɔ, u tii kua Gusunɔn yibɛrɛ.
5 I kun tamaa kam sɔɔra Gusunɔn
gari gerua yi nɛɛ, "Gusunɔ u bɛsɛn
hunde ye u sun wɛ̃n kĩru bikiamɔ ka
nisinu."
6 Adama u ra tɔnu durom kue mɛ n
kpãaru kere, domi Gusunɔn gari nɛɛ,
"Gusunɔ kun wãa be ba tii suen biruɔ,
adama u tii kawobu durom kuammɛ."
7 N n mɛn na, i Gusunɔ wiru kpĩiyɔ.
I Setam yinɔ kpa u bɛɛ suuri.
8 I Gusunɔ susio, u koo maa bɛɛ
susi. I bɛɛn nɔma dɛɛrasio, bɛɛ du-
rumgibu. I bɛɛn gõrusu sãrasio, bɛɛ
gõrusu yirugibu.
9 I de i n nuki sankire kpa i n gɔɔ
wooru sõ kpa i swĩ. I de bɛɛn yɛ̃ɛsu
su gɔsia swĩi kpa bɛɛn nuku dobu bu
gɔsia nuku sankiranu.
10 I bɛɛn tii kawo Yinni Gusunɔn
wuswaaɔ kpa u bɛɛ sua wɔllɔ.

A ku wunɛgii siri

11 Nɛgibu, i ku kõsa manina. Wi u
win winsim kõsa gerumɔ, ɲ̀ kun mɛ wi
u nùn sirimɔ, woodan kõsa u gerumɔ
ma u ye sirimɔ. Wee, à n wooda
sirimɔ, a ɲ̀ maa sãa wi u ra ye mɛm
nɔɔwɛ ma n kun mɔ wi u ye sirimɔ.
12 Gusunɔ turowa wooda wɛ̃ɛmɔ,
wiya maa sãa siri kowo. Wi turowa
koo kpĩ u faaba ko, wiya koo maa kam
koosia. N n mɛn na, wara ra n wunɛ a
ka wunɛn winsim siri.

I ku tii sua

13 I man swaa dakio tɛ̃, bɛɛ be i mɔ̀,
gisɔ ɲ̀ kun mɛ sia i ko da wuu kasa i ko
mi wõɔ tia kpa i tenkuru ko i are di.
14 Domi i ɲ̀ yɛ̃ ye bɛɛn wãara ko n sãa
sia. I sãawa nge bukɔ ge ga ra wɔrumɛ
saa fiiko sɔɔ, yen biru kpa gu yarina.
15 Mɛ n weenɛ i gere wee. Yinni
Gusunɔ ù n kĩ, ma i wãa, i ko yeni ko,
ɲ̀ kun mɛ yeɔnɔ.
16 Adama tɛ̃ i woo kanamɔ i tii
suamɔ. Woo kana bin bweseru kpuro
bu ɲ̀ wã.
17 Nge mɛya baawure wi u gean
kobu yɛ̃ ma u kun kue, u torawa.

5

Dukiagibun kirɔ

1 Tɛ̃ bɛɛ dukiagibu, i man swaa
dakio. I swĩiyɔ kpa i n araru mɔ̀ wahala
ye ya bɛɛ sisien sõ.
2 Bɛɛn dukia sankira, ma gɛmi bɛɛn
yãnu di.
3 Bɛɛn wura ka bɛɛn sii geesu wu-
rura diira. Wurura yera ya koo bɛɛ are
kõsuru diiya, kpa yu bɛɛn wasin yaa
baasi di nge dõɔ. I dukia gura i taasinɛ
sanam dãakim mɛni sɔɔ.
4 Wee, i ɲ̀ sɔm kowobu ben gobi
kɔsie be ba ka bɛɛ dĩanu gura gberɔ,
ma gobi yi, yi wuri mɔ̀. Dĩa guro ben
wuri maa dumɔ wɔllu ka tem Yinnin
swaa sɔɔ.
5 I bɛɛn wãaru di handunia sɔɔ ka
dukia baka ka yɛ̃ɛribu. I dimɔ i
bɔriamɔ nge yãa saka yãaru.
6 I geegii taarɛ wɛ̃ i go, u ɲ̀ maa ka bɛɛ
gabirinɛ.

Tɛmanabu ka kanaru

7 Yen sõ, nɛgibu, i tɛmanɔ sere Yinni
u ka wurama. I mɛɛrio nge mɛ gbee
wuko ra n suuru sãa u n ka tem mara
mu nùn dĩa geenu marua. U ra n guri
gbiikii ka dãaki mara.
8 Bɛɛn tii maa, i n suuru sãa, i n yõ
dim dim domi Yinnin naaru ta turuku
kooma.
9 Nɛgibu, i ku gɔburu waana kpa bu
ku raa bɛɛ taarɛ wɛ̃n sõ. Wee siri kowo
u yõ dii kɔnnɔwɔ.
10 Nɛgibu, i Gusunɔn sɔmɔbu yaayo
be ba gari gerua ka Yinnin yĩsiru. I ben
suuru saario ye ba kua nɔni swãaru
sɔɔ.
11 Wee, sa bu sokumɔ doo
nɔɔrugibu yèn sõ ba yõra dim dim. I
Yoobun tɛmanabun baaru nua, i maa
yɛ̃ ye Yinni Gusunɔ u nùn kua yen
biru. Domi Yinni u ra wɔnwɔndu ka
tɔn geeru ko.
12 Ye n kpuro kere nɛgibu, i ku ka
wɔllu bõre, ɲ̀ kun mɛ ka tem, ɲ̀ kun
mɛ ka gãanu ganu. I gesi geruo mɛya

sanam mɛ n sãa mɛ, kpa i gere aawo,
n ǹ mɛ, sanam mɛ n ǹ mɛ, kpa i ku ka
wəri Gusunən siribu səə.
13 Nəni swãara bɛɛn goo deemawa?
U kanaru koowo. Goon nukura ta do?
U Gusunə siaro ka womusu.
14 Bɛɛn goowa barə? U Yesun yigbɛ
tənwerobu sokusio. Bera ba koo nùn
gum tãre ka Yinnin yĩsiru kpa bu nùn
kanaru koosi.
15 Kana naanɛgii te, ta koo barə wi
faaba ko. Yinni Gusunə u koo nùn
bwãa dobu wɛ̃. U n daa maa tora, ba
koo nùn suuru kua.
16 N n mɛn na, i bɛɛn durum tuuba
kuanə, kpa i n kanaru kuanammɛ, kpa
i ka wa i bɛkura. Gemgiin kanaru ta
dam arufaanigum mə n kpã.
17 Eli, tənuwa nge bɛsɛ. U kanaru
kua gem gem gura yu ku nɛ, ma gura
kun na sere wɔ̃ə ita ka suru nəəba tia.
18 Yen biru u kpam kanaru kua, ma
Gusunə u gura nɛɛsia ma u dera dĩanu
kpia temə.
19 Nɛgibu, bɛɛn goo ù n ka gem tonda
ma goo ka nùn wurama mi kpam,
20 i n yɛ̃ ma wi u ka toro wurama
saa torarun swaan di, u koo toro win
hunde wəra gəən nəman di kpa u de
bu tora dabinu kpeesia.

TIRE GBIIKII TE PIƐƐ U YORUA

Piɛɛ, Yesun bɔ̃ɔ turowa u tire te yorua. Yuu be ba yarinɛ Asin temɔwa u tu yorua. U bu yoruawa u ka bu dam kɛ̃ ben nɔni swãaru sɔɔ te ba waamɔ yèn sɔ̃ ba Yesu naanɛ doke. Nɔni swãa ten biru Gusunɔ u koo bu tãsisia be ka Yesu Kirisin gbinnaa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yĩiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ, wiru 1:3-12.
3. Tii nɛnubu dɛɛraru sɔɔ, wiru 1:13n di sere wiru 2:10.
4. Gusunɔn sɔm kowon wãaru, wiru 2:11-25.
5. Kurɔbu ka ben durɔbun wãasinaa, wiru 3:1-7.
6. Yesugiin tɛmanabu nɔni swãarun saa, wiru 3:8n di sere wiru 4:19.
7. Gusunɔn yãa gɔ̃ɔn nɔɔribu, wiru 5:1-11.
8. Tɔbiri dãakibu, wiru 5:12-14.

Tɔbiribu

1-2 Bɛɛ be Gusunɔ u gɔsa ma i yarina i sãa sɔbu Pontuɔ ka Galatiɔ ka Kapadosiɔ ka Asiɔ ka Bitiniɔ, Gusunɔ Baaba u bɛɛ gɔsa nge mɛ u raa gɔ̃ru doke u ko. Ma i kua wigibu win Hunden saabu, kpa i ka Yesu Kirisi mɛm nɔɔwa, kpa win yɛm mu bɛɛ dɛɛrasia. Nɛ Piɛɛ, Yesu Kirisin gɔrowa, na bɛɛ tire teni yoruammɛ.

Durom ka alafia n bɛɛ sosia.

Yĩiyɔ bi sa mɔ Yesu sɔɔ

3 Su Gusunɔ siara, bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin Baaba. Win wɔnwɔn bakaru sɔɔra u sun mara nɔn mɛɛruse Yesu Kirisin seebu gɔrin din sɔ̃ kpa sa n ka yĩiyɔ wãarugibu mɔ

4 kpa su ka tubi di ye Gusunɔ u wigibu yiiye. Tubi ye, ya ɲ̀ sankiramɔ, ya ɲ̀ disinu mɔ̀, yen buram kun maa kpeemɔ. Yera ba bɛɛ yiiye wɔllɔ,

5 bɛɛ be Gusunɔn dam mu kɔ̃su naanɛ dokebun saabu i ka faaba wa ye ya sɔɔru sãa yu ka sɔ̃ɔsira sanam dãakim sɔɔ.

6 Yen sɔ̃na i nuku doo bakabu mɔ, baa mɛ nuku sankiranu nu kua tilasi tɛ̃ saa fiiko sɔɔ, laakari mɛɛri bwese bwesekan sɔ̃.

7 Laakari mɛɛri bi, bu bɛɛn naanɛ dokebu wɛ̃ɛrimɔ. Nge mɛ ba ra wura mɛɛri ka dɔ̃ɔ, baa mɛ ya koo kam ko, nge mɛya ba bɛɛn naanɛ dokebu mɛɛrimɔ, bi bu wura bɛɛrɛ kere gem gem, bu ka bin dam gia. Kpa i siarabu ka yiiko ka bɛɛrɛ wa sanam mɛ Kirisi koo kurama.

8 I nùn kĩ baa mɛ i ɲ̀ nùn waare. I nùn naanɛ doke baa mɛ i ɲ̀ gina nùn wa. Ma i nuku doo bakabu mɔ bi bu ɲ̀ ka nɔɔ gerurɔ.

9 Domi i bɛɛn naanɛ dokebun are waamɔ, yeya bɛɛn hunden faaba.

10 Gusunɔn sɔmɔbu ba faaba yen gari mɛɛra, ba yen saria kasu, ma ba durom mɛn gari gerua mɛ Gusunɔ u bɛɛ yiiye.

11 Domi Kirisin hunde wi u wãa be sɔɔ u bu sɔ̃ɔwa yellu ma Kirisi u koo nɔni swãaru wa, yen biru u koo maa yiiko wa. Ma ba hania kua bu ka gia sanam mɛrà ka swaa yerà u ka yã.

12 Gusunɔ u win sɔmɔ be sɔ̃ɔsi ma gari yi u bu nɔmu sɔndia, yi ɲ̀ sãa ben tiigii, ma n kun mɔ bɛɛgii. Tɛ̃ i gari yi nua. Labaari gean waasu kowoba bɛɛ yi nɔɔsia. Ba gari gerua ka Hunde Dɛɛron dam wi u na wɔllun di. Ma Gusunɔn gɔradoban tii ba kĩ bu gari yin saria gia.

Tii nɛnubu dɛɛraru sɔɔ

13 Yen sɔ̃, i de i n tii sɛ. I ku dom yĩbiri, kpa i n durom mɛ yĩiyɔ kam kam mɛ ba koo bɛɛ wɛ̃ sanam mɛ Yesu Kirisi koo kurama.

14 I koowo bii mɛm nɔwɔbu kpa i ku de bɛɛn wãarun daa yu ka kɔdɛ mɛnna ye i raa mɔ sanam mɛ i ɲ̀ gãanu yɛ̃.

15 Adama i de i n dɛɛre bɛɛn sanu sanusu kpuro sɔɔ nge mɛ Gusunɔ wi u bɛɛ soka u dɛɛre.

16 Mɛya Gusunɔ u gerua win gari sɔɔ u nɛɛ, “I n dɛɛre domi nɛn tii na dɛɛre.”

17 Bɛɛn kanaru sɔɔ i Gusunɔ sokumɔ Baaba. Wee, wiya u tɔmbu kpuro ka siri teebu sirimɔ nge mɛ baawure u kua. Yen sɔ̃, saa ye ya bɛɛ tie handunia sɔɔ, i ye dio ka win nasiaru.

18 Bɛɛn tii i yɛ̃ ye ba ka bɛɛ yakia saa bɛɛn wãa kamgirun di te i tubi di bɛɛn sikadoban min di. N ɲ̀ mɔ ka gãa ni

nu koo sankira, nge sii geesu ɲ kun mɛ wura.
19 Ka Kirisin yɛm bɛɛrɛgima ba ka bɛɛ yakia wi u ka yãa kinɛ kpɛndu weenɛ te ta ɲ alebu ɲ kun mɛ disinu ganu mɔ.
20 Gusunɔ u Kirisi wi gɔsa u yi ba sere handunia taka kua, ma u sɔ̃ɔsira bɛɛn arufaanin sɔ̃ sanam dãakim mɛni sɔɔ.
21 Saa win min diya i Gusunɔ naanɛ doke wi u nùn seeya gɔrin di ma u nùn yiiko wɛ̃. Nge mɛya i bɛɛn naanɛ ka bɛɛn yĩiyɔbu doke Gusunɔ sɔɔ.
22 Tɛ̃ ye i tii sãrasia sanam mɛ i gem mɛm nɔɔwa, ma i bɛɛn naanɛ dokeosibu kĩ murafitiru sariru sɔɔ, ɲ n mɛn na, i n kĩanɛ gem gem ka bɛɛn gɔ̃ru kpuro.
23 Domi ba ɲ bɛɛ mara nɔn mɛɛruse ka bwese te ta koo gbi. Ba bɛɛ marawa ka bwese te ta ɲ gbimɔ te ta sãa Gusunɔn gari yi yi wasi yi yi ku ra kpe.
24 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
"Tɔmbu kpuro ba sãawa nge yakasu.
Ma ben bɛɛrɛ kpuro sãa nge sin wɛ̃su.
Yakasu ra gbere, kpa sin wɛ̃su dɛrura.
25 Adama Yinni Gusunɔn gari ko n wãawa ka baadomma."
Gari yi, yi sãawa Labaari gea ye ba bɛɛ waasu kua.

2

Kpee wasiru ka bwese dɛɛraru

1 N n mɛn na, i kɔ̃sa kpuro derio ka weesu kpuro ka murafitiru, ka nisinu, ka tɔn yaa kasikibu.
2 Nge mɛ bii wɛ̃ɛnu ra bɔm kã, i hunden dĩa dɛɛranu kĩɔ ni nu sãa Gusunɔn gari kpa i ka kpɛ̃a faaban swaa sɔɔ.
3 Domi i Yinnin durom denda.
4 I susio win mi, wi u sãa nge kpee wasiru te tɔmba yina adama Gusunɔ u tu gɔsa ta maa bɛɛrɛ mɔ win mi.
5 I na bɛɛn tii nge kpee wasinu bu ka bɛɛ dendi bu ka hunden wãa yeru bani. Miya i ko n sãa yãku kowo dɛɛrobu be ba tii Gusunɔ wɛ̃ɛmɔ nge yãku ni u koo mwa Yesu Kirisin saabu.
6 Domi ba yorua Gusunɔn gari sɔɔ, Gusunɔ u nɛɛ,
"Na kpee bɛɛrɛgiru gɔsa
na tu kua gani gɔmburun dam Siɔniɔ.
Wi u tu naanɛ doke, u ɲ sekuru wasi."
7 Kpee te, ta bɛɛrɛ mɔ bɛɛ be i naanɛ doken mi, adama be ba ɲ naanɛ doken mi, ba yorua ba nɛɛ,
"Kpee te banɔba yina,
teya ta kua gani gɔmburun dam."
8 Ma gam gum ba kpam nɛɛ,
"Kpee tera ta tɔmbu sokurasiamɔ.
Teya ta maa bu suramɔ."
Ba sokura yèn sɔ̃ ba yina bu gari yi naanɛ doke. Yeya Gusunɔ u raa gɔru doke ben sɔ̃.
9 Adama bɛɛ i sãawa bwese te ba gɔsa, i maa sãa sina bokon yãku kowobu, i sãa bwese te Gusunɔ u yakia u yii nɛnɛm, kpa i ka win tɔn geeru kpara wi, wi u bɛɛ soka yam wɔ̃kurun di i ka du win yam bururam maamaakigim sɔɔ.
10 Gasɔ, i ɲ sãa bwese te goo u yɛ̃, adama tɛ̃ i kua Gusunɔn tɔmbu. Gasɔ i ɲ daa wɔnwɔndu wa, adama tɛ̃ i wɔnwɔndu wa.

Gusunɔn sɔm kowon wãaru

11 Kĩnasibu na bɛɛ kanamɔ, bɛɛ be i sãa nge sɔbu ka kpikobu handunia ye sɔɔ, i de i tii kpĩ ka wasin binɛ ye ya ra n tabu mɔ̀ ka bɛɛn hunde.
12 I de i n daa gea mɔ̀ be ba ɲ naanɛ doken wuswaaɔ. Nge mɛya baa bà n bɛɛ daa kɔ̃sa mani ba koo bɛɛn sɔm geenu wa kpa bu Gusunɔ siara sanam mɛ u koo bu siri.
13 I wirugibu kpuro wiru kpĩiyɔ Yinnin sɔ̃, ɲ n tem yɛ̃ron na, wi u dam bo,
14 ɲ n maa wuu yɛ̃robun na, be u gɔrimɔ bu ka kɔ̃san kowobu sɛɛyasia kpa bu gean kowobu siara.
15 Ka gem, ye Gusunɔ u kĩ, yera i ka bɛɛn sɔm geenu gari baka yɛ̃ru sariba marisia.
16 I tii kparo nge be ba tii mɔ, adama i ku bɛɛn tii mɔru dendi i ka kɔ̃sa wukiri. I n bɛɛn wãaru dimɔ nge Gusunɔn yobu.
17 I tɔmbu kpuro bɛɛrɛ wɛ̃ɛyɔ, i bɛɛn naanɛ dokeosibu kĩɔ, i Gusunɔ nasio, kpa i tem yɛ̃ro bɛɛrɛ wɛ̃.

Ye Kirisin nɔni swãara sun sɔ̃ɔsimɔ

18 Bɛɛ sɔm kowobu, i bɛɛn yinnibu wiru kpĩiyɔ ka bɛɛrɛ wɛ̃ɛ bakabu, n ɲ

mɔ be ba sãa tɔn geobu ka be ba du
tɔna, adama ka be ba sɛ̃n tii.
19 Ka gem, siaraba, ì n ka nɔni
swãaru tɛmana Gusunɔn sõ, te i ɲ̀ ka
weenɛ.
20 Nge arufaani yerà n mɔ ì n
ka soberu tɛmana tora te i kuan
sõ. Adama ì n nɔni swãaru wa gea
ye i kuan sõ, ma i tɛmana, siaraba
Gusunɔn mi.
21 Yenin sõna Gusunɔ u bɛɛ soka
domi Kirisin tii u nɔni swãaru wa bɛɛn
sõ ma u bɛɛ kom gem sõɔsi kpa i ka win
yira swĩi.
22 U ɲ̀ torare, ba ɲ̀ maa weesu nɔɔre
win nɔɔn di.
23 Ye ba nùn wɔnwa u ɲ̀ wɔmburu
kɔsie. Ye ba nùn nɔni sõɔwa u ɲ̀ bu
bõrusi, adama u tii Gusunɔ wi u ra siri
dee dee wɛ̃wa.
24 Kirisin tii u bɛsɛn toranu sɔɔwa
win wasi sɔɔ dãa bunanaru wɔllɔ, kpa
su ka toranu karana kpa sa n wãaru
dimɔ gem sɔɔ. Win mɛɛran bosun sõna
i bɛkura.
25 Domi i raa sãawa nge yãa ni nu
kõɔre, adama tɛ̃ i wurama bɛɛn hun-
den kparon mi, wi u bɛɛ kõsu.

3

Kurɔbu ka ben durɔbun wãasinaa

1 Bɛɛ maa kurɔbu, i bɛɛn durɔbu
wiru kpĩiyɔ, kpa baa ben gabu bà kun
Gusunɔn gari naanɛ doke, bɛɛn daa yu
de bu naanɛ doke. N ɲ̀ maa tilasi i gari
gere,
2 domi ba koo wa ma bɛɛn wãara
dɛɛre i maa tɔnun bɛɛrɛ yɛ̃.
3 I ku kasu i tii ko kurɔ burabu ka
bɛɛn serin tara, ka wuraba, ka yãa
buranu.
4 Adama i de bɛɛn buraru ta n
sãa sɔɔkiru te ta ɲ̀ kpeemɔ, teya
daa duudwia. Yeniwa gãa bɛɛrɛginu
Gusunɔn wuswaaɔ.
5 Nge mɛya yellun tɔn kurɔ be ba
Gusunɔ sãamɔ ma ba nùn yĩiyɔ, ba ra
raa tii sɔmɛ, ma ba ben durɔbu wiru
kpĩiya.
6 Mɛya Saaraa u kua, u Aburahamu
mɛm nɔɔwa sere u nùn soka yinni. Tɛ̃,
bɛɛ ì n gea mɔ̀ ma bɛrum kun bɛɛ mɔ̀, i
sãawa win bii tɔn kurɔbu.
7 Bɛɛ maa durɔbu, i n wãasinɛ ka
bɛɛn kurɔbu i n yaaye ma ba ɲ̀ bɛɛ dam
tura. I bu bɛɛrɛn kookoosu kuo, domi
Gusunɔ u koo maa bu wãaru kɛ̃ ka bɛɛ
sannu. I n mɔ̀ mɛ kpa gãanu ganu nu
ku bɛɛn kanaru gbara.

Nɔni swãaru gem saabu

8 Ye kpuron biru i n bwisiku teenu
ka kĩi teeru mɔ. I n kĩanɛ nge maabu
ka wɔnɔbu. I n wɔnwɔndu mɔɔsinɛ ka
tii kawabu.
9 I ku kõsa kɔsiena, i ku wɔnna,
adama i domaru kuanɔ, domi Gusunɔ
u bɛɛ sokawa i ka ko mɛ kpa i domaru
wa.
10 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
"Wi u kĩ u wãa geeru di,
kpa u n nuku dobu mɔ tõru baatere,
u kõsan gerubu de kpa u win nɔɔ kpĩ
ka weesu.
11 U de u kõsa suuri kpa u gea ko,
kpa u n alafia naa gire.
12 Domi gemgiba Yinni Gusunɔ u nɔni
wɛ̃ɛ.
Ma u ben kanaru swaa daki.
Adama u kõsan kowobu nɔni
mɛnimɔ."
13 Wara u koo bɛɛ nɔni sõ ì n hania
mɔ̀ i ka gea ko.
14 Baa ì n nɔni swãaru wa gem
sõ, doo nɔɔrugiba bɛɛ. I ku tɔmbun
bɛrum ko, i ku maa wurura.
15 Adama i de Kirisi u n sãa Yinni
bɛɛn gõruɔ. I n sɔɔru sãa i ka bu wisi be
ba bɛɛ bɛɛn yĩiyɔbun asansi bikiamɔ.
16 Adama i bu wisio tɛɛru ka bɛɛrɛ. I
de bɛɛn gõru ga n dɛɛre kpa be ba bɛɛn
daa gea ye ya wee Kirisin min di kõsa
gerusimɔ bu sekuru wa sanam mɛ ba
bɛɛ nɔɔ mani.
17 Domi n sanɔ tɔnu u nɔni swãaru
wa gean kobun sõ, ɲ̀ n sãa Gusunɔn
kĩru, n kere u tu wa kõsan kobun sõ.
18 Nɔn teera Kirisi u gu gem
sarirugibun durum sõ, wi, wi u sãa
gemgii, kpa u ka bɛɛ da Gusunɔn mi.
Ba nùn go, u guwa nge mɛ tɔmba ra
gbi, adama ba nùn seeya ka Hunde
Dɛɛron dam.
19 Ka Hunde win dama u da u gɔribu
waasu kua be ba nɛni gɔriɔ,
20 be ba ɲ̀ daa Gusunɔ mɛm nɔɔwɛ
sanam mɛ u tɛmanɛ sere Nɔwɛ u ka
goo nimkuu dãka u kpa. Goo nimkuu

ge sɔɔ, tɔmbu fiikowa ba dua nge be nɔɔba ita, ma ba faaba wa saa nim di.
21 Nim mɛ, mu raa sãawa batɛmun weenasia ye ya bɛɛ faaba mɔ̀ tɛ̃. N ṅ mɔ ya wasin disinu wɔkamɔ, adama ya sãawa seeda ma sa tii Gusunɔ wɛ̃ ka gɔ̃ru dɛɛrɔ Yesu Kirisin seebun sɔ̃,
22 wi u da wɔllɔ ma u wãa Gusunɔn nɔm geuɔ. Miya Gusunɔn gɔradoba ka wɔllun yiikogibu ka damgibu ba nùn wiru kpĩiyɛ.

4

Wãaru te ta kɔsa

1 Kirisi u nɔni swãaru wa win wasi sɔɔ, yen sɔ̃, bɛɛ maa n weenɛ bwisiku tee ni, nu n bɛɛ dam kãa. Domi wi u ka nɔni swãaru tɛmana win wasi sɔɔ u torarun baa deriwa,
2 kpa saa ye ya nùn tie win handunian wãaru sɔɔ u n ka wãa u ka Gusunɔn kĩru ko, n ṅ mɔ wasin kĩru kankam.
3 Geema, gasɔn saa ye i raa di i ka kua ye tɔn tukoba ra kã, ya tura. I raa wãa daa bɛrɛtɛkɛ sɔɔ ka binɛ ka aka tam nɔrubu ka tam nɔrubun wɔrusu ka bũu sãaru te Gusunɔ u yina.
4 Tɛ̃, ba biti soore yèn sɔ̃ i ṅ maa ka bu koma bɛrɛtɛkɛ ni mɔ̀, ma ba bɛɛ wɔmmɔ.
5 Adama ba ṅ koo ko ba kun gari yi Gusunɔ tusie wi u sɔɔru sãa u ka wasobu ka gɔribu siri.
6 Yen sɔ̃na ba raa bu Labaari gea waasu kua be ba gu kpa ben hunde ya n ka wasi nge mɛ Gusunɔ u wasi, baa mɛ ba bu siri nge tɔmbu handunian wãaru sɔɔ.

Be ba ka Gusunɔn kɛ̃nu

sɔmburu mɔ̀ dee dee

7 Baayere kpuron kpeeru ta turuku kua. N n mɛn na, i tii nɛnuɔ ka laakari, kpa i se i yɔ̃ra i ka kpĩ i kanaru ko.
8 Ye n kpuro kere, yera i hania koowo i n kĩanɛ domi kĩru ta tora dabinu wukirimɔ.
9 I dam koosianɔ bɛɛn tii tiinɛ sɔɔ ka nuku tia.
10 Bɛɛn baawure u de u ka win kɛ̃ɛ te Gusunɔ u nùn nɔmu sɔndia dendi gabun sɔ̃ nge wi u ka Gusunɔn kɛ̃ɛ bwese bweseka sɔmburu mɔ̀ dee dee.
11 Wi u waasu mɔ̀ u de u Gusunɔn gari gere. Wi u maa goo sɔmburu kuammɛ u tu koowo ka dam mɛ Gusunɔ u nùn wɛ̃, kpa gãanu kpuro sɔɔ bu Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ saa Yesu Kirisin min di, wi u yiiko ka dam mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.

Kirisigiin tɛmanabu

nɔni swãaru sɔɔ

12 Kĩnasibu, i ku biti soora ka laakari mɛɛri bi bu bɛɛ wɛ̃ɛrimɔ nge dɔ̃ɔ. I ku bu garisi gãa tukunu.
13 Adama i gɔ̃ru doro ye i ka Kirisin nɔni swãaru sɔɔ bɔnu mɔ, kpa i n maa nuku doo bakabu mɔ tɔ̃ɔ te win yiiko ya koo sɔ̃ɔsira.
14 Doo nɔɔroba bɛɛ, bà n bɛɛ wɔmmɔ Kirisin yĩsirun sɔ̃, domi Gusunɔn Hunde yiikogii u wãa ka bɛɛ.
15 Bɛɛn goo u ku de u nɔni swãaru wa tɔn goberun sɔ̃, ṅ kun mɛ gbɛnan sɔ̃, ṅ kun mɛ kɔ̃san kobun sɔ̃, ṅ kun mɛ yèn sɔ̃ u gari wɔbia wɔri.
16 Adama ù n nɔni swãaru wa yèn sɔ̃ u sãa Kirisigii, u ku de sekuru tu nùn mwa. N weenɛwa u Gusunɔ bɛɛrɛ wɛ̃ yèn sɔ̃ u yĩsi te mɔ.
17 Saa ya tura siribu bu ka tore. Gusunɔn tɔmba bu koo maa gbi bu ka tore. Too, bù n torua bɛsɛn min di, amɔna bin wii goberu ta ko n sãa be ba yina bu Gusunɔn Labaari gea naanɛ doken mi.
18 Nge mɛ Gusunɔn gari gerumɔ,
"Geegiin faaba yà n sɛ̃sia,
amɔna n ko n sãa kɔ̃san kowo ka durumgiin mi."
19 Nge mɛya, be Gusunɔ u dera ba nɔni swãaru waamɔ, ba n da gea ko, kpa bu ka ben Taka kowo wi u naanɛ mɔ yɔ̃ra.

5

Gusunɔn yãa gɔ̃ɔn nɔɔribu

1 Yesun yigbɛ guro guro be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ, bera na ka yã. Nɛn tii na sãawa yigbɛ guro guro nge be, na maa sãa Kirisin nɔni swãarun seeda dio ma na bɔnu mɔ yiiko ye ya koo sɔ̃ɔsira sɔɔ.
2 Na bɛɛ kanamɔ, i Gusunɔn tɔn be ba wãa bɛɛn suunu sɔɔ kparo ka kĩru nge mɛ Gusunɔ u kĩ, n ṅ mɔ ka tilasi ṅ kun mɛ kɔsia bakarun sɔ̃, adama i tii wɛ̃ɛyɔ bɛɛn sɔmburu sɔɔ.

3 I ku bu dam dɔre be ba bɛɛ nɔmu
sɔndia i kɔ̃su, adama i bu kom gem
sɔ̃ɔsio mɛ ba koo swĩi.
4 Ma sanam mɛ kparobun wirugii
koo kurama, i ko are yiikogii mwa yìn
buram kun kpeemɔ.
5 Mɛya maa, bɛɛ aluwaasiba, i yigbɛ
guro gurobu wiru kpĩiyɔ. Bɛɛ kpuro
i tii kawabu sebuo nge yaberu bɛɛn
wãasinaa sɔɔ, domi Gusunɔn gari
gerumɔ, "Gusunɔ kun wãa be ba
tii suen biruɔ, adama u tii kawobu
durom kuammɛ."
6 N n mɛn na, i tii kawo kpa i tii deri
Gusunɔn nɔm damguuɔ, kpa u bɛɛ sua
wɔllɔ saa ye u yi yà n tura.
7 I bɛɛn wahala kpuro sɔbio win mi,
u koo bɛɛ nɔɔri.
8 I seewo i yɔ̃ra kpa i n tii sɛ, domi
Setam, bɛɛn yibɛrɛ u bɔsu u wuri mɔ̀
nge gbee sunɔ u kasu wi u koo go u
tem.
9 I ka tii yinɔ win wuswaaɔ ka toro
sindu naanɛ dokebun sɔ̃ kpa i n yɛ̃ ma
nɔni swãa tenin bwesera ta bɛɛgibu
wãasi be ba yarinɛ handunia sɔɔ.
10 Gusunɔ durom kpurogii, wi u
bɛɛ soka i n ka bɔnu mɔ win yiiko
nɔru sari sɔɔ, bɛɛ ka Kirisin gbinnaan
saabu, wiya u koo bɛɛ ko tɔn yebunu
kpa u bɛɛ yɔ̃rasia sim sim, kpa u bɛɛ
dam kɛ̃, kpa u bɛɛ tãsisia, sanam mɛ i
nɔni swãaru wa saa fiiko sɔɔ i kpa.
11 Wiya ko n bandu dii sere ka
baadommaɔ. Ami.

Tɔbiri dãakibu

12 Ka Silasi, bɛsɛgii wi na naanɛ sãan
somira na ka bɛɛ gari fiiko ye yorua
n ka bɛɛ dam kɛ̃ kpa n seeda di ma
Gusunɔn durom mɛ̀ sɔɔ i yɔ̃ sim sim,
mu sãawa gem.
13 Yesun yigbɛ te ta wãa Babiloniɔ, te
Gusunɔ u gɔsa nge bɛɛ, ta bɛɛ tɔbura,
mɛya maa Maaku nɛn bii u bɛɛ tɔbura.
14 I tɔbirinɔ ka kĩru.
Kpa alafia ya n ka bɛɛ wãa bɛɛ be i sãa
Kirisigibu.

TIRERU YIRUSE TE PIƐƐ U YORUA

Piɛɛn tireru yiruse teni, Yesugibu kpurowa u tu yorua. Ten gari mɛro sãawa, ba n tii sɛ ka keu koosio weesugibu be ba koo kurama ka ben sɔ̃ɔsi weesuginu ka kom bɛrɛtɛkɛ. N weenɛ bu Gusunɔ ka Yesu bɛsɛn Yinnin bɛɛrɛ nɛnɛ bu wa bu ka sɔ̃ɔsi ni fɛ̃ra ben suunu sɔɔn di. U maa bu tubusia yèn sɔ̃ Yesu kun wuramɛ fuuku. U nɛɛ, Gusunɔ kun kĩ tɔmbu bu kam ko. U kĩwa bu wurama win mi kpa bu ben durum tuuba ko. Yen sɔ̃na Yesu u tɛɛmɔ.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-2.
2. Yesugiin daa, wiru 1:3-15.
3. Be ba Kirisin yiiko wa, wiru 1:16-21.
4. Keu koosio weesugibu, wiru 2.
5. Yinnin wuramarun nɔɔ mwɛɛru, wiru 3.

Tɔbiribu

1 Bɛɛ be Yesu Kirisi bɛsɛn Yinni ka bɛsɛn Faaba kowo geegii u naanɛ dokebu wɛ̃ nge bɛsɛ, nɛ Simɔɔ Piɛɛ, win yoo ka win gɔro, nɛna na bɛɛ tire te yoruammɛ.

2 Durom ka alafia n bɛɛ sosia yèn sɔ̃ i Gusunɔ yɛ̃ ka maa Yesu bɛsɛn Yinni.

Yesugiin daa

3 Win sinaru ta sun kpuro wɛ̃ yèn bukata sa mɔ sa n ka wãaru mɔ sa n Gusunɔ sãamɔ, kpa sa n nùn giamɔ wi, wi u sun soka ka win yiiko ka win tɔn geeru.

4 Nge mɛya u sun nɔɔ mwɛɛ baka bɛɛrɛginu kua kpa i n ka bɔnu mɔ win daa sɔɔ, sanam mɛ i sankiranu suuri ni nu wãa handunia sɔɔ binɛn sɔ̃.

5 Yen sɔ̃, i kookari koowo i ka bɛɛn naanɛ dokebu sɔɔ lasabu gea sosi, kpa i lasabu gea sɔɔ yɛ̃ru sosi,

6 kpa i yɛ̃ru sɔɔ gaya sosi, kpa i gaya sɔɔ, suuru sosi, kpa i suuru sɔɔ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sosi,

7 kpa i Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sɔɔ tɔn geeru sosi, kpa i tɔn geeru sɔɔ kĩru sosi.

8 Gãa nini, nù n wãa bɛɛ sɔɔ ma nu sosimɔ nu ɲ derimɔ i ko garu koo sarirugibu. Bɛɛn sɔmbura kun maa mɔ̀ arufaani sarirugiru n wa i ka bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi gia sãa sãa.

9 Adama wìn mi gãa ni, nu ɲ wãa, wiya sãa nge wɔ̃ko, u ku ra wa saruɔ. U maa duari ma ba nùn dɛɛrasia win gasɔn durum di.

10 Yen sɔ̃, nɛgibu, i hania sosio i ka gia sãa sãa ma Gusunɔwa u bɛɛ soka ma u bɛɛ gɔsa, domi ì n kua mɛ, i ɲ sokuramɔ ka baadommaɔ.

11 Nge mɛya ba koo de i du ka bɛɛrɛ mi bɛsɛn Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi u bandu dii sere ka baadommaɔ.

12 Yen sɔ̃na, ko na n da n sɔɔru sãa n ka bɛɛ gãa ni yaayasia baa mɛ i nu yɛ̃ kɔ, baa mɛ i maa yɔ̃ dim dim gem mɛ sɔɔ, mɛ i wura.

13 Adama na tamaa n weenɛ saa ye na wãa hunde sɔɔ, na n da n bɛɛ gãa ni yaayasiamɔ kpa bɛɛn laakari ya n ka seewa.

14 Domi na yɛ̃ ma ɲ n sosi kon wasi yini deri nge mɛ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisi u man sɔ̃ɔsi.

15 Mɛya kon kookari ko kpa i ka kpĩ i gãa ni yaaya saa baayere nɛn doonarun biru.

Be ba Kirisin yiiko wa

16 Ka gem, sa ɲ suka swĩi ye tɔmba kua ka ben bwisi, sanam mɛ sa bɛɛ bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin dam ka win wuramaru giasia. Sa win kpãaru wawa ka bɛsɛn nɔni.

17 Domi sanam mɛ Gusunɔ Baaba u nùn bɛɛrɛ ka yiiko wɛ̃, u nɔɔ gagu nua saa yiiko bakagiin min di ga nɛɛ, "Winiwa nɛn Bii kĩnasi wì sɔɔ nɛn gɔ̃ru dobu kpuro wãa."

18 Bɛsɛn tii sa nɔɔ ge nua ga na wɔllun di sanam mɛ sa wãa ka wi guu dɛɛra ten wɔllɔ.

19 Nge mɛya Gusunɔn sɔmɔbun gari yi sirera. N weenɛ i yi swaa daki domi yi sãawa nge fitila ge ga ballimɔ yam wɔ̃kurɔ sere yam mu ka sãra kpa Yesu wi u sãa nge yam sãrerun kpera yu ka bɛɛn gɔ̃rusu bururasia.

20 Gbiikaa i de i n yeni yɛ̃ ma gari yi Gusunɔ u win sɔmɔbu sɔ̃ɔwa yin gɛɛ

sari yi tɔnu u koo kpĩ u tubusia ka win tii.
21 Domi Gusunɔn gari gɛɛ kun wãa yi tɔnu u gerua ka win tiin kĩru. Adama tɔmba Gusunɔn gari gerua nge mɛ Hunde Dɛɛro u bu sɔ̃ɔsi.

2

Keu koosio weesugibu
(I maa mɛɛrio Yudu 4-13)

1 Adama sɔmɔ weesugiba raa wãa tɔn ben suunu sɔɔ. Mɛya maa keu koosio weesugiba koo kurama bɛɛn suunu sɔɔ. Ba koo ka sɔ̃ɔsi weesuginu na ka bwisi, ni nu ra tɔmbu kam koosie kpa bu Yinni wi u bu yakia yina. Nge mɛya ba koo tii kam kobu sure suaru sɔɔ.
2 Tɔn dabira koo ben daa bɛrɛtɛkɛ swĩi, kpa ben sɔ̃, gabu bu gem swaa wɔmɛ.
3 Keu koosio weesugii ben binɛn sɔ̃, ba koo bɛɛ taki di ka ben gari yi ba bwisika ba seka. Adama saa tɛɛbun di ben siri kowo sɔɔru sãa u ka bu siri. Wi u koo maa bu kam koosia u ɲ dò.
4 Domi Gusunɔ u ɲ wɔllun gɔradoba deri be ba raa tora, adama u bu sure gɔriɔ mi ba bu nɛni wɔru sɔɔ yam wɔ̃kurɔ sere siribun tɔ̃ru.
5 U ɲ maa yeruku tɔmbu deri adama u Nɔwɛ faaba kua wi u gem kpara ka kpam tɔmbu nɔɔba yiru gabu ye u ka dera nim yibu bakara na ta handunian tɔmbu wukiri be ba ɲ win bɛɛrɛ yɛ̃.
6 U wuu si ba sokumɔ Sodomu ka Gomɔra taarɛ wɛ̃ ma u su kam koosia ka dɔ̃ɔ. Nge mɛya su kua yĩreru tɔn kɔ̃so be ba koo ra nan sɔ̃.
7 Ma u tɔn geo wi ba mò Lɔtu yara wi u ra n nuki sankire tɔn kɔ̃so ben daa bɛrɛtɛkɛn sɔ̃.
8 Domi durɔ wi, u sãa tɔn geo tɔn ben suunu sɔɔ. Yam sãreru baateren kɔ̃sa ye u waamɔ ka ye u nɔɔmɔ ya win gɔ̃ru dɛɛrɔ tɔ̃ya mò.
9 N n mɛn na Gusunɔ u yɛ̃ mɛ u koo ka be ba win bɛɛrɛ yɛ̃ yara saa laakari mɛɛribun di. U maa yɛ̃ mɛ u koo tɔn kɔ̃sobu yi u ka bu wahala ko siribun sanam,
10 n mam nɛɛre be ba ben wasin kĩru kankam mò ma ba Gusunɔn yiko gɛma.

Keu koosio weesugii be, ba sãawa wɔbiagibu ka tii suobu, ba ɲ maa bɛrum mɔ bu ka wɔllun yiikogibu wɔmɛ.
11 Baa Gusunɔn gɔradoba, be ba bu dam ka yiiko kere gem gem, ba ɲ wɔllun yiikogibu taarɛ wɛ̃ɛmɔ ka wɔmburu Yinni Gusunɔn wuswaaɔ.
12 Adama marumara tɔn be, ba ka yeni mò nge yɛɛ yi yi wãa bu ka mwa bu gon sɔ̃. Ye ba kun tuba yera ba wɔmmɔ. Ba koo maa kam kowa nge yɛɛ yi.
13 Kɔ̃sa ye ba gabu kua, yera ba koo bu kɔsie. Ba ra n nuku dobu mɔ bà n ben wasin kĩnu kankam mò sɔ̃ɔ sɔɔ gbãara. Ba sãa nge too yãkuru, sanam mɛ ba dimɔ ka bɛɛ sannu ka ben akanu, ma ba yɛ̃ɛrimɔ ben taki ye ba tɔmbu dimɔ sɔɔ.
14 Ba ra n sakararun nɔni mɔ, toranu ku ra bu turi. Ba ra be ba kun yɔ̃ dim dim yina mwɛ. Ben gɔ̃ru ga binɛn dɔɔnɛ mɔ. Gusunɔ u bu bɔ̃rusi.
15 Ba swaa gea deri ma ba kɔ̃ɔra. Ba Balamu, Beorun biin swaa swĩi wi u kɔ̃san kobun are kĩa.
16 Adama Gusunɔ u nùn gerusi win torarun sɔ̃. Geema kɛtɛku ge ga ku ra gari ko ga ka nùn gari kua nge tɔnu ma ga Gusunɔn sɔmɔ win wiira kookoosu yɔ̃rasia.
17 Tɔn be, ba sãawa bwii nim sariba ka bukɔ ge woo ga bɔrikiamɔ. Gusunɔ u bu yam wɔ̃kuru yiiye ta kpã.
18 Ba woo kana gari gerumɔ yi yi ɲ wiru mɔ. Ba tɔnun gɔ̃run binɛ kankam dendimɔ bu ka gabu yina mwa be ba kisirama saa be ba toren min di.
19 Ba bu tii mɔru nɔɔ mwɛɛru kuammɛ, adama ben tii ba sãawa ye ya ka bu kam koore dɔɔn yobu. Domi baawure sãawa ye ya nùn kamian yoo.
20 Geema, tɔmbu bà n handunian daa bɛrɛtɛkɛ kisirari yèn sɔ̃ ba bɛsɛn Yinni Faaba kowo Yesu Kirisi gia, ma ba kpam dera ya bu mwa ya kamia nɔn mɛɛruse, ben wãa gbiikira koo sãaya ka sere dãakiru.
21 N ko n daa sanɔ ba kun gem swaa giare ka sere bu ye gia kpa bu wooda dɛɛra biru kisi ye ba bu wɛ̃.
22 Ye n bu deema ya sɔ̃ɔsimɔ ma mɔn teni ta gem gerumɔ te ta nɛɛ, “Bɔ̃ɔ

ga wura ga gen sianu dabirimɔ, ma kurusɔ ge ba wobura ga kpam yironu burimɔ."

3

Yinnin wuramarun

nɔɔ mwɛɛru

1 Nɛn kĩnasibu, tire teni ta sãawa tireru yiruse te na bɛɛ yoruammɛ. Ten baatere sɔɔ na kasu n bɛɛn bwisi gee yamia ka sõɔsi te na bɛɛ yaayasiamɔ.
2 Na kĩ i Gusunɔn sɔmɔ dɛɛrobun gari yaaya yi ba raa gerua, ka maa Yinni Faaba kowon wooda ye gɔroba bɛɛ sõɔsi.
3 Gbiikaa, i n yɛ̃ ma sanam dãakim sɔɔ, tɔmba koo yarima ba n sĩimɔ ka ben tiin gõru kĩru. Ba koo bɛɛ yaakoru ko
4 kpa bu gere bu nɛɛ, Yesu u nɔɔ mwɛɛru kua ma u koo na, nge n ɲ mɛ. N n mɛn na, mana u wãa. Domi saa mìn di bɛsɛn sikadoba ba gu, baayere ya wãawa nge toren di.
5 Ba yeni duari sobun sõ, ma gasɔ gariya Gusunɔ u gerua u ka wɔllu ka tem taka kua. U tem wuna nim sɔɔn di, ma u mu mɔma ka nim.
6 Nim mɛya u dera mu handunia yerukaa kam koosia, ka mɛn yibu bakaru.
7 Ka gari tee yiya ba maa ka tɛ̃n wɔllu ka tem yii dõɔn sõ, sere tõɔ te Gusunɔ u koo be ba ɲ win bɛɛrɛ yɛ̃ siri, kpa u bu kam koosia.
8 Adama nɛn kĩnasibu, i ku maa de i gãa tee nini duari ma Yinni Gusunɔn mi, sõɔ teera sãawa nge wõɔ nɔrɔbu, wõɔ nɔrɔbu ya maa sãa nge sõɔ teeru.
9 Gaba tamaa Yinni u tɛɛmɔ u ka win nɔɔ mwɛɛru yibia. Adama u ɲ tɛɛmɔ. N n sãare u tɛɛmɔ, u ka bɛɛ suuru sãawa domi u ɲ kĩ baa tɔn turo u kam ko. U kĩwa tɔmbu kpuro bu gõru gɔsia.
10 Ka mɛ, Yinnin tõra koo nawa nge gbɛnɔ. Tõɔ te sɔɔra wɔlla koo doona ka wure bakanu. Ye ya wãa wom dirum sɔɔ ya koo yanda ka yam susu bakaru, kpa tem mu dõɔ mwaara ka gãa ni nu wãa mɛ sɔɔ.
11 Yèn sõ gãa ni kpuro nu koo kam ko nge mɛ, i yɛ̃ sãa sãa nge mɛ n weenɛ bɛɛn sanum mu n dɛɛre kpa i n Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃.
12 Kpa i n win tõru mara i n kookari mɔ̀ tu ka na fuuku. Tõɔ te sɔɔra dõɔ koo wɔllu kam koosia, kpa ye ya wãa handunia sɔɔ yu yanda ka dõɔn yam susuru.
13 Adama Gusunɔ u wɔn kpaaru ka tem kpam nɔɔ mwɛɛru kua mi gem ko n wãa. Yera sa mara.
14 Yen saabu kĩnasibu, nge mɛ i tõɔ te mara, i kookari koowo u ka bɛɛ deema bɔri yɛndu sɔɔ kpa i kun disinu ka toraru mɔ.
15 Bɛsɛn Yinni ù n tɛmanɛ, ayera u sun derie su ka faaba wa, nge mɛ bɛsɛn kĩnasi Pɔlu u maa bɛɛ yorua ka bwisi yi Gusunɔ u nùn kã.
16 Yera u yorua tirenu kpuro sɔɔ mi u gari yi gerua. Win tirenu sɔɔ gam ka gam wãa mi n tubusianu sɛ̃, ma yɛ̃ru sarirugibu be ba ɲ yõ dim dim, ba gari yi gɔsikiamɔ, nge mɛ ba ra ko ka Gusunɔn gari gɛɛ. Nge mɛya ba ka ben tii kam kobu gawemɔ.
17 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu i gãa ni yɛ̃ kɔ. N n mɛn na, i n tii sɛ kpa i ku de i kõɔra i wɔruma be ba ɲ Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃n torarun sõ.
18 Adama i n kpɛ̃amɔ bɛsɛn Yinni Faaba kowo Yesu Kirisin durom sɔɔ kpa i n nùn giamɔ. Su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ tɛ̃n di sere ka baadommaɔ. Ami.

TIRE GBIIKII TE YOHANU U YORUA

Tɔmba tamaa Yohanuwa u tire te yorua baa mɛ win yĩsiru ta ṅ wãa mi. Mban sɔ̃na u tire teni yorua. Ben waati ye sɔɔ, sɔ̃ɔsiru gara tem pusi. Tera ba mɔ̀, ye tɔnu u koo kpĩ u baba u nɛnɛ, ya ṅ dɛɛre. Adama ye ya ṅ waarɔ ka nɔni nge hunde, yen bwesera ya dɛɛre. Adama sɔ̃ɔsi te, ta sãawa weesu. Ta ṅ wure ma Yesu u kua tɔnu. Ta nɛɛ, u sãawa hunde tɔna ye ya ṅ kpɛ̃ yu gbi. Yen sɔ̃na Yohanu u win tɔmbu kirɔ mɔ̀. U nɛɛ, Yesu ù kun daa kue tɔnu ma u ṅ gu bɛsɛn sɔ̃, u ṅ daa kpɛ̃ u sun faaba ko. Adama u gu ma sa kua win bibu. Sɔ̃ɔ teeru sa ko n ka nùn weenɛ.

Tire te, ta maa nɛɛ, Gusunɔ u sãawa yam bururam. Mɛya u maa kĩ tɔmbu ba n wãa mɛ sɔɔ. U maa sãawa kĩrun nuuru. Yen sɔ̃na n weenɛ win tɔmbu ba n kĩanɛ.

Tire ten kpunaa

1. Wãasinaa ka Gusunɔ ka maa tɔnusi, wiru 1:1n di sere wiru 2:17.
2. Kirisin yibɛrɛ, wiru 2:18-29.
3. Gusunɔn bibun daa, wiru 3.
4. Gusunɔn Hunde ka yibɛrɛn hunde, wiru 4:1-6.
5. Gusunɔ u sãawa kĩrun nuuru, wiru 4:7-21.
6. Naanɛ dokeobun nasara, wiru 5.

Gari wãarugii

1-2 Wãaru te ta ku ra kpe ta sɔ̃ɔsira. Sa tu wa. Sa ten seeda dimɔ, sa bɛɛ ten gari nɔɔsiamɔ te ta raa wãa Baaban mi, ma ba sun tu sɔ̃ɔsi. Ye wãa ten gari ka yã, ye ya wãa toren di, sa ye nua, sa ye wa ka nɔni, sa ye mɛɛra mam mam, bɛsɛn nɔma maa ye baba.

3 Yeya sa maa bɛɛ sɔ̃ɔmɔ kpa sa n ka sãa nɔɔ tia bɛsɛ ka bɛɛ, nge mɛ sa nɔɔ tia sãa ka Gusunɔ Baaba ka win Bii Yesu Kirisi.

4 Sa bɛɛ gari yini yoruammɛwa kpa bɛsɛ kpuron nuku dobu bu ka yibu.

Gusunɔ sãawa yam bururam

5 Labaari wee ye sa nua saa Yesu Kirisi win min di, ma sa bɛɛ ye nɔɔsiamɔ. Gusunɔ sãawa yam bururam, yam wɔ̃kuru sari win mi.

6 Sà n nɛɛ, sa nɔɔ tia sãa ka wi, ma sa sĩimɔ yam wɔ̃kuru sɔɔ, sa weesu mɔ̀wa, sa ṅ maa gem kookoosu mɔ̀.

7 Adama sà n sĩimɔ yam bururam sɔɔ, nge mɛ win tii u wãa yam bururam sɔɔ, sa ko n nɔɔ tia sãa bɛsɛn tii tiinɛ. Win Bii Yesun yɛm mu maa sun dɛɛrasiamɔ saa toraru kpuron di.

8 Sà n nɛɛ, sa ṅ toraru mɔ, sa tii nɔni wɔ̃kumɔwa, gem sari bɛsɛ sɔɔ.

9 Adama sà n bɛsɛn toraru wura, Gusunɔ u koo sun suuru kua kpa u sun dɛɛrasia bɛsɛn kom kɔ̃sum kpuron di domi u sãawa naanɛgii, wi u ra ko dee dee.

10 Sà n nɛɛ, sa ṅ tore sa Gusunɔ weesugii mɔ̀wa, win gari kun maa wãa bɛsɛ sɔɔ.

2

Kirisi sun somimɔ

1 Bɛɛ nɛn bibu, na bɛɛ gari yini yoruammɛwa, i ku ka tora. Adama goo ù n tora, sa goo mɔ, wi u koo sun suuru kana Baaban mi, wiya Yesu Kirisi geegii.

2 Win tii u kua abɔru te ta ka bɛsɛn toranu kpuro doona, n ṅ mɔ bɛsɛginu tɔna, ka handuniagibu kpuron torana.

3 Sà n win wooda mɛm nɔɔwammɛ, sanam mɛya sa ko gia ma sa nùn yɛ̃.

4 Goo ù n nɛɛ, u nùn yɛ̃, ma u kun win wooda mɛm nɔɔwammɛ, yɛ̃ro sãawa weesugii, gee sari wi sɔɔ.

5 Adama wi u win gari mɛm nɔɔwa, wi sɔɔra Gusunɔn kĩra yiba ka gem. Amɛniwa sa ko n ka yɛ̃ ma sa gbinnɛ ka wi.

6 Wi u gerumɔ u ka nùn maninɛ, n weenɛ u n sĩimɔ nge mɛ win tii u sĩa.

Wooda kpaa

7 Nɛn kĩnasibu, n ṅ mɔ wooda kpaa na bɛɛ yoruammɛ, wooda gura, ye i raa mɔ saa toren di. Wooda gura ye, ya sãawa gari yi i nua kɔ.

8 Ka mɛ, wooda ye na bɛɛ yoruammɛ ya sãawa wooda kpaa, ma yen gem mu sɔ̃ɔsira Kirisi sɔɔ ka maa bɛɛ sɔɔ. Domi yam wɔ̃kura doonɔ, ma yam bururam gem mu ballimɔ.

9 Wi u gerumɔ u wãa yam bururam sɔɔ, ma u win beruse tusa, u wãawa
yam wɔ̃kuru sɔɔ gina.
10 Wi u win beruse kĩ, yɛ̃ro wãawa
yam bururam sɔɔ, gãanu maa sari wi
sɔɔ ni nu koo goo sokurasia.
11 Adama wi u win beruse tusa, u
wãawa yam wɔ̃kuru sɔɔ, u maa sĩimɔ
yam wɔ̃kurɔ. U ṅ yɛ̃ mi u dɔɔ yèn sɔ̃
yam wɔ̃kura nùn wɔ̃ko kua.
12 Na bɛɛ yoruammɛ nɛn bibu, yèn
sɔ̃ ba bɛɛ bɛɛn toranu kpeesia Yesun
yĩsirun sɔ̃.
13 Na bɛɛ yoruammɛ bɛɛ baababa,
yèn sɔ̃ i nùn yɛ̃ wi u wãa saa toren di.
Na bɛɛ yoruammɛ bɛɛ aluwaasiba, yèn
sɔ̃ i tɔn kɔ̃so wi tabu di.
14 Na bɛɛ yorua bɛɛ bibu, yèn sɔ̃ i
Gusunɔ Baaba gia. Na bɛɛ yorua bɛɛ
baababa, yèn sɔ̃ i nùn yɛ̃ wi u wãa saa
toren di. Na bɛɛ yorua bɛɛ aluwaasiba,
yèn sɔ̃ i dam mɔ, Gusunɔn gari maa
wãa bɛɛ sɔɔ, ma i tɔn kɔ̃so wi tabu di.
15 I ku ra handunian yakande kĩa, ka
gãa ni nu wãa handunia sɔɔ. Wi u ye
kĩ, Baaban kĩra kun wãa wi sɔɔ.
16 Domi kpuro ye ya wãa handunia
sɔɔ, tɔnun kĩru kankam, ka ye nɔni
wan kɔdɛ, ka tii suabu, yen gaa kun nɛ
saa Baaban min di, handunia miya ya
wãa.
17 Handunia maa doonɔwa mi, ka
yen binɛ, adama wi u Gusunɔn kĩru
mɔ̀, u ko n wãawa sere ka baadommaɔ.

Kirisin yibɛrɛ

18 Nɛn bibu, saa dãaka mini. Nge mɛ
i nua ma Kirisin yibɛrɛ u koo na, n wee
tɛ̃, Kirisin yibɛrɛ dabira tunuma. Yen
sɔ̃na sa yɛ̃ ma saa dãaka mini.
19 Bɛsɛn suunu sɔɔn diya ba yara,
adama ba ṅ sãa bɛsɛgibu. Domi bà n
daa sãan na bɛsɛgibu, ba ko n daa wãa
ka bɛsɛ. Adama ba yara, ma ya sɔ̃ɔsira
ma be kpuro ba ṅ daa sãawa bɛsɛgibu
ka gem.
20 Adama bɛɛ i Hunde Dɛɛro mwa
Kirisin min di ma bɛɛ kpuro i kua
yɛ̃rugibu.
21 Na bɛɛ yorua, n ṅ mɔ yèn sɔ̃ i ṅ
gem yɛ̃, adama yèn sɔ̃ i mu yɛ̃wa, i maa
yɛ̃ ma weesu kun kpɛ̃ su yari gem di.
22 Wara sãa wee kowo ma n kun mɔ
wi u nɛɛ Yesu kun sãa Kirisi. Yɛ̃ro wi,
Kirisin yibɛrɛwa wi u Gusunɔ Baaba
ka win Bii yinamɔ.
23 Domi wi u Bii yina, u ṅ maa Baaba
mɔ. Wi u Bii wura, u maa Baaba
mɔwa.
24 Bɛɛ maa, i de ye i nua saa toren di,
ya n wãa bɛɛn gɔ̃ruɔ, i ko n gbinnɛ ka
Bii ka Baaba.
25 Nɔɔ mwɛɛru wee te Kirisi sun
kua, teya wãaru te ta ku ra kpe.
26 Na bɛɛ yeni yoruawa be ba kĩ bu
bɛɛ nɔni wɔ̃ken sɔ̃.
27 Adama bɛɛ, Hunde Dɛɛro wi i
mwa Kirisin min di, u wãa bɛɛ sɔɔ.
Yen sɔ̃, i ṅ goon bukata mɔ wi u koo
bɛɛ gãanu keu koosia. Adama yèn sɔ̃
Hunde Dɛɛro wi, u bɛɛ gãanu baanire
keu koosiamɔ, ni nu sãa gem, n ṅ mɔ
weesu, yen sɔ̃, i n ka Kirisi maninɛ,
nge mɛ Hunde Dɛɛro u bɛɛ sɔ̃ɔsi.
28 Tɛ̃ nɛn bibu, i n maninɛ ka wi, kpa
sa n ka wɔrugɔru mɔ sanam mɛ u koo
kurama, kpa su ku tii bere sekurun sɔ̃
tɔ̃ɔ te u koo na.
29 I n yɛ̃ ma Kirisi u sãawa geegii, i n
maa yɛ̃ ma baawure wi u mɔ̀ dee dee,
Kirisin biiwa.

3

Gusunɔn bibu

1 I mɛɛrio i wa, kĩi baka te Baaba
sun kĩa, sere ba sun soka Gusunɔn
bibu. Geema, mɛya sa sãa. Yenin sɔ̃na
handuniagibu ba ṅ sun yɛ̃ yèn sɔ̃ ba ṅ
nùn yɛ̃.
2 Nɛn kĩnasibu, tɛ̃ sɔɔ sa sãa Gusunɔn
bibu, sa ṅ yɛ̃ gina amɔna sa ko n sãa sia.
Adama sa yɛ̃ ma sanam mɛ Kirisi u koo
kurama sa ko n ka nùn weenɛ domi sa
ko nùn wa nge mɛ u sãa.
3 Baawure wi u yĩiyɔ binin bweseru
mɔ, u tii sãrasiamɔwa, nge mɛ Kirisi u
sãre.
4 Baawure wi u toramɔ, u wooda
saramɔwa, domi toraru, wooda
saraba.
5 I yɛ̃ ma Yesu u nawa u ka toraru
wuna, toraru maa sari wi sɔɔ.
6 Baawure wi u ka Kirisi maninɛ, u
ku ra n toramɔ. Wi u ra n toramɔ, yɛ̃ro
kun nùn waare, u sere nùn gia.

7 Nɛn bibu i ku de goo u bɛɛ nɔni wɔ̃ke. Wi u gea mɔ̀ u sãawa gemgii, nge mɛ Yesun tii u sãa.
8 Wi u ra n toramɔ, Setamgiiwa, domi saa toren diya Setam toramɔ. Ma Gusunɔn Bii u na u ka Setam sɔma kpeerasia.
9 Baawure wi u sãa Gusunɔn bii, u ku ra n maa toramɔ yèn sõ Gusunɔn wãara wãa wi sɔɔ. U ṅ kpẽ u n toramɔ domi u kua Gusunɔn bii.
10 Tẽ, sa ko kpĩ su tubu wi u sãa Gusunɔn bii ka wi u sãa Setamgii. Baawure wi u kun gea mɔ̀, ka maa wi u kun win beruse kĩ, u ṅ sãa Gusunɔgii.

Su kĩana

11 Gari wee yi i nua saa toren di. Su kĩana
12 kpa sa kun sãa nge Kaɛni wi u sãa tɔn kõso wigii ma u win wɔnɔ go. Mban sõna u nùn go. U nùn go yèn sõ win tii u kom kõsum kua, wɔnɔ maa kom gem kua.
13 Nɛgibu, i ku biti soora handuniagibu bà n bɛɛ tusa.
14 Yèn sõ sa bɛsɛn berusebu kĩ, sa yẽ ma sa gɔɔ sarari, sa dua wãaru sɔɔ. Wi u kun tɔnun kĩru mɔ, u wãawa gɔɔ sɔɔ.
15 Baawure wi u win beruse tusa, u sãawa tɔn gowo. Bɛɛn tii i maa yẽ ma tɔn gowo goo sari wi u wãaru te ta ku ra kpe mɔ.
16 Yeni sɔɔra sa ka gia nge mɛ kĩra sãa, domi Kirisi u win wãaru wẽ bɛsɛn sõ. Nge mɛya, n maa weenɛ su bɛsɛn tiin wãaru wẽ bɛsɛn berusebun sõ.
17 Goo ù n dukia mɔ handunia ye sɔɔ, ma u wa win beruse u yãaru mɔ, ma u nùn biru kisi, amɔna Gusunɔn kĩra ko n ka wãa yẽro sɔɔ.
18 Nɛn bibu i ku de su kĩana ka gari tɔna, adama su kĩi geeru sõɔsi bɛsɛn kookoosu sɔɔ.

Gusunɔn wuswaaɔ

19 Kookoo si sɔɔn diya sa ko n yẽ ma sa sãa gemgibu kpa sa n toro sindu mɔ Gusunɔn wuswaaɔ.
20 Domi bɛsɛn gõru gà n sun taarɛ wẽɛmɔ sa yẽ ma Gusunɔ u bɛsɛn gõru kere, u maa kpuro yẽ.
21 Yen sõ, nɛn kĩnasibu, bɛsɛn gõru gà kun sun taarɛ wẽɛmɔ, sa ko n toro sindu mɔ Gusunɔn wuswaaɔ.
22 Ma baayere kpuro ye sa bikiamɔ, sa ye waamɔ saa win min di, domi sa win wooda nɛni, sa maa mɔ̀ ye n wã win nɔni sɔɔ.
23 Win wooda wee, su win Bii Yesu Kirisin yĩsiru naanɛ doke, kpa su kĩana nge mɛ u sun sõɔwa.
24 Wi u win woodaba swĩi u ka Gusunɔ maninɛ, Gusunɔ maa ka nùn maninɛ. Yenin min diya sa yẽ ma u ka sun maninɛ win Hunde Dɛɛro wi u sun wẽn sõ.

4

Gusunɔn Hunde

ka yibɛrɛn hunde

1 Nɛn kĩnasibu i ku tɔmbu kpuro naanɛ ko be ba gerumɔ ba Hunde Dɛɛro mɔ, adama i bu wẽɛrio bà n sãa Gusunɔgibun na, domi Gusunɔn sɔmɔ weesugiba yiba handunia ye sɔɔ.
2 Yenin min diya i ko kpĩ i tubu be ba Gusunɔn Hunde mɔ. Baawure wi u wura ma Yesu Kirisi u kua tɔnu, wiya u sãa Gusunɔgii.
3 Wi u kun maa wure ma Yesu u kua tɔnu, u ṅ sãa Gusunɔgii, Kirisin yibɛrɛwa, wìn gari i nua u sisi, u mam tunuma handunia sɔɔ kɔ.
4 Bɛɛ nɛn bibu, i sãa Gusunɔgibu i maa sɔmɔ weesugii be kamia kɔ. Domi wi u wãa bɛɛ sɔɔ u dam mɔ u kere wi u wãa handunia ye sɔɔ.
5 Beni handuniagiba ba sãa, yen sõna ba ka handunian bwisi gari mɔ̀, ma handuniagiba bu swaa daki.
6 Bɛsɛ sa sãawa Gusunɔgibu. Baawure wi u Gusunɔ yẽ u ra sun swaa daki, adama wi u kun Gusunɔ yẽ u ku ra sun swaa daki. Yenin min diya sa ko kpĩ su gem ka weesu wunana.

Gusunɔ u sãawa kĩrun nuuru

7 Nɛn kĩnasibu, i de su kĩana, domi kĩra naamɔwa saa Gusunɔn min di. Baawure wi u tɔnun kĩru mɔ u sãawa Gusunɔn bii, u maa Gusunɔ yẽ.
8 Wi u kun tɔnun kĩru mɔ, yẽro kun Gusunɔ yẽ domi Gusunɔ sãawa kĩrun nuuru.
9 Wee mɛ Gusunɔ u sun win kĩru sõɔsisina, u win Bii teereru gɔrima

handunia ye sɔɔ sa n ka wãaru te ta ku ra kpe mɔ wi sɔɔ.
10 Amɛniwa kĩi te, ta sãa, n ṅ mɔ bɛsɛra sa Gusunɔ kĩa, adama wiya sun kĩa, ma u win Bii gɔrima u ka ko abɔru bɛsɛn toranun sõ.
11 Nɛn kĩnasibu, Gusunɔ ù n sun kĩ too nge mɛ, n weenɛ bɛsɛn tii su maa kĩana.
12 Goo kun Gusunɔ waare. Sà n kĩanɛ, Gusunɔ u ka sun maninɛ, ma win kĩra yibumɔ bɛsɛ sɔɔ.
13 Sa yɛ̃ ma sa ka nùn maninɛ, win tii maa ka sun maninɛ domi u sun win Hunde Dɛɛro kã.
14 Bɛsɛ maa sa wa, sa maa seeda dimɔ ma Baaba u win Bii gɔrima u ka ko handunian Faaba kowo.
15 Baawure wi u wura ma Yesu sãawa Gusunɔn Bii, Gusunɔ ka nùn maninɛ, ma yɛ̃ro maa ka Gusunɔ maninɛ.
16 Ma bɛsɛ sa kĩi te yɛ̃, sa maa tu naanɛ doke te Gusunɔ u mɔ bɛsɛ sɔɔ.
Gusunɔ sãawa kĩrun nuuru. Baawure wi u tɔnun kĩru mɔ u ka Gusunɔ maninɛ, Gusunɔ maa ka nùn maninɛ.
17 Nge mɛya win kĩra yibusinɛ bɛsɛ sɔɔ, kpa sa n ka toro sindu mɔ siribun sanam, domi nge mɛ Kirisi u sãa, mɛya maa bɛsɛn tii sa sãa handunia ye sɔɔ.
18 Bɛrum sari kĩru sɔɔ, kĩi te ta yiba ta ra bɛrum kpuro gire. N n mɛn na, wi u bɛrum mɔ, kĩra kun yiba wi sɔɔ, domi u sɛɛyasiabu yĩiyɔ.
19 Kĩra wãa bɛsɛ sɔɔ yèn sõ Gusunɔ u gbia u sun kĩa.
20 Goo ù n nɛɛ u Gusunɔ kĩ ma u win beruse tusa, u sãawa wee kowo. Domi wi u kun win beruse kĩ wi u waamɔ, u ṅ kpɛ̃ u Gusunɔ kĩa wi u kun waare.
21 Gusunɔ maa sun wooda yeni wɛ̃ u nɛɛ, wi u nùn kĩ, u de u n maa win beruse kĩ.

5

Handunian kamiabu

1 Baawure wi u naanɛ doke ma Yesu sãa Kirisi wi, yɛ̃ro sãawa Gusunɔn bii, ma baawure wi u tundo kĩ, u maa bii kĩwa.
2 Sà n Gusunɔ kĩ ma sa win wooda mɛm nɔɔwamme, sa ko n yɛ̃ ma sa win bibu kĩ.
3 Sà n Gusunɔ kĩ sa ko maa win wooda nɛnɛ. Win wooda kun maa sɛ̃.
4 Domi Gusunɔn bii baawure u ra handunia kamiɛ. Ka bɛsɛn naanɛ dokeba sa ra handunia kamiɛ.
5 Wi u handunia kamiamɔ, wiya wi u naanɛ doke ma Yesu sãawa Gusunɔn Bii.

Seeda ye ba Yesu Kirisi diiya

6 Yesu Kirisi wiya wi u na ka nim ka yɛm. U ṅ nɛ ka nim tɔna, adama ka yɛm sanna. Hunde Dɛɛron tii u yen seeda dimɔ, yèn sõ u sãa gemgii.
7 Domi seedagibu itawa ba wãa [Gusunɔ wɔllɔ, Baaba, ka Gari, ka Hunde Dɛɛro. Be ita ye, ba sãa nɔɔ tia. Ma seeda ita maa wãa handunia ye sɔɔ,]
8 Hunde Dɛɛro, ka nim, ka yɛm. Be ita ye, ba maa sãa nɔɔ tia.
9 Bɛsɛ sa tɔmbun seeda wuramɔ, adama Gusunɔn seeda kpãaru kere mɛ, domi Gusunɔn seeda sãa seeda ye u win Bii diiya.
10 Wi u Gusunɔn Bii naanɛ doke, u seeda ye mɔ win tii sɔɔ. Wi u kun naanɛ doke, u Gusunɔ wee kowo kuawa yèn sõ u ṅ seeda wure ye u win Bii diiya.
11 Seeda ye wee, Gusunɔ sun wãaru te ta ku ra kpe wɛ̃. Wãa te, ta wãawa win Bii sɔɔ.
12 Wi u Bii mɔ, u maa wãa te mɔ. Wi u kun Gusunɔn Bii mɔ, u ṅ wãa te mɔ.

Wãaru te ta ku ra kpe

13 Na bɛɛ yeni yoruawa bɛɛ be i Gusunɔn Biin yĩsiru naanɛ doke, kpa i n ka yɛ̃ ma i wãaru te ta ku ra kpe mɔ.
14 Sa naanɛ sãa ma sà n nùn gãanu kana ni nu sãa win kĩru, u sun swaa daki.
15 Sà n maa yɛ̃ ma u bɛsɛn kanaru swaa daki, sa yɛ̃ ma baayere ye sa kanamɔ win mi, bɛsɛgia kɔ.
16 Goo ù n wa win beruse u toramɔ te ta kun sãa gɔɔgiru, u kanaru koowo. Gusunɔ u koo bu wãaru wɛ̃ be ba toramɔ te ta kun sãa gɔɔgiru. Adama toraru gara wãa te ta ra gɔɔ ma. Na ṅ gerumɔ goo u kanaru ko ten sõ.
17 Gem sariru baatere ta sãawa toraru, adama n ṅ mɔ te kpuro ta sãa gɔɔgiru.

18 Sa yɛ̃ ma baawure wi u sãa
Gusunɔn bii u ku ra n toramɔ, domi
Gusunɔn Bii nùn kɔ̃su, tɔn kɔ̃so wi kun
maa kpɛ̃ u nùn baba.
19 Bɛsɛ sa yɛ̃ ma sa sãa Gusunɔgibu,
adama handunia kpuro wãa tɔn kɔ̃so
win nɔma sɔɔ.
20 Sa maa yɛ̃ ma Gusunɔn Bii u na,
ma u sun bwisi kã su ka Gusunɔ Yinni
gemgii gia. Sa gbinnɛ ka gemgii wi,
win Bii Yesu Kirisin min di. Yesu
Kirisi wiya sãa Gusunɔ Yinni gemgii.
U maa sãa wãaru te ta ku ra kpen
nuuru.
21 Nɛn bibu, i n tii sɛ ka bũu sãaru.

TIRERU YIRUSE TE YOHANU U YORUA

Dabiru ba nɛɛ, Yesun yigbɛru gara ba ka yã mini te Yohanu u soka kurɔ ka win bibu. U bu sõɔmɔ bu kĩanɔ. U maa bu kirɔ mɔ̀ ba n tii sɛ ka keu koosio weesugibu ka ben sõɔsinu.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-3.
2. Gem ka kĩru, naasu 4-11.
3. Gari dãaki, naasu 12-13.

Tɔbiribu

1 Kurɔ wunɛ *, nɛ wi na sãa Yesun yigbɛ guro guro, na nun tɔbura, wunɛ wi Gusunɔ u gɔsa ka wunɛn bibu be na kĩ gem sɔɔ. N ǹ mɔ nɛ tɔna na bu kĩ, ka be ba gem gia kpurowa,

2 yèn sõ gem mɛ, mu wãa bɛsɛn gõruɔ, mu ko n maa ka sun wãa sere ka baadomma.

3 Gusunɔ Baaba, ka Yesu Kirisi win Bii bu sun durom, ka wɔnwɔndu kua, kpa bu sun alafia wɛ̃ kĩru ka gem sɔɔ.

Gem ka kĩru

4 Nɛn nukura dora gem gem ye na wa wunɛn bibu gaba sĩimɔ gem sɔɔ nge mɛ Gusunɔ Baaba sun yiire.

5 Tɛ̃, kurɔ wunɛ, ye na nun yoruammɛ, ya ǹ sãa wooda kpaa, ya sãawa ye sa mɔ toren di. Na nun kanamɔ, su de su kĩana.

6 Kĩru ta sãawa Gusunɔn woodan mɛm nɔɔbu. Yeya wooda ye i nua saa toren di, yè sɔɔ n weenɛ i n sĩimɔ.

7 Dabira ba yarinɛ handunia sɔɔ ba tɔmbu swaa nim wiamɔ. Ba ǹ wure ma Yesu Kirisi u na handunia sɔɔ u kua tɔnu. Wi u sãa nge mɛ, wiya swaa nim wio ka Kirisin yibɛrɛ.

8 I tii laakari koowo, kpa i ku bɛsɛn sɔmburun are kõ, i de i ten arufaani wa.

9 Baawure wi u ǹ yõre Kirisin sõɔsiru sɔɔ, ma u tu sarari, u ǹ Gusunɔ mɔ. Adama wi u yõ te sɔɔ, u Baaba ka maa Bii mɔ.

10 Goo ù n na bɛɛn mi, ma n kun ka Kirisin sõɔsi te, i ku yɛ̃ro dam koosia, i ku maa nùn domaru kua.

11 Domi wi u nùn yen gaa kua, u bɔnu mɔ win kom kõsum sɔɔ.

Gari dãaki

12 Baa mɛ na gãa dabinu mɔ n bɛɛ yorua, na ǹ kĩ n ni kpuro yore tireru sɔɔ. Adama na yĩiyɔ n bɛɛ beram na, kpa n ka bɛɛ gari ko nɔɔ ka nɔɔ kpa bɛsɛn nuku dobu bu ka yibu.

13 Wunɛn wɔnɔ wi Gusunɔ u maa gɔsa, win biba nun tɔbura.

---

* **1:1** ***kurɔ wunɛ*** - Dabiru ba nɛɛ, Yesun yigbɛru gara ba ka yã mini, te ba soka kurɔ ka win bibu.

TIRERU ITASE TE YOHANU U YORUA

Gayusiwa Yohanu u tire te yorua. Durɔ wi, u sãawa tɔn geo. U ra waasu kowobu somi. Adama goo u wãa ka wi, wi ba mɔ̀ Diotɛfu. Wi, u kĩwa u n sãa tɔnwero. U Yohanun gari yina. Tire te, ta sun sɔ̃ɔsimɔ nge mɛ yellu, Yesugibu ba wahala mɔ nɔɔsinaa sarirun sɔ̃.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-4.
2. Waasu kowobun dam koosiabu, naasu 5-8.
3. Diotɛfu ka Demɛtiru, naasu 9-12.
4. Tɔbiri dãakibu, naasu 13-15.

Tɔbiribu

1 Gayusi, wunɛ wi na kĩ ka gem, nɛ wi na sãa Yesun yigbɛ guro guro, nɛna na nun tɔbura.
2 Nɛn kĩnasi na kanamɔ a n kuuramɔ gãanu baanire sɔɔ, kpa wunɛn wasi yi n bwãa do nge mɛ wunɛn hunde ya sãa.
3 Nɛn nukura dora too too sanam mɛ naanɛ dokeobu gaba na, ma ba seeda di nge mɛ gem mu wãa wunɛ sɔɔ, ka nge mɛ a sĩimɔ gem mɛ sɔɔ.
4 Nuku dobu gabu sari bi bu kere n nɔ nɛn biba sĩimɔ gem sɔɔ.

Waasu kowobun dam koosiabu

5 Nɛn kĩnasi, naanɛ dokeon koma a mɔ̀ sanam mɛ a naanɛ dokeobu nɔɔrimɔ, n ku mam ko be ba sãa sɔbu.
6 Ba wunɛn kĩrun seeda dimɔ Yesun yigbɛrun wuswaaɔ. A de a n da bu kusenu kue ben sanum sɔɔ nge mɛ n weenɛ Gusunɔgii u ko.
7 Domi Yinnin yĩsirun sɔ̃na ba doona, ba ṅ gãanu mwɛ naanɛ doke sarirugibun mi.
8 Yen sɔ̃, bɛsɛra n weenɛ su tɔn ben bweseru somi, kpa bɛsɛn tii sa n bɔnu mɔ ka be, gem kparabu sɔɔ.

Diotɛfu ka Demɛtiru

9 Na Yesun yigbɛru tire piibu gagu yorua, adama Diotɛfu, wi u kĩ u n sãa ben gbiikoo u ṅ nɛn gari wure.
10 Yen sɔ̃na nà n na, kon gere daa ye u mɔ̀ u ka sun gari kɔ̃si manimɔ. N ṅ ye tɔna, u ku ra maa naanɛ dokeobu dam koosie. Be ba maa kĩ bu bu dam koosia, u ra bu yinariwa, kpa u bu gira saa Yesun yigbɛrun di.
11 Nɛn kĩnasi a ku kom kɔ̃sum saari ma n kun mɔ kom gem. Wi u gea mɔ̀ u sãawa Gusunɔgii, adama wi u kɔ̃sa mɔ̀ u ṅ Gusunɔ yɛ̃wa.
12 Demɛtiru u seeda gea mɔ baawure kpuron mi, ka maa gem tiin wuswaaɔ. Bɛsɛn tii sa nùn seeda diiyammɛ, a maa yɛ̃ ma bɛsɛn seeda sãawa gem.

Tɔbiri dãakibu

13 Na gãa dabinu mɔ n ka nun yorua, adama na ṅ kĩ n ni kpuro yore tireru sɔɔ.
14 Na yĩiyɔ sa ko waana ṅ n sosi, kpa su gari ko nɔɔ ka nɔɔ.
15 Alafia ya n wãa ka wunɛ.

Wunɛn bɔrɔba kpuro ba nun tɔbura. A maa man bɛsɛn bɔrɔba tɔbirio tia tia.

TIRE
TE YUDU U YORUA

Yudu u sãaWa Yesu Kirisin wɔnɔ turo. Yesugibu kpurowa u tire te yorua. Saa ye, gaba seewa ben suunu sɔɔ ba sɔ̃ɔsi weesuginu sɔ̃ɔsimɔ ni nu koo de ben Yesun yigbɛnu nu karana. Tɔn be ba sɔ̃ɔsi ni mɔ̀ mi, ba wãaWa kom bɛrɛtɛkɛ sɔɔ. Adama Gusunɔ u koo bu kam koosia nge mɛ u yeruku tɔmbu gabu kua be ba ǹ nùn mɛm nɔɔWɛ. N weenɛWa Yesugibu bu ka tii yina. Domi ba Gusunɔn gari mɔ yi yi sãa gem sere ka baadommaɔ. Yiya n weenɛ ba n da dendi.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, naasu 1-2.
2. Keu koosio weesugibu, naasu 3-16.
3. Yiirebu ka kirɔ, naasu 17-23.
4. Siara dãakibu, naasu 24-25.

Tɔbiribu

1 Nɛ Yudu, Yesu Kirisin yoo, nɛ wi na sãa Yakɔbun wɔnɔ, na bɛɛ tire teni yoruammɛ, bɛɛ be Gusunɔ Baaba u soka. U bɛɛ kĩ, ma u bɛɛ kɔ̃su Yesu Kirisin sɔ̃.

2 Gusunɔ u n bɛɛ wɔnwɔndu ka alafia ka kĩru sosiammɛ.

Keu koosio weesugibu
(I maa mɛɛrio Piɛɛ II, 2:1-17)

3 Nɛn kĩnasibu, na raa kĩ n bɛɛ tireru yorua, nɛ ka bɛɛn faaban garin sɔ̃, adama wee tɛ̃ n kua tilasi n ka bɛɛ tire teni yorua n ka bɛɛ hania koosia kpa i ka gari yi i naanɛ doke suna yi Gusunɔ u wigibu wɛ̃ nɔn teeru sere ka baadommaɔ.

4 Domi tɔn kɔ̃sobu gaba dua gbɛnum bɛɛn suunu sɔɔ be ba Gusunɔn durom gɔsikia, bu ka ben kom kɔ̃sum gafara wa, ma ba Yesu Kirisi yina, wi u sãa bɛsɛn Yinni boko. Saa gasɔ gasɔn diya ba yorua ye n koo bu deema siribun biru.

5 Baa mɛ i ye kpuro yɛ̃ sãa sãa, ka mɛ, na kĩ n bɛɛ yaayasia ma ye Yinni Gusunɔ u Isirelin tɔmbu wɔra saa Egibitin tem di u kpa, yen biru u be ba ǹ naanɛ doke kam koosia.

6 I maa wɔllun gɔradoba yaayo bèn ayera kun bu turie, ma ba ben tiin wãa yeru gɛma ba deri. Gusunɔ u ka bu yɔni bɔkua, u kpɛ̃ɛ yam wɔ̃kuru sɔɔ ba ka siribun tɔ̃ɔ bentembereru mara.

7 Mɛya maa Sodomu ka Gomɔra, ka wuu si su su sikerenɛ, si kpuron tɔmbu ba maa daa bɛrɛtɛkɛ kua, tɔn durɔbu ka tɔn durɔbu ba tii sankunamɔ. Ba wuu si kpeerasia ka dɔ̃ɔ wi u ku ra gbi, ma n kua yĩreru tɔmbun sɔ̃.

8 Ka mɛ, tɔn kɔ̃so be maa, ben bwisikunu sɔɔ ba ka toranu tii disi dokemɔ, ba ǹ wirugibu wiru kpĩiyammɛ ma ba wɔllun yiikogibu wɔmmɔ.

9 Adama Misɛli, wi u sãa Gusunɔn gɔradoban wirugii, u ǹ kãka u Setam taarɛ wɛ̃ ka wɔmburu dɔma te ba sanna ba Mɔwisin goru sikirinɛ, adama u Setam sɔ̃ɔwaWa u nɛɛ, "Yinni GusunɔWa u koo nun gerusi."

10 Adama tɔn kɔ̃so be, ye ya kun bu yeeri yeya ba wɔmmɔ, ye ba maa mɔ̀ ka marumaruru nge yɛɛ yeya ya bu kam koosiamɔ.

11 Nɔni swãarugiba ba sãa. Domi ba Kaɛnin yira swĩi, ba tii sure toraru sɔɔ bu ka are wan sɔ̃ nge mɛ Balamu u kua, ma ba Gusunɔ seesi nge mɛ Kore u kua, ma ba tii kam koosia.

12 Tɔn be, ba sãaWa sankara kowobu bɛɛn tɔ̃ɔ baka ni i ra ko kĩrun sɔ̃ sɔɔ, ba ka bɛɛ dimɔ, ka sekuru sariru, ba ben tii nɔɔrimɔ tɔna. Ba sãaWa nge guru winu ni woo ga bɔrikiamɔ, ni nu ku ra ka gura nɛ. Ba sãa nge dãa ni nu dɛrura nu ǹ binu mɔ, ni ba wuka ka gbiniɔ, ni nu gu mam mam.

13 Ba sãaWa nge nim wɔ̃kun nim kure ni nu kukumɔ. Nge mɛ nu nin yakeru kɔ̃ɔmɔ mɛya ba maa ben sekuru sari kom sɔ̃ɔsimɔ. Ba sãaWa nge wɔllun kperi yi yi yin swaa bie, Gusunɔ u bu yam wɔ̃ku te ta kpã yiiye tè sɔɔ ba koo du ka baadomma.

14 Enɔku maa, wi u sãa Adamun sikadobun tɔ̃ka nɔɔba yiruse u Gusunɔn gari gerua ben sɔ̃ u nɛɛ, wee, Yinni u sisi ka win gɔrado dɛɛro dabi dabiru

15 u ka baaWure kpuro siri kpa u ka Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ru sarirugibu kpuro taarɛ wɛ̃ ben kom kɔ̃sum kpuron sɔ̃ mɛ ba kua Gusunɔn gɛndun sɔ̃, ka

maa gari kɔ̃sin sɔ̃ yi torobu be ba ɲ̀
Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ ba nùn gerusi.
16 Tɔn be, ba ra n wure, gãanu sari ni
nu ra bu wɛ̃re, ben binɛ bu kpare. Ba
ra woo kana gari gere, ba maa tɔmbu
gari dori sɔ̃ɔmɔ bu ka yɛ̃robun gãanu
wa.

Yiirebu ka kirɔ

17 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, n weenɛ
i gari yi yaaya yi bɛsɛn Yinni Yesu
Kirisin gɔroba raa gerua.
18 Domi ba bɛɛ sɔ̃ɔwa ma sanam
dãakim sɔɔ tɔn yaako kowoba koo na
be Gusunɔn bɛɛrɛ yɛ̃ɛ sarira koo de
ben binɛ ya n bu kpare.
19 Beya ba ka karanaa naamɔ, ba ben
tiin bwisikunu mɔ̀, ba ɲ̀ Hunde Dɛɛro
mɔ.
20 Adama bɛɛ nɛn kĩnasibu, i tii
tãsisio bɛɛn naanɛ doke dɛɛrabu sɔɔ i
n kanaru mɔ̀ ka Hunde Dɛɛron dam.
21 I tii nɛnuɔ Gusunɔn kĩru sɔɔ, i n ka
bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin wɔnwɔndu
mara te ta koo ka bɛɛ wãaru te ta ku ra
kpe naawa.
22 I ben wɔnwɔndu waawo be ba
gɔ̃rusu yiru yiru mɔ̀.
23 I n gabu gawamɔ dɔ̃ɔ sɔɔn di i n
bu faaba mɔ̀. I maa gabun wɔnwɔndu
waawo ta n ka bɛrum mɛnnɛ, adama i
n ben toranu tusa sere ka ben yabenɔ
ni ben daa ya disinu tɛɛni.

Siara dãakibu

24-25 Gusunɔ turo sãa bɛsɛn Faaba
kowo wi u koo kpĩ u bɛɛ kɔ̃su i ku
ka wɔruma, kpa u bɛɛ terasia win yi-
iko sɔɔ taarɛ sariru sɔɔ ka nuku dobu.
Wiya u yiiko ka kpãaru ka dam ka
girima mɔ saa bɛsɛn Yinni Yesu Kirisin
min di, yee yellun di, ka tɛ̃, sere ka
baadommaɔ. Ami.

YOHANUN KÃSIRU TE TA YESU KIRISI SƆƆSI

Yohanu u win kãsi teni yoruawa sanam mɛ ba Yesugibu nəni sõəmə ben naanɛ dokebun sõ. Yera u bu yorua u ka bu dam kẽ ben nəni swãaru səə. Tire ten gari dabinu nu sãawa yĩrenu ni nu tubum sẽ.

Tire teni, ta sãawa Bibelin tire dãakiru. Ta sun sõəsimə nge mɛ handunia ya koo ka wiru goora ka nge mɛ Yesu u ko n sãa sanam mɛ u koo wurama.

Ta maa sun sõəmə nge mɛ Yesu u sãa. U sãawa wi u raa wãa, mɛya u wãa gisə, u ko n maa wãawa sere ka baadommaə. U sãawa gãanu kpuron tore ka nin wii gowo. U maa sãa sinambun sunə ka yinnibun Yinni. U maa sãa win yigbɛrun wirugii. U sãawa nge gbee sunə ge ga yara Yudan bweserun di. U sãawa yãku kowo tənwero, ma u maa sãa nge yãa kinɛ kpɛndu te ba ka yãkuru kua.

Tire ten gari mɛro ya sãawa, Gusunə u koo Setam tabu di mam mam saa Yesu Kirisin min di. Mɛya u koo be ba nùn naanɛ sãa doo nəəru wẽ ù n wən kpaaru ka tem kpam swĩi.

Tire ten kpunaa

1. Təbiribu, wiru 1:1-8.
2. Tire ni ba Yesun yigbɛnu nəəba yiru yorua, wiru 1:9n di sere wiru 3:22.
3. Ye ya koo koora sia, wiru 4:1n di sere wiru 22:5.
4. Yesun wuramaru, wiru 22:6-21.

Tire tenin asansi

1 Tire teni səə ba gãa ni yorua ni Yesu Kirisi u terasia. Gusunəwa u nùn gãa ni wẽ u ka win səm kowobu sõəsi ye ya koo koora ǹ n sosi. Nɛ Yohanu, nɛ wi na sãa Kirisin yoo, u man ye sõəsi, saa win gərадon min di wi u man gəria.

2 Na ye kpuron seeda di ye na ka nəni wa. Na Gusunən gari nəəsia ka seeda ye Yesu Kirisi u di.

3 Doo nəərugiiwa wi u Gusunən gari yinin gari garimə, doo nəərugiba maa be ba yi swaa daki, ma ba nɛni ye ba yorua səə. Domi yen saa ya turuku kooma.

Yesun yigbɛnu nəəba yirun

təbiribu

4-5 Nɛ Yohanu, na bɛɛ Yesun yigbɛnu nəəba yiru təbura Asin tem səə.

Gusunə Yinni wi u wãa, wi u raa wãa, wi u maa sisi, ka hundeba nəəba yiru be ba wãa Gusunən sina kitarun wuswaaə, ka maa Yesu Kirisi wi u sãa seeda dio naanɛgii wi ba gbia ba seeya gərin di, wi u maa sãa sina boko, bu bɛɛ durom kua kpa bu bɛɛ alafia wẽ.

Yesu u sun kĩ. Ka win yɛma u sun yakia bɛsɛn toranun di.

6 Ma u sun mɛnna u kua bɛsɛn sunə, u sun kua win Baaba Gusunən yãku kowobu. Wiya u sinandu ka yiiko mə sere ka baadommaə. Ami.

7 Wee, u sisi guru winu səə. Baawure u koo nùn wa, baa be ba nùn səkan tii. Handunian bwesenu kpuro nu koo gəə wuri ko win sõ. Mɛya n ko n sãa. Ami.

8 Gusunə Yinni Dam kpurogii, wi u wãa, wi u raa wãa, wi u maa sisi, u nɛɛ, wiya gãanu kpuro torua, u koo maa ni wiru go.

Yohanu u Kirisi wa kãsiru səə

9 Nɛna Yohanu bɛegii, nɛ wi na maa bənu mə ka bɛɛ nəni swãaru səə ka Gusunən bandu səə ka tɛmanabu səə yèn sõ sa gbinnɛ ka Yesu. Ba ka man na tem bure teni səə te ba mò Patuməsi Gusunən garin sõ ka Yesun seedan sõ.

10 Yinnin tõru səə Hunde Dɛɛro dera na kãsa, ma na nəə damguu nua nɛn biruə nge kãakãagi

11 ga nɛɛ, n yoruo tireru səə ye na waamə, kpa n tire te mərisia Yesun yigbɛnu nəəba yirun mi, Efesuə, ka Simiiniə, ka Pɛegamuə, ka Tiatiraə, ka Saaduə, ka Filadɛɛfiə, ka Lodiseə.

12 Ye na sĩira n ka wa wi u ka man gari mò, yera na dabu wuraginu nəəba yiru wa.

13 Ma na goo wa nge tənun bii u yõ dabu nin suunu səə. U yaberu sebua ta wãa sere win naa kəənə ma u kpaki wuragia sẽke win gãasə.

14 Win wiru ka win seri buririwa
nge wɛ̃su ǹ kun mɛ nge gunsu ma win
nɔni sãa nge dɔ̃ɔ yara.
15 Win naasu ballimɔwa nge sii gan
te ba yania ba tea, ma win nɔɔ ga sãa
nge surun bakaru.
16 Ma u kperi nɔɔba yiru nɛni win
nɔm geuɔ, ma takobi nɔɔ durora ye ba
dɛ̃ɛra biru ka wuswaa ya yarimɔ win
nɔɔn di, ma win wuswaa ballimɔ nge
sɔ̃ɔ wii wɔllun sɔ̃ɔ.
17 Ye na nùn wa, na wɔruma win
naasɔ nge goru. Ma u man win nɔm
geu sɔndi u nɛɛ, n ku bɛrum ko, wiya
u sãa gbiikoo ka dãako.
18 Wiya u sãa waso, u raa gu adama
tɛ̃ u ko n wãawa ka baadommaɔ. U
yiiko mɔ gɔɔn wɔllɔ ka gɔribun wãa
yerɔ.
19 Ǹ n mɛn na, n yoruo ye na wa, ka
ye ya kooramɔ tɛ̃, ka ye ya koo koora
amɛn biru.
20 Kperi nɔɔba yiru ye na wa
nɛn nɔm geuɔ ka dabu wuraginu
nɔɔba yiru ye kpuron tubusianun
asansi wee. Kperi nɔɔba yiru ye, ya
sãawa Yesun yigbɛnu nɔɔba yiru yen
gɔradoba. Dabu wuraginu nɔɔba yiru
ye maa, ya sãawa yigbɛ nin tii.

2

Gari yi ba Efesugibu sɔ̃ɔwa

1 Kirisi u Yohanu sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a
Efesun Yesun yigbɛrun gɔrado yoruo
a nɛɛ, nɛ wi na kperi nɔɔba yiru ye
nɛni nɛn nɔm geuɔ, ma na sĩimɔ dabu
wuraginu nɔɔba yiru yen suunu sɔɔ
na nɛɛ,
2 na win kookoosu yɛ̃ ka win sɔma
ka win tɛmana bi u mɔ. Na yɛ̃ ma u
ǹ kpɛ̃ u ka tɔn kɔ̃sobu tɛmana, ma u
ben laakari mɛɛra be ba tii sokumɔ
gɔrobu, adama ba ǹ sãa mɛ, u deema
wee kowoba ba sãa.
3 U suuru mɔ, u ka nɔni swãaru
tɛmana nɛn yĩsirun sɔ̃, u ǹ maa wasire.
4 Adama ye na nùn waasi wee, u ǹ
maa man kĩ nge yellu.
5 Ǹ n mɛn na, u yaayo mìn di u
wɔruma kpa u gɔ̃ru gɔsia u ko nge mɛ
u ra raa ko. Ù kun kue mɛ, kon na n
win dabu sua gen ayerun di.
6 Ka mɛ, u gãa teenu mɔ ni nu wã. U
Nikolaitigibun kookoosu tusa nge mɛ
nɛn tii na su tusa.
7 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.
Wi u tabu di, kon de u dãa wãarugii
te ta wãa Gusunɔn wãa yerɔn binu di.

Gari yi ba Simiinigibu sɔ̃ɔwa

8 Kirisi u maa nɛɛ, a Simiinin Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ wi na
sãa gbiikoo ka dãako, nɛ wi na raa gu
ma na seewa na wasi, na nɛɛ,
9 na win nɔni swãaru yɛ̃, na maa
win sãaru yɛ̃. Ka mɛ, u sãa atasiri.
Na yɛ̃ kɔ̃sa ye ba nùn gerusimɔ be ba
tii sokumɔ Yuuba adama ba ǹ sãa mɛ,
Setam tɔmba ba sãa.
10 U ku bɛrum ko nɔni swãa te ta
nùn sisien sɔ̃. Wee, Setam u koo de
bu ben gabu pirisɔm doke u ka ben
laakari mɛɛri. Ba koo wahala wa sere
sɔ̃ɔ wɔkuru. U de u n sãa bɔrɔkini sere
ka gɔɔwɔ, kpa n nùn wãaru wɛ̃ nge sina
furɔ.
11 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.
Wi u tabu di, gɔɔ yiruse kun nùn
wasi.

Gari yi ba Pɛɛgamugibu sɔ̃ɔwa

12 Kirisi u maa nɛɛ, a Pɛɛgamun
Yesun yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ
wi na takobi nɔɔ durora ye ba dɛ̃ɛra
biru ka wuswaa nɛni na nɛɛ,
13 na win wãa yeru yɛ̃ mi Setam
sina kpaara wãa. U nɛn yĩsiru wure,
u ǹ win naanɛ ye u man sãa fɛ̃re, baa
sanam mɛ ba nɛn seeda dio naanɛgii
Antipasi go ben mi, mi Setam wãa
yera wãa.
14 Adama ka mɛ, gãanu fiiko ni na
nùn waasi wee, gaba nùn wãasi be ba
Balamun sɔ̃ɔsiru swĩi. Balamu wi, u ra
n Balaki sɔ̃ɔsimɔ nge mɛ u koo ko u ka
Isireliba torasia, kpa bu bũu sãa dĩanu
di, kpa bu kɔ̃ɔ mɛnna tantanaru sɔɔ.
15 Nge mɛya gaba nùn wãasi be ba
Nikolaitigibun sɔ̃ɔsiru swĩi.
16 Ǹ n mɛn na, u gɔ̃ru gɔsio. Ù kun
kue mɛ, kon nùn naa swĩima tɛ̃, kpa n
ka bu tabu ko ka takobi ye ya yarimɔ
nɛn nɔɔn di.

17 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.
Wi u tabu di, wiya kon manna ye ya
berua wɛ̃ u di. Kon nùn kpee kpikiru
wɛ̃ tè sɔɔ ba yĩsi kpaaru yorua te goo
kun yɛ̃ ma n kun mɔ wi ba tu wɛ̃.

Gari yi ba Tiatiragibu sɔ̃ɔwa

18 Kirisi u maa nɛɛ, a Tiatiran Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ
Gusunɔn Bii wìn nɔni sãa nge dɔ̃ɔ yara
ma nɛn naasu ballimɔ nge sii gan te ba
yania ba tea, na nɛɛ,
19 na win kookoosu yɛ̃. Na win
kĩru yɛ̃, ka win bɔrɔkiniru, ka win tɔn
geeru ka maa win tɛmanabu. Na yɛ̃ ma
win sɔm dãakiru ta gbiikiru kere.
20 Adama ye na nùn waasi wee. Kurɔ
wi ba mɔ̀ Yesabɛli wi u tii sokumɔ
Gusunɔn sɔmɔ, u dera u nɛn sɔm
kowobu swaa nim wia ka win sɔ̃ɔsiru
bu ka kɔ̃ɔ mɛnna tantanaru sɔɔ kpa bu
bũu sãa dĩanu di.
21 Na nùn ayeru wɛ̃ u ka gɔ̃ru gɔsia
adama u ɔ̀ kĩ u win kom bɛrɛtɛkɛ deri.
22 Yen sɔ̃na kon nùn kpĩ ka bararu
kpa n be ba ka nùn sakararu kua kpɛ̃ɛ
nɔni swãa bakaru sɔɔ bà kun gɔ̃ru
gɔsie ba kom kɔ̃sum deri mɛ u bu sɔ̃ɔsi.
23 Yen biru kon win bibu go. Saa
yera Yesun yigbɛnu kpuro nu koo gia
ma nɛna na tɔmbun bwisikunu ka ben
gɔ̃rusu yɛ̃. Kon ben baawure kɔsie nge
mɛ win kookoosu nɛ.
24 Adama be ba tie Tiatira sɔɔ, be ba
ɔ̀ sɔ̃ɔsi kɔ̃su ni swĩi, ba ɔ̀ gie ye gaba
sokumɔ Setam asiri baka, na bu sɔ̃ɔmɔ,
na ɔ̀ kon maa bu sɔmunu ganu sɔbi.
25 Adama ye ba mɔ bu ye nɛnuɔ sim
sim sere n ka tunuma.
26-27 Wi u tabu di ma u mɔ̀ ye na kĩ
sere ka nɔrɔ, wiya kon yiiko ye wɛ̃ ye
na mwa nɛn Baaban min di. Kon nùn
yiiko ye wɛ̃ bwesenu kpuron wɔllɔ u
n bu kpare ka sii bokuru kpa u bu so
u kɔsuku nge wekenu.
28 Na kon maa nùn yam sãrerun
kpera wɛ̃.
29 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.

3

Gari yi ba Saadugibu sɔ̃ɔwa

1 Kirisi u maa nɛɛ, a Saadun Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ wi na
Gusunɔn Hundeba nɔɔba yiru ye mɔ
ka maa kperi nɔɔba yiru ye, na nɛɛ, na
win kookoosu yɛ̃. Na yɛ̃ ma ba gerumɔ
u sãa waso baa mɛ u sãa gɔri.
2 Ɔ̀ n mɛn na, u yando kpa u ye ya
nùn tie tãsisia yu sere gbi mam mam.
Domi na wa ma win kookoosu kun
dɛnde sãa sãa Gusunɔ nɛn Yinnin mi.
3 Yen sɔ̃, u yaayo ye ba nùn sɔ̃ɔsi ka
nge mɛ u ye nua. U ye mɛm nɔɔwɔ kpa
u win gɔ̃ru gɔsia. Ù kun yande, kon na
n nùn deema wɔ̃kuru nge gbɛnɔ. U ɔ̀
ko n maa yɛ̃ saa ye kon na.
4 Ka mɛ, gaba wãa Saaduɔ be ba kun
tii disinu tɛɛni, beya ba koo ka man sĩ
kpa ba n yãa kpikinu doke, domi beya
n ka weenɛ.
5 Wi u tabu di, wiya u koo yãa kpik-
inu doke mɛsum. Na ɔ̀ kon maa win
yĩsiru go wãarun tireru sɔɔ. Batuma
sɔɔ kon wura nɛn Baaban wuswaaɔ ka
win gɔradoban mi ma u sãa nɛgii.
6 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sɔ̃ɔmɔ.

Gari yi ba Filadɛɛfigibu sɔ̃ɔwa

7 Kirisi u maa nɛɛ, a Filadɛɛfin Yesun
yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ wi
na sãa Dɛɛro ka Gemgii, nɛ wi na sina
boko Dafidin yɛnun kɔkɔrɔ nɛni, nɛ wi
nà n kɛnia, goo ku ra kɛnɛ, nɛ wi nà n
maa kɛnua, goo ku ra kɛniɛ, nɛna na
nɛɛ,
8 na win kookoosu yɛ̃. Na yɛ̃ ma win
dam kun kpã. Ka mɛ, u nɛn gari mɛm
nɔɔwa, u ɔ̀ nɛn yĩsiru siki. Yen sɔ̃na
na nùn gambo kɛnia ye goo kùn kpɛ̃ u
kɛnɛ.
9 Wee kon nùn Setam tɔn be nɔmu
sɔndia be ba tii sokumɔ Yuuba adama
ba ɔ̀ sãa mɛ, domi weesa ba mɔ̀. Kon
de bu na win wuswaaɔ bu kpuna bu
nùn bɛɛrɛ wɛ̃. Be kpuro ba koo gia ma
na nùn kĩ.
10 Yèn sɔ̃ u tɛmana u man mɛm
nɔɔwa, yen sɔ̃na kon nùn bere
wahalan saa sɔɔ ye ya sisi handunia
kpuro sɔɔ yu ka tɔmbun laakari mɛɛri
be ba wãa handunia sɔɔ.
11 Na sisi na ɔ̀ tɛɛmɔ. Ye u mɔ, u ye
nɛnuɔ kem kem kpa goo u ku raa nùn
win nasaran are mwaari.

12 Wi u tabu di wiya kon ko gbere
Gusunɔ nɛn Yinnin sãa yerɔ, u ǹ maa
yariɔ. Kon nɛn Yinnin yĩsiru yore win
wɔllɔ ka maa win wuun yĩsiru ge ga sãa
Yerusalɛmu kpaa, ge ga koo sarama
win wɔllun di. Kon maa nɛn yĩsi
kpaaru yore win wɔllɔ.
13 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye
Hunde Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sõɔmɔ.

Gari yi ba Lodisegibu sõɔwa

14 Kirisi u maa nɛɛ, a Lodisen
Yesun yigbɛrun gɔrado yoruo a nɛɛ,
nɛ gemgii, nɛ wi na sãa seeda dio
geo naanɛgii, Gusunɔn taka kooran
nuuru, na nɛɛ,
15 na win kookoosu yẽ. Na yẽ ma u
ǹ yɛm, u ǹ maa sum. Na raa kĩwa u n
sum ǹ kun mɛ u n yɛm.
16 Adama yèn sõ u sãa wurɔ wurɔ, u
ǹ sum u ǹ maa yɛm, kon nùn pura nɛn
nɔɔn di.
17 U gerumɔ u mɔ̀, u sãa atasiri, u
kua dukiagii, u ǹ gãanun yãaru mɔ.
Adama na nùn sõɔmɔ, wi, gõru garin
barɔwa, ka wɔnwɔndo, ka masaasi ka
wõko ka tererugii.
18 Yen saabuwa na nùn bwisi kẽmɔ,
u de u wura dwe nɛn mi ye dõɔ sɔnwa,
kpa u ka ko dukiagii. U maa kpam yãa
kpikinu dweo ni u koo ka win tereru
bere kpa u kun maa sekuru mɔ̀. U
kpam maa nɔnin tibu dweo u doke
kpa u yam wa.
19 Be na kĩ kpuro beya na ra nɔni
doke kpa n bu sɛɛyasia. Yen sõ, u hania
koowo kpa u gõru gɔsia.
20 Wee, na yõ dii kɔnnɔwɔ na taka
mɔ̀. Baawure wi u nɛn nɔɔ nɔɔmɔ ma
u kɛnia, kon du win mi, kpa n ka nùn
di kpa u maa ka man di.
21 Wi u tabu di, wiya kon de u ka
man sina nɛn sina gɔnaɔ, nge mɛ na
tabu di ma na sina ka nɛn Baaba win
sina gɔnaɔ.
22 Wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde
Dɛɛro u Yesun yigbɛnu sõɔmɔ.

4

Sãa te ta wãa Gusunɔ wɔllɔ

1 Yen biru nɛ Yohanu na mɛɛra na
wa kɔnnɔ gagu ga kɛniare Gusunɔ
wɔllɔ.

Ma na maa nɔɔ ge nua ge ga sãa nge
kãakãagi ge ga raa gbia ga ka man gari
kua. Ga kpam nɛɛ, n yɔɔma mi kpa u
man sõɔsi ye ya koo na amɛn biru.
2 Mii mii Hunde Dɛɛro dera na kãsa.
Wee, na sina kitaru wa Gusunɔ wɔllɔ,
goo u sõ te sɔɔ.
3 Wi u sõ mi, win wuswaa ballimɔ
nge ni nu nɔni bwese bweseka mɔ ka
ni nu nɔni swãaru mɔ. Guru waa ya
sina kita te sikerenɛ ya ballimɔ nge
kpee te ta nɔni wuru beku mɔ.
4 Ma sina kitanu yɛnda nnɛ nu sina
kita te kooro bure. Ma guro gurobu
yɛnda nnɛ ba sõ kita nin wɔllɔ ba yãa
kpikinu doke ka furɔ wuragisu.
5 Yera saa sina kita ten min di guru
maakinu yarimɔ ka wurenu ka guru
gbãsukunu. Fitilakunu nɔɔba yiru ni
nu sõre nu wãa sina kita ten wuswaaɔ.
Niya nu sãa Gusunɔn hundeba nɔɔba
yiru.
6 Sina kita ten wuswaaɔ yɛru gagun
bwesera wãa mi, ge ga ka diki weenɛ.

Sina kita ten suunu sɔɔ ka ten gɔn
gɔnka, hunde koniba nnɛ ba wãa mi,
ba nɔni dabinu mɔ biru ka wuswaa.
7 Hunde koni gbiikaa ya sãa nge
gbee sunɔ, ma yiruse sãa nge naa buu.
Itasen wuswaa sãa nge tɔnugia, ma
nnɛse ya ka gunɔ bakeru weenɛ te ta
yõɔwa.
8 Hunde koni nnɛ yen baayere ya
kasa nɔɔba tia tia mɔ, ma yi nɔni mɔ
yam kpuro tɔɔwɔ ka sɔɔwɔ. Ba ra
n womu mɔ̀ kpeetim sari sõɔ sɔɔ ka
wõkuru ba n mɔ̀,
Dɛɛro! Dɛɛro! Dɛɛro!
Mɛya Yinni Gusunɔ Dam kpurogii u
sãa,
wi u raa wãa, wi u wãa, wi u maa sisi.
9 Sanam mɛ hunde koni be, ba yi-
iko ka bɛɛrɛ ka takarun womusu nùn
kuammɛ wi u wãa ka baadommaɔ, ma
u sõ sina kita ten wɔllɔ,
10 sanam mɛya guro gurobu yɛnda nnɛ
ye, ba nùn kpunammɛ ba nùn sãamɔ.
Ba maa ben furɔsu pwetirimɔ ba kasi
mɔ̀ sina kita ten wuswaaɔ ba mɔ̀,
11 Gusunɔ bɛsɛn Yinni, wuna a dam ka
yiiko mɔ,
wuna sa ko bɛɛrɛ wẽ.
Domi wuna a gãanu kpuro taka kua.

Wunɛn kĩrun saabuwa nu ka wãa nu wasi.
Ten saabuwa nu maa ka taka koora.

5

Tire kureru

ka Yãa kinɛ kpɛndu

1 Wee na wa wi u sõ sina kita ten
wəllə u tire kureru garu nɛni win nəm
geuə. Ba tire te yoruawa biru ka
wuswaa, ma ba tu yĩrenu nəəba yiru
koosi.
2 Ma na wəllun gərado damgii goo
wa u gbãra ka dam u nɛɛ, wara yiiko
mə u ka yĩre ni kusia kpa u tire kure te
wukia.
3 Adama goo sari wi u wãa wəllə ǹ
kun mɛ temə ǹ kun mɛ tem səəwə wi u
kpĩa u tire kure te wukia u mɛɛra ten
səəwə.
4 Na swĩ gem gem yèn sõ goo sari wi
u yiiko mə u ka tire kure te wukia u
ten səə mɛɛri.
5 Yera guro guro ben turo man
sõəwa u nɛɛ, n ku swĩ. Wee, gbee sunə
ge ga yara Yudan bweserun di, ge ga
sãa nge kpii kpaaru Dafidin yɛnuə, ga
tabu di, ga koo kpĩ gu yĩrenu nəəba yiru
ye kusia kpa gu tire te wukia.
6 Na mɛɛra ma na Yãa kinɛ kpɛndu
wa ta yõ sina kitarun suunu səə, ma
hunde koni nnɛ ka guro guro be, ba
tu sikerenɛ. Yãa kinɛ kpɛm te, ta sãare
ba ka tu yãkuru koore, ta kəba nəəba
yiru mə ka maa nəni nəəba yiru yi yi
sãa Gusunən hundeba nəəba yiru, be
u gəra handunia kpuro səə.
7 Yãa kinɛ kpɛm te, ta da win mi wi u
sõ sina kitarə, ma ta tire kure te mwa
win nəm geun di.
8 Ye ta kua mɛ, yera hunde koni nnɛ
ye ka guro gurobu yɛnda nnɛ ye, ba
kpuna Yãa kinɛ kpɛm ten wuswaaə.
Ben baawure u mərəku mə ka wuran
bweebu mì səə turare wãa ye ya sãa
naanɛ dokeobun kananu.
9 Ma ba wom kpəə kua ba mò,
wuna a yiiko mə a ka tire kure te mwa
kpa a yĩre ni kusia.
Domi ba raa ka nun yãkuru kua.
Ma a Gusunən təmbu yakia ka wunɛn
yɛm
saa bweseru baatere ka barum
baamɛre
ka təmbu kpuro ka tem baamɛren min
di.
10 A bu mɛnna a kua ben sunə,
a bu kua Gusunə bɛsɛn Yinnin yãku
kowobu.
Ba koo bandu di handunia kpuro səə.
11 Na kpam mɛɛra ma na wəllun
gərado dabirun nəə nua, ben geera
tura nərən nərən suba nərəbu. Ba sina
kita te ka maa hunde koni nnɛ ye ka
guro guro be sikerenɛ.
12 Ba nəəgiru sua ba mò,
Yãa kinɛ kpɛm te ba raa ka yãkuru kua,
ta tura bu ka tu yiiko wɛ̃,
ka dukia, ka yɛ̃ru, ka dam,
ka bɛɛrɛ, ka girima, ka siarabu.
13 Ma na nua taka koora kpuro, ye ya
wãa wəllə ka temə, ka tem səəwə, ka
nim wõku səə, ye ya wãa handunia səə
kpuro gesi ya nəəgiru sue ya mò,
wi u sõ sina kitarə ka Yãa kinɛ kpɛm te,
beya ba siarabu ka bɛɛrɛ ka yiiko ka
sinandu mə
sere ka baadommaə.
14 Ma hunde koni nnɛ ye, ya wura ya
nɛɛ, ami. Ma guro guro be, ba kpuna
ba sãaru kua.

6

Yĩrenu

1 Yera na wa Yãa kinɛ kpɛm te, ta
yĩrenu nəəba yiru yen teeru kusia, ma
na nua hunde koni ben turo gbãra nge
gura u goo sõəwa u nɛɛ, a yarima.
2 Ye na mɛɛra, yera na dum kaa wa.
Wi u ye səni u tɛndu nɛni, ma ba nùn
sina furə dokea. U swaa wəri nge tabu
dio wi u dəə u kpam tabu diima.
3 Yera Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru
yiruse kusia, ma na nua hunde koni
ben yiruse u goo sõəwa u nɛɛ, a
yarima.
4 Duma gaa kpam yara ya sãa dum
swãa. Wi u ye səni ba nùn dam kã u ka
tabu yɛ̃bi handunia səə kpa təmbu bu
ka goona. Ma ba nùn takobi baka gaa
wɛ̃.
5 Yera Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru
itase kusia, ma na nua hunde koni ben
itase u goo sõəwa u nɛɛ, a yarima. Na
mɛɛra ma na dum wõka wa. Wi u ye
səni u tongoro nɛni win nəmaə.

6 Ma na nɔɔ gagu nua ga sãare ga wee
hunde koni nnɛ yen min di ga nɛɛ,
alikama kilo tian geera sãa sõɔ teerun
sɔmburun gobi. Mɛya maa ɔɔsu kilo
itan geera nɛ. Adama a ku gum ka tam
sanku.
7 Yera Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru
nnɛse kusia. Ma na nua hunde koni
ben nnɛse u goo sõɔwa u nɛɛ, a yarima.
8 Na mɛɛra ma na wa dum bɛrɔ wu-
ruwa. Wi u ye sɔni, win yĩsira Gɔɔ, ma
gɔribun wãa yera nùn swĩi. Beya ba
yiiko wẽ bu ka handunian bɔnu nnɛse
go ka takobi, ka gõɔru, ka baranu, ka
maa gbeeku yɛɛ yi yi wãa tem mɛ sɔɔ.
9 Yen biru Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru
nɔɔbuse kusia. Ma na tɔmbun hun-
deba wa yãku yerun kɔkɔrɔ be ba go
Gusunɔn gari ka seeda ye ba din sõ.
10 Tɔmbun hunde beya ba gbãra ba
nɛɛ, Yinni dɛɛro, gemgii, sere saa yerà
a mara a ka handunian tɔmbu siri kpa
a bu sɛɛyasia yèn sõ ba sun go.
11 Ba ben baawure yabe kpikiru se-
busia, ma ba bu sõɔwa bu wẽro fi-
iko gina sere ben sɔm kowosibu ka
begibun geeru tu ka yibu be n tie bu
go, nge mɛ ba maa be go.
12 Na kpam mɛɛra sanam mɛ Yãa
kinɛ kpɛm te, ta yĩreru nɔɔba tiase
kusia. Ma tem mu yĩira ka dam,
ma sõɔ tĩra niki niki nge beku wõku
sinumgiru, ma suru swẽra kom kom
nge yɛm.
13 Kperi maa wɔrukumɔ temɔ nge
mɛ gandun bii birenu ra dɛrure
sanam mɛ woo damguu ga tu siramɔ.
14 Ma wɔlla kurura nge tireru ma
guuru baatere ka tem bureru baatere
nu sin yenu kɔsa.
15 Sanam mɛya handunian sinambu
ka tem yẽrobu ka tabu sinambu ka
atasiriba ka damgibu, tɔmbu kpuro
gesi, yobu ka tii mɔwɔbu, ba tii berua
kpee wɔrusɔ ka kpee baaba sɔɔ.
16 Ba guunu ka kpenu nɔɔgiru mò
ba mò, i sun sẽsikio, i bere saa win
wuswaan di wi u sõ sina kitarɔ ka sere
Yãa kinɛ kpɛm ten mɔrun di.
17 Domi ben mɔrun tõɔ bembere te,
ta tunuma. Wara u koo kpĩ u yõra u tu
ma.

7

Isirelin tɔmbu 144.000

1 Yen biruwa na wɔllun gɔradoba
nnɛ wa ba yõ handunian goonu nnɛ
sɔɔ ba handunian wosu nnɛ nɛni, kpa
woo gu ku ka ko tem sɔɔ, ka nimɔ, kpa
gu ku dãru garu yĩiri.
2 Na maa wɔllun gɔrado goo wa u
wee saa sõɔ yari yerun di, u Gusunɔ
Yinni wason yĩreru nɛni. U gɔradoba
nnɛ ye nɔɔgiru kua be Gusunɔ u dam
kã bu ka tem ka nim wõku kõsa kua,
3 u nɛɛ, i ku handunia ka nim
wõku ka dãnu kõsa gaa kua sere su
ka Gusunɔ bɛsɛn Yinnin sɔm kowobu
yĩreru kua ben sirinɔ.
4 Yera ba man ben geeru sõɔwa
Isirelin bibun bwesenu kpuro sɔɔ bèn
sirinɔ ba Gusunɔn yĩreru doke. Ba sãa
tɔnu nɔrɔbun suba wunaa weeru ka
nnɛ (144.000).
5 Yudan bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiruwa (12.000) ba yĩreru
kua. Mɛya maa Rubɛnin bweseru
sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.
Gadin bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba
wɔkura yiru.
6 Asɛɛn bweseru sɔɔ, tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru. Nɛfitalin bweseru
sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.
Manasen bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru.
7 Simɛɔn bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru. Lefin bweseru
sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.
Isakarin bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wɔkura yiru.
8 Sabulonin bweseru sɔɔ tɔnu
nɔrɔbun suba wɔkura yiru. Yosɛfun
bweseru sɔɔ tɔnu nɔrɔbun suba
wɔkura yiru. Bɛnyamɛɛn bweseru sɔɔ
tɔnu nɔrɔbun suba wɔkura yiru.

Tɔn wɔru guna

9 Yen biru na kpam mɛɛra ma na
tɔn dabi dabinu wa be goo kun kpẽ
u gari. Ba yara saa tem baamɛre ka
bweseru baatere ka tɔmbu kpuro ka
barum baamɛren min di. Be kpuro ba
yõra sina kitaru ka Yãa kinɛ kpɛndun
wuswaaɔ, ba yabe kpikinu sebua, ma
ba bãa kakosu nɛni nɔmaɔ.
10 Ba nɔɔgiru kua ba nɛɛ, bɛsɛn faaba
ya weewa Gusunɔ bɛsɛn Yinnin min

di wi u sõ sina kitarɔ, ka maa Yãa kinɛ kpɛm ten min di.
11 Ma wɔllun gɔradoba kpuro ba yõra ba sina kita te ka guro guro be ka hunde koni nnɛ ye sikerenɛ. Yera ba kpuna sina kita ten wuswaaɔ ba Gusunɔ sãamɔ
12 ba nɛɛ, ami. Gusunɔ bɛsɛn Yinniwa u siarabu ka girima ka yɛ̃ru ka takaru ka bɛɛrɛ, ka dam, ka yiiko mɔ sere ka baadommaɔ. Ami.
13 Yera guro guro ben turo man bikia u nɛɛ, berà beni be ba yabe kpikinu sebua. Man diya ba na.
14 Na wisa na nɛɛ, na ǹ yɛ̃ ni tɔnwero, wuna kaa n yɛ̃.
U man sõɔwa u nɛɛ, tɔn beni ba yarimawa bɔnɛ bakan di. Ba ben yabenu tea ba bururasia ka Yãa kinɛ kpɛm ten yɛm.
15 Yenin sõna ba yõ Gusunɔn sina kitarun wuswaaɔ ba nùn sãamɔ wõkuru ka sõɔ sɔɔ win sãa yerɔ. Wi u sõ sina kitarɔ u koo bu win wãaru wukiri.
16 Ba ǹ maa gõɔru wasi, ǹ kun mɛ nim nɔru. Sõɔ kun maa bu soomɔ, mɛya maa yam susura kun bu wahala mɔ̀.
17 Domi Yãa kinɛ kpɛm te ta wãa sina kitarun suunu sɔɔ, tera ta koo bu kpara, tu ka da wãarun bwiaɔ. Gusunɔ u koo maa bu ben nɔni yĩresu kpuro woka.

8

Yĩreru nɔɔba yiruse

1 Sanam mɛ Yãa kinɛ kpɛm te, ta yĩreru nɔɔba yiruse kusia, ma yam mari Gusunɔ wɔllɔ nge nɔni kpakinu tɛnan saka.
2 Yen biru na wɔllun gɔradoba nɔɔba yiru wa be ba ra n yõ Gusunɔn wuswaaɔ. Ba bu kɔbi nɔɔba yiru wɛ̃.
3 Yen biru wɔllun gɔrado goo na u yõra yãku yerun bɔkuɔ u wuran bweebu nɛni ge ga turare mɔ. Ba nùn turare wɛ̃ ya kpã u ka ye naanɛ dokeobun kananu mɛnna yãku yee wuragirun wɔllɔ te ta wãa Gusunɔn sina kitarun wuswaaɔ.
4 Turare yen wiisu seewa wɔllɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka naanɛ dokeobun kananu sannu saa gɔrado win nɔman di.
5 Yera gɔrado wi, u turaren bweebu ge sua u gu dõɔ yibia saa yãku yeru min di, ma u gu kõɔma temɔ. Sanam mɛ sɔɔra guru gbãsukunu na ka wurenu ka guru maakinu ka maa tem yĩiribu.

Kɔbi

6 Yen biru wɔllun gɔradoba nɔɔba yiru be ba kɔbi nɔɔba yiru ye nɛni, ba sɔɔru kua bu ka yi so.
7 Gɔrado gbiikoo u win kɔba so. Yera guru kpenu ka dõɔ ka yɛm sannu n burina, ma ya nɛɛra ka dam saa wɔllun di. Ma tem bɔnu itase ya dõɔ mwaara ka dãan bɔnu itase ka maa yaka bekusu kpuro.
8 Ma gɔrado yiruse u win kɔba so. Ma gãa ni nu sãare nge guu bakaru te ta dõɔ mwaamɔ, ba nu kasa kua nim wõku sɔɔ. Nim wõkun bɔnu itase ya gɔsira yɛm,
9 ma hunde koniba kpuro be ba wãa nim wõku sɔɔn bɔnu itase ba gu, goo nimkusu kpuron bɔnu itase ya maa kam kua.
10 Yen biru, gɔrado itase u win kɔba so. Yera kperi baka gaa ye ya dõɔ yabure nge wii bɔndu, ya wɔruma wɔllun di daru kokin bɔnu itase sɔɔ ka maa bwii sɔɔ.
11 Wee, kpera yen yĩsira sosubu. Ma nim mɛn bɔnu itase sosia ma tɔn dabira gu ye ba nim mɛ nɔra yèn sõ mu sosia.
12 Yen biru gɔrado nnɛse u win kɔba so. Yera sõɔn bɔnu itase ka surun bɔnu itase ka kperin bɔnu itase tĩra, ma sõɔ sɔɔn bɔnu itasen yam bururam kun maa wãa, mɛya maa wõkurun bɔnu itasen yam bururam.
13 Na kpam mɛɛra ma na gunɔ bakerun swĩi nua ta yõɔwa sere sere Gusunɔ wɔllɔ ta gbãramɔ too too ta mɔ̀, waiyo, waiyo, amɔna handuniagibun nɔni swãara koo nɛra sanam mɛ gɔradoba ita be ba tie ba koo ben kɔbi so.

9

1 Yen biru gɔrado nɔɔbuse u win kɔba so. Ma na kpera wa ye ya raa

wɔruma temɔ saa wɔllun di, ba ye
wɔru bɔkɔ nɔru sariruguun kɔkɔrɔ wɛ̃.
2 Kpera ye, ya wɔru ge wukia ma wi-
isu yara nge dõɔ bokon wiisu, ma sõɔ
ka wom tĩra wɔru gen wii sin saabu.
3 Ma twee yi yarima wii sin min di
yi tɛria temɔ, ma ba yi dam kã nge nian
bwãaru.
4 Ba yi wooda wɛ̃ yi ku yakasu
sanku, ǹ kun mɛ gãa bekunu, ǹ kun
mɛ dãru garu ma n kun mɔ tɔn be ba
kun Gusunɔn yĩreru mɔ ben sirinɔ.
5 Twee yi, yi ǹ wooda wa yi ka
tɔmbu go ma n kun mɔ yi bu nɔni
sõ sere suru nɔɔbu. Nɔni swãa ten
wuriribu sãawa nge nia yà n tɔnu
toban wuriribu.
6 Suru nɔɔbu ye sɔɔ, tɔmba koo gɔɔ
kasu adama ba ǹ wasi. Ba koo gɔɔ kĩa
adama u koo bu duka suuri.
7 Twee yi, yi sãawa nge dumi yi
ba sɔɔru kua tabun sõ. Yin winɔ
gãanu wãa nge furɔ wuragisu, ma yin
wuswɛɛ sãa nge tɔmbugii.
8 Yin sɛrum sãa nge tɔn kurɔbun
seri, ma yin donnu sãa nge gbee
sunɔginu.
9 Yin toronu maa sãawa nge tarakpe
sisuginu, ma yin kasan wurenu sãa
nge kɛkɛ sisugii yi dum dabinu gawe
tabu sɔɔ.
10 Yi sunɔ mɔ yin suunu sɔɔ wi u sãa
wɔru bɔkɔ nɔru sariruguu gen gɔrado
wirugii. Win yĩsira ka Heberum
Abadoni. Ka Gɛrɛkim maa wiya ba mɔ̀,
Apolioni.
12 Tɛ̃, ye gbee swãa gbiikira doona n
tie gbee swãanu yiru ni nu sisi.
13 Yera gɔrado nɔɔba tiase u win
kɔba so. Ma na nɔɔ gagu nua saa yãku
yee wuragirun kaanu nnɛn di te ta
wãa Gusunɔn wuswaaɔ.
14 Nɔɔ ge, ga gɔrado nɔɔba tiase wi u
kɔba nɛni sõɔwa ga nɛɛ, a gɔradoba nnɛ
ye yõsuo be ba bɔkua daa baka ten mi
te ba mɔ̀ Efarati.
15 Yera ba gɔradoba nnɛ ye yõsu be
ba sɔɔru sãa wõɔ gen suru win tõɔ ten
kɔba yen sõ ye Gusunɔ u yii bu ka
handunian bɔnu itasen tɔmbu go.
16 Ba man tabu kowo be ba dumi
sɔnin geeru sõɔwa. Ba nɛɛ, ba sãawa
yako goobu (200.000.000).
17 Mɛ na dumi ka yin maasɔbu
waasina nɛn kãsiru sɔɔ wee. Ba
tarakpenu doke ni nu sõri nge dõɔ, ma
nu boogu sãa nge bura, ma nu maa sãa
nge sõɔ bisu. Dumi yin winu sãa nge
gbee sunɔn wiru, ma yin nɔɔn di dõɔ
ka wiisu ka sõɔ bisu yarimɔ.
18 Handunian bɔnu itasen tɔmbu ba
gu gãa sɛ̃sɔginu ita yen saabu, dõɔ, ka
wiisu, ka sõɔ bisu, ye ya yarimɔ dumi
yin nɔsun di.
19 Domi dumi yin dam wãawa yin
nɔsɔ ka maa yin sinɔ. Yin sinu sãawa
nge wɛɛ, nu winu mɔ. Niya yi ra ka
tɔmbu nɔni sõ.
20 Handunian tɔmbu be ba tie, be
ba kun gu ka gãa sɛ̃sɔgii ni, ba ǹ gõru
gɔsie, bu ye ba ka nɔma kuan sãaru
deri, ka Setam bwãabu ka bũu ni ba
kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu
ka kpenu ka dãa, ni nu kun kpɛ̃ nu gari
nɔ, nu ǹ maa kpɛ̃ nu yam wa, nu sere
sĩ.
21 Mɛya maa tɔn be, ba ǹ ben tɔn
goberu deri ka ben dobo dobo, ka ben
kõɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ, ka ben
gbɛna.

10

Wɔllun gɔrado

ka tire kure piibu

1 Na maa kpam wɔllun gɔrado
damgii goo wa u saram wee wɔllun
di. Guru wira nùn wukiri, guru waa
win wiru tɛ̃ke, win wuswaa ballimɔ
nge sõɔ, ma win naasu sãare dõɔ yari.
2 U tire kure piibu gagu nɛni ga
wukiare win nɔmuɔ. U win nɔm geun
nɔɔ sɔndi nim wõkun wɔllɔ, ma u maa
nɔm dwaruguu sɔndi temɔ,
3 ma u kukura nge gbee sunɔn swĩi.
Ye u kukura u kpa, yera guru kukiribu
nɔɔba yiru ya nɔɔra.
4 Ye guru kukiri bi, bu nɔɔra bu kpa,
mii mii na sɔɔru kpa n ka gari yi yore.
Adama na nɔɔ gagu nua saa wɔllun di
ga nɛɛ, ye guru kukiribu nɔɔba yiru ye,
ya gerua a ku ye yore. A gari yi nɛnuɔ
asiri sɔɔ.

5 Yera gərado wi na raa wa u yɔ̃ tem
səə ka nimə, u win nəm geu yiiya wəllə,
6 ma u bɔ̃rua ka Gusunən yĩsiru wi
u wãa sere ka baadommaə, wi u wəllu
ka ten gãanu taka kua, ka tem ka mɛn
gãanu ka maa nim wɔ̃ku ka gen gãanu.
Gərado wi, u gerua u nɛɛ, saa kun maa
dɛnyasiarə.
7 Adama sanam mɛ gərado nəəba
yiruse u koo win kəba so, sanam mɛya
Gusunə u koo win himba ye goo kun
yɛ̃ yibia nge mɛ u raa win səməbu
sɔ̃əwa.
8 Yen biruwa nəə ge na raa nua
wəllun di ga ka kpam man gari kua
ga nɛɛ, a doo a tire kure piibu ge ga
wukiare mi mwa gərado win nəmun
di wi u yɔ̃ tem ka nim wəllə.
9 Na da gərado win mi, na nùn kana
u man tire kure piibu ge wɛ̃. Ma u man
sɔ̃əwa u nɛɛ, n gu məə n tem n mwɛ.
Ga koo sosia nɛn nukurə, adama nɛn
nəəwə ga koo dorawa nge tim.
10 Na tire kure piibu ge mwa win
nəmun di, ma na gu tema. Geema, nɛn
nəəwə ga dorawa nge tim, adama ye na
gu mwɛ na kpa, ga sosiawa daka daka
nɛn nukurə.
11 Yera ba man sɔ̃əwa ba nɛɛ, kon
kpam Gusunən gari gere tən dabiru ka
tem dabinun sɔ̃, ka bwese dabiru ka
maa sinam dabinun sɔ̃.

11

Seeda diobu yiru

1 Yen biru, ba man yĩirutia gaa wɛ̃, ye
ya sãa nge dɛka ma ba man sɔ̃əwa ba
nɛɛ, n seewo n da n Gusunən sãa yeru
yĩire ka yãku yeru, kpa n bu gari be ba
sãaru mɔ̀ mi.
2 Adama n ku yen təə yaara yĩire,
domi ba ye tən tukobu kã be ba koo
wuu dɛɛrə taaku sere suru weeru ka
yiru.
3 U koo de win seeda diobu yiru bu
win gari gere ba n saakiba sebua, sere
sɔ̃ə nərəbu ka goobu ka wata (1.260).
4 Seeda diobu yiru ye, ba sãa olifin
dãnu yiru ye, ka dabunu yiru ni nu yɔ̃
Gusunə tem kpuron Yinnin wuswaaə.
5 Goo ù n kĩ u bu kɔ̃sa kua, dɔ̃əwa
ra yari ben nəsun di u ben yibɛrɛba
kpeerasia, nge mɛya wi u kasu u bu
kɔ̃sa kua, u koo ka gbi.
6 Ba dam mə bu ka wəllu kɛnɛ, gura
yu ku ka nɛ saa ye ba Gusunən gari
gerumə. Ba maa dam mə nim wəllə
bu ka mu gəsia yɛm. Ba maa kpam
dam mə bu ka handunia bara bwese
bweseka kpɛ̃ɛ nge mɛn nəə ba kĩ.
7 Sanam mɛ ba koo seeda di bu kpe,
yera gbeeku yaa ye ya yara wəru nəru
sariruguu gen min di ya koo ka bu
tabu ko, yu bu kamia kpa yu bu go.
8 Ben gonu ko n kpĩ wuu bəkə gen
swaa səə, wuu mi ba ben Yinni dãa
bunanaru kpare. Wuu gen yĩsira ba
weenasina ka Sodomu, ǹ kun mɛ ka
Egibiti.
9 Tən dabinu saa handunian təmbu
kpuron min di ka bwesenu kpuron
di ka barum baamɛren di ka sere tem
kpuron di ba koo ben gonu mɛɛri sɔ̃ə
ita ka bənu, ba ǹ koo wura bu bu sike.
10 Handunian təmbun nukura koo
dora, ba koo tɔ̃ə bakaru ko kpa
bu kɛ̃nu mərisiana yèn sɔ̃ Gusunən
səməbu yiru be ba raa handuniagibu
tɔ̃ya kua mi, ba gu.
11 Sɔ̃ə ita ka bənu yen biru, Gusunə
u kpam goo ni wɛ̃sia wãarugiru wesia,
ma nu seewa nu yɔ̃ra. Bɛrum bakam
tən be kpuro mwa be ba nu wa.
12 Yera Gusunən səməbu yiru ye, ba
nəəgiru nua wəllun di ba nɛɛ, i yəəma
gee. Ba yəəwa wəllə guru wiru səə
sanam mɛ ben yibɛrɛba ba bu mɛɛra.
13 Mii mii ma tem yĩira gem gem, ma
wuu gen bənu wəkuruse ya wəruma.
Tən be ba gu tem yĩiru bi səə, ben
geera sãa tənu nərəbun suba nəəba
yiru (7.000). Tən be ba tie, ma ba
nanda gem gem, ma ba Wərukoo bɛɛrɛ
wɛ̃.
14 Tɛ̃, gbee swãa yirusera doona,
wee itasera nəə kəruma.

Kəba nəəba yiruse

15 Yen biru wəllun gərado nəəba
yiruse u win kəba so. Yera nəə
damgisu nəəra Gusunə wəllə su nɛɛ,
handunia yenin banda kua Gusunə
bɛsɛn Yinni ka win Kirisigiru. U ko n
bandu dii sere ka baadommaə.
16 Sanam mɛya guro gurobu yɛnda
nnɛ ye, be ba sɔ̃ ben sina kitanu

wɔllɔ Gusunɔn wuswaaɔ, ba kpuna ba
Gusunɔ sãamɔ
17 ba mɔ̀,
Gusunɔ Yinni dam kpurogii,
wunɛ wi a wãa tɛ̃,
a raa maa wãa,
sa nun siaramɔ
yèn sɔ̃ a wunɛn dam bakam denda,
ma a wunɛn ban dibu torua.
18 Handuniagibu ba mɔru bɛsira.
Ma wunɛn mɔru ya tunuma.
Saa ya tura bu ka gɔribu siri.
Saa maa tura bu ka wunɛn sɔmɔbu are
wɛ̃,
ka be ba nun naanɛ doke
ka be ba wunɛn yĩsiru nasie, baka ka
buu.
Saa maa tura bu ka bu kam koosia
be ba handunia kam mɔ̀.
19 Yera ba sãa yee te ta wãa Gusunɔ
wɔllɔ kɛnia ma woodan kpakorora
tera win sãa yee te sɔɔ. Ma guru
maakinu wãa mi, ka wurenu, ka guru
gbãsukunu ka tem yĩirubu, ka maa
guru kpee bakanu.

12

Kurɔ goo ka yaa binti bintiru

1 Yera yĩre bakaru gara sɔ̃ɔsira
Gusunɔ wɔllɔ. Kurɔ goo wãa mi, sɔ̃ɔwa
sãa win yaberu ma u suru yɔ̃rari ma u
furɔ kperi wɔkura yiruguu doke.
2 Kurɔ wi, u gura mɔ, marubun
wahala ka nuku wuriribu dera u wuri
mɔ̀.
3 Yera yĩreru gara kpam sɔ̃ɔsira
Gusunɔ wɔllɔ. Yaa binti binti swãaru
garu ta wãa mi, ta winu nɔɔba yiru
mɔ ka kɔba wɔkuru ma ta sina furɔsu
nɔɔba yiru doke.
4 Yaa ye, ya ka yen siru wɔllun
kperin bɔnu itase wɔka ya kɔ̃ temɔ. Ma
ya da ya yɔ̃ra kurɔ win wuswaaɔ wi u
kĩ u ma mi, yu ka wa yu win bii tem ù
n wɔruma.
5 Yera kurɔ wi, u bii tɔn durɔ mara
wi u koo bwesenu kpuro kpara ka sii
bokuru. Adama ba bii wi mwa ba ka
nùn da Gusunɔn mi, mi u sɔ̃ win sina
kitarɔ.
6 Kurɔ wi, u maa duka doona
gbaburu gia mi Gusunɔ u nùn ayeru
sɔɔru kua bu ka nùn nɔɔri sɔ̃ɔ nɔrɔbu
ka goobu ka wata (1.260).
7 Yera tabu seewa wɔllu mi, Misɛli
Gusunɔn gɔradoban wirugii ka win
gɔradoba ba tabu kua ka yaa binti
binti te. Yaa ye, ka yen bwãa be, ba
tabu kua.
8 Adama ba bu tabu di, ba ǹ wure
yaa ye, ka yen bwãabu ba n wãa wɔllu
mi.
9 Ba yaa binti binti bembere te kasa
kua temɔ. Yaa ye, ya sãawa gasɔ
gasɔn waa ye ba mɔ̀ Yibirisi, ǹ kun
mɛ Setam, ye ya handuniagibu kpuro
nɔni wɔ̃kua. Ba ye kasa kua temɔ ka
yen gɔradoba sannu.

10 Yen biru, ma na nɔɔgiru garu nua
wɔllɔ ta nɛɛ, tɛ̃ sɔɔra Gusunɔ bɛsɛn
Yinni u ka faaba na. Win dam ka
win banda sɔ̃ɔsira, ka win Kirisin yi-
iko. Domi ba bɛsɛgibun mɛm maniɔ
kasa kua wɔllun di wi u ra n bu mɛm
manimɔ bururu ka yoka Gusunɔn
wuswaaɔ.
11 Bɛsɛgii be, ba nùn tabu di ka Yãa
kinɛ kpɛm ten yɛm ka ben seedan gari.
Ba ǹ ben wãaru garisi gãanu, ba tu gɔɔ
deria.
12 Yen saabu, wɔllu ka wɔrukobu
i nukuru doro. Adama tem ka nim
wɔ̃kun gbee swãara ko n kpã! Domi
Setam ya bɛɛ sarema ka mɔru baka yèn
sɔ̃ ya yɛ̃ ma saa fiikowa n ye tie.

13 Ye yaa ye, ya wa ma ba ye kɔ̃wa
temɔ, yera ya kurɔ wi nɔni sɔ̃ɔbu wɔri
wi u bii tɔn durɔ mara mi.
14 Adama ba kurɔ wi gunɔ bake
bakarun kasa yiru wɛ̃ u ka yɔ̃ sere
win ayerɔ gbaburɔ mi n toma waa yen
bɔkun di, mi ba koo nùn nɔɔri saa ita
ka bɔnu.
15 Yera waa ye, ya yen nɔɔ wukia ma
ya nim sia nge daa bakaru kurɔ win
biruɔ kpa u ka nim diira.
16 Adama tem mu kurɔ wi faaba kua,
mu mɛn nɔɔ baaya mu nim mɛ mwɛ
mɛ mu yara yaa yen nɔɔn di.
17 Sanam mɛya yaa ye, ya ka kurɔ
wi mɔru bara gem gem, ma ya da yu
ka win bwese te ta tie tabu ko, be
kpuro be ba Gusunɔn wooda mɛm
nɔɔwammɛ, be ba Yesun seeda dimɔ.
18 Ma yaa ye, ya da ya yɔ̃ra yani sɛɛri
sɔɔ nim wɔ̃kun goorɔ.

13

Gbeeku yɛɛ yiru

1 Yen biruwa na gbeeku yaa gaa
wa ya yariɔ nim wɔ̃kun di. Ya kɔbi
wɔkuru mɔ ka winu nɔɔba yiru, ma
sina furɔ ga wãa kɔbi yin baayeren
wɔllɔ, ma yĩsi kɔ̃sunu yorua yen winɔ.
2 Gbeeku yaa ye na wa ya sãa nge
musuku gbeeku, ma yen naasu sãa
nge wɔm gbãrogisu, yen nɔɔ ga maa
sãa nge gbee sunɔguu. Yaa binti binti
te, ta ten tiin dam gbeeku yaa ye wɛ̃ ka
maa ten sina kitaru ka ten yiiko baka.
3 Gbeeku yaa yen wii teeru ta sãare
ta mɛɛra wa goo gookum, adama
mɛɛra ye, ya bɛkura. Handuniagibu
kpuro ba ye mɛɛra ka gidi, ma ba ye
swĩi.
4 Tɔmbu kpuro ba yaa binti binti te
sãwa yèn sɔ̃ ta ten yiiko gbeeku yaa ye
wɛ̃. Ba maa gbeeku yaa ye sãwa ba mɔ̀,
wara sãa nge gbeeku yaa yeni. Wara
koo kpĩ u ka ye tabu ko.
5 Ba dera gbeeku yaa ye, yu woo
kana gari ka gari kam gere, ba maa ye
yiiko kã yu ka yegiru ko suru weeru,
ka yiru.
6 Yera ya yen nɔɔ wukia ya Gusunɔ
gari kam gerusim wɔri ka maa win
yĩsiru, ka win wãa yeru, ka be ba wãa
wɔllɔ.
7 Ba ye swaa kã yu ka naanɛ dokeobu
tabu ko kpa yu bu tabu di. Ba maa
ye yiiko wɛ̃ bweseru baateren wɔllɔ,
ka tɔmbu kpuro ka barum baamɛre ka
tem baamɛre.
8 Bèn yĩsinu ba ǹ yorua bu sere
handunia tore, wãarun tireru sɔɔ te
ta sãa Yãa kinɛ kpɛndugiru te ba ka
yãkuru kua, beya ba koo gbeeku yaa
ye sã.
9 Ǹ n mɛn na, baawure wi u swaa
mɔ, u nɔɔwɔ.
10 Wi ba koo pirisɔm mwa,
pirisɔmwa ba koo nùn mwa. Wi
ba koo go ka takobi, takobiwa ba
koo ka nùn go. Saa ye sɔɔ, n weenɛ
naanɛ dokeobu ba n tɛmanɛ ben naanɛ
dokebu sɔɔ.
11 Yen biruwa, na kpam gbeeku yaa
gaa wa ya yariɔ tem sɔɔn di. Ya kɔbi
yiru mɔ nge yãa kinɛ kpɛndun kɔbi,
ma ya gari mɔ̀ nge yaa binti bintiru.
12 Yaa gbiikaa ya dera ya yen yiiko
dendimɔ yen nɔni biru. Ya tem ka
mɛn tɔmbu tilasi kua bu ka yaa gbiikaa
ye sã ye ba raa mɛɛra kua goo gookum,
ma ya bɛkura.
13 Yaa yiruse yeni ya maamaaki
dabinu kua, sere ya dera dɔ̃ɔ u sarama
wɔllun di temɔ tɔmbun wuswaaɔ.
14 Ya handunian tɔmbu nɔni wɔ̃kua
ka maamaaki yèn yiiko ba ye wɛ̃ yu
ko yaa gbiikaa yen nɔni biru. Ya
handuniagibu sɔ̃ɔmɔ bu yaa gbiikaa
yen weenasia koowo ye ba raa ka
takobi mɛɛra kua, ma ya kun gu.
15 Yaa dãaka ye, ya yiiko wa yu
ka yaa gbiikaan weenasia ye wɛ̃sia
wãarugiru wɛ̃ yu ka kpĩ yu gari ko nge
tɔnu, kpa yu be ba yina bu ye sã kpuro
go.
16 Ma yaa ye, ya tɔmbu kpuro
tilasi kua, damgibu ka bwɛ̃ɛbwɛ̃ɛbu,
gobigibu ka sãarobu, yobu ka tii
mɔwɔbu bu ka bu yĩreru kua ben nɔm
geuɔ ǹ kun mɛ ben sirinɔ.
17 Goo sari wi u koo kpĩ u dwe ǹ kun
mɛ u dɔra ma n kun mɔ ka gbeeku yaa
yen yĩreru te ta sãa yen yĩsiru, ǹ kun mɛ
yen yĩsirun damba.
18 Ye ya bwisi bikiamɔ wee.
Baawure wi u bwisi mɔ u koo kpĩ u
gbeeku yaa yen damban tubusianu
gia. Domi damba ye, ya sãawa tɔnu
goon damba. Yeya nata ka wata ka
nɔɔba tia (666).

14

Be ba yakian womu

1 Yen biruwa na mɛɛra ma na Yãa
kinɛ kpɛm te wa ta yɔ̃ Siɔnin guuru
wɔllɔ. Tɔnu nɔrɔbun suba wunaa
weeru ka nnɛ (144.000) ba ka nùn wãa
mi, be ba win yĩsiru ka win Baaban
yĩsiru yorua ben sirinɔ.
2 Ma na nɔɔ gagu nua wɔllun di
nge surun bakarun wurenu, nge guru
gbãra bakabu. Nɔɔ ge na nua ga sãawa
nge ni mɔrɔku sowoba soomɔn swĩi.
3 Ba yɔ̃ sina kitarun wuswaaɔ, mi
hunde koniba nnɛ ye ka guro guro be,
ba wãa. Ba womu kpɔɔ mɔ̀ ge goo kun

kpɛ̃ u gia ma n kun mɔ tɔnu nɔrɔbun
suba wunaa weeru ka nnɛ be ba yakia
handunian di.
4 Tɔn be, ba sãa be ba tii nɛnua
dɛɛraru sɔɔ, ba ǹ kurɔ damaru koore.
Ba Yãa kinɛ kpɛm te swĩiwa baama
kpuro mi ta dɔɔ. Ba bu yakiawa saa
tɔmbun suunu sɔɔn di ba n ka sãa nge
yãku gbiikii te ba Gusunɔ ka Yãa kinɛ
kpɛm te kua.
5 Goo kun weesu nɔɔre ben nɔɔn di,
ba sãawa taarɛ sarirugibu.

Wɔllun gɔradoba ita

6 Yera na kpam wɔllun gɔrado
goo wa u yɔ̃ɔwa sere sere Gusunɔ
wɔllɔ, wi u koo Labaari gea ye ya
ku ra kpe kpara handuniagibun mi,
tem baamɛre ka bweseru baatere ka
barum baamɛre ka tɔmbu kpuron mi.
7 U nɔɔgiru sua u nɛɛ, i Gusunɔ nasio
kpa i nùn bɛɛrɛ wɛ̃, domi saa ya tura u
ka tɔmbu kpuro siri. I nùn sãawɔ wi u
wɔllu ka tem taka kua ka nim wɔ̃ku ka
bwii.
8 Wɔllun gɔrado yiruse u gbiikoo
swĩi u nɛɛ, Babiloni, wuu bɔkɔ ge, ga
wɔruma, ga wɔruma, ge, ge ga tɔmbu
kpuro tilasi kua ba ka gen daa bɛrɛtɛkɛ
bakan tam nɔra.
9 Gɔrado itase u gbiikobu yiru ye
swĩi, ma u nɔɔgiru sua u nɛɛ, baawure
wi u gbeeku yaa ye sãamɔ ka yen
weenasia, ma u yen yĩsiru mɔ win
sirirɔ ǹ kun mɛ win nɔmuɔ,
10 wiya u koo maa Gusunɔn mɔrun
tam nɔ mɛ u koo wisi ka mɛn dam win
mɔrun nɔra sɔɔ. Baawure wi u mɔ̀ nge
mɛ, u koo tɔ̃ya wa dɔ̃ɔ ka sɔ̃ɔ bisu sɔɔ,
gɔrado dɛɛrobu ka Yãa kinɛ kpɛm ten
wuswaaɔ.
11 Dɔ̃ɔ wi u nùn tɔ̃ya mɔ̀ win wi-
isu su ko su n seemɔwa wɔllɔ ka
baadommaɔ. Ba ǹ ko ba n maa wɛ̃rabu
mɔ bururu ka yoka, be ba gbeeku yaa
ye sãwa ka yen weenasia, ka be ba yen
yĩsirun yĩreru mɔ.
12 Gari yi sɔɔ, n weenɛ naanɛ
dokeobu bu tɛmana, be ba Gusunɔn
wooda mɛm nɔɔwa ma ba Yesu naanɛ
kua.
13 Yen biru na kpam nɔɔ gagu nua
wɔllun di ga nɛɛ, n yeni yoruo, doo
nɔɔrugiba be ba gbimɔ saa tɛ̃n di
Yinnin naanɛ dokebu sɔɔ. Gusunɔn
Hunde gerumɔ u mɔ̀, mɛya ni, ba koo
wɛ̃ra, domi ben sɔm geerun are koo
bu swĩi.

Handunian gɛ̃ɛbu

14 Yen biru na mɛɛra ma na guru
wii kpikiru wa, goo sɔ̃ mi nge tɔnun
bii. Yɛ̃ro sina furɔ wuraguu doke win
wirɔ, ma u kɔmbɔ nɛni ge ga nɔɔ do.
15 Wɔllun gɔrado goo u yara sãa
yerun di, ma u wi u sɔ̃ guru wiru wɔllɔ
nɔɔgiru sua u nɛɛ, a wunɛn kɔmbɔ suo
a gɛ̃, domi gɛ̃ɛbun sanam mu tura,
handunia ya ye bu ka gɛ̃.
16 Yera wi u sɔ̃ guru wiru wɔllɔ u win
kɔmbɔ doke handunia sɔɔ, ma u ye gã.
17 Gɔrado goo kpam yara sãa yerun
di te ta wãa wɔllɔ, win tii maa kɔmbɔ
nɛni ge ga nɔɔ do.
18 Gɔrado goo maa yarima saa yãku
yerun di, wi u dam mɔ dɔ̃ɔn wɔllɔ. U
gbãra tãa tãa u wi u kɔmbɔ nɔɔ durorɔ
nɛni sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a wunɛn kɔmbɔ
dokeo kpa a handunian dãa bii ni ba
mɔ̀ resɛm sɔri, domi nu ye.
19 Gɔrado wi, u win kɔmbɔ doke
ma u dãa binu sɔra. Ma u nu wisi
Gusunɔn mɔru bakan dãa bii gama
yerɔ.
20 Ba resɛm dãa bii ni gama nin
gama yerɔ wuun biruɔ. Ma dãa bii
gama yee ten min di yɛm mu koka mu
tɛria sere kilo gooba wunɔbu (300),
ma mɛn dukum maa tura sere dumin
toro gɛndɛɔ.

15

Wɔllun gɔradoba

ka gbee swãa dãakinu

1 Yen biru, na kpam yĩreru garu wa
Gusunɔ wɔllɔ, ta kpã ma ta bɛrum mɔ.
Ye na wa wee. Wɔllun gɔradoba nɔɔba
yiru ba gbee swãanu nɔɔba yiru nɛni.
Niya nu sãa gbee swãa dãakinu, domi
ni sɔɔra Gusunɔn mɔru ya koo ka kpe.
2 Yera na gãanu wa ni nu sãare yɛru
dikiguu ge ga burinɛ ka dɔ̃ɔ. Na maa
tɔn be wa be ba gbeeku yaa ye ka yen
weenasia, ka yen yĩsirun damba tabu
di. Tɔn be, ba yɔ̃ yɛru gen wɔllɔ ba
mɔrɔkunu nɛni ni Gusunɔ u bu wɛ̃.

3 Ba Məwisi Gusunən səm kowon
womu mɔ̀ ka maa Yãa kinɛ kpɛnduguu
ba mɔ̀,
“Yinni Gusunɔ dam kpurogii,
wunɛn səma kpã, ya maa sãa
maamaaki.
Wuna a tem kpuron sina boko.
Wunɛn swɛɛ yi sãa gem, yi dɛnde.
4 Yinni, wara kun wunɛn bɛrum mə.
Wara koo yina u wunɛn yĩsiru bɛɛrɛ
wɛ̃.
Domi wunɛ turowa a sãa dɛɛro.
Tem baamɛren təmba koo na wunɛn
mi, bu nun sã.
Domi baawure u wunɛn səm geenu
wa.”
5 Yen biru na mɛɛra na wa ba sãa
yeru kɛnia Gusunə wəllə mi win kuu
bekurugira wãa.
6 Wəllun gərado ba nəəba yiru be ba
gbee swãanu nəəba yiru nɛni mi, ba
yara sãa yee ten min di. Ba yãa kpik-
inu sebua ni nu dɛɛre wasa wasa ma
ba kpaki wuragii sɛ̃ke ben gãasɔ.
7 Yera hunde koniba nnɛ ben
turo u gərado nəəba yiru ye yoruku
wuraginu nəəba yiru wɛ̃ ni nu
Gusunən məru yiba. Gusunɔ u sãawa
Yinni wi u wãa sere ka baadommaɔ.
8 Ma sãa yee te, ta wiisu yiba
Gusunən yiiko ka win dam sõ. Goo
kun maa kpɛ̃ u du mi sere wəllun
gərado ba nəəba yirun gbee swãanu
nəəba yiru ye, yu ka wiru goora.

16

Gusunən mərun yorukunu

1 Yera na nəəgiru garu nua saa sãa
yee ten min di ta wəllun gərado be
sõəwa ta nɛɛ, bu doo bu Gusunən
mərun yorukunu nəəba yiru wisi
handunia səə.
2 Gərado gbiikoo u da ma u win
yoruku wisi temə. Yera bwisi tobi bu
wisi nge fərənu be ba gbeeku yaa yen
yĩreru mə ba yen weenasia sãamə.
3 Sanam mɛya gərado yiruse u win
yoruku wisi nim wõku səə. Nim
mɛ, mu gəsia nge tən gorun yɛm, ma
hunde koni baayere ya gu nim mɛ səə.
4 Yera gərado itase u win yoruku
wisi daa bakanu ka bwii səə, ma nim
mu gəsia yɛm.
5 Ma na gərado winin nəə nua wi u
dam mə nim wəllə, u nɛɛ, Dɛɛro, wunɛ
wi a wãa, a raa maa wãa, wuna a sãa
gemgii a ka siri mɛsum.
6 Domi ba naanɛ dokeobu ka
Gusunən səməbun yɛm yari, ma a bu
yɛm wɛ̃ bu nɔ. Mɛya ba ka weenɛ.
7 Yen biru na nəə gagu nua saa yãku
yeru min di ga nɛɛ, geema Gusunə
Yinni dam kpurogii, wunɛn siribu sãa
gem bu maa dɛnde.
8 Yera gərado nnɛse u win yoruku
wisi sõə wəllə, ma sõə u dam wa u ka
təmbu dõə kpakiri.
9 Ma təmba dõə kpakirira yam susu
bakarun sõ. Ma ba Gusunən yĩsiru gari
kam gerusi wi u yiiko mə gbee swãa
nin wəllə. Adama ba yina bu gõru gəsia
bu nùn bɛɛrɛ wɛ̃.
10 Yera gərado nəəbuse u win
yoruku wisi gbeeku yaa yen sina
kitaru wəllə. Ma n kua yam wõkuru
ketem yen bandun tem səə. Ma təmbu
ba ben yari temmə wuriribun sõ.
11 Ma ba Wərukoo gari kam gerusi
ben wuriribu ka bwisinun sõ. Adama
ba yina bu ben kom kõsum deri.
12 Yera gərado nəəba tiase u win
yoruku wisi daa bakaru səə te ba mɔ̀
Efarati, ma ta gbera mam mam tu ka
sõə yari yerun sinambu swaa kɛ̃ bu
təbura.
13 Ma na wɛrɛkunu ita wa ni nu tii
gəsia nge surenu, nu yarimə yaa binti
binti ten nəən di ka gbeeku yaa yen
nəən di ka maa səmə weesugiin nəən
di.
14 Wɛrɛku ni, nu sãawa Setam
bwãabu, be ba maamaaki mɔ̀, ma ba
dəə handunia kpuron sinambun mi
bu ka bu mɛnna bu tabu ko Gusunə
Yinni dam kpurogiin siribun tõru səə.
15 Ma Yesun nəə ga nəəra u nɛɛ, wee,
na sisi nge gbɛnə. Doo nəərugiiwa wi
u swaa mɛɛra ma u win yãnu kparenu
sãa u ku ka swaa wəri tereru kpa u
sekuru wa batuma səə.
16 Yera wɛrɛku ni, nu sinambu
kpuro mɛnna gam gum mi ba ra soku
ka Heberum Aamagedom.
17 Yen biru, gərado nəəba yiruse u
win yoruku wisi wom dirum səə. Ma

nɔɔgiru gara nɔɔra sina kitarun di sãa yerɔ ta nɛɛ, gari kpa.
18 Yera guru maakinu seewa ka wurenu ka guru gbãsukubu ka tem yĩiru bakabu. Tem yĩiru bin kpãara banda. Bin bweseru ta ǹ koore saa mìn di ba tɔnu taka kua.
19 Wuu bɔkɔ ge, ga kurana wasi ita, ma tɔn tukobun wusu su wɔruka. Gusunɔ u Babiloni, wuu bɔkɔ ge yaaya ma u gu win mɔru bakan nɔran tam wɛ̃ gu nɔ.
20 Tem burenu kpuro nu doona, guunu kun maa waarɔ.
21 Yera guru kpee bakanu, nìn teera kilo weeru tura, nu tɔmbu wɔriki wɔllun di. Ma ba Gusunɔ gari kam gerusi guru kpee nin nɔni swãarun sõ domi nɔni swãa te, ta banda.

17

Kurɔ tanɔ kpoko

1 Yera gɔradoba nɔɔba yiru be ba yorukunu nɔɔba yiru ye nɛni, ben turo u na u man sõɔwa u nɛɛ, n na u koo man sõɔsi nge mɛ ba koo ka kurɔ tanɔ kpoko wi siri bu sɛɛyasia wi u sõ nim bakam wɔllɔ.
2 Handunian sinamba ka kurɔ tanɔ kpoko wi daa bɛrɛtɛkɛ kua, ma kurɔ tanɔ win daa bɛrɛtɛkɛn tam mu handunian tɔmbu laakari bira.
3 Sanam mɛya gɔrado wi, u nɛn bwɛ̃ra sua kãsi kãsikum u ka da gbaburɔ. Miya na kurɔ goo wa u sõ gbeeku yaa swãa gaan wɔllɔ. Yen baama ba yĩsi kõsunu yorua ma ya winu nɔɔba yiru mɔ ka kɔbi wɔkuru.
4 Kurɔ wi, u yãnu sebua ni nu kɔrɔnnɔ ka swãa tobe sãa, ma u buraru kua ka wura ka goo kpee gobi bɛkɛginu ka goo kpikinu. U wuran nɔra nɛni win nɔmaɔ yè sɔɔ gãa kõsunu ka win kurɔ tanɔ disi yiba.
5 Win sirirɔ yĩsiru gara yorua tèn tubusianu sãa asiri. Yĩsi te wee, Babiloni baka, handunian kurɔ tanɔbu ka daa bɛrɛtɛkɛ kpuron mɛro.
6 Ma na wa tɔn be ba Yesu naanɛ doken yɛm ka maa be ba win seeda din yɛm mu kurɔ wi bãarumɔ.

Ye na nùn wa, na biti soora gem gem.
7 Yera gɔrado wi, u man sõɔwa u nɛɛ, mban sõna na biti soore. U koo man kurɔ win asiri tubusia ka maa gbeeku yaa ye u sɔni, ye ya winu nɔɔba yiru ka kɔbi wɔkuru mɔ.
8 Gbeeku yaa ye na wa mi, ya raa wasi adama ya ǹ maa wãa. Ǹ n sosi ya koo yari wɔru bɔkɔ nɔru sariruguun di yu da kam koo yerɔ. Handunian tɔmbu, bèn yĩsa kun wãa wãarun tireru sɔɔ bu sere handunia tore, ba koo biti soora bà n gbeeku yaa ye wa ya kpam kurama. Domi ya raa wasi adama ya ǹ maa wãa.
9 Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Winu nɔɔba yiru ye, ya sãawa guunu nɔɔba yiru nìn wɔllɔ kurɔ wi, u sõ. Ya maa kpam sãa sinambu nɔɔba yiru.
10 Be nɔɔbu ba wɔruma kɔ, turo u gina wãa, wi u tie u ǹ tunumam kpa. Sanam mɛ u koo maa na, u ǹ koo tɛ.
11 Ma gbeeku yaa ye ya raa wasi ma ya kun maa wãa, yen tiiwa ya sãa sunɔ nɔɔba itase, u yarawa nɔɔba yiru yen min di ma u dɔɔ kam koo yerɔ.
12 Kɔbi wɔku te na maa wa mi, ta sãawa sinambu wɔkuru be ba kun gina bandu dim kpa, adama ba koo yi-iko wa bu bandu di kɔbi tia ka gbeeku yaa ye sannu.
13 Be wɔku te kpuro, himba tia ba mɔ, ba koo ben dam ka ben yiiko gbeeku yaa ye wɛ̃.
14 Ba koo ka Yãa kinɛ kpɛndu tabu ko, adama Yãa kinɛ kpɛm te, ta koo bu tabu di yèn sõ ta sãa yinnibun Yinni ka sina boko. Ma be Gusunɔ u soka u gɔsa, be ba sãa bɔrɔkiniba, be ka Yãa kinɛ kpɛm te sannu ba koo maa sinam be tabu di.
15 Gɔrado wi, u maa man sõɔwa u nɛɛ, nim mɛ na wa mi, mèn wɔllɔ kurɔ tanɔ wi, u sõ, mu sãawa tɔmbu ka tɔn wɔru guni ka tem dabinun tɔmbu ka bwese dabinu.
16 Kɔbi wɔku te na maa wa mi ka gbeeku yaa ye, ye kpurowa ya koo kurɔ tanɔ wi tusi. Ba koo ye u mɔ kpuro sua kpa bu nùn deri tereru. Ba koo win yaa tem kpa bu ye ya tie dõɔ mɛni muku muku.
17 Domi Gusunɔ u dera ba win gõru kĩru kua. U dera ba nɔɔ tia kua ba ben

sinandun yiiko gbeeku yaa ye wɛ̃, sere win gari yi ka koora.
18 Kurɔ wi na wa mi, u maa sãawa wuu bɔkɔ ge ga tem kpuron sinambu taare.

18

Babilonin wɔrumaa

1 Yenin biru na kpam wɔllun gɔrado goo wa u saram wee wɔllun di. U yiiko baka mɔ, win buram, u ballimɔwa pari pari handunia kpuro sɔɔ.
2 U nɔɔgiru sua u nɛɛ, ya wɔruma, Babiloni baka ye, ya wɔruma. Ya tɛ̃ kua Setam bwãabun wãa yeru ka wɛrɛku kɔ̃su baageren kuku yeru ka gunɔ bɔrɔnugisu ka si su gɔbun wãa yeru.
3 Domi tem kpuron tɔmbu ba yen daa bɛrɛtɛkɛn tam nɔra. Handunian sinambu ba ka ye kurɔ tanɔ kookoosu kua, ma handunian tenkuba ba kua gobigibu yen daa bɛrɛtɛkɛn kpãarun sɔ̃.
4 Yera na kpam nɔɔ gagu nua wɔllun di ga nɛɛ, i yarima nɛn tɔmbu, i yarima yen min di kpa i ku ka ye yen durum bɔnu ko kpa i ku ra tii kpɛ̃ɛ yen gbee swãanu sɔɔ.
5 Domi yen durum ya wɔllu girari, ma Gusunɔ u yen kom kɔ̃sum yaaya.
6 I ye kɔsieyo nge mɛ ya bɛɛ kua. I ye kɔsieyo nge mɛ ya bɛɛ kuan nɔn yiru. I yen nɔra yibio ka tam mɛ mu bɔɔbu nɔn yiru n kere nge mɛ ya bɛɛ sɔka.
7 I ye tɔ̃ya ka nuku sankiranu kɔsio, nge mɛ ya yen yiiko ka dukian doo nɔɔru di. Domi ya yen tii sɔ̃ɔwa ya nɛɛ, wee, ya sɔ̃ nge sina boko, ya ǹ sãa gɔmini. Mɛya ya ǹ maa nuku sankiranu wasi pai.
8 Yen sɔ̃, yen gbee swãara koo ye deema sɔ̃ɔ teerun sɔ̃ɔ, baranu ka nuku sankiranu ka maa gɔ̃ɔru, kpa yu dɔ̃ɔ mwaara muku muku. Domi Yinni Gusunɔ wi u ye siri u sãa damgii.
9 Handunian sinambu kpuro be ba ka ye kurɔ tanɔru ka daa bɛrɛtɛkɛ kua ba koo swĩ, ba koo weeweenu ko yen sɔ̃, sanam mɛ ba yen dɔ̃ɔ mwaarabun wiisu mɛɛra.
10 Ba ko ba n yɔ̃ n dɛsire yèn sɔ̃ ba yen nɔni swãarun bɛrum mɔ, kpa bu nɛɛ, Babiloni wuu bɔkɔ damguu, a kam kua, a kam kua. Kɔbi tia sɔɔra siribu nun di.
11 Handunian tenkuba ba koo ye swĩisi ka nuku sankiranu yèn sɔ̃ goo kun maa ben kianu dwemɔ
12 ni nu sãa wura ka sii geesu ka kpee gobi bɛkɛginu ka goo kpikinu ka beka ye ba kua ka wɛ̃ɛ damgii, ka ni ba kua ka kɔrɔnnɔ ka beku mari marinu ka maa beku wunɔmginu. Goo kun maa dãa gobigia dwemɔ ka yabu bwese bweseka ye ba kua ka suunu donnu ka dãa yĩsinuginu ka sii gandu ka sisu ka kpee kpikinu,
13 ka maa dãrun kokosun buuru te ba mɔ̀ kanɛli, ka kpee yãnu ka turare ka gum mɛ ba mɔ̀ miru, ka gum swãm ka tam ka gum ka som ka alikama ka nɛɛ ka yãanu ka dumi ka yin kɛkɛba ka maa tɔmbun tii.
14 Ma tenku be, ba ye sɔ̃ɔwa ba nɛɛ, gãa geenu kpuro ni a ra raa kã nu n sãa wunɛginu nu nun doonari, wunɛn dukia ka gãa buranu kpuro nu nun nɔma yande, tɔnu kun maa ni wasi pai.
15 Gãanu kpuron tenkuba be ba yen sɔ̃ kua dukiagibu, ba koo yɔ̃ra n tonde, ba n sumɔ ba n weeweenu mɔ̀ yen nɔni swãarun bɛrum sɔ̃
16 ba n mɔ̀, wee, wuu bɔkɔ ge, ga kam kua ge ga raa tii buraru bɛra ka yãa ni ba kua ka wɛ̃ɛ damgii ka ni ba kua ka kɔrɔnnɔ ka beku wunɔmginu ka sere maa wuraba ka kpee gobi bɛkɛginu ka goo kpikinu.
17 Ma kɔbi tia sɔɔ gen dukia kpuro ya kam kua.

Goo nimkusu kpuron wirugibu ka be ba dua sɔɔ ka goo nimkusun sɔm kowobu ka be kpuro gesi be ba dim waamɔ nim wɔ̃ku sɔɔ, ba yɔ̃ra ba dɛsire
18 ba nɔɔgiru sua ye ba wuu gen dɔ̃ɔ mwaarabun wiisu wa ba nɛɛ, wuu gagu maa sari nge wuu bɔkɔ geni.
19 Ba tii yanim wisimɔ winɔ ba sumɔ ka nuku sankiranu ba nɔɔgiru mɔ̀ ba mɔ̀, wuu bɔkɔ ge, ga kam kuawa. Gen dukiawa be ba goo nimkusu mɔ ba ka kua gobigibu. Ma kɔbi tia sɔɔ ye kpuro ya kua bansu.

20 Wɔllu, a gɔ̃ru doro wuu gen sɔ̃. Bɛɛ maa naanɛ dokeobu ka gɔrobu ka Gusunɔn sɔmɔbu, i gɔ̃ru doro yèn sɔ̃ Gusunɔ u gu siri ye ga bɛɛ kuan sɔ̃.

21 Yera wɔllun gɔrado damgii goo kperu sua ta ka nɛɛ bakaru nɛ ma u tu sure nim wɔ̃ku sɔɔ u nɛɛ, nge mɛya ba Babiloni wuu bɔkɔ ge sura temɔ ka dam, ga ǹ maa waarɔ pai.

22 Ba ǹ koo maa mɔrɔkunun swĩi nɔ wunɛn mi ka wom kowobu ka gaasiranu ka kɔbi. Ba ǹ koo maa sɔm bwese bwesekan kowobu wa, ba ǹ koo maa nɛɛ te ba nammɔn damu nɔ.

23 Ba ǹ maa fitilan yam bururam wasi mi, ba ǹ maa kurɔ kpaa durɔbu ka kurɔ kpaobun nɔɔ nɔɔmɔ. Wunɛn tenkubara ba raa dam bo handunia gira sɔɔ, ma a ka wunɛn dobo dobo tem kpurogibu nɔni wɔ̃kua.

24 Ba maa Gusunɔn sɔmɔbun yɛm ka naanɛ dokeobugum wa wunɛ sɔɔ ka be kpuron yɛm gesi be ba go handunia kpuro sɔɔ.

19

1 Yen biru na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu wɔllɔ ga nɛɛ, su Gusunɔ bɛsɛn Yinni siara. U sãawa faaba kowo, u yiiko ka dam mɔ.

2 Win siribu sãa gem bu maa dɛnde. Domi u kurɔ tanɔ kpoko wi siri wi u handunia kpuro sanka ka win daa bɛrɛtɛkɛ ma u nùn sɛɛyasia yèn sɔ̃ u win sɔm kowobu go.

3 Ma ba kpam nɔɔgiru sua ba nɛɛ, su Gusunɔ siara, wuu bɔkɔ gen dɔ̃ɔ wiisu ko n yɔɔmɔwa sere ka baadommaɔ.

4 Yera guro gurobu yɛnda nnɛ ye ka hunde koni nnɛ ye, ba kpuna Gusunɔn wuswaaɔ mi u sɔ̃ win sina kitarɔ, ba nùn sãwa ba nɛɛ, ami, su Gusunɔ siara.

Yãa kinɛ kpɛndun kurɔ kpaa tɔ̃ɔ bakaru

5 Sanam mɛya nɔɔ gaga maa nɔɔra saa sina kitaru gian di ga nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro bɛɛ win sɔm kowobu kpuro, bɛɛ be i nùn nasie, baka ka buu.

6 Yera na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu, ga sãa nge surun bakaru ǹ kun mɛ guru gbãsuku bakanu, ga nɛɛ, su Gusunɔ bɛsɛn Yinni dam kpurogii siara domi u bandu di.

7 I de su yɛ̃ɛri kpa bɛsɛn nuki yi dora. I de su nùn bɛɛrɛ wɛ̃ domi Yãa kinɛ kpɛndun kurɔ kpaara tunuma, kurɔn tii maa sɔɔru kpa.

8 Ba dera u yãa kpiki bɛɛrɛginu sebua ni nu dɛɛre wasa wasa. Yãa bɛɛrɛgii ni, nu sãawa naanɛ dokeobun kookoo geesu.

9 Yera gɔrado wi, u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, a yeni yoruo, doo nɔɔrugiba be ba dim soka Yãa kinɛ kpɛndun kurɔ kpaa yerɔ.

U maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, gari yi, Gusunɔn gari geen tii tiiwa.

10 Yera na yiira win naasɔ n ka nùn sã, adama u nɛɛ, n ku ko mɛ, u sãawa nɛn sɔm kowosi ka maa nɛn berusebu kpurogii be ba Yesun gem seeda di, n Gusunɔ sãawɔ.

Domi seeda ye ba Yesu diiya, yeya ya sãa Gusunɔn sɔmɔbun garin nuuru.

Maasɔ dum kaagii

11 Na maa wa Gusunɔ wɔlla wukiara ma dum kaa gaa kurama. Wi u ye sɔni win yĩsira Gemgii ka Bɔrɔkini. Gem sɔɔra u ra siri, mɛya u ra maa ka tabu ko.

12 Win nɔni sãawa nge dɔ̃ɔ yara, ma u sina furɔ dabinu doke win wirɔ. Ba yĩsiru garu yorua win sirirɔ te goo kun yɛ̃ ma n kun mɔ wi turo.

13 U yaberu sebua te ba wasa yɛm sɔɔ. Win yĩsira Gusunɔn gari.

14 Wɔllun tabu kowobu ba nùn swĩi ba dum kaaba sɔni, ma ba yabe kpiki bɛɛrɛginu sebua ni nu dɛɛre wasa wasa.

15 Win nɔɔn di takobi nɔɔ doragia yara ye u koo ka tem dabinun tɔmbu tabu di. U koo bu kpara ka sii bokuru kpa u dãa binun nim gama mɛ mu sãa Gusunɔ Yinni dam kpurogiin mɔru baka.

16 Win yaberɔ ka win taarɔ yĩsi teniwa ta yorua, sina boko ka yinnibun Yinni.

17 Na maa wɔllun gɔrado goo wa u yɔ̃ sɔ̃ɔ sɔɔ. Ma u gunɔsu kpuro nɔɔgiru sue si su yɔ̃ɔwa sere sere wɔllɔ u nɛɛ, i mɛnnama Gusunɔn dim soku yerɔ.

18 I na kpa i sinambu ka tabu
sinambun yaa di ka tabu kowo
damgibugia, ka dumi ka yin
maasəbugia ka sere təmbu kpuron
yaa, yobu ka tii məwəbu, baka ka buu.
19 Yera na gbeeku yaa ye wa ka
handunian sinambu ka ben tabu
kowobu. Be kpuro ba mɛnna bu ka wi
u duma səni mi tabu ko ka win tabu
kowobu.
20 Ba gbeeku yaa ye mwa ka səmə
weesugii wi sannu, wi u raa səm
maamaakiginu kua gbeeku yaa yen
nəni biru. Win səm maamaakiginun
sɔ̃na u bu nəni wɔ̃kua be ba raa
gbeeku yaa yen yĩreru mə, ma ba yen
weenasia sãwa. Ba gbeeku yaa ye ka
səmə weesugii wi kpɛ̃ɛ wasi wasiru
dɔ̃ə bweru səə, wi u mwaaramə ka sɔ̃ə
bisu.
21 Ba ben tabu kowobu go ka takobi
ye ya yara saa maasə win nəən di. Ma
gunəsu kpuro su ben yaa di su deba.

20

Wɔ̃ə nərəbu

1 Yen biru na kpam wəllun gərado
goo wa u saram wee wəllun di, u wəru
bəkə nəru sariruguu gen kəkərə nɛni
ka yəni bɛkɛ.
2 U yaa binti binti te sɛ̃re ye ya sãa
gasən waa ye ba mɔ̀ Yibirisi ka Setam,
ma u ye bəkua ka yəni yi, sere wɔ̃ə
nərəbu (1.000).
3 Ma gərado wi, u ye bərie wəru bəkə
ge səə, u bɛrisi ma u yĩreru doke kpa
yu ku maa ka bwesenu kpuro nəni
wɔ̃ke sere wɔ̃ə nərəbu yu ka kpe. Yen
biruwa ba koo ye kɛnia bu ye kusia saa
fiiko.
4 Na maa sina kitanu wa. Be ba
sɔ̃ nin wəllə ba bu yəllaa kua bu ka
siribu ko. Na maa təmbun hundeba
wa be ba wiru bura Gusunən gari ka
Yesun seedan sɔ̃, ka be ba ǹ gbeeku
yaa ye sãwa ǹ kun mɛ yen weenasia,
ba ǹ maa wure ba n yen yĩreru mə
ben sirinə ǹ kun mɛ ben nəmaə. Ba
seewa gərin di ma ba bandu di ka
Kirisi sannu wɔ̃ə nərəbu.
5 Yeniwa ya sãa gəribun see
gbiikibu. N deema, gəri be ba tie ba
ǹ seewe gərin di sere wɔ̃ə nərəbu ye,
yu ka yibu.
6 Doo nəərugiba be ba bənu mə see
gbiikibu səə. Ba sãa be ba wuna nɛnɛm
Gusunən sɔ̃. Gəə yiruse kun maa yiiko
mə be səə, domi ba ko ba n sãawa
Gusunə ka Kirisin yãku kowobu, ba
ko n ka nùn bandu dii wɔ̃ə nərəbu.

Ba Setam tabu di

7 Wɔ̃ə nərəbu yà n yiba ba koo Setam
yɔ̃su yen pirisəm di,
8 ya koo yari yu da yu handunian
bwesenu kpuro nəni wɔ̃ke ni ba mɔ̀
Magəgu ka nin wirugii Gəgu, kpa yu
nu mɛnna bu ka tabu ko. Ba koo dabia
nge nim wɔ̃kun goorun yani sɛɛri.
9 Be wee ba wee ba tɛrie, tem kpuro
səə ma ba naanɛ dokeobun sansani
sikerena ka wuu ge Gusunə u kĩ.
Adama u dera dɔ̃ə u sarama wəllun di,
ma be kpuro ba dɔ̃ə mwaara.
10 Yera ba Setam ye ya raa təmbu
nəni wɔ̃kua kpɛ̃ɛ dɔ̃ə bwerə wi u
mwaaramə ka sɔ̃ə bisu, mì səə ba
raa gbeeku yaa ye ka səmə weesugii
wi kpɛ̃ɛ. Miya ba koo nəni swãa
bakaru wa wɔ̃kuru ka sɔ̃ə səə sere ka
baadommaə.

Siri dãakibu

11 Yera na maa sina kita kpiki
bakaru wa ka wi u sɔ̃ ten wəllə.
Ma tem ka wəlla duka doona win
wuswaan di, yen gaa kun maa waarə.
12 Yen biru na gəribu wa, baka ka
buu, ba yɔ̃ sina kita ten wuswaaə. Ma
ba tirenu wukia ka maa tireru garu te
ba mɔ̀ wãarun tireru. Ba gəribu siri
nge mɛ ben kookoosu nɛ si ba yorusi
tire ni səə.
13 Sanam mɛya nim wɔ̃ku ga ka gen
gəribu na, ma gəə ka gəribun wãa
yera maa ka begibu na be ba raa
nɛni. Ma ba be kpuro siri nge mɛ ben
baawuren kookoosu nɛ.
14 Yera ba gəə ka gəribun wãa yee te
sua ba kpɛ̃ɛ dɔ̃ə bwee te səə. N deema,
dɔ̃ə bwee tera ta sãa gəə yiruse.
15 Baawure wìn yĩsiru ba ǹ yorua
wãarun tire te səə, ba nùn sua ba kpɛ̃ɛ
dɔ̃ə bwee te səə.

21

Wən kpaaru ka tem kpam

1 Yen biruwa na wɔn kpaaru ka tem
kpam wa. Wɔn gururu ka tem gurum
baa doona, nim wɔ̃ku ga ǹ maa wãa.
2 Ma na wuu dɛɛrɔ wa, ge ga sãa
Yerusalɛmu kpaa, ga saram wee
Gusunɔ wɔllun di, ga sɔɔru sãa nge
kurɔ kpao wi u buraru sãa u win durɔ
mara.
3 Na maa nɔɔgiru nua sina kitarun di
ta nɛɛ, wee tɛ̃, Gusunɔn wãa yera wãa
tɔmbun suunu sɔɔ, u ko n wãa ka be,
ba koo maa ko wigibu. Gusunɔn tii u
ko n wãa ben suunu sɔɔ.
4 U koo bu ben nɔni yĩresu kpuro
woka. Gɔɔ kun ko n maa wãa ka win
nuku sankiranu ka swĩi ka wuriribu
domi gasɔn gãanu nu doona kpuro.
5 Sanam mɛya wi u sɔ̃ sina kitarɔ u
nɛɛ, wee na gãanu kpuro kua kpaanu.
U maa man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n yeni
yoruo domi win gari, gari geeya, yi
maa sãa naanɛgii.
6 Ma u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, ye kpuro
ya kpa, wiya gãanu kpuron tore ka nin
wii gowo wiya maa gbiikoo ka dãako.
Baawure wi nim nɔru ga mɔ̀ u koo nùn
nim kɛ̃ nim wãarugim bwian di n kun
ka kɔsiaru.
7 Baawure wi u tabu di, win tubi
wee, u ko n sãa win Yinni kpa wi, u
maa ko win bii.
8 Adama bɛrurobu ka naanɛ doke
sarirugibu ka kom kɔ̃sumgibu ka
tɔn gowobu ka sakara kowobu ka
dobo dobogibu ka bũu sãɔbu ka wee
kowobu kpuro, ba koo ben bɔnu wa
dɔ̃ɔ bwerɔ wi u mwaamɔ ka sɔ̃ɔ bisu.
Yera ya sãa gɔɔ yiruse.

Yerusalɛmu kpaa

9 Yera gɔradoba nɔɔba yiru be ba raa
yorukunu nɔɔba yiru nɛni nì sɔɔ gbee
swãanu nɔɔba yiru wãa, ben turo u na
u man sɔ̃ɔwa u nɛɛ, n na, u koo man
kurɔ kpao sɔ̃ɔsi wi u sãa Yãa kinɛ kpɛm
ten kurɔ.
10 Sanam mɛya gɔrado wi, u nɛn
bwɛ̃ra sua kãsi kãsikum u ka da
guu bakaru garun wɔllɔ. U man
Yerusalɛmu wuu dɛɛrɔ ge sɔ̃ɔsi ga
saram wee Gusunɔ wɔllun di,
11 ga ballimɔ Gusunɔn yiikon
giriman sɔ̃ nge kpee sɔ̃ɔ tiro gobi
bɛkɛguu ge ba mɔ̀ yasipu, ge ga dɛɛre
nge diki kpika.
12 Ma gbãra bakara gu sikerenɛ te ta
kɔnnɔsu wɔkura yiru mɔ, ma wɔllun
gɔradoba wɔkura yiru ba kɔnnɔ si
kɔ̃su. Kɔnnɔ si sɔɔra Isirelin bibun
bwesenu wɔkura yirun yĩsa yorua.
13 Gbãra ten goonu nnɛ nnɛ ye,
kɔnnɔsu ita itawa nu mɔ. Kɔnnɔsu ita
wãa sɔ̃ɔ duu yeru gia, ita maa wãa sɔ̃ɔ
yari yeru gia, ma ita ita wãa yɛ̃sa ka
yɛ̃sa.
14 Ba wuu gen gbãraru swĩiwa
kpenu wɔkura yirun wɔllɔ, nìn wɔllɔ
ba Yãa kinɛ kpɛndun gɔrobu wɔkura
yirun yĩsa yorua.
15 Wɔllun gɔrado wi u ka man
gari kua u yĩirutia wuragia nɛni u ka
wuu ge yĩire ka gen kɔnnɔsu ka gen
gbãraru.
16 Wuu gen goonu kpuro nu nɛwa,
gen yasum ka gen dɛ̃ɛbu tia. Gɔrado
wi, u gu yĩira ka win yĩirutia. Wee, gen
dɛ̃ɛbu kua kilo nɔrɔbun suba yiru ka
goobu (2.200). Mɛya maa gen yasum
ka gen gurum.
17 Gɔrado wi, u maa gbãra te yĩira
ma ta kua gɔm soonu wunaa weeru
ka nnɛ. U yĩirumɔ ka win yĩirutia yèn
bweseru tɔmba maa mɔ.
18 Ba wuu gen gbãraru kuawa ka
kpee gobiginu ni nu nɔni bwese bwe-
seka mɔ ma ba wuu gen tii kua ka
wuran tii tii ye ya dɛɛre nge diki.
19 Ba wuu gen gbãrarun kpɛɛkpɛɛku
buraru kua ka kpee gobiginu. Kpee
nin gbiikira ni nu nɔni swãaru mɔ, nin
yiruseru ni nu nɔni boogu mɔ, itaseru
ni nu nɔni bwese bweseka gɛɛ mɔ,
nnɛseru ni nu nɔni wuru beku mɔ.
20 Nɔɔbuseru ni nu nɔni bɛrɔ wuru
mɔ, nɔɔba tiaseru ni nu nɔni swãaru
mɔ, nɔɔba yiruseru ni nu nɔni wuru
beku mɔ, nɔɔba itaseru ni nu nɔni
berɔ wuru mɔ, nɔɔba nnɛseru ni nu
nɔni dɔm buuru mɔ, wɔkuruseru ni
nu nɔni wuru beku ka dɔm buuru mɔ,
wɔkura tiaseru ni nu nɔni dɔm buuru
ka swãaru mɔ, wɔkura yiruseru ni nu
nɔni gaadura mɔ.
21 Ma ba gamboba wɔkura yiru kua
ka kpee kpiki gobi bɛkɛginu wɔkura
yiru. Ba gambo baayere kua ka kpee

kpiki nin teeru. Ma ba wuu gen swaa
kua ka wuran tii tii ye ya sãa nge diki
kpika.
22 Na ɲ sãa yeru wa wuu ge sɔɔ yèn
sõ Gusunɔ Yinni dam kpurogiin tii ka
maa Yãa kinɛ kpɛm te, ba sãa gen sãa
yeru.
23 Wuu ge, ga ɲ maa sõɔ ɲ kun mɛ
surun bukata mɔ ga n ka yam dɛɛre,
yèn sõ Gusunɔn yiikon girima ballimɔ
ge sɔɔ, ma Yãa kinɛ kpɛm te, ta sãa gen
fitila.
24 Tem kpuron tɔmbu ba koo sĩ
gen yam bururam sɔɔ, kpa tem girum
sinambu bu ka ben yiiko ye ba raa mɔ
na ge sɔɔ.
25 Wuu gen kɔnnɔsu su ko su n
kɛniarewa saa baayere, domi wõkura
kun maa koorɔ mi.
26 Ba koo ka tem kpuron yiiko ka
mɛn bɛɛrɛ na wuu ge sɔɔ.
27 Adama gãa kõsunu kun duɔ wuu
ge sɔɔ pai, mɛya maa tɔnu wi u kom
kõsum ka weesu mɔ̀. Be ba koo du mi,
beya bèn yĩsa ba yorua Yãa kinɛ kpɛm
ten tireru sɔɔ te ta sãa wãarun tireru.

22

1 Gɔrado wi, u man nim wãarugim
daaru sõɔsi te ta ballimɔ nge diki
kpika, te ta kokumɔ Gusunɔ ka Yãa
kinɛ kpɛm ten sina kitarun di.
2 Ma ta kokusimɔ wuu gen swaan
suunu sɔɔ. Dãa wãaruginu yõ daa ten
goo gooka ni nu ra ma nɔn wɔkura
yiru wõɔ tia sɔɔ, nɔn teeru suru
baawure. Dãa nin wurusa ba ra ka tim
ko bu ka tem kpuron tɔmbu bɛkia.
3 Bõri gɛɛ kun ko n maa wãa wuu ge
sɔɔ.
Gusunɔ ka Yãa kinɛ kpɛm ten sina
turara ta ko n wãa mi, kpa win sɔm
kowobu bu nùn sã.
4 Ba koo win wuswaa wa kpa win
yĩsiru ta n yorua ben sirinɔ.
5 Wõkura kun ko n maa wãa mi.
Ba ɲ ko ba n fitilan yam bururam
bukata mɔ ɲ kun mɛ sõɔgim, domi
Yinni Gusunɔwa u ko n sãa ben yam
bururam. Ba koo maa bandu di sere
ka baadommaɔ.

Yesun wuramaru

6 Yera gɔrado wi, u man sõɔwa u nɛɛ,
gari yini gari geen tiiwa, yi maa naanɛ
mɔ. Gusunɔ wi u win sɔmɔbu kpare, u
win gɔrado gɔrima win sɔm kowobun
mi u ka bu sõɔsi ye ya koo ko ɲ n sosi
fiiko.
7 Yesu nɛɛ, wee u sisi u ɲ tɛɛmɔ. Doo
nɔɔrugiiwa wi u tire tenin gari mɛm
nɔɔwa.
8 Nɛ Yohanu na yabu yeni nua, na
maa ye wa. Ye na ye nua na ye wa
na kpa, na kpuna wɔllun gɔrado win
wuswaaɔ wi u man ye kpuro sõɔsi, n
ka nùn sã.
9 Adama u man sõɔwa u nɛɛ, n ku ko
mɛ, u sãawa nɛn sɔm kowosi ka nɛn
beruse Gusunɔn sɔmɔbugii, ka sere
be kpurogii be ba tire tenin gari mɛm
nɔɔwa. N Gusunɔ sãawɔ.
10 Yera u maa nɛɛ, n ku tire tenin
gari bere domi saa ya turuku kua yi ka
koora.
11 Wi u kõsa mɔ̀ u n win kõsa mɔ̀ u
n bɔ. Wi u daa disinugia mɔ̀, u n win
daa disinugia mɔ̀ u n bɔ. Wi u maa gea
mɔ̀ u n win gea mɔ̀ u n bɔ. Wi u maa
sãa tɔn dɛɛro u de Gusunɔ u n maa nùn
dɛɛrasiamɔ.
12 Yesu nɛɛ, wee, u sisi u ɲ tɛɛmɔ. U
koo ka are na u baawure kɔsia nge mɛ
win sɔmbura nɛ.
13 Wiya u sãa gbiikoo ka biruko,
wiya gãanu kpuron tore ka nin wii
gowo.
14 Doo nɔrugiba be ba ben yãnu
tea wasa wasa, ba n ka bɔnu mɔ dãa
wãarugirun binu sɔɔ kpa bu du wuu
ge sɔɔ, saa gen kɔnnɔn di.
15 Adama kom kõsum kowoba kun
duɔ wuu ge sɔɔ, ka dobo dobo kowobu
ka sakara kowobu ka tɔn gowobu ka
bũu sãɔbu ka baawure wi u weesu kĩ
u mɔ̀.
16 Wi, Yesu u bɛɛ win gɔrado gɔria
u ka bɛɛ gari yini sõ win yigbɛnun sõ.
Wiya Dafidin sikadobu wi u sãa nge
kpii kpaaru win yɛnuɔ. U sãawa yam
sãrerun kpera ye ya ballimɔ.
17 Hunde Dɛɛro ka maa kurɔ kpao ba
gerumɔ, u na.
Baawure wi u gari yi nɔɔmɔ u de u
maa nɛɛ, u na.
Wi nim nɔru ga mɔ̀ u na. Wi u
maa nim wãarugim kĩ, u mɔɔ n kun ka
kɔsiaru.

Garin wii goberu

18 Nɛ Yohanu na baawure sɔ̃ɔmɔ, wi
u tire tenin gari nɔɔmɔ, goo ù n gari
gɛɛ sosi yi ba yorua mini sɔɔ, Gusunɔ
u koo yɛ̃ron tɔ̃ya sosi ka gbee swãa ni
ba yorua tire teni sɔɔ.

19 Mɛya maa wi u gari gɛɛ kawa tire
tenin garin di Gusunɔ u koo yɛ̃ro bɔnu
bira dãa wãarugirun binu sɔɔ, ka maa
wuu dɛɛrɔ ge sɔɔ, ge ba tubusia tire
teni sɔɔ.

20 Wi u gari yini kpuro gerua u yi
sirewa u nɛɛ, mɛya, u sisi u ǹ tɛɛmɔ.
Ami, a na Yinni Yesu.

21 Yinni Yesun durom mu n ka
wigibu kpuro wãa. Ami.